2.3.1

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ
Πατρὸς ἡμῶν

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΤΩΝ
θείοστομων

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ,

Δι' ὑπομνήσεως καὶ ἀναγνώσεως ΕΡΡΙΚΟΥ τοῦ ΣΑΒΙΛΙΟΥ
ἐκ παλαιῶν ἀντιγράφων ἐκδοθείς.

ETONÆ, *in Collegio Regali,*
Excudebat IOANNES NORTON, in Græcis &c.
Regius Typographus.
1611

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ
ΓΕΝΕΣΙΝ

ΛΟΓΟΣ Α. Εἰς τὴν Εἴσοδον τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς.

ΑΙΡΩ κὴ εὐφραίνομαι, ὁρῶν σήμερον τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν τῷ πλήθει τῶν οἰκείων τέκνων κοσμουμένην, καὶ μὴ πολλῆς τῆς εὐημερίας ἀπολαύσας ὑμᾶς σωθεσμένους. ὅταν γὰρ ἀποβλέψω πρὸς τὰ φαιδρὰ ὑμῶν πρόσωπα, τεκμήριον μέγιστον ποιοῦμαι τῆς καθαρᾶς ψυχῆς ὑμῶν τὴν ἡδονήν, καθάπερ κὴ σοφός τις ἔλεγε, Καρδίας εὐφραινομένης θάλλει πρόσωπον. Διὰ τοῦτο κὴ αὐτὸς μὴ πλείονος τῆς προθυμίας ἀνέχειν σήμερον, ὁμοῦ δὲ τῆς εὐφροσύνης ὑμῶν κοινωνήσων ταύτης τῆς πνευματικῆς, κὴ μιμούμενος [ὑμᾶς] ἡμέρας βουλόμενος τῆς πρώτης τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς, τὰς φαρμακὰς λέγω τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. καθάπερ γὰρ πατὴρ φιλόστοργος, ὁ κοινὸς ἀπάντων ἡμῶν δεσπότης, βουλόμενος ἡμᾶς ἀπονίψασθαι τὰ ἐν πνεύματι ῥυπώματα, τὴν Διὰ τῆς ἁγίας νηστείας ἐπενόησεν ἡμῖν θεραπείαν. μηδεὶς τοίνυν γενέσθω καταφὴς, μηδεὶς * φιλόνεικος· ἀλλὰ σκιρτάτω, καὶ χαιρέτω, καὶ δοξαζέτω τὴν κηδεμόνα τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, τὴν ταύτην ἡμῖν τὴν ἁγίαν τεμόντα ὁδόν, καὶ μὴ πολλῆς τῆς εὐκαιρείας ἐκποδὼν ἑαυτὸν ἐκδεχέσθω ταύτης τῆς πρώτης. ἀφυνέσθωσαν ἕλληνες, ἐξαλυπείσθωσαν Ἰουδαῖοι, ὁρῶντες ὑμῶν τὴν ἀγάπην ἱλαρᾷ τῇ προθυμίᾳ τὴν ταύτης πρώτην ἀσπαζομένους· καὶ μανθανέτωσαν διὰ τῶν πραγμάτων πείθεσθαι, ὅσον τὸ μέσον ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν. καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἑορτὰς καὶ πανηγύρεις ὀνομαζέτωσαν τὴν μέθην καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν ἀκολασίαν καὶ πᾶς ἀμημοσύνας, ἃς εἰκὸς ἐνιδεῖν αὐτοὺς ἐπισύρεσθαι· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία ἀπ' ἐναντίας ἐκείνοις τὴν νηστείαν, τὴν τῆς γαστρὸς ἐπανόρθωσιν, καὶ τὴν ἐπομβρίαν ταύτην πᾶσι ἀρετὴν, ἑορτὴν ὀνομαζέτω. αὕτη γὰρ [ἡ] ἀληθὴς ἑορτὴ, ἔνθα ψυχῶν σωτηρία, ἔνθα εἰρήνη καὶ ὁμόνοια, ἔνθα βιωτικὴ πᾶσα φαντασία ἀπῴκηται· ὅπου χαυνὴ καὶ ῥοῦβος, καὶ μαγείρων δρόμοι, καὶ τὰ ἀλόγων σφαγαὶ ἐκποδών· ἠρεμία δὲ πᾶσα, καὶ γαλήνη, καὶ ἀγάπη, καὶ χαρὰ, καὶ εἰρήνη, καὶ ῥᾳστώνη, καὶ τὰ μυρία ἀγαθὰ ἀντ' ἐκείνων πολιτεύεται. φέρε οὖν, ὦ δέλφοι, μικρὰ πρὸς ταύτης διαλεχθῶμεν πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην· ἐκεῖνο πρότερον ὦ δέλφοι παρακαλέσαντες ὑμᾶς, μὴ πολλῆς τῆς ἡσυχίας δέξασθαι τοὺς ἡμετέρους λόγους· ἵνα καρπωσάμενοί τι ὠφελίμου, ἐνιδεῖν οἴκαδε ἀναχωρήσητε. ὅδε γὰρ ἁπλῶς κὴ εἰκῇ ἐν ταῦτα συνέρρυμεν, ἵνα ὁ μὲν εἴπῃ, ὁ δὲ κοσμήσῃ ἁπλῶς τὰ λεγόμενα, [καὶ ὕστερον ἐνιδεῖν ἐξέλθωμεν·] ἀλλ' ἵνα κὴ ἡμᾶς χρήσιμόν τι κὴ τῆς συνεχόντων τὴν σωτηρίαν τὴν ἡμετέραν

χ. σωθεσμένους.

χ. μὴ Φ. φιλόνεικος.

χ. προθυμίας.

χ. διαλεχθῶμεν

φθεγξώμεθα, καὶ ὑμᾶς κερδάναντες ἐκ τῆς λεγομένων καὶ πολλοὺς τὸ ὠφέλιμον καρπωσάμενοι, οὕτως οἴκαδε ἐξέλθητε. ἰατρεῖον γάρ ἐστι πνευματικὸν ἡ ἐκκλησία, καὶ δεῦρο εἰσελθόντα θεραπευόμενος καταλιπόντα τὰ φάρμακα λαμβάνοντας, καὶ τοῖς οἰκείοις τραύμασιν ἐπιτιθέντας, οὕτως ἐπανιέναι. ὅτι γὰρ ἡ ἀκρόασις μόνη ἀρκεῖ τῆς ψυχῆς τὸ ἔργον ἐπιδείξεως δεῖται" φησίν, ἄκουε τοῦ μακαρίου Παύλου λέγοντος, ὅτι οὐ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ Θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται. καὶ ὁ Χριστὸς εἰς δημοσίαν ἐλεγε, ὅτι πᾶς ὁ λέγων μοι, κύριε, κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. εἰδότες τοίνυν, ἀγαπητοί, ὡς οὐδὲν ἡμῖν ὄφελος πλέον ἐκ τῆς ἀκροάσεως, εἰ μὴ ἕποιτο καὶ ἡ ψυχὴ τὸ ἔργον πλήρωσις, μὴ μόνον ἀκροαταὶ γινώμεθα, ἀλλὰ καὶ ποιηταί, ἵνα τὰ ἔργα τοῖς λόγοις ἐπόμενα πολλῆς ἡμῖν παρρησίας ἐκτιθέσις ᾖ πρὸς τὸν κύριον τῶν ὅλων, τοῦτο δὲ ἔσται τῆς νηφαλίου λόγους. καθάπερ οἱ σώφρονα πίνα καὶ εὐσμίαν * ἐλθόντες μέλλοντες ἀγαπᾶν, πάντοθεν παραπετάσμασι καλλωπίσαντες τὰς παστάδας, καὶ ἐκκαθάραντες τὴν οἰκίαν ἅπασαν, καὶ πάσας τὰς ἠμελημένας θεραπαινίσιν ἄβατον ποιήσαντες, οὕτω καὶτοῦτον εἰς τὰς παστάδας εἰσάγουσι τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ὑμᾶς βούλομαι ἐκκαθάραντας ὑμῶν τὸν λογισμὸν, καὶ τῇ τρυφῇ καὶ τῇ λοιπῇ ἀδηφαγίᾳ πολλὰ χαίρειν εἰπόντας, οὕτω τοῦτον μητέρα τῶν ἀγαθῶν ἁπάντων καὶ τῆς σωφροσύνης καὶ τῆς ἄλλης" πάσης ἀρετῆς διδάσκαλον, τοῦτον νηφάλιον λέγω, ἁπλουστέροις τοῖς κόλποις ἐκδέξασθαι, ἵνα καὶ ὑμεῖς πλείονος ἀπολαύσητε τῆς ἡδονῆς, καὶ αὐτὴ τὴν οἰκείαν καὶ κατάλληλον ὑμῖν ἰατρείαν παράσχηται. εἰ γὰρ ὁ τῶν ἰατρῶν παῖδες, ἐπειδὰν μέλλωσι φάρμακα διδόναι τοῖς βαλλομένοις τὸ στόμαχον καὶ διεφθαρμένον χυμὸν ἐκκαθᾶραι, κελεύουσι τῆς σωματικῆς ταύτης τροφῆς" ἀποχέσθαι, ὥστε μὴ κώλυμα γενέσθαι τῇ τοῦ φαρμάκου δυνάμει, ἀλλ' ἐνεργῆσαι καὶ τὸ οἰκεῖον ἔργον ἐπιδείξασθαι· πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς προσήκει τὸ πνευματικὸν τοῦτο φάρμακον μέλλοντας ἐκδέχεσθαι, τὸν ἐκ τῆς νηφαλίου ὠφέλιμον λέγω, λιπότητι διαπτῆναι ἐκκαθάραντας ἡμῶν" τὸν λογισμὸν καὶ κουφοτέρους ἐργάσασθαι τὴν διάνοιαν, ἵνα μὴ ἐκ τῆς μέθης καταβαρηθεῖσα, ἄληστον καὶ ἀνόητον ἡμᾶς κατασκευάσῃ τοῦ ἐκ ταύτης ὠφέλειαν. καὶ οἶδα μὲν ὅτι τοὺς πολλοὺς ξενίζει τὰ λεγόμενα πρὸς ἡμῶν σήμερον· ἀλλὰ παρακαλῶ μὴ τῇ συνηθείᾳ ἁπλῶς διαβάλωμεν, ἀλλὰ λογισμῷ τὰ καθ' ἑαυτοὺς οἰκονομῶμεν. μὴ γὰρ ἔστιν τι κέρδος ἡμῖν ἀπὸ τῆς ἡμερινῆς ἀδηφαγίας, καὶ ἀπὸ τῆς πολλῆς μέθης; καὶ τί λέγω κέρδος; " ἀλλὰ καὶ πολλὴ ἡ ζημία, καὶ ἡ βλάβη ἀφόρητος. ὅταν γὰρ καταβαπτισθῇ ἐκ τῆς πολλῆς οἰνοποσίας ὁ λογισμὸς, βλάπτεται δὲ ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐκ προοιμίων" ἀποκρύπτεται τὸ ἀπὸ τῆς νηφαλίας κέρδος. τί γὰρ ἀνδρειότερον, εἰπέ μοι, τί δὲ ἀρρενωπότερον, ὅταν μέχρι μεσονυκτίου" ἄκρατον πίωσιν, ἐκ τοῦ τηνικαῦτα ἕως τῆς ἀκμῆνος τῆς ἡλικίας" ἀνιχνεύσῃς, ὡς πρόσφατον τὸν οἶνον ἐμφορηθέντες ὕπνου ἀποπνέουσι, καὶ ἀνδρὸς μὲν φαίνονται τοῖς ἐλευθέροις, δούλοις δὲ φεύγουσι καὶ καταγελῶνται παρὰ πάντων τῶν ὁπωσοῦν τὸ δέον σωφρονούντων· καὶ περὶ τούτων ἁπάντων, [ὅταν] ψυχὴ τοῦ πολλοῦ τούτου ἀκρασίᾳ καὶ τὴν ἀμετείδητον τοῦ ἄκρατος καὶ ἀνόητον, καὶ τὸν παρὰ τοῦ θεοῦ ἀγωνάκησιν ὑπομένουσι; οἱ γὰρ μέθυσοι, φησι, βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι. τί οὖν ἂν τούτων ἀθλιώτερον γένοιτ' ἂν τῆς ψυχῆς βραχεῖαν καὶ ἐπιπλαστὸν ἡδονὴν τῆς βασιλείας παρεξούρων ἐκβαλλομένων; ἀλλὰ μὴ γένοιτό τινα τὸν ἐντεῦθεν σκωληκοβρωθέντα τούτῳ ἀλόγῳ τῷ πάθει· ἀλλὰ μετὰ πάσης φιλοσοφίας καὶ σωφροσύνης τὴν παροῦσαν ἡμέραν ἑστιασώμεθα, καὶ τὸν κῶμον καὶ τὸν ζάλης, ἕως ἡ μέθη ἐργάζεται πέ-

φυκεν,

Ro. 8. 19. — Matth. 7. 21. — 1. Cor. 5. 11.

φυκεν, ἐλευθερωθέντας, εἰς τ̃ λιμένα κατενεχθῆναι τ̃ ἡμετέρων ψυχῶν, τ̃ νηςείαν λέγω, ἵνα μ̀ δι' ἀψιλείας τ̀ ἀπὸ ταύτης διωκηθῶμεν καρπώσασθαι ἀγαθά. ὥσπερ γὰρ ἡ ἀδιαφορία μυρίων κακῶν αἰτία ἐςὶ τοῖς ἐν ἀνθρώποις γίνεται γνώμη, οὕτω [καὶ] ἡ νηςεία καὶ ἡ τῆς γαςρὸς ἀκροψία τ̃ ἀφάτων ἡμῖν ἀγαθῶν [ἀεὶ] αἰτία γέγονε. πλάσας γὰρ ὁ θεὸς ἐξ ἀρχῆς τ̃ ἄνθρωπον ὁ θεὸς, καὶ εἰδὼς ὅτι τότε αὐτ̃ μάλιστα δεῖ τὸ φαρμάκου τοῖς τῆς ψυχῆς σωτηρίαν, οὐθέως καὶ ὁκ τοιμίων τ̃ πλάςῳ ταύτην δέδωκε τὴν ἐντολήν, εἰπών, Ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τ̃ παραδείσῳ βρώσει φαγῇ, ἀπὸ δ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ. τὸ δὲ λέγειν, τόδε φάγε, καὶ τόδε μὴ φάγῃς, νηςείας ἐςὶν εἰκών. ἀλλὰ δέον φυλάξαι τ̃ ἐντολήν, τοῦτο μὲν ὁκ ἐποίησε, δι' ἀκροσίας δὲ τῆς γαςρὸς πτῶσιν καὶ τ̃ παραδείσου ἐργασάμενος, θανάτῳ κατεδίκαζετο. ἐπειδὴ γὰρ εἶδεν ὁ πονηρὸς δαίμων ὀκνηρὸν καὶ ἐνδρὸς τῆς φύσεως τ̃ ἡμετέρας τ̃ ἐν τ̃ παραδείσῳ ἀφηγωμένην τ̃ προπλάςου, καὶ τὸν ἀπαλλαγέντα βίον ὀκνηρὸν, ὡς ὅπερ καθάπαξ ἄγγελος, οὕτω σώματι συμπεπλεγμένος διὰ τ̃ γῆς, βουλόμενος αὐτὸν ἐκκοσκελίσαι καὶ καταβαλεῖν, ἐλπίδι μειζόνων ἐκκρέσεων καὶ τ̃ ὧν χάριν ἐξέβαλε. τοσοῦτόν ἐςι κακὸν τὸ μὴ μένειν ἐπὶ τ̃ οἰκείων ὅρων, ἀλλὰ τ̃ μειζόνων ἐφίεσθαι. καὶ τοῦτο αὐτὸ δηλῶν σοφός τις ἔλεγε, Φθόνῳ δὲ διαβόλου θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τ̃ κόσμον. εἶδες, ἀγαπητέ, πῶς ὁκ προοιμίων ἐξ ἀδιαφορίας ὁ θάνατος τ̃ εἴσοδον ἔσχε; σκόπει δὲ πάλιν ἐκ μετὰ ταῦτα τὸν θεῖον γραφέα κατηγορήσουσαν συνεχῶς τῆς τρυφῆς, καὶ λέγουσαν, ποτὲ μὲν, Ὁ λαὸς ἐκάθισε φαγεῖν ἐκ πεῖν, καὶ ἀνέςησαν παίζειν· ἄλλοτε δὲ, Ἔφαγε ἐκ ἔπιε * ἐκ ἐλιπάνθη καὶ ἐπαχύνθη ἐκ ἀπελάκτισεν ὁ ἠγαπημένος. ἐκ οἱ τὰ Σοδόμα δὲ οἰκτιῶντες μ̀ τ̃ ἄλλων κακῶν σιδήρου τὸν ἀπροσμάχητον ὀργὴν ἐκείνου ἐπεπαύσαντο. ἄκουσον γὰρ τ̃ προφήτου λέγοντος, Τοῦτο τὸ ἀνόμημα Σοδόμων, ὅτι ἐν πλησμονῇ ἄρτων ἐσπάτων. καθάπερ γὰρ πηγή τις ἐκ ῥίζα τυγχάνει τ̃ κακ̃ ἀπάντων. εἶδες τῆς ἀδιαφορίας τὸν βλάβην· ὅρα μοι πάλιν τῆς νηςείας τὰ κατορθώματα. τεσσαράκοντα ἡμερῶν νηςείαν ὑπεδεξάμενος ὁ μέγας μωϋσῆς, τῆς νομοθεσίας τὰς πλάκας λαβεῖν ἠξιώθη· καὶ ἐπειδὴ κατελθὼν εἶδε τ̃ λαὸν τὴν παράνομίαν, ἃς μ̀ ἐσάλπιγξε προσταδείας λαβεῖν ἴσχυσε, ταύτας ῥίψας συνέκλασεν, ἄτοπον εἶναι λογισάμενος μεῖζονα λαὸν καὶ παράνομον νομοθεσίαν δεσπότου δέξασθαι. διὰ τ̀ ἐτέρων πάλιν τεσσαράκοντα ἡμερῶν νηςείας ἐδέήθη ὁ φιλάνθρωπος ὁκνηρὸς προφήτης, ἵνα δωρηθῇ καὶ διὰ τὴν παράνομίαν αὐτ̃ συντριβείσας πλάκας πάλιν ἄνωθεν δέξασθαι κατενεχθεῖν. καὶ ὁ μέγας ὁ Ἠλίας ἐπὶ ἑξακοσίων ἡμερῶν νηςείαν ἐπεδείξατο, ὁ δὲ τ̃ θανάτου τυραννίδα φυγών, καὶ μ̀ πνεύσας ἅρμασιν [ὡς] εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνελθών, ἐκ ὀδέπω τὸ μέρος θανάτου πεῖραν λαβών. ἐκ ὁ ἀνὴρ ὁ τ̃ ἐπιθυμιῶν, πολλῶν ἡμερῶν νηςείαν ὑπεδεξάμενος, ὅτως ἐξιώθη τ̃ θαυμαςῆς ἐκείνης ὀπτασίας, ὃς ἐκ τ̃ λεπτῶν τ̃ θυμὸν ἐχαλίνωσε, καὶ εἰς τοσοῦτον ἡμερότητα μετέςησεν, ὡς τὴν φύσιν μεταβαλών, ἀλλὰ τῆς θηριωδίας μόνον τὸ τοσοῦτον ἀφεῖναι ἀμείψας. ταύτ̃ καὶ Νινευΐται χρησάμενοι, τὴν ἀπόφασιν ἀνεκαλέσαντο τοῦ δεσπότου, μ̀ τ̃ ἀνθρώπων καὶ τὸ τ̃ ἀλόγων ἅπαν ταύτην ὑπεδέξασθαι πενθήσαντες· ἐκ ὅτως ἀποςάντες ἕκαστος ἀπὸ τ̃ πονηρῶν ὑποτιθεμένων, εἰς φιλανθρωπίαν ἐξεκαλέσαντο τ̃ τῶν ἀπειλημμένων. ἐκ τί περὶ τοῦ δούλου ἐπὶ τρέφομαι (καὶ γὰρ ἔχομεν καὶ ἑτέρους πολλοὺς ἀπαριθμήσασθαι ἐκ ἐν τῇ παλαιᾷ ἐκ ἐν τῇ καινῇ διὰ ταύτης βουλόμενοι) δέον [δὴ] ὑπὲρ τ̃ κοινῶν ἁπάντων ἡμῶν δεσπότην ἐλθεῖν; ὁ γὰρ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐκ αὐτὸς

Matt. δ. β. τὸς τεσσαράκοντα ἡμερῶν νηστείαν ὑπεδείξατο μόνος, ὅτως τῆς τροφῆς τὸν διάβολον ἥψατο πάλιν, πᾶσιν ἡμῖν ὑποτύπωσιν διδοὺς, ὥστε μὴ ταύτης καθοπλίζεσθαι, καὶ τὸν ἐπιόντα ἰσχυρῶς τροσολαβόντας, οὕτως τροσπαίειν εἰς τὸν τροσκείμενον μάχην. ἀλλ' ἐν ταύτῃ ἴσως ἔροιτό τις ἂν τὸν ὀξὺ βλέποντων καὶ διεξητασμένων τὰ ἀκριβέστερον, τίνος ἕνεκεν ταῖς αὐταῖς τοῖς ἄλλοις ἡμέραις ὁ δεσπότης νηστεύων φαίνεται, καὶ οὐχ ὑπερκόπτωσε τὸν ἀριθμόν; οὐχ ἁπλῶς δὲ εἰκῇ τοῦτο γεγένηται, ἀλλὰ ἐκ τούτου [λίαν] σοφῶς καὶ τῆς τοῦ ἄφατον αὐτοῦ φιλανθρωπίαν. ἵνα γὰρ μὴ νομισθῇ δοκήσει τροσπεπλάσθαι, καὶ μὴ ἀνειληφέναι σάρκα, ἢ ὄκνῳ τῆς φύσεως εἶτα τῆς ἀνθρωπίνης, ἅμα τοῦτο τὸν αὐτοῦ ἀριθμὸν τῆς νηστείας, καὶ τοσούτοις ταῖς ἡμέραις, ὥστε ὑπισχνεῖσθαι τὸν βουλομένων τῷ φιλοσοφεῖν. εἰ γὰρ καὶ τοῦτο γεγένηται, εἰσίν ἔτι καὶ νῦν τινες * ταῦτα τολμῶντες φθέγγεσθαι, εἰ μὴ τῇ οἰκείᾳ τροσγνώσει ταύτῃ αὐτὸν ἐξέκλινε τὸν ἀφορμῶν, τί οὐκ ἂν ἐπεχείρησαν εἰπεῖν; ἅμα τοῦτο οὐκ ἀνέχεται πλείους ἡμέρας τῆς δύσεως, ἀλλὰ τοσαύτας, ὅσας οἱ ἄλλοι ἵνα δι' αὐτῶν τῶν τραγμάτων ἡμᾶς παιδεύσῃ, ὅτι τὸν αὐτῷ σάρκα καὶ αὐτὸς περιέκειτο, καὶ οὐκ ἔξω τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας ὑπῆρχεν. ἀλλ' ὅτι μὲν μεγάλη τῆς νηστείας ἡ ἰσχύς, καὶ πολὺ τὸ ὠφέλιμον τῆς τροσηνέγκατο ἡμῖν γεγένηται. τροσκαλῶ οὖν τὸν ὑμετέραν ἀγάπην εἰδέναι αὐτῆς τὸ κέρδος, μὴ ἅμα ῥᾳθυμίαν ἀπωσαμένους τὸν οὐκ ταύτης ὠφέλειαν, μηδὲ δυσχεράνῃ τοῖς τὸν ταύτης πρόνοιαν, ἀλλὰ χαίρῃ καὶ ἀγαλλιάσεται καὶ τὸν μακάριον Παῦλον, Ὅσῳ γὰρ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, τοσούτῳ ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται. νηστεία γὰρ τῆς ψυχῆς ὄντως ἐστὶ φυτή· καὶ καθάπερ αὐτὴ ἡ σωματικὴ τροφὴ παχύνει τὸ σῶμα, οὕτω καὶ ἡ νηστεία τὸν ψυχὸν βυτονωτέραν ἐργάζεται, κάλλιον αὐτῇ τὸ πτερὸν καταστάζῃ, μετάρσιον αὐτὸν τοιεῖ, καὶ ἄνω φαντάζεσθαι τροσέχειν, ἀνωτέραν αὐτὸν τῶν ἡδονῶν καὶ τῶν ἡδέων τοῦ παρόντος βίου ἀπεργαζομένη. καὶ καθάπερ καὶ κῦμα τῶν πλοίων ὀξύτερον καὶ πελάγη διατρᾷ, καὶ δὲ πολλῷ τῷ φόρτῳ βαρύμενα ὑποβρύχια γίνεται· ὅτως ἡ μὲν νηστεία κουφότερον ἐργαζομένη τὸν λογισμὸν, τροσκαλύζει μετ' εὐκολίας τὸ πέλαγος τοῦ παρόντος βίου διαπερᾶν, καὶ τροὸς τὰ ἀρανὰ καὶ τὰ ἐν τοῖς ἀρανοῖς ἐποπτεύεσθαι, καὶ μηδὲν ἡμᾶς τὰ παρόντα, ἀλλὰ σκιὰς καὶ ὀνειράτων ἀδάμαντος μενέστερα λογιζομένους αὐτὰ τροσπαίειν. ἡ δὲ μέθη καὶ ἡ ἀδηφαγία βαρυώσα τὸν λογισμὸν, καὶ πιαίνουσα τὸν σάρκα, ἀσχαλώτων ἀπεργάζεται τὸν ψυχὸν, πόρρω ἀπέθεν αὐτὸν πολιορκοῦσα, καὶ οὐκ ἀφίσα τοῦ λογισμοῦ τὸ κεντητήριον ἐρρωμένον ἔχειν, ἀλλὰ καὶ χρημάτων φέρεσθαι τροσκαλύζει, καὶ καὶ τῆς οἰκείας σωτηρίας ἄπορα ἐργάζεσθαι. μὴ δὴ ῥᾳθύμως οἰκονομῶμεν, ἀγαπητοὶ, τὰ καὶ τὸν σωτηρίαν τὸν ἡμετέραν, ἀλλ' εἰδότες ὅσα κακὰ ἐκ τούτου γέγονε, φύγωμεν τὸν ἐξ αὐτῆς βλάβην. οὐδὲ γὰρ ἐν τῇ κοινῇ μόνον (ἐνταῦθα πλείονα ἡ ὑπόθεσις τῆς φιλοσοφίας, καὶ μείζονα τὰ σκάμματα, καὶ μεγάλοι οἱ ἱδρῶτες, καὶ πολλὰ τὰ βραβεῖα, καὶ ἄφατοι οἱ στέφανοι) τὰ τῆς τυφῆς ἀπηνόρθωται· ἀλλὰ καὶ ὅτι τῆς παλαιᾶς (νενίκηκε γὰρ ἔτι τῇ σκιᾷ τροσεκάθητο, καὶ τῷ λύχνῳ ἦσαν τροσπλωμένοι, καὶ καθάπερ παιδία γαλακτοτροφούμενα ὅτως τὸν μίκρον ἐνήργουν) οὐδὲ τότε ἠφείτο τυφῆς. καὶ ἵνα μὴ νομίσητε ἁπλῶς ἡμᾶς κατηγορεῖν τῆς τυφῆς, ταῦτα λέγειν, ἀκούσατε τοῦ τροφήτου λέγοντος· οἱ ἐρημωθέντες εἰς ἡμέραν κακήν, οἱ καθεύδοντες ὅτι κλινῶν ἐλεφαντίνων καὶ καταπαλαίοντες ὅτι ταῖς στρωμναῖς αὐτῶν, οἱ ἐσθίοντες ἐκ τοιμνίων καὶ μοσχεία ἐκ μέσου βουκολίων γαλαθηνά, οἱ πίνοντες τὸν διϋλισμένον οἶνον καὶ τὰ τροῶτα μύρα χριόμενοι· ὡς ἑτοῖμα ἐλογίσαντο, καὶ οὐχ ὡς φθάνοντα. εἴδετε ποσὴν κατηγορίαν ἐποιησα-

Β. Κορ. δ. ιε.

* ἴσως.

χ. ἐγκαυχᾶσθαι

χ. ἐπιλαμπίσταται.

χ. ἐργάζεται.

χ. ὦ.

χ. ἀρίστα.

Am. ς. γ.

τὸ

το τῆς τρυφῆς ὁ παρεφήτης, καὶ ταῦτα ἰδιαίτερος ἀμαλεγόμενος τοῖς ἀναιδήτοις, τοῖς ἀγνώμοσι, τοῖς καθ' ἑκάστην ἡμέραν γαστριζομένοις. σκοπεῖτε γὰρ τῶν ῥημάτων τὴν ἀκρίβειαν. δρυμαλιὰν γὰρ αὐτῶν τὴν ἀδηφαγίαν, καὶ τὴν πολλὴν σὺν τῷ ὄντι μέθην, τότε ἐπήγαγεν, ὡς ἑστῶτα ἐλογίσαντο, καὶ οὐχ ὡς φθάνοντα· μόνον γὰρ δεικνὺς ὅτι μέχρι τοῦ φάρυγγος καὶ τῶν χειλέων ὄντων ἡ ἀπόλαυσις, καὶ πραγτέρω δὲ παρεῖσιν. ἀλλ' ἡ μὲν ἡδονὴ βραχεῖα καὶ παρασκαιος, ἡ δὲ ὀδύνη διηνεκὴς, καὶ πέρας οὐκ ἔχουσα. ὃ δὲ ταῦτά, φησι, δρᾷ τὸ πείρας μαθόντες, ὡς ἑστῶτα [ὄλα] ἐλογίσαντο καὶ μένοντα, καὶ οὐχ ὡς φθάνοντα, τοῦτ' ἔστιν ἀφιπάμενα καὶ σοβεῖ τὸ τυχὸν παραμένοντα. τοιαῦτα γὰρ ἅπαντα τὰ ἀνθρώπινα καὶ τὰ πρόσκαιρα· ὥσπερ πρὸ ὀλίγου ἐλέγετο, καὶ ἀπέπτη. τοιοῦτον ἡ τρυφή, τοιοῦτον ἡ δόξα ἡ ἀνθρωπίνη καὶ ἡ διωμασία, τοιοῦτον ὁ πλοῦτος, τοιοῦτον ἡ δυνημερία πᾶσα τοῦ παρόντος βίου, οὐδὲν βέβαιον ἔχουσα, οὐδὲν σάσιμον, οὐδὲν πάγιον· ἀλλὰ ποταμίων ῥευμάτων μᾶλλον παραπέτεται καὶ ἐρήμης καὶ γυμνὸς καταλιμπάνει τοὺς τρέφοντας. ταῦτα ἐπιλογιζόμενος. ἀλλὰ τὰ πνευματικὰ οὐ τοιαῦτα· ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας τούτοις βέβαια [καὶ] ἀκίνητα, μεταβολὴν οὐκ ὑπιδεχόμενα, πρὸς τὸν ἀγῶνα πρόκειται. πόσης οὖν οὐκ ἂν εἴη παραφερομένης, τὰ ἀκινήτων καὶ σαλευόμενα ἀντιλαμβάνεσθαι, τὰ διαγωνιζόντων καὶ παρεσκαμμένα, καὶ ἀφιπτάμενα τῶν διηνεκῶς μενόντων, τῶν πολλὴν ἐν τῷ μέλλοντι ἀγῶνι τὴν ἀπόλαυσιν παρεξενόντων καὶ πολλὴν τὴν κόλασιν ἡμῖν ἐκ[κ]αταστασιάζοντα; ταῦτα οὖν πάντα ἐννοοῦντες, ἀγαπητοὶ, καὶ πολλὴν τῆς ἡμετέρας σωτηρίας ποιούμενοι λόγον, καταφρονήσωμεν τῆς τρυφῆς τῆς ἀνοήτου καὶ ὑπολαβόντες, ἀπαστώμεθα τὴν νηστείαν καὶ τὰ ἄλλα ἅπαντα φιλοσοφίαν, καὶ τὸν βίον πολλὴν τὴν μεταβολὴν ὑπιδειξώμεθα, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν πρὸς τὴν τῶν ἀγαθῶν ἔργων παρασκευὴν ἐπειγώμεθα· ἵνα τὸν καιρὸν ἅπαντα τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς τὴν πνευματικὴν ἐμπορείαν ἐμπορευσάμενοι, καὶ πολλὴν τὸν πλοῦτον σωναγαγόντες τῆς ἀρετῆς, οὕτω καθαρθῶμεν καὶ εἰς τὴν κυρίαν ἡμέραν παραγένεσθαι, καὶ μὴ πρόρησίας τῆς φερούσης καὶ πνευματικῆς τυχεῖν, καὶ τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων καὶ ἀθανάτων ἀγαθῶν μεταλαβεῖν· μετὰ καθαρᾶς τῆς συνειδότος, καὶ τῆς ἔνδον πληρωθείσης χάριτος, ὑπὲρ ἧς καὶ παρρησιάσαντων αὐτῷ Χριστῷ τῷ φιλανθρώπῳ θεῷ ἡμῶν· ᾧ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. β. ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΡΧΗΝ ΤΗΣ ΚΤΙΣΕΩΣ, ΗΓΟΥΝ εἰς τὸ, ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

Πολλῆς σήμερον πληρώμεθα τῆς ἡδονῆς ὁρῶν ὑμῶν τὰ πρόσωπα. καὶ γὰρ οὐχ οὕτω φιλόστοργοι γονεῖς καὶ φιλοφρονοῦνται πατέρες, τῶν παίδων αὐτοῦ πάντα χάριν κυκλούντων, καὶ ὅλην τὴν ἄλλην εὐχαρισίας καὶ πάσης τῆς θεραπείας πολλὴν τὴν ἡδονὴν προσιέντων, ὡς ἐγὼ νῦν χαίρω καὶ εὐφραίνομαι ὁρῶν ὑμῶν τὴν πνευματικὴν ταύτην σπουδὴν μετὰ τοσαύτης εὐχαρισίας συνταῦθα πάντας ἀθροιζομένους, καὶ ἀκριβάζοντα τὴν πρόθυμον ἔχουσαν πρὸς τὴν ἀκρόασιν τῶν θείων λογίων, καὶ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας ἐφάπτεσθαι, καὶ πρὸς τὴν πνευματικὴν ἑστίασιν ἐπειγομένους, καὶ δι' αὐτῶν τῶν ἔργων τὸ τῆς κυρίας λόγου δεικνύοντας τὸ λέγον, Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ὑπὲρ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ. φέρε οὖν καὶ ἡμεῖς μιμησώμεθα τοῦ γηπόνου, καὶ καθάπερ ἐκεῖνοι ἐπειδὰν ἴδωσι τὴν ἀγρυ-

Matth. 4. 4.

εαν ἐκκεκαθαρμένον, ἢ τῆς ἀπὸ τῶν βοτάνων λύμης ἀπηλλαγμένον, μετὰ πολλῆς τῆς δαψιλείας τὰ σπέρματα καταβάλλωσι· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον ἢ ἡμεῖς, ὅπερ τῇ τοῦ θεοῦ χάριτι νῦν ἡμῖν ἡ ἀρουρα αὕτη ἡ πνευματικὴ καθαρθεῖσα τῶν διενοχλούντων παθῶν, τῆς τρυφῆς ἐκποδὼν γεγενημένης, καὶ ὑδαμοῦ ζάλη σαρκικῶν ἐν τοῖς λογισμοῖς, ἀλλὰ γαλήνη καὶ πολλὴ [ἡ] ἡσυχία, τῆς διανοίας ἐπιτερπομένης καὶ πρὸς αὐτὸν, ὡς εἰπεῖν, τὸν ἀρότην τεταμένης, καὶ τὰ πνευματικὰ πρὸ τῶν σαρκικῶν φθεγγομένης, μικρά τινα διαλεξόμεθα πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, ἢ λειποτέρων σήμερον καταπολεμήσωμεν νοημάτων, τὰ ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν προτεθέντες ὑμῖν διδάγματα. εἰ γὰρ μὴ νῦν τοῦτο ποιήσαιμεν, ὅτε νηνεμία, καὶ γαστρὸς εὐθυμία, ἢ τοσαύτη τῶν ὀρθῶν λογισμῶν ἡ γαλήνη, πότε διωκόμεθα ταῦτα προθεῖναι τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ, ὅτε τρυφὴ καὶ ἀδηφαγία, καὶ πολλὴ ἡ ῥᾳθυμία; ἀλλὰ τότε ὅτε αὐτοὶ τοῦτο δεόντως" ποιήσωμεν, ὅτε ὑμεῖς δυνήσεσθε, καθάπερ ἐκ τοῦ ἀχλύος τινὸς τῆς τῶν λογισμῶν ζάλης καταβαπτιζόμενοι, δέξασθαί τι τῶν λεγομένων. νῦν δὲ, εἰ καί ποτε ἄλλοτε, καιρὸς τῶν τοιούτων διδαγμάτων, ὅτε ἀκέπι κατεξανίσταται τῆς κυείας ἡ δούλη, ἀλλ' ὑπήνιος γλυκομήνη πολλῷ τῷ πειθοῖ καὶ τῷ ὑπακοῇ ὑπιδείκνυται, τὰ σκιρτήματα τῆς ἀρχοῦς καταπορέσασα, καὶ ὅπι τῶν οἰκείων ὄρων μένουσα. νηνεία γάρ ἐστιν ἡ γαλήνη τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, ἡ τῶν γεγηρακότων εὐκοσμία, ἡ τῶν νέων παιδαγωγός, ἡ τῶν σωφρονούντων διδάσκαλος, ἡ πᾶσαν ἡλικίαν καὶ φύσιν καθάπαξ ἁμαρτήματι τινι κατακοσμοῦσα. ὑδαμοῦ σήμερον δόρυβος, οὐδὲ κραυγὴ, οὐδὲ χρεῶν κατάκοπαί, οὐδὲ μαγείρων δεσμοί, ἀλλὰ πάντα σκεῖνα ἀπελήλαται, ἢ δυσημονά τινα καὶ κοσμίαν καὶ σώφρονα ἐλευθέραν ἡ πόλις" [ἡμῶν] μιμεῖται νοῦν. ὅταν γὰρ ἐννοήσω τὴν ἀληθῆ μεταβολὴν τὴν σήμερον γεγενημένην, καὶ λογίσωμαι τῆς ἀθεσίας ἡμέρας τὴν ἀκατασταστάτην, θαυμάζω καὶ ἐκπλήττομαι τῆς νηνεμίας τὸ ἰσχυρὸν, ὅπως εἰς τὴν ἑκάστου συνείδησιν εἰσελθοῦσα μετέπλασε τὸν λογισμὸν, "ὀξεκάθαρε τὴν διάνοιαν, οὐκ ἀργύρων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἰδιωτῶν, οὐκ ἐλευθέρων, ἀλλὰ καὶ δούλων, οὐκ ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ γυναικῶν, οὐ πλουσίων, ἀλλὰ καὶ πενήτων, οὐ τὴν ἑλλάδα γλῶτταν πεπαιδευμένων, ἀλλὰ καὶ τὴν "βάρβαρον. καὶ τί λέγω ἀρχόντων καὶ ἰδιωτῶν; καὶ αὐτοῦ τοῦ σχήματος ἐκείνου τὸ συνειδὸς ὁμοίως τοῖς λοιποῖς πρὸς τὴν "ταύτης ἐπιστροφὴν μετέχησεν. καὶ οὐκ ἔστι σήμερον διαφορὰν ἰδεῖν τοῦ πλουσίου πρὸς τὸν πένητος, ἀλλὰ πάντα χοῦς λιτὴ καὶ δίαιτα, ἀπηλλαγμένη κόμπου καὶ φαντασίας· καὶ μετὰ πλείονος τῆς ἡδονῆς σήμερον τὴν δευτέραν τῆς πρωτοκαθέδρας προσέρχονται), ἢ ὅτε πολλὰ αὐτοῖς τὰ κηρύγματα προσέκειτο, καὶ πολὺς ὁ ἀκροατής. εἴδετε, ἀγαπητοὶ, ὅσην αὐτῶν τῶν προσοιμίων τῆς νηνεμίας τὸ ἰσχυρόν; διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς μετὰ πλείονος σήμερον τῆς προθυμίας, ἢ πρότερον, τῶν πρὸς ὑμᾶς ἀπόμαι λόγων, εἰδὼς ὅτι εἰς λιπαρεῖς καὶ βαθυγείους ἀρουραν καταβάλλω τὰ σπέρματα, δυναμένην πολλαπλασίονα ἡμῖν ταχέως ἀποδοῦναι τῶν καταβαλλομένων τὸν καρπούς. καταμάθωμεν δὲ νῦν, εἰ δοκεῖ, τῶν σήμερον ἡμῖν ἀναγνωσθέντων ἐκ τῶν τὸ μακαρίου μωϋσέως λόγων τὴν δυναμιν. ἀλλὰ προσέχετε, παρακαλῶ, μετ' ἀκριβείας τοῖς παρ' ἡμῶν λεγομένοις. οὐ γὰρ τὰ ἡμέτερα λέγομεν, ἀλλ' ἄπερ ἂν ἡ τοῦ θεοῦ χάρις" προθέμενη σήμερον τὴν ὠφέλειαν τὴν ὑμετέραν. τίνα ἐστὶ ταῦτα;

χξζ. α. 1 Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

Ἄξιον ἐνταῦθα διαπορῆσαι, τίνος ἕνεκεν ὁ μακάριος ἅπας προφήτης μετὰ πολλὰς ὕστερον γενεὰς γεγονὼς, ταῦτα ἡμῖν ἐκτίθεται). οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ εἰκῇ· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀρχῆς πλάσας τὸν ἄνθρωπον ὁ θεὸς, δι' ἑαυτοῦ διελέγετο τοῖς ἀνθρώποις, ὡς ἀνθρώποις

πους

ποις ἀκόσμησιν δωατὸν ἦν (ὅτως γὰρ τοῖς τ' Ἀδὰμ ἦλθεν, ὅτως τῷ Καὶν ἐπετίμησεν, ὅτως τῷ Νῶε διελέχθη, ὅτως ἐπεξενώθη τῷ Ἀβραάμ) ὅτε ἦ εἰς πολλὴν κακίαν ὀξώκειλε πᾶσα ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις, καὶ ἀνάξιοι λοιπὸν γενόμενοι τῆς τοιαύτης ὁμιλίας, οὐδὲ ὅτω τέλεον ἀπεγράφη τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ὁ τῶν ἀπάντων δημιουργός, ἀλλ' ὅπῃ ἀνάξιοι λοιπὸν γενόμενοι τῆς ὁμιλίας * αὐτοῦ, βουλόμενος πάλιν ἀνανεώσασθαι τ' ποὸς αὐτὸν φιλανθρωπίαν, καθάπερ ἀνθρώποις μακρὰν ἀφεστῶσι γράμματα πέμπει, ποὸς ἑαυτὸν ἐφελκόμενος πᾶσαν τ' τῶν ἀνθρώπων φύσιν. ⟨ Ταῦτα τὰ γράμματα ἔπεμψε μὲν ὁ θεός, ἐκόμισε δὲ Μωϋσῆς. τί οὖν λέγει τὰ γράμματα; ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. σκόπει τὴν ἀναμαρτησίαν, ἀγάπητε, καὶ ἐν τούτῳ τὸ ἄξιαρετον. ① μὲν γὰρ ἄλλοι ποοφῆται πρότεροι, ἢ τὰ μετὰ πολὺν ἐσόμενα χρόνον εἶπον, ἢ τὰ κατ' αὐτὸν μέλλοντα συμβαίνεσθαι τὸν καιρόν· ὁ δὲ μακάριος οὗτος μετὰ πολλὰς γενεὰς γεγονώς, ἀπὸ τῆς ἀνωθεν δυάδος ὁδηγούμενος, ἐκεῖνα εἶπεν κατηξιώθη, ἃ ποοφήτου αὐτὸν γενέσεως ἀπὸ τῶν ἀπάντων ἐδημιουργήθη διακόσμου. Σημείωσαι δὲ ὅτως ἤρξατο λέγων, ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· μονονουχὶ ποοφὴς ἄπωθεν ἡμᾶς λαμπρᾷ βοῶν τῇ φωνῇ, καὶ λέγων, μὴ γὰρ πρὸ αἰῶνος ἀθέατα διδασκόμενος ταῦτα φθέγγομαι; ὁ ἀπὸ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι αὐτὰ παγαγών, οὗτος καὶ τὴν ἐμὴν γλῶτταν εἰς τὴν τούτων ἔξηνησιν προώρμησεν. ὡς οὖν οὐκ ἐπὶ παρὰ Μωϋσέως ταῦτα ἀκούοντες, ἀλλὰ παρὰ τοῦ τῶν ὅλων θεοῦ διὰ τῆς Μωϋσέως γλώττης, ὅτω τοῖς λεγομένοις ποοσέχωμεν, παρακαλῶ, καὶ πολλὰ χαίρων τοῖς ἡμετέροις λογισμοῖς εἰπόντες (λογισμοὶ γὰρ, φησιν, Sap. 9. 14. ἀνθρώπων δειλοὶ, καὶ ἐπισφαλεῖς αἱ ἐπίνοιαι αὐτῶν) μὴ πολλῆς τῆς συγγνωμοσύνης δεχώμεθα τὰ λεγόμενα, μηδ' ὡς ἀμύητοι τὸ οἰκεῖον μέγεθος, μηδὲ τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς πεπειραζόμενοι, ὅταν πεποίθασιν ① τῆς ἀληθείας ἐχθροὶ, βαλλόντες τοῖς οἰκείοις λογισμοῖς ἐπιτρέψαι τὸ πᾶν, καὶ οὐκ ἐννοήσαντες ὅτι ἀδιάτον τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν τὴν τοῦ θεοῦ δημιουργίαν παρεργάζεσθαι. ⟨ τί λέγω τὴν τοῦ θεοῦ δημιουργίαν; ἀλλ' οὐδὲ ἀνθρώπου τέχνης τοῦ ὁμογενοῦς ἡμῶν παρεργάζεσθαι δυνατόν. εἰπέ μοι, πῶς ἀπὸ τῆς μεταλλικῆς τέχνης χρυσίον σωίζεται φύσις, ἢ πῶς τῆς ὕελου ἡ καθαρότης ἀπὸ φάμμου γίνεται; ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν. εἰ τοίνυν ταῦτα τὰ παρὰ τῶν ὀφθαλμῶν χείμενα, καὶ ἄνευ ἀνθρωπίνης τέχνης φιλανθρωπίαν θεοῦ καταμεθόδευται, καὶ ἀνεξιχνίαστα, καὶ ἀνεξερεύνητα, καὶ ἀνεξιχνίαστα, καὶ ἀνεξιχνίαστα, καὶ ἀνεξιχνίαστ

παμαζόντες, ωρεσκυνήσωσι τὸν ἐργασάμενον, ⁊ μὴ ἀναπομείνωσι τοῖς κτίσμασιν. εἰ γὰρ ἡ τάττα γαμμὴν οὐκ ἐπαύσαντο τὰ κτίσματα ποιοῦντες, ⁊ ὡς τὰ ἀπιστότατα τῶν ἀλόγων τὸ σέβας ὑπεδέχυμμοι, ποῦ οὐκ ἂν μεμίας ἀξιώκασιν, εἰ μὴ τοσαύτη τῆ συγκαταβάσει ἐχρήσατο; ⁊ μὴ ξενιαθῆς, ἀγαπητέ, εἰ Μωϋσῆς τοιούτων ἔργεται τὴν ὁδὸν ἐν ἀρχῇ ⁊ ἐν ωροιμίοις, τοῖς παχυτάτοις ἰουδαίοις διαλεγόμενος, ὅστε γε ⁊ ὁ Παῦλος ἐν τῇ καινῇ, νήπια τοσαύτη ἡ ὑπόδοσις γέγονε τοῦ κηρύγματος, μέλλων τοῖς ἐν ἀθηναις διαλέγεσθαι, ἀπὸ τῶν ὁρωμένων ποιῆται ωρὸς αὐτοὺς τὴν διδασκαλίαν, ὅτω λέγων, Ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον ⁊ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρανοῦ ⁊ γῆς κύριος ὑπάρχων, οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικῇ, οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων θεραπεύεται. ἐπειδὴ γὰρ ἥδιστα τούτοις αὐτοῖς καταλλήλων ὅσον τὴν διδασκαλίαν, τούτου ἦλθε τὴν ὁδόν. ωρὸς γὰρ τοὺς δεδιδαγμένους τὰ ωρὸς αὐτὸν διδάγματα ὅτως ὑπὸ τοῦ πνεύματος ὁδηγούμενος καὶ τὴν διδασκαλίαν ἐποιεῖτο. ⁊ ἵνα μάθῃς, ὅτι ἡ τῶν ωροσώπων διαφορὰ, καὶ ἡ τῶν ἀκουόντων παχύτης τότε αἰτία ἦν, ἀκουε αὐτοῦ, νήπια ωρὸς νήπια λαλοῦντος ἐπέστειλεν, μηκέτι τούτοις ἐρχομένου τὴν ὁδὸν, ἀλλ' ἑτέρους αὐτοῖς διαλεγομένου καὶ λέγοντος, Ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ ωάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ ⁊ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαὶ, εἴτε ἐξουσίαι, τὰ ωάντα δι' αὐτοῦ ⁊ εἰς αὐτὸν ἔκτισται. ⁊ Ἰωάννης ὁ τοῦ βροντῆς υἱὸς ἑώρα λέγων, ωάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο" οὐδέν. ἀλλ' οὐχ ὁ Μωϋσῆς ὅτως· εἰκότως. οὐδὲ γὰρ ὡς" βούλεται τοῖς ἔτι γαλακτοποσίαν δεομένοις στερεᾶς μεταδοῦναι τροφῆς. καθάπερ γὰρ οἱ διδάσκαλοι, ⓐ ωρῶτα τὰ" πατέρων τὰ παιδία δεχόμενοι, τὰ ωρῶτα στοιχεῖα αὐτοῖς ωροδιδάσκουσιν, οἱ δὲ ωρὸ ἐκείνων τοῦτο πάλιν τὰ παιδία λαμβάνοντες, τὰ τελειότερα τῶν μαθημάτων αὐτοῖς ἐπηχοῦσι· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ὁ μακάριος Μωϋσῆς, ⁊ ὁ τῶν ἐθνῶν διδάσκαλος, ⁊ ὁ τοῦ βροντῆς υἱὸς πεποιήκασιν. ὁμοίως γὰρ ἐκ ωροοιμίων ωρῶτα τὰς φύσεις τῶν ἀνθρωπίνων, τὰ ωρῶτα στοιχεῖα τοῦ ἀκούοντας ἐπαίδευεν· ὅτοι δὲ ωρῶτα Μωϋσέως ωρῶτα μαθόντες, λοιπὸν τὰ τελειότερα ωαρεδίδοσαν. τέως δὲν ἐμάθομεν τὸ συγκαταβάσεως τὸ αἰτίαν, καὶ ὅτι πνεύματι φθεγγόμενος καταλλήλως τοῖς ἀκούουσιν ἀπεφαίνετο, πάσας ὁμοῦ τὰς δίκαιον ζηλωτῶν ὑπερφυομένας αἱρέσεις τῇ ἐκκλησίᾳ" πόρρωθεν ἀναπαῶν, ὅμα τε εἰπεῖν, ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς ⓦ οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. καὶ γὰρ Μανιχαῖος ωροσέλθῃ, λέγων τὴν ὕλην ωροϋπάρχειν, καὶ Μαρκίων, καὶ Οὐαλεντῖνος, καὶ ἑλλήνων ωαῖδες, λέγε ωρὸς" αὐτοὺς, ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. ἀλλ' οὐ πις θύρᾳ τῇ γεαφῇ. ἀποστράφηθι λοιπὸν αὐτὸν, ὡς μαινόμενον ⁊ ὀξερήκοπα. ὁ γὰρ τῶν δημιουργῶν τὸν ὅλων ἀπίστων, ὡς καὶ ψεύδος τὸν ἀληθείας" καταγινώσκων, πόσας ἂν τυχοι συγγνώμης ποτε; ωεωλασμένον ἔχουσιν οἱ κωφοὶ τὸ χεῶμα, ⁊ ὑπόκειται ωροσώπων ὑπὸ δυόμενοι, κρύπτουσιν ἐν τῇ δορᾷ τοῦ ωοδάτου τὸν λύχνον. [ἀλλὰ σὺ μὴ ἀπατηθῇς·] ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο μάλιστα μίσησον αὐτὸν, ὅτι ωρὸς μόνον σε τὸ ὁμόδουλον ὑπεῖκαν ὑπεκείνετο, ωρὸς δὲ ⓦ τῶν ὅλων δεσπότην θεὸν ⓦ πόλεμον ἤρατο, καὶ κατὰ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας πέτρον οὐκ ἀφῆκε). ἡμᾶς δὲ τὰ πέτρας ἐχώμεθα τῆς ἀρραγοῦς, καὶ ὅπερ τὸν ἀρχικὸν πάλιν ἐπανέλθωμεν, ὃν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν γῆν. ὃ-ρα καὶ ἐξ αὐτοῦ τῆς δημιουργίας ὅπερ τὸ θείου φύσιν διαλάμπουσαν," πῶς ἀπ' ἐναντίας τῇ ἀνθρωπίνῃ σωτηρίᾳ τὸν δημιουργὸν ποιῆται, ωροτέρων τὸν οὐρανὸν τείνας, καὶ τότε τὸν γῆν ὑποστρέσας, ωροτέρων ⓦ ὄρεφον, καὶ τότε ⓦ θεμέλιον. τίς οἶδε, τίς ἔγνωκεν; ὅτι μὴ γὰρ τὰ ἀνθρωπίνης δημιουργίας οὐκ ἂν τόλμοιτ' ἄν ποτε· ὅταν δὲ ὁ θεὸς κελεύῃ, πάντα τῷ βουλήματι αὐτοῦ εἴκει καὶ" ὑποχωρεῖ. μὴ τοίνυν ἀνθρώπινῳ

λογισμῷ

λογισμῷ τὰ τῦ θεῦ ἔργα ϖεριεργαζώμθα, ἀλλ' ὡς τ' ἔργων ὁδηγήμθοι θαυμάζωμθν ⓦ τεχνίτην. τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτῦ, φησὶν, ἀπὸ κτίσεως κόσμυ τοῖς ποιήμασι νοήμθνα καθορᾶται. Εἰ δὲ ὀπτιμθύοιεν ⓐ τῆς ἀληθείας ἐχθεσὶ, λέγοντες ἀδυνάτον εἶ) ἐξ ὄντων τι ϖάντα γενέσθαι, ἐρωτάσθω αὐτθς, ὁ ϖρῶτος ἄνθρωπος ὡς γῆς ἐπλάσθη, ἢ ἑτέρωθέν ποθεν; ϖόθεν ἐρῦσιν ὅτι ὡς γῆς, καὶ σιωπολογήσουσιν. Εἰ πάντωσαν οὖν ἡμῖν, πῶς ὡς γῆς σαρκὸς ἐγένετο φύσις; ἀπὸ γῆς γὰρ πηλὸς ὁ πλίνθος ὁ κέραμος καὶ ὄστρακον ἂν γένοιτο. πῶς οὖν σαρκὸς ἐγένετο φύσις; πῶς ὀστᾶ, καὶ νεῦρα, καὶ ἀρτηρία, καὶ μυελὸ, ὁ δέρμα, καὶ ὄνυχες, καὶ τρίχες, καὶ ὡς μιᾶς ϖατκιλμένης ὕλης διαφόρων ὑσιῶν ποιότητες; ἀλλ' ὡς ἂν δυνηθείη ϖρὸς ταῦτα διαφέρειν τὸ σῶμα ποτέ. τί δὲ λέγω ϖερὶ τῦ σώματος τῦ ἡμετέρυ; ϖερὶ τῦ ἄρτυ, ὃν καθ' ἑκάστην ἡμέραν σιτύμθα, εἰ πάντωσαν ἡμῖν, πῶς μονοφυὴς ὢν μεταβάλλεται εἰς αἷμα καὶ φλέγμα καὶ χολὴν καὶ διαφόρυς χυμύς; ὁ μὲν σιτοχρυς πολλάκις ὤν, τὸ δὲ αἷμα πυῤῥὸν ἢ μέλαν. Εἰ τοίνυν ταῦτα τὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ϖερὶ τὸν ὀφθαλμὸν ὁρώμθνα εἰ ϖᾶσιν ἡμῖν ὡς ἂν δυνατὸν ϖοτε, ὀλίγη γ' ἂν εἰ ἐποιεν ϖερὶ τ' ἄλλων τῦ θεῦ δημιυργημάτων. Ἀλλ' εἰ ὁ μὴ τοσαύτην τὴν ἀϖόδειξεων ϖαρασίδυ ὀπτιμθύοιεν τ' οἰκείαν φιλονεικίαν κρατύνειν βυλόμθνοι, ἡμεῖς μηδὲ ὧδε ϖαυσώμθα τὰ αὐτὰ ϖάλιν τοῖς ἀῤῥύς λέγοντες, ὃν ἀρχὴν ἐϖοίησεν ὁ θεὸς ⓦ οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. τῦτο γὰρ ἱκανὸν μόνον τὸ ῥῆμα, ϖόθεν τὴν ὑλαντίων τῦ ϖύργυ καταβαλῇ, καὶ ϖόθεν τὸν ἀναθέμθνας λογισμὸς ὃς αὐτὴν τ' βάθεν ἀναστᾶσαι· ὁ εἰ βυληθείη ὀλίγον ϖοτε τῆς φιλονεικίας ἀϖοχέσθαι, ϖοῖος τ' τῆς ἀληθείας οδον αὐγὴν χρεαγωγῆσαι δυνήσεται.

2 Ἡ δὲ γῆ ἦν, φησὶν, ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος.

Τίνος εἵνεκεν, εἰϖέ μοι, τὸν μὲν οὐρανὸν φανερὸν ὁ ἀπηρτισμθνον ϖροήγαγε, τ' δὲ γῆν ἀμόρφωτον ἐδείξεν; οὐχ ἁϖλῶς τοῦτό τῦτο ϖεϖοίηκεν, ἀλλ' ἵνα σὺν τῷ βελτίονι μέρει τῆς κτίσεως μαθὼν αὐτὸν τ' δημιυργίαν, μηδὲν ἀμφισάλης λοιϖὸν, μηδὲ νομίσης δι' ἀσθένειαν δυνάμεως τῦτο γεγενῆσθαι. ἄλλως τε καὶ δι' ἕτερον τρόϖον ἀμόρφωτον αὐτὴν ϖροήγαγεν. ἐστὶ γὰρ αὐτὴ καὶ τροφὸς ὁ μήτηρ ἡμῶν ὅτι, ὁ ἐξ αὐτῆς καὶ γεγόναμθν καὶ τρεφόμθα, καὶ αὐτὴ ἡμῖν καὶ ϖατρὶς ὁ χοικὸς τάφος ἔσται, καὶ ϖρὸς αὐτὴν ϖάλιν ἐϖάνοδος, καὶ τ' μυρίων ἀγαθῶν δι' αὐτῆς ἀϖολαύομθν· ἵνα μὴ δι' ὃ τῆς χρείας ἀναγκαῖον ὑϖὲρ τὴν ἀξίαν αὐτὴν" τιμήσωσι ϖρὸ τῶν ἀνθρώϖων θεόν, δείκνυσί σοι αὐτὴν ϖροτερον ἀμόρφωτον καὶ ἀθρατύϖωτον, ἵνα μὴ τῇ φύσει τῆς γῆς ϖᾶς ἐξ αὐτῆς θυργεσίας λογίσῃ, ἀλλὰ τῷ ταύτην ὡς τὸν μὴ ὄντος εἰς ὃ εἶ) ϖαραγαγόντι. διὸ τὸν φησιν, ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος.

Τάχα δ' ὑμῖς καὶ ὡς ϖοσοιμίων κατατείνομθν ὑμῶν τ' διάνοιαν τοῖς λεϖτοτέροις νοήμασι. διὸ ϖροσήκει μέχρι τύτυ ϖῆσαι ⓦ λόγυ, * ϖάντα καλέσαντες ὑμῶν τὸν ἀγαϖητὸν μεμνῆσθαι τῶν εἰρημθνων, καὶ ἀεὶ τύτων ἔναυλον ἔχειν τὸν μυκτῆρα, καὶ μὴ τῆς ἁγίας τραϖέζης, ἐϖειδὰν ἐκεῖθεν ἐξέλθητε," ϖάντοτέ καὶ τὸν ϖνευματικὸν τραϖέζαν· καὶ λεγέτω μθν ϖινα τῶν ἐνταῦθα λεχθέντων ὁ ἀνὴρ, ἀκυέτω δὲ ἡ γυνὴ, μανθανέτωσαν δὲ καὶ ⓐ ϖαῖδες, διδασκέσθωσαν δὲ καὶ ⓐ οἰκέται, καὶ ἐκκλησία λοιϖὸν γινέσθω ἡ οἰκία· ἵνα φυγαδεύηται μθν ὁ διάβολος, καὶ διαϖετεύῃ ὁ ϖονηρὸς δαίμων ἐκεῖθεν, καὶ ἐξῶθεν τῆς ἡμετέρας σωτηρίας, ἐϖὶ μακρὰ ϖαύηται δὲ αὐτὸν ἡ τῦ ἁγίυ ϖνεύματος χάρις, καὶ ϖᾶσα εἰρήνη καὶ ὁμόνοια" ϖεριστοιχίζη δὲ ἐνοικοδομῶν. ἐὰν γὰρ τῶν ἤδη ϖροτέρων ῥηθέντων μνημονεύητε, καὶ τὰ μετὰ ταῦτα καταβαλλόμενα ϖροθυμότερον δέξεσθε, καὶ ἡμᾶς μετὰ ϖλείονος [τῆς ϖροθυμίας καὶ]

τῆς

τῆς δαψιλείας ἐρῶμεν καὶ ὑπὸ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος χορηγούμενα, ἐπειδὰν εἰδωμεν τοὺς ἤδη καταβληθέντων τὸ βλάβος. ἐπεὶ καὶ γεωπόνος, ὅταν ἴδῃ τὰ σπέρματα φυόμενα, μὴ πολλῆς τῆς προσθυμίας περισκοπῶν τὰς ἀρούρας, εἰσίμως καὶ ἕτερα καταβάλλειν ἐπείγεται. ἵν' οὖν προθυμοτέρους ἡμᾶς ἐργάσηται, τοὺς ἤδη ῥηθέντων
Matth. 1. 17. ἀσφαλῆ τοῦ φυλακίου ὑπιδείξασθε, καὶ μὴ τῶν ὀρθῶν δογμάτων καὶ πρὸς τοῦ βίου ὀπτι- 5
μέλειαν πολλὴν ποιήσασθε τοῦ σπουδίου. λαμπάδα γάρ, φησι, τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι καλὰ ἔργα ὑμῶν, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἵνα καὶ ὁ βίος συμφωνῇ τοῖς δόγμασι, καὶ τὰ δόγματα κηρύττῃ τὸν βίον.
Iac. β. 18. πίστις γάρ χωρὶς ἔργων νεκρά ἐστι, καὶ ἔργα χωρὶς πίστεως νεκρά ἐστι. καὶν γὰρ δόγματα ἔχωμεν ὑγιῆ, βίον δὲ ἀμαθῆ, οὐδὲν ἡμῖν ὄφελος ἔσται τῶν δογμάτων. πάλιν, ἂν βίον 10
ὀρθὸν ἐπιμελῶμεθα, πρὸς τὰ δόγματα δὲ χωλεύωμεν, οὐδὲ οὕτως ἔσται τι κέρδος ἡμῖν. διὸ προσοικεῖ ἑκατέρωθεν ἡμῖν τὸ οἰκοδόμιον ταύτην τὴν πνευματικὴν σωφροσύνην ἔχειν. πᾶς γάρ, φησιν, ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ ποιῶν αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀν-
Matth. 7. 24. δρὶ φρονίμῳ. ὅσα πως ὁ μόνον ἀκούειν ἡμᾶς βούλεται, ἀλλὰ καὶ ποιεῖν καὶ δεῖ. τῶν ἔργων 15
ὑπιδείκνυται τὸν ἰσχυρόν. καὶ τοῦτον μὲν φρόνιμον καλεῖ, τὸν δὲ ἔργα τοῖς λόγοις ἀ-
κολουθοῦντα ὑπιδεικνύμενον· τὸν δὲ μέχρι τῶν λόγων ἑστάμενον μωρὸν ὠνόμασεν, εἰκότως.
Matth. 7. 27. ὁ γὰρ τοιοῦτος, φησὶν, ὑπὸ τῷ ἄμμον τῷ οἰκίαν αὐτοῦ ᾠκοδόμησε· διὸ καὶ τῷ προσβολῇ τῶν ἀνέμων συνεκρύη ἐδωκήθη, ἀλλὰ ταχέως κατέπεσε. τοιαῦται γὰρ αἱ ῥᾳθυμοι ψυχαί, καὶ μὴ ὑπὸ τὰ πέτρας τῆς πνευματικῆς ἐσπειγμέναι. ὃ δὲ λέγει οἰκοδομῆς χ. ἐστί.
νεῶν ὁ λόγος καὶ οἰκίας, ἀλλὰ περὶ ψυχῶν ὅτι ὅ εἰρημένον, τῶν καὶ ἀπὸ τοῦ τυχόντος χ. ψυχῆς. 20
πειρασμοῦ ταλαν ὑποφερουσῶν. τῷ γὰρ ὀνόματι τοῦ ἀνέμου καὶ τῆς βροχῆς καὶ τῶν ποταμῶν, τοὺς πειρασμοὺς ἡμῖν τοὺς ἐπαγωγοὺς ἠνίξατο. ὁ γὰρ χειμὼν καὶ ἐκπληκτικὸς καὶ νηφόν, τοιοῦτον μᾶλλον ἰσχυρότερος ἔστι, καὶ ὅσῳ τὰ τῆς θλίψεως ὑπερτείνεται, τοσούτῳ καὶ τὰ τῆς ἀνδρείας αὔξεται. ὁ δὲ ῥᾳθυμος καὶ ἀναπεπτωκώς, καὶν βραχεῖά τις αὐτὸν πειρασμοῦ προσπέσῃ, οὐδέως σαλεύεται καὶ καταπίπτει, ὑ τοιοῦτο τοὺς τῶν πειρασμῶν φύσιν, ἀλλὰ 25
τοιοῦτο τοὺς προαιρέσεως ἀδυνάμιαν. διὸ χρὴ νήφειν καὶ ἐγρηγορέναι καὶ πρὸς πᾶν παρεσκευασμένους εἶναι, ἵνα καὶ ἐν τῇ ἀνέσει συγκεκροτημένοι ὦμεν, καὶ ἐν ταῖς ἐπαγομέναις θλίψεσι νήφωμεν, καὶ πολλῷ τοῦ ὑγιαινομισμοῦ ὑπιδειξώμεθα, διηνεκῶς τοῦ ὑγιαίνειν" ἀναφέροντες τῷ φιλανθρώπῳ θεῷ. ἂν οὕτω καὶ καθ' ἑαυτοὺς οἰκονομῶμεν, πολ- χ. ἀκαπάστατος.
λῆς ἀπολαυσόμεθα τῆς ἀνωθεν ῥοπῆς, καὶ οὕτω διωσόμεθα καὶ τὸν παρόντα βίον ἀσφα- 30
λῶς διαπεράσαι, καὶ πρὸς τοῦ μέλλοντος ζωοῦ πολλοῦ ἑαυτοῖς προαποθέσθαι τοῦ παῤῥησίαν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπιτυχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμή, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. γ. ΕΙΣ ΤΑ ΥΠΟΛΟΙΠΑ ΤΟΥ, ΕΝ ΑΡΧΗ ΕΠΟΙΗ- 35
σεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ἕως οὗ, καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα μία.

Ησαυρῷ τινι προσοικεῖ ἡ τῶν θείων γραφῶν ἀνάγνωσις. καθάπερ γὰρ ὀρύττειν τις καὶν μικρὸν ψῆγμα λάβῃ δυνηθείη, πολλὴν ἑαυτῷ τὴν πλοῦτον ἐργάζεται· οὕτω δὴ καὶ ὅταν τῆς θείας γραφῆς, 40
καὶ ἐν βραχείᾳ λέξει πολλοῦ ἐστιν εὑρεῖν τὴν νοημάτων τὴν δυνάμιν, καὶ ἀφατον τὸν πλοῦτον. καὶ οὐ θησαυρὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ πηγὴν μεμφῆται τὰ θεῖα λόγια, δαψιλῆ τὰ νάματα ἀναβλύζουσαν,

σαν, καὶ πολλῶν ἔχεσθαι τῶν ὑπαρχόντων. καὶ τοῦτο δι' αὐτῶν τῶν ἔργων μαθόντες μεμαθήκαμεν. τὸ γὰρ προγεγραμμένον ἀρχὴ μάθησις τοῦ τῆς κτίσεως βιβλίου, ἵνα τὸ, ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, πᾶσαι τῇ διδασκαλίᾳ ἐτελειώσαμεν· καὶ οὐδὲν ὕστερον τοῦ πᾶν" καταλαβεῖν ὀξυχρόνιον ἦν. πολλὴ γὰρ ὄντως τῶν γραμμάτων ἡ παιδεία, ὡς τῶν μαθητῶν τὴν πηγὴν· ταῦτης τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας. καὶ μὴ γραμμάτης, εἰ μὴ ἡμᾶς τοῦτο πεποίηκαμεν. καὶ γὰρ καὶ ὁ τοῦ ἡμῶν κύριος δοὺς ἡμῖν τὴν ἑαυτοῦ καὶ ἐντολὴν γράμματα ἐξήντλησαν, καὶ ὁ μὴ ἡμᾶς πάλιν" τότε ποιήσας ὑπερχειρήσωσι, καὶ οὐδὲν ὕστερος κενώσας δυνήσονται τὸ πᾶν· ἀλλ' αὐξήσας τὰ τῆς ὑπαρχῆς, καὶ ὑπερβάλλων τὰ γράμματα. τοιαύτη γὰρ τῶν γραμμάτων τῶν πνευματικῶν ἡ φύσις, ὅσῳ ἂν τις μὴ δαψιλείας τὰ ἐντεῦθεν ἀρύσαιτο" βαλληθῇ γράμματα, τοσούτῳ μᾶλλον ἀναβολύζει καὶ ὑπερβάλλουσιν ἡ χάρις ἡ πνευματική. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν, Ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς μέ, καὶ πινέτω· ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος, τὸ δαψιλὲς τῶν γραμμάτων τὸ πνευματικὸν ἡμῖν ἐμφαίνων. ἐπεὶ οὖν τοιαύτη τοῦ πνευματικοῦ γραμμάτων ἡ φύσις, φέρε ἕκαστος ἡμῶν τὰ ἀτέλεια τῆς διανοίας μὴ δαψιλείας προσενέγκωμεν, ἵνα πληρώσαντες αὐτὰ ὕστερος ἐπιμελήσωμεν. ὅταν γὰρ ἴδῃ ἡ τοῦ πνεύματος χάρις πόνον ζέοντα καὶ διεγηγερμένον διανοίαν, πλουσίαν τὴν παρ' ἑαυτῆς δωρεὰν χάριν. ἀποστήσαντες οὖν ἑαυτοὺς πάντων τῶν βιωτικῶν, καὶ τὰς φροντίδας τὰς ἀχαμψὰς δίκην συμπίπτειν δυναμένας τὸν ἡμέτερον λογισμὸν" ἐξελθόντες, ὅλην ἑαυτῶν τὴν διάνοιαν μεταπήσωμεν εἰς τὴν τοῦ πνευματικοῦ ὑπερτιμίαν· ἵνα πολλὴν ἐντεῦθεν δεξάμενοι τὴν ὠφέλειαν, καὶ κερδάναντές τι μέγα καὶ γνήσιον, ὕστερος" ἐξέλθωμεν. ἀλλ' ἵνα σαφέστερος" ὑμῖν ὁ λόγος γένηται, μικρὰ τῶν πρὸς εἰρημένων" ἀναμνήσωμεν τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, ἵνα ὕστερος, καθάπερ σῶμα ἓν, καὶ τὰ σήμερον μέλλοντα ῥηθήσεσθαι σωμάτωμεν τοῖς πρὸς εἰρημένοις. ἐδείκνυμεν γὰρ πρὸς, καθάπερ μέμνησθε, πῶς ὁ μακάριος Μωϋσῆς διηγούμενος ἡμῖν τὰ στοιχεῖα τούτων τῶν ὁρωμένων τὴν δημιουργίαν, ἔλεγεν, ὅτι ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. ἦν δὲ γῆ ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος. καὶ ἐδιδάσκομεν ὑμᾶς τὴν αἰτίαν, ὑπὲρ οὗ ἕνεκεν καὶ διὰ ὕστερος τὴν γῆν πρότερον ἀμόρφωτον καὶ ἀσχημάτιστον. καὶ εἰμὴ ὑμᾶς ἄπαντα μὴ ἀκριβείας κατέχειν. ἀναγκαῖον οὖν σήμερον τοῖς ἀκολούθως εἰρημένοις ἐπεξελθεῖν. ὅπου γὰρ εἶπεν, ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος, διδάσκει ἡμᾶς. ἀκριβῶς πόθεν ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος," φήσας, Καὶ σκότος ἦν ἐπάνω τῆς ἀβύσσου, καὶ πνεῦμα θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος. σκόπει μοι σὺν θαῦμα τὸ μακαρίτην προφήτην τὸ ἀπέραντον, καὶ ὅπως ὑπὲρ πάντα μὴ μέρος διηγεῖται καὶ δημιουργηθέντα. ἀλλὰ τὰ" σιωπηλιχώτερα τῶν στοιχείων ἡμᾶς διδάξας, καὶ ὑφανοῦ καὶ γῆς μνημονεύσας, τὰ ἄλλα προσαλιμπάνει. ὑδατικὸν γὰρ εἶπων τῶν ὑδάτων τὴν δημιουργίαν, φησί,

Καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου, καὶ πνεῦμα θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος.

Τοῦτο γὰρ ἦν τὸ καλύπτον τῆς γῆς τὸ πρόσωπον, τὸ σκότος λέγω, καὶ ἡ ἄβυσσος τῶν ὑδάτων. ἐμάθομεν ἐντεῦθεν ὅτι ἀπερ τὸ ὁρώμενον, ἄβυσσος ἦν ὑδάτων σκότῳ κεκαλυμμένη, καὶ ἐδείκνυτο τὴν σοφοῦ δημιουργοῦ, ὥστε πᾶσαν ταύτην τὴν ἀμορφίαν ἐξελεῖν, καὶ εἰς εὐκοσμίαν ἀνακαὶ [τὰ] πάντα ἀγαγεῖν. * καὶ πνεῦμα θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος. Τί βούλεται ὁ φησι, πνεῦμα θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος; ἐμοὶ δοκεῖ τοῦτο σημαίνειν, ὅτι ἐνέργειά τις ζωτικὴ προσῆν τοῖς ὕδασι, καὶ οὐκ ἦν ἁπλῶς ὕδωρ ἐκεῖνο καὶ κινούμενον, ἀλλὰ κεκινημένον καὶ ζωτικόν ἵνα δυνάμει ἔχον. τὸ γὰρ ἀκίνητον, πάν-

τη

χ. καταβολὴν

χ. διὸ ἐπηγορίσωσι, κ.τ.λ.

χ. βαλληθῆ

Ioan. ζ. λα.

χ. ἐκτίμησιν

χ. ἐλεγεν ἱστανόλουσιν.
χ. ἵνα
χ. ἀσημεῖ

χ. φάσκων

χ. σιωπηλιχώτερα

* ἢ σκότος, φασὶν, ἐπάνω τοῦ ἀβύσσου

τὴν ἀρχὴν. Τὸ δὲ κινούμενον, πολλὰ ὑπεστήλωσεν. ἵν' οὖν διδάξῃ ἡμᾶς ὅτι τὸ ὕδωρ τοῦτο τὸ παλὺ καὶ ἀμήχανόν ἐστιν ἀναδυόμενον ἐξ ἀβύσσου, διὰ τοῦτό φησι, καὶ πνεῦμα θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος. τοῦτο δὲ οὐκ ἁπλῶς εἰρηκυῖα λέγει ἡ θεία γραφή. ἀλλ' ὅτι μέλλουσα διηγεῖσθαι ἡμῖν, ὅλην καὶ ζῶσαν σύστασιν τῶν ὑδάτων καὶ τὸ πέλαγος τοῦ παντὸς δημιουργηθὲν παρ' ἐκείνου, διὰ τοῦτο σπεύδει τὴν ἀκρασίαν, ὅλην οὐκ ἁπλῶς ὕδωρ ἐκάλεσεν, ἀλλὰ κινούμενον καὶ ζωὴν ἔχον καὶ τὰ πάντα ὑπεκλύζον. ἐπεὶ οὖν πολλὴ κατεχέχυται πάντως τοῦ ὡρωμένου ἡ ἀμορφία, προσέταξεν ὁ ἀεὶ σοφὸς τέχνης θεὸς, καὶ τὰ τῆς ἀμορφίας διεσκεδάσθη, καὶ τὸ κάλλος οὗτος τὸ ἀμήχανον τοῦ φωτὸς τοῦ ὡρωμένου προσῆλθεν, τό, τε σκότος ἀπήλασε τὸ ἀφανὲς, καὶ τὰ πάντα κατηύγασε. 5 κ συστάσιν 10

3 Καὶ εἶπε, φησὶν, ὁ θεὸς· γενηθήτω φῶς, καὶ ἐγένετο φῶς.

Εἶπε, καὶ ἐγένετο· ἐκέλευσε, καὶ τὸ μὲν σκότος ἐφυγαδεύθη, τὸ δὲ φῶς παρῆλθεν. Εἶδες δυνάμεων ἄφατον. ἀλλ' ἡμεῖς τῇ πλάνῃ προκατειλημμένοι, καὶ προσέχοντες τῇ ἀκαλουθίᾳ τῶν εἰρημένων, οὐδὲ ἀκούοντες τοῦ μακαρίου Μωϋσέως λέγοντος, ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ τότε ἐπάγοντος, ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος, διὰ τοῦτο σκότος καὶ τοῖς ὕδασι κεκαλύφθαι (οὕτω γὰρ ἔδοξε τῷ διασώστῃ ἐξ ἀρχῆς αὐτὴν προαγαγεῖν) φασὶν ὅλην προϋπέκειτο ἡ ὕλη, καὶ τὸ σκότος προϋπῆρχε. τί τούτης τῆς ἀνοίας χεῖρον ἦλθεν ἄν; ἀκούεις ὅλην ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ ὅλη δὲ οὐκ ὄντων ἐγένετο τὰ ὄντα, καὶ λέγεις, ὅλη προϋπῆρχεν ἡ ὕλη; καὶ τίς ἀνάγκη τοσαύτης παρουσίας τῶν νοουμένων; μὴ γὰρ ἀσθενὴς ἐστὶν ὁ δημιουργῶν, ἵνα δεηθῇ ὕλης πρὸς τὸ δημιουργῆσαι, καὶ ὅτως τὰ τῆς τέχνης ὑπεδείξηται; θεὸς ἐστὶν ᾧ πάντα ἐξῆκται, λόγῳ καὶ προστάγματι δημιουργῶν. ὅσα γὰρ, εἶπε μόνον, καὶ παρῆλθε τὸ φῶς, καὶ κατέχωρησε τὸ σκότος. κ ὕλαν κ. ὁ πάντα λόγῳ καὶ

4 Καὶ διεχώρισεν ὁ θεὸς, φησὶν, ἀνὰ μέσον τοῦ φωτὸς καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκότους.

Τί ἐστι διεχώρισεν; ἑκάτερῳ ἰδίαν χώραν ἀπένεμε, καταλλήλων χωρῶν ἀφορίσας· καὶ ὅπερ τοῦτο γέγονε, τότε λοιπὸν ἑκατέρῳ τὸ ἁρμόζον προσετηρεῖτο ὑπ' αὐτοῦ θησιν.

5 Ἐκάλεσε γὰρ, φησὶν, ὁ θεὸς τὸ φῶς, ἡμέραν, καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα.

Εἶδες διαίρεσιν ἀεὶ ἴσων, καὶ δημιουργίαν παυμασίων καὶ πάντα λόγῳ· ἐθαρρύνθησαν, λέγω μόνῳ καὶ ὑπερβάλλει γνωμένῳ; Εἶδες πόσῃ τῇ συγκαταβάσει ὁ μακάριος οὗτος προφήτης ἐχρήσατο, μᾶλλον δὲ ὁ φιλάνθρωπος θεὸς διὰ τῆς τοῦ προφήτου γλώττης παιδεύων τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος εἰδέναι τῶν γινομένων τὴν ταξιν, καὶ τίς ὁ τοῦ παντὸς δημιουργὸς, καὶ ὅπως ἕκαστον παρῆλθε; διὰ τί γὰρ ἐπὶ ἀτελέστερον διέκρινε τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, καὶ οὐκ ἠδυνάτο τῶν τελεωτέρων συνιέναι τὴν κατασκευήν, διὰ τοῦτο πρὸς τὴν τῶν ἀκουόντων ἀδυνειαν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὴν τοῦ προφήτου γλῶσσαν κινοῦσιν, ὅτως ἅπαντα ἡμῖν διαλέγεται. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅλη διὰ τὸ ἀτελὲς τῆς ἡμετέρας διανοίας τούτῳ ἐχρήσατο τῇ συγκαταβάσει τῆς διηγήσεως, ὅσα τῆς βεβαιοτέρας ὕλης, ὅτε πρὸς ἀρετὴν ἐπαίδωκε τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, οὐκέτι τούτῃ ἐρημένῃ τὴν ὁδὸν, ἀλλ' ὅτι τὴν ὑψηλοτέραν διδασκαλίαν ἀνάγκη σοὶ ἀκουομένῃ. Εἶπον γὰρ, Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεὸν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος, ἐπήγαγον, ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. καθαρῶς γὰρ σοὶ τὸ φῶς τοῦτο τὸ ἀγαθὸν τῷ προσταγματι τοῦ δεσπότου παρῆλθεν, τὸ σκότος τοῦτο τὸ ὡρωμένον ἀπέκρυψεν· οὕτω καὶ τὸ νοητὸν φῶς τῆς πλάνης τὸ σκότος ἀπήλασε, καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν σοῦ πλανωμένης ἐχειραγώγησε. Ιω. α. α.

δοξώμεθα

δυξώμθα οὖν ιʸ πολλῆς [τ] οὐγκρωμοτύπης τὰ ϖϖδὰ τ θείας γεαφῆς διδάγμαπα, ϗ μὴ ἀντιβλέπωμθν τῇ ἀληθείᾳ, μηδὲ ταῖ σκότει ϖϖδαμένωμθν· ἀλλὰ ϖϖὸς ὃ φῶς ἐπειγώμθα, ϗ ἄξια τ φωτὸς ϗ τ ἡμέρας διαϖεφαπώμθα [ἔργα], καθάπ ϖ. ριθ. ιγ. ϗ Παῦλος ϖϖδαγε λέγων, Ως ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως ϖεϊπατήσωμθν, ϗ μὴ ἐργαζώμθα τὰ ἔργα τ σκότους. ϗ ϲκαλεσέ, φησιν, ὁ θεὸς ὃ φῶς ἡμέραν, ϗ ὃ σκότος ϲκάλεσε νύκτα. ἀλλ' ὁ μικρεῦ ἡμᾶς παρέδραμθν, ἀναγκαῖον τοῦτο ἐπαναλαβεῖν πάλιν. ὅπ γὰρ εἶπε, γλυπτικῶ φῶς, ϗ ἐγένετο φῶς, ἐπῆγαγε ϗ εἶδεν ὁ θεὸς ὃ φῶς, ὅτι καλόν. θέα μοι, ἀγαπητέ, ἐν ταύτα ποσὴ ἡ συγκατάβασις τ ῥημάτων. τί οὖν ϖρεῖν ἢ ἠμέλθαν, ϐκ" ἤδει ὁ θεὸς ὅτι καλόν, ἀλλὰ μᾶ ὃ ϖϖδαγδῆναι ἢ ὄψις ἐδέ- χ. ἐδει
ξε τῷ δημιυργῷ ὃ καλλος τῶ ϖϖδαθέντος ; ϗ τίς ἂν τοῦτο εἴποι τ νοῦν ἐχόντων ; εἰ γὰρ ἀνθρωπος τέχνη" ζωὴ ἐργαζόμθος, [ϗ] ϖρεῖν ἢ κατασκευαζῆ ὃ ὑπ' αὐτοῦ δη- χ. π μιυργούμθνον, ϗ ϖρεῖν ἢ μορφώσῃ, οἶδε τ χρείαν, εἰς ἣν σωτελεῖ ὃ ὑπ' αὐτοῦ γι- χ. πόν νόμθνον." πολλῷ μᾶλλον ὁ τ ἀπρμώτων δημιυργός, ὁ λόγῳ τὰ πρ'ντα ϲχ τ μὴ ὄντες εἰς τὸ εἶναι ϖϖδαγαγών, ἤδει ϗ ϖρὸ τ δημιυργηθῆναι ὃ φῶς, ὅτι καλόν. τίνος οὖν ἕνεκεν ταύτῃ τῇ λέξει ἐχρήσαμθ ; ϖρὸς τ σωπθέισθν τ ἀνθρωπίνων συγκαταβαίνων ἄπρμτα φθέγγεται ὁ μακάριος ὗτος ϖροφήτης. ϗ καθάπερ οἱ ἄνθρωποι, ἐπειδὰν μᾶ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας ἐργάσωνται, ϗ τέλος ὀπτῶσι τοῖς οἰκείοις καμάτοις, τότε ϲχ τῆς δοκιμασίας ϗ τ ἔπαινον ϖροσαίρυσι τοῖς ὑπ' αὐτῶν γινομθνοις· τ αὐτὸν οἶμ τρόπον ϗ ἡ θεία γεαφὴ νῦν συγκατιῶσα τῇ ἀσθενείᾳ τῆς ἀχθῆς τῆς ἡμετέρας, φησί, ϗ εἶδεν ὁ θεὸς τὸ φῶς ὅτι καλόν· ϗ τότε ἐπῆγαγε, ϗ διεχώρισεν ὁ θεὸς ἀνὰ μέσον τ φωτὸς, ϗ ἀνὰ μέσον ὕ σκότους, ϗ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς ὃ φῶς ἡμέραν, ϗ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα. ἰδίᾳ τινὰ χώραν ἑκάτ'ρῳ ἀπενείμθν, ὅθεν τινὰς ἐξ ἀρχῆς ϗ ἐκ ϖϖοιμίων ἑκάτ'ρῳ πηγὰς, ὥτε εἰς τὸ διηνεκὲς τούτους ἀπαραποδίστως διαφυλάττειν. ϗ τοῦτο ἐξεστ σωιδεῖν ἑκάτ'ρῳ τῶν ὑφεστώτων, πῶς ἐξ ϲκείνου μέχει ὕ παρῴκος ὅτε τὸ φῶς ὑποχωρεῖ τοῦ οἰκείους ὅρους, ὅτε τὸ σκότος τ οἰκείαν ταξιν παρῆλθε σύγχυσίν τινα ϗ ἀταξίαν ἐργαζόμθνον. ϗ γὰρ ἱκανὸν ϗ τοῦτο μόνον τοῖς ἀγνωμονεῖν βουλομένοις ϖϖὸς τ πειθῶ ϗ τ ὑπακοὴν τ ϖϖδὰ τῆς θείας γεαφῆς λεγομένων" ἀναγαγεῖν, ὥτε μίμησαθ καὶ τ στοιχείων τὴν τάξιν τῶν ἀπαραποδίστων τηρούντων τοὺς δρόμους, χ. ἀναγκῶν ϗ μὴ ὑπερβαίνειν τὰ οἰκεῖα μέτρα, ἀλλ' ὑπηνώσκειν τὴν" οἰκείαν φύσιν. εἶτα χ. ἰδίαν ὁ ϲκάφος τ ϖϖοσπηλείου ἐπέβησεν, ἀμφότερα εἰς ταὐτὸ σωαγαγών, φησι,

Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα ϗ ἐγένετο ϖϖρὶ ἡμέρα μία.

Τὸ τέλος τ ἡμέρας ϗ τὸ τέλος τῆς νυκτὸς μίαν ἐμφαίνων ὠνόμασεν, ἵνα τάξιν τινὰ ϗ ἀκολουθίαν ὑπισήσῃ τοῖς ὁρωμθνοις, ϗ μηδεμία σύγχυσις ᾖ· ἀλλ' εἰδέναι ἔχωμθν διδασκόμθνοι ϖϖὸς τὸ πνεύματος ὕ ἁγίυ ἀφ' τῆς τῶ μακαρίυ τούτυ ϖροφήτυ γλώττης, τίνα μὲν κατὰ τὴν ϖϖρώτην ἐδημιυργήθη ἡμέραν, τίνα δὲ ἐν ταῖς ἄλλαις. χ. τὲ τὸ ἑνὶ ἡμ. διὰ τὸ συγκατάβασις. ϗ τοῦτο δέ αὐτὸ" τῆς τῶ θεῶ φιλανθρωπίας ὅτι ϗ συγκαταβάσεως. ὕ γὰρ ἠπόρει ἡ πρωτοδιώδαμος αὐτοῦ χειρ, ϗ ἡ ἄπειρος σοφία ϗ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τὰ πάντα ϖϖδαγαγεῖν. τί οὖν λέγω ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ; ϗ ἐν ἀκαριαίᾳ ῥοπῇ. ἀλλ' ὅπ ὕ ὀφθὰ τ ἑαυτοῦ χρείαν ϖϖοσήγαγε" ϗ τ ὄντων (οὐδενὸς γὰρ δεῖται ἀνενδεὴς ὤν) ἀλλὰ φιλανθρωπίᾳ χ. τὰ ὄντα τινὶ ϗ ἀγαθότητι τὰ ϖρ'ντα ἐτεκτήνατο, ἀφ' τοῦτο κ τ μέρος δημιυργεῖ, ϗ [τῷ] διδασκαλίᾳ ἡμῖν σαφῆ τῶν νομθρῶν ϖϖδαδίδωσι ἀφ' τῆς ὕ* ϖροφήτυ γλώττης· ἵνα μαθόντες ἀκριβῶς, μὴ ϖϖοσπαίωμθν" τοῖς ἐξ ἀνθρωπίνων λογισμῶν χυνομθνοις. * μακαρία χ. ἐξ ἀνθ. λογ. κενόφρ. Εἰ γὰρ ϗ τούτων ὕτω γεγυμνωμθνων, εἰσί τινες οἱ αὐτόματα λέγοντες γεγυμνᾶσθ ϖρ'ντα

τὰ ὄντα· Εἰ μὴ τοσαύτη ἐχρήσατο τῇ συγκαταβάσει καὶ διδασκαλίᾳ, τί ἂν οὐκ ἐτόλμησαν οἱ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας ἀπολαύειν καὶ λέγειν καὶ πράττειν ἀπορώτερον; τί γὰρ ἂν εἴη ἀθλιώτερον καὶ ἀνηκουστότερον τῶν ταῦτα λέγειν ὑπὸ χειροήθων, καὶ αὐτόματα φασκόντων γεγωνεῖν τὰ ὄντα, καὶ τῆς τοῦ θεοῦ προνοίας ἀποστερούντων τὴν πᾶσαν δημιουργίαν; πῶς γὰρ ἂν ἔχοι λόγον, εἰπέ μοι, τὰ τοσαῦτα στοιχεῖα καὶ τὸν τοσοῦτον διακόσμησιν ἀΰλου τινὸς καὶ ἀοράτου καὶ ταῖς σωματικαῖς διακεκριμένου φύσεσι στοιχεῖα; καὶ ναῦς μὲν οὐκ ἂν ποτε δύναιτο εἰς τὸ βαθὺ τῆς θαλάττης κύματα διαδραμεῖν· οὐδὲ γραπτὸς ἐργάζεσθαί τι θαυμαστὸν, μὴ γραπτοῦ ἐφεστῶτος· οὐδὲ οἰκία συνεστάναι μὴ τοῦ ταύτην οἰκοδομοῦντος πρόντος· ὁ δὲ ἀπειρος ὢν κόσμος καὶ τῶν στοιχείων τούτων ἡ διακόσμησις, ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, φέρεσθαι ἠδύνατο, μή τινος ὄντος τοῦ ταῦτα στοιχεῖα καὶ σώματα δυναμένου, καὶ τὴν τοῦ ὁρᾶν σοφίαν συνέχοντος καὶ διαβαστάζοντος ἀπόντα καὶ ὁρώμενα; ἀλλὰ τί περαιτέρω φιλονεικοῦμεν ταῦτα δεικνύειν σκεπτικοῖς, ἃ, καὶ τῷ παρόντι, καὶ τοῖς ἔξωθεν δῆλα καθέστηκεν; ὅμως μὴ διαλιμπάνωμεν τοῖς ἐπιδέουσι τὰ ἀπὸ τῆς γραφῆς διδάγματα, καὶ πᾶσαν ποιούμενοι σπουδὴν, ὥστε καὶ τὴν πλάνην αὐτοὺς ἀποβαλέσθαι, καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐπανάγειν. Εἰ γὰρ καὶ ἐπὶ τῇ πλάνῃ εἰσὶ πεπλανημένοι, ἀλλ' ὅμως ὁμολογεῖς τυγχάνουσι, καὶ πρόσκεινται πολλὴν αὐτῶν ποιεῖσθαι τὴν πρόνοιαν, καὶ μηδέποτε ναρκᾶν, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιεικείας τὰ πρὸς ἑαυτὸν ὑπιδεικνυμένους κατάλληλον αὐτοῖς τὴν ἰατρείαν παρέχειν, ἵνα ὀφθῶσιν ποτὲ πρὸς τὴν ἀληθῆ ὑγείαν ἐπανελθόντες. οὐδὲν γὰρ οὕτω τὸν θεὸν προσιαπούδασεν, ὡς ψυχῆς σωτηρία. a. Tim. β. δ. καὶ βοᾷ Παῦλος λέγων, Ὁ θέλων πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. καὶ πάλιν, αὐτὸς ὁ θεός φησιν, Οὐ θέλησει θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ὑπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν. Ezech. ιη. κγ. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὴν κτίσιν * ἅπασαν παρήγαγε, καὶ ἡμᾶς ἐδημιούργησεν, ἵνα μὴ ἀπολώμεθα, ἀλλ' ἵνα εἰς κόλασιν ἡμᾶς οὐκ ἀποπέμψῃ, ἀλλ' ἵνα σώσῃ, καὶ τὴν πλάνης * ἐλευθερώσας τὴν βασιλείας τοῦ ἀπολαῦσιν ἡμῖν δωρήσηται. Διὰ τοῦτο γὰρ ἡμᾶς καὶ ἡτοίμασεν, ἵνα μὴ τὸ γενέσθαι, ἀλλὰ πρὸ καταβολῆς κόσμου, καθὼς αὐτὸς φησι, Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν πρὸ καταβολῆς κόσμου. Matth. κε. λθ. ὅρα φιλόθεον διάνοιαν, ὅπως καὶ πρὸ τῆς δημιουργίας, καὶ πρὶν ἢ παγεῖν τὸν αἰσθητὸν, τὰ μυεῖα αὐτῷ ἀγαθὰ βεβαίως ἐπίστευσε, δεικνὺς ὅσῳ πρόνοιαν ποιεῖται τοῦ ἡμῶν τοῦ ἡμετέρου, καὶ ὅτι πάντας βούλεται σωθῆναι. τοιοῦτον τοίνυν ἔχοντες δεσπότην, ὦ φιλόθεον θέατρον, ὦ ἀγαθὸν, ὦ ἡμέτερον, καὶ τὰ οἰκείας σωτηρίας φερντίζωμεν, καὶ τὰ ἀδελφῶν τὰ ἡμετέρων. τοῦτο γὰρ ἡμῖν καὶ σωτηρίας ὑπόθεσις ἐστὶν, ὅταν μὴ ὑπὲρ ἑαυτῶν μόνον σπουδάζωμεν, ἀλλ' ὅταν καὶ τὸν πλησίον ὠφελῶμεν, καὶ πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ὁδὸν χειραγωγῶμεν. καὶ ἵνα μάθῃς ὅσον ἐστὶν ἀγαθὸν τὸ δυνηθῆναι μετὰ τῆς οἰκείας σωτηρίας καὶ ἕτερον κερδᾶναι, " ἄκουε τοῦ προσώπου τοῦ θεοῦ λέγοντος τοῦ προφήτου· Ὁ ἐξάγων τίμιον ἀπὸ ἀναξίου, ὡς στόμα μου ἔσται. τί δὲ τοῦτο ἐστιν; ὁ ἐκ τῆς πλάνης πρὸς τὴν ἀλήθειάν, φησι, χειραγωγῶν, ἢ ἀπὸ τῆς κακίας πρὸς τὴν ἀρετὴν ὁδηγῶν πλησίον, μετὰ δυνάμεως αὐθεντίαν ἐμὲ μιμεῖται. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς δι' ὑδέν ἕτερον, υἱὸς ὤν, τὴν ἡμετέραν ἔσθιεν σάρκα, καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπων γένους γέγονεν ἄνθρωπος. καὶ τί λέγω τὴν ἡμετέραν ἔσθιεν σάρκα καὶ τὰ ἄλλα πάντα τὰ ἀνθρώπινα ὑπέμεινεν, ὅπου γε καὶ φανερὸν κατεδέξατο, ἵνα ἡμᾶς τοῦ ὑπὸ ἁμαρτιῶν πεδεδεδομένους τῆς κατάρας ἐλευθερώσῃ. καὶ βοᾷ τοῦτο Παῦλος λέγων, Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν

ἡμῶν κατάρᾳ. Εἰ τοίνυν αὐτὸς, θεὸς ὤν, καὶ τῆς θείας ἐκείνης τῆς ἀπορρήτου τυγχάνων, διὰ φιλανθρωπίαν ἄφατον ταῦτα ἄπαντα κατεδέξατο δι' ἡμᾶς καὶ τὴν σωτηρίαν τὴν ἡμετέραν, τί οὐκ ἂν εἴη μᾶλλον αὐτοῖς δίκαιον εἶναι σὺν ὁμολογίᾳ ὑπομένειν καὶ τὰ μέλη τὰ ἡμέτερα, ὥστε καὶ τῆς φάρυγγος αὐτοὺς ἐξαρπάσαι τὸν διάβολον καὶ πρὸς τὴν 5 ἀρετῆς ὁδὸν χειραγωγῆσαι; ὅτῳ γὰρ ψυχὴ σώματος κρείττων, τοσούτῳ τῶν χρημάτων βοηθούντων τοῖς δεομένοις ὅτι μείζονων ἀξιοπιστοτέρα τῶν ἀμοιβῶν, ⓐ δὴ καὶ τῆς παιδαγωγίας καὶ τῆς συνεχοῦς διδασκαλίας σὺν ῥᾳδίᾳ καὶ ἀναπεπλωκόσι ἀνάγοντες ὑπὲρ τὴν θύραν ὁδόν, καὶ δεικνύοντες τῆς μὲν κακίας τὸ δυσειδὲς, τῆς δὲ τῆς θεοῦ ἀρετῆς τὸ πολλοῦ ἄμορφον. Ταῦτα τοίνυν ἅπαντα εἰδότες, πρὸς τὸν ἄλλων ἁπάντων τὸν βιωτικὸν, πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς σωτηρίας μᾶλλον ἀγωνιῶμεν τοὺς πλησίον, εἰς τοῦτο αὐτοὺς ἀνάγοντες τὸ μέσον. ἀγαπητὸν γὰρ, ἀγαπητὸν συνεχῶς ταῦτα σκηπτόμενον ψυχὴν δυνηθῆναι ἀνενεγκεῖν ἐκ τοῦ βυθοῦ τῶν κακῶν τὸν ἐν τῷ μέσῳ πρεφομένων, καὶ πρὸς λιμένα τῆς τῶν παθῶν ἐπαναστάσεως, ἀπὸ διηνεκοῦς πολιορκεῖται τὴν ἡμετέραν ψυχήν. καὶ διὰ τοῦτο χρεία ἡμῖν πολλῆς τῆς ἀγρυπνίας, ὅπου καὶ διηνεκὴς ἡμῖν ἐστιν ὁ πόλεμος, καὶ ἀναχωρεῖν οὐδέποτε ἔχων. διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγεν Ἐφεσίοις γράφων, Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. μὴ νομίσητε, φησι, τὸν τυχόντα ἡμῖν πρόσκαιρα ἀγῶνα· ἀλλὰ πρὸς ὁμολογεῖς ἡμῖν ὅτι ἡ πάλη, οὐδὲ ὀλίγης ἡμῖν ὅτι τὰ τῆς παιδαγωγίας. καὶ γὰρ σώματι συμπεπλεγμένοι ταῖς ἀσωμάτοις παλαίειν δυνάμεσι προσετάγμεθα. ἀλλὰ μὴ δείσητε. εἰ γὰρ καὶ ἀνώμαλος ἡ μάχη, ἀλλὰ μεγάλη τὸν ὁπλοφόρον τὸν ἡμέτερον ἡ δύναμις. ἐπῆρε γὰρ μονονουχὶ λέγων, ἐπειδὴ ἐγνωτε τὸν πολεμίων τὴν φύσιν, μὴ καταπέσητε μηδὲ ναρκήσητε πρὸς τὴν πάλιν· ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, πρὸς ὃ δύναται ὑμᾶς σῶσαι πρὸς τὰς μεθοδείας καὶ διαβόλου. πολλαὶ γὰρ αἱ τούτου μεθοδεῖαι, τοῦτ' ἔστιν ὁδοὶ, δι' ὧν ἐπισκελίζειν ὑπιχνεῖται σὺν ῥᾳδιουργίᾳ, καὶ δεῖ ταύτας ἀκριβῶς ὑπίσασθαι, ὥστε διαφυγεῖν *τὰς λαβὰς, καὶ μηδεμίαν αὐτῷ πρόεισδυσιν ἀφιέναι, ἀλλὰ καὶ γλώττης ἀκρίβειαν ὑπιδείκνυσθαι, καὶ ὀφθαλμῶν ἀσφάλειαν, καὶ διανοίας καταστολὴν, καὶ διηνεκῶς ἀγωνίου εἶναι, καθάπερ θηρίου τινὸς ὑπιόντος καὶ λυμήνασθαι ἡμῶν ὑπιχειροῦντος. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἡ θεομάχος ἐκείνη ψυχὴ, ὁ τῶν ἐθνῶν διδάσκαλος, ἡ γλῶττα τοῦ οἰκουμένης, ὁ ἐπὶ τῶν μαθητευομένων σωτηρίας ἄπρακτα πραγματευόμενος, ἔπων, ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, πάλιν ἐπῆγαγε πόθεν ἡμᾶς πειρασθῆναι, καὶ χειρώτης ἐργαζόμενος, ὅτε λέγων, Στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης, ὑπὲρ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι, καὶ τὸν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα θεοῦ. Εἶδες ὅπως πάντα τὰ μέλη περιέθηκε; καὶ καθάπερ τις εἰς πόλεμόν τινα μέλλων ἐξαγαγεῖν, οὕτω πρότερον μὲν τὴν ζώνην ἠσφαλίσατο, ὥστε εὔκολον εἶναι τὸν δρόμον· ἔπειτα τὸν θώρακα *ἐνέδυσεν, ἵνα μὴ τοῦ βελῶν πληγώμεθα, καὶ τοὺς πόδας ἠσφαλίσατο, καὶ πάντοθεν τὴν πίστιν περιέθηκεν. αὕτη γὰρ, αὕτη, φησὶ, καὶ τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι δυνήσεται. τίνα δέ ἐστι τοῦ διαβόλου τὰ βέλη; πονηραὶ ὑπιθυμίαι, οἱ ἀκάθαρτοι λογισμοὶ, τὰ πάθη τὰ ὀλέθρια, θυμὸς, βασκανία, φθόνος, ὀργὴ, μῖσος, ζημιῶν ὑπιθυμία, καὶ ἡ ἄλλη ἅπα-

Ps. 118. 161. ἡθικον.

Ep. 6. 12.

Ep. 6. 14.

* αὐτοῦ κ. βελῶν.

* ἡμῖν

σα ῥᾳθυμία. ταῦτά φησιν ἀπόλωλα σοέσαι δυνήσεται ἡ μάχαιρα τῦ πνεύματος. καὶ τί λέγω σοέσαι; ⸀ τὴν κεφαλὴν αὐτὴν ἡ πολεμία ἀποτεμεῖν δυνήσεται. εἶδες πῶς ἐνθύρωσε τὸν μαθητευομένους; πῶς χηρὰ μαλαχωτέρους οὖσα, σιδήρα τερροτέρους εἰργάσατο; ἐπειδὴ γὰρ ἡμῖν ἡ πολὺς αἷμα καὶ σάρκα ὁ πόλεμος, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις, ᾗ φησὶ τῦ θεοῦ τὰ ὅπλα ἡμῖν σαρκικὰ πρόκειται, ἀλλὰ πνευματικὰ πρόπλα, καὶ οὐδὲν ἀποσίλβοντα, ὥστε μηδὲ τὴν ὄψιν τοῦτον ἀγλίσαι ⸀δυνασθῆναι τὸ πονηρὸν ἐκεῖνον δαίμονα. τοιαῦτα τοίνυν ὅπλα ἐνδεδυμένοι μὴ φείπωμεν τῷ πάλαι, μηδὲ τῷ συμβολικῷ φθόγγῳ, ἀλλὰ μηδὲ ῥᾳθυμῶμεν. ὥσπερ γὰρ ἡ φύσις ἡμῶν οὐκ ἂν ποτε ἀνεχήμοιτο ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνος τὰ τῶν ὅπλων δυνάμεως, ἐὰν βυλώμεθα ἄχυρα αὐτὸν ποιῆσαι τὰ μηχανήματα· οὕτως ἐὰν ῥᾳθυμῶμεν, οὐδὲν ἡμῖν ὄφελος ἔσαι, οὐ πολεμία τὴν ἡμετέρας σωτηρίας διηνεκῶς ἐργαζομένου, καὶ πρόπλα τῆς σωτηρίας ἡμῶν δέχεσθαι ὀμόμενον. πρόπλα ἄρ' ἔστιν τοίνυν ὁπλίζωμεν ἑαυτούς, καὶ ῥημάτων φειδόμενοι καὶ πραγμάτων ἀπεχόμενοι τὸ ἐλαφρῦναι ἡμᾶς δυναμένων, καὶ μὴ τὴν ἀποχὴν τῶν ἐρωμένων ⸀ τὴν ἄλλης ἀρετῆς, καὶ τῷ πρὸς τὸν πέπλας δαψίλειαν ὑπιδεικνυώμεθα, εἰδότες ὅση τῆς πρὸς τοῦτο θεραπείας ἡμῖν κείσεται ἡ ἀνταπόδοσις. ὁ γὰρ ἐλεῶν, φησί, πλουτεῖ, δανείζει θεῷ. ὅσα δανείου φύσιν ξένιον καὶ πρόσδοξον. ἕτερός ἐστιν ὁ λαμβάνων, καὶ ἕτερος ὁ τῷ δανείῳ ⸀ πρόβυνον ἑαυτὸν καθιστάς· καὶ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὅτι ὅτι τοῦτο τὸ δανεῖον οὐκ ἔστιν ἀγνωμοσύνην ⸀ κτήσηται, πρόδηλον ἐστὶν ἑτέραν τινὰ ζημίαν. πρόδηλον γὰρ καθάπερ ἐπὶ γῆς ἐκεῖσε ἐκλοχεῖν μόνον ⸀ τοκετὸν ἔσεται δώσειν, ἀλλὰ ἑκατονταπλασίονα τὰ διδόμενα, ⸀ πρόδηλον μέλλει τοῦτο ἔσεται· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τῷ παρόντι, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ζωὴν αἰώνιον. καὶ ὅτι μὲν τὸ παρόντος βίου ἓν τὶς ἡμῖν ⸀ πρέμελλε διπλασίονα μόνον τῶν διδομένων ὑφ' ἡμῶν πρὸς ἀμοιβὴν, πρόδηλον· ἐπάναξ ἡμῶν τὸ ὑπάρξιν πρόσεστι καὶ μέδα, ὅπου πολλὴ πολλάκις ἡ ἀγνωμοσύνη, πολλαὶ τὰ πλεονεκτούντων αἱ ⸀ περβολαί. καὶ γὰρ καὶ τὸ σφόδρα γνησίων πολλοὶ πρόδηλον αὐτὸ τὸ δανειστὴν τοῖς δεδωκόσι πρέχον, ἢ διὰ ἀγνωμοσύνην τοῦτο ⸀ προμείναντες, ἢ καὶ πολλάκις ⸀ πρὸ πενίας κωλυθέντες. ὅπου οὖ γε τῶν ἀπόντων δεκάπτον, πρόδηλον τούτων ὅτι λογίσαται· ἀλλὰ τὸ δάνειον ἀκέραιον μένει, καὶ * τῶν καταβαλλομένων ἑκατονταπλασίονα πρόσεσται ⸀ πρισχεῖται, μετὰ τοῦ καὶ τὴν ⸀ ἐν τῷ μέλλοντι ζωὴν ἡμῖν ταμιεύεσθαι. τίς οὖν ἡμῖν λοιπὸν ἀπολογία λείπεται μὴ σπουδάσει τὸ ἐπεγομένοις αὐτοῖς τὸ ὀλίγων ἑκατονταπλασίονα λαβεῖν, * καὶ αὐτοῖς τὸ πρὸς καίρων τὰ αἰώνια; ἀλλ' ἡδέως ῥᾳθυμοῦμεν καὶ μοχλοῦμεν ⸀ ἀναποκλείομεν τὰ χρήματα, καὶ πρόσλόμενοι αὐτὰ νῦν πρὸς ἅλλοις δεομένοις τὰ ἁπλῶς καὶ εἰκῇ κείμενα, ἵνα ⸀ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι τὸ αὐτὸ πρὸς αὐτὸν πρὸς σασίας ἀπολάβωμεν. Ποιήσαλε γάρ, φησιν, ὑμῖν φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τοῦ ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλείπητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους αὐτῶν σκηνάς. καὶ οἶδα ὅτι πολλοὶ τοῦτο μόνον τοῦ πρὸς ἡμῶν λεγόμενα, ἀλλὰ καὶ ὡς λῆρόν τινα καὶ μῦθον ἀκούοντες, οὕτω πρόσεχουσι τοῖς ἡμετέροις λόγοις. ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὀφείλω τοῦτο δάκνομαι ⸀ ὀδυρῶμαι, ὅτι ὅτε τῶν πραγμάτων ἡ πεῖρα, ὅτε ἡ τοιαύτη τοῦ θεοῦ ⸀ πρόθεσις, ὅτε ὁ φόβος τῶν μελλόντων, ὅτε αἱ καθ' ἑκάστην ἡμέραν πρὸς ἡμῶν προσπαίσεις τοιούτων καθικέαι" ἠδυνήθη." ὅμως οὐ παύσομαι οὐδ' ὅτως τοιαύτης συμβολῆς, μέχρις ἂν τῇ πολλῇ σπουδῇ τῶν λόγων πρόσχωμεν δυνηθῶ, καὶ εἰς νῆψιν αὐτοὺς ἀγαγεῖν, καὶ οὐκ οὐ καίρου ⸀ τῆς μέθης, ἣν ἡ τῶν χρημάτων ὀπτηρία πέπεγχε σκοτώσασα τὸν λογισμὸν, ἀνενεγκεῖν. οἶδα γάρ, οἶδα ὅτι μὴ τοῦ θεοῦ χάριν ⸀ τῶν ἡμετέρων λόγων σπουδὴν καὶ ⸀ πρόνοιαν τῆς ὑπὲρ μέλειαν δυνήσεται αὐτοὺς ὀφείλειν ποτὲ ἀπαλλάξαι οὐ χαλεποῦ τούτου νοσήματος, καὶ εἰς τελείαν ὑγίειαν" ἐπάναγαγεῖν· ἵνα καὶ αὐτοὶ τῆς ἐπαρτημένης

Δευτ. 15. 8.

* ὑστ. χ. μετὰ τοῦτο καὶ τὴν ἐν τῷ μελλοντι ζωὴν ἡμῖν ταμιεύεσθαι.

* καὶ αὐτὶ τῶν παρόντων τὰ μέλλοντα, χ κλοιάμβ

ἐν. ἐπιλαβέσθαι. χ. καὶ

χ. ἀπειρήσεται

χ. συμπλεκὰν

χ. καὶ ἄχυρα αὐτὰ ποιήσωμεν τὰ.

χ πλουσίου,

χ. ἀγαγεῖν

πηρτημένης τοῖς τοιούτοις πωμείας ἐλευθερωθῶσι, ϗ ἡμεῖς τ̃ ἀηδείας ἀπαλλαγῶμεν, ϗ ἐπὶ τῶν ἀπόντων δόξαν ἀναπέμψωμεν τῷ πατρὶ ϗ τῷ υἱῷ ϗ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν ϗ ἀεί, ϗ εἰς τοὺς αἰῶνας τ̃ αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. ϛ. ΚΑΙ ΕΙΠΕΝ Ο ΘΕΟΣ, ΓΕΝΗΘΗΤΩ ΣΤΕΡΕΩΜΑ ἐν μέσῳ τ̃ ὑδάτος, ϗ ἔστω διαχωρίζον ἀνὰ μέσον ὕδατος ϗ ὕδατος, ϗ ἐγένετο οὕτως.

ΟΡῶν ὑμῶν, ἀγαπητοί, τ̃ μετὰ προθυμίας καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐν τοῖς συνέλθουσιν, μεγάλην καρπὸν τ̃ ἡδονῆς, ϗ ὑ πάνυ μὲν δοξάζων τ̃ φιλάνθρωπον θεὸν ὅτι τῇ προθυμίᾳ τῇ ὑμετέρᾳ. ὥσπερ γὰρ ὁ πειθὼν, ϗ ματαίας λύπης ὄντι σημεῖον, οὕτω ϗ τὸ πειθὲσθαι τ̃ ἀκριβῶς τ̃ θείων λογίων ἐπιτυγχάνειν, τ̃ μὲν ψυχὴν ὑγιείας τεκμήριον αἴ τις μέγιστον ποιήσαιτο. διὸ ϗ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς χριστὸς ἐν τοῖς μακαρισμοῖς ἐκείνους τοὺς ὅτι τὸ ὄντως γενομένους ἔλεγε· Μακάριοι οἱ πεινῶντες ϗ διψῶντες τ̃ δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. τίς Matth. 5. 6.
αἴ σὲ ὑμᾶς κατ' ἀξίαν ἐπαινέσαι δυνηθείη τὰς ἀπαξ[απλᾶ]τ̃ τ̃ ἁπάντων δεσποτ̃ τ̃ μακαρισμοὺς δεξαμένους, ϗ τὰ μύρια προσδοκῶντας πρ̃ αὐτοῦ ἀγαθά; τοιοῦτος γὰρ ὁ ἡμέτερος δεσπότης, ὅταν ἴδῃ ψυχὴν πολλῷ τῷ πόθῳ, ϗ ὑπερπεπαμένην τῇ προθυμίᾳ τοῖς πνευματικοῖς προσιοῦσαν, ὑπερβαλλόμενος τῷ χάριτι, ϗ πλουσίας τὰς πρ̃ ἑαυτ̃ χαρίζεται δωρεάς. ὅθεν προσδοκῶ ϗ ἡμῖν διὰ τὴν ὑμετέραν ὠφέλειαν πλείονα προσγενήσεσθαι τ̃ τῆς διδασκαλίας λόγον εἰς οἰκοδομὴν τῆς ὑμετέρας ἀγάπης. διὰ ὑμᾶς γὰρ ϗ τ̃ προθυμίαν τ̃ ὑμετέραν, ἅπαντα ζητοῦντα τ̃ πόνον ὑπομένομεν· ὥστε ϗ ὑμᾶς προτρέψασθαι τ̃ ἀρετ̃ τ̃ κορυφὴν ἅπαντα ἀναδραμεῖν, ϗ πᾶσι τοῖς εἰς ὑμᾶς ὁρῶσι διδασκάλους γενέσθαι τ̃ ἀληθοῦς πολιτείας, ϗ ἡμᾶς πλείονος ἀπολαύειν τ̃ παῤῥησίας ὁρῶντας ὑ μᾶλλον ἐν ὑμῖν πονουμένους ἡμᾶς· ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν αὐξανόμενον τὸν τ̃ ἀσθενῶν τ̃ πνευματικὸν, ϗ μὴ καθάπερ ἐν τῷ βιαίῳ θανάτῳ ὅτι τὸ ἀσθενοῦντος γέγονεν, ὅθεν δὲ ἐφ' ἡμῶν συμβῆναι. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἓν μέρος Matth. 27. 1.
διεσώθη, τὰ δὲ τρία προσαπώλετο. τὸ μὲν γὰρ τ̃ ἀσθενῶν προσῆλθε τ̃ ὁδὸν καταβληθὲν, ἄκαρπον ἔμεινε· τὸ δὲ, ὑπὸ τῶν ἀκανθῶν ἀπεπνίγη· ἕτερον δὲ εἰς τὰς πέτρας κατα-
βληθὲν, ϗ ὅτι τ̃ ὅτι φανείας μεῖναν, ὀδύνας καρπὸν ἐνεγκὸν ἠδυνήθη· ἐν ταύτῃ γ̃ δὴ τ̃ τοῦ θεοῦ χάριτι προσδοκῶμεν ἅπαντα τ̃ ἀσθενῆ εἰς τ̃ καλὴν γῆν καταβεβληκέναι, τὸν μὲν ἑκατὸν ποιῆσαι, τὸν δὲ ἑξήκοντα, τὸν δὲ, τριάκοντα. τοῦτο ἡμῶν τ̃ προθυμίαν
χ. ἐπίσκ. αὔξει, τοῦτο τ̃ διάνοιαν· διεγείρει, τὸ εἰδέναι ὅτι οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ εἰκῇ τοὺς λόγους προσιέμεθα, ἀλλ' ὅτι ἐπιφούσας τὰς ἀκάνθας ϗ σωτεταμένην τῇ διανοίᾳ τὰ πρ̃ ἡμῶν δέχεσθε. ϗ ταῦτα οὐ καταισθάνων ὑμῶν τ̃ ἀγάπην λέγω· ἀλλὰ στοχαζόμενος τ̃ προθυμίαν οὐκ τ̃ χθὲς πρ̃ ἡμᾶς εἰρημένων. ἑώρων γὰρ ἅπαντας ἐκκρεμαμένους τ̃ διδασκαλίαν, ϗ πάντα ποιοῦντας ὥστε μὴ δὲ τὸ τυχὸν ὑμᾶς τῶν λεγομένων παραδραμεῖν· ἄλλως τ̃ ϗ ἡ τ̃ χρόνων συνέχεια, μείζη ἀπόδειξις ἐγίνετο τ̃ μὴ ἡδονῆς ὑμᾶς δέχεσθαι τὰ λεγόμενα. ὁ δὲ μὴ ἡδονῆς ἀκούων τινῶν λεγομένων, δῆλον ὅτι ϗ ἐμπήγνυσιν αὐτὰ τῇ διανοίᾳ, ϗ ἀνεξάλειπτα ἐργάζεται τ̃ μνήμην τ̃ διδαχθέντων. τίς οὖν οὐ τὸν τ̃ ἀξίαν ϗ ἡμᾶς μακαρίσειε ϗ ὑμᾶς ἐπαινέσειεν, ὅτι εἰς ὦτα λέγομεν ἀκουόντων; Μακάριος γάρ, φησιν, ὁ λέγων εἰς ὦτα ἀκούοντων. τοῦτο ἰησοῦ ὁ καθόρθωμα, τοῦτο ὁ Sap. 22. 18.
φάρμακον τ̃ σωτηρίαν τ̃ ἡμετέρων ψυχῶν εἰργάσατο. εἰ δὲ ἐξ ἀρχῆς ϗ οὐκ προσῆμεν

τοσαύτην τ ἰσχὺν ἐπεδείξατο, πρὸ εἴκοσιν τ ἡμερῶν πόσιν χρὴ προσδοκῆσαι τ ὠφέλειαν προσγενέσθαι; μόνον ὑμεῖς, φιλτάτη, μὴ φόβῳ καὶ δειλίᾳ τ ἑαυτῶν σωτηρίαν κατορύξητε, καὶ μηδεμίαν παρείσδυσιν δότε τῷ ἐχθρῷ τ σωτηρίας τ ὑμετέρας. ὁρῶν γὰρ ὑμῶν νεῦρα τ πλοῦτον τὸν πνευματικόν, μέμηνε καὶ ἀγριαίνει, καὶ καθάπερ λέων ὠρυόμενος περιέρχεται ζητῶν τίνα καταπίῃ. ἀλλ' ἐὰν νήφωμεν, οὐδενὸς προέσται διάβολος τ τῆς θεοῦ χάριτος. ταύτα γὰρ ἡμῶν τὰ ὅπλα τὰ πνευματικά, ἅπερ ἡμᾶς ἐνέδυσεν ὁ τῆς πνεύματος χάρις, καθάπερ δὴ καὶ ἐδιδάξαμεν τ ὑμετέραν ἀγάπην. αὖ τοίνυν τοῦτοις διηνεκῶς ὡπλισμένοι περιφραγμένοι πάντα τὰ μέλη, οὐδὲν τῶν ἀπ' ἐκείνου ἀφιεμένων βελῶν καθικέσθαι ἡμῶν δυνήσεται, ἀλλ' ἄκυρα πρὸς αὐτ ἐπανήξει. ἀδάμαντος γὰρ στερροτέρους ἡμᾶς ὁ τῆς θεοῦ χάρις κατεσκεύασε, καὶ πάντα ἀναλώτους, ἐὰν βουλώμεθα. ὥσπερ οὖν ὁ ἀδάμαντα παίων, ἐκεῖνον μᾶλλον ἔβλαψεν οὐδέν, ἑαυτῷ δὲ τὴν ἰσχὺν καθῆλε· ὁ δὲ πρὸς κέντρα λακτίζων, σὺν οἰκείᾳ αἱμάσσει πόδας· οὕτω δὴ καὶ ἐφ' ἡμῶν ἔσται καὶ τ πολεμίου τ σωτηρίας τ ἡμετέρας, ἐὰν τοῖς ὅπλοις τοῖς δεδομένοις ἡμῖν παρὰ τ θεοῦ πνεύματος χάριτος ἑαυτοὺς διηνεκῶς φράττωμεν. τοσαύτη γὰρ τούτων ἡ δυνάμις, ὡς μηδὲ τ εἰς αὐτὰ ἀφραπτὸν ὑφίσασθαι τ πολέμιον, ἀλλ' ἀποτυφλοῦσθαι τὰς ὄψεις ἐκ τ αὐγῆς τ ἐντεῦθεν ἐκπεμπομένης. τοῦτοις τοῖς ὅπλοις, παρακαλῶ, θωρακίζωμεν ἑαυτοὺς τειχίζοντες, οὕτω δὲ εἰς ἀγορὰν ἐμβάλλωμεν, καὶ φίλοις συνηνώμεθα, δὲ πρὸς ἑαυτοὺς μεταχειριζώμεθα. καὶ τί λέγω εἰς ἀγοράν; καὶ εἰς ἐκκλησίαν ἀπιόντες, τοῦτα ἔχωμεν ἡμῖν προκείμενα, καὶ οἴκαδε ἐπανιόντες, καὶ καθεύδοντες, καὶ διανιστάμενοι, καὶ μηδέποτε αὐτὰ ἀποθώμεθα παρὰ πάσας ἡμῶν τὰς ζωάς. ἀπειστος γὰρ μᾶλλον ἡμῶν, καὶ τ ἐκεῖ παῤῥησίας ἐστὶν [ἡμῖν] μείζων γένηται. οὐδὲ γὰρ ὁμοίως τοῖς ἀψύχοις ὅπλοις βαρύνει τὸ σῶμα, ἀλλὰ μᾶλλον κουφίζει καὶ μετάρσιον ἐργάζεται, καὶ τ ἰσχὺν ὀξυτέραν ποιεῖ· μόνον ἐὰν αὐτὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀποσμήχωμεν, ὥστε λαμπρὰ φαίνεσθαι διὰ τ οἰκείας ἀσκήσεως πρὸς τὰς ὄψεις τ πονηροῦ δαίμονος, καὶ πάντα κύκλῳ τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας μηχανωμένου. φέρε δὴ λοιπόν, ὅπως ἱκανῶς ὑμᾶς καθοπλίσαμεν, τ σωτηρίου ταύτης τραπέζης, καὶ τὰ ἀκόλουθα τ ἐξ ἡμῶν εἰρημένων προσθῶμεν ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης, πάλιν τ θαυμάσιον ἑστιάτορα τὸν μακάριον μωϋσέα, τ μέγαν προφήτην, τῆς καλῆς ταύτης διδασκαλίας ἡγεμόνα ποιησάμενοι. ἐδωμεν οὖν τίνα ἐστίν, ἃ δὲ σήμερον ἡμᾶς διδάξαι βούλεται, καὶ προσέχωμεν ἀκριβῶς τοῖς πρὸς αὐτὸν λεγομένοις. οὐδὲ γὰρ οἰκεία δυνάμει φθέγγεται, ἀλλ' ἅπερ ἀπὸ τ τῆς πνεύματος χάρις σπηνήσῃ, ταῦτα διὰ τῆς οἰκείας προφέρει γλώττης, διδάσκων τὴν τ ἀνθρώπων φύσιν. ἀπὸ τίσας τοίνυν τ πρώτ τ προφητικὴν ἡμέρας λήγει, καὶ εἰπὼν μὴ τ τ φωτὸς δημιουργήσθω, ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ ἡμέρα μία, πάλιν φησί·

6 Καὶ εἶπεν ὁ θεός, γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος, καὶ ἔστω διαχωρίζον ἀνὰ μέσον ὕδατος καὶ ὕδατος. Σκόπει μοι σὺν τοῖς, ἀγαπητέ, διδασκαλίας ἀκροατήριον. ὅπως γὰρ προλαβὼν ἡμῖν εἶπε μὴ τ τ θεοῦ καὶ τῆς γῆς δημιουργήσθω, ὅτι ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος, καὶ τ ἄβυσσον προσέστηκεν, ὅτι διὰ τοῦτο ἦν ἀόρατος διὰ τὸ καλύπτεσθαι ὑπὸ τοῦ σκότους καὶ τ ὑδάτων (ὕδωρ γὰρ ἦν τὸ πᾶν καὶ σκότος, καὶ οὐδὲν ἕτερον) εἶτα τοῦ θεσπότου προστάξαντος πρόεισι τὸ φῶς, καὶ διαχωρισμὸς ἐγένετο φωτὸς καὶ σκότους, καὶ τὸ μὲν τὴν τῆς ἡμέρας προσηγορίαν ἔλαβε, τὸ δὲ τὴν τῆς νυκτὸς ἐδέξατο· πάλιν ἡμᾶς διδάξαι βούλεται, ὅτι ὥσπερ τὸ σκότος διεῖλε τὸ φῶς οὐδαμῶν, καὶ ἑκάτερον τὴν ἁρμόζουσαν προσηγορίαν ἐπέθηκεν, οὕτω καὶ τὸ πλῆθος τ ὑδάτων προστάγματι διαιρεῖ. καὶ ὅσα δυνάμει ἄφατον, καὶ πάντα

ἀνέφατον

Ps. cxlv. 18.

1 Pet. v. 8.

χ. νύσ.

χ. γίνεσθαι

χ παρ; ἴστω

δὺ θεφπινον λογισμὸν ὑπερφαίνουσαν. κελεύει γὰρ μόνον, ἓν τὸ μὴ προσκεῖσθαι τῶν στοιχείων, τὸ δὲ προσχωρεῖ. καὶ εἶπε, φησὶν, ὁ θεὸς, γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος, καὶ ἔστω διαχωρίζον ἀνὰ μέσον ὕδατος καὶ ὕδατος. τί δέ, γενηθήτω στερέωμα; ὡς δὺ εἴποι τις γλιχόμενος δὺ θεφπίνῃ τειχίον τι καὶ διάφραγμα, διαφορὰν μεταξὺ καὶ χωρισμὸν ἐργαζόμενον. καὶ ἵνα μάθῃς τὴν πολλὴν ὑπεραγωγὴν τῶν στοιχείων καὶ τὴν ὑπερφαίνουσαν δυναμιν τοῦ δημιουργοῦ, φησι, καὶ ἐγένετο οὕτω. εἶπε μόνον, καὶ τὸ ἔργον ἠκολούθησε.

7. Καὶ ἐποίησε, φησιν, ὁ θεὸς τὸ στερέωμα, καὶ διεχώρισεν ὁ θεὸς ἀνὰ μέσον τοῦ ὕδατος, ὃ ἦν ὑποκάτω τοῦ στερεώματος, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ ὕδατος τοῦ ἐπάνω τοῦ στερεώματος. Γενομένου, φησὶ, τοῦ στερεώματος, τὰ μὲν τῶν ὑδάτων ἐβιάσατο ὑπὸ τὸ στερέωμα φέρεσθαι, τὰ δὲ ὑπερ τὸ νῶτον τοῦ στερεώματος. ἀλλὰ τί δὺ τις εἴποι τοῦτο εἶναι τὸ στερέωμα; ὕδωρ πεπηγός; ἀλλ' ἄρα πινα σωεστραμμένον; ἀλλ' ἕτέραν πινὰ ὐσίαν; οὐκ ἀὐτὸς ἁπλῶς τῶν θὺ φυσιολόγων διϊχνεύσαντο· ἀλλὰ σωεπήκει πολλῇ τῇ βὐνωμοσύνῃ κεχρημένους δέχεσθαι τὰ λεγόμενα, καὶ μὴ ἀφιστέρω τῆς οἰκείας φύσεως ὑπερφαίνοντας διερευνᾶσθαι τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς· ἀλλὰ τοῦτο μόνον εἰδέναι καὶ κατέχειν πρὸς ἑαυτοὺς, ὅτι τῷ σωστάγματι τοῦ θεοῦ σωήχθη τὸ στερέωμα, τὸ τὸν χωρισμὸν τῶν ὑδάτων ἐργαζόμενον, καὶ τὰ μὲν κάτω κατέχον, τὰ δὲ ἄνω μετέωρα ὑπερ τὰ οἰκεῖα νῶτα φέρειν δυνάμενον.

8 Καὶ ἐκάλεσε, φησιν, ὁ θεὸς τὸ στερέωμα, οὐρανόν.

Ὅρα πῶς τῇ αὐτῇ ἀκολουθίᾳ καὶ νῦν ἐχρήσατο ἡ θεία γραφή. καὶ καθάπερ εἶπε γένες, γενηθήτω φῶς, καὶ μετὰ τὸ προσγενέσθαι, τότε ἐπήγαγεν, ἔστω διαχωρίζον ἀνὰ μέσον τοῦ φωτὸς καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκότους, καὶ οὕτω τὸ φῶς ἐκάλεσεν ἡμέραν· οὕτω καὶ σήμερον εἶπε, γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος. εἶτα καθάπερ ἐπὶ τοῦ φωτὸς, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἐδίδαξεν ἡμᾶς τὴν χρείαν τοῦ στερεώματος, ὥστε διαχωρίζειν, φησὶν, ἀνὰ μέσον ὕδατος καὶ ὕδατος. καὶ ὅτε αὐτοῦ τὴν χρείαν φανερὸν ἡμῖν κατέστησε, τότε καθάπερ τῷ φωτὶ τὸ ὄνομα θέσθαι προσέθηκεν, οὕτω καὶ τῷ στερεώματι τὴν προσηγορίαν ἐπέθηκε. καὶ ἐκάλεσε, φησιν, ὁ θεὸς τὸ στερέωμα, οὐρανόν, τοῦτο τὸ ὁρώμενον. καὶ πῶς, φησί, τινες βλάσφημα λέγειν, πολλοὺς οὐρανοὺς γεγονέναι; οὐκ ἀπὸ τῆς θείας γραφῆς ταῦτα διδασκόμενοι, ἀλλ' ἐξ οἰκείων λογισμῶν ὁρμώμενοι. ὁ γὰρ μακάριος Μωϋσῆς οὐδὲν τούτων πλέον ἡμᾶς διδάσκει. εἰπὼν γὰρ, ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, εἶτα τὴν ἀτιμίαν διδάξας δι' ἣν ἀόρατος ἐτύγχανεν ἡ γῆ, ἀνωφέρτους σκότος καὶ τὰ ὑδάτων τῆς ἀβύσσου καλυπτομένην, μετὰ τὴν τοῦ φωτὸς δημιουργίαν ταύτην τινὶ καὶ ἀκολουθίᾳ χρώμενος φησι, καὶ εἶπεν ὁ θεὸς, γενηθήτω στερέωμα· εἶτα τὴν χρείαν αὐτοῦ τούτου τοῦ στερεώματος μετὰ ἀκριβείας διδάξας καὶ εἰπὼν, ὥστε διαχωρίζειν ἀνὰ μέσον ὕδατος καὶ ὕδατος, αὐτὸ τοῦτο τὸ στερέωμα οὐρανὸν ἐκάλεσε τὸ τῶν ὑδάτων τὸν χωρισμὸν ἐργασάμενον. τίς δὺ ἂν λοιπὸν μετὰ τὴν τοσαύτην διδασκαλίαν ἀνάσχοιτο τῶν ἁπλῶς ἐξ οἰκείας διανοίας φθέγγεσθαι βλασφήμων, καὶ ἀπ' ἐναντίας τῇ θείᾳ γραφῇ πολλοὺς οὐρανοὺς λέγειν ὑπολαμβάνοντων; ἀλλ' ἰδού, φησιν, ὁ μακάριος δαυὶδ σαφῶς ἀναφέρων τῷ λόγῳ ἔφησεν, Αἰνεῖτε αὐτὸν ⓐ οὐρανοὶ τῶν οὐρανῶν. Psal. cxlviii. b.

μὴ θορυβηθῇς, ἀγαπητὲ, μηδὲ νομίσῃς τὴν ἁγίαν γραφὴν ἐναντία ἑαυτῇ λέγειν ποτέ· ἀλλὰ μάθε τὴν ἀληθειαν τῶν εἰρημένων, καὶ κατέχων τὴν ἀκριβῆ ταύτης διδασκαλίαν, ἀποφεύξου τὰς ἀκοὰς τοὺς ἀπ' ἐναντίας ταύτην φθεγγομένους. τί δέ ἐστιν ὃ βούλομαι εἰπεῖν, ἀκούσατε μετὰ πολλῆς [τῆς] προσοχῆς, ἵνα μὴ ῥᾳδίως σαλεύησθε

σαλθήναι ὑπὸ τῶν τὰ παρεισάκτα λέγειν βουλομένων. πᾶσαι αἱ θεῖαι βίβλοι τῆς παλαιᾶς διαθήκης τὴν ἑβραίων γλῶτταν ἔζ ἀρχῆς ἦσαν σωτηρηθεῖσαι, καὶ τοῦτο πάντες ἀν' ἡμῖν σωμολογήσαιεν. ὁ παρὰ πολλῶν δὲ ἑτῶν τῆς τῶ χριςῦ παρουσίας βασιλεύς τις πολέμιος τὰς τῶν βιβλίων σωαγωγὰς πολλὰ τοιαῦτα ποιήσαντος, καὶ πολλὰ ἕτερα σωαγαγὼν εἰς διαφθοράν, ἔγνω δεῖν καὶ ταύτας τὰς βίβλους σωαγαγεῖν. μεταπεμψάμενος οὖν τινας τῶν ἐν ἱεροσολύμοις ἰουδαίων, μεταβαλεῖν εἰς τὴν ἑλλάδα γλῶτταν παρεσκεύασε. καὶ δὴ τοῦτο εἰς ἔργον αὐτῷ ἐξενήνεκται. ἐγένετο δὲ καὶ τοῦτο τῆς τοῦ θεοῦ οἰκονομίας ἔργον, ὥστε μὴ μόνον τοὺς τὴν ἑβραίων γλῶτταν ἠσκημένους, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς τὴν οἰκουμένην οἰκοῦντας τὴν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν καρπώσασθαι. καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν καὶ παράδοξον, ὅτι ὁ τῶν τὰ ἰουδαϊκὰ φρονούντων τις τὴν παρουσίαν ταύτην ἐποιήσατο, ἀλλ' ὁ μὴ τοῖς εἰδώλοις προστετηκώς, καὶ ἀπ' ἐναντίας τῇ θρησκείᾳ διακείμενος. τοιαῦτα γάρ ἐστιν ἅπαντα τὰ ὑπὸ τοῦ δεσπότου τοῦ ἡμετέρου οἰκονομούμενα· ἀεὶ διὰ τῶν ἐναντίων αὔξει τὰ τῆς ἀληθείας πράγματα. ταῦτα δὲ οὐχ ἁπλῶς διηγησάμην ὅτι τῆς ὑμετέρας ἀγάπης, ἀλλ' ἵνα εἰδέναι ἔχητε, ὅτι ὁ ταύτῃ τῇ γλώττῃ, τῇ ἡμετέρᾳ λέγω, ἀλλὰ τῇ ἑβραΐδι ἦσαν σωτηρηθέντες. λέγουσι τοίνυν οἱ τὴν γλῶτταν ἐκείνην ἀκριβῶς ἠσκημένοι, ὃ δὴ ὑβραϊκὸν ὄνομα πληθυντικῶς καλεῖσθαι παρὰ τοῖς ἑβραίοις, ἐξ οὗτος καὶ τὴν σύρων γλῶτταν ὑπισάμενοι σωμολογοῦσι· καὶ οὐκ ἄν τις εἴποι τῇ γλώττῃ, φησί, τῇ πρὸς αὐτοῖς, ὁ ὑβραϊκός, ἀλλ' οἱ ὑβραῖοι. διὰ τοῦτο τοίνυν * εἴρηται ὁ ἐπὶ τοῦ μαχαιρᾶ Δαβὶδ εἰρημένον, οἱ ὑβραῖοι τῶν ὑβραίων, οὐκ ὀλίγοι πολλοί εἰσιν ὑβραῖοι (οὐδὲ γὰρ τοῦτο ἡμᾶς ἐδίδαξεν ὁ μακάριος Μωϋσῆς) ἀλλ' ἐπειδὴ σώιηθες τῇ γλώττῃ τῶν Ἑβραίων ὕτως ὀνομάζειν τὴν τοῦ ἑνὸς προσηγορίαν πληθυντικῶς· ἐπεὶ ἐὰν πολλοὶ ἦσι, οὐκ ἂν παρέλειπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον μὴ διὰ τῆς γλώττης τοῦ μαχαιρᾶ τοῦτο προφῆται διδάξαι ἡμᾶς καὶ τὰ ἄλλων τὴν δημιουργίαν. ταῦτα ἀκριβῶς κατέχετε, παρακαλῶ, ἵνα δυνηθῆτε ὑπισομίζειν τοὺς ἐναντία τῇ ἐκκλησίᾳ δόγματα ὑπιφέρειν βουλομένους, καὶ εἰδῆτε μὴ ἀσφαλείας τὰ ἐν ταῖς γραφαῖς κειμένων τὴν δύναμιν. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ συνεχῶς ἐν ταύτῃ παρεγινεσθε, καὶ ἡμεῖς πυκνότερον τὴν πρὸς ὑμᾶς διδασκαλίαν ποιούμεθα, ἵνα προεσκυασμένοι ἦτε πάντα τὰ αἰτοῦντα ὑμᾶς διδόναι λόγον. ἀλλ' ὑπὲρ τὴν ἀκολουθίαν ἐπανέλθωμεν, εἰ δοκεῖ, [καὶ τὴν κατεπείγουσαν ἀπόδεσιν ἀναλάβωμεν.]

a. Psa. 7. 12.

8 Καὶ ἐκάλεσέ, φησιν, ὁ θεὸς τὸ τερέωμα ὑρανόν· καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν.

Σκόπει μοι, πόσα τῶν ῥημάτων ἡ συγκατάβασις δείκνυσι τὴν ἀδυνατίαν τὴν ἀνθρωπίνην. καθάπερ γὰρ ὅταν τὸ φῶτος εἶπεν, εἶδεν ὅτι καλόν, ὕτω καὶ νῦν ὅταν τὸ ὑρανόν, ἤτοι τὸ τερεώματος, καὶ εἶδε, φησίν, ὁ θεὸς ὅτι καλόν, διδάσκων ἡμᾶς διὰ τούτου τὸ κάλλος αὐτοῦ τὸ ἀμήχανον· τίς γὰρ οὐκ ἂν ἐκπλαγείη καὶ θαυμάσειεν, ὅτι ἐν τοσούτῳ χρόνῳ ἀκμῆς διετήρησε τὸ κάλλος, καὶ ὅσῳ πρόσεισιν ὁ χρόνος, τοσούτῳ καὶ τὸ κάλλος ὑπιτείνεται; εἰ γὰρ ὡραιότερον ἦν τὸ ἀπ' ἀρχῆς τὸ δημιουργηθὲν ἢ ἔπαινον δεξάμενον; εἰ γὰρ [καὶ] ἡμεῖς αἰθέσθαι ἔργον ὁρῶντες ἀπηρτισμένον, θαυμάζομεν τὸ σχῆμα, τὴν θέσιν, τὸ κάλλος, τὴν ἀναλογίαν, τὸν ῥυθμόν, καὶ ἄλλα πάντα· τί οὐχὶ τοῦ θεοῦ δημιουργηθέν πῶς ἄν τις κατ' ἀξίαν ἐπαινέσειε, καὶ μάλιστα ὅταν καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ δεσπότου τὸν ἔπαινον δέξηται; τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὴν ἡμετέραν συγκατάβασιν εἰρηται· ἐξ ὀφθαλμοὺς αὐτὸν ἐφ' ἑκάστου τῶν γενομένων ὅτο λέγοντα, ἐξ προαιρουμένου τὸ μὴ ταῦτα μελλόντων τὴν οἰκείαν γλῶτταν ἀκριβῆ καὶ τῆς τοῦ θεοῦ δημιουργίας, καὶ λεγόντων, σχεδὸν ὃ καὶ ὃ γέγονε; οὐκοῦν ταῦτα τοίνυν ὑπὲρ χειρήσαντας λέγειν προαναστέλλων, φησί, καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν.

καλὸν. ὅταν γ' ἀκούσῃς, ὅτε εἶδεν ὁ θεὸς ⁊ ἐπῄνεσε, θεωρεπτῶς νόει τὸ ῥητὸν, ⁊ ὡς εἰκὸς ὑπὲρ θεοῦ. ὁ γὰρ τεθεαγαγὼν, ⁊ τοιοῦτον ἠπίστατο τὸ δημιουργοῦμενον

χ. ποιῶ ἰω αἰδίνεω. τὸ καλὸν· ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν ἀνθρώπους οὔσας ἡμᾶς, ⁊ "τοσαύτῃ ἀθενείᾳ περιβεβλημένους ὐκ οἶδεν ἕτερος ἀκοῦσαι, διὰ τοῦτο παρεσκεύασε τῷ μακαρίῳ τεθεφότι τὴν γλῶτταν, τῇ παχύτητι τῶν χρήσασθαι τοῖς ῥήμασιν τοῖς διδασκαλίαν τῆς τῶν ἀνθρώπων φύσεως. ὅταν γοῦν ἀνατείνῃς τὸ ὄμμα ⁊ θεάσῃ τὸ οὐρανὸν τὸ καλὸν, τὸ μέγεθος, τὴν χρείαν, τότε συντόνως ὑπὲρ τὸν δημιουργὸν ἀνάδραμε· καθάπερ καὶ σοφός τίς "φησιν, Ἐκ γὰρ μεγέθους ⁊ καλλονῆς κτισμάτων ἀναλόγως ὁ γενεσιουργὸς θεωρεῖται. ⁊ σκόπει τοῦ δεσπότου τὴν δυνάμιν, ὅστις τίς ἐστιν, ⁊ ἐκ τῆς τῶν στοιχείων τούτων δημιουργίας. ὁ γὰρ ἀγνώμονα ψυχὴν ἔχων, εἰ βουληθείη καθ' ἕκαστον τῶν ὡρωμένων διερευνᾶσθαι· ⁊ τί λέγω καθ' ἕκαστον τῶν ὡρωμένων; τὴν οἰκείαν μόριον διαπλασιν ἐὰν ἀκριβῶς βουληθῇ διασκέψασθαι, ὀψεται ⁊ διὰ τῶν μικρῶν τούτων τὴν ἄφατον ⁊ ἀνεκδιήγητον τοῦ θεοῦ δύναμιν. εἰ γὰρ ὁρώμενα ἱκανὰ διδάξαι τὸ μέγεθος τῆς τοῦ δημιουργοῦ δυνάμεως, ἐὰν ⁊ ὑπὲρ τὰ ἀοράτους ἔλθῃς δυνάμεις, ⁊ τὸν λογισμὸν ἀναπτείνῃς ὑπὲρ τὰς τῶν ἀγγέλων γραπιάς, τῶν ἀρχαγγέλων, τῶν ἄνω δυνάμεων, τῶν θρόνων, τῶν κυριοτήτων, τῶν ἀρχῶν, τῶν ἐξουσιῶν, τῶν χερουβὶμ, τῶν σεραφὶμ, ποίαν διάνοιαν, ποῖος λόγος ἀρκεῖ ἐξειπεῖν τὴν μεγαλωσυνὴν αὐτοῦ τὴν ἀνεκδιήγητον; εἰ γὰρ Δαβὶδ ὁ μακάριος τεθεφότης τῶν ὡρωμένων τὴν διακόσμησιν καταμαθὼν, ἐβόα λέγων, Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας, ἀνὴρ τοσοῦτον πνεῦματος ἠξιωμένος, ⁊ τὰ ἀδηλα ⁊ τὰ κρύφια τῆς σοφίας αὐτοῦ μαθεῖν καταξιωθεὶς, τί ἂν εἴποιμεν ἡμεῖς ⓐ γῆ καὶ σποδὸς ὄντες, καὶ διηνεκῶς ὀφείλοντες κάτω κύπτειν ⁊ ἐκπλήττεσθαι τὰ τῶν ἀπορρήτων "δημιουργοῦ τὴν ἄφατον φιλανθρωπίαν; καὶ τί λέγω τὴν τεθεφότα; ὁ γὰρ μακάριος Παῦλος, ὁ θεοφορούμενος ἐκείνη ψυχὴ, ὁ σῶμα τεθειχειλισμένος ⁊ τοῖς ἀσωμάτοις δυνάμεσιν ὁμιλοῦντος, ὁ ἐν γῇ βαδίζων ⁊ τὸν οὐρανὸν τῇ τεθυμίᾳ τεθειπολῶν, ἐξ ἱμέρου ἕν τι τῶν οἰκονομιῶν τοῦ θεοῦ ἐμπεσών, τὸ κατ' Ἰουδαίους ⁊ ἕλληνας λέγω, ⁊ πῶς ⓐ μὴ ὠφελήθησαν, ⓐ ἢ ἀντεισήχθησαν, ⁊ διαπορήσας ⁊ ἰλιγγιάσας ἀνέκραξε μέγα βοῶν ⁊ λέγων, Ω βάθος πλούτου ⁊ σοφίας ⁊ γνώσεως θεοῦ, ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ ⁊ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ; ἀλλ' ἐν τούτοις ἡδέως ἐσίμιλον τοῦ τοῦ γῆ τοῦ θεοῦ γνώσιν τεθεεργάζεσθαι τελειότητας, ⁊ τὸ ἀγὸν πνεύματος τὸ ἀξίαν "καθαιρεῖν ὑπερηφανίας, πόθεν ὑμῖν εἰπέ μοι τοσαύτης τόλμης ἡ τεθερπέτεια; ἀπὸ ποίας "τεθαυοίας εἰς τοσοῦτον μανίας ἐξωκείλατε; εἰ γὰρ Παῦλος ὁ τοσοῦτος ⁊ τηλικοῦτος τὰ κρίματα αὐτοῦ (τοῦτ' ἔστι τὰς οἰκονομίας ⁊ τὰς διοικήσεις) ἀνεξερεύνητα φησιν εἶναι, ⁊ οὐκ εἶπεν ἀκατάληπτα, ἀλλ' ἀνεξερεύνητα, ὥστε μηδὲ ἐρευνᾶν ὑπιδέχεσθαι, * ⁊ ἀνεξιχνίαστοί φησιν αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ (πάλιν τὸ αὐτὸ λέγων, ὁδοὺς τὰ τεθεσάγματα καλῶν ⁊ τὰς ἐντολὰς) πῶς ὑμεῖς αὐτῷ τῷ ὑστέρῳ τοῦ μονογενοῦς τεθεεργάζεσθε τολμᾶτε, ⁊ τοῦ ἀγίου πνεύματος τὸν ἀξίονος ἐλαττοῦτε ⁊ τε καὶ ὑμᾶς; ὀρᾶτε, ἀγαπητοὶ, ὅσον ὄντι κακὸν τὸ μὴ τεθεσέχειν μετ' ἀκριβείας τοῖς ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ κειμένοις; ὅτοι γὰρ εἰ τὰ ἀπὸ τῆς θείας γραφῆς διδάγματα μετ' εὐγνωμοσυνης ἐδέχοντο, ⁊ μὴ τὰ ἀπὸ τῶν οἰκείων λογισμῶν εἰσέφερον, οὐκ ἂν εἰς τοσαύτην ἄνοιαν ἐτεράπησαν. ἀλλ' ἡμεῖς μηδ' οὕτω παυσώμεθα τὰ ἀπὸ τῆς θείας γραφῆς αὐτοῖς ἐντρυφῶντες, ⁊ τὰς ἑαυτῶν ἀκοὰς ἀποτιζόντες τοῖς ὀλεθρίοις αὐτῶν διδάγμασιν. ἀλλ'

χ. ἴστως κἀπανέχω οὐκ οἶδα" πῶς πάλιν ἐκ τοῦ τῆς ῥύμης ὤ λόγου εἰς ταῦτα ἐξενεχθέντες, τῆς ἀκληθυδίας ἐξεπέσαμεν. διὰ πάλιν" ἐπανακαλεῖν δεῖ ⓦ λόγον ὑπὲρ τὰ τεθέτερα.

Καὶ

Καὶ ἐκάλεσε, φησιν, ὁ θεὸς τὸ στερέωμα οὐρανόν, καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ ἡμέρα δευτέρα.

Ἐπιδεὶς τὴν πρόσοψιν τῷ στερεώματι, καὶ ἐπαινέσας τὸ γεγενός, τέλος ἐπέθηκε τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ, καὶ φησι, Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ ἡμέρα δευτέρα. Εἶδες πῶς μετὰ ἀκριβείας ἡμᾶς διδάσκει, τὸ μὲν τέλος τοῦ φωτὸς ἑσπέραν καλῶν, τὸ δὲ τέλος τῆς νυκτὸς πρωΐαν, καὶ ἡμέραν τὸ πᾶν προσαγορεύων; ὥστε μὴ πλανᾶσθαι ἡμᾶς μηδὲ νομίζειν τὴν ἑσπέραν τέλος εἶναι τῆς ἡμέρας, ἀλλ' εἰδέναι σαφῶς ὅτι ἀμφοτέρων τὸ μῆκος μίαν ἡμέραν πληροῖ, καὶ ἡ μὲν ἑσπέρα τέλος τοῦ φωτὸς δικαίως ἂν λέγοιτο, ὁ δὲ ὄρθρος, τοῦτ' ἔστι τὸ τέλος τῆς νυκτός, πλήρωμα τῆς ἡμέρας. τοῦτο γὰρ ἐβούλετο δηλῶσαι ἡ θεία γραφὴ φάσκουσα, καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ ἡμέρα δευτέρα. 10

ΗΘΙΚΟΝ. Τάχα εἰς πολὺ μῆκος (ὦ) λόγων ἐξετείναμεν, ἀλλ' οὐχ ἑκόντες, ἀλλ' ὑπ' αὐτῆς, ὡς ἂν εἴποι τις, τῆς τῶν λόγων ἀχλυούσης, καθάπερ τινὸς σφοδροτάτου πρασυρέντες καὶ τοῦτο δὲ ὑμεῖς αἴτιοι οἱ μὴ ἡδονῆς ἀκούοντες τὰ πρὸς ἡμῶν λεγομένων. ὃ δὲν γὰρ ἔγωγε διατείνειν δύναμαι τὰ λέγοντα, καὶ εἰς πλείονα διπορίαν ἀπάγειν νοημάτων, ὡς ἡ τῶν ἀκροατῶν προθυμία. καὶ ὥσπερ οἱ δυσπεπτοῦντες καὶ ῥᾳθυμοι ἀκροαταὶ, 15 καὶ τὰ λεχθὲν δυνάμενα ὀκνηρότερον ἀπολαύουσιν· ὅσοις ὑμῶν ἀφῖκται τοῦ θεοῦ χάριν, καὶ αὐτῶν τῶν λίθων ὠμότερον, ἱκανοὶ τυγχάνετε τὴν ἡμετέραν νωθείαν διεγεῖραι καὶ τὸ ὕπνον ἀποτινάξαι, καὶ διάσασθαι εἴπερ τι τῶν ὑμῖν χρησίμων, καὶ εἰς τὴν ὑμετέραν οἰκοδομὴν σωτηρίων. ἐπεὶ οὖν τοιοῦτοι τυγχάνετε, θεοδίδακτοι ὄντες, δυνάμενοι καὶ τὰ μαχαίριον Παῦλον καὶ ἄλλους νουθετεῖν, φέρε πρὸς καλέσωμεν ὑμᾶς νῦν, εἰ καί ποτε ἀλλοτε, καὶ τὰ τῆς νηστείας καιρὸν πολλὴν τῆς ἀρετῆς καὶ τὴν θεὸν προσοικειοῦσαι ποιήσασθαι. καὶ μὴ προσοχλήσῃ ὑμῖν ὁ λόγος, ἐὰν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑμῖν περὶ τῶν αὐτῶν διαλεγόμενα. τὰ αὐτὰ γὰρ λέγειν καὶ τὰ μαχαίριον Παῦλον ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρόν, ὑμῖν δὲ ὀ ἀσφαλές. δεῖται γὰρ ἡμῶν ἡ ψυχὴ ῥᾳθυμος οὖσα" σιωπηλοῦς τῆς ὑποθήκης. καὶ καθάπερ ὁ σῶμα τοῦτο καθ' ἑκάστην ἡμέραν δεῖται τῆς σωματικῆς τροφῆς, ὥστε μὴ εἰς πολλὴν ἀσθένειαν ἐμπεσὸν ἀνενέργητος χεῖρας· οὕτω δὴ καὶ ἡ ψυχὴ χρῄζει τῆς πνευματικῆς τροφῆς, καὶ τῆς ἀεί ποτε πολιτείας, ὥστε ἂν σωτηρίας τινὶ τῶν καλῶν γενομένῳ αὐτῷ ἀχείρωτον λοιπὸν καταστῆναι ταῖς ἐπιβουλαῖς τοῦ πονηροῦ. καθ' ἑκάστην οὖν τὴν ἡμέραν ταύτης τὴν ἐμὴν προσερχώμεθα, καὶ ἑαυτοὺς διερευνώμενοι μηδέποτε διαλείπωμεν, καὶ λογισθέντων ἑαυτοῖς ποιώμεθα καὶ τὴν εἰσαγομένων καὶ τῶν ἐξαγομένων· τί μὲν χρησίμως ἐφθεγξάμεθα, τί δὲ ἀργὸν ῥῆμα προενέγκαμεν· καὶ πάλιν τί μὲν τῶν ἐπαφελῶν διὰ τῆς ἀκοῆς εἰς τὸν ψυχὸν εἰσηγάγομεν, τί δὲ τῶν βλαπτόντων πάλιν εἰς ταύτην εἰσηνέγκαμεν· καὶ τῇ μὲν γλώττῃ κανόνας τινὰς καὶ ὅρους ἐπιθῶμεν, ὥστε προέσω διαμηρυκᾶσθαι τὰ ῥήματα, καὶ οὕτω προφέρειν τοὺς λόγους· τὴν δὲ διάνοιαν παιδεύωμεν μηδὲν προΐεσθαι τῶν βλαβερῶν, ἀλλὰ κἂν ἔξωθέν τι ἐπεισφέρηται τοιοῦτον, τοῦτο ὡς πρεπτὸν καὶ βλάπτειν δυνάμενον ἀποστίεσθαι· καὶ ἔνδοθεν πίπτηται, ταχέως αὐτὸ φυγαδεύειν τῷ θύσθεῖ λογισμῷ. καὶ μὴ νομίζωμεν τὴν ἀσιτίαν μόνην τὴν μέχρι τῆς ἑσπέρας ἀρκεῖν ἡμῖν πρὸς σωτηρίαν. Εἰ γὰρ ἰουδαίοις τοῖς ἀγνώμοσιν ἔλεγεν ὁ Φιλάνθρωπος δεσπότης διὰ τοῦ προφήτου, Ἰδοὺ ἔτη ἑβδομήκοντα μὴ νηστείαν νενηστεύκατέ μοι; καὶ ἐὰν φάγητε καὶ πίητε, οὐχ" ὑμεῖς ἐσθίετε καὶ πίνετε; τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, Κρίμα δίκαιον κρίνατε, καὶ ἔλεον καὶ οἰκτιρμὸν ποιεῖτε ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, καὶ χήραν καὶ ὀρφανὸν καὶ προσήλυτον καὶ πένητα μὴ καταδυναστεύητε, καὶ κακίαν ἕκαστος μετὰ

τοῦ

τῦ ἀδελφοῦ αὐτῦ μὴ μνησικακῆτε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. εἰ τοίνυν ἐκείνοις τοῖς
κ. ἐπὶ ἐπὶ τῇ σκιᾷ ⸗δικαιωθεῖσιν, καὶ τοῦ σκότους τῆς πλάνης ⸗στηλωθεῖσιν, ὠδὲν
ὄφελος ἀπὸ τῆς νηστείας μόνης ἐγίνετο μὴ ταῦτα κατωρθωκόσι, ⸗τοῦ κακοῦ τοῦ
⸗τοὺς τὸν πλησίον ἐκ τῆς καρδίας ἐξορίσασι, ποίαν ἔξομεν ἡμεῖς ἀπολογίαν, ⓐ ταῦ Matth. 5 cap. Luc. 6. a.
μείζονα ἀπαιτῦμενοι, ⸗ὁ μόνον ταῦτα ποιεῖν κελευόμενοι, ἀλλὰ ⸗καὶ τοὺς ἐχθροὺς
ἀγαπᾶν καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ⸗προσεύχεσθαι; καὶ τί λέγω ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ τὸ δεσπότην
⸗δικαλεῖν καὶ ἱκετεύειν ⸗εἰς τοῦ ταῦτα τούτων κηδεμονίαν; τοῦτο
γὰρ ἡμᾶς μάλιστα πάντων ἐν ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ ⸗προστήσεται ἡμέρᾳ, καὶ δαπάνη
μεγίστη ἔσται τοῖς ἡμῶν ἡμαρτημένων, ἐὰν ὕτω ⸗τοὺς τὰς ἐχθρωδῶς ⸗πρὸς ἡμᾶς ἔχοντας
κ. ἐσφοδρὸν. διακείμενα. εἰ γὰρ καὶ μέγα ὄντι ⸗σφόδρα τὸ ἐπίταγμα, ἀλλ' ἐὰν τὸ ἔπαθλον ἐννοήσῃς
τὸ κείμενον τοῖς τοῦτο κατορθοῦσιν, ὠδὲν ὅλως φανεῖται, καὶ ⸗σφόδρα μέγα ἦ. τί δὲ τοῦτό Matth. 5. cap.
ἐστιν; ἐὰν τοῦτο ποιήσητε, φησιν, Ὅμοιοι ἔσεσθε τοῦ παντὸς ὑμῶν ὄντος ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ἵνα
σαφέστερον ἡμῖν ⓦ λέγων ποιήσῃ, ἐπήγαγεν, ὅτι ⓦ ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονη-
κ. μιᾷ ροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. " μιμοῦ, γάρ, φησι, κατὰ δύναμιν
τὸν θεόν. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνος οὐ δικαίοις μόνον ⓦ ἥλιον ἀνατέλλει,
κ. ὀδιπολίοις ἀλλὰ ⸗τοῖς τοὺς πονηροὺς ἐγαζομένοις, καὶ τὸν υἱὸν καὶ ⸗τοῦ " ἐποίησε ὁμοίως οὐ τοῖς ἀγαθοῖς
μόνον χορηγεῖ, ἀλλὰ καὶ τοῖς πονηροῖς· ὕτω καὶ σὺ ἐὰν μὴ μόνον ⸗τοὺς ἀγαπῶντάς σε ἀγα-
πᾷς, ἀλλὰ καὶ ⸗τοὺς ἐχθρωδῶς ⸗πρὸς σὲ διακειμένους, κ⸗τῷ δυνάμει τῷ σῷ τὸν
κ. μιμοῦ δεσπότην " μιμῆ " θεόν. εἶδες πῶς εἰς ⸗τὸ ἀνωτάτω κορυφὴν ἀνήγαγε τὸν ταπεινὸν κα-
κ. ⸗σχήματος τερθοῦντα δυνάμενον ⸗τὸ ἀρετήν; ἀλλὰ μὴ ὀδυνηρὲς μόνον ἐνόησε τὸ " ⸗προστάγμα ὃς,
ἀγαπητέ, ἀλλὰ ⸗πρότερον ἀναλογίζου κ⸗σαυτὸν, ὅσης μέλλεις ἀξιοῦσθαι ⸗τὴν τιμῆς· ⸗καὶ
ἡ ⸗τῆς τιμῆς ⸗ὑπόθεσις ὀ ταπεινὸς καὶ φορτικὸν καὶ ταπεινόν σοι κατασκευαζέτω. ὁ γὰρ ὀφείλεις
κ. πάλιν λάβειν ἐιδέναι, ὅτι ἀφορμὴν εὐεισκεις ἀφ' ἧς εἰς τὸν ἐχθρὸν ὀυργεσίας, ἀνοιγῆναί
σοι τῆς ⸗πρὸς ⸗τὸ θεὸν παῤῥησίας ταύς " θύρας, καὶ τῶν ἡμαρτημένων σοι τὴν δαπάνην ἐρ-
γάζεσθαι; ἀλλ' ἴσως ὀπτῶμεῖς ἀμύνασθαι τὸν ἐχθρὸν, καὶ ⸗τὸ κακῶς σε ἀκούσαντα
κ. τότε τοῖς ἴσοις ⸗ἀντιβαλεῖν, ἢ καὶ μείζοσι. καὶ τί πλέον ἐκ " τούτων ἔσται, ὅταν μὴ τῦ μηδὲ
ὑπνοῦν σοί τινα γένεσθαι, καὶ θύρυνας μέλλεις ⸗ὑπνοῦν τότε ⸗ὑπάγειν ἐν τῷ φοβερῷ ἐκεί-
νῳ δικαστηρίῳ, ὡς σοῦ ὑπ' αὐτοῦ τεθνεῶτας νόμους ⸗δικαιοῦσθαι; εἰπὲ γάρ μοι, εἰ βα-
σιλεύς τις τῶν ὑπὸ γῆς νόμον τινὰ τοῦτον ἔθηκεν, ὥστε σοῦ ἐχθρὸς θεραπεύειν, ἢ θάνατον εἶ-
ναι τοῦ τιμωρεῖσθαι, ὀκ ἂν ἐκεῖνον τὸν φόβον τῦ ⸗σωματικοῦ τούτου θανάτου πάντες ἐπέ-
δραμον εἰς τοῦ τῦ νόμου ⸗πλήρωσιν; πόσης οὖν ὀκ ἂν εἴη κατηγορίας ἄξιον, τὸ ἐκεῖ
μὲν τὸν ⸗σωματικὸν θάνατον (ὃν κ⸗ἄνευ τούτου ὀ τῆς φύσεως ἡμῖν χρέος πάντως ἐπά-
γει) πάντα κατατρέχεσθαι ποιεῖν, ἐκεῖ δὲ τὸν θάνατον, ἐνθα ⸗δικαιοῦσθαι ὀκ ἔστιν εὑρεῖν,
ἐλαττον φρονεῖν τὸ ⸗ὑπὸ τῦ τῶν ἀπάντων δεσπότου κειμένου νόμου; ἀλλὰ γὰρ ἑλα-
σθον ἑμαυτὸν ταῦτα ἐκλεγόμενος τοῖς οὐρανοῖς ⸗πρὸς τοῦ ἀγαπῶντας τοῦ ἴσον ἀγάπην
ἐπιδεικνυμένους. τίς οὖν ἡμᾶς λοιπὸν ἐξαιρήσεται τῆς κολάσεως ἐκείνης, ὅταν μὴ μό-
νον τῆς ἐκείνης ἀνάλγητοι ὦμεν μακρὰν ἀπεστηκισμένοι, ἀλλὰ μηδὲ ταῦτα τοῖς τελω-
ναις ⸗ἐπιτιθῶμεν; Ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοῦ ἀγαπῶντας ὑμᾶς, φησι, τί μέγα ποιεῖτε; Matth. 5. cap.
οὐχὶ καὶ ⓐ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; ὅταν οὖν μὴ τοῦτο περὶ ἡμῶν γένηται, ποία σωτη-
κ. τῦ λογισμῦ ρίας ἡμῖν ἐλπίς; δεῦτε πάλιν, ⸗δικαιῶμεν, μὴ γλυκώμεθα, ῥᾳθυμοι ⸗περὶ τὴν τήρησιν τῶν
ἐντολῶν, ἀλλὰ δαμάσωμεν ἡμῶν τὸ " σῶμα, καὶ ⸗πρῶτον μὲν παιδεύσωμεν ἑαυ-
τοῦ νικᾶν τὸν πλησίον ἐν τῇ ἀγάπῃ, καὶ κ⸗τὸν μακάριον Παῦλον τῇ τιμῇ ἀλλήλους Philip. 2. 3.
⸗προηγούμενοι, ⸗ὑπὲρ ἐχοντας ἑαυτῶν σοῦ πέλας ἡγεῖσθαι, καὶ μὴ ἀνέχεσθαι ἐλαττοῦ-

σθαι

αθαι, ἀλλὰ νικᾶν καὶ μὴ ὑπερβάλλεσθαι, ἀλλὰ καὶ πλείονα ἐπιδείκνυσθαι τὴν θερμοτέραν τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγαπῶσαν ἀδελφήν. τοῦτο γάρ ἐστιν ὃ μάλιστα σωέχει καὶ συγκροτεῖ τὴν ζωὴν τὴν ἡμετέραν· καὶ τούτῳ τὰ λοιπὰ καὶ τὴν θείων διεκαμψν τῷ δυνασθαι, εἰ βουληθείημεν, τὴν πρὸς σὲ συνουσαν ἡμῖν τάξιν διατηρεῖν, καὶ πολλῷ τῷ πρὸς αὐτὸν πλησίον ὁμόνοιαν ἐπιδείκνυσθαι· ἔπειτα ἢ ἄγχειν τὸν λογισμὸν, καὶ τὸ ἀπήλαστον τοῦτο θηρίον, τὸν θυμὸν λέγω, καταξαίνειν, καὶ τὸν ἀγῶνα αὐτῷ τὸ φοβερὸν κριτηρίον ἐφιστᾶν, καὶ παιδεύειν, ὅλῃ εἰ κατόρθωσε πρὸς αὐτὸν ἐχθρὸς ἀπεῖσαν, μεγάλαν τιθέσεται τὴν ἀγαθῶν. εἰ δὲ φιλονεικεῖν, πολλῷ κατορθήσεται τὴν δίκην. σοὶ γὰρ ἁπλῶς καὶ εἰκῇ δαπανᾶν ἡμᾶς τὸν χρόνον προσῆκεν, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ ὥραν πρὸ ὀφθαλμῶν λαμβάνειν τὸ φοβερὸν κριτήριον, καὶ ἵνα μὴ ὅτι τὰ πολλῷ ἡμῖν τῷ παῤῥησίᾳ πρὸς ξένους δυνάμενα, ἵνα ἢ τὰ τῷ κόλασιν ὑπερτείνοντα καὶ ὕστερον ταῦτα τρέφοντες ἐν τοῖς ἡμετέροις λογισμοῖς, πρὸς ἀναγινώσκωμεν τῶν παθῶν, καταστέλλωμεν ἡμῶν τὰ τῆς ὀργῆς σκιρτήματα, Κολ. 3. 8. καὶ, Νεκρώσωμεν ἡμῶν, κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον, τὰ μέλη τὰ ὄντα τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακήν, θυμὸν, πλεονεξίαν, κενοδοξίαν, βασκανίαν. ἐὰν γὰρ τούτοις τοῖς πάθεσι νεκροὶ ἑαυτοὺς καταστήσωμεν, ὡς μὴ δυνασθαι ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖν, Gal. 6. 14. δυνησώμεθα τὸν καρπὸν τοῦ πνεύματος δέξασθαι, Ὅ ἐστιν ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια. αὕτη τοίνυν ἐστὶν ἡ πρὸς τὸν ἄπιστον ἔξω διαφορά, ταῦτα ἡμῖν ἔστω τὰ γνωρίσματα· μὴ τῇ προσηνείᾳ μόνον ἐγκαλλωπιζώμεθα, μηδὲ τῷ σχήματι μέγα φρονῶμεν, μᾶλλον δὲ μὴ δι' ἐὰν ταῦτα ἐκτησάμεθα, ἀλλὰ ἀπειθήσαμεν, μέγα φρονήσωμεν ποτε, ἀλλὰ καὶ τότε μᾶλλον ἑαυτοὺς συρείλωμεν. Ὅταν γὰρ πάντα ποιήσητε, φησι, λέγετε ὅτι ἀχρεῖοι δοῦλοί ἐσμεν. ἐὰν οὕτω μεμελετηκότες τυγχάνωμεν καὶ τὰ ἑαυτῶν σωτηρίας φροντίζωμεν, δυνησώμεθα καὶ ἑτέρους καὶ ἑαυτοὺς τὰ μέλλοντα ὠφελεῖν, καὶ τῆς μελλούσης κολάσεως ἐξαρπάζειν, καὶ τοῖς θεῖς ἡμᾶς ὁρῶσι διδάσκαλοι γενέσθαι τῶν συμφερόντων, ἵνα μετὰ ἀκριβείας τὸν παρόντα βίον διανύσαντες βίον, καταξιωθῶμεν τῆς ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι φιλανθρωπίας· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρχειν χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ υἱοῦ, κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμή, * νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. δὲ
χ. συγκροτεῖ
* καὶ φροντίσωμεν ἐκτήσαμεθα

Λογ. ε. ΚΑΙ ΕΙΠΕΝ Ο ΘΕΟΣ· ΣΥΝΑΧΘΗΤΩ ΤΟ ὕδωρ ὁ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς συναγωγὴν μίαν, καὶ ὀφθήτω ἡ ξηρά.

ΘΕρε καὶ σήμερον ἐκ τῶν τοῦ μακαρίου Μωϋσέως ῥημάτων τὴν ἑστίασιν προσφωνῶμεν ὑμῖν τῇ ἀγάπῃ, καὶ τὰ κατὰ τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην ἡμέραν τοῦ δεκάτου μηνὸς διεξιόντες καθοπλίσωμεν μετὰ ἀκριβείας. εἰ γὰρ οἱ τὴν χρυσίου γλῶ ὀρύττοντες, ἔνθα δὴ ἴδωσι φλέβας τινὰς ῥήγματα ἐχούσας, ὑπερτρέχουσι ἀφίσανται μέχρις ἂν ἀναμοχλεύσαντες καὶ εἰς αὐτὸ τὸ βάθος καταλήξαντες πολλῷ πλείονος ἐκεῖθεν καρπώσωνται· πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς προσῆκεν ὑπὲρ ῥήγματα χρυσίου μέλλοντος διερευνᾶσθαι, ἀλλὰ θησαυρὸν ἄφατον ὑπείκειν προσδοκῶντας, καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὸν ἀνιχνεύειν, ἵνα πολλὸν τὸν πλοῦτον τῆς πανσοφίας τῆς πνευματικῆς ἐντεῦθεν καρπωσάμενοι, ὅτως οἰκαδε ἐπανέλθωμεν. ἐκεῖ μὲν γὰρ ὁ πλοῦτος ὁ ἀφθονος πολλαχοῦ καὶ κινδύνους ἔτεκε τοῖς αὐτὸν κτησαμένοις, χ. καὶ ἐπανέλθωμεν

ἢ

χ. ἐσίση

χ. ὑσαλίζῃ

καὶ τῶν τῶν χειρόνων ὁ βεαχεῖαν τὴν ἡδονὴν πρέχων ἀθρόαν" ἀπέπλη, ἢ συκῆραν τ' ὀπτηκυλίων, ἢ ληκῶν, ἢ ζυχρύζων, ἢ τὴν οἰκετῶν τῶν φυλακτικῶν ὑφελημάτων καὶ δεαπετθυσαίζων· ἐν ζωῦδα ὁ ᾄδεν ἐστὶ ζιῶτον" παθεῖν. ἀνάλωτος γὰρ ὅστις ὁ πνευματικὸς ὅτος θησαυρός. καὶ ἐπειδὰν εἰς τὰ ζαμίεια τῆς ἀφθονίας τῆς ἡμετέρας ἀναποτεθῇ, ἀχείρωτος γένεται πάσας ταῖς ὀπλομαχίαις, μόνον ἐὰν ἡμεῖς μὴ ῥαθυμήσαντες χώραν δῶμεν τῷ τῶτον ἡμῖν ἀφελέσθαι ὀπιθυμοῦντι. ὁ γὰρ ἐχθρὸς ὁ ἡμέτερος, ὁ πονηρὸς λέγω δράκοντος, ἐπειδὰν ἴδῃ πλοῦτον πνευματικὸν συλλεγέντα, μεμνηκὼς θήκει τὰς ὁδόντας καὶ πολλῷ τῷ ἀχρυπνίᾳ ὀπιδείκνυται, ὥστε καιρὸν ὀπιτήδειον εὑρεῖν καὶ ὑφελέσθαι τι τῶν ἔνδον ἡμῖν ἀποκειμένων· ᾄδεις δὲ ἐκείνῳ καιρὸς ὀπιτήδειος, εἰ μὴ μόνον ἡ ῥαθυμία ἡ ἡμετέρα. δῆ τοσοῦτον ἀδιαλείπτως ἡμᾶς ἐγκηρεύειν καὶ ἀποτειχίζειν ἐκείνῳ ταῖς ἐφόδους. ἐὰν γὰρ ἴδῃ νήφοντας καὶ πολλῷ τῷ ἀχρυπνίᾳ ὀπιδεικνυμένους ἡμᾶς, ἐπειδὴ ἅπαξ καὶ δεύτερον ὀπιζήλωμος γένηται, ὡς ἀνονήτοις ὀπιχειρεῖ, ἄπειστ λοιπὸν καταισχυνθείς, εἰδὼς [ὡς] ὅτι οὐδὲν αὐτῷ πλέον ἔσαι, ἡμῶν πολλῷ τῷ φυλακτικῷ ὀπιδεικνυμένων. ὡς οὖν εἰδότες ὅτι πρὸ τοῦ παρόντα βίον ἀναγώνιοι τυγχάνειν ὀφείλομεν, ὕτως ἑαυτοὺς καθοπλίζωμεν, ὡσεὶ μέλλοντα τὸν ἐχθρὸν ἔχοντες, καὶ ἀδιαλείπτως ὀπιτηρῶντα, μήπω τι μικρὸν ἀπονυστάξαντες ἀφορμὴν ὀπιθέσεως αὐτῷ προσχῶμεν. οὐχ ὁρᾷς τοὺς πολλὰ χρήματα κεκτημένους, ἐπειδὴ ἐφόδου προσδοκῶσι πολεμίων, πόσῳ προθυμοῦνται ὀπὶ τῷ τούτων φυλακτικῷ ὀπιδείκνυσθαι; οἱ μὲν θύρας καὶ μοχλοῖς ἀναποκλείοντες, καὶ πᾶσαν ἀσφάλειαν ὀπιδεικνύμενοι· οἱ δὲ καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο γῆν καταρύττοντες, ὥστε δυνηθῆναι πάντας λαθεῖν; τὸ αὐτὸ δὴ τοίνυν καὶ ἡμᾶς προσῆκε τὸ πλοῦτον τῆς ἀρετῆς σωαγαγόντας, μετὰ πολλῆς φυλάττειν τοῦτον τῆς ἀκριβείας, καὶ μὴ προτίθεναι κατὰ τοῖς τῶν ἀπάντων ὀφθαλμοῖς, ἀλλ' ἐν τῷ ἀσφαλεστάτῳ τῆς διανοίας ταμείῳ τοῦτον καταχρύπτειν, καὶ πάσας τὰς ἐφόδους ἀποτειχίζειν τῷ τοῦτον ὑφελέσθαι ἐπιτυδακότι· ἵνα ἀνάλωτον αὐτὸ θησαυρίσαντες, δυνηθῶμεν τῆς ζωῆς μεθιστάμενοι, ἐφόδιά τινα ἔχειν πρὸς τὸν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν. ὥσπερ γὰρ οἱ ὀπὶ τῆς ξένης τυγχάνοντες, ἐπειδὴ μέλλουσιν εἰς τὴν οἰκείαν ἐπανιέναι πατρίδα, ἀπὸ πολλοῦ τὸ χρυσίον κατὰ μικρὸν ἀπύδουσι καὶ ἐπείγονται σωαγαγεῖν τοσαῦτα* ἐφόδια, ὅσα πρὸς τὸ τῆς ὁδοῦ μῆκος ἀρκεῖν αὐτοῖς δυνήσεται, ἵνα μὴ λάθωσιν ἑαυτοὺς λιμῷ παραδιδόντες· κατὰ τὸ αὐτὸ ἀκόλουθον καὶ ἡμᾶς καθάπερ ὀπὶ ξένης ἐνταῦθα τυγχάνοντας (ξένοι γὰρ πάντες ἐσμὲν καὶ πάροικοι) ἐντεῦθεν ἤδη σκοπεῖν καὶ προαποτίθεσθαι ἑαυτοῖς τὰ δεῖ τὴν ἀρετῆς τῆς πνευματικῆς ἐφόδια· ἵν' ὁπόταν προσάξῃ ὁ δεσπότης εἰς τὴν οἰκείαν ἡμᾶς πατρίδα ἐπάνελθεῖν, ἑτοίμως ἔχωμεν ἀναζεύξαι, καὶ μήτε μεθ' ἑαυτῶν ἀποκομίσωμεν, τὰ δὲ προπέμψαντες ὧμεν. τοιαύτη γὰρ τῶν ἐφοδίων τῶν ἡ φύσις, ἅπαξ ἂν δεῖ τῆς τῶν ἀγαθῶν τούτων προάξεως ἐργασίας τελέσωμεν ἑαυτοῖς προαποθέσθαι, προφθάσαντα ἡμᾶς ἐκεῖ τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἀνύσηται τῆς παῤῥησίας τῆς πρὸς τὸ δεσπότην, καὶ τὴν εἴσοδον προσυτρεπίζει, ὥστε μετὰ πάσης ἀδείας εἰσελθεῖν καὶ πολλῷ εὑρεῖν προθυμίαν τῇ δικαίᾳ τὴν διάνοιαν. καὶ ἵνα μάθῃς, ἀγαπητέ, ὅτι τοῦτο τοῦτον ἔχει τὸ τέλος, σκόπει μοι, ὅτι ὁ τὴν ἐλεημοσύνην μετὰ δαψιλείας ἐργαζόμενος, καὶ ἐνταῦθα ἀγαθῷ σωειδότι προφόμενος ἀγαπᾷ, καὶ ἐπειδὴ ἐντεῦθεν μεταῖρῃ, πολλὴν εὑρίσκει παῤῥησίαν πρὸς τὸν δικαίᾳ τὴν φιλανθρωπίαν, καὶ τὰ μακαρίων ἐκείνων ῥημάτων ἀκούσεται μετὰ τῶν λοιπῶν, Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· ὅτι ἐπείνασα, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. τὸ αὐτὸ δὴ καὶ ὀπὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν γινόμενον εὕροι τις

Matth. xx. 34.

The Library
Exeter College
Oxford.

ἀν. ὅθεν καὶ ὅτι τῆς ἐξομολογήσεως τὰ ἁμαρτίων, καὶ ὅτι τὰ δύχων τὰ μετὰ ἐκτενείας γενομένων συμβήσεται. ὅταν γὰρ ἐν τῇ παῤῥησίᾳ ζωῇ διὰ τῆς ἐξομολογήσεως ἀπονίψασθε τὰ πεπλημμεληκότα διωκηθῶμεν, καὶ τὴν συγχώρησιν εὕρεσθαι παρὰ τοῦ δεσπότου, ἄπιμεν ἐκεῖ καθαροὶ τὰ ἁμαρτημάτων, καὶ πολλὴν εὑρήσομεν τὴν παῤῥησίαν ἡμῖν δωρουμένην. ὅταν δὲ οἰόντε λοιπὸν εὑρεῖν τινα παῤῥαμυθίαν ἐκεῖ, τὸν μὴ ἐν τῷ παρόν- 5
Ψαλ. 5. τι βίῳ ἀπονιψάμενον τὰ ἡμαρτημένα. Εν γὰρ τῷ ᾅδῃ, φησί, τίς ἐξομολογήσεταί σοι; καὶ εἰκότως. ὅτος γάρ ἐστιν ὁ τὰ σκαμμάτων καὶ ῥεθρων, καὶ τῶν ἀγώνων καὶ τῶν παλαισμάτων· ἐκεῖνος ὁ τὰ στεφάνων καὶ τὰ ἀμοιβῶν τὰ βραβείων. ἀγωνισώμεθα οὖν, ὡς ἐπὶ ὧν τῷ σταδίῳ διάγωμεν, ἵνα ἐν τῷ καιρῷ, καθ' ὃν δεῖ τὰ στέφανον κομίσασθαι, καὶ τὰ καμάτων Ν. ἀπολάβωμεν 10
τὰ ἀμοιβάς, μὴ ἡττώμεθα τὰ καταισχυνομένων, ἀλλὰ τὰ μετὰ παῤῥησίας τὰ στέφανον ὅτι τῆς κεφαλῆς δεχόμενοι. ταῦτα δὲ οὐκ ἁπλῶς οὐδὲ ματαίως προοιμιαζόμεθα ὅτι τὰ ὑμετέρας ἀγάπης, ἀλλὰ βουλόμενοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς ὑπόμνησιν ὑμᾶς ἀγαγεῖν τὰ ἀγαθῶν προθέσεων, ἵνα τέλειοι καὶ ἀπηρτισμένοι τυγχάνοντες, καὶ κατὰ τὰ πολιτείας ἀρετὰ διαλάμποντες, γένησθε ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι, τέκνα θεοῦ ἄμωμα, καὶ φαίνησθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες εἰς καύχημα ἡμέτερον εἰς ἡμέραν 15
Χριστοῦ, ἵνα, καὶ μόνον φαινόμενοι ὠφελῆτε τοὺς ὑμῖν συγγινομένους, καὶ τὰ προσόντος ὑμῖν εὐωδίας τῆς πνευματικῆς καὶ τὰ ἀρίστης πολιτείας μεταλαμβάνωσιν οἱ χειροτονοῦντες ὑμῖν τῆς διαδοχῆς. ὥσπερ γὰρ ἡ τῶν φύλων σωτηρία καταβλάπτειν εἴωθε τοὺς
2. Κορ. 11. 14. ἀναμιγνυμένους, καθάπερ καὶ ὁ μακάριος Παῦλός φησι, Φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί· οὕτω καὶ ἡ τῶν ἀγαθῶν σωτηρία τὰ μέλισσα οἰκίαν τοὺς πλησιάζοντας. διὰ τοῦτο δὲ ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης ἡμῶν δεσπότης σωτὴρ ἀναμεῖξαι τοὺς ἀγαθοὺς τοῖς πονηροῖς, ἵνα κερδαίνωσί τι ἐκ τῆς σωτηρίας, καὶ μὴ ἀναπομένωσι δικαίως τῇ πονηρίᾳ, ἀλλὰ σωτὴρ ὑπόμνησιν ἔχοντες τοῦ ἐκείνων θέλειν, καρπώσωνται τι πλέον ἐκ τῆς τούτων σωτηρίας. τοσαύτη γὰρ τῆς ἀρετῆς ἡ ἰσχύς, ὡς καὶ τοὺς μὴ μετιόντας σφόδρα αὐτὴν ἀγαθοὺς, καὶ πολλῷ τὰ μᾶλλον αὐτοῦς ἔπαινον διεξιέναι. τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ἡ κακία πάλιν καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν μετιόντων αὐτὴν δικαίως βάλλεται ταῖς κατηγορίαις. ὅτως ὅτι πᾶσι δῆλη καὶ καταφανής, καὶ οὐδένα λήσεις ποτὲ ταχέως ὅτι τοιαύτη παῤῥησιαζόμενον· ἀλλὰ καὶ θαυμαστὸν, ὅτι ἀφ' ὧν ἔργων προσπαίει ὅτι χειρόσι, πολλάκις τοῖς λόγοις κακίζουσι καὶ λανθάνειν ζητοῦσι πολλοὺς βούλονται. καὶ τοῦτο δὲ τῆς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας, ἣν ὡς ὁ τῶν ἀνθρώπων ἥλιος ἐπεδείξατο, τὸ ἑκάστῳ ἡμῶν" σὰφηνίαν χρὴ τὴν ἐν Ν. ἀποδεῖναι
ον ἀδέκαστον τὸ συνειδὸς, ἔχον ἀκριβῶς τὴν διάγνωσιν τῶν καλῶν καὶ τῶν ἐναντίων· ὃ δὴ μάλιστα καὶ πάσης ἡμᾶς ἀπολογίας ἀποστερῆσαι δυνήσεται, ὅτε δὲ ἀγνοεῖν προσπαίοντας τοῖς ἁμαρτήμασιν, ἀλλὰ διὰ ῥᾳθυμίαν ψυχῆς καὶ ἀμελείαν τῆς ἀρετῆς. ταῦτα καθ' ἑκάστην ἡμέραν" τρέφωμεν πρὸ ἑαυτοῖς πολλὴν" ποιούμενοι τὰ μέριμναν ὑπὲρ τὰ ἑαυτῶν σωτηρίας, ἵνα μή, τὰ χρόνου προβαίνοντος, λάθωμεν ἑαυτοὺς τὰ μέγιστα ζημιοῦντες. ἀλλὰ τῶν μὲν προοιμίων ἅλις. ἀκούσωμεν ὃ, εἴ δοκεῖ, καὶ ὅτιν ἂ ἡ σήμερον ἡμᾶς διδάξαι βούλεται ἡ τὰ πνεύματος χάρις διὰ τῆς τοῦ * Μωϋσέως γλώττης. * μακαρίου

9 Καὶ εἶπέ, φησιν, ὁ θεὸς, συναχθήτω τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τὰ οὐρανὰ εἰς συναγωγὴν μίαν, καὶ ὀφθήτω ἡ ξηρά· καὶ ἐγένετο ὕτως.

Βλέπε μοι, ἀγαπητὲ, ἐν ταῦτα τάξιν καὶ ἀκολουθίαν ἀεί. ὅπερ γὰρ εἶπεν ἐν ἀρχῇ, ὅτι ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος τὴν καὶ τῷ σκότῳ καὶ τοῖς ὕδασι καλύπτεσθαι, εἶτα τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ τὸ στερέωμα κελεύσας γενέσθαι, τὰ χωρισμὸν τὰ ὑδάτων εἰργάσατο καλέσας τὸ στερέωμα, οὐρανόν· νῦν πάλιν διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι

ἐν

ἐν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ, ἤτοι τοῦ χερεώματος, ωσεστάξεν εἰς μίαν σωαγωγὴν σωελθὸν χώραν ωσδαφεῖν" ὀφθῆναι τὴν ξηράν, καὶ ἐγένετο ὕτως. ὅπερ γὰρ ἄπαντα ὑδάτων ἐπεπλήρωτο, κελεύει εἰς μίαν σωαγωγὴν ὑδάτων τὸ πλῆθος σωελθεῖν, ἵν' ὕτως ὀφθῇ ἡ ξηρά. σκόπει πῶς καὶ μικρὸν ἡμῖν τὸν διακόσμησιν καὶ τὴν ὑμορφίαν αὐτῆς ωσδείκνυσι· καὶ ἐγένετο, φησιν, ὕτως. πῶς; ὡς ωσεστάξεν ὁ δεσπότης· εἶπε μόνον καὶ τὸ ἔργον ἠκολούθησε. τοῦτο γὰρ ἴδιον θεοῦ τὸ καὶ τὸ ἑαυτοῦ βούλημα καὶ δημιουργήματα ἁνιοχεῖν.

κ. αὐτῶν

Καὶ σωήχθη, φησί, τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὰς σωαγωγὰς" αὐτῶν, καὶ ὤφθη ἡ ξηρά.

Καθάπερ ὅτε τοῦ φωτὸς, σκότους ὄντος πολυχρονίου, ἐκέλευσε ωσδραχθῆναι τὸ φῶς, καὶ διαχωρισμὸν εἰργάσατο τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ σκότους, τὸ μὲν τῇ ἡμέρᾳ ἀποκληρώσας, τὸ δὲ τῇ νυκτί, ὡς ὅτε τῶν ὑδάτων πάλιν τὸ χερεώμα ωσδραγὼν, καὶ μὴν τὸν ἄνω χώραν ἐπέχειν ἐκέλευσε, καὶ δὲ ὑπὸ τὸ χερεώμα εἶναι· ὕτω καὶ νῦν αὐτὰ ταῦτα καὶ ὕδατα τὰ ὑποκάτω τοῦ χερεώματος ωσεστάσει εἰς μίαν σωαγωγὴν σωδραμεῖν, ἵνα φανῇ ἡ ξηρά, καὶ τότε καὶ ταύτῃ τὸ οἰκεῖον ὀνόματι θῆται ὄνομα, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ σκότους. σωήχθη γάρ, φησι, καὶ ὕδατα εἰς τὰς σωαγωγὰς αὐτῶν, καὶ ὤφθη ἡ ξηρά, καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τὴν ξηράν, γῆν. εἶδες, ἀγαπητὲ, πῶς ἀόρατον ὄσαν καὶ ἀκατασκεύαστον, καθάπερ ὑπὸ ωσδαπεπασμασί τισι καλυπομμένην τοῖς ὕδασιν, ἀπαμφιάσας, ὡς εἰπεῖν, δείκνυσιν ἡμῖν αὐτῆς τέως τὸ ωσόσωπον, ὀπτευεῖς αὐτῆς τὴν οἰκείαν ωσοσωεῖδη; καὶ τὰ συζήματα, φησι, τῶν ὑδάτων ἐκάλεσε θαλάσσας. ἰδοὺ καὶ τὰ ὕδατα ἔλαβε τὴν οἰκείαν ωσοσωεῖδη. καθάπερ γάρ τις τεχνίτης ἄριστος, ἐπειδὴ μέλλῃ κατασκευάζειν τι σκεῦος διὰ τῆς οἰκείας ὀπτικῆς, ὃ ωσότερον τοῦτο τὴν οἰκείαν ωσοσωείαν ὀπτικὴν θησι, μέλλεις δὴ τὸ τέλος ὀπτευεῖν τῷ κατασκευαζομένῳ· ὕτω δὴ καὶ ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης, ὃ ωσότερον τὰς ωσοσωείας τοῖς στοιχείοις ὀπτικὴν θησι, μέλλεις δὴ εἰς τὸν οἰκεῖον χώραν τῷ οἰκείῳ ωσοτάγματι ἀναπαῆναι. ἐπεὶ οὖν ἐδέξατο καὶ ἡ γῆ τὴν ἑαυτῆς ωσοσωείαν, καὶ ωσὸς τὸν οἰκεῖον μορφὸν ἐπεμπήλθε, καὶ τὰ ὕδατα σωαχθέντα πάλιν τῆς ἰδίας ὀνομασίας ἠξιώθη.

Ἐκάλεσε γάρ, φησι, τὰ συζήματα τῶν ὑδάτων, θαλάσσας. καὶ ἐπήγαγε πάλιν, καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν.

Ἐπειδὴ γὰρ ἀσθενὴς ὄσα τε δὴ θεοῦ πάντων ἡ φύσις οὐκ ἤρκει ωσὸς ἀξίαν ἐπαινέσαι τὰ τοῦ θεοῦ δημιουργήματα, ωσελαβοῦσα ἡ θεία γραφὴ τὸ ὑπ' αὐτὴν τοῦ δημιουργοῦ ἔπαινον ἡμᾶς διδάσκει. ὅτε μὴ οἶνον μάθῃς ὅτι καὶ αὐτῷ τῷ ωσθαγόντι καλὰ ὤφθη τὰ γεγενημένα, μεῖζον μὲν ἔχεις τὸ θαῦμα, οὐδὲν δὲ πλέον εἰς ἔπαινον καὶ ἐγκωμίου λόγον εἰσενεγκεῖν δυνήσῃ. τοιοῦτον γὰρ ἔχεις δεσπότην, τοιαῦτα ἐργαζόμενον, ἃ μηδὲ τὸ πρὸς ἡμῶν ἔπαινον δέξασθαι δυνάται. πῶς γὰρ δὴ δυνηθείη δὴ θεοπίνη φύσις θεοῦ ἔργα κατ' ἀξίαν ἐπαινέσαι ποτέ; καὶ θεὰ μοι λοιπὸν, ἐνταῦθα διὰ τὸ ἐπαγομένων τοῦ βυμηχάνου θεοῦ τὸν ἄφατον σοφίαν. ὅπερ γὰρ φανερὸν ἡμῖν τῆς γῆς τὸ ωσόσωπον ἔδειξε, λοιπὸν τῷ οἰκείῳ ωσοτάγματι τὸν ωσοσηκύσαν βυμορφίαν αὐτῇ χαρίζεται, καλλωπίζων αὐτῆς τὸ ωσόσωπον τῇ ποικιλίᾳ τῶν σπερμάτων.

11 Καὶ εἶπε, φησιν, ὁ θεὸς· βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου, σπεῖρον σπέρμα κατ' γένος καὶ καθ' ὁμοιότητα, καὶ ξύλον καρπιμον ποιοῦν καρπὸν, οὗ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ" [καθ' ὁμοιότητα,] κατ' γένος ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ ἐγένετο ὕτως.

κ. ἐν.
κ. τὸ.
κ. ὁμοιότητας.

Τί δέ, " ἐγένετο ὕτως; ωσεστάξεν" ὁ θεὸς, φησι, καὶ βούλεως ἡ γῆ ταῖς οἰκείας ὠδῖνας

ὠδῖνας διεγείρασα, τοὺς τοῦ τῶν σπερμάτων βλάστην ἑαυτῇ ὑπηχεῖσι.

12 Καὶ ὁ ξηνεγκέ, φησιν, ἡ γῆ βοτάνην χόρτου, σπεῖρον σπέρμα κατ' γένος καὶ καθ' ὁμοιότητα, καὶ ξύλον καρπίμων ποιοῦν καρπόν, οὗ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ κατ' γένος ὂν ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἐνταῦθα, ἀγαπητέ, ἐννόει μοι πῶς τὸ ῥῆμα τοῦ δεσπότου καὶ πάντα ἐγένετο τῇ γῇ. οὔτε γὰρ ἀνθρωπος ἦν ὁ ἐργαζόμενος, οὐκ ἄροτρον, οὐ βοῶν συνέργια, οὐκ ἄλλη τις τοιαύτη ἐπιμέλεια, ἀλλὰ μόνον ἤκουσε τοῦ ἐπιτάγματος, καὶ βύθιος καὶ παρ' ἑαυτῆς ἐπεδείξατο. οὐκ τοῦτο μεμφόμενος, ὅτι καὶ νῦν οὐ τῶν γηπόνων ἡ ἐπιμέλεια, οὐδὲ ὁ πόνος καὶ ἡ λοιπὴ ταλαιπωρία ἡ κατὰ τὴν γεωργίαν γινομένη τοῖς καρποῖς ἡμῖν τὴν φορὰν χαρίζεται· ἀλλὰ τοὺς τούτων ἀπόντων τὸ τοῦ θεοῦ ῥῆμα, τὸ ἐξ ἀρχῆς τοῖς αὐτῷ γνώμονον. ἄλλως τε δὲ καὶ τῇ μετὰ ταῦτα ἀγωνοσιούσῃ τὴν ἀνθρωπων διορθουμένη ἡ θεία γραφή, ἀκριβῶς ἡμῖν ἅπαντα διηγεῖται, καὶ τὴν τάξιν τῶν γενητῶν, ἵνα ἀσφαλῆ τὴν μάτην φθεγγομένων καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων λογισμῶν πληροφορίας, τὸν λέγειν ἐπιχειρησιώτων ὅτι τῆς τοῦ ἡλίου συνεργείας δεῖ τοὺς τὴν καρπῶν τελεσφόρησιν. εἰσὶ δέ τινες ὑπὸ τὸν ἀέρων τινὶ ταῦτα ἐπιγράφειν ἐπιχειροῦσι. διὰ τοῦτο διδάσκει ἡμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὅτι τοὺς τὸν τοιχείων τούτων δημιουργίας τῷ λόγῳ αὐτοῦ καὶ τῷ προστάγματι εἰλκυσα ἡ γῆ, πόντα καὶ σπέρματα ἐκδίδωσιν, οὐδενὸς ἑτέρου δεηθεῖσα τοὺς συνέργειαν. ἤρκεσε γὰρ αὐτῇ μόνῃ τὸ ῥῆμα ἐκεῖνο τὸ λέγον, βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου. κατακολουθοῦντες τοίνυν τῇ θείᾳ γραφῇ μηδέποτε ἀνεχώμεθα τῶν ἁπλῶς καὶ παρισάμενα λεγόντων. κἂν γὰρ ἀνθρωποι τῷ γῇ ἐργάζωνται, κἂν τοῦ ἀπὸ τῶν ἀλόγων συνέργειαν ἔχωσι, κἂν πολλοὶ τῇ γῇ ἐπιμέλειαν ἐπιδείξωνται, κἂν ἀέρων εὐκρασία γένηται, κἂν πόντα καὶ ἄλλα συνδράμῃ, εἰ μὴ τὸ νεῦμα τοῦ δεσπότου γένοιτο, πόντα εἰκῇ μάτην, καὶ οὐδὲν ἔσται τι πλέον τῶν πολλῶν μόχθων καὶ τῶν καμάτων, μὴ τῆς ἄνωθεν χειρὸς συνεφαπτομένης, καὶ τοῦ τελεσφόρησιν χαριζομένης τοῖς γεωργοῦσιν. τίς γὰρ οὐκ ἂν ἐκπλαγείη καὶ θαυμάσειεν, ἐννοῶν ὅπως τὸ ῥῆμα τοῦ δεσπότου, τὸ λέγον, βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου, "Εἰς αὐτὰς τὰς γῆς τὰς λαγόνας κατελθὼν, καθάπερ πέπλῳ τινὶ θαυμαστῷ, οὕτω τῇ τῶν ἀνθρώπων ποικιλίᾳ τῆς γῆς τὸ πρόσωπον κατεκόσμησε; καὶ μοῦ ἰδεῖν ἄξιον τοῦ τόπου ἐκείνου ἄμορφον καὶ ἀκατασκεύαστον, τοσοῦτον δεξαμένου τὸ κάλλος, ὡς, μακρὰν δεῖν, ἀμίλλᾶσθαι τῷ θεσπεσίῳ. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνος μετ' οὐ πολὺ μέλλει κοσμεῖσθαι τῇ τῶν ἀνθρώπων ποικιλίᾳ, οὕτω καὶ αὐτὴ τῇ διαφορᾷ τῶν ἀνθρώπων οὕτως ἐκαλλωπίσατο, ὡς καὶ τὸν δημιουργὸν εἰς ἔπαινον ἀγαγεῖν. καὶ εἶδε γάρ, φησιν, ὁ θεὸς ὅτι καλόν. εἶδες πῶς καθ' ἕκαστον τῶν γενομένων δείκνυσιν ἐπαινοῦντα τὸν δημιουργὸν, ἵνα μὴ τὰ τοῦ πνεύματος φύσις ταῦτα διδασκομένη, ἐκ τῶν δημιουργημάτων ἀναπέχῃ τοὺς τὸν δημιουργήσαντα. εἰ γὰρ τὰ δημιουργήματα [τοιαῦτα ὄντα] νικᾷ τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπινον, καὶ οὐδεὶς ἂν αὐτὰ κατ' ἀξίαν ἐπαινέσαι δυνήσεται, τί ἂν τις εἰπεῖν δυνηθείη περὶ αὐτοῦ τοῦ δημιουργοῦ;

13. Καὶ εἶδε, φησιν, ὁ θεὸς ὅτι καλὸν, καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα τρίτη.

Ὅρα πῶς τῇ συνεχείᾳ τῆς διδασκαλίας ἐμπῆξαι βούλεται τῇ διανοίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ τῶν λεγομένων τὴν δύναμιν. ἐπείγει γὰρ εἰπεῖν, καὶ ἐγένετο ἡμέρα τρίτη· ἀλλ' ὅρα πῶς καθ' ἑκάστην ἡμέραν οὕτω φησὶ, καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα τρίτη· οὐχ ἁπλῶς τοῦτ' εἰκῇ, ἀλλ' ἵνα μὴ συγχέωμεν τὴν τάξιν, μηδὲ νομίζωμεν ἑσπέρας καταλαβούσης τέλος εἰληφέναι τὴν ἡμέραν, ἀλλ' ἴδωμεν ὅλη ἡ μὲν ἑσπέρα τέλος ἔχει

τοῦ

τῦ φωτὸς ⁊ ἀρχὴ τῆς νυκτός· ὁ ⁊ ὅρος τέλος τῆς νυκτὸς ⁊ πλήρωμα τῆς ἡμέρας. τῦτο γὰρ ἡμᾶς βύλεται διδάξαι ὁ μακάριος Μωϋσῆς λέγων, ⁊ ἐγένετο ἑσπέρα ⁊ ἐγένετο πρωὶ ἡμέρα τετάρτη. ⁊ μὴ ξενιαθῆς, ἀγαπητέ, εἰ ταῦτα πολλάκις ⁊ σιωπᾷ ⁊ σιωπᾷ ὁ θεῖα γραφὴ λέγει. Εἰ γὰρ ⁊ μὴ τὴν τοσαύτην σπουδὴν ἔδει ⁊ τῇ πλάνῃ πρόσκαιρον ληρημένοις Ἰουδαίοις, ⁊ πεπωρωμένοις τὴν καρδίαν φιλονεικεῖν πειρῶνται, ⁊ τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν τῆς ὑπάρξεως ἡμέρας εἶναι νομίζουσιν, ἀπατῶντες ἑαυτοὺς ⁊ πρὸς ἀλήθειαν ὁδόν, ⁊ τῇ σκιᾷ ἔτι προσκαθήμενοι, τῆς ἀληθείας ὕτω πόρρω ὄντες ὥσπερ ἥλιος νεφέλης πυκνοτέρας, ⁊ τῷ λύχνῳ προσεδρεύοντες, τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης πολυτρόπως ταῖς οἰκείαις ἀκτῖσιν ἀφιέντος, εἰ μὴ τοσαύτῃ τῇ διδασκαλίᾳ μὴ πολλῆς τὴν ἀκριβείας ἐχρήσατο, τίς ἂν ἤνεγκε τὴν ἀγνωμόνων τὸ φιλονεικίαν; Ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν τὸ οἰκείας ΗΘΙΚΟΝ.
ἀνοίας ἀναμφιβόλως ταῖς ὑπερβολαῖς, ἡμεῖς δὲ ⁊ καταξιούμενοι ταῖς μὲν μαρτυρίαις δέχεσθαι τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης, πειθώμεθα τῇ τῆς θείας γραφῆς διδασκαλίᾳ, ⁊ τῷ κανόνι ταύτης ἐξακριβούμενοι, ὕτω ταῖς ὑγιέσι δόγμασι συναποβώμεθα τοῖς ταμιείοις τῆς διανοίας τῆς ἡμετέρας, ⁊ μὴ τῆς τῦτων φυλακῆς πολλῷ μᾶλλον τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας ποιώμεθα, ⁊ ταῖς λυμαινομέναις ἡμῶν τὴν ⁊ ψυχὴν ὑγίειαν φθύγωμεν, καθάπερ δηλητηρίων φαρμάκων, πόρρω τῶν τοιούτων ἀπεχόμενοι. πολὺ γὰρ μείζων αὕτη ἡ ἕλκωσις ⁊ τοσούτῳ μείζων, ὅσῳ ψυχὴ σώματος κρείττων. ἐκεῖνα μὲν γὰρ ταῖς φαρμάκοις ⓦ θανατικὸν τὸν θάνατον ἐπάγει, ταῖς δὲ τῇ ὑγιείᾳ τῆς ψυχῆς λυμαινόμεναις, ⓦ αἰώνιον ἡμῖν θάνατον προξενεῖ. τίνα δὲ ἐστὶ ταῖς λυμαινόμεναι ἡμῖν; πολλαὶ μὲν ⁊ διάφοροι, μάλιστα δὲ τὸ περὶ τὴν δόξαν ἐσφαλῆναι τὴν ἀνθρωπίνην, ⁊ μὴ εἰδέναι ταύτης ὑπεροχάν. τοῦτο γὰρ ἡμῖν πολλῶν αἴτιον ἀεὶ γίνεται τῶν κακῶν, ⁊ εἴ τινα ἔχομεν πλοῦτον πνευματικόν, τοῦτον κενοῖ ⁊ ἐρήμους ἡμᾶς καθίστησι τὸ ἐντεῦθεν ὠφελείας. τί οὖν ἂν γένοιτο ταύτης τῆς λύμης ὀλεθριώτερον, ὅταν ⁊ ἃ δοκοῦμεν ἔχειν, ἀφίπταται ἡμῶν πρόσκαιρα; ὕτως ὁ Φαρισαῖος ἐκεῖνος οὐ τελείως ἡττηθεὶς ἐλάττων, ὑπὸ δωρεῶν ἰδίων κρατηθεὶς τῆς ἰδίας γλώττης, ἀλλὰ δι' ἐκείνης καθάπερ δι' ὀπῆς τινὸς ἐκ χειρὸς πολλὰ αὐτοῦ ⓦ πλοῦτον. τοῦτόν ἐστι κενοδοξία κακόν. Εἶπέ γάρ μοι, τίνος ἕνεκεν ⁊ δι' ἣν ἐποίησας πρεῖς τὸν ἀνθρώπων ἔπαινον; Οὐκ οἶδα οὐδὲ καθάπερ σκιά, ⁊ εἴτι ταύτης ἀτελέστερον, ὕτως ὁ παρὰ τούτων ἔπαινος εἰς ⓦ ἄκρα σοφοὺς ἀφανίζεται; ἀλλωστε ⁊ εὐπερίτρεπτος ⁊ εὐμετάβλητός ἐστιν ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις, ⁊ ⓐ αὐτοὶ νῦν μὲν ἐπαινοῦσι, νῦν δὲ κακίζουσιν αὐτόν· ὅτι δὲ τῆς τοῦ θεοῦ ψήφου οὐκ ἂν ποτε τοῦτο ἤνοιτο. μὴ τοίνυν ἀνόητοι ὦμεν μηδὲ ἐλπὶ ⁊ μάτην ἑαυτοὺς ἀπατῶμεν. κἂν γὰρ ποιῶμέν τι ἀγαθόν, μὴ διὰ τοῦτο δὲ μόνον αὐτὸ μετερχώμεθα, ἵνα τὴν ἐντολὴν πληρώσωμεν τὴν ἡμετέραν δεσπότου, κἀκείνῳ μόνῳ γνώριμοι ὦμεν· ἐλπὶ τὸν πόνον ἀποδώμεν, τὸν ἐντεῦθεν καρπὸν ἑαυτοῖς ἀποτιθέμενοι. ὁ γὰρ διὰ τὸ ὀφθῆναι τὴν ἀνθρώπων δόξαν τὴν ἀγαθὸν ἐργαζόμενος, κἂν τοῦτο ἀπολαύσας διωνήθη, κἂν μὴ (πολλάκις γὰρ ⁊ διὰ τοῦτο πρὸς τῶν ἀνθρώπων οὐδὲ ὀφείλει τυχεῖν ταύτης διωνήσεται) κἂν οὖν ὀφείλῃ τυχεῖν, κἂν ἀποτύχῃ, ἀπεχοῦσαν εἴληφεν ἀντὶ ταῦτα τὴν ἀμοιβήν, ⁊ ἀδεμίαν λήψεται ἐκεῖ χάριν τοῦτο * ἀνθίδοσιν. Διὰ τί; ἐπειδὴ πρὸ τῶν ἔργων ἑαυτὸν ἀπέτρεψε τὸ διὰ τοῦ κριτοῦ φιλοτιμίας, προθυμήσας τὰ παρόντα τῶν μελλόντων, ⁊ τὴν διὰ τῶν ἀνθρώπων δόξαν τῆς ψήφου τοῦ δικαίου κριτοῦ. πάλιν, ἂν δι' αὐτὸ τοῦτο μόνον ἐργαζώμεθά τι τὴν πνευματικῶν, ὥστε ἐκείνῳ μόνῳ ἀρέσαι τῷ ἀχειμάντῳ ὀφθαλμῷ, ᾧ πάντα γυμνὰ ἐστι ⁊ τετραχηλισμένα, ⁊ ὁ θησαυρὸς ἡμῶν ἀνάλωτος μένει, καὶ τὰ τῆς ἀμοιβῆς ἀκέραια, ⁊ ἡ χρηστὴ προσδοκία ἐντεῦθεν

τευθεν ἡμῖν ἤδη πολλὴν προέχει τὴν παρρησίαν, καὶ μὴ τὸν ἐν ἀσύλῳ ταμιείῳ ἐκείνων ἡμῖν δίκαιον φυλάττεσθαι τὴν ἀμοιβὴν καὶ ἡ παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἀχθος ἀπόσει δόξα. τότε γὰρ αὐτῆς μᾶλλον μὴ δαψιλείας ἀπολαύσομεν, ὅταν αὐτῆς καταφρονῶμεν, ὅταν αὐτὴν μὴ ζητῶμεν, ὅταν αὐτὴν μὴ διώκωμεν. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ ὅπου τὴν τὴν πνευματικὴν φιλοσοφίαν μετιόντων τοῦτο γίνεται, ὅπερ καὶ ἐπὶ τοὺς τὰ κοσμικὰ ἐπιτηδεύοντας γέγονε; τούτων μάλιστα ἡ πλείστη καταφρονοῦσι καὶ καταφρονῶσι τῶν ὅπως ζητεῖν βουλομένων τὴν παρὰ τῶν ἀνθρώπων δόξαν; καὶ βούλεσθε παρὰ πάντων αὐτὸν σκωπτομένους ὅπως τῆς κενοδοξίας ἐφίεσθαι. τί οὖν ἀθλιώτερον γένοιτο ἡμῶν τῶν τὰ πνευματικὰ μελόντων, εἰ μέλλοιμεν ὁμοίως ἐκείνοις τὰς τῶν ἀνθρώπων κεχηνέναι δόξης, καὶ μὴ ἀρκεῖσθαι τῇ ἐπαίνῳ τῷ παρὰ τοῦ θεοῦ; καθάπερ καὶ Παῦλός φησιν, Οὗ ὁ ἐπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ τοῦ θεοῦ. οὐχ ὁρᾷς, ἀγαπητέ, καὶ ἐν ταῖς ἱπποδρομίαις ὅπως οἱ τοὺς ἵππους ἐλαύνοντες, πρωτὸς δ' ἡμᾶς καταθηλύνει καὶ μυρίας δόξης καταγέοντος, οὐκ ὀπισθρέφονται, οὐδὲ ἡδονῇ [τινὶ] ἐκ τῆς ἐκείνων δόξης καρποῦνται· ἀλλὰ πρὸς ἕνα μόνον ὁρῶσι τὸν βασιλέα τὸν ἐν μέσῳ καθήμενον, καὶ τὴν νίκην ἐκείνου προσέχοντες πολὺς ἐπαφρονῶσι τοῦ πλήθους, καὶ τότε μόνον μέγα φρονοῦσιν, ἐπειδὰν ἐκεῖνος αὐτοῖς ἐπιφανῶσι; καὶ τοίνυν σὺ μὴ καὶ σὺ μιμούμενος μὴ πολὺν λόγον ποιοῦ τὴν παρὰ τῶν ἀνθρώπων δόξαν, μηδὲ δίκαι τοῦτο τὸν ἀρετὴν μετέρχου· ἀλλὰ τὸν παρὰ τοῦ δικαίου κριτοῦ ψῆφον ἀναμένε, καὶ τὴν ἐκείνην νίκην προσέχων ὅτου σου τὸν βίον ἅπαντα οἰκονόμει, ἵνα καὶ ἐν τοῖς διηνεκῶς ἡδομένοις ταῖς χρηστοῖς ἐλπίσι προφόμενος, καὶ ἐκεῖ τῶν αἰωνίων ἀπολαύσῃς ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς τυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ps. c. 23. a. Thes. β. δ.

Λογ. ς'. ΚΑΙ ΕΙΠΕΝ Ο ΘΕΟΣ· ΓΕΝΗΘΗΤΩΣΑΝ φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ εἰς φαῦσιν ὅπου τῆς γῆς, τοῦ διαχωρίζειν ἀνὰ μέσον τῆς ἡμέρας καὶ ἀνὰ μέσον τῆς νυκτός, καὶ ἔστωσαν εἰς σημεῖα, καὶ εἰς καιροὺς, καὶ εἰς ἡμέρας, καὶ εἰς ἐνιαυτούς.

ΒΟύλομαι τῆς σιωπῆσαι ἄφαντα διδασκαλίας, καὶ ὀκνῶ καὶ ἀναδύομαι. νέφος γὰρ ἀθυμίας ἐπελθὸν σιωπᾷ καὶ σιωπᾶν ἐξέμυσε τὸν λογισμὸν, μᾶλλον δὲ οὐκ ἀθυμίας μόνον, ἀλλὰ καὶ θυμοῦ· καὶ οὐκ οἶδ' ὅ,τι παθέτω. ἀπορία γὰρ κατέχει με τῶν ὀφθαλμῶν. ὅταν γὰρ ἐννοήσω, ὅτι μικρὸν πνεύσαντος τοῦ διαβόλου, πᾶσαν ἡμῶν ἐκείνου τὴν σωτηρίαν διδασκαλίαν, τὴν καθημερινὴν παραίνεσιν λήθη παραδόντες, εἰς τὸν σατανικὸν ἐκείνου πομπὸν ἅπαντες διεδραμήκατε, τὸν ἱπποδρομίαν καταλαβόντες· ποίαν παραθυμίαν δυνησόμεθα πάλιν τὸν πρὸς ὑμᾶς πεποιήσασθαι διδασκαλίαν, τῶν πρωτέρων ὕδωρ ἀθέσμον διαῤῥυέντων; τὸ γὰρ μάλιστα δάκνειν μοι τὸν ἀθυμίαν καὶ σφοδρότερόν μοι τὸν θυμὸν ἐργαζόμενον, τοῦτο ἔστιν, ὅτι μετὰ τῆς παραινέσεως τῆς ἡμετέρας, καὶ τὸν αἰδῶ τῆς ἁγίας τραπέζης ἐξεβάλετε τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς, καὶ ὕδωρ τοῖς τοῦ διαβόλου δικτύοις ἑαυτοὺς ἐκδεδώκατε. πῶς οὖν ἂν τις δυνηθείη, καὶ αὐτολιθίνων ἔχοι ψυχὴν, ῥᾳδίως ἐνεγκεῖν τοσαύτην ὑμῶν ὀλιγωρίαν; αἰσχύνομαι, πίστε, καὶ ἐρυθριῶ ὅταν ἴδω μάτην ἡμᾶς πονοῦντας, καὶ εἰς

πέτρας

πίτ ἔχῃς τὸν αὐθρωπ κατα βάλλοντας. ἀλλ' ἐμοὶ μὴν κἄντε ἀκούητε τῶν λεγομένων, κἄντε πρόσχητε, τὰ τῶν μισθῶν ἀπηρτισμένα τυγχάνει. τὸ γὰρ ἐμαυτῦ πρᾶν ποιῶν διετέλεσα, κὴ ὁ ἀγγελος κατέβαλεν, κὴ τὴν νυκτερίδα ἐποιησάμην· δέδοικα γὰρ κὴ ἀγανακτῶ μὴ" τοῦτο αὐτὸ πλείονος ὑμῖν κατηγορίας αἴτιον γένηται. Ο γὰρ διάβολος, φησιν, Λουκ. κβ. μζ.

κ. τίτα ἀπὸ τ. υ. κ. ἕτερα γένηται.

σκῆνος ὁ εἰδὼς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ, κὴ μὴ ποιήσας, δαρήσεται πολλάς. οὐδὲ γὰρ εἰς ἄγνοιαν ὑμῶν τις ἔχει καταφυγήν, ὕτως ἡμῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὰ αὐτὰ σημαινόντων, κὴ ἀποδεικνυόντων τὰς διαβολικὰς πάγας, κὴ τὴν ἀρετὴν τὴν πολλὴν βυκολίαν, ἐαν νήφειν βουλώμεθα. ἢ οὐκ ἴστε, ὅτι τὰς οὕτως τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας ἀμελοῦντας, καὶ ποτε μὲν σκανδαλιζομένους, ἄλλοτε δὲ εἰς τὰ τοῦ διαβόλου δίκτυα ἑαυτοὺς σκορπίζοντας, τοῖς κυσὶ παραβάλλει ἡ θεία γραφή. Ανθρωπος γάρ, φησιν, ἀποστρέφων ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας αὐτοῦ, κὴ πάλιν εἰς αὐτὴν ἐπιστρέφων, ὅμοιός ἐστι κυνὶ ἐπιστρέφοντι ἐπὶ τὸ ἴδιον ἔμετον. ὁρᾶς τίνι ἐοίκασιν οἱ παρὰ τὴν θεῖαν σκέψιν τὴν παράνομον" σπουδάζοντες; οὐκ ἠκούσατε τοῦ λέγοντος, Πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ μὴ ποιῶν αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον, κὴ ἦλθον οἱ ποταμοί, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, κὴ προσέρρηξαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, κὴ ἔπεσε, κὴ ἰσχὺς ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη; οἱ δὲ εἰς τὴν ἐπουράνιον ἐγκαθιδρυμένην δεδεμένοι, κὴ τούτου χείρους γεγόνασιν. ἐκείνου μὲν ἡ οἰκία καὶ μὴ τὴν προσοχὴν, τὴν κατάπτωσιν ὑπέμεινε. ποταμὸς γὰρ καὶ ἀνέμους εἶπεν, οὐχ ἵνα ὑδάτων πλῆθος ἡμῖν ἀνίξηται, κὴ ἀνέμων σφοδρότητα, ἀλλὰ τὰ πειρασμοὺς τὴν ἐπαγωγὴν τὴν σφοδρὰν· κὴ τὴν κατάπτωσιν δὲ τῆς οἰκίας, οὐχ ἵνα περὶ ἀφθαρσίας οἰκίας νομίσωμεν (πόθεν γὰρ ψυχῆς ὁ λόγος τῆς ἀπὸ τῆς τῶν δεινῶν προσοχῆς καταπιπτούσης, καὶ μὴ δυναμένης ἀνίστασθαι) ἐφ' ὑμῶν ἢ ὅτε ἄνεμος ἐκινήθη, ὅτε ποταμοὶ προσέρρηξαν, ἀλλ' ἁπλῶς ἄυλος μὲν ἡ διαβολικὴ ἔπνευσε, κὴ πολλὰς ὑμᾶς ἀνέρριπτε. Τί τούτης τῆς ἀνοίας χεῖρον γένοιτ' ἄν; τί τῆς ἡσυχίας ὄφελος, εἰπέ μοι; τί τῆς σιωπῆς τὸ κέρδος; τίς οὐκ ἂν εἰκότως ὑμῶν κατάσχοι, κὴ ἡμᾶς παλαμήσειεν; εἰκότως ὑμῶν μὲν, ὅτι ἀπόλυτα, ὅσα σωτηρίαν ἔτε, ὑφ' ἓν ἐξεχάτε, καὶ τὰς θύρας τῆς διανοίας ὑμῶν ἀνεπετάσατε τῷ πονηρῷ δαίμονι, ὥστε κὴ εἰσελθεῖν, κὴ μετὰ πολλῆς τῆς θυκολίας πάντα ὑμῶν διαφορῆσαι τὸν πλοῦτον τὸν πνευματικόν· ἡμᾶς δὲ παλαμήσειεν εἰκότως, ὅτι εἰς νεκρὰς ὕτως σπουδὴν ἀγαθὰς, καὶ τοσαύτην ζημίαν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπειργόντες, μηδὲν ὠφελοῦντα δυνάμενοι. μὴ γὰρ δίχα τοῦτο λέγειν σπουδάζομεν, ὥστε ἁπλῶς τέρψαι ὑμῶν τὴν ἀκοὴν, ἢ ὡς τὰ πρὸς ὑμᾶς ἐπαίνῳ ἐφιέμενοι. εἰ μὴ μέλλοιτέ τι κερδαίνειν ἐκ τῶν πρὸς ἡμῶν λεγομένων, βέλτιον ἡμᾶς σιγῆσαι λοιπόν. Οὐδὲ γὰρ βούλομαι ὑμῖν πλείονα τὴν κατάκρισιν ἐργάζεσθαι. καθάπερ γὰρ ἔμπορος, ἐπειδὴν πολὺν τὸν φόρτον σωναγάγῃ, κὴ πεπληρωμένον τὴν ὁλκάδα ἔχων πολλοῦ τὰ πλούτου, ἀθρόας καταιγίδος" ἐμπεσούσης, καὶ τῆς τῶν πνευμάτων βίας περιγενομένης, αὐτόματον καταδύσῃ τὸ σκάφος, ἐλεεινὸν ἅπασι θέαμα γίνεται, γυμνὸς ἐξαίφνης φανεὶς, καὶ μετὰ πολλοῦ κὴ ἄφατον πλοῦτον ἐν ἑκάστῃ πενίᾳ καταστάς· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον κὴ ὑμᾶς νῦν ὁ διάβολος διέθηκεν. θύραν γὰρ ὑμῶν πεπληρωμένην τὴν ὁλκάδα τοῦ πνευματικοῦ πολλοῦ [τὰ] πλούτου, κὴ ἄφατον ἰδὼν τὸν θησαυρὸν, οὐ μόνον ἀπό τε τῆς νηστείας, ἀπό τε τῆς συνεχοῦς διδασκαλίας σωναγαγεῖν ἠδυνήθητε, καθάπερ καταιγίδα τινὰ ἐπαφεὶς, τοῦ ἀνόητον ἐκείνου καὶ ὀπισθοβαρῆ τῶν ἵππων ἅμιλλαν, δι' ἐκείνης ἐρήμους καὶ γυμνὰς πάσης τῆς εὐποιΐας κατέστησεν. οἶδα οὖν σφοδρᾷ τῇ ὀπτιμισμένῃ κέχρημαι· ἀλλὰ σύγγνωτέ μοι, παρακαλῶ. τοιοῦτον γὰρ ἡ ὀδυνω-

μένη

κ. σκανδάλου.

μάνη ψυχή. οὐδὲ γὰρ ἐξ ἀπειθείας ταῦτα φθέγγομαι, ἀλλ' ἀπὸ κηδεμονίας καὶ φιλοστοργου ψυχῆς. διὰ τῆς σφοδρότητος μικρὸν καθυφεὶς, ἐπειδὴ αὐτῆς τῆς νομῆς τὰ ἕλκεα θεραπεύομαι, βάλλομαι καὶ εἰς ἐλπίδας χρηστὰς ἀγαγεῖν τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, ὥστε μὴ ἀπογνῶναι μηδὲ ἀπαγορεῦσαι. οὐδὲ γὰρ καθάπερ ὅπλων τῶν αἰσθητῶν γίνεται θεραπεύματα, ὕπνος καὶ ἀνάπαυσις συμβαίνει. ἐκεῖ μὴν γὰρ οὐκ ἔνι τὸν ἀπὸ τῆς πληγῆς ἐκείνης εἰς τὴν ἑκάτερα πενίαν κατενεχθέντα, βούλεως ἀνενεγκεῖν· ἐνταῦθα δὲ διὰ τὴν τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίαν, ἐὰν βάλωμεν μόνον καταγνῶναι τῶν ἠδη εἰργασμένων ἡμῶν, καὶ μέχρι τούτου ἦσαν αἱ τῆς ῥᾳθυμίας, δυνάμεθα παγέως ὅπλα τὴν θεραπείαν βοήθειαν ἐπιμελεῖν. οἶδεν γὰρ ὁ δεσπότης ὁ ἡμέτερος, ὅτω φιλότιμος καὶ μεγαλόδωρος· καὶ βοᾷ διὰ τοῦ προφήτου λέγων, Οὐ θελήσει θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν. οἶδα ὅτι βουλόμενοι ὄντες ἀναπνεύσετε τῶν ἐπαισμάτων ὑμῶν. καὶ μικρὰ ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν ἐπάνοδον τῆς ἀρετῆς τὸ εἰδέναι τοῦ ἡμαρτημάτων τὸ μέτρος. ἀλλά μή μοι πάλιν τὰ τῆς ἀμβολιχῆς ἐκείνης ἀπάτης ῥήματά τις προφερέτω, λέγων· ποῖον γὰρ ἁμάρτημα ἰδεῖν ἴσασιν πρέχοντας; ἐὰν γὰρ βληθῆς βουλόμενος καταμαθεῖν ἅπαντα τὰ ἐκεῖ γινόμενα, εὑρήσεις πολλὰ μεθ' ὑπονοίας πονηρίας ἐνεργούμενα. καὶ μόνον γὰρ ἴσασιν πρέχοντας ὅσον ἰδεῖν, ἀλλὰ καὶ κραυγῶν καὶ βλασφημιῶν καὶ μυρίων ἀχθῶν ἐστὶν ἀκοῦσαι λόγων, καὶ γυναῖκας ἁρπαγὰς εἰς τὸ μέσον προελθούσας ἰδεῖν, καὶ νέους πρὸς τὴν τῶν γυναικῶν ἀπαλότητα ἑαυτοὺς ἐκδιδόντας. ἢ μικρά σοι ταῦτα εἶναι δοκεῖ πρὸς τὸ τὴν ψυχὴν αἰχμάλωτον ἐργάσασθαι; εἰ γὰρ αἱ ἀπὸ ταυτομάτου σωτηρίαι πολλάκις ἐπεσκέλισαν, καὶ κατέβαλον, καὶ εἰς αὐτὸ τῆς ἀπωλείας τὸ βάραθρον κατήνεγκαν τὸν μὴ προσέχοντα, τί εἰκὸς παθεῖν τοὺς ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ἐκεῖ πορευομένους, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐστῶντας ταῖς πορνικαῖς ἐκείναις θέαις, καὶ ἀπηρτισμένους μοιχοὺς ἐκεῖθεν καλιόντας; εἰδὼς γὰρ ὁ φιλάνθρωπος ἡμῶν δεσπότης τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας τὸ δυσπρόσιτον, καὶ τῆς τοῦ διαβόλου κακουργίας τὸ πανοῦργον, καὶ πολύπλοκον, καὶ πολλοὺς τοὺς πρόσθεν τειχίζων ἡμᾶς, καὶ βουλόμενος ἀναλώτους ἐργάσασθαι ταῖς τούτου παγίσιν, τὸν νόμον τοῦτον τέθεικε λέγων· Ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, μοιχείαν ἀπηρτισμένην καλῶν τὴν μὴ πρόθεσιν κακίας θεωρεῖν γεγυμνασμένον. μὴ τοίνυν μοι λέγε λοιπόν, Τί γὰρ βλάβος ἀπὸ τῆς ἐκείσε πορείας; ἢ αὐτὸ γὰρ μόνον τὸ τῆς τῶν ἵππων ἀμίλλης ἱκανὸν πολὺν τὴν ψυχὴν ἐν ὀλέθρῳ ἐπαγαγεῖν. ὅταν γὰρ ἀνοήτων, καὶ μὴ μόνον μηδὲν τῇ ψυχῇ συμβαλλομένων, ἀλλὰ καὶ λυμαινομένων αὐτῇ, τὰ χαρᾶς καταναλίσκωμεν, καὶ ἁμαρτίαν καλῶν τὴν μὴ πρόθεσιν

χ. ἐπανίσχυσεν καταίσασιν, καὶ ὅση νεῦσ αὐτοῖς ἡ μετάνοια. Εἰσέρχεται. Ἀλλ' ὅπως μὴ πάλιν τοῖς αὐτοῖς περιπέσητε, μηδὲ μετὰ τὴν τοσαύτην ἡμῶν παραίνεσιν πάλιν ὀπτὰ τὰ σατανικὰ ἐκεῖνα σωφέδρια δράμητε, ἀναγκαῖον διαμαρτύρεσθαι. ὃ δὲ γὰ πάντοτε καλὸν προσῆν φάρμακον ὀπτιθέναι, ἀλλ' ὅταν ἡ τὸ ἕλκος δυσένδοτον, δεῖ καὶ τὰ σύφοντα, καὶ τὰ δάκνοντα δριμάμματα προσάγειν, ἵνα τοιχεῖα γλύπτα ἡ διόρθωσις. μαθέτωσαν τοίνυν ἅπαντες ⓐ τοῖς ἐγκλήμασιν ἐναντίως, ὅτι εἰ καὶ μὴ τοιούτην ἡμῶν τὴν προθέσεσιν πάλιν τῇ αὐτῇ ῥᾳθυμίᾳ ὀπτιμένωσιν, ὐκ ἀνεξόμεθα, ἀλλὰ τοῖς νόμοις τῆς ἐκκλησίας χρησάμενοι, μὴ πολλῆς αὐτοὺς τῆς σφοδρότητος διδάξομεν μὴ τοιαῦτα πλημμελεῖν, μηδὲ μὴ τοσαύτης καταφρονήσεως τῶν θείων ἀκούειν λογίων. καὶ ταῦτα ὐ πρὸς πάντων λέγω τῶν ἐνταῦθα σωφλεγμένων, ἀλλὰ πρὸς τῶν ὑπευθύνων τοῖς λεγομένοις. ὁ μὲν γὰρ λόγος πρὸς ἅπαντας διαλέγεται, ἕκασος δὲ τῶν ἀκουόντων δεχέσθω τὸ καπάλληλον φάρμακον· ὁ μὲν τῷ ἁμαρτήματι ἐναντίως, ὥστε μέχρι τούτου ζῆσαι τὰ τῆς ῥᾳθυμίας, καὶ μὴ περαιτέρω προελθεῖν, ἀλλὰ διὰ τῆς μὴ ταῦτα ποιούσης ἀνακαλέσασθαι ἑαυτὸν, καὶ τῶν ἐπαισμένων ποιήσασθαι τὴν διόρθωσιν· ὁ δὲ ἀνεύθυνος ἀσφαλέστερος γενέσθω πρὸς τὸ μὲν ἀλῶναι τῷ τοιούτῳ σώματι, μηδὲ ὑπεύθυνος γενέσθαι ποτέ. Ἀλλ' ἵνα δι' αὐτῶν τῶν προγεγραμμένων πείσωμεν τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, ὅτι ἀπὸ φιλοτιμίας καὶ πολλῆς κηδεμονίας ἀναπτόμενοι τὴν ψυχὴν, καὶ σφόδρα ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς ὑμετέρας δεδοικότες, ταῦτα εἰπεῖν προήχθημεν· φέρε πάλιν ἑαυτοὺς ταῖς χρηστοῖς ἐλπίσι τρέφοντες, τὴν σωτηθεῖσαν ἡμῖν διδασκαλίαν, δεικνύοντες ὑμῖν τὴν πατρικὴν εὔνοιαν, ἣν πρὸς ὑμᾶς ἔχομεν. Ἀλλὰ, παρακαλῶ, μὴ ἀκριβείας προσέχετε τοῖς λεγομένοις, ἵνα καρπώσησθέ τι πλέον ἐκ χ. ταῦτα τῶν λεγομένων, καὶ ὅτως οἰκείως ἐπομνήσθητε. ἀναγκαῖον δὲ ἐστὶ τὰ ἀναγνωσθέντα εἰπεῖν ὀπτὶ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης.

14. Καὶ εἶπε, φησὶν, ὁ θεός· γενηθήτωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ εἰς φαῦσιν ὀπτὶ τῆς γῆς, ὃ διαχωρίζει ἀνὰ μέσον τῆς ἡμέρας καὶ ἀνὰ μέσον τῆς νυκτός, καὶ ἔστωσαν εἰς σημεῖα, καὶ εἰς καιρὸς, καὶ εἰς ἡμέρας, καὶ εἰς ἐνιαυτούς,

15. καὶ ἔστωσαν εἰς φαῦσιν ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε φαίνειν ὀπτὶ τῆς γῆς. καὶ ἐγένετο οὕτως.

Ἐπειδὴ γὰρ ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ μακάριος Μωϋσῆς ὅπως τὴν ἀμορφίαν τῆς γῆς ἐκόσμησεν ὁ τῶν ὅλων δημιουργὸς ταῖς βοτάναις, καὶ τῇ τῶν ἀνθῶν ποικιλίᾳ, καὶ τῇ ἐλάττῃ τῶν σπερμάτων, σήμερον πάλιν μετήγαγε τὸν λόγον ὀπτὶ τὸν τοῦ οὐρανοῦ κόσμον. καθάπερ γὰρ ἡ γῆ καλλωπίζεται ὑπὸ τῶν ἐξ αὐτῆς ἀναδιδομένων, οὕτως τὸν οὐρανὸν τοῦτον τὸν ὁρώμενον φαιδρότερον καὶ λαμπρότερον εἰργάσατο, τῇ τε τῶν ἄστρων ποικιλίᾳ καταστίξας αὐτὸν, καὶ τῇ δημιουργίᾳ τῶν δύο φωστήρων τῶν μεγάλων, τοῦ ἡλίου, λέγω, καὶ τῆς σελήνης.

16. Καὶ ἐποίησεν ὁ θεός, φησι, τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους, τὸν φωστῆρα τὸν μέγαν εἰς ἀρχὰς τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν φωστῆρα τὸν ἐλάσσω εἰς ἀρχὰς τῆς νυκτὸς, καὶ τοὺς ἀστέρας.

Εἶδες σοφίαν τοῦ δημιουργοῦ; Εἶπε μόνον, καὶ παρήχθη τὸ στοιχεῖον τοῦτο τὸ θαυμαστὸν, ὁ ἥλιος λέγω. τοῦτον γὰρ καλεῖ φωστῆρα μέγαν, καὶ φησιν αὐτὸν εἰς ἀρχὰς τῆς ἡμέρας γενήσεσθαι. οὗτος γὰρ φαιδροτέραν τὴν ἡμέραν ἀπεργάζεται, καθάπερ μαρμαρυγάς τινας, ἀκτῖνας ταῖς οἰκείας ἀφιείς, καὶ καθ' ἑκάστην ὥραν ἡμέρας ἀκμαίου τὸ οἰκεῖον κάλλος ὀπτανεκφύμενος, καὶ ἅμα τῷ ὁρᾶσθαι φαινόμενος, καὶ πᾶσι τοῖς τῶν ἀνθρώ- χ. ἐπιφαίνεται

πων

πων φύσιν διεγείρων τοὺς τῶν ἰχθύων ἐπιτηδεύσιν. Τοῦτο τὸ κάλλος ἐμφαί- Psal. xlv. 4.
νων ὁ μακάριος τοιοῦτός φησι, Καὶ αὐτὸς ὡς νυμφίος ἐκπορευόμενος ἐκ παστοῦ
αὐτοῦ, ἀγαλλιάσεται ὡς γίγας δραμεῖν ὁδὸν αὐτοῦ, ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ ἡ ἔξοδος αὐτοῦ,
καὶ ὁ κατάντημα αὐτοῦ ἕως ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ. ὁρᾷς ὅπως καὶ ὁ κάλλος ἡμῖν παρεδήλωσε,
καὶ τὸ τάχος τῆς ἐνεργείας; εἰπὼν γὰρ ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ ἡ ἔξοδος αὐτοῦ, καὶ ὁ κα- 5
τάντημα αὐτοῦ ἕως ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ, ἐσήμανεν ἡμῖν ὅπως ἐν μιᾷ καιρῷ ῥοπῇ πᾶσαν
διατρέχει τὴν οἰκουμένην, καὶ ἀπὸ περάτων εἰς πέρατα τὰς οἰκείας ἀκτῖνας ἀφίησι,
πολλῷ τῷ ἑαυτοῦ χρείᾳ πρεχόμενος. ὅτε γὰρ θερμαίνει μόνον ἀλλὰ καὶ ξηραίνει, ἐ
ὁ ξηραίνει μόνον ἀλλὰ ἐ κάμει, καὶ πολλὰς καὶ διαφόρους τὰς χρείας ἡμῖν πρέχεται, ἐ
πολὺ τοῦ στοιχείου τούτου τὸ θαῦμα, καὶ οὐκ ἂν τις κατ' ἀξίαν ἄπορα εἰπεῖν δυνηθείη. 10
Ταῦτα δὲ λέγω καὶ ἐπαίρω τὸν λόγον τὸ στοιχεῖον, ἵνα μὴ μέχρι τούτου ζῆτε, ἀγαπητοί,
ἀλλ' ἐντεῦθεν ἀναβαίνητε, καὶ ἀπὸ τῶν τοῦ στοιχείου δημιουργῶν τὸ θαῦμα μεταλά-
γητε. ὅσῳ γὰρ ἂν μέγα δειχθῇ τὸ στοιχεῖον, τοσούτῳ πολὺ τοῦ δημιουργοῦ τὸ θαῦμα δείκνυ-
ται. ἀλλ' οἱ Ἑλλήνων παῖδες θαυμάσαντες καὶ ἐκπλαγέντες τὸ στοιχεῖον οὐκ ἠδυνήθη-
σαν σχολέσαι, καὶ τὸν τοσοῦτον ἀνύμνησαν, ἀλλ' ἐναπέμειναν τῷ στοιχείῳ, καὶ τοῦτο 15
Rom. i. 25. ἐθεοποίησαν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Παῦλός φησι, Καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευ-
σαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα. τί γὰρ ἂν αὐτῶν ἀνοητότερον γένοιτ' ἂν μὴ δυνη-
θέντων ἐκ τοῦ δημιουργήματος τὸν δημιουργὸν καταμαθεῖν, ἀλλὰ τοσαύτῃ πλάνῃ
πλανηθέντων, ὡς τὸ κτίσμα καὶ τὸ ποίημα εἰς τὴν αὐτοῦ τάξιν τοῦ δημιουργοῦ ἀναγα-
γεῖν; διὰ τοι τοῦτο καὶ ἡ θεία γραφὴ πανταχοῦ τὸ παρὰ τὴν πλάνην τῶν ῥαθύμων ὑπερ- 20
ρεπὲς, μετὰ πολλῆς ἡμέρας διδάσκει ὑμᾶς τούτου τοῦ στοιχείου τὴν δημιουργίαν γεγενῆσθαι,
μὴ τὸ πῦρ τὰ σπέρματα ἀπὸ τῆς γῆς ἀναδοθῆναι, μὴ τὸ ἀπολεσθεῖν τὸ γένος τὸν οἰ-
κεῖον κόσμον, ἵνα μηδενὶ ἐξῇ τὴν μὴ ταῦτα λέγειν ὅτι ἀνευ τῆς τούτου σωτηρείας οὐκ
ἂν ἐτελεσφορήθη τὰ ἀπὸ τῆς γῆς. διὰ τοῦτο δείκνυσί σοι πολλῆς τῆς τούτου δημιουργίας ἄ-
πορα πεπληρωμένα, ἵνα μὴ τούτῳ ἐπιχειρήσῃς τὴν καρπῶν τελεσφόρησιν, ἀλλὰ 25
τῷ τὴν ἀπόρων δημιουργῷ τῷ ἐξ ἀρχῆς ἐπιτρέψῃς βλαστάνειν τὴν γῆν βοτάνην χόρτου.
Εἰ δὲ λέγοιεν, ὅτι σωτελεῖ καὶ ἡ ἡλίου χρεία πολλὰ πρὸς τὸν καρπούς πεπαίνεσθαι, οὐδὲ
ἐγὼ ἀντιλέγω. ὥσπερ γὰρ καὶ τὸν γεωπόνον λέγων συνεργεῖν πολλὰ τῇ τῆς γῆς ἐργασίᾳ,
οὐ τῷ γεωπόνῳ τὸ πᾶν λογίζομαι, ἀλλὰ κἂν μυριάκις ὁ γεωπόνος τὰ πρὸ ἑαυτοῦ ἐπιδεί-
ξηται, εἰ μὴ ὁ τῷ οἰκείῳ πολλάκις ἐξ ἀρχῆς αὐτῷ διετέρας πολλὰ τὴν τῶν 30
καρπῶν ὕλην ἐνέσειν κινήσας βλαστῆσαι, οὐδὲν ὄφελος τῶν πολλῶν καμάτων· τὸν αὐτὸν δὴ
τρόπον ἐ ἐπὶ τοῦ φημι, ὅτι κἂν μὴ ὁ γεωπόνος καὶ ἡ τοῦ ἡλίου σωτήρια συμβάλληται, καὶ
ἡ τῆς σελήνης, καὶ ἡ τῶν ἀέρων ὑγρασία, οὐδὲ ὅτως ἔσαι τι πλέον, μὴ τῆς ἄνωθεν δε-
ξιᾶς σωτηρίας ἐπιφαντομένης. ἐκείνης γὰρ τῆς κρατούσης χειρὸς βουλομένης, καὶ ἡ τῶν τῶν
στοιχείων ἐνέργεια τὰ μέγιστα συμβάλλεται. Ταῦτα μὴ ἀκριβείας κατέχοντες, ὑπισ- 35 1a συμβάλλεται.
μίζετε μὴ σφοδρότητος οὖν ἐν πλουσίᾳ βουλομένης, καὶ μὴ συγχωρεῖτε τὸν τοῦ δη-
μιουργοῦ σέβας τοῖς κτίσμασιν ἀπονέμειν. Διὰ τοῦτο γὰρ ἐ ἡ θεία γραφὴ οὐ μόνον τὸ
κάλλος αὐτοῦ ἡμῖν δείκνυσι, καὶ τὸ μέγεθος, καὶ τὴν χρείαν, διὰ τοῦ εἰπεῖν ὡς νυμφίος, καὶ
ἀγαλλιάσεται ὡς γίγας δραμεῖν ὁδὸν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀδαμένες καὶ οὐδαμινόν. ἀκουσον γὰρ τί
Num. xi. 22. φησιν ἄλλαχοῦ· τί φωτεινότερον ἡλίου; καὶ τοῦτο σκλείπει. μή σε ἀπατάτω, φησίν, ἡ 40
θέα. ἐὰν γὰρ βουληθῇ ὁ δημιουργήσας πρόσταξαι, ὡς οὐδὲ γεγονώς, ἀφίπταται. Ταῦ-
τα εἰ σωφρόνων Ἑλλήνων παῖδες, οὐκ ἂν τοσαύτῃ πλάνῃ ἐπλανήθησαν, ἀλλ' εἶδον
ἂν καλῶς, ὅτι πρόσεστι τῶν δημιουργημάτων ἀγωγείας ὑπὲρ τὸν δημιουργὸν ἀνα-
δραμεῖν.

δραμεῖν. διὰ τοῦτο καὶ τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ αὐτὸν ἐδημιούργησεν, ἵνα μὴ νομίσῃς τοῦτον συνιστᾶν τῷ ἡμέρᾳ. ὃ γὰρ ὅτι τῶν σπερμάτων ἐλέχθη, τοῦτο καὶ ὅτι τῆς ἡμέρας ἐροῦμεν, ὅτι ἐλλόγου μὴ τρεῖς ἡμέραι πρὸ τῆς τούτου δημιουργίας· ἐβουλήθη γὰρ ὁ δεσπότης καὶ διὰ τοῦ στοιχείου τούτου φανερώτερον ὃ φῶς τῆς ἡμέρας ἐργάσασθαι. ὃ αὖ καὶ ὅτι τοῦ ἐλαττόνος φωστῆρος ἐλέχθη ἀντὶ σελήνης λέγω. γεγόνασι γὰρ τρεῖς νύκτες πρὸ τῆς τούτου δημιουργίας· ἀλλ' ὅμως καὶ αὐτὴ προσλαβοῦσα τῷ πρὸς ἑαυτὴν ἐσφέρει χρεῖαν, διασκεδάζουσα τῆς νυκτὸς τὸ σκότος, καὶ φέρον εἰπεῖν καὶ αὐτὰ τὰ ἡλίῳ συντελοῦσα πρὸς τὰ ἄλλα πράγματα. ὁ μὲν γὰρ ἀφώρισται εἰς ἀρχὰς τῆς ἡμέρας, ἢ εἰς ἀρχὰς τῆς νυκτός. τί ἐστιν εἰς ἀρχὰς τῆς ἡμέρας, καὶ εἰς ἀρχὰς τῆς νυκτός; τῷ ἐξουσίαν, φησίν, ἔλαβεν ὁ μὲν, τῆς ἡμέρας, ἢ, τῆς νυκτός, ἵνα ὁ μὲν φανερώτερον αὐτῷ ἀπεργάζηται διὰ τῶν οἰκείων ἀκτίνων, ἢ διασκεδάζῃ τὸ σκότος διὰ τὴν φύσιν τῶν ἀναθεμάτων διὰ τοῦ οἰκείου φωτὸς πρέχῃ μετ' εὐχολίας χαρᾶσθαι τοῖς οἰκείοις ἐπιτηδεύμασι. τότε γὰρ καὶ ὁδοιπόρος θαρρῶν τῆς ὁδοιποιίας ἅπτεται, καὶ ναύτης καθέλκει τὸ πλοῖον καὶ τὰ πελάγη διαπερᾷ, καὶ ἕκαστος ἢ τῶν τὰ ἐπιτηδεύματα μετιόντων μετὰ πολλῆς τῆς ἀδείας καὶ τῆς οἰκείας ἐπιστήμης μεταχειρίζει. ἔπειτα ἐπειδὴ ἐδίδαξεν ἡμᾶς τῶν φωστήρων τούτων τὴν χρείαν, φησί, καὶ τοὺς ἀστέρας·

17 Καὶ ἔθετο αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς,

18 Καὶ ἄρχειν τῆς ἡμέρας, καὶ τῆς νυκτὸς, καὶ διαχωρίζειν ἀνὰ μέσον τοῦ φωτὸς, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκότους.

Ἐννοεῖ καὶ τούτων πόσην ἡμῖν τὴν χρείαν ἐδηλώσεν· ἔθετο αὐτούς, φησιν, ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ. τί ἐστιν ἔθετο; ὡς ἂν εἴποι τις, ἔπηξεν; οὐχί, μὴ γένοιτο. ὁρῶμεν γὰρ αὐτοὺς πολλάκις ἐν μιᾷ χειροῦ ῥοπῇ πολὺ διάστημα διανύοντας, καὶ οὐδέποτε ἐν ἑνὶ τόπῳ ἱσταμένους, ἀλλὰ τὸν οἰκεῖον δρόμον ἀποπληροῦντας, οὗ περᾶν ἐπάξησαν αὐτοὺς διὰ τοῦ δεσπότου. τί οὖν ἐστι τὸ ἔθετο; αὐτὶ τοῦ προσέταξεν αὐτοὺς εἶναι ἐν τῷ οὐρανῷ. ἐστὶ γὰρ ἰδεῖν ἐν τῇ Γενέσει τὸν προφήτην καὶ ἄλλαχοῦ λέγουσαν, Ὅτι ἔθετό με Ἀδὰμ ἐν τῷ παραδείσῳ, οὐκ ὅτι ἐνέπηξεν αὐτὸν τῷ παραδείσῳ, ἀλλ' ὅτι προσέταξεν αὐτὸν εἶναι ἐν τῷ παραδείσῳ. τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ περὶ τῶν ἄστρων ἐλπίσωμεν δὴ, ὅτι προσέταξεν αὐτοὺς ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ ὄντας, ὃ οἰκεῖον φῶς ἐκπέμπειν ἐπὶ τῆς γῆς. ἐνόησον γάρ μοι, ἀγαπητὲ, ποίων λειμώνων καὶ παραδείσων οὐκ ἂν εἴη τερπνότερον ἰδεῖν ἐν μέσῃ τῇ νυκτὶ τὸν οὐρανὸν κατηστερωμένον, καὶ καθάπερ τισὶν ἀνθεσι τῇ διαφορᾷ τῶν ἄστρων καλλωπιζόμενον, καὶ πολὺ ὃ φῶς εἰς γῆν αὐτοὺς καταπέμπειν ἅπαντας; εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἐτάγησαν, ὥστε φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἄρχειν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός. ὁ καθολικῶς καὶ περὶ τῶν μεγάλων φωστήρων εἴρηται. ἐπειδὴ τῶν δύο φωστήρων ἡμᾶς ἐδίδαξε τὴν δημιουργίαν, καὶ τῶν ἄστρων περὶ πάντων χαρὴν λέγων, φησί, καὶ ἄρχειν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς, καὶ διαχωρίζειν ἀνὰ μέσον τοῦ φωτὸς, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκότους. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἔστιν ἐν ἡμέρᾳ ἀστέρας ἰδεῖν ἐν τῷ οὐρανῷ διὰ τὸ ὑπερέχον (ὃ γὰρ τοῦ ἡλίου φῶς τῇ πολλῇ φαιδρότητι ἀποκρύπτει ἐκείνων τὴν χρείαν) οὕτως οὐδὲ ἥλιος ἐν νυκτὶ δύναιτό ποτε, ἀρχούσης τῆς σελήνης τῷ ἰδίῳ φωτὶ καταγαλάσαι τῆς νυκτὸς τὸ ζοφῶδες· ἀλλ' ἕκαστον ἢ τῶν στοιχείων τοῖς οἰκείοις ὁρίοις ἐμμένον, οὐδέποτε ὑπερβαίνει τὸ οἰκεῖον μέτρον, ἀλλὰ τὴν διάταξιν τοῦ δεσπότου φυλάττον, τὴν οἰκείαν ἐνέργειαν πληροῖ. τί δ' ἂν τις εἴποι καὶ ἄλλα πολλὰ, ὅσα συντελεῖ πρὸς τὴν τῶν δυσφώτων φύσιν ἡ τῶν φωστήρων τούτων καὶ τῶν ἀστέρων χρεία; ἔστω γάρ, φησιν, εἰς σημεῖα, καὶ εἰς καιροὺς, καὶ εἰς ἡμέρας, καὶ εἰς ἐνιαυτούς. διδάξαι ἡμᾶς βούλεται ἡ θεία γραφὴ, ὅτι ὁ τούτων

* ὁ δὲ ἥλιος σημεῖα, καὶ εἰς καιροὺς, καὶ εἰς ἡμέρας, καὶ εἰς ἐνιαυτούς;

τούτων δρόμος τὴν γεωσιν ἡμῖν χαρίζεται τῶν καρπῶν, καὶ τῆς τῶν ζώων ἀναλογῆς, τῶν ἡμερῶν τὴν ἀριθμὸν [τὸν σύνακτον,] τὸν ἑαυτοῦ τὸν δρόμον, καὶ οὐκ ἐκτούτων δυνάμεθα διαγινώσκειν ἅπαντα. καὶ γὰρ ὁ κυβερνήτης πρὸς τὸν τούτων δρόμον ὁρῶν, καὶ ἀτενίζων εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ μὴ ἀκριβείας ἅπαντα καταμεμαθήκως, πότε τῆς ναυτιλίας ἅπτεται, καὶ πελάγη διαπερᾷ, καὶ πολλάκις ζοφωτάτης οὔσης τῆς νυκτὸς ἀπὸ τῆς τῶν ἄστρων ἐκ. κεφ. 5 θεωρίας ἠδυνήθη τὸ σκάφος ἰθύναι, καὶ διὰ τῆς οἰκείας τέχνης τὴν σωτηρίαν τοῖς ἐμπλέουσι χαρίσασθαι. καὶ ὁ γηπόνος δὲ ἐντεῦθεν καταμαθὼν οἶδε πότε μὴν πρέπει καὶ σπέρματα καταβαλεῖν, πότε δὲ τὴν γῆν ἀναμοχλεῦσαι, καὶ ἄρδην ἑλκύσαι, καὶ πότε τὴν δρεπανίδα ἀκονῆσαι, καὶ τὴν ἀμητὸν τῶν σπερμάτων ἐργάσασθαι. καὶ εἰς τὴν τοῦ βίου δὲ σύστασιν οὐκ ὀλίγα ἡμῖν συμβάλλεται ἡ τῶν ζώων εἴδησις, καὶ ὁ τῶν ἡμερῶν ἀριθμός, καὶ ὁ τοῦ ἑαυτοῦ κύκλος. καὶ πολλὰ δὴ τὰ πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων σύστασιν ἐκ τούτων τῶν δημιουργημάτων συντελούμενα, ἅπερ οὐκ ἂν δυνηθείη τις μὴ ἀκριβείας ἅπαντα εἰπεῖν. διὸ χρὴ οὐκ ὀλίγων τεχνασαμένους εἰδέναι ὅσα τούτων ὄφελος ἡ χρεία, καὶ θαυμάσαντας τὰ δημιουργήματα, προσκυνεῖν τὸν τούτων δημιουργόν, καὶ ἀνυμνεῖν, καὶ ἐκπλήττεσθαι τὴν ἄφατον φιλανθρωπίαν, ἣν πρὸ τῆς τῶν ἀνθρώπων φύσιν ἐπεδείξατο, δι' οὗ ἐν ἑτέροις τούτων ἅπαντα προδιδάσκων, ἀλλ' ἡμῖν τὸν αὐθρωπον, ὃν μέλλει μετ' ὀλίγον καθάπερ τινὰ βασιλέα καὶ ἄρχοντα ἐφιστᾶν πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτὸν δημιουργηθεῖσι.

Καὶ εἶδεν ὁ θεός, φησιν, ὅτι καλόν.

Εἶδες πῶς καθ' ἑκάστην ἡμέραν δείκνυσιν ἡ θεία γραφὴ ἀρεσκόμενον τὸν θεὸν αὐτοῖς τοῖς δημιουργήμασιν, ἵνα πᾶσαν σχολὴν ἀφορμὴν τῶν ὑπισχνουμένων τολμώντων τοῖς ὑπ' αὐτὸν γενομένοις. ὅτι γὰρ τοῦτο ἕνεκεν καθ' ἕκαστον τοῦτο ὑπισημαίνεται ἡ θεία γραφή, ἐκ τῆς συνεχείας δῆλον καθίστησιν. ἤρκει γὰρ μίαν πάντα τὰ δημιουργήματα ἅπαξ εἰπεῖν, ὅτι πάντα ὅσα ἐποίησε, καλὰ λίαν· ἀλλ' εἰδὼς τὴν ἀσθένειαν τὴν ἡμετέρων λογισμῶν τὸν ὑπερβολὴν, καὶ μέρος τοῦτο ποιῆς, διδάσκουσα ἡμᾶς ὅτι σοφίας τινὶ ὑπερβαλλούσῃ καὶ φιλανθρωπίᾳ ἀφάτῳ ἅπαντα παρήχθη.

19 Καὶ ἐγένετο, φησιν, ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα τετάρτη.

Ἐπειδὴ γὰρ ἀπήρτισε τὸν κόσμον ὁ θεός, καλλωπίσας αὐτὸν τοῖς ἄστροις, καὶ δύο φωστῆρας μεγάλους προάγαγε, τέλος τῇ ἡμέρᾳ ἐπέθηκε, καὶ φησι, καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα τετάρτη. σκόπει πῶς καθ' ἑκάστην ἡμέραν οὕτω λέγει, τῇ πυκνότητι τῆς διδασκαλίας ἐμπήξαι τῇ διανοίᾳ βουλόμενος καὶ θεῖα δόγματα.

ΗΘΙΚΟΝ. Ταῦτα οὖν ἅπαντα κατέχοντες ἐγκεχαραγμένα ἡμῶν τῇ πλάτει τῆς καρδίας, πᾶσαν ῥαθυμίαν ἀποτινάξαμενοι, καὶ τὰ δόγματα κατέχωμεν καὶ ἐν ἡσυχίᾳ μὴ ἀκριβείας, καὶ σὺν τῇ ἑλληνικῇ πλάνῃ προκατειλημμένους μὴ πάσης ὑπεικείας διδάσκωμεν μὴ συγχέειν τὴν τάξιν, μηδὲ καταλιπόντας τὸν δημιουργὸν τὰ δημιουργήματα προσκυνεῖν, καὶ διὰ τῆς ἡμετέρας [σωτηρίας καὶ] χρείας γελῶντες. καὶ γὰρ μυρμήκων ἀποπίνουσαν ἔλλιπες, λαμπρᾷ τῇ φωνῇ βοῶ, ὅτι διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν ταῦτα ἅπαντα ἐδημιουργήθη· ἐπεὶ ἀνενδεὴς ὢν ὁ δημιουργὸς, οὐδενὸς τούτων ἐδεῖτο, ἀλλ' ἵνα τὴν πρὸς ἡμᾶς φιλανθρωπίαν ὑποδείξηται, ταῦτα ἅπαντα παρήγαγε, δεικνὺς ὅσα πράγματα τὸν τῶν ἀνθρώπων γῆλον, καὶ ἵνα ἐκ τούτων ὁδηγούμενοι τὴν προσήκουσαν αὐτῷ προσκύνησιν ἀναφέρωμεν. πόσης γὰρ οὐκ ἂν εἴη ἀνοίας προσταλαιπωρεῖν τῷ κάλλει τῶν γινομένων, καὶ τούτοις προσκαθῆσθαι, καὶ μὴ ἀνατείνειν τὸ ὄμμα [τῆς ἀνοίας] ἐκ. παραινῶ

διανοίας] πρὸς τὸν ἀδελφὸν λέγοντα, ἢ πείθεσθαι τῷ μακαρίῳ Παύλῳ λέγοντι, Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται; τί λέγεις, ὦ ἄθεε; ἰδὼν τὸν οὐρανὸν θαυμάζεις αὐτοῦ τὸ κάλλος, τὸν ἀστέρων τὴν ποικιλίαν, τῆς φαιδρότητος τὴν ὑπερβολήν; μὴ σῆς μέχρι τούτου, ἀλλ' ἔκτεινον σου τὴν διάνοιαν εἰς τὸν τούτων δημιουργόν. ἐκπλήττει σε πάλιν τοῦ ἡλίου τὸ φῶς, καὶ ὁρῶν αὐτοῦ πολλὴν ὄντων τὴν χρείαν, εἰς θαῦμα διετέρπη, καὶ ἐπειδὴ ἴδῃς σὰ ἀκτῖνας αὐτοῦ καταγαζούσας σου τὰς ὄψεις, θαυμάζεις τοῦτο τοιχεῖόν τὸ κάλλος; ἀλλὰ μηδὲ ἐνταῦθα μέχρι τούτου σῆς, ἀλλ' ἐννόησον ὅτι εἰ τὸ δημιούργημα οὕτω θαυμαστὸν καὶ παράδοξον, καὶ πόσῳ μᾶλλον θεσπέσιον νῦν ὑπερβαίνων, ποταπὸς ἆρ' ἐστὶν ὁ τοῦτο λόγῳ μόνῳ δημιουργήσας καὶ ὁπόταν πάλιν ἀπαγαγεῖν; τὸ αὐτὸ καὶ ὁπόταν τῆς γῆς λαμβάνῃ. ἐπειδὴ γὰρ ἴδῃς αὐτὴν τοῖς ἄνθεσι καλλωπιζομένην, καθάπερ ἱμάτιον ποικίλον, ἐφαπλωμένην αὐτῇ πόθεν τὴν βλάστην τὴν ἀπὸ τῶν βοτάνων, μὴ τῇ δυνάμει τῆς γῆς λογίσῃ τὰ ὄζα αὐτῆς ἀκτόμενα, μηδὲ τῇ τοῦ ἡλίου συνεργείᾳ, ἢ τῆς σελήνης· ἀλλ' ἐννόησον βιαιοτέρως, ὅτι καὶ πρὸ τῆς τούτων δημιουργίας εἷπε μόνον, ἐξαγαγέτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου, καὶ παραχρῆμα ἅπαν τῆς γῆς τὸ πρόσωπον ἐφαιδρύνετο. ἐὰν ταῦτα καθ' ἑκάστην ἡμέραν τρέφωμεν ἐν τοῖς ἡμετέροις λογισμοῖς, αὐτοί τε βιαιότεροι ἐσόμεθα, καὶ τὴν δεσποτικὴν τοῦ πρόσταγμα ἀσκήσαμεν, μᾶλλον δὲ τὴν τοῦ δυνάμεως τὴν ἡμετέραν, δοξολογήσομεν ἀναπέμψομεν. δοξάσωμεν δὲ αὐτὸν οὐ διὰ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἀρίστης πολιτείας, ἐὰν μὴ πάλιν τοῖς αὐτοῖς πρόπεσώμεν, ἀλλ' ἐὰν πολλὰ χαίρειν εἰπόντες τὰ διαβολικὰς ἀπάταις, τῇ μετὰ ταῦτα προσοχῇ, καὶ τῇ πολλῇ σπουδῇ, καὶ τῇ σωτηρίῳ ὁμολογήσει τοῦ ἄνωθεν βοηθοῦ ὀπτασιασώμεθα. ἔχει γὰρ αὐτῷ διὰ τοῦ πολλοῦ αὐτοῦ φιλανθρωπίαν οὐ τοῦτο μόνον ἡμᾶς τῆς κακίας. ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐλώμεθα, εὐκόλως καὶ πρὸς τοῦ τῶν ἀγαθῶν ἔργων πρᾶξιν ὁρμήσομεν. μή μοι λοιπὸν ἐν ἱπποδρομίαις ἢ φανέρωθω, παρακαλῶ, ἀλλὰ μηδὲ ἐν τοῖς συλλόγοις τοῖς ἀχρείοις καταδαπανάτω τὸν χρόνον τῆς ἡμέρας. μή μοι κύβοις καὶ τῇ ἐντεῦθεν ἀκαθαρσίᾳ κέχρῃ, καὶ τῇ λοιπῇ λύμῃ ἑαυτὸν μὴ σκεδάσῃτω. εἰ γὰρ ὄφελος, εἰπέ μοι, τῆς νηστείας, ὅταν ἄσιτος μὲν διημερεύῃς, κύβοις δὲ ἑαυτὸν σκεδάσῃς, καὶ φλυαρίαις μυρίοις, πολλάκις δὲ καὶ ὀπτορχίαις καὶ βλασφημίαις, πᾶς ἀνάλωσης τὴν ἡμέραν; μή, παρακαλῶ, οὕτω ῥᾳθύμως πρὸς τὸν ἑαυτοῦ σωτηρίαν διατεθῶμεν, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς τοὺς πνευματικοὺς ἡμῖν ἔστω διηνεκὴς ἡ σχολὴ, καὶ βιβλίον μὴ θείων λόγων μὴ χεῖρας, καὶ συγκαλέσας τοὺς πλησίον, σχολὴ τῶν θείων λογίων ἀρέσθω καὶ τὴν ἑαυτοῦ διάνοιαν καὶ τῶν συγγινομένων, ἵν' οὕτω πρὸς τὰς μηχανὰς τοῦ πονηροῦ διαφυτῖν δυνηθῶμεν, καὶ μεγάλα ἀπὸ τῆς νηστείας καρπώσασθαι ἀγαθὰ, καὶ τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας ἀπολαύσωμεν χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ υἱοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ps. 2. a.

χ. ἀνάπτυξις

Λογ. ζ. ΚΑΙ ΕΙΠΕΝ Ο ΘΕΟΣ, ΕΞΑΓΑΓΕΤΩ ΤΑ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν, καὶ πετεινὰ πετόμενα ὑπὲρ τῆς γῆς κατὰ τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐγένετο οὕτω· καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὰ κήτη τὰ μεγάλα, καὶ πᾶσαν ψυχὴν ζώων ἑρπετῶν, ἃ ἐξήγαγε τὰ ὕδατα κατὰ γένη αὐτῶν.

Καλῶς ἔχει καὶ ἡμᾶς ἅπερ τῶν εἰς τὰς ἱπποδρομίας ἀνθρωπαρίων, διέξοδον τῆς βλάβης τὸ μέγεθος, ἣν ἐπέσπασαν, τὰ συλλεγόμενα ἀπὸ τῆς νηστείας ἀνθρώποις πλοῦτον πνευματικὸν ἀθρόον εἰσκείμενοι, καὶ ἀπὸ τῆς πολλῆς εὐθυμίας ἐξαίφνης εἰς ἑκάστην πενίαν ἑαυτοὺς καταστήσαντες. Φέρε δὴ σήμερον ἐπεσπεύσωμεν χρησώμεθα τῷ φαρμάκῳ, καὶ καθάρωμεν ἡμέτερα, ὅπως αὐτῶν τὰ τῆς ψυχῆς τραύματα ὑπιδήσωμεν· ἐπεὶ καὶ ἔμπροσθεν τὰ φάρμακα ἐπεθήκαμεν, οὐχ ἵνα ἁπλῶς λυπήσωμεν καὶ τιτρώσκωμεν ὑπερβαλλόντως ὀδυνήσωμεν τοὺς ἕλκους. Εἰ γὰρ καὶ ἰατροὶ καὶ πατέρες οὕτως ποιοῦσιν εἰώθασιν, οἱ μὲν ἀσθενέστερα ἐπιτιθέασι, καὶ ἐπειδὰν ῥίζῃ τὸ ἕλκος, τότε τὰ καταγλυκαίνοντα δυνάμενα φάρμακα ἐπάγουσι· καὶ πατέρες δέ, ὅταν ἴδωσι τοὺς παῖδας τοὺς ἑαυτῶν ἀπαλωτέρας, ἐπιτιθέασι πλήξεσι σφοδροτέρους κέχρηνται, μετὰ δὲ ταῦτα νουθεσίαις καὶ παρακλήσεσι· τοῦτον δὴ τρόπον καὶ ἡμεῖς, εἰ καὶ ἔμπροσθεν σφοδροτέρῳ ἐχρησάμεθα τῷ λόγῳ, ἀλλὰ σήμερον ἐπιεικεστέραν ποιησώμεθα τὴν ἀγάπλεξιν, καὶ καθάρωμεν μέλη ἡμέτερα θεραπεύσωμεν. ὥσπερ γὰρ ἡ ἐπιχειρεῖ ἡ ὑμετέρα ἡμῖν πλείονα τὴν παῤῥησίαν ἐπιδέδωκεν, καὶ τοῦτο ἡμᾶς ἐστιν ὁ πλοῦτος ὁ πνευματικός, ἵνα ὁρᾶν ὑμᾶς ἐν τοῖς πνευματικοῖς ὑπιδιδόντας, καὶ ἐν ἀρετῇ προάγοντας, καὶ τῶν βλάπτειν δυναμένων ἀπεχομένους· οὕτως ἐπειδὴ ἰδόντες ὑμᾶς ἐπισκελιζομένους καὶ ὑπαγομένους ταῖς ἀπάταις ταῖς διαβολικαῖς, κατηφείας πλησθέντες, καὶ ἀθυμίᾳ τις, ὡς εἰκός, κατασκεδάζεται τὴν ἡμετέραν ψυχήν. κατὰ γὰρ τὸν μακάριον Παῦλον, τότε ἡμεῖς ζῶμεν, ἐὰν ὑμεῖς στήκητε ἐν κυρίῳ. ὡς οὖν τελείοι καὶ πεπληρωμένοι σωτηρίας, οὕτω τὸν μὲν ὄπισθεν ὑπολαμβάνεσθε, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτείνεσθε, καὶ τὰς σωθείσας, ἃς πρὸς τὸν Χριστὸν ἔλεγε, δυνάκαλεσάμενοι, βεβαίας ταύτας εἰς τὸ ἔξῆς διαφυλάττετε, καὶ λογισμῷ σώφρονι πᾶσαν εἴσοδον ταῖς τοῦ διαβόλου μηχαναῖς ἀποκλείσαντες, τῇ μετὰ ταῦτα ἀσυδησίᾳ τὴν ἀπὸ τῆς ῥᾳθυμίας προσγενεῖσαν ὑμῖν κηλῖδα ἀπονίψασθε, προσκλυόμενοι τῆς ἀκήρου σωτηρίας καὶ ὑπολαβοῦς, καὶ λογισάμενοι ὡς ἄρα τοῦτο μόνον ὄφις ὁ δεινὸν, ὅτι ἑαυτοῖς πολλὴν τὴν βλάβην προσγίνονται οἱ αὐτόθι παροξυνόμενοι, ἀλλ' ὅτι καὶ πολλοῖς ἑτέροις σκανδάλων ὑποθήσεις γίνονται. ὅταν γὰρ ἴδωσιν Ἕλληνες καὶ Ἰουδαῖοι τὴν ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας εἰς τὴν ἐκκλησίαν διημερεύοντα, καὶ συνεχῶς ἀπολαύοντα διδασκαλίας, ἀθρόον ἐκεῖ φαινόμενον, καὶ μετ' αὐτῶν συμφυρόμενον, πῶς ἂν νομίσωσιν ἀπάτην εἶναι τὰ ἡμέτερα, καὶ πάντων τῶν παῤ ἡμῖν τὴν αὐτὴν ὑπολήψει ἕξουσιν; ἢ οὐκ ἀκούεις τοῦ μακαρίου Παύλου παραινοῦντος καὶ συμβουλεύοντος λαμπρᾷ τῇ φωνῇ, ἀπροσκόπους γίνεσθε; εἶτα ἵνα μὴ νομίσῃς περὶ τῶν οἰκείων μόνον τὴν παρακέλευσιν πρὸς αὐτὸν γίνεσθαι καὶ τὴν μίαν ἡμῶν τεταγμένων, προσέθηκε, καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἕλλησι· καὶ τότε ἐπήγαγε, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ. οὐδὲν γὰρ οὕτω λυμαίνεται καὶ βλάπτει τὴν θρησκείαν τὴν ἡμετέραν, ὡς τὸ τοῖς ἀπίστοις λαβεῖν τινα πρόφασιν. ὅταν οὖν ἴδωσί τινας ἐν ἀρετῇ προάγοντας παῤ ἡμῖν, καὶ πολλὴν τῶν βιωτικῶν ὑπεροψίαν ποιουμένους, οἱ μὲν αὐτῶν καὶ ἀποπίνηνται, οἱ δὲ πολλάκις καὶ εἰς θαῦμα ἔρχονται ἐκπλησσόμενοι ὅτι τῆς αὐτῆς αὐτοῖς φύσεως ὄντες, τὰ αὐτὰ αὐτοῖς μετίασιν. ἀμέλει ἐπειδὴ θεάσονταί τινὶ μίαν ῥαθυμίαν προσγινομένην, βλάβος τὴν γλῶτταν ἀκηκοόσι κατὰ πάντων ὁμοῦ, καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ ἑνὸς ῥαθυμίας κατὰ πάντας τοὺς τῶν χριστιανῶν λόγους τὰ αὐτὰ καταψηφίζονται.

α. Θεσ. γ. η.

χ. κατασκεδάζεται τὴν ἡμετέραν ψυχήν.

χ. τινὶ μίαν

χ. βλάβος

χ. ψηφίζονται

ζονται. ϰαὶ οὐδὲ μέχρι τούτου ἵστανται, ἀλλ' οὐδέπω τῆς ἑαυτῶν κεφαλῆς φθεγξόμενοι, ἀφ' ἑτέρων ῥᾳδιούργων δὲ καὶ παρὰ τῶν βλασφημεῖν τολμῶσι, καὶ νομίζουσι τῆς οἰκείας πλάνης ἀπάτασμα αὐτοῖς γίνεσθαι τὴν ἑτέρων ῥᾳδιουργίαν. ὅτι γὰρ μέγιστον τοῦτο φέρει κίνδυνον τοῖς ἀφορμὴν αὐτοῖς τῆς βλασφημίας παρέχουσιν, ἀκούσωμεν τοῦ προφήτου βοῶντος καὶ λέγοντος· οὐκ ἀποστήσεται τὸ ὄφος Ουαὶ ὑμῖν, Ησ. κβ. ι.
ὅλη δι' ὑμᾶς ὁ ὄνομά μου βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι. φοβεροὺ ὁ ῥῆμα, καὶ φείσηται μόνον. τί γὰρ δή τοῦτο ὠφελεῖ θρηνουμένους ὅσοι σὺν μέλλουσιν ἀπὸ τῆς ἀπαραιτήτου ἐκείνης κόλασιν γίνεσθαι. ὥσπερ οὖν τοῖς ἀφ' ἑαυτῆς οἰκείας ἀμελείας αἰτίαν ἐκείνοις παρέχουσι τῆς βλασφημίας τοσαύτη κεῖται ζημία· οὕτω πάλιν τοῖς τῆς ἀρετῆς ὀπαδοῖς μεγάλουμένοις μυρίων κατορθωμάτων ἐπανόδους γίνονται. Τί οὖν τοῦτο διδάσκων ὁ Χριστὸς ἔλεγε, Λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ἔργα Ματθ. ε. ιϛ.
ὑμῶν καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. οὐ γὰρ δήπου ἐκεῖνοι ἀφ' ἑτέρων ῥᾳδιουργιῶν σκανδαλιζόμενοι, τὴν γλῶτταν ἀχαλίνωτοι καὶ τοῦ δεσπότου τοῦ ἡμετέρου· οὕτω, φησὶν, ἐπειδὴ τὴν ἀρετὴν μετίητε, ὁρῶντες ὑμᾶς (οἱ ἀδελφοὶ, οὐ τὴν ὑμετέρας εὐφημίας ἴσαν), ἀλλ' ὅταν ἴδωσιν ὑμῶν τὰ ἔργα λάμποντα καὶ καλαυχάζοντα ὑμῶν τὰς ὄψεις, εἰς δοξολογίαν κινοῦντα τὸν παῖδας ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. τοῦτο γὰρ ἐκείνων γνωμοῦσι, πάλιν ἡμῖν τὰ τῆς ἀμοιβῆς πολυπλασιάζεται, καὶ ὥσπερ τῆς ἐκείνων εὐφημίας τὰ μυρία ἡμῖν ἀγαθὰ χορηγεῖται ὁ δεσπότης. Τοὺς δο- a Βασ. β. λβ.
ξάζοντάς με γάρ, φησι, δοξάσω. πρώτα τοίνυν ποιῶμεν, ἀγαπητοὶ, ὥστε δοξάζεσθαι τὸν ἡμέτερον δεσπότην, καὶ μηδενὶ σκανδάλου αἰτίαν παρέχωμεν. τοῦτο γὰρ διηνεκῶς ἡμᾶς διδάσκει ὁ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος ὁ μακάριος Παῦλος, πολλαχοῦ μὲν λέγων, Εἰ a. Κορ. η. ιγ. ιβ.
βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα· πολλαχοῦ δὲ, Οὕτω γὰρ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνετε. σφοδρὰ ἡ ἀπειλὴ καὶ μεγάλην ἔχουσα τὴν κατάκρισιν. μὴ γὰρ νομίσῃς, φησὶν, εἰς ἐκεῖνον μόνον πρόσκομμα τὴν βλάβην· εἰς αὐτὸν ἀφανίζει τὸν Χριστὸν, τὸν δὲ ἐκεῖνον σωρεύεται. Εἰ τοίνυν ὁ δεσπότης σου σωρευθῆναι δι' αὐτὸν οὐ προῆκατο, σὺ πῶς οὐκ ἀνέξῃ πρᾶγμα ποιῆσαι, ὥστε μηδεμίαν αὐτῷ σκανδάλου ἀφορμὴν παρέχειν; καὶ πρόφασιν αὐτὸν εὑρήσεις αὐτὸν ταῦτα συμβουλεύοντα τοῖς μαθητευομένοις. τοῦτο γάρ ἐστιν ὁ σωνέχει τὴν ζωὴν τὴν ἡμετέραν. ἀφ' ἑτέρου γράφων ἔλεγε, Μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος σκοπεῖτε, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑτέρων· καὶ πάλιν ἑτέρωθι, Φιλ. β. δ.
Πρώτα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πρώτα οἰκοδομεῖ. Εἶδες σωφρονίσεως ἀποστολικῆς; Εἰ καὶ ἔξεστί a. Κορ. ι. ιγ.
μοι, φησὶ, τι ἀφ' ἑαυτοῦ ποιῆσαι, καὶ μηδέν μοι τοῦτο λυμαίνεται, ἀλλὰ ἀφ' ὧν μὴ ἔπεται τῇ τοῦ πλησίον οἰκοδομῇ, ἐκεῖ δὴ ἀναχρίμπτεται αὐτὸ ποιῆσαι. Εἶδες ψυχῆς φιλοστοργίαν, καὶ πῶς οὐδαμοῦ τὸ ἑαυτοῦ σκοπεῖ, ἀλλὰ ἀφ' πρώτων δείκνυσι μεγίστην ἀρετὴν ταύτην οὖσαν, τὸ, τῆς τῶν πλησίον οἰκοδομῆς πολλοῦ ποιεῖσθαι τὴν προῖκα; ταῦτα δὴ πρώτα γινώσκοντες, φυλαττώμεθα, παρακαλῶ, καὶ ἀπεχώμεθα τῶν λυμαίνεται Ⓦ πλούτου τῆς ἡμετέρας ἀρετῆς δυναμένων, καὶ μηδέποτέ τι προῆται, ὃ τῶν πλησίον πρόσχῃ τινὰ βλάβην. τοῦτο γὰρ τὸ ἁμάρτημα ὀπτεινὸ, καὶ τὴν κόλασιν ἡμῶν σφοδροτέραν παρέξει. καὶ μηδὲ τῶν τυχόντος καταφρονῶμεν, μηδὲ λέγωμεν τὰ ψυχρὰ ἐκεῖνα ῥήματα, τί δέ μοι μέλει, ἐὰν ὁ δεῖνα σκανδαλίζηται; τί λέγεις, εἰπέ μοι; τί σοι μέλει; οὕτω σε προέσταξεν ὁ Χριστὸς λάμπειν Ⓦ βίον, ὡς μὴ μόνον σε θαυμάζεσθαι ὑπὸ τῶν ὁρώντων, ἀλλὰ καὶ Ⓦ δεσπότην Ⓦ σὸν δοξολογεῖσθαι· καὶ σὺ τὸ ἐναντίον ἐργαζόμενος, καὶ βλασφημίαν ἀντὶ δοξολογίας βλασφημίας εἰς αὐτὸν γίνεσθαι,

οὐδὲν λόγον ποιῇ; καὶ πῶς τοῦτο ψυχῆς ὠλαβοῦς, καὶ σὸν τὸ θεοῦ νόμεις ἀκριβῶς ὑπισχνούμενος; ἀλλ' εἰ δὲ μὴ ἕστεργον ταῦτά τις ἀπὸ τῆς σωτηρίας ἐλκόμενος ἀδιαφόρως ἐφθέγξατο, νυνὶ, φημὶ καλῶ, δεξάμενος ἡμᾶς τὴν ὑποθεσίαν, παυέσθω τῶν ἀχθέντων τούτων λόγων, καὶ ὅτως ἅπαντα ποιεῖν ἀσυνδαζέτω, ὡς μήτε ἀπὸ τοῦ ἀκοιμήτου ἐκείνου ὀφθαλμοῦ κατακλίνεσθαι, μήτε ἀπὸ τοῦ σωτηρίου κατανώσκεσθαι, μήτε ἀπὸ τῶν εἰς αὐτὸν ὁρώντων βλασφημίας κινεῖσθαι καὶ τὰ δεσπότου. ἐὰν γὰρ μέχρι τοσαύτης φυλακῆς τὰ καθ' ἑαυτὸν οἰκονομῶμεν, πολλῆς ἀπολαυσόμεθα καὶ τῆς πρὸς τὸν δεσπότην φιλανθρωπίας, καὶ μᾶλλον θυξόμεθα τὸν διάβολον τὰς μηχανάς. ὅπου γὰρ ἴδῃ ἡμᾶς ὅτω νήφοντας καὶ ἐγρηγορότας, σπουδῶν ὡς ἀνυπόπτοις [ἂν] ὑπεχειρήσειεν, ἐγκαλυψάμενος ἀποχήσεται. ἀλλὰ τῶν μὲν παροιμίαν ἄλις. φέρε δὲ λοιπὸν τὰ ἀναγνωσθέντα προσέχοντες ὑπὲρ ὑμετέρας ἀγάπης, τὸν πνευματικὸν ὑμῖν προθῶμεν ἑστίασιν, Ἆρ' ἴδωμεν τί καὶ σήμερον ὁ μακάριος Μωϋσῆς, μᾶλλον δὲ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τῆς τούτου γλώττης, ἡμᾶς διδάξαι βούλεται. τί οὖν φησι; κ. παρ. πε

20. Καὶ εἶπεν ὁ θεὸς, ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωῶν, καὶ πετεινὰ πετόμενα ὑπὲρ τῆς γῆς κατὰ τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐγένετο οὕτως.

Ὅσα φιλανθρωπίας δεσπότου, πῶς τάξει τινὶ καὶ ἀκολουθίᾳ πᾶσαν τὴν δημιουργίαν ἡμᾶς διδάσκει. πρότερον ἐδίδαξεν ἡμᾶς πῶς τὸ ζῷον εἰς τὴν τῶν καρπῶν γένεσιν τῷ αὐτοῦ ὑπαγματι διήγαγεν· εἶτα τὴν δημιουργίαν τῶν δύο φωστήρων διδάξας, προσέθηκε καὶ τὴν τῶν ἀέρων ποικιλίαν, δι' ὧν τοῦ οὐρανοῦ φαιδρότερον τὸ κάλλος εἰργάσατο· σήμερον λοιπὸν μεταβαίνει ὑπὲρ τὰ ὕδατα, καὶ δείκνυσιν ἡμῖν τῷ λόγῳ αὐτοῦ καὶ τῷ ὑπαγματι ζῶα ἔμψυχα ἐξ αὐτῶν ἀναδιδόμενα. ἐξαγαγέτω γάρ, φησι, τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωῶν, καὶ πετεινὰ πετόμενα ὑπὲρ τῆς γῆς κατὰ τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ. ποῖος λόγος, εἰπέ μοι, ἐφικέσθαι δυνήσεται τοῦ ῥήματος, ποία ἐρεῖ γλῶσσα πρὸς ἀφηγήσιν τοῦ δημιουργοῦ; εἶπε μόνον, βλαστησάτω ἡ γῆ, καὶ ἀθρόως πρὸς τὰς ὠδῖνας αὐτὴν διήγειρε· νυνὶ λέγει, ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα. ὅσα πῶς καταλληλα αὐτοῦ προστάγματα. ἐκεῖ, βλαστησάτω ἡ γῆ, ἐνταῦθα, ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα, φησὶν, ἑρπετὰ ψυχῶν ζωῶν. καθάπερ γὰρ ὑπὲρ τῆς γῆς εἶπε μόνον βλαστησάτω, καὶ διάφορος καὶ ποικίλη τῶν δένδρων ἡ ποικιλία καὶ τῶν βοτανῶν καὶ τῶν σπερμάτων" ἀνεδόθη, κ. ιδίως. καὶ ἑνὶ λόγῳ τὰ πάντα παρῆλθε· οὕτω καὶ ἐνταῦθα εἶπεν, ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωῶν, καὶ πετεινὰ πετόμενα ὑπὲρ τῆς γῆς κατὰ τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀθρόον τοσαῦτα γένη ἑρπετῶν, τοσαύτη διαφορὰ πετεινῶν ἐδημιουργεῖτο, ὅσων ὑδὲ ἀπαριθμήσασθαι τῷ λόγῳ δυνατόν. καὶ τὸ μὲν ῥῆμα βραχύ, καὶ ῥῆμα ἓν, τὰ δὲ γένη τῶν ζώων διαφορὰ καὶ ποικίλα. ἀλλὰ μὴ ξενιοθῇς, ἀγαπητέ. ῥῆμα γὰρ ἦν θεοῦ, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ τοῦ σύσαι σιν τοῖς γενομένοις ἐχαρίσατο. ὁρᾷς πῶς ἅπαντα ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι προῆγε; εἶδες διδασκαλίας ἀκρίβειαν, εἶδες συγκαταβασιν δεσπότου πρὸς ὑπιδείκνυται τὸ τοῦ γένους τὸ ἡμέτερον; πόθεν γὰρ ἡμεῖς ταῦτα ἤτω μὴ ἀκριβείας μαθόντες ἠδυνήθημεν, εἰ μὴ αὐτὸς πολλοῦ καὶ ἄφατον φιλανθρωπίαν κατηξίωσε διὰ τῆς τοῦ προφήτου γλώττης διδάξαι τοῦ τῶν δυνάμεων φύσιν· ἵνα εἰδέναι ἔχωμεν καὶ τῶν δημιουργηθέντων τὴν τάξιν, καὶ ὃ δημιουργήσαντος τὴν δύναμιν, καὶ ὅπως ὁ λόγος αὐτοῦ ἔργον ἐγένετο, καὶ τὸ ῥῆμα αὐτοῦ τοῦ σύσαι σιν καὶ τὸ εἶναι πάροδον αὐτοῖς ἐχαρίζετο; ἀλλ' εἰσί τινες τῶν ἀγνωμόνων, οἱ δὲ μετὰ τοσαύτην διδασκαλίαν ἀπιστεῖν ἐπιχειροῦντες, καὶ μὴ συγχωροῦντες μήτε δημιουργὸν ἔχειν τὰ ὁρώμενα, ἄλλοι μυθεύματα αὐτὰ φάσκοντες εἶναι, ἕτεροι δὲ ὑποκειμένης τινὸς ὕλης γεγονέναι. σκέπει δὲ

Ἀγ. σόλα

ἀφ᾽ ὅλης πόσης ἡ ἀπάτη· πῶς ἀπεχρήσατο τῇ θυμελίᾳ τῆς γυναικός; τῶν τῇ πλάνῃ ἀναλισκόντων. ἀλλὰ τοῦτο ὁ μακάριος Μωϋσῆς μᾶλλον τοιαύτης ἡμᾶς ἀκριβείας διδάσκει, ἕτοιμον τὸν θεῖον πνεύματος ἀναχεόμενος, ἵνα μὴ τὰ αὐτὰ τοῦ τοις παθήμασιν, ἀλλ᾽ εἰδέναι ἐκαστα σαφῶς καὶ τὴν ἀκολουθίαν τῶν δημιουργηθέντων, καὶ ὅπως ἕκαστον ἐδημιουργήθη. εἰ γὰρ μὴ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας κηδόμενος ὁ θεὸς οὕτως ὠδήγησε τὸν προφήτην τὴν γλῶτταν, ἤρκει ἂν εἰπεῖν, ὅτι, ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν, καὶ ζῶα, καὶ μήτε ταξιν θείναι ἡμερῶν, μήτε τι μᾶλλον προτον, τι δ᾽ ὕστερον γεγόναται· ἀλλ᾽ ἵνα μηδεμίαν τοῖς ἀνωμονεῖν βουλομένοις καταλίπηται ἀπολογίας πρόφασιν, οὕτω διαιρεῖ σαφῶς καὶ τὴν τῶν γενομένων ταξιν, καὶ τῶν ἡμερῶν τὸν ἀριθμὸν, καὶ πάντα μετὰ πολλῆς τῆς συγκαταβάσεως ἡμᾶς διδάσκει, ἵνα μαθόντες τὴν ἀληθειαν ἅπασαν, μηκέτι τῇ πλάνῃ τῶν ἔξω ἀκεῖνων λογισμῶν ἅπαντα φθεγγομένων προσέχωμεν· ἀλλ᾽ εἰδέναι ἔχωμεν τὸν δημιουργὸν τοῦ ἡμετέρου τὸν ἄφατον δυνάμει. καὶ ἐγένετο, φησιν, οὕτως. εἶπεν, ὁ ἀγαπητός· καὶ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν, καὶ πετεινὰ πετόμενα ὑπὲρ τῆς γῆς κατὰ τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὑπήκουσε τὸ στοιχεῖον, καὶ ἐπλήρωσε τὸ ὑπιταχθὲν, καὶ ἐγένετο, φησιν, οὕτως, ὡς ἐκέλευσεν ὁ δεσπότης.

21 Καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὰ κήτη τὰ μεγάλα, καὶ πᾶσαν ψυχὴν ζώων ἑρπετῶν, ἃ ἐξήγαγε τὰ ὕδατα κατὰ γένη αὐτῶν, καὶ πᾶν πετεινὸν πτερωτὸν κατὰ γένος· καὶ εἶδεν ὁ θεὸς, ὅτι καλά. 22 Καὶ εὐλόγησεν αὐτὰ ὁ θεὸς, λέγων, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὰ ὕδατα τὰ ἐν ταῖς θαλάσσαις, καὶ τὰ πετεινὰ πληθυνέσθωσαν ὑπὲρ τῆς γῆς. Θέα μοι πάλιν ἐνταῦθα, πόση τοῦ πνεύματος ἡ σοφία. Εἰπὼν γὰρ ὁ μακάριος Μωϋσῆς, ὅτι ἐγένετο οὕτω, διδάσκει ἡμᾶς καὶ μέρος ἐπάγων καὶ λέγων, καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὰ κήτη τὰ μεγάλα, καὶ πᾶσαν ψυχὴν ζώων ἑρπετῶν, ἃ ἐξήγαγε τὰ ὕδατα κατὰ γένη αὐτῶν καὶ πᾶν πετεινὸν πτερωτὸν κατὰ γένος· καὶ εἶδεν ὁ θεὸς, φησιν, ὅτι καλά. ἐνταῦθα τὸν ἀνθρωπισκόπως ἅπαντα φθεγγομένων πάλιν ἀναιρεῖ τὴν τόλμαν. ἵνα γὰρ μή τις ἔχῃ λέγειν, καὶ τίνος ἕνεκεν τὰ κήτη γέγονε, ποίαν ἡμῖν χρείαν συντελεῖ, τί τὸ ὄφελος ἐκ τῆς τούτων δημιουργίας· διὰ τοῦτο εἰπὼν, ἐποίησεν ὁ θεὸς τὰ κήτη τὰ μεγάλα, καὶ πᾶσαν ψυχὴν ζώων ἑρπετῶν, * καὶ πετεινὰ, βούλεως ἐπήγαγε, καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλά. μὴ γὰρ ὀφθῇς σύ, φησι, τὸν λόγον ἀγνοεῖς τῶν γεγονότων, ἐπισκήπτειν ἐπιχείρει τοῖς δημιουργήμασιν. ἤκουσας τοῦ δεσπότου φαφιζομένου καὶ λέγοντος, ὅτι καλά· καὶ ὡσὼς σὺ μέμψαι, τολμῶν λέγειν, διὰ τί γέγονεν, καὶ ὡς περιτίθει αὐτῷ διαβάλλεις τὴν δημιουργίαν; ἐὰν γὰρ βούλωμαι ἧς, δυνήσῃ καὶ ἐκ τῆς τούτων δημιουργίας καὶ τὴν δύναμιν τοῦ σοῦ δεσπότου, καὶ τὴν ἄφατον φιλανθρωπίαν καταμαθεῖν· τὴν μὲν δύναμιν ὅτι τῷ λόγῳ καὶ ἐπιτάγματι ἐκ τῶν ὑδάτων τοσαῦτα ζῶα προσηγάγετο πεποίηκε· τὴν δὲ φιλανθρωπίαν, ὅτι καὶ προσαγαγὼν ἰδίαν τινὰ χώραν αὐτοῖς ἀπένειμε, καὶ τὸ ἄπλωτον μέρος τῆς θαλάσσης αὐτοῖς ἀπεκλήρωσεν, ὥστε μηδένα λυμαίνεσθαι, ἀλλ᾽ ἐνδιαιτᾶσθαι μὲν τοῖς ὕδασι, καὶ ἐκ τῆς ὄψεως τὸν δημιουργὸν διδάσκειν τὴν ὑπερβάλλουσαν δύναμιν, μηδεμίαν ὑβρίζειν παρέχειν τῷ τὰ ἀνθρώπων γένει. τί μιαρὸν οἴει τοῦτο μέρος εἶναι φιλανθρωπίας, τὸ ἁπλῶν ὅλως αὐτὰ γίνεσθαι σοι τὴν ὠφέλειαν; καὶ γὰρ εἰς παιδαγωγίαν συμβάλλει τὸν βουλομένοις βλασφημεῖν, καὶ ἐκπλήττεσθαι τοῦ πελαγίζει τὸ φιλανθρωπίας αὐτοῦ τὸ μέγεθος, ὅτι τῆς ἀπ᾽ αὐτῶν βλάβης ἠλευθέρωσε τὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν. οὐδὲ γὰρ εἰς χρείαν ἡμῖν μόνον ἅπαντα πρὸς αὐτὸν δεδημιούργηται, ἀλλὰ διὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ φιλοτιμίαν, καὶ μὴ εἰς χρείαν, καὶ ὃ καὶ διὰ τοῦτο παρήχθη, ἵνα κηρύξῃ τὸν ποιήσαντος αὐτὰ τὴν δύναμις. ἀκούων τοίνυν, ὅτι εἶδεν ὁ θε-

* εἰς ἔργα τὰ ἑαυτοῦ.

χ. τῶν ἀνθρώπων

χ. τὴν δύναμιν

ὸς ὅτι καλά, μηκέτι τόλμα ἀντιφθέγγεσθαι τῇ θείᾳ γραφῇ, μηδὲ παιεργάζεσθαι, ἢ πολυτραγμονεῖν, ἢ λέγειν, ἀρά τι τὸ ἐθέλετο. καὶ βούλησιν αὐτὰ ὁ θεός, φησι, καὶ εἶπεν, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὰ ὕδατα τὰ ἐν ταῖς θαλάσσαις, καὶ τὰ πετεινὰ πληθυνέσθωσαν ἐπὶ τῆς γῆς. αὕτη ἐστὶν ἡ βούλησις, τὸ εἰς πλῆθος αὐτὰ ἐκτεῖναι. ἐπὶ γὰρ ἔμψυχα ἰοῦσα τὰ ζῶα τὰ δημιουργηθέντα, ἐβούλετο δὲ διὰ συνεχοῦς τῆς σύστασιν τούτων εἶναι, διὰ τοῦτο ἐπήγαγε, καὶ βούλησιν αὐτὰ ὁ θεός καὶ εἶπεν, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε [καὶ πληρώσατε τὸν γῆν]. τὸ γὰρ ῥῆμα ἐκεῖνο μέχρι τοῦ παρόντος ταῦτα συγκρατεῖ, καὶ τοσοῦτον μῆκος χρόνου παρέδραμε, καὶ οὐδὲ ἓν τούτων γένος ἠλαττώθη. ἡ γὰρ βούλησις ἡ θεοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ ῥῆμα ὃ λέγει, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, τὴν σύστασιν αὐτοῖς καὶ τὴν διαμονὴν ταύτην ἅπασαν ἐχαρίσατο.

23 Καὶ ἐγένετο, φησιν, ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα πέμπτη.

Εἶδες πῶς καὶ τὰ κῆ τὴν πέμπτην ἡμέραν δημιουργηθέντα ζῶα ἐδίδαξεν ἡμᾶς ἡ θεία γραφή; ἀλλὰ μακρὸν ἀνάμενον, καὶ ὄψει πάλιν τοῦ σὺ δεσπότου τὴν φιλανθρωπίαν. οὐδὲ γὰρ μόνον τὰ ὕδατα πρὸς τὴν τῶν ζώων γένεσιν ὑπήκουεν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς γῆς πάλιν ἀναδοθῆναι προσέταξε ζῶα χερσαῖα. οὐδὲν γὰρ ἄτοπον μακρὸν ἐφάψασθαι σήμερον τῶν κῆ τὴν ἕκτην ἡμέραν γενομένων.

χ. ἐξῆ

24 Καὶ εἶπέ, φησιν, ὁ θεός, ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ψυχὴν ζῶσαν κῆ γένος, τετράποδα καὶ ἑρπετὰ καὶ θηρία τῆς γῆς, καὶ κτήνη, καὶ πάντα τὰ ἑρπετὰ τῆς γῆς κῆ γένος· καὶ ἐγένετο οὕτως.

χ. ἔχει τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ θεοῦ τὴν ἀγαθότητα, ὅτε καὶ τὴν γῆν ἐκέλευσε διὰ τοῦ ἰδίου προστάγματος καρποφορῆσαι τὰ μηδέπω τῆς φύσεως μετὰ ἀκριβείας.

"Ὁρᾳς καὶ τὴν γῆν πάλιν ἁπλῶν καρποφορεῖν πρόσταγμα καὶ τῷ προστάγματι τοῦ δεσπότου κατορθοῦσαν; τότε μὲν γὰρ τῶν σπερμάτων τὴν βλάστην ἐξέδωκε, νῦν δὲ ζῶα ἔμψυχα, τετράποδα, ἑρπετά, θηρία, καὶ κτήνη. ἰδοὺ ὃν ἔφθην εἰπών, τοῦτο καὶ νῦν δείκνυται, ὅτι μὲ ἀρχὴ χρείαν ἡμετέραν μόνον ἅπαντα προὐλάβετο, ἀλλὰ καὶ δι' ὠφέλειαν, ἵνα ὁρῶντες τὴν ἄφθονον πρόνοιαν τοῦ αὐτοῦ δημιουργημάτων, ἐκπληττώμεθα τοῦ δημιουργοῦ τὴν δύναμιν, καὶ εἰδέναι ἔχωμεν, ὡς σοφίᾳ τινὶ καὶ ἀφάτῳ φιλανθρωπίᾳ διὰ τὸν εἰς τὸν μέλλοντα ἀνθρωπον γίνεσθαι τιμὴν, ταῦτα ἅπαντα προήχθη.

25 Καὶ ἐποίησε, φησιν, ὁ θεὸς τὰ θηρία τῆς γῆς κῆ τὰ κτήνη κῆ τὰ πάντα τὰ ἑρπετὰ τῆς γῆς κῆ τὰ εἴδη αὐτῶν, καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλά.

Ποῦ νῦν εἰσιν οἱ τολμῶντες λέγειν, διατί θηρία, διατί ἑρπετά; ἀκουέτωσαν τῆς θείας γραφῆς λεγούσης, καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλά. εἰπέ μοι, αὐτὸς ὁ δημιουργήσας ἐπαινεῖ τὰ γενόμενα, καὶ σὺ ἐπισκήπτειν τολμᾷς; καὶ πόσης οὐκ ἀνοίας τοῦτο μανίας; ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς σπέρμασι καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς, ἃ μόνον ἔγκαρπα δένδρα ἀνέδωκεν ἡ γῆ, ἀλλὰ καὶ ἄκαρπα, καὶ ἃ μόνον χρησίμους βοτάνας, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν ἀγνώστους ἐκφέρει, πολλάκις ἢ καὶ ἐπιβλαβεῖς· ἀλλ' ἃ ἀρά τοῦτο τολμήσει τις μεμφεσθαι τοῖς γενομένοις. οὐδὲν γὰρ μάτην, οὐδὲ ἁπλῶς γεγένηται. οὐδὲ γὰρ ἂν τὰ ἔπαινον ἐδέξατο παρὰ τοῦ δεσπότου, εἰ μή τινες χρείαν τινὰ ἐπωφελῆ δεδημιούργηντο. καθάπερ οὖν ὅτι τὰ δένδρων τὰ πάντα ἐστὶν ἔγκαρπα, ἀλλὰ καὶ ἄκαρπα πολλά, καὶ οὐκ ἔλαττον τὰ ἐγκάρπων καὶ ἐκεῖνα θαυμασὴν τὴν χρείαν ἡμῖν παρέχεται, πρὸς τὰ ἀναπαύσεις τὰ ἡμετέρας σωτηλουῦντα

χ. λοῦντα

(καὶ γὰρ καὶ οἰκοδομὰς ἐξ αὐτῶν, καὶ πολλὰς ἑτέρας χρείας πρὸς τὰ ἡμετέρας "συντελούσας ἀναπαύσεις κατασκευάζομεν· καὶ ὅλως οὐδὲν ἐστὶν ὃ μὴ λόγῳ τινὶ δεδημιούργηται, εἰ δὲ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις οὐκ ἰσχύει πάντων μὲ ἀκριβείας εἰδέναι τὰ λόγον) ὥσπερ οὖν ὑπὲρ τῶν δένδρων, οὕτω καὶ ὑπὲρ τῶν ζώων, τὰ μὲ πρὸς βρῶσιν ἡμῖν ὄντα ὑπερτιθέμενα, τὰ δὲ πρὸς ὑπηρεσίαν· καὶ τῶν θηρίων δὲ τὰ ἡμῖν καὶ τῶν ἑρπετῶν τὰ μικρὰν ἡμῖν χρείαν σωτελεῖ.

σωστελεῖ. καὶ εἰ βληθείη τις θυγωμόνως καταμαλεῖν, εὑρήσει καὶ νεῶ, ὅτε τῆς ἀρχῆς αὐτῶν ἀφηρέθημεν διὰ τὴν τοῦ πρωτοπλάστου παράκλησιν, πολλὴν τὴν ἀπ' αὐτῶν ὠφέλειαν ἡμῖν προσγινομένην. πολλὰ γὰρ ἂν ἐκ τούτων λαμβάνοντες ἰατρῶν παῖδες κατασκεύαζοι, πρὸς τὴν τῶν ἡμετέρων σωμάτων ὑγείαν σωτελεῖν δυνάμενα· ἄλλως τε ποία βλάβη ἐκ τῆς τῶν θηρίων δημιουργίας, ὁπότε καθαρὰ τὰ ἡμερα, οὕτω καὶ αὐτὰ κατὰ τὴν ἐξουσίαν τυγχάνει ἐκείνης τοῦ μετ' ὀλίγον μέλλοντος δημιουργεῖσθαι; τοῦτο γὰρ τέως φημί. ἵνα γὰρ μάθῃς τὸν τῶν ἁπάντων δεσπότην τὴν ὑπερβάλλουσαν φιλανθρωπίαν, ἐν ᾗ τὸν ἡμέτερον ἐπιδείκνυται, ὅτῳ ἐζέτεινε τὸ ὕδωρ, ἵπλωσε τὴν χεῖρα, ἐδημιούργησε τὸ στερέωμα, καθαρὸν τι μέσον τειχίον τὴν διαίρεσιν τῶν ὑδάτων ἐργαζόμενον, εἶτα τὴν συναγωγὴν τῶν ὑδάτων ἡμέραν προστάξας, τὰ μὲν θαλάσσας ὠνόμασε, τὴν δὲ ξηρὰν γῆν, εἶτα ταύτην ἐκάλλωπισε ταῖς τῶν σπερμάτων ἀναδόσεσι, καὶ τῶν λοιπῶν βοτανῶν, μετῆλθε πάλιν ὅπως τὴν τῶν δύο μεγάλων φωστήρων δημιουργίαν, καὶ τῶν ἀστέρων τὴν ποικιλίαν, δι' αὐτῶν τὸ κάλλος τοῦ οὐρανοῦ κατακοσμήσας· εἶτα ἐκ τῶν ὑδάτων ζῶα ἔμψυχα προαγαγών, καὶ τὰ πετεινὰ τὰ πετόμενα ὅπως τῆς γῆς κελεύσῃ τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πληρώσας πέντε ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν, ὅτῳ ἐκέλευε καὶ τὰ ὅπως τῆς γῆς ζῶα δημιουργηθῆναι, προστάξας δὲ ταῦτα ἀναδοθῆναι πάτε πρὸς τροφὴν ὑποπόδια, πάτε πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν χρήσιμα, καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἑρπετά· τότε λοιπὸν (ὅτῳ πάντα κατεκόσμησε, καὶ τὸν προσηκούσαν ἐπέθηκεν ταξίαν καὶ διακόσμησιν τοῖς ὁρωμένοις, καὶ τὸν τερπνὸν πολυτελῆ κατεσκεύασε ποικίλων καὶ πομποδαπῶν πεπληρωμένην τῶν ἐδεσμάτων, καὶ πολλὴν τὴν ἀφθονίαν καὶ πλοῦτον ἔχουσαν, καὶ τὰ βασίλεια, ὡς ἂν εἴποι τις, πομπαχθὲν λαμπρὰ εἰργάσατο τὰ ἄνω, τὰ κάτω ποικίλως φαιδρύνας) ὅτε λοιπὸν ἐν τούτοις ἀπόντων ἔτι λοιπὸν μέλλοντα δημιουργεῖ, τὴν ἐξουσίαν τῶν ὁρωμένων ἀπόντων αὐτῷ προδηλοῖ, καὶ δεικνὺς ὅσῳ τῶν δημιουργηθέντων ἀπόντων τιμιώτερον τὸ μέλλον ἁπλάτεσθαι ζῶον, εἶναι πόλλα τὰ γενόμενα πρὸ τούτου ἐξουσίαν καὶ ὅτι ἐσόπιν γενέσθαι κελεύει.

Ἀλλ' ἵνα μὴ εἰς πολὺ μῆκος τὸν λόγον ἐκτείνωμεν, ἀφέντες τοὺς ἑρμηνεύοντας εἰς τὸ ἑξῆς τὰ μυούμενα τὰ κατὰ τὸ ἀσέπαστον τοῦ παραδείσου τοῦτο ζῶον, τῷ λογικῷ καὶ ἐμψύχῳ, τῷ ἀνθρώπῳ λέγω, τὴν σωτηρίαν προσκλησιν καὶ νεῦμα ὑμῖν" πρὸς τὰ ἑξῆς τρέψαντες, ὥστε καὶ τῶν ἑρμηνεύοντων τὴν μυθικὴν ἀφυλάκτειαν, καὶ ἀφ' ἑαυτῶν πομπῶν τῶν ὁρωμένων εἰς τὸν τοῦ δεσπότου δοξολογίαν ἑαυτοὺς διετήρειν. τὸ δὲ μὴ ἐφικνεῖσθαι, μηδὲ δύνασθαι πομπῶν τῶν δημιουργηθέντων τὸν λόγον καταλαβεῖν, μὴ γινέσθω ἡμῖν ἀπιστίας κατάθεσις, ἀλλὰ δοξολογίας ἀφορμή. ὅταν γὰρ ἀδύνησῃ ὁ λογισμὸς, καὶ μὴ χωρήσῃ ἡ διάνοια, ἐννοῶ τοῦ δεσπότου σου τὸ μέγεθος καὶ ἐξ αὐτοῦ τούτου, ὅτι τοσαύτην αὐτοῦ ἡ δύναμις, ὡς μηδὲ τὸν λόγον ἡμᾶς μετ' ἀκριβείας εἰδέναι τῶν κατ' αὐτοῦ γεγραμμένων. τοῦτο διανοίας ὑγιαινούσης, τοῦτο ψυχῆς νηφούσης. ἐπεὶ καὶ Ἕλληνες ὅτως ἐπλανήθησαν τοῖς οἰκείοις λογισμοῖς" τὸ πρῶτον ὑπερπέφαντες, καὶ μὴ θελήσαντες πρὸς τὸ ἀθανὲς τῆς οἰκείας φύσεως ἀπιδεῖν, ἀλλὰ τὰ κατ' αὐτοὺς φαντασθέντες, καὶ τῶν οἰκείων ὅρων κατράντες τὸ μέγεθος, καὶ τῆς προσούσης αὐτοῖς ἀξίας ἐξέπεσον. οἱ γὰρ λόγῳ τεπμηνάμενοι, καὶ τοσαύτην προσεδρείαν λαβόντες πρὸς τὸ δημιουργοῦ, καὶ τῶν κτισμάτων ἀπόντων τῶν ὁρωμένων τιμιώτερα, ὅτοι εἰς τοσαύτην ἀλογίαν κατηνέχθησαν, ὡς κύνας καὶ πιθήκους καὶ κροκοδείλους καὶ τὰ ἀτιμότερα τούτων προσκυνεῖν. καὶ τί λέγω ζῶα ἄλογα; πολλοὶ τούτων εἰς τοσαύτην ἀνοίαν καὶ ἀναισθησίαν ἐξέπεσον, ὡς καὶ κρόμμυα, καὶ τὰ τούτων

ΗΟΙΚΟΝ.

κ. σφραγίσεις.

κ. τὸ πάντα

ναμια

των βιτελέστερα σέβειν. διὰ τοῦτο ὁ τοιοῦτος τύραννος ἀμπόλμος ἔλεγε, Παρεισωεληλύθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὁμοιώθη αὐτοῖς· ὁ λέγω, φησὶ, τετιμημένος καὶ τοσαύτης σοφίας ἀξιωθεὶς, τῶν ἀλόγων γέγονεν ὅμοιος, ταῦτα δὲ καὶ χείρων. ἐκεῖνα μὲν γὰρ, ἅτε ἄλογα ὄντα, οὐδὲ βλαπτῶσας ὑφέξει· ὁ δὲ λόγῳ τετιμημένος, εἰς τὴν ἐκείνων ἀλογίαν μεταπεσὼν εἰκότως μεγάλας δώσει τὰς βλάβας, ἀγνώμων ἡμῶν ὢν εἰς τοσαύτην εὐεργεσίαν. ἐντεῦθεν καὶ λίθοις καὶ ξύλοις λοιπὸν θεὸς προσηρθρίσαν, καὶ ταῦτα καὶ ὁρώμενα τοιχεῖα ἐθεοποίησαν. ἅπαξ γὰρ ἐκτραπέντες τῆς ἀληθείας ὁδοῦ, κατὰ κρημνῶν ἐκυλίσθησαν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἄβυσσον τῆς κακίας ἐξώκειλαν. Ἀλλ' ἡμεῖς μηδὲ ὅτως ἀπογνῶμεν τῆς σωτηρίας αὐτῶν, ἀλλὰ τὰ πρὸ ἑαυτῶν εἰσφέρωμεν, καὶ μετὰ πάσης προθυμίας καὶ μακροθυμίας αὐτοῖς διαλεγώμεθα, διδάσκοντες καὶ τὸ ῥᾴγματος τὴν ἀτοπίαν, καὶ τῆς βλάβης τὸ μέγεθος, καὶ μηδέποτε ἀπαγορεύωμεν αὐτῶν τὴν σωτηρίαν. εἰκὸς γὰρ αὐτοὺς πειθήσεσθαι, τοῦ χρόνου προϊόντος, καὶ μάλιστα ἂν ἡμεῖς οὕτω πολιτευώμεθα, ὡς μηδεμίαν αὐτοῖς πρόφασιν παρέχειν βλάβης. πολλοὶ γὰρ τούτων ἐπειδὴν ἴδωσι τοὺς τῶν μὴ ἡμῶν τεταγμένων τῷ ῥήματι μὴ καὶ τῇ προσηγορίᾳ χρισιανοὺς ὀνομαζομένους, ὁμοίως τοῖς ἐκείνοις ἁρπάζοντας, πλεονεκτοῦντας, βασκαίνοντας, ὑβριβαλβύοντας, δόλους ῥάπτοντας, καὶ ἄλλα ἄπαντα ἐργαζομένους, τυφῆς καὶ ἀδηφαγίας προσέχοντας, οὐκ ἔτι οὐδὲ τὴν ἀπὸ τῶν λόγων ὑποψίαν προσοίσονται, νομίζοντες ἀπάτην εἶναι καὶ ἡμέτερα, καὶ τοῖς αὐτοῖς ἄπασι βλάπτεσθαι ὑποδιώκειν. ἐνοῦ μοι τοίνυν, πόσων δὴ οἱ τοιοῦτοι γένοιντο κολάσεων ἄξιοι, ὅταν μὴ μόνον ἑαυτοῖς ὑπισωρεύωσι τὸ πῦρ τὸ ἀσβεστον, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις αἴτιοι γίνωνται τοῦ τὴν πλατὴν προσπλῶσθαι, καὶ προὔτης στενῆς διδασκαλίας ἀποφέρειν τὰ ὦτα, καὶ μὴ τούτου καὶ τοῖς τὴν ἀρετὴν μετιοῦσι μακρολῆς ἀφορμὴν πρόσχωσι, καὶ τὸ δὴ πάντων χαλεπώτερον, ὅταν δι' αὐτῶν ὁ δεσπότης βλασφημεῖται. ὁρᾷς ὅσης τῆς κακίας ἡ λύμη; ὁρᾷς ὡς ὑπὸ τῆ τυχούσῃ κολάσει ἑαυτοὺς καθιστᾶσιν τῷ τὴν κακίαν μετιόντες, ἀλλὰ καὶ σφόδρα βαρυτάτῃ, εἴγε μέλλοιεν οὐχὶ ἀπάντων ὑπεύθυνοι οὐκ ἔχειν, ὑ μόνον οὐχὶ τῆς ἑαυτῶν ἀπωλείας, ἀλλὰ καὶ οὐχὶ τῶν τῶν πεπλανημένων σκανδάλων, καὶ οὐχὶ τῆς κατηγορίας τῶν τὴν ἀρετὴν μετιόντων, καὶ οὐχὶ τῆς εἰς τὸν θεὸν βλασφημίας. ταῦτα δὴ πάντα ἐννοοῦντες, μὴ ἀμελῶμεν τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, καὶ τῆς τοῦ θεοῦ πολιτείας πολλὴν ποιώμεθα τὴν φροντίδα, εἰδότες ὅτι οὐδὲν μάλιστα ἡ καταχρινόμεθα, ἢ τῆς πρὸς αὐτὸν φιλανθρωπίας ἀξιούμεθα. οὕτω τοίνυν πάντα προσάπτωμεν, ὥστε καὶ ἡμᾶς ἀναθῶ σωτειδότι συζῆν, καὶ σὺν ἐπὶ πλουτουμένους διὰ τῆς ἡμετέρας καὶ τοῦ θεοῦ ἀναστροφῆς ὅπερ τὴν ἀληθειαν χειραγωγεῖν, καὶ δι' ἡμῶν καὶ σὺν ἄλλους ἀπάγειν σὺν μὲν ἡμῶν τεταγμένους χρηστῆς εὐφημίας ἀπολαύειν, καὶ προ τούτων ἀπάντων δοξάζεσθαι τὸν ἡμέτερον δεσπότην, καὶ πλείονα τὴν πρὸς ἡμᾶς ὑπερβολὴν ἐνδείκνυσθαι φιλανθρωπίαν. ὅταν γὰρ εἰς ἡμᾶς ὁρῶντες οἱ ἄνθρωποι κερδάνωσι, καὶ τὴν εἰς τὸν θεὸν εὐφημίαν ἀναφέρωσι, πλείονος καὶ ἡμεῖς ἀπολαυσόμεθα τῆς πρὸς αὐτὸν ῥοπῆς. τί γὰρ ἂν εἴη μακαριώτερον ἂν θέσθαι, ὅταν οὕτω πολιτευώμεθα, ὥστε τοὺς ὁρῶντας ἐκπλήττεσθαι, καὶ λέγειν, δόξασουσί ὁ θεὸς, ποταποί εἰσιν οἱ χρισιανοί; πόσην ὑπεδείκνυνται φιλοσοφίαν; πῶς ὑπερορῶσι τῶν παρόντων; πῶς ἀπόμενα σκιὰ αὐτοῖς καὶ ὄναρ νενόμικαι, καὶ οὐδενὶ τῶν ὁρωμένων προσετήκασιν, ἀλλὰ καθάπερ ἐν ξένῃ πολιτευόμενοι, οὕτως ἀπόμενα διαπορεύονται, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν πρὸς τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν ἐπειγόμενοι; πόσην οἶει καὶ ῥήματα ταῦτα κομίζειν τοῖς οὕτω πολιτευομένοις ἐντεῦθεν ἤδη τὴν πρὸς τὸν θεὸν ἀμοιβήν; καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν καὶ παράδοξον, ὅτι καὶ αὐτοὶ τὰ ταῦτα πρὸς ἡμᾶς ψηφιζόμενοι,

χ. τῆ σωτηρίᾳ

χ. κολαστῶν

χ. ἀφορμὴν

φιζόμθοι, παχέως τῆς πλάνης ἀποχήσονται, καὶ τοῖς τ' ἀληθείαν ἐπομνύξουσι. τῶ-
γ ἰω. γ ὅσιον τοῖς τοιούτοις ἐκφ τὴν παῤῥησίαν τοῦ ξενφ, πάντα πν ἁπλοῦν ὄντι. Εἰδότες
οὖν ὡς ἀναθυμιωσι καὶ τῆς ὠφελείας καὶ τῆς βλάβης τῶν πλησίον ἐσμθ, ὕτω Ⓦ
ἑαυτῶν βίον οἰκονομῶμθ, ὡς μὴ μόνον ἑαυτοῖς ἀρκεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις διδασκα-
λίας ἀποθεσις γίνεσθαι, ἵνα καὶ ἐν ταύτα πολλὴν τὴν παῤῥησίαν τῆς θεοῦ ῥοπὴν ὀπιπτα-
σώμθα, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἀνφλῶς ἀπολαύσωμθ τῆς παῤῥησίας τοῦ θεοῦ φιλανθρω-
πίας, χάιτι καὶ ἀκλιρμοῖς τοῦ μονογθοῦς αὐτοῦ υἱοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ
πνύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμιν.

Λογ. ν. ΚΑΙ ΕΙΠΕΝ Ο ΘΕΟΣ, ΠΟΙΗΣΩΜΕΝ ΑΝ-
θρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύ-
ων τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τῶν κτηνῶν, καὶ τῶν θηρίων, καὶ
πάσης τῆς γῆς, καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς.

ΠΕρε δὴ καὶ σήμερον, ὅπως μὴ πολλῆς τῆς προθυμίας ἠκούσα-
τε χθὲς τῶν πρ' ἡμῶν λεγομένων, τὰ προσφατον ἀναγνωσ-
θέντα προθῶμθ ὑπὲ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης, πρότερον
ἐκεῖνο προκαλέσαντες ὑμᾶς μὴ πολλῆς ἀκριβείας προσ-
έχειν τοῖς λεγομένοις, καὶ τὰ πρότερα ἀναποτήσεσθαι ὑμῶν τῇ
διανοίᾳ, ἵνα μὴ μάτιον καὶ εἰκῇ τοσοῦτον πόνον ἀναλώσωμθ.
τὸ γὰρ ἀσυνδιαζόμθον ἡμῖν τοῦτο ἐστι, μὴ ἀκριβείας ὑμᾶς εἰδέναι τῶν γεγραμμένων
τὴν δύναμιν, ὥστε μὴ μόνον ὑμᾶς ζῆν τὰ ὑπάρχεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις διδασκάλους
γίνεσθαι, ἵνα δύνησθε, κατὰ Ⓦ μακάριον Παῦλον, Εις Ⓦ ἕνα οἰκοδομεῖν. ἐὰν γὰρ a. Θω. ι. κα.
ὑμεῖς προκόψητε ἐν κυρίῳ, καὶ πρὸς τὴν τῶν πνθυματικῶν διδασκαλίαν ὑπάρδοσιν τι-
να ὑπαδείκνυσθε, πολλὴν καὶ ἡμῖν πρέξετε τὴν εὐφροσύνην. τοῦτο γὰρ ἡμῶν ἐστιν ἡ πᾶ-
σα θυμηρεία, καὶ ἡ μεγίστη ἑορτή. Τίς γὰρ ἡμῶν ἡ ἐλπὶς, ἢ χαρὰ, ἢ στέφανος, φησι, καυ- a. Θω. β. ιθ.
χήσεως; ἢ οὐχὶ ὑμεῖς, καὶ ἡ ὑμετέρα πρὸς θεὸν ὑπάρδοσις; ἐπεὶ καὶ τῶν διδασκάλων ἕκα-
στος ἐπειδὰν ἴδῃ Ⓦ μαθητευόμθον τῶν προτέρων διδαγμάτων τὴν μνήμην ἀκρι-
βῶς ἐμπήξαντα τῇ διανοίᾳ, καὶ τὴν χαρπὸν διὰ τῶν ἔργων ὑπαδεκνύμθον, μὴ πλείονος
τῆς προθυμίας καὶ τῶν ἐξῆς τὴν γνῶσιν αὐτοῦ προκαταπήξεται. καὶ ἡμεῖς οὖν ὅσῳ
μᾶλλον ἴδωμθ ὑμῶν τὸν διάνοιδα διεγηγερμένον, καὶ τὸν πόθον αὐξανόμθον, καὶ τὸν λογισμὸν
ἐπερωμένον, τοσούτῳ πλέον προθυμότεροι γινόμεθα πρὸς τὸ δαψιλεστέραν ὑμῖν
προτιθέναι τὴν διδασκαλίαν. ὅσῳ γὰρ μᾶλλον πλείονα προχέωμθ ὑμῖν τὰ νάματα
τοῦτα τὰ πνευματικὰ, τοσούτῳ καὶ ἡμῖν αὔξεται τὰ τῆς ὑπῤῥοῆς διὰ τὴν οἰκοδομὴν
τὴν ὑμετέραν, ὅθεν τὴν ὠφέλειαν τῶν ὑμετέρων ψυχῶν. οὐδὲ γὰρ ὅτιν ἐνταῦθα
συμβῆναι, ὅπερ ὅτι τῶν χρημάτων γίνεσθαι εἰκός. ἐκεῖ μὲ γὰρ ὁ καταβαλὼν τῷ
πλησίον τὸ ἀργύριον, ἠλάττωσε τὴν οἰκείαν περιουσίαν, καὶ ὅσῳ μᾶλλον καταβά-
λῃ, τοσούτῳ καὶ τὰ τῆς οὐσίας αὐτοῦ μείζονα· ἐνταῦθα δὲ ἀπ' ἐναντίας τότε μᾶλλον
ἡμῖν αὔξεται τὰ τῆς περιουσίας, ὅτε πλέον ὑπιδίδωσι τὰ [τῆς ὑπῤῥοῆς, καὶ] τὸ πνεῦ-
τα τοῦτο πνευματικὸν, ὅταν μὴ δαψιλείας προχέωμθ τὰ τῆς διδασκαλίας τοῖς
ἀκούεσθαι βουλομένοις. ἐπεὶ οὖν καὶ ἡμῖν τοῦτο πλείονος πλούτου καὶ περισσοῦ ὑπόθεσις
γίνεται, καὶ ὑμεῖς ἀκορέστως ἔχετε πρὸς τὴν πνευματικὴν ταύτην τροφὴν, φέρε ἴδωμθ
τί καὶ σήμερον ὁ μακάριος Μωϋσῆς διδάσκει ἡμᾶς διὰ τῶν ἀναγνωσθέντων, μᾶλλον

δὲ

δὲ τί ἡ τῦ πνεύματος χάρις ἀφ' ἑαυτῆς τῦτο γλωττῆς πᾶσιν ἡμῖν ἀφελέγετο.

26 Καὶ εἶπέ, φησιν, ὁ θεὸς, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καθ' ὁμοίωσιν.

Μὴ ἁπλῶς παραδράμωμεν, ἀγαπητοὶ, τὰ εἰρημένα· ἀλλὰ διερευνησώμεθα ἑκάστων λέξιν, καὶ τὸν βάθος κατελθόντες ἀνιχνεύσωμεν τὴν ἐγκεκρυμμένην δύναμιν τοῖς βραχέσι τῦτοις ῥήμασιν. Εἰ γὰρ ἦν ὀλίγα τὰ ῥήματα, ἀλλὰ πολὺς ὁ ἐγκεκρυμμένος θησαυρὸς, καὶ παρακέκλεικεν ἡμᾶς καὶ ἐγείροντας μὴ μέλλειν τῆς ἐπιφανείας ἵεσθαι· ἐπεὶ καὶ Ⓦ αὐτὸν τῦτον θησαυρὸν ἀορύτειν ἐπιχειροῦντες, οὐκ ἐξ ἐπιπολῆς μόνον διασκάπτουσιν, οὐδὲ τὴν ἐπιφάνειαν διερευνῶνται, ἀλλ' ἐπειδὰν πολὺ βάθος κατέλθωσι, τότε τῦ κόλπου τῆς γῆς ἀνιχνεύσαντες, καὶ οὕτω διὰ τῆς οἰκείας ἐπιστήμης χωρίζουσι τῆς γῆς τὸ χρυσίον, καὶ μετὰ Ⓦ πολλῶν πόνων καὶ ἱδρῶτα πολλάκις ὀλίγα ψήγματα μόγις ἐξ ὅλης ὕλης ἠδυνήθησαν. Οὐκοῦν ἡ ὑδὲν τοιῦτόν ἐστιν· ἀλλὰ καὶ ὁ πόνος ἐλάττων, καὶ ἡ περιουσία ἄφατος. Τοιαῦτα γὰρ ἄπαντα τὰ πνευματικά. μὴ τοίνυν γενώμεθα χείρεις τῶν περὶ τὰ αἰσθητὰ ἐπιπονωτέρων, ἀλλὰ διερευνησώμεθα καὶ ἡμεῖς Ⓦ θησαυρὸν τῦτον τὸν πνευματικὸν, Ⓦ τοῖς ῥήμασι τῦτοις ἐναποκείμενον. καὶ πρῶτον ἴδωμεν τί τὸ καινὸν καὶ παράδοξον τῶν εἰρημένων, καὶ τίνος ἕνεκεν τοσαύτη τῆ ἐναλλαγῆ τῶν ῥημάτων ἐχρήσατο ὁ μακάριος ὗτος προφήτης, μᾶλλον δὲ ὁ φιλάνθρωπος θεὸς διὰ τῦ προφήτου φθεγόμενος. καὶ φησι, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν. πρῶτον μὲν γὰρ ἠκούομεν αὐτῦ λέγοντος, μὴ τῶν τῦ θέρους καὶ τῆς γῆς δημιουργίαν, γενηθήτω φῶς, καὶ γληνηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τῦ ὕδατος· καὶ πάλιν, συναχθήτω τὸ ὕδωρ εἰς συναγωγὴν μίαν, καὶ ὀφθήτω ἡ ξηρὰ, καὶ γληνηθήτωσαν φωστῆρες, καὶ ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν. εἶδες λόγῳ μόνον καὶ προστάγματι πᾶσαν τὴν κτίσιν δημιουργηθεῖσαν ἐν ταῖς πέντε ἡμέραις; σκέψαι σήμερον, πόση τῶν ῥημάτων ἡ ἐξαφορά. Οὐκ ἔτι γὰρ φησι, γληνηθήτω ἀνθρωπος· ἀλλὰ τί; ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν. τί τὸ καινόν; τί τὸ ξένον; τίς ἄρα ὗτός ἐστιν ὁ δημιουργούμενος, ὅτι τοσαύτης βουλῆς καὶ σκέψεως ἐδέησε παρὰ δημιουργῷ πρὸς τὴν τῦτο κατασκευήν; μὴ ξενιαθῆς, ἀγαπητέ. Τὸ γὰρ τιμιώτερον ἁπάντων τῶν ὁρωμένων ζῶόν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος· διὸ καὶ τοῦτα ἅπαντα πρόκειται, οὐρανὸς, γῆ, θάλαττα, ἥλιος, σελήνη, ἀστέρες, τὰ ἑρπετὰ, τὰ νηκτὰ, πτηνὰ τὰ ἄλογα ζῶα. καὶ τίνος ἕνεκεν, φησιν, εἰ τῦτων [ἁπάντων] τιμιώτερον τυγχάνει, ὕστερον πρόκειται; εἰκότως. καθάπερ γὰρ βασιλέως μέλλοντος εἰς πόλιν εἰσελαύνειν, τῦ δορυφόρους ἀνάγκη προηγεῖσθαι, καὶ τῦ ἄλλους ἁπάντας, ἵνα διὰ τῆς ἐπισκευῆς τῶν βασιλείων, ὕτως ὁ βασιλεὺς εἰς τὰ βασίλεια παραγένηται· Ⓦ οὐτω δὴ καὶ ὧδε καὶ νῦν, καθάπερ βασιλέα τινὰ καὶ ἄρχοντα μέλλων ἐφιστᾶν πᾶσι τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς, πᾶσαν ταύτην τὴν διακόσμησιν προέτεινατο, καὶ τότε τὸν μέλλοντα ἐφίστασθαι προήγαγε· δείκνυς ἡμῖν δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ὅσης τιμᾶται τυτὶ τὸ ζῶον. Ἀλλ' ἐρώμεθα τὸν ἰσθμὸν, καὶ ἴδωμέν τί φησι. πρὸς τίνα εἴρηται, τὸ, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν; Μωϋσέως γὰρ ὄντος τὰ γράμματα, ᾧ λέγουσι μὴ πιστεύειν, ὃ πιστεύσει ἢ, καθὼς ὁ Χριστὸς φησιν, Εἰ ἐπιστεύετε Μωϋσῆ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί. Ἀλλὰ τὰ μὲν γράμματα πρὸς αὐτοὺς, τὰ δὲ νοήματα πρὸς ἡμᾶς. πρὸς τίνα οὖν εἴρηται, τὸ, ποιήσωμεν ἄνθρωπον, καὶ τίνι τῶν βουλῶν ταύτην; προσέθηκεν ὁ διασώστης; οὐκ ὀφῦς βουλῆς δεῖται ὁ σκέψεως (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ τῷ προσθήματι τῶν ῥημάτων ἐνδείξασθαι ἡμῖν βούλεται τὴν ὑπερβάλλουσαν τιμὴν, ἣν περὶ Ⓦ ἄνθρωπον Ⓦ δημιουργεῖ-

Ἰσαι. μς.

ἁπάντων

ὀφθαλμοῖς

προσέθηκεν

δημιουργούμενον ὑπεδείκνυτο. τί οὖν φασιν ὅτοι, Οι τὸ καλυμμα ἔπι ἔχοντες ὑπεικείμενον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, καὶ μὴ δὲν τῶν ἐγκειμένων σωτέναι βυλόμενοι; πρὸς ἄγγελον, φησι, ζῶντα λέγει, ἢ ἀρχάγγελον. ὢ τῆς ἀνοίας· ὢ τῆς πολλῆς ἀναισχυντίας· καὶ πῶς ἂν ἔχοι λόγον, ὦ ἄνθρωπε, ἄγγελον κοινωνεῖν γνώμης τῷ δεσπότῃ, τὰ δημιουργήματα τῷ δημιουργῷ; ἀγγέλων οὐκ ἔστι τὸ γνώμης κοινωνεῖν, ἀλλὰ [τὸ] προσέχειν, καὶ τοῖς λειτουργίαν ἀποπληροῦν. ἵνα μάθῃς, ἄκουε τοῦ μεγαλοφωνοτάτου Ησαΐου λέγοντος πρὸς τὴν ἀνωτέρω τῶν ἀγγέλων δυναμέων, Ὅτι εἶδον τὰ χερουβεὶμ ἑστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ πτερὰ αὐτῶν, καὶ κατεκάλυπτον τὰ πρόσωπα ἑαυτῶν ἐν ταῖς πτέρυξι, καὶ τοὺς πόδας, ἀφ' οὗ μὴ φέρειν δηλονότι τοῖς ἐκεῖθεν ἐκπηδῶσαν ἀναφήν· ἀλλ' εἰσήκεισαν μετὰ πολλοῦ τοῦ φόβου καὶ τοῦ θάμβους. καὶ γὰρ τῶν δημιουργημάτων ἴδιον τὸ προσέχειν τῷ δεσπότῃ. ἀλλ' ὅτοι μηδὲν τῶν ἐγκειμένων σωτέντες, ἁπλῶς τὸ ὑπτιον φθέγγονται. διὸ καὶ προσήκει τοῖς ἐκείνων πρωσωπομόροις, διδάξαι τῆς ἐκκλησίας τὰ τέκνα τοῖς ἀληθέσι τῶν εἰρημένων. τίς οὖν ὅστις ὅτος, πρὸς ὃν φησι, ποιήσωμεν ἄνθρωπον; τίς δὲ ἄλλος, ἀλλ' ἢ Ὁ τῆς μεγάλης βουλῆς ἄγγελος, ὁ θαυμαστὸς σύμβουλος, ὁ ἄρχων τῆς εἰρήνης, ὁ πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ πάις, ὁ τῷ πατρὶ ὅμοιος κατὰ τοῖς ὅσιοις, δι' οὗ τὰ πάντα παρῆκται· τούτῳ φησὶ, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν. ἐνταῦθα δὲ τοῖς τὰ ἀρειότερα φρονοῦσι χαρείσας δέδωσι τοῖς πλανηταῖς. οὐδὲ γὰρ πρὸς σαπρικῶς εἶπε, ποίησον, ὡς ἕτερον δεύτερον, ἢ ὡς ἐλάττονι τοῖς ὅσιοις, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς ἰσοτιμίας, ποιήσωμεν· καὶ τὸ ἑξῆς ὃ πολλοῖς δείκνυσιν ἡμῖν τῆς ὅσιας τοῖς ὁμοιότητα. ποιήσωμεν γὰρ, φησιν, ἄνθρωπον καθ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν. ἀλλ' ἐνταῦθα πάλιν ἐπιφύονται ἕτεροι αἱρετικοὶ λυμαινόμενοι τῆς ἐκκλησίας τὰ δόγματα, καὶ φασιν, ἰδοὺ, εἶπε κατ' εἰκόνα ἡμετέραν· καὶ ἐντεῦθεν βούλονται ἀνθρωπόμορφον λέγειν τὸ θεῖον, ὅταν ἐξάπτης ἄνθρωπον πολυπλοκίας, (α) ἀσχημάτιστον καὶ ἀνείδεον καὶ ἀναλλοίωτον εἰς μορφοῦ ἄνθρωπίνου καταγαγεῖν, καὶ σχήματα καὶ μέλη προσπλέκειν τοῖς ἀσωμάτῳ. τί γὰρ τῆς μανίας ἴσον γλυκὺ ἄν, ὅταν μὴ μόνον κερδαίνειν μὴ βούλονται ἀπὸ τῆς τῶν θεοπνεύστων γραφῶν διδασκαλίας, ἀλλὰ καὶ τὰ μέγιστα ἐνταῦθεν βλάπτονται; τοιοῦτον γὰρ (β) νοσοῦντες καὶ (β) τοῖς ὄμμασι ταύτοις τοῖς σωματικοῖς ἀσθενῶς διακείμενοι. καθάπερ γὰρ οἱ τοῖς καὶ πρὸς τὸ πλιακὸν φῶς ἀπεσβάνοντα διὰ τὴν τοῦ ὄμματος ἀσθένειαν, καὶ (γ) νοσοῦντες καὶ τὰ ὑγιεινότερα τῶν σιτίων ἀποτρέφονται· οὕτω δὴ καὶ ὅτοι νοσοῦντες τὸ ψυχικὸ καὶ τὸ τῆς διανοίας ὄμμα πεπηρωμένοι, πρὸς τὸ φῶς τῆς ἀληθείας ἀτενίσαι οὐκ ἰσχύουσι. διὰ τὰ πρὸ ἡμῶν αὐτῶν πληρώσωμεν, ἵνα χεῖρα αὐτοῖς ὀρέξωμεν μετὰ πολλῆς τῆς ὑπεικείας πρὸς αὐτοὺς διαλεγόμενοι. καὶ γὰρ ὁ μακάριος Παῦλος ὅτω παρήνεσε, λέγων, Ἐν πραΰτητι παιδεύειν τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μήποτε δῷ αὐτοῖς ὁ θεὸς, φησι, μετάνοιαν εἰς ὑπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ἀπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα. ὁρᾷς πῶς ἐνέφηνε διὰ τῶν ῥημάτων, ὅτι καθάπερ ἀπὸ μέθης λύος εἰσὶ καταχεχωσμένοι; τὸ γὰρ εἰπεῖν, ἀνάνηψωσιν, ἔδειξε κάτω που βεβαπτισμένους αὐτούς. εἶτα πάλιν ἐζωγρημένοι, φησὶν, ἀπὸ τοῦ διαβόλου· μονονουχὶ λέγων, καθάπερ οἱ δικύοις εἰσὶν ἀπειλημμένοι, καὶ δεῖ πολλῆς ἡμῶν τῆς ὑπεικείας καὶ τῆς μακροθυμίας, ὥστε δυνηθῆναι αὐτοὺς ἁρπάσαι καὶ ἁρπαγεῖν ἐκ τῶν παγίδων τοῦ διαβόλου. εἴπωμεν οὖν καὶ πρὸς αὐτούς, ἀνανήψατε μεθύοντες, διαλέψατε πρὸς τὸ φῶς τῆς δικαιοσύνης, ἐννοήσατε τῶν ῥημάτων τοῦ ἀνεκδιήγητον. οὐδὲ γὰρ εἰπὼν, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν,

Β. Κορ. γ. ιη.

χὴ μονάς

χ ἑν

Ησ. ς. β.

Ησ. θ. ς.

χ. κατεχόμενοι.

Β. Τιμ. β. κε.

ωσιν, μέχρι τούτου ἔφη, ἀλλὰ δεῖ τῆς ἐπαγωγῆς δ ἦλον ἡμῖν ἐποίησε, καὶ ποῖον λογισμὸν τὸ ὄνομα τῆς εἰκόνος ἔλαβε. τί γάρ φησι;

Καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς.

Κατὰ τίνα τῆς ἀρχῆς ἡν εἰκόνα φησίν, ἣ καθ' ἑτέραν τι. καὶ γὰρ πάντων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἄρχοντα τὸν ἄνθρωπον ἐδημιούργησεν ὁ θεός, οὐδὲν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ὄντι τούτου μεῖζον, ἀλλὰ πάντα ὑποτέτακται τῷ τούτου τυγχάνει. Εἰ δὲ ἔτι καὶ μετὰ τὴν τοσαύτην τῶν εἰρημένων ἀκρίβειαν, φιλονεικοῦντες λέγοιεν κατὰ τὴν τῆς μορφῆς εἰκόνα εἰρῆσθαι, ἐροῦμεν πρὸς αὐτοὺς, οὐκοῦν ἡ ἀνὴρ, ἀλλὰ καὶ ἡ γυνὴ δηλονότι. τὴν αὐτὴν γὰρ μορφὴν ἑκάτεροι ἔχουσιν. ἀλλ' οὐκ ἀν ἔχοι τοῦτο λέγειν. ἀκούετε γὰρ Παύλου λέγοντος, Ἀνὴρ μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι τὴν κεφαλήν, εἰκὼν καὶ δόξα θεοῦ ὑπάρχων· ἡ γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρός ἐστιν. ὁμοῦ γὰρ, ἄρχει, ἡ δὲ, ὑποτέτακται, καθὼς καὶ ὁ θεὸς ὅς ἀρχῆς πρὸς αὐτὴν φησι, πρὸς τὸν Ἀδὰμ ἔσται σου ἡ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτός σου κυριεύσει. ἐπειδὴ γὰρ κατὰ τὴν τῆς ἀρχῆς λόγον τὸ τῆς εἰκόνος πρόσωπον ἔλαβε, καὶ δὴ κατὰ τὴν μορφὴν, καὶ ὁμοῦ ἀνὴρ ἄρχει πάντων, ἡ δὲ γυνὴ ὑποτέτακται· διὰ τοῦτό φησι πρὸς τὸν ἀνδρὸς ὁ Παῦλος, ὅτι εἰκὼν καὶ δόξα θεοῦ ὑπάρχει, ἡ δὲ γυνὴ δόξα ἀνδρός ἐστιν. Εἰ δὲ πρὸς μορφῆς ἔλεγεν, οὐκ ἂν διεῖλεν. ὁ γὰρ αὐτὸς τύπος καὶ ἀνδρὸς καὶ γυναικός. Εἶδες τῆς ἀληθείας τὴν πρόσοιαν, πῶς οὐδεμίαν καταλιμπάνει ἀπολογίας πρόφασιν τοῖς μάτην ἀναισχυντοῦν βουλομένοις; ἀλλ' ὅμως καὶ τούτων ὄντως ἐχόντων μὴ παυσώμεθα πολλῇ τῇ μακροθυμίᾳ πρὸς αὐτοὺς χρησόμενοι, μήποτε δῶ αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας. Μὴ τοίνυν ναρκήσωμεν πολλὴν τὴν ἐπιείκειαν ἐπιδεικνύμενοι, εἴπως δυνηθείημεν αὐτοὺς ἁρπάσαι τοῦ διαβόλου ἀπάτης, καὶ δοῦναι πάλιν ἐπιστήσωμεν αὐτοῖς τὸν μακάριον Παῦλον ὅτω λέγοντα πρὸς τοὺς τῆς Ἀθηνᾶς οἰκέτας, Οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ λίθῳ ἢ χαράγματι τέχνης ἢ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον. εἶδες τὸν σοφὸν διδάσκαλον, μᾶλλον ὅσης ἀκριβείας πᾶσαν αὐτῶν ἐξέκλεψε τὴν ἀπάτην; ὃ μόνον γὰρ τύπῳ σωματικῷ ἔφησεν ἀπηλλάχθαι τὸ θεῖον, ἀλλὰ μηδὲ ἐνθύμησιν αὐθρώπου δυνατὸν εἶναι ὁμοιωθῆναι τοιοῦτον. Ταῦτα πρὸς αὐτοὺς συνεχῶς διαλεγόμενοι μὴ παυσώμεθα, καὶ πρὸς ἑαυτῶν εἰσφερόντες, [ἂν ἄρα ἐνδῶσιν,] ἂν ἄρα βουληθῶσι διαλέγεσθαι πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Ἐκείνοις μὲν μετὰ πολλῆς ἐπιεικείας καὶ τῆς ἀσφαλείας διαλεγόμενοι μὴ παύσησθε· αὐτοὶ γὰρ, φησὶν, μετὰ ἀκριβείας τὰ δόγματα τῆς ἐκκλησίας κατέχετε, μὴ συγχέοντες τῶν εἰρημένων τὴν ἀκολουθίαν, ἀλλὰ πρὸς μὲν Ἰουδαίους καταλλήλως διαλεγόμενοι, καὶ δεικνύτες, ὅτι οὐ πρὸς τινα τῶν λειτουργικῶν δοθέντων ταῦτα τὰ εἰρημένα, ἀλλὰ πρὸς τὸν αὐτὸν μονογενῆ τοῦ θεοῦ υἱόν, πρὸς ὃν καὶ Ἀρείου φρονοῦντας πάλιν ἐντεῦθεν τὴν ὁμοτιμίαν τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα ἀποδεικνύτες, καὶ πρὸς τὸν ἀνθρωπόμορφον τὸ θεῖον φανταζομένους καὶ διὰ τοῦ μακαρίου Παύλου εἰρημένα εἰς μέσον προαγαγόντες, δυνατὸν ἔπεται μὴ τὰ ζιζανίων δίκην ὑπὸ φυόμενα ὀλέθρια νοσήματα τοῖς τῆς ἐκκλησίας δόγμασι συνδαίζεται ἢ κατιόντα ἐν ἑαυτοῖς τὰ βύσσεσθαι διδάγματα. βάλλομαι γὰρ καὶ εὔχομαι πάντας ὑμᾶς διδασκάλων τάξιν ἐπέχειν, καὶ μὴ μόνον ἀκριβαζομένους τὰ πρὸς ἡμῶν λεγομένων, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους διαπορθμεύειν, καὶ σαγηνεύειν ἔτι πλανωμένους πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ὁδὸν, καθάπερ καὶ Παῦλός φησιν, Εἷς τὸ ἕνα οἰκοδομεῖτε· καὶ μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε. ὕτως ἡμῖν καὶ ἡ ἐκκλησία [τοῦ θεοῦ] εἰς πλῆθος

ἐπιδώσει

ὑπιδώσει, ϗ ὑμεῖς πλείονος ἀπο ϛαίσε θε τῆς ἀνωθεν ροπῆς, πολλ' ὠ τῶν ὑμετέρων μελῶν τὴν ϖροθυμίαν ποιήσωμοι. ϖῶς γὰρ ἐαν τῷ μόνον ἄρχηται ὁ θεὸς βάλες) τὸν χειϛιδωνα, ἀλλα ϗ ἑτέρους οἰκοδομεῖν, ϗ ὄχι τῆς διδασκαλίας μόνον, ἀλλα ϗ ὄχι τῆ βίᾳ ϗ
• δλ2 *τῆς ἀναϛροφῆς. ϗδεν γὰρ ὕτως ἐναγὴ ϖρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ὁδὸν, ὡς πολιτείας
5 ἀκειόϛατα. ϗδε γὰρ τοῖς πρὸ ἡμῶν λεγομένοις ὕτω ϖροσέχουσιν, ὡς τοῖς ὑφ' ἡμῶν ϖροφερομένοις. ϗ ἵνα μάθης ὅτι τῆτο ὕτως ἔχει, καὶν μυριάκις φιλοσοφῶμεν τοῖς λόγοις ϗ ϖερὶ ἀνεξικακίας ὄχι λεγώμεθα, κατορθῶ ὀ ϖᾶς ἀπεσόντος μὴ ὄχι τῶν ἔργων ταύτην
χ. ἐὰν ὑπιδέξώμεθα, ϗ ὅσον ὁ λόγος ὠφέλησεν, ὅσον ἡ ϖροᾶξις ἔβλαψεν." ἀν' ὀ ϖερὶ τῶν λόγων ϗ μετὰ τῆν λόγοις τὴν ὄχι τῶν ἔργων ὑπιδέξιν ποιώμεθα, ἀξιόπιϛοι ἐσόμεθα ϲκῆνα ϖᾶσιν ὦμεν. ἐπεὶ ὀ Χριϛὸς τῆτο
10 ἐμακάρισε λέγων, Μακάριος ὁ ποιήσας ϗ διδάξας. σκόπει ϖῶς ϖρότερον τὴ ποίησιν Ματθ. ε. 19.
ἔθηκε, ϗ τότε τὴν διδασκαλίαν. τῆς ϖροᾶξεως γὰρ ϖροηγουμένης, καὶν μὴ ἕπηται ἡ διδασκαλία, ἀρκεῖ ταῖς ἔργα φωνῆς λαμϖρότερον διδάξαι τῆν ἐις ἡμᾶς ὁρῶντας.
Τῆτο ὦν ϖανταχῆ ϲκοπῶμεν ϖρότερον τοῖς ἔργοις διδάσκειν, ϗ τότε τοῖς λόγοις· ἵνα ΗΘΙΚΟΝ
15 μὴ ϗ ἡμεῖς ἀκούσωμεν ϖᾶσι τῆ Παύλε, Ὁ διδάσκων ἕτερον, σαυτὸν ὐ διδάσκεις; ϗ α. Ρω. β. κα.
ὅταν βαλώμεθά τινι παραινέσαι ὥϛε κατορθῶσαί τι τῶν ἀναγκαίων, ϖρότερον αὐτοὶ ϖαυδάζωμεν τῆτο κατορθοῦν, ἵνα μετὰ πλείονος τῆς ϖαῤῥησίας τὴν διδασκαλίαν ποιώμεθα, ἐ ϖᾶσα ἡμῶν ἡ φερομένη ἔξω ϖερὶ τῆς καθ' ψυχὴν σωτηρίας, ἐ ὅπως δυνηθείημεν τὰ σκιρτήματα τῆς ϕρενὸς χαλινώσαντες τῇ ἀληθῆ νηφαλίαν ὑπιδείξασθαι, λέ-
20 γω δὴ τὴν τῶν κακῶν ἀποχήν. τῆτο γὰρ νηφαλία. ϗ γὰρ ἡ τῶν βρωμάτων ἀποχὴ ὄχι τῆτο ϖροείληϖται, ἵνα τὸν τόνον τῆς ϕρενὸς χαλινώσῃ, ϗ δύνηται ἡμῖν τὸ ἵππον ἐργάσηται.
χ. παιδαγωγὸς τὸν νηφαλεύοντα μάλιϛα ϖάντων ϖροσήκει τὸ θυμὸν χαλινοῦν, ϖραότητα" ϖεπαιδευμένον ϗ ὑπειϲέρχεσθαι, σωτετειμένον ἔχειν τὴν καρδίαν, τῶν ὑπιθυμιῶν τῶν ἀτόπων ἐξορίζειν ταῖς ἐνθυμήσεσι, ϖρὸ ὀφθαλμῶν λαμβάνοντα τὸν ἀχείμαντον ϲκοπὸν ὀφθαλμόν,
25 ϗ τὸ κερτόμιον τὸ ἀδέκαϲον, χρημάτων κρείττονα γινέαθαι, ὄχι τὴν ἐλεημοσύνην ϖολλὴν τὴν δαψίλειαν ὑπιδείκνυσθαι, ϖᾶσαν κακίαν τὴν ϖερὶ τὸν ϖλησίον ἐκ τῆς ψυχῆς ἀϖελαύνειν. αὕτη ἀληθὴς ἡ νηφαλία, καθάϖερ ϗ Ησαίας ϕησὶ ἐκ ϖροσώϖε τῦ θεῦ ϕθεγγομένης, Οὐ ταύτην τὴν νηφαλίαν ἐξελεξάμην, λέγει κύριος, ἀλλ' ἀν' κάμ- Ησ. νη. ε.
χ. κοῖλον ψης, ὡς" κλίνιον, τὸν τράχηλόν σε, ϗ ϲάκκον ϗ ϖανοδύνην ϲτρώσῃ· ἀλλ' ὕτω καλέ-
30 σητε νηφαλίαν δεκτήν, λέγει κύριος. ἀλλα ϖοίαν εἰϖέ· λύειν, ϕησὶ, ϲραγγαλιὰς βιαίων συναλλαγμάτων, ἁϖάρπωϲον ϖτωχὸν τὸν ἄρτον σε, ϖλανᾶν ἄστεγον εἰϲάγαγε εἰς τὸν οἶκόν σε· ϗ ἐὰν ταῦτα ϖοιήσῃς, ϕησὶ, τότε ῥαγήσεται ϖρωϊμον ὁ ϕῶς σε, ϗ τὰ ἰάματά σε ταχὺ ἀνατελεῖ. εἶδες, ἀγαπητὲ, ποία ἐϛὶν ἡ ἀληθὴς νηφαλία. ταύτην ἀσκήσωμεν, ϗ μὴ ἁπλῶς, κατὰ τῦ πολλῦς, νομίζωμεν ἐν τύτῳ τὰ τῆς νηφαλί-
35 ας ἡμῖν ϖεπληρῶθαι, ἐὰν μέχρι τῆς ἐϖιφορᾶς ἀϲίτοι διαμείνωμεν. ϗ τῆτο ἔϛι τὸ ζητούμενον, ἀλλ' ἵνα μὴ τῆς τῶν βρωμάτων ἀποχῆς ϗ τὴν ἀποχὴν τῶν βλαπτόντων ὑπιδειξώμεθα, ἐ ϖερὶ τὰ τῶν ϖνευματικῶν ἐργασίαν ϖολλὴν ἀϖαιτῦντα ϖοιησώμεθα· τὸν νηφαλεύοντα κατεσταλμένον εἶναι χρὴ, ἥσυχον, ἥμερον, ταπεινὸν, ὑϖορῶντα τῆς δόξης τὸ
χ. ψυχῆς ϖαρόντος βίε. ὥϖαϲε γὰρ τῆς" τυφῆς ὑϖερεῖδεν, ὕτω ϖροσήκει ϗ τῆς κενῆς δόξης
40 ὑϖερίδειν, ϗ ϖρὸς ϲκοπὸν μόνον ὁρᾶν Τὸν ἐτάζοντα καρδίας ϗ νεφρούς, ϗ μὴ ϖολλῆς Ψαλ. ζ. ι.
ἀκριβείας ταῖς δίκαις ἐ ταῖς ἐξομολογήσεις ϖοιεῖσθαι ϖρὸς (W) θεόν, καὶ μὴ δυνάμενον τὴν ἁγὴν τῆς ἐλεημοσύνης βοήθειαν ἑαυτῷ ϖρέχειν. αὕτη γὰρ, αὕτη μάλιϛα ἡ ϲτολὴ ἀφανίσαι δύναται ἡμῶν ϖάντα τὰ ἡμαρτημένα, ϗ τὸ ϖυρὸς τῆς γεέννης ἐξαρ-

πάσαι, μόνον ἐὰν μὴ δι' ἀφελείας αὐτὴν ἐπιδείξωμεθα, καὶ μὴ πρὸς ἐπίδειξιν τῶν ἀνθρώπων τοῦτο ποιῶμεν. καὶ τί λέγω μὴ πρὸς ἐπίδειξιν; εἰ γὰρ ἦμεν εὐγνώμονες, καὶ δι' αὐτὸ μόνον τὸ καλὸν, καὶ τὸ παρεῖναι τὸν ὁμοζυγοῦς συμπαθεῖς ταύτην ἐπιδείκνυσθαι χ. ἀγαθὴν ἐχρῆν, ἀλλὰ τοῦτο ἐπιζητοῦμεν μισθοὺς παρὰ τοῦ δεσπότου. ἀλλ' ἐπεὶ οὐδὲν ὑψηλὸν φανταζώμεθα διανοούμεθα, καὶ ὃ ἐστὶ μέτριον αὐτὴν μεταχωροῦμεν, μηδαμοῦ τὴν παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἡρώμεθοι δόξαν, ἵνα μὴ καὶ τὴν ἀπολαύσιν ὑπομένωμεν, καὶ τοῦ μισθοῦ ἀποστερηθῶμεν. καὶ τοῦτο μὴ μόνον ἐπὶ τῆς ἐλεημοσύνης, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἑκάστου κατορθώματος πνευματικοῦ σκοπῶμεν, καὶ μηδὲν πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων εὐφημίαν ἀφορῶντες ποιήσωμεν. ἐπεὶ οὐδὲν ἡμῖν ὄφελος ἔσται, ὅταν ἐλεῶμεν, ὅταν νηστεύωμεν, ὅταν ἐλεεῶμεν, ὅταν ἐλεγχώμεθα, ὅταν ἐλεῶμεν, ὅταν ὅσον οὖν ἕτερόν τι ποιῶμεν, ἀλλὰ μὴ δι' ἔπαινον μόνον γένηται· εἰδότα καὶ τὰ λανθάνοντα καὶ τὰ ἐν τῷ βάθει τῆς διανοίας ἡμῶν ἐναποκείμενα. εἰ γὰρ πρὸς ἑκάστα τὰ μοιβὰς δυνάμενος, ἀνθρωπε, τίνος ἕνεκεν πρὸς τὸν ὁμοζυγὸν βούλει ἐπαινεῖσθαι καὶ θαυμάζεσθαι; καὶ τί λέγω ἐπαινεῖσθαι; πολλάκις οὗτος οὐ μόνον οὐκ ἐπαινῇ, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον βασκαίνει. εἰσὶ γὰρ πολλοὶ οὕτω μοχθηρῶς διακείμενοι, ὅτι καὶ τὰ καλῶς ὑφ' ἡμῶν γινόμενα εἰς τὸ ἐναντίον περιτρέπουσι. τίνος οὖν ἕνεκεν, εἰπέ μοι, τὴν διεφθαρμένην τούτων κρίσιν πολλοῦ ποιῇ; ὦ γὰρ ἀκόλαστον ἐχθρὸν ὀφθαλμὸν οὐδὲν ὄντα, ὁ λανθάνει, τῶν πρὸ ἡμῶν γινομένων. καὶ δεῖ τοῦτο ἐννοοῦντας μὴ τοσαύτης ἀκριβείας περὶ ἑαυτὸν βίον οἰκονομεῖν, ὡς μετὰ πολλοῦ μέλλοντας καὶ ῥημάτων καὶ πραγμάτων καὶ αὐτῶν τῶν ἐνθυμημάτων εὐθύνας ὑπέχειν. μὴ τοίνυν καταφρονῶμεν τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας. οὐδὲν γὰρ ἀρετῆ ἴσον, ἀγαπητέ. αὕτη γὰρ ἡμᾶς καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι τῆς γεέννης ἐξαρπάζει, καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἡμῖν τὴν ἀπόλαυσιν χαρίζεται, καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ πάντων αὐτοῦ κρείττονας καθίστησι τῶν μάτην καὶ εἰκῇ ἐπιβουλευόντων ἐπιχειρούντων· καὶ οὐκ ἀνθρώπων μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν δαιμόνων, καὶ τὸ ἐχθροῦ τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας, τὸ διαβόλου λέγω, ἰσχυροτέρους ἀναγκάζεται. τί οὖν ἀνθρώπου ἴσον, ὅταν μὴ μόνον τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐπιβουλευόντων, ἀλλὰ καὶ τῶν δαιμόνων ἀνωτέρους ποιῇ σὸν αὐτὸν μετιόντας; ἀρετὴ δέ ἐστιν τὸ πάντων τῶν ἀνθρωπίνων ὑπερορᾶν, τὰ μέλλοντα ἐφ' ἑκάστης ὥρας φαντάζεσθαι, τὸ πρὸς μηδὲν τῶν παρόντων ἐκπλαγῆναι, ἀλλ' εἰδέναι ὅτι πάντα τὰ ἀνθρώπινα σκιά ἐστι καὶ ὄναρ, καὶ εἰπεῖν τούτων ἀπελέγξειεν· ἀρετή ἐστι τὸ καθάπαξ νεκρὸν οὕτω διακεῖσθαι πρὸς τὰ τοῦ βίου τούτου πράγματα, καὶ πρὸς μὲν τὰ λυμαινόμενα τὴν τῆς ψυχῆς σωτηρίαν ὡσανεὶ νεκρὸν ὄντα οὕτως εἶναι ἀνενέργητον, πρὸς δὲ τὰ Γαλ. β. κ. πνευματικὰ μόνον ζῆν καὶ ἐνεργεῖν· καθάπερ καὶ Παῦλος ἔλεγε, Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ ὁ Χριστός. καὶ ἡμεῖς τοίνυν, ἀγαπητοί, ὡς ἐν Χριστῷ ἐνδεδυμένοι, οὕτως ἀπάντων πρόνοιαν ποιώμεθα, καὶ μὴ λυπῶμεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ὅταν οὖν ἐνοχληθῶμεν ὑπό τινος πάθους, ἢ ἐπιθυμίας ἀτόπου, ἢ ὀργῆς, ἢ θυμοῦ, ἢ βασκανίας, ἐννοῶμεν τὸν ἐν ἡμῖν ἐνοικοῦντα, καὶ φυγαδεύωμεν πόρρω πάσαν τὴν τοιαύτην ἐνθύμησιν, αἰδεσθῶμεν τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ παρακεκλεισμένην ἡμῖν χάριτος τὴν ὑπερβολήν, καὶ καλινδώμεθα πάντα τὰ τῆς σαρκὸς πάθη, ἵνα νομίμως ἀθλήσαντες ἐν τῷ βραχεῖ τούτῳ καὶ ἐπικήρῳ βίῳ, τῶν μεγάλων ἐκείνων στεφάνων ἀξιωθῶμεν ἐν τῇ μελλούσῃ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, τῇ φοβερᾷ μὲν ἡμῶν τοῖς ἁμαρτωλοῖς, ποθεινῇ δὲ τοῖς τὴν ἀρετὴν ἐνδεδυμένοις, καὶ καταξιωθῶμεν τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμή, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ.

Λογ. θ. ΕΙΣ ΤΑ ΑΚΟΛΟΥΘΑ ΤΟΥ, ΠΟΙΗΣΩΜΕΝ ΑΝ-

Θρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, καὶ τοῦτο; τοῦ λέγοντος ὅτε τί τὰ θηρία ἐδημιουργήθη, καὶ τί τὸ χρήσιμον ἀπὸ τῆς τοιαύτης κτίσεως, καὶ ὅτι καὶ τοῦτο μάλιστα δείκνυσι καὶ τὸν τιμιώτατον ἐκ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸν ἄφατον τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίαν.

Οἱ φιλόπονοι τῶν γηπόνων ἐπειδὰν ἴδωσι λιπαρεῖν καὶ βαθύγειον τὸν ἀγρὸν, δαψιλῆ τὰ σπέρματα καταβάλλοντες, πολλῷ καὶ συνεχῆ τὴν ἐπιμέλειαν ποιοῦνται, καθ' ἑκάστην ἡμέραν παρεισκοποῦντες, μήπου τι τῶν λυμαινομένων θηρίων τοῖς σπέρμασιν ἀνόητον αὐτοῖς τὸ παραβόσκεται καταξήσαι πόνον· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ἡμεῖς ὁρῶντες ὑμῶν τὸν πολὺν καὶ πνευματικὸν καὶ τὸν πολλῷ φιλοπονίαν, καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὰ ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν νοήματα σπείραντες ὑμῶν τῇ διανοίᾳ σπουδάζομεν, ὅπως δεκτικωτάτους ὑμᾶς καὶ τῶν βλαπτόντων θηρίων ἀσφαλεστέρους ὄντας πνευματικοὺς, ὥστε μὴ ἀλῶναι, μηδὲ τὸν ὑγιῆ τῶν δογμάτων διδασκαλίαν διαστρέψαντας τῇ λύμῃ τῶν ἐπιχειρούντων τὰ ἐκ τῶν οἰκείων λογισμῶν ἐπεισάγειν τοῖς τῆς ἐκκλησίας δόγμασιν. ὑμέτερον δ' ἂν εἴη λοιπὸν μετ' ἀκριβείας φυλάττειν τὰ παραπεμπόμενα, καὶ τὴν μνήμην ἀδιάπτωτον διασώζειν, ἵνα καὶ τῆς ἐξῆς μετ' εὐκολίας δύνησθε παρακολουθεῖν. Εἰ γὰρ μὴ νῦν καταβαίημεν πρὸς τὰ βαθύτερα τῶν νοημάτων, καὶ ὑμεῖς σωτέον ὑμῶν τὸν διανοίαν, ὅτε νηφάλιος καιρὸς, ὅτε κοῦφα μὴν ἡμῖν τὰ κῶλα πρὸς τὸ πηδᾶν, ὀξύτερον ἢ τὸ ὄμμα τῆς διανοίας τοῦ πονηροῦ τῆς τρυφῆς μὴ ἐνοχλοῦμεν ῥεύμασι, διαρκέστερον ἢ τὸ πνεῦμα πρὸς τὸ μὴ ἀποπνίγεσθαι, πότε δυνησόμεθα τοῦτο ποιῆσαι, ὅτε τρυφὴ καὶ μέθη καὶ ἀδηφαγία καὶ τὰ ἀπὸ τούτων πικτώματα κακά; ἢ οὐχ ὁρᾶτε, ὅτι καὶ λίθους τοῦτους τοὺς ἀπὸ τῆς θαλάσσης βυθίσκειν βαλλόμενοι, οὐκ ἄνω πρὸς τὸν αἰγιαλὸν καθήμενοι, καὶ τὰ κύματα ἀριθμοῦντες ὅτου τινὶ βύρσιν ποιοῦνται, ἀλλ' εἰς αὐτὸ τὸ βάθος καθιέντες ἑαυτοὺς, καὶ εἰς αὐτοὺς, ὡς εἰπεῖν, τοὺς κόλπους τῆς ἀβύσσου καταίοντες, ὅτου τῶν ἀσυνδιαζομένων ὑπατυγχάνουσι; καὶ τοι τί μέγα ὄφελος εἰσενέγκαι δύνῃ εἰς τὸν βίον ὑμέτερον ἡ τῶν λίθων ἐκείνων βύρσις; εἴθε μὴ οὕτω μεγάλου τοῦ βλάβους, καὶ πολλῷ τοῦ ζημίου εἰσέφερεν. ἐντεῦθεν γὰρ τὰ μυρία πίπτεται κακά, ἀπὸ τῆς τῶν χρημάτων μανίας, καὶ τῆς περὶ ταῦτα λύσσης. ἀλλ' ὅμως καὶ τοσαύτης οὔσης ἐκείνων πικτωμένης βλάβους, πρὸς ὀλέθρον ὁπλίσεις τοὺς τὰ περὶ ταῦτα ἐμμανεῖς, ἀλλὰ τὸν κινδύνοις ἑαυτοὺς ἐκδιδόασι, καὶ πολλὰ πόνον ὑπομένουσιν, ὥστε δυνηθῆναι βύρσαν τοῦ ζητουμένου· ὅπου καὶ τῶν θείων γραφῶν καὶ τῶν πνευματικῶν τούτων καὶ τιμίων λίθων ὅτε κίνδυνον ὄντα ὑπιδέσθαι, * καὶ ὁ πόνος ὀλίγος, καὶ τὸ κέρδος ἄφατον, μόνον ἐὰν ἡμεῖς μετὰ προθυμίας τὰ πρὸς ἑαυτὸν εἰσφέρωμεν. ἡτοίμασται γὰρ ἕτοιμος ὄντα, ὅπου ζητοῦσα τοῦτον μετὰ δαψιλείας αὐτοῖς ὑποδεχομένους. τοιοῦτος γὰρ ὁ δεσπότης ὁ ἡμέτερος, ἐπειδὰν ἴδῃ ψυχὴν διεγηγερμένην καὶ πόθον ζέουσα, οἰκεῖον πλοῦτον μετὰ δαψιλείας χορηγεῖ, ὑπερβαίνων τὴν αἴτησιν τῇ οἰκείᾳ φιλοτιμίᾳ. ταῦτα εἰπὼν εἰδότες, ἀγαπητοὶ, ἐκκαθάραντες ὑμῶν τοὺς λογισμοὺς ἀπὸ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων, καὶ βύρσαν τὸ πλάτος τῆς διανοίας, μετὰ πολλῆς τῆς προθυμίας δέχεσθε τὰ πρὸς τὸ πνεύματος χορηγούμενα· ἵνα καθάπερ γῆ λιπαρὰ καὶ γόνιμος, πολυπλασιάσητε τὰ

*ὅτε ἄλλο τι, ἀλλὰ

χρ. φιλανθρωπία

καταβαλλόμθα, ϗ ποιήσητε, ὁ μὴ ἑκατόν, ὁ ὃ ἑξήκοντα, ὁ ὃ τριάκοντα. ἠκούσατε
ἐν ταῖς παρελθούσαις ἡμέραις τὴν ἀφατον σοφίαν τοῦ τὰ ὁρώμενα πάντα τεκτη-
ναμένου, ϗ ὅπως ῥήματι μόνον ϗ θελήματι τὰ πάντα παρήγαγεν. εἶπε γὰρ, γενηθήτω, ϗ
ἐγένετο, ϗ οὐθέως πᾶσα ἥφθη τὰ στοιχεῖα, ϗ ἦρχεσε τὸ ῥῆμα τοῦς τὴν τῶν γενο-
μένων σύστασιν. οὐκ ἐπειδὴ ῥῆμα ἦν ἁπλῶς, ἀλλ' ἐπειδὴ ῥῆμα θεοῦ. μέμνησθε 5
πάντως τῶν τότε λεχθέντων ἡμῖν παρὰ τοῦ ἁγίου ἐν ἀρχῇ λέγοντος τὰ ὄντα
γενέσθαι, ϗ τὴν οἰκείαν πληροῦντος ἐπεισφέροντος τοῖς τῆς ἐκκλησίας δόγμασιν.
ἐμάθετε τίνος ἕνεκεν τὸν μὲν οὐρανὸν ἀπηρτισμένον παρήγαγε, τὴν δὲ γῆν ἀμόρφωτον ϗ
ἀθέατον ποιῶν. ἐπὶ γὰρ δύο αἰτίας τότε εἰρήκαμεν, μίαν μὲν, ἵνα ἐν τῷ βελτίονι στοιχείῳ
καταμαθόντες τὴν δυνάμιν τοῦ δεσπότου, μηκέτι ἀμφιβάλλωμεν νομίζοντες δι' ἀσ- 10
θένειαν δυνάμεως τοῦτο γεγονέναι· ἑτέραν δὲ, ἐπειδὴ αὕτη ϗ μήτηρ ϗ ἔφορος ἡμῶν
γεγένηται, ϗ ὅλ αὐτῆς καὶ τρεφόμθα καὶ πάντων τῶν ἄλλων ἀπολαύομθ, καὶ τοῦς
αὐτὴν πάλιν ἐπαύξομεν (αὕτη γὰρ ἡμῖν ἐστὶ πατρὶς καὶ τάφος ὅστις) ἵνα ἅπαν μὴ τῆς χ. ἡμῶν
χειρίας ἀναγκαίων παρασκευάσῃ μέγα τι καὶ τοῦς αὐτῆς φαντάζεσθαι, δείκνυσιν αὐ-
τὴν ὅλ ἀρχῆς ἀμόρφωτον, ἵνα παραδυώμεθα ϗ δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων μηκέτι 15
τῇ φύσει τῆς γῆς λογίζεσθαι τὰ προφερόμενα ἅπαντα, ἀλλὰ τῇ δυνάμει τοῦ παρα-
γαγόντος. ἐμάθετε πάλιν πῶς τὴν χωρισμὸν τῶν ὑδάτων εἰργάσατο, τὸ στερέωμα τοῦτο
τὸ ὁρώμενον παραχθεῖναι ποιήσας. εἴδετε τὰ ζῶα τὰ ἔμψυχα ὅτι οὐκ ἐκ τῶν ὑδάτων ϗ
οὐκ ἐκ τῆς γῆς ἀναδιδόμενα. ταῦτα γὰρ ἁπλῶς οὐδὲ μάτην νῦν ἀναγκαίομεν ἐπάνα-
λαμβάνειν ϗ δευτερῶσαι ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης· ἀλλ' ἵνα τοῖς μὴ ἀκηκοόσιν" ὑ- 20 χ. ὑπόθεσις
πόμνησις γένηται, ϗ ἀσφαλέστερον αὐτὰ συναποδῶνται τῇ διανοίᾳ· τοῖς δ' ὅτε μὴ
παραγενομένοις ἔρχεσθαι γένηται ἡ διδασκαλία, ϗ μηδεμίαν ὦσιν τῆς ἀπουσίας ζη-
μίαν ὑπομείνωσιν· ἐπεὶ καὶ πατὴρ φιλότεκνος τοῖς ἀπολειφθεῖσι παισὶ τῆς τραπέ-
ζης τὰ λείψανα διαφυλάττει, ἵνα παραγενόμενοι παραμυθίαν τῆς ἀπουσίας εὕρω-
σι τὴν τούτων φυλακήν. διὰ δὴ τοῦτο ϗ ἡμεῖς πάντων τῶν συμβαινόντων ὡς 25
οἰκείων μελῶν κηδόμενοι, ϗ τὴν ὑμετέραν παρουσίαν, οἰκείαν εὐδοκίμησιν πεθέμενοι,
ὀπτῶμεν μὲν ἅπαντας τελείους ϗ ἀπηρτισμένους ἀποδειχθῆναι εἰς δόξαν θεοῦ, ϗ εὐ-
δοκίμησιν τῆς ἐκκλησίας, δι' εἰς καύχημα ἡμέτερον. ϗ εἰ μὴ δύναμαι παρενοχλεῖν, φέ-
ρε δι' ὀλίγων ϗ τῶν ἀεὶ ἡμῖν εἰρημένων ἀναμνήσωμεν ὑμᾶς τὴν ἀγάπην. εἴδετε τὴν
διαφορὰν τῆς δημιουργίας τῶν κτισμάτων δι' ἧς τὸν ἄνθρωπον διαπλάσεως· ἠκού- 30
σατε ὅσης τιμῆς ἠξίωσε τὸν ἄρχοντα τῆς γῆς τοῦ ἡμετέρου, ϗ ἐν αὐτῇ τῇ διαπλάσει πῶς δι' αὐτῶν τῶν ῥημάτων, ϗ τῆς τῶν λέξεων παχύτητος ἐνέφηνε τὴν τιμὴν
εἰς τὸ μέλλοντα δημιουργεῖσθαι, λέγων, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, ϗ
καθ' ὁμοίωσιν· ἐμάθετε τί ἐστὶ τὸ κατ' εἰκόνα, ὅτι οὐκ οὐσίας ἐστὶν ἀξία, ἀλλ' ἀρχῆς ὁ-
μοιότητος, ϗ ὅτι τὸ κατὰ τὴν μορφὴν εἰκόνα εἶπεν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τῆς ἀρχῆς λόγον. διὰ 35
ϗ ἐπήγαγεν ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης, ϗ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ
τῶν θηρίων, ϗ τῶν ἑρπετῶν τῆς γῆς. ἀλλ' ἐν ταῦτα ὀπτεύοντα ἡμῶν Ἕλληνες λέγον-
τες, ὅτι οὐκ ἀληθὴς ὁ λόγος ὑμῶν εἰσάγεται. ὁ γὰρ ἄρχομαι τῶν θηρίων, κατὰ τοῦτο ὑπέκειτο,
ἀλλ' αὐτὰ ἡμῶν ἄρχει. μάλιστα μὲν οὖν οὐδὲ τοῦτο ἀληθές. εἶτα γὰρ δὴ φαμὲν δη-
μιουργὸν θεοῦ, οὐθέως φυλαττόμεθα τὰ θηρία. εἰ δέ ποτε ἡ λιμοῦ καταπιεζόντος, ἢ ἡ- 40
μῶν αὐτοῖς ὀπτῶντων τινὰ ἀπ' αὐτῶν βλάβην δεξόμθα, τοῦτο λοιπὸν οὐ παρὰ τὸ ἐκεῖνα
ἡμῶν ἄρχειν γίγ, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἡμετέραν ἀμέλειαν· ἐπεὶ ϗ λῃστῶν ἡμῖν ὀπτόντων, εἰ μὴ
ῥᾳθυμήσαιμεν, ἀλλ' ὁπλιζοίμθα, οὐ τῆς ἐκείνων ἀρχῆς τὸ πρᾶγμά ἐστιν, ἀλλὰ

τῆς

τῆς οἰκείας σωτηρίας ἡ προθυμία. ἀκόσωμεν ὃ τέως τῶν εἰρημένων. ποιήσωμεν, φησιν, ἀνθρωπον καθ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν. ὥσπερ εἰκόνα εἶπε, τοῦτο τῆς ἀρχῆς
χ. φύσις δηλῶν εἰκόνα, οὕτω καὶ ὁμοίωσιν, ὥστε κατὰ δύναμιν ἀνθρώπινον ὁμοίους ἡμᾶς γίνεσθαι θεῷ, κατὰ τὸ ἥμερον λέγω καὶ πρᾶον ἐξομοιοῦσθαι αὐτῷ, καὶ κατὰ τὴν τῆς ἀρετῆς Matth. 5. μα.
λόγον, ὥσπερ ὁ Χριστὸς φησι, Γίνεσθε ὅμοιοι τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὥσπερ γὰρ ἐν τῇ πλατείᾳ ταύτῃ γῇ καὶ ὑπὸ τὸν αὐτὸν ὄντων τῶν ζώων τὰ μὲν ἐστιν ἡμερώτερα, τὰ δὲ θηριωδέστερα, οὕτω καὶ ἐν τῷ πλάτει τῆς ψυχῆς τῆς ἡμετέρας, τῶν λογισμῶν οἱ μὲν εἰσιν ἀληθώτεροι καὶ κηπωδέστεροι, ὁ δὲ θηριωδέστεροι καὶ ἀγριώτεροι. δεῖ τοίνυν κρατεῖν καὶ περιγίνεσθαι, καὶ τῷ λογισμῷ τῶν ἀρχῶν τούτων προσδιδόναι. καὶ πῶς ἂν τις περι-
γένοιτο, φησι, λογισμὸς θηριώδης; τί λέγεις, ἄνθρωπε; λεόντων περιγινόμεθα, καὶ χ. ἕξις.
τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἡμερῶμεν, καὶ ἀμφιβάλλεις εἰ λογισμὸν θηριωδίαν πρὸς ἡμερότητα μεταβαλεῖν δύναιτο; καί τοι τῷ θηρίῳ μὲν καὶ φύσιν πρόσεστι τὸ ἄγριον, πρὸς φύσιν ὃ τὸ ἥμερον· σοὶ δὲ τὸ ἐναντίον, καὶ φύσιν μὲν τὸ ἥμερον, πρὸς φύσιν ὃ τὸ ἄγριον ἐστι θηριῶδες. Ὁ τοίνυν τὸ καὶ φύσιν ἐκβαλών, καὶ τὸ πρὸς φύσιν ἐνθεὶς τῇ τοῦ θηρίου χ. ἕξιν
ψυχῇ, τὸ καὶ φύσιν αὐτὸς δύναται διαπηρῆσαι; καὶ πόσης [οὐκ] ἂν εἴη τοῦτο κατα- *καὶ θηριωδέστερον,
γνώσεως; καὶ τὸ δὴ τούτου πρὸς δοξότερον, *ὅτι μὲν τῆς τῶν λεόντων φύσεως καὶ ἑτέρα δυσχολία μετὰ ταύτης ἐστὶ λογισμὸν γάρ ἐστιν ἔρημον τὸ θηρίον· ἀλλ' ὅμως ὁρῶμεν πολλάκις λέοντας ἡμέρους διὰ τῆς ἀγαθῆς ἀγωγῆς, πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ὅτι τῶν ἐργαστηρίων καὶ δεσμεύειν πολλάκις κατέβαλον τὸν κατέχοντα, μαθόντα τινὰ τῆς τέχνης καὶ τῆς
σοφίας, δι' ἧς τὸ θηρίον ἡμέρωσεν· ὅτι ὁ τῆς σῆς ψυχῆς καὶ λογισμὸς ὄφις, καὶ θεοῦ φόβος, καὶ πολλὴ πολλαχόθεν ἡ βοήθεια. μὴ τοίνυν σκήψεις λέγε καὶ προφάσεις. δυνατὸν γάρ, ἐὰν θέλῃς, ἥμερος εἶναι καὶ πρᾶος καὶ ὀπτεικής. ποιήσωμεν ἄνθρωπον, φησι, κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν. ἀλλ' ὅτι τὸ προκείμενον πάλιν ζήτημα ἐπισκοπῶμεν. δείκνυται γὰρ οὐκ ἐν τῶν εἰρημένων, οὐδὲ ἐξ ἀρχῆς καὶ οὐ προσομοίως ἀπηρ-
τισμένῳ εἶχε τοῦτο ὁ ἄνθρωπος τοῦ καὶ τῶν θηρίων. ἀρχέτωσαν γάρ, φησι, τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τῶν θηρίων, καὶ τῶν ἑρπετῶν τῆς γῆς. ὅτι δὲ νῦν φοβούμεθα καὶ θηρία καὶ δεδοίκαμεν, καὶ τῆς ἀρχῆς ἐκπεπτώκαμεν, οὐδεὶς αὐτὸς ἀντιλέγω· ἀλλ' ὅτι τοῦτο ψευδὴς τοῦ θεοῦ τοῦτο ὑποθέσιν δείκνυσι. προσέτι γὰρ τοῦτο ἀρχὴ οὐχ οὕτω καὶ προστάγματα διέκειτο, ἀλλ' ἐδεδοίκει καὶ ἔτρεμε καὶ θηρία καὶ
ὑπέκυπτε τῷ δεσπότῃ. ὅθεν ὁ τῆς παῤῥησίας ἐξέπεσε διὰ τοῦτο προσκλαυσθείς, καὶ καὶ τῆς ἀρχῆς ἠκρωτηριάσθη. ὅτι γὰρ ὑποτεταγμένα ἐστὶ πάντα τῷ ἀνθρώπῳ, ἄκουσον τῆς γραφῆς λεγούσης, Ηγαγε, φησι, καὶ θηρία καὶ ἄλογα πρὸς τὸν Γεν. β. ιθ.
Ἀδὰμ ἰδεῖν τί καλέσει αὐτά· καὶ ὁρῶν πλησίον αὐτοῦ γινόμενα τὰ θηρία, οὐκ ἀπεπήδησεν, ἀλλὰ καθάπερ τις δεσπότου δούλοις ὑποκειμένοις ὀνόματα ἐπιτιθεὶς, οὕτως
ἅπασι τοῖς προσηνέσιν ἐπέθηκε, καὶ παῖς ὁ ἀκούσεσθε αὐτῷ, φησιν, Ἀδάμ, τοῦτο ὄνομα αὐτῷ. καὶ τοῦτο δὲ δεσποτείας σύμβολον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεὸς βουλόμενος καὶ διὰ τούτου χ. δοῦναι αὐτῷ
διδάξαι αὐτὸν τὸ τῆς ὀξύτητος ἀξίωμα, αὐτὸς τῶν ὀνομάτων τοῦτο θῆσιν ἐπέτρεψεν. ἱκανὸν μὲν οὖν τοῦτο δεῖξαι τοῦ μὴ φοβεῖσθαι καὶ ἐξ ἀρχῆς τῷ ἀνθρώπῳ καὶ θηρία. ἔστι δὲ καὶ ἕτερον οὐκ ἔλαττον τούτου, ἀλλὰ καὶ πολλῷ φέρτερον. τί δὴ τοῦτο
ἐστιν; ἡ πρὸς τοῦτο γυμνάκια τοῦ ὄφεως διάλεξις. εἰ γὰρ μὴ φοβεῖται καὶ θηρία τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἂν ἰδοῦσα ὄφιν ἡ γυνὴ ἔμεινεν, οὐκ ἂν ἐδέξατο τοῦ συμβουλίου, οὐκ χ. σφάλλει
ἂν μὴ τοσαύτης αὐτῷ διελέχθη τῆς ἀθλιότητος, ἀλλ' οὐδέποτε ἂν πρὸς τοῦτο προσῆλθεν ὀξυπλάγη καὶ ἀπεπήδησε· νῦν δὲ καὶ προσλέγεται, καὶ οὐ φοβεῖται. ὅπου γὰρ μὴ φόβος

ὗτος· ἀλλ' ὅπῃ ἡ ἁμαρτία" ἐπεισῆλθεν, ἀφηρέθη λοιπὸν καὶ τὰ τῆς τιμῆς καὶ τὰ τῆς ἐξουσίας· καὶ ὥσπερ ὅτι τῶν οἰκετῶν, οἱ μὲν ἀδεκιμασίωτες, φοβεροὶ καὶ τοῖς συνδούλοις εἰσὶν, οἱ δὲ ὑπερσκεπασμένοι καὶ τοὺς ὁμοδούλους δεδοίκασιν· οὕτω δὲ ὅτι τοῦ ἀνθρώπου γέγονεν. ἕως μὲν γὰρ εἶχε τὴν πρὸς τὸν θεὸν παῤῥησίαν, φοβερὸς καὶ τοῖς θηρίοις ἦν· ὅπῃ δὲ ὑπερσκέπασε, καὶ τοὺς ἑκάτους τῶν ὁμοδούλων ἐδεδοίκει λοιπόν. εἰ δὲ μὴ ἀνέχῃ τῶν παρ' ἡμῶν λεγομένων, σύ μοι δεῖξον, πρὸς τῆς ἁμαρτίας ὅτι φοβερὸς τῷ ἀνθρώπῳ καὶ θηρία ἦν. ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις. εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἐπεισῆλθεν ὁ φόβος, καὶ τοῦτο τῆς θεοῦ φιλανθρωπίας μέγιστον τεκμήριον. εἰ γὰρ καὶ τῆς ἐντολῆς παραβαθείσης ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, ἡ τιμὴ ἡ δοθεῖσα αὐτῷ ἀκίνητος ἔμεινεν, οὐκ ἂν ἀνέξη ῥᾳδίως ἀπὸ τοῦ πλώματος. ὅταν γὰρ καὶ παραχώρουντες οἱ ἀνθρωποι καὶ μὴ παραχώρουντες τῆς αὐτῆς ἀπολαύωσι τιμῆς, παμπόλλοις πρὸς πολὺ μᾶλλον, ὃ δὴ ταχέως ἀφίσανται τῆς κακίας. εἰ γὰρ καὶ νῦν φόβων καὶ τιμωρειῶν καὶ κολάσεων ὑπεικειμένων, οὐκ ἀνέχονται σωφρονεῖν, τίνες ἂν ἦσαν, εἰ μηδὲν ἔπασχον ὑπὲρ ὧν ἐπλημμέλουν δεινῶν; ὥστε κηδόμενος ἡμῶν καὶ φροντίζων ἐξέβαλεν ἡμᾶς τῆς ἀρχῆς. σὺ δέ μοι, ἀγαπητέ, καὶ σὺ θαῦμα σκόπει τὴν * τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίαν, πῶς ὁ μὲν Ἀδὰμ πᾶσαν" ἀνέτρεψε τὴν ἐντολὴν, καὶ πάντα παρέβη ⟨Ϟ⟩ νόμον· ὁ δὲ θεὸς φιλάνθρωπος ὢν, καὶ ἀγαθότητι νικῶν καὶ ἡμέτερα πλημμελήματα, ὑπὲρ πᾶσαν ἔλυσε τὴν τιμὴν, οὐδὲ πόσης αὐτὸν ἐξέβαλε τῆς πλεονεξίας· ἀλλ' ὀκνῶ μόνον ἔξω τῆς ἀρχῆς ἀφῆκεν εἰ) τὰ ζῶα, ἃ μὴ σφόδρα αὐτῷ συνετέλει πρὸς τὴν τῆς ζωῆς χρείαν, τὰ δὲ ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα καὶ πολλὴν εἰσφέροντα τὴν λειτουργίαν εἰς τὴν ζωὴν τὴν ἡμετέραν, ταῦτα εἴασε μένειν ἐν τῇ ὑποταγῇ καὶ τῇ δουλείᾳ. ἀφῆκε χοῦν βοῶν ἀπλᾶς, ἵνα ἄροτρον ἕλκωμεν, ἵνα τὴν γῆν ἀνατέμνωμεν, ἵνα τὰ σπέρματα καταβάλλωμεν· ἀφῆκε καὶ τὴν ὑποζυγίαν τὰ ἡμῖν, ἵνα πρὸς τὴν τῶν ἀναγκαίων μεταποιησιν συνδιαπλεύσωσιν τοὺς πόνους ἡμῖν· ἀφῆκε τῶν πετεινῶν τὰς πτέρυγας, ἵνα ἔχωμεν ἐν τῇ πρὸς βολῇ τῶν σπερμάτων χορηγίαν δεχόμενα, καὶ ἕτερα δὴ τῶν ζώων εἴασε, πολλὴν ἡμῖν τὴν χορηγίαν παρέχοντα. ὅπῃ γὰρ κολάζων τὸν ἄνθρωπον διὰ τὴν παραβολὴν ἔλεγεν, ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου σου φαγῇ τὸν ἄρτον σου, ἵνα μὴ ὁ ἱδρὼς οὗτος καὶ ὁ πόνος ἀφόρητος ᾖ, ἐπεκύφισε τὸ βαρὺ καὶ φορτικὸν τοῦ ἱδρῶτος τῷ πλήθει τῶν ἀλόγων τῶν συνεφαπτομένων ἡμῖν τοῦ πόνου καὶ τῆς ταλαιπωρείας. καὶ ταύτην πεποίηκεν, οἶμαι, ἐν δεσπότης φιλάνθρωπος καὶ κηδεμονικὸς τὸν οἰκέτην τὸν ἑαυτοῦ μαστίζας καὶ θεραπείαν τινὰ προσαγάγῃ ταῖς μάστιξιν· οὕτω δὴ καὶ ὁ θεὸς καταδίκην ἐπιθεὶς τῷ ἡμαρτηκότι, πόνῳ δήπου τὴν καταδίκην ταύτην κυφοτέραν βλέπειν ποιῆσαι, ἱδρῶτι μὲν ἡμᾶς καταδικάσας καὶ πόνῳ διηνεκεῖ, τοῦ δὲ πόνου συνεφάπτεσθαι πολλὰ τῶν ἀλόγων ἡμῖν παρασκευάσας ἡμῖν. ὥστε δὲ τὸ δοῦναι τὸν ἅμιλλαν, καὶ τὸ πάλιν ἀφελέσθαι, καὶ τὸ τὸν φόβον ἐπιθεῖναι τῶν θηρίων, καὶ πάντα, ἂν τις ἀκριβῶς ἐξετάζοι καὶ διηνεκῶς, πολλῆς γέμει σοφίας, πολλῆς κηδεμονίας, πολλῆς τῆς φιλανθρωπίας.

ΗΘΙΚΟΝ Ὑπὲρ δὴ τούτων ἀπάντων διηγησώμεθα αὐτῷ, καὶ διηγώμενοι γνωρίζωμεν αὐτῷ τὸν τοσαῦτα ἡμᾶς εὐεργετηκότα. οὐδὲ γὰρ βαρύ τι καὶ ἐπαχθὲς ὑπολαμβάνει πρὸς ἡμᾶς, ἀλλ' ἢ τὸ ὁμολογεῖν μόνον τὰς τοσαύτας εὐεργεσίας, καὶ τὰς ὑπὲρ τούτων αὐτῷ εὐχαριστίας ἀναφέρειν· οὐκ ὅπῃ αὐτὸς δεῖται τούτου (ἀνενδεὴς γὰρ ὑπάρχει) ἀλλ' ἵνα ἡμεῖς παυσώμεθα τὸν χρηστὸν" ὑπερπαθοῦντες τῶν ἀγαθῶν, καὶ μὴ ἀγνώμονες γινώμεθα, ἀλλ' ἀξίως τῶν εὐεργεσιῶν καὶ τῆς τοσαύτης κηδεμονίας τιμὴν ἀρετὴν εἰσφέρωμεν. οὕτω γὰρ καὶ αὐτὸν εἰς πλείονα τὴν πρὸς ἡμᾶς ὑπερκαλέσομεθα κηδεμονίαν. μὴ τοίνυν ῥᾳθυμῶμεν,

μῶν,

χ. εἰσῆλθεν,

χ. αὐτῷ

χ. ἄφατον
χ. ἀνέτρεψε

χ. ὑπερπαθοῦντες

μὴν, ὦ δελφαλφ, ἀλλ' ἕκαστος ὑμῶν καθ' ἑκάστην ὥραν, εἰ οἷόν τε, ἀναλογίζεσθω καθ' ἑαυτὸν, μὴ μόνον ταῖς χρυσαῖς ἀνεργεσίαις, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἰδίαις εἰς αὐτὸν γνωμίαις, μὴ ταῖς ὡμολογημέναις καὶ πᾶσι δήλοις, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἐξεταζούσαις καὶ λανθανούσαις τὸν πολλούς. οὕτω γὰρ δυνήσεται διὰ παντὸς ἀναφέρειν τῷ δεσπότῃ. τοῦτο μεγίστη θυσία, τοῦτο προσφορὰ τελεία, τοῦτο παῤῥησίας ἡμῖν ἀφορμὴ γενήσεται. καὶ πῶς; ἐγὼ λέγω. ὁ γὰρ ταῦτα διηνεκῶς τρέφων ἐν τῇ διανοίᾳ τῇ ἑαυτοῦ, καὶ τὴν μὲν οἰκείαν ἀνατελειαν καταμεμαθάνων μὲν ἀκριβείας, σπουδὴν δὲ τὴν ἄφατον καὶ τὴν ὑπερβάλλουσαν τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίαν, καὶ ὅπως ὁ προὴς ἀξίαν τῶν ἡμαρτημένων ἐφ' ἡμῖν, ἀλλὰ προὴς τὴν οἰκείαν ἀγαθότητα ἀφορῶν, οὕτω τὰ καθ' ἡμᾶς οἰκονομεῖ, συστελλέται τὴν διάνοιαν, σωτείσεται τὸν λογισμὸν, πᾶντα τύφον καὶ ἀπόνοιαν καταξέλει, μετεμάζειν μεμάθηκε, ὑπερορᾶν τῆς δόξης τοῦ παρόντος βίου, καταγνῶναι πάντων τῶν ὁρωμένων, φαντάζεσθαι τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, καὶ τὴν ζωὴν τὴν ἀτελεύτητον καὶ πέρας οὐκ ἔχουσαν. ὁ δὲ οὕτω τὸ ψυχικὸν διαχειρίζων, τὸ ἀληθῶς καὶ ἐπέρασον θυσίαν τῷ θεῷ ἀναφέρει, καθὼς ὁ προφήτης φησί, Θυσία τῷ θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει. τοὺς γὰρ ἐγκωμιαστὰς τῶν οἰκετῶν οὐχ οὕτως αἱ χαλάσεις ἢ αἱ τιμωρίαι διατρέφουσιν, ὡς αἱ ἐνεργεσίαι, καὶ τὸ ἐλεεῖν ὅτι οὐ προὴς ἀξίαν τῶν πεπλημμεληθέντων τὴν δίκην δεδώκασι. Σωτείλωμεν οὖν ἡμῶν, ὦ δελφαλφ, καὶ λογισμὸν, ταπεινώσωμεν τὴν διάνοιαν, καὶ μάλιστα νῦν, ὅτε τῆς νηστείας ὁ καιρὸς πολλὴν ἡμῖν εἰς τοῦτο τὴν συμμαχίαν εἰσφέρει. ἐὰν γὰρ οὕτως ὦμεν διακείμενοι, δυνησόμεθα καὶ τὰς ἐνέργειας μετὰ πολλῆς τῆς νήψεως ποιεῖσθαι, καὶ ἐξομολογούμενοι τὰ πεπλημμεληθέντα, πολλὴν ἀπασάσασθαι τὴν ἄνωθεν χάριν. καὶ ἵνα μάθητε ὅτι ταῖς τοιαύταις ἀρέσκεται ψυχαῖς ὁ δεσπότης, ἄκουε αὐτοῦ λέγοντος, Ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν ταπεινὸν καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους; διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς διαλεγόμενος ἔλεγε, Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. ὁ γὰρ οὕτως ταπεινῶν ἑαυτὸν, οὐκ ἂν δυνηθείη ποτὲ εἰς θυμὸν ἐξενεχθῆναι, οὐδὲ τῷ πλησίον ὀργισθῆναι, τῆς ψυχῆς κατεσταλμένης, καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν σκυθρωπῆς. τῆς γὰρ οὕτω διακειμένης ψυχῆς τί ἂν ἡδοίτο μακαριώτερον; ὁ τοιοῦτος ἐν εἰρήνῃ διηνεκῶς καθήται, πάντος χειμῶνος ἀπηλλαγμένος, καὶ σκηνοφῶν τῇ ἀπὸ τοῦ λογισμοῦ γαλήνῃ. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. ὥσπερ οὖν ὁ τὰ πάθη ταῦτα καθυπνώσας πολλῆς ἀπολαύει τῆς ἀναπαύσεως, ὅτως ὁ ῥᾳθυμος καὶ ἀναπεπτωκὼς, καὶ μὴ δυνάμενος δεόντως ἰσχὺν τὰ ἐν αὐτῷ πικτόμενα πάθη, ἐν διηνεκεῖ σάλῳ καθέζηκεν, οἴκοθεν τὸν πόλεμον ἔχων, καὶ ὑδενὸς παρόντος παροξυόμενος, καὶ πολιὸν τὸν χιτῶνα ἐπιτιθέμενον. διὰ καὶ τῶν κυμάτων χαρυσσομένων, καὶ τῆς τῶν πονηρῶν πνευμάτων καταγίδος ἐπιβάσης, πολλάκις ἐπισωρεύοντος τὸ σκάφος διὰ τὴν ἀπειρίαν τοῦ κυβερνήτου. διὸ χρὴ νήφειν καὶ ἐγρηγορέναι καὶ διηνεκῆ τὴν μέριμναν ἔχειν καὶ ἀδιάλειπτον τῆς κατὰ ψυχὴν σωτηρίας. τὸν δὲ Χριστιανὸν ἀεὶ πατεπάτεῖσθαι χρὴ πρὸς τὰ πάθη τῆς σαρκὸς, καὶ τοὺς νόμους τοὺς τελοῦντας ἡμῶν πρὸς τὸ κοινὸν πάντων δεσπότην ἐναύλους ἔχειν, καὶ τούτοις τηλίζεσθαι, καὶ τῇ πολλῇ αὐτῶν πρὸς ἡμᾶς μακροθυμίᾳ εἰς δέον χρῆσθαι, καὶ μὴ ἀναμένειν τὴν διὰ τῶν ἔργων πίστιν, καὶ τότε συστέλλεσθαι, ἵνα μὴ καὶ πρὸς ἡμῶν λέγηται, Ὅταν ἀπέκλεισεν αὐτοὺς, τότε ἤρξαντο αὐτὸν. ἔχοντες οὖν, ἀγαπητοὶ, σύμμαχον τῆς νηστείας τὴν παρουσίαν, πάντες ὅτι τὴν ἐξομολόγησιν τῶν πεπλημμεληθέντων ἐπαιρώμεθα, καὶ ἀπεχώμεθα μὲν πάσης κακίας,

μετάνοιαν

χ. ἰδίων

Ησ. ξϛ. β.

Ματθ. ια. κθ.

Ψαλ. ν. ιη.

Ψαλ. οϛ. λη.

ψαλ. λε. κβ. μετέωμεν τὴν πᾶσαν ἀρετήν. οὕτω γὰρ ὁ μακάριος προφήτης διδάσκει λέγων, Ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ καὶ ποίησον ἀγαθόν. ἂν οὕτω τὰ καθ' ἑαυτοὺς οἰκονομῶμεν, καὶ μὴ τῆς ἀποχῆς τῶν βρωμάτων καὶ τοῦ ἀποχωρεῖν τῆς κακίας ἐλπίδι ἀρκώμεθα, δυνησόμεθα καὶ αὐτοὶ πλείονος ἀπολαῦσαι τῆς παῤῥησίας, καὶ ἀνυποστάτους ἀξιωθῆναι τῆς πρὸς τὸν θεὸν φιλανθρωπίας, ἣν ὁ τῷ πατρὶ ὁμοούσιος ἡμῖν ἐπεδείξατο βίος καὶ ὁ τὴν μακαρίαν ἡμέραν ἐκείνην τῇ φοβερᾷ, δικαίᾳ καὶ προσδοκίας τῶν εὐαρεστησάντων αὐτῷ, χαρᾷ καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τὸ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμή, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. ι. ΠΡΟΤΡΟΠΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΡΥΘΡΙΩΝΤΑΣ

μὴ τὸ ἐσθίειν προσκαλεῖν τὴν συναξιν καὶ τὸ ἐναντίον· καὶ "Εἰς τὸν ἕξης τὸν, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν· καὶ Εἰς τὸ, καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. κ. καὶ τὰ ἑξῆς, καὶ οὐκ τὸ,

Σαρ. δ. κδ. Λάτων ἡμῖν ὁ σύλλογος σήμερον, καὶ βραχὺ τὸ θαῤῥεῖν τῶν συνδιδραμηκότων. τίνος ἕνεκεν καὶ δι' τί; ἆρα τινὲς ἠρυθίασαν μὴ τὴν ἀθρόαν τὴν πάροδον εἰς τὸ πνευματικὸν τοῦτον ἐσιάσειν προσελθεῖν, καὶ τοῦτο αὐτοῖς αἴτιον "γεγένηται τῆς ἀποκ. γέγονε λείψεως. ἀλλ' ἀκουέτωσαν σοφοῦ τινος λέγοντος, Ἔστιν αἰσχύνη ἐπάγουσα ἁμαρτίαν, καὶ ἔστιν αἰσχύνη δόξα καὶ χάρις. οὐκ ἔστιν αἰσχύνης ἄξιον, τραπέζης μεταλαγχάνοντας σωματικῆς ἐλθεῖν διὰ τὸ πνευματικὸν ἑσιάσειν. διὰ γὰρ καθάρσια τὰ δαιμόνια προσάγματα, οὕτω καὶ τὰ πνευματικὰ κρεῖσσα ἀφορισμένοις διατετύπωται. ἡ γὰρ τῶν πνευματικῶν διάλεξις πρώτη τῆς ἡμέρας Ⓦ κρεῖττον ὀπτηδείον ἔχει. καὶ τί λέγω τῆς ἡμέρας Ⓦ κρεῖττον; καὶ νὺξ καταλάβῃ, οὐδὲν οὕτω κώλυμα γίνεται τῇ πνευματικῇ διδασκαλίᾳ. διὰ τοῦτο καὶ β. Τιμ. δ. β. Παῦλος ἔλεγε Τιμοθέῳ γράφων, Ἐπίσχες εὐκαίρως, ἀκαίρως, ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παράκαλεσον. καὶ πάλιν ἄκουε τοῦ μακαρίου Λουκᾶ λέγοντος· Ὅτι μέλλων ἐξιέναι, φησὶ, τῇ ἐπαύριον ὁ Παῦλος ἀπὸ τῆς πρωΐας διελέγετο αὐτοῖς, καὶ παρέτεινε Ⓦ λόγον μέχρι μεσονυκτίου. μή τι ὁ κρεὼν ἐλυμαίνατο, εἰπέ μοι, ἢ διέκοψε Ⓦ τῆς διδασκαλίας λόγον; ὁ νήφων ἀκροατὴς, καὶ ἐνειστηκὼς ἦ, ἄξιος δὴ εἶπε τοῦ συλλόγου τούτου τοῦ πνευματικοῦ· ὥσπερ οὖν ὁ ῥᾳθυμος καὶ ἀναπεπτωκὼς, καὶ ἄσιτος διαμείνῃ, ὑδεμίαν ὀντεῦθεν δέξεται τοῦ ὠφέλιμου. καὶ ταῦτα λέγω οὐ τὸν τόνον τῆς νηστείας σκολύων (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἐπαινῶν καὶ ἀποδεχόμενος τοὺς νήστας οὔντας, ἀλλὰ βουλόμενος διδάξαι ὑμᾶς λογισμῷ τινι νήφοντι μετιέναι τὰ πνευματικὰ, καὶ μὴ σιωπῇ [τινὶ] κατακολουθεῖν. οὐ γὰρ * μεταλαβόντα τροφῆς αἰσχρὸν προσκαλεῖν τὴν πνευματικὴν ταύτην διδασκαλίαν· ἀλλὰ τὸ ῥᾳθυμοῦσαν διανοίαν, καὶ τὸ ὑπὸ τὴν παθῶν πολιορκεῖσθαι, καὶ μὴ κατασκέλλειν τὰ τῆς σαρκὸς σκιρτήματα. οὐ τὸ φαγεῖν, κακὸν (μὴ γένοιτο) ἀλλ' ἡ ἀδηφαγία, βλαβερὸν, καὶ τὸ ὑπὲρ τοῦ χρείαν ἐμπίπλασθαι, καὶ διαῤῥήγνυσθαι τὴν γαστέρα (οὗτο γὰρ ἡ τοῦ ἡδονῆς τοῦ ἀπὸ τῆς "τροφῆς λυμαίνεται) ὥσπερ οὖν οὐδὲ τὸ, οἴνου συμμέτρου μεταλαβεῖν, ποτηρίου, ἀλλὰ τὸ μέθη ἑαυτὸν ἐκδιῶναι, καὶ τὸν λογισμὸν τὸ κριτήριον καταστέλλαι διὰ τῆς ἀμετρίας. εἰ δὲ δεῖ ἀσθενοῦντα σωματικῶν, ἀγαπητὲ, μὴ δυνάμενον ἄσιτον καταστῆναι τοῦ ἡμέρου, οὐδεὶς τροφῆς. κ. τροφῆς

οὗ φεγγῶν γὰρ τούτου σοι ἐγκαλέσαι δυνήσεται. δεσπότην γὰρ ἐχρῆν ἡμέρων καὶ φιλάνθρωπον, καὶ οὐδὲν τῶν γὰρ δυσμενῶν πρὸς ἡμᾶς ἐπιζητοῦντα. οὐδὲ γὰρ τοῦ ἀποχρῶντος τῶν βρωμάτων καὶ τοῦ νηστείαν ἁπλῶς ἅπαντες πρὸς ἡμᾶς γίνεσθαι, οὐδὲ δι' αὐτὸ τοῦτο, ἵνα ἄσιτοι διαμένωμεν μόνον, ἀλλ' ἵνα ἀφιέντες ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων, πᾶσαν τοῦ σχολίου ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἀναλίσκωμεν. ὡς εἰ μὴ νηφούσης ψυχαγωγίας ἑαυτῶν βίον οἰκονομοῦμεν, καὶ πρὸς τὰ πνευματικὰ πᾶσαν τοῦ σχολίου ἐπιδεικνύμεθα, καὶ τῇ ὄψῃ ὕστερον πρόσιεμεν, ὡς τοῦ χρείαν μόνον ἀποπληρῶν, ἐν ταῖς ἀγαθαῖς πράξεσιν ἄπρακτον τὸν βίον καταναλίσκῃ, οὐδὲ χρεία ἡμῖν ἐστὶν τῆς βοηθείας τῆς ἀπὸ τῆς νηστείας. ἀλλ' ὅπερ ῥᾴδιόν ἐστιν ἡ φύσις ἡ ἀνθρωπίνη, καὶ τῇ ἀνέσει καὶ τῇ τρυφῇ μᾶλλον ἑαυτὴν ἐπιδίδωσι, διὰ τοῦτο καθάπερ πατὴρ φιλόστοργος τοῦ ἀπὸ τῆς νηστείας ἡμῖν ἰατρείου ἐπενόησεν ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης, ἵνα καὶ τῆς τρυφῆς ἡμῖν ἐκκόψωμεν, καὶ τοῦ πρὸς τὰ βιωτικὰ φερόντιδα μεταγάγωμεν ὅπου τοῦ τῶν πνευματικῶν ἐργασίαν. ἀνοίνων οὖσι τινες τῶν ἐν σαρκὶ σωμάτων καὶ ἀσθενείας σωματικῆς κωλυόμενοι, καὶ μὴ δυνάμενοι ἄσιτοι διαμένειν, τούτοις πρέπων καὶ τοῦ ἀσθενεῖν τοῦ σωματικοῦ πρέπεσθαι, καὶ τῆς διδασκαλίας ταύτης τῆς πνευματικῆς μὴ ἀποστερεῖν ἑαυτούς, ἀλλὰ ταύτῃ μᾶλλον πλείονα τοῦ σώματος ἐπιδείκνυσθαι. εἰσὶ γὰρ, εἰσὶν οὐδὲ πολλῷ μείζους τῆς ἀποχῆς τὰ βρωμάτων, αἱ δυνάμεναι καὶ ἡμῖν ἀνοίγειν τὰς παῤῥησίας τὰς πρὸς θεόν. ὁ προφήτης οὖν μεταλαμβάνων, καὶ νηστεύειν μὴ δυνάμενος, δαψιλεστέραν τοῦ ἐλεημοσύνου ἐπιδεικνύσθαι, βοᾷ καὶ κεκραγὼς, τοῦ μεγάλης ἐκτενοῦς, τοῦ προσευχῆς ἐπιτεταμένου ἐχέτω πρὸς τοῦ ἀκρόασιν τῶν θείων λογίων. σώματα οὐδὲν ἡ τοῦ σώματος ἀσθένεια ἐμπόδιον ἡμῖν γίνεται. τοῖς ἐχθροῖς καταλλαττέσθω, πᾶσαν μνησικακίαν ἐξοριζέτω τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς. αὐτὰ καταῤῥοῦν βάλλεται, τοῦ ἀληθῆ νηστείαν ἐπεδείξατο, καὶ ἵνα μάλιστα πάντων ἁπάντων πρὸς ἡμᾶς ὁ δεσπότης· ἐπεὶ καὶ ταύτην τοῦ ἀποχὴν τῶν βρωμάτων ἐχρῆν τοῦτο χελιδὼν γίνεσθαι, ἵνα χαλινοῦντες τὰ σκιρτήματα τῆς σαρκὸς, βύσσινον αὐτοῦ ἐργάζωμεθα πρὸς τοῦ τῶν ἐντολῶν ἐκπλήρωσιν. εἰ δὲ μέλλοιμεν μηδὲ τοῦ ἀπὸ τῆς νηστείας βοηθείαν ἑαυτοῖς προσάγειν διὰ τοῦ σώματος ἀσθένειαν, καὶ πλείονα τοῦ ῥᾳθυμίαν ἐπιδείκνυσθαι, λανθάνομεν ἑαυτοὺς τὰ μέγιστα ζημιούμενοι. εἰ γὰρ ἐκ μὴ νηστείας ἡ τῶν προφημένων κατορθωμάτων ἔλλειψις οὐδὲν ἡμᾶς ὀνίνησι, πολλῷ μᾶλλον, εἰ μηδὲ τῷ φαρμάκῳ τῆς νηστείας χρήσασθαι δυνάμενοι πλείονα τοῦ ῥᾳθυμίαν ἐπιδειξόμεθα. ταῦτα δὴ μαθόντες πρὸς ἡμῶν, πρέπει καλῶ, ᾧ νηστεύειν δυνάμενοι, αὐτοί τε, καθ' ὅσον οἷόν τε, ἐπιτείνετε ὑμῶν τοῦ καλοῦ ταύτην καὶ ἐπαινετοῦ προθυμίαν. Ὅσῳ γὰρ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, τοσοῦτον ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται. Β. Κορ. δ. ιϛ. ἡ γὰρ νηστεία τὸ μὲν σῶμα καταπτοεῖ, καὶ χαλινοῖ τὰ ἄτακτα σκιρτήματα, τοῦ δὲ ψυχικοῦ διαυγεστέραν ἐργάζεται, καὶ πτερωτὴν, καὶ μεταρσιοῦσαν κούφην ποιεῖ· καὶ τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ὑμετέρους, ὅσοι διὰ σωματικὴν ἀσθένειαν νηστεύειν μὴ δύνανται, προτρέπεσθε μὴ ἀπολιμπάνεσθαι τῆς πνευματικῆς ταύτης ἑορτῆς, διδάσκοντες αὐτοὺς, καὶ τὰ πρὸς ἡμᾶς αὐτοῖς διαπορθμεύοντες, καὶ δεικνύοντες * ὅτι ἀκόλουθον φαγὼν καὶ πιὼν συμμέτρως ἀνάξιός ἐστι ταύτης τῆς ἀκροάσεως, ἀλλ' ὁ ῥᾳθύμως δὲ διακεχυμένος· καὶ λέγετε πρὸς αὐτοὺς δὲ τὸ ἀποστολικὸν λόγιον, Ὅτι καὶ ὁ ἐσθίων, κυρίῳ ἐσθίει, καὶ ὁ μὴ ἐσθίων, κυρίῳ οὐκ ἐσθίει, καὶ εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ. καὶ ὁ νηστεύων οὖν εὐχαριστείτω τῷ θεῷ, ὅτι δύναμιν ἔχει δυναμοῦν αὐξάνειν πρὸς τὸν τῆς νηστείας, δὲ ὁ ἐσθίων πάλιν εὐχαριστείτω τῷ θεῷ, ὅτι οὐδεὶς αὐτὸν τοῦτο λυμαίνεται δύναται πρὸς τοῦ τῆς ψυχῆς σωτηρίαν

χ. δι' ἃ διαμένωμεν διὰ τοῦτο ἄσιτοι μόνον,

χ. πονηρῶ,

χ. ἀνῶξαι

χ. σοὶ

χ. ἐκπλήρωσιν

χ. τῶν ἀδελφῶν δὲ τῶν ἡμετέρων

* ὅσον τὸ ἀκροάσεως τὸ ὠφέλιμον, καὶ χ. ἀσκητικὸς

χ. πονηρὸν τὸ νηστείας ἀντίπαλον

δυ

ἀν, [ἐὰν θέλῃ.] τοσαύτας γὰρ ἡμῖν οὐδὲς ἕτερος ὁ φιλάν, θρωπος θεὸς, ὅσας οὐδὲ εἰ-
πεῖν ἔστι, δι' ὧν δυνατόν ἐστιν ἡμᾶς, ἐὰν βουλώμεθα, τῆς αἰωνίου πρόρησίας μεταλαχεῖν.
" τάχα δὲ καὶ οὗτος τῶν ἀπολειφθέντων ἕνεκεν διελέξατο μόνον εἰσελθόντες αὐτῷ τῆς χ. ταῦτα πάλιν ἀρχόντων
αἰσχύνης τὴν πρόφασιν, καὶ δείξαντες ὅτι οὐ δεῖ ὅτι τούτου αἰσχύνεσθαι. οὐ γὰρ τὸ φανεῖν,
αἰσχύνην ἡμῖν παρέχει, ἀλλὰ τὸ κακόν τι" πρᾶξαι. * μεγάλη αἰσχύνη ἡ ἁμαρ- χ. διαπρεπέστερον δὲ
τία. ἐὰν ταῦτα ἐργασώμεθα, οὐ μόνον αἰσχυνεσθαι ὀφείλομεν, ἀλλὰ καὶ ἐγκαλύπτεσθαι,
καὶ καθάπερ οἱ πορνοκόποι τοὺς, ὕτως ἑαυτοὺς παλαίζειν, μᾶλλον δὲ μηδὲ τότε ἀ-
παγορεύειν ἑαυτοὺς, ἀλλὰ πρὸς ἐξομολόγησιν ἐπείγεσθαι καὶ πρὸς δάκρυα μοσχίου.
τοιοῦτον γὰρ ἔχομεν διδάσκαλον τοῦτον ἕτερον πρὸ ἡμῶν ὅπως ἡδέως τὰ μὴ τοῦ ἁμαρ-
τίας πρᾶξαι, εἶτα ῥᾳθυμίαν ἀλλάξῃ, ἢ ὃ ὁμολογήσας τὰ ἐπλημμελήματα, καὶ
μέχρι τούτου ζῆναι, καὶ μηκέτι τοῖς αὐτοῖς πρόσκειτον. ἐὰν δὲ θρῆνος συμμέτρου μεταλά-
βωμεν, μηδέποτε αἰσχυνώμεθα. καὶ μαλιστα γὰρ ἡμᾶς τοιούτῳ σωκέπλεξεν ὁ διάβολος,
ᾧ μὴ δυνατὸν ἕτερος σωφρονῆσαι, εἰ μὴ ταύτης μεταλάβοι· μόνον τὰ τῆς ἀμετρίας
ἐκκοπέωμεν. τοῦτο γὰρ ὑμῖν καὶ πρὸς τὴν ὑγίειαν τοῦτο καὶ βούλομαι τὰ μέγιστα συμβάλλε-
ται. ἢ οὐχ ὁρᾶτε καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπὸ τῶν πολυτελῶν τραπεζῶν καὶ τῆς ἀμέτρου ἀδηδο-
φαγίας τὰ μυρία ἐπαγόμενα νοσήματα; πόθεν ποδαλγίας, πόθεν καρδιαλγίας, πόθεν
ὁ τῶν χυμῶν τὸν διεφθαρμένων πλεονασμός, πόθεν τὰ ἄλλα μυρία νοσήματα; οὐκ ἀπὸ τῆς ις. ἐγγίνεται
ἀμετρίας, καὶ τοῦ πλέον τοῦ δέοντος" ἐκχεῖν ἑαυτοῖς τὸν ἄκρατον; καθάπερ γὰρ πλοῖον ὑπερ-
φορτίσθεν γενομένης ταλαιπωρίας καταβαπτίζεται, καὶ ὑποβρύχιον γίνεται· οὕτω καὶ ἀνθρωπος ὅταν
τῇ ἀδηφαγίᾳ καὶ μέθῃ ἑαυτὸν ἐκδῷ, καὶ κρημνῶν ἄπεισι, καὶ ὑποβρύχιον ἐργάζεται
τὸν λογισμὸν, καὶ κεῖται λοιπὸν καθάπερ νεκρὸς ἔμψυχος, πρὸς μὲν τὰ κακὰ πολλάκις ἐν-
εργῶν δυνάμενος, πρὸς δὲ τὰ ἀγαθὰ ἅπαντα ὄντα ἀμενον τῶν νεκρῶν διαφέρων.
Ρσ. ιγ. ιδ. διὸ, παρακαλῶ, καὶ τὸν μακάριον Παῦλον, Τῆς φρικώδους ἐνοίδω μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπι-
θυμίας, ἀλλὰ πρὸς τὸ σωφρονεῖν, καὶ δυνάσθαι μὴ πλείονος πρόθυμίας ἐν τῇ τῶν
πνευματικῶν ἐργασίᾳ πολλῷ τῷ κόπῳ ἐπιδείκνυσθαι. ταῦτα δὴ πάντα διδα-
σκόμενοι πρὸς τοῦτο ἀδελφοὶ τὸν ἡμέτερον, πείθετε αὐτοὺς μηδέποτε τῆς πνευματι-
κῆς ταύτης τροφῆς ἑαυτοὺς ἀποστερεῖν, ἀλλὰ καὶ ἡνιοχοῦντες ὦσιν, ἐρχέσθω μὴ πά-
σης προθυμίας, ἵνα δεξάμενοι τὴν ἐντεῦθεν διδασκαλίαν, δύνωνται γνησίως ἴσα ἔχειν
πρὸς τὰ μυστήρια τοῦ Χριστοῦ. ἡμεῖς δὲ λοιπὸν, φέρε, τὴν σωτήριον τράπεζαν ὑμῖν
παραθῶμεν, καὶ τῆς σπουδῆς τῆς περὶ τὴν ἀκρόασιν ἀμειψώμεθα τὴν ὑμετέραν ἀγά-
πην, καὶ τὸ χρέος ἐκτίσωμεν ὃ ὀφείλομεν ὑμῖν. ἴστε γὰρ πάντως καὶ μεμνήσθε ὅτι
περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου σήμερον ἀναστάσεως δεξάμενοι διαλέγεσθαι, ἐπὶ τοῦ τῶν χοικῶν γενο-
μένου, οὐκ ἰσχύσαμεν πάντα ἐπεξελθεῖν τῷ ἀναγνώσματι, ἀλλ' εἰς τὸν περὶ τῶν
θείων λόγων τόπον διδασκαλίαν ἐτελέσαμεν, δείκνυντες ὅτι τὸν κατ' αὐτὸν δρόμον
προέτερον ἔχων ὁ ἀνθρωπος, διὰ τὴν παρακοὴν ἁμαρτίαν ταύτην ἀφηρέθη. διὸ βα-
λόμενα σήμερον τὰ λειπόμενα ὑμῖν ἀποδόντες ὅπως ὑμᾶς ἐντεῦθεν ἀποπέμψαι.
ἀλλ' ἵνα σαφὴς ἡμῖν ὁ λόγος γένηται, ἀναγκαῖον ὑμᾶς ὑπομνῆσαι, ποῦ τότε τὴν διδα-
σκαλίαν κατελύσαμεν, ἵνα ἐκεῖθεν δεξάμενοι οὕτω τὰ λειπόμενα" ἀποπληρώσω- χ. ἀναπλ.
μεν. ποῦ οὖν τὸν λόγον τότε κατελύσαμεν; εἰπόντες εἰς τὸ, ποιήσωμεν ἄνθρωπον
κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, καὶ δεχόμενοι τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν
πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ, ἐπειδὴ εἰς πολὺ μῆκος ὁ λόγος ἐξετάθη, καὶ πολὺ πέλαγος ἡμῖν
ἐτέχθη νοημάτων, οὐ συνεχωρήθη ἡμῖν περαιτέρω προελθεῖν, ἀλλὰ μέχρι τούτου
στάντες, τῇ ἑξῆς οὐκ ἐφηψάμεθα. διόπερ ἀναλαβόντες νῦν αὐτοῦ τὸν λόγου δίδομεν ἀναγνω-

ναι

ναγ ἐπὶ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης, ἵν' εἰδέναι ἔχοιτε, τίνα ὄντα μέλλομεν ἐρεῖν πρὸς ὑμᾶς. οὕτως οὖν ἐπήγαγεν ἡ θεία γραφή,

27 Καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. 28 Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς ὁ θεὸς, λέγων, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς, καὶ ἄρχετε τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πάντων τῶν κτηνῶν, καὶ πάσης τῆς γῆς, καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς.

Βραχέα τὰ ῥήματα, ἀλλὰ πολὺς ὁ ἐγκείμενος θησαυρὸς τοῖς βραχέσι τούτοις ῥήμασι. πνεύματι γὰρ φθεγγόμενος ὁ μακάριος ἦν προφήτης, ἀπόρρητά τινα ἡμᾶς νοῦν διδάσκειν βούλεται. ἐπειδὴ γάρ, εἶπε, ποιήσωμεν ἄνθρωπον, καὶ βουλὴν, ὡς εἶπεν, καὶ σκέψιν προσέθηκεν ὁ τῶν ἀπάντων δημιουργὸς, διὰ τὸ ἀήθους τούτου τιμίου ὄντος ἀνθρώπου τιμίου ὄντος προεῖναι μέλλοντος διαπλάττεσθαι, καὶ προοιμίασεν ἐδίδαξεν ἡμᾶς καὶ τὸ μέτρον τῆς ἀρχῆς ἧς μέλλει ἐγχειρίζειν τοῦ δημιουργοῦντι μέλλοντι, Εἰπὼν γοῦν ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, ἐπήγαγε, καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης. ὅρα πῶς οὐκ προοιμίων τὸν θησαυρὸν ἡμῖν ἐνεκεκρυμμένον ἐπεδείκνυσι. πνεύματι [γὰρ] φθεγγόμενος ὁ προφήτης, καὶ τὰ μηδέπω ὑφεστῶτα, ὡς ὑφεστῶτα καὶ γεγενημένα ὁρᾷ. τίνος οὖν ἕνεκεν, Εἰπέ μοι, Εἰπὼν, ποιήσωμεν δὴ ἄνθρωπον, νῦν λέγει, καὶ ἀρχέτωσαν; ἀκριβέστερόν τι μυστήριον ἡμῖν ἐντεῦθεν ἤδη λοιπὸν προδηλοῖ. τίνες ἀρχέτωσαν; ἢ δῆλον ὅτι τοῦ προγινώσκοντος ἀριθμοῦντος διαπλάσιν τοῦτο εἴρηκεν. ὁρᾷς ὅπως οὐδὲν ὄντι τῷ ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ ἁπλῶς καὶ εἰκῇ κείμενον, ἀλλὰ διὰ τὸ τυχὸν ῥῆμα πολλοῦ ἔχει ἀναπολείμενον τὸν θησαυρόν. καὶ μή σε ξενίσῃ, ἀγαπητέ, τὸ εἰρημένον. τοιοῦτον γὰρ ἔθος ἅπασι τοῖς προφήταις περὶ τῶν μηδέπω γεγενημένων, ὡς γεγενημένων διαλέγεσθαι. ἐπειδὴ γὰρ τοῖς πνευματικοῖς ἐκείνοις ὀφθαλμοῖς καὶ μυρίων ἐτῶν ἀριθμὸν μέλλοντα γίνεσθαι, διὰ τοῦτο ὡς ἤδη προ τῶν ὀφθαλμῶν κείμενα καταπλήττοντες καὶ προάγματα, ὕστερα ἅπαντα διελέγοντο. καὶ ἵνα μάθῃς τοῦτο σαφῶς, ἄκουε τοῦ μακαρίου Δαβὶδ λέγοντος, καὶ προ τοσούτων γενεῶν τὰ κατὰ τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ προφητεύοντος καὶ βοῶντος, Ὤρυξαν χεῖράς μου καὶ πόδας μου. καὶ πάλιν, Διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς. Ψαλ. κα. ιη. ὁρᾷς πῶς τὰ μέλλοντα μετὰ χρόνον πολὺν ἔσεσθαι, ὡς ἤδη γεγενημένα προαναφωνεῖ; ὕστερα δὲ ὁ μακάριος οὗτος προφήτης ἤδη ἀριθμούμενος ἡμῖν τοῦ τῆς γυναικὸς διαπλασιν ἀινιγματωδῶς φησι, καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης. εἶτα προϊὼν πάλιν σαφέστερον φησι, καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. σκόπει πόσῃ χέχρηται τῇ ἀκριβείᾳ, καὶ ἅπαξ καὶ δεύτερον τὸ αὐτὸ λέγων, ἵνα δυνηθῇς σαφῶς ἐπιστῆσαι τῇ τῶν ἀκροατῶν διανοίᾳ καὶ λεγόμενα. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἦν αὐτοῦ τὸ σπουδαζόμενον, ἤρκει εἰπεῖν, καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον· ἀλλὰ πάλιν προσίθησι κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν. ὅπερ γὰρ ἐδίδαξεν ἡμᾶς διὰ τοῦ προλαβόντων, καὶ κατὰ τί ἔρηται τὸ κατ' εἰκόνα, διὰ τοῦτο πάλιν ἐπαναλαμβάνων τὸ αὐτὸ ἐπιμελῶς λαμβάνων λέγει φησὶ, καὶ κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν. καὶ ἵνα μηδὲ αἰνίγματος καταλίπῃ ἀπολογίας προφάσιν τοῖς μάχεσθαι βουλομένοις τοῖς τῆς ἐκκλησίας δόγμασι, τί μικρὸν προϊὼν διδάσκει τὰ αὐτὰ πάλιν, ὅτι τὸ ἄρχειν καὶ ὑποτεταγμένα ἔχειν ἅπαντα τὰ δημιουργηθέντα, διὰ τοῦτο τοῦ τῆς εἰκόνος ὀνόματι ἐχρήσατο. τέως δὲ ἰδωμεν τί φησι· καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. ὅσῳ πρότερον ἠνίξατο εἰπὼν, καὶ ἀρχέτωσαν,

ἐνταῦθα

ἴσ. προέθηκαν

χ. ἔμελλεν

χ. τὴν ἐγκεκρυμμένων νοημάτων χ. ὁρᾶν

σὺ τοῦτο φέρεσθαι εἶπε, καὶ αὐτὸ δὲ ὅμως κεκρυμμένως ἡμᾶς ἐδίδαξεν. ὁδέπω γὰρ τῆς παραπλάσεως ἡμᾶς διδάξας, ὅθεν εἶπων, πόθεν ἡ γωὴ προήχθη, φησίν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. εἶδες πῶς τὸ μηδέπω γεγενὸς, ὡς γεγενὸς διηγήσατο; τοιοῦτοι γὰρ οἱ πνευματικοὶ ὀφθαλμοί. ὁδὲ γὰρ ὅτως ⓐ σωματικοὶ ὅτοι ὀφθαλμοὶ τὰ ὁρώμενα βλέπειν δυνάνται, ὡς ⓐ τῦ πνεύματος ὀφθαλμοὶ τὰ μὴ ὁρώμενα, μηδὲ ὑφεστῶτα. εἶπων τοίνυν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοῦς, ὡς τοὺς ἀμφοτέρους τὴν βλασφημίαν ποιῆται, καὶ φησὶ· καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς ὁ θεὸς, λέγων, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ καταχυριεύσατε αὐτῆς, καὶ ἄρχετε τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης. ἰδοὺ τὸ ἐξαίρετον τῆς βλασφημίας. τὸ μὲν γὰρ, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ ὅτι τῶν ἀλόγων ζώων καὶ ὅτι τῶν ἑρπετῶν ἴδοι τις ἂν εἰρημένον· τὸ δὲ, καταχυριεύσατε καὶ ἄρχετε, ὅτι τὸ ἀνθρωπον καὶ * τῆς γυναικός. Ὅσα φιλανθρωπίαν δεσπότου· καὶ πρὶν ἢ προσαγαγεῖν αὐτὴν, καὶ κοινωνὸν αὐτὴν τῆς ἀρχῆς ἀπεργάζεται, καὶ τῆς βλασφημίας αὐτὴν ἀξιοῖ. καὶ ἄρχετε, φησὶ, τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πάντων τῶν κτηνῶν, καὶ πάσης τῆς γῆς, καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ὅτι τῆς γῆς. εἶδες ὄζουσιν ἄφατον; εἶδες ἀρχῆς μέτρον; εἶδες πάντα τὰ δημιουργηθέντα ὑπὸ τὴν τούτου ὑποταγὴν γενόμενα; μηδὲν οὖν λοιπὸν μικρὸν φρονῶμεν ἐπὶ τοῦ ζώου τούτου τοῦ λογικοῦ, ἀλλ' εἰνοίας τὴν τιμὴν τὸ μέγεθος, καὶ τὴν τοῦ δεσπότου, ἐκπλήττῃ τὴν ἄφατον αὐτοῦ φιλανθρωπίαν.

29 Καὶ εἶπεν ὁ θεὸς, ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν πάντα χόρτον σπορίμον σπεῖρον σπέρμα, ὅ ἐστιν ἐπάνω πάσης τῆς γῆς, καὶ πᾶν ξύλον, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ καρπὸν σπέρματος σπορίμου, ὑμῖν ἔσται εἰς βρῶσιν· 30 καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ παντὶ ἑρπετῷ ἕρποντι ὅτι τῆς γῆς, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ ψυχὴν ζωῆς, καὶ πάντα χόρτον χλωρὸν εἰς βρῶσιν. καὶ ἐγένετο ὅτω.

Θέα μοι τῶν ῥημάτων τὴν ἀκρίβειαν, ἀγαπητὲ, καὶ τὴν ἄφατον τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίαν, καὶ μηδὲν ἁπλῶς παραδράμῃς τῶν εἰρημένων. καὶ εἶπε, φησὶν, ὁ θεὸς, ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν πάντα χόρτον σπορίμον· ὡς τοὺς οὖν δύο ἡ διάλεξις γίνεται, καὶ ταῦτα μηδέπω τῆς γυναικὸς παραχθείσης. εἶτα ἵνα μάθῃς αὐτοῦ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀγαθότητα, ὅσα πῶς οὐ μέχρι τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς γυναικὸς τῆς μηδέπω παραχθείσης τὴν φιλανθρωπίαν ὑπεδείκνυτο, καὶ τὴν ὑπερβάλλουσαν φιλοτιμίαν, ἀλλὰ καὶ μέχρις αὐτῶν τῶν ἀλόγων. εἶπων γὰρ, ὑμῖν ἔσται εἰς βρῶσιν, ἐπήγαγε, καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς. ὅσα πάλιν ἑτέραν ἄξυνον φιλανθρωπίας. οὐ μόνον γὰρ τῶν ἀλόγων τῶν ἡμέρων, καὶ τοὺς ἐφίλει ἡμῖν ὑποτεταγμένους, καὶ τοὺς ὑπηρετοῦντας, τοσαύτην πεποίηται, ἀλλὰ καὶ τῶν θηρίων. καὶ τίς ἂν καὶ ἀξίαν ἐφίκοιτο τῆς ἀπείρου ταύτης ἀγαθότητος; ὑμῖν ἔσται εἰς βρῶσιν, φησὶ, καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ παντὶ ἑρπετῷ ἕρποντι ὅτι τῆς γῆς, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ ψυχὴν ζωῆς, καὶ πάντα χόρτον χλωρὸν εἰς βρῶσιν. πολλὴ τοῦ δεσπότου δείκνυται ἡ τοῦ ⓐ ἂν θρώπου ⓐ ὑπὲρ αὐτοῦ δημιουργηθέντα τοσαῦτα. ἐπεὶ γὰρ αὐ ⓐ παρήγαγε, καὶ πᾶσαν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας ἐνεχείρισεν, ἵνα μὴ βύθεως καὶ σκοτομίων ὁρῶν τῶν ἀλόγων ὁ πλοῦτος, δυσχεραίνῃ ἔχῃ, ὡς ἂν μὴ δι' ἀνθρώπου ἀρχέσαι τοῖς τῶν τοσούτων ζώων θηρίοις, πρὶν ἢ καὶ ἐννοίαν αὐτὸν τινα δέξασθαι τοῦ τούτου, τοσαῦτα ὁ ἀγαθὸς δεσπότης παραμυθούμενος αὐ ⓐ, ὡς εἶπεῖν, καὶ δεικνὺς, ὡς καὶ αὐτὸς, καὶ τὰ ἄλογα πάντα πολλὴν ἔχει τὴν ἀφροσύνην, τῆς γῆς τὰ τοσαῦτα τὸ δεσπότου τοῖς τῶν ἀνθρώπων τούτων ὑπηρετουμένης, εἶπων, ὑμῖν ἔσται εἰς βρῶσιν,

βύθεως

θήλεως ἐπήγαγε, καὶ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς καὶ τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ παντὶ ἑρπετῷ ἕρποντι ἐπὶ τῆς γῆς, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ ψυχὴν ζωῆς, καὶ πάντα χόρτον χλωρὸν εἰς βρῶσιν. καὶ ἐγένετο οὕτω. πάντα ὅσα προσέταξεν ὁ δημιουργός, φησιν, εἰς ἔργον ἤξηλθε, καὶ πάντα εἰς τὴν προσήκουσαν ἑαυτοῖς ἀπεκατέστη· ἀφ' οὗ τοῦτο θήλεως ἐπήγαγε,

31 Καὶ εἶδεν ὁ θεὸς τὰ πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν.

Τίς δὴ καὶ ἀξίαν ἀνυμνήσαι τῆς θείας γραφῆς τὴν ἀκριβολογίαν; ἰδοὺ γὰρ καὶ σοφοῦ ἀφ' ἑνὸς ῥήματος λέξεως εἰπούσης, καὶ εἶδεν ὁ θεὸς πάντα ὅσα ἐποίησε, πάντων τῶν μετὰ ταῦτα δυπλέγειν ὀπτιχθησομένων τὴν γλῶτταν ἐπέστομισε. καὶ εἶδεν ὁ θεὸς πάντα ὅσα ἐποίησέ, φησι, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο. πρωΐ, ἡμέρα ἕκτη. ἐπὶ δὴ ἑκάστου τῶν δημιουργηθέντων ἔλεγε, καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλὸν, νῦν ὅτε τὰ πάντα συνετελέσθη, καὶ τὰ τῆς ἕκτης ἡμέρας ἔργα τέλος ἔλαβε, καὶ ὁ μέλλων πάντων τῶν δημιουργηθέντων ἀπολαύειν εἰς τὸ μέσον παρήχθη, φησί, καὶ εἶδεν ὁ θεὸς τὰ πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν. σκόπει πῶς συλλαβὼν τὰ δημιουργηθέντα ἅπαντα ἀφ' ἑνὸς λέξεως ταύτης (τοῦ πάντα) πᾶσι τοῖς δημιουργηθεῖσι τὸν ἔπαινον ἀπεκλήρωσεν. οὐδὲ γὰρ εἶπούσα, ἄπαντα, ἠρκέσθη, ἀλλ' ἐπήγαγε, ὅσα ἐποίησε, καὶ οὐδὲ μέχρι τούτου ἔστη, ἀλλὰ καὶ ἰδοὺ καλὰ, καὶ λίαν καλὰ φησι. τοῦτ' ἔστι πάνυ καλά. ὅταν οὖν ὁ δεσπότης, ὁ ἀπὸ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγαγών, καλὰ καὶ πάνυ καλὰ τὰ δημιουργήματα προσείπῃ, τίς δὴ τολμήσῃ, κἂν αὐτομανίας ᾖ πεπληρωμένος, διαφθεῖραι τὸ σῶμα καὶ δυπιφθέγξασθαι τοῖς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ῥηθεῖσιν; ἐπὶ δὴ γὰρ τῶν ὁρωμένων οὐ μόνον φῶς ἐδημιουργήθη, ἀλλὰ καὶ σκότος ἀπ' ἐναντίας τοῦ φωτὸς, καὶ οὐ μόνον ἡμέρα, ἀλλὰ καὶ νὺξ ἀπ' ἐναντίας τῇ ἡμέρᾳ, καὶ ὀπτὰ τῶν ἐκ τῆς γῆς ἀναδιδομένων σπερμάτων, οὐ μόνον βοτάνας χρήσιμοι, ἀλλὰ καὶ ὀλέθριαι, καὶ δένδρα οὐ μόνον ἔγκαρπα, ἀλλὰ καὶ ἄκαρπα, καὶ ζῶα οὐ μόνον ἥμερα, ἀλλὰ καὶ ἄγρια καὶ ἀλίσκεσθαι, καὶ ὀπτὰ τῶν ἐκ τῶν ὑδάτων ἀναδοθέντων οὐ μόνον ἰχθύες, ἀλλὰ καὶ κήτη καὶ ἕτερα θαλάττια, καὶ γῆ οὐ μόνον οἰκουμένη, ἀλλὰ καὶ ἀοίκητος· καὶ οὐ μόνον ὕπτια πεδία, ἀλλὰ καὶ ὄρη καὶ νάπαι, καὶ ὀπτὰ τῶν πετεινῶν, οὐ μόνον ἥμερα καὶ τοῖς θεφιὰ ἡμῖν ὀπτιτήδεια, ἀλλὰ καὶ ἄγρια καὶ ἀκάθαρτα ζῶα, καὶ ἰκτῖνες καὶ γύπες καὶ ἕτερα πολλὰ τοιαῦτα, καὶ ὀπτὰ τῶν ἐκ τῆς γῆς ἀναδοθέντων οὐ μόνον ἥμερα ζῶα, ἀλλὰ καὶ ὄφεις καὶ ἔχεις καὶ δρακόντες καὶ λέοντες καὶ πρὸς δάλεις, καὶ ὀπτὰ τοῦ ἀέρος πάλιν οὐ μόνον "υετοὶ καὶ ἄνεμοι ὀπτιτήδειοι, ἀλλὰ καὶ χάλαζαι καὶ χιόνες (καὶ εἴ τις καθ' ἕκαστον ἐπεξιέναι βούλοιτο, πολλὰ εὑρήσει ἐφ' ἑκάστῳ τῶν δημιουργηθέντων, οὐ μόνον ἡμῖν χρήσιμα, ἀλλὰ καὶ βλαβερὰ νομιζόμενα) ἵν' οὖν μηδενὶ ἐξῇ τῶν μετὰ ταῦτα τοὺς τὰ δημιουργηθέντα ἀποβλεπόντων ὀπτισκήπτειν τοῖς γεγλυμμένοις, καὶ λέγειν Διὰ τί τοῦτο; εἰς τί τοῦτο; καὶ ὃ μὴ καλῶς πεποίηται, τοῦτ' οὐ καλῶς· διὰ τοῦτο ἡ "ἁγία γραφὴ πανταχοῦ, ὡς εἰπεῖν, τοὺς ἀγνωμονεῖν ὀπτιχειρουμένους ὀπτισομίζουσα μετὰ τὴν ἕκτην ἡμέραν μετὰ τὴν ἀπάντων δημιουργίαν φησὶ, καὶ εἶδεν ὁ θεὸς τὰ πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν. Διὰ ταύτης τῆς ἀξιοπιστίας ἴσον γένοιτ' ἂν, ὅταν αὐτὸς ὁ δημιουργὸς τῶν ἁπάντων ψηφίζηται καὶ λέγει, ὅτι πάντα τὰ πεποιημένα καλὰ, καὶ καλὰ λίαν; ὅταν τοίνυν ἴδῃς τινὰ ἐξ οἰκείων λογισμῶν κινούμενον [καὶ βυλόμενον]" δυπιφθέγξασθαι τῇ θείᾳ γραφῇ, ὡς μεμομένον ἀποτραφῆναι· μᾶλλον δὲ μηδὲ ἀποτραφῆς, ἀλλ' ἐλεῶν αὐτὸν τὴν ἀγνοίαν, πάσχε τὸ πρὸς τῆς θείας γραφῆς εἰρημένον καὶ λέγε, Διὰ τί εἶδεν ὁ θεὸς πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ εἶπεν, ἰδοὺ καλὰ λίαν· καὶ ἴσως ὀπτιχεῖν αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ ἀκόλαστον γλῶτταν. εἰ γὰρ ὀπτὰ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐπισταὶ ἰδιωμάτων ἕνας τῶν ἐν

" ἀξιώμασι ψηφιζομένους, τοῖς γεγυμνασμένοις οὐκ ἀνιτείνομεν, ἀλλὰ συγκαταπίπτομεν, καὶ τῆς οἰκείας κείσεως πολλάκις μεθιστάμεθα τῷ παρ' ἐκείνων ψήφῳ· πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῷ τῶν ὅλων θεῷ, τῷ δημιουργῷ τῶν ὁρωμένων ἁπάντων, τοῦτο ποιεῖν χρή, καὶ μεθιστάντας τῷ παρ' αὐτοῦ ψήφῳ κατακοιμίζειν τοὺς ἡμετέρους λογισμούς, καὶ μηδὲν περαιτέρω τολμᾶν, ἀλλ' εἰδέναι καὶ πεπληροφορῆσθαι, ὅτι πάντα λόγῳ σοφίᾳ καὶ φιλανθρωπίᾳ παρ' αὐτοῦ παρήχθη, καὶ οὐδὲν ἔστιν ἁπλῶς ἐκ εἰκῆ γεγυμνασμένου. ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς διὰ τὴν ἀσθένειαν τῶν ἡμετέρων λογισμῶν ἀγνοοῦμεν τὴν χρείαν τῶν γεγυμνασμένων, οὐδὲ καὶ τὴν αὐτοῦ σοφίαν καὶ βουλὴν ἅπασαν φιλανθρωπίαν ἅπαντα παρήγαγε. χ. ἀξιώματα

Καὶ ἐγένετο, φησίν, ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα ἑκτη.

Τῷ τέλει τῆς ἕκτης ἡμέρας ἐκ τὸ τέλος τῶν" δημιουργημάτων ἁπάντων ἐπέθηκε· διὰ τοῦτο καὶ ἐπήγαγε. χ. δημιουργημάτων

κζ. β. 1 Καὶ συνετελέσθησαν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ καὶ πᾶς ὁ κόσμος αὐτῶν.

Σκόπει τὸ ἀνεπαχθὲς ἐκ ἀπείρητον τῆς θείας γραφῆς. τῶν συνεχωκωτάτων στοιχείων μνημονεύσασα, οὐκέτι κεῖται μέρος τῶν λοιπῶν ἐμνήσθη, ἀλλ' εἰποῦσα, συνετελέσθη ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, φησί, καὶ πᾶς ὁ κόσμος αὐτῶν, ἐμφαίνουσα διὰ τούτου καὶ τὴν τῶν ἄστρων καὶ τῶν οὐρανίων. κόσμος γὰρ τῆς γῆς καὶ ἐξ αὐτῆς ἀναδιδόμενα, ἡ βλάστη τῶν βοτανῶν, τῶν καρπῶν ἡ φορά, τῶν δένδρων οἱ καρποί, καὶ ἄλλα ἅπαντα, οἷς αὐτὸν ὁ δημιουργὸς" κατεκόσμησε· καὶ τοῦ οὐρανοῦ πάλιν κόσμος, ἥλιος, σελήνη, τῶν ἄστρων ἡ ποικιλία, καὶ τὰ ἐν μέσῳ ἅπαντα δημιουργήματα. διὰ τοῦτο τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς μνημονεύσασα ἡ θεία γραφή, πᾶσαν τὴν δημιουργίαν διὰ τούτων τῶν στοιχείων συμπεριέλαβε. καὶ συνετέλεσε, φησίν, ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἃ ἐποίησε. σκόπει πῶς καὶ ἅπαξ καὶ δεύτερον τὸ αὐτὸ λέγει, ἵνα μάθωμεν ὅτι μέχρι τῆς ἕκτης ἡμέρας τὰ τῆς δημιουργίας ἅπαντα γεγόνασι. χ. ἐκπεπλήρωται

2 Συνετέλεσε γάρ, φησί, τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἃ ἐποίησε, καὶ κατέπαυσεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὧν ἐποίησε.

Τί ὅτι, καὶ κατέπαυσε τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὧν ἐποίησε; θεία, πῶς δὲ θεσπίσιος καὶ διὰ τοῦτο πρὸς ἡμᾶς συγκατάβασιν ἅπαντα διαλέγεται ἡ θεία γραφή. οὐδὲ γὰρ ἐῶ ἄλλως ἡμᾶς σωιέναι τι τῶν λεγομένων μὴ τοσαύτης ἀξιωθέντας συγκαταβάσεως. καὶ κατέπαυσέ, φησίν, ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ ὧν ἐποίησεν. ἔστι, φησί, τοῦ δημιουργεῖν καὶ ποιεῖν ἀπὸ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι). πάντα γὰρ ὅσα ἐχρῆν, πεποίηκε, καὶ τὰ μέλλοντα τούτων ἀπολαύειν ἐδημιούργησε.

3 Καὶ εὐλόγησέ, φησίν, ὁ θεὸς τὴν ἡμέραν τὴν ἑβδόμην καὶ ἡγίασεν αὐτήν, ὅτι ἐν αὐτῇ κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὧν ἤρξατο ὁ θεὸς ποιῆσαι.

Ἐπειδὴ γὰρ ἔστι δημιουργῶν, καὶ πάντα ὅσα ἐβούλήθη κατὰ τὴν οἰκείαν φιλανθρωπίαν παρήγαγε εἰς τὸ μέσον τῷ οἰκείῳ προστάγματι, καὶ τέλος ἐπέθηκε τοῖς δημιουργηθεῖσι τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ, οὐδὲν ἕτερον ἐβούλετο προσαγαγεῖν ἐν τῇ ἑβδόμῃ διὰ τὸ πάντα ὅσα ἐβούλετο πεπληρῶσθαι, ἵν' ἔχῃ τὸ τερπνὸν καὶ ἡ ἡμέρα αὐτὴ, καὶ μὴ δοκῇ ἔλαττόν τι ἔχειν διὰ τὸ μηδὲν ἐν αὐτῇ δεδημιουργῆσθαι, εὐλογίας αὐτὴν ἀξιοῖ. καὶ εὐλόγησέ, φησίν, ὁ θεὸς τὴν ἡμέραν τὴν ἑβδόμην καὶ ἡγίασεν αὐτήν. τί οὖν, αἱ λοιπαὶ οὐκ ἦσαν εὐλογημέναι; ναί [φησιν] ἀλλ' ἦρκει ἐκείναις ἀντὶ πάσης εὐλογίας τὸ καθ' ἑκάστην αὐτῶν τὰ δημιουργήματα προσχθῆναι. διὰ τί δ' ἐπ' ἐκείνων μὲν οὐκ εἶπεν εὐλόγησεν, ὅτι ἡ τῆς ἑβδόμης μόνης τοῦτο εἰπών, προσέθηκε καὶ ἡγίασεν αὐτήν.

Ου

διὰ ὅτι ἐν ἡμέρᾳ ἀνεπαύσατο ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ; ἀφώρισεν αὐτήν. εἶτα διδάσκουσα ἡμᾶς ἡ θεία γραφὴ ἐν τῷ αἰτίαν δι' ἣν εἴρηκεν, ἡγίασεν αὐτήν, προσέθηκεν ὅτι ἐν αὐτῇ κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὧν ἤρξατο ὁ θεὸς ποιῆσαι. ἤδη οὖν τεύξεται οὐκ ἀπροσδιορίστων αἰνιγμάτων δίδασκαλίαν ἡμῖν ὁ θεὸς προφέρεται, παιδεύων τὴν μίαν ἡμέραν ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ἑβδομάδος ἅπασι ἀναλαβεῖν καὶ ἀφορίζειν τῇ τῶν πνευματικῶν ἐργασίᾳ. ἀφ' ἑαυτοῦ γὰρ τοῦτο ὁ δεσπότης οὐκ ἔξ ἡμέρας καὶ τῆς δημιουργίας ἅπαντα πληρώσας, τὴν ἑβδόμην ἀργίας ἀξιώσας ἡγίασε, δῆλον ὅτι ἐν αὐτῇ κατεπαύσας ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτῶν ἃ ἤρξατο ποιῆσαι. ἀλλ' οὐκοῦν πάλιν ὁρῶ πέλαγος ἀχανὲς νοημάτων ἡμῖν τικτόμενον, καὶ βούλομαι μὴ ἁπλῶς αὐτὸ διαδραμεῖν, ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς κοινωνοὺς λαβεῖν τῆς ἐμποδείας ταύτης τῆς πνευματικῆς. τί οὖν ἐστι τὸ οὐκοῦν ἀνακύπτον ἡμῖν ζήτημα; τῆς θείας γραφῆς οὐκοῦν λεγούσης, ὅτι κατέπαυσεν ὁ θεὸς ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ἐν τοῖς διαγελείοις ὁ Χριστὸς φησιν, ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι. δοκεῖ οὐκ τῆς προφορᾶς τῶν ῥημάτων ἐναντίωσίς τις εἶναι ἐν τοῖς λεγομένοις; ἀλλὰ οὐκ ἔστι· μὴ γένοιτο. οὐδὲν γὰρ ἐναντίον τῷ ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ κειμένῳ. ἐν τούτῳ γὰρ ἐποίησα ἡ γραφή, ὅτι κατέπαυσεν ὁ θεὸς ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, διδάσκει ἡμᾶς ὅτι τὸ δημιουργεῖν, καὶ ἀπὸ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι προαγαγεῖν ἐπαύσατο τῇ τοῦ ἑκτοῦ ἡμέρᾳ. ὁ δὲ Χριστὸς λέγων, ὅτι ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι, τὴν διηνεκῆ αὐτοῦ προνοίαν ἡμῖν προδηλοῖ, ἣν ἐργασίαν λέγει τὸ μηκέτι εἶναι γενεσιουργίαν, ἀλλὰ τὴν διαμονὴν αὐτοῖς χαρίζεσθαι καὶ συνοχεῖν τὰ σύμπαντα χρόνον. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἦν, πῶς ἂν σώζοιτο τόδε τὸ πᾶν, μὴ τῆς ἄνωθεν χειρὸς κυβερνώσης καὶ διοικούσης καὶ τὰ ὁρώμενα ἅπαντα καὶ τὸ τῶν ἀοράτων γένος; καὶ ἐάν τις ἀθετήσῃ μίαν πολλῆς τῆς ἀγγελομοσιώτης ἄπαντα καὶ εἶδος ἐποπτεύσασα τὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπ' ἀνθρωπείᾳ ἡμετέρᾳ οἰκονομίᾳ τῶν ἀοράτων δημιουργὰ ὑποτελούμενα, ἄλυσιν εὑρήσει φιλανθρωπίας. ποῖος γὰρ λογισμός, ἢ ποία διάνοια ἐφικέσθαι δυνήσεται τῆς ἀφάτου ἀγαθότητος, ἣν τοσοῦτον τῶν ἀοράτων γένος ἐνδείκνυται, δυνατέλλων τὸν ἥλιον ὅπως πονηροὺς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχων ὅπως δικαίους καὶ ἀδίκους, καὶ πᾶσαν τὴν ἄλλην ἀφθονίαν χορηγῶν;

Τάχα περιττότερον τοῦ δέοντος λόγον ἐξετείναμεν, οὐχ ἁπλῶς δὲ εἰκῇ τοῦτο ποιήσαντες, ἀλλ' ἵνα δι' ὑμῶν μάθωσιν οἱ ἀπολειφθέντες, ὅσον ἑαυτοὺς ἐζημίωσαν, διὰ τὴν σωματικὴν τροφὴν ἀποτερήσαντες ἑαυτοὺς τῆς πνευματικῆς διδασκαλίας. ἀλλ' ἵνα μὴ ὑποτείνηται αὐτοῖς τὰ τῆς ἀθυμίας, τὴν ἀδελφικὴν σοι αὐτοὺς ὑποδείξασθε διάνοιαν, διαβιβάσαντες αὐτοῖς τὰ πρὸς ἡμῶν εἰρημένα. τοῦτο γὰρ γνησίας ἀγάπης τεκμήριον. εἰ γὰρ ὅτι τῶν αἰσθητῶν ἐδεσμάτων τοῦτο ποιοῦντες, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῖς αὐτῶν γνωρίμοις διαφυλάττοντες, μᾶλλον ἀγάπης τεκμήριον ἀναφέρουσι, πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῶν πνευματικῶν τοῦτο νενόμισται παρ' ἡμῖν ἔπαινον. πάλιν γὰρ εἰς ὑμᾶς τὰ τῆς ὠφελείας ἀναπέμψομεν. ὁ γὰρ πλησίον διδάσκειν ἀσυδαΐζων, ὑπὸ τοσοῦτον ἀνείνον ἀθυμεῖ, ὅσον ἑαυτῷ μείζονα προξενεῖ τὸν μισθόν, καὶ διπλοῦν καρποῦται τὸ κέρδος, τῆς τε πρὸς τοῦ θεοῦ ἀμοιβῆς πλείονος ἀπολαύων, καὶ αὐτὸς δι' ὧν τὸν ἀδελφὸν διδάσκειν ὑποχειρῇ, εἰς ὑποφωσιν ἐρχόμενος, καὶ ἀναπεσὼν πρὸς ἑαυτὸν τὰ τῶν μυημάτων τῶν εἰρημένων. τὸ κέρδος τοίνυν ἐννοοῦντες ὑμέτερον, μὴ φθονήσητε τοῖς ἀδελφοῖς τοῖς ὑμετέροις, ἀλλὰ νεύσατε πρὸς ἡμῶν λεγόμενα πρὸς ὑμῶν μεμαθηκότας. ἵνα δὲ μὴ ἐν χαίτοις μέρει πρὸς ὑμῶν μέλλωσι ταῦτα διδάσκεσθαι, ἕλκετε αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς, πείθοντες ὡς οὐδέποτε χώλυμα γίνεται

πρὸς τὴν διδασκαλίαν τὴν πνευματικὴν ἢ τῆς ἐφῆς τῆς σωματικῆς μετάληψις· ἀλλὰ δεῖ πάντα κηδεμονικῶτερον ἡγεῖσθαι πρὸς τὴν τῶν πνευματικῶν λόγων ἀφέλειαν. ἂν οὖν ταῦτα μετὰ ἀκριβείας ἴδωμεν, δυνησόμεθα καὶ ὑπὲρ οἰκίας διαπείροντες, καὶ μὴ τὴν ἑστίασιν, καὶ πρὸς τῆς ἑστιάσεως μὴ χεῖρας λαβόντες πολλὰ θεῖα βιβλία, τὴν ἐξ αὐτῶν καρπώσασθαι ὠφέλειαν, καὶ τὴ πνευματικὴν ἐφὴν τῇ ψυχῇ παρέχειν. ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα δεῖται τῆς αἰσθητῆς ἐφῆς, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ χρῄζει καθημερινῆς ὑπομνήσεως, καὶ ἐφῆς πνευματικῆς, ἵνα ἐνθρῤῥωμένη ἀντέχειν δύνηται πρὸς τὰς ἐπαναστάσεις τῆς σαρκὸς, καὶ πρὸς τὸν διηνεκῆ πολέμιον τὸν ἐπικείμενον ἡμῖν, καὶ ἀχμάλωτον ἡμῶν ἀναγαζόμενον τὴν ψυχὴν, ἐὰν καὶ πρὸς βραχὺ ῥᾳθυμήσασαν βλαπτῶμεν. διὸ καὶ ὁ
Ψαλ. α. β. προφήτης Δαβὶδ Μαικάλεον ἐκάλεσε τὸν νόμον κυρίου μελετῶντα
ἡμέρας καὶ νυκτός· καὶ ὁ μαικάλεος ἦ Μωϋσῆς παιδεύων τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος, ἐδίδασκεν
Δευτ. ια. αὐτοὺς λέγων, Φαγὼν καὶ πιὼν καὶ ἐμπλησθεὶς μνήσθητι κυρίου τοῦ θεοῦ σου. ὁρᾷς πῶς καὶ τότε μάλιστα προσήκει μὴ τὴν τῆς ἐφῆς ἀπόλαυσιν, τὴν πνευματικὴν ἑστίασιν ἑαυτοῖς προβάλλεσθαι, ἵνα μηδὲ μὴ τὴν πλησμονὴν τῆς σωματικῆς ἐφῆς ῥᾳθυμήσασα ἡ ψυχὴ, εἰς ὄλεθρόν τινα ἐκπέσῃ, καὶ χώραν δῷ ταῖς τοῦ διαβόλου μηχαναῖς, πόθεν καιρὸν ὑπερῳωμένου καὶ βλαβερὰν κηδείαν ἡμῖν δοῦναι τὴν πλησμονήν; καὶ πάλιν ὁ
Δευτ. ς. ζ. ἑτέρωθι ἔλεγεν ὁ αὐτὸς θεσπέσιος προφήτης, Κοπιάζοντες καὶ διανιστάμενοι μνημονεύετε κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν. εἶδες πῶς οὐδέποτε ἡμᾶς προσήκει τὴν μνήμην ταύτην ἐκβαλεῖν τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἐγκεχαραγμένην ἔχειν τῷ σωματίῳ, καὶ διηνεκῶς ἀναγωνίους εἶναι, καὶ μηδέποτε ἀνακωχὴν ἑαυτοῖς παρέχειν, ἀλλὰ τὴν μανίαν εἰδότας τοῦ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἔχθραν ἀεσμένην, νήφειν καὶ ἐγρηγορέναι, καὶ ἀποτειχίζειν αὐτοῦ τὰς ἐφόδους, καὶ μηδέποτε ἀμελεῖν ἐφῆς πνευματικῆς; τοῦτο γὰρ ἡμῶν ἡ σωτηρία, τοῦτο ὁ πλοῦτος ὁ πνευματικὸς, τοῦτο ἡ ἀσφάλεια. ἐὰν οὕτως ἑαυτοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν τειχίζωμεν, καὶ διὰ ἀναγνώσεως καὶ διὰ ἀκροάσεως καὶ ψαλμῳδίας πνευματικῆς, δυνησόμεθα καὶ αὐτοὶ ἀχείρωτοι γενέσθαι, καὶ τοῦ πονηροῦ δαίμονος ἀχυρα ποιῆσαι τὰ μηχανήματα, καὶ τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν τε ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. ια. ΟΤΙ ΔΕΙ ΠΟΛΥΝ ΤΗΣ ΑΡΕΤΗΣ ΠΟΙΕΙΣΘΑΙ ΛΟΓΟΝ, ΚΑΙ ΜΙΜΕΙΣΘΑΙ ΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ, ΟΙ ΤΗΣ ΑΥΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΗΜΙΝ ΟΝΤΕΣ ΤΑΥΤΗΝ ΜΗ ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ ΚΑΤΩΡΘΩΣΑΝ, ΚΑΙ ΟΥ ΡΑΘΥΜΙΑΝ ΗΜΙΝ ΟΦΕΙΛΗΜΑ ΕΣΑΙ ΑΠΟΛΟΓΙΑ.

Οἶδα ὅτι κατέτεινα ὑμῶν τὸν λογισμὸν ἐν τῷ παρελθούσαις ἡμέραις τοῖς βαθυτέροις νοήμασι. διὰ τοῦτο βούλομαι σήμερον ἀφελεστέραν ὑμῖν προβαθῆναι διδασκαλίαν. καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ὑπὸ τῆς νηστείας κατεσκληκὸς δεῖται μικρᾶς ἀνέσεως, ἵν' οὕτω πάλιν ἀκμαζούσῃ τῇ προθυμίᾳ πρὸς τοὺς τῆς νηστείας ἀγῶνας ἐπαποδύσηται· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ χρῄζει διαναπαύσεως καὶ ἀνέσεως. οὔτε γὰρ ἀεὶ κατατείνειν χρὴ, οὔτε δὲ ἀνίεναι, ἀλλὰ ποτὲ μὲν τοῦτο, ποτὲ δὲ ἐκεῖνο ποιεῖν, καὶ οὕτως ἀνιοχεῖν τὰς ψυχὰς τοῦ κατάσασιν, καὶ τῆς σαρκὸς τὰ σκιρτήματα. ὥσπερ γὰρ τὸ ἀεὶ κατατείνειν τοῖς πόνοις, ἀποκναίειν ποιεῖ καὶ ἀναπίπτειν, οὕτω τὸ διηνεκῶς

ἀνιέναι

ἀνέναι, εἰς ῥᾳθυμίαν ἄγῃ. τοῦτο καὶ ὅτι τῆς ψυχῆς καὶ ὅτι τοῦ σώματος συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν. ὅθεν τοῦτο πανταχοῦ ἡ συμμετρία καλόν. καὶ τοῦτο αὐτὸ διδάσκει ἡμᾶς ὁ τῶν ὅλων θεός, καὶ δι' αὐτῶν τῶν δημιουργημάτων, ἃ τοῖς τοῦ ἡμετέρου σώματος πρήγμασι γέ-

κ. μάθης ἵνα μάθητε, ὅτι τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός, τοῦ φωτὸς λέγω καὶ τοῦ σκότους, τὸν λόγον γυμνάσωμεν. ὅθεν γὰρ τὸν μὲν ἡμέραν ἀφώρισεν ἐπ' ἐργασίᾳ τῇ τῶν ἀνθρώπων

* ἔδοσαν φύσει, τὸ δὲ τῆς νυκτὸς σκότος * εἰς ἀνάπαυσιν καὶ ἀνάκλησιν τῶν πόνων, μέτρα καὶ ὅροις ἑκατέροις ἔπηξεν, ὥστε καὶ ἀπαμβλῦναι ἡμᾶς τῆς ἐκ τῶν ἐργασιῶν ἀπολαύσεως. ὅτι γὰρ τὸ

κ. ἡμέρας φῶς τῆς μὲν ἡμέρας ἐργασίας ἐστὶ καιρός, ἄκουε τοῦ Δαβὶδ λέγοντος, Ἐξελεύσεται ἄν- Psal. ργκδ.
θρωπος ἐπὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ ἕως ἑσπέρας. καὶ καλῶς εἶπεν, ἕως ἑσπέρας. καταλαβούσης γὰρ τῆς ἑσπέρας, τὸ φῶς ἀναχωρεῖ, καὶ ἐπέλθοι τὸ σκότος καταχειμάζειν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὡς τὸ σῶμα πεπονηκὸς διαναπαύειν, καὶ τὰς αἰσθήσεις ἀπάσας ἀνίησι, καθάπερ ὑφὸς ἀρίστη τὰ αἰσθητήρια ἅπαντα τῇ πρὸς ἑαυτὴν ὅτι-

κ. ἐπιτελέσεται μελείᾳ. τῶν ποιῶν καὶ τῶν κειμάτων ἀνίησα. ἐπειδὰν δὲ πληρωθῇ ἡ νυκτὸς τὸ μέτρον, ὑπισάσις τοῦ φωτὸς παρουσίας καὶ διεγέρσεως, ὥσπερ πυκνάζει ἀκμαζούσας ταῖς αἰσθήσεσι ποιότητας ταῖς ἡλιακαῖς ἀκτῖσι, καὶ τὰ σωτήρια ἔργων ἅπτεσθαι νεαρᾷ καὶ ζεούσῃ τῇ προθυμίᾳ. τοῦτο καὶ ὅτι τῶν ἔργων τὸ σωτῆρ ὄντι ἰδεῖν γεγενημένον. τὸν γὰρ χειμῶνα διαδέχεται ἔαρ, καὶ οὕτως ὑπισάζοντος τοῦ θεοῦ καταλαμβάνει τὸ μετόπωρον, ἵνα τῇ ἀναλλαγῇ τῆς τῶν ἀέρων κράσεως διαναπαύηται ἡμῶν τὰ σώματα, καὶ μήτε ὅτι πλέον τῷ χρυμῷ πηγνύμενα διαφθείρηται, μήτε ὑπὸ τῆς τοῦ θέρους σφοδρότητος ὅτι πολὺ θερμαινόμενα διαλύηται. διὰ τοῦτο ἐγγυμνάζεσθαι προσκυνάζει πρὸς μὲν τὸ χειμῶνος τὰ μετόπωρα, πρὸς δὲ τὸ θέρους τὰ ἔαρ. καὶ εἴ τις βουληθείη ἁπλῶς ἅπαντα σκοπεῖν βούλοιτο, εὑρήσει ἐν ἅπασι τοῖς δημιουργηθεῖσι τάξιν τινὰ καὶ λόγον, ὡς οὐδὲν ἁπλῶς ὧδε εἰκῇ γεγενημένον. τοῦτο δὲ ὅτι τῶν σπερμάτων τῶν ἐκ τῆς γῆς ἀναδιδομένων αὖ τις καρπός. ὥστε γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ καρποῦ ἅπαντα ἐκδίδωσιν ἡ γῆ, ὥστε ὁ αὐτὸς καρπὸς ὅτι τοῦ δεῖνος πρὸς τὸν ὅτι μέλειαν τῶν ἐξ αὐτῆς βλαστανόντων, ἀλλ' οἷδε τὸν ἁρμόζοντα καρπὸν ὁ γεωπόνος προσφέρεσθαι τῆς τοῦ θεοῦ δοθείσης σοφίας τοῦτο μεμαθηκώς, καὶ ὅπως ποτὲ μὲν ἐκ τοῦ σπέρματα καταβαλεῖν, ποτὲ δὲ τῶν δένδρων τὰ φυτὰ καὶ τῆς ἀμπέλου τοῖς κόλποις τῆς γῆς προσκαταθέσθαι, καὶ ποτὲ μὲν θηλεῖαν τὴν δρεπάνῳ προσβολὴν ἀμηθῆναι, ποτὲ δὲ τὸν καρπὸν τῆς ἀμπέλου δρέπεσθαι, καὶ τοὺς βότρυας ἐκτέμνειν, καὶ ποῖον καιρὸν ἐκλέγειν τῆς ἐλαίας τὸν καρπόν. καὶ θύρσεις, εἰ βούλοιο κατὰ μέρος διερευνᾶσθαι ταῦτα ἅπαντα, πολλῷ σοφίᾳ δὲ προσέοικε τοῖς τὴν γῆν ἐργαζομένοις ἐναποκειμένῃ. καὶ οὐκ ὅτι τῆς γῆς τοῦτο ἔστιν ἰδεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῆς θαλάσσης. καὶ γὰρ ἐν ταύτῃ πάλιν ἑτέραν θαυμαστὴν σοφίαν ὅστιν ἰδεῖν. οἷδε γὰρ ὁ κυβερνήτης, ποτὲ μὲν καθελκύσας τὸ πλοῖον, καὶ ἐκ τοῦ λιμένος ἐκβαλών, καὶ τὰ πε-

κ. διαφέρειν λάγη πεφαιώσασθαι, καὶ πολλῷ μᾶλλον προσέοικε τούτοις ὄντιν ἰδεῖν τῷ σωτῆρι, ἐν ᾧ ἡ τοῦ θεοῦ σοφία ἐναπέθετο τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει. οὐδὲ γὰρ ὕπτως οἱ τὰς λεωφόρους διατρέχοντες ἴσασι μὴ ἀκριβείας τὰς ἀτεχνίας, ὡς οὗτοι οἱ ἐν τοῖς ὕδασι μὴ ἀσφαλείας τὴν πορείαν ποιούμενοι. διὸ καὶ ἡ γραφὴ ἐκπλησσομένη τῷ ἐπιβολῇ ἄλλην τοῦ θεοῦ

κ. ἐστὶ Σοφίαν ἔλεγεν, Ὁ δοὺς ἐν θαλάσσῃ ὁδὸν, καὶ ἐν ὕδατι ἰσχυρῷ τρίβον. πῶς δὲ ἀνθρώπινος λογισμὸς δύναται ταῦτα καταδῆσαι; καὶ τὸν αὐτὸν λόγον θύρσει τις ἂν καὶ ἐν τῇ μεταλήψει τῆς θρεπτικῆς τῶν ἀνθρώπων ταῦτα διατεταγμένα. καὶ γὰρ καθ' ἕκαστον καιρὸν, καὶ καθ' ἑκάστην θρεπτικὴν ἐνέργειαν, διαφόρους ἡμῖν θρεπτὰς ὁ δεσπότης κεχάρισται· καὶ καθάπερ θρέψις θρεπτὸς, οὕτως ἡ γῆ τοῖς πρὸ ἑαυτῆς ἡμῖν δωρεῖται φορᾷ, τῷ ὅτι πάγματι τοῦ

δημιουργὸν ὑπηρετεῖσθαι. Ἀλλ' ἵνα μὴ ὅτι πλέον τοῦτον ἐκτείνω τὸν λόγον, ἐξεστίν ὑμῖν σωφρονεῖν οὕτω τὰ λοιπὰ ἅπαντα ἀναλέγεσθαι. Δίδου γάρ, φησι, τῷ ἀφορμὴν, καὶ σοφώτερος ἔσται. Οὐδὲ γὰρ ὅτι τῆς ἡμετέρας ἕνεκεν σοφίας τοῦτο μόνον ἐστὶν ἰδεῖν, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῆς τῶν ἀλόγων. Εἰ δυνήσεσθε, εἰ βουληθείητε, καὶ ἐκ πολλῶν ἑτέρων διορθωσόμενοι καταμαθεῖν τὸ ἀκριβέστερον ἡμῶν τὴν ἄφατον σοφίαν, καὶ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀγαθότητα, καὶ ὡς ἕκαστον τῶν γεγονότων λόγῳ τινὶ παρήχθη. καὶ τὸ αὐτὸ τοίνυν εἰ ὅτι τὸ καιρὸν τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς εὑρήσομεν ἡμῖν ἀκριβῶς τετυπωμένον. καθάπερ γὰρ ἐν ταῖς λεωφόροις εἰσὶ σταθμοὶ καὶ καταγώγια, ὥστε τοὺς ὁδίτας κεκμηκότας ἀναπαύεσθαι, εἰ τῶν πόνων λήξαντας ὕστερον πάλιν ἀπολαῦσαι τῆς ὁδοιπορίας, καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ ἧ ἀκταὶ καὶ αἰγιαλοὶ εἰ λιμένες εἰσὶν, ὥστε κἂν τοὺς ναυτιλλομένους, μετὰ τὸ πολλὰ κύματα ἀγωνίσασθαι, καὶ τοὺς ἐκ τῶν ἀνέμων ἐμβολὰς αὐτοῖς ἰῶσαι, μικρὸν ἀνιέντας ὕστερον πάλιν τῆς ναυτιλίας ἅπτεσθαι· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ νῦν ὅτι τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς, τοῖς τὸν δρόμον τῆς νηστείας καταδεξαμένοις, καθάπερ σταθμοὺς καὶ καταγώγια καὶ ἀκτὰς καὶ αἰγιαλοὺς καὶ λιμένας, τὰς δύο ταύτας ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος βραχύ τι ἀναπαύεσθαι κελεύει ὁ δεσπότης, ἵνα καὶ τὸ σῶμα μικρὸν ἀνέντες ἀπὸ τῶν πόνων τῆς νηστείας, καὶ τῷ ψυχῷ πνεύματος ἀναψύξαντες, πάλιν παρελθούσων τῶν δύο τούτων ἡμερῶν, τῆς αὐτῆς ὁδοῦ μετὰ προθυμίας ἅπτωνται οἱ τὸν καλὸν ταύτην καὶ ἐπωφελῆ ὁδοιπορίαν ποιούμενοι. Φέρε οὖν καὶ ἡμᾶς, ἐπειδὴ τῆς ἀνέσεώς ἐστιν ἡμέρα σήμερον, πρὸς ἀκολέσωμεν ὑμᾶς τὴν ἀγάπην ταύτην ἀπὸ τῆς νηστείας συλλεγοῦσα κέρδη μετὰ ἀσφαλείας φυλάξῃ, ἵνα μικρὸν ἀναπαυσάμενοι, πάλιν προθυμίᾳ ἐργάσησθε τοῖς προκειμένοις καὶ ὕστερον μικρὸν μεγάλων τὴν ἐμπορίαν ἑαυτοῖς κατασκευάσαντες, ὕστερος εἰς τὸν κυρίαν ἡμέραν ἀπαντήσητε, καὶ πεπληρωμένην ὑμῶν τὴν ὁλκάδα τῷ πνευματικῷ εἰς τὸν λιμένα τῆς ἁγίας ἑορτῆς εἰσαγάγητε. ὥσπερ γὰρ τὰ πρὸ τοῦ δεσπότου γεγονότα ἅπαντα, καθάπερ ὁ λόγος ἀπέδειξε, καὶ ἡ τῶν πραγμάτων διδάσκει μαρτυρία, λόγῳ τινὶ δεδημιούργηται χειρὶ δυναμένου ἁπλήρωτα· ὕστερον καὶ τὰ πρὸ ἡμῶν γενόμενα ἅπαντα, καθάπερ ὁ λόγος ἀπέδειξε, καὶ ἡ τῶν πραγμάτων διδάσκει μαρτυρία, λόγῳ τινὶ δεδημιούργηται χειρὶ δυναμένου ἀπλήρωτα· ὕστερον καὶ τὰ πρὸ ἡμῶν γενόμενα ἅπαντα, καὶ οὐκ ἐπὶ ὠφελείᾳ καὶ κέρδει τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας. εἰ γὰρ οἱ τὰ βιωτικὰ μετιόντες πράγματα, οὐκ ἂν ποτε δυνήσοιντο ὑπερτιθέμενοι ἄλλας, μὴ πρότερον τὸ ἐκ τούτων κέρδος πρόσκτησάμενοι· πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς δίκαιον τοῦτο ποιεῖν, εἰ μὴ ἁπλῶς τὰς ἑβδομάδας τῶν νηστειῶν προσκαιρεῖν, ἀλλὰ διορθοῦσθαι τὴν ἑαυτῶν σωρείδησιν καὶ τὸν λογισμὸν βασανίζειν, καὶ σκοπεῖν τί μὲν ἐν ταύτῃ τῇ ἑβδομάδι ἡμῖν κατώρθωται, τί δὲ ἐν τῇ ἑτέρᾳ, καὶ τίνα προσθήκην ἐδεξάμεθα εἰς τὴν ὑποδοσιν, καὶ ποῖον τῶν ἐν ἡμῖν παθῶν διωρθώσαμεν. εἰ γὰρ μὴ μέλλοιμεν οὕτω τὰ καθ' ἑαυτοὺς οἰκονομεῖν καὶ τοσαύτην ποιεῖσθαι ὑπιμέλειαν τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς, οὐδὲν ἡμῖν ὄφελος ἔσται τῆς νηστείας, οὐδὲ τῆς ἀσιτίας, λιμὸν ὑπομένομεν· μάλιστα εἰ φανούμεθα ἐλάττους τῶν πρὸ τοῦ συλλογὴν τῶν χρημάτων τοσαύτην ποιουμένων. ὑρήσεις γὰρ ἕκαστον ἐκείνων πᾶσαν ἀγρυπνίαν ὑπιδεικνύμενον· ὥστε ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας προσιέναι τοῖς πρότερον, καὶ οὐδέποτε κόρον λαμβάνοντα, ἀλλ' ὅσῳ ἂν αὔξηται αὐτῷ τὰ τῆς περιουσίας, τοσούτῳ μᾶλλον καὶ τοῦ ὑπιυμίαν καὶ τοῦ ποσοῦ ὑπιτεινομένου. Εἰ τοίνυν, ἔνθα καὶ τὰ τῆς ποσοῦ ἀνόητα, καὶ τὰ τῆς περιουσίας πολλάκις πολλοῦ ἐργάζεται τῇ τῆς ψυχῆς σωτηρίᾳ τοῦ λυμοῦ, τοσαύτην ὑπιδείκνυται τοῦ ἀγρυπνίαν, ἃ πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς ὀφείλομεν πλείονα τοῦ διέγερσιν ὑπιδείξασθαι; καὶ μετὰ τούτων ἧ ἀπόντων ἐκεῖ πολλὴ ἡ ἀδηλία. ἀβέβαιος γὰρ τῶν χρημάτων ἡ κτῆσις, οὐκ ὀπῷ μόνον τὸ τελευτῆς ὑπισάσης

Παροι. θ. θ.

χ. ἐκλείπομεν
χ. ἡμῶν

ςάσης ἀντῶν τὰ μέλοντα ὐδὲ μέλλη ὄπισιν παρέχει τῷ τῶν τα σωκάζοντι, ἀλλ' ὅτι καὶ
τῶν χρημάτων ὧδε μειόντων τὰ ἰσως τούτων βύθιώας μὴ πολλῆς τῆς σφοδρότητος
χ. εἰ ἢ ὅτι ἀπαλλεῖσθαι ἀναγκάζεται." ἔστι ἢ ὅτε πολλάκις ἢ τοῦ τῆς τελευτῆς μὴ τοὺς πολ-
λοὺς πόνους ἢ τοὺς ἱδρῶτας ἢ τὰς ταλαιπωρίας, καθάπερ καταγίδος τινὸς τοῦ τοπε-
5 σόσης τῆς τῶν πραγμάτων διατάσεως, ἀηδρόου ὁ πολλοῖς τοῖς διεσόσιν τῷ πλού-
τῳ κεκτημένος, τῶν σφόδρα πενήτων γέγονε πενέστερος. τὰ ταῦτα καθ' ἑκάστην ἡμέραν
ὁρᾶν ἰδίᾳ συμβαίνοντα. ὅπερ μοὶ τοι τῆς πνευματικῆς ἐμπορείας ὐδὲν ὁρᾶν τοιοῦτον δεῖσαί
ποτε. αὕτη γὰρ βεβαία μένει ἢ ἀκίνητος, τὰ ἔνθα μάλιστα χρήζομεν αὐτῆς, ἐκεῖ πολ-
λοῖς ἡμῖν παρέχει τοῖς ὀξ αὐτῆς ὠφελημάτων. ὡς οὖν κερδῶν ἐχόμεθα, ὠφελῶμεν,
10 καὶ γοῦν τοῖς αὐτοῖς ἐκείνοις εἰσενέγκωμεν σπουδὴν περὶ τὴν πνευματικὴν ταύ-
την ἐμπορίαν, ἢ μηδέποτε παυσώμεθα τοῦτο μελετῶντες, εἴ πι κατώρθωται ἡμῖν,
καὶ εἴ τινα τῶν ἐνοχλούντων ἡμῖν παθῶν ἐκ τῆς πολλῆς ἀργυρίας εἰς φυγὴν ἐ-
τρέψαμεν, ἵν' ἔχοντες τοῖς ἀπὸ τοῦ σωτηρίου πλουσίοις, πολλοῖς κερδῶσαίμε-
θα τοῖς ἡδονοῖς. ὐδὲ γὰρ τοῦτο μόνον ὅσι ζητούμενον, ἵνα καθ' ἑκάστην ἡμέραν σκάπτω
15 ὠφελώμεθα, ἢ περὶ τῶν αὐτῶν σωνεχῶς ἀκούωμεν, ἢ τοῖς τεταραγμένοις πᾶσαν
νηφεύοντες ὦμεν. εἰ γὰρ μὴ μέλλοιμὲν τι κερδαίνειν ἐκ τῆς ἀντῶν σωνεχοῦς
ἐλεύσεώς τε καὶ ὠφελείας, καὶ ἀπὸ τοῦ τῆς νηφείας κέρδους προσφέρειν τι τῶν χρησί-
μων εἰς τοῖς ἑαυτῶν ψυχοῖς, ταῦτα ἂν μόνον ἡμᾶς ὐδὲν ὠφελήσει, ἀλλὰ καὶ μείζονος
ἡμῖν κατακρίσεως ἀφορμὴ γενήσεται, ὅταν τοσαύτης ἐπιμελείας ἀπολαύοντες, ⓐ
20 αὐτοὶ διαμένωμεν, ἢ μήτε ὁ ὀργίλος ἐπιεικὴς γένηται, μήτε ὁ ὑπερήφανος εἰς ταπείνωσιν
μεταβάλλοιτο, μήτε ὁ βάσκανος εἰς φιλοφροσύνην ἑαυτῷ ⓦ ἀναγάγῃ, μήτε ὁ περὶ
τὰ χρήματα μεμηνὼς, ἀποσὰς τῶν παθῶν εἰς ἐλεημοσύνην ἑαυτὸν ὠφελή-
σῃ ἢ τοῖς τῶν πενήτων διατροφοῖς, μήτε ὁ ἀκόλαστος σώφρων γένοιτο, μήτε ὁ περὶ
τοῖς κενοῖς τούτων δόξαν ἐπτοημένος, μάθῃ τούτης ἰσχυρὰν ἢ τῆς ἀληθοῦς ἐρί-
ἴσ. ἑαυτὸν 25 εως δόξης, μήτε ὁ περὶ τὴν ἀγάπην τὴν περὶ ⓦ πλησίον ῥᾳθυμος, διμαρτήσας" αὖ-
ⓦ παιδεύσῃ, μὴ μόνον τῶν τελωνῶν μὴ εἶναι ἐλάττων (Εαὶ γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς Matθ. ε. μζ.
ἀγαπῶντας ὑμᾶς, φησι, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ ⓐ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν;)
χ. παιδεύσῃ ἀλλ' ἵνα" ὠφελησκευάζῃ αὐτοὺς ⓦ λογισμὸν τὰ τοὺς ἐχθροὺς ἡμέρως ὁρᾶν καὶ πολλοῖς
περὶ αὐτοὺς τοῖς ἀγάπαις ἐπιδείκνυσθαι. ἐφὸ μὴ τούτων περιγενοίμεθα τῶν παθῶν, ἢ
30 τῶν ἄλλων τῶν ἐν ἡμῖν πικτομένων, καθ' ἑκάστην ἀντῶν ὠφελούμενοι, ἢ σωνε-
χοῦς ἀκροάσεως ἀπολαύοντες, καὶ τοσαύτης διδασκαλίας μετέχοντες, ἢ τοῖς ἀπὸ
τῆς νηφείας ἔχοντες βοήθειαν, ποία ἡμῖν ἔσαι συγγνώμη, ποία ἢ ἀπολογία; εἰπὲ
γὰρ μοι, ὠφελήσω, εἰ ⓦ παῖδα ⓦ σὸν ἴσασι καθ' ἑκάστην ἀπιόντα ἡμέραν εἰς
τὸ διδασκαλεῖον, ἢ τοῦ χρόνου παρίοντος μηδὲν πλέον ἐκεῖθεν κερδαίνοντα, ἆρα
35 ἀνεκτοὺς ὀίσεις; ὐχὶ ἢ καὶ τὸν παιδὶ μάστιγας ἐπιθήσεις, καὶ τῷ διδασκάλῳ μέμψῃ;
εἶτα εἰ μάθοις, ὅτι τὰ μὲν ὠφελὰ τοῦ διδασκάλου πρῶτα γεγένηται, ἢ ὐδὲν λέλειπται,
ἡ δὲ ῥᾳθυμία τοῦ παιδὸς αἰτία πολλῶν καθέστηκε, ὐχὶ πᾶσαν τὴν ἀγανάκτησιν ἐπὶ ⓦ
παῖδα μεταθήσεις, τῆς αἰτίας ἀφεὶς ⓦ διδάσκαλον; τὸ αὐτὸ δὴ καὶ ἐν ταῦτα γίνεται
δίκαιον. ἡμεῖς γὰρ, καθάπερ ἐπάξιόν μοι ὠφελὰ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος, ὡς τέκνα πνευ-
40 ματικὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς τὸ διδασκαλεῖον τοῦτο καλούμενοι, τῇ σωτηρίῳ δι-
δασκαλίαν ὑμῖν ὠφελήθημεν, οὐ τὰ ἀπὸ τῆς οἰκείας δίκαιοίας φθεγξόμενοι, ἀλλὰ τὰ
χ. τὰ αὐτὰ ὠφελὰ τοῦ θεοῦ δεσπότου δίκα τῶν θείων χαρίτων ἡμῖν δωρηθέντα διδάγματα, ταῦτα εἰς μέ-
σον ποιοῦντες τὰ" ταῦτα σωνεχῶς σπουδάζοντες. εἰ τοίνυν ἡμῶν πᾶσα σπουδὴ καὶ

ἀργυρίᾳ

ἀγρυπνίαν ὑπιδειχνυμένων, ⸂καὶ⸃ ἐφ' ἑκάστης ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀρετῆς ὁδηγούντων, ὑμεῖς τοῖς αὐτοῖς ⸀ὑπομένετε, συνοήσατε ὅσην ⸂καὶ⸃ ἡμῖν ἔσται ἡ ὠδυνη καὶ ὑμῖν ἡ κατάγνωσις, ἵνα μηδὲν πλέον εἴπω. Εἰ γὰρ καὶ ἀναθυμίους ἡμᾶς δείκνυσι τὸ μηδὲν προσαλιπεῖν τῶν εἰς τὴν ὑμετέραν οἰκοδομὴν ἡκόντων, ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ κηδόμεθα τῆς ὑμετέρας σωτηρίας, ὠδυνώμεθα πρᾴως φέρειν· ἐπεὶ καὶ ὁ διδάσκαλος ἐπειδὴν εἰδῇ τὸν μαθητὴν μηδὲν καρπούμενον προσὸν τῆς αὐτοῦ σπουδῆς, οὐχ ὡς ἔτυχεν ἀλγεῖ καὶ ὀδυνᾶται, ὁρῶν ἑαυτὸν μάτην πονούμενον. ταῦτα * λέγω [νῦν] οὐχ ἵνα λυπήσω τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, ἀλλ' ἵνα διεγείρω καὶ προσκυλίσω μήτε ἁπλῶς κατατείνειν τὸ σῶμα τῇ νηστείᾳ, μήτε εἰκῇ καὶ μάτην τὰς ἡμέρας τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς προσαπτέχειν. καὶ οὐ λέγω τὰς ἡμέρας τὰ ἁγίας τεσσαρακοστῆς, ὅπου γε ἡμᾶς προσήκει μήτε μίαν ὅλως ἡμέραν προσαπέμπεσθαι, εἰ οἷόν τε, ἐν πάσῃ τῇ χρόνῳ τῆς ζωῆς, ἐν ᾗ μὴ κέρδος πνευματικὸν ἑαυτοῖς ἀναποτιθέμεθα, ἢ δι' εὐχῆς, ἢ δι' ὁμολογήσεως, ἢ δι' ἐλεημοσύνης, ἢ δι' ἑτέρας τινὸς ἐργασίας πνευματικῆς; εἰ γὰρ Παῦλος ὁ τοσοῦτος καὶ τηλικοῦτος, ὁ τὰ ἀπόρρητα ἐκεῖνα ῥήματα ἀκούσας, ἃ μέχρι τῆς σήμερον οὐδεὶς ἔγνω, ἑβδόμη λέγων, Καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀποθνήσκω, νὴ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, διδάσκων ἡμᾶς, ὅτι οὕτως ἑαυτὸν τοῖς κινδύνοις τοῖς καθ' ὑπερβολὴν ἐξεδίδου, ὡς πολλάκις αὐτὸν τὸν θάνατον γίνεσθαι ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας, καὶ ὅσον ἡ φύσις οὐκ ἐδέχετο (ἐνὶ γὰρ θανάτῳ πάντες ὑποκείμεθα) τοῦτο ἡ φιλονεικία τοῦ προαιρέσεως αὐτοῦ κατώρθωσε, εἰ καὶ ὁ φιλάνθρωπος θεὸς ὅτι πλέον αὐτὸν διετήρει διὰ τὴν τῶν λοιπῶν σωτηρίαν· εἰ τοίνυν ἐκεῖνος ὁ τοσούτοις κόποις κατορθώμασι, καὶ καθ' ἑκάστην ἀγγέλου ὅτι γῆς φαινόμενος, καθ' ἑκάστην ὥραν ἐσπούδαζε κερδαίνειν, καὶ πρὸς τὸν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας κινδύνους προπαθεῖσθαι, καὶ τὴν ἐμπορίαν τὴν πνευματικὴν ἑαυτῷ συλλέγειν, καὶ μηδέποτε ἴσασθαι, ποίαν ἂν σχοίημεν ἡμεῖς ἀπολογίαν, οἱ μὴ μόνον πάντων ὄντες ἔρημοι τῶν κατορθωμάτων, ἀλλὰ καὶ τοσούτοις ἐλαττώμασιν ὑποκείμενοι, ὧν καὶ ἓν μόνον ἡμῖν πρόσον ἱκανὸν εἰς αὐτὸ τῆς ἀπωλείας τὸ βάραθρον καταγαγεῖν, καὶ μηδεμίαν ποιούμενοι σπουδὴν καὶ γοῦν ταῦτα διορθοῦν; ὁ τοίνυν ὁ αὐτὸς πολλάκις θρηνῶν μὴ μόνον ἓν ἐλάττωμα ἔχων, ἀλλὰ καὶ πλείονα, καὶ ὀργίλος ἦν, καὶ ἀκόλαστος, καὶ πλεονέκτης, καὶ βάσκανος, καὶ θυμώδης, καὶ μήτε ταῦτα διορθοῦν βούλοιτο, μήτε τῶν τῆς ἀρετῆς ἔργων ἐφάπτεσθαι, ποίαν λοιπὸν αὖ γνώμην σωτηρίας ἐλπίς; ταῦτα λέγω, καὶ λέγων οὐ παύσομαι, ἵνα ἕκαστος τῶν ἀκουόντων τὸ καπαλληλὸν ἑαυτῷ φάρμακον δεξάμενος ἐκ τῶν πρὸς ἡμῶν λεγομένων, σπουδάσῃ ταχέως καὶ τῶν ἐνοχλούντων παθῶν ἀπαλλαγεὶς πρὸς ὑγείαν ἐπανελθεῖν, καὶ πρὸς τὸν τῆς ἀρετῆς ἐργασίαν ἑαυτὸν ὑπιτήδειον κατασῆσαι. καὶ γὰρ ὅτι τῶν κακούντων τὰ σώματα καὶ μυριάκις ὁ ἰατρὸς ὑπιθῇ τὰ φάρμακα, ὁ δ' ἄῤῥωστος μὴ ἀνάσχηται ὑπομένειν τὴν ἀπὸ τοῦ φαρμάκου θεραπείαν, ἀλλὰ πολλάκις δυσχεραίνων μὴ ὑπιδέχηται τὸν ἰατρόν, οὐκ ἀνεχόμενος τῆς ἀλγηδόνος ἀπορρίπτει τοῦτο, καὶ μὴ καταδέχοιτο τὴν ὠφέλειαν, οὐδεὶς ἂν τῶν εὖ φρονούντων μέμψοιτο τῷ ἰατρῷ τῷ περὶ ἑαυτοῦ πόνον εἰσαγαγόντι· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ἡμεῖς μὴ τὸ φάρμακον τὸ ἀπὸ τῆς διδασκαλίας τῆς πνευματικῆς κατασκευάσαντες ὑπιτήδειμεν, ὑμέτερον δ' ἂν εἴη λοιπὸν καὶ ἀνέχεσθαι τῶν ἀλγηδόνων, καὶ τῆς θεραπείας ἀπόνασθαι, καὶ ἀπαλλαγῆναι τῆς νόσου πρὸς τὴν ἀληθῆ ὑγείαν ἐπανελθεῖν. οὕτω γὰρ καὶ αὐτοὶ πολλῶν τῆς ὠφελείας τὴν αἴσθησιν λήψεσθε, καὶ ἡμεῖς οὐ μικρὰν ἕξομεν τὴν παῤῥησίαν, ὁρῶντες σπουδαίτερον καὶ μᾶλλον ὑμᾶς οὕτω ταχέως πρὸς ὑγείαν ἐπανελθόντας. ἕκαστος οὖν ἡμῶν παρακαλῶ, εἰ καὶ μὴ σπουδαίτερον, καὶ γοῦν οὐκ οὐ πρόσω σπουδαζέτω, ὅσον οἶδεν

ἐνοχλοῦν

a. Kor. 11. 28.

* τοίνυν

χ. ὑπομένετε

χ. παύσομαι

συνοχλοῦσι αὐτῷ ἐλάττωμα τῶν ἄλλων πλέον παθῶν, τοῦτο σκυτεύειν τῆς ψυχῆς, καὶ τῷ βύσσῳ λογισμῷ, καθάπερ μαχαίρᾳ τινὶ πνευματικῇ χρώμενος, ὅπως ἑαυτὸν τοῦ πάθους ἀπαλλατήσῃ. δέδωκε γὰρ ἡμῖν ὁ θεὸς λογισμὸν δεχομένῳ καὶ δυναμένῳ, εἰ βουληθείημεν μακρὰν διαβολέως, ἑκάστου τῶν ἐν ἡμῖν πικρομένων παθῶν ἀφιστάνεσθαι. διὰ τοῦτο καὶ τῶν ἁγίων ἡμῖν ἀποστόλων ὁ βίος καὶ τοῦ πολιτεύματος ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν ἀναγραπτον καταλέλοιπεν ἡ τοῦ πνεύματος χάρις, ἵνα μαθόντες, ὡς τῆς αὐτῆς ὄντες ἡμῖν φύσεως ἅπαντα καὶ τῆς ἀρετῆς κατορθῶσαι, μὴ ῥᾳθυμῶμεν πρὸς τοῦτο τοῦ πράγματος. ἢ οὐχὶ τῆς αὐτῆς ἡμῖν φύσεως ἦν ὁ μακάριος Παῦλος; σκηνοποιὸς γὰρ εἰς Κόρινθον, καὶ διὰ τοῦτο συνεχῶς αὐτοῦ ἀφιστρέφων ὁ παῦσαι, καὶ ὥσπερ εἰς ἀρχέτυπόν τινα εἰκόνα, εἰς τοῦτο ψυχὴν σπουδῶν, σκληρύνεσθαι τῶν παθῶν τοῦτο ἐπιφέρων, τῆς ἀνδρείας τοῦτο ἐπιβουλεύων, τὸ φίλτρον τοῦ πρὸς Κόριον θεοῦ. καὶ λογίζομαι ὅτι πᾶσαν τῶν ἀρετῶν τοῦτο συναγωγεῖ εἶς ἀνδρεῖος βουληθεὶς κατορθῶσαι. ὁ ἡμῶν ἕκαστος δὲ τυχὸν κατορθοῦν βούλεται. τίς οὖν ἡμᾶς ἐξαιρήσεται τῆς καθάπερ τῆς ἀπραγμοσύνης, ὅταν δὲ τῆς αὐτῆς ἡμῖν κοινωνοῦν φύσεως, καὶ τοῖς αὐτοῖς πάθεσιν ὑποκείμενος, καὶ ἐν τοσαύτῃ καθ' ἡμέραν δυσκολίᾳ γενόμενος, καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ὡς εἰπεῖν, ἑλκόμενος, ἀπασχολούμενος, καὶ δημοσίᾳ συνεχόμενος ὑπὸ τῶν τοῦ κηρύγματος πολεμούντων, ἀλλὰ καὶ νομίσαντες αὐτὸν πολλάκις τεθνάναι, τότε λοιπὸν ὡς εἰς ἔργον ἀγαγόντες τοῦ φονικοῦ αὐτῶν γνώμου, οὕτω κατέλιπον, ἡμεῖς δὲ οὐδὲ τὸ πολλοστὸν τῶν ἐκείνου μιμεῖσθαι βουλώμεθα; εὑρίσκεται γάρ τις ἡμῶν τοσοῦτον μέγεθος ἀρετῆς ἐπιδεικνύμενος, ὅσους ἀναστενάζοντας καὶ τοσαύτην ῥᾳθυμίαν ἑαυτοῦ ἐκδεδωκότων; ἀλλ' ἵνα μὴ πρὸς τῆς ἡμετέρας γλώττης ἀκούσητε τὰ πρὸς τὸ μακαρίου τοῦτο καυχήματα, καὶ τοῦ ἀνδρείου, ἵν' οὕτω τοῦ τῆς εὐσεβείας κηρύγματος καθ' ἑκάστην ἐπεδείκνυτο, ἀναλαβὼν αὐτοῦ ἀκούσατε λέγοντος. νήφατε γὰρ εἰς δικαίαν κατέστη διὰ τοῦ τῶν ψευδαποστόλων ἀπάτην καὶ ἑαυτὸν διηπίσθαι (οὕτω γὰρ ἵν' αὐτοῦ τοῦτο βαρὺ καὶ ἐπαχθὲς, ὡς δυναστεύεσθαι, καὶ μηδέποτε βάλεσθαι τοῦτο εἰς μέσον ἄγειν, ἀλλὰ καὶ τολμᾶν ἑαυτὸν καλεῖν βλάσφημον δὲ διώκτην) ὅπου γὰρ πολλοῦ εἶναι τοῦ δικαίου ἐώρα" ὑπὸ τοῦ ἀπορράπτειν τοῦ σώματα τῶν ἀπατεώνων, καὶ μαρὰν δοῦναι τοῦ πρὸς ψυχὴν τοῖς μαθητευομένοις, οὕτω πως ἤρξατο μὴ τὰ πολλὰ ἕτερα εἰπεῖν, Ἐν ᾧ δ' δ' ἄν τις τολμᾷ, (ἐν ἀφεσιωνῇ λέγω) τολμῶ κἀγώ. σκόπει ψυχὴν φιλότεκνον. καὶ μόνον γὰρ τολμᾶν, ἀλλὰ καὶ ἀφεσιωνοῦν τὸ πρᾶγμα καλεῖ, παιδεύων ἡμᾶς," μηδέποτε ἁπλῶς δικαίους, καὶ μηδενὸς καταναλίσκοντος, τὰ ὑφ' ἡμῶν γεγυμνασμένα σκοπεύειν. εἰ δέ τινες ἐξ ἡμῶν εὑρεθεῖεν ἀγαθόν τι ἐργασάμενοι, ἐν ᾧ δ' δ' ἄν τις τολμᾷ, φησιν, ἐν ἀφεσιωνῇ λέγω, τολμῶ κἀγώ· τοῦτ' ἔστιν, ὅπου πολλοῦ ὁρῶ τοῦ δικαίου, τολμήσας βάλλομαι καὶ ἀφεσιωνῆς ἔργον ὑποδείξασθαι. ἐβραῖοι εἰσι κἀγώ. Ἰσραηλῖται εἰσι κἀγώ. σπέρμα Ἀβραάμ εἰσι· κἀγώ. ὑπὲρ τούτοις, φησὶ, μέγα φρονοῦσι; μὴ νομιζέτωσαν λείπεσθαι ἡμᾶς τούτων. καὶ γὰρ ἐγὼ τῶν αὐτῶν μετέχομεν· εἶτα ἐπήγαγε· διάκονοι Χριστοῦ εἰσι; παραφρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ. θέα μου ἐν τούτοις, ἀγαπητὲ, τῆς τοῦ μακαρίου τούτου ψυχῆς τοῦ ἀρετοῦ. ἐπειδὴ γὰρ τὸ τολμᾶν καὶ ἀφεσιωνοῦν σκάλεσε τὸ γεγενημένον ὑπ' αὐτοῦ, καὶ τοι εἰς τοσαύτην δυάγκην καταστὰς, οὐδὲ ὅτως ἠρκέσθη τοῖς εἰρημένοις, ἀλλ' ὅτε ἔμελλεν ἐαυτὸν δεικνύειν πολλῷ μᾶλλον ἐκείνους ὑπερεχοντίζοντα, ἵνα μή τις νομίσῃ ἀπὸ φιλαυτίας αὐτὸν τοῦτα φθέγξασθαι, πάλιν πρὸς ἀφεσιωνοῦν καλεῖ τὸ πρᾶγμα αὐτοῦ λεγόμενον, μονονοὺ λέγων, μὴ γὰρ οὐκ οἶδα, ὅτι πρᾶγμα

ποιῶ

ιν. ισαΐ.

β. Κορ. ια. κα.

χ. μή ποτε

ποιᾷ τοῖς πολλοῖς " πεφσισμένον ϗ οὐκ ἐμοὶ πρέπον; ἀλλ' ἡ πολλὴ με ἀνάγκη εἰς τοῦτο σιωπᾶν ἐποίησεν. ἐκεῖ ζητεῖται. διὰ σύγγνωτέ μοί, φησι, τῶν ἀφεσμένης ῥήματα φθεγγομένῳ. ἵνα καὶ τὴν σκιὰν μιμησώμεθα ἡμεῖς, οἱ τοσαῦτα φορτία ἁμαρτημάτων ἔχοντες ἐπιχειροῦμεν, ϗ πολλάκις ἔν τι βραχὺ κατορθοῦντες, ϗ οὐδὲ τοῦτο εἰς ταμιεῖα τῆς διανοίας φυλάττειν ἀνεχόμενοι, ἀλλὰ διὰ τὸ τὴν ἀνθρώπων δοξαζεσθαι δόξαν σκορπιζόντες, ϗ εἰς μέσον πεπτηνότες, ϗ διὰ τῆς ἀκαιρίας ταύτης φυλακείας τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ ἀμοιβῆς ἑαυτοὺς ἀποστερῶντες. ἀλλ' ὅχ ὁ μακάριος οὗτος τοιοῦτόν τι πέπονθεν. ἀλλά τί; διανοηνοι Χριστοῦ εἰσί, φησι, παρὰ φερνῶν λαλῶ· ὑπὲρ ἐγώ. εἶτα λοιπὸν ἀντεῦθεν σκεῦνα εἰς μέσον ἀγᾷ, ὧν οἱ ψευδαπόστολοι οὐδὲν ἦσαν ὑπόδεδεγμένοι. πῶς γὰρ, οἱ ϗ τῇ ἀληθείᾳ πολεμοῦντες, ϗ πρὸς τὸ ἐμποδίσαι τῷ κηρύγματι τὸ εὐσεβείας πρόπτα διανοεσπόμενοι, ἐκ τῶν ἀφελεστέρων ταῖς διανοίαις παρασαλεύοντες; εἰπὸν τίνων ὑπὲρ ἐγώ, ἀπαειθμῆται λοιπὸν τὰ τῆς ἀνδρείας αὐτοῦ καλορθώματα, καθ' φησιν, Ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν θανάτοις πολλάκις. τί λέγεις; ξένον τι ϗ παράδοξον ὅτι τὸ παρ' σοῦ λεγόμενον. ἐστὶ γὰρ πολλάκις θανάτου μνῆναι; ναί φησιν, εἰ ϗ μὴ τῇ πείρᾳ, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ· διδάσκων ἡμᾶς, ὅτι διηνεκῶς τοιούτοις ἑαυτὸν κινδυνοις ὑπεδίδου διὰ τὸ κήρυγμα τοῖς " θανάτοις αὐτῷ πιλοῦσιν. ἀλλ' ἡ τοῦ θεοῦ χάρις ἐν αὐτοῖς μέσοις τοῖς κινδυνοις τὸ ἀθλητὴν διεφύλαττεν, ὥστε τοῖς μαθητευομένοις πολλὴν γίνεσθαι πρὸς αὐτοῦ τὴν ὠφέλειαν. ἐν θανάτοις, φησί, πολλάκις· ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον, τρὶς ἐρραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρὶς ἐναυάγησα, νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα, ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδυνοις ποταμῶν, κινδυνοις λῃστῶν, κινδυνοις ἐκ γένους, κινδυνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδυνοις ἐν ψευδαδέλφοις, κινδυνοις ἐν πόλεσι, κινδυνοις ἐν " ἐρημίαις, κινδυνοις ἐν θαλάσσῃ. μὴ ἁπλῶς παραπέχωμεν, ἀγαπητοὶ, τὰ εἰρημένα. ἔκαστον γὰρ τούτων καθ' ἑαυτὸ μόνον πέλαγος ἡμῖν ὑποδείκνυσι πειρασμῶν. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς ὁδοιπορίαν μίαν εἶπεν, ἀλλ' ὁδοιπορίαις, φησί, πολλάκις· οὐδὲ κίνδυνον ἕνα ποταμῶν, ἀλλὰ πολλοὺς ϗ διαφόρους κινδύνους· ϗ πάντα μετὰ πολλῆς τῆς ὑπερβολῆς ὑπέμεινε. ϗ μετὰ ταῦτα πάντα πάλιν φησὶν, ἐν κόπῳ ϗ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ ϗ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει ϗ γυμνότητι, χωρὶς τῶν παρεκτός. ὅρα πάλιν ἄλλο πέλαγος ἡμῶν πειρασμῶν διανοιγόμενον. εἰπὼν γὰρ χωρὶς τῶν παρεκτός, ἠνίξατο ὅτι τὰ διαλειφθέντα πλείονα εἰκὸς εἶ τῶν εἰρημένων. ϗ οὐδὲ μέχρι τούτου ἔστη, ἀλλὰ πάλιν ἡμᾶς διδάσκει τὰς ἐπισυστάσεις ϗ τὰς συντροφάς, ἃς ὑπέμεινεν, ὅτω λέγων, ἡ ἐπισύστασίς μου ἡ καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. ἰδοὺ πάλιν ϗ τοῦτο ἰσχυρὸν κατόρθωμα ϗ μόνον τυχὸν, εἰς αὐτὸν " ἄγειν τὸν ἀκέραιον χρυσίον τῆς ἀρετῆς. ἡ μέριμνά, φησι, πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν· οὐκ μιᾶς ϗ δύο ϗ τριῶν, ἀλλὰ πασῶν τῶν κατὰ τὸν οἰκουμένην. ὅσων γὰρ ἥλιος " διαπέχει χθὼν τοσαύτας οἰκείας ἀκτῖνας ἀφίεις," τοσαύτην ϗ ὁ μακάριος οὗτος εἶχε τὴν μέριμναν ϗ τὸ φερνίδα. εἶδες πλάτος ψυχῆς; εἶδες διανοίας μέγεθος; ϗ τὸ ἑξῆς ὑπαλοῦμεν πάλιν ἀπόντα, ὡς εἶπεῖν, τὰ εἰρημένα ἀποκρυπτῇ. Τίς γὰρ ἀσθενεῖ, φησι, ϗ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, ϗ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; βαβαί· πόσην τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἡ φιλοστοργία, πόση ἡ ἀγρυπνία, πόση ἡ μέριμνα; ποία μήτηρ οὕτω διακόπτεται τὰ σπλάγχνα, τοῦ παιδὸς αὐτῆς πυρέττοντος, ϗ ὑπὸ τῆς κλίνης κειμένου, ὡς ὁ μακάριος οὗτος ὑπὲρ τῶν ἐν ἑκάστῳ τόπῳ ἀσθενούντων μᾶλλον ἢ ἀσθενῆ, ϗ ὑπὲρ τῶν σκανδαλιζομένων ἐπυροῦτο; σκόπει γάρ μοι λέξεως ἔμφασιν. οὐκ εἶπε, τίς σκανδαλίζεται, ϗ οὐκ ἐγὼ λυποῦμαι,

χ. πεφισμένον.

χ. θανάτοις

χ. ἐρημίαις

χ. ἀνάγκη

χ. ἐφορᾷ

χ. παύτης ὑπισυστάσεως

πυθμὴν, ἀλλὰ πυθυμὴν φησι· τὴν ὑπόπτασιν ἡμῖν τῆς ὁδωΐης δηλῶν, μονονὸ χὶ δεικνὺς ἐμπυελίζόμενον ἑαυτὸν χὴ χαμόμενον ἔνδοθεν ὑπὸρ τῶν τὰ σκάνδαλα ὑποκρυόντων. οἶδα ὅτι εἰς πολὺ μῆκος πάλιν ἐξέτεινα τὴν διδασκαλίαν, ἐπ ζῶντα" προηρημένος σήμερον συσφίγξαι, ἵνα μακρὸν ὦσι τῆς νηστείας πόνον ἀνέθλιψαν δυσπαθῆτε· ἀλλ' οὐκ οἶδα ὅπως ἐμπεσὼν εἰς τὸν πλοῦτον τῶν κατορθωμάτων τὸ ἁγὶν τοῦτο, καθάπερ ὑπὸ ῥύμης ὑδάτων σφοδρότατης, οὕτω τὴν γλῶτταν προεσύρην. ἐπὶ μέχρι τούτου φήσας τὸν λόγον, προσκαλῶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην διηνεκῶς τὸν ἐν διανοίᾳ προφέρειν, καὶ τὸ λογίζεσθαι σωνεχῶς, ὅτι τῆς αὐτῆς ἡμῖν κοινωνῶν φύσεως, καὶ τοῖς αὐτοῖς πάθεσιν ὑποκείμενος, καὶ ὁπτησόμενον ἔχων βύτελες καὶ βύκατάφεγμα, καὶ δέρματα ῥάκων, καὶ ὅπου ἐργαστήρια ἐσηκώς, ἐπειδὴ ἠθέλησε πρὸς τὸν τῆς ἀρετῆς πόνον ἑαυτὸν ἐκδοῦναι, καὶ ἄξιον ἑαυτὸν κατέστησε τῆς ὑποδοχῆς τὸ ἁγὶν πνεύματος, δαψιλεστέρας ἀπέλαυσε τῆς ἄνωθεν φιλοτιμίας. καὶ ἡμῖς τοίνυν, ἐὰν βουληθῶμεν τὰ πρὸς ἑαυτοὺς ὁπτιδείξασθαι, οὐδὲν τὸ κωλύον τῶν αὐτῶν ἡμᾶς ἀπολαῦσαι. φιλότιμος γὰρ ὁ δεσπότης, καὶ βούλεται πάντας ἀνθρώπους σω- a. Τιμ. β. δ'.
θῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. ἀξίους τοίνυν ἑαυτοὺς" κατασκευάσωμεν, καὶ μετὰ προθυμίας ζεούσης τῆς ἀρετῆς ὀφείλοντες ποτὲ ὁπλοποιούμενα, καὶ τῶν ἐν ἡμῖν παθῶν τὴν διόρθωσιν ὁπιδειξάμενοι ὁπτιτηδείους ἑαυτοὺς ἀπεργασώμεθα πρὸς τὴν τοῦ πνεύματος ὑποδοχήν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀξιωθῆναι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. ιβ. ΕΙΣ ΤΑ ΑΚΟΛΟΥΘΑ ΤΗΣ ΚΤΙΣΕΩΣ· ΑΥΤΗ ἡ βίβλος γενέσεως οὐρανοῦ τε καὶ γῆς, ὅτε ἐγένετο· ἐν ἡμέρᾳ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

ΘΕρε δὴ σήμερον πληρώσωμεν ἡμῶν τὴν ὑπόσχεσιν, καὶ τῆς συνήθους ἀφωμίλα διδασκαλίας, καὶ τῇ ἀκολουθίᾳ τῶν" προφητῶν εἰρημένων σωάψωμεν καὶ τὰ μέλλοντα νῦν ῥηθήσεσθαι. ἴστε γὰρ ὅλη καὶ ἅπαξ καὶ δεύτερον ἀπευθύνοντας ἡμᾶς καὶ βουλομένους τοῦτο ποιῆσαι, ἡ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἡμετέρους προφορὰ τὴν γλῶτταν ἡμῶν εἰς τὴν" προφητικὴν φαίνεσθαι μετήγαγε. ποτὲ μὲν γὰρ τοὺς νενοσηκότας τῶν ἀδελφῶν, ἐπ ἐλπὶ σωτηρίας προσλήψων ἀποχαλίζοντας ἑαυτοὺς τὸ συλλόγου τοῦτο τὸ πνευματικὸν, καὶ τὴν πανδοκεῖον τῆς ἁγίας ἑορτῆς ἡμῶν ἀκροατηριάζοντας, ἐλπὶ τῆς πολλῆς προσκλήσεως καὶ συμβολῆς ἐπείγομαι μὴ ὁπὶ πολὺ χρονίζειν ἑαυτοὺς τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, μηδὲ ἔξω τοῦ σηκοῦ τούτου τοῦ πνευματικοῦ πλανᾶσθαι, καὶ τῷ μὲν λόγῳ καὶ τῷ ὀνόματι ἡμῶν ἰδιοῦσθαι, τῇ δὲ ἀληθείᾳ Ἰουδαίοις κατακολουθεῖν τοῖς ἐπὶ τῇ σκιᾷ προσκαθημένοις, καὶ τῷ λύχνῳ προσπλωμένοις μὴ τὸ ἔλλαμψιν τοῦ τῆς δικαιοσύνης ἡλίου· ποτὲ δὲ τοὺς ἐντοῦθα συλλεγομένους τοὺς ἀμυήτους προκαλέσασθαι ὁπιδραμεῖν τῇ κλήσει τῇ πνευματικῇ, καὶ πόματα ὕπνου καὶ πᾶσαν ῥᾳθυμίαν ἀποπαυξαμένους, πόθῳ ζέοντι καὶ προθυμίᾳ σπουδαιοτάτῃ ἑτοίμους ἑαυτοὺς πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῆς βασιλικῆς δωρεᾶς ἀπεργάσασθαι, καὶ ἀπενεγκεῖν πρὸς τὸν τοῦ ἄφεσιν τῶν" πεπλημμεληκότων δωρούμενον, καὶ τὰ μυρία ἀγαθὰ μετὰ δαψιλείας παρέχοντα. ἐπεὶ οὖν ἐπ τῶν προφητῶν τοῦ πάσχα ἑορτὴν σφαλλομένων,

χ. προφητικὸς

χ. προφητικῶν

χ. οὖν

χ. πλημμελημάτων

μθῶν, ϗ ἀφ' τῆς νομιζομθης ταύτης μικρᾶς προφητήσεως μεγάλα ἑαυτὸν ζημιώσωτων τ' ἡμῶν ἀρμότθσαν προσνοιαν ἐποιησάμθα, καταλλήλων αὐτῷ τῷ τε αἵματι τ' θεραπείθ ἐπαγαγόντες, ϗ τοῖς ἀμυήτοις τὸν προσήκουσαν νυθεσίαν προσηγάγομθ· ἀκόλουθον ἂν εἴη λοιπὸν, ὅπῳ προς τὰ κατεπείγοντα τ' νοσημάτων ἐχώμθ, ϗ χ. νοσήματων
ὃ ἑαυτῶν ἐπληρώσαμθ, κοινῇ πᾶσιν ὑμῖν σήμερον τ' ἑστίασιν προθεῖναι τὸν πνθματικόν. ὥσπερ γὰρ ποτὲ ἡ τῶν ἀδελφῶν τ' ἡμετέρων τ' ἐπιμέλειαν ποιησαμθ, εἰ τ' προς ἐκείνους προθύμιαν καταλιπόντες τ' ἀκριβείας ἐχόμθοι παρείδομθ καμνούσας αὐτούς, εἰκότως ἂν τις ἡμῖν μέμψαιτο, ὡς τὸν ὀφιτήδειον κινδυνον προδραμοῦσιν· οὕτω νῦν ὅπῳ μηδὲν προλείπωσι τῷ εἰς δυνάμιν τὸν ἡμετέραν, ἀλλὰ τὸν τῆς διδασκαλίας λόγον ἐποιησάμθα, ϗ ὃ ἀγγύειον κατιδάλομθ, ϗ τὰ σπέρματα τῇ γῇ ταύτῃ τῇ πνθυμαλιχῇ προσκατεξάμθα, ἀκόλουθον ὄντι πάλιν τὰ προφ' τοῦ μακαρίου Μωϋσέως ἀναγνωσθέντα εἰς μέσον προθεῖναι, ἵνα τὸ ἐξ αὐτῶν κέρδος καρπωσάμθοι, ὕστως οἴκαδε ἀναχωρήσωμθ. τίνα, φῶν ὄστιν, ἀκούσωμθ.

4 Αὕτη ἡ βίδλος, φησὶ, γνέσεως οὐρανοῦ τε ϗ γῆς, ὅτε ἐγένετο ἡ ἡμέρα ἣ ἐποίησεν ὁ θεὸς τ' οὐρανὸν ϗ τ' γῆν, 5 Καὶ πᾶν χλωρὸν ἀγροῦ, προ ὃ γνέσθ, ὅπι τ' γῆς, ϗ πάντα χόρτον ἀγροῦ, προ τοῦ ἀνατεῖλαι. ὁ γὰρ ἔφρεξεν ὁ θεὸς ὅπι τ' γῆν, ϗ ἄνθρωπος οὐκ ἦν ἐργάζεσθ αὐτήν. 6 Πηγὴ δ' ἀνέδαινεν ἐκ τ' γῆς, ϗ ἐπότιζε πᾶν τὸ πρόσωπον τ' γῆς.

Σκόπει μοι πάλιν τὸ θαυμαστὸν τούτου προφήτου τὸν σωφρονισμόν, μᾶλλον δὲ τοῦ ἁγίου πνθύματος τὴν διδασκαλίαν. μετὰ γὰρ τὸ διηγήσασθαι ἡμῖν κτίσεως τὰ τῆς δημιουργίας ἄπομα, ϗ τὰ ἔργα τῶν ἓξ διελθεῖν ἡμερῶν, ϗ τὸν τοῦ ἀνθρώπου δημιουργόν, ϗ τὴν ἐξουσίαν τὴν προδοθεῖσαν αὐτῷ πάντων τῶν ὁρωμένων, νῦν πάλιν δυσκεφαλαιούμθος τὰ πρῶτα φησὶν, Αὕτη ἡ βίδλος γνέσεως οὐρανοῦ τε ϗ γῆς, ὅτε ἐγένετο. ἄξιον σκοπῶμεν τοῦτο ζητῆσαι, τίνος ἕνεκεν βίδλον αὐτὸν καλεῖ οὐρανοῦ τε ϗ γῆς, ϗ τοι πολλὰ ἕτερα τῆς βίδλου προεχούσης, ϗ διδασκούσης ἡμᾶς ϗ περὶ ἑτέρων πλείονων, ϗ περὶ τῆς τῶν δικαίων ἀρετῆς, ϗ περὶ τῆς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας ϗ τῆς συγκαταδάσεως, ᾗ ἐπεδείξατο περί τε τὸν προτόπλασον, ϗ περὶ ἅπαν τὸ τῶν ἀνθρώπων γνος, ϗ περὶ ἑτέρων ἢ πολλῶν, ἅπερ οὐκ ἂν εἴη τοῦ προφήτου κινδυνεῦσαι καταλέγειν. μὴ ξενισθῇς, ἀγαπητέ. ἔθος γὰρ τοῦτο τῇ θείᾳ γραφῇ μὴ πάντα χοῦ μέρος ἡμῖν ἅπαντα διηγεῖσθ, ἀλλ' ἀπὸ τῶν σπουδαιοτάτων ἀρχομένη καταλιμπάνειν τὰ ἑξῆς σκοπεῖν τοῖς βουλομένοις ἀκριδῶς δεχομένοις τὰ λεγόμενα. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτο οὕτως ὄστιν, ἐξ αὐτῶν τῶν νῦν ἀναγνωσθέντων τοῦτο δῆλον ὑμῖν καθίστημι. ἰδοὺ γὰρ ἐν τοῖς προλαδοῦσι διδάξασα ἡμᾶς ἡ θεία γραφὴ τὸν χοῦν μέρος ἀπάντων δημιουργίαν, νῦν δὲ πάντων μέμνηται, ἀλλά φησιν· αὕτη ἡ βίδλος γνέσεως οὐρανοῦ τε ϗ γῆς, ὅτε ἐγένετο, ᾗ ἡμέρᾳ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν ϗ τὴν γῆν ϗ τὰ ἑξῆς. ὁρᾷς πῶς πάντα τὸν λόγον εἰς τὸν οὐρανὸν ϗ τὴν γῆν προφέρει, ἡμῖν καταλιπόνουσα ἐκ τούτων τὰ ἄλλα πάντα συνιδεῖν; ὅταν γὰρ εἴπῃ οὐρανὸν ϗ γῆν, πάντα [τὰ ποιήματα] ὁμοῦ συνελοῦσα εἶπε, τά τε ἐν τῇ γῇ, τά τε ἐν τῷ οὐρανῷ. ὥσπερ οὖν ὅτι τῆς τῶν δημιουργημάτων διηγήσεως, ἃ πάντα καθεξῆς λέγει, ἀλλὰ τῶν συνεκτικωτάτων μνημονεύουσα, τοῦτό καθ' ἕν ἡμῖν ἅπαντα δίηγεῖται· οὕτω ϗ τὴν βίδλον πᾶσαν, εἰ ϗ πολλὰ ἕτερα περιέχει, βίδλον γνέσεως οὐρανοῦ τε ϗ γῆς ὠνόμασεν, ἡμῖν καταλιμπάνουσα λοιπὸν σκοπεῖν τῆς τούτων μνήμης ἀναλογίζεσθαι, ὅτι πάντα ἀνάγκη ἐν ταύτῃ τῇ βίδλῳ περιέχεσθαι τὰ ὁρώμενα τά τε ἐν τῷ οὐρανῷ τά τε ἐν τῇ γῇ. ἡ ἡμέρα, φησὶν, ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν ϗ τ' γῆν, ϗ πᾶν χλωρὸν ἀγροῦ προ τοῦ γνέσθ ὅπι

ὁπὶ τῆς γῆς, ⁊ πάντα χόρτον ἀγροῦ πρὸ τοῦ ἀνατεῖλαι. ὁ γὰρ ἔβρεξεν ὁ θεὸς ὅπι τῷ γλῶ, ⁊ ἀν. θρωπος οὐκ ἦν ἐργάζεσθαι τὴν γῆν· πηγὴ δὲ ἀνέβαινεν ἐκ τῆς γῆς, καὶ ἐπότιζε πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. πολλὰ ὁ ἐγκεκρυμμένος ἦν παρὰ θεῷ τοῖς βεβιωκόσι τούτοις ῥήμασι. δεῖ δὲ προσέχειν μὴ πολλῆς τῆς σιωπῆσεως ὑπὸ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος ὁδηγουμένοις ἡμᾶς ἀναστοχάσασθαι τὰ εἰρημένα, ⁊ χρησιμους ὑμᾶς λαβεῖν τοῦ πλούτου τούτου τοῦ πνευματικοῦ. ὁ γὰρ πνεῦμα ὁ ἅγιον τὰ μέλλοντα προγινώσκων, ἵνα μηδενὶ τῶν μὴ ὄντα ἐξῇ φιλονεικεῖν καὶ ἀπ' ἐναντίας τῇ θείᾳ γραφῇ τὰ ἀπὸ τῶν οἰκείων λογισμῶν ἐπεισφέρειν τοῖς τῆς ἐκκλησίας δόγμασι, καὶ νεῦ πάλιν μὴ τὸ διδάξαι τῶν δημιουργηθέντων τὴν τάξιν, ⁊ τί μὲν πρότερον πρᾴξαι, τί δὲ δεύτερον, καὶ ὅτι τὰ ἀπὸ τῆς γῆς ἀπέρματα τῷ λόγῳ καὶ τῷ προστάγματι τοῦ ὑπηρετουμένη τοῦ δεσπότου ἐξέβλαστεν ἡ γῆ, ⁊ πρὸς ὰς ὠδῖνας διηγέρθη, ὅτε τοῦ ἡλίου πρὸς συνέργειαν δεηθεῖσα (πῶς γὰρ τοῦ μηδέπω δημιουργηθέντος;) ὅτε τῆς τῶν ὑετῶν ἐπομβείας, ὅτε τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐργασίας (οὐδὲ γὰρ οὗτος ἦν πρόσφορος εἰς τὸ μέσον) ἀλλὰ τοῦτο πάλιν κατὰ μέρος πάντων μνημονεύει, ἵνα τῶν ἀναγκαίων ἐπιχειρούντων ὑπισχνεῖσθαι τὴν ἀκόλαστον γλῶτταν. τί γὰρ φησιν; ἡ ἡμέρα ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν ⁊ τὴν γῆν, καὶ πᾶν χλωρὸν ἀγροῦ πρὸ τοῦ βλαστῆσαι· ὁ γὰρ ἔβρεξεν ὁ θεὸς ὅπι τῆς γῆς, καὶ πάντα χόρτον ἀγροῦ πρὸ τοῦ ἀνατεῖλαι. ὁ γὰρ ἔβρεξεν ὁ θεὸς ὅπι τῷ γλῶ, καὶ ἄν. θρωπος οὐκ ἦν ἐργάζεσθαι τὴν γῆν· πηγὴ δὲ ἀνέβαινεν ἐκ τῆς γῆς, ⁊ ἐπότιζε πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. τοῦτο βούλεται εἰπεῖν, ὅτι τῷ λόγῳ αὐτοῦ καὶ τῷ προστάγματι τὰ πρότερον μὴ ὄντα εἰς τὸ εἶναι ὑπέστη, καὶ ἄνθρωπος οὐκ ἦν, τοῦτο ἀναθὲν ἐδείκνυτο, ὁ χόρτος ὁ ἐκ τῆς γῆς ἀναδιδόμενος. χόρτον δὲ ὅταν εἴπῃ, τὰ σπέρματα ἄπαντα λέγει. καὶ πρὸς τῶν ὑετῶν διδάσκουσα ἡμᾶς πάλιν ἡ θεία γραφή, ἐπήγαγεν· ὁ γὰρ ἔβρεξεν ὁ θεὸς ὅπι τῷ γλῶ· τοῦτ' ἔστιν οὐδέπω οὐδὲ ὑετοὶ ἄνωθεν κατέφερον. καὶ μὴν τοῦτο λοιπὸν δείκνυσιν ἡμῖν, ὅτι οὐδὲ τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐργασίας ἐδεήθη (ἄνθρωπος γάρ, φησιν, οὐκ ἦν ἐργάζεσθαι τὴν γῆν) μονογενῶς βοῶσα καὶ λέγουσα τοῖς μὴ τοῦτο ἅπασιν, ὅτι τοῦτο ἀκηκόοντες, μάθετε πῶς ἐξ ἀρχῆς ἄπορα παρήχθη τὰ ἀπὸ τῆς γῆς ἀναδιδόμενα, καὶ μὴ τῇ ὀλιγωρίᾳ τῶν τοῦ θεοῦ βουλευμάτων τοῦτο ζητεῖτε, μηδὲ ἐκείνοις τὰς ὠδῖνας τούτοις ὑπογράφετε· ἀλλὰ τῷ λόγῳ καὶ τῷ ὑπερτάγματι τῷ ἐξ ἀρχῆς πρὸς αὐτοῦ τοῦτο τὸ δημιουργήσαντος αὐτοῦ θαυμάζω. τοῦτο δὲ ἄπορα ἦν, ἵνα μάθωμεν ὅτι οὐκ ἐδεήθη τῆς τῶν ἄλλων στοιχείων συνεργείας πρὸς τοῦ τῶν οἰκείων σπερμάτων ἀνάδοσιν ἡ γῆ· ἀλλ' ἤρκεσθη τῷ ὑπερτάγματι τοῦ δημιουργοῦ. καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν ⁊ προσδόξον, ὅτι "ὕτως ὁ νεὼς τῷ οἰκείῳ λόγῳ πρὸς τοῦ τῶν τοσούτων σπερμάτων βλάστησιν αὐτοῦ διεγείρας, ⁊ τοῦ οἰκείαν δυνάμιν ὑποδειξάμενος ἐπαφῆκεν τὸν δι' ἀέρος λογισμόν, τοῦτον αὐτοῦ τοῦ βαρείαν ⁊ τοσοῦτον κόσμον ὑπὸ τῶν οἰκείων νοητῶν φέρουσαν ὑπὸ τῶν ὑδάτων ἐθεμελίωσε, καθὼς ὁ προφήτης φησίν, Ὁ θεμελιώσας τὴν γῆν ὑπὸ τῶν ὑδάτων. ποῖος λογισμὸς δι' ἀέρος ἐφικέσθαι τούτων δυνήσεται; ὅπου γὰρ ⓓ δι' ἀέρος οἰκίας οἰκοδομοῦμεν, ⁊ θεμελίους καταβαλεῖν βουλόμενοι, πρότερον σκάπτοντες, ⁊ εἰς τὸ βάθος κατιόντες, κἂν μικρὸν νοτίδα ἴδωσι, πάντα ποιοῦσιν ὥστε πᾶσαν αὐτὴν ἐξαντλῆσαι, ⁊ οὕτω τοὺς θεμελίους καταβαλεῖν· σκάπτει δὲ τοῦτο * ὁ τῶν ἁπάντων δημιουργὸς ἀπ' ἐναντίας τῇ δι' ἀέρος πίνῃ φύσει" ἄπορα δημιουργεῖ· ἵνα μάθῃς ⁊ ἐκ τούτων αὐτὴν τὴν ἀφάτου δυνάμιν· ⁊ ὅτι ἐπειδὰν βουληθῇ, ⁊ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα τὰ ἐναντία τῇ οἰκείᾳ ἐνεργείᾳ ὑποδείκνυται τῷ ὑπερτάγματι τοῦ δημιουργήσαντος ὑπηρετούμενα. ⁊ ἵνα τὰ φέρεσθαι ὑμῖν γλυκέα ὁ λεγόμενον, τέως ἐπ' αὐτοῦ τοῦ προκειμένου τὸν λόγον γυμνάσωμεν, καὶ

ἰσ. ὅπως

* ⁊

ἐκ. ἅπαν

Ψαλ. κγ. β.

τότε δὲ ἐφ' ἕτερον μεταβησώμεθα. τοῦτο γὰρ αὖθις ἀναιτίον ὅτι τῇ φύσει τῶν ὑδάτων, θ' οὕτω βαρὺ σῶμα φέρειν, καὶ τῇ γῇ πάλιν ἀναιτίον θ' ὅτι τοιούτῳ ἐμβρίθῳ τὴν ἕδραν ἔχειν. καὶ τί θαυμάζεις; καὶν γὰρ ἐφ' ἑκάστου τῶν γινομένων διερευνήσαι βουληθῇς, εὑρήσεις τοῦ δημιουργήσαντος ἄπειρον τὴν δύναμιν· καὶ ὅτι τῇ οἰκείᾳ βουλήσει ἑώμενα πάντα τὰ ὁρώμενα. τοῦτο γὰρ καὶ ὅτι τοῦ πυρὸς ὄντος ἰδεῖν γινόμενον. θ' γὰρ δαπανητικὸν ὅλων ἔχον ἐνέργειαν, καὶ πάντων ἐσθιητικόν, δὲ πᾶσαν ὕλην λίθων τε καὶ ξύλων καὶ σωμάτων καὶ σιδήρου μετ' εὐκολίας καταναλίσκον, ὅπῃ προστάξει ὁ δημιουργός, σωμάτων ἀπαλῶν καὶ φθαρτῶν οὐκ ἥψατο, ἀλλ' ἀβλαβεῖς τοῦ παιδὸς διεφύλαξεν ἐν μέσῃ τῇ καμίνῳ. δὲ μὴ θαυμάσῃς εἰ τῶν σωμάτων αὐτῶν οὐκ ἥψατο, ἀλλ' ὑπεξίαν τοσαύτην ἐπεδείξατο θ' ἄλλην στοιχεῖον, ὅσην οὐδὲ ὄψιν εἰπεῖν. οὐδὲ γὰρ πῆς θεῖν ἐλυμήνατο. ἀλλ' ἐκύκλῳ μὲν αὐτοῦ καὶ εἶχεν ἔνδον· καθάπερ ἡ ὑπαχολὴ πληροῦσα τὸ τοῦ πυρὸς ὑγρόν, καὶ δεσπότου ὑπιτάγματι ὑπηρετουμένη, ἀχειρώτους καὶ ἀβλαβεῖς διεφύλαξε τοῦ θαυμασοὺς ἐκείνους παῖδας, καὶ ὥσπερ ἐν λειμῶνι καὶ τρυφερείσῳ βαδίζοντες, μὴ τοσαύτης ἀδείας ὑπὸ τῆς καμίνου δίηγεν. δὲ ἵνα μὴ νομίσῃ τις, ὅτι οὐκ ἰδίᾳ ἐνέργεια πυρὸς θ' ὁρώμενον, ἀλλὰ τοῦτο ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης τὸ τῶν ἐνέργειαν αὐτοῦ ἐπέδησεν· ἀλλ' ἀφεὶς μένειν τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ τὴν καυστικήν, τοῦ ἰδίους θεράποντας ἀνωτέρους τῆς τοῦ τότε βλάβης εἰργάζετο. ἀλλ' ἵνα μάθῃσι καὶ οἱ ἐμβάλλοντες, ὅσῃ τῶν ὅλων θεοῦ ἡ δύναμις, ἐπ' ἐκείνων μὲν τὴν οἰκείαν ἐνέργειαν ὑπεδείκνυτο θ' πῦρ· καὶ θ' αὖθις ἐκείνους μὲν περιέστελλεν ἔνδον, τοὺς ἔξω ἐξωθεῖ κατέφλεγε καὶ ἀνήλισκεν. εἰδὲς πῶς, ὅταν ὁ δεσπότης βούληται, ἔκαστον τῶν στοιχείων πρὸς τὴν ἐναντίαν μεθίησιν οὐσίαν; δημιουργὸς γὰρ ὅτι καὶ δεσπότης, καὶ πρὸς θ' οἰκεῖον θέλημα ἅπαντα οἰκονομεῖ. βούλεσθε δὲ ὅτι τῶν ὑδάτων πάλιν ἰδεῖν θ' αὐτὸ τοῦτο γινόμενον; καθάπερ γὰρ ἐνταῦθα θ' πῦρ τῶν μὲν ἔνδον ὄντων ἀπέσχετο, καὶ ἐπελάθετο τῆς οἰκείας ἐνεργείας, ὅτι ἦ τῶν ἔξω τυγχανόντων καὶ ἑαυτοῦ ἐπλήσθη· οὕτω καὶ τὰ ὕδατα ὀφόμεθα τοῦ μὲν στοργοῖς ἐργαζόμενα, ἑτέρους ἦ στοχωσιῶντα, ὥστε ἀβλαβῶς αὐτοῦ διελθεῖν. ἀναμνήσθητέ μοι νεῦ τῶν Φαραὼ, καὶ τῶν Αἰγυπτίων, δὲ τοῦ δήμου τῶν Ἑβραίων, πῶς ἐκεῖνοι μὲν, ἀλλ' θ' προσταγμα τοῦ δεσπότου τοῦ μεγάλου Μωϋσέως προηγουμένου, καθάπερ ὅτι ξηρᾶς, οὕτω διέβαινον ἀλλὰ τῆς θαλάττης τῆς ἐρυθρᾶς· ἡ Αἰγύπτιοι μὲν τῶν Φαραὼ τὴν αὐτὴν αὐτοῖς ὁδὸν διελθεῖν βουληθέντες, στοβρύχιοι γινόμενοι κατεπονεῖζοντο. οὕτως οἶδε καὶ τὰ στοιχεῖα αἰδεῖσθαι τοῦ τοῦ δεσπότου θεράποντας, καὶ τὴν οἰκείαν ὁρμὴν εἴσω κατέχειν. ἀκούσωμεν ὅσοι θυμώδεις, ὅσοι ὀργίλοι, ὅσοι ὑπὸ τῶν ἄλλων παθῶν ἀλλὰ ῥᾳθυμίαν ἀναλισκόμενοι ἑαυτοῖς προδίδομεν σωτηρίαν, καὶ μιμησώμεθα τὰ ἀλόγων τούτων στοιχείων τὴν τοσαύτην ὑπαχοὴν ἡμεῖς οἱ λόγῳ τετιμημένοι. εἰ γὰρ τὸ πῦρ θ' οὕτω δαπανητικόν, θ' οὕτω σφοδρόν, σωμάτων φθαρτῶν καὶ οὕτως ἀπαλῶν ἀπέσχετο· ποίας ἂν τύχοι συγγνώμης ἀνθρωπος μὴ βουλόμενος ἑαυτὸν χαλινῶσαι θυμὸν ἀλλὰ θ' ὑπίταγμα τοῦ δεσπότου, καὶ τὴν ὀργὴν τὴν πρὸς πλησίον ἐκβαλεῖν; καὶ θ' δὴ μεῖζον, ὅτι θ' μὲν πῦρ τοιοῦτον ἔχον τὴν οὐσίαν, θ' καίειν λέγω, τὴν οἰκείαν ἐνέργειαν οὐκ ἐπεδείξατο· ὁ δὲ ἄνθρωπος, θ' ἥμερον ζῶον, θ' λογικὸν, θ' ὑπιεικὲς, καὶ ἀναντία τῇ οἰκείᾳ φύσει ἀλλοτριάπεται, καὶ ἀλλὰ ῥᾳθυμίαν εἰς τὴν τῶν θηρίων ὠμότητα ἑαυτὸν ὀξάγει. ἀλλὰ τοῦτο καὶ ἡ θεία γραφὴ πρὸς τὰ πάθη τὰ ἀνόχλητα ὕτω καὶ τῶν ἀλόγων προσηγορίας, πολλαχοῦ δὲ καὶ τῶν θηρίων, τοῖς λόγῳ τετιμημένοις ὑπέτηκε· ποτὲ μὲν, κύνας καλοῦσα ἀλλὰ θ' ἀναίσχυντον καὶ ἰταμὸν, Κύνες γὰρ, φησὶν, ἀνεοὶ ὐ δυνάμενοι ὑλακτεῖν· ποτὲ δὲ ἵππους ἀλλὰ θ' λάγνον, Ἵπποι γὰρ θηλυμανεῖς

Εξ. ιδ. χ. ὅπως χ. ἐλθεῖν ἴσ. ἀλισκόμενοι Ησ. κθ. ι. Ιερ. ε. η.

ἠλυμανεῖς ἐγένοντο, ἕκαστος ὅτι τὸ γνῶναι τὰ πλησίον χρεμετίζοντες· ποτὲ δὲ ὄνοις ἀφ' ὑπερβολῆς ὁμοιοῦται καὶ τοῖς αἰνίγμασιν ἐβλήθη γάρ, φησι, τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς· ποτὲ δὲ λέουσιν καὶ πάρδαλεις ἀφ' ὑπερβολῆς τὸ ἁρπακτικὸν καὶ πλεονεκτικόν· ποτὲ δὲ ἀσπίσιν ἀφ' ὑπερβολῆς τὸ δολερόν, ἰὸς γάρ, φησιν, ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν· ποτὲ δὲ ὄφεσι καὶ ἔχεσι, ἀφ' ὑπερβολῆς τὸ ὀξύ· καθὼς καὶ ὁ μακάριος Ἰωάννης βοᾷ λέγων· Ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; καὶ ἕτερα δὲ καταλληλα τοῖς πάθεσιν ὀνόματα ἐπάγει, ἵνα καὶ ἅπαξ ἀκούσαντες ὀφθῶσι ποτε πρὸς τὸ οἰκεῖον εὐγένειαν ἐπανέλθωσι, καὶ ἀπείσονες πρὸς τὸ ὁμογλυές, καὶ τοῦ τοῦ θεοῦ νόμου πρεπιμοτέρους ἡγήσωνται τῶν οἰκείων παθῶν, οἷς ἀφ' ἁρμοζομένοις ἑαυτοὺς ἐκδεδώκασιν. ἀλλ' οὐκ οἶσθ' ὅπως ὑπὸ τῆς τοῦ λόγου ῥύμης εἰς ταῦτα ἐξέβημεν. φέρε δὴ λοιπὸν ἐπανέλθωμεν ὅπου τὸ προκείμενον, καὶ ἴδωμεν τί καὶ ἕτερον σήμερον ἡμᾶς διδάξαι βούλεται ὁ μακάριος οὗτος προφήτης. Εἶπών γάρ, αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως ἀνθρώπου τε καὶ γῆς, προῆκεν διηγεῖται * πάλιν ἀκριβέστερον τὴν τοῦ ἀνθρώπου δημιουργίαν. καὶ ὅπως ἀνωτέρω συντόμως εἶπε, καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς ὁ ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, νῦν φησι,

7 Καὶ ἔπλασεν ὁ θεὸς ὁ ἄνθρωπον, χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν.

Μέγα τὸ εἰρημένον, καὶ πολλῆς ἐκπλήξεως γέμον, καὶ ὑπερφυᾶ ἀγαθοεργίαν ἀνθρώπινον. καὶ ἔπλασε, φησιν, ὁ θεὸς ὁ ἄνθρωπον, χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς. ὥσπερ ὅτι τῶν κτισμάτων τῶν ὁρωμένων ἀπρόσιτον ἔλεγον, ὅτι ἀπ' ἐνδείας τὴν φύσιν τὴν ἀνθρωπίνην ἄπρόσιτα ἀγαθὰ ἀγαπᾶσθαι δεῖ τὸν ὅλων δημιουργόν, ἵνα καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ δειχθῇ δυνάμις· οὕτω καὶ ὅτι τῆς τοῦ ἀνθρώπου διαπλάσεως φρόντισεν ἡμῶν γενόμενος. ὃ γὰρ τῷ μὲν ὅτι τῶν ὑδάτων ἐφρόντισεν, ὅσα ἀνθρώπου καὶ λογισμὸς ἀνθρώπινος ἀνθρώπου πίστεως, καὶ τοῖς οὖσιν ἅπασι, ἐπειδὴ βουληθῇ, καθάπερ ἀπεδείξαμεν, ἐνεργείᾳ προσκυνεῖ ἀγαθοπρεπῶς· τὸν αὐτὸν δὴ τοῦτον καὶ ὅτι τῆς πλάσεως τοῦ ἀνθρώπου νῦν ἡμῖν ἐμφαίνει γενόμενος ἡ θεία γραφή. ἔπλασεν * ὁ θεὸς ὁ ἄνθρωπον, χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς λαβών. τί λέγεις; χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον; ναί, φησι, καὶ οὐχ ἁπλῶς εἶπε μόνον, ἀλλὰ χοῦν· ὡς ἂν εἴποι τις, αὐτῆς τῆς γῆς τὸ λεπτότερον καὶ ἀλυπότερον. μέγα τοι καὶ τὸ ἀγαθὸν εἶναι δοκεῖ τὸ εἰρημένον; ἀλλ' ἐὰν συνοήσῃς τίς ὁ δημιουργός, οὐκέτι ἀπιστήσεις τοῖς γινομένοις, ἀλλὰ θαυμάσεις καὶ προσκυνήσεις τοῦ δημιουργοῦντος τὸν δυνάμιν. ἐὰν δὲ μέλλῃς πρὸς τὸν ἀνθρώπινον τῶν σῶν λογισμῶν ταῦτα περιεργάζεσθαι, εἰκὸς γε καὶ ἐκεῖνό σε εἰς ἔννοιαν λαβεῖν, ὅτι ἀπὸ [τῆς] γῆς σῶμα οὐκ ἂν ἐγένετό ποτε, ἀλλ' ἢ πλίνθος ἢ ὄστρακον· σῶμα δὲ τοιοῦτον οὐκ ἂν ἐγένετο. ὁρᾷς ὅτι ἐὰν μὴ τὸν δυνάμιν εἰς ἔννοιαν λάβωμεν τοῦ δημιουργοῦντος, καὶ τὸν οἰκείους λογισμοὺς τοὺς πολλοῦ τὸ ἀνθρώπινον πρὸς ἀνθρώπινον καταβυσσόμεθα, οὐ δυνάμεθα τῶν εἰρημένων τὸ ὕψος δέξασθαι; τῷ μὲν τῆς πίστεως ὀφθαλμῷ δεῖται τὰ λεγόμενα, καὶ ταῦτα, μὴ πολλῆς τῆς συγκαταβάσεως καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν ἀνθρώπινον τὸν ἡμέτερον οὕτω ῥηθέντα. καὶ αὐτὸ γάρ τὸ εἰπεῖν, ἔπλασεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐνεφύσησεν, ἀνάξιον θεοῦ· ἀλλὰ δι' ἡμᾶς, καὶ τὸ ἀνθρώπινον τὸ ἡμέτερον, οὕτω ταῦτα διηγεῖται ἡ θεία γραφὴ ἡμῖν συγκαταβαίνουσα, ἵνα ταύτης ἀξιωθέντες τῆς συγκαταβάσεως, ἀνελθεῖν πρὸς τὸ ὕψος ἐκεῖνο ἰσχύσωμεν. καὶ ἔπλασε, φησιν, ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς. τέως δὲ μικρὸν ἡμῖν ἐντεῦθεν πίστεται, ἐὰν νήφειν βουλώμεθα, ταπεινοφροσύνης διδασκαλία. ὅταν γὰρ ἐννοήσωμεν

νοήσωμεν πόθεν ἔλαβε τὴν ἀρχὴν τῆς συστάσεως ἡ φύσις ἡ ἡμετέρα, καὶ μυριάκις τὰς ὀφρῦς ἀναστάσωμεν, καὶ ταπεινούμεθα, ταπεινούμεθα, τὴν οὐσίαν ἑαυτῶν ἀναλογιζόμενοι μετριάζειν παιδευόμεθα. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὁ θεὸς κηδόμενος ἡμῶν τῆς σωτηρίας, οὕτως ὠδήγησε τὸν προφήτην τὴν γλῶτταν ἡμῶν εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν. ἐπειδὴ γὰρ εἶπε προσλαβοῦσα ἡ θεία γραφή, ὅτι ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ πᾶσι πρέπουσαν ἔδωκε τῶν ὁρωμένων· ἵνα μὴ ἀγνοῶν τῆς οἰκείας οὐσίας τὴν σύστασιν μεγάλα φαντασθῇ, καὶ ὑπερβῇ τοὺς οἰκείους ὅρους, διὰ τοῦτο ἐπιφωνήσασα διδάσκει τὸν ὄγκον τῆς συστάσεως καὶ τῆς γλυπτικῆς τὴν ἀρχήν, ὅτι ὅθεν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος πλασθεὶς [καὶ πῶς πλασθεὶς]. Εἰ γὰρ καὶ μὴ ταύτην τὴν διδασκαλίαν, καὶ μὴ ὃ γνῶναι οἷόν ἐστι τῆς γῆς ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς συστάσεως, ἐξ ἧς τὰ σπέρματα, ἐξ ἧς τὰ ἄλογα ζῶα (" Εἰ καὶ ἡ διάπλασις, ὅτι τῆς ψυχῆς κεφ. ἢ ἡ οὐσία ἡ ἀσώματος πολλῷ αὐτοῦ τὴν εὐγένειαν δείκνυσι τὴν τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίαν κεχάρισται· διὰ γὰρ ταύτην, καὶ ὃ λογικὸς εἶναι, καὶ τὴν τῶν πάντων ἀρχὴν ἐδέξατο) Εἰ τοίνυν καὶ ταῦτα μαθὼν, διὰ τὴν τοῦδε τοῦ ὄφεως ἀπάτην, ἰσοθείαν ἐφαντάσθη ὁ σὺν γῆς πλασθείς, εἰ τῇ πρώτῃ διηγήσει ἠρκέσθη ὁ μακάριος ἐκεῖνος προφήτης, καὶ μὴ ἐπαναλαβὼν πάντα μετ' ἀκριβείας ἡμᾶς ἐδίδαξε· ποῦ σὺν ἂν μανίας ἐξωκείλαμεν; ὥστε μέγιστον ἡμῖν ὄντως εἰς διδασκαλίαν φιλοσοφίας τὸ μαθεῖν πόθεν ἐξ ἀρχῆς τὴν σύστασιν τῆς οὐσίας ἐλάβομεν. καὶ ἔπλασε, φησὶν, ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς. ἐπειδὴ αἱ ἀνθρώποις διελέγετο ὑ δυναμένοις ἑτέρως ἀκοῦσαι, * ὡς ἀκοῦσαι ἡμᾶς δυνατὸν ἦν, οὕτω τῇ παχύτητι τῶν λόγων κέχρηται. καὶ ἵνα διδάξῃ ἡμᾶς, ὅτι τοῦτον τὸν ἐκ τῆς γῆς πλασθέντα ἡ φιλανθρωπία τοῦ δεσπότου ἐβουλήθη καὶ ψυχῆς οὐσίαν ἔχειν λογικὴν, δι' ἧς τὸ ζῶον τοῦτο ἄρτιον καὶ τέλειον ἀπεδείκνυτο, καὶ ἐνεφύσησε, φησὶν, εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς. ζωτικὴν, φησὶν, ἐνέργειαν, τὸ ἐμφύσημα ἐκαλέσατο τὸ ἐκ γῆς πλασθέντι, καὶ τοῦτο ἐβούλετο σύστασις " τῆς οὐσίας τῆς ψυχῆς. ἐπήγαγε γοῦν, καὶ ἐβούλετο κεφ. τῆς οὐσ. ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν. ἐκεῖνος ὁ πλασθεὶς, ὁ ἀπὸ τοῦ χοὸς δοξάσθεὶς τὸ ἐμφύσημα, τὴν πνοὴν τῆς ζωῆς, ἐβούλετο, φησὶν, εἰς ψυχὴν ζῶσαν. τί ὄντων εἰς ψυχὴν ζῶσαν; ἐνεργούσαν, ἔχουσαν ὑπηρετούμενα τὰ μέλη τοῦ σώματος ταῖς αὐτῆς ἐνεργείαις, καὶ τοῦ βουλήματι αὐτῆς ἑπόμενα. ἀλλ' ἐκ τούτου ὅπως ἡμεῖς αἰτεσχόμεθα τὴν τάξιν, καὶ τοσαύτη γέγονεν ἡ τῆς κακίας ὑπόθεσις, ὡς τοῦτον ἀναγκάζειν τοῖς τοῦ χοὸς βουλήμασιν ἐξακολουθεῖν· καὶ τὴν ἐν τάξει δεσποίνης ὀφείλουσαν προκαθῆσθαι καὶ ὑποπατεῖν καταβιβάσαντες ἀπὸ τοῦ θρόνου, ὑπακούειν ταῖς τοῦ χοὸς ἡδοναῖς καταμανθάνομεν, ἀγνοοῦντες αὐτῆς τὴν εὐγένειαν, καὶ ὅσον τοῦτης ἡ προσέδρια τυγχάνει. ἐννόησον γὰρ μοι τὴν τάξιν τῆς διαπλάσεως, καὶ λογίζου πρὸ τοῦ ἐμφυσήματος τὸ δεσπότου, ὅτε αὐτῷ γέγονεν εἰς πνοὴν ζῶσαν (καὶ ἐβούλετο εἰς " πνοὴν ζῶσαν) τί ἦν ὁ πλασθείς; κεφ. ψυχὴν " ἁπλῶς εἰκὼν ἄψυχος καὶ ἀνενέργητος καὶ εἰς οὐδὲν χρήσιμος, ὥστε τὸ πᾶν, καὶ τὸ εἰς τοσαύτην αὐτὸν τιμὴν ἀγαγὸν, ἐκεῖνό ὄντως τὸ πρὸς τοῦ θεοῦ γεγονὸς εἰς αὐτὸν ἐμφύσημα. καὶ ἵνα τοῦτο μὴ ἐκ τῶν τότε γεγραμμένων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν νῦν καθ' ἑκάστην ἡμέραν συμβαινόντων κατίδοις, ἐννόει μοι μετὰ τὴν τῆς ψυχῆς ἔξοδον τὸ σῶμα τοῦτο, πῶς ἀνδρὸς καὶ ἀτρεπτὸς φαίνεται). καὶ τί λέγω ἀνδρὸς καὶ ἀτρεπτός; πῶς φθαρτὸν, δυσωδίας ἐμπεπλησμένον, πάσης ἀμορφίας πεπληρωμένον τὸ πρὸς τοῦτο, ὡσίκα τὴν ψυχὴν εἶχεν ὡσιοχοῦσαν, φαιδρὸν, χαρίεν, πολλῆς τοῦ εὐμορφίας ἐμπεπλησμένον, πολλῆς τοῦ σωφέσεως πεπληρωμένον, πολλὴν ὑπόνοιαν ἔχον πρὸς τὸ τῶν ἀγαθῶν προσδοκίας τοῦ ἐνέργειαν.

Ταῦτα

ΗΘΙΚΟΝ

Ταῦτα δὴ πρὸς ἐννοιῶντες, ⸌ λογιζόμθοι τὴν θὐγένειαν τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, μηδεν᾽ ἀὐάξιον αὐτῆς ὄφρα ποιῆσθαι, μηδὲ καταῤῥυπαίνωμθν αὐτὴν, ταῖς ἀτόποις πράξεσι καθέλκοντες αὐτὴν εἰς τὴν τῆς φθορᾶς ⸍ πάλιν, ⸌ πρὸς τὴν ὄντως θὐγλωττίαν ϗ θεοπρεπείας ὄντως ἀσυμπαθεῖς γινόμθοι ϗ ἀγνώμονες. ὄφρα γὰρ τὴν ταύτης θύσιν ἡμεῖς οἱ σώματι συμπεπλεγμθοι, ἐὰν βληθῶμθν, δωσησόμθα τῆς πρὸς τὸν θεὸν ῥοπῆς ἡμῖν συνεφαπτομθης, ταῖς ἀσωμάτοις ἀμιλλᾶσθαι δυνάμεσι, ϗ ἐν τῇ γῇ βαδίζοντες, ὡς ἐν θεάτρῳ ὄφελόντες, ὅτω πολιτεύεσθαι, ϗ μηδὲν ἐκείνων ἔλαττον ἔχειν, ἀλλὰ τάχα κατά τι ϗ πλέον. ϗ πῶς, ἐρῶ λέγω. ὅταν γὰρ θύρεθῇ τις, μετὰ τὸ σῶμα φθαρτῷ συμπεπλέχθαι, τὰ αὐτὰ ταῖς ἄνω δυνάμεσι πολιτευόμθος, πῶς ὐ πλείονος ἀξιωθήσεται τῆς πρὸς τὸν θεὸν ῥοπῆς, ὅτι ϗ ταῖς ἀνάγκαις τοῦ σώματος ⸍ προσκείμθος, ἀκέραιον τῆς ψυχῆς τὴν θὐγένειαν διετήρησε; ϗ τίς δὴ δυνηθείη, φησί, τοιοῦτος θύρεθῆναί ποτε; εἰκότως ἀδύνατον ἡμῖν τὸ πρᾶγμα νενόμισαι ὄφελε τὸ πολὺ τῆς ἀρετῆς ἀυχμόν. Εἰ δὲ βούλῃ μαθεῖν ὅτι οὐκ ἔστι τοῦτο τῶν ἀδυνάτων, ἐννόησόν μοι ὅτις ἀρχῆς μέχρι τοῦ παρόντος τοῦτο ἠρέσησαν τῷ θεῷ πάντες· τὸν μέγαν Ἡλίαν ἐκεῖνον Ἰωάν χ. πάντων τὸν μέγαν Ἰωάννην τὸν τοῦ Ζαχαρίου υἱόν, τὸν τῆς ἐρήμου πολίτην. Παῦλον τὸν τοῦ οἰκουμθης διδάσκαλον, ϗ πάντα τὰ ἁγίων ἐν ὁρμαθόν, οἳ τῆς αὐτῆς ἡμῖν φύσεως ἐτύγχανον, τὰ αὐταῖς δυάγκαις ὑποκείμθοι· ϗ μηκέτι λοιπὸν ἀδύνατον εἶναι τὸ πρᾶγμα νόμιζε, μηδὲ ὀκνηρότερος γίνου πρὸς τὴν ἀρετὴν, θεασάμθος λαβὼν τὰς ἀφορμὰς πρὸς τὸ δεσπότην πρὸς τὸ μετ᾽ εὐκολίας αὐτὴν ἀσπάσασθαι. ἐσπασάσωμαι. ϗ γὰρ εἰδὼς ὁ φιλάνθρωπος ἡμῶν δεσπότης τὸ ἀσθενὲς ἡμῶν τῆς προαιρέσεως, ϗ τὸ εὐόλισθον, μεγάλα φάρμακα ἡμῖν κατέλιπε, τὴν ἐκ τῶν γραφῶν ἀνάγνωσιν· ἵνα ταῦτα ὑπιπτεύοντες ἑαυτοῖς σωφρόνως, ⸌ τὸν βίον διαλογιζόμθοι τῶν θαυμάτων ϗ μεγάλων ἐκείνων ἀνδρῶν, ἐπὶ ζῆλον ἀναγώμθα, * ϗ μὴ ἀμελήσωμθν τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ φύγωμθν τὴν κακίαν, ϗ πρᾶξαι ποιήσωμθν, ὥστε μὴ διάξιόν ἑαυτοὺς καταστῆσαι τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπιτυχεῖν, χάριτι ϗ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· μεθ᾽ οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν ϗ ἀεὶ, ϗ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. * πολιτείας διαφερούσης,

Λογ. ιγ. ΚΑΙ ΕΦΥΤΕΥΣΕΝ * Ο ΘΕΟΣ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΝ ἐν ἐδὲμ ϗ ἀνατολάς· ⸌ ἔθετο ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασεν. * κίσεως

ΠΡῶν ὑμῶν τὸν πόθον τὸν ἀχόρεστον, ⸌ τὸν πρὸς τὸν πολλὰ ποθοῦντα ἔρωτα, ⸌ σωτηριωδῶς τὴν ἀφάνειαν, ϗ πρὸς τὰς κεχηνυίας ϗ ἀνεπιπερωμένας πρὸς τὴν πνευματικὴν διδασκαλίαν, καὶ τοῦτο πολλὰ ἐμαυτῷ πονῶν σωφρόνως, σωφρόνως ⸌ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν τὴν πνευματικὴν ταύτην ⸌ θυσιαστηρίαν ὑμῖν παρατίθεμαι ἀσυδαΐζω, θαρρῶν ὅτι τῇ ὑπιτυμίᾳ ἐκκαιόμθοι μετὰ προθυμίας δέξεσθε τὰ λεγόμθα, ἐπεὶ ϗ ὅτι τῶν ἀγαθῶν ἐδεσμάτων τοῦτο συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν. ὅταν μὲν γὰρ διεγηγερμθν᾽ ἔχωσι τὴν ὄρεξιν οἱ δαιτυμόνες, κἂν πλουσία τις τυγχάνῃ ἡ τράπεζα, κἂν θυτελὴς ᾖ ὁ ἑστιάτωρ, μετὰ πολλῆς τῆς ἡδονῆς δαπανῶσι τὰ πρόκειμθα. ὅταν δὲ καταβεβλημθν᾽ ἔχωσι τὴν ὄρεξιν οἱ ἑστιώμθοι, κἂν πολυτελὴς τυγχάνῃ ἡ τράπεζα, κἂν πολλὰ ἔχῃ ϗ ἐκλεκτὰ ἐδέσματα, ὐδὲν ὄφελος, ὀκ ὄντων τῶν διαναμιώντων χρήσασθαι τοῖς προκειμένοις. ἐν τούτοις χ. τὴν προθυμίαν χ. θεὶ χ. συμβαίνειν. χ. καὶ

ὃ ἐπειδὴ δι' αὐτὸ τοῦ θεοῦ χάριν καὶ ἡ προθυμία ὑμῶν διεγηγερμένη τυγχάνῃ, καὶ ἡ τοσαύτη πνευματικὴ, μετὰ πολλοῦ τοῦ πόθου καὶ αὐτοὶ λέγομεν, εἰδότες ὅτι νηφούσης ἀκοαῖς τοιαῦτα διδάγματα. ἐπεὶ καὶ γεωπόνος, ἐπειδὰν βύρῃ λιπαρὰν καὶ βαθύγειον ἄρουραν, τὰ πρὸς ἑαυτὸν πάντα εἰς αὐτὴν ἐπιδείκνυται, καὶ τὰς αὔλακας διατέμνει, καὶ τὸ ἄροτρον ἑλκύσας, καὶ τὰς ἀκάνθας διαπατήσας, μετὰ δαψιλείας καταβάλλῃ τὰ σπέρματα, καὶ ταῖς χρησταῖς ἐλπίσιν ἥδη τρεφόμενος καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὴν βλάστην διαμένῃ τῶν καταβληθέντων, ὃν χαίρει τῆς γῆς προσέχων, καὶ πολλαπλασίονα τῶν σπερμάτων ἕτοιμος ὢν ἀποδέξασθαι τὸν μισθόν. καὶ τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ἡμεῖς ὁρῶντες ὑμᾶς ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας αὐξανομένην τὴν προθυμίαν, τὴν πολλὴν ἀκμάζουσαν, τὴν ἀπροσδόκητον ἐπίδοσιν λαμβάνουσαν, καὶ πρὸς ὑμᾶς χρηστὰς ἐχούσαν τὰς ἐλπίδας, καὶ αὐτοὶ πλείονι προθυμίᾳ καὶ ἀπουσῇ τὰ εἰς δυνάμιν ἡμετέραν εἰσφέρειν ἐπειγόμεθα εἰς οἰκοδομὴν τῆς ὑμετέρας ἀγάπης, εἰς δόξαν θεοῦ, εἰς καύχημα τῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας. φέρε οὖν, εἰ δοκεῖ, μικρὰ τῶν προλαβόντων εἰρημένων ἀναλαβόντες, ἀκολούθως τοῖς σήμερον διαγνωσθεῖσιν ἐπεξέλθωμεν. τί γὰρ ἡμῖν ἐστὶ τὸ προκείμενον, καὶ μέχρι πότε τὸν λόγον ἐκτεινόμεθα τὴν διδασκαλίαν, ἀναγκαῖον εἰπεῖν. Καὶ ἔπλασε, φησὶν, ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν. ὅπερ τότε ἔλεγον, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ, καὶ διὰ παντὸς λέγων οὐ παύσομαι· ὅτι πολλὴ καὶ ἄφατος ἡ φιλανθρωπία τοῦ κοινοῦ πάντων δεσπότου καὶ θεοῦ ὁ ἡμέτερος. καὶ πολλῇ συγκαταβάσει ἐχρήσατο διὰ τὴν σωτηρίαν τὴν ἡμετέραν, καὶ πολλῆς τιμῆς ἠξίωσε τοῦτο τὸ ζῶον, τὸν ἄνθρωπον λέγω, καὶ διὰ ῥημάτων καὶ διὰ πραγμάτων δείκνυσι, ὡς πάντων τῶν ὁρωμένων πλείονα τὴν περὶ αὐτὸν κηδεμονίαν ὑπιδείκνυται. Διὸ δὴ καὶ κωλύει καὶ σήμερον τὰ αὐτὰ διερευνᾶσθαι, ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης. καθάπερ γὰρ ἡ τῶν ὑμεναίων φύσις, ὅσῳ μᾶλλον ἀπὸ τῶν δακτύλων τῶν ἡμετέρων περιῤῥέφηται, πλείονα τὴν ὠδὴν πρόσεχει, τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ὑπὲρ τῶν γραφῶν ὅστις ἰδεῖν γινόμενον· ὅσῳ μᾶλλον τις ὑπὲρ αὐτῶν ὑπτέραν ἀπουδάζῃ, τοσούτῳ μᾶλλον κατοπτεύειν δύναται τὸν ἐγκεκρυμμένον θησαυρὸν, καὶ πολὺν καὶ ἄφατον τὸν πλοῦτον ἐνθένδε καρπούμενος. καὶ ἔπλασε, φησὶν, ὁ θεὸς ἄνθρωπον, χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς. σκέψει μοι τὴν διαφορὰν τῶν λόγων. ὑπὲρ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων ἀπόντων τὴν δημιουργηθέντων ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ μακάριος Μωϋσῆς τὸν τρόπον λέγων τῆς δημιουργίας, ὅτι εἶπεν ὁ θεὸς, γενηθήτω φῶς καὶ ἐγένετο φῶς, γενηθήτω στερέωμα, καὶ συναχθήτω τὸ ὕδωρ, φησὶ, καὶ γενηθήτωσαν φωστῆρες, καὶ βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου, καὶ ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν, καὶ ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ψυχὴν ζῶσαν. εἶδες πῶς λόγῳ τὰ πάντα ἐδημιουργήθη. ἀλλ' ἴδωμεν λοιπὸν ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου δημιουργίας τί φησι. καὶ ἔπλασε, φησὶν, ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον. ὁρᾷς πῶς διὰ τῶν ῥημάτων συγκαταβάσεως, ἧς διὰ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν ἐχρήσατο, ὁμοῦ καὶ ⟨W⟩ τρόπον τῆς δημιουργίας διδάσκει, καὶ τὸ σύνλαγμένον, καὶ μονογενές, ἵνα μὴ θεοπρεπῶς εἴπω, ταῖς χερσὶν αὐτοῦ διαπλαττόμενον ἀποδείκνυσι τοῦ θεοῦ· καθὼς ἕτερος προφήτης φησὶν, Αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν με, καὶ ἔπλασάν με. εἰ γὰρ προσέταξεν ἁπλῶς (εἰπέ μοι) ἐκ τῆς γῆς ἀναδοθῆναι ⟨W⟩ μὴ θεοπρεπῶς, οὐκ ἂν παρῆν τὸ προσταχθέν; ἀλλ' ἵνα διὰ τοῦ τρόπου τῆς δημιουργίας διδασκαλίαν ἡμῖν ἀναποδῆται διηνεκῆ, ὥστε μὴ πλέον τι τῆς φύσεως φαντάζεσθαι, διὰ τοῦτο οὕτω μετὰ ἀκριβείας ἅπαντα διηγεῖται καὶ φησιν, ἔπλασεν ὁ θεὸς ⟨W⟩ μὴ θεοπρεπῶς, χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς. ὅρα καὶ ἐν τούτῳ αὐτὴν τὴν τιμὴν.

χ. διαβάσεως

χ. δημιουργημάτων

Ioel. 1. 11.

τιμιώ. ὁ γὰρ ἁπλῶς γλῶ λαμβάνει, ἀλλὰ χοικῶ, ὃ λεπτότατον, ὡς ἂν εἴποι τις, τῆς γῆς, καὶ τὸν αὐτὸν Ⓦ χοῦν Ⓦ ἀπὸ τῆς γῆς ᾧ οἰκείῳ προσάγματι εἰς ζώματος φύσιν μετέπηση. ὥσπερ γὰρ αὐτῷ τιμὴν οὐσίαν τῆς γῆς οὐχ ὑφεστῶσαν παρήγαγεν, οὕτω καὶ νῦν, ὅτε ἐβούλήθη, Ⓦ χοῦν Ⓦ ἀπὸ τῆς γῆς εἰς σῶμα μετέπηση. ἐνταῦθα
5 δύναδοῦσαι καλοῦ τὸ προφητικὸν μαρτύριον Δαβὶδ εἰρηκότος· Τίς λαλήσει τὰς δυνα- Ψαλ. ρε. β.
στείας τοῦ κυρίου, ἀκουστὰς ποιήσει πάσας τὰς αἰνέσεις αὐτοῦ, ὅτι ἀπὸ χοὸς τοιοῦτον ζῶον ἀνέδειξε, καὶ εἰς τοσαύτην τιμὴν ἀνήγαγε, καὶ τοσαύτας ἐνεργείας εἰς αὐτὸν ἐξ ἀρχῆς καὶ οὐκ ἐπιδεικνύται, δεικνὺς ὅτι πρὸ πάντων τὴν οἰκείαν φιλανθρωπίαν καὶ ἀγαθότητα, φησίν, εἰς τὸ προσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ἄνθρωπος εἰς
10 ψυχὴν ζῶσαν. ἐνταῦθά τινες τῶν ἀγνωμόνων ἐξ οἰκείων λογισμῶν κινούμενοι, καὶ ὀλίγον θεοπρεπὲς ἐννοοῦντες, ὅτε τὴν συγκατάβασιν τῶν ῥημάτων λογιζόμενοι, λέγειν ἐπιχειροῦσιν, ὅτι οὐκ ἐκ τῆς τοῦ θεοῦ οὐσίας ἐστὶν ἡ ψυχή. ὦ τῆς μανίας· ὦ τῆς παραφοσύνης. πόσας ὁδοὺς ἀπωλείας ὁ διάβολος ἕτεμε τοῖς αὐτὸν θεραπεύειν βουλομένοις; καὶ
15 ἵνα μάθῃς, σκόπει πῶς ἀπ' ἐναντίας ἀλλήλοις ἔρχονται. Ⓐ μὲν γὰρ αὐτῶν φασιν ἐπιλαβόμενοι τῆς λέξεως τῆς λεγούσης, ὅτι ἐνεφύσησε, λέγουσιν ὅτι οὐκ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ θεοῦ τυγχάνουσιν αἱ ψυχαί· ἕτεροι πάλιν φασίν, ὅτι καὶ εἰς τὴν τῶν ἀπιστοτάτων ἀλόγων οὐσίαν μεδίσανται αὐτάς. τί ταύτης τῆς ἀνοίας χεῖρον γένοιτ' ἄν; ὅπου γὰρ ἐσκοτίσθη ὁ λογισμὸς αὐτῶν, καὶ Ⓦ ἀληθῆ τῆς γραφῆς νοῦν ἠγνόησαν, καθάπερ πηρωθέντες τὸ ὄμμα τῆς διανοίας, ἀπ' ἐναντίας ἀλλήλοις καὶ χρημάτων φέρονται, Ⓐ μὲν οὖν
χ. αὖλιον 20 τὴν ἀξίαν αὐτοῦ δυάγοντες, Ⓐ δὲ τὴν ἀξίαν καταγοντες. εἰ γὰρ μέλλοι μὲν διὰ τὸ λέγειν τὴν γραφήν, ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ σῶμα προσπεπλάσθαι τῷ θεῷ, ἀνάγκη καὶ χεῖρας αὐτῷ προσάπτειν, ὅπου εἶπεν, ἔπλασε Ⓦ δὲ θεὸν ἄνθρωπον. ἀλλ' ἵνα μὴ, βουλόμενοι τὴν ἐκείνων πληροφορίαν εἰς μέσον προσπλάσαι, ἀναγκαζώμεθα καὶ αὐτοὶ τὰ μὴ πρέποντα φθέγγεσθαι, φέρε δὴ λοιπὸν τὴν μὲν ἀνοίαν αὐτῶν
25 καὶ τὴν πολλὴν φρενοβλάβειαν ἐκτεπώμεθα· καὶ ταχέως ληθησόμεθα ὑπὸ τῷ θείας γραφῆς ἑαυτὸν ἑρμηνευθούσης, μόνον ἐὰν ἡμεῖς μὴ τῇ παχύτητι τῶν ῥημάτων προσέχωμεν, ἀλλ' ἐκεῖνο ἐννοῶμεν, ὅτι αἰτία τῆς τῶν λέξεων παχύτητος ἡ ἀσθένεια τυγχάνει ἡμετέρα. οὐδὲ γὰρ ἰῷ ἑτέρῳ τὸν ἀνθρώπινον δέξασθαι τὰ λεγόμενα, μὴ τοσαύτης ἀπολαύσασαν τῆς συγκαταβάσεως. ἐννοοῦντες τοίνυν καὶ τὸ
30 ἑαυτῶν ἀσθενὲς, καὶ ὅτι πρὸς θεὸν ὄντι τὰ λεγόμενα, οὕτω δεχώμεθα τὰ εἰρημένα, ὡς εἰκὸς πρὸς θεὸν λέγεσθαι, μὴ εἰς σωμάτων σχηματισμὸν καὶ μορφῶν σωθησεσθαι τὸ θεῖον
χ. κατάγοντες χ. ἀποῶντες "καταγαγόντες, ἀλλὰ θεοπρεπῶς ἅπαντα" νοοῦντες. ἁπλοῦν γὰρ καὶ ἀσώματον καὶ ἀσχημάτιστον τὸ θείον. ἐπεὶ εἰ μέλλομεν ἐξ ἑαυτῶν ὁρμώμενοι, καὶ μορφῶν σωθησεσθαι τὸν θεὸν, καινοπρεπούς ἐσόμεθα εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀσέβειαν "ἐκπίπτοντες.
χ. ἀμιξάλλοντες
35 τες. ὅταν οὖν ἀκούσῃς τῆς γραφῆς λεγούσης, ἔπλασεν ὁ θεὸς Ⓦ δὲ θεὸν ἄνθρωπον, τὴν αὐτὴν νόει δυνάμιν τῷ γενησομένῳ. καὶ πάλιν ὅταν ἀκούσῃς ὅτι ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, τοῦτο πάλιν λογίζου, ὅτι ἔδοξεν αὐτῷ, καθάπερ τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις πτερώσαμεν, οὕτω καὶ τὸ σῶμα τοῦτο τὸ ἀπὸ τῆς γῆς ψυχὴν ἔχειν λογικὴν τὴν τοῖς μέλεσι τοῦ σώματος χορηγοῦσαν δυναμένην. δημιουργηθὲν γὰρ τυγχάνει τὸ
40 σῶμα καὶ τὸ πρόσταγμα τοῦ δεσπότου, καθάπερ ὄργανον ἔκειτο δεόμενον τοῦ κινοῦντος αὐτό· μᾶλλον δὲ καθάπερ λύρα χρῄζουσά τινος τοῦ δυναμένου διὰ τῆς οἰκείας τέχνης καὶ σοφίας, ὥσπερ διά τινων δονάκων τινῶν, διὰ τῶν μελῶν τὸ ἐν ἑαυτῇ τὴν προσπήξασαν
χ. προσάγειν μελῳδίαν "δυναμένην τῷ δεσπότῃ. ἐνεφύσησε, φησὶν, εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν

πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν. τί ἐστιν ἐνεφύσησε πνοὴν ζωῆς; τὸ σῶμά, φησι, τοῦτο τὸ δημιουργηθὲν ἐβουλήθη καὶ προσέταξε ζωτικὴν ἔχειν δύναμιν, ἥτις ἐγένετο τῇ ζώῳ εἰς ψυχὴν ζῶσαν, τουτέστιν ἐνεργοῦσαν, καὶ τὴν ἑαυτῆς τέχνην ἀφ' ἧς τῶν μελῶν κινήσεως ὀφείλουσα δωρεὰν δίδωσιν. καὶ σκόπει καὶ ἐν αὐτῷ τούτῳ τὴν διαφορὰν τοῦ θανατοῦ τούτου ζώου τοῦ λογικοῦ, καὶ τῆς τῶν ἀλόγων [ζώων] δημιουργίας. ἐπ' ἐκείνων μὲν γὰρ φησιν, ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν, καὶ ὁμοῦ ἐνεδίδοτο ἐκ τῶν ὑδάτων ζῶα ἔμψυχα· καὶ ὅτι τῆς γῆς πάλιν ὡσαύτως, ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ψυχὴν ζῶσαν· ὅτι δὲ τοῦ ἀνθρώπου οὐχ οὕτως. ἀλλὰ προτερον ἀπὸ τοῦ χοὸς τὸ σῶμα δημιουργεῖται, καὶ μετὰ ταῦτα ἡ ζωτικὴ δυνάμις αὐτῷ δίδοται, ὅπερ ἐστὶν ἡ τῆς ψυχῆς οὐσία. διὰ τοῦτο καὶ περὶ τῶν ἀλόγων ἔλεγε Μωϋσῆς, ὅτι τὸ αἷμα αὐτῶν ἡ ψυχὴ αὐτῶν ἐστιν· ὅτι δὲ τοῦ ἀνθρώπου, οὐσία τίς ἐστιν ἀσώματος καὶ ἀθάνατος, πολλῷ πρὸς τὸ σῶμα τῷ χαρακτῆρι, καὶ τοσαύτην, ὅσην εἰκὸς τὸ ἀσώματον τοῦ σώματος. ἀλλ' ἴσως εἴποι τις ἄν, καὶ τίνος ἕνεκεν, εἰ τιμιώτερον ἡ ψυχὴ τοῦ σώματος, τὸ ἔλαττον πρότερον δημιουργεῖται, καὶ τότε τὸ μεῖζον καὶ τελειότερον; οὐχ ὁρᾷς, ἀγαπητέ, ὅλη καὶ ὅτι τῆς κλίσεως τὸ αὐτὸ τοῦτο γέγονεν; ὥσπερ γὰρ ὁ οὐρανὸς καὶ γῆ, καὶ ἥλιος, καὶ σελήνη, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐδημιουργήθη, καὶ τὰ ζῶα τὰ ἄλογα, καὶ μετὰ ταῦτα ἄπαντα ὁ ἄνθρωπος ὁ τούτων ἁπάντων τῷ δεσπότῃ μέλλων εἰσχειρίζεσθαι· (W) αὐτὸν δὴ ἔσχατον καὶ ἐν αὐτῇ τῇ διαπλάσει τοῦ ἀνθρώπου πρότερον τὸ σῶμα πλάττεται, καὶ τότε ἡ ψυχὴ ἡ ἀμείνονος. οὐ γὰρ ἔσχατον τὰ ἄλογα, τὰ πρὸς ὑπηρεσίαν μέλλοντα τῷ ἀνθρώπῳ εἶναι χρήσιμα, πρὸ τοῦ ἀνθρώπου δεδημιούργηται, ἵνα ἑτοίμην ἔχῃ τὴν ὑπηρεσίαν ὁ μέλλων τῆς τούτων χρείας ἀπολαύειν· οὕτω καὶ πρὸ τῆς ψυχῆς τὸ σῶμα δημιουργεῖται, ἵνα, ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἀπόρρητον αὐτοῦ σοφίαν ἡ ψυχὴ πλασθῇ, ἔχῃ τὰ οἰκεῖα ἐνεργείας ἐπιδείκνυσθαι διὰ τοῦ σώματος κινήσεως. δημιουργῆται.

8 Καὶ ἐφύτευσε, φησίν, ὁ θεὸς παράδεισον ἐν ἐδὲμ κατὰ ἀνατολάς, καὶ ἔθετο ἐκεῖ (W) ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασεν.

Ἐπειδὴ τὴν οἰκείαν φιλανθρωπίαν ἐπεδείξατο ὁ τῶν ὅλων δεσπότης, καὶ δι' ὃν πάντα τὰ ὁρώμενα ἐδημιούργησε παρήγαγεν εἰς μέσον, εὐθέως ἄρχεται τὰς εἰς αὐτὸν εὐεργεσίας καταπλέκεσθαι. καὶ ἐφύτευσεν ὁ θεός, φησί, παράδεισον ἐν ἐδὲμ κατὰ ἀνατολάς. σκόπει καὶ ἐνταῦθα, ἀγαπητέ, ὅτι ἐὰν μὴ διατρεπτῶς τὰ ῥήματα δεχώμεθα, εἰς βαθὺ χρημάτων ἀνάλυσιν κατενεχθησόμεθα. τί γὰρ ἂν εἰπεῖν ἔχοιεν καὶ ὅτι τούτου τοῦ ῥήματος (4) πάντα τὰ περὶ τοῦ θεοῦ λεγόμενα ἀνθρωπίνως σκιαμυδαίνειν τολμῶντες; καὶ ἐφύτευσεν ὁ θεός, φησί, παράδεισον. τί οὖν, εἰπέ μοι, σκαπάνης ἐδεήθη, ἢ γεωργίας, καὶ τῆς ἄλλης ἐπιμελείας, ἵνα καλλωπίσῃ (W) παράδεισον; μὴ γένοιτο. πάλιν γὰρ καὶ ἐνταῦθα τὸ ἐφύτευσεν οὕτω δεῖ νοεῖν, ὅτι προσέταξε παράδεισον ἐν τῇ γῇ γενέσθαι, ὥστε τὸν πλασθέντα ἄνθρωπον τούτῳ ἐνδιαιτᾶσθαι. ὅτι γὰρ διὰ τοῦτο (W) παράδεισον παρήγαγεν, ἀκούσωμεν αὐτῆς τῆς γραφῆς λεγούσης· καὶ ἐφύτευσεν ὁ θεὸς παράδεισον ἐν ἐδὲμ κατὰ ἀνατολάς, καὶ ἔθετο ἐκεῖ (W) ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε. διὰ τοῦτο καὶ ὃ οἶμαι τοῦ ῥήτορος ἐνέθηκεν ἐν τοῖς γεγραμμένοις ὁ μακάριος * Μωϋσῆς, ἵνα μὴ ἔχῃ τοῖς φλυαρεῖν μάτην βουλομένοις ἀπατᾶν τῶν ἀφελεστέρων τὰς ἀκοάς, καὶ λέγειν, μὴ εἰ ἐν τῇ γῇ τὸν παράδεισον, ἀλλ' ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ μυθολογίας τινὰς ἰδίας ἐπεισπολεῖν. εἰ γὰρ καὶ τοσαύτη χρησαμένης ἀκριβείᾳ τῆς θείας γραφῆς, ὅ προεπεσόντες τινες τῶν ὅτι θυγλωττίᾳ μεγαλοφρονούντων καὶ τῇ σοφίᾳ τῇ ἔξωθεν, ἀπ' ἐναντίας τοῖς γεγραμμένοις φθέγξασθαι καὶ εἰπεῖν, μὴ ὅτι τῆς γῆς εἰ τὸν παράδεισον, καὶ πολλὰ ἑτέρα

(W) ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασεν. 25

κ. δημιουργῆται.

κ. πῶπω

* ὅτος

ϲα τῶν ϵἰρημϐύων πρϵσχυσάντϵς μὴ, ὡς γέγϵσθαι, φϵρϵιν, ἀλλ' ἀπ' ϵὐαρτίας ἔρχϵσθαι, καὶ ζᾷ ὅτι τῆς γῆς ϵἰρημϐύα ϖᾶσ' τῷ ϵὐ ϑϵσνοῖς νομίζϵιν ϵἰρῆσθαι, ϵἰ μὴ τῇ ταπϵινότητι τούτων τῶν λόγων καὶ τῇ συγκαταϐάσϵι ὁ μακάριος Μωϋσῆς ἐζήτησϵ τοῦ" ἁγίου πνϐύματος τὴν γλῶτταν αὐτοῦ κινοῦντος, ποῦ οὐκ ἂν ὀζυκυλίσθησαν, καὶ τοί γϵ τῆς ἁγίας γϵαφῆς, ἐπϵιδὰν ϐούληταί τι τοιοῦτον ἡμᾶς διδάσκϵιν, ἑαυτὴν ἐρμηνϐύσης καὶ οὐκ ἀφίϵισης πλανᾶσθαι τὸν ἀκροατήν; ἀλλ' ὅτι ⓓ πολλοὶ ϐούλϵται ὁ καρπώσασθαί τι κέρδος ἐκ τῶν ϑϵίων γϵαφῶν, ἀλλὰ τέρψϵως ἕνϵκϵν ζητοῦσι τοῖς πὰ παιγνιώδϵσι λέγουσι, μᾶλ' τοῦτο ϐούλονται, ἀλλὰ τοῖς τέρπϵιν μᾶλλον δυναμένοις ϖροσέχϵιν ἀσπαζόμϵθα. διὸ, ϖάντϵς ἀγαπητοὶ, πᾶσι τοῖς τοιούτοις τὰς ἀκοὰς ἀποτϵιχίσαντϵς, τῷ χϱόνῳ τῆς ἁγίας γϵαφῆς καταχωλουθήσωμϵν· καὶ ὅταν ἀκούσῃς, ἀγαπητὲ, ὅτι ἐφύτϵυσϵ ϖάντϵς ὁ ϑϵὸς ἐν ἐδϵμ κατ' ἀνατολάς, τοῦτο μὴ ἐφύτϵυσϵ ϑϵοϖρϵπῶς ὅτι ϑϵοῦ νόϵι, ὅτι ϖροσέταξϵ· τοῦτο δὲ ἐξῆς πίστϵυϵ, ὅτι καὶ ϖάντϵς γέγονϵ, καὶ ἐν ἐκϵίνῳ τῷ τόπῳ, ἕως καὶ ἡ γϵαφὴ ἐπϵσημήνατο. τὸ γὰρ μὴ πιστϵύϵιν τοῖς ἐν τῇ ϑϵίᾳ γϵαφῇ κϵιμένοις, ἀλλ' ἕτϵρα ἐπϵισάγϵιν ἐξ οἰκϵίας ᾠμοίας, πολλοῦ ἡγοῦμαι κίνδυνον φέρϵιν τοῖς τοῦτο ποιεῖν τολμῶσι. καὶ ἔϑϵτο, ϕησιν, ἐκϵῖ τὸν ἄνϑϱωπον, οὗ ἔπλασϵν. ὅϑϵν ϐούλϵται πόσον τιμὴν εἰς αὐτὸν" ὑπϵδείκνυται. ἔξω δὲ ϖάντϵς τοῦτον δημιουργήσας ϐούλϵται αὐτὸν ϖάντα γαθόν, ἵνα μὴ τὰ ϖϵρὶ ϖάντων ἀϊδιότητα αἴσθησιν αὐτῷ τῆς ϐυϵργϵσίας ϖάσχῃ, καὶ γνῷ μὴ τῶν ἔργων τὴν τιμὴν, ἵν' εἰς αὐτὸν ὑπϵδείκνυται, εἰς τὸν ϖάντα δὲ αὐτὸν εἰσήγαγϵ, καὶ ἔϑϵτο, ϕησιν, ἐκϵῖ τὸν ἄνϑϱωπον, οὗ ἔπλασϵ. καὶ ὃ ἔϑϵτο πάλιν οὕτω νοσμῶ, ἀντὶ τοῦ, ϖϵροστέταξϵν ἐκϵῖ αὐτὸν μϵίνϵιν, ἵνα μὴ ὄκνις μὴ ἡ ἀναγωγὴ πολλοῦ αὐτῷ τὴν ἡδονὴν παρέχῃ, εἰς ϵἰς" ϐούλϵσϑαι μὴ ϐυϵργϵσίαν αὐτὸν διϵγείρῃ, ἐνοῦσαν ὅσον οὔϖω ὑδέϖω ϖάντα ὑπϵδϵξάμϵνος. μὴ τοίνυν ξενιζέτω σϵ ἡ τοῦ ἔϑϵτο λέξις. ἔϑος γὰρ ἀϵὶ τῇ γϵαφῇ δι' ἡμᾶς μὴ τὴν ὠφέλϵιαν τὴν ἡμϵτέραν παῖς ἀνϑϱώπινος μϵτϵχϵῖσθαι λέξϵσι. μὴ ἵνα μάϑῃς, ὅϵα ϖάντως ϖϵριλαϐοῦσα μὴ ὅτι τῆς τῶν ἀστέρων δημιουργίας τῇ αὐτῇ λέξϵι ἐζήτησϵ εἰπεῖν, καὶ ἔϑϵτο αὐτοὺς ἐν τῷ στερεώματι τοῦ ϑϵσνοῦ· ὄχ ἵνα ἐμπϵπλῇσθαι αὐτοὺς τῷ ϑϵσνῷ νοήσωμϵν (ἕκαστος γὰρ ἑαυτῶν τὸν οἰκϵῖον δρόμον ἔχϵι, τόποις ἐκ τόπων ἀμϵίνοσι) ἀλλ' ἵνα διδάξῃ, ὅτι ἐν τῷ ϑϵσνῷ αὐτοὺς ϵἰ ϖϵροστέταξϵ, καϑάϖϵρ μὴ ⓜ ἄνϑϱωπον ἐν τῷ ϖάντα δϵίσῳ ἔχϵιν.

9 Καὶ ὠξυμϵτϵλέ, ϕησιν, ὁ ϑϵὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς ϖᾶν ξύλον ὡραῖον εἰς ὄψιν, καὶ καλὸν εἰς ϐρῶσιν, μὴ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς ἐν μέσῳ τῷ ϖαραδείσῳ, μὴ τὸ ξύλον τοῦ εἰδέναι γνωστὸν καλοῦ τε ϖονηροῦ.

Ἰδοὺ τὸ ἕτϵρον ϐυϵργϵσίας εἶδος πάλιν ἔχϵι τιμὴν εἰς τὸν δημιουργηθέντα τιμῶν. ἐπϵιδὴ γὰρ αὐτὸν ἐν τῷ ϖαραδείσῳ ἔχϵιν ἐϐούλήϑη, ϖϵροστέταξϵν ἐκ τῆς γῆς ἀναδοϑῆναι δένδρα ἔχοντα ὄψιν, ὁμοῦ τε τέρπϵιν αὐτὸν δυνάμϵνα ἔχϵι τῆς ϑέας, καὶ ϖϵὸς ϐρῶσιν ὑπηρέσια. ϖᾶν γὰρ ξύλον, ϕησὶν, ὡϱαῖον εἰς ὄψιν, τοῦτ ἔστιν εἰς ϑέαν, καὶ καλὸν εἰς ϐρῶσιν, τοῦτ ἔστι καὶ ϐϵϐϱϵγμένον δυνάμϵνα ἔχϵι τῆς ὄψϵως, τε ἡδονὴν ϖολλοῦ ϖαρέχοντα ἔχϵι τῆς ϐρώσϵως, καὶ τῷ ϖλήϑϵι ὃ καὶ τῇ ἀφϑονίᾳ ϖολλοῦ τοῦ ϐϵϐρωσμένου ϖϵρϵχϵνοῦντα τῶν μϵλλόντων ἐντολαμϐάνϵιν. ϖᾶν γὰρ, ϕησὶ, ξύλον, ὃ ϖϱὸ μὲν ἔϖτης, ἀναδοϑῆναι πϵποίηκϵν. εἶδϵς ἔχϵι λόγον; εἶδϵς ϐίον ϑαυμάτων; καϑάϖϵρ γὰρ ἄγγϵλός τις, οὕτως ὅτι τῆς γῆς διϵτέλϵσϵν ὁ ἀνϑϱωπος, σῶμα μὲν ϖϵριϵίμϵνος, ἔξω δὲ τῶν σωματικῶν ἀναγκῶν τυγχάνων, καὶ καϑάϖϵρ ϐασιλεὺς ἀλουργίδι τε ἔχϵσθήματι κϵκοσμημϵνος καὶ ϖορφυρίδα ἀναϐϵϐλημένος, οὕτως ἐνϵτύφα τῇ τοῦ ϖαραδείσου ἔχϵιγῇ,

γῆ, μὴ ἀδείας πολλὴν ἔχων τὴν ἀφθονίαν. καὶ ὁ ξύλον, φησί, τῆς ζωῆς ἐν μέσῳ τῷ παραδείσῳ, καὶ ὁ ξύλον τοῦ εἰδέναι γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ. μὴ ὁ διδάξας ἡμᾶς, ὅτι πρὸ ξύλων ἐξέδωκεν ἡ γῆ χλόην ὁ τοῦ θεοῦ πρόσταγμα, καὶ ὡραῖον εἰς ὄρασιν καὶ καλὸν εἰς βρῶσιν, τότε φησί, καὶ ὁ ξύλον τῆς ζωῆς ἐν μέσῳ τῷ παραδείσῳ, καὶ ὁ ξύλον τοῦ εἰδέναι γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ. προῃδεισὼς γὰρ ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης, ὡς δημιουργὸς, τὴν ἐκ τῆς πολλῆς ἀδείας μέλλουσαν τῷ χρόνῳ προσιόντος πίπτεσθαι βλάβην, ἀνῆκε καὶ ὁ ξύλον τῆς ζωῆς ἐν μέσῳ τῷ παραδείσῳ, καὶ ὁ ξύλον τοῦ εἰδέναι γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ. ὅπως μετὰ πολὺ μέλλῃ τὴν τότε ἀπολωλυῖαν αὐτῷ κελεύειν, ἵνα εἰδέναι ἔχῃ, ὅτι χάριτι καὶ φιλοτιμίᾳ τὴν ἀπόλαυσιν ἔχει, καὶ ὅτι ὅστις τῆς δεσπότης καὶ δημιουργὸς καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ πρώτων τῶν ὁρωμένων, δῆλα τοῦτο ἦν τὸ ξύλου τοῦ μὴ μόλιν ἐποιήσατο. καὶ διηγήσατο ἡμῖν ἐφεξῆς τὰ ποιαμοῦ τὰ ὀνόματα, καὶ τούτων τὰ ἀφορισμὸν, ὡς δ' εἴποι τις· καὶ ὅτι ἐξ ἐκείνης τῆς τὴν ἀρχαιότητα τῆς παραδείσου πηγῆς ἔχοντος, εἰς τέσσαρας ἀρχὰς διαιρεθέντες οὕτω τὰ κλίματα τῆς γῆς διειλήφασιν. ἀλλ' ἴσως οἱ τὰ ἀπὸ τῆς οἰκείας σοφίας φθέγγεσθαι βουλόμενοι πάλιν ὅτε ποταμοὺς συγχωροῦσιν εἶ) τοὺς ποταμοὺς, ὅτε τὰ ὕδατα ὕδατα, ἀλλ' ἕτερόν τι φαντάζεσθαι δυναπείθουσι τοὺς ἐκδιδόναι αὐτοῖς τὰς ἀχράς αἰσθομένους.

ΗΘΙΚΟΝ. Ἀλλ' ἡμεῖς (παραλείπω) τούτων μὲν μὴ ἀνεχώμεθα, ἀλλ' ἀποφεύγωμεν αὐτοῖς τὰς ἀχράς· πειθώμεθα δὲ τῇ θείᾳ γραφῇ, καὶ τοῖς ἐκ' αὐτῆς εἰρημένοις κατακλυσθῶμεν, τὰ ὑγιῆ δόγματα σωσυδάζωμεν ἀναπολίθεσθαι ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς, καὶ μὴ τούτων καὶ βίᾳ ἀκρίβειαν ἐπιδείκνυσθαι· ἵνα δὲ ὁ βίος μάρτυρη τοῖς δόγμασι, δὲ τὰ δόγματα τὸν βίον ἀξιοπιστότερον ἀποφαίνῃ. ὅτε γὰρ ἐὰν δόγματα μὲν ἔχωμεν ὀρθὰ, βίον δὲ ἀμελῶμεν, ὄφελος ἡμῖν ἔσται τι· ὅτε ἐὰν βίον ἔχοντες, τῶν ὀρθῶν δογμάτων ἀμελῶμεν, κερδῶμέν τι χρήσιμον [καὶ] πρὸς σωτηρίαν ἡμετέραν διωκόμενα. προσήκει γὰρ, εἰ βουλόμεθα καὶ γενέσης ἐλευθερωθῆναι, καὶ βασιλείας ἐπιτυχεῖν, ἀμφοτέρωθεν κοσμεῖσθαι, καὶ δογμάτων ὀρθότητι, καὶ βίου ἐπιμελείᾳ. τί γὰρ ὄφελος, εἰπέ μοι, δένδρα εἰς ὕψος πολὺ ἐκτεινόμενα, καὶ τοῖς φύλλοις κομῶντος, ὅταν καρπὸν ἔρημον ᾖ; ὅτω καὶ τὸν χριστιανὸν ὁρᾶν ὀνίνησι τὰ ὀρθὰ δόγματα, ἐὰν τῆς κατὰ τὸν βίον πολιτείας ἀμελῇ. Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς τοὺς τοιούτους ἐμακάριζε λέγων, Μακάριος ὁ ποιήσας καὶ διδάξας. Matth. c. 19. τῆς γὰρ διὰ τῶν λόγων διδασκαλίας ἡ διὰ τῶν ἔργων ἀκριβεστέρα καὶ ἀξιοπιστοτέρα πολλῷ. ὁ γὰρ τοιοῦτος καὶ σιγῶν καὶ μὴ ὁρώμενος παιδεύειν δύναται τοὺς μὲ διὰ τῆς ζωῆς, τοὺς δὲ καὶ διὰ τῆς ἀκοῆς· καὶ πολλῆς ἀπολαύσεται καὶ τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ βοηθείας, οὐ μόνον ὃ δι' ἑαυτὸν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν εἰς αὐτὸν ὁρώντων παρασκευάζων δοξάζεσθαι τὸν ἑαυτοῦ δεσπότην. ὁ τοιοῦτος διὰ μυρίων γλωσσῶν καὶ διὰ πολλῶν στομάτων, τὰς βυθαρείσας καὶ τοὺς ὕμνους ἀναδίδωσι τῷ τῶν ὅλων θεῷ. οὐδὲ γὰρ ἡ γνώμη μόνον δὲ μάρτυρες ὄντες τοῦ βίου, καὶ αὐτὸν θαυμάσονται καὶ τὸν αὐτοῦ δεσπότην, ἀλλὰ δὲ ἡ ἀγνῶτες πρὸ ἑτέρων ταῦτα μανθάνοντες, καὶ οἱ πόρρωθεν οἰκοῦντες, δὲ οἱ μακρὰν ἀπῳκισμένοι καὶ οὐ φίλοι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐχθροὶ αἰδεσθήσονται τῆς ἀρετῆς τὴν ὑπερβολήν. τοσαύτη γὰρ ταύτης ἡ ἰσχὺς, ὡς καὶ τῶν πολεμιωτάτων αὐτῇ ἀποφεύγειν τὰ στόματα, καὶ τὴν γλῶτταν ὑπισχνίζειν. καὶ ὥσπερ πρὸς τὰς ἀκτῖνας τὰς ἡλιακὰς οἱ ἀθενεῖς τὰς ὄψεις ἀναβλέπειν οὐ τολμῶσιν, οὕτως οὐδὲ πρὸς τὴν ἀρετὴν ἡ κακία ἀντιβλέπειν δυνήσεται ποτε, ἀλλὰ παραχωρήσει, καὶ νῶτα δώσει, καὶ τὴν ἧτταν ὁμολογήσει. ὁ δὴ καὶ πεπεισμένοι ἀντεχώμεθα τῆς ἀρετῆς, δὲ μὴ ἀσφαλείας τῶν ἑαυτῶν βίον οἰκονομῶμεν, καὶ τὴν μακρῶν καὶ ἀτελῶν εἶναι δοκίμων ἁμαρτημάτων εἴτε ἐν λόγῳ, εἴτε ἐν πράγμασιν

περιέμασιν ἀπέχεσθαι ἀσυδαίζωμεν. ὅτω γὰρ ὑδέποτε τοῖς μείζοσι περιπεσούμεθα τῶν ἁμαρτημάτων, ἐὰν τῶν μικρῶν" ἀπεχώμεθα· καὶ τὸ χρόνῳ περιόντες διωκησόμεθα
χ. ἀποχώμεθα· καὶ τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς ἀπολαύοντες, τῆς ἄκρας ἀρετῆς ὀπισθόεσθαι, καὶ τοῦ κόλασιν ἀφυγεῖν τοῦ ἀποκειμένου, καὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ὀπιτυχεῖν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀπολαῦσαι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. ιδ'. ΚΑΙ ΕΛΑΒΕ ΚΥΡΙΟΣ Ο ΘΕΟΣ ΤΟΝ ΑΝ-

ἀνθρωπον, ὃν ἔπλασε, καὶ ἔθετο αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς ἐργάζεσθαι αὐτὸν καὶ φυλάσσειν.

ΠΑΛΙΝ, εἰ βούλεσθε, καὶ σήμερον τῆς ἀληθείας τῶν θείων ἡμῖν εἰρημένων ἀφάμενοι, ἐντεῦθεν ὑμῖν τοῦ διδασκαλίαν τοῦ πνευματικοῦ ὑφάναι ἀσυδάσωμεν. πολλὴ γὰρ καὶ τῶν παρόντων ἀναγνωσθέντων ἡ ἐξεκρεμμένη δυνάμις, καὶ παρέσπευε πρὸς τὸ βάθος ἡμᾶς κατιέναι, καὶ ἅπαντα μετ' ἀκριβείας διερευνησαμένους, τὸ ὄξ αὐτῶν κέρδος καρπώσασθαι. εἰ γὰρ ὁ τοῦ ἀπὸ τῆς θαλάττης λίθους θεῖσκειν βαλόμενοι τοσοῦτον πόνον καὶ παλαιπωρίαν ὑπομένουσι τῇ τῶν ἀτάκτων ὑδάτων ῥύμῃ ἑαυτοὺς ἐκδιδόντες, ἵνα τῶν ἀσυδαζομένων ἐπιτύχωσι· πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς ἀκόλουθον σωλεῖναι τοῦ δρέποντος, καὶ τὰ ἐν τῷ βάθει καταθεωμένους τῶν εἰρημένων, ὅτω τῶν τιμίων τούτων λίθων ὀπιλαβέσθαι. ἀλλὰ μὴ δείσῃς, ἀγαπητὲ, βάθος ἀκούων. ὃ γὰρ ἔστιν ἐνταῦθα ὑδάτων ἄτακτος φορὰ, ἀλλὰ πνεύματος χάρις καταγάζουσα ἡμῶν τοῦ διανοίας, καὶ τοῦ εὕρεσιν τῶν ζητουμένων
χ. ἐκείνων δὲ ἡ εὕρεσις τῶν λίθων μετ' εὐκολίας ἡμῖν προχωρήσῃ, καὶ πρῶτα πόνον ὀπιχυφίζουσα. " καὶ ἐκείνων μὲν τῶν λίθων ἡ εὕρεσις ὑ σφόδρα ὤπνισε τὸν ὀπιτυχόντα, πολλάκις δ' καὶ κατέλαφε, καὶ μυρίων κινδύνων ὑπόθεσις αὐτῷ γέγονε· καὶ ὑ τοσαύτῃ ἀπὸ τῆς εὑρέσεως ἐκαρπώσατο τοῦ εὑρεσιώνου, ὅσῳ μὴ τοῦ εὕρεσιν τοῦ ἀηδίας ὑπέμεινε, τοῦτ' ἔστι βασκάνων ὀφθαλμοὺς ἀνατρέψασα καθ' ἑαυτοῦ, τοῦτ' πλεονεκτίας διεγείρας εἰς τὸν καθ' αὐτοῦ πόλεμον. οὕτως ὑ μόνον τοῦτ' ὄφελος εἰς τὸν βίον εἰσάγει τὸν ἡμέτερον ἡ ἐκείνων εὕρεσις,
χ. γέγονεν χ. ὅλη ἀλλὰ καὶ πολλῶν πολέμων ὑπόθεσις " γέγονεν. " ὕλη γὰρ ἔστι πλεονεξίας, καὶ κάμινος ἀνάψασα φιλαργυρείας πολιορκεῖ τοῦ ψυχοῦ τῶν ἀλόντων. ὀπτὶ γὰρ τῶν πνευματικῶν τούτων καὶ ζωϊκῶν λίθων, ὑδέν ἔστι δεῖσαι τοιοῦτον ᾧ. ἀλλὰ τὸ ὁ πλοῦτος ὁ ἐντεῦθεν συλλεγόμενος ἄφατος, καὶ ἡ ἡδονὴ ἀμύθητος, καὶ ἐκ πολλοῦ τοῦ παντὸς νικῶσα πᾶσαν τοῦ
χ. θεσπεσιομυθίαν ἐκεῖθεν " περισπουδάστου τοῖς ἀνθρώποις θύφεσιν. καὶ ὅτι τοῦτο ἔστιν ἀληθὲς, ἄκουε τοῦ μακαρίου Δαβὶδ λέγοντος, Ὅτι ἐπιθυμητὰ τὰ λόγιά σου ὑπὲρ χρυσίον τὸ λίθον τίμιον πολύ. ὁρᾷς πῶς τὰς τιμιωτέρας νομιζομένας τῶν ὑλῶν εἰς μέσον παρεγαγὼν ὑ μόνον ταύτῃ τῇ συγκρίσει ἠρκέσθη, ἀλλὰ καὶ περισέθηκε, πολύ, καὶ τότε τοῦ ἐντεῦθεν ὑπερβολὴν ἡμῖν ἐδήλωσε; ὑπὲρ γὰρ χρυσίον καὶ λίθον, φησὶ, τίμιον πολύ· οὐκ ἐπεὶ τοσοῦτόν μόνον ἔστιν ἐπιθυμητὰ τὰ θεῖα λόγια, ἀλλ' ἐπεὶ ταύτας" μόνον τὰς ὕλας τοῦτ' τοῖς ἀνθρώποις εἶδε τοῦ ἀνωτάτω περιελεῖν ἐγύσας, ἀφ' τούτου ταύτας περιαγαγὼν εἰς μέσον οὕτω τοῦ ὑπερβολὴν ἔδειξε καὶ τοῦ ἐπιθυμίαν τῶν τοῦ πνεύματος" λόγων σφοδροτέραν οὖσαν. καὶ ἵνα " μάθῃς, ὅτι τοῦτο

Ψαλ. ριη. κβ.

χ. μόνας

χ. λογίων χ. ἐπιθυμητὰ

τοῦτο ἐᾷς ἀεὶ τῇ γραφῇ, τοῖς ἀληθέσι προσβάλλειν προσῴμασι τὸ σὸ τεῦχος ὠφέλειαν, καὶ ὥστε τὸν ὑποκριτὴν ὑπιδεικνυσθαι, ἄχθεται καὶ τῶν ἔξωθεν. ἐπήγαγε γοῦν, καὶ γλυκύτερον κηρίου καὶ μέλιτος κηρίου. καὶ σὺ τοῦτο, οὐκ ἐπειδὴ τοσοῦτόν ἐστι μόνον γλυκύτερα, οὐδὲ ἐπειδὴ τοσαύτην παρέχειν δυνάταν τὴν ἡδονήν, ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδὲν ἕτερον εἶχεν ἐν τοῖς ἀληθέσι προβαλεῖν τῇ ἡδονῇ τῶν ῥητόρων λεγόντων. διὰ τοῦτο τούτων μνημονεύσας ὥστε πάλιν τὸν ὑποκριτὴν ἔδωκε, καὶ τὴν ἡδονὴν πλείονα ἔφησεν εἶναι τῶν πνευματικῶν διδαγμάτων. τῷ αὐτῷ κανόνι βήσεις καὶ ἐν τοῖς ἀναγκαίοις χρησόμενον. ὅτε γὰρ τοῖς μαθηταῖς διελέγετο, καὶ ἐπιθυμοῦσι μαθεῖν τὴν ἑρμηνείαν τῆς παραβολῆς τοῦ σπείροντος τὸ καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ, καὶ τοῦ ἐχθροῦ τὰ ζιζάνια μεταξὺ μέσον τοῦ σίτου ἐπεμβάλλοντος, καὶ μέχρις πάσαν διέλυσε τὴν παραβολήν, εἰπών τις ἐστὶν [ὁ σπείρων] ὁ τὸ καλὸν σπέρμα σπείρας, καὶ τίς ὁ ἀγρός, καὶ ἵνα ὅτι τὰ ζιζάνια, καὶ τίς ὁ θερισμός, καὶ ὅτε πάντα σαφῶς αὐτοῖς ἐξεκάλυψε, τότε φησὶν, Οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν, ὡς ὁ ἥλιος, ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. οὐκ ὀλίγῳ τοσαύτην μόνην τὴν λαμπηδόνα ἔξουσιν οἱ δίκαιοι, ἀλλὰ δεκαπλοῦν ὅτι πολλῷ μείζονα. τοσαύτην μὲν εἶπεν, ὀλίγῳ μείζονα ταύτης εἰκόνα ἐν τοῖς ὁρωμένοις οὐκ ἔστιν εὑρεῖν. ἐπειδὰν οὖν τι τοιοῦτον ἀκούσωμεν, μὴ μέχρι τῶν λεγομένων ἀναπαυώμεθα, ἀλλὰ ἀναλογιζώμεθα ἀπὸ τῶν ἀληθῶν καὶ ὁρωμένων τὰ πνευματικὰ μᾶλλον τοῦ ῥητορικοῦ. εἰ τοίνυν καὶ τοῦ ὀλιγωτέρου σφοδρότερον ἐστὶν ἐν τούτοις εὑρεῖν, καὶ τοῦ ἡδονῆς ἀκριβέστερον (θεῖα γὰρ ἐστὶ τὰ λόγια ἐκεῖνα πνευματικὰ, καὶ πολλοῦ δεῖ πάθος καὶ σφοδρὰς τὰς ὀρέξεις ἐκκαῦσαι τῇ ψυχῇ τοῦ ὑφεστῶτος τοῦ πνευματικοῦ) μετὰ πολλοῦ τοῦ πόθου, καὶ σφοδρᾶς τῆς ὀρέξεως τὰς ἀκοὰς ἐπεκτείνωμεν τοῖς λεγομένοις, ἵνα καὶ ἀληθῆ πλοῦτον ἑαυτοῖς περιποιησάμενοι, καὶ πρὸς τὸν τοῦ θεοῦ φιλοσοφίαν πολλὰ δεξάμενοι τὰ σπέρματα, ὥστε οἰκεῖα δυνηθῶμεν. ἀκούσωμεν τοίνυν ἵνα ὅτι τὰ σήμερον διαγνωσθέντα. ἀλλὰ συντείνατέ μοι (παρακαλῶ) τὴν διάνοιαν, καὶ πᾶσαν ῥᾳθυμίαν ἀποτιναξάμενοι καὶ φερούσῃ βιωτικῇ, ὥστε τοῖς λεγομένοις προσέχετε. θεῖοι γὰρ εἰσι νόμοι οὐκ ἔστιν ἔξωθεν ὕφανσιν κατενεχθέντες διὰ τὸν σωτῆρα τὴν ἡμετέραν. εἰ γὰρ [ἔνδον βασιλικῶν αὐλῶν διατρεφόμεθα, καὶ] βασιλικῶν γραμμάτων ἀναγινωσκομένων πολλὴ γίνεται ἡ ἡσυχία, καὶ πᾶς θόρυβος καὶ πᾶσα παραχὴ σκιρτῶν σιωπαμένων διὰ τὰς ἀκοὰς ἐκείνων, καὶ ἐπιθυμούντων ἀκούσαι τίνα ἐστὶν, ἃ δηλονότι τὰ γράμματα τὰ βασιλικὰ, καὶ κίνδυνος μέγας ἔπεται τῷ καὶ πρὸς βραχὺ θορυβήσαντι, καὶ διακόψαντι τῶν ἀναγινωσκομένων τὴν ἀκρόασιν· πολλῷ μᾶλλον ἐν τούτοις μετὰ φόβου καὶ θάμβου ἐστάναι δεῖ, καὶ πολλὴν παρέχειν τὴν σιγὴν, καὶ τῶν λογισμῶν τὸν παραχὸν φυγαδεύειν, ἵνα καὶ συνιέναι δυνηθῆτε τὰ λεγόμενα, καὶ τῆς ὑπακοῆς ἀποδεξάμενος ὑμᾶς ὁ βασιλεὺς τῶν ἀρετῶν, μείζονων καταξιώσῃ τῶν δωρεῶν. ἴδωμεν τοίνυν τί διδάσκει ἡμᾶς καὶ νῦν ὁ μακάριος Μωϋσῆς, οὐκ οἰκείᾳ γλώττῃ μόνον ταῦτα λέγων, ἀλλ' ὑπὸ τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος ἐκφερόμενος.

15 Καὶ ἔλαβε, φησὶ, κύριος ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε.

Καλῶς οὐδέπω ἐκ προοιμίων τὰ δύο τέθεικεν. οὐδὲ γὰρ εἶπε κύριος καὶ ἐποίησεν, ἀλλὰ προσέθηκεν, ὁ θεὸς, λανθάνον τι καὶ κεκρυμμένον ἐντεῦθεν ἡμᾶς διδάσκων· ἵνα εἰδέναι ἔχωμεν, ὅτι καὶ τὸν κύριον ἀκούσωμεν, καὶ τὸν θεὸν, οὐδεμία ἐν τοῖς ὀνόμασιν ἐστὶ διαφορά. τοῦτο γὰρ νῦν οὐχ ἁπλῶς ἐμνημόνευσα· ἀλλ' ἵνα, ὅταν ἀκούσῃς Παύλου λέγοντος, Εἷς θεὸς ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα,

μὴ

μὴ νομίσῃς διαφορὰν εἶναι) ἀλλ' ἐν τοῖς λέξεσι, καὶ τὸν μὲν μείζονά τι δηλοῦν, τὸν δὲ ἐλάττονα. διὰ τοῦτο καὶ ἀμφόρως ἡ γραφὴ τούτοις κέχρηται τοῖς ὀνόμασιν, ἵνα μὴ δόξῃ τοῖς φιλονείκως διακειμένοις τὰ δόξαντα οἰκείας ὑποψίας ἐπισφέρειν τῇ τῶν δογμάτων ὀρθότητι. καὶ ἵνα μάθῃς, ὡς οὐδὲν τῶν τοιούτων ἀδιατετηρημένως καὶ ἀποχεκληρωμένως φθέγγεται ἡ θεία γραφή, ὅς αὐτὸ τοῦτο νῦν λεγόμενόν σοι φησὶ μὴ ἀκριβείας. καὶ ἔλαβε, φησι, κύριος ὁ θεός. πρὸς τίνος; τοῦτο βούλεται εἰρῆσθαι ὁ αἱρετικός; πρὸς τοῦ πατρός; χ. αὐτὸ

"καλῶς. ἄκουε τοίνυν Παύλου λέγοντος, Εἷς θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα· καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα. ὁρᾷς πῶς τὸ κύριος ὄνομα τῷ υἱῷ προσένειμε; τί δὴ οὖν εἴποιεν, τὸν κύριος προσηγορίαν μείζονα εἶναι τοῦ θεός; ὅρα τὸ ὅσον τὸ ἀπόπον, καὶ ὅσον τῆς βλασφημίας ἡ ὑπόπτωσις, ὅταν μὴ βούληται τις αὐτὴν καταγνῶναι τῷ κανόνι τῆς θείας γραφῆς, ἀλλὰ καὶ τοῖς οἰκείοις λογισμοῖς ἐθέλοι διδόναι χώραν τοιαύτην τὸν ἀφρόνων, καὶ λογομαχίας καὶ ζητήσεις ἀσυμφόρους ἐπεισφέρειν τῇ ὑγιεῖ τῶν δογμάτων ὀρθότητι. καὶ ἔλαβέ, φησι, κύριος ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε, καὶ ἔθετο αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς, ἐργάζεσθαι αὐτὸν καὶ φυλάττειν. ὅρα πόσῃ κέχρηται προνοίᾳ πρὸς τὸν δημιουργηθέντα ἄνθρωπον. ὅπως γὰρ διδάξει ἡμᾶς ὁ μακάριος Μωϋσῆς λέγων, ὅτι ἐφύτευσεν ὁ θεὸς τὸν παράδεισον, καὶ ἔθετο ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπον, μετὰ τὸ ἐδοκιμῆσθαι ἐκεῖ αὐτὸν ἔχειν τὸ εἰκαιότερον, καὶ σωθαρπάσθαι τῇ ἀπολαύσει τὸ παραδείσου, σήμερον πάλιν δείκνυσιν ἡμῖν τὸν ἄφατον τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίαν, ἐν ᾧ πρὸς αὐτὸν ὑπιδείκνυται· καὶ ἐπομαλαμβάνων τὸν λόγον φησὶ,

Καὶ ἔλαβε κύριος ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον ὃν ἔπλασε, καὶ ἔθετο αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς. οὐχ ἁπλῶς εἶπεν ἐν τῷ παραδείσῳ, ἀλλὰ προσέθηκε τῆς τρυφῆς, ἵνα τὸν ὑπερβάλλουσαν ἡδονὴν, ἧς ἀπέλαυεν ἐκ τῆς αὐτόθι οἰκήσεως, * ἐμφάνῃ ἡμῖν. καὶ εἰπὼν, ἔθετο αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς, φησὶν, * παρ' κατα

Ἐργάζεσθαι αὐτὸν καὶ φυλάσσειν.

Πολλῆς καὶ τοῦτο κηδεμονίας. * ὅπως γὰρ τρυφῆς ἀπάσης ἐπεπλήρωτο ἡ αὐτόθι ἀναγωγὴ, καὶ τὸν ἀπὸ τῆς θέας τέρψιν ἔχουσα, καὶ τὸν ἀπὸ τῆς ἀπολαύσεως θύφοσιν, ἵνα μὴ ἀποσκιρτήσῃ ἐκ τῆς ὑπερβαλλούσης ἀνέσεως ὁ ἄνθρωπος (πᾶσαν γὰρ τὸν καλὸν ἐδίδαξέ, φησιν, ἡ ἀργία) διὰ τοῦτο προστάττει αὐτὸν ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν. τί οὖν, φησι, τῆς περὶ αὐτοῦ ὑπιμελείας ἐδεῖτο ὁ παράδεισος; οὐ τοῦτο λέγω· ἀλλ' ἐδοκίμησέ τινος μακρᾶν τινα καὶ σύμμετρον ἔχειν αὐτὸν μέλειαν πρὸς τε τὸν φυλακὸν, πρός τε τὸν ἐργασίαν. " καὶ γὰρ ἔστι πόνος πρὸς ἡδονὴν ἀπηλλαγμένη ἡ ἐργασία, πρέπουσά τε αὐτῷ ἀσχολίαν τινὰ ἀνώδυνον καὶ ἀπαλγίπωρον. καὶ τὸ εἰπεῖν ὅτι φυλάσσειν, οὐχ ἁπλῶς προσκειται, ἀλλὰ συγκατάβασις ὑπὲρ τῶν ῥημάτων, ἵνα ὅλως εἰδέναι ἔχῃ, ὅτι προσκειται τινι δεσπότῃ τῷ τοσαύτην ἀπόλαυσιν αὐτῷ χαρισαμένῳ, καὶ μὴ τῆς ἀπολαύσεως τὸν φυλακὸν ὑπερβαίνοντι. πόθεν γὰρ ποιᾷ ὁ θεὸς καὶ προσγματεύεται διὰ τὸν ὠφέλειαν τὸν ἡμετέραν· καὶ μὴ τοῦτο καὶ τὴν ἀπόλαυσιν καὶ τὸν ἄνεσιν δωρῆται. εἰ γὰρ διὰ τὸν ὑπερβάλλουσαν αὐτοῦ φιλανθρωπίαν, καὶ πρὶν ἡμᾶς γενέσθαι, τὰ ἀπόρρητα ἐκεῖνα ἡμῖν ἀγαθὰ ὑπεστήσατο, καθὼς αὐτὸς λέγει, Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὸν ἡτοιμασμένον ὑμῖν βασιλείαν " πρὸ καταβολῆς κόσμου· πολλῷ μᾶλλον τὰ ἐντεῦθεν πάντα μὴ δαψιλείας παρέξῃ. ἐπεὶ οὖν τοσαύτης εὐεργεσίας εἰς τὸν δημιουργηθέντα κατέθετο, πρῶτον ἀπὸ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν παράγαγεν, καὶ ἀπὸ τοῦ χοὸς σῶμα διαπλάσας καταξιώσας, καὶ μὴ τοῦτο τὸ χυμώτερον, τὸν ψυχὴν φημι τὸν ἀσώματον, διὰ τοῦ ἐμφυσήματος χρεισ- Σαμ. λγ. λβ. Ματθ. κε. λδ.

σάμβνος, εἶπα ἵν ῥᾳδίσιον γενέσθαι κελεύσας καὶ σκῆ αὐτῶν ἀναιρεῖσθαι προσέταξας, μὴ ταῦτα πάλιν, καθάπερ πατὴρ φιλόσοργος παιδὶ νέῳ πολλῆς ἀδείας καὶ ἀνέσεως ἀπολαύοντι, ὥστε μὴ ἀποσκιρτῆσαι, μαφάν τινα ἐν σύμμετρον ὄπιος φορτίδα· οὕτω καὶ ὁ δεσπότης θεὸς τῷ Ἀδὰμ τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν φυλακὴν προσέταξεν, ἵνα μὴ τῆς πηφῆς τῆς πολλῆς, καὶ τῆς ἀδείας, καὶ τῆς ἀνέσεως, ῥῆμα πως ἔχῃ ταῦτα ἀμφότερα εἰκότως ὄντα αὐτῷ τὴν εἰς τὸ προσὸν φορείαν. ταῦτα μὲν οὖν τὰ ἡδὺ ὑπάρξαντα τῷ δημιουργηθέντι· τὰ δὲ τε ἐξῆς ἐπαχθήματα πάλιν πολλὴν ἐπαγαλλόσαν ἡμῖν ἐμφανῆ τὴν πρὸς αὐτὸν φιλανθρωπίαν, τήν τε συγκατάβασιν, ἣν δηλοῖ τὴν οἰκείαν ἀγαθότητα ἐπιδείκνυται. τί γὰρ φησιν ἡ γραφή; καὶ ἐνετείλατο Κύριος ὁ θεὸς τῷ Ἀδάμ. ἰδοὺ πάλιν καὶ ἐνταῦθα ἡ θεία γραφὴ τῇ αὐτῇ σιωπηλίᾳ ἐχρήσατο, ἵνα τῇ πυκνότητι τῶν λεγομένων ἀκριβῆ τὴν διδασκαλίαν δεξώμεθα, καὶ μηκέτι ἀνεχώμεθα τῶν ἁλμυρῶν ἀποκλησιῶν τῶν ὀνομάτων προσηγορίας, καὶ τὴν μὲν τῷ πατρί, τὴν δὲ τῷ υἱῷ προσνέμειν. ὅλῃ γὰρ ἀμφοτέρων ἡ οὐσία μία, δηλοῖ τοῦτο καὶ ἡ θεία γραφὴ ἀδιαφόρως ποτὲ μὲν τῷ πατρί, ποτὲ δὲ τῷ υἱῷ τὴν αὐτὴν προσηγορίαν βυβίσκεται ἀποκληροῦσα. καὶ ἐνετείλατο, φησι, Κύριος ὁ θεὸς τῷ Ἀδὰμ λέγων. ἄξιον [δὲ] ἐνταῦθα σκοπεῖν τὴν πρώτην λόγον ἐπαγόμενον τὸν θεοῦ φιλανθρωπίαν, ἣν ἐνδείκνυται ἡμῖν δηλοῖ τῆς βραχείας ταύτης λέξεως. καὶ ἐνετείλατο φησι. βλέπε σκ προσοιμίων, πόση τιμὴ κέχρηται πρὸς τὸν ἄνθρωπον. οὐδὲ γὰρ εἶπε προσέταξεν, ἢ ἐκέλευσεν, ἀλλὰ τί; ἐνετείλατο. καθάπερ φίλος φίλῳ πρέπων ἀναστροφὴν ἐντελλόμενος δηλοῦται, οὕτω καὶ ὁ θεὸς τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ, μονονοὺ δηλοῖ τῆς τοσαύτης ἡμῖν ἐπιπροσθεσθαι βουλόμενος αὐτὸν πρὸς τὴν ὑπακοὴν τῶν ἐντελλομένων ἐπ' αὐτῷ.

16 Καὶ ἐνετείλατο Κύριος ὁ θεὸς τῷ Ἀδὰμ λέγων· ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ βρώσει φαγῇ, 17 Ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ. ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ" φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε.

Πολὺ τῆς ἐντολῆς τὸ ἀνεπαχθές· ἀλλὰ δεινόν, ἀγαπητέ, ἡ ῥᾳθυμία. ὥσπερ γὰρ αὕτη καὶ τὰ εὔκολα, δύσκολα ἡμῖν φαίνεσθαι ποιεῖ, οὕτως ἡ σπουδὴ καὶ ἡ ἀγρυπνία καὶ τὰ δύσκολα, εὔκολα ἡμῖν ἀπεργάζεται. τί δὲ, εἰπέ μοι, τούτου ἀναπαθέστερον; τί ταύτης τῆς ἡμῶν μεῖζον γένοιτ' ἄν; παρέσχεν ἐνδιαιτᾶσθαι τῷ παραδείσῳ, τῷ κάλλει τέρπεσθαι τῶν ὁρωμένων, καὶ τὴν ὄψιν ἐκεῖθεν βυφαίνειν, καὶ ἀπὸ τῆς ἀπολαύσεως πολλὴν τὴν ἡδονὴν καρπώσασθαι. εὐνόησον γὰρ ὅσον ἐν ὁρᾶν καὶ δένδρα ἐν καρποῖς βεβρίθοντα, τὴν ἀνθῶν τὴν ποικιλίαν, τῶν βοτανῶν τὴν ἀπόφορον, τῶν φύλλων καὶ κόμας, τὰ ἄλλα ὅσα εἰκὸς ἐν παραδείσῳ τυγχάνειν, καὶ ἐν παραδείσῳ τῷ ἐπὶ τῷ θεοῦ φυτευθέντι. ἀπὸ γὰρ τούτου προελθοῦσα ἡ θεία γραφὴ εἶπεν, ὅλου ἐξαμέτειλεν ἐκ τῆς γῆς πᾶν ξύλον ὡραῖον εἰς ὄψιν, καὶ καλὸν εἰς βρῶσιν, ἵνα εἰδέναι ἔχωμεν ὅσης ἀφθονίας ἀπολαύομεν, εἰς τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ ἐντολὴν ἐξύβρισε. ἀπὸ πολλῆς ἀκρασίας καὶ ῥᾳθυμίας. εὐνόησον γάρ μοι, ἀγαπητέ, τῆς τιμῆς τὴν ὑπερβολήν, ἧς αὐτὸν ἠξίωσεν, ἰδιαίζουσαν ἐν ἀφωρισμένῳ αὐτῷ τετράπεζαν τὸ ἐν τῷ παραδείσῳ δωρησάμενος, ἵνα μὴν νομίσῃ τὴν αὐτὴν τοῖς ἀλόγοις καὶ αὐτῷ θεσμὸν ὑπάρχειν· ἀλλ' ἔχῃ, καθάπερ βασιλεύς, ἐνδιαιτώμενος τῇ τοῦ παραδείσου διαγωγῇ, ἐντρυφᾶν τῇ ἐκεῖθεν ἀπολαύσει, καὶ καθάπερ δεσπότης κεχωρισμένος ἢ τῶν εἰς ὑπηρεσίαν αὐτῷ" παρασχεθέντων, καὶ ἀφωρισμένῳ ἔχῃ τὴν διαγωγήν. καὶ ἐνετείλατο, φησι, Κύριος ὁ θεὸς τῷ Ἀδὰμ λέγων, ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ

χ. τὸν ἄλλα.

χ. ὑπολύσεως.

χ. τὸν Ἀδὰμ διαπλάσαντα,

χ. φάγων.

χ. παρέχειν.

χ. παρεχθέντων,

ἐν

τῷ ϖδαδείσῳ βρώσει φαγῇ· ἀπὸ ᾗ τῦ ξύλυ τῦ γινώσϕ καλὸν ϗ πονηρὸν ϑ φάγεσθε ἀπ' αὐτῦ· ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτῦ, θανάτῳ ἀποθανῆσθε· μονονυχὶ λέγων ϖρὸς αὐτόν· μὴ γὰρ βαρύ μι ϵ̓ ἐπαχθὲς ἀπαγορεῦσαι ϖῶς σοι; πάντων τ' ἀπόλαυσιν ὑπιτρέπω· " ἑνὸς τύτυ μόνυ μὴ ἅψασθαι ϵ̓πέλλομαι. ἀλλὰ ϵ̓ τὸ ὑπὲρ τιμιον μέγα ὀείζω, ἵνα καὶ τῷ φόβῳ σωφρονιζόμενος φυλάξῃς τιμὴν ϖρὸς ἐμὲ σοι δοθεῖσαν ἐντολήν, ϖῶν τῶν ποιῶν, ὥσπερ ἂν εἴ τις δεσπότης φιλότιμος οἰκέτῃ μεγάλῃ τινὶ ἐμπιστεύσειε, ϗ ϵ̓ϖὰν τῦ τιμὴ δεσποτείαν αὐτῷ ἀκέραιον μένειν, βραχύ μι ἀργύριον τυπώσειε ϖρὸς αὐτὸ δίδοὰς. ὕτω δὴ ϗ ὁ Φιλάνθρωπος ἡμῶν δεσπότης πάντων τῶν ϵ̓ν τῷ ϖδαδείσῳ τιμὴ ἀπόλαυσιν αὐτῷ χαρισάμενος, τῦ ἑνὸς ξύλυ μόνυ ἀπογράψαι ϵ̓κέλευσεν, ἵνα εἰδέναι ἔχῃ ὅτι ϵ̓ϖὸ δεσπότην ὄντι, ᾧ ϖροσήκει αὐτὸν πείθεσθαι, ϵ̓ τοῖς ϵ̓ϖ' ϵ̓κείνῳ ϖροσταττομένοις εἶχεν. τίς ἂν καὶ ἀξίαν θαυμάσειε τοῦ κτίσαντος πάντων δεσπότην φιλοτιμίαν; ϖόθεν ϖόθεν ὑπιδειξάμενον πόσης ἀξιοῖ τῆς ὑρεγεσίας; ϖόθεν γὰρ ἐξ ἡμισείας αὐτῷ τιμὴ ἀπόλαυσιν δέδωκεν, ϖόθεν τῶν πλειόνων ἀποχὰς ϵ̓κέλευσε, τῶν ᾗ λειπομένων ἔχειν τιμὴ ἀπόλαυσιν· ἀλλὰ πάντων τῶν ϵ̓ν τῷ ϖδαδείσῳ μετέχειν αὐτὸν βουληθείς, τῦ ἑνὸς ξύλυ μόνυ ἀποχὰς ϖροστάττει, δεικνὺς ὀμὲ τῶν ϖραγμάτων, ὅτι ϖόθενός ἑτέρου ἕνεκεν τῦδε πεποίηκεν, ἀλλ' ἵνα τὸν αἴτιον εἰδέναι ἔχῃ τῶν ϖοσύτων ὑεργεσιῶν. ϗ σκόπει μοι τῶν ἀλλων ϗ ϵ̓ντεῦθεν τῦ ϑεοῦ τιμὴ ἀγαθότητα, ὅση τῇ ὑμιᾷ κέχυται) ϗ ϖρὸς τιμὴ μέλλουσαν ὀξ αὐτῦ ὀμοιοπαθείας γινᾶρκα. ὕδεπω γὰρ αὐτῆς ϖδαμῶς ἦσης, ὡς ϖρὸς ἀμφοτέρους τιμὴ ϵ̓ντολὴν ποιεῖται λέγων, ϑ φάγεσθε ἀπ' αὐτῦ· ϵ̓ ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε, δηλῶν ἄνωθεν ϗ ὀξ ἀρχῆς, ὅτι ἓν εἰσιν ἀνὴρ ϗ γυνή, καθὼς ϗ ὁ Παῦλός φησι, Κεφαλὴ τῆς γυναικὸς ὁ ἀνήρ. ὀμὲ τῦτο οἶνυν ὡς ϖρὸς ἀμφοτέρους a. Kor. ια. γ. Εφ. ε. ιγ.
*ϗ ὀμαλέγεται, ἵνα μετὰ ϖάντα ὀμοπαθήσας ὀξ αὐτῦ τιμὴ γυνᾶρκα * ἀφορμὰς αὐτῷ ϖδοίσῃ τῦ γνωρίσαι αὐτῇ τὰ ϖρὸς αὐτὸ ϵ̓ναλθόντα. ϗ οἶδα μὲν ὅτι πολυθρύλλητον ἐστὶ τῦτο τὸ ϖρὸς τῦ ξύλυ ζήτημα, ϗ ὅτι πολλοὶ τῶν" ἀϖδαφυλάκτως φθεγξομένων, ἀπὸ τῦ δυσθέρπτυ ὅτι ⓦ ϑεὸν τιμὴ αἰτίαν μεταγαν ἐπιχειρῦσι, ϗ λέγειν τολμῶσι, τίνος γὰρ ἕνεκεν ἐδίδυ αὐτῷ τιμὴ ἐντολήν, εἰδὼς ὅτι ϖδαβήσεται; ϗ πάλιν, ὀμὲ τί γὰρ τὸ ξύλον ϖροσέταξε γενέσθαι ϵ̓ν τῷ ϖδαδείσῳ, ϗ πολλὰ ἕτερα; ἀλλ' ἵνα μὴ νῦν ϖρὸ τῦ καιρῦ τῆς ϖδαβάσεως δόξωμεν ϖροπηδᾶν εἰς τιμὴ ϖρὸ τύτων ἐξήγησιν, ἀναγκαῖον ἀναμεῖναι ϗ ἡμᾶς τιμὴ τῦ μακαρίυ Μωϋσέως διήγησιν, ἵν' ὕτως εἰς ⓦ τόπον ἀφικόμενοι, εὐκαίρως, ἅπαν δυ' ἢ τῦ ϑεοῦ χάριν χρηγήσῃ, ϖρὸ τύτυ κινήσαντες διδάξωμεν τιμὴ ὑμετέραν ἀγάπην ⓦ ἀληθῆ τῆς γραφῆς νοῦν· ἵν' εἰδότες τιμὴ ἀληθειαν τῶν ἐγγεγραμμένων, ϗ τιμὴ ϖροσήκυσαν δοξολογίαν ἀναφέρητε τῷ δεσπότῃ, ϗ μὴ καταλιπόντες ⓦ ἡμαρτηκότα, ὅτι ⓦ ἀναίτιον ϑεὸν τιμὴ αἰτίαν μεταγητε. τέως ᾗ ὅτι τῦ παρόντος, εἰ δοκεῖ, ϗ ἐξῆς τῦ ἀναγνώσματος ἐπέλθωμεν.

18 Καὶ εἶπε, φησι, Κύριος ὁ ϑεός· ϑ καλὸν εἶναι ⓦ δυ' ϑεφπον μόνον.

Ἰδὺ πάλιν ὁμοίως εἶπε καθάπερ ϗ ϖρότερον ὁ κύριος ὁ ϑεός, ἵνα ἐμπήξαντες ἡμῶν τῇ διανοίᾳ τὰ λεγόμενα, μὴ τὰ ἀπὸ τῶν δυ' ϑεφπίνων λογισμῶν τῆς ϑείας χρεφῆς χυδαιώτερα εἶναι νομίζωμεν. ϗ εἶπε, φησι, Κύριος ὁ ϑεός· ϑ καλὸν εἶναι ⓦ δυ' ϑεφπον μόνον. σκόπει πῶς ϑχ ἵσταται ὁ ἀγαθὸς" ϑεὸς, ἀλλ' ὑεργεσίας ὑεργεσίαις ϖροτίθησι, ϵ̓ πλούτων ἀγαθότητι, πάσῃ τιμῇ ϖροσοφλεῖν βούλεται τὸ ζῶον τῦτο τὸ λογικὸν, ϗ μὴ τῆς τιμῆς ϵ̓ὐκολίαν αὐτῷ διαγωγῆς χαείσαις.

Καὶ εἶπέ, φησι, κύριος ὁ θεός· οὐ καλόν ἐστιν (W) ἄνθρωπον μόνον. ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν.

Ἰδοὺ πάλιν καὶ ἐνταῦθα τί ποιήσωμεν. καθάπερ γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἐλέγομεν ὅτι τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀπλάσεως, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν· οὕτω καὶ νῦν μέλλων τὴν γυναῖκα ἀπλάττειν, τῷ αὐτῷ κέχρηται ῥήματι, καί φησι, ποιήσωμεν. τοῖς ἵνα ἀπαλέγεται; οὐ τοῖς κλίμασί τινα δυνάμιν, ἀλλὰ τοῖς (W) ἐξ αὐτοῦ γνησίοις, τ' θαυμαστὸν σύμβουλον, (W) ἐξουσιαστικόν, τ' ἄρχοντα τῆς εἰρήνης, (W) μονογενῆ αὐτοῦ παῖδα. καὶ ἵνα μάθῃ ὁ Ἀδὰμ ὅτι ὁμότιμον αὐτῷ ζῶον μέλλει εἶναι τὸ ἁρμοσθησόμενον, διὰ τοῦτο καθάπερ ἐπ' αὐτοῦ ἔλεγε ποιήσωμεν, οὕτω καὶ νῦν φησι, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν καθ' αὐτόν. ἀμφότερα πολλὴν ἔχει τὴν δύναμιν, καὶ τὸ βοηθόν, καὶ τὸ κατ' αὐτόν. οὐ βούλεται, φησι, μόνον αὐτὸν εἶναι, ἀλλ' ἔχειν ἵνα παραμυθίαν ἐκ τῆς συγγενείας· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ καταλλήλων αὐτῷ βοηθὸν παραγενέσθαι δεῖ; τὴν γυναῖκα ἀντιπόμπους. διὰ τοῦτό φησι, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθόν. καὶ προσέθηκε τὸ κατ' αὐτόν, ἵν', ὅταν ἴδῃς αὐτοῦ τὰ θηρία παραπέμποντα καὶ πόντια τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, μὴ νομίσῃς περὶ τούτων εἰρῆσθαι. εἰ γὰρ καὶ συνεφάπτεται τῶν σωμάτων αὐτῷ πολλὰ τῶν ἀλόγων, ἀλλ' οὐδὲν ἴσον τῆς λογικῆς γυναικός. διὰ τοῦτο εἶπεν, βοηθὸν κατ' αὐτόν, ἐπήγαγε·

19 Καὶ ἔπλασεν ὁ θεὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ, καὶ πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἤγαγεν αὐτὰ πρὸς τὸν Ἀδὰμ, ἰδεῖν τί καλέσει αὐτά· καὶ πᾶν ὃ ἐκάλεσεν αὐτὸ Ἀδὰμ ψυχὴν ζῶσαν, τοῦτο ὄνομα αὐτῷ.

Οὐκ ἁπλῶς οὐδὲ εἰκῇ τοῦτο γίνεται, ἀλλὰ διὰ τὰ μέλλοντα μετὰ πολὺ συμβαίνειν, ἃ προεῖδεν ὁ θεὸς δεικνύσιν ἡμῖν τὴν πολλὴν σοφίαν, ἵνα χαίρεται τῷ ἑαυτοῦ δημιουργηθέντι· ἵν', ἐπειδὰν τὰ τῆς παιδεύσεως τῆς ἐντολῆς τῆς ἐπὶ τοῦ ξύλου δοθείσης γένηται, μὴ νομίσῃς δι' ἀγνοιάν αὐτὸν παραβεβηκέναι, ἀλλ' εἰδέναι ἔχῃς, ὅτι ῥᾳθυμίας ὄντι τὸ πρῶτον. ὅλη γὰρ σοφίας πολλῆς ἐπεπλήρωτο, μάθωμεν ἐκ τῶν νῦν γινομένων. καὶ ἤγαγεν αὐτά, φησι, πρὸς τὸν Ἀδὰμ, ἰδεῖν τί καλέσει αὐτά. ἀποδεῖξαι ἡμῖν τῆς πολλῆς αὐτοῦ σοφίας παρασχεῖν βουλόμενος τοῦτο ποιεῖ ὁ θεός. καὶ πάλιν, ὃ ἐκάλεσεν αὐτό, φησιν, Ἀδὰμ, τοῦτο ὄνομα αὐτῷ. ἀφ' ἵνα ἡ τὴν σοφίαν αὐτοῦ μόνον καταμάθωμεν τοῦτο γίνεται, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸ σύμβολον τῆς δεσποτείας διὰ τῆς τῶν ὀνομάτων θέσεως ἐπιδείξηται. καὶ γὰρ καὶ τοῖς θεοῖς ἔξεστι τοῦτο ποιεῖσθαι σύμβολον δεσποτείας, ἐπειδὰν οἰκέτας ὠνήσωνται, μεταπέσῃ αὐτῶν τὰς προσηγορίας. διὰ τοῦτο καὶ (W) Ἀδὰμ παρασκευάζει, καθάπερ δεσπότην, πᾶσι τοῖς ἀλόγοις ἐπιθεῖναι τὰς προσηγορίας. μὴ γὰρ ἁπλῶς παραδράμῃς, ἀγαπητέ, τὸ εἰρημένον· ἀλλ' ἐνόησόν μοι, πόσης ἐν σοφίας τοσούτοις γένεσι πτηνῶν, ἑρπετῶν, θηρίων, κτηνῶν, τῶν ἄλλων ἀλόγων, τῶν ἡμέρων, τ' ἀγρίων, τῶν ἐν τοῖς ὕδασι διαιτωμένων, τῶν ἐκ τῆς γῆς ἀναδοθέντων, πᾶσι τούτοις ἐπιθεῖναι τὰς προσηγορίας, καὶ προσηγορίας κυρίας καὶ καταλλήλους ἑκάστῳ γένει. πλὴν γάρ, φησιν, ὃ ἐκάλεσεν αὐτὸ Ἀδὰμ, τοῦτο ὄνομα αὐτῷ. εἶδες ὀξύτητα ἀπαρτισμένην, εἶδες δεσποτείας ἀνάγκην· λογίζου μοι τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο, ὅτι καὶ λέοντες, καὶ πάρδαλεις, καὶ ἔχεις, καὶ σκορπίοι, καὶ ὄφεις, καὶ τὰ ἄλλα ἑρπετὰ τὰ τούτων θηριωδέστερα, καθάπερ προεῖπον δεσπότην, μετὰ πάσης ἐπιταγῆς παραινοῦντα τὰς προσηγορίας ἐδέξαντο, καὶ οὐδὲν τούτων τῶν θηρίων ἐδεδοίκει ὁ Ἀδάμ. μὴ οὖν ὑποκριθήτω τις τοῖς γεγενημένοις παρὰ τοῦ δεσπότου, καὶ τὴν γλῶτταν ἀκονάτω κατὰ τοῦ δημιουργοῦ, μᾶλλον δὲ κατὰ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς, καὶ λεγέτω

Η σ. β. σ.

γέτω τὰ δυόντα ἐκεῖνα ῥήματα, [ὅτι] τίνος ἕνεκεν τὰ θηρία παρῆλθε; ὅτι γὰρ ἄπαντα ὁμοίως τοῖς ἡμέρεσι τὴν δουλείαν ἐπεγίνωσκε καὶ τὴν δεσποτείαν, δείκνυσιν ἡμῖν ἀκριβῶς ἡ τῶν ὀνομάτων θέσις. αἱ γὰρ προσηγορίαι ἐκεῖναι, ἃς ἔθετο αὐτοῖς, μέχρι τοῦ παρόντος διαμένουσιν. οὕτως αὐτὰς ἐκύρωσεν ὁ θεός, ἵνα διὰ τοῦτο μνησικακίαν ἔχωμεν καὶ τῆς πικρᾶς, ἣν ὅλης ἀρχῆς ἐδέξατο πρὸς τὸν δεσπότην ὁ Ἀδάμ, πάντων τούτων τὴν ἀκόλαστον λαλιὰν καὶ τῆς ἀφαιρέσεως αὐτῆς τὴν αἰτίαν ὑπογράφων καὶ τῆς ἁμαρτίας τὴν ἐξουσίαν ἀκριβολογούμενος.

20 Καὶ ἐκάλεσεν Ἀδάμ, φησίν, ὀνόματα πᾶσι τοῖς κτήνεσι, καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς.

Εντεῦθεν ἤδη σκόπει μοι, ἀγαπητέ, τῆς προαιρέσεως τὸ αὐτεξούσιον, καὶ τῆς σωφέσεως αὐτοῦ τὴν ἀκρίβολίαν· καὶ μή μοι λέγε, ὅτι ἠγνόει τί μὴ καλὸν, τί δὲ κακόν. ὁ γὰρ δωρησάμενος καταλλήλους προσηγορίας τοῖς κτήνεσι ὑπάρξαι, καὶ τοῖς πετεινοῖς, καὶ τοῖς θηρίοις, καὶ μὴ συλλήβδην τοῦ εἰπεῖν, μηδὲ ταῦτα μόνα τοῖς ἡμέρεσι ζώοις ἁρμοζούσας προσηγορίας τοῖς ἀγρίοις ὑπάρξαι, μηδὲ τὰς τοῖς ἀγγέλοις προσηκούσας τοῖς ἡμέρεσι ἀφορίσαι, ἀλλὰ πᾶσι τὰς κατάλληλους ὀνομασίας δοῦναι, πῶς ἂν πάσης σοφίας καὶ συνέσεως ἐπεπλήρωτο; λοιπὸν ὅσον τοῦ ἐμφυσήματος ἐκείνου ἡ δύναμις, καὶ πόση τῆς ἀσωμάτου ψυχῆς ἡ σοφία, ἵνα ὁ δεσπότης αὐτῇ κεχαρίσηται, ζῶον τοιοῦτον λογικὸν καὶ νοερὸν ἐκ δύο οὐσιῶν συνεστάλθαι, καὶ τῆς ἀσώματον οὐσίαν τῆς ψυχῆς συμπλέξας τῷ σώματι, καθάπερ ὀργάνῳ ἰδίῳ τεχνίτῃ ἄριστον. ὅταν οὖν ἐννοήσῃς τοῦ ζῴου τούτου τὴν τοσαύτην σοφίαν, ἐκπλήττου τοῦ δημιουργήσαντος τὴν δύναμιν. εἰ γὰρ τοῦ θείου τὸ κάλλος ὁρώμενον τὸν θεωροῦντα θαυμάζειν εἰς τὸν τοῦ δημιουργήσαντος παραπέμπει δοξολογίαν, πολλῷ μᾶλλον τὸ λογικὸν τοῦτο ζῶον, ὁ ἄνθρωπος, δυνήσεται καθ' ἑαυτὸν διαπλάσιον ἀναλογιζόμενος, καὶ τῆς ἡμῶν τῆς προαιρέσεως αὐτῆς τὴν ἐξουσίαν, καὶ τῶν δωρεῶν τὰ μεγέθη, καὶ τὰς ἀφάτους εὐεργεσίας, δι' ὧν ἀνυμνῆσαι τὸν προαγαγόντα, καὶ τὴν καθ' ἑαυτὸν δύναμιν δοξολογίαν ἀναφέρειν τῷ δεσπότῃ.

Ἐξελθόντων καὶ τοῖς ἑξῆς ἐπεξελθεῖν· ἀλλ' ἵνα μὴ τῷ πλήθει τῶν λεγομένων καταχώσωμεν τὴν μνήμην τῶν ἤδη λεχθέντων, ἀναλεκτέον ἐνταῦθα ἡμῖν τὴν τῆς διδασκαλίας λύσιν. οὐδὲ γὰρ τοῦτο μόνον ἐστὶν ἡμῖν τὸ ταπεινοῦσθαι ἁπλῶς πολλὰ ἐλπεῖν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο λέγομεν, ὡς ἂν αὐτὰ διὰ παντὸς ὑμᾶς ἔχειν ἐμπεπηγότα ταῖς διανοίαις ταῖς ὑμετέραις· ἵνα μὴ μόνον αὐτοὶ ἴδητε τὰ ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς εἰκείμενα, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους διδάσκαλοι γένησθε, δυνάμενοι καὶ ἄλλους νουθετεῖν. ἕκαστος οὖν ὑμῶν (παρακαλῶ) ἐντεῦθεν ἀρχέσθω, μᾶλλον δὲ τὸ πλησίον ἀναλαμβανέτω τῶν ἐρημιῶν τὴν μνήμην, καὶ τὰ παρ' ἑαυτοῦ εἰσφέρων δεχέσθω καὶ τὰ παρ' ἑτέρου μνημονευθέντα, καὶ οὕτω συλλέγοντες ἅπαντα, καὶ ἐναυλοῦντες αὐτοῖς ἔχοντες τὴν μνήμην οἷα δὴ ἀναχωρήτε, [καὶ] καθ' ἑαυτοὺς ἀναμηρυκώμενοι τὰ θεῖα ταῦτα διδάγματα· ἵνα ἐν τούτοις ἔχοντες τὴν μέριμναν ἅπασαν, καὶ ἀβροληψοῦντες ὑμῶν τὴν ἀθηνοίαν, δυνήσεσθε μετ' εὐκολίας παρεκτενέσθαι καὶ τῶν παθῶν τῶν ἐνοχλούντων, καὶ τὰς τοῦ διαβόλου μηχανὰς διαφυγεῖν. ἔνθα γὰρ δὴ ἴδῃ ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνος ψυχὴν τὰ τοῦ θεοῦ μεμεριμνῶσαν, καὶ διὰ παντὸς ἐκείνοις φιλοσοφοῦσαν, καὶ ταῦτα παρεκτρέφουσαν, οὐδὲ προσπελάσαι τολμᾷ, ἀλλὰ ταχέως ἀποπηδᾷ, καθάπερ ἀπὸ πυρὸς ἴνας ἀπὸ τῆς τοῦ πνεύματος ἐπιφορᾶς φυλαττόμενος. ἵν' οὖν καὶ αὐτοὶ τὰ μέγιστα κερδάνωμεν, καὶ ἐκείνῳ παρεκτενέσθαι δυνηθῶμεν, καὶ τῷ τοῦ θεοῦ ῥοπῇ μείζονος ὑπισχνούμεθα, ἐν τούτοις ἀσφαλῶμεν

ΗΘΙΚΟΝ

χ. πυρὸς

χ. κερδάνωμεν

λαλῆσθ ἡμῖν τὴν δίκαιοσύνην. οὕτω γὰρ ἡμῖν καὶ τὰ ἐν χερσὶ πάντα ἀξιθαυμαστότερα φανήσεται, καὶ τὰ δύσκολα, εὔκολα γενήσεται, καὶ τὰ δοκοῦντα εἶναι λυπηρὰ χρηστὸν λήψεται τέλος, καὶ σφόδρα ἡμᾶς τῶν παρόντων λυπησάντων ἀνώτερα ἀπεργάσεται. ἐὰν γὰρ τὰ τοῦ θεοῦ μεμνήμεθα, τὰ ἡμέτερα αὐτὸς μεμνήσεται· καὶ μετὰ πολλῆς ἀδείας τὸ πέλαγος τοῦτο παρόντος βίου διαπλεύσομεν, καὶ σὺν τῷ μεγάλῳ κυβερνήτῃ τοῦ ὄντως θεοῦ ὁδηγούμενοι καταντήσομεν εἰς τὸν λιμένα τῆς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας, ᾧ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. ιε. ΤΩ ΔΕ ΑΔΑΜ ΟΥΚ ΕΥΡΕΘΗ ΒΟΗΘΟΣ ΟΜΟΙΟΣ ΑΥΤΩ. καὶ ἐπέβαλεν ὁ θεὸς ἔκστασιν ὕπνου τῷ Ἀδάμ, καὶ ὕπνωσε, καὶ ἔλαβε μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ, καὶ ἀνεπλήρωσε σάρκα ἀντ' αὐτῆς· καὶ ᾠκοδόμησε κύριος ὁ θεὸς τὴν πλευράν, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ, εἰς γυναῖκα.

ΠΟλλὰς ὑμῖν ἔγωγε χάριτας, ὅτι μετὰ πολλῆς τῆς προθυμίας ἡμᾶς ἐδέξασθε τὴν πρὸ ἡμῶν παραίνεσιν καὶ τοὺς τοῦ μήκους τῶν εἰρημένων οὐ μόνον οὐκ ἐδυσχεράνατε, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τοῦ τέλους οὕτω παρηκολουθήσατε, ὡς ἀκμάζοντα ὑμῖν ἐναπομεῖναι τὸν τῆς ἀκροάσεως πόθον. ὅθεν καὶ χρηστὰς ἡμῖν τὰς ἐλπίδας ὑπεφώνατε, ὡς δηλονότι τῶν ἔργων· ὅπερ δείκνυμι τὰ τῆς ὑμετέρας συμβολῆς. ὁ γὰρ μετὰ τοσαύτης ἡδονῆς ἀκούων, δῆλος ἂν εἴη καὶ πρὸς τὴν δηλουμένην τῶν ἔργων πρόθεσιν πρόθυμος· ἄλλως τε καὶ νῦν ὑμῖν σωτηρίου τεκμηρίου δεῖν ἡγούμεθα τῇ ὑμετέρᾳ ψυχῇ ὑγιείας. ὥσπερ γὰρ τὸ πεινῶν, σωματικῆς εὐεξίας σημεῖόν ἐστιν· οὕτω τὸ λογίων θείων ἐρᾶν, ψυχικῆς ὑγιείας τεκμήριον δεῖν ἡγούμεθα μέγιστον. ἐπεὶ οὖν ὁ καρπὸς τῆς ὑμετέρας ἀγάπης δείκνυσι τῆς ἐπιμελείας τὴν ἐκπλήρωσιν, φέρε, καὶ ἡμεῖς τὸν μισθόν, οὗ ὑπερόμεθα ὄντες, καταβάλωμεν ὑμῖν τῇ ἀγάπῃ· τὴν πνευματικὴν ταύτην λέγω διδασκαλίαν, μισθὸν καὶ μοὶ τὴν καταβαλλομένην δωρεὰν ἡγούμενον αὐξῆσαι τὴν περιουσίαν, καὶ ὑμᾶς τοὺς ὑποδεχομένους πλουσίους ἀπεργαζόμενον. τοιαῦτα γὰρ ἄπαντα τὰ πνευματικά, ὅσῳ ὅτι τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων οὐκ ἔνι. ἐκεῖ μὲν γὰρ ὁ καταβαλὼν πλείονα ἑαυτῷ τὴν οὐσίαν, καὶ τὸν ὑποδεχόμενον εὐπορώτερον κατέστησεν· ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλὰ καὶ ὁ καταβαλὼν ταύτην μᾶλλον τὸν οἶκον πλούτου αὔξει, καὶ τοῖς ὑποδεχομένοις μείζων ἡ περουσία γίνεται. ἐπεὶ οὖν καὶ ἡμεῖς ἕτοιμοι πρὸς δικαιοσύνην, καὶ ὑμεῖς οἱ ὑποδέχεσθαι μέλλοντες τὸν πλοῦτον τοῦτον τὸν πνευματικὸν βεβαιότερον ἔχετε τοὺς κόλπους τῆς δικαιοσύνης, φέρε, τὴν ὑποδοχὴν πληρώσωμεν, καὶ τῆς ἀκηλωδίας πάλιν τῶν πρὸ τοῦ μακαρίου Μωϋσέως ἀνεγνωσμένων ἀφάμενοι, ἐντεῦθεν ὑμῖν τὸν μισθὸν καταβάλωμεν. ἵνα οὖν δείξωμεν τὰ σήμερον ἀνεγνωσμένα, ἀναγκαῖον εἰς μέσον προθεῖναι, ἵν' οὕτω μετὰ ἀκριβείας διερευνώμενοι τὸν τοῖς ῥήμασιν ἐναποκεκρυμμένον πλοῦτον τῶν νοημάτων, προθῶμεν ὅτι τῆς ὑμετέρας ἀγάπης. ἠκούσατε γὰρ ἐντίμως τῆς θείας γραφῆς λεγούσης·

20 Τῷ δὲ Ἀδὰμ οὐχ εὑρέθη βοηθὸς ὅμοιος αὐτῷ.

Τί βούλεται ἡ βαρεῖα αὕτη λέξις, τῷ δὲ Ἀδάμ; τίνος ἕνεκεν προσέθηκε τὸν σύνδεσμον; οὐ γὰρ ἤρκει εἰπεῖν ᾧ Ἀδάμ; οὐχ ἁπλῶς ταῦτα διερευνᾶσθαι ἀπουδάζομεν φιλοτιμίας ἕνεκεν ποιητῆς, ἀλλ' ἵνα μετὰ ἀκριβείας ὑμῖν ἅπαντα ἑρμηνεύοντες παιδεύσωμεν ὑμᾶς μηδὲ βαρεῖαν λέξιν, μηδὲ συλλαβὴν μίαν προπετέχειν τῶν ἐν

ταῖς

παῖς θείας γραφῆς κειμένων. ὁ γὰρ ῥήματα ὄντα ἁπλᾶ, ἀλλὰ τῶν πνευμάτος τὰ
χ. λέξεων ἀγία ῥήματα ἐστὶ δηλοῖ τοῦτο πολλαχοῦ ὅτι τὸν θεὸν τὸν ἐν παντὶ ὁρᾶν καὶ ἐν μιᾷ συλλαβῇ. προσ-
έχετε οὖν, φίλοι, καὶ ἀκριβείας μηδεὶς νωθὴς, μηδεὶς ἀπερίεργος, πάντες διεγ-
ειρώμεθα μοι τὴν διάνοιαν πρόσεχετε· μηδεὶς ἔξω ῥεμβέσθω τὸν λογισμὸν, μηδὲ φευγέ-
5 δας βιωτικὰς ὀπτασίας ὅλος ἐν τούτοις ζητείτω· ἀλλ' ἐνοῦν τῆς πνευματικῆς ταύ-
της σιωπῆς τὸ ἀξίωμα, καὶ ὅλη διάνοια τῆς τῶν προφητῶν γλώττης τοῦ θεοῦ πρὸς ἡμᾶς
διαλεγομένου ἀκούομεν, ὅτω τὴν ἀκοὴν ὑπεχέτω, καὶ σιωπεταιμένον ἐχέτω τὸν νοῦν·
ἵνα μηδὲν τῶν πρὸς ἡμῶν καταβαλλομένων σπερμάτων εἰς πέτραν κατενεχθῇ, ἢ πα-
ρὰ τὴν ὁδὸν, ἢ τοῖς ἀκάνθας, ἀλλ' ὁλόκληρον τὸ σπέρμα εἰς τὴν γῆν τὴν
10 καλὴν καταβληθὲν (τὸ πλάτος λέγω τῆς διανοίας τῆς ὑμετέρας) δαψιλῆ τὸν καρ-
πὸν ἡμῖν ἐνέγκαι δυνηθῇ, καὶ πολυπλασιάσῃ τὰ πρὸς ἡμῶν καταβαλλόμενα. ἀλλ' ἴδω-
μεν λοιπὸν τί βούλεται ἡμῖν αὕτη ἡ τοῦ συνδέσμου συμπλοκή. τῷ γὰρ Ἀδὰμ, φησιν, οὐκ
εὑρέθη βοηθὸς ὅμοιος αὐτῷ. θέα μοι τῆς θείας γραφῆς τὴν ἀκρίβειαν. εἰποῦσα γὰρ, τῷ
γὰρ Ἀδὰμ οὐκ εὑρέθη βοηθὸς, οὐκ ἔστι μέχρι τούτου· ἀλλὰ προσέθηκεν, ὅμοιος αὐτῷ,
15 τῇ προσθήκῃ ταύτῃ δηλώσασα ἡμῖν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τὸ συνδέσμου τὸν συμ-
πλοκὴν ἐποιήσατο. εἰμὴ λοιπὸν σοὶ ὑμῖν τοῦτο ἕτερον ὀφθαλμῶν δυναμένοις πᾶσι προορᾶν τὸ
μέλλον ὑφ' ἡμῶν ῥηθήσεσθαι. ἀλλ' ὅπως προσέχει ἡμᾶς καλῶν πρὸς ἀπόδειξις ποι-
ουμένους τὴν διδασκαλίαν, πᾶσι σαφῆ ποιῶν τὰ πρὸς ἡμῶν λεγόμενα, φέρε, διδάξω-
μεν ὑμᾶς, τίνος ἕνεκεν οὕτως εἴρηκεν. ἀλλὰ μικρὸν ἀνάσχεσθε. ὅπερ γὰρ καὶ τοῖς προφή-
20 ταις (καθάπερ μνημονεύετε) εἰποῦσα ἡ θεία γραφὴ, ὅλη ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ'
αὐτὸν, οὕτως ἐδίδαξεν ἡμᾶς τὰ τῶν θηρίων καὶ τῶν ἑρπετῶν καὶ τῶν ἀλόγων ἀπόρρητον
δημιουργίαν (φησὶ γὰρ, καὶ ἔπλασεν ἔτι ὁ θεὸς ἐκ τῆς γῆς πάντα τὰ θηρία, καὶ πάντα τὰ
πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἤγαγεν αὐτὰ πρὸς Ⓜ Ἀδὰμ, ἰδεῖν τί καλέσει αὐτά· καὶ κα-
θάπερ ἑκάστης πᾶσιν ἐπέθηκε τὰ ὀνόματα, καὶ τὴν οἰκείαν προσηγορίαν ἑκάστῳ
25 γένει τῶν θηρίων καὶ τῶν πετεινῶν καὶ πάντων τῶν ἀλόγων καὶ τὴν παραχρῆμα αὐτῷ σο-
φίαν ἀπένειμεν) ἵνα εἰδέναι ἔχωμεν λοιπὸν, ὅτι ἐκεῖνα μὲν ἄπαντα τὰ γενόμενα, εἰ
καὶ ὑπηρετοῦν τινα πλεῖ, καὶ συνεφάπτεται τῶν καμάτων αὐτῷ, ἀλλ' ὅμως ἄλογά
ἐστι, καὶ πολλῷ τῷ μέτρῳ λειπόμενα τοῦ ἀνθρώπου· καὶ ἵνα μὴ νομίζωμεν ὅλη προ-
ὅτι τούτων εἶπε, * ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν (εἰ γὰρ καὶ βοηθεῖ, καὶ πρὸς πολλὰ χρήσιμα
30 καθέστηκε τῇ τοῦ ἀνθρώπου ὑπηρεσίᾳ, ἀλλ' ὅμως ἄλογά ἐστιν. ὅλη μὲν γὰρ βοηθεῖ,
δείκνυσιν αὕτη ἡ πεῖρα τῶν πραγμάτων. εἰ δὲ καὶ μόνη πρὸς τὴν τῶν ἀναγκαίων με-
ταχειρίδιόν ἡμῖν ἐστὶν ὑποστήσεται, καὶ ὅτι πρὸς τὴν τοῦ γῆς ἐργασίαν. βοῦς μὲν γὰρ ἄροτρον
ἕλκει, καὶ αὐλακα διατέμνει, καὶ πολλὴν ἑτέραν χρείαν πρὸς τὴν γεωργίαν ἡμῖν εἰσ-
φέρει. ὄνος δὲ πάλιν, πρὸς τὴν τῶν ἀναγκαίων μεταχειρίδιον πολλὴν παρέχει τὴν
35 χρείαν· καὶ ἕτερα δὲ πολλὰ τῶν ἀλόγων, ἡμῖν ὑπηρετεῖται πρὸς τὰ τοῦ σώματος
χρείας. καὶ γὰρ τὰ πρόβατα τὴν ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ χρείαν ἡμῖν παρέχει πρὸς τὴν τῶν ἐν-
δυμάτων κατασκευήν· καὶ αἱ αἶγες πάλιν ὡσαύτως καὶ τὰ ἀπὸ τῶν τριχῶν λειτουργίαν
ἡμῖν εἰσφέρουσι, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ γάλακτος, καὶ ἑτέρα δὲ πρὸς τροφὴν ἡμῖν ὑποστή-
δεια) ἵν' οὖν μὴ πρὸς τούτων εἶναι νομίσῃς τὸ ἀνωτέρω εἰρημένον, ὅτι ποιήσωμεν αὐτῷ
40 βοηθὸν, διὰ τοῦτο νῦν ἐπιλέγων τοῦ λόγου φησὶ, τῷ γὰρ Ἀδὰμ οὐκ εὑρέθη βοηθὸς ὅ-
μοιος αὐτῷ· μονονουχὶ διδάσκων ἡμᾶς ὁ μακάριος Μωϋσῆς καὶ τοῦτο τὰ λεγόμενα ῥήμα-
τα, ὅτι τοῦτο μὴν ἄπρακτα παρῆκται, καὶ τὰς τῶν ὀνομάτων προσηγορίας ἔλαβε πρὸς
τὸν Ἀδὰμ, ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων ἄξιον αὐτῷ πρὸς βοήθειαν εὑρέθη. διὸ βούλεται ἡ-

μᾶς

ἡμᾶς διδάξαι τὸ μέλλοντος ζώου ϖροδάγεσθαι τὴν δημιουργίαν, ϗ ὅτι τοῦτο τὸ μέλλον δημιουργεῖσθαι ζῶον τοῦτο ἐστὶ τοῦτ' ἔλεγε, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν, ὅμοιον αὐτῷ, φησὶ, τῆς αὐτῆς αὐτῷ οὐσίας, ἄξιον αὐτοῦ, μηδὲν αὐτοῦ λειπόμενον. διὰ τοῦτο οὖν ἔλεγε· τῷ δὲ Ἀδὰμ οὐχ ηὑρέθη βοηθὸς ὅμοιος αὐτῷ· δείκνυς ἡμῖν ὁ μακάριος οὗτος, ὅτι, ὅσων δὴ παρέχηται χρείαν ἡμῖν τοῖς ὑπηρετοῦσι τοῦτοι ϗ ἄλογα, ἕτερα δίς ἐστι βοήθεια ϗ πολλῷ τῷ μέτρῳ ὑπερέχουσα ἡ τῷ Ἀδὰμ παρεχομένη ϖρὸς τῆς γυναικός. ἐπεὶ οὖν πάντων ϖροδιδόντων τὴν ζωὴν, ϗ ταῖς ϖρὸς σωτηρίας δεξαμένων ϖρὸς τὸ ϖέρας πλάσου, ἐπιζητεῖ ⟨W⟩ ὅμοιον αὐτῷ βοηθὸν ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης ϖροσαγαγεῖν, ὁ πάντα διὰ τὸν δημιουργηθέντα ἕνεκα αὐτοῦ οἰκονομῶν ϗ πᾶσαν τὴν κτίσιν ϗ τὴν ὁρωμένην διὰ τοῦτον ϖροσαγαγών, μᾶλλον τῶν ἄλλων ἀπάντων ϗ τὴν γυναῖκα δημιουργεῖ. ϗ ὅρα πῶς μετ' ἀκριβείας ἡμᾶς διδάσκει ϗ τῆς δημιουργίας αὐτῆς τὴν διάπλασιν. ὅπερ γὰρ ἐδίδαξεν ἡμᾶς, ὅτι βούλεται βοηθὸν αὐτῷ ϖροσαγαγεῖν ὅμοιον αὐτῷ (ϗ γὰρ ἀνώτερῳ ἔλεγε, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν· ϗ ἐν τούτοις φησὶν, οὐχ ηὑρέθη βοηθὸς ὅμοιος αὐτῷ) διὰ τοῦτο ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ τούτης τὴν διάπλασιν ἐργάζεται, ϗ φησί·

21 Καὶ ἐπέβαλεν ὁ θεὸς ἔκστασιν ὕπνου ⟨W⟩ Ἀδὰμ, ϗ ὕπνωσε· ϗ ἔλαβε μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ ϗ ἀνεπλήρωσε σάρκα ἀντ' αὐτῆς, 22 Καὶ ᾠκοδόμησε κύριος ὁ θεὸς τὴν πλευρὰν ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ εἰς γυναῖκα, ϗ ἤγαγεν αὐτὴν ϖρὸς ⟨W⟩ Ἀδάμ.

Μεγάλη τῶν εἰρημένων ἡ δυνάμις ϗ πάντα λογισμὸν ὑπερβαίνοντα· οὐδὲ γὰρ δυνατὸν ἕτερος τούτων σωτηρίαν τοῦ μέτρου μὴ τοῖς τῆς πίστεως ὀφθαλμοῖς ἅπαντα καταθυσαντες. ϗ ἐπέβαλε, φησὶν, ὁ θεὸς ἔκστασιν ὕπνου ⟨W⟩ Ἀδάμ, ϗ ὕπνωσεν. ὅρα τὴν ἀκρίβειαν τῆς διδασκαλίας. ἀμφότερα τέτμηκεν ὁ μακάριος οὗτος ϖροφήτης (μᾶλλον δὲ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τῆς τούτου γλώττης) παιδεύων ἡμᾶς τὰ γεγενημένα τὰ ἀκριβῶς. ϗ ἐπέβαλε, φησὶν, ἔκστασιν ὕπνου τὸν Ἀδάμ, ϗ ὕπνωσεν. οὔτε ἔκστασις μόνον ἦν τὸ συμβάν, οὔτε ὕπνος ὁ σιωπήσης· ἀλλ' ὅπερ ὁ σοφὸς ϗ βυμήχανος τῆς ἡμετέρας φύσεως δημιουργὸς ἔμελλεν ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ μίαν ἀφαιρεῖσθαι, ἵνα μὴ ἡ ἄγνοια ὀδύνην αὐτῷ ἐργάσηται, ϗ μετὰ ταῦτα ϖρὸς τὴν ὀστοῦν ἐκείνης τῆς πλευρᾶς διαπλαττόμενον ἀπεχθῶς ἔχῃ διακεῖσθαι, ϗ μισήσῃ τὸ διαπλαττόμενον ζῶον τῆς ὁδυνῶν μεμνημένος, διὰ τοῦτο τοσοῦτον αὐτῷ ὕπνον ἐπήγαγε ἔκστασιν ἐπιβαλών, ϗ ὥσπερ κάρφος τινὶ καταχρήσασθαι ϖροστάξας, ἵνα μηδεμίαν αἴσθησιν δέξηται τῆς γινομένης, ἀλλὰ καθάπερ τεχνίτης ἄριστος ϗ ἀφέλητα τὸ δοκοῦν, ϗ ἀναπληρώσῃ τὸ λεῖπον, ϗ οὕτω τὸ ληφθὲν δημιουργήσῃ κατὰ τὴν οἰκείαν φιλανθρωπίαν. ἐπέβαλε γὰρ, φησὶν, ἔκστασιν ὕπνου τὸν Ἀδὰμ, ϗ ὕπνωσε, ϗ ἔλαβε μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ, ϗ ἀνεπλήρωσε σάρκα ἀντ' αὐτῆς· ἵνα μὴ ἔχῃ κατὰ τὸ τοῦ ὕπνου ἀπαλλαγὲν οὐκ τοῦ λείποντος αἰσθάνεσθαι τοῦ γεγενημένου. εἰ γὰρ ϗ ἐν τῇ τῆς ἀφαιρέσεως χαρᾷ ἠγνόησεν, ἀλλ' ὅμως ἔμελλε μετὰ ταῦτα ἐπιγινώσκειν τὸ γεγονός, ἵν' οὖν μήτε ἐν τῇ ἀφαιρέσει ὀδυνῶν αὐτῷ ἐμποιήσῃ, μήτε μετὰ ταῦτα ἡ ἔλλειψις ἀχυμίαν ἐργάσηται, ἀμφότερα ὕπνος ᾠκονόμησε, ϗ ἀφελόμενος ἀναδυώς, ϗ πληρώσας τὸ λεῖπον, ϗ μηδενὸς αἰσθόμενος τῶν γεγενημένων αἴσθησιν δέξασθαι. λαβὼν οὖν, φησὶ, τοῦτο τὸ πλευρὸν ᾠκοδόμησε κύριος ὁ θεὸς εἰς γυναῖκα. ϖροδόξον τὸ εἰρημένον ϗ νικᾶν μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιδρομῆς τοὺς ἡμετέρους λογισμούς. τοιαῦτα γὰρ ἅπαντα τὰ ϖρὸς τὸ δεσπότην. τὸ γὰρ ἀπὸ τοῦ χοὸς πλασθῆναι τὸν ἄνθρωπον οὐκ ἐλάττων τοῦτο. ϗ ὅσα τὴν συγκατάβασιν

τῆς

χ. καταβάντα.

τῆς θείας γραφῆς οἷοις ῥήμασι χέχρηται διὰ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν. καὶ ἔλαβε, φησι, μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ. μὴ οὖν ἀσεβῶς δέχου τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ τὴν πανοῦργίαν τῶν λέξεων τῇ ἀσθενείᾳ λογίζου τῇ σῇ ἀσεβείᾳ. εἰ μὴ γὰρ τούτοις τοῖς ῥήμασιν ἐχρήσατο, πῶς ἂν μαθεῖν ἠδυνήθημεν ταῦτα τὰ ἀπόρρητα μυστήρια; μὴ τοῖς ῥήμασιν οὖν μόνοις ἐναπομείνωμεν, ἀλλὰ θεωρητικῶς ἅπαντα νοήσωμεν, ὡς ὅτι θεοῦ. τὸ γὰρ ἔλαβε, καὶ ὅσα τοιαῦτα, διὰ τὴν ἀσθένειαν τὴν ἡμετέραν εἴρηται. σκόπει δὴ πῶς καὶ ἐνταῦθα πάλιν τῇ αὐτῇ σιωπῇ ἐχρήσατο, ἢ καὶ ὅτι τοῦ Ἀδάμ. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖ καὶ ἅπαξ καὶ δεύτερον καὶ πολλάκις εἶπε, καὶ ἔλαβε κύριος ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον οὗ ἔπλασε, καὶ πάλιν δὲ ἐνετείλατο κύριος ὁ θεὸς τῷ Ἀδάμ, καὶ πάλιν δὲ εἶπε κύριος ὁ θεός, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν· οὕτω δὲ νῦν φησι, καὶ ᾠκοδόμησε κύριος ὁ θεὸς τὴν πλευράν, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ, εἰς γυναῖκα, καὶ ἀνωτέρω, καὶ ἐπέβαλε κύριος ὁ θεὸς ἔκστασιν ὅτι τὸν Ἀδάμ· ἵνα μάθῃς ὡς ἀδιάφορα διαφοραί ἐστι πάντως καὶ οὐ τῇ λέξεσιν, ἀλλὰ διὰ τὸ μίαν εἶναι τὴν οὐσίαν ἀμφοτέρων, ἀδιαφόρως ἡ γραφὴ κέχρηται τοῖς ὀνόμασιν. ἰδοὺ γοῦν καὶ ὅτι τῆς διαπλάσεως τῆς γυναικὸς τῇ αὐτῇ σιωπῇ ἐχρήσατο εἰποῦσα, καὶ ᾠκοδόμησε κύριος ὁ θεὸς τὴν πλευράν, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ, εἰς γυναῖκα. τί οὖν ἂν ἐποίουν οἱ αἱρετικοὶ οἱ πρὸ τοῦ περιεργάζεσθαι βουλόμενοι, καὶ τὸ δημιουργεῖν τῶν ὅλων τὴν γλῶσσαν κατειληφέναι οἰόμενοι; ποῖος λόγος τοῦτο ἐρμηνεῦσαι δύναται, ποῖος νοῦς καταλαβεῖν; μίαν πλευράν, φησιν, ἔλαβε. καὶ πῶς ἐκ ταύτης τὰς μιᾶς πλευρᾶς τὸ ὅλον ζῷον διέπλασε; τί γὰρ λέγω, πῶς ἐκ ταύτης τῆς μιᾶς τὸ ζῷον ὅλον διέπλασεν; εἰπέ μοι, πῶς ἡ ἀφαίρεσις γέγονε, πῶς αἴσθησιν οὐκ ἔλαβε τῆς ἀφαιρέσεως; ἀλλ' οὐδὲν τούτων διωρίσω εἰπεῖν. μόνος γὰρ ἐκεῖνος οἶδεν ὁ τὴν δημιουργίαν ἐργασάμενος. εἰ τοίνυν ταῦτα τὰ ἐν χερσὶ, καὶ τὰ τῆς διαπλάσεως τοῦ ὁμοιωθῆναι ἡμῖν ζῴου θύραν ἀνοιγομένην καταλαμβανόμενα, πόσης ἂν εἴη μανίας καὶ παραφρεσύνης τὰ κατὰ τὴν δημιουργὸν περιεργάζεσθαι, καὶ ἐκείνα φάσκειν κατειληφέναι, ὧν ὅτε αἱ ἀσώματοι καὶ αἱ θεῖαι δυνάμεις τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν ἔχουσιν, ἀλλὰ μετὰ φόβου καὶ δέους δοξολογοῦσαι διὰ παντὸς διατελοῦσι. καὶ ᾠκοδόμησε, φησι, κύριος ὁ θεὸς τὴν πλευράν, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ, εἰς γυναῖκα. ὅρα τῆς γραφῆς τὴν ἀκρίβειαν. ὑπὲρ γὰρ εἶπεν ἔπλασεν, ἀλλ' ᾠκοδόμησεν. ὅτι οὐκ ἐκ τοῦ πάλαι πλασθέντος τὸ μέρος ἔλαβε, καὶ, ὡς δὲ εἴποι τις, τὸ λῆμμα ἐχρημάτισατο, διὰ τοῦτό φησι, καὶ ᾠκοδόμησεν. οὐκ ἄλλην πλάσιν ἐνήργησεν, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῆς ἤδη γενομένης πλάσεως βραχύ τι μέρος λαβὼν τοῦτο τὸ μέρος ᾠκοδόμησε, καὶ τέλειον ἐνήργασατο τὸ ζῷον. πόση τοῦ ἀρίστου τέχνου θεοῦ ἡ δύναμις, ἀπὸ τοῦ βραχυτάτου μέρους οὐκ εἴνα τοσούτων μελῶν ἀναλογίαν ἐργάσασθαι, καὶ τοσαύτας αἰσθήσεις δημιουργῆσαι, καὶ τέλειον καὶ ὁλόκληρον καὶ ἀπηρτισμένον ζῷον κατασκευάσαι, τὸ δυνάμενον δὲ καὶ συλλογίζεσθαι, δὲ τῆς τῆς οὐσίας κοινωνίας πολλοῦ αὐτῷ τοῦ τῆς ἀθανασίας εἰσφέρῃ; διὰ γὰρ τὴν τούτου κλῆσιν τοῦτο τὸ ζῷον ἐδημιουργήθη. διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγεν· Οὐ γὰρ ἐκτίσθη ὁ ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλ' ἡ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα. ὁρᾷς πῶς ἅπαντα δι' αὐτὸν γίνεται. μετὰ γὰρ τὴν δημιουργίαν τῆς κλίσεως, μετὰ τὸ παραθεῖναι τὰ ἄλογα τὰ τῶν βρωσίμων ἐπιτήδεια, τὰ τῶν ὑπηρετήσειν χρησιμεύειν δυνάμενα, εὐθὺς ἐδείκνυτο ὁ πλάσας αὐτὸν θεὸς πόσης τοῦ παραγενομένου, καὶ δυναμένης τῆς κοινωνίας τῆς οὐσίας πολλοῦ αὐτῷ παρέχειν τὴν ἀθανασίαν, διὰ τοῦτο ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ δημιουργεῖται τὸ ζῷον τοῦτο τὸ λογικόν, καὶ μετὰ τὴν θυμήδη αὐτοῦ σοφίαν τέλειον καὶ ἀπηρτισμένον αὐτὸ εἰργάσατο, μετὰ πάντα ᾧ ἂν θεὸς ὅμοιον, ἀνὰ τὸ λογικόν, δυνάμενον ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ, καὶ τοῖς δύο χείλεσι καὶ τοῖς σιωπέχουσι τὴν

χ. ἐφεῖται; a. Kor. ια. 8.

τὴν ζωὴν τὰ τῆς βοηθείας εἰσφέρων. θεὸς γὰρ ὢν ὁ πάντα σοφίᾳ τοῦ καὶ δημιουργίᾳ οἰκονομῶν. εἰ γὰρ καὶ ἡμεῖς ἀφ' ἑαυτῶν λογισμῷ ἀδυνατοῦμεν καταλαμβάνειν μηδὲ ἃ τῶν ζώντων γεγενημένων, ἀλλ' ὅμως πιστεύομεν ὅτι τῷ βουλήματι αὐτοῦ πάντα ἔσχεν ἡ δημιουργός, ὡς ὅπερ ἂν προσάξῃ, τοῦτο εἰς μέσον προάγει). καὶ ὡκοδόμησε, φησι, κύριος ὁ θεὸς τὴν πλευρὰν, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ, εἰς γυναῖκα, καὶ ἤγαγεν αὐτὴν πρὸς τὸν Ἀδάμ, δεικνὺς ὅτι δι' αὐτὸν αὐτὴν παρήγαγεν. ἤγαγεν αὐτὴν, φησι, πρὸς τὸν Ἀδάμ. ὅπου γὰρ ὑδεὶς εὑρέθη, φησὶν, ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις ὁμοίοις σοι βοηδὸς, ἰδοὺ ὅπερ ὑπερχόμενον. ἐπιπλάσω γὰρ βοηδὸν, ὁμοίον σοι καταασκευάζων· τοῦτο πληρώσας προδίδωμί σοι. ἤγαγε γὰρ αὐτὴν, φησι, πρὸς τὸν Ἀδάμ. χ. ἀλλήλοις

23 Καὶ εἶπεν Ἀδάμ, τοῦτο νῦν ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων μου, καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου. χ. ἐκ τῶν ὀστέων μου καὶ σαρκῶν μου.

Θέα μοι ἐνταῦθα, ἀγαπητὲ, πῶς μετὰ τῆς σοφίας ἐκείνης τῆς ἀφάτου τῆς περὶ τοῦ θεοῦ αὐτῷ χορηγηθείσης, ἧς τὰ δείγματα ἡμῖν ἐδείκνυ διὰ τῆς τῶν ὀνομάτων θέσεως ἅπερ ἐπέδηκε τοῖς οὖσι τοῖς ὑπ' αὐτὸν ζώοις τῶν ἀλόγων ζώων, ἐν περιφήνῃ κἀξίωτο χάριτος. διὰ γὰρ τούτου ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ μακάριος οὗτος περιφήτης, ὅτι μετὰ τὴν ὕπνωσιν ἔκστασις αὐτὸν ἔλαβεν, ὡς μηδὲ ὅλως αἰσθέσιν δέξασθαι τοῦ γενομένου, ἵν', ἐπειδὰν μάθῃς νῦν ὅτι μετὰ τὴν θέαν τῆς γυναικὸς μετ' ἀκριβείας ἀπαγγέλλει ὁ γεγενὼς, πεισθῇς ἀκριβῶς, ὅτι περιφανῆ χάριτι ταῦτα φθέγγεται), ἐν σκηνῇ μάθοις ἂν τὸ τῆς ἁγίας πνεύματος διδασκαλίας. ὁ γὰρ μηδὲν τῶν γεγενημένων εἰδὼς, ἐπειδὴ ἤγαγεν αὐτὴν πρὸς αὐτὸν, φησι, τοῦτο νῦν ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων μου, καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου. ἕτερος δὲ ὡς ἐρμηνευθῆναι φησιν ἀντὶ τοῦ τοῦτο νῦν, τοῦτο ἅπαξ· δηλονότι, ὅτι νῦν τοῦτο μόνον γέγονε, καὶ οὐκέτι ἔσται τοῦτο ἕως ἂν ἐξέλθῃ ἡ γυνὴ, μετὰ τοῦτο οὐκ ἔσται τοῦτο, ἀλλ' ἐκ τῆς γυναικὸς ὁ ἀνήρ· μᾶλλον δὲ οὐκ ἐκ γυναικὸς, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀμφοτέρων συνεργείας, ὡς καὶ ὁ Παῦλός φησιν· Οὐ γάρ ἐστιν ἀνὴρ ἐκ γυναικὸς, ἀλλ' ἡ γυνὴ ἐκ ἀνδρός. καὶ οὐκ ἐκλίαθη ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλ' ἡ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα. ναί· ἀλλὰ ταῦτά, φασι, τὰ ἐρημώσεις δείκνυσιν, ὅτι ἡ γυνὴ οὐκ ἐκ τοῦ ἀνδρὸς ἐλήφθη. ἀλλ' ἀναμένων, καὶ ὄψει διὰ τοῦ ἐπαγγέλματος τὴν ἀκριβῆ διδασκαλίαν. φησὶ γὰρ, πλὴν ὅτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικὸς, ὅτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς, διδάσκων ἡμᾶς, ὅτι λοιπὸν διὰ τῆς ἀμφοτέρων συνουσίας ἡ σύστασις ἔσται καὶ ἀνδρὸς καὶ γυναικός. διὰ τοῦτο τοίνυν καὶ ὁ Ἀδὰμ ἔλεγε, τοῦτο νῦν ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων μου, καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου. εἶτα ἵνα μάθῃς αὐτοῦ τῆς περιφανείας τὴν ἀκρίβειαν, καὶ ὅπως μέχρι τοῦ νῦν, καὶ μέχρι τῆς συντελείας αὐτῆς διαμένει ὁ λόγος αὐτοῦ ἐρημούμενον, ἄκουε καὶ τῶν ἑξῆς. a. Κορ. ια.

24 Αὕτη κληθήσεται γυνὴ, φησιν, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη. ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται δύο εἰς σάρκα μίαν.

Εἶδες πῶς ἅπαντα ἡμῖν παρήνοιξε, διὰ τῆς οἰκείας περιφανείας ἕκαστον μετ' ἀκριβείας δηλώσας. αὕτη, φησὶ, κληθήσεται γυνὴ, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη. πάλιν ἡμῖν τὴν ἀφαίρεσιν τῆς πλευρᾶς ἀνίτλε). εἶτα δηλοῖ τὰ μέλλοντα συμβήσεσθαι, φησὶν, ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται δύο εἰς σάρκα μίαν. πόθεν, εἰπέ μοι, ταῦτα ἐπῆλθεν αὐτῷ φθέγξασθαι; πόθεν ἤδει τὰ μέλλοντα, καὶ ὅτι εἰς πλῆθος ἐπιδώσει τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος; ὅτι γὰρ συνουσία ἔσται ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, πόθεν ἐπίστατο; μετὰ γὰρ τὴν πρᾶξιν τὰ τῆς συνουσίας γέγονεν. ἐπεὶ

μέλλει

μέλεις ἐκείνῳ καθάπερ ἄγγελοι, ὕτω διετάττοντο ἐν τῷ παραδείσῳ, ὐχ ὑπὸ ὀπτυμίας φλεγόμενοι, ὐχ ὑπὸ ἑτέρων παθῶν πολιορκούμενοι, ὐ ταῖς ἀνάγκαις τῆς φύσεως ὑποκείμενοι· ἀλλὰ δι' ὅλου ἄφθαρτοι κεκαθέντες καὶ ἀθάνατοι, ὅπερ καὶ νῦν τῆς τῶν ἱματίων παρεσκολῆς ἐδέοντο. ἦσαν γάρ, φησιν, ⟨Η⟩ δύο γυμνοὶ, καὶ ὐκ ἠσχύνοντο. ὐδέπω γὰρ τῆς ἀμαρτίας ἐπεισελθούσης καὶ τῆς παρακοῆς, τῇ ἀνοίᾳ ἦσαν δόξῃ ἠμφιεσμένοι· διὸ ὐδὲ ἠσχύνοντο. μετὰ δὲ τὴν παράβασιν τῆς ἐντολῆς τότε καὶ ἡ αἰσχύνη ἐπεισῆλθε, καὶ ἡ γνῶσις τῆς γυμνότητος. πόθεν οὖν, εἰπέ μοι, ταῦτα αὐτῷ ἐπῆλθε φθέγξασθαι; ἢ δηλονότι παρὰ φυτικοῦ χαρίσματος μετέχων παρὰ τῆς παραδείσου ἄπονα ταῦτα ἐώρα τοῖς πνευματικοῖς ὀφθαλμοῖς; ταῦτα δὲ ὐχ ἁπλῶς νῦν μανθάνω, ἀλλ' ἵνα ἐντεῦθεν ἤδη καὶ τὴν ὑπεροχὴν ἀλλήσασαν τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίαν καταμάθητε, ὡς παρὰ τὸν αἰῶνα τὸν ἄνθρωπον ἐπεδείξατο, ἀγγελικὸν αὐτῷ βίον δοῦσ' ἀρχῆς χαρισάμενος, καὶ μυείας" Εἰς αὐτὸν δὲ ὑπερτερίας παραδείσου, καὶ μὴν τῶν ἄλλων ἀπόντων καὶ παρόντων χαρίσματος αὐτὸν ἀξιώσας, καὶ τοῦ ἀνθρώπου δὲ τὴν μὴν τοσαύτας ὑπερβασίας ῥαδιουργίας ἰδόντες μηκέτι ὅπου ⟨W⟩ θεὸν τὴν αἰτίαν μεταγητε, ἀλλὰ τούτῳ τὸ πᾶν λογίζησθε. αὐτὸς γὰρ ἑαυτῷ πόνων αἴτιος γέγονε τῶν κακῶν (ὡς καὶ μετὰ ταῦτα μαθήσεσθε) καὶ τῆς ἐκπωλώσεως τῶν τοσούτων ἀγαθῶν, καὶ τῆς καταδίκης ἣν δέδωκε τῷ παραβάτῃ ὑπομεῖναι. ὅταν γὰρ ἐννοήσω τῆς ἀναγωγῆς αὐτοῦ τὴν κατάσταν, ἣν ὁ δεσπότης αὐτῷ ἐχαρίσατο ὕτω δαψιλεῖς εἰς αὐτὸν ὑπερτερίας ἐπιδειξάμενος, καὶ παρὸν μὴ ὅλη καὶ παρὰ τῆς αὐτοῦ ἀναπλάσεως ὅλον ὅλου τῆς κτίσεως ⟨W⟩ κόσμον δι' αὐτὸν παρήγαγε, καὶ ὅτε αὐτὸν ἐδημιούργησεν, ἵνα ἡμόμενος ἀπολαύσῃ πόνων τῶν ὁρωμένων. εἶτα ⟨W⟩ παράδεισον γενέσθαι παρέξας, ἐκεῖ αὐτὸν" ἀγκιτάξασθαι ἠβούλησθη, χορείσας αὐτὸν τῶν ἀληθῶν ζώων, καὶ πόνων αὐτῷ τὴν ἐξουσίαν δεδωκώς, καθάπερ δεσπότην ἵνα δῶλοις ⟨Ε⟩ ὑπηκόοις τὰ ὀνόματα θεῖναι πᾶσιν ἐπέταξεν· εἶτα ὀπτὸς μόνος ὢν ἐδεῖτο ἵνος τῆς αὐτῆς αὐτῷ κοινωνοῦντος ὐσίας βοηθοῦ, ὐδὲ τοῦτο παρέλιπεν, ἀλλὰ τὴν γυναῖκα παραγαγὼν καθ' ὃν αὐτὸς ἐβουλήθη τρόπον ἐνεχείρισεν αὐτῷ ταύτην· καὶ μὴν τούτων ἀπόντων καὶ παρόντων αὐτῷ ἀξίωμα χαρισάμενος, καὶ μὴν τὰς ἀφάτους ταύτας ὑπερτερίας, καὶ τὸ κεφάλαιον ἀπόντων ἐδωρήσατο, πόνων αὐτὸν ἐλευθερώσας τῶν τοῦ σώματος φροντίδων, καὶ μήτε ἱματίων παρεσκολῆς, μήτε ἑτέρας ἵνος χρείας δεῖσθαι συγχωρήσας, ἀλλά, καθάπερ ἔφθην εἰπών, ὡς ἄγγελον ὀπτάγιον ὕτως αὐτὸν ὀπτὸς τῆς γῆς ἀφίγειν βουληθείς· ὅταν τοίνυν πόνα ταῦτα λογίσωμαι, καὶ τὸ δεσπότου ἐκπλήττομαι τὴν τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίαν, ⟨Ε⟩ τοῦ δυσθέρμου τὴν βασκανίαν. οὐδὲ γὰρ ἠνέγκεν ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνος, ὁρῶν ἐν σώματι δυσθέρμῳ ἀγγελικὸν ἀφιγμένον.

Ἀλλ' ἵνα μὴ εἰς πολὺ μῆκος ⟨W⟩ λόγον ἐκτείνωμεν, εἰ δοκεῖ, καὶ κατὰ τὴν τοῦ πονηροῦ δαίμονος ὀπτβουλὴν εἰς τὴν ἑξῆς ταμιευσάμενοι, ἐνταῦθα καταπαύσωμεν ⟨W⟩ λόγον, ἐκεῖνο παραπαλέσαντες ὑμᾶς τὴν ἀγάπην, μεμνῆσθαι τῶν εἰρημένων μετὰ ἀκριβείας, καὶ καθ' ἑαυτὸν ἄπονα ἀναλογίζεσθαι, ἵνα ἔχητε αὐτὰ ἐνδρυμένα τῇ διανοίᾳ τῇ ὑμετέρᾳ. ἐὰν γὰρ συνεχῶς ἀναμιμνησκώμεθα τῶν ὐεργεσιῶν ὧν ἐις τὴν ἡμετέραν φύσιν κατέτελο, αὐτοί τε ὐγιαινόμενοι ἐσόμεθα, καὶ πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ὁδὸν πρόθυμοι ἡμᾶς μᾶλλον τὸ θεῖον ποιήσει). ὁ γὰρ τῶν ὐεργεσιῶν μεμνημένος, τὸν θεὸν δηλονότι ἀσυνδάστως μὴ ἀνάξιον ἑαυτὸν ἀποφαίνᾳ, ἀλλὰ τοσαύτην ἐπιδείξασθαι τὴν ἀσυνδησίαν καὶ τὴν ὐγιαινομενικὴν, ὡς καὶ ἑτέρων πάλιν ἀξιωθῆναι. φιλόπονος

χ. αὐτῷ

χ. ἐκβαλεῖν αὐτὸν

ΗΘΙΚΟΝ

λύσιμος γὰρ ὁ διαύστης ὁ ἡμέτερος, καὶ ἐπειδὴ ἤδη ὡσεὶ τὰ ἥδη ἡμῖν ὑπάρξαντα
πρὸς αὐτὸν θεωμένους ἡμᾶς, πολλῷ δικαιότερον τὸν χαίειν, καὶ μικρόνων ἡμᾶς
πάλιν ἀξιοῖ τῶν δωρεῶν· μόνον ἐὰν ἡμεῖς τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας φειδόμενοι, μὴ ἀ-
πλῶς ζῶν χρόνον προσκείμεθα, μηδὲ τοῦτο σκοπῶμεν, εἰ ὀλίγου τῆς ἁγίας πε-
ριφραξεως πεπτώκαμεν, ἀλλ' εἴ πινα ἡμῖν κατόρθωται ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, καὶ εἴ τι τῶν
ἐπιχλοιούντων ἡμῖν παθῶν διορθώσαμεθα. Εἰ γὰρ μέλλοιμεν καθ' ἑκάστην ἡμέραν χ. ἐπιχλίοντ
τῆς πνευματικῆς διδασκαλίας ἀπολαύοντες ἐν αὐτῇ διαμένειν, καὶ μὴ ὀπισθίδονας
πρὸς ὀρθίτιν, μηδὲ τὰ τῆς καθίας εἰδὴ ὀξοείζειν τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς, ὑ μόνον ἡμῖν
οὐδὲν ὄφελος ἔσαι, ἀλλὰ καὶ πλείων ἡ βλάβη. ὅταν γὰρ τις καὶ ὀλιγωρίας τοσαύτης
ἀπολαύων μηδὲν κερδαίνῃ, μεῖζον ἑαυτῷ ὀπισωρθύει τὸ τῆς γεέννης πῦρ. διὸ πρα-
κτέον, κἂν τῷ ἐπιλοιπομένῳ χρόνῳ τῆς ἡσυχίας εἰς δέον χρησώμεθα, καὶ καθ' ἑκάστην
ἑβδομάδα, μᾶλλον δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἑαυτοὺς προσκτώμεθα, καὶ τὰ μὲν ἐλαττώμα-
τα ἡμῶν ὀξοείζωμεν τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς, κατορθωμάτων δὲ κλῆσιν προσλαμβάνω-
Ψαλ. λϛ. κη. μεν, καθάπερ ὁ προφήτης φρήνεσε, Καὶ ἐκκλίνωμεν ἀπὸ τῶν κακῶν, καὶ ποιήσωμεν
ὀπὶ τὸν ὀρθίτιν. αὕτη γὰρ ἡ ἀληθὴς ἡσυχία. ὁ θυμῶδης δὲ μὴ παθὼν τὸ ἐνοχλοῦν
βύσσεβεῖ λογισμῷ ὀξοείζέτω τῆς ψυχῆς, ῥαιότητα δὲ καὶ ὀπιείκειαν ἀσπαζέσθω. ὁ ῥᾴ-
θυμος καὶ ἀκόλαστος καὶ μὴ ἀδείας πρὸς τὰ κάλλη τῶν σωμάτων ἐπιποθῶν, χαλινώσας χ. ἀσταλῆ
ἑαυτοῦ τὸν λογισμόν, καὶ τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ πλάτος αὐτοῦ τῆς διανοίας ἐκβα-
Ματθ. ε. κη. λας τὸν λέγοντα, Ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα πρὸς τὸ ὀπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν
αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, τὸ μὴν τῆς ἀκολασίας πάθος φυγαδευέτω, τὴν δὲ σωφροσύνην
κατορθούτω. ὁ προπετὴς ἐν γλώσσῃ, καὶ ἁπλῶς τὰ ὀπιόντα φθεγόμενος μεμισέσθω
Ψαλ. ρμ. γ. πάλιν τὸν μακάριον προφήτην καὶ λεγέτω, Θοῦ κύριε φυλακὴν τῷ στόματί μου, καὶ
θύραν περιοχῆς περὶ τὰ χείλη μου· καὶ μηδέποτε ἁπλῶς ἐν ὡς ἔτυχε προφερέτω τὰ
Εφ. δ. λα. ῥήματα, ἀλλ' ἀκριβέτω τὸ Παύλου λέγοντος, Πᾶσα πικρία καὶ θυμὸς καὶ βλασφημία καὶ
Εφ. δ. κθ. αἰσχρολογία καὶ βωμολοχία ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ. καὶ πάλιν, Εἴ τις λό-
Ματθ. ε. λγ. γος ἀγαθὸς προὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας, ἵνα δῷ χάριν τοῖς ἀκούουσι. καὶ σὺ ὅρκους ὀ
πωτελῶς φυτέτω ἀκούων τῆς ἀποφάσεως τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, Ὅτι ἐρρέθη τοῖς χ. ὁ λεῖπ
ἀρχαίοις, Οὐκ ἐπιορκήσεις· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως. μὴ τοίνυν μοι λέγε,
ὅτι ὀπὶ δικαίῳ ὄμνυμι. Οὐκ ἔξεσι γὰρ ὅτε ὀπὶ δικαίῳ ὅτε ὀπὶ ἀδίκῳ ὀμνύναι. καθαρὸν
τοίνυν τηρῶμεν ὅρκων τὸ στόμα, καὶ τούτοις ἅπασι τειχίζωμεν ἡμῶν καὶ τὴν γλῶτταν καὶ
τὰ χείλη καὶ τὴν διάνοιαν, ὥστε μὴ ἔνδοθεν πικτεσθαι ὑπὸ τῶν πονηρῶν λογισμῶν, μήτε
δι' γλώττης προφέρεσθαι. καὶ τὰς ἀκοὰς ὀ ἀσφαλῶς ἀποφράττωμεν, ὥστε μηδὲ ἀ-
Εκ. δ. κγ. α. κοὴν καταύθεν παραδέχεσθαι, καθάπερ ὁ μακάριος Μωϋσῆς προῆγειλε λέγων, Ἀ-
Ψαλ. ϛ. ε. κοὴν καταύαι ὁ παραδέξη. καὶ πάλιν ὁ μακάριος Δαβὶδ ἔλεγε, Τοῦ καταλαλοῦντα
λάθρα τοῦ πλησίον αὐτοῦ τοῦτον ὀξεδίωκον. Εἶδες, ἀγαπητέ, ὅσης ἡμῖν ἀγρυπνίας χ. πάν
χρεία, ὅσα πόνα προὸς τὴν ὀρετὴν, πῶς καὶ βραχὺ μέρος ἀμεληθὲν ὁλόκληρον ἡμῶν
ἐπάτει κίνδυνον; ὀξοείτω τοῦτο καὶ ἑτέρωθι ἑβδὰ λέγων ὁ μακάριος Δαβὶδ ἐγκαλῶν
Ψαλ. μβ. κα. πρὸς τοῦτο ποιοῦντι, Καταθήμενος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου καταλάλει, καὶ κατὰ τοῦ υἱοῦ τῆς μη-
τρός σου ἐπιθης σκάνδαλον. ἐὰν οὖτος ἡμῶν ἅπαντα τὰ μέλη τειχίζωμεν, δυνησόμεθα
καὶ προὸς τὰ τῆς ὀρετῆς ἔργα διεγείρεσθαι, καὶ τὴν μὴν γλῶτταν προὸς δοξολογίαν καὶ
ὕμνους θεοῦ εἰς τῶν ὅλων θεὸν ἀπασχολεῖν, τὴν δὲ ἀκοὴν προὸς ἀκρόασιν καὶ μάθη-
σιν τῶν θείων λογίων, καὶ τὴν διάνοιαν προὸς τὴν κατανόησιν τῶν πνευματικῶν διδασμά-
των, καὶ τὰς χεῖρας μὴ προὸς ἁρπαγὴν καὶ πλεονεξίαν, ἀλλὰ καὶ προὸς ἐλεημοσύνην

τῶν ἀγαθῶν πραξέων ἐργασώμεθα, καὶ σοῦ πόδας μὴ εἰς ἁπαξ ἢ ἐπανδρομὰς καὶ
χ. ἀκλησίας ταχὺ διαβλαβεῖς θεωρίας, ἀλλ' εἰς ἀκλησίαν, ἢ εἰς διηνεκεῖς ἄκρους πρὸς ταῖς τῶν
χ. καρπωσάμενοι ἁγίων μαρτύρων δήκαις· ἵνα τοίνυν πρὸ αὐτῶν εὐλογίαν κερδήσωμεν, ἀχειρώτους ἑαυτοῦ καταστήσωμεν ταῖς τοῦ διαβόλου παγίσιν. ἐὰν οὕτως ὦμεν μεμνημένοι καὶ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας φροντίζοντες, ἀνωτέρω μὲν ἐσόμεθα καὶ τῶν ἡδονῶν τοῦ βίου, καὶ τῆς ἀπὸ τῆς ὑλικῆς κηρὸς καρπώσασθε, καὶ ταῖς τοῦ πονηροῦ μηχαναῖς δι' ἀφυγεῖν, καὶ πολλοῦ τοῦ ἀνωθεν ροπὴν διασώσασθε·
χ. ὀμπνεῖν, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς [ἀκαταπρίτους] ἀπολαῦσαι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. ιε. ΚΑΙ ΗΣΑΝ ΟΙ ΔΥΟ ΓΥΜΝΟΙ, Ο, ΤΕ ΑΔΑΜ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠσχύνοντο.

" καὶ Βούλομαι * σήμερον, ἀγαπητοὶ, θῆσαι ὑμῖν πνευματικὴν ὑπάνοιξαι, μεριζόμενον καὶ μηδέποτε διαπεμπώμενον, πάντας πλουτίζοντα καὶ οὐμηδενὶ ἐλαττούμενον, ἀλλὰ καὶ προσιέμενον.
χ. δωρηθῇ καθάπερ γὰρ ὅταν τοῦ αἰθέρος θῆσαι πρὸς μικρόν τι φέγγος λαβεῖν τις" δωρεάν, πολλοὺς ἑαυτῷ ⟨W⟩ πλοῦτον ἐργάζεται· οὕτω καὶ ὅταν τῆς θείας γραφῆς, ἢ σὺν βραχείᾳ λέξει πολλοὺς ὄντιν θύρειν τῶν νοημάτων τοῦ δεύτερον ἢ ἄφατον ⟨W⟩ πλοῦτον· τοιαύτη γὰρ ἡ φύσις
χ. ἐργαζόμενος τοῦ θησαυροῦ τούτου. τοῦτο ὑποδεχόμενος ὑπόπεσες" ἀπεργαζόμενος, οὐδέποτε αὐτὸς ἐλλείπει. πηγὴ γὰρ τοιοῦτον ἀναβλύζει τὸ πνεύματος ὕδωρ ἀγίου. ὑμέτερον δ' αὖ εἶη λοιπὸν μετ' ἀκριβείας φυλάττειν τὸ παρακατατεθέν, καὶ τοῦ μυστηρίου ἀδιάπτωτον διαφυλάξειν, ἵνα μετ' εὐκολίας δυνηθῶμεν παρακαλεῖν τοὺς [πρὸ ἡμῶν] λεγομένους· μόνον μετὰ σπουδῆς τὰ πρὸ ἑαυτῶν εἰσφέρωμεν. ἡ γὰρ χάρις [τοῦ παναγίου πνεύματος] ἕτοιμός ἐστιν, ὑπτιάζουσα τὸν μετὰ δαψιλείας ταύτην ὑποδεχόμενον. ἀκούσωμεν οὖν, παρακαλῶ, καὶ τῶν σήμερον ἀνεγνωσμένων, ἵνα μάθωμεν τὸ θεοῦ τοῦ φιλανθρώπου, ἢ ὅσῃ συγκαταβάσει χέχρηται διὰ τοῦ σωτηρίου τοῦ ἡμετέρου.

Καὶ ἦσαν, φησὶν, οἱ δύο γυμνοὶ, ὅ, τε Ἀδὰμ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠσχύνοντο. Ἐννόησον μοι μακαριότητος ὑπερβολήν· πῶς ἀνώτεροι ἦσαν τῶν σωματικῶν ἀπόνων· πῶς καθάπερ τις ὄρνεον, οὕτω τοῦ λοιποῦ ζῶντες, καὶ σὺν σώματι τυγχάνοντες, τὰ τῶν
χ. ἱματίων, σωμάτων οὐκ ἐπόθουν. οὔτε γὰρ τέγης, οὔτε ὀρόφου, οὔτε ἱματίου, οὔτε ἄλλου τινὸς τοιούτων ἐδέοντο. ἢ οὐκ ἀπλῶς ταῦτα εἰκῇ τοῦτο ἡμῖν ἐπεσημήνατο ἡ θεία γραφὴ, ἀλλ' ἵνα μαθόντες τὸν ἀλυπον αὐτῶν ταύτην διαγωγὴν, καὶ τὸν ἀνώδυνον βίον, καὶ τὸν ἀπερίλυπον, ὡς εἰπεῖν, καὶ πάσης, ἐπειδὴ ἴδωμεν μὴ ταῦτα τούτων ἀπόντων ἐρήμους αὐτοὺς νομιζομένους, καὶ καθάπερ ἀπὸ πολλοῦ πλούτου καὶ περιουσίας εἰς ἐσχάτην πενίαν κατενεχθέντας, τῇ ῥᾳθυμίᾳ αὐτῶν τὸ πρῶτον ὀπτιχράψωμεν. δυσκήρατον δ' [πάλιν] ἀνῆσαι τῶν ἀνεγνωσμένων. εἶπων γὰρ ὁ μακάριος Μωϋσῆς, ὅτι γυμνοὶ ἦσαν, καὶ οὐκ ἠσχύνοντο (οὐδὲ γὰρ ἤδεισαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν. καὶ γὰρ οὐδὲ ἦσαν γυμνοὶ, τῆς δόξης τῆς ἀφάτου περιεστελλόσης αὐτοὺς, καὶ πολὺ μᾶλλον αὐτοὺς κοσμούσης) φησὶν,

1 Ὁ δὲ ὄφις ἦν φρονιμώτατος πάντων τῶν θηρίων τῶν ὄντων ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν ἐποίησε κύριος ὁ θεός· καὶ εἶπεν ὁ ὄφις τῇ γυναικὶ, τί ὅτι εἶπεν ὁ θεὸς, οὐ μὴ φάγητε ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ" ἐν τῷ παραδείσῳ; Κεφ. γ.
χ. τοῦ παραδείσου

Ὅ ἐχθρὸς πονηρὸς δαίμονος βασκανίᾳ καὶ πολύπλοκον μηχανωμένου. ὅπου γὰρ εἶδεν τὸ τῆς ἀνωτάτω τιμῆς τυγχάνοντα τὸν δημιουργηθέντα ἄνθρωπον, καὶ οὐδὲν ἀρετῆς ἔλαττον ἔχοντα τῶν ἀγγέλων, καθάπερ καὶ ὁ μακάριος Δαυὶδ φησιν, Ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους (καὶ τοῦτο ἢ αὐτὸ τὸ βραχὺ ἢ τὸ παραχωρῆσαι ἁμαρτία εἰσήγαγε· μετὰ γὰρ τὸ παραχωρῆσαι τοῦτο ἐφθείξατο ὁ προφήτης) ὁρῶν τοίνυν ἄγγελον ὑπτιάζοντα τῆς γῆς τυγχάνοντα, καὶ ἀπὸ τῆς βασκανίας τυπτόμενος ὁ ἀρχέκακος δαίμων, ὅπου αὐτὸς ἐν ταῖς ἄνω δυνάμεσι τελῶν ἀξιώματος μεγάλου προαιρέσεως καὶ κακίας ὑπερβολὴν ἐκ τῶν ἔργων ἐκείνου ἐρρίφη κάτω, πολλὴν κέχρηται τῇ μηχανῇ, ὥστε τῆς διανοίας τὸν θεὸν ἀποστερῆσαι τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀγνώμονα αὐτὸν τοῦ ἰδίου δεσπότου ἀπεργασάμενος, γυμνώσαι τῶν τοσούτων ἀγαθῶν, τῶν ἀξιωθέντων αὐτοῦ. τί οὖν ποιεῖ; βύρσαν τὸ θηρίον τοῦτο, τὸν ὄφιν λέγω, καὶ ἄλλα θηρία τῇ φρονήσει νικῶντα, καθάπερ καὶ ὁ μακάριος Μωϋσῆς ἐμαρτύρησεν εἰπών, Ὁ δὲ ὄφις ἦν φρονιμώτατος πάντων τῶν θηρίων τῶν ὄντων τῆς γῆς, ὧν ἐποίησε κύριος ὁ θεός· τούτῳ ὥσπερ τινὶ ὀργάνῳ χρησάμενος, δι' αὐτοῦ τὸ ἀπατῆσαι καὶ ἀδενὲς σκεῦος, τὴν γυναῖκα λέγω, ἀξιοῖ τὸ ὁμιλῆσαι εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἀπάτην ἐκκαλέσηται, καὶ εἶπεν ὁ ὄφις τῇ γυναικί. λογίζου, ἀγαπητέ, ἐκ τούτου, πῶς οὐδὲν ἦν ἐν προοιμίοις φοβερὸν τῶν θηρίων τῶν γεγενημένων ὅτε τῷ ὕδατι ὅτε τῇ γυναικί, ἀλλὰ τὴν ὑποταγὴν καὶ τὴν διανοίαν ἐπεγίνωσκον· τὸ καθάπερ νῦν τὰ ἥμερα, οὕτω καὶ τὰ ἄγρια, καὶ τὰ ἀπτερα καὶ τὰ πτερωτὰ ἐτύγχανεν. ἀλλ' ἴσως ἐνταῦθα ἀπορήσειεν αὖ τις, καὶ μαθεῖν ζητήσειεν, εἰ τὸ θηρίον μετεῖχε λόγου. ὑ τοῦτο δέ ἐστι (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ ἀεὶ καπηχλευθρωπίζας τῇ γραφῇ τοῦτο λογίζεσθαι χρή, ὅτι τὰ μὲν ῥήματα ἦν τοῦ ἀγαθοῦ τοῦ ἀγαθὸν οἰκεῖον φθόνον προὸς τὴν ἀπάτην ταύτην διεληλυθότος· τῷ δὲ θηρίῳ τούτῳ ὥσπερ ὀπτασιάζῃ ὀργάνῳ ἐχρήσατο, ἵνα δυνηθῇ τὸ δέλεαρ τῆς οἰκείας ἀπάτης εἰσεῖς ἀποσκελίσαι, πρότερον μὲν τὴν γυναῖκα, ἅτε ἀεὶ εὐχειρώτερον δυναμένην ἀπατηθῆναι, ἔπειτα δὲ δι' αὐτῆς καὶ τὸν προπάτορα. τῷ οὖν ἀληθῶς τούτῳ χρησάμενος προὸς τὴν τῆς ὑποβολῆς κατασκευὴν, δι' αὐτοῦ τῆς γυναικὸς διαλέγεται, καὶ φησι, τί ὅτι εἶπεν ὁ θεὸς, οὐ μὴ φάγητε ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ παραδείσου; σκηπτεῖτε οὐ ταῦτα κακουργίας ὑπερβολὴν λεπτοτάτην. οὐ μὴν ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ θεοῦ οὐ τάξει συμβουλῆς καὶ ἐρωτήσεως εἰσάγει, καὶ ὡσανεὶ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν κηδεμονίαν ποιούμενος. τοῦτο γάρ ὅστιν ἐνδεικνυμένου, ὃ λέγει, τί ὅτι εἶπεν ὁ θεός, οὐ μὴ φάγητε ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ παραδείσου; μονονουχὶ λέγων ὁ πονηρὸς οὗτος δαίμων, τίνος ἕνεκεν ἀπεστέρησεν ὑμᾶς ὁ θεὸς τῆς τοσαύτης ἀπολαύσεως; ἆρα τί οὐ συγχωρεῖ μετέχειν τοῦ οὐ τοῦ παραδείσου ἀγαθοῦ, ἀλλὰ τῆς μιᾶς θέας τὴν ἀπόλαυσιν ἐδωρήσατο, οὐκ ἀφίησι δὲ μεταλαβεῖν, καὶ πλείονα καρπώσασθαι τὴν ἡδονήν; ἵνα δὲ εἶπεν ὁ θεός; ἀλλὰ τί, φησι, τοῦτο; τί δ' ὄφελος τῆς οὐ τοῦ παραδείσου ἀπαγορεύσεως, ὅταν μὴ ἐξῇ τοῦ αὐτοῦ ἀπολαύειν, ἀλλὰ ταύτῃ μάλιστα πλείονα τὴν ὀδυνὴν ἔχειν, ὅταν θέας μόνης; ἀπόλαυσις δὲ ἢ ἀπὸ τῆς μεταλήψεως μὴ γένηται; εἶδες πῶς καθάπερ δέλεαρ ἀλλὰ τοῦ ῥημάτων οὐσίαν αὐτοῦ τὸν ἰὸν. δεῖ τὴν γυναῖκα ἐξ αὐτῆς τῆς ὑποχωρήσεως καταπονοῦσαν τῆς μανίας τοῦ ὑποβολέως, καὶ ὅλα τὰ μὴ ὄντα ὑπτιάζειν λέγειν, καὶ οὐ τάξει δηλονότι κηδεμονίας, ἵνα μαθεῖν δυνηθῇ τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ αὐτοῖς ἐναλλάττεται, καὶ ὕστερον προὸς τὸν βασιν αὐτὸν ἐλκύσῃ· δυναμένη τοίνυν βύθιος σωιδεῖν αὐτὸν τὸν ἀπάτην, καὶ ἀπεριφώνως λοιπὸν τὴν προὸς αὐτὸν διάλεξιν, ὡς πρεπτὰ λέγοντα, καὶ μὴ ἑαυτὴν εἰς τοσαύτην ταπεινότητα καταγαγεῖν, οὐκ ἐβούλησεν. ἔδει μὲν γὰρ μηδὲ ἐξ ἀρχῆς ἀναχάσθαι τῆς προὸς αὐτὸν διαλέξεως· ἀλλ' ἐκείνῳ μόνῳ διαλέγεσθαι,

χ. πολύπλοκον

Psal. 8. 5.

χ. ἐνδυσίαν

χ. ἀκολουθ.

χ. πάμμεσα

χ. κάκιστα μὴ ὑπαίθια

χ. διὰ

χ. αὐτῆ

γεαλ, διὸ καὶ πρὸς ἐκείνην, καὶ κοινωνὸς κτίσεως τοῦ ἀξίαν εἶναι, καὶ εἰς βοήθειαν ἐδημιουργήθη. ἐπειδὴ οὖν, οὐκ οἶδ' ὅπως, παραπρεῖσα ἐκείνη τῆς ὁμιλίας τῆς πρὸς τὸν ὄφιν, καὶ ἐδέχετο τὰ ὀλέθρια ῥήματα τοῦ διαβόλου διὰ τοῦτο ὡς δι' ὀργάνου, ἀκόλουθον ἦν αὐτὴν μαθοῦσαν ἐκ τῶν πρὸς αὐτὸν λεχθέντων τοῦ ἐναντίωσιν τῶν ῥημάτων, καὶ ὅτι ἑτέρα μὲν ὁ δημιουργήσας προστάξας, ἕτερος δ' οὗτος καὶ ἀπεναντίας τῷ δημιουργῷ ἔλεγεν, ἀποστραφῶσα καὶ φυγεῖν λοιπὸν τὴν πρὸς αὐτὸν ὁμιλίαν, καὶ βδελυξαμένη τὴν ἀλαζονείαν τοῦ ἰοβόλου γλώσσαν ἀκοινώνητον τῆς δοξείσης αὐτοῖς σοφίας. ἀλλὰ διὰ τὴν πολλὴν ἀφροσεξίαν καὶ μόνον οὐκ ἀπεστράφη, ἀλλὰ καὶ τὴν στολὴν ἅπασαν αὐτῆς ἐκκαλύπτει, καὶ τοῦ μιγαιρίας τοῦ χοίρου προβλῆσαι, καὶ πλησιοῦ ὁ τῷ τῆς Χειρὸς εἰρημένου· Μὴ βάλλετε γάρ, φησι, τοῦς μιγαιρίας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν, καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς. ὁ δὴ καὶ νῦν γέγονε. πρέπει γὰρ τῷ χοίρῳ, τῷ πονηρῷ τούτῳ θηρίῳ, ἅτοι τῷ δαίμονι τῷ δι' αὐτῆς ἐνεργοῦντι, τοὺς θείους μιγαιρίας· καὶ μόνον αὐτοὺς καταπάτησε καὶ ἀντεπάξατο τοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ καὶ στραφεὶς οὐκ αὐτοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ μετ' αὐτῆς ἐξ ὧν προστόπλασεν εἰς τὸ τῆς παρακοῆς ῥῆγμα καταπήγαγε. τοσοῦτόν ἐστι κακὸν ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἀνέδην πᾶσιν ἐκκαλύπτειν τὰ θεῖα μυστήρια. ἀκριβέστατα δὲ ἁπλῶς καὶ ἀδιαφόρως πρὸς ἀπόνοιαν ἀλαζονόμενοι. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖ πρὸς χοίρων * ὁ Χριστὸς λέγει, ἀλλὰ τοὺς χοιρώδεις τῶν ἀνθρώπων αἱρετίζοντας, καὶ ὁμοίως τοῖς ἀλόγοις ἐγκαλινδουμένους τῇ τῆς ἀκρασίας βορβόρῳ, παιδεύων ἡμᾶς εἰδέναι καὶ προσώπων διαφορὰν, καὶ πολιτείας ἐπιζητεῖν ἀκρίβειαν, ἵνα καὶ ἀν δέῃ τῶν θείων λογίων ἐκκαλύπτειν, ἵνα μὴ καχεῖνοις καὶ ἑαυτοὺς λυμαινώμεθα. καὶ γὰρ τοιοῦτοί μόνον οὐδὲν κερδαίνουσιν ἀπὸ τῶν λεγομένων, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνέξεπάστως προσιόντας τοὺς καλοὺς τούτους μιγαιρίας εἰς τὸ αὐτὸ αὐτοῖς βάραθρον τῆς ἀπωλείας πολλάκις κατήγαγον. διὸ χρὴ μετ' ἀκριβείας ταῦτα προφυλάττεσθαι, ἵνα μὴ τὰ αὐτὰ τοῖς νῦν ἀπατηθεῖσιν ἀποπειρώμεθα. εἰ γὰρ ἐκ νῦν ἡ γυνὴ ἐβουλήθη τοὺς θείους μιγαιρίας μὴ προθεῖναι τοῦ χοίρου, οὐκ ἂν ὅτε αὐτὴ εἰς τὸν κρημνὸν τοῦτον κατέπεσεν, ὅτε τὸν ἄνδρα συγκατέπεισεν. ἀλλ' ἀκουσώμεθα τί πρὸς αὐτὸν ἀποκρίνεται. εἰπόντος γὰρ ἐκείνου, τί ὅτι εἶπεν ὁ θεὸς ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ παραδείσου, μὴ φάγητε;

2 Φησὶν ἡ γυνὴ τοῦ ὄφεως, ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ παραδείσου φαγόμεθα· 3 Ἀπὸ δὲ τοῦ καρποῦ τοῦ ξύλου τοῦ ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου εἶπεν ὁ θεὸς μὴ φάγητε, οὐδὲ μὴ ἅψησθε αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἀποθάνητε.

Εἶδες κακουργίαν [πολυπλόκου δαίμονος]. εἶπε τὸ μὴ ἅψῃ, ἵνα ἐκκαλέσασθαι αὐτὴν εἰς παράβασιν μάθῃ λοιπὸν τὸ ὄν. ἡ γὰρ γυνὴ λοιπὸν ὡς βουλομένου τοῦ αὐτὴν παρακινῆσαι, παρρησιασαμένη πᾶσαν ἐκκαλύπτει τὴν στολὴν, καὶ λέγει πάντα μετὰ ἀκριβείας, ἐξ ὧν ἀπεκρίνατο πάσης ἑαυτὴν ἀποστερεῖ τῆς ἀπολογίας. τί γὰρ ἂν ἔχοις εἰπεῖν ὦ γύναι; * εἶπεν ὁ θεός, οὐ μὴ φάγητε ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ; δέον σε, ὡς ἐνδυτὰ εἰρηκότα, ἀποστραφῶσαι, καὶ εἰπεῖν πρὸς αὐτὸν, ἄπαιε, ἀπατεὼν εἶ σύ· οὐκ οἶδα οὐδὲ τὸ ἐντολῆς τῆς δεδομένης ἡμῖν τὸ δυνάμενον, οὐδὲ τῆς ἀπολαύσεως τὸ μέτρος, οὐδὲ τὴν διαφέλειαν τῆς χορηγίας. σὺ μόνῳ γὰρ ἔφης εἰρηκέναι τὸν θεὸν ἀπὸ μηδενὸς ξύλου ἡμᾶς ἀπογεύσασθαι· ὁ δεσπότης ὢν καὶ δημιουργὸς διὰ πολλὴν ἀγαθότητα πάντων ἡμῖν ἀνεῖ τὴν ἀπόλαυσιν καὶ τὴν ἐξουσίαν, ἑνὸς μόνου ἀπογεύσασθαι σχέλυσε, δι' οὗτος πάλιν διὰ τὴν περὶ ἡμᾶς κηδεμονίαν, ὥστε μὴ μεταλόγως ἀλόγως θανάτῳ. δέον, εἴπερ ὑγιῶν ἦν, ταῦτα πρὸς αὐτὸν εἰπούσαν τὰ ῥήματα πάν-

Matth. ζ. 6.

* ἀδύνατον

χ. ἐκκαλινδουμένους

χ. ζητεῖν χ. ἀκριβείαν

τὴ ἀπιστραφῆναι, καὶ μηκέτι μήτε ἀμελεῖσθαι, μήτε ἀκοῦσαί τι τῶν πρὸς αὐτὴν λεγομένων· ἀλλ' ἡ ὄφις τοῦ ἀποστόλου ἐκκαλύψασα καὶ εἰποῦσα τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ αὐτοῖς ῥηθέντα, ἀλλοῖον δέχεται πρὸς αὐτὴν συμβουλίαν ὀλεθρίαν καὶ θανάσιμον. ὅπερ γὰρ εἶπεν ἡ γυνή, ὅτι ἀπὸ πάντος ξύλου τοῦ παραδείσου φαγόμεθα, ἀπὸ δὲ καρποῦ τοῦ ξύλου τοῦ ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου εἶπεν ὁ θεός· Φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, οὐδ' ὅ μὴ ἅψησθε αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἀποθάνητε, πάλιν ὁ πονηρὸς καὶ ἐχθρὸς τῆς ἡμετέρας σωτηρίας ἐναντίαν τῷ διαστολὴν τοῦ συμβουλίου εἰσάγει. τοῦ γὰρ φιλανθρώπου θεοῦ διὰ πολλὴν κηδεμονίαν τοῦ μεγάλου κωλύοντος, ἵνα μὴ διὰ τῆς παραλογῆς θνητοὶ γένωνται, κ. φάγωμεν

4 Οὗτος φησὶ τῇ γυναικί, Οὐ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε.

Ποίας ἂν τις ἀξιώσειε συγγνώμης τὴν γυναῖκα, ὅτι ὅλως καὶ ὑποπτεῦσαι ἠνέσχετο τοῦ ἀκούσαντος τῷ οὕτω βουλομένῳ· φθονερωτέρῳ; εἰ πάντως γὰρ τοῦ θεοῦ, μὴ ἅψησθε ἵνα μὴ ἀποθάνητε, οὗτος φησιν, Οὐ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε. εἶτα οὐκ ἠρκέσθης τῷ ἀντιφθέγξασθαι τοῖς παρὰ τοῦ θεοῦ ῥηθεῖσι, καὶ ὡς φθονεροῦ διαβάλλει τὸν δημιουργόν, ἵν' ὅτῳ τὴν ἀπάτην εἰσαγαγεῖν δυνηθῇ, καὶ τὴν γυναῖκα ὑποσκελίσας τὸν οἰκεῖον σκοπὸν ἀποπληρώσῃ. κ. ἀποφθεγγομένῳ

5 Οὐ θανάτῳ, φησίν, ἀποθανεῖσθε. ἤδει γὰρ ὁ θεός, ὅτι ᾗ ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, διανοιχθήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἔσεσθε ὡς θεοὶ γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρόν.

Ἰδοὺ τὸ δέλεαρ ἅπαν. πληρώσας γὰρ ὁ πανοῦργος τὴν κύλικα δηλητηρίου φαρμάκου, ἐπέδωκε τῇ γυναικί, ἣ δὲ τὸ θανάσιμον ἰδεῖν οὐ βουληθεῖσα (ἐδυνάτο γάρ, εἴπερ ἐβούλετο, οὐκ ἀποδοκιμάσαι τοῦτο γενέσθαι) ἀλλ' ἀκούσασα πρὸς αὐτοῦ, ὅτι διὰ τοῦτο τὴν μετάληψιν ἐκώλυσεν ὁ θεός, ὅπερ ἤδει ὅτι διανοιγήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἔσεσθε ὡς θεοὶ γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρόν, τῇ ἐλπίδι τῆς ἰσοθείας φυσηθεῖσα πρὸς μεγάλα λοιπὸν ἐῶ φαντάζομαι. τοιαῦτα γὰρ τὰ παρὰ τοῦ ἐχθροῦ μηχανήματα· ὅταν εἰς πολὺ ὕψος διὰ τῆς ἀπάτης ἀναγάγῃ, τότε καὶ εἰς τὸν βαθὺν κρημνὸν καταγει. φανταθεῖσα γὰρ ἰσοθείαν, ὅτι τὴν μετάληψιν ἔπαυσε, καὶ σχεῖν λοιπὸν ἔτεινε καὶ λογισμὸν τὴν διάνοιαν, καὶ οὐδὲν ἕτερον προσεσκόπει ἢ πῶς τὴν κύλικα σκήψῃ τοῦ παρὰ τοῦ πονηροῦ δαίμονος χεφαθεῖσαν. μὴ γὰρ τὸ δέξασθαι τὸν ὀλέθριον σκῦφον ἰὸν διὰ τῆς συμβουλῆς τοῦ ὄφεως, ἵνα μάθῃς ὅτι πρὸ τούτου τὴν ἀπουσίαν εἶχεν, ἄχουε τῆς θείας γραφῆς λεγούσης·

6 Καὶ εἶδεν ἡ γυνὴ ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρῶσιν, καὶ ὅτι ἀρεστὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν, καὶ ὡραῖον ὅτι τοῦ κατανοῆσαι, καὶ ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ καὶ ἔφαγεν.

a. Kop. ιε'. λγ. Ἀληθῶς φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί. διὰ τί γὰρ πρὸς τῆς συμβουλῆς τοῦ πονηροῦ δαίμονος ἐκείνης μηδὲν τοιοῦτον ἔπαθε, μηδὲ κατενόησε τὸ ξύλον, μηδὲ εἶδεν αὐτοῦ τὴν ὡραιότητα; ὅτι ἐδεδοίκει τοῦ θεοῦ τὴν ἀπειλήν, καὶ τὸ μέλλον ὑπὲρ τιμίου ἔσεσθαι ἐκ τῆς μεταλήψεως. νυνὶ δὲ ὅτι ἠπατήθη παρὰ τοῦ πονηροῦ τοῦτο θηρίου, ὅτι οὐ μόνον τοῦτο πείσονται, ἀλλὰ καὶ ἰσόθεοι ἔσονται, τότε λοιπὸν ἡ ἐλπὶς τῆς ὑποχωρήσεως ὅτι τὴν μετάληψιν αὐτὴν παρώρμησε· καὶ οὐκ ἀναγομένην εἶναι ὅτι τῶν οἰκείων ὅρων, ἀλλὰ ἐχθρὸν καὶ πολέμιον τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας ἀξιοπιστότερον εἰ νομίσασα τῶν παρὰ τοῦ θεοῦ ῥημάτων, ἐμαίνετο διὰ τῆς πείρας αὐτῆς μετὰ πολὺ τῆς συμβουλῆς τὸ ὀλέθριον, καὶ τὴν ἐκ τῆς μεταλήψεως καταληψομένην αὐτὸν συμφορὰν. ἰδοῦσα γάρ, φησιν, ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρῶσιν, καὶ ὅτι τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀρεστὸν ἰδεῖν, καὶ ὡραῖον τοῦ κατανοῆσαι, λογισαμένη πρὸς ἑαυτὴν ἴσως ἐκ τοῦ παρὰ

τοῦ Ἀβεσσαλὼμ ἀπάτης, ἰῶ δὲ τοῦ ὄφεως αὐτῇ προσπαλαίω, εἰ καὶ εἰς βρῶσιν καλὸν ὁ ξύλον, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ὥστε τέρπειν δυνάμενον, καὶ ὡραιότητος μὴ ὄντος ἄφατος ἐν αὐτῷ, πρέπει ὅμως ἡμῖν ἡ τούτου μετάληψις καὶ τῆς ἀνωτάτω τιμῆς, καὶ τῆς αὐτὴν ἀξίαν τῷ δημιουργῷ ἐξομοίᾳ, τίνος ἕνεκεν ἡ μεταληψία ἀδα τούτου; εἶδες πῶς αὐτὴν ἀνεχμαλώτισεν ὁ διάβολος ἀπάτῃ καὶ ὑποσυρᾷ λογισμοῖς, καὶ προεσκεύασε μείζονα τῆς οἰκείας ἀξίας φρονῆσαι, ἵνα κενῆς ἐλπίσι φυσωμένη σκοπέσῃ καὶ τῶν ἤδη προσγεγενημένων.

7 Καὶ ἔλαβε, φησιν, ἀπὸ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ καὶ ἔφαγε, καὶ ἔδωκε καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, καὶ ἔφαγον· καὶ διηνοίχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ, καὶ ἔγνωσαν ὅτι γυμνοί ἐσμεν.

Τί πεποίηκας ὦ γύναι; διὰ τί τὴν ὀλεθρίαν συμβουλίαν δεξαμένη, τὸν παρὰ τοῦ θεοῦ δεδομένον νόμον κατεπάτησας, καὶ ἀξύβριστος εἰς τὸ σταθμὸν ἐχώρησεν τῇ ἀκεραιοσύνῃ, ὡς μὴ ἀρκεσθῆναι τῇ τοσαύτῃ ἀπολαύσει, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἑνὸς ξύλου, οὗ προσέταξεν ὁ δεσπότης μὴ ἅψασθαι, ἐβούλησας ἁπολαῦσαι, καὶ ὑπέστρωσας τοῖς παρὰ τοῦ ὄφεως εἰρημένοις, καὶ ἀξιοπιστοτέραν τὴν τούτου συμβουλὴν ἐνόμισας τῆς παρὰ τοῦ δημιουργήσαντος ἐδηλώσης ἐντολῆς, καὶ τοσαύτην ἀπατηθεῖσα ἀπάτην, ὡς μηδὲ συγγνώμης εἶναι ἀξίαν; μὴ γὰρ ὁμογενὴς σοι ἦν ὁ τὴν συμβουλὴν εἰσαγαγών; τί ὑποτεταπεινωμένον ἐτύγχανε, τί δοῦλον, τί ὑπὸ τὸν σὸν ἐξουσίαν τυγχάνοντα. τίνος ἕνεκεν οὕτω σαυτὴν κατῄσχυνας, καὶ ἐκόντα καταπροδοῦσα δι' οὗ ἐδημιουργήθης, ᾧ προὸς βοήθειαν προσήχθης, ᾧ κοινωνὸς τῆς ἀξίας ἐγένου, καὶ ὁμοδίαιτος, καὶ ὁμόφωνος, τῷ ὄφει εἰς ὁμιλίαν ἐλθεῖν κατεδέξω, καὶ παρὰ τοῦ θηρίου τούτου τὴν παρὰ τοῦ Ἀβεσσαλὼμ δέξασθαι συμβουλὴν καὶ φανερῶς ἀπεναντίας οὖσαν τῆς τοῦ δημιουργήσαντος νομοθεσίας, οὐδὲ οὕτως ἀπεγράφης, ἀλλὰ τῇ ἐλπίδι τῆς ὑποσχέσεως κατεβάλλησας τῆς μεταλήψεως; ἔχω εἰπεῖν· σαυτὴν εἰς τοσοῦτον χρημάτων κατήγαγες, καὶ τῆς τιμῆς τῆς ὑπερβαλλούσης ἀπεστέρησας. τίνος ἕνεκεν καὶ τὸν ἀνδρα κοινωνὸν λαμβάνεις τοῦ γαλεποῦ τούτου πλάσματος, ᾧ βοηθὸς εἶναι ἐπάξιος, τοῦτο δὲ βοηθὸς γένῃ, καὶ διὰ μικρᾶς βρώσεως τῆς θυσίας τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ ἀλλοτρίοις καὶ ξένον μὴ σαυτῆς; ποία μανία ὑποκολπισθεῖσα εἰς τοσοῦτον ἐλήλυθε; οὐκ ἤρκεσε σοι τὸν ἀπαλλοτριῶσαι ζῆν βίον; τὸ σῶμα μὴ φείσεσθαι, μηδενὸς δὲ δεῖσθαι τῶν σωματικῶν; τὸ πλοῦτον τῶν ἐν τῷ παραδείσῳ ἁπολαῦσαι, πλὴν ἑνὸς ξύλου; ὃ πλοῦτος καὶ ὁρώμενα ὑπὸ τὴν ὄψιν εἶναι τὴν ὑμετέραν, καὶ τὴν τῶν πλούτων ἀρχὴν κεκτῆσθαι, ἀλλὰ ἀπατηθεῖσα ταῖς ἐλπίσι προσεδόκησας καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀνωτάτω χορυφὴν ἥξειν; διὰ τοῦτο μαθὴσῃ δι' [αὐτῶν] τῶν πραγμάτων, ὅτι οὐ μόνον ἐκείνων οὐκ ἔπιτυχες, ἀλλὰ καὶ πλούτων τῶν ἤδη δεδομένων ἀπεστέρησας καὶ σαυτὴν καὶ τὸν ἄνδρα, καὶ εἰς τοσαύτην ἦλθετε μεταμέλειαν, ὡς ὑμᾶς μὴ ἄν ποτε μεταγνώσκειν· τὸν γὰρ πονηρὸν δαίμονα τὸν τῆς ὀλεθρίας ταύτης συμβουλὴν εἰσαγαγόντα ἐπεγέλασαν καὶ ἐπεμβαρύνθη, ἅτε δὴ λοιπὸν χειμῶνος, καὶ τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ πεπονθότι. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνος τὰ ὑπὲρ τῆς ἀξίας φρονήσας, καὶ τῆς παραδεισίου αὐτῷ ἀξίας ὀλισθήσας, καὶ ἐκ τῶν ὑπερανῶ εἰς τὴν γῆν κατενεχθείς· ὃ αὐτὸ δὴ καὶ ὑμᾶς ἐργάσασθαι ἐβουλήθη, καὶ διὰ τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς εἰς ὃ τοῦ θανάτου ὑπέστημεν ἀναγαγεῖν, καὶ τὸν οἰκεῖον φθόνον πληρῶσαι· καθὼς καὶ ὄφις τις ἔλεγε, Φθόνῳ δὲ διαβόλου θάνατος εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε. καὶ ἔδωκε, φησι, καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, καὶ ἔφαγον· καὶ διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δύο. πολλὴ δὲ τοῦ ἀνδρὸς ἡ ῥᾳθυμία. εἰ γὰρ καὶ ὁμογενὴς ἦν καὶ γύνη ἦν, ἀλλ' ἐξὸν αὐτῷ ἐναυλίζεσθαι ἔχοντα τὸν θεὸν τὸν σύμβουλον, προτιμότερον τούτων ποιήσασθαι τῆς ἀκαίρου ὑπηδυμίας ἐκείνης, καὶ μὴ κοινωνῆσαι τῆς παραβάσεως, μηδὲ βεβαιῶσαι τὴν ὀλισθὼν τῶν τοιούτων ἀγα-

γῶν ἑαυτὸν ἀποστερῆσαι, καὶ πρὸσκρεῦσαι τῷ" οὕτως ἐργάτῃ, καὶ τοσαύτῃ φι- χ. ὅπου τῷ ἐυεργέτη. ἀλλ. πρόσεστιν ὑμ. χτ.
λοτιμίαν ἐπιδειξαμένῳ, καὶ οὕτως ἀνώδυνον καὶ μόχθου πάντος ἀπηλλαγμένον βίον χαρισαμένῳ. μὴ γὰρ οὐκ ἔξιὸν τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν ἐν τῷ πανδοκείῳ μετ' ἀσφαλείας ἀπολαύειν; τίνος ἕνεκεν οὖτος οὐχὶ πάντα οἷός τε ἦν τὴν ἐντολὴν φυλάξαι σοὶ δὲ οὐδὲν ἐκωλύθης; ἀλλ' ἴσως ἀκούσας παρὰ τῆς γυναικὸς τῆς ὀλεθρίας συμβου- 5
λῆς τὴν ὑπόκρισιν, καὶ τῇ ἐλπίδι καὶ αὐτὸς φυσηθείς, ἑτοίμως ἐκοινώνησας τῆς βρώσεως. διὰ τοῦτο καὶ ὁ ὀπτίμιον ἀμφοτέρωις διαδέξεται, καὶ τῶν παραλμάτων ἡ πεῖρα διδάξει ὑμᾶς μὴ τοῦ θεοῦ ἀξιοπιστότερον ἡγήσασθαι τὸν πονηροῦ δαίμονος συμβουλίαν. καὶ ἔδωκε καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, καὶ ἔφαγον, καὶ διηνοίχθησαν ⓐ ὀφθαλμοὶ τῶν δύο, καὶ ἔγνωσαν ὅτι γυμνοί εἰσι. ζήτημα μέγιστον ἡμῖν ἐπέρχεται λίκτε), ὅταν πρώην ὑπεραίρωμεν τῇ ὑμετέρᾳ 10
ἀγάπῃ. δικαίως γὰρ ἂν τις ἔροιτο, τίνα ἐγὼ ἔσχον ἐκεῖνο τὸ ξύλον, ὥστε τοὺς ἐξ αὐτοῦ βρῶσιν λαβόντας ὀφθαλμοὺς αὐτῶν διανοῖξαι, καὶ διαπρὸ γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ καλεῖται. καὶ, εἰ βούλεσθε, ἀκούσεσθε. μικρὰ γὰρ [ὑμῶν] ἐστὶ περὶ τούτου διαλεχθῆναι βούλομαι, καὶ διδάξαι τοὺς ὑμετέρους ἀγάπιους, ὅτι εἰ βουληθείημεν εὐγνωμόνως διέχεσθαι τὰ ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ λεγόμενα, οὐδὲν ἡμῖν τῶν εἰρημένων δυσχερὲς φανεῖται. οὐδὲ γὰρ ἡ ἐκ 15
τοῦ ξύλου βρῶσις αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς διήνοιξε (καὶ γὰρ καὶ πρὸ τῆς βρώσεως ἔβλεπον) ἀλλ' ὅτι ἡ τούτου" βρῶσις παρακοῆς ἦν ἐπίνοησις, καὶ τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ δοθεί- χ. γεύσις
σης ἐντολῆς παράβασις, διὰ ἣν αἰτίαν λοιπὸν καὶ τὴν δόξαν τὴν περιεστείλαντο αὐτοὺ ἀφῃρέθησαν, ἀναξίους ἑαυτοὺς τῆς τιμῆς τῆς τοσαύτης καταξήσαντες, διὰ τοῦτο τῇ οἰκείᾳ σωτηρίᾳ καταχαλασθοῦσα ἡ θεία γραφὴ φησιν, ἔφαγον καὶ διηνοίχθησαν αὐτῶν 20
ⓐ ὀφθαλμοὶ, καὶ" ἐπέγνωσαν ὅτι γυμνοί ἦσαν. διὰ τὴν παράβασιν τῆς ἐντολῆς χ. ἔγνωσαν
γυμνωθέντες τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς, αἰσθήσιν λαμβάνουσι καὶ τῆς αἰσθητῆς" γυμνότητος, χ. γυμνότητος,
ἵνα διὰ τῆς καταλειφθείσης αὐτοῖς αἰσχύνης γνῶσιν ἀκριβῶς, εἰς οἷον αὐτοὺς ὄλισθον ἤγαγε τὸ παράκουσμα τὴν ἐντολὴν τοῦ" δεσπότου. ⓐ γὰρ περὶ τούτου τοσαύτης χ. δεσπ
παῤῥησίας ἀπολαύοντες, καὶ οὐδὲ εἰδότες ὅτι γυμνοὶ τυγχάνουσιν (οὐδὲ γὰρ ἦσαν γυμ- 25
νοί· ἡ γὰρ ἄνωθεν δόξα πάντως ἱματίου μᾶλλον αὐτοὺ περιεσκέπε) μὴ τὸ ῥῶσιν, ὅτ' ἐστὶ μὴ τὴν παράβασιν τῶν πεφυσαχότων, εἰς τοσαύτην ταπεινότητα κατηνέχθησαν, ὡς ἐκ σκέπην λοιπὸν ὀπτίζητεῖν, διὰ τὸ μὴ φέρειν τὸ αἰσχύνην. ἡ γὰρ παράβασις τῆς ἐντολῆς ἐπεισελθοῦσα, τὸ ἱμάτιον ἐκεῖνο τὸ χιτὼν καὶ παράδοξον, τὸ τῆς δόξης λέγω καὶ τῆς ἄνωθεν βύσσου, ὅταν ἦσαν ἠμφιεσμένοι, περιελοῦσα τὴν τῆς γυμνότητος 30
αἴσθησιν παρέσχε, τὴν αἰσχύνην ἀφάτῳ περιέβαλε.

Καὶ ἐῤῥαψάν, φησι, φύλλα συκῆς, καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς περιζώματα.

Ἐννόησόν μοι, ἀγαπητέ, ἀπὸ ποταπῆς ὕψους πῶς εἰς" βαθὺν κρημνὸν αὐτοὺ κα- χ. βαθὺ
τήναγεν ἡ παρὰ τοῦ διαβόλου συμβουλή. ⓐ γὰρ [περὶ τούτου] τοσαύτην δόξαν περι- 35
εσαλμένοι, νῦν φύλλα συκῆς ῥάπτουσι καὶ ποιοῦσιν ἑαυτοῖς περιζώματα. τοῦτο τῆς τοῦ διαβόλου ἀπάτης τὸ κέρδος, αὕτη τῆς" συμβουλίας ἐκείνη ἡ μηχανή, τὸ μὴ μόνον χ. συμβουλῆς
τὰ μείζονα μὴ προξενῆσαι, ἀλλὰ καὶ τῶν ὄντων γυμνὸν καὶ ἔρημον ἀποφῆναι. ἐπεὶ οὖν ἡ τοιαύτη προφάσις ἡ τῆς βρώσεως τοῦ παραχθέντος εἰργάσατο, διὰ τοῦτό φησιν ἡ γραφή, καὶ ἔφαγον καὶ διηνοίχθησαν αὐτῶν ⓐ ὀφθαλμοὶ, οὐ περὶ τῶν ἀμυήτων ὀφ- 40
θαλμῶν φάσκουσα, ἀλλὰ περὶ τῆς τῶν διανοιῶν ἀμαθήσεως. ὅτε γὰρ παρέβησαν τὰ προστεταγμένα, ἀμαθῶς αὐτοὺ λοιπὸν ἐποίησεν ὧν πρότερον οὐκ ἐλάμβανον ἄνωθεν, διὰ τοῦ βύσσου ἣν περὶ αὐτοὺ ὁ δεσπότης ἐπεδείκνυτο. ὅτου οὖν ἀκούσῃς ὅτι διηνοίχθησαν αὐτῶν ⓐ ὀφθαλμοὶ, τοῦτο νόει, ὅτι παρεσκεύασεν αὐτοὺς ἄνωθεν λα-

βεῖν

ξειν λοιπὸν τῆς γυμνότητος, καὶ τῆς ἐκπωλώσεως τῆς δόξης, ἧς πρὸ τῆς βρώσεως ἀπήλαυον. ὅτι ὁ τοῦτο τῆς γραφῆς ἐστὶ θέλος, ἀκούσε αὐτῆς καὶ ἀλλαχοῦ λεγούσης. πνίγει γὰρ ἡ παιδίσκη τῆς Σάρρας ἀποδιδράσκουσα τῷ δεσποτείᾳ ἐπλανᾶτο, ῥίψασα δὲ παιδίον πλησίον μιᾶς ἐλάτης, ἀπὸ βέλους τόξευσις τοῦτο ἦ τελευτῷ, καὶ
5 φησι, Διήνοιξεν ὁ θεὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Ἄγαρ, οὐκ ὄψιν πρὸ τούτου οὐκ ἔβλεπεν, ἀλλ' ὅτι τῷ δέοντι αὐτῆς διήγειρεν. ὁρᾷς ὅτι δὲ διέῳξεν ὁ θεὸς τὴν ψυχικὴν ὀφθαλμὴν λέγει, ἀλλὰ πρὸς τῆς αἰσθήσεως τῆς σωματικῆς δέοντος. δὲ αὖθ' ἁπλοῦν ἐστὶ πρὸς τὸ ἑτέρου ζητήματος τοῦ ἐκβληθέν ἀνακύπτοντος. φασὶ γάρ, δέοντι δὲ ξύλου γνῶσιν καλοῦ καὶ πονηροῦ καλέσαι· ἢ γὰρ πολλοὶ τῶν φιλονείκως δέοντειμένων λέγειν ὀφει-
10 χειρούσιν, ὅτι μετὰ τὸ βρῶσιν τοῦ ξύλου τὴν γνῶσιν ἔσχεν ὁ Ἀδὰμ τὸ δέοντι κρίνειν δὲ καλὸν καὶ δὲ κακόν. τοῦτο ἦ ἑκάστης ἂν εἴη ἀνοίας. δέοντι τοῦτο γὰρ πρώην ταῦτα προορῶντες, τοσαῦτα πρὸς τῆς σοφίας τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ παραλείποντος τὸν ἀνθρωπον διεξ-
χ. ῆς ἐλθομεν, δεικνύντες ταύτην ἐκ τῆς τῶν ὀνομάτων θέσεως, " ἐν τοῖς ζῴοις πᾶσι, καὶ τοῖς πετεινοῖς, καὶ τοῖς ἀλόγοις ἐπέθηκε· καὶ ὅτι μὴ τῆς ἀφάτου ταύτης σοφίας, καὶ πρε-
χ. μειξ πτ φητικοῦ χαρίσματος ἐν ἡξιωμένος, ἵνα " μηδενὶ δέξῃ τοῦτο λέγειν. ὁ τοίνυν τὰς πρεσπευείας ὑπιδεὶς, καὶ προφιλοῦσας τὸ ὕστερον θαυμασὴν προφητείαν πρὸς τῆς γυναικὸς, καθάπερ ἤδη εἰρήκαμεν, πῶς ἠγνόει, τί μὴ καλὸν, τί δὲ πονηρόν. εἰ γὰρ δὴ τοῦτο καταδεξόμεθα (ὃ μὴ γένοιτο) πάλιν εἰς τὸν δημιουργὸν τὰς τῆς βλασφημίας μετενεχθήσεται. πῶς γὰρ καὶ ἀνετέλλετο ἀγνοοῦντι, ὅτι κακὸν ἐν ἡ πρόβασις; ἀλλ' οὐκ ἔστι
20 τοῦτο, μὴ γένοιτο· ἀλλ' ἤδει σαφῶς. δέοντι γὰρ τοῦτο δεῖ ἀρχῆς αὐτεξούσιον τυπὶ δὲ ζῷον καλλεσκεύασεν. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἐν, οὔτε πρόβαντα τὸν σόλον κοπιᾶν εἶδεν, οὔτε φυλάξαντα ἀποδοχῆς ἀξιωθῆναι. ὅτι γὰρ δέοντι τὸν πρόβασιν ὑπὸς γέγονε,
χ. ἄκει γὰ δῆλον καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς σόλοπος, ἐκ οὐκ τῶν μετὰ ταῦτα συμβαίντων. " ἀκούεις αὐτῆς τῆς γυναικὸς λαλούσης παρ' ὄφει, ἀπὸ καρποῦ τοῦ ξύλου δὲ ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου
χ. παραδέσεως
25 εἶπεν ὁ θεὸς ὑμῖν μὴ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἀποθάνητε. ὥστε πρὸ τῆς " βρώσεως ἀθάνατοι ἐτύγχανον. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἐν, οὐκ ἂν μὴ τοῦ βρῶσιν ὁ ὄφις εἶχε πιθανότητος αὐτοῖς ἐπάγειν θάνατον. τίς ἂν οὖν ἀνάσχοιτο τῶν λέγειν βλασφημούντων, ὅτι μὴ τοῦ ἀπὸ τοῦ ξύλου βρῶσιν ἔσχε τὴν γνῶσιν τοῦ τε καλοῦ καὶ τοῦ πονηροῦ ὁ ἀνθρωπος, ὁπότε καὶ πρὸ τῆς βρώσεως τοσαύτης ἐν σοφίας πεπληρωμένος, καὶ μὴ τῆς σοφίας καὶ προφη-
30 τικοῦ χαρίσματος ἠξιωμένος; Ἐκ πῶς ἂν ἔχοι ταῦτα λέγειν, ἄνας μὴ καὶ πρόβατα καὶ πᾶσαν τοῦ τῶν ἀλόγων φύσιν εἰδέναι, ποία μὲν βοτάνη πρὸς σωφρονιστικὴν ὑπιδεία, ποία δὲ ὀλεθρία, καὶ τῶν μὲν ἀπέχεσθαι μετὰ πολλῆς τῆς ἀσυδησίας, ταῖς δὲ ὑπιτέχειν. δὲ ἀνθρωπος, ὁ λογικὸν ζῷον, ἀγνοεῖν τί μὲν καλὸν, τί δὲ πονηρόν; ἀλλ' ἰδού, φησι, ξύλον γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ αὐτὸ σκάλεσεν ἡ γραφή. οἶδα καγώ. ἀλλ' ἐὰν σὺ ἰδιώ-
35 μασι τῆς θείας γραφῆς μαθὼν βλαπθῇς, εἶπε τίνος ἕνεκεν τοῦ ὀνομασθῆναι τοῦτον ἐπέθηκε τῷ ξύλῳ. ὃ γὰρ ὄψιν αὐτὸ τοῦ γνῶσιν παρεῖχεν οὕτως σκαλῆσαι, ἀλλ' ὄψιν
χ. ἐπῆλθεν πρὸς αὐτὸ γέγονεν ἡ πρόβασις τῆς σόλοπος, καὶ δὲ σκείνῃ λοιπὸν τῆς ἁμαρτίας " ἐπει-
χ. ἐκαλέπτο σῆλθεν ἡ γνῶσις καὶ ἡ αἰσθησις, δέοντι τοῦτο οὕτως " σκέκλητο. ἔθος γὰρ τῇ θείᾳ γραφῇ ἀπὸ
χ. πόνται τῶν συμβαινόντων πραγμάτων καὶ τοῦ ὀνομάσαι τοῖς τόποις " ὑπιδεῖναι, ἔνθα ἂν
40 συμβαίνῃ αὐτὰ τὰ πράγματα. δέοντι τοῦτο οὖν καὶ τὸ ξύλον γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ ὠνόμασεν ἡ θεία γραφή, ἐπειδὴ πρὸς αὐτὸ ἐν ἡ πρόβασις καὶ ἡ φυλακὴ τῆς σόλοπος. ὁ γὰρ φιλόθεος δεσπότης δὲ ἀρχῆς καὶ σκ προοιμίων παιδεύων τὸν ἄνθρωπον, καὶ διδάξαι βουλόμενος αὐτὸν, ὅτι ἔχει δημιουργὸν [τε] καὶ ποιητὴν ὃν τὰ ὁρώμενα πάντα πράγματα,

πλαζαμένα, ἐ αὐτὸν ἀμφιπλάσαντα, ἀλλὰ τῆς μικρᾶς ταύτης ἐντολῆς τὴν οἰκείαν διαφθορὰν αὐτῷ διαφαίνειν ἐβούλετο. ἢ ὥσπερ οἱ διαφθορεῖς φιλόπτωμος ὢν μέγα ἐν ἁμαρτίαις ἴσχυεν, ἀ τὴν ἀξίαν τιμωρίαν, ἀλλὰ βραχύ τι μέρος παραβαίνειν βούλεται, ὥστε ἐν αὐτῷ τὰ τῆς διαφθορᾶς φυλάττεσθαι, καὶ χρεῖον ἀκριβῶς εἰδέναι ὡς ἀ τῆς κλήσεως διαφθορᾶς ἐστί, ἀλλὰ χάριτι ἐ φιλανθρωπίᾳ τῆς χρήσεως ἀπολαύει· οὕτω δὴ καὶ ὁ διαφθορεὺς ὁ ἡμέτερος πάντα τὰ ὁρώμενα ἐμπιεύσας τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ τὴν ἐν ᾧ πλάσει σφετερίσῃ, καὶ πάντων τῶν ἐν αὐτῷ πλεονεκτῶν τὴν ἀπόλαυσιν, ἵνα μὴ πάρεργον ὑποσυρεὶς τὴν ἁμαρτίαν, νομίσῃ αὐτόματα εἶναι τὰ ὁρώμενα, καὶ πλέον τι τῆς οἰκείας ἀξίας φαντασθῇ, κολάζει τῷ ἑνὸς ἀποσχέσθαι ξύλου, σφοδρὸν τὸ ὑπόμνημα ὀείσας εἰ πλάσμα, ἵνα εἰδέναι ἔχῃ, ὡς ὑπὸ διαφθορὰν ἐστί [καὶ δημιούργημα] καὶ ὅπερ τῶν λοιπῶν μετέχει διὰ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ διαφθορέως. ἀλλ' ἐπειδὴ πολλῇ τῇ ἀπορίᾳ ἀξία χρησάμενος, ἅμα τῇ γυναικὶ εἰς τὸν ὅλισθον ὑπὸν κατέπεσεν ὑπὸ τοῦ πλάσματος τὴν ἀπόλυσιν τοῦ ξύλου ἀπολυόσασθαι, διὰ τοῦτο τοῦτο ξύλον αὐτὸ γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ ὠνόμασεν· οὐκ ἐπειδὴ τοιοῦτόν ἐστιν ἡ φύσις τὸ καλὸν καὶ τὸ πονηρόν (οὕτω γὰρ οὐκ ἦν ἄν, ὡς τὴν γυναῖκα πρὸς τὸν ὄφιν διαλεγομένην εἶπεν, ὅτι εἶπεν ὁ θεὸς ἀ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἀποθάνητε· ὥστε ἦδει ἐπιμωρεία ὁ θάνατος ἦν, εἰ πλάσασι τὴν ἐντολήν) ἀλλ' ἐπειδὴ μετὰ τὴν τούτου βρῶσιν καὶ τῆς ἄνωθεν ἐγυμνώθησαν δόξης, καὶ τῆς ἀθανασίας γυμνώσεως πᾶσαν ἔλαβον, διὰ τοῦτο γνωστὸν αὐτὸ καλοῦ καὶ πονηροῦ ὠνόμασεν, ἐπειδὴ πρὸ αὐτοῦ, ὡς ἂν ἔποι τις, ἡ γυμνασία ἦν τῆς ὑπαρχῆς καὶ τῆς παραρχῆς.

ΗΘΙΚΟΝ Εμάθετε τίνος ἕνεκεν εἶπεν, ὅτι διηνοίχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ, καὶ ἔγνωσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν· ἔγνωτε τίνος ἕνεκεν γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ καλέσῃ τὸ ξύλον. σύνισον γὰρ ὅσης αἰσχύνης πλήρεις γεγόνασι λοιπὸν μὴ τοῦ τότε βρῶσιν, πλάσαντες τοῦ ἐντολοῦ τὸ διαφθορᾶς. ἔρραψαν γὰρ φύλλα συκῆς καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς περιζώματα. ὅρα ἀφ' οἵας δόξης εἰς οἵαν βυθέλειαν κατηνέχθησαν. οἱ πρὸ τούτου καθαροὶ ὀπτῆλοι ἄγγελοι ἐγένοντες, τοῦ ἀπὸ τῶν φύλλων σκέπτου ἑαυτοῖς ὑπενόησι. τοσοῦτόν ἐστιν ἀμαρτία κακόν. ὃ μόνον γὰρ τῆς ἄνωθεν ἡμᾶς βυθοῦ ἀφίρησιν, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλοὺς ἡμᾶς αἰσχύνης καὶ ταπεινότητα καταγεῖ, καὶ τῶν ἤδη κατορθωμένων ἀγαθῶν ἀποστερήσασα, πᾶσαν ἡμῖν ἀφαιρεῖται τοῦ παρρησίαν. ἀλλ' ἵνα μὴ δι' ὅλου σκωθρωπὸν ποιῶμεν τὸν λόγον τοῦ ἁμαρτίαν παρεγρέφοντες τοῦ ἀπὸ τῆς τοῦ ξύλου βρώσεως καὶ τῆς πλάσεως καταβαλοῦσαν τὸν ἀνθρωπον, φέρε, εἰ δοκεῖ, ἀπὸ τοῦ ξύλου τούτου ἐφ' ἕτερον μεταγάγωμεν τὸν λόγον, ἀπὸ τοῦ ξύλου τούτου ὅπερ ὁ ξύλον τοῦ σωτῆρος· καὶ ἰδωμεν τίνα μὴ τοῦτο εἰσήνεγκε τὰ κακά, τίνα ἢ σκῆψιν παρεξένηνται τὰ ἀγαθά· μᾶλλον ἢ σοῦ ὁ ξύλον εἰσήνεγκε τὰ κακά, ἀλλ' ἡ παραίρεσις καὶ ῥᾳθυμος καὶ καταφρόνησις, ὧν πρὸ τοῦ ἐντολοῦ ἐπεδύσατο. σκῆψιν δὲ ξύλον θάνατον" ἐπεισήνεγκε (μὴ γὰρ τοῦ πλάσαντος ὁ θάνατος" εἰσῆλθεν) ἀλλὰ τοῦτο τοῦ ἀθανασίαν ἐξαίρουσα· σκῆψιν πλάσαντος ὀξέβαλε, τοῦ εἰς θεσμοὺς ἡμᾶς ἀνήγαγε· σκῆψιν διὰ μέσου πλάσαντος τοσαύτην τιμωρίαν ὑπεύθυνον τὸν Ἀδὰμ κατέστησε, τοῦ τὰ μυρία [ἡμῶν] φορτία τῶν ἁμαρτημάτων ἀφανίσαν τὸ πρὸς τὸν δεσπότην" ἡμῶν παρρησίαν δεδώρηται. "ἴδητε ξύλου καὶ ξύλου διαφοράν· εἴδετε διαβόλου κακουργίαν, καὶ ἀνθρώπου ῥᾳθυμίαν, καὶ" δεσπότου φιλανθρωπίαν. καθοπλίσωμεν οὖν, πλάκαλῶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, ἑαυτοὺς τῷ ὅπλῳ τοῦ ζωοποιοῦ τούτου ξύλου, ἐ νεκρώσωμεν τὰ ψυχοφθόρα πάθη τῇ τούτου δυνάμει· καθὼς καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος οὕτω πώς φησιν, Οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν

Γαλ. ε. κδ.

χ. ἀναθάπτωσις

ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ τ̃ ἐπιθυμίαις. ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· οἱ ὀλιγωροῦντες ἑαυτοὺς τῷ Χριστῷ, ἀπενέκρωσαν πᾶσαν ἐπιθυμίαν ἄλογον ἐπιγινομένην τῇ σαρκὶ, καὶ τὸ λυμαινόμενον πάσας τὰς τῆς ψυχῆς ἐνεργείας. τούτοις οὖν καὶ ἡμεῖς καταχθονίους ἀνενέργητα ἡμῶν κατασκευάσωμεν τὰ μέλη καὶ τὴν τυραννίδα τὴν ἐκ διαβολικῆς ἐνεργείας ἡμῖν ἐπομισαμένην· ἵνα δὲ σὺν τῷ παρόντι βίῳ ἀπαφεῖς

χ. χαλινὸς. ἀντ. ἡνίοις

διαπλεύσωμεν τὸ ζαλῶδες τοῦτο καὶ ἐπικίνδυνον πέλαγος, καὶ εἰς τὸν ἀοίδιμον λιμένας κατορμήσαντες τῆς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας ἐπιτυχεῖν ἀξιωθῶμεν τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα σὺν τῷ πατρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. ις. ΚΑΙ ΗΚΟΥΣΑΝ ΤΗΣ ΦΩΝΗΣ ΚΥΡΙΟΥ τοῦ θεοῦ περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ ὀ δειλινόν.

Ἀκριβῶς, οἶμαι, καὶ δυνάμει τινὶ ἡμετέρᾳ πρέπει τὴν περὶ τὸ ξύλον ἑρμηνείαν διεξήλθομεν, διδάξαντες τ̃ ὑμετέραν ἀγάπην, τίνος ἕνεκεν γνωστὸν καλοῦ ἐπονομάζει αὐτὸ ἐκάλεσεν ἡ θεία γραφή. διὸ βούλομαι σήμερον τοῖς ἐξῆς ἐπεξελθεῖν, ἵνα μάθητε τὴν ἀφατον τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίαν, καὶ ὅση κέχρηται συγκαταβάσει διὰ τὴν περὶ τὸ γένος τὸ ἡμέτερον κηδεμονίαν. πάντα γὰρ ἐποίησε καὶ ἐπραγματεύσατο, ὥστε τὸ ζῷον τοῦτο τὸ λογικὸν τὸ κατ' αὐτὸν δημιουργηθὲν ἐν παρρησίᾳ τυγχάνειν, καὶ μηδεμιᾶς ἐλαττοῦσθαι τ̃ τῶν ἀγγέλων διαγωγῆς, ἀλλὰ καὶ ἐν σώματι τὴν σκηνὴν ἀπαθείαν κεκτῆσθαι. ὅπερ ἡ διὰ παρακοῆς ἐξέβη παράβασις κεκτημένη, καὶ τοῦτο παρεμπεσόντος αὐτὸν διὰ τῆς ἀπειλῆς, καὶ ἀσφαλεστέρους αὐτὸν ἐργασαμένου, ἵνα μὴ ἔτι τῆς φιλανθρωπίας τῆς ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τ̃ οἰκείαν ἀγαθότητα μιμούμενος, καθάπερ πατὴρ φιλόστοργος ἑαυτοῦ παῖδα ὁρῶν διὰ ῥᾳθυμίαν ἀναίδειαν τῆς ἑαυτοῦ εὐγενείας

χ. κατεπιτεγμένον,

διαπεπτωκότα, τοῖς πατρικοῖς καταλάγχνοις διαθερμαινόμενος ἵνα μὴ ἔτι τοῦτον παιδεύειν ἀνέχηται, ἀλλὰ πάλιν τὰ πρὸ ἑαυτοῦ ἐπιδείκνυται, βουλόμενος καὶ μᾶλλον τῆς εὐτελείας ἐκείνης ἀπαλλάξαι, καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀναγαγεῖν ἡμῶν. καὶ αὐτὸν δὴ τρόπον ὁ ἀγαθὸς

χ. ὃς

καὶ φιλάνθρωπος θεὸς οἰκείας καὶ ἀπαράλλακτον τῆς ἐπιβουλῆς, "ἕως ἔτι ἐστὶν ἐν σωματικῇ γυναικὶ, καὶ δεξάμενος τὴν τοῦ διαβόλου συμβουλὴν τ̃ διὰ τοῦ ὄφεως, καθάπερ ἰατρὸς πρὸς ἀῤῥωστοῦντα καὶ κάμνοντα [καὶ κείμενον] καὶ δέόμενον πολλῆς τῆς θεραπείας καὶ τῶν τ̃ ἰατροῦ χειρῶν, παραγένεται βοηθὸς πρὸς αὐτόν. ἀλλ' ἵνα καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ῥημάτων μάθητε τὴν ἀφατον τοῦ θεοῦ συγκατάβασιν, ἀναγκαῖον ἀκοῦσαι τῶν διεγνωσμένων.

8 Καὶ ἠκουσαν, φησι, τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ τὸ δειλινόν, καὶ ἐκρύβησαν ὅ, τε Ἀδὰμ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀπὸ προσώπου κυρίου τοῦ θεοῦ ἐν μέσῳ τοῦ ξύλου τ̃ παραδείσου.

Μὴ ἁπλῶς παραδράμωμεν, ἀγαπητοὶ, τὰ εἰρημένα [παρὰ τῆς θείας γραφῆς] μηδὲ ταῖς λέξεσιν ἐναποκείνωμεθα, ἀλλ' ἐννοῶμεν ὅτι διὰ τὴν ἀδυνατίαν τὴν ἡμετέραν ἡ ταπεινότης τῶν λέξεων ἔγκειται, καὶ θεοπρεπῶς ἅπαντα γίνεται διὰ τὴν σωτηρίαν τ̃ ἡμετέραν." Εἰπὲ γάρ μοι, εἰ βουληθείημεν τῇ προφορᾷ τῶν ῥημάτων καταχθονίους,

χ. εἰ δὲ βουληθείημεν

παχαλευθῆσαι, καὶ μὴ θεωρεπτῶς ἐκλαβεῖν τὰ λεγόμενα, πῶς δ' πολλὰ ἔψιται τὰ ἄτοπα; ἰδοὺ γὰρ ὀξὺ αὐτοῦ τῆς διανοίας τὴν ἀνεγνωσμένων σκοπήσωμεν. καὶ ἤκουσάν, φησι, τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ τὸ δειλινόν, καὶ ἐκρύβησαν. τί λέγεις; ὁ θεὸς περιπατεῖ; ἐπὶ πόδας αὐτῷ περιάψομεν; καὶ δὲν ὑψηλὸν ἐκ τούτου ἐνοήσομεν; δ' περιπατεῖ ὁ θεὸς, μὴ γένοιτο. πῶς γὰρ ἂν ὁ πάντα χορὸν παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν, οὐ ὁ οὐρανὸς θρόνος, ἡ δὲ γῆ ἐστι ποδῶν, οὗτος τῷ παραδείσῳ ἐμπεριέχεται; καὶ τίς τοῦτα αὐ εἶπεν τῶν νοῦν ἐχόντων; τί οὖν ὅτι ἤκουσαν τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ τὸ δειλινόν; ἀλλήλοις οἰκείως τοιαύτην ἠδυνήθη παραχεῖν, ἵνα εἰς ἀγανάκτησιν αὐτοὺς ἐμβάλῃ· ὃ δὴ καὶ γέγονεν. ὅπερ γὰρ τοιαύτην ἔχον τὴν ἀκοήν, ὡς τοῦ θεοῦ παραγενομένου κρύπτεσθαι ὑπῆρξεν. ἐπεισῆλθε γὰρ ἡ ἁμαρτία καὶ ἡ παράβασις, καὶ κατεσκεδάσθη αὐτοῖς ἡ ἀγνοία. ὁ γὰρ ἀδέκαστος δικαστὴς, τὸ συνειδὸς λέγω" κατεξανιστάμενον λαμπρᾷ τῇ φωνῇ ἐνέβοα καὶ κατηγόρει, καὶ ἐδείκνυ, καὶ ὡσανεὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἐποίησεν αὐτοῖς τῶν" ἁμαρτημάτων τὸ μέγεθος. ὅθεν τοῦτο γὰρ καὶ ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης ἐνόησεν καὶ οὐκ προσοιμίων ὅπλα πλάττων ἀνθρώπου, τὸ συνειδὸς αὐτοῦ ἐγκατέθετο, κατήγορον ἀδέκαστον, παραλογισθῆναι μὴ δυνάμενον, μηδὲ ἀπάτην ἐπομεῖναί ποτε. ἀλλὰ καὶ πῶς ἂν, φησὶ, θεσπότης λαθεῖν τις δυνηθείη τὴν ἁμαρτίαν ἐργασάμενος, καὶ τὴν ἄτοπον πρᾶξιν ἀπετελέσας, ἐκεῖνον κατήγορον λαθεῖν δύναται· ἀλλὰ περιέρχεται διηνεκῶς αὐτὸν ἔνδον ἔχων ἐνοχλοῦντα, κατασχίζοντα, μαστίζοντα, δέποτε ἠρεμοῦντα· ἀλλὰ καὶ ἐν οἰκίᾳ, καὶ ἐν ἀγορᾷ, καὶ ἐν ἀγρᾷ, καὶ ἐν συλλόγοις, καὶ ἐν τραπέζῃ, καὶ καθεύδοντι καὶ" ἐγηγερμένῳ ἀπαραίτητον, καὶ δίκην ἀπαιτοῦντα τῶν πεπλημμεληθέντων, καὶ ἐπ' ὄψιν ἄγοντα καὶ τῶν ἡμαρτημένων τὴν ἀτοπίαν, καὶ τὴν ἐπομένην αὐτοῖς κόλασιν· καὶ καθάπερ ἰατρὸς ἄκεστος, δ παύεται τὰ πρὸς ἑαυτὸν φάρμακα ἐπιτιθείς· καὶ ἴδῃ ἐγκρυπτόμενον τὸν ἀρρωστον, δὲ ὅπως ἀφίσεται, ἀλλὰ διηνεκῆ τὴν ἐπιμέλειαν ποιήσεται. τοῦτο γὰρ αὐτοῦ ἔργον τὸ ἀγαθόν ἐστιν, ἐπομνῆσαι ἐσαίνειν, καὶ μὴ συγχωρεῖν αὐτοῖς λήθην ποτὲ ποιήσασθαι τῶν εἰργασμένων, ἀλλ' ἐπ' ὄψιν αὐτὰ τιθέναι, ἵνα καὶ τούτῳ ἀκριβεστέρους ἡμᾶς ἐργάσηται πρὸς τὸ τοῖς αὐτοῖς περιπεσεῖν. εἰ γὰρ καὶ τὴν ἀντῦλην ἔχοντες συμμαχίαν, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ συνειδότος βοήθειαν, καὶ τὸν σφοδρὸν τοῦτον κατήγορον ἐπιτιθέμενον καὶ μαστίζοντα ἡμῶν τὸ συνειδὸς, καὶ κατασχίζοντα τὴν καρδίαν, καὶ δημίου πάντως βαρύτερον ἐπεμβαίνοντα, δ' οὕτως οἱ πολλοὶ τῆς ῥᾳθυμίας περιγινόμεθα· εἰ μὴ τούτων ἐλάχομεν τὴν βοήθειαν, πολὺ ὂν ἂν ταχέως ὀλισθήσειλαμεν; δι' τι τοῦτο καὶ ὁ πρωτόπλαστος νῦν ἀγνοίαν λαβὼν τοιαύτην καὶ τὴν παρουσίαν τοῦ δεσπότου ἐνόησας, * κρύπτεται. τίνος ἕνεκεν, εἰπέ μοι; ὅπερ ἐώρα σφοδρὸν αὐτῷ κατήγορον ἐφεστῶτα, τὸ συνειδὸς λέγω. δὲν γὰρ ἕτερον εἶχε τὸν διελέγχοντα καὶ μάρτυρα ὄντα τῶν ἐπλημμελημένων, ἀλλ' ἐκεῖνον μόνον, ὃν ἔνδοθεν περιέφερεν. ἄλλως τε μὴν τῆς τοῦ συνειδότος κατηγορίας καὶ ἡ ἀφαίρεσις τῆς δόξης τῆς πρότερον αὐτοῦ καθάπερ ἱματίου λαμπροῦ περιελλύσης, ἐδίδασκεν αὐτοῦ διὰ τῆς γυμνότητος, τῆς ἁμαρτίας ἧς εἰργάσατο τὸ μέγεθος. ἐπεὶ οὖν μὴν τὴν ἁμαρτίαν ἐκείνην τὴν χαλεπὴν αἰσχύνη περιεβλήθησαν, κρύπτεται ἐπιχείρουν. ἤκουσαν γάρ, φησι, τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ τὸ δειλινόν, καὶ ἐκρύβησαν ὅ τε Ἀδὰμ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀπὸ προσώπου κυρίου τοῦ θεοῦ ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου. δὲν ἁμαρτίας χεῖρον, ἀγαπητέ. αὕτη γὰρ ἐπεισελθοῦσα δ' μόνον αἰσχύνης ἡμᾶς πληροῖ, ἀλλὰ καὶ ἀνοήτους ἐργάζεται τοὺς πρότερον σωφρονοῦντας, καὶ σοφίας πολ-

λῆς

χ. περιξανιστάμενον

χ. ἁμαρτάδων

χ. αἰσχύνη

* ἐνδύσῃ

λῆς πεπληροφορήσῃς. σύνοσον γάρ μοι, πόση τῇ ἀγάπῃ ὁ Θεσπέσιος μετέχων σοφίας τοσοῦτος, ὁ ἐξ ὧν τῶν πραγμάτων ἡμῖν τὸν παράκλητον σοφίαν αὐτοῦ ἐπιδεικνύμενος, ὁ ἰδιωτικὸν ῥήσας. ἀκούσας, φησί, τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ τὸ δειλινόν, ἐκρύβησαν αὐτὸς ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀπὸ προσώπου κυρίου τοῦ θεοῦ ἐν μέσῳ τοῦ ξύλου τοῦ παραδείσου. πόσης σὺν ἀφελείᾳ τοῦτο ἀγάγοι ; Ⓦ ἰδού, Ⓦ πόντος μακρὸς παρῆται, Ⓦ δημιουργόν, τε ἀπὸ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα παραγαγόντα, ὃν τὰ λογιζόμενα ὑπερίδωμεν, τε Πλάσαντα καὶ μόνας τὰς καρδίας τε ἀνθρώπων, καὶ συνιέντα εἰς πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν, Τὸν ἐπάζοντα καρδίας ἐς νεφέλης, Τὸν καὶ αὐτὰ τὰ κινήματα τῆς καρδίας ἡμῶν ὑπερίδωμεν, τοῦτον χρύπτειν ἐπιχειρεῖσθαι ; ἀλλὰ μὴ γένοιτο τοιούτων τὸ ἔλος· καὶ μὴ δυνώμεθα λογίσασθαι, ὅμως σπουδάζωμεν λογίσασθαι. ἐπὶ γὰρ ὁ φεύγοντες τὸν ἀγχόνιον, ἵνα μὴ τε ἁμαρτίαν ἑαυτοῦ προσέβαλεν γυμνωθέντες τῆς ἀφθάρτου δόξης ἐκείνης, τοῦτο ἐποίουν, σπεύδει καὶ πᾶς κρύπτεσθαι. ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου. καθάπερ γὰρ μαστιγίαι τινὲς ἐς οἰκέται ἀγανώμονες ὁ δεσπότης λαθεῖν Ⓦ οἰκείων δεσπότην ὧδε καὶ κακεῖσε τὰς γωνίας τοῦ οἴκου προσπερχόμενοι ὑπονοεῖσθαι, ὁ φόβος καταστίοντος αὐτῶν τὸν λογισμόν. Ⓦ αὐτὸν δὴ ζόφον ἐς οὗτοι ὁ δειλαίου διείσκοντες ἀποφυγὴν ἐν αὐτῷ τῷ οἴκῳ προσπέφυκα, λέγω δὴ ἐν τῷ παραδείσῳ. οὐχ ἁπλῶς ὁ προσκειται ὁ χειμών. ἤκουσαν γάρ, φησι, τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ τὸ δειλινόν· ἀλλ' ἵνα μάθῃς τοῦ δεσπότου τὸν φιλανθρωπίαν, ὅτι χ. ὑπὸ οὐδὲ τὸ τυχὸν ἀπεβάλλετο, ἀλλ' ὑθέως" οἷδε τὸ γεγονὸς, καὶ τὸν ἔλκους τὸ μέγεθος, καὶ ὅτι τὸν ἰατρείαν ἔσπευσεν, ἵνα μὴ νομὸν ἐργασάμενον τὸ ἕλκος λύσαν τὸ σῶμα κατασκυλάσῃ. ὅθεν τοῦτο τοίνυν προκαταλαμβάνει ἐπείγ) καὶ ὑθέως πρὸς τὸν νομὸν τε ἕλκους ἴσατο, καὶ οὐδὲ πρὸς βραχύ" κατέλειπεν ἀπροσγνόητον, τὸν οἰκείαν ἀγαθότητα μιμούμενος. καὶ γὰρ τοσοῦτον ἐπεδείξατο τὸν μανίαν ὁ ἐχθρὸς τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας, ὁ ἀεὶ βασκαίνων τοῖς ἡμετέροις ἀγαθοῖς, ὡς ὄζ αὐτῷ τῶν προοιμίων τὸν ὑπογυλίων ἐργάσασθαι, καὶ ὅθεν τῆς ὀλεθρίου συμβουλῆς, τῆς παρεμπεσούσης ἐκείνης ἀφορμῆς ἀποφέρεσθαι. ἀλλ' ὁ φιλάνθρωπος θεὸς, ὁ κατ' τὸν αὐτὸν σοφίαν τὰ ἡμέτερα οἰκονομῶν, ὁρῶν μὲν καὶ τὸν ἀμβολὴν τὸν γενομένων καὶ καιρίαν, καὶ τὸν ἀνθρώπου τε ῥᾳθυμίαν, δι' ἧς εἰς τοσαύτην ἀμαρτίαν ἑαυτὸν προέβαλε σπαπατηθεὶς τῇ γυναικί, ἐφίσατο, καθάπερ δικαίας ἥμερος καὶ φιλανθρωπος, καθίζει δικαστήριον φόβου καὶ φείδους γέμον, καὶ τὸν ὀξέτασιν μὲν ἀκριβείας ποιῆται, ἡμᾶς διὰ τοῦτο παραδύων μὴ προτέρων τὸν ὁμολογεῖς καταδικάζειν, πρὶν ἂν ἀκριβῆ τὸν ὀξέτασιν ποιησώμεθα. ἀκούσωμεν τοίνυν, εἰ δοκεῖ, ἵνα μὴ ὁ δικαστὴς ἐπερωτᾷ, ἵνα ὁ Ⓠ καταδίκη ἀποκρίνονται, ἐς ποίας ἁμαρτίας δίδονται, ἐς ποίᾳ καταδίκῃ τὸν ῥᾴθυμος γένεται ὁ τὸν τοσοῦτον ὑπογυλίων εἰς αὐτοὺς ἐργασάμενος. ἀλλά σωτείνατέ μοι, παράκλησ, τὸν διάνοιαν, καὶ μὴ πολλοῦ τοῦ φόβου τοῖς λεγομένοις προσέχετε. εἰ γὰρ δικαστὴν ὁρῶντες [ὑπόγειον] ἐφ' ὑψηλοῦ βήματος καθήμενον, καὶ τὸν καταδίκας εἰς μέσον ἄγοντα, καὶ καταξαίνοντα, ἐς τιμωρούμενον, μὴ πολλοῦ τοῦ δέους παρεσπαμεν, ἀκούσαι βουλόμενοι τί μὲν ὁ δικαστὴς λέγει, τί δὲ ὁ τὸν ῥᾳθυμος ἀπορίνεται· πολλῷ μᾶλλον νῦν τοῦτο ποιεῖν ἡμᾶς δίκαιον, ὁρῶντας Ⓦ δημιουργὸν τῆς φύσεως δίκην εἰσπεφοβημένον τὸν τὸν αὐτοῦ δημιουργηθέντας. ἀλλ' ἐὰν προσέχητε μὴ ἀκριβείας, ὄψεσθε πόσον τὸ μέσον τῆς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας, καὶ τῆς τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸν ὁμολογεῖς αὐχηρότητος.

Καὶ

9 Καὶ ἐκάλεσε κύριος ὁ θεὸς τὸν Ἀδάμ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἀδὰμ ποῦ εἶ;

Ἐξ αὐτῆς τῆς ἐρωτήσεως ἄξιον ἐκπλαγῆναι τῆς θεοῦ τῆς ὑπερβαλλούσης φιλανθρωπίας, ὅτι οὐκ ἐκάλεσε μόνον, ἀλλ' ὅτι δι' ἑαυτοῦ ἐκάλεσεν, ὅπερ οἱ δεσποτικοὶ πάντες ἐποίησαν οὐκ ἄν ποτε ἀνάσχοιντο ὅτι τῶν ὁμοδούλων, καὶ τῆς αὐτῆς αὐτοῖς φύσεως κοινωνούντων. ἵστε γὰρ ὅτι ἐπειδὴ ἐφ' ὑψηλοῦ τοῦ βήματος καθήμενοι δίκην εἰσαγγέλλοντας τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐργασαμένους, οὐκ ἀξιοῦσιν αὐτοὺς τῆς οἰκείας ἀποκρίσεως, [καὶ] διὰ τοῦτο δεικνύντες αὐτοῖς, ὅση ἀτιμία ἑαυτοὺς περιέβαλον διὰ τῆς τῶν πονηρῶν πράξεων ἐργασίας· ἀλλ' ὁ μὲν δικαστὴς ἀπορίπτεται, ἕτερος δέ τις ἐστὼς διαβάλλει καὶ πρὸς τοῦ δικαστοῦ τῶν ἐγκωμίων, καὶ τὰ πρὸ ἐκείνου πάλιν διαπορθμεύει τῷ δικαστῇ. καὶ τοιοῦτον αἰτίαν ἴδοι τις τῶν δικαζόντων τὸν ταχὺν τὸ ἔθος. ἀλλ' ὁ θεὸς οὐχ οὕτως. ἀλλὰ τί; αὐτὸς ἑαυτὸν καλεῖ. καὶ ἐκάλεσε, φησί, κύριος ὁ θεὸς τὸν Ἀδάμ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἀδὰμ ποῦ εἶ; ὅρα πόση δυνάμει ἐναπόκειται ἐν τῇ βραχείᾳ ταύτῃ λέξει. ἐκ αὐτοῦ μὲν γὰρ κ. δὲ καλέσαντος πολλῆς καὶ ἀφάτου φιλανθρωπίας, καὶ ὃ τῷ κατηχουμένῳ καὶ μηδὲ διαλέγεσθαι ὃ σῶμα τολμῶντι, μηδὲ κινῆσαι γλῶτταν, ἀφορμὴν δοῦναι διὰ τῆς ἐρωτήσεως, πολλῆς ἀγαθότητος. ὃ δὲ καὶ λέγω, ποῦ εἶ; πολλοῦ ἔχει τοῦ ἐμὲ μὴ τῆς φιλανθρωπίας. μονονουχὶ γὰρ ἀπῄτησεν αὐτὸν διὰ τούτου λέγοντα πρὸς αὐτόν, τί γέγονεν; ἑτέρωθί σε κατέλιπον, καὶ ἑτέρωθι νῦν εὑρίσκω. ἑτέραν δόξαν ἠμφισμένον καταλιπών, νῦν εὗρον ἐν γυμνότητι. ποῦ εἶ; πόθεν σοι συνέβη τοῦτο; τίς σε εἰς τοσοῦτον ἦλθε μεταβολήν; ποῖος λῃστὴς, καὶ τοιχωρύχος ὤν ἀθέσμου ἅπασαν τοῦ πλούτου τοῦ παρ' ἐμοῦ ἀφελόμενος, ἐν τοσαύτῃ σε πενίᾳ κατέστησε; πόθεν σοι τῆς γυμνώσεως ἡ αἴσθησις γέγονε; τίς σοι αἴτιος τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ ἱματισμοῦ ἐκείνου ἐνδύματος, ὃ παρεβεβλημένος ἐτύγχανες; τίς ἡ ἀθέμιτος αὕτη μεταβολή; ποία καταιγὶς οὕτω σφοδρὰ ταχέως ἀπέπεσε σου τὸν φόρτον καὶ τέθυκε; τί γέγονεν, ὃν τὸν τοσοῦτον βυθιστὴν καὶ εἰς τοσοῦτον ἀναλαβόντα χειμῶνα κρύπτεται χειρός; πίνα ὃ δεδοικώς, νῦν λανθάνειν ἀπουδάζεις; μὴ γὰρ κατήγορος παρέσχηκε; μὴ γὰρ μάρτυρες ἐφεστήκασι; πόθεν σοι ἡ τοσαύτη δειλία καὶ ὁ φόβος κατεσκεδάσθη;

10 Τῆς φωνῆς σου ἤκουσα, φησί, παρεπαιτούσης ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ ἐφοβήθην ὅτι γυμνός εἰμι, καὶ ἐκρύβην.

Πόθεν σοι ἡ γνῶσις τῆς γυμνώσεως γέγονεν; ἐπέ μοι, τί ὃ καινὸν καὶ παράδοξον; τίς δὲ τοῦτο ἐδιδάχθη ποτὲ ἀναγκεῖλαί σοι, εἰ μὴ σὺ σαυτῷ ταύτης αἴτιος ἐγένου τῆς αἰσχύνης; εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ξύλου, ὃ ἐνετειλάμην σοι τοῦτο μόνον μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες; ὅρα φιλανθρωπίαν δεσποτικὴν καὶ ἀνεξικακίας ὑπερβολήν. δικαίως γὰρ οὐδέπω μηδὲ ἀποκρίσεως ἀξιώσας τὸν τοσαῦτα ἡμαρτηκότα, ἀλλ' ὑπὸ ὀπτήμιον ἀγαγεῖν, ὃ παρελαβὼν ὤφελεν, εἰ παιδαιτὴ, μακροθυμεῖ, καὶ ἀνέχεται, καὶ ἐρωτᾷ, καὶ ἀπόκρισιν δέχεται, καὶ πάλιν ἐρωτᾷ, μονονουχὶ εἰς ἀπολογίαν αὐτὸν ἐκκαλούμενος· ἵνα ἀφορμὴν λαβὼν, τὴν οἰκείαν φιλανθρωπίαν καὶ μὴ τὴν τοσαύτην παράβασιν παρ' αὐτὸν ὑποδείξηται, παιδεύων καὶ ἡμᾶς διὰ τούτου, ἐπειδὴ δικάζωμεν τοῖς ὑπευθύνοις ἐγκωμίοις, μὴ ἀνημέρως αὐτοῖς προσφέρεσθαι, μηδὲ τὴν τῶν θείων ὠμότητα περὶ αὐτοὺς ὑποδείκνυσθαι· ἀλλὰ πολλῇ τῇ μακροθυμίᾳ καὶ τῇ φειδοῖ χεῖρας, ἅτε δὴ ὡς οἰκείοις μέλεσι δικάζοντας, καὶ τὸ ὁμοδούλους ἐννοοῦντας φιλανθρωπίᾳ τὴν πρωτείαν κερασαμένους. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς τοσαύτῃ συγκαταβάσει ἡ θεία γραφὴ κέχρηται, ἀλλὰ διὰ τῆς παχύτητος τῶν λέξεων διδάσκουσα ἡμᾶς τὴν τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίαν, καὶ εἰς ζῆλον ἄγουσα, ὥστε κἂν δυνάμεθα ἀνθρωπίνῳ μιμεῖσθαι τὸ δεσποτικὸν τῆς ἀγαθότητος.

11 Καὶ

11 Καὶ εἶπεν αὐτῷ, τίς ἀνήγγειλέ σοι ὅτι γυμνός εἶ, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ξύλου, ὃ σοὶ ἐνετειλάμην σοι τούτου μόνου μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες;

Πόθεν δή, φησιν, ἠδυνήθης τοῦτο γνῶναι, καὶ τοσαύτην αἰσχύνην παρέλαβες, εἰ μὴ πολλῆ τῇ ἀκρασίᾳ ἐχρήσω, καὶ κατεφρόνησάς μου τῆς ἐντολῆς; σκόπει, ἀγαπητέ, τῆς ἀγαθότητος τοῦ θεοῦ τὸν ὑπερβολήν, ὅπως καθάπερ φίλος φίλῳ διαλεγόμενος, καὶ ἐγκαλῶν ὡς παρῳκοδομηκότι καὶ πρὸ αὐτοῦ συναλθόντα, οὕτω πρὸς αὐτὸν τὸν διάλεξιν ποιῆται. τίς ἀνήγγειλέ σοι ὅτι γυμνός εἶ, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ξύλου, ὃ ἐνετειλάμην σοι τούτου μόνου μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες; ἢ μικρὰν ἔμφασιν ἔχει καὶ τὸ λέγειν, τούτου μόνου. μὴ γὰρ ἐξενοχώρησά σοι, φησι, τὸν ἀπόλαυσιν; ἢ πᾶσαν ἄδειάν σοι παρέσχον, καὶ πολλῶν τῶν ἐν τῷ παραδείσῳ τοῖς ἀξιόσθαι δεδωκώς ἑνός" τούτου μόνου ἀποχέσθαι σοι ἐνετειλάμην, ἵνα εἰδέναι ἔχῃς, ὅτι ὑπὸ" δεσπότην εἶ, καὶ ὀφείλεις ὑποκολούειν τινὰ ὑπερδεικνύναι; τίς δὲ ἡ τοσαύτη ῥᾳθυμία, ὥστε τοσαύτην ἔχουσα ἀπόλαυσιν μὴ ἀναχέσθαι, μηδὲ τούτου [τοῦ] ἑνὸς ἀποχέσθαι, ἀλλ' οὕτω παρέχεις εἰς τὸ πρόσωπόν μου δοκεῖσαν ἐντολὴν ὑβρίζουσαν, καὶ τοσούτοις κακοῖς ἑαυτὸν περιβαλεῖν; τί σοι τὸ ὄφελος γέγονεν; ἢ πολλαπλοῦν τοῦτο εἶπον; ἢ τῷ φόβῳ ἢ ὑπερτιμίᾳ περιφανεστέραν ἠδυνήθην, καὶ ἀσφαλεστέραν ἐργάσασθαι; οὐκ εἶπον ὅ μέλλον ὑμῖν συμβήσεσθαι; ἢ διὰ τοῦτο τὸ βρῶσιν ἐκώλυσα, ἵνα μὴ τούτοις περιπέσητε; τίς δή σε συγγνώμης ἀξιώσει τὸν μετὰ τοσαύτης παρῳκοδομηκότα ἀγαθότητος ὕστερος ἀγνώμονα γενόμενον; ἢ καθάπερ πατὴρ παιδὶ γνησίῳ, οὕτω πολλὰ διειλεγμένῳ, καὶ ἐδίδαξα τῶν μὴ ἄλλων ἀποτυγχάνεσθαι, τούτου δὲ ἀποχέσθαι, ἵνα μὴ [ἡ τούτου παράβασις] πᾶσί σου τοῖς ἀγαθοῖς λυμήνηται; ἀλλ' ἴσως ἀγαθὸν καὶ ἀξιοπιστότερον ἡγησάμενος τῆς ἐμῆς ἐντολῆς τὸν ἑτέρου συμβουλὴν, καὶ προσδοκήσας μείζονων ἐπιτυχεῖν, τοῦτο πεποίηκας, καὶ τὰς ἐμὰς ἐντολὰς παρωσάμενος κατεπόλμησας τῆς τοῦ ξύλου βρώσεως. ἰδοὺ δὴ τῆς πείρας ὧν πέπονθας, ἔμαθες ὅσον τῆς συμβουλῆς" ἐκείνου τὸ ὀλέθριον. "εἴδετε δικαστοῦ φιλανθρωπίαν, εἴδετε ἡμερότητα καὶ ἀνεξικακίαν" ἄφατον, εἴδετε συγκαταβάσεως πρόσωπα λόγων καὶ ἀφθόνους ἐπαρχούσας, εἴδετε πῶς δι' ἐρωτήσεως καὶ τοῦ λέγειν, τίς ἀνήγγειλέ σοι, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ξύλου, ὃ ἐνετειλάμην σοι * μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες," θύρας αὐτῷ ἀνοίξας βλέπειν ἀπολογίας, ἵνα καὶ πρὸς τὸν ὕστερον ἡμάρτηκότα τὸν οἰκείαν φιλανθρωπίαν ὑπιδυίξηται. ἀκηκόαμεν τοίνυν καὶ τοῦ καταδίκου, τί πρὸς ταῦτα ἀποκρίνεται.

12 Καὶ εἶπε, φησιν, ὁ Ἀδάμ· ἡ γυνὴ, ἣν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ, αὕτη μοι ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἔφαγον.

Ἐλεεινὰ τὰ ῥήματα, πολλοῦ τοῦ ὄκνου γέμοντα, καὶ ἰκμὰ πρὸς φιλανθρωπίαν ὑπιασπάσασθαι Ⓦ δεσπότην, Ⓦ ὕστερον ἡμέρωσιν, καὶ ἀγαθότητι νικῶντα τὰ ἡμέτερα πλημμελήματα. ὑπὸ γὰρ τῆς πολλῆς μακροθυμίας κατέστησεν αὐτὸν τὴν διάνοιαν, καὶ ἔδειξεν αὐτῷ τοῦ ἁμαρτήματος τὸ μέγεθος, μονονοὺ ἀπολογίαν Ἀδὰμ σωτηθείς, φησιν, ἡ γυνὴ, ἣν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ, αὕτη μοι ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἔφαγον. οἶδά, φησιν, ἡμάρτηκώς, ἀλλ' ἡ γυνὴ, ἣν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ, πρὸς ἧς αὐτὸς εἶτας, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν καὶ αὐτόν, αὕτη μοι τὴν ὀλίσθου αἰτία γέγονεν ἡ γυνὴ, ἣν ἔδωκας μεθ' ἐμοῦ. πότε γὰρ προσεδόκησα [ταύτην] τὴν αἰσχύνην με ταύτην περιβαλεῖν, τὴν διὰ τοῦτο [μοι] δημιουργηθεῖσαν, ἵνα μοι τὴν πρὸς ἑαυτὴν παραμυθίαν εἰσαγάγῃ; σύ μοι αὐτὴν ἔδωκας· σὺ αὐτὴν ἤγαγες πρός με. αὕτη τοίνυν, οὐκ οἶδα πόθεν κινηθεῖσα, ἔδωκέ μοι ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἔφαγον. ταῦτα δοκεῖ μὲν ἀπολογίαν τινὰ ἔχειν, πάσης δὲ ἀπεστέρηται συγγνώμης. ποίας γὰρ ἂν εἴη συγγνώμης ἄξιος, φησι, τὴν ἐμὴν

χ. ὑπ'
χ. τύπον
χ. διανοίαν
χ. ἰαιῖπς
χ. ἰδτι
χ. λιαύτε,
* τὸν μόνον χ. δύσω

ἀντολῶν ὑπολαβόμενος, καὶ τῶν πρὸς ἐμὲ ῥημάτων προπετέστερον ἠγανάκτησε τῷ χ. ῥᾳδίως
θεῷ τῆς γυναικὸς δόσιν; εἰ γὰρ καὶ ἡ γυνὴ πρὸς εἶπε τῷ δόσιν, ἀλλ' ἡ ἀντολὴ ἡ ἐμή, καὶ
ὁ φόβος τῆς ὑπερτιμίου ἰσχὺος ἰκανὸς ἦν σοι διασκεδάσαντα φυγεῖν τὴν μετάληψιν. μὴ γὰρ
ἠγνόεις; μὴ γὰρ οὐκ ἤδεις; προλαβοῦσα δὲ τοῦτο εἶπον κηδόμενος ὑμῶν, ἵνα μὴ τού-
τοις προσπέσητε· ὥστε εἰ καὶ ἡ γυνή σοι προὔδωκε τὴν ἀντολῆς ἀπόρρη- 5
τησιν, ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἀνύβριστος ἔσῃ. ἀξιοπιστοτέραν γὰρ ἐχρῆν ἡγήσασθαι τὴν πρὸς
ἐμοῦ ἀντολήν, καὶ ὃ μόνον αὐτόν σε προδιδάσκαλον τὴν βρῶσιν, ἀλλὰ καὶ τῇ γυναικὶ
δείξαι τῶν ἡμαρτημένων τὸ μέγεθος. κεφαλὴ γάρ ἐστι τῆς γυναικός, καὶ ὤφελε σὲ ἐκείνην παρ-
ήχθη. σὺ δὲ τὴν τάξιν ἀντέστρεψας, καὶ ὃ μόνον ἐκείνην οὐ διώρθωσας, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς
συνεκατεπόθης· καὶ δέον τὸ λοιπὸν σῶμα τῇ κεφαλῇ ἕπεσθαι, τὸ ἐναντίον γέγονε, καὶ 10
ἡ κεφαλὴ τῷ λοιπῷ σώματι ἐξηκολούθησε, καὶ τὰ ἄνω κάτω γέγονε. διὰ τοῦτο ὀφεί-
λει τὴν τάξιν ἅπασαν ἀντέστρεψας, ἐν τούτοις εἶναι, ὁ πρὸ τούτου τοσαύτην δίκην ὑπο-
δεδεκληκώς. τίς σε οὖν καὶ ἀξίαν ὀδύρηται τῆς ἀφαιρέσεως τῶν τοσούτων ἀγαθῶν;
ἀλλ' ὅμως εἰ καὶ ταῦτά σοι ἅπαντα συμβέβηκε, μηδενὶ ἑτέρῳ τὴν αἰτίαν ὑπόγραφε,
ἀλλὰ σαυτῷ καὶ τῇ σῇ ῥᾳθυμίᾳ. οὐ γὰρ ἂν, εἰ μὴ ἐβούλήθης, ἡ γυνή σε ἐδυνήσατο 15
εἰς τὸν ὅλισθον τοῦτον ἀγαγεῖν. μὴ γὰρ παρεκάλεσε; μὴ γὰρ διελέχθη; μὴ γὰρ ἠπά-
τησεν; ἔδωκε μόνον, εἶτα εὐθέως μετὰ τοσαύτης ἀκολασίας ὑπὸ τὸν μετάληψιν ἐπήχθης,
οὐδεμίαν μνήμην ποιησαμένου τῆς ἐμῆς ἐντολῆς, ἀλλ' ὑπόμισας ἠπατῆσθαι πρὸς ἐ-
μοῦ, εἶτα ὀφεὶ τοῦτο μὴ συγχωρηθῆναί σοι τὴν βρῶσιν, ἵνα μὴ μείζονα ὑπομείνῃς. καὶ
πῶς ἂν ἔχοι λόγον πρὸς ἐμοῦ ἠπατῆσθαί σε, τοσαύτας ἐνεργείας εἰς σὲ καταδε- 20
δειγμένου; καὶ τοῦτο δὲ αὖθις ὅσης ἐστὶν ἐνεργείας μέγεθος, ὃ προελθεῖν καὶ ἀφεῖλαι τὴν
ἐντολήν, ὥστε μὴ τούτοις προσπεσεῖν, οἷς νῦν σεαυτὸν προέβαλες; ἀλλὰ ταῦτα πάντα
παρ' ὀλίγον ἤλεγχον, ἰδοὺ ὀφεὶ τὸ πείρας ἔμαθες τῶν ἡμαρτημένων σοι τὸ μέγεθος. λοιπὸν χ. παρωξύ-
μηδὲ τῇ γυναικὶ μόνῃ τὴν αἰτίαν ὑπόγραφε, ἀλλὰ καὶ τῇ ῥᾳθυμίᾳ τῇ σαυτοῦ. ὑπὸ μενος
τοίνυν ἐρχόμενος πρὸς Ⓦ Ἀδὰμ διελέχθη, καὶ τὴν ὁμολογίαν ἐκείνος ἐποιήσατο 25
τῶν ἡμαρτημένων, ὡς ἐνόμισε, τὴν αἰτίαν ὑπὸ τὴν γυναῖκα μεταθείς, ὅσα Ⓦ ἀγα-
θὸν διεσώσατο, ποσὴ τῇ συγκαταβάσει πάλιν κέχρηται, καὶ ἀξιοῖ καὶ ταύτην τῆς πρὸς αὐ-
τὸν ἀποκρίσεως.

13 Καὶ εἶπέ, φησίν, "ὁ θεὸς τῇ γυναικί, τί τοῦτο ἐποίησας; χ. κύριος ὁ θεὸς

Ἡ δὲ εἶπε, φησί, τὸ ἀνδρὸς ὅτι σὲ τὴν αἰτίαν μεταφέροντος, καὶ τὸ πᾶν ὑπηγορεύ- 30
οντός σοι τῇ πρὸς βοήθειαν αὐτῷ" δεδωρημένῃ, καὶ διὰ τοῦτο "προδεχθείσῃ, ἵνα τὴν χ. λαβοῦσά
προδοσίαν σαυτῆς προμηθίαν εἰσαγάγῃς αὐτῷ, οἷα δὴ ὁμοφυὴς καὶ τῆς αὐτῆς αὐτῷ φύ- χ. προσχε-
σεως κοινωνοῦσα. τίνος δὲν ἕνεκεν τοῦτο πεποίηκας; [τί τοῦτο ἐποίησας] ὦ γύναι; διὰ τί δὲ σαυτῇ καὶ τῷ ἀνδρὶ τοσαύτης αἰσχύνης αἰτία κατέστης; τί σοι τὸ ὄφελος γέγονεν ἀπὸ
τῆς τοσαύτης ἀκρασίας; τί σοι τῆς ἀπάτης τὸ κέρδος, ἵνα ἐκοῦσα ἠπατήθης, καὶ Ⓦ ἀν- 35
δρὸς κοινωνὸν τῆς ἀπάτης εἰργάσω; τί οὖν ἡ γυνή;

Ὃ ὄφις ἠπάτησέ με, καὶ ἔφαγον.

Ὅρα καὶ ταύτην ἐν πολλῇ εἰλικρίᾳ καθεζομένην, καὶ "ἀπολογουμένην οὐδὲν τῶν ἡμαρ- χ. ἀπολογου-
τημένων. καθάπερ γὰρ ὁ ἀνὴρ τὴν αἰτίαν ὑπὸ τὴν γυναῖκα ἔδοξε μεταγαγὼν λέγων, ἡ γυνὴ μένων
ἐστὶν ἔδωκέ μοι καὶ ἔφαγον· οὕτω καὶ αὕτη σοφίαν ἐπεισκυσα ἀποφυγὴν ὁμολο- 40
γεῖ τὸ πεπλημμεληκέναι, καὶ φησιν, ὁ ὄφις ἠπάτησέ με, καὶ ἔφαγον. τὸ πονηρὸν ἐκεῖνο, φησι, θη-
ρίον τοῦτον ἡμῖν τὸν ὅλισθον προεξέπεμψεν, ἐκεῖνος ἡ ὀλέθριος συμβολὴ εἰς ταύτην
ἡμᾶς τὴν αἰσχύνην ἐνέγκειν, ἐκεῖνός με ἠπάτησε καὶ ἔφαγον. μὴ ἁπλῶς προδοτέχω-

μην

χ. λυμεῶνάμενοι, μῶν, ἀγαπητοὶ, τὰ λεχθέντα, ἀλλ' ἀκριβῶς διερευνησάμενοι, πολλοῦ σὺν τοῦτῳ καρπωσόμεθα τὸν ὠφέλειαν. δικαστήριον γάρ ἐστι φοβερὸν καὶ φρίκης γέμον· καὶ δεῖ πάντα μετ' ἀκριβείας ἀκούοντας πολλῶν τῶν ἀπὸ τῶν λεχθέντων θησαυρὸν ἀναπτύξαι τῇ διανοίᾳ. σκόπει γάρ καὶ τὸν ἀνδρα λέγοντα, ὅτι ἡ γυνὴ, ἣν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ, αὕτη μοι ἔδωκε καὶ ἔφαγον. ὑδαμοῦ ἀνάγκην, ὑδαμοῦ βίαν, ἀλλὰ τὴν αἵρεσιν καὶ γνώμην. ἔδωκε μόνον, οὐκ ἠνάγκασεν, οὐκ ἐβιάσατο. καὶ αὕτη πάλιν ἀπολογίαν σωτηρίαν οὐκ εἶπεν, ὁ ὄφις ἠνάγκασέ με καὶ ἔφαγον, ἀλλά τί; ὁ ὄφις ἠπάτησέ με, καὶ ἔφαγον. τῶν ἀπατηθῆναι καὶ μὴ ἀπατηθῆναι κυρία ἦν. ὁ ὄφις, φησὶν, ἠπάτησέ με. ὁ γὰρ ἐχθρὸς τὴν σωτηρίας τῆς ἡμετέρας ἐνεργήσας διὰ τοῦ προτέρου σχήματος θηρίου τοῦ σὺν τῷ συμβουλίῳ εἰσαγαγὼν ἠπάτησεν, οὐκ ἠνάγκασεν, οὐδὲ ἐβιάσατο, ἀλλὰ διὰ τῆς ὀλεθρίας συμβουλῆς τοῦ ἀπάτου εἰς ἔργον ἤγαγε, ὅπερ εὔρε τὴν γυναῖκα εὐκόλως χ. ἐστερεμένην. δυναμένην δέξασθαι τὴν ἀπάτην, τὴν παρὰ τοῦ ὄφεως συντεθεῖσαν ἀπεστερημένην. ὁ ὄφις, φησὶν, ἠπάτησέ με, καὶ ἔφαγον. ὅρα τοίνυν τὸν ἀγαθὸν δικαστὴν ἐγκαλύμματον αὐτῶν τοῖς ῥήμασι, καὶ οὐδὲν περιττερὸν κατηναγκάζοντα λέγειν. ὅπερ γὰρ οὐκ ἀγνοῶν ταῦτα ἠρώτα, ἀλλ' εἰδὼς, καὶ σφόδρα εἰδὼς, ἵνα τοῦ οἰκείου φιλανθρωπίαν ἐπιδείξηται, συλλαμβάνῃ αὐτῶν τῇ ἀσθενείᾳ, καὶ σκηνάσῃ αὐτοῦ εἰς ὁμολογίαν τῶν ἐπταισμένων· διὰ τοῦτο οὐδὲν πλέον ἐρωᾷ. ἐχρῆν γὰρ ἅπαντα μαθεῖν καὶ τὸ εἶδος τῆς ἀπάτης· ἀλλ' ἵνα ἡμῖν δείξῃ ὅτι οὐκ ἀγνοίας ἦν ἡ ἐρώτησις, ἐρχεῖται τοῖς ῥηθεῖσιν. εἰπόντα γὰρ, ὁ ὄφις ἠπάτησέ με καὶ ἔφαγον, ἐκείνων ἠνίξατο τὴν ὀλεθρίαν συμβουλὴν, ἣν ἐδέξατο παρὰ τοῦ διαβόλου διὰ τοῦ ὄφεως, οὐκ ἔστε δὲ μὴν τὴν βρῶσιν ὡς θεοί. εἴδετε μὴν ὅπως ἀκριβείας ἠρωτήθη ὁ Ἀδὰμ, μὴν ὅσης ἀνεξικακίας εἰσῆλθεν εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ἡ γυνὴ, πῶς ἑκάτερος αὐτῶν τὴν ἀπολογίαν ἐποιήσατο. βλέπετε λοιπὸν σὺν τοῦτο τῆς ἀφάτου φιλανθρωπίας τοῦ δικαστοῦ τὸν διάνοιαν. ὅπερ γὰρ εἶπεν ἡ γυνὴ, ὅτι ὁ ὄφις ἠπάτησέ με καὶ ἔφαγον, οὐκ ἔτι λοιπὸν ἀποκρίσεως ἀξιοῖ τὸν ὄφιν, οὐδὲ ἀπολογίας χώραν αὐτῷ παρέχει, οὐδὲ ἐρωτᾷ καθάπερ τὸν ἀνδρα ἢ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ τοῖς πρὸς ἐκείνων ἀπολογίας δεξάμενος, ὅτι τοιοῦτον, ὡς αἴτιον τῶν [ὅλων] κακῶν γεγενημένων ὁρμᾷ. καὶ ὅπερ ὡς θεὸς καὶ τοῖς ἀπόῤῥητα ὅτι σάμενος ἤδει οὐδὲν αὐτὸς ἐκεῖνος ὑπηρετησάμενος τῇ τοῦ διαβόλου ὑποβολῇ, καὶ τῇ βασκανίᾳ, ἵνα δείξῃ τὸν αὐθέντην ἐπεδείξατο, ἵνα μάθῃς αὐτοῦ τὴν ἀγαθότητα, πῶς ἐπ' ἐκείνων μὲν ἐν εἰδὼς τῷ μηδὲν ἔλεγε, ποῦ εἶ, τίς ἀνήγγειλέ σοι ὅτι γυμνός ἐι, τῇ δὲ ἔλεγε, τί τοῦτο ἐποίησας, ὅτι τοῦ προτέρου τούτου θηρίου οὐδὲν τοιοῦτον ποιῆσ. ἀλλὰ τί; καὶ εἶπε κύριος ὁ θεὸς τῷ ὄφει, ὅτι ἐποίησας τοῦτο. εἶδες διαφοράν. τῇ μὲν γὰρ γυναικὶ ἔλεγε, τί τοῦτο ἐποίησας;

14 Τῷ δὲ ὄφει, ὅτι ἐποίησας τοῦτο·

Οὐ δὲ κακὸν, φησι, τοῦτο εἰργάσω, οὐ τοῦ ὀλεθρίαν συμβουλὴν ταύτην εἰσηγάγες, οὐ τοσαύτῃ βασκανίᾳ ὑπηρετήσω, οὐ οὕτω τὸν φθόνον ἐκόνησας κατὰ τοῦ δημιουργηθέντος ὑπὸ ἐμοῦ,

Επικατάρατος σὺ ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν θηρίων τῆς γῆς. ὅτι τῷ στήθει καὶ τῇ χοιλίᾳ πορεύσῃ, καὶ γῆν φάγῃ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου, 15 Καὶ ἔχθραν θήσω ἀνὰ μέσον σου καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ γυναικὸς, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματός σου καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματος αὐτῆς. αὐτός σου τηρήσει κεφαλὴν, καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν.

Σκόπει μοι σὺν τοῦτο τάξιν καὶ ἀκολουθίαν φιλανθρωπίας πεπληρωμένην. τὴν μὲν γὰρ ἐρώτησιν ποιούμενος ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἤρξατο, εἶτα μετῆλθεν ὅτι τὴν γυναῖκα. καὶ ὅπερ εἶπεν αὐτὴ τὸν αἴτιον αὐτῇ γεγενημένον, ἐλθὼν ὅτι τοῦ ὄφιν, καὶ οὐκ ἔτι αὐτὸν ἀ-

ποκρίσεως ἀξιώσας, τὴν πιμελείαν ἐπάτει, καὶ τοιαύτην ὡς πρωτὶ τῷ χρόνῳ παρεκτείνεσθαι, καὶ σχολὴ τῆς ὄψεως διλυσκῆ διδασκαλίαν γίνεσθαι τοῖς ἐξῆς ἅπασι, μηκέτι δέχεσθαι τὴν ὀλεθρίαν συκείνην συμβουλίαν, μηδὲ ἀπατᾶσθαι τοῖς περὶ ἐκείνου μηχανήμασιν. ἀλλ' ἴσως εἴποι τις ἄν· καὶ εἰ ὁ σχολαίος διὰ τὴν ὄφεως ἐνεργήσας τὴν συμβουλὴν εἰσήγαγε, τίνος ἕνεκεν τὸ θεῖον τοσαύτην ἐπέμεινε πιμελείαν; καὶ τοῦτο τῆς ἀφάτου φιλανθρωπίας τοῦ θεοῦ ἔργον γέγονε. καθάπερ γὰρ πατὴρ φιλόστοργος, ὃς ἀπεκδύσασθαι τὸν ἑαυτοῦ πιμελούμενος, καὶ τὴν μάχαιραν καὶ τὸ ξίφος, δι' ὧν τὸν φόνον εἰργάσατο, διασπᾷ καὶ εἰς πολλὰ κατατέμνει μέρη· οὕτω δὴ καὶ ὁ ἀγαθὸς θεός. ὅπερ ὥσπερ μάχαιράν τινα ἐπηρτήσατο τὸ θεῖον τοῦτο τῇ τοῦ σχολαίου πονηρίᾳ, ἐπάγει αὐτῷ διλυσκῆ τὴν πιμελείαν· ἵνα σχολὴ τοῦ ἀγαθοῦ τούτου καὶ ὀρωρυγὰς λογίζωμαι ἐν ὅσῃ ἀτιμίᾳ καὶ ὄνειδος τυγχάνει. εἰ γὰρ ὕστος ὁ, καθάπερ ὄργανον, ὑπηρετησάμενος τοσαύτης ἐπιεικείας τῆς ἀγανακτήσεως, ποίαν εἰκὸς ἐκεῖνον δέξασθαι πιμελείαν; μᾶλλον δὲ καὶ τοῦτο ἤδη ἡμᾶς ἐδίδαξεν ὁ Χριστὸς σχολὴ τῶν θείων εὐαγγελίων φάσκων πρὸς τοὺς ἔξω βιωτύμους ἑστῶτας· Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ σχολαίῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. ἐκεῖνο γὰρ πάλαι τοῦτο ἡτοίμασαι, καὶ ἐκεῖνο τὸ ἄσβεστον πῦρ αὐτὸν ἐκδέχεται. τί οὖν ἂν εἴη ἀθλιώτερον τοῦ δι' ἀμέλειαν τῆς οἰκείας σωτηρίας ἑαυτοὺς ἐκείνῃ τῇ πιμελείᾳ καθιζώντων ὑπὸ θυμιούσης τῇ ἐκείνῳ ἡτοιμασμένῃ; ὅτι γὰρ ἡμῖν, εἰ βουληθείημεν ἀρετὴν ἐπιδείξασθαι καὶ τοῖς παρὰ τοῦ Χριστοῦ τεθεῖσι νόμοις ἕπεσθαι, ἡ βασιλεία ἡτοίμασαι, αὐτὸς πάλιν ἄκουσον λέγοντος· Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Εἴδετε ἐκείνῳ μὲν τὸ ἄσβεστον πῦρ ἡτοιμασμένον, ἡμῖν δέ, εἰ μὴ ῥᾳθυμήσαιμεν, τὴν βασιλείαν. ταῦτα τοίνυν ἐννοούμενοι καὶ βίᾳ ἁπτώμεθα, καὶ τὴν κακίαν φυγώμεθα, καὶ μηδέποτε ἀπατώμεθα ταῖς τοῦ σχολαίου μηχαναῖς. ἀλλ', εἰ βούλεσθε καὶ μὴ ἀπεκδύμεθε, πάλιν εἰς μέσον ἀγάγωμεν τὴν πιμελείαν τὴν τοῦ ὄφεως ἐπαγομένην, ἵν' ὕστος καὶ μικρὸν εἰς τὸ τέλος τῆς δίκης φιλάσαντες ἴδωμεν τῆς φιλανθρωπίας τοῦ θεοῦ τὸ μέγεθος. εἰ γὰρ δὴ θεσπέσιον δικαστὴν ὁρῶντες πολλάκις δημοσίᾳ καὶ δήμῳ, καὶ τὴν τῶν καταδίκων φῆφον ἐκφέροντα, διὰ πάσης ἡμέρας ἀδημένους, καὶ οὐκ ἀφίσανται μέχρις ἂν ἴδωσιν ἀναιρούμενα τὸν δικαστήν· πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς νῦν προσήκει μετὰ πλείονος τῆς προθυμίας ἰδεῖν τὸν ἀγαθὸν θεόν, πῶς μετὰ τοῦ ὄφεως σφοδρὰν τὴν πιμελείαν ὑπεδύσατο δι' ἡμᾶς, ἵνα διὰ τῆς τοῦ ἀγαθοῦ τούτου θείας πιμελείας, ᾧ ὥσπερ ὀργάνῳ ἐχρήσατο ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνος, ἄγαθον ἡμῖν προσάρχῃ τῆς μελλούσης ἐκείνου πιμελείας ἐκδέχεσθαι· πῶς μετὰ φειδοῦς σύμμετρον ἐπάτει καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὸν ἀνδρὶ τὴν ὑπὸ μῆνιν, νουθετοῦσι μᾶλλον ἐχούσαν ἢ κόλασιν· ἵνα ταῦτα ἅπαντα μετὰ ἀκριβείας σκοπήσαντες, θαυμάσωμεν τὴν τοῦ φιλανθρωποῦ θεοῦ ἡμῶν ἡμερότητα, ἣν καὶ τὸ φυσικὸν ὑπεδείκνυται τὸ ἡμέτερον. τί οὖν φησι; καὶ εἶπε κύριος ὁ θεὸς τῷ ὄφει, ὅτι ἐποίησας τοῦτο, ὑπὸ κατάρατος σὺ ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ ἀπὸ πάντων τῶν θηρίων τῆς γῆς· ὑπὲρ τοῦ σήθει καὶ τῇ χιλίᾳ πορεύσῃ, καὶ γῆν φάγῃ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. καὶ ἔχθραν θήσω ἀνὰ μέσον σου καὶ ἀνὰ μέσον τῆς γυναικός, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματός σου, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματος αὐτῆς. καὶ αὐτός σου τηρήσει κεφαλήν, καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν. μεγάλη δὲ σφοδρὰ ἡ ἀγανάκτησις, ὅπερ καὶ μεγάλη τῆς ἀπάτης ἡ κατάκρισις, διὸ δι' αὐτοῦ προσήκαγεν ὁ πονηρὸς σχολαίος. καὶ εἶπε κύριος ὁ θεὸς τῷ ὄφει, ὅτι ἐποίησας τοῦτο. ἐπειδή, φησι, τοιαύτην ὑπηρετήσω πανουργίαν καὶ ὕστος τὴν ἀπάτην εἰς ἔργον ἤγαγες, ὀλεθρίαν συμ-

βουλὴν

χ. ἐφεξῆς.

χ. ἀπεκπύ-
τα φησίν.

χ. διὰ τὸν ὄ-
φεως ἤγαγε.

βουλὴν εἰσαγαγὼν, καὶ τὸ δηλητήριον αὐτοῖς φάρμακον κεράσας, ὅπως τοῦτο εἰργάσω καὶ τῆς ἐμῆς θυσίας ἐκβαλεῖν ἠβουλήθης σὺν ἐμοὶ δημιουργηθέντας, ὑπηρετησάμενος τῇ τοῦ πονηροῦ δαίμονος γνώμῃ, τοῦ δηλονότι τοῦ βασκανίᾳ τὸν ὑπερβάλλουσαν ὑπερηφανίᾳ ἐκ τῶν ἀρετῶν εἰς τὸν γῆν καταπεσόντος, δηλονότι τούτοις ὀργάνῳ σοι ἐχρήσατο, διλωσεχῆ σοι τὴν πιμωρίαν ὑπιδηλοῖ, ἵνα δηλονότι τῶν εἰς σὲ γενομένων κακῶν εἰδέναι ἔχῃ ὅια πιμωρία αὐτὸν ἐκδέχεται, καὶ ἐξῆς δὲ σεφθοποιῶν παιδεύωνται μηκέτι ὑπακούεσθαι ταῖς τούτου συμβουλαῖς, μηδὲ τοῦ ἀπάτου σεφίεσθαι, ἵνα μὴ τοῖς αὐτοῖς σφαλῶσι. δηλονότι τοῦτο ὑπικατάρατος σὺ ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν, ὅπως οὐκ εἰς δέον ἐχρήσω τῇ φρονήσει, ἀλλὰ τοῦναντίον, ὅταν εἶχες ὑπὸ ἀπιδία τὰ θεῖα, τοῦτό σοι γέγονε τῶν κακῶν ἀπάντων αἴτιον. ὁ γὰρ ὄφις, φησὶν, ὢν φρονιμώτατος πάντων τῶν θηρίων τῶν ὑπὸ τὴν γῆν. δηλονότι τοῦτο ὑπικατάρατος σὺ ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν θηρίων τῆς γῆς γενήσῃ. ἀλλ' ὅπως τὸ τῆς κατάρας οὐκ ἰὼ ἀφθητὸν ὑδὲ ὀφθαλμοῖς φαντόμενον, διὰ τοῦτο καὶ ἀφθητὸν αὐτῷ πιμωρίαν ἐπάγει, ἵνα διλωσεχῶς σεφὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἔχωμεν ὁρᾶν τῆς πιμωρίας αὐτοῦ τὰ ὑποιμνήματα. ὅπερ τῷ ζητεῖν καὶ τῇ χειλίᾳ πορβύσῃ, καὶ γῆν φάγῃ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. ἐπειδή, φησι, τῇ ἀπλάστει ὑ δεόντως ἐχρήσω, ἀλλὰ καὶ εἰς ὁμιλίαν ἐλθὼν ἐτόλμησας τῷ ὑπ' ἐμοῦ δημιουργηθέντι λογικῷ ζώῳ, καθάπερ οἶνος ὁ διάβολος ἐνεργήσας διὰ σοῦ καὶ ὀργάνου σοι χρησαμένου, ὅπως ὑπὸ τοῦ οἰκείου ἀξίου ἐφεύρησεν, οὐκ ἄνω τῶν ὑρανῶν * κατωκείσθη· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ σὲ ἕτερον ἁμάρτημα δηλαδὴ πλάσεως δυάλαβεῖν σεφεπάτησε, ὅπερ τῆς γῆς σύρεσθαι, καὶ ταύτην ἔχειν τροφήν, ὥστε μὴ ὀξεῖναί σοι λοιπὸν ἀναθύειν δύω, ἀλλὰ διλωσεχῶς ἐν ταύτῃ τυγχάνειν τῇ κατασάσει, καὶ σοῦ πάντα τὰ λοιπὰ θηρία τὴν γῆν σιτεῖσθαι καὶ ὑδὲ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔχθραν θήσω ἀνὰ μέσον σου καὶ ἀνὰ μέσον τῆς γυναικός, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματός σου καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματος αὐτῆς. καὶ ὑδὲ τούτῳ, φησὶν, ἐχεθήσομαι τοῦ ὑπὸ τῆς γῆς σύρεσθαί σε, ἀλλὰ δὲ ἐχθρὰν ἀπροσδόν σοι καταξήσω τὴν γυναῖκα· καὶ οὐκ αὐτὴν μόνην, ἀλλὰ καὶ τὸ σπέρμα αὐτῆς τοῦ σπέρματός σου πολέμιον διλωσεχῆ ἐργάσομαι. Αὐτός σου τηρήσει κεφαλήν, καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν. δὲ γὰρ τοσαύτην σκέπην μὴ παρέξω τὴν ἰσχύν, ὡς διλωσεχῶς ὑπικρύψαι τῇ σῇ κεφαλῇ, σε δὲ τοῖς σκέπης ποσὶν ὑποκρύψαι. ὅρα, ἀγαπητέ, ὅπως τῆς χάριτος τὰ θεῖα τούτου πιμωρίας, ὅσον ἡμῖν ἐνδείκνυται τὴν κηδεμονίαν, ἵνα δηλονότι τὸν τῶν ἀνθρώπων φύσιν ἔχει. δὲ ταῦτα μὴ δηλονότι τοῦ ἀφθήτου ὄφεως. ἔξεστι γὰρ βουλομένῳ μὴ τοῦτο τηρεῖν τὸ ἐπεγραμμένον τὴν ἀκολουθίαν, καὶ ὑπόνοιαι, ὅτι εἰ δηλονότι τοῦ ἀφθήτου ταῦτα εἴρηται, πολλῷ μᾶλλον σκληραίνειν τὰ εἰρημένα δεῖ δηλονότι τοῦ νοητοῦ ὄφεως. καὶ γὰρ δὲ σκεῦνον ὑπὸ τοῦ πόδας ἡμῶν πατεπεπώσας κατὴν ἔγχε, καὶ ἡμᾶς ὑπικρύψαι αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ πεποίηκεν. ἢ ὑχὶ τοῦτο σημαίνει λέγων, Πατήσετε ὑπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων; εἶτα ἵνα μὴ νομίσωμεν δηλονότι τῶν ἀφθήτων θείων ταῦτα εἰρῆσθαι, ἐπήγαγε· καὶ ὅπι πᾶσαν τὴν δυνάμιν τοῦ ἐχθροῦ. εἴδετε δὲ σκ τῆς ὑπαθείσης τοῦ ὀργάνου τοῦ διαβόλου πιμωρίας τὴν ὑπερβάλλουσαν τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίαν· ἐλθωμεν πάλιν, εἰ δοκεῖ, ὅπι τὸν γυναῖκα. ὅπως γὰρ ὁ ὄφις τὸν ἀπάτου εἰσήγαγε, διὰ τοῦτο ὕτος σεφότος τὴν πιμωρίαν ἐδέξατο. δὲ ὅπως σεφὸ τὴν τὸν γυναῖκα ὑπάτησε, καὶ τότε σκείνη τὸν ἄνδρα συγκατέπασε, διὰ τοῦτο σκείνῃ σεφότον ὑμωρῶται πιμωρίαν, νουθεσίαν πολλὴν ἔχουσαν.

16 Καὶ τῇ γυναικὶ εἶπε, πληθύνων πληθυνῶ τὰς λύπας σου, καὶ τὸν στεναγμόν σου. Ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα, καὶ σεφὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτός σου κυριεύσει.

Ὅρα δεσπότην ἀναζήτητα, ὅσοι χέζονται τῇ ἡμερότητι μᾶλλον τοσούτῳ πλήθει βάλλουσιν. πληθύων πληθυσμῷ ταῖς λύπας σου. * ἐγὼ μὲν ἠδυνήθην, φησίν, ἀνώδυνον καὶ ἀπαλλείπτως ἔχειν ζωὴν, πάσης λύπης καὶ ἀθυμίας ἀπηλλαγμένην, καὶ πάσης ἡδονῆς πεπληρωμένην, καὶ μηδενὸς αἰσθάνεσθαι τῶν σωματικῶν σῶμα περικειμένου. ἐπειδὴ οὐκ ἐχρήσω εἰς δέον τῇ τοσαύτῃ ἀνέσει, ἀλλ' ἡ περιουσία τῶν ἀγαθῶν εἰς τοσαύτην σε ἀγνωμοσύνην ἤγαγε, διὰ τοῦτό σοι χαλινὸν ἐπιτίθημι, ὥστε μὴ ἐπὶ πλέον ἀποσκιρτῆσαι, καὶ λύπαις καὶ στεναγμοῖς σε καταδικάσω. πληθύων πληθυσμῷ ταῖς λύπας σου καὶ τὸν στεναγμόν σου. ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα. τίνα δὲ λέγει, φησί, τῆς πολλῆς ἀφορμὰς τῆς τεκνογονίας; ἀπὸ λύπης ἄρχεσθαί σε βούλεται, ἵνα διηνεκῆ ἔχῃς καὶ αὐτὴ τὴν ὑπόμνησιν διὰ τῶν καθ' ἕκαστον κόπων ὠδίνων, καὶ τῶν λυπηρῶν τῶν καθ' ἑκάστην τικτομένων, πόσον τῆς ἁμαρτίας τούτης καὶ τῆς παρακοῆς τὸ μέγεθος, καὶ μὴ τὸ χρόνῳ παρεῳκότος λήθῃ παραδῷς τὸ γεγενημένον, ἀλλ' εἰδέναι ἔχῃς ὡς ἡ ἀπάτη αὕτη τούτων σοι αἴτιος γεγένηται. διὰ τοῦτο πληθύων πληθυσμῷ ταῖς λύπας σου καὶ τὸν στεναγμόν σου. ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα. ταῖς ὠδῖνας ἐνταῦθα αἰνίττεται καὶ τὸν πολὺν κάματον ἐκεῖνον, ὃν ὑπομένειν ἀνάγκη, καθάπερ φορτίον, ἐν μησὶ τοσούτοις ὁ βρέφος βασάζουσα, καὶ ταῖς κατὰ μέρος ἐντεῦθεν φυομένας ἀλγηδόνας, καὶ τὰ μελῶν τῶν διασπασμόν, καὶ ταῖς ὀδύναις ἐκείναις ταῖς ἀφορήτοις, ἃς ἐκείναις μόναι ἴσασιν αἱ διὰ τῆς πείρας ἐλθοῦσαι. ἀλλ' ὅμως τοσαύτην ὁ φιλάνθρωπος θεὸς παρέσχε κατὰ τῶν λυπηρῶν τούτων παραμυθίαν, ὡς ἰσόρροπον εἶναι τὸν διὰ τὸ τεχθὲν βρέφος ὑφεστῶτα πόνον τῶν ὠδίνων ἐκείνων τῶν ἐν τοσούτοις μησὶ τοῦ γαστέρα διακυησάντων. αἰσχρὸν τοσοῦτον πόνον ὑπομένουσα, καὶ οὕτως ὑπὸ τῶν ἀλγηδόνων ἀπαγορεύουσα, καὶ ὃ τεκεῖν, καὶ τῆς ἀπὸ τῶν κακῶν ὑφορᾶς ἀπολαῦσαι, πάλιν ὥσπερ ἐπιλαθόμενα τῶν γεγονότων ἀπόντων, ἑαυτὰς ἐκδιδόασι πρὸς τοῦ τῶν τέκνων γόνου, τὸ φιλανθρωπότατον θεοῦ οὕτως οἰκονομήσαντος πρὸς σύστασιν τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας. ἡ γὰρ ἐλπὶς ἀεὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν κούφως ποιεῖ φέρειν τὰ παρόντα λυπηρά. καὶ τοῦτο ἴδοι τις ἂν καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπόρων ὑπομένοντας, καὶ μακρὰ πελάγη διαπερῶντας, καὶ ναυαγίων ἀνεχομένους καὶ πειρατῶν, καὶ μυρίους πολλοὺς ἐκείνους κινδύνους πολλάκις καὶ διαμαρτόντας τῆς προσδοκίας, καὶ μηδὲ οὕτως ἀποστάντας, ἀλλὰ πάλιν τῶν αὐτῶν ἀντεχομένους. τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν γηπόνων ὅτι ἐστὶν εἰπεῖν. καὶ γὰρ καὶ οὗτοι, ὅταν βαθεῖαν αὔλακα ἀνατέμωσι, καὶ πολλὴν τὴν ἐπιμέλειαν τῆς γῆς ἐπιδείξωνται, καὶ δαψιλῆ τὰ σπέρματα καταβάλωσι, πολλάκις αὐχμοῦ γενομένου, ἢ ἐπομβρείας, ἢ παρὰ τὸν τῆς τελείας τῶν δραγμάτων ἐρυσίβης κατενεχθείσης, τῆς ἐλπίδος διήμαρτον· ἀλλ' οὐδ' οὕτως ἀφίσανται, ἀλλὰ πάλιν τοῦ χειροῦ καταλαβόντος, ἀπόνως τῆς γεωργίας. καὶ τοῦτο ἐφ' ἑκάστου εὑρεῖν τις ἂν ἐπιτηδεύματος γινόμενον. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν γυναικῶν καὶ αὐτὴ πολλάκις μετὰ τοῦ πολλοὺς μιᾶς ἐκείνης, μετὰ ταῖς ὠδῖνας ταῖς ἀφορήτοις, μετὰ ταῖς νύκτας ταῖς ἀύπνους, μετὰ τῶν μελῶν διασπασμοῦ, μικρᾶς τινος παρεισάσεως γενομένης τοῦ παρασκευασθέντος χειροῦ τὸ βρέφος ὠδήσασα ἀμόρφωτον καὶ ἀδιατύπωτον, ἢ μεμορφωμένον μέν, οὐκ ἄρτιον δὲ οὐδὲ ὑγιές, ἢ καὶ νεκρὸν πολλάκις, μόλις καὶ κινδύνου διέφυγε· καὶ ὅμως ὥσπερ ἐπιλαθομένη τούτων ἁπάντων, τῷ αὐτῷ ἀνέχεται καὶ ταῖς αὐταῖς ὑπομένει. καὶ τί λέγω; πολλάκις καὶ σωματοθανεῖν τῷ τεχθέντι συνέβη, καὶ οὐδὲ τοῦτο ταῖς λοιπαῖς ἐσωφρόνισε καὶ ἀνέπεισε φυτεῖν τὸ παράγμα. τοσαύτην ὁ θεὸς ἐγκατέσπειρε τοῖς λυπηροῖς τούτοις τὴν ἡδονὴν ὁμοῦ καὶ τὴν ὠφέλειαν. διὰ τοῦτο ἔλεγε, πληθύων πληθυσμῷ ταῖς λύπας

σου

* ἐγὼ μὲν ἠδυνήθην, φησίν, ἀνώδυνον καὶ ἀπαλλείπτως ἔχειν ζωήν, πάσης λύπης καὶ ἀθυμίας ἀπηλλαγμένην, καὶ πάσης ἡδονῆς πεπληρωμένην, καὶ μηδενὸς αἰσθάνεσθαι τῶν σωματικῶν σῶμα περικειμένου.

χ. ἰσοβασάζουσι

χ. ὠδῖνας

σε καὶ τὴν γυναῖκά σε. ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα. τοῦτο οἶνον καὶ ὁ Χριστὸς δηλογράμμους τοῖς μαθηταῖς, καὶ δεικνὺς καὶ τῆς ὀδυνῆς τὸ μέγεθος, καὶ τῆς ὑφεσμώνης τὴν ἀναβολὴν ἔλεγεν, Ἡ γυνὴ ὅταν τίκτῃ λύπην ἔχει, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς. εἶτα παραμυθησαμένην ἡμᾶς βουλόμενος, ὅπως καὶ μὴ τῆς λύπης ἀφόδον σκοποῦντες ἐκκακῶμεν, καὶ ὅτι τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ὑφεσμώνης δηλονότι, φησὶν ὅταν γένηται τὸ παιδίον, οὐκέτι μνημονεύει τῆς θλίψεως διὰ τὴν χαράν, ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον. εἶδες κηδεμονίαν ὑπερβαλλουσαν, εἶδες τιμωρίαν νουθεσίας πεπληρωμένην. ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα. εἶτα πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτός σου κυριεύσει. μετωνομασμένος πρὸς τὴν γυναῖκα ὁ φιλάνθρωπος θεὸς ταῦτά φησιν· ὅτι ἐγώ μὲ δι' ἀγάπης ὁμότιμόν σε ἐδημιούργησα, καὶ τῆς αὐτῆς ἀξίας σε ἅπασι αὐτοῖς κτίσμασι ἠξίωσα, καὶ ὥσπερ τὸν ἄνδρα οὕτω καὶ σοὶ τὴν πρώτων ἀγάπην ἀνεκείρισα· ἀλλ' ὅμως σὲ ἐλεήσω εἰς δέον τὴν ὁμοτιμίαν, διὰ τοῦτό σε ὑποτάξω τῷ ἀνδρί, καὶ πρὸς ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτός σου κυριεύσει. ὅπως καταλιποῦσα ὁμότιμον, καὶ τὸν τῆς αὐτῆς φύσεως συνῳκοῦντα, καὶ δι' οὗ ἐδημιουργήθης, τῷ στοργῷ θείῳ τῷ πρὸς ὅμοιον ἐλθεῖν ἠξιώθης, καὶ τὴν πρὸς ἐκείνην δίψαν συμβουλεύω· διὰ τοῦτο λοιπὸν τούτῳ σε ὑποτάξω, καὶ τοῦτόν σοι κύριον ἀποφαίνω, ὥστε τὴν τούτου διαστολὴν ὀπτανώσκειν. καὶ ὅμως οὐκ ἔγνως ἄρχειν, μάθε καλῶς ἄρχεσθαι. πρὸς ἄνδρα σου γὰρ ἡ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτός σου κυριεύσει. βέλτιόν σε ὑπὸ τούτου εἶναι ἢ ὑπὸ τὴν τούτου διαστολὴν τυγχάνειν, ἢ ἀδείας ἀπολαύουσαν καὶ ἐξουσίας κρίνων φέρεσθαι. ἐπεὶ καὶ ἴσως λυσιτελὲς ἂν γένοιτο καλινὸν ἔχειν καὶ βούπαλα βαδίζειν, ἢ ἄνθρωπον κατὰ κρίνων φέρεσθαι. ὃ συμφέρον οἶνον σκοπῶν τὸ θεῖον, πρὸς τοῦτόν σε ἔχειν τὴν ἀποστροφὴν βούλεται, καὶ καθάπερ σῶμα κεφαλῇ ἕπεσθαι, καὶ τὴν διαστολὴν μετὰ ἡδονῆς ὀπτανώσκειν. οἶδα ὅτι ἀπεκάμετε πρὸς τὸ μῆκος τῶν εἰρημένων, ἀλλὰ μικρὸν ἀνατείνατε, παιδαγωγοί. μὴ ἀτέλεστον τὸν λόγον καταλείπωμεν, μηδὲ ἀφέντες ἐπὶ τὸν δικαστὴν καὶ ἀθλητὴν ἀναχωρήσωμεν. καὶ γὰρ λοιπὸν πρὸς αὐτὸ τὸ τέλος ἀσπευστέον. ἴδωμεν τοίνυν τί μετὰ τὴν γυναῖκα πρὸς τὸν ἄνδρα φησί, καὶ ποίαν καὶ τούτῳ τιμωρίαν ἐπάγει.

17 Τῷ δὲ Ἀδὰμ εἶπεν, ὅτι ἤκουσας τῆς φωνῆς τῆς γυναικός σου, καὶ ἔφαγες ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὗ ἐνετειλάμην σοι τούτου μόνου μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες, ὀπτικαταράστου ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου· ἐν λύπαις φάγῃ αὐτὸ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. 18 Ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι, καὶ φάγῃ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ. 19 Ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου σου φάγῃ τὸν ἄρτον σου, ἕως τοῦ ἀποστρέψαι σε εἰς τὴν γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθης· ὅτι γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ.

Μεγάλη καὶ ἄφατος ἡ σοφία θεοῦ· ἢ πῶς τὰ ἀνθρώπου δύναται νοῆσαι; ἢ πῶς τὰ ἀνθρώπου διανοίας κατανοῆσαι; ἀλλ' ἀκουσώμεθα ἀκριβῶς ἕκαστον τῶν εἰρημένων. ὅτι Ἀδὰμ εἶπεν, ὅτι ἤκουσας τῆς φωνῆς τῆς γυναικός σου, καὶ ἔφαγες ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὗ ἐνετειλάμην σοι τούτου μόνου μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες. ἐπειδή, φησίν, ἤκουσας τῆς φωνῆς τῆς γυναικός σου, καὶ ἔφαγες ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ τῆς ἐμῆς ἐντολῆς παρεπέμψας τὸν περὶ ἐκείνης συμβουλήν, καὶ οὐκ ἠβουλήθης τοῦ ξύλου τοῦ ἑνὸς ἀπογεύσασθαι, οὗ ἐνετειλάμην σοι τούτου μόνου μὴ φαγεῖν· μὴ γὰρ πολλῶν σε ἀπογεύσασθαι ἐπέταξα; ἑνὸς μόνου, καὶ οὐδὲ τούτου λύσεχρου· ἀλλ' ὑπολαβόμενος τῶν ἐμῶν ἐντολῶν ἐπείσθης τῇ γυναικί, καὶ ἔλαβε τοῦτο μαθὼν δι' αὐτῶν τῶν ἔργων, ὅσον εἰργάσω κακόν. ἀκουέτωσαν ἄνδρες, ἀκουέτωσαν γυναῖκες· ἵνα μὴ ἀνέχωνται τῶν ποτὲ συμβουλευόντων, εἰ δὲ μή ἵνα μὴ ἀκούσιά συμβουλεύωσιν. εἰ γὰρ ὅτε

ὅπι τὴν γυναῖκα τὴν αἰτίαν μεταγαγὼν σοδομίας ἠξιώθη συγγνώμης, ποίαν ἂν τις ἀπολογίαν εἰπὼν λέγων, ὅτι διὰ τὴν γυναῖκα ὃ καὶ ὃ ἥμαρτον, ἢ ὃ καὶ ὃ ἔπραξα; διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὑπὸ τὴν δεσποτείαν γέγονε τὴν σὴν, καὶ κύριος αὐτῆς ἀπεφάνθης, ἵνα ἐκείνη σοι κατακλυσθῇ, καὶ μὴ ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσὶν ἕπηται. ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἰδεῖν πολλάκις ὃ ἀνώμαλον συμβαῖνον, ἢ τὸν ἐν τάξει κεφαλῆς δεῖ) ὀφείλοντα, ὑπὸ τῶν ποδῶν τὴν τάξιν ἐπέχοντα, καὶ τὴν ἐν τάξει ποδῶν οὖσαν, ταύτην ἐν τάξει κεφαλῆς καθίστασθαι. διὰ δὲ ὁ μακάριος Παῦλος ὁ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος, ταῦτα [πάντα] προορῶν ἔβοα·

a. Κορ. ζ. ιϛ. Τί γὰρ οἶδας γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; ἢ τί οἶδας ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις; ἀλλ' ὅμως καὶ ὁ ἀνὴρ πολλοῦ τὴν φυλακὴν ὑπεδέξατο, ὥστε τὰ ὀλέθρια συμβουλεύσασαν ἀποσείεσθαι, καὶ ἡ γυνὴ ἑαυτὴν ἔχουσα τὴν τιμωρίαν, ἵν' ἐδέξατο ἡ Εὔα τὴν ὀλεθρίαν ἐκείνην συμβουλίαν εἰσαγαγοῦσα τῷ ἀνδρὶ, μὴ τολμάτω τοιαῦτα συμβουλεύειν, μηδὲ μιμεῖσθαι τὴν Εὔαν, ἀλλὰ τῷ ὑποδείγματι σωφρονιζέσθω, καὶ ἐκείνα συμβουλευέτω, ἃ καὶ αὐτὴν καὶ τὸν ἄνδρα πάσης ἀπαλλάξει κολάσεως καὶ τιμωρίας. ἀλλ' ὅπερ ὑποκείμενον ἐπεμνήσθημεν. τῷ γὰρ Ἀδὰμ, φησὶν, εἶπεν ὁ θεός· ὅτι ἤκουσας τῆς φωνῆς τῆς γυναικός σου, καὶ ἔφαγες ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὗ συνετειλάμην σοι τούτου μόνου μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες· ὅθεν τοσαύτη ῥᾳθυμία ἐγένετο περὶ τὴν φυλακὴν τῆς πρὸς ἐμοῦ δοθείσης ἐντολῆς, ὥστε ὅτε ὁ φόβος, ὅτε ὁ προλαβόντα με διδασκέσθαι τὰ μέλλοντα συμβήσεσθαι ὑμῖν ἀπὸ τῆς βρώσεως ὠφέλησέ τι, ἀλλ' εἰς τοσαύτην κακίαν ἤλθομεν, ὡς μὴ δύνασθαι μηδὲ τοῦ ἑνὸς ἀποχέσθαι ξύλου μετὰ τοσαύτην ἀπόλαυσιν, διὰ τοῦτο ὀπισθότονος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου. ὅρα φιλανθρωπίαν δεσποτικὴν, πῶς μὲ τὸν ὄφιν τιμωρεῖται, πῶς δὲ τὸ λογικὸν τοῦτο ζῶον. ἐκείνῳ γὰρ φησιν, ὀπισθότονος σὺ ἀπὸ τῆς γῆς· οὐ ταῦτα δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ τί; ὀπισθότονος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου, καὶ εἰκότως. ὅπερ γὰρ διὰ τὸν ἄνθρωπον παρῆλθεν, ἵνα ἔστ ἀπολαύειν δωρήματων ὧν αὐτῆς ἀναδιδομένων, διὰ τοῦτο πάλιν διὰ τὸν ἄνθρωπον ἁμαρτάνουσαν ταύτην τὴν κατάραν ὑπέμεινεν, ὅπερ ἡ εἰς αὐτὴν κατάρα πάλιν τοῦ ἀνθρώπου ἐλυμήνατο τὴν ἀνέσεως καὶ ἀδείας. ὀπισθότονος, φησιν, ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου. εἶτα ἵνα μάθῃς τί ἐστιν ὀπισθότονος, ἐπήγαγεν, ἐν λύπαις φάγῃ αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. ὅρα ἐκάστην τιμωρίαν τῷ αἰῶνι παρεκτεινομένην, ἵνα μὴ μόνον αὐτοὶ κερδάνωσιν, ἀλλὰ καὶ ⟨4⟩ εἰς ὃ ἐξῆς μέλλοντες γίνεσθαι, διὰ αὐτῶν τῶν πραγμάτων διδάσκωνται, πόθεν αὐτοῖς τὰ τῆς ἡμερείας ταύτης ἐπήχθη. ἐν λύπαις, φησὶ, φάγῃ αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. εἶτα ἀκριβέστερον διδάσκων τῆς κατάρας τὸ εἶδος, καὶ τῆς λύπης τὴν αἰτίαν ἐπήγαγεν, ἀκανθήσας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι. ἰδοὺ τῆς κατάρας τὰ ὑπομνήματα. ἀκανθήσας, φησὶν, ἐκδώσει καὶ τριβόλους ἡ γῆ, ὥστε πολλοῦ τὸν πόνον καὶ τὴν παλαιπωρίαν ἐργάσασθαι· καὶ μετὰ λύπης φάγῃ τὸν χόρτον διαγάγῃ σε ποτέ, ἵνα τοῦτο χαλινός σοι γένηται τοῦ μὴ ἐπὶ πολὺ ἀξίαν φαντάζεσθαι, ἀλλὰ καὶ διὰ παντὸς ἔχῃς ἐνώπιόν σου τὸ σαυτοῦ εἰδέναι, καὶ μηδέποτε ἀνάσχῃ τοιαῦτα ἀπατηθῆναι. καὶ φάγῃ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ. ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου σου φάγῃ τὸν ἄρτον σου. ὅρα πῶς ἀπενδυτίας τὸ προτέρας διαγωγῆς τὰ μετὰ τὴν παράκλησιν ἄπρακτα αὐτῷ ἐπήχθη. ἐγὼ μὲν γὰρ, φησὶ, παράκλησιν σε εἰς τόνδε τὸν κόσμον, ἠβουλήθην ἄνθρωπον λύπης καὶ μόχθων καὶ παλαιπωρίας, καὶ ἀνθρώπων ἱδρώτων δεῖσθαι σε, καὶ ἐν ἀπολαύσει εἶ) καὶ εὐημερίᾳ, καὶ μηδὲ ταῖς τοῦ σώματος ἀνάγκαις ὑποκεῖσθαι, ἀλλὰ πάντων τούτων ἀπηλλάχθαι, καὶ ἐν ἐλευθερίᾳ πάσῃ τυγχάνειν· ὅπερ δὲ οὐκ ὤνησέ σε ἡ τοσαύτη ἄδεια, διὰ τοῦτο καὶ τῷ γλίσχρα καταφάσμεθα, ὥστε μὴ ἀπαρτᾶσί σοι τὰ ἀνήκοντα, καθάπερ πρότερον, τὰ δὲ αὐτῆς ἀναδιδόμενα παρέχειν·

ρέχειν· ἀλλά ϗ μᾶ πολλῶ τῶ πόνω ϗ τῶ μόχθου ⸂ τῆς παλαιπωρείας ϗ λύπης σε
διλωεχέσι [⸂ ῥᾳθυμίαις] ⸂ βελβαλῶ, ϗ μᾶ ἱδρώτων πολ̃τα σε κατορθοῦν ⸂ δαισθυ-
χ. καὶ ἀόω, ἵνα τ̃τοις ⸂ τιεζόμβος ἔχῃς διλωεχῆ διδασκαλίδι τῶ μετειάζειν, ⸂ τῶ τιὼ ἑαυτῶ
φύσιν ὑπτιανώσκειν. ϗ τ̃το ὠ ⸂ τοεὸς ὀλίγον ⸂ αὐὸ ⸂ τοεὸς βεαχιὼ χρόνον ἔσαι, ἀλλά
πομτὶ τῳ τ̃ ζωῆς χρόνῳ παρεκταθήσεται. ἐν ἱδρῶτι γὰρ, φησι, ϖ ⸂ τοεσώπου σε φά-
γῃ τὸν ἄρτον σε, ἕως τῶ ἀποτρέψαι σε εἰς τιὼ γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθης· ὅτι γῆ εἶ, ϗ
εἰς γῆν ἀπελθύσῃ. μέχρις ⸂ εκείνε ⸂ ταῦτα ⸂ εκομενῆς, ἕως ἂν ὃ τέλος τῆς ζωῆς σε
χ. σώματός ἐπαναθήσεται, ϗ εἰς ⸂ εκείνην διαλυθῆς, ἐξ ἧς ϗ ἐπλάσθης. εἰ γὰρ ϗ ⸀ σῶμά σοί, φησιν,
σοι οὐκ ἐ- ἐγκεισάμην διὰ τ̃ ἐμαυτοῦ φιλανθεωπίαν, ἀλλ' αὐὸ ὃ σῶμα ἀπὸ γῆς οὐ γῆ πά-
χει. σ. λιν γένεται. γῆ γὰρ εἶ, ϗ εἰς γῆν ἀπελθύσῃ. ἵνα γὰρ μὴ ⸂ ταῦτα γένηται, διὰ τ̃ὸ εἶπον, μὴ
ἄψησθε τ̃ ξύλου, φήσας ὅτι ᾗ ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτ̃, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε. ϖ
γὰρ ἐβουλόμην τ̃ὸ. ἀλλ' ὅπῃ ⸂ τοῖ μᾶ ⸂ τοῦ ἐμῶ ἅπαντα γεγένηται, σὺ ὢ σαυτῷ ⸂ ταῦτα
χ. ἑαυτῷ. ⸂ τοεξέπεσας, ὅτι μηδένα ἕτεεον τιὼ αἰτίαν ⸀ ἄπαγε, ἀλλὰ τῇ σαυτοῦ ῥᾳθυμίᾳ ϗ
πᾶν ὑπέχεσθε. ἀλλὰ πάλιν ἡμῖν ἕτεεον ζήτημα ⸂ εκτεθῆναι τίθεται, ὅταν, εἰ βούλεσθε,
χ. ἐκτεθῆναι σιωπόμενοι ⸀ λύσαντες ϗ τηνικαῦτα καταπαύσομεν ⸀ λόγον. εἶπέ, φησιν,
ὁ θεὸς, ᾗ ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτ̃, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε· δείκνυνται ὢ ζήσαντες μᾶ
τιὼ ⸂ βαχεῖὼ ϗ ϗ τῆς ⸂ εώσεως μεταλαβεῖν πολλῶν ἐτῶν ἀειθμόν. τ̃το δοκεῖ μοι
ἰσ. ἰσόχει, ἁπλῶς τοῖς ὑπιπολαίως ⸂ εντυγχάνουσι τοῖς ἐγκειμένοις ἔχειν ζήτησίν τινα. εἰ δέ τις
βέγκωμίνως τιὼ ἀκοιὼ ⸀ ⸂ εατόησεν, σαφές ὅτι ϗ εἰρημένον ϗ ὐδεμίαν τῳ ⸂ τοεσέχοντι
ζήτησιν ἔχει. εἰ γὰρ ⸂ εκ πολιὼ ἐτῶν χρόνον ἔζησαν, ἀλλ' ὅμως ἀφ' ἧς ἤκουσαν ϗ, γῆ εἶ
* τωὶτῶ ϗ εἰς γῆν ἀπελθύσῃ, ϗ τιὼ ἀπόφασιν * ἐδέξαντο τ̃ θανάτου, ὅτιπεὶ γεγόνασι, ϗ
ἐξ ⸂ εκείνε ἂν τις εἶπεν αὐ ⸂ εδ̃ τεθνηκέναι. τ̃το οὖν ϗ ἡ γεαφὴ ἀειθμῶν εἶπεν,
ὅτι ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε, ἀντὶ τ̃, τιὼ ἀπόφασιν δέξεσθε τ̃
θνητ̃ς λοιπὸν εἶναι ὑμᾶς. καθάπ ⸂ εξ γὰ ὅτι τ̃ν δικαιρείων τ̃ν ἀνθεωπίνων ἐπει-
δὰν ἀπόφασιν ἴις δέξάμενος τ̃ πομτὸς τιὼ κεφαλιὼ ἀποίμηθῶσι, εἶτα εἰς ⸂ τὸ
δεσμωτήειον ἐμβληθῇ, κἂν ὅτι πολιὼ χρόνον ⸂ εγμένῃ, ὐδὲν ἧττον τ̃ν νεκρῶν ϗ
τεθνηκότων διαίρει, τῇ ἀποφάσει τεθνηκώς· ⸀ αὐτὸν δὴ τ̃πον ϗ ὅτι ἐξ ⸂ εκείνης τῆς
ἡμέρας, ἐξ ἧς τιὼ ἀπόφασιν ἐδέξατο τῆς θνητότητος, εἰ ⸂ εκ πολιὼ διήρκεσαν χρόνον,
ἀλλὰ τῇ ἀποφάσει τεθνήκασιν.

ΗΘΙΚΟΝ

30 Οἶδα ὅτι πολλὰ ⸂ εκ εἰρημένα, ϗ εἰς πολὺ μῆκος ἡμῖν ἐξετάσθη ⸂ εκ τῆς διδασκα-
λίας. διὸ ὅπῃ τῇ τ̃ θεοῦ χάειτι κᾶ δωάμει ἡμετέεαν ἅπαντα εἰς μέσον ὑμῖν ⸂ τοεθέντες
χ. ὦν τέλος ἐπεθήκαμεν τοῖς δυναμένοις, συνείλομεν ⸂ εκ ταῦ τ̃ λόγου. ἐνῆν μὲ γὰ
καὶ ἑτέεα ⸂ τοοθέντας δόξαι πάλιν ϗ ταύτιὼ αὐτιὼ τ̃ πεοφείδῃ τ̃ ἐπαθεῖσαν, καὶ
ϗ θνητ̃ν γενέσθαι, πολλιὼ ἐχούσαν ἄδυσον φιλανθεωπίας· ἀλλ' ἵνα μὴ τῷ πολλῷ
πλήθει καταχώσωμεν ὑμῶν τιὼ διάνοιαν, φέρε, ⸂ τοοκαλέσωμεν ὑμᾶς ⸂ εκτεθῆναι
ἐξελθόντας μὴ εἰς ἀνονήτους συλλογισμοὺς ἑαυτ̃ς ⸂ εκδιδόναι, μηδὲ εἰς φλυαείας ἀνθ-
ρώπους, ἀλλὰ καθ' ἑαυ ⸂ εδ̃ σιωπῶντας μετ' ἀλλήλων συλλέγειν ϗ εἰρημένα, ϗ εἰς ⸂ εκ-
μνησιν ἑαυ ⸂ εδ̃ ἄγειν, ὅ μὲ ὁ δικαστὴς ἀπεκρίνατο, τί δὲ ⸀ ⸂ εκ βούλοιτο ἀπελθησάντος
ϗ πῶς ὁ μὲ Ἀδὰμ τιὼ αἰτίαν ὅτι τὴν γυναῖκα μετήγαγε, ⸂ εκείνη ὢ ὅτι ⸀ ὄφις ϗ
πῶς ϗ τ̃τον ἐπιμωρήσατο, ϗ ὅτι διλωεχῆ ϗ τῷ πομτὶ αἰῶνι συμπαεεκτεινομένιω
αὐτῷ τιὼ τιμωείαν ἐπήγαγε, ϗ σφοδεὰν τ̃ κατ' αὐτ̃ ἀγανάκησιν ἐποιήσατο, καὶ
διὰ τ̃τα δεινὸν τιὼ ⸂ τοεὸς ⸂ εδ̃ ἀπατηθέντας κηδεμονίαν. δι' ὧν γὰ ⸀ ἀπατήσαντα
ὕτως ἠμείψατο, δῆλον ὅτι εἰς ⸂ εδ̃ πάνυ αὐτῷ ⸂ τοεισσοῦ δάσους τιὼ ἀπάτιὼ εἰεγά-

σατο.

σαν. Εἶτα ἐντεῦθεν μνημονεύσατε τῆς ὀπτασίας τῆς γυναικὸς, καὶ τῆς κλήσεως τῆς ἐπαχθείσης αὐτῇ, μᾶλλον δὲ τῆς γνήσιας· καὶ ὅτω καὶ τοὺς Ἀδὰμ Εἰρηνάϊα μνημονεύσαντες, καὶ τῆς ἀποφάσεως εἰς ἔννοιαν ἐλθόντες, ὅτι γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ, ἐντεῦθεν σκιρτήσατε τῷ ἄφατον τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίαν, ὅτι ἡμᾶς τοὺς ἐκ τῆς γῆς ὄντας καὶ εἰς γῆν ἀπελευσομένους, εἰ βουληθείημεν ἀρετῇ μετελθεῖν καὶ καλοῖς φυτοῖς, τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων ἀγαθῶν ἀξιοῖ ἐπηγγείλατο τοῖς ἡτοιμασμένοις τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη. Χάριν τοίνυν πολλὴν ὀφείλομεν ἡμῖν ὁμολογεῖν τῷ δεσπότῃ ὑπὲρ τῶν τηλικούτων ἐγκτισμάτων, καὶ μηδέποτε λήθην ταύτα ἀπομπεῖν, ἀλλὰ διὰ τῶν ἀγαθῶν ἔργων καὶ τῆς πολλῆς τῶν φαύλων ἀποφυγῆς τοῦτον ἀξιλεωσώμεθα καὶ βίωμεν ἡμῖν καταῤῥήσωμεν. πῶς γὰρ οὐ πάσης τοῦτο ἀγνωμοσύνης δεῖγμα, εἰ αὐτὸς μὲν θεὸς ὢν καὶ ἀθάνατος, τὴν φύσιν ἀναλαβέσθαι τὴν θνητὴν ἡμῶν καὶ χοϊνον οὐσίαν οὐ παρῃτήσατο, καὶ τῆς ἀρχαίας νεκρώσεως ἀπαλλάξαι, καὶ ὅσιον ταύτην ἀναδῆσαι, καὶ τῇ παλαιᾷ συνεδρίᾳ ἡμᾶσαι, καὶ διὰ πάσης τῆς θείας γραφῆς τοσαυτεῖα καταξιῶσαι· ἡμεῖς δὲ τὰ ἐναντία τούτῳ διαπαίζομεν οὐ κατηδέσθημεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀθάνατον ψυχὴν, ὡς δὴ τις εἴποι, τῇ σαρκὶ προσκολλήσαντες, χοϊνον αὐτὴν καὶ νεκρὰν καὶ ἀνενέργητον γενέσθαι κατεσκευάσαμεν; μὴ, παρακαλῶ, μὴ ὕτως ἀγνώμονες ὦμεν περὶ τὸν τοσαῦτα ἡμᾶς εὐεργετήκοτα, ἀλλὰ τοῖς αὐτοῦ νόμοις ἑπόμενοι καὶ αὐτῷ δοκοῦντα καὶ βάρεσα ὄντα διαπαπαιώμεθα, ἵνα καὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἀξίους ἡμᾶς ἀναδείξῃ, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀξιωθῆναι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἀληθινοῦ θεοῦ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ πατρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

λόγ. ιη. ΚΑΙ ΕΚΑΛΕΣΕΝ ΑΔΑΜ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΗΣ

γυναικὸς αὐτοῦ Εὔα, ὅτι αὕτη μήτηρ πάντων τῶν ζώντων. Καὶ ἐποίησε κύριος ὁ θεὸς τῷ Ἀδὰμ καὶ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ χιτῶνας δερματίνους, καὶ ἐνέδυσεν αὐτούς, καὶ εἶπεν ὁ θεὸς, ἰδοὺ Ἀδὰμ γέγονεν, ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν.

Εἰδετε δὴς δικαίου φιλανθρωπίαν, εἴδετε ἀξιέπαινον ἀγαθότητος γέμουσαν, εἴδετε τιμωρίαν μεμιγμένην φόβῳ, πῶς μὲν ὁ διὰ τῆς ἀπάτης ὑποσκελίσας ἐπιμορφήθη, πῶς δὲ ἡ τοῖς ὑποσκελισθεῖσιν ἐπαχθεῖσα τιμωρία πολλὴν δείκνυσι τὴν τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίαν, εἴδετε πόσης ἡμῖν ὠφελείας γέγονεν ὑποθέσις ἡ παραίνεσις τῆς δικαιοκρισίας, καὶ ἰδεῖν ὅπως προεχώρησεν ἡ ἀξέτασις. ἐγνωκότι γὰρ ὅσων τε καὶ ἡλίκων ἀγαθῶν ἑαυτοὺς ἀπεστέρησαν ὅ, τε Ἀδὰμ καὶ τε Εὔα, διὰ τῆς παραβάσεως τῆς δοθείσης ἐντολῆς γυμνωθέντες τῆς δόξης ἐκείνης τῆς ἀφάτου, καὶ τῆς ζωῆς τῆς οὐδὲν ἔλαττον φέρειν ἐχούσης τῶν ἀγγέλων. εἰσῆκται τὸν ἀνεξικακίαν καὶ δεσπότου ἐπαγγελίαν ὅσον κακὸν ὀκνηρία, καὶ ὅπως καὶ τὰ ἤδη ὑποπεπτωκότων ἀγαθῶν γυμνοῖς καὶ ἐρήμοις ἡμᾶς ἐργάζεται, καὶ ὡς πολλῆ κεχύσηται τῇ αἰσχύνῃ. διὸ, παρακαλῶ, νήφωμεν, καὶ τὰ ἐκείνων πτώματα ἡμῖν γενέσθω φάρμακα, καὶ ἡ ἐκείνων ῥᾳθυμία ἡμῖν γυμνέσθω ἀσφαλείας ὑπόθεσις. ὅτῳ καὶ μείζων ἡ τιμωρία τοῖς εἰς τὸ ἑξῆς τὰ αὐτὰ πλημμελοῦσιν, ὅσῳ μηδὲ τοῖς ὑποδείγμασι τοῖς φοβερωτέροις γενέσθαι ἠθελήσασιν. ὑδὲ γὰρ τὰ μὴ ταῦτα τὰ αὐτὰ τοῖς προτέροις ἁμαρτάνοντες, τῷ αὐτῷ εἰσπεσόντες)

δίκῃ.

δίκαιον. ⁊ τοῦτο σωτόμως μαθεῖν ἔξεστιν ἀπὸ τῆς σοφοῦ διδασκάλου τῆς οἰκουμένης, τοῦ μακαρίου Παύλου φημί, λέγοντος, Ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται· ⁊ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται. ὃ δή λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ὁ τὰ αὐτὰ δώσων πᾶσι δίκαιον οἱ μὲν τοῦ νόμου ⁊ μὴ τὸν νόμον, ἀλλὰ βαρυτέρας ὑποστήσονται τιμωρίας οἱ μὴ τὸν τοῦ νόμου δόσιν ἁμαρτάνοντες. ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται, τοῦτ' ἔστιν, ἡμερωτέραν αὐτοῖς ποιεῖ τὴν τιμωρίαν τὸ μὴ ἔχειν τὰ ἀπὸ τοῦ νόμου διδασκαλίαν καὶ βοήθειαν. ⁊ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται. οὗτοι δέ, φησιν, ἐπειδὴ καὶ τὸν νόμον ἔχον διδάσκαλον, ⁊ οὐδ' ὅτως ἐσωφρονίσθησαν, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ ἐκείνοις ἥμαρτον, μείζονα ⁊ τὴν δίκην ὑποστήσονται). ἀλλ' ἀκουσώμεν ⁊ τῶν σήμερον [ἡμῶν] ἀναγνωσθέντων. Ρωμ. β. ιβ.

20 Καὶ ἐκάλεσε, φησιν, Ἀδὰμ τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Εὔα, ὅτι αὕτη ἐστὶ ζωή, ὅτι αὕτη μήτηρ πάντων τῶν ζώντων.

Ὅσα τῆς θείας γραφῆς τὴν ἀκρίβειαν, πῶς οὐδὲ τοῦτο παρῆκεν, ἀλλ' ἐδίδαξεν ἡμᾶς, ὅτι καὶ τῇ γυναικὶ τὴν προσηγορίαν ὁ Ἀδὰμ ἐπέθηκεν. ἐκάλεσε γάρ, φησι, τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Εὔα, ὅτι αὕτη ἐστὶ ζωή, ὅτι αὕτη μήτηρ πάντων τῶν ζώντων, τοῦτ' ἔστιν, αὕτη ἀρχὴ ὅτου πάντων τῶν ἐξ αὐτῆς ἐσομένων, καὶ ῥίζα καὶ θεμέλιος τῆς μετὰ ταῦτα γενεᾶς. Εἶτα μετὰ τὸ διδάξαι ἡμᾶς τὴν ὀφειλομένην τῇ γυναικὶ προσηγορίαν, πάλιν δείκνυσιν ἡμῖν τοῦ θεοῦ τὴν ἀγαθότητα, ὅπως οὐ προῖεται ἐν τοσαύτῃ ἀμελείᾳ καὶ ῥᾳθυμίᾳ τὸν ἐπ' αὐτοῖς δημιουργηθέντας.

21 Καὶ ἐποίησε γάρ, φησι, κύριος ὁ θεὸς τῷ Ἀδὰμ ⁊ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ χιτῶνας δερματίνους, ⁊ ἐνέδυσεν αὐτούς.

χ. ἐνυδῶ Καθάπερ γὰρ πατὴρ εὔσπλαγχνος παῖδα ἔχων ὑβρίζοντα, καὶ μετὰ πάσης ἐπιμελείας ἀναιρεφόμενον, καὶ πυρὸς ἁπάσης ἀπολλύοντα, καὶ ἑστίαν λαμπρᾶς κεχρημένου, καὶ σπείρα ἱματίων περιβεβλημένου, ⁊ μετὰ ἀδείας τῆς περιουσίας καὶ τοῦ πλούτου κεχρημένου τῷ πατρικῷ, ὁρῶν ὕστερον ἀπὸ τῆς ἀνέσεως ταύτης τῆς πολλῆς εἰς κρημνοὺς καὶ κακίας ἑλκόμενα, πάντων ἐκείνων ἀποστερήσας, καὶ τῇ ἑαυτοῦ ὀξυδορκίᾳ ὑποτάξας, καὶ τῆς ἐσθῆτος γυμνώσας, ἱματίου βυτελὲς αὐτῷ πολλάκις καὶ δερμάτινον περιέθηκεν, ὥστε μὴ πάντη γυμνὸν εἶναι καὶ ἀσημονεῖν· οὕτω δὴ καὶ ὁ φιλόθεος θεσπὸς θεὸς, ἐπειδὴ ἀναξίως ἑαυτοῦ τὰς λαμπρὰς ἐκείνας καὶ φαιδρὰς ἐνδύματος, τοῦ περιτέλλοντος χ. ὄφειλε αὐτοὺς, καὶ ἢ καταπυάζοντος μᾶλλον τερους εἶναι τῶν σωματικῶν ἀναγκῶν, γυμνώσας αὐτοῦ τῆς δόξης ἐκείνης [ἁπάσης] καὶ τῆς ἀπολαύσεως, ἧς πρότερον μετεῖχον, πρὶν ἢ πεσεῖν τὸ σῶμα τοῦτο τὸ χαλεπὸν, πολλῷ πρεῖ αὐτοῦ ⟨Ψ⟩ ὄντιον ὑπιδεικνύμενος καὶ ἐλεῶν αὐτοῦ τῆς ἐκπτώσεως, καὶ ὁρῶν πολλῷ τῷ ἀσημοσύνῳ περιβεβλημένους, καὶ οὐκ εἰδότας ὅ, τι καὶ προέξεται (τοιαῦτα γὰρ τὰ τοῦ Διαβόλου μηχανήματα. ὑπὸ γὰρ βύρη αὐτοῦ πειθομένης, διὰ τῆς βεβαχείας ἡδονῆς ὑποσκελίσας, καὶ εἰς αὐτὸν ⟨Ψ⟩ βυθὸν τῆς κακίας καταβαλὼν, καὶ πάσης αἰσχύνης καὶ ἀτιμίας πλησθῆναι, ἀφῆκεν κεῖσθαι κάτω, ἐλεεινὸν θέαμα τοῖς ὁρῶσιν) ἀλλ' ὁ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν κηδεμὼν ὁρῶν αὐτοῦ ἐν ἀμηχανίᾳ πολλῇ, οὐδὲ ὅτῳ προϊδεῖν δυνάμενον), ἀλλὰ σκέπην αὐτοῖς ἐπινοεῖ, διὰ τῆς βυτελείας τοῦ ἐνδύματος δεικνὺς αὐτοῖς, οἵων ἑαυτοὺς κατέστησαν ἀξίους ἐνδυμάτων.

40 Καὶ ἐποίησε κύριος ὁ θεὸς τῷ Ἀδὰμ ⁊ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ χιτῶνας δερματίνους, ⁊ ἐνέδυσεν αὐτούς. ὅσα πόση τῆς θείας γραφῆς ἡ συγκατάβασις. ἀλλ' ὅσῳ πολλάκις εἶπον, καὶ νῦν λέγω· φιλοτρεπῶς ἅπαντα νοοῦμεν, ⁊ ὃ ἐποίησεν, αὐτὶ τοῦ προστάξαι νοῶμεν· ἐκέλευσε χιτῶνας δερματίνους αὐτοῦ περιβάλλεσθαι, ὑποκρυπτικὰ διὰ παντὸς τῆς χ. φυσιολογοῦμεν

τῆς ἁμαρτίας. ἀκουέτωσαν οἱ πλουτοῦντες, οἱ σπουδαίως τοῖς τῶν σκωλήκων ῥήμασι καὶ τὰ σπερικὰ ἐνδυόμενοι, καὶ μανθανέτωσαν πῶς ἐξ ἀρχῆς καὶ σὺν προαιρέσει παιδίον τινὰ ἀνθρώπινον φύσιν ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης, ὅπερ ἀπὸ τῶν ἁμαρτημάτων τοῦ θανάτου τὴν ἀρχὴν γέγονεν ὑπενθύμως ὁ πονηρότατος, ἐκβαλὼν δὲ ἱματίων αὐτὸν ἐνδεδυκέναι οἱ τῶν ἀρχαίων συγκαλύπτον, δερματίνους αὐτοῖς ἐποίησε χιτῶνας, διδάσκων φθάνειν ἡμᾶς ὑγρὸν καὶ ἀβασκάνιστον βίον, καὶ μὴ τὸν ἀνθρώπινον καὶ βλαχείας γέμοντα μεταδιώκειν, ἀλλὰ αὐχηρὸν μᾶλλον ἀσπάζεσθαι. ἀλλ' ἴσως ἀνθρώπινοι πρὸς τὰ λεχθέντα οἱ πλουτοῦντες ἐφοβήθησαν, τί οὖν; δερματίνους ἡμᾶς χιτῶνας κελεύεις ἐνδεδύσθαι; τοῦτο λέγω. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνοι εἰς τὸ διηνεκὲς ἐκείνοις τοῖς χιτῶσιν ἐκέχρηντο. ὁ γὰρ φιλάνθρωπος δεσπότης ἀεὶ ταῖς προλαβούσαις βαρυτέρας ἑτέρας προσέθηκεν. ὅπερ γὰρ ἐπὶ βιβλίων λοιπὸν ἑαυτὸν κατέχησαν ταῖς ζωγραφικαῖς ἀπάταις, τῆς ἀπαιδείας ἐκείνης καὶ τῆς ἀγελαίας ἀφαγωγῆς ἀποχερηθέντες, μὴ ταῦτα ὑφηνόμενον ἀπὸ τῶν ἐρίων τῶν προβάτων ὁ θεὸς τὰ ἐνδύματα τοῖς ἀνθρώποις καταπαύσειεν, ὕδωρ ἑτέρᾳ ἔνεκεν, ἢ ὥστε σκεπτὸν γενέσθαι, καὶ μὴ τὸ λογικὸν τοῦτο ζῶον καὶ τὸ αὐτὸ τοῖς ἀλόγοις ἐν γυμνότητι καὶ ἀσημασίᾳ ἀφῆκεν. ἡ τοίνυν τῶν ἱματίων ἐνδοχὴ ὑπόμνησις ἡμῖν γενέσθω διηνεκὴς τῆς τε τῶν ἀγαθῶν ἐκπλήσεως, καὶ τῆς τιμωρίας διδασκαλία, ἣν ἀφῆκε τὸν παράδεισον καὶ τῶν ἀνθρώπων γένος ἐδέξατο. λεγέτωσαν τοίνυν ἡμῖν οἱ τοσαύτῃ κεχρημένοι τῇ φαντασίᾳ, ὡς μηδὲ εἰδέναι λοιπὸν τὰ ἀπὸ τῶν ἐρίων τῶν προβάτων ἐνδύματα, ἀλλὰ τὰ σπερικὰ περιβαλλόμενοι καὶ εἰς τοσοῦτον ἐξοκείλαντες μανίας, ὡς χρυσίον σωφαίρειν τοῖς ἐνδύμασι (μάλιστα γὰρ τὸ τῶν γυναικῶν ἦθος τοῦτην ἡμῖν ὑπεδείκνυται τὴν βλαχείαν) τίνος [γὰρ] ἕνεκεν, εἰπέ μοι, τούτοις τὸ σῶμα κεκοσμῆσαι καὶ χαίρεις τῇ ἐντεῦθεν περιβολῇ, καὶ οὐκ οἶσθας ὅτι μεγίστης ἡμῖν τιμωρίας ἀφορμὴ τὸ παράδεισον ἡ σκέπη αὕτη ἐπενοήθη; ἀφεὶς γὰρ μὴ ἀκούεις Παύλου λέγοντος, Ἔχοντες διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα; ὁρᾷς ὅτι ἑνὸς μόνου διὰ φειδῶ, τοῦ μὴ γυμνοὺς εἶναι τὸ σῶμα, τοῦ σκέπειν αὐτὸ μόνον, μηκέτι ἢ καὶ πρὸς ἀφορμὰς ἁδόντος φειδῶ ποιεῖν. ἀλλ' ὅτι τὴν ἀκολουθίαν ἐλθωμεν.

1. Τιμ. 6. 8.

22 Καὶ εἶπεν ὁ θεός, ἰδοὺ Ἀδὰμ γέγονεν, ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν, τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν. καὶ νῦν μήποτε ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ λάβῃ ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καὶ φάγῃ, καὶ ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. 23 Καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτὸν κύριος ὁ θεὸς ἐκ τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς, ἐργάζεσθαι τὴν γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθη.

Ὅρα πάλιν θεοῦ συγκαταβάσεις· καὶ εἶπε, φησι, κύριος ὁ θεός, ἰδοὺ Ἀδὰμ γέγονεν, ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν. εἶδες πόσης ἡ τῆς λέξεως ταπεινότης· ταῦτα γὰρ ἄπαντα θεοπρεπῶς νοεῖσθαι βούλεται γὰρ ἐν ταῦτα διὰ τῶν ῥημάτων τούτων τῆς ἀπάτης ἡμᾶς ἐκκρούσασθαι, ἵνα μὴ ἀπατηθῶμεν ἐκ τοῦ διαβόλου διὰ τοῦ ὄφεως. ὅπερ γὰρ ἔλεγον ἐκεῖνος, ὅτι ἐὰν φάγητε, ἔσεσθε ὡς θεοί, καὶ ἰσοθείας ἐλπίδι τῆς βρώσεως κατετόλμησαν, διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεὸς πάλιν ἐντρέπων αὐτοῦ βουλόμενος, ἐκ τῶν ἐναντίων ἀναγαγεῖν τῶν ἐπαισμάτων, καὶ τῆς παιδαγωγῆς ὃ μέτεστι δεῖξαι, καὶ τῆς ἀπάτης τὸν ἐκκρουσμόν, φησιν, ἰδοὺ γέγονεν Ἀδὰμ, ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν. μεγάλη τοῦ ῥήματος ἡ ἐνέργεια, καθικέσθαι δυναμένη τοῦ παραδείσου. διὰ τοῦτο, φησι, κατεφρόνησας τῆς ἐντολῆς τῆς ἐμῆς [ἰσοθείαν φαντασθείς;] ἰδοὺ γέγονας ὁ προσδόκησας, μᾶλλον δὲ οὐχ ὁ προσδόκησας, ἀλλ' οἷος οὐκ ἦς ἄξιος γενέσθαι. ἰδοὺ γὰρ, φησιν, Ἀδὰμ γέγονεν, ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν, τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν. τοῦτο γὰρ ὁ ἀπατεὼν διάβολος αὐτῇ ἔλεγε διὰ τοῦ ὄφεως, ὅτι διδασκόμενοι-

χ. ἀκριβολογ. ἀφ

χ. ἀφελόμενοι

χ. ἀπὸ συνηθείαν τὸ ἐθελήσατε

χ. πατέρων

ται

τας ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ, ϗ ἔσεσθε ὡς θεοὶ γινώσϰοντες ϰαλὸν ϰαὶ πονηρόν. ϰαὶ νυῦ μήποτε ἐϰτείνῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ϰαὶ ἄψηται τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς ϰαὶ φάγῃ, ϰαὶ ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. ὅσα μοι σύνεστα φιλανθρωπίας θεοῦ τίσιν διατόρου. διὰ γὰρ μιᾶς ἀϰριβείας διερρυθμισεν ὁ εἰρηϰὼς, ἵνα μηδὲν ἡμᾶς λαθεῖν δυνηθῇ τῶν ἐν τῷ βάθει τούτῳ ϰεϰρυμμένων.

ἐϰώλυσε τὴν ἐντολὴν ἐδίδου τῷ Ἀδὰμ ὁ θεὸς, σοφὸς ἐπεργὸς ἀπειλῇ αὐτὸν προσέταξεν, ἢ μόνον τοῦ ξύλου, οὗ τῆς βρώσεως ϰαταλυμήνας ὁ ὀπτίμιον τοῦ θανάτου ἐδέξατο, ὅπερ ἐντελλόμενος αὐτῷ ἔφη ἐὰν φάγῃ, περὶ τοῦ τῆς ζωῆς ξύλου σοφὸν ἀπειλούμενος. ὅπερ γὰρ, ὡς ἠβουλήθη ϰαὶ ὅτι σωιδῆν, ἀθάνατον αὐτὸν ἐδημιούργησεν, ὅπερ αὐτῷ, εἴπερ ἐβούλετο, μὴ τῶν ἄλλων ὧν ἐϰείνῳ μεταλαμβάνειν, δυναμένῳ διὰ παντὸς τὴν ζωὴν αὐτῷ προξενῆν. εἴπερ σοφὸν ἐντολὴν παρὰ ϰείνου δέχεται. εἰ δέ τις βούλοιτο παρ' ἐργῶν ζητεῖν ὅτι τοῦ ξύλου ζωῆς ἐϰαλεῖτο, μανθανέτω μὴ πρῶτα μὴ ἀϰριβείας τοῖς οἰϰείοις λογισμοῖς ἀναλυθοῦσα δυνάσθαι τὸν δημιουργὸν ϰαὶ τὰ τοῦ θεοῦ ἔργα ϰατοπτεύειν. ἔδοξε γὰρ τῷ διατόρῳ, ἵνα γυμνασίαν ἔχῃ ὑπαϰοῆς ϰαὶ προαϰοῆς ὁ ὑπ' αὐτοῦ δημιουργηθεὶς ἄνθρωπος ἐν τῷ παραδείσῳ διάγων, ϗ τὰ δύο ξύλα ϰτίσας ἀναδεῖξαι, τὸ μὲν τῆς ζωῆς, τὸ δὲ, ὡς εἰπεῖν, τοῦ θανάτου. ἡ γὰρ τούτου βρῶσις ϰαὶ ἡ παράβασις τῆς ἐντολῆς τὸν θάνατον αὐτῷ ἐπήγαγεν. ἐπεὶ δοῦν τούτου μετασχὼν ἄνθρωπος γέγονε, ϗ ταῖς τοῦ σώματος ἀνάγϰαις λοιπὸν ὑπόδιπλος, ϰαὶ ἀρχὴν ἔλαβε τῆς ἁμαρτίας ἡ εἴσοδος, διὸ ϰαὶ ὁ θάνατος ὑπὸ τοῦ διατόρου συμφερόντως ὠϰονομήθη, ϰτίσμα λοιπὸν ἀφίησιν ἐν τῷ παραδείσῳ τὸν Ἀδὰμ, ἀλλ' ἐξελθόν ἐϰεῖθεν προστάττει, δειϰνὺς ὅτι διὰ τοῦτο ποιεῖ, ἢ διὰ τὴν φιλανθρωπίαν τὴν περὶ αὐτόν. ϰαὶ ἵνα μάθωμεν ἀϰριβῶς, ἀναγϰαῖον αὐτὰ πάλιν ἀναγνῶναι τὰ ῥήματα τῆς θείας γραφῆς. ϗ νυῦν, φησι, μήποτε ἐϰτείνῃ τὴν χεῖρα, ϗ λάβῃ ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς ϗ φάγῃ, ϗ ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. ὅπερ γὰρ πολλῆς ἀνεσίας, φησι, δείγματα παρέσχε διὰ τῆς ἤδη δοθείσης ἐντολῆς, ϗ ἄπτοτος γέγονεν, ἵνα μὴ πάλιν [φησι] ϰαταχ. ἀλλ' ἃ τολμήσῃ ϗ τοῦτο τοῦ ξύλου ἐφάψασθαι, τοῦ τὴν ζωὴν παρέχοντος τοῖς διὰ τοῦτο ϰεϰτημένοις, ϗ μέλλῃ ἀθάνατα ἁμαρτήσειν, βέλτιον αὐτὸν ἐν τῷδε ἔξω ϰληθῆναι· ὥστε ϰηδεμονίας μᾶλλον ἕνεϰεν, ἢ ἀγθυμαϰτήσεως ἡ ἐϰβολὴ τοῦ παραδείσου. τοιοῦτος γὰρ ὁ διατόρης ὁ ἡμέτερος, ϗ ϰαὶ μεμφομένοις ϰαὶ ἐλεγχθεῖσιν, ἢ εὐεργετῶν τὴν περὶ ἡμᾶς ϰηδεμονίαν· ὅπερ δείϰνυται. ϗ γὰρ ϗ αὐτὴν τὴν ὑμνουμένην ναθησίας ἔνεϰεν ἡμῖν ἐπάγει. ὡς εἴπερ ἤθελεν ἡμᾶς μὴ χειρίους γενομένους τῷ ἀθανασίᾳ ἁμαρτήσειν, ϰὰϰ ἂν ϰαὶ ἐθυμωρήσατο· ἀλλὰ προθυμαζέλλων ἡμῶν τὴν ὅπερ ὃ χεῖρον προόδου, ϗ τὴν πονηρίαν· ἐγχωρῶν τὴν ὅπερ ὃ προσω, τὴν οἰϰείαν φιλανθρωπίαν μεμούμενος ὑμωρῆται· ὃ δὴ ϗ νῦν πεποίηϰε. ϰηδόμενος γὰρ τοῦ προπλάσου, ϰωλυθῆναι αὐτὸν τοῦ παραδείσου προστάξε. ϗ ἐξαπέστειλεν αὐτὸν, φησι, ϰύριος ὁ θεὸς ϰ τοῦ παραδείσου τ τρυφῆς, ἐργάζεσθαι τ γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθη. ὅσα μοι πάλιν σύνεστα τῆς θείας γραφῆς τὴν ἀϰρίβειαν. ἐξαπέστειλεν αὐτὸν, φησι, ϰύριος ὁ θεὸς ϰ τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς, ἐργάζεσθαι τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθη. ἰδοὺ, ταῖς ἀποφάσεις αὐτοῦ εἰς ἔργον ἀγαγὼν, ϗ ϰ τοῦ παραδείσου τ τρυφῆς ἐξαγαγὼν, ἐργάζεσθαι τὴν γῆν αὐτὸν ποιεῖ ἐξ ἧς ἐλήφθη. ϗ οὐϰ ἁπλῶς εἶπεν, ἐξ ἧς ἐλήφθη, ἀλλ' ἵνα διὰ παντὸς τὴν ὑπομνησιν ἔχῃ τῆς ταπεινοφροσύνης, τὴν ἐργασίαν, ϗ εἰδέναι ἔχῃ, ὡς ϰαθ' αὐτὸν ἡ σύστασις ϗ ἡ οὐσία τοῦ σώματος [ϰ τ γῆς, ἐξ ἧς] ἐξ ἀρχῆς γεγένηται· ϰαὶ ἐνταῦθα φησὶν ἐργάζεσθαι τὴν γῆν, ἐξ ἧς ϗ αὐτὸς συνέστη. τοῦτο γὰρ ϗ ἐν τῇ ἀποφάσει ἔλεγεν, Ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου σου φάγῃ τὸν ἄρτον σου. ὃ αὐτὸ τοίνυν ϗ νῦν λέγει διὰ τοῦ εἰπεῖν ἐργάζεσθαι τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθη. εἶτα ἵνα μάθωμεν πό-

σφ ἁφαρπάσαι αὐτὸν" ἀπώκτεινε τὸν παράδεισον, καὶ τοῦτο διδάσκει ἡμᾶς ἡ θεία γραφὴ λέγουσα· ἴσ. ἀπώλεσε

24 Καὶ ἐξέβαλε τὸν θεὸς τὸν Ἀδάμ, καὶ κατῴκισεν αὐτὸν ἀπέναντι τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς.

Σκόπει πῶς ἔκλεισεν τῶν γινομένων ἀπὸ τοῦ κακοῦ διεσπότην, φιλανθρωπίας ὑπόθεσις ἰδών· καὶ ἔκλεισεν [τῆς] ὑμνφείας εἰδος, ἀγαθότητος γέμει πολλῆς. ὁ γὰρ ὁ ἐκβαλὼν μόνον φιλανθρωπίας καὶ ἀγαθότητος ἰδών, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀπέναντι τοῦ παραδείσου κατοικίσας αὐτὸν, ἵνα ἀσφαλέστερον ὁδυρμὸν ἔχῃ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀναλογίζόμενος, οἷον ἐκπεπτωκὼς εἰς οἶδμ ἑαυτὸν κατάστασιν ἠγαγμ. ἀλλ' ὅμως εἰ καὶ ὁδυρμὸν ἀφόρητον ἔχει ἡ θέα, ἀλλ' ὁ μικρὸς ὠφελείας ἀπόδοσις ὄφελ, καὶ πρὸς ὃ ἐξῆς ἀσφάλεια τῷ ὁδυρωμένῳ ἡ σιωπηρὰ θέα, πρὸς ὃ μὴ τοῖς αὐτοῖς πάλιν *πρόσπεσεῖν. καὶ γὰρ, ὡς ἐκεῖ ὃ πλάσσον, τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοιοῦτον ὃ ἔθος. ἐπειδὴν γὰρ ἐν ἀπολαύσει τῶν ἀγαθῶν ὄντες μὴ ἡδέμεθα αὐτοῖς καθ' ἡδονὴν δεόντως, τῇ στερήσει τούτων σωφρονιζόμεθα, καὶ τότε διὰ τῆς πείρας μανθάνοντες αἰσθησιν λαμβάνομεν τῆς οἰκείας ῥᾳθυμίας, καὶ οὕτω διὰ τῆς τῶν πραγμάτων μεταβολῆς διδασκόμεθα, τίνων μὴν ὀφείπεσαμεν, τίσι γ' ἑαυτὸν πρόσπεπείκαμεν. ὥστε καὶ ὃ πλησίον καὶ ἀπέναντι τοῦ παραδείσου πρόσταξαι κατοικεῖν τὸν ἐκβληθέντα ἐκπεπτωκότα, μείζονος κηδεμονίας σημεῖον ἰδών, ἵνα καὶ τὴν ἐκ τῆς θέας ἀπόμνησιν ἔχῃ, καὶ τοῦ ἐντεῦθεν κέρδους ἀπολαύῃ, καὶ μηδὲ ὀπτηθυμίδν τῆς φιλοζωίας ἔχων καὶ ἔξω τυγχάνων καταπολμήσῃ τοῦ ξύλου βρώσεως. ὡς γὰρ πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν συγκαταβάσα, ἀπώλεια ἡμῖν ὀφελέγεται ἡ θεία γραφή. 20

Καὶ ἔταξε τὰ χερουβὶμ καὶ τὴν φλογίνην ῥομφαίαν τὴν στρεφομένην φυλάσσειν τὴν ὁδὸν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς. Τῆς ῥᾳθυμίας [αὐτοῦ] ἰδοὺ ἤδη πρὸς τὴν δοθεῖσαν ἐντολὴν ἐπιδείξαντο, αἴτιον γέγονε, δι' μὴ τοσαύτης ἀσφαλείας ἀποτειχισθῆναι αὐτοῦ τὴν εἴσοδον. ἐννόησον γάρ μοι, ὅτι οὐδὲ τῇ ἀπέναντι τοῦ παραδείσου οἰκήσει ἠρκέσθη ὁ φιλάνθρωπος, ἀλλ' ἔταξε τὰς δυναμεις ταύτας, τὰ χερουβὶμ, καὶ τὴν φλογίνην ῥομφαίαν τὸ στρεφομένην, φυλάσσειν τὴν ὁδὸν τὴν ἐκεῖσε εἰσάγουσαν. οὐχ ἁπλῶς δὲ προσέθηκε τὸ στρεφομένην, ἀλλ' ἵνα διδάξῃ ἡμᾶς, ὅτι πᾶσα ὁδὸς αὐτῷ ἀποτετείχισο τῆς ῥομφαίας ἐκείνης δι' οὗ στρέφεσθαι πάσας τὰς ἐκεῖσε φερούσας ὁδοὺς ἀποφαπτώσης, καὶ διὰπαντὸς τὸν φόβον αὐτῷ καὶ τὴν ἐντόμνησιν παρέχειν δυναμένης.

Κεφ. ε'. 1 Ἀδὰμ ὃ ἔγνω Εὔαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. 30

Σκόπει πότε τοῦτο γέγονε. μετὰ τὴν παράδοσιν, μετὰ τὴν ἔκπτωσιν τὴν ἐκ τοῦ παραδείσου, τότε τὰ τῆς συνουσίας ἄρχειν λαμβάνει. πρὸ γὰρ τῆς παραβάσεως ἀγγελικὸν ἐμιμοῦντο βίον, καὶ ἀδαμοῦ συνουσίας λόγος. πῶς γὰρ, ὁπότε οὐδὲ τὰ τῶν σωμάτων ἀναγκαῖα ἐπέκειντο; ὥστε ἀπ' ἀρχῆς καὶ ἐκ προοιμίων τὰ τῆς παρθενίας ἀρχὴν ἐλάμβανεν. ἀλλ' ὅπου ἐπεισῆλθε διὰ ῥᾳθυμίαν ἡ παράβασις, καὶ εἴσοδον ἔλαβε τὰ τῆς ἁμαρτίας, ἐκείνη μὲν ἀπέπτη, ἅτε δὴ ἀναξίων αὐτῶν γεγενότων τοσούτου μετέχειν τῆς ἀρετῆς· ἐπεισῆλθε γ' λοιπὸν ὁ τῆς συνουσίας νόμος. ἐννόησόν μοι τοίνυν, ἀγαπητέ, ὅσον τῆς παρθενίας τὸ ἀξίωμα, ὅπως ὑψηλόν τι ὄφελ καὶ μέγα χρῆμα καὶ "προδιδασκάλου τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρωπίνου, καὶ τῆς ἀνωθεν διδομένου" χειρός. ὅτι γὰρ ἐν σώματι τὰ τῶν ἀσωμάτων ἐπιδείκνυσθαι δυναμένων ὁ τὴν παρθενίαν προσθύμως ἐλόμενοι, ἄκουε τοῦ Χριστοῦ λέγοντος πρὸς τοὺς Σαδδουκαίους. ὅτε γὰρ οἱ τῆς ἀναστάσεως κινοῦντες λόγον πτωχαίνειν ἐβούλοντο, ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες, Διδάσκαλε, ἦσαν πρὸ ἡμῶν ἑπτὰ ἀδελφοὶ, καὶ ὁ πρῶτος γαμήσας ἐτελεύτησε μὴ ἔχων τέκνα, καὶ ἀφῆκε

Ματ. κβ. κε. Μαρ. ιβ. ιθ. Λυκ. κ. κα.

ἀφῆκε τ̃ γυναῖκα αὐτ̃ τῷ ἀδελφῷ αὐτ̃, ϗ ὁ δεύτερος ἐτελεύτησε, ϗ μὴ ἔχων σπέρμα ἀφῆκε τὴν γυναῖκα αὐτ̃ τῷ ἀδελφῷ αὐτ̃, ὁμοίως καὶ ὁ τέταρτος ϗ ὁ πέμπτος ϗ ὁ ἕκτος ⸀ὁ ἕβδομος. ⸀ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει τίνος τ̃ ἑπτὰ ἔσται γυνή; πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν. τί οὖν ὁ Χριστὸς τοῖς αὐτοῖς; πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς, μηδὲ τὴν δύναμιν τ̃ θεοῦ. ⸀ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν οὔτε ⸀γαμίζονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι θεοῦ. εἶδες πῶς ⸀ἐν γῇ βαδίζοντες ⸀σώματι συμπεπλεγμένοι τὴν ἀγγελικὴν μιμοῦνται ⸂πολιτείαν⸃ ⓖ ⓦ τῆς παρθενίας κλῆρον ἀναδεξάμενοι ⸂διὰ τ̃⸃ ⓦ τ̃ Χριστοῦ πόθον. "ὅσον γὰρ μέγα ϗ ὑψηλὸν τὸ τοῦ ⸂σώματος⸃, τοσούτῳ," μᾶλλον ⸀ὁ πολλῷ μείζους ⓖ τοὺς φανοὺς, ⸀ὁ αἰ ἀνθιδόσεις, ϗ τὰ ⸀ἐπηγελμένα ἀγαθὰ τοῖς μετ' αὐτῆς ϗ τὴν τ̃ ἀγαθῶν τοῦ ⸂ἔργων⸃ ἐργασίαν" ⸀ἐνδεικνυμένους.

χ. ἴσαν

χ. ποσῶν ϗ πολλῶ

χ. ⸀ἐπιδυξαμένους.

Ἀδὰμ ⸀ὃ ἔγνω Εὔαν τ̃ γυναῖκα αὐτοῦ, ⸀ἡ συλλαβοῦσα ἔτεκε ⓦ Κάϊν.

χ. ἐπῆλθεν

χαϊῶ

Ἐπειδὴ" ἐπεισῆλθεν ἡ ἁμαρτία διὰ τ̃ παρακοῆς, ϗ ἡ ἀπόφασις θνητοὺς αὐτοὺς ἐργάσατο, λοιπὸν ὁ φιλάνθρωπος θεὸς τὴν" ἑαυτ̃ σοφίαν τὴν ⸂διὰ τ̃⸃ πάντων ἡμῶν οἰκονομῶν, συνεχώρησε διὰ τ̃ σωτηρίας αὐξηθῆναι τὸ γένος, καὶ εἶπεν,

Ἐκτησάμην ἄνθρωπον διὰ τοῦ θεοῦ.

Οἷα πάλιν τὸ γενόμενον ἐπιτίμιον σωφρονιστέρους εἰργάσατο τὴν γυναῖκα. ⸀ὁ γὰρ τεχθὲν παιδίον ὑπ' τῇ φύσει, ἀλλὰ τῷ θεῷ λογίζεται, ϗ τὴν οἰκείαν ἀγνωμοσύνην ἐπιδείκνυται. εἶδες πῶς ἡ μνεία νουθεσίας ⸀κατάθεσις ἀσφαλὴς γέγονεν. ⸀ἐκτησάμην γὰρ, φησιν, ἄνθρωπον ⸂διὰ τ̃⸃ θεοῦ. οὐχ ἡ φύσις, φησὶ, τὸ παιδίον μοι ἐχαρίσατο, ἀλλ' ἡ ἄνωθεν χάρις δεδώρηται.

2 Καὶ προσέθετο τεκεῖν ⓦ ἀδελφὸν αὐτοῦ ⓦ Ἄβελ.

Ἐπειδὴ ἀγνώμων γέγονεν ὑπὸ τῶν τεχθέντι, ϗ ἐπέγνω τὴν προτέραν ἀνεργασίαν, ἐπέτυχε ⸀ὁ τ̃ δευτέρας. τοιοῦτος γὰρ ὁ δεσπότης ὁ ἡμέτερος. ἐπειδὴν ὑπὸ τῶν προλαβοῦσι τὴν" ἑαυτῶν ἀγνωμοσύνην ὑπιδείξωμεθα, ϗ τ" ἀνέρετε τὴν ὑπογραφὴν, ὑπὸ δαψιλεύεται ⸀ὁ ἑαυτ̃ δωρεάς. ϗ αὐτὴ τοίνυν ὑπ̃ τῷ θεῷ ⓦ τόκον ἐλογίσατο, διὰ τοῦτο ϗ ἕτερον λαμβάνει παιδίον. μείζη γὰρ ἐστὶν λοιπὸν ⸂ἡ δαψιλεία⸃ τ̃ θνητότητος ἐπεισελθούσης ἡ τ̃ παίδων διαδοχή. διὰ τοι τοῦτο ⸀ὁ Φιλάνθρωπος θεὸς θηλέως * ἐξ ἀρχῆς ⸀ὁ σφοδρὸν τ̃ ὑπομνήσεως ⸀κατεμνόμβος, ϗ τὸ θανάτου ⸀ὁ φοβερὸν προσωπεῖον ⸂προσαιρῶν⸃, τὴν τ̃ παίδων ⸂διαδοχὴν⸃ ἐχαρίσατο, ὡς ἂν εἴποι τις, εἰκόνα ἀναστάσεως ⸀κατιδὼν ⸀καὶ φαίνων, ϗ ἀντὶ τ̃ πιπτόντων ἑτέρους ἀνίστασθαι οἰκονομῶν.

ἃ ϗ

Καὶ ἐγένετο, φησιν, Ἄβελ ποιμὴν προβάτων, Κάϊν ⸀ὁ ὢν ἐργαζόμενος τὴν γῆν.

Ἐδίδαξεν ἡμᾶς ἡ θεία γραφὴ ἑκάστου τῶν τεχθέντων ϗ ὑπιτηδεύματα· ϗ ὅτι ὁ μὲν τὴν ποιμαντικὴν ⸀εἵλετο, ὁ ⸀δὲ τὴν γῆν" ἐργάζεται.

χ. ἠργάζετο.

χ. κυεῖν.

3 Καὶ ἐγένετο μετὰ ἡμέρας, ἤνεγκε Κάϊν ἀπὸ τ̃ καρπῶν τ̃ γῆς θυσίαν τῷ" θεῷ.

Σκόπει πῶς τῷ σωτειδότι τὴν γνῶσιν ⸀κατέβετο τῆς φύσεως ὁ δημιουργός. τίς γὰρ, εἰπέ μοι, τοῦτον ὠδήγησε τοῖς τοιούτοις ἐννοίαις; οὐδεὶς ἕτερος, ἀλλ' ἡ ⸀ἐν τῷ σωτειδότι γνῶσις. ἤνεγκέ, φησιν, ἀπὸ τ̃ καρπῶν τ̃ γῆς θυσίαν τῷ" θεῷ.

χ. κυεῖν.

ἤδει γὰρ ϗ ἠπίστατο, ὅτι προσήκει καθάπαξ δεσπότῃ ⸀ἐκ τ̃ οἰκείων κτημάτων προσαγαγεῖν ⸀τὰ τ̃ γονέων· ⸀οὐχ ὑπ̃ ὁ θεὸς τοῦτων δέηται, ἀλλ' ἵνα τὴν οἰκείαν ἀγνωμοσύνην ὑπιδείξηται αὐτὸς τ̃ τοιαύτης ἐργασίας ἀπολαύων. ἀνενδεὴς γὰρ ὁ θεὸς, ϗ οὐδενὸς χρῄζει τ̃ πρ" ἡμῶν· ⸂διὸ⸃ τὴν ἄφατον αὐτοῦ φιλανθρωπίαν συγκατα-

χ ἡμῶν

ζαίνων ἡμῖν, ὀξὺ τὴν σωτηρίαν τ ἡμετέραν διέχεται ταῦτα γίνεσθαι, ἵνα διδασκαλείου ἀρετῆς ἡ τῆ τῶν δυσσεβῶν φύσει ἡ ὑπόγνωσις τῦ δεσπότυ.

4 Καὶ Ἄβελ ἐδέξατο ὁ αὐτὸς ἀπὸ τῶν πρωτοτόκων τῶν προβάτων αὐτῦ.

Οὐχ ἁπλῶς δὲ εἶπε προσιμιαζόμενος ὁ ἀρχὴν τῦ λόγου ἐδίδασκεν ὑμᾶς τὴν ἀγάπην, ὅτι διαφορὰν προσώπων οὐκ οἶδεν ὁ δεσπότης ὁ ἡμέτερος, ἀλλ' ἀπὸ προαιρέσεως δέχεται τὴν γνώμην τεφρωμοῖ. ἰδοὺ γνῶ καὶ νῦν τῦτο σκόπει γεγυμνασμένον. προσέχωμεν τοίνυν μετ' ἀκριβείας, ἀγαπητοὶ, τῷ Εἰρηναίῳ, καὶ ἴδωμεν τί μοὶ πρὸς τῦ Καὶν διαγράφει ἡ γραφή, τί δὲ πρὸς τῦ Ἄβελ, ἐὰν μὴ ἁπλῶς αὐτὰ διαβαλῶμεν. οὐδὲν γὰρ ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε φθέγεται ἡ θεία γραφή, ἀλλὰ κἂν συλλαβὴ τυγχάνῃ, κἂν κεραία μία, ἔχει τινὰ ἐγκεκρυμμένον θησαυρόν. τοιαῦτα γὰρ ἄρρητα καὶ πνευματικά. τί οὖν φησι; καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας ἤνεγκε Καὶν ἀπὸ τῶν καρπῶν τῆς γῆς θυσίαν τῷ θεῷ, ὁ Ἄβελ ἤνεγκε καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῶν πρωτοτόκων τῶν προβάτων αὐτῦ, κ. καὶ γ.

Καὶ ἀπὸ τῶν στεάτων αὐτῶν.

Τοῖς ὀξύτερον διαβάλλειν δυναμένοις ἤδη καὶ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως δῆλόν ἐστι τὸ εἰρημένον. ἀλλ' ὅπως προσήκει ἡμᾶς πάντων χαριν ποιεῖσθαι τὴν προθυμίαν (οὐδὲ γὰρ οἶδε διαφορὰν ἡ πνευματικὴ διδασκαλία) φέρε, σαφέστερον ὑμῖν ἐκκαλύψωμεν τὰ εἰρημένα, πάλιν τὰ αὐτὰ ἀναλαμβάνοντες. Καὶν, φησὶν, ἤνεγκεν ἀπὸ τῶν καρπῶν τ γῆς θυσίαν τῷ κυρίῳ. Εἶπα βουλομένη καὶ πρὸς τῦ Ἄβελ διδάξαι ἡμᾶς ἡ θεία γραφὴ φησιν, ὅτι καὶ αὐτὸς ἀπὸ τ πρωτοτόκων αὐτῦ καὶ ἐκ τ πιμελῶν τὴν [ἑαυτῦ] θυσίαν προσήνεγκεν. ἤνεγκε γάρ, φησι, καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῶν πρωτοτόκων τῶν προβάτων αὐτῦ, καὶ ἀπὸ τῶν στεάτων αὐτῶν. σκόπει πῶς ἡμῖν ἀνίστηται τὸ φιλόθεον τῦτο τῆς γνώμης· καὶ ὅλη οὐκ ἁπλῶς ἀπὸ τῶν προβάτων προσήνεγκεν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν πρωτοτόκων, τῦτ' ἔστιν ἀπὸ τῶν ἡμίσεων, τῶν ἀξιαρέτων· εἶπα δὲ ἂν πάλιν τῦτον τῶν πρωτοτόκων πάλιν τὰ ἡμιώτερα, καὶ ἀπὸ τῶν στεάτων, φησὶν, αὐτῶν, τῶν ὑπαθετέρων, τῶν ἡμιωτέρων. ὅπερ ἐστὶ τῦ Καὶν οὐδὲν τοιῦτον ἐπεσημήνατο· ἀλλὰ τί; προσήνεγκεν ἀπὸ τῶν καρπῶν τῆς γῆς θυσίαν τῷ κυρίῳ, ὡς ἂν εἴποις, τὰ τυχόντα, οὐδεμίαν σπουδὴν οὐδὲ ἀκρίβειαν ὑπιδειξάμενος. πάλιν λέγω, καὶ λέγων ὑ παύσομαι· * οὐκ ὅπως ὁ θεὸς τῶν παρ' ἡμῶν δῶρα, ἀνέχεται τῶν προσαγομένων, ἀλλὰ βούλεται καὶ ἀξιᾷ τῦτον δείκνυσθαι τὴν ἡμετέραν ἀγγωμοσύνην. ὃν γὰρ θεῶ προσάγομεν, καὶ ἐκ τῶν αὐτῦ προσάγομεν, ἐννοοῦντα τὸ μέσον τῆς φύσεως, καὶ ὅτι αὐθεστὸς ὢν τοσαύτης ἀξιοῦται τῆς ἡμῶν, ἐλεῶν κ' τὸ ἐγχωρεῖν τὰ παρ' ἑαυτῦ ὑπιδείξασθαι, καὶ τὰ ἡμιώτερα προσάπτειν. ἀλλ' ὅρα μοι, ἀγαπητέ. [καὶ] ἐντεῦθεν ἔχων ἀφορμὰς πρὸς τὸ συνιδεῖν τὸ δέον, εἰκότως θυμώσας δίδωσι, ὅταν ῥᾳθυμίαν τὴν οἰκείαν προδιδοὺς σωτηρίαν. ὅτε γὰρ ἐκεῖνος ἵνα ἔχῃ τ διδάσκειν, ὅτε ὑπὸς ἵνα τ ἐπανορθούμενον καὶ συμβουλεύοντα, ἀλλ' ἔκφυσος ἐκ τῆς τῦ σωτῆρος διδασκαλίας καὶ τῆς ἄνωθεν σοφίας τῷ τῶν αὐθεστῶν γένει χορηγηθείσης καυχώμενος, ὥρμησεν ὅτι τὴν τοιαύτην προσαγωγήν. ἀλλ' ἡ διαφορὰ τῆς γνώμης λοιπὸν, καὶ τῆς προαιρέσεως ἡ ῥᾳθυμία, τοῦ μὲ δυσπροσδέκτου ἐποίησε τὴν προσαγωγὴν, τῦ δὲ ἀποδεκτόν.

Καὶ ἐπεῖδεν ὁ θεὸς ὅτι Ἄβελ, καὶ ὅτι τοῖς δώροις αὐτῦ.

Luc. 19. λ. Mar. 1. λα. Mat. 18. λ. Ὅρα πῶς πληροῦται ἐνταῦθα τὸ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ εἰρημένον, ὅτι Ἔσονται ④ πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ ④ ἔσχατοι πρῶτοι. Ἰδοὺ γὰρ καὶ ἀπὸ τῶν πρωτοτόκων ἔλαχον πρωτέρημα, καὶ πρῶτος δῆλον προσενεγκών, ἐπειδὴ ὑ δεόντως προσήνεγκεν, ἐλάττων ὠφθη τῦ ἀδελφοῦ. ἀμφοτέρων γὰρ προσενεγκάντων τὰ δῶρα, φησὶν ἡ θεία γρα- κ. πρωτοτόκιον κ. ἔλασσον

φὴ,

φη, ⁊ ἐπεῖδεν ὁ θεὸς ὅτι Ἄβελ ⁊ ὅτι τοῖς δώροις αὐτοῦ. τί ὅτι γὰρ ἐπεῖδεν; ἀὐτὶ τοῦ ἀπεδέξατο γὰρ ἐπήνεσε τὴν γνώμην, ἐφανώσε τ̄ προαίρεσιν, ἠρέσθη, ὡς δῆ ⁊ ἄλλοι
χ. γνωμικῶς. λις, τῷ" γεγονότι. Εἰ γὰρ ⁊ περὶ θεοῦ φθεγγόμθα, ⁊ περὶ τῆς ἀκηράτου φύσεως
χ. διαφορα χ. ἀνωμάλια ἐκείνης τολμῶμθ" ὀξῶραι τόμα, ἀλλ' ἀὐθρωποι ὄντες οὐκ ἄλλως" δυνηθείημθ
ταῦτα, ἢ ὀξὺ τῆς γλώττης νοῆν. σκόπει δὲ ⁊ θαυμαστόν. ἐπεῖδε, φησιν, ὁ θεὸς ὅτι Ἄβελ ⁊ ὅτι τοῖς δώροις αὐτοῦ. τὴν τῶν προβάτων προσαγωγὴν δῶρα ἐκάλεσε ὀξὺ τὸ τίμιον, ὀξὺ τὸ ἐξαίρετον, ὀξὺ τὸ ἀμωμον τῶν προσενεχθέντων. ἐπεῖδε τοίνυν ἐπ' αὐτὸν, ὅτι ὑγιεῖ γνώμῃ τὴν προσαγωγὴν ἐποιήσατο, ⁊ ὅτι τὰ δῶρα ⁊ προσενεχθέντα, ὐχ ὅλα ἀκηλίδωτα μόνον, ἀλλ' ὅλα πρωταγόρου τίμια φαινόμθα ἰῶ, ἀπό τε τῆς
χ. προαιρέσεως. γνώμης τῶ" προσαγόντος, ἀπό τε τῶ προσφόρου εἶ), ⁊ τούτων ⁊ ἐξαίρετα, ⁊ ἀπὸ τῶν ⁊ατάτων, φησί, ⁊ αὐτῶν τούτων ⁊ βέλτιστα. ⁊ ἐπεῖδε, φησιν, ὁ θεὸς ὅτι Ἄβελ καὶ ὅτι τοῖς δώροις αὐτοῦ· ὅτι δὲ Καὶν ⁊ ὅτι ταῖς θυσίαις αὐτοῦ ὐ προσέσχεν. ὅπῳ ὀρθῇ γνώμῃ ⁊ εἰλικρινεῖ ὀξυοίᾳ προσήνεγκεν ὁ Ἄβελ, ἐπεῖδε, φησιν, ὁ θεὸς, τουτέστιν, ἐδέ-
χ. ἠρέσθη, χ. ἐπήνεσε. ξατο, "ἠρέσθη," ἐπήνεσε. δῶρα δὲ ⁊άλεσε ⁊ προσενεχθέντα, τιμῶν ⁊ ὀξὺ τοῦτο τῶ προσενέγκαντος τὴν γνώμην.

5 Ἐπὶ ⁊ Καὶν, φησί, ⁊ ὅτι ταῖς θυσίαις αὐτοῦ ὐ προσέσχε.

Σκόπει τῆς γραφῆς τὴν ἀκρίβειαν. τὸ μὲν γὰρ εἰπεῖν ὐ προσέσχεν, ἔδειξε τ̄ ἀποβολὴν τῶν προσενεχθέντων· τὸ δὲ θυσίας κελεύσαι ⁊ ἀπὸ τῆς γῆς προσενεχθῆνα, πάλιν ἕτερον ἡμᾶς τι διδάσκει. ὅσα γὰρ πῶς δείκνυσι δι' αὐτῶν τῶν γεγραμμένων καὶ ὀξὺ τῶν ῥημάτων, ὅτι ⁊αῦτα ἄπτωτα βάλεται πρὸς ἡμῶν ὁ δεσπότης γένεσθαι, ἵνα ⁊ τῆς γνώμης ἡμῶν ὀξὺ τῶν ὑφ' ἡμῶν προσπομπῶν δῆλα κεδησᾶται, ⁊ ἵνα εἰδέναι ἔχωμθ, ὅτι ⁊ατὰ δεσπότην ἐσμὲν ⁊ δημιουργὸν τὸν ἀπὸ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶ) ἡμᾶς πρωταγόντα. ⁊ὰ γὰρ προβατα δῶρα ὀνομάσασα ἡ θεία γραφὴ, ⁊ ⁊ὰ ἀπὸ τῆς γῆς θυσίας προσεπιφέρουσα παιδεύει ἡμᾶς, ὅτι ὅτε μὲν τῶν ἀλόγων προσκομιδὴ, ὅτε δὲ τῶν
χ. ὀφῆς, ἀπὸ τῆς γῆς καρπῶν προσαγωγὴ ζητεῖται πρὸς τῶ" δεσπότῃ, ἀλλ' ἡ τῆς γνώμης ὀξέσεως μόνον· ὅθεν ⁊ νῶε ὁ μὲν ἀπ' αὐτῆς ἀποδεκτὸς γέγονε μετὰ τοῦ ὕδατος, ὁ δὲ πάλιν ὀξὺ ⁊αύτου ἀπεβλήθη μετὰ τῆς θυσίας. τὸ δὲ ἐπεῖδεν ὅτι Ἄβελ ⁊ ὅτι τοῖς δώροις αὐτοῦ, ὅτι δὲ Καὶν ⁊ ὅτι ταῖς θυσίαις αὐτοῦ ὐ προσέσχε, θεωρητέως νοῶμθ. βάλεται
χ. ἠρέσθη τῶν προαιρεσιν, γὰρ εἰπεῖν ὅτι τοιαύτην αὐτοῖς γνῶσιν ἐνέθηκεν, ὅτι τοῦ μὲν ἠρέσθη" τῇ προαιρέσει, τοῦ ⁊ ἀπεστείσατο τῶν ἀγνωμοσυνῶν. ἀλλὰ τὰ μὲν ὀξὺ τοῦ θεοῦ τοιαῦτα· ἴδωμθ ⁊ λοιπὸν ⁊ ἑξῆς.

Καὶ ἐλύπησέ, φησι, τὸν Καὶν λίαν, ⁊ συνέπεσε ⁊ὸ προσωπον αὐτοῦ.

χ. μάτης Τί ὅτι, ⁊ ἐλύπησε τ̄ Καὶν λίαν; διπλῆν ⁊ τ̄ λύπης αὐτῷ γέγονεν, ὐχ ὅτι αὐτὸς" μόνον ἀπόβλητος ἐφάνη, ἀλλ' ὅλη ⁊ ⁊ὸ τοῦ ἀδελφοῦ δῶρον προσεδέχθη. ⁊ ἐλύπησέ, φη-
σι, Ⓦ Καὶν λίαν, ⁊ συνέπεσε ⁊ὸ προσωπον αὐτοῦ. τί ἐλύπησεν αὐτόν; ἀμφότερα αὐτὸν ἐλύπησε, ⁊ τὸ μὴ προσφερεῖν τῇ θυσίᾳ αὐτοῦ Ⓦ δεσπότῃ, ⁊ τὸ θυσιάσαι δεύτερον γενέσθαι τὸ τοῦ ἀδελφοῦ δῶρον· δέον οὖν τὸν αἰτίαν συνειδότα ὀξ αὐτῶν τῶν γεγραμμένων, διορθώσασθαι τὸ πλημμεληθέν. φιλάνθρωπος γὰρ ὢν ὁ δεσπότης ὁ ἡμέτερος, ἐπειδάν τι πλημμελήσωμθ, ὐχ ὕτως ἡμᾶς ἀποτρέφεται ὀξὺ τὸ πλημμεληθέν, ὡς
*ὁ δύλογον ὐδὲν ἵνα παιδεύσῃ τοὺς τέκνους. ἐπειδὰν ὅτι μείνωμθ τῷ πλημμελήματι. * ⁊ ἵνα τοῦτο μάθῃς ἀκριβῶς, ⁊ ἴδῃς ἄφατον μέτρος φιλανθρωπίας, σκόπει ⁊ὺς νῦν γινομένους τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ τὴν ὑποφοβολίαν, ⁊ τῆς ἀνεξικακίας ⁊ὸ μέτρος. ὅπῳ γὰρ εἶδεν αὐτὸν ἀμέτρως λυπηθέντα ⁊, ὡς εἰπεῖν, μέλλοντα καταβαπτίζεσθαι ⁊ατὰ τῶν τῆς λύπης κυμάτων, ὐ προσε-

ορᾶ, ἀλλ' ἰῶ ἐπεδείξατο φιλοσοφίαν ὁ τότε πατέρα, ἀφορμὰς αὐτῷ διδοὺς ἀπολογίας, ἢ παῤῥησίας αὐτῷ δίκαιον ἀνάγων, ἢ λέγων που εἶ, μὴ τὸ χαλεπὸν ἐκεῖνο * ῥᾳδίωμα, τὴν αὐτὴν ἢ νῦν ὑπεδείκνυτο * καὶ ὅτως ἀγνώμονα γεγονότα, ἢ ὡσανεὶ μέλλοντα κατὰ κρημνῶν φέρεσθαι, χεῖρα ὀρέγων ἢ παρεφάσιν παρεχεῖν βουλόμενος τῷ διορθώσασθαι τὸ πλημμέλημα, φησὶ πρὸς αὐτόν, 5

* ἢ μόνον
χ. πᾶσα, * φιλανθρωπίαν

6 Ἵνα τί ἐβλύσθης; ἢ ἵνα τί σωέπεσε τὸ πρόσωπόν σε; 7 Οὐκ ἐὰν ὀρθῶς μὴ προσενέγκῃς, ὀρθῶς δὲ μὴ διέλῃς, ἥμαρτες; ἡσύχασον· πρὸς σὲ ἡ ἀποστροφὴ αὐτῷ, ἢ σὺ ἄρξεις αὐτοῦ.

Σκόπει μοι, ἀγαπητέ, συγκατάβασιν Ⓒ " κηδεμονίαν ἄφατον. ὅτι γὰρ εἶδεν αὐτὸν πολιορκούμενον, ὡς εἰπεῖν, ὑπὸ τῆς βασκανίας πάθους, ὃ πῶς τὴν οἰκείαν ἀγαθότητα μεμούμενος, καὶ ἄλλην αὐτῷ τὰ φάρμακα ὑπετίθησιν, ὥστε ταχέως αὐτὸν ἀνιμήσασθαι, ἢ μὴ ὑποβρύχιον γενέσθαι. ἵνα τί, φησὶ, ἐβλύσθης, ἢ ἵνα τί σωέπεσε τὸ πρόσωπόν σε; τίνος ἕνεκεν, φησὶ, τοσαύτη κατεχέθης λύπη, ὡς Ⓒ δηλῶσαι τὸ πρόσωπον δεικνύουσα τῆς ἀθυμίας τὸ μέγεθος; ἵνα τί σωέπεσε τὸ πρόσωπόν σε; δηλῶ τί ὅτω σε ἥψατο τὸ γεγονὸς μόνον; ἵνος ἕνεκεν οὐκ ἀφ' ἑαυτῶ " σωεῖδες τὸ δέον; μὴ γὰρ ἀνθρώπῳ σωσφέρεις ᾠδὰς νικᾶσθαι δυναμένῳ; οὐκ " ἤδεις ὅτι ἀχὶ τῶν σωσταχθέντων ὑγιῆς γνώμης; ἵνα τί ἐβλύσθης, Ⓒ ἵνα τί σωέπεσε τὸ πρόσωπόν σε; οὐκ ἐὰν ὀρθῶς προσενέγκῃς, ὀρθῶς δὲ μὴ διέλῃς, ἥμαρτες; τὸ μὲν γὰρ εἰς ἔννοιαν ἥκειν ὃ σωσενεγκεῖν, ἐπαρεῖναι· τὸ δὲ μὴ ὀρθῶς διελεῖν, [τοῦτο] τὴν ἀποδολὴν ἐργάσατο τῶ σωσενεχθέντος. ἔδει γὰρ θεῷ σωσταγὴν πολλὴν ὑπεδεῖξαι σὺν τὴν διαίρεσιν τὴν ἀκείδειαν, Ⓒ ὅσον ὅτι τὸ μέσον ὃ δεχόμενος καὶ τὸ σωστάντος, τοσαύτην ποιήσαι καὶ σὺ τὴ διαίρεσι τὴν δίχοφοράν. ἀλλὰ τούτων οὐδὲν ἐνεύσησας σύ· ἁπλῶς Ⓒ τυχόντα σωσήγαγες. δηλῶ τοῦτο οὐδὲ δεχὸ γενέσθαι " ἠδυνήθη. ὥσπερ γὰρ ἡ σὴ γνώμη, μεθ' ἧς τὴν σωσαγωγὴν ἐποιήσω οὐδὲν τὸ μέσον λογισάμενος, ἀποδληθῆναι ἐποίησε τὸν ᾠδὸν σὸν σωσενεχθεῖσαι θυσίαν· ὅτως ἡ τοῦ ἀδελφοῦ γνώμη ὀρθὴ τε τυχοῦσα, ἢ πολλὴν ὑπεδεξαμένη ἐν τῇ διαιρέσει τὴν ἀκρίδειαν θεὸ σωσδεχθεῖσα αὐτοῦ Ⓒ δῶρα πεποίηκεν. ὅμως οὐδὲ ὅτω δίκαιον ἀπαρτᾶν τοῦ πλημμελήματος, ἀλλὰ δείκνυμι μόνον Ⓒ ἁμαρτηθὲν Ⓒ συμβολὴν εἰσάγω, ἵνα εἰ βουληθείης δέξασθαι, καὶ τὸ ἁμαρτηθὲν διορθώσῃ, καὶ χεῖρα ὁ πεσὼν ἀλεῖς σαυτὸν κακεῖς. [τί οὖν;] ἥμαρτες, ἢ μέγα ἥμαρτες, ἀλλ' ὁ κλαίων δηλῶ τὸ ἁμάρτημα. Ἰς. ν. κγ. τηθέν. Φιλάνθρωπος γάρ εἰμι, ἢ ὁ βούλομαι τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ὑποστρέψαι ἢ ζῆν αὐτόν. ἐπεὶ οὖν ἥμαρτες, ἡσύχασον, γαλήνιον ἔργασαί σε τοῖς λογισμοῖς, ἢ ἀπάλλαγηθι τῆς τῶν κυμάτων σφοδρότητος τῶν πολιορκούντων σε τὴν δίκαιον, καὶ πάσειλον τὴν θεραπαινίδα, μὴ τῷ θεραπεύοντι ἁμάρτημα ἕτερον χαλεπώτερον θεραπεῦσαι, μηδὲ βούλου μηδὲν τῶν ἀπηκόων. μὴ αἰσχύνην ἑαυτὸν ἐκδὸς τοῦ πονηροῦ δαίμονι. ἥμαρτες, ἡσύχασον. ἤδει ἢ οὐκ προσοιμίων τὴν μέλλουσαν ὑποχείρισιν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ γίνεσθαι, ἢ δηλῶ τούτων αὐτὴν προσδιατέλλει τῶν ῥημάτων. ὑπὸ γὰρ ὡς θεὸς ἢ τὰ ἀπόῤῥητα τῆς δίκαιας ὑποτίθησι ἤδει τῆς καρδίας αὐτοῦ τὰ κινήματα, τῇ πολλῇ ᾠδαιτέσει, ἢ τῇ τῶν ῥημάτων συγκαταβάσει καταλλήλων αὐτῷ τὴν ἰατρείαν " προσφέρει, τὰ πρὸ ἑαυτοῦ ἅπαντα πληρῶν, εἰ ἢ οὗτος ὁ φάρμακον " ἀποσαίμενος εἰς ὃ τῆς ἀδελφοκλονίας βάραθρον ἑαυτὸν κατεκρήμνισεν. ἥμαρτες, ἡσύχασον, μὴ νομίσῃς, φησὶν, εἰ ἢ ἀπεστράφην σε τὴν θυσίαν δηλῶ τοῦτ' οὐκ ὀρθὴν γνώμην, ἢ εἰ ὃ τοῦ ἀδελφοῦ δῶρον προσδεξάμην δηλῶ τὴν ὑγιῆ προσαίρεσιν

χ. μόνον
χ. φιλανθρωπίαν
χ. σύνοιδας
χ. ἴσθι
χ. ἠδυνήθη.
χ. ἴσθι,
χ. ἰσοφίν,
χ. ἀποσαίμενος

προαίρεσιν, ὅτι τῶν προτέρων σε ἀποτερῶ, καὶ τῆς ἀξίας τῶν προτόκων σε· ἐκβάλλω. ἥμαρτες· ἡσύχασον. εἰ γὰρ καὶ τῆς πρὸ ἐμοῦ τιμῆς ἠξίωται, καὶ δὶς πρόσδεκτα αὐτοῦ γέγονε τὰ δῶρα, ἀλλὰ πρὸς σὲ ἡ ἀποστροφὴ αὐτοῦ, καὶ σὺ ἄρξεις αὐτοῦ. ὥστε καὶ μετὰ τοῦ ἁμαρτίαν ταύτην ἔχειν σε συγχωρῶ καὶ προτερήματα τῆς προτοκείας, καίτοι ἀπὸ τοῦ σοῦ ἄρχουσαν ἐξ) καλῶ, καὶ ἀπὸ τοῦ ἀρχικοῦ σοῦ. ὅσα φιλοπρωτίαν δεσπότου, πῶς αὐτοῦ βούλεται τὸν θυμὸν καταστεῖλαι, καὶ τὴν ὁρμὴν ἐγκόψαι δι' ὧν ῥημάτων τούτων. τὰ γὰρ κινήματα τῆς διανοίας αὐτοῦ καταβαίνων, ἐκ τῆς φονικῆς αὐτοῦ γνώμης ὑπισταμένους ὁ ἀπαντᾷ, ἤδη προλέγων αὐτοῦ βούλεται τὸν λογισμόν, καὶ γαλιούλῳ ἐργάσασθαι αὐτῷ τῇ διανοίᾳ, ἀνατάττων αὐτῷ τὸν ἀδελφόν, καὶ τὴν ὀργὴν αὐτοῦ μὴ ἀποτεμνόμενος. ἀλλὰ ἐκ μέσου τοσαύτην ὑπομένειν, ἐκ τοσαύτα καὶ φάρμακα, οὐδὲν πλέον ὁ Καὶν ἀπώναθο. τοσοῦτόν ἐστι γνώμης διαφθορὰ, καὶ κακίας ἀνάρρολή.

Ἀλλ' ἵνα μὴ ὑπὲρ πλεῖον ἐκτείνοντες τὸν λόγον δόξωμεν παρενοχλεῖν τοῖς ὑμετέροις ΗΘΙΚΟΝ
ἀγάπαις, καὶ προσορᾶς ὑμῶν νομισθῇ ἡ πρὸς ἡμᾶς ὁμιλία καὶ ἀχθὰς ὑμῖν ἀποκυήσασα, ἀνταῦθα καταπαύσαντες τὸν λόγον, ἐκεῖνο παρακαλέσομεν ὑμᾶς τῇ φιλοσοφίᾳ, μισῆσαι τοῖς τοιούτοις μίμησιν, καὶ τῇ κακίᾳ πολλὰ χαίρειν προσειπόντας, καὶ τὸ κυρίως ἐντολὰς μὲν ὑπομελείας πολλῆς καὶ ὅλης καρδίας μετέρχεσθαι, καὶ μάλιστα μὲν τοσούτων καὶ τηλικούτων παραδειγμάτων. οὐδὲν γὰρ εἰς ἀγνοιαν λοιπὸν ἡμῖν τὸ καταφυγεῖν δυνήσεται. εἰ γὰρ ἔστι, λέγω δὴ ὁ Καὶν, μηδένα ἔχων τῶν πρὸ αὐτοῦ γεγενότων βορᾶς τοιοῦτόν τι ἁμαρτεῖν ὅμως τοῖς ἀνυπόπτοις ἐκείνοις καὶ ἀλεπτοῖς ἐπέμενε τιμωρεῖσθαι, ὡς μετέπειτα γνωσθήσεται, τί πείσεται ἡμᾶς εἰκὸς καὶ αὐτὰ ἢ καὶ χείρονα ἁμαρτάνοντας μὲν τοῖς τοιούτοις τὰ χαίρειν παραλείπειν, ἢ πόντου τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸν σκώληκα τὸν ἀτελεύτητον, τὸν βρυγμὸν τῶν ὀδόντων, τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, τοῖς γέενναν τῷ πυρὸς, καὶ τὰς ἄλλας καὶ ἀπαραιτήτους τιμωρίας ἡμᾶς ὑποδέξεσθαι; οὐδὲ γὰρ ἀπολογία τις λοιπὸν ἐπολείπετο *ὕτω ῥᾳδίως ἡμῖν διαπεπτωκότων. μὴ γὰρ οὐκ ἴσμεν ἅπαντες καὶ προκάτα, καὶ μὴ τοιαῦτα· καὶ ὅτι οἱ μὲν καὶ πρόπαντα προαίροντες, καὶ πρωτεῖα τῶν φαύλων ἔχουσιν· οἱ δὲ τοῖς ἐλάττοις ἐπόμενοι πεσόντες, τῶν ἐλάττων ἐστερήσαντο κολασθέντες τοῦ παιδεύειν; διὸ παρακαλῶ καὶ δέομαι καὶ ἀντιβολῶ, μὴ ἀνόητος ἡμῶν ἡ ἐνταῦθα συνέλευσις γένηται, ἀλλὰ τῇ τῶν λόγων ἀκροάσει καὶ τοῖς ἔργοις ἐπακολουθοῦντες ἔσοιντο, ἵνα τοῦ ἀπὸ τοῦ συνειδότος ἔχοντες πληροφορίαν, καὶ ταῖς χρηταῖς ἐλπίσιν ἐντυγχάνοντες ἤδη προφθάσωμεν τῶν δυσερῶν τοῦ παρόντος βίου θύμασιν ὁ πάλαι ποτὲ παρελθόντες εἰς τὸ λιμένα κατορμήσαντες τῆς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας, καὶ τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων ἀγαθῶν ἐπιτυχεῖν, ὧν ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν, χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ υἱοῦ, μεθ' οὗ τῷ ἁγίῳ καὶ προσκυνητῷ αὐτοῦ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. ιθ. ΚΑΙ ΕΙΠΕ ΚΑΙΝ ΠΡΟΣ ΑΒΕΛ ΤΟΝ ΑΔΕΛΦΟΝ ΑΥΤΟΥ, ΔΙΕΛΘΩΜΕΝ ΔΗ ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΔΙΟΝ.

Καθάπερ

Καθάπερ τὰ ἀνίατα τῶν τραυμάτων οὐδὲ τοῖς αὐχμηροῖς τῶν φαρμάκων εἴκει, οὐδὲ τοῖς γλυκαίνειν αὐτὰ δυναμένοις· οὕτω καὶ ψυχὴ, ἐπειδὰν ἅπαξ αἰχμάλωτος γένηται, καὶ ἑαυτὴν σκληρῷ ὀτῳοῦν πλημμελήματι, καὶ μὴ βλέπῃ τὸ ἑαυτῆς συμφέρον σωιδεῖν, καὶ μυρία τις ἐπιχῇ, οὐδὲν κερδαίνει, ἀλλὰ καθάπερ νεκρὰς ἀκοὰς κεκτημένη, οὐδεμίαν ἀπὸ τῆς παραινέσεως δέχεται τὴν ὠφέλειαν, οὐκ ὅτι μὴ δυνῆται, ἀλλ' ἐπειδὴ μὴ βλέπει. οὐ γὰρ καθάπερ ἐπὶ τῶν σωματικῶν τραυμάτων ἐστὶν ἰδεῖν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς προαιρέσεως. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν σωματικῶν, ἀκίνητα ἐστὶ πολλάκις τὰ τῆς φύσεως πάθη· ἐπὶ δὲ τῆς προαιρέσεως οὐδὲν τοιοῦτον, ἀλλ' ἔστι πολλάκις μεταβαλέσθαι, καὶ γενέσθαι καλὸν, καὶ καλὸν ῥᾳδιουργήσαντα τοὺς τὴν κακίαν· αὐτομολήσαι. ἐπεὶ οὖν αὐτεξούσιον ἡμῖν τὴν φύσιν εἰργάσατο ὁ τῶν ὅλων θεός, τὰ μὲν πρὸς ἑαυτὸν ἅπαντα ἐπιδεικνύμενος, τὴν οἰκείαν φιλανθρωπίαν μιμούμενος· καὶ τὰ ἀπόῤῥητα καὶ τὰ ἐν τοῖς βάθεσι τῆς διανοίας κατάδηλα ἐπιτιμῶν, τοῦτο, συμβαλλόμενος, τοῦτο ἀνατέλλει τῆς κακῆς ἐπιχειρήσεως· ἀλλὰ μὴν ἀνάγκην ἐπιτίθησιν, ἀλλὰ τὰ φάρμακα καταλληλα ἐπιφέρει, ἀφίησιν ἐπὶ γνώμῃ τοῦ κάμνοντος κεῖσθαι τὸ πρᾶγμα. τοῦτο οἶνον καὶ ἐπὶ τοῦ Καὶν νῦν λέγεται. ὅσα γὰρ μὴ τοσαύτην κηδεμονίαν, εἰς ὅσον οἷόν τε μανίαν ἐξώκειλε. δέον γὰρ σωισθῆναι τὸν ἑαυτοῦ ἀμαρτήμασι τοῖς τούτου διόρθωσιν λοιπὸν ἀφλεγμάντως, οὐ μὴν καθάπερ μεθύων τῷ πάθει, καὶ τῷ τραύματι τῷ τοιούτῳ ἕλκος ἕτερον σωπάπλων, καὶ τὴν ἰατρείαν ὁ τοιοῦτος τὴν μὴ τοσαύτης ἐπιμελείας τοιοῦτον αὐτῷ, ἀλλὰ τὸν οἰκεῖον φθόνον εἰς ἔργον ἀγαπῶν ἐπεγήγερται, ἀπὸ δόλου καὶ πανουργίας τὴν ἀρχὴν ποιησάμενος, καὶ τοῖς πεπλασμένοις ῥήμασι τὸν ἀδελφὸν ἀπατᾷ. τοσοῦτον θηριῶδές ἐστιν αὐτοῦ τὸ ἦθος εἰς κακίαν ἀποκλίνας. ὥσπερ γὰρ μέγα καὶ ἄμικτον τὸ λογικὸν τοῦτο ζῷον, καὶ μάλιστα ἐπειδὰν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ἐργασίαν ὁρμήσῃ, ὅτῳ οὖν τρόπῳ πρὸς κακίαν ἀποκλίνῃ, τῶν ἀλόγων θηρίων μιμεῖται τὴν ὠμότητα· ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐκείνων πάλιν μεταπεσὸν ἀγριότητα τὸ ἥμερον τοῦτο καὶ λογικὸν ζῷον, οὐκ πολλοῦ τοῦ δεῖντος νικᾷ τὴν ἐκείνων θηριωδίαν. ἴδωμεν οὖν καὶ ἐνταῦθα τί γίνεται.

8 Καὶ εἶπέ, φησι, Καὶν πρὸς Ἄβελ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, διέλθωμεν δὴ εἰς τὸ πεδίον.

Τὰ μὲν ῥήματα ἀδελφοῦ, ἡ δὲ γνώμη φονικὴ. τί ποιεῖς ὦ Καΐν; οὐκ οἶδας πρὸς τίνα διαλέγῃ; οὐκ ἐνοεῖς ὅτι πρὸς ἀδελφόν [σε] γίνεται ἡ διαλεξις; οὐ λογίζῃ ὅτι σοὶ αὐτάς σοι ἔλυσεν ὠδῖνας; οὐ λαμβάνεις εἰς ἔννοιαν τὸ μυσαρὸν τῆς ἐπιχειρήσεως; οὐ φοβῇ τὸν ἀποδαλόγησον δικαστήν; οὐ φείδῃ τὴν ἔννοιαν τοῦ τολμήματος; ἵνος γὰρ ἕνεκεν εἰς τὸ πεδίον ἔλκεις τὸν ἀδελφόν, καὶ ἔξω τῶν ἀγκαλῶν τῶν πατρικῶν ἀξάγεις; ἵνος ἕνεκεν ἔρημον ποιεῖς τῆς πατρικῆς αὐτὸν βοηθείας; ἵ τὸ ξένον, ὅτι νεῦν εἰς τὸ πεδίον ἕλκεις τὸν ἀδελφόν, καὶ ὅπερ πρότερον οὐκ ἐποίησας, νεῦν ποιεῖν ἐπιχειρεῖς; καὶ προφάσει φιλοφροσύνης βύνοιαν ἀδελφικὴν προβαλλόμενος, τοῦ τῶν πολεμίων αὐτοῦ ἀφαιρεῖναι βάλλει; τίς ἡ μανία; τίς ἡ λύσσα; ἔξω, παρωθεῖς τὸν λογισμὸν ὁ δένα λόγον ποιῇ τῆς ἀδελφικῆς ἀφαιρέσεως, ὅτε τὴν φύσιν αὐτὴν ἐπιγινώσκεις, ἀλλὰ πρὸς τὸ ὁ δὲν ὁ δικηκότα ὅτως ἐξεπολεμώθης. τί καὶ τοῖς γονεῦσιν ἔχων ἐγκαλεῖν τοσαύτην αὐτοῖς κατηφειαν προβαλεῖν βουλεύῃ, καὶ ἀρχηγὸς γενέσθαι τοῦ φοβεροῦ τούτου δράματος, καὶ πρῶτος τὸν βίαιον τοῦτον θάνατον αὐτοῖς ἐπιδεῖξαι; τοιούτους αὐτοῖς ἀποδί-

δως

δως ζαὶ ἀμαβὰς τῆς ἀνὰ ζεφῆς; ποία τῦ ἀγαθόλυ μηχανὴ εἰς ζαύτλυ σε τλυὶ
χ. σὲ τοσῦξιν παρώρμησε; μὴ γλὰ ἔχεις εἰπεῖν, ὅλι ἡ βύνοια τῦ κτίσου διασύτυ ἦ" τοσὸς
αὐτὸν ἐπλ ζλῶναι αὐτὸν ἐποίησε χῦ σῦ; ὑχὶ τοσλαβοῦσ ἀγὰ ζαύτην σε τλυὶ φονικλυ
γνώμλυν ἐτάξεν αὐτὸν, ζ ἐπὶ τλυὶ σλυ ὀζυσίαν εἰ) πεποίηκε, χ εἶπεν ὅτι τοσὸς
χ. ἄρξει 5. σὲ ἡ ἀποστροφὴ αὐτῦ, χ σὺ αὐτῦ" ἄρξεις; ζ γλὰ ἀφ ἑτέρυ τῆς τοῦ ἀλ ζφοῦ ἐπανοσαγῆς
τῦτο ἀναλαμβάνειν ἀλ. εἰσὶ γλὰ τινες λέγοντες, ὅτι ἀφ ἑτέρυ τῆς θυσίας τῆς τοσοσενε-
χθείσης πλ αὐτῦ ὁ θεὸς τοσὸς αὐτὸν διελέχθη τὰ ζοιαῦτα· ὅτι τοσὸς σέ, φησι, ἡ ἀπο-
στροφὴ αὐτῦ τῦ δώσυ, ζ σὺ αὐτῦ ἄρξεις, λύτι τῦ, σὺ αὐτῦ ἀποδώσεις. ἀλ ζ τοῦτο
χ. τρπαλλά- δῶν ἀμφότερα εἰπὼν καταλιμπάνω τῇ ὑμετέρᾳ σοφίσει, ἵνα ὅσῳ μᾶλλον" ἀναλυ-
χ. ραπῆτε, 10 σότερον τοῖς εἰρημένοις" φαπῆτε, τῦτο χ αὐτοὶ δέξησθε· ἐμοὶ γλὰ δοκῆ τοσὲ τοῦ ἀ-
λ ζφοῦ εἰρῆσθαι τοῦτο.

Καὶ ἐγένετο, φησι, ὲν τῷ εἶναι αὐτοὺς ὲν τῷ πεδίῳ, ἐπέστη Καὶν τλυὶ Ἄβελ τὸν
ἀδελφὸν αὐτῦ, χ ἀπέκτεινεν αὐτόν.

Φοβερὰ ἡ τοσῦξις· ὑπερόδυνον τὸ τόλμημα· μυσαρὰ ἡ ὑπόχείρησις· ἀσύγγνω-
15 στον τὸ ἁμάρτημα· τεθηπεμένης ψυχῆς ἡ γνώμη. ἀνέστη, φησίν, ὁ Καὶν τὸν Ἄβελ τὸν ἀ-
δελφὸν αὐτῦ, χ ἀπέκτεινεν αὐτόν. ὦ μιαρᾶς χειρός· ὦ δεξιᾶς ἐλεεινῆς· μᾶλλον δὲ ὑ τ
χεῖρα ἐλεεινὴν ἀλ καλῶ χ μιαρὰν, ἀλλὰ τλυὶ γνώμλυ, ἣ τὸ μέλος ὑπηρετησα-
το. Εἶπωμεν τοίνυν ὅτως, ὦ γνώμης τολμηρᾶς χ μιαρᾶς τὸ ἐλεεινῆς· χ ὅπερ ἂν
χ. ἐπιταγὴν εἴποι τις, σοφὸν, ἀνταξιον ἐρεῖ. πῶς σὸκ ἐπάρχησεν αὐτῦ ἡ χείρ; πῶς ἠδυνήθη" κα-
χ. ἀνέσθη 20 ταχεῖν ὁ ξίφος τὸ τλυὶ πλησίον ἐπαγαγεῖν; πῶς σὸκ" ἀπέστη τῦ σώματος ἡ ψυχή;
πῶς ἴσχυσιν εἰς ἔργον ἀγαγεῖν τὸ ἀνόσιον τῦτο τόλμημα; πῶς σὸκ ἐπεκάμφθη χ με-
τέβαλε τλυὶ γνώμλυ; πῶς σὸκ ἔλαβεν ἔννοιαν τῆς φύσεως; πῶς σὸκ ἐλογίσατο
τοσὸ τ ἐπιχείρησιν τὸ τέλος τῦ γνωμάτυ; πῶς ἐνέδκε μᾶ τ ἀναίρεσιν ἰδεῖν τὸ σῶμα
τῦ ἀλ ζφοῦ ἀπαγὲς ὑπὸ τ γῆς; πῶς ἴσχυσε θεάσασθαι σῶμα νεκρὸν ὑπὸ τ γῆς ἐρριμ-
25 μένον, χ σὸκ ἀνῆγε διηγύμενον ἀπὸ τῆς θέας; Εἰ γλὰ ἡμεῖς μᾶ ζοσούτων ἐτῶν ἀριθμὸν
καθ ἑκάστην ἡμέραν ὁρῶντες σὸν τελευτῶντας, χ ζαῦτα οἰκεῖα τελευτὴν τ ζωῆς με-
χ. συλλό- θισαμένους, χ ὑδαμόθεν ἡμῖν τοσοσήκοντας," κατακλώμεθα, καὶν ἐχθρὸς ᾖ, καζαλύο-
μεθ τλυὶ ἐχθρόν· πολλῷ δὴ μᾶλλον τῦτον εἰκὸς ἐν ἀλυθίᾳ ὲ ἀ ζέον ἀφεῖναι
τλυὶ ψυχλυὶ, ὁρῶντα ⓦ τοσὸ μικρὸν ἀλ ζαλεόμενον ἀλ ζφὸν, ⓦ ὁμομήτριον, ⓦ
30 ὁμοπάτριον, ⓦ ζαῖς αὐζαῖς αὐτῷ λύσεσι ζ ὠδῖνας, ⓦ τλυὶ τοσὸ ζεῦ βύνοιαν ὑπτιασα-
σάμενον, ὀζαίφνης ἄπνοον χ ἀνενέργητον κείμενον χ ὑπὸ τῆς γῆς ἀπαίροντα. ἀλλ ἴδω-
μεν πάλιν χ μᾶ τλυὶ ἀνοσίαν ζαύτλυ τοσῦξιν χ μᾶ ὃ τολμήσαν τῦτο ὃ πάσης
συγγνώμης ἀπεζερημένον, πόσῃ κέχρηται συγγκαζάσει χ φιλαν ζρωπίᾳ ὁ τ ἁπάν-
των θεός.

35 9 Καὶ εἶπεν ὁ θεὸς τοσὸς Καΐν.

Αὐζὸ τῦτο μόνον πόσης ὄζιν ἀγαθότητος, ὃ ⓦ ζὰ ζοιαῦτα ἐργασάμενον ἀπεκείσε-
ως ἀξιῶσαι; Εἰ γλὰ ἡμεῖς πολλάκις σὸν ὁμολογῆς βλασφημόμεθα, ἐπειδὰν ἴδωμεν τοι-
ῦτόν τι τόλμημα ἐργασαμένους, πολλῷ μᾶλλον ⓦ ἀγαθὸν θεὸν ὀκπλήτεσθαι δεῖ ζο-
σαύτῃ τῇ ἀνεξικακίᾳ κεχρημένον, ζ μάλα εἰκότως. ἰαδοὺς γλὰ ὄζι, χ πατὴρ φι-
40 λόσοργος· χ ὡς μὲ ἰαδοὺς, πόθεν ζα ποιῆ χ τοσαγμαλεύεται, ὥζε σὸν ὀ χαλεπᾶς ἀρ-
ρωσίας τυγχάνοντας τοσὸς ὑγείαν ἐπάγειν· ὡς δὲ χ πατὴρ φιλόσοργος, σὸν τλυὶ
οἰκείαν εὐγένειαν δεῖ ῥαθυμίᾳ τοσεδοκόζας, βύλεται δεῖ τῆς πατρικῆς φιλοσορ-
γίας εἰς τλυὶ τοσέρων ἀγαγεῖν εὐημερίαν. ἐπεὶ οὖν πολὺ τῆς ἀγαθότητός ἐζιν

αὐτῦ

αὐτὸ τὸ μέγεθος, βούλεται καὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα τετολμηκότας * πολλῷ τῷ ἑαυτῶν φιλοσοφήσαι δόγματι ἐπιδείξασθαι. Φησὶ γὰρ πρὸς αὐτόν· * πολλὴν

Ποῦ ἐστιν Ἄβελ ὁ ἀδελφός σου;

Πολλὴ καὶ ἄπειρος ἡ ἀνεξικακία τοῦ θεοῦ. ὑπὲρ γὰρ ὧν ἠγνόει, ἠρώτα· ἀλλ' ὅπερ ἐπὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ πεποίηκεν (οὐδὲν γὰρ κωλύει πάλιν αὐτὰ εἰπεῖν) καθάπερ γὰρ ἐκεῖνον φῶν ἀφεὶς τὴν ἀκμαιότητος τῆς γυμνότητος κρυπτόμενον ἠρώτα, ποῦ ἐστί, οὐκ ἀγνοῶν, ἀλλὰ παρρησίας αὐτῷ ἀφορμὰς διδοὺς, ὥστε διὰ τῆς ὁμολογίας τοῦ πταίσματος ἀπονίψασθαι τὸ πλημμέλημα (τοῦτο γὰρ ἔθος αὐτῷ ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς, τὴν ὁμολογίαν ἀπαιτεῖν πρὸ ἡμαρτημάτων ἡμαρτημένων, καὶ τότε τὴν συγχώρησιν παρέχειν) ἐρωτᾷ καὶ νῦν τὸν Κάϊν καί φησι, ποῦ ἐστιν Ἄβελ ὁ ἀδελφός σου; ἀγνοίαν προσαπτέον ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης, ἵνα διὰ τῆς ἐρωτήσεως προσκυνάσῃ τὸν τοιαῦτα ἐργασάμενον ἐπιζητῆσαι πρὸς τὴν ὁμολογίαν τοῦ πλημμελήματος, καὶ δυνηθῇ συγγνώμης τινὸς, ἴσως καὶ φιλανθρωπίας ἐπιτυχεῖν. ποῦ ἐστιν Ἄβελ ὁ ἀδελφός σου; τί οὖν ὁ ἀγνώμων καὶ ἀναίσθητος, ὁ ἰταμὸς καὶ ἀναίσχυντος; δέον σκοπεῖν, ὅτι οὐκ ἀγνοῶν ἐρωτᾷ, ἀλλὰ τὴν περὶ αὐτοῦ ἀπαιτῶν ὁμολογίαν, καὶ ἡμᾶς παιδεύειν μηδέποτε πρὸς τῆς ἀποδείξεως καταψηφίζεσθαι τῶν ἀδελφῶν ἡμετέρων, καὶ εἰς ἔννοιαν ἐλθεῖν τῆς τοῦ δεσπότου συμβουλῆς, καὶ ὅτι ταύτην αὐτοῦ τὴν ἐπιχείρησιν προαναστέλλων, καὶ εἰδὼς καὶ πρὸ τῆς ἐκβάσεως τὴν ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ κίνησιν, προφυλακὴν εἰσήπατο φαρμάκοις· δέον ταῦτα πάντα ἐννοήσασθαι μέχρι τούτων ἦσαν καὶ τῆς μανίας, εἰ εἰπεῖν ὀφείλοις, καὶ ἀλλοῖα τοῦ ἰατροῦ τὰ ἕλκη, καὶ δέξασθαι καὶ πρὸς αὐτοῦ φαρμακεῖα· ὁ δὲ πάλιν ἐπιτείνει τὸ τραῦμα, καὶ τὴν νομὴν τῶν ἑλκῶν βαρυτέραν ἐργάζεται,

Καὶ εἶπεν, οὐ γινώσκω.

Ὅρα ἀπροσωπολήπτως ἀναίδειαν. μὴ γὰρ ἀναίσχυντον αὐτὸν καλέσῃ, ὃν ἴσως εἰς προσαλοῦσθαι δυνατὸν ἦν; οὐκ οἶδας, ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε, τίς ἐστιν ὁ πρὸς σὲ διαλεγόμενος; οὐ λογίζῃ ὅτι διὰ πολλὴν ἀγαθότητα πεπωδήνεται, βουλόμενος ἀφορμήν τινα εὑρεῖν, δι' ἧς τὴν οἰκείαν ἐπιδείξηται φιλανθρωπίαν, καὶ ἵνα λοιπὸν καὶ παρ' ἑαυτοῦ ἀπόντα ἐπιδείξασθαι μηδεμίαν ἔχῃς ἀπολογίαν, τῇ τιμωρίᾳ σαυτὸν ὑπόδικον καταστήσας;

Καὶ εἶπέ, φησιν, οὐ γινώσκω. μὴ φύλαξ τοῦ ἀδελφοῦ μού εἰμι ἐγώ;

Ἐνόει μοι σὺ ταῦτα τῆς σωτειδότος τὴν κατηγορίαν, καὶ ὅπως ὠδυνήμενος, ὡς εἰπεῖν, ὑπὸ τῆς σωτειδήσεως, οὐκ ἔστι μέχρι τοῦ εἰπεῖν, οὐ γινώσκω, ἀλλ' ἐπήγαγε, μὴ φύλαξ τοῦ ἀδελφοῦ μού εἰμι ἐγώ, μονονουχὶ ἑαυτὸν ἐλέγχων. καί τι εἶ σοι κατὰ ἀκηδυδίαν ἀπόντα ἐπέπρακτο καὶ τῶν φύσεως νόμον, ἐλεῶν σε καὶ φύλακα εἶ) τῆς τοῦ ἀδελφοῦ σωτηρίας. τοῦτο γὰρ ἡ φύσις ἐπέτρεπε, καὶ ἔδει σοὶ ταῖς αὐταῖς λύσαι ταῖς ὠδῖσιν ἀλλήλων φύλακας εἶ). εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἐβούλου, μηδὲ ἄλλως εἶ) φύλαξ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τίνος ἕνεκεν καὶ σφαγεῖς ἐλοῦ, καὶ τὸν σὸν ἀδελφὸν ἀποκτείνας ἐφόνευσας, καὶ ἐνόμισας μηδὲ τὸν ἐλέγχοντα ἔχειν; ἀλλ' ἀκούεις, καὶ ὄψει αὐτόν σε κατηγοροῦντα γινόμενον, τὸν αἱματηρὸν καὶ νεκρὸν κείμενόν σε τοῦ ζῶντος καὶ βαδίζοντος λαμπρᾷ τῇ φωνῇ καταβοῶντα.

Καὶ εἶπεν ὁ θεός, τί ἐποίησας τοῦτο;

Πολλὴ δὲ τοῦ ῥήματος τούτου ἡ ἔμφασις. τίνος ἕνεκεν, φησί, τοῦτο διεξέρχῃ; τί ἐποίησας τοῦτο τὸ ἀνόσιον τόλμημα, τὸ μιαρὸν ἐπιχείρημα, τὸν πρόξενον τὸν ἀσυγγνώστου, τὸν μαφίδα τὸν ἀφόρητον, τὸν φόνον τὸν χαλεπὸν καὶ ξένον καὶ πρόσφατον τῆς τῶν ἀν-

ἀνθρώπων

θεσ'πων βίω ἐισενεχθέντα ἀφ' τῆς σῆς δεξιᾶς; τί ἐποίησας τοῦτο, τὸ μέγα καὶ φοβερὸν, τὸ μὴ ἔχον ἑτέραν ὑπερβολὴν ἁμαρτήματος;

Φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρὸς μὲ ἐκ τῆς γῆς.

ἴσ. παρεγενόμην Μὴ γὰρ ἄν θεσπότης εἰμί, φησιν, ἐκείνης μόνης τ' φωνῆς τῆς δεῦρο γλώσσης" πρόσφορος ὑπάρχων; θεὸς εἰμι, δυνάμενος καὶ δι' αἵματος ὑπὲρ ἀκούειν βοῶντος καὶ χαμαί που κάτω κειμένου. ἰδοὺ γὰρ πόσον ἵπταται τοῦ αἵματος τούτου ἡ φωνὴ, ὡς ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβαίνειν, καὶ πρὸς τὸν θρόνον τοῦ θεοῦ, καὶ ὑπὲρ ἀνωτέρω δυνάμεις, καὶ πρὸ αὐτὸν ἵστασθαι τὸν θεῖον τὸν βασιλικὸν, καὶ τῷ σῷ μιαιφονίᾳ ἀποδύεσθαι, καὶ τῆς ἀνοσίας ταύτης πρᾶξεως κατηγορῆν. φωνὴ αἵματος τ' ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρὸς μὲ ἐκ τῆς γῆς. μὴ γάρ, φησιν, εἰς ξένον καὶ ἀλλότριον τινὰ πρᾶγμα ταύτην εἰργάσω; εἰς τὸν ἀδελφὸν τὸν σὸν, τὸν ὁμόδουλόν σου. ἀλλ' ἴσως ἡ πρὸς ἐμὲ εὔνοια Φόνον αὐτῷ τοῦτον ἔτεκε, καὶ μὴ δυνάμενος ἐμοὶ μάχεσθαι εἰς ἐκεῖνον τὸν ἀκαθεκτον θυμὸν ἐξεκένωσας. ἀφ' οὗ τοι τοῦτο τοιοῦτον ἐπαίξω σοι τιμωρίαν, ὡς μηδὲ λήθην πρόσεσθαι τὸ τολμηρὸν καὶ τὴν ὀργὴν τοῦτο ἐπενεχθεῖσάν σοι τιμωρίαν, ἵνα τοι εἰς σὲ γενόμενα σωφρονισμὸς γένηται τοῖς μὴ τοιοῦτα πᾶσι. καὶ νῦν ὀλοῷ τοῦτο εἰργάσω, καὶ εἰς ἔργον ἦγαγες τοι κακῶς σοι δόξαντα, καὶ ὑπὸ τοῦ φθόνου τοῦ πολλοῦ εἰς τὸν φόνον ὥρμησας,

11 Ἐπικατάρατος σὺ ἀπὸ τῆς γῆς.

Ὁρᾷς τῆς κατάρας τὴν ἀφορμὴν, ἀγαπητέ. μὴ ἁπλῶς πρόσρησις, ἀλλ' ἐκ τοῦ μεγέθους τῆς κατάρας σπόρον τοῦ τολμήματος τὴν ὑπερβολήν· καὶ ὅτι ὅσον μεῖζον τοῦτο τὸ ἁμάρτημα τῆς πρὸς θεὸν παραβάσεως τοῦ πρωτοπλάστου, ἐκ τῆς ἀφορέσεως τῆς κατάρας ἔξεστι τῷ βουλομένῳ σωνιδεῖν. ἐκεῖ μὲν γὰρ, φησιν, ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου, καὶ ὅτι τὸν γῆν ἐξέχεε, τὴν κηδεμονίαν τὴν πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἐπιδεικνύμενος. ἐνταῦθα δὲ, ὅλῳ ἡ πρᾶξις ὀλεθρία, καὶ τὸ τόλμημα παράνομον, καὶ τὸ ἐπιχείρημα ἀσύγγνωστον, αὐτὸς τὴν κατάραν δέχεται. ἐπικατάρατος γάρ, φησι, σὺ ἀπὸ τῆς γῆς. ὅλῳ γὰρ τὰ αὐτὰ μεθ' ὧν ἔφθειρε

ἴσ. ὄργανον Εἰργάσατο, καθάπερ ὀργάνῳ ὑπηρετησάμενος τῇ τοῦ διαβόλου γνώμῃ, καὶ καθάπερ ἐκεῖνος δόλῳ τῆς ἀπάτης τὴν ὑποτοπίαν εἰσήγαγε· οὕτω καὶ οὗτος ἀπατήσας τὸν ἀδελφὸν, καὶ εἰς τὸ πεδίον ἐξαγαγὼν, τὴν δεξιὰν ὤπλισε κατ' αὐτοῦ καὶ τὸν φόνον εἰργάσατο, μᾶλλον δὲ ὑπὲρ ἐκεῖνον· ὡσπερ ἐκεῖνος ἔλεγε, ἐπικατάρατος σὺ ἀπὸ πάντων τῶν

ἴσ. τούτων ξυλείων τῆς γῆς, οὕτω καὶ τοῦτον, ὅλῳ τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ εἰργάσατο. ὡσπερ γὰρ ὁ διάβολος ὑπὸ φθόνου καὶ βασκανίας κινούμενος, καὶ ὁ φέρων τὰς ἀφάτους εὐεργεσίας τὰς εἰς τὸν ἄνθρωπον γεγονυίας, ἐξ ἀρχῆς καὶ ὑπὸ τοιμίων ἀπὸ τοῦ φθόνου ὅτι τὸν ἀπάτην ὥρμησε, τὸν [ὅτι] τὸν θάνατον εἰσάγουσαν· οὕτω καὶ οὗτος θεασάμενος βουνοϊκῶς τὸν δεσπότην πρὸς τὸν ἀδελφὸν διαχείμενον ἀπὸ τοῦ φθόνου ὅτι τὸν φόνον ὥρμησε. διὸ φησι πρὸς αὐτὸν, Ἐπικατάρατος σὺ ἀπὸ τῆς γῆς. Κατηραμένος ἔσῃ, φησί, καὶ αὐτῇ τῇ γῇ,

Ἣ ἔχανε τὸ σῶμα αὐτῆς δέξασθαι τὸ αἷμα τοῦ ἀδελφοῦ σου ἐκ τῆς χειρός σου.

Καὶ αὐτῇ τῇ γῇ, φησιν, ἔσῃ κατηραμένος τῇ ἀναχωνευθείσῃ τοιούτῳ αἵματι ἐξοδιωῶν, τοσούτους μύσους πεπληρωμένῳ, ὑπὸ χειρὸς οὕτως ἀνοσίας ἐκχυνομένῳ. εἶτα ἐρμηνεύσασα ἡ θεία γραφὴ σαφέστερον τὴν κατάραν φησίν,

Ὅτι ἐργᾷ τὴν γῆν, καὶ οὐ προσθήσει τὴν ἰσχὺν αὐτῆς δοῦναί σοι.

Μέγα τιμωρίας εἶδος, καὶ πολὺς ὁ ὄγκος τῆς ἀγωνοθεσίας. τ' μὲν πόνον, φησὶν, ὑπομονῆς,

ἐπωμώμφς, ἢ ἵνα σαυτὸν ἀπόντα ὑπιδείξῃ, ⸀ ἐργάσῃ τὸ γλῶ τοιούτῳ αἵματι μολυνθῆσαι· ἢ χαρπώσῃ δὲ τινα αἴθησιν τῶν πολλῶν πόνων ἐκείνων, ἀλλ' ἀνόητος ἔσαι σοι πᾶς ὁ κόπος, ὃν μὴ ὑπιδείξῃ. καὶ ἢ μέλει τούτῳ ⸀ τῆς τιμωρείας φήσεται, ἀλλὰ καὶ χ. κόμπε,

Στένων καὶ τρέμων ἔσῃ ὑπὸ τῆς γῆς.

Πάλιν καὶ τοῦτο μέγιστον τιμωρείας εἶδος, ⸀ διὰ παντὸς φέρειν καὶ τρέμειν. ὑπὸ γὰρ οὐκ εἰς δέον ἐλεήσω, φησί, τὴν ἰσχὺν τοῦ σώματος, οὐδὲ τῶν μελῶν εὐεξίαν, διὰ τοῦτο διὰ παντὸς σοι τὸν σάλον ⸀ τοῦτον ὑπιδήλωμι, ἵνα μὴ μόνον αὐτὸς ἔχῃς ἀφέλειπτον νοθευόμενον καὶ ἀνορύττοντα τῆς ἀνοσιουργίας ταύτης, ἀλλ' ἵνα καὶ πάντες ⸀ εἰς σὲ βλέποντες διὰ τῆς ὄψεως, καθάπερ διὰ φωνῆς τινος λαμπρᾶς βοώσης, μανθάνωσι μὴ τοιαῦτα τολμᾶν, ἵνα μὴ ⸀ τοιαῦτα πάθωσι· ⸀ καὶ εἰς σὲ ὑμῖν ὑποδείγματα, διδάσκαλος ἅπασι γένηται μηκέτι τοιούτῳ αἵματι τὸν γλῶ μολύνειν. διὰ τοῦτο οὐδὲ σιωτομόν σοι τὸν τελευτῶντα ἐπάγω, ἵνα μὴ λήθῃ παραδοθῇ ⸀ τὸ γεγονός· ἀλλὰ ζωὴν θανάτου βαρυτέραν ἀνομένειν σε ποιῶ, ἵνα διὰ αὐτῶν τῶν ἔργων μάθῃς, ὅτι τὸ λυμαίνεσθαι τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν ἀπάντων ἐστὶ χαλεπώτατον. χ. τὸ αὐτὸ

12 Καὶ εἶπε Καΐν πρὸς κύριον, μείζων ἡ ἁμαρτία μου τοῦ ἀφεθῆναί με.

Μέγα μὲν καὶ σφόδρα λυσιτελὲς πρὸς τὴν σωτηρίαν τὴν ἡμετέραν ἔξεσιν ἐντεῦθεν καταμαθεῖν, ἐὰν βουλώμεθα προσέχειν. καὶ εἶπε Καΐν, μείζων ἡ ἁμαρτία μου τοῦ ἀφεθῆναί με. ἰδοὺ ὁμολογία ἀπηρτισμένη. τοιοῦτον γάρ, φησίν, ἐστὶ τὸ ἁμάρτημα τὸ πρὸς ἐμοῦ γεγονός, ὡς μὴ δυνάσθαι συγχώρησιν δέξασθαι. ἰδού, φησιν, ὡμολόγησατο, καὶ ὡμολόγησατο μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας, [καὶ οὔτως ὡμολόγησατο, ὡς ἐπαρθῆναι πᾶσαν ἀκρίβειαν]. ἀλλ' οὐδὲν τὸ κέρδος, ἀγαπητέ. ἀκμῆς γὰρ ἡ ὁμολόγησις. τοῦτο γὰρ ἐκεῖνο ποιήσασα ἐν τῷ κηρῷ τῷ δέοντι, ὅτε δυνατὸν ἦν καὶ τῆς παρὰ τοῦ δικαστοῦ τυχεῖν φιλανθρωπίας. μνημονεύσατέ μοι νῦν, ὧν πρὸ μικροῦ ἔλεγον· ὅτι τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν φοβερὰν καὶ ὃ κριτήριον ἐκεῖνο τὸ ἀδέκαστον, καὶ ἡμῶν ἕκαστος μεταγνώσεται ὑπὲρ τοῖς ἡμαρτημένοις, ὁρῶν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ φοβερὰ ἐκεῖνα κολαστήρια, ⸀ τὰ βδελυκτὰς ⸀ καὶ ἀποδοκιμάστους· ἀλλ' οὐδὲ μία ἔξει τὴν ὄψιν πρὸς δεδεδρακότας ⸀ τὸ τοῦ κηροῦ. ἡ γὰρ μετάνοια, πρὶν ἢ τὴν τιμωρίαν ⸀ ἐλθεῖν κηρὸν ἔχει καὶ ἰσχὺν ἄφατον. διὸ παρακαλῶ, ὅτε δυνατὸν ἐνέργησαι τὸ θαυμαστὸν τοῦτο φάρμακον, τότε τὴν πρὸς αὐτὸν ὠφέλειαν καρπωσώμεθα, καὶ ὡς ἐπὶ ἐσμὸν ἐν τῷ παρόντι βίῳ, τὴν ἀπὸ τῆς μετανοίας ἰατρείαν ἑαυτοῖς ἐπάγωμεν, μαθόντες ἀκριβῶς, ὡς οὐδὲν ἡμῖν ὄφελος ἔσαι τότε μετανοῆσαι μὴ τὸ λυθῆναι τὸ δεσμὸν, καὶ τὸν τῶν πλασμάτων κηρὸν ἀναιρεθῆναι. ἀλλ' ὅπερ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. δέον γὰρ τοῦτον, ἵνα κἂν πρωτάτου παρὰ τοῦ δεσπότου, ποῦ ἐστιν Ἄβελ ὁ ἀδελφός σου, εἶτε ὁμολογήσας τὸ πλημμέλημα καὶ προσαπειπεῖν καὶ δεηθῆναι καὶ συγνώμης αἰτήσας· ὁ δὲ εἶτε μὴν τῷ ἰατρείαν ἀπεπέμψατο, νυνὶ μὲν τὴν ἀπόφασιν, μὴ τὸ λαβεῖν τέλος ἀπήντα, μὴ τὸ λαμπρᾷ τῇ φωνῇ τὴν κατηγορίαν ⸀ τοῦ τὸ αἵματος γενέσθαι τὸ χειμάρρου, ὁμολογεῖται, καὶ οὐδὲν ὀντευθεν κερδαίνει. διὸ ὁ προφήτης ἔλεγε· Δίκαιος ἑαυτοῦ κατήγορος ἐν πρώτοις λόγοις. καὶ οὖν τοίνυν εἰ προέλαβε τὸν τοῦ δεσπότου ἔλεγχον, ἴσως μὴν ἠξιώθη ἴσως φιλανθρωπίας διὰ τὴν ἄπειρον τοῦ δεσπότου ἀγαθότητα. οὐδὲν γὰρ ἐστιν ἁμάρτημα, κἂν σφόδρα μέγα ᾖ, νικᾶν αὐτὸ τὴν φιλανθρωπίαν, ἐὰν ἡμεῖς ἐν καιρῷ τῷ δέοντι τὴν μετάνοιαν ὑπιδειξώμεθα, καὶ τὴν συγνώμην αἰτησώμεθα. ⸀ εἶπε Καΐν, μείζων ἡ ἁμαρτία μου τοῦ ἀφεθῆναί με. ἰκανὴ ὁμολόγησις, ἀλλ' ἀκμῆς. Παροιμ. κζ. χ. πάσης

13 Καὶ εἶπεν, εἰ ἐκβάλλεις με σήμερον ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, ⸀ ἀπὸ τοῦ προσώπου

προσώπου σου κρυβήσομαι, ϰὴ ἔσομαι γίνων ϰὴ τρέμων ὑπὲρ τῆς γῆς. ϰαὶ ἔσται, πᾶς ὁ ϑυρίσκων με ἀποκτενεῖ με.

Ὁρᾷς πῶς ἐλεεινὰ ϰαὶ ῥήματα, ϰὴ ὄψεως τινὼ ἀνωμαλίαν, ϰὴ ὄψεως τὸ προδιδόναι τὸν τοῦ ϰαινοῦ ὑδρεμίαν τινὼ ἰσχυὼ ϰεκτημένα. ϰὴ εἶπεν, Εἰ ἐκβάλλεις με σήμερον ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, ϰὲ ἀπὸ προσώπου σου κρυβήσομαι, ϰὴ ἔσομαι γίνων ϰὴ τρέμων ὑπὲρ τῆς γῆς. ϰὴ ἔσται, πᾶς ὁ ϑυρίσκων με ἀποκτενεῖ με. Εἰ τὴν γῆν, φησιν, ὑπὸ κατάρατόν με ἐποίησας, ϰὴ αὐτὸς με ἀπεγράφης, ϰὴ τοσαύτην τιμωρίαν παρέδωκας, ὥστε γίνεσϑαι ϰαὶ τρέμειν, ὑδὲν τὸ κωλύον λοιπὸν ἦν τούτοις ὄντα, ϰὴ γυμνωϑέντα τῆς πρὸς σοῦ ῥοπῆς ὑπὸ τοῦ τυχόντος ἀναιρεϑῆναι. ϑυπιχείρητός, φησιν, ἔσομαι πάντι τῷ βουλομένῳ με ἀνελεῖν. ὅτε γὸ αὐτὸς ἐγὼ ἰσχύω ἀπὸ τῆς ὑπὸ σοῦ ἐγυμνωϑέντα τὰ μέλη προφέρων ϰαὶ πάντα χόθεν σαλευόμενος, ϰὴ τὸ εἰδέναι ἅπαντας, ὅτι τῆς σῆς ἐγυμνώϑην ῥοπῆς, προσκυνήσει Ⓦ βουλόμενον ὑπὲρ τινὼ αἱρέσεων τινὼ ἐμινὼ ὁρμῆσαι. τί οὖν ὁ φιλάνϑρωπος ϰὴ ἀγαϑὸς δεσπότης;

14 Καὶ εἶπεν αὐτῷ κύριος ὁ ϑεός, ὐχ οὕτω.

Μὴ νομίσῃς, φησί, ταῦτα οὕτω γίνεσϑαι. ὑδὲ γὸρ ἔξεστι τῷ βουλομένῳ σε ἀνελεῖν, ἀλλὰ τῇ προστάσει τῆς ζωῆς τῆς σῆς ϰαί σοι πλείονα τινὼ ὀδυνῶν ἐργάσομαι, ϰὴ διδάσκαλον ϰαταλείψω ταῖς εἰς τὸ ἑξῆς γλυεαῖς, ἵνα ἡ σὴ ϑεία σωφρονισμὸς αὐτοῖς γένηται, ϰὴ μηδεὶς ὰξ αὐτῶν τῇ σῇ γνώμῃ ϰαταχολευϑήσῃ.

χ. ὀργήσῃ.

Καὶ εἶπε κύριος ὁ ϑεός, ὐχ οὕτω. πᾶς ὁ ἀποκτείνας Καΐν, ἑπτὰ ἐκδικηϑήσεται προστελύσει.

Τάχα πολλὰ τὰ εἰρημένα, ϰὴ πολινὼ τῷ σώματι Ⓦ ϰάμνοντα προεξενήσαμεν. ἀλλὰ τί πάϑω; ὁρῶν γὸρ ὑμᾶς τινὼ φιλονεικίαν ϰὴ ἀκμάζουσαν τὸν πόϑον ὑπὸ δεικνυμένων, βάλομαι ϰὴ τοῖς λειψάνοις ἐπεξελϑεῖν, ϰὴ τῇ δυνάμει τινὼ ἐμινὼ ἐρμινῦσαι τί ἐστι τὸ ἑπτὰ ἐκδικηϑήσεται προλύσει. ἀλλὰ πάλιν δέδοικα μὴ τῷ πλήϑει τῶν λεγομένων ϰὴ τινὼ μυήμινν ϰαταχώσωμεν τῶν εἰρημένων, ϰαὶ προσχρεῖς ὑμῖν νομοϑετήσωμεν Ⓦ λόγον.

χ. παρεπορεύϑη ὑμῖν ὁ λόγος φωνῇ. ἀλλ'

Καὶ εἶπεν αὐτῷ κύριος ὁ ϑεός, ὐχ οὕτω. πᾶς ὁ ἀποκτείνας Καΐν, ἑπτὰ ἐκδικηϑήσεται προλύσει. ϰὴ ἔϑετο κύριος ὁ ϑεὸς σημεῖον τῷ Καΐν, τὸ μὴ ἀνελεῖν αὐτὸν πάντα τὸν ϑυρίσκοντα αὐτόν.

ἴσ. ὅτι. χ. ὅτι χειρῶν πονηρῶν,

Τοῦτο δέδοικάς, φησι, τὸ μὴ ἀναιρεϑῆναί σε; ϑαῤῥεῖ. οὐκ ἔστι τοῦτο. ϰὴ γὸρ ὁ τοῦτο πεποιηκὼς, ἑπτὰ τιμωρίας ὑπομενῶν ἑαυτὸν ϰαταχήσει. ϑάῤῥει τοι τοῦτο ϰαὶ σημεῖον ὑπὲρ τούτου δίδωμί σοι, ὥστε μηδένα ἀγνοήσαντα ϰὴ ἀνελόντα σε ὑπόϑυσιν ἑαυτὸν ταῖς τοιαύταις τιμωρίαις ϰαταχῆσαι. ἀλλὰ σαφέστερον ὑμᾶς προσήκει διδάξαι, πῶς ἑπτὰ τιμωρίας ὑπόϑυσος γίνεται ὁ τὸν Καΐν ἀνελών. ἀλλὰ προσέχετε, παρακαλῶ. Εἰ γὸρ μὴ νιν, [καϑάπερ ὐν ταῖς προλαβούσαις ἡμέραις εἰρήκαμεν πολλάϰις προς τινὼ ὑμετέραν ἀγάπην] ὅτε ῥᾳστώνης ϰαιρὸς, ὲ τοσαύτης ϰαλιεύης ἀπολαύομεν, ϰὴ ἀπηλλαγμένοι τῶν λογισμῶν τῶν ϰαϑεστώτων ἡμῶν τινὼ ϑλίψεσι, ϰὶ ὐν ταῖς ϑείαις γραφαῖς ἐγχειρήσαμεν ϰατανοῆσαι μετὰ [πάσης] ἀκριβείας, πότε δυνησόμεϑα ταῦτα μαϑεῖν ὐν ἑτέρῳ ϰαιρῷ; διὸ παρακαλῶ ϰὴ δέομαι ϰὴ ἀντιβολῶ, ϰὴ μονονυχὶ ϰαὶ τῶν γονάτων ὑμῶν ϰαϑάπτομαι, μετὰ σωφροσύνης ϑλίψεσι τοῖς λεγομένοις προσέχωμεν, ἵνα ϰαρπωσάμενοί τι γλυκαῖον ϰὴ ὑφηλὸν ὕτως οἴκαδε ἐπανέλθωμεν. τί οὖν ἐστι τὸ ἑπτὰ ἐκδικηϑήσεται; προῶτον μὲν ὁ τῶν ἑπτὰ ἀριθμὸς ὑπὲρ πλήϑους

λαμβάνε) ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ, καὶ τοῦτο πολλαχοῦ εὕροις τὸν λόγον" Εἰρημένον, ὡς ἐπὶ Στείρᾳ ἔτεκεν ἑπτά, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἀνίτηται ἡμῖν ἐνταῦθα τὸ πολυμήματος τὸ μέγεθος, καὶ ὅτι οὐχ ἓν ὄντι τὸ ἁμάρτημα τὸ πρὸς ἐκείνου γεγονός, ἀλλ' ἑπτὰ ἁμαρτήματα, καὶ μεγάλιω" ἔκασον ἁμάρτημα τιμωρίαν ὤφειλεν ὑποσχεῖν. πῶς οὖν αὐτὰ" ἀπαριθμησόμεθα; Εἰ τοῦτο λογισόμεθα, τοσοῦτον ὅτι ἐδάσκιωε τῷ ἀδελφῷ ὀργὴ τὴ βύνοιαν τὴν πρὸς τὸν θεόν, ὅταν καὶ μόνον τοσοῦν ἐκείνου ἐλαττοῦται αὐτοῦ ὁλέθρου ἐπαγαγεῖν. δεύτερον, ὅτι ἴδιον ἀδελφὸν ἐδάσκηνε. τρίτον, ὅτι δόλον ἐρράψε. τέταρτον," αὐτὸς ὁ φόνος οὐκ εἰργάσατο. πέμπτον, ὅτι ἴδιον ἀδελφὸν ἐφόνευσεν. ἕκτον, ὅτι τοσοῦτος θανάτου εἰργάσατο. ἕβδομον, ὅτι θεὸν ἐψεύσατο. παρηκολουθήσατε τοῖς ῥηθεῖσιν, ἢ βούλεσθε ἀνωθεν αὐτὰ πάλιν ἀριθμησόμεθα, ἵνα εἰδῆτε πῶς ἕκαστον τούτων καὶ μόνον ἐκείνου τῆς μείζονος αὐτὸν ἀξιοῦσαν τιμωρίας; τίς γὰρ ἂν ἀξιώσειε συγγνώμης" βασκήναντα τῷ ἀπολλυοντι τὴν πρὸς τὸν θεοῦ βύνοιαν; ἰδοὺ μία μείζων καὶ ἀσύγγνωστος ἁμαρτία. πάλιν αὖτη" μεῖζον δείκνυται, ὅταν ἀδελφὸς ᾖ ὁ βασκαινόμενος καὶ μηδὲν τὸ πρὸς αὐτὸν ἠδικηκώς. ἰδοὺ οὖν καὶ αὕτη πάλιν οὐχ ἡ τυχοῦσα ἁμαρτία. τέταρτον πάλιν, ὅτι δόλον ἔρραψεν, ἀπατήσας ἀδελφόν, καὶ ἑλκύσας εἰς τὸ πεδίον, καὶ ὑδὲ αὐτὴ τὴν φύσιν αἰδεσθείς. τέταρτον ἁμάρτημα, αὐτὸς ὁ φόνος οὗ εἰργάσατο. πέμπτον, ὅτι ἀδελφὸν ἐφόνευσε, ταῖς αὐταῖς αὐτοῦ λύσασα ὠδῖσι. ἕκτον, ὅτι τοσοῦτος τοῦ φόνου τὸ εἶδος εἰσιώκησεν. ἕβδομον, ὅτι ἐρωτώμενος παρὰ τοῦ θεοῦ, ψεύσασθαι ἐβούλετο. ὁ τοίνυν, φησίν, ἀνελεῖν σε ὁπτικρίνας, ἑπτὰ τιμωρίαις μείζοσι ἑαυτὸν ὑποβάθιον καταξήσει. μὴ τοίνυν δέδιθι τοῦτο. ἰδοὺ γὰρ καὶ σημεῖον ὁπτιτίθημί σοι, ὥστε μηδένα τῶν θρισκόντων σε ἀγνοήσαντα" ἀλόγως τὴν σὴν τελευτὴν, καὶ ὑποβάθιον ἑαυτὸν ποιῆσαι τοῖς ἑπτὰ τούτοις ἁμαρτήμασιν. ἡ γὰρ πάσης τῆς ζωῆς σου πάρεσις λυσιτελὴς ἔσται σοὶ μὴ ταῦτα ἐργασαμένῳ· καὶ ὅταν μόνος μηδενὸς παρόντος ἔπραξας, τοῦτο μαθήσονται πάντες, ὁρῶντές σε ζέοντα καὶ τρέμοντα, καὶ μονονοχὶ βοῶντα ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ σωματικοῦ, καὶ πᾶσι προσαλεγόμενον καὶ λέγοντα, μηδεὶς ἕτερος ποιάτω τοιαύτην μηχανήν, οἷαπερ ἐγώ, ἵνα μὴ τοιαύτην δέξηται τὴν τιμωρίαν.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτα ἀκούοντες, ἀγαπητοὶ, μὴ ἁπλῶς παραπέμψωμεν τὰ εἰρημένα, μηδὲ τοῦτο μόνον σκοπῶμεν, εἰ καθ' ἑκάστην σταθέντα συνερχόμενοι πνευματικῆς τραπέζης ἀπολαύομεν (οὐδὲν γὰρ ὄφελος τῆς ἀκροάσεως μόνης ἀνευ τῆς ἀπὸ τῶν ἔργων ἐπιτάσεως) ἀλλ' ἐννοοῦντες πόθεν εἰς τοιοῦτον τὴν ἀσύγγνωστον καὶ χαλεπὴν ἁμαρτίαν συνήλασεν ἑαυτὸν ὁ Κάϊν, καὶ ὅτι ἀπὸ τῆς φθονήσας καὶ μηδόλως αὐτὸν ἀδικήσας ποτὲ ὁπτιχειρήσαντα, τὴν τοιαύτην εἰσῆλθεν, μᾶλλον δὲ ἀναίρεσιν εἰς τὸν ἴδιον ἀδελφὸν τετόλμηκε, μὴ ὁ κακὸς παθὼν φύγωμεν, ἀλλὰ μᾶλλον ὁ κακὸς" ἑτέροις ἀκριβέστερον. ἐκεῖνος γὰρ ὅστις οὕτως ὁ κακὸς πεπονηρὸς, ὁ τὸν πλησίον ἑαυτῷ κατεργάζεσθαι βουλόμενος. ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτο ἔστιν ἀληθὲς, ὅρα μοι σταθεὶς τίς ὅστιν ὁ κακὸς πεπονηρὸς, ὁ ἀνελὼν, ἢ ὁ ἀναιρηθείς. δηλονότι ὁ ἀνελών. ἀκριβῶς; ὅτι ὁ μὲν ἀναιρηθεὶς κακὸς μέχρι τοῦ νῦν ἀδόκητος πᾶσι τοῖς ἀκούουσιν τυγχάνει, καὶ ἀναχηρύττεται, καὶ στεφανοῦται, ὡς τῆς ἀληθείας μεμαρτύρηκε· καθάπερ φησὶ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος, Ἀποθανὼν Ἄβελ ἔτι λαλεῖ· ὁ δὲ ἀνελὼν τότε μὲν ἐλεεινότερον πάντων ἀνθρώπων βίον ἔζη, μετὰ δὲ ταῦτα πάντων ταῖς κατηγορίαις βάλλεται, καὶ ὡς βδελυκτὸς πᾶσι τοῖς θεῷ καὶ κατεγνωσμένος ὑπὸ τῆς θείας γραφῆς πᾶσι διαπαίζεται. καὶ ταῦτα μὲν ἐν τῷ παρόντι καὶ συγκαλυπτομένῳ βίῳ. τί δὲ ἐν τῷ μέλλοντι ἀγῶνι ἀπάντησαν ἀμφοτέροις ὀφείλεται; καὶ καταλλήλως ἑκάστῳ τῆς ἑαυτοῦ πορείας ἀπολαβεῖν πρὸς τὸ δικαίου κριτοῦ, τῆς

λήξεως

α. Βασ. β. ε. Ιερ. ια. θ.

Εξρ. ια. β.

λήγεις τῶν δικαίων δωρήσεται, ἢ τὰ ἀγαθὰ ἢ τὰ ἐναντία; Οὐκ ἔστιν ὅλως ὅτε τὰ χρηστὰ ὅτε τὰ λυπηρά. καὶ γὰρ ἐκεῖνον μὲν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ αἰώνιος σκιρτᾷ, καὶ ⓐ χορεῖ πατριάρχων, προφητῶν τε καὶ ἀποστόλων καὶ πάντων τῶν ἁγίων ὁμιλεῖ· τοσοῦτον δέξονται συμβασιλεύσοντα εἰς αἰῶνας ἀπολυτρήτους τῶν βασιλεῖ Χριστῷ Ἰησοῦ, τῶν τοῦ θεοῦ μονογενοῦς υἱῷ τε θεῷ· τοῦτον δὲ ἡ γέεννα τοῦ πυρός, καὶ τὰ ἄλλα ἀπάντα ἀθάνατα βασανιστήρια δεδεγμένους εἰς αἰῶνας ἀπερχόντας πικρῶς θρηνοῦντα, μᾶλλον δὲ πάντων τῶν πολλαπλάσια τούτῳ πεπραγότων, καὶ μάλιστα τῶν μὴ ταῦτα τοῖς ἁγίοις πάθεσιν ἀλόντων, ὅσῳ τε μείζων ἡ τιμωρία πάντα τοῦ χρόνου διατοῦτο ἐκφέρεται. ἀκουε γὰρ τοῦ μακαρίου Παύλου λέγοντος· Ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται, Rom. β. 12.
τοῦτ' ἔστιν, ἐλαφρότερον κολασθήσονται τὴν τιμωρίαν, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἔλεγχον τὴν ἐκ τοῦ νόμου ἀπειλὴν τε καὶ διόρθωσιν· καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται. οὗτοι δέ, φησιν, ⓐ τε μὴ τὴν ἐκ τοῦ νόμου βοήθειαν τὰ αὐτὰ ἐκείνοις πεπραγότες βαρυτέρας καὶ ἀφορητοτέρας κολάσονται καὶ ταῖς κολάσεσι, τε μάλα εἰκότως. ὅτι
ἐν. κ. νόμοι ὅτε ὁ νόμος, οὔτε ὁ ἕτερος" εἰδότας τοσούτοις κακοῖς κολασθέντας σωφρονεστέροις αὐτοὺς ἢ ὑπεικεστέρους ἀπειργάσατο. διὸ δὴ καλῶ, καὶ γοῦν ἀπὸ τοῦ νῦν τοῖς ἑτέρων παιδεύμασι σωφρονίσωμεν ἑαυτούς, καὶ ⓐ βίον τὸν ἑαυτῶν ἰθυώσωμεν πρὸς τὴν τοῦ κυρίου κατάταξιν, τοῖς αὐτοῦ κατειχθέντες νόμοις. καὶ μηδὲ φθόνος, μήτε βασκανία, μήτε ὁ τῶν σωμάτων ἔρως, μήτε ἡ τοῦ παρόντος βίου δόξα τε καὶ δυναστεία, μήτε ἡ τῆς γαστρὸς ἡδονή, μήτε ἄλλη τις ἄτοπος ἐπιθυμία καταχυμάνητω ἡμῶν τῶν ἐν τῇ ψυχῇ λογισμῶν· ἀλλ' ἐκκαθάραντες ἑαυτοὺς ἀπὸ πάσης ἰλύος καὶ τύρβης βιωτικῆς, καὶ πολλὰ χαίρειν εἰπόντες τοῖς αἰσχίστοις καὶ ἀτοπωτάτοις πάθεσι, πρὸς τὴν
* ὑπολείωμεν μακαρίαν ἐκείνην ζωὴν ἐπειγώμεθα καὶ * τὰ ἀπόρρητα ἀγαθά, ἃ ἡτοίμασεν ὁ
χ. ἡτοιμάκαμεν θεὸς τοῖς" ἀγαπῶσιν αὐτόν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀξιωθῆναι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, αὐτῷ ὁμοῦ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

λόγ. κ. ΕΞΗΛΘΕ ΔΕ ΚΑΙΝ ΑΠΟ ΠΡΟΣΩΠΟΥ ΤΟΥ θεοῦ, καὶ ᾤκησεν ἐν γῇ Ναιδὰ κατέναντι Ἐδέμ, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΠΕρε πάλιν τῆς ἀκολουθίας [καὶ] σήμερον τῶν ἀνεγνωσμένων ἀψάμενοι, ἐντεῦθεν ὑμῖν τὴν διδασκαλίαν προθησόμεθα, καὶ οὐκ ἐκ τῆς βίβλου τοῦ μακαρίου Μωϋσέως τὴν σωτηρίαν διαλέξει πρὸς ὑμᾶς ποιησόμεθα, μᾶλλον δὲ οὐκ ἐκ τῶν τοῦ πνεύματος λογίων, ἅπερ διὰ τούτου γλώττης ἡμᾶς ἐδίδαξεν ἡ θεία χάρις. ἀλλ' ἵνα σαφέστερος ὑμῖν γένηται ὁ λόγος, ἀναγκαῖον οὖν μνησθῆναι τοῦ ὑμετέρου ἀγάπου τῶν ἤδη ῥηθέντων, καὶ ὅπου τὴν διδασκαλίαν κατελύσαμεν, ἵνα ἐκεῖθεν αὐτὴν σήμερον ἀναλαβόντες οὕτω τῆς ἀρχῆς τῶν ἀνεγνωσμένων ἀψώμεθα. ἴστε γὰρ ὅτι τὸν Κάϊν καὶ τὸν Ἄβελ προθέσει κτησάντες ἐδείκνυμεν ἐξ αὐτῶν τῶν γεγυμνασμένων, καὶ ἐξ ὧν ἔκαστος τὰς θυσίας αὐτῶν προσεφέρετο τῷ δεσπότῃ, ὅπως ἔγκειται τῇ ἡμετέρᾳ φύσει ἡ γνῶσις τῶν πρακτέων καὶ τῶν μὴ πρακτέων· καὶ ὅτι αὐτεξουσίους ἡμᾶς εἰργάσατο ὁ τῶν ἁπάντων δημιουργὸς, καὶ παντελοῦς ἀπὸ τῆς γνώμης τῆς ἡμετέρας ἢ καταχρίνει ἢ σεφθήσει (ἀπὸ γὰρ ταύτης τοῦ μὲν Κάϊν ἀπόλλυτος γέγονεν ἡ θυσία, τοῦ δὲ Ἄβελ τὰ δῶρα προσεδέξατο) καὶ ὅτι ἐντεῦθεν ἀπὸ βασκανίας

κινηθεὶς ὁ Καΐν ὅτι τὸν τῆ ἀδελφῆ φόνον ὥρμησε· καὶ μὴ τιὺ ἀνόσιον ταύτιν πρᾶξιν βουλομένῳ τῆ θεοῦ ἐκκαλέσασθαι αὐτὸν εἰς ὁμολόγησιν τῶν ἡμαρτημένων, οὐδὲ οὕτω δὲ φάρμακον τῆς ἰατρείας ἐδέξατο, ἀλλὰ τῷ μυσαρῷ ἐκείνῳ φόνῳ τὸ ψεύδος σωφάψας, τῷ χαλεπιὼ ἐκείνιν πημφείδι ἐπικατάσατο, καὶ γυμνὸν καὶ ἔρημον ἑαυτὸν κατέστησε τῷ ἀνωθεν ῥοπῆς, ὑποδειγμα σωφρονισμῦ πᾶσι τοῖς μὴ ταῦτα προκείμενος, καὶ διὰ τῆς ἀποφάσεως, ἧς ἐδέξατο, πρωτὶ τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει διαλεγόμενος, καὶ μονονουχὶ βοῶν καὶ λέγων· μηδεὶς ὑμῶν τοιοῦτόν τι τολμήσῃ ποτὲ, ἵνα μὴ τοῖς τοιούτοις ὑποπέσητε. εἰδετε δικαιοσύνης φιλανθρωπίαν, ὅπως διὰ τῆς εἰς ἐκεῖνον ὑμωρείας σὺκ ἐκείνων μόνον ἐφροντίσατο κόλασιν, ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς εἰς τὸ ἔξης ἀπέμαξε διδάξαι πρώτη φύσιν τὸ τολμηθὲν τῆδε ἐπιχείρημα. φέρε λοιπὸν τῶν ἑξῆς ἀψώμεθα, καὶ ἰδωμεν τί καὶ σήμερον διηγεῖται ἡμῖν ὁ μακάριος οὗτος προφήτης, ὑπὸ τῆς τῦ ἁγίου πνεύματος ἐπιπνεύμενος ἐνεργείας. ὅθεν γὰρ τιὺ ἀποφασιν ἐδέξατο παρὰ τῦ δεσπότυ ὁ Καΐν,

15 Ἐξῆλθε, φησιν, ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ.

Τί ὅστιν ἐξῆλθεν ἀπὸ προσώπου τῦ θεοῦ; τῦτ' ἔστιν, ἐγυμνώθη τῆς πρὸς αὐτὸν προστασίας διὰ τιὺ μυσαρὸν ἐκείνιν καὶ ὀλεθρίδη πρᾶξιν,

Καὶ ᾤκησεν ἐν γῇ Ναϊδ κατέναντι Ἐδέμ.

Λέγει ἡμῖν ἡ θεία γραφὴ καὶ τὸν τόπον, ἔνθα λοιπὸν τὴν κατοίκησιν ἐποιήσατο, καὶ διδάσκει πῶς οὗτος ὁ πόρρω τῦ παραδείσου διῆλθε, ἵνα κατέναντι αὐτῦ ὢν διαπαντὸς τὴν ὑπόμνησιν ἔχῃ καὶ τῶν τῷ πατρὶ συμβεβηκότων διὰ τιὺ παραβάσιν, καὶ τῦ μετέπειτα τῶν αὐτῷ τετολμημένων, τιὺ τοσαύτιν πημφείδι, ἰῷ ἐδέξατο μηδὲ τῇ τῦ πρώτυ πημφείᾳ συφρονισθείς. καὶ αὖθις ὁ τόπος, ἔνθα κατῴκει, καὶ τοὔμπαλιν ἀδιάλειπτος ἰῷ σὺκ αὐτῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῖς μετέπειτα γενεαῖς τῦ σάλυ καὶ τῦ ξύλυ. ὃ γὰρ Ναϊδ ὄνομα ἑβραϊκὴ λέξις ὅστιν, ἑρμηνευθὲν ἢ σάλος. ἵνα οὖν ὥσπερ ἐν τῇ γαλκῇ ἀνέκλειπτον ἔχῃ καὶ ἀπὸ τῦ τόπου τιὺ κατηφείδη, ἐκεῖ αὐτὸν ὁ δεσπότης κατῴκισεν.

Εἶτά φησι,

16 Καὶ ἔγνω Καΐν τιὺ γυναῖκα αὐτῦ, καὶ συλλαβῦσα ἔτεκε τὸν Ἐνώς.

Θνητοὶ λοιπὸν γεγονότες εἰκότως ἐκ τιὺ τῶν τέκνων διαδοχιὺ τιὺ ἄπασαν ἀπουδιὺ ἔσχον. ἀλλ' ἴσως εἴποι τις ἄν, πῶς, ὦ δαιμον τῆς γραφῆς μνημονθυσάσης ἑτέρας γυναικὸς, ὁ Καΐν ἔγνε τιὺ γυναῖκα; μή σε ξενίσῃ τῦτο, ἀγαπητέ. ὦ δαιμον γὰρ θηλειῶν τρόπων κατάλογον ποιῆται μὴ ἀκριβείας, ἀλλὰ ὃ ἀπέκρυψεν φυλάξασα ἡ θεία γραφὴ, σὺκ ἐᾷ τῶν ἀρρένων μνημονθύειν, καὶ δὴ αὐτῶν πρώτων, ἀλλὰ σιωπομένην ἡμῖν διηγεῖται λέγουσα, ὅτι ὁ δεῖνα ἐγέννησεν υἱὸς καὶ θυγατέρας, καὶ ἀπέθανεν. Εἰκὸς οὖν τιὺ Εὔαν καὶ θυγατέρα τεκεῖν μὴ Καΐν καὶ τὸν Ἄβελ, ἰῷ εἰς γυναῖκα ἔλαβε Καΐν. ὅθεν γὰρ εὐθοίμια ἰῷ, καὶ ἔδει λοιπὸν αὐξηθῆναι τὸ γένος, καὶ ταῖς ἀδελφαῖς συγγενέσθαι σιωεχώρησιν. διὰ τοι τῦτο καταλιποῦσα ἡ γραφὴ ἡμῖν σιωιδεῖν τὸ ἀκόλουθον, τῦτο μόνον διηγεῖται λέγουσα,

Καὶ ἔγνω Καΐν τιὺ γυναῖκα αὐτῦ, καὶ συλλαβῦσα ἔτεκε τὸν Ἐνώς· καὶ ἰῷ οἰκοδομῷ πόλιν ὅτι τῷ ὀνόματι τῦ υἱοῦ αὐτῦ Ἐνώς.

Ὅρα πῶς σοφίζεται λοιπὸν κατὰ μικρὸν, ὅθεν θηλυτοὶ γένωνται, διαπαντὸς αὐτῷ σώζεσθαι τιὺ μνήμιν ἀπό τε τῶν πεπονθότων, ἀπό τε τῆς ὀνομασίας τῶν τέκνων, οἷς τὰς προσηγορίας ὑποτιθέασι τῶν παίδων. ταῦτα πρώτα ὑπομνήματα ἂν τις εἴποι δικαίως εἶναι τῶν ἡμαρτημένων αὐτοῖς καὶ τῆς ἐκπλώσεως τῆς δόξης ἐκείνης, ἐν ᾗ τυγχά-

νοντες

χ. ἀνάπειρ νοντες σοφὸς τούτων ἐδέοντο ὅτε Ἀδὰμ ἢ τε Εὔα, ἀλλ' ἀνωτέρω πρώτων χαθιζήχεσθαι.

17 Ἐγέννησε δὲ τὸν Ἐνώς, φησι, Γαϊδάδ, καὶ Γαϊδάδ ἐγέννησε τὸν Μαλελεήλ, καὶ Μαλελεὴλ ἐγέννησε τὸν Μαθουσάλα, καὶ Μαθουσάλα ἐγέννησε τὸν Λάμεχ.

5 Ὁρᾷς πῶς παρέδραμε τὰς γενεαλογίας, τῶν ἀρρένων μόνον μνημονεύσας ὁ μακάριος οὗτος προφήτης, καὶ οὐδαμοῦ τῶν θηλειῶν ὀπτιμνηεῖς. Ἀλλὰ καθάπερ ὅπου τὸν Κάϊν εἶπεν, ὅτι ἔγνω Κάϊν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, μηδὲν διδάξας ἡμᾶς, μηδὲ εἰπών, πόθεν ἔσχε τὴν γυναῖκα, οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα πάλιν φησί·

18 Καὶ ἔλαβεν ἑαυτῷ Λάμεχ δύο γυναῖκας· ὄνομα τῇ μιᾷ Ἀδά, καὶ ὄνομα τῇ
10 δευτέρᾳ Σελλά. 19 Καὶ ἔτεκεν Ἀδά, φησι, Ⓦ Ιωβήλ. οὗτος ἦν πατὴρ οἰκούντων ἐν σκηναῖς καὶ νομέων ἐφῶν. 20 Καὶ ὄνομα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ἰουβάλ. οὗτος ἦν ὁ καταδείξας ψαλτήριον καὶ κιθάραν.

Σκόπει τῆς θείας γραφῆς τὴν ἀκρίβειαν. ἐδίδαξεν ἡμᾶς καὶ τὰ ὀνόματα τῶν τεχθέντων ἐκ τῆς γυναικὸς τοῦ Λάμεχ, καὶ τίνα τὰ ἐπιτηδεύματα ἔσχον, καὶ ὅτι ὁ μὲν περὶ
15 τὴν κτηνοτροφίαν ἑαυτὸν ἐξέδωκεν, ὁ δὲ ἐπενόησε ψαλτήριον καὶ κιθάραν.

21 Σελλὰ δέ, φησιν, ἔτεκε καὶ αὐτὴ Ⓦ Θοβέλ, καὶ ἦν σφυροκόπος χαλκοῦ καὶ σιδήρου.

Πάλιν δὲ τοῦ προφήτου τὰς Σελλᾶς τεχθέντος ὁ ἐπιτηδεύμασιν ἡμῖν ἐδήλωσεν, ὅτι τὴν χαλκευτικὴν τέχνην εἵλετο. ὅρα πῶς καὶ μικρὸν τὰς συζύγους τοῦ τῶν ἀνθρώ-
20 πων γένους ὠχυρώμησε. καὶ πρότερον μὲν ὁ Κάϊν τὰς ἀπ' αὐτοῦ τεχθείσας τὴν ἀπ' αὐτοῦ οἰκοδομικὴν πόλιν ἐπωνόμασεν. εἶτα ⓖ ἀπὸ τῶν γυναικῶν τοῦ Λάμεχ τεχθέντες, ὃς μὲν τὴν κτηνοτροφίαν ἑαυτὸν ἐξέδωκεν, ὁ δὲ ἕτερος τὴν χαλκευτικὴν εἵλετο, ὁ δὲ ψαλτήριον καὶ κιθάραν κατέδειξεν.

Ἀδελφὴ δέ, φησι, Θοβέλ, Νοεμάν.

25 Τί δὲ καινὸν καὶ προσδόξον; νῦν γὰρ ἡμῖν πρῶτον δείκνυται ἕλκειας μνήμην ὀνομασθεῖσα. ἀλλ' οὐκ ἄπλως οὐδὲ εἰκῇ, ἀλλά τι κεκρυμμένον ἡμῖν ἐνεύγειν ἐμφαίνων τοῦτο πεποίηκεν ὁ μακάριος προφήτης, ὅπερ εἰς ἕτερον ὑμῖν καιρὸν ταμιευσάμενοι νεῦν τῆς ἀκολουθίας ἐξόμεθα. οὐδὲ γὰρ τὸ τυχὸν ὅτι τὸ ἐπαγόμενον, ἀλλὰ σφόδρα πολλοῦ ἀγῶνος δεόμενον, καὶ ἀκριβεστέρας τῆς ἑρμηνείας, ὥστε διανηθεῖσαν
30 μετὰ σαφηνείας ἅπαντα διερμηνεῦσαι πολλὴν ὑμῖν τὴν ὠφέλειαν ἐντεῦθεν προσφέρειν.

22 Εἶπε δέ, φησι, Λάμεχ ταῖς ἑαυτοῦ γυναιξίν, Ἀδὰ καὶ Σελλά· ἀκούσατέ μου τῆς φωνῆς γυναῖκες Λάμεχ, ἐνωτίσασθέ μου τοῦ λόγου. ὅτι ἄνδρα ἀπέκτεινα εἰς τραῦμα ἐμοί, καὶ νεανίσκον εἰς μώλωπα ἐμοί. 23 Ὅτι ἑπτάκις ἐκδεδίκηται ὁ Κάϊν· ὁ δὲ Λάμεχ ἑβδομηκοντάκις ἑπτά.

Σωτηριάτε μοι τὴν Ἀδάνοιαν, προσκαλοῦ, καὶ πρώτα τὸν βιωτικὸν λογισμὸν ἀποσκάμματι μετὰ ἀκριβείας τὰ εἰρημένα διερμηνεύσωμεν, ἵνα μηδὲν ἡμᾶς λαθεῖν δυνηθῇ, ἀλλ', ὅσον ἡμῖν οἷόν τε, πρὸς τὸ βάθος αὐτοῦ καθιέντες ἑαυτοὺς θησόμεθα δυνηθησόμενοι Ⓦ ἐγκεκρυμμένον θησαυρὸν ἐν τοῖς βραχέσι τούτοις ῥήμασιν. Εἶπε δέ, φησι, Λάμεχ
40 ταῖς ἑαυτοῦ γυναιξίν, Ἀδὰ καὶ Σελλά· ἀκούσατέ μου τῆς φωνῆς γυναῖκες Λάμεχ, ἐνωτίσασθέ μου τοῦ λόγου. ὅτι ἄνδρα ἀπέκτεινα εἰς τραῦμα ἐμοί, καὶ νεανίσκον εἰς μώλωπα ἐμοί, ὅτι ἑπτάκις ἐκδεδίκηται ὁ Κάϊν, ὁ δὲ Λάμεχ ἑβδομηκοντάκις ἑπτά. σκόπει μοι βυθίως καὶ προσοιμίων, πόσον ὠφησε τοῦτον ἡ εἰς Ⓦ Κάϊν γεγενημένη

ὑμφεία. ὃ μόνον γὰρ ὃ πεποίηκεν· ἀλλ' ἦν ἑτέρου ἔλεγχον, ὡς ἂν αὐτῷ ἁμαρτήματα, ἢ καὶ χείονα πεποιηκότων, ἀλλὰ καὶ μηδενὸς ἐγκαλοῦντος μηδὲ ἐπιμωμένου, αὐτὸς ἑαυτὸν κατάδηλον ποιεῖ, καὶ ὀξαγορεύει τὰ εἰργασμένα, καὶ ταῖς γυναιξὶ διηγεῖται τὸ πλημμε-
Παρεμπ. ιηʹ. λήματος τὸ μέγεθος, μονονοὺ κελεύοντος πλήρων τὸ εἰρημένον ποιεῖν τὸ προφήτου, Ὅτι δίκαιος ἑαυτῷ κατήγορος ὁ πρῶτος λογισμός. μέγιστον γάρ ἐστιν εἰς διόρθωσιν τῶν ἡμαρτημένων ἡ ὁμολογία· ὥσπερ οὖν βαρύτερον τῶν ἡμαρτημένων τυγχάνει, τὸ μὴ τιμᾶν τὴν ἀξίαν τῆς ἁμαρτίας ὅτι τιμᾷ ἄρνησιν ἐργαζομένη, ὅπερ καὶ ὁ ἀδελφοκτόνος ἐκεῖνος πέπονθε, καὶ ἐρωτώμενος ποῦ τὸν φίλαδελφον θεοῦ, ποῦ Ἄβελ ὁ ἀδελφός σου, οὐ μόνον οὐχ ὡμολόγησε τὸ κακὸν αὐτοῦ τολμηθέν, ἀλλ' ἐπολέμησε ψεύσασθαι θεῷ. Διὰ τοῦτο καὶ πάντα ἄλλα αὐτοῦ τοῦ ζωοῦ ἐποίησεν. ὁ δεύτερος Λάμεχ τοῖς αὐτοῖς πεπεισθεὶς, καὶ εἰς ἔννοιαν ἐλθὼν, ὅτι ἐκεῖνον ἡ ἄρνησις χαλεπωτέραν παρεσκεύασε δέξασθαι τὴν ὑμωσίαν, καλέσας τὰς ἑαυτοῦ γυναῖκας, οὐδενὸς κατηναγκάζοντος οὐδὲ διελέγχοντος, αὐτὸς διὰ τῆς οἰκείας γλώττης καὶ τὴν ὁμολογίαν τῶν ἡμαρτημένων ποιεῖται, καὶ συγκρίνων τὰ κατ' αὐτὸν ἐργασμένα τοῖς πεπραγμένοις τοῦ Καΐν πεπραγμένοις, ἑαυτῷ τὴν ὑμωσίαν ὁρίζει. εἴδες κηδεμονίαν δεσπότου, πῶς τὰ τῆς φιλαδελφίας κατορθοῦσιν εἰσί, καὶ ὅτι οὐ μέχρι τοῦ τὴν ὑμωσίαν δεχομένου τὰ τῆς φιλαδελφίας ἴσασι, ἀλλὰ καὶ τοῖς λοιποῖς χρήσιμον κατασκευάζει τὸ φάρμακον, εἰ βουληθείη τὴν ἐξ αὐτοῦ ὠφέλειαν καρπώσασθαι. πόθεν γάρ, εἰπέ μοι, ἑτέρωθεν ὁ Λάμεχ ὅτι τὰ τοσαῦτα ἐξωμολόγησεν ἐπείσθη, εἰ μὴ τὴν ἐκ τῶν ἐκείνῳ συμβαινόντων κατάμνησιν εἶχε διὰνεκῶς αὐτοῦ τὴν ὀφθαλμὸν κατασείουσαν; εἶπε δέ, φησίν· Ἀκούσατέ μου τῆς φωνῆς, καὶ ἐνωτίσασθέ μου τοῦ λόγου. ὅρα πῶς καθ' ἑαυτὸν διαιρήσεως καθίσας ὕστερον τὴν προσκλησιν αὐταῖς προσάγει, ὥστε μὴ πρόχειρος δέξασθαι τὰ λεγόμενα. τὸ γὰρ εἰπεῖν, ἀκούσατέ μου τῆς φωνῆς, καὶ ἐνωτίσασθέ μου τοῦ λόγου, τοῦτο δηλοῦντός ἐστι, σιωπήσατε ὑμεῖς, φησι, τὴν ὀφθαλμὸν, καὶ μετ' ἀκριβείας προσέχετε, οἷς ἐρεῖν μέλλω. οὐδὲ γὰρ τῶν τυχόντων ὑμῖν διαλέξομαι, ἀλλὰ πράγματα ὑμῖν ὑπερφυᾶ λεγθάνοντα, καὶ ἃ μηδεὶς ἕτερος οἶδεν, ἀλλ' ἢ μόνος ἐγὼ, καὶ ὁ ἀκίνητος ἐκεῖνος ὀφθαλμός, οὗ δεδοικὼς αὐτὸν καὶ ἐπείγομαι φανερὰ ὑμῖν κατασῆσαι τὰ ὑπ' ἐμοῦ πεπραγμένα, καὶ ὅσαις ὑμωσίαις ἑαυτὸν ὑπεβαθμιον κατέστησα διὰ τῶν ἀνοσίων πράξεων. Ὅτι ἄνδρα ἀπέκτεινά, φησιν, εἰς τραῦμα ἐμοὶ, καὶ νεανίσκον εἰς μώλωπα ἐμοί. Ὅτι ἑπτάκις ἐκδεδίκηται ἐκ Καΐν, ἐκ δὲ Λάμεχ ἑβδομηκοντάκις ἑπτά. μέγα τὸ εἰρημένον, καὶ σφόδρα μέγα, καὶ πολλῆ τοῦ ἀνδρὸς ἡ φιλανθρωπία. ὃ μόνον γὰρ ὁμολογεῖ τὸ γεγενὸς, καὶ τὸν φόνον εἰς μέσον ἄγει ὃν εἰργάσατο, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς συγκρίσεως τῶν ἐκείνου καὶ ἑαυτοῦ γεγενότων τὸ ὑπερβάλλον ἑαυτῷ ὑπερτίθησι. ποίας γὰρ ἂν εἴη, φησί, συγγνώμης ἄξιος, ὁ μηδὲ τῇ ἑτέρᾳ ὑμωσίᾳ σωφρονισθεὶς, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν ἔχων τοῦ μνήμου καὶ πρὸς ὑπὲρ τούτοις διπλοῦν ἐργασάμενος φόνον; ὅτι ἄνδρα, φησὶν, ἀπέκτεινα εἰς τραῦμα ἐμοὶ, καὶ νεανίσκον εἰς μώλωπα ἐμοί. ὃ τοσοῦτον ἠδίκησά, φησιν, ἐκείνους, ὅς ἀμύσθην, ὅσον ἐμαυτόν. Εἰς ἄφυκτον γὰρ ὑμωσίαν ἑαυτὸν ἐνέβαλον, ἁμαρτήματα ἐργασάμενος συγγνώμης ἐπέκεινα. Εἰ γὰρ ἐκεῖνος ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς φόνου ἑπτὰ ὑμωσίαις ὑπεβάθμιος γέγονεν, ἐγὼ δίκαιος ἂν εἴην ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ ὑμωσίας ὑπομεῖναι. Ἵνος ἕνεκεν καὶ διὰ τί; εἰ γὰρ καὶ φόνον ἐκεῖνος εἰργάσατο, καὶ ἀδελφὸν φόνον, ἀλλ' οὐδένα οὐδέποτε πρότερον τοιαῦτα πεποιηκότα, οὐδὲ καιρὸν ἕτερον διὰ τὴν προξενίαν ὑμωρηθέντα καὶ τοσαύτης πειρατηθέντα τῆς ἀναναλήπτου· ἄμφω ἀμφότερα ἐμοὶ αὐξήσει τὰ τῆς ὑμωσίας, ὅτι καὶ πρὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἔχων τὸν ὑπὲρ ἐκείνου τολμηθέν, καὶ τὴν

ὑμωσίαν

χ. πτοίαν.

χ. τῷ αὐτῷ

ἴσ. ἑαυτῷ

ὑμῶν εἰδὼν ὁρῶν ὅτως ἀνήκεστον ὄσαν, οὐδὲ ὅτως ἐσωφρονίσθην. ἀλλὰ τοῦτο καὶ ἐδδο-
χ. ὑποστῆ, μηκοντάκις ἐπὶ τὰ πημοσίας σκείνε" ὑποσαίνω, ὑδὲ ὅτω τὴν ἀξίαν δώσω δίκην.
ὁρᾶς, ἀγαπητέ, πῶς αὐτεξούσιον ἡμῶν τὴν γνώμην ὁ θεὸς ἐδημιούργησε, καὶ ὥσπερ ῥα-
θυμοιοῦντες ὑποσκελιζόμθα, ὅτω καὶ πῆλαι βυληθέντες σωσορῶμθ᾽ ὃ δέον. τίς γὰρ,
5 εἰπέ μοι, τοῦτον ὁπὶ τὴν τοσαύτην ἀξιομολόγησιν κατηπείγθη; ὑδεὶς ἕτερος, ἀλλ᾽ ἢ
ὁ σωφρονιδὸς καὶ ὁ δικαιοσὺνὴ σκῆνος ὁ ἀδέκαστος. ὁπὸ γὰρ εἰς ῥαθυμίαν ἀποκλίνας εἰς
ἔργον ἦλθε τὴν κακίαν ὁπιχείρησιν, βὺθέως κατεξανέστη ὁ σωφρονιδὸς καταβοῶν, καὶ δεικ-
νὺς ἐκ τῶν ἁμαρτηθέντων ὁ μέγεθος, ἐκ ὅσας πημοσίας ἑαυτὸν ὑπεβύθιζεν εἰργάσα-
το. τοιοῦτον γὰρ ἡ ἁμαρτία. πρὶν ἢ μὲν γὰρ πρᾶξθῆναι καὶ εἰς ἔργον ἐλθεῖν, σκοτει-
10 ⓦ λισμὸν καὶ ἀπάτας τὴν ἀξιόνοιαν· ἐπειδὰν δ᾽ τελειωθῇ, τότε δηλοῖ ἡμῖν τὴν
αὐτῆς ἀποπίαν καθίζησι, καὶ ἡ βεβαχεῖα σκεῖνη καὶ ἄτοπος ἡδονὴ διωνεχῆ τὴν ὀδυνὰν ἡ-
μῖν ἐνεργάσησι, ἐκ τοῦ σωφρονιδότος ἀφαιρῆται τὴν παῤῥησίαν, ἐκ αἰσχύνη περιβάλλει ⓦ
ἀλήθειαν. ὁ γὰρ φιλάνθρωπος δεσπότης τοιοῦτον ἡμῖν ⓦ κατήγορον τοῦτον ἐπέζησεν,
ὡς μηδέποτε ῥᾳθυμεῖν, ἀλλ᾽ ἀεὶ φαιδρότερον σωόντα καταβοᾶν, καὶ δίκην ἀπαιτᾶν τῶν
15 πεπλημμεληκότων. καὶ τοῦτο δ᾽ τις ἴδοι σαφῶς ἐξ αὐτῶν τῶν ῥημάτων. ὁ γὰρ
πόρνος ἢ ὁ μοιχὸς, ἢ ἕτερόν τι τοιοῦτον ἐργασάμενος, κἂν πρώτας λάθῃ διαπραξάμενος, ὑδὲ ὅ-
τως ἐν ῥαθυμίᾳ ἄγεται, ἀλλ᾽ ἔχων τοῦτον ⓦ σφοδρὸν κατήγορον, τὰς ὑποψίας δέδοι-
κε, καὶ σκιὰς τρέμει, ἐν᾽ εἰδότας, ἐν᾽ οὐκ εἰδότας, διωνεχῆ χειμῶνα ἔχων ἐν τῇ
ψυχῇ, καὶ κύματα ἐπάλληλα· καὶ ὅτε ὕπνος τῶν τοιούτων ἡδύς, ἀλλὰ φόβων καὶ ὀνειράτων
20 πεπληρωμένος, ὅτε ἐφ᾽ ἡδονῇ ἔχουσα, ὅτε ἀγάλεξις φίλων τὸν τοιοῦτον μεταγα-
γεῖν δυνήσεται, ἢ ἀπαλλάξαι τῶν ἀγώνος τὸ ὁπικειμένου. ἀλλὰ καθαρὸν ἡμῖν πρό-
φερον καταξαίνοντα αὐτὸν καὶ μαστίζοντα διωνεχῶς, ὅτω μὴ τὴν ἄτοπον πρᾶξιν ἐκεί-
νην πρόεργάσηται ὑδενὸς εἰδότος πλὴν ἀφορήτως σκείνας τιμωρίας ὑπέχων, καὶ δι-
καστὴς ἑαυτῷ γινόμενος, καὶ κατήγορος. ἀλλ᾽ ὁ ζῶντα εἰργασμένος, ἐὰν βυληθῇ εἰς
25 δέον χρήσασθαι τῇ ἀπὸ τῶν σωφρονιδότος βοηθείᾳ, καὶ ὁπὶ τὴν ἐξομολόγησιν τῶν πε-
πραγμένων ἐπείγθῆναι, καὶ τῷ ἰατρῷ δόξαι ὃ ἕλκος τῷ θεραπεύοντι καὶ μὴ ὀνειδί-
ζοντι, ἐκ ἐκ᾽ σκείνε φάρμακα δέξασθαι, καὶ μόνος αὐτῷ δόκιμος εἶναι μηδενὸς εἰ-
χ. πεπόντας δότος, καὶ πρώτα εἰπὼν μὴ ἀκριβείας, ἐκ χεῖραν" ποιήσεται τὴν διόρθωσιν τῶν ἐπλημ-
μελημάτων. ἡ γὰρ ὁμολογία τῶν ἡμαρτημένων, ἀφανισμὸς γίνεται τῶν πλημμεληματῶν.
30 εἰ γὰρ δὴ ὁ Λάμεχ ὅτος ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ γναπτὸν τὸν πῦρ αὐτὸ γενομένως φόνους ἐξα-
γορεῦσαι ὑ παρητήσατο, ποίας αὖ εἰκὸς συγγνώμης ἀξίους τοὺς πρώτα μὴ ἀκριβείας
εἰδότι ἐκ ἡμέτερα πλημμελήματα μὴ βυλόμθους ἐξαγορεύειν ἐκ ἡμαρτημένα; μὴ
γὰρ, ὅπῳ ἀγνοῆ, μαθεῖν βούλεται; οὐκ, ὅπῳ ἀγνοῆ, τὸν πῦρ ἡμῶν ὁμολογίαν ὁπι-
ζητῆ ὁ πρώτα εἰδὼς περὶ γενέσεως αὐτῶν· ἀλλὰ βυλόμθος ἡμᾶς ὁμοῦ καὶ αἰσθησιν
35 λαβεῖν τῶν ἐπλημμελημένων ἐκ τῆς ὁμολογίας, καὶ τὴν θυμωμοσωΐαν τὴν πρὸς ἑαυτὸν
χ. ἕξιν ὁπιδυέσθαι. μὴ γὰρ χρήματά" ἐστιν ἐνταῦθα διαπεμπῆσαι; μὴ γὰρ ὁδὸν μακρὰν
στείλασθαι; μὴ γὰρ ὀδυνῶν καὶ ἀλγήματα παρέχει ἡ ἰατρεία αὕτη; καὶ ἀδάπανός ἐστι
καὶ ἀνώδυνος, καὶ χαρᾶς παρέχουσα τὴν θεραπείαν. πρὸς γὰρ ⓦ τόνον τῆς ἀμαθέ-
στεως τοῦ πρωτοπλάστου, οὕτω καὶ τὰ φάρμακα τῶν τραυμάτων χαρίζεται ὁ δεσπότης. ὁ
40 τοίνυν βυλόμθος ἀπλῶν πρὸς ὑγείαν ἐπιμεληθῆναι καὶ τὰς ψυχῆς ἕλκη θεραπεῦ-
σαι, μὴ νήφων πρώτων ἑαυτὸν ἀποφήσας τῶν βιωτικῶν, θερμὰ δάκρυα
πρόχεέτω, πρόπεδρίαν πολλὴν ὁπιδεικνύσθω, πίστιν ἀκριβῆ εἰσφερέτω, ἐκ θαῤῥεί-
τω τοῦ ἰατροῦ τῇ τέχνῃ, ἐκ πρόσχημα τῆς ὑγιείας ἀπολαύσεται. εἶδες ἰατροῦ

φιλοτιμίαν

φιλοτιμίαν πάντας παῦσαι φιλονεικίαν ἀπεκρύπτοντος. μὴ γὰρ βαρύ τι καὶ ἐπαχθὲς πρὸς ἡμᾶς ὀφίζητεῖ; σωτηρίαν ἐμὴν ἀντιζητεῖ καρδίας, λογισμοὺς καπάυξιν, ὁμολογίαν πλάσματος, χ. πλασμάτων, πεφυσημένην σωτηριμβίαν· καὶ ὁ μόνον τῶν πραγμάτων τὴν ἀκρίβειαν χαλίζεται, καὶ τὰ ἡμαρτημένων καθαρσιν ἀποδείκνυσιν, ἀλλὰ καὶ τὸν περὶ τούτου μυρίοις βαρυνόμενον φορτίοις ἁμαρτημάτων, δίκαιον ἀπεργάζεται. ὦ φιλανθρωπίας μέτρου· ὦ ἀγαθότητος ὑπερβολή. τὸν ἡμαρτηκότα, ἐπειδὴ ὁμολογήσῃ καὶ ἡμαρτημένα συνίωμεν αὐτήσας, καὶ τὴν εἰς ὃ ἔξῃς ἀσφάλειαν ἐπιδείξηται, ἀνθρωπον δίκαιον ἀποφαίνει. ἵνα Ησ. μγ. κε. μάθῃς τοῦτο σαφῶς, ἄκουε τοῦ προφήτου λέγοντος, Λέγε σὺ πρῶτος τὰς ἀνομίας σου, ἵνα δικαιωθῇς. οὐχ ἁπλῶς εἶπε, Λέγε σὺ τὰς ἀνομίας σου, ἀλλὰ προσέθηκε πρῶτος, τοῦτ' ἔστι, μὴ ἀναμείνῃς τὸν ἐλέγχοντα, μηδὲ ἐκδέξῃ τὸν κατήγορον· αὐτὸς προλαβὼν ἅρπασον τὴν προτολήμου, ἵνα ἀποκλείσῃς τοῦ κατηγόρου τὴν γλῶτταν. εἶδες δικαστοῦ φιλανθρωπίαν. ὅτι μοῦ γὰρ τῶν ἀνθρωπίνων δικαστηρίων, ὅταν τις τοῦτο ποιῆσαι καταδέξηται, ἐκ τοῦ ἐλέγχους προλαβὼν ὁμολογήσῃ τὰ εἰργασμένα, τὰς μὲν βασάνους καὶ τὰς ἐπαλλήλους τιμωρίας ἴσως ἀφαιρεῖν δυνήσεται, καὶ τοῦτο, εἰ ἡμέρου τινὸς ὑπατεύοντος δικαστοῦ, τὰ μέντοι ἀποφάσεις τὴν ὑπὲρ θανάτου ἄζυγον πάντως δέχεται· ὑπὲρ οὗ τοῦ φιλανθρώπου θεοῦ καὶ ἱκετεύσωμεν τὸν ἡμέτερον ψυχῶν ἀφάτως ὁ ἀγαθότης, καὶ πάντα λύσῃ τὰ ἁμαρτήματα ἡμῶν ἡ φιλοτιμία. ἐὰν γὰρ προλαβόντες τὸν ἀντίδικον τὸν ἡμέτερον, τὸν διάβολον λέγω, τὸν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ κατ' πρόσωπον ἡμῶν ἱστάμενον, ἤδη ἐν τῷ παρόντι βίῳ περὶ τῆς εἰς ὃ δικαστηρίου εἰσόδου ὁμολογήσωμεν τὰ πεπραγμένα, καὶ τὴν προτολήμου ἁρπάσωμεν, καὶ αὐτοὶ ἑαυτῶν κατήγοροι γινώμεθα, εἰς ταυτὴν φιλανθρωπίαν ἐκκαλεσόμεθα τὸν δεσπότην, ὡς μὴ μόνον τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἡμαρτημένων ἡμῖν δωρήσασθαι, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν τῶν δικαίων καταλέξαι ἡμᾶς καταξιώσαι. εἰ γὰρ ὁ Λάμεχ οὗτος, μήτε νόμῳ δεδομένῳ τὸ διδάσκειν δυναμένῳ, μήτε προφητῶν ἀκούσας, μήτε ἑτέρας τινὸς παιδεύσεως, ἀπὸ τῆς ἐγκειμένης τῇ φύσει κρίσεως σωφρόνως, ἅπερ ἔβλαψε, καὶ εἰς μέσον ἤγαγε καὶ εἰργασμένα καὶ ἑαυτὸν κατεψηφίσατο, πῶς ἡμεῖς δυνησόμεθα ἀπολογίας τινὸς τυχεῖν, μὴ μετὰ πάσης ταπεινώσεως καὶ ἡμέτερα πταύσματα ἐπιδεικνύντες τῷ δεσπότῃ, καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν τούτων ἰατρεῖον δεξόμενοι; ὅταν εἰ μὴ νῦν ποιήσωμεν, ὅτε νηστείας καιρός, ὅτε ταυτὴν τῶν λογισμῶν ἡ γαλήνη, ὅτε πᾶσα πνοὴ ἐκποδών, πότε δυνησόμεθα εἰς ἔννοιαν ἐλθεῖν τῶν ἡμῶν πεπραγμένων; διὸ παρακαλῶ πάντοτε μὲν νήφειν καὶ ἐγρηγορέναι, καὶ τὸν παρόντα ζωὸν ἅπασαν εἰς τοῦτο καταδαπανᾶν, ἵνα τῆς πρεσβείας δυνηθῶμεν τὸν ἀφόρητον ἐκεῖνον κόλασιν διαφυγεῖν, καὶ ἐκτὸς γενέσθαι τοῦ τῆς γεέννης πυρός· μάλιστα δὲ νῦν μὴ πλείονος τῆς ἀπωλείας τοῦτο [διαφ] ποιῇ, ὅτε * ἀφ' ὧν τῆς νηστείας καιρὸν καὶ πλείονος καὶ συνεχοῦς ἀπολαύητε τῆς διδασκαλίας. * καὶ

24 Εἶπεν δέ, φησιν, Ἀδὰμ Εὔαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ συλλαβοῦσα ἔτεκεν υἱόν, καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Σήθ, λέγουσα, ὈΞανέζησε γάρ μοι ὁ θεὸς σπέρμα ἕτερον ἀντὶ Ἄβελ, ὃν ἀπέκτεινε Καΐν.

Μέχρι τοῦ Λάμεχ τὴν γενεαλογίαν ἔσασα ἡ θεία γραφή, ἐπανῆλθε πάλιν ὅπου τοῦ Ἀδὰμ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ φησιν, Εἶπεν δὲ Ἀδὰμ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ συλλαβοῦσα ἔτεκεν υἱόν, καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Σήθ, λέγουσα, ὈΞανέζησε γάρ μοι ὁ θεὸς σπέρμα ἕτερον ἀντὶ Ἄβελ, ὃν ἀπέκτεινε Καΐν. ἔτεκε, φησιν, υἱόν, καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Σήθ. καὶ οὐκ ἀρκεσθεῖσα ἡ μήτηρ τῆς προσηγορίας φησὶν, ὈΞανέζησε γάρ μοι ὁ θεὸς σπέρμα ἕτερον ἀντὶ Ἄβελ, ὃν ἀπέκτεινε Καΐν. ὅσα καὶ τὴν μητέρα, ὁ ἴσ. τῇ σφρ γοφ

πῶς

ὅπως ἀφ' ἑαυτῆς τὴν τεθέντος παιδίου τὴν μνήμην τῆς ποιμένος ἐκείνης
χ. ἐν τῇ ἑβδόμῃ γενεᾷ προσηγορίας ἀφέξεως διέπεσεν· καὶ ἵνα καὶ οἱ εἰς τὴν ἑβδόμην γενεὰς ἐδόξαν ἔχωσι τὸ τολμηρὸν ἀπὸ τοῦ Καΐν, φησὶν, αὐτὴ Ἄβελ, ὃν ἀπέκτεινε Καΐν. ὁδιωγμὸς ψυχῆς τὸ ῥῆμα, συγχεομένης ἀπὸ τῆς μνήμης τοῦ γεγονότος ἐφ' ᾧ τοῦ τεθέντος, μονονουχὶ ἡ ἐπιτευξαμένη ἐκείνου ἀφῆκε τῆς τοῦ παιδὸς προσηγορίας. καὶ γὰρ ἀληθῶς ὁ τυχὼν πόθος ἐφρόντισε τοῖς γονεῦσι, τὴν ἑαυτοῦ δεξιὰν ὁπλίσας κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ τὸν πολεμιον καὶ ἐπίφοβον δείξας αὐτοῖς χαμαὶ ἐρριμμένον νεκρὸν καὶ ἀναίσθητον. εἰ γὰρ ἐδέξατο τὸ ἐπιτήμιον ἐδέξατο ὁ Ἀδὰμ, ὅτι γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ, καὶ ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ φάγητε, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε, ἀλλ' ὅμως ἐν ῥήματι ἐπέσχε τὴν ἀποφάσεως, καὶ σοφώτερον ἦν ἐμοῦ τοῦ θανάτου τὸ εἶδος. ἀλλ' οὗτος προλαβὼν ἀφῆκε τὸ μῖσος τὸ πρὸς τὸν ἀδελφὸν καὶ τὸν φθόνον τὸν ἔνδοθεν αὐτὸν τήκοντα, ὅτι τῇ σφαγῇ ὥρμησε τοῦ Ἄβελ, καὶ δεινὸν θέαμα παρέσχε τοῖς γονεῦσιν ἰδεῖν. ἀφῆκε τοι τοῦτο ἡ μήτηρ μικρὸν ἀναιθύσασα, ἐπὶ μόλις ὀλίγον ποτὲ τοῦ ἀφορήτου πόθους ἐκείνου προλαμβάνει θύρᾳ δωνηθεῖσα ἀφῆκε τοῦ τεθέντος παιδίου, καὶ τῇ θυγατρὶ ἀναπέμπει τῷ διασώστῃ,
χ. παιδὸς,
χ. καὶ αὐτὴ
χ. τῷ
χ. προσῆκεν
καὶ τοῦ ἀδελφοκτόνου ἐπιτρέπει τὴν προσαγωγὴν, ζωὴν αὐτῷ καὶ " αὐτὴ μεγίστην τιμωρίαν ἐπάγουσα," τὸ διὸ μνήμην τὴν μνήμην ἀναπολέσαι τῷ πρὸ αὐτοῦ γεγονότι. εἴδετε ὅσον κακόν ἐστιν ἁμαρτία, πῶς εἰς αἰσχύνην καὶ ὄνειδος προήκθη σὺν ζωὴν εἰργασμένης. εἴδετε πῶς τῆς ἀνῶδυνον χαρᾶς ἀφῆκε ζωὴν γυμνὸς γέγονε, καὶ ἅπασι προσκείμενος εἰς " καταγέλωτα. εἴδετε πῶς δὲ τοῖς γονεῦσι τοῖς ἀπὸ τῆς φύσεως αὐ-
χ. γέλωτα.
τῆς ὠδυνημένοις εἰς " φιλοστοργίαν βδελυκτὸς κατέστη ἀφῆκε τὸ κακὸν ὑπεχώρησεν. φθάνωμεν τοίνυν, παρακαλῶ, τὴν ἁμαρτίαν τὴν τοσούτους ἡμᾶς προσβαλλουσαν κακοῖς, καὶ τὴν ἀρετὴν ἐλώμεθα, ἵνα καὶ τὴν ἀνῶδυνον " βίον ὑπεισασώμεθα, καὶ τὴν κόλασιν ἀφυγώμεθα.

Καὶ ᾧ Σὴθ, φησὶν, ἐγένετο υἱός· ἐπωνόμασε δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, Ενὼς. οὗτος ἤλπισεν ὑπακηκοέναι τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ.

Ὅρα πῶς καὶ μακρὸν λοιπὸν παιδεύονται ζωῆς προσηγορίας τὴν λαμβανόμενον ἀποτίθεσθαι τῆς οἰκείας βλασφημοσιμίας τὴν ἀπόδειξιν. καὶ οὗτος γὰρ, φησὶν, ὁ Σὴθ γνησίως υἱὸν ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ενώς. εἶτα ἑρμηνεύσας ἡμῖν βουλόμενός τι θεία γραφὴ τὸ ὀνόματος τὴν προσηγορίαν φησὶν, οὗτος ἤλπισεν ὑπακηκοέναι τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ. καὶ γὰρ ἐκ τούτου λοιπὸν τὴν ἀρχὴν μέλλει ποιεῖσθαι ὁ μακάριος προφήτης τῆς γνησιολογίας, τῷ Καΐν τὴν μνήμην ἀποπεμψάμενος, καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ μέχρι τοῦ Λάμεχ γεγονότων. καὶ ὅτι τὴν ἀπὸ τῆς φύσεως αὐτῷ προσηρτημένην " προαιρεθεῖσαν, τὴν τῶν προτοτόκων λέγω, τῇ κακίᾳ τῆς προαιρέσεως ἐλυμήνατο, ἐκβάλλεται μὲν αὐτὸς καὶ ᾧ ἐξ αὐτοῦ τοῦ καταλόγου· ὁ δὲ Σὴθ λοιπὸν, ὅπερ οὐκ ἦν ἀπὸ
χ. ἀφαιρεθεῖσαν,
τῆς φύσεως, τοῦτο διὰ τὴν τῆς προαιρέσεως διαγωμοσιμίαν ἀξιοῦται, καὶ εἰς τοῦτον μεθίσταται λοιπὸν ἡ τῆς προτοτοκίας, εἰ καὶ μὴ διὰ τὴν φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῆς προαιρέσεως γνώμην, καὶ ᾧ ἐκ τούτου τικτόμενοι τὴν γνησιολογίας ἀξιοῦνται. καὶ ὥσπερ οὗτος Ενὼς ἐκλήθη διὰ τὸ ὑπακηκοέναι τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ, οὕτω καὶ ᾧ ἐκ τούτου λοιπὸν τὸ γένος καταγόμενοι τῆς αὐτῆς ἀξιοῦνται προσηγορίας. διὰ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος οὗτος προφήτης ἐνταῦθα φησὶν τὴν διήγησιν, πάλιν ἑτέραν ἀρχὴν ποιεῖται.
χ. ἀναγνώσματος,
χ. ὑπομνήματος,
ἀλλ' ἵνα μὴ ἀρξάμενοι τοῦ " διηγήματος, εἰς πολὺ μῆκος ἐκτείνωμεν τὴν διδασκαλίαν, ἐνταῦθα καὶ ἡμεῖς, καθάπερ ὁ μακάριος οὗτος προφήτης, καταπαύσωμεν τὸν λόγον, εἰς τὴν ἑξῆς, ἐὰν ὁ θεὸς " ὑπισχνῆται, τὴν ἑπομένων τὴν ἑρμηνείαν ἐκμυσταγωγοῦντες.

Τέως

ΗΘΙΚΟΝ Τέως ἵ᾽ὅπι τ̃ παρόντος σκεῖνο πρ̃δαναλέσαι τ̃ ὑμετέραν ἀγάπην βέλομαι, ὥστε καρποσάσθαί τι πλέον σκ τ̃ πρ̃ ἡμ̃ν λεγομένων, ἢ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἑαυτὸν διερευνᾶσθαι, τί μὲ σκ ταύτης τ̃ς διδασκαλίας σκερδάνατε, τί ἢ σκ τ̃ ἑτέρας, ἢ μὴ μόνον μέχρι τ̃ ἀκρ̃ς δέχεσθαι τὰ πρ̃ ἡμ̃ν λεγόμενα, ἀλλὰ ἢ εἰς τ̃ βάθος ὑμ̃ν αὐτὰ σκαπτῆναι, καὶ τ̃ συνεχεῖ μελέτ̃ παγίαν αὐτ̃ν τὴν μνήμην ποι̃σαι. βέλο- 5
μαι γὰρ ὑμᾶς μὴ μόνον ἑαυτοῖς ἔχειν, ἀλλὰ ἢ ἑτέροις διδασκάλους γίνεσθαι, ὥστε δύνασθαι ἢ ἑτέρους νουθετ̃σαι, ἢ μὴ βάσει λόγων μόνον τοῦτο ποι̃σαι, ἀλλὰ ἢ βάσει τ̃ν ἔργων παιδεύειν τὸν πλησίον πρὸς τὴν τ̃ς ἀρετ̃ς κατόρθωσιν. σννόησον γάρ μοι ὅτι, Εἰ βουληθείημεν καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν σκ̃ψαι πρ̃δαγωνίσμενοι μικρόν τι μέρος * καρποῦ- * ἀρετ̃ς
σθαι, ἢ τ̃ν σννοχλουσ̃ν ὑμ̃ν παθ̃ν διόρθωσιν ποι̃σασθαι, πάσης κατ᾽ ὀλίγον εἰς 10
αὐτὴν τ̃ς ἀρετ̃ς τὴν ἄκραν κορυφὴν ἐλθεῖν. νῦν δὲ πάντα ἐφ᾽ ἑκάστης ἡμέρας ἀγωνιζόμενοι, ἢ πρὸς τ̃ς ἀρίστης πολιτείας ὑμ̃ν σννοσ̃ντες, ὥστε τὰ ὀλέθρια ταῦτα πάθη σκκόψαι, φημὶ θυμὸν λέγω, τὴν βασκανίαν, τὸν * φθόνον. τούτων γὰρ δυσαιρε- * πν̃ρφθον.
θέντων εὐκολώτερον καὶ τὰ πρὸς τὰ χρήματα μανία διόρθωσιν λήψεται· ἢ τ̃ς πρὸς τὰ χρήματα μανίας πάλιν παυθείσης, μ᾽ πλείονος τ̃ς ἀδείας ἀτόπους λογισμοὺς ἢ αἰ 15
a. Τιμ. 6. 10. αἰσχρὰς ἐνθυμήσεις καταισχύνουσιν. Ῥίζα γὰρ πάντων τ̃ν κακ̃ν [ἐστὶν] ἡ φιλαργυρία. δι᾽ ταύτην τὴν ῥίζαν σκτέμωμεν ἢ ἐξ αὐτ̃ς τὰ βάθη αὐτὴν δυσαπάσωμεν, εὐκολώτερον τ̃ν κλάδων πρεσόμεθα. ἡ γὰρ ἀκρόπολις τ̃ν κακ̃ν, ἢ ὁ κολοφὼν, ὡς εἰπεῖν, τ̃ν ἁμαρτημάτων ἐστὶν· ἧς εἰ βουληθείημεν πρεσγενέσθαι, ῥᾴδιον ὃ κωλύον ἐστὶ ταύτης τὴν μανίαν σκφυγεῖν, ἢ μ᾽ ταύτης σω- 20
θ̃ναι πάσης ἢ σκτεμ̃ν πάντα τὰ ὀλέθρια πάθη. ἢ μὴ νομίσατε μέγα τι ἢ φορτικὸν εἶναι τὸ χρημάτων κατρεισθ̃ν. ὅταν γὰρ σννόησω, ὅτι πολλοὶ τ̃ν δι᾽ ἔνδειαν βάσει ἢ κενὴν ἐστὶν ἀνόητον φιλοτιμίαν πολλὰ χρυσίου τάλαντα ὀξέχεον εἰς ῥᾴδιον δέον, ἀλλ᾽ ἵνα τὴν πρὸς τ̃ν ἀληθείας ἐστὶ τελωνοσυλλογ̃ν πολλάκις δι᾽ ἔνδειαν βάφημίαν καρπώ- 25
σωνται τ̃ πρὸς τ̃ς ἑαυτ̃ς τέλος λαμβάνουσαν, πολλάκις ἵ᾽ ὅπως μέχρι τ̃ς ἑαυτ̃ς ζημιν̃σαι, ἀλλὰ ἢ πρὶν ἡ πληρωθ̃ναι τὴν ἡμέραν μυρίοις αὐτὸν πρεσβάλλουσαν κακοῖς· ἕτεροι ἵ᾽ τ̃ν ὅτι τ̃ πλάνῃ τ̃ ἐλλιμενικ̃ῃ πρεσκατειλημμένων πάλιν, βάσει ὃ πρὸς τ̃ τ̃ν δι᾽ ἔνδειαν ἐπιποθ̃σαι δόξαν, ἐστὶ ταύτην πρεσβολοῦ πολλοῦ ποιεῖσθαι, πάντα τὰ ὄντα ῥίψαντες, ἢ ἓν μόνον τελωνίον ἑαυτοῖς καταλιπόντες ἐστὶ βασιλείαν, οὕτω τὸν χ. ἀπαιτ̃ν
ἅπαντα βίον βάγουσι, πάντα τὸν πόνον ἐκεῖνον ἢ τὴν ταλαιπωρίαν βάσει τ̃ πρὸς τ̃ν δι᾽ ἔνδειαν βάφημίαν ὑποφέρειν αἱρούμενοι· ὅταν οὖν ταῦτα λογίσωμαι, σκ οἶδα πόθεν ἔξωθέν μοι ἐπολυπάθη ἢ συγχύσεως, ὅτι τὸ πολλοστὸν ἐκείνων βάσει τὴν πρὸς τὸ θεοῦ διάθεσιν ἐντολὴν πρεσθ̃ναι ἀνεχόμενοι ἢ βάσει τὴν δόξαν ἐκείνην τὴν ἀθάνατον ἢ πέρας σκ ἔχουσαν, ἀλλὰ ἢ ἐκείνων χείρους γινόμενοι, ἢ μηδὲ, ὅσον τὸ μέσον, σννοοῦντες, ὅτι ἐκεῖνοι μὴν βάσει τὴν πρὸς τ̃ν δι᾽ ἔνδειαν τ̃ ἡμέτερον τ̃ τ̃ν ὑπηρ- 35
χόντων χορηγὸν, ἢ ταῖς ἐπορρήτοις ἐκείναις δωρεαῖς ἐφελκόμενον, οὐδὲ τὸ τυχὸν πολ- χ. τὰς ἐπ' ῥάτοις ἐκείν. δωρεὰς ἐφελκόμενον,
λαχοῦ τοῖς πενομένοις μεταδιδόναι ἀργύριον. τ̃ ποίοις ὀφθαλμοῖς ὀφόμεθα ἢ κριτὴν, τ̃ς ὕστερον εὐκόλην χ. τὸν πλ
ἐντολ̃ς καταμηνούσης; μὴ γὰρ πάντα τὰ ὄντα ῥίψαι πρεστέον; ἀπόλαυε πάσης ἀνέσεως, ἢ τὴν ἑαυτ̃ χρείαν πληρώσας, τὰ περίσσια ἢ ἐκεῖνα χ. ἀριστ̃ν
χείλυνα ταῦτα ἀναγκαῖα ποίησον, ἢ τοῖς λιμῷ πιεζομένοις ἢ ἐκ τ̃ς χρυσοῦ πηγ- 40
νυμένοις ταῦτα βάγνειμον, ἢ βάσει τ̃ς τούτων χειρὸς εἰς τὴν ἑαυτ̃ πατρίδα βάσπεμ-
πον, ἵν᾽ μετ᾽ ἀσφαλοῦς λήψῃ. ὕστοι γὰρ μάλιστα δωρήσονταί σοι χρησιμεύσαν πρὸς τ̃ν

σκῆ

χ. ἐμήσην

σκῆ μεταχωμιδίω, ἵν' ὅταν ἀπέλθης σκῆ, ἄπρηκτα ᾖ ὑπ' ἐμοῦ ἐπισκεφθέντα, ἢ πλείονος ἀπολαύσης σκῆ τῆς θυποείας, ὁρῶν ταῦτα κατὰ τῶν μεταχωμισάντων, μᾶλλον δὲ κατὰ τῆς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας πολυπλασιαζόμενα. μὴ γὰρ κέρματον ἔχει ὁ πρᾶγμα; μὴ γὰρ φερτίδα ἵνα ᾖ μέμφηται; οὐχ ὑπὸ ζυγὸν σοι χρεία πρὸς τὸν μεταχωμιδίω, οὐ τοῦ φυλάττοντος, οὐκ ἄλλου οὐδενὸς τοιούτου. ὅταν γὰρ λῃστὴς ὅταν τοιχωρύχης ἐκείνῳ βαδίζει τὴν ὁδὸν, ἵνα λυμήνηται τοῖς παρὰ σοῦ πεμπομένοις· ἀλλ' ἂν μὲν ἀποθῇ εἰς τὰς τῶν πενήτων χεῖρας, ταῦτα εἰς ἀσφαλὲς ταμιεῖον ἀποθήσῃ, τοῦ θεοῦ χεῖρα. αὕτη γὰρ ἀκέραιον τὸ τούτων φυλακτήριον παρέξει, καὶ ἐπειδὰν ἐπανέλθῃς εἰς τὸν οἰκεῖον πατρίδα, μετὰ τῆς ἐκείνου ἀποδόσεως καὶ ἀναπαύσει καὶ τρυφώσει καὶ σὺν παρρησίᾳ καὶ ἀνέσει καταστήσει. ἐκλέγωμαι τίνων, παρακαλῶ, τὰ ἀποκείμενα εἰς τὰς τῶν πενήτων χαρᾶς, καὶ σπείρωμεν, ὡς ἔπι κερδῶν, ἵνα εἰς δέοντα καιρὸν θερίσωμεν, καὶ μὴ παρέλθωμεν τὸν παρόντα "καιρὸν, ἵνα μὴ ὕστερον ἀνάπαυσιν μεταμελώμεθα. μὴ γὰρ δι' τοῦτο τὰ πλείονά σοι κεχάρισται ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης, ἵνα εἰς τὸν ἑαυτοῦ μόνον χρείαν καταναλώσῃς τὰ δοθέντα, καὶ τὰ λοιπὰ ταμείοις καὶ κιβωτίοις ἐναποκλείσῃς; οὐ δι' τοῦτο, ἀλλ' ἵνα, διὰ τὸν παρόντα αἰῶνα τὸν ἀποστολικὸν, Τὸ σὸν περίσσευμα γένηται εἰς τὸ τῶν ἀλλων ὑστέρημα. καὶ σὺ μὲν ἴσως καὶ ὑπὲρ τὴν χρείαν ἀπολαύεις, καὶ ἐν τῇ τρυφῇ καὶ ἐν τοῖς ἐδέσμασι καὶ ἐν "ἄλλῃ πολυτελείᾳ πολλῷ τῷ ἀργύρῳ κεχρημένος, ἐκεῖνοι μέχρι τῶν οἰκετῶν καὶ τῶν ἀλήτων "τούτων κερματίζων· ὁ δὲ πένης οὐδὲν τούτων ζητῶν παρὰ σοῦ, ἢ μόνον λιμὸν παραμυθήσασθαι, καὶ τὴν ἀναγκαίαν χρείαν καὶ τὴν ἐφήμερον αὐτῷ ἐφοδιάζειν, ὥστε συζῆναι καὶ μὴ διαφθαρῆναι· καὶ οὐδὲ τοῦτο δύναται ποιῆσαι, οὐδὲ λογίζῃ, ὅτι πολλάκις ἄξιον δύαρπαθεὶς καὶ μὴ συλλεχθὲν ἅπαντα" ἐντεῦθεν καταλιμπάνεις, καὶ οἵοτε εἰς ἐχθρούς καὶ πολεμίους ταῦτα μεταχθήσεται, αὐτὸς δὲ τὰ ἁμαρτήματα ἅπαντα, ἐξ ὧν ταῦτα συλλέγεις, μᾶλλον ἑαυτῷ λαβὼν ἄπει. καὶ τί τότε ἐρεῖς πρὸς τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν φοβερὰν; τί δὲ ἀπολογήσῃ, ὕτω ῥᾳθύμως τὰ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν οἰκονομήσας; ἀλλὰ τοῦτο * ἐμοὶ πείθου, καὶ ὡς ἔπι κερδῶν ἔχεις, σκόπει τὰ παρόντα τῶν χρημάτων, ἵνα τὸν σὸν σαυτοῦ θεραπεύσῃς σωτῆρα, καὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν μὴ ἀπορήσῃς τὴν ἀνταπόδοσιν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

χ. αὐτῆ

Λογ. κθ ΑΥΤΗ Η ΒΙΒΛΟΣ ΓΕΝΕΣΕΩΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ, ᾗ ἡμέρᾳ ἐποίησεν ὁ θεὸς ⓦ Ἀδάμ. κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτὸν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα" αὐτῶν Ἀδάμ, ᾗ ἡμέρᾳ ἐποίησεν αὐτούς.

ΠΟλλοὶ καὶ ἄφατος ὁ θησαυρὸς, ἀγαπητοὶ, τῶν τοῖς ἀνεξιχνιάστοις καὶ ἀναγωνιάτοις. καὶ οἴδαμεν ὅτι πολλοὶ τῶν τὰ ὀνομάτων κατάληψιν ἀφορῶντες καὶ ἐξεπίπληξιν τοῖς ἀνεγνωσμένοις τοῦτο ἐζητηκότες, νομίζουσι μηδὲν πλέον ἔχειν τὰ εἰρημένα, ἀλλ' ἢ ἁπλῶς ὀνομάτων εἶναι τοῦτο θεωρίας. ἐγὼ δὲ παρακαλῶ πάντας ὑμᾶς μὴ ἁπλῶς παραπέχειν τὰ ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς κείμενα. οὐδὲν γὰρ τῶν ἐνταῦθα γεγραμμένων ἐστὶν, ὃ μὴ πολλῶν νοημάτων πλή-

των

τον ἔχει. ὅπῃ γὰρ πνεύματι θείῳ ἐπηχούμενοι ἐζέθεντο ⓐ μακάριοι τες φῆται, ἀλλ' τοῦτο, ἅτε πνεύματι" γεγραμμένα, πολιὰ ἔχουσιν ἐγκεκρυμμένον θησαυρόν. καὶ μὴ θαυμάσῃς, εἰ ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ὀνομάτων νεῶν ἐπαγγέλλομαι ὑμῖν δεικνύειν πολλὰ ἐγκεκρυμμένον πλοῦτον νοημάτων. οὐδὲ γὰρ συλλαβὴ οὐδὲ κεραία μία ἐστὶν ἐγκειμένη ματαία τῇ γραφῇ, ἣ μὴ πολὺς ἀναπόκειται" θησαυρὸς ἐν τῷ βάθει. ἀλλά τοι τοῦτο τες ἐσήκει ἡμᾶς ἀπὸ τῆς λέξεως ὀδηγουμένους καὶ τὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἑλλαμπὰ δεχομένους, ὅτως ὀπτέον τὰ θεῖα λόγια. οὐδὲ γὰρ σοφίας αὐθεφτίνης ἦσαν ἡ θεία γραφὴ τες τὴν κατανόησιν τῶν γεγραμμένων, ἀλλὰ τῆς τοῦ πνεύματος ἀποκαλύψεως, ἵνα ⓦ ἀληθῆ νοῦν τῶν ἐγκειμένων καταμαθόντες πολλὴν σκῆθεν δεξώμεθα τὴν ὠφέλειαν. εἰ γὰρ ἐν τοῖς βιωτικοῖς τες ἐγκάμασι, τὰ ἀπὸ τῶν αὐθεφτῶν σωτηλεύμενα γραμματεῖα πολλάκις τῷ χρόνῳ ἀφανισθέντα, ἀπὸ τοῦ ἐγκειμένου χρόνου τῇ τες οἰμίᾳ τοῦ γραμματεῖου, καὶ " ἀπὸ μιᾶς συλλαβῆς * πολλὴν ἔσχε τὴν ἰσχύν· πολλῷ μᾶλλον ὅπου τῶν θείων γραφῶν τῶν πνεύματι ἁγίῳ συγκειμένων τοῦτ' ἔστιν ῥῆσις· μόνον ἐὰν νήφωμεν, καὶ μὴ ἁπλῶς τὰ τυχόντα ἐκλεγώμεθα, ἀλλὰ σωτείνοντες ἡμῶν ⓦ λογισμὸν κατοπτεύσωμεν ἅπαντα μετ' ἀκριβείας, καὶ μὴ χείρους γινώμεθα τῶν τὰ αὐθητὰ τοσαύτην [τὴν] ἀσυδίαν ὀπτιδεικνυμένων. καὶ γὰρ ⓐ τὴν μεταλλικὴν γῆν ἀορύτοντες ὑ μέχρι τῆς ὀπτοφυείας ἴσανται, ἀλλ' ἐπειδὰν πολὺ βάθος κατέλθωσι καὶ καταλάβωσιν διωθῶσι τὸ χρυσίου τὰ ψήγματα, μετ' πολλοῦ τοῦ πόνου ἐκ τῆς βυτονίας ταύτης τῆς γῆς χωρίζουσι, καὶ μετ' ⓦ πολὺν ἐκεῖνον πόνον βεκχεῖαν ἵνα τῶν πόνων βυρίσκωσι τὴν ἀμοιβήν· ἐκ ὅμως εἰδότες, ὅτι ἐλαφρὸν τῶν πόνων καρπωσῶνται τὴν ὠφέλειαν, πολλάκις ἢ καὶ μετ' τὴν πολλὴν ἀχθηνίαν καὶ ⓦ κάματον ἐκ τῆς προσδοκίας διήμαρτεν, καὶ οὐδὲ ὅτως ἀφίσανται, ἀλλὰ τῇ ἐλπίδι τρεφόμενοι, τῶν πόνων αἰρόμενοι ὑ λαμβάνουσιν. εἰ τοίνυν ἐκεῖνοι τοῦ τὰ φθαρτὰ καὶ ὀπάκνεα, ἔνθα καὶ ἀδηλία πολλὴ, τοσαύτην ὀπιδείκνυνται τὴν ἀσυδίαν· πολλῷ μᾶλλον τες ἐσήκει ἡμᾶς, ὅπου καὶ ὁ πλοῦτος ἀναφαίρετος, ἐκ ὁ θησαυρὸς ἀδαπάνητος, καὶ ἁμαρτεῖν ὀκ ἔνι, τὴν ἴσην ἢ καὶ πλείονα ἀσυδίαν ὀπιδείκνυσθαι, ἵνα δωθῶμεν ὀπτι χεῖν τῶν ἀσυδαζομένων, καὶ τὴν ἐντεῦθεν ὠφέλειαν καρπωσάμενοι, καὶ καταμαθόντες τὸ θεῖόν τι ἄφατον φιλοσοφίαν ἐνηνωμένες" τε ἡμῖν ⓦ ἡμέτερον δεσπότην, ἐκ τὴν σκῆθεν ἔννοιαν ὀπτασασάμενοι ἀχείρωτοι καταστῶμεν τοῦ ἁμαρτίας παγίδι. φέρε οὖν, τὰ τες ὄσφατον ἀναγνωσθέντα εἰς μέσον τες θέντες διερευνησώμεθα μετ' ἀκριβείας ἕκαστον, ἵνα τῆς σωτηρίας ἀπολαύσαντες διδασκαλίας ὕτως ὁσιακὸς ἀναχωρήσητε.

Κεφ. 6. 1 Αὕτη ἡ βίβλος, φησὶ, γενέσεως ἀνθρώπων, ἡ ἡμέρᾳ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν Ἀδάμ. κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν· 2 Ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς· καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα" αὐτῶν Ἀδάμ, ἡ ἡμέρᾳ ἐποίησεν αὐτούς.

Θέα μοι τῶν θαυμασίων τοῦτο τες φήτου τὸ σιώπησιν, μᾶλλον ἢ τὸ ἁγίου πνεύματος τὴν διδασκαλίαν. σκῆθεν γὰρ, ὡς πολλάκις εἶπον, ἐπηχούμενος ἅπαντα ἡμῖν φθέγγεται, καὶ τὸν γλωττῶν μὴν ὅδε ἐδήλωσεν, ἢ τὸ πνεύματος χάρις πάντα σαφῶς ἔσχε τοῦτο τὸν ἡμέτερον διδάσκει φύσιν. σκόπει τοίνυν πῶς" ὀξ ἀρχῆς τὸν λόγον ἀνήγαγε, ἐκ ἄνωθεν, ὡς εἰπεῖν, πάλιν τὴν διήγησιν ποιήσασθαι βούλεται. τίνος ἕνεκεν ἢ ἔσχε τί; ὅπῃ γὰρ εἶδε ὅδε ἤδη γεγονότας πολλὴν τὴν ἀγνωμοσύνην ἐπιδειξαμένους, καὶ μηδὲ τοῖς εἰς τ' τες τόπλασον γεγνημένοις σωφρονισθέντας, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τ' κρημνὸν τῆς κακίας κατειληθέντας· ὅτε γὰρ ἀπ' αὐτῆ τεχθεὶς βύθιος ἔσχε βασ-

χανίαν

χ. γεγραμμένα,

χ. πλοῦτος

χ. ἢ χρόνῳ, λίγων τῶν συλλαβῶν * πολλάκις

χ. ἐνηνωμένες ἢ.

χ. αὐτῶν

χ. πῶς ἐξ

κρυίφ εἰς ἀδελφοκτονίαν ὥρμησε, διὸ καὶ τὴν τιμωρίαν ἐκείνου τὴν χαλεπωτάτην
ἐδέξατο, καθὼς φθάσαντες ἐδιδάξαμεν τὴν ὑμετέραν ἀγάπην. Εἶτα πάλιν ⓓ
μεῖζον σκῆνος ὁδὲ τῇ τότε πυμωρίᾳ σωφρονισθέντες, χείρονι κακοῖς ἑαυτὸν παρέβα-
λον, καθάπερ ἠκούσατε ζηλώσαντες τὸν Λάμεχ τὴν οἰκείαν ἀμαρτίαν διπλασιάσαι ταῖς ἑαυτοῦ
γυναιξὶ, ὃς καὶ ἑαυτῷ ὃ ὀκτιπλάσιον ὀφείλοντος) ἐπεὶ οὖν κατὰ μικρὸν εἶδεν αὐξανο-
μένην αὐτῶν τὴν κακίαν, καθάπερ ῥοῦμα ποτηρὸν μέλλον καὶ πάντος ὑπερεκχεῖν τὸ
σώματος, ἴσχυσι τῆς κακίας τὴν φορὰν, καὶ ταύτας λοιπὸν, ταῖς ἐκ τοῦ Κάϊν
μιχθείσι τῷ Λάμεχ γυναιξὶν, οὐδὲ μνήμης ἀξίοις, ἀλλ' ὥσπερ ἀχρήστου τινὸς ποτίσματος,
καὶ ὃ πέπλος τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας καταμυθήσασθαι βουλόμενος, ὡς παιδαλφῶν αὐ-
τὸν ἐτόλμησεν ὁ ἀδελφοκτόνος τὴν δεξιὰν ὁπλίσας καὶ τοῦ Ἄβελ, ὅτως ἄρχεται τῆς
διηγήσεως, καί φησιν, Αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως ἀνθρώπων, ἡ ἡμέρᾳ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν
Ἀδάμ. κατ' εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν· ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς· καὶ ἐπωνό-
μασε τὸ ὄνομα" αὐτῶν, ἡ ἡμέρα ἐποίησεν αὐτούς. σκόπει πῶς τοῖς αὐτοῖς ῥήμασι κέχρηται, χ. αὐτῶν Ἀδὰμ
ὡς καὶ σὺ προσοιμοίοις, ἵνα διδάξῃ ἡμᾶς, ὅτι ὡς ἀδοκίμους γενομένους καὶ γενεὰς ἐκείνας
οὐδὲ μνήμης λοιπὸν ἀξιοῖ, ἀλλ' ἐκ τοῦ νῦν, τριβέντος δὲ Σὴθ λέγω, τῆς γενεαλογίας
ἄρχεται· ἵνα καὶ ἐκ τούτου μάθῃς, ὅσος τῶν θείων λόγος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ ὅ-
πως ἀποστρέφεται οὐδὲ φονικὴν ἔχοντας τὴν γνώμην. ὡς γὰρ μηδὲ παραπεπτώκοτων λοιπὸν
ἐκείνων εἶς τὸν βίον, ὅτως αὐτῶν τὸ μνήμιον παραλιμπάνει, δεικνὺς ἡμῖν, ὅσον ὀξὺ κα-
κία χαλεπὸν, καὶ ὅτι" ἑαυτὸν τοὺς μέγιστα λυμαίνον) ⓓ τούτων ἀποζόμενοι. ἰδοὺ γὰρ, χ. ἑαυτῆς
ὅτοι μὲν τὸν καταλόγον λοιπὸν ἐξαλείφονται, ὅτι τοσοῦτον ἠμύνησαν μό-
νον, ὥστε τὴν κακίαν αὐτῶν σκληρὰν, καὶ ταῖς εἰς τὸ ἔξης γενεαῖς γενέσθαι σωφρονι- χ. ὑπόδειγμ.
σμοῦ" ὑπόδειγμα. ὁ δὲ ἀδίκως ἀναιρεθεὶς καὶ ὑπὸ τῆς ἀδελφικῆς χειρὸς φονευθεὶς, ἐξ
ἐκείνου μέχρι τοῦ νῦν ἐν τοῖς ἀπόντων ἀρίθμοις κεῖται, καὶ ὅτε ὁ κρίνος τοῦτον τὸν μνή-
μιον ἔσωσεν, ὅτι ἐκείνου τὴν κατηφείαν ὑπερετέμετο· ἀλλὰ καὶ σοὶ καὶ ἐκείνην
ἡμέραν μηδὲ πόντων ἀναχηρύττεται, καὶ σκῆνος διηνεκῶς σκληρύνεται. Εἶδες ὅσον τῆς
κακίας ἡ λύμη, καὶ ὅση τῆς ἀρετῆς ἡ ἰσχύς, καὶ ὅπως ἡ μὲν καὶ πολεμοῦσα καὶ παρανο-
μοῦσα σβέννυταί τε καὶ ἀφανίζεται, ἡ δὲ καὶ πολεμουμένη καὶ τὰ μυεῖα δεινὰ ὑπομένουσα,
ταύτῃ μᾶλλον καὶ λαμπροτέρα καὶ φαιδροτέρα γίνεται. Καὶ σὺν μὲν καὶ ἐξ ἑτέρων
παραδειγμάτων ὁμοίως συμβούτων τοῦτο δεῖξαι νῦν ὅτι τῆς ὑμετέρας ἀγάπης· ἀλλ'
ἵνα μὴ τῆς παρεκβάσεως ἀκαιρίας τέως ἐκπίσωμεν, φέρε πάλιν ἐπαναλάβωμεν
αὐτὰ τὰ εἰρημένα. αὕτη ἡ βίβλος, φησὶ, γενέσεως ἀνθρώπων, ἡ ἡμέρᾳ ἐποίησεν ὁ θεὸς
τὸν Ἀδάμ. καὶ εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν· ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς· καὶ ἐπωνό- χ. αὐτῶν
μασε τὸ ὄνομα" αὐτῶν Ἀδάμ, ἡ ἡμέρᾳ ἐποίησεν αὐτούς. ὅρα πῶς πάλιν τῆς διηγήσεως
ἄνωθεν ἀρξαμένη ἡ θεία γραφὴ ὑπομιμνήσκει ἡμᾶς ὅσης ἠξίωται τιμῆς ὁ δημιουρ-
γηθεὶς ἄνθρωπος. ἡ ἡμέρᾳ, φησὶν, ἐποίησε τὸν Ἀδάμ, καὶ εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν,
ἀντὶ τοῦ, ἄρχοντα αὐτὸν κατέστησε πάντων τῶν ὁρωμένων. τοῦτο γὰρ ὅτι κατ' εἰκόνα,
κατά τε τὸν τῆς ἀρχῆς λόγον, καὶ κατὰ τὸν τῆς διανοητείας. ὥσπερ γὰρ ὁ τῶν ὅλων θεὸς τῶν
καὶ πάντων ἄρχειν ἔχει τῶν τε ὁρατῶν τῶν τε ἀοράτων, δημιουργός [τε καὶ ποιητὴς] ἀ-
πάντων τυγχάνων· ὕτω καὶ ὁ ζῶον τοῦτο τὸ λογικὸν δημιουργήσας, ἐβουλήθη πάντων
τῶν ἑρωμένων τοῦ ἄρχειν [αὐτὸν] ἔχειν. διὸ καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ὑσίαν αὐτῷ ἐνεφύσατο, χ. ὠλίσθησεν
βουληθεὶς αὐτὸν καὶ ἀθάνατον εἶναι εἰς τὸ διηνεκές. ἀλλ' ὅπερ διὰ ῥᾳδυμίαν" ὠλισθε παρέβη τὴν δοθεῖσαν ἐντολὴν, οὐδὲ ὕτω τέλεον ἀπεγράφη τοῦ οἰκείου φιλανθρωπίαν μιμούμενος, ἀλλὰ τῆς μὲν ἀθανασίας αὐτὸν ἀπεστέρησε, θανάτῳ δὲ καταδικάσας

ὅτι τῆς αὐτῆς ἐρχῆς χρεὼν ἀφῆκεν εἶ). εἶτα ὅπῃ ὁ ἐξ αὐτῶν τηλικοῦτος εἰς τοσαύτην μανίαν ἐξώκειλε, καὶ ποῖος ὁ εἶδος τοῦ φόνου ἐξιώνυχε, καὶ τὸ βδελυσσόμενον ἐκφυγὼν θάνατον κατέδειξε, καὶ πολλῷ ἐπεδείξατο τῷ ἀγνωμοσύνῃ, ψεύδους τὸν φόνῳ συνάψας, τῇ διωνεχεῖ τιμωρίᾳ σωφρονίσαι αὐτὸν ἠδυνήθη, ἵνα μὴ μόνον αὐτὸς κερδανῇ ἐκ τῶν εἰς αὐτὸν γεγυμνασμένων, ἀλλὰ καὶ σοὶ μετὰ ταῦτα διδάσκῃ καὶ τῶν τετολμημένων τὸ μέγεθος καὶ τῆς ἀτοπίας τὸν ὑπερβολήν. ἀλλ' ὅπῃ μὲν πολλῷ ῥᾳθυμίᾳ καὶ ⓐ ἐκ τούτου γεγυμνασμένοι χεῖρον ἑαυτοὺς ἐκάλεσαν κακοῖς, ἐγυμνάσαντο, ὡς εἰπεῖν, βουλόμενος τὸν Ἀδάμ, ὃ μόνον μὲν τῷ οἰκείῳ ἐγκλήσαι ἐν τοσαύτῃ τυγχάνοντα κατηφείᾳ, ἀλλὰ καὶ μὲν ὁ θλιμμὸς τὸν Καΐν καὶ ὁ πένθος ἐκεῖνο ὁ ἀφόρητον, ὅταν εἶδε τοῖς οἰκείοις ὀφθαλμοῖς (ὅτε γὰρ τὸν θάνατον ἠδέσαν ὁ εἶδος, εἰ καὶ τῇ ἀπόφασιν ἐδέξαντο, καὶ διπλοῦν αὐτῷ καὶ τὸ πένθος ἐγένετο, ὅτι τε καὶ τὸν θάνατον ἐγνόουν εἶδον εἰσενεχθέντα εἰς τὸν βίον, καὶ βίαιον θάνατον, καὶ πρὸ τοῦ παιδὸς τολμηθέντα, καὶ εἰς ἀδελφὸν ὁμομήτριον καὶ ὁμοπάτριον καὶ οὐδὲν ἠδικηκότα) βουλόμενος τοίνυν ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης ἀντίρροπον αὐτῷ τὴν λυπηρὰν τὴν ἐγκλησίαν εἰσαγαγεῖν, ἕτερον αὐτῷ παρέχει παῖδα τὸν Σήθ, καὶ δεχόμενον αὐτὸν τὴν ἔγκλησιν ἐκτείνει ποτὲ μὲν, ἀπὸ τούτου λοιπὸν τῆς γλυκύτητος τὸν δεσμὸν συνίσχυσι. διὰ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος προφήτης ὕστερον ἤρξατο λέγων, Αὕτη ἡ βίβλος γλυκύτητος ἀνθρώπων. εἶτα ἐπαγγειλάμενος τὸν γλυκύτητα τῶν ἀνθρώπων διηγεῖσθαι, σκόπει οἵα χέλευσεν ἀκολουθίᾳ.

3 Ἔζησέ, φησιν, Ἀδὰμ ἔτη διακόσια τριάκοντα, καὶ ἐγέννησε κατὰ τὸν ἰδέαν αὐτοῦ, καὶ κατὰ εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Σήθ. 4 Ἐγένοντο δὲ αἱ ἡμέραι αὐτοῦ, ἔτη ἑπτακόσια, καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας. 5 Καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Ἀδὰμ ἔτη ἐννακόσια τριάκοντα, καὶ ἀπέθανεν.

Οὐ καλῶς ἔλεγον οἱ τοῖς *παροιμίοις, ὅτι οὐδέν ἐστιν [θυρᾶς] ἁπλῶς καὶ εἰκῇ" γεγραμμένον ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ; ἰδοὺ γὰρ καὶ νῦν, πόσῃ τῇ ἀκριβείᾳ ἐξητάσατο ὁ μακάριος οὗτος προφήτης. ἐγέννησε δέ, φησιν, Ἀδὰμ κατὰ τὴν ἰδέαν αὐτοῦ, καὶ κατὰ εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Σήθ· ὅπερ ἦν τῶν πρότερον τεθέντων, τὸν Καΐν λέγω, οὐδέν τοιοῦτον" ἐπισημηνάμενος, ἀλλ' ἀνωθεν προμελετῶν αὐτῷ τὴν ἐπὶ τὸν κακοῖς ὁρμὴν, καὶ εἰκότως. οὐ γὰρ ἔσωζε σοὶ πατρικὸς χαρακτῆρας, ἀλλ' ὑβρεως πρὸς τὴν κακίαν ἠντομόλησεν. ἐν τούτοις δέ φησι, κατὰ τὴν ἰδέαν αὐτοῦ, καὶ κατὰ εἰκόνα αὐτοῦ, τοῦτ' ἔστιν ὁμοίοτροπον τῷ γεγυμνασμένῳ, σοὶ αὐσοὶ τῆς ἀρετῆς χαρακτῆρας ἀμαυρώζοντα, τὴν εἰκόνα τὴν πατρικὴν διὰ τῶν ἔργων δεικνύοντα, ἀναγελάσασαν δυνάμενον διὰ τὴν οἰκείας ἀρετὴν τὸ τῶν προγόνων πλημμέλημα. οὐδὲ γὰρ πρὸ σωμάτων ἦν χαρακτήρων ἐν τούτοις ἡμῖν ἀμαλέγει) ἡ θεία γραφὴ λέγουσα, κατὰ τὴν ἰδέαν αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, ἀλλὰ πρὸ τῆς ἐν τῇ ψυχῇ καταστάσεως, ἵνα μάθωμεν ὅτι οὗτος οὐκ ἔστι τοιοῦτος. διὰ καὶ ἡ μήτηρ τὸν προσηγορίαν" ὑπέθετο τῷ παιδὶ, μετὰ θυμηρεσίας τοῦτον ὑπολήψεσι, καὶ ὑ τῇ φύσει ὑδὲ τῷ τόκῳ λογίζεται τὸ πρῶτον παιδίον, ἀλλὰ τῇ τοῦ θεοῦ δυνάμει. ἐκείνη γὰρ καὶ τὸν φύσιν διήλθε πρὸς ⓦ ἔσχεν. καί φησιν, ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Σήθ, λέγουσα, ἐξανέστησε γάρ μοι ὁ θεὸς σπέρμα ἕτερον ἀντὶ Ἄβελ, ὃν ἀπέκτεινε Καΐν. ὅρα τὸ ῥήματος τὴν ἀκρίβειαν. οὐκ εἶπεν, ἔδωκέ μοι ὁ θεὸς, ἀλλ' ἐξανέστησέ μοι. σκόπει πῶς ἁρμοδίως καὶ προοίμια τῆς ἀναστάσεως ἐκτέθειται ἤδη δεικνύται διὰ τοῦ ῥήματος. ὡς γὰρ ἂν εἴποι τις, ἔλεγεν, ἀντὶ τοῦ πεσόντος ἀνέστησέ μοι τοῦτον. εἰ καὶ ἐκεῖνος, φησιν, ὑπὸ τῆς ἀδελφικῆς δεξιᾶς εἰς τὴν γῆν κατέπεσε, καὶ τὸν θανάτου

πεῖραν

χ. διανέη

χ. αὐτῶν

χ. διὸς

*ἔμφρονα χ. καίφρων

χ. ἐπωνύμησε, ἀντὶ

χ. ἐπιθυμία

χ. ἤκουσεν. πεῖραν ἔλαβεν, ἀλλ' ἡ τοῦ θεοῦ δυνάμις ἀνέλαβε τὸν πεσόντα τοῦτον" ἀνήγειρεν. ὅπου γὰρ οὐδέπω καιρὸς ἦν τῆς ἀναστάσεως, ἀγχοῦ γε πεσόντα ἤγειρεν, ἀλλ' ἕτερον ἀντ' ἐκείνου. διὰ τοῦτό φησιν, ἐξανέστησε γάρ μοι ὁ θεὸς σπέρμα ἕτερον ἀντὶ Ἅβελ, ὃν ἀπέκτεινε Καΐν. εἶδες βουλομένους γυναῖκας, εἶδες φιλοτεκνίαν διεστῶσαν, πῶς ταχέως αὐτοῖς τὴν ἀνδρείαν ἐπανόρθωσε. ταῦτα μιμώμεθα ἅπαντες, καὶ τὸ πεσὸν τῇ ἄνωθεν χάριτι λογιζώμεθα. εἰ γὰρ καὶ ἡ φύσις ἐργάζεται, ἀλλ' οὐκ οἰκείᾳ δυνάμει, ἀλλὰ τοῦ προστάγματι τοῦ δημιουργήσαντος εἴκουσα. ἀκουέτωσαν γυναῖκες, καὶ μηδέποτε ἀλιτίτωσαν, ἐπειδὴν μὴ τίκτωσιν, ἀλλὰ γνώμῃ βουλαίτερον ἐπιδεικνύμεναι ὅτι οὐ τῆς φύσεως δημιουργὸν καταφρονίτωσαν, καὶ πρὸς ἐκείνην αἰτείτωσαν τοῦ τῆς φύσεως διεστοῦτου, καὶ μήτε τῇ σωφροσύνῃ τῶν συνοικούντων, μήτε ἑτέρῳ τινὶ λογιζέσθωσαν τὸν τῶν παίδων γονέα, ἀλλὰ τοῦ δημιουργοῦ τῶν ὅλων, τοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγαγόντι τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν, καὶ χωλεύσαν πάλιν διορθῶσαι δυναμένῳ. ἐπεὶ καὶ αὐτὴ τὴν τοῦ πένθους ἀποθέσιν δοξολογίας ἀφορμὴν ἐποιήσατο, καὶ τοῦ διαστῆσαι τὸ πρὸς λογίζεται, λέγουσα, ἐξανέστησέ μοι ὁ θεὸς σπέρμα ἕτερον ἀντὶ Ἅβελ, ὃν ἀπέκτεινε Καΐν. ὁρᾷς πῶς οὐ μόνον οὐκ ἐδυσχέρανεν, οὐδὲ ἐφθέγξατό τι λυπηρόν (οὐ γὰρ ἂν παρέλιπεν ἡ θεία γραφή, εἴ γέ τι τοιοῦτον εἴρητο πρὸς αὐτῆς) ἀλλὰ γνησίως ἐνεγκοῦσα τὸ συμβὰν χαρᾶς ἀξιοῦται τῆς προφητείας, καὶ πλείονα τὴν βούλησιν ἐπιδείκνυται, ἀναχηρεύτρουσα τοῦ διαστῆναι τὴν διέργεσιν. ὅρα γὰρ μοι ὅσης φιλοτιμίας ὁ διαστὰς καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐπιδείκνυται. οὐ μόνον γὰρ υἱὸν ἕτερον ἐγείρατο, ἀλλὰ καὶ ἀρετὴν αὐτὸν ἔσεσθαι ἤθελε προμηνύει. ἐλήμψε γάρ, φησι, κατὰ τὴν ἰδέαν αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ. καὶ ἵνα μάθωμεν βούλεως τοῦ τεχθέντος τὴν ἀρετήν, ὅρα καὶ αὐτὸν πάλιν δι' αὐτῆς προφητείας τοῦ ὑπ' αὐτοῦ τεχθέντος δεικνῦσα τὸ φιλόθεον αὐτοῦ τῆς γνώμης.

Καὶ τῷ Σήθ, φησιν, ἐγένετο υἱός, καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ενώς. οὗτος ἤλπισεν ὀπισθοκαλεῖσθαι τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ.

Εἶδες προφητείαν ἀγαθήματος λαμπροτέραν, ἀληθείας φανερωτέραν. τί γὰρ ἂν εἶπε μακαριωτέρου τοῦ τοιούτου τῆς ὀπισθοκλήσεως τοῦ θεοῦ καλλωπιζόμενος, καὶ τοῦτο ἀντὶ ὀνόματος κεκτημένος; ὁρᾷς πῶς, ὅσα ἐξ ἀρχῆς ἔλεγεν, καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς φιλαῖς προφητείαις πολὺς ἐναπόκειται πλοῦτος νοημάτων. οὐ μόνον γὰρ τῶν γονέων ἐνθύμιον δείκνυται τὸ φιλόθεον, ἀλλὰ καὶ ἡ πολλὴ περὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν ἐπιμέλεια, καὶ ὅπως ἀνωθεν ἐξ ἀρχῆς ἐπαίδευον τὰ τικτόμενα παιδία διὰ τῆς προφητείας, ἵνα αὐτοῖς ἐπιτίθεσαν, τῆς ἀρετῆς ἀντέχεσθαι. καὶ οὐ κατάδηλον ἡμῖν ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε ταῖς προφητείαις ποιοῦνται, εἰς ὃ ὄνομά, φησι, τοῦ πάππου καὶ τοῦ ὀπιπάππου καλείσθω τὸ παιδίον· ἀλλ' οἱ παλαιοὶ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ πᾶσαν σπουδὴν ἐποιοῦντο ταιαύταις ὀπιτιθέναι τοῖς τικτομένοις προφητείαις, αἳ μὴ μόνον αὐτοὺς τοὺς τῶν προφητειῶν δεχομένους εἰς ἀρετὴν ἐνῆγον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι καὶ ταῖς μετὰ ταῦτα γενεαῖς διδασκαλία φιλοσοφίας ἁπάσης ἐγίνοντο· καὶ τοῦτο εἰσόμεθα μικρὸν προϊόντος τοῦ λόγου. μὴ τοίνυν, μηδὲ ἡμεῖς ταῖς τυχούσας προφητείας ὀπιτιθῶμεν τοῖς παισί, μηδὲ τῶν πάππων καὶ τῶν ὀπιπάππων, καὶ τῶν προ- ἥλιος ἀφεστώτων ταῖς ὀνομασίας αὐτοῖς χαριζώμεθα, ἀλλὰ τῶν ἁγίων ἀνδρῶν, τῶν ὑπὲρ ἀρετὴν ἀφιλαμφάντων, τῶν πολλοῖς πρόρρησιν προ- τῶν θεὸν ἐγκεκοτων· μᾶλλον δὲ μηδὲ ταῖς τούτων προφητείαις ἁπλῶς θαρρεῖτωσαν μήτε γονεῖς, μήτε παῖδες ταῖς προφητείας δεχόμενοι. οὐδὲ γὰρ οἰνοπότι τι προφητεία ἀρετῆς ἔρημος ἦσα· ἀλλὰ δι' ὧν

τῇ καταρθώσει τῆς ἀρετῆς καὶ ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἔχειν, καὶ μήτε ὅτι πεποιηκεία μέγα φρονῶμεν, μήτε ὅτι συγγενείας τῶν ἁγίων ἀνδρῶν, μήτε ἐπ' ἄλλῳ μηδενὶ, ἀλλ' ὅτι τῇ τοῦ οἰκείων ἔργων παῤῥησίᾳ· μᾶλλον δὲ μηδὲ ὅτι ταύτῃ μέγα φρονῶμεν, ἀλλὰ τότε μᾶλλον καταπαύεσθαι καὶ μετριάζειν, ὅταν πολλῷ Ⓦ πλεῖστον τῆς ἀρετῆς σωαγαγῶμεν δωρεᾶν. οὕτω γὰρ καὶ αὐτοὶ μετ' ἀσφαλείας Ⓦ συλλεγόμενα πλεῖστον" σωάξωμεν, καὶ τοῦ θεοῦ εὐνοίαν ὑπεραποσώμεθα. οἶδα γὰρ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς, Ὅταν πάντα ποιήσητε, λέγετε ὅτι ἀχρεῖοι δοῦλοί ἐσμεν, πάντα γοῦν καταγέλων αὐτῶν τὰ φρονήματα, καὶ πείθων * μὴ μετεωροφρονῶμεν, καὶ μὴ ἐπαιρώμεθα ὅτι κατορθώσαμεν, ἀλλ' ἐπὶ ταύτῃ, ὡς ἡ μεγίστη ἀρετὴ αὕτη μάλιστα πάντων ἐστὶ, τὸ ἐν κατορθώσαμεν ὄντα μετριάζειν. ἀλλ' ὅτι τοῦ ἀχθηδόνος πάλιν ἐπανέλθωμεν τοῦ λόγου, καὶ ἰδωμεν οὗ ἐξῆς τεθέντας. εἰκὸς γὰρ τὸν μακρὸν παρεῖναι μείζονα θησαυρὸν θύραν, καὶ πολλῷ καὶ ἄφατον Ⓦ πλοῦτον.

Ασα. κ'. ε.

χ. ευλεξόμεθα,

* ἡμᾶς

9 Καὶ ἔζησε, φησὶν, Ενὼς, ὃς ὁ τοῦ Σὴθ ἦν, ἔτη ἑκατὸν ἑνενήκοντα, καὶ ἐγέννησε τὸν Καϊνάν. 12 Καὶ Καϊνὰν ἐγέννησε Ⓦ Μαλελεήλ. 15 Καὶ Μαλελεὴλ ἐγέννησε Ⓦ Ιάρεδ. 18 Καὶ Ιάρεδ ἐγέννησε τὸν Ενὼχ. 21 Καὶ ἔζησεν Ενὼχ ἔτη ἑκατὸν ἑξήκοντα πέντε, καὶ ἐγέννησε Ⓦ Μαθουσάλα. 22 Εὐηρέστησε δὲ, φησὶ, τῷ θεῷ Ενὼχ μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν Ⓦ Μαθουσάλα, ἔτη διακόσια, καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας. 23 Καὶ ἐγένοντο αἱ ἡμέραι Ενὼχ ἔτη τριακόσια ἑξήκοντα πέντε. 24 Καὶ εὐηρέστησεν Ενὼχ τῷ θεῷ, καὶ οὐχ ηὑρίσκετο, διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ θεός.

Οὐ καλῶς ἔλεγεν, ὅτι πεποιότες πολλῷ καὶ ἄφατον. εὑρήσομεν πλοῦτον πνευματικὸν ἐν τούτοις τοῖς ὀνόμασιν· σπεύδει γάρ μοι ἐνταῦθα, ἀγαπητὲ, καὶ τὸ δικαίου τοῦ ἀρετῆς, καὶ τὸ ἀγαθοῦ θεοῦ τοῦ πολλοὺς καλοῦσαν φιλεῖν, πεποιθέναι, καὶ τῆς θείας γραφῆς τὴν ἀκρίβειαν. καὶ ἔζησε, φησὶν, Ενὼχ ἔτη ἑκατὸν ἑξήκοντα πέντε, καὶ ἐγέννησε Ⓦ Μαθουσάλα, καὶ εὐηρέστησε, φησὶν, Ενὼχ τῷ θεῷ μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν Ⓦ Μαθουσάλα. ἀκουέτωσαν καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, καὶ παιδοτρεφούσαν τὸν δικαίου τοῦ ἀρετῆς, καὶ μὴ νομιζέτωσαν Ⓦ γάμον κώλυμα εἶναι πρὸς τοῦ εὐαρέστησιν τοῦ πρὸς Ⓦ θεόν. οἶδα γὰρ τοῦτο καὶ ἅπας καὶ δεύτερον ἐπεσημήνατο ἡ θεία γραφὴ, ὅτι ἐγέννησε τὸν Μαθουσάλα, καὶ τότε εὐηρέστησε. καὶ πάλιν τὸ αὐτὸ ἐδιπλασίασε λέγουσα, καὶ εὐηρέστησε μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν, ἵνα μὴ τις νομίσῃ ἐμποδίζεσθαι πρὸς τοῦ ταύτης κατόρθωσιν. ἐὰν γὰρ νήφωμεν, ὅτε γάμος ὅτε ἀνατροφὴ, ὅτε ἕτερόν τι ἐμποδίσαι ἡμῖν δυνήσεται εἰς τοῦ θεοῦ εὐαρέστησιν. ἰδοὺ γὰρ καὶ ὅτος ἡμῖν τῆς αὐτῆς φύσεως τυγχάνων, καὶ ὅτε νόμου δόντος, ὅτε γραφῶν ὑπὸν τοῦ διδασκάλων, ὅτε ἑτέρου τινὸς εἰς φιλοσοφίαν ἐκάλεντος, οἴκοθεν καὶ ἀπὸ προαιρέσεως τοιαύτην ἐπεδείξατο τοῦ εὐαρέστησιν, ὡς μέχρι τῆς σήμερον θρυλούμενος, καὶ μηδέπω καὶ νῦν πεσὸν θανάτου λαβῆν. εἰ γὰρ ὁ γάμος, ἀγαπητὲ, καὶ ἡ παιδοτροφία κώλυμα ἔμελλε γίνεσθαι πρὸς τοῦ τῆς ἀρετῆς ὁδὸν, οὐκ ἂν εἰσῆγε γάμον εἰς τὸν βίον Ⓦ ἡμέτερον ὁ τῶν ὅλων δημιουργὸς, ἵνα μὴ ἐν τοῖς χαμαὶ καὶ σφόδρα ἀναγκαιοτέροις ἡμᾶς λυμαίνηται· ἀλλ' ὅτι οὐ μόνον οὐδὲν ἡμῖν ἐμποδίζει πρὸς τοῦ τοῦ θεοῦ φιλοσοφίαν, ἐὰν βουλώμεθα νήφειν, ἀλλὰ καὶ πολλοῦ ἡμῖν εἰσάγει τοῦ ῥᾳδιουργίαν, μαινομένῳ τοῦ φύσει καταπελλουσα, καὶ οὐκ ἀφιεῖσα πελάγιον βλύειν, ἀλλὰ διηνεκῶς ἐν λιμνῇ τὸ σκάφος ὁρμεῖν παρασκευάζων, διὰ τοῦτο τοῦ ἐντεῦθεν ῥᾳδιουργίαν ἐκκείσατο τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει. ὅτι γὰρ ἀληθῆ τὰ περὶ ἡμῶν λεγόμενα, δείκνυσιν ὁ δίκαιος ὅτος. μετὰ γὰρ τὸ γεννῆσαι, φησὶ, Ⓦ Μαθουσάλα, εὐηρέστησεν Ενὼχ τῷ θεῷ, καὶ ὁ ἑξακισχίλιοι πνα

χ. ἀνεγνῶ, χ. τοῦ εὐαρεστῆσαι τοῦ θεοῦ. χ. ἀνεγκλήτοις ἴσ. κατασκλλαν, ἀφικὸ

ἀριθμοὶ

ἀριθμὸν διήρχεσε τὴν ἀρετὴν μετιών, ἀλλά, φησι, διακόσια ἔτη. καὶ ὅπως μὴ τὸ τῆς κιβωτοποιΐας ἐνδέοιτο θυρέτρου διὰ θεοῦ τινος εὑρέθη δι' ἀγγέλου τοῦ κορυφαίου τῆς ἀρετῆς αἰτιῶν, καὶ τὸ τῆς παιδοποιΐας ἀμαρτίαν ἀνακαλυπτόμενος διὰ τῆς οἰκείας θυαρεσκείας, ὅσα τοῦ ἀγαθοῦ θεοῦ τὴν ὑπερβάλλουσαν φιλανθρωπίαν. ὅπως πυρε δυνηθέντα ἀνακαλέσασθαι ὁ ἁμάρτημα τὸν Ἀδάμ, δείκνυς δι' αὐτῶν τὰ πεπραγμάτων, ὅτι ὁ βουλόμενος τὸν θάνατον ἐπαγαγεῖν τῷ ἡμετέρῳ, ἀλλὰ διὰ τὴν τῆς ἐντολῆς παράβασιν τοῦτον κατεδίκασε, τὸν τὴν ἐντολὴν δεξάμενον, τοῦτον νεκρὸν ζῶντα μεθίησι. καὶ θυρέσησε, φησιν, Ενωχ τῷ θεῷ, καὶ οὐχ ηὑρίσκετο, διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ θεός. ὁρᾷς σοφίαν δεσπότου. μετέθηκε ζῶντα, ἵνα μὴ σκύλευσιν τοῦ πλημμελήματος τὸν φόβον, ἀλλ' ἀφῇκεν ἀκμάζειν τὸν θάνατον τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει. διὰ τοῦτο πάλιν ἀνυδρῶς, ὡς εἶπον, καὶ λαθραιότως, ἀναγκαλέσασθαι βούλεται τὸν ἀποφασιν, ἵνα μὴ τὸν Ἀδὰμ ἐξελέγχει. ἀλλ' ὁ ποιεῖ αὐτό· φανερὸν, ἵνα ὁ φόβος αὐτὸ (τὸ φρενιασμοῦ γένη). διὰ τοῦτο θυαρεσκήσαντα τὸν Ενωχ μετέθηκεν. Εἰ δέ τις βούλοιτο περιεργάζεσθαι τὸ λέγειν, καὶ ποῦ αὐτὸν μετέθηκε, καὶ εἰ μένει τὸ παρόντος διήρκεσε, μανθανέτω μὴ λογισμοῖς ἀνθρωπίνοις καταχολουθεῖν, τὰ τοῦ θεοῦ πολυπραγμονῶν, ἀλλὰ πιστεύειν μόνον τοῖς λεγομένοις. ὅταν γὰρ ὁ θεὸς ἀποφαίνηταί τι, ὁ δεῖ· ἀντιβλέπειν τοῖς ῥηθεῖσιν, ἀλλὰ τὰ τοῦ θεοῦ λογόμενα ἀξιοπιστότερα ἡγεῖσθαι, κἂν μὴ φαίνηται, τῶν ὑπὸ τοῖς ὀφθαλμοῖς κειμένων τοῖς ἡμετέροις. ὅτι γὰρ μετέθηκεν αὐτὸν, εἶπεν ἡ θεία γραφή, καὶ ὅτι ζῶντα μετέθηκε, καὶ πεῖραν μὴ λαβόντα θανάτου, ἀλλὰ διὰ τῆς οἰκείας θυαρεσκείας ἀνώτερον γενόντα τῆς ὀξενεχθείσης ἀποφάσεως κατὰ τὸν τῶν ἀνθρώπων γένους· ποῦ δ' αὐτὸν μετέθηκε, καὶ ὅπως νεκρὸν ὄφελεν, τοῦτο δὲ παρέσιγησεν. εἴδες ἀγαθότητα δεσπότου, πῶς θυρὼν ἄνδρα τὴν ἀρετὴν κατορθώκοτα, οὐκ ἀπεστέρησεν αὐτὸν τῆς ἀξίας, ἵνα τῷ πρωτοπλάστῳ ἐξέλεισατο περὶ τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς, διδάσκων ἡμᾶς, ὅτι καὶκεῖνος, εἰ μὴ τὴν ἀπάτην παρεπέμψατο τῆς δολίσης ἐντολῆς, τὸν αὐτὸν ἂν ἠξίωτο ἢ καὶ μείζονων. ταῦτα μὴ ἁπλῶς ἀκούωμεν, ἀγαπητοὶ, ἀλλὰ παιδευώμεθα τῆς ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι, καὶ τὴν περὶ τὸν θεὸν θυαρέσησιν πολλοῦ ποιεῖσθαι· καὶ μήτε οἰκίας πρόσχασίν, μήτε γυναικὸς φροντίδα, μήτε παίδων ἐπιμέλειαν, μήτε ἄλλο μηδὲν περισπώμεθα, καὶ νομίσωμεν ἀρκεῖν ἡμῖν εἰς ἀπολογίαν τὸν ῥαθύμως καὶ ἡμελημένως ζῆν· μηδὲ τὰ ψυχρὰ σκῶμματα καὶ ἀνόητα προφέρωμεν καὶ λέγωμεν, κοσμικός εἰμι, καὶ γυναῖκα ἔχω, καὶ τέκνων φροντίδα ποιοῦμαι. ταῦτα τοῖς πλείοσιν ἔθος λέγειν, ἐπειδὴ αὐτοῦ πρόκαλούμεθα εἰς τοῦτο ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς πόνους, ἢ περὶ τὴν τῶν γραφῶν ἀνάγνωσιν πολλὴν ποιεῖσθαι τὴν ἀπουδήν. οὐκ ἔστιν ἐμὸν τοῦτο φησι. μὴ γὰρ ἀπεταξάμην; μὴ γὰρ μοναχός εἰμι; τί λέγεις ἄνθρωπε; ἐκείνοις γὰρ μόνοις ἀποκεκλήρωται ἡ τῆς πρὸς τὸν θεὸν θυαρεσκείας; Πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, καὶ οὐδένα βούλεται ἀρετῆς ἀμελεῖν. ἀκουε γὰρ αὐτοῦ λέγοντος τοῦ προφήτου· Οὐ βούλομαι τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς ὁ ἐπιστρέψας καὶ ζῶν αὐτόν. μή τι γέγονεν, εἰπέ μοι, τοῦτο τῆς δικαίας κώλυμα ἢ σωφροσύνης γυναικὸς, ἢ τῶν παίδων φροντίς; μὴ γένοιτο, φησὶν ὁ διδάσκαλος, μηδὲ ἡμεῖς ἀπατῶμεν ἑαυτοὺς, ἀλλ' ὅσῳ ταύταις ταῖς φροντίσιν ἐνεχόμεθα, τοσούτῳ μᾶλλον τὰ ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως τῶν θείων γραφῶν δεχώμεθα φάρμακα. μὴ γὰρ καὶ αὗται αἱ τῆς αὐτῆς ἡμῖν φύσεως οὖσαι, καὶ τοσαῦται ἀφορμὰς εἶχον ταῖς ἀναθύσας αὐτοὺς πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἐργασίαν; ποίας οὖν ἂν ἐγκλήματος συγγνώμης ἀξιοι, ἢ καὶ διδασκαλίας

ἰσ. ρκθ΄.

κ. αθλίων

a. Τιμ. β. δ.

Ισζ. ιη. κγ.

λίας τοσαύτης" ἀπολαύσαντες, ϗ τοσαύτης χάριτος ἀξιωθέντες, ϗ τῆς ἀνωθεν συμμαχίας ἀπολαύοντες, ϗ τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων ἀγαθῶν τὴν ἐπαγγελίαν δεξάμενοι, ἐὰν μηδὲ τοὺς τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν φθάσωμεν τῆς ἀρετῆς τὸ μέτρον; χ. ὑπολαύσαντες,

25 Καὶ ἔζησε, φησι, Μαθθουσάλα ἔτη ἑκατὸν ὀξήκοντα ἑπτά, ϗ ἐγέννησε Λάμεχ. 28 Καὶ ἔζησε Λάμεχ ἔτη ἑκατὸν ὀγδοήκοντα, 29 Καὶ ἐγέννησε υἱόν, ϗ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Νῶε, λέγων· οὗτος διαναπαύσει ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἔργων ἡμῶν, ϗ ἀπὸ τῶν λυπηρῶν τῶν χειρῶν ἡμῶν, καὶ ἀπὸ τῆς γῆς, ἧς κατηρᾶσατο κύριος ὁ θεός. χ. λυπῶν

Ορᾷς πάλιν διὰ τῆς προσηγορίας τοῦ νεωτερισθέντος ὑπὸ τοῦ Λάμεχ μυστηρίου μέγεθος, ϗ προῤῥήσεως ὑπερβολήν, ϗ φιλανθρωπίαν ἄφατον τοῦ ἀγαθοῦ θεοῦ. ἐπειδὴ γὰρ τῇ οἰκείᾳ προγνώσει τὰ μέλλοντα προεώρα, ἰδὼν τὴν κακίαν τῶν ἀνθρώπων αὐξομορμύλιον προλέγει διὰ τῆς τοῦ παιδὸς προσηγορίας τὰ μέλλοντα καταλήψεσθαι κακεῖθεν ἅπαν τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος. Εἶδες ἀγαθότητα ϗ φιλανθρωπίαν; προλέγει διὰ τῆς προσηγορίας τὰ μέλλοντα, ἵνα κἂν τῷ φόβῳ σωφρονισθέντες ἀπόσχωνται τῆς κακίας, ἕλωνται δὲ τὴν ἀρετήν. ϗ ὅρα μακροθυμίαν δεσπότου, προσὸ πόσον χρόνον τὴν προῤῥησιν ἠνέῳξε ποιῆσαι, ἵνα ϗ τὴν οἰκείαν ἐπιδείξηται φιλανθρωπίαν, ϗ πάσης ἀπολογίας ἀποστερήσῃ τοὺς τὴν ὑμνοφδίαν μέλλοντας δέχεσθαι. ἀλλ' ἴσως ἂν τις εἴποι, ϗ πόθεν τῷ Λάμεχ [ἐπῆλθεν εἰπεῖν] τὸ τοσοῦτον μέγεθος τῆς προῤῥήσεως; μὴ γὰρ μέμνηται ἡ γραφή, ὅτι σπαρετὸς ἦν ϗ θαυμαστός; μὴ ξενιαθῇς, ἀγαπητέ. Θρὸς γὰρ ὢν ϗ βυμηχάνου δεσπότης ϗ δι' ἀνάξιόν πολλάκις συγχωρεῖ προλέγεσθαι θαυμαστὰ ϗ μεγάλα προβήματα. ϗ σὺκ ἐν τῇ παλαιᾷ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ ϗ ἐν τῇ καινῇ ἦς ἂν κατίδοι. ἄκουε γὰρ τοῦ βυαγγελιστοῦ πρὸς τὸν Καϊάφα τὸν τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέως λέγοντος· Τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ σὺκ εἶπεν, ἀλλ' ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου προεφήτευσεν, ὅτι ἔμελλεν ὁ Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν, ϗκ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ μόνον, ἀλλ' ἵνα ϗ τὰ ἐσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἕν. βύρήσεις τοιοῦτόν τι πάλιν ϗ ὅτι τοῦ Βαλαὰμ" ἠκούσθη. κληθεὶς γὰρ ὥστε καταράσασθαι τὸν λαόν, ὁ μόνον ὐ κατηράσατο, ἀλλὰ ϗ προεφήτευσε μεγάλα ϗ θαυμαστὰ προβήματα, ὁ πρὸς τοῦ λαοῦ μόνον, ἀλλὰ ϗ πρὸς τῆς τοῦ σωτῆρος ἐπιδημίας. μὴ τοίνυν ξενίζου, εἰ ϗ νεῶ ὁ Λάμεχ προσηγορίαν ἐπιθεὶς τῷ παιδὶ, τοιαύτην ἐπιτέθηκεν, ἀλλὰ τῷ θεῷ λογίσασθε τὸ πᾶν τῷ ἀπὸ τῆς βυμηχάνου αὐτοῦ σοφίας πάντα οἰκονομοῦντι. ϗ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Νῶε. ἑρμηνεύεται γὰρ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἀνάπαυσις. τὸν ὅλον παντελεστάτην ἐκείνῳ τὸν μετὰ τοσούτων ἐτῶν ἀριθμὸν συμβήσεσθαι μέλλουσαν, ἀνάπαυσιν καλῶ· καθάπερ καὶ ὁ Ἰωὴλ φησι, Θάνατος αὐτοῖς ἀνάπαυσις. ὅπου γὰρ πολιὰ ϗ σφύδρα μέλαν ἔχει κάματον ἡ κακία, τὸν ταύτης ἀποχλιάζειν ϗ τὴν ἀναίρεσιν, ἐν ᾗ τοῦ κλυδωνίου ἐκείνου ἐμβλητέον ὑφίσασθαι, ἀνάπαυσιν καλῶ. Ϗ ἐκάλεσε, φησι, τὸ ὄνομα αὐτοῦ Νῶε. Εἶτα ἑρμηνεύων ἡμῖν τοῦ ὀνόματος τὸν προσηγορίαν φησὶν, Οὗτος διαναπαύσει ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἔργων ἡμῶν. ἀπὸ τῆς κακίας, φησὶν, ἀποχήσει ϗ ἀπὸ τῶν λυπηρῶν τῶν χειρῶν ἡμῶν. ϗ πάλιν τὸ αὐτὸ, ἀπὸ τῶν προσόξεών, φησι, τῶν πονηρῶν. οὐδὲ γὰρ ὅπως αἱ χεῖρες ἐλυποῦντο, οὕτω τοῦτό φησιν, ἀλλ' ὅπως ἐκ τῆς τούτων ἐργασίας ϗ τῆς πονηρᾶς προόξεως τὰ τῆς λύπης αὐτοῖς ἤυξετο. ϗ ἀπὸ τῆς γῆς, ἧς κατηράσατο κύριος ὁ θεός, ἐλευθερώσει ἡμᾶς πόνων, φησί, τῶν ὀπισθομβρίων κακῶν, Ϗ τοῦ πρὸς τὴν γῆν πονεῖσθαι ϗ ταλαιπωρεῖσθαι τὴν καταρὰν δεξαμβύλου ἐκ τοῦ τοῦ προπλάστου πεδάσασιν. σπουδὴ γάρ μοι λοιπὸν, ἀγαπητέ, πῶς τὸ παιδίον τοῦτο ϗ μικρὸν αὐξανόμενον διδασκαλίας ὑποθέσεις ἅπασι τοῖς ὁρῶσιν ἐγίνετο. μόνον γὰρ ὡς ἐπιθανάτου τοῦ

χ. ὑπολαύσαντες,

χ. λυπῶν

χ. ὑποπλάστου

χ. κύριος

χ. τῶν ἐνιαυτῶν

Ioan. ια. να.

Deut. κγ.

χ. χειμάρρου

Ioel. γ. κγ.

χ. παιδὸς ἵν. τὴν ἀλλαγὴν συμβήσεσθαι παιδεύειν. χ τὸν ἔλεγχον.

τῦ" παιδίου τὴν προσηγορίαν, καὶ οὐδεὶς ἡ ἑρμηνεία τῆς προσηγορίας ἐδίδασκε τὸ "μελλόντων συμβήσεσθαι" τὴν παιδαγωγίαν. Εἰ μὲν γὰρ ὡς ἁπλῶς εἶπεν εἰκῆ θείς, ὅτι τόδε ἔσται, καὶν λήθην παρεδόθη ὁ ῥηθεὶς, καὶ οὐκ ἄπαντες ἐγίνωσκον τῆς σημείας τὸ ἀφόρητον· νυνὶ δ' ὅτος ὑπὸ τοῖς ἀπόντων ὀφθαλμοῖς τρεφόμενος, δυσχείρως, ἀκαίρως ὑπομνησις ἐγένετο τῆς τοῦ θεοῦ ἀναγκαιότητος. καὶ ἵνα μαθωμεν ἀκριβῶς, ὅτι πόσον χρόνον διήρκεσεν ὁ υἱὸς Ἀδὰμ τῆς προσηγορίας τῆς ἑαυτοῦ πᾶσι παραινῶν ἀποστῆναι μὲν τῆς κακίας, ἐλέσθαι δὲ τὴν ἀρετὴν καὶ διαφυγεῖν τὴν τοσαύτην ἀναγκαιότητα, φησι,

32 Καὶ ἐκῶν Νῶε ἐτῶν φ, καὶ ἐγέννησε Νῶε τρεῖς υἱούς.

Ὅρα πάλιν ἄλλον δίκαιον μετὰ γυναικὸς καὶ τέκνων πολλῶν τὴν πρὸς τὸν θεὸν διαφέρουσιν κατορθωκότα, καὶ ἀπ' ἐναντίας ἅπασι τὴν τῆς ἀρετῆς ὁδὸν ἐλόμενον, καὶ οὐδὲν ὅτε ὑπὸ τῦ γάμου, ὅτε ὑπὸ τῆς παιδοτροφίας κωλυθέντα. τέως δὲ ἀναγκαῖον ἐκπλαγῆναι τῦ θεῦ τὴν ἄφατον μακροθυμίαν, καὶ τὴν τότε ἀνθρώπων τὴν ἀγριωτάτην τε πολλὴν καὶ ὑπερβάλλουσαν. ἰδοὺ γὰρ, πεντακόσια ἔτη τέως διήρκεσεν ὁ δίκαιος ὅτος βιοὺς καὶ ἀμαρτυρόμενος ὑπὸ τῆς ἑαυτῦ προσηγορίας τὸ μέλλον ἔσεσθαι κλυδώνιον καὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ὑπὸ τὴν τῆς κακίας ὀπτασιν, καὶ οὐδὲ ὅτως ἀποστῆναι τῆς κακίας ἠδυνήθησαν. ἀλλ' ὁ φιλάνθρωπος θεὸς οὐδὲ μετὰ τὴν τοσαύτην προπέτειαν, οὐδὲ μετὰ τοσῦτον ἀριθμὸν ἐτῶν, τὴν τιμωρίαν ἐπάγει, ἀλλὰ πάλιν αὐξων αὐτὸν τὴν μακροθυμίαν καὶ ἕτερον οὐκ ὀλίγων ἐτῶν ἀριθμὸν προσέθηκε τῇ οἰκείᾳ ἀνεξικακίᾳ. οὐδὲ γὰρ ὑπὲρ τῦτο παρήγαγε τὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν, ὥστε τιμωρήσασθαι, ἀλλὰ τοὐναντίον ἅπαν, ὥστε τὴν μωρίαν ἀναθῶν τὴν ἀπόλαυσιν δωρήσασθαι. ὑπὲρ τῦτο ὁρᾷς αὐτὸν πάντα μέλλοντα καὶ ἀναβαλλόμενον τὰς τιμωρίας.

ΗΘΙΚΟΝ

Ἀλλ' ἵνα μὴ τὰς πλήξεις τῶν λεγομένων καταχώσωμεν ὑμῶν τῇ μνήμῃ, μέχρι τῦτο σήσαντες τὸν λόγον εἰς τὴν ὀπτασίαν τὰ λειπόμενα ταμιευσώμεθα. Εἰ γὰρ βαλούμεθα πάφεν, ἐκεῖνά τε σήμερον ὑμῖν κανθήσεται διεγεῖραι ἡμᾶς πρὸς τὸν πόθον τῆς ἀρετῆς, καὶ μηδέποτε νομίζειν κώλυμα ἡμῖν γένεσθαι πρὸς τὴν ταύτης ὁδόν. Εἰ γὰρ ὁ πρὸ τῦ νόμου ἀπὸ τῆς ἐν τῇ φύσει κειμένης διδασκαλίας εἰς τοσαύτην ἔφθασαν ἀρετὴν, τί ἔχομεν εἰπεῖν ἡμεῖς, ὁ μετὰ τοσαύτην βοήθειαν καὶ τὴν τῦ Χριστοῦ παρουσίαν καὶ τὰ μυστήρια πάρρω τῆς ἀρετῆς τυγχάνοντες; διὸ παρακαλῶ, μὴ ἁπλῶς ἐπερχώμεθα τὰ ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς κείμενα, ἀλλὰ μετὰ προσοχῆς ἀναγινώσκωμεν τὰ ἐγκείμενα, ἵνα τὴν ὀξ αὐτῶν ὠφέλειαν καρπούμενοι, ὀφλισκάνωμέν ποτε τῆς πρὸς θεὸν ἀρετῆς ἀντιλαβέσθαι δυνηθῶμεν. Εἰ γὰρ δὴ μέλλοιμεν καὶ ἡμεῖς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑμῖν ἐπιέχειν τὴν πνευματικὴν ταύτην διδασκαλίαν, καὶ ὑμεῖς ὀπὶ τῆς αὐτῆς ῥαθυμίας μείνητε, ποῖον ὑμῖν ὄφελος ἔσται ἐκ τῆς συνεχῦς διδασκαλίας, ἢ ἡμῖν τίς ἔσται παρρησία ὁρῶσι τοσῦτον ἡμῶν κάματον ἀνόητον γινόμενον, καὶ ὑδρεμίδα προχεομένην γινομένῳ ἐκ τῆς ἡμετέρας ἀσυνδησίας; Εἰπέ μοι γάρ· οὐχὶ ἀπὸ δύο ὑσιῶν συνεστήκαμεν, ἐκ ψυχῆς λέγω καὶ σώματος; τίνος οὖν ἕνεκεν μὴ τὴν ἴσην καὶ αὐτοῖς προσήκουσαν ἀμφοτέροις ἀπονέμομεν; ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα πάντι σπουδῇ θεραπεύειν ἀσυνδάζομεν, καὶ ἱματίοις χρήματα διδόντες, καὶ αὐτοῖς πολλὴν προσέτι τὴν ὀπτιμέλειαν ὀπιδεικνύμενοι, καὶ ἐδωδῇ πολυτελεῖ προσδαπανῶντες, καὶ ὑφῇ πλέον τῦ δέοντος παρέχοντες· καὶ ἐν ἀνέσει διωνεκεῖ αὐτὸ εἰ βαλόμεθα, καὶ ὑπὸ μηδενὸς ὅλως ἐνοχλεῖσθαι νοσήματος· ἀλλὰ καὶν ὁτῳοῦν ἐνοχλεῖν συμβῇ, πᾶσαν κινοῦμεν μηχανὴν, ὥστε τὸ λυποῦν διορθώσασθαι. καὶ ὀπὶ μὲν τῦ σώματος, τὸ ἐλάττονος λέ-

γω

λέγω τὴν ὑσίαν (τί γὰρ ἴσον, εἰπέ μοι, ψυχὴ καὶ σῶμα;) τοιαῦτα καὶ ποιοῦμεν καὶ διαγνοῦμεθα. καὶ εἰ βάλει τὴν διαφορὰν ἰδεῖν, σκέπει πῶς οὐδενὸς λόγου ἄξιον βυείσκεται ὃ σῶμα τῆς ψυχῆς ἀναχωρησάσης. ὁ τοίνυν τοῦ σώματος τοσαύτην ποιούμενος πρόνοιαν, τίνος ἕνεκεν καὶ δίκην τοσαύτην τὴν τῆς ψυχῆς ποιήσεται κατάγνωσιν, τὴν ἐκ τῶν θείων γραφῶν λέγω δηλονότι, ὅτε τοῖς τε αὐμασιν αὐτῆς καὶ τοῖς ἕλκεσι τοῖς καθημαγδοῦσιν αὐτῆς τὴν ἰσχὺν, καὶ τὴν πρόρριζον ἀποτεμνομένους τὰ ὀπτηδεια φάρμακα ὀπτηδέναι, ἀλλὰ καὶ ποιορᾶν ἀνέχη αὐτὴν καὶ λιμῷ τηκομένην καὶ ἀπὸ τῶν ἑλκῶν διαφθειρομένην καὶ ποσχειριζομένην, ὡς εἰπεῖν, καθάπερ κυσί, τοῖς ποτηρίοις καὶ ἀτόποις λογισμοῖς, ὥστε διαπᾶσαι, καὶ τὸν ὄνον αὐτῆς ἅπαντα καθαιρεῖν; διατί μή, καθάπερ τοῦ σώματος τοῦ ὁρωμένου ποιούμεθα τὴν πρόνοιαν, τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ τῆς ψυχῆς τῆς ἀσωμάτου καὶ μὴ ὁρωμένης; ὁπότε καὶ ἡ ποιὰ ταύτην ὀπτμέλεια, ὃ μόνον εὐχλοος καὶ εὐφυῆ, ἀλλὰ καὶ ἀδάπανος καὶ οὐδενὸς καμάτου δεομένη. καὶ σὺ ταῦτα μὲν ὅτι τῆς τοῦ σώματος ὀπτμελείας καὶ τῶν τοῦ σώματος ἀρρωστημάτων ἀνάγκη καὶ χρημάτων πολλὴν δαπάνην γινέσθαι, καὶ τὰ μὲν αὐτῶν τοῖς ἰατροῖς ποσαναλίσκειν, τὰ δὲ εἰς τὴν ἄλλην ἅπασαν θεραπείαν, ποσὸς τροφὴν λέγω καὶ ποσὸς ἐνδύματα, καὶ ὅπου φημί, ὅτι καὶ ὑπὲρ τὴν χρείαν αἱ πλείους ταῦτα δαπανῶσιν ἀμετρίᾳ πολλῇ κεχρημένοι· ὅτι δὲ τῆς ψυχῆς, οὐδενὸς τῶν τοιούτων δεῖ. ἀλλ' εἰ βούλῃ, καθάπερ ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας τῷ σώματι τὴν τροφὴν χορηγεῖς καὶ τὰ χρήματα καταναλίσκων, οὕτω καὶ τὴν ψυχὴν μὴ ποιορᾶν λιμῷ διαφθειρομένην, ἀλλὰ παρέχειν αὐτῇ τὴν καταλληλον τροφήν, τὴν

Matθ. δ. δ. ἐκ τῆς τῶν γραφῶν ἀναγνώσεως καὶ τῆς πνευματικῆς νουθεσίας τροφὴν (Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ φησὶ, ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ὅτι παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ·) ἀείσα τοίνυν τούτων διαγινόμενος ἔσῃ, καὶ τὴν τῆς ἡμῖν οἰκειοτέρας ποσοικούντως διαγινόμενος. ἐὰν εἰ τοῦτο ποιήσεις, καὶ ὥσπερ τῷ σώματι διαφορα παρέχεις ἐνδύματα, καὶ ὀπτηδεύεις ποὸς τὴν τῶν χειρῶν ἔκπλιν καὶ τῶν ἐνδυμάτων τὴν ποικιλίαν, τὴν δὲ αὐτὴ μηδὲ τὴν ψυχὴν ποιορᾶς γυμνὴν ποιεῖσθαι τὰ ἀγαθὰ ποάξεων, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ποικίλαις ἐνδύμασι τοῖς αὐτῆ πρέπουσι, ταχέως αὐτὴν ἀναλήψῃ, καὶ ποὸς τὴν τῆς φύσιν ὑγιείαν ἐπανάγαγῃς. ποῖα δ' ἂν εἴη τὰ ταύτης ἐνδύματα; ἐλεημοσύνη καὶ ἡ ποιὰ τοῦ πένητος δαψίλεια. τοῦτο γὰρ μέγιστον τῆς ψυχῆς ποικόλλημον, τοῦτο δὲ φαιδρὸν αὐτῆς ἱμάτιον. εἰ δὲ βούλει μὴ μόνον ἐνδύματα παρέχειν, ἀλλ' ὁμοίως τῷ σώματι καὶ ταύτην καλλωπίζειν, ποσεῖδε καὶ τὴν διὰ τῶν δυσχῶν βοήθειαν, καὶ τὴν τῶν ἁμαρτημάτων ἐξομολόγησιν, καὶ τῇ συνεχείᾳ τῶν δακρύων ἀποσμήχων αὐτῆς τὸ ποόσωπον μὴ διαλείπῃς. καθάπερ γὰρ πάσῃ ἀσυδῇ τὴν ἔξω τοῦ σώματος καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐκπλύσεις, οὕτε μηδαμοῦ ῥύπον τινὰ ὀπτιχείμενον τῇ ὄψει δυσειδῆ αὐτὴν δειχθῆναι, ὡσαύτως ἐὰν ὀπτὶ τῆς ψυχῆς ποιῇ ἀσυδάζῃς, καὶ καθ' ἑκάστην αὐτὴν ἀποπλύνε θερμὰ δάκρυα ποσχέων. τοῦτο γὰρ τῷ ὕδατι ἐκείνῳ τὸν ῥύπον ἀποδεμένῳ φαιδροτέρα γίνεται. ἐὰν ὀπτὶ αἱ πλείους τῶν γυναικῶν

α. Τιμ. β. δ. διὰ πολλὴν βλακείαν τοῦ ποδαγελήματος τοῦ ἀποσολικοῦ ἐπιτρέψασαν τοῦ κελεύοντος, Μὴ ἐν πλέγμασιν ἢ χρυσῷ ἢ μαργαρίταις ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ ἑαυτὰς κοσμεῖν, μᾶλλον δὲ πολλῆς τῆς δαψιλείας αὐτὰς τοῦτο ἐργάζονται· οὐ γυναῖκες εἰσὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνδρῶν ὅσοι βλακώδεις, καὶ ποὸς τὴν τῶν γυναικῶν αὐτάρκειαν ἑαυτοὺς καταγυμνοῦσι, δακτυλίους [πινακας] ποσπηδέμενοι, καὶ τῷ μετέωρα καὶ τῷ ὄγκῳ τῶν λίθων καλλωπιζόμενοι, ἐφ' οἷς αἰσχύνεσθαί τε ἐγκαλύπτεσθαι ἐχρῆν· καὶ οὐδὲν τοίνυν καχεῖναι, εἰ

τοῦ

τῶν ἡμετέρων. ἀνάχρηστο λέγων, τὰ χρυσία ταῦτα, τὰ πολλὰ καὶ τοῖς ἀνδράσι καὶ ταῖς γυναιξὶ τοῦ λαοῦ παρέχοντα, εἰς τὸν τῆς ψυχῆς κόσμον μᾶλλον μεταγαγέτω, καὶ ἐκείνου δηλαδὴ τούτων καλλωπίζέτωσαν. ὥσπερ γὰρ τῷ σώματι τὰ ἐκείμηλα χρυσία, καὶ εὔμορφον ἦ, δυσειδέστερον τοῦτο ἀπεργάζεται, οὕτω τῇ ψυχῇ τὰ ἐπιθήλεια, καὶ ἄμορφος ἦ, εἰς τοῦ ἀχέως εὐμαρφίαν αὐτοῦ μεθίστησι. τὰ πῶς, φησι, δυνατὸν τῇ ψυχῇ τὰ δαιδάλινα καὶ χρυσία; [πάλιν] δηλονότι τῆς τῶν πενήτων χρείας. ὅτοι γὰρ δεηθέντος, τὴν ταύτης εὐμορφίαν κατασκευάζουσιν. ἐκείνοις ἐγχείρισον τὰ χρυσία, δηλονότι μᾶς αὐτὰ εἰς τὰ αὐτῶν ταμεῖα, καὶ τοσαύτην τῆς ψυχῆς εὐμορφίαν σοι ἀποδώσουσιν, ὡς αὐτὸν τὸν ἀληθῆ νυμφίον δηλονότι τῆς ὥρας ἐπιποθῆσαι, καὶ τὰ μυρία σοι ἀγαθὰ δηλονότι τοῦτο ἀποδώσουσιν. ὅταν γὰρ δηλονότι τὸν χάλλους ἐπιποθήσῃ τὸν δεσπότην, πάντων τῶν ἀγαθῶν ἔχεις τὴν χορηγίαν, καὶ τὴν ἄφατον εὐποιΐαν ἐκτήσω. εἰ τοίνυν βουλοίμεθα ἐπιέρασοι γενέσθαι τῷ δεσπότῃ, καταλιπόντες ὁ μὲν τοῦ σώματος καλλωπισμὸν ἐποιήσαμεν, τὴν ἐκείνης εὐμορφίαν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀποσκεπώμεθα, ἵνα καὶ τὴν θύραθεν ἐπιποθήσωμεν τὸν φιλόθεον, θεοῦ υἱοῦ, καὶ τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων ἀγαθῶν ἐπιτύχωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. τότον

χ. θέλ. τοῦ τ. θ. καλλωπισμάτων

Λόγ. κβ. ΚΑΙ ΗΝ ΝΩΕ ΕΤΩΝ ΠΕΝΤΑΚΟΣΙΩΝ. ΚΑΙ ἐγήνησε Νῶε τρεῖς υἱούς, τὸν Σήμ, τὸν Χάμ, τὸν Ἰάφεθ. καὶ ἐγένετο, ὡίκα ἤρξαντο οἱ ἄνθρωποι πολλοὶ γίνεσθαι ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ θυγατέρες ἐγεννήθησαν αὐτοῖς.

ΤΑ λείψανα τῆς χριστῆς τραπέζης ὑμῶν ἀποδεῖναι βούλομαι τήμερον. ἀλλὰ μὴ δυσχερήσητε, ἀγαπητοὶ, λείψανα ἀκούων. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν αἰσθητῶν ἐδεσμάτων μιᾶς καὶ δευτέρας ἡμέρας ἕως πολλάκις γινόμενα τὰ ἐδέσματα, ἄχρηστα γίνεται καὶ ἀνεπιτήδεια πρὸς θεωρίαν· ἐπὶ δὲ τῆς πνευματικῆς τραπέζης οὐδὲν ὅτι τοιοῦτον εὑρεῖν, ἀλλ' ὅσος ἂν παρέλθῃ χρόνος, τοσούτῳ μᾶλλον πλείονα τὴν χάριν ἐπιδείκνυται, καὶ νεαρώτερα καὶ ἀκμαιότερα διείσκεται. φέρε οὖν, τὴν ἀποθεσιν, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀποδέχωμεθα, εἰς ἔργον ἀγάγωμεν, καὶ τὸ χρέως τῆς διδασκαλίας καταβάλλωμεν, καὶ τὴν βλασφημοσιωπίαν ἐπιδειξώμεθα. οὐδὲ γὰρ τοῖς ἀποδεχομένοις μόνον λυσιτελὴς αὕτη τυγχάνει, καθάπερ ἐπὶ τῶν χρεῶν, ἀλλὰ καὶ ἐμοὶ τῷ καταβάλλοντι. καὶ τί λέγω ἐμοὶ τῷ καταβάλλοντι; τοιαύτη τούτου τῷ χρέους τῷ πνευματικῷ ἡ φύσις, ὅτι ὅσῳ ἂν καταβάλληται, τοσούτῳ μᾶλλον αὔξεται, καὶ πλείονα τὴν εὐσεβείαν ἐργάζεται, καὶ ἄφατον πλοῦτον καὶ τῷ καταβάλλοντι καὶ τοῖς ἀποδεχομένοις. εἶδες καινὴν χρέως φύσιν, καὶ ξένον καταβολῆς εἶδος. τοιαῦτα γὰρ τὰ πνευματικά. τῇ δαπανωμένῃ μᾶλλον αὔξεται, καὶ τῇ τῶν πλειόνων μεταλήψει πλείων ἡ εὐσεβεία γίνεται· καὶ οὔτε ὁ καταβάλλων ἀφανὴς ἵνα τῆς καταβολῆς λαμβάνει, ἀλλὰ καὶ αὔξεται αὐτῷ τὰ τῆς εὐσεβείας, καὶ οἱ ἀποδεχόμενοι εἰς πλείονα εὐποιΐαν καθίστανται. ἐπεὶ οὖν τοιαύτη τῶν πνευματικῶν τούτων ἡ φύσις, μὴ πάσης ἀθυμίας καὶ ἡμεῖς πρὸς τὴν ἔκτισιν ἀπευθώμεθα, καὶ ὑμεῖς πρὸς τὴν ἀποδοχὴν τὰς ἀκοὰς εὐτρεπίσατε, ἵνα ἕκαστος ὑμῶν ἁπλωθησόμενος τοῖς τῆς δαπανοίας κόλποις ἀποδεξάμενος

τὰ

τὰ παρ' ἡμῶν λεγόμενα, ὕστως οἰκοδε δυαχωρήσῃ. πάλιν γὰρ τὴν χῆ Ⓐ Νῶε ἐπὶ θέσιν εἰς μέσον ἀγαγεῖν βέλομαι, ἵνα τῆ δικαίᾳ τὴν πολλὴν ἀρετὴν καταμάθητε, καὶ τὴν ἄφατον τῆ θεοῦ φιλανθρωπίαν, ⁊ τὴν μακροθυμίαν τὴν πάντα λόγον ὑπερβαίνουσαν. ἐμάθετε γὰρ πῶς οὐκ ἀποιμίων τῆς γνώσεως ὁ δίκαιος ὕτος διεξάμενος πρὸς τῆ παρὸς τὴν προσηγορίαν, πᾶσι τοῖς τότε μὴ θέλουσι διδάσκαλος τῶν συμφορῶν, μονονοχὶ βοῶν χῆ λέγων πρὸς τῆ οἰκείᾳ ὀνόματος, ἀπέχητε τῆς κακίας, μετάρχεσθε τὴν ἀρετὴν, φοβήθητε τὴν ἐπηρτημένην κόλασιν. κενὸν ἅπασαν τὴν οἰκουμένην κατακλύσματι κλυδώνιον. πολλὴ τῆς ἀναναχτήσεως ἡ ὑπερβολὴ, ὅπου γὲ πολλὴ τῆς κακίας ἡ φορά. χῆ τοῦτο οὐχ ὅτι δυσὶν ἢ τρισὶν ἔτεσιν ἐποίει, ἀλλὰ [χῆ] ὅτι πεντακόσια ἔτη διήρκεσε τοῦτα παρανῶν. εἶδετε μακροθυμίαν διασώσασα, εἴδετε ἀγαθότητος ὑπερβολὴν, εἴδετε ἀπεξηκακίαν ἄφατον, εἴδετε κακίας ὑπέρβασιν, εἴδετε ἀγνωμοσύνης μέγεθος. μέχρι γὰρ τούτου, ὡς ἴστε, πρὸς ἡμῶν τὰ τῆς διδασκαλίας τέλος ἔλαβεν. ἀναγκαῖον οὖν καὶ ἡμᾶς καταμαθεῖν, ὅπως ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης τὴν οἰκείαν ἀγαθότητα μιμούμενος, οὐδὲ μέχρι τῶν πεντακοσίων ἐτῶν ἔστη, ἀλλὰ καὶ ἑτέραν προθεσμίαν ὡρίσατο τοσαύτα ἡμαρτηκόσιν προνοίας ἐπεδείξατο. ⁊ λῶ Νῶέ, φησὶν, ἐτῶν πεντακοσίων. ὑπέτηδες ἡμῖν Ⓐ ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν τὸ δικαίᾳ ἐπεσημήνατο ἡ θεία γραφὴ, ἵνα μάθωμεν ὃν πόσῳ χρόνῳ διετέλεσε προσμένων αὐτοῖς· καὶ πῶς ἐκεῖνοι μὴν τὴν τῆς κακίας ὁδὸν ἐλήλυθοι ὃν ταύτῃ κατεδαπανῶντο· ὁ γὲ δίκαιος ἀπ' ἐναντίας ἅπασι πορθυόμενος τὴν ἄκραν ἀρετὴν ἐπεδείξατο, ὥστε χῆ τὸν πρὸς τὸ θεῖον ὑπαπόσασθαι ἔννοιαν, ⁊ πάντων ἀνθρώπων τὴν τιμωρίαν γνωμένων αὐτὸν μόνον διαφυτῖν μετὰ τῶν αὐτῷ προσηκόντων. ἐντεῦθεν μανθάνομεν, ὅτι ἐὰν νήφωμεν καὶ μὴ ῥᾳθυμῶμεν, τὸ μόνον οὐδὲν ἡμᾶς βλάπτει τὸ μεταξὺ τῶν κακῶν διαμεμίχθαι, ἀλλὰ καὶ ἀκριβεστέρους πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐργάζεται. πρὸς γὰρ τοῦτο καὶ ὁ φιλάνθρωπος θεὸς ὕστως ὠκονόμησε κατὰ τοιῶτον ἄπαντας εἶναι καὶ τοὺς πονηροὺς καὶ τοὺς ἀγαθοὺς, ἵνα καὶ τῶν πονηρῶν ἡ κακία ἐγκόπτηται, καὶ τῶν ἀγαθῶν ἡ ἀρετὴ λαμπροτέρα δειχνύηται, καὶ τὰ μέγιστα κερδαίνωσι Ⓐ ῥᾳθυμοι, ἐὰν βούλωνται), ἀπὸ τῆς τῶν ἀσυδαίων σωτηρίας. σίνοιτο γὰρ μοι τὸ δικαίᾳ τοῦτο ὃ ἀνάρετον, ὅπως ὃν πλήθη τοιούτῳ πολλῇ τῇ ῥύμῃ προὸς τὴν κακίαν" φερομένων, μόνος αὐτὸς τὴν ἀναμαίαν ἦλθεν ὁδὸν, τὴν ἀρετὴν προθυμότερον τῆς κακίας ἐλόμενος, χῆ ὅτι ἡ συμφωνία, ὅτι τὸ τοσοῦτον πλῆθος οὐκ ἠδύνατο αὐτὸν ἐργάσασθαι προὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ὁδὸν, ἀλλ' ἦδη προλαβὼν ἐπλήρου τὸ παρὰ τῶ μακαρίᾳ Μωϋσέως μέλλον ῥηθήσεσθαι, Οὐκ ὀκνήσῃ μετὰ πολλῶν ὅπι κακίᾳ. ⁊ τὸ θαυμαστὸν χῆ παράδοξον, ὅτι χῆ πολλοὺς ἔχων, μᾶλλον ἢ ἀπωθῶς ἐπὶ τὴν κακίαν προτρεπομένους, χῆ τὴν τῶν πονηρῶν προῤῥήξεων ἐργασίαν, χῆ τοσοῦτος ὄντος τὸ προὸς τὴν ἀρετὴν ἀναγωγὸς, οὐκ ἔσχεν ἐπὶ τοσοῦτον μετὰ τοσαύτης ὥρμησε τῆς σφοδρότητος, ὥστε τοσούτῳ πλήθει ἀπειθείας ἦλθε· χῆ ὅτε ἔδεισεν, ὅτε ἐπείσθη τὴν κακίαν συμφωνίαν, ὅτε ἔπαθέ τι τοιοῦτον, οἷον" Εἰκὸς, εἰ τῶν ῥᾳθυμούντων τις ἦν, παθεῖν· οἱ ἐπειδὰν ἴδωσι πολλοὺς χῆ ταυτὶ συμφωνίαν ὑπιδεικνυμένους ὅπι κακίᾳ, ταύτην ἀφορμὴν χῆ προκάλυμμα τῆς οἰκείας ῥᾳθυμίας προσαλλόμενοι φασι, Τί δὴ μέλλω ἐγὼ πρὸς τούτους ἅπαντας ξένον τι χῆ καινὸν βουλεύεσθαι, χῆ τοσούτῳ πλήθει ἐναντιοῦσθαι, χῆ προὸς τοσοῦτον δῆμον πόλεμον ἀναδέχεσθαι; μὴ γὰρ δικαιότερος ἐγὼ πρὸς τούτους ἅπαντας τυγχάνω; τίς μοι χρεία τῆς τοσαύτης ἀπραξίας; τί μοι ὄφελος τῆ τοσούτῳ μίσους; οὐδὲν τῶν μὴ δυνάντων τούτων ἐβουλεύσατο, οὐδὲν ἐνενόησεν· ἀλλὰ πάλιν ἐκεῖνο προλαβὼν ἐπλήρου τὸ εἰρημέ-

Ἐξοδ. κγ. β. — χ. φαυλία

κακίαν τῶν ῥᾳθυμούντων ἀδίκων

νον

νου" τοῦ τοῦ φήτυ, Ὅτι χρείαν ἔχῖς ποιῶν ὁ θέλημα χυείυ, ἢ μυεῖοι τοῦ νομοι. μὴ γὰρ ἡ κοινωνία, φησί, χ ὁ συγκαταπαθῶν τῷ πλήθει τοὺς τιμωχίαν αὐτομολοῦντι, ἀξελέαθαι με δυνήσεται τῆς τιμωρείας; ἤδει γὰ, ἤδει σαφῶς, ὅτι ἕκαστος ὑπὲρ τῆς οἰκείας σωτηρείας τὰς ψυχὰς δώσει, χ οὐκ ἔστιν ἕτερον ὑπὲρ ἄλλ- Σαμ. ις. δ.
τοντος οὐδὲ κόλασιν ὑποκεῖναι, ἅτε ἀμοιβῆς ὢνος ὄντι τυγχάνων. ἀλλὰ τοῦτο ὁ δίκαιος ὅτος, καθάπερ ἀσπὶς ἐν μέσῳ πελάγει τυγχάνων, ὃ μόνον οὐκ ἐσθέννυτο, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑκάτερα τὴν ἡμέραν λαμπροτέραν ἀφῆκε τὸ φῶς, διδάσκαλος πᾶσι γενόμενος ἀληθῆ τῶν ἑαυτοῦ ἔργων. Εἶδες πῶς αὐτεξούσιον ἡμῶν τὴν φύσιν ὁ δεσπότης ἐδημιούργησε. πόθεν γὰρ, εἰπέ μοι, ἐκεῖνοι μὲν τοῖς τῆς κακίας ἑαυτοὺς καὶ τῇ ἁμαρτίᾳ ὑποβαθμοῦς ἑαυτοὺς καθίσαν, ὅτος δὲ τὴν ἀρετὴν ἐλόμενος, καὶ τὴν τοῖς ἐκείνοις κοινωνίαν φυγὼν, τῆς ἁμαρτίας πεῖραν οὐκ ἐλάμβανεν; οὐκ οὖν δῆλον, ὅτι ἀληθὲς τὸ ἕκαστον τῇ οἰκείᾳ προαιρέσει ἢ τὴν κακίαν ἢ τὴν ἀρετὴν αἱρεῖσθαι; εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἦν, μηδὲ ἐν τῇ φύσει τῇ ἡμετέρᾳ τὰς τῆς ἐξουσίας ἔκειτο, ὥστε ἐκείνους κολάζεσθαι ἔδει, ὥστε τούτους ἀμοιβὰς λαμβάνειν τὰ ἀρετῆς. ἀλλ' ὅπερ ἐν τῇ προαιρέσει τῇ ἡμετέρᾳ κατέλιπε μετὰ τὸ δοῦναι χάριν ὁ θεὸς, ἀληθὲς τοῦτο καὶ τοῖς ἀμυδρότερον κολάσεις ἀπόκειν), καὶ τοῖς κατορθοῦσιν ἀντιδόσεις ἐκ ἀμοιβαί. καὶ ἰδοὺ, φησι, Νῶε ἐτῶν πεντακοσίων· καὶ ἐγέννησε Νῶε τρεῖς υἱούς, Σὴμ, Χάμ, καὶ Ἰάφεθ. σκόπει τῆς θείας γραφῆς τὸν ἀκρίβειαν. ἐπειδὴ γὰρ διηγήσατο ἡμῖν τὰ ἐτῶν τὸ ἀριθμὸν, διεκρύψατο τῆς μακροθυμίας τοῦ δεσπότου τὸν ὑπερβολὴν, βούλεται πάλιν καὶ τὴν ὑπόταιν τῆς ἀνεξικακίας τοῦ δεσπότου δηλῶν ἡμῖν ποιῆσαι, καὶ τῆς κακίας τῶν ἀνθρώπων τὸ πολλὸν φορεῖν. ἀλλ' ἀκούσωμεν αὐτῶν τῶν τοῦ Μωϋσέως ῥηθέντων. πνεύματι γὰρ φθεγόμενος ἅπαντα μετὰ ἀκριβείας ἡμᾶς διδάξαι βούλεται.

1 Καὶ ἐγένετο, φησιν, ἡνίκα ἤρξαντο ⓐ ἄνθρωποι πολλοὶ γίνεσθαι ὑπὲρ τῆς γῆς, καὶ θυγατέρες ἐγεννήθησαν αὐτοῖς. κεφ. ς.

Οὐχ ἁπλῶς προσέθηκε τὸ, καὶ θυγατέρες ἐγεννήθησαν αὐτοῖς, ἀλλ' ἵνα τὸ πολὺ πλῆθος ἡμῖν ἐμφανίσῃ. ὅπερ γὰρ τοσοῦτο τῶν ῥιζῶν πλῆθος, ἀνάγκη πολλοὺς βλαστεῖν καὶ κλάδους.

2 Ἰδόντες δὲ, φησιν, ⓐ οἱ τοῦ θεοῦ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, ὅτι καλαί εἰσιν, ἔλαβον ἑαυτοῖς γυναῖκας ἀπὸ πασῶν, ὧν ἐξελέξαντο.

Ἐκεῖνο λέξιν τῶν εἰρημένων σαφῶς καταστήσωμεν, ἵνα μηδὲν ἡμᾶς τοῦ ἀδράμῃ τῶν ἐν ταῖς βαθείαις κεκρυμμένων. καὶ γὰρ ἀναγκαῖον τοῦτο τὸ χωρίον πολλοῖς τισὶν ἔρωτα ποιήσασθαι, καὶ ἀνατρέψαι τὰς μυθολογίας τῶν ἀσεβεστέρως περὶ τούτων φθεγγομένων· καὶ πρῶτον μὲν εἰπεῖν, ἅπερ λέγειν τολμῶσι, καὶ δείξαντας τὸν ἀτοπίαν τῶν περὶ αὐτῶν λεγομένων, οὕτω τὴν ἀληθῆ τῆς γραφῆς διδάξαι τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, ὥστε μὴ ἁπλῶς ἔχειν τὰς ἀκοὰς τοῖς τὰ βλάσφημα ἐκφέρουσι φθεγομένοις, καὶ τῆς ἑαυτῶν κεφαλῆς τολμῶσι λέγειν. φασὶ γὰρ, ὅτι μὲν εἰκὸν ἄνθρωπον τοῦτο εἰρῆσθαι, ἀλλὰ πρὸς ἀγγέλων. τούτους γὰρ, φησιν, υἱοὺς θεοῦ προσηγόρευσε. πρῶτον μὲν δείξάτωσαν ποῦ ἄγγελοι υἱοὶ θεοῦ προσηγορεύθησαν. ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοιεν ὑδαμοῦ δεῖξαι. ἄνθρωποι μὲν γὰρ ἐκλήθησαν υἱοὶ τοῦ θεοῦ, ἄγγελοι δὲ ὑδαμῶς. ἀλλὰ πρὸς μὲν τῶν ἀγγέλων φησὶν, Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα· πρὸς δὲ τῶν ἀνθρώπων, Ἐγὼ εἶπον, θεοί ἐστε. καὶ πάλιν, Υἱὸς ἐγέννησα καὶ ὕψωσα. καὶ πάλιν, Πρωτότοκός μου υἱὸς Ἰσραήλ. ἄγγελος δὲ ὑδαμοῦ υἱὸς ἐκλήθη, οὐδὲ υἱὸς θεοῦ. ἀλλὰ τί φασι; ναὶ ἄγγελοι μὲν ἦσαν, διότι δὲ πρὸς τὴν τοῦ νόμον τοῦτον

Ψαλ. ργ. ε. Ψαλ. πα. ς. Ησ. α. β. Εξ. δ. κβ.

τούτῳ προσῆλθον, τῆς ἀξίας ἐξέπεσον. πάλιν ἕτερον μυθολογῶ. τί οὖν; νῦν ἐξέπεσον, ἐξ αὐτῆς τῆς πλάσεως αὐτοῖς ὄντι ἡ αἰτία; καὶ μὴν ἡ γραφὴ ἄλλως ἡμᾶς διδάσκει, ὅτι καὶ πρὸ τῆς τοῦ πρωτοπλάστου δημιουργίας, τῆς ἀξίας ἐκείνης κατηνέχθησαν ἐξ οὗ ὁ Ἅβελος ἐξ ⓐ μετ' αὐτοῦ, μεῖζον τῆς ἀξίας φρονήσαντες. καθάπερ ἐξ σο-
Σοφ. β. κδ. φός τις φησι, Φθόνῳ δ' Ἅβελου θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον. εἶπε γάρ μοι, εἰ μὴ ἵνα πρὸ τῆς τοῦ ἀνθρώπου δημιουργίας ἐκπεπτωκώς, πῶς ἂν ὅπου τὰ ἀξίας μένων ἐδάσκησε τῷ ἀνθρώπῳ; ποῖον γὰρ δοῦλον ἔχει κύριον, ἄγελον ἀνθρώπῳ βασκαίνοντα, τὸν ἀσώματον καὶ ἐν τοσαύτῃ τιμῇ τυγχάνοντα τῷ σώματι προσκειμένῳ; ἀλλ' ὅπερ ἴσ. σῶμα
ἀπὸ τῆς ἀνωτάτω δόξης εἰς ἐσχάτην ἀτιμίαν κατενεχθῆναι, καὶ ταῦτα ἀσώματος ὤν, εἶδε τὸν ἄνθρωπον δημιουργηθέντα, καὶ ἐν σώματι τοσαύτης τιμῆς ἀξιωθέντα ἀφ' ἧς τοῦ δημιουργήσαντος φίλων ἀνθρώπων, εἰς φθόνον ἐξεκαύθη, καὶ ἀφ' ἧς τῆς ἀπάτης, ἵνα ἀφ' οὗ ὄφεως προσήγαγε, τῷ τοῦ θανάτου ὑπεπιμίῳ τὸν βύθιον τὸν ἄνθρωπον χ. ἦν
κατασκεύασε. τοιοῦτον γὰρ ἡ πονηρία. ὑ δύναται πρᾴως φέρειν τινὰ ἑτέρων ὑπεροχήν. ὅπου μὴν οὖν πάλαι ὁ ἅβελος, καὶ πᾶσα αὐτοῦ ἡ φάλαγξ ἐκ τῆς δόξης ἐκείνης ἐξέπεσον, καὶ τῶν πλημμελημάτων γεγόνασι, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων ἅπασιν. ἄλλως τε καὶ ποίας οὐκ ἂν εἶη ἀνοίας ἀναμένειν τὸ λέγειν, ὅτι ἄγγελοι πρὸς σωτῆρα γυναικῶν κατηνέχθησαν, καὶ ἡ ἀσώματος ἐκείνη φύσις πρὸς τὴν σωματικὴν τῶν σωμάτων ἐπῆλθε; ἢ οὐκ
Matt. κβλ. Mαρ. ιϛ. κα. Λουκ. κ. λδ. ἀκούεις τοῦ Χριστοῦ λέγοντος πρὸς τοὺς τῶν ἀγγέλων ὄσιας, Ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε γαμίσκονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι θεοῦ; οὐδὲ γὰρ οἱόντε τινὰ ἀσώματον φύσιν ἐκείνῳ τοιαύτην ὑπεπτοίαν δέξασθαί ποτε. πρὸς τούτοις δὲ καὶ ἐκεῖνο σκοπῆσαι δεῖ, ὅτι πρώτη τῶν ἀποστατῶν ἐστὶ τοῦτο δέξασθαι τῷ λογισμῷ. Εἰ γὰρ ⓐ ἅγιοι καὶ πνεύματος ἁγίου ἠξιωμένοι οὐδὲ ὁπασίσθη ἀγγέλων ἰδεῖν ἔφυσαν (καὶ γὰρ ὁ ἀνὴρ τῆ ὑπε- χ. ἀγίου
Δαν. ι. ια. θυμίαν θεασάμενος ἀγγέλου παρουσίαν, οὐκ αὐτοῦ τινὰ ὑσίαν (πῶς γὰρ οἷόν τε ἀσώματον ὑσίαν ἰδεῖν, ἀλλὰ μεταμορφωθεῖσαν;) τινὰ ἐνέργειαν μακρόθεν δεῖν καὶ αὐτοῦ τῆ ψυχῆ ἀφῆκε, καὶ ὁ τοσοῦτος καὶ τηλικοῦτος ἀνὴρ ἅπτεσθαι χαλεπὸν ἔκειτο) τίς ἂν, καὶ σφόδρα μεμηνὼς ἦ, κατεδέξατο τὸ βλασφημον τοῦτο ῥῆμα, καὶ πολλῆς γέμον τῆς ἀνοίας, καὶ ὅτι ἡ ἀσώματος φύσις καὶ ἡ νοερὰ σωμάτων συμπλοκῆς ἐπέχεται; ἀλλ' ἵνα μὴ ὅπου πολὺ ταῦτα χαυνωθῶμεν καὶ αὖθις δόξωμεν εἶναι τὸν χρόνον καταπόνειν, φέρε, ὅπερ ἀφ' ὧν προεγράμμεθα ἐπληροφορήσαμεν ὑμᾶς τὴν ἀγάπην, ὡς τῶν ἀδυνάτων τοῦτο καθέστηκε, τὴν ἀληθειαν τῶν ἐγκειμένων διδάξωμεν ὑμᾶς, πάλιν ἀναγόντες τὸν λόγον ἐπὶ τῆς θείας γραφῆς ἐπιμένοντα. Καὶ ἐγένετο, φησιν, ὡνίκα ἤρξαντο ⓐ ἄνθρωποι πολλοὶ γίνεσθαι ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ θυγατέρες ἐγεννήθησαν αὐτοῖς· ἰδόντες δὲ ⓐ υἱοὶ τοῦ θεοῦ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, ὅτι καλαί εἰσιν, ἔλαβον ἑαυτοῖς γυναῖκας ἀπὸ πασῶν, ὧν ἐξελέξαντο. προσλαβόντες ἐδιδάξαμεν ὑμᾶς, ὅτι ἕως τῆς γραφῆς καὶ τοὺς ἀνθρώπους, υἱοὺς θεοῦ καλεῖ. ἐπεὶ οὖν ἀπὸ τοῦ Σὴθ ὅτοι κατῆλθεν τὸ γένος, τοῦτ' ἐπ' αὐτοῦ πεφάνται προσαγορεύοντος Ενὼς (οὗτος γάρ, φησιν, ἤλπισεν ὀνομα καλεῖσθαι ὁ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ) ὃς ἐκείνῳ λοιπὸν ⓐ ἕξης πικτόμενοι, υἱοὶ θεοῦ προσηγορεύθησαν ἀφ' ἧς τῆς θείας γραφῆς, ἀφ' ὃ μιμεῖσθαι μέχρις ἐκείνῳ τῶν προγόνων τὴν ἀρετήν· υἱοὺς δ' ἂν ἀνθρώπων ἐκάλεσε τοὺς πρὸ τοῦ Σὴθ γεγονότας, τοὺς ἀπὸ τοῦ Καὶν καὶ τοὺς ὃς ἐκείνῳ τὸ γένος καταγομένους. ἐγένετο γάρ, φησιν, ὡνίκα ἤρξαντο ⓐ ἄνθρωποι πολλοὶ γίνεσθαι ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ θυγατέρες ἐγεννήθησαν αὐτοῖς. ἰδόντες δὲ ⓐ υἱοὶ τοῦ θεοῦ, ⓐ ἀπὸ τοῦ Σὴθ καὶ τοῦ Ενὼς, τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, ἐκείνας τὰς ἐκ ἐκείνων τεχθείσας, ὡς ὧν εἶπεν, ὅτι καὶ θυγατέρες ἐγεννήθησαν αὐτοῖς, ὅτι καλαὶ

λαί εἰσιν, ἔλαβον ἑαυτοῖς εἰς γυναῖκας. ὅσα πῶς δηλῶ τῆς λέξεως ταύτης πᾶσαν ἡμῖν αὐτὴν τὴν ἀσέλγειαν ἐνέφηνεν. ὑδὲ γὰρ διὰ ἐπιθυμίαν παιδοποιΐας ὅτι τὴν σχέσιν ταύτην ὥρμησαν, ἀλλὰ διὰ ἀκρασίαν ἡδονῆς. ἰδόντες γάρ, φησι, τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, ὅτι καλαί εἰσιν. ἡ ἐπιθυμία τὴν διαφορίας εἰς τὸ ὅλεθρον αὐτὸν τοῦτον ἐνέγκε· ὁ κάλλος τῆς ὄψεως καὶ τῆς πορνείας καὶ τῆς ἀσελγείας αἰτίοις γενήσεται αἴτιον. καὶ οὐδὲ τούτῳ ἠρκέσθη ἡ θεία γραφή, ἀλλὰ προσέθηκεν, ἔλαβον ἑαυτοῖς γυναῖκας ἀπὸ πασῶν, ὧν ἐξελέξαντο. καὶ τοῦτο πάλιν ἐμφαίνοντος ὅτι τῷ πολλῷ αὐτῶν ἀσελγείᾳ, ὅτι τῷ καλλει ἠπήθησαν, καὶ χαλινὸν ἐπιθεῖναι τῇ ἀπάκτῳ ἐπιθυμίᾳ οὐκ ἠβουλήθησαν, ἀλλ' ἐκουδρύχιοι γενόμενοι ἐκτὸς τῆς θείας χειραγωγίας, καὶ λοιπὸν τὸν νόμον ταύτην προέξειν ἐρήμους ἑαυτοὺς καταστήσαντες τῆς ἀνωθεν προνοίας. καὶ ἵνα μάθωμεν ὅτι οὐ νόμῳ γάμου, οὐδὲ παιδοποιΐας ἕνεκεν τοῦτο διεπροάξατο, λοιπὸν τοῦτό φησιν, ἰδόντες ὅτι καλαί εἰσιν, ἔλαβον ἑαυτοῖς γυναῖκας ἀπὸ πασῶν, ὧν ἐξελέξαντο. τί οὖν; τῷ ὀφθαλμῷ τὴν θέαν δῶμεν αἰτιάσασθαι; οὐδαμῶς. οὐδὲ γὰρ ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ ὀλίσθου αἴτιος γέγονεν, ἀλλ' ἡ τῆς προαιρέσεως ῥᾳθυμία, καὶ ὁ τῆς ἐπιθυμίας ἀχαλίνωτον. ὁ γὰρ ὀφθαλμὸς λοιπὸν τοῦτο ἐδημιουργήθη, ὥστε λοιπὸν τοὺς καλοὺς καὶ τοῦ θεοῦ δημιουργήματα δοξάζειν τὸν τούτων ποιητήν. τοῦ ὀφθαλμοῦ τοίνυν ἐστὶν ἔργον ὁ ὁρᾶν, ὁ δὲ κακῶς ὁρᾶν ἀπὸ τοῦ ἐνδοθεν ἰωμοχρωτος λογισμοῦ γίνεται. καὶ γὰρ μέλη προὸς τὴν τῶν ἀγαθῶν ἐργασίαν ἡμῖν ἐδημιούργησεν ὁ δεσπότης, καὶ ἰωμοχεῖσθαι συνεχώρησεν ἐκτὸς τῆς ἀσωμάτου οὐσίας, τῆς ψυχῆς λέγω. ἐπειδὴ οὖν ἐκείνη εἰς ῥᾳθυμίαν ἀποκλίνῃ, καὶ ταῖς ἰωμάτων χαλεφσι, καθάπερ ἰωμοχος οὐκ εἰδὼς τὰ ἄπακτα τῶν ἵππων σκιρτήματα καταχέλλει, ταῖς ἰωμάτων ὁδοῖς ἐκδοὺς ἵππους τοὺς ἅρμα ἕλκοντας ἐκ ἑαυτὸν καταχρημνίζει· οὕτω δὴ καὶ ἡ προαίρεσις ἡ ἡμετέρα, ἐπειδὴ μὴ εἴδη τοῖς μέλεσι δεόντως κεχρῆται, ταῖς ἀπάκτοις ἐπιθυμίαις ἐνδοῦσα ἐκουδρύχιον ἑαυτὴν ἐργάζεται. διὰ τοῦτο ὁ δεσπότης ἡμῶν Χριστὸς εἰδὼς τῆς φύσεως ἡμῶν τὸ εὐεπηρέαστον, καὶ τῆς προαιρέσεως τὴν ῥᾳθυμίαν, νόμον ἔθηκεν ἀποτειχίζοντα καὶ κωλύοντα τὴν προέρησιν θεωρεῖσθαι, ἵνα ἐκ πολλοῦ τοῦ σχεδιάσματος τὸ ἐν ἡμῖν πίκτομβμον πυρὶν σβέσῃ, καὶ φησιν· Ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. διὰ τοῦτό, φησιν, ἀπαγορεύω τὴν ἀκόλαστον ὄψιν, ἵνα ἐλευθερώσω τῆς ἀτόπου προαίρεσεως. μὴ γὰρ δὴ νομίσῃς, φησιν, ὅτι ἡ συμπλοκὴ μόνον τὴν ἁμαρτίαν ἐργάζεται. ἡ γὰρ γνώμη ἐστὶν ἡ τὴν κατάκρισιν δεχομένη. καὶ ὅτοι τοίνυν, ὅπου ὁ κάλλος εἶδισαν, ἐάλωσαν τῇ θέᾳ. εἶδον γὰρ, φησιν, ὅτι καλαί εἰσιν, καὶ ἔλαβον ἑαυτοῖς ἀπὸ πασῶν, ὧν ἐξελέξαντο. ἀλλ' ἴδωμεν καὶ μετὰ τὴν ἄτοπον ταύτην προαίρεσιν καὶ τὴν ἀκόλαστον γνώμην, τὸ θεοῦ τὴν ἀγαθότητα.

3 Καὶ εἶπε, φησι, κύριος ὁ θεός, οὐ μὴ καταμείνῃ τὸ πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις εἰς τὸν αἰῶνα, διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας. ἔσονται δὲ αἱ ἡμέραι αὐτῶν, ἔτη ἑκατὸν εἴκοσιν.

Ἄξιον φιλανθρωπίας ἐστὶν ἰδεῖν ἐν τοῖς βραχέσι τούτοις ῥήμασι, καὶ εἶπε κύριος ὁ θεός, οὐ μὴ καταμείνῃ τὸ πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας. τὸ πνεῦμα ἐνταῦθα τὴν προνοητικὴν αὐτοῦ δύναμιν ἐκάλεσε, τὴν ἀπώλειαν αὐτῶν ἤδη προμηνύων. ἵνα μάθῃς ὅτι περὶ τούτου λέγω ὁ λέγεις, ὅσα δὲ ἐπαγόμενον. διὰ τὸ εἶναι αὐτούς, φησι, σάρκας· τοῦτ' ἔστι, διὰ τὸ σαρκικῆς προαίρεσιν αὐτοὺς καταδαπανᾶσθαι, καὶ μὴ εἰς δόξαν κεχρῆσθαι τῇ τῆς ψυχῆς οὐσίᾳ, ἀλλ' ὡς σάρκα μόνην

χϛ. ϛ. 158

μόνλιν παξεκειμένους ϗ ψυχῆς ἐρήμους ὄντας, ὅτω Ⓦ ἑαυτῷ βίον καταναλίσκειν. ἔθος γὰρ ἀεὶ τῇ θείᾳ γραφῇ σάρκα τὸν σαρκικὸν καλεῖν, ὡσπερ τὸν ἐναρέτους ἀσάρκους ὀνομάζειν· καθάπερ ὁ Παῦλός φησιν, Ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκί, οὐκ ἀλλὰ σάρκα δὲ παξεκειντο, ἀλλ' ὅλῳ σάρκα παξεκείμενοι αὐτοῖς τοῖς σαρκικῶν ἦσαν φρονημάτων." ὡσπερ οὖν ϗ τοῖσδε, σαρκὸς ὀνομάζει τὴν σαρκικῶν, ἔλεγεν, ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκί, ἀλλὰ τοῦτο ἐστὶ δὲ ὅτι τούτων, ὅλῳ παξεκείμενοι τοῖς σαρκικοῖς παξέξεις διὰ νεκῶν ἦσαν ἠχολημθμοί, σάρκας αὐτοῦ κάλεσε. σαρκὸς δὲ εἶναι αὐτοῦ σάρκας, οὐκ ἔτι συγχωρήσω ταῖς ἁμαρτίαις αὐτοῦ καταῤῥυπαίνεσθαι. εἶδες ἀναναλήψεως μέγεθος, εἶδες ἀπειλῆς ὑπερβολήν. σκόπει πῶς τῇ ἀπειλῇ ϗ τῇ ἀναναλήψει τὴν φιλοσοφίαν" ἐπέμιξε. τοιοῦτος γὰρ ὁ δεσπότης ὁ ἡμέτερος. ἀπειλεῖ πολλάκις, οὐχ ἵνα, εἰς ἔργον ἀγάγῃ τὴν ἀπειλήν, ἀλλ' ἵνα διορθωσάμθμος αὐτὸς μηκέτι τὴν ἀπειλὴν εἰς ἔργον ἐξενέγκῃ. εἰ γὰρ ἐβούλετο τιμωρήσασθαι, τίνος ἕνεκεν ϗ παρέλεγεν; ἀλλ' ὅπῳ μὴ βάλεται, σαρκὸς τοῦτο ἀεὶ μέλλει ϗ ἀναβάλλεται ϗ παρέλεγε, ἀφορμὴν παρέχων τοῖς ὑπερθυμοῦσι φυγεῖν ῥᾳθυμίαν τὴν κακίαν, ἐλέᾳ δὲ τὴν ἀρετὴν, ϗ τῆς ὑμωρείας τὴν πεῖραν σαρφυγεῖν. ἐπεὶ οὖν ἠπείλησε παντωλεθρίαν αὐτοῦ παρεδώσειν (τοῦτο γὰρ ἐστὶ, τὸ μὴ καταμείνῃ τὸ πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, σαρκὸς δὲ εἶναι αὐτοὺς σάρκας, αὐτὸ τοῦτο, οὐκ ἐάσω αὐτοῦ λοιπὸν (ζῶν) οὐκ ἀρκεσθεὶς τῇ τῶν πεντακοσίων ἐτῶν μακροθυμίᾳ, ἵνα σαρκὸς τῆς ζωῆς τὸ Νῶε σαρκὸς τῆς παρουσίας ἐπαιδεύοντο, νῦν πάλιν ὑπερτείνων τὴν μακροθυμίαν, ἐτέραν αὐτοῖς παρεσκεύαζε καὶ φησιν· ἠπειλησάμην ϗ εἶπον ϗ ἀπέλιπον τὸ ἐμαυτοῦ ἀναναλῆσον, ἵνα σαρκὸς τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτημάτων τῶν εἰργασμένων ὑμῖν ἐπαχθῆναι ὑμῶν ὑστεροβουλίαν ὑμῶν ὑστεροβουλίαν· ἀλλ' ὅλῳ τοῦτο ἐστὶ τὰ δύο τὰ μέρη τῶν ἁμαρτημάτων βαστάσαι ϗ μηδένα ἀπολλυσθαι, σαρκὸς τοῦτο ϗ ἑκατὸν εἴκοσιν ἐτῶν χρόνον πάλιν ἐδίδουν, ἵνα, εἰ βούλεσθε, ϗ τὰ ἁμαρτήματα ἀπονίψασθαι σαρκὸς τῆς ὅτι τὸ βέλτιον μεταβολῆς, ἐκ τῆς ἀρετῆς" ἐλεήμονες, τῆς ὑμωρείας τὴν πεῖραν σαφύγητε. ἔσονται γὰρ, φησιν, αἱ ἡμέραι αὐτῶν, ἔτη ἑκατὸν εἴκοσιν.

4 Οἱ γίγαντες, φησιν, ἦσαν ὅτι τῆς γῆς ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. ἐκ μετ' ἐκεῖνα, ὡς δὲ εἰσεπορεύοντο ⓐ υἱοὶ τοῦ θεοῦ πρὸς τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, ϗ ἐγέννησαν ἑαυτοῖς. ἐκεῖνοι ἦσαν οἱ γίγαντες ⓐ ἀπ' αἰῶνος, ⓐ ἄνθρωποι ⓐ ὀνομαστοί.

Γίγαντας ἐνταῦθα τοὺς ἰσχυροὺς τὸ σῶμα εἴωθεν λέγειν τὴν θείαν γραφήν. ἐκ ἐκείνων, φησὶν, ἡ ἡλικία αὐτῶν ἐτέθη. ἐκ γὰρ ϗ ἀλλαχοῦ ἐστὶν ἰδεῖν τοῦτο ἐθισμένον. γίγαντες γὰρ, φησιν, ἐγένοντο Ⓦ θυμὸν μου παῦσαι. τοῦτον δὲ Ⓦ τῶν ἑκατὸν εἴκοσιν ἐτῶν ἀριθμὸν τινες νομίζουσι Ⓦ εἶναι τῆς ζωῆς εἶναι· ὃ τοῦτο δὲ σημαίνει, ἀλλὰ τέως τὴν μακροθυμίαν ἐνδείξασθαι βούλεται, ἵνα ϗ μὴ τοσαῦτα ἁμαρτήματα ὅτι αὐτοῦ ὅτι δείκνυται. ἵν' οὖν μάθωμεν, ϗ μὴ τὴν ἀναναίλησιν ϗ τὴν ἀπειλὴν ϗ τὴν τοσαύτην τοῦ χρόνου μακροθυμίαν, ἵνα εἰς μετάνοιαν αὐτοῖς δέδωκεν, ὡς ὃ μόνον οὐδὲν ἐκέρδανον, ἀλλὰ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐπέμενον, σαρκὸς τοῦτό φησιν· ὡς δὲ εἰσεπορεύοντο ⓐ υἱοὶ θεοῦ πρὸς τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, ἐκ ἐγέννησαν ἑαυτοῖς. ἐκεῖνοι ἦσαν ⓐ γίγαντες ⓐ ἀπ' αἰῶνος, ⓐ ἄνθρωποι ⓐ ὀνομαστοί. εἶδες ἀγνωμοσύνης ὑπερβολήν, εἶδες ψυχῆς ἀναλγησίαν. ὅτε ὁ τῆς τιμωρείας φόβος, ὅτε ὁ τῆς μακροθυμίας χρόνος ἀπέσχισεν αὐτοῦ τῶν πονηρῶν παξέξεων, ἀλλὰ ἅπαξ ϗ χρημνῶν κατενεχθέντες, ϗ τῆς σαρκὸς ὅλοι πεπωκότες, οὐκ ἔτι λοιπὸν καθάπερ ἐκ μέθης τινὸς, τῆς πονηρᾶς ἐπιθυμίας καταβαπτισθέντες ἀνενεγκεῖν ἠδυνήθησαν· καθάπερ ἐκ σοφός τις φησιν, Ἀστὴρ ἐμπεσὼν εἰς βάθος λιμνῶν καταφέρεται. δεινὸν γὰρ, δεινὸν, ἀγαπητὲ, ἁλῶναι

Γεν. ϛ. 3.

Ησ. ιγ. γ.

Παροιμ. κε. γ.

χ. ὥσπερ ϗ τοῖς,

χ. ἔμιξε.

χ. ἀναλάσσει,

ὧν. ἐλάσῃ

ἀλῶναι ζωὴς τῶ λόγω ὅλω παλιν. ἡ γὰρ ψυχὴ λοιπὸν, καθάπερ ὲν δικτύοις ἀπειλημμένη, ὲν ὥσπερ ὑς ἐγκυλιομένη βορβόρῳ ἥδε), ὅπου ἡ αὐτὴ ὲστὶ τῆς κακίας σωτηρίας καταγωνιστία, ὸδὲ ἡ θηρα λοιδορεῖ τῆς τῶν ἁμαρτημάτων δυσωδίας. δι' ὲρημίαν ἡ φεύγει ὲν ἐγκαταρέναι, ὥστε μηδεμίαν τῷ πονηρῷ δαίμονι πρόφασιν δοῦναι τὸ ἐς χλὼ εἰσοδον 5 ποιήσασθαι, ἵνα μὴ σκοτώσας ἡμᾶς Ⓦ λογισμὸν, ὲν ὃ δι' ὅλου τῆς διανοίας ἀποτυφλώσας, ποιήσαι καθάπερ ἀπεκρημνίσθη τὸ ἡλιακὸν τοῦτο φῶτος, ὲν ποῦ; ἐς ἀκτῖνας τῆς τῆς δικαιοσύνης ἡλίου ὁρᾶν μὴ δυναμένης ὑπ' ἀνθρώπων φέρεσθαι, ὅπερ ὲν ὅ-τοι ζῶτε πεπόνθατε. ἄκουε γὰρ πάλιν τῆς τοῦ θεοῦ ἀγαθότητος τὸν ἀνέξικακίαν.

5 Ἰδὼν δὲ, φησι, κύριος ὁ θεὸς, ὅτι ἐπληθύνθησαν αἱ κακίαι τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ 10 τῆς γῆς.

Τί βούλεται τὸ ἐρημίαν, ἰδὼν δὲ; οὐκ ἐπειδὴ ἠγνόει ὁ δεσπότης (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ πρὸς τὸν ἀθηναίων τὸν ἡμέτερον ἅπαντα διηγῆται ἡ θεία γραφή. ἵνα γὰρ ἡμᾶς διδάξῃ, ὅτι ἐς μὴ τὸν τοιοῦτον αὐτοῦ μακροθυμίαν τοῖς αὐτοῖς ἐπέμενον, ἀ ἐς χείροσι προεβάλλον ἑαυτοὺς κακοῖς, φησιν, ἰδὼν ὅτι ἐπληθύνθησαν αἱ κακίαι τῶν ἀν-15 θρώπων ὅτι τῆς γῆς. οὐ γὰρ τῆς ποιητοῦ πρόξεως ταύτης, καθάπερ ἀπὸ πηγῆς ἄλλος, ὲν ἕτερα πολλὰ αὐτοῖς ἐπίκτητο ἁμαρτήματα. ἀλλὰ τοῦτό φησιν, αἱ κακίαι τῶν ἀνθρώπων. ὅπου γὰρ πορνεία ὲν ἀσέλγεια ἐς τοσαύτη ἀνομία, εἰκὸς ὲν μέθαι καὶ παροινίαν, ὲν πολλὴν ἀδικίαν ὲν πλεονεξίαν ὲν τὰ μυρία τίκτεσθαι κακά.

Ἰδὼν δὲ, φησι, κύριος ὁ θεὸς ὅτι ἐπληθύνθησαν αἱ κακίαι τῶν ἀνθρώπων ὅτι τῆς 20 γῆς, ὲν πᾶς τις ἀλλοιοῦται) ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ὅτι μελῶς ὅτι τὰ ποιητὰ πάσας τὰς ἡμέρας.

Ὅρα πῶς ἔχει τὸν τῶν ἐρημιῶν δείκνυσι ὁ μέγεθος [αὐτῶν] τῶν ἁμαρτημάτων. ὅπερ γὰρ εἶπε καθολικῶς, ὅτι ἐπληθύνθησαν αἱ κακίαι τῶν ἀνθρώπων ὅτι τῆς γῆς, ἐπήγαγε, ἐς πᾶς τις. μεγάλη τοῦ ῥήματος ἡ ἔμφασις. οὐχ ὁ νέος, φησὶν, ἀλλὰ ὲν ὁ πρεσβύτης τὰ αὐτὰ τοῖς νέοις ἀλλοιοῦται· οὐδὲ ἀνὴρ μόνον, ἀλλὰ ὲν γυνή· ὲ δοῦλος, ἀλ-25 λὰ ὲν ἐλεύθερος· ὲ πλούσιος, ἀλλὰ ἐς πένης. ὲν ὃ, ἀλλοιοῦται, πολλὴν ἔχει τὴν δύναμιν. ὲ γὰρ ὐκ σωκραταῖς τοῦτο ὑπομένουσιν, ἀλλ' ὲν τῇ καρδίᾳ ἀλλοιούμενοι ὲν ταῦτα καθ' ἑκάστην ὥραν βυθιούμενοι, ὲν ὲν τούτοις τὴν ἀσυδίαν ἔχοντες, ὲν οὐδὲ ἁπλῶς ὲν ὡς ἔτυχεν ἅπαξ ὲν δὶς τῆς ἡμέρας ὑποσκελιζόντες ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας ἴσχυσαν τῆς κακίας, ἀλλ' ὅτι μελῶς ταύτην μετέρχονται, ὲν τὰ ποιητὰ ἀλλοιοῦνται· τοῦτ' ἔστι, 30 μὴ πολλῆς τῆς ἀσυδίας· οὐδὲν πρόσεργος, οὐδὲν ἠμελημένως ὑπ' αὐτῶν γίνεται, ὲ δὲ πρὸς βραχύ χρόνον, ἀλλὰ πάσας τὰς ἡμέρας, πᾶσαν αὐτῶν τὴν ζωὴν εἰς τοῦτο καταναλίσκουσιν. εἶδες ποιητὰς ὅτι πᾶσιν, εἶδες πῶς μελέτην τὸ πρᾶγμα ἐποιοῦντο, ὅτι μόγις ἅπαντα τὰ ποιητὰ ἀλλοιοῦνται. ὲν πᾶσα ἡλικία πρὸς τὴν τῆς κακίας ἐργασίαν ὑποτέμνει. πᾶς τις, φησι, οὐδὲ ἡ ἄωρος ἡλικία οὐδὲ ἡ ἀπει-35 ρόκακος ἀμοιρος ἦν, ἀλλ' ὑβρέως ὲν ὐκ προσοιμίων τὴν κακίαν ταύτην ἀμίλλαν πάντες ἐποιοῦντο, ἕκαστος Ⓦ πλησίον ὑπερβάλλεσθαι φιλονεικῶν τῇ τῶν πράξεων πλεονεξίᾳ. ἐννοεῖ γάρ μοι ὲν τοῦθ' ἡ θεία τοῦ ὑπερβάλλεσθαι σοφίαν, ὅτι ὲν τοσαύτῃ κακίᾳ συμφωνίᾳ ἴσχυσε τὸ λυμῶναι ἁπεφυγεῖν ὲν μηδεμίαν ἐντεῦθεν δέξασθαι βλάβην, ἀλλὰ καθάπερ ὄξ ἑτέρας φύσεως συγκείμενος, ὅπως ἐρρωμένον φέρεσθαι 40 ἀναλαβών, καὶ οἴκοθεν ὅτι τὴν ἀρετῆς κατόρθωσιν ἀπύσας, καὶ τὴν κακίαν αὐτῶν συμφωνίαν διέφυτε, καὶ τῆς τοῦ πάντων ἐνεργείσης παμβασιλείας ἐκτὸς γέγονε.

6 Καὶ ἐνεθυμήθη, φησὶ, κύριος ὁ θεὸς, ὅτι ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον ὅτι τῆς γῆς.

Ὅρα πάλιν λέξεως παχύτητα, ἐς συγκαταβασιν. ἐνεθυμήθη φησὶν, ἀντὶ τοῦ,

μεταμελήθη· οὐκ ὀπῆ μεταμελεῖται θεὸς (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ κατὰ τὴν σωτήριον τὴν ἀνθρώπων ἡμῶν βουλεύεται ἡ θεία γραφή, ἵνα διδάξῃ ἡμᾶς, ὅτι ἡ ὑπερβολὴ τῶν ἡμαρτημάτων αὐτοῖς εἰς τοσαύτην ἀναισχυντίαν τὸν φιλάνθρωπον θεὸν ἤγαγε. καὶ ἐνεθυμήθη, φησί, κύριος ὁ θεὸς, ὅτι ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον ὅτι τῆς γῆς. μὴ γὰρ διὰ τοῦτο, φησιν, αὐτὸν παρήγαγεν, ἵνα εἰς τοσοῦτον ὄλεθρον καταντήσας ἀπωλείας ἑαυτῷ αἴτιος καταστῇ; διὰ τοῦτο δὲ ἀρχῆς καὶ σκευωρίαν τοσαύτης ἠξίωσε αὐτὸν τῆς τιμῆς καὶ τοσαύτην τοῦ αὐτὸν τὴν πρόνοιαν ἐπεδείξατο, ἵνα τὴν ἀρετὴν ἐλόμενος ἐκτὸς τῆς ἀπωλείας γένηται. ὅπῃ γὰρ οὐκ εἰς δέον ἐχρήσατο τῇ φιλανθρωπίᾳ τῇ ἐμῇ, βέλτιον λοιπὸν ἐκκοπτῶσαι αὐτοῦ τὴν κακὴν ὅπτι χείρησιν. καὶ διενοήθη, καὶ εἶπε κύριος ὁ θεὸς, Ἀπαλείψω τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἐποίησα, ἀπὸ προσώπου [πάσης] τῆς γῆς, ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους, καὶ ἀπὸ ἑρπετῶν ἕως πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι ἐνεθυμήθην, ὅτι ἐποίησα αὐτούς. τὰ πρὸ ἐμοῦ τοῦ πόνου, φησὶν, ἐπεδειξάμην. ἀπὸ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παρήγαγεν, τὴν μὲν οὐσίαν τῶν προσόντων ἃ μὴ προσόντων" ἐνέθηκε τῇ φύσει, ὃ αὐτεξούσιον ἐδωρησάμην, ἀφάτῳ τῇ μακροθυμίᾳ ἐχρησάμην· καὶ μετὰ τὸν πολὺν χρόνον ἐκεῖνον, καὶ τὴν ἀναισχυντίαν, καὶ τὴν ἀπειλὴν, ἣν εἶπον, καὶ ἑτέραν προθεσμίαν οὖσαν, βουλόμενος εἰς μάθησιν αὐτοῦ ἐλθόντας τῶν οἰκείων" πλασμάτων ἀναισχυντίαν τὴν ἐμὴν ἀναιρεῖσθαι. ὅπῃ γὰρ οὐδὲ ὅπως ἐκερδανόν τι πλέον, ἀνάγκη τὴν ἀπειλὴν εἰς ἔργον ἄγαγεῖν καὶ πάντελῆ ἐξάλειψιν αὐτῶν ἐργάσασθαι, καὶ καθάπερ ζύμην τινὰ πονηρὰν ἀφανίσαι τούτων τὸ γένος, ἵνα μὴ καὶ εἰς τὸ ἔξης γένεται τῆς κακίας διδάσκαλοι γένωνται.

χ. ἐγκατέδειξα. χ. ἁμαρτημάτων

7 Καὶ εἶπε κύριος ὁ θεὸς, ἀπαλείψω τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἐποίησα, ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους.

Ἀλλ' ἴσως εἴποι τις ἄν, τίνος ἕνεκεν, τοῦ ἀνθρώπου προϊόντος καὶ κλίναντος, καὶ τὰ ἄλογα τὴν αὐτὴν αἰτίαν ὑπομένει· μὴ γὰρ διὰ τὴν ἑαυτῶν χρείαν τὰ ἄλογα γέγονε; διὰ τί δὲ ἄνθρωπον τοῦτο παρήχθη. τοῦτο τοίνυν ἐκ τοῦ μέσου" αἰσθώμεθα, ποία ἐκείνων λοιπὸν χρεία ἦν ἄρα; διὰ τοῦτο οὖν καὶ τούτων κοινωνὸς τῆς ὑμωρείας, ἵνα μάθητε τῆς ἀναισχυντίσεως τὴν ὑπερβολήν· καὶ καθάπερ ἐξ ἀρχῆς τοῦ πεπλάσθαι μήπω τὸν καιρὸν ἐδέξατο, οὕτω καὶ νῦν, τοῦ ἀνθρώπου μέλλοντος ἀφανίζεσθαι, καὶ τὰ ἄλογα κοινωνὸς τῆς ὑμωρείας. ὥσπερ γὰρ εὐδοκιμούντος τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ κτίσις κοινωνὸς τῇ τοῦ ἀνθρώπου εὐημερίᾳ (καθάπερ καὶ Παῦλός φησιν, Ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῶν τέκνων τῆς δόξης τοῦ θεοῦ) οὕτω καὶ νῦν δεῖ τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτημάτων μέλλοντος τοῦτο καλύπτεσθαι καὶ πομφολυγίαν παραδίδοσθαι, καὶ τὰ κτήνη καὶ τὰ ἑρπετὰ καὶ τὰ πετεινὰ συναπολλύει τοῦ κλυδωνίου, ἃ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην καταλαμβάνειν μέλλοντος. καὶ καθάπερ ἡ οἰκία τοῦ παροικοῦντος διὰ τὴν δεσποτικὴν ἀναισχυντίαν γενόντος, καὶ σὺν συμπαρετοιμάζει πομφὰς εἰκὸς κοινωνὸν τῆς κατηφείας· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ἐνταῦθα, καθάπερ ἡ οἰκία τῶν ἀνθρώπων ἀπολλυμένων, ἄπομτα καὶ ἡ τῆ οἰκίᾳ καὶ τὰ διὰ τὴν τούτου δεσποτείαν τυγχάνοντα ἀνάγκη διὰ τὴν αὐτὴν πιμωρείαν * πεσεῖν.

Ρωμ. η. κα.

* al. αὐτῷ

Καὶ ἐνεθυμήθη, φησὶν, ὅτι ἐποίησα αὐτούς.

Πόσης συγκαταβάσεως τοῦτο πεπλήρωται τὸ ῥῆμα; μὴ γὰρ ἐβουλόμην, φησὶ, τοσαύτην τιμωρίαν αὐτοῖς παρεσκεύασα; αὐτοί με τῇ ὑπερβολῇ τῆς πονηρίας εἰς τοῦτο ἐξηνέγκατε τὴν ἀναισχυντίαν. εἶπα ἵνα μὴ νομίσωμεν ἀφανισμὸν πάντελῆ τοῦτο τοῦ ἀνθρώπου

ἀνθρώπων γίνεσθαι λύσις, μηδὲ παρρίζον τὴν ἡμετέραν φύσιν ἀφανίζεσθαι, ἀλλὰ μαθωμὲν ὅσον κακὸν ἀμαρτία, ϗ ὅσον ἀγαθὸν ἀρετὴ, ϗ ὅτι Κρείττονι εἰς ποινὴν ὁ θέλημα κυρίου, ἢ μυρίοι νομοθέται, φησί· Sirac. 15. d.

8 Νῶε δὲ εὗρε χάριν ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ.

Εἰ ϗ τὸ πλῆθος ἁπάντων, φησὶ, παρὰ ταύτην κακίαν ἀξιόχρεως ἦν, ἀλλ' ὁ δίκαιος ἐκεῖνος τὸν κοινὸν τῆς ἀρετῆς διετήρησεν, ὁμοῦ ϗ τούτοις ἅπασι καὶ πάντως τὸ χεῖρον καταλεχθέντος, ϗ τῶν ἀνάγκαις ἀπαλλαγῶναι τῆς κακίας, καὶ ἑαυτὸν τῆς ἀπ' αὐτῶν λύμης ἐλευθέρωσι καθιστάς· καὶ ὥσπερ οὗτοι διὰ τῶν πονηρῶν πραξέων εἰς ἀγανάκλησιν Ⓦ φιλανθρώπων θεὸν ἐπεκαλέσαντο, οὕτω καὶ οὗτος τὴν ἀρετὴν ἐλέησμος, χάριν εὗρεν ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ. ὁ γὰρ ὅτι πρόσωπολήπτης ὁ θεὸς, ἀλλὰ καὶ ἕνα εὕρῃ ἐν τοσούτῳ πλήθει τὰ αὐτὰ δοκοῦντα δρᾶν προπέμπομενον, ὁ πρόφορα, ἀλλὰ τῆς οἰκείας αὐτὸν ἀξιοῖ προνοίας· ϗ ταύτῃ μᾶλλον πλείονα τὴν πρὸς αὐτὸν κηδεμονίαν ἐπιδείκνυται, ὅσῳ ϗ τοσούτων ὄντων τῶν ὅτι τὴν κακίαν ἐλκόντων, τὴν τῆς ἀρετῆς αὐτὸς ὁδὸν εἵλετο.

Οὐδὲ γινώσκοντες, πῶς ἓν μόνον ὁρῶμεν τὸ αὐτῷ δοκοῦν, ϗ τὸ ποιοῦν ἡμᾶς τὴν ΗΘΙΚΟΝ
ἐκβῆναι βύθιον ἐπιπάσασθαι· ϗ μήτε φιλίᾳ χαριζόμενοι, μήτε ζημίᾳ τινὶ δυλλυόντες ἀμελῶμεν τῆς τοῦ θεοῦ ἀρετῆς, ἀλλὰ τῇ τοῦ θεοῦ μακροθυμίᾳ εἰς δέον χρησώμεθα, ϗ ὡς ἔτι καιρὸν ἔχομεν, πᾶσαν ῥᾳθυμίαν ἀποθέμενοι ποιήσωμεν τὴν ἀρετὴν, μισήσωμεν τὴν κακίαν. ἐὰν γὰρ μὴ ϗ ποῖς ταύτην πόθῳ ϗ ἐπιθυμίᾳ μετέλθωμεν, ϗ ποῖς ἐκείνην μῖσος πολὺ κίνησώμεθα, ὅτε ἐκείνης τὴν λύμην διαφυγὼν δίκαιος, ϗ ποῖς ταύτης ἐπιλαβέσθαι. ὅτι γὰρ ἐπιθυμούντων χρείαν ἔχει ἡ ἀρετὴ ϗ ἐκκαλουμένων εἰς τὸν περὶ αὐτῆς πόθον, ἄκουε τοῦ προφήτου λέγοντος· Τὰ χρίματα κυρίου ἀληθινὰ, δεδικαιωμένα ἐπὶ τὸ αὐτὸ, ἐπιθυμητὰ ὑπὲρ χρυσίον ϗ λίθον τίμιον πολύ· οὐκ ἐπὶ τοσοῦτον μόνον ἐστὶν ἐπιθυμητὰ, ἀλλ' ἐπὶ τούτων τῶν ὑλῶν οὐκ ἔστιν ἕτερα εὑρεθῆναι πρὸς ἡμᾶς τιμιώτερα. διὸ ϗ ἐπήγαγε, Καὶ γλυκύτερα ὑπὲρ μέλι ϗ κηρίον. ϗ ἐν τούτοις πάλιν, ἐπεὶ μὴ εἶχε φύσιν εὑρεῖν τοῦ μέλιτος γλυκυτέραν, ταύτῃ ἐχρήσατο τῇ εἰκόνι. καθάπερ οὖν Ⓐ περὶ τὴν τῶν χρημάτων συλλογὴν μεμιλημένοι, ἐπιθυμίᾳ τινὶ ϗ πόθῳ, ἐπὶ τούτῳ πᾶσαν τὴν ὁρμὴν ἔχειν ἀναδάζυσι, ϗ οὐδέποτε κόρον λαμβάνουσι (μέση γὰρ ἀκόρεστός ἐστιν ἡ φιλαργυρία) ϗ καθάπερ Ⓐ μεθύοντες ὅσῳ ἂν πλείονα Ⓦ ἀκράτου ἑαυτοῖς ἐγχέωσι, τοσούτῳ μᾶλλον πρὸς τὸ δίψος ἐκκαίονται· οὕτω δὴ ϗ οὗτοι τὴν ταύτην τὴν ἀκόρεστον οὐδέποτε ζῆσαι δυνάμενα, ἀλλ' ὅσῳ ἂν αὐξομένην ἴδωσιν ἑαυτοῖς τὴν περιουσίαν, τοσούτῳ μᾶλλον ϗ τὴν ἐπιθυμίαν ἀναπτόμενοι, ϗ ὑ πρότερον λήγουσι τῆς πονηρᾶς ταύτης ὀρέξεως, μέρος ἂν εἰς αὐτὸν τῆς κακίας τὸν πυθμένα κατενεχθῶσιν. εἰ τοίνυν οὗτοι τὴν ὀλέθριον ταύτην ἐπιθυμίαν ϗ πάντων τῶν κακῶν αἰτίαν ἡγούμενοι μὴ τοσοῦτον ἐπιδείκνυνται τοῦ ζῆν· πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς δίκαιον τὰ χρίματα κυρίου, τὰ ὑπὲρ χρυσίον ϗ λίθον τίμιον πολὺ τυγχάνοντα τιμιώτερα, ταῦτα δι' ὅλης τρέφειν ἐν τῇ διανοίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ, ϗ μηδὲν τῆς ἀρετῆς ἡγεῖσθαι πρότερον, ἀλλὰ ϗ τὰ ὀλέθρια ταῦτα πάθη ἐκτέμνειν τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς, ϗ εἰδέναι, ὅτι ἡ πρόσκαιρος αὕτη ἡδονὴ ὀδυνᾶν ἔκτειν εἴωθε διαπαντὸς ϗ βάσανον πέρας οὐκ ἔχουσαν, ϗ μὴ ἀπατᾶν ἑαυτὸν, μηδὲ νομίζειν, ὅτι μέλει τοῦ παρόντος βίου ἴσασι τὰ ἡμέτερα. εἰ γὰρ ϗ μὴ τοῖς ῥήμασι ταῦτα φθέγγονται Ⓐ πολλοὶ, ἀλλὰ ϗ πιστεύειν λέγουσι τῷ τῆς ἀναστάσεως λόγῳ ϗ τῇ τῶν μελλόντων ἀνταποδόσει, ἀλλ' ἐγὼ ὑ τοῖς ῥήμασι πρόσεχω, ἀλλὰ τοῖς καθ' ἑκάστην ἡμέραν γινομένοις. εἰ γὰρ ἀνάστασιν προσδοκᾶς ϗ ἀντίδοσιν, τίνος ἕνεκεν οὕτω περὶ τὸν τοῦ παρόντος

χ. πόθον ϗ ἐπιθυμίαν ἀκρατίσκητον λάζωμεθα.

Ps. 18. 10.

χ. ἐκχέωσι.

ούτος βάς δέξηται ἐπιθύσας; Τίνος ἕνεκεν, εἰπέ μοι, κέκτησαι σαυτὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ὑπὲρ τοῦ ἄμμον τὰ χρήματα συλλέγων, καὶ ἀγρούς δὲ οἰκίας καὶ βαλανεῖα ὠνούμενος, πολλάκις δὲ ἁρπαγῆς καὶ πλεονεξίας ζημιούμενος, καὶ πληρῶν σκεῦνο τὸ τοῦ τοῦ προφήτου ἐρημικόν· Οὐαὶ οἱ συνάπτοντες οἰκίαν πρὸς οἰκίαν, καὶ ἀγρὸν πρὸς ἀγρὸν ἐγγίζοντες, ἵνα μὴ τόπος ἐγγιεῖ καὶ κατοικισθῆναι μόνους ἐν μέσῳ τῆς γῆς; Ἢ οὐχὶ ταῦτα ὅσα καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἰδεῖν γινόμενα, καὶ ὁμοῦ φησιν, ὑπισχνεῖταί μοι ὅλως ἡ οἰκία, καὶ μυρίας προφάσεις ἐπινοεῖ, ἵνα ταῦτα ἀφέληται· ἕτερος δὲ τὸν ἀγρὸν τὸ πέντε λαβὼν σωμάτια τοῦ ἑαυτοῦ. Ἐξ ὧν δὴ μείζονα καρπὸν καὶ ξένον, καὶ οὐδὲ συνηθόμενον ἔχον, ὅτι ἐν ἑνὶ τόπῳ αὐτὸς καθήμενος, καὶ πολλάκις, οὐδὲ θέλων, ἑτέρωθι διαβαίνων δυνάμενος, ἢ δι' ἑτέρων λαὸν παραγγέλματων πείσασιν, ἢ δὲ διὰ τῆς τοῦ σώματος ἀρρωστίας πεπεδημένος, πάντα μοῦ καὶ ἐν πάσαις, ὡς εἰπεῖν, ταῖς πόλεσι βύλεται διὰ μνημάτων τῆς οἰκείας πλεονεξίας κεκτῆσθαι, καὶ ἕλκος ἀθανάτου τῆς οἰκείας κακίας παρὰ πᾶσιν ἔχειν. καὶ ταῦτα μὲν ἁμαρτήματα, ἐξ ὧν ἅπαντα ταῦτα" συνελέγη, τῇ οἰκείᾳ ὑπεύθυνοι κεφαλῇ, καὶ φορτίον βαρὺ καὶ δυσβάστακτον ὑπιφερόμενος οὐκ ἀφαιρήσεται· τὸν δὲ ἐκ τούτων ἀπόλαυσιν ἑτέρους παραχωρεῖ, ἃ μὴ τὸν τῆς ζωῆς μετάσχοιμι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ τῆς ἐντεῦθεν ἐξόδου. καὶ γὰρ μὴ ἄκων αὐτῶν γυμνωθῇ, ἀλλὰ τῶν ὀφειλομένων δίκαιος ἔσται, ὡς εἰπεῖν, ἐξαναγκάζεται ἅπαντα ταῦτα, καὶ οὐδὲ τοῦ πολλοστοῦ αὐτῶν μέρους ἐν ἀπολαύσει γίνεται. τί δὲ λέγω ἀπολαύσει; οὐ γὰρ * βούλοιτο, πῶς" ἀφεῖσαν μίαν ἔχων ψυχέρεια πρὸς τοσοῦτον πλῆθος χρημάτων; ἀλλὰ τὴν κακὴν ἀπόνοιαν τὸ αἴτιον ἡ κενοδοξία, ἐν τῷ βούλεσθαι τοῖς ἀγροῖς, τοῖς βαλανείοις, ταῖς οἰκίαις. τί σοι τὸ ὄφελος, ὦ δέσποτα, ὅταν μεῖ' τοῦ πολὺ πυρετοῦ καταλαβόντος ἀθλίου ἀφυπνώσῃ ἡ ψυχὴ καταλιμπάνῃ σε ἔρημον καὶ γυμνόν, μᾶλλον δὲ ἀρετῆς μὲ γεγυμνωμένον, πεπεδεδεμένον δὲ ταῖς ἀδικίαις, ταῖς ἁρπαγαῖς, ταῖς πλεονεξίαις, τοῦ ζευγμοῦ, τοῦ ὀδυρμοῦ, τοῦ δάκρυα τῶν ὀρφάνων, τὰς ὑπούλας, τὰς δόλους; πῶς δυνήσῃ τὰ μεγάλα ταῦτα φορτία τῶν ἁμαρτημάτων ἔχων ὑπείμενα, τὸν ζυγὸν πύλιν ἐκείνην διαβαίνειν, τὸν δυναμένην δέξασθαι τὸν ὄγκον τοσούτου μεγέθους; ἀνάγκη τοίνυν ἔξω μένοντα δὲ τοῦ τῶν φορτίων τούτων βαρυνόμενον ἀνιαρὰ μεταγινώσκειν, ἤδη τοῦ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ κολαστήρια ὁρώντα ὑπερπεπισμένα, καὶ ὃ πῦρ σκῆνος ὃ φοβερὸν καὶ μηδέποτε σβεννύμενον, καὶ τὸν σκώληκα τὸν ἀτελεύτητον. ἀλλ' εἴ τις ἡμῶν λόγος τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας, ὡς ἔπι κεφαλὴν ἐγνόμεν, ἀποσῶμεν τῆς κακίας, τὸν ἀρετὴν μεταδιώξωμεν, τῆς κενοδοξίας ἐκφύγωμεν. ὅθεν τοῦτο γὰρ [καὶ] κενὴ λέγεται, ὅτι ὄφελος ὅτι δὲ οὐδὲν ἔχουσα βέβαιον οὐδὲ μόνιμον, ἀλλ' ἀπάτην μόνον ὀφθαλμῶν τυγχάνει, πρὶν ἢ φθορὰν ἀφιπταμένη. ἢ οὐχ ὁρῶμεν τὰ σήμερον ὑπὸ τῶν ῥαδιούργων πεπατούμενον καὶ ὑπὸ τῶν διορυφόρων κυκλούμενον, ἄνειον πολλάκις δεσμωτήριον οἰκούντα καὶ μὴ τῶν κακούργων τρεφόμενον; τί ταύτης τῆς κενῆς καὶ ματαίας δόξης ἀπατηλότερον; Εἰ γὰρ καὶ μὴ ὁ ταῦ παρῇ τὰ τῆς μεταβολῆς αὐτὸν ἐκδέξηται, ὁ θάνατος πάντως ἐπελθὼν διέκοψε τὸν βίον μέσον· καὶ ὁ σήμερον σοῦν ὑπὲ τῆς ἀγορᾶς, καὶ εἰς δεσμωτήριον ἐμβάλλων, καὶ ὑπὲ τῶν θρόνων καθήμενος, καὶ μεγάλα φυσῶν, καὶ σὺν ἅπασι δὲ θέσπιες ὡς σκιὰς ὁρῶν, ἄθρους τῇ ἕξης κεῖται νεκρὸς, ἄπνους, δυσωδίας ἐμπεπλησμένος, μυρίας κατηγορίας βαλλόμενος ὑπὸ τῶν ἀδικηθέντων, ὑπὸ τῶν μηδὲν ἀδικηθέντων, σωαλγούντων δὲ τοῖς ἀδικηθεῖσι. τί τούτου ἐλεεινότερον γένοιτ' ἄν; καὶ τὰ μὲ συλλεγέντα ἅπαντα πολλάκις ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι πρὸς ἀλλήλους διενείμαντο· τὰ δὲ ἐκ τούτων ὑπισωρευθέντα αὐτῷ ἁμαρτήματα λαῶν ἄπειροι, τὰ ὑπὲρ

Ησ. ε. υ.

* ἐντεῦθεν χ. ἀρὰν

χ. συλλέγει,

χ βαρυνόμενον

χ. φύγωμεν

πὲρ τ᾽ τῶν ἀπολογίας μ᾽ πολλῆς ἀπαιτ᾽ μθνος τῆς ἀκριβείας. διὸ τ᾽ δικαλῶ," φυγόντες τὸν κενὸν τοῦτον δόξαν, τὸν ἀληθῆ ποθήσωμεν κ᾽ δικαιωθ᾽ναι, κ᾽ μήτε χρημάτων ἔρως ὑμᾶς ὑποσκελίζέτω, μήτε ἐπιθυμίας φλὸξ καταιγέτω, μήτε φθόνος κ᾽ βασκανία τηκέτω, μήτε θυμὸς ἐμπερπησμὸν ἡμῖν ἀπεργαζέσθω· ἀλλὰ πάντα τοῦτα τὰ πονηρὰ κ᾽ ὀλέθρια πάθη τῇ δρόσῳ τ᾽ πνθ́ματος καταβέσαντες, ὑποδείξωμεν τῶν παρόντων, ποθήσωμεν τὰ μέλλοντα, ἐννοιάν τινα λάβωμεν τῆς μελλ᾽σης ἡμέρας, κ᾽ πολλὴν τ᾽ βίαν τὴν ἀκρίβειαν ὀπιδειξώμθα. τοῦτο γὰρ ἔφη τῶτο εἰς (Ψ) βίον τ᾽τον παρήχθημεν, ἵνα μόνον ἐσθίωμεν κ᾽ πίνωμεν. ὁ γὰρ τοῦ ζῆν ἕνεκα τοῦ φαγεῖν ἐστὶ πεῖν γέγονεν, ἀλλὰ ἕνεκα τ᾽ ζῆν τ᾽ φαγεῖν κ᾽ πεῖν. μὴ τοίνυν ἀντιστρέφωμεν τὸν τρόπον, μήτε, ὡς δι᾽ αὐτὸ γενόμενοι, ὅτω τῇ γαστρὶ δουλεύωμεν κ᾽ ταῖς τῆς σαρκὸς ἡδοναῖς, ἀλλὰ τὸν ἐντεῦθεν ἡμῖν τὶκλωμένην βλάβην ἀναλογιζόμενοι καταστέλλωμεν τῆς σαρκὸς τὰ κινήματα, ἐ μὴ ῥᾳθυμῆσωμεν μηδὲ συγχωρῶμεν αὐτὴν κατεξανίστασθαι τ᾽ς ψυχῆς. εἰ γὰρ Παῦλος ὁ τοσοῦτος κ᾽ τηλικοῦτος, ὁ καθαιρ᾽ν τὰ τοιαῦτα νοήματα, ἐ μόνον ἀφράμην ἄπασαν, κ᾽ τῶν σωματικῶν ἀναγκῶν ἀμύητος γέγονεν, κ᾽ τῶν ἀῤῥήτων ἐκείνων ῥημάτων ἀκούσας καταξιωθεὶς, ὧν μέχρι τ᾽ς σήμερον οὐδεὶς ἄλλος ἤκουσε, γράφων ἔλεγεν, Ὑποπιάζω μου τὸ σῶμα κ᾽ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι· εἰ τοίνυν ἐκεῖνος ὁ τοσαύτης ἀξιωθεὶς χάριτος, μ᾽ τοσαῦτα κ᾽ τηλικαῦτα καταρθώματα ἐδύτο τὸν ὑποπιάζειν κ᾽ δουλαγωγεῖν κ᾽ ὑποτάττειν τῇ τῆς ψυχῆς ἐξουσίᾳ κ᾽ τοῦ τὸν τοιούτης δεσποτείαν (ποιῆν τὰ σώματος τὰ σκιρτήματα (ὑποπιάζει γάρ τις ὃ" δέδοικα μὴ, κ᾽ δουλαγωγεῖ τὸ ἀφίλτατον) τί δὴ ἐ ποιήσωμεν ἡμεῖς, (Ψ) πολλῶν ἔρημοι τῶν ἀγαθῶν, (Ψ) φορτίοις ἁμαρτημάτων βεβαρημένοι, καὶ τοὺς τούτοις πολλὴν τὴν ῥᾳθυμίαν ὀπιδεικνύμενοι; μὴ γὰρ ἀνάκλησιν ἔχει ὁ πόλεμος οὗτος; μὴ γὰρ χρείαν ὀπιθέσεως κέκληται; πάντοτε νήφειν κ᾽ ἐγρηγορέναι δεῖ, κ᾽ μηδέποτε τὸν ἀδεᾶ εἶναι) ἐπὶ μηδὲ ὅτι χρείας ὡρισμένος τῆς τοῦ πολεμοῦντος ἡμῖν καὶ ἐπιβαίνοντος ὀπλίσεως. ἀεὶ τοίνυν φορτίζωμεν, ἀεὶ μελετ᾽σωμεν τὴν τῆς εὐτελείας τῆς ἡμετέρας, ἵν᾽ οὕτω δυνηθῶμεν ἐ αὐτοὶ ἀπάλωτοι μεῖναι, κ᾽ τοὺς τῷ τοῦ πολεμοῦ μηχανὰς ὀκφυγόντες τῆς πρὸς τὸν θεὸν φιλανθρωπίας ἀξιωθῶμεν, χάριτι κ᾽ οἰκτιρμοῖς τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ αὐτοῦ, μεθ᾽ οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνθ́ματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν κ᾽ ἀεὶ, κ᾽ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγ. κγ. ΝΩΕ ΔΕ ΕΥΡΕ ΧΑΡΙΝ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΚΥΡΙΟΥ τοῦ θεοῦ. αὕτη ἡ αἰτίωσις Νῶε. Νῶε δὲ, ἄνθρωπος δίκαιος, τέλειος ἦν ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ· τῷ θεῷ ἐνεπέσησε Νῶε.

ΕΙδετε ἐν τοῖς ἤδη ῥηθεῖσιν, ὅσον τῆς φιλανθρωπίας τοῦ θεοῦ τὸ μέγεθος, κ᾽ πόσον αὐτοῦ τῆς ἀνεξικακίας τὸ ὑπερβολή. Εἴδετε τῶν τότε δὲ ἀνθρώπων τῆς κακίας τὸν ὀπίπαν. κατεμάθετε ἐν μέσῳ" τοσούτῳ πλήθει ὅσον τοῦ δικαίου γέγονεν τὸ ἄρετὴ, κ᾽ ὅτι οὐδὲν αὐτὸν ἐλυμήνατο ὅτε ἡ συμφωνία ἐκείνων ὅτι τὸν κακίαν ῥέπουσα, ὅτε ὁ μόνον ἐν μέσῳ τούτων ἀπειλῆφθαι κ᾽ τὸν σωτηρίαν ὁδοῦσιν ὁδὸν, ἀλλὰ, καθάπερ κυβερνήτης ἄριστος, οὐ τῆς θρασείας θίασος μ᾽ πολλῆς τῆς ἀγριπνίας μεταχειρίζόμενος, οὐκ" ἤφιε καταβαπτισθῆναι τὸ σκάφος ὑπὸ τῆς σφοδρότητος τῶν τῆς κακίας κυμάτων, ἀλλ᾽ ἀνώτερος τοῦ χειμῶνος γεγονώς,

κγ

a. Κορ. β. κ.

χ. περιχαρισάμενον,

ἰσ. τὸν ἴσον πλοῦν

ἰσ. ἐφ᾽ ἁλὸς

ϗ πελάγιος σαλεύων, ὡς ἐν λιμένι καθήμενος, ὕπω τῆς ἀρετῆς τὸ πηδάλιον ἰθυνῶν, ὀκτὼ ἑαυτὸν κατέχησι τῶ μέλλοντος κλυδωνίου τὸν χειμῶνα ἀπόντας καταλήψεσθαι. τοσοῦτόν ἐστιν ἀρετὴ πρᾶγμα ἀθάνατον ϗ ἀχείρωτον, καὶ οὐκ εἶχον ταῖς τῶ παρόντος βίου ἀνωμαλίαις, ἀλλ' ὑπεράνω τῶν τῆς κακίας δικτύων ἀφιπταμένη, καθάπερ ἀφ' ὑψηλῆς λόγου σκοπιᾶς, ὕπως ἅπαντα τὰ ἀνθρώπινα καθορῶσα, οὐδενὸς ἐπαναδάνεται τῶν τοῖς ἄλλοις λυπηρῶν φαινομένων· ἀλλ' ὥσπερ ὁ ὀπὶ πέτρας λιμὸς ὑψηλῆς ἑστὼς καταπελᾷ τῶν κυμάτων, ἐπειδὰν ἴδῃ ταῦτα πρὸς ὀργὴν ὁρμῶντα μὶ τῆ πέτρα, εἰς ἄφεσιν ϗ θάλασσαν ἀφανόμενα· ὕπω δὴ ϗ ὁ τὸν ἀρετὸν μετιὼν ἐν ἀσφαλεῖ χωρίω καθεζόμενος, οὐδὲν ἀπόδες ἵσταται μένει ἵστασθαι τῆς τῶν πραγμάτων ταραχῆς, ἀλλ' ἐν ἡσυχία κάθηται, τῆ τῶν οἰκείων λογισμῶν ἐκπεφυγὼν γαλήνη, ϗ ὀνόσων ὡς οὐδὲν τῶν ποταμίων ῥευμάτων διενεγκόντα τὰ παρόντος βίου πράγματα, μὴ ἔσαισίτης θύελλαις ϗ ῥύμης πνεόντων ἐχόντα. καθάπερ γὰρ ὅστιν ἰδεῖν ἐπὶ τῆς θαλάσσης κύματα νεῶν μὶ εἰς ὕψος ἄφατον αἰρόμενα, ἀθρόον ϗ πάλιν ἀποπνεόμενα· ὧν αὐτὸν δὴ τοῦτον καὶ τὸν ἀρετῆς ἀμελοῦντας, ϗ τὸν κακίαν μετιόντας ὁρῶμεν, νεῶν μὶ μεγάλα φερομένων, ϗ ἐπὶ ὀφρύας ἀναισῶντας, ϗ πρὸς ἐπὶ τὰ παρόντος βίου πράγματα ἐπιστρεφόμενος, ἀθρόον ϗ ἐπαπειλούμενος ϗ εἰς ἐσχάτην πενίαν ἐλαυνομένους. τοῦτος γὰρ ϗ ὁ μακάριος Δαβὶδ ὁ προφήτης ἀμυθόλογος ἔλεγε, Μὴ φοβοῦ ὅταν πλουτήσῃ ἄνθρωπος, ἢ ὅταν πληθυνθῇ ἡ δόξα τοῦ οἴκου αὐτοῦ· ὅτι οὐκ ἐν τῶ ἀποθνήσκειν αὐτὸν λήψεται ἐπὶ πάντα. ϗ καλῶς εἶπε, μὴ φοβοῦ, μή σε θορυβείτω, φησὶν, ἡ τοῦ πλούτου προσουσία ϗ ἡ τῆς δόξης προσφάτεια. ὄψῃ γὰρ μετ' ὀλίγον πολὺ χαμαὶ κείμενον, ἀνενέργητον, νεκρὸν, ἐρριμμένον, σκωλήκων γινόμενον τροφὴ, γυμνὸν τῶν ἀπόντων γινόμενον, ϗ οὐδὲν ὅλως μοῦ ἑαυτοῦ ἀπενεγκεῖν δυνηθέντα, ἀλλ' ἐνταῦθα ἅπαντα καταλιπόντα. μὴ τοίνυν τὰ παρόντα ἰδὼν ἀγωνιάσῃς, μηδὲ μακαρίσῃς τὸν βεβίωκότα χρόνον ἐν ἐρημίᾳ τούτων μηδὲν γινόμενα γίνεσθαι. τοιοῦτον γὰρ ἡ παροῦσα θνητότης, ϗ ἡ τοῦ πλούτου φύσις. ὑ σωποδημεῖ τοῖς ἐντεῦθεν μεθισταμένοις, ἀλλ' ἐν ταύτῃ αὐτὸν ἅπασαν καταλιπόντες, γυμνοὶ ϗ ἔρημοι ἀπίασι, μόνον τὸν κακίαν περιβεβλημένοι, ϗ τὰ ἐκ ταύτης αὐτοῖς συλλεγόντα ἁμαρτημάτων φορτία. ὅπερ ϗ τῆς ἀρετῆς τοιοῦτον οὐδέν· ἀλλὰ ϗ ἐνταῦθα αὐτοτέρους τῶν ὑπεναντιουμένων καθίστησι, ϗ ἀναλωτοὺς ἐργάζεται, ϗ διὰ παντὸς τὸν πόνον χαρίζεται, ϗ οὐκ ἀφίησι τῆς τῶν πραγμάτων ἀνωμαλίας αἰσθέσθαι λαβεῖν· καὶ ἐντεῦθεν ἀποδημοῦσι συμμεθίσταται, ϗ τότε μάλιστα, ὅτε χρήζομεν τῆς παρ' αὐτῆς συμμαχίας, [καὶ] ϗ τὸν πόλεμον ἐκείνων τὸν φοβερὸν πολλὴν ἡμῖν παρέχει τὴν βοήθειαν, ἥμερον ἡμῖν καθιστῶσα τοῦ δικαστοῦ τὸ ὄμμα· ϗ καθάπερ ἐνταῦθα παρόντων τῶν δεινῶν αὐτοτέρους καθίστησι τῶν δεινῶν, ὕπω ϗ ἐν τῶ μέλλοντι ὀξαρπάζει τοὺς αὐτὸν ὑπιφερομένους τῶ χαλεπωτέρων ἐκείνων· ϗ ὑ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἔτι καὶ τῆς τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν ἀπολαύσεως παρέξενος ἡμῖν γίνεται. ἵνα μάθῃς ὅτι ταῦτα ὕπως ἔχει, ϗ ὑχ ἁπλῶς ϗ εἰκῆ ψυχαγωγοῦντες ὑμᾶς τούτοις χρησόμεθα τοῖς ῥήμασιν, ἐκ τῶν νεῶν παρειλημμένοις δείξαι πειρησόμεθα τῆ ὑμετέρα ἀγάπη. ὅρα γὰρ, πῶς ὁ θαυμάσιος ὗτος, ὁ Νῶε λέγω, πάντας τοὺς τῶν ἀνθρώπων βίους εἰς τὸν κατ' αὐτῶν ἀναναίκησιν ἐκκαλεσαμένου φιλάνθρωπον δεσπότην, ὕτος διὰ τῆς οἰκείας πράξεως τὸν ἀρετῆς, καὶ τῆς ἀναναίκησεως τὸν πεῖραν διαφυγεῖν, ϗ πολλὴν τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν ἐφελκύσασθαι. ϗ, εἰ βούλει, πῶς παρὰ τῶν ἐν τῶ παρόντι βίῳ διαλεγόμενος. ἴσως γὰρ ἴνες τοῖς μέλλουσι ϗ μὴ ὁραμένοις διαπιστοῦσιν. ἴδωμεν τοίνυν ἐκ τῶν ἐνταῦθα γινομένων, ἵνα μάθωμεν τοὺς πρὸς τὸν κακίαν αὐθομολήσαντας διεδέξατο, τίνων ϗ ὁ τὸν ἀρετὸν ἐλόμενος

Ψαλ. μθ'. ιζ'.

χ. ἀπομένων,

ἐλάθμυος ἠξιώθη. ὅτῳ γὰρ ἀφῃ τὴν πολλὴν τῆς κακίας ὑπόταση ἀπεφλώσατο ὁ ἀγαθὸς θεὸς παντωλεθρίᾳ. ὃ τῷ δι᾽ Ἀδὲφῶν ἤθους καταδικάσειν εἰπών, Ἀπαλείψω τὸν δι᾽ Ἀδὲφῶν, οὓς ἐποίησα, ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, ἢ δεινὴς τῆς ἀγανακτήσεως αὐτῷ τὴν ὑπερβολὴν ὑπ᾽ τῶν δι᾽ Ἀδὲφῶν ἤθους μόνον τὴν ἀποφασιν ἐξενέγκαι, ἀλλὰ καὶ ὑπ᾽ πάντων τῶν κτηνῶν ἢ τῶν ἑρπετῶν ἢ τῶν πετεινῶν (τῷ γὰρ δι᾽ Ἀδὲφῶν, δι᾽ ὃς ταῦτα παρήχθη, ἀπόλυσθαι μελλόντων δι᾽ ὑπερβολὴν γίνεσθαι, εἰκότως ἢ ταῦτα τῆς ὠφελείας συναπήλωσεν) ὅτῳ οὖν ἡ ἀποφασις ἀόριστος ἐν δι᾽ ὑπολήψει ἔχουσα δέους, ἵνα μάθῃς ὃ ἀπροσδόκητον τῷ θεοῦ, δι᾽ ὅτι ταῖς καρδίαις ταῖς ἡμετέραις ἐμβατεύων, οὐθένα παρεορᾷ, ἀλλὰ κἂν μικρὰν ἴνα ἀφορμὴν εὕρῃ πρὸς ἡμῶν εἰσφερομένην, ἄφατον αὐτῷ ὑπιδείκνυται τὴν φιλανθρωπίαν, φησὶν ἡ γραφή, ἵνα μὴ νομίσωμεν ὅτι πρωτελὴς ἀφανισμὸς γένεται τῶν τῷ αὐθαδῶν ἤθους, ἀλλὰ γνῶμεν ὅτι δέδοται αὐτῷ ἀγαθότητα ἀφίσει εἰς μετανοίαν ἴνα σώζεσθαι, δι᾽ ῥίζαν τοῦ τῷ δι᾽ Ἀδὲφῶν ἤθους, ὥστε πάλιν εἰς μακρὰς ἐκλαθέσθαι τοὺς κλάδους,

8 Νῶε δὲ εὗρε χάριν ἐναντίον τοῦ θεοῦ.

Σκόπει τῆς γραφῆς τὴν ἀκρίβειαν, ὅπως οὐδὲν τὴν τυχοῦσαν συλλαβὴν ἔστιν εὑρεῖν ἁπλῶς κειμένην. ὅτῳ γὰρ ἐδίδαξεν ἡμᾶς τὴν ὑπερβολὴν τῆς κακίας τῶν δι᾽ Ἀδὲφῶν, καὶ τῆς τιμωρίας τὸ μέγεθος τῆς μελλούσης ἐπάξεσθαι τοῖς τούτων ἐργάταις, διδάσκει ἡμᾶς δὲ τὸν σὸν τοσούτῳ πλήθει δυνηθέντα τὴν ἀρετὴν ἀκέραιον διασῶσαι. ἔστι μὲν γὰρ καθ᾽ ἑαυτὴν ἡ ἀρετὴ θαυμαστή· ὅταν δὲ ἐν μέσῳ τῶν κυλυόντων τυγχάνουσα τις τούτων μετῇ, πολλῷ * θαυμαστοτέραν αὐτὴν ἀποφαίνει. διὰ τοῦτο ὥσπερ θαυμάζουσα τὸν δίκαιον ἡ θεία γραφὴ φησιν, ὅτι μεταξὺ τοσούτων τὸν διὰ τὴν κακίαν μελλόντων τὴν ἀγανακτήσεως πεισθῆναι, Νῶε δὲ εὗρε χάριν ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ. εὗρε χάριν, ἀλλ᾽ ἐναντίον τοῦ θεοῦ. οὐχ ἁπλῶς εὗρε χάριν, ἀλλ᾽ ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ· ἵνα ἡμᾶς διδάξῃ, ὅτι ἕνα τοῦτον εἶχε ⟨W⟩ σκοπόν, ὥστε ⟨W⟩ ἀχοίμητον ἐκεῖνον ὀφθαλμὸν ἐπαγρέυειν ἔχειν, καὶ τοῦτὶς αὐτῷ λόγος τῆς τῷ ἀνθρώπων δόξης, οὐδὲ τῆς ἀτιμίας καὶ τοῦ γέλωτος. εἰκὸς γὰρ αὐτὸν ἀπ᾽ εὐκολίας ἅπασι τὴν ἀρετὴν μετιέναι βουλόμενον πολλὴν ὑποφέρειν τὴν χλεύην καὶ τὸ γέλωτα, πάντων τῷ τὴν κακίαν μετιόντων εἰωθότων ἀεὶ διασκώπτειν τοὺς τούτων φθόγγοις βουλομένους καὶ ἀρετὴν αἱρουμένους· ὅπερ καὶ νεῶ πολλάκις γέγονε), καὶ πολλοὺς τῷ ῥᾳθύμων ὁρῶμεν μὴ φέροντας τὸ γέλωτα δι᾽ τὴν χλευασίαν, ἀλλὰ παρεπιμόνως τὴν παρὰ τῶν ἀνθρώπων δόξαν τὴν ἀληθῆ καὶ ἀεὶ μένουσης, ὑποστρεφομένους δι᾽ συγκαταπαιομένους τῇ τῷ ἑτέρων κακίᾳ. ψυχῆς γὰρ ὄντι γενναίας καὶ τερπνῷ τῷ φρονήματι κεχρημένῳ τὸ δυνηθῆναι ἢ ἀντέχειν τοῖς τοῦ χλευάζειν βουλομένοις, δι᾽ μὴ τοῖς ἀρέσκειν τῷ ἀνθρώπων τι δίκαιον ἐπιτρέπεσθαι, ἀλλὰ τοῦ ⟨W⟩ ἀχοίμητον ἐκεῖνον ὀφθαλμὸν τείνειν τὸ ὄμμα, καὶ τὴν πρὸς ἐκείνῳ εὐφημίαν μόνον ἀναμένειν, καὶ τούτων ὑπερορᾶν, καὶ μηδὲν πτύσαι αὐτῶν ⟨W⟩ ἔπαγον μήτε ⟨W⟩ ψύχειν, ἀλλὰ καθάπερ σκιὰς καὶ ὀνείρατα παραπέμπειν. καὶ σπανίως μὲν πολλοὶ πολλάκις τὸ ὕδωρ ὑ φέροντες δίκαι ἢ εἰκῆ ἐν δι᾽ Ἀδὲφῶν ἢ καὶ ἐλαττόνων ὑποσκελίσθησαν καὶ κατέπεσον. ἔστι γὰρ αἰσχύνη ἐπάγουσα ἀμβλύαν. ὑδὲ γὰρ τὸ τυχὸν ἐστὶν ὑπερίδειν τῷ ὀνειδίζοντων καὶ καταγελώντων καὶ κωμῳδούντων βουλομένων. ἀλλ᾽ ὁ δίκαιος οὗτος οὐχ οὕτως. ὑ μόνον γὰρ δέκα καὶ εἴκοσι ἢ ἑκατὸν αὐθαδῶν, ἀλλὰ καὶ πάσης τῆς τῷ δι᾽ Ἀδὲφῶν φύσεως καὶ μυριάδων τοσούτων ὑπερεῖδεν. εἰκὸς γὰρ ἅπασιν αὐτοῖς καταγελᾶν, κωμῳδεῖν, χλευάζειν, πολλὴν τὴν παρρησίαν ἐκ αὐτοῦ ὑποδείκνυσθαι, ἴσως δὲ καὶ βάλλεσθαι λίθοις, εἰ δυνατὸν ἦν. πολλὴν γὰρ ἀεὶ τὴν μανίαν ὑποδείκνυται

* μᾶλλον

ἴσ. τῶν πηδημάτων

νυται ἡ ϰαϰία ϰῦ τῆς ἀρετῆς. ἀλλ' ὁ μόνον οὐδὲν αὐτῷ βλάπτει, ἀλλὰ ϰὴ τὸ πολε- ἴσ. ϰ.
μεῖν ἰσχυροτέραν ταύτην ἀπεργάζεται. τοσαύτη γὰρ τῆς ἀρετῆς ἡ ἰσχύς, ὅλη ἐν τῷ πά-
ϰειν τῶν ποιούντων περιγίνεται, ϰὴ ἐν ᾧ πολεμεῖται τῶν πολεμούντων ἀμωτέρα ϰαθίστα-
Παρ. β. β. ται. ϰὴ τοῦτο ἔνεστι μὴν ϰὴ ἐϰ πολλῶν σωιδεῖν· ἵνα ϗ ἀφορμὰς ὑμῖν παρέχω ϰαὶ μὴν (Δί- 5
δυ γάρ, φησι, σοφῷ ἀφορμή, ϰὴ σοφώτερος ἔσται) ἀναγϰαῖον ϰὴ ἐϰ τῆ παλαιᾶς ϰὴ ἐϰ τῆ
ϰαινῆς ϰαὶ παραδείγματα ὑμῖν παραγαγεῖν. σπεύδει μοι τοίνυν τ' Ἄβελ. ϰαὶ ἀνῃρέθη
ὑπὸ τ' Ϗάϊν; ϰαὶ ὅτι τ' ἐδάφους ἰῶ ἐρριμμένος; ἀλλὰ μὴ τοῦτο σϰόπει ὅλη ἐϰεῖνος ϰὴ
πεπεισμένος, ϰὴ ἀνεῖλε τ' φθονούμενον ϰὴ οὐδὲν ἠδιϰηϰότα, ἀλλὰ πᾶ μὴ ταῦτα λογίζου, ὅλη
ὁ μὲν ἀναιρεθεὶς ὀξὺ ϵἰϰείνῃ μέρει τοῦ πιῶ ἀναϰηρύττεται ϰὴ σεφανοῦται, ϰὴ ὁ τοσοῦτος
χρόνος τ' μνήμιον οὐϰ ἐπῴρανεν· ὁ δὲ ἀνελὼν ϰὴ σπεισθεὶς ϰὴ τότε ζωῖῶ θανάτῳ βα- 10
ρυτέρᾳ ϰατέμεινε, ϰὴ ὀξὺ ϵἰϰείνῃ πάλιν μέρει τοῦ πιῶ οὗτος μὲν ϗλιτβύε ϗ ϰὴ ταῖς πᾶσι
πάντων ϰατηγορίας δέχε ϗ, ἐϰφυὲς δὲ ϰαθ' ἑϰάστην ἡμέραν ἐν τοῖς ἀπάντων ἄδε ϗ τόμασι.
ϰὴ ταῦτα μὲ ἐν τῷ παροῦσι βίῳ· πᾶ δὲ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ποῖος λόγος, ποία δίϰαια
παρασῆσαι δυνήσεται; ϰὴ οἶδα μὲν ὅτι σπουδαῖοι ὄντες πολλὰ ϰὴ διάφορα τοιαῦτα ἕτερα
εὑρήσετε ἐν ταῖς γραφαῖς ϰείμενα. διὰ γὰρ τοῦτο γέγραπται * πρὸς ὠφέλειαν τῶν 15 *ὠφέλιμα
ἡμετέρων, ὥστε ταῦτα μεμαθηϰότας φεύγειν μὲν τὸν ϰαϰίαν, περιτιμᾶν δὲ τὴν ἀρετήν.
Περὶ ε. μα. Εἰ δὲ βούλει ϰὴ ἐν τῇ ϰαινῇ τὸ αὐτὸ τοῦτο ἰδεῖν, ἄϰουε μαϰαρίου Λουϰᾶ τὸ αὐτὸ τοῦτο δι-
ηγουμένου περὶ τῶν ἀποστόλων, ὅτι Μασιγωθέντες ἀπεχώρουν ἀπὸ τ' συνεδρίου ϰαίροντες,
ὅτι ϰατηξιώθησαν ὑπὲρ τ' ὀνόματος τ' Χριστ' ἀτιμασθῆναι. ϰαίτοι γε αἱ μάστιγες τ' ϰαρᾶς ἦσαν ἀφορμῇ, ἀλλὰ λύπης ϵἰ ἀθυμίας· ἀλλὰ αἱ δίϰαι τὸν θεὸν μάστιγες, ϰὴ 20
ἡ ὑπόθεσις, δι' ἣν ἐμαστίζοντο, τὴν ϰαρὰν αὐτοῖς ἔτιϰτε. ϰὴ ϕ μὲν μαστιγώσαντες ἐν ἀ-
Περὶ δ. π. πορίᾳ πολλῇ ϰὴ ἀμηχανίᾳ ϰαθεστήϰεσαν, οὐϰ εἰδότες ὅ,τι ϰὴ ποιήσωσιν. ἄϰουε δὲ αὖ-
τῶν ϰὴ μετὰ ταῦτα μάστιγας διαπεφευγότων ϰὴ λεγόντων, Τί ποιήσομεν τοῖς ἀνθρώποις τού-
τοις; τί λέγῃς; ἐμαστίξατε, μυρία ϰαϰὰ διεθήϰατε, ϰὴ ἔτι ἀπορᾶτε; τοσοῦτόν ἐστιν ἰσχυ-
ρὸν ποιῆμα ϰὴ ἀνίϰητον ἡ ἀρετή, ϰὴ ἐν αὐτῷ τῷ πάσχειν τῶν ποιούντων περιγιο- 25
μένη. ἀλλ' ἵνα μὴ μαϰρὸν ποιῶμεν τ' λόγον, ἀναγϰαῖον πάλιν ἐπανελθεῖν ὅθι τ' δίϰαι-
ον τοῦτον, ϰὴ σϰληραγωγίαν αὐτῆς τῆς ἀρετῆς τὴν ὑπερβολήν, πῶς ἴσχυσε τοσοῦτο δήμου ϰαταγέλωτος, ἐπεμβαίνοντος, χλευάζοντος, ϰωμῳδοῦντος (πάλιν γὰρ ταὐτὰ λέγω, ϰὴ λέγων οὐ παύσομαι) ὑπερειδεῖν ϰὴ δυώτερος γενέσθαι. πῶς, ἐγὼ λέγω· ἐπειδὴ διὰνεϰῶς
πρὸς τ' ἀνείμητον εὐρεῖα ὀφθαλμοί, ϰὴ ἐϰπεπταμένον εἶνε τ' δίϰαιος ϵἰ τὸ ὄμμα, ϵἰ λυσι- 30
πὸν τῶν ἀπόντων ὡς οὐδὲν ὄντων ἐφεώντιζε. ϰὴ γὰρ οὕτως ἔχει. ἐπειδὴ γάρ τις πρωθῇ ᾧ
ἐρωτι ἐϰείνῳ, ϰὴ εἰς τ' τοῦ τ' θεοῦ πόθον ἑαυτ' ἐϰτείνει, οὐδὲν ἕτερον ὁρᾷ τ' ὁρωμένων, ἀλλὰ διὰνεϰῶς ϵἰϰόνα φαντάζεται τὸν ποθούμενον, ϰὶ ἐν νυϰτὶ ϵἰ ἐν ἡμέρᾳ ϰὴ χειμαζόμενος ϰὴ χ. ἀπαλλάτ
" ναυαγίσας μενος. μὴ τοίνυν σε ξενίζέτω, Εἰ ϰὴ ὁ δίϰαιος οὕτω ἅπας ϵἰϰόνα ἑαυτῷ τὴν ἀφανοῦς ἐποιήσατο, οὐδενὸς ἐφεώντιζε τῶν ἐπισϰελίζειν ὀφειλόντων. ϰαὶ γὰρ πρὸ ἐ- 35 χ. ῥοπὴν
αυτῷ ὀπτασίαν ἐδείξαμενος ϰὴ τὴν ἄνωθεν " χάριν ὀπτασαμένος, ἀνώτερος ἀπόντων ἐγένε- χ. ῥοπὴν
το. Ναὶ γὰρ, φησιν, ὄψε χάριν ἐναντίον ϰυρίου τῶ θεοῦ. Εἰ ϵ πάσῃ τῇ τῶν τότε ἀν- ἴσ. ὀπίσω
θρώπων φύσει οὐϰ ἰῶ " ὀπτικαρὴς οὐδὲ ποθεινός, ἀλλ' ὃ μὴ βούλεσθαι τὴν αὐτὴν
αὐγῆς ὁδεύειν ὁδὸν, ἀλλὰ πρὸς ἐϰεῖνον τ' ταῖς ϰαρδίας ἐμβατεύοντα χάριν ϰύριε, ϰὴ ἐ-
ϰεῖνος αὐτῷ τὴν γνώμην ἀπεδέξατο. τί γὰρ, εἰπέ μοι, βλάβος ἐντεῦθεν ἐγίνετο ἀπὸ 40
τῆς τῶν ὁμογλώσσων χλεύης, ϵ τοῦ ϰαταγέλωτος, τοῦ πλάσαντος ταῖς ϰαρδίας ἡμῶν, ϰὴ
σωιέντος ϵἰς πᾶσαν ταῖς ἔργα ἡμῶν ἀναϰηρύττοντος τ' ἄνδρα ϰὴ σεφανοῦντος αὐτόν; τί
δὲ ὄφελος ἂν θεάτρῳ γλωσσῶν δῶ ταῖς πάσης τῆς οἰϰουμένης θαυμαζομένῳ ϰὴ ἐπαινε-
μένῳ,

μὸν, καὶ διὰ τοῦ τῶν ὅλων δημιουργοῦ καὶ τοῦ ἀποστόλου διηκούσθη ὅτι τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς φοβερᾶς κρινούμεθα; ταῦτα οὖν εἰδότες, ἀγαπητοὶ, μηδένα λόγον ποιώμεθα τῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων ἐπαίνων, μηδὲ τιμὴ καὶ τούτων διώκωμεν ἀπὸ πάντος τρόπου ζητοῦμεν, ἀλλὰ καὶ διὰ ἐκεῖνον μόνον τὸν ἐπαίζοντα καρδίας καὶ νεφρούς, καὶ τὰς ἀρετῆς ἔργα μετιώμεν, καὶ τιμὴ κενοδοξίαν φεύγωμεν. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς παιδεύων ἡμᾶς μὴ κεχηνέναι πρὸς τὰ καὶ τῶν ἀνθρώπων διώκειν, μὴ πολλαχοῦ ἕτερα τελευταῖον καὶ τοῦτο ἐπιφέρων λέγων, Οὐαὶ ὑμῖν, ὅταν καλῶς εἴπωσιν ὑμᾶς πάντες οἱ ἄνθρωποι. σκόπει πῶς διὰ καὶ ἡμῖν ἀνέφανεν, ποταπὴ τοῖς τοιούτοις κείσεται τιμωρία. Τὸ γὰρ καὶ τοῦτο, θρηνωδές ἐστιν ἐπιφώνημα. μονονουχὶ γὰρ θρηνῶν αὐτοὺς φησιν, Οὐαὶ ὑμῖν, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσι πάντες οἱ ἄνθρωποι. Τὸ δὲ ῥῆμα τῆς ἀκριβείας. οὐκ εἶπεν ἁπλῶς οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ πάντες οἱ ἄνθρωποι. οὐδὲ γὰρ οἷόν τε τὸ εὐάρεστον καὶ τὸ ζῆν καὶ τεθλιμμένην ὁδὸν ὁδεύοντα καὶ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Χριστοῦ καταχθονιοῦντα πάντων ἀνθρώπων ἐπαινεῖσθαι καὶ θαυμάζεσθαι. πολλὴ γὰρ τῆς κακίας ἡ ὑπόκρισις καὶ ἡ πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐναντίωσις. Εἰδὼς οὖν ὁ δεσπότης, ὅτι τὸν μὴ ἀκριβείας τῆς ἀρετῆς μετιόντα, καὶ τὸν πρὸς αὐτὸν μόνον σκοπὸν ἔχοντα ἐπαινοῦντων αὐτὸν εἴη πάντων ἀνθρώπων ἐπαινεῖσθαι καὶ καλῶς ἀκούειν, διὰ τοῦτο παραινίζει τοῦτο διὰ τῶν ἐπαίνων τῆς ἀρετῆς ἀμελητικώτερος. ἡ γὰρ πάντων εὐφημία τεκμήριον ἂν εἴη μέγιστον τοῦ μὴ πολιτεύεσθαι τῆς ἀρετῆς λόγον ποιεῖσθαι. πῶς γὰρ πάντων ἐπαινεθείη ὁ εὐάρεστος, εἰ βούλοιτο τοῦτο ἀδικουμένους ἁρπάζειν τὰ ἀδικούντων, τοῦτο ἐπηρεαζομένων τοῖς κακῶς ποιοῦσι βουλομένων; πάλιν εἰ βούλοιτο διορθοῦν τοῦτο ἁμαρτάνοντας, καὶ ἐπαινῆ τοὺς κατορθοῦντας, οὐκ εἰκὸς τοὺς μὲν ἐπαινῆν, τοὺς δὲ ψέγειν; διὰ τοῦτό φησιν, Οὐαὶ ὑμῖν, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσι πάντες οἱ ἄνθρωποι. πῶς οὖν οὐκ ἄξιον θαυμάζειν τὸ ἐκπλήττεσθαι τὸν δίκαιον τοῦτον, ὅτι, ἅπερ ὁ Χριστὸς ὕστερον διορθούμενος ἐδίδασκε, ταῦτα προλαβὼν ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ φύσει κειμένου νόμου παιδεύεις μὴ πολλῆς μετῆσι τῆς ἐπιβολῆς, καὶ τὸν διὰ τῶν ἀνθρώπων ἔπαινον ἀποπεμπάμενος, διὰ τῆς τῶν βεβιωμένων ἀρετῆς τιμὴ διὰ τοῦ θεῖον χάρειν θύρᾳ ἐκαυτὸν διδάσκει; Ναὶ γάρ, φησιν, ἄρα χάριν ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ. ἀλλ' ὅτι μὲν διὰ τιμὴ προσοῦσαν αὐτῷ ἀρετὴν ἄρα χάριν ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ, διηγήσατο ἡμῖν ὁ θαυμάσιος οὗτος προφήτης ἐπιχύμενος ἐπὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ἀναγκαῖον δὲ καὶ ἐξῆς εἰρημένα καταμαθεῖν, καὶ ἰδεῖν καὶ τιμὴ φῆφον τιμὴ διὰ τοῦ θεοῦ πρὸς αὐτοῦ γινομένην.

9 Αὗται δέ, φησιν, αἱ γενέσεις Νῶε. Νῶε ἄνθρωπος δίκαιος, τέλειος ὢν ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ, τῷ θεῷ εὐηρέστησε Νῶε.

Ξένος γενεαλογίας τρόπος. Εἰπούσα γὰρ ἡ θεία γραφὴ, αὗται δὲ αἱ γενέσεις Νῶε, καὶ τὰς ἀρχὰς ἡμῶν ἀναπληρώσασα, ὡς μέλλουσα τιμὴ γενεαλογίαν αὐτοῦ διηγεῖσθαι, καὶ τίς μὲν αὐτοῦ πατὴρ ἐγένετο, πόθεν δὲ τὸ γένος κατῆγε, καὶ ὅπως εἰς τὸν βίον παρῆλθε, καὶ τὰ ἄλλα ἅπαντα, ἅπερ ἔθος τοῖς τὰς γενεαλογίας ἐξηγουμένοις διηγεῖσθαι, ταῦτα πάντα καταλιποῦσα δὲ τῆς σεμνοτέρας γενομένην φησὶ, Νῶε ἄνθρωπος δίκαιος, τέλειος ὢν ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ, τῷ θεῷ εὐηρέστησε Νῶε. Εἶδες θαυμαστὴν γενεαλογίαν. Νῶε, φησὶ, καὶ οὐκ ἄνθρωπος. ὅρα καὶ τὸ κοινὸν ὄνομα τῆς φύσεως αὐτὸ ἐγκωμίου τοῦ δικαίου γινόμενον. ὅπου γὰρ ἐκεῖνοι καὶ ὁ οὐκ ἄνθρωποι εἰσὶ) ἀπώλεσαν ἅπαντα τὰ τῆς σαρκὸς ἡδονὰς ὀλιγωρήσας, οὗτος, φησὶν, ἐν τοσούτῳ δήμῳ τοῦ οὐκ ἀνθρώπου τιμὴ εἰκόνα διέσωσε. τοῦτο γὰρ οὐκ ἄνθρωπος, ὅταν ἀρετῆς μετῇ. οὐδὲ γὰρ ὁ μορφὴν ἔχων ἀνθρώπου,

ἀνθρωπε, καὶ ὀφθαλμοὶ, καὶ ῥῖνα, καὶ στόμα, καὶ πλευρὰ, καὶ τὰ λοιπὰ μέλη, τοῦτο δὴ, ἄνθρωποι ἀποδείκνυσι (ταῦτα γὰρ τὰ μέλη τυγχάνει τὴν φύσιν) δὴ, ἄνθρωπον γὰρ ἐκεῖνον ἂν καλέσαιμι τὸν τὴν εἰκόνα τὴν δὴ, ἀνθρώπου διασώζοντα. τί δέ ἐστι τὸ δὴ, ἀνθρωπε καὶ εἰκών; ὃ λογικόν ἐστι). τί οὖν, φησιν; ἐκεῖνοι οὐκ ἦσαν λογικοί; ἀλλ' ὃ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ὃ εὐάρεστον ἦν), καὶ τὸ τὰ κακὰ διαφεύγειν, καὶ τῶν ἀπόπτων παθῶν κρατεῖν, τὸ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ δεσπότου καταλαμβάνειν, τοῦτο ἀνθρωπος. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι ἕως τῆ γραφῆ τοῦ τὸν κακὸν μετιόντας καὶ τῆς ἀρετῆς ἀμελοῦντας μηδὲ τῆς τοῦ ἀνθρώπου προσηγορίας ἀξιοῦν, ἄκουε τοῦ θεοῦ λέγοντος καθάπερ ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, Οὐ μὴ καταμείνῃ τὸ πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας. Ἐγὼ γάρ, φησιν, μετὰ τῆς σαρκὸς καὶ τῆς ψυχῆς τὸν ὄγκον ἐδωρησάμην, αὐτοὶ δὲ ὡς σάρκα μόνον πεπείκασιν, ὅτι τῆς μὲν ψυχῆς ἀρετῆς ἀμελοῦντες, ὅλοι τῆς σαρκὸς λοιποὶ γεγόνασιν. Εἶδες πῶς διὰ τὸ κακὸν, σάρκας αὐτοὺς καλῶ, οὐκ ἀνθρώπους· καὶ πάλιν προϊόντα ὡς αὐτίκα μάλα ἑστᾶτε, γλοῦν αὐτοὺς ὀνομάζει ἡ θεία γραφή, διὰ τὸ τοῖς γηΐνοις φρονήμασι καταδεδαπανῆσθαι. φησὶ γάρ, Ἐφθάρη ἡ γῆ ἐναντίον τοῦ θεοῦ, ἢ περὶ τῆς γῆς τῆς ἀγαθῆς λέγουσα, ἀλλὰ τοὺς ἐνοικοῦντας, γλοῦν ὀνομάζουσα. ἄλλα δὲ οὔτε σάρκα οὔτε γλοῦν ὀνομάζει, ἀλλ' οὐδὲ εἶναι) αὐτοὺς ἡγεῖται ἐν τῷ παρόντι βίῳ διὰ τὸ τῆς ἀρετῆς ἐρήμους εἶναι). ἄκουε γὰρ τοῦ προφήτου βοῶντος καὶ λέγοντος ἐν μέσῃ τῇ μητροπόλει τῶν ἱεροσολύμων, ὅπου ἄπειρα πλήθη, ὅπου μυριάδες τοσαῦται, Ἤλθον, καὶ οὐκ ἦν ἄνθρωπος ἐκάλεσα, καὶ οὐκ ἦν ὁ ὑπακούσομαι· οὐκ ὀλίγοι μὴ παρῆσαν, ἀλλ' ὅλοι παρόντες τῶν μὴ παρόντων οὐδὲν ἄμεινον διέκειντο. καὶ πάλιν ἑτέρωθι, Περιδρόμει, φησὶ, καὶ ἴδετε, εἰ ἔστιν ἐν τοῖς ποιοῦσι κρίμα καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἵλεως ἔσομαι. εἶδες πῶς οὐχὶ μόνον οἶδε καλῶν ἄνθρωπον ἡ ἁγία γραφὴ, τὸν τὴν ἀρετὴν μετιόντα, τὸν δὲ λοιπὸν οὐδὲ εἶναι) νομίζει· ἀλλὰ ποτὲ μὲν σάρκας ὀνομάζει, ποτὲ δὲ γλοῦν. διὰ τοῦτο καὶ νῦν τὴν ψευδολογίαν τοῦ δικαίου διηκεῖσθαι ἐπαγγελλομένη ἡ θεία γραφὴ φησιν, Ναὶ ἄνθρωπος. οὐ γὰρ μόνος, φησὶν, ἄνθρωπος, οἱ δὲ λοιποὶ οὐκ ἄνθρωποι, ἀλλὰ μορφὴν μὲν ἔχοντες ἀνθρώπων, τῇ δὲ πονηρίᾳ τῆς προαιρέσεως τὴν ἀλήθειαν τῆς φύσεως προδεδωκότες, καὶ ἀντὶ ἀνθρώπων προς τὰ θηρία ἀλογίαν ἐκπεσόντες. ὅτι γὰρ καὶ ἄνθρωποι τὸν λογικὸν, ἐπειδὴ προς κακίαν ἀποκλίνουσι, καὶ τῶν ἀλόγων παθῶν αἰχμάλωτοι γίνονται, τῶν θηρίων τὰ προσηγορίας αὐτοῖς ἐπιτίθησιν ἡ θεία γραφὴ, ἄκουε ποτὲ μὲν αὐτοὺς λεγούσης, Ἵπποι θηλυμανεῖς ἐγένοντο (ὅρα πῶς διὰ τὸ ἄμετρον λαγνείαν αὐτοῖς τὴν τοῦ ἀλόγου προσηγορίαν αὐτοῖς ἐπιτίθησιν) ἄλλοτε δὲ, Ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν. σὺ τοῦτο τὸν τοῦ θηρίου τὸ ὕπουλον καὶ δολερὸν μιμούμενος ἐμφαίνει. καὶ πάλιν, Κύνας ἀνοήτους ἐπέφερεν καλῶν. καὶ πάλιν, Ὡσεὶ ἀσπίδος κωφῆς καὶ βυούσης τὰ ὦτα αὐτῆς, τοὺς προς τὴν διδασκαλίαν τὴν ἀρετῆς τὰς ἀκοὰς ἀποφερκτίζοντας ἀπεπέμψην. ἔστι πολλὰ ἄλογοι τις δὴ ὀνόματα ἐπιτιθέμενα τοῖς τὴν θείας γραφῆς τοῖς διὰ μαθημείαν προς τὰ τῶν ἀλόγων καταφερομένοις πάθη. καὶ οὐκ ἐν τῇ παλαιᾷ μόνον τοῦτο ἔστιν ἰδεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ καινῇ. ἄκουε γὰρ τοῦ Βαπτιστοῦ λέγοντος τοῖς ἰουδαίοις, Γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; εἶδες πῶς καὶ ἐνταῦθα τῆς γνώμης αὐτῶν τὸ δολερὸν ἀπὸ τῆς τοῦ θηρίου προσηγορίας ἡνίξατο. τί οὖν δὴ ἐλεεινότερον γίνοιτο τῶν τὴν κακίαν μετιόντων, ὅταν καὶ αὐτῆς τῆς προσηγορίας τοῦ καλεῖσθαι ἄνθρωποι ἀποστερῶνται, καὶ διὰ τοῦτο πλείονα τὴν τιμωρίαν ὑπέχωσιν, ὅτι πολλὰς ἀπὸ τῆς φύσεως ἀφορμὰς δεξάμενοι, ταύτας προεδεδώκασιν ἐκόντες ὑποσυρέντες καὶ προς τὴν κακίαν αὐτομολοῦντες;

Γεν. ϛ. γ. Ησ. ϛ. ια. Ιερ. ε. α. Ιερ. ε. π. Ψαλ. ριθ. γ. Ησ. νε. ι. Ψαλ. ρζ. δ. Ματθ. γ ζ.

μολειῶντες; ἐπεὶ οὖν ④ ποτε πάντες ἀναξίως ἑαυτὸν τῆς προσηγορίας κατέστησαν καὶ τὸ ὀνομάζεσθαι ἀδελφοὶ, ὁ δίκαιος οὗτος ἐν τοσούτῳ ἀρετῆς ἀκμῇ τοσαύτην ἐπεδείξατο τῆς οἰκείας ἀρετῆς τὴν ἐπίδοσιν, ἀξιωθῆναι καὶ θείας χρηματισμοῦ τοῦ ἀνδρὸς τὴν ἡμεραλογίαν φησὶν, Νῶε ὁ ἀδελφός. ἔστι δὲ ἐπ' ἄλλην διήγησιν ταύτην ὁρμῆσαι τὴν προσηγορίαν αὐτὴ μέγιστον ἐγκώμιον ἐγκειμένην, καὶ τοὺς ἄλλων ἁπάντων ἀπὸ ταύτης τῆς προσηγορίας ἀναχηρυττόμενον, τὴν τοῦ ἀρετοῦ μὴ ἀκριβείας ἐπιδεικνύμενον. τίς οὖν ἐστιν; ὁ μακάριος Ἰώβ, ὁ τῆς εὐσεβείας ἀθλητὴς, ὁ τῆς οἰκουμένης φανείς, ὁ μόνος τὰ ἀνήκεστα ἀκέσας τραύματα τῆς ἀνομίας, καὶ τὰ μυρία βέλη δεξάμενος τοῦ πονηροῦ δαίμονος ἐκείνου, καὶ ἄτρωτος διαμείνας." καθάπερ ἀδάμας τις ὢν πάσας τὰς προσβολὰς ἀνέσχεν δυνηθεὶς, καὶ οὐ μόνον οὐ καταβαπτισθεὶς ὑπὸ τῶν τοσούτων κυμάτων, ἀλλὰ καὶ ἀνώτερος τῶν κυμάτων ἀνόμενος, καὶ τὰ τῆς οἰκουμένης πάθη ἐν τῷ οἰκείῳ σώματι δεξάμενος, ταύτην μᾶλλον λαμπροτέρας ἀνεδείκνυτο. οὐ μόνον γὰρ οὐ" κατέσεισεν αὐτὸν ἡ συνέχεια τῆς τῶν δεινῶν ἐμβολῆς, ἀλλὰ καὶ εἰς μείζονα βυθοῦ ἀνέδυσεν αὐτὸν διήγειρε, καὶ διὰ πάντων τὸν οἰκείον ἀγωνοθετῶν ἐπεδείκνυτο, χειρὶ [αὐτοῦ] τοῦ διαβόλου δοὺς τὸν πλησίον, καὶ δεικνὺς ὡς" ἀνηνύτοις ὄντι χερσὶ, καὶ πρὸς κέντρα λακτίζει. τοιοῦτον τοίνυν τὸν ἀγῶνα καὶ τοὺς ἀγωνοθέτας καὶ τοὺς ἀθλοθέτας τῶν τοσούτων ἐπαίνων ὁ φιλάνθρωπος θεὸς καὶ δυναστεύτων, φησὶ πρὸς τὸν διάβολον· Περισσεύεις τῇ διανοίᾳ σου τοῦ θεράποντί μου Ἰώβ; ὅτι οὐκ ἔστι κατ' αὐτὸν ἄνθρωπος Ιωβ. α. ιι.
τῶν ὅσοι τῆς γῆς, ἄμεμπτος, δίκαιος, ἀληθινὸς, θεοσεβὴς, ἀπεχόμενος ἀπὸ πάντος πονηροῦ πράγματος. εἶδες καὶ τοῦτον ἀπὸ τοῦ κανόνος τῆς φύσεως ὀνόματος πρότερον ἀναχηρυττόμενον. πρόσεχες, φησὶν, ὅτι οὐκ ἔστι κατ' αὐτὸν ὅμοιος αὐτῷ ἄνθρωπος; καὶ μὴν ἅπαντες ὅμοιοι· ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ κατὰ τὸν τῆς μορφῆς λόγον. οὐ τοῦτο γὰρ ἄνθρωπος, ἀλλ' ὅταν ἡ καλοκαγαθίας ἀπεχόμενος τὴν ἀρετὴν μετέλθῃ. εἶδες τίνας οἴδεν ἄνθρωπος καλῶν ἡ θεία γραφή. διὰ τοῦτο καὶ ὀλίγης ἀρχῆς ἰδὼν τὸν ὑπ' αὐτὸν δημιουργηθέντα ὁ τῶν ὅλων δεσπότης ἔλεγε, ποιήσωμεν ἄνθρωπον καὶ εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, τί ἐστιν, ἵνα ἀρχὴν ἡ τῶν ὁρωμένων ἀπάντων καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ψυχολαθῶν παθῶν τικτομένων, ἵνα ἀρχὴ δὲ μὴ ἀρχῇ). ἐνταῦθα μέντοι πρόδρομος τῆς ἀρχῆς ἀρχηγὸς μᾶλλον ἢ ἀρχὴ, ἀπόλλυσι καὶ ὁ εἷς ἀδελφὸς, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἀλόγων προσηγορίαν ἑαυτὸν μετατίθησι. διὰ τοι τοῦτο δὲ νεῦε τὴν ἀρετὴν τὸ δίκαιον τοῦτο ἀναχηρύξαι βουλομένη ἡ θεία γραφὴ φησιν, αὐτὰ αἱ ψυχαὶ Νῶε. Νῶε ἀδελφὸς δίκαιος. ἰδοὺ γὰρ ἕτερον ἐγκώμιον μέγιστον εἶδος, δίκαιος. διὰ ταύτης τῆς προσηγορίας τὴν καθόλου ἀρετὴν αὐτὸ ἐμφαίνει. τὸ γὰρ δίκαιος ὄνομα, ἔθος ἡμῖν ὅτι τῶν πᾶσαν ἀρετὴν μετιόντων λέγειν. εἶτα ἵνα μάθῃς ὅπως πρὸς αὐτὸ τὸ ἄκρον τῆς χορυφῆς τῶν ἀρετῶν ἔφθασεν, ὅταν δὲ τότε ἀπῃτεῖτο πρὸς τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας, φησὶ, δίκαιος, τέλειος ὢν ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ· πάντα πληρώσας, φησὶν, ἅπερ ἐχρῆν ἀδελφὸν ἐπιδείξασθαι ἀρετὴν ἐλόμενον. τοῦτο γὰρ ὅτι τέλειος, οὐδὲν ἐλλειπόμενος, ἐν οὐδενὶ χωλεύων· οὐ τὸ μὴ κατορθώσας, ἐν τῷ ἀδελφῷ, ἀλλ' ἐν πάσῃ ἀρετῇ τέλειος ἦν. τοῦτο γὰρ ἔχρῃν αὐτὸν ἐπιδείξασθαι. εἶτα ἵνα ἐκ τοῦ χρόνου καὶ ἐκ τῆς συγκρίσεως σαφέστερον ἡμῖν ⑤ δίκαιον ἀπεργάσηται, φησὶ, τέλειος ὢν ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ, ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ τῇ διεστραμμένῃ, τῇ πρὸς τοσαύτην κακίαν ἀποκλινάσῃ, τῇ μηδὲ ἴχνος τῆς ἀρετῆς ἐπιδείξασθαι βουληθείσῃ ἐν ἐκείνῃ τοίνυν τῇ γενεᾷ, ἐν ἐκείνοις τοῖς καιροῖς οὗτος ὁ δίκαιος οὐ μόνον ἀρετὴν ἐπεδείξατο, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἄκρον καὶ χορυφαῖον τῶν ἀρετῶν ἔφθασε, τέλειος γενόμενος καὶ ἐν ἅπασιν ἀπηρτισμένος. ὅπερ γὰρ ἔφθην εἰπὼν,

πων, μείζονα δείκνυσιν ἀεὶ τῆς ἀρετῆς ⓦ ὄγκον, ὃ μεταξὺ τῶν πολεμιόντων αὐτὴν καταρρυῆναι, καὶ ἐν μέσῳ τῶν κωλυόντων τὴν " αὐτῆς ἐπιδείκνυσθαι ἀκρίβειαν. διὸ καὶ ὁ δίκαιος οὗτος πλειόνων ἀξιοῦται τῶν ἐπαίνων. ὃ οὐδὲ μέχρι τούτου ἴσα τὴν δυσκηρύτησα αὐτὸν ἡ θεία γραφή, ἀλλὰ δείκνυσα ἡμῖν τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ τὴν ὑπερβολήν, καὶ ὅτι τὴν ψῆφον ἀνωθεν ἐδέξατο, εἰποῦσα, τέλειος ὢν ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ, φησι, τῷ θεῷ ἐυηρέστησε Νῶε. τοσαύτη ἰσχύ, φησι, τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ ἡ περιουσία, ὡς ⓦ καὶ τοῦ θεοῦ ἔπαινον ὑπεραναβαλέσθαι. τῷ θεῷ γάρ, φησιν, ἐυηρέστησε Νῶε, ἵνα εἴπῃ, ὅτι ἀποδεικνὺς καὶ τῷ θεῷ γέγονεν, ἤρεσε τῷ ἀχειμάστῳ ἐκείνῳ ὀφθαλμῷ διὰ τῶν αὐτῷ κατορθωμάτων, καὶ ἐκείνης τὴν εὔνοιαν ἐφείλκυσατο ἡ τῶν βεβιωμένων περιττότης, καὶ οὐ μόνον τῆς μελλούσης κατ' ἀνθρώπων ἐκφέρεσθαι ἀγανακτήσεως ἀπέβη φέρωσεν, ἀλλὰ καὶ ἑτέρων περιττάτην αὐτὸν ἀπειργάσατο. τῷ θεῷ, φησιν, ἐυηρέστησε Νῶε. τίς δὲ τοῦτο " μακαρίσειεν ἂν τὸ δυναμένου τοσαύτην ὑπερβαλλομένην τὴν ἀρετὴν, ὡς ⓦ ἀνθρώπων διαβολὴν ἐπαινέτην ἔχειν; τῶν μὲν οὖν αὐτῷ παραγινομένων τοῦτο πάντως πλοῦτος, πάσης περιουσίας, πάσης δόξης καὶ δυναστείας, καὶ τῆς ἄλλης ἁπάσης δυθεμπίνης ὑπεμερείας τῷ νοῦν ἔχοντι περιπόστερον δὲ εἶη. τοῦτο τῷ γνησίῳ πάντι ⓦ θεὸν τὸν ἀγαθὸν ὑπερευφραίνειν δὲ εἶη πολυπότερον. ἡ γὰρ ἀληθινὴ βασιλεία αὕτη ἐστὶ, ὃ δυναμένους ἡμᾶς διὰ τῆς ἀρίστης πολιτείας βιάσασθαι ἐλεῶ καταξιῶσαι ἑαυτοῖς ⓦ διαφέρειν. οὐδὲ γὰρ τὴν γέενναν διὰ τοῦτο φοβεῖσθαι ὀφείλομεν καὶ ἀπολαύειν διὰ ὃ πῦρ ἐκεῖνο ἀσβεστον, ἀλλὰ διὰ φόβερὰς ὑμωρίας καὶ πάς διηνεκεῖς κολάσεις, ἀλλὰ διὰ ὃ παρασκευῶσαι τῷ ὕπνῳ ἀγαθῷ διαφέρειν, καὶ τῆς ἐκείνης βιώσεως ἐκπεσόντας ἡμᾶς ζῆναι· ὥσπερ οὖν καὶ ὅτι τὴν βασιλείαν διὰ τοῦτο ἀπολαύειν ἡμᾶς χρὴ, διὰ ⓦ τὸν αὐτὸν πόθον, ἵνα τῆς ἐκείνης ῥοπῆς ἀπολαύωμεν. ὥσπερ γὰρ βασιλείας πολυπότερον ὃ βιώσιμος ἡμᾶς διαφέρειν ⓦ φιλόν, δεῖ πον ἡμῶν διαφέρειν, ὕπνου γέεννης χαλεπώτερον ὃ τῆς ἐκείθεν βιώσεως ἐκπεσεῖν. εἴδετε πόσης ἡμῖν ὠφελείας γέγονεν ἡ τοῦθεσις ἡ περιττεία μόνη τοῦ δικαίου, καὶ ὅσον ἡμῖν ἀπέσωσεν νοημάτων ἔτερον ἡ γενεαλογία τοῦ μακαρίου τούτου ἀνδρός. μιμώμεθα τοίνυν καὶ ἡμεῖς τῆς θείας γραφῆς τοὺς κανόνας, καὶ ἐὰν βαλώμεθά τινων γενεαλογίαν ἐξετάζειν, μὴ πατέρας καὶ πάππους καὶ ἀπαππους εἰς μέσον φέρωμεν, ἀλλὰ τοῦ γενεαλογουμένου τὴν ἀρετὴν ἐκκαλύπτωμεν. οὗτος γὰρ ἄριστος γενεαλογίας τρόπος. τί γὰρ ὄφελος ἐκ πατέρων εἶναι λαμπρῶν καὶ εὐαρέτων, αὐτὸν δὲ ἔρημον τῆς ἀρχῆς τῆς ἀρίστης πολιτείας; ἢ πάλιν τί βλάβος δοῦλον γενέσθαι ἐκ πατέρων εἶναι καὶ προγόνων δυσγενῶν τε καὶ ἀφανῶν, αὐτὸν δὲ πολλῇ χρωμένην τῇ ἀρετῇ; ἐπεὶ καὶ ὁ δίκαιος οὗτος τοιούτου γεγονὼς, καὶ τὴν τοῦ θεοῦ εὔνοιαν ὑπεραναβαλόμενος, οὐκ ἀπὸ τῶν τοιούτων γέγονε προγόνων (οὐδὲ γὰρ ὡς εὐαρέστων αὐτῶν ἐμνημόνευσεν ἡ θεία γραφή) καὶ ὅμως ἰσχυε τοσούτων ὄντων τῶν κωλυμάτων, καὶ ἐκ τοσούτων ἐμποδιζόμενος, εἰς αὐτὴν τὴν ἄκρον ἀνελθεῖν τῆς " ἀρετῆς· ἵνα μάθῃς, ὅτι ⓦ βουλόμενον νήφειν καὶ ἐγκρατεύεσθαι, καὶ πολλὴν τῆς οἰκείας σωτηρίας ποιεῖσθαι τὴν προθυμίαν, οὐδὲν ἔστι τὸ διακωλύον. ὥσπερ γὰρ εἰς ῥαθυμίαν ἀποκλίνοντες καὶ ἐκ τῶν τυχόντων βλαπτόμεθα, ὅταν ἐθὺ βουληθῶμεν νήφειν, κἂν μυρίοι ὦσιν ⓦ τοὺς τὴν κακίαν ἕλκοντες, οὐδὲν ἡμᾶς τὴν ἀσυδὴν λυμαίνασθαι δυνήσονται· καθάπερ οὐδὲ τὸν δίκαιον τοῦτον ἴσχυσαν τοσοῦτοι ὄντες ἀνιηρότερον πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐργάσασθαι. μηδεὶς τοίνυν ἕτερόν ἐστιν ἀπιθάνου, καὶ ἐφ' ἑτέρῃς τὴν αἰτίαν μεταγαίτω, ἀλλὰ τῇ οἰκείᾳ ῥαθυμίᾳ ὃ πᾶν ἐπιγραφέτω. καὶ τί λέγω ἐφ' ἑτέρῃς; μηδὲ αὐτὸν ⓦ δέχεσθαι νομιζέτω τις ἱκανὸν εἶναι κωλύσαι τὸν ἐπὶ τὴν ἀρετὴν φέρουσαν ὁδὸν δραμεῖν. ἀλλ' ἀπατᾷ

χ. αὐτὴν

χ. μακαρίσειεν

πατᾶ μὴ καὶ συσκελίζει σὺν ῥᾳθυμοτέρους, ἢ μᾶλλον κωλύει καὶ βιάζεται. καὶ τοῦτο αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἡ πεῖρα δείκνυσιν, ὅτι, ἵνα μὴ δὴ ἐναλώμεθα νῦν φέρε, τοσοῦτον [ὦ] ζῆλον ἐπιδειξώμεθα, ὡς μηδὲ, πολλῶν ὄντων τῶν πρεσβευόντων ὅπῃ τιθῶ τῆς κακίας ὁδόν, μὲν ἔχειν τῆς [τοιαύτης] συμβουλῆς, ἀλλὰ πρώτους ἀδάμαντος στερροτέρους ἡμᾶς γενέσθαι, καὶ ἀποφέρεσθαι τοῖς καὶ φαῦλα συμβουλεύουσι καὶ ἀνῳφελῆ. ὅταν γὰρ ῥᾳθυμῶμεν, καὶ μηδενὸς ὄντος τὰ συμβουλεύοντος ἢ συσκελίζοντος, οἴκοθεν κινώμενοι ἐπὶ τὰ κακὰ ὁρμώμεθα. εἰ γὰρ μὴ ἐν τῇ προαιρέσει ἡμῶν ἔκειτο, μηδὲ ἐν τῇ τῆς γνώμης ἐξουσίᾳ, μηδὲ αὐτεξούσιον ἡμῶν τὸ φύσει ὁ φιλάνθρωπος θεὸς κατεσκεύασεν, ἐχεῖνο ἢ ἀπάντων εἶναι κακῶν σὺν τῆς αὐτῆς φύσεως κοινωνοῦντας, καὶ τοῖς αὐτοῖς παθήμασιν συνειμένους, ἢ πάντας εἶναι πάλιν ἀρετῆς. ὅταν γὰρ ἴδωμεν σὺν ὁμολογίᾳ ἡμῶν, καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν παθῶν ἀνοχλουμένους, καὶ τὰ αὐτὰ ἡμῖν συμβαίνοντας, ἀλλὰ καὶ ἐρρωμένῳ τῷ λογισμῷ ἰσοζυγοῦντας τὸ φύσει, καὶ προηγουμένους τῶν ἀπάντων σκιρτημάτων, καὶ χαλινοῦντας τὴν ἐπιθυμίαν, κρατοῦντας ὀργῆς, βασκανίαν φθόνῳ, φθόνον ὀξοβελίζοντας, τῆς λύσσης τῶν χρημάτων καταφρονοῦντας, δόξης ἐλαττοῦσι φρονήσεως, πάσης τῆς τοῦ παρόντος βίου ἀμεριμνίας καταπελάζοντας, καὶ πρὸς τιμὴν ἀληθῆ δόξαν ἐπιτηδεύοντας, καὶ ὦ τοῦ θεοῦ ἔπαινον πάντων τῶν ὁρωμένων προτιμῶντας, οὐκ οἶδ' ὅπως, ὅτι τῇ οἰκείᾳ ταῦτα κατορθοῖ δυνήσεται τις μὴ τιμὴν αὔξειν, καὶ ἡμεῖς τῇ οἰκείᾳ ῥᾳθυμίᾳ κεχρημένοι προδιδόαμεν ἡμῶν τὸ σύντειχισμα, ἐρήμους ἑαυτοὺς καθιστῶντες τῆς ἐκείθεν βοηθείας;

Διὸ παρακαλῶ ταῦτα λογιζομένους καὶ συνεχῶς νοοῦντας ἐν τῇ ψυχῇ μηδέποτε ὦ ψυχόλεθρον αἵρεσιν, ἀλλὰ τιμὴν ῥᾳθυμον ἡμῶν γνώμην. καὶ ταῦτα λέγω οὐκ ἐκεῖνον ἀπαλλάξαι βουλόμενος κατηγορίας (μὴ γένοιτο) καὶ γὰρ περιέρχεται ὡς λέων ἁρπάσας, καὶ ὠρυόμενος, καὶ ζητῶν τίνα καταπίῃ· ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς ἀσφαλεστέρους ποιῆσαι θέλων, ἵνα μὴ νομίζωμεν ἐκτὸς εἶναι ἐγκλημάτων ὅταν εὐκόλως πρὸς τιμὴν ἁμαρτάνωμεν. καὶ μὴ τὰ ψυχρὰ ἐκεῖνα λέγωμεν ῥήματα· τίνος ἕνεκεν ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ θεὸς" τοιοῦτον ὄντα πονηρὸν, ὥστε συσκελίζειν καὶ καταβάλλειν; μεγίστης δὲ ἂν εἴη ταῦτα τὰ ῥήματα ἀγνωμοσύνης. ἀλλ' ἐκεῖνο σκοπῶμεν ἑαυτῷ σκόπει, ὅτι ψυχὴ τοῦτο μάλιστα αὐτὸν κατέλιπεν, ἵνα τῷ φόβῳ σωφρονούμενοι καὶ τὸ πολεμεῖν τιμὴν ἔφοδον προσδοκῶντες, πολλὴν τιμὴν ἀγρυπνίαν καὶ διηνεκῆ τιμὴν νῆψιν ἐπιδεικνύμεθα, τῇ τῶν ἀμοιβῶν ἐλπίδι καὶ τῇ ἀντιδόσει τῶν αἰωνίων ἐκείνων καὶ ἀπορρήτων ἀγαθῶν πρὸς τῆς ἀρετῆς τὸν κάματον συντεμνόμενοι. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ τὸν ψυχόλεθρον ψυχὴ τοῦτο κατέλιπε κηδόμενος ἡμῶν τῆς σωτηρίας, καὶ διεγείρων ἡμῶν τιμὴν ῥᾳθυμίαν, καὶ ὑποθεσιν τεφάνων ἡμῖν καταασκευάζων αὐτὸν τιμὴν τοῦ γένους; ψυχὴ τοῦτο πρεσβεύσασεν, ἵνα ὁ τῆς τιμωρίας φόβος καὶ τῆς κολάσεως ὁ ἀφόρητος πρὸς τὸ βασιλεῖον ἡμᾶς σωφρονίσῃ. εἶδες" βουλόμενον δεσπότην φιλανθρωπίαν, πῶς πάντα ποιεῖ καὶ πραγματεύεται, ὡς μὴ μόνον σῶσαι τοὺς ὑπ' αὐτῆς δημιουργηθέντας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων ἀγαθῶν ἀξιῶσαι. ψυχὴ τοι τοῦτο καὶ ὁ αὐτεξούσιον ἡμῖν δεδώρηται, καὶ ἐν τῇ φύσει καὶ ἐν τῷ σωματείῳ ἡμῶν ἐναπέθετο τὴν γνῶσιν τῆς κακίας καὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ τὸν ψυχόλεθρον συνεχώρησεν εἶναι, καὶ τὸ γένος ἡπείλησεν, ἵνα μήτε τῆς γεέννης πείσωμεν λαθώμεν, καὶ τῆς βασιλείας ἐπιτύχωμεν. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ ταῦτα ἅπαντα ψυχὴ τοῦτο ἐπραγματεύσατο καὶ μυρία ἕτερα; σῶλον μορφὴν οἱ ἐν τοῖς κόλποις τοῖς πατρικοῖς τυγχάνων λαβεῖν κατεδέξατο, καὶ πτῶτα καὶ ἄλλα συνομείναι καὶ σωματικά, καὶ οὐ γυναικὸς ψυχθῆναι, καὶ οὐκ πρεσβύτης τραφῆναι, καὶ σύνεσμιλιαῖον κυνοφορηθῆναι χρόνον, καὶ ἀπάργματα δέξασθαι, καὶ πατέρα αὐτὸν νομισθῆναι τὸν Ἰωσὴφ τὴν μνη-

ΗΘΙΚΟΝ

a. Petr. 5. 8.

ϛῆρα τῆς Μαρίας, ϗ χ̣ μακρὸν αὐξηθῆναι, ϗ πεπληθῦναι, ϗ θυσίαν ἀνενεγκεῖν, ϗ πεπῶσαι ϗ διψῆσαι ϵ̓ κοπιάσαι, ϗ ὃ τελευταῖον ϗ θάνατον ὑπομεῖναι, ϵ̓ θάνατον ὄχι ἁπλοῦς, ἀλλὰ τὸν ἐπονειδιστον νομιζόμενον, τὸν ϛαυρὸν λέγω. ϗ ταῦτα ἅπαντα δι' ἡμᾶς ϗ τὴν ἡμετέραν ϗ τὴν σωτηρίαν τὴν ἡμετέραν κατεδέξατο ὁ τῶν ἁπάντων δημιουργὸς, ὁ ἀναλλοίωτος, ὁ ὢν τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι ϗ πάντα προάγων, ὁ ὀφθαλμὸν ὀφθαλμοῦ ϗ ποδὸς ἀντὶ ποδὸς τεκμαιρόμενος, ὃ τῆς δόξης τὴν ἀϛραπτον ὁδὸν ϗ χερσὶν αἰσώμασι δυνάμεις ἀσωμάτους ἰδεῖν δυνάμενα, ἀλλ' ἀποϛρέφουσαν τὰς ὄψεις, τῇ προβολῇ τῶν περάτων τὸ θαῦμα ἡμῖν ὑποδείκνυται, οὐ διὰ πολλοὺς ὑμνῆσαι ἄγγελοι, ἀρχάγγελοι, ϗ μυριάδες [ἀγγέλων] ὅλος δι' ἡμᾶς ϗ τὴν σωτηρίαν τὴν ἡμετέραν ἄνθρωπος γενόμενος, κατεδέξατο, ϗ τὴν ἀρίστης πολιτείας ἡμῖν τὴν ὁδὸν ἔτεμε, ϗ δι' ὧν αὐτὸς μετῆλθε τὰ αὐτὰ ἡμῖν φύσιν ἀναλαβεῖν, ἡμῖν ἀρχοδὸς διδασκαλίαν ἐναπέθετο. ποῖα τοίνυν ἡμῖν λείπεται λοιπὸν ἀπολογία, τοσούτων διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν πεπραγμένων, εἰ μέλλοιμεν ἀνόητα ἅπαντα δεικνύναι, διὰ τῆς ῥᾳθυμίας τῆς τούτων παραδιδόντες ἡμᾶς τὴν σωτηρίαν; διὸ παρακαλῶ νήφειν, ϗ μὴ ἁπλῶς τῇ συνηθείᾳ τῶν ἄλλων ϗαϛολουθεῖν, ἀλλὰ τὸν ἑαυτοῦ ζωὸν καθ' ἑκάϛην ἡμέραν πολυπραγμονεῖν, ϗ εἰδέναι, τί μοὶ ἡμῖν ἡμάρτηται, τί δ' ὃ κατώρθωται· ϗ ὅπως τῶν ἡμαρτημένων τὴν διόρθωσιν ποιώμεθα, ἵνα ϗ τὸν ἀνωθεν ῥοπὸν ὑπεκκαύσωμεν, ϗ εὐάρεσοι τῷ θεῷ γενώμεθα, καθάπερ ϗ ὁ δίκαιος οὗτος, καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐπιτύχωμεν, χάριτι ϗ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριϛοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν ϗ ἀεὶ, ϵ̓ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγ. κδ'. ΕΓΕΝΝΗΣΕ ΔΕ ΝΩΕ ΤΡΕΙΣ ΥΙΟΥΣ, ΤΟΝ Σὴμ, τὸν Χὰμ, τὸν Ἰάφεθ. ἐφθάρη ὃ ὑ γῆ ἐναντίον τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπλήσθη ἡ γῆ ἀδικίας.

ΟΥ τὰ τυχόντα ἡμᾶς ὠφέλησε χθὲς ἡ τοῦ δικαίου Νῶε γλυϕαλογία. ϗ γὰρ ἐγνωρίσθη θαυμαστὸν γλυϕαλογίας ϛόμα, ϵ̓ εἶδομεν τὸν δίκαιον ἀναϕαινόμενον οὐκ ἀπὸ τῆς τῶν προγόνων περιϕανείας, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν οἰκείων ϛόματος ἀρετῆς· διὸ καὶ τοσαύτην χ. ιε'
ἐδέξατο μαρτυρίαν παρὰ τῆς θείας γραϕῆς. Νῶε γάρ, ϕησιν, ἄνθρωπος δίκαιος, τέλειος ὢν ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ· τῷ θεῷ εὐηρέστησε Νῶε. Εἰς ταῦτα γὰρ ϗ βεβαία ῥήματα ἅπασαν τὴν διδασκαλίαν χθὲς κατηναλώσαμεν. ἡ γὰρ τῶν θείων λογίων Φύσις ϗ ἐν ὀλίγοις ῥήμασι πολὺν ὑποδείκνυται τῶν νοημάτων τὸν πλοῦτον, ϗ ἄϕατον χρῄζεται τὸν θησαυρὸν τοῖς μὴ ἀκριβείας τὴν ἔρευναν ποιεῖσθαι βουλομένοις. διὸ δὴ, παρακαλῶ, μηδὲν ἁπλῶς παραπτέωμεν τῶν ἐν τῇ θείᾳ γραϕῇ κειμένων, ἀλλὰ ϗαὶ ὀνομάτων καταλογὴν ἢ, ϗαὶ ἱϛορίας διήγησιν, τὸν
Ισ. ϛ. λθ. ἐγκεκρυμμένον ἀνιχνεύωμεν θησαυρόν. διὰ γὰρ τοῦτο ϵ̓ ὁ Χριϛὸς ἔλεγε, Ἐρευνᾶτε τὰς γραϕὰς· ὅπερ ὑ παντὸς δεῖ διπλοῦς ὄντα τὸν νοῦν τῶν ἐγγεγραμμένων, ἀλλὰ χρείαν ϗ πολλῆς ἐρεύνης ἡμῖν, ὥϛε μηδὲν ἡμᾶς λαθεῖν τῶν ἐν ταῖς βαθείαις κειμένων. Εἰ δὲ ἡ παρουσία μόνη τῆς Φύσεως, ὃ ἄνθρωπος ὄνομα λέγω, τοσαύτην ἡμῖν χθὲς ἔτεκεν ὠφελείας ὑποθεσιν, πόσον ὑ κερδανοῦμεν κέρδος, εἰ ἕκαϛον τῶν ἐν τῇ γραϕῇ μετὰ παρρησίας ϗ ἀγχύνου διανοίας ὑπεμένομεν; ϗ γὰρ φιλόθεον ἐχόμεθα διατούτου ϗ ἐπειδὴ ἴδῃ μεμνημένους ἡμᾶς, καὶ πόθον πολὺν ὑποδεικνυμέ-

νας πρὸς τ̀ τ̃ θείων λογίων κατηφόησιν, ὁκ ἀφίησιν ἑτέρου τινὸς δεηθῆναι, ἀλλ' αὐθέως φωτίζει τὸν ἡμέτερον λογισμὸν, καὶ τῷ πν̃ι αὐτοῦ ἐλλαμφθέντας, καὶ κ̀ τῷ βυμὸν χθῆναι αὐτοῦ σοφίαν πᾶσαν τῶν ἀληθῆ διδασκαλίαν ἐπίστασθαι τ̃ ἡμετέραν ψυχ̃ν. διὰ τοῦτο ὁ καὶ πρεπόντως ἡμᾶς ὁπὶ τούτου καὶ προθυμοτέρους ἐργαζόμενος, μακαρίσας ἀξίους ἀπέφηνε τοῦ τοιούτου πόνου ὁπιδεικνυμένους λέγων, Μακάριοι ⓖ Matth. 5. 6.
πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. ὅρα σοφίαν διδασκάλου. ὁ γὰρ διὰ τοῦ μακαρισμοῦ μόνον προέτρεψεν, ἀλλὰ καὶ τ̀ εἰπεῖν, ⓖ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ἐδίδαξε τοὺς ἀκούοντας, μεθ' ὅσης προθυμίας προσέχειν πρὸς τὴν τῶν πνευματικ̃ν λογίων ἔρευναν ὁρμᾶν. καθάπερ γὰρ, φησὶν, ⓖ πείνης προσηνεσμένης, μ̀ προθυμίας ἀφάτου ὁπὶ τὴν ζ̃φὴν ἐπείγονται, καὶ ⓖ ἀπὸ τοῦ πολλοῦ δίψους σκληρόμενοι τ̃ πόματι μ̀ ἀσυνδ̃ς προσίασι· κ̀ τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον προσέχει, καθάπερ πεινῶντας ⓒ διψῶντας, οὕτω τ̃ διδασκαλίᾳ τ̃ πνευματικ̃ προσέναι. ⓖ γὰρ τοιούτους οὐ μόνον μακαρισμοῦ ἀξίους, ἀλλὰ καὶ τ̃ ἀσυνδαζομένων ὁπιτυγχάνοντας. καὶ γὰρ χορτασθήσονται, φησὶν, τοῦτ' ἔστιν, ἐμπλησθήσονται, πληρώσουσιν αὐτοὺς τὴν ὁπιθυμίαν τὴν πνευματικήν. ἐπεὶ οὖν τοιοῦτον ἔχομεν δεσπότην, οὕτως ἀγαθὸν, οὕτω φιλότιμον, φέρε, κ̀ ἡμεῖς ἐπ' αὐτὸν καταφύγωμεν, κ̀ τὴν πρὸς αὐτοῦ ροπὴν ὁπισπασώμεθα, ἵνα κ̀ αὐτὸς τὴν οἰκείαν φιλανθρωπίαν μιμούμενος φωτίσῃ ἡμῶν τὸν λογισμὸν πρὸς ὃ κατασπεύσειν τοὺς θείων γραφῶν τ̀ δύναμιν· κ̀ ὑμεῖς ὁ μ̀ πολλ̃ς τ̃ς προθυμίας, καθάπερ πεινῶντες κ̀ διψῶντες, οὕτω τὴν πνευματικὴν διδασκαλίαν ὑποδέξασθε. ἴσως γὰρ, ἴσως ὁ ἀγαθὸς κ̀ βυμήχθμος δεσπότης, κἂν ἡμεῖς βούλησ ὦμεν κ̀ μηδενὸς λόγου ἄξιοι, ἀλλὰ [κ̀] δι' ὑμᾶς κ̀ τὴν ὠφέλειαν τὴν ὑμετέραν χορηγήσει λόγον ἡμῖν ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ κ̀ εἰς οἰκοδομὴν ὑμετέραν. εἰς τὴν ἄνωθεν τοίνυν χάριν ὃ πρῶ ὁπιῤῥίψαντες, καρφίον ὁπικαλεσάμενοι τὸν σοφίζοντα τοὺς τυφλοὺς, καὶ πανουργότατα τὰς γλώσσας τῶν μογιλάλων, ἀφώμεθα καὶ τῶν πρεσφατον ἀνεγνωσμένων· ἵνα ἄφθ χ. πρεσφάτως
μὲν αὐτὸς χορηγήσῃ τὴν οἰκείαν φιλανθρωπίαν μιμούμενος, ταῦτα πλουτήσωμεν τ̃ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ. ἀλλὰ σιωπήσατέ μοι, πάντα ἀκριβείαν, κ̀ μ̀ ἀκριβείας προσέχετε τοῖς λεγομένοις, πρὸ πάντα βιωτικοὶ λογισμοὶ ἑαυτῶν ἀποῤῥιψάντες, ἵνα καθάπερ εἰς λιπαρὰν κ̀ βαθύγειον ἄρουραν τῶν βοτρύων καὶ τῶν ἀκανθῶν ἐκκεκαθαρμένων, οὕτω ⓦ πνευματικὸν σπόρον καταβάλωμεν. Αὗται δέ, φησιν, αἱ γενέσεις Νῶε. Νῶε ἀνὴρ δίκαιος, τέλειος ὢν ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ. τῷ θεῷ ἐνηρέστησε Νῶε. ἄρχεις τούτου τέλος ἔχει τῆς διδασκαλίας χρέος. διὸ χρὴ τὰ λείποντα σπεύσαντα εἰς μέσον πρόθεναι. χ. σπεύδοντας.

10 Ἐγέννησε δὲ, φησι, Νῶε τρεῖς υἱούς, ⓦ Σήμ, ⓦ Χάμ, ⓦ Ἰάφεθ.

Οὐκ ἁπλῶς ἡμῖν ἡ θεία γραφὴ κ̀ ⓦ κατὰ κ̀ ⓦ ἀριθμὸν τὴν ἐπισημαίνεται τῶν παίδων τοῦ δικαίου, ἀλλὰ κ̀ ἐντεῦθεν ἡμῖν λανθανόντως προδηλοῦσα βαθυμίαν τ̃ς πολλ̃ς αὐτοῦ ἀρετ̃ς τὴν ὑπερβολήν. αἰωτέρω γὰρ εἰπούσα, ὅτι Νῶε ἐτ̃ν ἑξακοσίων, τότε ἐπήγαγε, κ̀ Ἐγέννησε τρεῖς υἱούς, διδάσκουσα ἡμᾶς τ̃ς ἐγκρατείας αὐτοῦ τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος, κ̀ ὅτι πάντων τῶν τότε ὄντων ἀνθρώπων τοσαύτη ἀκρασία κεχρημένων, κ̀ πολλὴν τὴν λαγνείαν ὁπιδεικνυμένων, κ̀ πάσης, ὡς εἰπ̃ν, ἡλικίας ὁπὸ τὴν κακίαν ἀνδραποδισάσης (ἠκούετε γὰρ λεγούσης τ̃ς θείας γραφ̃ς, Ἰδὼν ὁ κύριος ὅτι ἐπληθύνθησαν αἱ κακίαι τῶν ἀνθρώπων ὁπὶ τ̃ς γ̃ς, κ̀ πᾶς τις διανοήσεται πονηρὰ ὁπιμόνως ἐν τ̃ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐν παντὶ καιρῷ, κ̀ σαφῶς ἡμῖν δεικνυούσης ὅτι κ̀ τὸν

νέοι εἰκὼν τοῦ θεοῦ ἐκτίσθησαν, καὶ οἱ γέροντες τῶν νέων οὐκ ἐλάττονα ἐμάνησαν, καὶ ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ ἀπειρόκακος ἡλικία τοῖς τῆς κακίας πολλῷ ἐστὶν εὐεπιχείρητον (ἵνα τοίνυν μαθωμεν, ὅπως τούτων ἀπάντων πολλῷ τῷ λύσασθαι καὶ τῷ μανίαν ὑπερδεικνυμένων, ὁ δίκαιος οὗτος ἔμεινε μόνος ἐν τῆς εὐφεστιώσης ἄθλον μετὰ τῆς ἄλλης ἀρετῆς καὶ τροφῆς, μέχρις οὗτε εἰς τὸ πεντακοσιοστὸν ἔτος ἔφθασε. μετὰ τοῦτο εἶπεν γάρ, ἵνα Νῶε ἐτῶν πεντακοσίων, τότε φησί, καὶ ἐγέννησε Νῶε τρεῖς υἱούς. εἶδες, ἀγαπητέ, τὸ δικαίου τὴν ὑπερβάλλουσαν ἐγκράτειαν. μὴ γάρ δὴ ἁπλῶς αὐτὰ διαδραμώμεθα, ἀλλὰ καὶ ἐννοήσαντες ἐκεῖνον καὶ τὴν κακίαν τὴν κατὰ πάντος τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους δόξαν, τὴν πολλὴν ῥᾳθυμίαν ὑπερπολάζουσαν, σκεψώμεθα πόσης ἦν ἀρετῆς καὶ φιλοθέου γνώμης ἐν τοσούτῳ μήκει χρόνου τῆς ὑπερθυμίας τὴν λύτταν χαλινώσαι, καὶ ἀπενδυτίας τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐλθεῖν, καὶ μὴ μόνον τῆς παρανόμου μίξεως ἀποφυγεῖν, ἀλλὰ καὶ τῆς νενομισμένης ἔξω τοῦ γάμου συνουσίας ἐγκλημάτων. χ. ἀφυγεῖν

Καὶ ἐγέννησέ, φησι, Νῶε τρεῖς υἱούς, Σήμ, Χάμ, Ἰάφεθ. 11 Ἐφθάρη δὲ ἡ γῆ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπλήσθη ἡ γῆ ἀδικίας.

Ἐμοὶ δοκεῖ τῇ τοῦ θεοῦ οἰκονομίᾳ ὑπηρετούμενον δίκαιον τοῦτον ἐκ νεῶν τῆς μίξεως ἀναφανῆναι, καὶ οὐδὲ παῖδας τούτους ἔχειν. ἐπειδὴ γάρ δῆλον ὅτι τὸ τῆς κακίας μέγεθος καὶ τὴν ὑπερβάλλουσαν πονηρίαν παντελεθρίᾳ ἤμελλε τὴν οἰκουμένην καταλήψεσθαι, ὁ φιλάνθρωπος θεὸς καθάπερ ῥίζαν τινὰ καὶ ζύμωσιν ἐβούλετο δίκαιον καταλιπεῖν, ἵνα ἀπ' αὐτοῦ ἡμῖν μετὰ τὸν ἐκείνων ἀφανισμὸν τῶν μεγάλα μιγόντων ἔσεσθαι, τούτου ἕνεκεν τῆς αἰτίας μετὰ πεντακόσια ἔτη τούτους οὐ τρεῖς παῖδας ἐφικνεῖσθαι μίξεως τούτων ἴσασιν, δεικνὺς δι' αὐτῶν τὴν τῶν γάμων, ὅτι τῇ μιγάδι τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίᾳ εἰς τὸ τὴν δυσθεσπίων γλῶσσαν ἔσεσθαι ὑπηρετούμενος τοῦτο πεποίηκε. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι οὐκ ἁπλῶς συγχυσμός ἐστι τούτοις τὰ ῥήματα, σκέψαι τῆς γραφῆς τὴν ἀκρίβειαν. ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἔφθειρεν ὁ δίκαιος * τρεῖς υἱούς, εὐθέως ἐπήγαγεν, Ἐφθάρη δὲ ἡ γῆ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπλήσθη ἡ γῆ ἀδικίας. εἶδες ὅτι τῆς αὐτῆς φύσεως πολλὴν καὶ ἄφατον τὴν διαφοράν. ὅτι μὲν γὰρ τοῦ δικαίου ἔλεγεν ἡ γραφή, Νῶε δὲ ἄνθρωπος δίκαιος, τέλειος ὢν ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ· ὅτι δὲ τῶν λοιπῶν ἁπάντων φησίν, Ἐφθάρη δὲ ἡ γῆ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπλήσθη ἡ γῆ ἀδικίας. τῷ ὀνόματι τῆς γῆς ὁ τῶν ἀνθρώπων πλῆθος οἰκουμένει. ἐπειδὴ γὰρ πᾶσαν αὐτῶν αἱ πράξεις γήϊναι ἐτύγχανον, διὰ τοῦτο τῷ τῆς γῆς ὀνόματι τὴν ὑπέλειψιν αὐτῶν ἐμφαίνει καὶ τῆς κακίας τὴν ὑπερβολήν. καθάπερ γὰρ ὅτε τοῦ πλάστου μετὰ τὸ ἀφεῖναι καὶ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς δόξης τῆς πρότερον περιεχούσης αὐτόν, ὡς ὅτε τιμίῳ τὸ θανάτου αὐτὸν ὑπαγαγὼν ἔλεγε, γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ, οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, ὅπου πολλὴ ἦν τῶν κακῶν ἡ ὑπεροχή, φησίν, ἐφθάρη ἡ γῆ· καὶ οὐχ ἁπλῶς εἶπεν, ἐφθάρη ἡ γῆ, ἀλλ' ἐναντίον τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπλήσθη ἡ γῆ ἀδικίας. τῷ δὲ εἰπεῖν, ἐφθάρη, πᾶσαν αὐτῶν τὴν κακίαν ἐνέφηνεν. οὐδὲ γάρ ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι ἐνὶ καὶ δύο καὶ τρισὶν ἁμαρτήμασιν ἐνεύθυνοι ἑαυτοὺς κατέστησαν, ἀλλὰ πᾶσας τὰς παρανομίας μετὰ πολλῆς τῆς δαψιλείας διεπράττοντο. διὸ καὶ ἐπήγαγε, καὶ ἐπλήσθη ἡ γῆ ἀδικίας. οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ ὡς ἔτυχε, τὴν κακίαν ἐπετίθουν, ἀλλ' ἑκάστην ἁμαρτίαν μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιτάσεως ἐπεδείκνυντο. ἐκ ὅσα πῶς λοιπὸν οὐδὲ μνήμης αὐτοὺς φιλῆς ἀξιῶσαι ἀνέχεται, ἀλλὰ τῷ τῆς γῆς ὀνόματι αὐτοὺς καλῶ, δεικνύουσα * τῆς κακίας καὶ τὴν ὑπερβολήν, καὶ τῆς τοῦ θεοῦ ἀγανακτήσεως τὸ μέγεθος. ἐφθάρη δέ, φησιν, ἡ γῆ ἐναντίον τοῦ θεοῦ, ὅτ' ἔστιν ἀπ' ἐναντίας τοῖς τοῦ θεοῦ προστάγμασιν ἅπαντα διεπράττοντο, καὶ παπαποιῶντες ἐκ τοῦ θεοῦ ἐντολὰς, καὶ ἐν τῇ φύσει κείμενον τῇ ἀνθρωπίνῃ διδάσκαλον

χ. τῶν μιγάδων φησὶν Ἀκύλας. * τοὺς

διδάσκαλον ἀφ' ἧς εἰκείας ῥᾳθυμίας πεπεδεδωκότες. καὶ ἐπλήσθη, φησίν, ἡ γῆ ἀδικίας. Εἶδες, ἀγαπητέ, ὅσον κακὸν ἁμαρτία, πῶς δὲ αὐτῆς τῆς πεφυτείας καὶ δι' ἀθέτους ὀνομάζεται λοιπὸν δικαίους ἐργάζεται. ἄκουε πάλιν καὶ τῶν ἑξῆς.

12 Καὶ εἶδε κύριος ὁ θεὸς τὴν γῆν, καὶ ἰδοὺ κατεφθαρμένη.

Ὁρᾷ πάλιν γῆν αὐτὸς ὀνομαζομένην. εἶτα ἐπειδὴ καὶ ἄπαξ καὶ δεύτερον καὶ τρίτον γῆν αὐτὸς ὠνόμασεν, ἵνα μὴ ἴς τις ἀποδράσῃ τὴν τῆς γῆς τῆς ἁγαθῆς τροφὴν εἰρῆσθαί, φησιν,

Ὅτι κατέφθειρε πᾶσα σὰρξ τὴν ὁδὸν αὐτῆς ἐπὶ τῆς γῆς.

Οὐδὲ νῦν δι' ἀθέτους αὐτὸν καλέσας κατηξίωσεν, ἀλλὰ τῷ τῆς ἁρχὴς χωρὶς ὀνόματι μόνον" ἐνδείξασθαι ἡμῖν βούλεται, ὅτι οὐ τὴν τῆς γῆς ταύτα φησιν, ἀλλὰ τὴν τῶν δι' ἀθέτων τῶν σάρκα τρεφομένων καὶ ταῖς γηίναις τροφαῖς ἐαυτοὺς καταναλωσάντων. ἔθος γὰρ τῇ γραφῇ, καθάπερ πολλάκις εἴπομεν ὅτι τὴν ὑμετέρας ἀγάπης, τὸν ἁρχικὸν φρόνημα ἐπιδεικνυμένους καὶ μηδὲν ὑψηλὸν φρονταζομένους τῷ τῆς ἁρχὴς ὀνόματι προσαγορεύειν· καθάπερ καὶ ὁ μακάριος Παῦλός φησιν, Οἱ γὰρ ἐν ἁρχαῖς ὄντες δι- Ρωμ. ιι. ιι.
ὧν ἔρεσαν οὐ δυνάνται. Τί οὖν; αὐτὸς ὁ ταῦτα λέγων οὐχὶ σάρκα περιέκειτο; ἀλλὰ οὐ τοῦτό φησιν, ὅτι ⓐ σάρκα περικείμενοι οὐ δυνάνται ἔρεσαν ὅτοι θεῷ, ἀλλ' ὅτι ⓐ μηδένα τῆς ἀρετῆς λόγον ποιούμενοι, ἀλλὰ" πάντα τὰ ἁρχικὰ φρονοῦντες, καὶ περὶ τὰς ταύτης ἡδονὰς καταπονούμενοι, καὶ μηδεμίαν τῆς ψυχῆς τῆς ἀσωμάτου καὶ νοερᾶς φροντίδα ποιούμενοι. ἐπεὶ οὖν ἀφ' ὧν ἐδίδαξεν ἡμᾶς ἡ θεία γραφὴ τῶν ἁμαρτημάτων τὸ πλῆθος, καὶ ὅτι ἀφ' ὧν τῶν πονηρῶν ἔργων ἐπιτηδεύσιν καὶ ἅπαξ δὲ δεύτερον καὶ τρίτον γῆν αὐτὸν ὠνόμασε," καὶ τῷ τῆς σαρκὸς ὀνόματι προσηγόρευσεν ἀποτερπόμενα τοῦ τῆς κτιστῆς Φύσεως ὀνόματος, ἀφ' ὧν ἐπαγομένων τὸν ἄφατον τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίαν ἡμῖν ἐνδείκνυται καὶ τῆς συγκαταβάσεως τὸν ὑπερβολήν. Τί γάρ φησι; καὶ εἶπε κύριος ὁ θεὸς πρὸς Νῶε. ὅσα ἀγαθότητος ὑπερβολή. καθάπερ γὰρ φίλος φίλῳ, οὕτω λοιπὸν κτηνᾶται τῷ δικαίῳ διὰ τῆς τιμωρίας, ἵν' ἐπάγειν μέλλει τῶν ἀθέτων γῆν,

13 Καὶ φησι, κρίσις πάντος ἀνθρώπου ἥκει ἐνώπιόν ἐμοῦ, ὅτι ἐπλήσθη ἡ γῆ ἀδικίας ἀπ' αὐτῶν. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ καταφθείρω αὐτοὺς καὶ τὴν γῆν.

Τί ὅτι κρίσις πάντος ἀνθρώπου ἥκει ἐναντίον ἐμοῦ; πολλάκις, φησιν, ἐπεδειξάμην τὴν μακροθυμίαν, πολλὴν τὴν ἀνεξικακίαν, ἀβουλόμενος ταύτην ἐπάγειν τὴν τιμωρίαν, ἣν ἐπάγειν μέλλω· ἀλλ' ὅπου πολλὴ τῶν ἁμαρτημάτων αὐτοῖς ἡ ὑπερβολὴ [καὶ] χ. ὑπερπῆναι
εἰς αὐτὸν ἥκαμεν αὐτὸν ⓦ κρίσιν, καὶ τέλος δεῖ λοιπὸν ὅπου τεθῆναι καὶ" ἔκκοπῆναι αὐτῶν τὴν κακίαν, ὥστε μὴ περαιτέρω προβῆναι. κρίσις γάρ, φησι, πάντος ἀνθρώπου ἥκει ἐναντίον ἐμοῦ. ὅσα καὶ ἐν ταύτῃ πῶς καθάπερ ἀνωτέρω ἔλεγε, πᾶς ὃς ἁμάρτῃ, ὕστερον καὶ νῦν, πάντος ἀνθρώπου. πάντες γὰρ συμφωνοῦσι καὶ πρὸς τὸν ἀνομίαν ἠυτομόλησαν φησι, καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἐν τοσούτῳ πλήθει ζητᾷ ἀρετὴν [ὑπερβάλλοντα ἢ] λόγον ποιούμενον. κρίσις γάρ, φησι, παντὸς ἀνθρώπου ἥκει ἐναντίον ἐμοῦ. κρίσις ἥκει, τοῦτ' ἔστιν, ἔφθασεν ἡ κρίσις, καθ' ὃν δὴ τὸ τομὸν ὑπερθεῖναι, καὶ τὸ νομίζειν τοῦ ἔλεγχος ἐπισχεῖν. κρίσις πάντος ἀνθρώπου ἥκει ἐναντίον ἐμοῦ. ὡσανεὶ μηδενὸς ἐφορῶντος καὶ μέλλοντος βυθίως ἅπαντα τὰ αὐτοῖς πεπλημμεληκότων, ὕστερον προβήσεσθαι τὰς παρανόμους πράξεις ἑαυτοῖς ἐξέδωκαν, οὐκ ἐννοοῦντες ὅτι ἐμὲ λαθεῖν οὐχ οἷόν τε ⓦ τὸ σύστασιν τῆς ζωῆς χορηγοῦντα, καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν χορηγοῦντα, καὶ τοσούτων ἀγαθῶν τὸ

χορηγοῦντα

χορηγίαν παρεσκηύασα. καὶ ἐς τοῦτον πάντως δὲ ἀφῖκται ἔπος. Εἶπα ὥσπερ ἀπολογούμενος τῷ δικαίῳ, ἵνα δείκνυς ὅτι ἡ τῶν ἡμαρτημένων αὐτοῖς ὑπερβολὴ εἰς Ⓦ ταῦτα αὐτὸν ἐκκαλέσηται τὴν ἀγανάκτησιν, φησίν, ὅλη ἐπλήσθη ἡ γῆ ἀδικίας ἀπ' αὐτῶν. μὴ γὰρ παρέλιπόν τι, φησι, τῶν εἰς κακίαν συντεινόντων; τοσοῦτον ἐπεδείξαμην μέτρος, ὡς ἱκανὸν ὑπερβολύζειν λοιπὸν τὴν κακίαν, καὶ πᾶσαν τὴν γλῶτταν τῆς κακίας ἐμπεπλῆσθαι. δέχομαι τοίνυν τοῦτο αὐτοῦ καταφθείρω καὶ τὴν γλῶτταν. καὶ ἰδού, φησιν, ἐγὼ καταφθερῶ αὐτοὺς καὶ τὴν γλῶτταν. ὅπως αὐτοὶ προσλαβόντες δέχωσι τῶν προσηκόντων προσῳξεων ἑαυτοὺς κατέφθειραν, δέχομαι τοῦτο παντελῆ πανωλεθρίαν ἐπάγω, καὶ ἀφανισμὸν ἐργάζομαι καὶ αὐτῶν καὶ τῆς γῆς, ἵνα καθαρμόν τινα δέξασθαι δυνηθῇ ἡ γῆ, καὶ Ⓦ ἀπεκαθάρηται τὸ ῥύπος τῶν τοσούτων ἁμαρτημάτων. σκόπει μοι λοιπὸν, ποίαν εἰκὸς ἔχειν ψυχὴν τὸν διάκονον τοῦτον ταῦτα ἀκούοντα [τὰ ῥήματα] πρὸς τοὺς δεσπότας. Εἰ γὰρ ὁ πολλῷ πρότερον ἑαυτῷ σωφρονῆσαι, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀνάλγητος ἐδέχετο τὰ λεγόμενα. φιλόστοργον γὰρ τὸ δικαίων τὸ γλυκὺ, καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων σωτηρίας πάντα μᾶλλον ἔλοιτο βιάκολως ὑποφέρειν. πῶς τοίνυν εἰκὸς ἦν ὑπὲρ τῶν ῥημάτων τούτων Ⓦ σωθέντας θαυμάσιον τοῦτον, ὑποτρέφοντα ἤδη τῷ λογισμῷ τὴν ἀπάντων ἀπώλειαν καὶ τὴν τῆς κλίσεως ἀπάσης φλοερίαν, ἴσως οὐδὲ τοῖς ἑαυτοῦ τι χρηστὸν ὑποπτεύοντα; οὐδέπω γὰρ ἦν αὐτῷ τοῦτο φανερόν. ἵν' οὖν μὴ Ⓦ παραπέσητε λογισμὸν, ἀλλὰ μικρὰν ἴσως προμυθίαν ἐν τῷ τοιούτῳ μελέτῃ τῆς ἀθυμίας σχεῖν δυνηθῇ, ὅπως ἐδίδαξεν αὐτὸν τῆς κακίας αὐτῶν τὴν ὑπερβολὴν, καὶ ὅλη καὶ ἐς κατεπείγει λοιπὸν ἅπαντα βαθεῖαν αὐτοῦ δέξασθαι τὴν τομὴν, φησὶ πρὸς αὐτόν· ἐκείνους μὲν κενὸς ὅλεθρος ἐκδέξεται,

14 Σὺ δὲ ποίησον σεαυτῷ κιβωτόν.

Τί δῆτα, σὺ δέ; ὅπως οὐκ ἐκπυρώσας αὐτῆς τῆς κακίας, ἀλλὰ [καὶ] μετὰ ἀρετῆς τὸν βίον ὅλον διώυσας, δέχομαι τοῦτό σοι προστάττω κιβωτὸν κατασκευάσαι

Ἐκ ξύλων τετραγώνων ἀσήπτων. νοσηρὰς ποιήσεις τὴν κιβωτὸν, καὶ ἀσφαλτώσεις ἔξωθεν καὶ ἔσωθεν αὐτὴν τῇ ἀσφάλτῳ. 15 Ἐξω δὲ τὴν πήχεων ὁ μῆκος, καὶ ν' ὁ πλάτος, καὶ λ' ὁ ὕψος. 16 Ἐπισωτάγων ποιήσεις τὴν κιβωτὸν, Ⓒ εἰς πῆχυν συντελέσεις αὐτὴν ἄνωθεν· τὴν δὲ θύραν ποιήσεις ἐκ πλαγίων. " κατάγαια διώροφα Ⓒ ἰσώροφα ποιήσεις αὐτήν.

Σκόπει θεοῦ συγκατάβασιν καὶ δύναμιν ἄφατον καὶ φιλανθρωπίαν πάντα λόγον ὑπερβαίνουσαν. ὁμοῦ καὶ τὴν τοῦ Ⓦ δικαίου προθυμίαν ἐπιδείκνυται προστάττων αὐτῷ τὴν κιβωτὸν κατασκευάσαι, καὶ μέτρα ἐξαμήνου καὶ Ⓦ τύπον τῆς κατασκευῆς, Ⓒ ὁ μῆκος καὶ ὁ πλάτος καὶ ὁ ὕψος, καὶ προμυθίαν αὐτῷ παρέχεται μείζω τὴν ἐλπίδας αὐτῷ σωτηρίας ὑποτρέφων δέχομαι τῆς κατασκευῆς, καὶ ἐκείνους δὲ τοσαῦτα ἡμαρτηκότας βυθόμενος δέχομαι τῆς κατασκευῆς τῆς κιβωτοῦ εἰς ἔννοιαν ἐλθόντας τῶν αὐτοῖς εἰργασμένων καὶ μετάνοιαν ἐπιδεξαμένης τῆς ἀγωνακτήσεως πεῖσαι μὴ λαβεῖν. οὐδὲ γὰρ ὀλίγης χρόνος πάλιν αὐτοῖς πρὸς μετάνοιαν προσεχέθη δέχομαι τῆς κατασκευῆς τῆς κιβωτοῦ, ἀλλὰ καὶ σφόδρα πολὺς, καὶ ἱκανὸς, εἰ μὴ σφόδρα ἦσαν ἀγνώμονες, " κατασκήψας προς τὴν διόρθωσιν τῶν ἐπαισμένων. Εἰκὸς γὰρ ἔκαστον αὐτῶν ὁρῶντα τὸ δίκαιον τεκταινόμενον τὴν κιβωτὸν, τὴν αἰτίαν πυνθάνεσθαι τῆς κατασκευῆς· εἶτα μαθόντα τὸ θεοῦ τὴν ἀγανάκτησιν, εἰς αἴσθησιν ἐλθεῖν τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων, εἰ γὰρ ἐδόθη λοντο. ἀλλ' οὐκοῦν οὐδὲ ἐντεῦθεν ὠκέρδησαν τι πλέον, οὐκ ὅπως οὐκ ἠδυνάντο, ἀλλ' ὅπως οὐκ ἐβουλήθησαν. ὅπως τοίνυν καὶ τῆς κατασκευῆς τῆς κιβωτοῦ τῷ δικαίῳ διετάξατο, χωρῆσαι αὐτῷ καὶ τῆς τιμωρίας ὃ εἶδος, ἧς ἤμελλεν" ἐπάγειν, καὶ φη-

σι· σὺ μὴν ταύτην κατασκήνασον καθά σοι διεταξάμην· ἐγὼ γάρ, ἐπειδὴν πληρώσῃς τὴν κατασκήνην, ἧξω καὶ ἔσομαί σε ἐν ἀσφαλείᾳ καταστήσων.

17 Ἐγὼ γὰρ ἰδοὺ ἐπάγω κατακλυσμόν, ὕδωρ ὀπὶ τὴν γῆν, καταφθεῖραι πᾶσαν σάρκα, ἐν ᾗ ἐστὶ πνεῦμα ζωῆς ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ὅσα ἐὰν ᾖ ἐπὶ τῆς γῆς, τελευτήσει.

Ὅρα πῶς καὶ διὰ τῆς ἀπειλῆς δείκνυσι τὴν ἡμαρτημένων αὐτοῖς τὸ μέγεθος, καὶ φησι, καὶ τὴν αὐτὴν τιμωρίαν ἐπάξω καὶ τοῖς λογικοῖς καὶ τοῖς ἀλόγοις. ὀλίγην γὰρ τὴν ἑαυτῶν προεδρίαν προεδώκασι, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἀλόγων μετέπεσαν κακίαν, οὐδὲ μίαν διαφορὰν ἔχει ἡ τιμωρία. ἐπάγω γὰρ κατακλυσμὸν ὕδατος καταφθεῖραι πᾶσαν σάρκα, ἐν ᾗ ἐστὶ πνεῦμα ζωῆς ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ. καὶ τὰ κτήνη, φησί, καὶ τὰ πετεινὰ καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ τετράποδα καὶ ὅσα ἐὰν ᾖ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ, καταφθαρήσεται. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι οὐδὲν ὑπολειφθήσεται, φησί, καὶ ὅσα ἐστὶν ἐπὶ τῆς γῆς, τελευτήσει. ἡ γὰρ καθαρσία λοιπὸν ἔφθασε καὶ ἡ ἀκαθαρσία· ἀλλὰ τοῦτο μή σε παραλάτω μηδὲ συγχείτω σε τὸν λογισμόν. ὁρᾷς γὰρ αὐτῶν τοῦ ἕλκους τὸ ἀνίατον, ἔπεσαν βλάβην καὶ τῆς κακίας ῥεύματα, ἵνα μὴ μείζονι τιμωρίᾳ ἑαυτοὺς ὑποβαλόντες κατασήσωσι. διὸ καὶ νῦν τὴν ἑαυτοῦ φιλανθρωπίαν μιμούμενος καὶ ἀγαθότητι χρησάμενος τὴν ἀγριάκτησιν, τοιαύτην ἐπάγει τὴν τιμωρίαν, ὡς ἀνώδυνον αὐτοῖς γενέσθαι καὶ ἀνεπαίσθητον. οὐδὲ γὰρ πρὸς τὸ τῶν ἡμαρτημένων αὐτοῖς μέγεθος ἀφορᾷ, οὐδέ τινων ἀξίοι τυγχάνουσιν, ἀλλὰ τὰ μὴ ταῦτα προορᾷ καὶ τούτοις βάλλεται τὴν ἁρμόττουσαν τιμωρίαν ἐπαγαγεῖν, ἐξ οὗ ἐξῆς μέλλοντας ἔσεσθαι τῆς ἐκ τούτων ἀπαλλάξαι λύμης. μὴ τοίνυν καταπλήττου ἔσω, μηδὲ θορυβοῦ ταῦτα ἀκούων. εἰ γὰρ ἐξ ἐκείνης ἀξίᾳ τὴν ἡμαρτημένων δίκην καταλήψεται,

18 Ἀλλὰ στήσω τὴν διαθήκην μου μετὰ σοῦ.

Ἐπειδὴ πρώτης ἀπολαβόντες ἀναξίως ἑαυτοὺς κατέστησαν, ἐξ ὧν γεγόνασιν ἀνάξιοι τῆς ἐμῆς ἐντολῆς, μετὰ σοῦ λοιπὸν στήσω τὴν διαθήκην μου. καὶ γὰρ ὁ προπλάσας μετὰ τοσαύτης διεργασίας ἀπάτην ὑπομείνας πρέσβυ μου τῆς ἐντολῆς, καὶ ὁ δεξάμενος ἐκείνην πάλιν τρίτος εἰς αὐτὴν τῆς κακίας πυθμένα ὤλισθε, διὸ καὶ διωνεχῆ τὴν συμφορὰν ἐδέξατο μετὰ τῆς κατάρας, ἀλλ' οὐδὲ ταῖς τότε συμφοραῖς μετ' αὐτὸν ἐσωφρόνισθησαν· ἀλλὰ καὶ ἐπεδαμβλεύσαντο, ὡς καὶ τῆς ἀληθείας αὐτοὺς ἀποδοκιμασθῆναι. μετὰ δὴ ταῦτα εὑρὼν Νῶε τῆς ἀρετῆς τὴν εἰκόνα διασώζοντα, διὰ τὴν πολλὴν διαφέρουσαν ζῶντα αὐτὸν μετέθηκα, δείκνυς καὶ τοῖς τὴν ἀρετὴν μετιοῦσιν ὅσων καταξιοῦται τῶν ἀμοιβῶν, καὶ βουλόμενος τοὺς ἐξῆς ζηλωτὰς ἐκείνου καταστῆσαι, καὶ τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ βαδίσαι ὁδόν. ἐπεὶ τοίνυν, πρώτων λοιπὸν ὄντι τὴν κακίαν αὐτομολησάντων, σε μόνον ηὗρον ἐν τοσούτῳ πλήθει δυναμένου ἀναχαλέσασθαι τὸν πατέρος τὴν βάσιν, μετὰ σοῦ στήσω τὴν διαθήκην μου. ἡ γὰρ τῶν βεβιωμένων σοι προαξις ἀξιόπιστόν σε δείκνυσι πρὸς τὸ δέχεσθαι τὰς πρὸς ἐμοῦ ἐντολάς. Εἶτα ἵνα μὴ καὶ ταῦτα ἀκούων ὁ δίκαιος ἐκφύγῃ ἐπὶ ἀθυμίᾳ, ὡς μόνος μέλλων καταλειφθήσεσθαι, προσημαίνει αὐτῷ, ὡς εἶπον, πάλιν φησίν·

Εἰσελεύσῃ εἰς τὴν κιβωτὸν σὺ καὶ οἱ υἱοί σου, καὶ ἡ γυνή σου, καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν σου μετὰ σοῦ.

Εἰ γὰρ καὶ πολὺ τῆς τοῦ δικαίου ἀρετῆς ἐλείποντο, ἀλλ' ὅμως τῆς ὑπερβαλλούσης ἐκείνων κακίας ἐκτὸς ἦσαν· ἄλλως τε καὶ διὰ δύο ταύτας τὰς αἰτίας τὴν σωτηρίαν ἀπολαύουσι, μίαν μὲν εἰς τιμὴν τοῦ δικαίου. ἔθος γὰρ τῷ φιλανθρώπῳ θεῷ τιμᾶν τοὺς

τῶς αὐτοῦ δούλους, καὶ χρείζεσθαι αὐτοῖς πολλάκις τῶν ἑτέρων σωτηρίαν· ὃ καὶ ὅτι τοῦ μακαρίου Παύλου πεποίηκε τὸ διδασκάλου τῆς οἰκουμένης, τὸ πάντα χρῆσθαι τὰς ἀκτῖνας τῆς οἰκείας διδασκαλίας ἀφιέντος. ἰωΐκει γὰρ ὄντως ὅτι τῶν Ρώμων ἀπήτητο, χειμῶνος κατὰ τὴν θαλάττην πολλοῦ γενομένου, καὶ πάντων τῶν ἐν τῷ πλοίῳ ταῖς αὐτῶν 5
τῆς σωτηρίας δεδοικότων, καὶ σοβερὰν ἐλπίδα λοιπὸν ἐχόντων μόνην τὸ τὸν κλυδωνίου
Περικ. κζ. κε. μέγεθος, καλέσας ἀπάντας φησιν, Εὐθυμεῖτε ἄνδρες· ἀποβολὴ γὰρ ψυχῆς οὐδεμία ἔσται ἐξ ὑμῶν, πλὴν τοῦ πλοίου. παρέστη γάρ μοι ταύτῃ τῇ νυκτὶ τοῦ θεοῦ, οὗ εἰμι, ᾧ καὶ λατρεύω, ἄγγελος λέγων, μὴ φοβοῦ Παῦλε· χαίρειν γάρ σοι ὁ θεὸς πάντας τοὺς πλέοντας μετ' σοῦ. εἶδες πῶς ἡ ἀρετὴ τοῦ ἀνδρὸς τῶν σωτηρίαν ἐκείνοις παρεξένησε, μᾶλλον δὲ οὐχ ἡ ἀρετὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ φιλανθρωπία τοῦ δεσπότου. ⁂ αὐτὸν δὴ ζη- 10
τοῦν καὶ νεῦ, δι' ἡμᾶς μὲν αἰτίαν ταύτην· δι' ἑτέραν δέ, ὅπερ ἐβούλετο ζημίαν τινὰ καὶ ῥίζαν τοῦ μέλλοντος εἰς τὸ ἔξης σωίσασθαι γλῶσσας καταλειφθῆναι. οὐκ ὅπερ ἀδύνατον ἦν τῷ θεῷ καὶ ἄνωθεν πάλιν διαπλάσαι, καὶ ἐξ ἑνὸς μόνου τὸ γλῶσσαν ἀνῆσαι, ἀλλ' ὅπερ οὕτως" ἐδοκίμασε τὴν οἰκείαν ἀγαθότητα μιμούμενος. σκέπει δὲ καὶ διὰ τῶν ἔξης Χ. ἀναίτιον
τοῦ φιλανθρώπου θεοῦ τὴν ἀγαθότητα. ὥσπερ γὰρ ἐν τῇ ἀπειλῇ τῆς τιμωρίας μετὰ 15
τῶν ἀνθρώπων γλῶσσαν καὶ χείλη καὶ ἑρπετὰ καὶ πετεινὰ καὶ θηρία ἀπολέσθαι εἶπεν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα διὰ τὸν δίκαιον καὶ οὐκ ἐκ τούτων εἰσαγάγων εἰς τὴν κιβωτὸν ἀφ' ἑκάστου γλῶσσαν ἔφησέ μίαν συζυγίαν, ὥστε ἀπέρμα ἐκ ἀπέχειν γένεσθαι τὸ μετὰ ταῦτα μέλλοντος ἔσεσθαι πλήθους.

19 Καὶ ἀπὸ πάντων, φησὶ, τῶν κτηνῶν, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν θηρίων, καὶ ἀπὸ πά- 20
σης ἑρπετοῦ, δύο δύο ἀπὸ πάντων εἰσάξεις εἰς τὴν κιβωτὸν, ἵνα τρέφῃς μετὰ σεαυτοῦ. ἄρσεν καὶ θῆλυ ἔσονται. 20 Ἀπὸ πάντων τῶν ὀρνέων τῶν πετεινῶν κατὰ γένος, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν κατὰ γένος, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ γένος, δύο δύο ἀπὸ πάντων εἰσελεύσονται πρὸς σέ, τρέφεσθαι μετὰ σεαυτοῦ, ἄρσεν καὶ θῆλυ. 25

Τοῦτο μὴ ἁπλῶς παραδράμῃς, ἀγαπητέ. ἐνόησεν γὰρ ὅσον ἔπηκτε τῷ δικαίῳ ⁂ θόρυβον ἐνοοιῶπι τὴν τούτων ὅλων ἐπιμέλειαν. ὃ γὰρ ἦρχεν αὐτῷ ἡ φθορὰ τοῦ γυναικὸς καὶ τῶν παίδων καὶ τῶν τούτων γυναικῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ μέλλουσα τῶν ζώων ἀπόλλυσθαι ἐκ ἠνέχθη παραπεσεῖσθαι. ἀλλ' ἀναμένων μακρὸν, καὶ ὀλίγη τοῦ θεοῦ τὴν ἀγαθότητα, ἐκ ὅπως ἐπικουφίζει τὴν ἐπικειμένην φθορὰν τῷ δικαίῳ. 30

21 Σὺ δὲ λῆψῃ σεαυτῷ, φησὶν, ἀπὸ πάντων τῶν βρωμάτων, ὧν ἔδεσθε, καὶ συνάξεις πρὸς σεαυτὸν, καὶ ἔσται σοὶ καὶ ἐκείνοις φαγεῖν.

Μὴ νομίσῃς, φησὶν, ἀπροσδόκητόν σε καταλιμπάνεσθαι. ἰδοὺ γὰρ προστάττω καὶ τοῖς τὴν ὑμετέραν θρέψαι δέχεσθαι, καὶ τοῖς διὰ θρέψαι τῶν ἀλόγων ἄπαντα εἰσαγαγεῖν εἰς τὴν κιβωτὸν, ὥστε μήτε ὑμᾶς λιμοῦ καὶ ἐνδείας πεῖσαι 35
λαβεῖν, μήτε τὰ ἄλογα διαφθαρῆναι ὑπὸ ἔχοντα τὴν καταλλήλην θρέψαι.

22 Καὶ ἐποίησε, φησὶ, Νῶε πάντα ὅσα ἐνετείλατο αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς, οὕτως ἐποίησεν.

Ὅρα μοι πάλιν καὶ ἐνταῦθα ἐγκωμίου μέγεθος. ἐποίησε, φησὶ, Νῶε πάντα ὅσα ἐνετείλατο αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς, οὐ τὸ μὴ τῶν ὑπαγορευθέντων εἰς ἔργον ἦγαγε, τῷ δὲ ἠμέ- 40
λησεν, ἀλλὰ πάντα τὰ ἐπαληθέντα ἐποίησε, καὶ οὕτως ἐποίησεν, ὡς ἐνετείλατο αὐτῷ. οὐδὲν παρέλιπεν, ἀλλὰ πάντα ἐπλήρωσε, καὶ ἔδειξε καὶ δι' αὐτῶν τῶν ἔργων, ὅτι δικαίως Χ. τὸ
ἠξιώθη" θυσίας παρὰ τοῦ δεσπότου. πόσων σεφάνων οὐκ ἀξία δὴ ἦν ἡ μαρτυρία
αὕτη,

αὕτη, ἧς ἀπήλαυσε πρὸς τῆς θείας γραφῆς ὁ δίκαιος; τίς αὖ ἦμοιτο τὰ τοιαῦτα μανθάνειν τὰ πρώτα εἰς ἔργον ἀγαγόντος τὰ πρὸς τὸ θεοῦ ὀφθέντα, ἢ τοσαύτην ὑπερασχολῶ περὶ τὰ ὀπτασθέντα ὀπτασιεξαμήνῳ; ἢ ἵνα μάθῃς ὅσης ἀξιοῦται δίκαι τοῦτο τῆς παῤῥησίας πρὸς τὸ τῶν ἀρρήτων δημιουργοῦ, ἄκουε τῶν ἑξῆς.

5 1 Καὶ εἶπε, φησι, κύριος ὁ θεὸς πρὸς Ⓦ Νῶε, Εἴσελθε σὺ καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου χϛ. ζ.
εἰς τὴν κιβωτόν.

Εἶτα ἵνα μάθωμεν ὡς ὁ χάριτι μόνον σώζει τὸν δίκαιον, ἀλλὰ καὶ τῶν πόνων τὰς ἀμοιβὰς αὐτὸς δίδωσι καὶ τῆς ἀρετῆς τὰς ἀντιδόσεις, φησί, δίκαι τοῦτό σε πρεσβεύω εἰς τὴν κιβωτὸν εἰσελθεῖν μετὰ τοῦ οἴκου σου,

10 Ὅτι σε εἶδον δίκαιον ἐναντίον ἐμοῦ ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ.

χ. ἡ γὰρ ἀν γένοιτο πώποτε μείζων, ἢ

Μεγάλη καὶ ἀξιόπιστος ἡ μαρτυρία. Τίς γὰρ ἂν γένοιτο ταύτης μείζων, ὅταν αὐτὸς ὁ δημιουργὸς καὶ εἰς ὃ εἰ πρὸς ἀγαθῶν, θειάζεται φιλοτιμεῖ) πρὸς τοῦ δίκαιος; ὅτι σέ, φησιν, εἶδον δίκαιον ἐναντίον μου. ἀληθὴς ἀρετὴ αὕτη, ὅταν ἐναντίον τοῦ θεοῦ τις ταύτην ὑπεδείκνυται, ὅταν ὁ ὀφθαλμὸς ἔκφυτος ὁ ἀπαραλόγιστος τὴν ψῆφον φέρῃ. Εἰ-
15 τα διδάσκων ἡμᾶς ὁ φιλάνθρωπος θεὸς ὃ μέτριον τῆς ἀρετῆς, ἂν ἀπήτει τότε πρὸς τοῦ δίκαιος (ὃ γὰρ ὃ αὐτὸ μέτριον πρὸς ἐκείνου βάλεται τῆς ἀρετῆς εἰσφέρεσθαι, ἀλλὰ τὴν διαφορὰν τῶν χρόνων καὶ τὴν διαφορὰν τῆς ἀρετῆς" ὑπολαμβάνῃ) φησιν, ὅτι σε εἶδον δίκαιον ἐναντίον ἐμοῦ ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ, τῇ πρὸς τοσαύτην κακίαν ἀποκλινάσῃ· ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ, τῇ τοσαύτῃ ἀνομοσιούλῳ ὑπεδειξαμένῃ, σε εἶδον δί-
20 καιον, σε μόνον θεῷ ἀρεστὸν, σε εἶδον τῆς ἀρετῆς πολιὸν ποδὸς μόνον λόγῳ· σὺ μόνος ἐναντίον μου δίκαιος ὤφθης, [καὶ] τούτων ἀπάντων ἀπαλλυμένων, σε πρεσβεύω εἰσελθεῖν μετὰ τοῦ οἴκου σου πάντος εἰς τὴν κιβωτόν. ἀπὸ τῶν κτηνῶν τῶν καθαρῶν κελεύει εἰσαγαγεῖν σε ἑπτὰ ἑπτά. ὀπτὼ πρεσβειῶν πρεσβύτερον ἀδιορίστως ἀπὸ πάντων μίαν συζυγίαν εἰσαγθῆναι, διὰ τοῦτο νῦν φησιν,

25 2 Ἀπὸ μὲν τῶν καθαρῶν ἑπτὰ ἑπτά, ἀπὸ δὲ τῶν μὴ καθαρῶν δύο δύο, ἄρσεν καὶ θῆλυ.

Εἶτα τὴν αἰτίαν διδάσκων ἐπήγαγε,

3 Διαφέρειν πόρρω ὀπτὶ πᾶσαν τὴν γῆν.

Ἄξιον δὲ σκοπῆσαι διερευνῆσαι καὶ ἰδεῖν, πόθεν ἤδει ὁ δίκαιος τίνα μὲν καθαρά, τίνα δὲ
30 ἀκάθαρτα. σαφὲς γὰρ ἦν ἡ διαίρεσις αὕτη γεγνημένη, ἣν μετὰ ταῦτα Μωϋσῆς νομοθέτησε τοῖς Ἰουδαίοις. πόθεν οὖν ἤδει; οἶκοθεν καθάρματος ἀπὸ τῆς σὺν τῇ φύσει ἐναποκειμένης διδασκαλίας, μετὰ δὲ ταύτης καὶ ὁ λογισμὸς ἐπανορθοῦσι. σαφὲς γὰρ ἀκάθαρτον τῶν πρὸς τοῦ θεοῦ γεγνημένων. πῶς γὰρ ἀκάθαρτόν τι καλέσαιμεν τῶν
χ. φύσ. δημιουργηθέντων, ἅπαξ τῆς αἰῶνος ψῆφον" ἐπὶ αὐτῶν γεγενημένης, καὶ ἐπούσης τῆς
35 θείας γραφῆς, ὅτι εἶδεν ὁ θεὸς πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν; ἀλλὰ λοιπὸν ἡ φύσις ἀφ' ἑαυτῆς κινηθεῖσα τὴν διάκρισιν ταύτην ἐπεδείξατο. καὶ ὅτι τοῦτο ἔστιν ἀληθὲς, ἐνόησόν μοι ἔτι τῶν πλείστων, ὅπως ἔνιοι μὲν τόποις τισὶν ἀπέχονται ἔνιοι, ὡς ἀκαθάρτων τῶν μὴ νενομισμένων, ἔνιοι δὲ πάλιν τούτων τὴν μετάληψιν ποιοῦνται, τῆς σωτηρίας αὐτοῦ ὅπερ τοῦτο ἀγούσης. ὅτως οὖν καὶ ὅτε αὐτὴ ἡ ἐναποκειμένη γνῶσις τῷ δικαίῳ ἐδί-
40 δασκε, ἵνα μὲν ἐν βρώσει ὅτι τήδεια, τίνα δὲ ἀκάθαρτα, οὐκ ἦν, ἀλλὰ νομίζόμενα. ἵνος γὰρ ἔνεκεν ἀκάθαρτον, εἰπέ μοι, ἡμῦ μὰ Ⓦ ὄνον, καὶ τοι τοῦτον ἕτερον σιτούμενον ἢ σπέρματα, ἕτερα δὲ τῶν τετραπόδων πρὸς βρῶσιν ὅτι τήδεια νομίζομεν, καὶ τοι ἀκαθάρτου ζῴης μεταλαμβάνοντα; ὅτως ἡ πρὸς τοῦ θεοῦ χορηγηθεῖσα" τοῖς
χ. τῇ φύσει

δὺ θεσπίοις

ἀν, θεσπίοις φυσικὴ γνῶσις τούτων διδάσκαλος ἐγίνετο. ἑτέρως δέ ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι καὶ ὁ πρεσβύτερος θεὸς τὴν γνῶσιν αὐτοῖς τούτων δηλον ἐποίησεν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν καθαρῶν καὶ ἀκαθάρτων ἐρχόμενοι εἰρήκαμεν. πάλιν ἕτερον ἡμῖν ἀνακύπτει ζήτημα, τί δήποτε ἀπὸ μὲν τῶν ἀκαθάρτων δύο δύο, ἀπὸ δὲ τῶν καθαρῶν ἑπτὰ ἑπτά; καὶ πάλιν τίνος ἕνεκεν οὐχ ἓξ οὐδὲ ὀκτώ, ἀλλ' ἑπτά; ταῦτα εἰς πολὺ μῆκος ὁ λόγος ἡμῖν ἐκτείνεται, ἀλλ' εἰ μὴ ἀπεκάμετε καὶ βούλεσθε, σωτόμως καὶ περὶ τούτων διδάξωμεν τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, ἄρα δὴ καὶ τοῦ θεοῦ χάρις χορηγήσῃ. πολλοὶ γὰρ πολλὰ περὶ τούτων μυθολογοῦσι, καὶ σκοτοδίνην ἀφορμὴν λαμβάνοντες παρατηρήσεις ἀριθμῶν [τινων] ἐπιδείκνυνται. ὅπερ οὐκ ἔστι παρατήρησις, ἀλλ' ἡ ἄκρως φιλοπραγμοσύνη τῶν δαιμόνων ταῦτα ἀναπλάττει ἵνα χαίρῃ, ὅθεν καὶ αἱ πλεῖστοι τῶν αἱρέσεων ἐτέχθησαν, αὐτίκα μάλα εἰσιασθε. καὶ γὰρ ὡς ὅτι τὸ πλεῖστον, ἵνα δόξωμεν ὡς οὐκ περιουσίας ὄντισοῦν ζειν τοὺς ἀπὸ τῶν οἰκείων λογισμῶν ἐπεισφέροντας, ἁρπασόμεθα οὖν ταῖς θείαις γραφαῖς μᾶλλον τὸν τῆς συζυγίας ἀριθμὸν σωζόμενον. καὶ γὰρ ἰωΐκα ἀπέστειλε τοὺς μαθητάς, δύο δύο αὐτοὺς ἀπέστειλε, καὶ αὐτοὶ ἦσαν πόντες δώδεκα ἦσαν, καὶ τὰ θυσιαστήρια τέσσαρα ἀριθμόν ἐστιν. ἀλλὰ ταῦτα περισσὸν κινδυνεύει ὅτι τῆς ὑμετέρας ἀγάπης δεδιδαγμένης ἅπαξ τοῖς τοιούτοις ἀποφεύγειν τὰς ἀκοάς. ἀναγκαῖον δὲ λοιπὸν εἰπεῖν, τίνος ἕνεκεν ἑπτὰ ἑπτὰ ἀπὸ τῶν καθαρῶν εἰσαγθῶναι εἰς τὴν κιβωτὸν προσέταξε. τὸ μὲν πλείονα προσάξαι τῶν καθαρῶν εἰσαγθῶναι, ἁμὰ τὸ παραμυθίαν τινὰ ἔχειν καὶ ἄνεσιν εἰς σὲ σωὶ αὐτοῖς τῆς ἐξ ἐκείνων ἀπολαύσεως μετέχοντας· τὸ δὲ ἑπτὰ ἑπτά, καὶ τοῦτο πάλιν, εἰ τὴν αἰτίαν μάθοιτε, ἀπόδειξις αὖ εἶη μεγίστη τῆς φιλοθέου γνώμης τοῦ δικαίου. ὅπου γὰρ ἤδει ὁ φιλάνθρωπος θεὸς τὸν ἀνδρὸς τὴν ἀρετὴν, καὶ ὅτι δίκαιος ὢν καὶ τοσαύτης ἀπολαύσας παρὰ τοῦ δεσπότου φιλανθρωπίας, καὶ τοσούτου κινδύνου ἄφατον φυγὼν τὴν πεῖραν, ἠμύνατο μὴ τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν δεινῶν καὶ τὸ ἐλευθερωθῆναι τῆς ἐν τῇ κιβωτῷ ἀγωγῆς τὴν οἰκείαν διὰ γνωμοσυνίαν ὑπεδείκνυσθαι, καὶ βούλεσθαι· θυσίας ἀνενέγκειν ὑπὲρ διαφυσεισίας τῶν γεγενημένων καὶ σεσωσμένων αὐτῷ· ἵνα οὖν μὴ τοῦτο ποιῶν ἀκρωτηριάσῃ τὰς συζυγίας, ἁμὰ τοῦτο προειδὼς αὐτοῦ τῆς γνώμης τὸ εὐχάριστον, κελεύει ἑπτὰ ἑπτὰ εἰσάγεσθαι ἀφ' ἑκάστου γένους τῶν ὀρνέων, ἵνα τῆς πανωλεθρίας παυσαμένης καὶ τὸ οἰκεῖον σχῆμα ὑπιδείξηται, καὶ τῆς συζυγίας τῶν πετεινῶν καὶ τῶν λοιπῶν ὀρνέων μηδὲν λυμαίνηται· ὃ δὴ καὶ προσιόντος τῆς διδασκαλίας μαθήσεσθε, ἐπειδὰν εἰς αὐτὸν τὸν τόπον παραγενώμεθα. ὄψεσθε γὰρ τὸν δίκαιον τοῦτον τοῦτο πεποιηκότα. ἐμάθετε τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἑπτὰ ἑπτὰ εἰσαγαγεῖν προσετάχθη. μηκέτι λοιπὸν ἀνέχεσθε τῶν μυθολογεῖν ὑπιχνευόντων, καὶ καταστοιχειωμένων τῆς θείας γραφῆς, καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ οἰκείου νοὸς ἐπεισφερόντων τοῖς θείοις διδάγμασιν. ὅπως τοίνυν διεπάξατο σαφῶς πόντα καὶ περὶ τῶν ὀρνέων, καὶ περὶ τῶν καθαρῶν καὶ περὶ τῶν ἀκαθάρτων, καὶ τῆς τούτων διαφορᾶς, φησὶ πρὸς τὸν δίκαιον,

4 Ἔτι γὰρ ἡμερῶν ἑπτὰ, ἐγὼ ἐπάγω ὑετὸν ὅτι τὴν γῆν τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νυκτὰς, καὶ ἐξαλείψω πᾶσαν τὴν ἐξανάστασιν, ἣν ἐποίησα, ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους.

Σκόπει μοι καὶ τῶν νῦν εἰρημένων τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ τὴν ὑπερβολήν, πῶς μὴ τὴν τοσαύτην μακροθυμίαν καὶ νῦν προσέταξε ἡμερῶν προσλέγει, βουλόμενος τῷ φόβῳ σωφρονεστέρους αὐτοὺς ποιῆσαι καὶ εἰς μετάνοιαν ἐναγαγεῖν. καὶ ὅτι ἁμὰ τοῦτο προσλέγει, ἵνα μὴ ἐπαγάγῃ τὰ πρὸ αὐτοῦ εἰρημένα, σύνοιδε μοι τοῦ Νινευίτας, καὶ βλέπε πόση ἡ διαφορὰ τούτων, κἀκείνων. μὴ γὰρ [τὰ] τοσαῦτα ἔτη ἀκούσαντες ὅλη ὅπως

Ion. γ.

θύσεως

θύσεως ὄντα, τὰ δεινά, οὐδὲ ὕτω τῆς κακίας ἔστησαν. καὶ γὰρ ἐκ ὠθαλμοῦ πως, μᾶλλον δὲ τῆς ὑμφείας, ῥᾳδίως ἐμεῖν καὶ ἀγναβάλλεσθαι· ἐπειδὰν ἡ πλησίον ὦμον τῶν λυπεῖν δυναμένων, τότε συστέλλεσθαι καὶ πολλοῦ ὀπιδείκνυσθαι τὸ μεταβολεῖν· ὁ δὴ καὶ ὀπὶ τῶν Νινευϊτῶν γέγονεν. ὅπου γὰρ ἤκουσαν, ὅτι Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευὶ καταστραφήσεται, Ιων. γ. δ.
ἃ μόνον οὐκ ἀπηρρύθμισαν, ἀλλὰ καὶ διεγένησαν πρὸς ὀργήν, καὶ τοσαύτην τῶν κακῶν τὴν ἀποχοὴν ἐποιήσαντο, καὶ ὕτως ἀκριβῆ τὸν ὁμολόγησιν ἐπεδείξαντο, ὡς καὶ μέχρι τῶν ἀλόγων ἐκτεῖναι αὐτοὺς τὰ τῆς ὁμολογήσεως· οὐχ ὅλη γὰρ ἄλογα ὁμολογήσαντο (πῶς γὰρ, τὰ λόγων ἔρημα ὄντα;) ἀλλ' ἵνα διὰ τούτων ὀπιστάσωνται εἰς τὸν περὶ αὐτὺς φιλανθρωπίαν ☧ ἀγαθὸν δεσπότην*. Κηρύττοντες γάρ, φησι, νηστείαν πρόσ- Ιων. γ. ζ.
*ἢ Ἐπέτειον ἐφύλαττον.
ταξον πρὸς ☧ βασιλέα, καὶ τὰ κλίνη καὶ τοὺς ὁδοὺς καὶ πόντα ἄλογα μήτε νομῆς μεταλαχεῖν μήτε ὕδατος, ἀλλὰ πᾶσα ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις ὅτε σάκκον περιβαλλομένη, καὶ αὐτὸς ὁ ὀπὶ τοῦ θρόνου καθήμενος βασιλεὺς, πολλὴν καὶ σωτήριον τὴν ὁμολόγησιν ἀμφοτέροις ἐποιήσαντο, καὶ ταῦτα οὐκ εἰδότες ὅτι διαφθείρονται τὴν ὑμετέραν. ἔλεγον γὰρ, Τίς οἶδεν, εἰ ἄρα μετανοήσει ὁ θεὸς ὀπὶ τῇ κακίᾳ, καὶ ἐλάλησε ποιῆσαι ἡμῖν; Ιων. γ. θ.
εἶδες βαρβάρων βιγνωμοσυνίαν, εἶδες πῶς οὐδὲ ἡ τῶν ἡμερῶν στενοχωρία αὐτὺς ὀκνηροτέρους εἰργάσατο οὐδὲ ἀπαγρεῦσαι πεποίηκεν. ὅσα δὲ τούτους μετὰ τοσούτων ἐτῶν ἀριθμὸν ἀκούσαντας, ὅτι ἑπτὰ ἡμέραι καὶ ὁ κατακλυσμὸς ἐπάξεται, οὐδ' ὕτως ὀπισρεφομένους, ἀλλ' ἀναλγήτους διακειμένους. ὅθεν ὠμολογημένον ἂν εἴη, ὅλη ἡ προαίρεσις ἡ ἡμετέρα τῶν κακῶν ἀπόντων ἐστὶν αἰτία. ἰδοὺ γὰρ, οὗτοι μὲν ἀνθρωποι, κἀκεῖνοι μὲν ἀνθρωποι, καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως, ἀλλ' οὐ τῆς αὐτῆς προαιρέσεως. διὰ τοῦτο τῶν αὐτῶν ἀπήλλαυσαν, ἀλλ' ☧ μὲ διέφυγον τὸν κατακρυφθέντος τοῦ ἀγαθοῦ θεοῦ ἀρχεδέντος αὐτῶν τῇ μετανοίᾳ διὰ τὴν οἰκείαν φιλανθρωπίαν, ☧ οἱ ὑποβρύχιοι γηόμενοι πανωλεθρίᾳ παρεδόθησαν. ἔτι γάρ, φησιν, ἡμερῶν ἑπτὰ ἐπάγω ὑετὸν ὀπὶ τῆς γῆς. εἶτα αὐξήσας ☧ φόβον βουλόμενος φησι, τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας. Ἆ γὰρ; οὐκ ἰῶ αὐτῷ δυνατὸν, εἴπερ ἐβούλετο, καὶ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ πόντα ☧ ὑετὸν ἐπαγαγεῖν; Ἆ δὲ λέγω ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ; ἐν μιᾷ ῥοπῇ; ἀλλ' ὀπιτηδὲς τοῦτο ποιῇ, βουλόμενος ὁμοῦ καὶ ☧ φόβον ὀπιτεῖναι, καὶ ἀφορμὴν αὐτοῖς παρασχεῖν τοῦ καὶ πρὸς αὐτὰς ταῖς ὑμέραις ἡμωμένους τὸν ὠμοειδῆ ταύτην διαφυγεῖν. καὶ ἐξαλείψω, φησὶ, πᾶσαν τὴν ὑξανάστασιν, ἣν ἐποίησα, ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους. ὅσα πῶς καὶ ἄπαξ καὶ δὶς ὕστερον προλέγει, καὶ οὐδ' ὕτω καθικνῆται. ταῦτα δὲ πόντα ἐποίει, ἵνα ἡμᾶς διδάξῃ, ὅλη δικαίως αὐτοῖς τὴν τοσαύτην ὠμοειδίαν ἐπήγαγε, καὶ μηδεὶς ἔχῃ τὴν ἀνοήτων μεμφεσθαι· ὅτε λέγειν, ὅτι Εἰ ἐμακροθύμησεν, ἆρα ἂν μετέγνωσαν, ἆρα ἂν ἀπέσχοντο τῆς κακίας καὶ ἐπανῆλθον πρὸς τὸν ἀρετὸν. διὰ τοῦτο καὶ τῶν ἐτῶν ☧ ἀριθμὸν οὐ πλὴν ἡμῖν ποιεῖ, καὶ τῆς κιβωτοῦ τὸν κατασκευὸν προσάπτει ἡμέας, καὶ μὴ ταῦτα ἅπαντα καὶ πρὸ τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν προλέγει, ἵνα πάντων τῶν ἀνθρωπίνως φθέγεσθαι βουλομένων ὀπισομίσῃ τὸν αἰσχυντον γλῶσσαν.

5 Καὶ ἐποίησε, φησι, Νῶε πάντα, ὅσα ἐνετείλατο αὐτῷ κύριος ὁ θεός.

Ὅσα πῶς καὶ νῦν ἀναχηρύττει τοῦ δικαίου τὸν βιγνωμοσύνην καὶ τὸν ὑπακοὴν ἡ θεία γραφὴ, διδάσκουσα ὡς οὐδὲν τῶν ὀπιταχθέντων παρέλιπεν, ἀλλὰ πάντα πληρώσας, τῆς οἰκείας ἀρετῆς καὶ διὰ τούτου τὸν ἀπόδειξιν παρέσχετο.

Τοῦτον δὲ καὶ ἡμεῖς μιμησώμεθα ☧ δίκαιον, καὶ τὰς παρὰ τοῦ θεοῦ δεδομένας ἡμῖν ΗΘΙΚΟΝ
ἐντολὰς πληροῦν σπουδάζωμεν, καὶ μὴ καταφρονῶμεν τῶν δεδομένων ἡμῖν παρὰ τοῦ θεοῦ νόμων, ἀλλ' ἔνδυλον ἔχοντες τούτων τὸν μνήμην, πρὸς τὴν τούτων κατόρθωσιν

ἐπειγώμεθα, καὶ μὴ ῥᾳθύμως τὰ κατ' τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν οἰκονομῶμεν, καὶ μάλιστα ὅτι πολλῷ μεῖζον μέρος ἀρετῆς νῦν ἀπαιτούμεθα, ὅσῳ καὶ μειζόνων ἀπηλαύσαμεν. διὸ
Matth. 5. κ. καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν, Ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. σκοπῶμεν τοίνυν* καθ' ἑαυτοὺς, καὶ μὴ ἁπλῶς παραπέρχωμεν τὸ εἰρημένον, ἀλλ' ἐννοήσωμεν, ὅση κεῖται κόλασις τοῖς μὴ μόνον ἁρπάζειν ἐκείνους μὴ παυομένοις, ἀλλὰ καὶ ἔλαττον αὐτῶν ἔχουσι, καὶ μὴ ἀνεχομένοις μήτε ὀργὴν ἀφεῖναι τῷ πλησίον, μήτε καθαρεύειν τῆς γλωττης τοῦ δηκτηρίου ἀπὸ ὁρκων, μήτε τῷ ὀφθαλμῷ βλαπτομένοις ἀποτυχόντι τῆς ἐπιβλαβοῦς ἡδονῆς, τὸ δεύτερον καὶ πολὺ πλῆθος μὴ μόνον ἀδικούμενον φέρειν γενναίως,
Matth. 5. μ. ἀλλὰ καὶ ὑπεραλγεῖν. Τῷ θέλοντι γάρ σοι, φησι, κριθῆναι, καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον. ἡμεῖς δὲ πολλάκις καὶ ἀδικοῦμεν πλησίον ὑπερισχυόμενοι, καὶ καὶ ἀμύνασθαι ἀδικουμένοι, καί τοι προστάττοντος μὴ μόνον τοῦ ἀγαπᾶν τὸν
Matth. 5. μ. ἀγαπῶντας (τοῦτο γάρ, φησι, καὶ οἱ τελῶναι ποιοῦσι) ἀλλὰ καὶ τοὺς τοῦ ἐξαίφνης γενομένους ἀγαπᾶν. ἡμεῖς δὲ οὐδὲ τοὺς τὰς ἀγαπώντας τὸν ἴσον ἀγαπῶντας ὑπερβαίνομεν. διὰ ταῦτα ἀλλαχοῦ καὶ ὁδηγῶμεν, ὁρῶν τῆς μὲν ἀρετῆς τοσαύτην εἰς ἡμᾶς τὴν ἀπάνην, τῆς δὲ κακίας καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὴν ὑπόπτωσιν γινομένην, καὶ ὅτε τῆς γεένης τὸν φόβον ἐκκόπτοντα ἡμῖν τὴν ὑπὲρ τὴν κακίαν ὁρμὴν, οὐδὲ τῆς βασιλείας τὸν πόθον προτρέποντα ἐπὶ τὴν τῆς ἀρετῆς ὁδὸν, ἀλλὰ πάντας, ὡς εἰπεῖν, βοσκημάτων ἀλόγων ἀπαγομένους, καὶ οὐδεμίαν ἔννοιαν λαμβάνοντας ὅτε τῆς φοβερᾶς ἐκείνης ὥρας, ὅτε τῶν περὶ τοῦ θεοῦ νόμων τεθέντων ἡμῖν, ἀλλὰ πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων ἐπιτο-
Ioan. 5. μδ. λὴν ἀποβλέποντας ἐπαισθομένους, καὶ τῶν τούτων ἔπαινον διηρωτᾶσθαι παυομένους, καὶ μηδὲ ἀκούειν ἀνεχομένους τοῦ θυαγγελίου λέγοντος, Πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι δόξαν παρὰ ἀνθρώπων λαμβάνοντες, καὶ τὸν παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ ζητοῦντες; ὥσπερ οἱ τούτοις ἐφιέμενοι, ἐκείνης πάντελῶς ἐκπίπτουσιν, ὅτως οἱ ἐκείνης ὅλως ἐξηρτημένοι, οὐδὲ τούτης ἀποτεύχουσι. καὶ γὰρ αὐτὸς προλαβὼν ἐπηγείλατο λέγων,
Matth. 6. λγ. Ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν, καὶ τῷ δεῖ ἐκείνην ἔχοντι τὸν πόθον ταῦτα πάντα ἕπεται. ὁ γὰρ ἐκεῖ σπερώσας ἑαυτὸν τοῖς ἀγαθοῖς, πάσης τῆς παρούσης θυμερίας, ὡς οὐδὲ ὄψης, ὑπερφρᾶ. καὶ γὰρ τῆς πίστεως ὀφθαλμοὶ, ὅταν ἐκεῖνα κατοπτεύσωσι καὶ ἀπόρρητα ἀγαθὰ, οὐδὲ αἰσθησιν λαμβάνουσι τῶν ὁρωμένων. τοσοῦτον τὸ μέσον ἐκείνων καὶ τούτων. ἀλλ' οὐδένα ὁρῶ προτιμῶντα τῶν ὁρωμένων καὶ μὴ ὁρώμενα. διὸ καὶ λύπη μοί ἐστι καὶ ἀλγηδὼν ἀλυσιτελὴς ὀδυνᾷ τὴν καρδίαν μου, ὅτι οὐδὲ ἡ πεῖρα τῶν προγεγραμμένων ἡμᾶς ἐπαίδευσεν, οὐδὲ αἱ τοῦ θεοῦ ὑποσχέσεις, οὐδὲ τῶν δωρεῶν τὸ μέγεθος πρὸς τὴν τῆς βασιλείας πόθον μείζονα παρεσκεύασεν· ἀλλ' ἐπὶ χαμαὶ συρόμενοι προτιμῶμεν τὰ γήϊνα τῶν οὐρανίων, τὰ προσκαιρα τῶν μονίμων, τὰ πρὸν ἢ φανῆναι ἀφιπάμενα τῶν ἀεὶ διαμενόντων, καὶ τὸ προσκαιρον ἡδονὴν τῆς διηνεκοῦς, καὶ τὸ βραχὺ δὴ μέρος τοῦτο τοῦ παρόντος βίου τῶν ἀτελευτήτων αἰώνων ἐκείνων. ἴσθα ὅτι διδάσκει πολλαχοῦ ταῦτα τὰ ῥήματα, ἀλλὰ σύ γε ὑπερθυμῶ γάρ ὑμῶν τὴν σωτηρίαν ταῦτα φθέγγομαι, καὶ βουλόμενος σὺν τοῦδε μακροθύμους ὑμᾶς δηλῆσαι τὸν αἰώνιον κόλασιν δραφυγεῖν, ἢ πρὸς ὀλίγην ψυχαγωγηθέντας διηνεκῆ τὴν τιμωρίαν ὑπενεγκεῖν. Εἰ γὰρ ἀνάγκαζε τῶν ἐμῶν λόγων, καὶ τὴν προσλαβοῦσαν" ἀθυμίαν" ἀπώσασθε, καὶ μάλιστα νῦν, ὡς ἔτι ὀβραχὺς ὄντος καιροῦ τῆς ἀγίας ὑμῖν ὑποπελειπομένου τεσσαρακοστῆς, δυνήσεσθε καὶ τὰ ἡμαρτημένα ἀποπλύνασθαι καὶ πολλὴν τοῦ θεοῦ τὴν φιλανθρωπίαν ὑπεισελθεῖν. οὐδὲ γὰρ πολλῶν ἡμερῶν δεῖ-

τας

* πρ'

χ. τῶν ὀφθαλμῶν

ἴσ. ἐκδικεῖν χ. ἐκπίπτει

ταμ ὁ δεσπότης Θεὸς χρόνῳ, ἀλλ' ἐὰν θελήσωμεν, καὶ ἐν ταῖς δυσὶ ταύταις ἑβδομάσι
χ. ὑμῖν ποιήσωμεν. πολλὴν τὴν διόρθωσιν τῶν ἐπλημμελημένων ἡμῖν ποιησόμεθα. Εἰ γὰρ τοὺς Νινευίτας,
ὅπου τρισὶν ἡμέραις μετανοίαν ἐπεδείξαντο, τοσαύτης ἠξίωσε φιλανθρωπίας, πολλῷ
δὴ μᾶλλον ἡμᾶς ὁ τοιοῦτος. μόνον ἐὰν τὴν ἀληθῆ μετανοίαν ὑπιδειξώμεθα, καὶ τὴν
5 κακίας ἀποστάντες ἀφώμεθα τῆς ὑπὲρ τὴν ἀρετὴν φερούσης ὁδοῦ. καὶ γὰρ τοῦ ἐκεί-
χ. τοῦτο νων, τῶν Νινευϊτῶν λέγω, μαρτυρούσα ἡ θεία γραφή· "τοῦτό φησι, Ὅτι εἶδεν ὁ θεὸς Ιων. γ. ι.
ὅτι ἀπέστη ἕκαστος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς. ἐὰν τοίνυν, καὶ ἡμᾶς ἴδῃ μεταπα-
ξαμένους τοῦ τὴν ἀρετὴν, καὶ ἐκκλίνοντας μὴ ἀπὸ τῆς κακίας, ὑπὲρ ἣ τὴν τῶν ἀγα-
θῶν ἐργασίαν ἀπεύδοντας, δέξεται ἐξ ἡμῶν τὴν ὑπὲρ τροφήν, καὶ τῶν φορτίων ἐλευθερώσας
10 τῶν ἁμαρτημάτων πρέξει τὰ πρὸς ἑαυτὸν δωρεάς. ὁ γὰρ ἡμεῖς ὑπὲρ τῆς τῶν ἁμαρτη-
μάτων ἀπαλλαγῆς ὑπὲρ τὴν μισθαποδοσίαν, καὶ σωτηρίας ἐφιέμεθα, ὡς αὐτὸς ἀπεύδει καὶ ἐπείγε-
ται καὶ χεῖρα ἡμῖν τὴν ἀπαλλαγὴν δωρήσασθαι, καὶ τῆς σωτηρίας τὴν ἀπόλαυσιν πα-
ρασχεῖν. Ἀφ' οὗτοι, τοῦ διδασκάλου, διεγείρωμεν ἑαυτῶν τὸν λογισμὸν, καὶ ἕκαστος ἐξετα-
χ. εἴ πως ἔχομεν ἐκ τῆς σώζεσθαι ταύ- ζέσθω ἑαυτὸν γινέσθω, Εἴ τι πλέον αὐτὸν κατώρθωται ἐν τῷ παρελθόντι χρόνῳ, Εἴ τι
της διδασκαλίας, 15 ἐχαρτώσατο εἰς τὴν τοῦ πλησίον κατάρτισιν, Εἴ τινα τῶν ἐλαττωμάτων διώρθωσε
τῶν ἑαυτοῦ, Εἴ τινα τοῖς φιλοσοφίαν τοῖς θεσπὴν ἐδέξατο ἐκ τῆς καθημερινῆς ἡμῶν
παραινέσεως καὶ τοῖς μὴ ἤδη κατορθωμένοις τοῖς θαπτικοῖς ὑπνοείτω, καὶ μηδέποτε παύεσθω
τῆς καλῆς ταύτης ἐργασίας. Εἰ δέ τις ἔτι ἐστὶ τῆς σωτηρίας τοῦ τοιούτου χρεία, μιμείσθω
χ. καὶ δίκαιον ἀπαιτήσῃ τὸν ὁρᾷ ἑαυτὸν τοῖς αὐλοῖς ὑπτιάζοντα, βιαζέσθω ἑαυτὸν λογισμοῖς, "δίκαιον ἀπαιτήσῃ τὸν
20 τοσαύτης ῥᾳθυμίας, μήτε ἀναίσχυντον περιμενέτω τοῦτον ἐλθεῖν, ἀλλὰ μέχρι τούτου ζήσας
χ. τὰς τῆς π. σωτηρίας, "ἐγκατοπλέτω τὴν ὁρμὴν, ἀναχαιτιζέτω λογισμοῖς, εἰς
ἔννοιαν ἑαυτὸν ἀγέτω τῆς φοβερᾶς ἐκείνης ἡμέρας, διαλογιζέσθω τῆς φευκτῆς ταύ-
της τραπέζης τὴν ἀπόλαυσιν, καὶ τοῦ ἐντεῦθεν ἐκπηδῶντος πυρὸς τὴν τε φαυλρεύτη-
τα καὶ τὴν καυστικὴν δύναμιν, καὶ οἵαν ἀπαιτεῖ τὸν πεσόντος ἐκ τὴν δίκαιοσύνην, πάντας ῥύ-
25 που, πάσης κηλίδος καθαρεύουσαν, καὶ τῶν ἀτόπων λογισμῶν τὴν σωτηρίαν ἐκτεπο-
μένου· ἵν' οὕτως ἑαυτοὺς εὐτρεπίσαντες ἐν ταῖς μεταξὺ ταύταις ἡμέραις, δυνηθῶμεν,
καθ' ὅσον οἷόν τε, ἐκκαθάραντες ἑαυτοὺς, καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἀπολαύσεως μεταλαβεῖν, καὶ
τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων ἀγαθῶν ἀξιωθῆναι, ὧν ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν,
χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁ-
30 γίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγ. κε. ΝΩΕ ΔΕ ΗΝ ΕΤΩΝ ΕΞΑΚΟΣΙΩΝ, ΚΑΙ Ο κατακλυσμὸς τοῦ ὕδατος ἐγένετο ὑπὲρ τῆς γῆς.

35 ΤΗς ὑποθέσεως βούλομαι πάλιν ἅψασθαι, ἐξ ἧς τὴν χθὲς ὑμῶν διελέχθην τῇ ἀγάπῃ, καὶ τοῦ χ̄ῡ δίκαιον Νῶε πάλιν ἰσοείδη εἰς μέσον ἀγαγεῖν. πολὺς γὰρ ὁ τῆς ἀρετῆς τοῦ δικαίου τούτου πλοῦτος, καὶ πρέπει ἡμᾶς χ̄ῡ δύναμιν τοῦ ἡμετέρου πρώτα χ̄ῡ μακρὸν διερευνησαμένους πολλοῦ ὑμῖν τοῦ εὐπορεῖν
40 ἐντεῦθεν παρασχεῖν. ἀλλά σωτήνατέ μοι, παρακαλῶ, τοῦ δικαίου, ἵνα μηδὲν ὑμᾶς διαφύγῃ τῶν ἐγκειμένων νοημάτων. ἀναγκαῖον γὰρ ἐστέρεσν ἐνεμνήσαμεν ὑμᾶς τοῦ ἀγάπου μέχρι τίνος ἡμῖν πρόοιμον ἔληξε διὰ τῆς διδασκαλίας, ἵν' ἐκεῖθεν πάλιν ἀναλαβόντες σημεῖον λάβωμεν, οὕτω προσφανώμεθα τοῖς εἰ-

ρημένοις καὶ τὰ νῦν μέλλοντα ῥηθήσεσθαι. οὕτω γὰρ ὑμῖν σύμφορα ἔσται καὶ τὰ νῦν λεγόμενα. πῶς οὖν ὁ τέλος ἔχει ἡμῖν τὰ τῆς διδασκαλίας; εἰπέ, φησι, κύριος ὁ θεὸς τῷ Νῶε, εἴσελθε σὺ καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου εἰς τὴν κιβωτόν, ὅτι σε εἶδον δίκαιον ἐναντίον ἐμοῦ ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ· ἀπὸ τῶν κτηνῶν τῶν καθαρῶν εἰσάγαγε πρὸς σεαυτὸν ἑπτὰ ἑπτά, καὶ ἀπὸ τῶν κτηνῶν τῶν μὴ καθαρῶν δύο δύο. ἔτι γὰρ ἡμερῶν ἑπτὰ ἑπτά ἐγὼ ὑετὸν βρέχω ἐπὶ τὴν γῆν τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας, καὶ ἐξαλείψω πᾶσαν τὴν ἀνάστασιν, ἣν ἐποίησα, ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους. καὶ ἐποίησε Νῶε πάντα, ὅσα ἐνετείλατο αὐτῷ κύριος ὁ θεός. μέλλει τοίνυν σήσαντες τὸν λόγον εἰς τὴν κιβωτὸν καταπαύσαμεν τὴν διδασκαλίαν, μέμνησθε γὰρ ἴσως καὶ αὐτοί, ὅτε τὴν αἰτίαν εἰρήκαμεν ὑμῖν τῆς ἀγάπης, τίνος ἕνεκεν ἀπὸ μὲν τῶν καθαρῶν ἑπτὰ ἑπτὰ προσέταξεν εἰσαχθῆναι, ἀπὸ δὲ τῶν ἀκαθάρτων δύο δύο. φέρε οὖν λοιπὸν σήμερον τοῖς ἐξῆς ἀναγνωσθεῖσιν ἐπεξέλθωμεν, καὶ ἴδωμεν εἰ δυνηθεὶς ἡμῖν ἡ θεία γραφὴ μετὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Νῶε τὴν εἰς τὴν κιβωτὸν νῦν γε, εἰ καί ποτε ἄλλοτε, μάλιστα πολλὴν ἡμῖν ἐπιδείκνυσθαι προσήκει τὴν ἀγάπην, ὅτε δι' ὧν τῆς νηστείας καιρὸν καὶ τῆς ἡδίστης ὑμῶν σωτηρίας σωτηρίαν ἀπολαύομεν, καὶ τῆς περὶ τὴν τροφὴν ἀδηφαγίας ἀπηλλάγημεν, καὶ διεγηγερμένον ἔχοντες τὸν λογισμὸν δυνάμεθα μετὰ ἀκριβείας προσέχειν τοῖς λεγομένοις. πόθεν οὖν ἡμῖν ἡ ἀρχὴ γέγονε τῶν σήμερον ἀναγνωσθέντων, ἀναγκαῖον εἰπεῖν.

6 Νῶε δὲ ἦν ἐτῶν χ', φησί, καὶ ὁ κατακλυσμὸς τοῦ ὕδατος ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς.

Προσέχετε, παρακαλῶ, καὶ μὴ ἁπλῶς παραδράμωμεν τὸ εἰρημένον. ἔχει γάρ τινα πλοῦτον ἐγκεκρυμμένον ταῦτα τὰ βραχέα ῥήματα· καὶ ἐὰν σωτείνωμεν ἡμῶν τὴν διάνοιαν, καὶ ὀξὺ αὐτοῦ τούτου δυνησόμεθα καταμαθεῖν τῆς τε φιλοσοφίας τοῦ διδασκάλου τὴν ἐπιμέλειαν, καὶ τῆς τῶν τότε ἀνθρώπων κακίας τὴν πολλὴν ὑπερβολήν. Νῶε δὲ ἦν ἐτῶν, φησίν, ἑξακοσίων. οὐκ ἁπλῶς ἡμᾶς τὸν ἀριθμὸν ἐδίδαξεν ἡ θεία γραφὴ τῶν ἐτῶν τοῦ διακόσμου, οὐδὲ ἵνα αὐτὸ τοῦτο μάθωμεν, πόσων ἦν ἐτῶν ὁ διάκοσμος· ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ παραλαβοῦσα ἐδίδαξεν ἡμᾶς ἡ θεία γραφὴ ἤδη εἰποῦσα, ὅτι Νῶε δὲ ἦν ἐτῶν πεντακοσίων, καὶ μετὰ τὸ γνώσιμον ἡμῖν ποιῆσαι τῶν ἐτῶν τὸν ἀριθμόν, τότε διηγήσατο τὴν αἰτίαν τοῦ πολλοῦ τοῦ περὶ τὴν κακίαν ῥοπήν, καὶ ὅλη ἔγκειται ἡ διάνοια τοῦ αἰτίαν ὑπομνῆσαι ὑμᾶς ὅτι τὰ ποτὲ οὐκ νεότητος· διὸ φησιν ὁ θεός, οὐ μὴ καταμείνῃ τὸ πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας, προμηνύων αὐτοῖς τὴν ἀναναχτήσεως αὐτῶν τὴν ἐπιμέλειαν. εἶτα ἵνα δῷ αὐτοῖς καιρὸν ἔρχοντα πρὸς τὸ μεταβαλέσθαι, καὶ τὴν πεῖραν λάβῃ τῆς ἀναναχτήσεως, φησίν, ἔσονται αἱ ἡμέραι αὐτῶν ἔτη ρκ', ἀντὶ τοῦ μακροθυμήσω ἔτι μὴ τὰ πεντακόσια ἔτη. οὐδὲ γὰρ ἐπαύσατο ὁ διάκοσμος οὕτως ἐν τοῖς πεντακοσίοις ἔτεσι διὰ τῆς οἰκείας προσηγορίας πολλὰς αὐτοῦ ὑπομιμνήσκων καὶ ἐνάγων, εἰ γὰρ ἐβούλοντο προσέχειν, ὥστε καὶ τῆς κακίας ἀποπῆναι, καὶ πρὸς τὸν δεσπότην μεταπέσεσθαι. ἀλλ' ὅμως φησί, καὶ νῦν ἔτι ρκ' ἐτῶν ἀριθμὸν ὑποτιθέμεθα μακροθυμήσειν, ἵνα τὰ μεταξὺ χρόνῳ εἰς δέον χρησάμενοι, καὶ τὴν κακίαν φύγωσι, καὶ τῆς ἀρετῆς ἀπολαύσωνται. καὶ ὁ μόνον τῇ ὑποφέσει τῶν ρκ' ἐτῶν ἠρκέθη, ἀλλὰ καὶ τῷ διακόψαι προσάπτει κιβωτὸν τεκτηνάσθαι, ἵνα δι' αὐτῆς ἡ οἰκουμένη τῆς κιβωτοῦ πάλιν ἀρχοῦσα αὐτοῖς ὑπόμνησιν παράσχῃ, καὶ μηδεὶς ἀγνοήσῃ τῆς μελλούσης τιμωρίας ἐπάγεσθαι τὸ μέτρος. αὐτὸ γὰρ τοῦτο, τὸ τὸν διάκοσμον σχῆναι καὶ εἰς τὴν ἄφεσιν τῆς χρυσῆς φθάσαντα, τοσαύτην ποιήσασθαι καταστολὴν περὶ τὴν τῆς κιβωτοῦ κατασκευήν, ἱκανὸν παρέσχε δι' νοῦν ἔχοντας εἰς ἀγωνίαν καὶ φόβον ἐμβαλεῖν, καὶ πεῖσαι δεῦρο μεταστῆσαι τὸν οὕτως ἡμέρου καὶ φιλανθρώπου δεσπότην. εἰ γὰρ οἱ βάρβαροι ἐκεῖνοι, οἱ Νινευῖται

λεγω·

λέγω· πάλιν γὰρ αὐτοὺς εἰς μέσον ἀναγκαῖον ἀγαγεῖν, ἵνα ταύτῃ καὶ μᾶλλον δειχθῇ
καὶ τούτων ἡ ὑπερβάλλουσα κακία, κἀκείνων ἡ πολλὴ φιλοσοφία. καὶ γὰρ καὶ ὁ δεσπότης ἡμῶν τότε μὲν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ, τῇ τῆς κρίσεως λέγω, δύλοις καὶ δύλοις
εἰς μέσον ἀγῶνα οὕτω τὴν κατάκρισιν ἐργάζεται, ὅταν δειχθῶσιν ⓐ τῷ αὐτῷ ἀποδεδωκότες, καὶ τῷ αὐτῷ μεταχόντες, μὴ τὴν αὐτὴν ἀρετὴν μετελθόντες. πολλάκις
οὖν καὶ ἐξ ἀνίσων ποιεῖται τὰς συγκρίσεις, ἵνα πλείονα τὴν κατάκρισιν τοῖς ἐγκαλουμένοις ἐπαγάγῃ. ὅθεν τοῦτο καὶ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ἔλεγεν, Ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν, ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε· μονονουχὶ λέγων, ὅτι ⓐ βάρβαροι, ⓐ μηδεμιᾶς ὑπομελείας ἀπολαύσαντες, ⓐ μὴ προφητικῶν διδαγμάτων ἀκούσαντες, ⓐ σημεῖα μὴ θεασάμενοι, ⓐ θαύματα μὴ ἰδόντες, ἀλλ' ἑνὸς ἀνθρώπου ἐκ ναυαγίου σωθέντος ῥήματα ἀκούσαντες, πολλὴν αὐτοῖς τὴν ἀπόγνωσιν προξενεῖν δυνάμενα, καὶ εἰς ἀμηχανίαν ἐμβαλεῖν, ὡς καὶ ἐπορίσθην τῶν περὶ αὐτοῦ λεγομένων, ὃ μόνον ὃ κατέφερεν τῶν τοῦ προφήτου ῥημάτων, ἀλλὰ καὶ εἰς τρισὶν ἡμέραις γενομένην ἀπολειφθέντες, οὕτως ἀκριβῶς καὶ σωτηριωδῶς τὴν μετάνοιαν ἐπεδείξαντο, ὥστε τὴν ἀπόφασιν ἀνακαλέσασθαι τοῦ δεσπότου. οὗτοι οὖν, φησι, κατακρινοῦσι ταύτην τὴν γενεάν, τὴν τοσαύτης ἀπολαύσασαν ἐπιμελείας, τὴν προφητικῆς ἐντραφεῖσαν βίβλοις, τὴν σημεῖα καὶ τέρατα καθ' ἑκάστην ἡμέραν θεωμένην. εἶτα ἵνα καὶ τούτων τῆς ἀπιστίας δείξῃ τὴν ὑπερβολήν, καὶ ἐκείνων τὴν ἄφατον φιλοσοφίαν ἐπήγαγεν, ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε. ἐκεῖνοι μέν, φησιν, ἀτελῆ μὲν θέαν θεασάμενοι τὸν Ἰωνᾶν, καὶ ἐδέξαντο τὸ παρ' αὐτοῦ κήρυγμα, καὶ ἀκριβεστάτην ἐπεδείξαντο τὴν μετάνοιαν· ἐγὼ δὲ ⓐ πολλῷ πλείω τοῦ Ἰωνᾶ, καὶ αὐτὸν τῶν ὅλων δημιουργὸν ὁρῶντες σὺν αὐτοῖς σωμασκρεφόμενον, καὶ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα θαύματα ἐφ' ἑκάστης ἐργαζόμενον, λεπροὺς καθαίροντα, νεκροὺς ἐγείροντα, τὰ πηρώματα τῆς φύσεως διορθούμενον, δαίμονας ἐλαύνοντα, νοσοποιοὺς ἰώμενον, μετ' ἐξουσίας πολλῆς ἁμαρτημάτων ἄφεσιν χαριζόμενον, οὐδὲ τὴν αὐτὴν τοῖς βαρβάροις πίστιν ἐπεδείξαντο. ἀλλ' ὅτι τὴν ἀκριβεστάτην ἐπεμελήθημεν τοῦ λόγου, ἵνα εἰδῆς καὶ τούτων τῆς ἀγνωμοσύνης τὰ ὅπλα, καὶ ἐκείνων τῆς φιλοσοφίας τὸ ὅπλον, καὶ ὅτι καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἐν τρισὶν ἡμέραις γενομένην διορθωσάμενοι τοῦ θεοῦ ὕστερον τὴν ὀργὴν ἀπεκρούσαντο, οὗτοι δὲ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἐπιμένουσαν οὐδὲν ὠφελήθησαν, ἀλλὰ καὶ τὴν μετάνοιαν ἀπιστήσαντες, καὶ τὰ ἀνήκεστα ἀπενίψαντο, καὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ δεσπότου ἀξίους ἑαυτοὺς κατέστησε· οὗτοι μὲν γὰρ ἐκ τῶν παρόντων ἀπολαύσεως ἐλπίδα λαβόντες, τοῦτο μόνον ἀπώναντο τὸ πλέον. ὁρᾷς δὲ ὁ δεσπότης ὁρῶν αὐτῶν τὴν κακίαν τὴν ὑπερβολήν, καὶ ἐπειδὴ εἶδεν εἰς πολλὴν κακίαν ἐξοκείλαντας, ταχέως αὐτοῖς ἐπάγει τὴν διόρθωσιν, τῆς κακῆς αὐτῶν ζύμης τὴν πονηρίαν ἀφανίσας καὶ ἐκποδὼν [ταύτην] ποιήσας. ὅθεν τοῦτό φησι, Νῶε ἦν ἐτῶν χ', καὶ ὁ κατακλυσμὸς τοῦ ὕδατος ἐγένετο ὅτι τῆς γῆς. τέως ἐμάθομεν οὐκ ἰσάκις μὴ ἡ ἀναμαίκτησις γέγονε τοῦ δεσπότου, καὶ ἡ προόρασις, πεντακοσίων ἐτῶν· ὅτε δὲ ἐπῆλθεν ὁ κατακλυσμός, φ', ὡς ῥ' ἔτη ἐν τῷ μέσῳ γενέσθαι καὶ μηδὲ ἐν τοῖς ῥ' ἔτεσι κερδῆναι αὐτούς τι πλέον, τοσαύτης ἀπολαύσαντας διδασκαλίας ἐκ τῆς κατασκευαζομένης παρὰ τοῦ Νῶε κιβωτοῦ. ἀλλ' ἴσως ἄν τις μαθεῖν ὑπὲρ ζητήσειε, τίνος ἕνεκεν εἰ πλείονων, ῥ' ἔτη ἔσονται αἱ ἡμέραι αὐτῶν, καὶ ἐπαγγειλάμενος τοσαῦτα μακροθυμήσειν, περὶ τῆς τούτων συμπληρώσεως τὴν πρωτολεθρίαν ἐπήγαγε. καὶ τοῦτο τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας μέγιστον ἂν εἴη δεῖγμα. ὅπου γὰρ εἶδε καθ' ἑκάστην ἡμέραν αἰτίαται ἀμαρτάνοντας, καὶ ὃ μόνον οὐδὲν κερδαίνοντας ἐκ τῆς ἀφάτου μακροθυμίας, ἀλλὰ καὶ ὑπερτείνοντας

Matth. 12. ια. Luc. 11. λς.

ἰσ. πληρώσεως.

χ. διαστήμ.

χ. τίσιν

τείνοντας τὰ ἕλκη, διὰ τοῦτο σωτέτμε τὸν χρόνον, ὥστε μὴ μείζονι πηρωσία ὑπο-
θωσὶν αὐτὸν καταξῆναι. καὶ ποία, φησὶ, ταύτης ἰδοὺ μείζων πηρωσία; ἔστιν, ἀγαπητὲ, καὶ
μείζων καὶ φοβερωτέρα καὶ βαρυτέρα, ἡ τῆς μέλλοντος αἰῶνος. ὅπου γὰρ, καὶ σὺν ταύτῃ
δίκην τινὲς ὑποσχῶσιν, οὐδὲ τὴν ἐκεῖ πηρωσίαν βαστάζουσιν, ἀλλὰ κουφοτέραν
ὑποφήσονται, διὰ τῶν σὺν ταύτῃ συμβαινόντων τὸ μέγεθος τῶν ἐκεῖ κολαστηρίων ὑπο-
Matth. 11. κα. τεμνόμενοι, ἄκουε τοῦ Χριστοῦ λέγοντος καὶ ταλανίζοντος τὴν Βηθσαϊδά· Οὐαί σοι Χω-
Luc. 1. 13. ραζείν, φησὶν, οὐαί σοι Βηθσαϊδά, ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις ἐγίνοντο αἱ δυνάμεις αἱ γινόμεναι
ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ μετενόησαν. διὰ λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται
γῇ Σοδόμων καὶ Γομόρρας ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ ὑμῖν. ὁρᾷς, ἀγαπητὲ, πῶς ὁ εἰπὼν ἴσ. τοῦ
ἀνεκτότερον ἔδειξεν ὅλῳ καὶ τοσαύτῳ ἐπαύξων δίκην δόντες, καὶ ἐμπορησμὸν ἐκεῖ-
νον τὸν χαλεπὸν καὶ ξένον ὑπομείναντες, κἀκεῖ τινα πηρωσίαν ὑπόσχωσιν, κουφοτέραν
ἢ ὅμως, διὰ τοῦτο τοσούτων ἐπαύξων τοσαύτης πειραθῆναι τῆς ἀγριωτέρας. ἵν'
οὖν μὴ καὶ οὗτοι ὑποτείνοντες τὰ ἁμαρτήματα μείζονος τιμωρίας ἑαυτοὺς ὑπαθύνως χ. μείζονι
κατασκώσιν, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος δεσπότης, ὁρῶν αὐτῶν τὸ ἀμετανόητον, οὐ
ὑπέμεινε μακροθυμήσειν χρόνον, σωτέτμηκε. ὥσπερ γὰρ ὅπου τῶν τοῦ οἰκείαν ὀργωμο-
σύνην ἐπιδεικνυμένων διὰ τοῦτο πολλάκις αὐτῶν ἀγαθότητα ἀναγκαίαν ταῖς περὶ αὐτοῦ
ἀποφάσεις, καὶ μεταβαλλομένους ποιεῖται, καὶ τῆς ὑπαπειλουμένης ἀπαλλάττει συμφορᾶς, οὕτω πάλιν ἐπειδὴ ἐπαγγέλλεται ἡ ἀγαθὰ ἵνα πρέξῃ ἢ ποθουμένου μετανοίας, ἴδῃ ἢ ἀναξίους γενομένους, καὶ ὅτε πάλιν ἀνακαλεῖται αὐτοῦ ταῖς ὑποσχέσεις. διὰ
Isa. 38. 5. τοῦτο καὶ διὰ τοῦ προφήτου ἔλεγε, Πέραν λαλήσω ὅτι ἔδωκα καὶ ἐπὶ βασιλείας
τοῦ ἀπολλύειν καὶ καταστρέφειν· καὶ ἐὰν μετανοήσωσι, μετανοήσω καὶ ἐγὼ ἐφ' οἷς ἐλάλησα
ποιῆσαι. καὶ πάλιν, πέραν λαλήσω ὅτι ἔδωκα καὶ ὅτι βασιλείας τοῦ ἀνοικοδομεῖν, καὶ ἐὰν
ἁμάρτωσι, μετανοήσω κἀγὼ ἐφ' οἷς ἐλάλησα ποιῆσαι αὐτοῖς. εἶδες πῶς πρὸ ἡμῶν τὰς
ἀφορμὰς λαμβάνει καὶ τῆς φιλανθρωπίας, ἵνα δείκνυται, καὶ τῆς ἀγα-
νακτήσεως. διὰ τοι τοῦτο ὁ νῦν, ὅπου οὐκ εἰς δέον ἐλυπήσατο τὴν τοῦ χρόνου ἀπά-
σει, σωτέμνει [ὁ αὐτὸν] ὁ καιρόν. διὰ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἔλεγε πρὸς
τοὺς ἀναλγήτους Ἑβραίους, ὁ τὴν διὰ τῆς μετανοίας δεδομένην ἡμῖν σωτηρίαν ὑ
Rom. 8. 5. ποστειλάμενος· Ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας
καταφρονεῖς, ἀγνοῶν ὅτι ὁ χρηστὸς τοῦ θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει; κατὰ τὴν σκληρό-
τητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀπο- χ. μεγάλη
καλύψεως καὶ δικαιοκρισίας τοῦ θεοῦ. εἶδες πῶς καὶ ὁ θαυμάσιος οὗτος τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος σαφῶς ἡμᾶς ἐδίδαξεν, ὅτι ὁ τὴν μακροθυμίαν τοῦ θεοῦ τὴν πρὸς μετάνοιαν ἡμῖν προσφερόμενον μὴ χρώμενοι εἰς δέον, μείζονι δίκην καὶ τιμωρίαν ἑαυτοὺς ὑπαθύνως καθιστῶσι. διὰ τοῦτο καὶ νῦν ὁ φιλάνθρωπος * θεὸς μονονουχὶ ἀποληγούμενος καὶ δεικνὺς * Λιπὼν
τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ὁ πρὸ τῆς τῶν χειρῶν συμπληρώσεως ἐπήγαγε καταχλυσμόν, ὁπόσημαίνεται ἡμῖν τῶν ἐτῶν τοῦ διχήρους ἀριθμὸν, καὶ φησὶ· Νῶε ὁ ἰὼν ἐτῶν χ'. γὰρ ἐν τοῖς ῥήτεσι μεταβαλέσθαι μὴ βουληθέντες, ἵνα πλέον δὴ ἐκέρδανον ἀπὸ τῶν κ' ἐτῶν, ἢ ὃ πλείονα τὴν προσθήκην τιμωρίας ἐργάσασθαι; δεικνὺς γὰρ αὐτοῦ τῆς ἀφάτου φιλανθρωπίας καὶ ἀγαθότητος τὴν ὑπερβολὴν, ὁ πρὸ ἑπτὰ ἡμερῶν μηνύσας αὐτοῖς τὴν ἐπαγωγὴν τοῦ καταχλυσμοῦ παρητήσατο, ἵνα καὶ τῇ συνοχωκείᾳ τοῦ καιροῦ συσταλέντες ἴσως μεταβολὴν ὑποδείξωνται. καὶ ὅρα φιλανθρωπίαν δεσπότου, πῶς ἀφόρους, καθάπερ ἰατρὸς ἄριστος μεθοδεύει αὐτῶν τὴν χαλεπὴν ταύτην νόσον. ὅπου γὰρ ἡμέρας ἴσως αὐτοὺς τὰ πάθη, τοσοῦτον μῆκος αὐτοῖς προθεσμίας παρέσχετο,

παρέλαβε, βυλόμενος καὶ αὐτὸ τῦ πλήθους τῦ χρόνυ εἰς αἴσθησιν αὐτοῦ ἐλθόντας ἀναπαλέσασθαι αὐτὸ τῆς ἀγανακλήσεως τὴν ἀποφασιν. ἔθος γὰρ αὐτῷ ἀεὶ, ὅπῳ κήδεται τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας, προλέγειν ἃς μέλλει ἐπάγειν ὠμωρίας, ἵνα τῦτο μόνον, ἵνα μὴ ἐπαγάγῃ (ὡς εἴγε ἐπαγαγεῖν ἐβύλετο, οὐκ ἂν εἶπεν) ἀλλ' ὑποτιθὲς προλέγει, ἵνα ἡμεῖς μαθόντες, καὶ τῷ φόβῳ σωφρονισθέντες, μεταβάλωμεν αὐτὸ τὴν ἀγανάκλησιν, καὶ τὰς ἀποφάσεις αὐτὸ ἀκύρους καταστήσωμεν. οὕτω γὰρ ὕπως αὐτὸν ὠφελήσει, ὡς ἡ ὑποτροφὴ ἡ ἡμετέρα, καὶ ἡ ἀπὸ τῆς κακίας ὑπὸ τὴν ἀρετὴν ἐπάνοδος. σκόπει" οὖν πῶς καὶ τῶτων τὴν νόσον ἐμεθόδευσε· προτερον μὲ" τὸ τοσῦτον δῶσαι χρόνον προθεσμίας πρὸς μετάνοιαν, ἔπειτα ὃ ὅπῳ εἶδεν αὐτοῦ δυναθήτως διακειμένους, ἐκ τούτου ἀπὸ τῦ πλήθους τῦ χρόνυ κερδάναντας, καὶ πρὸς αὐταῖς ταῖς ὀργαις, ὡς εἰπεῖν, τοῦ κατακλυσμῦ, προλέγει, ὃ πρὸ ἑπτὰ ἡμερῶν, καθάπερ ὑπὸ τὴν Νινευϊτῶν, ἀλλὰ πρὸ ἑπτά. καὶ γὰρ ταρρῶν αὐτῶν ἐποιμι, ὅμως ὃ εἰδέναι τὸ δεσπότυ τὸ ἡμέτερυ τῆς φιλανθρωπίας τὸ ὑπερβολὴν, ὅτι καὶ ἐν ταῖς ἑπτὰ ἡμέραις εἰ ἐβυλήθησαν ἀκριβῶς τὴν μετάνοιαν ἐπιδείξασθαι, διέφυγον αὖ τὸ κατακλυσμῦ τὴν πεῖραν. ἐπεὶ οὖν ὅτε ἡ ἀνθρώπων τοσῦτυ χρόνυ, ὅτε ἡ γενεαλογία τοῦ καιροῦ καθικέσθη αὐτῶν τῆς κακίας ἠδυνήθη, ἐπήγαγε κατακλυσμὸν ἐν τῷ χ' ἔτει τῦ Νῶε. Νῶε δέ, φησιν, ἐτῶν χ', καὶ ὁ κατακλυσμὸς τῦ ὕδατος ἐγένετο ὑπὲρ τῆς γῆς. εἴδετε, ἀγαπητοὶ, πόσης ἡμῖν ὠφελείας αἰτία γέγονε, τὸ γνῶναι τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν τῦ διϰαίυ, καὶ ὅσων ἐτῶν ἐν ἐνὶ ἐνίϰα ὁ κατακλυσμὸς ἐπῆλθε. φέρε δὴ καὶ τοῖς ἀκολούθως εἰρημένοις ἐπεξέλθωμεν. ὅπῳ γὰρ ἤρξατο ὁ κατακλυσμὸς, φησιν,

7 Εἰσῆλθε ὁ Νῶε, καὶ Ⓐ οἱ υἱοὶ αὐτυ, καὶ ἡ γυνὴ αὐτυ, καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν αὐτυ εἰς τὴν κιβωτὸν, ἀπὸ τῦ ὕδατος τῦ κατακλυσμῦ. 8 Καὶ ἀπὸ τῶν πετεινῶν τῶν καθαρῶν, καὶ ἀπὸ τῶν πετεινῶν τῶν μὴ καθαρῶν· καὶ ἀπὸ τῶν κτηνῶν, καὶ ἀπὸ τῶν ἑρπετῶν. 9 Δύο δύο ἀπὸ πρώτων εἰσῆλθε πρὸς Νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν, ἄρσεν καὶ θῆλυ, καθὰ ἐνετείλατο κύριος ὁ θεὸς τῷ Νῶε.

Οὐκ ἁπλῶς προσέθηκε, τὸ καθὰ ἐνετείλατο κύριος ὁ θεὸς τῷ Νῶε, ἀλλ' ἵνα πάλιν αὐξήσῃ τὸ διϰαίυ Ⓦ ἔπαινον, καὶ ὅτι πρώτα ὕπως ἐπλήρωσε, καθὰ καὶ διετάξατο ὁ δεσπότης, καὶ οὐδὲν παρέλιπε τῶν πρὸς αὐτυ εἰρημένων αὐτῷ.

10 Καὶ ἐγένετο μετὰ τὰς ἑπτὰ ἡμέρας, καθάπερ προεῖπετο, φησιν, ὁ δεσπότης, καὶ ὁ ὕδωρ τῦ κατακλυσμῦ ἐγένετο ὑπὲρ τῆς γῆς. 11 Ἐν τῇ ζωῇ τῦ Νῶε τῦ δευτέρυ μηνὸς, ἑβδόμῃ καὶ εἰϰάδι τῦ μηνός.

Ὅρα τῆς γραφῆς τὴν ἀκρίβειαν, πῶς ὑ μόνον Ⓦ σεσιωπηϰὸν ἡμᾶς ἐδίδαξε, καθ' ὃν ὁ κατακλυσμὸς γέγονεν, ἀλλὰ καὶ Ⓦ μηνῶν κατάθηλυν ἐποίησεν. εἶτα ἵνα τῇ διηγήσει οὐ μὴ ταῦτα σωφρονεστέρυς ἐργάσηται, καὶ τὸν φόβον αὐξήσῃ τῶν γεγενημένων, φησὶν,

35 Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐῤῥάγησαν πᾶσαι αἱ πηγαὶ τῆς ἀβύσσυ, καὶ Ⓐ καταῤῥάϰται τὰ ὑράνια ἠνεῴχθησαν. 12 Καὶ ἐγένετο ὁ ὑετὸς ὑπὲρ τῆς γῆς τεσσαρασϰοντα ἡμέρας καὶ τεσσαρασϰοντα νύϰτας.

Ὅρα πόση χάρις ἐνῆν καὶ νεῶ ἡ ἀγία γραφὴ τῇ συγκαταβάσει, καὶ πρὸς τὴν σωτήριον τὴν δι' ὑδατος πρώτα διαλέγεται, οὐκ ὑπῳ καταῤῥάϰται εἰσὶν ἐν τῷ ὑρανῷ, ἀλλ' ἀπὸ τῶν σωτηρίων ἡμῖν ὀνομάτων ἅπαντα διαλέγεται, μονονυχὶ λέγουσα, ὅτι πρὸς τάξει μόνον ὁ δεσπότης, καὶ βυθέως ἡ τῶν ὑδάτων φύσις ὑπήκουσε τῷ ὑποτάγματι τῦ δημιυργῦντος, καὶ πρώτων συῤῥυήσασα πρώτα τὸν κόσμον ἐπέκλυσε. καὶ ὃ ἐν τεσσαρασϰοντα ἡμέρας καὶ νυϰὶν ἐπαγαγεῖν τὸ κατακλυσμὸν, καὶ τῦτο πάλιν μέγιστον εἶ-

δος

δος τῆς αὐτῦ φιλανθρωπίας. ἐβούλετο γὰρ ὀλίγῳ πολλῷ ἀναβύτητα καὶ ἐνίους ἐξ αὐτῶν σωφρονισθέντας μὴ φυτεῦν τῷ πόρνῃ ἀπώλειαν, ὁρῶντας ἐν ὀφθαλμοῖς τῶν ὁμοφύλων τὴν ἀπώλειαν, καὶ τὰ μέλλουσαν αὐτοῦ καταλήψεσθαι πάντως ἀλεθρίαν. χ. ἐξέλιπε
Εἰκὸς γὰρ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ φανερὸν μὴ ἐρεῖν ὑπολυθῆναι, καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ προσθήκην ἔσεσθαι· ὡσαύτως καὶ ἐν τῇ τρίτῃ καὶ ἑξῆς. καὶ ὀλίγα τοῦτο ἐᾶς τεσσαρεσκοντα ἡμέρας παρέτεινε καὶ τεσσαρεσκοντα νύκτας, ἵνα πᾶσαν αὐτῶν προφάσιν ἀπολογίας ἀφέλῃ. Εἰ γὰρ ἐβούλετο καὶ προστάξει, ἠδύνατο καὶ ἐν μιᾷ ῥοπῇ καὶ πάντα ὑπολύσαι· ἀλλὰ τὴν οἰκείαν φιλανθρωπίαν μιμούμενος, καὶ τῇ τοσαύτῃ παρατάσει τῶν ἡμερῶν ἐχρήσατο. εἶτά φησιν, χ. τοῦτο

13 Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν, καὶ Σὴμ καὶ Χὰμ καὶ Ἰάφεθ, καὶ ἡ γυνὴ Νῶε, καὶ αἱ τρεῖς γυναῖκες τῶν υἱῶν αὐτοῦ, 14 Καὶ πάντα τὰ θηρία κατὰ γένος,

16 Καθάπερ ἐνετείλατο κύριος ὁ θεὸς τῷ Νῶε.

Ὅτε, φησὶν, ἐρχομὸν ἔλαβε τὸ καταχλυσμοῦ, καὶ ὁ προστάγμα τοῦ δεσπότου, εἰσῆλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν μετὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τῶν γυναικῶν τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ θηρία καὶ γῆνος.

Καὶ ἔκλεισε, φησὶ, κύριος ὁ θεὸς ἔξωθεν αὐτοῦ τὴν κιβωτὸν.

Σκόπει μοι δὲ ἐνταῦθα * λέξεως συγκατάβασιν. ἔκλεισε, φησὶν, ὁ θεὸς ἔξωθεν αὐτοῦ τὴν κιβωτὸν, ἵνα διδάξῃ ἡμᾶς ὅτι ἐν ἀσφαλείᾳ πολλῇ κατέστησε Ⓦ δίκαιον. τῷ δὲ ἔκλεισε, ὀλίγα τοῦτο προσέθηκε καὶ ἔξωθεν, ὥστε μὴ ὄξυναι τῷ δικαίῳ ὁρᾶν τὴν παρωλεθείαν ἐκείνων γινομένην, καὶ πλείονα καὶ αὐτὸν τὴν σωτηρίαν ἀπογινόμενον. Εἰ γὰρ καὶ ἀναλογίζόμενος ἐν ὀλιγοστίᾳ ὁ χαλεπὸν ἐκεῖνο κλυδώνιον, καὶ ἀπογράφων τῷ λογισμῷ τὴν ἀπώλειαν τοσούτων ἀνθρώπων ψυχῶν, τῶν ἀλόγων ἀπάντων τὴν κοινὴν τελευτὴν, καὶ αὖ θρέπτων καὶ κτηνῶν καὶ αὐτῆς τῆς γῆς, ὡς εἰπεῖν, Ⓦ ἀφανισμὸν, συνεχεῖτο καὶ διεταράττετο (εἰ γὰρ καὶ ποιηταὶ ἦσαν Ⓐ ἀπολλύμενοι, ἀλλ' αἱ τῶν δικαίων ψυχαὶ πολλὴν εἰώθασι τὴν συμπάθειαν ἐπιδείκνυσθαι, ἐπειδὴν ἴδωσι τιμωρουμένους σὺν ἀνθρώποις· καὶ εὑρήσεις ἕκαστον τῶν δικαίων καὶ τῶν προφητῶν πολλὴν ἔχοντα αὐτὴν τὴν ἱκετηρίαν ὑπὲρ τῶν Σοδόμων, καθάπερ ὁ πατριάρχης πεποίηκε ὑπὲρ τῶν Σοδόμων, καθάπερ Ⓐ προφῆται πάντες ποιοῦντες διετέλεσαν. καὶ γὰρ ὁ μὲν ἔλεγε, Οἴμοι, κύριε, ἐξαλείφεις σὺ τὸ κατάλοιπον τοῦ Ἰσραήλ; ἕτερος δέ φησι, Ποιήσεις σὺν ἀνθρώπους, ὡς σὺν ἰχθύας τῆς θαλάσσης σὺν ἔχοντας ἡγεμόνα;) ἐπεὶ οὖν καὶ ἀνθ' ὑμῶν ὁ δίκαιος σὺν διεταράττετο Ⓦ λογισμοῖς καὶ συνεχεῖτο τὴν διάνοιαν, ἵνα μὴ καὶ ἡ ὄψις καὶ ἡ θέα εἰς πλείονα αὐτὸν ἐμβάλλῃ συντριβὴν, καθάπερ ἐν δεσμωτηρίῳ κατακλείει αὐτὸν ἐν τῇ κιβωτῷ, ὥστε μὴ τοῖς ὀφθαλμοῖς ὁρᾶν τὰ γινόμενα, μηδὲ εἰς δειλίαν καταῤῥῆναι. Εἰκὸς γὰρ ἦν αὐτὸν ὁρῶντα τῶν ὑδάτων τὴν πλημμύραν ἀγωνιάσαι, μὴ καὶ αὐτὸς κατακλυσθῇ. κηδόμενος οὖν αὐτοῦ ὁ φιλάνθρωπος θεὸς, καὶ συνεχώρει ὕστερον θαλάσσαθαι τῶν ὑδάτων τὴν φοράν, ὕστερον ἰδεῖν τὴν γινομένην ἀπώλειαν καὶ τὴν τῆς οἰκουμένης παρωλεθείαν. ἐγὼ δ' ὅταν λογίσωμαι τὸν ἐν τῇ κιβωτῷ τὸν δίκαιον τοῦτον θαλάσσαθαι, ἐκπλήττομαι καὶ θαυμάζω, καὶ πάλιν τῇ τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίᾳ ὃ πρῶτον λογίζομαι. εἰ μὴ γὰρ ἐκείνην ἦν ἠνεῳγμένην αὐτοῦ τὸν λογισμὸν, καὶ τὰ δύσκολα εὔκολα ἐργαζομένην, πῶς ἂν, εἰπέ μοι, ἐνεγκεῖν ἠδυνήθη, καθάπερ ἐν εἱρκτῇ τινι καὶ δεσμωτηρίῳ χαλεπῷ, ὕστερον αὐτὸν ἐγκεκλεισμένον; πῶς ἴσχυσεν, εἰπέ μοι, ἀντέχειν πρὸς Ⓦ τοιοῦτον πάταγον τῶν κυμάτων; εἰ γὰρ ἐν πλοίῳ τυγχάνοντες ἄνθρωποι, ἐν ἰσίῳ κεχρημένοι, καὶ Ⓦ κυβερνήτην ὁρῶντες ὑπὲρ τῶν σκαφῶν κηδόμενον, καὶ τῇ οἰκείᾳ τέχνῃ πρὸς τὸν

χ. ἐξέλιπε
χ. ἔσεσθαι
* ἀγαπᾷ
Γεν. ιθ. κε. Ἰεζ. θ. η. Ἀδαν. α. ιδ.

τὴν τῶν ἀνέμων ῥύμην ἱσάμηνον, ἐπειδὴ ἴδωσι κυμάτων σφοδρότητα, ἀποθησαυ-
πῶ δέει, καὶ ὡς ἐκ αὐτῆς τῆς σωτηρίας, ὡς εἰπεῖν, δεδοίκασι, τί δ' εἴποι τις ὡς ἐκ τῆ
δικαίᾳ ταύτῃ; καθάπερ γὰρ ἐν δεσμωτηρίῳ, ὡς ἔφθην εἰπών, τυγχάνων ἐν τῇ κι-
βωτῷ, ὧδε κἀκεῖσε ὡς ἔτυχε φερόμενος, ὁ Ⓦ θεὸς ἰδεῖν διὰ μόνος, καὶ οὐκ ἄλλῳ τῳ τῶν
5 ὀφθαλμοῖς ἀνατεῖναι, ἀλλ' ἔνδον σιωπῇ μένος ἐν οὐδὲν ὅλως ἰδεῖν ἔχων, ὁ τὸν δαιμονίαν
αὐτῷ τινα φέρειν ἠδύνατο. ὅτι μὲν γὰρ τὴν τῆς θαλάττης πλεόντων, καὶ ἐν κύμα-
τα χερυφωθῆ, ἔξεστι καὶ ἐκ Ⓦ θεοῦ διαβλέποντα, πολλαχοῦ ἐν χερυφίῳ ὄρεσι θεα-
σάμενον, καὶ πόλιν μακρὰν κατοπτεύσαντα, μικρόν τινα" ὡδαφυχὶ λαβόν. εἰ δὲ καὶ
χ. δεσμωτήριον πολὺς καὶ ἀφόρητος ὁ χειμὼν γένοιτο, ἐν δέκα ἢ ὀλίγῳ πλείοσιν ἡμέραις, καὶ μὴ τὰς πολλὰς
10 χειμῶνας ἐκείνας καὶ οὐκ κινδύνους εἰς τὸ γῆν ἐκπεφέντες, καὶ μακρὸν ἀνέντες, πάντων ἐ-
κείνων τῶν λυπηρῶν λήθην λαμβάνουσιν. ἐν ταύτῃ ἂν οὐδὲν τοιοῦτον· ἀλλ' ὅτι ἐναυ-
τὸν ὁλόκληρον ὁ κιβωτὸς ἐν ξένον ᾠκει δεσμωτήριον, οὐδὲ Ⓦ ἀέρα διαπνεῦσαι δυνά-
μενος. πῶς γὰρ, πάντα ἔνδοθεν ἠσφαλισμένης τῆς κιβωτοῦ; πῶς δ' ἐτέχθη, εἰπέ μοι; πῶς
διήρχετο; εἰ γὰρ καὶ ἀπὸ σιδήρου καὶ ἀδάμαντος αὐλοῖς σωτηρικοῖς τὰ σώματα, πῶς
ἱσ. ἀνέμων, 15 δ' ἠδυνήθησαν, μήτε ἀέρος ἀπολαύοντες, μήτε" ἀνέμου, οἱ τοῦ ἀέρος οὐκ ἔλαττον
ἔχοντες καὶ ἡμέτερα σώματα ἀναπνεῖσαι θαι πεφύκασι, μήτε οὖν ὀφθαλμοὺς ἑστῶσαν ἔχοντες
πρὸς τὸν τοῦ θεοῦ θέαν, ἢ πρὸς τὸν τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τῆς γῆς ποικιλίαν; πῶς ἦ
καὶ ἀπετυφλώθησαν ταῖς ὄψεσι, ὅτι τοσοῦτον ὕστερον διέμενον; πλὴν καὶ εἰ δυθεσπί-
χ. σωσιδῶν δύνασθαι μεθ, ἔσ νοις λογισμοῖς ταῦτα" βουληθείημεν καταλαβεῖν, καὶ ἐκεῖνο δεῖ σκοπῆσαι, πόθεν ὕδατος
20 ποτίμου χορηγίαν ἔσχον ἐν τῇ κιβωτῷ διέμενον; καὶ ἵνα ταῦτα παρῶ, πῶς ἠδυνήθη ὁ
δίκαιος οὗτος μὴ τῶν ὑῶν καὶ τῶν γυναικῶν τῶν μὴ τῶν ἀλόγων καὶ τῶν θηρίων καὶ τῶν
λοιπῶν κτίσεων ἀναχθῆναι διέμενον; πῶς ἰώμενε τὴν δυσοδίαν; πῶς ἰώμενο τὸν
χ. σωοίκιπτ; σὺν αὐλοῖς" οἴκησιν; καὶ τί ταῦτα λέγω; πῶς αὐτὰ καὶ ἄλογα ἠδυνήθη αὐτέχειν,
χ. πάσσι ἀλ. ὑπολαῦσι καὶ μὴ διαφθαρῆναι, ἐν τοσούτῳ μήκει χρόνου μήτε ἀέρος" ἀποπαῦσαι δυνάμενα, μή-
25 τε κινήματα, ἀλλ' ἐν ἐνὶ τόπῳ καθειργμένα; εἴτε γὰρ, εἴτε ὅτι καὶ ὅτι τῆς ἡμετέρας φύ-
χ. ὑπολαύσω- μεθ, σεως, καὶ ὅτι τῶν τῶν ἀλόγων, καὶ ἀέρος" ἀπολαύομεν, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων,
διὰ μεχῶς δὲ ἐν ἑνὶ τόπῳ ὥρᾳ συγκεκλεισμένοι, οὐδὲν ὃ κωλύον ἀπολέσθαι καὶ διαφθαρῆναι. πόθεν οὖν ἠδυνήθη ὁ δίκαιος οὗτος μὴ πάντων τῶν ἐν τῇ κιβωτῷ τοσοῦτον
διαρκέσαι χρόνον; ὑδαμόθεν ἑτέρωθεν, ἢ ἀπὸ τῆς ἄνωθεν ροπῆς τῆς πάντα δυναμέ-
30 σης καὶ δυναμένης. αὐτὸ γὰρ ὃ τὴν κιβωτὸν ὧδε κἀκεῖσε φερομένην μὴ κατα-
ἱσ. κυδιγκῶν- ποντιαθῆναι ὑπὸ τῆς τοσαύτης τῶν ὑδάτων φορᾶς, οὐδενὸς ὄντος τοῦ κυβερνιοῦντος,
τι; τῆς ἄνωθεν γένεσις ροπῆς; οὐδὲ γὰρ ἔχεις εἰπεῖν, ὅτι ἐν πλοίῳ σήματι ἰῷ, ὡς δυνα-
σθαι τέχνῃ τινὶ ἰσιοχεῖν αὐτῆς τὴν πορείαν. κιβωτὸς ἦν παντόθεν πεφραγμένη· καὶ ἔσχε
ὃ τοσοῦτον μόνον οὐδὲν αὐτὴν ἐλυμαίνατο ἢ τῶν ὑδάτων φορά,
35 ἀλλὰ καὶ ὑψηλοτέρα ἐφέρετο ἐν πολλῇ ἀσφαλείᾳ καθ' ὅσον οὐκ ἐνοικοῦσας. ὅταν οὖν
ὁ θεὸς ἐργάσηταί τι, ἀγαπητέ, μὴ βούλου λογισμοῖς ἀνθρωπίνοις ἐξετάζειν τὰ
παρ' αὐτοῦ γινόμενα. ὑπερβαίνει γὰρ τὴν ἔννοιαν τὴν ἡμετέραν, καὶ οὐκ ἄν ποτε δυνη-
θῇ ἀνθρωπίνη διάνοια ἐφικέσθαι καὶ καταλαβεῖν Ⓦ λόγον τὸν ὑπ' αὐτοῦ δημιουργη-
μένων. διὰ τοῦτο σπεύδει ἀκούσας ἡμᾶς, ὅτι ὁ θεὸς τοῦτο ἔταξε, πείθεσθαι καὶ ἔχειν τοῖς
40 παρ' αὐτοῦ λεγομένοις. δημιουργὸς γὰρ ὢν τῆς φύσεως καὶ ὃ αὐτῷ δοκοῦν ἄπαντα
μεταῤῥυθμίζει καὶ μεταπλάττει. καὶ ἐκέλευσε κύριος ὁ θεὸς ἔξωθεν αὐτῷ τὴν κιβωτόν.
πολλὴ τῷ δικαίῳ τούτου ἡ ἀρετὴ καὶ τῆς πίστεως ἡ ὑπερβολή. αὕτη γὰρ, αὕτη καὶ τε-
κτηνάσθαι τὴν κιβωτὸν παρεσκεύασε, καὶ τὴν οἴκησιν πρόθυμον ἐνεγκεῖν, καὶ τῆς ξενοχωρείας
ἀναδέσθαι,

ἀναχέαλ, ϗ τῆς μ τ̃ θ̃ων θ̃ειων ἀμαγωγῆς ϗ τ̃ων ἀλόγων ἀπθύτων. ὅθ̃ὲν τοῦτο
ϗ ὁ μακάριος Παῦλος εἰς μνήμιλιν αὐτ̃ ἐλθ̃ών, ϗ ἀναπρύτ̃ων αὐτὸν ἐβόα λέγων·
Εϕ. ιϛ. ζ. Πίστει ϗεκεμπαθεὶς Νῶε θ̃εὶ τ̃ων μηδέπω βλεπομέν̃ων, εὐλαβηθεὶς κατεσκεύασε
κιβωτὸν εἰς σωτηρίαν τ̃ οἴκου αὐτ̃, δι' ἧς κατέκρινε Ⓦ κόσμον, ϗ τῆς κ τ̃ πίστ̃ν
δικαιοσύνης ἐγένετο κληρονόμος. Εἶδες πῶς ἡ πίστις ἡ εἰς Ⓦ θεὸν, καθάπερ ἄγκυ- 5
ρά τις ἀσφαλὴς, παρεσκεύασεν αὐτὸν ϗ τῆς κιβωτοῦ τ̃ν κατασκευὴν ποιήσασθαι,
ϗ τῆς οἰκήσεως ἀναχέαθαι. αὕτη γὰρ αὐτ̃ ϗ τῆς σωτηρίας ὑπόθεσις γέγονε,
δι' ἧς φησι, κατέκρινε τὸν κόσμον, ϗ τῆς κ τ̃ πίστ̃ν δικαιοσύνης ἐγένετο κληρονόμος· οὐκ
ὅτ̃ αὐτὸς ἔκρινεν, ἀλλ' ὅτ̃ ὁ δεσπότης ἀπὸ τῆς συγκρίσεως τ̃ν κατάκριτον ἐπά-
γει. τ̃ν γὰρ αὐτῶν ἀπολωλότων τ̃ δικαίῳ, ὑ τ̃ν αὐτ̃ν αὐτ̃ μετῆλθον τῆς ἀρε- 10
τῆς ὁδόν. Ἀμ' " τ πίστεως μ οὖν, ἵν' ἐπεδείξατο, κατέκρινεν ἐκείνους τ̃ πολλ̃ τ ἀ- χ. διὰ τῆς
πιστίαν ὑπιδειξαμένους, ϗ μὴ πιστεύσαντας τ̃ ϗοῤῥήσει. ἐγὼ δ μ τ̃ πόντων ϗ τ̃ ὄ- διὰ τ̃ πί-
ρεως, ἢ
δικαίᾳ ἐκπλήττομαι τ̃ ἀρετ̃, ϗ τ̃ θεοῦ τ̃ ἀγαθότητα ϗ τ̃ ἄφατον
φιλανθρωπίαν, ὅτ̃ ἐνοήσω πῶς ἠδυνήθη μεταξὺ τ̃ν θ̃ειων ἀμάχειν, τ̃ν λεόντων
λέγω, ϗ τ̃ν πρδάλεων, ϗ τ̃ν " ἀρκων ϗ τ̃ν λοιπ̃ν τ̃ν ἀγρίων ϗ ἀπιθάνων. ἀ- 15 χ. ἄρκτων
ναμνήσθητί μοι σ τ̃ν ὕδατος, ἀγαπητὲ, τῆς ἀξίας, ἧς ἀπήλαυσεν ὁ ϗοφητόπλαστος ϗοὲ
τῆς ϗλάνης, ϗ λογίζου τοῦ θεοῦ τ̃ν ἀγαθότητα. ὅτ̃ γὰρ ἡ ϗλάνησις ἐκείνη
ἠκρωτηριάσατο τ̃ν δεδιμμένον ἐξουσίαν, ἤνυσε γ ὁ ἀγαθὸς δεσπότης ἕτερον ὕδρα δ̃υνά-
μενον ἀναχαλέσασθαι τ̃ν ἀρχαίαν εἰκόνα, ϗ ἀμασώζοντα τῆς ἀρετῆς τοῦ χα- 20
ϱακτῆρας, ϗ πολλ̃ ϗοθεν ϗαρασκευὰς τ̃ν σ τ̃ ἀκολούθ̃ ὑπιδεκνύμενον, πάλιν εἰς
τ̃ν ἀρχαίαν τιμὴν αὐτὸν ἀνάγει, μονονχὶ διδάσκων ἡμᾶς δι' αὐτῶν τῶν ϗοσγμά-
των τῆς ἐξουσίας τοῦ Ἀδὰμ τὸ μέγεθος, ἵν' εἰδ̃ϊ ϗοθὲν τῆς ϗλάνης. ἡ ἀρετὴ τοίνυν
τοῦ δικαίου ὑπιλαβομένη τῆς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας ἀνεκαλέσατο τ̃ν ϗοτέραν
ἀρχ̃, ϗ πάλιν τὰ θ̃εῖα τ̃ν σοταγ̃ ἐπεγίνωσκεν. ἔνθα γὰρ δ̃ϋ ἴδ̃ῃ θ̃εῖα 25
δίκαιον, ὑπιλαμβάνεται τῆς οἰκείας φύσεως, μᾶλλον δ ὑ τῆς φύσεως, ἀλλὰ τῆς θ̃ει-
ωδίας, ϗ μένοντα σ τ̃ῃ φύσει τ̃ν θ̃ειωδίαν εἰς ἠμερότητα μεταβάλλει. ϗ ὅσα τ̃-
Δαν. ϛ. το ὑπὲ τοῦ Δανιὴλ γνόμενον. σοτὲ γὰρ τ̃ν λεόντων κυκλούμενος, ὥσπερ ὑπὸ
ϗοθάτων δορυφορούμενος, ὕτως ἀδεῶς διῆγε. ἡ γὰρ τοῦ δικαίου ϗαῤῥησία ἐχαλίνου τ̃
θ̃ειων τ̃ν φύσιν, ϗ οὐκ εἶα τὰ τ̃ν θ̃ειων αὐτοῦ ὑπιδείκνυσθαι· Ⓦ αὐτὸν δ̃ὴ
ζήπον ϗ ὁ θαυμάσιος ὗτος τ̃ν μ τ̃ν θ̃ειων ἀμαγωγ̃ μετ' εὐκολίας ἔφερε, ϗ 30
ὅτε ἡ ξενοξενία, ὅτε ἡ τοῦ χρόνου ϗοθάτασις, ὅτε ὃ ὕτως ἐγκεκλῆσθαι, ϗ μηδὲ τὸν
ἀέρα ἀναπν̃, ναρκήσας αὐτ̃ ϗαρεσκεύασεν, ἀλλὰ τ̃ῃ πίστει τ̃ῃ εἰς τ̃ν θεὸν ἄπθυτα ϗοι-
ϕα αὐτ̃ ἐϕαίνετο, ϗ ὕτω διῆγε σ τ̃ χαλεπ̃ ἐκείνῳ δεσμωτηρίῳ, ὡσανεὶ ἡμεῖς
σ λειμῶσι, ϗ δενδριχεῖς τόποις. ὃ γὰρ ὑπέ παγμα τοῦ δεσπότου τὰ δυσχερ̃ ῥᾴδια ὕτω
ϕαίνεσθαι ϗοιεῖ σκεύασε. τοιοῦτον γὰρ τ̃ν δικαίων ὃ ἔθος· ὅτ̃ μ τι δι' αὐτὸν σ τ̃ομέ- 35
νους, ὑ τ̃ῃ ὄ̃ψει τ̃ν χειμαζ̃ων ϗοσέχουσιν, ἀλλὰ τ̃ῃ σ τ̃όθ̃σει λογιζόμενοι μετ' εὐκο-
λίας ἄπθυτα ϕέρουσιν. ἐπὶ ϗ Παῦλος, ὁ τ̃ν ἐθνῶν διδάσκαλος, τὰ δεσμωτήρια,
τὰς ἀπαγωγὰς, τοὺς καθημερινὺς κινδύνους, τὰς πολλὰς ἐκείνας ϗ ἀφορήτους θλί-
ψεις, ἐλαϕρὰς ἐκάλει· οὐκ ὅτ̃ σ τ̃ῃ φύσει τοιαῦτα ἦσαν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ σ τ̃όθ̃σις
τ̃ν γνωμ̃ν τοιαύτην αὐτ̃ τ̃ν γνώμην κατεσκεύαζεν, ὡς μηδὲ ὑπιστρέϕειν 40
β. Κορ. δ. ιζ. ϗοὸς τὰ ὑπίσω δεινά. ἄκουε γὰρ αὐτοῦ λέγοντος· Τὸ γὰρ ϗαραυτίκα ἐλαϕρὸν
τῆς θλίψεως ἡμ̃ν κατ' ὑ σ τ̃ολὴν [εἰς σ τ̃ολὴν] αἰώνιον βάρος δόξης ἡμῖν κα-
τεργάζεται. ἡ ϗροσδοκία, φησὶ, τῆς μ̃ισθ̃σεως καταλήψεσθαι δόξης, ϗ τῆς διανε-

χ̃ς

χους ἐκείνης ἀνέσεως, κούφως ἡμᾶς ποιῆ φέρειν τὰς ἐπαλλήλους ταύτας θλίψεις, καὶ ἐλαφρὰς αὐτὰς ἡγεῖσθαι. Εἶδες ὅπως ὑποτέμνεται ὁ τροφὸς Ⓦ θεὸν πόθος τῶν δεινῶν τοὺς ὀπτῆρας, καὶ σοὶ δὲ αἴσθησιν συγχωρῇ λαβεῖν τῶν ὀπτιόντων. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Ἰὼβ πάντα παραύως ἔφερε, τῇ πίστει τῇ εἰς τὸν θεὸν καὶ τῇ ἐλπίδι τῆς ἀφθαρσίας.

Καὶ ἔκλεισε, φησι, κύριος ὁ θεὸς ἔξωθεν αὐτῆς τοῦ κιβωτοῦ, 17 Καὶ ἐγένετο ὁ κατακλυσμὸς μὴ ἡμέρας καὶ μὴ νύκτας ὅτι τῆς γῆς, καὶ ἐπεφέρετο ἡ κιβωτός.

Σκόπει πάλιν πῶς τῇ διηγήσει αὔξει Ⓦ φόβον καὶ ἐξογκοῖ τὸ γεγηνυμένον.

Ἐγένετο γάρ, φησιν, ὁ κατακλυσμὸς τεσσαρακοντα ἡμέρας καὶ τεσσαρακοντα νύκτας, καὶ ἐπληθυνθη τὸ ὕδωρ καὶ ἐπῆρε τοῦ κιβωτοῦ καὶ ὑψώθη ἀπὸ τῆς γῆς, 18 Καὶ ἐπεκράτει τὸ ὕδωρ, καὶ ἐπληθυνέτο σφόδρα ὅτι τῆς γῆς, καὶ ἐπεφέρετο ἡ κιβωτὸς ἐπάνω τοῦ ὕδατος. 19 Τὸ δὲ ὕδωρ ἐπεκράτει σφόδρα σφοδρῶς ὅτι τῆς γῆς.

Ὅρα πῶς ἀκριβῶς ἡμῖν διηγεῖται τοῦ πολλοῦ τοῦ ὑδάτων φορεῖν, καὶ ὅλα ἐφ' ἑκάστης αὔξησιν ἐλαμβανεν ἡ πλημμύρα τῶν ὑδάτων.

Ἐπεκράτει γὰρ τὸ ὕδωρ, φησί, σφόδρα σφοδρῶς, καὶ ἐπεκάλυψε πάντα τὰ ὄρη τὰ ὑψηλά, ἃ ἐὰν ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ. 20 Πεντεκαίδεκα πήχεις ἐπάνω ὑψώθη τὸ ὕδωρ, καὶ ἐπέκλυζεν ἀπάντα τὰ ὄρη.

χ. ὑπερέσω
χ. ἐπεκάλυψε

Εἰκότως ὠχριάσει ὁ φιλόθεος δεσπότης κλειθρῶναι τοῦ κιβωτοῦ, ὥστε μὴ ὁρᾶν Ⓦ δίκαιον τὰ γινόμενα. Εἰ γὰρ ἡμεῖς μὴ τοσοῦτον ἐτῶν ἀριθμὸν καὶ μὴ τοσαύτας ὑμέρας ἀκούοντες μόνον τῆς γραφῆς τοῦ δικαίου, συστελλόμεθα καὶ σὺν ἀμηχανίᾳ γινόμεθα, τί εἰκὸς ἂν ἦν τὸν δίκαιον ἐκεῖνον παθεῖν, εἴγε τοῖς ὀφθαλμοῖς ἑώρα τὸ ἀδύνατον ἐκείνου τὸ ἀφόρητον; πῶς γὰρ ἂν ἠδυνήθη καὶ τοσοῦτον ἀπαχθῆναι; ἢ πῶς οὐ θεάτης ὄψεως μὲν ἄξιος, τῆς ψυχῆς δὲ ἀποπλάσης καὶ μηκέτι δυνηθείσης ἐκείνων τῶν τοσούτων δεινῶν τοῦ θέαμα; ἐννόει γάρ μοι, ἀγαπητέ, πῶς νεῶν μηχανῆς ἐπομβρείας γενομένης ἐν ἀγώνιοι γινόμεθα, καὶ τὸ πάντος δεδοίκαμεν, καὶ αὐτῆς, ὡς εἰπεῖν, τῆς ζωῆς ἀπαγορεύομεν. τί οὖν ἐκεῖνον τότε παθεῖν τοσοῦτον ὕψος ὁρῶντα τὰ ὕδατα χορυφούμενα; ἐπάνω γάρ, φησι, τῶν ὀρέων πεντεκαίδεκα πήχεις ὑψώθη τὸ ὕδωρ. δυσμνήσθητί μοι ἐνταῦθα, ἀγαπητέ, τῶν ἀνω τοῦ δεκάτου ῥηθέντων ὅτε ἔλεγον, Οὐ μὴ καταμείνῃ τὸ πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας. Καὶ πάλιν, Ἐφθάρη ἡ γῆ, καὶ ἐπλήσθη ἡ γῆ ἀδικίας, καὶ εἶδε κύριος τὴν γῆν, καὶ ἰδοὺ κατεφθαρμένη, ὅτι κατέφθειρε πᾶσα σὰρξ τὴν ὁδὸν αὐτῆς. ἐπεὶ οὖν ὁλοκλήρου καθαρσίου ἐδεῖτο ἡ οἰκουμένη, καὶ ἐχρῆν αὐτὴν ἀπάντων τὸ ῥύπον ἀποκαθάραι, καὶ τὴν ζύμωσιν ἅπασαν τῆς προλαβούσης πονηρείας ἀναιρεθῆναι, καὶ μηδὲ ἴχνος τῆς κακίας ἀπολειφθῆναι, ἀλλ' ὥσπερ ἀνασκευάσαι τινα γένεσθαι· καθάπερ τεχνίτης ἀνδριὰς ἐπιδεὴς λαβῆς σκεῦος ὑπὸ τοῦ χρόνου παλαιωθὲν καὶ καταδαπανηθέν, ὡς εἰπεῖν, ὅλον τοῦ ἰοῦ, [καὶ] εἰς τὸ πῦρ ἐμβαλὼν, καὶ πάντα συσκευάσας πάλιν τὰ ἴδια ἀποθέσθαι, μεταπλάττει καὶ μετασκευάζει καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀνομορφίαν ἐπανάγει· οὕτω δὲ ὁ δεσπότης ὁ ἡμέτερος ἅπασαν τὴν οἰκουμένην δι' ὕδατος καθάρσιον καθάρας, καὶ ὡς εἰπεῖν, ἐλευθερώσας τῆς κακίας τῶν ἀνθρώπων, καὶ τοῦ μολυσμοῦ, καὶ τῆς φθορᾶς τῆς πολλῆς, λαμπρότερον αὐτὴν ἀπειργάσατο, ἀνῶγεν ἡμῖν δείξας αὐτῆς φαιδρὸν τὸ πρόσωπον, καὶ οὐ συγχωρήσας οὐδὲ ἴχνος τῆς προτέρας ἀμορφίας καταλειφθῆναι. ὑψώθη γάρ, φησιν, ἐπάνω τῶν ὀρέων πεντεκαίδεκα πήχεις τὸ ὕδωρ. οὐχ ἁπλῶς ἡμῖν ταῦτα διηγῆται ἡ θεία γραφή, ἀλλ' ἵνα μάθωμεν ὅλα οὐ μόνον ἀνθρωποι καὶ κτήνη καὶ τετράποδα καὶ ἑρπετὰ

χ. ἀσκευάσας
χ. ἀνδρίας

τὰ ὑποβρύχια γέγονεν, ἀλλὰ δὲ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, δὲ ὅσα ἐν τοῖς ὄρεσι διαπαῖσο, θηρία λέγω καὶ ἕτερα ἄλογα ζῶα. διὰ τοῦτό φησι, δὲ ὑψώθη τὸ ὕδωρ ἐπάνω τῶν ὀρέων ιε' πήχεις, ἵνα μάθῃς ὅλη τὰ τῆς ἀποφάσεως τὸ δεσποτικὸν εἰς ἔργον ἐξῆλθεν. ἔλεγε γὰρ ὅτι ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέραι, καὶ ἐπάγω κατακλυσμὸν ὅτι τὴν γῆν, καὶ ἐξαλείψω ἅπασαν τὴν ἐξανάστασιν, ἣν ἐποίησα, ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους, καὶ ἀπὸ ἑρπετῶν ἕως πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ. οὐχ ἵνα τοίνυν ἁπλῶς τὴν εἰς ὕψος τῶν ὑδάτων χορυφὴν ἡμᾶς διδάξῃ ἡ θεία γραφή, ταῦτα διηγεῖται, ἀλλ' ἵνα μὴ τοῦτο σωιδεῖν δωιηθῶμεν, ὅτι οὐδὲν ὅλως, οὐ τῶν ἀλόγων, οὐ τῶν θηρίων, οὐ τῶν κτηνῶν ἐπελείφθη, ἀλλὰ πάντα ἐξαλείφθη μὴ τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους. ὅπερ γὰρ δι' αὐτὸν ἅπαντα ἐποιήθη, τοῦτο μέλλοντος ἀφανίζεσθαι, εἰκότως καὶ ταῦτα συναπολαύει τῆς ἀπωλείας. εἶτα ὅπερ ἐδίδαξεν ἡμᾶς εἰς ὅσον ὕψος ἐκορυφώθη τῶν ὑδάτων ἡ φύσις, καὶ ὅτι ὑπερέβησαν αἱ κορυφαὶ τῶν ὀρέων ἑπτὰ πήχεις, τοῦ ἑαυτῆς ἀκρίβειαν μιμνῃμονεύη ἡ θεία γραφὴ πάλιν φησί·

21 Καὶ ἀπέθανε πᾶσα σὰρξ κινουμένη ὅτι τῆς γῆς τῶν πετεινῶν καὶ τῶν κτηνῶν καὶ τῶν θηρίων, καὶ πᾶν ἑρπετὸν κινούμενον ὅτι τῆς γῆς, 22 Καὶ πᾶς ἄνθρωπος, καὶ πάντα ὅσα ἔχει πνοὴν ζωῆς, καὶ πᾶς ὃς ἐὰν ὅτι τῆς ξηρᾶς ἀπέθανεν.

Οὐχ ἁπλῶς ἠνίξατο ἡ θεία γραφὴ λέγουσα, καὶ πᾶς ὃς ἐὰν ὅτι τῆς ξηρᾶς ἀπέθανεν, ἀλλ' ἵνα σε διδάξῃ, ὅλη πάντες μὲν ἀπολώλασιν, οὐ δίκαιος μόνος μὴ τῶν ἐν τῇ κιβωτῷ πάντων διεσώθη. ἐκεῖνοι γὰρ σωθησόμενοι μὴ τῷ θεῷ βλασφημοῦντες καταλιπόντες τὴν ξηράν, τὴν κιβωτὸν κατέλαβον.

23 Καὶ ἐξήλειψε πᾶν τὸ ἀνάστημα, ὃ ἦν ὅτι προσώπου πάσης τῆς γῆς, ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους καὶ ἑρπετῶν καὶ πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐξηλείφθησαν ἀπὸ τῆς γῆς.

Οὕτω πῶς καὶ ἄπαξ καὶ δεύτερον καὶ πολλάκις τὴν πανωλεθρίαν διδάσκει τὴν γενομένην, καὶ ὅτι οὐδὲν τῶν ὄντων διέφυγεν, ἀλλὰ πάντες ἀπὸ τῶν ὑδάτων ἀπεπνίγησαν, καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, καὶ τὸ τῶν ἀλόγων.

Καὶ κατελείφθη, φησί, μόνος Νῶε καὶ ὁ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ κιβωτῷ, 24 Καὶ ὑψώθη τὸ ὕδωρ ὅτι τῆς γῆς ρν' ἡμέρας.

Ἐπὶ τοσαύτας, φησίν, ἡμέρας ἔμεινε κορυφούμενον εἰς ὕψος τὸ ὕδωρ. ἐννόει μοι πάλιν ἐνταῦθα τοῦ δικαίου τὴν μεγαλοψυχίαν καὶ τῆς ἀνδρείας αὐτοῦ τὴν ὑπερβολήν. οὐ γὰρ ὀκνεῖ ἐπαγθεὶς ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας, καὶ ὁρῶν, ὡς εἶπεν, τὰ λογισμῶν καὶ σώματα καὶ ἀνθρώπινα καὶ τὰ τῶν κτηνῶν τῶν καθαρῶν καὶ τῶν ἀκαθάρτων τὸν κοινὸν θάνατον ὑπομείνοντα, καὶ ὁμοῦ πεφυρμένα, καὶ σωρηδὸν διαφορᾶν γινομένων· καὶ μὴ τούτοις πάλιν, ἐπειδὰν τὰ καθ' ἑαυτὸν ἀναλογίζηται, τὴν μόνωσιν, τὴν ἐρημίαν, τὴν διαπλοῦν ἐκείνην τὴν ὀδυνηρὰν καὶ ὑδρομίδα ὑδαμόθεν ἐγειρομένην ὑδαμοῦθεν, οὐκ ἀπὸ σωτηρίας, οὐκ ἀπὸ θέας, ἀλλ' ὑδὲ τὸν χρόνον" εἰδότα ἀκριβῶς, πόσον ἤμελλεν ἀνέχεσθαι τὸν ἐν ταῖς δεσμωτηρίῳ ἐκείνῳ διαγωγῆς; ἕως γὰρ ὁ κατύπος τῶν ὑδάτων καὶ ὁ πάταγος ἦν, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀκριβάζοντα αὐτῷ τὸν φόβον" εἰργάζετο. οἶδε γὰρ ἦν εἰκὸς αὐτὸν χρηστὸν ἐποπλεῦσαν, ὁρῶντα ὅτι ρν' ἡμέρας ἐπὶ τῆς αὐτότητος τὰ ὕδατα μένοντα, καὶ εἰς ὕψος ἐληλεγμένα, καὶ ὑδὲ τὸ τυχὸν λήγοντα; ἀλλ' ὅμως ἔφερε γενναίως, εἰδὼς τὸν δεσπότην τὸ θυμηχθὲν, καὶ ὅτι δημιουργὸς ὢν τῆς φύσεως ἅπαντα ποιεῖ καὶ μετασκευάζει ποτὲ" ὁ βάλεται, καὶ οὐκ ἐδυσχέρανε ποτὲ τὴν ἐκβασιν διαγωγήν. ἡ γὰρ τοῦ θεοῦ ῥοπὴ σωφαντομένη ἐνθύμου αὐτοῦ τὴν ποτὲ θυμίδα, καὶ ἀρχῆθεν πρεῖχε τὴν ὀδαμοῦθαν, οὐκ ἀφιεῖσα καταπεσεῖν τοῦτο" λογισμούς, οὐδὲ ἀτενεῖς τι παθεῖν καὶ ἀνανδρον λογίσασθαι. ὅπερ γὰρ ποτὲ ὑπὸ

καὶ πρὸς ἑαυτὸν πρέπει, τῆς ἀρετῆς τὴν ἀκρίβειαν, τῆς δικαιοσύνης τὴν ἐπίτασιν, τῆς πίστεως τὸν ὑπὲρ ὅλων, καὶ τὰ τοιαῦτα τοῦ δεσπότου μὴ δαψιλείας λοιπὸν αὐτῷ ἐχορηγεῖτο, ἡ ὑπομονὴ, ἡ ἀνδρεία, τὸ φιλοσόφως ἅπαντα φέρειν, τὸ ἀναμέλλητος τῆς οἰκήσεως τῆς ἐν τῇ κιβωτῷ, τὸ μηδεμίαν λύμην ἐκεῖθεν δέξασθαι, τὸ μὴ διαφθαρῆναι, μηδὲ δυσχερᾶναι τὴν μὴ τῶν ἀλόγων" ἀφαγωγήν.

χ. συναλλαγωγίαν.

Τοῦτον οὖν, φιλόχριστε, τὸν δίκαιον καὶ ἡμεῖς μιμώμεθα, καὶ καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἀσυδάζωμεν ἐπισφέρειν, ἵνα ἀξίως ἑαυτὸν κατασκευάσωμεν τῶν παρὰ τοῦ θεοῦ δωρεῶν. ὀφὲ τοῦτο γὰρ δυναμένει τὰς πρὸς ἡμᾶς ἀφορμὰς, ἵνα πολλὴν ἐπιδείξηται τὴν φιλοτιμίαν. μὴ τοίνυν ἀπὸ ῥᾳθυμίας ἀποστερῶμεν ἑαυτὸν τῶν πρὸς αὐτοῦ δωρεῶν, ἀλλὰ ἀσυδώμεν καὶ ἐπειγώμεθα τῆς ἀρχῆς ἐπιλαβέσθαι, καὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐπὶ τὴν ἀρετὴν ἅψασθαι, ἵνα τῆς ἄνωθεν συμμαχίας ἀπολαύοντες καὶ εἰς τὸ τέλος φθάσαι δυνηθῶμεν. οὐδὲ γὰρ οἷόν τε ἦν ἡμᾶς ποτε κατορθῶσαι, μὴ τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς ἀπολαύσαντας. καθάπερ γὰρ εἰς ἀγκυραν ἀσφαλῆ καὶ βεβαίαν ἐξαρτήσαντες ἑαυτὸν τῆς εἰς Χν θεὸν ἐλπίδος, ὕπως ἅπασιν ἐγχειρῶμεν, καὶ μὴ πρὸς Χν πόνον βλέπωμεν τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ τὴν μὴ τῶν πόνων ἀμοιβὴν λογιζόμενοι χαύφως ἅπαντα φέρωμεν. ἐπεὶ δ' ἔμπορος ἐπειδὰν Χν λιμένα σκληρὰν καὶ τὸ πελάγους ἐν μέσῳ γένηται, ὑπὸ τοῦ πειρατὰς, δὲ καὶ ναυάγια, καὶ θηρία καὶ χ. θαλάσσαν, καὶ ἐκ τῶν ἀνέμων ἐμβολὰς, καὶ ὑπὸ ἐπαλλήλους χειμῶνας καὶ ἀποτυχίας λογίζεται μόνον, ἀλλὰ καὶ, μὴ ὃ ἀφευγεῖν ἔστιν, καὶ πρεσγινόμενα κέρδη, καὶ τῇ ἐλπίδι πεφόμενος ἅπαντα μετὰ θυμηλίας καταδέχεται καὶ παρόντα μοχθηρὰ, ἵνα πλείονα πρεβάλληται χρήματα, καὶ ὕπως οἴκαδε ἐπανέλθῃ. δὲ ὁ γηπόνος ὁ ὑπὲρ τοῦ τὴν γεωργίαν μόχθους ἔνοει μόνον, καὶ τὰς ἐπομβρίας, καὶ τῆς γῆς τὴν ἀποτυχίαν, καὶ τῆς ἐρυσίβης τὴν ἔφοδον, καὶ τῶν ἀκρίδων τὴν λύμην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄλω καὶ τὰ δράγματα ὑποτρέφων τοῖς λογισμοῖς, ἅπαντα φέρει γενναίως, οὐδεμίαν τῶν πόνων αἴσθησιν λαμβάνων διὰ τὴν τῶν χρηστῶν προσδοκίαν· καίτοι ἀδήλου τῆς ἐλπίδος ὔσης, ἀλλ' ὅμως ταῖς χρηστοτέραις ἐλπίσι πεφόμενος, οὐκ ἀπαγορεύει πρὸς τοὺς πόνους, ἀλλὰ πάντα καὶ πρὸς ἑαυτὸν εἰσφέρει, ἀναμένων τῶν πόνων λαβεῖν τὰς ἀμοιβάς. καὶ ὁ στρατιώτης ὁπόταν πάλιν ὅπλα πρεσθῆται, καὶ εἰς πόλεμον ἔξεισι, καὶ οὐκ ἔνοεῖ μόνον τὰ τραύματα, καὶ τὰς σφαγὰς, καὶ τὰς τῶν πολεμίων ἐφόδους, καὶ τὰς ἄλλας τὰ λαμπρείας, ἀλλὰ τὴν νίκην καὶ τὰ ζῆπαια ἑαυτῷ ὑποτρέφων, ὅτω τὴν τῶν ὅπλων πάντυχίαν πεχ. χρείας ἀδηλίας ριβάλλεται," καὶ τῆς ἀδηλίας πολλῆς ὔσης καὶ ἀποτυχίας, πάντα τοιοῦτον ἀπωσάμενος λογισμοὶ, καὶ χρηστὰς ἐλπίδας ἑαυτῷ ὑποτρέφων, πάντα ὑπνον ἀποτίθεται, καὶ λαβὼν τὰ ὅπλα πρὸς τὴν τῶν πολεμίων" ἔφοδον ὁρμᾷ. Εἰ τοίνυν, ἀγαπητὶ, καὶ ἔμπορος, καὶ γηπόνος, καὶ στρατιώτης, ἔνθα καὶ ἄδηλος ἡ ἐλπὶς, καὶ αἱ ἀποτυχίαι πλείους, καὶ τὰ κωλύματα, καθάπερ ἠκούσατε, πολλὰ καὶ σκληρὰ, καὶ ὅμως οὐδεὶς τούτων ἀπαγορεύων τοῦ πόνους ἀφίσταται τῆς χρηστοτέρας ἐλπίδος, ποίας αἰτίας ἡμεῖς συνιγώμενοι τυχόντες, ἀποκναιοῦντες πρὸς τὴν ἀρετὴν, καὶ πάντα πόνον αὐτομάτως πρεθύμως καταδεχόμενοι, ὕπως ἀσφαλοῦς ὔσης τῆς ἐλπίδος, καὶ τοσούτων ἀποκειμένων ἡμῖν τῶν ἀγαθῶν, καὶ μὴ πολλῆς τῆς πρεσείας νικώσης τῆς ἀμοιβῆς πάντα τὰ πρὸς ἡμᾶς γινόμενα; ἀκουε τοίνυν τοῦ μακαρίου Παύλου λέγοντος μὴ τοσαύτας καὶ τηλικαύτας θλίψεις, καὶ τὰς ἀπαγωγὰς, καὶ τὰ δεσμωτήρια, καὶ τοὺς θανάτους τοῦ καθημερινούς, Οὐκ Ρωμ. η. ιη. ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. κἂν καθ' ἑκάστην ἡμέραν, φησὶ, θανάτοις ἑαυτὸν σκληρῶμεν, ὅπερ ἡ φύσις οὐ δέχεται, ἀλλ' εἰ καὶ ἡ γνώμη νικῶσα τὴν φύσιν διὰ τὸν τοῦ δεσπότου" φιλοσοφίαν πε-

χ. ἀγάπην

ΗΘΙΚΟΝ

φανῆναι, οὐδὲν ἄξιον ὑπομένομεν τῶν μελλόντων ἡμᾶς, φησι, ἀπολαύεσθαι ἀγαθῶν, καὶ τῆς δόξης τῆς μελλούσης ἀποκαλύπτεσθαι εἰς ἡμᾶς. ὅσον πόσον τῆς δόξης ὁ μέτροος, ἧς ἀπολαύσουσι ⓐ τοῦ ἀρετοῦ μεταδιώκοντες, ὡς νικᾶν αὐτοὺς πολὺ ὅσῳ περ μᾶλλον ἐπιδείξασθαι δυνηθῇ. καὶ γὰρ εἰς αὐτοὺς τὸ κορυφοῦ φθάσῃ, καὶ ὕπω λείπεται. πῶς γὰρ τοσοῦτον ἀνθρώπος ἐπιδείξασθαι δυνάται, ὡς ἐπαξίως ἀθλῆσαι τῆς τοῦ δεσπότου φιλοτιμίας; εἰ δὲ Παῦλος ὁ τοσοῦτος καὶ τηλικοῦτος ἔλεγεν, Οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τοῦ μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλύπτεσθαι εἰς ἡμᾶς, ὁ λέγων, Καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, καὶ πάλιν, Περισσοτέρως πάντων ἐκοπίασα, οὐ δὴ ἐποιμεν ἡμεῖς, ⓐ μηδὲ ⓦ τυχόντα κάματον ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς ἀναδέξασθαι βουλόμενοι, ἀλλ' ἀεὶ τὸν ἀθλοθέτην μεταδιώκοντες καὶ τοῦτο προεισκομιοῦντες, ὅπως μηδεμίαν πεῖραν λαβόντες τῶν λυπηρῶν, καὶ ταῦτα εἰδότες, ὅτι οὐκ οἷόν τε ἑτέρως τῆς οἰκείας τυχεῖν ἀθλήσεως, μὴ προτέρων πονήσαντες ⓦ ἀγῶνας "ἀθλήσεως" ποθήσαντες βίον; αἱ γὰρ θλίψεις αὗται προξενοι γίνονται τῆς πρὸς τὸν θεὸν εὐαρεστήσεως, καὶ ὁ μακρὸς οὗτος καὶ μόνον ἐν ταύτῃ κάμνειν πολλοῦ ἡμῖν οἰκεῖ τοῦ παρρησίαν χορηγεῖται, μόνον ἐὰν βουλώμεθα καὶ τοῦ συμβούλου τούτου τῆς οἰκουμένης διδασκάλου πορεύεσθαι. σπούδασον, ἀγαπητέ, ὅτι κἂν λυπηρὰ ᾖ τὰ συμπίπτοντα, ἀλλὰ προσκαιρα· τὰ μὴν τοι οἰκεῖα δεξιδέξόμενα ἡμᾶς ἀγαθά, ἀθάνατα καὶ ἀϊδια. Τὰ γὰρ βλεπόμενά, φησι, προσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα, αἰώνια. εὐέγκωμεν οὖν γενναίως τὰ προσκαιρα, καὶ μὴ ἀποκάμωμεν πρὸς τὸν τῆς ἀρετῆς πόνους, ἵνα τῶν αἰωνίων ἀπολαύσωμεν, καὶ ἀεὶ μενόντων ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

a. Kορ. ιβ. λα.

χ. θλίψεις ἴσ. πειρασμοὺς

β. Kορ. δ. ιη.

Λόγ. κς'. ΚΑΙ ΕΜΝΗΣΘΗ Ο ΘΕΟΣ ΤΟΥ ΝΩΕ, ΚΑΙ

πάντων τῶν θηρίων, καὶ πάντων τῶν κτηνῶν, καὶ πάντων τῶν πετεινῶν, καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν, ὅσα ἦν μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ κιβωτῷ. καὶ ἐπήγαγεν ὁ θεὸς πνεῦμα ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐκόπασε τὸ ὕδωρ.

Μεγάλη καὶ ἄφατος ἐν τοῖς προφάτοις ἀναγεγραμμένοις δείκνυται ἡ τοῦ θεοῦ φιλανθρωπία, καὶ τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ ἡ ὑπερβολὴ, οὐ μόνον ὅτι ὁ λογικὸν τοῦτο ζῶον ἐπιδείκνυται, τὸν δεσπότην λέγω, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῶν ἀλόγων ζώων φύσιν. δημιουργὸς γὰρ τῶν ἀπρονοήτων τυγχάνων, εἰς πρόνοιαν τὰ ὑπ' αὐτοῦ δημιουργηθέντα τῇ οἰκείᾳ ἐκτείνει ἀγαθότητα, καὶ πρόνοιαν ἡμῶν ἐπιδεικνύμενος, ὅσῳ ποιήσας προνοιᾳ τοῦ τῶν δεσποτῶν ἦμεν, καὶ ὅτι πρόνοια αὐτοῦ ἐξ ἀρχῆς ἐνεφαιρατύσατο καὶ τὸ ὁμοειδὲς τὸ ἡμετέραν. καὶ κολάζῃ μὲν, καὶ νουθετῆται, ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀγαθότητος καὶ ταῦτα καὶ ἐκεῖνα ποιεῖ. οὐδὲ γὰρ πάθει καὶ ὀργῇ τὰς νουθεσίας ἐπάγει, ἀλλὰ τὸν κακίαν ἐγκόψαι βουλόμενος, καὶ ὥστε μὴ πάντα αὐτοῦ προσῆναι. ἐπεὶ καὶ νῦν, ὡς ἀκούετε, καταχλυσμὸν δι' οὐδὲν ἕτερον ἐπήγαγεν, ἀλλὰ κηδόμενος τῶν πρὸς τοσαύτην κακίαν ἑαυτὸν ἐκδεδωκότων. καὶ ποία, φησὶ, κηδεμονία, τὸ πάντας ὑπὸ τῶν ὑδάτων ἀναιρεθῆναι; μὴ ἀπεσκέπτως φθέγξῃ, οὐ δέσποτα, ἀλλ' ἐυγνώμονι διανοίᾳ τὰ τοιαῦτα τοῦ δεσπότου νοήματα δέχου, καὶ τότε γνώσῃ ὅσης καὶ τοῦτο μάλιστα κηδεμονίας. Ὁ γὰρ τοῦ τὰ ὑπήκοα ἀμυρτάνοντας, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὰ πεπλημμελήματα

χ. ἀγάπων χ. ἀκαίρως

τεαύμαται ὅτι πίνοντας καὶ πάλιν ἀρίστα ἐργαζομένους, ἐκ τῆς κακίας ἀπαλλάττειν, καὶ οὐχὶ κηδεμονίας ἰῶ τῆς μεγίστης ; καὶ αὐτὸς ὁ τῆς ὑμωρείας ἔρως, ὁ πάσης γέμει φιλοσοφίας ; ὃ γὰρ τοὺς καὶ ἄνθρωπους τούτους μέλλοντας ὃ τῆς φύσεως νόμος ἐκτίνειν ὕπνος ἀλύπως ἐν μέρει ὑμωρείας τὴν ζωὴν ἀποδέδωκε, καὶ μήτε αἰσθητὸν τὸ γενησόμενον λαβόντι, ἀλλ' ἀνωδυνώτως καὶ ἀναλγητὶ τοῦ ὑμωρείου δέξασθαι, πόσης ἐστὶν ἐπὶ σοφίας καὶ ἀγαθότητος ; καὶ αὖτο γὰρ πάλιν εἴ τις βύσσει λογισμῷ καταμάθοι τὸ γεγενημένον, ὅτι οὐκ εἰς τοὺς ὑμωρηθέντας μόνον τὰς τῆς βδελυρτσίας γέγονεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἑξῆς μέλλοντες ἔσεσθαι δύο τὰ μέγιστα ἐντεῦθεν ἐκαρπώσαντο ἀγαθά, πόσων οὐκ ὠφέλειαν τῷ θεῷ χάριν ὁσῶν τούτων ὁμολογεῖν, ὅτι καὶ τῇ ὑμωρείᾳ ἐκείνων καὶ τῷ δεῖν τὸ μὴ τὰ αὐτὰ παθεῖν, ἐσωφρονέστεροι γεγόνασιν ἢ μὴ ταῦτα, καὶ τῷ ἀπάσης τῆς κακίας καὶ πονηρίας τὴν ζύμην αἱρεθῆναι, καὶ μηδένα καταλειφθῆναι διδάσκαλον αὐτοῖς τῆς κακίας καὶ τῆς πονηρίας ; Εἶδες πῶς καὶ αἱ κολάσεις αὐτὸ καὶ αἱ ὑμωρείαι, βδελυρτσίαν μᾶλλόν εἰσι, ἢ τὴν εὐσέβειαν αὐτὸ μᾶλιστα [τὴν] ἐκ τῶν δυθρώπων φύσιν διεκύρωσι. καὶ εἴ τις βουληθείη δῶρον καὶ δεῦρο ταῦτα ἀριθμήσασθαι, εὑρήσει ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σκοπὸν ἀπάσας τὰς ὑμωρείας ἐπάγοντας τοῖς ἁμαρτήμασιν· ἐπεὶ καὶ Ἀδὰμ, ἰδοὺ ἔκλεπτεν, ὁ κολάζων μόνον, ἀλλὰ καὶ διορθούμενος δέδεικε τὸ παραδείσου. καὶ ποία, φησὶν, βδελυρία τὸ σκέπτεσθαι τὰς ἐν τῷ παραδείσῳ διδασκαλίας ; μὴ ἁπλῶς τοῖς γεγραμμένοις προσέχε, ἀγαπητὲ, μηδὲ πρόχειρα τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ γράμματα καταμάνθανε, ἀλλὰ πρὸς τὸ βάθος κατάβαινε τῆς πολλῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος, καὶ εὑρήσεις ἅπαντα διὰ τοῦτο πρὸ αὐτοῦ γεγράμμενα. Εἰπὲ γὰρ μοι, εἰ καὶ μὴ τοῦ παραβάσεν τῶν αὐτῶν ἀπήλαυσεν ὁ Ἀδὰμ, πού σὺκ ἂν ἐξεκυλίσθη ; εἰ γὰρ μὴ τοσαύτας παραδείσου ἀπολαύσας τρυφῆς ἀναφάνδην κατεδέξατο τῆς ἀπάτης τὸ ὄφεως, καὶ τοῦ ἐπιβουλεύοντος δέξασθαι τὸ διαβόλου, νῦν δι' αὐτὸ προσήγαγε τὴν τῆς ἰσοθείας ἐλπίδι φυσήσας αὐτὸν, καὶ εἰς τοῦ τῆς παραβάσεως ἁμαρτήματος ἐμβαλών, εἰ καὶ μὴ ταῦτα, ὅτι τῆς αὐτῆς ἔμφυεν ἀξίας καὶ διδασκαλίας, πῶς σὺκ ἂν πολλῷ μᾶλλον ἀξιοπιστότερον ἡγήσατο τὸ πεισθῆναι σὺχὶ δαίμονα τὸ τῶν ὅλων δημιουργὸν, καὶ μείζονα τῆς οἰκείας ἀξίας πάλιν ἐφαντάσθη ; καὶ γὰρ τοιαύτη τῶν ἀνθρώπων ἡ φύσις· ὅταν ἁμάρτωσι μὴ ἀναχαιτίζηται, ἀλλ' ἀδείας ἀπολαύει, προαιτέρω προϊοῦσα τῆς κρημνῶν ἀπειρον. ἄλλως δὲ καὶ ἑτέρωθεν ἔχω δεῖξαι, ὅτι φιλανθρωπίαν τὴν ἑαυτοῦ ἐπιδεικνύμενος καὶ ἐξελθεῖν αὐτὸν τοῦ παραδείσου προσέταξε, καὶ τῷ τοῦ θανάτου ἐπιτιμίῳ εὐθυμίαν κατέσκευε, τῇ μὲν ἀκολουθῇ, καὶ τῷ πλησίον καταισχύνῃ σωφρονέστερον ἐργαζόμενος καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἀσφαλέστερον, καὶ ἀφ' ὧν ἔργων αὐτὸν διδάσκων τοῦ ἀπατεῶνος τὴν ἐπιβουλήν· ὃ δὲ τοῦ θανάτου ἐπιτίμιον πάλιν ἀφ' οὗτο ἐπήγαγε, ἵνα μὴ λοιπὸν ἀφ' ἧς ἔδοξε τῇ ἁμαρτίᾳ εὐθύμως γενέσθαι ἀθάνατα ἁμαρτάνῃ. ἢ δοκεῖ σοὶ ταῦτα πάντα τῆς μεγίστης εἶναι φιλανθρωπίας, καὶ ὃ ἐκβαλεῖν τοῦ παραδείσου, καὶ ὃ ἡμωρῆσθαι τῷ τοῦ θανάτου ἐπιτιμίῳ ; ἔχω ὃ καὶ ἕτερόν τι προσθεῖναι. ποῖον δὴ τοῦτο ; ὅτι καὶ ταύτην αὐτῷ τὴν ἀγαμαξίαν ἐπήγαγε, οὐκ εἰς αὐτὸν μόνον προσέχων τὰ τῆς βυργασίας, ἀλλὰ καὶ τοὺν ἑξῆς βουλόμενος ἀφ' ὧν εἰς ἐκεῖνον γεγλυμμένων σωφρονίσασθαι. Εἰ γὰρ καὶ τούτων ἡμοιμένων ὁ δὲ αὐτοῦ τεχθεὶς, ὁ Κάϊν λέγω, ὁρᾶν ἐν ὀφθαλμοῖς τοῦ πατρὸς τὴν ἐκ τοῦ παραδείσου ἐκβολὴν, τῆς δόξης ἐκείνης τῆς ἀφάτου τὴν ἔκπτωσιν, τῆς καταίρας ἐκείνης τὸ μέγεθος τῆς λειτουργίας, γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ, σὺδὲ ὅπως ἐσωφρονίσθη, ἀλλὰ μείζοσι κακοῖς ἑαυτὸν προσέπειρεν, εἰ μὴ ἔσθ' ὅτε εἰς τὸν πατέρα γεγλυμ-

χ. διηγεῖται
χ. παῦτα
χ. ζημίαν
ἴσ. ἐπάγοντα
ἴσ. κρημνίσται
κώπηζολιῶν

μῦμα, ποῦ οὐκ ἀῦ μεμίας ἤλασε; καὶ ὃ δὴ θαυμαστὸν, ὅτι καὶ αὐτὴν τὰ ζιαῦτα ἡμάρτηκότα, καὶ τῷ ἀναγεῖ φόνῳ τὴν δόξαν μολυνάντα πιμφεύμθος, φιλανθρωπία τὴν πιμειαν ἐκέρασε. καὶ ἵνα μάθῃς ἐκ τῶν εἰς τοῦτον γεγμιμθέων τῆς ἀγαθότητος τὸ θεοῦ ὃ μέγεθος, ἰωΐκα μὴν εἰς αὐτὸν ὕβεισε καὶ τὴν θυσίαν μέλλων προσαγειν πολλῷ τῷ καταφρόνησιν ἐπεδείξατο οὐκ ὀρθῶς διελων, ἀλλ' ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε τὴν προσαγωγὴν ποιησάμθος, οὐδὲν προς αὐτὸν εἶπε βαρὺ οὐδὲ ἐπαχθές. καὶ τοίγε ὃ ἁμαρτηθεὶς ὁ ὃ τυχὸν ἦν, ἀλλὰ ζ σφόδρα μέγα. εἰ γὰρ ἀδελφὸς σὸν ὁμογμφῆς ⓦ πμᾶν βαλόμθος, τῶν προφτείων καὶ τῶν ἐξαιρέτων αὐτοῖς προέχοθσι, καὶ ἐκεῖνα προσάγειν ἀπουδάζοσιν, ἃ μάλιστα πάντων αὐτοῖς τιμιώτερα εἶναι δικῇ· ἀῦ ἀδελφὸν ὃ ὅπα καὶ θεῷ προσάγοντα πῶς οὐκ ἐχθρῶν τὰ τιμιώτερα ζ ἐξαίρετα προσάγειν; τοσοῦτον δίνιον αὐτὸ ἁμάρτοτος, ζ τοσαύτην ὑπιδείξαμθος τὴν καταφρόνησιν, οὐκ ἀπῄτησε δίκην, οὐδὲ ζημωείαν ὑπὲρ τῶν γεγμιμθέων ἐποιήσατο, ἀλλ' ὡσανεὶ φίλος φίλῳ μὴ πάσης ἡμερότητος ἀφαλεόμθος ὕτω διελέχθη, λέγων· ἤμαρτες, ἡσύχασον. μόνον ὃ ἁμαρτηθὲν αὐτῷ ἔδειξε, καὶ σωεβούλθυσε μὴ περαιτέρω προβαῖναι. εἶδες ὑπερβολὴν ἀγαθότητος. ἀλλ' ὅπῃ ὀλίγος ὁ μόνον οὐκ ὀκέρδωέ τι ὀκ τῆς τοσαύτης ἀνεξικακίας, ἀλλὰ καὶ τοῖς προσλαβοῦσι μείζονα προσέθηκε, ζ ὅτι τὸν σφαγὸν ἠπείθη τῷ ἀδελφοῦ, καὶ ὕτω μὴν πολλῷ εἰς αὐτὸν ὑπιδείκνυται τὴν μακροθυμίαν, πιωθανόμθος προτερον, καὶ δίδοὺς αὐτῷ τόπον ἀπολογίας. ὅπῃ ὃ ἐνέμενεν ἀναισχυντῶν, τότε τὴν τιμωείαν ἐπάγει σωφρονισμοῦ ἕνεκεν, πολλὴν καὶ αὐτὴν ἔχουσαν μεμιγμένην τὴν πρὸς αὐτὸν φιλανθρωπίαν. ὁρᾷς πῶς, ἰωΐκα μὴν εἰς αὐτὸν ἥμαρτε, καὶ ἁμαρτίαν ὑ τὴν τυχοῦσαν, ἀπεπέμψατο· ὅτε ὃ κρὶ ὑ ἀδελφοῦ τὴν δόξαν ὤκλισε, τότε καὶ τὴν ὑπιπάμνην καὶ τὴν καταφρόνησιν ἐδέξατο. ὕτω νῦν καὶ ἡμεῖς ποιῶμθ καὶ μιμώμεθα τὸν δεσπότην τὸν ἡμέτερον· καὶ τὰ μὴν εἰς ἡμᾶς ἁμαρτήματα προσαπέμπωμθ, ζ συγχωροῦμθ τοῖς εἰς ἡμᾶς πλημμελοῦσιν, ὅτῳ ὃ εἰς τὸ θεὸν σωτείνῃ, τότε δίκας ἀπαιτῶμθ. ἀλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἀπεναντίας ἅπαντα ἀφαιρεσεπόμεθα, καὶ τὰ μὴν εἰς τὸν θεὸν ὀφλισάνοντα ἁμαρτήματα οὐδὲ ὅλως ἐκδικεῖν ἀπουδάζομθ, ἀῦ δέ τι τῶν τυχόντων εἰς ἡμᾶς ἁμαρτηθείη, τότε σφοδροὶ γινόμεθα ἐξετασταὶ καὶ κατήγοροι, οὐκ εἰδότες ὅτι ταύτῃ ζ μειζόνως καθ' ἡμῶν [μᾶλλον] παροξυνόμθα ⓦ φιλάνθρωπον δεσπότην. ὅτι γὰρ ἔξεστι τῷ θεῷ τὰ μὲν εἰς αὐτὸν πολλάκις ἀποπέμπεσθαι, τὰ ὃ εἰς σὸν πλησίον γινόμθα ἁμαρτήματα ταῦτα μὴ πολλῆς ἐκδικεῖν τ σφοδρότητος, ἄκουε τοῦ μὲν μακαρίου Παύλου λέγοντος· Εἴ τις γυναῖκα ἔχει ἄπιστον, καὶ αὐτὴ συνευδοκῇ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτήν. καὶ γυνὴ εἴ τις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον, καὶ αὐτὸς συνευδοκῇ οἰκεῖν μετ' αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω αὐτόν. Εἶδες πόση ἡ συγκατάβασις. καὶ ἔλλιν ἦ, φησι, καὶ ἄπιστος, καταδέχεται ὃ συνοικέσιον, μὴ προσαιτήσῃ. καὶ πάλιν, καὶ ἐθνικὴ τυγχάνῃ ἡ γυνὴ, καὶ ἄπιστος, βούλεται συνοικεῖν, μὴ ἀπώσῃ. Τί γάρ, φησιν, οἶδας εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις, ἢ τί οἶδας ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις; ὅρα πῶς ὑ κωλύει τὸν ἀπιστοῦντα αὐτῷ, ἢ τ ἀπιστοῦσαν καταδέχεσθαι εἰς τὸν τοῦ συνοικεσίου νόμον. ἄκουε ὃ πάλιν αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος τοῖς μαθηταῖς· Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι. πολλὴ τῆς φιλανθρωπίας ἡ ὑπερβολή. καὶ ἄπιστος ἦ, φησιν, ἢ ἐθνικὴ, καταδέχεται δὲ, κατέχει· αὐ ὃ εἰς σὲ ἁμάρτῃ, καὶ τῶν σωμάτων ὑβριλάσθαται, καὶ τὴν ἑτέρων κοινωνίαν προτιμήσῃ, ἔξεσί σοι ἀπολῦσαι καὶ ἀπώσασθαι. ταῦτα λογιζόμθοι ἀπουδάζωμθ καὶ ἡμεῖς ἀμείβεσθαι τ δεσπότην

Μαρκ. ε. λβ.

αὐτίκα τῆς εἰς ἡμᾶς ἐλπίδος, καὶ ὥσπερ αὐτὸς τὰ μὲν εἰς αὐτὸν ἀποπέμπει καταδέχεται, τὰ δὲ ἡμέτερα ἐκδικεῖ καὶ μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος, τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ αὐτοὶ ποιῶμεν· καὶ ὅσα μὲν εἰς ἡμᾶς ἁμαρτάνουσιν ⓐ πλησίον συγχωρῶμεν, ὅσα δὲ εἰς τὸν θεὸν σωτείνει, ταῦτα μετὰ πολλῆς τῆς ἀσυνδικήτου ἀσυνδάζωμεν. τοῦτο γὰρ καὶ ἡμᾶς ὠφελήσει τὰ μέγιστα, καὶ τοῦ τιμωρήσουσιν δεχομένους τὰ τυχόντα οἰνίνσι. τί γὰρ εἰς πολὺ μῆκος ἡμῖν ὄζεται δῆμος σήμερον τὰ παροίμια, καὶ τί πάθω; οὐκ ἐχὼν τοῦτο ὑπομένω, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἀκηδίας τοῦ λόγου καταδυσφορεῖς. ὅπερ δὴ καὶ τοῦ παρακλυσμοῦ πᾶς ὁ λόγος ἐκινήθη ἡμῖν, ἀναγκαίως ἔχομεν δεῖξαι τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, ὅτι καὶ αἱ τιμωρίαι αἱ παρὰ τοῦ θεοῦ, φιλανθρωπίας μᾶλλόν εἰσιν ἢ τιμωρίας, ὥσπερ οὖν καὶ αὐτὸς ὁ παρακλυσμός. καθάπερ γὰρ πατὴρ φιλόστοργος, κηδεμονίᾳ τῇ περὶ τὴν ἡμετέραν φύσιν" πρόνοια παρατέτηται. ἵνα δὴ καὶ ὧν νῦν ἡμῖν παρεκειμένων, καὶ ὧν σήμερον ἀναγνωσθέντων μάθητε αὐτοῦ τῆς φιλανθρωπίας τὸ μέτρος, ἀκόσωμεν αὐτῶν τῶν τῆς θείας γραφῆς ῥημάτων. ὅπερ γὰρ ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ μακάριος Μωϋσῆς λέγων, ὅτι ὑψώθη τὸ ὕδωρ ὅτε τῆς γῆς ἡμέρας ρ' (μέχρι γὰρ τότε ἡμῖν ἐπληρώθη τὰ τῆς διδασκαλίας) σήμερόν φησι,

χ. σὺν κεμηθόμος, ἤτοι ἀπατᾶ παῦται διαφαίνομαι.

1 Καὶ ἐμνήσθη ὁ θεὸς τοῦ Νῶε, καὶ πάντων τῶν θηρίων, καὶ πάντων τῶν κτηνῶν, καὶ πάντων τῶν πετεινῶν, καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν, ὅσα ἦν μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ κιβωτῷ. κϛ'. π.

Θέα μοι πάλιν τῆς θείας γραφῆς τὸν συγκαταβασιν. τί ἐμνήσθη, φησίν, ὁ θεός. γεωτρεπῶς νοήσωμεν, ἀγαπητοί, τὰ λεγόμενα, καὶ μὴ τῇ ἀσθενείᾳ τῆς ἡμετέρας φύσεως λογιζώμεθα τῶν λέξεων τὸν παχύτητα. ὅσον γὰρ τοῖς τὸν ἄῤῥητον φύσιν ἐκείνην, ἀνάξιον τὸ ῥῆμα· ὅσον δὲ τοῖς τὸν ἡμετέραν ἀσθένειαν, ἀκηδῶς εἴρηται. ἐμνήσθη, φησίν, ὁ θεὸς τοῦ Νῶε. ὅπερ γὰρ διηγήσατο ἡμῖν ἐν τοῖς ἄνω ῥηθεῖσι, καθάπερ τοιγαροῦν ἐδιδάξαμεν ὑμᾶς τὸν ἀγάπην, ὅτι ἐν ταῖς τεσσαρακοντα ἡμέραις καὶ τοσαύταις νυξὶν ὁ ὑετὸς γέγονε, καὶ ἐν ρ' ἡμέραις ὅτε τῆς ταπεινότητος διέμενεν ἐπὶ πήχεις ὑψώθη μὴν ἐπάνω τῶν ὀρέων, καὶ ὅτε τούτων γινομένων ὁ δίκαιος ἐν τῇ κιβωτῷ ἐτύγχανεν, ἀνδὲ ⓦ ἀέρα ἀναπνεῖ διυάμενος, σωόντων αὐτὸν καὶ τῶν ἀλόγων ἀπάντων, διὰ τοῦτό φησι, καὶ ἐμνήσθη ὁ θεὸς τοῦ Νῶε. τί ὄντι ἐμνήσθη; ὡκτειρέ, φησι, ὁ θεὸς ⓦ δίκαιον ἐν τῇ κιβωτῷ διαίτωντα, ἠλέησεν αὐτὸν ἐν τοσαύτῃ γενοχωρείᾳ τυγχάνοντα, καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ καθεζόμενα, καὶ οὐκ εἰδότα μέχρι τίνος ἔσεται τὰ δεινά. ἐνόει γάρ μοι ποίοις ἐνεκεν καθ' ἑαυτὸν λογισμοῖς μετὰ μὲν ἡμέρας καὶ μὲν νύκτας, ὡς ἡ τῶν ὑδάτων φορὰ κατεφέρετο, ὁρῶν ὅτι μὲν ἡμέρας ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μέτρου τὰ ὕδατα μένοντα, καὶ οὐδὲ ὅλως λήγοντα, καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι οὐδὲ αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς εἶχεν ἰδεῖν τὰ γεγενημένα, ἀλλ' ἐξεκλεισμένος, καὶ ὑδυάμενος πόθεν τὴν ὄψιν ἀποβαλεῖν τὰ κατειληφότα δεινά, μείζονα τὸν ὀδυρμὸν ἐπῆγεν καὶ βαρύτερα καθ' ἑκάστην ἀνελογίζετο. ἐγὼ δὲ καὶ θαυμάζω πῶς ἀπὸ τῆς ἀθυμίας αὐτῆς οὐ κατεπόθη, εἰς ἔννοιαν ἐρχόμενος καὶ τῆς ἀπωλείας τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους, καὶ τῆς μονώσεως τῆς οἰκείας, καὶ τῆς χαλεπῆς ἐκείνης ἀναγωγῆς. ἀλλ' ἡ αἰτία πάντων [αὐτῷ] τῶν ἀγαθῶν, ἡ πίστις ἣν εἶχεν εἰς ⓦ θεόν, δι' ἣν καὶ αὐτὸς ἦν, καὶ πάντα γενναίως ἔφερε, καὶ τῇ ἐλπίδι τρεφόμενος οὐδένος ἐπιλάθετο τῶν λυπηρῶν. ὅτε οὖν τὰ παρ' ἑαυτοῦ πράξας, καὶ τὴν μονὴν ἐπεδείξατο, καὶ δαψιλῆ τὴν πίστιν εἰσηνέγκατο πολλὴν τὴν καρτερίαν ὑποδειξάμενος, σκόπει τὸν ἀγαθὸν θεὸν τὴν πολλὴν περὶ αὐτὸν φιλανθρωπίαν. καὶ ἐμνήσθη, φησίν, ὁ θεὸς τοῦ Νῶε. οὐχ ἁπλῶς εἶπε, καὶ ἐμνήσθη· ἀλλ' ὅπερ παρεκαλοῦσα ἡ θεία γραφὴ τὴν μαρτυρίαν τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ δηλῶν ἡμῶν ἐποίησε περὶ τοῦ δικαίου" λέγοντος, εἰσελθε εἰς τὴν κιβωτὸν, σὺ

χ. ἐλέγυσα,

σε εἶδον δίκαιον ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ, λέγε τοῦτο νῶε φησι, ἡ ἐμνήσθη ὁ θεὸς τοῦ Νῶε, τοῦτ' ἔστι, τῆς μαρτυρίας ἕνεκεν αὐτοῦ ἐποιήσατο ἀνεμνήσθη, καὶ οὐ παρέλαβεν ὅτι πολὺ ϖ δίκαιον, ἀλλὰ μέχρι τοσούτου μακροθυμήσας μέχρις οὗ τε δυνατὸν ἦν πᾶσι ἑαυτὸν δωρήσασθαι χάριν. εἰδὼς γὰρ ἡμῶν τῆς φύσεως τὸ ἀσθενὲς, ἐπεισθὴ συγχωρήσῃ πειρασμόν τινα ἐπενεχθῆναι, μέχρι τοσούτου ἀφῆσι, μέχρις οὗτε οἶδε δυναμένους ἀνενεγκεῖν· ἵνα καὶ ἡμῖν τῆς καρτερείας ἀρκοῦσαν τὸ ἀμοιβὸν χορήσῃται, καὶ τὴν
a. Kor. i. 19. οἰκείαν φιλανθρωπίαν ἐπιδείξηται· καθάπερ καὶ Παῦλός φησι, Πιστὸς δὲ ὁ θεὸς, ὃς οὐκ ἐάσει ἡμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δυνάμεθα, ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὸ ἔκβασιν, τοῦ δυνασθαι ἡμᾶς ὑπενεγκεῖν. ἐπεὶ οὖν καὶ ὁ δίκαιος οὗτος τὸν καρτερεῖ. χ. ὑμᾶς
καὶ τὸ ὑπομονὴν ἐπεδείξατο, πίστει τῇ εἰς ϖ θεὸν τὸν ἐν τῇ κιβωτῷ οἴκησιν ἀναχώμβος, καὶ ἐμνήσθη, φησὶν, ὁ θεὸς τοῦ Νῶε. εἶτα ἵνα μάθῃς αὐτοῦ τῆς φιλανθρωπίας τὸν ἀγῶνα, ϖῶς σέβηκεν ἡ θεία γραφὴ, καὶ πάντων τῶν θηρίων, καὶ πάντων τῶν κτηνῶν, καὶ πάντων τῶν πετεινῶν, καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν, ὅσα ἦν μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ κιβωτῷ. ὅσα πῶς ἅπαντα λέγε τὸν εἰς ϖ θεὸν θερμὸν ἐργάζεται. καθάπερ γὰρ ὅτι τῶν ἀπολωλότων ὕστερον τοῦ καταχλυσμοῦ θερμῶν, μετ' ἐκείνων καὶ τὸν τῶν ἀλόγων ζώων φύσιν ἅπασαν διέφθειρεν, ὅπου καὶ ἐνταῦθα μέλλων τὸν οἰκείαν φιλανθρωπίαν ἐπιδείκνυσθαι ϖρὸς ϖ δίκαιον, λέγε τὸν εἰς αὐτὸν τιμὴν, καὶ ϖρὸς τὴν τῶν ἀλόγων φύσιν, καὶ τὰ θηρία, καὶ τὰ πετεινὰ, καὶ τὰ ἑρπετὰ ἐκτείνει αὐτοῦ τὴν ἀγαθότητα. καὶ ἐμνήσθη, φησὶν, ὁ θεὸς τοῦ Νῶε, καὶ πάντων τῶν θηρίων, καὶ πάντων τῶν κτηνῶν, καὶ τῶν ἑρπετῶν, καὶ ὅσα ἦν μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ κιβωτῷ.

Καὶ ἐπήγαγεν ὁ θεὸς πνεῦμα ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐκόπασε τὸ ὕδωρ.

Μηδεὶς, φησὶ, τοῦ Νῶε καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ ὄντων ἐν τῇ κιβωτῷ ϖροσέταξεν ἐπιλαθέσθαι τῶν ὑδάτων τὴν φοράν, ἵνα κατὰ μικρὸν τὸ οἰκεῖον ἐπιδείξηται φιλανθρωπίαν, καὶ λοιπὸν ϖ δίκαιον ἀναπνεῦσαι ποιήσῃ, καὶ τῆς τῶν λογισμῶν ταραχῆς ἐλευθερώσας εἰς γαλήνην αὐτὸν καταστήσῃ, χρεία σωμάτων καὶ τὸ φωτὸς τὸ ἀπολαῦσαι καὶ τοῦ ἀέρος τὸ ἀναπνοῆς. καὶ ἐπήγαγεν ὁ θεὸς, φησὶ, πνεῦμα ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐκόπασε τὸ ὕδωρ,

2 Καὶ ἐπεκαλύφθησαν αἱ πηγαὶ τῆς ἀβύσσου, καὶ ϕ καταῤῥάκται τοῦ οὐρανοῦ.

Ὅτα πῶς ἀνθρωπίνως ἡμῖν ἅπαντα λέγεται. ἐπεκαλύφθησαν γὰρ, φησὶν, αἱ πηγαὶ τῆς ἀβύσσου, καὶ ϕ καταῤῥάκται τοῦ οὐρανοῦ,

Καὶ συνεσχέθη ὁ ὑετὸς τοῦ οὐρανοῦ,

Μονονοὺχὶ λέγουσα, ὅτι ἔδοξε τῷ δεσπότῃ, καὶ πάλιν ἐπὶ τῆς οἰκείας χώρας τὰ ὕδατα ἔμεινε, καὶ οὐκ ἔτι πλεονασμὸς ἐγίνετο, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ἔληγε.

3 Καὶ ἐπεστράφησαν τὸ ὕδωρ πορευόμενον ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἠλαττώθη τὸ ὕδωρ μετὰ ρν' ἡμέρας.

Ποίους λογισμοὺς τοῦτο καταλαβεῖν ἂν δυνηθείη ποτέ; ἕως, ὁ ὑετὸς ἐπεκάθη, αἱ πηγαὶ οὐκέτι πλεονασμὸν εἰργάσαντο, καὶ ϕ καταῤῥάκται τοῦ οὐρανοῦ ἐπεκάθησαν. τὸ ὕδωρ τὸ τοσοῦτον πῶς ἔληξε; πάντα ἀβύσσους ἦν. " πῶς οὖν ἡ τοσαύτη τῶν ὑδάτων ῥύμη ἀνθρώπων ἐλαττόνων ἐγίνετο; τίς ἂν τοῦτο ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ θύρᾳ δυνηθείη ποτέ; τί οὖν ἐστιν [εἰπεῖν;] τὸ τοῦ θεοῦ ϖροστάγμα ἦν, ὃ ἐργαζόμενον τὰ πάντα. μὴ τοίνυν ἡμεῖς περιεργαζώμεθα τὸ πῶς, ἀλλὰ τοῦτο μόνον πιστεύωμεν, ὅτι ἐκέλευσε, καὶ ὑπήκουσεν ἡ ἄβυσσος· ϖροσέταξε, καὶ πάλιν ἐπὶ τὸν οἰκεῖον ἐπέστρεφε φορὰν, καὶ ϖρὸς τὸν οἰκεῖον τόπον ὑπεμνεχώρησεν, οὗ αὐτὸς οἶδε μόνος ὁ δημιουργήσας αὐτὴν δεσπότης.

4 Καὶ ἐκάθισε, φησὶν, ἡ κιβωτὸς ἐν τῷ ἑβδόμῳ μηνὶ, ἑβδόμῃ δὲ εἰκάδι τοῦ μηνὸς,

νός, ὅτι ἐφάνη τὰ ἄκρα. 5 Τὸ δὲ ὕδωρ ἦλαττοῦτο, ἕως τοῦ δεκάτου μηνός. καὶ ἐν ἑνὶ καὶ εἰκοστῷ τοῦ μηνὸς ἀφάνησαν αἱ κεφαλαὶ τῶν ὀρέων ἐν τῷ δεκάτῳ μηνί, τῇ μιᾷ τοῦ μηνός.

Σκόπει πῶς αὐξάνει ἡ μεταβολὴ γιγνομένη, καὶ πόσον ἔλειψεν ἡ τῶν ὑδάτων φύσις, ὡς ὅτι ἐφάνη τὰ ὄρη τῶν κιόνων καθήσας. δυνατώτερον γὰρ εἰποῦσα ἡ γραφή, ὅτι μὲ πήχεις ἐπάνω τῶν ὀρέων ὑψώθη ὁ ὕδωρ, νῦν φησιν, ὅτι ἐκάθισεν ἡ κιβωτὸς ὅτι ἐφάνη τὰ ὄρη, καὶ κατὰ μικρὸν λοιπὸν μέχρι τοῦ δεκάτου μηνὸς ἠλαττοῦτο, καὶ ὅτε τῇ δεκάτῃ μηνὶ ἀφάνησαν αἱ κεφαλαὶ τῶν ὀρέων. ἐνόει μοι τοῦ διηγητοῦ, πῶς διήρχεσεν ἐν τοσούτοις μησὶ καθάπερ ἐν σκότῳ" καταχεχλεισμένος.

χ. κατακεκλεισμένος, ἤτοι διέμεινε.

6 Καὶ ἐγένετο, φησι, μετὰ τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας, καὶ ἀνέῳξε Νῶε τὴν θυρίδα τῆς κιβωτοῦ, ἣν ἐποίησε, 7 Καὶ ἀπέστειλε κόρακα ἰδεῖν, εἰ κεκόπακε τὸ ὕδωρ.

Ὅρα κόρακα δίκαιον ἀποστέλλοντα καὶ τοῦτο δι' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ περιστερὰν ἀπέστειλε, δι' ἐκείνης μαθεῖν βουλόμενος, εἰ πινά, ὅτι παραδοχῆσαι χρὴ τὴν μεταβολήν.

Καὶ ἐξελθών, φησιν, οὐκ ἀνέστρεψεν, ἕως τοῦ ξηρανθῆναι τὸ ὕδωρ ἀπὸ τῆς γῆς.

Οὐκ, ὅτι μετὰ ταῦτα ἀνέστρεψε, τὸ ἕως παρεσήμηνεν ἡ θεία γραφή· ἀλλ' ἰδίωμα τοῦτο ἐστὶ τῆς θείας γραφῆς, καὶ πολλαχοῦ μὴ ἵνα μὴ οὕτω ταύτην τὴν σωτηρίαν. καὶ ἐγὼ μὴν πολλὰ τοιαῦτα εὑρεῖν καὶ παραγαγεῖν εἰς μέσον, ἀλλ' ἵνα μὴ πόνῳ περὶ ἡμᾶς μανθάνοντες ῥᾳθυμότεροι γένησθε, ὑμῖν καταλιμπάνομεν διερευνᾶσθαι τὴν γραφήν, καὶ εὑρεῖν ὅπου τοῖς ἰδιώμασι τούτοις χέχρηται· ἕως ἂν ἡμᾶς ἀναγκαῖον εἰπεῖν τὴν αἰτίαν, διὰ τί οὐκ ἀνέστρεψε τὸ ὄρνεον [ὁ κόρακ.] ἴσως ληξάντων τῶν ὑδάτων ἀκινδύνου οὔ" Τὸ ὄρνεον, καὶ σώμασιν ἐντυχὸν τοῖς τε ἀνθρωπίνοις, τοῖς τε τῶν ἀλόγων, καὶ τὴν καταλληλον εὑρὸν ἑαυτῷ τροφήν, σκαπτέμενον· ὅθεν καὶ αὐτὸ μικρὸν ἐγίνετο τῆς δικαίας τεκμήριον τῆς χρηστῆς ἐλπίδος. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἦν, μηδὲ εὗρε μακρὰν ἵνα ἀναπαύσῃ, ὑπέστρεψεν ἄν. καὶ ὅλως τοῦτο ἔστιν ἀληθές, ὀρθῶς λοιπὸν τὴν χρηστὴν προσδοκίαν ἐσχηκὼς ὁ δίκαιος σκέπτεται τὴν περιστεράν, ὄρνεον ἥμερον καὶ φιλοσώματον καὶ πολλὴν εὐγνωμοσύνην ἐπιδεικνύμενον, καὶ οὐκ ἀνεχόμενον ἑτέρᾳ τινὶ συνεῖναι ἢ σπέρματα. τῶν γὰρ καθαρῶν τυγχάνει.

χ. ζῶον,

8 Καὶ ἀπέστειλε τὴν περιστεράν, φησι, παρ' αὐτὸν ἰδεῖν, εἰ κεκόπακε τὸ ὕδωρ ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, 9 Καὶ μὴ εὑροῦσα ἡ περιστερὰ ἀνάπαυσιν τοῖς ποσὶν αὐτῆς ἐπέστρεψε πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν κιβωτόν, ὅτι ὕδωρ ἦν ὅτι πολὺ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς.

Ἄξιον ἐνταῦθα διερωτῆσαι πῶς δυνατώτερον εἰποῦσα ἡ ἁγία γραφή, ὅτι αἱ κεφαλαὶ τῶν ὀρέων ὤφθησαν, νῦν φησιν, ὅτι οὐχ εὑροῦσα ἡ περιστερὰ ἀνάπαυσιν ἐπέστρεψε πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν κιβωτόν, ὅτι ὕδωρ ἦν ὅτι πολὺ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. μετ' ἀκριβείας ἀναγνωσθὲν τὸ εἰρημένον καὶ εἰσομένῳ τὴν αἰτίαν. οὐ γὰρ εἶπεν ἁπλῶς, οὐχ εὑροῦσα ἀνάπαυσιν, ἀλλὰ τοῖς ποσὶν αὐτῆς προσέσχεν, ἵνα διδάξῃ ἡμᾶς, ὅτι εἰ καὶ ἔλειψεν ἐκ μέρους τὰ ὕδατα καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν ὀρέων ὤφθησαν, ἀλλ' ἔτι ἀπὸ τῆς πλησμονῆς τῶν ὑδάτων καὶ αὐτὰ τῶν ὀρέων αἱ κεφαλαὶ βορβορώδεις, καὶ τελματώδεις ὑλώδεις ἦσαν πεπληρωμέναι. διὸ δὴ οὐδὲ στῆναί που ἐκύησεν ἡ περιστερά, οὐδὲ εὑρεῖν κατάλληλον εὑρεῖν δυναμένη, ἐπέστρεψε, διὰ τῆς ἐπιμόνου διδάσκουσα δίκαιον, ὡς ἔτι πολλὴ τῶν ὑδάτων ἐστὶν ἡ φορά.

χ. τοιαῦτα

Καὶ ἐκτείνας, φησί, τὴν χεῖρα ἔλαβεν αὐτὴν, καὶ εἰσήγαγεν αὐτὴν πρὸς ἑαυτὸν εἰς τὴν κιβωτόν.

Εἴδες

Εἶδες πόση τῦ ὀργέου ἡ βλιγωμοσιώη, πῶς ἐπημελθοῦσα διὰ τῆς παρουσίας ἐδίδασκε τὴ δίκαιον ἐπὶ ὀλιγα μὶκρὰ μακροθυμίαν" ἐνδείξασθαι.

10 Διὸ καὶ ὀπίσω, φησὶν, ἔπὶ ἑπτὰ ἡμέρας ἀξαπέστειλε τὴν θυγατέρα ἐκ τῆς κιβωτῦ. 11 Καὶ ἀνέστρεψε πρὸς αὐτὸν ἡ θυγατηρ πρὸς ἑαυτὸν, καὶ εἶχε φύλλον ἐλαίας κάρφος ἐν τῷ στόματι αὐτῆς.

Οὐκ ἁπλῶς ἐνταῦθα τοῦτο εἰκῇ κεῖται, ὃ πρὸς ἑαυτὸν, ἀλλ' ἵνα μάθωμεν ὅτι δι' ὅλης τῆς ἡμέρας διατραφεῖσα, καὶ θύουσά ὅλα καταλλήλων διαιτῶν, τῦ τὴν ἑαυτὸν ἐπομνήλθεν ὅτι τῦ στόματος φέρουσα κάρφος ἐλαίας. Τοιῦτον γὰρ ὁ ζῶον, ἥμερον, καὶ ἀεὶ τὴν σωτηρίαν ὁπτῶν. διὰ τοι τοῦτο καὶ ἐπέστρεψε, καὶ διὰ τῦ κάρφους τῆς ἐλαίας πολλὴν παραμυθίαν ἐκόμισε τῷ δικαίῳ. ἀλλ' ἴσως δὴ τις εἴποι, καὶ πόθεν εὗρε τὸ φύλλον τῆς ἐλαίας; ὃ μὴ πῶς ἐγίνετο τῆς τῦ θεοῦ οἰκονομίας, καὶ ὃ εὑρεθῆναι, καὶ ὃ τὴν θυγατέρα λαβοῦσαν ὅτι τῦ στόματος ἐπανελθεῖν πάλιν πρὸς Ⓦ δίκαιον· ἄλλως ἦ καὶ ὃ δένδρον ἀειθαλές ὅστι, καὶ εἰκὸς τῶν ὑδάτων ἐπανοσησάντων, ἐπὶ τὸ δένδρον τὰ τῶν φύλλων ἔχειν κόμην.

12 Καὶ ὀπίσω, φησὶν, ἔπὶ ζ ἡμέρας ἑτέρας ἀξαπέστειλε τὴν θυγατέρα, καὶ ὐ προσέθετο ἔτι ὀπίστρέψαι πρὸς αὐτὸν ἔτι.

Ὅρα δίκαι πάντων Ⓦ δίκαιον ἐκ μικρῶν παραμυθίαν λαμβάνοντα. ὥσπερ γὰρ ἐπανελθούσης αὐτῆς καὶ ὅτι τῦ στόματος φερούσης ὃ" φύλλον τῆς ἐλαίας χρησὰς εἶχε τὰς ἐλπίδας, ὕτω καὶ νῦν τὸ ἀξελθοῦσαν μὴ ἐπιστρέψαι πάλιν, δεῖγμα μέγιστον αὐτῷ παρεῖχε τῦ πολλὴν αὐτὴν θύρηκέναι τὴν ὀργὴν, καὶ λῆξιν γεγενῆσθαι τῶν ὑδάτων πάντελῆ. καὶ ὅτι τοῦτο ἔστιν ἀληθὲς, ἀκουσον τῶν ἑξῆς.

13 Καὶ ἐγήνετο, φησὶ, τῷ ἑνὶ καὶ χ' ἔτει, ἐν τῇ ζωῇ τῦ Νῶε, ὕ πρῶτυ μηνὸς, ἐξέλιπε τὸ ὕδωρ ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. καὶ ἀπεκάλυψε Νῶε τὴν στέγην τῆς κιβωτῦ, καὶ ἐποίησε, καὶ εἶδεν ὅτι ἐξέλιπε τὸ ὕδωρ ἀπὸ προσώπυ τῆς γῆς.

Πάλιν ἐνταῦθα ἔπεισί μοι θαυμάζειν καὶ ἐκπλήττεσθαι καὶ τῦ δικαίυ τὴν ἀρετὴν, καὶ τῦ θεοῦ τὴν φιλανθρωπίαν. πῶς γὰρ, εἰπέ μοι, μετὰ τοσοῦτον χρόνον προσδαλὼν τῷ ἀέρι, καὶ τὰς ὄψεις δυσπείνας εἰς τὴν τῦ ὑγροῦ φύσιν" ἀπετυφλώθη, καὶ ἐπηρώθη τὰς ὄψεις; ἴσε γὰρ, ἴσε, ὅτι μάλιστα τῦτο πάσχειν ἔδος" τοῖς δι' ἔτους, κἂν πρὸς βραχὺ μέρος τῆς ἡμέρας ἐν σκοτεινοῖς τόποις καὶ ζοφωδεστέροις διάγοντες πρὸς τὴν τῦ φωτὸς αὐθρόον αὐγὴν" ἀτενίσαι βουληθῶσιν. ἀλλ' ὁ δίκαιος ὗτος ἐν σκιαυτῷ ὁλοκλήρῳ καὶ ἐν τοσούτοις μησὶ, καθάπερ ἐν σκότῳ, διάγων ἐν τῇ κιβωτῷ, καὶ νῦν αὐθρόον πρὸς τὴν τῦ φωτὸς αὐγὴν" ἐπιδὼν, οὐδὲν τοιῦτον ἔπαθεν. ἡ γὰρ τῦ θεοῦ χάρις ἦν μετὰ τῆς παραθεθείσης αὐτῷ ἐκπομονῆς, ἡ καὶ τῦ σώματος τὰς αἰσθήσεις ἀκριδεστέρας ἀπεργαζομένη, καὶ ἀνωτέρας τῶν σωματικῶν ἀναγκῶν [ταύτας ποιῦσα].

14 Ἐν ᾗ τῷ δευτέρῳ μηνὶ ἐξηράνθη ἡ γῆ, ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι τῦ μηνός.

Οὐκ ἁπλῶς τὴν τοσαύτην ἀκρίδειαν ποιεῖται ἡ θεία γραφὴ, ἀλλ' ἵνα μάθωμεν, ὅτι μέχρι μιᾶς ἡμέρας τῦ σκιαυτῦ ἐκείνυ ἡ συμπλήρωσις γεγένηται), καθ' ὃν τῦ δικαίυ ἐδείχθη ἡ ἐκπομονὴ, καὶ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης ὁ καθαρσιος γέγονεν. Εἶτα ὅπως καθαρὸν λοιπὸν ῥύπου ἀπεπλύνατο ἡ κλίσις ἅπασα, ἀποθεμένη τὴν ἅπασαν κηλίδα, ἣν ἡ τῶν ἀνθρώπων κακία ἐν αὐτῇ κατεσκεύασε, καὶ φανερὸν αὐτῆς γέγονε τὸ πρόσωπον, τότε λοιπὸν πρέπει Ⓦ δίκαιον ἐξελθεῖν ἐκ τῆς κιβωτοῦ, καὶ ἐλθόντα ἐξῆ αὐτὸν τῦ χαλεποῦ ἐκείνυ δεσμωτηρίυ, καὶ φησιν·

15 Εἶπε κύριος ὁ θεὸς τῷ Νῶε, 16 Ἔξελθε σὺ, καὶ Ⓓ υἱοί συ, καὶ ἡ γυνή συ,

καὶ

καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν σου μετὰ σοῦ, 17 Καὶ πάντα τὰ θηρία, ὅσα ἐστὶ μετὰ σοῦ, καὶ πᾶσα σὰρξ ἀπὸ πετεινῶν ἕως κτηνῶν, καὶ πάντων ἑρπετῶν κινούμενον ἐπὶ τῆς γῆς ἐξάγαγε μεθ' ἑαυτοῦ. καὶ αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε ἐπὶ τῆς γῆς

Σκόπει θεοῦ ἀγαθότητα, πῶς ἅμα πάντων δέεται Ⓦ δίκαιον. ἐπεὶ γὰρ προστάξει αὐτὸν ἐξελθεῖν ἐκ τῆς κιβωτοῦ, καὶ εἶδεν ὑγιᾶ, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τοὺς γυναῖκας τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ πάντα θηρία, ἵνα μὴ καὶ αὐτὸ τοῦτο πάλιν πολλοῖς αὐτῷ" κατασκεδάσῃ τὴν ἀθυμίαν, καὶ ἀναγκαῖον αὐτὸν καταστήσῃ λογιζόμενον, ὡς ἐν ἐρημίᾳ ἔσται, ἐν τοσούτῳ πλάτει τῆς γῆς μόνος οἰκῶν, σοῦ ἑνὸς ὄντος ἑτέρου, εἰπών, ἔξελθε ἐκ τῆς κιβωτοῦ καὶ ἐξάγαγε ἅπαντα μετὰ σεαυτοῦ, προσέθηκε, καὶ αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε ἐπὶ τῆς γῆς. ὅρα πῶς πάλιν ἄνωθεν ὁ δίκαιος οὗτος ἐκείνοις δέχεται τὴν εὐλογίαν, ἣν πρὸ τῆς παραβάσεως ὁ Ἀδὰμ ἐδέξατο. ὥσπερ γὰρ ἐκείνοις ἐδημιουργήθη, πίνουσι καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς ὁ θεὸς λέγων, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ κατακυριεύσατε τῆς γῆς, οὕτω καὶ οὗτος νῦν, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε ἐπὶ τῆς γῆς. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος ἀρχὴ καὶ ῥίζα γέγονε πάντων τῶν γεγενημένων μετὰ τὸν κατακλυσμόν, οὕτω καὶ ὁ δίκαιος οὗτος ζύμη ἦν καὶ ἀρχὴ καὶ ῥίζα γίνεται πάντων τῶν μετὰ Ⓦ κατακλυσμόν. καὶ ἐντεῦθεν λοιπὸν τὰ τῆς τῶν ἀνθρώπων συστάσεως ἀρχὴν λαμβάνει, καὶ ἡ κλίσις ἅπασα Ⓦ οἰκεῖον ἀπολαμβάνει κόσμον, ἥ τε γῆ πρὸς καρποφορίαν διεγερθεῖσα, καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ὅσα δηλονότι τοῦ ἀνθρώπου ὑπηρεσίαν ἐδημιουργήθη.

18 Καὶ ἐξῆλθε Νωέ, φησι, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ Ⓖ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ. 19 Καὶ πάντα τὰ θηρία, καὶ πάντα τὰ κτήνη, καὶ πᾶν πετεινόν, καὶ πᾶν ἑρπετὸν κινούμενον ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ γένος αὐτῶν ἐξῆλθον ἐκ τῆς κιβωτοῦ.

Κατὰ δὲ τὸ διασάφησιν, φησι, πρόσταγμα δεξάμενος τὴν εὐλογίαν τὴν λέγουσαν, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς κιβωτοῦ μετὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. καὶ ἐν λοιπὸν ἐν πάσῃ τῇ γῇ ὁ δίκαιος μόνος ἅμα γυναικὸς καὶ τῶν" παίδων καὶ τῶν τούτων γυναικῶν. καὶ βλέπεις ἐξελθόντα τὸν οἰκεῖον βωμοσυλλογίαν ἐπιδεικνύμενον, καὶ ὑπέρ τε τῶν παρεληλυθότων, ὑπέρ τε τῶν μελλόντων τὰς εὐχαριστίας ἀναφέρει τῷ ἑαυτοῦ δεσπότῃ. ἀλλ' εἰ δοκεῖ, ἵνα μὴ μακρὸν ποιησώμεθα Ⓦ λόγον, εἰς τὴν ἑξῆς ταμιθυσώμεθα τὰ καὶ τὴν βωμοσυλλογίαν τοῦ δικαίου, μέχρι τούτου στάντες τὸν λόγον, καὶ παρακαλέσαντες ὑμᾶς τὴν ἀγάπην διηνεκῶς τοῦτον τὸν μακάριον ἐν ἅπασι περιστρέφειν, καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ μὴ ἀκριβείας τὴν εὐμορφίαν καταμανθάνειν, καὶ ζηλωτὰς αὐτοῦ γίνεσθαι. σκόπει γάρ μοι πόσος αὐτοῦ τῆς ἀρετῆς ὁ πλοῦτος, ὅτι σήμερον ἐν τοσαύταις ἡμέραις τὰ κατ' αὐτὸν διηνυσμένοις οὐδέπω καὶ νῦν τέλος ὑπεδείναι ἰσχύσαμεν τῇ κατ' αὐτὸν ἐπανορθώσει. καὶ τί λέγω τέλος ὑπεδείναι; ὅσα δὴ εἰπόντες, ἃ δυνατὰ μεθ' ἁρμόσεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς πολλὰ δυνηθῶμεν εἰπεῖν, καὶ Ⓖ μεθ' ἡμᾶς, οὐδὲ οὕτω τοῖς τέλος φθάσαι δυνησόμεθα· τοσοῦτόν ἐστιν ἀρετή. ἐὰν γὰρ βουληθῶμεν, ἅπασαν ἡμῶν τὴν φύσιν ὅλην" παιδοῦσαν δυνήσεται καὶ πρὸς τὸν τῆς ἀρετῆς ζῆλον ἐπαγαγεῖν. ὅταν γὰρ καὶ μεταξὺ τοσούτων ποιμένων ἀναστρεφόμενος [ὅτι ὁ δίκαιος] καὶ μηδένα ἔχων βύρσῃ ὁμότροπον, πρὸς τοσοῦτον μέγεθος ἐπῆρθη φαίνων τῆς ἀρετῆς, τίς ἡμῖν ἔσται ἀπολογία, τοῖς μηδὲ τοσαῦτα κωλύματα ἔχουσι, καὶ ῥᾳθυμοῦσι πρὸς τὴν ταύτης κατόρθωσιν; μὴ γάρ μοι τὴν ἐν τοῖς πεντακοσίοις ἔτεσι διαγωγὴν λέγε μόνον, " ὅτι κωμῳδούμενος, χλευαζόμενος διετέλει ὑπὸ τῶν τὴν κακίαν μετιόντων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν τῇ κιβωτῷ διατριβήν. ὁ γὰρ ἐναντὸς ἐκεῖνος ἀντίρροπος εἶναί μοι δοκεῖ τῷ πάντας γεύσασθαι τοσαύτην ἐκεῖ τὴν θλῖψιν ὑπομεῖναι ὁ δίκαιος ἀναγκάζεται, ἐν γενοχωρίᾳ

ξενοχωρείᾳ ϛοιαύτῃ τυγχάνων, κ᾽ μηδὲ δύαπνξν δωνάμενος, κ᾽ τῆς μ῍ τῶν θηείων κ᾽ τ῎ ἀλόγων ϑφ.γωγῆς ἀνεχόμενος, ϵ῎ ὀχὶ πσήτων δεικνὺς αὐτὸ τῆς γνώμης ὃ ϛερρόν, καὶ ὃ ἀχλινὲς τῆς ϖροαιρέσεως, καὶ τῷ πίστν, ῷ ϖρὸ τοῦ θεὸν ἐπεδείκνυτο, δ῍ ὧν πσήτα ϖαράως ϵ῎ κούφως ἔφερε. ὀχὶ τοι τοῦτο, ὅπ῍ ϛὶ πῦ αὐτὸ πσήτα ϵἰσῴκησε, κ᾽ τῶν ϖρὸ τοῦ θεοῦ μ῍ δανμλείας ἀπήλασυσεν. εἰ γὰρ κ᾽ ξενοχωρείαν πολλῶν ὑ῍ϖέμενεν ὁ τῇ ϑφ.γωγῇ τῆς κιβωτοῦ, ἀλλ᾽ ὅμως ὃ κλυδώνιον ὃ φοβερὸν, καὶ τῷ πσωλεθρίῳ ἐκείνῳ διέφυγε, καὶ ϑφ᾽ τοῦτο μ῍ τῷ ξενοχωρείῳ ἐκείνῳ κ᾽ τῷ ἀφόρητον ἐϊρκτῷ καὶ ἀδείας καὶ ἀνέσεως ἀπήλαυε, καὶ τῆς ϖρὸ τοῦ θεοῦ βλογίας ἠξιοῦτο, κ᾽ πάλν τῷ οἰκείῳ θνγωμοσυνίῳ ϑφ᾽ ὧν ἔργων ἐπλήρου· κ᾽ πσυταχοῦ θνρήσεις ϛὰς δεχὰς ϖῦ αὐτοῦ ϵἰσφερομένας. ὥσπερ ὁ῍ τῷ ϖρόϑεν ἅπασαν ἡλκίαν τῷ δρεπτὴν μεταδιώξας, κ᾽ τῆς κακίας ἐκείνων ἐκτὸς γεγονὼς, ὑ῍ σωαπήλαυσεν αὐλῆς τῆς τιμωρίας, ἀλλὰ πσήτων ὑ῍ποθρυχίων γινομένων αὐτὸς μόνος διεσώζετο, ὕτω πάλν ὅπ῍ πολλῷ τὴν πίστν ϵἰσῴκησε, καὶ μετ᾽ εὐχαριστίας τῆς ἐν τῇ κιβωτῷ ἰκησεως ἰώμενος, πάλν τὰ ϖρὸ τοῦ θεοῦ ἠκολούθησε μ῍ πολλῆς τῆς φιλοτιμίας, κ᾽ ἐξενεχθεὶς τῆς κιβωτοῦ, καὶ ϵἰς τὴν ϖροτέραν ϑφ.γωγὴν ἀποκαταϛαθεὶς, εὐθέως εὐλογίας ἀξιοῦται. κ᾽ πάλν τὴν οἰκείαν ἐνγωμοσυνίῳ ὑ῍ποδειξάμενος κ᾽ τὴν χ῍ δνάμν εὐχαριστίαν ποησάμενος, κ᾽ ὕτω μείζονων ἀξιοῦ ϖρὸ τ῎ φιλανθρώπου θεοῦ. κ᾽ γὰρ ἔϑος τῷ τοῦ θεῷ, ἐπειδὰν μικρὰ κ᾽ εὐτελῆ ϖρ῍ ἡμῶν εἰσενεχθῇ, ὅμως δ᾽ οὖν εἰσενεχθῇ, πολλὴν ἡμῖν τὴν ϖρ῍ αὐτοῦ δωρεὰν φιλοτιμίαν. καὶ ἵνα μάθῃς ϵ῎ τῆς ἀνθρωπίνης εὐτελείας τὴν ὑ῍ϖερβολὴν, ϵ῎ τὸ διαφορὸν σου τῷ φιλοτιμίᾳ, σκόπει μοι σὺν τοῦτο. καὶ γὰρ βνληθῶμέν τι εἰσενεγκεῖν, τί τοσοῦτον δνησόμεθα, ἢ ὅσον τὴν ϑφ᾽ τῶν λόγων εὐχαριστίαν, ὑ῍ποδείξασθαι; τὰ μὲν τοι ϖρ῍ αὐτοῦ ὀχὶ τ῎ ἔργων εἰς ἡμᾶς ϵ῍κπλησσθαι. ϖῦ γὰρ ἂν ἴσον γένοιτο, ἔργα ϵ῎ λόγοι; ἀνενδεὴς γὰρ ὢν [ἡμῶν] ὁ δεσπότης, οὐδενὸς δεῖται τῶν ϖρ῍ ἡμῶν, εἰ μὴ τῶν ῥημάτων μόνον. κ᾽ αὐτὴν ὁ῍ τὴν ὀχὶ τῶν λόγων εὐχαριστίαν ἀπαιτεῖ, ὐχ ὡς τούτῳ χρῄζων αὐτὸς, ἀλλ᾽ ἵνα ἡμᾶς παιδεύσῃ εὐγνώμονας εἶναι, ϵ῎ ἐπιγνώσκειν τὸν τῶν ἀγαθῶν χορηγόν. ϑφ᾽ τοῦτο κ᾽ Παῦλος γράφων ἔλεγεν, Εὐχάριστοι γίνεσθε. οὐδὲν γὰρ ὕτως ὑ῍ποζητεῖ ϖρ῍ ἡμᾶς ὁ δεσπότης, ὡς τοῦτο ὃ κατόρθωμα.

Κολ. γ. ιε.

ΗΘΙΚΟΝ Μὴ τοίνυν ἀγνώμονες γινόμεθα, μηδὲ δ῍ ἔργων ὑ῍ϖερτεινόμενοι [αὐτοὶ], ὀκνῶμεν τ῎ ϑφ᾽ τῶν λόγων εὐχαριστίαν ἀναφέρειν τῷ δεσπότῃ. πάλν γὰρ ϵἰς ἡμᾶς ὃ κέρδος ϖερίϛαται· ἐὰν γὰρ ὅτι τοῖς φθάσασιν εὐχάριστοι γενώμεθα, καὶ ϖρὸς ὃ τῶν μειζόνων τυγχάνειν ἑαυτοῖς πολλῷ ϖροθυτερπίζομεν τῇ ϖῦρησίᾳ. μόνον ϖροσκαλῶ, καθ᾽ ἑκάϛην ἡμέραν κ᾽ ὥραν, ϵἰ ὅίόν τε, ἀναλογίζωμεθα καθ᾽ ἑαυτὸν μὴ τὰς κοινὰς μόνον εὐεργεσίας, ἃς πάσῃ τῇ φύσει ὁ τῶν ὅλων δημιουργὸς κεχάρισται, ἀλλὰ καὶ τὰς ἰδίᾳ καὶ καθ᾽ ἕκαστον ἡμῶν ϖαρεχομένας. κ᾽ τί λέγω τὰς ἰδίᾳ ϵ῎ καθ᾽ ἕκαστον ϖαρεχομένας; ϵ῎ ὑ῍ϖὲρ ὧν ἀγνοοῦντες εὐεργετούμεθα, κ᾽ ὑ῍ϖὲρ τούτων εὐχαριϛοῦμεν. ὅπ῍ γὰρ κήδεται τ῎ ἡμετέρας ϛοτηρίας, πολλὰ καὶ μὴ εἰδότας ἡμᾶς ἐνεργετῇ, ϵ῎ πολλάκις κ᾽ κινδνίων ἐξαρπάζει, κ᾽ ἑτέρας ἐνεργεσίας ϵἰς ἡμᾶς καταπήγεται. πηγὴ γὰρ ὅτι φιλανθρωπίας, ϵ῎ οὐδέποτε παύεται τὰ ἐκ ϑησαυρὸν νάματα τῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει ϖροχέουσα. αὖ τοίνυν ταῦτα λογιζώμεθα ϵ῎ ϖανδαίζωμεν κ᾽ ὑ῍ϖὲρ τῶν φθασάντων τὰς εὐχαριστίας ἀναφέρειν τῷ δεσπότῃ, κ᾽ ὑ῍ϖὲρ τῶν ἐξῆς ϛοιχούσας ἑαυτὸν κατασκνάζειν, ὥϛε μὴ ἀναξίους φανῆναι τῶν ϖρ῍ αὐτοῦ ἐνεργεσιῶν, δνησόμεθα καὶ ϖολιτείᾳ ἀρίστην ὑ῍ποδείξασθαι, ϵ῎ τῆς κακίας τὸν ϖῖερον ἐκφυγεῖν. ἡ γὰρ μνήμη τῶν ἐνεργεσιῶν ἰσχνὴ διδάσκαλος ἡμῖν ἔϛαι τῆς κατ᾽ ἀρετὴν ϖολιτείας, οὐκ ἀφιϛαμένη ϖοτε εἰς ῥᾳθυμίαν ἐμπεσόντας

σύνζυξ ἐ λήθειαν, πρὸς τὸν κακίδην αὐτομολῆσαι. ἡ γὰρ πίστις καὶ ἐλεημοσύνη μία ψυχὴ ἐστὶ τότε μόνον, ἐπειδὰν καρποὺς φέρηται τὰ πρόσταγματα, δι' ἔργων δεικνύμενα, ἀλλὰ κἂν ἐνδεᾶ τις τῶν προσταγμάτων πρᾶξαι παρὰ δύναμιν, ἐ τότε τὴν ἴσην δικαίωσιν ἀναφέρει, οὐδὲν ἀπὸ τῶν προσταγμάτων μεταβολῆς χωρούμενη, ἀλλὰ ταύτῃ μᾶλλον ἐνδυναμοῦσα, καὶ τὸν ἄφατον τοῦ θεοῦ κηδεμονίαν λογιζομένη, καὶ ὡς δι' ὅπλων ὢν καὶ μηχάνημα δύναται καὶ δι' ἐναντίων προσταγμάτων, εἰ καὶ ἡμεῖς τὸν ἀκριβῆ καταλήψιν μὴ ἰσχύομεν σωιδεῖν, τὸν ἑαυτοῦ κηδεμονίαν ἐπιδείξασθαι. οὕτω τοίνυν ἅπαντα τὰ καθ' ἡμᾶς προσχωρούντων, ὅπως δὲ φέρηται τὰ πρόσταγματα, ἡμεῖς ἓν μόνον ἔργον ἔχομεν, τὸ διηνεκῶς αὐτῷ δικαιεῖν ἐπὶ ἀποδότων. διὰ γὰρ τοῦτο λογικοί τινες γεγόναμεν, καὶ ταύτῃ τῶν ἀλόγων διεφήκαμεν, ἵνα τὰς δυνάμεις, ἐ τοὺς ὕμνους, καὶ διηνεκεῖς δοξολογίας ἀναφέρωμεν τῷ τῶν ὅλων δημιουργῷ. διὰ τοῦτο καὶ ψυχὴν ἡμῖν ἐνέπνευσε, καὶ γλῶσσαν ἐχαρίσατο, ἵνα τῷ πρὸ αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς δυνάμεων εἰς αἴσθησιν ἐρχόμενοι, καὶ τὸν δεσποτείαν ἐπιγινώσκωμεν, καὶ τὸν δυνάμεων ἐπιδεικνύμεθα, καὶ τὸν κτίσιν δυνάμιν δικαιοσύνῃ ἀναφέρωμεν τῷ δεσπότῃ. εἰ γὰρ δὲ θεοποιοῦμεν τῆς αὐτῆς ἡμῖν φύσεως κοινωνοῦντες μικρόν τινα πολλάκις καὶ ἐυτελῆ εἰς ἡμᾶς ἐνεργείαν καταδεόμενοι ἀπαιτοῦσι τὸν ὡσαὐτὸν ὧν πεποιήκαμεν δικαιοσύνῃ, ἃ δὴ καὶ τὸν ἡμετέραν δικαιοσύνην, ἀλλ' ἵνα καὶ αὐτοὶ σπεύδωμεν λαμπροτέροις φαίνωνται· πολλῷ μᾶλλον ὅπου γε φιλανθρώπου θεοῦ τοῦτο [πλείω] ποιοῦν ἡμᾶς χρή, τί δὴ καὶ τὸν ἡμετέραν ὠφέλειαν μόνον τὸ γένεσθαι βουλόμενα. ὥσπερ γὰρ ὅπου τῶν ἀνθρώπων ἡ γνώμη δικαιοσύνη εἰς τὸν δικαιοπραγοῦσι, σκείνους λαμπροτέροις ἐργάζεται, ὅπως ὅπου τὸ φιλανθρώπου θεοῦ ὅταν τοῦτο ποιῶμεν, ἑαυτοὺς λαμπροτέροις ἀπεργαζόμεθα· ὅπερ οὐχὶ τῆς πρὸς ἡμῶν δεόμενος δικαιοσύνης τοῦτο βούλεται γίνεσθαι, ἀλλ' ἵνα πάλιν εἰς ἡμᾶς πρόηται ὁ κέρδος, καὶ μείζονος συμμαχίας ἑαυτοὺς ἀξίους καταστήσωμεν. εἰ γὰρ μὴ δυνάμεθα κατ' ἀξίαν ποτὲ τοῦτο ποιῆσαι (πῶς γὰρ, τοσαύτην ἀσθενείαν φύσεως συνδεδεμένοι; καὶ τί λέγω τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν; ἀλλ' οὐδὲ αὐταὶ αἱ ἀσώματοι καὶ ἀόρατοι δυνάμεις καὶ αἱ ἀρχαὶ καὶ αἱ ἐξουσίαι καὶ τὰ χερουβὶμ καὶ τὰ σεραφεὶμ τὴν κατ' ἀξίαν δοξολογίαν ἀναφέρειν [δικαιοσυνοῦντες] δυνήσονται) ἀλλ' ὅμως τὸν χρὴ δυνάμιν ἀνενεγκεῖν δικαιοσύνην δίκαιον δὴ εἶη, καὶ διηνεκῶς δοξάζειν ⟨W⟩ ἡμέτερον δεσπότην καὶ διὰ τῆς τῶν λόγων δικαιοσύνης, καὶ διὰ τῆς ἀρίστης πολιτείας. αὕτη γὰρ μάλιστα ἐ λαμπροτέρα γένοιτο ἡ δικαιοσύνη, ὅταν διὰ μυρίων γλωσσῶν τὸν δοξολογίαν ἀναφέρωμεν. ὁ γὰρ σύμπας ἔχασιν τῶν εἰς αὐτὸν ὁρώντων πρόσκλησιν τὸν αὐτῷ δεσπότην δυνάμεως· ἐ ἡ πρὸς σκείνων δοξολογία πολλὴν καὶ ἄφατον τὴν τὸν αἰτίαν παρέχοντι χρείαν τὸν πρὸς τὸ δεσπότην δύνοιτο. τί οὖν δὴ ἡμῶν μακαριστότερον γένοιτο, εἰ μέλλοιμεν μὴ μόνον αὐτοὶ διὰ τὸ οἰκείας γλώττης δοξάζειν ⟨W⟩ ἀγαθὸν θεὸν, ἀλλὰ καὶ πόλεις ἐπὶ ὁμολογεῖς διεγείρειν εἰς τὸν σύμπαν ἡμῶν δοξολογίαν; τοσαύτη γὰρ τῆς ἀρετῆς ἡ ἰσχὺς, ὡς μυρίοις σώμασι δύνασθαι τὴν δημιουργὸν ἀνυμνῆν. οὐδὲν γὰρ ἀρίστης πολιτείας ἴσον [γένοιτο,] ἀγαπητέ. διὰ τοῦτο καὶ ὁ κύριος ἔλεγε, Λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. εἶδες πῶς καθάπερ τὸ φῶς φανὲν ἀπελαύνει τὸ σκότος, οὕτω καὶ ἀρετὴ ὀφθεῖσα καὶ τὴν κακίαν φυγαδεύει, καὶ τῆς πλάνης τὸ σκότος ἀπελάσασα πρὸς δοξολογίαν καὶ τῶν ὁρώντων τὴν διάνοιαν. οὕτω τοίνυν κατευθύνωμεν ἡμῶν λάμπειν τὰ ἔργα, ὡς τὸν ἡμέτερον δοξάζεσθαι δεσπότην. ταῦτα ὑ ἔλεγν ὁ Χριστὸς, οὐχ ἵνα πρὸς ἐπίδειξίν τι πράττωμεν (μὴ γένοιτο) ἀλλ' ἵνα μὴ ἀκριβείας καὶ τῆς αὐτῆς δόκησιν πολιτευόμενοι μήτε βλασ- Ματ. ε. ις.

φημίας

φημία τινὶ χώραν παρέχωμεν, καὶ διὰ τῆς τῶν ἀγαθῶν ἔργων προσάξεως τὸν δεσπότην δοξάζωμεν τοὺς ὁρῶντας δοξάζειν τὸν ὅλων θεόν. Ὅταν γὰρ, ὅταν καὶ τὸν περὶ αὐτοῦ βίον μείζονος ἐπιδείξωμεθα, καὶ τὴν κόλασιν διαφυγεῖν δυνησόμεθα, καὶ τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. κζ. ΚΑΙ ΩΚΟΔΟΜΗΣΕ ΝΩΕ ΘΥΣΙΑΣΤΗΡΙΟΝ

τῷ κυρίῳ, καὶ ἔλαβεν ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν τῶν καθαρῶν, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν πετεινῶν τῶν καθαρῶν, καὶ ἀνήνεγκεν ὁλοκάρπωσιν εἰς τὸ θυσιαστήριον.

Εἶδετε πῶς τὸν Φιλανθρωπότατον διασύρει τὴν ἀγαθότητα, ὅπως ⓦ δίκαιον ἀξήγαγεν ἐκ τῆς κιβωτοῦ, ἐλευθερώσας καὶ τῆς ἐκεῖ διαγωγῆς, καὶ ἀπαλλάξας τοῦ χαλεποῦ ἐκείνου καὶ ξένου δεσμωτηρίου, καὶ τῆς ἐπαινουμένης αὐτῷ ἁπλότητος ἀπὸ δένδρων εἰπών, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε. μάθωμεν σήμερον τοῦ Νῶε τὴν εὐγνωμοσύνην, καὶ τὴν εὐχάριστον ψυχὴν, δι' ἧς πάλιν πλείονα καὶ πολλῷ μείζονα ἐξεκαλέσατο τοῦ θεοῦ τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν. καὶ γὰρ Οὗτος ὁ θεός. ἐπειδὴν ἴδῃ ἐπὶ τοῖς φθάσασιν εὐγνώμονας γεγενημένους, ὑπὲρ δὰ ψιλεύεται πάσης ἐξαυτῆς δωρεάς. ταῦτα δὴ ζῶμεν οὕτω καὶ ἡμεῖς τὴν κτῆσιν δυνάμεθα εὐχαριστίαν ἀναφέρειν τῷ δεσπότῃ· ἐὰν γὰρ τὰ ὑπάρξαντα ἡμῖν πρὸς αὐτοῦ ἀγαθὰ, ἵνα καὶ μείζονων ἀξιωθῶμεν, καὶ μηδέποτε ὑπολαμβάνωμεν τὰ πρὸς τοῦ θεοῦ εὐεργεσιῶν εἰς ἡμᾶς γεγενημένων, ἀλλὰ ἀεὶ ταῦτα τρέφωμεν ὑπὲρ τῆς ἀμοιβῆς τῆς ἡμετέρας, ἵνα καὶ τῆς μνήμης σιωπωμένοις διὰ τῆς εὐχαριστίας ποιώμεθα· εἰ καὶ τοσαῦταί ὁ πλοῦτός εἰσιν, ὡς μηδὲ ἐρχεῖν ⓦ λογισμοὶ ⓦ ἡμέτερον ἐξαριθμήσασθαι τὴν εἰς ἡμᾶς φιλοτιμίαν αὐτοῦ γεγενημένην. Τί γὰρ δεῖ λέγειν τὰ ἤδη εἰς ἡμᾶς γεγενημένα, τὰ ἐπαγγελλόμενα, τὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν γινόμενα; ὅτι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παρήγαγεν, ὅτι καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν ἐνθείσατο, ὅτι λογικοὺς ἡμᾶς ἐδημιούργησεν, ὅτι ⓦ ἄνεσιν τοῦτον ἀναπνοὴν ἐνθείσατο, ὅτι τὴν κτίσιν ἅπασαν διὰ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν παρήγαγεν, ὅτι αὐτὸς μὴν ἐβουλήθη ἐκ προοιμίων τῆς τοῦ προδεδείσθαι αἰτίας ἀπολαύειν ⓦ ἀνθρωπον, καὶ διὰ δώδεκα βίον ἔχειν, καὶ μόνου πάντος ἀπηλλαγμένου, καὶ μηδὲν ἔλαττον ἔχειν τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀσωμάτων ἐκείνων δυνάμεων ἐν σώματι τυγχάνοντα, ἀλλὰ καὶ αὐτοτέρων εἰ) τῶν σωματικῶν ἀναγκῶν. Εἶτα ὅπου διὰ ῥαθυμίαν ὑπῆλθε τὴν ἀπάτην τοῦ διαβόλου τὴν διὰ τοῦ ὄφεως προσαχθεῖσαν, οὐδὲ ὅτου διέλιπε, τὸ ἁμαρτηκότα, ⓦ παρακαθεκηκότα εὐεργετῶν, ἀλλὰ καὶ δι' ὧν ἐπεμωρήσατο (καθάπερ καὶ ἔμπροσθεν ἐλέγομεν) τῆς οἰκείας φιλανθρωπίας τὸν ὑπερβολὴν ἐπεδείξατο, καὶ πολλὰ ἕτερα καὶ ἀναρίθμητα εὐεργεσιῶν εἴδη εἰς αὐτὸν κατέθετο, καὶ λοιπὸν τοῦ χρόνου προϊόντος, καὶ τοῦ γλίσχρου αὐξανομένου καὶ εἰς κακίαν ἀπροκλίνατος, ὅπου ἑώρα ἀνίατα γινόμενα καὶ πρὸ αὐτοῦ, καθάπερ ξύμπλουν τινὰ ποινερόν, τοῦ τῆς κακίας ἐργάτας ἠφάνισε, καταλιπὼν ⓦ δίκαιον τοῦτον, ῥίζαν καὶ ἀρχὴν γενέσθαι τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους. καὶ πάλιν σκόπει πόσην πρὸς αὐτὸν ἐπιδείκνυται τὴν φιλοτιμίαν. Ἀπὸ τοῦ δικαίου τούτου καὶ τῶν τούτου υἱῶν ἅπασαν τὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν εἰς τοσοῦτον πλῆθος ἐπιδιδόναι παρεσκεύασε· καὶ τί μικρὸν τοῦ δικαίους

χαίρης ἐκλεξάμενος, οὐ πατριάρχας λέγω, διδασκάλους ἐπέστησε τῷ λοιπῷ τῶν ἀνθρώπων γένει, ἀλλὰ τῆς οἰκείας ἀρετῆς ἅπαντας ἀναγκαῖον δυναμένους· καὶ καθάπερ ἰατροὺς, οὐ νενοσηκότας θεραπεύειν δυναμένους, ποτὲ μὲν εἰς τὴν Παλαιστίνην, ποτὲ δὲ εἰς Αἴγυπτον καταπέμει, ὁμοῦ καὶ τὰ αὐτῶν δούλων ἐπιμελόμενον τὴν κατοικίαν, καὶ τὴν οἰκείαν δυναμιν ἐπιφανεστέραν δεικνύς. καὶ διηνεκῶς ὅπου διετέλεσε φερνίζων τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας, προφήτας ἀναδεικνύς, καὶ σημεῖα καὶ θαύματα δι' αὐτῶν ἐπιτελόμενα ποιῶν. εἶτα, ἵνα σωτηρίαν εἴπω· καθάπερ γὰρ τῆς θαλάττης τὰ κύματα, καὶ μυριάκις διασώμενα, οὐκ ἀπὸ ποτε διωθεῖται ἑαυτὴν, ἵνα μὴ οὐδὲ ὁ ποικίλην τὴν ἐνέργειαν τοῦ θεοῦ, ὧν ἐπὶ τὴν ἡμετέραν φύσιν ἐπεδείξατο. ὃ δὴ τελευταῖον, ἐπειδὴ εἶδε μὴ ἐναύτην προσήκοντα, ἔτι πολλῆς καὶ ἀφάτου φιλανθρωπίας δεομένην τὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν, καὶ οὐδὲν πλέον ἰσχύσαντας, οὔτε τοὺς πατριάρχας, οὔτε τοὺς προφήτας, οὔτε τὰ θαύματα ἐκεῖνα τὰ παράδοξα, οὔτε ταῖς τιμωρίαις καὶ ταῖς νουθεσίαις τὰς καθ' ἕκαστον ἐπαγομένας, καὶ τὰς αἰχμαλωσίας ἐκείνας τὰς ἐπαλλήλους, ὥσπερ οἰκτίρας ὁ θεὸς τὸ ἡμέτερον, τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἰατρὸν, Ⓦ υἱὸν αὐτοῦ Ⓦ μονογενῆ ἐκ τῶν κόλπων ἀναπέμψας, ὡς εἶπεῖν, τῶν πατρικῶν, δούλου μορφὴν ἀναλαβόντα προσκυνήσαι μὲν οὐκ ἠθέλησαν τεχθῆναι, καὶ σὺν ἡμῖν ἀναστραφῆναι, καὶ πάντα ἰσομοιρῆσαι τὰ ἡμέτερα, ἵνα τὴν ἡμετέραν φύσιν κἀκεῖνα τὴν κειμένην ἐκ τοῦ τῶν ἁμαρτημάτων πλήθους, ἀναλαγοῦν διωθῇ ἀπὸ τῆς γῆς εἰς Ⓦ οὐρανόν. Ⓒ τοῦτο ἐκπληττόμενος ὁ τῆς θεωρητῆς υἱὸς, καὶ ἐννοῶν τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ τὸ ὑπερβολὴν, ἐν ᾧ καὶ ὁ τῶν ἀνθρώπων γένος ἐπεδείξατο, ἐβόα κἀλεγε· Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς Ⓦ κόσμον. ὅσα πόσου θαύματος γέμει ἡ λέξις· οὕτω φησὶ, ὁ μέγεθος ἀναλογιζόμενος, ὅπερ ἤμελλεν ἐρεῖν· διὰ τοῦτο οὕτως ἠρξατο. Εἰπὲ οὖν ἡμῖν ὦ μακάριε Ἰωάννη· οὕτω, πῶς; Εἰπὲ δὲ μέζον, εἰπὲ δὲ μέγεθος, δίδαξον ἡμᾶς τὴν ὑπερβολήν. οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς Ⓦ κόσμον, ὥστε Ⓦ υἱὸν αὐτοῦ Ⓦ μονογενῆ δέδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. Εἶδες τὴν ἀτιμίαν τῆς τοῦ υἱοῦ προυσίας ταύτην οὖσαν, ὥστε οὐ μέλλοντας ἀπόλλυσθαι σωτηρίας ἀφορμὴν θύρειν, διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως. Εἰ ἄν τις λογίσαιτο, εἰς ἔννοιαν ἐλθὼν τῆς φιλοτιμίας ἐκείνης τῆς μεγάλης καὶ θαυμαστῆς καὶ πάντα νικώσης λόγον, ἵνα ἐχαρίσατο τῇ φύσει τῇ ἡμετέρᾳ διὰ τῆς τοῦ βαπτίσματος δωρεᾶς, πάντων ἡμῖν τῶν πλημμελημάτων τὴν ἀπαλλαγὴν δωρησάμενος; ἀλλὰ τί εἶπω; ὅτε ἡ διάνοια ἐξαρκεῖ, οὐδὲ λόγος ἐξισοῖ καὶ λοιπὰ ἐξαριθμήσασθαι. ὅσα γὰρ ἂν εἴπω, τοσαῦτα ἔστι τὰ λείποντα, ὡς νικᾶν τῶν ἤδη ῥηθέντων τὴν ὑπερβολήν. τί οὖν ἂν τις ἐννοήσειε τῆς μετουσίας τὴν ὁδὸν, ἣν ἐχαρίσατο διὰ τὴν ἄφατον αὐτοῦ φιλανθρωπίαν τῷ ἡμετέρῳ γένει, καὶ μὴ τὴν τοῦ βαπτίσματος δωρεὰν ἔχειν τὰς ἐντολὰς τὰς θαυμαστὰς, δι' ὧν, εἰ βουληθείημεν, δυνησόμεθα τὴν πρὸς αὐτὸν ῥοπὴν ὁπτᾶσθαι; εἴδες, ἀγαπητὲ, ἄβυσσον εὐεργεσιῶν, εἴδες πόσας ἀριθμησάμενος, οὐδὲ πω οὐδὲ τὸ πολλοστὸν εἰπεῖν ἠδυνήθημεν. πῶς γὰρ ἂν θεραπαινὶς γλῶττα δυνήσεται τὰ παράδοξα τοῦ θεοῦ εἰς ἡμᾶς γεγενημένα λόγῳ διελθεῖν; τούτων οὕτω τοσούτων καὶ τηλικούτων ὄντων, πάλιν πολλῷ μείζους καὶ ἀπορρητότεραί εἰσιν αἱ ἐνεργεσίαι, ἃς μὴ τὰ ἐντεῦθεν μετάσασιν ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἐπηγγείλατο τοῖς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς βαδίζουσι. Ⓒ ἵνα δὲ ὀλίγων ῥημάτων τὰ μεγέθους αὐτῶν τὴν ὑπερβολὴν ἡμῖν παραστήσῃ, φησὶν ὁ μακάριος Παῦλος· Ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. εἴδες δωρεῶν ὑπερβολὴν, εἴδες πᾶσαν ἔννοιαν ἀνθρώπινον ὑπερβαινούσας αὐτοῦ τὰς ἐνεργείας. ἐπὶ καρδίαν γάρ,

χ. χειροβάθρας;

χ. λιπαρίαν,

ἴδω,

a Kor. β. θ.

φησιν, ἀν θεσπτ οὐκ ἀνέβη. ἐὰν τοίνυν βγλώμεθα ταύτας ἀναλαβέσθαι, ϗ τὴν χ̄ν δυνάμιν τὴν ἡμετέραν εὐγρεισίδν ποιῆσαι, δυνησόμεθα τ̄ πρ̄ς αὐτὸν ἔννοιαν ὅπι πλέον ὅπιτασάσασθαι, ϗ τοῦς τ̄ ἀρετὴν μᾶλλον διεγρ.θῆναι. ἡ γὰρ τῶν ὑερτεσιῶν μνήμη ἰσχνὴ τοεσπέφασθαι τοὺς τῆς ἀρετῆς πόνους, ϗ τοδισκυάσαι πάντων ὑπερεμφῆναι τῶν πρ̄όντων, ϗ τοὺς ⓦ τοσαῦτα ὑερτετηκότα κεχηνέναι, ϗ ⓦ τοὸι αὐτὸν πόθον ἀκμαίζοντα καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὅπιδείκνυσθαι. ὁντεῦθεν γὰρ ϗ ὁ δίκαιος ὅτος τοσαύτης ἀπήλαυσι τῆς ἄνωθεν βνοίας ϗ τῆς τιμῆς, ὅτι πολλὰ ὑπὲρ τῶν φθασάντων τὴν βγγνωμοσύνην ἐπεδείξατο. ἀλλ' ἵνα σαφέστερος ἡμῖν ὁ λόγος γλήπται, αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῶν σήμερον ἀνεγνωσμένων ἀναγκαῖον τοεθεῖναι ὅτι τῆς ὑμετέρας ἀγάπης. ὅτι γὰρ ὀξέλθεν ὁκ τῆς κιβωτῦ χ̄ν ὃ τοέσταλμα τῦ δεσπότυ μ̄ν τῶν ὑῶν, ϗ τῆς ἑαυτῦ γυναικὸς, ϗ τῶν γυναικῶν τῶν παίδων, ϗ πολλῶν τῶν θηείων ϗ τῶν πετεινῶν, ϗ ἐδέξατο τοδὲ τῦ θεῦ μ̄ν τῆς ὀξόδυ ϗ τὴν βλογίαν ὁκείνην τὴν πολλὴν αὐτῶν τοδαμῳίαν κομίζυσαν, τὴν λέγυσαν, αὐξάνεσθε ϗ πληθύνεσθε, διδάσκυσα ἡμᾶς ἡ θεία γραφὴ τῦ δικαίυ τὴν εὐγνωμοσύνην φησί·

20 Καὶ ᾠκοδόμησεν Νῶε θυσιαστήριον τ̄ῳ κυρίῳ, ϗ ἔλαβεν ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν τῶν καθαρῶν, ϗ ἀπὸ πάντων τῶν πετεινῶν τῶν καθαρῶν, ϗ ἀνήνεγκεν ὁλοκάρπωσιν ὅπὶ τὸ θυσιαστήριον.

Σκόπει μ̄ν ἀκριβείας, ἀγαπητὲ, ὁκ τῶν νεῶν ῥημάτων πάλιν, πῶς ὁ αὐτὴ τῇ φύσει ὁ τῶν ἁπάντων δημιυργὸς ὑαπέδετο τὴν γνῶσιν ἡμῖν ἀκριβῆ τῆς ἀρετῆς. πόθεν γὰρ, εἰπέ μοι, τῦτο τὸ δικαίῳ ἐπῆλθεν; ὁνδεὶς ἦν ἕτερος, τοὸς ὃν ἰδῇ εἶχεν. ἀλλὰ καθάπερ ὁν ἀρχῇ ὁ ὑὰν τὸ τοεσπλάσου παιδὶς, Ἄβελ λέγω, οἴκοθεν κινήμενος τὴν τοεσαγωγὴν ἐποήσατο μ̄ν πολλῆς τῆς ἀκριβείας· οὕτω δὴ ϗ νῶε ὁ δίκαιος ὁδὲ ἐξ οἰκείας γνώμης ϗ τοεσαιρέσεως ὑγιῆς χ̄ν τὴν αἰθεσπίλυ δυνάμιν, ὡς ὁόμισε, δῶρα τῶν θυσιῶν ταῖς εὐγρεισίαις ἀναφέρει τῷ δεσπότῃ. ϗ ὅρα αὐτὸν μ̄ν πολλῆς φιλοσοφίας ἅπτυπα· ἀφ' ὧν τοεσπόμεθον. ὅτε γὰρ οἰκοδομῆς αὐτῷ ἐδέησε λαμπρᾶς, ϗ ναῦ, ὁκ ὄκησε τινὸς ἄνω μέσου, ὁκ ἄλλου τινός. ἤδει γὰρ, ἤδει σαφῶς, ὅτι γνώμιλον ἐπιζητεῖ μόνον ὁ δεσπότης. ϗ ἐφεδρασμένος οἰκοδομήσας ὃ θυσιαστήριον, ϗ λαβὼν ἀπὸ τῶν κτηνῶν τῶν καθαρῶν, ϗ ἀπὸ τῶν πετεινῶν τῶν καθαρῶν, τὰς ὁλοκαρπώσεις ἀνήνεγκε, ϗ, ὅσον εἶχε δυνάμεως, τῆς οἰκείας τοεσαιρέσεως τὴν εὐγνωμοσύνην ἐπεδείξατο· ἵν ἀποδεξάμενος ὁ φιλάνθρωπος θεὸς ϗ τὴν γνώμιλον ἐτεφάνωσι, ϗ τὴν πρ̄ς ἑαυτῦ πάλιν φιλοτιμίαν ὅπιδείκνυται. φησὶ γὰρ ἡ γραφή·

21 Καὶ ὠσφράνθη κύριος ὀσμὴν εὐωδίας.

Ὅρα πῶς ἡ γνώμη τῦ τοεσάγοντος τὸν καιρὸν, ϗ τὴν χ̄ν αἰτίαν, ϗ πᾶσαν τ̄ ὀντεῦθεν τικτομένην ἀπόλαυσιν πολλῆς τῆς εὐωδίας ὁνέπλησε. διὰ τῦτο ϗ Παῦλος ἔλεγε γράφων· Ὅτι Χριστὸς εὐωδία ἐσμὲν ὁν τοῖς σῳζομένοις ϗ ὁν τοῖς ἀπολλυμένοις, οἷς μὲν ὀσμὴ θανάτυ εἰς θάνατον, ὡς δὲ ὀσμὴ ζωῆς εἰς ζωήν. ὀσμὴν εὐωδίας. ϗ ὠσφράνθη κύριος ὁ θεὸς ὀσμὴν εὐωδίας. μὴ τῇ παχύτητι [δὲ] τῆς λέξεως τοεσκόπῃς, ἀλλὰ τῇ σαυτῦ ἀθενείᾳ τ̄ ῥημάτων τ̄ συγκαταβασιν λογισάμενος νόει ὁντεῦθεν, ὅτι δεκτὴ γέγονεν ἡ τοεσαγωγὴ τῦ δικαίυ. ἵνα γὰρ ϗ δι' αὐτῶν τῶν τοεγμάτων εἰδέναι ἔχωμεν ὃ ἀνενδεὲς τῦ δεσπότυ, ϗ ὅτι δι' ὁνδὲν ἕτερον ταῦτα γίνεσθαι συνεχώρησεν, ἀλλ' ἵνα εἰς εὐγνωμοσύνην ἀγάγῃ σῦ τὸν θεσπότην· διὰ τῦτο ἀφίησιν αὐτὰς τῷ πυρὶ κατανα λίσκεσθαι, ἵνα ϗ αἱδῶς οἱ τοεσάγοντες μάθωσιν ὁκ τῶν γινομένων, ὡς διὰ τ̄ αὐτῶν ὠφέλειαν ἅπαντα γίνεται. τίνος δ' ἕνεκεν, εἰπέ μοι, ϗ ὅλως συγχωρῇ ταῦτα γίνεσθαι;

κ. κίνει, χ. ἐνέργ.

β. Κορ. β. ιε.

νεαλ; καὶ τοῦτο πάλιν συγκαταβάντων τῇ ἀθενείᾳ τῇ ἀνθρωπίνῃ. ὅπου γὰρ ἔμελλον μακρὰν ⓐ αὐτῶν ἀνθρωποι εἰς ῥᾳθυμίαν ἀποκλίνοντες καὶ θεὸς ἑαυτοῖς ὑποφωνίζειν, καὶ τούτοις ταῖς θυσίαις ὑπετέλει, τοσαῦτα τοσούτοις κατεδέχε) ἑαυτῷ ταῦτα προσάγειν, ἵνα ἀπὸ τῶν γόνων ἀποσήσῃ τῆς ὅλεθρίας πλάνης τοὺς μέλοντας ὑποσύρεσθαι. καὶ ὅλως δὲ συγκατάβασιν πάντα ταῦτα πρὸς αὐτὸν σωρεχωρήθη, σκόπει τὸ χρόνῳ προσιόντος ὅλου καὶ περιτομὴν νομοθετεῖσθαι κατεδέξατο, οὐχ ὡς πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς ὠφελείαν σωτελέσαι τι ταύτης δυναμένης, ἀλλ' ἵνα ὥσπερ σημεῖόν τι καὶ σφραγῖδα προσφέρωσι, δεῖγμα τῆς οἰκείας εὐγνωμοσύνης, ⓐ τῶν ἰουδαίων παῖδες, καὶ μὴ ἔξῃ αὐτοῖς σωσῆναι φύρεσθαι τοῖς τῶν ἐθνῶν ὑπερμιξίαις. διὸ καὶ οὗτος καὶ ὁ μακάριος Παῦλος σημεῖον αὐτὸ καλῶς λέγων Ρωμ. δ. ια.
10 Καὶ σημεῖον ἔδωκε περιτομῆς, σφραγῖδα. ὅτι γὰρ πρὸς τὴν δικαιοσύνην οὐδὲν αὐτὴ συντελεῖ, ἰδοὺ καὶ οὗτος ὁ δίκαιος μηδέπω τὴν περιτομῆς νομοθετηθείσης πρὸς ταυτὶ ἐφθασεν ἀρετωθῆναι. καὶ τί λέγω; αὐτὸς ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ, πρὶν ἢ τὴν περιτομὴν δέξασθαι, ἀπὸ τῆς πίστεως μόνης ἐδικαιώθη. Πρὸ γὰρ τῆς περιτομῆς, φησί, καὶ ἐπίστευσε Ἀβραὰμ Ρωμ. δ. γ.
τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. τί οὖν μέγα φρονεῖς ὦ Ἰουδαῖε, ὅτι τὴν περιτομὴν; μὴ γὰρ ἔστιν ὅτι πρὸ ταύτης πολλοὶ δίκαιοι γεγόνασι. καὶ γὰρ ὁ Ἄβελ οὐκ πίστεως τὴν προσαγωγὴν ἐποιήσατο, καθάπερ καὶ Παῦλός φησιν Πίστει πλείονα θυσίαν Ἄβελ προσήνεγκε Εσρ. ια. δ.
Καὶν προσώπῳ" τῷ θεῷ, καὶ Ἐνὼχ μετετέθη, καὶ ὁ Νῶε τὴν τοῦ πολλοῦ δικαιοσύνην τὸ κιβώτιον σκάφιον τὸ χαλεπὸν διέφυτε, καὶ ὁ Ἀβραὰμ πρὸ ταύτης ἀπὸ τῆς εἰς τὸν θεὸν πίστεως ἀνεκηρύχθη. ὅτως οὖν καὶ ὁδὸς ἄχρις ἀπὸ πίστεως τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος τὴν σωτηρίας ἐπέτυχε. διὸ καὶ τοῦτο καὶ ταῖς θυσίαις συνεχώρησεν ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης αὐτῷ προσάγεσθαι, ἵνα ὅπως ἐπὶ ἀτελέστερον διέκειτο ἡ φύσις ἢ ἡμετέρα, ὁμοῦ καὶ τὴν οἰκείαν εὐγνωμοσύνην ἔχῃ ὑποδείκνυσθαι, καὶ τῆς πρὸς τὰ εἴδωλα θεραπείας πρώτη ἀφαιρήσῃ τὸν λοιμόν. εἰ γὰρ καὶ τοσαύτης γνώμης συγκαταβάσεως ὅμως οἱ πολλοὶ καὶ διέφυγον τὸν ὄλεθρον, εἰ μὴ τοῦτο γέγονε, πῶς ἂν τις τὸν σκάφην διέφυτε" βλάβοι; καὶ ὡσφράνθη κύριος ὁ θεὸς ὀσμὴν εὐωδίας. ἀλλ' οὐχ ὅτι τῶν ἀγνωμόνων ἰουδαίων ὅτως· ἀλλὰ τί; ἄχρις τοῦ προφήτου λέγοντος, Θυμίαμα εἰς βδέλυγμά μοί Ησ. α. ιγ.
ἐστι, μισῶ καὶ δυσωπούντος τῆς προαιρέσεως τῶν προσαγόντων τὸν μοχθηρίαν. καθάπερ γὰρ ἐνταῦθα ἡ τοῦ δικαίου ἀρετὴ Ⓦ καπνὸν εἰς τὸν οὐρανὸν, ὀσμὴν εὐωδίας εἰργάσατο, ὅτως ἐπ' ἐκείνων ἡ τῶν προσαγόντων ποιμένα τὸ θυμίαμα τὸ εὐώδες εἰς βδέλυγμα ὀσφρανθῆναι παρεσκεύασε. πάντα γοῦν τοίνυν ἀπουδάζωμεν, ἀδελφοί, γνώμην ὑγιῆ ὑποδείκνυσθαι. αὕτη γὰρ αἰτία γέγονε πάντων τῶν ἀγαθῶν. ὁ γὰρ ἀγαθὸς δεσπότης τοῖς πρὸ ἡμῶν γνωμίοις προσέχειν ἐώθει, ὡς τῇ ἐνδοθεν ἀμοιρίᾳ, ἀφ' ἧς ὁρμώμενοι ταῦτα ἀμαρτανόμεθα, καὶ πρὸς ἐκεῖνον βλέπων ἡ προσίεται ταῦτ' ἀφ' ἡμῶν γινόμενα, ἢ ἀποστρέφεται. κἂν τε οὖν εὐχώμεθα, κἂν τε νηστεύωμεν, κἂν τε ἐλεημοσύνην ἐργαζώμεθα, (αὗται γὰρ ἡμῖν εἰσιν αἱ πνευματικαὶ θυσίαι) κἂν τι ἕτερον πνευματικὸν ἔργον ὑποτελῶμεν, ἀπὸ γνώμης ὑγιοῦς ὁρμώμενοι τοῦτο ἀναπεμπώμεθα, ἵνα καὶ τῶν καμάτων ἄξιον Ⓦ" σφόδρα κομισώμεθα. καὶ γὰρ αἰ εἶεν τῶν ἀποπατῶν Ⓦ μὴ πόνον ἡμᾶς ὑπομένειν, τῆς ἀμοιβῆς ἀποστερεῖσθαι, ὅταν μὴ τοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ δοθέντας νόμους τοῦ θεοῦ μετιῶμεν. ἔστι γάρ, ὅτι διὰ τὸ ἄφατον τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίαν καὶ ὃ ἔργον μὴ ὑποτελέσαντας, ἀπὸ τῆς γνώμης" μόνον τὸν σφαγὸν κομίσασθαι. καὶ ἵνα μάθῃς, σκόπει μοι τοῦτο ὅτι τῆς ἐλεημοσύνης. ὅταν γάρ ἴδῃς τὸν ὅτι τῆς ἀληθῶς ἐρριμμένον καὶ ἑκάστῃ πενίᾳ κατεχόμενον καὶ σωφελήσῃς, τίνας τε τοῦ σώσοντος εἰς τὸν θάνατον, εὐηρεστήσῃς τῷ δεσπότῃ καὶ ὑπὲρ τῶν κτισμάτων αὐτοῦ, καὶ ὑπὲρ τοῦ

ὑπομονῆς τὸ πέπτος, καὶν μὴ δυνάμο ἐπιρκέσαι τὸ λῦσαι τὸν λιμόν, ἀπὸ τῆς γνώ- χ. λιμὸν
μης ἀπηρτισμένον ἔλαβες τὸν μισθόν. διὸ καὶ τοῦτο ὁ δεσπότης ἔλεγε· Ὃς ἐὰν πο-
Matθ. ι. μϛ. τίσῃ ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν
μισθὸν αὐτοῦ. μή τι ψυχροῦ ποτηρίου ἐντελέστερον; ἀλλ' ἡ γνώμη τοῦ μισθοῦ [αὐτῷ]
πορεξέπεσε. ὃ αὐτὸ καὶ ὅτε τοῦ σκάντου εὑρήσομεν. ἀλλ' ἀναγκαῖον ἡμῖν ταῦτα λιπεῖν
ὅτε τῆς ὑμετέρας ἀγάπης, ἵνα τούτων τὴν ἀκρίβειαν εἰδότες πολλὴν τῆς εὐγνωμο- χ. ἰλίτης
Matθ. ε. κα. σύνης ποιῶνται τὴν ἀσφάλειαν. ἄκουε δὲ τί φησιν ὁ Χριστός· Ὁ ἐμβλέπας γυναῖκα χ. γλυκαί
πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. ὁρᾷς δὲ σο-
φοῦδα πάλιν ἀπὸ τῆς μοχθηρᾶς γνώμης καὶ τὴν κατάκρισιν ἐπομβάλλει, καὶ δείκνυσι τὴν ἀ-
πρόσκοπον ὁδόν, ὡς εἰς ἔργον τῆς μοιχείας ὀξέλθοῦσης αὐτῆς, τὴν κόλασιν ἐπηρτημέ-
νην. ταῦτα οἶπον ἐννοοῦντες πάντα χρὴ τὴν γνώμην ἡμῶν ἀσφαλισώμεθα, ἵνα αὐτὴ
καὶ παρ' ἡμῶν γυμνάσῃ εὐπροσδεκτα γένεται. εἰ δὲ τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν κνί-
σεων ὀσμὴν εὐωδίας ἐποίησε, τί οὐκ ἂν ἐργάσηται καὶ πνευματικὰς ἡμῖν ταύτας λα-
τρείας, καὶ πόσης ἡμᾶς ἀπολαύσῃ τῆς ἄνωθεν θυσίας; καὶ ὡσφρήνθη,
φησί, κύριος ὀσμὴν εὐωδίας. εἶδες καὶ τὸν δικαίου γενναιότητα, πῶς, ὅσον
μὲν πρὸς τὸν ὄγκον τῶν γεγενημένων, ἐντελῆ τυγχάνει, ἀπὸ δὲ τῆς ὑγιοῦς αὐτοῦ γνώμης
καὶ πάνυ μεγάλα δείκνυται. σκέπει μοι λοιπὸν τὸν φιλάνθρωπον δεσπότου τὴν ἀπό-
ρριψιν ἀγαθότητα.

Καὶ εἶπε κύριος ὁ θεὸς ἀρκουθείς, ὥστε ἀνθρώπου ἕνεκα τῆς κακίας γῆν
καὶ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, ὅτι ἔγκειται ἡ ἀρχαία τοῦ ἀνθρώπου ὀλιγωρία ὅτι καὶ ποιη-
ρὰ ἐκ νεότητος. ὥστε ἀνθρώπου οὖν παύξαι πᾶσαν σάρκα ζώσαν, καθὼς ἐποίησα, ἐπὶ
πάσας τὰς ἡμέρας τῆς γῆς.

Πολὺς τῆς ἐυεργεσίας ὁ ὄγκος, καὶ πολὺ τῆς φιλανθρωπίας τὸ μέγεθος, καὶ ἄφατος
τῆς ἀνέξικακίας ἡ ὑπερβολή. καὶ εἶπε κύριος ὁ θεὸς ἀρκουθείς. τὸ ἀρκουθείς, πάλιν
ἀνθρώπινος, καὶ ὡς πρὸς τὴν ἡμετέραν φύσιν. ὥστε ἀνθρώπου ἕνεκα τῆς κατακρίσεως τῆς
γῆς καὶ ἔργα τῶν ἀνθρώπων. ὃ γὰρ ὅτι τὴν πρωτοπλάστου κατεργάσατο ἐπιτή-
δευμα, ἀκηδίας καὶ τρυφολογίας ἀπαντεῖ καὶ ὅτι τὸν Κάϊν πάλιν ὁμοίως. ἐπεὶ οὖν καὶ νῦν τὴν
τοσαύτην πονηρολεθείαν ἐπήγαγον, ἵνα πρόγνωσιν τὸν δίκαιον, καὶ θαῤῥῆσ πρόνοι-
αν, ὃ μὴ μέλλῃ λογίζεσθαι καθ' ἑαυτόν, τί τὸ κέρδος τῆς γενομηρᾶς εὐλογίας,
ὃ τὸ εἰπεῖν, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, εἰ μέλλοιμεν πάλιν εἰς πλῆθος ὀλισθάνοντες
ἀπόλλυσθαι. καὶ γὰρ ὃ ἤδη εἶπεν ὅτι τὸν Ἀδάμ, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ ἐπή-
γαγε καὶ κατακλυσμόν. ἵνα οὖν μὴ ταῦτα λογιζόμενος καὶ γρέφων ἐν τῇ καρδίᾳ διὰ παντὸς
τὸν ἀγῶνα ἔχῃ, ὅρα φιλανθρωπίαν δεσπότου. ὥστε ἀνθρώπου, φησίν, ἕνεκα τῆς κατακρίσε-
ως τὴν γῆν καὶ τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων. ὅρα πῶς ἐπεσημήνατο, ὅτι καὶ τὴν τούτων
μοχθηρίαν τὴν κατάκρισιν ἐπήγαγε τῇ γῇ. εἶτα ἵνα μὴ νομίσωμεν, ὅτι ὅτε ὅτι τὸ βέλ-
τιον μετεβάλοντο, καὶ τοῦτο αὐτὸς ταύτην ἐποίησατο τὴν κατάκρισιν, φησίν· ὅτι ἔγ-
κειται ἡ ἀρχαία τοῦ ἀνθρώπου ὀλιγωρία ὅτι τὰ ποιηρὰ ἐκ νεότητος. ξένον φιλανθρω-
πίας εἶδος. ὅτι ἔγκειται, φησίν, ἡ ἀρχαία τοῦ ἀνθρώπου ὀλιγωρία ὅτι τὰ ποιηρὰ ἐκ
νεότητος, καὶ τοῦτο οὐκέτι πρόσθησε τὸ κατακρίσαι τὴν γῆν. ἐγὼ μὲν γάρ, φη-
σι, τὰ παρ' ἐμαυτοῦ δὲ ἅπαξ καὶ δεύτερον ἐπιδείκνυμι· ὅτι δ' ὁρᾷ τὴν κακίαν αὐ-
ξανομένην, ἐπαγγέλλομαι μηκέτι κατακρίσαι τὴν γῆν. εἶτα δείκνυσι αὐτοῦ τῆς φι-
λανθρωπίας τὸ μέτρον ἐπήγαγε, ὥστε ἀνθρώπου οὖν ἔτι παύξαι πᾶσαν σάρκα ζώ-
σαν, καθὼς ἐποίησα, πάσας τὰς ἡμέρας. ὅρα μοι πῶς καὶ πρώτων μειζόνων χαρίζε-

ται

παν τῶν δικαίων τὴν φιλοψυχίαν, μᾶλλον δὲ καὶ τῶν δικαίων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀλόγων τὴν οἰκείαν ἀγαζότητα καὶ πᾶσαν τὴν μηχανὴν [σωίσασθαι] τῶν αὐθεφπων φύσει. τὸ γὰρ, καὶ πᾶσα θήρα θῶν παπάζει πᾶσαν σάρκα ζωσαν, καὶ τὸ, καθὼς ἐποίησα, καὶ τὸ, πάσας ταύς ἡμέρας, τοῦτο ἐστι σύδειχνυμένα, ὅτι σύκέτι τοιοῦτον ἔσαι κλυδώνιον, οὐδὲ τοσαύτη πάντων λεθρία καταλήψεται τὴν οἰκουμένην. Εἶτα καὶ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ ὁ διϊσχυρισμός· ἐν πάσαις, φησὶ, ταῖς ἡμέραις, τοῦτ' ἔστι, πάντα Ⓦ αἰῶνα ἐπαγγέλλομαι μηκέτι τοσαύτην ὀπτασίαν δείξασθαι τὴν ἀνομάκτησιν, οὐδὲ ὕπω σύγχυσιν ἐργάσασθαι τῆς τῶν ὡρῶν χράσεως καὶ τῆς τῶν στοιχείων θέσεως. διὸ καὶ ἐπήγαγε,

22 Σπέρμα καὶ θερισμὸς, ψῦχος καὶ καῦμα, θέρος καὶ ἔαρ, ἡμέραν καὶ νύκτα οὐ καταπαύσουσιν.

Ἀκίνητος, φησιν, ἔσαι αὕτη ἡ διάταξις, καὶ ὅτε ἡ γῆ ἀφαλείψει ποτὲ τὰ πρὸς ἑαυτῆς τῶν αὐθεφπων ἡμεῖ χορηγοῦσα, καὶ τῶν καμάτων καὶ τῆς γεωργίας ἀποδιδοῦσα τοὺς ἀμοιβούς, ὅτε αἱ ὥραι μεταχωρήσουσιν, ἀλλὰ ψῦχος καὶ καῦμα, καὶ θέρος καὶ ἔαρ καθ' ἕκαστον τὸ σύαυτοῦ κύκλον ἔσαι. ἐπειδὴ γὰρ τῷ Ⓦ τοῦ καταχλυσμοῦ χαλεπὸν ταύτης ὅλης τῆς ἀφανίσεως σύγχυσις ἡς γέγονε, καὶ καθάπερ σὲν μιᾷ νυκτὶ, ὅπως σὲν πάντι τῷ χρόνῳ σὲν τῇ κιβωτῷ δῆλον ὁ διϊσχυρισμός ὅτος, διὰ τοῦτό φησι, νῦν ὅτε ἡ ἡμέρα ὅτε ἡ νὺξ τὸ οἰκεῖον ἐλλείψει δρόμον, ἀλλὰ μέχρι τῆς σωτελείας τοῦ αἰῶνος ἀκίνητος ἔσαι τούτων ἡ λειτουργία. Εἶδες ἀφάκλητον ἀρχοῦσαν καὶ δυναμένην αἰσχῦναι τοῦ διϊσχυρισμοῦ τὸ φρόνημα· Εἶδες τῆς εὐγνωμοσύνης οἵαν δέχεται τὴν ἀμοιβήν. ἄκουε καὶ σὺ τῶν ἐπαγωμένων πάλιν τὴν ἄφατον φιλοτιμίαν.

1 Καὶ εὐλόγησε, φησιν, ὁ θεὸς τὸν Νῶε καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς. 2 Καὶ ὁ φόβος ὑμῶν καὶ ὁ φόβος ἔσαι ὀπτὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, καὶ ὀπτὶ πάντα τὰ ὄρνεα τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὀπτὶ πάντα τὰ κινούμενα ὀπτὶ τῆς γῆς, καὶ ὀπτὶ πάντας τοὺς ἰχθύας τῆς θαλάσσης. εἰσὶ χεῖρας ὑμῶν πάντα δέδωκα. 3 Καὶ πᾶν ἑρπετὸν ὅ ὅστι ζῶν, ὑμῖν ἔσαι εἰς βρῶσιν. ὡς λάχανα χόρτου δέδωκα ὑμῖν τὰ πάντα. 4 Πλὴν κρέας σὺν αἵματι ψυχῆς οὐ φάγεσθε. κξ̄ζ̄. θ.

Ἄξιον σύταῦθα θαυμάσαι τοῦ δεσπότου τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀγαθότητα. ὅσα γάρ μοι πάλιν Ⓦ δίκαιον τοῦτον τῆς αὐτῆς εὐλογίας ἀξιούμενον τῷ Ἀδάμ, καὶ τὴν ἀφαιρεθεῖσαν ἀρχὴν ἀναλεσάμενον δι' οἰκείας ἀρετῆς, μᾶλλον δὲ διὰ τὴν ἄφατον αὐτοῦ φιλανθρωπίαν. ὥσπερ γὰρ ἐπ' ἐκείνου ἔλεγεν, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς, καὶ ἄρχετε τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν ἑρπετῶν, καὶ πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τῶν θηρίων τῆς γῆς, ὅτω νεῦ φησι· καὶ ὁ φόβος ὑμῶν καὶ ὁ φόβος ἔσαι ὀπτὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, καὶ ὀπτὶ πάντα τὰ ὄρνεα, καὶ πᾶν ἑρπετὸν ὅ ὅστι ζῶν, ὑμῖν ἔσαι εἰς βρῶσιν. ὡς λάχανα χόρτου δέδωκα ὑμῖν τὰ πάντα. πλὴν κρέας σὺν αἵματι ψυχῆς οὐ φάγεσθε. ὅσα Ⓦ αὐτοῦ χαρίσια ἕτερος ἀφανιζόμενον, Ⓦ ὀπτὶ τοῦ πρωτοπλάστου. καθάπερ γὰρ σκῆ μὴ τὸ πάντων ἐγχειρήσας τὴν ἀρχὴν, καὶ τῶν σὺ τῷ παραδείσῳ παραχεῖν τὴν ἀπόλαυσιν, ἑνὸς ξύλου μόνου ἀπέχεσθαι σκέλευσεν· ὅτω δὴ καὶ σύταῦθα μετὰ τὴν εὐλογίαν, καὶ ὁ φοβερὸν αὐτὸν καταστήσας τοῖς θηρίοις, καὶ πάντα τὰ πετεινὰ καὶ τὰ ὄρνεα σὺ τοῦ χεῖρα ποιήσας, φησι, πᾶν ἑρπετὸν ζῶν ὑμῖν ἔσαι εἰς βρῶσιν. ὡς λάχανα χόρτου ὑμῖν δέδωκα τὰ πάντα. σύτεῦθεν ἀρχὴ κρεωφαγίας γίνεται, οὐχ ἵνα εἰς καπριμόργιον αὐτοῦ ἀλείψῃ, ἀλλ' ὅπως ἥμερον ὀφ αὐτὸ θυσίας ἀναφέρειν Ⓓ δυνηθεῖποι, καὶ εὐχαριστίας ποιεῖσθαι τῷ δεσπότῃ, ἵνα μὴ δόξωσιν ὡς

ὡς ἀφιερωμένων ἀπέχεσθαι, διὰ τοῦτο τῆς βρώσεως τοῦ ὄζυσίαν χρείζεται, ἢ πολλοῦ τοῦ ἀδείου παρέχει. ὡς λάχανα χόρτου, φησί, δέδωκα ὑμῖν τὰ πάντα. Εἶτα καθάπερ ὅτι τῷ Ἀδὰμ τοῦ ἑνὸς ξύλου συνετείλατο μετὰ τοῦ πάντων ἀπόλαυσιν ἀπέχεσθαι, οὕτω δὲ συνταῦθα, μετὰ τὸ πάντων ἀδεῶς ὑπιτρέψαι τοῦ ἐσιάσιν, φησί, πλὴν κρέας σὺν αἵματι ψυχῆς οὐ φάγεσθε. Τί οὖν βούλεται ὁ Εἰρηνάιος; Τί" ἔσται κρέας σὺν αἵματι ψυχῆς; τοῦτ' ἔστι, πνικτόν. τῷ γὰρ ἀλόγου ἡ ψυχὴ τὸ αἷμα τυγχάνει. ἐπεὶ οὖν ταῖς θυσίαις ἤμελλον ὑπιτελεῖν ταῖς ἀγραῖς τῶν ἀλόγων, μονονουχὶ διδάσκει αὐτοὺς λέγων, ὅτι τὸ μοῦ αἷμα ἐμοὶ" ἀφοείσατε, τὸ δὲ κρέας ὑμῖν. Ταῦτα δὲ ποιεῖ, δῆλον ὅτι προφυλάττων αὐτῶν τοῦ ὁρμοῦ τοῦ πρὸς τοῦ εἰδωλικοῦ. καὶ ὅτι τοῦτο ἔστιν ἀληθές, καὶ βλασφημίας αὐτοὺς ἀντεῦθεν ποιοῦσας ὁ νομοθέτης ταῦτα" διαπάτηται, ἄκουε τῆς ἑξῆς. χ. ἀφοίωσε, χ. διασκέπτεται,

5 Καὶ γὰρ τὸ ὑμέτερον αἷμα, φησί, τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἐκζητήσω αὐτό· ἐκ χειρὸς πάντων τῶν θηρίων, καὶ ἐκ χειρὸς ἀνθρώπου ἀδελφοῦ ἐκζητήσω τοῦ ψυχοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Τί οὖν; ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου [τὸ] αἷμα τυγχάνει; καὶ τοῦτο λέγει (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ τῇ συνηθείᾳ τῇ ἀνθρωπίνῃ κέχρηται· ὡς ἂν εἴ τις εἴποι τινί, τὸ αἷμά σου βαστάζω ἐν ταῖς χερσί μου, ἀντὶ τοῦ, τοῦ ὄζυσίαν ἔχω τῆς ἀναιρέσεώς σου. ὅτι γὰρ οὐ τὸ αἷμά ἐστι τοῦ ἀνθρώπου ἡ ψυχή, ἄκουε τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. καὶ ὅσα τοῦ ἁμαρτεῖν ὅσιον ἐποίησατο. Ματθ. ι. κβ.

6 Ὁ ἐκζητῶν, φησίν, αἷμα ἀνθρώπου, ἀντὶ τοῦ αἵματος αὐτοῦ τὸ αὐτοῦ ἐκχυθήσεται, ὅτι ἐν εἰκόνι θεοῦ ἐποίησα τὸν ἄνθρωπον.

Ἐννόησόν μοι, ὅσον τὸν φόβον διὰ τοῦ ῥήματος ἐπετείνασεν. Εἰ γὰρ τὸ ὁμοῦ μὲς, φησί, μὴ γένηται σοι κώλυμα, οὐδὲ ἡ κοινωνία τῆς φύσεως ἀφίησί σε τῆς κακῆς ἐπιχειρήσεως, ἀλλὰ καὶ τοῦ συμπάθειαν τοῦ ἀδελφικοῦ ἀπωσάμενος, ὅλως γένῃ τοῦ μιαροῦ τούτου τολμήματος, σκόπει ὅτι κατ' εἰκόνα θεοῦ δεδημιούργηται, καὶ ὅσης ἠξίωται παρὰ τοῦ θεοῦ τῆς προεδρίας, καὶ ὅτι πάσης τῆς κτίσεως τοῦ ὄζυσίαν δυνάδέδεκται, καὶ παύσαι τῆς μοχθηρᾶς γνώμης. τί οὖν φησιν; ἐὰν μυρίους τις ἐργάσηται φόνους, καὶ τοσαῦτα αἵματα ἐκχέῃ, πῶς τοῦ ἀξίου δοῦναι δίκην, τοῦ αἵματος αὐτοῦ μόνου ἐκχυθέντος; μὴ τοῦτο λογίζου, ἄνθρωπε, ἀλλ' ἐννόει ὅτι τοιοῦτον μετ' οὐ πολὺ δέξεται σῶμα ἄφθαρτον, τὸ δυνάμενον διηνεκῆ καὶ αἰώνιον κόλασιν ὑποσχεῖν. καὶ τοῦτο ὃ σκόπει, πῶς μὴ ἀκριβείας διεπράξατο. ὅτι μὲν γὰρ τοῦ ἀνθρώπου φησί, μὴ ἐκχέῃς αἷμα· ὅτι δὲ τῶν ἀλόγων οὐκ εἶπε, μὴ ἐκχέῃς, ἀλλά, πλὴν κρέας σὺν αἵματι ψυχῆς οὐ φάγεσθε. ἐκεῖ μὴ ἐκχέῃς, ἐνταῦθα μὴ φάγῃς. εἶδες ὅσον τὸ ἀνεπαχθὲς ἔχουσιν αὐτοῖς αἱ νομοθεσίαι, πῶς κοῦφαι καὶ ῥᾴδιαι αἱ ἐντολαί, πῶς οὐδὲν βαρὺ οὐδὲ φορτικὸν ὑπέστησαν τοῦδε τὴν ἡμετέρας φύσεως. λέγουσι γάρ τινες βαρὺ καὶ χαλεπὸν καὶ νοσοποιὸν εἶναι τὸ τῶν ἀλόγων αἷμα. ἀλλ' ἡμεῖς μὴ δι' ἐκεῖνον τὸν φιλοσοφώτερον λόγον, ἀλλὰ διὰ τοῦ τὴν διαστολὴν τοῦ νομοθεσίαν τοῦ φυλακτικοῦ ὀφείλομεν ὑπιδείκνυσθαι. Εἶτα ἵνα μάθωμεν ἀκριβῶς τίνος ἕνεκεν τοσαύτην ταύτης τῆς ἐντολῆς τὴν ἀκρίβειαν ἐποιήσατο, καὶ ὅτι διαχαίτιζων τῶν ἀνθρώπων τὸ φονικοῦ γνώμην φησίν, ὑμεῖς δὲ αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τοῦ γῆν καὶ καταχειρώσατε αὐτῆς· οὐκ ἁπλῶς εἶπεν ὑμεῖς δέ, ἀλλὰ μονονουχὶ λέγων, ὑμεῖς ἀόλητοι, ὑμεῖς ἀριθμητοὶ πᾶσαν τοῦ γῆν πληρώσατε, καὶ καταχειρώσατε αὐτῆς· τοῦτ' ἔστι, τὴν ἀρχὴν ἔχετε καὶ τὴν ὄζυσίαν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν. ὅρα μοι θεοῦ φιλανθρωπίαν, πῶς προέτερον μεγάλας ταῖς ἀνάγκαις δωρούμενος, ὕστερον δὲ νόμον καὶ ἐντολὴν δίδωσι. καὶ καθάπερ

περ ὅπι τῦ Ἀδὰμ μετὰ τὸ ἐγκατοικῆσαι ἐν τῷ παραδείσῳ καὶ τ τοιαύτιν ἀπόλαυσιν γρεῖα σθαι, ὅτε τ ἀπο χλῶ τῦ ξύλου ἐνετείλατο· ὕτω κ ἐν τοῖς μετὰ τὸ κατοχέας μηκέτι τοιαύτιν ἐπαίξειν παγωλεθρίαν, μηδὲ ἀγανάκτησιν τοιαύτιν ὅπιδείξασθαι, ἀλλὰ ἀκίνητα μέχρι τῆς σωτελείας ἐᾶν ἅπαντα τὰ στοιχεῖα σθμένειν, ἕκαστον (W) οἰκεῖον δρόμον καὶ τὴν οἰκείαν τάξιν ἀποπληροῦντα, καὶ βλογίας αὐτοῦ ἀξιῶσαι, κ τὴν ἀρχαίαν ὄζυσίαν δωρήσασθαι τ κτ' τῶν ἀλόγων ἀπῶντων, καὶ τῆς κρεωφαγίας τ ἄδειαν παραλεῖν, ὅτι φησί, πλὴν κρέας ἐν αἵματι ψυχῆς οὐ φάγεσθε. Εἰδὼς πῶς ποτέρως βύεργετεῖ καὶ τὴν φιλοτιμίαν ἄφατον ὅπιδείκνυται, καὶ τότε ὅπιπάτει. καὶ τοι γε ἐπ' ἀνθρώπων οὐκ ἀν ποτε τῦτο γένοιτο. (A) γὰρ ἀνθρωποι πρότερον βάλοντ' τὰ πρ' ἑαυτ' ὅπιτα πόλμια εἰς ἔργον σκευῶσαι, κ πολλὴν ὅπιδείξασθαι τ βούλησιν τοῦ τὰ ὅπιτάγματα δεχομένους, καὶ τ τότων σκπλήρωσιν ποιομένους, κ ὅτε ἄρα ἀμείβεσθαι τοῦ πολλῷ τ ὑπαχθὲν ὅπιδειξαμένους. ὅπι δ τῦ κοινῦ πάντων δεσπότου ὃ σύμπαν· ποτέρως βύεργετεῖ καὶ τῷ πλήθει τῶν βυεργεσιῶν ἐφέλκεται τ ἡμετέραν φύσιν, ὥ ὅτε κοῦφα κ ῥᾴδια ὅπιπάτει, ἵνα κ τῇ βυκολίᾳ τῶν ὅπιταγμάτων κ ταῖς ποτελεσθούσαις βυεργεσίαις διεγηγερμένοι, ποτὲς τὴν τότων ἐπιτέλεσιν σκπλήρωσιν.

Μὴ δίνιν ῥᾳθυμῶμεν, ἀγαπητοὶ, μηδὲ ἀκηκόοτες γινώμεθα ποτὲ τὴν ὑπαχθῆν τῶν ὅπιταχθέντων, ὥ τὰς ποτελεσθούσας βυεργεσίας λογιζόμενοι, ὥ τῶν ὅπιταγμάτων τὴν βυκολίαν, κ τῶν ἐπαγγελιῶν τῶν μ' τὴν σκπλήρωσιν ἡμῶν τεταμευμένων. ἀλλὰ νήφωμεν, κ ποτὲ τὴν ἐργασίαν ἀπεύδωμεν τῶν ποτὲ τοῦ θεοῦ δεδομένων ἡμῖν σκτολῶν, κ τὰς ὁδοὺς, ἃς ἐχείρισατο τῇ ἡμετέρᾳ φύσει ποτὲς τὴν τῶν ψυχῶν ἡμῶν σωτελοῦσας σωτηρίαν, μὴ ἀποπεμψώμεθα, ἀλλὰ τῷ ὑπολειπομένῳ τῆς ζωῆς ἡμῶν χρόνῳ εἰς δέον χρησάμενοι, κ τὰ ἡμάρτημένα ἀπονιψώμεθα, κ πολλὴν ἑαυτοῖς τ παῤῥησίαν ποταποθώμεθα, κ μάλιστα νῦν, ὡς ἔτι ἐνέσηκε τὸ λειπόμενον τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς μέρος. οὐδὲ γὰρ ὀλίγος ὅτιν ὁ τῶν ἡμερῶν ἀριθμὸς ὁ ὑπολειπόμενος, εἰ βυληθείημεν μικρὰν ἀνδυνῆσαι. τῦτο δ' εἶπον, οὐκ ὅτι τοσῦτον χρόνον μόνον δεῖται τῶν ἡμαρτημένων ἡμῖν ἡ διόρθωσις, ἀλλ' ὅτι διαπαντὸς ἔχομεν φιλάνθρωπον θεὸν καὶ ἡμέρον, κ ὃ δεῖται χρόνου πολλοῦ· μόνον ἐὰν μ' πολλῆς τῆς θερμότητος καὶ τῆς νηφαλεώς αὐτῷ ποτρέχωμεν, ἀποσησάμενοι ἑαυτοῦ τῶν βεβιωμένων ἀπῶντων, κ ποτρεπλυνάμενοι τῇ λύσσῃ τῦ ῥοπῇ. κ γὰρ (A) Νινευῖται τοσοῦτον πλῆθος ἁμαρτιῶν βεβαρημένοι, ὅτι πολλῇ κ ἀκριβεῖ τῇ μετανοίᾳ ἐχρήσαντο, οὐκ ἐδεήθησαν πλέον ἢ τεσσάρων ἡμερῶν ποτὲς τὸ σκκαλέσασθαι τὸ θεοῦ τὴν ἀγαθότητα, κ τὴν κατ' αὐτῶν σκληρωθεῖσαν ἀπόφασιν ἄκυρον ἀποφῆναι. ὥ τί λέγω, (A) Νινευῖται; ὁ λῃστὴς ὁ ὅτι τῦ σταυροῦ ὀλιγίστης ἡμέρας ἐδεήθη. κ τί λέγω μιᾶς ἡμέρας; οὐδὲ βραχείας ὥρας. τοσαύτη ὅτιν ἡ ποτὲ ἡμᾶς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπία. ἐπειδὴ γὰρ ἴδη τὸν τόνον τῆς ἡμετέρας γνώμης, κ πόθῳ ζέοντι ποτρεπόντας ἡμᾶς, ὃ μέλλει οὐδὲ ἀναβάλλεται, ἀλλὰ τάχει τὴν πρὸς ἑαυτοῦ φιλοτιμίαν, κ λέγει· Ἔτι λαλοῦντός σου ἐρῶ, ἰδοὺ πάρειμι. δὴ δίνιν βυληθῶμεν κ ἡμεῖς ἐν ταῖς ὀλίγαις ἡμέραις ταύταις ἀπουδήν τινα ὅπιδείξασθαι, κ τῇ συμμαχίᾳ τῇ ἀπὸ τῆς νηστείας εἰς δέον χρήσασθαι, καὶ τὴν ῥαθυμίαν ἀποτιναξάμενοι βυχὰς σκτενῶς ποιήσασθαι ποτὲς τὸν δεσπότην, δάκρυα θερμὰ ποτέχειν, κατηγορεῖν σωτόνως τῶν ἡμῶν πεπλημμεληκότων, ποτπόλιαι καὶ θεραπεῦσαι τὰ ἡμέτερα τραύματα, καὶ τὰ τῆς ψυχῆς ἕλκη δεικνύναι, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἰατρείαν ὅπιζητῆσαι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ πρὸς ἑαυτὸν εἰσφέρειν, σωτειλοῦν ὑγιοίας,

κατόμυξιν

ΗΘΙΚΟΝ

Ησ. ξε. κθ.

κατάνυξιν ἀκριβῆ, ἐλεημοσύνην δαψιλῆ, τὰ λοιπὰ πάθη, τὰ δηλητήρια τὰ λῃσμονῆ, χαλινοῦν, καὶ ἐξορίζειν τὴν ἡμετέρας ψυχῆς, καὶ μήτε ἐπιθυμίας πολιορκεῖν, μήτε μνησικακεῖν τοῖς τὸν πλησίον, ἢ ἐμπροσθεν ἀδικεῖν τοῖς τὴν ὁμοφυλεῖς. Οὐδὲν γὰρ, οὐδὲν οὕτως ὁ θεὸς μισεῖ καὶ ἀποστρέφεται, ὡς μνησικακοῦντα δοῦλον ἔναντι τοῦ τοῖς τὸν πλησίον ὑπὲρ τῆς ψυχῆς διηνεκῶς φυλάττοντα. τοσαύτη γὰρ ταύτης ἐστὶ τῆς ἁμαρτίας ἡ λύμη, ὅτι καὶ φιλάνθρωπίαν θεοῦ ἀνεκαλέσατο. καὶ ἵνα μάθητε, ἐπὶ μνησαι ὑμᾶς βούλομαι τῆς παραβολῆς τῆς ἐν τῷ εὐαγγελίῳ κειμένης, ὅπως ἐκεῖνος ὁ τῶν μυρίων ταλάντων τοῦ συγχώρησιν δεξάμενος
Matth. xviii. πρὸς τὸν δεσπότην, ὑπὲρ ὃν πεσεῖπεσε καὶ ἐδεήθη καὶ ἱκέτευσε. Πλαγχνισθεὶς γὰρ, φησιν, ὁ κύριος αὐτοῦ ἀπέλυσεν αὐτὸν, καὶ τὸ δάνειον συνεχώρησεν αὐτῷ. Εἶδες βάσανον χ. ἀπέλυσεν
χαλεπὴν δεσπότην. ἐκεῖνος πρὸς ὀπίπλευ ἱκετεύοντα πρὸς δεσμίδην αὐτῷ δοῦλον. Μακροθύμησον γὰρ ἐπ' ἐμοί, φησι, καὶ πάντα σοι ἀποδώσω. ἀλλ' ὁ ἀγαθὸς δεσπότης, ὁ κηδεμὼν καὶ φιλάνθρωπος, ὁπηνικαοῦν ἐπιλαβόμενος τῆς ἱκέτης, οὐχ ὅσον ἠτήσατο, τοσοῦτον ἔπρεπεν, ἀλλ' ὅσον οὐδὲ ἐνενόησε. τοιοῦτον γὰρ αὐτῷ ἔθος ἀεὶ νικᾶν καὶ προφθάνειν τὰς ἡμετέρας αἰτήσεις. ἐκείνου τοίνυν ἐκδοῦναι πρᾶξαι καλέσαντος καὶ κατορθῶσαι πᾶσαν ποιήσασθαι τὴν ἔκτισιν, ὁ ἀγαθότητι νικηθεὶς τὰ ἡμέτερα πλημμελήματα ταλαγχνισθεὶς λοιπὸν ἀπέλυσεν αὐτὸν, καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ. Εἶδες τί μὴ ὁ δοῦλος ἠτήσατο, ὅσον ὁ δεσπότης ἐχαρίσατο. ὅρα πάλιν αὐτοῦ τοῦτο τὴν ἀπόνοιαν. δέον γὰρ κεῖ τὴν τοσαύτην φιλανθρωπίαν καὶ τὴν ἄφατον ἐνεργεσίαν τὴν εἰς αὐτὸν τετελεσμένην συμπαθέστατον αὐτὸν καταστῆναι πρὸς τὸν ὁμοφυλεῖς, ὁ δὲ τὸ ἐναντίον ἐπεδείκνυτο. Ἐξελθὼν γὰρ, φησιν, οὗτος αὐτὸς, ὁ τῶν μυρίων ταλάντων τὴν συγχώρησιν δεξάμενος (ἀκούετε, παραλαμβάνω, μὴ ἀκριβείας. τὰ γὰρ τοῦτο συμβαίνοντα ἐκ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, ἢ πεῖσαι τὸ ταλαπὸν τοῦτο νόσημα ἐξορίσαι τῆς ἡμετέρας) οὗτος τοίνυν ἐξελθὼν εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς ὤφειλεν αὐτῷ ῥ δηνάρια. σκόπει πόσον τὸ μέσον. ὧδε συνδοῦλος ὁ ὀφείλων ῥ δηνάρια, ἐκεῖ δεσπότης ὁ ἀπαιτῶν, καὶ μυρία ἐκεῖ τάλαντα· καὶ ὅμως ὅπου εἶδεν ἱκετεύοντα καὶ παρακαλοῦντα, συνεχώρησεν· οὗτος δὲ κρατήσας αὐτὸν ἔπνιγε λέγων, ἀπόδος μοι εἴ τι ὀφείλεις. τί οὖν; πείσω, φησιν, ὁ συνδοῦλος αὐτοῦ. ὅρα πῶς συνεχῶς τρέφει τὸ ῥῆμα τοῦτο ὁ εὐαγγελιστὴς, ὁ συνδοῦλος αὐτοῦ· οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ἵνα μάθωμεν, ὅτι οὐδὲν μεταξὺ αὐτῶν τὸ μέσον, καὶ ὅμως τὴν αὐτὴν ἱκετηρίαν πρὸς αὐτὸν ἐποίησαν, καὶ οὗτος πρὸς τὸν δεσπότην λέγων, μακροθύμησον ἐπ' ἐμοὶ, καὶ πάντα σοι ἀποδώσω. ὁ δὲ, φησιν, ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν φυλακὴν, ἕως οὗ ἀποδῷ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ. ὢ τῆς ἀγριωμοσύνης τῆς ταραχολῆς. ἔναυλον ἔχων τὴν μνήμην τῆς τοσαύτης [φιλανθρωπίας] φιλοτιμίας, οὐδὲ ὅπως ἐνέγκοι συμπαθές τι λογίζεσθαι· ἀλλὰ πρότερον μὲν ἔπνιγε, νῦν δὲ καὶ εἰς δεσμωτήριον ἐνέβαλεν. ἀλλ' ὅρα τί γίνεται. ἰδόντες δὲ, φησιν, οἱ συνδοῦλοι αὐτοῦ ἐλυπήθησαν, καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ αὐτῶν πάντα τὰ γενόμενα· οὐκ ἐκεῖνος ὁ πεπονηθὼς (πῶς γὰρ, κατειργασμένος ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ;) ἀλλ' οἱ συνδοῦλοι, οἱ μηδὲν ἠδικημένοι, ὡς ἀδικηθέντες ὅπως ἐκδικήθησαν, καὶ ἐλθόντες ἀπάντα ἐμήνυσαν. ἀλλ' ὅρα τὸ δεσπότου λοιπὸν τὴν ἀγριωμάκτησιν. τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν, φησι, λέγει, δοῦλε πονηρέ. ἀληθῶς σύντευθέν ἐστιν ἰδεῖν ὅσος τῆς μνησικακίας ὁ ὄλεθρος. ἐκείνῳ γὰρ τὰ μυρία τάλαντα ἐμακροθύμησεν, οὐκ ἐκάλεσεν αὐτὸν πονηρὸν, ἀλλὰ νῦν ὅτι πρὸς τὸν συνδοῦλον γέγονεν ἀπάνθρωπος, πονηρὲ δοῦλε, φησὶ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με. ὅρα πῶς δείκνυσιν αὐτοῦ τὴν κακίαν τὴν ταραχολήν. μὴ γὰρ πλέον τι

ἐπεδείξω

ἐπεδείξω φησίν; οὐχὶ ῥήματα ψιλὰ" ἐποίησεν; ἢ δοξάζωμός σε τὴν ἱκεσίαν, πᾶς ἐκεί-
χαπλίξω; νην τὴν μεγαλόψυχον ἢ ἀπόῤῥητον ὀφειλέτου ζωοποιήσασα; οὐκ ἔδει καί σε ἐλεῆσαι ⟨ϖ⟩ σω-
δοῦλόν σε, ὡς ⟨ϖ⟩ ἐγώ σε ἠλέησα; ποίας ἂν ἔτης ἄξιος συγγνώμης, εἰ ἐγὼ μὲν ὁ δεσπότης σε
χδιαμάτων τοσοῦτον ὄγκον" ὀφειλημάτων ἀφῆκα τὰ ψιλὰ ἐκεῖνα ῥήματα ζσυνεχώρησα, σὺ δὲ ⟨ϖ⟩ ζσυ-
δοῦλόν σε ⟨ϖ⟩ ὁμογνῶν οὐκ ἠλέησας, οὐδὲ ἐπεκάμφθης, οὐδὲ εἰς μακάριον ἐλθὼν τῶν
ὑπηξιωμένων σοι πρὸς ἐμοῦ, ἐπεδείξω τινὰ καὶ αὐτὸν συμπαθείαν, ἀλλ' ἀνελεὴς ἐφάνης καὶ
ὠμός, καὶ ἐλέησαι ⟨ϖ⟩ ζσυνδοῦλόν σε οὐκ ἠθέλησας; ἀφ' οὗ τοῦτο οὐ ζῶδα μαθὼν ἀφ'
ἑτέρας ὅσων καλῶν ἑαυτὸν αἴτιος κατέστης. καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ παρέδωκεν αὐτὸν
τοῖς βασανισταῖς. ὅσα καὶ νῦν αὐτὸν ὀργιζόμενον ἀφ' ἑτέρας ζσυνδούλου ἀπόνοιας, καὶ
τοῖς βασανισταῖς παραδιδόντα. ⟨ϖ⟩ ὅσαπερ ποιήσειεν ἂν ἐποίησεν, ἰσόκλητος τοσούτοις τοῖς ὀφει-
λήμασιν ὑπεύθυνος ἰσῶν, ταῦτα κελεύει γίνεσθαι. παρέδωκε γὰρ αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς ἕως οὗ
ἀποδῷ πᾶν ὃ ὀφειλόμενον. ἕως οὗ, φησί, τὰ μυρία τάλαντα, ἂν τις συγχώρησιν πάλαι λαβὼν
ἀπῄλθε, ζῶντα καταβάλλει. μεγάλη μὲν ἄφατος ἡ τοῦ θεοῦ φιλανθρωπία. ἰσόκλητος μὲν γὰρ αὐ-
τὸς ἐμαθήθη, ὅπερ τὴν ἱκεσίαν ἐποιήσατο, συνεχώρησεν· ὅπερ δὲ εἶδεν αὐτὸν ⟨ϖ⟩
συνδοῦλον ὠμὸν καὶ ἀπάνθρωπον γεγενόντα, τότε λοιπὸν τοῦ οἰκείου ἀνακαλύψας φιλο-
πμίαν, δείκνυσι αὐτῷ διὰ τῶν ⟨ϖ⟩ γραμμάτων αὐτῶν, ὡς ἂν τοσοῦτον ἐκφύγοι κόλασιν, ὅσον
ἐαυτὸν ⟨ϖ⟩ καθάπερ ἐκπεπτωκὸς εἰς φυλακὴν ἔβαλεν ἕως οὗ ἀποδῷ ὃ ὀφειλόμενον, ὅτου
καὶ αὐτὸς τοῖς βασανισταῖς παραδέδωκεν, ἕως οὗ ἅπασαν κατάθῃ τὴν ὀφειλήν. τοῦτο
γὰρ οὐκ ἐπὶ παλαίστρων καὶ ποὺ δίκαιαν ἀπλῶς εἴρηκεν, ἀλλὰ ποῦ ἁμαρτία ὁ λόγος καὶ
μεγέθους πλημμελημάτων, ἵνα μάθωμεν ὅτι ἡμεῖς μὲν μυρίων πλημμελημάτων δί-
χης ὀφείλοντες τῷ δεσπότῃ, ἀφ' ὧν τὴν ἄφατον αὐτοῦ φιλαν-
θρωπίαν συγχώρησιν πρὸς αὐτοῦ δεχόμεθα. ἐὰν γὰρ ποῦ τοὺς ὁμοδούλους καὶ τοὺς ὁμογνῶς ⟨ϖ⟩ τοὺς τῆς αὐτῆς ἡμῖν φύ-
σεως κοινωνοῦντας ὠμοὶ καὶ ἀπάνθρωποι γινώμεθα, καὶ τὰ εἰς ἡμᾶς πλημμελήματα
μὴ ἀφαλύσωμεν, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν βραχέων τούτων ποτρυνώμεθα (ὅσον γὰρ ῥ' δεινὰ εἰς
μυρία τάλαντα, τοῦτον τὸν μέσον τῶν ἡμετέρων πρὸς ⟨ϖ⟩ δεσπότην πλημ-
μελημάτων, καὶ τῶν εἰς ἡμᾶς γινομένων παρὰ τῶν ὁμογνῶν) τότε καὶ τοῦ ἀμνάκτη-
του ὑπεραπειλούμεθα τῷ δεσπότῃ, καὶ ὧν πρότερον συγχώρησιν ἐδεξάμεθα, ταύτην πά-
λιν ὀφείλειν μὴ βασάνοις ἀπαιτεῖσθαι κελευόμεθα. ἵνα γὰρ μάθωμεν ἀκριβῶς
ὅτι πρὸς ὠφέλειαν τῶν ψυχῶν τῶν ἡμετέρων τὴν παραβολὴν ταύτην παρήγαγεν ὁ
δεσπότης, αἴσχει τῷ ἐπαγωγῷ· Οὕτω καὶ ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος ποιήσει ὑμῖν, φησίν, ἐ-
ὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παραπτώματα
αὐτῶν. μέγα τῆς παραβολῆς ὁ κέρδος, μόνον ἐὰν προσέχειν βουλώμεθα. ἵνα γὰρ τοσοῦτον
ἀφείναμεν ἀλλήλοις ἁμάρτημα, ὅσον ἀφῆκεν ἡμῖν παρὰ τοῦ δεσπότου ὁ ἡμεῖς μὲν, ἐὰν οὕτω βουλη-
θῶμεν, ὁμοδούλοις ἀφίεμεν· αὐτοὶ δὲ παρὰ τοῦ δεσπότου τὴν συγχώρησιν δεχό-
μεθα. καὶ ὅσα καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἐντολῶν. οὐ γὰρ εἶπεν ἁπλῶς, ἐὰν μὴ ἀφῆτε
τοῖς ἁμαρτήμασι τοῖς ἡμαρτημένοις, ἀλλὰ τί; ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ
ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παραπτώματα αὐτῶν. σκέψαι πῶς βούλεται αὐτοῦ ἡμῶν
τὴν καρδίαν εἶναι γαλήνιον καὶ ἀσυγχύτως τυγχάνειν, καὶ τὸν λογισμὸν ἡμῶν ἀπέχεσθαι, ⟨ϖ⟩ πάν-
των ἀπηλλάχθαι πάθους, καὶ πολλῶν τῶν ⟨ϖ⟩ τοῦ πλησίον ἡμᾶς ὑπιδιπνεῖσθαι τὴν
φιλαγαθωσύνην. καὶ ἀλλαχοῦ δέ πάλιν ὅστις αὐτῷ ἀκόλουθα λέγοντος· Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε Matθ. ε. ιδ.
τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. μὴ
τοίνυν νομίσωμεν ἕτερον ἀγεννεστέρᾳ, ὅταν τοῦτο ποιῶμεν, ἢ μεγάλην τινὰ ⟨ϖ⟩ εἰς ἐκεῖνον κα-
ταπλήττεσθαι χάριν. αὐτοὶ γὰρ ἐσμὲν ⟨ϖ⟩ τῆς ἐναργείας ἀποπλανώντες, καὶ πολὺ τὸ κέρ-

δος

δος ἑαυτοῖς ἐντεῦθεν παρεξενοῦντες· ὥσπερ ἐὰν μὴ τοῦτο πεισθῶμεν, πάλιν ἐκείνους μὲν ὑβρίσαντες ὅλως ἀδικῆσαί τι δυνησόμεθα, ἑαυτοῖς δὲ τὴν ἀφορητον τῆς γεέννης κόλασιν προθυμησόμεθα ἐπισπάσασθαι. Διὸ παρακαλῶ, τούτων λογιζόμενοι μηδέποτε ἀνεχώμεθα τοῖς λελυπηκόσιν ἡμᾶς, ἢ ἑτέρως πως ἀδικήσασι μνησικακῆσαι, ἢ ἐχθρωδῶς πρὸς αὐτοὺς διακεῖσθαι, ἀλλ' ἐννοοῦντες ὅσης ἡμῖν ἐνέργειας παρέξουσι καὶ παρρησίας παρὰ τοῦ δεσπότου γίνονται, καὶ πρὸς πάντων ὅτι δαπάνην τυγχάνει τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων ἡ πρὸς τοὺς λυπήσαντας καταλλαγή, ἀπεύδωμεν δὲ ἐπιζητῶμεν, καὶ ὃ ἐκ τούτου κέρδος ἐννοοῦντες ἑαυτοῖς ὑπὲρ διαζώμεθα πρὸς τοὺς ἡδικηκότας θεραπείαν, ὡσανεὶ πρὸς ἰατροὺς ἐνεργέτας ἀληθῶς. ἐὰν γὰρ πίθωμεν, ὅτι ὅσοι μὲν γνησίως πρὸς ἡμᾶς διακείμενοι καὶ παντὶ τρόπῳ θεραπεύειν ἀσπαζόμενοι ὠφελῆσαι ἡμᾶς δυνήσονται, ὡς ἡ πρὸς τούτους θεραπεία, ἀξίους ἡμᾶς τῆς δωρεᾶς εὐνοίας ἀπεργαζομένη, καὶ τὸ φορτίον τῶν ἡμαρτημένων ἡμῖν ἐλαφρύνει· ἐννόησον γάρ μοι, ἀγαπητέ, ὅσον τὸ κέρδος τούτου ἀπὸ τῶν ἐπάθλων, Ματθ. ε. μβ. ὧν ἐπηγείλατο τοῖς τοιούτοις καταρθωκόσιν ὁ τῶν ὅλων θεός. Εἰπὼν γάρ, Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς, εὐχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, ὅπως μεγάλα ἰῶ τὰ ἐπιτάγματα καὶ τῆς ἀκρας αὐτῆς ἁπτόμενα καὶ ὑπερφῆς, φησιν, ὅπως γένησθε ὅμοιοι τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. Εἰδὼς οὖν δυνάμενον ἀνθρώπινόν τινα παραμοιοῦσθαι μὴ μόνον μὴ ἀμυνόμενος τοὺς λελυπηκότας, ἀλλὰ καὶ προσευχόμενος ὑπὲρ αὐτῶν κατωδύρεσθαι, μὴ τοίνυν ἀποστερῶμεν ἑαυτοὺς ἀφθονίας τοιούτων δωρεῶν καὶ τῶν ἐπάθλων τῶν πρώτων λόγων ὑπερβαινόντων, ἀλλὰ πρωτοπείρῳ τοῦτο καταρθώσαντες κατωδύρεσθαι, καὶ βιασάμενοι τὸν λογισμὸν παιδεύσωμεν εἴκειν τῷ τοῦ θεοῦ ἐπιτάγματι. ἀφθονία γὰρ τοῦτο καὶ γῆ καὶ θάλαττα καὶ τοῖς ἀγρίοις θηρίοις καὶ τοῖς ἡμέροις γένεται ὁ μὴ μόνον μὴ ἀμυνόμενος τοὺς λελυπηκότας, ἀλλὰ καὶ προσευχόμενος ὑπὲρ αὐτῶν κατωδύρεσθαι· μὴ τοίνυν ἀποστερῶμεν ἑαυτοὺς ἀφθονίας τοιούτων δωρεῶν καὶ τῶν ἐπάθλων τῶν πρώτων λόγων ὑπερβαινόντων, ἀλλὰ πρωτοπείρῳ τοῦτο καταρθώσαντες κατωδύρεσθαι, καὶ βιασάμενοι τὸν λογισμὸν παιδεύσωμεν εἴκειν τῷ τοῦ θεοῦ ἐπιτάγματι. ἀφθονία γὰρ τοῦτο καὶ γῆ καὶ θάλαττα καὶ τοῖς ἀγρίοις θηρίοις καὶ τοῖς ἡμέροις γένεται, ἵνα, ὡς ἔθος ἐστὶ κυνηγοῖς, ἕκαστος ἡμῶν εἴ τινα ἔχοι ἐχθρωδῶς πρὸς αὐτὸν διακείμενον, κατωδύρεσθαι ποιήσηται διὰ τῆς πολλῆς θεραπείας καταλλάξαι αὐτὸν ἑαυτῷ. καὶ μή μοι λεγέτω τις, ὅτι ἡ ἀπαξ καὶ δεύτερον παρεκάλεσα, καὶ ὑπέσχετο· εἰ γὰρ ἀπὸ εἰλικρινείας τοῦτο πεποιήκαμεν, μὴ πρότερον παυσώμεθα μέχρις αὐτῆς τῆς πολλῆς πεισθρίας νικήσαντες ἐφελκυσώμεθα αὐτόν, καὶ ἀποκήσωμεν τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀπεχθείας. μὴ γὰρ ἐκείνῳ τι χαριζόμεθα; εἰς ἡμᾶς διακαίρει τὰ τῆς θυσίας. τοῦ θεοῦ τὸν θυμὸν ἱλασασόμεθα, τῶν ἁμαρτημάτων τὴν συγχώρησιν ἑαυτοῖς περιποιήσωμεθα, παρρησίαν πολλὴν πρὸς τὸν δεσπότην ἐκ τούτου λαμβάνομεν. ἀλλὰ τοῦτο καταρθώσωμεν, δυνησόμεθα μετὰ καθαροῦ συνειδότος καὶ τῆς ἱερᾶς ταύτης καὶ φρικτῆς τραπέζης προσελθεῖν, καὶ τὰ ῥήματα σκῆνα τὰ τῆς θυσίας συνεξθυγμένα μετὰ παρρησίας φθέγξασθαι. ἴσασιν οἱ μεμυημένοι ὃ λεγόμενον. διὰ τὴν ἐκείνου συνειδότι καταλιμπάνω εἰδέναι, πῶς μὴν καταρθώκοτες τὴν ἐντολὴν μετὰ παρρησίας προσέσθαι ταῦτα δυνάμεθα καὶ τὸν κύριον ἐκεῖνον τὸν φοβερόν· εἰ δὲ ῥαθυμήσαμεν, πόσης ἡμῖν οὐκ ἂν γένοιτο καταφρίσεως αἴτιον ἑαυτοὺς τοῖς ῥήμασι διαφθεῖραι τοῖς, δι' ἡμᾶς ἁπλῶς καὶ εἰκῆ προφέρειν τὰ τῆς θυσίας ῥήματα, καὶ μεῖζον ἑαυτοῖς ὑπισωρεύειν τὸ πῦρ, καὶ τὸν ἀγανάκτησιν ἐκκαλεῖσθαι τοῦ δεσπότου; χαίρω καὶ βοῶ καὶ ἀνακηρύττω ὑμᾶς μετὰ ἡδονῆς ἀκούοντας τὰ λεγόμενα, καὶ διὰ τοῦ κρότου δεικνύοντας, ὅτι ἕτοιμοι γενέσθε, καὶ εἰς ἔργον ἀγαγεῖν τὴν διδασκαλίαν ταύτην παρέχειν. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ἰατρεῦσαι τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, τοῦτο φάρμακον τοῖς ἡμετέροις τραύμασιν, αὕτη ἀρίστη ὁδὸς τῆς πρὸς τὸν θεὸν εὐαρεστήσεως, οὗτος μέγιστος δεῖγμα φιλοθέου ψυχῆς, ὁ διὰ τοῦ διδασκάλου νόμον

πάντα

πάντα καὶ πάντας ἡμᾶς ἀπὸ τῆς τῶν λογισμῶν ἀθεσίας, ἀλλ' ἀνώτερους γίνεσθαι τῶν παθῶν, ἐννοοῦντας ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας τὴν τοῦ θεοῦ εἰς ἡμᾶς εὐεργεσίαν" γεγυμνασμένας. καὶ" ὅσῳ γὰρ ἂν διατρίβωμεν, οὐδὲ ὀλίγον φθάσαι μέρος δυνησόμεθα τῶν τε ἤδη παρελθόντων ἡμῖν, τῶν τε καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς ἡμᾶς γινομένων καὶ τῶν ἐπαναμενομένων ἡμῖν ἀγαθῶν, εἰ βουληθείημεν εἰς ἔργον ἀγαγεῖν τὰ πρὸς αὐτὸν εὐσεβῆ παραγγέλματα. ἕκαστος οὖν ἐντεῦθεν ἑαυτὸν, ἔργον τοῦτο ποιησάσθω, καὶ ὡς ὅτι ἥκιστα ἐν μέσῳ ἀπευδέτω, καὶ μηδὲ ὀλίγον ἀναβαλλέσθω. κἂν κακεῖν δέῃ, κἂν ζητῆσαι, κἂν μακρὰν ὁδὸν ἀπελθεῖν, κἂν δυσκολίαι τινὲς ὦσι, πάντα παντὸς κωλύματα ἀνέλωμεν. ἑνὸς μόνου" φοβώμεθα, πῶς ὀλίγον τοῦ δέοντος ὑπολειφθέν εἰς ἔργον ἀγαγεῖν" διαπεσώμεθα, ἐκ τῆς ἀναισχύντου μιαθῶν κηλίσεως μιάνθημεν. μὴ γὰρ οἶδα ὅτι βαρὺ καὶ ἐπαχθὲς φάγεται, ὁ πολὺς ἐξορωδῶς διαχειμάνων καὶ πολεμίως, ἀπελθεῖν καὶ ξενίαν καὶ διαλεχθῆναι; ἀλλ' ἐὰν σκοπήσῃς τοῦ ἐπαγγέλματος ὁ ἀξίωμα, καὶ τῆς ἀμοιβῆς ὁ μέγεθος, καὶ ὅτι οὐκ εἰς σκιάν, ἀλλ' εἰς σὲ ἀναπτύσσει τὰ τῆς εὐεργεσίας, πάντα σοι κοῦφα καὶ ῥᾴδια φανήσεται. παντὶ οὖν τρέφοντες ἐν τοῖς λογισμοῖς τοῖς ἡμετέροις πεστευόμεθα τῆς σωτηρίας, καὶ εὐσεβεῖ λογισμῷ τὰ ὑπογεγραμμένα τοῦ Χριστοῦ πληρωταὶ γινώμεθα, ἵνα καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ ἀμοιβῶν ἀξιωθῶμεν, χαίροντι καὶ φιλοθεΐᾳ" τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος, μεθ' ὧν τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ * πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγ. κη. ΚΑΙ ΕΙΠΕΝ Ο ΘΕΟΣ ΤΩ ΝΩΕ ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΥΙΟΙΣ ΑΥΤΟΥ ΜΕΤ' ΑΥΤΟΥ, ΛΕΓΩΝ· ΚΑΙ ΙΔΟΥ ΕΓΩ ΑΝΙΣΤΗΜΙ ΤΗΝ ΔΙΑΘΗΚΗΝ ΜΟΥ ΥΜΙΝ, ΚΑΙ ΤΩ ΣΠΕΡΜΑΤΙ ΥΜΩΝ ΜΕΤ' ΥΜΑΣ, ΚΑΙ ΠΑΣΗ ΨΥΧΗ ΖΩΣΗ ΜΕΤ' ΥΜΩΝ, ΑΠΟ ΤΩΝ ΟΡΝΕΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟ ΚΤΗΝΩΝ, ΚΑΙ ΠΑΣΙ ΤΟΙΣ ΘΗΡΙΟΙΣ ΤΗΣ ΓΗΣ.

Τὴν βούλησιν εἰς τὸ μέσον προθέντες ἡμῖν, ἧς ὁ Νῶε ἤκουσθη πρὸς τοῦ θεοῦ τὴν διαφόρου μὲν ἔξοδον τοῦ ἀπὸ τῆς κιβωτοῦ θυσιαστηρίου οἰκοδομήσας, καὶ τὰς εὐχαριστηρίους θυσίας ἀναγαγών, ἐν δὲ ἐπειδὴ εὐγνωμοσυνῶν ὑπεδεξάμην, οὐκ ἀφέσταμαι πειρᾶσθαι προτρέπων προελθεῖν, ἐν πομπῇ ἐπεξελθεῖν τῷ ἀναγνώσματι, καὶ δεῖξαι τὴν φιλοθεΐαν τοῦ θεοῦ τοῦ συγκαταβάσεως καὶ τὴν κηδεμονίαν, ἣν πρὸς τὸ δίκαιον ἐπεδείξατο. ὅλῃ γὰρ εἰς πολὺ μῆκος ἡμῖν ὁ λόγος ἐξεπέπτωκε, ταχέως αὐτὸν συνεξέλθωμεν, ὡς μὴ τῇ πλήθει καταχωσθῆναι τοῦ μνήματος ὑμᾶς, μηδὲ" τοῖς μὴ ταῦτα λεγομένοις λυμεῶνας γενέσθαι τοῖς ἤδη ῥηθεῖσιν. οὐδὲ γὰρ τοῦτο ἁπλῶς ἐπαινεσάσαμεν μόνον, τὸ πολλὰ εἰπεῖν, ἀλλὰ τοσαῦτα βουλόμεθα λέγειν, ὅσα δυνατὸν ὑμᾶς τῇ μνήμῃ προσκαταφεῖν, καὶ κερδάναντας ἐπεῦθεν ἀπελθεῖν. εἰ γὰρ δὴ μέλλομεν ἡμεῖς πλείονα τοῦ δέοντος λέγειν, ὑμεῖς μηδὲν ἐκ τῶν λεγομένων καρπούσασθε, τί τὸ ὄφελος; εἰδότες οὖν, ὅτι διὰ τὸ ὠφελεῖν τὴν ὑμετέραν τοῦτον ἀνεδεξάμεθα πόνον, καὶ αὐταρκοῦσαν ἀμοιβὴν εἰληφέναι νομίζομεν, εἰ τὴν ὑμετέραν θεασάμεθα προκοπὴν μετὰ ἀκριβείας κατέχουσαν τὰ λεγόμενα, καὶ ἐν τοῖς κόλποις τῆς ὑμετέρας διανοίας ἐναπόθησθε σωτηρίως ταῦτα κινοῦντες καὶ" ἀναμηρυκώμενοι. ἡ γὰρ μνήμη τῶν ἤδη ῥηθέντων προσκαθιάσει μετὰ πλείονος εὐκολίας ὑμᾶς δέχεσθαι καὶ τὰ μέλλοντα ῥηθήσεσθαι, καὶ ὅπως τοῦ χρόνου προϊόντος καὶ ἑτέρους διδάσκαλοι γενήσεσθε. τοῦτο γὰρ ἡμῶν ἡ πᾶσα ἀγρυπνία καὶ ἡ σπουδὴ, ὡς πάντας ὑμᾶς τελείους καὶ ἀπηρτισμένους γενέσθαι

γενεάς, καὶ μηδὲν ὑμᾶς λανθάνειν τῶν ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς κειμένων. ἡ γὰρ τούτων γνῶσις, εἰ βουληθείημεν νήφειν καὶ ἐγκαρτερεῖν, καὶ πρὸς τὴν ἀρίστην πολιτείαν τὰ μέγιστα ἡμῖν συμβαλεῖται, καὶ πρόθυμοτέρους ἐργάσεται πρὸς τὸν τῆς ἀρετῆς πόνον. ὅταν γὰρ παιδευθῶμεν ὅτι ἕκαστος τῶν δικαίων τῶν πολλὰ πρήσαντι πρὸς Θεὸν κλησαμένων, καὶ πειρασμοῖς καὶ θλίψεσιν ὁδεύσας ἅπαντα τὸν βίον, ἐν πολλῷ τινὶ ἀσωμονίῳ ἐν τινι δυσχερείᾳ ἐπιδεξάμενος, οὕτω τῶν ἀμοιβῶν ἠξιώθη, πῶς οὐχὶ ἐν αὐτοῖ" ἀσυνδάσωμεν τινὶ αὐτῷ αὐτοῖς ὁδὸν ἐλθεῖν, ἵνα καὶ τῶν αὐτῶν αὐτοῖς τύχωμεν ἀμοιβῶν; διὸ παρακαλῶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν προσθήκην ἵνα ἐργάζεσθαι, καὶ αὔξειν ὑμῶν τινὶ τοῦ θεοῦ οἰκοδομῶν*, ἐν τῷ μὴ ἤδη κατορθωθέντα μετὰ ἀσφαλείας ἐν πολλῇ τῇ φυλακῇ διατηρῆν, τὰ ὑπολειπόμενα προσιδέναι, ἵνα ὥσπερ εἰς αὐτὸν τὸν χορυφαῖον τῆς ἀρετῆς φθάσητε εἰς καύχημα ἡμέτερον, εἰς οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας, εἰς δόξαν Χριστοῦ. καὶ γὰρ ὁρῶν ὑμῶν τὸ ἀκόρεστον πρὸς τὸ πνευματικὸν διδασκαλίαν, ὃ παύομαι καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καί τοι πενίαν πολλὴν ἐμαυτῷ συνειδὼς, τὸ ἐξ ἁπάντων ὑμῶν τὸ ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν προσδεηθείς, ἐν ἄκρᾳ δὴ ἡ τοῦ θεοῦ χάρις διὰ τὸ οἰκείαν φιλανθρωπίαν, καὶ διὰ τὸ ὑμέτερον ὠφέλειαν χορηγήσῃ, ζώντα ταῖς ὑμετέραις ἀκοαῖς προσπεφόρημενος. φέρε οὖν καὶ σήμερον δείξωμεν ὑμῖν τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας τινὰ ὑπερβολήν, ἣν πρὸς τινὰ ἀνθρωπίνην φύσιν ἐπιδείκνυται, ἀνακαλούμενοι καὶ τοῦ θεοῦ ῥηθέντα τῷ Νῶε εἰς μέσον προτιθέντες.

8 Καὶ εἶπεν ὁ θεὸς τῷ Νῶε, καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ.

Μετὰ τὸ εὐλογῆσαι αὐτὸν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ εἰπεῖν, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ τινὰ ἀρχὴν τινὰ τῶν ἁλόντων ἀπόντων ἐγχειρίσαι, καὶ τινὰ ὀξυσίαν δοῦναι τοῦ, ὡς λάχανα χόρτου, οὕτω τούτων ποιεῖσθαι τινὰ μεταληψιν, καὶ ἀντειλήφθαι ὥστε κρέα ἐν αἵματι μὴ φαγεῖν, κινδύνους ἐπὶ καὶ τοῦ δικαίου καὶ τῶν μὴ ζώντα μηνύοντων ἔσεσθαι, καὶ φιλοτιμούμενος ἀεὶ ταῖς εὐεργεσίαις τινὰ ἡμετέραν φύσιν, προσίδησι πάλιν εὐεργεσίας μείζους καὶ φησι·

Καὶ εἶπεν ὁ θεὸς τῷ Νῶε, καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ, λέγων· 9 Ἰδοὺ ἐγὼ ἀνίστω τινὰ διαθήκην μου ὑμῖν, καὶ τῷ σπέρματι ὑμῶν μεθ' ὑμᾶς, 10 Καὶ πάσῃ ψυχῇ ζώσῃ μεθ' ὑμῶν, ἀπὸ ὀρνέων καὶ ἀπὸ κτηνῶν, καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, ὅσα μεθ' ὑμῶν, ἀπὸ πάντων τῶν ἐξελθόντων ἀπὸ τῆς κιβωτοῦ. 11 Καὶ στήσω τινὰ διαθήκην μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐκ ἀποθανεῖται πᾶσα σὰρξ ἔτι ἀπὸ τοῦ ὕδατος τοῦ κατακλυσμοῦ. καὶ οὐκ ἔτι ἔσται κατακλυσμὸς ὕδατος, καταφθεῖραι πᾶσαν τινὰ γῆν.

Ἐπειδὴ εἰκὸς ἦν" δίκαιον ἔτι συναγώνιον εἶναι, καὶ τῷ δέει καταβεβλῆσθαι αὐτοῦ" διάνοιαν, καὶ εἴ ποτε συμβαίη μικρόν τινα ἐπομβρεῖαι γενέσθαι, ἐμβλέπειν ἂν ἀλύειν καὶ" ἀναχαιτίζειν, ὡς πάλιν τοιούτου κλυδωνίου τινὰ οἰκουμένην καταλαμβάνοντος, ἵνα καὶ αὐτὸς ἔχῃ θαρρεῖν καὶ ὡς εἰς ὃ ἐξῆς ἅπαντες, ὁ ἀγαθὸς δεσπότης εἰδὼς, ὅτι καὶ ὃ τυχὸν αὐτὸν λυποῦν θορυβοῦσαν διωκόσεται (ἡ γὰρ πεῖρα τῶν προελθόντων ἰκμὴ πολλὰ δειλίαν ἐμβαλεῖν) ἐπεὶ οὖν εἰκὸς ἦν ὡς μακάριον τοῦτον ἐκ τοῦ τυχόντος ὑετοῦ καταπλαγῆναι καὶ δειλιάσαι, διὰ τοῦτο ὁ ἀγαθὸς θεὸς μονονοὺ θαρρεῖν αὐτὸν παρασκευάζων, καὶ πάντος δέος αὐτὸν ἀπαλλάττων, καὶ ἐν ἀδείᾳ πολλῇ καὶ" θυμηδίᾳ καθιστὰς ἐποιήσε) αὐτοῦ μηκέτι τοιαύτην τιμωρίαν ἐπαγαγεῖν. καὶ τοῦτο μὲν ἤδη καὶ πρὸ τῆς βουλήσεως ἐποίει λέγων, καθάπερ ἠκούσατε, ὅτι οὐ προσθήσω καταράσασθαι τινὰ γῆν. εἰ καὶ ἀνθρωποι διὰ τὴν κακίαν ἐπιτείνουσιν, ἀλλ' ὅμως ἐγὼ οὐκέτι τοιούτῳ ἐπιτιμίῳ ἐποβάλλω ὃ τῶν ἀνθρώπων γένος. δείκνυσι γὰρ αὐτοῦ τινὰ ἄφατον φιλανθρωπίαν, καὶ πάλιν τοῦτο

ἐποιχεῖται

σ. ἐποίκισμα μὴν

* σπουδάζω

ἐπισκεῖται, ἵνα θαῤῥεῖν ἔχῃ ὁ δίκαιος, ϗ μὴ λογίζεσθαι καθ' ἑαυτὸν ϗ λέγειν, ϗ ἡδη βλασφημίας ἀξιώσας τὸ ὄμβρος τὸ ἡμέτερον, ϗ εἰς πλῆθος ὑπερβάσας, τὴν πονηρὰν ταύτην ἐπήγαγεν. ἵν' οὖν πάλιν θόρυβον ἐκβάλῃ ἐκ τῆς αὐτῶν λογισμῶν, ϗ πληροφορηθῇ, ὡς οὐκέτι ἔσται τοῦτο· ὥσπερ γάρ, φησι, Ⓜ καταχλυσμὸν δίχα φιλοσοφείαν ἐπήγαγεν, ὥστε τὴν κακίαν ἐγκόψαι ϗ μὴ παραυτίκα αὐτοὺς παιδεῦσαι, οὕτω ϗ νῦν δίχα τὴν ἐμφυτὸν φιλοσοφίαν ἐπαγγέλλομαι μηκέτι τοῦτο ποιήσειν, ἵνα πάσης ἀθυμίας ἐκτὸς ὄντες οὕτω τὴν πρόσουσαν ζωὴν δίκην διατηρῶσι. δίκη τοίνυν, φησὶν, ἰδοὺ ἀνίστημι τὴν διαθήκην μου, τοῦτ' ἔστι σωθήναι ποιῶ μου. καθάπερ ἐπὶ τῶν δυσοσφιῶν τοιαῦτά ἐπιδιδοῦ τις ἐπαγγέλλεται, σωτήριά ϗ πολλὴν παρέχει τὴν πλεονεξίαν· οὕτω ϗ ὁ ἀγαθὸς διασώστης φησίν· ἰδοὺ ἀνίστημι τὴν διαθήκην μου. ϗ καλῶς εἶπεν ἀνίστημι, ἀντὶ τοῦ, ἰδοὺ ἐγὼ ἀναιρῶ τὴν ἐκ τῶν κατακλυσμάτων πονηρὰν αὐτῶν γενομένην, ϗ ἀνίστημι τὴν διαθήκην μου ὑμῖν, ϗ τῷ σπέρματι ὑμῶν μεθ' ὑμᾶς. ὅσα φιλοσοφείαν διασώσω. ϗ μόνον μεθ' ὑμῶν, φησὶ, ἵστημι τὰς σωθήσας, ἀλλὰ ϗ τοὺς ἐξ αὐτῶν μεθ' ὑμᾶς γενομένους τῶν τῆς βεβαίας ἀποφαίνω. εἶπα ἵνα τὴν οἰκείαν ἐπιδείξηται φιλοτιμίαν φησὶ, ϗ πάσῃ ψυχῇ ζώσῃ μεθ' ὑμῶν, ἀπὸ ὀρνέων ϗ ἀπὸ κτηνῶν, ϗ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, ὅσα μεθ' ὑμῶν, ἀπὸ πάντων τῶν ἐξελθόντων ἐκ τῆς κιβωτοῦ. ϗ οὐκέτι τοῦ διαθήκην μου πρὸς ὑμᾶς, οὐκ ἀποθανεῖται πᾶσα σὰρξ ἔτι ἀπὸ τοῦ ὕδατος τοῦ καταχλυσμοῦ. ϗ οὐκέτι ἔσται καταχλυσμὸς ὕδατος, καταφθεῖραι πᾶσαν τὴν γῆν. εἶδες ζωθηκῶν μέγεθος, εἶδες ὑποχώσεων ἄφατον φιλοτιμίαν. σκόπει πῶς πάλιν ἐκτείνει αὐτοῦ τὴν * φιλανθρωπίαν ϗ μίγνυσι τὰ ἀλόγων ϗ τὰ θηρίων, ϗ εἰκότως. ὅταν γὰρ πολλάκις εἶπον, ὅτι ϗ νῦν φησι. διὰ γὰρ δίκην τὴν αὐθεντίαν τοῦτο πρὸς ἐμὲ δέδωκε, δίκην τοῦτο ϗ τοῦτο κοινωνεῖ νῦν τῆς ἐνεργείας τῆς εἰς Ⓜ δὲ ἀνθρώπου γενομένης. ϗ δικαίως μὲν κοινὴ γενέσθαι ἡ διαθήκη ϗ τοὺς αὐτοὺς, ϗ τοὺς τοῦ ἄλογα, οὐκ ἔστι δὲ τοῦτο. ϗ γὰρ ϗ τοῦτο δίκην τὴν αὐτοῦ φιλανθρωπίαν γίνεται, ἵνα εἰδέναι ἔχῃ πόσης ἀπολαύει τιμῆς, ϗ μόνον μέλεις αὐτοῦ τῆς ἐνεργείας ἰσταμένης, ἀλλὰ δὲ αὐτὸν ϗ τῶν ἀπόντων σωσαπολαυόντων τῆς φιλοτιμίας τοῦ διασώστου. ϗ οὐκ ἀποθανεῖται, φησι, πᾶσα σὰρξ ἔτι ἀπὸ τοῦ ὕδατος τοῦ καταχλυσμοῦ, ϗ οὐκέτι ἔσται καταχλυσμὸς, καταφθεῖραι πᾶσαν τὴν γῆν. εἶδες πῶς ϗ ἁπαξ ϗ δεύτερον ϗ πολλάκις ἐπαγγείλατο ταυτὸν μηκέτι ἐπαγαγεῖν πονηρίαν, ἵνα Ⓜ θόρυβον τὸν λογισμὸν ἐκβάλῃ τὴν δικαίαν, ϗ θαῤῥαλέον τῶν μελλόντων. ἔστω δὲ πρὸς τὴν μὴ ὑπάρχουσι φύσιν ἀφορῶντες, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀνθρωπείαν τὴν ἡμετέραν, οὐκ ἀρκεῖται τῇ δίκῃ τῶν λόγων ὑποχέσει, ἀλλὰ τὴν καθ' ἡμᾶς συγκατάβασιν ἐπιδεικνύμενος, ϗ σημεῖον προέχει ὃ δυνάμενον πονηρὰ τοῦ αἰῶνι συμπροεκτεινόμενον τοιούτου δίκης ἀπαλλάσσειν τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος· ἵνα κἂν πολλὰ νέφη κατενεχθῇ, κἂν σφοδρότερος ὁ χειμὼν γένηται, ἢ ϗ ἐὰν ἡ πλημμύρα τῶν ὑδάτων εἰς πλῆθος ὑπερδιδῷ, μηδὲ οὕτως ἐχωμεν διδοικέναι, ἀλλὰ θαῤῥεῖν πρὸς τὸ δοθὲν σημεῖον ἀφορῶντες.

12 Καὶ εἶπε κύριος ὁ θεὸς τῷ Νῶε· τοῦτο τὸ σημεῖον τῆς διαθήκης, ἧς ἐγὼ δίδωμι ἀνὰ μέσον ἐμοῦ ϗ σοῦ.

Ὅσα πόση τιμὴ πρὸς Ⓜ δίκαιον κέχρηται. ὡσανεὶ γὰρ δεσπότης δεσπότῃ διαλεγόμενος, οὕτω ϗ πρὸς αὐτὸν ποιεῖται τὸν λόγον, ϗ φησι· τοῦτο τὸ σημεῖον τῆς διαθήκης, ἧς ἐγὼ δίδωμι ἀνὰ μέσον ἐμοῦ ϗ σοῦ, ϗ ἀνὰ μέσον πάσης ψυχῆς ζώσης, ἥ ἐστι μεθ' ὑμῶν εἰς γενεὰς αἰωνίους. εἶδες πάσῃ τῇ ζωῇ τὸ μέλλον δίδοσθαι σημεῖον προεκτεινόμενον εἰς γενεὰς αἰωνίους. ϗ μόνον κοινὴ πᾶσι τοῖς ζῶσι τὸ σημεῖον δίδωσιν, ἀλλὰ ϗ

διωνεκὲς καὶ ἀξιωνίζον τῇ τοῦ κόσμου συςάσει. τί οὖν ἐςι τὸ σημεῖον;

13 Τὸ τόξον μου τίθημι ἐν τῇ νεφέλῃ, καὶ ἔςαι εἰς σημεῖον διαθήκης ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ τῆς γῆς.

Ἰδοὺ μετὰ τῆς ὑποθέσεως τῆς διὰ τῶν λόγων καὶ τοῦτο δίδωμι τὸ σημεῖον, τοῦτο ἔστιν λέγω, ἵνα τινὲς φασι γένωνται τοῖς τὰ νέφη τὰς ἀκτῖνας ἀφιέντος. Εἰ ὁ λόγος μόνον, φησιν, οὐκ ἀρκεῖ, ἰδοὺ καὶ σημεῖον δίδωμι τοῦ μηκέτι ὑμφείδειν τοιαύτην ἐπάξειν. τοῦτο τοίνυν ὁρῶντες τὸ σημεῖον τοῦ δέους ἀπαλλάττεσθε.

14 Καὶ ἔςαι ἐν τῷ συννεφεῖν με, φησιν, νεφέλας ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀφθήσεται * τὸ τόξον μου ἐν τῇ νεφέλῃ, 15 Καὶ μνησθήσομαι τῆς διαθήκης μου, ἣ ἐςὶν ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν, καὶ ἀνὰ μέσον πάσης ψυχῆς ζώσης ἐν πάσῃ σαρκί. * πάλιν

Τί λέγεις, ὦ μακάριε προφῆτα; ἀναμνησθήσομαί, φησι, τῆς διαθήκης μου, τοῦτ' ἔστι, τῆς σωτηρίας μου, τῆς ἐπαγγελίας, τῆς ὑποσχέσεως· οὐκ ὅτι αὐτὸς δέηται ἀναμνήσεως, ἀλλ' ἵνα ἡμεῖς πρὸς ἐκεῖνο τὸ δοθὲν σημεῖον βλέποντες, μηδὲν ὑποπτεύωμεν χαλεπὸν, ἀλλ' εὐθέως εἰς ὑπόμνησιν ἐρχόμενοι τῆς θείας ἐπαγγελίας, θαῤῥῶμεν ὡς οὐδὲν τοιοῦτο πείσομενοι. εἶδες θεοῦ συγκαταβάσεις, ὅσῳ ποιήσεται κηδεμονίᾳ τὸ γένος τὸ ἡμέτερον, πόσον μέγεθος φιλανθρωπίας ἐπεδείξατο· οὐκ ὅτι εἶδε τινὰ τῶν ἀνθρώπων μεταβολὴν, ἀλλ' ἵνα διὰ πάντων ἡμᾶς διδάξῃ τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ τὴν ὑπερβολήν.

Καὶ οὐκ ἔςαι ἔτι ὕδωρ εἰς κατακλυσμὸν, ὥςε ἐξολεθρεῦσαι πᾶσαν σάρκα.

Τοιοῦτος ὅμβρος οὐκέτι ἔςαι. ὅτι δὲ οὐδὲ τοῦτο δεδοικέναι τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὅσα πῶς συνεχῶς ποιήσαι τὴν ὑπόθεσιν, μανθάνομεν λέγων· καὶ ἴδητε πολλὴν τῶν ὄμβρων τὴν φοράν, μηδὲ οὕτω χαλεπήνητε. ὃ γὰρ ἔςαι τὸ ὕδωρ εἰς κατακλυσμὸν, ὥςε ἐξολεθρεῦσαι πᾶσαν σάρκα. τοιοῦτος ὄμβρος οὐκέτι ἔςαι, τοιαύτης ἀναναγκαίας οὐκέτι περιεργασίας ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις.

16 Καὶ ἔςαι, φησὶ, τὸ τόξον μου ἐν τῇ νεφέλῃ, καὶ ὄψομαι, τοῦ μνησθῆναι διαθήκης αἰωνίου ἀνὰ μέσον τοῦ θεοῦ, καὶ ἀνὰ μέσον πάσης ψυχῆς ζώσης ἐν πάσῃ σαρκί.

Σκόπει πῶς βουλόμενος εἰς θάρσος καὶ εἰς πληροφορίαν ἀγαγεῖν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, πόσῃ χαλεπότητι τῶν λόγων κέχρηται. καὶ ὄψομαί, φησι, τοῦ μνησθῆναι διαθήκης μου. ἡ ὄψις οὖν εἰς μνήμην αὐτὸν ἄγει; ἢ χ ἵνα τοῦτο ὑποπτεύσωμεν (μὴ γένοιτο) * ἀλλ' ἵνα ὅταν ἴδωμεν τὸ σημεῖον τοῦτο, θαῤῥεῖν ἔχωμεν τὴν τοῦ θεοῦ ἐπαγγε- * τῆς ὄψεως,
λίαν, καὶ ὡς ἢ χ οἵοντε διαπεσεῖν τὰς τοῦ θεοῦ ὑποσχέσεις. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς, φησι, τῷ Νῶε· τοῦτο τὸ σημεῖον τῆς διαθήκης, ἧς διεθέμην ἀνὰ μέσον ἐμοῦ, καὶ ἀνὰ μέσον πάσης σαρκὸς, ἥ ἐςιν ἐπὶ τῆς γῆς. ἑώρακας, φησι, τὸ σημεῖον, ὃ ἀφ' ἑαυτοῦ δέδωκα μεταξὺ ἐμοῦ καὶ πάσης σαρκὸς τῆς ὄντος ἐπὶ τῆς γῆς. μηκέτι τοίνυν τοῖς Μανιχαίοις, μηδὲ Ἑλλησὶ τοῖς λογισμοῖς, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο βλέπωμεν καὶ αὐτὸς ἔχε χρησὰς τὰς ἐλπίδας, καὶ οἱ μετὰ σὲ πάντες τῆς ὀρθῆς πολιτείας ἀπολαυέτωσαν, καὶ ἡ ὄψις τὸ σημεῖον παρεχέτω θαῤῥεῖν, ὡς ἢ χ ἵνα τοιοῦτον κλυδώνιον πάλιν οἰκουμένῃ καταλάβῃ. καὶ γὰρ ὑπερτείνηται τῶν ἀνθρώπων τὰ ἁμαρτήματα, ἀλλ' ἐγὼ ἄνωθεν ἐπάγομαι ταῦτα πληρώσω, καὶ ἐκείνῃ τοιαύτῃ οὐ πάντων ἀναναγκαίων ποιήσομαι. Εἴδετε ἀγαθότητος ὑπερβολὴν, εἴδετε συγκαταβάσεως μέγεθος, εἴδετε κηδεμονίας ὑπόπτασιν, εἴδετε φιλοτιμίας ἐπαγγελίαν. ὃ γὰρ μέχρι δύο καὶ τεσσάρων καὶ δέκα γραφῶν ἐξέτεινεν αὐτοῦ τὴν ἀνθρωπίνην, ἀλλὰ τῇ συςάσει τοῦ κόσμου ταύτην παρεκλαθῆναι ὑπέσχετο, ἵνα ἐξ ἑκατέρων σωφρονίζωμεθα, καὶ ἐξ ὧν ἐκεῖνοι διὰ τῶν ἁμαρτημάτων πλῆθος τοιαύτην ἐπεδέξαν-

τὸ

το ὑμωείαν, καὶ ἐξ ὧν ἡμεῖς δι᾽ τὴν ἄφατον αὐτ῀ φιλαν, θεφπίδν ἑαυτὴς ἠξιώθημεν ὑποφέσεως. τ῀ν γὰρ νόων ἔχοντας καὶ αἱ ὐεργεσίαι μᾶλλον ἢ αἱ ὑμωείαι ἐφέλκονται πρὸς τὴν ὑπακοὴν τ῀ν ἐπιταγμάτων. μὴ ἑάνιν ἀγνώμονες γενώμεθα. Εἰ γὰρ καὶ πρὶν ἢ ὠγαθὸν ἡμᾶς ἐπιδείξασθαι, μᾶλλον ἐ καὶ κολάσεως ἄξια ἐργαζόμενοι τοσαύτης ἠξίωσε τῆς ὐεργεσίας, εἰ ὐγνώμονες γνοίμεθα, καὶ τ῀ ἐπὶ τοῖς προλαβοῦσιν ὐεργεσίαν ἐπιδειξόμεθα, καὶ πολλὴν τὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβολὴν ποιησόμεθα, πόσης ὀκ ἀν πάλιν ἡμᾶς ἀξιώσοι τῆς πρὸς αὐτ῀ φιλοτιμίας; Εἰ γὰρ δυαξίους ὄντας ὐεργετεῖ καὶ ἡμῶρτηκότας φιλαν θεφπίζεται, εἰ τῆς κακίας ἀποστάντες τ῀ ἀρετὴν μεταδιώξομεν, ἵνων ὀκ ἐπιτευξόμεθα; δι᾽ γὰρ τοῦτο προλαμβάνων πολλὰς εἰς ἡμᾶς καὶ εὐεργεσίας κατατίθεται, καὶ ἡμῶρτηκότας πάλιν ἀξιοῖ συγγνώμης, ἵν᾽ καὶ ὑμωείας προδῷ πόδας ὀκ ἐπάγει, ἵνα δι᾽ πρώτων ἡμᾶς ἐφελκύσηται, καὶ δι᾽ ὧν εὐεργετεῖ, καὶ δι᾽ ὧν μακροθυμεῖ. πολλάκις ἐ δι᾽ ὧν σπίνος κολάζει, ἑτέρους ἀνάγειν βόλεται, ἵνα τῷ ἐκείνων φόβῳ σωφρονισθέντες τῆς ὑμωείας τ῀ πεῖραν λαφύγωσιν. Εἴδες εὐμήχανον" αὐτ῀ φιλαν θεφπίδν, πῶς πάντα καὶ πρὸς αὐτ῀ γινόμενα δι᾽ ἓν τοῦτο μόνον γένηται, δι᾽ τὴν σωτηρίαν τ῀ ἡμετέραν. Ταῦτα οὖν σὺνοοῦντες μὴ ῥᾳθυμῶμεν, μηδὲ ἀμελῶμεν ἀρετῆς, μηδὲ σὺν πρὸς αὐτ῀ τεθέντας νόμοις παραπέχωμεν. ἐὰν γὰρ ἴδῃ ὑπτιρέφονσας ἡμᾶς, καὶ ἡσυχάζοντας, καὶ ὅλως ἀρχλύ τινα ποιομένους, καὶ αὐτὸς τὰ πρὸς ἑαυτ῀ σωρισφέρει, κοῦφα καὶ ῥᾴδια ἡμῖν ἅπαντα κατασκυάζων, καὶ ὀκ ἀφιεὶς οὐδὲ αἰμθησιν λαβῇν τ῀ς τῆς ἀρετῆς πόνων. ὅταν γὰρ ψυχὴ πρὸς Θ̄ν θεὸν τείνῃ τὴν προαίρεσιν, ὀκ ἔτι λοιπὸν ἀπατηθῆναι δυνατὸν τοῦ τῆς ὄψεως τ῀ν ὁρωμένων, ἀλλὰ πάντα παραπέχουσα, ἀκριβέστερον" τούτων τ῀ν πρὸς τ῀ν ὀφθαλμ῀ν ἡμ῀ν χειμένων ἐκεῖνα φαντάζεται καὶ μὴ βλεπόμενα τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ μεταβολὴν ὀκ ὑπισάμενα, ἀλλὰ διηνεκῶς μένοντα καὶ πεπηγότα καὶ ἀκίνητα τυγχάνοντα. Τοιοῦτοι γὰρ Θ̄ τ῀ς προαίρεσις ὀφθαλμοί. πρὸς τ῀ ἐκείνων θέαν διηνεκῶς ἀφορῶσι, καὶ ταῖς ἐκεῖθεν μαρμαρυγαῖς καταυγαζόμενοι πάντα καὶ τὰ παρόντος βίου, ὡς ὄναρ καὶ σκιὰν, παραπέχουσιν, ὐκέτι ἀπάτην ὑπομένοντες, οὐδὲ παραλογισθῆναι δυνάμενοι' ἀλλὰ καὶ πλοῦτον ἴδωσιν, θύρεως καταγελῶσιν," εἰδότες ὅτι δραπέτην πάντος ἀγωνιστέον ἀπὸ τούτου εἰς ἐκεῖνον μεταπηδᾷ, καὶ οὐδέποτε ἵσταται, ἀλλὰ καὶ μικρὰ καὶ τὸν κεκλημένον παρέδωσι, καὶ εἰς αὐτὸν, ὡς εἰπεῖν, τῆς καρδίας Θ̄ν κρημνὸν αὐτὸν ὥσας καταβάλλει. κἂν σώματος ὐμορφίαν θεάσωνται, πάλιν ὀκ ἐπιστρέφονται, λογιζόμενοι ὃ ἐπίκειται, ὃ ὐμεταβλητον, καὶ ὅτι ἀρχαῖον νόσος ἐπελθοῦσα πᾶσαν ἐκείνου τὴν ὐμορφίαν ἠφάνισε, καὶ πρὸ τ῀ς νόσου γ῀ρας καταλαβὸν ἀνδρὸς καὶ ἀτρεπῆ τὴν πρὸ τούτου ὐμορφον ὄψιν ἀπειράσατο, καὶ θανάτου ἐπελθὼν ἅπασαν τὴν τοῦ σώματος ὥραν διέφθειρε. κἂν δόξαν ἴδωσί τινα πρὸς ἐβολὴν μένουσαν, κἂν δυναστείαν, κἂν εἰς αὐτὴν τ῀ν ἀξιωμάτων τὴν χρυσῆν ἀνελπλυθότα, καὶ πάσης ὐημερίας ἀπολαύοντα, καὶ τοῦτον παραπέχουσιν ὡς οὐδὲν βέβαιον ἔχοντα οὐδὲ ἀκίνητον, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἐκείνοις μέγα φρονοῦντα τοῖς ποταμίοις ῥεύμασιν μᾶλλον παραπέχουσι. τί γὰρ τῆς δόξης ἅπασης τοῦ παρόντος βίου ὐτελέστερον, ὅταν τῷ αὔρει τοῦ χόρτου παραβάλληται; Πᾶσα γὰρ δόξα ἀνθρώπου, φησὶν, ὡς ἄνθος χόρτου. Εἴδετε, ἀγαπητοὶ, πῶς μετὰ ἀκριβείας ὁρῶσιν Θ̄ τῆς πίστεως ὀφθαλμοὶ, ἐπειδὰν πρὸς Θ̄ν θεὸν ἡ τεταμένη ἡ διάνοια. Εἴδετε πῶς ὑπ᾽ ὐδενὸς τ῀ν ὁρωμένων παραλογισθῆναι δυνᾶται, ἀλλὰ τ῀ ὀρθὴν τ῀ν πραγμάτων ἔχουσι κρίσιν, οὐδὲμιᾶν ἀπάτην ὑπομένοντες. ἀλλ᾽ εἰ δοκεῖ πάλιν ὑπὲρ τὴν ἀκολουθίαν ἐπανέλθωμεν ὀ λόγου, καὶ ὀλίγα προθέντες καταπαύσωμεν τ῀ν διδασκαλίαν,

λίαν, ὥστε καὶ τὸ μνήμιον τῶν εἰρηνικῶν ἀντεῖναι ὑμῶν τῇ διανοίᾳ. ἐπειδὴ γὰρ ἐτέλεσεν ἡ θεία γραφὴ τὸ περὶ τοῦ θείου σημείου διήγησιν, βούλεται πάλιν διδάξαι ἡμᾶς ὁ Χ̄ς Ⓦ δίκαιον καὶ σὺν τούτοις ὑμᾶς, καὶ φησιν·

18 Ἦσαν δὲ Ⓐ οἱ τοῦ Νωε Ⓐ ἐξελθόντες ἐκ τῆς κιβωτοῦ, Σήμ, Χάμ, Ἰάφεθ. Χὰμ δὲ ἦν πατὴρ τοῦ Χαναάν. 19 Τρεῖς οὗτοί εἰσιν οἱ Νωε. ἀπὸ τούτων διεσπάρησαν ὅλη πᾶσαν τὴν γῆν.

Ἄξιον ἐνταῦθα ζητῆσαι τίνος ἕνεκεν τῶν πολλῶν μόνων τοῦ Νωε μνημονεύσασα ἡ θεία γραφὴ ἐπήγαγε, Χὰμ δὲ ἦν πατὴρ τοῦ Χαναάν. μὴ νομίσητε, ἀδελφοὶ, ἁπλῶς τοῦτο παρεισρρῆφθαι· οὐδὲν γὰρ ὅτι τῶν ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ κειμένων, ὃ μὴ μετά τινος εἴρηται λόγου, πολλὴν τὴν ὠφέλειαν ἐγκεκρυμμένην ἔχοντος. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐπεσημήνατο καὶ παρεισέθηκεν, ὅτι Χὰμ δὲ ἦν πατὴρ τοῦ Χαναάν; βούλεται δηλοῦτον αἰνίξασθαι ἡμῖν τῆς ἀκρασίας αὐτοῦ τὴν ὑπερβολήν, καὶ ὅτι οὐδὲ τῆς συμφορᾶς ὁ μέγεθος συζαλίσαι αὐτὸν πεποίηκεν, οὐδὲ ἡ τοσαύτη ἐν τῇ κιβωτῷ ξενοχωρία, ἀλλὰ καίτοι τὸν παρεσβύτην οὐδέπω τὸν νῦν τεκνοποιήσαντος, ἐν τῇ ἀκρασίᾳ ἑαυτὸν ἐκδοὺς ἐν κιβωτῷ τοσαύτης ἀγμαχτήσεως καὶ πνιγοληθείας τὴν οἰκουμένην κατακλυσθείσης, παρὰ σωσίδυ ἠρόλητο, καὶ ὃ ἀχαλίνωτον τῆς ἐπιθυμίας ἀπετέχνατο, ἀλλ' ἤδη δύωθεν καὶ ἐκ παρασκευῆς ἐδείκνυ τὴν γνώμης αὐτοῦ τὸ μοχθηρόν. ἐπεὶ οὖν μετὰ πολὺ δηλοῦ τὴν ὕβριν τὴν εἰς τὸν γεγυμνωκότα μέλλει τὸν κατάρας δέγεσθαι ὁ Χαναὰν ὁ τούτου παῖς, δηλοῦτο τοῦτο ἤδη παρασκευάζουσα ἡ θεία γραφὴ ἐπεσημαίνατο, καὶ τοῦ παιδὸς ἡμῖν τὴν παρασκευὴν δηλῶν ἐποίησεν, ὁμοῦ καὶ τοῦ γεγυμνωκότος τὸ ἀκριτές· ἵν' ὅταν μὴ ταῦτα ἴδῃς αὐτὸν πολλὴν τὴν ἀναισχυντίαν ἐπιδεικνύμενον παρὰ τὸν γεγυμνωκότα, εἰδέναι ἔχῃς, ὅτι δύωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς τοιοῦτος ἦν, ὡς γε οὐδὲ ἡ ἀπὸ τῆς συμφορᾶς σωτηρία ἐκείνη. ἰσχυρὰ γὰρ ἡ τοσαύτη ἀθυμία πᾶσαν σβέσαι ἡδονήν· καὶ οὐδὲν οὕτω ταύτην τὴν φλόγα καὶ τὴν μανίαν κατασβέσαι δύναται, ὡς ἀθυμίας ἐπίτασις καὶ συμφορᾶς ὑπερβολή. ὁ τοίνυν ἐν τοσούτῳ μεγέθει τῶν κακῶν τοσαύτην ἐπιδεικνύμενος τὴν λύσσαν καὶ μανίαν παρὰ τὸν παιδοποιόν, ποίας δὴ εἶπῃ συγγνώμης ἄξιος; ἀλλ' ἀντεῦθεν ἡμῖν πάλιν ἕτερον πίκτεται ζήτημα, ὃ πολυθρύλλητον ὂν καὶ πανταχοῦ περιφερόμενον, τίνος ἕνεκεν τοῦ παρὰ ἀμαρτόντος ὁ υἱὸς τὴν κατάραν δέχεται; ἀλλ' ἵνα μὴ νῦν μακρὸν ποιῶμεθα τὸν λόγον, τοῦτο παραιθυσόμεθα πρὸς ὃ παρὸν, ἵν' ἐπειδὰν εἰς αὐτὸν τὸν τόπον ἀφικώμεθα, τότε καὶ τὴν λύσιν ἐπαγάγωμεν, ἐὰν δὲ ὁ θεὸς παραδῷ. οὐδὲν γὰρ, καθάπερ ἔφθην εἰπών, τῶν ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ κειμένων ἀνὰ λόγον τινὸς καὶ αἰτίας ἐστὶν ὁρᾶν ἐγκεκαμμένον. τέως οὖν τοῦτο ἐγνωμεν, ὅτι οὐκ ἁπλῶς, καὶ ὡς ἔτυχε, τῆς προσηγορίας τοῦ υἱοῦ ἐμνημονεύθησαν ὁ Μωϋσῆς εἰπών, Χὰμ δὲ ἦν πατὴρ τοῦ Χαναάν. τρεῖς εἰσιν οὗτοι υἱοί, φησι, Νωε, καὶ ἀπὸ τούτων διεσπάρησαν ὅλη πᾶσαν τὴν γῆν. μὴ ἁπλῶς παραδράμωμεν, ἀγαπητοὶ, μηδὲ ὃ νῦν ῥηθὲν, ἀλλ' ἐννοήσωμεν καὶ ὃς αὐτοῦ τούτου τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ τὸ μέγεθος. τρεῖς, φησιν, ἦσαν οὗτοι υἱοὶ Νωε, καὶ ἐκ τούτων διεσπάρη ὅλη πᾶσαν τὴν γῆν. πῶς ἀπὸ τῶν τριῶν τοσοῦτον πλῆθος ἐπέδωκε; πῶς ἠδυνήθησαν ἀρκέσαι; πῶς ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων ἅπας ὁ κόσμος σωθείς; πῶς αὐξεῖς τὰ σώματα διέμεινεν; οὐκ ἰατρῶν ἐπὶ θεραπείαν παρεσάγων, οὐκ ἄλλη τις ἐπιμέλεια. οὐδέπω γὰρ οὐδὲ πόλεις ἦσαν διειμάμενοι, ἀλλὰ μετὰ τοσαύτην κατακλυσμοῦ, καὶ τὴν ἐν τῇ κιβωτῷ ἀφανισμὸν ὡς πεπαιχυμένοι καὶ κατειργασμένοι ὀξέως, καὶ ἐν τοσαύτῃ μονώσει τυγχάνοντες καὶ ἐρημίᾳ ἀφάτῳ πῶς ἐδιεφθάρησαν; πῶς οὐκ ἀπώλοντο;

ἀπώλοντο; ὁ γὰρ φόβος, εἰπέ μοι, καὶ ἡ ἀγωνία" ὃ κατέσιεν αὐτῶν τὴν ψυχήν, καὶ "διεπέρασαν τὸν λογισμόν; μὴ ξενιαθῇς, ἀγαπητέ. θεὸς γὰρ ἰῶ ὁ πάντα ἐργαζόμενος, καὶ ὁ τῆς φύσεως δημιουργὸς ἰῶ ὁ πάντα ταῦτα καὶ κωλύματα ἀναιρῶν, καὶ τὸ πρόσταγμα αὐτοῦ σκῆνος τὸ λέγειν, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν," αὐλοῖς καὶ τύμπανον ἐχρήσατο. ἐπεὶ καὶ ⓐ Ισραηλῖται ἰῶ ἵνα εἰς Αἴγυπτον τῇ πλινθείᾳ καὶ τῷ πηλῷ κατειργάσθησαν, ταύτῃ πολλῷ μᾶλλον εἰς πλῆθος ἐπέδωκεν, καὶ ὅτε ὁ μὴ λεες σκῆνος καὶ ὠμὸν ὑπέταγμα τοῦ Φαραὼ, ὁ κελεύων καὶ ἀρρένα εἰς τὸν ποταμὸν ῥίπτεσθαι, οὐδὲ ἡ λοιπὴ κακουχία, ἰῶ ἀπὸ τῶν ἐργαστηρίων ἀπέμυνον, ἴσχυσεν ἐλαττῶσαι αὐτῶν τὸ πλῆθος, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον εἰς πλῆθος ἐπεδίδου. ἡ γὰρ ἀνάγκη ἰῶπα. ἀνορθοῖ ἰῶ ἡ δηλ τῶν ἐναντίων ἅπαντα ἐργαζομένη *. ὅταν οὖν ὁ θεὸς κελεύῃ, μὴ ζήτει καὶ ἀκολουθίαν αὐτοῦ διερευνᾶσθαι καὶ πρόσταγματα. δυνατὸς γὰρ ὢν τῆς φύσεως ὑπερβαίνειν τὰς φύσεις, ἀλλὰ καὶ διὰ αὐτῶν τῶν κωλυόντων καὶ πρόσταγματα αὐξάνεσθαι παρασκευάσει. τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ νῦν, ἀπὸ τῶν τειχῶν τούτων τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἀνεπλήρωσεν. ἀπὸ τούτων γάρ, φησι, τῶν τειχῶν διεσπάρησαν ὅτι πᾶσαν τὴν γῆν.

Εἶδες θεοῦ δύναμιν, εἶδες πῶς, κἂν πολλὰ ἰῶ τὰ κωλύματα, οὐδὲν ὅτι ὁ δρασκόπιον αὐτοῦ ὁ βούλημα. ὃ αὐτὸ καὶ ὅτι τῆς πίστεώς ὅτιν ἰδεῖν γινόμενον. τοιούτων γὰρ ὄντων τῶν πολεμούντων, τοσούτων ὄντων τῶν ὑπεναντίων, καὶ βασιλέων καὶ τυράννων καὶ δήμων κατεξανισταμένων, καὶ πάντα τοιούτων ὡῶτε σβέσαι τὸν σπινθῆρα τῆς πίστεως, διὰ αὐτῶν τῶν ὑπεναντίων, δρασκὴ τὴν κωλύειν βουλομένων τοσαύτην ἠρανθη τῆς εὐσεβείας ἡ φλόξ, ὡς ἅπασαν καταλαβεῖν τὴν οἰκουμένην, καὶ τὴν ἀοίκητον. κἂν πρὸς Ινδοὺς γὰρ ἀπέλθῃς, κἂν πρὸς Σκύθας, κἂν πρὸς αὐτὰ τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης, κἂν εἰς αὐτὸν τὸν ὠκεανόν, πάντα χορὸν θρήνους τὸν Χριστοῦ τὴν διδασκαλίαν καταμαγάζουσαν τὰς ἀπάντων ψυχάς. ὃ γὰρ θαυμαστὸν καὶ παράδοξον, ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ βάρβαρα ἔθνη μετερρύθμισεν ὁ τῆς εὐσεβείας λόγος, καὶ φιλοσοφεῖν ἔμαθον, καὶ τῆς παλαιᾶς σωτηρίας ἀποσάντες πρὸς τὴν εὐσέβειαν μετεπέξαντο. καὶ καθάπερ δρακὼν τῶν τειχῶν τούτων ὁ τῶν ἀνθρώπων πλῆθος ὑπεδοῦσα παρεσκεύασεν ὁ τῶν ὅλων δημιουργός· ⓦ αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ὅτι τῆς πίστεως δρακὼν τῶν ἔνδεκα, * τῶν ἁλιέων, τῶν ἀγραμμάτων, τῶν ἰδιωτῶν, τῶν μηδὲ δρᾶσθαι τὸ σῶμα τολμώντων, ἅπασαν ἐπεπλήρωσε τὴν οἰκουμένην. καὶ ⓐ ἀγράμματοι ὄντες, καὶ ⓐ ἰδιῶται, καὶ ⓐ ἁλιεῖς τῶν φιλοσόφων ἀπέφηναν τὰ σόφωτερα, καὶ καθάπερ κατόπτευσε, ὅτω τὴν οἰκουμένην ἅπασαν διέδραμον καταπαισάντες τὸν τῆς εὐσεβείας λόγον, καὶ τὰς αἱρέσεις σκεδάσαντες, καὶ τὰ παλαιὰ ἀνασωσάντες ἔθη, καὶ σὺν τῷ Χριστοῦ νόμους πάντα χορὸν καταφυτεύοντες. καὶ ὅτε ὁ ὀλίγους αὐτοὺς ἦν, ὅτε ἡ ἰδιωτεία, ὅτε ὁ αὐχμηρὸν τῶν ὑπαγμάτων, ὅτε ὁ παλαιᾶ σωτηρία πρόσκαιρον ἐπιλῆφθαι ἅπαν ὁ τῶν ἀνθρώπων γένος, ἴσχυσε κώλυμα αὐτοῖς γενέσθαι· ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἐπῆρεν πρὸ ὁδοποιοῦσα ἡ χάρις, καὶ μετ' εὐκολίας ἅπαντα εἰργάζοντο, δι' αὐτῶν τῶν κωλυμάτων μείζονα διεγείρουσι τὴν πρόθυμίαν. καὶ γὰρ ποτε μᾶλλον ἐζήλουν ἀνεχώρουν καὶ ἐφοντες, ὅ δρᾶν τὰς μάστιγας ἁπλῶς, ἀλλ' ὅτι ἕνεκεν τοῦ ὀνόματος ὅ Χριστοῦ κατηξιώθησαν ἀπὶ μαθητῶν· ἄλλοτε δ' εἰς δεσμωτήριον ἐμβληθέντες, ὅπου ἐπὶ ἀγγέλων ὄζηνέχθησαν, πάλιν τῶν αὐτῶν εἶχοντο, καὶ εἰς τὸ ἱερὸν ἀφικνούμενοι τὸν τῆς διδασκαλίας λόγον κατέβαλλον, σαγήνην ὄντες τὰ πλήθη εἰς τὴν εὐσέβειαν. καὶ πάλιν κατεχόμενοι, ὅ μόνον οὐδὲ ἐπαύοντο διηνεκῶς ἐγίνοντο, ἀλλὰ καὶ πλείονα τὴν παῤῥησίαν ἐπεδείκνυντο· ἐν μέσῳ μαινομένῳ δήμῳ καὶ σὺν ὀδόντας τείνοντος ἑστῶτες

ΗΘΙΚΟΝ

Πρξ. ε. μα.

ἐχώντες καὶ λέγοντες, πειθαρχεῖν δεῖ θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις. Εἶδες παῤῥησίας μέτοχος, εἶδες σοφὸν ἰδιώτας, εἶδε ἀλιεῖς ἐπαφορωμένας τοσούτων δημάρχων μαινομένων, καὶ πρὸς φόνους καὶ σφαγὰς ἑτοίμων. ἀλλὰ σὺ τούτων ἀκούων, ἀγαπητέ, μὴ τούτοις λογίζου τὰ γινόμενα, ἀλλὰ τῇ ἀϊδιότητι χάριτι τῇ νυνεργούσῃ καὶ ἀλειφούσῃ αὐτοὺς τὸν πρόθυμίαν. ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ἦν ὁ μακάριος Πέτρος, ἰδοὺ καὶ τὸν χιλίας μυριάδας χαλεπώτερον ὄφεως ἀπεκάτεσησε, πάντων ἐκπληττομένων καὶ θαυμαζόντων αὐτόν, ὅτι δεικνύμενος τὴν ἰσχὺν διὰ γλώσσης φησὶν· Ἄνδρες, τί ἀτενίζετε ἡμῖν, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν; τίνος ἕνεκεν, φησὶν, οὕτω κατεπλάγητε καὶ ἐκπεπληγμένοι ἐστὲ ὅτι τῷ γεγένηται; μὴ γὰρ ἡμεῖς ἐσμεν οἱ τοῦτο ἐργασάμενοι, ἢ ἰδίᾳ δυνάμει πρὸς ὑγίειαν αὐτὸν ἐπιμαγαγόντες, καὶ βαδίζειν ποιήσαντες; τί ἡμῖν ἀτενίζετε; οὐδὲν πλέον ἡμεῖς ἐσμὲν ἢ σύ. ἢ ὅτι τὸν γλῶτταν ἐδωκέσαμεν. ὁ δὲ τὸ πᾶν ἐργασάμενος, ὁ δεσπότης ὅστις καὶ δημιουργὸς τῆς φύσεως. ἐκεῖνος ὁ θεὸς Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, ὃς πατέρας ὑπερεφάνδε, ἐκεῖνος ὃν ὑμεῖς παρεδώκατε καὶ ἠρνήσασθε κατὰ πρόσωπον Πιλάτου, κρίναντος ἐκεῖνα ἀπολύειν, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ τοῦτο ἐργασάμενος· οἱ ὑμεῖς, τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον, ἠρνήσασθε, καὶ ἠτήσασθε ἄνδρα φονέα χαρισθῆναι ὑμῖν, τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς κατεκρίνατε, ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, οὗ ἡμεῖς μάρτυρές ἐσμεν, καὶ ὅτι τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦτον, ὃν θεωρεῖτε καὶ οἴδατε, ἐστερέωσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἡ πίστις ἡ δι' αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὁλοκληρίαν ἀπέναντι πάντων ὑμῶν. πολλὴ τῆς παῤῥησίας ἡ ἐπιβολή· μεγάλη καὶ ἄφατος τῆς ἀνωθεν αὐλῆς πρὸς χάριτος ἡ δυνάμις· σαφεστάτη τῆς ἀναστάσεως ἡ ἀπόδειξις, ἡ τοῦ μακαρίου τούτου παῤῥησία. γέγονε δὲ. τί γὰρ ἂν τούτου μεῖζον σημεῖον ὀφείλησεν εἶναι δεῖξαι τις λαβών, ὅταν ὁ πρὸς τοῦ ταμείου καὶ κόρης ἀτιμοτέρας ἀπειλῶν μὴ λαλεῖν" ἐνεχείρει, νῦν ὅτε κατεξανίστατο τὸν τῶν Ἰουδαίων δῆμον, καὶ τοσαύτη παῤῥησία, καὶ πρὸς τοσοῦτον πλῆθος μόνος ὢν ὅτε ἀτάκτως μεμιγμένος ἐπαποδύεται, καὶ τοιαῦτα φθέγγεται, ἃ τὸν μυρίων αὐτῶν ὅτι πλείονα διετίρειν δυνάμεις; εἶδες, ἀγαπητέ, πῶς, ὅπερ ἐν προοιμίοις ἔλεγον, τοῦτο καὶ νῦν δείκνυται. ἐπειδὴ πίστις πυρωθεῖσα τῷ πρὸς τὸν θεὸν πόθῳ, οὐκέτι λοιπὸν ὁρᾷ ἀνέχεται τὰ τοῖς ὀφθαλμοῖς τούτοις τοῖς σωματικοῖς ἐπιπίπτοντα, ἀλλ' ἑτέροις ὀφθαλμοῖς κτησάμενος, τοῦ τῆς πίστεως λέγω, ἕκαστα ἰδὼν πάντος φαντάζεται, καὶ πρὸς ἕκαστα τὸν διάνοιαν ἔχει τεταμένην, καὶ ἐν γῇ βαδίζων ὡς ἐν οὐρανοῖς τὸ πολίτευμα ἔχων, οὕτω πάντα διακρατεῖται, ὡς ὁ τοιοῦτος τῶν ἀνθρωπίνων ἐμποδιζόμενος πρὸς τὸ κατ' ἀρετὴν δρόμον. ὁ γὰρ τοιοῦτος καὶ τὰ λαμπρὰ τοῦ βίου λοιπὸν ὁρᾷ, καὶ τὰ δυσχερῆ καὶ ἐνοχλητικά, ἀλλὰ πάντα παρατρέχει, πρὸς τὸν ἑαυτοῦ παιδεία ἐπειγόμενος. καὶ καθάπερ ὁ μὴ πολλοῦ τοῦ τόνου (ω) σωματικὸν τοῦτον δρόμον τρέχων οὐδένα τῶν ἀπαντώντων ὁρᾷ, καὶ μυριάκις αὐτῷ" προσπαίσῃ, ἀλλὰ πρὸς (ω) δρόμον ἔχων τεταμένον αὐτοῦ (ω) λογισμὸν εὐκόλως ἅπαντα παραδραμὼν ἐπείγεται πρὸς (ω) προκείμενον αὐτῷ σκοπόν· (ω) αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ὁ (ω) κατ' ἀρετὴν δρόμον τρέχειν σπουδάζων, καὶ ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανὸν ἀνελθεῖν ἐπιθυμῶν, πάντα τὰ ὁρώμενα κάτω ἀφίησι, καὶ ὅλως τοῦ δρόμου γίνεται, καὶ οὐ πρότερον ἵσταται οὐδὲ κατέχεται ὑπό τινος τῶν ὁρωμένων, μέχρις ἂν εἰς αὐτὸν ἀνελθὼν δυνηθῇ τοῦ κορυφαίου. τῷ γὰρ ὄντι ἀληθείᾳ καὶ τὰ δοκοῦντα εἶναι φοβερὰ τῷ (ω) παρόντα βίου, διακαταφρόντα γίνεται, καὶ ὁ τοιοῦτος οὔτε ξίφος δέδοικεν, οὔτε κρημνόν, οὔτε θηρίων ὀδόντας, οὐ βασάνους, οὐ δημίων χεῖρας, οὐκ ἄλλο τι τῶν τοῦ βίου λυπηρῶν· ἀλλὰ καὶ ἀνθρακιὰν ἤδη ὑπεστρωμένην, ὡς λειμῶνας ὁρῶν καὶ ῥᾳδιούργους, οὕτως ὑπεπηδᾷ· καὶ ἕτερόν τι τῶν κολαστηρίων εἶδος ἐπαγόμενον θεάσηται, οὐ

παρκᾷ

ναρχᾶ τοῖς τιμῶσιν, οὐδὲ ὑπισχνεῖται. ὁ γὰρ τῶν μισθοτῶν τρόπος μετέσησεν αὐτὸν τὸν δίκαιον, ἡ ὡς ἁπλῶς ἡ εἰκὼν τὸ σῶμα παρεικάζομεν, ὅτως ἀνώτερος γίνεται τῶν παθῶν, ἡ τῇ ἀνωθεν χάριτι φερομένος οὐδὲ αἰσθησιν λαμβάνει τῶν ἀλγηδόνων τῶν σωματικῶν. διὸ παρακαλῶ, ἵν' εὐκόλως σὺν τῷ τιμῶν τὸν ἀρετὸν πόνος ἐνεγκῇ, διωκθῶμεν, πολιῶν τοῖς τοῖς θεοῖς δεικνύντες πόθον, ἡ ἐκ τοῦ τὸν δίκαιον ἡμῶν τεινόμενοι ὑπὸ μηδενὸς τῶν ἐν τῷ παρόντι βίῳ τοῖς ἐκ δρόμον ὑποσκελίζωμεθα, ἀλλὰ τῶν μισθοτῶν ἀγαθῶν τὸν διηνεκῆ ἀπόλαυσιν λογιζόμενοι, πάντα τὰ ἀλγεινὰ τοῦ παρόντος βίου ῥᾳδίως φέρωμεν, ἡ μήτε ἀδοξία ἡμᾶς λυπείτω, μήτε πενία πιέζέτω, μήτε νόσος σώματος τῆς ψυχῆς ὃ φέρτερον ἐργάσηται, μήτε ὃ καταφρονεῖσθαι παρὰ τῶν πολλῶν ἡ ἐξελαύνεσθαι ὑπὸ τῶν ἐρετῶν κατόρθωσιν ἀπεργάζεσθω· ἀλλὰ πάντα ταῦτα, ὥσπερ κόνιν, ἀποπτύσαντες, ἡ γνησίον καὶ ὑψηλὸν φέρτερον ἀναλαβόντες, ὅτω τοῖς ἅπασι πολλοῦ τοῦ ἀνδρείου ὑπιδειξώμεθα, ἡ καθάπερ ἐκ πτερύγεσσα τοῦ ὑμετέρου ἀγάπου, ταῖς τοῖς σὺν ἐχθρὸς καταλλαγαῖς μὴ πολλῆς τῆς ἀσωδίας ποιησώμεθα, ἡ τὰ λοιπὰ τῆς ψυχῆς πάθη ἐξορίσωμεν τῆς ὑμετέρας. κἂν ὑπιθυμία ἄτοπος ἐνοχλῇ, ταύτην φυγαδεύωμεν· κἂν θυμὸς τοῖς ὀργοῦ διεγείρῃ, καταστέλλωμεν τοῦ φλεγμονὴν τῇ ὠδῇ τῶν πνευματικῶν ᾠδαιτέων, δεικνύντες τὸ πάθος" ὅλεθρον. Ἀνὴρ γὰρ, φησι, θυμώδης, οὐκ εὐχήμων. ἡ πάλιν, Ὁ ὀργίζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἔνοχος ἔσται εἰς τοῦ γέενναν τοῦ πυρός. κἂν ἐνθυμάτων ὑπιθυμία παρέλθῃ, λογισμοὶ, φύτειν αὐτὸν δαίζωμεν τοῦ ὀλεθρίαν ταύτην λύμην, ἡ καθάπερ ῥίζαν τῶν κακῶν ἀπάντων ἐκτιμώμεθα. ἡ ἔκαστον ἢ τῶν ἐνοχλούντων ἡμῖν καθαρῶς διῃρθρωμένον ἀσωδάζωμεν, ἵνα ἡ τῶν βλαβερῶν ἀπεχόμενοι, ἡ ταῖς ἀγαθαῖς παρέξεις μεταδιώκοντες, διωκθῶμεν ἡ τοῦ ἡμέραν ἐκείνην τοῦ φοβερὰν τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας ἀξιωθῆναι, χάριτι ἡ οἰκτιρμοῖς τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ υἱοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν ἡ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγ. κθ. ΚΑΙ ΗΡΞΑΤΟ ΝΩΕ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΓΕΩΡΓΟΣ γῆς. καὶ ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ ἔπιεν ἐκ τοῦ οἴνου, καὶ ἐμεθύσθη.

ΠΡὸς τὸ τέλος λοιπὸν ἐφθάσαμεν τῆς ἡμῶν διηγήσεως· διὸ παρακαλῶ, σωτείνατέ μοι τὸν δίκαιον, ἡ μετὰ ἀκριβείας τοῦ προσέχετε τοῖς λεγομένοις. οὐδὲ γὰρ μικρὰ, οὐδὲ τὰ τυχόντα ὑπὲρ καρπώσασθαι ἡ ἐκ τῶν σήμερον ἀναγνωσμένων. τὰ γὰρ τοῖς * παλαιοῖς συμβεβηκότα, εἰ βουλοίμεθα" νοῆσαι, μεγίστης ἡμῖν διδασκαλίας ὑποθήκας" γέγονεν. δεῖ γὰρ τοῦτο ὑμᾶς μόνον τὰ κατορθώματα τῶν ἁγίων γράφεσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ ἁμαρτήματα, ἵνα τὰ μὲν φεύγωμεν, τὰ δὲ ζηλώσωμεν· καὶ ὑ τοῦτο * μόνον, ἀλλὰ δείκνυσι καὶ ἡ θεία γραφὴ καὶ διηγήσεις πολλαχοῦ σφαλέντας, ἡ ἁμαρτωλοὺς πολλοῦ μεταβολοῦ ὑπιδειξαμένους, ἵνα ἑκατέρωθεν δεχόμενοι δεξώμεθα τὸ ἀσφαλὲς, καὶ μήτε ὁ ἑστὼς παῤῥησίᾳ ὁρῶν ἡ διηγήσεις καταπεσόντας, μήτε ὁ ἐν ἁμαρτήμασιν ὢν ἀπαγορεύῃ, ἰδὼν * πολλοὺς ἀνενεγκόντας καὶ τοῖς αὐτοῦ τὸ ἄκρον κορυφοῦ φθάσαντας διωκθέντας. μηδεὶς τοίνυν, παρακαλῶ, καθ' ὁλοκληρίαν ἑαυτὸν σωτετηκὼς ᾖ, παῤῥείτω, ἀλλ' ἀναγώνιος ἔστω, καὶ ἀκουέτω τοῦ μακαρίου Παύλου λέγοντος ἡ παραινοῦντος, Ὥστε ὁ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ

α. Κορ. ι. ιβ.

μὴ πέσῃ· μήτε ὁ τοιοῦτος αὐτὸν Ⓦ πυθμὴν τῆς κακίας κατελθὼν ἀπελπιζέτω ἑαυτὸν τῷ σωτηρίῳ, ἀλλ' ἐποδὼν τοῦ θεοῦ τὸ ἄφατον φιλανθρωπίαν ἀναγέτω πάλιν τοῦτον
Ιερ. κ. δ. τὸν δρόμον τοῦ τοιούτου λέγοντος· Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται, ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπι-
ψαλ. κ. κγ. στρέφει; καὶ πάλιν, Οὐ βούλομαι Ⓦ θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι, καὶ ζῆν αὐτόν. Εἶδες, ἀγαπητέ, πῶς ἕκαστον τῶν ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ ἐγκεχαραγμένων δι' οὐδὲν ἕτερον μηνύεται παραδέδοται, ἀλλ' ἢ δι' ὠφέλειαν τὴν ἡμετέραν καὶ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων ψυχῶν. Ταῦτα δὴ λογιζόμενοι ἕκαστος ἡμῶν τὰ καταλληλα φαρμακα ἐντεῦθεν ἑαυτῷ ἐπιτιθέτω. δεῖ γὰρ τοῦτο πᾶσιν ἐπ' ἀδείας τοῦ σχεῖν, καὶ ἔξεστι τοῦ βουλομένῳ ὃ ἁρμόδιον τῷ ἐνοχλουμένῳ πάθει φαρμακον ἐπιτιθέναι, καὶ ταχέως τὴν ὑγίειαν δέξασθαι, μόνον ἐὰν μὴ ἀποστῶσι τῆς ἰατρείας θεραπείαν, ἀλλὰ τὴν οἰκείαν ἐπιδείξωνται. οὐδὲν γὰρ ὄφελος τῶν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν σωματικὸν ὄντων ἔτε ψυχικὸν ἔτε σωματικὸν πάθος, ὃ μὴ τὴν ἐντεῦθεν ἰατρείαν δέξασθαι δύναται. Τί γάρ, εἰπέ μοι; εἰσέρχεταί τις ἐντεῦθεν λύπη καὶ τοιαῦτα τοῦ εἰσάγει πιέζόμενος, καὶ δεῖ" τοῦτο καταχώννυται τῇ ἀθυμίᾳ; εἰστελθὼν καὶ βιαίως ἀναύσας χ. τόπον
ψαλ. μα. ζ. τὸν τοιοῦτον λέγοντος· Ἵνα τί περίλυπος εἶ ἡ ψυχή μου, καὶ ἵνα τί συνταράσεις με; ἔλπισον ὅτι Ⓦ θεόν, ὅτι ἐξομολογήσομαι αὐτῷ, σωτήριον τοῦ προσώπου μου καὶ ὁ θεός μου· ἱκανὴν λαβὼν παραμυθίαν ἀπεισι, πᾶσαν ἐκείνην τὴν ἀθυμίαν ἀποσεισάμενος. ἕτερος πάλιν πενίᾳ πιεζόμενος ἐκάτῃ δυσφορεῖται καὶ ἀλύει ὁρῶν ἑτέρους πλούτῳ περιῤῥεομένους, ἐν" μέγα φυσῶντας, καὶ πολλὴν τὴν φαντασίαν προβεβλημένους. ἀκούει χ. μεράκι
ψαλ. ιδ. κα. καὶ οὗτος πάλιν τοῦ αὐτοῦ προφήτου λέγοντος· Ἐπίῤῥιψον ἐπὶ κύριον τὴν μέριμνάν σου,
ψαλ. μη. ιζ. καὶ αὐτός σε διαθρέψει. καὶ πάλιν, Μὴ φοβοῦ ὅταν πλουτήσῃ ἄνθρωπος, ἢ ὅταν πληθυνθῇ ἡ δόξα τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ὅτι οὐκ ἐν τῷ ἀποθνήσκειν αὐτὸν λήψεται τὰ πάντα. ἕτερος πάλιν ἐπιβουλὰς καὶ συκοφαντίας ὑπομένων δυσφορεῖται καὶ ἀβίωτον ἡγεῖται τὸν βίον, ἀδαμόθεν ἄνθρωπίνην βοήθειαν εὑρεῖν δυνάμενος. διδάσκεται οὖν καὶ οὗτος μαχαιρίδιον τοῦτον προφήτου ἐν ταῖς τοιαύταις προσβολαῖς μὴ ἐπ' ἄνθρωπον συμ-
ψαλ. ρη. γ. μαχίδιον καταφεύγειν. ἀκούει γὰρ αὐτοῦ λέγοντος, Αὐτοὶ ἐνεδρεύσαντό μου, ἐγὼ δὲ προσηυχόμην. Εἶδες ὅπου τὴν συμμαχίδα ἐπιζητεῖ. ἕτερος, φησι, δόλους ῥαπίσει καὶ συκοφαντίας καὶ ἐπιβουλάς· ἐγὼ δὲ ὅτι τὸ τεῖχος τὸ ἀκαταμάχητον καταφεύγω, ὅτι τὴν ἀγκυραν τὴν ἀσφαλῆ, ὅτι Ⓦ λιμένα τὸν ἀκύμαντον, ὅτι τὴν θύραν, δι' ἧς πάντα μοι τὰ δυσχερῆ, κοῦφα καὶ ῥάδια γίνεται. ἕτερος πάλιν ὑπὸ τῶν προστεθέντων θεραπευ-
όντων καταφρονεῖται καὶ προπηλακᾶται, καὶ ὑπὸ τῶν φίλων καταλιμπάνεται, καὶ τοῦτο αὐτοῦ μάλιστα συγχεῖ καὶ ταράσσει Ⓦ λογισμόν. ἀλλὰ καὶ οὗτος, εἰ βουληθείη, ἐντεῦθεν πα-
ψαλ. λζ. ια. ρηγορήσας ἀκούσει τοῦ μακαρίου τούτου λέγοντος· Οἱ φίλοι μου καὶ Ⓠ πλησίον μου ἐξ ἐναντίας μου ἤγγισαν καὶ ἔστησαν, καὶ Ⓠ ἐγγύς μου ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν, καὶ ἐβιάζοντο Ⓠ ζητοῦντες τὴν ψυχήν μου, καὶ Ⓠ ζητοῦντες τὰ κακά μου ἐλάλησαν ματαιότητας, καὶ δολιότητας ὅλην τὴν ἡμέραν ἐμελέτησαν. Εἶδες μέχρις αὐτοῦ τοῦ θανάτου τὰς ἐπιβουλὰς ῥάπτοντας, καὶ διήνεκῆ Ⓦ πόλεμον ἐπιδιαιωμένους. ὃ γὰρ, ὅλην τὴν ἡμέραν, τοῦτο δηλοῖ, ὅτι διὰ πάσης τῆς ζωῆς. Τί οὖν αὐτὸς ἐκείνων ταῦτα ἐπιβουλευόντων καὶ κατασκευαζόντων ἔπραττεν; ἐγὼ δέ, φησιν, ὡσεὶ κωφὸς οὐκ ἤκουον, καὶ ὡσεὶ ἄλαλος οὐκ ἀνοίγων τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ ἐγινόμην ὡσεὶ ἄνθρωπος οὐκ ἀκούων, καὶ οὐκ ἔχων ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ ἐλεγμούς. Εἶδες φιλοσοφίας ὑπερβολήν, πῶς διὰ τῶν ἐναντίων ὁδῶν οὗτος προεχώρησε. ἐκεῖνοι δόλους ἔῤῥαπτον, αὐτὸς καὶ ταῖς ἀκοαῖς ἔφραττεν ὡς μηδὲ ἀκούειν· ἐκεῖνοι πάντα Ⓦ χρόνον οὐκ ἐπαύοντο καὶ τὴν γλῶτταν ἀκονοῦντες, καὶ ματαιότητας

καὶ

καὶ δολιότητας φθεγξόμθοι· ὅτος ἡ τῆ σιγῆ τὼ μανίαν ἐκείνων κατέτελλε. καὶ ἵνος ἔνεκεν ὅτως ἐκ τὸν διετῆ καὶ τοι ἐκείνων ταῦτα κατασκευαζόντων, καὶ ὡσεὶ κωφὸς καὶ ἄλαλος καὶ μὴ τε ἀκοὰς ἔχων μήτε γλῶτθαν ὅτω διέκειτο; ἄκουε αὐτὸ λέγοντος τὼ αἰτίαν τ' τοσαύτης φιλοσοφίας· Ὅτι ὅπι σοὶ ἥλπισα κύριε. ὅπῳ ἐμαυτὸν ἐξήρτησά, Ψαλ. λζ. ιζ.
5 φησι, τῆς ἐὶς σὲ ἐλπίδος, οὐδείς μοι λόγος τῶ παθεῖν τὰ τῶν γινομένων. ἡ γὰ σὴ ῥοπὴ ἰσχὺ πάντα διασκεδάσαι, καὶ ἀκύρους αὐτῶ ποιῆσαι καὶ τὰς ὀπισθολαβὰς καὶ τὰς μηχανάς, καὶ μηδὲν ἀφεῖναι τῶ ἐπ' αὐτῶν κατασκευαζομένων ἐὶς ἔργον ἐλθεῖν. ἴδετε πῶς δυνατὸν ἑκάστης συμφορᾶς τῆς σωνεχούσης τὼ ἀνθρωπίνω φύσιν καταλλήλων ἐντοῦθεν φάρμακον λαβόντα ἀπελθεῖν, καὶ πᾶσαν ἀπόπαυσαν ἀθυμίαν βιωτικὼ, καὶ ἐπὶ τοῦ
10 μηδενὸς συγκλείεσθαι τ' συμπιπτόντων. διὰ τῦτο παρακαλῶ ἐ σωνεχῶς ἐντοῦθα βαδίζειν, καὶ μ' ἀκριβείας προσέχειν τῆ τῶν θείων γραφῶν ἀναγνώσει, μὴ μόνον ἐπειδὰν ἐντοῦθα παραγίνεσθε, ἀλλὰ καὶ οἴκαδε μετὰ χεῖρας λαμβάνειν τὰ θεῖα βιβλία, ἐ μετ' ἐπιμελείας δέχεσθαι τῶν ἐγχειριζομένων τὼ ὠφέλειαν. πολὺ γὰ ὸ ἐντοῦθεν πτίλόμενον κέρδος· προῆται" αὐτὸ τῦτο, τὼ γλῶτθαν ἀναπλάττεσθαι ποιεῖ διὰ τῆς ἀναγνώ-
15 σεως. ἔπειτα, καὶ ἡ ψυχὴ πλέον ὗται καὶ μετάρσιος γίνεται, τῶ φωτὶ τῦ τῆς δικαιοσύνης ἡλίῳ καταυγαζομένη, κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον ⓦ καιρὸν τῆς τῶ πονηρῶν λογισμῶ λύμης ἀπαλλαττομένη, καὶ γαλιλαίας ἀπολαύσασα πολλῆς καὶ ἡσυχίας. καὶ ὅταν ἡ σωματικὴ θεραπὴ προῆς τὼ σύσασιν τῆς ἡμετέρας ἰσχύος, τῦτο ἡ ἀνάγνωσις τῇ ψυχῇ γίνεται. θεραπὴ γὰ ὅτι πνευματικὴ, καὶ νεύσει ⓦ λογισμὸν, καὶ ἰσχύσει ἐργάζε) τὼ ψυχικὼ καὶ
20 αὐτοκρατέσι καὶ φιλοσοφωτέσι, οὐκ ἀφεῖσα λοιπὸν ἀλίσκεσθαι τοῖς ἀλόγοις πάθεσιν, ἀλλὰ καὶ κοῦφον αὐτῇ ὸ πλέον ἐργαζομένη, καὶ προὸς αὐτὸν, ὡς εἰπεῖν, ⓦ ὑψαυτὸν μεθιστῶσα. μὴ τοίνυν ἀμελῶμεν, παρακαλῶ, τῦ τοσῦτο κέρδους, ἀλλὰ καὶ ὑπὲ οἰκίας ποιώμεθα" τῇ ἀναγνώσει τῶν θείων προσέχειν γραφῶν, ἐ ἐντοῦθα παραγινόμενοι μὴ εἰς φλυαρίας καὶ ἀνοήτους ὁμιλίας ⓦ καιρὸν καταδαπανῶμεν, ἀλλὰ δι' ὧν παρ-
25 εσκευάσμεθα, ὕτω σωτείνωμεν ἑαυτοῦ, καὶ προσέχωμεν τοῖς ἀναγινωσκομένοις, ἵνα καρπωσάμενοί τι πλέον ὕτως ἐντεῦθεν ἐξέλθητε. εἰ δὲ μέλλοιτε εἰσελθόντες ἐντοῦθα πάλιν εἰς ὁμιλίας ἀκαίρους καὶ ἀνωφελεῖς τὸν καιρὸν" καταναλίσκειν, ἐ μηδὲν πλέον εἰς ὠφέλειαν λόγων δεξάμενοι ἐπανιέναι, τί τὸ ὄφελος; πῶς γὰ οὐκ ἄτοπον, εἰς μὲν παίγνια βιωτικὰ ἀπιόντας ἀσυδάζειν πάντα τὰ ἐκ τ πνευματικῆς λαβόντας
30 ἐπανελθεῖν οἴκαδε, καὶ ταῦτα χρήματα κατακτήσαντας· ἐντοῦθα δὲ εἰς τὼ πνεύματικὼ ἐρχομένους, μὴ πᾶσαν ποιεῖσθαι ἀσυδὼ λαβόντας τι τῶν χρησίμων, καὶ εἰς τὼ ψυχικὼ ἀναπολομένους ὕτως ἐπανιέναι, καὶ μάλιστα ὅτε οὐδὲ χρημάτων δαπάνῃ ἐργάσασθαι δεῖ, ἀλλὰ προθυμίᾳ μόνον εἰσενεγκεῖν, καὶ γνώμην σωτεταμένην; ἵνα οὖν μὴ χείρες γυμνώμεθα τῶν ταῖς βιωτικαῖς πρυμνήσιν ἐμ-
35 βαλλόντων, ἀσυδάζωμεν πολλὼ ὅπιδείκνυσθαι τὼ Φερεκύδη καὶ τὼ ἀγχισίνην, ἵν' ἔχωμεν ἐντοῦθεν ἐξελθόντες ἐφόδια, ὥστε μὴ μόνον ἑαυτοῖς ἀρκεῖν, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις ὑπηρετεῖν, καὶ δυνάσθαι ἐ τ γυναῖκα διορθοῦν, καὶ τοὺς οἰκέτας καὶ τοὺς γείτονας καὶ ⓦ φίλον καὶ ⓦ ἐχθρὸν αὐτόν. τοιαῦτα γὰ τὰ πνευματικὰ διδάγματα, ὡς κοινὰ πᾶσι προσήκοντα, καὶ μηδεμίαν εἶναι ἐν αὐτοῖς διαφοράν, πλὼ εἰ μή πού τις γνώμην
40 σωτεταμένην εἰσενέγκας καὶ προθυμίαν ζέσασαν ἐπεφοίτησε ⓦ πλησίον. ἐπεὶ οὖν καὶ τῶν ἐντοῦθα διδαγμάτων τοσοῦτον ὸ κέρδος, φέρε, σήμερον τὰ ἀναγνωσθέντα εἰς μέσον προθῶμεν, καὶ ὸ ἐξ αὐτῶν κέρδος καρπωσάμενοι, ὕτως οἴκαδε ἐπανέλθωμεν.

Καὶ

20 Καὶ ἤρξατό, φησι, Νῶε ἀνὴρ ἄθεος γεωργὸς γῆς, καὶ ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα,
21 Καὶ ἔπιεν ἐκ τοῦ οἴνου, καὶ ἐμεθύσθη.

Σκόπει πόσης ἡμῖν ὠφελείας ἡ ὑπόθεσις γίνεται αὐτὸ τῆς ἀναγνώσεως τὸ προοίμιον. ὅταν γὰρ ἀκούσωμεν, ὅτι ὁ δίκαιος, ὁ τέλειος, ὁ τὴν ἄνωθεν μαρτυρίαν δοξάμενος ἔπιε καὶ ἐμεθύσθη, πῶς ἡμεῖς λοιπὸν οἱ τοσούτοις καὶ ἑτέροις ἀμαρτήμασι καταβεβαπισμένοι καὶ μυρίοις πολλοῦ τοῦ τόνου" ἀσυδάσομεν φυτεῖν τὴν ἐκ τῆς μέθης λύμην; καὶ τοίνυν ὅτι ὁμοιόν ἐστι τὸ "τὸν δίκαιον" τοῦτον ἀλῶναι τῷ πάθει, καὶ ἡμᾶς τῷ αὐτῷ παρεισπεσεῖν. πολλὰ γάρ ἐστι, ἃ Ⓦ δίκαιον τοῦτον ζυγινώμης ἄξιον ἀποφαίνει. καὶ ταῦτα λέγω οὐ Ⓦ ἵνα τῆς μέθης λύσῃν ποιήσωμαι, ἀλλὰ δείκνυμι ὅτι οὐκ ἐξ ἀκρασίας ὁ δίκαιος ἐμεθύσκελίσθη, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀγνοίας μᾶλλον. καὶ ὅτι οὐκ ἁπλῶς οὕτε τὴν" ὀνοποσίαν, ἄκουε αὐτῆς τῆς γραφῆς λεγούσης καὶ τὴν ἀπολογίαν ποιωμένης, δι' ὧν φθέγγεται· καὶ ἤρξατό, φησι, Νῶε ἀνὴρ ἄθεος γεωργὸς γῆς, καὶ ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ ἔπιεν ἐκ τοῦ οἴνου, καὶ ἐμεθύσθη. αὐτὸ τοῦτο τὸ εἰπεῖν, ἤρξατο, δείκνυσιν ὅτι αὐτὸς τὴν ἀρχὴν οὕτε τῆς ὀνοποσίας, καὶ ἀρχὴ πολλὴν ἀγνοίαν καὶ ἀρχὴ τὸ μὴ εἰδέναι τῆς μεταλήψεως τὰ μέτρα εἰς τὴν μέθην ἐξεκυλίσθη. καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐστίν, * ἀλλ' ὅτι καὶ ἀθυμία πολλὴ κατεχόμενος ἐβυθίσθη

Παρσι. λα. ἐν τῇ ἀνθρώπου ψυχῇ ἐναμφίαν ἑαυτὸν ὑπενόησας, καθάπερ καί τις φησι σοφός· Δότε οἶνον τοῖς ἐν λύπαις, καὶ μέθην τοῖς ἐν ὀδύναις, δείκνυσιν ὅτι οὐδὲν οὕτως ἀθυμίας φάρμακον ἡδέως δυνάμενον, ὡς ἡ τότε χρῆσις· μόνον εἰ μή που ἡ ἀμετρία λυμαίνηται τὴν ὠφέλειαν. ὅτι γὰρ ἐν λύπῃ ἦν καὶ ἀθυμίᾳ ὁ δίκαιος δῆλον, ὁρῶν ἑαυτὸν ἐν ἐρημίᾳ τοσαύτῃ, καὶ περὶ τῶν ὀφθαλμῶν σκεπτόμενα τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων ἐρρυμμένα, καὶ μετὰ τῶν κτηνῶν καὶ τῶν ἀλόγων, καὶ πάφον κοινὸν ἅπασι γεγυμνωμένον, τίς ἀντερεῖ; ἔθος γὰρ * τοῖς προφήταις καὶ τοῖς δικαίοις ἅπασι μὴ μόνον ὑπὲρ τῶν καθ' ἑαυτοὺς ἀλγεῖν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων. καὶ εἴ τις ἐξαριθμήσασθαι βούλοιτο, εὑρήσει πολλὰς ταύτην τὴν συμπάθειαν ἐπιδεικνυμένους, καὶ ἀκούσει τοῦ μὲν Ἡσαΐου λέγοντος· Μὴ καταμύσητε τοῖς ὀφθαλμοῖς καλεῖν με ἐπὶ τὸ σωτήριμμα τῆς θυγατρὸς τοῦ λαοῦ μου· τοῦ δὲ Ἱερεμίου, Τίς δώσει τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ, καὶ ταῖς" ὀφθαλμοῖς μου πηγὴν δακρύων; τοῦ δὲ Ἰεζεκιήλ, Οἴμοι κύριε, ἐξολεθρεύεις σὺ τὸ κατάλοιπον τοῦ Ἰσραήλ; καὶ τοῦ Δαυὶδ θρηνοῦντος καὶ λέγοντος, ὅτι Ὀλιγωσεις ἡμᾶς ἐποίησας πρὸ πάντα τὰ ἔθνη· καὶ τοῦ Ἀμῶς, Μετανόησον, κύριε, ὑπὲρ τούτου· καὶ τοῦ Ἀβδιακούμ, Ἵνα τί ἔδειξάς μοι κόπους καὶ μόχθους; καὶ πάλιν, Καὶ ποιήσεις σὺ δι' ἀθέσμους ὡς σὺ ἐχθύας τῆς θαλάσσης; καὶ τοῦ μακαρίου [αὐτοῦ] τούτου Μωϋσέως ἀκούσει λέγοντος, Εἰ μὲν ἀφίης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ἄφες" Εἰ δὲ μή, καὶ ἐμὲ ἐξάλειψον· καὶ πάλιν ἐπαγγελλομένου τοῦ θεοῦ μείζονος ἔθνους ποιήσειν αὐτὸν ἐγχειρήσαντος, καὶ εἰπόντος, Ἄφες με, καὶ ἐξολεθρεύσω αὐτοὺς δι' ἀθέσμους τούτους, καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα, οὐδὲ τοῦτο ἐλέσθαι, ἀλλὰ τὴν παρρησίαν αὐτῶν παραμυθήσασθαι καὶ ὁ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος, ὁ μακάριος Παῦλος, ἔλεγεν· Ἠυχόμην ἀνάθεμα εἶναι αὐτὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου τῶν κατὰ σάρκα. ἴδετε πῶς ἕκαστος τῶν δικαίων πολλὴν τὴν συμπάθειαν παρεδείκνυτο. ἐννοεῖτε λοιπὸν καὶ κατὰ τούτου Ⓦ δικαίου, πόσα εἰκὸς ἦν πάσχειν, καὶ πῶς ἀπὸ τῆς ἀθυμίας κατεργάζεσθαι, ὁρῶντα καὶ τῆς τοσαύτης ἐρημίας τὴν ὑπόπτωσιν, καὶ αὐτὴν τὴν γῆν, τὴν περιεστῶσαν τοῖς πολλοῖς" φυτοῖς, καὶ τοῖς ἀνθεσι καλλωπιζομένην, ἀθεόν ὥσπερ ἀποχειρωμένην τὸ κόμιον, καὶ γυμνὴν αὐτὴν καὶ ἔρημον τυγχάνουσαν. ἐπεὶ οὖν τοσαύτη τῆς ἀθυμίας ἦν ἡ ὑπόπτωσις, μικρόν τινα ἑαυτῷ παραμυθίαν ἐντεῦθεν ὑπενόησεν ὅτι τὴν τῆς γῆς ἐργασίαν ἑαυτῷ ἐξέδωκε. Διὰ τοῦτο, φησι, καὶ ἤρξατο Νῶε ἀνὴρ ἄθεος γεωργὸς

Ησ. κβ. δ'.
Ιερ. θ. α.
Ιεζ. θ. ιι.
Δαν. θ.
Αμ. ζ. γ. ε.
Αβακ. γ. ιδ'.
Εξο. λβ. λα.
Εξοδ. λβ. θ.
Ρωμ. θ. γ.

γεωργὸς γῆς, ⁊ ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα. ἀλλ' ἄξιον ζητῆσαι, εἰ νῶν αὐτὸς ὤξησε τὸ φυτὸν, ἢ ἄνωθεν ἡ ἐξ ἀρχῆς ἰῶ προσηύξησεν. εἰκὸς μὲν τοῦτο ἄνωθεν ⁊ ἐξ ἀρχῆς τῷ τὸν ἕκτον ἡμέραν δεδημιουργῆσθαι, ἰωΐκα εἶδεν ὁ θεὸς πάντα ὅσα ἐποίησε, ἡ ἰδοὺ καλὰ λίαν (κατέπαυσε γὰρ, φησιν, ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὧν ἐποίησε) μὴ μὰν τοι γνώσιμον εἶναι τὸ φυτὸ τὸν χρῆσιν. εἰ γὰρ ἰῶ ἄνωθεν ἡ ἐξ ἀρχῆς τὸ φυτὸν γνώσιμον γέγονεν, ἢ ὁ ἐξ αὐτοῦ καρπὸς καταδηλος, πάντως δὴ ἡ Ⓐ πρὸς Ⓦ Ἄβελ τὰς θυσίας ἀναφέροντες ⁊ οἶνον ἔσπεισαν, ἀλλ' ὅτῳ πηνόσιν ἕλι τὸ καρπὸ τὸν χρῆσιν, οὐκ ἐχρήσαντο τῷ φυτῷ. οὗτος ὁ φιλότεχνος ὢν πρὸς τὸν γεωργίαν, ἡ πολλῇ τῇ ὀπιμελείᾳ χρησάμενος, ἴσως ἡ τὸ καρπὸ ἐγλύσατο, ⁊ σὺν βότρυας ἀποθλίψας, ἡ Ⓦ οἶνον ποήσας, μετέλαβε τῆς χρήσεως. ἡ ὅτῳ μήτε αὐτὸς ἐγλύσατο πρόσθεν, μήτε ἕτερον εἶδε μετειληφότα, οὐκ εἰδὼς πόσῳ δὴ χρήσασθαι μέτρῳ, οὔτε ὅπως αὐτὸ τῆς μεταλήψεως προσήκει μεταχεῖν, ἵνα ἀγνοίας εἰς τὸν μέθυν ἐξώλισθεν. ἄλλως ὅ, ὅτῳ ἡ χρεωφαγία εἰσωΐζθη εἰς Ⓦ βίον, λοιπὸν ἡ ὀινοποσία. ὅρα δὲ μοι τὸ μικρὸν, ἀγαπητὲ, πῶς ἡ τὸ κόσμου σύστασις οἰκονομεῖται, ⁊ ἕκαστος ἀπὸ τῆς πρόσθε σοφίας ἐγκειμένης τῇ φύσει, λύρητὶς ὢν προσοιμίων τέχνης τινὸς γέγονε, ⁊ οὕτως εἰς τὸν βίον εἰσωΐεγκε τὰ τῶν τεχνῶν ὀπτήσθυμα. ὁ γὰρ πρῶτος τὸν ἐργασίαν εὗρε τῆς γῆς, ἡ ὁ μετ' αὐτὸν τὸν ποιμενικὸν, ἕτερος τὸν κτίσεως θεφίδα, ἡ ἄλλος τὸν μυσικὸν, ἕτερος τὸν χαλκευτικὸν· οὗτος ὁ δίκαιος τὰ ἀμπελουργικὸν ἀπὸ τῆς ἐγκειμένης τῇ φύσει διδασκαλίας ἐπενόησε. ἡ ἤρξατο, φησι, Νῶε ἀνὴρ θεσπέσιος γεωργὸς γῆς, ἡ ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, ἡ ἔπιεν ἐκ τοῦ οἴνου, ἡ ἐμεθύσθη. σκέπει πῶς ὁ τῆς ἀθυμίας φάρμακον, ὁ τῆς ὑγιείας ποτήριον, ὅτῳ εἰς ἀμετείαν ἐπάρεσθαι τὰ ἀγνοίαν, ἀ μόνον [ὁ] οὐδὲν ὠφέλησεν αὐτὸν, ἀλλὰ ἡ ἐλυμήνατο αὐτὸ τῇ καταστάσει. ἀλλ' ἴσως εἴποι τις αὖ, ἡ τίνος ἕνεκεν τοσούτων γάμον κακῶν φυτὸν εἰς Ⓦ βίον εἰσηνέχθη; μὴ ἁπλῶς τὰ ὀπτόντα φθείρῃ, ἀνὴρ θεσπέ. ἀ γὰρ τὸ φυτὸν κακὸν, ὅτε ὁ οἶνος ποτηρὸν, ἀλλ' ἡ πρόσκτησις τὸ δέον χρῆσις. ὅτι γὰρ ἀ πρὸς Ⓦ οἶνον τὰ ἁμαρτήματα τὰ ὀλέθρια πίπτεται, ἀλλὰ πρὸς τὸ διεφθαρμένῳ γνώμῃ, ⁊ τῷ τῇ ἀμετείᾳ λυμαίνεσθαι τὸ οὐ τούτου ἐγλυπομένῳ ὠφέλειαν, δῆλα τοῦτο νῶν μὴ Ⓦ καταπλυσμὸν δείκνυσι σοι τὸ οἴνου τὸ χρῆσιν, ἵνα μάθῃς ὅλα ⁊ περὶ τῆς τοῦ οἴνου χρήσεως, ⁊ εἰς ἀσέλγειαν ἐκβαλλόσαν ὀξώκειλεν ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις, ⁊ πολλῷ τῶν ἁμαρτημάτων τὸ ὀπίσαυν ἐπεδείξατο· ⁊ ταῦτα οἴνου μηδαμοῦ φαινομένου, ἵνα ⁊ ὅτου ἴδῃς τὸ τοῦ οἴνου χρῆσιν, μὴ τῷ οἴνῳ τὸ πρῶ λογίσῃ, ἀλλὰ τῇ προαιρέσει τῇ διεφθαρμένῃ καὶ προὸς τὸ κακὸν αὐτομολησάσῃ. ἄλλως ὅ, καὶ ὀνόσιον ποτὲ χρήσιμος γέγονεν ὁ οἶνος, καὶ φείξον, ἀνὴρ θεσπέ. ἡ γὰρ ἐκστάσεις τῆς ὑστερείας ἡμῶν τῶν ἀγαθῶν δῆλα τοῦτο τελεῖται. ἴσασιν Ⓐ μεμνημένοι τὸ λεγόμενον. καὶ ἤρξατο Νῶε, φησιν, ἀνὴρ θεσπέσιος γεωργὸς γῆς, καὶ ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ ἔπιεν ἐκ τοῦ οἴνου, καὶ ἐμεθύσθη.

Καὶ ἐγυμνώθη ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.

Δεινὸν γὰρ, δεινὸν, ἀγαπητὲ, ἡ μέθη, καὶ ἱκανὴ πηρῶσαι τὰς αἰσθήσεις, καὶ καταβαπτίσαι Ⓦ λογισμόν. τὸν γὰρ λογικὸν ἀνὴρ θεσπέσιον, καὶ τὸ τῶν πάντων ἀρχικὸν ἀναδεδεγμένον, καθάπερ νεκρὸν καὶ ἀνενέργητον, δεσμοῖς τισιν ἀλύτοις πεδήσασα κεῖται πρόσκαιρος· μᾶλλον δὲ καὶ νεκροῦ χεῖρον. ὁ μὲν γὰρ καὶ πρὸς τὰ καλὰ καὶ πρὸς τὰ κακὰ ἀνενέργητος τυγχάνει· οὗτος δὲ πρὸς μὲν τὰ καλὰ ἀνενέργητος, πρὸς δὲ τὰ κακὰ μᾶλλον ἐνεργός, καὶ ἀκμὴς πᾶσι γέλως πρόκειται, καὶ τῇ γυναικὶ, καὶ τοῖς παιδίοις, καὶ ἀλλοῖς τοῖς οἰκέταις. Ⓐ μὲν γὰρ φίλοι οἰκείῳ τὸν αἰσχύνῃ λογιζόμενοι ἐγκαλύπτονται

τονται ϗ αἰχμώνονται, ⓐ ὁ ἐχθροὶ ἐφήδονται ⸋ κωμῳδοῦσι ϗ ἐπ-ῳδῶνται, μονονϗὶ ταῦτα λέγοντες τὰ ῥήματα· τοῦτον" δεῖ ὅλως ζῆν, τοῦτον" δεῖ ἀναπνεῖν τὸν ἀέρα; ὃ βόσκημα, τ" χοῖρον, ϗ ἐλεύθερον χαλεπώτερα φθεγξόμενοι. τοῦ γὰρ ἀπὸ τῶν πολέμων ἐπανελθόντων, ϗ τὰς χεῖρας ἡμαγμένας ἐχόντων, καὶ φοβερώτερον ἀγωνιζομένων χεῖρον οὗτοι διάκεινται. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἴσως καὶ ἐγκωμιάζοιτο ⓦ πολλοὶ διὰ τὰ τρόπαια, διὰ τὰς νίκας, διὰ τὰ τεκμήρια καὶ τὰς σφαγάς· τούτους ὁ ζηλωτὴς ζημιοῖ, ἀθλίους ἀποκαλοῦσι, μυεῖα αὐτοῖς ἐπαρῶνται κακά. τί γὰρ ἂν εἴη ἀθλιώτερον τοῦ τῇ μέθῃ τῶν σπλάγχνων, ⸋ καθ' ἑκάστην ὥραν ⓦ ἄκρατον" ἐκχεομένου, ϗ τῷ λογισμῷ ὁ κριτὴς ἀφαιρούμενος; διὰ τοῦτο ϗ σοφός τις παραινεῖ λέγων· Ἀρχὴ ζωῆς μὲν ἄρτος, ϗ ὕδωρ, ϗ ἱμάτιον, ϗ οἶκος καλύπτων ἀσχημοσύνην, ἵνα καὶ ἄλλῳ τις ἐκ τῆς μέθης, μὴ ἐκπομπεύηται, μηδὲ δημοσιεύηται, ἀλλὰ ⸋ ἐκ τῶν οἰκείων ἀπελήλυθε, ϗ μὴ πρέπῃ πᾶσι τέλειος ϗ ἀσχημοσύνης ἐκτὸς θέσις. ϗ ἤρξατο, φησι, Νῶε μὲν ἄνθρωπος γεωργὸς γῆς, ϗ ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, ϗ ἔπιεν ἐκ τοῦ οἴνου, ϗ ἐμεθύσθη. ὃ τῆς μέθης ὄνομα, ἀγαπητέ, ὅτι τῆς ἀλγηδόνος ἀπαλλαγὴ ὅτι τούτου εἴρηται, ἀλλὰ ϗ ὅτι πλησμονῆς. τοῦτο οὖν μάλιστα τις εἴποι ἂν τοῦ δικαίου τοῦτον, ὅτι μὲ δικαίαν εἰς τὴν μέθην κατέπεσεν, ἀλλ' ἡ πλησμονὴ τοῦτο αὐτῷ εἰργάσατο. ἄκουε γὰρ τοῦ Δαυὶδ λέγοντος, Μεθυσθήσονται ἀπὸ τῆς πιότητος τοῦ οἴκου σου, ἀντὶ τοῦ πλησθήσονται. ἄλλως ὁ ⓐ τῇ μέθῃ ἑαυτοὺς ἐκδιδόντες οὐδέποτε χορὸν λαμβάνουσιν, ἀλλ' ὅσῳ μᾶλλον ἐγχέωσιν ἑαυτοῖς ⓦ ἄκρατον, τοσούτῳ μᾶλλον πρὸς τὸ δίψος ἐκκαίονται, ϗ ἡ μεπάλη ψις ἀεὶ ἔκκαυμα γίνεται τοῦ δίψους. ⸋ ταῖς μὲν τῆς ἡδονῆς ἡμέραις λοιπὸν, ὁ ὁ δίψος ἀναπαύσεται γεγονὸς εἰς αὐτὸν τὸν χρημονὸν τῆς μέθης καταγελᾶται ἔκ τῶν αὐτῆς αἰχμαλώτων γεγυμνάσθαι. καὶ ἐφύτευσέ, φησιν, ἀμπελῶνα, ϗ ἔπιεν ἐκ τοῦ οἴνου, ϗ ἐμεθύσθη, ϗ ἐγυμνώθη ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. ὅρα αὐτὸν οὐκ ἔξω που τοῦτο πάσχοντα, ἀλλὰ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. διὰ τί δὲ τοῦτο ἐπεσημήνατο ἡ θεία γραφὴ ὅτι ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ἵνα ἐκ τῶν ἐπαγομένων τὴν ὀπτασίαν ἴδῃς τῆς ποινείας τοῦ τὴν γύμνωσιν ἐκπομπεύσαντος.

22 Καὶ εἶδε, φησι, Χαμ ὁ πατὴρ Χαναὰν τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρὸς αὐτῶν, ϗ ἐξελθὼν ἀνήγγειλε τοῖς δυσὶν ἀδελφοῖς αὐτοῦ ἔξω.

Τάχα εἰ καί τινες ἕτεροι ἦσαν, καὶ ἐκείνοις δὲ ἐμέμφετο τὴν τοῦ πατρὸς ἀσχημοσύνην. τοσαύτη ἐστὶν τοῦ παιδὸς ἡ μοχθηρία. διὰ γὰρ τοῦτο, ἵνα μάθῃς ὅτι αἰσθητὴν ϗ ὀξυτέραν ἔσχηκε διεφθαρμένος ἐκ τῆς γνώμης, οὐχ ἁπλῶς εἶπεν ἡ γραφή, ὅτι εἶδε Χὰμ τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀλλὰ τί; ϗ εἶδε Χὰμ ὁ πατὴρ Χαναάν. τίνος ἕνεκεν, εἰπέ μοι, ϗ σὺ ταῦτα τοῦ υἱοῦ λέγει τὴν προσηγορίαν; ἵνα μάθῃς ὅτι ἀκρατής τις ἐκ ϗ ἀκόλαστος, ϗ ἀπὸ τῆς αὐτῆς γνώμης, ἀφ' ἧς ἐν τοσαύτῃ κατασκευῇ παιδοποιᾶν ἐνέχετο, ἀπὸ τῆς αὐτῆς ϗ νῦν εἰς ⓦ γεγυμνωκότα ὀξύβλεπτος. ϗ ἐξελθὼν, φησιν, ἀνήγγειλε τοῖς δυσὶν ἀδελφοῖς αὐτοῦ ἔξω. ὅρα μοι σύνταξιν, ἀγαπητέ, πῶς οὐκ ἐν τῇ φύσει τὰ τῆς κακίας ἔγκειται, ἀλλ' ἐν τῇ γνώμῃ ⸋ ἐν τῇ προαιρέσει. ἰδοὺ γὰρ, ἀμφοτέροις τῆς αὐτῆς φύσεως, καὶ ἀδελφοὶ, τὸν αὐτὸν" ἔχον πατέρα, τῷ αὐτῷ ἀπήλαυσαν ὠδίνων, τῆς αὐτῆς ὀπτασίας ἔτυχον, ἀλλ' ϗ τὴν αὐτὴν προαίρεσιν ἐπεδείξαντο· ἀλλ' ὁ μὲν πρὸς τὴν κακίαν ἐξώλιαθεν, ⓐ ὁ τὴν ὀφειλομένην τῷ πατρὶ τιμὴν ἀπένεμεν. ἴσως ὁ ⸋ ἐπεμβαίνων τῇ τοῦ πατρὸς ἀσχημοσύνῃ ϗ κωμῳδῶν, ὁ γεγονὸς ἐξήγειλε, ϗ οὐκ ἤκουσε σοφοῦ τινος λέγοντος· Μὴ δοξάζου ἐν ἀτιμίᾳ πατρός σου. ἀλλ' ⓐ ἀδελφοὶ οὐχ οὕτως. ἀλλὰ τί; ταῦτα ἀκούσαντες,

Λαβόντες

23 Λαβόντες, φησί, Σὴμ καὶ Ἰάφεθ τὸ ἱμάτιον, ἐπέθεντο ὀπίσω τὰ δύο νῶτα αὐτῶν, καὶ ἐπορεύθησαν ὀπισθοφανεῖς, καὶ σιωπῇ κάλυψαν τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρὸς αὐτῶν. καὶ τὸ πρόσωπον αὐτῶν ὀπισθοφανές, καὶ τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρὸς αὐτῶν οὐκ εἶδον.

Εἶδες βιγνωμοσύνην παίδων· ὁ μὲν καὶ ἀπεπόμπευσεν, ἃ οὐδὲ ἰδεῖν ἀνέχονται, ἀλλ' ὀπισθοφανῶς βαδίζουσιν, ἵνα ὀρθῶς βαδίσαντες συγκαλύψωσι τοῦ πατρὸς τὴν γύμνωσιν. καὶ ὅρα αὐτῶν μετὰ τῆς πολλῆς βιγνωμοσύνης καὶ τὴν ὑποτίμησιν. ὅτε γὰρ ὑπετιμήθη ὅτε ὑπεπλήσθησι τῷ ἀδελφῷ, ἀλλ' ἀναχύσαντες, ἑνὸς μόνου γίνονται, τοῦ τὴν διόρθωσιν ταχεῖαν ποήσασθαι, καὶ τὰ εἰς τιμὴν τοῦ γεγωνηκότος σωτείνοντα ὑποδείξασθαι. καὶ ὃ μὲν πρόσωπον αὐτῷ, φησιν, ὀπισθοφανές, καὶ τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρὸς αὐτῶν οὐκ εἶδον. πολλὴ τῶν παίδων ἡ βιγνωμοσύνη. καὶ ταύτην ἡμῖν δείκνυσιν ὁ τὸ σκεπάσαι μόνον, ἀλλὰ καὶ μὴ ὃ ἀνέχεται ἰδεῖν. παιδοβιωθῶμεν οὖν καὶ ἐντεῦθεν, καὶ ὀξὺ ἀμφοτέρων κερδάνωμεν, καὶ τούτου μὲν μιμησώμεθα, ἐκείνου δὲ φεύξωμεθα. Εἰ γὰρ γύμνωσιν ἀμαρτίαν ὁ ἐκπομπεύσας, καὶ πάρεργος ἑαυτὸν κατέστησεν, καὶ τῆς ὁμοτιμίας τῶν ἀδελφῶν ἐκπεσὼν δουλεύειν αὐτοῖς κατεδικάσθη, εἰ καὶ μὴ αὐτὸς ἐκεῖνος, ἀλλ' ἀπ' ἐκείνου πάντες, τί πείσονται καὶ τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἀδελφῶν ἐκπομπεύοντες, καὶ οὐ μόνον οὐ παρεξελλοντες, ἀλλὰ καὶ μειζόνως αὐτὰ ποιοῦντες κατάδηλα, καὶ πολλὰ ἐκ τούτου ἐργαζόμενοι τὰ ἁμαρτήματα; ὅταν γὰρ δημοσιεύσῃς τοῦ ἀδελφοῦ τὸ πταῖσμα, οὐ μόνον ἔκδυον αὐτὸ ἀπεργάσῃ τελεσιν καὶ ἀκατόρθωτον ἐργάσω ἴσως παρὰ τὴν ἐπιθυμοδον τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀκούοντας ῥᾳθυμοτέρους κατέστησας, καὶ παρὰ ἀπόνοιαν ἤλειψας· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ βλασφημεῖσθαι τὸν θεὸν προεσκεύασας. τοῦτο γὰρ ὅσῳ παρὰ ξένης τοῖς κόλασιν τοῖς τὴν αἰτίαν προφέρουσιν, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. φύγωμεν οὖν, παρακαλῶ, τὸ Χὰμ τὸν ζῆλον, μιμησώμεθα δὲ τῶν βιγνωμόνων τούτων παίδων τὸν αἰδῶ, ἵνα παρὰ τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρὸς ἐπεδείξαντο· καὶ ὅπως τὰ τῶν ἀδελφῶν συσκιάζωμεν ἁμαρτήματα, οὐχ ἵνα εἰς ῥᾳθυμίαν αὐτοὺς παιδοτριβήσωμεν, ἀλλ' ἵνα ταύτῃ μάλιστα πλείονα αὐτοῖς ἀφορμὴν παρέχωμεν τοῦ ταχέως τῆς λύμης ἐκείνης ἀπαλλαγῆναι, καὶ παρὰ τὴν τῆς ἀρετῆς δρόμον ἐπιμελῆσαι. ὥσπερ γὰρ ὁ μὴ πολλοὺς ἔχειν μάρτυρας τῶν οἰκείων πλημμελημάτων, εὐχερεστέραν κατασκευάζει τὴν νηφοντι τὴν ἐπιθυμίαν· ὅπως ἐπειδὴ ἀπειρυθείασῃ ψυχὴ, καὶ ἴδῃ, ὅτι οὐδένα λέληθε τὰ ποτὲ καὶ παρασκαπτόμενα, οὐκ ἀνόκλως ἀπὸς ἑαυτὴν ἀνέρχεται, ἀλλὰ καθάπερ εἰς ὕλην τινὰ ὁ βυθὸν ἐμπεσοῦσα, ὁ ὑπὸ μυρίων κυμάτων κάτω παρελκομένη δυσκόλως ἀναβᾶσα διωκίσεται, εἰς ἀπόγνωσιν λοιπὸν ἐμπεσοῦσα καὶ παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν ἀπαγορεύσασα. διὰ τοῦτο παρακαλῶ, μήτε ἐκπομπεύωμεν τὰ τῶν πλησίον σφάλματα, καὶ ἐπειδὴ πρὸς ἑτέρων ταῦτα μαθώμεν, μὴ ἐπιγώμεθα ὥστε τὴν γύμνωσιν ἰδεῖν· ἀλλὰ καθάπερ δῆτοι αἱ βιγνώμονες παῖδες, συγκαλύπτωμεν, συσκιάζωμεν, τῇ παραινέσει, ταῖς συμβουλαῖς καταπεπλωκυῖαν τὴν ψυχὴν ἀνορθοῦν ἀπουδάζωμεν, τῆς φιλανθρωπίας τοῦ θεοῦ ὁ μέτρος διδάσκοντες, τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ τὴν ὑπερβολὴν, τῆς βιωφελείας ὁ ἀμέτρον· ἵνα μείζονος, ἢπερ ἤδη, βιωφελείας ἀπολαύσωμεν παρὰ τοῦ τῶν ὅλων θεοῦ, τοῦ βουλομένου Πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, τοῦ μὴ βουλομένου τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς ὁ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν. καὶ τὴν γύμνωσιν, φησί, τοῦ πατρὸς αὐτῶν οὐκ εἶδον. ὅρα πῶς ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ταῦτα ἐν τῷ νόμῳ τῷ γραπτῷ πρὸς διδασκαλίαν τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους νενομοθετημένα προλαβόντες ἀπὸ τῆς φύσει χειμένου νόμου ἐπλήρωσαν, καὶ ὅπερ ὁ νόμος ἔλεγε (τίμα τὸν πατέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται· καὶ ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω)

a. Τιμ. β. δ'.

Ιεζ. ιη. κγ.

τοῦτο ἤδη ἀφ' τῶν ἔργων ἐπληροῦτο. Εἶδες πῶς προλαβοῦσα ἡ φύσις ἀρκοῦσαν εἶχε διδασκαλίαν.

24 Ἐξέπνιξε δέ, φησι, Νῶε ἀπὸ τοῦ οἴνου, καὶ ἔγνω ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ νεώτερος.

Ἐξέπνιξε δέ, φησιν. ἀκουέτωσαν Ⓐ οἱ τοῖς συμποσίοις διημερεύοντες τοῦ ὀλίσθου τὸ μέτρος, καὶ φυγέτωσαν τὴν ἐκ τῆς μέθης λύμην. Ἐξέπνιξε δέ, φησιν. Τί ὅτιν ἐξέπνιξεν; ὅπερ ἡμῖν ἔθος περὶ τῶν μεμηνότων λέγειν, ἐπειδὰν οἱ ἐκτὸς γένωνται, ὅτι ὁ δεῖνα ἐξέπνιξεν ἀπὸ τοῦ δαίμονος ἢ ἀπηλλάγη τῆς ἐκείνου τυραννίδος, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ἔφησεν ἡ γραφή. ἀληθῶς γὰρ ἡ μέθη αὐθαίρετος ὄντι δαίμων, καὶ χαλεπώτερον ἐκείνου ἔχει τοὺς Ⓜ λογισμούς, καὶ πάσης βυθοῦ μοσύνης ἀποστερεῖ Ⓦ ἀλύτα. Ⓦ μὴ γὰρ δαιμονιῶντα πολλάκις ὁρῶντες καὶ ἐλεοῦμεν καὶ σωφρονοῦμεν καὶ πολλοὶ καὶ αὐτὸν τὸν συμπάθειαν ὑπιδεικνύμεθα· ὅταν δὲ τοῦ μέθυσου τὸ ἀκόλαστον ἐργαζόμενα. ἀγανακτοῦμεν, δυσχεραίνομεν, μυρία ἐπαρώμεθα. Τίνος ἕνεκεν καὶ ἀφ' τί; ὅτι ἐκεῖνος μὲν ὑπὸ τοῦ πονηροῦ δαίμονος ἐλαυνόμενος ἄκων ἁμαρτάνεται, ἄκων ἂν ἁμαρτοίη. καὶ λοιδορήσῃ, καὶ ἁμαρτήσῃ χειρονίσειν, καὶ ἀργὰ ἕωα φθέγξηται, συγγνώμης ἀξιοῦται· ὁ δὲ μεθύων, καὶ ὅπερ ἂν ὑπιδείξηται, οὐκ ἂν ἔσαι συγγνώμης ἄξιος, ἀλλὰ καὶ οἰκείας, καὶ φίλους, καὶ γείτονας, καὶ πόλιτας ἔχει σφοδροὺς κατηγόρους, ὅτι οἴκοθεν οὐκ προαιρέσεως τὴν κακίαν μετελήλυθε, καὶ τῇ τυραννίδι τῆς μέθης ἑαυτὸν ἐξέδωκε. καὶ ταῦτα λέγω, οὐχ ἵνα τὸ δικαίου κατηγορήσω. πολλὰ γὰρ ἴσως καὶ τὸν συγγνώμων αὐτῷ προέχοντα· καὶ μὴν τῶν ἄλλων ἁπάντων οὐ μηκέτι τοῖς αὐτοῖς προσπεσεῖν, ὅπερ μέγιστον δὴ εἶη δεῖγμα καὶ τοῦ ἀμαρτήματος, ὅτι ἐξ ἀγνοίας, ἀλλ' οὐκ ἐκ τοῦ ῥᾳθυμίας τοῦτο οὐκ ἐμένειν. Εἰ γὰρ ἀπὸ ῥᾳθυμίας τοῦτο ὑπέμενεν, ἐχρῆν ἀεὶ καὶ πάλιν αὐτὸν ἁλῶναι τῷ πάθει. ἀλλ' οὐκέτι τοῦτο πέπονθεν. Εἰ γὰρ καὶ πάλιν τὸ αὐτὸ οὐκ ἐμένεν, οὐκ ἂν ἡ γραφὴ προσώπησεν, ἀλλ' ἐγνώρισεν αὐτὴν ἡμῖν. Εἷς γὰρ ὅτι σκοπὸς καὶ εἷς ὅρος τῆς γραφῆς, τὸ μηδὲν προλιπεῖν τῶν γεγενότων, ἀλλὰ μετὰ ἀληθείας ἡμᾶς διδάσκειν. ὅτε γὰρ φόνῳ καὶ τὰς ἀρετὰς τῶν δικαίων παραπέχει, ὅτε κλέπτει πάλιν τὰ ἁμαρτήματα συσκιάζει, ἀλλ' ἅπαντα εἰς μέσον ἡμῖν προτίθησιν, ἵν' οὐ γραμμόν τινα καὶ διδασκαλίαν ἔχωμεν, καὶ ἐπειδὰν καὶ ἡμεῖς ἀφ' ῥᾳθυμίαν ἁλῶμέν τινι πλάσματι, ἀσφαλιζώμεθα μὴ πάλιν τῷ αὐτῷ προσπεσεῖν. οὐ γὰρ οὕτω τὸ ἁμαρτεῖν χαλεπὸν, ὡς τὸ τῷ ἁμαρτήματι ἐπιμένειν. μὴ τοίνυν τοῦτο ἴδῃς ὅτι ἐμεθύσθη ὁ δίκαιος, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔτι τοῦτο πέπονθεν. ἀλλ' ἐννόει μοι τὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐν ταῖς οἰνοφλυγίαις καταδαπανώμενον, καὶ ἐφ' ἑκάστης ἡδονῆς εἰπῶν ἀποθησόμενον· καὶ ἐπειδὰν εἰς ἄθεσιν ἔλθωσιν, οὐδὲ οὕτω φθέγγεται τὸν ἐκεῖθεν λύμην, ἀλλ' ὡς ἔργον τι τοῦτο καὶ ἀνδρείαν μεταδιώκοντας. πάλιν ἄν καὶ ἐκεῖνο ἂν τις ἐννοήσειεν, ὅτι ὁ δίκαιος οὗτος, εἰ καὶ ὑπὸ τῆς ἀπειρείας, ἢ τοῦ μὴ εἰδέναι τὰ μέτρα τῆς μεταλήψεως πιὼν ἐμεθύσθη, ἀλλ' ὅμως δίκαιος ὢν καὶ πολλὰ ἔχων κατορθώματα, συσκιάζειν ἠδυνήσατο τὸ συμβὰν ἁμάρτημα· ἡμεῖς δ' ὅταν καὶ ὑφ' ἑτέρων μυρίων ὧμεν πολιορκούμενοι παθῶν, καὶ μετ' ἐκείνων καὶ ὑπὸ τῆς μέθης ἑαυτοὺς καταβαπτίζωμεν, ποίαν ἕξομεν συγγνώμην εἰπέ μοι; Τίς δὲ ἡμᾶς ἀξιώσει συγγνώμης οὐδὲ ὑπὸ τῆς πείρας αὐτῆς σωφρονιζομένους; Ἐξέπνιξε δέ, φησι, Νῶε ἀπὸ τοῦ οἴνου, καὶ ἔγνω ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ νεώτερος. πόθεν ἔγνω; ἴσως Ⓐ ἀδελφοὶ ἐγνώρισαν, οὐχὶ τὸν ἀδελφὸν ἁμαρτάνειν βουλόμενοι, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ὡς ἐγένετο διδάσκοντες, ἵνα καταλλήλων ἐκεῖνος τῷ πταύματι τὴν βοήθειαν δέξηται. καὶ ἔγνω, φησί, Νῶε ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ νεώτερος.

χ. βλάβη.

χ. ἀγγέλων

χ. ἐναγκαλισμένους

χ. ἐκ τοῦ

πτερος. Τί ὅστιν, ὅσα ἐποίησεν; ἀντὶ τοῦ, μέγα καὶ ἀφόρητον. ἐννόησον γὰρ ὅτι ἔσω ἐν τῇ οἰκίᾳ θεασάμενος τινὰ ἀχημοσυνοῦντα, δέον συγκαλύψαι, ὁ δὲ ἐξελθὼν ἐξεπόμπευσε καὶ εἰς χωμῳδίαν καὶ εἰς χλευασίαν τὸν πατέρα, ὅσον ὃ ἐαυτῷ ἦκον, ἐνέβαλε, καὶ ἐβούλετο καὶ τοῦ ἀδελφοὺς κοινωνοὺς λαβεῖν τῆς μοχθηρᾶς προαιρέσεως. καὶ δέον μέλλοντα ἀπαγγέλλειν καὶ ἔσω ὅτι τῆς οἰκίας αὐτοῦ καλέσαι, καὶ οὕτως ἐξειπεῖν τὸν γύμνωσιν, ὁ δὲ ἐξῆλθεν ἔξω, ἐξεῖπε τὴν γύμνωσιν· ὡς εἰ καὶ πλῆθος ἑτέρων παρῆν, καὶ ἐκείνους μάρτυρας ἐπὶ ἐποιήσατο τῆς ἀχημοσυνης τοῦ πατρός. διὰ τοῦτό φησιν, ὅσα ἐποίησεν· τουτέστι τὸν ὕβριν εἰς τὸν πατέρα ἐπεδείξατο, ἐπελάθετο τῆς ὀφειλομένης αἰδοῦς καὶ τῶν παίδων γένεσθαι εἰς τοὺς γεγηθηκότας, ἐξεπόμπευσε τὰ ἁμαρτήματα, τοὺς ἀδελφοὺς ἠθέλησεν ὑποσύρας καὶ κοινωνοὺς λαβεῖν τῆς ὕβρεως. ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ, φησιν, ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ νεώτερος. καὶ μὴν οὐχ οὕτως ἐστὶν ὁ νεώτερος. δεύτερος γὰρ ἦν, καὶ πρεσβύτερος τοῦ Ἰάφεθ. ἀλλ' εἰ καὶ τὴν ἡλικίαν ἦν πρεσβύτερος ἐκείνου, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ νεώτερος, ἡ δὲ πρεσβύτεια αὐτὸν ἐξέβαλεν. ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἐβούλετο ἔσω τῶν οἰκείων ὅρων μεῖναι, ἀπώλεσε τὴν πρὸς τῆς φύσεως αὐτῷ δεδομένην τιμήν. καὶ ὥσπερ οὗτος, ὅπερ εἶχεν ἀπὸ τῆς φύσεως, προέδωκεν τῇ μοχθηρίᾳ τῆς προαιρέσεως, οὕτως ὁ Ἰάφεθ, ὅπερ οὐκ εἶχεν ἀπὸ τῆς φύσεως, τοῦτο προσελάβετο ἀπὸ τῆς ὑγιοῦς γνώμης. εἶδες πῶς οὐδὲν ἁπλοῦς οὐδὲ ὡς ἔτυχέν ἐστιν ὑβρεῖν κείμενον ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ. ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ φησιν, ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ νεώτερος.

25 Καὶ εἶπεν, ὑπηκατάρατος Χαναὰν παῖς, οἰκέτης ἔσται τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ.

Ἰδοὺ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ζήτημα τὸ πολυπαθοῦς προφερόμενον. πολλῶν γὰρ ἐστιν ἀκοῦσαι λεγόντων, τίνος ἕνεκεν, τοῦ παιδὸς ἁμαρτήσαντος καὶ τοῦ γύμνωσιν ἐξαγγείλαντος, ὁ παῖς τοῦ καταράν δέχεται; διὰ τοῦτο καλῶ, μὴ ἀκριβείας ἀκούσατε, καὶ δέχεσθε τοῦ τότε λύσιν. ἐκεῖνα γὰρ ἐρῶμεν, ἅπερ ἂν ἡ θεία χάρις παράσχῃ διὰ τοῦ ὑμετέραν ὠφέλειαν. καὶ εἶπεν, ὑπηκατάρατος Χαναὰν παῖς, οἰκέτης ἔσται τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. οὐκ ἁπλοῦς οὐδὲ εἶχεν τοῦ παιδὸς ἐμνημόνευσεν, ἀλλὰ διά τινα λόγον ἐγκεκρυμμένον. βούλεται γὰρ ὁμοῦ καὶ καθάπαξ αὐτὸ διὰ τὸ πλημμελῆσαι, καὶ τοῦ ὕβριν, ἵνα εἰς αὐτὸν ἐπεδείξατο, καὶ μήτε τῇ παρὰ τοῦ θεοῦ πάθῃ γεγυμνωμένη βλασφημίᾳ λυμαίνασθαι (βλάσφησε γάρ, φησιν, ὁ θεὸς τὸν Νῶε ἰσχὺν ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ οἴνου, καὶ τοῦ υἱὸς αὐτοῦ) ἵνα τῶν μὴ δοκῇ τὸν ἅπαξ κατὰ τοῦ θεοῦ τῆς βλασφημίας τυχόντα καταράσασθαι, ἐκείνου μὴ τῆς τοῦ ὑβριστοῦ ἀφίπτ, τῷ δὲ ἡμῶν τοῦ καταράν ἐπάγῃ. ναί, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μοῦ, φησι, δείκνυσιν ὅτι διὰ τοῦτο οὐ κατηράσατο τοῦ Χάμ, ὅπως τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ βλασφημίας ἀπήλλαξεν· τίνος δὲ ἕνεκεν ἐκείνου ἁμαρτόντος οὗτος δίκαιον δίδωσιν; οὐδὲ τοῦτο ἁπλοῦς γίνεται. καὶ γὰρ οὐκ ἔλαττον οὗ παιδὸς ὁ Χὰμ τοῦ κόλασιν ὑπέμεινε, καὶ τοῦ τιμωρίας τοῦ αἰσθησιν ἐλάμβανεν. οἶσθα γὰρ, οἶσθα πῶς πολλάκις οἱ πατέρες τῶν παίδων τιμωρίαν ποιοῦνται, καὶ ὥπτως βαρύτερον αὐτοῖς ἐστιν εἰς κολάσεως λόγον, τὸ τοὺς παῖδας ὁρᾶν τιμωρουμένους, ἢ ἑαυτοὺς ὑποβυθίους γενομένους. ἐβούλετο τοίνυν τοῦτο ἵνα καὶ οὗτος διὰ τὴν φυσικὴν φιλοστοργίαν πλείονα τοῦ ὀδυνᾶν ὑπομείνῃ, καὶ ἡ τοῦ θεοῦ βλασφημία ἀκέραιος διαμείνῃ, καὶ ὁ τοῦ καταράν δεξάμενος παῖς οἰκείων ἁμαρτημάτων τίνῃ δίκας. εἰ γὰρ καὶ διὰ τὸ ἁμάρτημα οὗ παιδὸς νῦν τοῦ καταράν λαμβάνει, ἀλλ' ὅμως εἰκὸς ἦν δι' οἰκεῖα πλημμελήματα δίκην δίδοναι δίκαιον. οὐ γὰρ διὰ τὸ ἁμάρτημα οὗ παιδὸς μόνον τοῦ καταράν ἐδέξατο, ἀλλ' ἡ ἄρα ἵνα καὶ δι' αὐτὸ ἐκεῖνος μείζονα δῷ τοῦ τιμωρίαν. ὅτι γὰρ οὔτε πατέρες ὑπὲρ τέκνων, οὔτε τέκνα πατέρων δίκην δίδοασιν, ἀλλ' ἕκαστος ὑπὲρ ὧν ἐπλημμέλησε διὰ εὐθυώας ὑπέχει, πολλαχοῦ ἐστιν ὑρεῖν καὶ τοῦ προφητοῦ οὐ τὸ εἰρημένον. ὥσπερ ὅταν λέγωσι, Τοῦ Φαγόντος τὸ ὄμφακα. Ier. λα. λ.

Ιακ. ιν. κ. ὁμοφανῶς ⓐ ὀδόντες αἰμωδιάσουσι· ἡ Ψυχὴ ἡ ἁμαρτοῦσα, αὐτὴ ἡ ἀποθανεῖται. ἡ
Δευτ. κδ. ιϛ. πάλιν, Οὐκ ἀποθανοῦνται πατέρες ὑπὲρ τέκνων, ὅτε τέκνα ὑπὲρ πατέρων. μηδεὶς οἰέσθω ὑμῶν, ὦ διδάσκαλοι, ἀγνοῶν τὴν θείας γραφῆς τὴν σκοπὸν, ζημιάτω μεμφέσθω τοῖς ἐγγεγραμμένοις, ἀλλὰ βιγνώμων διανοίᾳ διηέσθω τὰ λεγόμενα, καὶ θαυμαζέτω τὴν θείας γραφῆς τὴν ἀκρίβειαν, καὶ λογιζέσθω ὅσον ἁμαρτία κακόν. ἰδοὺ γὰρ ⓑ ἀδελφὸν, τὸν τῶν αὐτῶν ὠδίνων κοινωνήσαντα, τὸν ἐκ τῆς αὐτῆς νηδύος ἐξελθόντα, τοῦτον ἐπεισελθοῦσα ἡ ἁμαρτία δοῦλον εἰργάσατο, καὶ τῷ ἐλευθερίᾳ ἀφελομένη εἰς τὸν ὑποταγὸν ἦγαγε. καὶ γὰρ ἐντεῦθεν τὰ τῆς δουλείας ἤρξατο ἐλάμβανε λοιπόν. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τούτῳ ἡ βλακεία αὕτη, καὶ ὃ οὐκ ἔστιν ἁμαρτάνεσθαι, ἢ ἑτέρων διαφθορῶν, ἀλλ' ἕκαστος αὐτὸς ἑαυτῷ διηκονεῖτο, καὶ πολλὴ ἐπῆν ἡ ὁμοπιμία, καὶ πᾶσα ἀνωμαλία ἐκποδὼν ἦν. ὅπερ ἦν εἰσῆλθεν ἡ ἁμαρτία, ἐλυμαίνατο τὴν ἐλευθερίαν, καὶ διέφθειρε τὴν ἀπὸ τῆς φύσεως δεδομένην" ἀξίαν, καὶ τὴν δουλείαν ἐπεισήγαγε, ἵνα διώκεις ἢ διδάσκαλος καὶ νουθεσία τῶν τῆς ἀνθρώπων ψυχῆς, ὥστε φθάσειν μὴ τῆς ἁμαρτίας τὴν δουλείαν, μηδὲ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἀρετῆς ἐπιμέλειαν. ὅτι γὰρ καὶ ὁ δοῦλος καὶ ὁ δεσπότης διηνεκῆ ἔχουσι τὸν ἐντεῦθεν ἐγκωμιάζειν ὠφέλειαν, εἰ βούλοιντο, σκοπείτωσαν, ὁ μὲν δοῦλος, ὅτι διὰ τοῦτο εἰλήφε τὴν δουλείαν, ἵνα ὁ Χριστὸς εἰς τοσαύτην μετριότητα ἐξώκηλε· καὶ ὁ δεσπότης πάλιν λογιζέσθω, ὅτι οὐκ ἐτέρωθεν ἡ ὑποταγὴ γέγονε καὶ ἡ δουλεία, ἀλλ' ἢ ἀπὸ τοῦ μοχθηρὸν ἐκείνου δεικνύειν γνώμην, καὶ τῆς ἰσοτιμίας τῶν ἀδελφῶν ἐκπεσεῖν. ἀλλ' ἐὰν νήφωμεν, ταῦτα τὰ διὰ τὰ ἁμαρτήματα τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων εἰσενεχθέντα εἰς τὸν βίον οὐδὲν ἡμᾶς λυμαίνεται δυνάμενα, μέχρι τῶν ὀνομάτων μόνον ἰσάριθμα. ἐπεὶ ⓒ ὁ προπάτωρ διὰ τὸ παρακοῦσαι τοῦ θανάτου τὸ ὀπτήμιον εἰσήγαγε, καὶ τὸ ἐν λύπαις καὶ μόχθοις τὸν ζωὴν καταδαπανᾶσθαι, καὶ αὐτὸν τὴν δουλείαν· ἀλλὰ παρακούσας ὁ δεσπότης Χριστὸς ταῦτα πάντα μέχρι τῶν ὀνομάτων [αὐτῶν] ἀφῆκεν εἶναι μόνον, ἐὰν βουλώμεθα. ὅτε γὰρ ὁ θάνατος, θανάτου ὄντι λοιπὸν, ἀλλὰ ὄνομα μόνον ἔχει θανάτου· μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα ἀφῃρέθη. οὐκέτι γὰρ οὐδὲ θάνατον
Ισ. ιβ. ιβ. αὐτὸν προσαγορεύομεν, ἀλλὰ κοίμησιν καὶ ὕπνον. διὸ καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἔλεγε, Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται. καὶ ὁ Παῦλος γράφων Θεσσαλονικεῦσί φησι,
α. Θες. δ. ιγ. Περὶ δὲ τῶν κεκοιμημένων οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί. καὶ ἡ δουλεία πάλιν ὁμοίως ὄνομά ἐστιν. ἐκεῖνος γὰρ ὄντως δοῦλος ὁ τὴν ἁμαρτίαν ἐργαζόμενος. καὶ ὅτι τὸ τοιοῦτον
α. Τιμ. ϛ. β. ἐλεύθερος ὁ Χριστὸς προσαγορεύομενος, ⓓ μέχρις ὀνόματος αὐτὴν ἀφῆκεν εἶναι, μᾶλλον δὲ τὴν προσηκείαν αὐτὴν ἐξῄλειψεν, ἄκουε τοῦ Παύλου λέγοντος· Οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότας μὴ καταφρονείτωσαν, ὅτι ἀδελφοί εἰσιν. ὁρᾷς πῶς ἐπεισελθοῦσα ἡ δουλεία, εἰς τὸ τῆς ἀδελφότητος συγγενὲς ἦγαγε τοὺς προστιθεμένους τῷ ὀνόματι τὸ δουλείας ὑπερθύνους ὄντας. καὶ ἔσαι, φησὶ, Χαναὰν παῖς, οἰκέτης τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. οὐκ ἐχρήσω, φησὶ, εἰς δέον τῇ τιμῇ, οὐδὲ ἐμνήσθης τοῦ ὑπερβολὴν τοῦ ἀπὸ τῆς ἰσοτιμίας. δι' ὃ τοῦτο * τῇ ὑποταγῇ σωφρονισθῆναί σε βούλομαι. τοῦτο ⓔ ἐξ ἀρχῆς ὅτι τῆς γυναικὸς γέγονεν. ὅπερ γὰρ ὁμότιμος τῷ ἀνδρὶ γνωσθεῖσα, καὶ καλῶς ἐχρήσατο τῇ δεδομένῃ τιμῇ,
Γεν. γ. ις: διὰ τοῦτο ἀφῃρέθη τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἤκουσε· Πρὸς ⓕ ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτός σου κυριεύσει. ὅπερ οὖν οἶσθα, φησὶ, καλῶς χρησαμένη τῇ ἀρχῇ, μάθε καλῶς ἄρχεσθαι, ἢ κακῶς ἄρχειν. διὰ τοι τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς νῦν σωφρονισμὸν ἔνεκεν δίκαιον ὀπτήμιον, καὶ διὰ τὸ παιδὸς αὐτὸς τὴν κόλασιν ἐπονομάζει, ἵνα μάθῃς, " ὅτι κἂν γενναῖός λοιπὸν ἴῃ, ἀλλ' ἡ τιμωρία εἰς ⓖ γόνυ ἀναβήσεται· ὅπερ πεπόνθασι καὶ οἱ τῷ ζωῇ εἰργάζοντο σπουδῇ, οὐδὲ καὶ μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτὴν ὁ παῖς ἤμελλε δίκας τίνειν ὑπὲρ τῶν

χ. ἵνα μὴ ἀμ αὐτὸν τὰ τῶν ἄλλων ἁ φέρειν,

τῷ αὐτῷ πεπροσαγορευθέντων. ὅπερ γὰρ ἡ παῖς οἰκοθεν μοχθηρὸς ὑπῆρχε, τοῦτο καὶ οἱ δύο ἐκεῖνοι πάντες ὁδελυκτοὶ γεγόνασι πρὸς κακίαν ἀποκλίναντες, ἄκρας τῆς γραφῆς λεγούσης ἐν ταῖς κατάραις· ὁ Πατὴρ σου Ἀμορραῖος, καὶ ἡ μήτηρ σου Χετταία. καὶ πάλιν, Ἕτερός τις ἐνυβρίζων, σπέρμα Χαναὰν καὶ οὐκ Ιούδα. ἀλλὰ γὰρ ἄξιον λοιπὸν ἀκόσαι μετὰ τοῦτο ὅπως τιμήσιν, ἵνα ἐδέξατο ὁ τῶν γυμνωσιν τὴν παῖδος ἐκπομπεύσας, τίνων ἀξιοῦνται τῶν ἀμοιβῶν καὶ τῶν τοσούτων αἰδοῦς καὶ τῶν τιμῶν ἀπονείμαντες τῷ πατρί. Ιεζ. κε. μθ'. Σινσίν. α. κε.

26 Καὶ εἶπε, φησιν, εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ Σήμ, καὶ ἔσαι Χαναὰν παῖς αὐτοῦ.

Τοῦτο ἴσως ἄν τις εἴποι, οὐκ ἔστι τὸν Σὴμ εὐλογῆσαι. καὶ σφόδρα μὲν εὐλόγησεν αὐτόν. ὅταν γὰρ ὁ θεὸς εὐαγγελίζηται καὶ εὐλογεῖται διὰ τῶν ἀνθρώπων, τότε δασφαλεστέραν τὴν πρὸς ἑαυτὸν εὐλογίαν εἴωθε χορηγεῖν ἐκείνοις, δι' οὓς αὐτὸς εὐλογεῖται. εὐλογήσας τοίνυν τὸν θεόν, ὀφειλέτην αὐτὸν κατέστησε μείζονος εὐλογίας, καὶ αἴτιος γέγονε τῷ Σὴμ πλείονος ἀμοιβῆς, "ἧς αὐτὸς αὐτὸν, εἰ δι' ἑαυτοῦ εὐλόγησεν. ὥσπερ γὰρ ὅταν εὐλογῆται δι' ἡμᾶς, πολλῆς ἡμᾶς ἀξιοῖ τῆς πρὸς αὐτὸν" οἰκειότητος, οὕτω πάλιν ἐπειδὰν δι' ἡμᾶς ἕτεροι αὐτὸν βλασφημῶσι, μείζων ἐντεῦθεν ἡμῖν ἡ κατάκρισις γίνεται τοῖς τῆς αἰτίας παρεχομένοις. ἀσυνδάζωμεν τοίνυν, παρακαλῶ, ἵνα βιοῶμεν τοσούτων ὑπαδείκνυσθαι τῆς ἀρετῆς τὰ ὑπάτων, ὡς οὐ εἰς ἡμᾶς ὁρῶντας, εὐλογίας ὑμνους ἀναφέρειν τῷ δεσπότῃ θεῷ. βούλεται γὰρ ἀγαθὸς ὢν καὶ φιλάνθρωπος δοξάζεσθαι δι' ἡμῶν, οὐχ ὅπως αὐτὸς ἐκ τούτων προσλαμβάνει εἰς τὴν οἰκείαν δόξαν, (ἀνενδεὴς γάρ ἐστιν) ἀλλ' ἵνα ἀφορμὰς αὐτῷ παρέχωμεν τοῦ πλείονος ἡμᾶς ἀξιοῦν τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειότητος. εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ Σήμ, καὶ ἔσαι Χαναὰν παῖς αὐτοῦ. ὁρᾷς πῶς πατρικὴν ὑπεδείκνυται τὴν ἀμφοτέρων, σωφρονισμὸν ἔσαν μᾶλλον ἢ τιμωρίαν. πατὴρ γὰρ ἐστιν, καὶ πατὴρ φιλόστοργος, καὶ οὐ τὴν ἀξίαν ἐβούλετο δίκην ἐπαγαγεῖν, ἀλλ' ὥστε τὴν εἰς τὸ πρόσω κακίαν ἐγκόψαι· διὰ τοῦτό, φησι, Δυλεία σε καταδικάζω, ἵνα διλωνεκῆ καὶ ἀνεξάλειπτον ἔχῃς τὴν ὑπόμνησιν. εἶπά φησι, Ἰκανὸν αὐτὸν οἰκειότητα.

27 Πλατυνάι ὁ θεὸς τῷ Ἰαφεθ, καὶ κατοικησάτω ἐν ταῖς σκηνώμασι τοῦ Σήμ, καὶ γενηθήτω Χαναὰν παῖς αὐτοῦ.

Μεγάλη πάλιν αὕτη ἡ εὐλογία, καὶ πολλὰ τινὰ κεκρυμμένον ἔχουσα θησαυρόν. πλατυνάι γάρ, φησιν, ὁ θεὸς τῷ Ἰαφεθ. οὐκ ἄν τις ἀμάρτοι εἰπὼν προφητείαν εἶναι καὶ εὐλογίας τοῦ δικαίου. εἰ γὰρ ὁ πατὴρ αὐτοῦ οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ εἰκῇ τὴν προφητείαν αὐτῷ ἐπέθηκεν, ἀλλὰ προφητεύων διὰ τοῦ ὀνόματος τὸ μέλλον ἔσεσθαι κλυδώνιον, πολλῷ μᾶλλον ὁ δίκαιος οὗτος οὐκ [ἂν] ἁπλῶς οὐδὲ μάτην τὰς εὐλογίας ἐποιήσατο. διὰ γὰρ τῶν εὐλογιῶν τούτων, τοῦ Σὴμ καὶ τοῦ Ἰαφεθ, τῶν δύο λαῶν ἀπίτεσθαι αὐτὸν οἶμαι τὴν κλῆσιν· καὶ διὰ μὲν τοῦ Σήμ, τὸν Ἰουδαίων (ἐξ ἐκείνου γὰρ ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ, καὶ τὸ τῶν Ἰουδαίων ὑπεδέδωκε γένος) διὰ δὲ τοῦ Ἰαφεθ, τὴν τῶν ἐθνῶν κλῆσιν. ὅσα γὰρ τοῦτον τὸν εὐλογίαν τοῦτο προμυήσαν. πλατυνάι γάρ, φησιν, ὁ θεὸς τῷ Ἰαφεθ, καὶ κατοικησάτω ἐν τοῖς σκηνώμασι τοῦ Σήμ. τοῦτο ὅπερ τῶν ἐθνῶν εἰς ἔργον ἐκβεβηκὸς ὁρῶμεν. διὰ μὲν γὰρ τοῦ εἰπεῖν, πλατυνάι, τὰ ἔθνη πρώτα ἠνίξατο· διὰ δὲ τοῦ εἰπεῖν, κατοικησάτω ἐν τοῖς σκηνώμασι τοῦ Σήμ, ὅτι τῶν τοῖς Ἰουδαίοις εὐτρεπισθέντων καὶ ἐκείνοις προσκευασθέντων τὰ ἔθνη τὴν ἀπόλαυσιν ἔσχε. καὶ γενηθήτω Χαναὰν παῖς αὐτοῦ. εἶδες οἵας ἔλαβον καὶ οὗτοι τὴν εὐγνωμοσύνης τὰς ἀμοιβάς, καὶ πόσων ἐκεῖνος διὰ τὴν προφητείαν ἑαυτοῦ κατεσκέδασε τὴν ἀτιμίαν. ταῦτα διλωνεκῶς ἐγκεκρυμμένα τῇ προφητείᾳ τῇ ἡμετέρᾳ, ἵνα τῶν μὲν μιμηταὶ καὶ ζηλωταὶ γενέσθαι δυνηθῶμεν, τοῦ δὲ φύγωμεν τὸ μοχθηρὸν τῆς γνώμης, καὶ τῆς προφητείας τὴν ὑποφολίν.

Καὶ ἔζησε, φησὶ, Νῶε μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη τν'. 28 Καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Νῶε ἐνακόσια ν' ἔτη, καὶ ἀπέθανε.

Μὴ νομίσῃς ὃ τοῦτο ἁπλῶς ὑπομιμνήσκεσθαι τὴν θείαν γραφήν, ἀλλ' ὅσα καὶ ἐντεῦθεν τοῦ δικαίου τὴν ἐγκράτειαν, ὅτι ὅτε ἀδείας καὶ ἀνέσεως ἀπολαύσας, καὶ τοσοῦτον ἀριθμὸν ἐτῶν ὑπερβήσας, μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς κιβωτοῦ ἔξοδον, παιδοποιΐας ἐμνήσθη λοιπόν. Οὐδὲ γὰρ ἐμνημόνευσεν ἡ γραφὴ, ὅτι ἑτέρους ἔσχε παῖδας, πλὴν τούτων τῶν τριῶν. ἐντεῦθεν πάλιν λοιπὸν τοῦ Χὰμ τὴν πολλὴν ζημίαν ἀνιλλασίαν, ὅτι ὅτε τὸν πατέρα ὁρᾷν ἑαυτὸν ὑπιδεικνύμενον ἐγκράτειαν ἐσωφρονίζετο, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας τὰ γεγυμνωτότι ἄπορα διεσκέπτετο. διὸ καὶ εἰκότως ἄπαις ὁ ἐξ αὐτοῦ γένος τῇ δουλείᾳ κατεδικάζετο, ἵνα χαλινὸν ἔχῃ τῆς μοχθηρᾶς προαιρέσεως. Εἶτα ἐντεῦθεν διηγουμένη ἡ θεία γραφὴ τοὺς ἐκ τῶν παίδων τριῶν φησί· χ. τῶν υἱῶν

χε. 1. 6 Χὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν Χούς. Καὶ πάλιν, 8 Χοὺς δὲ ἐγέννησε τὸν Νεβρώδ. οὗτος ἤρξατο εἶναι γίγας ὑπὲρ τῆς γῆς. 9 Οὗτος ἦν γίγας κυνηγὸς ἐναντίον κυρίου.

Καὶ τινες μὲν φασὶ τὸ ἐναντίον κυρίου, ἀντὶ τοῦ ἐναντιούμενος τῷ θεῷ· ἐγὼ δὲ οὐκ ἠξίωμαι τοῦτο ἀποδέχεσθαι τὴν θείαν γραφήν, ἀλλ' ὅτι ἰσχυρός τις ἦν καὶ ἀνδρεῖος. ὃ δὲ ἀπέναντι κυρίου τοῦ θεοῦ, αὐτὸ τοῦτο, ἐναντίον αὐτοῦ θαυμαζόμενος τοῦ θεοῦ τὴν βούλησιν, ἢ ὅτι ἤμελλεν ὁ θεὸς δι' αὐτοῦ θαυμάζεσθαι, ὡς τοιοῦτον θαυμαστὸν καὶ δείξας ὑπὲρ τῆς γῆς. ἀλλ' ὁ οὗτος πάλιν μιμούμενος τὸν πρῶτον, καὶ οὐκ εἰς δέον ζηλώσαντος τοῖς τῆς φύσεως πρωτεύμασιν, ἕτερον ἀνελείας ἐφοδεύσε τρόπον, καὶ ἄρχων καὶ βασιλεὺς γενέσθαι ἐπεχείρησε. βασιλεὺς γὰρ οὐκ αὐτομάτου ποτὲ μὴ ὄντων τῶν ἀρχομένων. αὕτη δὲ δοκεῖ μοι μᾶλλον ἐλευθερία εἶναι· ἀνελεία δὲ ὄντι χαλεπωτάτῃ συνελευθερίας τάξει, ὅσῳ καὶ τῶν ἐλευθέρων κρατεῖ. καὶ ὅσα τινὲς πλεονεξίαν, ὅσα ποιεῖ· ὅσα τοῦ σώματος τινὲς ἰσχυὸν ὑπὲρ τὰ οἰκεῖα ὅρια, ἀλλ' ἀεὶ τὸ πλείονος ἐφιεμένους, καὶ τῆς δόξης ὀρεγομένους. ὁ γὰρ, ὡς πρωϊσάμενος αὐτῶν, οὐκ ἐπαύετο, ἀλλὰ καὶ πόλεις ᾠκοδόμει, ἵνα ἀρχὴν τῶν πολεμίων.

11 Ἐκ ταύτης γάρ, φησιν, οὐκ τῆς γῆς ἐκείνης ἐξῆλθεν ὁ Ἀσσυρ, καὶ ᾠκοδόμησε τὴν Νινευί.

Σκόπει μοι πάλιν σὺ τοῦτο, πῶς οὐδὲν λυμαίνεται τὴν ἡμετέραν φύσιν ἡ κακία τῶν πρωτόνων. ὅτοι γὰρ ὁ Νινευίτης, ὁ τὴν τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίαν διὰ τῆς μετανοίας ὑπισχνούμενος, καὶ τὴν ἀπόφασιν τοῦ δεσπότου ἀναπεπλασμένος, ὅτοι μὲν πρότερον ἦν πρόπατορα Χάμ, πατραλοίαν σκῆνος· ἔπειτα Νεβρώδ, ἀνδρόφονον τύραννον καὶ αὐθάδη, ἔγγονον ἐκ τοῦ Ἀσσούρ. λέγονται δὲ ἴσως καὶ ἕτεροι γεγονέναι ἐν αὐλαῖς βλάκες καὶ ἀκατέσθυμοι καὶ ὑγρὸν καὶ ἀμέριμνον ζῶντες βίον, μέθῃ καὶ γέλωτι καὶ κώμοις ἐκλυόμενοι ἑαυτοὺς ἐκδεδωκότες· ἀλλ' ἐπειδὴ ἠβουλήθησαν ἀκριβῶς τὴν μετάνοιαν ὑπιδείξασθαι, οὐδὲν αὐτοὺς ἐλυμήνατο τῶν πρότερον ἡ κακία, ἀλλὰ τοσαύτην ἐφελκύσαντο τὴν ἀνωθεν ῥοπὴν, ὡς μέχρι τῶν νῦν ἀδείαν αὐτῶν ὁ τῆς μετανοίας κατόρθωμα.

ΗΘΙΚΟΝ Τούτους οὖν καὶ ἡμεῖς μιμησώμεθα, καὶ μαθόντες ὡς ὅτε κακία πρότερον ἡμᾶς λυμαίνεται, ἐὰν νήφειν βουλώμεθα, ὅτε ἀρετὴ πρότερον ὠφελῆσαι ἡμᾶς τι δυνάται, ἐὰν ῥᾳθυμῶμεν, πολλὴν ἀπορίαν ποιούμενοι τῆς ἀρετῆς αὐτὴν τυχεῖν, καὶ βιαιότερα πρότερον ὑπιδεικνύμενοι, ἵνα τῆς αὐτῆς βουλῆς τὰ Σὴμ καὶ τὰ Ἰάφεθ ἀπολαύσωμεν, καὶ τῆς κατάρας καὶ τῆς δουλείας ἐκ ὁ Χαναὰν ἐδέξατο ἐλευθεροῦσθαι, καὶ μὴ γενώμεθα δοῦλοι τῆς ἀμαρτίας, ἀλλὰ τῆς ἀληθοῦς ἐλευθερίας κτησάμενοι, τῶν ἀπορρήτων

ἐκείνων

ἐκείνων ἀγαθῶν ἐπιτύχωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγ. λ. ΚΑΙ ΗΝ ΠΑΣΑ Η ΓΗ ΧΕΙΛΟΣ ΕΝ ΚΑΙ ΦΩΝΗ ΜΙΑ ΠΑΣΙΝ.

Δὲ τέλος ἐφθάσαμεν λοιπὸν τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς, καὶ τῆς νηστείας διανύσαμεν πλοῦν, καὶ λιμένα λοιπὸν τῇ τοῦ θεοῦ χάριτι κατανύσαμεν. Ἀλλὰ μὴ δίχα τοῦτο ῥαθυμήσωμεν, ἀλλὰ ταύτῃ μᾶλλον πολλῷ πλείονα τὴν σπουδὴν καὶ τὴν ἀγρυπνίαν ἐπιδειξώμεθα. ἐπεὶ καὶ κυβερνῆται, ἐπειδὰν μυρία ληστῶν πελάγη, πεπληρωμένων αὐλῶν τὰ ἱστία, καὶ τῶν φορτίων εἰς ὕψος ἐγκειμένων, εἰς λιμένα εἰσιέναι μέλλωσι, τότε μάλιστα πολλὴν τὴν ἀγωνίαν καὶ τὴν φροντίδα ἔχουσι, μήπου σκοπέλῳ τινὶ, ἢ πέτρᾳ τοῦ σφῆξαι τινὶ τὸ πλοῖον ἀνόητον αὐτοῖς τοῦ λαβόντα πόνον γένεσθαι τοῦ διασκευάσῃ. οὕτω καὶ δρομῆς ποιοῦσι· ὅταν τοῦ τέλος τῶν σταδίων φθάσωσι, τότε μᾶλλον εὐτονώτερον δρόμον ἐπιδείκνυνται, ὥστε τὸ τέλους ἐπιτυχεῖν, καὶ τῶν βραβείων ἀξιωθῆναι. καὶ ἀθληταὶ δὲ μυρία παλαίσματα καὶ τοὺς νίκας, ὅταν τὴν τοῦ τὸ στεφάνου παλαίσωσι πάλιν, πλείονα τὸν ἀγῶνα ἐπιδείκνυνται, ἵνα τὸν στέφανον λαβόντες οὕτως ἐξέλθωσι. καθάπερ οὖν κυβερνῆται καὶ δρομεῖς καὶ ἀθληταὶ τότε μᾶλλον τούτων ἕκαστος τὴν σπουδὴν ἐπιτείνει καὶ τὴν ἀγρυπνίαν, ὅταν τοῦς τῷ τέλει γένων· οὕτω δὴ καὶ ἡμᾶς τοῦτον καὶ ἐπειδὴ εἰς τὴν μεγάλην ταύτην ἑβδομάδα ἐφθάσαμεν τῇ τοῦ θεοῦ χάριτι, νῦν μάλιστα καὶ τῆς νηστείας δρόμον ἐπιτεῖναι, καὶ ταῖς βύχαις εὐτονωτέρους ποιεῖσθαι, καὶ πολλὴν καὶ ἀκριβῆ τὴν ἐξομολόγησιν τῶν ἡμαρτημένων ἐπιδείξασθαι, καὶ τὴν τοῦ ταῖς ἀγαθαῖς τοῦτον ἐργασίαν, ἐλεημοσύνην δαψιλῆ, ἐπιείκειαν, πραότητα, τὴν ἄλλην ἅπασαν ἀρετὴν, ἵνα μετὰ τούτων τῶν κατορθωμάτων εἰς τὴν κυρίαν φθάσαντες ἡμέραν τῆς τοῦ τὸ δεσπότου φιλανθρωπίας ἀπολαύσωμεν. μεγάλην δὲ καλοῦμεν τὴν ἑβδομάδα, οὐκ ὅτι πλέον ἔχει τὸ μῆκος τῶν ὡρῶν (καὶ γὰρ ἴσον ἐστὶ τέρασι πολλῷ μείζοσιν ὥραις ἔχουσαι) οὐδὲ ὅτι πλείους ἡμέρας ἔχει· καὶ γὰρ ὁ αὐτὸς ἀριθμὸς καὶ ταύτῃ καὶ ταῖς ἄλλαις πάσαις. τίνος οὖν ἕνεκεν μεγάλην ταύτην καλοῦμεν; ὅτι μεγάλα τινὰ καὶ ὑπέρῤῥητα τυγχάνει τὰ τοῦ ἀρξάμενα ἡμῖν ἐν αὐτῇ ἀγαθά. ἐν γὰρ ταύτῃ ὁ χρόνιος ἐλύθη πόλεμος, θανάτου ἐσβέσθη, κατάρα ἀνῃρέθη, τὸ διαβολὴ ἡ τυραννὶς κατελύθη, τὰ σκῦλα αὐτοῦ διηρπάγη, θεοῦ καταλλαγὴ πρὸς ἀνθρώπους γέγονεν, εἰρηνικὸς βάσιμος γέγονεν, οὐ θεοπροῖς ἀγγέλοις συνεμίγησαν, τὰ διεζωτα συνῆφθη, ὁ φραγμὸς τοῦ περιῤῥέθη, τὸ κλεῖθρον ἀνῃρέθη, ὁ τῆς εἰρήνης θεὸς εἰρηνοποίησε τὰ ἄνω καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. διὰ τοῦτο τοίνυν μεγάλην τὴν ἑβδομάδα καλοῦμεν, ὅτι τοσοῦτον πλῆθος δωρεῶν ἡμῖν ἐν αὐτῇ κεχάρισται ὁ δεσπότης. διὰ τοῦτο πολλοὶ καὶ τὴν νηστείαν ἐπιτείνουσι, καὶ ἀγρυπνίας καὶ πάννυχίδας ἱερὰς καὶ ἐλεημοσύνας ἐπιδείκνυνται, δεικνύντες δι' ὧν τοῦ τὴν τιμὴν, ἣν τοῦ τὴν ἑβδομάδα ἔχουσιν. εἰ γὰρ ὁ δεσπότης τοσαῦτα ἐν αὐτῇ ἡμῖν ἀγαθὰ ἐδωρήσατο, πῶς οὐχὶ καὶ ἡμᾶς τοῦτον διανάμεθα, τὴν αἰδῶ καὶ τὴν τιμὴν ἐπιδείκνυσθαι; καὶ γὰρ καὶ βασιλεὺς, δι' ὧν ποιοῦσι τὰ αὐλὰ, " δηλονότι ὅσον ἔχουσι τὸ θαῦμα τούτων τῶν σταθλων ἡμερῶν, κελεύσαν-

τας

τις ἐχειρείαν ἀποδῶσας ἔχειν σοῦ τὰ πολιτικὰ οἰκονομεῖσθαι πράγματα, καὶ τὰ δικαστηρίων τὰς ψήφους ἀποκλείειν, καὶ πᾶν εἶδος μάχης καὶ φιλονεικίας ἐκφύγεσθαι, ἵνα μὴ πολλῆς ἡσυχίας καὶ γαλήνης ὄζῃ πρὸς τὴν τῶν πνευματικῶν κατόρθωσιν ἐπείγεσθαι. οὐ δὲ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέραν φιλοτιμίαν ὑπεδείκνυντο. σοῦ τὸ δεσμωτήριον οἰκείων τὰς ἀφιᾶσι τοῖς δεσμοῖς, καὶ χιτῶνα δύο μίαν αἰσθητὴν μιμούμενοι ἑαυτοῖς δεσπότην. καθάπερ γὰρ αὐτός φησι, τὸν χαλεπὸν δεσμωτηρίου τοῖς ἁμαρτημάτων ἡμᾶς λύσει, καὶ τοῖς μείζοσιν ἀγαθῶν προέχει τὴν ἀπόλαυσιν· ἑαυτὸν δὲ καὶ ἔσπερ καὶ ἡμᾶς, φησι, δεσμώτην οἷς δυνάμεθα μιμεῖσθαι γίνεσθαι τῆς τοῦ δεσπότου φιλανθρωπίας. ἴδετε πῶς ἕκαστος ἡμῶν δείκνυσι τὴν αἰδῶ καὶ τὴν πίστιν, ἣν περὶ τὰς ἡμέρας ἔχομεν τὰς τῶν τοσούτων ἀγαθῶν προξένους ἡμῖν γεγενημένας. διὰ τοῦτο παρακαλῶ, καὶ νῦν, [μᾶλλον] εἰ καί ποτε ἄλλοτε, πάντα λογισμὸν βιωτικὸν ἀπωσάμενοι, καὶ τὸ τῆς ἀμνοίας ὄμμα καθαρὸν καὶ διεγηγερμένον ἔχοντες, ὅπως σὺν αὐτῷ προσγενώμεθα, καὶ μηδεὶς εἰσιὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν βιωτικὰς ὑποσυρέσθω φροντίδας, ἵνα ἀξίαν τῶν πόνων τὴν ἀμοιβὴν λάβωσι, καὶ ὅπως οἰκαδε ἐπανέλθῃ. φέρε οὖν πάλιν τὴν σωτήριον τράπεζαν ὑμῖν προθῶμεν, καὶ ἐκ τῶν προσφάτων ἀναγνωσθέντων περὶ τοῦ μακαρίου Μωυσέως ἑστιάσωμεν ὑμᾶς τὴν ἀγάπην, αὐτὰ τὰ ἀναγνωσθέντα εἰς μέσον ὑμῖν προθέντες, καὶ δείκνυτες τῆς θείας γραφῆς τὴν ἀκρίβειαν. ὅπερ γὰρ τέλος ἐπέθηκε τῇ διηγήσει τῇ περὶ Νῶε, ἐκ τοῦ Σὴμ λοιπὸν ἤρξατο τῆς γενεαλογίας, καί φησι,

21 Καὶ τῷ Σὴμ ἐγενήθησαν καὶ αὐτῷ πατρὶ πάντων τῶν υἱῶν Ἕβερ, ἀδελφῷ Ἰάφεθ τοῦ μείζονος υἱοῦ.

Εἶτα καταλέγει τῶν ὀνομάτων ποιησάμενος φησι,

25 Καὶ τῷ Ἕβερ ἐγενήθησαν δύο υἱοί· ὄνομα τῷ ἑνὶ Φαλέκ, ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ διεμερίσθη ἡ γῆ.

Σκόπει πῶς τὴν προφητείαν τοῦ τεθέντος ἀναπέπλετο τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι μετ' οὐ πολὺ σημείου τὴν πρόγνωσιν· ἵν' ὅταν ἴδῃς εἰς ἔργον τὸ προῆμα ἐξελθόν, μηκέτι ξενισθῇς ὁρῶν ἀνωθεν τοῦτο τὴν προφητείαν τοῦ παιδὸς προμηνύσασαν. μὴ γὰρ ὃ ποιήσασθαι ταῦν ἐξῆς γεγενημένων ἐκ τούτων καταλήγον, φησιν·

χξ. ιδ. 1 Καὶ ἦν πᾶσα ἡ γῆ χεῖλος ἕν, καὶ φωνὴ μία πᾶσιν·

Οὐ περὶ τῆς γῆς λέγουσα, ἀλλὰ περὶ τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους, ἵνα ἡμᾶς διδάξῃ ὅτι μίαν γλῶσσαν ἅπασα ἡ τῶν ἀνθρώπων εἶχε φύσις. καὶ ἦν πᾶσα ἡ γῆ, φησι, χεῖλος ἕν, καὶ φωνὴ μία πᾶσι. χεῖλος ἕν, τὴν λαλιὰν φησι, καὶ φωνὴν πάλιν τὸ αὐτό· ἵνα εἴπῃ ὅτι ὁμόφωνοι καὶ ὁμόγλωσσοι πάντες ἦσαν. καὶ ὅτι περὶ λαλιᾶς εἴρηται τὸ, καὶ ἦν πᾶσα ἡ γῆ χεῖλος ἕν, ἄκουε τῆς γραφῆς ἀλλαχοῦ λεγούσης· Ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν. ὅπως οἶδεν ἡ γραφὴ τοῦ τῶν χείλεσι ὀνόματι τὴν λαλιὰν προσαγορεύειν. Ψαλ. ριθ. γ.

2 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κινῆσαι αὐτοὺς ἀπὸ ἀνατολῶν, εὗρον πεδίον ἐν γῇ Σενναάρ, καὶ κατῴκησαν ἐκεῖ.

Οὕτω πῶς ἡ ἀνθρωπίνη φύσις οὐκ ἀνέχεται ἴσασθαι ὅπου τῶν οἰκείων ὅρων, ἀλλ' ἀεὶ τῶν πλείονος ἐφιεμένη ὀρέγεται τῶν μειζόνων. καὶ τοῦτο ἔστιν ὃ μάλιστα ἀπόλλυσι τὸν ἀνθρώπινον γένος, τὸ μὴ βούλεσθαι τῆς οἰκείας φύσεως ὑπογινώσκειν τὰ μέτρα, ἀλλ' ἀεὶ τῶν μειζόνων ἐφίεσθαι, καὶ τὰ ὑπὲρ τὴν ἀξίαν φαντάζεσθαι. ἐντεῦθεν δὴ καὶ περὶ τὰ τοῦ κόσμου ἐπιθυμηθέντες πράγματα, ἐπειδὴ πολλοὶ πολλῶν) πλοῦτον καὶ δυναστείαν, ὥσπερ ὑπολαμβανόμενοι τῆς οἰκείας φύσεως μέχρι τοσούτου εἰς ὕψος ἐπαίρεσθαι βούλονται), μέχρις

χ. ἐπιποθοῦσι, χ. ἐφίεται. χ. ὕψος

μέχρις αὖ εἰς αὐτὸν ⸗ πυθμὴν κατενεχθῶσι. καὶ τοῦτο ἴδοι τις ἂν ἐφ' ἑκάστης συμβαίνον ἡμέρας, καὶ σὲ δὲ ταύτῃ τὸν λοιπὸν βοφεσιζομένης, ἀλλὰ πρὸς βραχὺ μὴ συνελομένης, ἀ δεῖον ἦ πάντων λήθην ποιουμένης, καὶ πάλιν τῷ αὐτῷ ἐκείνοις βαδίζοντας ὁδόν, καὶ εἰς αὐτὸν τ' κρημνὸν καταγομένης· ὅπερ καὶ νῦν ὅδιν ἰδεῖν ὅτι τούτων γεγονός.

5 Ἐξῆλθε δὲ ⸗ χαῖναν αὐτὸν ἀπὸ ἀναβολῶν, οὗ ἦν πεδίον ἐν γῇ Σεπφάρ, καὶ κατῴκησαν ἐκεῖ. ὅθεν πῶς κτ' μέρον ἡμᾶς διδάσκει τ' γνώμης αὐτῶν τὸ ἄσχαλον. ὅτε γὰρ εἶδον, φησὶ, τὸ πεδίον, μετεωρασάντες καὶ καταλιπόντες τ' πρότερον οἴκησιν, ἐκεῖ κατῴκησαν. εἶτα φησὶν,

3 Εἶπεν ἕκαστος τῷ πλησίον αὐτοῦ· δεῦτε, πλινθεύσωμεν πλίνθους, καὶ ὀπτήσωμεν αὐτὰς πυρί. καὶ ἐγένετο αὐτοῖς ἡ πλίνθος εἰς λίθον, καὶ ἄσφαλτος ἦν αὐτοῖς ὁ πηλός. 4 Καὶ

10 εἶπον, δεῦτε, καὶ οἰκοδομήσωμεν ἑαυτοῖς πόλιν καὶ πύργον, οὗ ἔσται ἡ κεφαλὴ ἕως τοῦ ὑψους. καὶ ποιήσωμεν ἑαυτοῖς ὄνομα πρὸ τοῦ διασπαρῆναι ἡμᾶς ὅτι πάσης τῆς γῆς.

Ὅρα πῶς οὐκ εἰς δίοι σχέδιόν τι τῇ ὁμοφωνίᾳ, καὶ ὅτι ἡ ματαία τοῦ βίου τούτου βουλὴ γένεται τ' καθ' ὑπόθεσις. δεῦτε, φησὶ, ποιήσωμεν πλίνθους, καὶ ὀπτήσωμεν αὐτὰς πυρί. καὶ ἐγένετο αὐτοῖς ἡ πλίνθος εἰς λίθον, καὶ ἄσφαλτος ἦν αὐτοῖς ὁ πηλός. σκόπει πόσῳ ἀ-

15 σφάλειαν ὑπενόησαν βάλλοντας τὴν οἰκοδομὴν, οὐκ εἰδότες ὅτι, Ἐὰν μὴ κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες αὐτόν. καὶ οἰκοδομήσωμεν, φησὶν, ἑαυτοῖς πόλιν, οὐχ ὅτι θεῷ, ἀλλ' ἑαυτοῖς. ὅρα πόση τ' κακίας ἡ ὑπόνοια. ἐναυλον ἔχοντες τ' μνήμην τ' πρωτοπλασθρίας ἐκείνης, ὅτι τοσαύτην μανίαν ἐξώκειλεν. καὶ οἰκοδομήσωμεν, φησὶν, ἑαυτοῖς πόλιν καὶ πύργον, οὗ ἔσται ἡ κεφαλὴ ἕως τοῦ ὑψους. τῷ ὀνόματι τοῦ ὑψους ἡ θεία

20 γραφὴ τῆς τόλμης αὐτῶν τὸν ἀνθρωπολύτην ἡμῖν προξενησαν ἐδυλήθη. καὶ ποιήσωμεν, φησὶν, ἑαυτοῖς ὄνομα. εἶδες τὴν ῥίζαν τῆς κακίας, ἵνα, φησὶ, μνήμης διαιωνίου ἀπολαύσωμεν, ἵνα εἰς ὃ διαιωνίζειν ἔχωμεν μνημονεύεσθαι. τοιαύτη ἡμῶν ἔστω ἡ προαίρεσις καὶ ὁ ἔρως, ὡς μηδέποτε λήθην προσπεφεύγειν. καὶ τοῦτο ποιήσωμεν πρὸ τοῦ διασπαρῆναι ὅτι πρόσκαιρα πάσης τῆς γῆς. ὡς ἴδοι, φησὶ, καὶ τὰ-

25 τὸν ἐσμὸν, εἰς ἔργον ἀγάγωμεν ὃ δόξαι ἡμῖν, ἵνα ἀσφάλειαν μνήμης καταλίπωμεν ταῖς εἰς ὃ ἐξῆς γενεαῖς. εἰσὶ πολλοὶ καὶ νῦν τοῦτος μιμούμενοι, καὶ ἀπὸ τοιούτων προφάσεων μνημονεύεσθαι βουλόμενοι, οἱ τὰς λαμπρὰς οἰκοδομοῦντες οἰκίας, καὶ τὰ λουτρὰ, καὶ τὰς στοὰς, καὶ τοὺς ξενῶνας. ἐὰν γὰρ καὶ τούτων ἕκαστον ἐρωτήσῃς τίνος ἕνεκεν ποιεῖ τὰ λαμπρύνεται καὶ τοσαύτην ἐπιδείκνυται χρημάτων δαπάνην εἰς οὐδὲν

30 δίον, οὐδὲν ἕτερον ἀκούσῃ, ἢ ταῦτα τὰ ῥήματα, ὥστε τὴν μνήμην διαιωνίζειν, καὶ ἀκούειν ὅτι τοῦ δεῖνος ἡ οἰκία, καὶ τοῦ δεῖνος ὁ ἀγρός. ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἔστι μνήμης ἀξιοῦσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον κατηφείας. οὕτως γὰρ τοῖς λόγοις τούτοις ἐπεισέρχεται καὶ τὰ μυρίων κατηφειῶν ἄξια ῥήματα, τοῦ δεῖνος τοῦ πλεονέκτου, τοῦ ἅρπαγος, τοῦ χήρας καὶ ὀρφανὸς γυμνώσαντος. οὐκ ἔστι τοίνυν τοῦτο μνήμης ἀπολαύειν, ἀλλὰ κατηφείας διαι-

35 ωνιζειν βάλλεσθαι, καὶ μὴ θανάτου φιλοτιμεῖσθαι, καὶ τὰς τῶν ὁρώντων γλώττας ἀκοινωνήτους εἰς βλασφημίαν καὶ κατηφείαν τ' ταῦτα" κτησαμένας. εἰ δὲ ὅλως μνήμης ἐρᾷς διαιωνίου, ἐγώ σοι ὑποδείξω ὁδὸν, δι' ἧς διώκων καὶ μνημονεύσεις δίκη πάντος, καὶ μετ' εὐφημίας πολλῆς καὶ πολλοῦ σοι τ' παρρησίαν ἐν ᾧ μέλλοντι χαίρων πορεύσεις. πῶς οὖν διώκων καὶ μνημονεύεσθαι καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ τοῖς ἐγκωμίοις βάλλεσθαι καὶ

40 μὴ τὴν τῆς ζωῆς μετάσασιν; εἰ ταῦτα τὰ χρήματα εἰς τὰς τῶν πενήτων δίκαιον μὴ χεῖρας, ἀφεὶς τοὺς λίθους καὶ τὰς" μεγάλας οἰκοδομὰς, καὶ τοὺς ἀγρούς καὶ τὰ βαλανεῖα. αὕτη ἡ μνήμη ἀθάνατος, αὕτη ἡ μνήμη μυρίων σοι θησαυρῶν πρόξενος γένεται, αὕτη ἡ μνήμη τῆς" φορτίου τῶν ἁμαρτημάτων κουφίζουσα, πολλοῦ σοι τ' παρρησίαν προ-

ξενεῖ

ξενεῖ ϖῶδὲ τῷ δεσπότῃ. σκόπησον γὰρ μοι καὶ αὐτὰ τὰ ῥήματα, ἅπερ ἕκαστος μέλλει λέγειν, Ⓦ ἐλεήμονα καὶ φιλάνθρωπον, Ⓦ ὀπτικὴν, τὸν χρηστὸν, Ⓦ μὴ πολλῆς δαψιλείας δεόμενα. Ἐσκόρπισεν γάρ, φησιν, ἔδωκε τοῖς πένησιν· ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς Ⓦ αἰῶνα. Τοῦτον γὰρ ὁ τῶν χρημάτων πλοῦτος, σκορπιζόμενος μᾶλλον ϖῶδὲ μένει· σωζόμενος γὰρ καὶ ἔνδον ἀποκλειόμενος καὶ τοὺς κατέχοντας σώζει ἀπόλλυσιν. ἐσκόρπισεν γάρ, φησιν, ἔδωκε τοῖς πένησιν. ἀλλ' ἄκουε καὶ τῶν ἑξῆς. ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα [τοῦ αἰῶνος.] ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τὸν πλοῦτον ἐσκόρπισε, καὶ ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ εἰς πάντα τὸν αἰῶνα διαμένει, καὶ τὴν μνήμην ἀθάνατον ἐργάζεται. Εἶδες μνήμην πάντι τῶν αἰῶνι παρεκτεινομένην· εἶδες μνήμην μεγάλων καὶ ἀπορρήτων γέμουσαν ἀγαθῶν· διὰ τοιούτων οἰκοδομῶν μνημονθέλης ἀσουδάζωμεν. αἱ γὰρ διὰ τῶν λίθων καὶ μόνον ἡμᾶς οὐδὲν ὠφελῆσαι δυνάμεναι, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ζημίας συνεχοῦς ἡμῖν λαμπρᾶς τῇ φωνῇ καταβοῶσι. καὶ τὰ μὴ ὄντα τούτων ἁμαρτήματα αὖθις ἔχοντες ἀπιμεν, αὐτὰ ἅπερ καταλιπόντες ἐνταῦθα οὐδὲ τῆς ψυχῆς ἐκείνης, καὶ ἀνοήτου πρὸς αὐτῶν μνήμης ἀξιούμεθα· ἀλλὰ ταῖς μὲν κατηγορίαις ἁλισκόμεθα, ἡ δὲ ϖροσηγορία μελίσσεται εὐθέως εἰς ἕτερον. καὶ γὰρ οὕτως ἔχει· ἀπὸ τούτου εἰς ἕτερον μεταβαίνει, καὶ ἀπ' ἐκείνου εἰς ἄλλον πάλιν· ὃ σήμερον μὲν ἡ οἰκία ἐλέγετο τοῦ δεῖνος, αὔριον δὲ τοῦ δεῖνος, καὶ μετὰ τὴν ἐξῆς, πάλιν ἑτέρου. καὶ ἀπατώμεθα ἐκόντες ἑαυτούς, νομίζοντες δεσποτείαν τινὰ κεκτῆσθαι, οὐκ εἰδότες ὅτι μόνον τῆς χρήσεως ἀπολαύομεν, καὶ ἐκόντες καὶ ἄκοντες ἑτέροις ταύτην ϖαραχωροῦμεν· ὅτι γὰρ καὶ οἷς ἂν βουλώμεθα, τοῦτο τέως παρείημι. ὅλως δὲ εἰ μνήμης ὀπτὴν ἐπιθυμεῖς, καὶ τοῦτό σοι ϖαρέσκειαν θέλω, ἄκουε ϖῶς αἱ χῆραι ἐμέμνηντο τῆς ταβιθᾶς, καὶ ϖῶς τὸν Πέτρον Πενιχρήκειναι κλαίουσαι καὶ ὀπτασίαν χιτῶνας καὶ ἱμάτια, ὅσα ἐποίει μετ' αὐτῶν ὄντα ἡ Δορκάς. εἶδες οἰκοδομὰς ἐμψύχους φωνὰς ἀφιείσας, καὶ τοσαύτην ἰσχὺν ἐχούσας, ὡς καὶ ἀπὸ θανάτου εἰς ζωὴν ἐπαναγαγεῖν. ὅτε γὰρ ϖαρέστησαν τὸν Πέτρον, καὶ τὰ δάκρυα θερμὰ ἐξέχεαν τὴν ϑέαν ἐκείνην ὀπτίζουσαν, κλαυθμὸν ϖάντες, φησὶν, ὁ Πέτρος, θεὶς τὰ γόνατα ϖροσηύξατο, καὶ ἀναστὰς αὐτῇ ἐφώνησε σοὶ ἀγίους καὶ τὰς χήρας, καὶ παρέστησεν αὐτὴν ζῶσαν. Εἰ βούλει μνημονεύεσθαι, καὶ εἰ δόξης ἀληθοῦς ἐρᾷς, ταύτην μίμησαι καὶ τοιαύτας οἰκοδομὰς ἐργάζου, μὴ ϖρὸς τὴν ἄψυχον ὕλην καταδαπανώμενος, ἀλλὰ ϖρὸς τὸν ὁμοιουμένην πολλῷ τῷ φιλοτιμίᾳ ὀπτασίαν. αὕτη ἡ μνήμη ἐπαινετὴ καὶ πολὺ τὸ κέρδος φέρουσα. ἀλλὰ πάλιν ὀπὶ τὸ ϖροκείμενον ἐπανέλθωμεν, καὶ ἴδωμεν τὴν ὕστε ἀνδρῶν τὴν ὕλην. τὰ γὰρ ἐκείνων πάθη ἡμῖν, εἰ βουλοίμεθα νήφειν, σωφρονισμὸς γένοιτο. καὶ οἰκοδομήσωμεν ἑαυτοῖς, φησὶ, πόλιν καὶ πύργον, οὗ ἔσται ἡ κεφαλὴ ἕως τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ϖοιήσωμεν ἑαυτοῖς ὄνομα ϖρὸ τοῦ διασπαρῆναι ὀπὶ τῆς γῆς. ὁρᾷς ϖῶς ϖάντα χοῦν τῆς ἑαυτῶν γνώμης τὸν διαφθορέα ὀπτασίαν καὶ οἰκοδομήσωμεν, φησὶν, ἑαυτοῖς πόλιν. καὶ πάλιν, ποιήσωμεν ἑαυτοῖς ὄνομα. ἀλλ' ὅρα καὶ μὴ τοσαύτην ϖάντωλεθρίαν πάλιν ϖῶς οὐκ ἐλάττοσι κακοῖς ὀπτιχεῦσι. Τί οὖν ἵνα γένηται; ϖῶς [ἵνα] ἀναχαιτισθῶσι τῆς μανίας; ἔπαθεν μηκέτι ποιῆσαι καταχλυσμὸν τὴν οἰκείαν φιλανθρωπίαν μιμούμενος, οὗτοι δὲ οὐδὲ ταῖς τιμωρίαις ἐσωφρονίσθησαν, ὅτε ταῖς ὑπερτοίαις ἐλπίσι ἐπῆνοντο. διὰ ἄκουε τῶν ἑξῆς, ἵνα μάθῃς τῆς ἀφάτου φιλανθρωπίας τοῦ ϑεοῦ τὸ μέτρος.

5 Καὶ κατέβη, φησὶ, κύριος ὁ ϑεὸς ἰδεῖν τὴν πόλιν καὶ τὸν πύργον, οὓς ᾠκοδόμουν οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων.

Ὅρα ϖῶς αὐθρώπινα ἡ γραφὴ διαλέγεται. Καὶ κατέβη, φησὶ, κύριος ὁ ϑεός. οὐχ ἵνα ἀνθρώπινα νοήσωμεν, ἀλλ' ἵνα διὰ τούτου παιδαγωγώμεθα· μηδέποτε καταφρονεῖ-

ζεσθαι

ζεσθαι ἁπλῶς τῷ ἀδελφῷ τ̃ ἡμετέρων, μήτε ὀξ ἀκοῆς καταδικάζειν, ἐαὶ μὴ πρότερον πολλὰ δεξώμεθα τὰ πλεονεκτήματα. πάντα γὰρ τὰ τοῦ θεοῦ ἔχει τοῦτο γίνεται, ἓ τοσαύτη κέχρηται τῇ συγκαταβάσει πρὸς διδασκαλίαν τῆς τ̃ ἀνθρώπων φύσεως. καὶ κατέβη, φησί, κύριος ὁ θεὸς ἰδεῖν τὴν πόλιν καὶ ⟨W⟩ πύργον. ὅρα αὐτὸν οὐκ εἰκῆ προσοιμίων μυθολογοῦντα αὐτῷ τ̃ μανίαν, ἀλλὰ πολλῇ τῇ μακροθυμίᾳ κεχρημένον, καὶ ἀναμένοντα εἰς ἔργον αὐτοῦ ἀγαγεῖν τὴν πονηρίαν ἅπασαν, καὶ τότε ἐκκοπτῶντα τὴν ὁρμὴν αὐτῶν. ἵνα γὰρ μή τινι ὀξῇ λέγειν, ὅτι ἐβουλεύσαντο μόνοι, οὐκ ἤγαγεν εἰς ἔργον τὰ δόξαντα, ἀναμένει πληρῶσαι αὐτοῦ τὰ "βουλευθέντα, ἓ τότε "δείξαι αὐτοῖς ὡς ἀνοήτοις ὁρμῶσι. καὶ κατέβη, φησί, κύριος ὁ θεὸς ἰδεῖν τὴν πόλιν καὶ ⟨W⟩ πύργον, οὓς ᾠκοδόμησαν ⟨4⟩ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων. ὅρα φιλανθρωπίας ὑπερβολήν. συνεχώρησε καμεῖν αὐτοὺς καὶ ταλαιπωρηθῆναι, ἵνα τῶν προσταγμάτων ἡ πεῖρα διδάσκαλος αὐτοῖς γένηται. καὶ ὁπόσ̃ εἶδεν ἀκμάζουσαν τ̃ κακίαν, καὶ τὸν νόσον ὁρῶντι νόμῳ, οὐκ εἰς τέλος ἀφίησιν, ἀλλὰ τὸν οἰκείαν ἀνδρικῷ μέτρῳ ἀναδότητα, καθάπερ ἰατρὸς ἄριστος, ὁρῶν αὐτῷ αὐξανομένην τὸν νόσον, καὶ ὃ ἔλκος ἀνίατον γινόμενον, ταχέως ποιεῖται τὸν τομήν, ἵνα πρωτελῶς ἀφανίσῃ τὸν αἰτίαν τῆς νόσου.

6 Καὶ εἶπε, φησί, κύριος ὁ θεός· ἰδοὺ λαὸς εἷς καὶ χεῖλος ἓν πάντων,
Ἀντὶ τ̃, φωνὴ μία καὶ γλῶσσα μία.
Καὶ τοῦτο ἤρξαντο ποιῆσαι, καὶ νῦν οὐκ ἐκλείψει ἀπ' αὐτῶν, ὅσα ἂν ὁρμήσωσι ποιεῖν.
Ὅρα διαστολὴν φιλανθρωπίας. ὁπόταν μέλλει τὴν ὁρμὴν αὐτῶν" ἐκκόπτειν, ἀποκαλύπτει πρότερον σωτηρίαν, καὶ μονονουχὶ δείκνυσιν αὐτῷ τῆς ἁμαρτίας τὸ μέγεθος, καὶ τ̃ ἀγνωμοσύνης τὸν ὑπερβολήν, καὶ ὅτι τῇ συμφωνίᾳ οὐκ εἰς δέον ἐχρήσαντο. ἰδοὺ γάρ, φησί, λαὸς ἓν καὶ χεῖλος ἓν πάντων. καὶ τοῦτο ἤρξαντο ποιῆσαι· καὶ νῦν οὐκ ἐκλείψει ἀπ' αὐτῶν πάντα, ὅσα ἂν ὁρμήσωσι ποιῆσαι. τοῦτο γὰρ ἔθος αὐτοῦ, ἐπειδὴ μέλλει τιμωρίαν ἐπάγειν, πρότερον δεικνύναι τὴν ἡμαρτημένων τὸ μέγεθος, καὶ ὥσπερ ἀπολογίαν τινὰ σωτηρίαν, καὶ τότε ποιεῖσθαι τὴν διόρθωσιν. καὶ γὰρ ὅτι τὸ κατακλυσμὸν, ἵνα εἰκὸς ἦν τὸν ἀπειλὴν ἐκείνην τὴν φοβερὰν ποιεῖσθαι, φησὶν ἡ γραφή· ἰδὼν ὁ κύριος ὁ θεὸς ὅτι ἐπληθύνθησαν αἱ κακίαι τῶν ἀνθρώπων, καὶ πᾶς τις διανοεῖται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ὁτιμόνως ὅτι τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος. εἶδες πῶς πρότερον ἔδειξε τῆς κακίας αὐτῶν τὴν ὑπερβολήν, καὶ τότε φησὶν, ἀπαλείψω ⟨W⟩ ἀνθρωπον. ὅτω καὶ νῦν· ἰδοὺ λαὸς ἓν καὶ χεῖλος ἓν πάντων. καὶ τοῦτο ἤρξαντο ποιῆσαι. εἰ ὁμονοίας τοσαύτης ἀπολαύοντες καὶ ὁμοφωνίας πρὸς τοσαύτην ἐξώκειλαν μανίαν, τί χρὴ τοὺς μετιόντος πῶς ἔχειν διακρεμάζονται; οὐκ ἐκλείψει γάρ, φησιν, ἀπ' αὐτῶν πάντα, ὅσα ἂν ὁρμήσωσι ποιῆσαι. ὥστε αὐτῷ τὴν ὁρμὴν ὁρμᾶν δυνήσεται, ἀλλὰ πάντα τὰ βουλευθέντα αὐτοῖς εἰς ἔργον ἀγαγεῖν ἀσυδιάσους, εἰ μὴ ταχέως ὑπὸ τῶν ἤδη τολμηθέντων δίκην δώσωσι. ὃ αὐτὸ καὶ ὁπόσ̃ τὸ προπλάσου γενομένου θυρήσει τις. καὶ γὰρ ὁκῆ, ἵνα μὴ ἤμελλεν ἐκβάλλειν τῆς ἐκ τοῦ παραδείσου διαγωγῆς, φησί, τίς ἀνήγγειλέ σοι, ὅτι γυμνὸς εἶ; καὶ πάλιν, ἰδοὺ γέγονεν Ἀδὰμ, ὡς εἷς ὀξ ἡμῶν, τὸ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν. ἓ νῦν μήποτε ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ λάβῃ ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καὶ φάγῃ καὶ ζήσεται εἰς ⟨W⟩ αἰῶνα, καὶ ὀξαπέστειλεν αὐτὸν κύριος ὁ θεὸς ἐκ τοῦ παραδείσου. καὶ νῦν φησιν, ἰδοὺ λαὸς ἓν καὶ χεῖλος ἓν πάντων. καὶ τοῦτο ἤρξαντο ποιῆσαι· καὶ νῦν ὃ μὴ ἐκλείψῃ ὀξ αὐτῶν πάντα, ὅσα ἂν ὁρμήσωσι ποιῆσαι.

7 Δεῦτε, καὶ καταβάντες συγχέωμεν αὐτῶν ἐκεῖ τὴν γλῶτταν, ἵνα μὴ ἀκούσωσιν ἕκαστος τῆς φωνῆς τοῦ πλησίον.

Ὅρα

Ὅρα πάλιν τὴν λέξεων τιμὴν συγκαταβάσεων. δεῦτε, φησί, καὶ καταβάντες. τί βούλεται ταῦτα τὰ ῥήματα; σωτηρίας δοῦναι ὁ δεσπότης τοῖς τὴν διόρθωσιν; ἀλλὰ συμμαχίας τοῖς τὴν τούτων καθαίρεσιν; οὐχί, μὴ γένοιτο. ἀλλὰ καθάπερ ἤδη εἶπεν ἡ γραφή, κατέβη κύριος, διδάσκουσα ἡμᾶς ὅλῳ τούτῳ, ὅπως μὴ ἀκριβείας αὐτὴν εἶδε τῆς κακίας τὴν ὑπερβολήν, ὅπως καὶ ἐνταῦθά φησι, δεῦτε, καὶ καταβάντες. ὡς πρὸς ὁμοτίμους ἢ πρώτους ὄντι τὸ εἰρημένον, δεῦτε, καὶ καταβάντες συγχέωμεν αὐτῶν τὴν γλῶτταν, ἵνα μὴ ἀκούσωσιν ἕκαστος τῆς φωνῆς τὸ πλησίον. καθάπερ [φησί] τηλίκου τινὰ διήνεκη, τοιαύτην αὐλῶν ὀπτὴν ἐπιτίθημι τὴν ὑμετέραν, καὶ ἵνα πρὸς τῷ αἰῶνι συμπαρεκτείνητε, καὶ μηδεὶς χρόνος λήθην αὐλῶν ἐμποιήσῃ. ὀπτὴν γὰρ ὁ δεσπότης ἐχρήσατο τῇ ὁμοφωνίᾳ, ὅλῳ τῆς ἑτεροφωνίας αὐτοὺς σωφρονισθῆναι βούλομαι. καὶ γὰρ ὄντως ἐκείνοτε εἶπεν ὁ δεσπότης. τοῦτο δὲ ἐκ τῆς γυναικὸς ἐποίησεν. οὐκ εἰς δέον ἐχρήσατο τῇ δοθείσῃ τιμῇ, καὶ ὅλῳ τοῦτο ἐπέταξεν αὐτὴν τῷ ἀνδρί. καὶ πάλιν ὀπτὴ τὸ Ἀδάμ, ὀπτὴ μὴ ἐκέρδανέ τι ἐκ τῆς πολλῆς ἀνέσεως, καὶ τῆς ἐκ τοῦ παραδείσου ἁμαρτίας, ἀλλὰ διὰ τῆς παραβάσεως τῆς ὀπτιμίου ἑαυτὸν ὑπεύθυνον κατέστησεν, ὥστε ἐκβαλεῖν αὐτὸν ἐκ τοῦ παραδείσου, καὶ τὴν τιμωρίαν αὐτῷ ἐπέθηκε διήνεκη, λέγων· ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι ἡ γῆ. καὶ ὅτοι οἶνον ὀπτὴν τιμηθέντες τὴν ὁμοφωνίαν, εἰς κακίαν ἐχρήσαντο τῇ δοθείσῃ τιμῇ, διὰ τῆς ἑτεροφωνίας ἴσχυσιν αὐτῶν τῆς κακίας τὴν φορεάν. καὶ συγχέωμεν αὐτῶν, φησί, τὴν γλῶτταν, ἵνα μὴ ἀκούσωσιν ἕκαστος τῆς φωνῆς τοῦ πλησίον. ἵνα, ὥσπερ ἡ ὁμοφωνία τὴν συνοίκησιν εἰργάζετο, οὕτως ἡ διαίρεσις τῆς φωνῆς τὴν διαστροφὴν αὐλῶν κατασκευάσῃ. Ⓐ γὰρ μὴ τὴν αὐτὴν ἔχοντες φωνὴν καὶ διαλέξῃ, πῶς ἂν ἠδύναντο καὶ πάντων οἰκεῖν;

8 Καὶ διέσπειρεν αὐτούς, φησί, κύριος ὁ θεὸς ἐκεῖθεν ὀπτὴ" τροσώπου πάσης τῆς γῆς, καὶ ἐπαύσαντο οἰκοδομοῦντες τὴν πόλιν καὶ Ⓦ πύργον. χ. πρόσωπον

Ὅρα δεσπότου φιλανθρωπίαν, εἰς ὅσον αὐτοὺς ἐνέβαλεν ἀμηχανίαν. καὶ γὰρ μεγαλομήκεις λοιπὸν" ἐοίκασιν. ὁ μὲν ἐπέταξεν ἕτερον, ὁ δὲ ἕτερον ἐπεδίδου· καὶ ἀνόητος αὐτοῖς λοιπὸν ἦν πᾶσα ἡ ὀπτὴ χείρησις. διὸ καὶ ἐπαύσαντο οἰκοδομοῦντες τὴν πόλιν καὶ Ⓦ πύργον. χ. μέγας

9 Διὰ τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτῆς, σύγχυσις· ὅτι ἐκεῖ συνέχεε κύριος ὁ θεὸς τὰ χείλη πάσης τῆς γῆς. καὶ ἐκεῖθεν διέσπειρεν αὐτοὺς κύριος ὁ θεὸς ὀπτὴ πάσης τῆς γῆς.

Σκόπει πόσα γίνεται, ὥστε τὴν μωρίαν πρὸς τῷ αἰῶνι συμπαρεκτείνεσθαι. τροσώπου μὲν ἡ τῶν γλωσσῶν διαίρεσις, μᾶλλον δὲ καὶ τούτου ἡ τοῦ ὀνόματος τροσωπεῖα. ὁ Φαλὲκ γὰρ ὄνομα, ὅπερ ὁ Ἔβερ ἐπέθηκε τῷ παιδὶ, "μερισμὸν σημαίνει. ἔπειτα ἡ τοῦ χ. χωρισμὸν Ὤπου τροσωπεῖα. σύγχυσις γὰρ ὁ Ὤπος ὠνομάσθη, ὅπερ ὄντι Βαβυλών. ἔπειτα αὐτὸς ὁ Ἔβερ ἔμαθε τὴν αὐτὴν ἔχων διάλεξιν, ὥσπερ καὶ τροτέρων, ἵνα καὶ ὅτου σημεῖον ἀναρτῆς γλώσσης διαιρέσεως. εἶδες διὰ πόσων ἠδυνήθη διήνεκη τὴν μνήμην διασώζεσθαι, καὶ μηδέποτε λήθην τροδοθῆναι τὸ τότε γεγονός. καὶ γὰρ ἐξ ἐκείνης λοιπὸν πατὴρ παιδὶ ἀναγκαίως εἶχε τὴν αἰτίαν λέγειν τῆς ἑτεροφωνίας, καὶ παῖς τροδιδασκάλου μανθάνειν ἐζήτει τῆς τοῦ τόπου τροσωπείας τὴν αἰτίαν. Βαβυλὼν γὰρ διὰ τοῦτο ὁ τόπος ὠνομάσθη, ὅτι διὰ σύγχυσις, ὅτι ἐκεῖ συνέχεε κύριος ὁ θεὸς τὰ χείλη πάσης τῆς γῆς, καὶ ἐκεῖθεν διέσπειρεν αὐτούς. ἀμφότερα δὲ τοῦ τόπου τροσωπεῖα σημαίνειν μοι δοκεῖ, καὶ ὅτι τὰς γλώτ-
ΘΕΙΚΟΝ τας συνέχεε, καὶ αὐτόθεν τὴν διασπορὰν ἐνέμεινεν.

Ἠκούσατε, ἀγαπητοὶ, πόθεν αὐλοῖς ἡ τῆς διασπορᾶς ἐπιβουλὴ γέγονε, καὶ τῶν γλωττῶν ἡ διαίρεσις. φύγωμεν, τροδακαλῶ, τὴν μίμησιν, καὶ τοῖς τροδὲ τοῦ θεοῦ

τροδεχθεῖσιν

τῶν δεομένων ἡμῶν. εἰς δέον χρησώμεθα, καὶ τὴν φύσιν τὴν ἀνθρωπίνην ἐννοοῦντες οὕτω βαλλυώμεθα, ὡς εἰκὸς ἀνθρώπους βαλεύσασθαι ἀπόρους τυγχάνοντας. καὶ λογιζόμενοι τὸν παρόντος βίου ὀλιγοχρόνιον, καὶ ὡς βραχὺς ὁ τῆς ζωῆς ἡμῶν χρόνος, πολλὴν ἑαυτοῖς παρρησίαν περιποιώμεθα διὰ τῆς τῶν ἀγαθῶν περιουσίας· ἐν μὴ μόνον τῆς νηστείας τὴν ὠφέλειαν καὶ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐπιδειξώμεθα, ἀλλὰ καὶ ἐλεημοσύνης δαψίλειαν καὶ προσευχὰς ἐκτενεῖς. ἐν γὰρ τῇ νηστείᾳ τὴν προσευχὴν ἀεὶ ζωοποιεῖσθαι δεῖ. καὶ ὅτι τοῦτο ἔστιν ἀληθές, ἄκουε τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· Ματ. ι΄. να. Μαρ. θ. κθ.
Τοῦτο τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ. ἐν πάλιν ὅτι τῶν ἀποστόλων, Περισσεύσαμεν γάρ, φησι, καὶ νηστεύσαντες πρὸς ἐλθεῖν αὐτὸν τῇ κυρίᾳ, εἰς Πραξ. ιγ. γ.
ὃν πεπιστεύκεισαν. καὶ πάλιν ὁ ἀπόστολος, Μὴ ἀποστερεῖτε, φησιν, ἀλλήλους, εἰ μὴ ἐν α. Κορ. ζ. ε.
προσευχῇ καὶ νηστείᾳ. εἶδες πῶς δεῖται τῆς ἐντεῦθεν συμμαχίας ἡ νηστεία. τότε γὰρ μάλιστα καὶ μετὰ ἀκριβείας αἱ προσευχαὶ γίνονται, κουφοτέρας τῆς διανοίας τυγχανούσης, καὶ σοβεινὴ * βαρυνομένης, σοβεὶ δὲ καὶ τὸ πτερὸν τῆς τροφῆς φορτίῳ πιεζομένης. μέγα γὰρ ὅπλον ἡ θύρα, μεγάλη ἀσφάλεια, μέγας περισωρὸς, μέγας λιμήν, ἄσυλον χωρίον· μόνον ἐὰν νήφοντες προσίωμεν τῷ δεσπότῃ, καὶ πρωΐθεν ζωάγοντες ἑαυτῶν τὴν διάνοιαν, οὕτω τὴν προσοδον ποιώμεθα, μηδεμίαν παρεισδυσιν διδόντες τῷ ἐχθρῷ τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας. ὅπερ γὰρ οἶδεν, ὅτι κατ' ἐκεῖνον διωκόμεθα πρὸς τῶν ζωγρούντων ἡμᾶς σφαλεξάμενοι, καὶ διὰ ἡμέρτημάτα ὀξαγορεύσαντες, καὶ διὰ τραύματα τῷ ἰατρῷ δείξαντες, πολλῆς ἐπιτυχεῖν τῆς θεραπείας, τότε μάλιστα ἐφίσταται καὶ πολέμια ποιεῖ καὶ πραγματεύεται, ὥστε ἐκκρουσαι ἡμᾶς καὶ εἰς ῥᾳθυμίαν ἐμβαλεῖν. διὰ τοῦτο νήφωμεν, προσκαλῶ, καὶ ἐνίδοτες αὐτοῦ διὰ ὑπνοδωλάς, μάλιστα κατ' ἐκεῖνον κοπιάζωμεν, ὡσανεὶ παρόντα καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν ἑστῶτα ὁρῶντες, ὅπως αὐτὸν ἐκκρούσεσθαι, καὶ πολλὰ λογισμὸν ἐκβαλεῖν ἡμῶν τὴν διάνοιαν ἀπωθεῖσθαι, καὶ ὅλως ἑαυτὸν ζωπυρεῖν, καὶ ἀκριβῆ ποιεῖσθαι τὴν ἔντευξιν, ἵνα μὴ μόνον ἡ γλῶττα φθέγληται, ἀλλὰ καὶ ἡ διάνοια συμβαίνῃ τοῖς λεγομένοις. ἐὰν γὰρ ἡ γλῶττα μὲν προφέρῃ διὰ ῥήματα, ἡ δὲ διάνοια ἔξω ῥέμβηται, τὰ κατὰ τὴν οἰκίαν πράγματα, διὰ κατὰ τὴν ἀγορὰν φαντάζομένη, σοβεῖν ἡμῶν ὄφελος ἔσται· διὰ τοῦτο καὶ πλείων ἡ κατάκρισις. εἰ γὰρ ἀνθρώπῳ προσπίπτοντες, τοσαύτην ἐπιδεικνύμεθα τὴν σπουδὴν, ὡς μηδὲ σοῦ πλησίον περιεῖναι πολλάκις ὁρᾶν, ἀλλὰ σωτῆναι ἑαυτῶν τὴν διάνοιαν, καὶ ἐκεῖνον μόνον φαντάζεσθαι, ᾧ προσίωμεν· πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ θεοῦ τοῦτο ποιεῖν ἡμᾶς χρή, καὶ συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως ταῖς προσευχαῖς προσκαρτερεῖν. διὸ καὶ τοῦτο καὶ Παῦλος γράφων ἔλεγε, Προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ, προσεύχεσθε καὶ ἐν πνεύματι· μὴ Ἐφες. ε. ιη.
[λέγων μόνον [καὶ μετ' ἀκριβείας διηνεκῶς, φησιν], ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ψυχῇ, ἐν πνεύματι. πνευματικὰ γάρ, φησιν, ἔστω ὑμῶν καὶ αἰτήματα, νηφέτω ὁ λογισμὸς, συντεινέσθω ἡ διάνοια τοῖς λεγομένοις, διαυτὰ αἰτείσθε, οἷα εἰκὸς παρὰ τοῦ θεοῦ αἰτεῖν, ἵνα καὶ τὰ αἰτουμένων ἐπιτύχητε· καὶ εἰς αὐτὸ * ἀκριβεῖτε διεγηγερμένοι, νήφοντες, ἐκζητοῦντες τὴν διάνοιαν, μὴ χασμώμενοι, καὶ νυστάζοντες, * καὶ ὧδε καλεῖτε τὸν λογισμὸν περιεργόμενοι, ἀλλὰ μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε. μακάριος γάρ, φησιν, ὃς καταπέπαυκε πάντα διὰ θυλάκου. μέγα ἀγαθὸν ἡ θύρα. εἰ γὰρ ἀνθρώπῳ τις ἀσχολουμένῳ συναρέσει δι' μικρὸν ὀξὺ αὐτοῦ καρποῦσθαι τὴν ὠφέλειαν, ὁ θεῷ ἀσχολεῖσθαι καταξιωθεὶς πόσων οὐκ ἀπολαύσεται τῶν ἀγαθῶν; ἡ γὰρ θύρα ἀσφάλειά ἐστι πρὸς τὸν θεόν. καὶ ἵνα μάθῃς, ἄκουε τοῦ προφήτου λέγοντος, Ἡδυνθείη τῷ θεῷ ἡ ἀδολεσχία μου, τοῦτ' ἔστιν, ἡ ἀσφάλειά μου Ψαλ. ργ. λα.
ἡδεῖα φανείη τῷ θεῷ. μὴ γὰρ καὶ περὶ αἰτήσωμεν, οὐκ ἠδυνάτο παρέχειν; ἀλλὰ δέδωκε ἀναμεῖναι, ἵνα ἀφορμὴν λάβῃ πρὸς ἡμᾶς δικαίως ἡμᾶς ἀξιοῦν τῆς αὐτοῦ προ-

νοίας. κἂν ὑπιτύχωμεν τοίνυν τ̃ αἰτηθέντων, κἂν μὴ ὑπιτύχωμεν, πολλ̃ μᾶλλον τ̃ᾳ αἰτήσει, κ̀ μὴ μόνον ὑπιτυγχάνοντες θ̀ῦ ϑελιζώμεθα, ἀλλὰ κ̀ ἀποτυγχάνοντες. ὁ γὰρ ἀποτυχεῖν, ὅταν ὁ ϑεὸς βάλεται, οὐκ ἔλαττον ὄντι τ̃ ὑπιτυχεῖν. οὐδὲ γὰρ ἴσμεν ἡμεῖς τὰ συμφέροντα ἡμῖν ὥσπερ, ὡς αὐτὸς ὑπίσταται. ὥστε οὖν, κἂν ὑπιτύχωμεν, κἂν ἀποτύχωμεν, θ̀ῦ ϑελιζεῖν ὀφείλομεν. καὶ τί θαυμάζεις εἰ ἡμεῖς οὐκ ἴσμεν τὰ συμφέροντα; Παῦλος, ὁ τοσοῦτος ὁ τηλικοῦτος, ὁ τ̃ ἀπορρήτων ἐκείνων ἀξιωθεὶς ἠκούσει, τὰ μὴ συμφέροντα αὐτ̃. ὅπ̃ γὰρ ἑώρα ἑαυτὸν κυκλούμενον ὑπὸ τ̃ δεινῶν κ̀ τ̃ ἐπαλλήλων πιερασμῶν, ἠύξατο τούτων ἀπαλλαγ̃ναι, κ̀ οὐχ ἅπαξ οὐδὲ δεύτερον, ἀλλὰ κ̀ πολλάκις. Τρίτον γάρ, φησί, τ̃ κύριον παρεκάλεσα. ὃ γ̀ τρίτον, πολλάκις παρεκάλεσε, κ̀ οὐκ ἐπέτυχεν. ἴδωμεν οὖν πῶς διετέθη. ἆρα μὴ ἐδυσχέρανεν; ἆρα ἀκπεότερος γέγονεν; ἆρα ἐνάρκησεν; οὐχί. ἀλλὰ τί φησιν; Εἶπεν, ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου. ἡ γὰρ δυνάμις μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. οὐ μόνον οὐκ ἠλυθύρωσεν αὐτὸν τ̃ ὑπιτειμημένων λυπηρ̃ν, ἀλλὰ κ̀ ἐπαπομένει αὐτὸν ἐίασε. ναί, ἀλλὰ πόθεν δ̃λον ὅτι οὐκ ἐδυσχέρανεν; ἄκουε Παύλου λέγοντος, ὅπ̃ ἔμαθε τὰ δοκοῦντα τ̃ διαστ̃ ἥδιστα οὖν καυχήσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου. οὐ μόνον, φησί, λοιπὸν ἀπαλλαγ̃ναι οὐκ ὑπιζητῶ, ἀλλὰ μ̃ πλείονος τ̃ς ἡδον̃ς καυχήσομαι ὑπὲ τούτοις. εἶδες ὑγιαίνουσα ψυχήν, εἶδες πόθον ἐπὶ ἐπὶ θεόν. ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· Τὸ γὰρ τί προσευξόμεθα, καθὸ δεῖ, οὐκ οἴδαμεν. * οὐχ οἷόν τε, φησίν, αὐθ̃πους ἡμᾶς ὄντας εἰδέναι πάντα ἀκριβῶς. δεῖ οὖν πολλ̃ χαρ̃ν τ̃ δημιουργ̃ τ̃ς ἡμετέρας φύσεως, καὶ εἶναι μ̃ χαρ̃ν δέχεσθαι κ̀ πολλ̃ς τ̃ς ἡδον̃ς, ἅπερ αὐτὸς δοκιμάσει, κ̀ μὴ πρὸς τὴν ὄψιν τ̃ν γινομένων ὁρᾶν, ἀλλὰ πρὸς τὰ δοκοῦντα τ̃ διαστ̃. ὁ γὰρ εἰδὼς τὸ συμφέρον μᾶλλον ἡμ̃ν, αὐτὸς οἶδε κ̀ ὅπως δεῖ τὴν σωτηρίαν τὴν ἡμετέραν μεθοδεῦσαι. ἡμ̃ν τοίνυν ἓν ἔργον ἔστω, τὸ διηνεκῶς ταῖς προσευχαῖς προσκαρτερ̃ν, κ̀ μὴ ἀφάλλειν πρὸς τ̀ βραδυτ̃τα, ἀλλὰ πολλὴν τ̀ μακροθυμίαν ὑπιδείκνυσθαι. οὐδὲ γὰρ ἀνθρώπων ἡμ̃ν πρὸς τὰς αἰτήσεις ὑπερτίθεται, ἀλλὰ σοφιζόμενος ἡμ̃ν τὴν προαίρεσιν, καὶ βουλόμενος ἡμᾶς διηνεκῶς πρὸς ἑαυτὸν ἐφέλκεσθ̃. ἐπεὶ κ̀ πατὴρ φιλόσοφος αὐτὸς ὢν πολλάκις προσ̀ τ̃ παιδὸς οὐκ ἐπαινεῖ, κ̀χὶ μὴ βουλόμενος δοκ̃ναι, ἀλλὰ θ̀ παιδὸς τ̀ προαίρεσιν δἰ αὐτοῦ ἐπιδιώκων. ταῦτα δὲ γινώσκοντες, μηδέποτε ἀπαγρυπνῶμεν, μηδὲ δἰ ἀμελείαν προϊόντες κ̀ ταῖς ἱκετηρίαις παρόμενοι. εἰ γὰρ τ̀ ὠμὸν ἐκεῖνον κ̀ ἀπηνῆ δικαστ̀ν, κ̀ μήτε τ̀ ϑεὸν φοβούμενον ἡ προαίρεσις τ̃ γυναικὸς ὀξεῖδιάσατο ὁ ἐξεκαλέσατο εἰς τ̀ ἑαυτ̃ αὐτίληψιν· πόσῳ μᾶλλον ἡμεῖς, εἰ βουληθείημεν ἐκείνῳ μιμήσασθ̃ τ̀ γυναῖκα, τ̀ ἥμερον κ̀ φιλάνθρωπον ἡμ̃ν δικαστ̀ν, τ̀ βουλόμενον κ̀ ὑπὲρ τ̃ ἡμ̃ν τ̃ σωτηρίαν ἐκκλεσούμενα πρὸς τ̀ οἰκείαν αὐτίληψιν; παιδεύσωμεν τοίνυν ἑαυτοὺς δυσαποσπάστως ἔχειν, κ̀ διηνεκῶς ταῖς προσευχαῖς προσηλοῦσθ̃, κ̀ ὲν ἡμέρᾳ κ̀ ὲν νυκτί, μᾶλλον ὲν νυκτί, ὅτε ἡδεῖς ὁ ὑπνος, ὅτε πολλὴ τ̀ λογισμῶν ἡ γαλήνη, ὅτε πολλὴ ἡ ἡσυχία, κ̀ ταραχὴς ἐκτὸς ὁ δωμάτιον, κ̀ δεινὸς ὄντως ὁ ἐκπρεπὴς δυναμένου κ̀ ἁπλ̃σαι τ̀ προσόδου, ὅτε συνηρμένην τυγχάνουσα ἡ διάνοια πάντα μ̃ ἀκριβείας ἀναθεῖναι δύναται ὁ τ̀ ψυχὴν ἰατρεύ̃. εἰ γὰρ ὁ μακάριος Δαβὶδ, ὁ βασιλεὺς ὁμοῦ κ̀ προφήτης, ὑπὸ τοσούτων ὑπεχλούμενος πραγμάτων, κ̀ ἀλυπρίδα κ̀ δἰ ἡμέρας προκείμενος ἔλεγε, Μεσονύκτιον ἐξηγειρόμην τοῦ ἐξομολογεῖσθαί σοι ὑπὲ τὰ κρίματα τ̃ δικαιοσύνης σου, τί ἂν εἴπειμεν ἡμεῖς, οἱ τ̀ ἰδιωτικὸν κ̀ ἀπραγμόνα βίον μεπόντες, κ̀ μηδὲ τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ ποιοῦντες; ὅπ̃ γὰρ ἐν ἡμέρᾳ πολλὰ εἶχεν αὐτὸν τὰ προσιόντα, κ̀ πολὺς ἐπ̀ τ̃ πραγμάτων ὄχλος, κ̀ πολλὴ ἡ ταραχή, ὁ χαμεὸν οὐχ ὑπέμεινεν ὑπιτήδειον ἑαυτὸν πρὸς τὴν ἐκείνου πρόσοδον, ὡς

τ̃ς

Ρωμ. κ. κϛ.

* ἐκ τοῦ ἀκριβῶς αὐτὸ τῦ

Λουκ. ιη. β.

Ψαλ. ρκ. ξβ.

τῆς ἀνέσεως χαιρῶν, οὐ ἕτεροι ὑπῆγε ποιοῦν) χαιρὸν ὑπὲρ τὰ ἀπαλῶν γρωμάτων χαταχε-
χλιμένοι, ἡ ὧδε χαίχοσι τῶς τρεφόμενοι, ὁ βασιλεὺς, ὁ ἑαυτῷ ἀναδεδεγμένος φρον-
τίδα τῶν σῶν χαιρὸν ἐποιεῖτο, χατ' ἰδίαν τῷ θεῷ διαλεγόμενος, ἡ Ἐλεήσεις χαὶ
χαταπονη- ''Οιχτειρήσεις τὰς ἁμαρτίας ποιούμενος, ἐῶσεν ἅπερ ἤθελε· ἡ διὰ τῶν τῶν εὐχῶν τῶ-
θέα χαὶ ἀνοίξω. 5 των τῶν πολέμους χατώρθωε θέαμα ἰσάς, ἡ νίχας νίχης ''Οιωάσεως. Εἶχε γὰρ ὅ-
πλον ἀχείρωτον, τὴν αὐτῶν συμμαχίαν, ὑ τῶν τῶν ἀθέων πολέ-
μους δεχέσαι δυναμένην μόνον, ἀλλὰ ἡ τῶν τῶν δαιμόνων φάλαγγας. τοῦτον
τοίνυν ἡ ἡμεῖς μιμησώμεθα, ⓐ ἰδιῶται ⓦ βασιλέα, ⓐ τὸν ἀτρέμονα ἡ ἡσύχιον
βίον μετιόντες, ⓦ ἐν ἀλυργίδι ἡ διαδήματι ⓦ τὸν μοναχῶν βίον ὑπερβαλόντες.
10 ἄχουε γὰρ πάλιν αὐτοῦ ἄλλα χῆ λέγοντος, Ἐγενήθη τὰ δάχρυά μου ἐμοὶ ἄρτος ἡμέρας ψαλ. μα. γ.
ἡ νυχτός. Εἶδες ψυχὴν ἐν διηνεχεῖ χατανύξει τυθαίνουσαν. ἡ τροφή μου, φησίν, ὁ
ἄρτος μου, ἡ ἑστίασίς μου τοῦτ' ἔστιν ἐμοὶ ἡδύ, ἡ τὰ δάχρυά μου ἐν νυχτὶ ἡ ἐν ἡμέρᾳ. Ἐ πά-
λιν, Ἐχοπίασα ἐν τῷ στεναγμῷ μου, λούσω χαθ' ἑχάστην νύχτα τὴν χλίνην μου. Τί ἐρῶμεν ψαλ. ϛ'. ϛ'.
ἡμεῖς; ἢ τί ἀπολογησόμεθα, τοῦτ' ἔστιν ἴσην τῷ βασιλεῖ τῷ ἀπὸ τοσούτων τραυμάτων
15 τραυματουμένῳ χατηύξειν ὑπηδείξασθαι βουλόμενοι; Τί γὰρ, εἰπέ μοι, τῶν ὀφθαλμῶν
ἐχείνων ὠφελιμώτερον τῶν ἀπὸ τῆς Συνεχείας τῶν δαχρύων, χαθάπερ ἀπὸ μαργαρι-
τῶν τινων, χεχαλλωπισμένων; Εἶδες βασιλέα ἡ ἐν νυχτὶ ἡ ἐν ἡμέρᾳ δαχρύοις ἡ
βύχαις ἑαυτὸν ἐχδεδωχότα· ὅρα ἡ τὴν τῆς οἰχουμένης διδάσχαλον ἐν δεσμωτηρίῳ χαθειρ-
μένον, ἡ τῶν πόδας ἔχοντα ἐν τῷ ξύλῳ τραπεσδεδεμένους ἅμα τῷ Σίλᾳ, ἡ διὰ πάσης
20 τῆς νυχτὸς τραπεσθυρόμενον, ὅτε μὲν ἀπὸ τῆς ὀδυνης, ὅτε δὲ ἀπὸ τῶν δεσμῶν χωλυόμενον,
ἀλλὰ ταύτῃ μᾶλλον πολλῷ ἡ θερμότερον ⓦ πόθον ὑπιδεικνύμενον ⓦ πρὸς ⓦ δε-
σπότην. Παῦλος γὰρ, φησί, διὰ Σίλας ⓒ τὸ μεσονύχτιον τραπεσευχόμενοι ὕμνουν ⓦ Πραξ. ιϛ. κε.
θεόν. ὁ Δαβὶδ ἐν βασιλείᾳ ἡ διαδήματι δαχρύοις ⓒ βύχαις ἅπαντα τὸν βίον χατα-
πάλισχεν· ὁ ἀπόστολος, ὁ εἰς τρίτον οὐρανὸν ἁρπαγείς, ὁ τῶν ἀπορρήτων ἀχουσθείς μυστη-
25 είων, τὸ δεσμοῖς τυγχάνων ⓒ τὸ μέσον τῆς νυχτὸς τραπευχὰς ἡ ὕμνους ἀνέφερε τῷ
δεσπότῃ· ἡ ὁ βασιλεὺς μεσονύχτιον ἐξεγειρόμενος ἐξωμολογεῖτο, ἡ ⓐ ἀπόστολοι ⓒ
τὸ μεσονύχτιον ἐντεινεῖς τὰς τραπευχὰς ἡ τοὺς ὕμνους ἐποιοῦντο. τούτους μιμησώμεθα
ἡ ἡμεῖς, ἡ τῇ Συνεχείᾳ τῶν τραπευχῶν τειχίζωμεν ἡμῶν τὴν ζωὴν, ἡ μηδὲν ἡμῖν
πόλεμον χώλυμα ἡμέαθω. τοῦτο γάρ ἐστιν ἡμῖν τὸ δυνάμενον ἐμποδίσαι, ἐὰν μὴ φωμεν. μὴ
30 γὰρ τόπῳ χρήζομεν, ἢ χαιρῷ; πᾶς τόπος, πᾶς χαιρὸς ὑπιτήδειος ἡμῖν τραπὸς τὴν
τοιαύτην τραπευχὴν. ἄχουε γὰρ πάλιν αὐτοῦ τοῦ διδασχάλου τῆς οἰχουμένης λέγοντος, a. Τιμ. β. η.
Ἐν παντὶ τόπῳ ἐπαίροντες ὁσίους χεῖρας χωρὶς ὀργῆς ⓒ διαλογισμοῦ. διὰ τὴν διά-
νοιαν ἔχης χαθαρεύουσαν τῶν ἀτόπων παθῶν, χἂν ἐν ἀγορᾷ ἦς, χἂν ἐν οἰχίᾳ, χἂν ἐν ὁδῷ,
χἂν ἐν δικαστηρίῳ πρέσεως, χἂν ἐν θαλάσσῃ, χἂν ἐν παντὶ χείρῳ, χἂν ἐπ' ἐργαστηρίου
35 ἧς ἐσπουδαχώς, χἂν ὅπου περ ἂν ἧς, δυνήσῃ τὸν θεὸν χαλέσας ὑπιτυχεῖν τῆς αἰτήσεως. ὅ-
περ εἰδότες, παραχαλῶ, μετὰ τῆς νηφαλίας ⓒ τῆς τραπευχῆς τὴν ἀχρίβειαν ὑπιδειξώ-
μεθα, ἡ τὸν ἐντεῦθεν συμμαχίαν ἑαυτοῖς χαταστησώμεθα· ἵνα τῆς πρὸς αὐτὸν ροπῆς
ἀξιώμενοι, ἡ τὸν πρόσπορον βίον θυαρέστως αὐτῷ διανύσωμεν, ⓒ τοῦ μέλλοντος φιλανθρω-
πίας ὑπὸς ἀξιωθῶμεν, χάριτι χαὶ οἰχτιρμοῖς τοῦ χυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· μεθ' οὗ ⓒ πα-
40 τρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, χράτος, τιμὴ, νῦν χαὶ ἀεὶ, χαὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγ. λα. ΚΑΙ ΕΛΑΒΕ ΘΑΡΡΑ ΤΟΝ ΑΒΡΑΜ ΚΑΙ ΤΟΝ Ναχὼρ τὸν υἱὸς αὐτοῦ, καὶ Λὼτ τὸν υἱὸν Ἀρράν, υἱὸν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ τὴν Σάρραν τὴν νύμφην αὐτοῦ, γυναῖκα τοῦ Ἄβραμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐκ τῆς χώρας τῶν Χαλδαίων, πορευθῆναι εἰς γῆν τὴν Χαναναίων. καὶ ἦλθεν ἕως Χαρράν, καὶ κατῴκησεν ἐκεῖ.

Πολλὰς ὑμῖν ἔγωγε χάριτας, ὅτι τὸ μεθ' ἡδονῆς ἐδέξασθε μου τοὺς τῆδε τῆς θύρας λόγους, καὶ ὅτι μὴ τοσαύτης ἀπολαύσης σιωπῆς ἔχετε τῆδε τὴν ἀκρόασιν. τοῦτο γὰρ καὶ ἡμᾶς τοῦ θυμοτέρους ἀπεργάζεται, καὶ τοῦ διασκευάζει διαφιλεστέρους ὑμῖν τοῦ παρεῖναι τὴν ἑστίασιν ταύτην τὴν πνευματικήν. ἐπεὶ καὶ γῆπονος, ἐπειδὰν ἴδῃ τὴν ἄρουραν καὶ τὰ καταβαλλόμενα σπέρματα πολλαπλάσια δεικνύουσαν, καὶ κομῶντα τὰ λήια, καὶ παύεται τὰ περὶ ἑαυτοῦ καθ' ἑκάστην ἑστίαν, καὶ τὴν τοῦ σπόρου ἀπολαύσαν ὀπτομέλειαν ποιήμενος, καὶ τοῦ ἰσχνῶν καὶ νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ, μή πού τι λυμήνηται τοῖς πόνοις αὐτοῦ· καὶ αὐτὸν δὴ τοῦτον καὶ ἐγὼ ὁρῶν ὑμῶν τὴν ἀρετὴν ταύτην τὴν πνευματικὴν οὕτω θάλλουσαν, καὶ θεῖον ἀπολαύσης τοῖς τῆς διανοίας κόλποις τοῦ καταπιπτόμενον, ὁμοῦ καὶ χαίρω καὶ βυθίζομαι, καὶ πολλὴν ἔχω τὴν ἀγωνίαν, εἰδὼς τὸ ἐμπρὸς τῆς ὀπισθότονου τῆς σωτηρίας τῆς ὑμετέρας τὴν ποικιλίαν. καθάπερ γὰρ καὶ θάλασσαν πειρατὴς, ἐπειδὰν ἴδωσι ναῦν πολλῶν φορτίων πεπληρωμένην, καὶ πλοῦτον ἄφατον ἐπαγομένην; τότε μάλιστα πολλοῦ τοῦ ὀπισθουλοῦ ὀπισθίκνηνται, ὥστε πρῶτα καταδῦσαι φόρτον, καὶ γυμνοὺς καὶ ἐρήμους τοὺς ἐμπλέοντας καταστῆσαι· οὕτω δὲ καὶ ὁ διάβολος, ὅταν ἴδῃ πολλοῦ πλοῦτον σωρευόμενον πνευματικὸν, καὶ προθυμίαν ζέουσαν, καὶ διάνοιαν διεγηγερμένην, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὸν πλοῦτον αὐξανόμενον, διάκνηται καὶ μᾶλλον τοὺς ὀδόντας, καὶ καθάπερ πειρατὴς, οὕτω προσέρχεται μυρίας ὀπτίνων μηχανάς, ὥστε δυσχερῆ τινα εὑρεῖν εἴσοδον, καὶ γυμνοὺς καὶ ἐρήμους ἡμᾶς ἀποφῆναι, καὶ συλῆσαι πρῶτα τὸν πλοῦτον ἡμῶν τὸν πνευματικόν. διό τοι τοῦτο νηφωμεν, προσκαλῶ, καὶ ὅσῳ μᾶλλον τῆς παρουσίας ἡμῶν αὔξηται τῆς πνευματικῆς, τοσούτῳ καὶ τῆς ἀγρυπνίας ὀπιτεινέσθω, καὶ πανταχόθεν ἀποτειχίζωμεν αὐτῷ τὰς ἐφόδους, καὶ διὰ τῆς ἀείσης πολιτείας τοῦ προσκαρτεροῦντος τῷ θεῷ εὐνοίαν ὀπιστασάμενοι δυνατέρους ἑαυτοὺς κατασκευάσωμεν τῶν τοῦ διαβόλου βελῶν. πονηρὸν γάρ ὄντι τὸ θηρίον, καὶ πολυπλόκους ἔχει τὰς μηχανάς. καὶ ἐπειδὰν μὴ δυνηθῇ ἐξ οὐθείας προσβαλεῖν τοῦ κακίου ἡμᾶς ἀποσῦσαι, καὶ διὰ τῆς ἀπάτης δελεάσαι (οὐδὲ γὰρ βιάζεται οὐδὲ ἀναγκάζει, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ἀπατᾷ μόνον, καὶ ἐπειδὰν ἴδῃ ῥᾳθυμοῦντας, ἀποσκελίζει) ὅταν οὖν μὴ δι' αὐτῆς τῆς κακίας προφανῶς δυνηθῇ τῇ ἡμετέρᾳ σωτηρίᾳ λυμήνασθαι, πολλάκις δι' αὐτοῦ τοῦ τῆς ἀρετῆς ἔργων, ὧν μετέωμεν, ὁ δέλεαρ ἐμβαλὼν λαθανόντως ἄπρακτον τὸν πλοῦτον κατέδυσε. τί οὖν ἐστιν, ὃ φημι; ἀναγκαῖον γὰρ αὐτὸ σαφέστερον εἰπεῖν, ἵνα διδαχθέντες αὐτοῦ τὰς ὀπιβουλὰς, διαφύγωμεν τοῦ ἐντεῦθεν βλάβην. ὅταν ἴδῃ μὴ εὐκόλως ἡμᾶς καταδεχομένους γυμνὴν τὴν κακίαν, ἀλλὰ φθόγγου μὲν τὴν ἀσέλγειαν, τὴν δὲ σωφροσύνην ἀσπαζομένους, καὶ πάλιν τοῦ πλεονεξίαν ἀποστρεφομένους, καὶ μισοῦντας τοῦ ἀδικίαν, καὶ τῆς ψευδῆς καταγελῶντας, καὶ νηστείαις καὶ προσευχαῖς ἑαυτοὺς ἐκδεδωκότας, καὶ τοῦ ἐλεημοσύνην ἐσπουδακότας· τότε λοιπὸν μεθοδεύει ἑτέραν μηχανὴν, δι' ἧς ἡμῶν τὴν εὐποιΐαν ἅπασαν συλῆσαι δυνήσεται, καὶ τοσαῦτα κατορθώματα

δυόντα

ἀνόητα ἡμῖν ἀποδείξαι. τὰς γὰρ μὴ πολλοῦ τοῦ τόνου ἀφειμένους ἑαυτῶν τῶν μηχανῶν ἐπιδεικνύναι μέλα φεύγειν ὅπου τοῖς κατορθώμασι, καὶ πρὸς τιμὴν τῶν ἀνθρώπων ἀποβλέπειν δόξαν, ἵνα τῆς ἀληθοῦς δόξης ἐκπεσεῖν πάσης. ὁ γὰρ μετρίων τι τῶν πνευματικῶν, καὶ πρὸς ἀνθρωπίνην ἀφορῶν δόξαν, ἀπέχει Ⓦ μισθὸν αὐτοῦ ἐντεῦθεν ἤδη, καὶ οὐκ ἔτι λοιπὸν ὀφειλέτην ἔχει Ⓦ θεόν. τῆς ὧν γὰρ ἐπιζήτησε δόξαι ἀνθρώπων, ἀπήλλαξε τῶν ἐπαίνων, καὶ κενῶν τῶν ἐπηλεγμένων πρὸς τὰ δεσπότου ἀπεχέρησεν ἑαυτόν, πρὸς τιμήσας τιμὴν πρόσκαιρον ὑφημίαν, καὶ τιμὴν πρὸς τῶν ὁμολογιῶν τὰ παρὰ τῶν πόνων δημιουργεῖ. καὶ τοῦτο πρόλαβὼν αὐτὸς ὅπου προσευχῆς καὶ ὅπου ἐλεημοσύνης καὶ ὅπου νηστείας ἐδίδαξεν, ὅπου λέγων· Ὅταν νηστεύῃς, ἄλειψαί σου τὴν κεφα- Matθ. 6. 17.
λήν, καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι. καὶ πάλιν, Ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς φησὶν, ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. εἶδες πῶς ὁ ζητῶν τὴν δόξαν ὅπου ζητεῖ ἐκείνης ἀπεχέρηται, ὁ δὲ δόξαν ὅτου τὴν ἀρετὴν μετερχόμενος, καὶ λανθάνειν βουλόμενος τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐκείνην τὴν ἡμέραν τὴν φοβερὰν ἐν τῷ φανερῷ λήψεται πρὸς τοῦ δεσπότου τὰς ἀμοιβάς. ὁ γὰρ πατήρ σου, φησὶν, ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. μὴ τοῦτο ἐννοεῖ, φησὶν, ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων ἐπήνεσέ σε, καὶ ὅτι λανθάνειν μετέρχῃ τὴν ἀρετήν· ἀλλ' ἐκεῖνο λογίζου, ὅτι τοσαύτη τοῦ δεσπότου ἔσται ἡ φιλοτιμία μεῖζον ὅσῳ πολὺ, ὡς μὴ λανθανόντως μηδ' ἐν ἀποκρύφῳ, ἀλλὰ πρὸς τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους τὰ ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τῆς συντελείας παρόντος, ἀναπηρύξει σε καὶ φανώσει, καὶ τῶν πόνων τῆς ἀρετῆς τὰς ἀμοιβὰς ἀποδώσει. ποίας οὖν ἂν εἴην ἀπολογίας ἄξιοι, οἱ καὶ Ⓦ πόνον τῆς ἀρετῆς ὑπομένοντες, καὶ πρὸς τιμὴν τοῦ σκαιοῦ καὶ βυτελῆ καὶ ματαίαν δόξαν τὴν πρὸς τῶν ὁμοίων τῆς αὐτῶν πρὸς ἑαυτοὺς ἀποστεροῦντες; ἀσφαλιζώμεθα τοίνυν, πρὸς κελεύω, καὶ ὅσον αὖ κεκαταξιωθήκαμεν ἔργων πνευματικῶν μετέναι, τοῦτο πάντα ζήτει πάντα πρὸς τὴν τιμὴν τῆς ψυχῆς τῆς ἡμετέρας κρύπτειν σπουδάζωμεν· ἵνα σκέπην Ⓦ ἀκοίμητον ὀφθαλμὸν ἔχωμεν ἐπαινέτην, καὶ μὴ πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων ὑφημίαν, καὶ σὺν τοῖς χαίρειν πολλάκις γινομένης ἐπαίνης, τῆς πρὸς τοῦ δεσπότου ὑφημίας ἑαυτὸν ἀναξίως καταισχύνωμεν. καὶ γὰρ ἀμφότερα ὀλέθρια, καὶ λύμη τῆς ἡμετέρας σωτηρίας, καὶ τὸ πρὸς δόξαν ἀνθρωπίνην ἀφορᾶν πρός τι ψυχωφελῶς πραττόμενον τῶν πνευματικῶν, καὶ τὸ μέλα φεύγειν ἐφ' οἷς ἂν κατορθῶσαι δυνηθῇ. δεῖ οὖν νήφειν χρὴ καὶ ἐγρηγορέναι, καὶ *ἀπὸ τῆς θείας χαλκῆς φάρμακα βάλλεσθαι σωτηρίας ἑαυτοῖς, ὥστε μὴ ἁλῶναι τοῖς ἀλεθρίοις τούτοις πάθεσι. κἂν γὰρ μυρία ἡμῖν κατορθωκώς τις ᾖ, καὶ ἅπασαν τὴν ἀρετὴν ψυχὴν, μέγα δὲ φρονῇς, πάντων ἐλεεινότερος ἀνθρώπων ἁλώσῃ καὶ ἀθλιώτερος. καὶ ὅτου δῆλον ἡμῖν γεγένηται, ὃς ὢν ὁ φαρισαῖος ἐκεῖνος Λυκ. ιη.
ὑπέμεινε, μεγάλα φρονήσας κατὰ τοῦ τελώνου, καὶ ἐλαφρὸν τὸν τελώνην ἀνθρωπον γεγενῶς καὶ ψυχῆς οἰκείας γλώττης πάντα αὐτὸν τὸν πλοῦτον τῆς ἀρετῆς ἐκχέας, καὶ γυμνὸν καὶ ἔρημον ἑαυτὸν καταστήσας, καὶ ξένον καὶ χαμηλὸν ναυάγιον ὑπομείνας. Εἰς αὐτὸν γὰρ ἐλθὼν τὰ λιμένα ἄπρακτα τὰ φόρτου αὐτὸν κατέδυσε. τὸ γὰρ ἀπὸ ψυχῆς τῆς δεόντως γεγυμνῶσθαι τοῦτο παθεῖν, ὅμοιόν ἐστι τῷ ἐν αὐτῷ μέσῳ τῷ λιμένι ναυάγιον ὑπομεῖναι. διὰ τοι τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς πρὸ τῶν ἐλεγεν τοῖς μαθηταῖς ἔλεγεν, Ὅταν πάντα ποιήσητε, Λυκ. ιζ. ι.
λέγετε ὅτι ἀχρεῖοι δοῦλοί ἐσμεν, ἀσφαλιζόμενος αὐτοὺς, καὶ ὡς πολλοῦ τοῦ διαστήματος βουλόμενος τοῦ ὀλεθρίου τούτου πάθους ἐκτὸς αὐτοὺς γενέσθαι. Εἴδετε, ἀγαπητοί,

πῶς ὅτε ὁ τοῦ δόξαν ἀνθρωπίνην κενὴν, καὶ ὅλως ταύτην τὰ τῆς ἀρετῆς ἔργα μετίων, ἔχει τινὰ ὄνησιν, ἢ ὅτι καὶ μὴ ὃ κατορθώσας πάντα τὰ τῆς ἀρετῆς, εἰ δόξει μέγα φρονεῖν ὅτι τούτοις, πάντων ἔρημος γίνεται καὶ γυμνός. Φεύγωμεν τοίνυν, ἀδελφοὶ, ταῦτα τὰ ὀλέθρια πάθη, καὶ τοῦ ἐκείνου μόνον ὁρῶμεν τὸν ἀκοίμητον ὀφθαλμὸν, καὶ μηδὲν κενὸν ἐχώμεν πρὸς τοὺς ὁμοδούλους, μηδὲ ὅπως ἀρέσωμεν τὸν δεσπότην τούτων ἐπαγ- 5

Ρωμ. β. κθ. νον, ἀλλ' ἀρκώμεθα τῇ δόξῃ τοῦ δεσπότου. Οὗ ὁ ἔπαινος γάρ, φησιν, οὐκ ἐξ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ * θεοῦ· καὶ ὅσῳ αὐτὸς μείζονα ὑπεδέξωμεν ἀρετὴν, τοσούτῳ μᾶλλον * τῷ ἑαυτοὺς μετεωρίζειν προσκείμεθα καὶ ξιφοκτονεῖσθαι. κἂν γὰρ πρὸς αὐτὸν φθάσωμεν τῆς ἀρετῆς τὸν στέφανον, ἐὰν ἀνέδην ἐάσωμεν τὰ τῆς δεσπότου ἀνέργαστα μὴ πολλῆς ἀγωνοθεσίας, τότε καλῶς ἀφόμεθα, ὅτι οὐδὲ ὃ πολλοστὸν μέρος τῶν τοῦ τῶν ἀνθρώπων εἰς ἡμᾶς ὑπερβολῶν εἰσπέπραμται. καὶ γὰρ ἕκαστος τῶν ἀγίων ἐντεῦθεν κυ-

Πραξ. θ. ιε. δοκίμησε. καὶ ἵνα μάθῃς, ἀκουε τοῦ τῆς οἰκουμένης διδασκάλου, τῆς ὑπερνομίκους ἐκείνης ψυχῆς, πῶς μὴ τοσαῦτα κατορθώματα, μὴ τὸν τοσοῦτον ἀνωθεν μαρτυρεῖσθαι (Σκεῦος γάρ, φησιν, ἐκλογῆς ἐστί μοι οὗτος) οὐχ ὑπερβαίνεται τῶν οἰκείων πλημμελημάτων, ἀλλ' ἀμφοῖν ταῦτα περιστρέφει· καὶ γὰρ ὧν μάλιστα πεπληροφόρητο,

α. Κορ. ιβ. θ. ὅτι τὸν συγχώρησιν ἐδέξατο ὑπὲρ τοῦ βαπτίσματος, οὐδὲ τούτων ὑπερβαίνεται ἀνέχεται· ἀλλὰ βοᾷ καὶ λέγει· Ὅτι ἐλαχίστος εἰμὶ τῶν ἀποστόλων, καὶ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος· εἶτα ἵνα τὸν ὑπερβολὴν αὐτοῦ παιδαγωγήσῃ τῆς ταπεινοφροσύνης, προσέθηκε, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. τί ποιεῖς, ὦ Παῦλε; ὁ δεσπότης σὸν τὸν οἰκείαν φιλοτιμίαν συνεχώρησε καὶ ἀπήλειψεν ἅπαντα τὰ ἡμάρτη-

α. Κορ. ιε. ι. μένα σοι, καὶ σὺ ταῦτα γρέφεις; ναὶ οἶδά, φησι, καὶ οὐκ ἀγνοῶ τὸν δεσπότην τὸν ἐμοῦ τὸν λύσιν. ἀλλ' ὅταν σπουδὴν τὰ ἐμοὶ εἰργασμένα, καὶ ἴδω τὸ πλάτος τῆς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας, τότε μανθάνω καλῶς, Ὅτι χάριτι αὐτοῦ * εἰμὶ ὅ εἰμι. Εἰπὼν γὰρ ὅτι οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, ἐπήγαγε· χάριτι δὲ θεοῦ εἰμὶ ὅ εἰμι. ἐγὼ μὲν, φησι, τοσαύτην ἐπεδειξάμην τὴν μανίαν· ἡ δὲ ἄφατος αὐτοῦ ἀγαθότης καὶ χάρις τὴν συγχώρησιν ἐχαρίσατο. Εἶδες ψυχὴν συντετριμμένην, καὶ τῶν τοῦ βαπτίσματος ἡμαρτημάτων διηνεκῶς τὴν μνήμην προσφέρουσαν. Τοῦτον δὴ καὶ ἡμεῖς μιμησώμεθα. καὶ τὰ μὲν βαπτίσματα ἡμῖν ἡμαρτημένα ταῦτα καθ' ἑκάστην ἡμέραν μιμνησκέσθωμεν, καὶ διηνεκῶς ἐν τῇ ἀγωνίᾳ προσφέροντες, μηδέποτε συγχωρήσωμεν εἰς λήθην ἡμᾶς αὐτῶν ἐμπεσεῖν. ἱκανὸς γὰρ ἡμῖν καλυπτὸς τοῦτο ἐργάσεται· τοὺς δὲ σωτηρίαν καὶ μετεωρίζειν. καὶ τί λέγω Παῦλον, τὸν τοσοῦτον καὶ τηλικοῦτον; θέλεις ἰδεῖν καὶ σὺ ἐν τῇ παλαιᾷ ἐντεῦθεν μάλιστα * διδοκήσαντας, ἀπὸ τοῦ μετεωρίζειν μὴ μυρία κατορθώματα καὶ τὴν ἄφατον πρόνοιαν; ἄκουε τοῦ πατριάρχου λέγοντος μὴ τὴν ὁμιλίαν τοῦ πρὸς τὸν θεὸν, μὴ τὴν ἐπαγγελίαν τὴν εἰς αὐτὸν γεγενημένην·

Γεν. ιη. κζ. Ἐγὼ δέ εἰμι γῆ καὶ σποδός. ἀλλ' ὅτι τοῦ πατριάρχου ἐμνήσθην, εἰ δοκεῖ, τὰ σήμερον ἀναγνωσθέντα προσθῶμεν, ὅτι τῆς ὑμετέρας ἀγάπης· ἵνα ταῦτα ἀναπτύξαντες ἴδωμεν τῆς ἀρετῆς τοῦ ἀνδρὸς τὸν ὑπερβολήν.

31 Καὶ ἔλαβε * Θαρρὰ Ⓦ Ἀβραμ καὶ Ⓦ Ναχὼρ τὸν υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ Ⓦ Λὼτ Ⓦ * φησί, υἱὸν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ τὴν Σάραν τὴν νύμφην αὐτοῦ, γυναῖκα Ⓦ Ἀβραμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ· καὶ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐκ τῆς χώρας τῶν Χαλδαίων, πορευθῆναι εἰς τὴν γῆν τῶν Χα- 40 ναναίων. καὶ ἦλθεν ἕως Χαρράν καὶ κατῴκησεν ἐκεῖ. 32 Καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι Θαρρὰ ἐν Χαρρὰν ἔτη διακόσια πέντε, καὶ ἀπέθανεν ἐν Χαρράν.

Μετὰ ἀκριβείας προσέχωμεν, ἀδελφοὶ, τοῖς ἀναγνωσθεῖσιν, ἵνα δυνηθῶμεν κα-

τα-

παλαιοῦ ⟨W⟩ νοεῖν τῶν ἐγλεγραμμένων. ἰδοὺ γὰρ ἐν τοῖς προοιμίοις δοκεῖ ἀτιμάζειν ⟨T⟩ ἐν τοῖς Ἑβραίοις. τὸ γὰρ μακρεῖν τούτῳ προσφέρων, τῷ Μωϋσέως λέγω, εἰπόντος ὅτι ἔλαβε Θάρρα τὸν Ἀβραμ καὶ ⟨W⟩ Νάχωρ, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ γῆς Χαλδαίων, * καὶ ἦλθεν ἕως Χαρράν, καὶ κατῴκησεν ἐκεῖ· ὁ μακρεῖος Στέφανος ἐγκωμιάζων τὸν Ἰουδαίους φησίν·

5 Ὁ θεὸς τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν Ἀβραὰμ ὄντι ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, πρὶν ἢ κα- Πρξ. ζ. β.
τοικῆσαι αὐτὸν ἐν Χαρράν, καὶ εἶπεν μετ' ὀλίγα ⟨T⟩ πατέρα αὐτοῦ μετῴκισεν αὐ-
τόν. τί οὖν ἐστιν; ἐναμιλᾶσθαι ἑαυτῇ ἡ θεία γραφή; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ ζωοδεῖν ἐκ
τούτων προσοίκει, ὅτι φιλοψυχὸς ὄντως τῷ παιδὸς ὀφθεὶς αὐτῷ ὁ θεὸς προσέταξε μέλ-
λειν ἐκεῖθεν. καὶ τοῦτο γνοὺς ὁ Θάρρα ὁ τούτου πατήρ, εἰ καὶ ἄπιστος ἐτύγχανεν, ἀλλ'
10 ὅμως ἐπὶ τῷ προσὼν παῖδα φίλτρῳ κοινωνῆσαι αὐτῷ κατεδέξατο τῆς ἀποδημίας,
καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν Χαρράν, κἀκεῖ κατοικήσας οὕτω μετήλλαξε τὸν βίον· καὶ τότε κελεύ-
σαντος τοῦ θεοῦ μετοικίσαι εἰς τὴν Χαναναίαν ὁ πατριάρχης. ἀμέλει οὐ πρότερον
αὐτὸν ὁ θεὸς ἐκεῖθεν ἀνέστησε, μάλις ὅτε Θάρρα ἐτελεύτησε. τότε γὰρ μετὴν τὴν ἐκεί-
νου τελευτὴν, φησι,

15 1 Καὶ εἶπε κύριος τῷ Ἀβραμ· ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου, καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ χξϛ. ιβ.
ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου, καὶ δεῦρο εἰς γῆν, ἣν ἄν σοι δείξω· 2 Καὶ ποιήσω σε εἰς
ἔθνος μέγα, καὶ εὐλογήσω σε, καὶ μεγαλυνῶ τὸ ὄνομά σου, καὶ ἔσῃ εὐλογημένος. 3 Καὶ
εὐλογήσω τοὺς εὐλογοῦντάς σε, καὶ τοὺς καταρωμένους σε καταράσομαι· καὶ ἐνευλογη-
θήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς.

20 Ἕκαστον τῶν εἰρημένων μετὰ ἀκριβείας διερευνησώμεθα, ἵνα ἴδωμεν τῆς γνώμης τοῦ
πατριάρχου τὸ φιλόθεον. μὴ γὰρ ἁπλῶς παραδραμώμεθα τὸ εἰρημένον, ἀλλ' ἐποή-
σωμεν ὅσος τοῦ ὑπερβάλλοντος ὁ ὄγκος. ἔξελθε, φησιν, ἐκ τῆς γῆς σου, καὶ ἐκ τῆς συγγενεί-
ας σου, ⟨T⟩ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου, καὶ δεῦρο εἰς τὴν γῆν, ἣν ἄν σοι δείξω· καταλιπέ,
φησι, τὰ δῆλα καὶ τὰ ὡμολογημένα, ⟨T⟩ πρότερον τὰ ἀδηλα καὶ τὰ μὴ φαινόμενα.
25 σκόπει πῶς ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐκ προοιμίων ἐγυμνάζετο ὁ δίκαιος τὰ μὴ φαινόμενα τῶν
φαινομένων προτιμᾶν, καὶ τὰ μέλλοντα τῶν ἐν χερσὶν ὄντων. οὐδὲ γὰρ τὸ τυχὸν ἦν ὅσῳ
ἐπελάπτετο ποιῆσαι· καταλιπεῖν τὴν γῆν, ἔνθα ἕστηκεν ᾠκησε χρόνον, καὶ τὴν συγγένειαν
ἅπασαν, καὶ πρὸ τοῦ πατρὸς ⟨W⟩ οἶκον, καὶ ἐλθεῖν ἔνθα μὴ ἤδει μηδὲ ἐπίστατο. οὐδὲ γὰρ
εἶπεν εἰς ποίαν αὐτὸν χώραν βάλεται μεταστῆσαι, ἀλλὰ τῷ ἀδιοίκητῳ τοῦ ὑπεράγ-
30 μαλος ἐγύμναζε τοῦ πατριάρχου τὸ φιλόθεον. δεῦρο γάρ, φησιν, εἰς τὴν γῆν, ἣν
ἄν σοι δείξω. ἐννόησόν μοι, ἀγαπητέ, ὅπως ὑψηλῆς ἐδεῖτο γνώμης τὸ ὑπέρταγμα, καὶ
μηδεμιᾶ προσασθενείᾳ ἢ ζωπηθείᾳ κατεχομένης. εἰ γὰρ νῦν μὴ τὸ ὑπεροπτῶμεν τὴν
βιοτείαν ὅτως εἰσὶ πολλοὶ [τῇ] ζωπηθείᾳ προσδεδεμένοι, ὡς καὶ μυριάκις ἂν ἔλθοι-
το, καὶ ἂν ἀναίσχη κατεπείγῃ, πόντια [ἕτερα λυπηρὰ] ὑπομεῖναι, ἢ τῶν τόπων μεταστῆ-
35 ναι, ἔνθα προτέρου τὴν οἴκησιν ἔσχον, ⟨T⟩ ταῦτα οὐκ ὀπὶ τῶν τυχόντων μόνον ἀνδρῶν ἐστιν
ἰδεῖν, ἀλλὰ καὶ ὀπὶ τῶν φυσητῶν τοῦ ἐν μέσῳ θορύβου, καὶ τὸν τῶν μοναχῶν ἐλευθέρων
βίον· πολλῷ δὴ μᾶλλον τότε τὸν δίκαιον τοῦτον εἰκὸς ἦν δυσχεραίνειν προτὸ ὑπέρτα-
γμα, καὶ ὀκνηρότερον καταστῆναι. ἔξελθε, φησι, καὶ καταλιπὲ τοὺς συγγενεῖς, ⟨W⟩ οἶκον τὸν
πατρικὸν, καὶ δεῦρο εἰς γῆν, ἣν ἄν σοι δείξω. τίνα" ἂν οὖν ἐθορύβησε ταῦτα τὰ ῥήμα-
40 τα; ὅτε τὸν τόπον, ὅτε τὴν χώραν δηλῶν αὐτῷ ποιεῖ, ἀλλὰ τῷ ἀδήλῳ ὡς βασανίζει
τοῦ δικαίου τὴν γνώμην. εἰ γὰρ ἕτερός τις ἦν ὁ κελευσθείς, καὶ εἷς τῶν πολλῶν, εἶπεν
ἄν, ἔφη, κελεύεις με καταλιπεῖν τὴν γῆν ἔνθα νῦν οἰκῶ, τὴν συγγένειαν, ⟨W⟩ οἶκον τὸν
πατρικόν· ἵνος ἔνεκεν, ὑχὶ καὶ ⟨W⟩ τόπον, ἔνθα ἀφικέσθαι με προστάξεις, δῆλον ποιεῖς,

ἵνα

ἵνα εἰδέναι ἔχω καὶ τῦ ἁμαρτήματος τὸ μέγεθος; πόθεν μοι γὰρ σκεῖνο γνώεμιον δῦ γένοιτο, ὅτι ταύτης, ἧς καταλιμπάνω, βελτίων ὀφθήσεται σκείνη μᾶλλον καὶ εὐπορωτέρα; ἀλλ' ὁ δίκαιος οὐδὲν τύτων οὐδὲ εἶπεν, οὐδὲ σνενόησεν· ἀλλὰ πρὸς τὸ "τῶν ὄντι τεταγμένων μέγεθος ἀπιδών, καὶ ἀδηλα τῶν σν χερσὶ προεπίθει. καί τοι εἰ μὴ ὑψηλὸν εἶχε φρόνημα, καὶ φιλόσοφον γνώμην, καὶ πεπαίδδτο πάντα πείθεσθαι τῷ θεῷ, καὶ ἕτερον ἂν μακρὸν εἶχεν δῦ κώλυμα, αὐτίκα τῦ παρόντος τὸν τελευτήν. ἴσμεν γὰρ ὅτι πολλοὶ πολλάκις ἁμαρτόντες εἰλοντο τοῖς τόποις σκείνοις σναποθανεῖν, ἔνθα τὸν βίον κατέλυσαν οἱ γονῆς. εἰκὸς τοίνυν ἦν καὶ ⓦ δίκαιον τῦτον, εἴγε μὴ ἦν σφόδρα φιλόθεος, καὶ τῦτο λογίσασθαι· ὅτι ὁ μὲν πατὴρ ἁμαρτὼν τὸ πρὸς ἐμὲ φίλτρον οἴκοθεν ἐξανέστη, καὶ ζημιδείας παλαιᾶς ὑπόδειδε, καὶ πάντων ἀνώτερος γενησόμενος μέλλει τῦτο παρεγένετο, καὶ σφόδρα ἐπτόητο δι' ἐμὲ σν ἀλλοτρίᾳ ⓦ βίον [ταύτῃ] κατέλυσεν· ἐγὼ "δὲ οὐδὲ μέχρι ⓦ θανάτου τῆς ἴσης αὐτῷ ἀμοιβὴν ἀποδοῦναι σπουδάζω, ἀλλὰ καταλιπὼν μέχρι τῆς συγγενείας τῦ παρόντος [καὶ] ⓦ [αὐτῦ] τούτου, ἀπελθύσομαι. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τύτων αὐτῦ ἀποθέσθαι τὴν ὁρμὴν ἴσχυσεν· ἀλλὰ πάντα βύλεται αὐτῷ καὶ ῥάδια φαίνεσθαι ἐποίει τὸ πρὸς ⓦ θεὸν φίλτρον. ἐπεὶ καὶ κεῖνο δῦ σνενόησεν, εἴγε δῦναιτο θεσπίσαι λογισμοῖς τοῖς καθ' ἑαυτὸν ὑπερέχειν ἐβούλετο· σν ἡλικίᾳ [λέγων] τοιαύτῃ καὶ λοιπὸν πρὸς γῆρας ἕκαστον ἐλαιώνων πόδ' ἀπελθύσομαι; ὁ ⓦ ἀδελφὸν ὑπιφερόμενος, ὁ τῦ συγγενοῦς ἔχων μεθ' ἑαυτῦ· ἀλλὰ πάντων τῶν πρὸς "ἡμᾶς ὀφθαλμῶν [μοι] κεχωρισμένος, πῶς ἔρημος καὶ ξένος ὕτω τὸν ἀλλοτρίαν καταλήψομαι, οὐδὲ εἰδὼς ὅπου ἐπήσομαι τῆς πλάνης; εἰ δὲ καὶ μέσην τὴν ὁδὸν συμβῇ με καταλῦσαι τὸν βίον, τί τὸ ὄφελος τῆς τοιαύτης ἀλογιστείας; ἵνα με πρόεσθαι ⓦ γέροντα, ⓦ ξένον, τὸν ἄπολιν, ⓦ ἄοικον; ἴσως ἡ γυνὴ τὰς γείτονας προκαλέσεται συμπαθεῖν μοι καὶ ὑποδέξασθαι, καὶ ἐξ ἑαυτῆς ὄνος καὶ ζυγὸν καὶ καθήκοντα πληρώσει. καὶ πόσῳ βέλτιον αὐτὸν τὸν βραχὺ χρόνον τὸν ἐπολειπόμενον ἡμῖν εἰς ζωὴν καθεζόμενον σν τούτῳ καταλῦσαί με τὸν βίον, ἢ μετὰ γῆρας ὧδε καὶ κεῖσε προελθεῖν, καὶ τοὺς πάντων ὀφθαλμοὺς ὑπομένειν σκώμματα, ὡς οὐδὲ σν ἡλικίᾳ τοιαύτῃ δυνηθέντα σν ἡσυχίᾳ διάγειν, ἀλλὰ τόπις σκ τόπων ἀμείβειν, καὶ μηδαμοῦ ἵσασθαι. ἀλλὰ τύτων μηδὲν ὑπολογισάμενος ὁ δίκαιος "οὕτως ὑπήκουσεν ἕπεσθαι τῷ ὑπαγόντι. ἀλλ' ἴσως εἴποι τις ἄν, ὅτι ἱκανὸν ἦν αὐτῷ εἰς προτροπὴν τὸ λεγόμενον· δεῦρο εἰς τὴν γῆν, ἣν δή σοι δείξω, καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα, καὶ εὐλογήσω σε. τῦτο τοίνυν αὐτὸ μάλιστα, εἰ μὴ φιλόθεος ἦν, ἤρκει ὀκνηρότερον αὐτὸν πρὸς τὴν ὑπακοὴν ἐργάσασθαι. ἠδύνατο γὰρ εἰπεῖν, εἰ τῶν πολλῶν τις ἦν, ὅτι ἵνος ἕνεκεν εἰς τὴν ξένην με ἀπάγεις, καὶ τὴν ἀλλοτρίαν με καταλαβεῖν κελεύεις; ἵνα τί γὰρ με σν τούτῳ, εἴτε βούλει μέγαν ποιῆσαι, εἴτε ποιεῖς; ἵνα τί *ὅτι τῆς οἰκίας τῆς πατρῴας ἀφίγμενα ὀκ ἀξιοῖς τῆς σῆς εὐλογίας; ὡς εἰ συμβαίη με, πρὶν ἢ φθάσαι εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνα κελθύειν, κατεργασθέντα σπὸ τῶν κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν κυμάτων καὶ ἀφανισθῆναι καὶ τὸν βίον καταλῦσαι, τί μοι τὸ ὄφελος τῶν ἐπαγγελλομένων; ἀλλ' οὐδὲν τύτων ὅλως εἰς ἔννοιαν λαβὼν κατεδέξατο· ἀλλὰ καθάπερ βυγνώμων οἰκέτης, τῷ ὑπάγματι μόνον σνήκουεν, καὶ πρεσβεύομενος ὅλως πολυπραγμόνων, ἀλλ' ἐπείθετο καὶ πεπληροφορημένος ἐτύγχανεν, ὅτι ἀψευδεῖς ἦσαν αἱ τοῦ θεοῦ ἐπαγγελίαι· καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα, καὶ εὐλογήσω σε, καὶ μεγαλυνῶ τὸ ὄνομά σου, καὶ ἔσῃ εὐλογημένος. μέγας τῆς σποσχέσεως ὁ ὄγκος. ποιήσω σε, φησίν, εἰς ἔθνος μέγα, καὶ εὐλογήσω σε, καὶ μεγαλυνῶ τὸ ὄνομά σου. ὃ μόνον ἔθνει σε μεγάλῳ ὑπισχνεῖται, καὶ τὸ ὄνομά σου μέγα ἀπεργάσομαι, ἀλλὰ καὶ εὐλογήσω σε, καὶ ἔσῃ εὐλογημένος. μὴ νομίσῃς, ἀγαπητέ, ταυτολογίαν

εἶ

χ. ὑπτιγμόζων

χ. ὑ ἀγ ὑ ἀ κατὰν αὐτὸν πῶς μὴ ἴσον

χ. ἰω. γ

χ. ἰωάν

εἰ) Τὸ εἰρημένον τὸ, Ἃ βούλῃ σε, κ᾽ ἔσῃ εὐλογημένος. Τοσαύτης * σέ, φησιν, εὐλογίας ἀξιώσω, ὡς παντὶ τῷ αἰῶνι προεκτείνεσθαι [αὐτήν]. ἔσῃ γὰρ εὐλογημένος, ὡς ἔχασον ἀνθ᾽ μεγάλης τιμῆς ἀποδιδοὺς ποιεῖσθαι " Εἰσαχθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν πρὸς σὲ οἰκειότητα. ὅρα πῶς δμῶσθεν κ᾽ οὐκ προσοιμίων αὐτῷ προσέλεγε τὴν πρὸς φιλίαν, ἀλλ᾽ ἢ καταχήσειν αὐτὸν ἔμελλε. ποιήσω σέ, φησιν, εἰς ἔθνος μέγα, κ᾽ μεγαλυνῶ σου τὸ ὄνομά σου, κ᾽ εὐλογήσω σε, κ᾽ ἔσῃ εὐλογημένος. ἀλλὰ τοῦτο οἱ Ἰουδαῖοι μέγα φρονοῦντες ὅτι τῶν πατριάρχῃ ἐβούλοντο εἰς τὴν τούτου συγγένειαν ἑαυτοὺς εἰσαχθῆναι, κ᾽ ἔλεγον · τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἐσμεν · ἀλλ᾽ ἵνα μάθωσιν ὅτι ἀπὸ τῆς τῶν ἔργων καλίας ἀνάξιοι τυγχάνουσι τῆς συγγενείας, φησὶ πρὸς αὐτοὺς ὁ Χριστός, Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ἐποιεῖτε ἄν. κ᾽ Ἰωάννης ὁ τοῦ Ζαχαρίου, πολλαχοῦ σωφρόνως εἰς τοὺς Ἰορδάνην βαπτιζομένους ἀποδύοντας, ἔλεγε πρὸς αὐτούς · Γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑμῖν ἔδειξεν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς ; ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας, κ᾽ μὴ δόξητε λέγειν, [ὅτι] πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύναται ὁ θεὸς κ᾽ ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. Εἶδες πῶς μέγα αὐτοῦ τὸ ὄνομα πᾶσιν ἰῶ. ἀλλὰ πῶς πρὸ τῆς ἐκβάσεως τὸ φιλόθεον τοῦ δικαίου δείκνυται, πῶς τοῖς πᾶσι τοῦ θεοῦ ῥηθεῖσιν ὑπήκουσε, κ᾽ ἄπορα τὰ δοκοῦντα εἶναι φορτικὰ μετ᾽ εὐκολίας " κατεδέχετο. Ἃ εὐλογήσω, φησί, σὲ εὐλογοῦντάς σε, καὶ σὲ καταρωμένους σε καταράσομαι · κ᾽ ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. ὅρα θεοῦ συγκαταβάσιν, κ᾽ πόσης αὐτῷ φιλίας δείκνυσι τεκμήριον. ἐκείνους, φησί, φίλους ποιήσομαι, σὲ πρὸς στέγοντας ἀμαχειμύους, Ἃ ἐκείνους ἐχθρούς, σὲ ἐναντίως πρὸς σὲ ἔχοντας · ὅπερ ἀεδὸν οὐδὲ παῖδες πρὸς " πατέρας ὑπιδεῖξαι ἀνέχονται, τὸ σὲ αὐτοὶ ποιεῖσθαι αὐτοῖς Ἃ φίλους κ᾽ ἐχθρούς. μεγίστη οὖν, ἀγαπητέ, ἡ πρὸς τὸν πατριάρχην τοῦ θεοῦ εὔνοια. ἐκείνους, φησίν, εὐλογήσω τοὺς εὐλογοῦντάς σε, κ᾽ ἐκείνους καταρσομαι τοὺς καταρωμένους σε · κ᾽ ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. ἰδοὺ πρόθηκεν Ἃ ἑτέρας φιλοτιμίας. πᾶσαι, φησίν, αἱ φυλαὶ τῆς γῆς ὑπὸ τῷ σῷ ὀνόματι εὐλογεῖσθαι ἀποδύσονται, καὶ ἀπὸ τῆς σῆς προσηγορίας σεμνότερα τὰ καθ᾽ ἑαυτοὺς ἐγκαταξόσονται. ἀκούσατε, ἀγαπητοί, οἷα ἐπέταξεν ὁ δεσπότης τῷ Χαλδαίῳ, τῷ γέροντι, τῷ μήτε νόμον ἀνεγνωκότι, μήτε " προφήτας ἐντυχόντι, μήτε ἑτέρας διδασκαλίας τινὸς ἀπολαύσαντι. εἶδετε ὅσους τῶν ἐπιταγμάτων ὁ ὄγκος, πῶς ὑψηλῆς ὅλος κ᾽ νεανικῆς διανοίας ψυχῆς πρὸς τὴν τούτων ἐκπλήρωσιν. βλέπετε λοιπὸν κ᾽ τοῦ πατριάρχου τὴν εὐγνωμοσύνην, ὅπως ἡμῖν ἡ γραφὴ φανερὰν αὐτὴν καθίστησι.

4 Καὶ ἐπορεύθη, φησίν, Ἀβραμ καθὰ ἐλάλησεν αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς, κ᾽ ᾤχετο μετ᾽ αὐτοῦ Λώτ.

Οὐχ ἁπλῶς εἶπεν ἐπορεύθη Ἀβραμ, ἀλλὰ καθάπερ ἐλάλησεν αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς, ἀκολουθεῖ, φησί, τῷ ὑπιτάγματι ἄπαντα διεπραξάτο. εἶπεν ἀφῆναι πατρίδα, κ᾽ συγγένειαν κ᾽ οἶκον, Ἃ ἀφῆκεν. εἶπεν ἐλθεῖν εἰς γῆν, ἣν οὐκ ἤδει · κατεδέξατο. ἐπηγγείλατο ποιήσειν εἰς ἔθνος μέγα κ᾽ εὐλογήσειν · ὑπίσευσεν ὅτι ἔσαι κ᾽ τοῦτο. [κ᾽] καθάπερ ἐλάλησεν αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς, οὕτως ἐπορεύθη · διὰ τοῦ, ὑπίσευσε τοῖς πρὸ αὐτοῦ ῥηθεῖσιν οὐδὲν ἐνδοιάσας οὐδὲ ἀμφιβάλλων, ἀλλ᾽ ἐσπουδασμένην ἔχων τὴν διάνοιαν κ᾽ τὸν λογισμόν, ὅπως ἐπορεύθη. διὸ κ᾽ πολλῆς εὐνοίας ἀπήλαυσε παρὰ τοῦ δεσπότου. κ᾽ ᾤχετο, φησι, κ᾽ Λώτ μετ᾽ αὐτοῦ. τίνος ἕνεκεν, εἰ πόντος τοῦ θεοῦ, ἐξελθὲ ἐκ τῆς γῆς σου, Ἃ ἐκ τῆς συγγενείας σου, κ᾽ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου, τοῦτον ἐπεφέρετο ; κ᾽ οὐ παρακούων τοῦ δεσπότου, ἀλλ᾽ ἴσως ὀπαδὸν νέος ὢν, Ἃ παῖδες χώραν αὐτῷ ἐπεῖχε, καὶ κῆδος διὰ φιλοστοργίαν, κ᾽

τὴν

καὶ τὴν τῶν Αἰγυπτίων ὑπείκειαν δυσαποσπάστως εἶχε τοῦ δικαίου, ταύτης ἕνεκεν τῆς αἰτίας οὐκ ἀνέσχετο αὐτὸν καταλιπεῖν. λοιπὸν δὲ καὶ ἐν τάξει παιδὸς αὐτὸν εἶχεν, ἐν ἡλικίᾳ τοιαύτῃ παῖδας ἔχειν μὴ δυνηθεὶς διὰ τὴν τῆς Σάρρας στεῖρωσιν. ἄλλως δὲ καὶ ὁ ζῆλος τοῦ νέου καὶ πολὺ ἀπέδη τοῦ δικαίου. αὐτὸ γὰρ τοῦτό ἐστι, παρεκτεμνόμενον τὴν δύο ἀδελφῶν παρουσίαν ἑαυτὸν τῷ δικαίῳ, πόσης ἦν σωτηρίας; ὁ Ἀβραὰμ καὶ δοκιμάσας ἤδη τὸ θεῖον δέος καὶ καθ' ἑαυτὸν ὑπερέβαλε, καὶ ὁ ἐλεάσας τὴν ἀποδημίαν, καὶ αὐτὸ πάλιν ἄγγελμα τῆς τῶν Αἰγυπτίων ἦν κοσμιότητος. Εἰ γὰρ καὶ ὁ τελευταῖον ἐν τισιν ἔδοξε σκληρότερον, ἀλλ' ὅμως κατ' ἴχνος τοῦ δικαίου ἐσπούδαζε πορεύεσθαι, καὶ σχεδὸν τοῦτο καὶ ὁ δίκαιος κοινωνὸν ἐλάμβανε τῆς ὁδοιπορίας, καίτοι μὴ παρουσίας τῆς οἰκοι Σαρρεκδῆς τὴν ξένην παρεστήμησεν. Εἶτα ἵνα μάθωμεν ὅτι ὁ νεανίσκῳ οἰκέτῃ τῷ πατριάρχῃ ταῦτα ἐπέτρεπεν ὁ δεσπότης, ἀλλ' ἤδη παρὰ γήρας ἐλαττονοῦτο, ὅτε καὶ ὀκνηρότερον λοιπὸν τὸ πλείους τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὰς ἀποδημίας διάκεινται, φησιν,

Ἀβραὰμ δὲ ἦν ἐτῶν οε', ὅτε ἐξῆλθεν ἐκ Χαρράν.

Εἶδες πῶς ὅτε ἡ ἡλικία, ὅτε ἕτερόν τι τῶν δυναμένων αὐτὸν ὑπεσπάσασθαι πρὸς τὴν οἰκουμενικὴν κώλυμα αὐτῷ γέγονεν, ἀλλὰ πάντων ἀνώτερος ἐγένετο ὁ τοῦ θεοῦ πόθος. ὅταν γὰρ ἡ ψυχὴ διεγηγερμένη τὴν νήφουσα ᾖ, πάντα διατέμνει τὰ κωλύματα, καὶ ὅλη γίνεται τοῦ ποθουμένου, καὶ οὐδενὸς τῶν ἐν μέσῳ φαινομένων δυσχερῶν διακόπτεται, ἀλλὰ πάντα παραπέμπει, καὶ ὑπερτέρα ἴσαται, μέχρις ἂν ὑπετύχῃ τοῦ ἀναδαζομένου. διὰ τοι τοῦτο καὶ ὁ δίκαιος οὗτος καὶ ἀπὸ τοῦ γήρως καὶ ἀπὸ ἑτέρων πλείονων κωλύεσθαι δυνάμενος, πάντα διαρρήξας τὰ δεσμά, καθάπερ νέος καὶ σφριγῶν καὶ οὐδενὸς κωλυόμενος, ὅπως ἔσπευδε καὶ ἠπείγετο εἰς ἔργον ἀγαγεῖν τοῦ δεσπότου τὸ ὑπόταγμα. σὺ δὲ οἶόν τέ ποτε βουληθέντα τινὰ γηραιὸν ἢ καὶ ἀνδρῶδες ὑπιδεῖσθαι, ἑτέρως τοῦτο εἰς ἔργον ἀγαγεῖν, μὴ παρόντερον αὐτῷ πρὸς ἀπόνοια τὰ μέλλοντα αὐτῷ πρὸς τὴν τοιαύτην ἐπιχείρησιν ἐμποδὼν ἴσασθαι παραπαίδευμον. τοῦτο δὴ σαφῶς καὶ ὁ δίκαιος οὗτος ὑπισάμενος, πάντα παραδραμών, καὶ μήτε συμπάθειαν, μήτε συγγένειαν, μήτε οἰκίαν πατρικὴν, μήτε τάφον, μήτε τὸ γῆρας αὐτὸ λογισάμενος, εἰς σκοπὸν μόνον ἔτεινεν αὐτὸ τὴν διάνοιαν, ὅπως δυνηθῇ πληρῶσαι τὸ προσταχθὲν παρὰ τοῦ δεσπότου. καὶ ἐμοὶ ἰδεῖν πρᾶγμα πολλῆς θαυμαστὸς γέμον, ἀνθρώπου τὸ γήρᾳ βαθυλάτῃ μὴ γυναικὸς ἐξ αὐτῆς προσδεκόμενος λοιπὸν καὶ πλήθους οἰκετῶν μετημισαμένων, καὶ σοὶ, ὅπου λήξῃ αὐτῷ τὰ τῆς πλάνης, εἰδότα. Εἰ δέ τις καὶ σφοδρῶς λογισαίτο, πόσον καὶ σκοπὸν τὸ κρεῖττον* ὁδῶν ἡ δυσκολία ἐμοὶ (σοὶ δὲ καθάπερ νεῷ μὴ ἀδείας ἐξὸν ὑπομίγνυσθαι [τισι] ἐξ ὅτου εὐκόλως τὰς ἀποδημίας ποιεῖσθε, τῆς ἀρχῆς καὶ πόρρω [οὔσης] διηρημένης, ἀναλαζομένων τῶν διαδυόντων ἀπὸ ἀρχόντων εἰς ἄρχοντας μεταπηδᾶν, καὶ καθ' ἑκάστην ἡδὺ ἀπὸ βασιλείας εἰς βασιλείαν μεταβαίνειν) καὶ τοῦτο γὰρ πάντως ἰσχυρὸν ἐμοὶ κώλυμα τοῦ δικαίου, εἴγε μὴ πολὺν εἶχε πόθον, καὶ τὴν σὺν τῷ ὑπερβάλλοντι ἀνοχήν. ἀλλ' [οὗτος] καθάπερ ἀράχνιον, ταῦτα πάντα διαπασάσας τὰ κωλύματα, καὶ τῇ πίστει ἐνδυναμωθεὶς λογισμὸν, καὶ τοῦ ἀξιώματος τοῦ ἐπαγγελθέντος πεποιθὼς, ἤπλετο τῆς ὁδοιπορίας.

5 Καὶ ἔλαβε, φησιν, Ἀβραὰμ Σάρραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ Λὼτ τὸν υἱὸν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν, ὅσα ἐκτήσαντο ἐν Χαρράν, καὶ ἐξῆλθε πορευθῆναι εἰς* Χαναάν.

Ὅρα τῆς γραφῆς τὴν ἀκρίβειαν, πῶς ἡμῖν ἅπαντα διατεῖται, ἵνα σοὶ πάντων μάθωμεν

ϑωμϑν τ῀ δικ῀ὸ φιλόϑεον. κ῀ ἐλϑὲ, φησι, Σάρραν τὴν γυναῖκα αὐτ῀, κ῀ Λὼτ τὸν
υἱὸν τ῀ ἀδελφ῀ αὐτ῀, ⸀ πάντα ὅσα ⸀κτήσαντο ⸀ν Χαρράν. ὐχ ἁπλῶς ⸀ἶπε πάντα
ὅσα ⸀κτήσαντο ⸀ν Χαρράν, ἀλλ' ἵνα μάϑωμϑν, ὅτι ⸀σϑὲν τ῀ ἀπὸ τ῀ Χαλδαίων ἐπη-
γάγελο ὁ πατριάρχης, ἀλλὰ πάντων ⸀κείνων τ῀ πατρώων ⸀ϑεχωρήσας τ῀ ἀδελφ῀
ὅπως ὀξ῀ῇ, ⸀κφνα μόνα ὑπεφερόμϑνος, ὅσα" ⸀ις τὴν Χαρὰν ἠδυνήϑη κτήσασϑαι. κ῀
τοῦτο ⸂ὃ⸃ ἐποίει ὁ ϑωμάσιος ⸀ὐτ῀ ὐκ ⸀δὲ πολλ῀ ποιούμϑνος ⸀ωῦτα, ⸀σϑὲ ὡς φιλοχρή-
ματος τυγχάνων, ἀλλ' ἵνα πᾶσιν ἔχῃ δικαίαν ἀφορμὴν ἀφ' ἧς τ῀ς ⸀υσίας αὐτ῀ τ῀ ϑε῀ τὴν ⸀ν
αὐτοῖς ⸀ποιοῖμν. ὁ γὰρ ⸀κ τ῀ς Χαλδαίων γ῀ς αὐτοὺς ἀναστήσας, κ῀ πάλιν ⸀κβιβϑν μετοι-
κιαϑῆναι ⸀ποτάξας, αὐτὸς ἰσ῀ ὁ κ῀ τὴν ⸀υσίαν" αὐτ῀ αὔξων ⸀φ' ἑκάστης, κ῀ ἄπασαν
δυσκολίαν ἀναιρῶν· ὥστε κ῀ τοῦτο αὐτὸ δεῖγμα τ῀ς φιλοϑέου αὐτ῀ γνώμης ἐτύγχανε, τὸ
τοσαῦτα ὑπεφερόμϑνον ὅτου ⸂ἂν⸃ πάσης ἰσχύος τ῀ς ὁδ῀. ἕκαστος γὰρ τῶν ὁρώντων ⸀ικό-
τως τὴν αἰτίαν μανϑάνειν ἐβούλετο τ῀ς ⸀ δικ῀ὸ ἀποδημίας. ἔπα πυνϑανόμϑνος, ὅτι
⸀ ϑεοῦ κελεύσαντος ὑπὸ τὴν ἀλλοτρίαν μεβίσατο ⸀ὐτὸν καὶ παλιπὼν, δι' αὐτ῀ν τῶν
ἔργων ἐδιδάσκετο, ⸀ τ῀ς τε ⸀ναχωῆς ⸀ δικ῀ὸ τὸ φιλόϑεον ἐμμάϑαινε, κ῀ τ῀ς ⸀δὲ αὐ-
τὸν ⸀ποιοῖς ⸀ ϑε῀ τὴν ⸀φροσύνην. κ῀ ἐξ῀λϑέ, φησι, πορϑμ῀σαι ⸀ις γ῀ν Χαναάν.
πόϑεν ἦλϑε, ὅτι ⸀ις τὴν Χαναναίων γ῀ν λήξει αὐτῷ τὰ τ῀ς ἀποδημίας, καίτοι ⸀ ὑπὸ
τάγματος ὄντως ἔχοντος, ὅτι δε῀ῦρο ⸀ις τὴν γ῀ν, ἵν' αἔ σοι δείξω; ἴσως ὁ ϑεὸς αὐτῷ κ῀ ⸀ ταῦ
ἐμπνυσεν, ⸀ποδείξας αὐτ῀ τὴν ⸀φροσύνην τὴν γ῀ν, ⸀ις ἣν ἐβούλετο αὐτὸν κατοικῆσαι.
δικ῀ὸς γὰρ τοῦτο ἰσ῀κε αὐτῷ ἐπέταττεν, ἀδρεί⸂ως⸃ ἔλεγε, δε῀ῦρο ⸀ις γ῀ν ἣν σοι δείξω,
ἵνα ἡμῖν ⸀κκαλύψῃ ⸀ δικ῀ὸς τὴν ⸀ρετήν. ἔπα ὅπ῀ ⸀ ταῦ πρ῀ς ⸀αυτὸν μ῀ πολλῆς τ῀ς
δαμλείας ⸀ισπνεγκε, κ῀ χέως κ῀ αὐτὸς τὴν γνῶσιν αὐτῷ ⸀νέδηκε τ῀ς γ῀ς, ⸀ις ἣν ⸀-
βούλετο αὐτὸν τὴν οἴκησιν ποιήσασϑαι. ὅπ῀ γὰρ ⸀ποεώρα τ῀ς ⸀ρετ῀ς τ῀ δικ῀ὸς ὁ
μέγεϑος, δικ῀ὸς τ῀ν κ῀ οἶκον αὐτὸν ⸀νέκτον, ⸀ ὅτι τὸν ἀδελφὸν λαβὼν ⸀πέταξεν, ὅπ῀
ἐβούλετο τοῦτον διδάσκαλον πᾶ῀ μὲ῀ τοῖς χ῀ τὴν Παλαιστίνην ἅπαν ἡγ῀σϑαι, μ῀ βε-
βαι῀ν ⸀ ὁ κ῀ τοῖς χ῀ τὴν Αἴγυπτον. εἶδες πῶς οὐκ ⸀ν τ῀ φύσει, ἀλλ' ⸀ν τ῀ ⸀ποαιρέσει τ῀ς
γνώμης τ῀ς ἡμετέρας κ῀ται κ῀ τὰ τ῀ς ⸀ρετ῀ς, κ῀ τὰ τ῀ς κακίας. ἰδοὺ γὰρ χ῀ μὲ῀ τ῀
φύσει ἀδελφοὶ ἐτύγχανον, ὅ, τε πατριάρχης, κ῀ ὁ Ναχὼρ, χ῀ ὁ῀ τ῀ ⸀ποαιρέσιν οὐκ ἐπ῀.
ἀλλ' ⸀κεῖνος μὲ῀ κ῀ται τοῦ ἀδελφοῦ ⸀ποὸς τοσαύτην ⸀ρετὴν φϑάσαντος, ἔτι τ῀ πλά-
νη ⸀ποκατέλιπτο· οὗτος ὁ῀ κ῀ ἐκεῖϑεν ἡμέρας ἐδέετο δι' αὐτὸν τῶν ⸀πογραμμάτων
ἅπασι τ῀ς κ῀ πὰ ϑεὸν αὐτ῀ ⸀ρετ῀ς τ῀ ὑπάρδοσιν.

6 Καὶ ἦλϑε, φησιν, ⸀ις γ῀ν Χαναὰν, κ῀ διῴδυσεν Ἄβεραμ τὴν γ῀ν ⸀ις ὃ μ῀κος
αὐτ῀ς, ⸀ως τοῦ τόπου τοῦ Συχὲμ ὑπὸ τὴν δρῦν τὴν ὑψηλήν.

Διδάσκ῀ ἡμᾶς ἡ ⸀γραφὴ ὃ μέρος τ῀ς χώρας, ⸀ις ὃ ⸀νῶν τὴν κατοίκησιν ποι῀σται ὁ δί-
καιος. ⸀ἶτα, ἵνα μάϑωμϑν ὅπως διέκειτο ⸀τι πὰ αὐτὸν, φησὶν,

Οἱ ὁ῀ Χαναναῖοι τότε κατῴκουν τὴν γ῀ν.

Οὐχ ἁπλ῀ς τοῦτο ⸀πεσημήνατο πάλιν ὁ μακάριος Μωυσ῀ς, ἀλλ' ἵνα μάϑωμϑν κ῀
⸀κτοῦϑεν τὸν φιλόσοφον γνώμην τ῀ς πατριάρχου, ὅτι τ῀ν τόπων ⸀τι ⸀ποκατειλημ-
μένων ⸀κτὸ τ῀ν Χαναναίων, ἀναγκάζετο, καϑάπερ ἀλήτης κ῀ ξένος κ῀ ὡς ⸀ις τ῀ν ὑπε-
λϑὼν κ῀ ἀπερρίμμένων, ὡς ἔτυχε καταλύειν, οὐδὲ καταγωγὰς ἴσως ὑπορῶν. κ῀ ὅμως οὐδὲ
οὕτως ἐδυχέρανεν, οὐδὲ ⸀ις ⸂τί⸃ τοῦτο; ὁ μ῀ τοσαύτης ἐλπὶς κ῀ ⸀ποκπείας ἀφάνων ⸀ν
τ῀ Χαρρᾶ, πῶ ἀναγκάζομαι, ὡς ἄπολις κ῀ ξένος ⸀ ἔπλες, ⸀ν χαίετος μέρει ⸀ποικίαι,
κ῀ καταγωγὰς ὑπελϑεῖς ὑπ῀ξεν ἀνάπαυσιν, κ῀ οὐδὲ οὕτως ὑπετυχ῀ν δυνάμην αὐτ῀·
ἀλλ' ⸀ν σκηνα῀ς ⸀κλύσας [με] ἀφ῀κεν ἀνάγκη, κ῀ τὰς ἄλλας ἁπάσας φέρει ταλαι-
πωρίας.

πωλείας. τοῦτο ἔστιν ὅλον ὃ ἔλεγε, δεῦρο δὲ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα ; τίνος μοι χαλεπώτερα τὰ προοίμια. τί γὰρ οὐκ ἔδει προσδιελθεῖν λοιπόν; ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἠνέσχετό τι τοιοῦτον εἰπεῖν ὁ δίκαιος, οὐδὲ ἐκδιαίτας· ἀλλ' ὁλοκλήρῳ τῇ βλασφημίᾳ καὶ τελείᾳ τῇ πίστει θαρρήσας παῖς τοῦ θεοῦ ἐπιφέρεται ἀκλινῆ δίκην ἔχων λογισμόν· διὸ καὶ ταχέως ἠξιώθη τῆς ἄνωθεν οἰκονομίας. χ. δίκην διαλ.

ΗΘΙΚΟΝ Ἀλλ' ἵνα μὴ εἰς πολὺ μῆκος ἐκτείνωμεν τὸν διδασκαλίδιον, ἀναβῶμεν ἤδη καὶ ταπαύσωμεν τὸν λόγον, ἐκεῖνο προσκαλέσαντες ὑμῶν τὸν ἀγαπητὸν μιμησασθαι τὸν δικαίου τούτου τὸν γνώμιμον. καὶ γὰρ οὐκ εἶπε τὸ ἀποπνικτικόν, εἰ ὁ μὲν δίκαιος οὕτω ἀπὸ γῆς εἰς γῆν καλούμενος τοσαύτην ἐπεδείξατο τὸν ὑπακοὴν, καὶ ὅτε ὁ γῆρας, ὅτε τὰ ἄλλα, ἅπερ ἀπαριθμησάμενα, κωλύματα, ὅτε ἡ τῶν χειρῶν δυσκολία, ὅτε ἄλλο τι τὸν ὀπτασίαν αὐτὸν δυναμένων ἴσχυσεν οἰκονομῆσαι αὐτὸν ὡς τὸν ὑπακοὴν καταισχῦναι, ἀλλὰ πάντα διαῤῥήξας τὰ δεσμὰ ἔτρεχε καὶ ἠπείγετο ὁ γέρων, καθάπερ νέος σφριγῶν, μᾶλλον δὲ γυναικὸς καὶ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τῶν οἰκετῶν εἰς ἔργον ἀγαγεῖν ὃ πρὸς τὸν θεὸν ὑπεδέξατο· ἡμεῖς δὲ οὐκ ἀπὸ γῆς εἰς γῆν καλούμενοι, ἀλλ' ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανὸν, οὐδὲ τῶν αὐτῶν τῷ δικαίῳ προθυμίαν οὐδὲ τὴν ὑπακοὴν ὑπιδειξόμεθα, ἀλλὰ ψυχρὰς πολλαχοῦ καὶ ἀνοήτους προβαλλόμεθα αἰτίας. καὶ ὅτε μὲν γὰρ τῶν ἐπαγγελιῶν, ὅτε τὸ βύπλεες τῶν ὁρωμένων, ὅλη γήινα καὶ προσκαιρα, ὅτε τὸ τοῦ καλοῦντος ἀξίωμα ἐφέλκεται ἡμᾶς· ἀλλὰ τοσαύτην ὑπιδεικνύμεθα τὴν ῥᾳθυμίαν, ὡς προπιμᾶν τῶν ἀεὶ μενόντων τὰ προσκαιρα, καὶ τὴν γῆν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὰ μηδέποτε τέλος λαβοῦσαν διαμένοντα τῶν φθαρτὴν καὶ ἀφιπαμένων. μέχρι γὰρ πότε, εἰπέ μοι, ὕπνος μοι, ὕπνος μοι μεμηνάμεν προσκαιρων συλλογίζῃ; Is. μικρόν τίς ἡ λύσασα ὁ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὸν τῆς χαλεπῆς ὑπιθυμίας πολιορκεῖσθαι, καὶ μηδέποτε κόρον λαμβάνειν, ἀλλὰ καὶ τῶν μεθυόντων χαλεπώτερον διακεῖσθαι; καθάπερ γὰρ ἐκεῖνοι, ὅσῳ δὲ πλείονα πίνωσιν ἄκρατον, τοσούτῳ μᾶλλον ἐκκαίονται πρὸς ὁ δίψος, καὶ χαλεπώτερον τὸν κάμινον διάπτυσιν· οὕτω δὴ κἀκεῖ τῇ τυραννίδι τῆς τῶν χρημάτων ὑπιθυμίας ἑαυτοὺς ἐκδεδωκότες οὐδέποτε ἴσασιν τῆς ὑπιθυμίας· ἀλλ' ὅσῳ δὲ πλείονα προσβάλλονται, τοσούτῳ μᾶλλον αἴρεται ἡ φλόξ, καὶ στοφοδροτέρα ἡ κάμινος ἀνάστηται. οὐχ ὁρῶμεν οὖν πρὸ ἡμῶν, ὅτι, μᾶλλον δὲ ἅπασαν, ὡς εἰπεῖν, τὸν οἰκουμένην προβαλόντα, γυμνοὶ καὶ ἔρημοι σὺν τοῖς ἀμπράθησαν, τοσοῦτον μόνον ἀπολαύσαντες, ὅσον δίκης ἐκεῖ καὶ βύθιώσεως μᾶλλον ἀπάντων ἀπαρτεῖαι; καὶ μυρίας τῆς ὑσίας πολλαχοῦ διενείμαντο διαφόρους· καὶ ὃ μᾶλλον τούτων ἀμύρτημα αὐτὸς μόνος ὑπιφερόμενος, ἄπειρος, καὶ μᾶλλον τούτων κολάσεως μᾶλλον πολλῆς τῆς ἀναναπαύσεως μᾶλλον ἔχων, καὶ οὐδὲ μίαν ὑδαμοῦ μᾶλλον ἀμύρτημα εὑρεῖν δυνάμενος. ὅπως οὖν ἔνεστιν, εἰπέ μοι, ὕπνος μοι, ὕπνος μοι ἀμελῶς πρὸς τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν διακείμεθα, καὶ ὡς πρὸς ἀλλοτρίαν ὕπνος μοι ὕπνος μοι βλαβυόμεθα πρὸς τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς; οὐκ ἀκούεις τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, Τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; καὶ πάλιν, Τί ὠφελεῖται ἄνθρωπος, ἐὰν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; μὴ γὰρ ἔχεις τι τούτης ἀντάξιον; καὶ τὴν ὀικουμένην ὅλην εἰπὲ, οὐδὲν ἐρεῖς. Οὐ γὰρ ὄφελος, καθάπερ ὁ Χριστὸς εἶπε, Πλοῦτα κόσμον κερδάναι, τὴν δὲ ψυχὴν ζημιωθῆναι, ἧς ἡμῖν οἰκειότερον οὐδέν; τούτου οὖν τοῦ ὕπνος μοι ὕπνος μοι τιμίαν, τὸν ὕπνος μοι ὀφείλουσαν ἡμῖν εἶναι προσπούδασον, τούτου ὕπνος μοι ὕπνος μοι προτιμῶμεν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπαριθμούμενοι, καὶ ποτὲ μὲν ὑπὸ τῆς τῶν χρημάτων ὑπιθυμίας πολιορκούμενον, ποτὲ δὲ ὑπὸ ἀσελγείας καταξαινομένην, ἄλλοτε δὲ ὑπὸ θυμοῦ καταφλεγομένην, καὶ διαφόρως ὑφ' ἑκάστου τῶν παθῶν καταπιεζομένην, καὶ ὀδύνας ὀφλισκάνουσαν ποτὲ πρὸς αὐτοῦ προσηκούσας ποιησόμεθα; καὶ τίς ἀξιώσει ἡμᾶς λοιπὸν

πὸν συγχώμης, ἢ ἐξαιρήσεται τῆς ὑπεικειμένης χολάσεως; διὸ ὁ, φησὶ, θαρσαλῶ, ὡς ἔτι χρεὼν ἔχομεν, ἀποσμήχωμεν αὐτῆς (W) ῥύπον δι' ἃ ἁψιλεῖς ἐλεημοσιώης, καὶ σβέσωμεν δι' αὐτῆς τὸ πυρὰν τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων. Πῦρ γὰρ, φησι, φλεγμαζόμενον ἀποσβέσει ὕδωρ, καὶ ἐλεημοσιώαις ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι. σωτὴρ γὰρ, σωτὴρ ἕτερον ὥπως ἐξελέαται ἡμᾶς δυωήσεται τῆς τοῦ πυρὸς γεέννης, ὡς ἡ τοιαύτη ἁψιλεια. δι' αὐτῆς ὑπιδειξώμεθα καὶ σὺ τὸν αὐτὸν δοθέντας νόμους, μηδὲν τοῖς ὑπιδείξιν διαφερόμενοι, ἀλλὰ διὰ (W) τοῦτο τὸν θεὸν πόθον, δυωησόμεθα καὶ τῶν ἡμαρτημένων ἡμῶν (W) ῥύπον ἀπονίψαται, καὶ τῆς τοῦ τὸ θεοῦ φιλανθρωπίας ἀξιωθῆναι, χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ υἱοῦ, μεθ' οὗ αὐτῷ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ * πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Σιρ. γ. λγ.

Λόγ. λϛ. ΚΑΙ ΩΦΘΗ ΚΥΡΙΟΣ ΤΩ ΑΒΡΑΜ, ΚΑΙ ΕΙΠΕΝ

αὐτῷ· τῷ σπέρματί σου δώσω τὴν γῆν ταύτην. καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ τῷ ὀφθέντι αὐτῷ.

Πολὺς ὁ θησαυρὸς καὶ ἄφατος, ἀγαπητοὶ, ἐν τοῖς θείοις λογίοις ἀναγινωσκόμενος· καὶ δεῖ σωλεπαμένης διανοίας καὶ λογισμοῦ νήφοντος καὶ διεγηγερμένου, ὥστε μηδὲν ἡμᾶς παραδραμεῖν τῶν ἐγκεχρυμμένων τοῖς βαθυτέροις τούτοις ῥήμασι. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ φιλάνθρωπος θεὸς οὐκ αὐτόθεν καὶ ἐκ φανερᾶς ἀναγνώσεως πάντα τὰ ἐν ταῖς γραφαῖς κείμενα, εὐσυνόητα καὶ δῆλα ἡμῖν τυγχάνειν συνεχώρησεν, ἵνα τὴν νωθείαν ἡμῶν διεγείρῃ, καὶ πολλὴν τὴν ἀγρυπνίαν ὑπιδειξάμενοι οὕτω τὴν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν καρπωσώμεθα. Εἰώθασι γάρ πως τὰ μὲν μὴ πόνου δεόμενα ζητήσεως εὐκαταφρόνητα μᾶλλον ἐμπίπτειν ἡμῶν τῇ διανοίᾳ· τὰ δὲ μετὰ δυσκολίας, δαπάνου τὴν ἀφίστασθαι τὴν καρδίας τὴν ἡμετέρας. μὴ τοίνυν ῥᾳθυμῶμεν, θαρσαλῶ· ἀλλὰ διεγείρωμεν ἡμῶν (W) λογισμὸν, καὶ πρὸς ὃ βάθος αὐτὸ τῶν γεγραμμένων [ὀλοκλήρως] κατατρωγεύσωμεν, ἵνα δυνηθῶμεν κερδῶναί τι πλέον ἐντεῦθεν, ὥπως οἴκαδε ἐπανελθεῖν. καὶ γὰρ πανήγυρις ἐστὶ πνευματικὴ ἡ θεία ἐκκλησία, καὶ ἰατρεῖον ὄντι ψυχῶν· καὶ δεῖ καθάπερ εἰς πανήγυριν παραγινομένους, πολλὴν τὴν εὐποιΐαν ἐντεῦθεν συλλέξαντας, ὥπως ἐπανιέναι· καὶ καθάπερ εἰς ἰατρεῖον ἀπανταῦθα τὰ καταλληλα τοῖς ὑπικειμένοις πάθεσι φάρμακα λαβόντας ἐξιέναι. ὁ γὰρ δι' αὐτὸ τοῦτο καθ' ἑκάστην ἡμέραν σωνεδρεύομεν, ἵνα τὰς πρὸς ἀλλήλους σωτυχίας ἁπλῶς ποιησάμενοι, ὥπως ἀπαμυθῶμεν· ἀλλ' ἵνα ἕκαστός τι τῶν χρησίμων μαθών, καὶ πρὸς ὃ ἐνοχλοιῶ πάθος τὴν ἰατρείαν δεξάμενος, ὥπως ἐντεῦθεν ἀναχωρήσῃ. πῶς γὰρ οὐκ ἂν εἴη τῶν ἀποπωτάτων τὰ μὲν παιδία καὶ ἡμέτερα εἰς διδασκαλεῖον ἀποστέλλοντας, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπαντεῖν πρὸς αὐτῶν προθυμήκην ἵνα τῶν μαθημάτων, καὶ σὺκ ἀν ποτε ἀναρίμεθα ἁπλῶς καὶ εἰκῇ ταῦτα βαδίζειν ἐκεῖσε, εἰ μὴ ἴδωμεν καρπούμενά τι πλέον· ἡμᾶς δὲ τοὺς εἰς μέτρον ἡλικίας φθάσαντας, καὶ εἰς τὸ πνευματικὸν τοῦτο διδασκαλεῖον παραγενομένους, μὴ τὴν ἴσην ἐκείνοις ἀποδιδόναι ὑπιδείκνυσθαι; καὶ ταῦτα ἔνθα εἰς τὴν τῆς ψυχῆς σωτηρίαν ὁ τοῦ κέρδος ἀφανίζει. ἕκαστος τοίνυν ἡμῶν, θαρσαλῶ, ἑαυτὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν διερευνάτω, τί μὲν ἐκ τῆς ἡμερίνης ἐκέρδανε θαλέξεως, τί δὲ ἐκ τῆς ὑπούσης, ἵνα μὴ δόξωμεν καὶ ἡμεῖς εἰκῇ καὶ ἁπλῶς ἐνταῦθα παραγίνεσθαι. ὅθι δὲ τοῦτο ἡμᾶς μὴ πάσης αἰτίας ἀφίστησι (τὰ γὰρ καθ' ἑαυτοὺς ἁπανταχοῦ εἰσφέρομεν, καὶ σὺδὲν τῶν εἰς δι-

ναμιν προσλιμπανόμθα) τοῖς ὑ ἀγαναχτοῦσι, κ μετ' ἀκριβείας μὴ προσέχουσι, τ
χαρπῶσθαί ϊα πλέον μὴ βλαπτόμθοις μείζονος αἴτιον κατακρίσεως γένηται· ἄκουσον τ
Matt. xi. xv. Χριστοῦ λέγοντος πρὸς μὲν τὸν κατακώσαντα τ' ἀργύριον· Πορεύ δοῦλε, ἔβλ σε χ. πλατ
τὸ ἀργύριόν μου κατακαλεῖν ὅτι σὺν τραπεζίταις, κ ἐγὼ ἀν ἐλθὼν ἀπήτησα αὐτ
Luc. xix. xiii. μετὰ τόκου· πρὸς δὲ τὴν Ιουδαίων, Εἰ μὴ ἦλθον κ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· 5
νυνὶ δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσιν. Ἀλλὰ νυνὶ ἡμεῖς τ τοῦτο" σκοπῶμθ, Εἰ ἔξω τῆς ἐγκλη- χ. πειράζ
μάτ ἐσμεν, ἀλλὰ τιὼ ὑμετέραν" ὑπερβολὴν προσκοπὴν, κ ἀκριβεστέραν ζεσθαι ἡμᾶς χ. ὑπερβο
ἡγούμεθα τ τῆς εὐφεστώσης, κἂν μυριάκις αὐτοὶ ὦμθ ἀνύβριστοι, Εἰ μὴ κ ὑμεῖς μθ
ἀξίαν τῶν πόνων τῶν ἡμετέρων τιὼ ἀσυνδλὼ ὑπιδείξεσθε. αὕτη γὰρ ἡμῖν τῆς εὐφε-
στώσης ἡ ἐπανόρθωσις, τ ὁρᾶν ὑμᾶς τιὼ ἐν τοῖς πνθυματικοῖς ὑπίδοσιν. κ οἶδα μὲν ὅτι 10
δι' τιὼ τοῦ θεοῦ χάριν σωέσεως πεπληρωμένοι ὄντες, δυνήσεσθε κ ἄλλυς νθετεῖν.
Ἀλλὰ κ τὸν μακάριον Παῦλον ἐπθυμμμνήσκων ὑμᾶς, κ διεγείρων ὑμῶν τὸν ζῆλον κ
τιὼ προθυμίαν, ταῦτα σωεχῶς πράττω, ἐκλόμθος ὑμᾶς τελείυς κ ἀπηρτισ-
μθύς γίνεσθαι. τ μακρὸν γὰρ κ τοῦτο αὐτὸ δεῖγμα ποιοῦμαι τῆς πρὸς θεὸν ὑμῶν προ-
θυμίας, τ μετ' τοσαύτης προθυμίας καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀκούοντας πράττεσθαι, κ 15
ἀκριβείας ἔχειν πρὸς τιὼ πνθυματικὴν διδασκαλίαν. ὥσπερ γὰρ ἡ πρὸς τιὼ σωμα-
τικὴν τροφὴν ὄρεξις, ὑγιείας μὲν ἐστὶ μεγίστης σημεῖον· ὕτως ἡ πρὸς τιὼ πνθυματικὴν δι-
δασκαλίαν ὑπθυμία, τῆς κ ψυχικῆς ὑγιείας τεκμήριον αὖ ἐστὶ σαφέστατον. οἶδά τοι
τοῦτο καλῶ εἰδὼς ὑμῶν τ πόθον, κ ὅτι καὶ μυριάκις πράττω τιὼ διδασκαλίαν, 20
σὺν ὕτως ἐμπλῆσαι ὑμῶν διανοίας τιὼ ὑπθυμίαν, κ κόρον ἐμποιῆσαι τῆς τροφῆς
ταύτης τῆς πνθυματικῆς, ὑ παύσομαι κ τ δυνάμει τιὼ ἐμιὼ, ἅπερ μὲν ἡ τοῦ θεοῦ χά-
ρις παρέχει, εἰς ὠφέλειαν ὑμετέραν ταῦτα ἐφ' ἑκάστης ὑμῶν πραττομὲς, κ ἐκ τῶν θείων γραφῶν διδάγματα σαφῆ παρατιθέμθος ταῖς ὑμετέραις διανοίαις. φέρε οὖν ὑ
σήμερον τὸν φιλόθεον διασκέψιν προσκαλέσαντες ἀκηκοῆσαι ἡμῶν τ γλώττης πρὸς τιὼ τῶν ζητουμένων εὕρεσιν, τιὼ σωήθη προσθῶμθ ὑμῖν διδασκαλίαν, αὐτὰ πρότερον τὰ ἀναγνωσθέντα πρόσχετε ὅτι τῆς ὑμετέρας ἀγάπης.

7 Καὶ ὤφθη, φησὶ, κύριος ὁ θεὸς τῷ Ἀβραμ, κ εἶπεν αὐτῷ.

Οὐ καλῶς ἔλεγεν ἐξ ἀρχῆς ὅτι πολλὴ ὁ θησαυρὸς ἀναπεπταται τοῖς βουλομένοις τού-
τοις ῥήμασιν; ἰδοὺ γὰρ βύθιος ξένοις κ καινὴ ἡ προοίμιον τῶν εἰρημένων. κ ὤφθη κύ-
ριος ὁ θεὸς τῷ Ἀβραμ. προσέχετε ὅτι ἐπισκοπεῖν χρὴ τὴν γραφὴν νῦν ἃ ῥηθέν, ὅτι ὤφθη. 30
ὅτε γὰρ ὅτι τῷ Ἀδὰμ, ὅτι ὅτι τῷ Ἄβελ, ὅτι ὅτι τοῦ Νῶε, ὅτε ἐπ' ἄλλου τινὸς ταύ-
την ἐχρήσατο τὴν λέξιν ἡ θεία γραφή. Ἵ οὖν ὅτι ἃ εἰρηκέναι, κ ὤφθη, φησὶ; κ πῶς ἐπε-
Exo. xxxiii. ρωτᾷ λέγων, Σὺ δεῖξόν μοι τὸν θεὸν, κ ζήσομαι; Ἵ οὖν οὐ πεπαιδευμένων τῆς γραφῆς λε-
γούσης ὅτι ὤφθη; πῶς ὤφθη τῷ δικαίῳ; ἆρα αὐτὴν τὴν οὐσίαν εἶδεν; αὐχά. μὴ γένοιτο.
ἀλλὰ Ἵ; ὕτως ὤφθη, ὡς αὐτὸς εἶδε μόνος, κ ὡς ἐκείνῳ δυνατὸν τῶν ἰδεῖν. θυμὴ χάμος 35
γὰρ ὢν ὁ σοφὸς κ φιλόθεος ἡμῶν διδασκαλος κ συγκαταβαίνων τῇ ἀνθρωπίνῃ
φύσει καταλλήλως ἑκάστῳ τ πρὸς ἑαυτὸν ἐρεφαίνει ροπιὼ· κ τοῦτο δείκνυσι διὰ παν
Os. i. β. i. τῶν προφήτου λέγων, Ἐγὼ ὁρασίσεις ἐπλήθυνα, κ ἐν χερσὶ προφητῶν ὡμοιώθην. ἐπεὶ
Hos. v. i. κ Ἡσαΐας εἶδεν αὐτὸν καθήμενον. τοῦτο δ' ἀνάξιον θεοῦ. θεὸς γὰρ ὑ καθηται. πῶς δ'
Dan. vii. x. ἡ ἀσώματος ἐκείνη καὶ ἀπόλεθρος φύσις; κ ὁ Δανιὴλ πάλιν εἶδεν αὐτὸν ὡς παλαιὸν 40
ἡμερῶν. κ ὁ Ζαχαρίας ἕτερος αὐτὸν ἑκάστοτε, κ Ἰεζεκιὴλ πάλιν ἄλλως. ἀλλὰ τοῦτο οὖν
ἔλεγεν, ἐγὼ ὁρασίσεις ἐπλήθυνα, αὐτῷ τ, πρὸς τ ἐκείνου ἀξίαν ὄντας ὤφθην. κ πῶ
οὖν ὅτῳ αὐτὸς τὸν δίκαιον ὁπόθεν, κ προστάξεως τ ἀλλοτρίαν ἐλθὼν, πρόσ-

ηλυθμος

ηὐόμηνος ἦ, καθάπερ ἀλήτης καὶ ξένος, οὕτω παρεῖχε τῶν Χαναναίων ἐλεῖν κατοικούντων, ὅπερ ζητῶν ὅπως τὴν κατοίκησιν αὐτὸν ποιήσασθαι παρεσκεύασε· ὁ ἀγαθὸς δεσπότης παρεμυθήσασθαι αὐτὸν βουλόμενος, καὶ νουθετῶσαν αὐτοῦ τὴν παρρησίαν, ὥστε μὴ ναρκῆσαι μηδὲ ἀπολιάσαι πρὸς τὴν ἐπαγγελίαν τὴν ἤδη γεγενημένην πρὸς αὐτόν, ὅτι δεῦρο καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα (καὶ γὰρ σκιαστὰ τῇ ἐπαγγελίᾳ ἐώρα τὰ γινόμενα ὁ δίκαιος, καὶ ὡς ἕνα τῶν βιωτικῶν καὶ ἀπερίμενθίκων καὶ ἀπερισκεπτούντων ἑαυτὸν παρεῖδε, καὶ οὐδὲ ὅπου κατακληθήναι ἔχοντα) ἵν' οὖν διεγείρῃ αὐτοῦ Ⓦ λογισμοὺς, φησὶ, καὶ ὤφθη κύριος τῷ Ἀβραμ, καὶ εἶπεν αὐτῷ·

Τῷ σπέρματί σου δώσω τὴν γῆν ταύτην.

Τέως ἡ ὑποσχέσις μεγάλη, καὶ ἀκόλουθος τῇ ἐπαγγελίᾳ, δι' ἧς οἴκοθεν αὐτὸν ἀνέκτησεν. Εἶπε γάρ, μεγαλυνῶ σου τὸ ὄνομά σου. δηλοῖ τοῦτο νῦν φησι πάλιν, τῷ σπέρματί σου δώσω τὴν γῆν ταύτην. ὅταν γὰρ ἐν χήρᾳ τυγχάνων ὁ δίκαιος ἅπαις ᾖ, δηλοῖ τὴν τῆς Σάρρας εἰρωνείαν, ἐπαγγέλλεται αὐτῷ, τῷ δὲ αὐτοῦ πικτομένῳ τὴν γῆν παραχεῖν. καὶ σκόπει μοι θεοῦ φιλανθρωπίαν, πῶς παρειδὼς τὸ δικαίου τὴν ἀρετὴν, βούλεται πᾶσι καταδῆλον αὐτὸν ποιῆσαι, καθάπερ μαργαρίτην τινὰ χρυσόμηνον ὅπου φανερὸν ἀπεργάσασθαι· καὶ ἐπαγγελίας ἐπαγγελίαις ζυγάζας, καὶ μεγάλας ταῖς ὑποσχέσεις ποιησάμενος, πάλιν μικρὸν δηλονοτι βάλλει), ἵνα ταύτῃ μάλιστα διεγερθῇ τοῦ πατριάρχου τὸ φιλόθεον, ὅτι καὶ σκιαστὰ τοῖς ὑποσχέσεσιν ὁρῶν πρὸς σκιαίνοντα τὰ πράγματα, [ὁ μακάριος] οὐκ ἐθορυβήθη οὐδὲ διεταράττετο, ἀλλ' ἀκίνητον εἶχε Ⓦ λογισμὸν, πεπεισμένος ὅτι δὴ τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ ἅπαξ [αὐτῷ] ἐπαγγελθέντα, βέβαια καὶ πάγια τυγχάνει. ἀλλὰ καὶ μικρὸν ἀπόμυτα διερευνησώμεθα, ἵν' οὕτω μαθόντες τοῦ ἀγαθοῦ θεοῦ τὴν εὐμήχανον σοφίαν καὶ τὴν κηδεμονίαν, ἰῶμεν πρὸς Ⓦ δίκαιον ἐπιδείκνυται, καὶ τοῦ πατριάρχου τὸ φίλτρον τὸ πρὸς Ⓦ δεσπότην. καὶ ὤφθη, φησὶ, κύριος ὁ θεὸς τῷ Ἀβραμ. πῶς ὤφθη; ὡς αὐτὸς ὁ θεὸς μόνος οἶδε, καὶ ὡς σκιὰν ἰδεῖν ἠδυνατο (οὐ γὰρ παύομαι τοῦτο λέγων) τὸ ἔδρον ἀγνοῶ, ἀκούω ἦ μόνον τῆς γραφῆς λεγούσης, ὅτι ὤφθη κύριος ὁ θεὸς τῷ Ἀβραμ. καὶ εἶπεν αὐτῷ, τῷ σπέρματί σου δώσω τὴν γῆν ταύτην. ἀκριβῶς μνημονεύητε τῶν παρὰ τοῦ θεοῦ ὑποσχέσεων γινομένων, ἵν' ὅταν ἴδητε δηλοφορεῖς παρεισάσεσι τὸ δίκαιον παρεπίπλοντα, μάθητε αὐτοῦ τὸ φιλοσοφίας τὸ ἀκριβολιῶν, καὶ τῆς ἀθρείας τὸ στερρὸν, καὶ τοῦ τὸ θεοῦ φίλτρον τὸ βέβαιον καὶ ἀκίνητον, καὶ σκ τῷ δικαίῳ τούτῳ συμβάντων παιδεύηθε, μηδέποτε νομίζειν ἔρημον θεὸν ἐγκαταλείψεως εἶναι, ἐπιδὴ ἴδητέ τινα τῶν εὐαρέστων πράγμασι, ἢ ἑτέρως πῃ θλίψεσι βιωτικῆς παρεπεπωκότα· ἀλλ' ἐννοοῦντες τὸ οἰκονομιῶν τοῦ θεοῦ τὸ δίκαιον, παρακωρῆτε τὰ πρόντα αὐτοῦ τῇ ἀκαταλήπτῳ προνοίᾳ. εἰ γὰρ καὶ τὸν δίκαιον τοῦτον οὕτω φιλόθεον ὄντα, καὶ τοσαύτῃ ἀκριβείᾳ ὁπλισάμενον συγχωρῆ ταιούτων πειρασθῆναι, ὧν αὐτὸς μάλα εἰσεται, οὐκ ἀμελῶν τοῦ αὐτοῦ θεραπόντα, ἀλλὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασι βουλόμενος αὐτοῦ τὸ ἀρετὴν ἐκκαλύψαι (καὶ γὰρ ἔθος αὐτῷ τοῦτο ἐφ' ἑκάστῳ τῶν δικαίων ποιεῖν· καὶ ὅσοι πρὸς τὴν ἀναγνωσιν τῶν θείων γραφῶν ἐσχε φιλότεχνοι, διανήσεται ἄνωθεν καὶ ὀξὺ ἀρχῆς καταμανθάνοντες, ὅπως εὑρῇ αὐτὸν οἰκονομοῦντα τῶν αὐτοῦ δούλων τὴν ζωὴν) πῶς οὐκ ἂν εἴη ἑκάστης ἀγνωμοσύνης τὸ νομίζειν ἐγκαταλείφθαι ἐκείνους τοιαύτην συγχώρησιν, ὑπὸ πολλῆς ἦ μᾶλλον κηδεμονίας καὶ τῆς ἀφάτου φιλανθρωπίας τοῦ μέγιστον ποιεῖσθαι σημεῖον; δείκνυσι τοίνυν τὴν ὑπερβάλλουσαν δυνάμιν αὐτοῦ, δύο ταῦτα ἐντεῦθεν καταισχύζει, καὶ τῶν δούλων αὐτοῦ τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν ἀνδρείαν ἅπασι φανερὰν καθίστησι, καὶ τῆς προνοίας αὐτοῦ τὸ εὐμήχανον· καὶ μεταξὺ τῶν δεινῶν αὐτῶν, καὶ μὴ τὸ ἀπογνωσθῆναι φεύγει τὰ πράγματα, τότε

τοὺς ὀβελοὺς) μεθίησιν ἄπομπα, ὅθεν ἐστὶ τὸ τὸν ἐν μέσῳ δυσχολίας ἠμορμένης ἐμποδίζομενος. καὶ ὤφθη κύριος ὁ θεὸς τῷ Ἀβραμ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· τῷ σπέρματί σου δώσω τὴν γῆν ταύτην. μεγάλη ἡ ὑπόσχεσις καὶ πολλὴ μᾶλλον τῷ δικαίῳ. ἴσε γὰρ ὅπως τὸν μὲν γῆρας φθάσαντες, μᾶλλον καὶ ἐν ἀπαιδίᾳ ἄπομπα διάγοντες χρόνον, ἐπιθυμοῦσι παίδων. τὴν ὑπαχθῆς τοίνυν αὐτῷ τὴν ἀμοιβὴν δίδοις ὁ δεσπότης, καὶ ὅτι ἀναχύσας, ἐξῆλθε τῆς γῆς σου, καὶ οὐ προσέθετο, οὐκ ἀνέβαλλετο, ἀλλ' ὑπήκουσε τῷ ἐπιτάγματι· εἰς ἔργον ἦλαυε τὸ προσταχθέν, φησί, τῷ σπέρματί σου δώσω τὴν γῆν ταύτην. σκόπει πῶς διὰ τῶν ῥημάτων ἀνέσησεν αὐτὸν τὴν διάνοιαν, καὶ ἐρρύσαντο αὐτὸν τῶν κυμάτων πρέσβεις τὴν ἀνάδοσιν. διά τοι τοῦτο καὶ ὁ δίκαιος τὴν οἰκείαν ἐνγνωμοσύνην ἐπιδεικνύμενος θέλεως ἐπὶ θυσιαστήριον τρέπεται,

Καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ, φησι, θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ τῷ ὀφθέντι αὐτῷ.

Ὅρα φιλοθέου γνώμης τεκμήριον· καὶ αὐτὸν τὸν τόπον, ἔνθα τῆς ὁμιλίας ἠξιώθη τῆς πρὸς τὸν θεόν, ἀφιέρωσε, καὶ τὴν θυσιαστήριον τὴν εὐδιάφθαρτον ἐπεδείξατο. τοῦτο γάρ ἐστιν, ᾠκοδόμησε θυσιαστήριον, ἀντὶ τοῦ, θυσιαστήριον ἐπὶ τῷ ἐπαγγελθέντι. καὶ καθάπερ ἂν, δέσποτα πολλάκις ἐστὶ φίλοις εὑρεθῆναι καὶ οἰκίας οἰκοδομοῦσιν, ἔνθα ἂν τοῖς γνησίως πρὸς αὐτὸν διακειμένοις συντυχάνωσι, πολλάκις δὲ πολλοὶ καὶ πόλεις ἔσπασαν, καὶ τὰς ἐπονομασίας αὐτὰς ἐκ τῆς τῶν ὑπηκόων συντυχίας ἐπέθηκαν· καὶ αὐτὸν δὴ τοῦτον καὶ ὁ δίκαιος οὗτος, ἔνθα τῆς ὀπτασίας τῆς τοῦ θεοῦ ἠξιώθη, τὸ θυσιαστήριον ᾠκοδόμησε κυρίῳ τῷ ὀφθέντι αὐτῷ.

8 Καὶ ἀπέστη, φησὶν, ἐκεῖθεν.

Τί δῆτα καὶ ἀπέστη ἐκεῖθεν; ὡς ἱερωμένῳ λοιπὸν τοῦ τόπου καὶ τῷ θεῷ ἀνατεθέντος, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν, καὶ μετῆλθεν εἰς ἕτερον τόπον, φησὶν,

Εἰς τὸ ὄρος κατ' ἀνατολὰς Βεθὴλ, καὶ ἔστησεν ἐκεῖ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ.

Εὐκαίρησαμένῳ, φησὶ, τὴν οἴκησιν ἐποιήσατο. Ὅρα πῶς ἰδίωτης, πῶς ἰδίᾳ βίου, ὡς μετά τε γυναικὸς καὶ οἰκετῶν ὕπως εὐκόλως μετοικίσασθαι. ἀνεγυέτωσαν ἄνδρες, ἀνεγυέτωσαν γυναῖκες. καὶ γὰρ πολλάκις εἰς ἀγρὸν ἔξεισιν διόλου, μυείας ἕνεκα τῆς τοῦ μὴ χαμαὶ, καὶ πολλὰ καὶ διάφορα προσημαίνομαι, διὰ τὸ πολλὰ ὀπτασίρεσθαι καὶ μὴ τῆς χρείας γίνεσθαι μᾶλλον, ἀλλὰ τοῦ πρέποντος καὶ ἀνόπτου καὶ φαντασίας ἕνεκεν ἡμῖν ἐσπουδασμένα, ταῦτα μὲν ἐκ τῶν ἀγρῶν καὶ προσαγόν. ἀλλ' οὐχ ὁ δίκαιος οὗτος. ἀλλὰ τί; ὅτι ἀξιωθεὶς τῆς πρὸς τὸν θεὸν ὁμιλίας τὸν τόπον ἀφιέρωσε, καὶ θυσιαστήριον ᾠκοδόμησε, μετέστη μετὰ πάσης διαγωγίας ἐπίτηδες, καὶ ἔστησεν ἐκεῖ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ,

Ἐν Βεθὴλ καὶ Γαλγάλοις, καὶ Ἀΐ καὶ ἀναβολάς· καὶ ᾠκοδόμησε κἀκεῖ θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ, καὶ ἐπεκαλέσατο ὅτι τοῦ ὀνόματι κυρίου.

Ὅρα πῶς ἀεὶ πάντων δείκνυσιν ἑαυτὸν τὴν φιλόθεον γνώμην. ἐκεῖ μὲν γὰρ διὰ τὴν πρὸς τὸν θεὸν γενομένην αὐτῷ κατάσχεσιν τὸ θυσιαστήριον ᾠκοδόμησε, καὶ τὸν τόπον ἀφιέρωσας ἀνεχώρησεν. ἐνταῦθα δὲ ὅτι τὴν σκηνὴν ἐπῆξατο, πάλιν ᾠκοδόμησε, φησὶ, θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ, καὶ ἐπεκαλέσατο ὅτι τοῦ ὀνόματι κυρίου. εἶδες γνώμην φιλόσοφον, εἶδες ὅπερ γράφων παρήνεσεν ὁ θαυμασὸς τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος * λέγων, Ἐν πολλῇ τοσούτῳ ἐπαίσθησις; οἵους χάρις, τοῦτο προσλαβὼν ὁ πατριάρχης διὰ τῶν ἔργων ἐπλήρου καθ' ἕκαστον τόπον θυσιαστήριον οἰκοδομῶν, καὶ τὰς θυσιαστηρίας ἀναφέρων τῷ δεσπότῃ. ἦδη γὰρ, ἦδη σαφῶς, ὡς ὅθεν ἕτερον ὀπτάζητο τὸν θεὸν τῆς ἀϋλοτέρας φύσεως ὁ τῶν ὅλων θεὸς μὴ τοῖς μυείας καὶ ἀφάτοις αὐτοῦ ἐνεργείαις, ὡς εὐχάριστον γνώμῃ,

χ. λείπει χεῖρ,

* ἢ μᾶλλον Παῦλος

α. Τιμ. β. π.

μὴ, καὶ ὃ εἰδέναι χάριν ὁμολογεῖν ὑπὲρ τῶν ὑπηργμένων. ἀλλ' ἴδωμεν πάλιν, πῶς ὁ σύντροφος ὁ δίκαιος μετανίσταται.

χη 9 Καὶ ἀπῆρέ, φησιν, Ἄβραμ, καὶ πορευθεὶς ἐστρατοπέδευσεν ἐν " γῇ ἐρήμῳ. Ὅρα πάλιν τὴν φιλόθεον αὐτοῦ γνώμην, καὶ τὴν φιλοσοφίαν τὴν πολλήν. πάλιν φησὶν, σύντροφον ἀνεχώρησε, καὶ ἐστρατοπέδευσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ. τίνος ἕνεκεν ἀπῆρεν ἐκεῖθεν; ἴσως ὁρῶν τινας τῶν οἰκητόρων οὐκ ἀρεσκομένους αὐτοῦ τῇ παρουσίᾳ. διὰ τοι τοῦτο δεικνὺς αὐτοῦ τῆς πραότητος τὴν ὑπερβολήν, καὶ ὅπως πρὸς πολλοῦ ποιεῖται τὴν ἡσυχίαν, καὶ ὃ πρὸς μηδένα τι ἔχειν κοινὸν, τὴν ἐρημίαν καταλαμβάνει· καὶ παρθενεύει, φησὶν, ἐστρατοπέδευσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ. ξένη λέξει ἐχρήσατο ἡ θεία γραφή. καθάπερ γὰρ ὅτι τῶν πολέμων ἔθος ἐστὶ λέγειν, ὅταν καὶ νικῶν εἴπεν ὅτι τὸν δικαίου, ὅτι ἐστρατοπέδευσεν· ἵνα δείξῃ τὸ θύζωνον τοῦ πατριάρχου, ὅτι καθάπερ ⓐ στρατιῶται μετὰ θυμηλίας νικῶσιν, οὕτω καὶ οὗτος στρατοπεδεύονται, ὅταν δὴ καὶ ὁ δίκαιος ᾖ τοιοῦτος, καὶ τοι γυναῖκα ἀπιθέμενος, καὶ τὸν ἀδελφιδοῦν, καὶ τοσούτων οἰκετῶν πλῆθος, μὴ πλείονος τῆς θυμηλίας ταύτας μεταναστάσεις ἐποιεῖτο. εἶδες βίον ἐν γήρᾳ μετὰ γυναικὸς καὶ οἰκετῶν τοσούτων θύζωνον. ἐμοὶ δὲ θαυμάσαι ἔπεισι μᾶλλον τῆς γυναικὸς τὴν ἀνδρείαν. ὅταν γὰρ ἐννοήσω τῆς φύσεως τῆς γυναικείας τὴν ἀσθένειαν, καὶ λογίσωμαι ὅπως μετὰ θυμηλίας ἅμα τῷ δικαίῳ ταύτας μεταναστάσεις ἐποίει, ὅτε αὐτὴ δυσχεραίνουσα, ὅτε τῷ δικαίῳ χώλυμα γινομένη, ἐκπλήττομαι καὶ λογίζομαι, ὅτι οὐκ ἔλαττον τοῦ δικαίου καὶ αὐτὴ φρόνημα ὑψηλὸν καὶ ἀνδρεῖον ἐκέκτητο. καὶ τοῦτο μάλιστα εἰσόμεθα, ὅπόταν ταύτας ἐξῆς τῶν ἀνεγνωσμένων. εἶδες ὅτι μετὰ ὀλίγον ἅπτεται, ὅτι τῷ σπέρματί σου δώσω τὴν γῆν ταύτην, πῶς οὐχ ἡσύχασεν ὁ δίκαιος, ἀλλ' ἐντεῦθεν ἐκεῖθεν μετέβαινε, καὶ πάλιν ἐκεῖθεν ἐτέρωθι. ἀλλ' ὅρα ὡς ἀπὸ τῆς ἐρημίας αὐτὸν πάλιν ἐλκυσώμενον, οὐχ ὑπὸ δωρεῶν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τοῦ λιμοῦ.

10 Καὶ ἐγένετο, φησὶ, λιμὸς ἐπὶ τῆς γῆς.

ⓐ Ἀκουέτωσαν ἁπλῶς ἀπιστοφυλάκτως φθεγγόμενοι, καὶ οἰωνιζόμενοι [καὶ] λέγοντες· ὅτι [ὅπου] ὁ δεῖνα πτῶχος ἐγένετο, λιμὸς γέγονε. καὶ] ὅπου ὁ δεῖνα ἦλθε, δυσωδίαν. ἰδοὺ δὲ ὅτι τῆς τοῦ δικαίου παρουσίας, λιμὸς· καὶ λιμὸς βαρὺς, ὡς ἀγρυπνεῖται ὁ δίκαιος, ὡσὲὶ πάσχει τι ἀνθρώπινον, καὶ τῇ ἑαυτοῦ παρουσίᾳ λογίζεται τοῦ λιμοῦ τὴν αἰτίαν· ἀλλ' ὅπου εἶδε τὴν φύσιν ἐλεγχομένην, ὡς ἐπεχείρησεν ὁ λιμός,

30 Κατέβη, φησὶν, εἰς Αἴγυπτον Ἄβραμ παροικῆσαι ἐκεῖ, ὅτι ἰσχυσεν ὁ λιμὸς ὅτι τῆς γῆς.

Σκόπει πῶς μακρότερα τὰ σκάμματα τῷ δικαίῳ ἐγίνετο. ὠχνοῦμεν γὰρ ὁ δεσπότης μὴ μόνον τοῖς τοῦ Παλαιστίνην οἰκοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς τῆς Αἰγύπτου διδάσκαλον αὐτὸν γενέσθαι, καὶ ὁ φῶς τῆς οἰκείας ἀρετῆς πᾶσι καταδηλον ποιῆσαι. καθάπερ γὰρ φωστῆρά τινα λαμπάδοντα καὶ κεκρυμμένον εἰς τοῦ Χαλδαίων, ἐκεῖθεν ἀνέσησεν, ἵνα τοῦ ἐν τῷ σκότει τῆς πλάνης καθημένους χειραγωγήσῃ πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ὁδόν. ἀλλ' ἴσως εἴποι τις ἄν· καὶ τίνος ἕνεκεν ὁ τοῦ ἐν τῇ Χαλδαίων χώρᾳ προεσκύλασε δι' αὐτοῦ πρὸς τοῦ εὐσέβειαν ἀναθῆναι; εἰκὸς γὰρ ἦν καὶ τῆς ἐκείνων σωτηρίας δι' ἑτέρων γενέσθαι τὴν πρόνοιαν. ὅμως δὲ ἄκουσον τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, Οὐκ ἔστι προφήτης ἄ- Mat. 13. 57.
τιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι. ἵνα οὖν τὴν ἐπαγγελίαν εἰς ἔργον ἀγάγῃ τοῦ αὐτοῦ, ἣν ἐποιήσατο λέγων, καὶ μεγαλυνῶ ὄνομά σου, διὰ τοῦτο καὶ ⓦ λιμὸν συγχωρεῖ γενέσθαι, καὶ διὰ τοῦτο ἀναίτιον εἰς τὴν Αἴγυπτον αὐτὸν ἀφικέσθαι, ἵνα μάθωσι καὶ ⓐ αὐλοῦνται, ὅσον τοῦ ἀνδρὸς ἐστιν ἡ ἀρετή. καθάπερ γὰρ τις δήμιος δεσμὰ πρὸς ἀλλοῦ,

ὕπως αὐδοις ὁ λιμὸς ἀπὸ τῆς ἐρημίας ἀναζήσας ὅτι τὼ Αἰγυπτον εἶλκεν. ἀλλ' ἰδὼ-
μὴν λοιπὸν καὶ ἐλεύθεν, καὶ ὅση τάχος ἀπεστάσῃ ὁ δίκαιος ἀπεπέπωκεν, ἵνα καὶ αὐτῷ τὼ ἀν-
δρείαν μάθωμὴν, καὶ τῆς γυναικὸς τὼ φιλόσοφον γνώμὴν. ὀπῷ γὰρ πολὺ τῆς ὁδοῦ
προῆλθον, ⁊ γεγόναση λοιπὸν πλησίον τῆς Αἰγύπτῳ, ἀναγώνιος γέγονεν ὁ δίκαιος, καὶ
φεὶ αὐτῆς, ὡς εἰπεῖν, τῆς ζωῆς δεδοικὼς καὶ πέμων ὀχλέεται τῇ γυναικί. 5

11 Ἐγένετο γὰρ, φησιν, νύκτα ἤγειρεν Ἄβραμ εἰσελθεῖν εἰς Αἴγυπτον, εἶπε Σάρᾳ
τῇ γυναικὶ αὐτῦ· γινώσκω ἐγὼ ὅτι γυνὴ εὐπροσώπος εἶ. 12 Ἔσται οὖν, ὅταν ἴδωσί σε
ⓐ Αἰγύπτιοι, ἐροῦσιν ὅτι γυνὴ αὐτῦ αὕτη, καὶ ἀποκτενοῦσί μέ, σε δὲ περιποιήσονται.
13 Εἰπὲ οὖν, ὅτι ἀδελφή αὐτῦ ἐστί μοι, ὅπως ἂν εὖ μοι γένηται ὀχὰ σέ, καὶ ζήσεται ἡ ψυχή
μὼ ἕνεκεν σῦ. 10

Εἶδες ὡς τῶν ῥημάτων εἰς ὕσον ἀγῶνα καὶ δειλίᾳν ὁ δίκαιος κατέστη· καὶ οὐδαμοῦ
Ⓦ λογισμὸν ἐταράττετο, οὐδὲ ἐθορυβεῖτο τῷ γνώμῳ, οὐδὲ ἐνόει καὶ ἔλεγε· τί
τῦτο; ἆρα ἐγκατελείφθημὴν; ἆρα ἠπατήθημὴν; ἆρα μὴ ἐρήμους ἡμᾶς κατέλειπε
τῆς αὐτῦ προνοίας ὁ δεσπότης; ὁ εἰπών, μεγαλυνῶ σε, καὶ τῷ σπέρματί σω δώσω
τὴν γῆν ταύτην, οὕτως ἡμᾶς ἀφίησι νῦν πρὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν δεδοικέναι καὶ εἰς 15
προφανῆ κίνδυνον ἐμπεσεῖν; οὐδὲν τούτων οὐδὲ ὑπενόησεν ὁ δίκαιος κατε-
δέξατο, ἀλλ' ἑνὸς νῦν ἐγίνετο μόνου, ὅπως δυνηθῇ σοφισάμὴνός τινα μηχανὴν,
καὶ τὸ λιμοῦ προμὴθίαν εὑρεῖν, καὶ τῶν Αἰγυπτίων τὰς χεῖρας διαφυγεῖν. γι-
νώσκω, φησὶν, ὅτι γυνὴ εὐπρόσωπος εἶ. ὅρα πόση τῆς γυναικὸς ἰῶ ἡ εὐμορφία,
ὅτι καὶ εἰς γῆρας αὐτῶν ἐλασάντων λοιπὸν, καὶ μὴ τοσύτων ὄντων ἀριθμὸν ἔτι ἔμφυεν ἀκ- 20
μάζουσα, τὸ κάλλος τῦ ὥρας ὅτι τῆς ὄψεως φέρουσα, καὶ ταῦτα μὴ τῦ τοσαύ-
τῦ παλαιπωρείᾳ καὶ κακουχίαν, ἣν κατὰ τὰς ὁδοὺς ὑπομένουσαν ἀπὸ τόπων εἰς τόπον με-
τῳκισαμὴν, καὶ ἀπὸ μὴ τῆς Χαλδαίων χώρας εἰς τὼ Χαρρὰν μετανισαμὴν, κἀκεῖ-
θεν εἰς τὼ Χαναὰν, καὶ πάλιν ἐντεῦθεν ἐκεῖ ἐν τῇ Χαναναίᾳ κἀκεῖθεν ὧδε, καὶ νῦν
πάλιν εἰς τὼ Αἴγυπτον. τίνα οὖν οὐκ ἂν καὶ τῶν σφεδρῶν ἀνδρῶν αἰ ὕτω σωεχῆς 25
ἀποδημίαι κατειργάσαντο; ἀλλ' ἡ γαυμασία αὕτη, καὶ μὴ τῷ τοσαύτῃ ταλαιπω-
ρείαν ἔτι λαμπρυσα τῷ τῆς ὄψεως κάλλει, πολὺ ⁊ σφοδρὸν τὸ δέος ἐνεποίῃ τῷ δικαίῳ.
ὀχὰ καὶ ἔλεγε· γινώσκω ἐγὼ, ὅτι γυνὴ εὐπρόσωπος εἶ. ἔσται οὖν, ὡς ἂν ἴδωσί σε ⓐ
Αἰγύπτιοι, ἐροῦσιν ὅτι γυνὴ αὐτῦ αὕτη· καὶ ἀποκτενοῦσί μέ, σε δὲ περιποιήσονται. σκόπει
πῶς ἐπαῤῥεῖ τῷ ὄψει τῆς γυναικός, καὶ οὐκ ἔδεισε μήποτε τοῖς ἐπαίνοις χαυνωθῇ, ἀλ- 30
λὰ καὶ τοιαύτῃ εἰσάγει τὼ συμβουλὴν, λέγων· ἵνα μὴ ἐμὲ μὲν ἀποκτείνωσί, σε δὲ περι-
ποιήσωνται, εἰπὲ οὖν ὅτι ἀδελφή αὐτῦ εἰμι, ὅπως ἂν εὖ μοι γένηται, ⁊ ζήσεται ἡ
ψυχή μου ἕνεκεν σῦ. ὀπῷ δὲ τὸ τυχὸν ἰῶ ὅσῳ ἐπέταπε, ὀχὰ τοῦτο ὀχὰ τῶν ἐπαγγελιῶν
ῥημάτων ἐφελκύσασθαι αὐτὸν ἠβούλήθη, ὥστε καὶ εἰς οἶκτον αὐτὸν ὑπεκκαλέσαι, καὶ πεῖ-
σαι μὴ προθυμίας ὑποκρίνασθαι τὸ δρᾶμα. ἔσται οὖν, φησὶν, ὡς ἂν ἴδωσί σε ⓐ Αἰ- 35
γύπτιοι, ἐροῦσιν ὅτι γυνὴ αὐτῦ αὕτη, καὶ ἀποκτενοῦσί μέ, σε δὲ περιποιήσονται. οὐκ εἰπέ, σε
καθυβρίσουσι. τέως ὑβούλεται, ὑβούλεται αὐτὸν καταπλῆξαι ὀχὰ τῶν ῥημάτων, ἀλ-
λὰ σῶσαι καὶ δεδοικεν ὑπὲρ τῆς ἐπαγγελίας τῦ θεῦ. ὀχὰ τοῦτό φησί, σε δὲ περιποιήσονται.
εἰπὲ οὖν, ὅτι ἀδελφή αὐτῦ εἰμι. ἐνόει μοι ἐν οἵᾳ καταστάσει τυγχάνειν εἰκὸς ἦν τὸ δί-
καιον τῷ ὀχήματι, ἡνίκα ταῦτα συνεβούλευσε τῇ γυναικί. ἴσε γὰρ, ἴσε πῶς οὐδὲν 40
τούτου βαρύτερον ὄντι τοῖς ἀνδράσιν" εἰς ὃ καὶ εἰς ὑπόνοιαν τοιαύτῃ τὴν γαμετὴν ἐλ- Is. 22.
θεῖν. ὁ μὴν τοι δίκαιος καὶ σοφὸς ἄνδρα ποιῇ, ὥστε εἰς ἔργον τῷ μοιχείαν ὑπενεγκεῖν.
ἀλλὰ μὴ ἁπλῶς, ἀγαπητὲ, καταψηφίσῃ τὸ δικαίου· ἀλλὰ ⁊ οὐ τοῦτο μάλιστα κα-

τάμαθε

πάμαθε αὐτὸ χ᾽ τ᾽ σωέσιν τ᾽ πολλὴν, χ᾽ τ᾽ ἀνδρείαν· τ᾽ ἀνδρείαν μὲν, ὅλι ὅπω ἑλληνικῶς ἀν-
τεῖχε ⟨ ἐπεχείρησε τῆς τῶ λογισμῶ ταραχῆς, ὡς ⟨ ἰσαῦτα συμβαλλόμαι. ὅτι γὰρ
σοφὸν ὄντα αὐτὸν ἐποίησε, δῆλον· ἀφορητότερον, ἀλλὰ Σολομῶντος λέγοντος· Μεστὸς γὰρ ζήλου θυμὸς Παρ. ε. λδ.
ἀνδρὸς ἀμέτρης· ὃ φείσεται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, οὐδὲ ἀνταλλάξεται πολλῶν δώρων τὸν ἔ-
χθραν. χ᾽ πάλιν, Σκληρὸς ὡς ἅδης ζῆλος. ὁρῶμεν γ᾽ πολλοὺς, ὅλι εἰς ⟨σαύτην μανίαν Ασμ. η. ε.
ὀξηκονίσθησαν, ὡς μηδὲ αὐτῶ φείσασθαι τῶ γυναικὸς, ἀλλὰ χ᾽ αὐτὸν τ᾽ μοιχὸν πολ-
λάκις συγκατέσφαξαι, χ᾽ ἑαυτούς. ⟨σαύτη τὸ ⟨ραγματός ὅστιν ἡ μανία, χ᾽ ὅτως
ἀκαθεκτός ὅστιν ὁ ζῆλος, ὡς ⟨βδισκυάζειν καὶ τῆς οἰκείας σωτηρίας ἐπιλελοιπέναι τ᾽ ἅ-
παξ ἁλόντα τῷ πάθει. χ᾽ τὸν μὲν ἀνδρείαν ἐκεῖθεν ὅστ κατα μαθεῖν τὸ δικαίω· τὸν δὲ
σώφρονα αὐτὸ τὸν πολλὸν, ὅλι ἐν ἀμηχανίᾳ ⟨σαύτῃ ⟨ ὥσπερ ἐν δικτύοις ἁπολη-
φθεὶς, ἴσχυσε ⟨αὐτῶν ὁρμὴν τὸν ὁδὸν, δι᾽ ἧς ἐλάχιστον αὐ ἠμύητο τὸ κακόν. Εἰ μὲν γὰρ εἶπεν,
ὅλι γυνὴ αὐτὸ ἦν, χ᾽ μὴ ἐπεκρίνατο τὸ δρᾶμα χ᾽ τῷ τῆς ἀδελφῆς ὀνόματι ἐχρήσατο,
χ᾽ αὐτὴ δὴ ἀφηρέθη τὸ δικαίω, τὸ κάλλους τῆς ὁμορφίας ὑπεραπωλέσε τ᾽ Αἰγυπτίω-
ων τὸν ἀκόλαστον γνώμην, καὶ ὁ δίκαιος αὖ ἐσφάγη, ὥστε μὴ εἰ τὸν ἔλεγχον τῆς ⟨βδα-
νομίας. ἵνα οὖν, τῶ δύο τούτων χαλεπῶν μελλόντων πάντως ἐκβαίνειν ὄξω τὸν ἀκρα-
σίαν τῶ ἀνδρῶν, χ᾽ τὸ βασιλέως τὸν τυραννίδα, δυνηθῶσιν ἐν ἀποείᾳ πολλῇ μικρὰν
ὁδὸν ⟨βδαμυδίαν εὑρεῖν, φησιν, Εἰπὲ ὅτι ἀδελφή αὐτὸ ἐστιν. τοῦτο γὰρ ἐμὲ ἴσως ἐλευ-
θερώσει τῶ κινδύνων. ὃ γὰρ σὸν, κἄντε ἀδελφὴν εἴπῃς σαυτὸν, κἄντε γυναῖκα, ὑ-
δεὶς ἀντερεῖ· ὅτι πάντως ἐκβήσεται, χ᾽ ὑπὸ δραμοῦσι τῇ ἀφαιρέσει ὄξω τὸν τῆς Ⓦ ἁρπάς
ὑμέρας βύμορφίαν· ἐμὲ γ᾽ εἰκὸς ⟨βαφυγεῖν τὸν ὑπὸ βλίαν, εἰ τῷ τῆς ἀδελφῆς ὀνόματι χρή-
σαιο. εἶδες σωέσιν τὸ δικαίω, πῶς ἁπολη φθεὶς ὁδὸν ἵνα ἴσχυσεν ῥύμῃ, δι᾽ ἧς ἐβουλεύετο,
πῶς ἂν δυνηθείη τ᾽ τ᾽ Αἰγυπτίων ὑπὸ βουλῆς ἀνώτερος γενέσθαι. πάλιν ἀναλογίζομαι
καὶ τῶ ⟨ῶτα χ᾽ τὸ δικαίω τὸν ⟨ὑπομονὴν, χ᾽ τῆς γυναικὸς τὸ φιλάγαθον· τὸ μὲν δικαί-
ου, ὅλι δ᾽ κατέσπευξε καὶ εἶπε· ἵνος δὲ ἕνεκεν ⟨αὐτῶν ἐπάγομαι, αἰτίαν μοι γνωμάτην
τοσούτου κλυδωνίου; τί γὰρ μοι τὸ ὄφελος ἀπὸ τῆς σωουσίας, ὅταν μέλλω δι᾽ αὐτῶν
⟨βεῖν τῶν ἐχάτων κινδυνεύειν; τί τὸ κέρδος, ὅταν μὴ μόνον μηδεμίαν μοι εἰσάγῃ πα-
ραμυθίαν, ἀλλὰ χ᾽ αὐτὸν Ⓦ θανατὸν μοι πίκτῃ ὄξω τῆς οἰκείας βύμορφίας; ⟨σθὲν τού-
των ὅτε εἶπεν, ὅτε εἰσένοησεν· ἀλλὰ πάντα τοιοῦτον λογισμὸν ἀπωσάμενος, χ᾽ ὅτε ⟨ρὸς
τὸν ἐπαγγελίαν τοῦ θεοῦ· Ἀφέσεις, ἑνὸς μόνου δὴ ἐγίνετο, τοῦ πῶς δυνηθῇ ⟨βαφυγεῖν
Ⓦ ⟨ροσωμένων κίνδυνον. σύνοιδέ μοι γὰρ σὺ ⟨αῦτα, ἀγαπητὲ, τοῦ θεοῦ τὸν ἄφατον
μακροθυμίαν, πῶς ὐδαμοῦ ἐφείσατο, οὐδὲ ⟨βδαμυδεῖται τὸν δίκαιον, ἀλλὰ δυαμένει χρυφῶ δῆναι τὰ δεινὰ χ᾽ αὐξηθῆναι ⟨ὲς ἐπίγνωσιν ἐλθεῖν, ⟨ τότε τὸν οἰκείαν
⟨ρόνοιαν ὑπιδείκνυται. Εἰπὲ οὖν, φησιν, ὅτι ἀδελφή αὐτὸ ἐστιν, ὅπως ἂν δι᾽ μοι γε-
νήται ὄξω σέ, καὶ ζήσεται ἡ ψυχή μου ἕνεκεν σοῦ. ὐχ ὡς μελλούσης τῆς αὐτῶ ψυχῆς ἀ-
ποθνήσκειν, ⟨αῦτα εἴρηκεν ὁ δίκαιος (Μὴ φοβηθῆτε γὰρ, φησιν, ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόν- Ματθ. ι. κθ.
των τὸ σῶμα, τὸν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι) ἀλλ᾽ ἁπλῶς χ᾽ τὸν σωτηρίαν ἐφθέγξατο τοῦτο ⟨ρὸς τὸν γυναῖκα. ὅπως ἂν δι᾽ μοί, φησι, γένηται ὄξω σέ, ⟨ ζήσεται ἡ ψυχή μου ἕνεκεν σοῦ, μονονυχὶ λέγων ⟨ρὸς αὐτήν· Εἰπὲ ὅτι ἀδελφή αὐτὸ ἐστιν, ἵνα μὴ διὰ τὸν λιμὸν φυγόντα τὸν Χαναναίαν ἔργον με ποιήσῃς γενέσθαι τῶ Αἰγυπτία-
κῶν χειρῶν. γένοιτο μοι οὖν τῆς σωτηρίας αἰτία, ὅπως δι᾽ ἐν μοι γένηται ὄξω σέ. ἐλε-
εινὰ ⟨ὰ ῥήματα, πολὺς ἦν ὁ φόβος ὄξω τε τὸν μανίαν τ᾽ Αἰγυπτιακὴν, καὶ ὅτι ὅπως ἦν
καταλυθεῖσα τοῦ θανάτου ἡ τυραννίς. ὄξω τοῦτο ⟨ τῇ μοιχείᾳ τῆς γυναικὸς αἱρεῖται
κοινωνῆσαι ὁ δίκαιος, ⟨ μονονυχὶ ⟨ὑπηρετήσασθαι τῷ μοιχῷ εἰς τὸν τῆς γυναικὸς

ὕβριν,

ὕδωρ, ἵνα τὸν θάνατον ἀμφύγῃ. ἔτι γὰρ φοβερὸν ἦν αὐτῇ τὸ πρόσωπον. οὐδέπω ἦσαν αἱ χαλκαῖ πύλαι κλασθεῖσαι, οὐδέπω ἦν ὁ κέντρον αὐτῆς σβεσθέν. εἶδες σώδεσμον ἀγάπης ἀνδρὸς καὶ γυναικός, εἶδες καὶ ἄνδρα οἷα ἐθαρρύνθη ὑποθέσθαι τῇ γυναικί, καὶ γυναῖκα οἵαν δέχεται τὴν συμβουλίαν, καὶ οὐκ ἀνανδρίᾳ οὐδὲ δυσχερείᾳ, ἀλλὰ πίστα ποιεῖ, ὥστε τὸ δρᾶμα λαθεῖν. ἀκουέτωσαν ἄνδρες καὶ γυναῖκες, καὶ μιμείσθωσαν τούτων τὴν ὁμόνοιαν, τῆς ἀγάπης τὸν σώδεσμον, τῆς εὐσεβείας τὴν ὑπόθεσιν, τῆς ζηλούτωσαν τῆς Σάρας τὴν σωφροσύνην· ὅτι καὶ ἐν γήρᾳ οὕτω κάλλει διαλάμπουσα μένει τότε διέμενεν ἀμιλλωμένη ταῖς τοῦ δικαίου ἀρεταῖς· διὸ καὶ τοσαύτης ἠξιώθη τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ προνοίας καὶ τῆς ἀνωθεν ἀμοιβῆς. μηδεὶς οὖν ἁπτέσθω τοῦ κάλλους τῆς εὐμορφίας, μηδὲ λεγέτω σκληρὰ καὶ αὐστηρὰ ῥήματα, ὅτι τὴν δεῖνα ὁ κάλλος ἀπώλεσε· καὶ τῇ δεῖνι ὁ κάλλος γέγονεν ὀλέθρου αἴτιον. οὐ τὸ κάλλος αἴτιον, μὴ γένοιτο (ἔργον γὰρ θεοῦ ἐστι τοῦτο τοῦ θεοῦ) ἀλλ' ἡ προαίρεσις ἡ διεφθαρμένη αἰτία πάντων τῶν κακῶν ἐστιν. εἶδες τὴν ἀνανδρίαν ταύτην γυναῖκα ἑκατέρωθεν λαμπρύνουσαν, καὶ ἀπὸ τοῦ τῆς ψυχῆς κάλλους, καὶ ἀπὸ τοῦ τῆς ὄψεως, καὶ κατ' ἴχνος τοῦ δικαίου πορευομένην. ταύτην μιμείσθωσαν αἱ γυναῖκες. ἰδοὺ γὰρ καὶ ὥρας εὐμορφία, καὶ τείρωσις, καὶ χρόνος τοσοῦτος, καὶ πενία πολλή, καὶ μετανάστασις τοσαύτη, καὶ ἀποδημία, καὶ πειρασμοὶ συνεχεῖς καὶ ἐπάλληλοι, καὶ οὐδὲν τούτων αὐτῆς τὸν λογισμὸν παρεσάλευσεν, ἀλλ' ἔμενεν ἀσφαλέστερος. διά τοι τοῦτο καὶ τῆς ἀνωθεν ἀξίαν τὴν ἀμοιβὴν ἐκομίσατο, ὅτε ἐκάτῳ γήρᾳ ἀπὸ μήτρας πεπηρωμένης καὶ νηδύος νενεκρωμένης τεκεῖν δυνηθεῖσα. ὅπως δή, φησιν, οὗ μοι γένηται διά σε, ἵνα ζήσῃ ἡ ψυχή μου ἕνεκεν σοῦ. οὐδέν, φησιν, ἕτερον ὑπολέλειπταί μοι εἰς σωτηρίαν, ἢ ὅ σε βουληθῆναι εἰπεῖν, ὅτι ἀδελφή αὐτοῦ εἰμι. ἴσως γὰρ διαφθείρομαι προσδοκώμενον κίνδυνον, καὶ διὰ σέ· λοιπὸν ζήσομαι, καὶ σοι τὴν ζωὴν ἐπιγράψομαι. ἱκανὰ τὰ ῥήματα ἐφελκύσασθαι τὸν γαμβρόν, καὶ εἰς συμπάθειαν ἀγαγεῖν. τοῦτο ἀληθῶς συνοικέσιον, ὃ μὴ μόνον ἐν αἰσθήσει, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς κινδύνοις ἑαυτοῖς συμπαθεῖ φέρεσθαι· τοῦτο ἀγάπης γνησίας τεκμήριον· τοῦτο φιλίας ἀκριβεστάτης γνώρισμα. οὐχ ὕπνου δῆλον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κείμενον λαμπρὸν δείκνυσι βασιλέα, ὡς τὴν μακαρίαν ταύτην ἐφάνη καὶ λαμπρὰ ἀπέδειξεν ἡ ἀκοὴ αὐτῆς [εἰς] ἣν διὰ τὸν συμβουλὸν τοῦ δικαίου ἐπεδείξατο. τίς γὰρ οὕτω κατ' ἀξίαν ταύτην ἐπαινέσειεν, ἥτις μετὰ τοσαύτην σωφροσύνην, καὶ ἐν ἡλικίᾳ τοιαύτῃ τὸν τοῦ δικαίου διεσώσατο, ὅσον εἰς τὴν οἰκείαν γνώμην, καὶ εἰς μοιχείαν ἑαυτὴν ὑπέβαλε, καὶ συνουσίας ἠνέσχετο βαρβαρικῆς; ἀλλὰ μικρὸν ἀνάμενον, καὶ ὄψει τοῦ θεοῦ τὴν βοήθειαν. δι' ἃ γὰρ τοῦτο τὴν πολλὴν ταύτην ἐπεδείξατο μακροθυμίαν, ἵνα καὶ τοῦ δικαίου ἐπιφανέστερον ἐργάζηται, καὶ δι' ἃ τῶν ἐκεῖ γινομένων, μὴ μόνον τὴν Αἴγυπτον, ἀλλὰ καὶ τὴν Παλαιστίνην παιδεύσῃ, ὅσης εὐνοίας ἀπολαύει ὁ πατριάρχης παρὰ τοῦ πάντων δεσπότου.

14 Ἐγένετο γάρ, φησιν, ἡνίκα εἰσῆλθεν Ἄβραμ εἰς Αἴγυπτον, ἰδόντες οἱ Αἰγύπτιοι τὴν γυναῖκα ὅτι καλὴ λίαν σφόδρα· 15 καὶ εἶδον αὐτὴν οἱ ἄρχοντες Φαραώ, καὶ εἰσήγαγον αὐτὴν εἰς τὸν οἶκον Φαραώ, 16 καὶ τῷ Ἄβραμ οὗ ἐχρήσαντο δι' αὐτήν. καὶ ἐγένετο αὐτῷ πρόβατα, καὶ μόσχοι, καὶ ὄνοι, καὶ παῖδες, καὶ παιδίσκαι, καὶ ἡμίονοι, καὶ κάμηλοι.

Ὅρα πῶς ἅπερ προελάβοντο ἐκεῖνοι ἐπάθετο ὁ δίκαιος, ταῦτα εἰς ἔργον ἤχθη. ὡς γὰρ εἰσῆλθεν εἰς Αἴγυπτον, ἰδόντες οἱ Αἰγύπτιοι τὴν γυναῖκα ὅτι καλὴ λίαν σφόδρα· οὐχ ἁπλῶς καλή, ἀλλὰ μεθ' ὑπερβολῆς, ἄτοπόν τινα ἐπιπεπωμένην τοῖς ὁρῶσι. καὶ ἰδόντες

αὐτὴν

αὐτὴν ⓦ ἄρχοντες Φαραὼ, ἐπῄνεσαν αὐτὴν ἐνώπιον Φαραώ. μὴ ἁπλῶς παραδράμῃς, ἀγαπητὲ, ὃ εἰρηκόσι, ἀλλὰ θαύμασον, πῶς οὐδεὶς τῶν Αἰγυπτίων ἐπεχείρησε τὴν γυναῖκα, ὡς ξένην καὶ ἀπὸ γῆς ἀλλοτρίας ὀφθεῖσαν, οὐδὲ κατεφρόνησε τοῦ ἀνδρός, ἀλλ' εἰσελθόντες τῷ βασιλεῖ κατέδηλον πεποιήκασι. τοῦτο δὲ ἐγένετο, ἵνα φανερώτερον τὸ παράγγελμα γένηται, καὶ μὴ εἰς ⓦ τυχόντα, ἀλλ' εἰς αὐτὸν ⓦ βασιλεύοντα τῆς ″ ἐκδικήσεως γενομένης, πάντας δεδοικῶσι τὸ γεγονός. καὶ εἰσήγαγον αὐτὴν πρὸς Φαραώ. θαῦμα ἀφηρέθη τῆς γυναικὸς ὁ δίκαιος, καὶ εἰσάγεται πρὸς ⓦ Φαραὼ [αὕτη]. σκόπει πόση τοῦ θεοῦ ἡ μακροθυμία· πῶς οὐκ ἐξ ἀρχῆς οὐδὲ ὠκονόμησεν τὴν ἰδίαν ἐκδίκησιν ποιῆσαι, ἀλλὰ ἀφίησι πάντα γένεσθαι, καὶ εἰς αὐτὸν ἀφεδρὸν τὸν φάρυγγα τοῦ θηρὸς ἐμπεσεῖν τὴν γυναῖκα, καὶ τότε τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν πᾶσι ποιῆσαι καταδηλον. καὶ εἰσήγαγον αὐτὴν εἰς τὸν οἶκον Φαραώ. * ὦ οἵας καταστάσεις ἐῶ τὴν χειρὸν σκήνους τῆς γυναικὸς ἡ Δεσποινα; πῶς αὐτῆς ὁ λογισμὸς διεπαράττετο; πῶς σκορυφοῦτο καὶ κύμασι; πῶς ναυάγιον οὐχ ὑπερέβλεπεν, ἀλλ' ἔρημος καθάπερ πέτρα τις ἀκίνητος, πρὸς τὰ ἄκοντα ῥοπὴν ἀποβλέπουσα; τί δὲ λέγω τὴν γυναῖκα; τὸν δίκαιον ὁποίαν εἰκὸς ἔχειν ψυχὴν, σκέψις εἰς τὸν οἶκον Φαραὼ εἰσαγομένης; καὶ ὃν Ἄβραμ οὐκ ἐχρήσατο δι' αὐτὴν, ὡς ἀδελφῷ δηλονότι. καὶ ἐλθόντα αὐτῷ πρόβατα, καὶ μόσχοι, καὶ ὄνοι, καὶ παῖδες, καὶ παιδίσκαι, καὶ κάμηλοι, καὶ ἡμίονοι. ταῦτα δὲ αὐτῷ, ἃ″ τυφῆς ἕνεκεν καὶ θαρραλεότητος ἐδίδοτο, πόσην οἴει ἀπῆλθεν τὸ αὐτῷ πυρά; πῶς δὲ αὐτὸν ὁ κατέφλεγε τὴν Δεσποινα, καὶ ἀνεπίμπρασε τὸν λογισμὸν, ἐνοσοῦντα τὴν δώρων τιμὴν ὑπόθεσιν; εἶδες πρὸς αὐτὸ τὸ τέλος θαῦμα ἦκόντα καὶ δικαιοσύνη· εἶδες πῶς ὑδεμία λοιπὸν καὶ δεσποτικὴν ἀκλινῆ ἐλπὶς διορθώσεως ὑπελείπετο· εἶδες πῶς ἀπέγνωσε καὶ πρόσωπα καὶ δεσποτικὴν ὑπόληψιν· εἶδες πῶς εἰς αὐτὸν τὸν λιμὸν τοῦ θηρὸς ἐνέπεσεν ἡ γυνή. ὅσα λοιπὸν ἐνταῦθα τὴν ἀπόρρητον τοῦ θεοῦ φιλοσοφίαν, καὶ ἐκπλήττει τὴν δυνάμεως αὐτοῦ τὴν ὑπερβολήν.

17 Καὶ ἔπαισε, φησὶν, ὁ θεὸς τὸν Φαραὼ ἐπάσμοις μεγάλοις καὶ πονηροῖς, καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, περὶ Σάρρας τῆς γυναικὸς Ἄβραμ.

Τί ἐστιν ἔπαισε; δίκην, φησὶν, ἀπῄτησε τοῦ τολμήματος καὶ τῆς ὑπερβάσεως τῆς μοιχείας. ἐπάσμοις μεγάλοις· οὐχ ἁπλῶς ἔπταισε τὸν βασιλέα, ἀλλ' ἐπάσμοις μεγάλοις. ὅπερ καὶ τὸ τόλμημα οὐ τὸ τυχὸν ἦν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα μέγα, δηλοῖ τοῦτο καὶ ἡ πτωμεία μεγάλη. καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, φησὶν. οὐκ αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ τίνος ἕνεκεν τοῦ βασιλέως ἁμαρτόντος μόνου, καὶ ⓦ τοῦ οἴκου πάντες τῆς πτωμείας μετέσχουσι; οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ τοῦτο γέγονε, ἀλλ' ἵνα καὶ δείξῃ τούτῳ καθάπαξ τῆς οὐ βασιλέως μανίας. ἐδόκει γὰρ σφοδρότερος τῆς πληγῆς, ὥστε καὶ παραλῦσαι ἀποξῆναι τοῦ μύσους. καὶ πῶς, φασι, τὸ δίκαιον, δι' οἶκον καὶ τούτους τιμωρεῖσθαι; οὐ δι' ἐκεῖνον μόνον τὴν τιμωρίαν ἐπέμενον, ἀλλ' εἰκὸς ἦν καὶ αὐτοὺς συμπράξαι καὶ συνεργῆσαι τῇ μελλούσῃ γίνεσθαι παρανομίᾳ. ἤκουσας γὰρ δευτέρῳ τῆς γραφῆς λεγούσης, ὅτι ἰδόντες αὐτὴν ⓦ ἄρχοντες Φαραὼ ἐπῄνεσαν καὶ εἰσήγαγον αὐτὴν εἰς τὸν οἶκον Φαραώ. εἶδες αὐτοὺς πρόθυμον ἐργον πεποιημένους τῇ πρὸς τὸν βασιλέα χάριτι εἰς τὴν τοῦ δικαίου γυναῖκα. διό τοι τοῦτο οὐκ αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ καὶ οἱ προσήκοντες αὐτῷ πάντες τῆς τιμωρίας συμμετέχουσι· ἵνα μάθωσιν, ὅτι οὐκ εἰς ξένον ἁπλῶς τὴν παρανομίαν ἐπεδείξαντο, οὐδὲ εἰς τὸν τυχόντα ἀνδρα, ἀλλ' εἰς ἄνδρα ⓦ τῷ θεῷ προσεπτυδάσαν, καὶ τοιαύτης παρ' αὐτοῦ φρουρίδος ἀξιούμενον. διὰ τοῦτο οὖν τῇ πολλῇ σφοδρότητι τῆς τιμωρίας κατέσεισεν αὐτοῦ τὴν δύναμιν, ἀπέσησεν αὐτὸν τῆς μιαρᾶς τόλμης, ἀνεχαίτισεν αὐτὸν

τῆς

τῆς ὁρμῆς τῆς ἀλογίστου, ἐπέσχεν αὐτῆ τὴν ἀκόλαστον γνώμην, ἐπέδησεν αὐτῆ τὴν ὀπτηυμίαν, τὴν ἀχαλίνωτον τῆ ψυχῆ τὴν μανίαν ἐχαλίνωσε. διὰ τοῦτο λοιπὸν ὅσα αὐτὸν, μεθ' ὅσης ὀπτειρείας διαλέγεται, ὁ βασιλεὺς, ὁ τύραννος τῷ ξένῳ, τῷ καθάπαξ ἀλλότριῳ προσιόντι, ἵνα μὴ τὴν γυναῖκα ἀφέλεσθαι ἐπάλμησε. καὶ καλῶς εἶπεν, ὅτι ἤγαγε τὸν Φαραὼ καὶ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ πᾶσε Σάρας τῆς γυναικὸς Ἄβραμ. ἅμα τῇ πίστει λαμβάνει, καὶ ὅτι γυνὴ ἦν τοῦ δικαίου. καὶ γὰρ καὶ εἰς ⓜ οἰκίαν εἰσενεχθεῖσα τοῦ Φαραὼ, ἔλυσε γυνὴ τὸν δικαίου τυγχάνουσα.

18 Καλέσας δὲ, φησι, Φαραὼ ⓜ Ἄβραμ, εἶπεν αὐτῷ, τί τοῦτο ἐποίησάς μοι; Ὅσα τὰ ῥήματα, οἷα ὁ βασιλεὺς προσίεται. τί τοῦτο ἐποίησάς μοι; ἐγὼ σοι ἐποίησα, ὁ ξένος, ὁ μηδενὶ γνώριμος, ὁ διὰ λιμὸν παραγινόμενος, ὁ βασιλεῖ, ᾧ τυράννῳ, ᾧ κεφ 20
Ἰουδαῖοι τὴν Αἰγύπτιν, τί ἐποίησά σοι; σοὶ ἀφείλω μου τὴν γυναῖκα, καθάπαξ ξένου ὑπάρξας, καὶ τεθρέμμενος, οὐδένα λόγον ἐποίησω. ὅλως τῆς ἀκολάστου ὀπτηυμίας γέγονας, καὶ ἐβλήθης εἰς ἔργον ἀγαγεῖν τὰ σοὶ δόξαντα. τί οὖν ἐποίησά σοι; μεγάλα μοί, φησιν, ἐποίησας, καὶ δεινὰ εἰς ἐμὲ διεπράξω. ὅσα πόσην τῶν πραγμάτων ἡ μεταβολή. ὁ βασιλεὺς τῷ ἰδιώτῃ λέγει, τί ἐποίησάς μοι; ⓜ ἠδίκησάς μοι, φησιν, ἐξεπολέμησας, παρ 15
αὐτοῦ ὀργὴν μοι ἐπήγαγες, τῇ πίστει τὸν βάθρωνόν με κατέστησας, δίκην παρεσκεύασάς με δοῦναι μετὰ τοῦ οἴκου μου πάντος τῶν εἰς σὲ πολεμησάντων.

Τί τοῦτο ἐποίησάς μοι, ὅτι οὐκ ἀνήγγειλάς μοι, ὅτι γυνή σού ἐστι; 19 Καὶ ἔλαβον αὐτὴν ἐμαυτῷ γυναῖκα. χ.λαβὼν

Εγὼ, φησιν, ὡς ἀδελφήν σου ἐβουλόμην ἀγαγέσθαι. καὶ πόθεν ἔμαθες ὅτι γυνή 20 χ.ἐβουλόμ
ἐστι τοῦ δικαίου; ναί, φησι, σαφῶς ἔμαθον. ὁ γὰρ τῆς παρανομίας ταύτης ἐκδικητὴς ἐκεῖνός μοι τοῦτο γνώριμον ἐποίησε. τί οὖν ἐποίησάς μοι τοῦτο; καὶ οὐκ ἀπήγγειλάς μοι, ὅτι γυνή σού ἐστι, καὶ ἔλαβον αὐτὴν ἐμαυτῷ γυναῖκα, μέλλων ἁμαρτεῖν. ὡς εἰς χ.ἁμαρτεῖ
ἀδελφὴν σὴν, συγκινόμενος τοῦτο ποιεῖν ἐπεχείρησα· σκέπει πῶς τῆς τιμωρίας ἡ σφοδρότης κατέσεισεν αὐτοῦ τὸν λογισμὸν, ὡς καὶ ἀπολογεῖσθαι περὶ δικαίου, καὶ ἅπασαν περὶ αὐ- 25
τὸν θεραπείαν ἐπιδείκνυσθαι. καί τοι εἰ μὴ ἡ τοῦ θεοῦ ῥοπὴ ἦν ἡ τὴν ὄψιν αὐτῷ μαλάξασα, καὶ εἰς φόβον αὐτὸν καταστήσασα, ἀκόλουθον ἦν καὶ εἰς πλείονα θυμὸν αὐτὸν ἐξενεχθῆναι, καὶ ὡς ἀπατήσαντα μιαίνεσθαι τὸν δίκαιον, καὶ δίκην εἰσπράξασθαι, καὶ εἰς τὸν περὶ τῶν ἑκάτων κίνδυνον ἀγαγεῖν. ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐποίησεν. ὁ γὰρ τῆς ὑμετέρας φόβος καὶ τότε ἔλλει αὐτοῦ τὸν φλεγμονὴν, καὶ ἑνὸς μόνου ἐγένετο, τοῦ τὸν περὶ τὸν δίκαιον 30
θεραπείαν ἐπιδείξασθαι. ἤδει γὰρ λοιπὸν ὅτι οὐχ οἷόντε τὸν τυχόντα εἶναι ἄνδρα τὸν τοσαύτης ἀπολαύοντα τῆς παρ' ὧν ἐπηγγείλατο εὐνοίας.

Καὶ νῦν ἰδοὺ ἡ γυνή σου· λαβὼν ἀπότρεχε. χ.ἀπότρεχε

Νῦν φησιν, ὅτε ἔγνων ὅτι οὐκ ἀδελφή σού ἐστιν, ἀλλὰ γυνή σου, ἰδοὺ ἔχεις αὐτήν. οὐδὲν γὰρ ἐλυμηνάμην τὴν συζυγίας τῆς ὑμετέρας, οὐδὲ ἀπεπείρασά σε τῆς γυ- 35
ναικός σου. ἀλλ' ἰδοὺ ἡ γυνή σου· σεαυτοῦ σου λαβὼν αὐτὴν ἀπότρεχε. ποίαν δίκαιοι δικασταὶ ἀξίαν θαυμάσαι τὰ γεγυμνωμένα, ἢ ποίαν γλῶτταν ἐξειπεῖν ἰσχύσειε τὸ θαῦμα; γυνὴ λαμπρυνομένη τῇ ὥρᾳ ἀνδρὶ ἀγυμνάστῳ καὶ βασιλεῖ καὶ τυράννῳ καὶ ὑπὸ μανιώδους καὶ ἀκολάστου ἐπιθυμίας συγκαπακλιθεῖσα ἀνέπαφος ἔζησε, τὴν οἰκείαν σωφροσύνην * ἀκέραιον διατηρήσασα. τοιαῦτα γὰρ, καθάπερ ἐφθην εἰπὼν, ἀεὶ τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ 40
οἰκονομούμενα, θαυμαστὰ καὶ παράδοξα. καὶ ὅταν παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἀπογνωσθῇ τὰ πράγματα, τότε αὐτὸς δείκνυσιν αὐτὴν ἀμαχον καὶ ἄπασι δυναμιν. ὥσπερ γὰρ θαυμαστὸν ἦν καὶ παράδοξον, τὸν ἄνδρα τῶν ὀπτηυμιῶν ἰδεῖν ἐν μέσῳ τῶν θηρίων ἐκείνων

κυκλούμενον,

κυκλώθωσι, ἡ μηδὲν πάσχοντα, ἀλλὰ καθάπερ ὑπὸ τειχίου τῶν ἐχθρῶν ἀσινῆ ὄντα τὸν λαὸν αὐτοῦ, ἡ τοὺς τέκνα παῖδας ἐν τῇ καμίνῳ καθάπερ ἐν λειμῶνι καὶ δροσερείσῳ διατελοῦντας, ἡ μηδὲν ὑπὸ τοῦ πυρὸς βλαπτομένους, ἀλλὰ καθάπερ ἀνδριάντας ὅπως ἐκεῖθεν ἐξελθόντας· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον θαυμάσαι ἄξιον καὶ τὸ νῦν γεγονός, ὅτι ἡ τοῦ δικαίου γυνὴ σωθεῖσα ὑβρεως ὑπομείνασα παρὰ τοῦ βασιλέως τοῦ αἰγυπτίου, ἢ τυραννικοῦ, ἢ ἀκολάστου ἄρχοντος σῶα. θεὸς γὰρ ἦν ὁ τὰ πάντα ἐργασάμενος, ὁ καὶ ἐν ἀπορίαις πόρον διδοὺς, καὶ τὰ θαύματα ἐκ ἀπεγνωσμένων εἰς ἐλπίδα ζωῆς ἄγων ἀεὶ διδοὺς ἀμενος. καὶ νῦν ἰδοὺ ἡ γυνή σου ἐναντίον σου, λαβὼν ἀπόστεχε. μὴ νομίσῃς, φησὶν, ἠδικῆσθαί [σε] παρ' ἡμῶν. Εἰ γὰρ ἐξ ἀγνοίας τὰ τῆς ὅλης χειρήσεως ἡμῖν γέγονεν, ἀλλ' ἰδοὺ νῦν ἐγνωμεν, οἷον ἔχεις παρόντα, καὶ ἡ ἀναίκτησις ἡ καθ' ἡμῶν ἡμοιρεν ἐδίδαξεν ἡμᾶς, ὅσης ἀπολαύεις παρὰ τοῦ ἀπόντων θεοῦ θυσίας. λαβὼν οὖν τὴν γυναῖκά σου ἀπόστεχε. Φοβερὸς λοιπὸν ἦν αὐλῆς ὁ δίκαιος, διὸ ὁ μὲν πολλῆς τῆς θεραπείας αὐτὸν παρεπέμψαν ἐπείγοντες, ὡς παρ' ἑνὸς ἀνομουμένων τὴν αὐτῶν διεφθορότων ἀθυμοῦντες. Εἶδες, ἀγαπητὲ, ὅσον δύναται ἀναμονὴ καὶ καρτερία. ἐν τούτῳ δή μοι ἀναμιμνήσκου τῶν ῥημάτων ἐκείνων, ὧν, ὅτ' ἔμελλον πλησιάζειν τῇ Αἰγύπτῳ, ὁ πατριάρχης ἔλεγε· γινώσκω ὅτι γυνὴ εὐπρόσωπος εἶ. ἔσται οὖν, ὡς ἂν ἴδωσί σε οἱ αἰγύπτιοι, ἐμὲ ἀποκτενοῦσί, σὲ δὲ περιποιήσονται· ἐκεῖνα τοίνυν ἐν δικαιοσύνῃ λαβὼν σκόπει τὰ νῦν γινόμενα, καὶ θαύμαζε καὶ τὸν δικαίου τοῦ ἀναμονὴν, καὶ τὸ φιλανθρωπον θεοῦ τοῦ δυνάμενον, μεθ' ὅσης δόξης ἐπιμελεῖται παντοκράτωρ δικαίου τοιοῦτον φόβου καὶ δέους ἐλεύθερα.

20 Καὶ ἐπέταξε, φησὶ, Φαραὼ ἀνδράσι περὶ Ἄβραμ, συμπροπέμψαι αὐτὸν καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ πάντα ὅσα ἦν αὐτῷ, καὶ τὸν Λὼτ μετ' αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ ἐξοδίας λοιπὸν ἀπάσης ὁ δίκαιος ἐπλούτει, καὶ προβάτων πολλῶν, καὶ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου· οὐ μόνον τῶν ἐν Αἰγύπτῳ διδάσκαλος ἦν τῶν συμβιωτικῶν, ἀλλὰ καὶ τοῖς καθ' ὅλην ὁδὸν ἅπασι, καὶ τοῖς ἐν τῇ Παλαιστίνῃ οἰκήσουσιν. οἱ γὰρ ἰδόντες αὐτὸν, ἰσχὺς κατῆλθε καὶ τὸν τῆς λιμοῦ ἀναγκῶν, μὴ φόβου καὶ δέους καταπόντα, καὶ νῦν πάλιν ἐν τοσαύτῃ περιφανείᾳ καὶ προνοίᾳ καὶ πλούτῳ, ἐμνήσθησαν τῆς παρ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ προνοίας καὶ δυνάμεως. τίς εἶδέ ποτε; τίς ἤκουσεν; ἀπῆλθε λιμοῦ παμμοῦσαν ὑπερβαλοῦσαν, καὶ πλοῦτον περιβαλλόμενος καὶ δόξαν ἄφατον, ὅπως ἐπιμένῃ. μὴ ξενισθῇς, ἀγαπητὲ, μηδὲ θαυμάσῃς ὅτι πᾶσι γεγονότι· μᾶλλον δὲ θαύμασον καὶ σκιρτάγηθι καὶ δόξαζε τὸν κύριον τῶν πάντων ἡμῶν δεσπότην τιμῶ δυνάμει. καὶ ὅρα καὶ σὺ τούτου ἀπομένους καὶ τὸν αὐτὸν ἔχων κατάπλου μὴ εἰς Αἴγυπτον πάλιν διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ λιμοῦ, κἀκεῖθεν πάλιν μετὰ πολλῶν δουλείων καὶ ταλαιπωρίαν μετὰ ὑποδείας αἰσίους. τοιοῦτος γὰρ βιώμενος ὁ δεσπότης ὁ ἡμέτερος. ὅταν συγχωρήσῃ κορυφωθῆναι καὶ αὐξηθῆναι τὰ δεινὰ, τότε πάλιν διαγωνιᾶσαι τὸν γεωργὸν, γαλήνην ἐργάζεται, καὶ πολλῷ τῷ θαύματι τὴν μεταβολὴν, διδάσκων ἡμᾶς τῆς αὐτοῦ δυνάμεως τὸ μέγεθος.

1 Ἀνέβη δὲ Ἄβραμ ἐξ Αἰγύπτου αὐτὸς καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ αὐτοῦ, καὶ Λὼτ μετ' αὐτοῦ, εἰς τὸν ἔρημον. κεφ. ιγ.

Εὐκαίρως δὴ τις ἁρμόσειε τοῦ δικαίου τούτου ἐκεῖνα τὰ ῥήματα, ἅπερ ὁ μακάριος Δαβὶδ τοῖς ἀπὸ τῆς ἐν Βαβυλῶνι αἰχμαλωσίας ἐπανελθοῦσιν ἔλεγε· Οἱ σπείροντες ἐν δάκρυσιν, ἐν ἀγαλλιάσει θερίσουσι. πορευόμενοι ἐπορεύοντο, καὶ ἔκλαιον βάλλοντες τὰ σπέρματα αὐτῶν, ἐρχόμενοι δὲ ἤξουσιν ἐν ἀγαλλιάσει, αἴροντες τὰ δράγματα αὐτῶν. Εἶδες κέρδους ἀγῶνος καὶ δέους πεπληρωμένου, καὶ τοῦ αὐτοῦ τὸν φόβον ἔχουσαν ὑπεκείμενον· ὅρα πάλιν ἀπόδου παρουσίας πολλῆς γέμουσαν καὶ λαμπρότητος.

Ψαλ. ρχε. ε. χ. ϛ. ιγ.

πᾶσι γὰρ λοιπὸν αἰδέσιμος ἰῶ ὁ δίκαιος ϗ τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ τοῖς ἐν Παλαιστίνῃ. τίς γὰρ οὐκ ἂν ἠδέσθη τ᾽ ὄντως τὸν τοῦ θεοῦ φεύγοντα, ϗ τοσαύτης ἀξιούμενον τῆς εὐνοίας; οὐδένα γὰρ ἴσως ἔλαβε τὰ εἰς τὸν βασιλέα γεγενότα καὶ ἐν οἴκῳ αὐτοῦ. πολλὰ γὰρ διὰ τοῦτο συνεχωρήθη. ϗ δι᾽ τοῦτο μέχρι τοσούτου προῆλθε τὰ τῶν πειρασμῶν τῷ δικαίῳ, ἵνα καὶ αὐτοῦ ἡ ὑπομονὴ λαμπροτέρα γένηται, καὶ τὰ πρὸς αὐτὸν εἰς ἅπασαν ἐξενεχθῇ τὴν οἰκουμένην, καὶ μηδεὶς ἀνήκοος γένηται τῆς ἀρετῆς τοῦ δικαίου.

ΗΘΙΚΟΝ Εἴδετε, ἀγαπητοί, ὅσον τῶν πειρασμῶν τὸ κέρδος· εἴδετε ὅσης τὴν ὑπομονῆς ἡ ἀμοιβή· εἴδετε ϗ Ἰὼβ ϗ γυναῖκα ϗ γέροντα ϗ παιδοποιηθέντας, ὅσοι ἐπεδείξαντο τὴν φιλοσοφίαν, ὅσην τὴν ἀνδρείαν, ὅσην τὴν πρὸς ἀλλήλους φιλοστοργίαν, ὅσον τῆς ἀγάπης τὸ σωρὸν μον. τοῦτον ἅπαντες μιμησώμεθα, καὶ μηδέποτε ἀγαλλώμεθα, μηδὲ νομίζωμεν ἐγκαταλείψειν ἡμᾶς τὸν θεὸν καὶ τὰ πρόσφορα τοῖς [εἰς τινα ἡμῶν] τῶν πειρασμῶν ἐπαγωγὴν, ἀλλὰ τοῦτο μέγιστον ποιώμεθα μᾶλλον δόγμα τὸ περὶ ἡμᾶς τοῦ θεοῦ κηδεμονίας. ἂν τε γὰρ ἁμαρτημάτων ἔχωμεν ὑποκείμενα ἡμῖν φορτία, δυνησόμεθα πολλὴν τὴν ὑπομονὴν ϗ τὴν φιλοσοφίαν ἐπιδειξάμενοι κουφότερα ταῦτα ἐργάσασθαι· ἂν τε μὴ πολλὰ ἔχωμεν ἁμαρτήματα, πάλιν ϗ ὅταν πλείονος ἀπολαύσωμεν τῆς ἄνωθεν εὐνοίας, εἰ φιλοσοφήσωμεν· ἐπέγνωμεν. φιλάνθρωπος γὰρ ὢν ὁ δεσπότης ὁ ἡμέτερος, καὶ τῆς ἡμετέρας κηδόμενος σωτηρίας, δόγμα τοῦτο καθάπερ γυμνασίου ϗ ἀγῶνας προτέθηκεν ἡμῖν αὐτὸ σκαμμάτων πολλάκις τὸν τῶν πειρασμῶν ἐπαγωγὴν, ἵνα τὰ πρὸς ἑαυτῶν ϗ ἡμεῖς ἐπιδειξάμενοι, δαψιλεῖς ἀπολαύσωμεν τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας. ὅπερ εἰδότες μὴ ναρκῶμεν ἐν τοῖς πειρασμοῖς, μηδὲ δυσχεραίνωμεν ἐν ταῖς θλίψεσιν, ἀλλὰ καὶ χαίρωμεν τῷ Ⓦ μακαρίου Παύλου· Νῦν γάρ, φησι, χαίρω ἐν ταῖς θλίψεσί μου. εἶδες ψυχὴν θεηγόμονα. εἰ γὰρ ἐν ταῖς θλίψεσιν ἔχαιρε, πότε ἡδυνήσετο ὅτως ἐν λύπῃ γενέσθαι; εἰ τὰ ὑπὲρ τῶν ἄλλων λυποῦντα ἐκείνῳ εὐφροσύνης ἐνεποίησεν ἐτικτεν, ἐννόει μοι τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τὸν κατάστασιν. ϗ ἵνα μάθῃς ὅτι οὐκ οἷόν τε ἕτερος τῶν ἐπηγγελμένων ἡμῖν ἀγαθῶν ὑποτυχεῖν, ϗ τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἀξιωθῆναι, εἰ μὴ διὰ θλίψεως ὁδεύσαιμεν Ⓦ παρόντα βίον, ἄκουε τῶν ἀποστόλων λεγόντων πρὸς τὸν ἄρτι τὴν πίστει προσιόντας· Καὶ μαθητεύσαντες, φησὶν, ἱκανοὺς, ὑπέστρεψαν εἰς Λύστραν ϗ Ἰκόνιον ϗ Ἀντιόχειαν, ὑποστηρίζοντες τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν, ϗ παρακαλοῦντες ἐμμένειν τῇ πίστει, καὶ ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ποία οὖν ἀπολογία ἔσται ἡμῖν, μὴ βουλομένοις γενναίως ϗ ἀνδρείως ϗ εὐσταθείως πάσχειν" Φέρειν τὰ ἐπαγόμενα, ὅταν ἴδωμεν, ὅτι οὐδὲ δυνατὸν ἑτέρως ἡμᾶς τῆς σωτηρίας ὑποτυχεῖν μὴ ταύτην" διοδεύσαντας τὴν ὁδόν; ὅτι γὰρ οὐδεὶς ξένος καὶ κληρονόμος οὐδεὶς τῶν δικαίων ὑπέμεινε διὰ θλίψεως τὴν παροῦσαν ὁδεύσας ζωὴν, ἄκουε τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, Ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἕξετε, ἀλλὰ θαρσεῖτε. ἵνα γὰρ μὴ καταπέσωσι τοῦτο ἀκούσαντες, εὐθέως ὁ θάρσος αὐτοῖς ἐνέθηκε ϗ τὴν πρὸς ἑαυτὸν ῥοπὴν ὑπέχετο. ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγώ, φησι, νενίκηκα Ⓦ κόσμον. ἔχεις, φησὶ, Ⓦ τὰ λυπηρὰ ὑποκουφίζοντα, τὸν σὸν ἀφιέντα σε καταβαπτισθῆναι τοῦ τῶν πειρασμῶν ἐπαγωγῆς, τὸν σὺν τῷ πειρασμῷ ϗ τὴν ἔκβασιν παρέχοντα, ϗ συγχωρήσαντα τὴν ἡμετέραν ἰσχὺν ἐπαχθῆναι τὰ χαλεπά. τί ἀγανακτεῖς; τί ἀλύεις; τί δυσανασχετεῖς; τί μακροψύχως διάκεισαι; μὴ γὰρ, ἐὰν τὰ εἰς δύναμιν τὴν ἡμετέραν εἰσενέγκωμεν, τὴν ὑπομονὴν λέγω ϗ τὴν καρτερίαν ϗ τὴν εὐχάριστον γνώμην, συγχωρῆσαι τὸν φθονῆσαι ἡμᾶς ποτε; μὴ γὰρ, κἂν εἰς ἀπόγνωσιν ἔλθῃ τὰ πράγματα, νικᾷ τὴν σοφίαν τοῦ ἡμετέρου

Κολ. α. κδ. Πρ. δ. κα. Ιωαν. ις. λγ. α. Κορ. ι. ιγ.

χ. ὑπομονὴν μᾶλλον χ. ὑπὲρ ἡμῶν χ. ἐπέγνωμεν χ. ἐκένωσε χ. ἐπάγεσθαι

ἡμετέρου δεσπότου; ἡμεῖς γὰρ πρὸ ἑαυτῶν ὑπιδειξώμεθα, ⸀ εἰλικρινῆ τὴν πίστιν ἔχωμεν, εἰδότες ὃ εὐμήχανον τοῦ ποιητοῦ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. καὶ πῶς ὁ μᾶλλον ἡμῶν εἰδὼς ὃ συμφέρει, ὕπως αὐτὸ δεόντως οἰκονομήσει, ὡς καὶ αὐτῷ πρέπον ὄντι, καὶ ἡμῖν συμφέρον, ἵνα καὶ τῆς ⸀ταπεινώσεως Ⓦ μισθὸν κομισώμεθα, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν φιλοσοφίας ἀξιωθῶμεν, χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

Λόγ. λγ. ΑΒΡΑΜ ΔΕ ΗΝ ΠΛΟΥΣΙΟΣ ΣΦΟΔΡΑ ΚΤΗνεσι καὶ ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ, καὶ ἐπορεύθη, ὅθεν ἦλθεν, εἰς τὸν ἔρημον ἕως Βεθὴλ, ἕως τοῦ τόπου, οὗ ἦν ἡ σκηνὴ αὐτοῦ τὸ πρότερον ἀνὰ μέσον Βεθὴλ καὶ ἀνὰ μέσον Ἀγγαὶ, εἰς Ⓦ τόπον τοῦ θυσιαστηρίου, οὗ ἐποίησεν ἐκεῖ τῷ θεῷ.

ΠΡῶν ὑμῶν σήμερον τὸν μὴ προσηκούσας ἀνταῦθα ζωὰξιν καὶ Ⓦ πρὸς τὸν ἀκροάσιν πόθον, βούλομαι χρέος ὑμῖν καταθεῖναι, ὅπερ ὀφείλομεν τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ. καὶ οἶδα ὅτι αὐτοὶ μὲν ἴσως ὑπολέλησθε, διὰ δὲ τὸ πολλὰς ἐν τῷ μεταξὺ παρελθεῖν ἡμέρας, καὶ ἐφ' ἑτέραις ἡμῖν ὑξελκυσθῆναι τὸν διάλεξιν. ἡ γὰρ τῆς ἁγίας ἑορτῆς παρουσία τὸν ἀκολουθίαν ἡμῖν διέκοψεν. οὐδὲ γὰρ ἦν ὄλεθρον Ⓦ ζωῆρον ἡμᾶς ἑορτάζοντας τοῦ δεσπότου, πρὸς ἑτέραις ἡμῖν τὸν διδασκαλίαν γίνεσθαι· ἀλλ' ἐχρῆν καθ' ἕκαστον καιρὸν τὴν ἁρμόττουσαν ὑμῖν πνευματικὴν πράπεζαν. διὰ τοι τοῦτο νενίκηκε τοῦ δεσπότου διδάσκειν ἡμέρα, τὴν ἀκολουθίαν διατεμόντες τῆς διδασκαλίας, οὗ κατεπείγοντος ὄλεθρου, ὅπερ τὴν προδοτὴν τὴν γλῶτταν ἐπαφήκαμεν, καὶ πάλιν πρὸς τὴν τῶν ζωῆρον ὑμῖν εἰς μέσον προεθήκαμεν. εἶτα ἀναστάσεως ἡμέρας καταλαβούσης ἀναγκαῖον ἦν καὶ περὶ τῆς ἀναστάσεως οὗ δεσπότου διδάξαι τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, καὶ πάλιν ἐν ταῖς ἑφεξῆς ἡμέραις τῆς ἀναστάσεως τὴν ἀπόδειξιν ὑμῖν προσφέρειν διὰ τῶν μὴ ζώντων ἐγκωμιαζόντων θαυμάτων, ὅτε καὶ τῶν προφήτων τὴν ἀποστολικὴν ὑπιλαβόμενοι σκοπὸν ὑμῖν συνεχῆ τὸν ἑξῆς παρεθήκαμεν, πολλὰ τὰ προάγοντα καθ' ἑκάστην προὸς τὸν νεωστὶ τῆς χάριτος ἀξιωθέντας ποιησάμενοι. νῦν οὖν ἀναγκαῖον τὸ χρέος ὑμᾶς ὑπομνῆσαι, καὶ τότε τὸν ἔκτισιν ποιήσασθαι. εἰ γὰρ καὶ αὖθις διὰ τὸ ⸀πολλῶν πεπειράσθαι φρονήσεων οὐδὲν ἧττον τοῦ χρέους τὸν φύσιν, ἅτε καὶ γυναικὸς φρονήσεα ἔχοντες, ⸀ παίδων ὑπιμελόμενοι, καὶ ⸀πρὸ τῆς καθημερινῆς ἐφῆς ἀσυδαίζοντες, καὶ ἑτέραις πολλαῖς βιωτικαῖς περιελκόμενοι φροντίσιν· ἀλλ' ἡμεῖς ⸀πρὸ οὐδενὸς τούτων ὀχλούμενοι καὶ τοῦ χρέους ὑμᾶς ⸀παραμυθησόμεθα, καὶ προὸς τὸν ἀπόδοσιν προάσκυαζόμεθα. ⸀ μὴ θαυμάσητε, εἰ τοσαύτην ὀργὴν προσώπου ὑπιδεικνύμεθα. ἀπ' ⸀ευσπλαγχνίας γὰρ τοῖς ἀμαθέσι τοῖς χρήμασιν ὅτι τούτου τοῦ χρέους ἡ φύσις. ⸀ἐξ μὲν γὰρ οὐκ ἂν ποτε ταχέως ὁ ὀφείλων τοσαύτην ὀργὴν ὑπιδείξηται, εἰδὼς ὅτι ⸀ καταθεῖναι καὶ ὀφλήματα αὐτῷ μὲν ἐλαττοῖ τὸν ὑσίαν, τῷ δὲ λαμβάνοντι αὔξει τὸν πενουσίαν· ὅτι δὲ τοῦ χρέους τούτου τοῦ πνευματικοῦ τοιοῦτον οὐδέν· ἀλλὰ ζώπυρα μᾶλλον καὶ ὁ ὀφείλων καταθεὶς πολλῷ πλέον θυπορώτερος ἔσται, καὶ τοῖς λαμβάνουσι μείζων ἡ θυποεία. διὰ τοῦτο ἐπ' ἐκείνων μὲν πολλὴ ἡ ἀγνωμοσύνη γίνεται· ἀνταῦθα δὲ ἑκατέρωθεν πολὺ τὸ κέρδος, καὶ τῷ καταπέμποντι, καὶ τοῖς ⸀ποδεχομένοις. ὅπερ καὶ ὅτι τὸ ἀγά-

Ρω. ιγ. ιι. της παρήνεσεν ὁ μακάριος Παῦλος λέγων, Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλητε, εἰ μὴ τὸ ἀλλήλους ἀγαπᾶν· δείκνυς ὅτι τοῦτο τὸ χρέος ἀεὶ μὲν καταβάλλεται λέγε), μηδέποτε δὲ παύεται, μήτε ὑμᾶς ἀμελεῖν δεῖ περὶ τὴν ἐπιδοχὴν ἀθροιζομένους. τοῦτο γὰρ καὶ ἡμᾶς ἀεὶ καταβάλλον ἅπαν εὐπορωτέρους καθίστησι, καὶ ὑμῖν πλείονος ὠφελείας ἐπίθεσις γενήσεται. ἐπεὶ οὖν τοιαύτη τοῦτο τοῦ χρέους ἡ φύσις, καὶ ὅσῳ μὲν καταβάλλωμεν, τοσούτῳ μᾶλλον τὴν πλείονα καταβολὴν τιθέναι ἑαυτοῖς εὐτρεπίζομεν αὔξομεν, φέρε δὴ λοιπὸν διδάξωμεν ὑμᾶς καὶ τοῦ χρέους τὴν ἐπίθεσιν, ἵνα καὶ αὐτὴν εὐθυμότερον ἐπιδέξησθε καὶ λεγόμενα, καὶ τὴν ἡμετέραν διγνωμοσύνην ἀποδέξασθαι ἀμείψησθε ἡμᾶς τῇ μὴ σπουδῆς εὐστοχεῖν τοῖς λεγομένοις. τίς οὖν ὅστι τοῦ χρέους ἡ ἐπίθεσις; ἴστε καὶ μέμνησθε ὅτι καὶ τὴν τοῦ πατριάρχου εἰς μέσον ἀγαγόντες, καὶ τὴν δι' αὐτὸν λιμὸν γνομένην αὐτῷ καὶ ὁδὸν εἰς Αἴγυπτον, καὶ τῆς Σάρας τὴν ἁρπαγὴν τὴν ἐπὶ τοῦ Φαραὼ γενομένην, καὶ τὴν τοῦ θεοῦ καθ' αὐτοῦ ἀγανάκτησιν, ἵν' διὰ τὴν εὐεξίαν εὐσχημοσύνην ἐποιήσατο καὶ κατ' αὐτὸν καὶ πόνητος τοῦ οἴκου αὐτοῦ, παρασκευάσας μετὰ πολλῆς τῆς εὐφανείας τὴν ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου ἐπάνοδον ποιήσασθαι τὸν πατριάρχην (ἐνετείλατο γάρ, φησι, Φαραὼ ἀνδράσι περὶ Ἄβραμ συμπέμψαι αὐτὸν, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ πάντα ὅσα ἦν αὐτῷ. αὐξεῖ δὲ Ἄβραμ ἐξ Αἰγύπτου, αὐτὸς καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ πάντα τὰ αὐτοῦ, καὶ Λὼτ μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἔρημον) ἐνταῦθα τὸν λόγον καταλύσαντες, ἅπας μεταξὺ πάσας ἡμέρας εἰς τὴν περὶ τῶν κατεπειγόντων διδασκαλίαν τὸν λόγον καταπαύσαντες μετὰ ἀγάπης. διὸπερ σήμερον ἀναγκαῖον τὴν ἀκολουθίαν ἁψασθαι, καὶ καθάπερ σῶμα εἰ σωθῆναι καὶ μέλλοντα ῥηθήσεσθαι τοῖς ἤδη λεχθεῖσιν. ὅτω γὰρ βυσιώδεστος ὑμῖν γένηται ὁ τῆς διδασκαλίας λόγος. ἀλλ' ἵνα σαφέστερα ὑμῖν γένηται τὰ λεγόμενα, ἀκόλουθον ἂν εἴη καὶ αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῶν σήμερον ἀναγνωσθέντων προθεῖναι ὅθεν τῆς ὑμετέρας ἀγάπης.

2 Ἄβραμ δέ, φησιν, ἦν πλούσιος σφόδρα κτήνεσιν, ἀργυρίῳ, καὶ χρυσίῳ. 3 Καὶ ἐπορεύθη ὁδὸν ἦλθεν εἰς τὴν ἔρημον ἕως Βεθήλ, ἕως τοῦ τόπου οὗ ἦν ἡ σκηνὴ αὐτοῦ τὸ πρότερον ἀνὰ μέσον Βεθήλ, καὶ ἀνὰ μέσον Ἀγγαί, 4 εἰς τὸν τόπον τοῦ θυσιαστηρίου, οὗ ἐποίησεν ἐκεῖ τὸ πρῶτον· καὶ ἐπεκαλέσατο ἐκεῖ Ἄβραμ τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ.

Μὴ ἁπλῶς παραδραμώμεθα τὰ ἀναγνωσθέντα, ἀλλὰ καταμάθωμεν σαφῶς τῆς θείας γραφῆς τὴν ἀκρίβειαν, ὅπως οὐδὲν ἡμῖν παρέργως διπεῖται. Ἄβραμ δέ, φησιν, ἦν πλούσιος σφόδρα. σκόπει πρῶτον αὐτὸ τοῦτο, ὅτι οὐχ ἁπλῶς ἐπεσημήνατο, οὐδὲ μάτην οὐδὲ εἰκῇ νῦν πλούσιον αὐτὸν καλεῖ. ὁ δαιμὼν γὰρ ἐπέρωθι ἐμηνημόνευσεν, ὅτι πλούσιος ἦν, ἀλλὰ νῦν πρῶτον. τίνος ἕνεκεν καὶ δι' ἃ δή; ἵνα μάθῃς τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας τὸ βυμήχανον, καὶ τῆς προνοίας ἣν περὶ Ⓜ δίκαιον ἐποιεῖτο τὴν ὑπερβάλλουσαν δυνάμεν. ὁ γὰρ διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ λιμοῦ τὴν ἀποδημίαν ποιησάμενος τὴν εἰς Αἴγυπτον, καὶ διὰ τὸ μὴ φέρειν τὴν ἐν τῇ Χαναναίᾳ γενομένην ἀφορίαν, ἀπὸ πλούσιος γέγονε, καὶ πλούσιος οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ σφόδρα, καὶ οὐ κτήνεσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ. εἶδες ὅσον τοῦ θεοῦ ἡ προνοία. ἀπὸ λιμοῦ πλοῦτον εὑρεῖν, καὶ ἐπὶ λιμὸν μόνον πλοῦτον πολὺν περιβαλλόμενος καὶ δόξαν ἄφατον, καὶ πᾶσι καταδήλος γεγενῶς, ὅστις ἦν. καὶ λοιπὸν καὶ Ⓐ τὴν Χαναναίαν οἰκοῦντες ἀκριβέστερον ἐμάθομεν τοῦ διὰ τὴν ἀρετὴν, ὁρῶντες ὅπως ἀθρόαν γεγενημένην τὴν μεταβολὴν, καὶ τοσούτῳ πλούτῳ περιῤῥεόμενον Ⓜ ξένον, Ⓜ καθάπερ φυγάδα καὶ ἀλήτην εἰς τὴν Αἴγυπτον κατελθόντα. καὶ ὅσα αὐτὸν οὐδὲ πρὸ τῆς πολλῆς εὐημερίας καὶ τῆς τοῦ πλούτου περιουσίας χαλεπώτερον γεγενῶτα, οὐδὲ ῥαθυμότερον,

τερον,

τερον, ἀλλὰ πάλιν εἰς ἐκεῖνον Ⓦ τόπον ἐπειγόμενον, ἔνθα καὶ πρότερον ἦν, πρὶν ἢ τὸν
χαμαιλίν. Λίγυπτον καταλαβεῖν. ἦλθε γάρ, φησιν, εἰς τὸν ἔρημον ἕως τοῦ τόπου, οὗ ἦν ἡ σκηνὴ
αὐτοῦ ὁ πρότερον, εἰς Ⓦ τόπον τοῦ θυσιαστηρίου, ὃ ἐποίησεν ἐκεῖ τῷ ἀρχῷ, καὶ ἐπε-
καλέσατο ἐπ' ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ. ἐνταῦθα μοι πῶς ἦν ἡσυχίας ἐραστὴς καὶ ἀπεριμερίμνου,
καὶ διηνεκῶς διακείμενος τῇ πρὸς τὸ θεῖον θεραπεία. ἐκεῖνον γάρ, φησι, Ⓦ τόπον κα-
τέλαβεν, εἰς ὃν ἦν πρότερον τὸ θυσιαστήριον οἰκοδομήσας, καὶ ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα τοῦ
θεοῦ, εἰς πρόσκαιρον ἤδη διῶκεν καὶ ὀξὺ ἀρχῆς ἐπλήρου τὸ πρὸς τὸν Δαβὶδ εἰρημένον· Ψαλ. πγ. ιαν.
ὅτι Ἐξελεξάμην [τὸ] προσκαιρεῖσθαι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ μου μᾶλλον, ἢ οἰκεῖν με
ἐν σκηνώμασιν ἁμαρτωλῶν. ἡ γὰρ ἐρημία δηλοῖ τὸν ἐπίκλησιν τοῦ ὀνόματος * τοῦ θεοῦ *ναί.
προπετέστερον αὐτὸν ἐτύγχανε τῶν πόλεων. ἤδει γάρ, ἤδει ὅτι πόλεως μέγεθος οὐκ οἰ-
κοδομημάτων ποιᾶς κάλλος, οὐδὲ οἰκητόρων πλῆθος, ἀλλ' ἡ τῶν ἐνοικούντων ἀρετή, δι'
ἣν καὶ ἡ ἔρημος τῶν πόλεων ἡμερωτέρα ἐτύγχανεν ὑπὸ τῆς τοῦ δικαίου ἀρετῆς κοσμου-
μένη, καὶ λαμπροτέρα τῆς οἰκουμένης φαινομένη.

5 Καὶ Λὼτ, φησι, τῷ συμπορευομένῳ μετὰ Ἄβραμ ἦν πρόβατα καὶ βόες καὶ κίνησις,
6 καὶ οὐκ ἐχώρει αὐτοὺς ἡ γῆ κατοικεῖν ἅμα, ὅτι ἦν τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν πολλά, καὶ
οὐκ ἠδυνάμοντο κατοικεῖν ἅμα.

Οὐ μόνον τῷ πατριάρχῃ ἡ τῆς οὐσίας ἤυξετο, ἀλλὰ καὶ τῷ Λὼτ ἦν, φησι,
πρόβατα καὶ βόες καὶ κίνησις. ἴσως καὶ μᾶλλον αὐτὸς φιλότιμος ὢν ἐδωρεῖτο τῷ ἀδελφιδῷ,
καὶ ἢ καὶ ἕτεροι αὐτῷ πρόσχημα διὰ τὸν εἰς Ⓦ πατριάρχην ἐμοῦ. καὶ οὐκ ἐχώρει αὐ-
τούς, φησιν, ἡ γῆ, ὅτι ἦν καὶ ὑπάρχοντα αὐτῶν πολλά. ὅρα δὲ πλῆθος τῆς οὐσίας
εὐθέως διαστάσεως αἴτιον γινόμενον, καὶ τὸν διαίρεσιν ἐργαζόμενον, καὶ τὸν ὁμόνοιαν διακό-
πτον, καὶ τῆς συγγενείας Ⓦ συνδεσμὸν διαιρούμενον.

7 Καὶ ἐγένετο μάχη ἀνὰ μέσον τῶν ποιμένων τῶν κτηνῶν τοῦ Ἄβραμ, καὶ ἀνὰ
μέσον τῶν ποιμένων τοῦ Λώτ. Ⓐ δὲ Χαναναῖοι καὶ Ⓐ Φερεζαῖοι τότε κατῴκουν
τὴν γῆν.

Σκόπει πῶς Ⓐ προσέχοντες τὸν ἀρχὸν τῆς διαστάσεως ἐργάζονται. ἐντεῦ-
θεν γὰρ ἀεὶ πόλεμοι καὶ μάχαι ἀπὸ τῆς τῶν οἰκείων μοχθηρίας. ἐγένετο γάρ, φησι,
μάχη ἀνὰ μέσον τῶν ποιμένων. οὗτοί εἰσιν Ⓐ τῆς διαιρέσεως τὸν ἀφορμὴν παρέχον-
τες, Ⓐ τὸν ὁμόνοιαν διασπῶντες, Ⓐ πολλὴν τὴν ἀγνωμοσύνην ἐπιδεικνύμενοι. Ⓐ
ὁ Χαναναῖοι καὶ Ⓐ Φερεζαῖοι τότε κατῴκουν τὴν γῆν. τίνος ἕνεκεν ἡμῖν τοῦτο ἐπεσημή-
νατο; ὅπερ εἶπεν, ὅτι οὐκ ἐχώρει αὐτοὺς ἡ γῆ κατοικεῖν ἅμα, τὴν αἰτίαν ἡμᾶς διδά-
ξαι ἠθέλησεν ἡ θεία γραφή, ὅτι διὰ τοῦτο αὐτοὺς οὐκ ἐχώρει, ἐπειδὴ ἔτι προσκατεί-
χετο ὑπὸ τούτων τῶν ἐθνῶν. ἀλλ' ἴδωμεν τοῦ πατριάρχου τὸν φιλόθεον γνώμην, ὅ-
πως καταξέλλει τὸν μέλλουσαν ἐξάπτεσθαι πυρὰν διὰ τῆς οἰκείας ἐπιεικείας.

8 Εἶπε δέ, φησιν, Ἄβραμ τῷ Λώτ, μὴ ἔστω μάχη ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ, καὶ
ἀνὰ μέσον τῶν ποιμένων μου καὶ τῶν ποιμένων σου, ὅτι ἀδελφοὶ ἡμεῖς ἐσμεν.

Ὅρα καὶ πεπαιδευμένου ὑπόθεσιν λόγου, ὅρα φιλοσοφίας ὕψος. ὁ γέρων, ὁ πρεσβύ-
της, Ⓦ νέον, τὸν ἀδελφιδοῦν ἀδελφὸν προσαγορεύει, καὶ εἰς τὴν αὐτὴν αὐτῷ μοῖραν δυ-
άγει, καὶ οὐδὲν ἑαυτῷ πλέον νέμει· ἀλλά φησι, μὴ ἔστω μάχη ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σου, ἢ
τῶν ποιμένων μου καὶ τῶν ποιμένων σου. οὐδὲ γὰρ δὴ εἶπε, φησίν, βούλεσθαι τοῦτο γενέσθαι,
ἐπειδὴ ἀδελφοί ἐσμεν. εἶδες ἀποστολικὸν νόμον αὐτὸν πλησιοῦντα τὰ λέγοντα, Ἤδη
μὲν οὖν ὅλως ἥττημα ὑμῖν ἐστιν, ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν. διὰ τί μᾶλλον α. Κορ. ϛ. α.
ἀδικεῖσθε; διὰ τί μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; ἀλλ' ὑμεῖς ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ

ταῦτα ἀδελφούς. ταῦτα πάντα λέγει τὸ ἔργων πληρῶν ὁ πατριάρχης φησί, μὴ ἔστω μάχη * ἀνὰ μέσον τῶν ποιμένων μου καὶ τῶν ποιμένων σου, ὅτι ἄνθρωποι ἀδελφοὶ ἡμεῖς ἐσμεν. τί ταύτης τῆς ψυχῆς εἰρηνικώτερον γένοιτ' ἂν; ἄρα δὲ μάτην οὐδὲ εἶπεν ὁ μακάριος οὗτος, ὅτι λέγει ὁ τῆς ἡσυχίας ἐραστὴς καὶ ἀπραγμοσύνης, λέγει τοῦτο τὸν ἐρημίαν τῆς οἰκουμένης προστιμα. ὅρα γὰρ αὐτὸν καὶ νῦν, ὅπως ὅλως εἶδε τοὺς ποιμένας ἀλλήλοις πλακτιζομένους, πῶς εὐθέως πειρᾶται καταστεῖλαι τὸ μέλλουσαν ἐξάπτεσθαι πυρὰν, καὶ παύει τὴν φιλονεικίαν. ἔδει γὰρ αὐτὸν πᾶσι τοῖς τὸ Παλαιστίνων οἰκοῦσι διδάσκαλον φιλοσοφίας ἀφηγεμόνα μηδεμίαν παρέχειν ἀφορμὴν, μηδὲ λοιδορίαν δοῦναι· ἀλλὰ λέγει τῆς τῶν ἔξωθεν ὀπτικείας σάλπιγγος λαμπροτέραν πᾶσιν αὐτοὺς παρασῦσαι, καὶ μιμήσεως καταξῆσαι τῆς οἰκείας ἀρετῆς. μὴ ἔστω, φησί, μάχη ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ, ἢ ἀνὰ μέσον τῶν ποιμένων μου ἢ τῶν ποιμένων σου, ὅτι ἄνθρωποι ἀδελφοὶ ἡμεῖς ἐσμεν. πολλῆ τῶν ῥημάτων ἡ ὀπτικεία. ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ. σκόπει πῶς οὐδὲ ἰσοτιμίας αὐτοῖς παραλέγεται, καὶ τοι γε τῆς μάχης οὐχ ἑτέρωθεν οἴμαι τὴν ἀρχὴν ἐληλυθέναι, ἢ ἀπὸ τοῦ τὸν ποιμένας τοῦ πατριάρχου μὴ συγχωρῆν ἑκατέρους τὴν αὐτῆς αὐλῆς ἀδείας ἀπολαύειν. ἀλλ' ὁ δίκαιος δεικνὺς τῆς οἰκείας φιλοσοφίας τὸν ὑπερβολήν, καὶ παρὸν δοῦναι τοῦτο τότε παρόντας μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦτο ἔξω μηδέποτε τοὺς τοῦτο πλησίον παραπλήσιον τοῦτο ἡμῖν παραφέροντας. ἡ γὰρ ἐκείνων φιλονεικία ἡμῖν πολλὴν προσῆψε τὴν ἀδοξίαν, καὶ " οὐδὲν ἐκείνοις λογίσηται τὰ γενόμενα, ἀλλ' εἰς ἡμᾶς ἀναπτέμψει τὸ τῆς μέριμνας. πολλοῦ οὖν ἦν δεῖπνος ἀνθρώπους ἀδελφοὺς ὄντας, καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως τυγχάνοντας, καὶ τῆς αὐτῆς συγγενείας, καὶ παροικίαν οἰκοῦντας μέλλοντας, εἰς τοσαύτην ἐκπίπτειν φιλονεικίαν, ὀφείλοντας ὀπτικείας καὶ πραότητος καὶ φιλοσοφίας ἁπάσης διδασκάλοις χαίρεσθαι τούτοις πᾶσιν; ἀκουέτωσαν ταῦτα οἱ νομίζοντες " ἐξ ὧν τυγχάνειν ἐγκλημάτων, ἐπειδὴ τοῦ αὐλοῖς προσπίπτοντας προσορᾶσι διὰ τὸν πρὸς αὐτοὺς οἰκειότητα ἁρπάζοντας, πλεονεκτοῦντας, μυρία κακὰ δρῶντας καὶ οἰκοῦντας καὶ πόλεσι καὶ ἀγροῖς τοῦ αὐλοῖς γιτνιάζοντας, καὶ προσωμένους τῷ μὲν τὸν ἀγρὸν, τῷ δὲ τὴν οἰκίαν, καὶ ταύτῃ πλείονα μᾶλλον τὴν ἔπαινον παρὰ αὐτοῦ ἐπιδεικνύμενοι. εἰ γὰρ καὶ ἕτερον τῆς ἀδικίας ἔργον ἦν, ἀλλ' αὐλοῖ ἐκπεσόντος τῷ προσήματος, καὶ μόνον τῷ ἐφάπτεσθαι τῆς γεγηπυιᾶς, ἐκ νομίζειν ὅτι τοῦτο σοι τὴν οὐσίαν αὔξεσθαι καὶ τὴν προσουσίαν πλείονα γενέσθαι, ἀλλὰ καὶ τῷ μὴ κωλύσαι μέλλουσαν τὴν ἀδικίαν εἰς ἔργον ἐκβαίνειν. ὁ γὰρ δυνάμενος κωλύσαι τὴν ἀδικοῦντα, καὶ μὴ τοῦτο ποιῶν, οὐκ ἔλαττον τοῦ ἀδικοῦντος τὰς βλάβας ὑφέξει. μὴ τοίνυν ἀπατῶμεν ἑαυτοὺς, παρακαλῶ, ἀλλὰ καὶ αὐλοῖ φθονῶμεν τὰς ἁρπαγὰς, τὰς πλεονεξίας, καὶ ὃ ὀκ τῶν τοιούτων αὔξειν ἡμῖν τὴν προσουσίαν, καὶ τοῦτο ἡμῖν προσοικονομῆσαι πολὺ θύσωμεν μηδὲν τοιοῦτο ἐργάζεσθαι. οὐδὲ γὰρ ἀνευθύνους ἡμᾶς τοῦτο ἀφίησιν, ἀλλὰ πλείονα τὴν καθαίρεσιν ἐργάζεται. προσὸν γὰρ τὴν ἡμετέραν ἀρέσκειαν ἐκδύοντες τὴν ἑαυτῶν προσδιδόντες σωτηρίαν τὴν ἀδικίαν παλύσωσι, μετὰ τῆς ἑαυτῶν ἀπωλείας καὶ ἡμᾶς συναπαναῶντες. εἰ δὲ βουλώμεθα νήφειν, καὶ αὐλοὶ τῆς ὀντευθεν λύμης ἀπαλλαγησόμεθα, καὶ χείονος ἀποσησόμεθα τῆς κακῆς ὀντευχρήσεως. καὶ μή μοι λέγε τὰ ψυχρὰ ἐκεῖνα ῥήματα, οὐδέν μοι μέλει· μὴ γὰρ ἐγὼ παρεσπασάμην; οὐδὲν οἶδα. ἕτερος ἐφάσατο, οὐκ ἐκπεσόντος τῆς ἀδικίας. σκῆψις ταῦτα καὶ προφάσεις. εἰ βούλει δεῖξαι ὅτι οὐκ ἐκπεσόντος τῆς ἀδικίας, καὶ ὑπερέσχες, καὶ τοὺς ἐπιστρέψαντας, καὶ τὴν πλεονεξίας ὑπέγνως ἐργάτης, διόρθωσαι ὃ γέγονός, προμήθησαι τὰ πεπλημμένα, ἀπόδος τὰ ἁρπασθέντα. ὕστερον γὰρ ἡ σαυτὸν ἐλευθερώσεις ἐγκλημάτων, καὶ τὴν πεπλημμένα διορθώσῃ, δείξας ὡς ὑπὲρ ἡμῶν

σε

σι τὰ πρὸς αὐτὸν πέπραχται, καὶ τὸν πάππα προσκαλέσας οὐκ ἀφήσεις ἐπὶ τοῦτῳ τῆς ἀ-
δικίας καταπονηθῆναι, ἣν ἀφ' ἑτέρου ἀφαίρεσιν ὑφίσταται ἔμελλε. μὴ ἔτι, φησὶ, μάχη ἀ-
νὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ, καὶ τῶν ποιμένων μου καὶ τῶν ποιμένων σου, ὅτι ἄνθρωποι ἀδελφοὶ
ἡμεῖς ἐσμεν. εἶδες σοφίαν, εἶδες ὑπείκοντα· ἄκουε καὶ τῶν ἔργων, ἵνα μάθῃς αὐτοῦ
5 τῆς φιλοσοφίας τὸν ἐπιεικῆ. πῶς οὖν τὰ τῆς μάχης λύσιν λάβῃ, καὶ σοφωθῇ τὰ
τῆς φιλονεικίας;

9 Ἰδοὺ πᾶσα ἡ γῆ, φησὶν, ἐνώπιόν σού ἐστι. διαχωρίσθητι ἀπ' ἐμοῦ· εἰ σὺ εἰς ἀρι-
στερὰ, ἐγὼ εἰς δεξιά· εἰ δὲ σὺ εἰς δεξιὰ, ἐγὼ εἰς ἀριστερά.

Σκόπει τὸ δικαίου τοῦ φιλοσοφίαν, καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης τοῦ ὑπάτου. πρὸ δὲ τούτων
10 ἐννόησόν μοι, ἀγαπητὲ, ὅσον ὄφελος πλοῦτος καὶ λύμη, καὶ τῆς πολλῆς οὐσίας τῆς πολλῆς ἡ διαφθορά.
ἠυξήθη γὰρ ποίμνια, πρόσεστι τῷ πλούτῳ πολυτὸς πολιτεία, καὶ βοτέων διαπέπαται ἡ ὁμόνοια· καὶ
εἴθα ἐκεῖ ἡ εἰρήνη καὶ ὁ συνδεσμὸς τῆς ἀγάπης, ἐκεῖ μάχη καὶ φιλονεικία. ὅπου γὰρ ὁ ἐ-
μὸν καὶ ὁ σὸν, ἐκεῖ πᾶσα μάχης ἰδέα καὶ φιλονεικίας ἐπίθεσις. ἔνθα γὰρ τοῦτο μὴ ἦ,
ἐκεῖ τῆς ὁμονοίας καὶ ἐκεῖ τῆς εἰρήνης μετὰ πάσης ἀκριβείας πολιτεύεται. καὶ ἵνα μάθῃς, ἀ- Πρ. δ. λβ.
15 κουε τί φησιν ὁ μακάριος Λουκᾶς περὶ τῶν ὀξὺ ἐχόντων τὴν πίστιν προσιόντων· Ἦν, φησὶ,
πάντων ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία· οὐκ ὀλίγοι ψυχαὶ μίαν εἶχον πάντες· (πῶς γὰρ οἷόν
διαφόρους σώματα ὄντας;) ἀλλὰ τὸν ὑπερτεταμένον ὁμόνοιαν ἡμῖν δείκνυσι. Εἰ δὲ
μὴ σφόδρα μακροθυμός τις ἦν ὁ δίκαιος καὶ φιλοσοφῆν εἰδὼς, καὶ ἐκαλέπτυνεν ἂν καὶ εἶ-
πε πρὸς αὐτόν· τίς ἡ τοσαύτη προπέτεια; ὅλως γὰρ ἐτόλμησαν οἱ προσκείμενοί σοι δι-
20 ἄρχειν τὸ μὴ πρὸς σοῦ ἐμοὶ διαφέρειν, καὶ οὐκ ἐνόησαν ὅσον τὸ μέσον ἐστὶ μεταξὺ ἡ-
μῶν. πόθεν γάρ σοι τὰ τῆς ὑποπτείας ταύτης γεγένηται; οὐκ ἐκ τῆς ἐμῆς κηδεμονίας;
τίς δέ σε εἰς ἀνθρώπους ὠφθῆναι πεποίηκεν; οὐκ ἐγὼ ἀνὴρ πάντος σοι γεγενὼς, καὶ τὴν
παῖδάς σοι χειρίσας ἀπὸ πάντων ὑπερδεξάμενος; ταῦτά μοι τὰς ἀμοιβὰς ἀποδίδως τῆς
πολλῆς περὶ σὲ θεραπείας; ταῦτα ἐλπίζων πάντα χρόν σε μετ' ἐμοῦ περιῆγεν; ἔσω· ἀ-
25 δεῖ τῶν ὑπαργμένων σοι πρὸς ἐμοῦ εἰς ἔννοιαν ἔλαβες· καίτοι μὰ γοῦν ὁ γήρας ἀνδεᾶσθαί
σε οὐκ ἐχρῆν, καὶ τιμῆσαι τὰς πολιὰς τὰς ἐμάς; ἀλλὰ περιείδες τοὺς ποιμένας τοὺς
σοὺς ἐμπαροινοῦντας, τοῖς ἐμοῖς ποιμέσιν, οὐκ εἰδὼς ὅτι ὥσπερ ἡ εἰς ἐκείνους ὕβρις
εἰς ἐμὲ διαβαίνει, οὕτω καὶ ἡ ἐκείνων προπέτεια εἰς σὲ τὸν δίκαιον ἔχει. ἀλλ'
οὐδὲν τούτων ὁ δίκαιος ὅτε εἰς ὀργὴν ἀνοδίαν λαβοῦσα κατεδέξατο, ἀλλὰ πολλὰ τοιοῦτον λογισμὸν
30 ἀπωσάμενος ἑνὸς χάριν μόνου, ὅπως καὶ τὸν μέλλουσαν ὀξαπλῆν φιλονεικίαν κατασβέσῃ,
καὶ τὸν χωρισμὸν ἀλύπως ὑπενόησας πάσης παραχῆς ἐκτὸς ποιήσῃ τοῦ οἰκίου. οὐκ ἰδοὺ,
φησὶν, πᾶσα ἡ γῆ ἐνώπιόν σού ἐστι; διαχωρίσθητι ἀπ' ἐμοῦ. εἰ σὺ εἰς δεξιὰ, ἐγὼ εἰς ἀρι-
στερά· εἰ δὲ σὺ εἰς ἀριστερὰ, ἐγὼ εἰς δεξιά. ὅσα τοῦ ὑπείκειν τοῦ δικαίου. δείκνυσι γὰρ αὐ-
τὸν διὰ τῶν πραγμάτων, ὅτι οὐκ ἐκὼν τοῦτο ποιεῖ οὐδὲ βουλόμενος αὐτὸν χωρισθῆναι,
35 ἀλλὰ διὰ τὸν τῆς φιλονεικίας δυάγκλιον, ὥστε μὴ διηνεκῆ πόλεμον εἶναι ἐν τῇ οἰ-
κίᾳ, σκόπει πῶς διὰ τῶν λόγων κατασοφεύεται αὐτοῦ τὸν φλεγμονὴν, καὶ αὐτῷ πᾶ-
σαν τὴν ὀξυσίαν λύδωσι τῆς ἀκολογῆς, καὶ προσλίθησιν αὐτῷ τὸν γλῶ ἄπασαν, καὶ φησὶ·
οὐκ ἰδοὺ πᾶσα ἡ γῆ ἐναντίον σου; ἐὰν δὲ βούλῃ, ἔλθε, κἀγὼ ἐκείνῃ καταδέξομαι μὴ
πολλῆς τῆς ὁδοῦ, ἐὰν δὲ αὐτὸς καταλίπῃς. μεγάλη τοῦ δικαίου ἡ φιλοσοφία. διὰ πολ-
40 λῶν ἐπαχθῆς βούλεται γενέσθαι τοῦ ἀδελφιδοῦ. ὅπου γὰρ, φησὶν, οὐκ ἐβουλόμην, τοῦτο ἐποίησα, ἵνα τὸν τῆς φιλονεικίας παύσῃ, καὶ χωρισμὸν ἀνάγκη συμβῶσαι. διὰ
τοῦτό σε κύριον καθίστημι τῆς αἱρέσεως, καὶ τὴν ὀξυσίαν σοι πᾶσαν δίδωμι, ἵνα ἐὰν οἰ-
μίσῃς τὴν εἰς τιμιωτέραν γῆν, ἐκείνῃ ἐλόμενος, τὸν λοιπὸν ἐμοὶ καταλίπῃς. ὅρα αὖ

τοῦτο ποιῆσαί ποτέ τις κατεδέξατο τοὺς ὁμήλικας ἀδελφούς, ὅσῳ ὁ πατριάρχης τοὺς Ⓦ ἀδελφιδοῦς ἐπεδείξατο; εἰ γὰρ καὶ αὐτὸς τοῦ λαβεῖν τὴν ἐκλογὴν ποιησάμενος, τὰ πρωτεῖα λαβὼν προεχώρησεν ἐκείνῳ τὰ ὑπολειφθέντα, οὐχὶ καὶ ὅπου μέγα ἦν ὃ προῆν αὐτοῦ γινόμενον; ἀλλ' ὅμως βουλόμενος καὶ τῆς οἰκείας ἀρετῆς δεῖξαι τὴν ὑπερβολὴν, καὶ τὸ νέου τὴν ὀπτὴν ἐμπλῆσαι, ὥστε μηδεμίαν ἀπὸ τοῦ χωρισμοῦ γενέσθαι λύπης ἀφορμὴν, αὐτὰς τοσαύτας ἅπασαν τὴν ἐξουσίαν φησὶν, ἰδοὺ πᾶσα ἡ γῆ ἐναντίον σου· χωρίσθητι ἀπ' ἐμοῦ, καὶ εἰ μὲν βούλῃ, ἐλαύνω· εἰ δὲ τοίνυν τὸν ἀδελφιδοῦν τοσαύτης ὑπεροχείας πειρασθέντα αὐτιτιμῆσαι τοῖς πατριάρχαις, καὶ μᾶλλον αὐτοῖς αὐτὰς παραχωρῆσαι τῆς αἱρέσεως τὴν ἐκλογήν (εἰκότως γάρ πως ἅπαντες Ⓐ ἄνθρωποι, ἐπειδὴ μὴ ἀντιτείνοντας μὲν ἴδωμεν τοὺς μέλλοντας τοῖς ἡμᾶς ὑπερεωσθαι καὶ φιλονεικοῦντας, τοῖς πρωτείοις ὑπιππάζειν, μὴ ἀνέχεσθαι ἐλαττοῦσθαι· ὅταν δὲ παραχωροῦντας θαυμάζωμεν καὶ καταφιλοῦμεν ῥήμασι τὴν ἐξουσίαν ἅπασαν ἡμῶν ὑπερτείνοντας, ὥσπερ ἀβδύλοθοι τὴν πολλὴν ὑπεροχὴν, καὶ τῆς φιλονεικίας ἀφιστάμενα, καὶ πάλιν αὖ λυσιτελοῦντες πᾶσαν τὴν ἐξουσίαν παραχωροῦμεν, κἂν ἐλαττῶν ἦναι δοκῇ ὁ τοῦς ἡμᾶς ὑπερεχούσης) ὀφείλων τοίνυν καὶ ὁ Λὼτ ὅτι τοῦ πατριάρχου τὸ παραχωρῆσαι, καθάπερ νεοσὸς καὶ ὑπὸ τῆς τοῦ πλείονος ὑπερηφανίας ἐξελκόμενος τοῖς πρωτείοις ὑπιππάζῃ, ὡς ἐνόμιζε, καὶ τὴν ἐκλογὴν ποιῆται. Ier. xlix. 11

10 Καὶ ἐπάρας, φησὶ, Λὼτ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, εἶδε πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου, ὅλη πᾶσα ἦν ποτιζομένη πρὸ τοῦ καταστρέψαι τὸν θεὸν Σόδομα καὶ Γόμορρα, ὡς ὁ παράδεισος τοῦ θεοῦ, καὶ ὡς ἡ γῆ Αἰγύπτου, ἕως ἔλθῃς εἰς Ζώγορα. 11 Καὶ ἐξελέξατο ἑαυτῷ Λὼτ πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου, καὶ ἀπῆρε Λὼτ ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ διεχωρίσθησαν ἕκαστος ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ.

Εἶδες τῆς ἀρετῆς τὸ δικαίου τὴν ὑπερβολὴν, ὅπως οὐ συνεχώρησεν οὐδὲ βλαξῆσαι τὴν ῥίζαν τῆς κακίας, ἀλλ' οὐδέως καὶ τὰ μέλλοντα φύεσθαι κατώκνει ἐξέτεμε καὶ ἀφανίσει, πολλῇ τῇ ὑπτιοκείᾳ χρησάμενος, καὶ δι' ἀρετὴν τὴν ἄλλων ὑπερφέρων ἀφαιρούμενος, καὶ δικαίως ἅπασι ὅπως πάσης αὐτῷ περιουσίας προπετέστερα τυγχάνει ἡ Εἰρήνη, καὶ ὁ φιλονεικίας ἀπαλλάττεται. ἵνα γὰρ μή τις κατηγορῇ τοῦ δικαίου ὡς ἀγνώμονος γενομένου περὶ Ⓦ Λὼτ, καὶ ὅτι οἰκεῖον αὐτὸν ἀνασήσας, καὶ ἀγαγὼν ὑπὸ τῆς ἀλλοτρίας ἐκβάλλει τῆς οἰκίας, μηδὲ νομίσῃ τις ἀπειθείας αὐτὸν ἕνεκεν ταῦτα ἐργάζεσθαι, ἀλλὰ μαθόντων πάντες, ὅτι Εἰρήνης ἀντεχόμενος ταῦτα ποιεῖ, διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἐκλογὴν αὐτῷ παρεχώρησε, καὶ τὰ πρωτεῖα ἐκείνου ἑλομένου οὐκ ἐδυσχέρανεν, ἵνα πάντες εἰδῶσιν ἔχοντος τῆς τοῦ δικαίου γνώμης τὸ φιλάγαθον, καὶ τῆς εἰρηνικῆς αὐτοῦ ψυχῆς τὸν σκοπόν. ἄλλως δὲ καὶ ἕτερόν τι μυστήριον ἐν προοικονομούμενον, ὥστε πολλὰ κατ' αὐτὸν γενέσθαι, καὶ τὰ Λὼτ διὰ τῶν πραγμάτων παιδευθῆναι, ὡς οὐ δέοντος τὴν ἐκλογὴν ἐποιήσατο, καὶ ἐν Σοδόμοις μαθεῖν τοῦ Λὼτ τὴν ἀρετὴν, καὶ οὐ χωρισμοῦ ἕνεκα γενομένου, τὴν ἐπαγγελίαν τὴν εἰς τὸν πατριάρχην γεγενημένην εἰς ἔργον ἐκβῆναι τὴν λέγουσαν, σοὶ καὶ τῷ σπέρματί σου δώσω τὴν γῆν ταύτην. καὶ ταῦτα χρὴ μαθόντας ὁμολογεῖν, τῆς θείας γραφῆς ἡμῖν ἅπαντα καταδήλα ποιούσης.

12 Καὶ Ἄβεσμι, φησὶ, παρῴκησεν ἐν γῇ Χανάαν· Λὼτ δὲ κατῴκησεν ἐν πόλει τῶν περιχώρων, καὶ ἦρξεν ἐν Σοδόμοις. 13 Οἱ δὲ ἄνδρες Ⓐ ἐν Σοδόμοις πονηροὶ καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐναντίον τοῦ θεοῦ σφόδρα.

Ὅρα Ⓦ Λὼτ τοὺς τῆς γῆς φύσιν μόνον ἀπιδόντα, καὶ ὑ σκοπούμενον τὴν ἐναισχυντοῦντα τὴν ποπειάν. Ὦ γὰρ ὄφελος, εἰπέ μοι, γῆς ὑπτιοδεεστάτης καὶ χερσῶν θήλειας,

εἰα, ὅταν ⓐ ἐνοικοῦντες ὧσι μοχθηροὶ ⓦ ῥέπον; Οὐ γὰρ βλάβος ἀπ' ἐρημίας δὺ' ἡμῖν τοῦτο ἐκ γῆς φαυλοτάτης, ὅταν ⓐ ἐνοικοῦντες ὦσιν ὀπτικοὶ ἐργάται; ὃ γὰρ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν ἡ τῶν ἐνοικούντων ἐστὶν θεογνωμοσύνη. ἀλλ' ὁ Λὼτ μόνος ἐν μόνον εἶδε, τῆς γῆς τὴν εὐφορίαν. ὅθεν τοῦτο ἡ γραφὴ σημαίνει ἡμῖν βουλομένη τῶν αὐτόθι ἐνοικούντων τὴν πονηρίαν φησίν, Οἱ δὲ ἄνθρωποι ⓐ ἦσαν Σοδόμοις πονηροὶ ἐκ ἁμαρτωλοὶ ἐναντίον τοῦ θεοῦ σφόδρα. οὐ μόνον, φησί, πονηροὶ, ἀλλὰ καὶ ἁμαρτωλοὶ, καὶ οὐχ ἁπλῶς ἁμαρτωλοὶ, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον τοῦ θεοῦ, τοῦτ' ἔστι, πολλὴ τῶν ἁμαρτημάτων αὐτῶν ἡ ὑπέρασις, καὶ ὑπερβάλλουσα αὐτῶν ἡ πονηρία. διὸ ὀργὴ ἐπήγαγεν, ἐναντίον τοῦ θεοῦ σφόδρα. εἶδες κακίας μέγεθος, εἶδες ὅσον ἐστὶ κακὸν τὸ τοῖς πονηροῖς ὑπιπτεῖν, καὶ μὴ τὸ συμφέρον σκοπεῖν, εἶδες ὅσον ἐστὶν ὑπτεικεια καὶ τὸ τῶν πονηρῶν διαχωρεῖν ἐκ ἐλαττοῦσθαι. ἰδοὺ γὰρ πονηρούσης τῆς διδασκαλίας ὁμόμβα ⓦ μὴν καὶ πονηρὰ σκληρὰ ἐλόμενον, ὅπως ὑδεμίαν σχέσιν ὁποσιοῦν πρὸς αὐτὰ ἔχῃ· ⓦ ἢ ἐλαττονα ἑλόμενον, πρὸς φανέστερον καθεκάστην γινόμενον, ἐκ ὄχλου πάντων αὐξανομένην αὐτῷ τὴν ὑποψίαν, καὶ πᾶσι προβλεπτὸν καθιστάμενον.

Ἀλλ' ἵνα μὴ εἰς πολὺ μῆκος ἐκτείνωμεν τὴν διδασκαλίαν, μέχρι τούτου ζήσαντες ⓦ λάβωμεν εἰς τὴν ἐξῆς ταμβυσώμβα καὶ λειπόμενα, ἐκεῖνο παρακαλέσαντες ὑμᾶς, ὥστε ζηλῶσαι ⓦ πατριάρχαι, καὶ μηδέποτε τῶν πονηρῶν ἐφίεσθαι, ἀλλὰ πείθεσθαι τῷ μακαρίῳ Παύλῳ λέγοντι, Τῇ ὑμῶν ἀλλήλοις πονηρεύμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν, καὶ κατευδοκεῖν ἐν ἅπασιν ἐλαττοῦσθαι. τοῦτο γὰρ ὅτι τὸ καὶ πονηρὰ ἔχειν, καθάπερ καὶ ὁ Χριστὸς φησιν, Ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται. Οὐ οὖν αὖ εἴη τοῦτο ἴσον, ὁτὲ μὲν, δι' ὧν ἑτέρους τῶν πονηρῶν διαχωροῦμεν, αὐτοὶ μείζονος ἀπολαύωμεν τῆς τιμῆς, καὶ δι' ὧν ἑτέρους πονηροῦμεν, ἑαυτοὺς εἰς τὴν ἀνωτάτω ὑμῶν ἀνάγωμεν; τοῦτο οἶνος, παρακαλῶ, κατευδοκεῖν ὥστε μιμεῖσθαι τὸν πατριάρχην τὴν ταπεινοφροσύνην, καὶ κατ' ἴχνος τούτου τοῦ περὶ τὸν νόμον τὴν τοιαύτην ὑπερβαλλόμενον φιλοσοφίαν ἡμεῖς ⓐ ἐν τῇ χαλκῇ πορευώμεθα. ταπεινοφροσύνη γὰρ ἀληθῶς αὕτη ἐστὶν, ἥτις ὁ θαυμάσιος οὗτος ἀνὴρ ἐπεδείξατο πρὸς ⓦ πολὺ αὐτοῦ λειπόμενον, οὐ κατ' ⓦ τῆς ἀρετῆς λόγον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἡλικίαν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα. ἐνόησεν γὰρ, ὅτι ὁ πρεσβύτης τῷ νέῳ παρεχώρησε, καὶ ὁ θρὸς τῷ ἀδελφιδῷ, καὶ ὁ τοσαύτης ἀπολαύων παρὰ τοῦ θεοῦ εὐνοίας τῷ μηδὲν μηδέπω μέγα τι ὑπεδεξαμένῳ· καὶ ἅπερ ἐχρῆν σκῆπτρον εἰπεῖν, ὡς νέον πρὸς πρεσβύτην καὶ θεῖον ἑαυτοῦ, ταῦτα ὁ πατριάρχης πρὸς ⓦ νέον ἔλεγε. καὶ ἡμᾶς οἴεται μὴ πρὸ τοῦ ἐπαισχύνεσθαι ἡμᾶς, ἢ τοῦ ἐξ ἴσης ἡμῖν τυγχάνοντας μόνον καὶ τῆς ὑμῶν ὑπεδεξώμεθα. τοῦτο γὰρ οὐκ ἂν εἴη ταπεινοφροσύνη. ὅταν γὰρ ὑπὲρ ὃ ἐξ ἀνάγκης ὀφειλόμενον ποιῇ, τοῦτο ταπεινοφροσύνη ἐστὶν, ἀλλ' ὀφειλή. ἢ δὲ ἀληθὴς ταπεινοφροσύνη, ὅταν τοῖς ἐλάττοσιν εἰ δοκοῦσι παραχωρῶμεν, καὶ ἐκείνοις πρεσβύτερους εἶναι νομιζομένους. διὸ δὴ νήφωμεν, οὐδὲ ἐλάττους ἡμῶν εἶναί τινας νομίσωμεν, ἀλλὰ πάντας διὰ θεὸν ὑπερβαίνειν ἡμᾶς. καὶ τοῦτο λέγω, οὐ περὶ ἡμῶν τῶν μικρῶν ἁμαρτήμασι βεβαπτισμένων, ἀλλὰ καὶ μικρὰ τις ἢ κατορθώματα ἑαυτῷ συνειδώς, μὴ τοῦτο ἀναλογίζοιτο καθ' ἑαυτὸν, ὅτι πάντων ἐστὶν ἔλαττος, οὐδὲν αὐτῷ ὄφελος αὖ γένοιτο τῶν τοιούτων κατορθωμάτων. τοῦτο γὰρ ὅτι ταπεινοφροσύνη, ὅταν τις ἀφορμὰς ἔχων τοῦ ἐπαίρεσθαι, καταστέλλῃ ἑαυτὸν καὶ ταπεινοῖ καὶ μετεωρίζῃ. τότε γὰρ καὶ εἰς ὃ ἀληθὲς ὕψος δυνήσεται τὸν τοῦ κυρίου ἐπισχεῖν τὸν λέγουσαν, Ὅτι ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. κατευδοκῶμεν οἶνος, παρακαλῶ, πάντες τοῦ ὑψους ἐπιτυχεῖν τοῦ ἀπὸ τῆς ταπεινοφροσύνης, ἵνα τῆς αὐτῆς

τῷ

ΗΘΙΚΟΝ

Ρω. ιβ. ι.

Λκ. ιδ. ια.

Λκ. ιδ. ια.

τῷ δικαίῳ βυνοίας ἀπολαύσωμεν ⸗ δι᾽ τὸ δεσπότου, ⸗ τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων ἀγαθῶν ἀξιωθῆναι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, μεθ᾽ οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. λδ. ΕΙΠΕ ΔΕ ΚΥΡΙΟΣ ΤΩ ΑΒΡΑΜ ΜΕΤΑ ΤΟ χωρισθῆναι τὸν Λὼτ ἀπ᾽ αὐτοῦ, ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς σου, ἴδε ἀπὸ τοῦ τόπου, οὗ σὺ νῦν εἶ, πρὸς βορρᾶν καὶ λίβα καὶ ἀνατολὰς καὶ θάλασσαν, ὅτι πᾶσαν τὴν γῆν, ἣν σὺ ὁρᾷς, σοὶ δώσω αὐτήν.

Κατιμάθετε ἡμεῖς, ἀγαπητοὶ, τοῦ πατριάρχου τὴν ⸗ καρδίαν πλουτοφορουσῶν, εἴδετε ὅπως ⸗ καρδιολύει. Οὐδὲ γὰρ ἦν ὁ τυχὼν [τὸ] τῶν πρεσβυτῶν, τὸν τοσαῦτα ἀνεργετηκότα, ⸗ τοσαύτων ἀπολαύοντα τῆς εὐσοίας ⸗ τῶν πάντων δεσπότην, τοσαύτῳ ὑπεδέξαντο ⸗ τῷ νέον, ⸗ ἀδελφικῶν τὸν ἰσοτιμίαν, ὥστε καὶ τῶν πρωτείων αὐτῷ ⸗ χωρῆσαι, καὶ τὰ ἐλάττονα ἑλέσθαι, καὶ πάντα καταδέξασθαι ⸗ τὸν πόλεμον ἀναιρεῖλαι, καὶ τὸν τῆς φιλονεικίας ⸗ σπόδον σκεδάσαι ποιῆσαι. τοῦτον πάντες ζηλῶμεν ἀσπαζόμενοι, καὶ μηδέποτε τῶν πλησίον ἐπαιρώμεθα, μηδὲ μέγα φρονῶμεν, ἀλλὰ πολλῷ ⸗ ταπεινοφροσύνην ὑπεδεξάμενοι μᾶλλον ἀποδώμεθα ἐν πράγμασι καὶ ἐν ῥήμασι, καὶ μήτε πρὸς τοὺς ἀδικοῦντας ἀπειθανώμεθα, κἂν ὑπερτετιμημένοι τύχωμεν ⸗ ἡμῶν ὄντες (τοῦτο γὰρ ἀεὶ τὴ φιλοσοφία) μήτε πρὸς τὰς ὕβρεις ἀγελαιώμεθα, κἂν ⸗ σπουδέστεροι εἶεν οἱ πρὸς ἡμᾶς διαπλεκτιζόμενοι, ἀλλὰ τῇ ὑπεικείᾳ καὶ τῇ πραύτητι ⸗ θυμὸν καταστέλλωμεν. Οὐδὲν γὰρ ταύτης ἰσχυρότερον, οὐδὲν ταύτης δυνατώτερον. αὕτη τὸν ἡμέτερον ψυχὸν ἐν διηνεκεῖ καθίστησι τῇ γαλήνῃ, καθάπερ ἐν λιμένι αὐτὸν ὁρμίζεσθαι ⸗ σκυλάζουσα, καὶ πάσης ἀναπαύσεως ⸗ σπόνδυλος ἡμῖν γινομένη.

Matth. κζ. κζ. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς τὸν ἑαυτοῦ διδασκαλίαν ποιούμενος ἔλεγε· Μάθετε ἀπ᾽ ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι τῇ καρδίᾳ καὶ ταπεινὸς, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. Οὐδὲν γὰρ οὕτω ⸗ ψυχὸν ἐν ἀναπαύσει καθίστησι καὶ πολλῇ τῇ ἡσυχίᾳ, ὡς πραότης καὶ ταπεινοφροσύνη. τοῦτο πάντος διαδήματος τιμιώτερον ἀν᾽ γένοιτο τῶν ταύτην κεκτημένων, τοῦτο πάσης ⸗ εὐφημείας καὶ δόξης λυσιτελέστερον. Τί γὰρ ἂν ⸗ γένοιτο" μαχαιρώτερον τοῦ ἀπηλλαγμένου τοῦ ἔνδοθεν πικτομένου πολέμου; κἂν γὰρ" μυριάκις εἰρήνης ἔξωθεν ἀπολαύωμεν καὶ θεραπείας, ἔνδοθεν ⸗ πίκτηται ἡμῖν ἐκ τῆς τῶν λογισμῶν ταραχῆς θόρυβος καὶ ζάλη, οὐδὲν ὄφελος τῆς ἔξωθεν εἰρήνης· ὥσπερ οὐδὲ πόλεως τι ἐλεεινότερον * κἂν μυρία [τις] τείχη καὶ χαρακώματα αὐτὴν ⸗ περιβάλλῃ, ἐκ ⸗ * γένοιτο ἢ τῶν ἔνδοθεν ἐνοικούντων τὴν ⸗ ταραχὴν. τοῦτο τοίνυν ⸗ πάντων ⸗ σπουδάζωμεν, ἀταραχον ἔχειν τὸν ψυχὸν, καὶ ἡσυχίαν αὐτὸν καθίστασθαι, πάσης ἀνδίας ἀπηλλάχθαι, ἵνα καὶ αὐτοὶ πολλῆς τῆς ἀναπαύσεως ἀπολαύωμεν, καὶ τοῖς συνοικοῦσιν ἡμῖν ⸗ σπουδῆς γινώμεθα." Ταῦτα γὰρ μάλιστα γνωρίσματα ἀνδρὸς τοῦ θεοῦ τοῦ λόγῳ τετιμημένου, ὁ ἥμερος, ὁ ὑπήκοος, ὁ πρᾶος, ὁ ταπεινὸς, ὁ ἥσυχος, ὁ μὴ καθάπαξ ἀνδραποδῶδες ὕπνου ἕλκεσθαι καὶ σύρεσθαι ⸗ ὑπὸ ὀργῆς, ⸗ ὑπὸ τῶν ἄλλων παθῶν, ἀλλὰ τῷ λογισμῷ ⸗ κυβερνᾶσθαι τῶν ἔνδοθεν σκιρτημάτων, καὶ τὸν οἰκείαν διασώζειν εὐγλωσσίαν, καὶ μὴ δι᾽ ῥᾳθυμίας εἰς τὸν τῶν ἀλόγων ἐκπίπτειν θηριωδίαν. καὶ ἵνα μάθῃς

μαθης ὅση τῆς τοιαύτης καὶ τῆς ὑπεικείας ἡ ἰσχύς, καὶ ὡς ἤρκεσεν αὕτη μόνη ἡ ἀρετὴ τ̃ αὐτὴν μετ' ἀκριβείας καταφωκῶσα τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων ἐπαίνων ἀξίωσαν, ἄκουε τοῦ μακαρίου Μωϋσέως τὴν ἀνακήρυξιν ὑστέρου γενομένου, καὶ σέφανον αὐτῇ ἐκ ταύτης ὕτω πλεκόμενον. Καὶ Μωϋσῆς ἐκεῖ, φησι, πραότατος πάντων ἀνθρώπων τῶν Num. xii. 3.
ὑπὲ τῆς γῆς. Εἶδες ἐγκωμίου μέγεθος, ὁ πάσης αὐτὸν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἰσοτιμότερον ἀποφῆναι, μᾶλλον δὲ πάντας τοῦ τ̃ ἀνθρώπων ὄντος ὑψηλότερον. καὶ πάλιν περὶ τοῦ Δαβὶδ φησιν ἡ γραφὴ, Μνήσθητι, κύριε, τοῦ Δαβὶδ καὶ πάσης τῆς πραότητος αὐτοῦ. ὑστέρου Psal. cxxxi. 1.
δὲ ὁ πατριάρχης πολλῷ πλείονα τὴν ἀνωθεν ἐπιδοσιν ἐπεπαίδευτο, καὶ τὰ πρὸς ἑαυτὸν εἰσηνεγκών, τῶν μειζόνων ἠξιώθη παρὰ τοῦ φιλανθρώπου θεοῦ. καὶ τοῦτο ἴστωδε, ἐπειδὴ εἰς μέσον προσῆκεν ὑμῖν τὰ ἀκόλουθα τῶν ἀρτίως εἰρημένων, καὶ τὰ προῆκον ἀναγνωσθέντα ἀναπτύξωμεν, ὅτι τῆς ὑμετέρας ἀγάπης. ὅπερ γὰρ πολλοὶ ὑπεδέξαντο μόνος τὴν ὑπεικειαν παρεχώρησε τῷ Λὼτ τῶν προτέρων, καὶ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ τ̃ ἐξουσίαν δοὺς εἵλετο προθύμως τὴν ἐλάττονα μερίδα ὑπὲρ τοῦ πᾶσαν σκηπτοῦχον ἡγεῖσθαι φιλονεικίαν, ὅσα ὅσης ἀπολαύει παρὰ τοῦ θεοῦ τῆς ἀμοιβῆς, καὶ ὅπως ἐκ πολλῆς τῆς προνοίας μείζονος ἀξιοῖ τῆς ἀντιδόσεως τὸν πατριάρχην [ὁ αὐτὸς κηδεμών.] Ζήτητος γὰρ ὁ δεσπότης ὁ ἡμέτερος· ἐπειδὴ ἴδῃ μακρόν τι εἰσηνεγκάσας ἡμᾶς, * τοσαύτην ὑπεδέξηται τὴν φιλοτιμίαν, ὡς πολλῷ τῷ μέτρῳ ὑπεραντισας τὰ πρὸ ἡμῶν γεγονότα. καὶ τοῦτο ἐφ' ἑκάστῳ τῶν πρὸ ἡμῶν ὑπετελουμένων θυρήσει ὃς πρὸς αὐτὸν γενόμενον. τί γὰρ, εἰπέ μοι, δύο ὁβολοὶ εἰ ἦσαν τὸ πλέον; ἀλλ' ὅμως τὴν χάριν ἐκείνην τὴν τῶν δύο ὁβολῶν καταβαλοῦσαν ἐξ ἐκείνου μέχρι τ̃ παρόντος εἰς πᾶσαν τὴν ἀνθρωπίνην ἀναπεπτύχθαι πεποίηκε. καὶ τί λέγω δύο ὁβολούς; Καὶ ποτήριον Luc. xx. 3.
ψυχροῦ ὕδατος μόνου, καὶ ὑπὲρ τοῦτο μεγάλας ὀφείλει τὰς ἀμοιβὰς, ἀπὸ τῆς γνώμης ἀεὶ σεφάνων τὸν τὴν ἀρετὴν κατορθοῦντα. καὶ ὅτι τῆς προαιρέσεως ἦν τὴν ἀρχὴν ὕστερον ἴδοι τις ἂν πρὸς αὐτὸν γενόμενον. εἰσὶ γὰρ ἴδῃ μετ' ἀρμοστάτης τινὰ προσιόντα, βοᾷ πρὸς αὐτόν· Ἔτι λαλοῦντός σου ἰδοὺ πάρειμι. εἰ δὲ πλείονα τὴν προαιρέσεως ὑπεδείξατο, καὶ μετὰ πολλῆς τ̃ σπουδῆς τῆς προθυμίας τὰ τῆς αἰτήσεως φιλοτιμήσατο, ἐκ προοιμίων τῆς αἰτήσεως ἀναπηρύττει καὶ σεφανοῖ, ὅσαπερ ἐκ ὑπὲρ τῆς Χαναναίας πεποίηκεν. ὅπερ γὰρ εἶδεν αὐτῆς τὸν πόνον ἐκ τοῦ παλαιοῦ ἔτι, προθεσμίαν ἀναπηρύξας καὶ σεφανώσας, ὡς εἰπεῖν, ἀφ' ὧν ἐγκωμίων, καὶ πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ κατέδηλον αὐτὴ ποιήσας, τότε καὶ τὰ τῆς αἰτήσεως ἐφιλοτιμήσατο μετὰ πολλῆς τῆς ἀσφαλείας. Εἰπὲ γὰρ, Ω γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις, ὑπὲρ ἐπήγασε, γενηθήτω σοι ὡς θέλεις. καὶ Εἰ βουλοίμεθα Matth. xv. 28.
ἔχειν τῶν ὑπὲρ ἡμῶν χρεωφειλετῶν ἐκλεγῆναι, πάντα χρὴ πολλὴν ὀφείλεσθαι τὴν φιλοτιμίαν τοῦ δεσπότου. ὅπερ ἀκριβῶς ὁ πατριάρχης ὑπεδέξατο, καὶ εἰδὼς ὅτι ὁ τ̃ ἐλαττόνων προαιρούμενος μείζονων ὑπευτύχει, καὶ θεοῦ χάριν ἡδέως ἀκούσατε, παρεχώρησε τῷ Λὼτ καὶ εἵλετο τὴν ἀπολειφθεῖσαν χώραν, ἵνα καὶ τῆς φιλονεικίας τὰς ἀφορμὰς προέλῃ, καὶ τὴν οἰκείαν ἀρετὴν ὑπεδείξηται, καὶ ὃ εἰρήνη κατοχὴν τὴν οἰκίαν ἅπασαν. ἀλλ' ἴδωμεν ἐκ τῶν προκειμένων ἀναγνωσμάτων, ἵνας λαμβάνει παρὰ τοῦ θεοῦ τὰς ἀμοιβὰς διὰ τ̃ δεσπότην ὑπὲρ τῆς τοιαύτης ὑπεικείας.

14 Καὶ εἶπε, φησιν, ὁ θεὸς τῷ Ἀβραὰμ μετὰ τὸ χωρισθῆναι τ̃ Λὼτ ἀπ' αὐτοῦ, ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς ἴδε ἀπὸ τοῦ τόπου, οὗ νῦν σὺ εἶ, πρὸς βορρᾶν καὶ λίβα καὶ ἀνατολὰς καὶ θάλασσαν· 15 ὅτι πᾶσαν τ̃ γῆν, ἣν σὺ ὁρᾷς, σοὶ δώσω αὐτὴν, καὶ τῷ σπέρματί σου ἕως τοῦ αἰῶνος.

Ὅσα τὸ πάχος τ̃ θεοῦ προνοίας καὶ τ̃ ἀμοιβῆς, ἧς αὖθις τ̃ δίκαιον ὑπεδέξατο. βλεπόμενον

λομήν γὰρ ἡμᾶς διδάξαι ἡ θεία γραφή, ὅσης ἀποδοχῆς ἠξιώθη παρὰ τοῦ φιλανθρώπου θεοῦ ὁ πατριάρχης ὅτι ἴδη τοσαύτην ταπεινοφροσύνην, εἰπὼν ὅτι ὅλη διεχωρίσθη ὁ λαὸς, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν γῆν, ἣν εἵλετο ὡς καλλιεύσασαν, οὐθέως ἐπῆγαγε· καὶ εἶπε κύριος ὁ θεὸς τῷ Ἀβραμ. εἶπα ἵνα μάθωμεν μὴ ἀκριβείας, ὅλη ὑπὲρ τὴν εἰς τὸν λαὸν γενομηνιῶν ἀμειβόμενος αὐτὸν ταῦτά φησι, καθάπερ εἶπεν ὁ θεὸς τῷ Ἀβραμ ὃ μὴν ὃ διεχωρίσθησάν τὸν Λὼτ ἀπ' αὐτοῦ μονονουχὶ ταυτὶ πρὸς αὐτὸν φανερῶς λέγων τὰ ῥήματα· προσεχώρησας διὰ πολλὴν ταπείνωσιν καλλιεύσασθαι χώραν τῷ ἀδελφιδῷ, κἀγὼ τὴν ἀκραν ἐπεδείξω ταπεινοφροσύνην, καὶ τοσαύτης ἐποίησα τῆς εἰρήνης τὴν πρόνοιαν, ὡς πρῶτα καταδέξασθαι ἀφ' οὗ μηδεμίαν εἶναι ὑμῖν μεταξὺ φιλονεικίαν· διὰ τοῦτο λάμβανε παρ' ἐμοῦ δωρεὰς καὶ ἀμοιβάς. ἀναβλέψας γὰρ τοῖς ὀφθαλμοῖς σου, ἴδε ἀπὸ τοῦ τόπου, οὗ νῦν σὺ εἶ, πρὸς βορρᾶν καὶ λίβα καὶ ἀνατολὰς καὶ θάλασσαν, ὅτι πᾶσαν τὴν γῆν, ἣν σὺ ὁρᾷς, σοὶ δώσω αὐτὴν καὶ τῷ σπέρματί σου ἕως τοῦ αἰῶνος. εἶδες ἀνδρίδοσιν πολλῷ τῷ μέτρῳ ἀφθονούσαν καὶ παρ' αὐτοῦ γινομένα. διὰ αὐτῶν τῶν ῥημάτων ἔρχεται ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης, διὰ ὧν καὶ ὁ πατριάρχης τὴν προσχώρησιν ἐποιήσατο. καθάπαξ γὰρ σκῆνος ἔλεγεν, οὐκ ἰδοὺ πᾶσα ἡ γῆ ἐνώπιόν σου; διεχωρίσθητι ἀπ' ἐμοῦ· εἰ σὺ εἰς δεξιὰ, ἐγὼ εἰς ἀριστερά· εἰ δὲ σὺ εἰς ἀριστερὰ, ἐγὼ εἰς δεξιά· ὅτω καὶ ὁ δεσπότης φησίν· ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς σου, ἴδε ἀπὸ τοῦ τόπου, οὗ σὺ εἶ νῦν, ὅτι πᾶσαν τὴν γῆν, ἣν ὁρᾷς, σοὶ δώσω καὶ τῷ σπέρματί σου ἕως τοῦ αἰῶνος. ἐνταῦθά μοι σκόπει τῆς φιλοτιμίας τὴν ὑπερβολήν. σὺ μὲν γάρ, φησιν, αἵρεσιν δοὺς τὴν τῆς σκληγῆς, τὴν μὲν προσεχώρησας, ἣν ὑπερελέσθαι ἐβουλήθη· τοῦ δὲ ὑπολειφθῆσαν, αὐτὸς καταδέχῃ· ἐγὼ δὲ τοσαύτην ποιοῦμαι τὴν φιλοτιμίαν, ὡς πᾶσαν τὴν γῆν τὴν ὑποπιπτουσαν τῇ τῶν σῶν ὀφθαλμῶν θέᾳ ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν, ἀπὸ ἄρκτου καὶ ἀπὸ μεσημβρίας, καὶ ἀπὸ ἀνατολῆς καὶ δυσμῶν, πᾶσαν τὴν γῆν, ἣν ὁρᾷς, σοὶ προσχωρήσειν· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ σπέρματί σου ἕως τοῦ αἰῶνος. εἶδες ἀξίαν τῆς τοῦ θεοῦ ἀγαθότητος τὴν φιλοτιμίαν· εἶδες ὅσων προσεχωρήσας, ὅσων ἠξιώθη. ἐντεῦθεν παραλυώμεθα πολλὴν ἐπιδείκνυσθαι διάθεσιν περὶ τὴν ἐλεημοσύνην, ἵνα μικρὰ δόντες μεγάλων ἀξιωθῶμεν. ποῦ γὰρ ἴσον, εἰπέ μοι, ἀργύριον βραχὺ δοῦναι, καὶ συγχώρησιν ἁμαρτημάτων κομίσασθαι; θρέψαι πεινῶντα, καὶ παῤῥησίας ἀξιωθῆναι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τῇ φοβερᾷ, καὶ ἀκοῦσαι τὰ τῆς βασι-
Ματθ. κε. λεύσατε· λείας δυτάξια ῥήματα, Ἐπείνασα, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν; μὴ γὰρ ὅσοι προσκοῦν τοσαύτην διαφυλάξαι, οὐκ ἠδύνατο καὶ ἐκείνην τὴν ἔνδειαν προσμυθήσασθαι; ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἀφίησιν αὐτὸν τῇ πενίᾳ πτωχεύσαι, ἵνα καὶ κἀκεῖνος τὴν ἀνομονῆς πολλὴν κομίσηται μισθὸν, καὶ σὺ τὴν ἀπὸ τῆς ἐλεημοσύνης σαυτῷ προαποθῇ τὴν παῤῥησίαν. εἶδες φιλανθρωπίαν δεσπότου, πῶς ἀπομαθὰ διὰ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας οἰκονομεῖ. ὅταν οὖν συνοπίσῃς, ὅτι διὰ σὲ, καὶ τὴν σὴν ὠφέλειαν ἐκεῖνος τῇ πενίᾳ προσαπολείων λιμῷ διαφθείρεται, μὴ παρέλθῃς ἀμελεῶς, ἀλλὰ γνοῦ πιστὸς οἰκονόμος τῶν παρὰ τοῦ δεσπότου σοι προσκειμένων, ἵνα τὴν ἐκείνου ἔνδειαν προσμυθησάμενος, πολλὴν ὑπεραπόθεσιν τὴν ἀνωθεν ἐπιποιῇ· καὶ δόξασόν σε τὸν δεσπότην, ὅτι διὰ σὲ τὴν σὴν σωτηρίαν συνεχώρησεν ἐκείνον ἐν πενίᾳ διάγειν, ἵνα σὺ δυνηθῇς ὁδὸν εὑρεῖν, δι' ἧς δυνήσῃ καὶ τὰ ἡμαρτημένα ἀπονίψασθαι, καὶ τὰ παρὰ τοῦ δεσπότου σοι προσκειμένα καλῶς οἰκονομήσας, τῶν ἐπαίνων ἐκείνων ἀξιωθῆναι τῶν πρώτων λόγων καὶ διανοιῶν ἀφθονούντων. ἀκούσῃ
Ματθ. κε. γὰρ, Εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπ' ὀλίγων ἦς πιστὸς, ὅτι πολλῶν σε καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. ταῦτα συνοοῦντες, καθάπαξ ὑπερβάλλωμεν καὶ τῆς σωτηρίας ἡμῶν τὰς ἀφορμὰς πρόχειρον δυναμένους ὅτως ὁρῶμεν τοὺς πένητας, καὶ μὴ δαψιλείας καὶ

ἐλεημοσύνης

ἱλαρεῶς τῆς προθυμίας πρέχωμεν, μηδέποτε ἀνάνευσιν * τὴν δόσιν, ἀλλὰ μὴ πολλῆς τ' ὀπτεικείας ἀγαλεγόμενοι ἐς παράστατα πολλὰ διακινούμενοι. Κλίνον γὰρ πλωχῶ Σειρ. ζ. λβ.
ὃ οὖς σου, καὶ ἀποκρίθητι αὐτῷ εἰρηνικὰ ἐν παραύτῃ, ἵνα ἐς τὸ δόσεως τῇ προσπνεία τῶν ῥημάτων τ' καταβεβληκὼς αὐτὸ ψυχὴν ἀπὸ τ' πολλῆς ἐνδείας ἀνάσῃς.
Κρᾶσον γάρ, φησι, λόγῳ ἡ δόσις. οὕτως οἶδε καὶ ῥῆμα νοῦν ὡσαν ψυχὴν, ἐς πολλὰ εἰσα- Σειρ. ιδ'. ιε.
γαγεῖν τ' προθυμίαν. μὴ τοίνυν προς τ' λαμβάνοντα μόνον ὁρῶντες τὴν προς τ' ἐλεημοσύνην φιλοτιμίαν ποιώμεθα, ἀλλὰ λογιζόμενοι τίς ἐστιν ὁ οἰκειούμενος καὶ εἰς τ' πένητα γινόμενος, καὶ τ' ὑπὲρ τ' διδομένων ἔκτισιν ὑποφερόμενος, ὅπως πρὸς ἐκεῖνον τείνοντες τ' δεόμενοι μὴ πάσης προθυμίας πρέχειν ἀποδάζωμεν, καὶ ἀπείρως μὴ, ὡς ἔπι κυρίως, μὴ δανειζώμεθα, ἵνα καὶ μὴ δανείας δεησώμεθα. ὁ ἀπείρων γάρ, φησι, φειδομένως, φειδομένως καὶ θερίσει. ἀφειδεῖ τοίνυν τῇ χειρὶ καταβάλλωμεν καὶ καλὰ ταῦτα σπέρματα, ἵνα ἐν καιρῷ μὴ δανείας δεησώμεθα. νυνὶ μὲν γάρ ἐστιν ὁ τοῦ σπόρου καιρός, ὃν μὴ προδράμωμεν, προκαλῶ, ἵνα ἐν τῇ τῆς ἀνταποδόσεως τῶν ἐναγωνίων ἀπαρέντων ἡμέρᾳ εὐκαρπούς ἀποδρεψώμεθα, καὶ τῆς πρὸς τὸ δεσπότου φιλανθρωπίας ἀξιωθῶμεν. ἑτέρων γὰρ, ἑτέρων ἕτερον τῶν καταρθωμάτων ὕπνωσιν σβέσαι τῶν ἁμαρτημάτων ἡμῶν τὸν πυρὸν, ὡς ἡ τῆς ἐλεημοσύνης δανείλεια. " αὕτη καὶ τῆς ἀφέσεως τῶν ἡμαρτημένων ἡμῖν προξένος γίνεται, ἐς τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων τὴν ἀπόλαυσιν προθυτερπίζει. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἱκανῶς εἰρήσθω πρὸς τὴν ὑμετέραν προθεσπίν, καὶ πρὸς ὃ δεῖξαι, ὅτι μικρὰ διδόντες μεγάλων ἀξιούμεθα πρὸς τὸ δεσπότου. ἐντεῦθεν γὰρ ἡμῖν καὶ ὁ λόγος πρὸς τὴν τῆς ἐλεημοσύνης προαίνεσιν ἐξεκυλίσθη. ὅπου γὰρ ἐλέγομεν, ὅτι μήτε γῆς προχωρήσας ὁ πατριάρχης, ἐς ὃ κάλλιστον τ' χώρας προτέρημα τῷ Λωτ, καὶ τὴν φαυλοτάτην γῆν ἑλόμενος ἑαυτῷ τοσαύτης ἠξιώθη τῆς πρὸς τοῦ θεοῦ φιλοτιμίας, ὡς ὑπερβαίνειν πάντα νοῦν καὶ ἀναίνοιαν τὴν ὑποψίαν τὴν πρὸς τὸ θεοῦ εἰς αὐτὸν γεγενημένην. ἀναβλέψας γάρ, φησι, ταῖς ὀφθαλμοῖς σου, ἴδε ἀπὸ τοῦ τόπου, ὃ σὺ εἶ νῦν, πρὸς βορρᾶν καὶ λίβα, ὅτι πᾶσαν τὴν γῆν, ἣν σὺ ὁρᾷς, σοι δώσω αὐτὴν καὶ τῷ σπέρματί σου ἕως αἰῶνος. " μέρος γῆς, φησι, πρεχώρησας τῷ ἀδελφιδῷ· ἰδοὺ ἐγὼ ὁλόκληρόν σοι [χεδὸν] τὴν γῆν ἐπαγγέλομαι αὐτὴν, καὶ ἕως αἰῶνος, τοῦτ' ἔστι διηνεκῶς. εἶδες πῶς φιλοτιμίας ἐν ταῖς ἀνταποδόσεσι. ὅπου γὰρ ἤδει ὅτι τούτου μάλιστα ἐπιθυμεῖ ὁ πατριάρχης, καὶ τοῦτόν αὐτῷ τὸν προθυμίαν οὕτω νοῦν ποιεῖ, φησὶ, καὶ τοῦτό σοι παρέξω, ὥστε καὶ σοῦ ἀπὸ σοῦ λαλομένους ἀφαδέξασθαι τῆς γῆς τὴν ἀπόλαυσιν, ἐς διηνεκῆ ταύτης ἔχειν τ' ὄξυσίαν. εἶπα ἵνα μὴ πρὸς τὴν οἰκείαν [μόνον] φύσιν, καὶ πρὸς τὸ γῆρας ὃ ἑαυτοῦ καὶ τ' τῆς Σάρρας στεῖρωσιν ἀπιδὼν ναρκήσῃ πρὸς τὴν ὑπόσχεσιν, ἀλλὰ θαῤῥήσῃ τῇ τοῦ ὑποσχομένου δυνάμει, φησὶ,

16 Καὶ ποιήσω ὃ σπέρμα σου, ὡς τὴν ἄμμον τῆς γῆς. Εἰ δυνήσεταί τις τ' ἄμμον τῆς γῆς ἀριθμῆσαι, καὶ ὃ σπέρμα σου ἀριθμηθήσεται.

Ἀληθῶς ὑπὲρ φύσιν αἱ θεοπτίαι εἰσὶν αἱ ὑποσχέσεις. ὃ μὲν γὰρ πατέρα αὐτὸν ποιήσειν ὑπέσχετο, τοσούτων ὄντων τῶν κωλυμάτων, ἀλλὰ καὶ εἰς πλῆθος τοσοῦτον ὁπτιδώσειν, ὡς τὴν ἄμμον τ' γῆς παρεισωθῆναι, καὶ δυώτερον ἀριθμοῦ ὃ πλῆθος γενέσθαι, τὴν ὁπτικὴν ὑποσχοῦσιν τῆς ὑπερβολῆς ἀφὲ τοῦ παραδείγματος ἐμφῆναι βουλόμενος. σκόπει πῶς ὁ φιλόθεος θεσπέσιος διαπύστως μικρὸν γυμνάζει τὸ δικαίου τ' ἀρετήν. εἰπὼν γὰρ ἀνωτέρω, ὅτι τῷ σπέρματί σου δώσω τὴν γῆν ταύτην, νυνὶ πάλιν φησὶ, καὶ τῷ σπέρματί σου δώσω ἕως αἰῶνος, καὶ ποιήσω αὐτὸ ὡς τὴν ἄμμον τῆς γῆς. καὶ τέως μέχρι λόγων ταῦτ' ἐποφέσεως,

ὑποστάσεως, καὶ πολὺς ἐν μέσῳ τοῦ χρόνος, ἵνα ἐκ τῆς γνώμης τοῦ πατριάρχου μαθωμεν τὸ φιλόθεον, καὶ τοῦ θεοῦ τὴν ὑπερβάλλουσαν δυναμιν. ὑπτιος γὰρ μέλλει ἡ ἀναβάλλεται, ἵνα εἰς βαθὺ γῆρας ἐλθόντες τῷ ὑποστῆναι δεξάμενοι, καὶ ἀπογνόντες, ὡς εἶπον, [τέως] κἂν δι' ὀθεφπίων ἀκολουθῶμεν, τότε ἐκ τῆς οἰκείας ἀσθενείας τὴν πίστιν, καὶ τῆς ἀφάτου δυνάμεως τοῦ θεοῦ τὴν ὑπερβολὴν ἴδωσιν. ἐνοῦ δέ μοι ἐκ τῆς παραστάσεως τοῦ ἐν μέσῳ χρόνου τὸ τερπνὸν τῆς τοῦ πατριάρχου γνώμης, πῶς πρώτα καὶ δι' ὀθεφπίνα παρεμπέχων, τοὺς τὸ δυνατὸν τοῦ ὑποστῆναι τίνας τῶν ἀμοίρους, οὐκ ἐβαρύθετο οὐδὲ ἐπαγάπητο. ἴστε γὰρ πολλάκις, ὅτι ἐπειδὴ μὴ ἅπαξ καὶ δεύτερον ὑποστάμενος μηδέπω εἰς ἔργον ἀγάγῃ καὶ ἐπαγγελθέντα, πῶς οὐκ ἐστέρηται νόμιζε. τοὺς δὲ πάλιν αὖτις πιστεύσαι ὑποισχνούμενον. ἀλλ' ὅτι μὴν ἀνθρώπου εἰκότως ἂν τοῦτο ἠκούετο· ὅτι δὲ τοῦ θεοῦ τοῦ μετὰ πολλῆς σοφίας καὶ ἡμέτερα οἰκονομοῦντος, ἐπειδὴ ἅπαξ ἐπαγγείληται, καὶ μυρία ἐν τῷ μέσῳ κωλύματα παρεμπίπτοι, τοὺς δὲ μέγεθος τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως ὁρῶντας θαρρεῖν χρὴ, καὶ ἐσπειγμένον ἔχειν τὸν λογισμὸν, καὶ εἰδέναι ὡς πρώτως εἰς ἔργον σκευὴν δεῖ τὰ περὶ αὐτοῦ εἰρημένα. οὐδὲν γάρ ἐστιν, ὃ δυνήσεται ποτε διακόψαι τὰ περὶ αὐτοῦ ἐπηγγελμένα. θεὸς γάρ ἐστιν, ᾧ πρώτα δυνατά· καὶ διὰ τοῦτο, τοὺς ὃ βούλεται, μεθίησι τὰ τοιαῦτα, καὶ πόρεις ἐξ ἀπόρων ῥίζῃ δυνάμενος, καὶ μετὰ τὴν ἀπόγνωσιν τὴν ἡμετέραν εἰς χρηστὰς ἐλπίδας ἄγων, ἵν' ὅπου σαφέστερον αὐτοῦ μανθάνωμεν τῆς βυμηχάνου σοφίας τὴν ὑπερβολήν.

17 Ἀναβάς, φησι, διόδου σον τὴν γῆν, εἰς τὸ μῆκος αὐτῆς, καὶ εἰς τὸ πλάτος, ὅτι σοι δώσω αὐτήν.

Οὐκ ἔστιν ὅπου πρώτων πολλὴν βούλεται πληροφορίαν ἐνθεῖναι τῷ διηγήματι. ἀναβάς, φησι, διέλθε, καὶ κατάμαθε καὶ τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος, ἵνα εἰδέναι ἔχῃς καὶ τὸ μέγεθος τῆς γῆς, ἧς ἀπολαύειν μέλλεις, καὶ πρὸ τῆς ἀπολαύσεως τὴν ἐλπίδι τρεφόμενος πολλὴν ἔχῃς τὴν θυμηδίαν. ὅσην γὰρ δὴ διελεύσῃ γῆν, σοὶ δώσω αὐτήν, ἵνα μάθῃς ὅτι τοσαῦτα πρεχώρησας, ὅσα νῦν λαμβάνειν μέλλῃς. μὴ τοίνυν νομίσῃς τὴν ἐλάττονα εἰληφέναι, ὅτῳ ἐκείνοις τοῖς πρώτοις φανομένοις ἐπεπήδησεν. εἴσῃ δὲ μετὰ πολὺ δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ὅτι ἡ λυσιτελὴς ἦν αὐτῷ τῶν πρώτων ἡ ἐκλογή· καὶ αὖθις δὲ ἐκεῖνος μαθήσεται, ὅσον ἐστὶ κακὸν τὸ τῶν πρώτων ἔρᾶν. τέως δὲ αὖθις κομίζου τῆς παρὰ πάντων φρονιμότητος καὶ τῆς ὑπτιοτέρας, ἵν' πρὸς αὖθις ἐπιδείξω, πάσας ἀμοιβὰς, καὶ δέχου τὴν ὑποσχεσιν, καὶ ἤδη κατάμαθε τὴν γῆν ἅπασαν, ἧς κύριος εἶ* μετὰ πολὺ καὶ αὖθις καὶ τὸ σπέρμα σου εἰς τὸν διηνεκές.

Καὶ τῷ σπέρματί σου γάρ, φησιν, ἕως τοῦ αἰῶνος.

Πολὺ τῆς ἐπαγγελίας τὸ μέγεθος, πολλὴ τῆς φιλοτιμίας ἡ δαψίλεια, πολλὴ τῆς ἀμοιβῆς ἡ ὑπερβολή. ταῦτα ἀκούσας ὁ πατριάρχης καὶ ἐκπλαγεὶς τὴν ἄφατον τοῦ θεοῦ ἀγαθότητα,

18 Ἀποσκηνώσας, φησὶν, ἦλθεν καὶ κατῴκησε πρὸς τὴν δρῦν τὴν Μαμβρὴ τὴν ἐν Χεβρών.

Μετὰ* τὸ δέξασθαι, φησι, τὴν ἐπαγγελίαν, καὶ τὸν χρεισμὸν ἡγέσθαι τοῦ Λὼτ, τὴν σκηνὴν αὐτοῦ μετῴκισε πρὸς τὴν δρῦν τὴν Μαμβρή. ὅσα φιλόσοφον γνώμην, ὅσα φρονήματος ὕψος· πῶς μετ' εὐκολίας μεταίσεται, καὶ ὁ δυσχεραίνει πρὸς τὸ τόπους ἐκ τόπων ἀμείβειν. καὶ γὰρ εὑρήσεις αὐτὸν σωτηρίαν τινὶ προκατειλημμένον ἐκ προσδοκίας, ὃ πολλοὶ πολλάκις ὑπομένουσι καὶ τῶν δοκιμωτάτων φιλοσοφίαν καὶ τῶν ἐν μέσῳ θορύβων ἀπηλλάχθαι. ἐκ εἴποτε χαλεπὸς καλῆς μεταλαμβάνειν καὶ εἰς τὴν ἀλυσιτελῆ ἀπελ-

κ. κακοῖς

θεῖν,

θεῖν, πολλάκις ϗ πνθμαπχθδ τοῦ ἁγίματος ἕνεκα, δυαχεραίνοντας, ἀλύοντας, βαρέως φέροντας τὸν μετάϛασιν εὐεργέτου αὖ ἀνδρός, ἀλλὰ τῆ σωτηρία τοῦ ϛειλῆφθαι. ἀλλ' οὐχ ὁ δίκαιος οὗτος· ἀλλ' ἄνωθεν καὶ ἐκ τοῦ προοιμίου ἐφιλοσόφει· καθάπερ ξένος ϗ παρεπίδημος, ὅπως ἐντεῦθεν ἐκεῖθεν ὧδε μετοικίζόμενος, ἐκ πάντα χόδ τὸν φιλόθεον αὐτὸν γνώμην ἀφ' ὧν ἔργων ἐπαύδαζεν ὑπιδείκνυσθαι. ὅπου γὰρ κατοικίζωσε πᾶδα τὸν δρυῦ τὸν Μαμβρῆ, βὐθέως ἐκεῖ θυσιαϛήριον ᾠκοδόμησε τῷ κυρίῳ. Εἶδες βὐλαέτσον γνώμην. ὅπου γὰρ τὸν σκηνὸν ἐπῆξατο, βὐθέως ἐκεῖ τῆς γεγλυμμένης αὐτῷ ἐπαγγελίας ἐκ βὐχαριϛίας ἀνέφερε τῷ δεσπότῃ. ϗ καθ' ἕκαϛον τόπον, ἔνθα κατεσκήνου, βὐρήσεις αὐτὸν τὰ τὰ πάντων ὑπιμελούμενον, ϗ θυσιαϛήριον οἰκοδομοῦντα, ϗ ἐκ βὐχὰς ἀναφέροντα, ϗ ἀποστολικὸν νόμον πληροῦντα τ' κελεύοντα Ἐν παντὶ τόπῳ βὐχεσθαι, ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας. Εἶδες ψυχὴν ἐπερωμένην πρὸς τ' τοῦ θεοῦ πόθον, ϗ ἐκ ἀπάντων βὐχάεσθαι γνωμένην. οὐδὲ γὰρ ἀνέμενεν εἰς ἔργον ἐλθεῖν τὰ ἐπαγγελθέντα, ἀλλὰ ϗ ἐκ τῆς ἐπιποθήσεως βὐχαεσθεῖ, ϗ τὰ πρὸ ἑαυτοῦ ὑπιδείκνυται, ἵνα τὸν ὅτι τοῖς προγλαδοῦσιν βὐγνωμοσύνην ὑπιδειξάμενος ϗ πρὸ τὸν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐπαγγελιῶν σκηνελέσπαν τὸν ἑαυτοῦ δεσπότην. a. Τιμ. β. ιϛ.

Τοῦτον δὴ ϗ ἡμεῖς μιμώμεθα, ϗ θαῤῥαλέως ταῖς τοῦ θεοῦ ἐκποδήσεσι, ϗ μήτε ὁ χρόνος ἀμβλυνέτω τ' προθυμίαν, μήτε τὰ ἐν μέσῳ κωλύματα, δὺ συμβαίη, χαυνότω ἡμῶν τ' λογισμόν· ἀλλὰ τῇ τοῦ θεοῦ δυνάμει θαῤῥοποῦντες, ὡς ἤδη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὁρῶντες ταῖς ἐκποδήσεις σκοδεβηκυίας, ὅπω τὸν πίϛιν ἐλικρινῆ ὑπιδειξώμεθα. ϗ γὰρ ϗ ἡμῖν μεγάλα καὶ ἐκπρόγκα ἐπηγγείλατο ὁ δεσπότης, ϗ ἐκ βαίνοντα τὸν ἡμέτερον λογισμόν, τῆς βασιλείας λέγω τὸν ἀπόλαυσιν, τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν τ' μετουσίαν, τὸν μετ' ἀγγέλων ϗμφιγωγὸν, τὸν τῆς γεέννης ἀπαλλαγὸ. ἀλλ' ὅμως μηδὲν ἀπιϛῶμεν, ὅπω μὴ ὁρᾶται τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς· ἀλλὰ τὸ ἀψευδὲς ἐννοοῦντες τοῦ ἐπαγγειλαμένου, ϗ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ τὸ μέτρος, τοῖς τῆς πίϛεως ὀφθαλμοῖς αὐτὰ καταπεύωμεν, ϗ ἐκ τῶν ἤδη προσληφθέντων ϗ τοῦ μελλόντων χρηϛὰς ἔχωμεν ταῖς ἐλπίδας. ὅρα γὰρ τοῦτο ϗ ἐν τούτῳ πολλὰ ἡμῖν ἐδωρήσατο, ἵνα ἐκ τούτων ὁδηγούμενοι ϗ τοῦ ἐκείνων θαῤῥοῦν ἔχωμεν. ὁ γὰρ τ' ἑαυτοῦ υἱὸν ἐκδοὺς ὅρα τὸν τοῦ ἡμᾶς ἀγάπην, πῶς οὐχὶ πάντα ἡμῖν τὰ λοιπὰ χαρίϛεται; καθάπερ ϗ Παῦλός φησιν· Ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ ἐκκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτὸν, πῶς οὐχὶ ϗ σὺν αὐτῷ πάντα ἡμῖν χαρίσεται; εἰ τὸν υἱὸν αὐτοῦ δέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν, εἰ τοῦ βαπτίσματος τοῦ δωρεοῦ ἐχαρίσατο, εἰ τῶν τοῦ προγλαδόντων ἁμαρτημάτων τοῦ ἄφεσιν ἐδωρήσατο, εἰ μετανοίας ὁδὸν ἡμῖν ἔτεμεν, εἰ μυεία ἕτερα τοῦ τὸ σωτηρίου ἡμετέραν ἐνεργηματεύσατο, ἅπλουν οὖν ϗ τὰ ἐν τῷ μέλλοντι ἡμῖν τεταμιευμένα ἀγαθὰ πρὸ ἕξει. ὁ γὰρ τοῦ τῆς εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς παρόδου ταύτα τοῦ βυτεπίσας ὅρα οἰκείου ἀγαπῶντα, πῶς οὐχὶ ϗ τ' ἀπόλαυσιν χαρίσεται; ὅτι γὰρ τοῦ γλαδοῦν ταῦτα ἡμῖν ἠτοίμασε τὰ ἀγαθὰ, ἄκουε αὐτοῦ λέγοντος τοῦ τὸν ἐκ δεξιῶν ἑστῶτας· Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου· κληρονομήσατε τὸν ἡτοιμασμένον ὑμῖν βασιλείαν τοῦ καταβολῆς κόσμου. Εἶδες ἀγαθότητος ὑπερβολὴν, πόσην τοῦ τὸ ἡμέτερον γένος κέχρηται τῇ φιλανθρωπίᾳ, ὡς ϗ τοῦ τῆς τοῦ κόσμου καταβολῆς ἡμῖν τῆς βασιλείας τοῦ βυτεπίσαι τ' ἀπόλαυσιν. μὴ τοίνυν ἀγνώμονες γενώμεθα, τοῦ διδασκάλου, μηδὲ ἀναξίους ἑαυτοὺς καταϛήσωμεν τῶν τοσούτων δωρεῶν· ἀλλὰ ἀγαπήσωμεν, ὡς δεῖ, τὸν ἡμέτερον δεσπότην, ϗ μηδὲν ἁμαρτωλὸν τῶν ἁμαρτόντων τοῦ εἰς ἡμᾶς αὐτοῦ ἔννοιαν. μὴ γὰρ αὐτοὶ τοῦ καπάρξωμεν τοῦ ἁγίματος; αὐτὸς τοῦ γλαδῶν πολλοῦ ϗ ἄφατον τοῦ πε- ΗΘΙΚΟΝ

εἰ ἡμᾶς ἀγάπην ἐπεδείξατο. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον τὸ ὅτως ἀγαπήσαντα μὴ κἀ ἡμᾶς, ὅσον ἔχωμεν δυνάμεως, ἀγαπᾶν; αὐτὸς γὰρ διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην πρώτα μὲν ἡδονῆς ἀπέμεινε, καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν κόλπων τῶν πατρικῶν ἀλλόμενος, ὡς εἰπεῖν, δούλου μορφὴν ἀναλαβὼν κατεδέξατο, καὶ διὰ πάντων τῶν ἀνθρωπίνων ἐλθεῖν, καὶ πρὸς πολλὰ ἵνα-
δαμῶν ὕβρεις καὶ ἀπιμίας ὑπομεῖναι, καὶ θάνατον τὸν ἐπονείδιστον, ἵνα ἡμᾶς τοῦ χαμαὶ συρομένους, καὶ μυρίοις φορτίοις ἁμαρτημάτων βαρυνομένους, διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως ἐλευθερώσῃ. ταῦτα γὰρ ἅπαντα ἐνοῶν ὁ μακάριος Παῦλος, ὁ θερμὸς ἐραστὴς τοῦ Χριστοῦ, ὁ καθάπερ ὑποπτέρους τὸν οἰκουμένην τρέχων ἅπασαν, ὁ σὺν σώματι καὶ τῶν ἀσωμάτων ὑπιδεικνύναι σπουδάζων, ἐβόα λέγων·

β. Κορ. ε. ιδ. Ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς. ὁρᾷ θυμωμοσύνην, ὁρᾷ ἀρετὴν ὑπερβολήν, ὁρᾷ πόθον ζέοντα. ἡ ἀγάπη, φησί, τοῦ Χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς· τοῦτ' ἔστιν ὠθεῖ, κατεπαλαίζει, κατεπείγει. εἶτα ἑρμηνεύουσαν βουλόμενος ὁ πρὸ ἑαυτοῦ ῥηθέν, φησί· κρίναντας τοῦτο, ὅτι εἷς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον. καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι. εἶδες πῶς εἰκότως ἔλεγεν, ὅτι συνέχει ἡμᾶς ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. εἰ γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν, φησι, πάντων ἀπέθανε, διὰ τοῦτο ἀπέθανεν, ἵνα ἡμεῖς οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶμεν, ἀλλ' ἐκείνῳ τῷ ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι. δεχώμεθα τοίνυν τὴν παραίνεσιν τὴν ἀποστολικήν, καὶ μὴ ἑαυτοῖς ζῶμεν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι. οἱ πῶς, φησι, δυνησόμεθα μὴ ἑαυτοῖς ζῆν; ἄκουε τοῦ μακαρίου τούτου πάλιν λέγον-

Γαλ. β. κ. τος· Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός. ὁρᾷ πῶς ὁπόταν γῆς βασίζων καὶ σαρκὶ συμπε-
πλεγμένος, καθάπερ τὸ ὄχημα οἰκεῖον, καὶ ταῖς ἀσωμάτοις συναναστρεφόμενος δυνάμεσιν,

Γαλ. ε. κδ. οὕτω διέκειτο. διὰ τοῦτο ἀλλαχοῦ πάλιν ἔλεγε· Οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. τοῦτο τοίνυν ἐστὶ τὸ μὴ ἑαυτοῖς ζῆν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι, ὅταν καθάπερ νεκροὶ ὦμεν τοῦ παρόντος βίου, καὶ πρὸς μηδὲν τῶν ὁρωμένων ὦμεν ἐπιποθοῦντες. διὰ γὰρ τοῦτο ὁ δεσπότης ἡμῶν ἐσταυρώθη, ἵνα δι' αὐτοῦ τούτης τῆς ζωῆς ἐκείνην διαλλαξώμεθα· μᾶλλον δέ, ἵνα διὰ ταύτης ἐκείνην ἑαυτοῖς περιποιησώμεθα. ἡ γὰρ παροῦσα ζωή, ἐὰν βουλώμεθα νήφειν καὶ ἐγρηγορέναι, πρὸς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς αἰωνίου ζωῆς ἡμᾶς ὁδηγεῖ. καὶ δυνησόμεθα, εἰ βουληθείημεν μικρὸν διεγερθῆναι καὶ διανοῖξαι τὸ τῆς διανοίας ὄμμα, τῆς σκληρότητος τὴν ἔννοιαν διὰ πάντος πέφευγεν πρὸ ἑαυτοῦ, καὶ ὅταν τὰ μὴ ὁρώμενα περιπέχειν καὶ ὑπερείδεσθαι, πρὸς δὲ τὰ μέλλοντα καὶ διαμένοντα τείνειν τὸν λογισμόν·

Γαλ. β. κ. καθάπερ καὶ ὁ μακάριος οὗτος παιδεύων ἡμᾶς ἔλεγεν, Οὐ ζῶ νῦν ἐγὼ σὰρξί, οὐ πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με, καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ. ὁρᾷ ψυχὴν πεπυρωμένην, ὁρᾷ λογισμὸν ἐπηρωμένον, ὁρᾷ διάνοιαν ὑπερκειμένην τῷ πρὸς τὸν θεὸν πόθῳ. οὐ νῦν ζῶ, φησιν, οὐ πίστει ζῶ. μὴ * νομίσητέ μέ, φησι, ζωντελῆ τι εἰς τὰ τοῦ παρόντος βίου πράγματα. εἰ γὰρ καὶ σάρκα περίκειμαι, καὶ ταῖς ἀνάγκαις τῆς φύσεως πρόσδεδεμαι, ἀλλ' οὐ πίστει ζῶ τῇ εἰς Χριστόν, πάντων ὑπερορῶν τῶν παρόντων, τῇ ἐλπίδι τῇ εἰς αὐτὸν πάντα παρέχων, ἐκτεταμένην ἔχω τὴν διάνοιαν πρὸς αὐτόν. εἶτα ἵνα μάθῃς αὐτοῦ τὸ φίλτρον τὴν ὑπερβολήν, φησιν, οὐ πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με, καὶ παρα-
δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ. σκέψει πόσης τῆς εὐγνωμοσύνης ἡ ὑπερβολή. τί λέγεις, ὦ μακάριε Παῦλε; πρὸς μαρτῦρ ἔλεγες, ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν· καὶ νῦν λέγεις τοῦ ἀγαπήσαντός με, καὶ ἰδιοποιῇ τὴν χάριν εὑρ-

γεσίθω; ναί φησιν. Εἰ γὰρ ἡ ὑπὲρ παντὸς τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους ἡ θυσία προσενήνεκται πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ δηλονότι ὁ πρὸς αὐτὸν φίλτρον [μου] ἐγὼ ἰδιοποιοῦμαι ὁ γεγενός. οὕτω δὲ τοῖς προφήταις ἔθος ποιοῦν ἡ λέγειν, ὁ θεὸς ὁ θεός μου, καί τοι τῆς οἰκουμένης ὄντι θεός. ἀλλ' ἴδιον τοῦ πόθου, καὶ κοινὰ ἰδιοποιεῖσθαι. τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, φησι, τοῦ ἀγαπήσαντός με. τί λέγεις; σὲ μόνον ἠγάπησε; πᾶσαν μὲν, φησι, τὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν, ἀλλ' ἐγὼ ὡς μόνος ἀγαπηθεὶς, ὅπως αὐτῷ χάριτας ὀφείλω. ἡ προδιδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ. Ἰωαν. ιβ. λβ.
Τί οὖν; ὑπὲρ σοῦ μόνον ἐσταυρώθη; οὐκ αὐτὸς λέγει, Ὅταν ὑψωθῶ, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν; ἢ σὺ αὐτὸς εἶπας, ὅτι ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν ἑαυτόν; ναί φησιν· οὐκ ἐναντιοῦμαι ἑαυτῷ ταῦτα φημί, ἀλλὰ τὴν ἐμαυτοῦ πόθου προδιαμυθούμενος. ἔστι γὰρ πάλιν ἡ ἕτερόν τι δηλοῦν τῶν ἐξηρημένων ἡμᾶς διδάσκοντα. ἀνωτέρω μὲν εἰπὼν προεῖδε πᾶς, ὅτι ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν, σωζῶν λέγει ἑαυτὸν παρέδωκεν· ἐκφεύγει, ἵνα τὴν ὁμοίωσιν δείξῃ ἡ τὴν ὁμοτιμίαν παρῇς ἡ ἡσύ, ἡ τὴν οἰκονομίαν ἀρίζηται, ἐπεὶ ἡ ἀλλαχοῦ φησι, ἡμόμβως ὑπήκοος μέχρι θανάτου, πρωταχοῦ τὴν οἰκονομίαν πιστούμενος· σώζων τὸ προέδωκεν ἑαυτὸν τεθεικεν, ἵνα δείξῃ, ὅτι ἑκὼν τὸ πάθος κατεδέξατο, ἡ οὐκ ἀνάγκῃ οὐδὲ βίᾳ, ἀλλὰ βουλόμενος ἡ θέλων πρωτὴ τῶν ἀνθρώπων ἡμῖν τὴν σωτηρίαν προξενῆσαι; τὸ γεγραμμένον ἐμεινέ. ποίαν οὖν καὶ ἀξίαν ἀγάπην ἐπιδείξασθε δυνησόμεθα, πρὸς τὸ ὅτι πλουσίαν τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην ὑπεδείξαμεν; καὶ γὰρ αὐτὴν τὴν ψυχὴν προσήκαμεν κατεδεξώμεθα ὑπὲρ τε τῶν αὐτοῦ νόμων ἡ τὴν φυλακὴν τὸ σῴζειν τὸ πρὸς αὐτὸν δοθεισῶν, οὐδὲ ὅτι πρὸς τὸ μέζον φθάσαι δυνησόμεθα τὴν ἀγάπης, ἵνα πρὸς τὴν ἡμετέραν ἐπεδείξατο φύσιν. αὐτὸς μὲν γὰρ θεὸς ὢν ὑπὲρ δούλων τὸ κατεδέξατο, ἡ δεσπότης τυγχάνων ὑπὲρ δούλων, ἐκ ὑπὲρ φίλων ἁπλῶς, ἀλλὰ ἡ ἀγνωμόνων, ἡ πολλοῦ ἡ ἀσυνδότου τὴν ἔχθραν ὑπεδεικνυμένων. ἡ αὐτὸς μὲν προλαβὼν εἰς ἀναξίους ἡ μυεῖα ἐπιστρόφως τοσαύτην ἐπεδείξατο· ἡμᾶς δ', ὅταν ἀν ὑπεδείξασθαι δύνηθῶμεν, οὐδὲν μέγα ποιῶμεν πρὸς φθάσαντα ταῖς τοσαύταις εὐεργεσίαις ἡμᾶς φιλοτιμήσασθαι, ἀμείβεσθαι σπουδάζοντες. καὶ γὰρ πρὸς ἡμᾶς, ἂν ἄρα ἀνταποδῶσιν, ἀμοιβή τίς ὅστι ἡ ὀφειλή· καὶ δ' πρὸς αὐτὸν, χάρις ἡ εὐεργεσία ἡ δωρεᾶς μέγεθος. ταῦτα τοίνυν ἅπαντα λογιζόμενοι, ἀγαπήσωμεν Χριστὸν καθαρῶς Παῦλος αὐτὸν ἠγάπησε, ἡ μηδεὶς ἡμῶν τῶν πρόσθεν ἔστω * λόγῳ, ἀλλὰ διηνεκῶς τὸν" αὐτὸν πόθον ἐχέτω ἐμοὶ ἱδρυμένον ἡμῶν τῇ ψυχῇ. οὕτω γὰρ ἂν ἡ πόθων κατασχεθησόμεθα τῶν τοῦ πρόσθεν βίου, "ὅπως ἡ τὸν λοιπὸν καθαρῶς Χριστῷ ὑφηνίον οἰκήσωμεν, ὅτε πρὸς τῶν χρειῶν σωζόμενοι, ὅτε πρὸς τῶν λυπηρῶν συστελλόμενοι ἀλλὰ πάντα προσδοκῶντες, πρὸς Χριστὸν ποθούμενον ἡμῶν δεσπότην ἐντεῦθεν ἐπειγόμεθα· ἐ μήτε πρὸς αὐτοῦ τὴν μέλλησιν δυσχεραίνωμεν, ἀλλ' ἐρῶμεν καὶ Χριστοῦ μακάριον τοῦτον ἡ ἡμεῖς, ὅτι ὁ νῦν ζῶμεν σὺν Χριστῷ, σὺν πίστει ζῶμεν τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς, ἐ προδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἡ τὸν πρόσθεν βίον ἀλύπως διανύσωμεν, ἡ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἀπολαύσωμεν κατηξιωθῶμεν, χάριτι ἐ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ ἔπρεπεν τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμή, νῦν ἡ ἀεὶ, ἡ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. λε. ΕΓΕΝΕΤΟ ΔΕ ΕΝ ΤΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΑΜΑΡΦΑΘ βασιλέως Σεναὰρ, Ἀριὼχ βασιλεὺς Ἀλασὰρ ἡ Χοδολλογόμορ βασιλεὺς Ἐλὰμ ἡ Θαργὰλ βασιλεὺς τῶν ἐθνῶν ἐποίησαν πόλεμον μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν Σοδόμων. χεζ. ιδ.

ΜΕγα ἀγαθὸν, ἀγαπητοὶ, τῶν θείων γραφῶν" ἡ ἀνάγνωσις. τοῦτο τὴν ψυχὴν φιλόσοφον ἀπεργάζεται, τοῦτο βελτίονα κατασκευάζει ⟨W⟩ δῆλον, τοῦτο ποιεῖ τοὺς μηδὲν τῶν παρόντων ἐπαΐοντας, τοῦτο διηνεκῶς σκῆψιν ποιεῖ λαμπάδας ⟨W⟩ λογισμὸν τὸν ἡμέτερον, καὶ τοὺς τὴν τοιαύτην ἀμοιβὴν ὁρῶντας ἀπόντα ἡμᾶς διαπράττεσθαι, καὶ τοὺς οὐδὲ τῆς ἀρετῆς πόνους μετὰ πολλῆς ἐγχειρεῖν τῆς προθυμίας. ἐντεῦθεν γὰρ ὅτι μαθεῖν ἀκριβῶς τῆς ταχείας ἀνιλήψεως τοῦ θεοῦ τὴν τοσαύτην, τῶν δικαίων τὴν ἀνδρείαν, τὸ δεσπότου τὴν ἀγαθότητα, καὶ τῶν ἀμοιβῶν τὸ μέγεθος. ἐντεῦθέν ἐστιν εἰς ζῆλον καὶ μίμησιν διεγερθῆναι τῆς φιλοσοφίας τὴν θυμαίων ἀνδρῶν, καὶ μὴ ναρκᾶν τοὺς οὐδὲ τῆς ἀρετῆς ἀγῶνας, ἀλλὰ θαρρεῖν καὶ τοῦ σκοπὸν τὸν τοῦ θεοῦ ἐποπτεύειν. διὸ, παρακαλῶ, μετὰ πολλῆς ἀσυδησίας τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων γραφῶν ποιώμεθα. ὅπως γὰρ καὶ τῆς γνώσεως ὀφείλομεν ἐφίεσθαι, εἰ σωφρόνως ὀφείλομεν τὰ ἐγκείμενα. οὐδὲ γὰρ ὅτι ⟨W⟩ μετὰ ἀσυδησίας καὶ πολλοῦ πόθου τοῖς θείοις ἐντυγχάνοντα παρεισφρῆσαί ποτε, ἀλλὰ καὶ αὐθέκαστος ἡμῖν μὴ γένηται διδάσκαλος, αὐτὸς ὁ δεσπότης ἄνωθεν ἐμβατεύων ταῖς καρδίαις ταῖς ἡμετέραις φωτίζει τὴν διάνοιαν, καταγάζει ⟨W⟩ λογισμὸν, ἀκαλύπτει τὰ λανθάνοντα, διδάσκαλος ἡμῖν γίνεται τῶν ἀγνοουμένων· μόνον ἐὰν ἡμεῖς τὰ πρὸς ἑαυτὸν εἰσφέρειν βελώμεθα. Μὴ καλέσητε γάρ, φησι, διδάσκαλον ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς. ἐπειδὴ οὖν λαβεῖν μετὰ χεῖρας βιβλίον πνευματικὸν, σωτείναντες ἑαυτῶν τὴν διάνοιαν, καὶ σωαγαγόντες ⟨W⟩ λογισμὸν, καὶ πᾶσαν βιωτικὴν ἔννοιαν" ἀποθέμενοι, ὅταν τοῦ ἀναγνῶναι ποιώμεθα μετὰ πολλῆς τῆς βαθείας, μετὰ πολλῆς τῆς προσοχῆς, ἵνα δυνηθῶμεν ἀπὸ τοῦ ἀγίου πάσης ὁδηγηθῆναι ὅτι τοῦ καταύσαι τῶν" γεγραμμένων, ⟨C⟩ πολλοῦ ἄρα ἦν τοῦ ὠφέλειαν καρπώσασθαι. καὶ γὰρ ὁ Εὐνοῦχος ἄρα ὁ βάρβαρος ὁ τῆς βασιλίσσης αἰθιόπων, ἐν τοσαύτῃ τυγχάνων περιφανείᾳ, καὶ ὅτι τοῦ ὀχήματος φερόμενος ἐπὶ ἐκείνῳ τῷ χαμαρῷ τῆς ἀναγνώσεως ἠμέλει, ἀλλὰ τὸν προφήτην ἔχων μετὰ χεῖρας πολλοῦ ἐποιεῖτο τοῦ ἀσυδοῦ" τὰ τῆς ἀναγνώσεως, καὶ ταῦτα οὐκ εἰδὼς τὰ ἐγκείμενα· ἀλλ' ὅμως ὅτι πρὸς ἑαυτὸν πολὺ εἰσήνεγκε, τοῦ ἀσυδοῦ, τὴν προσοχὴν, ἐπέτυχε τοῦ καθοδηγήσαντος. ἐννόησον γάρ μοι ὅσον ἦν μήτε ὁδοιποροῦντα ἀμελῆσαι τῆς ἀναγνώσεως, καὶ ταῦτα ἐπ' ὀχήματος καθήμενον. ἀκουέτωσαν ⟨C⟩ μηδὲ ὅτι τῆς οἰκίας τοῦτο ποιῆσαι καταδεχόμενοι, ἀλλὰ νομίζοντες πάρεργον εἶναι τοῦ τούτων ἀνάγνωσιν· καὶ ὅταν ὁ γυναικὶ συνοικῇ, καὶ στρατείᾳ καταλήφθαι, καὶ παιδίων φροντίζειν, καὶ οἰκετῶν ἐπιμελᾶσθαι, καὶ ἑτέρων πραγμάτων ἔχειν φροντίδα, μὴ προσήκειν αὐτοῖς τοῦ τοῦ θείων γραφῶν ἀνάγνωσιν ἔχειν ἀσυδοῦ. ἰδοὺ γὰρ εὐωχῆς, ὁ θεσπέσιος βάρβαρος, ἀμφότερα ἱκανὰ εἰς πολλοῦ ῥαθυμίαν ἐμβαλεῖν, καὶ μετὰ τούτων ἡ πολλὴ περιφάνεια, τὸ πλοῦτος ἡ περιουσία, αὐτὸ δὲ ἐν ὁδοιπορείᾳ εἶναι, καὶ ἐπ' ὀχήματος φέρεσθαι (οὐδὲ γὰρ ῥᾴδιον ἀναγνώσει προσέχειν τῷ ὄντως ὁδοιποροῦντι, ἀλλὰ καὶ σφόδρα δυσχερές) ἀλλ' ὅμως ὁ πόθος καὶ ἡ πολλὴ ἀσυδὴ πολλὰ καὶ κωλύματα ἐκποδὼν ἐποιεῖτο, καὶ εἶχετο τῆς ἀναγνώσεως, καὶ οὐκ ἔλεγε ταῦτα, ἃ νῦν πολλοὶ λέγουσιν· οὐ νοῶ τὰ ἐγκείμενα· οὐ δύναμαι συνιέναι τὸ βάθος τῶν γεγραμμένων· τίνος ἕνεκεν ἁπλῶς καὶ εἰκῇ τὸν κάματον ὑπομένω, ἀναγινώσκων καὶ οὐκ ἔχων τὸν ὁδηγήσαι δυνάμενον; οὐδὲν τούτων ἐλογίσατο ὁ βάρβαρος μὴν τοῦ γλαφυροῦ, φιλόσοφος ὢν τοῦ διανοίας· ἀλλ' ἐννοήσας, ὡς οὐ περιοφθήσεται, ἀλλὰ ταχέως ἀπολαύσει τῆς ἄνωθεν ροπῆς, εἰ τὰ πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὰ εἰς δύναμιν

χ. ἡ γλῶττα.

Ματθ. κγ. η.

Πρ. η. κα.

χ. ἀποκάμνει,

χ. ἐγκλίνει

χ. κατανοεῖ τὰ τοῦ ἀσυδοῦ,

δωάμιν ὑπιδείξατο, εἶχετο τῆς ἀναγνώσεως. δηλῶ τοῦτο ὁ φιλόθεος δεσπότης ὁρῶν αὐτοῦ Ⓦ πόθον ὄντα τοιοῦτον, ὃν κατέλιπεν ἀποθνήσκων, ἀλλ' οὐδέπω αὐτῷ Ⓦ διδάσκαλον ἔπεμψε. σὺ δέ μοι σκόπει τὴν τοῦ θεοῦ σοφίαν, πῶς ἔμιξεν ἑκάτερον τοῖς πρὸ ἑαυτοῦ εἰσενεγκών, καὶ τότε τὴν οἰκείαν δύναμιν ὑπιδείκνυται. ἐπεὶ οὖν τὰ πρὸ ἑαυτοῦ πεφώτα ἀπήρτισε, λοιπὸν ὤφθη ὁ ἄγγελος κυρίου λέγων τῷ Φιλίππῳ, ἀναστὰς πορεύου ὑπὲρ μεσημβρίαν τὴν ὁδὸν τὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ Ιερουσαλὴμ εἰς Γάζαν (αὕτη ἐστὶν ἔρημος) καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ Αἰθίοψ δυνάστης δυνάστης Κανδάκης τῆς βασιλίσσης Αἰθιόπων, ὃς ἐληλύθει προσκυνήσων εἰς Ιερουσαλὴμ, ἦν δὲ ὑποστρέφων καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἅρματος αὐτοῦ, καὶ ἀνεγίνωσκε τὸν προφήτην Ησαΐαν. ὅσα πῶς ἀκριβῶς ἡμῖν διηγήσατο ὁ τοῦ βίβλου γράψας εἰπών, ὅτι Αἰθίοψ· ἵνα γνῶμεν ὅτι βάρβαρος ἦν. εἶτα φησιν, ὅτι δυνάστης, ὅτι ἐν ἀξιώματι μεγίστῳ καὶ προφανείᾳ ἐτύγχανεν. ὃς ἐληλύθει, φησί, προσκυνήσων εἰς Ιερουσαλήμ. ὅσα καὶ τὴν προφάσιν αὐτοῦ τῆς ἀποδημίας, ἱκανὴν οὖσαν δεῖξαι τὸ φιλόθεον αὐτοῦ τῆς γνώμης. ἰδοὺ γὰρ πόσην ὁδὸν τέλλεται, ὥστε τὴν προσκύνησιν ἀποδοῦναι τῷ δεσπότῃ. ἔτι γὰρ ἐνόμιζον ἐν ἑνὶ τόπῳ συγκεκλεῖσθαι τὴν λατρείαν, καὶ διὰ τοῦτο πολλὴν ὁδὸν τελοῦντες ἐκεῖ τὰς ψυχὰς ἀνέφερον. διὰ τι τοῦτο δὲ οὕτως παρεγένετο, εἶθα ὁ ναὸς ἦν καὶ ἡ λατρεία ἡ ἰουδαϊκή, ἵνα τὴν προσκύνησιν ἀποδῷ τῷ δεσπότῃ. καὶ ὅπως ἐπλήρωσε τὸ ποθούμενον, ἀκουσόμενον, φησι, καὶ καθήμενος ὑπὲρ τοῦ ἅρματος αὐτοῦ ἀνεγίνωσκεν. εἶτα ὑπισὰς ὁ Φίλιππος φησι πρὸς αὐτόν, ἆρά γε γινώσκεις, ἃ ἀναγινώσκεις; εἶδες ψυχὴν μεμεμνημένην, οὐκ εἰδῆται μὴν τὰ ἐγκείμενα, ἐμνημόνευε δὲ τῆς ἀναγνώσεως, καὶ ποθοῦσαν ὑπιτυχεῖν τοῦ ὁδηγοῦντος διδασκάλου· καὶ [γὰρ] οὐδέπω ὁ ἀπόστολος ἦλθε τῆς ἐρωτήσεως διεγείρει αὐτοῦ τὸν πόθον. οὐ γὰρ ἄξιος ἦν τυχεῖν τοῦ ὁδηγοῦντος πρὸς τὴν τῶν ἐγκειμένων κατάληψιν, αὐτὴ ἡ ἀπόκρισις ὑδρὸς δηλοῖ. ὃ γὰρ ἀπόστολε εἰ πάντος, ἆρά γε γινώσκεις, ἃ ἀναγινώσκεις, καὶ μὴ οὐτέλοις ῥήματος προσιόντος, οὐκ ἐδυσχέρανεν, οὐκ ἠγανάκτησεν, οὐκ ἐνόμισεν ὑβρίζεσθαι, ὃ πολλοὶ τὴν αἰσθησιν πάσχουσι, καὶ πολλάκις αἰσχίω) ὂν διηνεκεῖ ἀγνοίᾳ τυγχάνειν, αἰσχυνόμενοι τὴν ἀγνοιαν ὁμολογῆσαι, καὶ παρὰ τοῦ διδάξαι δυναμένων μαθεῖν. ἀλλ' ὅτος οὐδὲν τούτων πέπονθεν· ἀλλὰ μετὰ πάσης ὑπιεικείας καὶ θυλαβείας τὴν ἀπόκρισιν ποιεῖ), δεικνὺς αὐτοῦ τὴν ψυχὴν κατάσασιν. καὶ φησι πῶς γὰρ ἂν δυναίμην, ἐάν μή τις ὁδηγήσῃ με; καὶ ὅ μόνον ἀπεκρίνατο μόνον μετ' ὑπιεικείας, παρέδραμε δὲ, ἀλλὰ μᾶλλον τοῖς οἰκείοις ζήλοις ἐδείκνυμενος ἡμῖν τὴν ἀρετὴν, ταῦτα εἰπὼν παρεκάλεσεν ὁ δυνάστης, ὁ βάρβαρος, ὁ ἐπὶ ὀχήματος φερόμενος τὸν εὐτελῆ φαινόμενον, τὸν ἀπὸ τῆς ἐσθῆτος εὐκαταφρόητον, ἀναβάντα καθίσαι σὺν αὐτῷ. εἶδες ψυχῆς προθυμίαν, εἶδες εὐλαβείας ὑπόστασιν, εἶδες βαρβάρου γνώμην φιλόθεον, πῶς ἐπλήρου ἐκεῖνο τὸ παλαιὸν σοφοῦ λόγος εἰρημένον· Εὰν ὑδηγήσῃ σύνεσιν, ὁρθὴν ὁδηγήσει πρὸς αὐτὸν, καὶ βαθμοὺς θυρῶν αὐτοῦ ἐκτενεῖ ὁ ποιῆσας. Sup. p. 25.

χ. προφάσεως, εἶδες πῶς δικαίως ὁ προφήτης εἶδες πῶς δικαίως ἀπήλαυσε τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς, εἶδες πῶς οὐδὲν ἐλείπετο τῶν ὀφειλόντων πρὸς αὐτὸν εἰσενεχθῆναι. διὰ τοῦτο λοιπὸν ὑπιτυχὼν τοῦ διδασκάλου, ἐμεμάθηκε μετὰ ἀκριβείας καὶ τῶν ἐγκειμένων τὴν δύναμιν, καὶ ἐφωτίζετο τὴν διάνοιαν. ἴδετε ὅσον ὄντως ἀγαθὸν μετὰ προσοχῆς καὶ σπουδῆς τὴν ἀνάγνωσιν ποιεῖσθαι τῶν θείων γραφῶν. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὴν τῶν βαρβάρων τάξιν ἰσοχ. μίων ὑμῶν παρήκαμεν, εἰσαι εἰς μέσον ἤγαγεν, ἵνα μὴ ἐπαισχυνθῶμεν ἅπαντες ζηλωταὶ γενέσθαι τοῦ αἰθίοπος, τοῦ εὐσεβοῦς, μηδὲ ἐν ὀδοιπορίᾳ τῆς ἀναγνώσεως ἀμελεῖν ὄντος. ἱκανὸς γὰρ ὅτος ὁ βάρβαρος ἅπασιν ἡμῖν διδάσκαλος γενέσθαι, καὶ τοῖς τὸν ἰδιωτικὸν βίον ἐπιμεμηρημένοις, καὶ τοῖς ἐν γραφαῖς κατειλεγμένοις, καὶ ἐν προφανείᾳ τυγχάνουσι, καὶ πᾶσιν ἁπλῶς

πλως ὀκ ἀυδράσι, ἀλλα᾽ κ᾽ γυναιξὶν, ὅσῳ κ᾽ διηνεκως οἴκοι διατρίβουσιν, ἀλλα᾽ κ᾽ τοῖς τὸν μοναχικὸν βίον ἐπδημηκόσιν, ἵνα μαθήσωσι πάντες, ὡς ὀδὲν ἡμεῖς κωλυμα γίνεται τοῖς τῆ θείων λογίων ἀναγνωσιν· ἀλλα᾽ δυνατὸν μὴ μόνον ὀπὶ οἰκίας, ἀλλα᾽ κ᾽ ἐπ᾽ ἀγορᾶς βαδίζοντας, κ᾽ ὁδοιποροῦντα παιδεύεσθαι, κ᾽ ἐν στρατοπέδοις πλειόνων τυγχάνοντας, κ᾽ τοῖς ἁγίασι συμπλεκομένους τῆς τῶτων ἐχεσθαι σοφίας, ἵνα τὰ πρὸς ἑαυτὸν εἰσφέροντες, ταχέως κ᾽ τοῦ ὁδηγοῦντος ὀπιτύχωμεν. ὁρᾶν γὰρ ἡμᾶς ὁ δεσπότης τὸν τοιᾶτα πνευματικὰ ὀπιθυμίαν ἀ τοιοῦσαν, ἀλλα᾽ πρέξει τὸν ἀῦλον ἐλλάμψιν, καὶ φωτεῖ ἡμῶν τὸν ἀχάνοιαν. μὴ τοίνυν ἀμελῶμεν, ὦ ἀγαπηλοὶ, τῆς ἀναγνώσεως, ἀλλα᾽ κἂν τι ἐνδῶμεν τῶν ἐγκειμένων τὸν δυνάμιν, κἂν τι ἀγνοῶμεν, συνεχῶς ταῦτα ὀπιῶμεν. ἡ γὰρ διηνεκὴς μελέτη αὐξάλειπτον ἐργάζεται τὸν μνήμιν· κ᾽ πολλάκις ὅπερ σήμερον βύβλῳ ὀκ ἰσχύσαμεν ἀναγνῶναι, τῦτο πάλιν αὖριον ἐπελθόντες ἀδεῶς βυβλῳ, ὦ φίλαν θεοῦ τοῦ ἀοράτου ἡμῶν τὸν ἀχάνοιαν φωτίζοντος. ἀλλα᾽ ταῦτα μὲν νῦν τοῖς ὈΟ σιωπῇ ποιῆσαι τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων γραφῶν, [ἁρμοζόντως] εἰρήκαμεν. ἵνα δὲ μάθητε ὅτι καὶ ὀπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῦτο τῷ δεσπότῃ ἔθος, ἐπειδὴ τὰ παρ᾽ ἑαυτῶν εἰσενέγκωμεν, μετὰ δαψιλείας τὰ πρὸς ἑαυτὸν χορηγεῖν [ὁ αὐτὸς], κ᾽ ὅταν ὀπὶ τὴν ἀναγνώσεως πεποίηκε μετὰ πολλῆς τὴν ταχύτητος πέμψας τὸν διδάσκαλον τῷ βαρβάρῳ, τῦτο κ᾽ ὀπὶ τὸν τὸν ἀρετὴν μετιόντων ἐργάζεται, ἄκυσον τῶν νῦν λεγομένων. ἀλλ᾽ ἵνα σαφέστερος ἡμῖν ὁ λόγος γένηται σοῦ, ἀκόλουθον αὖ εἶη πάλιν τὰ χθὲς τὸν πατριάρχαν εἰς μέσον ἀγαγεῖν, κ᾽ τῆς ἀκολουθίας τῶν χθὲς ἡμῖν εἰρημένων νῦν ὀπιλαβέσθαι. κ᾽ γὰρ ἴστε ὀκ τῶν ἤδη ῥηθέντων, πῶς τῆς πολλῆς ὀκείπης ταπεινοφροσύνης, ἣν τοῖς ΩΩ Λὼτ ἐπεδείξατο τοῦ χωρήσας αὐτῷ τῶν τοιούτων, πολλῆς ἀπήλαυσε τῆς ἄνωθεν ἀμοιβῆς, ὑπόχεσιν δοξάσθμος πολλῷ τῷ μέτρῳ χαρισάμενος τὰ πρὸς αὐτὸν γεγενημένα. ἴδωμεν ὖ λοιπὸν κ᾽ ὀκ τῶν σήμερον ἀνεγνωσμένων πάλιν τὸ δικαίῳ τὸν ἀρετὸν, ἵν᾽ ὅτου τοιοῦτοι, κατα μάθωμεν τὸ ἄφατον τοῦ θεοῦ τοῖς αὐτὸν γεγενημένοις κηδεμονίαν. παμβλῶν γὰρ ἀπάντων ἡμᾶς ὀχὶ τῆς τῦ πατριάρχου [τῦτο] φιλοσοφίας, ἀφέσεως αὐτὸν καθ᾽ ἕκαστον χρεῶν τοιοῦτον ὀπιδείκνυσθαι τῆς οἰκείας γνώμης τὸ φιλόθεον, ὃ τότε τὴν πρὸς ἑαυτὸν ἀμοιβὴν εἰσφέρει· ἵνα ταυτὸ ἀσωθῶμεν κ᾽ αὖθὶ μιμούμενοι τὸν πατριάρχαν τοιοῦτον ἐγχειρῶν τοῖς τοῦ τῆς ἀρετῆς πόνοις, κ᾽ ὅτως ἀναμένειν τῶν πρὸς αὐτὸ ἀμοιβῶν τὴν αὐλίδοσιν. ἀλλ᾽ ὥρα λοιπὸν αὐτὰ ὑμῖν τοιοῦτον τὰ σήμερον ἀνεγνωσμένα. ὀδὲ γὰρ ἐρωλυσίας δεῖται χρόνου, ἀλλα᾽ κ᾽ αὐτὴ ἡ ἀνάγνωσις ἱκανὴ δεῖξαι τῆς τῦ δικαίῳ ἀρετῆς τὸ ὑπερβολήν.

χεζ. ιδ'. 1 Ἐγένετο δὲ, φησὶν, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῇ Ἀμραφὰλ βασιλέως Σεναάρ, Ἀριὼχ βασιλεὺς Ἀλασάρ, κ᾽ Χοδολογόμορ βασιλεὺς Ελαμ, κ᾽ Θαργὰκ βασιλεὺς ἐθνῶν 2 ἐποιήσαντο πόλεμον μετὰ Βαλὰκ βασιλέως Σοδόμων κ᾽ μετὰ Βαρσὰκ βασιλέως Γομόρρας κ᾽ μετὰ Σεναὰρ βασιλέως Ἀδαμὰ κ᾽ Σύμορβα βασιλέως Σεβοὶμ κ᾽ βασιλέως Βαλὰκ· αὕτη ἐστὶ Σιγώρ. 3 Πάντες ὗτοι συνεφώνησαν ὀπὶ τὸν φάραγγα τὸν ἁλυκόν. αὕτη ἡ θάλασσα τῶν ἁλῶν.

Σκόπει τῆς γραφῆς τὴν ἀκρίβειαν, ὅπως κ᾽ τῶν ὀνομάτων τῶν βασιλέων ἐμνημόνευσε, κ᾽ [τῶν ὀνομάτων] τῶν ἐθνῶν, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ᾽ ἵνα μάθῃς ὀκ τῆς τῶτων προσηγορίας τὴν βάρβαρον αὐτῶν γνώμιν. ὗτοι γὰρ, φησὶ, τοῖς τὸν Σοδόμων βασιλέα κ᾽ τοῦ λοιποὺς ἐποίησαν πόλεμον. Εἶτα κ᾽ τὸν αἰτίαν δίδάσκει τοῦ πολέμου, ὅθεν τὸν ἀρχὴν ἔσχεν.

4 Δώδεκα γὰρ ἔτη, φησὶν, ἐδούλευον τῷ Χοδολογόμορ βασιλεῖ Ελαμ· τῷ δὲ τρισκαιδεκάτῳ

χαὶ τῷ ἔτει ἀπέστησαν. 5 Ἐν δὲ τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ ἦλθε Χοδολλογόμορ καὶ οἱ βασιλῆς οἱ μετ' αὐτοῦ καὶ κατέκοψαν τοὺς γίγαντας τοὺς ἐν Ἀσταρωθ καὶ Ἀρνασὴ καὶ ἔθνη ἰσχυρὰ ἅμα αὐτοῖς, καὶ τοὺς Ομμαίους ἐν αὐτῇ τῇ πόλει, 6 καὶ τοὺς Χορραίους τοὺς ἐν τοῖς ὄρεσι Σηίρ, ἕως τῆς Τερεμίνθου τῆς Φαραμ, ἥ ἐστιν ἐν τῇ ἐρήμῳ. 7 καὶ ἀναστρέψαντες ἦλθον ἐπὶ τὸ πηγὴ τῆς κρίσεως. αὕτη ἐστὶ Κάδης. καὶ κατέκοψαν πάντας τοὺς ἄρχοντας Ἀμαλὴκ, καὶ τοὺς Ἀμορραίους τοὺς κατοικοῦντας ἐν Ἀσασονταμάρ.

Μὴ ἁπλῶς παραδράμωμεν, ἀγαπητοὶ, τὰ εἰρημένα, μηδὲ νομίσωμεν ἀνωφελῆ εἶναι τὴν διήγησιν. ἕστι δὲς γὰρ ἡ θεία γραφὴ μετ' ἀκριβείας ἅπαντα ἡμῖν διηγήσατο, ἵνα μάθωμεν τὰ βαρβάρων τούτων τὴν ἰσχύν, καὶ ὅσον τὸ ἀνδρεῖον ἐπεδείξαντο, καὶ μετὰ πόσης σφοδρότητος κατὰ πόλεμον ὥρμησαν, ὡς καὶ τοὺς γίγαντας, τότ' ἐστὶ τοὺς ἰσχυροὺς καὶ τὴν τοῦ σώματος ἕξιν, καταγωνίσασθαι, καὶ πάντα τὰ ὀχυρὰ οἰκειώσασθαι ἔθνη ἐκπώσασθαι. καθάπαξ γὰρ Χαμαΐρραις σφοδρῶς ἐπελθὼν ἅπαντα κατεσύρει καὶ ἀπώλλυσι, τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ οὗτοι βάρβαροι πᾶσι τούτοις τοῖς ἔθνεσιν ἐπελθόντες, πάντας ἀρδὴν ἀπώλεσαν, ὡς καὶ τοὺς ἄρχοντας τῶν Ἀμαλήκιτῶν καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας ἐκπώσασθαι. ἀλλ' ἴσως εἴποι τις ἄν, καὶ τί μοι ὄφελος ἀπὸ τοῦ γραφῆναι τῶν βαρβάρων τὴν ἰσχύν; καὶ οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ εἰκῇ ἡ γραφὴ ταῦτα τῇ διηγήσει ἐγκατέμιξεν, οὐδὲ μάτην ἡμᾶς νῦν παρελαβόντες προεκυρώμεθα ὑμᾶς μεμνῆσθαι τῆς τούτων ἀνδρείας· ἀλλ' ἵνα παιδευθέντες τῆς διδασκαλίας μάθητε καὶ τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως τὴν ὑπερβολὴν, καὶ τοῦ πατριάρχου τὴν ἀρετήν. παρὸς τούτους οὖν, φησι, τὸν τοσαύτην δύναμιν κεκτημένους, καὶ τοσαῦτα ἔθνη ἐκπώσαμένους

8 Ἐξῆλθε προσβάλλεσθαι ὁ βασιλεὺς Σοδόμων καὶ Γομόρρας καὶ Σεβοεὶμ καὶ Βαλὰκ (αὕτη ἐστὶ Σιγὼρ) καὶ παρετάξαντο αὐτοῖς ἐν τῇ κοιλάδι τῇ ἁλυκῇ εἰς πόλεμον 9 πρὸς Χοδολλογόμορ, καὶ Θαργὰκ, καὶ Ἀμραφὰλ, καὶ Ἀριώχ. οἱ τέσσαρες βασιλῆς πρὸς τοὺς πέντε. 10 Ἡ δὲ κοιλὰς ἡ ἁλυκὴ, φρέατα ἀσφάλτου.

Εἶτα ἵνα μαθωμεν, πῶς καταπλαγέντες αὐτῶν τὴν ἀνδρείαν καὶ τῆς δυνάμεως τὴν ἰσχὺν, εἰς φυγὴν ἐτράπησαν, φησὶν ἡ γραφή·

Καὶ ἔφυγον ὁ βασιλεὺς Σοδόμων καὶ Γομόρρας, καὶ ἐνέπεσον ἐκεῖ, ἔνθα τὰ φρέατα. οἱ δὲ καταλειφθέντες εἰς τὸ ὄρεινὸν ἔφυγον.

Εἰδὲς πόσον τῶν ἀνδρῶν ἡ ἰσχὺς, πῶς καὶ ὀξὺ αὐτῆς τῆς προσβολῆς καταπλαγῆναι αὐτοὺς παρεσκεύασαν καὶ εἰς φυγὴν τραπῆναι πεποιήκασιν. ὅθεν λοιπὸν πᾶσι μετὰ πάσης εὐκολίας, φυγάδων ἀπάντων γεγενημένων, τὰ αὐτῶν ἅπαντα λαβόντες ἐκφοι ἐπανῆλθον.

11 Ἔλαβον γὰρ, φησι, [καὶ τὸ ὄρεινὸν καὶ] πᾶσαν τὴν ἵππον Σοδόμων καὶ Γομόρρας, καὶ πάντα τὰ βρώματα αὐτῶν, καὶ ἀπῆλθον. 12 Ἔλαβον δὲ καὶ Λὼτ τὸν υἱὸν τοῦ ἀδελφοῦ Ἄβραμ, καὶ τὴν ἀποσκευὴν αὐτοῦ, καὶ ἀπῴχοντο. ἦν γὰρ κατοικῶν ἐν Σοδόμοις.

Ἰδοὺ ὅπερ ἔμπροσθεν ἔλεγον, εἰς ἔργον ὀξέως νεῦν· ὅτι οὐδὲν ἀπώνατο ὁ Λὼτ ἀπὸ τῆς τοῦ προφητείου ἐκλογῆς, ἀλλὰ διὰ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐπαιδεύετο τὴν τοῦ προφητείου μὴ ἐρᾶν. οὐ μόνον γὰρ αὐτὸν ἐκ τούτου οὐδὲν ὄφελος γέγονεν, ἀλλ' ἰδοὺ καὶ αἰχμάλωτος ἀπήχθη, καὶ ἐμέμνητο μὲν τῶν ἔργων, ὅτι πολλῷ βέλτιον ἦν αὐτῷ τῆς τοῦ δικαίου Σωσοίας ἀπολαύειν, ἢ χωριζόντι καὶ ἐν ἐλευθερίᾳ γεγενῆσθαι τοσούτων περιεχθῆναι τῶν συμφορῶν. ἰδοὺ γὰρ ἐχωρίσθη τοῦ πατριάρχου, καὶ ἐνόμισεν ἐν πλείοσιν εἶναι ἀδεία καὶ

τῶν

τῶν πεφυτειῶν ὑπῆτε τυγχάνειν τῇ ὑποσείᾳ, ἢ ἀληθὲς αἰχμάλωτος, ἄοικος, ἀπέστιος γίνεται· ἵνα μάθῃς ὅσον ὅτι κακὸν ἡ ἀμίρεσις, καὶ ὅσον ὅτιν ἀγαθὸν ἡ ὁμόνοια· καὶ ὅτι πεφυκεν μὴ ὑπιπτάλαν τοῖς μείζοσιν, ἀλλ' ἀγαπᾶν ἐλαττῶσθαι μᾶλλον. ἔλαβον γάρ, φησι, (Ⓐ) Λὼτ, καὶ τὸν ἀποσκευὴν αὐτοῦ. πόσῳ μᾶλλον βέλτιον ἦν ζωεῖναι τῷ πατριάρχῃ, καὶ πάντα καταδέχεσθαι ὑπὲρ τοῦ μὴ διαστασθῆναι τὸν μεταξὺ ὁμόνοιαν, ἢ χωρισθέντα καὶ τὰ πεφτεῖα ἐκλεξάμενον, οὕτως ζωστοῖς κινδύνοις πεφιβληθῆναι, ἢ ὑπὸ βαρβάρων ἡμέρας;

13 Παραγενόμενος δέ τις, φησιν, τῶν διασωθέντων ἀπήγγειλε τῷ Ἄβραμ τῷ περάτῃ. αὐτὸς γὰρ κατῴκει πρὸς τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῇ Ὁμορῦ, τοῦ ἀδελφοῦ Ἐσχὼλ, καὶ ἀδελφοῦ Ἀυναν, (Ⓐ) ἦσαν συνωμόται τῷ Ἄβραμ.

Πῶς τοσοῦτος πολέμου συγκροτηθέντος οὐκ ἔγνω ὁ πατριάρχης; ἴσως πολὺ ὂν ἐν μέσῳ διάστημα ἐτύγχανε, δι' ὃ καὶ ἠγνόησεν. ἐλθὼν δέ τις ἀπήγγειλε τῷ Ἄβραμ τῷ περάτῃ, ἵνα ἡμᾶς ἀναμνήσῃ, ὅτι ἀπὸ τῆς Χαλδαίας ἐπῆλθοντι. ὅπερ γὰρ πέρασι τοῦ Εὐφράτου τὴν κατοίκησιν εἶχε, διὰ τοῦτο καὶ περάτης ἐλέγετο. ἦν δὲ ὠνὴρ ἐξ ἀρχῆς (Ⓐ) γηγενὴς * ὃ ὄνομα αὐτῷ ἐπέθεσαν, πεφυκότες αὐτοῦ τὴν διάθεσιν αὐτοῦ μετάνασιν. ὅπερ γὰρ περᾶν ἔμελλε (Ⓐ) Εὐφράτην, ἢ ὅτι τὴν Παλαιστίνην ἔρχεσθαι, διὰ τοῦτο ἦ Ἄβραμ ἐκαλεῖτο. σκόπει πῶς καὶ ἀπίστους ὄντας (Ⓐ) γηγενεῖς οὐκ εἰδότες, ἀλλ' ἐκ τῆς θυμηχάνου θεοῦ σοφίας ὁδηγούμενοι ὃ ὄνομα ἐπέθεσαν τῷ παιδί, καθάπερ καὶ ὁ Λάμεχ τῷ Νῶε. ἢ τοῦτο γὰρ τῆς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας, ὃ ἦ διὰ ἀπίστων πολλάκις πεφυκὸς ἐνεργεῖν τὰ μετὰ πολλῶν ἐσόμενα χρόνον. ἀπήγγειλεν οὖν ἐλθών, φησί, τῷ περάτῃ τὰ γεγενόμενα, τὴν ἀδελφιδοῦ τῶν αἰχμαλωσίαν, ἦ τῶν βασιλέων ἐκείνων τὴν πολλὴν δυναστείαν, ἦ τὴν ἐν Σοδόμοις πόρθησιν, ἦ τὴν μετ' αἰχμῆς φυγήν. αὐτὸς γὰρ κατῴκει πρὸς τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῇ Ὁμορῦ τοῦ ἀδελφοῦ Ἐσχὼλ καὶ Ἀυναν, (Ⓐ) ἦσαν συνωμόται τῷ Ἄβραμ. ἀλλ' ἴσως ἐν τούτοις αἰτιᾶταί τις ζητήσεις, ὅτιος ἔνεκεν μόνος τῶν ἐν Σοδόμοις πεφθημότων ὁ δίκαιος Λὼτ εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν ἀπαίρεται. οὐκ ἀπλῶς δὲ τοῦτο, οὐδὲ εἰκῇ, ἀλλ' ἵνα μάθῃ δι' αὐτῶν τῶν πεφγμάτων ὁ Λὼτ καὶ τοῦ πατριάρχου τὴν ἀρετὴν, καὶ δι' αὐτοῦ καὶ ἕτεροι διασωθῶσι, καὶ ἵνα παιδαθῇ μὴ τῶν πεφτείων ἐφίεσθαι, ἀλλὰ παραχωρεῖν τῶν μειζόνων. ἀκουσώμεθα οὖν λοιπὸν τῶν ἑξῆς, ἵνα μάθωμεν καὶ τοῦ δικαίου τὴν ἀρετὴν, ἢ τοῦ θεοῦ τὴν ἄφατον συμμαχίαν. ἀλλὰ πεφσέχετε μετὰ ἀκριβείας τοῖς λεγομένοις, καὶ διωτείνατε ὑμῶν τὴν διάνοιαν. πολλὰ γὰρ ὅτι καὶ ταυτὸν ἐντεῦθεν κερδάναι, καὶ ὁκ ἂν τῶν τῷ Λὼτ συμβάντων ὠφεληθῆναι μηδέποτε διαπεσεῖν, εἴποτε δίκαιοι μὲν πειρασμοῖς πεπίεσται, φαῦλοι δὲ καὶ πονηροὶ διαφύγοιεν, μήτε ὁκ πάντως ἕτερον τὰ πεφτεῖα ὀπτίζειν, μήτε τῆς μετὰ τῶν δικαίων διασώσεως ἕτερόν τι πεφιμότερον ἡγεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ δουλεύειν δεῖ, διωτεῖναι δὲ ἀναρέτοις λύσασι, τὸ ἐν ἐλευθερίᾳ τοῦτο λυσιτελέστερον εἶναι νομίζειν. ἢ μετὰ τοῦτων δὲ καὶ τὸν πατριάρχου μαθεῖν ἐντεῦθεν ὅτι τὴν πολλὴν ἀνεξικακίαν, τῆς φιλοσοργίας τὴν ὑπερβολὴν, τῆς ἀνδρείας τὸ μέγεθος, τῶν χρημάτων τὴν ὑπεροψίαν, τῆς πρὸς αὐτὸν τοῦ θεοῦ βοηθείας τὸ ἄφατον δυνάμεν.

14 Ἀκούσας δέ, φησιν, Ἄβραμ ὅτι ἠχμαλώτευται Λὼτ ὁ ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ, ἠριθμησε τοὺς ἰδίους οἰκογενεῖς τριακοσίους δέκα καὶ ὀκτὼ, 15 καὶ καταδιώξεν ὀπίσω αὐτῶν ἕως Δάν, καὶ ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτοῦς τὴν νύκτα αὐτὸς καὶ (Ⓐ) παῖδες αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξεν αὐτοῦς ἕως Χωβὰλ, ἢ ἔστιν ἐξιτερὰ Δαμασκοῦ. 16 καὶ ἀπέστρεψε πᾶσαν τὴν ἵππον Σοδόμων, καὶ Λὼτ τὸν ἀδελφιδοῦν αὐτοῦ ἀπέστρεψε, καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα

τα αὐτῷ, καὶ τὸν λαὸν καὶ τὰς γυναῖκας.

Ἐννόει μοι σὺν τούτοις, ἀγαπητέ, τῆς τοῦ δικαίου ἀνδρείας τὸ μεγαλόψυχον, ὅπως θαῤῥήσας τῇ τοῦ θεοῦ δυνάμει ὁ κατεπλάγη τοὺς ἀνδρῶν τὸ ἰσχυρὸν, μαθὼν τὸ ἔργον ἐποίησαν, ἀφέτερον μὲν καὶ τοὺς ἐθνῶν ἀπάντων ὁρμήσαντες, καὶ τοὺς Ἀμαληκίτας καὶ τοὺς λοιποὺς ἅπαντας καταγωνισάμενοι, ἔπειτα ἐπὶ τοὺς ἐν Σοδόμοις συμβαλόντες εἰς φυγὴν ἀνέτρεψαν καὶ πᾶσαν αὐτῶν ἀφελόμενοι τὴν ὕπαρξιν. διὰ γὰρ τοῦτο ἀφελόσθαι ὁ θεία γραφὴ πάντα τοῦτα ἡμῖν διηγήσατο, καὶ ὅσα διὰ τὰ αὐτῶν ἀνδρείας κατώρθωσαν, ἵνα μάθῃς ὡς ὁ σωματικὴ ἰσχὺς ὁ πατριάρχης τούτοις κατηγωνίσατο, ἀλλὰ τῇ πίστει τῇ εἰς τὸν θεὸν καὶ τῇ ἄνωθεν βοηθείᾳ τειχιζόμενος πάντα τοῦτα κατώρθωσεν, οὐχ ὅπλα κινήσας, καὶ τόξα καὶ βέλη καὶ δόρατα τείνας, καὶ ἀσπίδας περιβαλλόμενος, ἀλλὰ μετὰ τῶν ὁμογλώσσων. καὶ τίνος ἕνεκεν, φησὶν, ἠρίθμησε τριακοσίους δέκα καὶ ὀκτὼ οἰκογλώσσους; ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐκ ἁπλῶς ἀπάρτους ἔλαβεν, ἀλλὰ τοὺς οἰκογλώσσους τοὺς συναναστραφέντας τῷ Λὼτ, ἵνα μετὰ πολλῆς εὐνοίας τὸν ἐκδίκησιν ποιήσωνται, ὡς ὑπὲρ οἰκείου διακείμενοι λοιπὸν ἀγωνιζόμενοι. καὶ θαύμασον μοι τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ τὴν ὑπερβολήν, μεθ' ὅσης ταχύτητος καὶ τὴν νίκης γεγόνασι. ἐπέπεσε γὰρ αὐτοῖς, φησὶ, τὴν νύκτα αὐτὸς καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς, καὶ ἐδίωξεν αὐτούς. ἡ γὰρ ἄνωθεν χεὶρ ἦν συναφαπλομένη καὶ συγκρατηθεῖσα τοῖς γινομένοις. διὸ οὐδὲ ὅπλων αὐτοῖς ἐδέησεν οὐδὲ μηχανημάτων, ἀλλὰ μόνον φανεὶς μετὰ τῶν οἰκετῶν τοὺς μὲν ἐπάταξε, τοὺς δὲ εἰς φυγὴν ὁρμῆσαι παρεσκεύασε, καὶ ἑκάτερον [ἐποίησε] μετὰ ἀδείας ἀπάσης οὐδενὸς ὄντος τοῦ ἐνοχλοῦντος. τὸν τε ἵππον τοῦ βασιλέως Σοδόμων ἀπέστρεψε, καὶ τὸν Λὼτ τὸν ἀδελφιδοῦν αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα, καὶ τὰς γυναῖκας. ὁρᾷς ὅτι σωτηρίᾳ τῇ τῶν ἄλλων πεφυγότων ὁ Λὼτ μόνος αἰχμάλωτος γενέσθαι, ἵνα καὶ τοῦ πατριάρχου κατάδηλος γένηται ἡ ἀρετὴ, καὶ [ἵνα καὶ] δι' αὐτὸν καὶ ἕτεροι πολλοὶ τῆς σωτηρίας ἐπιτύχωσι. καὶ ἐπαναστὰς λοιπὸν μέγα καὶ λαμπρὸν ἐπαγόμενος, μετὰ τοῦ Λὼτ καὶ τοῦ ἵππου καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ ὑπάρχοντα ἐπιφερόμενος, καὶ πᾶσι λαμπρᾷ τῇ φωνῇ κηρύττων καὶ σάλπιγξ μεγαλοφωνότερον βοῶν, ὅτι οὐκ ἀνθρωπίνη δυνάμει οὐδὲ ἰσχυὶ σωμάτων τὸν θεὸν ἐργάσατο, καὶ τὴν νίκην ἤγαγε, ἀλλὰ τῆς ἄνωθεν χειρὸς πάντα ἐργαζομένης. εἶδες ὅτι πάντων τὸν δίκαιον θεὸν φανέστερον γινόμενον, καὶ καθ' ἕκαστον καιρὸν πᾶσι δεικνύοντα τὸν περὶ αὐτὸν τοῦ θεοῦ προνοιαν. ὅθεν αὐτὸν λοιπὸν καὶ διδάσκαλον θεοσεβείας γίνεσθαι συνουδάζοντα τοῖς ἐν Σοδόμοις.

17 Ἐξῆλθε γὰρ, φησὶν, ὁ βασιλεὺς Σοδόμων εἰς συνάντησιν αὐτῷ μετὰ τὸ ἀναστρέψαι αὐτὸν ἀπὸ τῆς κοπῆς τοῦ Χοδολλογόμορ καὶ τῶν βασιλέων τῶν μετ' αὐτοῦ.

Σκόπει πόσον ἰσχὺν ἡ ἀρετὴ, καὶ ὁ τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ συμμαχίας ἀπολαύειν. ὁ βασιλεὺς τῶν ξένων, τῶν προσούτων εἰς συνάντησιν ἔξεισι, καὶ πᾶσαν ἀπονέμει τιμήν. ἐμήνανε γὰρ ὡς οὐδὲν αὐτῷ τῆς βασιλείας ὄφελος τῆς ἄνωθεν συμμαχίας ἠρημωμένου, καὶ ὡς οὐδὲν ἂν ἐγένετο δυνατώτερον τοῦ ἀπὸ τῆς τοῦ θεοῦ χειρὸς βοηθουμένου.

18 Καὶ Μελχισεδὲκ, φησὶ, βασιλεὺς Σαλὴμ ἐξενίσεγκεν ἄρτους καὶ οἶνον. ἦν δὲ ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου.

Τί βούλεται ἡμῖν αὕτη ἡ παράτηρησις, βασιλεὺς Σαλὴμ, καὶ ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; βασιλεὺς μὲν ἦν, φησὶ, τῆς Σαλήμ. τοῦτον γὰρ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος φησὶν ἐξ Ἑβραίων πεπιστευκότας ἀπιστέλλων εἰς μέσον παράγων, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεθερμηνεύων καὶ πόλιν, ὁμοῦ ἑρμηνεύει τὸ ὀνόματος τὴν σημασίαν, καὶ ἐτυμολογίᾳ τινὶ χέχρηται λέγων, Μελχισεδὲκ βασιλεὺς δικαιοσύνης. καὶ γὰρ κατὰ τὴν Ἑβραϊκὴν γλῶτ- Εβ. ζ.

τὴν

τῶν δὲ μὴν Μελχὶ βασιλείαν σημαίνει, ὃ δὲ σεδὲκ δικαιοσύνην. Εἶτα καὶ εἰς ὃ ὄνομα τῆς πόλεως ἐλθὼν φησι, βασιλεὺς εἰρήνης. ὃ γὰρ Σαλὴμ εἰρήνην ἐμφαίνει. ἱερεὺς ἦν ἴσως αὐτοχειροτόνητος (οὕτω γὰρ ἦσαν τότε ⓐ ἱερεῖς) ἢ τοι οὖν διὰ τὴν ἡλικίαν προεβλήθησαν ⓐ προσήκοντες αὐτῷ ἀπονενεμήκασι τῷ λαῷ, ἢ καὶ αὐτὸς ἱερατεύειν ἐπετήδευσε, καθάπερ ὁ Νῶε, καθάπερ ὁ Ἄβελ, καθάπερ ὁ Ἀβραάμ, νίκης χάριν θυσίας προσῆγον. ἀλλως δὲ καὶ τύπος ἐμελλεν εἶναι τοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦτο, καὶ Παῦλος φησὶν αὐτὸν ἀπολαμβάνει λέγων· Ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν, μήτε ζωῆς τέλος· ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές. καὶ πῶς, φησιν, οἶδεν ὁ Παῦλος ὅτι ἀπάτορα καὶ ἀμήτορα, καὶ μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν ἔχειν, μήτε ζωῆς τέλος; ἤκουσας ὅτι τύπος ἦν. μὴ τοίνυν ξενίζου, μηδὲ πάντα ἀπαίτει ἐν τῷ τύπῳ. οὐδὲ γὰρ ἦν τύπος, εἰ μέλλοι πάντα ἔχειν διὰ τὴν ἀλήθειαν συμβαίνοντα. Οἶδα οὖν ὅτι ὃ εἰρημένον· ὥσπερ γάρ φησι, διὰ τὸ μὴ μνημονευθῆναι τοὺς γεννητόρας αὐτοῦ, ἀπάτωρ λέγεται καὶ ἀμήτωρ, καὶ διὰ τὸ μὴ γενεαλογηθῆναι, ἀγενεαλόγητος· οὕτω καὶ ὁ Χριστός, διὰ τὸ μὴ ἐχηκέναι μήτε ἐν οὐρανοῖς μητέρα, μήτε ἐπὶ τῆς γῆς πατέρα, ἀγενεαλόγητος λέγεται καὶ ὄντι. καὶ ὅρα διὰ τῆς εἰς ⓦ πατριάρχην ἡμᾶς, ὅπως μυστήριον ἡμῖν δι' αὐτῆς ἀνίτηται. ἐξήνεγκε γὰρ ἄρτους καὶ οἶνον. ὁρῶν ⓦ τύπον νοεῖ μοι τὴν ἀλήθειαν, καὶ θαύμαζε τῆς θείας γραφῆς τὴν δύναμιν, πῶς ἀνωθεν ἅπαντα οἰκονομοῦσα τὰ μέλλοντα ἑστέναζε προεμήνυε.

19 Καὶ εὐλόγησέ, φησι, ⓦ Ἀβραὰμ καὶ εἶπεν· εὐλογητὸς Ἀβραὰμ τῷ θεῷ τῷ ὑψίστῳ, ὃς ἔκτισε ⓦ οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· 20 Καὶ εὐλογητὸς ὁ θεός, ὃς παρέδωκε τοὺς ἐχθρούς σου ὑποχειρίους σοι.

Οὐ μόνον αὐτὸν εὐλόγησεν, ἀλλὰ καὶ ⓦ θεὸν ἐδόξασεν. Εἰπὼν γάρ, εὐλογητὸς Ἀβραὰμ τῷ θεῷ τῷ ὑψίστῳ, ὃς ἔκτισε ⓦ οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ ἀπὸ τῶν δημιουργημάτων τοῦ θεοῦ τὴν δύναμιν ἡμῖν ἀνέφηνεν. Εἰ γὰρ αὐτός ὅστις θεός, ὁ ⓦ οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ποιήσας, ⓐ ὑπὸ τῶν μὴ ὄντων θεραπευόμενοι οὐκ ἂν εἶεν [πάντων] θεοί. Θεοὶ γάρ, φησιν, οἱ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν οὐκ ἐποίησαν, ἀπολέσθωσαν. εὐλογητὸς ὁ θεός, ὃς παρέδωκε τοὺς ἐχθρούς σου ὑποχειρίους σοι. θέα μοι πῶς οὐ μόνον τὸν δίκαιον δυσκηρύττει, ἀλλὰ καὶ τοῦ θεοῦ τὴν συμμαχίαν ὑπογράφει. οὐδὲ γὰρ ἂν τῆς ἐκεῖθεν ῥοπῆς ἠδυνήθη τῶν τοσούτων δυναστείαν προβεβλημένων προγενέσθαι. ὃς παρέδωκέ, φησι, τοὺς ἐχθρούς σου· αὐτός ἐστιν ὁ τὸν πόνον ἐργασάμενος, αὐτός ἐστιν ὁ τοὺς ἰσχυροὺς ἀδυνάτους καταστήσας, αὐτός ἐστιν ὁ διὰ τῶν ὅπλων τοὺς ὡπλισμένους ‖ κατενεγκών, ἐκεῖθέν ἐστιν ἡ ῥοπὴ ἡ τοσούτων σοι τὴν δύναμιν προσαρμόζουσα. ὃς παρέδωκέ, φησι, τοὺς ἐχθρούς σου ὑποχειρίους σοι. ὁρᾷς πῶς δείκνυσιν αὐτοῦ τὴν ὁμοιότητα καὶ τὴν φιλοστοργίαν τὴν πρὸς τὸν λαόν, καὶ πῶς ἐμφαίνει, ὅτι καὶ ὁ Ἀβραὰμ οἰκείους αὐτοὺς ἐχθροὺς ἡγεῖτο διὰ τὴν εἰς ⓦ ἀδελφιδοῦν γεγενημένην.

Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ, φησι, δεκάτην ἀπὸ πάντων.

Ηβ. ζ. δ. Τοῦτο καὶ Παῦλός φησι· Θεωρεῖτε δέ, πηλίκος οὗτος, ᾧ καὶ δεκάτην Ἀβραὰμ ἔδωκεν ὁ τῶν πατριαρχῶν ὁ πατριάρχης. δηλονότι οὐ τῆς δυναστείας, ἧς ἐπήγετο, ἠμείψατο ‖ ⓦ Μελχισεδέκ, καὶ δεκάτην αὐτῷ ἀφώρισεν ἀπὸ πάντων ὧν ἐπεφέρετο, ‖ χ. ϛ' εὐτελοῦς ἦδη διδάσκαλος ἅπασι γινόμενος πολλὴν ἐπιδεικνύμενος εὐγνωμοσύνην, καὶ τὰς ἀπαρχὰς προσάγων τῷ προφήτῃ τοῦ θεοῦ ἡμῶν προφερόντων. Εἶτα οὐκ πλατεῖς τὸν πατριάρχου τὸν μεγαλοψυχίαν,

21 Ὁ βασιλεὺς Σοδόμων φησὶ πρὸς αὐτόν· δός μοι τοὺς ἄνδρας, τὰ δὲ ἵππον λάβε σεαυτῷ.

‖ Καὶ

χ πολλ

" Καλὴ τῦ βασιλέως ἡ βυγνωμοσιώη. ἀλλ' ὅρα τῦ δικαίυ τὴν φιλοσοφίαν.

22 Εἶπε δ' Ἄβρααμ πρὸς Ⓚ βασιλέα Σοδόμων · ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου πρὸς Ⓚ θεὸν Ⓚ ὕψιστον, ὃς ἐποίησε τὸν ὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, 23 Εἰ ἀπὸ σπαρτίυ

χπαρατῆμι ἕως " σφυρωτῆρος ὑποδήματος λήψομαι ἀπὸ πάντων τῶν σῶν, ἵνα μὴ εἴπῃς, ὅτι ἐγὼ πεπλύτικα τ' Ἄβρααμ.

Πολλὴ τῦ πατειάρχου ἡ πρὸς τὰ χρήματα ὑπερφία. καὶ ὅτος ἕνεκεν μεθ' ὅρκου τὴν ἀπαγόρευσιν ποιεῖται, καί φησιν, ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου πρὸς Ⓚ θεὸν Ⓚ ὕψιστον, ὃς ἔκτισε τ' ὐρανὸν καὶ τὴν γῆν; ἀμφότερα βούλεται παιδεῦσαι Ⓚ τῶν Σοδόμων βασιλέα, καὶ ὅτι χρείττων ὀῦτι τῶν παρ' αὐτῦ δεδομένων, καὶ πολλὴν ἐπιδείκνυται τὴν φιλοσοφίαν, καὶ θεοσεβείας αὐτῷ διδάσκαλος γενέσθαι σπουδάζει, μονονουχὶ διδάσκων αὐτὸν, ὅτι ἐκεῖνόν σοι παρέχω μάρτυρα, ὅτι ὀῦδὲν τῶν παρὰ σοῦ λήψομαι, Ⓚ ἀπάντων δημιουργὸν, ἵνα εἰδέναι ἔχοις Ⓚ ὅτι πάντων θεὸν, καὶ μὴ νομίσῃς εἶναι θεοὺς τὰ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων κατασκευάζόμενα. ὅτος γὰρ ὁ ὐρανοῦ καὶ γῆς ποιητής · αὐτὸς καὶ Ⓚ πόλεμον τοῦτον ἐξεπύσατο, καὶ τῆς νίκης αἴτιος κατέστη. μὴ τοίνυν προσδοκήσῃς ἐμὲ ἀνέξεσθαί τι λαβεῖν τῶν παρὰ σῦ δεδομένων. ὀῦδὲ γὰρ ὅτι μισθῷ τὴν ἐκδικίαν ἐποιησάμην · ἀλλὰ πρότερον μὲν διὰ τὴν πρὸς τ' ἀδελφιδοῦν φιλοστοργίαν, ἔπειτα ἵνα δι' αὐτὴν τ' δικαίυ τὴν φύσιν, ὥστε ὀῦ· ἀδίκως

χ παρατῆσι ἁπηγμένους ὀξαρπάσαντα τῶν βαρβαρικῶν χειρῶν. εἰ ἀπὸ σπαρτίυ, φησίν, ἕως " σφυρωτῆρος λήψομαι ἀπὸ πάντων τ' σῶν, τῦτ' ἔστιν, ὐδὲ τὸ τυχὸν ὀῦδὲ τὸ βύτελές ὐδὲ τὸ βύ-

χπαρατῆμι καταφερόμενον νομιζόμενον. καὶ γὰρ " σφυρωτῆρα εἰώθασι λέγειν τὸ ἄκρον τῦ ὑποδήματος τὸ εἰς ὀξὺ λῆγον. τοιῦτοις γὰρ ἔθος ἔχουσι χεζεῆσθαι Ⓐ βάρβαροι. εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν τῆς παραιτήσεώς φησιν, ἵνα μὴ εἴπῃς, ἐγὼ πεπλύτικα τ' Ἄβρααμ. ἔχω τὸν χορηγὸν τῶν μυρίων ἀγαθῶν, πολλῆς ἀπολαύω τῆς ἀνωθεν ῥοπῆς, ὐ δέομαι τῦ παρὰ σῦ πλύτου, ὐ χρήζω δωρεᾶς ἀνθρωπίνης ὐποπείας, ἀρκοῦμαι τῇ παρὰ θεῦ εἰς ἐμὲ φιλοτιμίᾳ, οἶδα αὐτῦ τὸ δαψιλὲς τ' δωρεᾶς. τῶν μακρῶν καὶ βυτελῶν παρεχωρήσας τῷ Λωτ, μεγάλων καὶ ἀπορρήτων ἠξιώθην ὑποσχέσεων · καὶ νῦν μείζονα πλοῦτον ἑαυτῷ περιγραβόμενος, καὶ πλείονα παρ' αὐτῦ ἐπισπώμενος, τ' παρὰ σῦ πλῦτον ὐ προσίεμαι. διὰ τῦτο δ' ὡς οἶμαι καὶ τὸν ὅρκον προσέθηκε δι' εἶπεν, ἐκτενῶ τ' χεῖρά μου πρὸς τὸν θεὸν τ' ὕψιστον, ἵνα μὴ νομίσῃ ἁπλῶς αὐτὸν σχηματίζεσθαι, οἷα συμβαίνειν εἰκός · ἀλλ' ἵνα μάθῃ ὅτι τοῦτο αὐτῷ δέδικται, ὃ μηδὲ τὸ τυχὸν ἐκ θεοῦ γενόσφισαλ. καὶ ἐπλήρωσε τὸ παράγγελμα ἐκεῖνο τὸ παρὰ τῦ Χριστοῦ τοῖς μαθηταῖς εἰρημένον · Δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. μὴ γὰρ ἐγώ τι πλεῖόν, φησιν, εἰσήνεγκα εἰς τὴν τῦ πολέμυ ὑπόθεσιν, ἢ μόνον τὴν γνώμην καὶ τὴν προθυμίαν; τὴν δὲ νίκην καὶ τὸ ἔργον καὶ ἄλλα πολλὰ αὐτὸς εἰργάσατο τῇ ἀοράτῳ δυνάμει. εἶτα ἵνα μὴ νομίσῃ ὁ βασιλεύς, ὅτι δι' ὑπερφίαν καὶ καταφρόνησιν ὐ προσίεται τὰ παρ' αὐτῦ δίδομενα, δείκνυς αὐτῦ καὶ ἐν τῦτῳ τὸ ἥμερον καὶ τῆς γνώμης τὸ φιλόσοφον, φησίν.

Matθ. ι. ιι.

24 Οὐ λήψομαι πλὴν ὧν ἔφαγον Ⓐ νεανίσκοι, καὶ τῆς μερίδος τῶν ἀνδρῶν τῶν συμπορευθέντων μετ' ἐμοῦ, Εσχώλ, Αὐωνᾶ, Μαμβρῆ. ὅτοι λήψονται μερίδα.

Τῦτοις, φησί, συγχωρήσω λαβεῖν τινα μερίδα, ὅτῳ πολλῆς φιλίας τεκμήρια ἐπεδείξαντο. ὅτοι γὰρ σιωπωμένοις τῷ Ἄβρααμ, τῦτ' ἔστιν εἰς φιλίαν σιωπημένοις, καὶ τῦτο δείκνυσι τὸ ἐλέσθαι αὐτοῦ· κοινωνῆσαι αὐτῷ τῶν κινδυνων. διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἀμερόμενος " αὐτοῦ· παρασκευάζει μερίδα τινὰ λαβεῖν, καὶ ἐν τῦτῳ πάλιν ὃν ἀποστολικὸν νόμον πληρῶν τ' λέγοντα, Ἄξιος ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτῦ ὅστιν. οὐδὲ γὰρ τι πλέον τῆς Matθ. ι. ι.

χρείας

χρείας αὐτοὺς λαβεῖν ἀφίησι. πλὴν γάρ, φησιν, ὧν ἔφαγεν ὁ νεανίσκος, καὶ τῆς μερίδος τῶν συμπορευθέντων μετ' ἐμοῦ, Ἐσθὴλ, Ἀυναὶν, Μαμβρή. οὗτοι λήψονται μερίδα. ἴδετε τῆς ἀρετῆς τὸ πατριάρχου τὴν ἀκρίβειαν, πῶς δὲ τὴν φιλοσοφίαν ἐπεδείξατο τὴν πρὸς τὴν ἀφροψίαν τῶν χρημάτων, καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην, καὶ πάντα ποιεῖ, ὥστε μὴ δόξαι ἀλαζονείᾳ τινὶ καὶ καταφρονήσει τοῦτο πεποιηκέναι, καὶ δι' αὐτὸ μέγα φρονεῖν ἐπὶ τῇ νίκῃ τῇ γεγενημένῃ.

ΗΘΙΚΟΝ Τοῦτον δὴ καὶ ἡμεῖς μιμώμεθα, παρακαλῶ, καὶ ἀπουδάζωμεν ἀληθῶς ἑαυτοὺς φυλάττειν, καὶ μήτε πρὸς φάσεις τῆς ἀρετῆς ἀπονοίας ἑαυτοῖς περιπτύσσειν δόξαν, μηδὲ πρὸς φάσει ταπεινοφροσύνης τῆς ἀρετῆς καταμελεῖν· ἀλλὰ πάντα χρὴ ὃ μέγα ἀσφαλίζειν, καὶ τοῖς καταρτώμασι τοῖς ὑφ' ὑμῶν γινομένοις καθάπερ θεμελίου τινὰ καὶ ὑποβάθραν τὴν ταπεινοφροσύνην ἐπιτιθέναι, ἵνα μὴ ἀσφαλείας ἡμῖν οἰκοδομῆται τὰ τῆς ἀρετῆς. τοῦτο γὰρ ἀρετή, ὅταν ἔχῃ ταύτην σωζομένην. ὁ γὰρ τοῦτον μὴ ἀσφαλείας τὸν θεμέλιον καταβαλὼν δυνήσεται πρὸς ὅσον βούλεται ὕψος ἐπιφέρειν τὴν οἰκοδομήν. αὕτη μεγίστη ἀσφάλεια, αὕτη τεῖχος ἄρρηκτος, αὕτη πύργος ἀκαταμάχητος, αὕτη πᾶσαν συσφίγγει τὴν οἰκοδομήν, οὐκ ἀφίσα ὔτε ὑπὸ ἀνέμων σφοδρότητος, ὔτε ὑπὸ τῆς τῶν ὀμβρων ῥοιζῆς, ὔτε ὑπὸ τῆς τῶν πνευμάτων βίας αὐτὴν καταπεσεῖν, ἀλλ' ἀνωτέραν καθίστησι πάσης ἐπιβουλῆς, καὶ καθάπερ δι' ἀδάμαντός τινος κατεσκευασμένην, ὥστως αὐτὴ ἀνείρωτον ἐργάζεται, καὶ μεγάλας ἡμῖν ἀμοιβὰς παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ δωρεᾶς ἐφέλκεται· δι' ἧς ὁ πατριάρχης πρώτων τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Θεοῦ τὸ μέτρον ἐδέξατο. εἰσόμεθα γὰρ τοῦ θεοῦ ἐπιτρέποντος καὶ οὐκ ἐν ἀκηλωθυλίας τὸ ἐξῆς μελλόντων ῥηθήσεσθαι, πῶς καὶ νεῦν ἐπιθείσθων τῶν παρὰ τὸν βασιλέως Σοδόμων αἰτῶν διδομένων, μεγάλων καὶ ἀφάτων ἠξιώθη τῶν τοῦ θεοῦ δωρεῶν. ὧν ταύτης οὐκ αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων δικαίων ἕκαστος ἠδοκίμησε. καὶ τοῦτο, ὅσοι φιλότεχνοι περὶ τὴν ἀναγνωσιν τῶν θείων γραφῶν ἐστε, δυνήσεσθε καταμαθεῖν πάντα χρὴ γινόμενον. ὁ γὰρ φιλάνθρωπος ἡμῶν δεσπότης, ὅταν ἴδῃ ἐπιφορωμένας ἡμᾶς τῶν πρόντων, μὴ δαψιλείας καὶ ταῦτα πρέχει, καὶ τῶν μελλόντων ἡμῖν ἀγαθῶν τὴν ἀπόλαυσιν ταμιεύεται. καὶ τοῦτο καὶ ἐπὶ χρημάτων, ἐπὶ τῆς δόξης τοῦ πρόντος βίου, καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ἐπιτηδείων πραγμάτων ὅστις ἰδίᾳ γινόμενον. καταφρονῶμεν τοίνυν τοῦ πρόντος πλούτου, ἵνα τὸν ἀληθῆ πλοῦτον εὑρεῖν δυνηθῶμεν· ἐπαρίσωμεν τῆς κενῆς ταύτης δόξης, ἵνα τῆς ἀληθοῦς ἐκείνης καὶ βεβαίας ἀπολαύσωμεν· καταγελάσωμεν τῆς προύσης ἀτιμείας, ἵνα τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων ἀγαθῶν ἐπιτύχωμεν· μηδὲν ἡγώμεθα τὰ πρόντα, ἵνα πρὸς τὸν τῶν μελλόντων πόθον διεγερθεῖσαι δυνηθῶμεν. οὐδὲ γὰρ οἷόν τε τὸν τοῖς παροῦσι προσηλωμένον, ἐκείνων τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν τὸν πόθον καταδέξασθαί ποτε, καθάπερ λήμης τινὸς τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ σώματος ἐπιχειμένης, οὕτω τῆς τῶν παόντων ἐπιθυμίας σκοτούσης τὸν λογισμὸν, καὶ οὐκ ἀφιείσης ἰσχύσαι τι τῶν δεόντων. διὸ καὶ πάλιν δυνατὸν τὸν πρὸς ἐκεῖνα τὰ ἀχίνητα καὶ βέβαια ἀγαθὰ τὸν πόθον ἔχοντα, τούτων τῶν ἐπικήρων καὶ πρὸς ὥραν φανεισῶν, ἀφιπταμένων καὶ μεταπορευομένων ἐπιθυμίαν παντὸς λαβεῖν. ὁ γὰρ πρόθυμος τῷ πρὸς τὸν θεὸν πόθῳ, καὶ τὴν τῶν μελλόντων ἐπιθυμίαν κτησάμενος, ἑτέρας ὀφθαλμοῖς ὁρᾷ τῶν παόντων τὴν κατάσασιν, καὶ οἶδεν ὅτι ῥῆμα ἅπας ὁ παρὼν βίος, καὶ ἀπάτη, καὶ ἐνεργούντων οὐδὲν διεπονεῖ. διὰ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἔλεγε

a. Kor. ζ. λα. γράφων, Παράγει γὰρ τὸ ῥῆμα τοῦ κόσμου τούτου, δεικνὺς ὅτι ἕκαστον τῶν ἀνθρωπίνων, ὡς ῥήματι μόνον ὄντι, καὶ καθάπερ σκιᾷ ἢ ὀνείρατι χρωμένῳ, οὐδὲν ἀληθὲς, οὐδὲν βέβαιον ἔχον. πῶς οὖν οὐκ ἂν εἴη παιδικῆς ἀφροσύνης τὰς σκιὰς ἐποπτεύειν, καὶ ὑπὲρ

ὀνείρασι

ὀνείρατι μέγα φρονεῖν, καὶ τοῖς παρεστηκόσιν τοῖς μακρὸν ὕστερον παρερχομένοις; πῶς φέρε γὰρ, φησι, ὁ κόσμος τοῦτο. ὅταν ἀκούσῃς ὅλη πῶς φέρει, τί λοιπὸν πλέον ζητεῖς; ὅταν ἀκούσῃς ὅλη ἔρημα μόνον ὅτι πόντα τὰ ἀνθρώπινα, ἀληθείας ἔρημα τυγχάνοντα, τίνος ἕνεκεν ἐκεῖ τὴν ἀπάτην ὑπομένεις, καὶ οὐκ ἐννοεῖς τὸ εὐμετάβλητον, τὸ ἀβέβαιον, τὰ ὄντα μὴ [ὄντα] πῶς ἔχεις, πῶς ἐκεῖνα ἢ τὴν ὀπτασίαν μετάτιθεις τὰ διαιωνίζοντα, τὰ ἀκίνητα, τὰ βέβαια, τὰ μεταβολὴν οὐκ ὑποδεχόμενα; ἵνα γὰρ μάθῃς τὴν ζωὴν τοῦ διδασκάλου τῆς οἰκουμένης, ὅρα αὐτὸν ἄλλοθεν πάλιν βυλόμενον δεῖξαι πόντων τῶν ἐν τῷ παρόντι βίῳ φαιδρῶν τὸ ὑδαμινόν, οἷα λέξει ἐχρήσατο εἰπών· Τὰ γὰρ βλεπόμενα, φησὶν, πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια. καὶ πάλιν· Τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου παράγεται. καὶ πάλιν· Ἡ γὰρ ἐπιθυμία τοῦ κόσμου τούτου παράγεται. καὶ πάλιν· Ἐπιθυμίαν ἔχω εἰς τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι. καὶ πάλιν· Ἡ γὰρ θλῖψις ἡμῶν ἐλαφρὸν παραυτίκα κατεργάζεται ἡμῖν καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης. καὶ πάλιν· Ἐπιποθοῦντες ἐνδύσασθαι τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι. καὶ πάλιν· Ἵνα οὕτω ἡμᾶς [ὁ μακάριος Παῦλος] βούλεται ἐπιζητεῖν, εἰ πάντα ταῦτα τὰ βλεπόμενα προσκαίρως τυγχάνει; ἐκεῖνά, φησι, τὰ μὴ βλεπόμενα, μὴ ταῦτα τὰ βλεπόμενα, ἀλλ' ἐκεῖνα ἅπερ τούτοις τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῖς σωματικοῖς οὐχ ὁρᾶται. καὶ τίς δή, φησι, τοῦτο συμβαλλόμενος, ὥστε τὰ ὁρώμενα πῶς ἔχειν, καὶ τὰ μὴ ὁρώμενα ἐπιζητῆν; αὐτή, φησι, διδασκέτω ὑμᾶς τὴν τῶν γραμμάτων ἡ φύσις, ὅλα ταῦτα μὲν, εἰ καὶ ὁρᾶται, ἀλλὰ ταχέως πῶς ῥεῖ· ἐκεῖνα δὲ, εἰ καὶ μὴ νῦν ὁρᾶν δυνάμεθα, ἀλλ' αἰώνια τυγχάνει καὶ διηνεκῆ τὴν διαμονὴν ἔχει, πέρας οὐκ ἐπίσταται, τέλος οὐκ ἐπιδέχεται, μεταβολὴν οὐκ οἶδε, πάντα μένει καὶ ἀκίνητα. ταῦτα λοιπὸν καὶ ἐπαινῆς εἰκότως ἂν καθ' ἑκάστην ἡμέραν μάτην συμβαλλόμενον. ἀλλὰ τί πάθω; πολλὴ τῆς ἀκρίας ἡ λύμη, τῆς ἀρετῆς πολλὴ ἡ ἀσθένεια, πολλὴ τῶν χρημάτων ἡ τύφωσις. διὰ τοῦτο βούλομαι καὶ τὴν συνεχείαν τῆς παραινέσεως ἐπιμηκύνεσθαι τῆς νόσου, καὶ πρὸς τελείαν ὑγίειαν ἀγαγεῖν σὲ καὶ ἐμαυτὸν διὰ τούτων. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τῶν γραφῶν τὰς ὑποθήκας ποιεῖσθαι ἀναγκάζομαι, καὶ τῶν δικαίων τὰς ἀρετὰς εἰς τὸ μέσον παράγειν, καὶ τὰ αὐτὰ ἐπανιέναι ἀναγκαζόμεθα, ἵνα διὰ πάντων σαλεύειν ὑμᾶς δυνηθῶμεν εἰς τῶν δικαίων ζῆλον, καὶ ὀφείλω ποτὲ τῆς οἰκείας σωτηρίας πρόνοιαν ποιησάμενα, καὶ τῷ χαρῷ τῷ δεδομένῳ ἡμῖν εἰς παρηγορίαν ζωῆς δεόντως χρησώμεθα, καὶ ὡς ἑλκυσθέντες, πρὸς μετάνοιαν καὶ διόρθωσιν τῶν ἐπαισμένων ἐπειχθῶμεν, καὶ τῇ τῶν χρημάτων παρούσῃ εἰς ὠφέλειαν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ἀποχρησώμεθα, καὶ τὰ παρόντα τοῖς δεομένοις διαλίσχωμεν. τίνος γὰρ ἕνεκεν, εἰπέ μοι, συγχωρεῖς ἐπὶ τοῦ ἰοῦ καὶ τὸ ἀργύριον καὶ τὸ χρύσιον καταναλίσκεσθαι, δέον εἰς τὰς τῶν πενήτων γαστέρας αὐτὸ χεῖσθαι, ἵνα εἰς ἀσφαλὲς αὐτὸ ταμεῖον ἀποθέμενος ἐν καιρῷ τοῦ δέοντος, ὅτε μάλιστα χρείας τῆς ἀπ' αὐτοῦ παραμυθίας, ἀπολαύσῃς τῆς ἐντεῦθεν βοηθείας, καὶ ἐκεῖθεν παραφέρεσθαι ἐπὶ σὲ κατ' ἐκείνου τοῦ ἡμέρου τὰς ὀργὰς σου τῆς πτερωτοῖς ἀνοίξωσι, καὶ δέξωνταί σε εἰς τὰς αἰωνίους αὐτῶν σκηνάς; ἀλλὰ μηδὲ τὰ ἱμάτια ἐῶμεν σηπεδόνα παθεῖν καὶ εἰκῇ ἐν τοῖς κιβωτίοις κατασπεῖσθαι, τοσούτων ὄντων τῶν δεομένων καὶ γυμνῶν καθεστώτων, ἀλλὰ προτιμῶμεν τῶν σητῶν γυμνητεύοντα τὸν Χριστὸν, καὶ ἐνδύωμεν διὰ ἡμᾶς καὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἡμετέρου γυμνὸν καθεστῶτα, ἵνα ἡμεῖς καταξιωθέντες αὐτὸν ἐνδύσαι, ἀκούσωμεν καὶ τοῦ ἡμέρου ἐκείνου, Γυμνὸς ἤμην, καὶ περιεβάλλετέ με. μὴ γὰρ φορτικὰ ὅτι τὰ ἐπιτάγματα, μὴ γὰρ ἐπαχθῆ; τὰ ἀπολλύμενα, φησι, τὰ σηπόμενα, τὰ εἰκῇ καὶ μάτην δαπανώμενα, ταῦτα χρησίμως ἀφαιρεμένου καὶ ἀποδόντος, ἵνα καὶ τοῦ σκώληκος ἀφέλωμεν καὶ τοῦ φύγῃς, καὶ ὃ ἀπ' αὐτῶν κέρδος μέγιστον ἑαυτῷ περιέσῃς. πολλῆς γὰρ καὶ ἐπαφροσύνης ἀπόντος θεω-

Matth. xxv. λ.

χρῆσθαι

πίας μὴ τοσαύτην ἀπόλαυσιν κεκωτίοις καὶ τοίχοις ἐναποκλείειν τὰ πρεπτά, καὶ μὴ αἰσχύνης τὸ ὁμογλώττων τὴν ἔνδειαν τῶν ἀναγκαίων, ἀλλ' αἰρῆσθαι μᾶλλον ἐκτὸς ἰοῦ καὶ σητῶν ἀφανίζεσθαι, καὶ ταῖς τῶν λιχνῶν χερσὶ παρεκεῖσθαι, καὶ ἐκ τούτων βιβρώσκειν διδόναι, ἢ δεόντως οἰκονομήσαντα, τὴν ὑπὲρ τούτων ἀμοιβὴν κομίζεσθαι. μὴ δή, παρακαλῶ, ὦνπερ ἀμελεῖς ἀναπείθωμεν πρὸς τὴν σωτηρίαν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, ἀλλὰ τὰ πρεπτὰ κενώσαντες τοῖς δεομένοις, πολλὴν ἑαυτοῖς παραποθώμεθα τὴν παῤῥησίαν, ἵνα τῶν ἀπῤῥήτων ἀγαθῶν ἀπολαύσαι καταξιωθῶμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. λς΄. ΜΕΤΑ ΔΕ ΤΑ ΡΗΜΑΤΑ ΤΑΥΤΑ, ΕΓΕΝΗΘΗ ῥῆμα κυρίου πρὸς Ἄβραμ λέγων ἐν ὁράματι τῆς νυκτός, μὴ φοβοῦ Ἄβραμ, ἐγὼ ὑπερασπίζω σου. ὁ μισθός σου πολὺς ἔσται σφόδρα.

Ἡ σαυρῷ τινι προσοίκει ἡ τῶν δικαίων ἀρετὴ πολλῷ καὶ ἄφατον τὸ πλοῦτον ἔχοντι. καθάπερ γὰρ ὀκλάσει καὶ βαρύ τι μέρος λαβών τις δυνηθῇ, πολλῷ ἑαυτῷ τὴν ὑποδοχὴν κατασκευάζει· οὕτω δὴ καὶ ὁ τῆς ἀρετῆς τὸ πατριάρχου ὑπόσει τις γνώμην. ἰδοὺ γὰρ ἀφ' ἑκάστης ἡμέρας ὀκλάζει καὶ αὐτὸν ἰσοδείας προφήτης ὑμῖν τὴν διδασκαλίαν, καὶ μὴ πολλῆς τῆς δαψιλείας τὸ ἑστιᾶσιν ὑμᾶς προσέχομεν, οὐδέπω καὶ νῦν οὐδὲ βαρύ τι μέρος τῶν τούτῳ κατορθωμένων ἐξεπεῖν ἠδυνήθημεν. τοσαύτη ἐστὶν αὐτῆς τῆς οὐσίας ἡ ἀρετὴ καθάπερ ἀπὸ τῆς πηγῆς δαψιλῆ προχέουσα νάματα καὶ ἀπόντες ἀρύονται, καὶ μόνον οὐκ ἐλαττοῦσι τὰ ἐκεῖθεν προϊόντα νάματα, ἀλλ' ὅσῳ ἂν πλείους ὦσιν οἱ ἐξαντλοῦντες, τοσούτῳ μᾶλλον ἀναβλύζει τὸ ὑδάτων ἡ φύσις. τὸ αὐτὸ δὴ καὶ ὅτι τὸ θαυμάσιόν τοῦτο πατριάρχου γνώμην ὁμόλογα. πόσοι γὰρ ἐξ οὗ γέγονε μέχρι τοῦ παρόντος ἐκ τῆς πηγῆς τὸ τούτου κατορθωμάτων ἀρύονται, καὶ μόνον οὐκ ἐκένωσαν τὰ νάματα, ἀλλ' ὅτι πλείον ἀναβλύζει τὴν τούτου κατορθωμάτων ἡ περιουσία; ὥσπερ γὰρ σιγῇ τις χρυσὸν, ὕστερον ἁρμοσμένην ὑπόμνημα τὴν καθ' αὑτὸν διήγησιν ὅτι τῆς θείας γραφῆς κειμήλιον· καὶ καθ' ἕκαστον κεφάλαιον προτίθεσθαι μοι αὐτὸν ὑποδεικνύμενον τὰ τῆς οἰκείας φιλοσοφίας, ἐπομνύων ὁ παράδειγμα καὶ τὴν τοῦ θεοῦ ἀμοιβήν. καὶ ἵνα μάθητε ὅτι ὕστερος ἔχει, ἀναγκαῖον ἀνωθεν ὑμῖν μετὰ σωτηρίας τὰ κατ' αὐτὸν διηγήσασθαι, ἵνα εἰδῆτε καὶ τὴν δικαίαν τὴν ὑπερβάλλουσαν πίστιν, δι' ἣν πρὸς τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ ὑποδέδεκται, καὶ τὸ φιλανθρωπευόμενον τοῦ Θεοῦ μετὰ δαψιλείας τὰς ἀμοιβὰς αὐτῷ παρεχόμενον. ἐκεῖθεν γὰρ ὁ δίκαιος τοῦτ' ἀποθησαυρίσας ἡμᾶς παιδεῦσαι, πρὸς τοῦτο τῆς ἀρετῆς ἀγῶνας μετὰ προθυμίας ἀποδύεσθαι παῤῥησιαζόμενος ταῖς ἀνωθεν ἀμοιβαῖς, καὶ εἰδότας τὸ ἡμέτερον δεσπότην τὸν φιλανθρωπότατον, πολλὰ τὰ δυσχερῆ νομιζόμενα τοῦ βίου μετ' εὐκολίας καταδέχεσθαι, τῇ ἐλπίδι τῶν ἀντιδόσεων προφερομένους. προσέχετε δή, παρακαλῶ, ὅπως οὐκ ἀπροσίμεν (ὅπερ καὶ πρὸ ἑαυτοῦ οἰκόθεν εἰσήνεγκεν ἐκ τῆς ἐγκειμένης τῇ ἡμετέρᾳ φύσει γνώσεως ἐδίνα ἐξωθεν ἐσχηκὼς διδάσκαλον, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἀπίστοις γενέσθαι προφέρομενος) ὅπως μηδὲν κατὰ τὸν προφητικὸν ἡλικίαν τῇ πλάνῃ τοῦ παιδὸς κατηκολούθησεν, ἀλλὰ τὸ πρὸς τὸ θεῖον θεραπεῖον ἐπεδείκνυτο, καὶ τὸ ἀνωθεν ὑπισχνοῦμενον καὶ χεῖρας ἐπέτυχεν ἐπὶ ὅτι τῆς Χαλδαίας ὢν. τοῦτο γὰρ ἡμῖν σαφέστερον ἐκτίθεται ὁ μακάριος Στέφανος ὅτω λέγων· Ὁ Θεὸς τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν Ἀβραὰμ ὄντι ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ,

Πρ. ζ. β.

ταμία, πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν Χαρράν. Εἶδες πῶς ἡ ὄψις αὐτὸν ἐκεῖθεν ἀνέστησεν. Εἰκὸς γὰρ ὅτι μὴ τῆς τοῦ θεοῦ θεραπείας, ἢ τινὶ τοῦ γεγωνικέναι αἰδῶ ὑπιδεικνύμενος, καὶ εἰς πολὺ φίλτρον ὑπισταπάμενος τὸν πατέρα, αὐτὸς [ἴσως] αὐτὸν αἴτιος γέγονε τῆς ἐκεῖθεν ἐξόδου· ἐκ δὲ τοῦ πόθου τοῦ παιδὸς ἠνέσχετο καταλιπεῖν τὴν οἰκείαν πατρίδα καὶ τινὰ ἀλλοτρίαν οἰκῆσαι. Ἀλλ' ὅσα μοι περὶ ἀκριβείας, πῶς καὶ αὐτὴ ἡ τοῦδε τοῦ θεοῦ ἡμερωθεῖσα διὰ τινὰ τοιαύτην ἀρετὴν εἰς αὐτὸν ὑπέσχεψις, πάλιν αὖτε τινὰ ἀρετὴν τοιαύτην ἐργάζεται. Εἵλετο γὰρ τινὰ χώραν τινὰ πατρικὴν καταλιπεῖν, καὶ τινὰ ἀλλοτρίαν οἰκῆσαι, ἵνα τοῦδε τοῦ θεοῦ τοιαῦτα ἐκ τοῦ ἔργου ἀκούσῃ. καὶ ἕτοιμος ἦν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ δὶς τοσαῦτα ποιῆσαι, εἰ μὴ τὸν ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐπιστάντα καὶ καθ' ἑαυτὸν τὴν ἀποδημίαν εἰσηγήσασθαι. Ἀλλ' ὅπερ ἔφην εἰπών, ἡ τοῦ ὑδρὸς ἀρετὴ καὶ ἡ πολλὴ θεραπεία ἡ τοῦδε τοῦ τεκόντος ἐμποδὼν ἐγένετο τοῦ καὶ πρότερον ἐκεῖνον ἐκ τοῦ πατρὸς παρεσκεύασεν. εἶτα ὅτε τὴν Χαρράν κατέλαβον, ἐκεῖ τὴν οἴκησιν ἐπήξαντο. καὶ τελευτήσαντος τοῦ Θάρρα (τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ πατρί) πάλιν προσάπεσε τοῦδε τοῦ θεοῦ ἐξελθεῖν ἐκεῖθεν. ἐξελθὲ γάρ, φησιν, ἐκ τῆς γῆς σου, καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ δεῦρο εἰς τὴν γῆν, ἣν ἄν σοι δείξω. ὅτε γὰρ μετὰ πάσης τῆς οἰκίας εἰς τὴν Χαρράν μετέστησαν, ἔστι τοῦτο ἐν ταῖς προσάπασιν αὐτῷ ἐξελθεῖν προσετέθη, ἐκ τῆς γῆς σου, καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, δηλῶν αὐτῷ, ὅτι αὐτὸν μόνον καθ' ἑαυτὸν βούλεται τὴν ἀποδημίαν ποιήσασθαι, καὶ μήτε τὸν ἀδελφόν, τὸν Ναχὼρ λέγω, μήτε ἕτερόν τινα ὑπισύρεσθαι. ἐκ τῆς γῆς σου ἦ ἔλεγεν, ἐπειδὴ χρόνον οὐκ ὀλίγον ἐκεῖ οἰκήσαντες, ὡς ἐν ἰδίᾳ λοιπὸν πατρίδι τὴν οἴκησιν ἐποιοῦντο ἐν αὐτῇ. καί τοι τοῦ πένθους τῶν ἑαυτοῦ γονέων ἀκμάζοντος ἔτι, καὶ πολλῆς ὕσης τότε δυσχερείας τε καὶ ἀνοδίας κατὰ τὰς ἀποδημίας, ἀλλ' ὅμως μετὰ πάσης προθυμίας ὑπήκουσε τῷ θεσπίσματι τοῦδε τοῦ δεσπότου νῦνε, καὶ ταῦτα οὐκ εἰδὼς ὅπου χήσεται αὐτὸς τὰς τῆς πλάνης. δεῦρο γάρ, φησιν, οὐκ εἰς τοῦδε τινὰ γῆν, ἢ τοῦδε, ἀλλ' εἰς ἣν ἄν σοι δείξω. ὅμως ὄντος ἀοριστου τοῦ ὑπαγόμενος ὁδὸν προσεδόκησε καὶ ἐπήνεσε, καὶ τοῦτο τινὰ οἰκείαν ἀρετὴν δεικνύς. ὅτε γὰρ νέον αὐτὸν προσλαβόμενος μικρὸν μιμητὴν κατεσκεύαζε τῆς οἰκείας ἀρετῆς, οὐκ ἠνέσχετο τοῦτον καταλιπεῖν, ἀλλὰ κοινωνὸν αὐτὸν ἐλάμβανε τῆς ἀποδημίας. Εἰ γὰρ ὁ πατήρ, φησιν, ἄπιστος ὢν τοῦδε τὸ φίλτρον τὸν οἰκεῖον τοῦ πατρῴαν, ἔνθα ἐτέχθημεν καὶ ἠνέχθημεν, καταλιπεῖν κατεδέξατο, καὶ ἀχθοφορήσαί μοι, καὶ ὅτι τῆς ἀλλοτρίας βίον κατέλυσε, πολλῷ μᾶλλον ἐγὼ προσήκω τοῦτον τὸν ἀδελφοῦ παῖδα, νέον, οὐκ προοιμίων δεικνύτα ὡς μικρὸν ὑπιδώσει πρὸς ἀρετὴν, οὐκ δὴ δυσχερίμιλον ἐν ταῖς ἀφεῖναι. ἐπεὶ οὖν τοῦδε τινὰ δεικνὺς αὐτὸν τὸ φιλόθεον καὶ ταύτην ἐποιήσατο τὴν ἀποδημίαν, ἵνικα κατέλαβε τὴν Παλαιστίνην, καὶ τὸν ὅρων ἐπέβη τῶν Χαναναίων, ὀφθεὶς αὐτῷ ὁ Θεὸς καὶ νυμφοσας αὐτὸν βουλόμενος τὴν προθυμίαν, καὶ χεῖρα ὀρέξαι, φησὶ πρὸς αὐτόν· δῶ σπέρματί σου δώσω τὴν γῆν ταύτην. ὅταν ἐπεύχομαι καὶ ἐπόθεν (παίδων λέγω τὴν Ἀβραάμου) τοῦτο αὐτῷ βούλεσθαι ἐπιφρῆναι, ἀμοιβὴν αὖ τῶν τοσούτων πόνων δίδοὺς. ὅτε γὰρ ἀπὸ τῆς φύσεως ἀπεζήρητο, καὶ ἡ ἡλικία λοιπὸν ἀπαγορεύειν ἔπειθε τῇ ὑποστάσει, Ἀβραὰμ τὸν ἀθλητὴν, καὶ προθυμότερον ἀπεργάζεται καὶ νεάζειν αὐτὸν κατασκευάζει πρὸς τοῦ ἐξῆς ἀγῶνας. ὅσα τοίνυν μὴ τὴν ὑποστάσιν ταύτην, ἑτέραν πάλιν τὴν ἄθλησιν τοῦτον δεχόμενον. λιμοῦ γὰρ καταλαβόντος καὶ πολλῆς ὕσης τῆς ξενοχωρείας ἐν τῇ Χαναναίᾳ, ὅτι τὴν Αἴγυπτον ἔπευδε· καὶ λιμοῦ τοῦδε μὴ βούλεσθαι μείζονι προέβαλεν ἑαυτὸν κινδύνοις. ἡ γὰρ εὐμορφία τῆς γυναικὸς, καὶ ὁ κάλλος τῆς Σάρρας μονονουχὶ τὸ θαῦμα

αὐτῷ πρὸ τ῀ ὀφθαλμῶν ἐδείκνυ. διὸ καὶ πλησίον γιόμενος τ῀ εἰς Αἴγυπτον εἰσόδου, φησὶ πρὸς αὐτ῀, γινώσκω ὅτι εὐπρόσωπος εἶ· οἶδά σε καὶ τ῀ κάλλους τ῀ ὥρων, καὶ δέδοικα τ῀ν Αἰγυπτίων τ῀ ἀκολασίαν. ἐὰν οὖν ἴδωσί σε, καὶ γνῶσιν ὅτι καθάπερ γυναῖκα σε ἄγω σέ, σὲ μὲν ἴσως φείσονται ὡς εἰς ἔργον ἀναγωγῆς τῆς μανίας αὐτ῀ν ὂν οἴσγον, ἐμὲ δὲ ἀποκτενοῦσιν, ἵνα μετὰ ἀδείας αὐλοῖς ἄζηται τὰ παρανομίαν ἐργάσασθαι, οὐκ οἴτος τὰ τὰ μοιχείαν κατάδηλον ποιεῖν δυναμένη· εἰπὲ οὖν, ὅτι ἀδελφός σού ἐστι. ὄρα ἀδαμαντίνων ψυχὴν, ὄρα γνώμην σιδήρου στερροτέραν. οὐδὲ γὰρ παρεσαλεύσεν αὐτοῦ τὸν λογισμὸν ἡ προσδοκωμένη συμφορὰ, οὐδὲ ἐνενόησεν οὐδὲ εἶπε πρὸς ἑαυτόν, ἄρα τοῦτο τὰ τὰ οἰκείαν καταλιπὼν πατρίδα καὶ τοσαύτην ὑπιδεξάμενος ἀκολουθίαν ἦλθον εἰς τὰ ἀλλοτρίαν, ἵνα τούτοις παραδοθῶ τοῖς κακοῖς; ἢ τοῦ μακροῦ ἀπέχει μοι, ὅτι τῷ σπέρματί σου δώσω τὴν γῆν ταύτην; ἰδοὺ καὶ μοιχείας καὶ δικαίαν φόβος κατασείει ἡμῶν τὰ ψυχήν. ἀλλ' οὐδὲν τούτων οὐδὲ ὁ Ἀβραὰμ λαβεῖν κατεδέξατο· ἀλλ' ἑνὸς γάνεται μόνου, πῶς δικαιωθῇ ὁ ποιητὴν τοῦτο δράσας ἀπαγγελμάτων [ζ] τῶν δύο τούτων καινοτέρων ὑπιδειγμένων τὸν ἕνα γοῦν φυγεῖν. καὶ ὅπῃ καὶ αὐτὸς ἐαυτὸν εἰσήνεγκε μετὰ δυσκρείας τὴν συμβουλὴν ποιησάμενος, καὶ ἡ γυνὴ πολλὰ τ῀ πείσασα εἰ τ῀ ἀνδρὸς φιλοσοργίαν καὶ ἀπαγγελίαν ὑπιδιεκρούσθη σωφρόνως, καὶ τοῖς δόξασιν ὑπηρετήσασα· καὶ ὅπῃ ἐαυτῆς ἀπήρτισαν, ἐς ὅσον τὰ αἰσθητὴν ἀκολουθίαν ἀπήγαγεν, καὶ εἰς ἔργον ἐκβεβήκει κακοῦ τῆς παρανομίας, τότε πολλὴ φείδεται τοῦ ἀνδρὸς ἡ τ῀ θεοῦ δείκνυται προνοία. καὶ μόνον γὰρ τὴν γυναῖκα ὁ θεὸς τῆς ὕβρεως ἐξήρπασε καὶ τῆς ἀγριωτέρας ὀργῆς, ἵν' μὴ τὰ βασιλέως καὶ πάντος τὰ ὅσου αὐτ῀ ἐποίσατο, ἀλλὰ καὶ ὃν παρεσκεύασε μὴ πολλῆς τῆς προφανείας ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου ὅτι τὴν Παλαιστίνην ἐπανελθὼν πεποίηκε. σκόπει πῶς μεταξὺ τ῀ν πειρασμῶν τὴν πρὸς αὐτ῀ ῥοπὴν εἰς φέρων ὁ φιλόθεος Ἀβραὰμ διαστὰς, ἀκριβάζονται τὸν ἀθλητ῀ πρὸς τὸν ἐξῆς πάλιν ἀγῶνας ἀναγκάζεται, οὐκ ἀφεὶς ἔρημον τῆς ἑαυτοῦ βοηθείας, ἀλλὰ διὰ πάντων φανερὸς οἰκειούμενος αὐτὸν δείκνυσθαι, ὅτι μαρὰ εἰσφέρων αὐτὸς, μεγάλων καὶ σφόδρα μεγάλων ἀξιοῦται καὶ νικητῶν τὴν δυσθεσπίσιν φύσιν. εἶδες τοίνυν τὸ δικαίου τὴν ἀνομίαν. ὄρα πάλιν μὴ τὴν ἐκβᾶσαν ἐπιφοδον, τῆς παπεινοφροσύνης αὐτὸ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ὑπειρεικέναι τὴν πολλήν. ὅπῃ γὰρ ἐπεμνήσθην ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου εὐπορείαν πολλὴν κτησάμενος (οὐκ αὐτὸς δὲ μόνος, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀδελφιδοῦς ἠκολούθει) οὐκ ἐχώρει, φησὶν, αὐτοὺς ἡ γῆ κατασχεῖν ἅμα, ὅτι ἦν τὰ ἀπάρχοντα αὐτῶν πολλά. ὅθεν καὶ μάχη σωρεύεται γενέσθαι μεταξὺ τ῀ν ποιμένων τ῀ Λὼτ καὶ τοῦ Ἀβραάμ. ἀλλ' ὁ δίκαιος οὗτος δεικνὺς αὐτ῀ τὸ ἥμερον τῆς ψυχῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας τὸν ἀνδρόλιον, καλέσας τὸν Λὼτ φησὶ πρὸς αὐτόν· μὴ ἔστω μάχη ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ, καὶ τ῀ν ποιμένων μου καὶ τ῀ν ποιμένων σου, ὅτι ἄνδρες ἀδελφοὶ ἡμεῖς ἐσμεν, μονονοὺ καὶ λέγων πρὸς αὐτόν· οὐδὲν εἰρήνης ἴσον· οὐδὲν φιλονεικίας βαρύτερον. ἵν' οὖν πᾶσαν μάχης ἀποθήσειν ἐκποδὼν ποιησώμεθα, ἐλοῦ᾽ν ἀνδρὶ βουληθῆς χώρων· καταλιπὲ δέ μοι τὴν λειπομένην, ἀνὴρ τὸ πάσης ἡμᾶς ἔρωτος καὶ φιλονεικίας ἐκτὸς γενέσθαι. εἶδες ἀνδρὸς ἀρετήν. παρεχώρησε τῷ νέῳ τὴν πρεσβείαν τὸν ἀγῶνα, καὶ ἔστερξε τὴν Φαυλοπάτιν χώραν. ἀλλ' ὄρα πάλιν, ὅπῃ τὰ παρ' ἑαυτὸ ἐπεδείξατο, πόσης ἀπολαύει τῆς ἀμοιβῆς. μετὰ γὰρ τὸ χωρισμοῦ γενομένου, φησὶ πρὸς αὐτ῀ ὁ θεὸς μὴ ὃ διεχωρίσθη τὸν Λὼτ, ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς σου ἴδε πᾶσαν τὴν γῆν ἧς" ἑκατέρου τὰ μέρους, ὅτι πᾶσαν, ἣν σὺ ὁρᾷς, σοὶ δώσω αὐτὴν καὶ τῷ σπέρματί σου ἕως αἰῶνος. σκόπει πόσης ἀξιοῦται τῆς φιλοτιμίας διὰ τὸν παπεινοφροσύνην, ἵν' ἐπεδείξατο πρὸς τὸν ἀδελφιδοῦν· καὶ αὐτὸς μὲ μικρῶν παραχωρήσας πολὺ μει-

ζόνων

ζοιων ἠξιώθη, ἐκεῖνος ὁ τοῖς πρωτείοις ὑπιππάσας μετ' ὀλίγου εἰς κινδύνους ἐνέπιπτε· καὶ ὑμῶν οὐδεὶς ἀπώναιτο τῆς ἐκλογῆς, ἀλλὰ καὶ αἰχμάλωτος ἂν καὶ οἰκέτης ἂν ἀνέστιος ἀγαθὸν ἐγένετο, καὶ δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐδιδάσκετο· καὶ τὸ δικαίου τοῦ ὑπερβάλλουσαν ἀρετὴν, καὶ αὖθις ἐπαιδεύετο λοιπὸν μηδὲν τοιοῦτον ποτε πλημμελεῖν.

ὅπου γὰρ τοῦ ἐν Σοδόμοις οἴκησιν ἐποιήσατο ὁ Λώτ, θύελλα πόλεμος ἀνερρίπισεν χαλεπὸς, καὶ οἱ τὰ πρωτοκτίστων ἐθνῶν βασιλεῖς ὑπισχνούμενοι μὴ πολλῆς τὴν δυνάμεως πᾶσι τὴν χώραν ἄρδην ἀπώλεσαν, τοὺς γήρανσας ἀνελόντες καὶ τὰς Ἀμαληκίτας ἀποσάμενοι καὶ τὴν τὴν Σοδόμων βασιλέα καὶ Γομόρρας εἰς φυγὴν τραπῆναι πρεσκύσας, καὶ πᾶσι κατέσχον τὸ ὀρφνὸν, καὶ τὸ ἵππον τοῦ βασιλέως Σοδόμων ἀναλαβόντες καὶ τὸν Λὼτ αἰχμαλωτεύσαντες μὴ πάσης τὴν ἀποσκευῆς, καὶ γυναῖκας ἀπάσας, ὅτως ἐπομένας. ἀλλ' ὅσα πάλιν δεῦρο κηδεμονίαν πολλὴν. ὁμοῦ γὰρ καὶ ὃν Λὼτ τῆς αἰχμαλωσίας ἐλευθεροῦσαν βουλόμενος, καὶ τὸν πατριάρχην τοσοῦτον ἐργάσασθαι, διεγείρει τὸν δίκαιον τοὺς ἀντίληψιν τοῦ ἀδελφιδοῦ. πυθόμενος γὰρ ὁ γεγονὼς, μετὰ τῶν οἰκογενῶν ὁρμήσας ὅπου σὺν βασιλεῖς ἐκείνους, αὐτοὺς τε μετὰ πολλῆς θυμηλίας ἐπάταξε, καὶ τὸν Λὼτ καὶ γυναῖκας καὶ τὸν ἵππον πᾶσι τοῦ βασιλέως ἐπομένας, λαμπρὰ* ἔσπασα ἐργασάμενος, καὶ πᾶσι καταδήλων ποιῶν τὸν περὶ αὐτὸν τοῦ θεοῦ ἔνοιαν, καὶ ὅτι οὐκ οἰκείᾳ δυνάμει τὸν τοσοῦτον ἐπράξατο τρόπον, ἀλλὰ τῇ ἄνωθεν βοηθείᾳ τειχιζόμενος. καὶ λοιπὸν ἔσπευδε δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων διδάσκαλος θεοσεβείας γενέσθαι πᾶσι τοῖς ἐν Σοδόμοις καὶ τῆς πρὸς τὸν βασιλέα καταλέξεως. ὅπου γὰρ σιωπήσας ὁ βασιλεὺς καὶ χαρεὶς ὑπὲρ τῶν γεγονότων ὁμολογήσας τὸν μὲν ἵππον ἀπολαβόντα πᾶσι ἔλεγε, σὺν δὲ ἀνθρώποις λήψεσθαι, ὅσα πάλιν τοῦ δικαίου τὸν μεγαλοψυχίαν, πῶς ὁμοῦ καὶ τὸν οἰκείαν φιλοσοφίαν ἐκδιδάσκει, ὡς χρείττων ὢν τῶν παρ' αὐτοῦ δεδομένων, καὶ εἰς τὸν τῆς θεοσεβείας γνῶσιν αὐτὸν ἀνάγει. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς εἶπεν αὐτῷ, ὃν οὐκ ἀνέξομαι λαβεῖν τι παρὰ σοῦ, οὐδὲ ὅτι οὐδενὸς δέομαι τοιούτου μαθοῦ, ἀλλὰ τί; ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου πρὸς τὸν θεὸν τὸν ὕψιστον, μονονουχὶ διδάσκων αὐτὸν, ὃν οὐκ εἰσὶ θεοὶ τὰ ὑπὸ σοῦ θεραπευόμενοι, ἀλλὰ λίθοι καὶ ξύλα. εἷς γάρ ἐστιν ὁ ὅτι πάντων Θεὸς, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. ὅτι δὲ λήψομαι παρὰ σοῦ ἀπὸ σπαρτίου ἕως σφυρωτῆρος, ἵνα μὴ νομίσῃς ὅτι τούτων ἕνεκεν τὴν ἐκδίκησιν ἐποιησάμην· ἵνα μὴ λέγειν ἔχῃς, ὅτι αὐτός μοι τῆς οὐσίας αἴτιος γέγονας. ὁ γὰρ τὴν νίκην παρασχὼν καὶ ὃ ἔσπασον μετ' ἐμοῦ σήσας, αὐτός ἐστιν ὁ καὶ τὸ πλοῦτον τὴν χορηγίαν μοι παρασχόμενος. ὅσα πῶς, εἴγε ἐβούλετο, κερδαίνειν ἐδυνάτο ὁ βασιλεὺς ἐκ τῶν τῆς πατριάρχου λεγομένων. ἐδιδάσκετο γὰρ μὴ τῇ οἰκείᾳ δυνάμει λοιπὸν θαρρεῖν, ἀλλ' εἰδέναι τὸν πάντων αἴτιον, καὶ καταλαμβάνειν τῶν χειροποιήτων θεῶν, καὶ παιδεύεσθαι τὸν ὅτι πάντων θεὸν, τῶν ὅλων δημιουργὸν, τὸν πηγὴν τῶν ἀγαθῶν. καὶ γὰρ ἐμαθήθησε ἐκ πάντων τὸν πατριάρχου τὴν ἀρετήν. ἵνα γὰρ μὴ νομίσῃ δι' ἀπόνοιαν αὐτὸν τὸν μεγαλοφεγγείαν ὑπερεκτείνειν τῶν παρ' αὐτοῦ διδομένων, ἐκ τούτου φησὶ πρὸς αὐτόν· ἐγὼ μὲν οὐδὲν λήψομαι (οὐδὲ γὰρ δέομαι οὐδὲ χρήζω παρ' ἑτέρου μοι αὔξεσθαι τὴν περιουσίαν) τὰς δὲ τῶν νεανίσκων μοι κεκινωνηκότας συγχωρήσω λαβεῖν μερίδας, ἵνα μικρόν τινα τῶν πόνων παραμυθίαν ἔχειν δοκῶσι. καὶ πρὸς μὲν τὸν τῶν Σοδόμων βασιλέα ταῦτα ὁ δίκαιος ἀποκρίνεται. ὅπου δὲ καὶ Μελχισεδὲκ ὁ βασιλεὺς Σαλὴμ ἄρτους καὶ οἶνον αὐτῷ ἐξενέγκας προσέφερεν (ἦν γὰρ ἱερεὺς, φησι, τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου) παρ' ἐκείνου δέχεται καὶ προσευξάμενος, καὶ τὴν εὐλογίαν τὸν παρ' αὐτοῦ εἰς αὐτὸν γεγονυῖαν ἀμείβεται καὶ τὴν εἰς τὸν Θεὸν δοξολογίαν (εἶπε γὰρ, φησιν, εὐλογημένος Ἄβραμ τῷ θεῷ τῷ ὑψίστῳ, καὶ εὐλογητὸς ὁ θεὸς, ὃς παρέδω-

χε σὺν ἐμοὶ ἔμπροσθέν σου γενομένοις σοι) δεκάτιλν αὐτῷ δίδωσιν ἀπὸ πάντων ὧν ἐπεκομίζετο λαφύρων. Εἶδες τὸ δικαίου τὸ φιλόθεον καὶ πάντων δεικνύμενον, καὶ πῶς καὶ μὴ τοῦ βασιλέως Σοδόμων ἀπὸ ἀναρτίας ἕως σφυρωτῆρος λαβεῖν οὐκ ἠνέσχετο, καὶ ἃ τοῦ Μελχισεδὲκ προσενεχθέντα ἔλαβεν, ἀνταδιδοὺς τὰ παρ' ἑαυτοῦ, διδάσκων ἡμᾶς πολλὴν τὴν ἀφέλειαν ὑπεδείκνυτο, καὶ μὴ ἁπλῶς καὶ ἀδεῶς καὶ πάντων δέχεσθαι. ὅπερ γὰρ ἐκεῖνος οὐκ ἐν τῇ δόσει μόνον ἀγαθὸς γέγονεν, ἀλλ' ἃ τοῖς ἄλλοις ἄπιστος ἐτύγχανε καὶ πολλῆς ἐδεῖτο διδασκαλίας, ἀπὸ τούτου ἐκείνων μᾶλλον εὐφυέστερος· πᾶσαν ἃ ἀσυδοσίαν ἐποιήσατο, καὶ δι' ὧν λαβεῖν προσήκατο, καὶ δι' ὧν διελέγθη, πρὸς θεοσέβειαν αὐτὸν χειραγωγῆσαι· καὶ ἃ τοῦ Μελχισεδὲκ εἰκότως λαμβάνει. ἀπὸ γὰρ τούτου ἐπεσημήνατο ἡ θεία γραφὴ τοῦ ὕδατος τὴν ἀρετὴν λέγουσα, ἐπεὶ ἃ ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου· ἄλλως ἃ καὶ τύπος ἐπὶ τοῦ ἀναίματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ αὐτὰ ἃ τὰ προσενεχθέντα μυστήριον ἦν προεμήνυε. διὸ ὁ καὶ προσήκατο, καὶ λαβὼν κἀκεῖνος ἀπὸ τῆς πρὸς ἑαυτὸν ἀμοιβῆς τῆς οἰκείας ἀρετῆς ἐδίδασκε τὸ μέγεθος. δεκάτιλν γὰρ αὐτῷ δέδωκε τὸν φιλόθεον αὐτοῦ σκοπὸν καὶ ἐντεῦθεν ἐμφαίνων. τάχα εἰς πολὺ μῆκος ἡμῖν ὁ λόγος ἐξετάθη, ἀλλ' ὑ μάτιλν οὐδὲ εἰκῇ. ἐγκωμιάζω μὲν γὰρ δικαίου βεκχέων τὴν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς μέχρι τῶν σήμερον προκειμένων ἡμῖν τοῦ δικαίου τὴν ἀνδρείαν, τὴν μεγαλοψυχίαν, τὴν πίστιν τὴν ὑπερβάλλουσαν, τὴν φιλόσοφον γνώμην, τῆς καταπεφρονημένης τὸ μέγεθος, τῆς τῶν χρημάτων ὑπεροψίας τὴν ὑπερβολήν, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ εἰς αὐτὸν εὐνοίας τὴν διηνεκῆ προαίρεσιν· ἐπόπτευε δὲ ὅπως ἀπὸ πρώτων προεφανέστερον καὶ λαμπρότερον ἐδείκνυτο τὸ δίκαιον ἡ καθ' ἕκαστον χρεὼν εἰς αὐτὸν ἀνθίλημψις γινομένη. ἀλλ' εἰ βούλεσθε καὶ μὴ ἀπεκάμετε, ἀναμίμνα καὶ τὸ προσφατον ἀνεγνωσμένων, καὶ ὀλίγα προσθέντες καταπαύσωμεν τὸν λόγον, ἵνα μάθητε πόσης πάλιν ἀξιῶται ἀμοιβῆς ἀπὸ τοῦ ἀποστεῖλαι τὸ τοῦ βασιλέως Σοδόμων αὐτῷ δεδομένων. Τί γάρ φησι; μετὰ ταῦτα ἐγένετο ῥῆμα κυρίου πρὸς Ἄβραμ. Τίνος ἕνεκεν ὕστερον ἤρξατο, μετὰ ταῦτα ταῦτα, ποῖα ῥήματα, εἰπέ μοι; ἢ δηλονότι ἅπερ πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Σοδόμων ἐποιήσατο. μετὰ τὴν ἀναφώνησιν, φησίν, ἐκείνην, μετὰ τὸ ἀποστείλασθαι τὰ πρὸς αὐτὸν δίδομενα, μετὰ τὴν διδασκαλίαν, ἣν ἀπὸ τῆς τῶν δεδομένων αὐτῷ ἀμοιβῆς ἐποιήσατο, πρὸς θεοσέβειαν αὐτὸν χειραγωγῶν καὶ ὑπογράφων τὸν τῶν ὅλων δημιουργόν, μετὰ ταῦτα ταῦτα, μετὰ τὸ τὴν δεκάτιλν τῷ Μελχισεδὲκ δοθῆναι, ὅτε, φησίν, ἅπαντα τὰ πρὸ ἑαυτοῦ ἐπλήρωσε, τότε

χξ. ιε. 1 Μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα ἐγενήθη ῥῆμα κυρίου πρὸς Ἄβραμ λέγων ἐν ὁράματι τῆς νυκτός· μὴ φοβοῦ Ἄβραμ, ἐγὼ ὑπερασπίζω σου· ὁ μισθός σου πολὺς ἔσται σφόδρα.

Ὅρα φιλανθρωπίαν θεοῦ, πῶς οὐκέτι προσκαλουμένῳ ταῖς οὐρανίοις ἀμοιβόμενος, καὶ ἑαυτὸν ἀθλητὴν ἀλείφων καὶ νεανικὸν ἐργαζόμενος. ἐγενήθη ῥῆμα κυρίου ἐν ὁράματι τῆς νυκτός. πότε δὲ ἐν νυκτί; ἵνα μετ' ἡσυχίας δέξηται τὰ λεγόμενα. καὶ φησι πρὸς αὐτόν, μὴ φοβοῦ Ἄβραμ. σκέπει κηδεμονίας ὑπερβολήν. Τίνος ἕνεκεν ἔλεγε, μὴ φοβοῦ; ὅπερ τοσούτου πλούτου καταφρόνησιν ἔλαττον φρονήσας τῶν παρὰ τοῦ βασιλέως διδομένων, φησὶ πρὸς αὐτὸν ὁ θεός, μὴ φοβηθῇς ὅτι ὑπερβάλλεις τοσούτων δωρεῶν, μηδὲ ἀγωνιάσῃς ὡς ἐλαττωμένης σοι τῆς οὐσίας. μὴ φοβοῦ. εἶτα ἵνα διεγείρῃ μᾶλλον αὐτοῦ τὴν ψυχήν, προσίσησι τῷ ῥήματι καὶ τὴν προσηγορίαν, καί φησι· μὴ φοβοῦ Ἄβραμ. ὁ μακρὰν γὰρ καὶ τοῦτο τυγχάνει πρὸς τὸ ἀγαπῆσαι, τὸ τὴν προσηγορίαν εἰπεῖν τοῦ καλουμένου. εἶτα φησιν, ἐγὼ ὑπερασπίζω σου. πολλὴν ἔχει καὶ αὕτη ἡ λέξις τὴν ἔμφασιν. ἐγὼ ὁ ἀπὸ τῶν Χαλδαίων σε ἀναγαγών, ἐγὼ ὁ σὲ ταῦτά σε ἀναγαγών,

ἐγὼ

ἐγὼ ὁ τῶν χαλδαίων τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἐλευθερώσας, ἐγὼ ὁ ϗ ἄπαξ ϗ δεύτερον ἐπαγόμενός σοι καὶ τῷ σπέρματί σου δώσειν τὴν γῆν ταύτην, ἐγώ σε ἐπαναπαύζω, ἐγὼ ὁ καθ' ἑκάστην ἡμέραν προφανέστερον πᾶσι ἀποδεικνύς σε, ἐγὼ ἐπαναπαύζω σου, τοῦτ' ἔστιν ἐγὼ ἐπαναγαπίζομαι, ἐγὼ ὑπέρμαχος γίνομαι, ἐγὼ φειδίζω, ἐγὼ πάντα καὶ δυσχερῆ, εὐκολά σοι καθίστημι. ἐγὼ ἐπαναπαύζω σε. ὁ μισθός σου πολὺς ἔσται σφόδρα. οὐκ ἠβουλήθης μισθὸν λαβεῖν ἐπὶ τῶν κακιῶν ὧν ἐπεμείνας τοσούτοις χαλδαίοις ἑαυτὸν προσβαλών, ἀλλ' ἐπαρεῖδες καὶ τὸ βασιλέως ϛ τὴν πρὸς αὐτὸν σοι δεδομένων. ἐγώ σοι παρέξω ϖ μισθόν, ὃ τοσοῦτον ὅσον λαμβάνειν ἔμελλες, ἀλλὰ πολλῷ ϗ σφόδρα πολλῷ. ὁ μισθός σου γάρ, φησι, πολὺς ἔσται σφόδρα. εἶδες φιλοτιμίαν δεσπότου, εἶδες ῥημάτων ὄγκον, εἶδες πῶς δίκαιος ἐφάνη ϖ τῆς εὐσεβείας ἀθλητήν, εἶδες πῶς αὐτὸν τὴν ψυχὴν ἐνεύρωσεν. ὁ γὰρ τῆς ἀπορρήτου τῆς ἀληθείας ὀπτασίας μόνος ἠδεῖτο· ὅτι ἔλεγεν ὁ δίκαιος τῆς ἀπὸ τῶν ῥημάτων προσκλήσεως. ὅθεν γάρ τί φησιν, ὅπως παρρησίαν ἔλαβε διὰ τῶν ῥημάτων.

2 Εἶπε δὲ Ἄβραμ, δέσποτα, τί μοι δώσεις; ἐγὼ δὲ ἀπολύομαι ἄτεκνος.

Ἐπειδὴ μισθὸν αὐτῷ ἐπηγγείλατο, ϗ πολὺν μισθὸν ϗ σφόδρα πολύν, ἐμφαίνων ἑαυτῷ τῆς ψυχῆς τὴν ὀδυνην, ϗ τὴν ἐν διηνεκεῖ τῷ χρόνῳ ἐγκυμονουμένην αὐτῷ ἀθυμίαν τ ἀπαιδίας ἕνεκεν, φησι, δέσποτα, τί τοῦτόν μοι δώσεις; ἰδοὺ γὰρ λοιπὸν εἰς γῆρας ἔφθασα ἐλαιῶν ἄτεκνος ἀπολύομαι. ὅρα πῶς οὐκ προσοιμείων ὁ δίκαιος ἐφιλοσόφει, ἀπόλυσιν καλῶν τὴν ἐντεῦθεν ἔξοδον. ϕ γὰρ μὴ ἀκριβείας τὴν ἀρετὴν μετιόντες, ἐπειδὴ τῆς ἐντεῦθεν ζωῆς μεταζῶσιν, ἀληθῶς ὥσπερ ἀπολύονται τῶν ἀγώνων, ϗ τῶν δεσμῶν λύονται. ϗ γὰρ μετάστασις τῶν ὄντως βιούντων ἀπὸ τ χειρόνων ἐπὶ τὰ βελτίω, ἀπὸ τῆς προσκαίρου ζωῆς ἐπὶ τὴν διηνεκῆ ϛ ἀθάνατον ϗ πέρας οὐκ ἔχουσαν. ἐγὼ δέ, φησιν, ἀπολύομαι ἄτεκνος. ϛ ἵνα ϖ οὐ παλιγγενεσίαν δεσπότην ἐπιπάσωμαι, οὐδὲ μέχρι τούτων ἔσχι, ἀλλὰ τί φησιν;

Ὁ δὲ υἱὸς τῆς οἰκογενοῦς μου, 3 Ἐπειδὴ οὐκ ἔδωκάς μοι σπέρμα, οὗτός με κληρονομήσει.

Πολλὴν ἐπίτασιν ὀδυνης τ ἐν τῇ ψυχῇ ἐμφαίνει ταυτὶ τὰ ῥήματα. μονογενὴς γάρ φησι πρὸς τ θεόν, οὐδὲ τὴν αὐτὴν ἠξιώθην, ὧν ὁ οἰκογενὴς, ἀλλ' ἐγὼ μόνῳ ἄγονος ϛ ἄτεκνος ἀπελθύσομαι, οὗτος ὁ οἰκογενὴς μου κληρονομήσει τὰ παρά σοῦ μοι δωρηθέντα, καὶ ταῦτα ἅπαξ ϗ δεύτερον τοῦ χρεών μου δεξαμένου παρά σοῦ, ὅτι τῷ σπέρματί σου δώσεις τ γῆν ταύτην. σκόπει μοι ϗ ἐντεῦθεν τὸ δικαίου τ ἀρετὴν· ὅτι ϛ οὐ λογισμὸς τούτους γρέφων ἐν τῇ διανοίᾳ οὐδέποτε ἐδυσχέρανεν, οὐδέποτε βαρύ τι ἐφθέγξατο· ἀλλὰ ϗ νῦν προσταπεὶς οὐκ τῷ θεῷ αὐτοῦ ῥημάτων, παρρησιάζεται πρὸς τὸν δεσπότην ϗ τὴν ἔνδοθεν λογισμὸν τὴν ταραχὴν κατάδηλον ποιῶ, ϛ δείκνυσι τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τὸ ἕλκος· διὸ ϗ ταχείαν τ ἰατρείαν ἐδέξατο.

4 Καὶ εὐθέως, φησί, φωνὴ θεοῦ ἐγένετο πρὸς αὐτόν.

Ὅρα τῆς γραφῆς τ προσοχήν. εὐθέως φησίν. ὑ διαχώρησεν οὐδὲ μακρὰν δυσχερῆναι τ δίκαιον, ἀλλὰ ταχεῖαν εἰσάγει τ προμηθίαν, ϗ τῆς λύπης τὸ μέτρον διασκεδάζει διὰ τ πρὸς αὐτὸν ῥημάτων.

Καὶ εὐθύς, φησι, φωνὴ θεοῦ ἐγένετο πρὸς αὐτὸν λέγουσα, ὑ κληρονομήσει σε οὗτος· ἀλλ' ὃς ἐξελεύσεται ἐκ σοῦ, οὗτός σε κληρονομήσει.

Τοῦτό, φησι, δέδοικας, τοῦτό σου τὸν λογισμὸν ταράττει, τοῦτό σου τ ἀθυμίαν ἐπιτείνει. μαθὲ νῦν ὅτι ὑ κληρονομήσει σε οὗτος· ἀλλ' ὃς ἐξελεύσεται ἐκ σοῦ, οὗτος κληρονομήσει

εθνομήσει

ονομήσει σε. μὴ τοὺς τῷ φύσιν εἶναι ἴδῃς τῷ ἀνθρώπων, μηδὲ τοὺς ὃ γῆρας ἐνόει ὃ σόν, μήτε τῆς Σάρρας τῷ γειρῶσιν· ἀλλὰ τῇ δυνάμει ἐμοῦ ὑπαγγειλαμένου πεποιῆσθαι τῆς μὴ ἀθυμίας ἐκτὸς γίνου, δέχου ἡδονὴν τῷ προσκλήσει, καὶ πεῖσον σαυτὸν, ὡς ἕξεις κληρονόμον τὸν οὐκ ὄντα μέλλοντα πίπτεσθαι. Εἶτα ὅπως μὴ φύσιν ἡν ἡ ἐπαγγελία, καὶ ἰδίοις λογισμοῖς ἀνθρώπινον (πολλοῦ γὰρ αὐτοῖς ἐνεποίει τῷ ζάλῳ τὰ τῆς φύσεως κωλύματα, ὃ γῆρας ὃ αὐτὸ, τῆς Σάρρας ἡ γειρῶσις, τῆς μήτρας ἡ νέκρωσις) ὑπτιάνει τῆς ἐπαγγελίας ὃ μέτρος, ἵνα τοῖς τῷ τὸ ἐπαγγειλαμένου φιλοτιμίαν ἀφορῶν θαρρεῖν ὁ δίκαιος ἔχῃ.

5 Ἐξήγαγε δὲ αὐτὸν ἔξω, φησὶ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἀνάβλεψον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἀρίθμησον τοὺς ἀστέρας, εἰ δυνήσῃ ἐξαριθμῆσαι αὐτούς. καὶ εἶπεν, οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου. 6 Καὶ ἐπίστευσεν Ἄβραμ τῷ Θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.

Τίνος ἕνεκα ἐπεσημήνατο, ὅτι ἐξήγαγεν αὐτὸν ἔξω; ὅπερ γὰρ ἀνωτέρω εἶπεν, ὅτι ἐν ὁράματι τῆς νυκτὸς ὀφθεὶς αὐτῷ τὰ τοιαῦτα ἐποιήσατο ῥήματα, βούλεται δὲ νῦν αὐτῷ δεῖξαι τῶν ἀστέρων τὸν ἐν τῷ ὁράματι τὸν ἀναρίθμητον, φησὶν, ἐξήγαγεν αὐτὸν ἔξω καὶ εἶπεν· ἀνάβλεψον εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἴδε τοὺς ἀστέρας, εἰ δυνήσῃ ἐξαριθμῆσαι αὐτούς. καὶ εἶπεν· οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου. μέγα τὸ ἐπάγγελμα, πολὺ τὸ μέγεθος τῆς ὑποσχέσεως. ἀλλ' ἐλθὼν τῷ δυνάμει τοῦ ὑποσχομένου σύνοψωμεν, ὅθεν ἡμῖν φανῇ τὰ μέγα. ὁ γὰρ ἀπὸ γῆς σῶμα πλάσας, καὶ οὐκ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παράγαγών, καὶ δημιουργήσας ἅπαντα καὶ ὁρώμενα, τοῦτο καὶ τὰ ὑπὲρ φύσιν χαρίσασθαι δυνήσεται. εἶδες διαστόλου φιλοτιμίαν. ὅπερ εἶπεν, ἀπολούμαι ἄτεκνος, καὶ ὠσανεὶ ἐκ αὐτοῦ τοῦ θανάτου καὶ θύρας τυγχάνων, καὶ οὐκ ἔτι λοιπὸν ἐνεργῆσαι δυνάμενος τοῖς παιδοποιΐαν, ὅπου καὶ ῥήματα ἐκφῦναι τοιαῦτα λέγων, ὅτι ὁ υἱὸς τῆς οἰκογενοῦς μου κληρονομήσει με· ἵνα τοῦτο ἀναιρήσας αὐτοῦ βουλόμενος τὸ φρόνημα καὶ ἀκμάζοντα τὸν λογισμὸν ἐργάσασθαι, καὶ τοῦ δένδρου αὐτὸν ἀπαλλάττει τοῦ ὑπερειμένου καὶ τῇ ὑποσχέσει ἀνορθοῖ αὐτοῦ τὸν ἀγένειαν, καὶ τῷ μεγέθει τῆς δωρεᾶς καὶ τῷ ὑποδείξαι τῶν ἀστέρων τὸ πλῆθος, καὶ ἔξισης τούτων ἐπαγγείλασθαι γνήσεσθαι τοῦτον πικτομένους, εἰς χρησὰς ἤγαγεν *ἐλπίδας. ὁρῶν γὰρ τὸ δεσπότου τὸν ἐπαγγελίαν, καὶ πάντα ἀνθρώπινον λογισμὸν ἀποσεισάμενος, καὶ ὅτε πρὸς ἑαυτὸν ἰδὼν, ὅτε πρὸς τὴν Σάρραν πλείονα κωλύματα ἔχουσαν, ἀλλὰ τὰ ἀνθρώπινα πάντα" ὅθεν ἑαυτῷ ἀπρρίψαμενος, καὶ εἰδὼς ὅτι δυνατὸς ὁ θεὸς καὶ τὰ ὑπὲρ φύσιν δωρήσασθαι, ἐθαῤῥησε τοῖς εἰρημένοις καὶ οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἐδέξατο, οὐδὲ ἐδίσασε πρὸς τὰ ῥηθέντα. τοῦτο γὰρ ἀληθῶς πίστεως, ὅταν, μὴ τῶν ἀνθρωπίνων ἀκολουθήσαι γνωμῶν τῆς ἐπαγγελίας, ἡμεῖς θαῤῥῶμεν τῇ τοῦ ὑποσχομένου δυνάμει. Ἑβ. ιλ. α πίστις γάρ ἐστι, καθὼς καὶ ὁ μακάριος Παῦλός φησιν, Ἐλπιζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων. καὶ πάλιν, Ὃ γὰρ βλέπει τις, τί καὶ ἐλπίζει; ἀκόλουθον γίνων ἐστὶ πίστις, ὅταν ἐκείνοις πιστεύωμεν τοῖς μὴ βλεπομένοις, πρὸς τὴν ἀξιοπιστίαν τοῦ ἐπαγγειλαμένου τείνοντες. ὃ δὴ καὶ ὁ δίκαιος οὗτος πεποίηκε, πολλοῦ καὶ γνησίου πίστιν ὑπιδειξάμενος πρὸς τὰ ἐπαγγελθέντα. διὸ καὶ ἀνακηρύττεται ὑπὸ τῆς θείας γραφῆς. ἐπίστευσε γὰρ θεῷ, καὶ ἐπίστευσεν Ἄβραμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. εἶδες πῶς καὶ πρὸς τὸ σκάσεως τὸ ἐπαγγελθέντων, ἐπ' αὐτῷ τῷ πιστεῦσαι ἔρχουσαν τῷ ἀμοιβὴν ἐδέξατο. εἰς γὰρ δικαιοσύνην αὐτῷ ἐλογίσθη τὸ πιστεῦσαι τῇ τοῦ τοῦ θεοῦ ἐπαγγελίᾳ, καὶ μὴ λογισμοῖς ἀνθρωπίνοις τοῦ ἐργάσασθαι τὰ τοῦ τοῦ θεοῦ αὐτῷ εἰρημένα.

Παυδοκώμβα,

Παιδεύώμεθα τοίνυν, ὦ ἀδελφοί, καὶ ἡμεῖς ὦ ἀπὸ τοῦ πατριάρχου πιστεύειν τοῖς ΗΘΙΚΟΝ
ὦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐρημένοις καὶ ταῖς ἐπαγγελίαις αὐτοῦ θαῤῥεῖν, καὶ μὴ τοῖς οἰκείοις λογισμοῖς
καὶ ταχυλογεῖν, καὶ πολλῶν τῶν θλιγομασμῶν ἐπιδεικνυσθαι. τοῦτο γὰρ ἡμᾶς καὶ δι-
καίους ἀποφῆναι δυνήσεται, καὶ ταχέως ὦ ἀπολαύσει τῶν παρ' αὐτοῦ ἐπηγγελμένων ἀπο-
τυγχάνειν. ἀλλὰ τοῦ μὲν Ἀβραὰμ ἐπηγγείλατο ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ ὁλόκληρον πλῆ-
θος γενήσεσθαι, καὶ ὑπὲρ φύσιν καὶ ἀκολουθίαν ἀναπτεροῦν τὰ τῆς ἐπαγγελίας ἐμοῦ (δι' ὃ καὶ
ἡ πίστις ἡ ὦ εἰς αὐτὸν τῶν δικαιωσομένων αὐτῷ ἐκόμισεν) ἡμῖν δέ, ἐὰν νηφωμεν, πολλῷ μεί-
ζονα ἐπάγεται καὶ πολλῷ τῷ μέτρῳ τοῦ ἀνθρωπίνους λογισμοὺς ὑπεραίρουσαν δυ-
νάμενα· μόνον ἐὰν πιστεύσωμεν τῇ τοῦ ἐπαγομένου δυνάμει, ἵνα καὶ τὸ ἐκ πίστεως δι-
καιοσυνῶν κομισώμεθα, καὶ τῶν ἐπηγγελμένων ἐπιτύχωμεν. τὰ γὰρ ἡμῖν μείζονα ἐπαγ-
γελόμενα λογισμοὶ ἀνθρώπινοι κωλύ, καὶ πᾶσαν ἀθυμοῦσιν ὑποβαίνει. τοσοῦτο τῶν ὑπο-
στάσεών ἐστι τὸ μέγεθος. οὐδὲ γὰρ τὰ ὁμοῖα τῷ παρόντι μόνον ὑπέχει, καὶ τῆς σωζομένης ζω-
ῆς τὴν σύστασιν, καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ὁρωμένων, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἔξοδον καὶ
τὴν τῶν σωμάτων φθορὰν, ἐπειδὴ εἰς κόνιν καὶ τέφραν ἀφανιθῇ ἡμῶν τὰ σώματα,
τότε ἀναστήσειν αὐτὰ ἐπηγγείλατο, καὶ σὺν μείζονι δόξῃ. Δεῖ γὰρ, φησὶν ὁ μακάριος Παῦ- a. Kor. ιε. νγ.
λος, τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν.
καὶ μετὰ τὴν τῶν σωμάτων ἀνάστασιν τῆς βασιλείας ἡμῖν τὴν ἀπόλαυσιν δωρεῖσθαι ὑπέ-
σχετο, καὶ τὴν μετὰ τῶν ἁγίων ἀναστροφὴν, καὶ τὴν ἐν διηνεκεῖ αἰῶνι ἀπόλαυσιν, καὶ τὰ ἀ-
πόῤῥητα ἐκεῖνα ἀγαθὰ, Ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, * ἃς οὐκ ἤκουσε, καὶ ὅπι καρδίαν ἀν- a. Kor. β. θ.
θρώπου οὐκ ἀνέβη. Εἶδες πόση [ὅτι] τῶν ὑποστάσεων ἡ ὑπεροχή· Εἶδες δωρεῶν
μέγεθος. Ταῦτα ἐννοοῦντες, καὶ εἰδότες τὸ ἀψευδὲς τοῦ ἐπαγγειλαμένου μετὰ πεποθυμί-
ας πολλῆς τῆς ἀρετῆς ἀγῶνας ἀποδυώμεθα, ἵνα καὶ τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν ἀπο-
λαύσαι δυνηθῶμεν· καὶ μὴ πεσπιμψώμεθα τῆς ἡμετέρας σωτηρίας καὶ τῶν τοσούτων ἀγα-
θῶν τῆς ἀπολαύσεως ἕνεκα πεποίημεθα, μηδὲ τοῦ πόνους τῆς ἀρετῆς λογιζώμεθα, ἀλ-
λὰ καὶ ἀντιδόσεις ἐννοώμεθα· μηδὲ τῶν χρημάτων τὴν δαπάνην ὁρᾶν βουλώμεθα, ἐ-
πιφθάνει δέ μοι τοῦτα τοῖς πέπροι δοῦναι, ἀλλὰ τὴν ἐντεῦθεν γινομένην πεῖσοδον. δεῖ γὰρ
τοῦτο ὦ σπόρῳ τὴν ἐλεημοσύνην προσείκασεν ἡ θεία γραφὴ, ἵνα μὴ χαρᾶς καὶ πολλῆς τῆς
πεποθυμίας αὐτὴν ἐργαζώμεθα. Εἰ γὰρ ὁ τῇ γῇ τὰ σπέρματα βαλὼν καταπήγνυμι,
ὁ τὰ σωτηρμένα καὶ ἔνδον ἀποκείμενα σκορπίζοντες μετὰ χαρᾶς τοῦτο δεδράκασιν,
ὁ ταῖς χρείαις ἐλπίσι τρεφόμενοι ἤδη τὰ δράγματα καὶ τὴν ἄλω πεπληρωμένην τοῖς
λογισμοῖς ὑπογράφουσι· πολλῷ δὴ μᾶλλον χρὴ τὸν σπόρον τοῦτον τὸν πνευματικὸν κα-
ταξιουμένους σπείρειν, χαίρειν καὶ γεγηθέναι πεποίκασι· ὅτι ὅπι γῆς σπείροντες, εἰς οὐρανὸν
πλείζειν μέλλουσι, καὶ ἀρχαία καταβάλλοντες ἀμαρτήματων συγχώρησιν δέξονται, καὶ
παῤῥησίας ἀφορμὴν εὐρήσουσι, πεξενοῦντες ἑαυτοῖς δι' ὧν σπείρουσι διδομένων τὴν
διηνεκῆ ἀνάπαυσιν, καὶ τὴν μετὰ τῶν ἁγίων διαγωγήν. καὶν σωφρονῶμεν ἐπιθυμῶμεν,
μὴ τοῦτο σκοπῶμεν ὅπι ποῖον ἔχει ἡ ἀρετὴ· μηδὲ ὅτι ἡ παρθενία πολλὴν ἔχει τὸν ἀγῶνα,
ἀλλὰ τὴν διαδεξομένην λῆξιν διαλογιζόμενοι, τὴν ὀπτηθυμίας τὸν πονηρὸν χαλινώσωμεν τὴν
λύσσαν· πεγυμνώμεθα τὸν τῶν σαρκὸς σκυβάλων, καὶ τῇ τῶν ἀμοιβῶν ἀνθιδόσει τὴν δυσχέρειαν
τῶν πόνων ὑποτερπνώμεθα. ἐνθυμῶμεν γὰρ ἡ τῶν χρηστῶν ἐλπὶς καὶ κινδύνων πεδασκυάσαι κατα-
τολμᾶν, μή τί γε δὴ τὸν ἀρετῆς τοῦ πόνους ἀγωναίως ὑπενεγκεῖν. ὅταν γὰρ ἐννοήσῃς, ὅτι
πεῦς ἐσχατιὰ ἀγωνισάμενος χρόνον, καὶ τῆς παρθενίας τὴν λαμπάδα φαιδρὰν ἐκτη-
ρήσας ἐκείνης ἀξιωθήσῃ τῆς μακαρίας ἐκαγωγῆς, καὶ τῶν νυμφίων σωεισελθεῖν δωμῶσιν,
εἰ ταῖς λαμπάσι ἔχοις ἀνημμένας καὶ ἀρχαῖον ἐλαίου (τοῦτ' ἔστι τὴν ἀπὸ τῶν
ἀγαθῶν

ἀγαθῶν προσῆξεν ἐργασίαν) πῶς οὐχὶ μυρίας παίσης ὠχθηρίας ἀπόντα τὰ δυσχερῆ
β. Κορ. ιγ. ια. διαδραμεῖν δυνήσῃ, σπουδὴν σχεῖνο δὲ μόνον τοῦ μακαρίου Παύλου εἰρημένον· Εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων καὶ τὸν ἁγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον; Εἶδες πῶς τῇ ἁγιωσύνῃ τὴν εἰρήνην συνέζευξεν, ἵνα μάθωμεν ὅτι οὐ μόνον ἀγνείαν σώματος ζητεῖ, ἀλλὰ καὶ εἰρήνην, ἑκατέρωθεν ἡμᾶς ὀρθοῦν παιδεύων ἑαυτὸν ὅπου τε τῆς διαγωγῆς, καὶ ἐν τῇ τῶν λογισμῶν κατασκευῇ, ὡς μηδεμίαν εἶναι παραχὴν ἢ θόρυβον ἐν ἡμῖν, ἀλλ' ἐν γαλήνῃ καὶ ἡσυχίᾳ διάγειν, καὶ μετὰ πάντων εἰρηνικῶς διακεῖσθαι, καὶ ἥμερον εἶναι καὶ πρᾶον καὶ ὑπήκοον, ὥστε πάντα τῆς ἀρετῆς τὰ χρώματα ἐπιδεδῆχθαι ἡμῶν τῷ προσώπῳ. ὅταν οὖν λοιπὸν καὶ δόξης τῆς παρόντος βίου ὑπεροράσωμεν δυνησόμεθα τὴν ἀληθῆ δόξαν προτιμῆσαι, καὶ τῆς ἀπεινοφρονήτου πολλὴν ποιήσασθαι τὴν ὑπομέλειαν, καὶ πάσης τὸ παρόντος βίου ὑπημελείας καταπτύσαι, ἵνα τὸ
Ματθ. ε. η. ἀληθῶς καὶ βεβαίας ὑπημελείας ἀπολαύσωμεν, καὶ τὸ κύριον ἰδεῖν καταξιωθῶμεν. Μακάριοι γάρ, φησιν, οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται). καθαρεύσωμεν οὖν ἡμῶν τὸ συνειδὸς καὶ μυρίας ἀκριβείας τὴν ἑαυτῶν βίον οἰκονομήσωμεν, ἵνα τοῦ παραδῦναι ζωὴν μυρίαν πάσης ἀρετῆς ὁδύσαντες, τὸν σὺν αὐτῷ πόνων τὰς ἀμοιβὰς λαβεῖν καταξιωθῶμεν ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ * πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. * ἁγίῳ

Λόγ. λζ. ΕΙΠΕ ΚΥΡΙΟΣ ΠΡΟΣ ΑΒΡΑΜ· ΕΓΩ ΕΙΜΙ Ο ΘΕΟΣ Ο ΕΞΑΓΑΓΩΝ ΣΕ ΕΚ ΧΩΡΑΣ ΧΑΛΔΑΙΩΝ, ὥστε δοῦναί σοι τὴν γῆν ταύτην κληρονομῆσαι αὐτήν, καὶ τὰ ἑξῆς.

Μεγάλη τῆς θείας γραφῆς ἡ δύναμις, καὶ πολὺς ὁ τοῖς ῥήμασιν ἐγκεκρυμμένος πλοῦτος τῶν νοημάτων. διὸ παρέσχηκε μυρίας ἀκριβείας ἡμᾶς προσέχοντας πολλὴν ποιεῖσθαι τὴν ἔρευναν, ἵνα δαψιλῆ τὴν ὠφέλειαν ἐντεῦθεν καρπωσώμεθα. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς παρήγγειλε λέγων, Ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς· ἵνα μὴ ἁπλῶς ψιλῇ προσέχωμεν τῇ ἀναγνώσει, ἀλλὰ τὸ βάθος ἀνιχνεύοντες τῆς ἀληθῆς τῆς γραφῆς νοῦν καταλαβεῖν δυνηθῶμεν. τοιοῦτον γὰρ τῆς γραφῆς τὸ ἔδος· ἐν βραχέσι ῥήμασιν ὅτι πολλαχοῦ εὑρεῖν πολὺ πλῆθος νοημάτων. θεία γὰρ ὅτι τὰ διδάγματα [καὶ] οὐκ ἀνθρώπινα. καὶ διὰ τοῦτο ἀπενθυτίας τῇ σοφίᾳ τῇ ἀνθρωπίνῃ πᾶσαν αὐτοῦ ὅτιν ἰδὼν συγχεῖμαι. ὅπως, ἐγὼ λέγω. οὐχὶ μὴν γὰρ, ὅτι τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας λέγω, πᾶσα αὐτῆς ἡ ἀσυνθετὴ περὶ τοὺς τῶν λέξεων συνθήκην ἐπινενόηται· οὐ τοῦτο γε τοιοῦτον ἅπαν· οὐδεὶς τῇ γραφῇ λόγος περὶ κάλλους ῥημάτων ἢ συνθήκης. ἔχει γὰρ οἶκοθεν τοῦ θείου χάριν ἐπανθοῦσαν καὶ τὸ κάλλος τὰ λεγόμενα. καὶ οὐ μὴν πολλοῦ καὶ ἄφατον φλυαρίαν τότε τῶν νοημάτων ὅτι περιδράξασθαι· οὐ τοῦτο γε, ὡς ἴστε, καὶ βραχέα λέξις πολλάκις ἦρκεσεν ἡμῖν πᾶσαν ὑφαίνασα τὴν διδασκαλίαν. διὰ τοι τοῦτο θεσπεσίως ὑμῖν τὰ ἀνεγνωσμένα καὶ τῶν προοιμίων ἁψάμενοι, ὅπερ πολλοῦ δεῖσθαι τῶν νοημάτων τὸν πλοῦτον, οὐκ ἰσχύσαμεν περαιτέρω προελθεῖν, ὥστε μὴ τῷ πλήθει καταχῶσαι τὴν μνήμην ὑμῶν καὶ λυμήνασθαι καὶ τὰ ἤδη ῥηθέντα. βούλομαι οὖν νῦν συνάψαι τοῖς θεσπεσίοις καὶ τὰ μέλλοντα ῥηθήσεσθαι, ἵν' οὕτω πᾶσαν τὴν ἀναγνώσματος ποιησάμενοι τὴν ἐξήγησιν, οὕτως ὑμᾶς ἐντεῦθεν ἀποπέμψωμεν. ἀλλὰ προσέχετε, παρακαλῶ, ἀκριβῶς τοῖς λεγομένοις. εἰ γὰρ καὶ ὁ πόνος ἡμέτερος,

ἡμέτερος, ἀλλὰ ὁ κέρδος ὑμέτερον, μᾶλλον ὁ κοινόν. τί ὁ λέγω ὁ πόνος ἡμέτερος; ὑχὶ ἀλλὰ τῆς τῦ θεῦ χαρίτος ὅστιν ἡ δωρεά. μὴ προσοχῆς τοίνυν ἱκανοδεχώμεθα ϗ ἡμᾶς τὰ πρὸς τὸ Θεῦ δωρήματα, ἵνα κερδάνωμεν ἑαυτὲς ϗ εἰς τὸν χῦ ψυχῶν σωτηρίαν, ὕπως ἐντεῦθεν ἀπίωμεν. Ἀλλὰ γὰρ τῦτο καθ' ἑκάστην τὸν πνευματικὸν ταύτην πρὸς-
5 ῆκεμεν ὑμῖν τράπεζαν, ἵνα τῇ ζωοτροφίᾳ τῆς προσκαρτερήσεως, ϗ τῇ πολλῇ τῶν θείων μελέτῃ πᾶσαν ἀποτειχίσωμεν τῷ πονηρῷ δαίμονι τὸν ὀπτασιολόγον. ὅταν γὰρ ἴδῃ πολλοὺς ἡμᾶς πρὸς τὰ πνευματικὰ τῶν ἀποστόλων ἀγωνιζομένους, ϗ μόνον οὐκ ὀπτανιάσεται, ἀλλ' οὐδὲ ἀντιβλέψαι δυνήσεται, εἰδὼς ὅτι δύνατα ὀπτιχειρήσει * χῦ τῆς ἑαυτῦ κεφαλῆς τὸν πόλεμον ὀπτασιεξάμηνος. Φέρε οὖν τῶν πρὸ ἡμῶν ἁγίων Ἑβραίων τὸν ἀκολουθίαν ἀναλαβόντες,
10 τῶν λειπομένων τὸν ἐξήγησιν ποιησώμεθα. Τί ὁ ἐστὶν ἡμῖν πρὸ ὃ λεγόμενον; τὸν ἐπαγγελίαν τὸν πρὸς Ⓦ Ἄβρααμ πρωτεγράφομεν, ἔνθα προστάττει αὐτῷ ἀναβλέψαι εἰς Ⓦ οὐρανὸν ϗ ὃ πλῆθος τῶν ἀστέρων ἰδεῖν. Ἀρίθμησον γάρ, φησι, τὸν ἀστέρας, εἰ δυνήσῃ ἐξαριθμῆσαι αὐτούς. ϗ εἶπεν, ὕπως ἔσται τὸ σπέρμα σου. Εἶτα δεικνύουσα ἡμῖν ἡ θεία γραφὴ τῆς γνώμης τῦ πατριάρχου τὸ φιλόθεον, ϗ ὅτι πρὸς Ⓦ ἐπαγγειλάμενον
15 ὁρᾷ, ϗ τὸν δυνάμει τῦ ἱκανωθέντα σπόρον ὀπίστευσε τοῖς εἰρημένοις, φησί, ϗ ὀπίστευσε Ⓦ Ἄβραμ Ⓒ θεῷ, Ⓒ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. μέχρι τῦτο πάντες σχεδὸν ἰσχύσαμεν περαιτέρω προελθεῖν, διὸ ὁ ἀναγκαῖον ϗ ἑξῆς ἐπαγαγεῖν. Τί γάρ φησιν;

7 Εἶπε ὁ κύριος πρὸς Ἄβραμ· Ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς ὁ ἐξαγαγών σε ἐκ τῆς χώρας
20 Χαλδαίων, ὥστε δοῦναί σοι τὸν γῆν ταύτην κληρονομῆσαι αὐτόν.

Ὅρα Θεῦ συγκαταβάσιν, πῶς αὐτῦ βύλεται τὴν πίστιν βεβαιῶσαι, ϗ ποιῆσαι πολλοὺς ἔχειν τὸν πληροφορίαν πρὸς τῶν ἐπηγγελμένων, μονονχὶ λέγων· μνήσθητι ὅτι ἐγώ σε οἴκοθεν ἀνέστησα. ἰδοὺ τὰ πρὸ τῦ θεοῦ ῥηθέντα χῦ Ⓦ πατριάρχου σύμφωνα δείκνυται τοῖς πρὸ τῦ μακαρίᾳ Στεφάνῳ εἰρημένοις, Ὅτι ϗ οἴκοθεν ϗ ὃς αὐτῆς Πρ. ξ. β.
τῆς Χαλδαίας τὸ διαστὸν ὃ προσλαμβάνει αὐτὸν ἀναζῆναι παρεσκεύασε· ϗ τῇ τῦ
25 τὸν γνώμῃ ἑπόμενος ὁ πατὴρ, καθάπερ ϗ φθάσαντες εἴπομεν, εἰ ϗ ἄπιστος ἦν, ἀλλ' οὖν μεγάλων ὑπάρξεσιν δεσμῷ ὃ φίλτρον ἔχων ὃ πρὸς αὐτὸν, ἠκολούθει ϗ ἑξῆει. ἱκανομιμνήσκει τοίνυν αὐτὸν ὅτι τὸν παρόντος, ὅσην ἐκ προοιμίων ἐποιήσατο πρὸς αὐτὸν τὴν προνοίαν, δηλῶν αὐτῷ, ὅτι μεγάλα ϗνά πρὸς αὐτὸν βουλευόμενος, Ⓒ ταύτας θέλων τὰς ἱκανοτέρας προὸς αὐτὸν ποιήσασθαι ϗ εἰς ἔργον ἀγαγεῖν, τοσαύτην ὁδὸν διεκύσας
30 ἐποίησεν. ἐγώ εἰμι ὁ ἐξαγαγών σε ἐκ τῆς χώρας τῶν Χαλδαίων, δοῦναί σοι τὸν γῆν ταύτην κληρονομῆσαι αὐτόν. μὴ γὰρ ἁπλῶς σε ἐκβαλὼν ἀνέστησα; μὴ γὰρ εἰκῇ ϗ μάτην σὲ ἐντεῦθεν σε ἤγαγον; ἀλλὰ τῦτό σε καταλαβεῖν τὸν Παλαιστίνην ἐβουλόμην ϗ ἀφορίαν τὸν πατρῴαν οἰκίαν Ⓒ ἐλθεῖν εἰς τὸν γῆν ταύτην, ἵνα κληρονομήσῃς αὐτόν. λογιζόμενος τοίνυν ὅσης ἀπήλαυσας πρὸ ἐμοῦ προνοίας, ἐξ ὅτε τὸν Χαλδαίαν καλέ-
35 λιπες μέχρι ὃ παρόντος, ϗ ὅπως πρὸς Φαραὼ γέγονας καθ' ἑκάστην λαμπρότερος δεικνύμενος ἐκ τῆς ἐμῆς συμμαχίας ϗ τῆς πρὸς σὲ κηδεμονίας, θάρσησον ϗ τοῖς πρὸ ἐμοῦ λεγομένοις. Εἶδες φιλόθεον προθυμίαν ἐπιβολῆς, εἶδες συγκαταβάσεως μέγεθος· πῶς αὐτῦ σπεύδει βύλεται τὸν ψυχὸν ϗ βεβαιοτέραν αὐτῦ τὸν πίστιν ἐργάσασθαι, ἵνα μὴ ἔχῃ λοιπὸν ὁρᾶν πρὸς τὰ τῆς φύσεως κωλύματα, ἀλλὰ τὸν δύναμιν ἐννοῶν
40 τῶν ἐπαγγειλαμένου, ὡς ἤδη τῶν ἱκανοτέρων εἰς ἔργον ἐκβεβηκυῖαν, ὕπου θαρρῆν ἔχῃ. ἀλλ' ὅρα πάλιν Ⓦ πατριάρχου, ὅπου παῤῥησίᾳ ἔλαβεν ἐκ τῶν εἰρημένων, πῶς πλείονα πληροφορίαν ὀπιζητεῖ.

8 Φησὶ γάρ, δέσποτα κύριε, κατὰ τί γνώσομαι τῦτο, ὅτι κληρονομήσω αὐτόν;

Εἰ καὶ παρελαβοῦσα ἡ θεία γραφὴ ἐμαρτύρησεν αὐτῷ, ὅτι ὀπίσευσε τοῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ ῥηθεῖσι, διὸ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην· ἀλλ' ὅμως ὅπως ἤκουσεν, ὅτι ἀφ' οὗ τοῦτο ἀξήγαγέν σε ἐκ γῆς Χαλδαίας, ὥστε δοῦναί σοι τὴν γῆν ταύτην κληρονομῆσαι αὐτήν, φησι, τοῖς μὴ παρὰ σοῦ λεγομένοις οὐκ οἴονταί με ἀπιστῆσαι· ἀλλ' ὅμως ἐβουλόμην καὶ παρ' ὑμῶν μαθεῖν, πῶς αὐτὴν μέλλω κληρονομεῖν. ὁρᾷ γὰρ ἐμαυτὸν λιπτὸν παρὰ γῆρας ἐληλακότα, καὶ μήπω τοῦ παρόντος ὡς ἀληθῶς ἐπαύδα παιδίου τα· καὶ δυνάμει αἰδεσίμῳ λογισμῷ καταλαβεῖν δ' ἐσόμενον. Εἰ καὶ ὅτι παρελαβών, φησιν, ὀπίσευσε τοῖς εἰρημένοις, ἅτε δὴ ὡς παρὰ σοῦ λεχθεῖσι τοῦ δυναμένου καὶ οὐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγαγεῖν, καὶ πάντα ποιοῦντος καὶ μεταποιαζοντος ἃ" νῦν ἀπίστων τοῦτο ἐρωτῶ· ἀλλ' ὅπως πάλιν τῆς κληρονομίας ἐπεμνησας, ἤθελον καὶ παχύτερόν τι σημεῖον καὶ σαρκικὸν δέξασθαι τὸ δυναμένου μου τῶν λογισμῶν τὴν ἀσθένειαν ἐπιρρῶσαι. τί οὖν; ὁ ἀγαθὸς δεσπότης συγκαταβαίνων τῇ οἰκείᾳ θεραπαίνῃ, καὶ βουλόμενος αὐτὴν νουθετῆσαι τὴν ψυχήν, ὅπως εἶδεν ὁμολογοῦσαν τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν, καὶ πιστεύουσα μὴν τῇ ἐπαγγελίᾳ, βουλόμενον ἢ πληροφορίαν λαὶ δέξασθαι, φησὶ πρὸς αὐτόν·

9 Λαβέ μοι δάμαλιν τριετίζουσαν, καὶ αἶγα τριετίζουσαν, καὶ κριὸν τριετίζοντα, καὶ τρυγόνα καὶ περιστεράν.

Ὅρα πῶς ἀνθρωπίνως ποιεῖται πρὸς αὐτὸν τὰ συνήθη. καθάπερ γὰρ ὅτι τῶν ἀνθρώπων ὅταν τινὶ ἐπαγγείλωνται, βουλόμενοι πᾶσαν τὴν ἐπαγγελίαν δεβαιοῦσθαι, ὥστε μὴ ἀμφιβάλλειν πρὸς τῶν ἐπαγγελθέντων, σημεῖόν τι παρέχεσθαι καὶ ἐνέχυρον, ἵνα πρὸς ἐκεῖνο ὁρῶν εἰδέναι ἔχῃ, ὡς πάντως εἰς ἔργον ἐκβήσεται τὰ ἐπηγγελμένα· ὅτω καὶ ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης, ὅπως εἶπε, τί γνώσομαι; φησίν, ἰδοὺ καὶ τοῦτό σοι παρέχω· λαβέ μοι δάμαλιν τριετίζουσαν καὶ αἶγα τριετίζουσαν, ἐκ κριὸν τριετίζοντα, καὶ τρυγόνα καὶ περιστεράν. θέα μοι εἰς πόσην παχύτητα καταληθῆν καταδέχεται ὁ ἀγαθὸς δεσπότης ἀφ' τὴν πλεονεξίαν τοῦ πατριάρχου. ὅπως γὰρ ὁ παλαιὸς ὕτως ἵν αὐτοῖς ἔθος σωθῆναι ποιεῖσθαι, καὶ ἀφ' τούτων αὖ βεβαιοῖ, ταύτην καὶ αὐτὸς ἔρχεται τὴν ὁδόν.

10 Καὶ ἔλαβέ, φησι, καὶ διεῖλεν αὐτὰ μέσα.

Παρατηρητέον πῶς μάτην οὐδὲ εἶχεν καὶ τὰ χρόνου ἐπεσημήναντο. τριετίζοντα γὰρ λαβὼν προστάττει, τοῦτ' ἔστι τέλεια, ἀπηρτισμένα.

Καὶ διεῖλεν αὐτὰ μέσα καὶ ἔθηκεν αὐτὰ ἀντιπρόσωπα ἀλλήλοις, τὰ δὲ ὄρνεα οὐ διεῖλε. καὶ καθεζόμενος ἐπετήρει, ὥστε μὴ λυμαίνασθαι τοῖς διχοτομήμασι τὰ ἐφαπλώμενα ὄρνεα, καὶ ἀφ' πάσης ἡμέρας τοῦτο ποιῶν διετέλει. 11 Κατέβη δὲ ἕτερα ὄρνεα ὅπως τὰ σώματα τὰ διχοτομηθέντα, καὶ συνεκάθισεν αὐτοῖς Ἄβεραμ. 12 Περὶ δὲ ἡλίου δυσμὰς ἔκστασις ἐπέπεσε τῷ Ἄβεραμ. καὶ ἰδοὺ φόβος μέγας καὶ σκοτεινὸς ὀπτιπίπτει αὐτῷ.

Τίνος ἕνεκεν πρὸς ἡλίου δυσμάς, ὅτε λοιπὸν πρὸς ἑσπέραν ἡ ἡμέρα; ἀφ' πάντων πρὸς ἐκτιχώτερον αὐτὸν βούλεται ἐργάσασθαι. ἀφ' τοῦτο καὶ ἔκστασις καὶ φόβος μέγας καὶ σκοτεινὸς ὀπτιπίπτει αὐτῷ, ἵνα ἀφ' τῶν γνωμῶν εἰς ἀγαθὸν ἔλθῃ τῆς τοῦ θεοῦ οἰκονομίας. ὅτω γὰρ ἐκάστοτε τῷ θεῷ ποιεῖν ἔθος. καὶ γὰρ νίκα μὴ ταῦτα τῷ Μωϋσεῖ ἐν τῷ Σινᾶ ὄρει ἔμελλε διδόναι τὸν νόμον καὶ τὰς ἐντολάς, σκότος, φησί, καὶ γνόφος, καὶ τὸ ὄρος καπνίζον. ἀφ' τοῦτο καὶ ἡ γραφή φησιν, Ὁ ἀπόλυμπος τῶν ὀρέων, καὶ καπνίζονται. ὅπως γὰρ τῶν ἀσωμάτων τι ἰδεῖν οὐκ οἴονται ἀφ' τῶν ἀγαθῶν τούτων ὀφθαλμῶν, τὴν οἰκείαν ἡμῖν ἐνέργειαν,

Ψαλ. ρδ. λγ.

ἐνέργειαν σημαίνει βάλεται. ὅπερ οὖν τοίνυν κατεπλάγη ὁ δίκαιος ἐκεῖνος, καὶ κατέστεισεν αὐτὸν τὴν διάνοιαν ὁ φόβος καὶ ἡ γεγονυῖα ἔκστασις, ἐρρέθη, φησί, πρὸς αὐτόν· εἶπές, φησι, κύριε τί γνώσομαι; καὶ σημεῖον ἐβουλήθης λαβεῖν πῶς μέλλεις κληρονομεῖν τὴν γῆν. ἰδοὺ δίδωμί σοι σημεῖον. πολλῆς γὰρ δεῖ σε τῆς πίστεως, ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐκ ἐξ ἀπειρογνωσμοσύνων δύναμαι τὰ πράγματα εἰς χρησὰς ἐλπίδας ἀγαγεῖν.

13 Καὶ ἐρρέθη πρὸς Ἄβραμ, γινώσκων γνῶσῃ, ὅτι παροικον ἔσαι τὸ σπέρμα σου ἐν γῇ οὐκ ἰδίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτοὺς καὶ κακώσουσι καὶ ταπεινώσουσιν ἔτη υ'. 14 τὸ δὲ ἔθνος, ᾧ ἐὰν δουλεύσωσι, κρινῶ ἐγώ. μετὰ ταῦτα ἐξελεύσονται ὧδε μετὰ ἀποσκευῆς πολλῆς.

19 Μεγάλα τὰ εἰρημένα, καὶ ψυχῆς νεανικῆς δεόμενα καὶ ὑπεραναβαινούσης καὶ ἀφιείσης κάτω πάντα τὰ ἀνθρώπινα. εἰ μὴ γὰρ γυναῖκά τινα καὶ ἀνδρεῖον καὶ φιλόσοφον εἶχε ψυχὴν ὁ πατριάρχης, ταῦτα καὶ θορυβοῦσαν αὐτὸν ἐκώλυε ἄν. γινώσκων γάρ, φησι, γνώσῃ, ὅτι παροικον ἔσαι τὸ σπέρμα σου ἐν γῇ οὐκ ἰδίᾳ, καὶ δουλώσουσι καὶ κακώσουσι καὶ ταπεινώσουσιν αὐτοὺς ἔτη υ'. τὸ ἔθνος, ᾧ ἐὰν δουλεύσωσι, κρινῶ ἐγώ. μετὰ ταῦτα ἐξελεύσονται ὧδε μετὰ ἀποσκευῆς πολλῆς. μὴ θαυμάσῃς, φησί, πρὸς ἑαυτὸν ὁρῶν καὶ τὸ γῆρας τοῦ σοῦ, καὶ τὴν τῆς Σάρρας στεῖρωσιν, καὶ τὴν τῆς μήτρας νέκρωσιν, καὶ νομίσῃς με μέγα τι εἰρηκέναι, ὅτι εἶπον, τῷ σπέρματί σου δώσω τὴν γῆν ταύτην. τὸ μόνον γὰρ τοῦτό σοι πρὸς λέγω, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ σπέρμα σου εἰς ἀλλοτείαν γῆν ἀπενεχθήσεται. καὶ οὐκ εἶπεν εἰς Αἴγυπτον, οὐδὲ ὠνόμασε τῆς γῆς τὴν προσηγορίαν, ἀλλά φησιν, ἐν γῇ οὐκ ἰδίᾳ. καὶ δουλείαν ὑπομενοῦσι καὶ ταλαιπωρίαν, καὶ ὀδυνήσονται τὸ πρὸς βραχὺ χρόνον, οὐδὲ πρὸς ὀλίγων ἐτῶν ἀριθμόν, ἀλλὰ μέχρι τετρακοσίων ἐτῶν. τὴν μέντοι ἐκδίκησιν αὐτὴν ἐγὼ ποιήσομαι, καὶ τὸ ἔθνος ἐκεῖνο ὃ καταδουλωσόμενον αὐτὸ ἐγὼ κρινῶ, καὶ ὅπως αὐτοὺς μετὰ πολλῆς ἀποσκευῆς ἐπῆλθειν ἐν ταύτῃ ποιήσω· ὁμοῦ καὶ προλέγων αὐτῷ τὰ μετὰ ταῦτα ἐσόμενα μετὰ ἀκριβείας, καὶ τὴν δουλείαν δηλῶν καὶ τὴν εἰς Αἴγυπτον κάθοδον, καὶ τὴν ἀγωνιστικὴν ἰσχύν, δι' αὐτοῦ μέλλουσι πειρᾶσθαι οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ τὴν μετὰ φιλανθρωπίας αὐτοῖς ἐπανόδον. καὶ δείκνυσιν αὐτῷ, ὅτι οὐκ ἐπ' αὐτῷ μόνον τὰ ὑπὲρ φύσιν ἔσται, καὶ μετὰ τοσαῦτα κωλύματα καὶ ὑπὸ θεοῦ ἐπαγγελθέντα εἰς πέρας ἀφθήσεται, ἀλλὰ καὶ ὅτι πάντος τοῦ σπέρματος αὐτοῦ τοῦτο συμβήσεται. ταῦτα δέ, φησιν, ἤδη σοι εἶπον, ἵνα πρὶν ἢ βίον καταλύσῃς, εἰδέναι ἔχῃς καὶ κατὰ σοὺς ἐκγόνους διαδεξόμενα.

15 Σὺ δέ, φησιν, ἀπελεύσῃ πρὸς τοὺς πατέρας σου, * τραφεὶς ἐν γήρει καλῷ.

Οὐκ εἶπεν ἀποθανῇ, ἀλλ' ἀπελεύσῃ, ὡς ἀποδημεῖν αὐτὸ μέλλοντος καὶ μεθίστασθαι ἀπὸ πατρίδος εἰς πατρίδα. ἀπελεύσῃ, φησί, πρὸς τοὺς πατέρας σου, ὁ τοὺς καὶ σάρκα λέγων. πῶς γάρ, ἐπεὶ ἄπιστος ἦν· ὁ τοιοῦτος πατήρ; καὶ οὐχ οἷόντε ἦν πιστὸν πατριάρχην εἰς αὐτὸν ἐκείνῳ χαλεπὸν ἀπελθεῖν. Χάσμα γὰρ μέγα ἐστί, φησι, μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ ὑμῶν. τίνος οὖν ἕνεκεν εἴρηκε πρὸς τοὺς πατέρας σου; τοὺς δικαίους ἀμφοτέρους, τοὺς μὲν Ἄβελ, τοὺς δὲ Νῶε, τοὺς δὲ Ἐνώχ. τραφεὶς ἐν γήρει καλῷ. ἴσως ἄν τις εἴποι τις, καὶ ποῖον δὴ εἶη τοῦτο καλὸν γῆρας, ὃ δι' ὑσούτων θλίψεων ἀπῆντα τὸν βίον παρελθεῖν; ἀλλὰ μὴ τοῦτο ἴδῃς δέ, θεωρεῖ· ἀλλὰ ἀναλογίζου καὶ τὸ καθ' ἕκαστον χαμερπὲς ἀφιδρύθη, καὶ ὅπως ὑπίδοξος γέγονεν ὁ ξένος, ὁ ἄπολις, ὁ ἀνέστιος, καὶ ὅσης δι' ἡμᾶς πάντος τὸ χρόνῳ ἀπήλαυσε τῆς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας. μὴ τοίνυν τὸν νεὼν ἐκπολιτῶν κρίνε τὰ πράγματα, μηδὲ νόμιζε ἐκεῖνο εἶναι γῆρας καλόν, ὃ ἐν τρυφῇ καὶ ἀδηφαγίᾳ διάγον, καὶ πλούτου κεκτῆσθαι κακίαν, καὶ οἰκετῶν πλῆθος καὶ ἀνδραπόδων ἀγέλας. ταῦτα γὰρ

οὐκ ἀν̓ ποιήσειε γῆρας καλόν, ἀλλὰ καὶ πολλῶ καταγνῶσιν αἱ συνέγκοιτοι μηδὲ ἐν γήρᾳ σωφρονίζομένῳ, μηδὲ τοὺς αὐτὰς ἑκάστας ἀναπνοὰς τῶν δεόντων βυλλυομένῳ, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν γαστριζομένῳ, καὶ συμπόσια καὶ μέθας μεταδιώκοντι, καὶ μετ' ὀλίγου τούτων ἀπόντων θηρίων ἀπαρτήσαι μέλλοντι. ὁ μὴ τοσαύτης ἀρετῆς ὁδὸν σας καὶ βίον, οὗτε ἀληθῶς τραφεὶς ἐν γήρᾳ καλῷ καταλύει τὸν ζωὸν, καὶ τῶν ἐν τούτοις πόνων θύραθεν λοιπὸν τὰς ἀμοιβὰς καὶ τὰς δωρεὰς. διὰ τοῦτό φησι, οὐκ ἐν οἴκοις ἐκείνοις τούτοις παραδέξεται· σὺ δὲ ἀπελθὼν τραφεὶς ἐν γήρει καλῷ. σκόπει πάλιν ἐν τούτοις, εἰ μὴ πολλὴ τοῦ δικαίου ἡ ἀνδρεία, καὶ τῆς φιλοσοφίας ἡ ὑπερβολή, πῶς καὶ αὐτὰ τούτοις ἴσα καὶ ὅμοια αὐτὸν παραπαίξαι τὸν λογισμόν. εἶπε γὰρ δή, εἰ τῶν πολλῶν τις ἦν· νῦν ἔνεκεν ἐπηγγέλλη μοι τοσοῦτον ἐξ ἐμοῦ αὐτὸν ποιήσειν ἐκ παιδίων, εἰ μέλλοι τοσούτοις περιβάλλεσθαι κακοῖς, καὶ ὅτι τοσούτων ἐτῶν ἀριθμὸν δουλείαν ὑπομένειν; τί μοι τὸ ὄφελος; ἀλλ' οὐδὲν τούτων ὁ δίκαιος ἐλογίσατο· ἀλλὰ καθάπερ βυγνώμων οἰκέτης καὶ φίλος τὸ Θεοῦ ἄπονα ἔστεργε, καὶ τὰ αὐτῷ δοκοῦντα τῶν ἑαυτοῦ λογισμῶν προετίμα. εἶτα καὶ τὸν χρόνον αὐτῷ μηνύει τῆς ἐπιμόνου τῆς ἀπὸ τῆς δουλείας. εἰπὼν γὰρ τῶν ἐτῶν ἀριθμόν, φησιν, ἔτη υ· τεσσαρακοντα ἐπτὰ γραφήσονται ὧδε. ἀλλ' ἐν τούτοις δή τις διαπορήσειε, πῶς υ ἔτη ἔφη δουλεύειν αὐτούς, καὶ τοι θεοῦ τὰ ἡμίσυ τούτων πεποιηκότων αὐτῶν εἰς τὴν Αἴγυπτον. διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ὅτι εἰς τὴν Αἴγυπτον ποιήσουσιν ἔτη υ, ἀλλ' ἐν γῇ οὐκ ἰδίᾳ, ὥστε δυνηθῶσι τοῖς ἔτεσιν, οἷς τὴν Αἴγυπτον ἐποίησαν, συναριθμῆσαι καὶ τὸν χρόνον ὃν πατριάρχου, καθ' οὓς ἐκ τῆς Χαναὰν ἐξήχθη τοσοστὸν ἔτος. ἐξ οὗπερ γὰρ ἡμῖν καὶ τὸ ἀριθμοῦ τὸ ἔτ αὐτοῦ καταδηλον ἐποίησεν ἡ γραφὴ εἰποῦσα, ὅτι ἑξδομηκοντα πέντε ἐτῶν ἦν νίκα ἐξῆλθεν ἐκ Χαναάν. ἐξ οὗπερ τοίνυν μέχρι τῆς ἐξόδου τῆς ἐξ Αἰγύπτου, εἰ βυλήθειή τις ἀριθμῆσαι, εὑρήσει σωζόμενον τὸν ἀριθμόν. ἔστερον δὲ ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι φιλάνθρωπος ὢν ὁ δεσπότης καὶ συμπαθὴς ἀεὶ τῇ ἀσθενείᾳ τῇ ἡμετέρᾳ καὶ τὰς ὑμωμοσίας, ὅπερ εἶδεν αὐτοὺς πεποιηκότας, καὶ τοῦ Αἰγυπτίους πολλῷ πρεῖ αὐτοὺς τὴν ὠμότητα ὑπεδείκνυτο, πρὸ τοῦ ὠμοσμένου κακοῦ τὸ σκληρὸν ἐποίησαν, καὶ πρὸς τὸ ἐλευθερεῖν αὐτοὺς ἐπανήγαγεν. ἔθος γὰρ αὐτῷ ἀεὶ τοιοῦτον, ὅπερ δηλοῖ πάντων τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν προαγματεύεται, καὶ ἀπειλήσῃ ὑμωμοσμένος, βυλήσῃ ὑμᾶς πολλῷ ὑπεδείξασθαι τὸ ὑπερφίλον, ἀναγαλεῖσθαι αὐτοῦ τὰς ἀποφάσεις. καὶ τοιοῦτόν πάλιν καὶ ὑποφήτης τι χρήσιμον ἡμῖν προφέρει, ἡμᾶς ὑπὲρ μὴ τὰ πρὸς ἑαυτὸν εἰσενέγκωμεν, οὐδὲ αὐτὸς εἰς πέρας ἄγει τὰ ἐπηγγελμένα, ὥστε μὴ χείρους ἡμᾶς καὶ τοῦτο γράφεσθαι. καὶ ταῦτα ἅπαντα, ὅσοι φιλότεχνοι περὶ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων γραφῶν ἐστε, εὑρεῖν δυνήσεσθε.

16 Τετάρτῃ δέ, φησι, γενεᾷ ἀποστραφήσονται ὧδε. ὅπου γὰρ ἀναπεπλήρωται αἱ ἁμαρτίαι τῶν Ἀμορραίων ἕως τοῦ νῦν.

Τότε, φησί, κύριος ἔσται τοῦ καὶ ἐκείνους πρὸς τὴν ἐλευθερείαν ἐπανάγειν, καὶ τοῦτο διὰ πολλὰ δοῦναι ἐπὶ τὴν πλήθος τῶν ἡμαρτημάτων, καὶ τῆς γῆς ἀξιωθῆναι. ἀμφότερα τοίνυν τὸν δέοντα κύριον γνήσεται, καὶ ἐκείνων ἡ ἀποκατάστασις, καὶ τούτων ἡ σχολή. ὅπου γὰρ αὐτῶν, φησιν, ἀναπεπλήρωται αἱ ἁμαρτίαι· ὡς δὴ εἴποις ἂν, οὐδέπω τοσοῦτον εἰργάσαντο πλῆθος πλημμελημάτων, ὡς τοιαύτην ἐπάγειν δίκην. φιλάνθρωπος γὰρ ὢν ὁ μόνου τοῦ ἐπιορκιῶν μείζους οὐκ ἐπάγει τὰς τιμωρίας, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἐλαφροτέρους. διὰ τοῦτο καὶ πρὸς τοὺς πολλῷ ὑπεδείκνυτο [νεῦ] τὴν μακροθυμίαν, ἵνα καθ' ἑαυτῶν ὑπισασάμενοι τὴν τιμωρίαν μηδεμίαν ἔχωσι λοιπὸν ἀπολογίαν. εἴδητε πῶς ἅπαντα μὴ ἀκριβείας ἐγνώρισε τοῦ πατριάρχου, ἵνα παντὸς ἦθος αὐτοῦ νουθρώσῃ τὸ

πίστιν,

πίστιν, καὶ οὐκ ἦν πρὸς αὐτὸν ἐρημιῶν ἔχη παῤῥησίαν, ὅλως καὶ τὰ εἰς τὸν οἰκέτας πάντως ἐκβήσεται· ἐπεὶ οὐκ ἦν πρὸς τὴν πρὸς ἐρημιῶν πάλιν βεβαίαν κτήσιν τὴν πίστιν, ὥστε καὶ κατ' αὐτὸν ἤδη εἰς ἔργον ἐλθεῖν δυνάγκη. εἶτα ὅπως ἐπλήρωσε τὴν προῤῥησιν, καὶ ἐδέξατο σημεῖον ἰσχυρὸν τὴν πρὸς αὐτὸν γενομιμῶν.

17 Ἐπειδὴ ἐδύετο ὁ ἥλιος πρὸς δυσμάς, φησὶ, φλὸξ ἐγένετο, καὶ ἰδοὺ κλίβανος καπνιζόμενος, καὶ λαμπάδες πυρὸς, καὶ διῆλθον ἀνὰ μέσον τῶν διχοτομημάτων.

Καὶ ἡ φλὸξ καὶ ὁ κλίβανος καὶ αἱ λαμπάδες ἐγίνοντο πρὸς ὃ γνωρίσαι ὦ δικαίῳ τὴν ζωοποιὸν τὸ βέβαιον, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐνεργείας τὸ παρουσίαν. Εἶτα ὅπως ἐπληρώθη ἅπαντα καὶ ἀπηρτίωθη, τοῦ πυρὸς ἀναλώσαντος τὰ προκείμενα,

18 Διέθετο, φησὶ, κύριος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῷ Ἄβραμ διαθήκην λέγων· τῷ σπέρματί σου δώσω τὴν γῆν ταύτην ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Αἰγύπτου καὶ ἕως τοῦ ποταμοῦ τοῦ μεγάλου Εὐφράτου, 19 Τοὺς Κιναίους, καὶ τοὺς Κενεζαίους, καὶ τοὺς Κεδμωναίους,

20 Καὶ τοὺς Χετταίους, καὶ τοὺς Φερεζαίους, καὶ τοὺς Ραφαείμ, 21 Καὶ τοὺς Ἀμορραίους, καὶ τοὺς Χαναναίους, καὶ τοὺς Γεργεσαίους.

Ὁρᾷς πῶς πάλιν τῇ συνεχείᾳ βεβαιοῖ τὴν εἰς αὐτὸν ἐπαγγελίαν. διέθετο γάρ, φησὶ, δικαίῳ λέγων, τῷ σπέρματί σου δώσω τὴν γῆν ταύτην. Εἶτα ἵνα σκοτοῦ πλάτους τῆς γῆς καὶ τοῦ μεγέθους τῶν ὁρίων εἰδέναι ἔχῃ ὁ δίκαιος, ὅσον ἐκταθήσεται αὐτοῦ τὸ σπέρμα, φησὶν, ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Αἰγύπτου ἕως τοῦ ποταμοῦ Εὐφράτου τοσοῦτον ἔσαι, φησὶ, τὸ σπέρμα σου. σκόπει πῶς δικαίῳ πρώτων τοῦ πλήθους αὐτῷ τὴν ὑπερβολὴν ἐμφάναι βούλεται. ἀνωτέρω γὰρ εἰ πῶν κῆ τὸ τῶν ἄστρων πλῆθος, ὅπως ἀναριθμητὸν αὐτὸ ποιήσειν, ἐνταῦθα καὶ τὸ μῆκος τῶν ὁρίων δῆλον ἐποίησεν, ἵνα καὶ ἐντεῦθεν μάθῃ τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι πλήθους τὴν ἔκτασιν· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ κατ' εἶδος τῶν ἐθνῶν μνημονεύει, ὧν ἔμελλε τὴν κατάσχεσιν παρέξειν αὐτοῦ τοῖς σπέρματι, ἵνα πολλὴν δικαίῳ πρώτων πληροφορίαν παρέχῃ τῷ δικαίῳ. καὶ τοσούτων ἐπαγγελιῶν γενομένων ἔτι ἔμενεν ἄγονος ἡ Σάρρα, καὶ τὸ γῆρας αὐτῆς ἐπετείνετο, ἵνα τὴ πίστεως αὐτῷ μέγιστον τεκμήριον δεξενέγκαντες, ὅτε καὶ τῆς φύσεως ἴδωσι τὴν ἀδύνειαν, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως τὸ μέγεθος.

Ἀλλ' ἵνα μὴ πάλιν εἰς πολὺ μῆκος τὴν διδασκαλίαν ἐκτείνωμεν, μέχρι τούτου ΗΘΙΚΟΝ
τὰ τῆς ἐπαγγέλσεως φήσαντες καταπαύσωμεν Ⓦ λόγον, παρακαλέσαντες ὑμᾶς, ζηλωτὰς γενέσθαι τοῦ πατριάρχου. ἐννόησόν μοι γάρ, ἀγαπητὲ, δικαίου τὰ ῥήματα ἐκεῖνα, ἃ πρὸς Ⓦ βασιλέα Σοδόμων ἐποίησατο, μᾶλλον δὲ καὶ τὰ ἄλλα ἅπασαν ἀρετὴν, ἣν δικαίου πάσης ἐπεδείκνυτο τῆς ζωῆς, πόσης ἠξιώθη τῆς ἀμοιβῆς, καὶ πόσην πρὸς αὐτὸν τὴν συγκατάβασιν ὁ δεσπότης ἐπεδείξατο, δεικνὺς δικαίου τὸν εἰς Ⓦ πατριάρχου γενομένων ἅπασιν ἡμῖν τῆς φιλοτιμίας αὐτοῦ τὴν ὑπερβολὴν, καὶ ὅτι, κἂν βραχύ τι προλαβόντες ἐπιδείξασθαι δυνηθῶμεν, οὐδὲ ὃ τυχὸν ὑπερβάλωμεν, μεγάλως ἡμᾶς ἀμείψεται ταῖς δωρεαῖς, μόνον ἐὰν εἰλικρινῆ τὴν πίστιν ἐπεδειξώμεθα, καθάπερ ὁ δίκαιος οὗτος, καὶ μηδέποτε σαλευώμεθα Ⓦ λογισμὸν, ἀλλ' ἐρριζωμένοις ἔχωμεν τοῖς γνώμην. ἐντεῦθεν γὰρ καὶ οὗτος βοᾷ τοῦ μακαρίου Παύλου ἀναπαυόμενος αὐτοῦ τὴν πίστιν, ἣν ὅλης ἀρχῆς καὶ ἐκ προοιμίων ἐπεδείξατο. φησὶ γάρ, Πίστει Εβ. ια. ιη.
καλούμενος Ἄβραμ ὑπήκουσεν ἐξελθεῖν εἰς Ⓦ τόπον, ὃν ἔμελλε λαμβάνειν, καὶ ἐξῆλθε μὴ ἐπιστάμενος ποῦ ἔρχεται, ἐκεῖνο ἡμῖν ἀποτόμως τὸ πρὸς τοῦ Θεοῦ εἰρημένον· ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου, καὶ δεῦρο εἰς τὴν γῆν, ἣν σοὶ δείξω. εἶδες πίστιν βεβαίαν, εἶδες γνώμην εἰλικρινῆ. τοῦτον καὶ ἡμεῖς μιμησώμεθα, καὶ ἐξέλθωμεν τῇ γνώμῃ καὶ τῇ προθυμίᾳ

πορθυμίαν ἐκ τῶν τοῦ παρόντος βίου πραγμάτων, ἐν ὁδυσώμεθα εἰς τὸ μέλλον. δυνατὸν γάρ, ἐὰν ἐθέλωμεν καὶ ἐνταῦθα δίκην ἐντες, τῆς ἐκείθεν ὁδοῦ ἐλεεῖσθαι, ὅταν ἀξιῶμεν τῶν μελλόντων ἀπαραιτήτως. ὅταν μὴ πρὸς τὸν κόσμου τοῦτον ὦμεν ἐπαλληλυθότες· ὅταν μὴ τὴν δόξαν τὴν χειλέων τοῦ βίου τούτου ὑπερίδωμεν· ἀλλὰ ταύτης ὑπερορῶντες, ἐκείνης ἐφίεσθαι σπουδάζωμεν τῆς ἀληθοῦς καὶ ἀεὶ μενούσης· ὅταν μὴ πρὸ τῆς ἐδῆτος πολυτελείαν ἀπαραιτήτως, μηδὲ τὸ σῶμα καλλωπίζειν σπουδάζωμεν, ἀλλὰ πάντα τοῦτον τὸν ἔξωθεν κόσμον μεταγωμεν εἰς τὴν τῆς ψυχῆς ὑπιμέλειαν, καὶ μὴ ἀνεχώμεθα γυμνὸν αὐτὸν καὶ ἔρημον ταύτης τῆς ἀρετῆς τῶν ἐνδυμάτων πρεπούσης." ὅταν καταγελῶμεν πλούτου· ὅταν μὴ ταῖς συμποσίαις καὶ ταῖς δεῖπνα μεταδιώκωμεν· ἀλλὰ τῆς αὐταρκείας ἐχώμεθα καὶ τῶν ἀποσολικὴν παραίνεσιν τὴν λέγουσαν· Ἔχοντες διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα. τί γὰρ ὄφελος, εἰπέ μοι, τῶν πρεπόντων καὶ τοῦ ζῆν ἀπορρήγνυσθαι διὰ τῆς πολλῆς ἀδηφαγίας, ἢ τοῦ λογισμοῦ τὸ χριτήριον ἡμῶν ἀφαφείρεσθαι διὰ τῆς ἀμέτρου οἰνοποσίας; ἢ ὄχλοι ἔντευθεν καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ πολλὰ πίπτειν καὶ κακά; πόθεν γὰρ αἱ νόσοι αἱ πολυποδαπαὶ, καὶ τῶν μελῶν αἱ διαστροφαί; ἢ οὐκ ἔντευθεν διὰ τοῦτο ἀρεῖδει ἡμᾶς ὑπερβαίνοντας βαρὺ φορτίον ὑπερπίπτειν τῇ γαστρί; πόθεν δὲ αἱ μοιχεῖαι, αἱ πορνεῖαι, αἱ πλεονεξίαι, αἱ ἁρπαγαί, αἱ φόνοι, αἱ ληστεῖαι, καὶ πᾶσα τῆς ψυχῆς ἡ διαφθορά; ἢ διὰ τὸ πλείονος ἐφίεσθαι τῆς συμμετρείας; ὥσπερ γὰρ ῥίζαν τῶν κακῶν ἁπάντων τὴν φιλαργυρίαν ὁ Παῦλος ἐκάλεσεν, ἵνα μὴ τις ἁμάρτοι πηγὴν τῶν κακῶν ἁπάντων προσκαλῶν τὴν ἀμετρείαν, καὶ ὃ τὴν χρείαν ἐφ' ἑκάστου βούλεται ἡμᾶς ὑπερβαίνειν. εἰ γὰρ ἐβουλόμεθα καὶ ἐν τῇ ἐσθῆτι καὶ ἐν τοῖς ὑποδήμασι καὶ ἐν τοῖς οἰκήμασι καὶ ἐν ταῖς χρείαις ταῖς ἄλλαις ταῖς σωματικαῖς μὴ αὐτῶν ἐφίεσθαι, ἀλλὰ τὰ ἀναγκαῖα μόνον ὑπιζητεῖν, πολλῆς ἂν λύμης ἀπηλλάκτο τὸ τοῦ ἀνθρώπων γένος. ἀλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἕκαστος ἡμῶν τὴν τοῦ ἑαυτοῦ δύναμιν τὸ τῆς πλεονεξίας νόσημα δεδιὰ μηδέποτε εἰσω τῶν τῆς χρείας ὅρων γίνεσθαι, ἀλλ' ἀπενθυπίας τῇ ἀποσολικῇ παραινέσει τῇ λεγούσῃ, ἔχοντες διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα, ὅπως ἡμεῖς ἀπόντα παρέλθομεν, οὐκ εἰδότες, ὡς πόντων τῶν ὑπὲρ τὴν χρείαν τὴν ἀναγκαίαν βύθιός καὶ λόγον ὑφέξομεν, ὡς δὲ δεόντως κεχρημένοι τοῖς παρὰ τοῦ δεσπότου ἡμῖν παρακειμένοις. ὁ γὰρ ἵνα εἰς ἀπόλαυσιν ἡμετέραν μόνον ἀποχρησώμεθα, ταῦτα ἡμῖν παρείκετο, ἀλλ' ἵνα καὶ τῶν ὁμοδούλων τὴν ἔνδειαν παραμυθησώμεθα. ποίας οὖν οὐκ ἔσται συγνώμης ἄξιοι καὶ ἐν ἑορταῖς πολλὴν τὴν βλακείαν ἐπιδεικνύμενοι, καὶ τὰ τῶν σκωλήκων νήματα περιβάλλεσθαι σπουδάζοντες, ὃ ἐστὶ χαλεπώτατον, καὶ ὅτι τούτοις μέγα φρονοῦντες, δέον ἐγκαλύπτεσθαι καὶ δεδοικέναι καὶ τρέμειν, ὅτι αὐτὸς μὲν εἰς οὐδὲν δέον οὐδὲ χρείας ἕνεκεν, ἀλλὰ βλακείας καὶ κενοδοξίας χάριν, καὶ ὥστε τῶν ἀγελαίων θαυμασθῆναι, τοιαῦτα περίκεισαι· ὃ τῆς αὐτῆς σοι φύσεως τυγχάνων γυμνὸς περίκεισιν, οὐδὲ αἰδοῦς ἱμάτιον περιβαλέσθαι ἔχων· καὶ ὅτε ἡ φύσις αὐτὴ εἰς συμπάθειάν σε ἕλκει, οὐδὲ ὁ σωφρονισμὸς διεγείρει πρὸς τὴν ἀντίληψιν τοῦ ὁμοδούλου, ὅτε ἡ ἔννοια τῆς φοβερᾶς ἡμέρας ἐκείνης, ὅτε τῆς γεέννης ὁ φόβος, ὅτε τῶν ἐπαγγελιῶν τὸ μέγεθος, ὅτε τὸ αὐτὸν ἡμῶν καὶ κοινὸν ἡμῶν δεσπότην ἀπάντων οἰκειοῦσθαι τὰ εἰς σὲ ὁμολογεῖς γινόμενα· ἀλλὰ καθάπερ λιθίνην καρδίαν ἔχοντες καὶ ἔξω τῆς φύσεως ὄντες, ὅτε νομίζουσι λοιπὸν ἐκ τῶν ἱματίων περιβολὴν καὶ αὐτῆς τῆς φύσεως εἶναι), οὐκ ἐννοοῦντες ὅσον ὑπευθύνους ἑαυτοὺς καθιστᾶσι, κακῶς οἰκονομοῦντες τὰ παρὰ τοῦ δεσπότου αὐλοῖς ἐμπιστευθέντα, καὶ ὃ βούλονται τοῖς συνδούλοις δοῦναι τὸ μέσον, ἀλλ' ἡδέως ἀφέντες ὑπὸ τῶν

α. Τιμ. ε. η.

α. Τιμ. ε. ι.

σπῶ αὐτὰ καταφαλίσκεσθαι, δαψιλέστερον αὐτοῖς ὁ τῆς γεέννης πῦρ ἡδὺ βυτεπίζοντες; Εἰ γὰρ τὰ πρώτα τὰ ἔνδοθεν ἀποκείμενα διένειμεν τοῖς δεομένοις ⓐ πλουτοποιῶν, καὶ ὥστε οὐκ ἂν τινὰ κόλασιν διέφυγεν· ὧν γὰρ πεφρόντικε καὶ ἐν τοῖς ἐθνήμασι καὶ ἐν ταῖς ἐπιτάσεσι διετέλεσεν. πόσης γὰρ οὐκ ἂν εἴη κολάσεως ἄξιον, ὃ ⓦ μὴ σπείρας θερίζεσθαι πολλάκις ἱμάτια, καὶ σοβεῖν ὀπίσω τῆς ἀληθείας, καὶ τὰ μὴ χρυσίῳ καταφαινόμενα θαυμάζειν, τὰ δὲ καὶ ἄλλως πῶς πεποικίλται, ⓦ δὲ Χριστὸν θεασάμενος γυμνόν, καὶ μηδὲ τῆς ἀναγκαίας ἐπιμορφῆς ἐσθῆτος; μάλιστα γάρ μοι θεὸς τὰς γυναῖκας ἔπλασεν· διὸ καὶ ὁ λόγος ἁρμόσειε. πλείονα γὰρ παρ' αὐταῖς ἔστιν ὕλη τοῦ φιλοκοσμίαν καὶ τοῦ ἀσωτῆσαι, καὶ ὃ μὴ τῶν ἐξ ὑφασμένων ἱματίων καὶ τὰ χρυσία αὐτὰ θαυμάζειν ὀπίσω τε τῆς κεφαλῆς, ὀπίσω τε τῶν πραχήλου, καὶ ἕτερα λοιπὸν σώματος, καὶ μέγα φρονῆσαι ὀπίσω τούτοις. πόσων, εἰπέ μοι, πενήτων γαστέρας ἠδυνήθητο θρέψαι, καὶ πόσα σώματα γυμνητεύοντα σκεπάσαι τὰ ὀπίσω τῶν ὤτων μόνον ἐκκρεμάμενα μάτην καὶ εἰκῆ, καὶ ἐπ' οὐδενὶ κέρδει, ἀλλ' ἢ μόνον ὀπίσω βλαβὴν καὶ λύμην ψυχῆς; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος εἰπών (Ἔχοντες διατροφὰς καὶ σκεπάσματα) μετήιει πάλιν ὀπίσω τὰς γυναῖκας τ" a. Τιμ. ε. ιι.
λόγον καὶ φησι, Μὴ ἐν πλέγμασιν ἢ χρυσῷ ἢ μαργαρίταις ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ κοσμεῖσθω ἑαυτάς. ὅρα πῶς ὑβρίζει) τούτοις κοσμεῖσθαι, οὐδὲ χρυσία θεικεῖσθαι οὐδὲ μαργαρίτας καὶ ἱμάτια πολυτελῆ· ἀλλὰ ⓦ ἀληθῆ κόσμον ὀπίσω τοῦ ψυχοῦ μετάγειν, καὶ διὰ τῆς τ' ἀγαθῶν ἔργων θεραπείας ὃ κάλλος τῆς ψυχῆς φαιδρύνειν, καὶ μὴ θεῖ ταῦτα" ἐσθητομανίαν θεωρᾶν ἐκείνου ῥυπῶσαν, αὐχμῶσαν, ῥάκια θεβελημένην, λιμῶ τηκομένην, ὑπὸ δ' χρυμὸ πηγνυμένην. ἡ γὰρ ασυδὴ αὕτη ἐστὶν ὁ θεὶ τὸ σῶμα καλλωπισμὸς ἐκείνης δείκνυσι τ' ἀμορφίαν, καὶ ἡ τότε τυφὴ ἐκείνης τ" λιμοῦ φανερὸν καθίστησι, καὶ ἡ θεὶ τ' ἐσθῆτα πολυτέλεια ἐκείνης τ' γυμνότητα ἐκφαίνει. ὅδε γὰρ οἷόν τε τινα ψυχὴν ὀπτιμελέμενον, καὶ τ' θμορφίαν ἐκείνης καὶ ὃ κάλλος θεῖ πολλῶ ποιέμενον, θεὸς τ' ἔξω κόσμον ἐποίησε. ὥσπερ πάλιν ἀδυνάτου τινα θεὸς τ' φαντασίαν τ' ἔξωθεν ἐσχολακότα καὶ τ' ἐσθῆτος τ' καλλωπισμὸν καὶ τ' ἀπὸ τ' χρυσίων κόσμον, ἐκείνης πῆλινα οὕτω ποιεῖσθαι φρονῆσαι. πότε γὰρ ἀνέξεται ἡ τοιαύτη ψυχὴ τῶν δεόντων ἁμελεῖν, ἢ εἰς ἔννοιαν πνευματικῶν θεαμάτων εἰσελθοῦσα, ἅπαξ θεῖ τὰ γήινα ἑαυτῆ ἐκδεδωκυῖα, καὶ χαμαί, ὡς εἶπον, συεμένη, καὶ οὐδέποτε ἀναπνεῦσαι δυναμένη, ἀλλὰ συγκεχυμένα καὶ μυρίοις φορτίοις ἀμέτρητα ἑαυτῆ βαρεῦσα; ὅσαν γὰν ἐντεῦθεν αἱ ἀνδίαν πίπτουσαν, ἃ δυνατὸν νεῶν θραῦσαι ὁ λόγος· ἀλλ' ἔρχεται τῷ ζημιοῦσθαι καταλιπεῖν τῶν περὶ τοῦτα ἐλαχίστων, ὅσας καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐντεῦθεν δέχονται τὰς ἀμυμίας. ἢ γὰρ διέπεσέ τι τῶν χρυσίων, καὶ πολὺς ὁ χειμὼν ὁ τόρυβος κατέλαβεν ἅπασαν τὴν οἰκίαν· ἢ οἰκέτης ὑφείλετο, καὶ πᾶσι μάστιγες καὶ πληγαὶ καὶ δεσμωτήρια· ἢ βάσκανοί τινες ἐπεβούλευσαν καὶ ἐξαίφνης ἐγύμνωσαν τῶν ὄντων, ὃ πολλὴ καὶ ἀφόρητος ἡ ἀνημία· ἢ πραγμάτων θείασις ἐμπεσοῦσα εἰς ἐσχάτην πενίαν κατήνεγκε, καὶ βαρυτέραν θανάτου τ' ζωὴν αὐτοῖς κατέστησεν· ἢ ἕτερόν τι πάλιν παρεμπεσὸν πολλὴν τὴν ἀνδίαν θεξείπισε. καὶ ἁπλῶς οὐκ ἔστι ποτὲ θαλάττης ἐκτὸς θύραν τὴν ἐν τούτοις ἐφολκίαν ψυχήν, ἀλλ' ὥσπερ τὰ τῆς θαλάττης κύματα οὐκ οἴόντε ὑπολιπεῖν, οὐδὲ ἀνεμῶν ἐπιβληθῆναι δεῖ τ' πολλὴν ἐπιφοράν, ⓦ αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ τὰς ἐντεῦθεν λυπημένας θαλάττας οὐκ οἷόν τε πάσας" ἐξανεμῶσαι. διὸ παρακαλῶ, φεύγωμεν ἐν ἅπασι τοῖς θεάμασι τὴν πλεονεξίαν καὶ ὃ τ' χρεία ἐμφοβήσωμεν. ὁ γὰρ ἀληθὴς πλοῦτος, ἡ ἀνάλωτος θησαυρὸς αὕτη τυγχάνει, ὃ τῆς χρείας ἐφίεται, καὶ θαλάττ' τ' χρείαν δεόντως διαπνέων. ὁ γὰρ τοιοῦτος ὅτε πενίαν δείσας ποτὲ δωρήσεται, ὅτε ἐπήρειαν

ρειδη ὑποπλυς, ὅτε ταφεαχῆς πειραθήσεται· ἀλλὰ καὶ συκοφαντίας ἐκτὸς ἔσαι, καὶ τῆ ὀπτοβυλευόντων ἐλευθερωθήσεται, ἐ, ἁπλῶς εἰπῶν, ἐν διηνεκῆ ἔσαι γαλήνη, ἡσυχίας καὶ ἀπραγμοσιώης ἀπολαύων· καὶ ὃ δὴ μεῖζον ἁπάντων καὶ ὃ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν, ὁ τοιοῦτος καὶ Θ̄ῦ ἱλεων ἕξει καὶ πολλῆς ἀπολαύσει τῆς δι' ὧν ῥοπῆς, ἅτε δὴ οἰκονόμος πιστὸς * τῶν τοῦ δεσπότου χρημάτων. Μακάριος γάρ, φησιν, ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει οὕτω ποιοῦντα, οὕτω διανέμοντα τοῖς συνδούλοις, καὶ μὴ θύρας καὶ μοχλοῖς ἀναποκλείοντα, καὶ τοῖς σκώληξι ξηφίῳ συγχωρεῖῶντα γίνεσθαι, ἀλλὰ τῶν πενήτων τὴν ἔνδειαν διαμηθούμενον, καὶ καλὸν ἐ πιστὸν οἰκονόμον νομίζων τὸν τοῦ δεσπότου χορηγηθέντων, ἵνα καὶ τῆς κελῆς ταύτης διαμονῆς μέγαν Θ̄ μισθὸν κομίσηται, καὶ τῶν ἐπηγελμένων ἀγαθῶν ὀπτυχεῖν καταξιωθῆ, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

*γρ. ὃν

Λογ. λη'. ΣΑΡΑ ΔΕ Η ΓΥΝΗ ΑΒΡΑΜ ΟΥΚ ΕΤΙΚΤΕΝ αὐτῷ. ΗΝ Δ' ΑΥΤΗ ΠΑΙΔΙΣΚΗ ΑΙΓΥΠΤΙΑ, Η ΟΝΟΜΑ ΑΓΑΡ.

Ἀλλὰ τὰ σήμερον ἀναγνωσθέντα ὑπὲρ τὴν ὑποθεσιν τὴν καθ' ἡμᾶς τῶν πατριαρχῶν τοῦ ἡμετέρου καλοῦ γλωττήμου. καὶ μὴ θαυμάσητε, εἰ ὑπὲρ τοσαύτας ἡμέρας τοῦ κατ' αὐτὸν ἱστορίαν εἰς μέσον παρεγέντες, οὐδέπω δὲ τὴν σήμερον αὐτῶν ἁπτόμεθα δεδιωκότες. πολλὴ γὰρ ἡ περιουσία τῆς τοῦ δικαίου ἀρετῆς, καὶ τῶν τούτου κατορθωμάτων τὸ μέγεθος ἅπασαν αὐθεντίαν νικᾷ γλωττήμου. οὐ γὰρ ὁ θεὸς ἀνωθεν ἐστεφάνωσε καὶ ἀνεκήρυξε, μὴ ἀνθρώπων κατ' ἀξίαν ἐπαινέσαι δυνήσεται; ἀλλ' ὅμως εἰ καὶ τῆς ἀξίας πολλῷ τῷ μέτρῳ ἀπολειπόμεθα, ἀλλ' ὅμως εἰς δύναμιν ἡμετέραν τὰ κατ' αὐτὸν εἰς μέσον παρθέντες εἰς ζῆλον ὑμᾶς καὶ μίμησιν τῆς τούτου ἀρετῆς ἀναγαγεῖν βουλόμεθα. ἱκανὴ γὰρ τοῦ ἀνδρὸς ἡ φιλοσοφία πᾶσαν τῶν ἀνθρώπων παιδεῦσαι τὴν φύσιν, καὶ οὐ παρέσεται βουλομένοις πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ὁδὸν ἐφελκύσασθαι. ἀλλὰ παρακαλῶ, τοῖς λεγομένοις, ἵνα καὶ ἐκ τῶν παρόντων ἀνεγνωσμένων καταμάθωμεν τοῦ δικαίου τὴν φιλοσοφίαν. ἱκανὸν γὰρ τοῦτο καὶ χωρίον παιδεῦσαι καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας, ὥστε πολλὴν παρεῖναι ἀλλήλοις ἐπιδείκνυσθαι τὴν ὁμόνοιαν, καὶ τῆς συζυγίας Θ̄ σύνδεσμον ἀῤῥαγῆ διαφυλάττειν· καὶ μήτε τὸν ἄνδρα τῆς γυναικὸς κατεξανίστασθαι, ἀλλ' ὡς ἀσθενεστέρῳ σκεύει πολλὴν ἀπονέμειν τὴν συγγνώμην, μήτε τὴν γυναῖκα πρὸς Θ̄ ἄνδρα διίστασθαι, ἀλλ' ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζειν, καὶ τὴν οἰκείαν εἰρήνην πάντων ἡγεῖσθαι πρεσβυτέραν. ἀναγκαῖον δὲ καὶ αὐτῶν ἀκοῦσαι τῶν ῥημάτων, ἵνα σαφεστέρα ὑμῖν γένηται ἡ διδασκαλία.

χξ΄. ιγ΄. Σάρα δέ, φησιν, ἡ γυνὴ Ἀβραὰμ οὐκ ἔτικτεν αὐτῷ. ἦν δὲ αὐτῇ παιδίσκη Αἰγυπτία, ᾗ ὄνομα Ἄγαρ.

Σκόπει μοι σὺν τοῦτῳ, ἀγαπητὲ, τὸν θεὸν τὸ ἄφατον μακροθυμίᾳ, καὶ τὸν δικαίου τὴν ὑπερβάλλουσαν πίστιν καὶ τὴν θυγατροφιλίαν, ἣν πρὸς τὰς ἐπαγγελίας ἐπεδείκνυτο τὰς εἰς αὐτὸν γεγενημένας. τοσαυτάκις γὰρ ὑποφαινούσης τοῦ θεοῦ τὸ σπέρμα αὐτοῦ δώσειν τῇ γῇ, καὶ ὅτι εἰς τοσοῦτον πλῆθος ἐκταθήσεται, ὡς τὸν τῶν ἀστρων πλῆθος ὑπερισωθῆναι, ὁρῶν οὐδὲν τῶν ἐπαγγελθέντων εἰς ἔργον ἐκβαῖνον, ἀλλ' ἐπὶ μέρει λόγων τὰ τῶν ὑποσχέσεων

ων τυγχάνοντα, οὐκ ἐπαρέτείνετο τὸν λογισμὸν, οὐκ ἐπαλύετο τῷ γνώμῳ, ἀλλ' ἔμφυεν ἀχλὺς πιστεύων τῇ δυνάμει τοῦ ἐπαγγειλαμένου. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ νεῦ ἐπεσημαίνατο ἡ θεία γραφὴ λέγουσα· Σάρρα δὲ ἡ γυνὴ Ἀβραὰμ οὐκ ἔτικτεν αὐτῷ· μονονουχὶ τοῦτο ἡμῖν ἐμφαίνουσα, ὅτι μὴ ταῦτα ἅπαντα, μὴ ταῖς συμφοραῖς τὰς τοῦς αὐτὸν τελμηρώσας, μὴ δὲ ὑποφαλὴς ἀναείθμητον δὲ αὐτοῦ γλήσεται πλῆθος, οὐκ ἠμάλλεν οὐκ ἐνεδοίαζεν ὁρᾶν θεοῦ τῶν εἰρημένων εἰς ἔργον σκοπὸν, ἀλλὰ πάντα τὰ ἐναντία. Διὰ τοῦτό φησι μετ' ὀκτὼ ἅπαντα, Σάρρα δὲ ἡ γυνὴ αὐτοῦ οὐκ ἔλικτεν αὐτῷ, ἵνα μάθῃς ὅτι ὑδὲν αὐτῷ πλέον γέγονε μετὰ τὰς τοσαύτας ὑποφάσεις, ἀλλ' ἢ τὴ χ ἡ πεῖρωσις τῆς Σάρρας, χ τῆς μήτρας ἡ νέκρωσις πολλῷ τινὶ ἀποδείαν ἐμποιῆσαι ἰῶ ἰκανὴ τῷ διηκόω. ἀλλ' ὁ πατριάρχης ὑ τοῦς τὰ ἀπὸ τῆς φύσεως κωλύματα εἴασε λοιπόν· ἀλλ' εἰδὼς ὅ θυμήχανον τ δεσπότην, ὃς ὅλη δημιουργὸς ὢν τῆς φύσεως ὃς ὁδῷ ἀπόρων πόρους θύραν δυνάτας, καθάπερ εὐγνώμων οἰκέτης, ὑ τοῦ χειραγώγει τὸν τρόπον τῶν γινομένων, ἀλλὰ τοῦ χωρὶς τῇ ἀκαταλήπτῳ αὐτοῦ τοῦ νοίᾳ, χ ὑπιστεύσε τοῖς εἰρημένοις. Διὰ τοῦτό φησι, Σάρρα δὲ μὴ ταῖς τοσαύταις ὑποφάσεις οὐκ ἔτικτεν αὐτῷ. ἰῶ δὲ αὐτῇ παιδίσκη Αἰγυπτία, ᾗ ὄνομα Ἄγαρ. ὑχ ἁπλῶς ἡμῖν οὐδὲ ἐν ταῦθα τῆς παιδίσκης τινὰ μνήμην ἐποιήσατο ἡ θεία γραφή, ἀλλ' ἵνα μάθωμεν πόθεν αὐτινὰ ἔσχε. Διὰ γὰρ τοῦτο τοσοῦτον ἔθνος * Αἴγυπτία, ἵνα ὑπὸ τινὰ ἰσοείδη ἀναδράμωμεν ἐκείνῳ· χ ὅτι οὐκ τῶν τοῦ τῶν Φαραὼ τοῦ ἀγαθέντων αὐτὴ ἰῶ, ἰνίκα τοσαύτης ἀπήλαυσεν ἐκδικίας τοῦ τῶν ὅλων θεῦ, χ ταύτῃ λαβοῦσα ἐπῳνήθη, ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῆς χ ὃ ὄνομα χ ὃ ἔθνος ἐγνώρισεν ἡ θεία γραφή. ἀλλ' ὅρα λοιπὸν ἐν ταῦθα τῆς Σάρρας τινὰ φιλόσοφον γνώμην, ὃς τῆς σωφροσύνης τινὰ ὑπερβολήν, χ τὸ πατριάρχου τινὰ ἄφατον πειθῶ χ τινὰ ὑπακοήν.

2 Εἶπε δὲ Σάρρα, φησὶ, πρὸς Ἄβραμ ἐν γῇ Χαναάν· ἰδοὺ συνέκλεισέ με κύριος τοῦ μὴ τεκεῖν. Εἴσελθε οὖν πρὸς τινὰ παιδίσκην μου, ἵνα τεκνοποιήσῃς ἐξ αὐτῆς.

Σκόπει τινὰ θύγνωμοσύνην γυναικός. Οὐδὲν τοιοῦτον εἶπεν, οἷον μὴ ταῦτα ἡ Ῥαχὴλ φησι πρὸς Ἰακώβ, Δός μοι τέκνα· εἰ δὲ μή, ἀποθνήσκω ἐγώ. ἀλλὰ τί φησιν; Γεν. λ. α.
ἰδοὺ συνέκλεισέ με κύριος τοῦ μὴ τεκεῖν. ἐπειδή, φησιν, ἀγονόν με κατέστησεν ὁ τῆς φύσεως δημιουργὸς, ὃς ἀπέτερπε τῆς τῶν παίδων γονῆς, ἵνα μὴ ὦ ἐγὼ τινὰ ἐμινὴ πεῖρωσιν αὐτὸς εἰς βαθὺ γῆρας ἐλάσας λοιπὸν ἅπαις ἀφαμείνῃς, εἴσελθε πρὸς τινὰ παιδίσκην μου, ἵνα τεκνοποιήσῃς ἐξ αὐτῆς. πολλὴ χ ἄφατος ἡ φιλοσοφία τῆς γυναικός. Ὃς γὰρ δὴ ἔλοιτο * πώποτε γυνὴ τοῦτο ποιῆσαι, ἢ συμβαλοῦσα τῷ ἀνδρὶ ὅτο, ἢ τῇ παιδίσκῃ τῆς θύρας προσχωρῆσαι; εἶδες πῶς πάντος πάθους ἐκτὸς ἦσαν, χ εἷς ἰῶ αἰδοῖς μόνον σκῆπος, ὅ μὴ ἀπαιδίας τελευτῆσαι. ἀλλ' ἐσκόπουν ὅπως ὃς τινὰ ἐντεῦθεν προμηθίαν κτήσωνται, χ τῆς εἰρωνείας τὸν συνέδεσμον ἀρράγῃ φυλάξωσιν. ἐνόει γάρ μοι τὸ πατριάρχου ἐν ταῦθα τινὰ πολλῷ σωφροσύνῃ, ὃς τινὰ ὑπερβάλλουσαν ὑπείκειαν. ὅτε γὰρ, καθάπερ τινὲς τῶν αἱρετικῶν, ἐδυσχέρανε πρὸς τινὰ γαμετὴν ὀφὶ τὴν ἀπαιδίαν, ὅτε τὸν πρὸ αὐτὴν πόθον ἠλάττωσεν. ἴσε γὰρ, ἴσε πῶς τοῖς πλείοσι τῶν ἀνθρώπων τοῦτο μάλιστα αἴτιον γίνεται τῆς κτῆ τῶν γυναικῶν ὑποφίας· ὥσπερ αὖ πάλιν χ φίλεσθαι πλείονος ὑπόθεσιν ὃ εὐαρίθμητον ποιοῦνται, σφόδρα κούφως ὃς ῥᾳδίως ταῖς γυναιξὶ λογιζόμενοι ὃς τ ἀπαιδίαν ὃς τ ὑπαιδίαν, οὐκ εἰδότες ὅτι τ τῆς φύσεως ὀφὶ δημιουργὸ ὃ πρῶ· χ ὅτε ἡ συγκοία, ὅτε ἕτερόν τι ὀφὶ ὃ δυνάμενον συντελέσαι πρὸς τ τῶν παίδων προσθήκην, μὴ τῆς ἄνωθεν χειρὸς συνεφαπορμώσης, χ τ φύσιν διεγειρούσης πρὸς τὸν τόκον· ἄρα ἀκριβὴς ὁ λόγος ὃς ὅτε ὑπισχνούμενος, ὅτε τῇ γυναικὶ ἐλογίζετο τὴν ἀπαιδίαν,

ἀπαιδίαν, καὶ τὸ συνοικοῦσαν αὐτῇ τιμῶ διὰ πόνων ἀπένειμε. Διὰ τοι τοῦτο καὶ αὐτὴ φιλοτιμουμένη, καὶ βουλομένη δεῖξαι ὅσην ποιεῖται περὶ τὸν δίκαιον φιλοσοφίαν, οὐ τὴ ἑαυτῆς σκοποῦσα, ἀλλ' ὅπως ἂν ἐκείνῳ προθυμίαν τινὰ τῆς ἀπαιδίας ὑπανοίσειε, μονονουχὶ ταῖς οἰκείαις χερσὶ λαβοῦσα τὸ παιδίσκην τὴν Αἰγυπτίαν ὅτι τὴν ἰδίαν ἐωνήσατο ἀνήγαγεν· ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ῥημάτων δεικνύουσα τὸν σκοπόν, δι' ὃν τοῦτο ποιῆσαι κατεδέξατο, φησίν, ὅπερ ἐγὼ ἀζήλωτος ὤφθην καὶ ἀνεπιτήδειος πρὸς γονήν. Συνέκλεισε γάρ με ὁ κύριος τὴν μὴ τεκεῖν. ὅσα ψυχῆς βούλομαι συνοῖσω, πῶς οὐδὲν δυσχερὲς φθέγεται, οὐδὲ ἀποδύρεται διὰ τὴν στεῖρωσιν, ἀλλὰ μόνον τοῦτο ἡμῖν ἐμφανῆσαι βούλεται, ὅτι τῷ δημιουργῷ τῆς φύσεως τοῦτο λογιζομένη φαύλως καὶ ψυχρῶς ἔφερε, πρόθυμος δὲ τῷ Θεῷ δοκεῖν τῆς οἰκείας ὑπερθυμίας, καὶ ἐσκέπτει ὅπως τὸν ἄνδρα πρόξεται. ὅπερ οἶμαι φησίν, ἐμὲ συνέκλεισεν ὁ κύριος τὴν μὴ τεκεῖν. πόση καὶ αὐτὴ τοῦ ῥήματος ἡ ἐμφασις; πῶς δείκνυσι τοῦ Θεοῦ τὴν πρόνοιαν καὶ τὴν ἄφατον δύναμιν; καθάπερ γάρ ἡμᾶς, φησίν, ὅτι τῆς οἰκίας κλείομεν καὶ ἀνοίγομεν, ὅταν καὶ ὁ δεσπότης ὅτι τῆς φύσεως ἐργάζεται· καὶ τῷ οἰκείῳ προσάγματι καὶ τὰς κλῆς ἐπάγει, καὶ πάλιν ἴσμεν ἂν βουληθῇ ἀνοίγει, καὶ κελεύει τῇ φύσει ὃ ἑαυτῆς ἐργάζεσθαι. ἐπεὶ οὖν συνέκλεισέ με, φησίν, ὁ κύριος τοῦ μὴ τεκεῖν, εἴσελθε πρὸς τὴν παιδίσκην μου ἵνα τεκνοποιήσῃς ἐξ αὐτῆς. οἶδα ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ αἰτία τῆς ἀπαιδίας· διὰ τοῦτο δὲ βούλομαί σε ἀποστερῆσαι τῆς ἐντεῦθεν προθυμίας. ἴσως δὲ καὶ ὑποπτεύει ἡ Σάρα μὴ πρὸς αὐτὴν μόνην εἶναι θέλῃ τῆς ἀπαιδίας, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν πατριάρχην. διὰ τοῦτο βουλομένη δι' αὐτῶν τῶν ἔργων πληροφορηθῆναι, προχωρεῖ τὴν παιδίσκην, καὶ εἰς τὴν ἑαυτῆς αὐτὴν ἄγει, ἵνα μάθῃ δι' 20 αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ὡς ἑαυτῇ τὸ πᾶν ὀφείλει λογίζεσθαι.

3 Ὑπήκουσε δέ, φησιν, Ἄβραμ τῆς φωνῆς Σάρας.

Πολλὴ τοῦ δικαίου ἡ φιλοσοφία. ὅπερ γὰρ ἔφθην εἰπών, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ· ὅτι ὅτε πρότερον τὸ ἐβουλεύσατο, καί τοι ἐν ἑξακοσίοις γήρᾳ λοιπὸν ὤν, καὶ νῦν τὴν πρόκλησιν προθύμως Σάρας δεξάμενος ἑτοίμως ὑπήκουσε, δεικνὺς ὅτι οὐκ ἐπιθυμίας ἕνεκεν ἁπλῶς, οὐδὲ πάθει καταχθησόμενος τῆς Σαρρας ἐνέβαινε, ἀλλ' ὥστε σπέρματος διὰ ταύτης καταλιπεῖν.

Καὶ λαβοῦσα Σάρα ἡ γυνὴ Ἄβραμ Ἄγαρ τὴν Αἰγυπτίαν τὴν ἑαυτῆς παιδίσκην, μετὰ δέκα ἔτη τοῦ οἰκεῖν Ἄβραμ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς ἐν τῇ Χαναάν, ἔδωκεν Ἄβραμ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς αὐτὴν γυναῖκα.

Σκόπει τῆς γραφῆς τὴν ἀκρίβειαν. ἵνα γὰρ μάθωμεν ὅτι οὐδὲ μετὰ τὰ ῥήματα τοῦτα, ἅπερ ἡ Σάρα πρὸς αὐτὸν ἐποίησατο, ἐπεπόθησε τῷ πράγματι, διὰ τοῦτό φησι, καὶ ἔλαβε Σάρα ἡ γυνὴ Ἄβραμ Ἄγαρ τὴν Αἰγυπτίαν τὴν ἑαυτῆς παιδίσκην, μονονουχὶ δεικνύουσα ἡμῖν ἡ γραφή, ὅτι τὸ γαμετὴν προθυμουμένη, καὶ ἐπαναγομένη ταύτην βουλόμενος ὁ πρόγαμα κατεδέξατο. ἵνα γὰρ μάθῃς μετὰ ἀκριβείας τὸ πατριάρχου σωφρονοῦντα, καὶ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἐκράτησεν, φησὶ μετὰ δέκα ἔτη κατοικήσασαν Ἄβραμ τῷ ἀνδρὶ αὐτοῦ ἐν τῇ Χαναάν. οὐκ ἁπλῶς γὰρ τὸ χρόνον ἐπεσημήνατο, ἀλλ' ἵνα εἰδέναι ἔχωμεν, ἐν πόσοις ἔτεσιν ὁ δίκαιος ἐκαρτέρησε καὶ γυναικὸς τὴν ἀπαιδίαν ἤνεγκε, καὶ ἀνώτερος πάντας πάθους τυγχάνων, πολλοῦ τὸ σωφρονοῦντος ἐπεδείξατο· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ ἕτερόν τι ἐκ τούτου μάθωμεν. διὰ γὰρ τοῦτο πρόσθηκε μετὰ δέκα ἔτη δὲ κατοικήσασαν Ἄβραμ τῷ ἀνδρὶ αὐτοῦ ἐν γῇ Χαναάν. οὐ γὰρ πολλὰ τὸ χρόνον οὐ κατοικεσίου νοῦν ἡμῖν ἐνώκειεν, ἀλλὰ τὸ ἐν τῇ Χαναὰν χρόνον αὐλοῖς ἀναλωθέντα. τίνος ἕνεκεν καὶ διὰ τί; ὅπερ γὰρ οὐθέως ἐπισάλπι τῇ Χαναναίᾳ ἐπηγείλατο ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης λέγων, τῷ σπέρματί σου τὴν γῆν ταύτην δώσω, καὶ πάλιν μετὰ ταῦτα καὶ ἅπαξ καὶ δεύτερον ταῖς ὑποσχέσεις πρὸς

αὐτὸν

αὐτὸν ἐποιήσατο, ἵνα γνῷς, ἀγαπητὲ, ὡς πόσοις ἔτεσι μακαλλονιμίου τῦ δεσπότου, ἡ μηδὲν τῶν ἐπαγγελθέντων εἰς ἔργον ἀγόντος, ὁ δίκαιος οὗτος οὐκ ἐπαρκῆτο τῇ γνώμῃ, ἀλλὰ τῶν οἰκείων λογισμῶν τροφετήμασι τὰ τοῦ θεοῦ ῥηθέντα, μακρῷ τῦτο, φησι, μετὰ δέκα ἔτη τῆς σωοικήσας αὐτοῦ ὡς γῆ Χαναάν. εἶδες ψυχῆς ἀνδρείαν, εἶδες γυμνάσιον φιλοσοφίας, πῶς τροφανέστερον αὐτὴ ποιήσας βυλόμενος ὁ δεσπότης μέλλει ἡ ἀναβάλλεται. ὅπου γὰρ κήδεται τῶν αὐτοῦ θεραπόντων, οὐχ ἁπλῶς εἰς αὐτοὺς τὰς ἐνεργείας βύλεται καταπήξασθαι, ἀλλὰ ὡς τροφανῆς αὐτοῦς δείκνυσι, ἡ τὴν πίστιν αὐτῶν ἅπασι καταδήλην ποιῆσαι γένεσθαι. εἰ γὰρ ἀνθρώπως ἐπαγγειλάμενος τῷ σπέρματι αὐτοῦ δῶσειν τὴν γῆν, διήνοιξε τῆς Σάρρας τὴν μήτραν, καὶ τὴν τῶν παίδων μακροχρόνιον αὐτῷ ἐχαρίσατο, ὅτε ὃ γαῦμα ὅτως ἐδείκνυτο μέγα, ὅτε ἡ τοῦ δικαίου πίστις πᾶσι τροφανὴς καθίστατο. ἡ μὴν γὰρ τῦ θεοῦ δυνάμις ἡ τότε δῆλη αὖ ἦν (νεκρωθὲν γὰρ τὸ ἐργαστήριον τῆς φύσεως ἡ ἀγένησιν γεγονὸς τροὸς παιδοποίαν [πρώτως αὐτὸς] τῷ οἰκείῳ τροστάγματι πάλιν ἡ ὅτως ἐζωογόνει) ἀλλ' οὐκ ἀν ὅτω τὸν τέφανον ἀνεδήσατο ὁ πατριάρχης, ὥσπερ νῦν ἐν τοσύτῳ μήκει χρόνου τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ βασανιζομένης, ὡς καθ' ἑκάστην ἡμέραν λαμπροτέρας γινομένης. ἡ ἵνα μάθῃς ὅτι ὐ μόνον βυέργετεῖν βύλεται, καὶ πᾶς πρὸς ἑαυτῦ δωρεὰς παρέχειν, ἀλλ' ἔθος αὐτῷ τῦτο καὶ οὗτος ἔχοντας δεχομένους τροφυεστέρους ἐτέλειν ποιεῖν, ὅσα αὐτὸν ἡ ὅτι τῆς Χαναναίας τῦτο ἀγαπητὸν ἦν, καὶ ἀγαπᾷ τῦτο μέλλοντα ἡ ὑπερτίθεσθαι, ἵνα μὴ μόνον τὴν αἴτησιν αὐτῆ τροσάξῃ, ἀλλὰ ἡ αὐτὴν εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην καταδήλην ἐργάζηται. ὅπου γὰ τροσελθοῦσα ἱκετεύσασα ἡ λέγουσα, ἐλέησόν με κύριε, ὅτι ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται· ὅτε ἀποκρίσεως αὐτὴν ἠξίωσεν ὁ βύσπλαγχνος ἡ φιλόθεος, ὡς ἀεὶ τὰς αἰτήσεις ἡμῶν τροφθαίνων. ἡ μὴ μαθηταὶ οὐκ εἰδότες ὃ μέλλον ἔσεσθαι, ἡ ὅτι κηδόμενος τῆς γυναικὸς, καὶ ἡ βυλόμενος αὐτῆς τὸν θησαυρὸν κεκρύφθαι δι' τῦτο οὐκ ἀπεκρίνε), ὡς δῆθεν συμπαθέστεροι, τροσελθόντες παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες, ἀπόλυσον αὐτὴν ὅτι κράζει ὄπισθεν ἡμῶν· μονονυχὶ δεικνύοντες ὅτι οὐκ ἔτι φέρουσιν αὐτῆς τὴν ἐπάρθειαν. ἀπόλυσον γὰρ αὐτὴν, οὐκ ὀφθῆ καταδύωδος ὄσα, οὐδὲ ὀφθῆ ἡ αἴτησις αὐτῆς βύλησις, ἀλλ' ὅτι κράζει ὄπισθεν ἡμῶν. τί οὖν; ὁ δεσπότης βυλόμενος καὶ κείνης τὸν θησαυρὸν μικρὸν ἐκκαλύψαι, ἡ τύτοις διδάξαι ὅσον λείπονται τῆς αὐτῦ φιλοθεοπίας, ἀπόκρισιν ποιεῖ ἰσχνὴν ὄσαν καὶ κείνης· πηρώσας τὸν λογισμὸν, εἰ μὴ σωτεταμένην εἶχε τὴν διάνοιαν, ὡς ζέοντα τὸν πόθον, ἡ τὴν τροθυμίαν ἀκμάζουσαν, καὶ κείνους ἀποσῆσαι τῆς ὑπὲρ αὐτῆς ἱκετηρίας. οὐκ ἀπεσάλην γὰρ, φησι, εἰ μὴ εἰς τὰ τρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ισραὴλ. τῦτο ἐκείνους μὲν ἀπέτεμνε τῦ θαρσαλέου ὑπὲρ τῆς γυναικὸς, ἐκείνη δ' ὡσπερτέρα οὐκ εἰργάσατο, ἀλλὰ ἡ μᾶλλον ὀπτικῶς τροσκύνησε. τοιοῦτον γὰρ ἡ ὀδυνωμένη ψυχὴ, ἡ μετὰ θερμῆς τῆς πίστεως τροσιοῦσα τροὸς θεὸν ὀπισθρέφεται τῶν λεγομένων, ἀλλ' ἓν μόνον σκοπεῖ, ὅπως ὀπιτύχῃ τῶν αἰτουμένων, ὅπερ καὶ αὕτη πεποίηκεν. ἀκούσασα γὰρ ταῦτα, πάλιν φησὶ, τροσεκύνησεν αὐτὸν λέγουσα· ἐλέησόν με κύριε. ἤδει τὸν δεσπότην τὴν θυσπλαγχνίαν, ἡ ὅτι τῦτο πολλῆ κέχρηται τῇ τροσυδρίᾳ. ἀλλ' ὅσα πάλιν ἡ σοφὸν καὶ θυμήχανον. οὐδὲ ὅτως ὀπτανθύει, ἀλλὰ ὡς σφοδροτέραν καὶ πραχυτέραν ποιῆται τὴν ἀπόκρισιν. ἤδει γὰρ τὴν ἀνδρείαν τῆς γυναικὸς, ἡ ἐβύλετο μὴ λανθάνουσαν αὐτὴν δέξασθαι τὴν βυέργειάν, ἀλλὰ καὶ τοὺς μαθητὰς ὀκ τ' σκληρύνεσθαι τῆς μακροθυμίας αὐτοῦ τὴν αἰτίαν, ἡ τοὺς ἀλλοις ἀπόνοιας παῦλαν ποιῆσαι, ὅση τ' τροσυδρίας ἡ ἰσχὺς, ἡ τῆς γυναικὸς ἡ ἀρετή. φησὶ γὰρ, οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, ἡ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. ὀκ ἐοικά μοι σκύπτει

Ματθ. ιε.

πει τῆς γυναικὸς τ' τόνου, πῶς τῷ θερμῷ τῆς προθυμίας πεπυρωμένη, καὶ τῇ πίστει τῇ εἰς τ' Θεὸν ἐστερεωμένη, καὶ τὰ ἀσλαγχνὰ αὐτὰ, ὡς εἰπεῖν, ἀγκοπλομένη, καὶ πολλῷ " προὸς τὸν ἀγαπέρα τὸν συμπάθειαν ἔχουσα, οὐδὲ ἀποτρέφεται τὸ ῥήματος τὸν χ.κβ' ὕβριν, ἀλλὰ κυνάριον ἀκούσασα καταδέχεται, καὶ ὁμολογεῖ κυνάριον εἶ, ἵνα ἀπαλλαγῇ τῆς τῶν κυνῶν ἀλογίας, καὶ εἰς τὸν τῶν υἱῶν τάξιν ἀθρόον ἀναβιβάσῃται. ἀ- 5
κουσον λοιπὸν τὰ πρὸς τῆς γυναικὸς, ἵνα μάθῃς ὅσον τῆς τοῦ θεοῦ μακροθυμίας τὸ κέρδος γέγονεν. οὐ μόνον γὰρ οὐκ ἀπέτυχε τῶν γυναῖον ἡ τῶν εἰρημένων πρὸς αὐτὸν στοδρότης, ἀλλὰ καὶ πρὸς πλείονα προθυμίαν διήγειρεν. ὅτε γὰρ ἤκουσε ταῦτα τὰ ῥήματα, φησι, καὶ κύων· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. " Εἶδες τίνος ἕνεκεν μέχρι τοῦ παρόντος τὸν μακροθυμίαν ἐπεδείξατο, 10 κ.ιβ'
ἵνα διὰ τῶν ῥημάτων τῆς γυναικὸς μάθωμεν αὐτῆς τῆς πίστεως τὸν ὑπερβολήν. ὅσα γὰρ πῶς οὐθέως αὐτὸν ἀνεκήρυξεν ὁ δεσπότης, καὶ ἐστεφάνωσε λέγων· ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις. μετὰ θαυμασμοῦ καὶ ἐγκωμίων ἀπέπεμψε τὸν οὐδὲ ἀποκρίσεως πρὸς αὐτοῦ ἐν προοιμίοις ἀξιωθῆσαν. μεγάλη σου, φησιν, ἡ πίστις. καὶ γὰρ ἰδοὺ ὄντως μεγάλη, διὰ τοῦτο καὶ ἄπαξ καὶ δεύτερον καὶ πολλάκις ὁρῶσαν αἰδημονοῦντα πρὸς τὸν αἴτησιν, μὴ παρ- 15
ρησίαν, μηδὲ ἀπορηθῆσαν, ἀλλὰ τῷ πόνῳ τῆς προσεδρίας σκληρύνασθαι καὶ πρὸς θαρσυνθεῖσαν εἰς πέρας ἀγαγεῖν τὰ αἰτηθέντα. γένηθήτω γάρ σοί, φησιν, ὡς θέλεις. εἶδες, ὁ προτερον μηδὲ ἀποκρίσεως αὐτὸν ἀξιῶν, πῶς νῦν φιλοτιμεῖται ταῖς δωρεαῖς. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς αὐτῇ παρέσχε τὸν αἴτησιν, ἀλλὰ ἀνεκήρυξε καὶ ἐστεφάνωσε· καὶ τῷ εἰπεῖν, 20
ὦ γύναι, ἔδειξεν ὅπως αὐτοῦ τ' πίστιν ὀξεπλάγη· καὶ τῷ εἰπεῖν, μεγάλη σου ἡ πίστις, καταδηλον ἡμῖν ἐποίησε τ' γυναικὸς τ' πλοῦτον. εἶτά φησι, γένηθήτω σοι ὡς θέλεις. ὅσον βούλῃ, ὅσον θέλεις, τοσοῦτον παρέχω. ἡ γὰρ τοσαύτη προσεδρία ἀξίαν σε ἀποφαίνει τ' αἰτήσεως. εἴ- 25
δετε τ' γυναικὸς τ' αὐτοῦ, εἴδετε τ' θεοῦ μακροθυμίας τ' αἰτίαν, καὶ ὅτι πρὸς φιλοτιμεστέραν αὐτὸν ἐργάσασθαι βουλόμενος, διὰ τοῦτο ἀνεβάλλετο. ἐπανέλθωμεν δή, εἰ δοκεῖ, ὅτι τὸν προκειμένων ἰσχείομεν, ἵνα μάθωμεν ὅτι δι' οὐδὲν ἕτερον ἐν τοσούτοις ἔτεσι τὰς 30
ἐπαγγελίας τὰς κατὰ τὸν πατριάρχην μεγαλυνθείσας εἰς ἔργον οὐκ ἤγαγεν, ἀλλ' ἵνα μετὰ πολλῆς τῆς προφυλείας ταύτας αὐτῷ παράσχῃ, καὶ πᾶσι τὸ δικαίου τὸν πίστιν καταδηλον ἐργάζηται. διὰ τοῦτό φησι, μετὰ δέκα ἔτη τοῦ ζωοικῆσαι αὐτὸν ἐν γῇ Χαναάν, ἵνα μάθῃς ὅσος παρῆλθε χρόνος ἕως οὗ τὰ τῆς ἐπαγγελίας ἐδέξατο. οὐθὺς γὰρ ὑπισχνεῖται τῇ Χαναναίᾳ, ἤκουσεν ὅτι τῷ σπέρματί σου δώσω τὴν γῆν ταύτην, καὶ οὐ- 35
τοσούτῳ μήκει χρόνου ἡ αὐτὸς ἅπαις διέμεινε, καὶ τῆς Σάρρας ἡ στεῖρωσις ἐπετείνετο. καὶ ἔδωκε τὴν Ἄγαρ, φησιν, Ἄβραμ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς εἰς γυναῖκα. ὅρα πόση ὁ παλαιὸν ἐπολιτεύετο πρὸς αὐλοῖς ἡ φιλοσοφία· πῶς καὶ ⓓ ἄνδρες ἦσαν ἐγκρατεῖς καὶ τῆς σωφροσύνης πολὺ ποιούμενοι λόγον, καὶ αἱ γυναῖκες ζηλοτυπίας ἐκτὸς ἐτύγχανον. ὑπιτη- 40
δὲς γὰρ ἡ γραφὴ σωφρόνως λέγει, καὶ λαβοῦσα Σάρρα Ἄγαρ τὴν παιδίσκην· καὶ πάλιν, ἔδωκεν αὐτὸν εἰς γυναῖκα, ἵνα μάθῃς ὅπως ἀπαθῶς τὸ πρᾶγμα μετεχείριζε, καὶ πόση πρὸς αὐλοῖς ἦν ἡ φιλοσοφία.

4 Καὶ εἰσῆλθε, φησι, πρὸς Ἄγαρ, καὶ συνέλαβεν.

Ὅρα πῶς μανθάνει ἡ Σάρρα, ὅτι οὐ πρὸς ⓦ δίκαιον ἐν ἀπαιδίᾳ ἐτύγχανεν, ἀλλὰ πρὸς τὴν χειρωσιν τὴν ἑαυτῆς. οὐθέως γὰρ ἡ συνοσία τ' σύλληψιν εἰργάσατο. ἀλλ' ὅρα πάλιν τῆς παιδίσκης τὸν ἀγνωμοσύνην καὶ τῆς γυναικείας φύσεως τὸν ἀσθένειαν, ἵνα μάθῃς ἐντεῦθεν τὸ πατριάρχου τὸν πολλὴν ὑπεροχείαν.

Καὶ εἶδε, φησιν, ὅτι ἐν γαστρὶ ἔχει, καὶ ἠτιμάσθη ἡ κυρία ἐναντίον αὐτῆς.

Τοιοῦτον

Τοιῶτον γὰρ τῶν οἰκετῶν ὁ ἦθος· ἀν᾽ μικρᾶς ὑπονοίας ὑπολάβωνται, οὐκ ἀνέχονται μένειν ἐίσω τῶν οἰκείων ὅρων, ἀλλ᾽ ὑβρέως ὑπολαμβάνονται τῆς οἰκείας τάξεως, ἐς τοὺς ἀγνωμοσύνῃ ἐπείγονται, ὅπερ καὶ αὐτὴ ἡ παιδίσκη πέπονθεν. ὅτῳ γὰρ εἶδε τῆς γαστρὸς Ⓦ ὄγκον, οὐκ ἐνοῦσα, ὑ τῆς δεσποίνης τιμῶ ἀφατον φιλοσοφίαν, ὑ τῆς οἰκείας ἀξίας τιμῶ ὑτέλειαν, ἀλλ᾽ ἐπῆρθεῖσα καὶ μέγα φρονήσασα ὑπερορᾷ τ δεσποίνης τῆς τοσαύτῃ τοῦ αὐτῆ ὑπεδειγμένης τ κηδεμονίαν, ὡς καὶ ὑπὲ τ ὑβριν αὐτῆ ἀγαγεῖν τὸν ἀνδρός. Ἱνα οὖν ἡ Σάρα;

Εἶπέ, φησι, τοῖς Ἄβραμ· ἀδικοῦμαι οὐκ σύ. ἰδοὺ δέδωκα τ παιδίσκην μου εἰς Ⓦ κόλπον σου. ἰδοῦσα ὅτι ἐν γαστρὶ ἔχει, ἠτιμάσθην ἐνώπιον αὐτῆς. κρίναι ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σου.

Ἐντεῦθά μοι σκόπει τὸν δικαίᾳ τ ἄφατον μακροθυμίαν, ἐς τ αἰδῶ, ἣν τοῖς τιμῶ Σάρραν ὑπεδείκνυτο, συγγνώμην αὐτὴν αἰτῶν τῆς ἀλόγου ταύτης αἰτίας. ἡ γὰρ ταῖς χερσὶ δοῦσα τ παιδίσκην τῷ ἀνδρὶ, ἡ εἰποῦσα εἴσελθε τοῖς τιμῶ παιδίσκην μου, ἡ οἴχεσθαι κὰ ἀφ᾽ ἑαυτῆς τοῖς τιμῶ ζωσοίαν αὐτὸν προτρεψαμένη, αὕτη νῦν μεταβαλλομένη φησὶν, ἀδικοῦμαι οὐκ σύ. μὴ γὰρ αὐτὸς ἐπέδραμεν, ὦ γύναι, τῇ τῆς παιδίσκης ζωσοίᾳ; μὴ γὰρ ἐξ ἀσελγείας ὁρμηθεὶς ᾧ προέγματι ἐπεπήδησε; σοὶ πειθόμενος καὶ τῷ σῷ ὑπαγόμενος τοῦτο πεποίηκε. τί οὖν ἠδίκησας τὸν ἀνδρός; ἰδοὺ δέδωκα τιμῶ παιδίσκην μου εἰς Ⓦ κόλπον σου. εἰ τοίνυν ὁμολογεῖς, ὅτι αὐτὴ δέδωκας, καὶ οὐκ ἀφ᾽ ἑαυτῆ τούτῳ ἔλαβε, τίνος ἕνεκεν ἀδικίαν ἐγκαλεῖς; ναί φησιν· εἰ γὰρ καὶ ἐγὼ δέδωκα, ἀλλ᾽ ὁρῶν αὐτὴν τιμῶ προπέτειαν ὤφειλες ὑπισχνεῖν αὐτῆς τ ἀκόλαστον γνώμην. ἰδοῦσα γὰρ ὅτι ἐν γαστρὶ ἔχει, ἠτιμάσθην ἐνώπιον αὐτῆς. κρίναι ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σου. γυναικὸς ἀληθῶς ταῦτα τὰ ῥήματα καὶ τῆς ἀσθενείας ταύτης τῆς φύσεως. μονογυναικὶ γὰρ ταῦτά φησι πρὸς αὐτόν· ἐγὼ μὲν τιμῶ παιδίαν βουληθεῖσα προμηθήσασθαί τ σὸν, τοσαύτην ἐπεδειξάμην τ κηδεμονίαν, ὡς καὶ τιμῶ ἐμὴν παιδίσκην καὶ ταῖς ἐμαυτῆς σοι χερσὶ προδοῦναι, καὶ τοῖς τιμῶ ζωσοίαν προτρέψασθαι· ὁρῶν ὁ αὐτὸς σὺ τοιοῦτον αὐτὴν γνωμεῖσθαι προπετεστέραν ἀφ᾽ Ⓦ τῆς γαστρὸς ὄγκον, καὶ φρονήματος ἐμπεπλησμένην, δέον ἀναστεῖλαι ἐς σχεδιάσαι σε ταῖς ὕβρεσ ταῖς εἰς ἐμὲ γνωμεύσας, οὐκ ἐποίησας· ἀλλ᾽ ὡσανεὶ πάντων τῶν προτέρων ὑπολαμβόμενος, προεισῆλθες ἐμὲ καταδέχη, τιμῶ σὺν τοσούτοις ἔτεσι ζωσοικήσασαν, ὑπὸ τῆς Ἀιγυπτίας τῆς παιδίσκης τῆς ἐμῆς ἀτιμαζομένην. κρίναι ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σου. ὀδυνωμένης ψυχῆς τὸ ῥῆμα, καὶ εἰ μὴ φιλόσοφός τις ἦν ὁ πατριάρχης, καὶ πολλῷ τιμῶ αἰδῶ τοῦ τ Σάρραν ἐπεδείκνυτο, καὶ ἐδυσχέρανεν αἰ τοῖς τὰ ῥήματα, καὶ ἤλγησεν ὑπὸ τῇ βαρύτητι τῶν λεχθέντων. ἀλλ᾽ ὁ θαυμάσιος οὗτος τοῖς τ τῆς φύσεως ἀσθενεῖς ἀφορῶν, πᾶσαν ἔδωκεν αὐτῇ συγγνώμην. κρίναι ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σου. συνόησον, φησι, πόσον προέγμα κατεδεξάμην δι᾽ τιμῶ σὴν προμηθίαν, βουλομένη σε καὶ γνῶ ἐν γήρᾳ πατέρα κληθῆναι, ἐς τιμῶ παιδίσκην τ ἐμὴν εἰς τιμῶ ἀξίαν τ ἐμαυτῆς ἀνήγαγον. σὺ δ᾽ ὁρῶν ἀγνωμόνως αὐτὴν σὺν τοῦτο ἐξαπεθεῖσαν, οὐκ ἠνώχλησας, οὐκ ἠμείψω με τῆς γνώμης, ἣν προεῖδε ἐπεδειξάμην. κρίναι ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σου. σκληρός, φησιν, ὁ τὰ ἀπόῤῥητα ἐκάστου ὑπισάμενος τ ἀμοιβαίας, αὐτὸς ἔσται κριτὴς μεταξὺ ἡμῶν, καὶ πῶς ἐγὼ μὴ πάντως πάθοις ἀνώτερα γενομένη προεστίμησα ἐμαυτῆς τιμῶ προμηθίαν τιμῶ σὴν, καὶ εἰς τιμῶ εὐνὴν τιμῶ ἐμὴν, τ παιδίσκην ἀνήγαγον· αὐτὸς δ᾽ οὐδὲν τῶν πρὸ ἐμοῦ γνωμεύσαντων ἐν ἀμοιβαίᾳ λαβών, συγχωρῆς ἐκείνῃ κατεξανίσασθαι τ ἐμῆς ὑπεικείας, καὶ οὐκ ἀναστέλλεις τιμῶ τόλμαν, οὐδὲ σωφρονίζεις τιμῶ ἀγνώμονα. τί οὖν;

ὁ ἀδάμας, ὁ γλυκαῖος ἀθλητὴς τοῦ Θεοῦ, ὁ παντα χόθεν ἑαυτὸν πλέκων τοῦ τεφανους, δεικνὺς καὶ δηλα τοῦτο τὸ οἰκείου ἀγετὸν, ὅταν τί φησι πρὸς αὐτόν.

6 Ἰδοὺ ἡ παιδίσκη σου ἐν τῇ χειρί σου. χρῶ αὐτῇ, ὡς ἐάν σοι ἀρεστὸν ᾖ.

Μεγάλη τοῦ δικαίου ἡ φιλοσοφία· πολλὴ τῆς μακροθυμίας ἡ ἐπιβολή. οὐ μόνον γὰρ οὐκ ἐδυσχέρανε πρὸς τὰ πρῶτα τῆς Σάρρας ἐρωτήματα, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ὑπεικείας ποιεῖται τὴν ἀπόκρισιν, καὶ φησιν· ἐπιτρέπει σοι ἡ ἀγαθή μου γυνὴ ποιεῖν ὃ ἐὰν θέλῃς· ἐπιτρέπει σοι καὶ τὴν παιδίσκην ἐλευθερῶσαι· ἐπιτρέπει σοι καὶ τὴν ἐκ ταύτης γενομένην σοι θυγατέρα ἐκτρέφειν

ὁ σπέρμα, διὰ τοῦτο ἡ τῆς ὁπλασίας ἀξιοῦται τῆς διὰ τὸ ἀγέλλ.

7 Εὗρε γὰρ αὐτὴν, φησὶν, ἄγγελος κυρίου ἐπὶ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐν τῇ ὁδῷ Σούρ.

Σκόπει φιλανθρωπίαν δεσπότου, πῶς οὐδένα παρορᾷ, ἀλλὰ κἂν οἰκέτης ᾖ, κἂν παιδίσκη, αὐτὸς ἐν πᾶσι τοῖς οἰκείοις ἐπιδείκνυται προνοίαν, οὐ τοὺς τοῦ πλούτου ἀξιώματα ὁρῶν διαφοράν, ἀλλὰ τοὺς τῆς ψυχῆς διαθέσεις. ἐνταῦθα γοῦν διὰ τὴν τῆς παιδίσκης ἀξίαν ὁ ἄγγελος ἐφίσταται, ἀλλὰ διὰ τὸν τοῦ Ⓦ δίκαιον τιμήν. καθάπερ γὰρ ἔφην εἰπών, ἐχρῆν αὐτὴν πολλῆς ἀξιωθῆναι προνοίας, διὰ δὲ ἀξίαν γενέσθαι τοῦτο δέξασθαι τὸ τοῦ δικαίου σπέρμα.

8 Καὶ θύρων αὐτὴν, φησὶν, ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ· Ἄγαρ παιδίσκη Σάρας, πόθεν ἔρχῃ; καὶ ποῦ πορεύῃ;

Οὐκ πῶς καὶ διὰ τοῦ ἀγγέλου εἰς ὑπόμνησιν αὐτὴν ἦγε τῆς οἰκείας ἀξίας. ἵνα γὰρ προσεκτικωτέραν αὐτὴν ποιήσῃ, δύθεως τὴν προσηγορίαν αὐτῆς εἰς μέσον ἤγαγε, καί φησιν, Ἄγαρ. Εἰώθαμεν γὰρ πως ἐκείνοις προσέχειν μᾶλλον τοῖς ἐξ ὀνόματος ἡμᾶς καλοῦσιν. Εἶτα φησι, παιδίσκη Σάρας. ὑπομιμνήσκει αὐτὴν τῆς δεσποίνης, ἵνα εἰδέναι ἔχῃ, ὅτι καὶν μυριάκις τῆς δεσποτικῆς ἐαυτὴν ἐκφωνήσῃ, ἀλλ' ὅμως καὶ δεσπότην ὀφείλει ὑπολαμβάνειν τὴν Σάραν. ὅρα δὲ τοῦτον τὸν ἄγγελον πνευματικόν, ἵνα εἰς ἀνάληψιν αὐτὴν ἀγάγῃ τῆς ἀποκρίσεως. πόθεν, φησὶ, καὶ πῶ εἶ τὴν ἔρημον ταύτην διαγέγονας; καὶ ποῦ τὴν ὁρμὴν ἔχεις; διὰ γὰρ τοῦτο καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἔρημον αὐτὴν ἠνοχλημένη φαίνεται ὁ ἄγγελος, ἵνα μὴ νομίσῃ ἁπλῶς τινα τῶν παριόντων ἐπὶ τὸν πηγάδιον. ἐρημία γὰρ ἦν, καὶ οὐδεὶς παρῆν. ἵνα οὖν εἰδέναι ἔχῃ, ὅτι οὐχ ἁπλῶς ἔστιν οὐδὲ ὁ τυχών, ὁ τοῦ αὐτὴν διαλεγόμενος, διὰ τοῦτο ἐν τῇ ἐρήμῳ φανεὶς πυνθάνεται αὐτῆς.

Καὶ φησιν ἐκείνη, ἀπὸ προσώπου Σάρας τῆς κυρίας μου ἐγὼ ἀποδιδράσκω. Ὁρᾷς πῶς οὐκ ἀρνεῖται τὴν δεσποτείαν, ἀλλ' ὁμολογεῖ μετ' ἀληθείας ἅπαντα. οὐκ ἔστι, φησὶν, ἄνθρωπος ὁ πυνθανόμενος, ἵνα δυνηθῇ παραχρῆμα. προσλαβὼν γὰρ τὴν προσηγορίαν εἶπε τὴν ἐμήν, ἐκ τῆς δεσποίνης ἐμνήσθη. προσέσχε δὲ καὶ μετ' ἀληθείας ἅπαντα εἰπεῖν. ἀπὸ προσώπου, φησὶ, Σάρας τῆς κυρίας μου ἐγὼ ἀποδιδράσκω. ὅρα πῶς δυσπαραίτητος τὴν μνήμην ἐποιήσατο. ὃ γὰρ εἶπεν, ὅτι δεινά με διέθηκεν· οὐκ εἶπεν, ὅτι ἐκάκωσέ με, ἀλλὰ τὸ μὴ φέρειν τὴν πολλὴν ἐπάθειαν εἰς φυγὴν ἐτράπην· οὐδὲν δυσχερὲς ἐφθέγξατο, ἀλλὰ μόνον ἑαυτὴν κατηγόρησεν ὡς ἀποδρασάσης. εἶδες αὐτῆς τὴν εὐγνωμοσύνην. ὅρα πάλιν καὶ διὰ τοῦ ἀγγέλου εἰρηνεύει τοὺς αὐτήν.

9 Εἶπε δὲ αὐτῇ ὁ ἄγγελος κυρίου, ἀποστράφηθι πρὸς τὴν κυρίαν σου, καὶ ταπεινώθητι ὑπὸ τὰς χεῖρας αὐτῆς.

Πρὸς μὲν τὸ εἰπεῖν, ἀπὸ προσώπου τῆς κυρίας μου ἀποδιδράσκω, φησὶν ἀποστράφηθι, ἐπανέλθε, μὴ ἀγνωμόνως διάκεισο πρὸς τὴν τοσαῦτά σε εὐεργετήσασαν. εἶτα ὅπως ἐξ ἀλαζονείας καὶ φρονήματος ὑψηλοῦ πρὸς ὀργὴν διήγειρε τὴν ἑαυτῆς δέσποινα, φησὶ, καὶ ταπεινώθητι ὑπὸ τὰς χεῖρας αὐτῆς, ὑπὸ τὰ πόδα αὐτῆς (τοῦτο γάρ σοι λυσιτελεῖ) ὑπτιάνωσε τὴν δουλείαν, μὴ ἀγνόει τὴν δεσποτείαν, μηδὲν ὑψηλὸν φρόνει, μὴ καὶ ὑπὲρ σαυτὴν φαντάζου· ταπεινώθητι ὑπὸ τὰς χεῖρας αὐτῆς, πολλὴν ὑπέδραξε τὴν ὑπὸ τὰ ποδία. ἐνθυμοῦ αὐτῆς τὴν ψυχὴν κατεμάλαξε καὶ διὰ τοῦ ἀγγέλου εἰρηνεύει, κατέστειλεν αὐτῆς τὸ φρόνημα, ἐχαλίνωσεν αὐτῆς τὸν θυμόν, πολλὴν ἐργάσατο γαλήνην

γαλήνην ἐν τοῖς λογισμοῖς. εἶτα ἵνα μὴ νομίσῃ ἁπλῶς ἡ εἰκὴ τοσαύτης ἀξιοῦσθαι προνοίας, ἀλλὰ μάθῃ ὅλη σχεδὸν δι' ὧν διεξέρχεται σπέρματα τοιαύτης ἀπολαύει τῆς κηδεμονίας, ὅρα πῶς αὐτὴν παραμυθεῖται, καὶ ἀνίησιν αὐτῆς τὴν ψυχήν, καὶ ἐρχομένην αὐτῇ χαρίζεται τὸν ἀναχωρησιν σχεδὸν τῶν ἐπαγγελιῶν.

10 Καὶ εἶπεν αὐτῇ ὁ ἄγγελος κυρίου, πληθυνῶν πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου, καὶ οὐκ ἀριθμηθήσεται ἀπὸ τοῦ πλήθους.

Καὶ τοῦτό σοί, φησι, προλέγω, ὅτι ποσὸν ἔσται τὸ σπέρμα σου, ὡς μηδὲ ἀριθμῷ ὑποκαλλεῖν. μὴ οὖν ἀθυμεῖ, μηδὲ καταπίπτε, μηδὲ παραδίδου τοῖς λογισμοῖς, ἀλλὰ πᾶσαν ἀπόδειξαι τὴν ὑποταγήν.

11 Ἰδοὺ γὰρ σὺ γαστρὶ ἔχεις, καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ισμαήλ.

Διὰ γὰρ τοῦτό σοί, φησι, καὶ τὴν ὠδῖνα προλέγω, καὶ τὸ ὄνομα ἤδη ἐπιτίθημι τοῦ παιδὸς τοῦ τικτομένου, ἵνα πλείονα τὴν πληροφορίαν δέξαμένη οὕτω ποιήσῃς τὴν ἐπιστροφὴν, καὶ τὰ ἤδη ἐπαισμένα διορθώσῃς.

Οὐκ ἐπήκουσέ, φησι, κύριος τῆς ταπεινώσεώς σου.

Εντεῦθεν μεμαθήκαμεν ὅσον τὸ ἡλίκων τὸ κέρδος, ὅσον τὸ συμφοροῦς ἡ ὠφέλεια. ὅταν γὰρ ἀνεχώρησε, καὶ τὰ τῆς ὀδυνῆς ἠυξήθη, καὶ πολλῷ μᾶλλον ἐπέκεινα τῶν ἡλίκων τὸ πεῖσαι, ἐν μονώσει, ἐν ἐρημίᾳ, ἐν ξενοχωρείᾳ διάγουσα, μὴ τὸ τοσαύτην θηρεύσῃ, καὶ τὸ εἰς τὸ αὐτῆς τῇ δεσπότῃ πρέπον ἀξίωμα ἀνενεχθῆναι, διὰ τοῦτο ταχείας ἀπήλαυσε τῆς ἀντιλήψεως. ταῦτα γὰρ σοι ἔσται, φησὶν, ἅπερ ἐπηγγειλάμην, καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ τὸ σπέρμα σου ἀριθμοῦ χρεῖττον ἔσται, ὅτι ἐπήκουσε κύριος τῆς ταπεινώσεώς σου. μὴ οὖν μηδὲ ἡμεῖς ἀπαλλαττώμεθα, ἐπειδὰν ἀπό τινος πεῖσαι τῶν πραγμάτων ταπεινωθῶμεν. οὕτω γὰρ ἡμῖν τῇ φύσει ὕπνος συμβαίνει, ὡς τὸ συγκλείεσθαι καὶ ταπεινοῦσθαι ἡμῖν τὸ φεύγειν, καὶ τὸ φύσημα τῆς ψυχῆς καταστέλλεσθαι. τότε γὰρ ἡμῖν μᾶλλον ὁ δεσπότης ἐπακούει, ὅταν μὴ ὀδυνωμένης ψυχῆς καὶ συντετριμμένης τῆς καρδίας αὐτὸν καλῶμεν, πολλῷ τε πρόσεδρίαν πρὸς τὰς ἱκετείας ποιούμενοι· ὅτι ἐπήκουσέ, φησι, κύριος τῆς ταπεινώσεώς σου.

Εἶτα προλέγει τὸ μέλλοντος τίκτεσθαι παιδὸς τὸ ἐπιτήδευμα.

12 Οὗτος ἔσται, φησὶν, ἄγριος ἄνθρωπος· αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐπὶ πάντας, καὶ αἱ χεῖρες πάντων ἐπ' αὐτόν. καὶ κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ κατοικήσει.

Προμηνύει αὐτῇ ὅτι ἀνδρεῖος ἔσται, ὅτι πολέμιος, ὅτι πρὸς τὸ τῆς ἐπιμέλεσθαι πολλοῦ τὸν πόνον ἐπιδείξεται. εἶδες σχεδὸν τῶν εἰς τὸν παιδίσκην γεγυμνασμένων τὸν εἰς τὸν πατριάρχου πόλεμον. καὶ γὰρ πρὸς ταῦτα προθυμία δείκνυσι τὸ ὑπνοῦν τῷ δεσπότῃ, ἵνα πρὸς τὸ δίκαιον ἐπιδείκνυται. ταῦτα συμβουλεύσας ὁ ἄγγελος καὶ εὐαγγελισάμενος τῇ Ἄγαρ ἀνεχώρησεν. ἀλλ' ὅρα πάλιν τῆς παιδίσκης τὸ ὑγιαινομοσιῶπον.

13 Καὶ ἐκάλεσέ, φησι, τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ λαλοῦντος πρὸς αὐτὴν, σὺ ὁ Θεὸς, ὁ ἐπιδών με. ὅτι εἶπε, καὶ γὰρ ἐνώπιον εἶδον ὀφθέντα μοι. 14 Ἕνεκεν τούτου ἐκάλεσε τὸ φρέαρ, φρέαρ τοῦ ἐνώπιον εἶδον, ἀνὰ μέσον Κάδης καὶ ἀνὰ μέσον Βαράχ.

Σκόπει πῶς καὶ αὐτὴ βούλεται διηνεκῆ τὴν μνήμην ἐναποθέσθαι τῷ τόπῳ τῆς προσηγορίας. ἐκάλεσε γάρ, φησι, τὸν τόπον, φρέαρ τοῦ ἐνώπιον εἶδον. εἶδες τὴν παιδίσκην ἐκ μικρῶν ἐκ τῆς προτερούσης αὐτῇ ἀντιλήψεως φιλοσοφωτέραν γινομένην, καὶ πολλῷ θυμοσοφωτέραν πρὸς τὴν γεγυμνασμένην εἰς αὐτὴν ὑπεργασίαν ἐπιδεικνυμένην, καὶ οἷς ἐνόμισεν, ἀμειβομένην τὴν τοσαύτης αὐτῇ ἀξιώσασαν κηδεμονίας.

Καὶ

15 Καὶ ἔτεκε, φησιν, Ἄγαρ τῷ Ἀβραμ υἱόν, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὃν ἔτεκεν αὐτῷ Ἄγαρ, Ισμαήλ.

Ἐντεῦθεν μανθάνομεν ὅσον ἐστὶν ἀγαθὸν ἀπειρεικεια, ὅσον ἐστὶ κέρδος ἐκ ἀπὸ τῶν θλίψεων χαρπώσασθαι. καὶ τὴν μὲν ἀπειρεικειαν, ἐξ ὧν ὁ πατριάρχης ἐπεδείξατο κατα τοσαύτας τῆς Σάρας τὴν ἀγονίαν ὑπομονήν, καὶ τὴν ἐξουσίαν τῆς παιδίσκης αὐτῇ δεδωκώς, καὶ ἐξ ἐκείνου τούτου εἰρήνης ἐμπλήσας τὴν οἰκίαν· τὸ δὲ κέρδος τῶν θλίψεων ἐκ τῶν χρημάτων τὴν παιδίσκην ἐστὶν ἰδεῖν. ὅπου γὰρ κακωθεῖσα ὑπὸ τῆς δεσποίνης ἀπέδρα, καὶ πολλοῦ ὑπέμεινε τὴν ταλαιπωρίαν, καὶ μὴ ὀδυνωμένης ψυχῆς ἐκάλεσε τὴν δεσπότιν, οὐδέπω τῆς αἰῶνος ἀπισχνῆς ἠξιώθη. ἵνα γὰρ μάθῃ, ὅτι ἐκεῖ ὃ ταπεινωθῆναι καὶ συγκαλῆναι, τῆς τοσαύτης ἀξιώσεως κηδεμονίας, φησὶν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὴν, ὑπὸ χεῖρα ἔχεις, καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ισμαήλ, ὅτι ἐπήκουσε κύριος τῆς ταπεινώσεώς σου.

Εἰδότες τοίνυν, ἀγαπητοὶ, ὅτι ἐμὲ μὴ φωνῶμεν, αἱ θλίψεις μᾶλλον ἡμᾶς οἰκειοῦσι τῷ ΗΘΙΚΟΝ
δεσπότῃ, καὶ τότε δυσωπούμεθα τὸν πρὸς αὐτὸν ῥοπὴν ἐπιτατόσασθαι, ὅταν μὴ ὀδυνωμένης ψυχῆς ἐκ θερμῶς δακρύων αὐτῷ προσώμεθα, μὴ ἀλλοῦμεν ὅτι ταῖς θλίψεσιν, ἀλλὰ ὃ ἐκ τῶν θλίψεων κέρδος λογιζόμενοι πρόθυμα φέρωμεν καὶ συμπάσχοντα, καὶ παιδευώμεθα ὑπειρεικεῖς εἶ) καὶ ἥμερον πρὸς πάντας μὲν, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς ἑαυτῶν γυναῖκας, καὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι σπουδὴν, ὥστε, κἂν δικαίως, κἂν ἀδίκως μέμψωνται, μὴ ἀκριβολογεῖσθαι, ἀλλ' ἑνὸς μόνου γένεως, τὸ καὶ τῆς λύπης αἴτια ἐκποδὼν ποιεῖν, καὶ βαθεῖαν εἰρήνην κατασκευάζειν τῇ οἰκίᾳ, ἵνα καὶ ἐκείνη ἔχῃ πρὸς τὸν ὕδρα τοῦ ὑπερφίου, καὶ ὁ ἀνὴρ ὡς εἰς λιμένα εἰς αὐτὴν ἔχῃ καταφύγειν ἐκ τῶν ἔξωθεν παραχῶν καὶ τῶν θορύβων, καὶ πᾶσαν ἐκβάλλειν δυσωδίαν τὸν θυμηδίαν. πρὸς βοήθειαν γὰρ ἡ γυνὴ ἐδόθη, ἵνα ἀρχούμενος τῇ ταύτης πραότητι φυτέχειν ὁ ἀνὴρ δυνήται πρὸς τὸ ὑπιόντα αὐτῷ. ἐὰν ἡ κοσμία καὶ ὑπεικὴς, οὐ μόνον τοῦ ἀπὸ τῆς κοινωνίας πραγμάτιον παρέξει τῷ ἀνδρὶ, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι πολλοῦ τοῦ ἑαυτῆς χρείαν ὑπιδείξεται, πόντα αὐτῷ κοῦφα καὶ ῥᾴδια κατασκευάζουσα, καὶ οὐκ ἀφιεῖσα πεῖραν λαβεῖν ὅτι τῶν ἔξωθεν, ὅτι μοῦ τῆς τοῦ οἰκίαν πικτομένων καθ' ἑκάστην ἡμέραν λυπηρῶν· ἀλλὰ καθάπερ κυβερνήτης ἄριστος, ὅπως αὐτῷ τὸν χειμῶνα τῆς ψυχῆς ἐκ τῆς οἰκείας σοφίας εἰς γαλήνην καταστήσει, καὶ τῇ πρὸς ἑαυτὴν σιωπέσει πολλοῦ αὐτῷ παρέξει τοῦ πραγμάτιον. οὐ γὰρ ὅπου συνδεδεμένους οὐδὲν λοιπὸν τῶν ἐν τῷ παρόντι βίῳ λυπήσαι δυνήσεται, οὐδὲ τοῦ ἡδονὴν αὐτῶν λυμαίνασθαι. ὅταν γὰρ ὁμόνοια ᾖ καὶ εἰρήνη καὶ συνδεσμος ἀγάπης μετ' γυναικὸς καὶ ἀνδρὸς, ἐκ πόντα συρρᾷ καὶ ἀγαθὰ, καὶ ἀνάλωτοι πάσης ἐπιβουλῆς γίνονται, μεγάλῳ καὶ ἀχειρώτῳ τείχει τινὶ πεφραγμένοι, τουτέστι, τῇ τοῦ Θεοῦ ὁμονοίᾳ. τοῦτο ἀδάμαντος αὐτοῦ ἰσχυρότερος ἀπεργάσεται, τοῦτο σιδήρου φερρότερος καταστήσει, οὗτος πόντος πλούτου καὶ περιουσίας αὐτοῖς συμβαλεῖται πλέον, τοῦτο εἰς τὸν αἰῶνα πάντα περιφανῆ αὐτοῖς ἀναδείξει, τοῦτο καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ δῶρον αὐτοῖς προξενήσει μετ' πολλῆς τῆς ἀφθονίας. μὴ τοίνυν, παρακαλῶ, τούτου προτιμότερόν τι ἡγώμεθα, ἀλλὰ πόντα ποιῶμεν καὶ πραγματευώμεθα, ὥστε γαλήνην καὶ εἰρήνην εἰ) μεταξὺ τῆς συνοικήσεως. τότε γὰρ καὶ ④ πικτόμενοι παῖδες τὴν τοῦ γενναιοτάτου ἀρετὴν κατακτήσονται, καὶ ④ οἰκέται τούτοις ἕψονται, καὶ πάντα χόθεν ἐκ τῆς οἰκίας πρὸς ἀρετὴν ὑπιδώσει, καὶ πολλὴ τῶν πραγμάτων ἔσται ἡ εὐημερία. ὅταν γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ πρεπιμῶμεν, καὶ ἄλλα πάντα κατ' ῥοῦν ἥξει ἡμῖν, καὶ οὐδενὸς ἀγαθοῦ ληψόμεθα λυπηρόν, τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητος μετ' δαιμονείας ἡμῖν ἅπαντα χορηγούσης. ἵνα οὖν καὶ αὐτοὶ ἀλύπως κατ' αὐτὸν τὸν παρόντα βίον διάγωμεν, καὶ τὸν παρὰ τοῦ δεσπότου βασιλείαν ὑπὶ πλέον ὑπιποσώμεθα,

ἀντεχώμεθα τῆς ἀρετῆς, τὴν ὁμόνοιαν καὶ τὴν εἰρήνην εἰς τὴν οἰκίαν εἰσάγειν σπουδάζωμεν τὴν ἑαυτῶν, τῆς τῶν τέκνων εὐκοσμίας ἐπιμελώμεθα, φεύγωμεν τὸ ζῆν πρὸς οἰκετῶν, ἵνα καὶ ἀπόντων δαψιλῆς παρ' ἀμοιβὰς κομισάμενοι καταξιωθῶμεν καὶ τῆς ἐπαγγελίας τῶν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. λθ. ΗΝΙΚΑ ΔΕ ΕΓΕΝΕΤΟ Ο ΑΒΡΑΜ ΕΝΝΕΝΗΚΟΝΤΑ ΟΚΤΩ ΕΤΩΝ, ΩΦΘΗ ΑΥΤΩ Ο ΘΕΟΣ.

Ἴδωμεν οὖν λοιπὸν καὶ ἐντεῦθεν, ἵνα καὶ ἐκ τῶν ἑξῆς μάθωμεν πάλιν καὶ τὸ δικαίου τοῦ πολλοῦ κατορθοῦν, καὶ τὸ δεσπότην τὸν ἄφατον καὶ ἀνεξάλυτον φιλανθρωπίαν. Εἰσόμεθα γὰρ μετ' ἀκριβείας, ἐὰν πάλιν σὺν χρόνῳ τῆς ζωῆς τὸ δικαίου καταμαθεῖν δυνηθῶμεν, καὶ ὅπως ὁ ἀγαθὸς Θεὸς καὶ κατ' αὐτὸν φαίνομεν, καθ' ἕκαστον καιρὸν δικαιοῦν τὸν ἰδίου θεράποντος λαμβάνων, καὶ τὸ θεοφιλὲς αὐτοῦ τῆς γνώμης ἐκκαλύπτων. αὐτὸς μὲν γὰρ προῄδει σαφῶς τὸ ἰδίου οἰκέτου τὸν βουλομοσιώλου, καὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τὸ κάλλος ἠπίστατο, καὶ μετὰ ταῦτα ἀκριβῶς ἐγίνωσκεν. ἀλλ' ὅπως ἐβούλετο καὶ πᾶσι τοῖς τότε παροῦσι καταδῆλον αὐτὸν ποιῆσαι, ἵνα καὶ εἰς τὰ μετὰ ταῦτα γενεὰς ἡ τοῦ δικαίου ἀρετὴ πρὸς ζῆλον καὶ μίμησιν ἐφέλκηται τοὺς βουλομένους, διὰ τοῦτο καὶ μακρὸν ἐκκαλύπτει τὸν πλοῦτον τῆς τοῦ δικαίου γνώμης, ἵνα παιδευώμεθα καὶ ἡμεῖς μηδέποτε ἀπιστεῖν ταῖς τοῦ Θεοῦ ἐπαγγελίαις, μηδὲ δυσχεραίνειν πρὸς τὸν ἀναβολὸν· ἀλλὰ μᾶλλον τῶν ὁρωμένων καὶ τῶν ἐν χερσὶ τοῖς μὴ βλεπομένοις θαρρεῖν, ἐπειδὴ ὁ πάντων δεσπότης ὑπόσχηται, καὶ εἰδέναι ὡς οὐκ οἷόν τε ποτὲ ἀπατεῖν καὶ ψεύδεσθαι τὸν Θεὸν ἐπαγγελλόμενα, ἀλλὰ καὶ χρόνου πολλοῦ παραμένοντος ἐναντία ταῖς τοῦ Θεοῦ ὑποσχέσεσι γίνηται, μηδὲ οὕτω σαλεύεσθαι τὸν λογισμόν, ἀλλ' εἰδέναι τὸν ἐπαγγειλάμενον ὃ δύναται καὶ τὸν ἀμάχητον καὶ τὸν ἀμαχον δυνάμιν, καὶ ὅτι ἐπειδὴ βουληθῇ εἰς ἔργον ἀγαγεῖν τὰ δεδογμένα, πάντα ἔτοιμα καὶ παρασκευῆς. ὅπου γὰρ κύριος ὁ τῆς φύσεως καὶ δημιουργὸς, δυνατὸν αὐτῷ καὶ τὰ ὑπὲρ τὴν φύσιν δωρήσασθαι. μὴ τοίνυν πρὸς τὰ οἰκεῖα ἀσθενείαν ἀφορῶντες πολυπραγμονῶμεν τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ γινόμενα, μηδὲ πρὸς τὴν φυσικὴν ἀκαλουθίαν ἀποβλέπον-

τες

πεσχήζωμθ τ̃ λογισμόν, ἀλλὰ καθάπ̃ θυγνώμονες οἰκέται εἰδότες τ̃ ἡμετέρου δεσπότ̃ τὴν ὑπ̃ροχὴν ἀλλ̃σαν δυώμεθα, πιστεύωμθ αὐτ̃ ταῖς ὑποσχέσεσιν, καὶ μᾶλλ̃ τε-θνεώτες γινώμεθα τ̃ς φυσικ̃ς ἀσθενείας, ἵνα καὶ τ̃ν ἐπαγγελθέντων ὀπτυδυξώμεθα, καὶ τ̃ς πρ̃ς αὐτ̃ ἀποκαύσωμθ ἐνοίας, καὶ κτ̃ δύναμιν ἡμετέραν ὑμνήσωμθ τ̃ Θεόν. μεγέθη γὰρ αὕτη ὑμνῆ πρ̃ς ἡμ̃ς εἰς αὐτόν, ὃ θαρρ̃ν αὐτ̃ τ̃ῃ δυνάμ̃, καὶ ἐνδυτία ἡ τὰ τοῖς ὀφθαλμοῖς τ̃ς σαρκὸς ὁρώμενα. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ ὅτι Θεὸς μεγέθη ὅτι πρᾶ, ὃ μὴ ἀμφιβάλλειν; καὶ ὅτι τ̃ν ὁμοζύγων, ἐπιδὼ ἡμ̃ν ὑποκωφότ̃ τι τ̃ν ὑπερκόσμων τούτων καὶ φθαρτ̃ν πραγμάτων, δι' μὴ ἀμφιβάλλωμθ, ἀλλὰ θαρρήσωμθ ᾧ ὑποφερομένῳ, πᾶς ὃς αὐτ̃ν μεγίστην ταύτ̃ν πίστ̃ν πεπαίδ̃ται ὑμῖν, ὃ μὴ ἐνδοιάσας δηλονότι ἡμᾶς, ἀλλὰ θαρρήσας αὐτ̃ τ̃ς ὑποσχέσεσιν. Εἰ τοίνυν καὶ ἐπ' ἀνθρώπων τοῦτο ἔστι τ̃ν δὲ μεταβαλλομένων πολλάκις, ἢ δι' ἀσθένειαν [τ̃ς φύσεως] μὴ δυναμένων εἰς ἔργον ἀγαγεῖν τὰ δόξαντα, πολλ῵ μᾶλλον ὅτι τ̃ν τῶν ὅλων Θεόν, ᾧ πάντα δυνατὰ καὶ εὔκολα τὰ ὑπήκοα. Ταῦτα δέ μοι νῦν οὐχ ἁπλ̃ς εἴρηται, ἀλλ' ἵνα (ὅταν ἔλθωμθ ὅτι τὴν ἀρχὴν τ̃ν σπερμάτων ἡμ̃ν τεθνεώτων, ὅπως ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς βουλόμενος ἅπασιν ὁπτίσηται ποιήσας τὸν πατριάρχην, ὅτι τοσούτων ἐστ̃ν ἀριθμὸν τὴν οἰκείαν ὑπεδείκνυται μακροθυμίαν, καὶ ὁ δίκαιος οὐ δυσχερανεῖ, οὐ ναρκᾷ πρὸς τὸ μ̃κος, οὐκ ἀπαγρεύει, ἀλλὰ ταῖς ἐλπίσι πεφόλμηκε τὴν φιλόθεον αὐτ̃ γνώμην δι' ἁπάντων ὑπεδείκνυται) σκοπλαγῶμθ αὐτ̃ τὸ φιλόθεον καὶ χαρτερικόν. Εἰσόμεθα δὲ ἀκριβ῵ς ἅπασαν τ̃ς πατριάρχου τὴν ἀρετὴν, ἐὰν μάθωμθ πόσος μεταξὺ διαγέγονε χρόνος. πόθεν γὰρ ἡμᾶς ταῦτα σαφ῵ς διδάξει ὁ μακάριος Μωϋσ̃ς ἀπὸ τ̃ πνεύματος τ̃ ἁγίου σπουδάσμενος. Τί οὖν φησιν; ἰδοὺ ἔτη ἐκατὸν δέκα πέντε τ̃ν πρεσβυτέρου τ̃ Θεοῦ, καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τ̃ς Χαρρὰν ὅτε τὴν Χαναναίαν ὥρμησεν, ἐτ̃ν ἑβδομηκονταπέντε καὶ εὐθὺς κατιδόντι τὴν Χαναναίαν ἐπηγγείλατο αὐτ̃ ὁ σπέρματι αὐτ̃ δώσειν πᾶσαν τὴν γ῅ν, καὶ εἰς τοσοῦτον πλ̃θος ποιήσας ὑπισχνεῖσθαι, ὡς ἀναρίθμητον εἶναι, καθάπ̃ τὴν ἄμμον καὶ τοὺς ἀστέρας. καὶ μετ' τὴν ἐπαγγελίαν ταύτ̃ν πολλὰ ἐν τ῵ μέσῳ ζωὴν τ῵ δικαίῳ, ἡ καθόδος ἡ ἐν Αἰγύπτ῵ ὅθεν Ⓦ λιμὸν, ἡ ἁρπαγὴ τ̃ς Σάρας, καὶ εὐθὺς ἡ πρὸς τὸν Θεὸν προθυμία. καὶ πάλιν μετ' τὴν ἐκ τ̃ν ἐπιφάνειαν ἡ πρὸς τὸν βασιλέως τ̃ν Γεράρων περὶ τ̃ς Σάρας ἐπήρεια, καὶ πρὸς χεῖμα ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀντίληψις. καὶ ταῦτα ἅπαντα ὁρῶν ὁ δίκαιος μετ' τὴν ὑπόσχεσιν ἐκείνην αὐτ̃ συμβαίνοντα, οὐκ ἐπαλεύετο Ⓦ λογισμὸν, οὐδὲ περιεργάζετο, ἵνος ἕνεκεν ὁ ἑαυτ̃ν ἐπαγγελίαν δοξάζοντος τοσούτοις δὲ ἰδίοις πειρασμοῖς καθ' ἑκάστην περιπίπτει, καὶ ἐν τοσούτ῵ χρόν῵ ἐν ἀπαιδίᾳ διαμένει· ἀλλὰ φιλόθεος ὢν δὲ οὐκ ἀνεχόμενος τ̃ ἀσθενείᾳ τ̃ν οἰκείων λογισμ῵ ὑποβαλ̃ν τὰ πρὸς τὸν Θεὸν γινόμενα, καὶ ἔστεργε, καὶ μᾶ ἡδονῆς ἐδέχετο τὰ τ῵ Θε῵ δοκοῦντα, καὶ μετ' δέκατον ἐνιαυτὸν λαμβάνει Ⓦ Ισμαὴλ Ⓦ ἀπὸ τ̃ς παιδίσκης, καὶ εἰς τοῦτον ἐνόμιζεν αὐτ̃ λοιπὸν τὰ τ̃ς ἐπαγγελίας πεπληρ῵σθαι. ἦν γὰρ ὁ πατριάρχης, φησὶν, ἐνίκα ἐτ῅ν ὁ Ισμαὴλ, ἐτ῵ν ὀγδοήκοντα ἓξ. ἀλλὰ πάλιν ἑτέρων τριακαίδεκα ἐτ̃ν ἀριθμὸν γυμνάσας ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς τ̃ δικαίᾳ τὴν πρὸς μονὴν, τότε τὴν οἰκείαν ὑποσχέσιν εἰς ἔργον ἄγει. ὅπ̃ γὰρ εἶδε καλ῵ς, καθάπ̃ ἐν χωνευτηρίῳ δοκίμ̃ τ̃ μήκους τ̃ χρόν῵ τὸ χρυσίον ἐκκαθαρθὲν, καὶ λαμπρότερον καὶ φαιδρότερον τ̃ δικαίᾳ τὴν ἀρετὴν ἀναφανῆναι, νίκην, φησὶν, ἐλάμβανε Ἄβεραμ ἐτ῵ν ἐνενηκονταεννέα, ᾧφθη αὐτ̃ πάλιν ὁ Θεός. καὶ τίνος ἕνεκεν τοσο῵τον *ἐμακροθύμησεν; οὐχ ἵνα τ̃ δικαίᾳ μόνον τὴν πρὸς μονὴν, καὶ τὴν πολλὴν ἀρετὴν κατομάθωμθ, ἀλλ' ἵνα καὶ τ̃ς αὐτ̃ δυνάμεως τὴν ὑποκολλὴν ἴδωμθ. νίκην γὰρ ἀπηγόρευσεν ἡ φύσις, καὶ πρὸς τὴν παιδοποιΐαν λοιπὸν ἀγένη-

τος ἦν καταμεμεγνθέντων αὐτῷ τῶν μελῶν καὶ κατεψυγμένων ὑπὸ τοῦ γήρως, τότε καὶ τοῦ θείου λόγου τὴν δεκτικὴν ἀπεκάλυψεν, ἵνα τὴν οἰκείαν δειχθῇ δυνάμεως καὶ τῆς ἐπαγγελίας εἰς ἔργον ἄγει. ἀλλ' ἀναγκαῖον ἀκοῦσαι καὶ αὐτῶν τῶν ῥημάτων τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὸν ῥηθέντων. χ. κρυπτομένων

κεφ. ιζ. 1 Γενομένῳ, φησίν, αὐτῷ ἐτῶν ἐνενηκονταεννέα, ὤφθη αὐτῷ ὁ Θεός, καὶ εἶπεν αὐτῷ. 5

Ὅταν ἡ ἀκοὴ σου, ὤφθη, μηδὲν ταπεινὸν ὑποπτεύσῃς, μηδὲ νομίσῃς ὀφθαλμοῖς σαρκὸς ὁρᾶσθαι τὴν θεῖαν * καὶ ἄφθαρτον δυνάμιν, ἀλλ' ὑστέρᾳ ἀπαμβλύνει. ὤφθη οὖν αὐτῷ ὁ Θεός, δηλονότι τῷ, τῆς πρὸς αὐτὸν [δηλονότι] ὑπισχνήσεως αὐτὸν ἠξίωσε. καὶ ἄξιον αὐτὸν ἡγησάμενος τῆς πρὸς ἑαυτὸν προνοίας, πολλῇ κεχρημένος τῇ συγκαταβάσει καὶ ἁμιλλᾶται καὶ φησιν, * ἀπλῶς 10

Ἐγώ εἰμι ὁ Θεός σου. εὐαρέστει ἐνώπιόν μου, καὶ γίνου ἄμεμπτος, 2 Καὶ θήσομαι τὴν διαθήκην μου ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ ἀνὰ μέσον σου, καὶ πληθυνῶ σε σφόδρα. 3 Καὶ ἔπεσεν Ἀβραὰμ ὅτι προσώπου αὐτοῦ.

Πολλὴ τοῦ διηγήματος ἡ εὐγνωμοσύνη, ὑπερβάλλουσα τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ ἡ πρὸς αὐτὸν φιλανθρωπία. ἐγὼ γάρ εἰμί, φησιν, ὁ Θεός σου· μονονουχὶ λέγων, ὁ μέχρι τοῦ παρόντος καὶ νῦν σε διαφόρως οἰκονομήσας ἐγώ εἰμι, ὁ ἀναστήσας σε οἴκοθεν καὶ σωζῶν ἀγαπῶν ἐγώ εἰμι, ὁ καθ' ἕκαστον καιρὸν ὑπέρμαχός σοι γινόμενος καὶ τῶν ἐπιβουλευόντων * ἀνώτερον πεποιηκὼς ἐγώ εἰμι. καὶ οὐκ εἶπεν, ἐγώ εἰμι ὁ Θεός, ἀλλ' ἐγώ εἰμι ὁ Θεός σου. Ὅσα τὴν πολλὴν ἀγαθότητα, πῶς καὶ διὰ τῆς προθήκης ταύτης τὸ φίλτρον τὸ πρὸς τὸν δίκαιον ὑπεδείκνυται. ὁ γὰρ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης Θεός, ὁ τῶν ὅλων δημιουργός, ὁ ὑφαντὴς καὶ γῆς ποιητὴς φησιν, ἐγώ εἰμι ὁ Θεός σου. μέγας ὁ ὄγκος τῆς τιμῆς τῆς εἰς Ⓐ δίκαιον. ὡσπερ αὐτὸς κενὸς ὢν ἀπημόνων διαπότης ἀπὸ τοῦ δούλου καλῶς καταδέχεται, καὶ θρήσομαι αὐτὸν μετὰ ταῦτα λέγοντα, ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, ὅπου καὶ οἱ προφῆται εἰώθασι λέγειν, ὁ Θεὸς ὁ Θεός μου, ὑπεκλείοντες αὐτὸν εἰς ἑαυτὸν τὴν διαστασίαν, ἀλλὰ καὶ αὖθις τὸν πόθον ἀκαθέκτου σοβοῦντος. ἀλλὰ τὸ μὲν ἀνθρώπους ὑπὸ ποιῶν ὁρᾶν θαυμαστόν· ὅταν δὲ αὐτὸς ἐπ' ἀνθρώπων ὑπὸ ποιῇ, τοῦτο ἔστι τὸ κρυπτὸν καὶ παράδοξον. ἀλλὰ μὴ θαυμάζωμεν, ἀγαπητοί, ἀλλ' ἀκούωμεν τοῦ προφήτου λέγοντος, Κρέμασον εἰς ποιῶν τὸ θέλημα κυρίου, ἢ μυρίοι παράνομοι· καὶ πάλιν τοῦ μακαρίου Παύλου λέγοντος, Περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος. ὅτως ὁ μὲν προφήτης μυρίων παρανόμων τὲ ἕνα τὸν ποιοῦντα τὸ θέλημα κυρίου χρείττονα ἀπέφηνε· ὁ δὲ μακάριος Παῦλος ὁ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος μυημονεύσας τῶν δικαίων ἀπημόνων τῶν ἐν θλίψεσι, τῶν ἐν τενοχωρείαις θλιβόντων φησίν, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος. πάντα τὸν κόσμον εἶπών, τούτους οὐκ ἐλαττουμένους, οὐδ' ὑπερβαλλομένους ἀπέτεισεν, ἵνα μάθῃς ὅσον τῆς ἀρετῆς τὸ μέγεθος. διὰ τοῦτο καὶ ὁ τῶν ἀπημόνων δημιουργὸς φησι πρὸς τὸν πατριάρχην, ἐγώ εἰμι ὁ Θεός σου, εὐαρέστει ἐνώπιόν μου, καὶ γίνου ἄμεμπτος. οὐδὲ γὰρ ἀφιόμην τῆς τοιαύτης σου ἀρετῆς οὐδ' ἰδρῶτας, ἀλλὰ θήσομαι τὴν διαθήκην μου ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σου, καὶ πληθυνῶ σε σφόδρα· οὐχ ἁπλῶς εἰς πλῆθος ὑπερβάλλουσαν προαποβαίνω, ἀλλὰ καὶ σφόδρα, τῷ πολλῷ ὑπάρχοντι δηλῶν· καὶ ὅπερ ἀνωτέρω ἔλεγεν εἶπών, ὡς τῷ ἄμεμπτον καὶ οὐκ ἀτέρπως, τοῦτο οὐκοῦν διὰ τοῦ σφόδρα ἐδήλωσεν. ἀλλ' ὁ θαυμάσιος καὶ φιλόθεος οἰκέτης ὁρῶν τὸν Θεοῦ τῷ τοσαύτῳ συγκαταβάσει, καὶ τῷ πρὸς τὸν αὐτὸν θεράποντα κηδεμονίᾳ, καταπλαγεὶς καὶ εἰς ἔννοιαν ἐλθὼν τῆς τε οἰκείας φύσεως, τῆς τε τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητος, καὶ τῆς ἀπείρου δυνάμεως, ἔπεσε, φησιν, ὅτι προσώπου αὐτοῦ,

δεικνὺς

δειχνὺς δηλ. τὸ σήματος τὴν οἰκείαν διγνωμοσύνην. ὃ μόνον γὰρ οὐκ ἀπενοήθη, οὐδὲ μέγα ἐφρόνησεν ὅτι τῇ διανοίᾳ τῇ εἰς αὐτὸν γεγυμνάσθη, ἀλλὰ καὶ πολλῷ μᾶλλον σωφρονέστερον, ὡς ἔπεσε, φησιν, ὅτι προσώπων. τοιοῦτον γὰρ ἡ διγνώμων ψυχὴ, ἐπειδὰν πλείονος ἀπολαύσῃ τῆς παῤῥησίας, τότε μᾶλλον πολλὴν ὑπιδείκνυται τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀλαζόνειαν. ἔπεσε γάρ, φησιν, ὅτι προσώπων αὐτῷ. καὶ ὅπῃ μὴ τὴν τοσαύτην παῤῥησίαν εἰς ἑαυτὸν ὁρᾷν ὁ δίκαιος καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὴν ἀσθένειαν, οὐδὲ ἀνανεύσας ἐτόλμα, ἀλλὰ κάτω κύπτων πολλὴν ἐπεδείκνυτο τὴν ἀλαζόνειαν, ὅσα πάλιν ὑπὲρ ἀγαθοῦ Θεοῦ καὶ ἄφατον φιλανθρωπίαν.

Ἐλάλησε γὰρ αὐτῷ, φησιν, ὁ Θεὸς λέγων· 4 Ἰδοὺ ἡ διαθήκη μου μετ᾽ σοῦ, καὶ ἔσῃ πατὴρ πλήθους ἐθνῶν, 5 Καὶ οὐ κληθήσεται ἔτι τὸ ὄνομά σου Ἄβεραμ, ἀλλ᾽ ἔσται τὸ ὄνομά σου Ἀβραάμ· ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε, 6 Καὶ αὐξανῶ σε καὶ θήσω σε εἰς ἔθνος, καὶ βασιλεῖς ἐκ σοῦ ἐξελεύσονται.

Σκόπησον, ἀγαπητὲ, πῶς προσέχει τῷ δικαίῳ καὶ νεῦ ἅπαντα σαφῶς. καὶ ἵνα πλείονα αὐτῷ τὴν πληροφορίαν ποιήσῃ, καὶ τὸ στοιχεῖον τὴν προσθήκην τῇ προσηγορίᾳ αὐτοῦ ἐναποτίθεται, καί φησιν, ἔσῃ πατὴρ πλήθους ἐθνῶν. οὐ κληθήσεται γὰρ τὸ ὄνομά σου Ἄβεραμ, ἀλλὰ Ἀβραάμ, ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε. ὥσπερ γὰρ τὸ πρότερον ὄνομα τὴν ἀπὸ τοῦ πέρας ἐνδοθεν ἐπιμόδον ἐσήμαινεν (Ἄβραμ γὰρ πεφάτης ἑρμηνεύεται καὶ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν· οἱ τοῦτο ἴσασιν, ὅσοι τῆς γλώττης ἐκείνης εἰσὶν ἐμπειροι) ἐπεὶ οὖν ἔμελλεν ἀπὸ τοῦ πέρας εἰς τὴν Χαναάναν ἔρχεσθαι, δηλ. τοῦτο ἡ γραφὴς αὐτῷ τὸ ὄνομα ὑπιτιθέασιν. ἀλλ᾽ ἴσως εἴποι τις ἄν, καὶ εἰ ἄπιστοι ἐτύγχανον οἱ τοῦτον γεγυμνικότες, πόθεν αὖθις ἡ προγνωσις αὕτη, ὥστε τῇ προσηγορίᾳ ἐναποθέσθαι τὸ μέλλον μετὰ πολὺν ἔσεσθαι χρόνον; καὶ τοῦτο τῆς τοῦ Θεοῦ βυμηχάνου σοφίας, τὸ καὶ δηλ. τῶν ἀπίστων πολλάκις ταῦτα οἰκονομεῖν. καὶ πολλὰ ταῦτα βυρήσομεν καὶ ἐφ᾽ ἑτέρων γεγυμνωμένα. βυθέως γὰρ ἐπεισέρχεται ἡμῖν καὶ ἡ τοῦ Νῶε προσηγορία. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς οὐδὲ ὡς ἔτυχε καὶ τούτῳ τὴν προσηγορίαν ἐπέθηκεν, ἀλλὰ προμυνόντος τὸν μετὰ πεντακόσια ἔτη μέλλοντα γίνεσθαι κατακλυσμόν. ὅτι γὰρ καὶ ὁ τούτου πατὴρ, ὃ δηλ. τὸ εὐάρεστος ἦν, τούτῳ τὴν προσηγορίαν ἐπέθηκε τοῦ παιδὸς, αἴτιος τῆς γραφῆς σαφῶς λεγούσης· Ὅτι Νῶε μόνος βυρέθη δίκαιος, τέλειος ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ. Γεν. ς. ε. οὐκ ἂν ὀκνήσαι παρεσιώπησεν ἡ γραφὴ, οὐδὲ εἶπε Νῶε δίκαιος μόνος ἦν, εἰ καὶ Λάμεχ ὁ τούτου πατὴρ ζηλωτὴς ἦν τῆς τοῦ δικαίου ἀρετῆς. μέλλων τοίνυν τὴν προσηγορίαν ὑπιτιθέναι τοῦ παιδὸς, φησι, καὶ κληθήσεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ Νῶε. οὗτος διαναπαύσει ἡμᾶς ἀπὸ τῶν λυπηρῶν τῶν χειρῶν ἡμῶν, καὶ ἀπὸ τῆς γῆς, ἧς κατηράσατο κύριος ὁ Θεός. πόθεν, ἐπέ μοι, ἐκείνῳ ἡ γνῶσις τῶν μελλόντων γίνεσθαι μετὰ τοσαύτας γενεάς; κληθήσεται γάρ, φησι, Νῶε. οὗτος γὰρ διαναπαύσει ἡμᾶς. τὸ Νῶε τῇ Ἑβραίων διαλέκτῳ ἀνάπαυσις λέγεται. ἐπεὶ οὖν οὗτος ἔμελλε τὸν ναυαγὸν ἐκείνον καταλαμβάνοντος τὴν οἰκουμένην μόνος διασώζεσθαι, καὶ τῇ μετὰ ταῦτα γενεᾷ δεκτὴν ἵνα παράσχῃ τῆς συστάσεως, διὰ τοῦτό φησιν, οὗτος διαναπαύσει ἡμᾶς, ἀνάπαυσιν ἀντὶ καταχλυσμοῦ κακῶν. καθάπερ γὰρ κεκμηκότι τὴν γῆν πᾶσαν ἐκ τῆς τῶν ἐνοικούντων ποινείας, καὶ πολλὴν τὴν λύμην δεχομένην ἐλθὼν ὁ κατακλυσμὸς διὰ τῆς τῶν ὑδάτων φορᾶς, καὶ σώσας τῶν μοχθηρῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τὴν ποινήν, τὴν τε γῆν ὑπεξεκάθηρεν ἀκαθάρτου γενεᾶς διὰ τὴν τῶν ἐνοικούντων μοχθηρίαν, κἀκείνους διὰ τῆς τιμωρείας ἐπαύσατο. θάνατος γάρ, φησιν, ἀνδρὶ ἀνάπαυσις. εἶδες ὅπως καὶ διὰ ἀπίστων πολλάκις τὰ μέλλοντα προμηνύεσθαι προδιασκευάζει. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ὁ πατριάρχης

ἀρχὴν τὸ ὄνομα Ⓐ γοῦν ἐτίθεσαν, ὡς ἀρχὰς ἡ σὰρξ παρὰ τοιμίων ἀληθῶς, ὅτι μεταναστήσεται καὶ περάσας τὸν ποταμὸν ὅπερ τίνων ἄλλοτε ἴδιον ἦξει. ἐπεὶ τίνων, φησὶ, τὸ μὲν παρὰ τῶν γονέων ὀφειλόμενον ὄνομα σκληρόν σοι παρεμήνυσε τὸ σὰρξ τῶν σαρκῶν σου ταῦτα διαπερᾶσαι, δέχεται καὶ τὴν τοιαύτην παραθήκην, ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτό σοι μηνύει, ὅτι πολλῶν ἐθνῶν ἔσῃ πατήρ. καὶ ὅρα τὴν ἀκρίβειαν τῶν ῥημάτων. οὐκ εἶπε, πολλῶν τῶν ἐθνῶν, ἀλλὰ πολλῶν ἐθνῶν. ὅπερ γὰρ ἦν ἔθνη καὶ ἕτερα, ἅπερ ἔμελλεν * ᾽ἀξιοῦσθαι, ἵνα τοῦ δικαίου τὸ σπέρμα δέξηται τὴν κληρονομίαν, δείκνυσι τοῦτό φησι, πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε. εἰδὼς σου τῆς ἀρετῆς τὸ μέγεθος, πολλῶν ἐθνῶν διδάσκαλόν σε ἀπεργάσομαι, καὶ αὐξανῶ σε καὶ πληθυνῶ σε σφόδρα σφόδρως, καὶ θήσω σε εἰς ᾽ ἔθνη, καὶ βασιλεῖς ἐκ σοῦ ἐξελεύσονται. μὴ ἁπλῶς παραδράμωμεν, ἀγαπητοὶ, τὰ εἰρημένα. ἂν γὰρ ἐννοήσωμεν τοῦ πατριάρχου τὴν ἡλικίαν, καὶ ὅτι ἐν ἑκάστῃ γήρᾳ ταῦτα ἤκουσεν, οὐκ πλανησόμεθα τὴν τε τοῦ δικαίου πίστιν, καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ τὴν ὑπερβάλλουσαν δύναμιν, ὅτι ἐξ ἀνθρώπου νεκρωθέντος, ὡς εἰπεῖν, καὶ τὰ μέλη ἀπολελυμένα, καὶ κατ᾽ ἐκείνην ἡμέραν τὴν τελευτὴν φαντάζοντα, ὅτι τοσοῦτον αὐξάνεται τὸ σπέρμα ἐσήμανεν, ὡς καὶ εἰς ἔθνη πολλὰ γενήσεται· καὶ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ βασιλεῖς, φησὶν, ἐκ σοῦ ἐξελεύσονται. εἶδες ὑπόσαι σοι ἐπαγγελίαι. αὐξανῶ σε, φησὶ, σφόδρα σφόδρως. οὐχ ἁπλῶς Ⓦ διπλασιασμὸν ἐπέθηκεν, ἀλλ᾽ ἵνα σημάνῃ τῷ δικαίῳ τὸ πλῆθος τῶν ὑπερβολῆς. ὅπερ γὰρ δικαίῳ τῷ τοιαῦτα παραθήκης καθάπαξ ἐν σπήλαιοις ἀνεξάλειπτον αὐτῷ τῆς ὑποσχέσεως τὴν ἐπαγγελίαν ἐπέγραψε, πάλιν φησὶ,

7 Καὶ στήσω τὴν διαθήκην μου ἀνὰ μέσον σου, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματός σου μετὰ σὲ εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν, εἰς διαθήκην αἰώνιον, εἶναί σου Θεός.

Οὐ μόνον παρέσται σοι, φησὶ, πολλῶν ὑπαδεξόμενα τῶν κηδεμονίαν, ἀλλὰ καὶ ἔσομαι τὸ σπέρμα τὸ σὸν καὶ μετὰ τὸν σὸν ἔξοδον. ὅρα πῶς ἀνακλᾶται τοῦ δικαίου τὸν ψυχὴν ὑποδεχούμενος αὐτὸν, ὅτι καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ πολλῶν παρέξεται τὸν προνοίαν. καὶ τίς ἡ δύναμις τῆς διαθήκης;

Ὥστε εἶναί σου Θεός, φησὶ, καὶ τοῦ σπέρματός σου μετὰ σέ.

Τοῦτο γὰρ σοι ἔσται τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν, σοί τε καὶ τῷ σπέρματί σου.

8 Καὶ δώσω σοι καὶ τῷ σπέρματί σου μετὰ σὲ τὴν γῆν, ἣν παροικεῖς, πᾶσαν τὴν γῆν Χανανὰν, εἰς κατάσχεσιν αἰώνιον· καὶ Θεὸς ἔσομαι αὐτῶν.

Διὰ τὴν σὴν ἀρετὴν καὶ Ⓐ ἔκγονοι οἱ σοὶ ἀπολαύσουσι τῆς ἐμῆς προνοίας, καὶ δώσω αὐτοῖς εἰς κατάσχεσιν αἰώνιον τὴν γῆν Χανανὰν, καὶ ἔσομαι αὐτῶν Θεός. τί δέ, καὶ ἔσομαι αὐτῶν Θεός; ἀντὶ τοῦ, πολλὴν ὑπαδεξόμενα τὴν κηδεμονίαν, πολλὴν τὴν προνοίαν, ἐν ἅπασιν αὐτοῖς τὸ πρὸ ἐμοῦ συμμαχίαν παρέξομαι· μόνον σὺ τὴν διαθήκην μου διατήρησον, σὺ καὶ τὸ σπέρμα σου μετὰ σὲ εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν. ὁρᾷς ἕτερον πρὸ ὑμῶν ὑπιζητῶ, ἢ τὴν ὑποταγὴν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην, καὶ γὰρ πάντα ἅπερ ὑποδέχομαι εἰς ἔργον ἄγω. εἶτα λοιπὸν βουλόμενος ἰδιοποιήσασθαι, δοὺς ἐξ αὐτοῦ ἰσοτιμίας, καὶ οἰκεῖον ἑαυτοῦ Ⓦ λαὸν ἀπεργάσασθαι, ἵνα λοιπὸν τὸ πλῆθος ἐκτεινόμενον μὴ ξενιτεύσῃ τοῖς ἔθνεσιν ἐκείνοις, ὧν τὴν γῆν ἔμελλον κληρονομεῖν, ἄλλως τε καὶ μετὰ ταῦτα ἔμελλον τοῦ αὐτοῦ παρέρπειν ὑποδείγματι τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ δουλείᾳ, ἵνα μὴ ἐν αὐτῇ γενόμενοι ξενιτεύσωσι τοῖς ἔθνεσι τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ, σημεῖα χάριν τοῦ παρόντος δικαίου διατάττεται, καὶ φησιν·

18 Αὕτη ἡ διαθήκη, ἣν διατηρήσεις ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματός σου μετὰ σὲ εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν. 19 Περιτμηθήσεσθε τοῦ σαρκὸς τῆς ἀκροβυστίας ὑμῶν.

Εἶτα

Εἶπα ἵνα διδάξῃ καὶ ἐκείνους ὁ πρῶτος ἡμᾶς τίνος ἕνεκεν τοῦτο ἐπέταξε, καὶ ὅτι οὐδενὸς ἐτέρου χάριν τοῦτο βούλεται γίνεσθαι, ἀλλ' ἢ ὥστε ὁπόσημον λοιπὸν εἶναι τὸν λαὸν τὸν αὐτῷ ἀναχείλιον, φησί.

Καὶ ἔσται σὺ σημεῖον ἀφῆκας ἀνὰ μέσον ὑμῶν καὶ ἐμοῦ.

Καὶ λοιπὸν καὶ τὸ κριὸν ἀφανίσεται, καθ' ὃν τρόπον τοῦτο γίνεται.

12 Παιδίον, φησίν, ὀκτὼ ἡμερῶν περιτμηθήσεται ὑμῖν, καὶ ὁ οἰκογενὴς καὶ ὁ ἀργυρώνητος, καὶ πάντες ⓐ σωζόντες ὑμῖν τὸ σημεῖον τοῦτο δέξονται. 14 Καὶ ὅστις ἀπεριτμηθήσεται τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ταγμένῃ, ἐξολεθρευθήσεται, ὅτι τὰ ἀφηκήν διεσκέδασεν.

10 Ὅτι πρέπει, φησί, τὸ περιτμηθέν. ὅρα σοφίαν θεσπότου, πῶς εἰδὼς τὰ μελλόντων ἔπαθε τὸ ἀτελὲς τῆς γνώμης, καθάπερ χαλινόν τινα ὀπιπτεύεις οὕτω τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς περιτομῆς *ἔδωκε, τῇ ὁρμῇ αὐτῶν τὴν ἀκαθεκτον ἐκκόπτων, ὥστε μὴ τοῖς ἔθνεσι συναμίγνυσθαι. ὀπτὴ γὰρ ἡδεῖ αὐτῶ τὸ κράγνον, καὶ ὅτι οὐκ ἀνέξονται, καὶ ὥσπερ μυελάκις σπηλαίμυοι, ἀποκόπτεσθαι τῆς ἀλόγου ὁρμῆς, ἀφ' τοῦτο διέπεκεν ἐκτόμωσιν αὐτοῖς διδοὺς καθάπερ δεσμῷ τινι περιέβαλλε τῷ σημείῳ τῆς περιτομῆς, ὅρους αὐτοῖς καὶ χαλινὸν διδοὺς μὴ περαιτέρω προβαίνειν, ἀλλὰ μέρει τοῦ οἰκείου ἔθνους ἴσασθαι, καὶ μηδεμίαν ἐπιμιξίαν ποιεῖσθαι πρὸς τούτους, ἀλλὰ τοῦ πατριάρχου τὸ σπέρμα ἀφισώζειν ἀμιγές, ἵν' ὅτω καὶ ἀφ' τῆς ἐπαγγελίας εἰς αὐτοὺς ἐκβῆναι δυνηθῇ. καὶ καθάπερ τις ἀνὴρ σώφρων καὶ ὀπτικὴν παιδίσκην ἔχων ἀκόλαστον ὄρεξιν αὐτῇ καὶ χαλινὸν τίθησι, μηδέποτε ἐξω φαίνεσθαι τῶν προθύρων τῆς οἰκίας μηδὲ τοῖς παιζουσι φαίνεσθαι, ἀλλὰ πολλάκις καὶ τοῖς ποσὶ δεσμὰ περιτίθησιν, ἵν' ὅτω περιγένηται τὸ πολλῆς ἀκολασίας· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης, καθάπερ δεσμά ποσίν, ὅτω τὸ σημεῖον τῆς περιτομῆς τῇ σαρκὶ ἐναπέθετο, ἵνα οἰκοθεν ἔχοντες ὑπόμνησιν, μηκέτι μηδὲν πρὸς ἑτέρων δέωνται διδασκαλίας.

Ἀλλ' ⓐ ἀγνώμονες καὶ δύσμαθητοι Ἰουδαῖοι καὶ πρὸς κριὸν νῦν τὸν περιτομὸν φυ- ΗΘΙΚΟΝ
λάττειν βούλονται, καὶ παιδικὴν ὀπτιδείκνυνται γνώμην. τίνος γὰρ ἕνεκεν, εἰπέ μοι, νῦν περιτέμνεσθαι βούλονται; τότε μὲν γὰρ, ἵνα μὴ τοῖς παρανόμοις ἐκείνοις ἔθνεσι συναναφυρῶσι, τοῦτο παρεσκεύασαν· νυνὶ δὲ ἀφ' τὸν τοῦ Θεοῦ χάριν πάντων τὴν ἀλήθειαν τῶν φωτὸς χειραγωγηθέντων, ποῖον τῆς περιτομῆς ὄφελος; μὴ γὰρ τῆς τοῦ τῆς ψυχῆς ἐλευθερίαν τι συμβάλλεται ἡ τῆς σαρκὸς ἀποθέσις; οὐκ ἤκουσαν σαφῶς τοῦ Θεοῦ λέγοντος, καὶ ἔσται σὺ σημεῖον ἀφηκήν, μονονοὺ δεικνύοντος, ὅτι ἀφ' τοῦ πολλοῦ αὐτῶν ἀγνωμοσύνην τὸ σημείου ἐδέηθησαν; ὅτω γὰρ καὶ ὁπόταν τῶν ἀνθρωπίνων πολλάκις γίνεται παραγμάτων. ἐπειδὴ μή ταῦτα τινι, σημεῖον ἐνεχύρου χάριν λαμβάνειν πρὸς αὐτῶν ἀπαυδάζομεν, ὅτω καὶ ὁ τῶν ὅλων Θεός, εἰδὼς αὐτῶν τῆς γνώμης τοῦ βάκολίαν, τὸ σημεῖον τοῦτο πρὸς αὐτῶν ἀπαιτήσας κατεδέξατο, οὐχ ἵνα διὰ παντὸς μένῃ τὸ σημεῖον τοῦτο, ἀλλ' ἵνα τῶν τότε τέλος λαμβανόντων καὶ ἡ τοῦ σημείου χρεία περιαιρεθῇ. ὥσπερ γὰρ ὅταν σημείου τινες ἀπαιτῶσι καὶ ἐνέχυρον βούλωνται λαμβάνειν, ἐπειδὴ τὸ πράγματος ἡ ὑπόθεσις τέλος λάβῃ, καὶ τὸ σημεῖον λοιπὸν αἴρεται, ὅτω δὴ καὶ ἐν τούτῳ. ὀπτὴ δέ τὸ φανερὸν εἶναι τὸ τοῦ Ἀβραὰμ σπέρμα, καὶ μὴ συμφυρῆναι τοῖς ἔθνεσι, τὸ σημεῖον τοῦτο πρὸ ὑμῶν εἰσηνέχθη, ἐχρῆν, τῶν ἐθνῶν ἐκείνων, δι' ὃς, τὸ σημεῖον ἐδέξασθε, τῶν μὲν ἀρδὶν ἀφανισθέντων, τῶν δὲ μετ' ἐκείνους τῶν τῆς ἀληθείας φωτὶ προσδραμόντων, μηκέτι τὸ ἔλεγχον τῆς οἰκείας ἀγνωμοσύνης προφέρειν, ἀλλ' ἀπαλλάττεσθαι καὶ εἰς τὸν προτέρων βούλευσιν δύνασθαι ἔχειν. ἐνόησον γάρ μοι, ὅτι ὁ

θαυμάσιος

θαυμάσιος ἐκεῖνος, ὁ πατριάρχης λέγω, πρὶν ἢ τῆς περιτομῆς δέξασθαι τὸν ἀντολμὸν (ἀνετήκοντα γὰρ ἢ ἑνενήκοντα ἐτῶν ἦν, ἡνίκα τοῦτο ἐπετάττετο) ἐθελοντὴς τῷ Θεῷ γέγονε, καὶ μυριάκις ἀνεκηρύχθη παρὰ τοῦ δεσπότου. ἡ δὲ λοιπὸν εἰς ἔργον ἐμελλεν ἐκβαίνειν τὰ τῆς ἐπαγγελίας, καὶ πίστεως ἐμέλλεν ὁ Ἰσαὰκ, ἐξ αὐξάνεσθαι τὸ γῆρος, καὶ ὁ πατριάρχης [ὁ] μέλλοντα θαι τῆς ζωῆς, τότε δέχεται τὸν ἀντολμὸν τῆς περιτομῆς, καὶ ἐν ἡλικίᾳ τοιαύτῃ περιτέμνεται, ἵνα τοῖς ἐξ αὐτοῦ ἅπασι νόμος τις καὶ χαρακτὴρ γένηται τὰ παρὰ τοῦ πατριάρχου γεγυμνωμένα. καὶ ἵνα μάθητε ἀκριβῶς, ἀγαπητοί, ὅτι οὐδὲν τοῦτο πρὸς τὸν τῆς ψυχῆς ἀρετὸν λυσιτελεῖ, οὐδὲ αὐτῶν τῶν γονιμῶν τοῦτον ὠφελεῖν δυνατόν. τί γὰρ φησιν; ὀκτὼ ἡμερῶν παιδίον περιτμηθήσεται. τὸν δὲ χρόνον οἶμαι τοῦτον ὠρίσθαι παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, δύο τούτων ἕνεκεν· ἑνὸς μὲν, ἵνα ἐν τῇ ἀώρῳ ἡλικίᾳ καυφότερον ἐνεγκεῖν τὸν πόνον δυνηθῇ τῆς περιτομῆς τῆς σαρκός· δευτέρου δὲ, ἵνα δι' αὐτῶν τῶν ἔργων παιδευθῶσιν, ὡς οὐκ εἰς ψυχήν τι συντελεῖ τὸ γονίμωμον, ἀλλὰ σημείου χάριν τοῦτο γίνεται. τὸ γὰρ ἄωρον παιδίον, τὸ μὴ γνῶσιν τὰ γονίμωμα, μηδὲ αἴσθησίν τινα ἔχον, ποίαν ὠφέλειαν εἰς τὴν ψυχὴν ἐκ τούτου δέξασθαι δυνήσεται; ἐκεῖνα γὰρ ὄντα τῆς ψυχῆς ἰδικῶς κατορθώματα, τὰ ἐκ προαιρέσεως γονίμωμα. ψυχῆς γάρ ἐστι κατόρθωμα, τὸ ἀρετὴν ἐλέσθαι, καὶ κακίαν φυγεῖν· ψυχῆς κατόρθωμα, τὸ μὴ τῶν πλειόνων μόνον μὴ ἐφίεσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ ὄντα προέσθαι τοῖς δεομένοις· ψυχῆς κατόρθωμα, τὸ μὴ τοῖς πρόσθοι προσκεκινέναι, ἀλλὰ τῶν μὴ ὑπαρχόντων, τὰ μέλλοντα ὑπὲρ ἐκείνην ἡμέραν φανταζέσθαι. τὸ δὲ σημεῖον ὅτι τῆς σαρκὸς δέξασθαι, ποῖον δή ἐστι κατόρθωμα; ἀλλ' οἱ ἀγνώμονες καὶ δύσπαθητοι Ἰουδαῖοι τῆς ἀληθείας φανείσης ἔτι τῇ σκιᾷ προσκαθήμενοι, τὸ τῆς ἡλίου τῆς δικαιοσύνης λάμψαντος, καὶ τὰ ἀκτῖνας τὸ φωτὸς πάντα χοῦ ἀφέντος, ἐν τῷ λυχναρίῳ φωτὶ προσπλωμένοι, καὶ μὴ τὴν χάριν τῆς σαρκὸς ἔφης ἔτι τὸ γάλακτος πεφόλημένοι, οὐδὲ τὸ μακαρίου Παύλου ἀκούειν δύνανται βοῶντος καὶ λέγοντος πρὸς τὸν πατριάρχου· Καὶ σημεῖον ἔλαβε περιτομὴν, σφραγῖδα τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως τῆς ἐν ἀκροβυσίᾳ. ὅρα πῶς ἀμφότερα ἡμᾶς ἐκ τούτου ἐδίδαξε, καὶ ὅτι σημείου χάριν τὴν περιτομὴν ἐδέξατο, καὶ ὅτι νίκης ἀκροβύστου ἦν, τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τῆς πίστεως ἐπεδείξατο. ἵνα γὰρ μὴ ἀναισχυντῇ ὁ Ἰουδαῖος καὶ λέγῃ, ὅτι διὰ τὴν περιτομὴν τὴν δικαιοσύνην αὐτῷ προσεξέπεσε; διὰ τοῦτο ὁ μακάριος ἐκεῖ ὁ παρὰ τοὺς πόδας Γαμαλιὴλ μαθητευθεὶς, ὁ τὴν ἀκριβῆ τὸν νόμου παιδευθεὶς, φησι, μὴ νομίσητε, ὦ ἀναίσχυντοι Ἰουδαῖοι, ὅτι ἡ περιτομὴ τι εἰς δικαιοσύνην αὐτῷ συνετέλεσε. ἐπεὶ καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀκροβυστίας τὴν πίστιν ὑπέδειξάμενος ἤκουσεν, ὑπίστευσε δὲ Ἀβραὰμ τῷ Θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. γενόμενος οὖν ἐν τῇ δικαιοσύνῃ διὰ τὴν εἰς τὸν Θεὸν πίστιν, τότε δέχεται σημεῖον τὴν περιτομὴν, καὶ ὁμοῦ καὶ τῷ ὀνόματι αὐτὸ τὸ στοιχεῖον ὑπέθηκεν, καὶ μετὰ ταῦτα τὴν περιτομὴν ὑπεδείξατο· ἵνα δείξῃ ὅτι διὰ τὴν πολλὴν ἀρετὴν λοιπὸν διάκονον ἐκράτησατο, καὶ διὰ ἔκγονον ἐκ τοῦ δέ αὐτὸ ἐσομένους. καὶ καθάπερ τις οἰκέτην κτησάμενος πολλάκις καὶ τὸ ὄνομα αὐτὸ μετατίθησι, καὶ τὸ σχῆμα, καὶ πολλὰ ποιεῖ ὥστε καταδηλον αὐτὸν ποιῆσαι, ἵνα διὰ πολλῶν κηρύττῃ τὴν δεσποτείαν· οὕτω δὴ καὶ ὁ τῶν ὅλων Θεὸς, ὥσπερ αὐτὸν χειρίσας λοιπὸν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων βασιλεύσοντα, διὰ μὲν τῆς παραθήκης τοῦ σπέρματος, ὅπερ πολλῶν ἐθνῶν πατὴρ ἔσται, ἐμιμήσατο· διὰ δὲ τῆς περιτομῆς, ὅτι ἐξαίρετος ἔσται αὐτοῦ λαός, καὶ τῶν λοιπῶν ἐθνῶν κεχωρισμένον ἐξ αὐτοῦ μέλλον πίστεσθαι σπέρμα. ἀλλ' εἰ καὶ ἐκεῖνοι διὰ τὴν οἰκείαν πώρωσιν ἐν τὴν περιτομὴν τῆς σαρκὸς φυλάττειν βάλλονται, οὐκ ἀκούοντες Παύλου λέγοντος· Ἐὰν γὰρ περιτέμνησθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει (διὰ γὰρ τοῦτο πρὸς ἐμὲ δὲ

προεγράφετο ὁ διδάσκαλος, ἵνα ταῦτα πάντα ἀνέλῃ, καὶ ὅλως τοῦτο πάντα τὸν νόμον ἐπλήρωσεν, ἵνα μὴ λοιπὸν τὸν νόμον τὸν τοῦ Θεοῦ τηρήσῃ. ὅλως τοῦτο * ἐδόκει ὁ μακάριος Παῦλος, Οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς χάριτος ἐξεπέσατε) ἀλλ' ἡμεῖς πειθώμεθα τῷ μακαρίῳ Παύλῳ, καὶ τὴν ἀχειροποίητον περιτομὴν κατα δεχώμεθα. Ἐν ᾧ γὰρ, φησι, περιετμήθητε Κολ. β. ιά.
περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ, ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ ἁμαρτιῶν τῆς σαρκὸς, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ. εἶτα διδάσκων ἡμᾶς ἀκριβέστερον τί ὅστιν ἡ τοιαύτη περιτομὴ, ἐπήγαγε· Συνταφέντες αὐτῷ ὅλως ἐν τῷ βαπτίσματος. καθάπερ γὰρ ἐκείνοις ὁ τῆς περιτομῆς σημεῖον ἐχώρισε τῶν λοιπῶν ἐθνῶν, καὶ ἐδείκνυ τοῦ οἰκείων αὐτῶν τοῦ πρὸς τὸν Θεόν· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ἐφ' ἡμῶν ἡ ὅλως τοῦ βαπτίσματος περιτομὴ τὸν χωρισμὸν ἀκριβέστερον καθίστησι, τῶν τοῦ ὅλως διαφέρειν τῶν πιστῶν καὶ τῶν ἀπίστων τοιούτων. ἐν ᾧ γὰρ, φησι, περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ, ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ ἁμαρτιῶν τῆς σαρκός. ὅταν γὰρ ὅλως ἐργάζεται ἡ περιτομὴ εἰς τοῦ τῆς σαρκὸς ἀπόθεσιν, τοῦτο ἐν τούτῳ τὸ βάπτισμα εἰς τοῦ τῶν ἁμαρτημάτων ἀπόθεσιν. ἀπεκδυσάμενοί τοι γὰρ ἅπαξ τὰς τῆς σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ καθαρὸν τὸ εἴδυμα δεξάμενοι μόνοι, ἀγαπητοὶ, ὅτι τῆς καθαιρέτης, καὶ τῶν παθῶν τῆς σαρκὸς αὐτοτελοῦς γινόμενοι τῆς ἀρετῆς ὀπτιλαβώμεθα, καὶ ⓜ ἐν τῇ χάριτι ⓦ ἐν ᾧ νόμῳ, μᾶλλον ὃ καὶ τοῦ τοῦ νόμου, ζηλώσωμεν, ἵνα κατ' ἴχνος ἐκείνου τοῦ ἑαυτῶν ζωοῦ οἰκονομήσαντες, καταξιωθῶμεν εἰς τὸν ἐκείνου κόλπους κατενεχθῆναι, καὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ὀπτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ * πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. μ. ΚΑΙ ΕΙΠΕΝ Ο ΘΕΟΣ ΤΩ ΑΒΡΑΑΜ· ΣΑΡΑ ἡ γυνή σου οὐ κληθήσεται Σάρα, ἀλλὰ Σαρρὰ ἔσται ὄνομα αὐτῆς.

ΠΑρελάβετο τὰ λείψανα τῆς θείας παραίνεσης ὑμῖν προθῶμεν, καὶ τέλος ὀπιθῶμεν σήμερον τῷ λόγῳ, μᾶλλον δὲ τῇ βουλήσει καὶ τῇ ἐπιταγῇ, ἣν ὁ τῶν ὅλων Θεὸς ἐποιήσατο πρὸς τὸν πατριάρχην. ἀλλὰ λείψανα παραίνεσης ἀκούων, μηδὲν ἀφανὲς ὑποπτεύσῃς. ὅτε γὰρ οἷα τὰ τῶν ἐδεσμάτων λείψανα, τοιαῦτά ἐστι καὶ τὰ πνευματικά. ἐκεῖνα μὲν γὰρ ἕως τοῦ γαστρὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πρόσκαιρον ἡδονὴν τοῖς ἐσθιομένοις· εἰ δὲ καὶ μίαν καὶ δευτέραν ἡμέραν καταλειφθείη, ἄχρηστα λοιπὸν παντὶ γίνεται· ταῦτα δὲ τὰ λείψανα οὐ μίαν καὶ δευτέραν ἡμέραν, ἀλλ' οὐδὲ διηνεκῆ τοῦ αἰῶνα καταλείπεται, τοῦ ἴσην ὠφέλειαν πρόσκαιρον, καὶ τοῦ ἡδονὴν οὐκ ἀπόλλυσι. θεῖα γάρ ἐστι καὶ πνευματικὰ, καὶ οὐδεμίαν ἔστω τοῦ χρόνου βλάβην ὑφίσταται, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν νεαρὰν δείκνυσι τὴν χάριν, καὶ πολλῆς ἐμπίπλησι τὴν θεοσεβείας τοὺς ἀπολαύοντας τούτων βουλομένους. ἐπεὶ οὖν τοιαύτη τούτων τῶν λειψάνων ἡ δύναμις· φέρε, μὴ προθυμίας καὶ ὑμεῖς τῆς ἀπὸ τούτων ἀπολαύσεως ἐμφορήσητε, καὶ ἡμᾶς παρρησιώτες αὐτῷ τῇ δυνάμει προθῶμεν αὐτὰ τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ. ἀλλ' ἵνα δόξῃ σαφέστερος ὑμῖν γένεσθαι ὁ λόγος, ἀναγκαῖον τοῦ πόθεν τῶν θείων Ἑρμηνειῶν ὑπομνησθῆναι, ἵν' ὅτου τῆς ἀκολουθίας ὀπτιλαβόμενοι, τῆς διδασκαλίας ἀφώμεθα. τοιγαροῦν τῆς περιτομῆς ἐντολὴν εἰς μέσον προσαγαγόντες, καὶ ὅτι εἶπεν ὁ Θεὸς τῷ πατριάρχῃ, περιτμήσεται ὑμῶν πᾶν ἀρσενικὸν, καὶ ἔσται τὸ σημεῖον διαθήκης ἀνὰ μέσον ὑμῶν καὶ ἐμοῦ, καὶ παιδίον ὀκτὼ ἡμερῶν περιτμηθήσεται· καὶ ὃς οὐ περιτμηθήσεται, ἐξολεθρευθήσεται

ἀφθηνίσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη, ὅτι τὴν διαθήκην μου διεσκέδασεν, ἐν ἑαυτῇ εἰς ⟨ω⟩ τῆς περιτομῆς λόγον τὴν διδασκαλίαν κατελύσαμεν, καὶ ἵνα μὴ ὦμεν πλήθει κατακώσωμεν ὑμῶν τὴν διάνοιαν, περαιτέρω προελθεῖν οὐκ ἠνεσχόμεθα. οὐδὲ γὰρ τοῦτο μόνον ἐστὶν ἡμῖν ὃ κατουδαΐζόμενον, ὃ πολλὰ εἰπεῖν ἐκ ἀναχωρῆσαι, ἀλλὰ συμμετεῖναι βουλόμεθα τῇ δυνάμει τῇ ὑμετέρᾳ τοῦ λόγου τὴν διδασκαλίαν, ἵνα καρπωσάμενοί τι ἐκ τῆς λεγομένων ὠφελείας, οὕτως οἴκαδε ἀναχωρήσητε. φέρε οὖν τὰ λειπόμενα προσθῶμεν τοῖς εἰρημένοις, καὶ ἴδωμεν μετὰ τὴν τῆς περιτομῆς ἐντολήν, τί προσέθετο ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς διαλέγεται τῷ πατριάρχῃ.

15 Καὶ εἶπε, φησίν, ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραάμ, Σάρα ἡ γυνή σου οὐ κληθήσεται τὸ ὄνομα αὐτῆς Σάρα, ἀλλὰ Σάρρα ἔσται τὸ ὄνομα αὐτῆς.

Ὥσπερ σοί, φησι, τὸ στοιχεῖον προσέθετο ἐμήνυσα, ὅτι πατὴρ ἔσῃ πολλῶν ἐθνῶν, οὕτω καὶ τῇ Σάρᾳ ὁμοίως προσέθημι τὸ στοιχεῖον, ἵνα μάθῃς ὅτι νῦν ὁ καιρὸς ἦκει τοῦ εἰς ἔργον ἐλθεῖν τὰ πάλαι πρὸ ἐμοῦ ἐπαγγελθέντα. ἔσαι οὖν, φησι, τὸ ὄνομα αὐτῆς Σάρρα.

16 Εὐλογήσω δὲ αὐτήν, καὶ δώσω σοι ἐξ αὐτῆς τέκνον, καὶ εὐλογήσω αὐτόν, καὶ ἔσαι εἰς ἔθνος, καὶ βασιλῆς ἐθνῶν ἐξ αὐτοῦ ἐξελεύσονται.

Διὰ τοῦτο προλαβὼν τὸ στοιχεῖον τῆς προθήκην ἐποιησάμην, ἵνα μάθῃς ὅτι πρώτως ἔσαι τὰ περὶ ἐμοῦ λεγόμενα, μηδὲ προῇς τὴν ἀσθένειαν τῆς φύσεως ἀφορῶν καταπέσῃς· ἀλλὰ προῇς τὸ μέγεθος τῆς δυνάμεως τῆς ἐμῆς ἀποβλέπων, θάρσησον τοῖς περὶ ἐμοῦ λεγομένοις. εὐλογήσω γὰρ αὐτὴν καὶ δώσω σοι ἐξ αὐτῆς τέκνον, καὶ εὐλογήσω αὐτόν, καὶ ἔσαι εἰς ἔθνη, καὶ βασιλῆς ἐθνῶν ἐξ αὐτοῦ ἐξελεύσονται. ὥσπερ φύσιν αἰδεσίμην τὰ ἐπαγγελθέντα, ἐκ ὁμοίαν ἦν ὡς ἂν εἰ ὑπέκειτο ἀπὸ λίθων ἀνδριάντους ποιῆσαι. οὐδὲν γὰρ λίθων ἦσαν διεπονήτες, ὅσον προῆς τὸ τεκεῖν, καὶ ὁ πατριάρχης ὑπὸ τοῦ γήρους λοιπὸν ἀνενέργητος ὤν, καὶ προῆς παιδοποιΐαν ἄχρηστος, καὶ ἡ Σάρρα μετὰ τῆς γεροντίσεως ἔχουσα καὶ τὰ ἀπὸ τῆς ἡλικίας καὶ τοῦ γήρους προθήκην. ἀλλ' ὁ δίκαιος ταῦτα ἀκούων καὶ νομίζων τὰ πάλαι γεγενημένα παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐπαγγελίαν ἐκδεδεχέναι εἰς τὸν Ἰσμαὴλ (ὀπίσω γὰρ εἶπέ, σοὶ καὶ τῷ σπέρματί σου δώσω τὴν γῆν ταύτην, ὃ διέκρινε δὲ ὅτι περὶ τοῦ ἀπὸ τῆς Σάρρας τικτομένου φησὶ, ἐλογίζετο καθ' ἑαυτὸν ὅτι τὰ τῆς ὑποσχέσεως ἐκδέδεκται) νῦν ἰδὲ ἀκούων Κυρίου τοῦ Θεοῦ λέγοντος, ὅτι εὐλογήσω τὴν Σάρραν, καὶ δώσω σοι ἐξ αὐτῆς τέκνον, καὶ εὐλογήσω αὐτόν, καὶ ἔσαι εἰς ἔθνη, καὶ πάλιν, ἐξ ἐκείνου βασιλῆς ἐθνῶν ἐξελεύσονται, οὐκ ἔχων ὅ, τι εἴπῃ (ὅτι γὰρ ἀπιστεῖν ἠδυνάτει τοῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ λεγομένοις φιλόθεος ὤν) καὶ πρὸς τὴν ἡλικίαν ὁρῶν τὴν ἑαυτοῦ, καὶ πρὸς τὴν τῆς Σάρρας γεῖρωσιν τὴν μέχρις ἐκείνης ἡλικίας γεγενημένην, οὐ μικρίαν γεγενώς, καὶ καταπλαγεὶς τοῦ Θεοῦ τὴν ὑπόσχεσιν,

17 Ἔπεσε, φησίν, ὑπὲρ πρόσωπον, καὶ ἐγέλασεν.

Εἰδὼς τὴν ὑπερβολὴν τῆς ὑποσχέσεως, καὶ τῆς δυνάμεως τὴν ἐπαγγειλαμένην τὸ μέγεθος ἐνόησας, ἔπεσεν ὑπὲρ πρόσωπον, καὶ ἐγέλασεν, οὐ τοῦ, προσηρᾶς ἐγένετο, καὶ χάριν τῆς ἀμοιρίας λογισμὸς ἐνόει, πῶς δὴ κατὰ δὴ θεσπέσιον ἀκολουθίαν τοῦτο γένοιτο ποτε,

Καὶ ἐν τῷ ἑκατονταέτει παιδίον γένηται, καὶ ἐν ἐνενήκοντα ἐτῶν ἄγονος ἀγαμείνασα ἐξαίφνης δυνήσεται προῆς τεκνογονίαν διεγερθῆναι. καὶ ταῦτα κατὰ τὴν διάνοιαν λογισάμενος, οὐκ ἐτόλμησέ τι ἀσύστατον ἀπὸ τῆς γλώττης προενεγκεῖν, ἀλλὰ δεικνὺς ἑαυτὸν τὴν διάνοιαν συγκαλ-

κλησιν τοῦ πάλαι τοῦ Ἰσμαὴλ μονογχὶ λέγων, δέσποτα, ἀρχιώπως με παρεμυθήσω καὶ τὴν ἐκ τῆς ἀπαιδίας ἀθυμίαν, τῇ δόσει τοῦ Ἰσμαὴλ εἰς εὐφροσύνην μετέβαλες. οὐδὲ γὰρ τότε τεχθέντος, φησί, λοιπὸν καὶ ἐν ᾗ μνοίᾳ ἔλαβον ἢ ἐνενόησά ποτε, ὅτι ἐκ τῆς Σάρρας ἔσαι μοι παῖς, ἀλλ' οὐδὲ αὐτὴ τοῦτο προσεδόκησε· διὸ καὶ τὴν Ἄγαρ μοι παρέδωκεν, ἀπαγορεύσασα καὶ καθ' ἑαυτήν. ἱκανὴν τοίνυν ἀμφοτέροις τὴν παραμυθίαν ἐφήκαμεν τεχθέντος τοῦ Ἰσμαὴλ. οὗτος οὖν ὁ παρὰ σοῦ δοθεὶς ἡμῖν ζήτω ἐνδυτήριον σοι, καὶ ἀκούσατε ἔχομεν τὸν παράκλησιν, καὶ ὃ γήρας ὃ ἡμέτερον ἡ τούτου ζωὴ παραμυθήσεται. τί οὖν φιλάνθρωπος δεσπότης, ὅπερ ἱκανὸς καὶ τοῦ δικαίου τῆς γνώμης ὃ φιλάνθρωπον ἀπὸ τῆς τοῦ χρόνου παραπάσεως ἐκάσατο, καὶ εἶδεν ἀμφοτέρους ἀπαγορεύοντας, καὶ τὸν μὲν ἀπὸ ὃ γήρως, τὴν δὲ μὴ τῆς ἡλικίας καὶ ἀπὸ τῆς εἰρωσίν, φησὶ πρὸς αὐτὸν· ὅπερ πρώτη ὑμῖν ἀδύνατον τοῦτο εἶναι φαίνεται (ἀπὸ γὰρ τοῦτο καγὼ τὴν τοσαύτην μακροθυμίαν ἐπεδειξάμην, ἵνα δείξω ὅτι ἰσχὺς φύσιν αἰδεσίμου ἐστὶν ἡ δωρεά, ἣ παρ' ἐμοῦ παρεχόμην) καὶ ἵνα ὑμεῖς καὶ ἄλλοι πρώτης δι' αὐτῶν μάθωσι τὸν τραυμάτων, ὅτι καὶ τῆς φύσεώς ἐστιν δεσπότης, καὶ τοῦ θελήματι αὐτοῦ ἀνακύει, καὶ ἔνεστι τοῖς ἐμοῖς ὑποπάγμασιν (εἰ γὰρ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος αὐτὸν παρήγαγον, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸν γνομένην τὴν φύσιν καὶ χαλεπὴν οὖσαν διορθωσαμένη δυνήσομαι) ἵνα τοίνυν θαρρῆτε ἔχητε, ἄκουε καὶ διεγέρθητι, καὶ σοὶ ἐν τῇ ᾗ μνοίᾳ λογισμούς σε κινηθέντας παρωσάμενος, δέχου ἱκανὴν πληροφορίαν ἐκ τῶν παρ' ἐμοῦ λεγομένων. ἰδοὺ γὰρ Σάρρα ἡ γυνή σε, ἣν νομίζεις ἀπὸ τε τὴν γῆρως, ἀπὸ τε ὃ γήρας ἀδύνατον λοιπὸν τεκεῖν, αὕτη τέξεταί σοι υἱόν. ἵνα μηδὲ ἀμφιβάλλειν ἔχῃς, ἰδού, σοι καὶ τὴν προσηγείαν τοῦ πικτομένου προμηνύω. τὸν γὰρ πικτόμενον καλέσεις Ἰσαάκ. προὸς γὰρ ἐκείνον φησὶν τὴν διαθήκην μου εἰς διαθήκην αἰώνιον, καὶ τοῦ σπέρματι αὐτοῦ μεῖ' αὐτόν. οὗτος γάρ ἐστιν, οὐ χάριν καὶ ἐκ προοιμίων σοι ἐπηγόμην, καὶ εἰς τοῦτον καὶ τῆς ἐπαγγελίας τῆς ἐμῆς πληρωθήσεται. διὸ καὶ πρώτα σοι προλέγω, οὐχ ὅτι τέξεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅπως αὐτὸν καλέσεις, καὶ ὅπι προὸς αὐτὸν τὴν διαθήκην μου θήσομαι, οὐ δὲ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν. εἶτα ὁ φιλόπτωμος ἀεὶ ταῖς δωρεαῖς καὶ τὰς αἰτήσεις ἡμῶν ἐκ πολλοῦ τοῦ πρόσθεν ἐπιφαλλόμενος, ὅπερ διανέῳσε τὸ δικαίου τὸ φρόνημα, καὶ φιλοῦν εἰπεῖν, δι' ὧν ἐπέφερετο νέον ἐκ γέροντος τὴν πρεσβύτιν ἐργάσατο, καὶ τὴν νεκρὸν, ὡς εἰπεῖν, ὄντα διὰ τῶν ῥημάτων ἐζωογόνησεν, ὑπιδαψιλευόμενος ταῖς εὐεργεσίαις φησὶ, καὶ ταῦτα ἅπερ ἐπηγόμην εἰς ἔργον ἄξω, καὶ μὴν τούτου καὶ τὴν περὶ τὸν Ἰσμαὴλ παράκλησιν δεξάμενος. ἐπήκουσα γάρ σε τῆς δεήσεως, καὶ εὐλόγησα αὐτόν. αὐξήσω αὐτὸν καὶ πληθυνῶ αὐτὸν σφόδρα. δώδεκα ἔθνη γεννήσει, καὶ δώσω αὐτὸν εἰς ἔθνος μέγα. ὅπερ γάρ, φησὶ, σοὶ σπέρμα ἐστὶν, ὕστερον αὐτὸν αὐξήσω καὶ πληθυνῶ σφόδρα, ὡς δώδεκα ἔθνη ἐξ αὐτοῦ ἀναδοθῆναι· τὰ μὲν τοι τὰ ἀπὸ τῆς ἐμῆς φησὶν πρὸς Ἰσαάκ, οὗ τέξεταί σοι Σάρρα εἰς τὸν χρόνον τοῦτον ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τῷ δευτέρῳ. ὅρα μοι ἐν ταῦθα, ἀγαπητέ, ὅπως ἐν μιᾷ χρονοῦ ῥοπῇ ὁ δίκαιος πρώτος τοῦ χρόνου τὰς ἀμοιβὰς ἐκομίσατο, καὶ ἐπληρεῦτο ἐκεῖνο τὸ πρὸς τὸν Χριστοῦ τοῖς μαθηταῖς εἰρημένον· Ὅτι ὅστις ἂν καταλίπῃ πατέρα ἢ μητέρα ἢ οἰκίας ἢ ἀδελφοὺς ἀπὸ τοῦ ὀνομά μου, καὶ ἐν ταῦθα ἑκατονταπλασίονα λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει. ἐννόησον γάρ μοι τὸ δίκαιον τοῦτον. ὅπερ ἐτοίμως ἐπήκουσε τοῦ προστάγματι τοῦ δεσπότου, καὶ καταλιπὼν τὴν οἰκείαν πατρίδα μετέθηκε τὴν ἀλλοτρίαν τῆς ἐπαγγελίας, ὅπως χρόνον πολλὴν τὴν ὑπομονὴν ὑπεδείξάμενος, καὶ εἰς ἄκρον ἀρετῆς κορυφὴν ἀνελθών, ὕστερον τελεώτερος γέγονε καὶ μακαριώτερος, ὡς τοῦ πλήθει τῶν ἄστρων οὗτος ἐξ αὐτοῦ τεχθέντας παρεισωθῆναι. τὰ-

Matth. ιθ. κθ.

χα. Εἰ τις βύγνωμόνως βυληθείη ζωιδεῖν, ὑ μόνον Εἰσὶν ἑκατονταπλασίονα, ἀ' ὁ δίκαιος ϲδῦ ϲκομίσατο ϲὶ ζῶῦα, ἀλλὰ ϗ μυριοπλασίονα. Εἰ ὃ ϲὶ ζῶῦα τοσῦτων ἠξιώθη, τίς αὶ λόγος πῶδαξῆσαι δυνήσεται τῆς ϲκεῖ ἀπολαύσεως τ λῆξιν; μᾶλλον ὃ, ὡς ὁἰόντε, ϗ τοῦτο ὁ λόγος δεῖξαι δυνήσεται. ὅτε μ γὰρ ἀκηύσης, ὅτι πάν- τες ⓐ δίκαιοι ἐξ ϲκείνου μέζει νῶν ϗ μέζει τῆς ζωτελείας αὐτῆς, βὐ χῆς ἐρῆγεν πιοιῶ- ταῖ εἰς ϲδὺ κόλπους ὑ πατειάρχου ϗ κατῆφτησαν, ποίαν ἑτέραν μείζονα ζωήτης ὑμιλῶ πῶδαξῆσαι δυνήσῃ; εἶδες οἷον ὅϛιν ὑ ϲτο μονή, ὅσον ὅϛὶ ἀρετή, ὅσον ὅϛὶ τὸ εἶναι φιλό- θεον, ϗ πολλῶ βὐγνωμοζώίλω ὑπιδείκνυθαι πῶδὶ ζαῖ τοῦ δεσπότ μ βὐεργεσίας. ὑπῆ γὰρ χ ϗαιρὸν ζαὶ πῆ ἑαυ ἐισέφερεν, βὐ χρείζως πάντα δεχόμενος, ϗ ζαῖ χρηζαῖ ϗ ζαῖ ἀναρλία, ὀϗ τ ὅτ ὁ φιλάν θρωπος Θεὸς τελυταῖον ἀ πάντων τὸ κεφάλαιον τῶ ἀγα- θῶν, ϗ ὅπερ μάλιζα ὁ δίκαιος ἐπεθύμει, τ ὃ αὐτῷ ἐ χρείσαζο. σκέπει γὰρ πῶς ὐ εἰ- κοσιτέσσαρσιν ἔτεσιν ἐβασάνιζε τ δικαί τῶν ἀρετῶν. νίκα γὰ ἐξῆλθεν ἀπὸ τῆς Χαρ- ῥᾶν ὡ ἀκήυσας τῷ τ δεσπότ μ πεῤῥαγμαῖ, ἑβδομήκοντα πέντε ἦν ἐτῶν φησὶ νῦν δὲ, ὅτε ζῶῦτα ἤκουσεν, ἑκαίδεσ λοιπὸν ἦν ἔτοις ὀπίσω.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτα ἀκούοντες, ἀγαπητοὶ, παῤῥᾳθυμῶμεν πολλῶν τῶν ὡ ϲτο μονῶν ὀπιδείκνυθαι, ϗ μηδέποτε ἀλύειν μηδὲ ναρκᾶν πεῤὶ ϲδ τ ἀρετ ἱδρῶζας, ἀλλ' ἐδέναι ὅτι φιλόπονος ὢν ϗ μεγαλόδωρος ὁ δεσπότης ὁ ἡμέτερος, αὖτι μικρῶν πόνων μεγάλας ἡμῖν ἀποδίδωσι ζαῖ ἀμοιβαῖ, ϗ ὑ μόνον ὲ τῷ μέλλονζι ζαὶ ἀθάνατα ἀγαθὰ ζαμιθούμενος, ἀλλὰ ϗ ἐ τὸν πρόσθεν βίον πῶδαμῳδούμενος ἡμῶν τῆς φύσεως τὴν ἀσθένειαν, πολλαῖς φιλο- τιμίαις ζαῖ δωρεαῖς· ἐπεὶ ϗ ὁ πατειάρχης ϲδῦ ϲὐχ ὀλίγα ὲ τῷ μεταξὺ χρόνῳ ὑπέ- μεινε ζαὶ λυπηρά. Εἰ ϗ ὅλι ἐκάϛοτε ἀνεμίγνυτο τοῖς λυπηροῖς ὲ χρηζά. κηδόμενος γὰ ἡμῶν τῆς ἀσθενείας ὁ τῶν ὅλων Θεὸς ὅτε ἀεὶ τοῖς λυπηροῖς ἀφίησιν ἡμᾶς ϲναπομένειν, ἵνα μὴ ἐλέγχηται ἡμῶν ἡ ἀσθένεια, ἀλλὰ ταχεῖαν ϗ αὐτὸς πῆ ἔχει τὴν ἀλλαγήν, ῥων- νὺς ἡμῶν τὸ πρόθυμόν, ϗ ⓑ λογισμοὺ διεγείρων· ὅτε ἀεὶ ὲ αἴνεσει Εἶναι καταλιμ- πάνει, ἵνα μὴ ῥᾳθυμότεροι γενόμενοι πρὸς τὴν κακίαν αὖθομολήσωμεν. ἡ γὰρ φύσις ἡ ἀνθρωπεία, ἐπειδὴν πολλῆς ἀνέσεως ὀπιλάβηται, ὀπιλαθνθάνεται τῆς οἰκείας βὐγε- νείας, ϗ ὐχ ἵσαται ὀπὶ τῶν οἰκείων ὁρῶν. διὸ ὅ, καθάπερ πατὴρ φιλόσοργος, ποτὲ μὲ ἡ- μᾶς ἀνίησι, ποτὲ ὃ σωφρονίζει, ἵν' ὅτως ἡμῶν μεθοδεύσῃ τῆς ψυχῆς τὴν ὑγίειαν. ἐπεὶ ϗ ἰα ζὸς ἐπειδὴν ἄῤῥωσον θεραπεύῃ, ὅτε ἀεὶ καταπίνει τὴν ἀσιτίαν, ὅτε ἀεὶ ἀδεῶς ἀπο- λαύῃ ὀπιτρέπει τῆς τραπέζης, ἵνα μὴ ἡ ἀδηφαγία πυρετὸν τεκοῦσα, ὀπιτείνῃ τὴν ἀῤ- ῥωσίαν, " μηδὲ τῇ ἀσιτίᾳ ἀεὶ καταπίνων ἀσθενέσερον ἐργάσηται, ἀλλὰ κατασχαζό- μενος τῆς δυνάμεως, ὅτω ζαὶ πῆ ἑαυ πῶδαπάσεται. τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον ϗ ὁ φιλάν- θρωπος Θεὸς εἰδὼς ὃ ἐκάϛῳ ἡμῶν συμφέρον, ποτὲ μὲ ἀνέσεως ἡμᾶς ἀπολαύειν συγ- χωρῆ, ποτὲ ὃ ϗ γυμνασίας ἕνεκεν πειρασμοῖς πεῤιβάλλει. Εἴτε γὰ ϲπάρετοί τινες εἶ- εν, ὀϗ τῆς τῶν πειρασμῶν ἐπαγωγῆς λαμπροτέροι δεκνύμενοι πλείονα τὸν ἄνωθεν βὐμνύειαν ὀπιπαάσονται, εἴτε καθ' ἡμᾶς ἁμάρτωλοὶ τυγχάνοιεν, βὐ χρείζως δεχόμενοι τῶν πειρασμῶν τὸν ἐπαγωγὸν, τὸ βαρὺ τ ἁμαρτημάτων ἀποθήσονται φορτίον, ϗ πολ- λῆς ὲ αὐλοὶ συγνώμης " ἀπολαύσωσι. διὸ ὅ πῶδαγαπᾷ, εἰδότες τὸ βύμφορον ϗ σο- φὸν τῆ ἰα ζὸς τῶν ψυχῶν τῶν ἡμετέρων, μηδέποτε πεῤιεργαζώμεθα αὐτῆ ζαῖ οἰκονομί- ας. καὶν γὰ ἡ δόξαν οια ἡ ἡμετέρα ζαῦτα καταλαμβάνειν μὴ σύνηται, ζαύτῃ μᾶλλον ϲκπλητώμεθα ὑ Θεῆ ζαῖ οἰκονομίας, ϗ δοξάζωμεν αὐτὸν ὡ ἐρ ἀ πάντων, ὅτι τοιῆτον ἔχομεν δεσπότ, ὃ μηδὲ χωρῆσαι δυνάται ἡ δόξαν οια ἡ ἡμετέρα, καὶ ὁ τ δυ θεπτίνης φύσεως λογισμὸς ζαῖ οἰκονομίας. οὐδὲ γὰ ὅτως ἡμῖς ἴσμεν ὃ συμφέρον ἡμῖν, ὡς αὐ-

ἰσ. ἴσπαι ἀνθ. ἐπὶ ἀσιτίᾳ, ἀπὸ ἀεὶ.

τὸς

τὸς ὑπίσαται· ὥχ οὕτως ἡμᾶς κηδόμενα ἑαυτῶν, ὡς αὐτὸς κήδεται ἡμῶν τῆς σωτηρίας, κὴ πάντα ποιᾷ κὴ πρεσβεύεται, ὥστε πρὸς τὸν δρετὸν ἡμᾶς χειραγωγῆσαι, καὶ ὀξαράσαι τῶν τῦ διαβόλου χειρῶν. κὴ ὅταν ἴδῃ μὴ δυναμένους κερδᾶναι ἀπὸ τῆς ὑπομονῆς, καθάπερ ἰατρὸς ἄριστος, ἐπειδὰν θεάσηται ἀπὸ πολλῆς λαμπρότητος εἰς πολυφροσύνην ὀξιόντας, διὰ τῆς ἐγκρατείας πρὸς ὑγίειαν ἐπαναγᾷ, ὅπου δὴ κὴ ὁ θαυμάσιος τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ἰατρὸς ἀφίησι μικρὸν διὰ τῆς τῶν πειρασμῶν ἐπαγωγῆς εἰς ἀίδησιν ἐλθεῖν τῆς βλάβης, ἵνα ἐκ τῆς ὑπομονῆς ἐπανορθώσηται, κὴ ὅταν ἴδῃ καλῶς τὰ τῆς ὑγιείας κατορθωθέντα, τότε λοιπὸν διὰ τῆς οἰκείας φιλανθρωπίας κὴ τῶν πειρασμῶν χαρίζεται τὸν ἀπαλλαγὸν, κὴ τὸν πρὶν ἑαυτῷ πρόνοιαν ὑπιδείκνυται μὴ πολλῆς τῆς δαψιλείας. Εἴτε οὖν ἐν δρετῇ ὄντες ὑμᾶς πειρασμοῖς περιπέσοιεν, μὴ θορυβείσθωσαν, ἀλλὰ ταύτῃ μᾶλλον τὰς χρηστὰς ἐλπίσι τρεφέσθωσαν, ὅτι κὴ τῶν πειρασμῶν ἐπαγωγὴ, στεφάνων ἐστὶ θέσις αὐτοῖς ἀγαθῶν κὴ βεβαίων. Εἴτε ἐν ἁμαρτήμασι γεγόνοτες τοῖς λυπηροῖς συναφίενται, μηδὲ ὅλως δυσανασχετείτωσαν, εἰδότες ὅτι καθάρσιον τῶν ἁμαρτηθέντων ἐν πολλῷ τῷ χρόνῳ γλυκάσεται κὴ τούτων ἐπαγωγὴ, ἐπειδὰν μετ' ὠφελείας πάντα τὰ ὑπιόντα δεχώμεθα. ὅστις γὰρ ὠγνώμονος οἰκέτου, τὸ μὴ μόνον, κἂν ἵνα ἀδείας ἀπολαύσῃ, εὐχαριστεῖν τῷ δεσπότῃ, ἀλλὰ κὴ ἐν τοῖς ἐναντίοις τὸ αὐτὸ εὐγνωμοσύνην ὑπιδείκνυται. ὅτω γὰρ ὁ πατριάρχης ὅτος ὠδοκίμησε, κὴ τοσαύτης παρὰ τῷ Θεῷ τυχὼν παῤῥησίας, κὴ δωρεὰς ἐδέχετο νικήσας τὴν φύσιν τὸ αἰθερόπινον. ἀναγκαῖον ἦ πάλιν ὑπὲρ τῆς ἀχολουθίας ἐπανελθεῖν τὸν λόγον, καὶ ἰδεῖν τὸ δικαίου τὴν ὑπακοήν, καὶ ὅπως εἰς ἔργον ἤγαγε τὸ θεῖον ὑπιταγόμενα, ὑ ζητῶν ⟨W⟩ λόγον, οὐδὲ ὠθωμένας ἀπαιτῶν, καθάπερ ⟨4⟩ πολλοὶ τῶν ἀνοήτων ποιοῦσι πρὸς ἐργαζόμενοι τὰ παρὰ τὸ θεοῦ γινόμενα, καὶ λέγοντες, εἰς τί τοῦτο; εἰς τί ἐκεῖνο; κὴ τί ὄφελος ἀπὸ τοῦδε γενέσθαι, ἢ τοῦδε; ἀλλ' οὐχ ὁ δίκαιος οὕτως. ἀλλὰ καθάπερ οἰκέτης φιλοδέσποτος ὅτως, ἅπερ ἂν ἐπετάγη, εἰς ἔργον ἀγαγεῖν ἔσπευδε, μὴ πρὸς ἐργαζόμενος. καὶ ἵνα μάθῃς, ἄκουε τῶν ἑξῆς. ὅπερ γὰρ τὴν ὑποσχέσιν ἐποιήσατο πρὸς αὐτὸν ὁ δεσπότης, κὴ ἐτέλεσε τὸν πρὸς αὐτὸν σχάλεξιν, οὕτως ὁ δίκαιος καὶ χελιοστὸν ἐπλήρου, κὴ τὸ σημεῖον τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ χελιοστὸν ἐπιθεῖναι τῷ Ισμαὴλ, τὸν περιτομὴν λέγω, καὶ πᾶσι τοῖς οἰκογενέσι, καὶ τοῖς ἀργυρωνήτοις, καθὰ ἐλάλησεν αὐτῷ ὁ Θεός. περιετέμετο γὰρ καὶ αὐτός. ἐννενήκοντα γὰρ κὴ ἑπτὰ ἐτῶν ἦν, φησιν, ἡνίκα περιετέμετο τὸν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας αὐτοῦ. Ισμαὴλ δὲ ἐτῶν τεσσαρεσκαίδεκα. μὴ νομίσῃς ἁπλῶς ἡμῖν τῶν ἐτῶν ⟨W⟩ ἀριθμὸν τὸν γραφὴν ὑπισημήνασθαι, ἀλλ' ἵνα κὴ ἐκ τούτου μάθῃς τὸ δικαίου τὸν πολλὴν ὑπακοήν, ὅτι ἐν ἑκάστῳ γήρᾳ ὧν πρόθυμος ἤνεγκε τὸν ὀδυνὸν σχεῖν τὸ τοῦ Θεοῦ ὑπίταγμα, καὶ οὐκ αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ κὴ ὁ Ισμαὴλ καὶ πάντες ⟨4⟩ οἰκογενεῖς. οὐδὲ γὰρ τὸ τυχὸν ἦν, ἀγαπητὲ, ὑγιαίνουσαν σάρκα ἀποτεμεῖν. Εἰ γὰρ κὴ ἰατρῶν παῖδες μέλος ἀῤῥωστῆσαν ἀποτέμνουσιν, ἀλλ' οὐκ ἴσον τότε ἡ ὀδυνή. νεκρωθὲν γὰρ, ὡς εἰπεῖν, λοιπὸν καὶ τῆς ζωτικῆς δυνάμεως ἀποστερηθὲν ἐκτέμνουσιν. ἐνταῦθα δ' γέρων κὴ πρεσβύτης (ἑκατὸν γὰρ ἐτῶν ἐτύγχανε) πρόθυμος ἤνεγκε τὸν ὀδυνὸν, ὁμοῦ κὴ τοῦ Θεοῦ τὸ ὑπίταγμα εἰς ἔργον ἀγαγεῖν σπεύδων, ⟨W⟩ γὸν κὴ τοῦτ' οἰκογενεῖς ἀπρόθυμοτέρους ἐργαζόμενος, ὥστε μὴ ἐνδοιάσαι, ἀλλὰ μετὰ πολλοῦ τοῦ πάχους τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ προσταχθὲν ὑπιτελέσαι. εἶδες ὅσον ὑστὶν ἀνὴρ ἐναρέτου, ὅπως καὶ τοὺς ὑπηρετουμένους ἀπρόθυμους ἐπαίδευσε κατ' ἴχνος αὐτοῦ βαίνειν. ὅπερ γὰρ ἔδεις ἔλεγον, τοῦτο πάλιν κὴ νῦν ἐρῶ. ὅτι διὰ τοῦτο λοιπὸν ὀξ ἐκείνου πρόσταγμα γέγονε παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὥστε ἐν ὠώρῳ τῇ ἡλικίᾳ τοῦτο ὑπομένειν τοὺς παῖδας, ἵνα ἐν ἀναισθησίᾳ τὸν ἐκτομὸν τῆς σαρκὸς ὑπομένοντες μηδε-

μίδω τῆς ὀδυνῆς πεῖραν λάβωσιν. Ἀλλὰ σκέπτει μοι, ἀγαπητέ, τὸν Θεοῦ τὸ φιλανθρωπίαν καὶ τὴν ἄφατον αὐτοῦ ἡμᾶς ἐνεργεσίαν. ἐκεῖ καὶ ὀδυνὴ καὶ πόνος οὐκ ἦν γινόμενον, καὶ σοὶ ἕτερον ἐκ τῆς αὐστηρᾶς ὄφελος ἴσως, ἢ τοῦτο μόνον, τὸ δι' αὐτὸ σημεῖον τοῦτο γνωρίμους αὐτοῦ εἶναι, καὶ τῶν λοιπῶν ἐθνῶν κεχωρίσθαι. ἡμεῖς δὲ ἡμετέραν αὐστηρὰν, ἢ τὸ βαπτίσματος λέγω χάριν, ἀνώδυνον ἔχει τὴν ἰατρείαν, καὶ μυρίων ἀγαθῶν αὐτὸ ξένος γίνεται ἡμῖν, καὶ τῆς τοῦ πνεύματος ἡμᾶς ἐμπίπλησι χάριτος, καὶ σοὶ ὡρισμένον ἔχει καιρὸν, καθάπερ ἐκεῖ, ἀλλ' ἔξεστι καὶ ἐν ἀώρῳ ἡλικίᾳ, καὶ ἐν μέσῃ, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ γήρᾳ λαμβάνειν ἔνα, τοῦτον δέξασθαι τὸν ἀχειροποίητον αὐστηρὰν, ἐν ᾗ οὐκ ἔστι πόνον ὑπομεῖναι, ἀλλ' ἁμαρτημάτων φορτία ἀποθέσθαι, καὶ τῷ ἐν πρώτοις χρόνῳ πλημμελημάτων τὴν συγχώρησιν εὑρέσθαι. ἐπειδὴ γὰρ εἶδεν ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν τὴν ὑπερβολὴν, καὶ ὅτι ἀδύνατα νοσοῦντες μεγάλης δεόμεθα τῆς ἰατρείας, καὶ ἀφάτου τῆς φιλανθρωπίας, οἰκονομῶν τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐχαρίσατο ἡμῖν τὸν λουτρὸν τῆς παλιγγενεσίας" ἀναγέννησιν, ἵνα ἀποθέμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τοὺς τοιούτους καὶ αὐστηροὺς καὶ πονηροὺς, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον, ὃν κτίσας τὸν τῆς ἀρετῆς ὁδὸν βαδίζωμεν. Ἀλλὰ παρακαλῶ, μὴ τῶν ἀγνωμόνων, τῶν ἀναισθήτων χείρους γενώμεθα Ἰουδαίων. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ δεηθέντες τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς αὐστηρᾶς, εἶδον ἐκείνῳ ἀσφαλείᾳ παρὸ μηκέτι συναναμίγνυσθαι τοῖς ἔθνεσι καὶ τῆς κοινωνίας λῦσαι. καὶ γὰρ τὸν ἀσεβείαν πολλάκις καὶ αὐτοῦ ἐμβεβάλλον καὶ ἐμφανίσαντες ἀγνώμονες γεγόνασι. Ἀλλ' ἡμεῖς ἅπαξ δεηθέντες τὸν ἁγίου τοῦ βαπτίσματος αὐστηρὰν, μετὰ ἀσφαλείας καὶ καθ' ἑαυτοὺς οἰκονομήσωμεν, ὃ λέγω ἵνα μὴ συναναμιγνύωμεθα τοῖς ἔθνεσιν, ἀλλ' ἵνα ὅτι τῆς οἰκείας ἀρετῆς μνήμονες, καὶ ἐκείνοις συναναμίγνυμενοι ἕλκωμεν αὐτοὺς εἰς τὴν εὐσέβειαν, καὶ ἀπὸ τῆς τῶν ἀγαθῶν ἔργων πολιτείας, διδασκαλίας αὐτοῖς ἐπάγωσι γινώμεθα. ἀπὸ γὰρ τούτου καὶ ὁ κοινὸς ἁπάντων δεσπότης συνεχώρησεν ἀναμεμίχθαι καὶ τοὺς πονηροὺς τοῖς ἀγαθοῖς, καὶ τοὺς εὐσεβεῖς καὶ τοὺς ἀσεβεῖς, ἵνα οἱ πονηροὶ κερδαίνωσιν ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν, καὶ οἱ ἐν ἀσεβείᾳ ἔτι καταλήμμενοι χειραγωγῶνται πρὸς τὴν εὐσέβειαν. ὅθεν γὰρ ὕστω τῷ Θεῷ πλείστους ἀνδρώσασιν, ὡς σωτηρίας ψυχῆς. μὴ τοίνυν ἀμελῶμεν, παρακαλῶ, μήτε ἑαυτῶν, μήτε τῶν πλησίον· ἑαυτῶν μὲν, ἵν' ὕστω λάμπωμεν ἐν ἀρετῇ, ὥστε καὶ σιγώντων ἡμῶν ἱκανὸν ἔχειν διδασκαλεῖον τοὺς εἰς ἡμᾶς ὁρῶντας. ὥσπερ οὖν εὐάρεστοι ὄντες καὶ μέγιστα καὶ αὐτοῖς κερδήσομεν, καὶ τοὺς ἀπίστους ὠφελήσομεν, ὕστως, ἐὰν ῥᾳθυμήσαμεν, καὶ αὐτοῖς πολλοῖς ἐπισκήσομεν τὴν κόλασιν, καὶ ἑτέρους σκανδάλου παρέσχομεν. καθάπερ γὰρ τὴν ἀρετὴν μετιόντες διπλῆν ἀμοιβὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ κερδαίνομεν, καὶ ἐπὶ ὧν αὐτὴν μετιόμεν, καὶ ἐπὶ ὧν τοὺς πλησίον ἐφελκώμεθα εἰς τὴν τῆς ἀρετῆς κοινωνίαν· οὕτω δὴ καὶ ἐναντίον καὶ ὅτι τῆς κακίας, οὐχ ἐπὶ ὧν ἡμαρτήκαμεν κολαζόμεθα μόνον, ἀλλ' ἐπὶ ὧν καὶ ἑτέρους ὑποσκελίζομεν. ἀλλὰ μὴ γένοιτο τοῦτο ἐν τοῖς τινα ζημιοῦντων τοιοῦτοι γενέσθαι, ἀλλὰ πάντας ἡμᾶς παρὸ οἰκοδομεῖν τὴν ὁρώντων τὸν ἑαυτοῦ βίον ἰδιώσειν, ἵνα δυνηθῶμεν μὴ παρρησίας ζῆναι ὅτι τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων ἀγαθῶν ἀξιωθῆναι, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρχειν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ερ. δ. Λιδ.

χ. ἀφαίρεσιν,

Λόγ.

Λογ. μα. ΩΦΘΗ ΔΕ Ο ΘΕΟΣ ΤΩ ΑΒΡΑΑΜ ΠΡΟΣ τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῇ, καθημένου αὐτοῦ ὁπὶ τῆς θύρας τῆς σκηνῆς αὐτοῦ μεσημβρίας.

ΟΚυαῦ καὶ ἀναδύομαι σήμερον τοὺς τινὰ τῆς διδασκαλίας ἀζήτησιν. ὅταν γὰρ ἐννοήσω, ὅτι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἡμῶν ἐνηχούντων, καὶ θεμνούντων, καὶ θαλλόντων ὑμῖν τὸ πνευματικὸν ταύτην ἑστιάσιν, πολλοὶ τὸ ἐνταῦθα καὶ θαυμομένων, καὶ μετεχόντων τὸ πνευματικῆς ταύτης διδασκαλίας, καὶ τῆς φεικτῆς καὶ φοβερᾶς τραπέζης, ὁπὶ ταῖς ἱπποδρομίας διημερεύουσι, καὶ οὐδὲν αὐλοῖς πλέον ἀπὸ τῆς ἡμετέρας γεμόμενοι σπουδῆς· ἀλλὰ καθάπερ ζωμηθίαν τινὶ δουλεύοντες, ἐπειδὴ νεύσῃ μόνον ὁ ἅμαξολος, αὐτόματοι ἀπολύδυσιν ὁπὶ τὰ καθέκαστα σκῆνα θέατρα, καὶ ἑαυτοὺς ἐκόντες τοῖς δικτύοις ἐμβαλλόμενοι τοῦ πονηροῦ δαίμονος, ὃς ὅτε ἡ ἡμετέρα νουθεσία, ὅτε ἡ πεῖρα αὐτὴ, καὶ ὁ ἀνόητον τῆς σκῆς ἁμαρτωλοῦς, διδασκαλίας αὐλοῖς ἐπόθεσις γέγονε, ποία λοιπὸν προθυμία τὰ τῆς διδασκαλίας πονήσαιμι πρὸς ἄνδρας οὐδὲν κερδαίνειν βουλομένους ἐκ τῶν παρ' ἡμῶν λεγομένων; ἐπεὶ δὲ γνήσιος, ἐπειδὴ ἴδῃ μὴ πόνος πολλοὺς καὶ ταλαιπωρίας ἄγονον γινομένων τινὶ γῇ, δὲ οὐκ ἀξίαν τῶν πόνων τινὶ ἀμοιβὴν παρεχομένων, ὀκνηρότερος γίνεται περὶ τινὶ τῶν σπερμάτων καταβολὴν, καὶ οὐκ ἔτι μετὰ τῆς αὐτῆς προθυμίας τῆς γεωργίας καθάπτεται· καὶ ἰατρὸς ὁ, ἐπειδὴ ἴδῃ τὸ ἄῤῥωστον μὴ πειθόμενον αὐτοῦ τοῖς ὁπιτάγμασιν, ἀλλὰ τινὶ νόσον αὔξειν καθ' ἑκάστην ὁπιτηδεύοντα, πολλάκις ἀφίησιν ἀναπομένειν τῇ νόσῳ, ἵνα αὐτὴ ἡ πεῖρα διδάσκαλος αὐτῷ γένηται τῶν συμφερόντων· δὲ καὶ τοὺς μαθητὰς ὁ τοὺς παῖδας ἐκπαιδεύοντες, ἐπειδὰν ἴδωσι τοὺς ἀστέρας ἀποπίνοντας, καὶ τὸ μυήμιον τῶν ἤδη δοθέντων ἀποβάλλοντας, πολλάκις ὁπιστρέφουσι τινὶ ῥᾳθυμίαν διορθούμενοι, καὶ πρὸς σπουδὴν πλείονα ἐπαναγόντες. ἀλλ' ὁ μὲν γνήσιος εἰκότως ὀκνηρότερος γίνεται, * ὅπερ οἶδεν ὅτι καὶ τῆς ζημίας αὐτῷ ὁπιτείνεται, ὅταν τὸ μὲν πόνον καὶ τινὶ δαπάνην ἐναναλώσῃ, τῶν δὲ καρπῶν ἀποστερῆται· καὶ ἰατρὸς ὁ οὐκ ἀπεικότως καταλείπει πολλάκις Ⓦ ἄῤῥωστον (σῶμα γὰρ ὅτι τὸ θεραπευόμενον, καὶ διὰ τοῦτο ἀφίησι, ἵνα ἡ τῆς ὀδυνῆς ὁπίτασις προθυμοτέραν εἰς ἄμυναν τῆς νόσου ἐλθεῖν, καὶ ὕστερον τινὶ ἰατρείαν καταδέξασθαι) καὶ ὁ τῶν παίδων διδάσκαλος διὰ τὸ ἀτελὲς τῆς ἡλικίας συμφερόντως πολλάκις ταῖς πληγὰς ἐπαναστείνεται τοῖς παισίν. ἀλλ' ἡμεῖς σήμερον τούτους ἅπαντας ἐμβαλλόμενοι προθυμοτέραν φιλοσοφίαν πρὸς τὸν ἐπαινοῦντα ὁπιδείξασθαι, καὶ διδάξαι αὐτοὺς ὅτι, εἰ ὁπιμένοιεν [ἐν] τῇ αὐτῇ ῥᾳθυμίᾳ, τοῦτο αὐτὸ μεῖζονος αὐλοῖς καταχρίσεως ἐπόθεσις ἔσαι. ὁ μὲν γὰρ γνήσιος διὰ τῆς αὐτῆς προθυμίας καταβάλλει τὰ σπέρματα, τινὶ δαπάνην σπουδῆς τινὶ εἰκῆ καὶ ματαίως ἤδη γεμομένην· ἡμεῖς δὲ ταύτης ἀπαλλαγησόμεθα τῆς ἀγωνίας. καὶ γὰρ καταβαλόντες τὸ σπέρμα τοῦτον τὸν πνευματικὸν, διὰ τὸ ῥᾳθυμίαν τῶν ἀκουόντων Ⓦ καρπὸν μὴ δεξόμενα, ἡμῖν ἀπηρτισμένος ὁ μισθὸς ἔσαι. ὁ γὰρ ἐμπιστευθεὶς ἀργύριον κατεβάλομεν, καὶ ὁ ὁπιταχθεὶς παρὰ δεσπότου εἰς ἔργον ἠγάγομεν. λοιπὸν τοῖς ἀκηκόσιν ὁ λόγος πρὸς ἐκεῖνον ὅτι τὰ μέλλοντα μὴ τόκων ἀπαιτῆσι τὰ καταβαλλόμενα. ἀλλ' ἵστω σκοπῶμεν, ὅτι ἡμεῖς ἐκτὸς ἐσμεν τῆς ζημίας, καὶ ὁ ἑαυτοὺς πεπληρώκαμεν, ἀλλὰ βουλόμενα καὶ ὑμᾶς πολλὴν τὸ καταβληθέντων τὸ πρόσημαπείαν ποιήσασθαι, ἵνα μὴ τῇ ὑμωείᾳ ἐκείνῃ ὑπολύθωσι ἡμᾶς, ἐν οἷς ἐμείνεν

Ματθ. κε. λ. ὑπομένειν σκῆνος ὁ τὸ τάλαντον κατακρώσας, καὶ τὸ δεσποτικὸν ἀργύριον οὐ μόνον οὐ πολυπλασιάσας, ἀλλὰ καὶ κατορύξας. τοιοῦτοί εἰσιν οἱ τὴν διδασκαλίας δεχόμενοι (τάλαντον γὰρ καὶ ἀργύριον τοῦτο καλεῖ) καὶ οὐ καρποφορήσαντες πολλαπλασίονα τοῦ μαθήματος ποιήσαντες. ἀλλ' ἴσως εἴποι τις ἂν τῶν βαθυβόλων τούτων τῶν τὰ λεπτὰ τοῖς διδασκάλοις εἰρηκότων. κἀγὼ τοῦτό φημι. ἀλλ' ἐὰν ἐπέλθωμεν αὐτοῖς ἀκριβῶς, εὑρήσεις ὅτι οἱ μὴ διδάσκαλοι τῆς καταβολῆς μόνον ὑπόλοιποι τυγχάνουσιν· ὑμεῖς δὲ οὐ μόνον τῆς φυλακῆς τῶν καταβληθέντων, ἀλλὰ καὶ τῆς Ματθ. κε. ιδ. πραγματείας. καὶ ἵνα μάθῃς, ἀναγκαῖον αὐτοῖς εἰς μέσον ἀγαγεῖν. Οἰκοδεσπότης τις, φησίν, ἀποδημῶν ἐκάλεσε τοὺς ἰδίους δούλους, καὶ ἔδωκεν ᾧ μὲν πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἕν. μὴ δὲ χρόνον προθυμοῦ αὐτῷ ἦλθον οἱ δοῦλοι· καὶ ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν προσῆλθε λέγων, κύριε, πέντε τάλαντά μοι ἔδωκας, ἴδε, ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς. πολλὴ τοῦ οἰκέτου ἡ φιλοτιμοψυχία, δι' ἧς τὴν δεσπότου φιλανθρωπίαν. τί γὰρ φησιν; οὐ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ὅτι ὀλίγα ἦς πιστός, ὅτι πολλῶν σε καταστήσω. εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. ἐπειδή, φησι, πολλὴν ἔδειξας ἐν τοῖς ἤδη πιστευθεῖσι τὴν φιλοτιμοψυχίαν, ἄξιος εἶ καὶ πλείονα ἐγχειρισθῆναι. προσῆλθε δὲ καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα εἰληφὼς λέγων, κύριε δύο τάλαντά μοι παρέδωκας; ἴδε, ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς. πολλὴ δὲ τούτου ἡ περὶ τὰ δεσποτικὰ χρήματα διάνοια. ἴδιά γὰρ τῶν αὐτῶν ἀξιοῦται τῷ προτέρῳ. καὶ τίνος ἕνεκεν δύο προσενεγκὼν τάλαντα τῆς αὐτῆς ἐκείνῳ τῷ τὰ πέντε προσαγαγόντι ἀξιοῦται εὐημερίας; εἰκότως. τὸν μὲν γὰρ πλεονασμοῦ καὶ τοῦ ἐλάττωσιν οὐκ ἡ τούτου ἀσυνδησία, οὐδὲ ἡ ἐκείνου ῥᾳθυμία πεποίηκεν, ἀλλ' ἡ τῶν ἐμπιστευθέντων ποσότης. τὰ μὲν γὰρ τῆς ἀσυνδησίας ἴσα καὶ τοῦτον καὶ τὸν ἐκείνου" εἰσήνεγκαν. ἀφ' οὗ καὶ τῆς ἀμοιβῆς τῆς αὐτῆς ἀπήλαυσαν. ἀλλ' ὁ ἕτερος οὐδὲν τοιοῦτον διεπράξατο. ἀλλὰ τί; προσῆλθε λέγων, ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας. καὶ φοβηθείς, ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῇ. ἰδοὺ, ἔχεις τὸ σόν. ὦ κακία οἰκέτου καὶ ἀγνωμοσύνης ὑπερβολή, οὐ μόνον ὅτι οὐδὲν εἰργάσατο ὅτι ᾧ δοθέντι αὐτῷ τάλαντον, ἀλλ' ὅτι καὶ τὰ δοθέντα κατηγορίαν προσήνεγκε. τοιοῦτον γὰρ ἡ πονηρία. σκοτοῖ τὸν λογισμόν, καὶ χρημάτων ποιᾷ φέρεσθαι τὸν ἅπαντα τῆς εὐθείας σκοπὸν ἀπέντα ὁδόν. ταῦτα ἅπαντα περὶ τῶν διδασκάλων εἴρηται, ὥστε μὴ ἀποκρύπτεσθαι τὰ ἐμπιστευθέντα, ἀλλὰ μετὰ πάσης ἀσυνδησίας προτίθεναι τοῖς μαθητευομένοις. ἀλλ' ἄγετε λοιπόν, ἀγαπητοί, σκοπῆς τῆς πρὸς σκῆνον ἀναναπαύσεως, ὅπως οἱ μαθητευόμενοι γένωνται, καὶ οὐκ σκῆνα μόνον ἀπαιτούμενα τὰ καταβληθέντα, ἀλλὰ καὶ μετὰ τόκου τοῦ μέσου ἀποδώσουσι. τί οὖν φησι πρὸς αὐτὸν ὁ δεσπότης; πονηρὲ δοῦλε. φοβερὰ ἡ ἀναναπαύσεως, ἐκεῖνα καταπλῆξαι ἡ ἀπειλή. εἰ ἤδεις, φησίν, ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγω ὅπου οὐ διεσκόρπισα, ἔδει σε καταβαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου, ὅπως σοῦ τραπεζίταις, καὶ ἐγὼ ἐλθὼν μετὰ τόκου ἀπῄτησα ἂν αὐτό, ἀργύριον λέγων τὰ λόγια τὰ θεῖα, τραπεζίταις δὲ ὑμᾶς καλῶν σοῦ ἀποδεχομένους. σὺ μὲν ἐμοί, φησι, καταβολὴν μόνον, ἐμὸν δὲ ἐμοὶ τὸ περὶ ἐκείνων ἀπαιτῆσαι, μὴ μόνον τὰ καταβληθέντα, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀπ' αὐτῶν τόκον. ὁρᾶτε, ἀγαπητοί, πῶς πολὺς ὁ φόβος τῶν ἐγκειμένων. τί δὴ οὖν ἐποίουν οἱ καὶ τῆς φυλακῆς τῶν καταβληθέντων ἀμελοῦντες, ὅταν καὶ τὸν ἀπ' αὐτῶν τόκον μεθοδεύωσιν; καὶ ὁρᾶτε φιλανθρωπίαν δεσπότου. ὅτι μὲν τῶν χρημάτων τὸ ἀθετῶν ἀπηγόρευσε" τὸ τόκον λαμβάνειν. τίνος ἕνεκεν καὶ ἀφ' ἑτέρου τί; οὐκ ἐκείνου αὐτῶν πολλὴν ἐντεῦθεν ὑπομένει τὸ βλάβην. τὸ μὲν γὰρ ἡ πεῖρα διδάσκει, ὁ δὲ μὴ τὸ πλεονασμοῦ τὸ χρημάτων καὶ ἀμοιβῆς τὸ πλήθους

χ. κόπου πα.
χ. ἀπ

γος ἐαυτῷ ὑπισωρθύει. δῆλα τοῦτο ὀξ ἀρχῆς ἡ ἐκ προσοιμίων Ιουδαίοις τοῖς παχύτερον
ἀμαχειμύθοις ταύτην τὴν ἐντολὴν ἐνομοθέτησε λέγων, Οὐκ ἐκτοκιεῖς τῷ ἀδελφῷ σου Δευτ. κγ. ιθ.
σὺ ἡ τῷ πλησίον σου. ποίας οὖν δὴ εἶεν ἀπολογίας ἄξιοι, οἱ ἡ τῶν Ιουδαίων ὠμότεροι
νομοθῶν, καὶ μὴ τὴν χάριν καὶ τὴν τοσαύτην ὑπὲρ τοῦ δεσπότου φιλανθρωπίαν
5 τῶν ἐν τῷ νόμῳ ἐλαττόνων βδελυσσόμενοι, μᾶλλον δὲ καὶ χείρους; ὅτι μοὶ τοι τῶν
πνευματικῶν αὐτὸς ἀπαιτεῖν ὑπισχνεῖται τοὺς τόκους. δῆλα τί; ὅτι ἀπ' ἐναντίας
τοῖς ἀνθρωπίνοις χρήμασιν ἔστιν ὁ τόκος ὁ πνευματικός. ἐκεῖ μὲν γὰρ ὁ μεθοδεύθεις
εἰς ἐλάττονα πενίαν ἀνήγαγον καταφέρεται· ἐνταῦθα δὲ ὁ μεθοδεύσμενος,
ὅταν πολλῷ εὐγνωμοσύνῃ ὑπιδείξηται, ὅσῳ ἂν πλείονα τόκον εἰσενέγκῃ,
10 τοσούτῳ δαψιλεστέρας ἀπολαύει τῆς δωρεᾶς ἀμοιβῆς. ἕκαστος τοίνυν ὑμῶν, ἀγαπητοί,
ἐπειδὰν καταβάλλωμεν ἡμᾶς τὰ ἐμπιστευθέντα, διπλοῦν ὀφείλει ⓦ πόνον ἡ τὴν ἀ-
γρυπνίαν ὑπιδείκνυσθαι, ⓦ μὴν τῆς φυλακῆς τῶν καταβληθέντων, ὥστε πάντα ταῦτα
μένειν· ⓦ ἢ τῆς ἐργασίας, ὥστε ἡ ἑτέρους μεταδιδόναι, καὶ πολλοὺς ὑπὲρ τὴν τῆς ἀρετῆς
ὁδὸν χειραγωγῆσαι, ἵνα διπλῆ πάλιν ὑμῖν ὁ κέρδος αὐξηθῇ, ἢ γὰρ τε τῆς οἰκείας σωτη-
15 ρίας, ἢ γὰρ τι τῆς τῶν ἄλλων ὠφελείας. ἐὰν γὰρ τοῦτο ποιῆτε, ἡ ἡμᾶς μακαρίους
χάρ. ἀποδείξετε (Μακάριος γάρ, φησιν, ὁ λέγων εἰς ὦτα ἀκουόντων) καὶ ἀγασκυάσε- Συρ. κεθ.
τε δαψιλεστέρων ὑμῖν ἀγαπήσαι τὴν πνευματικὴν ταύτην τράπεζαν. μὴ τοίνυν
ἀμελῆτε τῶν ἀδελφῶν τῶν ὑμετέρων, μηδὲ τὰ καθ' ἑαυτοὺς μόνον σκοπῆτε, ἀλλ' ἕκαστος
ἀσπαζέσθω ⓦ πλησίον ἁρπάζειν τὸ τοῦ ἀγαθοῦ φαρύγγος, ἡ τὴν ἀγαθῶν ἐ-
ἰσλαικ 20 κείνων θαμάτων, ἡ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐπισυναγαγεῖν, δεικνύτω αὐτῷ μὴ πολλῆς τὸ
ὑπειρεκείας ἡ τῆς ῥᾳθυμίας, ἡ τῆς λύμης τὸ ἀγροβολεῖν, ἡ τὴν ἐνταῦθα ἀγαθῶν ὁ
μεγέθος. ἡ μὴ μόνον ἅπαξ ἡ δεύτερον τοῦτο ποιῆτε, ἀλλὰ ἡ διηνεκῶς. καὶ γὰρ σήμε-
ρον μὴ πείθηται τοῖς ἀγαθὰ σοὶ λεγομένοις, τῇ ἐξῆς πειαθήσεται· καὶ μὴ τῇ ἐξῆς, πά-
λιν ὁρῶν σε ὑπιτειόμενον, ἴσως ἐντραπήσεται, ἡ αἰδεσθεὶς σὸν τὴν ἡδεμονίαν, ἀποχήσεται τῶν
25 βλαπτόντων. ἡ μηδέποτε λέγε, ὅτι ἡ ἅπαξ ἡ δεύτερον ἡ τρίτον ἡ πολλάκις εἶπον, ἡ
οὐδὲν ἤνυσα. μὴ παύσῃ λέγων. ὅσῳ γὰρ μᾶλλον ὑπιμένῃς, τοσούτῳ σοὶ ὁ μισθὸς αὔξεται.
οἶχ ὁρᾶτε πόσης ἀπολαύομεν μακροθυμίας ὑπὲρ τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ, ἡ πῶς καθ' ἑκά-
στην ἡμέραν ὑπερχυόμεθα αὐτοῦ τοῖς εὐεργετήμασιν, ἡ οὐκ ἀφίσαται τῆς περὶ ἡμᾶς
ἡδεμονίας, ἀλλὰ ἐκ τῶν ἴδιων ἑαυτοῦ πλούτων χορηγῶν, ⓦ ἥλιον ἀνατέλλων, τοῖς ὑετοῖς δι-
30 δοὺς, τὰ ἄλλα πάντα; τί αὐτὸν δεῖ ζήτειν ἡ ἡμᾶς περὶ τοὺς ἀδελφοὺς τὰς ἡμετέρας
πολλῷ ποιώμεθα τὴν ἀσυδίαν, ἡ δυσὶ ταπεινώμεθα τῷ πονηρῷ δαίμονι ἐκείνῳ, ἵνα ἀ-
κμὴν αὐτοῦ ποιῶμεν τὰ μηχανήματα. ἐὰν γὰρ ἕκαστος τῶν ἐνταῦθα ζώντων ἕνα κερ-
δᾶναι δύνηθῇ, ἐννόησον ὅπως ἡμῖν ἡ ἐκκλησία ὑπὲρ τοῦ πλήθει τῶν οἰκείων τέκνων
πολλῷ δέξεται τὴν ὑφεσιν, καὶ ὁ Δεσπότης καταιδεσθήσεται ὁρῶν εἰκὴ καὶ
35 μάτην αὐτοῦ τὰ δίκτυα τεταμένα. ἐὰν γὰρ τοῦτο ποιῆτε, ἀκούσεταί ἡ ὑμεῖς κτῆ τὴν ἡ-
μέραν ἐκείνην, ἣν δοῦλε ἀγαθὲ ἡ πιστέ. ὑπὲρ ὀλίγα ἦς πιστὸς, ὑπὲρ πολλῶν σε καταστή-
σω. ἀλλ' ὅτι μὲν τοῦτο ποιήσετε, σφόδρα πέπεισμαι. ὁρᾷ γὰρ ὑμῶν ἡ τὰ πρόσωπα,
ἡ σχολάζομεν ὅπως μετ' ἡδονῆς ἐδέξασθε τὴν ἡμῶν νουθεσίαν, ἡ δι' αὐτοῦ ἐλπίζω
ἡ τὰ πρὸ ὑμῶν εἰσενεχθήσεσθαι. δι' τὴν μὲν περὶ τούτου παραίνεσιν ἐνταῦθα στήσω-
40 μεν· παραθήσομεν δὲ ὑμῖν τὴν φιλοχρὶ ἡμῶν ἡ βραχεῖαν τράπεζαν, ἵνα τῆς ζωηφόρου
ἀπολαύσαντες διδασκαλίας ὕστως οἴκαδε ἐπανέλθητε. ἀναγκαῖον γὰρ ἐσήμερον
ⓦ πατριάρχην Ἀβραὰμ εἰς μέσον ἀγαγεῖν, ἵνα μάθητε οἵας ἐδέξατο τῆς φιλοξε-
νίας παρὰ τοῦ Θεοῦ τὰς ἀμοιβάς.

Ὥφθη

1 Ὥφθη δὲ αὐτῷ, φησιν, ὁ Θεὸς πρὸς τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῆ, καθημένου αὐτοῦ ὀπὶ τῆς θύρας τῆς σκηνῆς αὐτοῦ μεσημβρίας.

Ἔχαρεν τῶν ῥημάτων μὲν ἀκριβείας ἀξεπάστως, καὶ ἀναπίμπλαμεν τὴν θησαυρὸν, καὶ ἀπόμπια τὴν ἐναποκείμενον πλοῦτον [νῦν] καταμάθωμεν. ὥφθη δὲ αὐτῷ, φησὶν, ὁ Θεός. ἵνος ἔνεκεν ὕπνος ἦρξατο, ὥφθη δὲ αὐτῷ ὁ Θεός; ὅρα δεσπότην φιλανθρωπίαν, καὶ σκόπει μοι οἰκέτην φιλοσοφοσιώτην. ὅπου γὰρ ἂν τοῖς πολεμοῦσιν ὀφθεὶς αὐτῷ μὲν τῶν ἄλλων ἀπόμπων καὶ τὴν πρὸς τῆς πρεσβυτομῆς αὐτῷ ἐντολὴν διεπάξατο, ὁ δὲ θαυμαστὸς ὕπνος ἀεὶ πρὸς τὸν Θεοῦ κελευόμενα εἰς ἔργον ἐλθὼν ἀπεύδων, βλέπως οὐδὲ ὁ τυχὸν ἀναβαλλόμενος αὐτός τε πρεσβεύμενος, ὁ πρὸς τοῦ Θεοῦ προσταχθεὶς πληρῶν, καὶ τὴν Ἰσμαὴλ πιεζόμενος καὶ τὰς οἰκονομὰς ἀπόμπας, καὶ ἐδείξεν αὐτοῦ τὴν πολλὴν ἐπανοχὴν, πάλιν αὐτῷ [ὁ φιλόδωρος] ὀπτιφαίνεται. τοιοῦτος γὰρ ὁ δεσπότης ὁ ἡμέτερος. ἐπειδὴ τοῖς πάλαι φθάσασιν ἀγωνόμενος γνωμένοις ἴδιος, ὀπτιδιαφθύεται καὶ οὐδέποτε ἴσαται τὰ ἀεργησίας, ἀμφόμενος τὴν τῶν ὑπαχθυόντων ἀγωνοσιώτων. διὰ τοῦτο οὖν ὅπου ὑπῆκουσέ, φησι, πάλιν ὥφθη αὐτῷ. τούτης τοίνυν ἕνεκα τὰ αἰτίας ὕπνος ἦρξατο ὁ μακάριος Μωϋσῆς λέγων, ὥφθη δὲ αὐτῷ ὁ Θεὸς πρὸς τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῆ, καθημένου αὐτοῦ ὀπὶ τὰ θύρας τὰ σκηνῆς αὐτοῦ μεσημβρίας. σκόπει μοι σύνεσιν τὰ δικαίου τοῦ ἀρετοῦ. καθημένου, φησὶν, ὀπὶ τὰ σκηνῆς. ὕπνος ἔργον ἐποιεῖτο τὴν φιλοξενίαν, ὡς μηδὲ ἀναχάζας ἑτέρῳ τινὶ τῶν προσηκόντων ὀπιτρέψαι τὰ τούτων θήκην· ἀλλὰ τριακοσίους δέκα καὶ ὀκτὼ οἰκογενεῖς ἔχων, δοῦλος πρεσβύτης, καὶ εἰς βαθὺ γῆρας ἐλάσας (ἑκατονταέτης γὰρ ἐτύγχανε) πρὸς τοῦ θύρας ἐκαθέζετο. καὶ οὐ μὴ τοῦτο ἔργον ἐποιεῖτο, ἀλλ' οὐδὲ ὁ γῆρας αὐτῷ κώλυμα ἐγίνετο, οὐδὲ τῆς οἰκείας ἀναπαύσεως ἐῶ, οὐδὲ ἕως ὀπὶ τὰ κλίνης ἐῶ ἀναχείλμενος· ἀλλὰ πρὸς τοῦ θύρας ἐκαθέζετο. ἕτερος δὲ πολλάκις ἂ μόνον τούτων ἂ ποιοῦντας τοῦ σοφοῦ, ἀλλὰ ἀφ' ὧν ἀφαιρεῖται, καὶ ἐκκλίνειν ὀπτιχειροῦσι τὴν ὀπιδημούντων ταῖς ζωτυχίας, ὡς αὖ μὴ καὶ ἄκοντες ἀναγκασθεῖεν ἐπὸ δέξασθαι. ἀλλ' οὐχ ὁ δίκαιος οὗτος, ἀλλὰ πρὸς τοῦ θύρας τῆς σκηνῆς ἐκαθέζετο μεσημβρίας. τοῦτο γὰρ ἡ πολλὴ τῆς φιλοξενίας ὀπόπασις, ἀφ' ἧς ἡ ἀρετῆς τὰ δικαίου ἡ ἐπιβολή, ὅτι ἀφ' ἐσπέρας μεσημβρίας τοῦτο διεπράττετο. εἰκότως. ὅπου γὰρ ἤδει τοὺς ὁδοιπορῶν ἀναγκαζομένους κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν μάλιστα δεομένους πολλῆς τῆς θεραπείας, διὰ τοῦτο ὡς ὀπιτηδειότερον καιρὸν τοῦτον ἐξελέγετο, καὶ καθήμενος ἐθήρα τοὺς παριόντας, οἰκείαν ἀνάπαυσιν χρίνων τὴν τῶν ὁδιτῶν θεραπείαν, καὶ τοὺς ἐπὸ τὰ καύσωνος φλεγμένους ἐπὸ τὴν σκέπην εἰσάγειν ἐσπούδαζεν, ἂ πρεσβεύομενος τοὺς παριόντας, οὐδὲ ἐξεπάζων εἰ γνώριμοι, ἢ ἀγνῶεισοι εἶεν (τοῦτο γὰρ ἂ φιλοξενία ὃ τὰ τοιαῦτα πρεσβεύεσθαι) ἀλλὰ πᾶσι τοῖς παριοῦσι τῆς οἰκείας μετεδίδου φιλοφροσύνης. καὶ ὅπου ἤπλωσε τῆς φιλοξενίας τὴν σαγήνην, κατηξιώθη δὲ τῶν ὅλων δεσπότην ἐπὸ δέξασθαι μὲν τῶν ἀγγέλων. ἐπὶ τούτου καὶ Παῦλος ἔλεγε, Τῆς φιλοξενίας μὴ ὀπιλανθάνεσθε. ἐπὶ τούτης γὰρ ἐλάθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους, τὸν πατριάρχην πάντως ἀμπόμενος. ἐπὶ τούτου καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν, Ὃς ἂν δέξηται ἕνα τούτων τῶν ἐλαχίστων ὀπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. ἀκούωμεν, ἀγαπητοὶ, καὶ μηδέποτε πρεσβευόμενα, τίς, καὶ πόθεν. εἰ γὰρ τοῦτο πρεσβεύσατο ὁ πατριάρχης, ἴσως ἂν διήμαρτεν. ἀλλ' ἔγνω, φησὶ, τῶν προσηλυτούντων τὴν ἀξίαν. πόθεν δῆλον; καὶ ὅτι οὕτω φαιμασὶν ἂν ἦν ὁ τῆς φιλοξενίας αὐτοῦ, ὡς νῦν, ὅτε ἀγνοοῦν τινες ᾧ προσηλυτούμενοι, μὲν τοσαύτης προθυμίας καὶ τιμῆς πρόσεισι, καθάπερ οἰκέτης δεσπότας, μονονουχὶ δεσμὰ ἐπὶ τῶν λόγων αὐτοῖς προβαλλόμενος, καὶ ἱκετεύων πρὸς αὐτοῦ ποιούμενος, ὥστε μὴ ἀναβῦσαι, μηδὲ ζημίαν τῇ μελίσῃ πρεσβευθῆναι.

Ex. iii.

Matth. xx. xxv.

βαλξν. ἤδει γὰρ ὅπερ ἔπαθε· ἀλλὰ τοῦτο δὲ μὴ πολλῆς θερμότητος τὴν ἐντεῦθεν ἁρπαῦτο ἐξουσίαν. ἀλλ' ἀκούσωμεν αὐτοῦ τῆς συγγραφέως τῶν ῥημάτων, ἵν' εἰδῆς ἐν βαθυτάτῳ γήρᾳ νεάζουσαν τὴν θυμίαν, καὶ τὰ γέροντα νεάζοντα καὶ μονονουχὶ ἐξαρῆ γινόμενον, καὶ νομίζοντα θησαυρὸν θρησκείαν τῶν ἀγαθομιθιῶν τὴν παρουσίαν.

2 Ἀναβλέψας γάρ, φησι, τοῖς ὀφθαλμοῖς εἶδε, καὶ ἰδοὺ τρεῖς ἄνδρες εἱστήκεισαν ἐπάνω αὐτοῦ, καὶ ἰδὼν προσέδραμεν εἰς συναντησιν αὐτοῖς ἀπὸ τῆς θύρας τῆς σκηνῆς αὐτοῦ.

Τρέχει καὶ ἵσταται ὁ γέρων. εἶδε γὰρ τὴν θήραν, καὶ οὐδένα τῆς ἀθενείας λόγον ποιησάμενος ὅτι τὴν ἄγραν ἔδραμε. καὶ οὐκ ἐκάλεσεν οἰκέτας, οὐκ ἐπέταξε παιδί, ἁδὲν βάναυσον, οὐδὲ ῥᾴθυμον ἐπεδείξατο, ἀλλὰ δι' ἑαυτοῦ ἔδραμε μονονουχὶ λέγων, μέγας θησαυρός, μεγάλη προσγματεία· δι' ἐμοῦ ταύτην ὀφείλω ἐμπορεύσασθαι, μὴ προδράμῃ με ὁ τοσοῦτο κέρδος. καὶ ταῦτα ἐποίει ὁ δίκαιος, ἀνθρώπους ἀγνῶτας ὁδίτας νομίζων ὑποδέχεσθαι. μάθωμεν, ὡς ζηλώσωμεν τῆς δικαίου τὴν ἀρετήν. ἐὰν γὰρ ἅπαν ποιῶμεν, εἰκὸς ὡς ἡμᾶς ποτε ἐπιτυχεῖν τοιαύτης θήρας, μᾶλλον δὲ καὶ ἀεὶ ἐπιτυγχάνομεν, εἰ βουλοίμεθα. δίκαιος γὰρ τοῦτο ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης, ἵνα μὴ ὀκνῶμεν πρὸς τὴν τοιαύτην φιλοφροσύνην, μηδὲ προεργαζώμεθα τοὺς παιδόντας, φησίν, Ὃς ἂν δέξηται ἕνα τῶν ἐλαχίστων τούτων ἐν τῷ ἐμῷ ὀνόματι, ἐμὲ δέχεται. μὴ οὖν πρὸς τὴν θυτέλειαν τῆς παρόντος ὄψεως, μηδὲ ἐξευτελίσῃς αὐτὸν ἐκ τῶν ὁρωμένων, ἀλλ' ἐννόησον ὅτι Χ̄ς δεσπότην ὑποδέχῃ σοι δίκαι τοῦτο. ὅταν γὰρ δίκαιος ὁ αὐτὸς ὄνομα τὴν εἰς ἐκεῖνον προσπέμψῃ ὑπηρεσίαν, ὡσανεὶ ἐκεῖνον ὑποδεξάμενος, ὅτω λήψῃ Χ̄ς μισθόν. κἂν ῥάθυμος οὖν ἡ καὶ ἠμελημένος ὁ τοῦ προδόσῃ φιλοφροσύνης ἀπολαύων, μηδείς σοι λόγος τοῦτο ἔστω. ἀπηρτισμένος γάρ σοι ὁ μισθὸς δεδόσεται, δίκαι τοῦ εἰς Χ̄ς δεσπότην πιμὴν τοῦτο ποιοῦντι, ὡς ζηλωτὴ τοῦ πατριάρχου τοῦτο τὴν ἀρετήν. καὶ ἰδών, φησι, προσέδραμεν εἰς συνάντησιν αὐτοῖς ἀπὸ τῆς θύρας τῆς σκηνῆς. καλῶς καὶ ὁ προσέδραμε προσκειται, ἵνα μάθῃς ὅτι ὡς ἀγνῶτες παρῆσαν, καὶ οὐκ ἂν αὐτόματοι ἦλθον ὅτι τὴν σκηνήν. δίκαι τοῦτο ἵνα μὴ δίκαφύγῃ αὐτὸν τὸ πνθμαϊκὸν τοῦτο κέρδος, ὁ γεγεσακώς, ὁ πεπολιωμένος, ὁ ἑκατονταέτης προσέχει, ὡς δίκαι τὸ δρόμου τὴν προθυμίαν ὑποδείκνυται.

Καὶ θεασάμενος προσεκύνησεν ὑπὲρ τὴν γῆν, 3 καὶ εἶπε, κύριε, εἰ ἄρα εὗρον χάριν ἐναντίον σου, μὴ παρέλθῃς παῖδά σου. 4 Ληφθήτω δὴ ὕδωρ, καὶ νιφάτωσαν τοὺς πόδας ὑμῶν, καὶ καταψύξατε ὑπὸ τὸ δένδρον, 5 καὶ λήψομαι ἄρτον, καὶ φάγεσθε, καὶ μετὰ τοῦτο παρελεύσεσθε, οὗ ἕνεκεν ἐξεκλίνατε πρὸς παῖδα ὑμῶν.

Πολλὴ τῶν δικαίου ῥημάτων ἡ ὑπερβολή. οὐ γὰρ, ὅτι ὑπεδέξατο, θαυμαστὸν τοσοῦτον τῆς προθυμίας, ἀλλ' ὅτι μὴ τοσαύτης ἀπουδῆς, ὡς ὅτε πρὸς τὸν ἑαυτοῦ ἡλικίαν ἀπιδών, ὅτε πρὸς τοὺς παιδόντας (ἴσως γὰρ νέοι τινὲς αὐτῷ κατεφαίνοντο) οὐδὲ νομίσας ἀρκεῖν τὴν δίκαι τῶν λόγων μόνον προσβοπὴν, προσεκύνησε, φησιν, ὑπὲρ τὴν γῆν, μονονουχὶ καθικετεύων, καὶ σφοδρὰν τὴν προθυμίαν προσάγων, ἵνα μὴ νομισθῇ ἁπλῶς ἀφοσιῶσαι προτρέπεσθαι. δίκαι δὴ τοῦτο καὶ ἡ θεία γραφὴ δεικνύουσα τὸ δικαίου τὴν πολλὴν καὶ ἄφατον ἀρετὴν, φησι, προσεκύνησεν ὑπὲρ τὴν γῆν, καὶ δίκαι τὸ σχήματος, καὶ δίκαι τῶν ῥημάτων πολλὴν τὴν θερμότητα ὑποδεικνύμενος, πολλὴν τὴν ταπεινοφροσύνην, μεγίστην τὴν φιλοξενίαν, ἄφατον τὴν κηδεμονίαν. καὶ προσκυνήσας, φησὶν, εἶπε· κύριε,

Ματθ. κε. μα.

εἰ

εἰ ἄρα θέλεν χάειν ἐναντίον σε, μὴ παρέλθῃς ⟨W⟩ παῖδά σε. τί δή τις κατ' ἀξίαν εἴποι τὴν δικαίαν ταύτην; ἢ πῶς δή τις αὐτὸν μείοις τόμασιν ἐγκωμιάσειε; ὃ μὴν γὲ εἰπεῖν, κύριε, τῷ ἐγκωμιαστῶν ἐστί· ὃ δ' λέγω, εἰ ἄρα θέλεν χάειν ἐναντίον σε, τοῦτο ἔστι δοξάζειν. χάειν, φησί, δίδως, ὃ λαμβάνῃς. τοιοῦτον γὲ ἀληθῶς ἡ φιλοξενία. μᾶλλον λαμβάνῃ, ἢ δίδωσιν ὁ μὴ θεσπεσίας" αὐτὸν ὑπιδεικνύμενος. ἀλλὰ μηδεὶς τῶν ταῦτα ἀκηκοότων ὑποτεμνέσθω τὴν δικαίαν τῆ ἀρετῆ, καὶ νομιζέτω ὅτι εἰδὼς τίνες ⟨W⟩ δαιμονιώτερος, ταῦτα ἐφθέγξατο. οὐδὲ γὲ δή, καθὼς ἔ πολλάκις εἴρηται, μέγα ἢ τοῦτο ἦν, εἰ εἰδὼς ταῦτα ἔλεγεν· ἀλλὰ τὸ θαυμαστὸν ἔ δοξάζειν ἐστίν, ὅτι ὡς δι' θεόπνοις θεσφερόμενος, τοιαῦτα ἐφθέγξατο ῥήματα. ὃ δ' λέγειν, κύριε, ἴσως δέχε τὸν τῶν ζωόντων αὐτῷ φαίνεσθαι ἐπιδοξότερον ⟨W⟩ ἕνα, θεὸς σκῆνον ἀποτεινόμενος τὴν ⟨W⟩ δάκλησιν ποιῆται, ἢ θεῖον κοινωνὸς τ' λέγειν, καί φησι, νιψάτωσαν οὖν πόδας ὑμῶν· ἢ πάλιν, καταψύξατε ὑπὸ τὸ δένδρον, καὶ φάγεσθε ἄρτον, ἔ μὴ τοῦτο πρελθόντα, ὃ ἕνεκεν δέξεκλίνατε θεὸς ⟨W⟩ παῖδα ὑμῶν. ὁρᾷς πῶς οὐκ εἰδὼς τίνες εἰσί, καθάπερ δι' θεόπνοις ζηλεγόμενος παιδεύσιν, ὅτω κοινὴν θεὸς αὐτὸν ποιεῖται τὴν θεοξενίαν, ἢ ἅπαξ ἢ δεύτερον παῖδα ἑαυτὸν αὐτῶν" καλῶν. ἢ ὅρα πῶς ἢ θεολέγει τῆς τραπέζης αὐτοῦ τ' δυτέλειαν. νιψάτωσαν δὴ ὕδωρ, φησί, ἢ νιψάτωσαν οὖν πόδας ὑμῶν, ἢ καταψύξατε ὑπὸ τὸ δένδρον. ὅπῃ γὰρ φησι, κεκμήκατε, ἢ πολιὸν ⟨W⟩ καύσωνα ὑπομείνατε, ζηλῶ τοῦτο αἰσῶ μὴ παρελθεῖν ⟨W⟩ παῖδα ὑμῶν. μὴ γὲ μέγα τί ἐστι τὸ πῦρ ἐμοῦ γνόμενον; ὕδωρ ἔχω θεσφέρειν μόνον ὑπὸ τ' νιψαμένοις, ὑπὸ τὸ δένδρον ⟨W⟩ πολιὸν ὑμᾶς κάματον ἀποθέσθαι. εἶτα ἔ τῆς τραπέζης λέγει τὴν ἰδέαν. μὴ νομίσητε πολυτελές τι θεσφανήσειν ὑμῖν, ἢ καρυκευμάτων ποικιλίαν, ἢ ὄψων ζηφορεῶν. ἄρτον φάγεσθε, ἢ * παρελεύσεσθε, ὃ ἕνεκεν δέξεκλίνατε θεὸς ⟨W⟩ παῖδα ὑμῶν. εἶδες πῶς διαφόρεις χέρηται τρόποις, βουλόμενος δυσωπῆσαι αὐτὸν" παείνας, ἢ διὰ τὸ ἁπλοῦ, ἢ διὰ τῶν ῥημάτων, καὶ διὰ πολλῶν ὑπισχνήσασθαι αὐτὸν θέλων. πρῶτον μὲν γὰρ, φησι, θεσκεκμήκατε, εἶτα κυρίους καλῶ, ἢ ἑαυτὸν παῖδα. εἶτα λέγει τὸ μέλλον ὑπὲρ αὐτοῦ γνέσθαι εἰς αὐτόν, δεξιτελίζων ἔ δεικνὺς οὐδὲν μέγα ὄν. ὕδωρ γὰρ, φησι, τὸ πᾶσιν εὐεπιβούλευτον ἔχω θεσφέρειν εἰς τοὺς πόδας ὑμῶν, ἔ ἄρτον, ἢ τὴν ἀπὸ τῆς δρυὸς σκέπην. μὴ δὴ δέξεκλίσητέ μου τὴν σκηνὴν, μὴ ὑπορίδητέ μου τὸ γῆεσθαι, μὴ ἀναπαύσητε θεὸς τὴν ἐμὴν θεράκλησιν. οἶδα ὅσην ὑπομείνατε ταλαιπωρίαν, σοφάζομαι τῷ καύσωνος τὴν φλόγα, διὰ τοῦτο αἰτήσαι μαθὼν ὑμᾶς βούλομαι. ποῖος πατὴρ φιλόστοργος θεὸς παῖδα τοσαύτην ἂν ἐπεδείξατο φιλοφεσσύνην, ὅσην οὗτ θεὸς τοὺς ἀγνώστας ἔ ξένους, καὶ δι' ἁμάρτημα αὐτῶν τέως γνωρίμους; ἀλλ' ὅπῃ μὴ ἀσυδὴς θεσπλθε ἢ πολλοῦ τοῦ ὄντος, ἐπέτυχε τῆς ἀγρας, ἢ τὴν θήραν εἴσω τῶν δικτύων λαβὼν ἠδυνήθη.

Καὶ εἶπάν, φησιν, ὅτω" ποιήσομεν, καθὰ εἴρηκας.

Ἀνεζωπύρησεν ὁ θεσούτης. ὃν χεροί, φησιν, ἔχω ⟨W⟩ θησαυρόν, τοῦ πλούτου ἐπελαθόμην, ἐπελαθόμην λοιπὸν τοῦ γήεσθαι. ἢ ὅρα αὐτὸν πάνυ γλυκύθυμον ὡς θράγματι, ἢ μονονοὺχὶ σκιρτῶντα, ἢ, καθάπερ τὰ μεῖα ἀγαθὰ ἐν ταῖς χερσὶν ὑπιφερόμενον, ὅτως ἡδόμενον.

6 Καὶ ἔσπευσεν Ἀβραάμ, φησιν, ὑπὸ τὴν σκηνήν.

Ὥσπερ νενίκηκε ὑπὸ τὴν θήραν αὐτῶν ἐπείγετο, ἐμήνυσεν αὐτοῦ ⟨W⟩ τόνον καὶ τὴν θεθυμίαν ἡ θεία γραφὴ, εἰποῦσα, θεσέδραμεν εἰς ζωάντησιν αὐτοῖς· ὅτω καὶ νῦν ἐπειδὴ εἶδε τοὺς ἄνδρας, καὶ καπόρησεν ὅπερ ἐπεθύμει, οὐδὲ ὅτως ἴσηπ

χέπωνῶ

σι τὴν παρθυμίαν, ἀλλὰ θερμότερον πάλιν ὑπιδείκνυσι Ⓦ ἔρωτα. οὐδὲ ὅπῳ ἐν ἀ-
σφαλείᾳ γένηται, λοιπὸν ῥᾳθυμότερος κατέστη, ὅπερ πολλάκις ἡμεῖς ὑπομένομεν, καὶ
παῤῥᾳ μικρὸν τὸν ἀρχὴν ἐνίοτε πολλὴν ὑπιδεικνύμενα τὴν ἀσυδίαν, ἐπειδὰν δὲ τοῦ κέρ-
ματος ἐντὸς γένωμεθα, ὑπὸ Ⓦ ἴσον πόνον εἰσφέρομεν· ἀλλ' οὐχ ὁ δίκαιος οὗτος, ἀλλά τι;
5 πάλιν ἀπεύδει καὶ ἐπείγεται ὃ τρέχει ὁ γεγηρακώς

Επὶ τὸν σκηνὸν παρὸς Σάῤῥαν, καὶ Εἶπεν αὐτῇ, ἀπεύσον καὶ φύρασον τρία μέτρα
σεμιδάλεως.

Σκόπει πῶς καὶ τὸν Σάῤῥαν κοινωνὸν λαμβάνει τῆς θήρας, καὶ πῶς αὐτὸν ἐξεπαί-
δευσε ζηλωτὴν αὐτοῦ τοῦ ἀρετοῦ. καὶ γὰρ κἀκείνην παρορμᾷ μὴ ῥᾳθύμως τῇ χρείᾳ παρεσ-
10 ελθεῖν, ἀλλὰ ἀπεῦσον, φησί. τῆς μεγάλης ἐπετύχομεν παραγγελίας· μὴ ἀπολέ-
σωμεν Ⓦ θησαυρόν, ἀλλὰ ἀπεῦσον καὶ φύρασον τρία μέτρα σεμιδάλεως. ὅπῳ γὰρ
ἤδει τὸ καταρθώματος τὸ μέγεθος, ἐβούλετο κοινωνὸν τῶν μισθῶν λαμβάνειν καὶ τῶν δω-
δόσεων [καὶ] τοῦ βίου γνωμοθέτην αὐτὸν καινωνόν. σχεπτέον γὰρ, εἰπέ μοι, τοῦτο τῶν παιδι-
σκων τοῦτο ἐπέταξεν, ἀλλὰ τῇ γυναικὶ τῇ παρθενικῇ; συνεπήγνυτο γὰρ ἐτῶν ἐτύ-
15 χομεν ὄντα· καὶ οὐκ ἀνέμενε ὁ Σάῤῥα παρὸς τὸ ὑπίταγμα, ἀλλὰ τὸν ἴσον καὶ αὐτὴ παρ-
θυμίαν εἰσφέρει. ἀκουέτωσαν ἄνδρες, ἀκουέτωσαν γυναῖκες· ἄνδρες μὲν οὖν, ἵνα οὕτω
ταῖς ἑαυτῶν ζυνοίκοις συκοφαντεύωσιν, ἐπειδὰν πνευματικόν τι κέρδος παρεμπέσῃ, μὴ
δόξῃ τῶν οἰκετῶν τοῦτο πληρωῦν, ἀλλὰ δι' ἑαυτῶν ἅπαντα δοκῇ παρεσκευάσθαι· γυ-
ναῖκες δέ, ἵνα ἀνθύδωσι κοινωνὸν τοῖς ἀνδράσι τῶν τοιούτων κατορθωμάτων, καὶ μὴ ἐπαισχύ-
20 νωνται τὸν φιλοξενίαν, καὶ τὴν εἰς τούτους θεοσεβείαν, ἀλλὰ μιμείσθωσαν τὸν Σάῤῥαν, τὴν
πρεσβύτιν, τὸν ἐν ἡλικίᾳ τοιαύτῃ πονῆν καταδεχομένην, καὶ τὰ τῶν παιδισκῶν ἔργα
ὑπιτελῶν. ἀλλ' οἶδα ὅτι οὐδεὶς ἀνέξεται τῶν πρὸς ἡμῶν λεγομένων. νυνὶ γὰρ ἡμῖν ἀπ'
εναντίας ἐκείνη πρώτης βαδίζειν ἐπείγονται, καὶ πολλὴ ἡ βλακεία ταῖς γυναιξί, καὶ ἡ ἀσυ-
δὴ πρὸς Ⓦ κόσμον τῶν ἱματίων, πρὸς τὰ χρυσία, καὶ τὰ πρὸς διάῤῥαμα, καὶ τὴν ἔξωθεν καλ-
25 λωπισμόν, καὶ τῆς ψυχῆς οὐδεμία προνοια. καὶ οὐδὲ Παῦλος αὐτῶν καθικνῆται βοῶν καὶ
λέγων, Μὴ ἐν πλέγμασιν, ἢ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ. ὅρα τὸν a. Τιμ. β. θ.
ὑπερορμήκη τοῦτον ψυχὴν, πῶς οὐκ ἐνόμισεν ἀρκοῦν αὐτῷ εἶναι μέχρι τούτου Ⓦ λόγον
ποιήσασθαι, καὶ "ὅτι ἐμπλεγμάτων παντελῶς· εἰκότως. πᾶσα γὰρ αὐτῷ ἡ ἀσυ-
δὴ πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν ἦν. ἐπεὶ οὖν οἶδεν, ὅτι ταῦτα μάλιστα τῆς ψυχῆς
30 τὸ ὅλεθρον ἐργάζεται, διὰ τοῦτο οὐδὲν παρητήσατο τῶν προσηκόντων εἰς διδασκα-
λίαν τῆς ταῦτα νοσούσης. ἀλλά φησιν, εἰ βούλει κοσμεῖσθαι, τὸ ἀληθῆ κοσμοῦ κόσμον, ὃν
πρέπει γυναιξὶν εὐσεβέσι, τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις κοσμοῦ. ἔστι τῆς ψυχῆς ὁ κόσμος, οὐκ
οὐδεμία παρὸς τὸ ἔξωθεν καταγνωσιν δέχεται, τοῦτον οὐδεὶς ἀποσυλῆσαι δυνήσεται,
ἔστι ἀνάλωτος μένει διηνεκῶς. ἀπὸ γὰρ τοῦ κόσμου τούτου τοῦ ἔξωθεν μυρία πίπτειν καὶ
35 καὶ ὃ πάντων λέγω τὸ τῆς ψυχῆς λύμην, τὸ σπουδὴν φυομένην ἀλαζονείαν, τὸ ὑπερηφάνειαν, τὸ
τὸ πλησίον τοῦ φθονήματος τὸν ἀπόνοιαν, τῆς ψυχῆς τὸν ἀφροσύνην, τὸν ἡ-
δονῶν τῶν ἀτόπων Ⓦ ἐσμόν· ἀλλ' ὅτι ὁ κόσμος οὗτος καὶ οἰκετῶν καθυργίας,
καὶ ληστῶν ἐφόδῳ, καὶ συκοφαντῶν ὑπιδουλῆς. καὶ μυρία δῆτις θύρᾳ συντεῦθεν φυόμε-
να κακὰ, καὶ ἀνδίας διηνεκεῖς. ἀλλ' οὐχ ὁ Σάῤῥα τοιαύτην· ἀλλὰ Ⓦ ἀληθῆ κόσμον σκέ-
40 πτηται, διὸ καὶ ἀξία τοῦ πατριάρχου ἦν, καὶ καθάπερ σκῆνος ἔπαυσε καὶ ὑπὸ τὸν σκηνὸν
ἕδρυσθη, οὕτω καὶ σκεῦη μὴ ἀσυδῆς ὁ ὑπιπαγὲν ἐπλήρου, καὶ ἐφύρα τρία μέτρα σε-
μιδάλεως. ὅπῳ γὰρ τρεῖς ἦσαν Ⓓ παρεγενήσατε, τρία μέτρα σκέλευσε φυρα θῆναι,
ὥστε δαπάνου φθάσαι τοὺς ἄρτους.

Καὶ

7 Καὶ τοῦτο Ἀβραὰμ ἐξαίφνης εἰς τοὺς βοῦς πάλιν αὐτὸς ἔδραμεν.

Ὢ γέροντος νεότης, ὡς ψυχῆς τόνος. τρέχει ὅπου τοὺς βοῦς, καὶ οὐκ ἀφίησί τινα τῶν οἰκετῶν ἀπελθεῖν, ἀλλὰ πάντων δείκτης τοῖς ξένοις γενόσιν, ὅσης ἡδονῆς ἐπληρώθη, καὶ ὅπως μέγα τι κήλημα τὴν αὐτῶν παρουσίαν, καὶ ὅτι θησαυρὸν εἶναι τὸ τοιοῦτον νομίζει.

Καὶ ἔλαβέ, φησι, μοσχάριον ἁπαλὸν καὶ καλόν.

Αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ τὴν ἐκλογὴν ἐποιήσατο, καὶ τὸ κάλλιστον τῶν ὄντων λαβὼν δίδωσι τοῖς παισὶ, καὶ κρέας οὐ κατεπείγων μὴ μάγῃσαι, ἀλλὰ πολλὴν τὴν ἀπουδὴν ὑπεδείκνυε. σκόπει πῶς πάντα μετὰ τάχους, μετὰ προθυμίας ζέούσης, μετὰ ἱλαρότητος, μετὰ χαρᾶς, μετὰ πολλῆς τῆς φιλοτιμίας γίνεται.

Καὶ ἐπάχυνεν ὁ παῖς τοῦτο ποιῆσαι, φησι.

Καὶ οὐδὲ οὕτως ἠρέμησε ὁ γέρων, ἀλλὰ πάλιν ἐν τάξει ὑπηρέτης ἵσταται, καὶ λαβὼν βούτυρον καὶ γάλα καὶ τὸ μοσχάριον, ὃ ἐποίησε, προσέθηκεν αὐτοῖς. αὐτὸς δὲ ἑαυτῷ πάντα ποιεῖ καὶ προσατῆσθαι, καὶ οὐδὲ ἄξιον ἑαυτὸν ὑπόμισε τοῦ συνδιατρίβειν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐκείνων ἐαδιόντων προσέχει αὐτὸς ὑπὸ τὸ δένδρον. ὦ φιλοξενίας μέγεθος, ὦ ταπεινοφροσύνης ὑπερβολή, ὦ φιλοθέου γνώμης ὑπόταξις. προσέχει ὁ ἑκατονταέτης τοῖς δώδεκα φυλαρχοῖς ἐαδιόντων αὐτῶν. ἐμοὶ δοκεῖ καὶ τοῦ πόθου πολλοῦ καὶ τῆς προθυμίας, καὶ τῆς ἀθηνείας δωρότερον αὐτὸν τότε γεγλῶσθαι, καὶ ἰσχνόν τινα προσλαβεῖν. εἰώθασι γοῦν πολλάκις ἡ τῆς ψυχῆς προθυμία, ἐπειδὴν ἐρρωμένη ᾖ, νικᾶν τοῦ σώματος τὴν ἀθένειαν. εἰσέχει τοίνυν ὁ πατριάρχης, καθάπερ οἰκέτης, μεγίστην τιμὴν τοῦτον ἡγούμενος, τοῦ καταξιωθῆναι συμπρεσβεύσαντας τοῖς πρόσθεν, καὶ ἀπὸ τῆς ὁδοιπορίας κάματον αὐτῶν ἀπομηχάσασθαι. εἶδες ὅσον τοῦ δικαίου φιλοξενία. μὴ γάρ μοι τοῦτο σκόπει, ὅτι ἄρτους προέθηκε καὶ τὸ μοσχάριον, ἀλλ' ἐκεῖνο λογίζου, μεθ' ὅσης τιμῆς, μεθ' ὅσης ταπεινοφροσύνης καὶ τῆς φιλοξενίας ἐπεδείκνυτο· καθάπερ οἱ πολλοί, κἂν ποιήσωσί ποτέ τι τοιοῦτον, μέγα φρονοῦσι καὶ τοῖς συνδειπνοῦσι, καὶ πολλάκις καὶ ὑπερορῶσιν αὐτῶν διὰ τὴν φλαύσασαν εἰς αὐτοὺς θεραπείαν. τοῦτο γὰρ ὅμοιόν ἐστι τοῦ τινα ἐκ τῶν χειρῶν ἅπτωτα ῥίψαι καὶ συλλέξαι. ὁ γὰρ μετὰ ἀπονοίας τι ἐργαζόμενος, καὶ οὕτω ποιῶν ὡς πρέχων μᾶλλον ἢ λαμβάνων, οὐκ οἶδεν ὁ Ἀβραὰμ ἐποίει. Ἀβραὰμ τοίνυν ἀπόλυσι καὶ οὐκ τοῦτο μισθόν." ἀλλ' οὗτος εἰδὼς ὅτι ἐφιλάζετο, διὰ τῶν γινομένων ἀπόντων ἐδείκνυ τῆς ψυχῆς τὴν προθυμίαν. καὶ ὅπως μετὰ δαψιλείας καὶ πολλῆς τῆς ἱλαρότητος ἔσπευδε τὴν φιλοξενίαν, διὰ τῆς χειρὸς καὶ δράγματα ἐδέχετο. ὅπως γὰρ ἄπωτα τὰ πρὸς ἑαυτὸν ἐπλήρωσε, καὶ οὐδὲν ἐνεκατέλειπεν, ἀλλὰ τέλος ἔλαβε τὰ τῆς φιλοξενίας, καὶ ἐδείχθη τοῦ δικαίου ἡ ἀρετή, τότε λοιπὸν, ἵνα μάθῃ ὁ δίκαιος οἵων ἐπέτυχε, καὶ ὅσων αὐτῷ τῶν ἀγαθῶν αἰτία γεγένηται ἡ τῆς φιλοξενίας ἐπίδοσις, οὐκ ἀνακαλύπτει ἑαυτὸν ὁ θεὸς ἀγγέλους, καὶ μακρὸν ἐποιεῖτο τῷ δικαίῳ τῆς οἰκείας δυνάμεως τὸ μέτρος. ἰδὼν γὰρ αὐτὸν πρεσβεύοντα τοῦτον τοῦ ὄρους, καὶ διὰ τῆς ἐπάσεως τοῦ πολλοῦ τιμοῦ, καὶ τοῦ θεραπείαν ὑπεδεικνύμενον, φησὶ πρὸς αὐτόν· ποῦ Σάρρα ἡ γυνή σου; οὐδέπω διὰ τῆς ἐρωτήσεως παρῆκεν αὐτῷ, δεικνὺς ὡς οὐχ ὁ τυχὼν ἔστιν ὁ θεραπευόμενος, εἶτε καὶ τὸ γυναικὸς αὐτοῦ τὸ προσηνείδιστον ἠπίστατο. ὁ δὲ φησιν, ἰδοὺ ἐν τῇ σκηνῇ. καὶ ἐπεὶ ἔμελλε λοιπὸν, ὡς Θεὸς, ἐπαγγελεῖσθαι αὐτῷ τὰ ὑπὲρ φύσιν, διὰ τοῦτο καὶ τῷ εἰπεῖν τὴν προσηνείαν τῆς Σάρρας ἐσήμανεν, ὅτι ὑπὲρ δὴ θεσπόν ἐστιν ὁ εἰς τὴν σκηνὴν αὐτοῦ καταδεής.

10 Ἐπὰν ἀναστρέφων γάρ, φησιν, ἥξω πρὸς σὲ καὶ ἔσται τῇ Σάρρᾳ ἡ γυνή σου.

Ἰδοὺ

Ἰδοὺ τῆς φιλοξενίας ⓐ καιροὶ, ἰδοὺ τῆς προθυμίας τῆς ὑπερβαλλούσης ὁ μισθὸς, ἰδοὺ τῶν καμάτων τῆς Σάρρας αἱ ἀμοιβαί.

Ἐκείνη δέ, φησιν, ἤκουσε πρὸς τῇ θύρᾳ τῆς σκηνῆς ἑστῶσα ὀπίσθεν, 12 καὶ γέλασε λαθοῦσα ἐγέλασε καθ' ἑαυτὴν λέγουσα· οὔπω μοὶ γέγονεν ἕως τοῦ νῦν· ὁ δὲ κύριός μου πρεσβύτης.

Καὶ ἵνα ἀπολογήσηται ἡ θεία γραφὴ ὑπὲρ τῆς Σάρρας, προσβαλοῦσα ἐπεσημήνατο, ὅτι

11 Ἀβραὰμ γὰρ καὶ Σάρρα προβεβηκότες ἡμερῶν.

Καὶ οὐδὲ μέχρι τούτου ἔστη, ἀλλά φησιν,

Ἔξέλιπε γὰρ Σάρρᾳ γένεσις καὶ γυναικεῖα.

Ἐξηφανισμένη ἦν, φησιν, ἡ πηγὴ, πεπύφλωτο ὁ ὀφθαλμὸς, αὐτὸ τὸ ἐργαστήριον ἦν πεπηρωμένον. διὸ ἀφορῶσα πρὸς ταῦτα ἡ Σάρρα πρὸς ἑαυτὴν ἐλογίζετο τήν τε ἑαυτῆς ἡλικίαν, τό τε γῆρας τοῦ πατριάρχου. ἀλλ' ἐκείνης μὲν τὴν σκηνὴν ταῦτα λογιζομένης, ὁ δὲ ἀπορρήτων τῆς θείας οἰκονομίας ἀξίαν βουλόμενος δοῦναι τῆς οἰκείας δυνάμεως τὴν ὑπερβολήν, καὶ οὐδὲν αὐτὸν λανθάνει τῶν ἀπορρήτων,

13 Φησὶ πρὸς τὸν Ἀβραάμ· τί ὅτι ἐγέλασε Σάρρα ἐν ἑαυτῇ λέγουσα, ἀληθῶς τέξομαι; ἐγὼ δὲ γεγήρακα.

Ταῦτα γὰρ ἐκείνη ἐν ἑαυτῇ ἐλογίζετο.

14 Μὴ ἀδυνατεῖ, φησὶ, παρὰ τῷ Θεῷ ῥῆμα;

Ἰδοὺ φανερῶς ἑαυτὸν ἐξεκάλυψεν. οὐκ ἴσχε, φησὶν, ὅτι τῆς φύσεως ὢν δεσπότης πάντα δυνάμεως, ἄνωθεν δὴ βουληθεὶς καὶ τὴν νεκρωθεῖσαν μήτραν ζωογονῆσαι καὶ ὑπτιοδείδυμα κατασκευάσαι; μὴ ἀδυνατεῖ, φησὶν, ἀδυνάτου τι τῷ Θεῷ; οὐχὶ πάντα ποιεῖ, καὶ μετασκευάζει; οὐχὶ ζωῆς καὶ θανάτου ἐξουσίαν ἔχει; μὴ ἀδυνατεῖ παρὰ τῷ Θεῷ πᾶν ῥῆμα; οὐ φθάσας ὑποστρέψω δηλονότι τοῦτο; μὴ ἐγχωρεῖ τὸ παρ' ἐμοῦ ῥηθὲν μὴ εἰς ἔργον ἐλθεῖν; ἄκουε τοίνυν, ὅτι,

Εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον ἀναστρέψω πρός σε εἰς ὥρας, καὶ ἔσται τῇ Σάρρᾳ υἱός.

Ἐπειδὴ, φησὶν, ἀναστρέψω κατὰ τοῦτον, τότε γνώσεται δηλονότι τῶν πραγμάτων ἡ Σάρρα, ὅτι οὔτε ὁ γῆρας αὐτῆς κώλυμα γενήσεται, οὔτε ἡ στεῖρωσις· ἀλλὰ ὁ ῥῆμα ὁ ἐμὸν ἀπροσκόπτως ἔσται, καὶ ὁ τόκος αὐτῷ διδάξει τῶν παρ' ἐμοῦ ῥηθέντων τὴν δύναμιν. εἶτα ἐκείνη ἀκούσασα, ὅτι οὔτε καὶ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῆς κινηθὲν ἔλαθε τὸν παρόντα,

15 Ἠρνήσατο λέγουσα, οὐκ ἐγέλασα.

Ὁ γὰρ φόβος κατέσχεν αὐτῆς τὴν διάνοιαν. διὰ τοῦτο τῇ ἀσθενείᾳ αὐτῆς ἡ γραφὴ ὁ παρὼν λογιζομένη φησὶν, ἐφοβήθη γάρ. ἀλλ' ὁ πατριάρχης φησὶ πρὸς αὐτήν, οὐχὶ, ἀλλὰ ἐγέλασας. μὴ νομίσῃς, φησὶν, εἰ καὶ ἐν διανοίᾳ ταῦτα ἐβουλεύσω, καὶ τὸ λεληθὸς γέλωτα ἐποίησω, ὅτι τοῦ παραγινομένου τὴν δύναμιν λαθεῖν εἶχες. μὴ τοίνυν ἀρνοῦ τὸ γεγονὸς, μηδὲ προσθήκην ἐργάζου τῷ ἁμαρτήματι. μεγάλα γὰρ ἡμᾶς σήμερον δεῖ δέξεται ἀγαθὰ, τῆς φιλοξενίας ἡμῖν τούτων πάντων αἰτίας γενομένης.

Τοῦτον ἅπαντες μιμησώμεθα, καὶ τοσαύτην πρὸς τὴν φιλοξενίαν τὴν σπουδὴν ποιώμεθα, οὐχ ἵνα τῶν ὑπερόρων τούτων καὶ φθειρομένων λάβωμεν τὴν ἀντίδοσιν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τῶν ἀθανάτων ἀγαθῶν τὴν ἀπόλαυσιν ἑαυτοῖς ἀποκτώμεθα. ἐὰν γὰρ τοῦτο ποιῶμεν, ὑποδεξόμεθα καὶ ἡμᾶς ἐν ταῖς ⓦ σκηναῖς, καὶ ὑποδέξεται καὶ ἡμᾶς αὐτὸς ἐν ταῖς μοναῖς ἐκείναις ταῖς ἡτοιμασμέναις τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν, καὶ ἀκουσόμεθα πρὸς αὐτοῦ,

ΗΘΙΚΟΝ

Matθ.κε.λθ. Δεῦτε ⓐ εὐλογημένοι τ̃ πατρός μου, κληρονομήσατε τ̃ ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. τίνος ἕνεκεν ⓒ δέδωκά τί ; ἐπείνασα γάρ, ⓒ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, ⓒ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, ⓚ συνηγάγετέ με· ἐν φυλακῇ, ⓚ ἐπεσκέψασθέ με. τί τούτων ἀνεπαρκέστερον ; μὴ γὰρ ἐπέταξεν ὑμῖν περιεργάζεσθαι καὶ πολυπραγμονεῖν τοὺς πρὸ ἡμῶν μέλλοντας θεραπεύεσθαι ; σὺ δὲ σαυτόν, φησιν, ὑπόδειξαι, καὶ αὐτέλεής ἦ, καὶ ἀπερίμεμπτος κεῖ ὁ φαπόμενον. ταῦτα γὰρ μάλιστα ἐγὼ οἰκειοῦμαι τὰ εἰς τούτους γινόμενα. διὰ τοῦτο προσέθηκεν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. μὴ δὴ προδιαχωρῶμεν, ἀγαπητοί, τοσοῦτον ἐᾶν κέρδος, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ποθήσωμεν τὴν φιλοξενίαν. ὁ γὰρ δεσπότης προθυμίας δαψιλείαν, ὑ βρωμάτων ὄγκον ἀπαιτῇ, ὑ τραπέζας πολυτελῆ, ἀλλὰ γνώμην ἱλαρὰν, ὑ θεραπείαν ἁπλῆν τὴν διὰ τῶν ῥημάτων μόνον, ἀλλὰ κὴ τὴν ἀπὸ
Sαρ. m. ιε. καρδίας κὴ εἰλικρινοῦς διανοίας ἀγάπην. διὰ τοῦτο καί τις σοφὸς ἔλεγε, Κρέατον λύσει, ἢ δόσις. πολλάκις γὰρ λύπου θεραπεία πλέον τῆς δόσεως ἀνεκτήσατο τ̃ δεόμενον. ταῦτα εἰδότες μηδέποτε δυσχεραίνωμεν πρὸς τοὺς προσιόντας, ἀλλ' ἀεὶ μᾶλλον δυνηθῶμεν παραμυθήσασθαι αὐτῶν τ̃ πεῖναν, τοῦτο ποιῶμεν μὴ χαρᾶς ⓒ πολλῆς τῆς ὑφεστώσης, ὑχ ὡς παρέλκοντες, ἀλλ' ὡς τὰ μέγιστα κερδαίνοντες· εἰ γὰ μὴ δυνώμεθα, μὴ πρόσχωμεν πρὸς αὐτούς· ἀλλὰ καὶ τὴν διὰ τ̃ λόγου θεραπείαν παρέχωμεν, ⓒ μὴ ὀπτικείας αὐλαῖς ἀπεκρινώμεθα. τίνος γὰρ ἕνεκεν πρόχειρος αὐτῷ προσφέρη ; μὴ γὰρ ἀναγκάζει ; μὴ γὰρ βιάζεται ; ἄξιοί, ἱκετεύει, προσκαλῇ· ὁ δὲ ταῦτα ποιῶν ὑχ ὕβρεως ἄξιος. τί λέγω ἀξιοῖ, ἀ προσκαλῇ ; μυρία [ἐκδυσωπῇ, μυρία] ἐπᾴδεται, ὑ πάντα ταῦτα ποιεῖ ὑπὲρ ἑνὸς ὀβολοῦ, ὑ οὐδὲ τοῦτον προίεμαι. ὑ ποίας δὲ τύχωμεν συγνώμης, ποίαν δὲ εὑρήσωμεν ἀπολογίαν, αὐλοὶ μὲν ὄντα καθ' ἑκάστην ἡμέραν δαψιλῆ τράπεζαν προτιθέμενοι, ⓒ πολλάκις ⓒ τὴν χρείαν ὑπερβαίνοντες, ἐκείνοις δὲ μηδὲ τ̃ τυχόντος μεταδιδόντες, ὑ ταῦτα μυρία ἀγαθὰ διὰ τοῦτο νομίζόμενοι ; ἀλλ' ὢ τ̃ πολλῆς ῥᾳθυμίας· ὅσοι κέρδος προίεμεθα ἐκ τ̃ ἡμετέρων χειρῶν, ὑ τὴν ὑποδοσιν τ̃ σωτηρίας ἡμῶν τ̃ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἡμῖν προκειμένην ἀποπεμπόμεθα, οὐκ ἐννοοῦντες ὑ τ̃ ἀρετ̃ ταύτης τ̃ κορυφὴν, ὑ τ̃ διδομένων τὸ ὠφελές, ὑ τ̃ ὑπὲρ τ̃ τοιούτων ἀμοιβῶν ὑπερβολήν ; ἀλλὰ πάντα τοῖς κυσὶ τοῖς ἀναποκλείομεν, ὑ τὸ μὲν ζωμίον ὑπὸ τ̃ ἰδ̃ δαπάνᾳ συγχωρ̃μεν, μᾶλλον δὲ ταῖς τ̃ κλεπτῶν χερσὶ προτίθεμεν· τὰ δὲ ἱμάτια τὰ ποικίλα ὑπὸ τ̃ σητὸς ἀναλίσκεσθαι ἀφίεμεν, καὶ οὐκ ἀνελόμεθα τὰ ἁπλῶς χείρονα δόντας οἰκονομῆσαι, ἵνα πάλιν ἡμῖν διαφυλάξῃται διὰ τούτων, καὶ τ̃ ἀπορρήτων ἀγαθῶν ἀξιωθῆναι δυνηθῶμεν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρχειν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τ̃ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τ̃ αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. μβ ΕΞΑΝΑΣΤΑΝΤΕΣ ΔΕ ΟΙ ΑΝΔΡΕΣ ΕΠΕΒΛΕΨΑΝ ὈΠΗ ΠΡΟΣΩΠΟΝ ΣΟΔΟΜΩΝ Ϗ ΓΟΜΟΡΡΑΣ.

Μαθόμεν ἐκ τ̃ γρ̃ς ἀνεγνωσμένων, ἀγαπητοὶ, τὴν ὑπερβολὴν τῆς τοῦ δικαίου φιλοξενίας. φέρε Ϗ σήμερον τὰ ἐξῆς ἐπελθόντες, πάλιν καταμάθωμεν τοῦ πατριάρχου τὸ φιλόσοργον ⓒ συμπαθές. ἐκάστην γὰρ τ̃ ἀρετ̃ μετ' ὑπερβολῆς ὁ δίκαιος οὗτος ἐσκέπτετο. οὐδὲ γὰρ μόνον φιλόσοργος, οὐδὲ φιλόξενος ἦν Ϗ συμπαθὴς, ἀλλὰ Ϗ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἁπάσας μετ' ἀκριβείας

λείας ἐπεδείκνυτο. δὺ τε γὰρ ὑπομονὴν δεῖ ὑπεδείξασθαι, ζητήσεις αὐτὸν εἰς αὐτὴν τὴν ἄκραν κορυφὴν ἀναβεβηκότα· ἂν τε ταπεινοφροσύνην, πάλιν καὶ ἐν ταύτῃ σοφὲ μὴ χωρεῖτε, ἀλλὰ πόρρω ὑπεκτίζοντα· καὶν πίστιν ὑπεδείξασθαι δέῃ, καὶ ἐν τούτῳ πάλιν μᾶλλον εὑρεθήσεται τῶν ἄλλων ἀπάντων εὐδοκιμῶν. καθάπερ γὰρ εἰκών τις ἔμψυχός ἐστιν ἡ τούτου ψυχή, ταῦτα διάφορα τὰ ἀρετὰ χρώματα ἐν ἑαυτῇ δεικνύσα. ποία οὖν ἡμῖν ὑπολείπεται λοιπὸν ἀπολογία, ὅταν ἑνὸς ἀνδρὸς πάσας ταύτας ἀρετὰς ἐν ἑαυτῷ περιφέροντος, ἡμεῖς ὅλως ἔρημοι τυγχάνωμεν, ὡς μηδεμίαν ἀρετὴν βάλεσθαι κατορθοῦν; ὅτι γὰρ οὐ παρὰ τὸ μὴ δυνάσθαι, ἀλλὰ παρὰ τὸ μὴ βούλεσθαι ἔρημοι πόνων ἐσμὲν τῶν ἀγαθῶν, σαφὴς ἀπόδειξις, ὃ πολλοὺς τῶν ὁμογλώττων ἡμῖν ὕστερον ἀφιλαίμπονας ἐν ἀρετῇ. καὶ αὐτὸ γὰρ τοῦτο, τὸ τῷ πατριάρχῃ καὶ παρὰ τῆς γαστρὸς, καὶ παρὰ τοῦ νόμου γεγενῆσθαι, εἴκθεν καὶ ἀπὸ τῆς ἐν τῇ φύσει κειμένης γνώσεως εἰς τοσοῦτον μέγεθος ἀρετῆς ἐλθεῖν, πάσης ἡμᾶς ἀπολογίας ἀποστερῆσαι δυνήσεται. ἀλλ' ἴσως ἐροῦσί τινες, ὅτι πολλῆς ἀπέλαυσε τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ κηδεμονίας ὁ ἀνὴρ, καὶ πολλὴν ἐπεδείξατο τὴν πρὸς αὐτὸν προθυμίαν ὁ τῶν ὅλων Θεός. ναὶ, ὁμολογῶ· ἀλλ' ἐκεῖνο σκόπει, ὅτι καὶ αὐτὸς τὰ πρὸς ἑαυτὸν ἐπεδείκνυτο, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῶν παρὰ τοῦ δεσπότου ἀπήλαυε. μὴ τοίνυν τοῦτο μόνον ὅρα, ἀλλὰ καθ' ἕκαστον ἐξετάζων καταμάθανε, πῶς πρότερον τῆς οἰκείας ἀρετῆς ἐν πᾶσι τοῖς βασάνοις προσεκρούσθη, ὥστε ἠξιώθη τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ συμμαχίας. καὶ ταῦτα πολλάκις ὑμῖν ἐδείξαμεν, νῦνδε τὰ κατ' αὐτὸν μετάσχωμεν αὐτοῦ τοῦ σκήνους τῆς πατρῴας ἐπειρᾶτο, ὅπως θᾶττον ἀπὸ προγόνων σπέρματα εὐσεβείας δεξάμενος, εἴκθεν καὶ πρὸς ἑαυτὸν πολὺ τὸ φιλόθεον ἐπεδείκνυτο, καὶ ἀνδρεῖος ἀρτι τῆς Χαλδαίας μεθιστάς, ἀθρόον κελευόμενος τοῦ ἀλλοτρίου τῆς οἰκείας ἀπαλλάττεσθαι, οὐκ ἐνεδίδου, οὐκ ἀνεβάλλετο, ἀλλ' εὐθέως ἐπλήρου τὸ ὑπεσχημένον, καὶ ταῦτα οὐκ εἰδὼς ὅπου χήσεται αὐτὸς τῆς πλάνης, καὶ ἑαυτὸν καὶ ἐπείγετο ὡς ὑπὸ ὁμολογημένοις, τοῖς ἀδήλοις, τὸ τοῦ Θεοῦ πρόσταγμα πάντων προτιμότερον ἡγούμενος. εἶδες πῶς δεῖ ἀρχὴν καὶ οὐκ προοιμίων τὰ πρὸς ἑαυτὸν εἰσφέρειν, καὶ ἀπὸ τούτου καὶ τὰ πρὸς τὸν Θεὸν καθ' ἑκάστην σκαρπούσθαι τῆς πολλῆς τῆς δαψιλείας. τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ἡμεῖς, ἀγαπητοὶ, εἰ βουλοίμεθα τὰ ἄνωθεν ἀπολαύειν εὐνοίας, ζηλώσωμεν τὸν πατριάρχην, καὶ μὴ ἀναδυώμεθα πρὸς τὸν ἀγῶνα, ἀλλ' ἑκάστην ἀπολαβόντες, οὕτω ταύτην μετ' ἀσυδησίας μετερχώμεθα, ὡς τὰ ἀχείμαστον ἐκεῖνον ὁρθημὸν ἐπιπαύσασθαι πρὸς τὰ τῶν ἀμοιβῶν δωτήσιον. ὁ γὰρ τὰ ἀπόῤῥητα τῆς ἀγνοίας ἡμῶν ὑπισάμενος, ἐπειδὰν ἴδῃ τὴν ὑγιῆ γνώμην ὑπὸ λύπης κρυπτομένους, καὶ πρὸς τοῦτο τὰ ἀγῶνας ἀποδυομένους ἑαυτοὺς ἀκόνας, πολλαχοῦ μὲν πολλὴν τὴν ἀρετὴν ἐπιδείκνυται, μάλιστα δὲ ἐπὶ τοῦ Ἰώβ. ἐκεῖ γὰρ οὐ μόνον τὴν ἀρετὴν ἐπεδείξατο, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἀναγνώσεως. ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνος ἐν τοῖς ἀγῶσι τοῖς πρὸς τοὺς φίλους ἐγένετο, καὶ ἐκεῖνοι τὰ ἐναντία ἔλεγον, καὶ ἐκεῖνος ἐν τοῖς ἐναντίοις ἦν, ἐν τούτοις ἐκεῖνος ἐστεφανοῦτο, καὶ ἐν τούτοις ἐκεῖνος ἐθαυμάζετο. ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνος ἐν τοῖς ἀγῶσι τοῖς πρὸς τοὺς φίλους ἐγένετο, καὶ ἐκεῖνοι τὰ ἐναντία ἔλεγον, καὶ ἐκεῖνος ἐν τοῖς ἐναντίοις ἦν, ἐν τούτοις ἐκεῖνος ἐστεφανοῦτο, καὶ ἐν τούτοις ἐκεῖνος ἐθαυμάζετο. ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνος ἐν τοῖς ἀγῶσι τοῖς πρὸς τοὺς φίλους ἐγένετο, καὶ ἐκεῖνοι τὰ ἐναντία ἔλεγον, καὶ ἐκεῖνος ἐν τοῖς ἐναντίοις ἦν, ἐν τούτοις ἐκεῖνος ἐστεφανοῦτο, καὶ ἐν τούτοις ἐκεῖνος ἐθαυμάζετο.

θητὸν ἔχει, οὐδὲ [οὐ] τῷ αἰῶνι τούτῳ συγκαταλυόμενον, ἀλλὰ διηνεκὴς, ἀθάνατος, ἅ-
πασι τοῖς αἰῶσι συμπαρεκτεινόμενος. καὶ ὁμοῦ πάντες χρέος βεβήκαμεν, καὶ ὑπὲρ τῶν
πόνων ἀμοιβὴ τέλος οὐκ οἶδεν, οὐδὲ ἔοικε τῷ χρόνῳ, οὐδὲ μαραίνεται. ἵνα μάθητε,
ἰδοὺ πόσα ἔτη διελήλυθε, καὶ πόσαι γῆραι, ἐξ οὗ πατριάρχης οὗτος γέγονε· ὡς οὖν καὶ
σήμερον ὕπω δέδεκται τέλος" αὐτοῦ ὁ ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς ἐφάνοι, ὁ μέχρι τῆς συν- 5 χ. αἰῶνι
τελείας αὐτῆς πᾶσι τοῖς θεοφιλοῦσι διδασκαλίας ὑπόθεσις γίνεται. ἐπεὶ οὖν τοιαύτη
τοῦ δικαίου τούτου ἡ ἀρετὴ, ἐκ ζήλου τούτου διεγερθῶμεν, καὶ ὀφὲ γοῦν ποτε τῆς
οἰκείας ἐπιγνόντες βυθμήσεως, τὸν πατριάρχην μιμησώμεθα, καὶ ἔννοιάν τινα λά-
βωμεν τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας, καὶ πολλοῦ ἐπιμέλειαν ποιώμεθα, ὥστε μὴ τὸ σῶ- 10
μα μόνον ὑγιαίνειν, ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχῆς τὰ διάφορα νοσήματα ἰατρεύειν. ἐὰν γὰρ βλώ-
μεθα νήφειν καὶ ἐγρηγορέναι, τῶν τοῦ σώματος παθῶν εὐκολώτερον τὰ τῆς ψυχῆς ἰασόμεθα
νοσήματα. οἷον γὰρ δὴ ἀνοχλῇ ἡμῖν πάθος, ἐὰν ἐθέλωμεν βύσσεσθαι λογισμοὶ αἰσχρο-
ροῦν, καὶ τὸ κριτήριον τῆς φοβερᾶς ἐκείνης ἡμέρας, καὶ μὴ πρὸς τὸ παρὸν ἡδὺ ἀπίδειν, 15
ἀλλὰ τὸ μετὰ ταῦτα ὀδυνηρὸν ἐπινοεῖν ἡμῖν, τὰ διαφθείροντα καὶ ἀποπνίγοντα
τῆς ἡμετέρας ψυχῆς. μὴ τοίνυν ῥᾳθυμῶμεν, ἀλλ' εἰδότες ὅτι ἀγών ἐστι, καὶ παλαί-
σματα, καὶ ὅλα τὰ διατείνοντα πρὸς τὸν μέλλοντα καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἡμῶν τοὺς λογισμοὺς
ἀκμάζοντα καὶ νεαρὸν ἔχωμεν, ἵνα τῆς δυνάμεως συμμαχίας ἀπολαύοντες, τὰ πονηρὰ τού-
τα θηρία, τὰ ὀπίσθια λέγω τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας, τὸν κεφαλὴν σωτείλωμεν
Λυκ. ι. ιθ. διωκόμεθα. αὐτὸς γὰρ ἡμῖν ὁ δεσπότης ἐπήγγειλε λέγων, Ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν ἐξουσίαν 20 κατατρέχειν
πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ ὅπου πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ" ἐχθροῦ. νηφωμεν οὖ-
νων, ἀδελφοὶ, ἵνα κατ' ἴχνος τοῦ πατριάρχου τούτου τὴν ἀρετὴν μετιόντες, τῶν αὐ-
τῶν ἐκείνῳ στεφάνων ἀξιωθῶμεν διωκόμεθα, καὶ εἰς οὐδὲν τούτου κατηντηκόσαι κόλποις,
καὶ Ἀβραὰμ εἰσαγόμεθα, ἵνα καὶ τῆς ἐν τῇ γεέννῃ κόλασιν, καὶ τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων ἀγαθῶν ἀξιωθῶμεν.
ἀλλ' ἵνα πλείονα ζήλον [ὑμῖν] ὑμῖν ἐργαζώμεθα, καὶ πρὸς τὴν τοῦ δικαίου τούτου μίμησιν ὑ- χ. τὴν τοῦ δ.
μᾶς διεγείρωμεν, φέρε πάλιν ἐκ τῆς" κατ' αὐτὸν ἱστορίας ἀναλεξώμεθα πρὸς τὴν 25 κυρίου τοῦτον
ὑμετέραν ἀγάπην, ἐπελθόντες τὴν ἑξῆς τοῦ ἀκολουθίαν. μὴ γὰρ τὴν δαψιλῆ φι-
λοξενίαν ἐκείνου, ἢ τῇ ποιότητι, ἢ ποσότητι τῶν ἐδεσμάτων κενομυθήσω, ἀλλὰ τῇ προ-
θυμίᾳ, ἣ δαψιλὴς τῆς γνώμης δόξαν ἀναλεξάμενος τὴν φιλοξενίας ταύτης ἀμοιβὰς
ἐκαρπώσατο. καὶ μαθὼν τίς τε εἶη ὁ ἀναπεμπόμενος, καὶ πόση ἡ τούτου δύναμις, μέλλουσιν ἐκεῖ-
θεν ὅπου τοῦ Σοδόμων καταστροφὴν ὁρμᾶν ἠκολούθησεν ὁ πατριάρχης συμπροπέμ- 30
πων, φησίν. ὅρα δεσπότου φιλανθρωπίαν, ὅση συγκαταβάσει κέχρηται, ὁμοῦ καὶ τοῦ
εἰς τὸν δίκαιον τιμῶν δείκνυσι, καὶ ἐκκαλύπτων βουλόμενος τὴν ἀρετὴν τὴν ἀναποκειμένην
αὐτοῦ τῇ ψυχῇ.

16 Ἐξαναστάντες, φησὶν, οἱ ἄνδρες κατέβλεψαν ὅπου πρόσωπον Σοδόμων καὶ
Γομόρρας, 35

Τοὺς ἀγγέλους φησίν. οὐ γὰρ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Ἀβραὰμ καὶ οἱ ἄγγελοι
καὶ ὁ τούτων δεσπότης κατ' αὐτὸν ὤφθησαν· λοιπὸν οἱ μὲν ὡς ὑπηρέται ἀπεστέλ-
λοντο ὅπου τὴν καταστροφὴν τῶν πόλεων ἐκείνων, ὁ δὲ ἦλθε, καθάπερ φίλος φίλῳ,
μονονοὺ κοινολογούμενος τῷ δικαίῳ, ἅπερ ἔμελλε ποιεῖν. ἀπελθόντων γοῦν ἐκείνων
17 Εἶπέ, φησιν, ὁ κύριος· ἃ μὴ κρύψω ἐγὼ ἀπὸ Ἀβραὰμ τοῦ παιδός μου, ἃ ἐγὼ 40
ποιῶ.

Μεγίστη δὲ Θεοῦ ἡ συγκατάβασις, καὶ πάντα λόγον ὑπερβαίνουσα * ἡ εἰς" δίκαιον τιμή. ὅρα * ἢ ὑφῆλε λιπε
γὰρ πῶς πρὸς αὐτὸν διαλέγεται, ὡσανεὶ δὴ ἀδελφὸς αὐδελφῷ συναλεξόμενος, δεικ-
νὺς

νες ἡμῖν ὅσης ⓐ ἐναρετοι ἀξιοῦνται τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ τιμῆς. καὶ ἵνα μὴ νομίσῃς τῆς τοῦ Θεοῦ μόνον εἶναι ἀγαθότητος τὴν τοσαύτην εἰς τὸν δίκαιον τιμὴν, ὅρα πῶς ἡ θεία γραφὴ διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι αὐτὸς ἑαυτῷ ταύτης τῆς τιμῆς ἄξιος κατέστη, μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιδείξεως τοῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ πειρασμοῖς ὑποπαγμασιν. εἶπων γὰρ, ὃ μὴ κρύψω ἀπὸ Ἀβραὰμ τοῦ παιδός μου, ἃ ἐγὼ ποιῶ, οὐκ εὐθέως λέγει ὃ μέλλον ἔσεσθαι. ἀκόλουθον γὰρ ἦν ἐπαγαγεῖν καὶ εἰπεῖν, ὅτι μέλλει τὰ Σόδομα ἐμπιπρᾶν. ἀλλ' ἄξιον μηδὲ ὀκνῆσαι παραδραμεῖν· οὐδὲ γὰρ συλλαβεῖν οὐδὲ χερσὶν παραστῆναι ἔχειν δεῖ τὸν ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ χειμάῤῥουν. πόσης γὰρ οἴει τιμῆς εἶναι τοῦτο αὐτὸ ὃ λέγει, Ἀβραὰμ τὸν παῖδός μου, πόσου φίλτρου, πόσης δικαιοσύνης; τοῦτο γὰρ μάλιστα δείκνυσι τὸ ἀξιάγαστον καὶ τὸ εἰς τὸν δίκαιον τιμῶν. εἶτα ὅταν ἔλεγεν, εἰπὼν ὃ μὴ κρύψω, οὐκ εὐθέως ἐπάγει τὸ γινόμενον, ἀλλά τί; ἵνα μάθωμεν ὅτι οὐκ ἁπλῶς οὐδὲ εἰκῇ τοσαύτην περὶ αὐτὸν δείκνυται τιμὴν καὶ ἐπιμέλειαν, φησίν·

18 Ἀβραὰμ γὰρ γενόμενος ἔσται εἰς ἔθνος μέγα καὶ πολύ, καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν αὐτῷ πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς. 19 Ἤδειν γὰρ ὅτι συντάσσει τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, καὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ μετ' αὐτόν. καὶ φυλάξουσι τὰς ὁδοὺς κυρίου τοῦ Θεοῦ, ποιοῦν δικαιοσύνην καὶ κρίσιν, ὅπως ἂν ἐπαγάγῃ κύριος ὅτι Ἀβραὰμ πάντα, ἃ ἐλάλησε πρὸς αὐτόν.

Ὡς τῆς τοῦ δεσπότου φιλανθρωπίας τὸ μέγεθος. ὅτῳ μέλλει μετὰ ταῦτα ἐπάγειν τὰ κατὰ τὴν καταστροφὴν Σοδόμων, πρόλαβεν νῦν παῤῥησιάζεται τὸν πατριάρχην, ὁμοῦ καὶ τὴν μεγίστην εὐλογίαν αὐτῷ ἐπαγγελλόμενος, καὶ ὅτι εἰς πλῆθος ἔσται μέγα, καὶ διδάσκων αὐτὸν ὅτι ἀμοιβὴν ταύτην λαμβάνει τῆς φιλοθέου αὐτοῦ γνώμης. ἐννόησον γὰρ ὅσον ἐστὶν ἡ τοῦ πατριάρχου ἀρετὴ, ὅταν ὁ Θεὸς λέγῃ, ἤδειν γὰρ ὅτι συντάσσει τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ μετ' αὐτὸν, καὶ φυλάξουσι τὰς ὁδοὺς κυρίου. πολλὴ τῆς ἀρετῆς ἡ ὑπόπτασις. ὃ γὰρ μόνον ὑπὲρ ὧν αὐτὸς μέτεισι τὴν ἀρετὴν, τὰς ἀμοιβὰς δέχεται, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ὧν διεδέξατο τοὺς ἐξ αὐτοῦ τεθῆσι, δανειθεὶς ἀξιοῦται τῆς ἀντιδόσεως· εἰκότως. αὐτὸς γὰρ λοιπὸν ἅπασι διδάσκαλος γέγονεν. ὁ γὰρ τὴν ἀρχὴν καὶ τὰ πρῶτα τοῦ ἁμαρτάνειν, οὗτος καὶ τῶν μὴ ταῦτα γινομένων αἴτιος δικαίως ἂν εἴη. καὶ ὅρα τοῦ δικαίου τὴν ἀγαθότητα. ὃ μόνον ὑπὲρ τῆς ἐν τῷ παρελθόντι ἀρετῆς ἀμείβεται ⓦ δίκαιον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς μελλούσης. ἤδειν γὰρ, φησιν, ὅτι συντάσσει τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ. ἐπειδὴ, φησι, προγινώσκω τοῦ δικαίου τὴν γνώμην, διὰ τοῦτο προλαμβάνω παῖς ἀμοιβαῖς. οἶδε γὰρ τὰ ἀπόῤῥητα τῶν διανοιῶν ἡμῶν, καὶ ὅτανε θέλωσι τὰ δέοντα βουλευόμενοι, καὶ ὑγιῆ τὴν γνώμην ὑποδεικνύμενοι, καὶ χεῖρα ὀρέγῃ καὶ πρὸ τῶν πόνων ἀμείβεται, προθυμοτέρους ταύτῃ κατασκευάζων. καὶ τοῦτο δὴ θέσις ὅτι τῶν δικαίων ἀποφάσεων γνώμων. εἶδως γὰρ τῆς δυσθεραπεύτου φύσεως τὴν ἀσθένειαν, ὥστε μὴ ἀπαγορεῦσαι πρὸς τὰ δυσχερῆ, μεταξὺ τῶν πόνων πολλάκις τὴν πρὸς ἑαυτὸν ἀντιλήψιν καὶ τὰς ἀμοιβὰς παρέχει, ὥστε καὶ τῶν πόνων ὑπερυφίσασι, καὶ τὴν ὁρμὴν ὑποδῆναι. ἤδειν γὰρ, φησιν, ὅτι συντάσσει τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, καὶ φυλάξουσι τὰς ὁδοὺς κυρίου. ὃ μόνον πρὸς αὐτὸ προλέγει ὅτι σωτάσσει, ἀλλὰ καὶ πρὸς τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ὅτι φυλάξουσι τὰς ὁδοὺς κυρίου, ⓦ Ισαὰκ, ⓦ Ιακὼβ ἀντιτίθησι. τὰς ὁδοὺς κυρίου, τοῦτ' ἔστι τὰ προστάγματα, τὰς ἐντολάς. ποιοῦν γὰρ, φησι, δικαιοσύνην καὶ κρίσιν· μηδὲν τοῦ δικαίου προτιμᾶν, ἐκτὸς γίνεσθαι πάσης ἀδικίας. τοῦτο γὰρ ἡ μεγίστη ἀρετή. διὰ τοι τοῦτο πρώτα εἰς ἔργον ἐκβήσεται, ὅσα ἐλάλησε κύριος πρὸς αὐτόν. οἶμαι δὲ καὶ ἕτερόν τι αἰνίττεσθαι αὐτὸν διὰ τοῦ λέγειν, Ἀβραὰμ δὲ γινόμενος εἰς ἔθνος μέγα καὶ πολύ, αὐτὶ τοῦ, σὺ μὲν ὁ τοῦ ἀρετοῦ ἐλόμενος, καὶ τοῦ ὑπερφυοῦς ὑποδεικνύμενος, εἰς ἔθνος

μέγα καὶ πολὺ ἡμῖν· ὁ γὰρ Δεσπότης οὗτος ὁ τῶν Σοδόμων χώραν οἰκουμένης ἀφανισθήσονται. ὥσπερ γὰρ ἡ ἀρετὴ σωτηρίας αἰτία τοῖς ταύτην μετιοῦσιν, οὕτως ἡ πονηρία ἀφανισμοῦ αἰτία καθίσταται. Εἶτα ὅπως καὶ τῆς βλασφημίας καὶ ὀργὴ τῶν ἐπαίνων εἰς πλείονα παρρησίαν ἄγαγε τὸν δίκαιον, ἄρχεται τῆς ἱκετηρίας, καὶ φησι,

20 Κραυγὴ Σοδόμων καὶ Γομόρρας πεπλήθυνται πρός με, καὶ αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν μεγάλαι σφόδρα. 21 Καταβὰς δὴ ὄψομαι, εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν τὴν ἐρχομένην πρός με συντετελέσθηκαν· εἰ δὲ μή, ἵνα γνῶ.

Φοβερὰ τὰ εἰρημένα. κραυγὴ Σοδόμων, φησί, καὶ Γομόρρας. καί τοι καὶ ἕτεραι πόλεις μεῖζον ἠφάνισθησαν, ἀλλ' ὅμως αὗται πᾶσαι τῶν ἀφανεστέρων, τούτων ἐμνημόνευσεν. πεπλήθυνται πρός με, καὶ αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν μεγάλαι σφόδρα. ὅρα τῶν κακῶν τὴν ὑπόπτασιν. οὐ μόνον πολὺ τὸ πλῆθος τῆς κραυγῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀδικίας. τὸ γὰρ κραυγὴ Σοδόμων καὶ Γομόρρας πεπλήθυνται δῆμον σημαίνει, ὅτι μετὰ τῆς παρανομίας ἐκείνης τῆς ἀφάτου καὶ πάσης συγγνώμης ἀπεστερημένης, καὶ ἑτέρας ἀδικίας πολλὰς ἐπεδείκνυντο, καὶ δυνατώτεροι κατεξανιστάμενοι τῶν ἀδυνατωτέρων, καὶ πλούσιοι τῶν πενήτων. οὐ μόνον δὲ οὕτω φησί, πολὺ τῆς κραυγῆς ὁ πάθος ἦν, ἀλλὰ καὶ αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν οὐχ αἱ τυχοῦσαί εἰσιν, ἀλλὰ καὶ μεγάλαι, καὶ σφόδρα μεγάλαι. ξένον γὰρ ἔθος παρανομίας ἐπενόησαν, καὶ ἀλλοκότους καὶ ἀθέσμους τοῖς μίξεων νόμοις ἐφεῦρον, καὶ τοσαύτη τῆς κακίας ἡ φορὰ, ὡς ἅπασαν τῆς λύμης ὑπερπλησθῆναι πάσης, καὶ μηδεμίαν λοιπὸν διορθώσιν αὐτοῦ ὑποδέχεσθαι, ἀλλ' ἀφανισμοῦ δεῖσθαι πάντελοῦς. οὐδὲ γὰρ ἰατρείαν λοιπὸν ὑποδέχεται τὰ τούτων πάθη ἀνίατα γεγενότα. Εἶτα παμβδύων ἅπασαν τὴν δυσθεράπευτον τῆς φύσιν, καὶ μεγάλα ἦ σφόδρα τὰ ἁμαρτήματα καὶ ὁμολογημένα, μὴ τοσοῦτον τὰς ψήφους ἐκφέρειν, πρὶν δὴ σαφεῖς ἀποδείξεις γένωνται, φησι, καταβὰς ὄψομαι, εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν τὴν ἐρχομένην πρός με· εἰ δὲ μή, ἵνα γνῶ. τί βούλεται τῆς λέξεως ἡ συγκατάβασις; καταβὰς, φησιν, ὄψομαι. τόπον γὰρ οὐκ ἀπὸ τόπου μεταβαίνει ὁ τῶν ὅλων Θεός; οὐχί, μὴ γένοιτο. ἀλλὰ τοῦτο λέγει, ἀλλ' ὅπερ πολλάκις ἔφην, τῇ παχύτητι τῆς λέξεως ἡμᾶς παιδεύσας βούλεται, ὅτι δεῖ πολλῇ τῇ ἀκριβείᾳ κεχρῆσθαι, καὶ μήτε ἀπὸ ἀκοῆς κατακρίνειν τοὺς ἁμαρτησομένους, μήτε δίχα ἀποδείξεως τὰς ψήφους ἐκφέρειν. ἀκούωμεν ταῦτα ἅπαντες. ὁ γὰρ μόνον οἱ τὴν δικαστικὴν ἀρχὴν ἐπέχοντες, τοὺς τῆς φυλακῆς ὀφείλουσι νόμους, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν ἕκαστος μηδέποτε ἀπὸ ψιλῆς ἀκοῆς κατακρίνῃ πλησίον. ἀφ' οὗ δὲ τοῦτο καὶ μετὰ ταῦτα ὁ μακάριος οὗτος Μωϋσῆς ἐπιχύμενος τοῦ πράγματος ἐβόησε λέγων, Ἀκούσατε μικροὶ καὶ μεγάλοι. καὶ ὁ μακάριος Παῦλος γράφων ἔφασκε, Σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου; καὶ ὁ Χριστὸς ὁ ἀφ' ἁπάντων ἀγαπώμενος τοῖς μαθηταῖς, καὶ διδάσκων τοὺς Ἰουδαίους ὁ πλῆθος, τοὺς γραμματέας αὐτῶν καὶ Φαρισαίους, ἔλεγε, Μὴ κρίνητε, ἵνα μὴ κριθῆτε. Οὐ γὰρ, φησι, τοῦ κριτοῦ ἁρπάζεις ὁ τοῦ δικαστοῦ ἀξίωμα; τί τοῦ λαμβάνεις τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν φοβερὰν; βούλει κριτὴς εἶναι; σαυτοῦ γίνου, καὶ τῶν σοι πεπλημμεληκότων. οὐδεὶς ὁ κωλύων. ὅταν γὰρ τὰ ἁμαρτήματα σοι διορθώσῃ, καὶ ὑδεμίαν ἔχῃ τοῦ κρίματος ὑποψίαν βλάβην. ἐὰν δὲ τὰ σαυτοῦ καταλιπὼν ἑτέρους καθέζῃ κρίνων, μείζονα σαυτῷ τὰ φορτία τῶν ἁμαρτημάτων συλλέγων ἔχει ἀθλίαν. διὸ, παρακαλῶ, φεύγωμεν πάντα τὸν καταδικάζειν τοὺς πλησίον. εἰ γὰρ καὶ τῆς ἐξουσίας τῆς δικαστικῆς ὁ μετέχεις, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ κατάκρινας, καὶ κατηύθυνον τῷ ἁμαρτήματι πεποίηκας τοῦδε μίαν ἀπόδειξιν δεξάμενος, ἀλλὰ πολλάκις ἐξ ὑπο-

Εξο. κγ. α. Ρω. β. α.

Ματθ. ζ. α.

κ. πρόσ.

ψίας

ψιας δ' ἀφεδολῆς ψιλῆς. ἀφ' ἡμῶν γὰρ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ ἐβόα λέγων, Τοὺς κα- ψαλ. ρ. ε.
ταλαλοιῶντα λάθρα τὸν πλησίον αὐτοῦ, τοῦτον ἐξεδίωκεν. Εἶδες ἀρετῆς ὑπερβολήν. οὐ μόνον οὐ παρεδέχετο αὐτὸς τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ δ' ἀπήλαυνε τὸν ἀδελφὸν καταλαλιᾶς βυλόμενον. ἐὰν οὖν ἡμεῖς βυλώμεθα καὶ ἡμᾶς ἐλαττοῦν τὰ ἑαυτοῖς ἐπλημμέλημένα, οὐ-
5 τω μάλιστα πάντων φυλαττώμεθα, μήτε καταψηφίζεσθαι τῶν ἀδελφῶν τῶν ἡμετέρων, μήτε δὲ καταλαλιᾶς ὑπεύθυνα ποιεῖσθαι, μᾶλλον δὲ τὸν ἀπελαύνειν καὶ πάντα ἀποτρέπεσθαι. οὕτω γὰρ οἶμαι καὶ τὸν προφήτην Μωϋσῆν δηλοῦν φησὶ τὸ λέγειν, ἀκοινώνητον ματαίαν μὴ προσδέξῃ. φησὶ τοι οὕτω καὶ νῦν ὁ τῶν ὅλων δεσπότης τοσαύτην παχύτητι λέξεως ἐχρήσατο πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, καί φησι,
10 καταβὰς ὄψομαι. τί γάρ; οὐκ ἠπίστατο, οὐκ ᾔδει ὁ μέγεθος τῶν ἁμαρτημάτων; οὐκ ἐγίνωσκε τὸ ἀδιόρθωτον τῶν ἐπλημμελημένων; ἀλλ' ὥσπερ ἀπολογίαν τινὰ ζητοῦσι τοῖς μὴ ταῦτα ἀναισχύντως ἐγκαλεῖν βυλομένοις, καὶ δεικνὺς αὐτῶν τὸ ἀκατάληκτον, καὶ τὴν πολλὴν ἀπάνην τῆς ἀρετῆς, τοσαύτῃ κέχρηται τῇ μακροθυμίᾳ. πάλαι δ' ἀφ' ἑαυτοῦ μόνον, ἀλλ' ὥστε καὶ τῷ δικαίῳ ἀφορμὴν προσλαβεῖν δείξαι τῆς γνώμης αὐτοῦ τὸ συμπα-
15 θὲς καὶ τὸ φιλόστοργον.

22 Οἱ μὲν οὖν ἄγγελοι, καθάπερ ἔφην εἶπον, ἀπῆλθον εἰς τὰ Σόδομα· ὁ δὲ πατριάρχης εἱστήκει ἐνώπιον κυρίου. 23 Καὶ ἐγγίσας, φησίν, Ἀβραὰμ εἶπε, μὴ συναπολέσῃς δίκαιον μετὰ ἀσεβοῦς, καὶ ἔσται ὁ δίκαιος ὡς ὁ ἀσεβής;

Ὢ τῆς τοῦ δικαίου παῤῥησίας, μᾶλλον δὲ ὦ ψυχῆς συμπαθείας· ὅπως τῇ τῆς συμπα-
20 θείας μέθῃ κεκραμένος οὗτος ὁ λέγει σωφρονεῖ. καὶ δεικνύουσα ἡ θεία γραφὴ ὅτι μετὰ φόβου πολλοῦ καὶ εὐλαβείας τὴν ἱκεσίαν ποιεῖται, φησίν· ἐγγίσας Ἀβραὰμ εἶπε, μὴ συναπολέσῃς δίκαιον μετὰ ἀσεβοῦς; τί ποιεῖς, ὦ μακάριε πατριάρχα; τῆς παῤῥησίας σου δέδοται παῤῥησιάσασθαι ὁ δεσπότης, ὥστε μὴ τοῦτο ποιῆσαι; ἀλλὰ μὴ τοῦτο νοήσωμεν. οὐδὲ γὰρ ὡς τοῦ δεσπότου τοῦτο ποιεῖν μέλλοντος [τοῦτο] λέγει [αὐτὸς,] ἀλλ' ὅπως ἐξ εὐθείας δέῃ τὸν ἀ-
25 δελφιδοῦν εἰπεῖν οὐκ ἐθάῤῥει, χαυνῶν γὰρ ἀπόντων ποιεῖται τὴν ἱκεσίαν, βυλόμενος μὴ τῶν ἀλλων καὶ τοῦτον ἀπωσῶσαι, καὶ μὴ τοῦτο καὶ οὗτος ἄλλους ἐξαρπάσαι. ἀρχεται τῆς παῤῥησίας, καί φησιν·

24 Ἐὰν ὦσι πεντήκοντα δίκαιοι ἐν τῇ πόλει, ἀπολέσεις αὐτούς; οὐκ ἀνήσεις ἅπαντα τὸν τόπον ἕνεκεν τῶν πεντήκοντα δικαίων, ἐὰν ὦσιν ἐν αὐτῇ; 25 Μηδαμῶς. οὐ ποιήσεις τὸ ῥῆμα τοῦτο,
30 τοῦ ἀποκτεῖναι δίκαιον μετὰ ἀσεβοῦς, καὶ ἔσται ὁ δίκαιος ὡς ὁ ἀσεβής. μηδαμῶς. ὁ κρίνων πᾶσαν τὴν γῆν οὐ ποιήσεις κρίσιν;

Ὅρα πῶς καὶ ἐν τῇ ἱκεσίᾳ δείκνυσιν αὐτοῦ τῆς γνώμης τὸ φιλόστοργον. καὶ κριτὴν πάσης τῆς γῆς ὁμολογεῖ, καὶ ἀξιοῖ μὴ συναπολέσαι δίκαιον μετὰ ἀσεβοῦς. εἶτα ὁ ἥμερος καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπενδίδωσι τῇ αἰτήσει, καί φησι, ποιῶ ὅπερ εἴρηκας, καὶ δέδεγμαί σου τὴν παῤῥησίαν.

26 Ἐὰν εὑρεθῶσι πεντήκοντα δίκαιοι ἐν τῇ πόλει, δι' ἐκείνους ἀφήσω πάντα τὸν τόπον.

Χαλεύομαί, φησι, τοῖς πεντήκοντα δικαίοις, ἐὰν εὑρεθέν, τῶν λοιπῶν τὴν σωτηρίαν, καὶ τὴν αἴ-
χαὶμ. χαπαλεῶν, τησιν τὴν εἰς ἔργον ἀγάγω. ἀλλ' ἴδωμεν τὸν δίκαιον τοῦτον, ὅπως παῤῥησίας ὑπιλαβόμενος, καὶ τὸν Θεοῦ τὴν φιλανθρωπίαν εἰδὼς, πάλιν δευτέραν αἴτησιν προσά-
40 γῃ, καί φησι.

27 Νῦν ἠρξάμην λαλῆσαι πρὸς τὸν κύριόν μου· ἐγὼ δέ εἰμι γῆ καὶ σποδός.

Μὴ νομίσῃς, φησὶ, δέσποτα, ἀγνοῶ με ἐμαυτὸν, καὶ ὑπερβαίνω με τὸ μέτρον, καὶ τοσαύτῃ κεχρῆσθαι τῇ παῤῥησίᾳ. οἶδα γὰρ ὅτι γῆ εἰμὶ καὶ σποδός. ἀλλ' ὥσπερ τοῦτο οἶδα

καὶ

καὶ σαφῶς ὑπίσαμαι, ὅτως οὐδὲ ἑκὼν ἀγνοῶ, ὅτι πολὺ τὸ μέγεθος τῆς σῆς φιλανθρωπίας, καὶ ὅτι πηλάζεις εἰς ἀγαθότητα, καὶ βούλῃ πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι. ὁ γὰρ ἑκὼν μὴ ὄντος τοιούτου, πῶς ἂν ποτε γλυκυθύμους ἀπολέσῃς, εἰ μὴ πολλὴ τῶν ἁμαρτημάτων ἦν ἡ φορά; διὸ δέομαι πάλιν καὶ αἰτοῦμαι, χ. κ. ὑμῶν

28 Ἐὰν ἐλάχιστοι τῶν εὑρεθῶσι, καὶ μέ ὦσιν ἐν τῇ πόλει δίκαιοι, ἀπώσεις τὴν πόλιν; καὶ εἶπεν, ἐὰν εὑρεθῶσί μέ, ἀπολέσω.

Τίς δὴ κατ' ἀξίαν τῶν ὅλων Θεὸν ὑμνήσειε τῆς τοσαύτης μακροθυμίας καὶ συγκαταβάσεως, ἢ δίκαιον μακαρίσειε τοσαύτης ἀπολαύσαντα παῤῥησίας;

29 Καὶ προσέθηκε, φησίν, ἔτι λαλῆσαι, καὶ εἶπεν· ἐὰν εὑρεθῶσιν ἐκεῖ μία. καὶ εἶπεν, ἀπολέσω ἕνεκεν τῶν μία. 10

Εἶτα λοιπὸν ὥσπερ ἀηδεσθεὶς τὸ Θεοῦ πάθος μακροθυμίαν ὁ δίκαιος, καὶ δεδιὼς μήποτε [καὶ] δόξῃ ὑπερβαίνειν, καὶ πέρα τοῦ μέτρου τῆς ἱκεσίας ποιεῖσθαί, φησι, χ. ιβ΄

30 Μή τι κύριε ἐὰν λαλήσω; ἐὰν εὑρεθῶσιν ἐκεῖ λ΄.

Ἐπειδὴ εἶδεν ἕτοιμον πρὸς φιλανθρωπίαν, οὐκ ἔτι μακρὸν καταφίσιν, οὐδὲ πέντε δικαίους προσαιτεῖ, ἀλλὰ ἕνα, ὅτω προσάγει τὸν προσκλησιν, καί φησιν· ἐὰν εὑρεθῶσιν ἐκεῖ λ΄. 15

Καὶ εἶπεν, οὐ μὴ ἀπολέσω, ἐὰν εὕρω ἐκεῖ λ΄.

Σκόπει πόση τοῦ δικαίου ἡ εὐτονία. καθάπαξ αὐτὸς μέλλων ὑπερεύθυνος τῇ ψήφῳ γίνεσθαι, ὅτω πολλῷ πίθεται τῷ κατηγορῷ ὀξαρπάσαι τῆς μελλούσης ἐπάγεσθαι τιμωρίας τὸ τῶν Σοδομιτῶν ἔθνος. 20

31 Καὶ εἶπεν, ὀκνῶ ἔτι λαλῆσαι πρὸς κύριον, ἐὰν εὑρεθῶσιν ἐκεῖ κ΄. καὶ εἶπεν, οὐ μὴ ἀπολέσω ἕνεκεν τῶν κ΄.

Πάντα λόγον ὑπερβαίνει καὶ πᾶσαν ἔννοιαν ἡ τοῦ δεσπότου ἀγαθότης. τίς γὰρ ἡμῶν τῶν ἐν μέσῳ μυρίων κακῶν πρεφομένων εἵλετό ποτε κατὰ τῶν ὁμογλώσσων φῆφον ἐνεγκεῖν τοσαύτην χρήσασθαι συγκαταβάσει καὶ φιλανθρωπίᾳ; ἀλλ' ὅμως ὁ δίκαιος ἔστ ὁρῶν 25 πλοῦτον τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας οὐκ ἴσατο, ἀλλὰ πάλιν φησί·

32 Μή τι κύριε ἐὰν λαλήσω ἔτι ἅπαξ;

Ἐπειδὴ γὰρ ἄφατος ἰδὼν ἡ μακροθυμία, διὰ τοῦτο δεδοικὼς μὴ καὶ εἰς ἀναναίκτησιν τοῦ κατ' αὐτὸν κτίσεως καλούμενοί, φησι· μή τι κύριε; μὴ προπετές τι ποιῶ; μὴ ἀναισχυντῶν τι ὑπιδείκνυμι; μὴ καταγνώσεως ἄξιον προσῳμα δέομαι, ἐὰν 30 λαλήσω ἔτι ἅπαξ; μετὰ τὴν πολλῆς ἐκείνης ἀγαθότητος ἔτι μίαν ἱκεσίαν δέξαι πρὸς ἐμοῦ.

Ἐὰν εὑρεθῶσιν ἐκεῖ ί. καὶ εἶπεν, οὐ μὴ ἀπολέσω ἕνεκεν τῶν ί.

Καὶ ὅλως προσλαλῶν εἶπεν, ἔτι ἅπαξ λαλήσω,

33 Ἀπῆλθε, φησι, κύριος, ὡς ἐπαύσατο λαλῶν πρὸς Ἀβραάμ, καὶ Ἀβραὰμ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. 35

Εἴδετε τὴν δεσποτικὴν συγκατάβασιν· εἴδετε τὴν δικαίου πρὸς φιλοσοργίαν· ἐμάθετε ὅση ἡ ἰσχὺς τῶν πρὸς ἀρετὴν μετιόντων. ἐὰν γὰρ εὑρεθῶσί, φησι, δίκαιοι, δι' ἐκείνους πᾶσι τοῖς συγχώρησιν τῶν ἡμαρτημένων δωρούμαι. καλῶς ἔλεγεν, ὅτι ταῦτα πάντα ἐγίνετο, ἵνα μηδεμία καταλίπηται τοῖς μετὰ ταῦτα ἀναισχυντοῦσιν ἀπολογίας ἀφορμή. Εἰσὶ γὰρ πολλοὶ τῶν μεμηνότων ἀκόλαστον γλῶτταν ἔχοντες, καὶ ἀπαιδεύτως βαλλόμενοι καὶ 40 λέγοντες, τίνος ἕνεκεν ἐνεπρήσθη τὰ Σόδομα; εἰ μακροθυμίας ἀπήλαυσαν, ἴσως δὲ μετενόησαν. δείκνυσι τοῦτο δείκνυσί σοι τῆς καλῆς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης, καὶ ὅτι ἐν τοσούτῳ πλήθει τοσαύτη ἐστὶν ἀνάγκη ἀρετῆς, ὡς ἑτέρου κλυδωνίου τοιούτου δεῖσθαι, οἷον πρότερον κατέλαβε τοῦ

τῳ οἰκουμβψίῳ. ἀλλ' ὅπῳ ἐπόχεσις ὅστ τῦ Θεοῦ, ὥστε μηκέτι τοιαύτην ἐπενεχθῆναι τιμωρίαν, ἀφ' τῦτο ἕτερον ἔθνος τιμωρίας ἐπάγει, ὁμοῦ κἀκείνους ἐπὶ τῳ τιμωρίαν ἀγῶν, ἢ τοῖς ἑξῆς ἅπασι διὰ παντὸς τῳ διδασκαλίαν προτιθέμενος. ὅπῳ γὰρ διέτρεφαν τῦ τῆς φύσεως νόμους, ἐξ ξένας ἐξ παρανόμους ἐπενόησαν μίξεις, ἀφ' ὅτο ξένον τιμωρίας ἔθνος ἐπήγαγε, ἀφ' τῳ ἐκείνων παρανομίαν, ἢ τῆς γῆς τῳ γαστέρα πηρώσας, ἢ καταλιπὼν ἐπώμνημα διαπαντὸς τὰς μήτρας γυναικῶν, ὥστε μὴ τοῖς αὐτοῖς ὑπιχρεῖν, ἵνα μὴ τοῖς αὐτοῖς παραπέσωσι. ἐξ ἔξεστι τῷ βουλομένῳ εἰς τῦτον τύπτειν ἀφικνεῖσθαι ἐκείνους ἢ ὁρᾶν αὐτῳ, ὡς εἶπεν, τῳ γλῶσσαν ἐξ δεικνύσαν τῆς τιμωρίας τὴν ἰσχύν, ἢ μὴ τοσούτων ἐτῶν ἀριθμόν, ὡς ἂν ἢ παραπείσης τῆς τιμωρίας, ὅτω καταφρονῆς ἡ ἀναμάκτησις δείκνυται. διὸ ὁ, παράκλησ, ὃς ὢν ἕτερος τῳ δίκαιον ἔδοξε, ἡμᾶς σωφρονίζωμεν. ἀλλ' ἴσως εἴποι τις ἄν, τί οὖν; ὅπῳ ἐκεῖνοι ὅτως ἐκολάσθησαν, οὐκ εἰσὶ καὶ νῦν πολλοὶ τὰ αὐτὰ ἐκείνοις παρανομοῦντες, καὶ μὴ κολαζόμενοι; ναί. ἀλλὰ ὅτο μᾶλλον πλείονα ἡμῖν τὰ ἀγωνίσματα ἐμποιῆσαι δυνήσεται). ὅταν γὰρ μήτε ἐκ τῶν εἰς ἐκείνους συμβεβηκότων σωφρονιζώμεθα, μήτε ἀπὸ τῆς μακροθυμίας τῦ Θεοῦ κερδαίνωμέν τι, συνόησον οἵα ἡμᾶς ἀφανδέξεται κόλασις, ὃ πῦρ ὃ ἄσβεστον, ὁ σκώληξ ὁ ἀκοίμητος. ἀλλως ὄ, καὶ ὅπῳ πολλοὶ ἀφ' τῳ τῦ Θεοῦ χάριν εἰσὶ ναῦ σκάρετοι, εἰ καὶ ἡμεῖς οὐκ ἐκ τῶν καθ' ἑαυτοὺς σκληρῶν, ἢ ταῖς τῳ ῥαθυμίᾳ τῶν ἡμετέραν ὁρώντες, νομίζομεν πολλῳ τῳ ἄσωτον [τῆς ἀρετῆς]· ἀλλ' ὅμως εἰ καὶ λανθάνουσι, πολλοί εἰσιν ⓤ ⓦ δεσπότῃ δυσωπεῖν δυνάμενοι, καθάπερ τότε ὁ μακάριος πατριάρχης, καὶ ἀφ' τῶν ἐκείνων ἀρετῳ τῳ τοῖς τότοις μακροθυμίᾳ ὑπιδείκνυται. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι ἡ τῶν τοιῦτων πρῆσις τῆς μακροθυμίας ἡμῖν τοσῦτον ἔζηλος, ἄκουσον ὃς αὐτῆς ταύτης τῆς ἱστορίας, τί φησι τοῖς ⓦ πατριάρχῃ· ὅτι ἐὰν ἴ δίκαιος ἐν τῇ πόλει τότῳ, ἀπολέσω τὰς πόλεις. καὶ τί λέγω ἴ δίκαιος; οὐδὲ εἷς εὑρέθη ἐκ τῆς παρανομίας ἐκτός, εἰ μὴ μόνος Λὼτ ὁ δίκαιος, καὶ αἱ τότῳ δύο θυγατέρες. ἡ γὰρ γυνὴ δι' αὐτὸν ἴσως τῳ ἐν τῇ πόλει τιμωρίαν ἀφαφυλάξασα, ὕστερον τῳ δίκην ἔδωκε δι' οἰκείαν ῥαθυμίαν. νυνὶ δ' ἀφ' τῳ ἄφατον τῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, ὅπῳ ἐπέδωκε τὰ τῆς εὐσεβείας, πολλοὶ καὶ ἐν μέσαις ταῖς πόλεσι λανθάνοντές εἰσι δυνάμενοι δυσωπεῖν ⓦ Θεόν, καὶ ἐν ὄρεσι καὶ ἀπλησίοις ἕτεροι, καὶ ἡ τῶν ὀλίγων τότων ἀρετὴ τῳ τῶν πολλῶν κακίαν ἀποκρύψαι δύναται, ὅπῳ πολλὴ τῦ δεσπότῃ ἡ ἀγαθότης, καὶ πολλάκις οἷδε δι' ὀλίγους δικαίους τῶν πολλῶν χαρίζεσθαι τῳ σωτηρίαν. ἐξ τί λέγω δι' ὀλίγους δικαίους; πολλάκις ὅταν μὴ εὑρεθῇ ἐν τῷ παρόντι βίῳ δίκαιος, ἀφ' τῳ τῶν τετελευτηκότων ἀρετῳ τῶν ζώντων κήδεται, καὶ βοᾷ λέγων, Ὑπερασπιῶ τῆς πόλεως ταύτης διὰ ἐμὲ καὶ ἀφ' Δαβὶδ ⓦ παιδός μου. Εἰ καὶ αὐτοί, φησιν, ἀνάξιοί εἰσι * σώζεσθαι, ἢ τοσαύτην ἀφορμὴν ἔχουσι σωτηρίας, ἀλλ' ὅπῳ τὸ φιλανθρωπεύεσθαι ζωὴν ἐμοί, καὶ τῷ τὸ ἐλεῆν εἰμὶ ἕτοιμος, καὶ ὀξαρπάζειν τῶν δεινῶν, διὰ ἐμαυτὸν ποιῶ καὶ ἀφ' ⓦ παιδός μου Δαβὶδ ὑπερασπισμόν. καὶ ὁ τοσούτων ἕνεκεν βίου μεταλάσσων, οὗτος αἴτιος τῆς σωτηρίας γίνεται τοῖς ὑπὸ τὴν οἰκείαν ῥαθυμίαν τοσοῦτον δεδομένοις. ἔνδεις φιλανθρωπίαν δεσπότῃ, πῶς ἡμᾶς οὐκ ἐν ἀρετῇ ἀφαλάμπουσι, πῶς; αὐτοῦ τοσαυτάκις, καὶ ἀνταξίως δείκνυσι πάντοτε τῶν πλήθους. ἀφ' τῦτο ἐ Παῦλος ἔλεγε· Περιεῖλον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰτείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος· οὗτος ἅπας, φησίν, ὁ κόσμος, ὁ κατὰ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, οὐκ ἂν εἴη ἰσοστάσιος τότων τῶν ἐν θλίψεσι, τῶν ἐν κακουχίαις, τῶν γυμνητευόντων, τῶν πειρῶντων καὶ ἐν ἀπλησίοις ἀφανέντων ἀφ' ⓦ Θεόν. ὅταν οὖν ἴδῃς, ἀγαπητέ, ἀνδρα βιοτελεῖ μὲν σχῆμα ἐξωθεν περικείμενον, ἀρετῳ

δ. Bασ. ιθ. λδ.

Εβ. ια. λζ.

ἀρετὴν ὃ ἔνδοθεν πεφιβεβλημένον, μὴ ὀξευτελίσῃς τὸν ὅλον ὃν φαινόμενον, ἀλλὰ τῆς ψυχῆς πλοῦτον καταμάθανε, καὶ τὴν ἔνδον πεφανείσθω, καὶ τότε ὄψει πόθεν τὴν ἀρετὴν λάμπουσαν. τοιοῦτος * ἦν ὁ μακάριος Ἠλίας. μηλωτὴν μόνον εἶχε, καὶ ὁ τὴν πορφυρίδα περιβεβλημένος Ἀχαὰβ τῆς ἐκείνου μηλωτῆς ἐδεῖτο. εἶδες γ. Bas. ιζ. a. τὸ μὲν Ἀχαὰβ τὴν πενίαν, τὸ δὲ Ἠλίου πλοῦτον. ὅρα καὶ τῆς δυνάμεως ὅσον ὁ μέσον. ἡ μηλωτὴ τούτου ὕδατα ἀπέκλεισε, τὸν οὐρανὸν ἔκλεισε τὴν φορὰν, καὶ ἡ γλῶσσα δὲ τοῦ προφήτου χαλινὸς ἐγίνετο τοῦ ὕδατος, καὶ ὅτι τοία ἔτη καὶ μῆνας ἓξ οὐκ ἐγίνετο· ὁ δὲ τὴν ἀλυσιγίδα καὶ ὁ ὅλος ἀνδριὰς περιείλκυσε, περιῆλθε τοὺς προφήτην ὅλην ζητῶν, καὶ οὐδὲν δυνάμενος χερδῆναι ἐκ τῆς ἐσαύτης δυναστείας. ἀλλ' ὅρα δεσπότου φιλανθρωπίαν. ὅλης εἶδεν ἀπὸ ζήλου καὶ πολλῆς θερμότητος τοὺς προφήτην κινηθέντα, καὶ τὴν μεγάλην ταύτην πίστιν ἐπαγαγόντα τῇ πάσης τῆς γῆς, ὥστε μὴ καὶ αὐτὸν ζημιωθῆναι τῆς ἀμοιβῆς, καὶ ὁμοίως τῇ ἐκείνων πονηρίᾳ κολασθῆναι, φησὶ γ. Bas. ιζ. θ. τοὺς αὐτόν· Ἔγερθεὶς πορεύθητι εἰς Σαρεπτὰ τῆς Σιδωνίας. ἐκεῖ γὰρ ἐντελοῦμαί γυναικί χήρᾳ τοῦ διατρέφειν σε. καὶ δυνάσῃ ἐπορεύθη. ὅρα τοῦ πνεύματος τὸ χαλεπὸν, ἀγαπητέ. καὶ γὰρ καὶ εἰς φιλοξενίαν ἡμῖν ὁ λόγος ἅπας κατέληξε, καὶ σήμερον ἰδοὺ ἡ φιλόξενος αὕτη χήρα εἰς τέλος ἡμῖν ἀγὼν τοῦ λόγου μέλλει. καὶ παρεγένετο, φησὶ, τοῦς τὴν χήραν, καὶ βλέπει αὐτὴν συλλέγουσαν ξύλα, καὶ φησὶ τοῦς αὐτήν· δός μοι μικρὸν ὕδωρ, καὶ πίομαι. ἡ δὲ ὑπήκουσε. καὶ φησὶ τοῦς αὐτὴν πάλιν, ποίησόν μοι ἐγκρυφίας, καὶ φάγομαι. ἡ δὲ λοιπὸν ἐκκαλύπτει αὐτῆς τὴν ὑποβάλλουσαν πενίαν, μᾶλλον δὲ τοῦ ἄφατον πλοῦτον. ἡ γὰρ τῆς πενίας ὑπόστασις ἐδείκνυ τὸν πλούτου τὸ μέγεθος. ἡ δὲ φησιν, οὐκ ἔστι τῇ δούλῃ σου, εἰ μὴ δραξ ἀλεύρου, καὶ ὀλίγον ἔλαιον ἐν τῷ καμψάκῃ, καὶ φαγόμαι, ἐγώ τε καὶ τὰ παιδία, καὶ ἀποθανούμεθα. ἐλεεινὰ τὰ ῥήματα, καὶ αὐθαδιάζεται ψυχὴ ἐκεινα ὑπομένουσα. οὐδεμία λοιπὸν, φησὶν, ἔστι ἐλπὶς σωτηρίας. ὅτι φεύγεις καὶ τὸν θανάτον. τοῦτο μόνον ἡμῖν ὑπολέλειπται τοῦς ζωὴν, ὁ μόλις ἔρχεσθαι ἐμοὶ καὶ τοῖς παιδίοις. ὅπερ ἦν μοι δυνατὸν πεποίηκα· τὸ ὕδατος μετέδωκα. ἀλλ' ἵνα μάθωμεν καὶ τῆς γυναικὸς τὸ φιλόξενον, καὶ τὸ δικαίου τοῦ πολλοῦ πρόρησόν, ὅρα τί γίνεται, ὅπως ἔμαθεν ὁ προφήτης πάντα μετ' ἀκριβείας, ἵνα ἐκκαλύψῃ ἡμῖν τοῦ ἀρετὴν τῆς γυναικός. ὁ γὰρ Θεὸς ὁ εἰπὼν, ὅτι ἐντέταλμαι γυναικί τοῦ διατρέφειν σε, αὐτὸς ἦν ὁ διὰ τοῦ προφήτου ἐνεργῶν, καὶ φησι τοῦς αὐτήν· ποίησον ἐμοὶ προῶτον, καὶ φάγομαι· καὶ τότε τοῖς τέκνοις σου. ἀκούετε γυναῖκες αἱ πλούτῳ περιῤῥέομεναι, καὶ εἰς μυρία δυόματα καταναλίσκουσαι τὴν οἰκείαν περιουσίαν, καὶ οὐδὲ μετὰ τὴν οἰκείαν ἀπολαύουσιν πολλάκις καταδεχόμεναι ὀδόλους δύο προέσθαι τοῖς δεομένοις, ἢ ὑδρίαν ψυχροῦ ἐναρέτων ὅλην τοῦ Θεοῦ πενομένων. αὕτη ὃ οὐδὲν ἕτερον κεκτημένη, ἢ τὴν δράκα τοῦ ἀλεύρου, καὶ μέλλουσα μετὰ μικρὸν, ὅσον μετὰ τοῦ ἑαυτῆς λογισμόν, τῶν παίδων θάνατον ὁρᾶν, ἀκούσασα προθύμως τοῦ προφήτου, ὅτι ἐμοὶ πρῶτον ποίησον, καὶ τότε σοι καὶ τοῖς παιδίοις σου, οὐκ ἐδυσχέρανεν, οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλ' ἐποίει ὃ ἐπιτάχθη, παιδεύουσα πάντας ἡμᾶς προτιμᾶν τῆς οἰκείας ἀναπαύσεως τοῦ τοῦ Θεοῦ δούλους, καὶ μὴ ἁπλῶς παρέχειν ταῦτα κέρδη, ἀλλ' εἰδέναι ὅτι πολλὴ ἡ μετὰ τούτων ἡμῖν ἀντίδοσις ἔσται. ὅρα γοῦν ταύτην τὴν χήραν, ἀντὶ μιᾶς δραχὸς ἀλεύρου καὶ ὀλίγου ἐλαίου πῶς ἀνεκή γ. Bas. κ. ιδ. λωνα κτᾶται. μέγα γὰρ τὸ πεφάνθαι τοῦ προφήτου. Οὔτε ἡ δραξ τοῦ ἀλεύρου * ἐτελέσθη, οὔτε ὁ καμψάκης τοῦ ἐλαίου, πάσης τῆς γῆς λιμῷ διαφθειρομένης. καὶ ὃ δὴ θαυμαστὸν καὶ παράδοξον, ὅτι οὐδὲ μόλις ἐδεῖτο λοιπὸν, ἀλλ' εἶχεν ἕτοιμον διηνεκῶς τὸ ἄλευρον καὶ τὸ ἔλαιον, καὶ ὅτε γεωργίας ἔλειπεν, ὅτε τῆς τῶν βοῶν ζωοτροφίας, ὅτε ἐτέρας

*ἐπλήσθη

*ἐπλήσθη

ἑτέρας ζωὸς ὀπτιμελείας, ἀλλὰ τῆς φύσιν ἦν ἰδεῖν ἅπαντα συμβαίνοντα· καὶ τὸ βασιλέως τὸ δεῖπνον παρεκειμένου ἐν ἀμηχανίᾳ ὄντος, καὶ λιμῷ διαφθειρομένου, ἢ χήρα ἡ πενιχρά, ἢ πάντων ἐστερημένη, ὅπερ Ⓦ τοῖς φήτοις· ὧν ἐδέξατο, ἐν βύθοις ἐτύγχανε διαιτωμένη. διὰ τοῦτο δὲ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν, Ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου, μισθὸν προφήτου λήψεται. Εἶδες ἀφ' οἵων ὁ πατριάρχης ἠξιώθη, δαψιλῆ τὴν φιλοξενίαν ἐπιδειξάμενος καὶ μὴ πολλῆς τῆς θερμότητος. ὅσα καὶ νῦν ταύτην τὴν Σιδώνιον ἀφεγόν πλοῦτον ἄφατον κτησαμένην. ἡ γὰρ γλῶσσα τοῦ προφήτου ἡ τοῦ οὐρανοῦ ταῖς νηίαις ἐπιστρέψασα, αὕτη τοῦ ἀλεύρου τὴν δράκα πηγάσασα ἐποίησε, καὶ τοῦ ἐλαίου Ⓦ κομψάκην. Ταύτην πρώτης μιμείσθωσαν, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Matθ. ι. μα.

Ἐγὼ μὲν γὰρ ἐβουλόμην εἰς Ⓦ τοῦ προφήτου ζῆλον ὑμᾶς ἀναγαγεῖν καὶ τῆς ἀρετῆς ταύτης τὴν μίμησιν. ἀλλ' ὅπερ τοῦτο προσῆκεν ὑμῖν ἔχειν, καὶ τοι κἀκεῖνος ἀνθρωπος ἦν καὶ σάρκα περιέκειτο καθὼς δὲ ἡμεῖς, καὶ τῆς αὐτῆς ἡμῖν μετεῖχε φύσεως, ἀλλ' ὅπερ τὰ πρὸς ἑαυτὸν μὴ δαψιλείας εἰσήνεγκε καὶ τὴν ἀρετὴν εἵλετο, ἠξιώθη καὶ τῆς δώσεως χάριτος· ἀλλὰ τέως κἂν τὴν γυναῖκα ταύτην μιμησώμεθα, καὶ τότε μικρὸν ἤξομεν καὶ ὅπερ τὴν τοῦ προφήτου μίμησιν. μιμησώμεθα τοίνυν τὴν ταύτης φιλοξενίαν, καὶ μηδεὶς λοιπὸν πενίᾳ προβαλλέσθω. οἷος γὰρ δῆτα ἡ πένης, ὅτε καὶ εἷς ταύτης πενέστερος, ἢ πρὸς μίαν ἡμέραν μόνον ἐκέκτητο τροφήν, καὶ οὐδὲ ὅπως ἐκπεσοῦσα γέγονε περὶ τὴν τοῦ δικαίου αἴτησιν, ἀλλὰ πολλῇ τῇ προθυμίᾳ χρησαμένη τὰ χείρονα τὴν ἀμοιβὴν ἐκομίσατο. Τοιαῦτα γὰρ τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ. διὰ μικρῶν ἔστιν αὖθις μεγάλα δωρεῖσθαι. τί γάρ, εἰπέ μοι, τοσοῦτον εἰσήνεγκεν, ὅσον ἐκομίσατο; ἀλλ' ὁ δεσπότης ὁ ἡμέτερος οὐ τῇ ποσότητι προσέχειν εἴωθεν, ἀλλὰ τῇ διαθέσει τῇ γνώμης, καὶ ἀπὸ ταύτης δὲ τὰ μικρὰ μεγάλα γίνεται, καὶ τὰ μεγάλα πολλάκις ἐξουθενίζεται, ὅταν μὴ ἱλαρᾷ τῇ προθυμίᾳ ὑπιτελῶνται τὰ γινόμενα. διὰ τοῦτο καὶ ἡ χήρα ἐκείνη ἡ ἐν τῷ βιαγγελίῳ, πολλῶν πολλὰ βαλόντων ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ δύο λεπτὰ βαλοῦσα πάντας ὑπερηκόντισεν, οὐκ ἐπειδὴ πλείονα τῶν ἄλλων ἔβαλεν, ἀλλ' ὅτι δαψιλῆ τὴν γνώμην ἐπεδείξατο. Ⓐ μὲν γὰρ ἄλλοι, φησίν, ἐκ τοῦ * περισσεύματος αὐτοῖς τοῦτο ἐποίουν· αὕτη δὲ ἅπαντα ἀφ' ὧν ἐκέκτητο ἔβαλεν. ὅλον γὰρ Ⓦ βίον αὐτῆς ἔβαλεν. καὶ ἂν ταῖς γυναιξὶ μιμησώμεθα Ⓐ ἄνδρες, καὶ μὴ ἐλαττοῖς αὐτῶν ὀφθησόμεθα, ἀλλὰ σπουδάζωμεν μὴ μόνον τοῖς τὴν οἰκείαν ἀπολαύουσιν πᾶσαν τὴν ὑπάρχουσαν περιποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς δεομένων πολλὴν ποιεῖσθαι προνοιαν, καὶ μὴ προθυμίας δὲ φαιδρότητος τοῦτο ποιεῖν. καὶ γὰρ ὁ γεωργὸς εἰς τὴν γῆν καταβάλλων τὰ σπέρματα, οὐ μὴν συγκότητος τοῦτο ἐργάζεται, ἀλλὰ χαίρων καὶ γεγηθώς, καὶ ἥδη τῇ προσδοκίᾳ τὰ δράγματα βλέπειν νομίζων, οὕτως εἰς τὴν γῆν ἀφίησι τὰ σπέρματα. καὶ σὺ τοίνυν, ἀγαπητέ, μὴ πρὸς τὸν λαμβάνοντα ὅρα μόνον, μηδὲ πρὸς τὴν δαπάνην τὴν γινομένην, ἀλλ' ἐννόει ὅτι σοῦ μὲν ὄντος ὁ ὁρώμενος ὁ παρὰ σοῦ δεξάμενος· ἕτερος δὲ ὁ τὰ εἰς σκῆνον γινόμενα οἰκειούμενος, καὶ οὐχ ὁ τυχών, ἀλλ' ὁ τῶν ὅλων δεσπότης, ὁ τῶν ἀπόντων κύριος, ὁ θεσπεσίου καὶ γῆς ποιητής· καὶ ὅτι ἡ δαπάνη αὕτη πρόσοδος ἔσται, καὶ οὐ μόνον οὐκ ἐλαττοῖ σου τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ καὶ πλεονάζει μᾶλλον, ἐὰν σὺ μὴ πίστεως τοῦτο ἐργάζῃ καὶ ἱλαρᾶς τῆς προθυμίας. Εἰπέ μοι δὲ τίς τῶν ἀγαθῶν; μετὰ τῆς προσόδου τῆς ἀπὸ τῆς δαπάνης ταύτης γινομένης καὶ ἀμαρτημάτων συγχωρήσεώς σοι πρόξενος γίνεται, οὐ σοδὲν ἂν ἡμῖν ἴσον γένοιτο. Εἰ τοίνυν "βυθοὺς ἁμαρτίας εἰδέναι πλοῦτον καὶ μὴ τὸν πλοῦτον καὶ τὰ ἁμαρτήματα συγχώρησιν" θύεσθαι, οὐχ ἑκόντα τὰ ὄντα εἰς τὰς τῶν δεομένων χεῖρας, προσοφειλόμενον ΗΘΙΚΟΝ

Λυ. κα. γ.

* ἐκ τοῦ περισσοῦ

χλοιούμενα καὶ χλιόμενα,

μὴν αὐτὰ εἰς τὸν ὑπερῷον, εἶτα οὐδὲ κλέπτης, οὐδὲ λῃστής, οὐ ζιζυρύχος, οὐκ οἰκετῶν κακουργία, οὐκ ἄλλο οὐδὲν λυμήνασθαι δυνήσεται τὸν πλοῦτον τὸν ἡμέτερον. Ὃ γὰρ χωρεῖον ἐκεῖνο πάσης τοιαύτης βλάβης ἀνώτερον· μόνον μὴ μετὰ κενοδοξίας τοῦτο ποιῶμεν,
Matth. 5. ἀλλὰ κατὰ τοὺς αὐτοῦ διδομένους νόμους, ὥστε μὴ τοῖς ἀνθρώποις ἔπαινον καρπώσασθαι, ἀλλὰ τὸν παρὰ τοῦ θεοῦ μισθὸν παντὸς δεσπότου, ἵνα μὴ καὶ τὴν δαπάνην ὑποπεσόντες, καὶ τὸν κέρδους ἀποστερηθῶμεν. ὥσπερ γὰρ πάσας τὰς ἄλλας ὑπερβολὰς ἀναλωτὸς ἐστιν ὁ πλοῦτος, ὁ ἐκεῖ μεταδιδόμενος ἀπὸ τῆς τῶν πενήτων χειρὸς, οὕτω κενοδοξίαν μόνη ἀναλίσκεται, καὶ ὅπου ἐστὶν ἐνταῦθα ὁ σὴς, καὶ ὁ σκώληξ, ἐκεῖσε τὴν τῆς ἐσθῆτος ἀφθορὰν, τοῦτο κενοδοξία τὸν πλοῦτον τὸν ἀπὸ τῆς ἐλεημοσύνης συλλεγόμενον. διὸ καὶ παραγγελῶ, μὴ μόνον ποιῶμεν τὴν ἐλεημοσύνην, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἀσφαλείας ταύτης ἐργαζώμεθα, ἵνα αὐτὴ μᾶλλον μεγάλα καρπωσώμεθα ἀγαθὰ, καὶ αὐτὴ τὰ ἐφθαρτα, καὶ αὐτὴ τῶν ἐπουρανίων τὰ ἀΐδια, καὶ μετὰ πάντων ἀπάντων καὶ τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτημάτων τυχεῖν δυνηθῶμεν, καὶ τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων ἀγαθῶν, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ * πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. * ζωοποιῷ

Λογ. μγ. ΗΛΘΟΝ ΔΕ ΦΗΣΙΝ ΟΙ ΔΥΟ ΑΓΓΕΛΟΙ εἰς Σόδομα ἑσπέρας.

Καθάπερ λαμπάς τις βύθιος διάφορα καὶ ποικίλα τὰ ἐν ἑαυτῷ δείκνυσι, οὕτω καὶ θεία γραφὴ τῶν δικαίων τὰς ἀρετὰς ἡμῖν ἐπιδείκνυσιν, οὐχ ἵνα καθαρῶς ὅτι τῶν αὐτῶν τοῖς βεκχὶ μόνον ἀπολαύσωμεν τῆς βύθιος, ἀλλ' ἵνα διηνεκῆ τὴν ἐντεῦθεν ὠφέλειαν καρπωσώμεθα. ἐκεῖ μὲν γὰρ μόνον ἐδοξάσθη τῇ χειρὶ τοῦ αὐτοῦ, καὶ μετ' ὀλίγον αὐτὰ μαραντήρια τὴν οἰκείαν χάριν ἐκομίσατο· ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλ' ἐπειδὴν δοξώσθῃ διὰ τῆς ἀκηράτου ταύτης ἀρετῆς τὸν δικαίων, καὶ εἰς τὸν κόλπους τῆς διανοίας ἡμῶν [αὐτὰς] ἀναπαύσωμεν, διὰ παντὸς τοῦ χρόνου τῆς τούτων βύθιος ἀπολαύσωμεν δυνάμεθα. ἐὰν θέλωμεν. φέρε οὖν, ὅπως τοιαύτην τὴν ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ κειμένων ἀγίων ἡ βύθιος, σήμερον τὸν Λὼτ τὸν βύθιον καταμάθωμεν, ἵνα γνῶμεν ἀκριβῶς, ὅπως εἰς ἄκρον τῆς ἀρετῆς τὸν χορυφαῖον ἡ τοῦ πατριάρχου ζωὴ ἀνήγαγε, καὶ κατ' ἴχνος αὐτοῦ καὶ αὐτὸς τὴν οἰκείαν φιλοξενίαν διὰ τῶν ἔργων ἐπιδείκνυται. ἀλλ' ἵνα σαφέστερος ὁ λόγος ἡμῖν γένηται, ἄξιον αὐτῶν τὰς γραφῆς ἐπακοῦσαι τῶν ῥημάτων.

κζ΄. ιθ. 1 Ἦλθον δὲ, φησὶν, οἱ δύο ἄγγελοι εἰς Σόδομα ἑσπέρας.

Τίνος ἕνεκεν οὕτως ἤρξατο, ἦλθον οἱ δύο ἄγγελοι; ὅπως μὴ τὸ ὑποξενωθῆναι τοῦ πατριάρχου, ὑποδυσασάντων αὐτοῦ σκέλη, ὁ μὴ κηδεμὼν καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς τοῦ οἰκείου ἀγαθότητα μιμούμενος, καὶ ῥήματι ἀνθρώπου τότε ὀφθεὶς παρελύπησε τοῦ πατριάρχου ζηλωτοῦντος, καθάπερ χθὲς ἠκούσατε, βουλόμενος ἀπαλλάξαι ἡμᾶς διδάξαι καὶ τῆς ἑαυτῶν μακροθυμίας τοῦ ἀναβολοῦ, καὶ τὸ πατριάρχου τὸ φιλόξενον, οἱ ἄγγελοι ὥρμησαν ὅτι τὰ Σόδομα, τὸ ἀκολουθοῦν διατηρεῦσα ἡμῖν ἡ θεία γραφὴ νῦν φησιν, ἦλθον οἱ δύο ἄγγελοι εἰς Σόδομα ἑσπέρας, ὃ ὑπεναντίον πληρώσοντες. καὶ ὅρα ἀκριβείαν καὶ παρατήρησιν τῆς θείας γραφῆς, πῶς καὶ καιρὸν ἡμῖν ἐσήμανε, καθ' ὃν παρεγένοντο (ἑσπέρας γὰρ φησι) καὶ τίνος ἕνεκεν καιρὸν ἐδήλωσε, καὶ διὰ τί τοῦ ἑσπέρας παρεγένοντο; ἵνα τοῦ πολλοῦ ἡμῖν ὑπόνοιαν δείξῃ τῆς τοῦ

Λὼτ

Λὼτ φιλοξενίας. καθάπερ γὰρ ὁ πατριάρχης τῆς τῶν μεσημβρείας χώρας ἐπεμήνυσε, καὶ ἔργον ἐποιεῖτο τῶν τόπων ἐκείνων, καὶ ἐπέτρεχε, καὶ μὴ φιλοξενίας ἰδὼς ὁδίταις ὑπεδέχετο· τῶν αὐτῶν δὴ τρόπον καὶ ὁ δίκαιος οὗτος, ὅπερ ἦδει τὴν κακίαν τῶν ἐν Σοδόμοις οἰκούντων τὸ πονηρὸν, οὐδὲ τῶν τῆς ἐσπέρας ὤφθη προεπέμπετο, ἀλλὰ μέχρι τούτου προέμπετο, μήπου ἴσως τις αὐτῷ προσπέσῃ, καὶ τὴν ἀπὸ τῆς φιλοξενίας καρπὸν δρέψασθαι δυνηθῇ. ἀληθῶς θαυμάσαι ὅσῃ μὴ πολλῆς τῆς ὑπερβολῆς τῆς δικαίου τούτου τὴν ἀρετὴν, ὅτι ἐν μέσῳ τοιούτων πρᾳνόμων ἀναστρεφόμενος, οὐ μόνον οὐ γέγονε ῥᾳθυμότερος, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλείονα τὴν ἀρετὴν ἐπεδείκνυτο, καὶ πρώτων, ὡς εἰπεῖν, καὶ χρημάτων φεισόμενος, θεῖος μόνος ἐν τοσούτῳ πλήθει τοῦ δεσπόζειν ὤφευεν ὁδόν. ποῦ νῦν εἰσιν οἱ λέγοντες, ὅτι οὐκ οἶόντε ἐν μέσῃ πόλει σωφρονοῦντά τινα διασῶσαι τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' ἀναχωρήσεως δεῖ, καὶ τῆς ἐν τοῖς ὄρεσι διατριβῆς, καὶ οὐ δυνατὸν οἰκίας τυχεῖν, καὶ γυναῖκα ἔχοντα, καὶ παίδων ἐπιμελούμενον καὶ οἰκετῶν, εὐάρεστον εἶναι; ὁρᾶτε γοῦν δικαίου τοῦτον μὴ γυναικὸς καὶ παιδίων καὶ οἰκετῶν καὶ ἐν πόλει διαίτης, καὶ μεταξὺ τοσούτων πονηρῶν καὶ παρανόμων διατρίβοντα, καὶ καθάπερ ἀσινῆ τινα ἐν μέσῳ πελάγει διαλάμποντα, καὶ οὐ μόνον οὐ σφαλλόμενον, ἀλλὰ καὶ λαμπρότερον ὁ φῶς δεικνύοντα. καὶ ταῦτα λέγω, οὐ κωλύων τὴν ἀναχώρησιν τὴν ἀπὸ τῶν πόλεων, οὐδὲ τὴν ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ ταῖς ἐρημίαις διατριβὴν ἀπαγορεύων, ἀλλὰ δεικνὺς ὅτι τῷ βουλομένῳ νήφειν καὶ ἐγρηγορέναι οὐδὲν τούτων κώλυμα γίνεται. ὥσπερ γὰρ τῷ ῥᾳθύμῳ καὶ ἀναπεπτωκότα οὐδὲ ἡ ἔρημος ὠφελῆσαί τι δύναται (οὐδὲ γὰρ ὁ τόπος ἐστὶν ὁ τὴν ἀρετὴν κατορθῶν, ἀλλ' ἡ γνώμη οὐδὲ ὁ τόπος) οὕτω τῷ νήφοντα καὶ διεγηγερμένον ὅτε ἂν ἐν μέσῃ τῇ πόλει διατρίβῃ καταβλαβῆναί τι δυνήσεται. οὐδὲ διὰ τοῦτο ἐβουλόμην, καθάπερ τῷ μακάριον τοῦτον, οὐκ εὐαρέστους μᾶλλον ἐν μέσῳ τῶν πόλεων εἶναι, ἵνα καθάπερ ζύμη τοῖς ἄλλοις γινόμενοι, πολλοὺς εἰς τὸν οἶκον ζῆλον εἰσάγωσιν. ἀλλ' ὅπερ δυσχερὲς τοῦτο καταφαίνεται εἶναι), καὶν ἐκεῖνο γένηται. διαφέρει γὰρ λοιπὸν τὸ μῆκος τοῦ κόσμου τούτου, καὶ βραχὺς ὁ παρὼν βίος. καὶ εἰ μὴ νῦν, ὡς ἔτι ἐν τῷ σκάμματι ἐσμὲν, τῶν πόνων τὸν ἀρετῆς ἀφώμεθα, καὶ τὰ δίκτυα τῆς κακίας διαφύγωμεν, ὕστερον μάτην αἰ ἑαυτοὺς αἰτιασόμεθα, ὅτε οὐδὲν ὄφελος τῆς μεταγνώσεως. ἕως μὲν γὰρ δὴ ὦμεν ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ, δυνατὸν μεταγνόντας τὸ ἐντεῦθεν ἀπόναισθαι κέρδους, καὶ τὰ στέφη ἀπονεμηθῆναι τοῖς ἀμπτήμασι τῆς τῶν δεσποτῶν φιλανθρωπίας ἀξιωθῆναι. εἰ δὲ πάντα ἐκεῖ στρεψόμεθα ἀθρόον παραπεπλεύκαμεν, μετανοήσομεν μὲν τότε, ἀδεμιᾶς ὄψεως ἐκεῖθεν ἐκ τούτου ἐξόμενοι. ἵνα μάθῃς, ἄκουε τοῦ προφήτου λέγοντος, Ἐν ᾗ τῷ ἀδῃ τίς ὁμολογήσεταί σοι; καὶ πάλιν, Ἀδελφὸς οὐ λυτροῦται, λυτρώσεται ἄνθρωπος; οὐδείς, φησιν, ἔσται ἐκεῖ λοιπὸν ὁ ὀφειλούμενος τὸ τῆς οἰκείας ῥᾳθυμίας προσδεδομένον, οὔτε αἱ ἀδελφοὶ ἦ, οὔτε ἄν συγγενὴς, οὔτε ἂν πατήρ. καὶ τί λέγω ἀδελφοὺς καὶ πατέρα καὶ μήτερα; οὔτε αὐτοὶ οἱ δίκαιοι οἱ πρόσθεν πολλῷ κεκτημένοι τότε συμβαλέσθαι τι δυνήσονται ἡμῖν, εἰ νῦν ῥᾳθυμήσαιμεν. Εἰ γὰρ, φησι, Νῶε καὶ Ἰὼβ καὶ Δανιὴλ, ἐφ' οἷς αὐτῶν καὶ θυγατέρας αὐτῶν οὐ μὴ ὀφελώσουσι. καὶ ὅρα τῆς ἀπειλῆς τὸ μέγεθος, οἵους δικαίους εἰς μέσον προήγαγε. ὅπερ γὰρ ὅτοι κατὰ κακίαν οὐδὲ ἑτέρους σωτηρίας ἐπώλησεν γεγόνασιν (ὅτε γὰρ Νῶε, τὸν φοβερὸν κλυδωνίου ἐκείνου τὸν οἰκουμενικὸν κατειληφότος, καὶ τὸν γυναῖκα καὶ οὐδὲ ἐφ' οἷς ἔσωσε καὶ ὁ Ἰὼβ ὁμοίως καὶ ἑτέρους σωτηρίας ὑπόθεσις γέγονε· καὶ ὁ Δανιὴλ ἐν πολλοῖς ὀφθαλμοῖς θανάτου, πρίν γε ὁ βαρβάρου ἐκεῖνος ὀφθῆναι ζητῆσαι καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ θεσπίσαι φύσιν τυγχάνοντα ἀνελεῖν ἐπὶ χείρει τοῦ Χαλδαίου καὶ τοῦ μάγου καὶ τοῦ Γαζαρηνοῦ) ἵνα μὴ νομίσωμεν, ὅτι καὶ ἐν ᾧ μέλλοντι ἀγῶνι ἔσαι

ἵνα τοιαῦτα, καὶ ⓐ εὐαρεστοι καὶ πρόθυμοι ἔχοντες τὸν μισθαποδότην πρὸς τὰ τοιαῦτα διεγείρωσι, καὶ τοῦτο τοῦ δικαίου τὸ τέλος ἐστίν, ⓦ φόβον ἡμῖν ἐνεργαζόμενος καὶ παιδεύων ἐν τοῖς οἰκείοις κατορθώμασι μὴ τὴν ἄνωθεν χάριν τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἔχειν, μήτε ὑπὲρ τοιούτων ἀρετῆς μεγάλα φρονῶμεν, εἰ αὐτοὶ ἐν κακίᾳ τυγχάνομεν ὄντες, μήτε ἐπ' ἄλλοις ἵνα, ἀλλ' ἐν τοῦτο μόνον καυχᾶσθαι, καὶ τοιούτοις ὡμεν εὐαρέστους ἐσκηκότες, μιμεῖσθαι αὐτῶν τὴν ἀρετήν· καὶ ὃ ἐναντίον πάλιν συμβαίνει, καὶ φαύλων ὄντων τοιούτων, μὴ νομίζειν ἐκ τούτου τι παραβλάπτεσθαι, ἀλλὰ τοῖς τοῦ ἀρετῆς πόνοις ἐπαποδύεσθαι. οὐδὲν γὰρ ἡμῖν ἐκ τούτου βλάβος ἔσται. ἕκαστος γάρ, ὧν ἐπιτηδεύσατο, ἢ στεφανοῦται ἢ κατακρίνεται, καθάπερ καὶ ὁ μακάριος Παῦλός φησιν, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε κακόν. καὶ πάλιν, Ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. ἅπερ ἅπαντα εἰδότες καὶ πᾶσαν ῥᾳθυμίαν ἀποτινάξαμενοι πολλῆς τῆς ἀρετῆς ποιησώμεθα λόγον, ὡς ἐπὶ τοῦ σκάμματι ἐσμεν, πρὶν ἢ σαλπιγγῆναι τὸ τέλος, φερεπισωρεύσωμεν ἡμῶν τῆς σωτηρίας, ἵνα ἐν ᾧ βραχεῖ τούτῳ χρόνῳ τῆς ἀρετῆς μετελθόντες, ἐν τῷ ἀπεράντῳ αἰῶνι τοῦτον ἀμοιβὰς κομισώμεθα. καθάπερ καὶ ὁ δίκαιος οὗτος ὁ μεταξὺ τοσούτων πονηρῶν οἰκῶν, καὶ οὐδένα ἔχων ζηλωτὴν αὐτοῦ τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ πάντας ὁρῶν χλευάζοντας, κωμῳδοῦντας, καὶ μόνον οὐκ ἐσθόντας οὐκ ἐβούλετο, ἀλλὰ καὶ ὅτε διέλαμψεν, ὡς καταξιωθῆναι καὶ ἀγγέλους συνοδεῦσαι, καὶ πάντων ἄρδην ἀπολλυμένων αὐτὸς διέφυγε τὴν ἐπενεχθεῖσαν δίκην. ἀλλ' ὅπως τῶν ἀκολουθίαν τοῦ λόγου ἐπανέλθωμεν. ἦλθον δέ, φησιν, ⓐ δύο ἄγγελοι εἰς Σόδομα ἑσπέρας. ὁ καιρὸς μάλιστα δείκνυσιν ἡμῖν τὸ δικαίου τοῦτο τὴν ἀρετὴν τὴν ὑπερβάλλουσαν, ὅτι καὶ ἑσπέρας καταλαβούσης παρέμεινε καὶ οὐκ ἀφίσατο. ὅπου γὰρ ἤδει τὸ συντεῖνον αὐτῷ ἁρπαζόμενον κέρδος, διὰ τοῦτο ὑπερθυμῶν ὑπερτυχεῖν τοῦ πλούτου, πολλῇ τῇ προθυμίᾳ ἐχέζητο, καὶ τῆς ἡμέρας πληρωθείσης οὐκ ἀνεχώρει. τοιοῦτον γὰρ ψυχὴ ζέουσα καὶ διεγηγερμένη. ὅτε ὑπὸ καιροῦ τινος κωλύεται τὴν οἰκείαν ἀρετὴν ὑπιδείξασθαι, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτῶν μάλιστα τῶν κωλυόντων ὑπερπλέον αἴρεται, καὶ μείζονα τὴν φλόγα τῆς ὑπερθυμίας ἀνάπτει.

Ἰδὼν δέ, φησι, Λὼτ ἐξαναστὰς συνήντησεν αὐτοῖς.

Ἀκουέτωσαν ⓐ καὶ παραινούμενοι πολλάκις, καὶ παιτικετεύοντες, καὶ πολλῷ τῷ προσεδρίᾳ ὑπιδεικνυμένους διακρουόμενοι, καὶ πολλῷ τῇ ἀπονοσφίᾳ ὑπιδεικνύμενοι. ὅρα γὰρ ⓦ δίκαιον τοῦτον, ὅπως οὐκ ἀνέμενε παραγενέσθαι πρὸς αὐτὸν, ἀλλὰ καθάπερ ὁ πατριάρχης, οὐκ εἰδὼς τίνες ἦσαν ⓐ παραγενόμενοι, ἀλλ' ὁδίτας ἵνα αὐτοῦ εἶναι ὑπολαμβάνων, ἡσυχάσας μονονουχὶ ἐκέρτησε, καὶ προσχαρὴς γέγονεν, ὡς ὑπερτυχὼν τῆς θήρας, καὶ μὴ ἁμαρτὼν τοῦ παιδαζομένου.

Ἰδὼν γάρ, φησὶν, ἐξανέστη εἰς συνάντησιν αὐτοῖς, καὶ προσεκύνησε τῷ προσώπῳ ὑπὸ τὴν γῆν.

Ἡσχημόνησε τῷ Θεῷ, ὅτι κατηξίωσεν αὐτὸν ὑποδέξασθαι τοῦ παρόντος. οὐδὲν ψυχῆς ἀρετῇ. μεγάλην ἐνέργειαν παρὰ τοῦ Θεοῦ τούτῳ πεποίηκε, τὸ ὑπερτυχεῖν τῶν ἀνδρῶν, καὶ διὰ τῆς εἰς τούτους δεξιώσεως ⓦ οἰκεῖον πόθον ἀποπληρῶσαι. μὴ γάρ μοι λέγε, ὅτι ἄγγελοι ἦσαν· ἀλλ' οὐδὲν λογίζου, ὅτι ὁ δίκαιος τοῦτο οὐδέπω ἔστο ἠπίστατο, ἀλλ' ὡς ἀνθρώπους ἀγνῶτας παρόδιόντας ὑποδεχόμενος, οὕτω διέκειτο, καὶ εἶπε,

2 Ἰδοὺ κύριοι ἐκκλίνατε εἰς ⓦ οἶκον τοῦ παιδὸς ὑμῶν, καὶ καταλύσατε, καὶ νί-

νιψασθε

ψασθε τῶν πόδας ὑμῶν, καὶ ὀρθρίσαντες ἀπελεύσεσθε εἰς τὴν ὁδὸν ὑμῶν.

Ἱκανὰ τὰ ῥήματα ταῦτα τὴν ἀκαποκειμένην ἀρετὴν τῆ τῦ δικαίου ψυχῆ ἐκκαλύψαι. τί γὰρ ἂν τις ἐκπλαγείη τὴν ταπεινοφροσύνην ὑπερβάλλουσαν, τὴν θερμότητα, ἣν περὶ τὴν φιλοξενίαν ἐπεδείκνυτο; ἰδού, φησι, κύριοι ἐκκλίνατε εἰς Ⓦ οἶκον τῦ παιδὸς ὑμῶν. καὶ ἑαυτὸν μὲν κύριον καλῶ, καὶ ἑαυτὸν παῖδα αὐτῶν ὀνομάζει. ἀκηκόαμεν, ἀγαπητοὶ, τῶν ῥημάτων τῦτων μετὰ ἀκριβείας, καὶ παιδοτριβῶμεν καὶ ἡμεῖς τὰ ὅμοια μιμεῖσθαι. ὁ ἐνδόξος, ὁ περιφανὴς, ὁ ἐν τοσαύτῃ περιουσίᾳ τυγχάνων, ὁ οἰκοδεσπότης, τῦ ἐθνῶν, τῦ ξένους, τῦς ἀγνῶτας, τῦ αὐτέλεις τὸ φαινόμενον, τῦ πενήτας, τῦ ἀδαμόθεν αὐτῶ προσηκοντας κυρίους ὀνομάζει, καὶ φησιν· ἐκκλίνατε εἰς τὸν οἶκον τοῦ παιδὸς ὑμῶν καὶ καταλύσατε. ἐπείσθη γάρ, φησι, κατέλαβε. πείσθητέ μοι, καὶ τὸν κάματον τῆς ἡμέρας ἀφανίσατε, εἰς τὸν οἶκον τοῦ παιδὸς ὑμῶν καταλύσαντες. μὴ γάρ, φησι, μέγα τι ὑμῖν ἐπαγγέλλομαι; νίψασθε τῦ πόδας ὑμῶν τοὺς ἀπὸ τῆς ὁδοιπορίας κεκμηκότας, καὶ ὀρθρίσαντες ἀπελεύσεσθε τὴν ὁδὸν ὑμῶν. χρείσσονα δῶν μοι τῶτων τὴν χάριν, καὶ μὴ ἀναβύσητέ μου τὴν πρόσκλησιν.

Καὶ εἶπον, φησιν, οὐχί, ἀλλ' ἐν τῇ πλατείᾳ καταλύσομεν.

Καὶ μετὰ τοσαῦτα προσκλήσεις ἰδὼν αὐτοὺς ἀναβύοντας οὐκ ἐνάρκησεν, οὐκ ἀπέστη τῦ ἀσυνδαζομένου, οὐδὲ ἔπαθέ τι τοιῦτον, οἷον ἡμεῖς πολλάκις ποιῦμεν· καὶ ἐάν ἄρα ποτέ τινα προσπέσωσιν βιαληθείημεν, πρὸς ὀλίγον ἀναβύοντα ἰδόντες, ἐπειὶ τῷ πόθῳ οὐδὲ θερμότητι τῦτο ποιῦμεν, ἀφισάμενα δὲ νομίζομεν ἔρχεσθαι ἀπολογίαν ἔχειν τὸ λέγειν, ὅτι τοῦτο ἑαυτῶν πεποιήκαμεν. τί λέγεις, ὅτι τοῦτο σαυτοῦ πεποίηκας; ἀπώλεσας τὴν θήραν, διήμαρτες τῦ θησαυροῦ, καὶ τοῦτο σαυτῦ πεποίηκας; ὅτε δὴ τίς σοῦ πεποίηκεν, εἰ μὴ ἐρρίψας ἀπὸ τῶν χειρῶν Ⓦ θησαυρὸν, εἰ μὴ προέδραμες τὴν ἀγρίαν, εἰ μὴ ἀφοσιώσει τῇ μέλλει ῥημάτων τὴν φιλοξενίαν ἐπεδείξω. ἀλλ' οὐχ ὁ δίκαιος οὗτος. ἀλλὰ τί; ὁρῶν ἀντεινόντως καὶ εἰς τὴν πλατεῖαν καταλῦσαι βουλομένους (τῦτο ὃ ἐποίουν ὅτι πλέον ἐκκαλύψαι τὴν ἀρετὴν βουλόμενοι τῦ δικαίου, καὶ παιδεῦσαι πάντας, * ὅσον αὐτῦ ἡ φιλοξενία) λοιπὸν αὐτὸς οὐκ ἔτι ἀνέχεται δι' ὀλίγων τὴν πρόσκλησιν ποιήσασθαι, ἀλλὰ βίαι ὑπεπίθησι. διὰ τῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε, Βιασταὶ ἁρπάζουσι τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Matth. 11. 12.
εἶτα γὰρ δὴ πνευματικὸν προκειται κέρδος, οὐκ ἐμοῦ ἡ ἀναγκη καὶ ἡ βία ἐπαινετή.

3 Καὶ κατεδιάζετο, φησιν, αὐτοῖς.

Ἐμοὶ δοκεῖ καὶ ἀκόντας αὐτῦ ἔλκειν. εἶτα ὅπῳ εἶδον Ⓦ δίκαιον ἔργον τῦτο ὑπέμειναν, καὶ πρότερον ἀφισάμενον, εἰ μὴ ὁ ἀσυνδαζόμενον αὐτῷ εἰς ἔργον ἀγάγοι,

Ἐξέκλινάν, φησι, πρὸς αὐτὸν, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν οἶκον αὐτῦ, καὶ ἐποίησεν αὐτοῖς πόνον, καὶ ἀζύμους ἔπεφαν αὐτοῖς, καὶ ἔφαγον. 4 Περὶ τῦ κοιμηθῆναι.

Εἶδες καὶ ἐν τῶτοις οὐκ ἐν τῇ πολυτελείᾳ τῆς τραπέζης τὴν φιλοξενίαν δεικνυμένην, ἀλλὰ ἐν τῇ δαψιλείᾳ τῆς γνώμης. ὅπῳ γὰρ ἴσχυσεν αὐτοῖς εἰσαγαγεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτῦ, θύθεως διὰ τῆς φιλοξενίας ἐπεδείκνυτο. καὶ σκῆπτρον μὲν πρὸς τὴν θεραπείαν αὐτῶν προσεκαθέζετο, καὶ τὰ τῆς ἑστιάσεως προεῖχε, καὶ πᾶσαν ἐπεδείκνυτο τιμὴν καὶ θεραπείαν πρὸς τῦ προσκυνομένους, ἀνθρώπους αὐτοῖς τινας ὁδίτας εἶναι νομίζων.

Οἱ δὲ ἄνδρες τῆς πόλεως ⓐ Σοδομίται περιεκύκλωσαν τὴν οἰκίαν ἀπὸ νεανίσκου ἕως πρεσβυτέρου, πᾶς ὁ λαὸς ἅμα. 5 Καὶ ἐξεκαλοῦντο Ⓦ Λὼτ, καὶ ἔλεγον πρὸς αὐτὸν· ποῦ εἰσιν ⓐ ἄνδρες ⓐ εἰσελθόντες πρὸς σὲ τὴν νύκτα; ἐξάγαγε αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς, ἵνα συγγενώμεθα αὐτοῖς.

Μὴ ἁπλῶς πᾶσα δραμώμεθα, ἀγαπητοὶ, τὰ εἰρημένα, μηδὲ μόνον τὸ τῶν ἰδιωμάτων τὴν μανίαν τὴν πάσης συγγνώμης ἀπεστερημένην, ἀλλ' ἐννοήσωμεν, πῶς ὁ δίκαιος ἐν μέσῳ τοιούτων θηρίων ὥπως ἀλλοκότων οἰκῶν, ὥπω διέλαμψε δὲ τοσαύτης ἀρετῆς ὑποφολὴν ἐπεδείξατο· πῶς ἐνεγκεῖν ἠδυνήθη, πῶς οὐκ ἔφυγε τὴν αὐτόθι οἴκησιν, πῶς τῆς πρὸς αὐτοὺς διαλέξεως ἠνείχετο. πῶς, ἐγὼ λέγω. πρόδηλος ὁ τῶν ὅλων δεσπότης τὴν ὑποφολὴν καλλουσαν αὐτὸν πονηρίαν ὠφελούμενος τὸν δίκαιον τοῦτον αὐτόθι κατοικῆσαι, ἵνα καθαρὸς ἀεὶς τῶν ἁμαρτημάτων αὐτῶν παρηγμένος δυνηθῇ· ἀλλ' ὁρῶν αὐτοὺς ἀνίατα νοσοῦντας, καὶ μηδεμίαν θεραπείαν ἐπιδέξασθαι βουλομένους, οὐδὲ οὕτως ἀφίσαται. τοιοῦτον γὰρ ὁ ἰατρὸς, κἂν ἴδῃ τὰ πάθη νικῶντα τὴν τέχνην, οὐ παύεται τὰ πρὸς ἑαυτὸν πληρῶν, ἵνα, ἂν μὴ τῷ χρόνῳ παρηγμένα, ἀνακτήσασθαι δυνηθῇ τὴν χάμνοντα· εἰ δὲ μηδὲν πλέον αὐτῷ, ἔχῃ τὴν μεγίστην ἀπολογίαν, ὅτι οὐδὲν τῶν προσηκόντων εἰς αὐτὸν παρέλιπεν, ὃ δὴ καὶ ἐνταῦθα γεγένηται. ὁ μὲν γὰρ δίκαιος οὗτος ὅτι πλέον ὥπως ἀνεδείκνυτο πολλῷ τὴν καρτερίαν ὑπιδεικνύμενος· σκῆνοι δὲ καὶ ὅλα τὰ ὅσα πάσης συγγνώμης ἀπεστερημένοι, ὅτι γε μόνον οὐκ ἔληξαν τῆς κακίας, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον αὐτὴν ἐπέτειναν. ὅρα γὰρ, πῶς ἐκύκλωσαν, φησὶ, τὴν οἰκίαν ἀπὸ νεανίσκου ἕως πρεσβύτου, ὁ λαὸς ἅμα. μεγίστη τῆς πονηρίας ἡ συμφωνία, πολλὴ τῆς κακίας ἡ φορὰ, ἄφατος τῆς ἀνομίας ἡ ὑποφολὴ, ἀσύγγνωστος ἡ ὑπερχείρησις. ἀπὸ νεανίσκου, φησὶν, ἕως πρεσβύτου. ὃ μόνον ἡ νεότης, φησὶν, ἐῶ ἡ τὰ ἄνομα ταῦτα ὑπιζητοῦσα, ἀλλὰ καὶ ὁ πρεσβῦται τὴν ἡλικίαν, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἅμα· ὅτε τὴν τόλμαν τὴν ἀναιδῆ καὶ ἀναίσχυντον ταύτην ἠδυνῶτο, ὅτε τὴν ἀκαίμητον ὀφθαλμοὶ εἰς ἔννοιαν ἐλήλυθον, ὅτε ὁ δίκαιον ἠμύνοντο, ὅτε τῶν ξένων νομιζομένων, καὶ ὑπὸ τὸ δικαίου φιλοξενίαν αὐτόθι καταλυσάντων ἐφείδοντο, ἀλλ' ἀπηυθρωπωμένως καὶ γυμνῇ, ὡς εἰπεῖν, τῇ κεφαλῇ τὰ τῆς ἀσελγείας ἔκφυλα ῥήματα λέγοντες προῄσαν. καὶ καλέσαντες ὁ δίκαιον ἔλεγον πρὸς αὐτὸν, ποῦ εἰσιν οἱ ἄνδρες οἱ εἰσελθόντες πρὸς ὑμᾶς; ἐξάγαγε αὐτοὺς, ἵνα συγγενώμεθα αὐτοῖς. διὰ ταύτην αὐτῷ οἶμαι τὴν ὑπερχείρησιν, καὶ τὴν πάνομον πονηρίαν, καὶ ὁ δίκαιον μέχρι τῆς ἐσχάτης πάνακαθῆσθαι, ὥστε μηδενὶ συγχωρῆσαι τῶν οἰκείων ἀγνοοῦντι παρεισπεσεῖν ταῖς ἐκείνων παγίαις. καὶ ὁ μὲν δίκαιος μὴ τῆς φιλοξενίας, καὶ τῆς σωφροσύνης τῆς οἰκείας ὑπιδεικνύμενος τὴν ὑποφολὴν, ταύτην ἐποιεῖτο τὴν ἀσυνδοσίαν· ὁ δὲ οὐκ ἀγέλαστος τέως, ἀλλ' ὡς φιλοπαίστης ἐνόμιζον, καὶ ὁ δίκαιος, καὶ ὁ πάνομοι ἐκεῖνοι. διὰ τοῦτο ἐβούλοντο εἰς τὴν πλατείαν καταλῦσαι, ἵνα πάθωσι τὸν δίκαιον ἀφορμὴν ὑπιδείξασθαι τὴν πρὸς αὐτοὺς φιλοξενίαν, καὶ δείξωσιν αὐτῷ διὰ τῶν ἔργων, ὡς ἀξίαν μέλλουσιν ὑφίσασθαι τὴν ὑμωσίαν, ὅτε τὴν πάνομίαν μεθ' ὑποφολῆς ὑπιδεικνύμενοι. ἀλλ' ἴδωμεν λοιπὸν διὰ τί ἡ ἀρετῆς ὁ μέγεθος.

6 Ἐξελθὼν, φησὶ, πρὸς αὐτοὺς πρὸς ὃ πρόθυρον, τὴν μὲν θύραν πρόσεφξεν, εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς.

Ὅρα πῶς δέδοικεν ὁ δίκαιος καὶ τρέμει ὑπὲρ τῆς τῶν ξένων ἀσφαλείας. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς τὴν θύραν πρόσεφξεν ὀπίσω αὐτῶν, ἀλλ' εἰδὼς αὐτῶν τὴν μανίαν καὶ τὸ τολμηρὸν, καὶ ὑφορώμενος αὐτῶν τὴν πρόπετειαν, εἶτά φησι πρὸς αὐτούς,
Μηδαμῶς ἀδελφοί.

Ὢ τῆς τοῦ δικαίου μακροθυμίας, ὦ τῆς ἀπεινοφροσύνης ὑποφολῆς. τοῦτο ἀληθῶς ἀρετὴ, ὃ μετ' ὀπτείκειας τοῖς τοιούτοις προσφέρεσθαι. οὐδεὶς γὰρ τὴν νοσοῦσαν θεραπεύσας βουλόμενος, καὶ μαινόμενον σωφρονίσαι, θυμούμενος καὶ μὴ ἀπονοίας τοῦτο ποιεῖ. σκόπει γὰρ, πῶς οὗτοι καὶ τοιαῦτα πάσχοντες βουλομένους, ἀδελφοὺς καλεῖ, σὺ τί ἐμοὶ αὐτοῦ

αὐτοῦ βουλόμενος, καὶ καθικέτας αὐτὸν τῆς ξενοδοκήσεως, καὶ ἀποτῆσαι αὐτοῦ τὸ ὀπτιχειρήσεως τὸ μισθοῦ.

7 Μηδαμῶς, φησιν, ἀδελφοί. μὴ πονηρεύσησθε.

Μηδέν, φησι, ζητῶτον λογίσησθε, μὴ τιμὴ πονηρὰν ταύτην προσῆξιν ἐννοήσητε, μηδὲ τῆ φύσιν αὐτῶν προδειγματίσητε, μηδὲ ἀθέμιτους ὑπονοήσητε μίξεις. ἀλλ' εἰ καὶ βούλεσθε τὰ μισθία ὑμῶν τὸ οἴκοθεν προδομήσασθαι, ἐγὼ τοῦτο πρέξω, ὥστε κρυφότερον ὑμῶν γενέσθαι τὸ τόλμημα.

8 Εἰσί μοι δύο θυγατέρες, αἳ οὐκ ἔγνωσαν ἄνδρας.

Επ, φησὶν, ἀπείρους εἰσὶ γαμικῆς συνουσίας, ἀνέπαφοι τυγχάνουσιν, ὂν αὐτῆ τῆ ἀκμῆ τῆς ἡλικίας εἰσί, λάμπουσαν τῆ ὥρα. ταύτας ὑμῖν ἐκδότοις δίδωμι, καὶ χρᾶσθε αὐταῖς ὡς ἀρέσκει ὑμῖν. λαβόντες αὐτάς, φησι, πληρώσατε ὑμῶν εἰς αὐτὰς τὰ ἀσέλγειαν, καὶ ἐμφορήσητε τῆς ὀπτιθυμίας ὑμῶν τὸ πονηρᾶς.

Μόνον εἰς τοὺς ἄνδρας τούτους μηδὲν ποιήσητε ἄδικον, ὃ εἵνεκεν εἰσῆλθον ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς δοκῆς μου.

Επειδὴ ἐβιάσαντο, φησὶν, αὐτοὺς, καὶ εἰσήγαγον πρὸς τὰς δοκούς μου, ἵνα μὴ ἐμοὶ ὀπτιχαφῆ ἡ εἰς αὐτοὺς γενομένη παρανομία, καὶ ἐγὼ αὐτοῖς αἴτιος τῆς ὕβρεως ταύτης γένωμαι, ἀλλὰ τοῦτο πρὸς αὐτῶν τὰς δύο μου θυγατέρας δίδωμι, ὥστε τούτοις ἐλευθερῶσαι τῶν ὑμετέρων χειρῶν. πόσον τὸ δίκαιον ἡ ἀρετή; πᾶσαν ἀρετὴν φιλοξενίας ἐνίκησε. τί γὰρ ἄν τις εἴποι κατ' ἀξίαν τῆς τοῦ δικαίου τούτου φιλοφροσύνης, ὃς οὐδὲ τῶν θυγατέρων φείσασθαι ἠνέσχετο, ἵνα τοὺς εἰς αὐτὸν ξένους τιμὴν ἐπιδείξηται, καὶ ἐλευθερώσῃ τῆς παρανομίας τῶν Σοδομιτῶν; καὶ οὗτος μὲν τὰς θυγατέρας ταῖς ἑαυτοῦ ἐκδίδωσιν, ἵνα τοὺς ξένους, τοὺς οὐδέτας (πάλιν γὰρ τὰ αὐτὰ λέγω) τοὺς μηδαμόθεν αὐτῷ γνωρίμους ἁρπάσῃ τῆς τῶν παρανόμων ὕβρεως· ἡμεῖς δὲ ὁρῶντες πολλάκις τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἡμετέρους εἰς αὐτὸ τῆς ἀσεβείας τὸ βάραθρον, καὶ, μᾶλλον εἰπεῖν, κατὰ τὸν Φαρύγγα τοῦ ἀβαθόλου γνώμης, οὐδὲ λόγου μεταδιῶναι ἀνεχόμεθα, οὐδὲ συμβαλεῖν, καὶ τὸν ἀβὰ τῶν λόγων παραίνεσιν εἰσενεγκεῖν, καὶ ἁρπάσαι τῆς καρδίας, καὶ πρὸς τὴν ἀρετὴν χειραγωγῆσαι. ποίαν οὖν ἀποθησόμεθα ἀπολογίαν, τοῦ μὲν δικαίου μηδὲ τῶν θυγατέρων φεισαμένου διὰ τὸν εἰς τοὺς ξένους καθήκοντα, ἡμῶν δὲ ὕπτιος διὰ παντὸς τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἡμετέρους ἁρπαζομένων, καὶ πολλάκις τὰ ψυχρὰ σκῶμα καὶ ἀλογίας γέμοντα ῥήματα παρ' ἑαυτῶν· τί γὰρ καινὸν ἔχω, φησί, πρὸς αὐτόν; οὐδέν μοι μέλει, οὐδὲν πρᾶγμα ἔχω. τί λέγεις, ἄνθρωπε; οὐδὲν καινὸν ἔχεις πρὸς αὐτόν; ἀδελφός σού ἐστι· τῆς αὐτῆς σοι μετέχει φύσεως· καὶ τοῦτο αὐτόν ἐστε δεσπότην· πολλάκις ἢ καὶ τῆς αὐτῆς μετέχετε τραπέζης, τῆς πνευματικῆς λέγω καὶ φρικτῆς, καὶ λέγεις οὐδὲν κοινὸν ἔχω πρὸς αὐτόν, καὶ ἀνέλεως προσπέχεις, καὶ οὐκ ὀρέγεις χεῖρα χειμῶνι; καὶ Ιουδαίοις μὲν ὁ νόμος προστάττει μηδὲ τῶν ἐχθρῶν τὰ κατὰ ζυγὰ παρορᾶν πεπτωκότα· σὺ δὲ τὸν ἀδελφὸν κατὰ τοῦ ἀβαθόλου πολλάκις τετρωμένον καὶ χείμωνι ὁρῶν, οὐκ ὀπὶ τῆς, ἀλλ' εἰς τὸ τῆς ἁμαρτίας βάραθρον, οὐκ ἀναστᾶς ἀβὰ τῆς προαιρέσεως, καὶ τὸν νουθετήσαντα εἰσάγεις τὸν παρὰ σαυτοῦ, καὶ κατουδάζεις καὶ ἑτέρους, εἰ οἷόντε, εἰς συμμαχίαν λαβεῖν, ἵνα τῆς Φαρυγγος τοῦ θηρίου τὸ μέλος τὸ σὸν ἐλευθερώσας δυνηθῇς, καὶ πρὸς τὸν οἰκείαν ἐπαναγαγὼν ὑγίειαν, ἵνα καὶ αὐτὸς, εἴ ποτε πρὸς πεσῆς, ὃ μὴ γένοιτο, τοῖς δικτύοις τοῦ πονηροῦ δαίμονος ἐκείνου, δυνηθῇς ἔχειν τοῦ ἀμύνασθαι δυναμένους, καὶ ἐλευθερῶσαι τῶν τοῦ ἀβαθόλου μηχανῶν; ὅπου καὶ Παῦλος διεγείρει βουλόμενος Γαλάτας εἰς τὸν τῶν οἰκείων μελῶν προνοιαν, φησι, Σχοπῶν σεαυτὸν

τὸν, μὴ ϗ σὺ πεισθῇς· μονονουχὶ λέγων, ἐὰν ἀσυμπαθῶς ϗ ἀνηλεῶς προδράμῃς τ' ἀδελφόν, ἴσως ϗ σὲ προδραμεῖται ἕτερος ὕστερον προδραμόντα. Εἰ τοίνυν βούλει μὴ παρεφθῆναι, εἰ ποτε προεπέσοις, μήτε αὐτὸς παείδοις, ἀλλὰ πολλὴν ἐπίδειξαι τὴν φιλοσοφίαν, ϗ ἡσσαν ἡγοῦ μέγιστον, ὃ δυνηθῆναι δίκαιόν σε ἀδελφόν. Οὐδὲν γὰρ τούτου ἴσον γένοιτ' ἂν ποτε εἰς ἀρετῆς λόγον. ἐὰν γὰρ σὺ νικήσῃς μόνον, ὅτι οὕτως, ὃν παρορᾷς ϗ προπηλακίζεις, τοσοῦτόν σου τοσαύτης ἠξίωται τῆς ὑμῆς, ὡς δι' αὐτὸν μὴ προδοθῆναι ϗ τὸ αἷμα ἐκχέειν τὸ ἑαυτοῦ (καθὼς καὶ Παῦλός φησι, Καὶ ἀπολεῖται ὁ ἀσθενὴς ἀδελφὸς ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει, δι' ὃν Χριστὸς ἀπέθανεν) Εἰ τοίνυν δι' αὐτὸν ὁ Χριστὸς ϗ τὸ αἷμα ἐξέχεε, τί μέγα ποιήσεις, ἐὰν τῷ προδόντι σαυτὸν φιλοσοφίαν ἐπιδείξῃ, ϗ τῇ δίκῃ τῶν λόγων προσδεηθῇς πεῖσαι τὸν ἀνήμερον, ϗ τῷ αὐτοῦ ψυχρῷ βεβαπτισμένῳ ἴσως ϗ τοσοῦτον γεγενημένῳ ἀνενέγκῃς ἐκ τοῦ τῆς κακίας βυθοῦ, ϗ προσκυδάσῃς ἰδεῖν τῆς ἀρετῆς τὸ φῶς, ϗ μὴ παλινδρομῆσαι ἐπὶ τῆς κακίας ζόφον; μιμησώμεθα τοίνυν, προκαλοῦμαι, τοῦτον, ἐξ οὗ δέοι ϗ κἂν δυνατὸν ἦν ἐκεῖνον ἐπανορθῶσαι τὸν πλησίον προσγματεύσασθαι, μηδὲ τοῦτο παραιτησώμεθα. ὁ γὰρ τοιοῦτος κίνδυνος σωτηρίας ἡμῖν ἐπίθεσις γίνεται, ϗ πολλῆς παῤῥησίας προέξεινος. ἐννόησον γάρ μοι τοῦτον, ὅπως προσῆκον ὅλοκληρον τοσαύτῃ προσὶ τὴν κακίαν τὴν συμφωνίαν ἐπιδειξάμενον παρετάξατο, ϗ μεθ' ἐπιδείξεως πολλῆς ϗ τῆς ἀνδρείας ἄφατον ἐπιδείκνυτο, εἰ ϗ οὐδὲ ὅπως καθικέσθαι ἠδυνήθη τῆς ἀκαθεκτίας αὐτοῦ μανίας. μετὰ γὰρ ταῦτα ῥήματα ἐκεῖνα, ϗ τὴν ἐπιείκειαν τὴν ἐπαρβαλλούσαν, ϗ ὃ μονονουχὶ ταῖς χερσὶν ἐκδοῦναι δίκῃ τῶν λόγων ταῖς θυγατέρας, τί φασι πρὸς αὐτόν;

9 Ἀπόσα ἐκεῖ.

Ὦ μέθης ἐπαρβολὴ, ὡς προφανοῦς ἐπίτασις. τοιοῦτον γὰρ ἡ πονηρὰ αὕτη καὶ ἀκόλαστος ἐπιθυμία· ἐπειδὰν προεγκύψῃ τῷ λογισμοῦ, οὐκ ἀφίησι συνιδεῖν οὐδὲν τῶν δεόντων, ἀλλὰ καθάπερ ἐν σκότῳ καὶ νυκτομαχίᾳ τινὶ, ὕπνος ἀπόντα βαθὺς κατέπεσεν.

Ἀπόσα, φησὶν, ἐκεῖ. Εἰσῆλθες ποτὲ ἐκεῖ, μὴ ϗ κρίσιν κρίνει; νυνὶ οὖν σε καὶ κωλύσω μᾶλλον, ἢ ἐκείνους.

Ὅρα πῶς μοι ὁ δίκαιος ἐπιεικῶς αὐτοῖς διαλέγεται, ἢ ὃ πόση κέχρηνται τῇ θρασύτητι. ὥσπερ ἐκβακχευθέντες λοιπὸν ἀπὸ τοῦ διαβόλου, ϗ ὡς ἀπὸ ἐκείνου γραπτευόμενοι, ὕπνου καταξανίσανται τοῦ δικαίου, καὶ φασιν, Εἰσῆλθες παρακεῖ, μὴ ϗ κρίσιν κρίνῃ; παρακικόν σε, φησιν, ἐδοξάσαμεν· μὴ γὰρ ϗ κεῖνος ἡμῶν κατέσχε; ὦ ἀγνωμοσύνης ἐπαρβολή. δέον ἐπιστραπῆναι, δέον αἰδεσθῆναι τὴν συμβουλὴν τοῦ δικαίου, ἢ ὃ, καθάπερ ἢ μεμηνόμενοι ἐξ ἐναντίας ἐπιχειροῦσιν, ὕπνου ϗ ὕπνε, σὲ, φησι, κακώσομεν μᾶλλον, ἢ ἐκείνους. Εἰ μὴ βούλει, φησὶν, κοπάσας, μαθὼν ὡς δεῖόν σοι πλέον ἔσαι τῆς εἰς ἐκείνους προσασίας, ἢ τὸ ἐκείνους μὴ φαφυγεῖν ὕπνε κίνδυνον, σε ἢ τούτῳ προβληθῆναι.

Παρεδιάζοντο ἢ τὸν Λὼτ σφόδρα.

Ὅρα ὕπνε δίκαιον τοῦτον ϗ ἀνδρεῖον ἐπιδεικνύμενον, ἐξ ἴσου τῷ πλήθει ἀντιτάττεσθαι ἐπιχειροῦντα.

Καὶ ἠγλισάν, φησι, συντείναι τὴν θύραν.

Ἐπειδὴ γὰρ μέλλων ἐξιέναι, ϗ τ' τούτων μανίαν προσορῶν προσέῳξεν αὐτοῖς ὀπίσω τὴν θύραν, οὐκ ἀναχόμενοι ἢ μαινοὶ ὕπνε ϗ ἄφρονες τῆς τοῦ δικαίου προνοίας, αὐτὴν

αὐτὸν τε ἐξαίζοντα ἐν τῷ θύρᾳ ζωπυρεῖν ἐπεχείρησεν. ἀλλ' ὅπερ ἀφ' ὧν πεπλημμέλητο ἐδείκνυτο καὶ ἡ τῶν δικαίων ἀρετὴ καὶ ἡ πρὸς τοὺς ξένους νομιζομένους κηδεμονία, καὶ τῶν πλήσιον σκείνου πόλεως ἡ παρὰ τῷ κακίαν συμφωνία, ὥστε λοιπὸν σκκαλύπτουσιν ἑαυτοὺς ⓐ πολλαχῆ νότες. καὶ ὅπερ εἶδον ⓦ δίκαιον πόλιν ἐν πρὸς ἑαυτὴν πεπληρωκότα, τῷ οἰκείῳ ὑπερδείκνυται δυνάμει, καὶ ἐπαμύνοσι τῷ δικαίῳ καταδυναστευομένῳ ὑπὸ τῆς σκείνων μανίας.

10 Ἐκτείναντες γὰρ, φησιν, ⓐ ἄνδρες τὰς χεῖρας εἰσεσπάσαντο ⓦ Λὼτ πρὸς ἑαυτοὺς εἰς ⓦ οἶκον, καὶ τῷ θύρᾳ τῆ οἴκου ἀπέκλεισαν· 11 Τοὺς δὲ ἄνδρας τοὺς ὄντας ἐπὶ τῆς θύρας τῆ οἴκου ἐπάταξαν ἀορασίᾳ ἀπὸ μικρῶ ἕως μεγάλου, καὶ πρελύθησαν ζητοῦντες τὴν θύραν.

Ὁρᾷς πῶς καὶ ὁ δίκαιος σὺν πρόσχημα τῆς φιλοξενίας κομίζεται τὰς ἀμοιβὰς, καὶ οἱ πρόνομοι σκφοὶ ἀξίαν τίνυσι δίκην. Εἰσεσπάσαντο γὰρ, φησι, ⓦ Λὼτ εἰς τὸν οἶκον, καὶ τὴν θύραν ἀπέκλεισαν, σὺν δὲ ἄνδρας ἐπάταξαν ἀορασίᾳ ἀπὸ μικρῶ ἕως μεγάλου, καὶ πρελύθησαν ζητοῦντες τὴν θύραν. ὅπερ ὃ τῆς διανοίας αὐτῶν ὄμμα πεπήρωτο, διὰ τοῦτο καὶ τῆς ὁράσεως τὸ τύφλωσιν ὑπομένουσιν, ἵνα μάθωσιν ὡς σοφὸν αὐτῶν ὄφελος τὸ σωματικὸν ὀφθαλμοῖ, τὸ τῆς διανοίας ὀμμάτων πεπηρωμένων. καὶ ὅπερ Σύμφωνον τὴν κακίαν ἐπεδείκνυτο, καὶ ὅτε ⓐ νέοι, ὅτε ⓐ πρεσβῦται ἀπείχοντο τῆς πονηρᾶς ὑπουργήσεως, διὰ τοῦτο πάντες, φησιν, ἀπετυφλώθησαν, καὶ ὁ μόνον τὴν πήρωσιν ἐδέχοντο, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἰσχύος αὐτοῖς τὸ σώματος διελύετο. ὅπερ γὰρ ὃ κυριώτερον μέρος τὴν ψυχὴν ἦσαν διαλελυμένοι, διὰ τοῦτο καὶ τὸ σώματος τὴν ἰσχὺν πρελύθησαν. καὶ ⓐ πρότερον Σωπυρεῖν τὴν θύραν ὑπεχειρησῶντο, καὶ μὴ πολλῆς ἀπειλῆς τῷ δικαίῳ διαλεγόμενοι, ἀλλ' ἐξῆλθον εἰσῆκεισαν πρὸς διαλελυμένοι, καὶ πρὸς τῷ ὀφθαλμῷ κειμένῳ τὴν θύραν οὐχ ὁρῶντες. τότε λοιπὸν ἀνέπνευσεν ὁ δίκαιος, ὁρῶν οἵνες ἦσαν ⓐ πρόσκαιροι, καὶ ὅτι μεγάλη τις αὐτῶν ἡ δυνάμις ὅτι.

12 Καὶ γὰρ εἶπον πρὸς αὐτὸν ⓐ ἄνδρες· ἔστι τις σοι ὧδε γαμβρὸς, ἢ υἱοὶ, ἢ θυγατέρες, ἢ εἴ τίς σοι ἄλλος ὅστιν ἐν τῇ πόλει;

Ὅρα πῶς τῆς φιλοξενίας ἀμείβονται ⓦ δίκαιον, καὶ πῶς αὐτῷ χρείαν βάλλονται τῶν οἰκείων πόνων τὴν σωτηρίαν. εἴ τίς σοί, φησιν, ἐν τῇ πόλει, εἴ τινος ἀντέχῃ, εἴ τινα οἶδας ἐκτὸς γενόμενα τῆς τύτων πονηρίας,

30 Ἐξάγαγε ἐκ τ τόπου τύτου,

Καὶ ἐκ τῆς γῆς, καὶ πόλεως ἴσις σοι πρεσπέπτωκας ἐξάγαγε.

13 Ἀπόλλυμεν γὰρ ἡμεῖς τὸν τόπον *.

Εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν ἐπάγουσι, διδάσκοντες τὸν δίκαιον ἀπόντα μὴ ἀκριβείας·

Ὅτι ὑψώθη, φησὶν, ἡ κραυγὴ αὐτῶν ἐναντίον κυρίου, καὶ ἀπέστειλεν ἡμᾶς * ἐκτρίψαι αὐτούς.

Τοῦτο ἴσως ὅπερ ἔλεγε τῷ πατριάρχῃ, ὅτι κραυγὴ Σοδόμων καὶ Γομόρρας πεπλήθυνε πρὸς μέ. ὑψώθη, φησὶν, ἡ κραυγὴ αὐτῶν ἐναντίον κυρίου. πολὺ τῆς πρόνομίας αὐτῶν τὸ μέτρος. καὶ διὰ τοῦτο ὑπὲρ ἀνίατός ὅστιν ἡ νόσος, καὶ τὸ τραῦμα ἀθεμίτου θεραπείαν ὑπιδέχεται, ἀπέστειλε κύριος ἡμᾶς ἐκτρίψαι αὐτούς. τοῦτο ἔστιν ὃ ἔλεγε [καὶ] ὁ μακάριος Δαβὶδ, Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτῦ πυρὸς φλόγα. ὅπερ ἀφανίσαι, φησὶ, πρόσταγμα πᾶσαν ταύτην τὴν πρόσχωρον (διὰ γὰρ τὴν πονηρίαν τῶν συνοικούντων καὶ ἡ γῆ τὴν ἡμερότητα δέχεται) ἐξελθὲ ἐντεῦθεν. ταῦτα ἀκούσας ὁ δίκαιος, καὶ μαθὼν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν πρόσταγμα ἄνδρες μὴ φανόμενοι, Ψαλ. ρδ'. δ'.

μωνοι, ἀγγελοι ὑπηρετοῦντες, καὶ λειτουργοῦντα τῷ τῶν ὅλων Θεοῦ,

14 Ἐξελθὼν ἐλάλησε πρὸς τοὺς γαμβροὺς αὐτοῦ τοὺς ἐληφότας τὰς θυγατέρας αὐτοῦ.

Καὶ μάλα ἄνω ἔλεγε τοῖς νομίμοις ἐκείνοις, ὅτι ἰδοὺ δύο θυγατέρας ἔχω, αἵτινες οὐκ ἔγνωσαν ἄνδρας. πῶς οὖν ἐν ταύτῃ φησὶ, πρὸς τοὺς γαμβροὺς αὐτοῦ τοὺς ἐληφότας τὰς θυγατέρας αὐτοῦ; μὴ νομίσῃς ἐναντία εἶναι ταῦτα τοῖς πρότερον νομοθετηθεῖσι. ἔθος γὰρ ἦν τοῦτο τοῖς παλαιοῖς πρὸ πολλοῦ χρόνου τὰς μνηστείας ποιεῖσθαι, καὶ πολλάκις καὶ συνοικῆν τὰς μνηστευθείσας, καὶ ἅμα τοῖς γονεῦσι διατρίβειν· ὃ καὶ νῦν ἔστιν ἰδεῖν πολλαχοῦ γινόμενον. ἐπεὶ οὖν ἤδη τὰ τῆς μνηστείας ἐτετέλει, διὰ τοῦτο καὶ γαμβροὺς αὐτοὺς ὀνομάζει, καὶ φησι τοὺς ἐληφότας τὰς θυγατέρας αὐτοῦ. τῇ γνώμῃ γὰρ καὶ τῇ συγκαταθέσει ἐληφότες ἦσαν.

Καὶ φησιν, ἀνάστητε, καὶ ἐξέλθετε ἐκ τοῦ τόπου τούτου, ὅτι ἐκτρίβει κύριος τὴν πόλιν.

15 Ἐδόξει γελοιάζειν ἐναντίον τῶν γαμβρῶν αὐτοῦ.

Ὅρα πῶς ἐκ τῆς ζύμης ἦσαν τῆς πονηρᾶς οὗτοι, καὶ διὰ τοῦτο βουλόμενος ὁ Θεὸς ταχέως ἐλευθερῶσαι τὸν δίκαιον τῆς πρὸς ἐκείνους συγγενείας, οὐδὲ μικρὰν ἀνοχὴν τοῖς τὰς θυγατέρας τοῦ δικαίου, ἀλλὰ πρόφασιν λαμβάνουσι μὴ τῶν πονηρῶν καὶ τούτους, ἵνα ἐξελθὼν ὁ δίκαιος μὴ τῶν θυγατέρων διὰ φύγῃ τὴν πρὸς ἐκείνους συγγένειαν. ἀκούσαντες οἶνον πρὸς τὸν δικαίου τὴν φοβερὰν ταύτην ἀπειλήν, μονονουχὶ διεχλεύαζον καὶ ἐνόμιζον ληρωδίαν εἶναι τὰ παρ' αὐτοῦ λεγόμενα. ἀλλ' ὅμως ὁ δίκαιος τὰ παρ' ἑαυτοῦ ἐπλήρου, καὶ ὅπως ἅπαξ ἐμνηστεύσαντο αὐτοῦ τὰς θυγατέρας, ἐβούλητο ἐξαρπάσαι αὐτοὺς τῆς ἁμαρτίας. ἀλλ' ἐκεῖνοι οὐδὲ ὅπως ἠνέχοντο, ἀλλ' ἐπέμενον τῷ οἰκείῳ τρόπῳ, καὶ ἐμωράνοντο λοιπὸν δι' αὐτῶν τῶν ἔργων, ὡς ἂν συμφερόντως αὐτοῖς τοῦ δικαίου τὴν συμβουλὴν ἀπεπέμψαντο.

Ἡνίκα δέ, φησιν, ὄρθρος ἐγένετο, ἐπεσπούδαζον οἱ ἄγγελοι τὸν Λὼτ λέγοντες, σῶσαι λαβὲ τὴν γυναῖκά σου, καὶ τὰς δύο θυγατέρας ἃς ἔχεις, καὶ ἔξελθε, ἵνα μὴ καὶ σὺ συναπόλῃ ταῖς ἀνομίαις τῆς πόλεως. 16 Καὶ ἐπραύνθησαν.

Μὴ μέλλε, φησί. δεῖ γὰρ ἤδη πάντα ὀλεθρον τούτοις ἐπιστῆναι. σαυτὸν οὖν καὶ τὴν γυναῖκά σου, καὶ τὰς δύο θυγατέρας διάσωσον. ἐκεῖνοι γὰρ μὴ θελήσαντες πειθῆναί σου τῇ παραινέσει, οὐκ εἰς μακρὰν τῆς ἀπωλείας κοινωνήσουσι τοῖς λοιποῖς. μὴ τοίνυν μέλλε, ἵνα μὴ καὶ αὐτὸς τῇ ἀπωλείᾳ τῶν παρανόμων τούτων κοινωνήσῃς. καὶ ἐπραύνθησαν ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἄγγελοι περὶ τοῦ Λὼτ καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰς θυγατέρας. ἐπραύνθησαν, ἐμφοβοί, φησι, γενόμενοι, εἰς πολλὴν δειλίαν κατέστησαν, ἠπορήσαν τὴν ἀπειλήν. διὰ κηδόμενοι τοῦ δικαίου οἱ ἄγγελοι, ἐκέλευσαν, φησι, τῆς χειρὸς αὐτοῦ. οὐκ ἔτι λοιπὸν ὡς περὶ ἀνδρῶν διαλέγεται ἡ γραφή, ἀλλ' ὅπως μέλλουσιν ἐπάγειν τὴν τιμωρίαν, ἀγγέλους αὐτοὺς ὀνομάζει, καὶ φησιν·

Ἐκράτησαν τῆς χειρὸς αὐτοῦ, καὶ τῆς χειρὸς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ τῶν χειρῶν τῶν θυγατέρων αὐτοῦ, ὡς ἂν φείσασθαι αὐτοῦ κύριον.

Παρεθαῤῥυνάνουσιν αὐτὸν διὰ τῆς ἁφῆς τῆς χειρὸς, καὶ ἐνθαῤῥύνασαν αὐτῶν τὴν προθυμίαν, ἵνα μὴ ὁ φόβος διαλύσῃ αὐτῶν τὸν ἰσχυρόν. διὰ τοῦτο ἐπήγαγεν, ὡς ἂν φείσασθαι αὐτοῦ κύριον. ἐπειδὴ γάρ, φησι, σωτηρίας αὐτὸν ἄξιον ἔκρινεν ὁ κύριος, διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἄγγελοι βουλόμενοι ἐνθαρσῦναι αὐτῶν τὴν προθυμίαν, τῆς χειρὸς αὐτῶν κρατοῦσι,

17 Καὶ ἐξαγαγόντες αὐτὸν ἔξω εἶπαν· σῶζε τὴν σαυτοῦ ψυχήν. μὴ περιβλέψῃς

βλέψῃς εἰς τὰ ὀπίσω· μὴ στῇς ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ. Εἰς τὸ ὄρος σώζου, μήποτε συμπαραληφθῇς.

Ἐπειδή, φησι, λοιπὸν ἀπηλλάξαμαί σε τῶν παρανόμων τούτων, μηκέτι περιβλέψῃ εἰς τὰ ὀπίσω, μήτε θελήσῃς ἰδεῖν τὰ τούτοις συμβησόμενα, ἀλλὰ σπεῦσον καὶ μακρὰν γενοῦ, ἵνα μὴ φθάσῃ διωχθῆς τινὶ ἐπαγομένῳ τούτοις ὀλέθρῳ. Εἶτα δεδοικὼς ὁ δίκαιος, μήποτε ἀδυνηθῇ καταλαβεῖν τὸν ὡρισμένον αὐτῷ ἀφορισθέντα τόπον, καὶ εἰς τὸ ὄρος φθάσαι, φησί,

18 Δέομαι κύριε, 19 Εἰ εὗρεν ὁ παῖς σου ἔλεος ἐναντίον σου, καὶ ἐμεγαλίωσας τὸ δικαιοσύνῳ σου, ὃ ποιεῖς εἰς ἐμὲ τοῦ ζῆν τὴν ψυχήν μου· ἐγὼ δὲ δυνήσομαι σῶσαι εἰς τὸ ὄρος, μὴ καταλάβῃ με τὰ κακά, καὶ ἀποθάνω. 20 Ἰδοὺ ἡ πόλις αὕτη ἐγγὺς τοῦ καταφυγεῖν με ἐκεῖ, ἡ μικρά ἐστιν· ἐκεῖ σωθήσομαι, καὶ ζήσεται ἡ ψυχή μου.

Ἐπειδὴ ἄπαξ, φησὶν, ἐκείνατε τὴν σωτηρίαν χαρίσασθαί μοι, ἐπαρθαρρὴς δὲ μου τὴν ἰσχὺν ὃ φάσαι τὸν ὄρος χρυσοῦν, πλείονα περὶ ἐμὲ τὴν φιλανθρωπίαν ἐπιδείξασθε, καὶ χρυσότερόν μοι τὸ κράτος ποιήσατε, μήποτε καταληφθῶ ὑπὸ τῆς ἐπαγομένης μοι ὀργῆς, ἐὰν κοινωνήσω τῆς δίκης τούτοις, καὶ τὴν πόλιν ταύτην τὴν πλησίον ἀφορίσατέ μοι. Εἰ γὰρ καὶ βούλεται καὶ μικρά, ἀλλ' ἐκεῖ διασωθεὶς δυνήσομαι ἐν ἀσφαλείᾳ εἶναι λοιπόν.

21 Καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἰδοὺ ἐθαύμασά σε ὃ προσωπον ἐπὶ τῷ ῥήματι τούτῳ, τοῦ μὴ καταστρέψαι τὴν πόλιν, περὶ ἧς ἐλάλησας.

Ἐδοξάμην σε τὴν ἱκεσίαν, φησί, καὶ ποιήσω καὶ τοῦτο, καὶ παρέξω σοι τὸ αἰτηθέν, καὶ σῴζω σὲ καὶ τῆς πόλεως φείσομαι. 22 Σπεῦσον οὖν, ἐπὶ καταλάβε ἐκεῖ τόποι, καὶ σώζου· Οὐδὲν γὰρ ποιήσω τι μέχρι τοῦ παραγένεσθαί σε ἐκεῖ.

Οὐ γὰρ δυνήσομαί, φησι, [τοῦ] ποιῆσαι πρᾶγμα, ἕως τοῦ εἰσελθεῖν σε ἐκεῖ.

Ἐπειδὴ κήδομαί σου τῆς σωτηρίας, ἀναμένω τὴν ἐκεῖ σου ἄφιξιν, καὶ ὅτε τούτοις ἐπάγω τὴν ὀργήν.

23 Ὁ ἥλιος ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ Λὼτ εἰσῆλθεν εἰς Σηγώρ.

Περὶ τοῦ τοῦ ἡλίου ἀνατολὴν ἔφασε τὴν πόλιν· καὶ οὐδέπω ἐκείνου ἐντὸς τῆς πόλεως γενομένου, ὅτι τὴν τιμωρίαν ἐδέχοντο.

24 Ἔβρεξε γὰρ, φησι, κύριος θεῖον καὶ πῦρ παρὰ κυρίου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, 25 Καὶ κατέστρεψε τὰς πόλεις ταύτας ἐπὶ πᾶσαν τὴν περίοικον, καὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ πάντα ἀνατέλλον ἐκ τῆς γῆς.

Μὴ ξενίζετω σε, ἀγαπητέ, τῶν ῥημάτων ἡ ζωοτόκη. ἰδίωμα γὰρ τοῦτο ἐστὶ τῆς γραφῆς, ἐπὶ ἀλλαφόρως οὕτω πολλάκις τίθησι τὰ ῥήματα· ὃ δὴ καὶ νῦν ἐστιν ἰδεῖν. ἔβρεξε γὰρ, φησι, κύριος θεῖον καὶ πῦρ παρὰ κυρίου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἵνα εἴπῃ, ὅτι κύριος τὴν τιμωρίαν ἐπήγαγε, καὶ οὐ μόνον τὰς πόλεις κατέστρεψε, καὶ πᾶσαν τὴν περίοικον, καὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀνατέλλοντα ἐκ τῆς γῆς ἠφάνισεν. ὅπερ γὰρ ἐν τούτοις οἰκοῦντες αἱ θεοπρεπεῖς πολιὰ τῆς ποιμενείας καρπὸν ἐπεδείξαντο, διὰ τοῦτο ἐκ τῆς γῆς, φησι, τοὺς καρποὺς ἀχρήστους ἐργάζομαι, ἵνα καὶ ἐκείνων ἀφανισθέντων αὖθις διηνεκὲς ὑπόμνημα γένηται τοῖς μὴ τούτων γευσαμένοις, διὰ τῆς οἰκείας ἀκαρπίας πάντας διδάσκοντα τῶν ἐνοικησάντων αὐτῇ τὴν ποιμενείαν. Εἶδες ὅσον ἐστὶν ἀρετὴ, καὶ ὅσον κακία, καὶ πῶς ὁ μὲν δίκαιος ἐσώθη, αὐτοὶ δὲ ἀξίαν τὴν τιμωρίαν ἔδοσαν τῆς ποιμενείας. καὶ ὥσπερ ὁ δίκαιος διὰ τὴν οἰκείαν ἀρετὴν καὶ τοὺς συγγενεῖς διέσωσε, καὶ τῆς πόλεως ἐκείνης τὴν καταστροφὴν διεκώλυσεν, οὕτω καὶ οἱ διὰ τὴν ἐναντιολίαν τῆς οἰκείας ποιμενείας οὐ μόνον

αὐτοὶ

αὐτοὶ ἀπώλοντο καὶ διεφθάρησαν, ἀλλὰ καὶ τὴν γῆν ἄκαρπον εἰς ὃ ἐξῆς γένεσθαι παρεσκεύασαν.

26 Καὶ ἐπέβλεψεν ἡ γυνή, φησιν, εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ ἐγένετο στήλη ἁλός.

Ἐπειδὴ γὰρ ἀκηκόασι παρὰ τῶν ἀγγέλων τὸ μὴ καταπτόμενον τῷ δικαίῳ, ὥστε μὴ κατοστέχειν εἰς τὰ ὀπίσω, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς ἐπείξεως τὴν ἀναχώρησιν ποιήσασθαι, παρήκουσεν [αὐτῆ] τῶν ῥηθέντων, καὶ ὃ παρήγγελθεν οὐκ ἐφύλαξε, διὰ τοῦτο τὴν οἰκείας ῥᾳθυμίας δίδωσι δίκην. χ. τὸ ε λων πεῖρα

ΗΘΙΚΟΝ Ἀλλ' ἡμεῖς ταῦτα ἀκηκόοντες πολλοῦ τῆς οἰκείας σωτηρίας τοῦ κατοικοῦντος ποιησώμεθα, καὶ τῆς μὲν ἐκείνων παρανομίας φύγωμεν τὴν μίμησιν, τὴν δὲ δικαίου τούτου τὴν φιλοξενίαν ζηλώσωμεν, καὶ τὴν ἀλλοίαν ἀρετὴν, ἵνα δυνηθῶμεν καὶ τὴν ἀνωθεν ὀργὴν ἀποκρούσασθαι. ὃ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστι μὴ ἀπορρήξαντα ταύτην μετιόντα, μὴ πολλοὺς ἐντεῦθεν κομίσασθαι τὰ ἀπαραίτητα. καὶ γὰρ οἱ δικαιοι ὅτοι ὅτου τῆς ἄνωθεν ροπῆς ἠξιώθησαν, καὶ ὁ πατριάρχης καὶ ὁ Λωτ, καὶ ἀνθρώπους νομίζοντες ὑποδέχεσθαι, κατηξιώθησαν καὶ ἀγγέλους ὑποδέξασθαι, καὶ τὸν τῶν ἀγγέλων δεσπότην. ἔξεστι δὲ ἡμῖν, ἐὰν βουλώμεθα, καὶ νῦν αὐτὸν ὑποδέξασθαι. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ εἰρηκώς, Ὁ δεξάμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται. Οὕτω τοίνυν τοὺς ξένους ὑποδεχώμεθα, καὶ μὴ πρὸς τὴν τῶν φαινομένων αὐτέλειαν ἀποβωμεν ποτε. ἐνίοτε γὰρ, εἰ τοιαύτη γνώμη τὰ τῆς φιλοξενίας ἐπιδειχνυώμεθα, [δὲ] καταξιωθησόμεθα καὶ ἡμεῖς τοιούτοις ὑποδέχεσθαι, ἀνδρας μὲν νομιζομένους, τῶν ἀγγέλων δὲ τὴν ἀρετὴν μετιόντας· μόνον μὴ πολυπραγμονῶμεν, ἵνα μὴ ἁμαρτάνωμεν τὸ θησαυρισθέν. ἐπεὶ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος τούτους τοὺς δικαίους αἰνιττόμενος, καὶ διδάσκων ἡμᾶς πῶς ἐπέτυχον τοιαύτης ὑποδοχῆς φησι, Τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους. τοῦτο γὰρ αὐτοῦ μάλιστα θαυμαστοὺς καὶ μεγάλους ἀπέδειξεν, ὅτι οὐκ εἰδότες ἐδέξαντο, τὴν ἀρετὴν ἐπεδείκνυντο. δὲ ἡμεῖς τοίνυν πίστει δὲ βλαβείᾳ τὸ παράγγελμα μετιώμεν, ἵνα καὶ τῶν θησαυρῶν ἐπιτυχεῖν δυνηθῶμεν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀπολαῦσαι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λευ. β. δ.

Ἑβ. ιγ. α.

Λογ. μδ. ΩΡΘΡΙΣΕ ΔΕ ΑΒΡΑΑΜ ΤΩ ΠΡΩΙ ΕΙΣ ΤΟΝ τόπον, οὗ εἱστήκει ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Κατὰ τὴν Σαμαρείτιν ὑποθεσις ἱκανῶς ἡμᾶς χθὲς ἐδίδαξε καὶ τοῦ δεσπότου τὴν ἄφατον μακροθυμίαν, καὶ ὑπερβάλλουσαν φιλανθρωπίαν αὐτοῦ κηδεμονίαν, καὶ ἐκείνης τὴν βύθιον ἀναισθησίαν. Εἴδετε πῶς ὕδωρ ἀιδιον καὶ ἀθάνατον ὑδρεύσασθαι παρεγενόμεθα, ἐκ τῆς νοητῆς πηγῆς τὰ θεῖα νάματα ἀρυσάμενοι [ὅπως] οἴκαδε ἐπανήλθε, πληρώσαντες τὸν τοῦ δεσπότου εἰρηνικὸν. Τὸ ὕδωρ, ὃ ἐγὼ δώσω, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον. ἐμφορηθεῖσα γὰρ αὕτη τῆς θείας ἐκείνης καὶ πνευματικῆς πηγῆς, καὶ κατέχεν ἔσω τὰ νάματα, ἀλλ' ὑπερβλύζουσα, ὡς εἰπεῖν, ἐκχέει καὶ εἰς τοὺς τὴν πόλιν οἰκοῦντας τοῦ παραπλησίως αὐτῇ δωρεᾶς τὸ χάρισμα, καὶ κήρυξ ἐγένετο ἀληθὴς ἡ γυνὴ, ἡ Σαμαρείτις, ἡ ἀλλόφυλος. εἴδετε ὅσον ἐστὶν * εὐγνωμοσύνη, εἴδετε δεσπότου φιλανθρωπίαν, ὅπως τοσοῦτος ὑπερορᾷ, ἀλλὰ, κἂν ἐν γυναικὶ, κἂν ἐν πενίᾳ, κἂν ὅπου δήποτε βίῳ διεγηγερμένην ψυχὴν καὶ ζέουσαν, παράκλημα τὴν

Ἰωαν. δ. ιδ.

χθ

πρὸ ἐμοῦ χάριν ἐπαφίπτ. μιμησώμεθα τοίνυν, ὦ ἀδελφοὶ, καὶ ἡμεῖς τὴν γυναῖκα
τοῦτον, καὶ μετὰ πολλῆς * προσοχῆς δεχώμεθα τὰ ἀπὸ τοῦ πνεύματος διδάγματα.
οὐδὲ γὰρ ἡμέτερα ταῦτα λεγόμενα, οὐδὲ ἐξ οἰκείας γλώττης φθεγγόμεθα, ἀλλὰ δι'
ἐπιπνοίας, ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ δεσπότου φιλανθρωπίας ὁδηγούμενοι, διὰ τὴν ὠφέλειαν
τὴν ὑμετέραν καὶ τὴν οἰκοδομὴν τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας. μὴ τοίνυν πρὸς ἐμὲ (W)
λέγοντα ἀπίδῃς, ἀγαπητὲ, μηδὲ πρὸς τὴν ἰδιωτείαν τὴν ἐμὴν, ἀλλ' ὅτι τὰ ἀπὸ
τοῦ δεσπότου διακονίζω, καὶ πρὸς (W) ἀποστείλαντα ἔχει τὴν διάνοιαν τεταμένην, ὅταν μὴ νήφειν δέχου τὰ λεγόμενα. ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς ἀνθρωπίνοις πράγμασιν, ἐπειδὴ ὁ
βασιλεὺς, ὁ τὸ διάδημα περικείμενος, γράμματα διαπέμψηται, ὁ μὲν ὑπηρετούμενος
τοῦτα καθ' ἑαυτὸν μὴν οὐδενὸς λόγου ἄξιος τυγχάνει, ἀλλ' ἰδιώτης τίς ἐστι, καὶ πολλάκις
οὐδὲ πρωτόνοις ἀριθμὸν ἔχων, ἀλλ' ἀνώνυμος καὶ ἐξ ἀνωνύμων· ἀλλ' ὅτι ἐκείνῳ πρόσ-
κεινται (4) τοῦτα δέχεσθαι μέλλοντες, ἀλλὰ διὰ τὰ τοῦ βασιλέως γράμματα πολ-
λὴν καὶ ἐκείνῳ τιμὴν ἀπονέμουσι, καὶ τὰ γράμματα μετὰ πολλοῦ τοῦ φόβου καὶ πολλῆς τῆς
ἡσυχίας δέχονται. Εἰ τοίνυν ἐκεῖνος ἀνθρώπου ἐπαγγέλματος γράμματα, καὶ χάρτην
ἁπλῶς ὑπηρετούμενος, ὅτιν ὅπου προσέλεπτος, πολλῷ μᾶλλον ὑμεῖς ἀνθ' ἑαυτῶν δίκαιοι τὰ
ἀπὸ τοῦ πνεύματος δι' ἡμῶν ὑμῖν περιφθέντα λόγια μετὰ πολλῆς τῆς προσοχῆς ὑποδέχεσθε, ἵνα τῆς εὐγνωμοσύνης πολλὴν κομίσησθε τὴν ἀμοιβήν. ἐὰν γὰρ ἴδῃ ὁ τῶν ὅλων
δεσπότης τῆς ψυχῆς ὑμῶν τὴν προθυμίαν, καὶ ἡμῖν διαφιλεστέραν πρόξει τὴν χορηγίαν
διὰ τὴν οἰκοδομὴν τὴν ὑμετέραν, καὶ ὑμῖν πλείονα δωρήσεται τὴν Σωσένην, ὥστε Σωσένας
τὰ λεγόμενα. διαφιλὴς γὰρ ἡ τοῦ πνεύματος χάρις καὶ εἰς πολλοὺς ἐκχεομένη οὐδένα
μερισμὸν ὑπομένει, ἀλλὰ τῇ δόσει μᾶλλον αὐξεται, καὶ ὅσῳ δὲ πλείους ὦσιν
(4) τούτης μετέχοντες, τοσούτῳ καὶ τὰ τῆς χάριτος ὅτι πλέον ἐκτείνεται. Φέρε
οὖν, εἰ δοκῇ, ἐκ σήμερον τῆς ἀκροάσεως τοῦ προφήτου ἡμῖν εἰρημένων ὑπολαβώ-
μεθα, καὶ ἴδωμεν ὅπου τὸν λόγον κατελύσαμεν, καὶ ὅθεν αὐτὸν ἀναλάβωμεν σήμερον προσπε-
σόντες. ποῦ οὖν (W) λόγον προφήτου τελέσαντες, οὕτω τῆς διδασκαλίας ἐπαυσάμεθα; τὰ
δὲ τὸν Λὼτ ὑμῖν διηγούμενοι, καὶ τὸν τῶν Σοδόμων ἐμπρησμὸν, μέχρι τούτου τὸν λόγον ἐ-
σήσαμεν, ὅπου ὁ δίκαιος εἰς τὴν Σιγὼρ διεσώθη. ὁ ἥλιος γὰρ ἐξῆλθεν ἐπὶ τῆς γῆς, φη-
σι, καὶ Λὼτ εἰσῆλθεν εἰς Σιγὼρ, καὶ τότε ἡ θεήλατος ἐκείνη ὀργὴ τοὺς τε ἐν Σοδόμοις κα-
τέλαβε, καὶ τῆς γῆς ἅπαν ἀφανισμὸν εἰργάσατο, ὅτε καὶ ἡ γυνὴ τοῦ δικαίου ὑπολαβοῦσα τῶν
ῥηθέντων παρὰ τῶν ἀγγέλων, ὑπολέψασα εἰς τὰ ὀπίσω, ἐγένετο στήλη ἁλὸς, διὰ παντὸς
ὑπόμνημα τοῖς μετὰ ταῦτα γενεᾶς τῆς οἰκείας ῥαθυμίας προκειμένη. ἀναγκαῖον οὖν
σήμερον τὰ ἐξῆς ἐπελθόντας μικρά τινα διαλεχθῆναι πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, ἵνα
πάλιν εἰδῆτε τοῦ πατριάρχου τὸ συμπαθὲς καὶ φιλόστοργον, καὶ τοῦ Θεοῦ τοῦ πρὸ αὐτοῦ
βούλημα. ὅπερ γὰρ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου γνωμένης ὁ μὲν δίκαιος Λὼτ εἰς τὸν Σιγὼρ
διεσώθη, (4) οἱ δὲ Σόδομα κατοικοῦντες ὑπὸ τοῦ δικαίου γενόμενοι, ὁ πατριάρχης ὁμοῦ
καὶ ἐκείνους οἰκτείρων τῆς ἀπωλείας, ἕως δίκαι τὴν οἰκείαν προδιανομὴν ὑπεμενον, καὶ πρὸς
τὸ δικαίου σφόδρα φειδόμενος, ὁρισάμενος, φησὶ, πρὸς ἐσκέπτε τὰ ἀγόμενα.

27 Ὥρθρισε γὰρ, φησιν, Ἀβραὰμ τὸ πρωῒ εἰς (W) τόπον, οὗ εἱστήκει ἐναντίον τοῦ
Θεοῦ, 28 Καὶ ἐπέβλεψεν ὅτι πρόσωπον τῆς πόλεως Σοδόμων, καὶ εἶδε, καὶ ἰδοὺ
ἀνέβαινε φλὸξ ἐκ τῆς γῆς, ὡσεὶ ἀτμὶς καμίνου.

Ἐν ἐκείνῳ, φησὶ, τῷ τόπῳ γενηθείς, ἔνθα τὴν διάλεξιν πρὸς (W) δεσπότην ἐποιή-
σατο, καὶ τὴν πρὸς τὸν Σοδόμοις παῤῥησίαν, ἐκεῖθεν τῆς φοβερᾶς ἐκείνης ἀμφείας
τὰ ἴχνη, καὶ τὸ δικαίου ἔνεκεν μαθὼν ἐπεδύμει. τοιοῦτον γὰρ τῶν ἁγίων τὸ ἦθος φιλόστοργον καὶ

συμπα-

συμπαθητικόν. καὶ ἵνα διδάξῃ ἡμᾶς ἡ θεία γραφή, ὅλη βυθέως αὐτῷ τούτῳ τῷ γνώσει ἐνέθηκεν ἡ τοῦ πνεύματος χάρις, ἵνα τοῦτο δεῖ ἡ δικαία Φερενπίδος ἀπαλλάξῃ αὐτόν, φησιν,

29 Ἐν τῷ ἐκτείναι χύριον τὰς πόλεις τοῦ περιοίκου, ἐμνήσθη ὁ Θεὸς τοῦ Ἀβραάμ, καὶ ἐξαπέστειλε (W) Λὼτ ἐκ μέσου τῆς καταστροφῆς.

Τί ἐστιν ἐμνήσθη ὁ Θεὸς τοῦ Ἀβραάμ; τῆς παρακλήσεως, φησιν, ἧς ἐποίησατο λέγων, μὴ συναπολέσῃς δίκαιον μετὰ ἀσεβοῦς. Οἴ οἶμοι, φησὶν ἐκεῖνος, διὰ τοῦτο τοῦ πατριάρχου ὁ δίκαιος διεσώθη, καὶ οὐχὶ διὰ τοῦ ἰδίαν δικαιοσύνην; ναί, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ πατριάρχου. ὅταν γὰρ τὰ πρὸς ἑαυτῶν συνεισενέγκωμεν, καὶ ἡ τῶν δικαίων πρεσβεία τὰ μέγιστα ἡμᾶς ὀνίνησιν. ἐπεὶ ἐὰν αὐτοὶ μὴ ῥαθυμῶμεν, τὰς ἐλπίδας τῆς ἡμετέρας σωτηρίας ἐπ' ἐκείνοις μόνοις ποιώμεθα, οὐδὲν ἡμῖν ἔσται πλέον· οὐκ ὅπως ἀθενὴς (W) δίκαιοι, ἀλλ' ὅπως ἡμεῖς διὰ τὴν οἰκείαν ῥαθυμίαν ἑαυτοὺς ἀποδίδομεν. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι, ὅταν ἀμεληθῶμεν, κἂν δίκαιοι ὦσιν (W) ὑπὲρ ἡμῶν παρακαλοῦντες, κἂν πρεσβεύωνται, οὐδὲν ἡμῖν ἐκ τούτου ὄφελος γίνεται (ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τὴν ἑαυτῶν ἀρετὴν καὶ δίκαι τούτων ἐπιδείκνυνται, ἡμῖν δὲ οὐδὲν ἔσται ὄνησις διὰ (W) οἰκεῖον ζῆλον) ἄκουσον τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ πρὸς (W) ἐκ χιλίας ἀγαθότητα Ἱερεμίου (W) προφήτην λέγοντα, Μὴ προσεύχου περὶ τοῦ λαοῦ τούτου, ὅτι οὐκ εἰσακούσομαί σου. ὅρα δεσπότου φιλανθρωπίαν. προλέγει τῷ προφήτῃ, ἵνα μὴ μετὰ ταῦτα παρακαθισθεὶς, νομίσῃ ὅτι διὰ τὴν πρὸς αὐτοῦ αἰτίαν τοῦτο γεγένηται· διὰ τοῦτο ἤδη προμηνύει αὐτῷ τὴν κακίαν τοῦ λαοῦ, καὶ διαστέλλεται μὴ προσεύξασθαι, ἵνα καὶ αὐτὸς εἰδέναι ἔχῃ τῆς πονηρίας ἐκείνων τὴν ὑπεροψίαν, καὶ μὴ ἀγνοοῦντες ὡς οὐδὲν αὐτοῖς ὁ προφήτης συμβάλλεται, εἰ μὴ καὶ αὐτοὶ τὰ πρὸς ἑαυτοὺς εἰσενεγκεῖν βουληθῶσιν. ὅπερ εἰδότες, ἀγαπητοὶ, καταφρονῶμεν μὴ ὅτι τῆς τῶν ἁγίων πρεσβείας, καὶ παρακαλοῦμεν ὥστε ὑπὲρ ἡμῶν δεηθῆναι, ἀλλὰ μὴ ταύτης ἐκείνων πρεσβείαις μόνον θαῤῥοῦμεν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὰ καθ' ἑαυτοὺς διατάττωμεν οἰκονομεῖσθαι, καὶ τὸ ὅτι τὸ βέλτιον μεταβολῆς ἐχώμεθα, ἵνα χώραν δῶμεν τῇ πρεσβείᾳ τῇ ὑπὲρ ἡμῶν γινομένῃ. τοῦτο δὲ πρὸς ἕτερον προφήτην φησὶν ὁ τῶν ἀπόρρητων δεσπότης· οὐχ ὁρᾷς τί αὐτοὶ ποιοῦσι; θυμιῶσι τέφρᾳ, καὶ χαυῶνας ποιοῦσι τῇ γραπτῇ τοῦ θεάνου· μονονουχὶ λέγων πρὸς αὐτὸν, ὑπὲρ τούτων με παρακαλεῖς τῶν οὐχ ἱλαμένων τῆς πονηρίας, τῶν οὐδὲ μίαν αἰσθησιν λαμβανόντων τῆς νόσου ἐν ᾗ κατέχονται, ἀλλ' ὅπως ἀπαλλάττωμαι χαλεπῶν; οὐχ ὁρᾷς αὐτῶν τὴν ὑπερβάλλουσαν καταφρόνησιν; οὐ βλέπεις αὐτῶν τὴν μανίαν τὴν πολλήν; πῶς οὖν ἔτι κόρον εἰληφασι τῆς ἀσεβείας, ἀλλὰ καθάπερ ὗς ἐν βορβόρῳ, οὕτως ἐγκαλινδοῦνται ταῖς οἰκείαις παρανομίαις; μὴ γὰρ, εἰ ἐβούλετο ὑπισχνεῖσθαι, παρακληθῆναι ἀνέμενον; οὐκ ἐγώ εἰμι ὁ διὰ τῶν προφητῶν βοῶν καὶ λέγων, καὶ εἶπον μὴ ὃ πορνεύσασα αὐτὴ, μὴ ταῦτα πάντα πρός με ἀνάστρεψον, Καὶ οὐκ ἀνέστρεψε; μὴ γὰρ ἕτερόν τι ζητῶ, ἢ παῦσαι τῆς πονηρίας μόνον, καὶ ἵνα τῶν κακῶν; μὴ γὰρ ὑπὲρ τῶν προελθόντων βυθιώσας ἀπαιτῶ, ἐὰν ἴδω μεταβαλλομένους; καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν βοῶ καὶ λέγω, Οὐ θελήσας θέλω (W) θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλ' ὃ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν; καὶ διὰ τοῦτο πάντα ποιῶ, ἵνα τῆς ἀπωλείας ἁρπάσω τοὺς ὅτι τῇ πλανῇ προσκαπειλημμένους; μὴ γὰρ, ἐὰν ἴδω μεταβαλλομένους ὑπὲρ τῶν ἡμαρτημένων; οὐκ ἐγώ εἰμι ὁ λέγων, ἔτι λαλοῦντός σου ἐρῶ, ἰδοὺ πάρειμι; μὴ γὰρ ὅπως αὐτοὶ ὅπως θυμοῦσι τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ὡς ἐμοὶ προσκαύσασόν ἐστιν Ἀπόστολε διὰ τοῦτο σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν; μὴ γὰρ διὰ τοῦτό σε ἀπὸ τοῦ μὴ ὄντος παρήγαγον, ἵνα ἀπολέσω; μὴ γὰρ εἰκῇ τὴν βασιλείαν καὶ τὰ μυεῖα καὶ ἀπόρρητα ἀγα-

Ιερ. ζ. ιε.

Ησ. θ. εγ.

Ιεζ. ιη. λγ.

α. Τιμ. β. δ.

γαθὰ

γὰ ἠυτρέπισα; ὑχὶ δῆλά τοῦτο ἡ γέεννα ἠπείληται, ἵνα εἰς τὴν βασιλείαν ἀπέλθωμεν ἡ δῆλα τοῦτο δραμεῖν προσκυλίσωμεν; μὴ τοίνυν, ὦ μακάριε προφῆτα, ἐκείνους καταλιμπάνων, ἐμοὶ προσαγε τὴν προσήλυτον, ἀλλ' εἴ σοι τοῦτο δῆλα ἀσυδ'ης ἔχω, ὥστε τῆς ἐκείνων νόσου προειλόμην, ἡ εἰς αἴσθησιν ἀγαγεῖν τῆς ἀῤῥωσίας, ἡ προς ὑγείαν ἐπανα- χαλαστ. 5 γαγεῖν, ἡ τὰ πρὸς ἐμοῦ πρώτως ἔψηται. ὁ γὰρ μέλλω, νῦν ἐ" δῆλα καὶ ἀλλομαι, ἐπειδὴ ἰδὼν ψυχὴν θύγατρος. ἓν γὰρ μόνον ὀπτίζητω, ὁμολογίαν τῶν ἐσφαλμένων, ἐ οὐκ ἐπὶ τῷ ἐπὶ τοῖς ἐπλανημένοις δίκην ἐπάγω. μὴ γὰρ βαρύ τι ἡ ἐπαχθὲς ὃ πρὸς ἐμοῦ προστεινόμενον; εἰ μὴ ἤδειν χείρους γινομένους, ἡ μὴ ὁμολογηθέντας τὰ πρότερα ἁμαρτήματα τ πρὸς ἐμὲ αὖ προνοίας ἠξίων· ἀλλ' ὅπως οἶδα ὃ τ αὐθέντων ψυχὸς μᾶλλον προς κακίαν ῥέ- 10 πον, δῆλα τοῦτο βούλομαι τὰ προτερα ὁμολογῆσαι ἁμαρτήματα, ἵνα ἡ ὁμολογία κώλυμα αὐτοῖς γένηται" προς ὃ τοῖς αὐτοῖς μὴ προσπεσεῖν. ταῦτα τοίνυν, ἀγαπητοὶ, ἀναλογιζόμενοι καὶ συνοοῦντες τὸ ἡμέτερον δεσπότου τὴν φιλανθρωπίαν, μὴ ῥαθυμῶμεν, ἀλλὰ πρότερον πολλὴν ἑαυτῶν τὴν ὀπτμέλειαν ποιώμεθα, καὶ ⓦ ῥύπον ⓦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτημάτων σκαθάρωμεν, καὶ ὅτω ὀπτὶ τὰς προσβείας τῶν ἀγγέ- 15 ων απυδώμεν. ἐὰν γὰρ βυλώμεθα νηφὴν ἡ ἐγρηγορέναι, ἐ δι' ἑαυτῶν προσκαλεσώμεθα μείζονα. τὰ μείζονα" ὀπόσομεν. ὅπως γὰρ φιλανθρωπός ἐστιν ὁ δεσπότης ὁ ἡμέτερος, ὑχ ὅτω δι' ἑτέρων προσκαλούμενος ὑπὲρ ἡμῶν ὀπινύει, ὡς δι' ἡμῶν αὐτῶν. ὅρα ἀγαθότητος ὑπερβολήν. ἐὰν ἴδῃ σὲ προσκεκρουκότας ἡμᾶς, σὲ ἡπιμφμένους, σὲ μηδεμίαν πρόφασιν ἔχοντας, μακροθυμήσαντα, ἡ ὅτι ⓦ πλοῦτον τῆς φιλανθρωπίας 20 αὐτῦ καταφυγὴν ἐβελήσαντας, βύθεως ὀπινύσι τοῖς αἰτήσεσι, ἡ χεῖρα ὀρέγει χειμάζοις, ἡ ἀναύσησι πεπλωκόσι, καὶ βοᾷ λέγων· Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; ἀλλ' ἵνα μάθητε καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν προσταμάτων, ὅτι πολλοὶ δι' ἑαυτῶν μᾶλλον προσκαλέσαντες ἤλθοσαν ὀπιτυχεῖν τῶν ἀσυδαζομένων, ἢ δι' ἑτέρων, ἀναλαβὼν ὅτι τοὺς ὀπιτυχόντας εἰς Ier. 11. δ. μέσον προσαγαγεῖν, ἵνα ἡ ἡμεῖς μιμησώμεθα, ἡ εἰς ζῆλον διεγερθῶμεν. ἀκούσωμεν τοίνυν πῶς ἡ Χαναναία σκείνη γυνὴ καπόδωσος ὕσα τὴν ψυχὴν ἡ ἀλλόφυλος, ἐπειδὴ εἶδε ⓦ τῶν ψυχῶν ἰατρὸν, ἡ τ" ἥλιον τῆς δικαιοσυνης ἀνατείλαντα τοῖς ἐν σκότει καθημένοις, ὅπως μὴ θερμῆς ἡ ζεούσης προθυμίας τὴν προσοδον ἐποιήσατο, ἡ ὅτε ὃ γυναῖκα αὐτὴν εἶ), ὅτε ὃ ἀλλόφυλος, ὀκνηροτέραν ἡγήσαντο παρεσκύασεν, ἀλλὰ πρώτα τὰ κωλύματα ταῦτα παρωσαμένη, προσελθοῦσά φησιν· Ἐλέησόν με, κύριε, Matth. κε. 30 ὅτι ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται. ἀλλ' ὁ τὰ ἀπόῤῥητα τῆς βασιλείας ὀπιστάμενος σιγᾷ ἡ οὐκ ἀποκρίνεται, ἵ λόγου μεταδίδωσιν, οὐδὲ οἰκείρᾳ ὃ γυναῖον, ὁρῶν μὴ τοσαύτης οἰμωγῆς προσελθοῦσαν, ἀλλὰ μακροθυμίᾳ βυλόμενος τ λανθάνοντα θησαυρὸν ἐν τῇ γυναικὶ κατάδηλον ἅπασι ποιῆσαι. ἤδει γὰρ ⓦ κρυπτόμενον μᾶργαρίτην, ὃν οὐκ ἐβύλετο λαθεῖν, ἡ δῆλα τοῦτο ἀναβάλλεται, ἡ οὐδὲ ἀποκρίσεως ἄξιοῖ, ἵνα ἡ πολ- 35 λὴ τῆς γυναικὸς προσεδρία, διδασκαλία πᾶσι γένηται τοῖς μὴ τοῦτα. ἡ ὅρα τὸ Θεοῦ τὴν ἄφατον ἀγαθότητα. αὐτὸς μὲν, φησιν, οὐκ ἀπεκείνατο αὐτῇ, ἀ ὃ μαθηταὶ συμπαθέστεροι ἡ φιλανθρωπότεροι νομίζοντες εἶ), ὑ τολμῶσι φανερῶς εἰπεῖν, παρακάλουν αὐτὴν τὴν αἴτησιν, ἐλέησον αὐτὸν, ἀναγκάζοντι ἐπ' αὐτῇ· ἀλλά τί; ἀπόλυσον αὐτὸν, ὅτι κράζει ὄπισθεν ἡμῶν, μονονυχὶ λέγοντες, ἐλθὲ θεράπευσον ἡμᾶς τῆς ἐπα- 40 ῳδείας· ἀπάλλαξον ἡμᾶς τῆς κραυγῆς τῆς πρὸς αὐτῆς γινομένης. τί οὖν ὁ δεσπότης; νομίζετέ μέ, φησιν, εἰκῆ σεσιγηκέναι, ἡ μὴ ἀξιῶσαι αὐτὸν ἀποκρίσεως; ἀκούετε· οὐκ ἀπεκάλυψεν, εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ισραὴλ. οὐκ ἴστε, φησὶν, ὅτι ἀλλόφυλος ἐστιν ἡ γυνή; οὐκ ἴστε ὅτι ἡ ὑμῶν ἤδη πρηπύπτουσα εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀ-

ἀπελθῇν; τίνος οὖν ἕνεκεν ὕπως μὴ ἐξεπάσως τὴν συμπάθειαν ἐπιδείκνυται; σκόπει τὴν βουλήμαπον τοῦ Θεοῦ σοφίαν. πῶς γάρ, ὅτε ἔδοξεν ἀποκρίνεσθαι, τὸ σιγῆς βαρύτερον κατηχήσατο τῆς γυναικός, καὶ μονονουχὶ χεῖρα αὐτῇ δέδωκε τὴν πλησίον, καὶ μικρὸν αὐτὴν διεγεῖραι βουλόμενος, ἵνα μάθωσιν ἀγνοοῦντες (α) μαθηταὶ τὴν ἐγκεκρυμμένην ἐν αὐτῇ πίστιν. ἀλλ' οὐδὲ ὕπως ἐναρέχησεν, οὐδὲ ὀκνηρστέρα γέγονε διασαφῆσαι καὶ τοῖς μαθηταῖς οὐδὲν πλέον δυῦσαν ἔχειν. καὶ οὐκ εἶπε πρὸς ἑαυτήν, εἰ μηδὲ ὕπου ἴσχυσαν δυσωπῆσαι τὸν ἐμοῦ ἱκετεύσαντα ποταπόν μου, τίνος ἕνεκεν εἰκῇ καὶ μάτην παρεστερῶ; ἀλλὰ καθαίρω ὑπὸ πυρὸς φλεγομένη, καὶ ἐμπιπραμένη τὸν λογισμόν, καὶ ἁπλῶς ἀγχόνην ἀγαπομένη, παρέστηκα παρακινοῦσα καὶ λέγουσα, κύριε, βοήθει μοι. καὶ οὐδὲ ὕπως ὀπτανθεὶς τῇ γυναικί, ἀλλ' ἀποκρίσιν ποιήσατο τῆς παρούσης βαρυτέραν. οὐκ ἔστι, φησί, καλὸν λαβεῖν (β) ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. συνόησον, ἀγαπητέ, καὶ θαύμασον σὺν ἡμῖν τῆς ψυχῆς αὐτῆς (γ) πόθον καὶ τὴν πίστιν τὴν ὑπερβάλλουσαν, ὅτι κυνάριον ἀκούσασα οὐκ ἐδυσχέρανεν, οὐκ ἀπεπήδησεν, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς εὐγνωμοσύνης φησί, ναὶ κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. ὁμολογῶ, φησί, κυνάριον εἶναι. ὡς κυνάριον οὖν, μὴ ἀξίωσον τῶν ψιχίων τῆς τραπέζης. εἶδες γυναικὸς πίστιν καὶ εὐγνωμοσύνην. κατεδέξατο ὁ ἐρημίτης, καὶ προσεχρήσατο ἐπέτυχε τῆς ἀπουδαζομένου, καὶ ἐπέτυχε μετὰ πολλῶν τῶν ἐγκωμίων. τί γὰρ φησιν ὁ Χριστός; ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις. γενηθήτω σοι ὡς θέλεις. ὦ γύναι. θαυμασμοῦ ὄντως ῥῆμα, ἐπαίνου πολλοῦ γέμει ὁ ἐρημίτης. μεγάλην, φησίν, ἐπεδείξω τὴν πίστιν· διὰ τοῦτο ὅσα σοι ἂν ἄρξει, ὅσα ἂν θελήσῃς. ὅρα φιλοτιμίας δαψίλειαν, καὶ θαύμασον τὸ δεσπότου τὴν σοφίαν. ἆρα οὐκ ἂν προσοιμοις ἐνομίζομεν ἀσυμπαθῆ τινα αὐτὸν εἶναι, ὅτε διακρινόμενον καὶ οὐδὲ ἀποκρίσεως ἀξιοῦντα ὁ γυναῖον; μὴ γὰρ ταῦτα διὰ τῆς προτέρας καὶ διὰ τῆς δευτέρας ἀποκρίσεως μονονουχὶ ἀπελαύνοντα, καὶ τὴν μὴ τοσαύτην πόθου προσελθοῦσαν ἀποσοβοῦντα; ἀλλ' οὐκ τὸ τέλους κατάμαθε τὸ Θεοῦ τὴν ἀγαθότητα, ὅτι βουλόμενος αὐτὴν προφανεστέραν ἐργάσασθαι, διὰ τοῦτο τῇ μακροθυμίᾳ ἐχρήσατο. εἰ μὲν γὰρ θύρεως ἐπένευσεν, οὐκ ἂν ἐγνωμεν ἡμεῖς τῆς γυναικὸς τὴν ἀρετήν. ὅπου γὰρ μακρὰν ἀνεβάλλετο, καὶ τὸ δεσπότην ἐγνωμεν τὴν ἄφατον φιλανθρωπίαν, κἀκείνης τὴν πίστιν τὴν ὑπερβάλλουσαν. ταύτην γὰρ πᾶσαν τὴν ἰσοτιμίαν εἰς μέσον προαγαγὼν ἀναγκάσθημεν, ἵνα μάθωμεν, ὅτι οὐχ οὕτω δι' ἑτέρων προκαλούμενος ἀνύομεν, ὡς αὐτοὶ δι' ἑαυτῶν, ἐπειδὰν μὴ θερμότητος προσώμεν καὶ διεγηγερμένης διανοίας. ἰδοὺ γὰρ αὕτη καὶ τοῦ μαθητὰς ἔχουσα ὑπὲρ αὐτῆς ἱκετεύοντας, οὐδὲν πλέον" ὀνησαν ἠδυνήθη, μᾶλλον ὅτε αὐτὴ δι' ἑαυτῆς προσμείνασα τὴν φιλανθρωπίαν ἐπεσπάσατο τὸ δεσπότην. καὶ τῇ προσολῇ ὁ ἐκείνη τὸ φίλτρο τὸ ἀωρὶ τῆς νυκτὸς προσηλυομένῳ, καὶ οὐ τρεῖς ἄρτους αἰτήσαντες ὁ δεσπότης ὁ αὐτὸ αἰτήσεται. Εἰ γὰρ καὶ μὴ διὰ τὸ φίλος αὐτοῦ εἶναί, φησιν, ἀναισχυντίαν αὐτῷ, διὰ γοῦν τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ ἀναστὰς δώσει. εἰδότες τοίνυν τὴν ἄφατον φιλανθρωπίαν τοῦ ἡμετέρου δεσπότου προσίωμεν αὐτῷ, δεικνύντες καὶ μονονουχὶ πρὸς τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἡμετέρων προπίπτοντες καὶ εἴδους ἕκαστον τῶν ἡμῶν πεπλημμεληκότων, καὶ τὴν παρρησίαν τῶν προγόνων συγχώρησιν αἰτούμενοι, εἰς ὃ ἐξῆς πολλὴν τὴν ἀκρίβειαν ὑπιδειξώμεθα, ἵνα καὶ πλείονα τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν ὑπιασασώμεθα. ἀλλ' ἐπιμελήθωμεν, εἰ δοκεῖ, ὅπως τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἀναγνώσματος.

30 Ἀνέβη δέ, φησι, Λὼτ" εἰς Σηγὼρ, καὶ ἐκάθητο ἐν τῷ ὄρει, καὶ αἱ δύο θυγατέρες αὐτοῦ

Ἀκ. ια. ϐ.

ἀ. αὐτῶν

αὐτῶ μετ' αὐτῶ. ἐφοβήθησαν γὰρ οἰκῆσαι ἐν Σιγὼρ. καὶ ᾤκησεν ἐν τῷ σπηλαίῳ αὐτὸς, καὶ αἱ δύο θυγατέρες αὐτῶ μετ' αὐτῶ.

Εναγμάζοντα ἔχων ἔτι Ⓦ φόβον τῆς πυρώσεως τῆς ἐπαχθείσης τοῖς κύκλῳ τοῦ Σόδομα πόρρωθεν ἀπέστη ὁ δίκαιος, καὶ εἰς ὄρος, φησὶ, κατοικεῖ μετὰ τῶν θυγατέρων, καὶ ἐν ἑρημίᾳ ἑαυτὴν καὶ μονώσει λοιπὸν ἐτύγχανεν ἐκφεύγειν οἰκεῖον.

31 Εἶπε δέ, φησὶν, ἡ πρεσβυτέρα, ὁ πατὴρ ἡμῶν πρεσβύτερος, καὶ οὐδείς ἐστιν ἐπὶ τῆς γῆς, ὃς εἰσελεύσεται πρὸς ἡμᾶς, ὡς καθήκει πάσῃ τῇ γῇ. 32 Δεῦρο, καὶ ποτίσωμεν Ⓦ πατέρα ἡμῶν οἶνον, καὶ κοιμηθῶμεν μετ' αὐτοῦ, ἵνα ἐξαναστήσωμεν σπέρμα ἐκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν.

Μετὰ βλαβείας καὶ φόβου πολλοῦ ἀκούωμεν, ἀγαπητοὶ, τῶν ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς κειμένων. οὐδὲν γὰρ ἁπλῶς καὶ εἰκῇ γέγραπται, ἀλλὰ πάντα συμφερόντως καὶ πρὸς ὠφέλειαν ἡμετέραν, καὶ ἡμεῖς ἕνια ἀγνοοῦμεν. καὶ γὰρ πάντων δυνάμεθα μετὰ ἀκριβείας εἰδέναι τὴν αἰτίαν, ἀλλ' ὅμως ἔχει τινὰ ἐγκεκρυμμένον θησαυρόν. καὶ νῦν ἄνοιξε τῆς γραφῆς, ὅπως πάντα σα φῶς διηγησαμένη. καὶ τὸν σκοπὸν ἡμῖν γνωρίσασα τῶν τοῦ δικαίου θυγατέρων, ἀρκούσαν ἀπολογίαν ὑπὲρ αὐτῶν ἐποιήσατο, ἵνα μηδεὶς πρὸς τὸ γενικὸς ἀφορῶν καταγνοίη τοῦ δικαίου, ἢ τῶν τούτου θυγατέρων, ὡς δι' ἀσέλγειαν τῆς μίξεως γεγυμνωμένης. σκόπει γὰρ, ὅπως νῦν μὲν ὑπὲρ τῶν θυγατέρων ἀπολογεῖται ἡ ἁγία γραφὴ, μετὰ δὲ ταῦτα ὑπὲρ τοῦ δικαίου. πῶς οὖν ὑπὲρ τῶν θυγατέρων τοῦ δικαίου ἀπολογεῖται; Εἶπε, φησὶν, ἡ πρεσβυτέρα πρὸς τὴν νεωτέραν· ὁ πατὴρ ἡμῶν πρεσβύτερος, καὶ οὐδείς ἐστιν ἐπὶ τῆς γῆς, ὃς εἰσελεύσεται πρὸς ἡμᾶς, ὡς καθήκει πάσῃ τῇ γῇ. ὅρα τὸν σκοπὸν μετὰ ἀκριβείας, καὶ πάντος αὖθις ἀπαλλάξεις ἐγκλήματος. ἐνόμισαν πάντως ἐλευθερίαν γεγυμνῶσθαι, καὶ μηδένα ἐπικαλυφθῆναι. εἶτα καὶ τοῦ παντὸς ἐώρων οἰκήτορας. ἵν' οὖν, φησὶ, μὴ ἀφανισθῇ ὁ γένος, καὶ ἀνώνυμοι γενώμεθα (τοῦτο γὰρ ἐν τῷ παλαιῷ πολιτεύσασιν, ὥστε δηλοῦν τῆς τῶν ἐκγόνων διαδοχῆς ἐκτείνεσθαι αὐτῶν τὸ γένος) ἵνα οὖν, φησὶ, μὴ τελευτήσῃ καὶ ἡμεῖς ἀφανισμὸν ὑπομείνωμεν, τοῦ μὲν παντὸς πρὸς γῆρας ἐλάσαντος, οὐδενὸς ὄντος εἰσεκτεμνομένου ἀνδρὸς, ᾧ συγενόμεθα διαπορεύεσθαι ἐκπαθῶν, καὶ καταλιπεῖν τοῦ σπέρματος διαδοχὴν, δεῦρο, φησὶν, ἵνα μὴ τοῦτο γένηται, ποτίσωμεν Ⓦ πατέρα ἡμῶν οἶνον. ὅπερ οὐκ ἂν ποτέ, φησὶν, ἀνάσχοιτο οὐδὲ ἀκοῇ τοῦτο παραδέξασθαι ὁ πατὴρ, διὰ τὸ οἴνου τὴν ἀπάτην ἐργασώμεθα.

33 Ἐπότισαν οὖν τὸν πατέρα αὐτῶν οἶνον ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, καὶ εἰσελθοῦσα ἡ πρεσβυτέρα ἐκοιμήθη μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤδει ἐν τῷ κοιμηθῆναι αὐτὸν, καὶ ἀναστῆναι.

Εἶδες πῶς καὶ ὑπὲρ τοῦ δικαίου ἀπελογήσατο ἡ θεία γραφὴ, οὐχ ἁπαξ, ἀλλὰ δεύτερον. πρότερον μὲν γὰρ οὐχ ὧν αἱ θυγατέρες τοῦ διὰ τοῦ οἴνου ἐργάσαντο, ἔδειξεν ὡς οὐκ ἂν ἑτέρως ἠδυνήθησαν πεῖσαι τὸν πατέρα οὕτω καταδέξασθαι· νυνὶ δὲ λοιπὸν οἴμαι καὶ οἰκονομίας ἕνεκα τῆς φύσεως τὸ γενικὸν, ὥστε τοσοῦτον αὐτῷ κέρδος ἐγενέσθαι, ὡς πάντα ἀγνοῆσαι, ἵνα ἀνεύθυνος γένηται τῶν ἐγκλημάτων. καὶ γὰρ ἁμαρτήματα σκληρὰ ἡμᾶς καταχρίνει καὶ καταδικάζει, ἅπερ ἂν εἰδότες καὶ ἑκόντες ἁμαρτάνωμεν. ὁρᾷς δὲ τὴν γραφὴν μαρτυρουσαν τῷ δικαίῳ, ὅτι ὅλως οὐκ ἤδει τὸ γενικός. ἀλλὰ πάλιν ἕτερον ἀναχύπτει τῆς μέθης. δεῖ γὰρ πάντα διερευνᾶσθαι, ὥστε μηδεμίαν καταλιπεῖν τοῖς ἀγνώμοσι καὶ δυσμενέστοις ἀφορμὴν. τί οὖν καὶ περὶ τούτου εἴπωμεν; ὅτι καὶ τοσοῦτον ἐξ ἀκρασίας καὶ τῆς μέθης αὐτῷ γέγονεν, ὅσον ἀπὸ ἀθυμίας. μηδεὶς οἶνον τολμάτω ἢ τοῦ δικαίου πατέ καταψηφίσασθαι, ἢ τῶν τούτου θυγατέρων. πῶς γὰρ οὐκ ἂν εἴη μανίας

ἑκάστης καὶ παιδαγωγούσης, ὅς ἡ θεία γραφὴ πάντας ἀπήλλαξεν ἐγκλήματος, μᾶλλον δὲ ὑπὲρ ὧν τοσαύτην ἀπολογίαν συνέθηκεν, ἡμᾶς τοὺς μυρίοις ἁμαρτημάτων φορτίοις πεπληρωμένους καταδικάζειν, καὶ μὴ ἀκούειν Παύλου λέγοντος, Εἰ Θεὸς ὁ δικαιῶν, τίς ὁ κατακρίνων; καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι οὐκ ἁπλῶς οὐδὲ εἰκῇ τοῦτο γέγονεν, ἀλλ' ἡ ὑπερβολὴ τῆς ἀθυμίας μετὰ τῆς τοῦ οἴνου παραθήκης τοσαύτην αὐτῷ ἄγνοιαν συνεχώρησεν ἐγγενέσθαι, ἄκουσόν τί φησιν. 34 Ἐγένετο δὲ τῇ ἐπαύριον, καὶ εἶπεν ἡ πρεσβυτέρα τοῖς νεωτέροις· ἰδοὺ, ἐκοιμήθην χθὲς μετὰ τοῦ πατρὸς ἡμῶν. ποτίσωμεν αὐτὸν οἶνον καὶ τὴν νύκτα ταύτην, καὶ εἰσελθοῦσα κοιμήθητι μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐξαναστήσωμεν τὸν πατέρα ἡμῶν σπέρμα. Ὁρᾷς πῶς ὀξὺ ὀρθῆς γνώμης τοῦτο ἐπρίσιον; ὅπερ γὰρ ἠδυνήθην, φησὶν, ἐγὼ δὲ ἀσυνδιάζομαι μοι πληρῶσαι, ἀναγκαῖον καὶ σὲ αὐτὸ διαπραξάσθαι. ἴσως γὰρ εἰς ἔργον ἡμῖν ἐκβήσεται καὶ τῆς προγονικῆς, καὶ οὐκ εἰς τέλος ὁ γῆρος ἡμῶν ἀφανισθήσεται. 35 Ἐπότισαν δὲ καὶ τὴν νυκτὶ ἐκείνῃ τὸν πατέρα αὐτῶν οἶνον, καὶ εἰσελθοῦσα ἡ νεωτέρα ἐκοιμήθη μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς. καὶ οὐκ ἤδει ἐν τῷ κοιμηθῆναι αὐτὴν, καὶ ἀναστῆναι.

Σκόπησον, ἀγαπητὲ, ὅτι ὁ πάντων τοῦ Θεοῦ οἰκονομίας ὠμὸν ἔργον ὁ γεγονὸς. ὥσπερ γὰρ ὅπλῳ τοῦ πορνοπλάστου, καθάπερ ὑπὸ καθεύδοντος αὐτοῦ ἐκ τῆς πλευρᾶς μέρος λαβὼν οὐδεμίαν αἴσθησιν αὐτῷ συνεχώρησε γενέσθαι, ἀλλὰ τὸν πλευρὸν ἐκεῖνον εἰς γυναῖκα διαπλάσας παρέστησε τῷ Ἀδάμ· καὶ αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ νῦν. εἰ γὰρ ἡ τοῦ πλευροῦ ἀφαίρεσις, ὅπερ τὸν ἔκστασιν αὐτῷ ὁ Θεὸς ἐπήγαγεν, ἐνεπαγθὴς γέγονε, πολλῷ μᾶλλον νῦν τοῦτο δὴ ἐγένετο. ὅπερ γὰρ εἶπεν ἐκεῖ ἡ θεία γραφὴ, ὅτι ἐπέβαλλεν ἔκστασιν ὅτε καὶ Ἀδάμ, καὶ ὕπνωσε, τοῦτο ἐνταῦθα ἐσήμανε διὰ τοῦ εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ᾔδει ἐν τῷ κοιμηθῆναι, καὶ ἀναστῆναι. 36 Καὶ συνέλαβον, φησὶν, ἐκ τοῦ πατρὸς αὐτῶν, 37 Καὶ ἔτεκεν ἡ πρεσβυτέρα, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Μωάβ, λέγουσα, ἐκ τοῦ πατρός μου. οὗτος πατὴρ Μωαβιτῶν. 38 Ἔτεκε δὲ καὶ ἡ νεωτέρα, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἀμμὼν, λέγουσα, υἱὸς τοῦ γήρους μου. οὗτος πατὴρ Ἀμμανιτῶν.

Ὁρᾷς πῶς οὐκ ἀσελγείας ἦν ὁ γεγονὼς, ὅτι παιδαγωγήσας καὶ τὰς προσηκούσας τοῖς τεχθεῖσιν ἐπιτηδεύσας μιμήσασθαι ὁ γεγηθυῖαν, καὶ μονονουχὶ καθάπερ ἐν σκηνῇ τινὶ τοῖς τῶν παιδίων ὀνόμασιν ἀναποτιθέμενα τοῦ γεγονότος τὸν μυκτῆρα, καὶ ἤδη προλέγουσαν, ὅτι ἔθνη ἐξ αὐτῶν ἔσαι, καὶ εἰς πλῆθος ἐκταθήσεται τὰ τεχθέντα· ὁ μὲν γὰρ, φησὶν, ἔσαι πατὴρ Μωαβιτῶν, ὁ δὲ, πατὴρ Ἀμμανιτῶν. ἀλλὰ τότε μὲν, ὅπερ ἀρχὴ καὶ προοίμια ἦν, καὶ ἀφ' τῆς τοῦ γένους διαδοχῆς τὸν μυκτῆρα αὐτοῖς ἐβούλοντο διατηρῆσαι, ἐπεὶ σαυτὸν ἀσυνδιάζω τοῦ δικαίου αἱ θυγατέρες ἐποίησαντο.

ΗΘΙΚΟΝ Νυνὶ δὲ, ὅπερ ἀφ' τοῦ τοῦ Θεοῦ χάριν καὶ τῆς εὐσεβείας ὑπεδέδωκε, καὶ τῷ μακαρίου Παύλου, Παρακάλλοιπον ὁ ἄγημα τοῦ κόσμου τούτου, τοῦ ἀφ' τῆς τῶν ἀγαθῶν πράξεως ἔργων μνήμην ἑαυτοῖς καταλιμπάνωμεν, ἵνα καὶ μὴ τοῦ ἐντεῦθεν μετάσασιν, ἡ τῆς ἀρίστης ἡμῶν πολιτείας ἀκρίβεια, ἐπόμνησις καὶ διδασκαλία γένηται τοῖς εἰς ἡμᾶς ὁρῶσιν. οἱ γὰρ ἐπαίρετοι, καὶ σώφρονα βίον μετιόντες οὐκ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ μόνον τυγχάνοντες, τὰ μέγιστα τῶν εἰς αὐτοὺς ὁρώντας ὠφελεῖν δυνάμενα, ἀλλὰ καὶ μετὰ τοῦ βίου παύσασθαι. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅσα μοι πόσος ἐστὶν ἀριθμὸς παρῆλθε μέχρι τῆς σήμερον, καὶ ὁσάκις αὖ βαλεῖν μέλλω εἰς τὴν σωφροσύνης ζηλῶν τινας ἐπαγαγεῖν, Ἰωσὴφ εἰς μέσον ἀγαγόντες, δυεῖν ἦν, τὸν καλὸν, τὸν νέον, τὸν ἐν αὐτῇ τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας τοσαύτην ἀνδρείαν παρὰ τοῦ σωφροσύνου ἐπιδειξάμενον, ὅτω τοῖς τοῦ μίμησιν τοῦ δικαίου τοῦτ' ἀκούοντας διεγείρειν ἀσυνδιάζομεν. τίς γὰρ ἂν, εἰπέ μοι, κατ' ἀξίαν

θαυμάσειε

θαυμάσιε τὸν μακάριον τοῦτον, ὅτι ἐν δουλείᾳ τυγχάνων, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἀνθρώπῳ τῆς ἡλικίας, ὅτε μάλιστα ἡ κάμινος ὀπτὴ πλέον ἐξάπτεται τῷ ὀπτῶντι, ὁρῶν τὸν αὐτοῦ δεσπότην ὀπτιπεδῶσαν αὐτῷ καὶ μαγειρεύουσαν, τοσαύτην ἐπεδείξατο τὴν ἀνδρείαν, καὶ οὕτω πρὸς τοῦτο τῆς σωφροσύνης ἀγῶνας ἀπεδύσατο, ὡς τῆς ἀκολάστου γυναικὸς ἐκείνης γυμνὸς μὲν τῷ ἱματίων ἀποπηδῆσαι, ὃ δὴ τῆς σωφροσύνης ἔνδυμα πρὸς βαλαλέσθαι; καὶ τίνα ἰδεῖν πρόβλημα κάμινον καὶ πρόβολον, ἀρνίον ταῖς τοῦ λύκου χερσὶν ἐμπεσόν, μᾶλλον δὲ τῆς λεαίνης, καὶ ἁρπασθῆναι δυνηθέν, καὶ καθάπερ πρίστερον τὸ ἱερεῖον ἁρπαφυγόσαν τὴν βλαβὴν, ὅτου ⟨W⟩ δίκαιον τῷ ἐκείνης ἁρπαγέντα χειρῶν. οὐκ οὖν ὅτω θαυμαστὸν εἶναί μοι δοκεῖ, ὃ τοὺς τρεῖς παῖδας ἐκείνους ἐν μέσῃ τῇ καμίνῳ τῇ Βαβυλωνίᾳ ἐκείνῃ τοῦ πυρὸς δυνατέρους γενέσθαι, ⟨C μηδὲν πλέον τὰ σώματα αὐτῶν παθεῖν, ὡς θαυμαστὸν καὶ πρόβολον τοῦτον εἰς τὴν κάμινον ταύτην τὴν τῆς Βαβυλωνίας χαλεπωτέραν ἐμπεπληκότα, τὴν ἀσέλγειαν λέγω τῆς Ἀγυπτίας, ἀνέπαφον διαμεῖναι, καὶ καθαρὸν τῆς σωφροσύνης τὸ ἔνδυμα διατηρήσαντα οὕτως ἐξελθεῖν. καὶ μὴ θαυμάσῃς, ἀγαπητέ. ὁπόσῳ γὰρ τὰ πρὸς ἑαυτοῦ εἰσπέπτωκεν, εἶχε καὶ τὴν αἰῶνα ῥοπὴν αὐτῷ συμπαρέσυρεν, καὶ τὴν πυρὰν ἐκείνην κατασβεννύουσαν, καὶ ἐν μέσῃ τῇ καμίνῳ τὴν δρόσον τὴν πρὸς τὸ πνεύματος ἀναζωπύρησιν. εἰδέτε πῶς σπάρετοι καὶ σπουδῆς παντὸς ἐργάται, καὶ μὴ τὴν ἐντεῦθεν μετάστασιν ὠφελείας ἡμῖν ἀποθέσεις γίνονται. δεῖ γὰρ τοῦτο ⟨W⟩ δίκαιον τοῦτον εἰς μέσον νῦν παρηγάγομεν, ἵνα τούτῳ πάντες ἐπώμεθα. τοῦτον οὖν ἅπαντες ζηλώσωμεν, καὶ αὐστηροὶ τῶν ἡδονῶν γενώμεθα, ⟨C εἰδότες, ὅτι οὐκ ἔστιν Εφ. 5. 18.
ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, ὅπως ἑαυτοὺς καθοπλίζωμεν· καὶ ἐννοοῦντες ὅτι σῶμα περικείμενοι, πρὸς ἀσωμάτους δυνάμεις πυκτεύειν ἀναγκαζόμεθα, φερτιθώμεθα τοῖς ὅπλοις τοῦ πνεύματος. δεῖ γὰρ τοῦτο ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης, ὅπως σάρκα περικείμενοι πρὸς τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις πυκτεύωμεν ἀνάλογον, καὶ τὰ ὅπλα ἡμῶν ἀόρατα κατεσκεύασεν, ἵνα τῇ δυνάμει τῶν ὅπλων περιγινώμεθα τῆς φύσεως τῶν ἀντιπάλων. θαρρούντες τοίνυν τῇ τῶν ὅπλων δυνάμει, τὰ πρὸς ἑαυτῶν ἐισφέρωμεν, καὶ δυνησόμεθα τῇ πονηρίᾳ. ταύτῃ τῇ πνευματικῇ φερτίζόμενοι, αὐτὸν τοῦ διαβόλου συγκόψαι τὸ ὄφιν. οὐδὲ γὰρ ἐνεγκεῖν δύναται τὸν ἐντεῦθεν ἀσπασμὸν, ἀλλὰ, κἂν ὑπεχωρήσῃ ἴσως ἀπὸ σωτηρίας, βύθιος ἀποτυφλοῦται τὰς ὄψεις. ἔνθα γὰρ μὴ ἡ σωφροσύνη, ⟨C σεμνότης, καὶ πολλὴ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἡ ζωοδός, ἐκεῖ ⟨C ἡ τοῦ πνεύματος χάρις μὴ δαψιλείας ἐφίσταται. διὰ τοῦτο ⟨C Παῦλος ἔλεγεν, Εἰρηνεύετε μὴ πολύτων, καὶ τὸν ἁγιασμόν. ἐκκαθάρωμεν τοίνυν ἑαυτῶν, ἀδελφοὶ, τὸ ζωοειδὲς, καὶ ἀποσμήξωμεν ἡμῶν τὸ λογισμὸν, ἵνα πάσης ῥυπαρᾶς ἐννοίας ἀπηλλαγμένοι τοῦ πνεύματος τὴν χάριν * ὑπασπασώμεθα, καὶ τῶν τοῦ διαβόλου περιγενώμεθα μηχανημάτων, καὶ καταξιωθῶμεν τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων ἀπολαύσεων, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπερτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Ρωμ. 12. 18. Εβ. 12. 14.

* Al. ἀνασπασώμεθα.

Λογ. με. ΚΑΙ ΕΚΙΝΗΣΕΝ ΕΚΕΙΘΕΝ ΑΒΡΑΑΜ ΕΙΣ γῆν πρὸς λίβα, καὶ ᾤκησεν ἀνὰ μέσον Κάδης, καὶ ἀνὰ μέσον Σὺρ, ⟨C παρῴκησεν ἐν Γεράροις.

ΑΙρω ὁρῶν ὑμᾶς ζωτῆς ἐχομένους τοῦ τὸν ἀκροάσεως, καὶ μὴ πολλῆς τῆς ἡδονῆς δεχομένους τὸν τοῦ ἡμῶν διδασκαλίαν, καὶ δι' τοῦτο καὶ αὐτὸς μὴ πλείονος τῆς προθυμίας καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑμῖν τὸν τοῦ λόγου ἡμῶν ζωὴν καὶ βύτελῆ τράπεζαν παρατίθεσθαι καταδύω. ἡ γὰρ ὀπτεταμένη ὑμῶν ὄρεξις ἀποκρύπτει τῆς τραπέζης τὸν βύτελειαν, καὶ τὰ μικρὰ μεγάλα ποιεῖ φαίνεσθαι. τοῦτο καὶ ὅτι τῶν ἀληθῶν ἐδεσμάτων ἐστὶν ἰδεῖν. ὥσπερ γὰρ ὁ κεχορτασμένους λαβὼν τοὺς δακτυλίους, κἂν μεγάλα καὶ πολυτελῆ παρατεθῇ τὰ ἐδέσματα, ὁ τῶν ἐσιωμένων κόρος λυμαίνεται τῶν παρατεθέντων τὸν πολυτέλειαν, καὶ τὰ μεγάλα πολλάκις ὑ- 10
δενὸς ἄξια λόγου φαίνεται, διὰ τὸ μὴ μετ' ἡδονῆς παραβάλλειν αὐτοῖς τοὺς ἐσιωμένους· οὕτως ὁ πεινῶντας καὶ ὄρεξιν ἔχοντας παραλαβὼν τοὺς ἐσθίοντας μέλλοντας, κἂν βύτελῆ παραθῇ τὸν τράπεζαν, μεγάλη αὐτὴ φανεῖται διὰ τῆς προθυμίας Ιγ. τὸν τῶν ἐσιωμένων, μετὰ πολλῆς ἡδονῆς καταναλισκόντων τὰ παρατιθέμενα. ℣ αὐτὸν δὴ ἔφην καὶ ἡμεῖς θαρροῦντες ὑμῶν τῇ ὀρέξει τῇ πνευματικῇ οὐκ ὀκνοῦμεν, καὶ βύτελῆ [ὦμεν] καὶ ζωὴν ἔχοντες τράπεζαν, ταύτην παρατίθεσθαι ζωὴν ἐκ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης. Παρ. τὸ τοῦ Σοφοῦ ὃς ἔλεγε, Κρείσσων ξενισμὸς λαχάνων μετ' ἀγάπης, ἢ βοὸς ἀπὸ φάτνης μετ' ἔχθρας· δείκνυσι ὅτι ἡ ἀγάπη ἑτέρως ὁρᾷ τὰ παρατιθέμενα, καὶ τοῖς ἐκείνης ὀφθαλμοῖς καὶ τὰ βύτελῆ, πολυτελῆ δείκνυσι), καὶ τὰ μικρὰ, μεγάλα. Πῶς οὖν οὐκ ἔστι μακαριστότερον ἡμᾶς ὅτι τοσούτων" γνησίων ἀγαλλομένων, οὕτω θερμῶς καὶ διεγηγερμένων κεκτημένους ἀγάπην; οὐδενὸς γὰρ οὕτω μᾶλλον δεῖ τῶν λεγόντων, ὡς εὐνοίας ἀκροατοῦ. ὅταν γὰρ ἴδῃ τὸν προθυμίαν ζέουσαν τῶν ἀκροατῶν, ἐνθουσιᾷ καὶ αὐτὸς καὶ πολλῷ, ὡς εἰπεῖν, τὸν ἰσχὺν προσλαμβάνει, εἰδὼς ὅτι ὅσῳ δὴ πλείονα παρατίθησι τράπεζαν ταύτην τὸν πνευματικὴν, τοσούτῳ καὶ τῆς εὐπορείας αὐτῷ αὔξεται. ἀπ' ἐναντίας γὰρ τοῖς ἀληθινοῖς καὶ πνευματικοῖς. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἡ δαψίλεια τῆς τραπέζης δαπάνην ἐργάζεται, καὶ τὸν ὑσίαν ἐλαττοῖ τοῦ ἑστιάτορος· ἐνταῦθα δὲ ἄπαν τοὐναντίον, ὅσῳ δὴ πλείους ὦσιν οἱ μετέχοντες, τοσούτῳ αὔξεται ἡμῖν τὰ τῆς οὐσίας. Οὐδὲ γὰρ τὰ ἡμέτερα λέγομεν, ἀλλ' ἅπερ αὐτὰ τοῦ" πνεύματος χαρίεις διὰ τὸν οἰκείαν φιλανθρωπίαν, καὶ τὴν ὑμετέραν οἰκοδομὴν χορηγήσῃ. Φέρε οὖν, ὅπως μὴ τοσαύτης ἡδονῆς καὶ προθυμίας τῇ ἀκροάσει παραβάλλετε, πάλιν τῶν προφήτας ἡμῖν ἀναγνωσθέντων ἑρμηνεῦσαι ποιήσωμεν, ἵνα ὃ ἐντεῦθεν κέρδος καρπωσώμεθα, τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, Ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς. ὅπως γὰρ δήπουθεν ἐστὶν αὐτῆς πολὺς ὁ πλοῦτος, καὶ ὁ μὲν βάθει κρυπτόμενος, διὰ τοῦτο τὴν ἑρμηνέως χρεία, ἵνα τοῦ δυνάμεν τοῦ ἐν τῷ βάθει κρυπτομένῳ καταμαθόντες πολλῷ ἐκεῖθεν τὴν ὠφέλειαν θύρᾳ δικαίᾳ λάβωμεν. διὰ δὲ τοῦτο τὰς ἀρετὰς τῶν δικαίων ἀπόντων ἢ τοῦ πνεύματος χάριν γραφῇ παραδοθῆναι ὡκονόμησεν, ἵνα ἡμεῖς ἔχωμεν διηνεκῆ διδασκαλίαν, καὶ πρὸς ζῆλον καὶ μίμησιν τῶν δικαίων ℣ ἑαυτῶν βίον οἰκονομῶμεν. ἀκούσωμεν τοίνυν τῆς θείας γραφῆς, ἵνα καὶ σήμερον ἡμῖν περὶ τοῦ πατριάρχου διηγήσασθαι βούλεται.

κεφ. κ. 1 Καὶ ἐκίνησε, φησὶν, ἐκεῖθεν Ἀβραὰμ εἰς γῆν πρὸς λίβα, καὶ ὤκησεν ἀνὰ μέσον Κάδης καὶ ἀνὰ μέσον Σοὺρ, καὶ παρῴκησεν ἐν Γεράροις.

Πόθεν ἐκίνησεν; ἀπὸ τοῦ τόπου ἔνθα ἦν ἐσκηνωμένος, ὅπου καὶ τὸν τῶν ἀπόντων δεσπότην μετὰ τῶν ἀγγέλων ὑπεδέξασθαι κατηξιώθη. ἐκεῖθεν, φησὶ, κινήσας παρῴκησεν ἐν Γεράροις. ὅρα τῶν δικαίων τὸν ἀγγωγὸν, ὅπως ἦν ζωσταλμένη καὶ ἀπέ-

εστος

εκπος, ὅπως μετ' ὀχολίας τας μετοικασάσεις ἐποιοῦντο, καθάπερ παροικοι καὶ πάρεπίδημοι, οὕτω ⓦ ἑαυτῶν βίον ὡκονόμουν, καὶ ποτὲ μὲν ὧδε, ποτὲ δ' ἐκεῖ τας σκηνας ἐπήγνυντο, καθάπερ ὁι ξένη διαγοντες· ὃ καθάπερ ἡμεῖς ποιοῦμεν, τὴν ξένην ὡς πατρίδα οἰκοῦντες, καὶ οἰκίας οἰκοδομοῦντες λαμπρὰς, καὶ τοὰς καὶ ὑψηπάτους, καὶ ἀγροὺς κεκτημένοι, καὶ λουτρὰ καπασκευάζοντες, καὶ ἕτερα μυρία. ἀλλ' ὅρα ⓦ δίκαιον καὶ ὁι τοῖς οἰκουμένοις μόνοις καὶ τοῖς ποιμνίοις τὴν ὑσίαν ἅπασαν κεκτημένον, καὶ ὑδαμοῦ ἰσάμενον, ἀλλὰ ποτὲ μὲν εἰς τὴν Βεθὴλ τὴν σκηνὴν πηγνύτα, ποτὲ δ' ἐπὶ τὴν δρυν τὴν Μαμβρῆ, καὶ ποτὲ μὴν εἰς Αἴγυπτον καταίνται, νυνὶ δ' ὁι Γερασηνοὶ καπασκηνοῦται, καὶ πάντα μετ' ὀχολίας ἀποσκευάζοντα, καὶ τὴν ὑγιεινομοῦσαν τὴν ὡς τὸν οἰκεῖον δεικνύτην δίκαι πάντων ὑπιδεικνύμενον. καὶ μὴν τοσαύτας ἀποκρίσεις καὶ ἐπαγγελίας ἐκ τοῦ Θεοῦ εἰς αὐτὸν γεγενημένας, ὁρῶν ἑαυτὸν τοσαύτας ἐπισάσεσι κυκλούμενον, καὶ ποικίλοις ἐκ διαφόροις πειρασμοῖς ἐμπίπτοντα, καθάπερ ἀδάμας ὑς ἀπείρετος, εἰσήκει τὴν φιλόθεον αὐτοῦ γνώμην δεικνύς, καὶ οὐδενὶ πω ἐν τῷ μέσῳ κωλυμάτων νικηθέντος γινόμενος. ὅρα γὰρ καὶ νῦν, ἀγαπητέ, οἷος αὐτὸν πειρασμὸς εἰς τὰ Γέραρα καταλαμβάνει, καὶ θαύμασον ὃ δικαίου τ' ἀρετῆς τὴν δυνάμεν, ὅπως ὃ πᾶσιν ἀφόρητον, καὶ ὁ οὐδὲ ἀκμὴ τις ἀνδρὸς δέξασθαι δύναται, τοῦτο οὗτος ὑπέμενεν, ὁ δυσμενεικῶν, οὐδὲ ἀπαιτῶν εὐθυώρας τὴν γνωμῶν ⓦ δεσπότιν, καθάπερ ⓓ πολλοὶ τὴν ἀνθρώπων ποιοῦσι, καὶ ταῦτα μυρίοις ἀμυρτημάτων φορτίοις πιεζόμενοι, ἐπειδὴν δυσχερέσι ποσὶ περιπέσωσιν, εὐθέως πολυπραγμονοῦντες καὶ περιεργαζόμενοι λέγουσι, Διὰ τί ὃ καὶ ὃ Συμεὼν; καὶ τίνος ἕνεκεν τόδε Συμεχωρήθη; ἀλλ' οὐχ ὁ δίκαιος οὗτος· δι' ὃ καὶ πλείονος ἀπήλαυσε τῆς ἀνώθεν ῥοπῆς. τοῦτο γὰρ ἀληθῶς ὑγιαίνοντος οἰκέτου, μηδὲν τῶν ὑπὸ τὸ δεσπότου γινομένων πολυπραγμονεῖν, ἀλλὰ σιγῇ πάντα καταδέχεσθαι, καὶ μὴ πολλῆς τῆς θαρρησίας. καὶ σκόπει πῶς καὶ δι' αὐτῆ τῇ παρακολουθουμένων πειρασμῶν ἡ τοῦ δικαίου ἀρετὴ μᾶλλον ὀξέλαμπε, τοῦ Θεοῦ φανερὸν αὐτὸν διὰ πάντων δεικνύτος. ὥσπερ γὰρ εἰς τὴν Αἴγυπτον κατῆλθεν, ὡς ἄγνωστος καὶ ξένος καὶ ὑδενὶ γνώριμος, καὶ ἀληθῶν μὴ πολλῆς τ' τιμῆς ἐκεῖθεν ἐπαναβήσεσθαι· ὅτω καὶ νῦν παροικήσας ἐν Γερασηνοῖς, ἐν μὴ τοῖς παροικοῦσι καὶ πρὸ ἑαυτοῦ ὑπιδείκνυται· μὴ δὲ ταῦτα τοσαύτης ἀπολαύει τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ συμμαχίας, ὡς καὶ τὸν βασιλέα, καὶ τοὺς αὐτόθι πάντας οἰκουμένους παρὰ τὴν ἀρεταπείαν τοῦ δικαίου πᾶσαν ὑπιδείκνυσθαι ἀσυνδύνω.

2 Εἶπε δέ, φησιν, Ἀβραὰμ περὶ Σάρρας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ἀδελφή μού ὑστιν. ἐφοβήθη γὰρ εἰπεῖν, ὅτι γυνή μού ὑστι, μή ποτε ἀποκτείνωσιν αὐτὸν ⓓ ἄνδρες τῆς πόλεως διὰ αὐτήν.

Ὅρα πῶς ἀπὸ τυραννικωτάτων παθῶν ἐπολιορκεῖτο ἡ τοῦ δικαίου ψυχὴ, καὶ φόβος αὐτὸν ὀξωθεῖτο. ἀλλὰ καί σοι σφόδρα χαλεπὸν ὄντα τὸν παρόντα φόβον, τὸν τῆς παρουσίας τῆς γυναικός, παρωθεῖτο ὁ τοῦ θανάτου φόβος. ἵνα γὰρ τοῦτον ἐκφύγῃ, ἀπὸ ἐμμένειν ὁρᾶν τοῖς οἰκείοις ὀφθαλμοῖς τὴν κτισιν αὐτῷ τοῦ βίου ἀπὸ τῆς τοῦ βασιλέως χερσὶ ἡμυθεῖν. ὅσον γὰ τοῦτο ἔστιν ἀφόρητον, ἴσασιν ὅσοι γυναῖκας ἔσχυσι. διὰ τοῦτο καὶ σοφός τις ἔλεγε, Μεσὸς ζήλου θυμὸς ἀνδρὸς αὐτῆς, καὶ φείσεται ἐν ἡμέρᾳ χρίσεως, οὐκ Παρ. 6 λδ.
ἀνταλλάξεται οὐδενὸς λύτρου τὴν ἔχθραν τὴν οὐδενὶ ἐποίησαν. ὅρα λοιπὸν τὸν δίκαιον διὰ τὸν τοῦ θανάτου φόβον τοῦτο ὃ βαρὺ καὶ πᾶσιν ἀφόρητον ἡμυναίως ἀνεγκόντα. τοῦτο γὰ ὑπὲρ τῶν σωματικῶν παθῶν συμβαίνει ἔθος. ἐπειδὴν γὰρ δύο κατ' αὐτὸ πάθη πολιορκῇ ὃ σῶμα ὃ ἡμέτερον, ἡ τοῦ ἑνὸς ὑπόστασις ἀποκρύπτει ὃ ἕτερον, καὶ ὅλοι τῆς ὀδύνης ἐκείνης γινόμεθα, καὶ πολλάκις οὐδὲ αἰσθησιν ὃ ἑτέρου λαμβανόμεν, τῆς πολλῆς ὀδύ-

νης

νης ποιεῖ σώσης ἡμᾶς, καὶ οὐκ ἀφιείσης τὸν ἐλάττονος πεῖραν λαβεῖν. Ⓦ αὐτὸν δὲ ἡ θέσπον ὁ δίκαιος οὗτος νῦν ὁρῶν τὸν θανάτου Ⓦ φόβον ἐπικείμενον, πάντα καὶ λοιπὰ φορητὰ ἡγεῖτο. ἀλλὰ ταῦτα * ἀκούων, ἀγαπητέ, μὴ καταγνῷς τοῦ δικαίου μακροψυχίαν, εἰ Ⓦ θάνατον ἐδεδοίκει· ἀλλὰ θαύμασον τὸν πάντων ἡμῶν δεσπότην τὸν ἐκβοῶντα καὶ ἡμᾶς φιλανθρωπίαν, ὅτι Ⓦ θάνατον Ⓦ τοῖς δικαίοις ἐκείνοις καὶ ἁγίοις τότε φοβερὸν, τοῦτον νῦν διὰ παντὸς ἀφοβήτον εἰργάσατο ὁ Χριστὸς, διὰ οὗ ἐδεδοίκεισαν Ⓓ ἀναιρετοὶ ἐκβοῶν καὶ τοσαύτην παῤῥησίαν πρὸς τὸν Θεὸν ἐσχηκότες, τοῦτον νῦν καταγελῶσι καὶ νέοι καὶ κόραι ἁπαλοί. οὐδὲ γὰρ θάνατός ἐστι λοιπὸν, ἀλλ' ὕπνος διὰ ἀποδημία καὶ μετάστασις ἀπὸ τῶν χειρόνων ἐπὶ τὰ βελτίω. ὁ γὰρ θάνατος τοῦ δεσπότου τὸν ἀθανασίαν ἡμῖν ἐδωρήσατο, καὶ καταλθὼν εἰς " τὰ ᾅδου ἐξέλυσεν αὐτοῦ τὰ ὠδῖνα, καὶ τὸν ἰσχὺν αὐτοῦ καθεῖλε, καὶ τὸ φοβερὸν πρὸ τούτου καὶ ἀμείλικτον, τοῦτον οὕτως ἀνταφαίρητον εἰργάσατο, ὡς καὶ ἀντιπαλαῖν καὶ ἐπείγεσθαι πρὸς τὸ ἀντιβλέπειν μετάστασιν. διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος βοᾷ λέγων, Τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι πολλῷ μᾶλλον κρεῖσσον. ἀλλὰ ταῦτα νῦν μὲν τὸν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν, μὲν ὁ συγκλασθῆναι τὰς πύλας τὰς χαλκᾶς, μὲν ὁ πάντα τὸν τῆς οἰκουμένης " ἥλιον τὸ δικαιοσύνης ἐκλάμψαι. τότε δὲ ἔτι φοβερὸν εἶχε τὸ πρόσωπον, καὶ κατέσεισε τῶν δικαίων ἐκείνων ἀνδρῶν τὸν διάνοιαν. διὸ δὲ πάντα τὰ ἄλλα κούφως ἔφερεν, κἂν ἀφόρητα ἐτύγχανεν ὄντα. διὰ τοῦτο καὶ ὁ δίκαιος οὗτος φοβούμενος τὴν ἐν Γεραρείοις οἰκουμένων τὸν ἀπιστίαν, οὐχ ὡς γυναῖκα, ἀλλ' ὡς ἀδελφὸν ἐπαγόμενος, ὅπου τὸν ἐντεῦθεν παρεσκεύασεν ποιῆσαι. καὶ καθάπερ εἰς τὸν Ἄγνωστον κατελθεῖν αὐτὸν συνεχώρησεν ὁ Θεὸς, βουλόμενος καὶ τοὺς ἀγνώμονας ἐκείνους καὶ ἀναμαθήτους τοῦ δικαίου " γνώσεως τὸν ἀρετὴν, ὅπου καὶ ἐντεῦθεν τὸν οἰκείαν μακροθυμίαν ἐπιδείκνυται ὁ δεσπότης, ἵνα καὶ τοῦ δικαίου ἡ ὑπομονὴ διὰ πάντων ἐκλάμψῃ, καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὸν βουλὴ πᾶσι καταδηλος γένηται.

Ἀπέσειλε γὰρ Ἀβιμέλεχ ὁ βασιλεὺς Γεράρων λαβεῖν τὸν Σάῤῥαν.

Ἐννόησόν μοι τὸν χειμῶνα τῶν λογισμῶν, ὧν ὑπέμεινεν ὁ δίκαιος ὁρῶν αὐτοῦ " τὴν γυναῖκα ἁπαγομένην, καὶ θεὸν δυνάμενος ἐπαμῦναι. σιγῇ γὰρ ἅπαντα ἔφερεν, εἰδὼς ὅτι τὸ πρεσβύτατον αὐτὸν ὁ δεσπότης, ἀλλὰ καὶ χεῖρα παρέξει τὴν συμμαχίαν. καὶ τῆς Σάῤῥας δὲ θαυμάσας ὅτι τὴν πολλὴν φιλοσοφίαν. ἵνα γὰρ τὸν κινδύνου τοῦ θανάτου Ⓦ δίκαιον ὀξαρπάσῃ (ἐξῆν γὰρ αὐτὴν ἐκκαλύψασαν τὸ δρᾶμα διαφυγεῖν τὴν ὁμολογουμένην ὕβριν) ἀλλ' αὐτὴ ὑπέμεινεν ἅπαντα γυναικός, ἵνα τῷ δικαίῳ τὴν σωτηρίαν πραγματεύσηται, καὶ ἐπληρώθη ἐκεῖνο τὸ εἰρημένον, Ὅτι ἔσονται Ⓓ δύο εἰς σάρκα μίαν. ὥσπερ γὰρ μία σὰρξ ὄντες, ὅτε τῆς ἀλλήλων σωτηρίας ἐκήδοντο, καὶ τοσαύτην ἐπεδείκνυντο τὴν ὁμόνοιαν, ὡς ἓν σῶμα τυγχάνοντες καὶ μία ψυχή. ταῦτα ἀκουέτωσαν ἄνδρες, ἀκουέτωσαν γυναῖκες, γυναῖκες, ἵνα τοσαύτην πρὸς τοὺς ἄνδρας τὴν φιλοστοργίαν ἐπιδείκνυσθε, καὶ μηδὲν ἕτερον προτιμῶσι τῆς ἐκείνων σωτηρίας· καὶ ἄνδρες, ἵν' ὅτε πολλὴν τὴν πρὸς αὐτὰς ἕνωσιν ἔχωσι, καὶ ὡς μίαν ψυχὴν κεκτημένοι, καὶ ἓν σῶμα ὄντες, ὅτε πάντα διαφυλάττωνται. τοῦτο γὰρ " ἀληθῶς ζωοποιεῖσθαι, ὅταν τοσαύτη ἐν ἀλλήλοις πολιτεύηται συμφωνία, ὅταν τοσοῦτος ᾖ ὁ ζωδεσμὸς, ὅταν ὅτως ὦσι τῇ ἀγάπῃ ζωοσφιγμένοι. καθάπερ γὰρ σῶμα πρὸς ἑαυτὸ οὐκ ἄμποτε διαφασιάσειεν, οὐδὲ ψυχὴ πρὸς ἑαυτὴν, ὅτως ἀνδρα καὶ γυναῖκα πινεσθαι χρή. τότε γὰρ καὶ τὰ μυεῖα ἀλλήλοις ἀγαθὰ ἐπιῤῥεύσαι δυνήσεται. ὅπου γὰρ ὁμόνοια τοσαύτη, ἐκεῖ πάντων τῶν ἀγαθῶν ἡ ζωοδοσία, ἐκεῖ ἡ εἰρήνη, ἐκεῖ ἡ ἀγάπη, ἐκεῖ ἡ εὐφροσύνη [ἡ πνευματική]· ἀδαμοῦ πόλεμος, ἀδαμοῦ μάχη, ἀδαμοῦ ἔρις καὶ φιλονεικία· ἀλλὰ ταῦτα

ταῦτα πρώτα ἐκπροδὼν γένεται, τῆς ῥίζης τῶν ἀγαθῶν, τῆς ὁμονοίας λέγω, ταῦτα
* ἀφανιζόσης.

Ἀπέστειλε δὴ Ἀβιμέλεχ βασιλεὺς Γεδώρων, καὶ ἔλαβε τὴν Σάῤῥαν. 3 Καὶ εἰσ-
ῆλθεν ὁ Θεὸς πρὸς Ἀβιμέλεχ τὴν νύκτα, καὶ εἶπεν, ἰδοὺ σὺ ἀποθνήσκεις διὰ τὴν γυναι-
5 κὸς, ἣν ἔλαβες. αὕτη δὲ ἔστι συνωκημένη ἀνδρί.

Ὅρα θεῦ φιλάνθρωπον. ὅπως εἰδὲ τὸ δίκαιον μᾶλλον τοῦ θανάτου φόβον γυναῖος
ἐνεικόντα τὴν Σάῤῥας τὴν ἀφαίρεσιν, καὶ Ⓦ βασιλέα ὡς ἀδελφὴν τοῦ δικαίου ὄντως αὐτὴν
ἀγόμενον, λοιπὸν τὴν οἰκείαν προνοίαν ὑπεδείκνυται, ὁμοῦ καὶ Ⓦ δίκαιον προφανέστερον
ἀποδεικνὺς, καὶ τὴν Σάῤῥαν τῆς ὕβρεως ἐλευθέρων, καὶ Ⓦ βασιλέα ἀπαλλάττων τῆς
10 παρανομίας. Ⓒ Εἰσῆλθεν ὁ Θεὸς πρὸς Ἀβιμέλεχ τὴν νύκτα. κατ' αὐτὸν, φησι, τὸν
καιρὸν ὅζαρ πάσαν αὐτὸν βουλόμενος τῆς παρανομίας, ἐνέθηκεν αὐτοῦ τῇ διανοίᾳ τὴν
γνῶσιν, Ⓒ τὰ λανθάνοντα αὐτὸν εἰς φῶς ἤγαγε, καὶ πολὺν τὸν φόβον αὐτῷ ἐπέτεινε, τὸν
θάνατον ἀπειλήσας. ἀποθνήσκεις γὰρ, φησι, διὰ τῆς γυναικός, ἣν ἔλαβες· αὕτη
δέ ἐστι συνωκημένη ἀνδρί.

15 4 Ἀβιμέλεχ δὲ οὐχ ἥψατο αὐτῆς. Ταῦτα δὲ πρῶτα ἐγίνετο, ἵνα ἡ τοῦ
Θεοῦ ἐπαγγελία ἡ εἰς τὸν πατριάρχην εἰς ἔργον ἔλθῃ. ὅπερ γὰρ περὶ Σαρέχεως
προέφετο αὐτῷ τὸν Ισαὰκ τεθνήσεσθαι, ἐγγὺς δὴ λοιπὸν ὁ καιρὸς ἦν, ἵν' οὖν μὴ λυμήνη-
ται ἡ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐπαγγελίας, τοσοῦτον φόβον ᾧ Ἀβιμέλεχ ὅπιπ. θησιν, ὡς καταπλη-
χθέντα αὐτὸν μὴ τολμῆσαι ἐφάψασθαι τῆς Σάῤῥας. δίκαι γὰρ τοῦτο προσέθηκεν ἡ θεία
20 γραφὴ, ὅτι Ἀβιμέλεχ οὐχ ἥψατο αὐτῆς. ἀλλὰ καὶ ἀπολογεῖται ὑπὲρ τοῦ τολμή-
ματος, καί φησι, Κύριε, ἔθνος δίκαιον καὶ ἀγνοοῦν ἀπολεῖς;

Μὴ γὰρ αὐτὸν εἰδώς, φησι, γυναῖκα ὖσαν αὐτοῦ, τοῦτο πεποίηκα; μὴ δὲ ἀδικῆ-
σαν βουλόμενος τὸν ξένον; μὴ γὰρ ὡς γυναῖκα ἀφαιρούμενος; ὡς ἀδελφὴν μέλλων
λαμβάνειν τοῦτο διεπραξάμην, νομίζων καὶ ταύτῃ ὑμνήσειν αὐτόν. ἔθνος οὖν ἀγνο-
25 οῦν καὶ δίκαιον ἀπολῇς; μετὰ τοῦ δικαίου, φησὶ, πεποίηκά με ὃ ὑπεχείρημα ἀπολεῖς;
εἶτα ἀφέστερον ποιεῖ, ὅπερ ἔλεγέ, φησιν,

5 Οὐκ αὐτός μοι εἶπεν, ὅτι ἀδελφή μού ἐστι, καὶ αὕτη μοι εἶπεν, ὅτι ἀδελφός μού
ἐστι; Σκόπει πῶς ἔφερεν τὴν ὁμόνοιαν καὶ τὴν συμφωνίαν. καὶ αὐτός, φησι,
τοῦτό μοι εἶπε, καὶ αὕτη συνέθετο τοῖς πρὸς αὐτὴν λεγομένοις.

30 Ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ, καὶ ἐν δικαιοσύνῃ χειρῶν ἐποίησα τοῦτο, φησιν,
Οὐχ ὥσπερ παρανόμου τι μέλλων διαπράττεσθαι, ἀλλ' ὡς νενομισμένον καὶ ἀκόλου-
θον, καὶ συνήθειάν ἔχον μέμψιν τοῦτο πεποίηκα. τί οὖν ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης;

6 Εἶπε δὴ αὐτῷ ὁ Θεὸς καθ' ὕπνον. Ὅρα πόση συγκαταβάσει χέχρηται
τὴν οἰκείαν ἀγαθότητα διὰ πάντων ὑπιδεικνύμενος. Καὶ γὰρ ἔγνων, φησὶν,
35 ὅτι ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ ἐποίησας τοῦτο. Οἶδα ὅτι αὐτοῖ τοῦτο ὃ δρᾶμα
κατεσκεύασαν, Ⓒ ὅτι ἀπατηθεὶς τοῖς πρὸς αὐτῶν λεγομένοις τοῦτο πεποίηκας. καὶ διὰ τοῦ-
το, ἵνα μὴ διὰ τὴν ἀπάτην ἐκείνων ἁμάρτῃς,

Ἐφεισάμην τοῦ μὴ ἁμαρτεῖν σε εἰς ἐμέ.

Πολλὴ τοῦ ῥήματος ἡ συγκατάβασις, μεγίστη τοῦ δεσπότου ἡ φιλανθρωπία. Εἰς
40 ἐμέ, φησιν, ἔμελλεν δυνατὸν ἔχειν ὃ ἁμάρτημα. καθάπερ γὰρ ὅτι τῶν δυσθεράπτων, ὅταν τις
εἰς ζῶα τῶν οἰκετῶν πολλῆς ἀπολαύοντα τῆς παρ' αὐτοῦ δεσπότου ὑπερισχυρῶς διατεθῇ, οἰ-
κείαν ἡγήσηται τὴν ὕβριν ὁ δεσπότης, καὶ φησιν, ἐμὲ ὕβρισας, δι' ὧν τὰ ἐμὸν οἰκέτιλλον οὕτω διέ-
θηκας (καὶ γὰρ τὰ εἰς ἐκείνον γινόμενα εἰς ἐμὲ διαβαίνει) τὸν αὐτὸν τρόπον δὲ ὁ ἀγαθὸς δε-

σπότης

αὐτῆς, ἐφεισάμην σοῦ, φησι, τοῦ μὴ ἁμαρτεῖν σε εἰς ἐμέ. ἐμοί, φησιν, οἰκέται τυγχάνουσι, καὶ ὅπως αὐτῶν ποιοῦμαι πολλὴν τὴν κηδεμονίαν, ὅτι οἰκείως μοι τὰ εἰς αὐτοὺς γινόμενα, κἂν τε ἀγαθὰ ᾖ, κἂν τε σπουδαῖα.

Ἔνεχει τοίνυν οὐκ ἀφῆκά σε ἅψασθαι αὐτῆς. Ἐπειδὴ πολὺ αὐτῶν κήδομαι, φησὶ τὸ εἰδὼς ὅτι ἐξ ἀγνοίας μέλλεις τὴν ὕβριν αὐτοῖς τούτοις ἐπάγειν, ἐφεισάμην σου, τοῦ μὴ ἁμαρτεῖν σε εἰς ἐμέ. μὴ δὴ ἁπλῶς ὡς ἐνὶ τῶν τυχόντων προσέσχε τὸν νοῦν, ἀλλὰ μεμάθηκε, ὅτι τῶν ἐμοὶ προσηκουσῶν ἐστι, καὶ τῶν πολλὴν ἐχόντων πρὸς ἐμὲ τὴν οἰκείωσιν. 7 Ἀπόδος οὖν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀνδρός, ὅτι προφήτης ἐστὶ, καὶ προεύξεται περὶ σοῦ, καὶ ζήσῃ.

Ὅρα πῶς τὴν ἀρετὴν τοῦ δικαίου ἐκκαλύπτει· καὶ προφήτην αὐτὸν καλεῖ, καὶ μονονουχὶ προδιδάσκει τὸν βασιλέα ἱκέτην αὐτοῦ γενέσθαι. προεύξεται γάρ φησι περὶ σοῦ, καὶ ζήσῃ, φησίν. ἐκφυγὼν μὲν οὖν δεδοικὼς τὸν προκείμενον θάνατον ὃ δρᾶμα τοῦτο κατεσκεύασε, καὶ μονονουχὶ συνέπραξε πρὸς τὴν τῆς Σάρρας ὕβριν· γέγονε γὰρ ὅτι αἱ πρὸς ἐκείνου προσευχαὶ τὴν ζωὴν σοι πρόξουσιν. Εἶτα ἵνα μὴ τῇ ὀπτασίᾳ φλεγόμενος, καὶ τοῦ κάλλους τῆς Σάρρας ὅλως ἡττώμενος ἔλαττον φρονήσῃ, ὑποτείνει τὸν φόβον, καὶ τὴν τιμωρίαν ἐπαπειλεῖται μείζονα ἐπάξειν.

Εἰ γὰρ μὴ ἀποδίδως, φησὶ, γνωθι, ὅτι ἀποθανῇ σύ τε, καὶ πάντα τὰ σά.

Οὐ μόνον αὐτὸς τῆς ποινῆς, φησὶν, ὑφέξεις τὴν τιμωρίαν, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ σὰ δι' σὲ θανάτου καταληφθήσεται. διὰ τοῦτο οὖν καὶ τὸν τῆς νυκτὸς καιρὸν τοῦτο ἀπόρρητα ὁ Θεὸς αὐτῷ διελέγετο, ἵνα μετὰ ἡσυχίας δεξάμενος τὴν ἀπειλὴν, μετὰ πολλοῦ τοῦ φόβου τὸ προσῆκον εἰς ἔργον ἀγάγῃ.

8 Εὐθέως γὰρ ὀρθρίσας Ἀβιμέλεχ, φησὶν, ἐκάλεσε τοὺς παῖδας αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησε πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα εἰς τὰ ὦτα αὐτῶν.

Ὅρα πῶς κήρυξ γίνεται λοιπὸν ὁ βασιλεὺς τῆς τοῦ δικαίου ἀρετῆς, καὶ πᾶσιν αὐτὸν καταδήλον ποιεῖ. καλέσας γάρ, φησι, πάντας τοὺς παῖδας αὐτοῦ διηγήσατο πάντα τὰ προὸς αὐτὸν πρὸς τοῦ Θεοῦ δηλωθέντα, ἵνα πάντες γνῶσι καὶ τοῦ Θεοῦ προὸς αὐτὸν τὴν εὔνοιαν, καὶ τῆς προνοίας, ἧς ἀξιοῦται πρὸς τοῦ διαπαντὸς διὰ τὴν τῶν ἔργων ἀρετήν. Ἐφοβήθησαν οἱ πάντες ἐφοβήθησαν φόβον.

Εἶδες πῶς οὐκ ἁπλῶς οὐδὲ εἰκῇ τὰς μεταβάσεις ἐποιεῖτο ὁ δίκαιος. Εἰ γὰρ ὅτι τῆς σκηνῆς τῆς προτέρας ἔμβυε, πόθεν εἶχον ἄπορροι ἐν Γεραρείοις γνῶναι, ὅσος ὁ δίκαιος ἀπολαύει τῆς πρὸς τοῦ Θεοῦ προνοίας; ἐφοβήθησαν οἱ πάντες ἐφοβήθησαν φόβον· πολὺς αὐτῶν φόβος κατεσκεδάσθη, περὶ τοῦ πάντως ἠγανίασαν.

9 Εἶτα ἐκάλεσέ, φησιν, Ἀβιμέλεχ τὸν Ἀβραάμ. Ἐνοεῖ μοι μοῦ ὅσης λοιπὸν τῆς προφανείας ὁ δίκαιος εἰσάγεται πρὸς τὸν βασιλέα. ὁ προὸς μικροῦ πρὸς αὐτοῖς θύκαια φρόνητος νομιζόμενος, καὶ καθάπερ ἀλήτης καὶ ξένος, ἀθρόον πάντων ὑπερμόντων κεκλῆται ὁ πατριάρχης οὐδὲν τούτων εἰδὼς τέως, καὶ ἐμαθήτανε λοιπὸν πρὸς αὐτοῦ τοῦ βασιλέως τὰ προὸς τοῦ Θεοῦ δι' αὐτὸν εἰς ἐκεῖνον γεγονότα.

Εἶπε γὰρ αὐτῷ· Τί τοῦτο ἐποίησας ἡμῖν; τί ἡμάρτομεν εἰς σέ, ὅτι ἐπήγαγες ἐπ' ἐμὲ, καὶ ἐπὶ τὴν βασιλείαν μου ἁμαρτίαν μεγάλην; ἔργον, ὃ οὐδεὶς ποιοῖ, ἐποίησας ἡμῖν.

10 Τί εἶδὼν ἐποίησας τοῦτο; Διὰ τί, φησι, τοσαύτην με προεδέξω ἁμαρτίαν ἠγνόηθης; τίνος ἔνεκεν, καὶ τί ἐννοήσας τοῦτο πεποίηκας; ὅρα πῶς διὰ τῶν οἰκείων ῥημάτων δείκνυσι τὸν προὸς τοῦ Θεοῦ ἀπειλὴν τὴν εἰς αὐτὸν γεγονυῖαν. ὅπερ γὰρ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι εἰ μὴ ἀποδίδως, ἀποθανῇ σὺ, καὶ πάντα τὰ σὰ, τοῦτο αὐτῷ ἑρμηνεύων ὁ Ἀβιμέλεχ

Ἀβιμέλεχ φησὶ, τί ἤμαρτον εἰς σὲ, ὅτι ἐπήγαγες ἐπ' ἐμὲ & ἐπὶ τὴν βασιλείαν μου ἁμαρτίαν μεγάλην; μὴ γὰρ μείζονες ἐμοῦ εἶχε ξῆναι τὰ τῆς ἰμωσείας; πᾶσά μου ἡ βασιλεία ἄρδην ἔμελλεν ἀφανίζεσθαι ἐκ τῆς ἀπάτης τῆς σῆς γεγενημένης. τί οὖν ἐνόησας ἐποίησας τοῦτο; σκόπει ἐν τούτοις, ἀγαπητὲ, τὸ δικαίως τὸ φρόνημα, ὅπως ἐν παύσει ἀπολογίας διδασκαλίαν αὐτοῖς θεογνωσίας εἰσάγῃ.

11 Εἶπα γάρ, φησὶ, μήποτε οὐκ ἔστι θεοσέβεια ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ ἀποκτενοῦσίν ἕνεκεν τῆς γυναικός μου. Ἐναγώνιος, φησὶ, γέγονα, μήποτε, διὰ τὸ ἐπὶ τῇ πλάνῃ ὑμᾶς καταζεσθαι, οὐδεμίαν τοῦ δικαίου προφάσιν ποιήσητε, καὶ διὰ τοῦτο ὑμᾶς φειδόμενος, μὴ μαθόντες αὐτὴν γυναῖκά μου γεγόνασθαι διὰ τὸ τοιοῦτον ἐπιθυμίαν ἐμοὶ ἀνελεῖν ἐπιχειρήσετε, τοῦτο ἐποίησα. ὅρα πῶς διὰ τῶν ὀλίγων τούτων ῥημάτων ὁμοῦ καὶ χαρίσασθαι αὐτοῖς, καὶ ἐδίδαξεν, ὅτι δεῖ τὸ ὅτι πάντων θεὸν ἐν νῷ λαμβάνοντα μηδὲν τῶν προφανόμων διὰ προφάσεσθαι ἡμᾶς, ἀλλὰ τὸν ἀχείμαντον ὀφθαλμὸν δεδοικέναι, καὶ διὰ τοῦ ἐκείνου ἐπιτιμήσεως δίκαιον πολλοῦ τοῦ δικαίου ποιεῖσθαι τοῦ προφανοῦς. Εἶτα βουλόμενος τοῦ ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀπολογίαν ποιήσασθαι, φησὶ, μὴ νομίσητέ με καὶ ὅπως ἐψεύσασθαι. 12 Καὶ γὰρ ἀδελφή μού ἐστιν ἐκ πατρός, ἀλλ' οὐκ ἐκ μητρός· ἐγενήθη δέ μοι εἰς γυναῖκα. Τὸν αὐτὸν μοι πατέρα ὑπάρχειν φέτα, διὸ καὶ ἀδελφὴν αὐτοῦ ἐκάλεσα. μὴ οὖν καταγνῶτέ μου. Εἰ γὰρ καὶ ὁ φόβος τοῦ θανάτου εἰς τοῦ ἀνάγκην με τοιοῦτον κατέστησε, καὶ τὸ δεδοικέναι μήποτε διὰ τοιοῦτον ἐμὲ μὴ ἀποκτείνητε, τοιοῦτόν τι προποιήσασθε· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ὅπως ὅτι ψεῦδος τὸ πρὸς ἐμοῦ εἰρημένον. ὅρα πόσην ποιεῖται τοῦ ἀσφαλοῦς ὁ δίκαιος, ὥστε δεῖξαι μηδὲ ἐν τούτῳ ἑαυτὸν ψευσάμενον. καὶ ἵνα πάντα μετ' ἀκριβείας μάθητε, πρὸς ἐμοῦ ἀκούσατε καὶ τοῦ βιβλίου, ἐν μεταξὺ ἀλλήλων ἐγένεσθε, πῶς ἀζήτησέ με ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός μου. θέα μοι ἐν τούτοις τοῦ πολλοῦ τοῦ δικαίου σοφίαν, πῶς ἐν παύσει διηγήσεως διδάσκει αὐτοὺς, ὡς ἀρχῆς καὶ ἐκ προοιμίων τοῦ ἐκείνου ὅτι τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι αὐτὸς καὶ οἴκοθεν αὐτὸν ἀνέσπασε καὶ ἐκόσε ἤναγεν, ἵνα μάθῃ ὁ βασιλεὺς ὅτι τὸ πολλοῦ ἐχόντων ὅτι προσεῖναι τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν. 13 Ἡνίκα, φησὶν, ἀζήτησέ με ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ οἴκου πατρός μου, εἶπον αὐτῇ, τοιοῦτόν τοῦ δικαιοσύνου ποιήσεις ἐπ' ἐμέ· εἰς πάντα τόπον, οὗ ἐὰν εἰσέλθωμεν, ἐκεῖ εἰπέ, ὅτι ἀδελφός μού ἐστιν.

Ἐπειδὴ γὰρ ἀνώτερον εἶπεν, εἶπα γὰρ, μήποτε οὐκ ἔστι θεοσέβεια ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ ἐδόκει πολὺ αὐτοῖς καταφανέσθαι, βουλόμενος τὸ σφοδρὸν τοῦ ῥήματος ἀνασχολῦσαι, ἐνταῦθά φησιν, ὅτι μὴ νομίσητε ὅτι ὑμᾶς ἔνεκεν μόνον τοῦτο πεποιηκέναι ἐπάγωμεν. διὸ καὶ ἡνίκα ἀζήτησέ με κύριος ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός μου, εἶπον αὐτῇ, τοιοῦτόν τοῦ δικαιοσύνου ποιήσεις εἰς ἐμὲ εἰς πάντα τόπον, οὗ ἐὰν εἰσέλθωμεν. καὶ πάντων τῶν τοῦ γένους, φησὶν, τοιοῦτόν οἰκουμένων τοῦ προφανοῦς πρὸς αὐτοῦ ἐποιησάμην· ὅτι καὶ ὅπως ἐκτὸς ψεύδος ἐστὶν ἡ ὑποκρισις. ὁ γὰρ τοῦ θανάτου φόβος εἰς τοῦτο ἡμᾶς ἐλθεῖν κατηνάγκασε. ταῦτα εἰπὼν ὁ δίκαιος, καὶ ⓦ θυμὸν αὐτῶν κατεμάλαξε, καὶ τοῦ οἰκείαν ἀρετοῦ ἐξεκάλυψε, καὶ ἀρχοῦσαν αὐτοῖς διδασκαλίαν ἐνέθηκε θεοσεβείας. ἀμέτεθεὶς οὖν ὁ βασιλεὺς τοῦ δικαίου τοῦ πολλοῦ ὑπεικείσθη, τῇ οἰκείᾳ φιλοτιμίᾳ ἀμείβεται ⓦ πατριάρχην. 14 Ἔλαβε γάρ, φησὶν, Ἀβιμέλεχ χίλια δίδραγμα καὶ προβατα καὶ μόσχους καὶ παῖδας καὶ παιδίσκας, & ἀπέδωκεν αὐτοῖς, & Σάρρᾳ τοῦ γυναῖκα αὐτοῦ. Εἶδες, ἀγαπητὲ, τοῦ θυμοῦ κράτος τοῦ Θεοῦ σοφίαν. ὁ γὰρ προφανοῦς τοῦ θανάτου δεδοικὼς καὶ πάντα ποιῶν ὥστε δυνηθῆναι τοῦτον ἀφυγεῖν, καὶ μόνον ⓦ θάνατον διέφυγεν, ἀλλὰ καὶ τοσαύτης ἀξιοῦται πρόνοιας, καὶ προφανὴς ἀθε-

ον γένεται. τοιαῦτα γὰρ τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ. ὑ μόνον τῶν λυπηρῶν ἐλευθεροῖ σὺν ἡμῖν ὡς αὐτέχειν ποιεῖ σὺν ὑπὲρ αὐτῶν πειρασμοὺς ἀσουδάζοντας, ἀλλὰ καὶ τοσαύτην ἐν αὐτοῖς τοῖς λυπηροῖς πρόκειται τὴν ἀφέλειαν, ὡς δὲ λήθην ἡμᾶς ἔχειν πάντελῆ, καὶ ἐν πολλῇ γίνεσθαι τῶν ἀγαθῶν παρουσίᾳ. καὶ ὅρα λοιπὸν τοῦ βασιλέως τὴν ποιὸς τὸν δίκαιον θεραπείαν. ὑ μόνον γὰρ τοῖς τοιούτοις αὐτὸν δώρεις τιμᾷ, ἀλλὰ δὲ τὴν ἐξουσίαν αὐτῷ δίδωσι τῆς ἐν τῇ γῇ κατοικήσεως.

15 Ἰδοὺ γάρ, φησιν, ἡ γῆ μου ἐναντίον σού ἐστιν. ὅ ἐάν σοι ἀρέσκῃ, κατοίκει.

Ἐπεὶ δὲ ἔμαθεν ὅτι δι' ἐκεῖνον, δὲ διὰ τὰς ἐκείνου παρακλήσεις ἡ ζωὴ αὐτῷ κεχάρισται, ὡς μεγίστην λοιπὸν ἐν παρέστην, τὸν ξένον, τὸν ἀληθῆ, τὸν ἀδαμόθεν γνώριμον ὧδε θεραπεύειν ἐπείγεται. 16 Τῷ δὲ Σάρρᾳ, φησίν, εἶπεν, ἰδοὺ δέδωκα χίλια δίδραγμα τῷ ἀδελφῷ σου.

Οὐκ πῶς δοξάζοντος τὸν παρὰ τοῦ δικαίου διδασκαλίαν, καὶ πιστεύσας τοῖς περὶ αὐτοῦ εἰρημένοις, καὶ αὐτὸς ἀδελφὸν αὐτῆς αὐτὸν καλεῖ.

Ἅπερ δέδωκά σοί, φησιν, ἔσται εἰς τιμὴν τοῦ προσώπου σου καὶ πάντα ἀληθευσον.

Τί ἐστιν, εἰς ὑμᾶς τοῦ προσώπου σου, καὶ πάντα ἀληθευσον; ὑπὲρ ὧν δι' ἀγνοιάν ἐπεχείρησα γαμετὴν σε ὄσαν τοῦ δικαίου εἰς τὸν οἶκόν τὸν ἐμὸν ἀγαγεῖν, ὑπὲρ τούτου μόνου, ἢ ὑπὲρ οὗ ὑστέρεώς σοι αἴτιος γέγονα, τὰ χίλια δέδωκα δίδραγμα, θεραπεύων τὰ πρὸς ἐμοῦ γεγονότα εἰς σέ. ἀλλὰ πάντα ἀληθευσον. τί ἐστι, πάντα ἀληθευσον; πάντες, φησί, παρὰ σοῦ μανθανέτωσαν, ὅτι οὐδὲν γέγονε πρὸς ἐμοῦ ἀνόμον, ὅτι ἀνέπαφος ἔζηλθες ἐκ τῆς οἰκίας τῆς ἐμῆς. δίδαξον, φησι, τὸν ἄνδρα τοῦτον, ὅτι ἀθῶός εἰμι τῆς ἁμαρτίας. μεμαθανέτω παρὰ σοῦ, ὡς οὐδὲν εἴργασαί μοι. τίνος δὲ ἕνεκεν ταῦτα λέγει; ἵνα μαθὼν πρὸς αὐτῆς ὁ δίκαιος καὶ πληροφορηθεὶς ὅτι ὑπὲρ αὐτοῦ προσευχὰς ἀνενέγκῃ τῷ δεσπότῃ θεῷ. διὸ εἶπεν ἐκεῖνος, ὅτι πάντα ἀληθευσον, ἀντὶ τοῦ, δίδαξόν σε ὁ ἄνδρα τὰ γεγενημένα, οὕτως ἐπήγαγεν ἡ γραφή,

17 Καὶ προσηύξατο Ἀβραὰμ πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ ἰάσατο ὁ Θεὸς τὸν Ἀβιμέλεχ, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὰς παιδίσκας αὐτοῦ, καὶ ἐτέκνωσαν· 18 ὅτι συνέκλεισεν ἔξωθεν πᾶσαν μήτραν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Ἀβιμέλεχ ἕνεκεν Σάρρας τῆς γυναικὸς Ἀβραάμ.

Οὐκ πῶς δηλοῖ πάντων προφανέστερον τὸν δίκαιον πᾶσαν βουλόμενος ὁ δεσπότης, ταῖς προσευχαῖς αὐτοῦ τὴν σωτηρίαν τοῦ βασιλέως καὶ πάντων τῶν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ χαρίζεται. προσηύξατο γάρ, φησιν, Ἀβραὰμ πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ ἰάσατο ὁ Θεὸς τὸν Ἀβιμέλεχ, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὰς παιδίσκας αὐτοῦ, καὶ ἐτέκνωσαν ὅτι συνέκλεισε κύριος ἔξωθεν πᾶσαν μήτραν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Ἀβιμέλεχ. Διὰ τοῦτο καὶ τοῖς τῆς ἁμαρτίας ἐκτὸς ταύτης γνωσθέντος τοῦ βασιλέως τὴν ὠφέλειαν ταύτην αὐτῷ ἐπήγαγεν ὁ ἀγαθὸς δεσπότης, ἵνα ταῖς προσευχαῖς τοῦ δικαίου ὑπενδύσας, ὅπου τὴν λύσιν ἐπαγάγῃ, καὶ προφανέστερον καὶ λαμπρότερον τὸν δίκαιον ἀπεργάσηται. πάντα γὰρ ἀεὶ ποιεῖ καὶ προσαρματόνεται, καὶ ὅτως ἕκαστον οἰκονομεῖ, ὥστε σὺν αὐτῷ δουλεύοντας, καθάπερ φωσφόρους, ὅπου λαμπάδιον, καὶ τὴν τούτων ἀρετὴν πάντα χορὸν καταδηλον γνώσῃ. καὶ ὅρα μοι λοιπὸν, ἀγαπητέ, μὴ τὴν τῶν λυπηρῶν ἀπαλλαγὴν, πῶς πάλιν διαδέχεται τὸν δίκαιον ἡ χορωνὶς τῶν ἀγαθῶν, ἡ τῆς ἐπαγγελίας ἐπιφάνεια, καὶ εἰς ἔργον λοιπὸν ἄξηται τὰ πάλαι παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐπαγγελθέντα αὐτῷ.

χϛ. κβ. 1 Καὶ κύριος, φησιν, ἐπεσκέψατο τὴν Σάρραν, καθὰ εἶπε, καὶ ἐποίησε τῇ Σάρρᾳ, καθὼς ἐλάλησε, 2 Καὶ συλλαβοῦσα ἔτεκε Σάρρα τῷ Ἀβραὰμ υἱὸν εἰς γῆρας, εἰς ὃν εἶπεν ὁ Θεὸς, καθὰ ἐλάλησεν αὐτῷ κύριος.

Τί

Τί ὅτι, καθὼ ἐλάλησε ⁘ καθὰ εἶπε; καθάπερ, φησιν, ὑπέσχετο, ἡνίκα ἐπεξενώθη μετὰ τῶν ἀγγέλων εἰς τὴν δρυῦν τὴν Μαμβρῆ, εἰρηκὼς ὅτι εἰς ⓦ καιρὸν τοῦτον ἐλεύσομαι, καὶ ἔσται τῇ Σάρρᾳ υἱός. Ταῦτα τοίνυν εἰς ἔργον ἐξῆλθε, καὶ παὶ τῇ φύσει ἀπηρθρωμένα, ταῦτα ἐώρων εἰς ἔργον ἐκβεβηκότα, ὡ χὴ δὴ θεσπίσω ἀκλονήτως πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ θείου χάριτος.

3 Καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὃν ἔτεκεν αὐτῷ Σάρρα, Ισαάκ.

Οὐχ ἁπλῶς ἐπεσημήνατο ἡ θεία γραφὴ τὸ, ὃν ἔτεκεν αὐτῷ Σάρρα. ὡ γὰρ εἶπεν ἁπλῶς, ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ προσέθηκεν, ὃν ἔτεκεν αὐτῷ Σάρρα, τοῦτ' ἔστιν ἡ ἐλευθέρα, ἡ ἀληθινὴ, ἡ γεγενημένη. 4 Καὶ περιέτεμεν αὐτὸν, φησι, τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ, καθὰ συνετέλατο κύριος. Οὕτω γὰρ ἦν ἡ διαταξάμενος, ὥστε τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ περιτέμνεσθαι λοιπὸν παὶ πιπλόμενα. Εἶπα ἵνα μάθωμεν λοιπὸν τὴν ἀφατον δύναμιν τοῦ Θεοῦ, ὅτι χὴ τὰ παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατα, παρ' αὐτῷ δυνατά, διὰ τοῦτο χὴ ⓦ ἐρόνον ἡμῖν πάλιν ὑπισημαίνεται ἡ θεία γραφὴ, χὴ μετὰ ⓦ ἔχον διδάσκει ἡμᾶς λέγουσα, 5 Ἀβραὰμ δὲ ἦν ἐτῶν ἑκατὸν, ἡνίκα ἐγέ-
νετο αὐτῷ Ισαὰκ ὁ υἱὸς αὐτοῦ. 6 Εἶπε δὲ Σάρρα, γέλωτά μοι ἐποίησεν ὁ κύριος. ὃς γὰρ ἀν ἀκούσῃ, συγχαρεῖταί μοι.

Τί ὅτι, γέλωτά μοι ἐποίησεν ὁ κύριος; θύφεσσιώπως ⁘ παρθησίς μοι ὁ ἔλεγχος ὅδε ἐστὶν. καὶ τί θαυμαστὸν, εἰ ἐμοί; χὴ πῶς ἂν οὐκ ἀκούσονται Σωσδομήτοι ἔξω, οὐκ ὀλίγοι ἔτεκον, ἀλλ' ὀλίγοι ὕτως ἔτεκον. Ὃ παρὰδοξον τοῦ γηρωμένου πρὸς εἰς θαῦμα καταχήσει, χὴ πλείονα πᾶσι πρέξει τὴν ἡδονὴν, ὅταν μάθωσιν ὅτι ἐγὼ ἡ τῶν νεκρῶν ζωοποιὸς ἀμείνονα διακειμένη ἀ θεὸν μήτηρ γένοιτο, ⁘ ἀπὸ κατεφυγμένης μήτρας παιδίον ἔτεκον. χὴ μὴν θηλάζειν δύναμαι, χὴ πηγὰς γάλακτος ἀφιέναι ἡ μηδεμίαν ἐλπίδα λοιπὸν τεκνογονίας ἔχουσα. 7 Καὶ εἶπε, τίς ἀναγγελεῖ τῷ Ἀβραὰμ, ὅτι θηλάζει παιδίον Σάρρα; Διὰ γὰρ τοῦτο χὴ τοῦ γάλακτος αἱ πηγαὶ παρεχέθησαν, ἵνα ⓦ ἔχον ἐγκυήσωνται, χὴ μή τις " ⁘ ὑπόλοιπον εἰ) νομίσῃ ⁘ παιδίον. αἱ γὰρ πηγαὶ τοῦ γάλακτος πᾶσιν ἐκήρυττον πρὸ ἅπασαν δὴ θεσπιῳδίαν ⁘ γενησόμενον. τίς ἀναγγελεῖ, ὅτι θηλάζει παιδίον Σάρρα; ὅτι ἔτεκεν υἱὸν ἐν γήρᾳ μου, ὅτι ἐγὼ ἡ γεγενεακὼς τεκεῖν ἠδυνήθην, χὴ ἐν ἡλικίᾳ τοιαύτῃ παιδίον τρέφειν δύναμαι;

8 Καὶ ηὐξήθη, φησὶ, ⁘ παιδίον, χὴ ἀπεγαλακτίθη ὁ υἱὸς αὐτοῦ. χὴ ἐποίησεν Ἀβραὰμ δοχὴν μεγάλην, ἡ ἡμέρᾳ ἀπεγαλακτίθη ὁ υἱὸς αὐτοῦ.

Εἴδες ⁘ Θεοῦ τὴν ἀφατον σοφίαν, ὅπως διὰ πάντων τὸν ⁘ παρόντα ⁘ διηγήσατο βασανίσας, ὅτε ἀπαγορεύειν ἔδοξε χὴ αὐτὸς χὴ πάντες ⓐ εἰς αὐτὸν ὁρῶντες, τῇ δὴ θεσπεσίᾳ φύσει καταχαλυδοιῶτες, τότε τὸν οἰκεῖον ⁘ ὠδῖνα εἰς ἔργον ἤγαγε.

Καὶ ἡμεῖς τοίνυν, ἀγαπητοὶ, τὴν αὐτὴν τοῦ διηγητοῦ ⁘ παρόντος ὑπιδειχνυώμεθα, χὴ ΗΘΙΚΟΝ μηδέποτε ναρκῶμεν, ἀλλὰ ταῖς χρηναῖς ἐλπίσι πεφωλεύωμεν, εἰδότες ὅτι ὅτε δυσχολίαι πραγμάτων, οὔτε ἕτερόν τι τῶν ἀνθρωπίνων ἱκανὸν, χάλυμμα ἡμῖν γενέσθαι, ἐπειδὴ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις τὸ οἰκεῖον φιλοτιμίαν ὑπιδείξασθαι βεβούληται. ὅταν γὰρ σκότος νεύσῃ, πάντα σκότος παραχωρεῖ, χὴ τὰ δύσχολα εὔχολα γίνεται, ⁘ τὰ ἀδύνατα δυνατὰ μόνον ἐὰν ἡμεῖς πρόθυμον τὸν εἰς αὐτὸν πίστιν ἐπιδεικνυώμεθα, χὴ πρὸς ὃ μέτεστιν αὐτῷ ἀφορῶντες, ἀνωτέρω γινώμεθα τῶν ἀνθρωπίνων ἁπάντων. ὁ γὰρ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, χὴ τὰ ἀπόρρητα σκέλη ⁘ παρέχόμενος τοῖς μετ' ἀρετῆς τὸν ἐνταῦθα ζωὸν διανύσασιν, πολλῷ μᾶλλον χὴ τὰ ἐνταῦθα πρέξει; ⁘ μάλιστα, ἐὰν ἡμεῖς ἐκείνων ἐφιέμενοι, τῶν παρόντων ⁘ καταφρονῶμεν. τότε γὰρ αὐτῶν μάλιστα ἀπολαύσομεν μετὰ δαψιλείας, ὃ-

ὅταν αὐτῶν ὑπερίδειν βουληθῶμεν. ὅταν γινώσκοντες, ἐκεῖνα ποθῶμεν τὰ μέλλοντα, τὰ ἀκίνητα ἀγαθά, καὶ τέλος οὐκ ἐπιτιμῶμεν· ἵνα καὶ ἡμεῖς παρόντα βίον ἀλύπως διαγνύσωμεν, κἀκείνων ἐπιτυχεῖν δυνηθῶμεν, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀπολαῦσαι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. μς'. ΚΑΙ ΕΙΠΕ ΣΑΡΡΑ, ΤΙΣ ΑΝΑΓΓΕΛΕΙ ΤΩ Ἀβραάμ, ὅτι θηλάζει παιδίον Σάρρα; ὅτι ἔτεκεν υἱὸν ἐν γήρᾳ μου;

Χθὲς καὶ σήμερον, ἀγαπητοὶ, τὴν ἀκολουθίαν τῶν χθὲς εἰρημένων ἀναλαβόντες, οὕτω τὴν ἑστίασιν ὑμῖν παραθῶμεν ταύτην τὴν πνευματικήν· ἵνα μάθωμεν πάλιν, καθάπερ χθὲς ἠκούσατε, τὴν ἀγαθοῦ Θεοῦ τὴν ἄφατον κηδεμονίαν καὶ συγκατάβασιν, καὶ τὴν πατριάρχου τὴν πολλὴν ὑπακοὴν καὶ θαυμαστοποιΐαν. Εἴδετε ὅπως ἡ τοῦ Ἰσαὰκ γέννησις παρεχάραξε τὴν Σάρρας ἐπίνοιαν. Εἶπε γάρ, φησι, γέλωτά μοι ἐποίησεν ὁ Θεός. ὃς γὰρ ἂν ἀκούσῃ, συγχαρεῖταί μοι. ἕκαστον, φησι, τῶν ἀκουόντων εἰς κοινωνίαν τῆς χαρᾶς ἐπισπασόμεθα. μεγάλη γάρ ἐστιν ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ παρεληλυθυῖά μοι δωρεά, καὶ ὑπερχαίρουσα τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυνατεῖ. τίς γάρ, φησιν, οὐκ ἂν ἐκπλαγείη ὁρῶν ἐμὲ γαλακτοτροφοῦσαν καὶ τιθηνοῦσαν, τὴν ἐν ἑκάστῃ ἡμέρᾳ τοῦ παρόντος ἐν ἀπαιδίᾳ γεγηρακυίαν; καὶ ὥσπερ θαυμάζουσα καὶ ἐκπλησσομένη ὁ γείτων, ἐπάγει, τίς ἀναγγελεῖ τῷ Ἀβραάμ, ὅτι θηλάζει παιδίον Σάρρα; ὅτι ἔτεκεν υἱὸν ἐν γήρᾳ μου; ὅπερ γὰρ φύσιν ἐστὶ τὸ γεγονὸς, τοῦτο φησι, τίς ἀναγγελεῖ; ἀλλὰ τίς, τίς ἀναλογίσεται; τίς ἂν ἐνθυμηθείη; ποία διάνοια καταλαβεῖν δυνήσεται; ποῖος λογισμὸς εὑρεῖν ἰσχύσει τὸ γεγονὸς τὴν ἀκρίβειαν; οὐχ οὕτω θαυμαστὸν ἦν, ὅτε ἐκ τῆς πέτρας χεὶρ τὴν ἔρημον ἀναβλύσασα πηγὰς τῶν ὑδάτων, πίκρα τῇ ῥάβδῳ Μωϋσῆς ταύτην διέῤῥηξεν, ὡς τότε τὸ ἀπὸ μήτρας ἤδη νενεκρωμένης παιδίον τεχθῆναι, καὶ γάλακτος πηγὰς ἀναβλύσαι. ἵνα γὰρ πᾶσιν ὁ τόκος καταδηλος γένηται, καὶ πάντας, καὶ σὲ τότε παρόντας καὶ σὲ μετὰ ταῦτα ἀκούοντας εἰς πίστιν τοῦ θαύματος ἀναγάγῃ, διὰ τοῦτο καὶ αὐτὴ τρέφει παιδίον καὶ τὴν ἰδιαίτερον εὐφροσύνην ἀνέχεται. καὶ φησι, τίς ἀναγγελεῖ τῷ Ἀβραάμ, ὅτι θηλάζει παιδίον Σάρρα; τοῦτο δὲ κρεῖττον, καὶ παράδοξον, καὶ πᾶσι ἐλπίδα ἐμοὶ παρεχόν, ὅτι ἔτεκεν υἱὸν ἐν γήρᾳ μου; τί ἐστιν, ὅτι ἔτεκεν υἱὸν ἐν γήρει μου; ὅτε καὶ μόνον τῆς ὡρώσεως ἰσχνὸς ἦν, φησι, καὶ ὁ τῆς ἡλικίας χρόνος ἀπαγορεύουσαν τόκον, τότε πάντα τὰ κωλύματα ὁ δεσπότης ἐκποδὼν ποιησάμενος, καὶ τὸν παιδὸς τόκον ἐμοὶ κεχάρισται, καὶ τὸν γάλακτος τὰς πηγάς. ἀλλ' ἴδωμεν λοιπὸν τὰ ἑξῆς. ὅπερ γὰρ ἀπήρτισε τὰ τῆς γαλακτοτροφίας,

9 Εἶδε, φησι, Σάρρα τὸν υἱὸν Ἄγαρ τῆς Αἰγυπτίας, ὃς ἐγένετο τῷ Ἀβραάμ, παίζοντα μετὰ Ἰσαὰκ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς. 10 Καὶ εἶπε τῷ Ἀβραάμ, ἔκβαλε τὴν παιδίσκην ταύτην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς. οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσῃ ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ μου Ἰσαάκ. 11 Σκληρὸν ἦ ἐφάνη τὸ ῥῆμα ἐνώπιον Ἀβραάμ περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

Οἶμαι, ἀγαπητὲ, ἐνταῦθα τὴν Σάρραν πάλιν οὐ φέρουσαν τοῦ Ἰσμαὴλ τὸν πολλὴν παῤῥησίαν, οὐδὲ ἀνεκτῶς ἐνεγκεῖν δυναμένην τὸ τῆς παιδίσκης υἱὸν μετὰ τοῦ Ἰσαὰκ ἀναστρεφόμενον. ἀλλὰ καθάπερ προθύμως κατασκεῦλαι τῆς Ἄγαρ τὸ φρόνημα βουλομένην, διὰ τὴν σφοδρᾶς ἀγωνιστήσεως εἰς φυγὴν αὐτὴν τραπῆναι παρεσκεύασεν, οὕτω καὶ νῦν βουλομένην ἐκ προθυμιῶν ἀνασκεῦλαι τοῦ Ἰσμαὴλ τὴν προσπέτειαν, καὶ μὴ φέρουσα ὁρᾶν οὐκ

ἐκ γαστρὸς τεχθέντα υἱὸν ἢ ὄζ αὐτῆς τῷ Θεοῦ τῆς δωρεᾶς μὴ τῷ τῆς παιδίσκης τῆς Αἰγυπτίας Σωφρονισθρεφόμενόν, φησι πρὸς Ⓜ Ἀβραάμ, ἔκβαλε τὴν παιδίσκην καὶ Ⓜ υἱὸν αὐτῆς. οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσῃ ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης ταύτης μὴ τῷ υἱῷ μου. ὅτι δὲ ἤδει ὅτι ἢ αὐτὴ ἐν ἑκάστῳ γήρᾳ τυγχάνει, ἢ Ⓜ πατριάρχου ἑώρα * προ- *note
5 βεβηκότα (ἦσαν γὰρ ἀμφότεροι προβεβηκότες ἡμερῶν) ὑφορᾶσα μήποτε ἀφέξον αὐτῷ τελευτησάντων ὁ Ισμαὴλ, σχὼν ὃ ἐκ τῆς τοῦ πατριάρχου Σωουσίας τεχθῆναι, ἐπιχειρήσει εἰς τὸν κλῆρον ἑαυτὸν τοῦ παιδὸς εἰσαγαγεῖν, ἐκ κοινωνὸς γένεσθαι τῷ Ισαὰκ, σχὼν τὸ φησιν, ἔκβαλε τὴν παιδίσκην ἐντεῦθεν, καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς. μεμάθηκε, φησὶν, ἤδη ὅτι οὐδὲν ἔξει ὁ τῆς παιδίσκης υἱὸς μὴ τοῦ υἱοῦ μου Ισαάκ. οὐδὲ γὰρ βούλομαι τὸν τῆς δούλης υἱὸν μὴ
10 τὸν υἱὸν τὸν ἐμοῦ τῆς δεσποίνης Σωφρονισθρέφεσθαι. ἀλλ' ἡ μὲν Σάρρα οὐκ ἀπειθὴς πρᾶγμα πέπονθεν, ἀλλὰ ἐκ σφόδρα ἀκόλουθον, καὶ ὅπως ἀκόλουθον, ὡς καὶ τὸν Θεὸν Σωαγέσαι τοῖς πρὸ αὐτῆς εἰρημένοις. ὁ δὲ πατριάρχης φιλόστοργος ὢν, καὶ συμπαθῶς σχεκείμενος πρὸς τὸν Ισμαὴλ, ἐπαγγέλλεται τὰ πρέποντα τῇ Σάρρᾳ εἰρημένα. σκληρὸν γάρ, φησιν, ἐφάνη τὸ ῥῆμα σωφρονίσαι Ἀβραὰμ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ. οὐδὲ γὰρ Ἄγαρ ἐποίησατο λόγον, ἀλλὰ
15 συμπαθῶς πρὸς τὸν παῖδα διέκειτο, ἅτε δὴ λοιπὸν ἐν ἡλικίᾳ γεγενότα. ἀλλὰ σκόπει μοι ἐνταῦθα τὸ φιλόθεον τοῦ Θεοῦ τὸν ὑποβάλλουσαν συγκατάβασιν. ὅτι γὰρ εἶδε καὶ τὸν Σάρρᾳ καὶ τὸ εἰκὸς παθοῦσάν τι ἀνθρώπινον, καὶ δυσχεραίνουσαν ὅτι τὴν ὁμοτιμίαν τῶν παίδων, καὶ τὸν Ἀβραὰμ τὸ φέρον πρᾴως τὸν ἐκβολὴν τοῦ Ισμαὴλ καὶ
χὲ τῆς παιδίσκης (εἰ γὰρ καὶ μὴ αὐτέτεινε τὸν Σάρρᾳ σχὼ πολλὸν τὸν ὀπεῖκειν, ἀλλ'
20 ὅμως σκληρὸν αὐτῷ κατεφαίνετο, ἀνθ' τοῦ βαρύ, φησι, καὶ ἐπαχθὲς καὶ φορτικόν) τότε λοιπὸν τὸν οἰκείαν φιλανθρωπίαν μιμούμενος ὁ δεσπότης, καὶ τῆς ὁμονοίας τὸν σιώδεσμον αὐτῷ συσφίγγων, 12 Φησὶ πρὸς τὸν Ἀβραάμ, μὴ σκληρὸν ἔστω ἐνώπιόν σου ὃ ῥῆμα περὶ τοῦ παιδίου καὶ τῆς παιδίσκης. πάντα ὅσα ἂν εἴπῃ σοι Σάρρα, ἄκουσον τῆς φωνῆς αὐτῆς.

25 Μὴ δέξῃ, φησί, βαρέως ὃ περὶ αὐτῆς ῥηθέν σοι, ἀλλὰ πάντα ὅσα ἂν εἴποι σοι Σάρρα, ἄκουσον τῆς φωνῆς αὐτῆς. ταῦτα πάντα, φησὶν, ἄνωθεν σοι προλέγεται περὶ τοῦ Ισμαὴλ καὶ τῆς Ἄγαρ καταδέξαι καὶ ὑπακούσαι τῆς φωνῆς αὐτῆς· μὴ ἀλλήσῃς λυπήσαι τὸν ἐν πάντι τρόπῳ τοσαύτῃ περὶ σὲ τὴν φιλοστοργίαν ὑπερεξαμιλλώμενον, τὸν δὲ μόνον ἄνανδρον, ἀλλὰ καὶ δεύτερον, ἵνα τοῦ θανάτου σε ἐξαρπάσῃ, ἑαυτῷ ἐκδεδωκῖαν
30 ὑπὲρ τῆς σῆς σωτηρίας, καὶ ὑποθήσειν σοι προμηθίαν τοσαύτης περιφανείας· καὶ πρότερον μὲν μὴ τοσοῦτον πλοῦτον ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου ἐπάνελθεῖν πεποικιλμένον μὴ ταῦτα ἢ τοσαύτης ὑμᾶς ποιήσασθαι ἀξιωθῆναί σε ὑπὸ τοῦ Ἀβιμέλεχ. μὴ τοίνυν ἀνάσχῃ ἑκάντια τοῖς περὶ αὐτῆς λεγομένοις βαλβύσαλλ. καὶ γὰρ οὐδὲ ἄλλως ἔσαι.

Ἐν γὰρ τῷ Ισαὰκ τῷ περὶ αὐτῆς τεχθέντι ὃ σπέρμα σοι κληθήσεται,

35 Καὶ οὐκ ἔσαι σου κληρονόμος, 13 Καὶ τὸν υἱὸν ἢ τοῦτον τῆς παιδίσκης αὐξηθῆναι ποιήσω ἀνθ' σοῦ, ὅτι σπέρμα σόν ἐστι.

Ποίει οὖν τὰ περὶ αὐτῆς σοι λεγόμενα, καὶ ὑπάκουε τῆς φωνῆς αὐτῆς. ἐνόησον μοι λοιπὸν, ὅσον ἀφέξον ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ὁμόνοια εἰς ὃ συνοικέσιον αὐτῷ ἐπολιτεύετο, τὸν τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητος τὸν σιώδεσμον αὐτῷ συσφιγούσης.

40 14 Ἀνέσχε γὰρ, φησι, τῷ πρωΐ, καὶ ἔλαβεν ἄρτους καὶ ἀσκὸν ὕδατος, καὶ ἔδωκεν Ἄγαρ, καὶ ἐπέθηκεν ὅτι τὸν ὦμον αὐτῆς καὶ ὃ παιδίον, καὶ ἀπέστειλεν αὐτήν.

Ὅρα μοι πάλιν τὸ δικαίου τὸν πολλὸν ἀγνωμοσιώλη, καὶ ὅπως ἀφὸ πάντων τὸν φιλόθεον αὐτοῦ σχοπὸν δείκνυσιν. ὅτε μὲν γὰρ ἤκουσε τῆς Σάρρας λεγούσης, ἔκβαλε τὴν

παιδίσκην ἡ Ⓦ ἡ ὐὸν αὐτῆς, ποιῆσαι αὐτῷ ἐφάνη, ὅπως φιλοτέχνως πρὸς Ⓦ Ισμαὴλ διέκειτο· ὅπως ὁ δεσπότης ἐκέλευσεν, οὕτως ἐποίει ὃ ὑπετάχθη. ὅταν γάρ, φησιν, αὐτὸς ὑποτάξῃ, σχολάζετε πάντα τὰ πάθη. ὁ γὰρ τῆς φύσεως ἐστὶ δεσπότης ὁ κελεύων.

Λαβοῦσα οἶνον ἡ παιδίσκη, φησὶ, τοῦ ἄρτους καὶ Ⓦ ἀσκὸν τοῦ ὕδατος, ἔζησε μετὰ τοῦ παιδίου.

Ἀλλ' ὅρα μοι πάλιν ἀγαθὸν τὸν πρὸς τὴν δίκαιον διάνοιαν, πῶς ἐξ αὐτῆς ἀρξάμενος τῆς κηδεμονίας τῆς ἀνωθεν. ἀπελθοῦσα οἶνον ἐπλανᾶτο μετὰ τὸν ἔρημον, καὶ τοῦ ὕδατος ἀναλωθέντος, καὶ τοῦ ἐσθέμιαι ὑδαμόθεν διὰ ἐσκοῦσα τοῦ ἀναπαύσου,

15 Ἔρριψέ, φησι, τὸ παιδίον ὑποκάτω μιᾶς ἐλάτης, Καὶ ἀπαχθησομένη τὰ ἀπὸ λόγια, καὶ ὑπὸ τῆς ὀδύνης ζωεχομένη καὶ τὸ πρὸς τὸ παιδίον φιλοστοργίας

16 Ἐκάθητο, φησιν, ἀπέναντι αὐτοῦ, ὡσεὶ τόξου βολή. Εἶπε γὰρ, μὴ ἴδω τὸν θάνατον τοῦ παιδίου μου. καὶ ἀναβοῆσαι τὸ παιδίον ἔκλαυσεν.

Ἀλλ' ὁ ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς, καὶ πάσης καὶ μικρᾶς φιλοστοργίας εἰς τὸν πρὸς ἡμᾶς κηδεμονίαν ὑπερασπιζόμενος, εἰσήκουσε τῆς φωνῆς τοῦ παιδίου ἐκ τοῦ τόπου ὅπου ἦν, ᾠκτειρε τὸ παιδίον, ἠλέησε τὴν συμφορὰν τῆς Ἄγαρ· ζωεχώρησεν αἴσθησιν αὐτὴν λαβεῖν τῆς ἐρημίας, καὶ βοήθειαν τὴν πρὸς ἑαυτὸν ἀντίληψιν ἐχαρίσατο.

17 Καὶ ἐκάλεσέ, φησιν, ἄγγελος τοῦ Θεοῦ τὴν Ἄγαρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῇ, τί ἐστιν Ἄγαρ; μὴ φοβοῦ. ἐπακήκοε γὰρ ὁ Θεὸς τῆς φωνῆς τοῦ παιδίου σου ἐκ τοῦ τόπου οὗ ἐστιν. 18 Ἀνάστηθι, λάβε τὸ παιδίον, καὶ κράτησον τῆς χειρός αὐτοῦ. Εἰς γὰρ ἔθνος μέγα ποιήσω αὐτό. 20 χ. αὐτὸν.

Ὦ φιλανθρωπίας δεσπότου. οὐκ ὅπως παιδίσκη ἰῶ, ἐπῆρξεν αὐτῇ, ἀλλ' ὅπως ἐπαγγελίαν ἐποιήσατο πρὸς Ⓦ πατριάρχην, καὶ ἐπειδὴ ἐκείνου τὸ σπέρμα ἐτύγχανε, τοσαύτης προνοίας καὶ αὐτὴν ἠξιοῖ, καὶ φησι, Τί ἐστιν Ἄγαρ; μὴ φοβοῦ. ἐπήκουσε γὰρ ὁ Θεὸς τῆς φωνῆς τοῦ παιδίου. ἀνάστηθι δὲ λάβε αὐτό, καὶ κράτησον ᾗ τῆς χειρὸς αὐτοῦ. χ. τῇ χειρὶ αὐτοῦ. * μὴ ἀθύμει, φησὶ, Ἄγαρ· ὁ σχολὴ θήσαί σε τῆς οἰκίας· τοσαύτης γὰρ ἀπολαύσεται τῆς πρὸς ἐμοῦ προνοίας, ὡς καὶ εἰς ἔθνος μέγα γενέσθαι καὶ αὐτό. * μὴ γὰρ ἀθύμει αὐτῇ.

19 Καὶ ἤνοιξέ, φησι, τοῦ ὀφθαλμοὺς αὐτῆς· Οὐκ ὅπως πρὸ τούτου οὐκ εἶχεν, ἀλλ' ὅπως καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἀνεῳγμένων αὐτῇ ὄφελος ἐγίνετο πρὸ τῆς ἀνώθεν ἀπορίας. Ἀφ' οὗτο ὅτι ἐβοήθη τὴν πρὸς ἑαυτὸν κηδεμονίαν ἀπιδεῖξασθαι, φησιν, ἀνέῳξε τοῦ ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, ἀντὶ τοῦ, ἐπέδειξεν αὐτῇ ἀγνοοῦσῃ, τὴν ἀγνοιαν αὐτῆς διήγειρεν, ὡδήγησεν αὐτὴν, ὥστε ἰδεῖν Ⓦ τόπον τὸν ἀναβλύζοντα τοῦ ὕδατος τὰς πηγάς.

Καὶ εἶδέ, φησι, φρέαρ ὕδατος ζῶντος, καὶ ἐπορεύθη καὶ ἔπλησε τὸν ἀσκὸν, ἐπότισε τὸ παιδίον. Ἐν ἀπορίαις πόσαις ἐγένετο ὁ κύριος, καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ τοιαύτῃ τυγχανούσῃ ἐξ ἐσθέμιαι ἐλπίδα σωτηρίας ἐχούσῃ τὴν οἰκείαν φιλανθρωπίαν καὶ εἰς αὐτὴν ἐπεδείξατο, ὁμοῦ καὶ αὐτὴν ἐδιδάξατο μάθημα, καὶ τὸ παιδίου τὸ προνοίας ποιησάμενος. ὅτως ὅταν βάλληται ὁ Θεὸς, κἂν ἐν ἐρημίᾳ ὦμεν, κἂν ἐν αὐλαῖς τοῖς ἐχθίστοις κακοῖς, κἂν μηδεμίαν ἐλπίδα σωτηρίας ἔχωμεν, ἐσθενοῦς ἑτέρου δεησόμεθα, τῆς τοῦ Θεοῦ ῥοπῆς πάντα ἡμῖν γενομένης. ἐὰν γὰρ τὴν πρὸς αὐτὸν διάνοιαν ὑπτιασώμεθα, ἐσθενὴς ἡμῶν κρείσσων, ἀλλὰ πάντων ἐσόμεθα μακαριώτεροι.

20 Καὶ ἰῶ ὁ Θεὸς μετὰ τοῦ παιδίου, φησὶ, καὶ ηὐξήθη, καὶ κατῴκησεν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

Οὕτως, ὅταν διάνοιαν τὴν Θεὸν ἔχωμεν, κἂν ἐν ἐρήμῳ ὦμεν, πᾶν ἐν ταῖς πόλεσι διαγόντων ἀσφαλέστερον διατελοῦμεν. μείζων γὰρ ἀσφάλεια ἐξ τεῖχος ἀκαταγώνιστον

ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ ῥοπή. καὶ ἵνα μάθῃς ὅπως ὁ ἐν ἐρήμῳ τυγχάνων τοῦ ἐν μέσαις ταῖς πόλεσι διατρίβοντος, καὶ πολλῆς τῆς ἀνθρωπίνης συμμαχίας ἀπολαύοντος καὶ ἀσφαλέστερος καὶ δυνατώτερος καθέστηκεν, ἴδωμεν πῶς ὁ μὲν Δαβὶδ τόποις ἐκ τόπων ἀμείβων, καὶ καθάπερ ἀλήτης διάγων, ὑπὸ τῆς ἄνωθεν χειρὸς ἐτειχίζετο· ὁ δὲ Σαοὺλ ἐν μέσαις ταῖς πόλεσι τυγχάνων, καὶ στρατόπεδα τοσαῦτα ἐπόμενα καὶ δορυφόρους καὶ ὑπασπιστὰς ἔχων, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐδεδοίκει καὶ ἔπτοητο τὴν πολεμίων τὴν ἔφοδον. καὶ ὁ μὲν μόνος ὢν καὶ οὐδένα ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ἕτερον, οὐκ ἐδεῖτο τῆς παρὰ τῶν ἀνθρώπων συμμαχίας· ὁ δὲ τὸ διάδημα περικείμενος καὶ τὴν ἁλουργίδα ἔχων, τῆς παρὰ τούτων βοηθείας ἔζητει· ὁ βασιλεὺς τοῦ ποιμένος ἐδεῖτο, καὶ ὁ τὸ διάδημα περικείμενος τοῦ ἰδιώτου. ἀλλ', εἰ βούλεσθε, ἀνωτέρω ἀναγάγωμεν τὸν λόγον, ἵνα πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἰσοστασίαν εἰς μέσον παραγάγοντες, μάθωμεν ὡς οὐδὲν ἰσχυρότερον τοῦ περιφραγμένου τῇ ἄνωθεν συμμαχίᾳ, καὶ τοῦ δεινὸν ἀνθιστάμενον τοῦ τούτου ἐρήμου τυγχάνοντος, κἂν ὑπὸ μυρίων στρατοπέδων κυκλούμενος ᾖ. ὅτος οὖν νέος ὢν ἡλικίᾳ, καὶ διὰ τὸ τὴν ἡλικίαν ἄνωθεν ἐν τῇ οἰκίᾳ τῇ πατρικῇ διάγων, ἐπειδή ποτε καιρὸς ἐκάλει, προτεταπεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐπισκέψασθαι τοὺς ἑαυτοῦ ἀδελφούς, ὑπήκουσε καὶ ἀπεστέλλετο πρὸς αὐτούς. παραγινόμενος οὖν εἰς τὸν τόπον ὑπέσκεψω, ὅπου εἶδε τὸν πόλεμον συνεστῶτα τοῦ ἀλλοφύλου Γολιάθ, καὶ πάντα τὸν λαὸν καταπεπηχότα τὸν μὲν Σαοὺλ, καὶ αὐτοὺς τὸν βασιλέα εἰς ὃν πρὸ τοῦ πολὺς κίνδυνον καθεστῶτα, τέως θεατὴς ἐβούλετο γενέσθαι, καὶ ἀπεῖπεν ἰδεῖν τὸ καινὸν καὶ παράδοξον, ὃν εἷς ἀνθρωπος τοσούτων μυριάδων κατεξεμίσατο. ἀλλ' οἱ ἀδελφοὶ τοῦ φρονήματος αὐτοῦ τὸ σὺν ἐνεγκόντες τὴν ἀνδρείαν, καὶ εἰς φθόνον διηγέρθησαν, καί φασι πρὸς αὐτόν, δι' οὐδὲν ἕτερον ἐλήλυθας, ἢ ἵνα τὸν πόλεμον ἴδῃς; οὐδὲ γὰρ σοὶ τὴν ὑπόσκεψιν τὴν ἡμετέραν παραλέλοιπας. ἀλλ' ὅρα τοῦτο τὸν ζωῆσιν καὶ τὴν πολλὴν ὑπεροψίαν. οὐδὲν προσῆκε πρὸς αὐτὸν φθέγξεται, οὐδὲν τραχύ, ἀλλὰ καταξέλλων αὐτῶν τὴν φλέγμα, καὶ τὸ φθόνον κατασείων, φησίν, οὐχὶ ῥῆμά ἐστι; μὴ γὰρ ὅπλα με εἴδετε μεταχειριζόμενον; μὴ γὰρ παρατετόμωται ἐναντίον; ἀπλῶς ἰδεῖν ἐβουλήθην, καὶ πυθέσθαι πόθεν αὐτῷ τῆς τοσαύτης μανίας ἡ ἐπιβολή. τίς γάρ ἐστιν ὁ ἀλλόφυλος, ὁ ὀνειδίζων παράταξιν Θεοῦ ζῶντος; εἶτα ἀκούων κἀκείνου τὸν πολὺν μεγαλορρημοσύνην, καὶ τὴν μὲν τοῦ Σαοὺλ ἀφιγμένων τὸν ἄφατον δειλίαν, φησί, τί ἔσται τῷ ἀνθρώπῳ ταῦτα τὸν κεφαλὴν ἐκτέμνοντι; καὶ πολλὴν τῆς ψυχῆς τὴν ἀνδρείαν ἐδείκνυ διὰ τῶν ῥημάτων πάντας εἰς ἔκπληξιν ἀγαγών. ταῦτα γνοὺς ὁ Σαοὺλ μεταπέμπεται τὸν νέον ἐν τῇ ποιμενικῇ πλέον εἰδότα οὐδέν, καὶ ἰδὼν αὐτοῦ τὴν ἡλικίαν ἐξυβρίσεν. εἶτα μαθὼν παρ' αὐτοῦ, ὅπως τοῖς ἄρκεσι ἐκέχρητο, ἵνίκα ἐπῆσαν τοῖς ποιμνίοις (ἐνδελεχὲς γὰρ ταῦτα διηγήσασθαι ὁ θαυμάσιος ἦν, καὶ κενοδοξῆσαι βουλόμενος, ἀλλ' εἰς ἀνάγκην καταστάς, ὥστε ἐκείνῳ θάρσος ἐνθεῖναι, καὶ μὴ πρὸς τὸν ἀντέλεθρον τὸ φαινόμενον ἰδεῖν, ἀλλὰ πρὸς τὴν πίστιν τὴν ἔνδοθεν κρυπτομένην, καὶ τὴν συμμαχίαν τὴν ἄνωθεν, δι' ἣν ὁ νέος τῶν ἀνδρῶν ἰσχυρότερος, καὶ ὁ ἄοπλος τῶν ὡπλισμένων, καὶ ὁ ποιμὴν τῶν στρατιωτῶν) εἶτα ἰδὼν αὐτοῦ τὸ πάθημα τῆς γνώμης, τὰ οἰκεῖα ὅπλα ἐνδύειν αὐτὸν ἐβούλετο. ὁ δὲ ταῦτα περιτεθεὶς οὐδὲ ἐνεγκεῖν αὐτὰ ἴσχυσε. διὰ τοῦτο δὲ ἐγίνετο, ἵνα γυμνὴ δειχθῇ ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις ἡ δι' αὐτοῦ ἐνεργοῦσα, καὶ μὴ τοῖς ὅπλοις λογίσωνται τὰ γινόμενα. ὅπερ γὰρ μὴ τὸ ἐνδύσασθαι ταῦτα ἐκώλυεν, ἀπέθετο τὰ ὅπλα, καὶ τὴν ἀκόντιον τὴν ποιμενικὴν λαβὼν καὶ τὰς βώλους, ἅπερ ὅτε τὸν ἄρκτον ἐκεῖνον πύργον ἔξῃρε. ἀλλ' ὅρα πάλιν τὸν ἀλλόφυλον πρὸς τὸ ἀντελὲς τῆς ἡλικίας ὁρῶντα, καὶ ἐντεῦθεν ἐξυβριζόντα ὡς δίκαιον, καὶ καθάπερ παιδίου ἀτελοῦς κατεξεμισάμενον ἀπὸ τῶν

ῥημάτων. ὅπῳ γὰρ εἶδεν αὐτὸν μὴ τῆς κάλλους τῆς ποιμαντικῆς ἐπ' αὐτὸν ὁρμήσαντα, καὶ τὰς βώλους μόνας ὑπιφερόμενον, μονονοὺ πρὸς αὐτὸν ἔλεγε, σκόμισαι σὺ πάλιν προβάτοις ἐφεσταῖαι, καὶ κυνὰς ἰνιὰς σκδιώκειν, καὶ ἀγὰ τῷ καθάπερ κυνά τινα ἐλαφρυνῶν, ὅτω μὴ τὰ ὀργάνων σκείνων ὑπὶ ᾧ πρὸς ἐμὲ μάχιν ὥρμησας. ἀρτί σε ἡ πεῖρα διδάξει, ὡς ὑ πρὸς τὸν τυχόντα σοι ὁ πόλεμος. καὶ πολλῇ τῇ μεγαλορρημοσύνῃ ζηνσάμενος ἔσπευδε καὶ ἠπείγετο, καὶ τῷ πνυτὸν χάλει σκίνει καὶ τὰ ὅπλα ἐξέτεινεν. ἀλλ' ὁ μὲν τῇ δυνάμει τῶν ὅπλων πεποιθὼς ἠπείγετο πρὸς τὸν μάχιν· ὁ ὃ τῇ πίστει καὶ τῇ ἀνωθεν συμμαχίᾳ συμφράξας ἑαυτὸν, καὶ πρότερον ἀγὰ τῶν ῥημάτων τῶ ἀλλοφύλου τὸ φρύαγμα κατενεγκὼν, καὶ εἰπὼν πρὸς αὐτὸν, σὺ μὲ ἔρχῃ πρὸς μὲ σὺν ὅπλῳ καὶ δόρατι, καὶ τῇ οἰκείᾳ ἰσχύι νομίζεις προσηνέσθαι· ἐγὼ ὃ σὺν ὀνόματι κυρίου τῶ Θεοῦ. ὃ τοῦτα εἰπὼν ὃ ἀγώνιος σὺκ τῆς κάλλους τῆς ποιμαντικῆς μίαν βάλλει, καθάπερ ὄντως κυνά τινα μέλλων ἀπελαύνειν ὑπιόντα τῇ ποίμνῃ, ὅτω τῇ σφενδόνῃ ἐξαγαγοῦσα, παραχρῆμα κατὰ τοῦ μετώπου πλήξας τὸν ἀλλόφυλον καταβάλλει, καὶ ἀπεύσας καὶ ἀφελὼν αὐτοῦ τὸ ξίφος, δι' σκείνου τὸν κεφαλὸν ἀποτεμὼν, ὅπως ἰσχύσῃ τὰ βασιλεῖ, καὶ τέλος ᾧ πολέμῳ δέδωκε. καὶ δι' σκείνου καὶ ὁ βασιλεὺς τὸν σωτηρίαν εὕρατο, καὶ πᾶς ὁ τότε στρατὸς ἀνέπνευσε. καὶ ἰδοὺ ἰδεῖν θαυμαστὰ καὶ παράδοξα πράγματα, τὸν ὡπλισμένον ὑπὸ τῶ ἀόπλου κατενικημένον, καὶ τὸν μὲ πολεμικὰ ἐμπειρον ὑπὸ τῶ τῆς ποιμαντικῆς πλέον εἰδότος μηδέν. τίνος ἕνεκεν καὶ πρὸς τί; ὅτι ὁ μὲν τῷ ἀνωθεν εἶχε συμμαχίαν ξενοφανταζομένῳ αὐτῷ· ὁ ὃ ταύτης ἔρημος ὢν ὑπὸ ταῖς τούτου χερσὶν ἐγίνετο. ἀλλ' ὅρα λοιπὸν σὺζῶντα τὸ πάθος τοῦ φθόνου ὅσῳ εἰργάσατο τῷ ἀτοπίᾳ. ἐπειδὴ γὰρ εἶδεν ὁ βασιλεὺς εὐφημίας πολλῆς ἀπολαύσαντα τὸν δίκαιον τοῦτον, καὶ τὰς χορεύσας λεγούσας, σνίκησε Σαοὺλ σὶ χιλιάσι, καὶ Δαβὶδ σὶ μυριάσιν, σὺκ σνεγκὼν φράσω τὰ περὶ αὐτῶν ῥηθέντα (καί τοι κατὰ τὸ δικαίου λόγον αὐτῷ μᾶλλον ἐχαρίσαντο, ἢ τῷ Δαβὶδ) πτηθεὶς ὑπὸ τοῦ φθόνου τὸν ἐνεργέτην τοῖς σωτηθεῖσιν λοιπὸν ἠμείβετο, καὶ οἱ ἐλεῆν σωτῆρα καὶ εὐεργέτην ὑπειλήφεσαν, τοῦτον ἀνελεῖν ἐπεχείρει. ὦ μανίας ὑπερβολή, ὦ παραπληξίας ὑπόπτασις. τὸν ζωὴν αὐτῷ χαρισάμενον, καὶ πάντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἐλευθερώσαντα τῆς τοῦ ἀλλοφύλου μανίας, τοῦτον ὡς πολέμιον λοιπὸν ὑφωρᾶτο, καὶ σοὶ ἔναυλος ἦσα ἡ ἐνεργεσία προσεγίνετο τοῖς πάθεσι, ἀλλὰ καθάπερ ὑπὸ μέθης τινός, ὑπὸ τοῦ φθόνου σχεθεῖς τῆς διανοίας λογισμὸν, τὸν ἐνεργέτην ὡς πολέμιον ἐώρα. τοιοῦτον γὰρ ἡ καχία τοῦ πάθους τούτου· αὐτῷ πρότερον λυμαίνεται τῷ τοῦτο πίκτοντι. καὶ καθάπερ σκώληξ ὑπὸ τοῦ ξύλου πικτόμενος αὐτὸ πρότερον τὸ ξύλον κατανανλίσκει, ὅτω καὶ ὁ φθόνος σκείνῳ πρότερον ἀφανίζει τὸν τεκοῦσαν αὐτὸν ψυχὴν [καταναλίσκουσαν ἑαυτὸν,] καὶ τὸ ἀνανδρίαν ἠβούλετο τὸν φθονούμενον ἀφανίσαι. μὴ γάρ μοι τὰ προοίμια σκόπει ὅτι τῶν φθονουμένων, ἀλλὰ πρὸς τὸ τέλος ἀφόρα, καὶ σνόει ὅτι αὐτὴ ἡ καχία τῶν φθονούντων εἰς μείζονα προφάνειαν ἄγει τοὺς φθονουμένους. καὶ μὲ γὰρ καὶ τὸν Θεὸν ἐφέλκηται εἰς συμμαχίαν, καὶ τῆς ἄνωθεν ἀπολαύσει ῥοπῆς· ὁ ὃ ταύτης ἔρημος, πᾶσιν ὑπεπιχείρητος γίνεται, καὶ πρὸ τῶν ἔξωθεν πολεμίων ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πάθους πολιορκούμενος μονονοὺ κατανανλίσκεται, καὶ ὥσπερ ἀδήλοις γνάθοις κατεσθιόμενος, ὅτω δακνωμώμενος ὑποβρύχιος, ὡς εἰπεῖν, γίνεται.

ΗΘΙΚΟΝ Ὅπερ εἰδότες φθύγωμεν, παραιτῶμαι, τὸν λύμην τῶ πάθους, καὶ πάσῃ δυνάμει ὀξοείζωμεν τοῦτο τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς. πάντων γὰρ τῶν παθῶν τοῦτο ὀλεθριώτερον, καὶ αὐτῇ ἡμῶν τῇ σωτηρίᾳ λυμαινόμενον. τῶ γὰρ πονηροῦ παραβόλου ἐστὶν θύρημα. διὸ καὶ

τὶς

πὶς ἔλεγε, Φθόνῳ Δ᾽αβόλου θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον. τ᾽ὅτι Φθόνῳ ὁ Δ᾽αβόλου θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον; ὅτι γὰρ εἶδε τὸ ποτηρὶν τοῦτο θεῖον ἀθάνατον ἡμῶν τὸν πρωτόπλαστον, Δ᾽ὰ τῆς οἰκείας ποιηείας εἰς τὴν τ᾽ὀντολῆς παραχὴν αὐτὸν ἤγαγε, καὶ δι᾽ ἐκείνης ὑ θανάτου τὴν τιμωρίαν προσκύασεν αὐτὸν ὑποπεσεῖν. ὁ Φθόνος τοίνυν τὴν ἀπάτην εἰργάσατο, ἡ ἀπάτη τὴν παραχήν, ἡ παραχὴ τὸν θάνατον. Δ᾽ιὰ τοῦτό φησι, Φθόνῳ Δ᾽αβόλου θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον. εἶδες πόσην τοῖς πάντας ἡ λύμη· τὸν ἀθανασίᾳ μεμηδέντα θανάτῳ ὑποπεσεῖν πεποίηκεν. ἀλλ᾽ ὁ μὲ ἐχθρὸς τῆς ἡμετέρας σωτηείας τὸν οἰκεῖον Φθόνον κινήσας, ὅτα ἀθάνατον τὸν πρωτόπλαστον θανάτῳ καταδικασθῆναι πεποίηκεν· ὁ ὁ κηδεμὼν καὶ φιλάνθρωπος δι᾽ὰ τοῦ θανάτου τοῦ οἰκείου πάλιν τὴν ἀθανασίαν ἡμῖν ἐγείρατο, ἵ μείζονα ὧν ἀπωλέσαμεν, εὕραμεν. Δ᾽αδείσου ἐκεῖνος" ἄξηγατε, καὶ εἰς τὸν θρανὸν ἕτος ἀνήγαγε· θανάτῳ καταδικασθῆναι σκῆνος πεποίηκε, καὶ τὴν ἀθανασίαν ἡμῖν ἕτος ἐγείρατο· τῆς δὲ Δ᾽αδείσου πυρὸς ἀπεσέρησεν σκῆνος, ἵ βασιλείαν ἡμῖν θρανῶν ἐντρέπισεν σοῦ. εἶδες τὸ δεσπότου σου ὃ εὐμήχανον, καὶ ὅπως τὰ Δ᾽ιὰ τῆς βασανίας ὅπλα τοῦ Δ᾽αβόλου κατὰ τῆς ἡμετέρας σωτηείας γεγυμνάσα, σκῆνα αὐτὰ Δ᾽ιέπρεψεν εἰς τὴν αὐτοῦ κεφαλήν. ὃ μόνον γὰρ ἡμᾶς μείζονων ἠξίωσεν, ἀλλὰ καὶ ἐκῆνον ἡμῖν ὑποχείριον ἔδωκεν εἰπών, Ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν ἐξουσίαν πατεῖν ἐπάνω ὄφεων Λυκ. ι. ιθ. καὶ σκορπίων. ταῦτα τοίνυν ἅπαντα λογιζόμενοι καὶ τὸν Φθόνον τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς ἐξορίζωμεν, καὶ τὴν ἕνοιαν τὴν Δ᾽ιὰ τοῦ Θεοῦ ὑπομνώμεθα. τοῦτο γὰρ ἡμῶν τὸ ὅπλον τὸ ἀκαταγώνιστον· τοῦτο ἡμῶν ἡ μείζων ἐξουσία. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ισμαὴλ καίτοι νέος καὶ ἐν ἐρημίᾳ ὢν καὶ πολλῇ ἀπορίᾳ, ἀθρόον ἠυξήθη καὶ εἰς ἔθνος μέγα ἐπέδωκεν· ὅτι ὁ Θεὸς ἦν, φησι, μετὰ τοῦ παιδίου. ἐντεῦθεν γὰρ ἡμῖν καὶ ὁ λόγος ἅπας ἐξεκυλίσθη. ἀνορίσωμεν οὖν, Δ᾽αυὶδ, τῶν παρόντων, ποθήσωμεν τὰ μέλλοντα, τὴν ἕνοιαν τὴν Δ᾽ιὰ τοῦ Θεοῦ πάντων προτιμῶμεν, καὶ διὰ τῆς ἀρίστης πολιτείας ἑαυτοῖς πολλὴν προαποθώμεθα τὴν πρῆσιν, ἵνα καὶ Ⓦ παρόντα βίον ἀλύπως Δ᾽ιανύσαι δυνηθῶμεν, καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ὑπιτύχωμεν, χάειτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυείου ἡμῶν Ἰησοῦ Χεισοῦ, μεθ᾽ οὗ τῷ πατεὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. μζ. ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ΜΕΤΑ ΤΑ ΡΗΜΑΤΑ ΤΑΥΤΑ, ὁ Θεὸς ἐπείραζε Ⓦ Ἀβραάμ.

ΠΟλὺ τῶν σήμερον ἡμῖν ἀναγνωσθέντων ὁ κέρδος, καὶ ἄφατος ὁ ἡσαυρὸς ὁ τοῖς βραχέσι τούτοις ῥήμασιν ἐγκεχρυμμένος. τοιαῦτα γὰρ τὰ θεῖα λόγια· οὐκ ἐν τῷ πλήθει τῶν ῥημάτων, ἀλλ᾽ ἐν τῇ συντομίᾳ τῶν λόγων πολὺν ἐναποκείμενον ἔχει Ⓦ πλοῦτον. φέρε οὖν, διατρυγήσωμεν τὰ εἰρημένα, καὶ καταμάθωμεν ἀκριβῶς τῶν σήμερον ἀναγνωσθέντων τὴν δύναμιν. ὅτω γὰρ πάλιν εἰσόμεθα ἐν τῷ πατειάρχου τὴν πολλὴν ἀρετὴν, καὶ τὸ Θεοῦ τὴν ὑπερβάλλουσαν φιλανθρωπίαν.

1 Καὶ ἐγένετο, φησι, μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα, ὁ Θεὸς ἐπείραζε Ⓦ Ἀβραάμ. ρξζ. κϐ.

Τί βούλεται ταυτὶ τὰ ῥήματα, καὶ ἐγένετο μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα, ὁ Θεὸς ἐπείραζε Ⓦ Ἀβραάμ; τ᾽ὅτι καὶ ἐγένετο μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα; σκόπει μοι τὴν θείαν γραφὴν, πῶς

πῶς ἐστὶν ὧδε βλέπειν ἐκκαλύψαι ἡμῖν τὸ δικαίου τοῦ ἀρετοῦ. καὶ ὅπως μέλλῃ διηγεῖσθαι τοῦ πεῖρα τοῦ περὶ τὸ Θεοῦ ἐπαγγελμάτων τῷ Ἀβραάμ, πρότερον ἡμᾶς βλέπειν Ⓦ χαρὰν διδάξαι, καθ' ὃν τρόπον ὁ πατριάρχης ἐπετάπητο, καὶ πότε Ⓦ Ισαὰκ ἀνενεγκεῖν ἐκελεύετο, ἵνα μάθῃς τοῦ πολλοῦ τὸ πατριάρχου ἐπακολουθοῦντα καὶ ὅπως τῷ Θεῷ δοκιμώτατον ἦν περὶ πλείονος ἡγεῖτο. τί οὖν ἐστιν, ἐλθέτω μοι τὰ ῥήματα τοῦτα; ὅτε γὰρ μοι Ⓦ τὸ Ισαὰκ ἔκραγεν, νίκα ἐθαύμασεν ἡ Σάρρα Ⓦ Ισμαὴλ συναναστρεφόμενον τῷ Ισαὰκ, καθάπερ ἤδη πρὸς ὑμᾶς διελέξαμεν, δυσχεράνασα πρὸς τοῦτο ἡ Σάρρα ἔλεγε πρὸς Ⓦ Ἀβραάμ· ἔκβαλε τοῦ παιδίσκου καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς (οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσῃ ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μοι τοῦ υἱοῦ μου) ἐφάνη ὃ τοῦτο σκληρὸν τῷ πατριάρχῃ, βουλόμενος ὁ Θεὸς ἐπαμυθήσασθαι τὸ δικαίου, φησὶν, ἐπακούσον Σάρρας τῆς γυναικός σου, καὶ ποίει ὃ ἂν αὐτῆς λέγῃ· καὶ μὴ σκληρόν σοι φανέσθω ὃ περὶ τοῦ παιδίου ἢ τῆς παιδίσκης. ἐν γὰρ τῷ Ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα· καὶ τοῦτον ὃν ποιήσω εἰς ἔθνος μέγα, ὅτι σπέρμα σόν ἐστι. καὶ πᾶσα ἡ ἐπαγγελία αὐτῷ καὶ ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐπαγγελία αὕτη ἦν, ὥστε εἰς πολὺ πλῆθος ἐκτείνεσθαι τὸν ἐκ τοῦ Ισαὰκ τικτομένους, ἐπὶ ταύταις ταῖς ἐλπίσι τρεφόμενος ὁ δίκαιος διετέλει, καὶ ὡς τῶν τοσούτων ἐπαλλήλων θλίψεων καὶ πειρασμῶν ταῖς ἀμοιβαῖς κομισάμενος, καὶ εἰς ἀσφαλείᾳ λοιπὸν γενόμενος, καὶ ὁρῶν εἰς ὀφθαλμοῖς τὸν μέλλοντα δεδέχεσθαι αὐτοῦ τὸν κληρον, ὅπως μὴ ἀδείας καθεισήκει μεγίστην ἐντεῦθεν παρεμυθίαν καρπούμενος. ἀλλ' ὁ τὰ ἀπόρρητα τῆς βουλῆς ἐπισάμενος, βουλόμενος [ἡμῖν] ἐκκαλύψαι τὸ δικαίου τοῦ ἀρετοῦ, καὶ τὸ πολὺ πόθον, ὃν περὶ αὐτὸν ἐπιδείκνυται, μετὰ τοσαύτας ἐπαναστάσεις, εἰς τοῦτο τὸ προφατον γεγενημένου, ἧς τοῦ μηνὸς ἕνα λοιπὸν εἶχεν, ὅτε λοιπὸν ἡ ἡλικία γέγονεν ὁ Ἰσαὰκ, εἰς ὃν αὐτῷ ὁ θεὸς ἐπήγγειλε τῆς ἡλικίας ἐτύγχανε, καὶ τὸν πόθον τὸ παρὸν τὸ περὶ αὐτὸν ἐθέλων ἰδεῖν ἀνεξανόλμων, ὅτε μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα τῆς ἐπαγγελίας, καὶ μετὰ τὸ εἰπεῖν, ὅτι ἐν αὐτῷ κληθήσεταί σοι σπέρμα, καὶ αὐτὸς ἔσαι σου κληρονόμος, μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα ὁ Θεὸς ἐπείρασε Ⓦ Ἀβραάμ. τί ἐστιν, ἐπείρασεν; οὐχ ὡς αὐτὸς ἀγνοῶν, ἀλλὰ προσῆγεν αὐτῷ τοῦ πεῖραν, ἵνα καὶ Ⓐ ὅτε παρόντες καὶ Ⓐ ὃς ἐκείνου μέλλει τοῦ παρόντος παιδεύωνται Ⓦ αὐτὸν πόθον τῷ πατριάρχῃ καὶ τοῦ ὑπακοὴν ὑπιδείκνυσθαι περὶ τὰ τοῦ θεοῦ προστάγματα.

Καὶ εἶπε, φησὶ, πρὸς αὐτὸν, Ἀβραάμ, Ἀβραάμ· ὁ δὲ εἶπεν, ἰδοὺ ἐγώ.

Τί βλέπει ὁ τοῦ ὀνόματος διπλασιασμός; τῆς πολλῆς ἐπιεικείας τῆς περὶ Ⓦ πατριάρχου σημεῖόν ἐστι, καὶ ἐδείκνυ αὐτῷ καὶ διὰ τῆς κλήσεως, ὅτι μέλλῃ τι τῶν ἀναγκαίων αὐτῷ ὑπιτάττειν. προσκυλίζων οὖν αὐτὸν σωτεῖναι ἑαυτὸν καὶ μετὰ σπουδῆς προσέχειν τοῖς πρὸς αὐτοῦ λεγομένοις, τῷ διπλασιασμῷ τῆς κλήσεως ἐχρήσατο, καὶ φησὶν Ἀβραάμ, Ἀβραάμ· ὁ δὲ εἶπεν, ἰδοὺ ἐγώ. 2 Καὶ εἶπε, λαβὲ Ⓦ τὸν υἱόν σου τὸν ἀγαπητὸν, ὃν ἠγάπησας, τὸν Ισαὰκ, καὶ πορεύθητι εἰς τὴν γῆν τὴν ὑψηλὴν, καὶ ἀνένεγκε αὐτὸν εἰς ὁλοκάυτωσιν ἐφ' ἓν τῶν ὀρέων, ὧν ἄν σοι εἴπω.

Μέγας ὁ ὄγκος τοῦ ὑπιτάγματος, καὶ χαρακτηρίζον δυσθεσπίλου φύσιν τὸ προσταγμα. λαβὲ τὸν υἱόν σου, τὸν ἀγαπητὸν, ὃν ἠγάπησας, τὸν Ισαάκ. ὅρα πῶς διὰ τῶν τοῦ ῥημάτων μείζονα τὴν πυρὰν ἀνάπτει, καὶ τὸ καίμενον τῆς φιλοσοφίας τοῦ δικαίου, ἵνα τοῦ Ισαὰκ σκέκτηται, σφοδρότερον διετείρει. λαβὲ Ⓦ υἱόν σου, Ⓦ ἀγαπητὸν, ὃν ἠγάπησας, τὸν Ισαάκ. ἔκαυσον καθ' ἑαυτὸ ἱκανὸν καθιτέσθαι τῆς τοῦ δικαίου ψυχῆς. ὁ γὰρ ἁπλῶς εἰπὲ τὸν Ισαάκ, ἀλλὰ προσέθηκε τὸν υἱόν σου, ὃν πρὸ * προσδοκίαν σκτήσω, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ γήρᾳ σχεῖν ἠδυνήθης, τὸν ἀγαπητοί, τὸν προσποθητόν σου, ὃν μετὰ συμβολῆς ἀγαπᾷς,

ἀγαπᾷς, τὸν Ισαὰκ, ὃν δίδοχον ἔχειν τῶν ἐπαγγελιῶν, ἐξ οὗ καὶ τὸ σπέρμα σου αὐξεθῆναι ἐπηγγείλω μοι, καὶ τοσοῦτον αὐξεῖν, ὡς τὸ πλῆθος τῶν ἄστρων, καὶ τὴν ἄμμον τὴν παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης ἐξισωθῆναι. τοῦτον οὖν αὐτὸν λαβὲ, καὶ παράδοτι εἰς τὸν γῶν τὸν ὑψηλὸν, ὃν ἀνένεγκε αὐτὸν ὁλοκάυτωσιν ἐφ' ἓν τῶν ὀρέων, ὧν ἄν σοι εἴπω. θαυμάσας μοι ἔπεισι, πῶς καὶ τὸν ἀγῶνα ἤνεγκεν ὁ δίκαιος. τοῦτον γὰρ αὐτὸν, φησι, τὸν ὅτω σοι πεποθητὸν, ἀνένεγκέ μοι εἰς ὁλοκάυτωσιν ἐφ' ἓν τῶν ὀρέων. Τί οὖν ὁ δίκαιος; οὐκ ἐταράχθη τὸν λογισμὸν, ὅ ζωοχύθη τὸν δίκαιον, οὐκ ἠπόρησε πρὸς τὸ ξένον τῦ ὑπιτάγματος, οὐκ ἀνεκόπτεν, οὐκ ἐλογίσατο πρὸς ἑαυτὸν τῦτο· * ὁ πρὸ πάσαν πρόσδοκίαν χαρισάμενος, ὁ δίκαιος τὸν οἰκείαν φιλανθρωπίαν τὸν μήτραν τῆς Σάρρας ζωογονήσας νεκρωθεῖσαν, λοιπὸν μὴ τὸ γαλακτοτροφηθῆναι καὶ αὐξηθῆναι καὶ λοιπὸν εἰς ἡλικίαν ἐλθεῖν, σφαγιῶναι τὸ παιδίον μοι κελεύει, καὶ εἰς ὁλοκάυτωσιν ἀνενεχθῆναι. ὁ πρὸ βραχέως εἰπὼν, ὅτι αὐτῷ κληθήσεταί σοι σπέρμα, νῦν τὰ ἐναντία ὑπιτάττει. καὶ πῶς ἂν εἰς ἔργον ἐλθεῖν ποτὲ τὰ πρὸς αὐτὸ ἐπαγγελθέντα; πῶς γὰρ οἷόν τε τῆς ῥίζης ἐκτεμνομένης, ἐκ τῦ κλάδος φυῆναί ποτε, ἢ τῦ δένδρου ἐκκοπτομένου τὸν καρπὸν ἐκφυῆναι, ἢ τῆς πηγῆς ξηραινθείσης ποταμοὺς ἀναδοθῆναι; πῶς μὴν αἰθερίνων ἀκολουθίαν τοιῦτα γένεσθαι ἀμήχανον· Θεοῦ γὰρ βουληθέντος τοιῦτα πάντα γένεσθαι, δυνατόν. ἀλλὰ τούτων μὲν οὐδὲν ἐλογίσατο ὁ δίκαιος οὗτος, ἀλλὰ καθάπερ δοῦλος ὑπήκοος οἰκέτης, πάντα λογισμὸν ἀθέσπιτον παρασάμενος, ἑνὸς μόνου ἐμέλετο, τῦ ὑπιταχθῆναι εἰς ἔργον ἀγαγεῖν, καὶ ὥσπερ ἐκτὸς γενέσθαι τῆς αἰθερίας φύσεως, καὶ πᾶσαν συμπάθειαν καὶ πατρικὴν φιλοστοργίαν δευτέραν ἠνησάμενος, τῷ τῦ Θεοῦ προσταγμάτων ὑπὸ τὸν ἐκπλήρωσιν ἔσπευδε.

3 Καὶ ἀναστάς, φησιν, Ἀβραὰμ τῷ προσῆκε τὸν ὄνον αὐτοῦ. παρέλαβε γὰρ μετ' ἑαυτοῦ δύο παῖδας καὶ Ισαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ κόψας ξύλα εἰς ὁλοκάρπωσιν ἀναστὰς ἐπορεύθη, καὶ ἦλθεν ὅπου τὸν τόπον, ὃν εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεὸς, τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ.

Ὅρα πῶς καὶ ἐν τῷ δικαίῳ βασανίζει τῦ ἀρετὸν ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης. ἐνόησεν γὰρ τί ἐστιν ἐμβλέψει ἐν τοῖσι νυξὶν ὁ δίκαιος ἐκεῖνος καθ' ἑαυτὸν ἀναλογιζόμενος, καὶ οὐδενὶ ἑτέρῳ ἔχων κοινώσασθαι, καὶ ἐνοεῖν ὅτι αὐτὸς μέλλει ταῖς οἰκείαις χερσὶ θύειν ὅτω πεποθητὸν σφάζειν. καὶ σκέπει τῦ δικαίου τὸν ζωὴν. ὅπῃ ἤδει τὸ μέγεθος τῦ ὑπιτάγματος, οὐδενὶ ὅλως τοῦτο γνώριμον ποιῇ, ὅτε τοῖς παισὶν, ὅτε αὐτῷ τῷ Ισαὰκ, ἀλλὰ μόνος καθ' ἑαυτὸν τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἠγωνίζετο, καὶ καθάπερ ἀθλήμασι τισὶ ὅτως ἀκαταγώνιστος ἐμένε, τὴν ἀνδρείαν τῶν λογισμῶν ὑπιδεικνύμενος, οὐδὲ πολυπραγμονῶν, ἀλλ' ἐἶχεν μετὰ πολλοῦ τοῦ πόθου τῶν τοῦ Θεοῦ νευμάτων.

4 Καὶ ὅπῃ πρόσω τὸν τόπον ἔφθασεν, ἀναβλέψας, φησὶν, Ἀβραὰμ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, εἶδε τὸν τόπον μακρόθεν, 5 Καὶ εἶπε τοῖς παισὶν αὐτοῦ, καθίσατε αὐτοῦ μετὰ τῆς ὄνου. Ὅρα καὶ ἐν τούτῳ τοῦ δικαίου τὸν πολλὴν ζωὴν· καὶ οὐ παῖδας λαθεῖν ἐβούλετο, ὁπὸ πόνων δεινῶν, ὅτι μετὰ προθυμίας ζεύσης καὶ ὑπιτεταμένου πόθου πληρῶσαι ἐβούλετο τὸ τῷ Θεῷ δοκοῦν. ὅπῃ γὰρ ἤδει ὅτι καινὸν καὶ παράδοξον ἰῶ, καὶ ὑπὲρ προσδοκίαν ὑφ' ἑτέρου γενησόμενον, τὸ πρὸς αὐτοῦ μέλλον γίνεσθαι, κρύπτει οὐδὲ παῖδας, καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς μετὰ τῆς ὄνου, φησὶν, ἐνταῦθα ἀναμείνατε.

Ἐγὼ γὰρ καὶ τὸ παιδάριον διελθόντα ἕως ὧδε, καὶ προσκυνήσαντες ἀναστρέψομεν πρὸς ὑμᾶς. Οὐκ εἰδὼς, ὅτι τῦτο ἔσαι, ἔλεγεν, ἀλλὰ καὶ προφητεύσει μὲν, ἴσως τῦτο ἀγνοῶν, ἔλεγε δὲ τοῖς παισὶν ὥστε δόξαι ἀπατᾶν αὐτοὺς, καὶ προσκυλίζειν αὐτόθι μένειν. καὶ λοιπὸν ἰῶ ὁ πατριάρχης μετὰ τῦ παιδός.

Ελθὼν

6 Ελαβε δὲ Ἀβρααμ τὰ ξύλα τῆς ὁλοκαυτώσεως, καὶ ἐπέθηκεν Ισαακ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. ἔλαβε δὲ μετὰ χειρὸς τὸ πῦρ καὶ τὴν μάχαιραν, καὶ ἐπορεύθησαν ἀμφότεροι ὁμοῦ. χ. διαμφότεροι,

Ὢ ψυχῆς ἀνδρείας, ὦ φρενήματος ἀῤῥότου. ἐπέθηκε, φησι, τῷ Ισαακ τὰ ξύλα τῆς ὁλοκαυτώσεως· αὐτὸς δὲ τὴν μάχαιραν καὶ τὸ πῦρ ἔλαβε, καὶ ἐπορεύοντο ἀμφότεροι δύο ἅμα. ποίοις ὀφθαλμοῖς εἶδε τὸ παιδίον τὰ ξύλα ὑποφερόμενον, οἷς ἔμελλεν αὐτὸν μετ' ὀλίγον πολὺ ὑποτύσειν; πῶς ἡ χεὶρ φέρειν ἠδύνατο τὸ πῦρ καὶ τὴν μάχαιραν; καὶ ἡ μὲν χεὶρ ἐπεφέρετο τὸ πῦρ τὸ αἰθησόμενον, τὸ δὲ ἔνδοθεν πῦρ κατέφλεγεν αὐτῆς τὰ σπλάγχνα, καὶ ἐδαπάνα τὸν λογισμόν. ἀλλ' ἰσχὺς ὁ τοῦ Θεοῦ πόθος, καὶ ἐλογίζετο ὅτι ὁ μὲλλων ἀναστήσειν, καὶ ὑπὲρ φύσιν δὺναμιν ἀναστήσειν αὐτὸν ἐλπίδα ἀναστάσεως ἀναπτύσσας, διωτίσεται καὶ νεῦρα τὰ ὑπὲρ καίοντα αἰσθησιν λογισμὸν ἐργάσασθαι. ἀλλ' ὅρα μοι λοιπὸν τοῦ τοῦ αἰθησθοῦ πυρὸς τὴν ἔνδοθεν καὶ μακρὸν ὀξυτέρου μένον καὶ φλέγουσαν τὴν διάνοιαν.

7 Εἶπε δέ, φησιν, Ισαακ τῷ Ἀβρααμ πατέρα αὐτοῦ· πάτερ.

Ἰσχνὸν τὸ ῥῆμα τῶν ἀποκρίσεων αὐτοῦ τοῦ διανοίᾳ καθάψασθαι.

Ὁ δὲ Εἶπε, τί ἐστι τέκνον; Πατέρα καλεῖς μὲν μικρὸν ἔτι παῖδα ὄντα, καὶ γὰρ τέκνον προσαγορεύω τὸν μετ' ὀλίγον μέλλοντα ἐπὶ τὸν βωμὸν ἀναίνειν, οὐ ταῖς οἰκείαις χερσὶ μέλλω σφάζειν. Εἶπα ὁ παῖς φησιν,

Ἰδοὺ τὸ πῦρ ὑποφέρῃ, καὶ γὰρ τὰ ξύλα. ποῦ ἐστὶ τὸ θῦμα τὸ μέλλον προσάγεσθαι; ποῦ ἐστὶ τὸ πρόβατον τὸ εἰς τὴν ὁλοκάρπωσιν; Ἐνόει μοι σπουδὴν τοῦ διανοίᾳ τὴν βάσανον, πῶς ἤνεγκε τὴν ἀνάγκην· πῶς ἴσχυσεν ἀποκρίνασθαι τῷ παιδί· πῶς δὲ ζωηρόν. πῶς ἤνεγκε ταμιεύσασθαι, καὶ μὴ καταδῆλον ποιῆσαι τῷ παιδὶ τὸ μέλλον ἔσεσθαι. ἀλλά φησι θηναίῳ φρενήματι καὶ ἀνδρείᾳ τῇ ψυχῇ,

8 Ὁ Θεὸς ὄψεται ἑαυτῷ πρόβατον εἰς ὁλοκάρπωσιν, τέκνον.

Ὅρα καὶ σπουδὴν πῶς οὐκ εἰδὼς πάλιν μυηθῆναι τὸ μέλλον ἔσεσθαι. ἔδοξε γὰρ διὰ τὴν ἀποκρίσεως πρόφασιν τὸν Ισαακ, ἀλλ' ἐκεῖνον μὲν διὰ τῶν ῥημάτων πρὸς τὸ παρὸν ἔπεισεν, αὐτὸς δὲ μείζονα τὴν ὀδύνην καὶ ὑποταμὴν ὑπέμενε, τὰ ῥήματα αὐτὰ τρέφων ἐν τῇ διανοίᾳ, καὶ σπουδὴν τὴν παιδὸς τὴν θυμορφίαν τὴν ἔξωθεν, τὴν ψυχῆς τὸ κάλλος, τὸ πειθήνιον, τὸ ἐπίκαιρον, αὐτὸ τὸ ἡλικίας τὸ ἄνθος. 9 Πορευθέντες δὲ ἀμφότεροι ἦλθον ὅπου τὸν τόπον, οὗ εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεός. Παρεγένοντο, φησιν, ὅπου τὸ ὄρος τὸ ὑψηλόν, ὅπερ αὐτῷ ὁ Θεὸς ἐγνώρισε, Καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ Ἀβρααμ θυσιαστήριον. Πάλιν ἐκπλήττομαι τὴν διανοίᾳ τοῦ ἀνδρείου, πῶς ἠδυνήθη τὸ θυσιαστήριον οἰκοδομῆσαι, πῶς ἴσχυσε, πῶς δὲ διέμεινεν ἐπὶ τοσοῦτον τῆς ἀγωνίας. ἀλλὰ σπουδὴν τὸ θυσιαστήριον ᾠκοδόμησε,

Καὶ ἐπέθηκε τὰ ξύλα, σπουδὴν συμποδίσας Ισαακ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπέθηκεν ὅπου τὸ θυσιαστήριον, 10 Καὶ ἐξέτεινεν Ἀβρααμ τὴν χεῖρα αὐτοῦ λαβεῖν τὴν μάχαιραν σφάξαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Μὴ ἁπλῶς προδραμώμεν, ἀγαπητοὶ, τὰ εἰρημένα, ἀλλ' ἐννοήσωμεν πῶς οὐκ ἀπέστη τοῦ σώματος ἡ ψυχὴ, πῶς ἤνεγκε ταῖς οἰκείαις χερσὶ συμποδίσαι, καὶ τοῖς ξύλοις ἐπιθεῖναι τὸν ἀγαπητὸν, τὸν ἐπέρασον, τὸν μονογενῆ. καὶ ἐξέτεινε, φησιν, Ἀβρααμ τὴν χεῖρα αὐτοῦ λαβεῖν τὴν μάχαιραν σφάξαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ. ὦ φιλοθέου ψυχῆς, ὦ γνώμης ἀνδρείας, ὦ πόθου ὑπερταμίου, ὦ λογισμοῦ νικῶντος ἀνθρώπινα φύσιν. ἔλαβε, φησι, τὴν μάχαιραν σφάξαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ. τίνα θαυμάσω καὶ ἐκπλαγῶ; τοῦ πατριάρχου τὸ ἀνδρεῖον φρόνημα, ἢ τοῦ παιδὸς τὴν ἐπαγωγήν; ὅτι οὐκ ἀπεσκίρτησεν, οὐδὲ ἐδυσχέρανε τοῦ τὸ γινόμενον, ἀλλ' ἐπείθετο, καὶ εἶχε τοῖς ἐπὶ τοῦ πάσχοντος γινομένοις, καὶ καθάπερ ἀξένιον μὴ ἡσυχίας τοῦ βωμοῦ ἐπέκειτο, ἀναμένων τοῦ πάσχοντος τὴν ὀδύνην; ἀλλ' ὅπου τὰ τῆς γνώμης ἄπαντα ἀπηρτίσθη, καὶ οὐδὲν

οὐδὲν

οὐδὲν λοιπὸν ἐνέλιπε, δεικνὺς ὁ ἀγαθὸς δεσπότης ὅτι ὐ σφαγιῶαι τ παῖδα βυλόμυος ταῦτα ἐπέταξεν, ἀλλὰ τῦ δικαίυ θέλων ἐκκαλύψαι τὴν ἀρετὴν, ἀπὸ τῆς γνώμης σεφανώσας τὸν δίκαιον, ϗ ἀπὸ τῆς προαιρέσεως τῦ πατριάρχυ τὴν ἀπρομισμένην ψυσίαν δεξάμυος, λοιπὸν τὴν οἰκείαν ὑπεδείκνυται φιλοθεΘρησίαν.

11 Καὶ ἐκάλεσεν αὐτόν, φησιν, ἄγγελος κυρίυ ἐκ τῦ ὐρανῦ, ϗ εἶπεν, Ἀβραάμ, Ἀβραάμ. Ἐπειδὴ γὰρ ἑώρα ζωτεταμμένον τὸν δίκαιον, ϗ ἕτοιμον ὄντα προς τ σφαγὴν, ϗ τὸ ὑπὶ ταγμα πληρώσαι βυλόμυον, δι' αὐτῦτο καλῷ αὐτὸν ἐκ τῦ ὐρανῦ, καὶ φησιν, Ἀβραάμ, Ἀβραάμ. κακῶς ϗ ἐνταῦθα τῷ διπλασιασμῷ ἐχρήσατο, ἵνα προεγερθῇ τῆς ὁρμῆς τῦ δικαίυ, ϗ μονονυχὶ δι' αὐτῆς τῆς φωνῆς κατάσχῃ τῦ πατριάρχου τὴν δεξιὰν ἐπειγομένυ πρὸς τὴν τῦ παιδὸς σφαγήν.

Καὶ εἶπεν, ἰδοὺ ἐγώ. 12 Καὶ εἶπε, μὴ ἐπιβάλῃς τὴν χεῖρά συ ἐπὶ τὸ παιδάριον, μηδὲ ποιήσῃς αὐτῷ μηδέν. νυῦν γὰρ ἔγνων, ὅτι φοβῇ τ Θεὸν σύ, ϗ οὐκ ἐφείσω τῦ ὑιοῦ συ τοῦ ἀγαπητοῦ δι' ἐμέ.

Μὴ ἐπιβάλλῃς, φησὶ, τὴν χεῖρά συ ἐπὶ τὸ παιδάριον. ὐ γὰρ ἔργον ἦν ἐβυλόμυος τῦτο ἐπέταξα, οὐδὲ σφαγιῶαι θέλων ⓦ παῖδα ⓦ σὸν, ἀλλὰ τὴν σὴν ὑπακοὴν τὴν σὴν ἅπασι καταδηλον ποιῆσαι. μὴ τοίνυν ποιήσῃς αὐτῷ μηδέν· ἀρκοῦμαι γὰρ τῇ γνώμῃ τῇ σῇ, ϗ ἐπευδοκῶ σεφανῶ ϗ ἀναχηρύττω σε. νυῦν γὰρ ἔγνων ὅτι φοβῇ σὺ τὸν Θεόν. ὅρα λέξεως συγκατάβασιν. τί οὖν; προς τοῦτον ἠγνόει τοῦ δικαίου τὴν ἀρετὴν, ϗ νυῦν ἔγνω ὁ τῶν ὅλων δεσπότης; ὐ τῦτό φησιν, ὅτι αὐτὸς νυῦν ἔγνω· ἀλλά τί; νυῦν, φησιν, ἀπαστιν ἐγνώρισα, ὅπως ἐλικρινῆ ⓦ φόβον ἔχεις ⓦ προς ⓦ Θεόν. ἐγὼ μὲν γὰρ ᾔδειν ⓦ ἐμὸν θεράποντα· τὰ δὲ νυῦν σὰ γυμνὰ τοῖς τε νυῦν ὖσι, ταῖς τε μὴ ταῦτα γνεσαις διδασκαλίας ὑπόθεσις γένησεται. ἐγνώρισα γὰρ νυῦν ἅπασιν, ὅπως φοβῇ ⓦ Θεὸν, ϗ τὰ προστάγματα εἰς ἔργον ἀγαγεῖν σπεύδεις, ϗ οὐκ ἐφείσω τῦ ὑιοῦ συ τῦ ἀγαπητοῦ δι' ἐμὲ, τοῦ σφόδρα σοι προσποθήτου, ϗ γνησίως ὑπὸ σῦ ἀγαπωμένου οὐκ ἐφείσω δι' ἐμὲ, δι' ὃ προσταγμα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ ὑπὶ ταγμα τὸ πρὸς ἐμοῦ· ἀλλὰ προσεπίμησας τὸ πρὸς ἐμοῦ κελευσθὲν τοῦ παιδὸς τοῦ σῦ. δι' αὐτοῦτο ϗ τὸν παῖδα δέχου τὸν σὸν (οὐκ γὰρ τούτου σοι ἐπηγγειλάμην τὸ σπέρμα τὸ σὸν ἐκπαθήσεσθαι) ϗ τὸν ὑπὶ τ τὴν ὑπαχὴν σεφανον ἀναδησάμυος ἀπιθι. ἐγὼ γὰρ τὴν προαίρεσιν οἶδα σεφανοῖν, ϗ ἀπὸ τῆς γνώμης τὰ βραβεῖα πρέχειν. Εἰς ἔργον γὰρ ἐκβῆναι προσῆκε τὰ δοθέντα σῦ ῥηθέντα ϗ τοῖς παισὶ τοῖς σοῖς ϗ τῷ Ισαάκ. ἐκείνοις γὰρ ἐπηγγείλω, ὅτι προσκυνήσαντες ἀναστρέψομεν, ϗ τῦτο ἤδη ἔσται· ϗ τῷ παιδὶ πυθομένῳ, ποῦ ἐστὶ τὸ προβατον, ὁ Θεὸς ὤφθαι ἑαυτῷ προβατον εἰς ὁλοκάρπωσιν, εἶπας. ἰδοὺ οὖν ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς συ ὅρα τὸ προβρηθὲν δοθέν σῦ προβατον, ὅπερ ἀντὶ τοῦ παιδὸς ὁλοκαρπώσεις.

13 Ἀναβλέψας δὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς εἶδε, ϗ ἰδοὺ κριὸς εἷς κατεχόμυος τ κεράτων ἐν φυτῷ σαβέκ. ϗ ἐπορεύθη Ἀβραάμ, ϗ ἔλαβε τὸν κριὸν, ϗ ἀνήνεγκεν αὐτὸν εἰς ὁλοκάρπωσιν ἀντὶ Ισαὰκ τῦ ὑιοῦ αὐτῦ.

Εἰδὼς σύ, φησι, τῆς γνώμης τὸ φιλόθεον, ἰδοὺ ὅπερ προσελαβὼν εἶπες τῷ παιδὶ, τῦτό σοι παρεσκευάσα. ϗ ἔλαβε ϗ ἀνήνεγκεν εἰς ὁλοκάρπωσιν ἀντὶ Ισαὰκ τῦ ὑιοῦ αὐτῦ. εἶδες Θεοῦ φιλοθεΘρησίαν. ϗ ἡ ψυσία ἀπηρτίσθη, ϗ ὁ πατριάρχης τὸ φιλόθεον αὐτῦ τῆς γνώμης ἐπεδείξατο, ϗ ἀπὸ τῆς προαιρέσεως τὸν σέφανον ἐκομίσατο, καὶ τὸν Ισαὰκ λαβὼν ἐπάνειπι μυρίων σεφάνων. Ταῦτα δὴ πάντα τύπος ἐγίνετο τ σαυτοῦ. Διὰ τῦτο ϗ ὁ Χριστὸς τοῖς Ἰουδαίοις ἔλεγεν, Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν, ϗ εἶδε ϗ ἐχάρη. πῶς εἶδεν ὁ προ τοσύτων γενεῶν; Ioan. 8. 56.

χρόνων; διὰ δὲ τύπου, διὰ τῆς σκιᾶς. καθάπερ γὰρ ἐνταῦθα τὸ πρόβατον προσηνέχθη ἀντὶ τοῦ Ἰσαάκ, οὕτως ὁ λογικὸς ἀμνὸς προσηνέχθη ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης. ἔδει γὰρ ἐν τῇ σκιᾷ προδιαγραφῆναι τὴν ἀλήθειαν. ὅρα μοι γὰρ, ἀγαπητέ, πῶς ἅπαντα διὰ τῆς σκιᾶς προετυποῦτο· μονογενὴς ἦν, μονογενὴς ἐνταῦθα· ἀγαπητὸς ἦν καὶ γνήσιος,

Matth. ιζ. 5. ἀγαπητὸς καὶ ἐνταῦθα καὶ γνήσιος. Οὗτος γάρ ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, φησιν. ὑπὲρ τοῦ παντὸς ἦν ἐκεῖνος εἰς ὁλοκαύτωσιν ἀνεφέρετο, καὶ τοῦτον ὁ πατὴρ ὑπέδωκε. καὶ βοᾷ Παῦ-

Rom. η. λβ. λος λέγων, Ὃς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν. μέσει τοῦτο ἡ σκιά, λοιπὸν ἡ τῶν πραγμάτων ἡ ἀλήθεια πολὺ τὸ ὑπερέχον ἐπιδείκνυται. ὁ γὰρ ἀμνὸς οὗτος ὁ λογικὸς ὑπὲρ ἁπάσης τῆς οἰκουμένης προσεφέρετο, ὅτος τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ὑπεξεκάθηρεν, οὗτος τοὺς αἰθέριους τῆς πλάνης ἠλευθέρωσε, καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐπῆγαγε, οὗτος τὴν γῆν ἀνθρώπου ἐποίησεν, ἀντὶ τῶν στοιχείων ἀναλάζας τὴν φύσιν, ἀλλὰ τὴν ἐν τοῖς ἀνθρώποις πολιτείαν εἰς τοὺς ὑπὲρ γῆς αἰθερίους μετῆρεν. διὰ τοῦτο πᾶσα ἡ τῶν δαιμόνων θεραπεία λέλυται, διὰ τοῦτο οὐκ ἔτι λίθοις καὶ ξύλοις προσκυνοῦσιν οἱ θεοί, οὐδὲ ὁ λόγῳ τετιμημένοι τοῖς ἀναισθήτοις ὑποκύπτουσιν, ἀλλὰ πᾶσα ἀπελήλαται πλάνη, καὶ ὁ τῆς ἀληθείας φῶς τὴν οἰκουμένην κατήγασεν. εἶδες τῆς ἀληθείας τὴν ὑπεροχήν· εἶδες τί μὲν ἡ σκιά, τί δὲ ἡ ἀλήθεια.

14 Καὶ ἐκάλεσε, φησὶν, Ἀβραὰμ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, κύριος εἶδεν· ἵνα εἴπωσι σήμερον, ἐν τῷ ὄρει κύριος ὤφθη.

Ὅρα τοῦ διηγητοῦ τὴν φιλόθεον γνώμην, πῶς ἐκάστοτε ἐκ τῶν συμβαινόντων τὰς προσηγορίας τοῖς τόποις ἐπιτίθησι. τὴν γὰρ περὶ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐπίσκεψιν βουλόμενος, καθάπερ ἐν ξηρᾷ χαλκῇ, ἐναποθέσθαι τῷ τόπῳ διὰ τῆς προσηγορίας, φησὶ, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου, κύριος εἶδεν. ἤρκει μὲν οὖν προσελθὼν Ἀβραὰμ τῷ διηγήσασθαι καὶ τὸ ζῶντα ἐπάγαγεῖν τὸν Ἰσαάκ, καὶ τὸ ἀξιωθῆναι τῆς ἐγκωμίων ἐκείνων τῆς μεγάλων, τὸ νῦν ἔργων ὅτι φοβῇ τὸν Θεὸν σύ· ἀλλ' ὁ φιλόπτωμος ταῖς δωρεαῖς ἀεὶ νικᾷ καὶ ταῖς εὐεργεσίαις τὴν ἔννοιαν τὴν ἡμετέραν, ὅπως διαφιλοτιμήσηται καὶ νῦν τοῦ δικαίου τὴν γνώμην, καὶ ἀμειβόμενος φησι πάλιν πρὸς αὐτόν·

15 Καὶ ἐκάλεσεν ἄγγελος κυρίου τὸν Ἀβραὰμ δεύτερον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, 16 Λέγων, κατ' ἐμαυτοῦ ὤμοσα λέγει κύριος, ὃ εἵνεκεν ἐποίησας τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ οὐκ ἐφείσω τοῦ υἱοῦ σου τοῦ ἀγαπητοῦ δι' ἐμέ, 17 Ἢ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθυνῶν πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου, ὡς τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὡς τὴν ἄμμον τὴν παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης. καὶ κληρονομήσει τὸ σπέρμα σου τὰς πόλεις τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, 18 Καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν τῷ σπέρματί σου πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς, ἀνθ' ὧν ὑπήκουσας τῆς ἐμῆς φωνῆς.

Ἐπειδὴ ἐπλήρωσε, φησὶ, τὸ πρόσταγμα τὸ ἐμὸν, καὶ τὴν ὑπακοὴν παρέσχετο τὴν πρέπουσαν τοῖς ἐπαγγελθεῖσι, τότε ὡς βεβαίαν τὴν ὑποταγὴν ἐδέξαμην, ὅτῳ ἐγκείνται καὶ τὴν ἐπαγγελίαν ἐφήκοτες· διὰ τοῦτο καὶ ὁ δεσπότης τὴν ἀνθρωπίνην σωτηρίαν χρηματίζων, φησὶ, κατ' ἐμαυτοῦ ὤμοσα, ὃ εἵνεκεν ἐποίησας τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ οὐκ ἐφείσω τοῦ υἱοῦ σου τοῦ ἀγαπητοῦ δι' ἐμέ. σκόπει μοι φιλανθρωπίαν δεσπότου. οὐκ ἐφείσω τοῦ υἱοῦ σου τοῦ ἀγαπητοῦ δι' ἐμέ. καὶ μὴν ζῶντα αὐτὸν ἐπάγει. ἀλλὰ μὴ τῷ τέλει προσέχῃς, ἀγαπητὲ,

ἀλλὰ

ἀλλὰ τῇ γνώμῃ καὶ ὅσον ὃ ἀπὸ τῆς οἰκείας προαιρέσεως ἤμαξε τῷ δεξιᾷ ὁ πατριάρχης, καὶ κατὶ τῆς δέρρας τοῦ παιδὸς ἐπαφῆκε τὸ ξίφος, καὶ ἀπηρτισμένῳ ἀπειργάσατο τὴν θυσίαν. διὸ καὶ ὁ δεσπότης, ὡς εἰς ἔργον τῆς θυσίας ἐνεχθείσης, ὅπου τὸν ἔπαινον τοῦ δικαίου ζωτιθησι, καὶ φησιν, ὅτι σὺκ ἐφείσω τοῦ υἱοῦ σου τοῦ ἀγαπητοῦ δι' ἐμέ. σὺ μοὶ σὺκ 5 ἐφείσω διὰ τὸ ἐμὸν προσταγμα, ἐγὼ δὲ ἐφεισάμην διὰ τὴν σὴν ὑπακοήν. ἕνεκεν οὖν τῆς ὑπακοῆς ταύτης ἀμειβόμενός σε εὐλογήσω καὶ πληθυνῶν πληθυνῶ σε. ὅσα εὐλογίας ἐπίτασιν, αὐτὶ τοῦ, ὅτι πλέον πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου. ὅτος γὰρ ὁ τῇ γνώμῃ σου σφαγιασθεὶς ὥσπερ εἰς πλῆθος ἐκτεινόμενον ἔξει τὸ σπέρμα, ὡς τοῖς ἄστροις καὶ τῇ ἄμμῳ παεισωθῆναι, ὃ πάντα τὰ ἔθνη εὐλογηθῆναι ἐν τῷ σπέρματί σου, αὐθ' ὧν ὑπήκου- 10 σας τῆς ἐμῆς φωνῆς. ταῦτα δέ σοί, φησιν, ἄπαντα ἔσται διὰ τὴν πολλὴν ὑπακοήν.

ἰδ. ρεξην. Ἅρα τῶν μυρίων ἡμῖν ἀγαθῶν ΄΄ παρέξενος γίνεται ὁ ὑπακούειν τῷ δεσπότῃ, καὶ ΗΘΙΚΟΝ πείθεσθαι αὐτοῖς τοῖς παρεσάγμασι, καὶ ὁμοίως τῷ πατριάρχῃ τούτῳ μὴ παρεργάζεσθαι τὰ πρὸς αὐτὸ ἐπιτατόμενα· ἀλλὰ καθάπερ οἰκονόμους οἰκέτας πλεονῶν τὰ διατεταγμένα, καὶ ὡς ὑπὲρ τούτων λόγον ἀπαχρεῦν τῷ δεσπότῃ. ἐὰν οὖν ὅπου παιδεύσωμεν 15 ἑαυτούς, δυνησώμεθα καὶ τοῦ αὐτοῦ ὑπακοῆς τῷ δικαίῳ ἐπιδείξασθαι, καὶ τῶν αὐτῶν στεφάνων ἐπιτυχεῖν. πῶς γὰρ ὑπακούσωμεν; ἐὰν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ διὰ τῶν ἔργων πληρῶμεν. Οὐ γὰρ ἀκροαταί, φησι, τοῦ νόμου δικαιωθήσονται, ἀλλὰ ποιηταί. Ὠφελος γὰρ Ρω. β. ιγ. ὄφελος, ἐὰν καθ' ἑκάστην μοὶ ἀκούωμεν, ἀμελῶμεν τῆς τούτων ἐργασίας; διὸ παρακαλῶ, ὅπως τὰ ἐργασίαν [αὐτῶν] τῶν ἔργων ἀπεύσωμεν (οὐδὲ γὰρ ἄλλως σωθῆναι δυ- 20 νατὸν) ἵνα καὶ τὰς ἡμερτημένα ἀπονιψώμεθα, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν τοῦ δεσπότου φιλανθρωπίας ἀξιωθῶμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

25 Λογ. μη. ΑΠΕΚΡΙΘΗΣΑΝ ΔΕ ΟΙ ΥΙΟΙ ΤΟΥ ΧΕΤ πρὸς Ἀβραάμ, καὶ εἶπον, βασιλεὺς παρὰ Θεοῦ εἶ σὺ ἐν ἡμῖν. ἐν τοῖς ἐκλεκτοῖς μνημείοις ἡμῶν θάψον τὸν νεκρόν σου.

Ἐπ' ἄρετε ἀδελφοί, τοῦ πατριάρχου τὴν ἀνδρείαν· εἴδετε ψυχὴν ἀδάμαντος στερροτέραν, πῶς ὁ ἥκειν εἰς αὐτὸν λόγος τοῦ Θεοῦ τὸν παιδὸς ἐθήρευτο, καὶ τῇ μὲν γνώμῃ ἤμαξε τὴν δεξιάν, καὶ ὁ ἱερεῖον προσήνεγκε· λόγῳ δὲ τὸ ἄφατον τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν σῶον καὶ ὑγιῆ παῖδα λαβὼν ἐπανήει, καὶ ἀπὸ τῆς προαιρέσεως ἀνεκηρύττετο ὁ πατριάρχης, καὶ τὸ φάσμα λαμπρὸν ἀνεδήσατο, καὶ τοῦτον τελευταῖον ἀγῶνα ἠγωνίσατο, ἵνα λόγῳ πάντων ὁ φιλόθεον αὐτοῦ τῆς γνώμης ἅπασι γλύπται καταδήλων. ἴδωμεν καὶ σήμερον τοῦ δικαίου τούτου ὁ φιλοθεώτερον, ὅσην ποιεῖται τοῦ παιδὸς τὴν κηδεμονίαν. ὅπου γὰρ μὴ ὁ ἀπὸ τῆς θυσίας ταύτης ἐπιμελεῖν τῆς καινῆς καὶ παραδόξου διεδέξατο αὐτὸν τῆς Σάρρας τὸ πένθος, αἰτήσας παρὰ τῶν υἱῶν Χὲτ κτῆσιν τάφου, καὶ περιάμενος τόπον ἀπένειμε νεκροῖς, καὶ ταύτην παρὰ τῶν ἐγχωρίων κτήσεως ποιεῖται ὁ πατριάρχης διὰ τὴν τῆς Σάρρας τελευτήν. δεικνῦσι γὰρ ἡμῖν ἡ θεία γραφὴ διὰ πάντων τοῦ δικαίου τὴν ἀρετὴν, καὶ ὅτι ὡς πάρεσι καὶ παρεπίδημος ἀπάντα δίνυε χρόνον, καὶ τοῦτο ἐπισημαίνατο, ἵνα μάθωμεν ὅτι ὁ τοιοῦτος τῆς ἀπολαύσεως τῆς αἰωνίου συμμαχίας, καὶ ὅπως εὐφροσύνης γενησώμεθα, καὶ ὅπως τοῦτον

σῦτον πλῆθος ἐκταθεὶς οἰκεῖτ, ὃν ἐκτήσατο, καθάπερ νεῶν ποιοῦσιν, ἀγροὺς καὶ κώμας καὶ πολλὰ πινα ἕτερα ἀφανῆ τοιαῦτα. Εἶχε γὰρ ἀρχαῖον πλοῦτον ⓦ ἀπὸ τῆς γνώμης, καὶ οὐδεμίαν τοιαύτην ἐποιεῖτο τῶν ἀσυδλῶν. ἀκουέτωσαν ⓓ ἀδελφοὶ ὄντες μιᾶ καὶ ἀφόρῃ τὰ πάντων τοιαῦτα ἀλλόμενοι, καὶ πάντα χοῦ, ὡς εἰπεῖν, τῆς οἰκείας πλεονεξίας τῶν ἐπιθυμίαν ἐκτείνοντες, καὶ μιμείσθωσαν τὸν πατριάρχην, τὸν οὐδὲ ὅπου καταθῇ τῆς Σάρρας ὃ λείψανον ἐχωκότα, μέτρεις ὅτε καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀνάγκης ὠθούμενος, ὠνήσατο τὸν ἀγρὸν καὶ τὸ σπήλαιον παρὰ τῶν υἱῶν Χέτ. ὅτι γὰρ παίδολεσίου ἦν παρὰ τοῖς τῶν Χαναναίων οἰκοῦσιν, ἄκουε τῶν υἱῶν Χέτ πρὸς αὐτὸν λεγόντων.

ιεβ. κγ. 6 Βασιλεὺς παρὰ Θεοῦ σὺ ἐν ἡμῖν. ἐν τοῖς ἐκλεκτοῖς μνημείοις ἡμῶν θάψον τὸν νεκρόν σου. οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ὃς μὴ κωλύσῃ τὸ μνημεῖον αὐτοῦ ἀπὸ σοῦ.

Ἀλλ' ὅρα ⓦ δίκαιον, ὅπως καὶ ἐκεῖνοι παιδεύει δι' αὐτῶν τῶν ἔργων τὴν οἰκείαν φιλοσοφίαν, καὶ ὁ πρότερον ἀνέχεται λαβεῖν τὸ μνημεῖον, πρὶν αὐτὴν δικαίαν καταβάλλῃ τιμήν. Εἰ γὰρ καὶ ὑμεῖς, φησιν, ὥσπερ ἐμὲ ἀγνώμονες γεγόνατε, ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἀνέξομαι, εἰ μὴ πρότερον τὴν δέουσαν τιμὴν καταβάλλοιμι, λαβὼν παρ' ὑμῶν τὸ μνημεῖον. 19 Καὶ δι' ὃς, φησι, τὸ ἀγρύλιον ἔλαβε τὸ μνημεῖον, καὶ ἔθαψε Σάρραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ ἀγροῦ τοῦ διπλοῦ, ὅ ἐστιν ἀπέναντι Μαμβρῆ. Καὶ ὁ οὕτω πρόθυμος καὶ πρόβολος, καὶ τοσαύτην παρρησίαν παρὰ τῷ Θεῷ ἔχων, καὶ παρὰ πάντων, ὡς εἰπεῖν, τὴν αὐτὴν τοσαύτης ἀπολαύων θεραπείας, ὡς καὶ τοῦ υἱοῦ Χέτ βασιλέα αὐτὸν ὀνομάζειν, οὐδὲ ἓν μα ποδὸς ἐκέκτητο. διὰ τοῦτο

Ες. ια. θ. ὁ μακάριος Παῦλος ἀναπηρίαν τοῦ δικαίου τούτου τῶν ἀρετῶν γράφων ἔλεγε, Πίστει παρῴκησεν Ἀβραὰμ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ὡς ἀλλοτρίαν, ἐν σκηναῖς κατοικήσας μετὰ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ τῶν συγκληρονόμων τῆς ἐπαγγελίας τῆς αὐτῆς. Εἶτα διδάσκων ἡμᾶς πῶς πίστει παρῴκησεν, ἐπήγαγε, ἐξεδέχετο γὰρ τὴν τοῦ θεμελίους ἔχουσαν πόλιν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ Θεός. τῇ ἐλπίδι, φησί, τῶν μηνόντων ἀφρεώσεων τῶν παρόντων, καὶ τῇ προσδοκίᾳ τῶν μειζόνων ἐλαττον ἐφρόντιζε τούτων τῶν ἐν τῷ παρόντι βίῳ, ἃ ταῦτα περὶ τοῦ νόμου, περὶ τῆς γαστρός. ποίαν οὖν ἔξομεν ἡμεῖς ἀπολογίαν, εἰπέ μοι, ⓓ μὴ τοσαύτας ἐπαγγελίας καὶ τὰς ὑπερβαλλούσας τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν τοὺς παρόντας ἐπομένους, καὶ ὠνύμενοι ἀγροὺς, καὶ πάντα χοῦ φαιδρύνεσθαι ἀσυδαίζοντες, καὶ ἀπὸ πλεονεξίας καὶ ἁρπαγῆς ταῦτα ἄπαντα συλλέγοντες, καὶ ὅταν ὁ μακάριος περὶ φήτης θρηνῶν ἔλεγε, Τὸ δὲ τῶν ἔργων πληροῦντες, Οὐαὶ οἱ συνάπτοντες οἰκίαν πρὸς οἰκίαν, καὶ ἀγροὺς πρὸς ἀγροὺς ἐγγίζοντες, ἵνα μὴ πλησίον ἀφέλωνται; ἵνα μὴ καὶ ταῦτα καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὁρῶμεν γινόμενα, καὶ χήρας μὲν ἁρπαζομένας, ὀρφανοὺς δὲ ἀποδυομένους, καὶ τοῦ ἀδένδρου ὑπὸ τῶν δυναστέρων πιεζομένους; ἀλλ' οὐχ ὁ δίκαιος τοῦτο· ἀλλὰ καὶ μυηθέντα ὠνήσασθαι βουληθείς, ὅπου εἶδεν ἑτοίμους ἀφειδοῦσαι βουλομένους τοῦ αὐτὴν ἔχειν, πρότερον ἐδέξατο, πρὶν ἢ τὴν δικαίαν καταβάλῃ τιμήν. ἆρα ἐνοοῦντες, ἀγαπητοί, μιμησώμεθα καὶ ἐν τῇ χαίρειν περὶ τοῦ νόμου, καὶ μὴ περὶ τὰ πλείονα ἐπιθυμίαν ἐκκαιόμενοι, μᾶλλον ἑαυτοῖς καὶ σφοδρότερον ἐπισωρεύωμεν τὸ πῦρ τὸ ἀσβεστον, τὴν φλόγα τὴν ἀφόρητον. ἀκουσόμεθα γὰρ, εἰ ἐπιμείνοιμεν ταῖς τοιαύταις

Λευ. ιβ. κ. ἁρπαγαῖς καὶ πλεονεξίαις, τὰ πρὸς τὸν πλούσιον ἐκεῖνον εἰρημένα, Ἄφρον, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται, οἶνος γὰρ ἔστε-

χεν, ἀγαπητὲ, τοσαῦτα συλλέγειν ἀσυδαίζεις, ἅπερ μετ' ὀλίγον μέλλων ἐντεῦθεν ἀφαρπάζεσθαι καταλείψεις ἐνταῦθα, καὶ μόνον οὐδὲν ἀπ' αὐτῶν καρπώσασθαι δυνηθείς, ἀλλὰ καὶ ὃ φορτίον τῶν ἁμαρτημάτων ὑπὲρ τῶν οἰκείων ὤμων ὑποφερόμενος,

καὶ

χ̀ ἀ̓ποφαντα λοιπὸν μεταγνώσκων. καὶ τὰ μὲν πρὸς σὲ μὴ πλεονεξίας συλλεγόμενα πολλάκις δὲ εἰς τὰς τῶν ἐχθρῶν χεῖρας ἐλθόντα· αὐτὸς ὁ τῷ ὄντι τούτοις δίκην ἀπαιτήσων. ποίας οὖν οὐκ ἂν εἴη τοῦτο πρόφασεως, ὃ ἑτέροις πονεῖσθαι, καὶ αὐτὸς τῷ ὄντι τούτοις δίκην διδόναι; ἀλλ' εἰ καὶ ἄφετέρων ὅπως τὰ καθ' ἑαυτὸν ῥᾳδίως διεθήκαμεν, νῦν γοῦν τὸ δέον βουλευσώμεθα, καὶ μὴ * ἁπλῶς ἀφελώμεθα τοῦ δικαίου ποιώμεθα πρόνοιαν. ὧδε γὰρ μέγα τὸ παρόντος φήσεται τὰ ἡμέτερα, οὐδὲ ὅτι τῆς ξένης δίκης πρώτους ἐσόμεθα, ἀλλὰ μετ' ὀλίγου εἰς τὸν οἰκεῖον ἐπανήξομεν πατέρα. πρώτα οὖν ποιῶμεν, ὥστε μὴ ἐκεῖ σὺν ἀνδρείᾳ ἡμᾶς ἡγεῖσθαι. τί γὰρ ὄφελος ἐν ξένῃ μὲν πολιὰν τὸν πλοῦτον καταλιπεῖν, ἐν δὲ τῇ οἰκείᾳ πατρίδι μηδὲ τῶν ἀναγκαίων τὸν χρείαν ἔχειν; ἀπεύσωμεν οὖν, παρακαλῶ, ὡς ἐπὶ κακοῖς, καὶ τὰ ὅτι τῆς ξένης ἐκεῖ μεταδῶμεν. εἰ γὰρ καὶ πολὺ τὸ δίκαιόν, ἀλλὰ σφόδρα ὀκνηρὸς ἡ μεταχείρισις. καὶ γὰρ οἱ μεταχειρίζοντες ἕτοιμοι, εἰ μὴ ἀσφαλείας ἐκεῖσε βαδίζοντες, καὶ ἐν ἀσύλῳ θησαυρῷ ἀποτιθέμενοι, ἅπερ ἂν δι' αὐτῶν πρόσαπορεῖλαι δυνηθῶμεν. αἱ γὰρ τῶν πενήτων χεῖρες εἰς τὰ ταμιεῖα τῶν ὑφαντῶν ἀποτίθενται τὰ παρ' ἡμῶν διδόμενα. ὅταν οὖν εἰς ἡ βιοτὴ ἡ τοσαύτη καὶ ἀσφάλεια, ἵνος ἕνεκεν φυόμεθα; ὑπὲρ τίνος ἔτι πάσης ἀσυδησίας τοῦτο διαπορούμεθα, ἵνα ἐκεῖ ταῦτα φέρωμεν, ἔνθα μάλιστα αὐτῶν χρῄζομεν; διὰ τοῦτο καὶ ὁ πατριάρχης οὗτος, ὡς ἄλλοτε εἶδον, κατῴκει τὴν Χαλδαίαν, ὅθεν ἐκείνην εἵλετο τὴν πόλιν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ Θεός. ἐὰν οὖν καὶ ἡμεῖς βουληθῶμεν τὸν δίκαιον τοῦτον μιμήσασθαι, καὶ ἡμεῖς εἰς ἐκείνην κατοικήσωμεν ἄν, καὶ εἰς τὸν κόλπους τοῦ πατριάρχου φθάσωμεν. ἡ γὰρ κοινωνία τῶν πραγμάτων, καὶ τῆς ἀπολαύσεως τὴν κοινωνίαν ἡμῖν χαρίζεται. ἀλλ', εἰ δοκεῖ, ἐπανέλθωμεν λοιπὸν ὅτι τὴν ἀκολουθίαν τοῦ λόγου, καὶ ἴδωμεν μετὰ τῆς Σάρρας θάπτων, ὅσην ὁ δίκαιος ποιεῖται φροντίδα τοῦ παιδὸς, τοῦ Ἰσαὰκ λέγω. ἀκούσωμεν οἷόν τῶν θείας γραφῆς διηγουμένης ἡμῖν.

κζ. κδ. 25 1 Καὶ Ἀβραάμ, φησὶν, ὢν πρεσβύτερος, προβεβηκὼς ἡμερῶν, καὶ κύριος ηὐλόγησε τὸν Ἀβραὰμ κατὰ πάντα.

Τίνος ἕνεκεν τοῦτο ἡμῖν ἐπεσημήνατο; ὅτι μέλλει φροντίδα ποιεῖσθαι τοῦ Ἰσαὰκ καὶ ἀσυδησίαν, ὥστε νύμφιον αὐτοῦ ἀγαγέσθαι, διὰ τοῦτο ἐσήμηνεν ἡμῖν τὴν ἡλικίαν τοῦ πατριάρχου. πρίν γὰρ, φησὶ, τοὺς ἑκατὸν γῆρας ἔλασε, βουλόμενος Ⓜ Ἰσαὰκ τῆς κοινωνίας 30 τῶν Χαναναίων συγγενείας ἀπαλλάξαι, ἵνα μὴ ἐκεῖθεν ἀγάγηται γυναῖκα, καλέσας, φησὶ, τῶν οἰκετῶν τὸν δυνούστερον, ἐντέλλεται αὐτῷ περὶ τούτου, καὶ φησί·

2 Θὲς τὴν χεῖρά σου ὑποκάτω τοῦ μηροῦ μου.

Τῇ μὲν Ἑλλάδι γλώττῃ ὅπου γέγραπται, ὑποκάτω τοῦ μηροῦ μου· ἐν δὲ τῇ Ἑβραΐδι φωνῇ, ὑποκάτω τοῦ ὀσφύος. καὶ τίνος ἕνεκεν τοῦτο ποιεῖ; ὅτι ἐντεῦθεν ἡ ἀρχὴ τῆς γλυκύτητος τοῦ 35 Ἰσαὰκ γέγονεν. ἰδίωμα γὰρ τοῦτο τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι συμπαθείας τινὸς ἕνεκα τοῦτο γινόμενον, ὅρα αὐτὸν ὅτι πάσχοντα τοῦ μὴ χεῖρα αὐτοῦ ὅτι θεῖναι, οὐδέπω ἐπάγοντα,

3 Καὶ ἐξορκιῶ σε κύριον τὸν Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὸν Θεὸν τῆς γῆς.

Ὅρα πῶς καὶ τὸ οἰκεῖον διδάσκει εἰδέναι τὸ τῶν ἀπόντων δημιουργόν. εἶπον γάρ, Θεὸν οὐρανοῦ καὶ Θεὸν γῆς, ἅπασαν τὴν κτίσιν συμπεριέλαβε. καὶ τίς ὁ ὅρκος;

Ἵνα μὴ λάβῃς γυναῖκα τῷ υἱῷ μου Ἰσαὰκ ἀπὸ τῶν θυγατέρων Χαναναίων, μέσῳ ὧν ἐγὼ κατοικῶ ἐν αὐτοῖς· 4 Ἀλλ' εἰς τὴν γῆν μου, ἣ ἐγεννήθην, πορεύσῃ, καὶ εἰς τὴν φυλήν μου, καὶ λήψῃ γυναῖκα τῷ υἱῷ μου Ἰσαάκ. ἐκεῖθεν

Εἶδες τὴν ὑποταγὴν τοῦ πατριάρχου τὴν πρὸς τὴν οἰκέτιν γενομένην. μὴ ἁπλῶς δὲ προσδράμῃς τὰ ῥηθέντα, ἀλλ' ἐννόησον ⟨W⟩ σκοπὸν τοῦ διηγήματος, καὶ λόγισαι ὅπως τὸ παλαιὸν ἐποιοῦντο οἱ προγονοῦντες, ὑπὲρ χρημάτων ὀρεγόμενοι πρόσοδον, ὑπὲρ πολλῶν πλήθους, καὶ δυσπρόσοδα καὶ πλέθρα γῆς ὅσα καὶ ὅσα, ὑπὲρ τοῦ ἔξωθεν κάλλους τὴν εὐμορφίαν, ἀλλὰ τῆς ψυχῆς τὸ κάλλος ἐπιζήτουν, καὶ ἔθνων εὐγένειαν. ὅπου γὰρ εἶδε τῶν ἐν τῇ Χαναναίᾳ οἰκούντων τὴν πονηρίαν, εἰδὼς ὅσον ὄγκον ἀγαθὸν ὁμόφυλον ἔχειν σύζυγον, ἀφεστάλκει τῷ παιδὶ, καὶ ὅρκον προσέθηκεν, ὥστε ἐκ τῆς συγγενείας αὐτοῦ ἀγαγέσθαι τῷ Ἰσαὰκ γυναῖκα. καὶ ὅτε ὁ Δημήτριος τοῦ τόπου, ὅτε αἱ ἄλλαι δυσχολίαι ἐκπεσοῦσαι αὐτὸν πρὸς τοῦτο πεποιήκασιν· ἀλλ' εἰδὼς τὸ πράγματος ὀφειλόμενον, πᾶσαν ποιεῖται τὴν σπουδὴν, καὶ ἀποστέλλει ⟨W⟩ οἰκέτιν. ἀλλ' ὁ μὲν πατριάρχης ὑπεμελόμενος τῆς τοῦ ψυχικοῦ ἀρετῆς τοῦ Ἰσαὰκ, καὶ φεύγων τὴν ἐγχωρίων τὴν πονηρίαν, τοῦτο ποιεῖ· ⟨Q⟩ οἱ νῦν ἅπαντες οὐκ ἂν ποτε ἀνάσχοιντο τοιοῦτόν τι ἐννοῆσαι, ἀλλὰ καὶ μυρίων ἡμῖν κακῶν ἀναίτιος ὁ νυμφίος, ἡ καὶ ἡ χώρα, ἕν μόνον ὑπιζητοῦσι, τὰ χρημάτων τὴν εὐσέβειαν, καὶ πάντα τὰ ἄλλα δεύτερα ἀνωφελῆ νενόμικασι· οὐκ εἰδότες ὅτι γνώμης διεφθαρμένης ὅσης, κἂν ἄφατος ὑπερρέῃ πλοῦτος, βαθύν τις εἰς ἑκάστην πενίαν ἕλκει, καὶ σφόδρα ὄφελος ἔσται τῆς εὐσεβείας, οὐκ ὄντος τῆς οἰκονομεῖν ταῦτα δυναμένης δεόντως ψυχῆς. ἀλλ' ὁ μὲν πατριάρχης ἀρχοῦσαν ὡς παιδὶ τὴν οἰκέτιν ἐποιήσατο, καὶ ὅρκοις αὐτὸν συνέδησεν. ἴδωμεν δὴ λοιπὸν τὴν ὑγνωμοσύνην τοῦ οἰκέτου, ὅπως ἐζήλωσε τοῦ δεσπότου τὸ φιλόθεον. ὅπου γὰρ εἶδε μετὰ πολλῆς σφοδρότητος ἀπελλόμενον ⟨W⟩ δίκαιον,

5 Φησὶ πρὸς αὐτόν· ἐὰν μὴ βούληται ἡ γυνὴ πορευθῆναι μετ' ἐμοῦ, βούλει ⟨W⟩ υἱόν σου ἀποστρέψω εἰς τὴν γῆν, ὅθεν ἐξῆλθες ἐκεῖθεν; Ἵνα μή, φησὶ, δυσχολίας τινὸς παρεμπεσούσης ἐκβαίνειν δόξω τοὺς ἀποστόλους" σου, διὰ τοῦτο πιωδάνομαι, τί δεῖ με" προφυλάξασθαι, καὶ εἰ ἀρεστόν σοι τῷ Ἰσαὰκ ἐκεῖ ἀπελθεῖν, ὥστε λαβόντα τὴν γαμετὴν ὅτως ἐπανελθεῖν, εἰ μὴ δύναιτο, καθάπερ ἀνετείλω, ἡ χώρα μεθ' ἑαυτοῦ προσηλύσεται. Τί οὖν ὁ δίκαιος; ἀπαγορεύει τοῦτο αὐτῷ, καί φησι·

6 Πρόσεχε σεαυτῷ· μὴ ἀποστρέψῃς ⟨W⟩ υἱόν μου ἐκεῖ. Οὐ χρεία σοι γενήσεται τούτου, φησίν. ὁ γὰρ τῆς ἐπαγγελίας πρὸς με ποιησάμενος, καὶ ὅτι τοσοῦτον αὐξηθήναι ὁ σπέρμα αὐτοῦ ἐπαγόμενος, αὐτὸς σοι καὶ τοῦτο εὐοδώσει. μὴ τοίνυν ἀποστρέψῃς ⟨W⟩ υἱόν μου ἐκεῖ. 7 Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὁ Θεὸς τῆς γῆς.

Ὅρα πῶς καὶ δυνατέρω ὁρκῷ ⟨W⟩ παίδα, ⟨W⟩ δημιουργὸν τῶν ὅλων αὐτὸν ἐκπαιδεύει· καὶ νῦν μέλλων ἐπιδύεσθαι, τὰ αὐτὰ ῥήματα φησι, διὰ πάντων παιδεύων ⟨W⟩ οἰκέτην ἐπ' ἐκείνου τὴν πεποίθησιν ἔχοντα, ὅτι τῆς ὁδοιπορίας ἄψασθαι, καὶ θαῤῥεῖν χρὴ ἐπὶ τοῦ τέλους. διδάσκει γὰρ αὐτὸν ὅσης ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐκ προοιμίων ἀπήλαυσε τῆς παρὰ τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ" προνοίας, καὶ ὅτι αὐτὸς ὅτος, ὁ καὶ ἐκ τῆς οἰκείας πατρίδος ἀναστήσας, καὶ μέχρι νῦν τὰ κατ' αὐτὸν ὅτως οἰκονομήσας, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ γήρᾳ τοῦ Ἰσαὰκ ⟨W⟩ ἔσχον χορηγὸν μόνος, αὐτὸς καὶ τὰ προκείμενα αὐτῷ κατευοδώσει.

Κύριος ὁ Θεός, φησὶ, τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὃς ἔλαβέ με ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός μου, καὶ ἐκ τῆς γῆς ἧς ἐγεννήθην, αὐτὸς σοῦ, ὃς ἐλάλησέ μοι, λέγων, σοι δώσω τὴν γῆν ταύτην καὶ τῷ σπέρματί σου, Οὗτος ὁ τοσαύτην προ ἐμὲ τὴν κηδεμονίαν ὑπιδειξάμενος, Αὐτὸς ἀποστελεῖ ⟨W⟩ ἄγγελον αὐτοῦ ἔμπροσθέν σου, καὶ λήψῃ γυναῖκα τῷ υἱῷ μου ἐκεῖθεν. Θαῤῥῶν, φησιν, ἄπιθι. πέπεισμαι γὰρ, ὅτι ὁ τοσαύτην προ ἐμὲ τὴν εὐεργεσίαν ὑπιδειξάμενος, καὶ ταύτην προσθήσει ταῖς προλαβούσαις, καὶ ἀποστελεῖ ⟨W⟩ ἄγγελον αὐτοῦ ἔμπροσθέν σου. αὐτὸς σοι προοδοποιήσει ἀπαντα

πάντα, αὐτός σοι ἡ τὴν γῆν ταύτην ποιήσει, ἡ λαούς αὐτὴν ἕξεις.

8 Ἐὰν δὲ γένηται, ὁ μὴ γένοιτο, ἡ ἀντιτείνῃ ἡ γυνὴ τῷ μὴ πορευθῆναι, ἀλλότριος ἔσῃ ἀπὸ τῆς ἀρᾶς τοῦ ὅρκου. τὴν μόνην τοι υἱόν μου μὴ ἀποστρέψῃς ἐκεῖ. Οὐκ ἀμφισβάλλω γὰρ ὅτι κατευοδώσει σοι κύριος. Ὡς δεικνὺς ὅπως ἐπεποίθει τῇ τοῦ Θεοῦ δυνάμει, ἀπαγορεύει τῷ παιδὶ τὸν Ισαὰκ ἐκεῖσε ἀπαγαγεῖν. Εἶπα δήπου μὴ ἀκριβείας διετέλεστο ὁ παῖς, ἡ ἀπήλλαξεν αὐτὸν τῆς φερνίδος (ἐδεδοίκει γὰρ ὁ παῖς, μὴ ὁπιορκήσας ἀλῷ ὁ πρεσβύτης μὴ πληρώσας) 9 Θεὶς, φησι, τὴν χεῖρα αὐτοῦ ὑποκάτω τοῦ μηροῦ, ὤμοσεν αὐτῷ περὶ τοῦ ῥήματος τούτου, Ὥστε μὴ τὸν Ισαὰκ ἐκεῖ ἀπαγαγεῖν. Εἶδες πῶς ἐκ προοιμίων ἐδείκνυεν ὁ οἰκέτης τὴν ἑαυτοῦ καὶ τὴν τοῦ δεσπότου· ὅρα. λοιπὸν αὐτὸν ἐκ τῆς τοῦ πατριάρχου διδασκαλίας βελτίω γινόμενον καὶ μιμούμενον τοῦ δικαίου τὸ φιλόξενον. 10 Λαβὼν γάρ, φησιν, ὁ παῖς τοὺς καμήλους ἀπὸ πάντων τῶν ἀγαθῶν τοῦ κυρίου αὐτοῦ, ἀναστὰς ἐπορεύθη εἰς τὴν Μεσοποταμίαν εἰς τὴν πόλιν Ναχώρ, 11 Καὶ ἐκοίμισε τοὺς καμήλους ἔξω τῆς πόλεως παρὰ τὸ φρέαρ τοῦ ὕδατος τὸ πρὸς ὀψέ, ἡνίκα ἐκπορεύονται αἱ ὑδρευόμεναι, 12 Καὶ εἶπε· κύριε ὁ Θεὸς τοῦ κυρίου μου Ἀβραάμ.

Ὅρα τοῦ οἰκέτου τὴν εὐγνωμοσύνην. τὴν τῆς οἰκειότητος δεσπότην ἀπὸ τοῦ πατριάρχου ὀνομάζει. κύριε γὰρ ὁ Θεός, φησι, τοῦ κυρίου μου Ἀβραάμ, ὁ τοσαύτας περὶ αὐτὸν ἐνεργείας ἐπιδειξάμενος. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ ὁ οἰκέτης αὐτὸν ὕπω καλῇ Θεὸν Ἀβραάμ; αὐτὸς ὁ τῶν ὅλων Θεὸς δεικνύς, ὅπως τῶν δικαίων τὴν ἀρετὴν περὶ πολλοῦ ποιῆται, φησιν, ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς Ἰακὼβ καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ Θεὸς Ἀβραάμ.

Κύριέ, φησιν, ὁ Θεὸς τοῦ κυρίου μου Ἀβραάμ εὐόδωσον σήμερον ἐνώπιόν μου, καὶ ποίησον ἔλεος μετὰ τοῦ κυρίου μου Ἀβραάμ. Πλήρωσον, φησι, καὶ εἰς ἔργον ἐλθὲν ποίησον καὶ δόξαν αὐτῷ· ποίησον ἔλεος μετὰ τοῦ κυρίου μου Ἀβραάμ, τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ πλήρωσον. Εἶπά, φησι, 13 Ἰδοὺ ἐγὼ ἕστηκα ἐπὶ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος· αἱ θυγατέρες τῶν οἰκούντων τὴν πόλιν ἐκπορεύονται ἀντλῆσαι ὕδωρ. 14 Καὶ ἔσται ἡ παρθένος, ᾗ ἐὰν ἐγὼ εἴπω, ἐπίκλινον τὴν ὑδρίαν σου ἵνα πίω, καὶ εἴπῃ μοι, πίε, καὶ τοὺς καμήλους σου ποτιῶ, ἕως ἂν παύσωνται πᾶσαν πίνουσαι, ταύτην ἡτοίμασας τῷ παιδί σου Ἰσαάκ, καὶ ἐν τούτῳ γνώσομαι, ὅτι ἐποίησας ἔλεος τῷ κυρίῳ μου Ἀβραάμ. Εξοδ. γ. 5.

Ὅρα τοῦ οἰκέτου τὴν σύνεσιν. ὅπου γὰρ ἤδει τοῦ πατριάρχου τὸ φιλόξενον, καὶ ὅτι τὴν κόρην τὴν ἐκεῖ μέλλουσαν ἀπαντᾶσθαι, ὁμοήθειαν εἶναι πρὸς τὸν δικαίῳ, οὐδὲν ἕτερον τεκμήριον ἐπιζητεῖ, ἀλλ' [ἢ] ἀπὸ τῆς γνώμης τὴν φιλοξενίαν χαρακτηρίσας βούλεται τῆς κόρης, καί φησιν· ἐὰν ἐμοὶ αἰτήσαντος πρὸς αὐτῆς τὸ ὕδωρ, ἐπικλίνῃ μοι τὴν ὑδρίαν, καὶ μὴ μόνον τὸ αἰτηθὲν ποιήσῃ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀφιλοξενίαν τῆς οἰκείας γνώμης ἐπιδείξηται καὶ εἴπῃ, καὶ ταῖς καμήλοις σου ἐφυδρεύσομαι, ἀρκοῦσαν ἀπόδειξιν πρόσεχε. Ἀφὸ τῆς τοῦ ὕδατος παροχῆς τῆς τῶν ζώων ἐπιεικείας. συνίησον γάρ μοι, ἀγαπητέ, ὅσον ἐπὶ κόρῃ ἀπαλῇ ὑδρευομένῃ μόνον μὴ ἀνύποπτον εἶναι πρὸς τὴν αἴτησιν, ἀλλὰ καὶ καθάπαξ τὴν ὑδρίαν ἀπὸ τῶν ὤμων, καὶ παραχεῖν ἐμφορηθῆναι τῷ ἀποῦντι, καὶ ταῦτα ξένῳ ὄντι καὶ ὑδαμόθεν γνωρίμῳ, καὶ ὑ μόνον τούτῳ, ἀλλὰ καὶ τοῖς καμήλοις ἅπασαις ὑδρεύσασθαι, καὶ δεῖξαι ὅλῃ τὴν γενομένην ἐν τῇ ψυχῇ εὐχαρίστου καὶ τεκμήρια. ἢ οὐκ οἶσθ' ὅτι πολλοὶ καὶ ἄνδρες ὄντες ἀνυπόπτου πολλάκις πρὸς τοὺς τοιούτους αἰτήσεις; καὶ τί λέγω πρὸς ὕδατος" παροχήν; ἐνίοτε δράδας κατέχοντες, καὶ ὑπὸ τῶν πρίονων παραπαλλόμενοι, ὥστε παραχεῖν βραχὺ ἀναπνεῦσαι, ἵνα λύχνον ἀνάψωσιν, οὐδὲ τοῦτο ποιῆσαι ἀνέχονται, καὶ ταῦτα ὑπὸ τοῦ θεοῦ οὐδὲ μίαν ἐλαφρύνοντος, καὶ μυρίοι ὄντες ὁμοῦ μέλ-

λοντες ἀπῆλθεν. ἐνταῦθα ἡ κωμη καὶ κόρη καὶ ὑδρίαν ὅτι τῶν ὤμων φέρουσα, ἅ μόνον οὐκ ἐδυσχέρανε τοῖς τῶν αἰτοῦσιν, ἀλλὰ καὶ ὑπεδαψιλεύεται τῇ αἰτήσει, καὶ τὸ πολὺν πρέχει, καὶ ὅλῃ οἰκείας γνώμης καὶ ταῖς καμήλοις ὑδρεύσασθαι ἐπείγεται. ὁ γὰρ φιλόθεος Θεὸς ὑπεύσας τὰς τοῦ πατριάρχου προσευχάς, ἠπείγετο αὐτῷ προπέμψας ἅπαντα ταῦτα οἰκονόμησε γρηγορῶν, καθάπερ ἠτήσεν ὁ παῖς, ἅτως ἅπαντα εἰς ἔργον ἦλθεν. εἶτα ὅπως εἶδε σχεδὸν τῶν ἔργων τὴν ἐπέρτασιν τῇ εὐχῇ ὁ πατριάρχης, καὶ ἐπέτυχε καθάπερ ἐπεθύμει ἡ κόρης, καὶ εἶδεν αὐτὴ τὴν ὑπερβάλλουσαν παπεινοφροσύνην,

20 Ἔπαυσε γὰρ, φησι, καὶ ἀνεκένωσε τὴν ὑδρίαν εἰς τὸ ποτιστήριον, καὶ ἔδραμεν ὅπι τὸ φρέαρ ἀντλῆσαι, καὶ ὑδρεύσατο πάσαις ταῖς καμήλοις.

Ὅρα τὴν προθυμίαν ὅπιτεταμένην. ὃ γὰρ ἔπαυσε καὶ ἀνεκένωσε τὴν ὑδρείαν καὶ ἔδραμεν ὅπι τὸ φρέαρ, δείκνυσι τῆς κόρης τὴν ἄφατον προθυμίαν, ὅτι ἅτε ὡς ξένη ἀπέφυγε, ἅτε προφάσει τῆς φροντίδος ἀνένδυτε πρὸς τὴν αἴτησιν, ἀλλὰ μὴ πολλῆς ὑπεικείας φησὶ, πίε, κύριε. σπόσοι μοι σὺ ἡλικίᾳ τοιαύτῃ πόση καὶ σωφροσύνης ἦν αὐτῇ ἀκρίβεια, καὶ παπεινοφροσύνης ὑπερβολὴ, καὶ φιλοξενίας ὑπόπασις. πόσῳ πλούτῳ γοῦν οὐκ ἂν εἶπ ταῦτα μειρώτερα; πόσων θησαυρῶν ταῦτα οὐκ ἀν προτιμότερά τις ἡγήσαντο ; τοῦτο ἡ μεγίστη πρόξ, τοῦτο τὰ μύρια ἀγαθὰ, ὁ θησαυρὸς ὁ μηδέποτε δαπανώμενος. ὁρᾶν τοίνυν λοιπὸν ὁ βουλόμενος οἰκέτης σπουδὴν τοῦ Θεοῦ τὴν πρόνοιαν,

21 Κατεμάνθανεν αὐτὴν, φησι, καὶ προσιόντα τοῦ γνῶναι, εἰ εὐώδωσε κύριος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, ἢ οὔ.

Τί ὅτι, κατεμάνθανεν αὐτὴν ; αὐτὰ τὰ ῥήματα τῆς κόρης προεσκόπει, κατενόει ὁ βλέμμα, τὴν βάδισιν, ὁ σχῆμα, τὰ ἄλλα ἅπαντα, καὶ ἀνέμενεν ἰδεῖν, εἰ εὐώδωσε κύριος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, ἢ οὔ. τὰ μὲν γὰρ ἤδη γεγυμνάσθαι, φησὶ, πολλῶν δείκνυσι τῆς κόρης καὶ ὑπερβάλλουσαν τὴν ἀρετήν. δι' ὃ καὶ ἀμεμβόμβους αὐτὴν τῆς ὑπακοῆς καὶ τῆς τοῦ ὕδατος παροχῆς, προεπήνουν αὐτῇ σκώπια χρυσᾶ καὶ δύο ψέλλια, καὶ προειργάζετο μὴ ἀκριβείας τὰ κατ' αὐτὴν,

23 Καὶ ἠρώτα, τίνος θυγάτηρ εἶ; καὶ εἴ ἐστι καὶ τῷ πατρί σου τόπος ἡμῖν καταλῦσαι; Σκόπει καὶ σὺ ταῦτα τῆς κόρης τὴν ἀπόκρισιν. καθάπερ γὰρ ὅπι τοῦ ὕδατος οὐ μόνον ὃ αἰτηθὲν παρέσχεν, ἀλλὰ μὴ ὃ πιεῖν αὐτὸν καὶ ταῖς καμήλοις ὑδρεύσατο, ἵνα καὶ σὺ ταῦτα πυθομένου τοῦ παιδὸς, εἴ ἐστι μόνον τόπος, ἀλλὰ τίνος ἐστὶν θυγάτηρ,

24 Φησὶν ἡ κόρη, θυγάτηρ εἰμὶ Βαθουὴλ τοῦ Μελχᾶ, ὃν ἔτεκεν αὐτῷ Ναχώρ.

Λέγει καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν πάππων, ἵνα γνωρίσας σκῆνος προθυμότερος γένηται. ὁρᾶ καὶ σωφροσύνην τῆς παιδός. οὐδὲ τοῦ παιδὸς ἐρωτηθεῖσα ἅ μόνον τοῦτο καταμηνύει, ἀλλὰ καὶ τοῦ παιδὸς τὸν πατέρα. καὶ πυθομένου, εἴ ἐστι τόπος μόνον καταλῦσαι, φησὶν ἅ μόνον τόπος, ἀλλὰ

25 Καὶ ἄχυρα καὶ χορτάσματα πολλὰ παρ' ἡμῖν.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ οἰκέτης καὶ θαυμάσας τὴν παῖδα τῆς δαψιλοῦς φιλοξενίας, καὶ μαθὼν ὡς ἅ προὸς ἀγνῶτάς τινας προσφέρεται, ἀλλ' εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ναχώρ, ὃς ἀδελφὸς ἦν ἅ πατριάρχου, 26 Εὐδοκήσας, φησὶν, ὁ ἄνθρωπος προσεκύνησε τῷ κυρίῳ.

Ἠθεῖς, φησὶν, *ὅτι τοῖς ἐρημίοις προσῆλθε παιδὸς, προσεκύνησε τῷ κυρίῳ, τὴν εὐχαριστίαν ἀνήνεγκε τῷ δεσπότῃ τῷ θεῷ τὴν προσῆλθε τὸν πατέρα ἐνοικον τοσαύτην καὶ προσῆλθε αὐτὸν ὅτι δεξαμένῳ τὴν κηδεμονίαν, καὶ ὅτω πολὺ μετ' εὐχαλίας αὐτῷ κατευοδώσαντι· 27 Καὶ φησιν, εὐλογητὸς κύριος ὁ Θεὸς τοῦ κυρίου μου Ἀβραάμ, ὃς οὐκ ἐγκατέλιπε τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ κυρίου μου.

Ἐπειδὴ

Επειδὴ εἶδε τῆς παιδὸς τὴν εὐγνωμοσύνην, ⁊ ἔμαθεν ἅπαντα Ζαφὼς πρὸς αὐτῆς, λοιπὸν καὶ αὐτὸς γνωρίζει τῇ κόρῃ, ὅστις ὄντι, καὶ ἀφ' ἧς τῆς βουλήσεως τῆς εἰς τὸν Θεὸν κατάδηλον αὐτῇ ποιῇ, ὅτι οὐκ ἐξ ἀλλοτρείας οἰκίας ὡδηγήσατο, ἀλλὰ καὶ ἀδελφός τοῦ Ναχὼρ ὄντων ὁ τούτου Ἀβραὰμ πατριάρχης. Ταῦτα πυθομένη ἡ παῖς μετὰ πολλῆς τῆς περιχαρείας δραμοῦσα, φησὶν. ὅσα πρὸς δι' ἑκάστου τὰ περὶ αὐτῆς γνωμῶν δείκνυσι τὸ προθύμον τὸ πρὸς τὴν φιλοξενίαν, ἀφ' τοῦ δρόμου, ἀφ' τῶν ῥημάτων, ἀφ' τῆς ὑπεικείας.

28 Ἔδραμε γάρ, φησι, ⁊ ἀπήγγειλεν εἰς Ⓦ οἶκον τῆς μητρὸς αὐτῆς κατὰ ῥήματα ταῦτα. Πάντα ἅπερ ἤκουσε παρὰ τοῦ παιδὸς, ἐγνώρισε τοῖς γονεῦσι.

29 Καὶ ἔδραμέ, φησι, Λάβαν πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἔξω ὅπου τὸ πηγάδι. Ὅσα καὶ ὅταν ἀφ' οὗ δρόμου δεικνύωσι τὸν πόθον. 30 Καὶ ἰδὼν τὸν ἄνθρωπον ἑστῶτα ὅπου τῆς πηγῆς μετὰ τῶν καμήλων, εἶπεν αὐτῷ· 31 Δεῦρο εἴσελθε· εὐλογητὸς κύριος. ἵνα τί ἕστηκας ἔξω; ἐγὼ γὰρ ἡτοίμακα τὸν οἶκον καὶ τόπον ταῖς καμήλοις. Ὅσα καὶ ὅταν εὐλογοῦντα Ⓦ κύριον ὅπου τῇ παρουσίᾳ τοῦ ξένου, καὶ πρὸς τὰ ἀφ' ὧν ἔργων φιλοξενίας πολλῷ τῷ προθύμῳ ὑπεδείκνυτο. Δεῦρο, φησιν, εἴσελθε· προλαβὼν ἡτοίμασα τὸν οἶκον καὶ τόπον ταῖς καμήλοις. 32 Εἶτα εἰσελθόντος αὐτοῦ, φησιν, ἀπέταξε τὰς καμήλους, καὶ ἔδωκεν ἄχυρα καὶ χορτάσματα, καὶ ὕδωρ νίψασθαι τοῖς ποσὶν αὐτοῦ. Ὅσα πρὸς ⁊ ἐπὶ τῆς πλάνης ἐθάμβησαν πρὸς τὴν φιλοξενίαν ἦσαν πολλῷ τῷ καταυδῶ ὑπιδεικνύμενοι. καὶ ἔδωκε νίψασθαι τοῖς ποσὶν αὐτοῦ,

Καὶ τοῖς ποσὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν μετ' αὐτοῦ. 33 Καὶ παρέθηκεν αὐτοῖς ἄρτον φαγεῖν. Ἀλλ' οὐ ταῦτα σκέπει μοι τὰ οἰκέτα τοῦ πολλῷ Ζωέσιν. Τί γάρ φησιν;

Οὐ μὴ φάγω, ἕως τοῦ λαλήσαι με τὰ ῥήματά μου. Ὑμεῖς μοῦ, φησι, ἐπεδείξασθε τὰ πρὸς ἑαυτῶν· ἐγὼ γὰρ τὰ θεσπέσιον τῆς ἐμῆς ἀναπαύσεως λόγον ἵνα ποιήσωμαι, μέχρις οὗ τοῦ αἰτίου ὑμᾶς διδάξω, δι' οὗ ἐσχήκαμεν τὴν τοσαύτην ὁδὸν, καὶ ὅλως ἕνεκεν ἀπὸ τῆς Χαλδαίας οὐ ταῦτα ἀφήγημαι, καὶ πῶς εἰς τὸν οἶκον Ⓦ ὑμέτερον ὡδηγήθην, ἵνα πάντα μαθόντες ὅτου καὶ ὑμῖς τοῦ οἰκείου βύγνωμοσύνου ὑπιδείξασθε πρὸς Ⓦ ἐμὸν δεσπότην. καὶ ἀρξάμενος διηγεῖσθαι, φησί,

34 Παῖς Ἀβραάμ ἐγώ εἰμι· 35 Κύριος ὁ Θεὸς εὐλόγησε Ⓦ κύριόν μου σφόδρα, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ πρόβατα καὶ μόσχους, καὶ ἀργύριον ⁊ χρυσίον, καὶ παῖδας καὶ παιδίσκας, ⁊ καμήλους καὶ ὄνους. 36 Καὶ ἔτεκε Σάρρα ἡ γυνὴ τοῦ κυρίου μου υἱὸν ἕνα τῷ κυρίῳ μου μετὰ τὸ γηρᾶσαι αὐτὸν, ⁊ ἔδωκεν αὐτῷ πάντα, ὅσα ἦν αὐτῷ.

Ὅσα πῶς μετ' ἀκριβείας ἅπαντα αὐτοῖς διηγῆται. ἐκείνου εἰμὶ παῖς, φησιν, Ἀβραάμ, οἱ ἴστε. μεμαθήκετε τοίνυν ὅτι τοσαύτης εὐλογίας ἀπήλαυσε πρὸς τοῦ τὰ ἅπαντα δεσπότου, ὡς ἂν πλούτῳ γηραλέῳ αὐτοῦ πολλῷ. εἶτα διδάσκων καὶ τὸν πλοῦτον τὸν θεοσιδῆ, φησὶ, πρόβατα καὶ μόσχους, ἀργύριον ⁊ χρυσίον, παῖδας καὶ παιδίσκας, καμήλους καὶ ὄνους αὐτῷ γεγονέναι. ἀκούετε ⑭ πλούσιοι, ⑭ πλέθρα γῆς τόσα καὶ τόσα καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὠνούμενοι, ⁊ λατομὰ καὶ πατητὰς ⁊ οἰκοδομὰς λαμπρὰς οἰκοδομούμενοι, ὁρᾶτε ἐν τίσιν ἐστὶν τὸ δίκαιον ἡ θεοσέβεια. ὕδατος ἀγρὸς, ὕδατος οἰκοδομή, ⁊ ἡ θεοσεβὴς πολυτέλεια· ἀλλὰ πρόβατα καὶ μόσχοι ⁊ κάμηλοι καὶ ὄνοι, παῖδες καὶ παιδίσκαι. καὶ ἵνα μάθῃς τῶν οἰκετῶν τὸ πλῆθος πόθεν αὐτῷ ἐγεγόνει, ἐπήγαγε ἑτέρωθι, ὅτι οἰκογενῆς ἀπόντες ἦσαν. ὅτος οὖν ὁ δεσπότης ὁ ἐμὸς ἐν τοσαύτῃ θεοσεβείᾳ γεγενὼς, καὶ πολλῆς ἀπολαύσας τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς, ἰδοὺ ἐκ γῆρως ἤλασεν, ἡ Σάρρα γὰρ ἔτεκεν αὐτῷ· τοῦτον ἔχων Ⓦ μονογενῆ, πάντων αὐτὸν κληρονόμον ἤδη κατέστησε. πάντα γὰρ ἔδωκεν αὐτῷ, ὅσα ἦν αὐτῷ. Εἶτα ὅπῃ διηγήσατο τὸν δεσπότην τοῦ θεοφιλοῦς, τὸν Ισαὰκ Ⓦ

τόκον,

τόκην, λέγε λοιπὸν τὰς ἐντολάς, ἃς λαβὼν παρὰ τοῦ δεσπότου * Εἰς τὴν Χαρράν παρεγένετο. 37 Καὶ ὥρκωσέ με, φησὶν, ὁ κύριός μου, λέγων, Οὐ λήψῃ γυναῖκα τῷ υἱῷ μου Ισαὰκ, ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῶν Χαναναίων, ἐν οἷς ἐγὼ κατοικῶ, 38 Ἀλλ' ἢ εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου πορεύσῃ καὶ εἰς τὴν φυλήν μου, καὶ λήψῃ γυναῖκα τῷ υἱῷ μου ἐκεῖθεν. 39 Καὶ εἶπον τῷ κυρίῳ μου, Μήποτε οὐ βούλεται ἡ γυνὴ πορευθῆναι μετ' ἐμοῦ, 40 Καὶ εἶπέ μοι, κύριος ὁ Θεὸς, ᾧ εὐηρέστησα ἐνώπιον αὐτοῦ, αὐτὸς ἀποστελεῖ τὸν ἄγγελον αὐτοῦ μετὰ σοῦ, καὶ εὐοδώσει τὴν ὁδόν σου, καὶ λήψῃ τῷ υἱῷ μου γυναῖκα ἐκ τῆς φυλῆς μου, καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός μου, καὶ ἐὰν μὴ πείθηται ἡ γυνὴ τοῦ μὴ πορευθῆναι μετὰ σοῦ ἐντεῦθεν, 41 Τότε ἀθῷος ἔσῃ ἀπὸ τῆς ἀρᾶς μου. Ὁ μὲν δεσπότης, φησὶ, ταῦτα ἐντειλάμενος, καὶ ταύταις με ταῖς παρεσυχαῖς ἐφοδεύσας ὅπως ἐξέπεμψεν· ἐγὼ δὲ θαρρήσας τὴν ἐκείνης παρευχαῖς, ἵνα μὴ παρελθόμενον ὅτι τὸ πηγίον, ταῦτα τὰ ῥήματα ἐφθεξάμην, 42 Καὶ εἶπον· κύριε, ὁ Θεὸς τοῦ κυρίου μου Ἀβραάμ, εἰ σὺ εὐοδοῖς τὴν ὁδὸν, ἐν ᾗ ἐγὼ πορεύομαι, 43 Ἰδοὺ ἐγὼ ἕστηκα ἐπὶ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος, αἱ δὲ θυγατέρες τῶν ἀνδρῶν τῆς πόλεως ἐξέρχονται ὑδρεύσασθαι ὕδωρ· ἔσται ἡ παρθένος, ᾗ ἂν ἐγὼ εἴπω, πότισόν με μικρὸν ὕδωρ ἐκ τῆς ὑδρίας σου, 44 Καὶ εἴπῃ μοι, καὶ σὺ πίε, καὶ ταῖς καμήλοις σου ὑδρεύσομαι, αὕτη ἡ γυνὴ, ἣν ἡτοίμασας τῷ θεράποντί σου Ισαάκ, καὶ ἐν τούτῳ γνώσομαι, ὅτι ἐποίησας ἔλεος τῷ κυρίῳ μου Ἀβραάμ. Ταῦτα μὲν ἐγὼ κατ' ἐμαυτὸν εὐχόμενος τῷ Θεῷ κατεκόπτουσα· ὅπως δὲ τέλος εἴληφε τὰ πρὸ ἐμοῦ ῥήματα, καὶ τὸ θαρρεῖν με εἰς ἔργον ἔρχεται, καὶ τὰ ῥήματα πεφάνται ἐγένετο.

45 Πρὸ τοῦ δὲ συντελέσαι με λαλοῦσαν, ἰδοὺ Ρεβέκκα ἐξεπορεύετο τὴν ὑδρίαν ἔχουσα ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῆς. Εἶπον δὲ αὐτῇ, πότισόν με, 46 Καὶ σπεύσασα καθεῖλε τὴν ὑδρίαν αὐτῆς, καὶ εἶπέ μοι, πίε σὺ, καὶ τοὺς καμήλους σου ποτιῶ.

Καὶ θαυμάσαντος λοιπὸν σιωπῇ τὸ τοῦ Θεοῦ μεγαλεῖον πρᾶγμα, ἐπηρώτων τίνος εἴη θυγάτηρ· ἐκ μαθοῦσα, ἐξ ὧν αὐτὴ μόνον εἶπεν, ὅτι ὁ πρὸς ξένους ἀφικόμενον, ἀλλ' εἰς τὴν οἰκίαν Ναχὼρ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ κυρίου μου, θαρσήσας

47 Περιέθηκα αὐτῇ τὰ ἐνώτια καὶ τὰ ψέλλια, 48 Καὶ εὐδοκήσας προσεκύνησα τῷ κυρίῳ, καὶ εὐλόγησα τὸν Θεὸν τὸν κύριόν μου Ἀβραάμ, ὅτι εὐώδωσέ μοι λαβεῖν τὴν θυγατέρα τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ κυρίου μου. Ἀλλὰ τὰ μὲν τοῦ Θεοῦ ὅπως σιαφορᾶς οἰκονομήθη. αἱ γὰρ προσευχαὶ ἐλπιλύθησαν καὶ ἠμόμην παρὰ τοῦ δεσπότου μου. ὑμεῖς δὲ λοιπὸν, Εἰ τὸ πρὸς ἑαυτὸν ὑπιδείκνυσθε, 49 Ποιεῖτε ἔλεος καὶ δικαιοσύνην πρὸς τὸν κύριόν μου. Εἰ δὲ μή, ἀπαγγείλατέ μοι. Ἤδη μοί, φησι, γνωρίσατε, ἵνα εἰδέναι ἔχω ὅ, τι δεῖ με ἀναπρέξασθαι. Εἰ δὲ μήγε, ἵνα ἑτέρωθι τὴν ὁδὸν ποιήσωμαι,

Καὶ ὑπιστρέψω εἰς δεξιὰ, εἰς ἀριστερά.

Εἶπα δὲ ὁ Θεὸς ἐν ὁ τὰ πάντα ἐξουμβρίζων ἀγγέλῳ τῷ τοῦ πατριάρχου προσευχάς, φησι πρὸς αὐτὸν ὁ πατὴρ τῆς κόρης καὶ ὁ ἀδελφός·

50 Παρὰ κυρίου ἐξῆλθε τὸ ῥῆμα τοῦτο. οὐ δυνησόμεθα ἀντειπεῖν καλὸν, ἢ κακόν.

Ἡ δίκαιος σύ, φησι, δείκνυσιν ὅλην τὴν τοῦ Θεοῦ οἰκονομίαν μεμνημένον. μὴ τοίνυν νομίσῃς ἡμᾶς ἀνταποδοῦναι τοῖς τοῦ Θεῷ δόξασιν. οὐδὲ γὰρ οἷόν τε τοῦτο πρὸς ἡμῶν γενέσθαι.

51 Ἰδοὺ ἔχεις τὴν κόρην. λαβὼν ἀπότρεχε, καὶ ἔστω γυνὴ τοῦ υἱοῦ τοῦ κυρίου σου, καθὰ ἐλάλησε κύριος.

Ἔδοξε

Εἶδετε ὅπως ὁ παλαιὸν ἐασσύδαζον γυναῖκας ἀγεδ τοῖς ἑαυτῶν παισὶν, ὅπως μὴ τ χρημάτων ψυχῆς βύλωνται ἐπιζήτουν. μήπου γραμματεῖα; μήπου ζωοθήκη ἢ τἀλλὰ τἀ καταγέλαστα, ἃ νῦν γίνε) ; ἢ αἱ αἱρέσεις σκῆναι αἱ τοῖς γραμματείοις ἐπηγειμέναι, ἐάν ἅπαις, φησὶ, τελευτήσῃ, ἐὰν ὧδε ἢ ὧδε ἢ ὧδε συμβῇ, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνοις ὧδέν γιουδτον· ἀλλὰ ὁ μέγιστον ἢ ἀσφαλὲς γραμματεῖον, τῆς χόρης ὁ τόπος. ὕδαμῶ κύμβαλα καὶ χορείαι. καὶ τοῦτο εἶσῃ, ἐπειδὴν τοὺς Ⓦ νυμφίον τὴν κόρην ἴδῃς ἐπαιαχθῆσαν. 52 Ἀκούσας γὰρ ὁ παῖς ταῦτα ὧδε τ πατρὸς καὶ τ ἀδελφοῦ, τοῦ στενύνησι τῷ κυρίῳ ὅπὶ τὴν γλῶ. Ὅρα πῶς καθ' ἕκαστον τ γλωμῴων τῶν δεσπότην τῶν ὅλων τ εὐημερίαν διαφέρει. αὐτὸς γὰρ ἰῶ ὁ πάντα τοῦ ὁδοποιῶν, καὶ χ τὸ ῥῆμα τ παιδαρίου ἄπελθον τοῦ ἀποστείλας ἔμπροσθεν αὐτ τὰ πάντα αὐτῷ ὀξυμβρίζοντα. ἢ λοιπὸν μαθὼν ὡς τέλος αὐτῷ ἢ ἀσσυδαζόμενον ἔχει,

53 Ἐξενέγκας σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ καὶ ἱματισμὸν, ἔδωκε τῇ Ρεβέκκᾳ.

Λοιπὸν μὴ πρόῤῥησίας αὐτὴν θεραπεύει, ὡς ἤδη ἐκ τῶν ῥημάτων ἐγκυηθεῖσαν τῷ Ισαὰκ. τιμᾷ γὰρ δώρεις ἢ Ⓦ ἀδελφὸν ἢ τὴν μητέρα. καὶ ὅτε εἰς ἔργον εἶδεν ἐκβᾶσαν τὴν ὧδε τ δεσπότου ἐντολὴν, ὅτι λοιπὸν τῆς οἰκείας ἀναπαύσεως γ.

54 Ἔφαγον γάρ, φησὶ, καὶ ἔπιον, αὐτὸς, καὶ Ⓐ ἄνδρες Ⓐ μετ' αὐτ, καὶ ἐκοιμήθησαν. καὶ ἀναστὰς τῷ θεῷ εἶπεν, ἐκπέμψατέ με, ἵνα ἀπέλθω πρὸς τ κύριόν μου.

Ἐπειδὴ πάντα μοι ὅπως κατευοδώθη, φησὶ, καὶ οὐδὲν ὅτι λοιπὸν ὃ ἐλλεῖπον, ἀλλὰ καὶ ὑμῖν τοῦτο ἀρεστὸν φαίη, ἐκπέμψατέ με, ἵνα ἀπέλθω πρὸς Ⓦ κύριόν μου.

55 Εἶπαν δὲ, φησιν, Ⓐ ἀδελφοὶ καὶ ἡ μήτηρ, μεινάτω ἡ παρθένος μεθ' ἡμῶν ἡμέρας ὡσεὶ δέκα, καὶ μετ' ταῦτα ἀπελεύσεται. 56 Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς, μὴ κατέχετέ με, καὶ κύριος εὐοδώσει τὴν ὁδόν μου. ἐκπέμψατέ με, ἵνα ἀπέλθω πρὸς Ⓦ κύριόν μου. Τίνος ἕνεκεν, φησιν, ἐμποδίζεσθε καὶ βραδύνετε, τὸ Θεῷ ὁσαύτην εὐχερίαν ἐν ἅπασι μοι προσενηνέχθης ; ἀπολύσατέ με, ἵνα ἀπέλθω πρὸς Ⓦ κύριόν μου. 57 Οἱ δὲ, φησιν, εἶπον, καλέσωμεν τὴν παῖδα, καὶ ἐρωτήσωμεν αὐτήν. καὶ ἐκάλεσαν, ἢ εἶπαν αὐτῇ πορεύσῃ μετ' τοῦ ἀνθρώπου; 58 Ἡ δὲ εἶπε, πορεύσομαι. 59 Καὶ ἐξέπεμψαν Ρεβέκκαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν, καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῆς, καὶ Ⓦ παῖδα τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τοὺς μετ' αὐτ, 60 Καὶ εὐλόγησαν Ρεβέκκαν καὶ εἶπον αὐτῇ· ἀδελφὴ ἡμῶν εἶ, γένοῦ εἰς χιλιάδας μυριάδων, καὶ κληρονομησάτω τὸ σπέρμα σου τὰς πόλεις τῶν ὑπεναντίων.

Ὅρα πῶς καὶ ὅτοι ἀγνοοῦντες σημαίνουσι τὴν χόρην τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι, τοῦ Θεοῦ τ βουλὴν αὐτῶν πρὸς τοῦτο κατευοδώσαντος. ἀμφότερα γὰρ αὐτῇ προμυθοῦνται, ὅτι καὶ εἰς χιλιάδας μυριάδων ἔσαι, ἢ ὅτι κληρονομήσει τὸ σπέρμα αὐτῆς τὰς πόλεις τῶν ὑπεναντίων. εἶδες ἀπὸ πάντων δεσποτικὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ τὴν προνοίαν, πῶς καὶ ἀπὸ τῶν ἀπίστων προμυθεῖται τὰ μέλλοντα οἰκονομεῖ ὁ τῶν ἁπάντων δεσπότης.

61 Καὶ ἀναστᾶσαι, φησι, Ρεβέκκα καὶ αἱ ἄβραι αὐτῆς ἐπέβησαν ὅπὶ τὰς καμήλους. Εἶδες οἵαν ἀγε) νύμφην ὁ πατριάρχης, ὑδρευομένην, καὶ τ ὑδρίαν ἐπὶ τ ὤμων φέρουσαν, καὶ νῦν πάλιν ὅπιβᾶσαν ἐπὶ τὰς καμήλους. ὕδαμῶ ἡμίονοι ἀργύρῳ πεζαμπόμπαι ἀν τραχήλους, οὐδὲ οἰκετῶν ἐσμὸς, οὐδὲ ἡ πολλὴ βλακεία ἡ νῦν γινομένη, ἀλλὰ τοσαύτη ἰῶν τῶν παλαιῶν γυναικῶν ἡ ἀνδρεία, ὡς ἢ ὅπὶ τὰς καμήλους αὐτὰς ὅπιβαίνειν, καὶ ὅτως ὁδοιπορεῖν.

Καὶ ἐπορεύθησαν, φησι, μετ' τοῦ ἀνθρώπου. 63 Ὁ δὲ Ισαὰκ ἐξῆλθε διαλεχθῆσαι εἰς τὸ πεδίον πρὸς δείλης· καὶ ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς εἶδε τὰς καμήλους ἐρχομένας.

ναις. Εἰς ὃ πεδίον, φησὶν, ὁ Ἰσαὰκ διατείνων ἐθεάσατο τὰς καμήλους·
64 Ἦρε δὲ Ρεβέκκα ἰδοῦσα τὸν Ἰσαὰκ, κατεπήδησεν ἀπὸ τῆς καμήλου, 65 Καὶ εἶπε τῷ παιδὶ, τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὁ πορευόμενος ἐν τῷ πεδίῳ εἰς συνάντησιν ἡμῖν; Ὅρα τῆς κόρης τὴν εὐγλωττίαν. ὅπερ εἰδὲ τὸν Ἰσαὰκ, ἐπενθάνετο τίς εἴη. ἐκ μαθοῦσα ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων αὐτὴν ἀγαγέσθαι, παρεβάλλετο, φησὶ, τὸ θέατρον, καὶ παρεγυμνώμενος ὁ πᾶς διηγήσατο πρώτα μετ' ἀκριβείας τῷ Ἰσαάκ. ἐν τούτοις σκέπτει μοι, ἀγαπητὲ, πῶς ἅπαντα ταῦτα καὶ περιττὰ ταῦτα καὶ ἀνόητα, ἅπαντα πομπὴ διαβολικὴ, ἅπαντα κύμβαλα ἐκ αὐλοὶ ἐκ χορεῖαι, ἐκ τὰ ματαιοτεχνικὰ ἐκεῖνα συμπόσια, καὶ αἰσχρολογίαι αἱ πάσης ἀκρασίας γέμουσαι, ἀλλὰ πᾶσα σοφία, πᾶσα σεμνότης, πᾶσα ἐπιείκεια. 67 Εἰσῆλθε δὲ, φησὶν, Ἰσαὰκ εἰς τὴν οἴκην τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ ἔλαβε τὴν Ρεβέκκαν, καὶ ἐγένετο αὐτῷ γυνὴ, καὶ ἠγάπησεν αὐτὴν, καὶ παρεκλήθη Ἰσαὰκ περὶ Σάρρας τῆς μητρὸς αὐτοῦ.

ΗΘΙΚΟΝ Ταύτην μιμείσθωσαν αἱ γυναῖκες· τοῦτον ζηλούτωσαν οἱ ἄνδρες· ὅπως καὶ νύμφας ἀγαγέσθαι σπουδαζέτωσαν. Ἵνος γὰρ ἕνεκεν, εἰπέ μοι, ὅλης ἀρχῆς καὶ ἐκ προοιμίων κηλίδων πληρώσαι συγχωρεῖς τῆς κόρης τὰς ἀκοὰς διὰ τῶν αἰσχρῶν ἀσμάτων, διὰ τῆς ἀκαίρου πομπῆς ἐκείνης; οὐκ οἶδα ὅπως ἡ νεότης εὐκόλως πρὸς ὄλισθον; ἵνα καὶ σεμνὰ τὰ γάμου ἐκπομπεύεις μυήσεια; δέον ἅπαντα ταῦτα ἀπελαύνειν, καὶ τὴν αὐδὴν ἐκ προοιμίων ἐκπαιδεύειν τὴν κόρην, καὶ ἱερέας καλεῖν, καὶ δι' εὐχῶν ἐκ βυλημάτων τὴν ὁμόνοιαν τοῦ ζευγνυμένου συσφίγγειν, ἵνα καὶ ὁ πόθος τοῦ νυμφίου αὔξηται, καὶ τῆς κόρης ἡ σωφροσύνη ἐπιτείνηται. καὶ διὰ πρώτων καὶ τῆς ἀρετῆς ἔργα εἰσελθόσηται εἰς τὴν οἰκίαν ἐκείνην, ἐκ πᾶσαν τοῦ διαβόλου αἱ μηχαναὶ ἐκποδὼν ἔσονται, καὶ αὐτοὶ μετ' ἡδονῆς τὸν βίον διάξουσιν, ἕως τῆς τοῦ Θεοῦ ῥοπῆς συγκροτούμενοι, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι ἐκ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. 81

Λογ. μθ. ΑΥΤΑΙ ΔΕ ΑΙ ΓΕΝΕΣΕΙΣ, φησὶν, ΙΣΑΑΚ τοῦ υἱοῦ Ἀβραάμ.

Ἄλλην ὑμῖν ὅπερ τὴν ξενὴν τράπεζαν διαλαγεῖν βούλομαι, καὶ 30 ἐκ τῶν προφητικῶν Μωϋσέως ῥημάτων τὴν ἑστίασιν ὑμῖν παραθεῖναι, μᾶλλον δὲ τῶν τοῦ πνεύματος. οὐδὲ γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ Μωϋσῆς ταῦτα ἡμῖν ἐξέθετο, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος συνεχόμενος. ἰδωμεν οὖν τί καὶ σήμερον ἡμᾶς διδάξαι βούλεται. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς οὐδὲ εἰκῇ τὸν βίβλον ἡμῖν τῶν διηγημάτων ἐκτίθεται, ἀλλ' ἵνα ζηλώσωμεν τὰ τῶν τοῦ ἀρετῆς, καὶ μιμηταὶ γενώμεθα τῶν ἐκείνων κατορθωμάτων. ὅπερ γὰρ ἡμῖν καὶ τῷ πατριάρχῃ ἀκριβῶς διηγησάμενος, καὶ τελευταῖον αὐτοῦ ἆθλον τὸ περὶ τὴν τοῦ μονογενοῦς σφαγὴν, διδάξας ἡμᾶς πῶς δεῖ τῷ Θεῷ αὐτὸν καλλιέρημα, εἰ καὶ μὴ αὐτῷ ἔργῳ, ἀλλὰ τῇ προθυμίᾳ εἰργάσατο, τέλος ἐπέθηκεν ἐκείνοις τοῖς διηγήμασι, νῦν ἡμῖν ἐκπέφηνε καὶ τὸν τοῦ Ἰσαὰκ, τὸ σφαγέντα καὶ μὴ 40
Βλ. κε'. σφαγέντα. αἰνίττεται γὰρ ἔοικε τὸ γεγενός. ἄκουσον γὰρ Παύλου λέγοντος, Πίστει προσενήνοχε τὸν Ἰσαὰκ Ἀβραὰμ πειραζόμενος, καὶ τὸν μονογενῆ προσέφερεν ὁ τὰς ἐπαγγελίας ἀναδεξάμενος. εἶτα ἵνα μάθωμεν ἀκριβῶς πῶς πίστει ταῦτα πάντα διεπράττετο, καὶ σαφῶς

πὰ τῇ ὑποθέσει ὁρῶν τὰ ὑπ' αὐτῆ γιγνόμενα ὐκ ἐταράττετο, φησιν, ὅθεν αὐτ' ἡ ἐν Βαβυλῶνι ἐκομίσατο. τί ὅτιν, ἐν Βαβυλῶνι κομίσατο; ὅπερ γὰρ αὐτ' εἰς ψυσίαν ἀνήνεγκε ἡ ἀπηρτισμένῳ τῷ γνώμῳ ἐπεδείξατο, αὐτὸς γε τ' σφαγὴν ἀνεδήσατο, ἡ Ⓦ παῖδα λαβὼν ἐπῆλθεν, ἡ ἡ ψυσία ὀφὰ πεφοράτο ἐπληρώθη, ἡ ἐδείκνυ ὀφὰ πάντων ὁ τῶν ὅλων Θεὸς τῆς οἰκείας φιλανθρωπίας τῷ Ἀβραὰμ, ἡ ὅτι ὐ σφαγὴν τ' Ἰσαὰκ βουλόμενος τοῦτο ἐπέταττεν, ἀλλὰ τὸ δικαίου γυμνάζων τ' Ἀβραὰμ. ἀλλ' ὥσπερ ἐλέγομεν τὸ πατριάρχου τῷ ἀρετῷ ὀφὰ πάντων λάμπουσαν, φέρε δὴ καὶ τ' Ἰσαὰκ σήμερον εἰς μέσον πεφηνότες, ἴδωμεν ὅπως δὴ αὐτὸς ὁ φιλάθλου αὐτῆ τῆς γνώμης ὀφὰ πάντων ὑπεδείκνυτο. ἄξιον γὰρ δὴ αὐτῶν ἐπαινέσαι τῶν τῆς γραφῆς ῥημάτων. 19 Αὗται αἱ γενέσεις Ἰσαὰκ τοῦ υἱοῦ Ἀβραάμ. Ἀβραὰμ ἐγέννησε τ' Ἰσαάκ. 20 Ἦν δὲ Ἰσαὰκ ἐτῶν μ', ὅτε ἔλαβε Ῥεβέκκαν θυγατέρα Βαθουὴλ τοῦ Σύρου ἐκ τῆς Μεσοποταμίας, ἀδελφὴν δὲ Λάβαν, ἑαυτῷ εἰς γυναῖκα. ξζ. κε.

Σκόπει μοι, ἀγαπητέ, τῆς θείας γραφῆς τὴν ἀκρίβειαν, ὅπως οὐδὲν περίεργως ἴδῃσι. τίνος γὰρ ἕνεκεν ἡμῖν Ⓦ χρόνου τοῦ Ἰσαὰκ ὑπομιμνήσκεται, καὶ φησιν, ὡς ἦν Ἰσαὰκ ἐτῶν μ', ὅτε ἔλαβε τὴν Ῥεβέκκαν; ἆρ' ἁπλῶς, οὐδὲ εἰκῇ. ἀλλ' ὅπερ μέλλει μετὰ ταῦτα τῆς Ῥεβέκκας ἡμῖν διηγεῖσθαι τ' χείρωσιν, καὶ ὅτι ἐξ ὠδῖνος τὸ δικαίου ἐκ τῆς παιδοποιΐας αὐτῇ γέγονε, βούλεται διδάξαι ἡμᾶς ὁ μέγεθος τῆς ὑπομονῆς τοῦ Ἰσαάκ, καὶ σημῆναι τ' χρόνον ἀκριβῶς, ὅσον ἐν ἀπαιδίᾳ γέγονεν ἵνα καὶ ἡμεῖς ζηλωτῶμεν τ' δίκαιον, οὕτω πεσεδρεύωμεν ταῖς πρὸς Ⓦ Θεὸν ἱκεσίαις, ἐπειδὴ αἰτῶμέν τι παρ' αὐτοῦ. Εἰ γὰρ ὁ δίκαιος ἐξ ὑπάρετος ὤν, ἐκ τοσαύτης ὠδῖνος ἀπολαύων πρὸς τὸν Θεὸν, τοσαύτην ἐπεδείκνυτο ἀσυλίαν καὶ ὑπόνοιαν, Ⓦ Θεὸν διϊσχυρῶς πρὸς καλῶν ὥστε λῦσαι τῆς Ῥεβέκκας τὴν χείρωσιν, τί δὴ εἰποιμεν ἡμεῖς ⓐ τοσαῦτα φορτία ἁμαρτημάτων ἔχοντες ὑπὸ χείμενα, καὶ μηδὲ ὁ πολλοστὸν τοῦ δικαίου τούτου μέρος ὑπεδεικνύμενοι, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὀλίγην ἀσυλίαν τινὰ ὑπιδειξώμεθα, ναρκῶντες καὶ ἀποπηδῶντές [ἐσμεν], Εἰ μὴ θᾶττον Εἰσακουσθείημεν; ὀφὰ τοῦτο, πρὸς καλῶ, ἐκ τῶν τῷ δικαίῳ τούτῳ συμβαίνων παιδευόμενοι, μηδέποτε παυώμεθα Ⓦ Θεὸν πρὸς καλούμενοι χάρ τ' συγχωρήσεως τ' οἰκείων πλημμελημάτων, ἀλλὰ θερμὴν καὶ ζέουσαν πεφυμίαν ὑπιδεικνυώμεθα, καὶ μὴ ἀκαλῶμεν, μηδὲ ὀκνηρότεροι γινώμεθα, Εἰ μὴ θᾶττον Εἰσακουσθείημεν. ἴσως γὰρ, ἴσως σοφιζόμενος ἡμῶν τὴν διϊσχυρὰν πεσεδρίαν ὁ δεσπότης, ὀφαναβάλλεται, βουλόμενος καὶ τῆς ὑπομονῆς ἡμᾶς κοινωνοὺς ποιῆσαι Ⓦ μαθόν, καὶ Ⓦ χαρὰν Εἰδῶς, καθ' ἣν λυσιτελές ὅτιν ἡμῖν τῶν ἀσυδαζομένων ὑπιτυχεῖν. οὐδὲ γὰρ ὅπως ἡμεῖς ἴσμεν τὸ συμφέρον ἑαυτοῖς, ὡς αὐτὸς ἀκριβῶς ὑπίσταται, ὁ τὰ ἀπόῤῥητα τῆς ὀφανοίας ἐκείνου ὑπισάμενος. διὸ ὁ πεσήκει μηδὲν πανεργάζεσθαι καὶ πολυπραγμονεῖν τῶν πρὸς τὸ Θεῖ γνωμῶν, ἀλλὰ πολλῷ τῷ ὐγνωμοσυνίῳ ὑπιδείκνυσθαι, καὶ θαυμάζειν τῶν δικαίων τὰς ἀρετάς. ὅπερ δὴ οἶνον εἶπεν ἡμῖν ἡ θεία γραφὴ, ὅσον ἐπὶ τοῖς ὠδῖνος τοῦ Ἰσαάκ, λέγουσα καὶ περὶ Ῥεβέκκας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ὅτι στεῖρα ἦν. θέα μοι τὸ δικαίου τὸ φιλάθλου. ἐπειδὴ γὰρ εἶδε χωλυόυσαν τὴν φύσιν, ὅτι Ⓦ τῆς φύσεως δημιουργὸν ἑώρακε, καὶ τὰ δεσμὰ τῆς φύσεως ὀφ' ὧν τῆς ὠδῖνος λύειν ὑπείληπτο.

21 Ἐδέετο γὰρ, φησιν, Ἰσαὰκ περὶ Ῥεβέκκας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ὅτι στεῖρα ἦν. Ἐν τούτῳ πρῶτον ἄξιον ζητῆσαι, τίνος ἕνεκεν (ἐπεὶ τοιούτου βίου ἦν θαυμαστοῦ καὶ αὐτὴ, καὶ ὁ πὴρ αὐτῆς, καὶ πολλῆς τῆς θεοσεβείας ἀμφότεροι ἐπεμελοῦντο, καὶ οὐκ ἔλαττον ὑπολαβέσθαι αὐτῶν τῆς ζωῆς, καὶ εἰπεῖν ὅτι τῶν ἁμαρτιῶν ἦν ἔργον) εἶχε τοῦτο ἡ στεῖρα. καὶ ἵνα μαθῇς τὸ θαυμαστὸν, ὅτι οὐκ αὐτὴ μόνον στεῖρα ἦν,

ιῶ, ἀλλὰ καὶ ἡ μήτηρ τῶ δικαίω ἡ Σάρρα· καὶ οὐχ ἡ μήτηρ ὃ αὐτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ νύμφη, τῶ Ιακὼβ ἡ γυνὴ ἡ Ῥαχήλ· λέγω τί βούλεται τῶν χειρῶν τούτων ὁ χρεός. πάντες δίκαιοι, πάντες εὐάρετοι, πάντες ὑπὸ Θεοῦ μαρτυρούμενοι. ταῦτ' γὰρ αὐτῶν ἔλεγεν, Εξ. γ. ς. Ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ καὶ ὁ Θεὸς Ισαὰκ καὶ ὁ Θεὸς Ιακώβ. καὶ ὁ μακάριος ὁ Παῦ- Εξ. β. ια. λος φησι, Διὸ οὐκ ἐπαισχύνεται ὁ Θεὸς, Θεὸς ἐπικαλεῖσθαι αὐτῶν. πολλὰ αὐτῶν τὰ ἐγκώμια ἐν τῇ γραφῇ, πολλοὶ ⓐ ἔπαινοι ἐν τῇ παλαιᾷ, πόθεν ἄρα λαμπροὶ καὶ ἐπίσημοι, καὶ πάντες χεῖρας ἔχον γυναῖκας, καὶ ἐν ἀπαιδίᾳ ἦσαν μέχρι πολλῶ τοῦ χρόνου. ὅταν οὖν ἴδῃς ἀνδρα καὶ γυναῖκα ἐν ἀρετῇ ζῶντας, καὶ ἐν ἀπαιδίᾳ τυγχάνοντας, ὅταν ἴδῃς θεοσεβεῖς ὄντας, καὶ βλαβείας ἐπιμελομένους, ἀπαιδίας, μὴ νομίσῃς ἁμαρτιῶν εἶναι ἔργα. πολλοὶ γὰρ τοῦ Θεοῦ τὴς οἰκονομίας ⓐ λόγοι καὶ ἡμῖν ἀπόρρητοι, καὶ ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπειν δεῖ, καὶ μόνας σκαίνας ταλανίζειν οὐκ ἐν κακίᾳ ζώντας, ἀλλ' οὐ παιδία μὴ κεκτημένους. πολλὰ γὰρ πολλάκις ὁ Θεὸς συμφερόντως οἰκονομεῖ, ἡμεῖς δὲ τὴν αἰτίαν τῶν γεγονότων οὐκ ἴσμεν. διὰ τοῦτο πόθεν θαυμάζειν αὐτοῦ τὴν σοφίαν χρὴ, καὶ δοξάζειν αὐτοῦ τὴν φιλανθρωπίαν τὴν ἄφατον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν πρὸς ὠφέλειαν ἡμῖν εἴρηται τὴν ὑμετέραν, ὥστε πολλὴν τὴν ἀνωμοζωίαν ἐπιδείκνυσθαι, καὶ μὴ περιεργάζεσθαι τοῦ Θεοῦ τὰς οἰκονομίας· δεῖ δὲ καὶ τὴν αἰτίαν εἰπεῖν, δι' ἣν ἦσαν στεῖραι αἱ γυναῖκες. τίς οὖν ἐστιν ἡ αἰτία; ἵνα ὅταν ἴδῃς τὴν παρθένον πίκτουσαν ⓜ κοινὸν ἡμῶν δεσπότην, μὴ ἀπιστήσῃς. γύμνασόν σε ἐν ταύτῃ τὴν ἀρχαιοπαθείᾳ, φησὶν, ἐν τῇ μήτρᾳ τῶν στειρῶν, ἵν' ὅταν ἴδῃς πεπληρωμένην καὶ δεδεμένην μήτραν, πρὸς παιδοποιΐαν ἀνοιγομένην οὐκ ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος, μὴ θαυμάσῃς ἀκμάζον ὅπου παρθένος ἔτεκε. μᾶλλον δὲ θαύμασον καὶ ἐκπλάγηθι, ἀλλὰ μὴ ἀπιστήσῃς τῷ θαύματι. ὅταν οὖν λέγῃ πρὸς σὲ ὁ Ιουδαῖος, πῶς ἔτεκεν ἡ παρθένος; εἰπὲ πρὸς αὐτὸν, πῶς ἔτεκεν ἡ στεῖρα καὶ γεγηρακυῖα; δύο γὰρ κωλύματα τότε ἦν, τό, τε ἄωρον τῆς ἡλικίας, καὶ τὸ ἄλγεινον τῆς φύσεως· ὅτι δὲ τῆς παρθένου ἐν κώλυμα ἦν, τὸ μὴ μεταλαβεῖν αὐτὴν γάμου. πρὸς οὖν τοιοῦτοις τὴν παρθένον ἡ στεῖρα. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι διὰ τοῦτο στεῖραι πρὸ ἐλάβον, ἵνα πιστευθῇ τῆς παρθένου ὁ τόκος, ἄκουσον ἀπὸ τῶν ῥημάτων τοῦ Γαβριὴλ τῶν πρὸς τὴν παρθένον εἰρημένων. Luk. 1. ὅπερ γὰρ ἦλθε καὶ εἶπεν αὐτῇ, Συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ιησοῦν, ὀξεπλάγη καὶ ἐθαύμασε καὶ εἶπε, πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; τί οὖν ὁ ἄγγελος; πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεταί σοι, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι. μὴ ζήτει, φησὶ, φύσεως ἀκολουθίαν, ὅταν ὑπὲρ φύσιν ᾖ τὰ γινόμενα. μὴ πρόβλεπε γάμων ὠδῖνας, ὅταν μεῖζον γάμου τῆς ἑνώσεως ὁ τρόπος ᾖ. καὶ πῶς ἔσται τοῦτο, φησὶν, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; ἐγὼ μὲν διὰ τοῦτο ἔσται, ὅτι ἄνδρα οὐ γινώσκεις. εἰ γὰρ ἐγίνωσκες ἄνδρα, οὐκ ἂν κατηξιώθης ὑπηρετήσασθαι τῇ μυστικῇ ταύτῃ. ὥστε διὰ τοῦτο ἀπιστεῖς, διὰ αὐτὸ πίστευε. οὐκ ὄντως κακὸν ὁ γάμος, ἀλλ' ὄντως κρεῖττων ἡ παρθενία· τὴν γὰρ τοῦ κοινοῦ πόνων δεσπότην εἰσοδον σεμνοτέραν ἐργάζῃ εἶναι τῆς ἡμετέρας. βασιλικὴ γὰρ ἦν ἡ εἴσοδος. ἔδει κοινωνὸν ἡμῖν τῆς γλυκύτητος, καὶ ὑπερβαλλόντως τῆς ἡμετέρας. καὶ ἀμφότερα ταῦτα γέγονε, καὶ ὅπως ἄκουε. ὃ μὲν γὰρ ἀπὸ μήτρας γενέσθαι κοινὸν πρὸς ἡμᾶς· ὃ δὲ χωρεῖς γάμου γενέσθαι μεῖζον, ἢ καθ' ἡμᾶς. καὶ ὃ μὲν ἐν γαστρὶ σχεῖν σε, τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπείας· ὃ δὲ χωρεῖς μίξεως γενέσθαι τὴν κύησιν, σεμνοτέραν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἵνα καὶ τὴν ὑπερβολὴν καὶ τὴν κοινωνίαν τὴν πρὸς σὲ μάθῃς. καὶ σκόπει τὴν σοφίαν τοῦ γινομένου. ὅτε ἡ ὑπερβολὴ τὴν πρὸς ἡμᾶς ὁμοίωσιν καὶ συγγένειαν ἐλυμαίνατο, ὅτε ἡ πρὸς ἡμᾶς συγγένεια τὴν ὑπερβολὴν ἡμαύρωσεν, ἀλλ' ἑκάτερα ἐδείκνυτο διὰ τῶν πραγμάτων, καὶ τὰ μὲν ὁλόκληρα εἶχεν ἡμέτερα,

τεχα, ἀ' ὃ ἀπλαγμένα τοῖς ἡμᾶς. ἀλλ', ὅπερ ἔλεγον, διὰ τοῦτο αἱ γεῖρες αὗται, ἵνα πιστευθῇ τῆς παρθένου ὁ ὄγκος, ἵνα αὐτὴ χειραγωγηθῇ τοῖς τὸν πίστιν τῆς ἐπαγγελίας καὶ τῆς εὐσεβείας. ἄκουσον γὰρ τί φησιν ὁ ἄγγελος τοῖς αὐτοῦ· πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεταί σοι, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι. ὅτω, φησίν, ἔχεις τεκεῖν, καὶ τῆς ἐνεργείας τοῦ πνεύματος ὁ παῖς ἔσται. μὴ οὖν βλέπε τοῖς τοῦ γάμου, ἀπὸ τῶν ἔργων καὶ ἡ ἐνέργεια ἔρχεται. τὸ πνεύματος ὅτι χάρις ὁ νομόθετον. μὴ ζήτει φύσεως ἀκολουθίαν, μὴ κτῆ νόμος καὶ γάμου. ἀλλ' ὅπερ μείζονα τούτων ἰδοὺ ἐκείνης τὰ ῥήματα, βούλεται καὶ ἑτέρωθεν αὐτῇ τὸ θαρρεῖν ἀποδείξαι. σὺ δέ μοι σκόπει, ἀγαπητέ, πῶς ἡ γεῖρα αὐτοῦ χειραγωγῇ τοῖς τὸν πίστιν τοῦ τόκου. ὅπερ γὰρ ἡ προτέρα ἀπόδειξις μείζων ἰδοὺ τῆς διανοίας τῆς πρώτης, ἄκουσον πῶς ὁ ὅπι τὰ ταπεινότερα κατήγαγε λόγον, διὰ τῶν αἰσθητῶν αὐτοῦ χειραγωγῶν. καὶ ἰδού, φησιν, Ἐλισάβετ ἡ συγγενής σου καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς. καὶ οὗτος μιοῦ ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ γείρα. διὰ τοῦ παρθένου πρώτως προσήγαγε διὰ τοῦ γείρων. ἐπεὶ τίνος ἕνεκεν προσήγαγεν αὐτῇ τὸ ὄγκον τῆς συγγενοῦς, καὶ τίνος ἕνεκεν ἔλεγε τῇ καλουμένῃ γείρα; διὰ πρώτων χειραγωγῶν αὐτοῦ πρὸς τὸ πιστεῦσαι τοῖς εὐαγγελισμῷ. διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἡλικίαν εἶπε, καὶ τοῦ πήρωσιν τῆς φύσεως. διὰ τοῦτο καὶ χρόνον ἀνέμεινε τῆς κυήσεως. ὁ γὰρ δὴ ἀρχῆς καὶ ἐκ προοιμίων αὐτῇ βοήθειαν ἐπηγγείλατο, ἀλλ' ἑξαμηνιαίᾳ διελθόντος χρόνου, ἵνα ὁ τῆς μητρὸς ὄγκος τὴν κύησιν ἐπιδείξηται σαφῆ τοῖς ἀποδείξει τοῦ διαφόρου τῆς συλλήψεως. καὶ διὰ μοι τοῦ Γαβριὴλ τοῦ ἰσχύσιν. οὐκ ἀνέμεινεν αὐτοῦ τῆς Σάρρας, οὐδὲ τῆς Ρεβέκκας, οὐδὲ τῆς Ραχήλ. τίνος ἕνεκεν καὶ διὰ τί; καὶ αὗται γὰρ γείρεσαι ἦσαν, καὶ γεγηρακυῖαι, καὶ πολὺ καὶ ἐν αὐταῖς ὁ θαῦμα ἰδοῦ. ἀλλ' ὅπερ πρώτα τοῦτα παλαιὰ ἰδοὺ τὰ δικαιώματα, ὅτι τὸ προέφαπτον αὐτοῦ ἄτει, ἵνα διαναπήσῃ αὐτῆς τὸ διάνοιαν. ἀλλ' ἀναγκαῖον ὅτι ὁ προκείμενον τὸ λόγον ἀναλαβεῖν, καὶ γνωρίσαι τὸ δικαίᾳ τοῦτο τὸ ἀρετοῦ, ὅπως διὰ τῆς βύλης τοῦ γείρωσιν τῆς Ρεβέκκας ἔλυσε, καὶ τῶν δεσμῶν τῆς φύσεως πεισθῆναι. ἐδέετο γὰρ, φησιν, Ισαὰκ περὶ Ρεβέκκας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ὅτι γείρα ἦν, Καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ ὁ Θεός. Μὴ ὅπερ βούλεσθαι οὕτω γέγραπται, νομίσῃς καὶ διάζευγμα αὐτὸν τετυχηκέναι τῶν ἀσυνδιάζομένων. καὶ γὰρ κ' ἐτῶν ἀριθμὸν διέμενε δεόμενος ὁ διάκαλων Θεόν, καὶ ὅτε ἐπέτυχε τοῦ πεθυμοῦντος. καὶ πόθεν εἰδόμεθα τοῦτο; ἐὰν μὴ ἀκριβείας ἐπιμελώμεθα καὶ ἐν τῇ θεία γραφῇ κείμενα. οὐδὲ γὰρ χρόνον ἡμᾶς ἀπέκρυψεν, ἀλλ' ἐσήμανε μὲν, λανθανόντως δέ, ὥστε διεγείραι ἡμῶν τὸν προθυμίαν, καὶ πρὸς ζήτησιν παρορμῆσαι. ὥσπερ γὰρ ἐδίδαξεν ἡμᾶς τῶν ἐτῶν τὸν ἀριθμὸν ὅσον ἰδοῦ, ἰδοὺ ἑκατὸν τὸν Ρεβέκκαν ἠγάγετο, ὅτω δὲ τοῦτο ἡμῖν δῆλον καθίστησιν. ἰδοὺ γὰρ, φησιν, Ισαὰκ ἐτῶν μ', ἰδοὺ ἔλαβε Ρεβέκκαν τὸν θυγατέρα Βαθουὴλ τοῦ Σύρου. ἔμαθες ἀκριβῶς τὸν χρόνον. εἶτα εἰπὼν ὅτι ἐδέετο Ισαὰκ περὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ὅτι γείρα ἦν, ἵνα μάθωμεν τῶν ἐτῶν τὸν ἀριθμὸν, σημαίνει ἡμῖν πόσων ἐτῶν ἦν ὁ Ισαὰκ, ἰδοὺ ἐτέθησαν αὐτῷ δ παῖδες διὰ τῆς Ρεβέκκας.

26 Ἦν δὲ Ισαὰκ, φησιν, ἐτῶν ξ', ἰδοὺ ἔτεκε Ρεβέκκα.

Εἰ οὖν μί ἐτῶν ἦν ὅτε ἠγάγετο αὐτοῦ, ξ' δ' ἐτῶν ὅτε ἔτεκεν ἡ γυνή, δηλονότι ὁ τοῖς κ' ἔτεσι δεόμενος τοῦ Θεοῦ διέμενεν, καὶ ὅτω τοῦ πήρωσιν τῆς μήτρας τῆς Ρεβέκκας εἰς παιδοποιΐαν διήρρεν.

Ἰδοὺ βύλης δύναμιν, πῶς καὶ αὐτῆς προελθεῖν τῆς φύσεως ἴσχυσε. Τοῦτον καὶ ἡμεῖς πρώτες μιμησώμεθα, καὶ ὅτω ταῖς βύλαις προσευξώμεθα μὴ νικώσης ψυχῆς, μὴ κατεπαλαιούσης διανοίας· καὶ ἀκούσωμεν Παύλου θαυμοιωτος καὶ λέγοντος, Ἐπαίσχυντες ὁσίως ΗΘΙΚΟΝ α. Τιμ. β. ι.

ὁσίους χεῖρας χωρεὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ, καὶ ἀσυνδιάσωμεν πάντοτε μὲν ἀπηλλάχθαι τῆς ἀγάπης καὶ ἐν γαλήνῃ ἔχειν τὸν λογισμόν, μάλιστα δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς θύρας, ὅτε πολλῆς ἡμῖν χρεία τῆς πρὸς τὸν Θεὸν φιλοσοφίας. ἐὰν γὰρ ἴδῃ κατ' αὐτὸν κειμένους νόμους τούτοις ἡμᾶς πειθομένους, παρέξει ἡμῖν τὴν πρὸς ἑαυτὸν δωρεὰν χαρίζεται τὴν φιλοτιμίαν, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. ν. ΕΝ ΓΑΣΤΡΙ ΔΕ ΕΛΑΒΕΝ Η ΡΕΒΕΚΚΑ, ΚΑΙ ἐσκίρτων τὰ παιδία, φησὶν, ἐν αὐτῇ.

ΒΟύλεσθε σήμερον τὰ λείψανα τῶν δικαίων ἡμῖν εἰρημένων ἀποδῶμεν ὑμῖν τῇ ἀγάπῃ; οὐδὲ γὰρ ἅπασαν τὴν ὑπόθεσιν εἰς τέλος ἀγαγεῖν ἡδυνήθημεν· ἀλλ' ὅτι διὰ τῆς οἰκείας θύρας καὶ τῆς πολλῆς εὐσεβείας ἴσχυσεν ὁ Ἰσαὰκ τὴν μητέρα τῆς Ρεβέκκας πρὸς παιδοποιΐαν διεγεῖραι, καὶ τὴν φύσιν αὐτὴν πεπηρωμένην, ὡς εἶπεῖν, διανοῖξαι, ταῦτα ἅπαντα διὰ τοῦτο ἰσχυρῶς ὑμᾶς ἐδιδάξαμεν. δείξαντες * τῷ ἐπὶ τὸν ἀριθμὸν, ὃν δὲ ὁμιλος καὶ ἱκετεύων τὸν Θεὸν διετέλεσεν· ὅθεν τοῦτο ὁ μακάριος ἐκεῖνος, καὶ εἰς τὰς τῶν εἰρωνῶν λόγους ἐξελθόντες, καὶ τὴν ἀρτίδυμον ὑμῖν εἰπόντες, δι' ὧν αἱ τῶν δικαίων ἐκείνων γαμεταὶ στεῖραι γεγόνασιν, ἐπαγαθὰ κατελύσαμεν τὸν λόγον. δεῖ δὲ σήμερον ἡμᾶς μαθεῖν καὶ τῆς Ρεβέκκας τὸ φιλόθεον, ἵνα μὴ μόνον ἀπὸ τῆς τοῦ δικαίου ἀρετῆς κερδάνωμεν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν Ρεβέκκαν διηγήσεως εἰς ζῆλον διεγερθῶμεν τοῦ ἀκούοντας. ὅτε γὰρ ἤκουσεν ὁ Θεὸς τῆς τοῦ δικαίου προσευχῆς,

22 Καὶ ἐν γαστρὶ ἔλαβεν ἡ Ρεβέκκα, ἐσκίρτων, φησὶ, τὰ παιδία ἐν αὐτῇ, Καὶ πολλὴν αὐτῇ πόνον αἱ ὠδῖνες παρεῖχον. Εἶπε γάρ, φησιν, Εἰ οὕτω μοι μέλλει γίνεσθαι, ἵνα τί μοι τοῦτο;

Οὐδὲ γὰρ εἰς ἓν ὁ μέλλων γίνεσθαι, ἀλλὰ δύο κατ' αὐτὰ ἐν τῇ γαστρὶ παιδία περιέφερε, καὶ ἡ γενοπαθεία πολλὴν αὐτῇ τὴν ὀδύνην κατεσκεύαζεν. ἀλλ' ὅθεν μοι ἐντεῦθεν τῆς γυναικὸς τὸ φιλόθεον. ἐγώ, καθάπερ πολλαῖς τῶν νῦν γυναιξὶν τῶν ῥᾳθύμως ζώσῃ βλασφημίαις ἐγκατακάπτονται, ὅτι δὴ θεοπάλιν ἵνα συμμαχίαν ἔδραμεν, οὐδὲ πρὸς τοῦτο καὶ τοιαῦτα σοφισμοῖς ἴσως καὶ παραπηρήσεσι διὰ τῶν οἰκείων λογισμῶν κρίνειν βλασφημίας, οὐδὲ τῇ ἀπάτῃ τῶν πεπραγμένων καὶ τὰ κατὰ τὴν δυσθεσπέσιον φύσιν ἐπαγγέλλεσθαι βλασφημιῶν ἑαυτὴν ὑπέδωκεν, ἀλλ' ὅτι Ἐπορεύθη πυθέσθαι παρὰ κυρίου. Ὅσα γυναικὸς ζώσης. ὅτε εἶδεν ὅτι ὁ τῆς φύσεως δεσπότης ἴσως ὁ τὴν μήτραν αὐτῆς διανοίξας, καὶ τὴν ἄγονον γαστέρα ἀθέσμου ὥσπερ γόνιμον ἀπεργασάμενος, καὶ ἐώσης τῆς γαστρὸς τὸν ὄγκον μεγάλα ἵνα αὐτῇ ἐπιγωμένον, ἐπορεύθη, φησὶ, πυθέσθαι παρὰ κυρίου. τί ἐστιν, ἐπορεύθη πυθέσθαι παρὰ κυρίου; ἔδραμεν ὅτι τὴν ἀληθῆ γνῶσιν, καὶ ὅτι τὸν ἱερέα τὸν τοῦ θείου θεραπευτὴν, ἀπούσασα διὰ τούτων λαθεῖν τοὺς μαθεῖν τὴν γνῶσιν, καὶ διηγησαμένη πάντα τὰ καθ' ἑαυτὴν, ἐμάθανεν ἅπαντα μετ' ἀκριβείας, τὸ φιλόθεον θεοῦ Θεοῦ διὰ τῆς τοῦ ἱερέως γλώττης ἐκκαλύπτοντος αὐτῇ ἅπαντα σαφῶς, καὶ ταύτῃ προθυμοτέραν αὐτὴν ἐργαζομένου. καὶ ἵνα μάθῃς ὅσον ἴσως ὅτε τῶν ἱερέων τὸ ἀξίωμα, θαυμοῦ φησιν, ὅτι ὁ ἱερεὺς ταῦτα ἀπεκρίνατο. ἀλλ' ὅτε εἶπεν, ἐπορεύθη πυθέσθαι παρὰ κυρίου, ἐπῆγε,

Καὶ

23 Καὶ εἶπε κύριος αὐτῇ ἀγὼ τῆ ἱερέως, δύο ἔθνη ἐν τῇ γαστρί σου εἰσίν.
Καὶ γὰρ ἡ ἑτέρωθι ἀγίασθαι καλῶ ἱερέα ἡ θεία γραφή, δεικνῦσα ὅτι σκάνδαλα φθέγγεται ἄφωνα σιγήσει ἡ τοῦ πνεύματος χάρις. Εἶπεν οὖν κύριος αὐτῇ ἀγὼ τῆ ἱερέως,
Δύο ἔθνη ἐν τῇ γαστρί σου ἐστί, καὶ δύο λαοὶ ἐν τῇ κοιλίᾳ σου ἀφορισθήσονται, καὶ λαὸς λαοῦ ὑπερέξει, καὶ ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάττονι. Ὅσα προεῤῥήσεις ἀπόρρητα σαφῶς αὐτῇ μηνύων τὰ μέλλοντα γνήσεται. ἀλλόφυλοι γὰρ οἱ παῖδες ἐν τῇ γαστρὶ καὶ σκιρτῶντες, ἤδη προανεφώνουν ἄπορρητα μετ' ἀκριβείας. καὶ λοιπὸν ἐμεμάθηκεν ἡ γυνή, ὅτι οὐ δύο μόνοι τέξεται παῖδας, ἀλλ' ὅτι καὶ εἰς ἔθνη ὅλα σχισθήσονται, καὶ ὅτι ὁ ἐλάσσων κυριεύσει τοῦ μείζονος. 24 Καὶ ὅτε, φησὶν, ἤγγισεν ὁ καιρὸς τοῦ τόκου, 25 Ἐξῆλθεν ὁ πρωτότοκος πυῤῥάκης, ὡσεὶ δορὰ δασύς, 26 Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἐπειλημμένη τῆς πτέρνης Ἡσαῦ. Μισεῖ γὰρ ἤδη καὶ ἐκ προοιμίων δεικνύτος τοῦ Θεοῦ, ὅτι πρείσσει καὶ τὰ ῥηθέντα ὁ ἐλάττων τοῦ μείζονος. κατεῖχε γάρ, φησι, τῇ χειρὶ τὴν πτέρναν Ἡσαῦ, ὅπερ ἦν σημεῖον καταγωνιζομένην τὸν ἰσχυρὸν εἶναι δοκοῦντα. καὶ σκόπει μοι τὴν θείαν γραφήν, ὅπως ἀγὼ τὰ μέλλοντα ὀξέως συμβήσεσθαι ἤδη προαναφωνεῖ, καὶ δείκνυσιν ἡμῖν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐκείνου τὸ ἐπιτήδευμα. 27 Καὶ ὅτι ὁ μὲν πρεσβύτερος ἦν ὁ κυνηγὸς καὶ ἄγροικος ἦν ἄνθρωπος, ἁπλαῦς, οἰκίαν οἰκῶν. 28 Διὸ ἡ μὲν Ῥεβέκκα ἠγάπα τὸν Ἰακώβ, ὁ δὲ Ἰσαὰκ τὸν Ἡσαῦ. ὅπερ ἡ θήρα αὐτοῦ, φησι, βρῶσις ἦν αὐτῷ.

Ὅσα πῶς οὖν παῖδας διενείμαντο, καὶ ἡ μὲν ἀγὼ τὸ ὅτι τῆς οἰκίας ἀγαπείσειν ὁρῶσα τὸ παιδὸς τὸ ἁπλαῦν, πλείονα τὴν εὔνοιαν πρὸς αὐτὸν ἐπεδείκνυτο· ὁ δὲ πατὴρ ἀγὼ τὸ πρωτότοκον σκῆνος γεγλῶτταν, καὶ ἀγὼ τὸν θηρευτὴν ἠγάπα Ἡσαῦ. ἀλλ' ὅτι μὲν τῇ φυσικῇ φιλοσοφίᾳ καταχαλυφθεῖσα ταῦτα ἐποίουν· ἡ δὲ προῤῥήσις εἰς μικρὸν εἰς ἔργον ἄξει ἡ λεγθεῖσα, ὅτι ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι. ὅρα γὰρ θεόθεν.

29 Ἥψησε, φησὶν, Ἰακὼβ ἕψημα. Ἦλθε δὲ Ἡσαῦ σκληπτὸς, 31 Καὶ εἶπεν Ἰακὼβ, ἀπόδου μοι τὰ πρωτοτόκια. 32 Ὁ δὲ φησι, τί μοι τοῦτον ὄφελος, τῆς τελευτῆς ἤδη με καταλαμβανούσης, εἰ μὴ μεταλάβοιμι τῆς ἕψης; 33 Ὁ δὲ ἀγὼ ὅρκον ἀπαιτεῖ, ὥστε βεβαίαν αὐτὰ γνέσθαι τὴν μεταχώρησιν ἀγὼ ὡμόσε, φησὶν, Ἡσαῦ.

Ἰδοὺ λοιπὸν σκιεῦθεν διατεταμένη ἡ τάξις, καὶ ὁ τοῦ πρωτοτόκου ἀξίωμα μετῆλθεν ὅτι τῇ ἀρετῇ τῆς ψυχῆς ἁλίσκεται. Καὶ ἀπέδοτο, φησὶν, Ἡσαῦ τὰ πρωτοτόκια, Ἀντὶ τοῦ, πέπρακε τῆς ἕψης ἕνεκα τὸ ἀξίωμα τὸ παρὰ τῆς φύσεως αὐτῷ δωρηθέν. δὲ ἐπήγαγε, 34 Καὶ ἐφάυλισεν Ἡσαῦ τὰ πρωτοτόκια. Ἀγνώμων γέγονε περὶ τὴν καταφρονήσασαν αὐτοῦ ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως πρεσβείαν. τοῦτο ὅλον ἐγίγνετο, ἵνα κἀκείνου δειχθῇ ἡ ἀγνωμοσύνη, καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ προῤῥήσις εἰς ἔργον ἐξέλθῃ.

35 Ταῦτα ὁ ἀκούοντες παιδεύωμεθα μηδέποτε τῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ δωρεῶν ἀμελεῖν, μηδὲ μικρῶν ἕνεκα καὶ εὐτελῶν τὰ μεγάλα προΐεσθαι. τίνος γὰρ ἕνεκεν, εἰπέ μοι, βασιλείας οὐρανῶν προεχειμένης καὶ τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων ἀγαθῶν, περὶ τῶν χρημάτων ὀπτυμένην μεμψώμεθα, καὶ τὰ πρόσκαιρα, καὶ πολλάκις οὐδὲ μέχρις τέλους ἡμῖν παραμένοντα τῆς διανοίας καὶ ἀεὶ παραμένοντων προσπεμπόμενα; καὶ τί τοιαύτης ἀνοίας χεῖρον γένοιτ' ἄν, ὃ τῶν κακείνων ἀποστερούμεθα ὄφλοντες τὴν περὶ ταῦτα ὀπτυμένην, καὶ μηδὲ τούτων ἀπολαύειν καθαρῶς δεδυνήμεθα; τί γὰρ ὄφελος, εἰπέ μοι, τοῦ πολλῆς προεστώσης; ἢ οὐκ οἶσθ' ὅτι ἡ πολλὴ προσθήκη τῶν χρημάτων οὐδὲν ἕτερον ἡμῖν ἐργάζεται, ἢ φροντίδων προσθήκην καὶ περισπασμοὺς καὶ ἀγρυπνίαν; οὐχ ὁρᾷς ὅτι οἱ μάλιστα εἰσὶν ἀπόροι, ὡς εἰπεῖν, δοῦλοι,

δοῦλοι, ⓐ τὰ πλείονα προβεβλημένοι, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὰς σκιὰς αὐτὰς δεδοικότες; ἐντεῦθεν γὰρ ὑπόληψαι αἱ ὑπὲρ αὐλαὶ, αἱ βασκανίαι, ὁ φθόνος ὁ πολύς, τὰ μυρία ἄλλα κακά. καὶ πολλάκις αἰτίους ⓦ μυρία τὰ λαμπρὰ χρυσίου ἔχοντα ἀποκείμενα μαχαιρίζοντα ⓦ ἐπ' ἐργασπείᾳ ἐσηκόσια, καὶ ὁκ τῆς τῶν χειρῶν ἐργασίας τιμῶ τοῦ ὑφαντοῦ ποιοῦμενον. ποία οὖν ἡδονὴ, ἢ ποῖον κέρδος, ὅταν μήτε τούτων ἀπολαύωμεν, καὶ ἀγῶ τιμῶ πρὸς τῶν μειζόνων ἀποστερώμεθα; τί γὰρ λέγω τῶν μειζόνων; ὅταν μὴ τῶν ἐνταῦθα κακῶν, καὶ τῆς ἐκπλώσεως τῶν ἐκεῖ ἀγαθῶν, καὶ πρὸς τὴν γέενναν αὐτὴν ἀποτερπώμεθα. καὶ ὅπως λέγω τὰ μυρία ἁμαρτήματα τὰ ἐντεῦθεν συλλεγόμενα, τοῦ δόλους, τὰς συκοφαντίας, τὰς ἁρπαγὰς, τὰς πλεονεξίας. ἀλλὰ καὶ ἀπόντων τούτων ἐλεύθερος ἤ τις, ὅπερ οὐκ ἔστι τῶν ἀδυνάτων, τοσαῦτα γὰρ προβεβλημένος, χρημάτων καὶ τῆς οἰκείας μόνης ἀπολαύσεως γινόμενος, καὶ μὴ προϊέμενος τοῖς ἐν χρείᾳ ὅπου μὴ διαφυλείας, ὃ τῆς γεέννης πῦρ ⓒ ⓦ τοιοῦτον ἐκδέξεται. καὶ τοῦτο διδάσκει ἡμᾶς σαφῶς ἡ παβολὴ ἡ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ κειμένη, ἵνα κἂν μὴ ἐκ δεξιῶν ἕστηκε, κἂν ἐξ εὐωνύμων. καὶ τοῖς μὴ τὴν βασιλείαν ἑτοιμάσασι λέγει τοῦ πρὸς τοὺς δεομένους ἀνελεήμονας. δοῦτε γάρ, φησιν, ⓐ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου· κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. τίνος ἕνεκεν δὲ λέγει τοῦτο; ἐπείνασα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. μέγας τοῦ ῥήματος ὁ ὄγκος. ὁ δεσπότης τῶν ἀπόντων καὶ δημιουργὸς φησιν, ἐπείνασα, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. ποίας οὖν ἀνέχεται τοῦτο ψυχῆς, κἂν ἀνελιθίνη τυγχάνῃ; ὁ δεσπότης σου πεινῶν προσέρχεται, δὲ σὺ τρυφᾷς; καὶ τοῦτο μόνον δεινόν, ἀλλ' ὅτι καὶ τρυφῶν προσιοράν αὐτὸν ἀνέχῃ, καὶ ταῦτα οὐδὲ πολλοῦ τινος δεόμενον, ἀλλ' ἄρτου μόνου ἑνός, ὥστε ⓦ λιμὸν παραμυθήσασθαι. ἀλλ' αὐτὸς μὲν ὁ χρυσοστόμος πηγνύμενος προσέρχεται, σὺ δὲ τὰ τῶν σπόρων νήματα προσκείμενος οὐκ ὀπισθρέφῃ, οὐδὲ τὸ συμπάθειαν ὀπιδείκνυσαι, ἀλλ' ἀπλήστως παρατείνεις. δὲ ποίας ταῦτα δώσει σοι συγνώμης ἀξία; μὴ τοίνυν τοῦτο ἀσυδαίζωμεν, ὃ πάντων ὂν πάντως ἔσπουδε πλείονα προσκαλλεῖσθαι, ἀλλ' ἐκεῖνο σκοπῶμεν πῶς δ ταῦτα καλῶς διοικήσωμεν, καὶ τὸ τῶν ἐν χρείᾳ τυγχανόντων ἔνδειαν παραμυθησώμεθα, καὶ κείνων μὴ ἐκπέσωμεν τῶν ἀεὶ μενόντων, τῶν οὐρανίων μεταβολίων ὀπιδεχομένων. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τῆς ἡμέρας ἡμῶν τὸ τελευταῖον ἄδηλον ἡμῖν ἐποίησεν ὁ δεσπότης, ἵνα ἡμᾶς παρασκευάσῃ διὰ παντὸς ἑαυτοὺς νήφειν καὶ ἐγρηγορέναι, καὶ ταύτῃ μᾶλλον διεγείρῃ πρὸς τὸ τῆς ἀρετῆς ὀπιμέλειαν.

Μαρ. ιγ. λγ. Γρηγορεῖτε γάρ, φησιν, οὐκ οἴδατε τὸν ἡμέραν, οὐδὲ τὸν ὥραν. ἀλλ' ἡμεῖς δὲ ἀναίτιον προσκείμεθα, καὶ δι' ὅλου καθεύδομεν ὕπνον τοῦτον τὸν φυσικὸν βαρύτερον. ὁ μὲν γὰρ τῶν καθευδόντων ⓦ ὕπνον καὶ πρὸς τὰ κακὰ καὶ πρὸς τὰ καλὰ ἀνενέργητος τυγχάνει· ἡμεῖς δὲ ἕτερον ὕπνον καθεύδομεν, πρὸς μὲν τὰ τῆς ἀρετῆς ἔργα καθεύδοντες, πρὸς δὲ τὰ τῆς κακίας ἐγρηγορότες· καὶ κεῖνα μὲν ἀόκνως διαπραττόμενοι, ἐν δὲ τούτοις πολλὴν τὴν ῥᾳθυμίαν καὶ τὸν ὕπνον ὀπιδεικνύμενοι, καὶ ταῦτα ὁρῶντες καθ' ἑκάστην ἡμέραν τοῦ μὲν ἐντεῦθεν ἀπαγομένους, τοῦ δὲ καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ πολλὴν τὴν μεταβολὴν ὑποφερομένους. δὲ τοῦτο αὐτὴ ἡ ἀνωμαλία παιδεῦσαι ἡμᾶς ἰκανὴ καὶ εἰς πόθον τῆς ἀρετῆς ἀναγαγεῖν, δὲ παρασκευάσαι ὑποφρίξαι τῶν παρόντων, δὲ ποθῆσαι τὰ μέλλοντα, καὶ πρόσπτυσαι τῆς σκιᾶς καὶ τῶν ὀνειράτων τὴν ἀληθειαν. σκιᾶς γὰρ καὶ ὀνείρατον τοῦτον τὰ παρόντα διεπνοχε. μὴ τοίνυν ἑαυτοὺς ἀπατῶμεν, μηδὲ τὰς σκιὰς μεταδιώκωμεν· ἀλλ' ὀλίγον ποτὲ τῆς οἰκείας σωτηρίας φροντίδα ποιησώμεθα, καὶ τὰ χρήματα κενώσωμεν εἰς τοὺς δεομένους, ἵνα τῆς ὀπὸ τούτοις ἀμοιβῆς ἀξιωθῶμεν παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, οὗ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀπολαῦσαι, χάριτι

π

πι καὶ φιλαν θεωπία τ̃ κυείου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νυν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τ̃ αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. να'. ΕΓΕΝΕΤΟ ΔΕ ΛΙΜΟΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ, ΧΩ-
ρὶς τ̃ λιμοῦ τ̃ πρώτερον, ὃς ἐγένετο ἐν τῷ χρόνῳ τ̃ Ἀβραάμ.

Ἄλλη ἐκ τῆς ἀκριβείας τ̃ πρώτου ἡμῖν ἐπιμηθώμεθα βουλόμενος τῆς πρὸς ὑμᾶς ἀσφαλοῦς διδασκαλίας. ὥστε εἰ δέοι ὑμᾶς σαφῶς ποῦ τ̃ λόγου πρώην κατελύσαμεν, ἐκ τούτου ἀναμνῆσαι σπεύδομεν ἀναλαβόντας, ἀναγκαῖον ἐποιησάμην τὴν ὑμετέραν ἀγάπην. Εἰ γὰρ καὶ αὐτοὶ διὰ τὸ πολλαῖς φροντίσι περιέλκεσθαι ἴσως ὑπελήθατε, ἀλλ' ἐμοὶ προσήκει εἰς ὑπόμνησιν ὑμᾶς ἀγαγεῖν, ἵνα διὰ τῆς μνήμης σαφέστερος ὑμῖν ὁ λόγος γένηται ὁ μέλλων σημαίνεσθαι ῥηθήσεσθαι. ἴστε οὖν πρότερον τῆς Ῥεβέκκας τὸ φιλόθεον διηγούμενοι, καὶ ἐκεῖθεν ὅτι τ̃ Ἡσαῦ καὶ τὸν Ἰακὼβ ἐλθόντες ἐκ διδυμείας μήτρας, εἶθα τὰ πρωτοτόκια ἀπέδοτο τῷ Ἰακὼβ ὁ Ἡσαῦ, τ̃ ἐφήματος ἀποκαύσας, καὶ διὰ τὴν τῆς ἔδρας ἐπιθυμίαν τ̃ πρεσβείας ἑαυτὸν ἀπεξέρησε. τοῦτο γὰρ ἐγίνετο οὐκ ἁπλῶς, ἀλλ' ἵνα ἡ τ̃ Θεοῦ πρόρρησις διὰ τ̃ ἔργων πληρωθῇ ἡ λέγουσα, Τὸν Ἰακὼβ ἠγάπησα, τ̃ δὲ Ἡσαῦ ἐμίσησα. ὅπερ γὰρ ὡς Θεὸς τὰ μέλλοντα προῄδει, προεμαρτύρησε καὶ τούτου τὸν ἀρετὸν, κἀκείνου τῆς γνώμης τὴν μοχθηρίαν. τί δέ ἐστι τοῦτο τὸ τ̃ πρωτοτοκίων, εἰ μὴ ὅτε ὁ καιρὸς ἐπέτρεπεν εἰπεῖν ὅτι τῆς ὑμετέρας ἀγάπης, ἀλλ' ἀναγκαῖον νῦν ὑμᾶς διδάξαι. μείζων γὰρ ἦν) τιμὴ τὸ παλαιὸν νομίζεσθαι. ἔχει δὲ τῆς ὕλης τὴν ὑπόθεσιν ἐντεῦθεν. ἵνα τὸ τ̃ Ἰσραηλίτ ἔθνος τῆς Αἰγύπτου ἀπαλλάξαι ἐβούλετο ὁ τ̃ ὅλων Θεός, καὶ τῆς τυραννίδος ἐλευθερώσας τὸ Φαραὼ διὰ τὴν πρὸς τ̃ πατριάρχου ἐπαγγελίαν, ἀντιτείνοντος καὶ κατέχειν βουλομένου ὅτε τὸ Αἰγυπτίου, μὴ τὰ διαφόρους πληγὰς ταύτην ἐπαγαγὼν τὴν πληγὴν ὁ δικαστὴς τελευταίαν, μονονουχὶ τ̃ οἰκείας χερὸς παρεσκεύασε τὸν Αἰγυπτίους ἐξώσαι τὸ τ̃ Ἰσραηλίτ ἔθνος. ἀθρόον γὰρ πάντων τ̃ Αἰγυπτίων τὰ πρωτότοκα διαιρεθῆναι προσέταξε, καὶ ἵνα ἴδειν καθ' ἑκάστην οἰκίαν οἰμωγὰς καὶ δάκρυα, καὶ οὐδὲ μέχρι τούτου ἔφη σημαίνειν τ̃ ἀπειλήν, ἀλλ' ἐκ τούτου προσεδόκων καὶ ὅτι πάντας ὁδῷ βαδίζοντας ἐλεύσεσθαι τὸν θάνατον. ἐπεὶ οὖν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ πάντων τῶν γεννωμένων πρωτοτόκων ἀθρόον ὁ θάνατος γέγονεν, οἱ τ̃ Ἰσραηλίτας τῆς ἄνωθεν ροπῆς ἀπολαύοντες ἀβλαβεῖς διέμενον, δεικνὺς καὶ διὰ τούτου τ̃ περὶ αὐτοὺς εὔνοιαν ὁ τ̃ ὅλων Θεὸς, αἰτί τ̃ ἀναιρέσεως τ̃ πρωτοτόκων ἐκείνων, τὰ πρωτότοκα τ̃ Ἰουδαίων αὐτῷ ἀναπόφευκτον λοιπὸν προσέταξεν. ἐντεῦθεν καὶ ἡ Λευὶ φυλὴ εἰς ἱερουργίαν ἀφωρίσθη, καὶ ὀξ ἐκείνου μόνου τῶν δωδεκάφυλων τὰ πρωτότοκα ἀνεπήνετο τ̃ Θεῷ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀλόγων, καὶ πάντων ἀπαξαπλῶς. ἦν προσταγμα ἓν τὸ κελεῦον ἔν τε τῶν δωδεκάφυλων, ἔν τε τῶν ἀκαθάρτων ζώων τὴν τιμὴν καταπέμπειν. ἀλλ' εἰ καὶ ὕστερον αὕτη ἡ νομοθεσία γέγονεν ἡ περὶ τῶν πρωτοτόκων, ἀλλ' ὅμως ἤδη ἄνωθεν καὶ ἐκ προοιμίων ἐδόκουν πλέον τι ἔχειν προτέρημα διὰ τὴν ἀνδρὸς μνήμην ἀναοίξαντες. ταύτην οὖν τὴν τιμὴν, ἓν καὶ ἐκ φύσεως ἔσχεν ὁ Ἡσαῦ, μετήνεγκε διὰ τὴν οἰκείαν ἀκρασίαν ὅτι διὰ βρώσεως ἀνδρὸς φόνον. καὶ ὁ μὲν καὶ ἐκ φύσεως αὐτῷ ὀφθεὶς ἀπώλεσεν· ὁ δὲ, καὶ ὅπερ οὐκ εἶχεν ἐκ φύσεως, αὐτῷ προσέλαβε. καὶ ὅπερ ἀνωθεν αὐτῷ ἓν κεχρησμῳδημένον, διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ῥεβέκκα τὴν προσηκείαν αὐτῷ ὅτι πεῖσα, Ἰακὼβ αὐτὸν ἐκάλεσεν, ὅπερ πρεσβυτερισμὸς

νισμὸς ἐρμηνεύεται, καθάπερ ⸂δ⸃ ὁ Ἡσαῦ μὴ τὰς τῶ παῤῥὸς εἰς αὐτὸ εὐλογίας γεγενημένας ἀποδυσάμενος ἔλεγε, διχαίως ἐκλήθη ⸂δ⸃ ὄνομα αὐτῶ Ἰακώβ. ἐπέρικε γάρ με ἤδη δεύτερον τοῦτο, τότε μὲν τὰ πρωτοτόκιά μου εἰλήφε, νῦν δὲ εἴληφε τὴν εὐλογίαν μου. σκέπτει πόση τῆ παλαιᾶ νόσω ἡ ζωὴ σεις, μᾶλλον δὲ πόση τοῦ Θεοῦ ἡ σοφία, ὡς μὴ τὰς γυναικὰς καταισχύνειν μὴ ἁπλῶς μηδὲ ὡς ἔτυχε τὰς προφητείας τοῖς πατράσιν ἐπιλέγειν, ἀλλὰ συναποτίθεσθαι τῆ τοῦ παιδίου προφητείᾳ τὰ μηνύοντα ἑκάστῳ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι τῷ προφωνοῦντι. καὶ ἀσφαλῶς εὑρήσεις ὁμωνύμους τοῖς γεννησαμένοις σὺν πατράσι καὶ μάλα πολὺ ἀδαμοῦ· ἀλλὰ καὶ ὁ πατὴρ τὴν προφητείαν τοῦ παιδὸς μέλλοντος ἐπιτίθεναι, ξένῳ τινὶ καὶ κακῶς ἐπιτίθησιν, ὥστε δι' αὐτῆς προμηνῦσαί τινα τῶν μελλόντων ἔσεσθαι· καὶ ἡ μήτηρ πάλιν ὁμοίως. ὅτε καὶ ὁ Λάμεχ τὸν υἱὸν προσαγορεύων, Νῶε ἐκάλεσε, καὶ ἐπήγαγε λέγων, οὗτος διαναπαύσει ἡμᾶς. ὅτε καὶ ἑκάστην προφητείαν διερμηνεύοντος μὴ ἀκριβείας εὑρήσεις πάντως τι ἀμφιβολίαν, ἃ καθάπερ νῦν ποιοῦσιν, ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἀπὸ τῶν γεννησαμένων καταδαίζοντες τὰς προφητείας ὀνομάζειν, ἀλλὰ πᾶς ὁ σκοπὸς αὐτοῖς ἦν, ὥστε διὰ συνεχῆ ⸂κατόμησιν⸃ συναποτίθεναι δεῖ τῆς προφητείας τῷ τιθέντι. ἀλλ' ἴδωμεν λοιπὸν μὴ τὰ τῶν προτοκίων ἐνθυμηθῶμεν, ἃ πάλιν ἡμῖν διηγεῖται ὁ μακάριος Μωϋσῆς περὶ τοῦ παῤῥὸς τούτου, καὶ ὅπως καθάπερ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου, καὶ οὕτω λιμοῦ καταλαβόντος πολλῆς ἀξιοῦται τῆς ἄνωθεν κηδεμονίας διά τε τὴν οἰκείαν ἀρετὴν, διά τε τὴν εἰς τὸν πατριάρχην γεγενημένην ἐπαγγελίαν. 1 Ἐγένετο δέ, φησὶ, λιμὸς ὑπὶ τῆς γῆς, χωρὶς τοῦ λιμοῦ τοῦ πρώτου, ὃς ἐγένετο ἐν τῷ χρόνῳ τοῦ Ἀβραάμ.

Ἵνα μὴ νομίσῃς περὶ ἐκείνου τοῦ λιμοῦ αὐτὸν διαλέγεσθαι, διὰ τοῦτο ἐπήγαγε, χωρὶς τοῦ λιμοῦ τοῦ πατριάρχου, αὐτὶ τοῦ, ἕτερος τοιοῦτος νῦν κατέλαβε λιμὸς τὴν γῆν ὑπὲρ τοῦ Ἰσαάκ, οἷος καὶ ὑπὲρ τὸν παῤῥὸν αὐτοῦ. καὶ ἡ τῶν ἀναγκαίων ἀπάνις πρόφασις ἐν θορύβῳ μείζονι καθίσα, καὶ ἐκ τῶν οἰκείων μετῳκίσαθαι κατήπειγε, καὶ πρὸς ἐκείνους τοὺς τόπους χωρῆν, ἔνθα τὴν ὑπαρξιν εἶχον αἱ ποίμναι τὴν ὑποείδιον τοῦ ὕδατος. ὅθεν καὶ ὁ δίκαιος τοῦτ' ἐποιήσατο τὸν λιμόν, Ἐπορεύθη, φησὶ, πρὸς Ἀβιμέλεχ εἰς Γέραρα. 25

Ἐνταῦθα γὰρ καὶ ὁ Ἀβραὰμ μὴ τὰ ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου ἐπανόδου πάλιν ἀπῆλθεν. εἰκὸς ἦν καὶ τοῦτον ἐκεῖ ἀπελαυνέναι, ὡς ἐκεῖθεν ὁρμήσαντα βουλόμενον ὑπὲρ τοῦ Αἰγύπτου. καὶ ὅπου τοῦτο ἐστὶν, ἄκουσον τοῦ ἀφάτου τοῦ Θεοῦ βουλαγχίαν. 2 Ὤφθη γὰρ αὐτῷ, φησὶν, ὁ Θεὸς, καὶ εἶπε, μὴ καταβῆς εἰς Αἴγυπτον.

Οὐ βούλομαί σε, φησὶ, τοῦ μακρὰν ἐκείνου στέλλεσθαι ὁδὸν, ἀλλ' ἐνταῦθα μένειν. ἀλλ' οὐδὲ ἀφίημί σε πεῖραν τῆς ξενιτείας λαβεῖν, ἀλλὰ τοῦ ἐπόψεσιν τοῦ πρὸς Ⓦ πατέρα σου εἰς ἔργον ἄξω, καὶ τὰ ἐκείνῳ ἐπηγγελμένα εἰς σὲ ἐκβήσεται, καὶ σὺ τῶν πρὸς ἐκείνον ἐποψέσεων ὃ πέρας δέξῃ. μὴ καταβῆς εἰς Αἴγυπτον.

Κατοίκησον ἐν τῇ γῇ, ἣν ἐάν σοι εἶπω, 3 Καὶ παροίκει ἐν τῇ γῇ ταύτῃ. Ἵνα μὴ νομίσῃ ὁ δίκαιος ὅτι βουλόμενος αὐτὸν τῆς ξενιτείας τῆς ἀπὸ τῆς λιμοῦ πεῖραν λαβεῖν, τοῦτο ὑπαπάτᾳ, καὶ ὑ συγχωρεῖ εἰς τοῦ Αἴγυπτον ἀπελθεῖν, φησὶ, μὴ ἀγωνία, μηδὲ φεύγητε, ἀλλ' ἐνταῦθα μένε. Ἐγὼ γὰρ ἔσομαι μὴ σῦ.

Τὸν χορηγὸν ἀπάντων τῶν ἀγαθῶν ἔχων, μὴ φεύγητε μηδενός. ἐγὼ γὰρ ὁ πάντων δεσπότης ἔσομαι μὴ σῦ, καὶ ὑ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ Καὶ εὐλογήσω σε,

Ἀντὶ τοῦ, ὑπὲρ δόξαν σε ποιήσω, καὶ τοῦ πρὸ ἐμοῦ σοι βουλήθη πρέξω. τί αὖ εἶπε τοῦτο " μακαριώτερον τοῦ δικαίου τοῦ τοσούτου " βουλήθη τοῦδε τοῦ Θεοῦ δόξαμοῦ, ὅτι ἔσομαι μὴ σῦ, καὶ εὐλογήσω σε; τοῦτό σε πάντων εὐπορώτερον ἀποδείξει, τοῦτό σε ἐν πολλῇ τοῦ σίᾳ εἶ τοῦ σκυάσει, ὑπὸ σοι ἡ μεγίστη δόξα, τοῦτ' ἡ ἄφατος τοῦ φάεια, ὑπὸ

ἡ

ἡ ἀσφάλεια, τοῦτο τῶν ἀγαθῶν τὸ κεφάλαιον, τὸ ἐμὲ εἶναι μετὰ σοῦ, καὶ εὐλογῆσαί σε. πῶς δέ σε εὐλογήσω; Σοὶ καὶ τῷ σπέρματί σου δώσω τὴν γῆν ταύτην.

Ὡς ξένος τὰ ἀλλότρια νομίζεις ἐπιχωριάζειν τοῖς μέρεσι τούτοις· ἴσθι ὅτι σοὶ καὶ τῷ σπέρματί σου πᾶσα αὕτη δοθήσεται ἡ γῆ. καὶ ἵνα θαρρεῖν ἔχῃς, μάθε ὅτι ⟨W⟩ ὅρκον, ὃν ὤμοσα Ἀβραὰμ τῷ πατρί σου, τοῦτον ὅτι σοὶ φήσω. ὅρα συγκαταβάσεων Θεοῦ. οὐκ εἶπεν ἁπλῶς ταῖς ⟨ω⟩υθήκαις, ἃς ἐποιησάμην πρὸς τὸν πατέρα τὸν σόν, ὅτι τὰς ἐπαγγελίας, ἃς ὑπεχόμην. ἀλλά τί; ⟨W⟩ ὅρκον οὗ ὤμοσα. ὅρκῳ αὐτὸν βεβαιῶσαί μου, φησί, καὶ ὀφείλω εἰς ἔργον ἀγαγεῖν καὶ πληρῶσαι ⟨W⟩ ὅρκον τὸν ἐμόν. ὁρᾷς Θεοῦ φιλανθρωπίαν. οὐ πρὸς τιμὴν οἰκείαν ἀξίαν ὁρῶν φθέγγεται, ἀλλὰ πρὸς τιμὴν ἀθένειαν συγκαταβαίνων τὴν ἡμετέραν. ὅθεν γὰρ ⟨Φ⟩ αὖ θεσπίσωσιν ὡς ὅτι τὸ πλεῖστον ἐκείνα εἰς ἔργον ἀγαγεῖν σπουδάζουσιν, οὐχ ἅπερ δεῖ ἁπλῶς ⟨ὑ⟩ποσχωνται λίαν, ἀλλ' ὅσα αὖ μεθ' ὅρκου ἐπαγγέλωνται· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ὁ τῶν ὅλων Θεὸς πληροφορῶν τὸ δίκαιον, ὅτι πρώτως ἔσται τὰ πρὸς αὐτὸν λεγόμενα, φησίν, ἵνα δὲ ὅτι τὰ πρὸς ἐμοῦ ὁμνυόμενα εἰς ἔργον ἀγαγεῖν δεῖ. τί οὖν φησιν; ὁ Θεὸς ὤμοσε. καὶ τίνος ὀμόσας ἠδυνάτο; ὁρᾷς ὅτι συγκαταβάσεως ἕνεκα τὸ εἰρημένον. τὸ γὰρ βεβαίωσιν τῆς ⟨ὑ⟩ποσχέσεως ὅρκον ἐκάλεσε. Καὶ φήσω, φησί, ⟨W⟩ ὅρκον μου, οὗ ὤμοσα Ἀβραὰμ τῷ πατρί σου. Εἶτα διδάσκει αὐτὸν καὶ ἵνα ἐστὶν ἃ ⟨ὑ⟩πέσχετο, καὶ πρὸς τίνων αὐτῷ διεβεβαιώσατο.

4 Καὶ πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου, ὡς τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ. Τοῦτο γὰρ καὶ τῷ πατριάρχῃ ἔλεγεν, ὅτι τοσοῦτον ἔσται τὸ σπέρμα σου, ὡς καὶ τοῖς ἀστροις καὶ τῇ ἀμμῳ παρεμφαίνων. Καὶ δώσω, φησίν, τῷ σπέρματί σου πᾶσαν τὴν γῆν ταύτην, καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν τῷ σπέρματί σου πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς. Διὰ τοῦτο ἦλθε ⟨ὑ⟩ποσχέσεις ταῖς εἰς ἐκεῖνον γεγενημέναις εἰς σὲ πληρώσω,

5 Ἀνθ' ὧν ⟨ὑ⟩πήκουσεν Ἀβραὰμ ὁ πατήρ σου τῆς ἐμῆς φωνῆς, καὶ ἐφύλαξε τὰ προστάγματά μου, καὶ τὰ δικαιώματά μου, καὶ τὰ νόμιμά μου. Ὅρα Θεοῦ σοφίαν, ὅπως διεγείρει τὸ δικαίῳ τὴν ἐγκαύνισιν, καὶ προθυμότερον ἐργάζεται καὶ προσκυδάζει μιμητὴν τοῦτον τὸν οἰκεῖον παῖδα καταζῆναι. εἰ γὰρ ἐκεῖνος, ἐπειδή, φησιν, ὑπήκουσε τῆς ἐμῆς φωνῆς, τοιούτης ἠξιώθη τῆς ⟨ὑ⟩ποσχέσεως, καὶ διὰ τὴν ἐκείνου ἀρετὴν εἰς σὲ τὸ ὅμοιον αὐτῷ τεθέντα τοιοῦτα πληρωθῆναι μέλλω, εἰ καὶ σὺ αὐτὸς ἐκείνου ζηλωτὴς καταστάς, καὶ τὴν ἐκείνου ὁδὸν ἔλθοις, ἐννόησον ὅσης ἀπολαύσεις τῆς πρὸς ἐμὲ θυμοίας, καὶ πόσης προθυμίας ἀξιωθήσῃ. ὁ γὰρ δίκαιον τοῦ ἑτέρου ἀρετὸν μέλλων θυμάσειν, εἰ καὶ αὐτὸς ἀνάρετος ἦν τὸ πρίν, πολλῷ πλείονος ἀξιωθήσεται κηδεμονίας. τί δέ ἐστιν, ἀνθ' ὧν ὑπήκουσε τῆς ἐμῆς φωνῆς, καὶ ἐφύλαξε τὰ προστάγματά μου, καὶ τὰ ἐντολάς μου, καὶ τὰ δικαιώματά μου; εἶπον αὐτῷ, ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ δεῦρο εἰς τὴν γῆν ἣν αὖ σοι δείξω, καὶ κατέλειπε τὰ ἐν χερσί, καὶ τὰ ἀδηλα ἐδίωκε, καὶ οὐκ ἐνεδίασεν, οὐδὲ ἠμέλησεν, ἀλλὰ μετὰ πάσης προθυμίας τὸ ὑπίταγμα πληρῶν ὑπήκουσε τῆς ἐμῆς φωνῆς. πάλιν τὰ ⟨ὑ⟩πὲρ τὸν φύσιν αὐτῷ ἐπικελεύομαι, καὶ μετὰ τὸ τὴν ἡλικίαν ἀπαγορῦσαι, καὶ μηκέτι μήτε αὐτὸν, μήτε τὸν μητέρα τὸν ζῶν τοῖς τεκνογονίαν ἔχειν τινὰ ὑπιτηδειότητα, ἀκύων πρὸς ἐμοῦ, ὅτι τὸ ἐξ αὐτοῦ σπέρμα εἰς τοσοῦτον ἐκπεθήσεται, ὡς πᾶσαν πληρῶσαι τὴν γῆν, οὐδὲ τότε διεταράχθη ⟨W⟩ λογισμόν, ἀλλ' ὑπίσευσε· διὸ καὶ δικαιοσύνη αὐτῷ ἐλογίσθη, ὅτι τῇ δυνάμει τῇ ἐμῇ πιστεύσας, καὶ ταῖς ⟨ὑ⟩ποσχέσεσι θαρρήσας ταῖς ἐμαῖς, ἀνώτερος γέγονε τῆς ἀνθενείας τῆς αἰσθητικῆς. καὶ μὴ τό σε τεθῆναι, τὴν μητρὸς τῆς σῆς δυσχερεμνύσης πρὸς τὴν Ἰσμαὴλ ⟨W⟩ ἐκ τῆς παιδίσκης τεθέντα, καὶ βαλομένης αὐτὸν ἀπελάσαι τῆς οἰκίας μετὰ τῆς Ἄγαρ, ὥστε μηδὲν κοινὸν ἔχειν πρὸς σέ, τὸ πατριάρχου δίκαιον τὴν πατρικὴν φιλο-

στοργίαν

στορλάμ ἤδη χρόνον ἱκανὰ καὶ τοῖς ἐκφύγοντος ἀκούσας περὶ ἐμοῦ ὅτι, Ὃ δοκῶ ποιεῖ τῇ Σάρρᾳ, ἐπελάθετο τῆς φυσικῆς φιλοστοργίας, καὶ ὠξέβαλε τὸν Ισμαὴλ μετὰ τῆς παιδίσκης, καὶ πάντα χρόνον ἀνήκουστος τῆς ἐμῆς φωνῆς, καὶ ἐφύλαξε τὰ τοσαῦτα μου. καὶ γὰρ ὃ τελευταῖον προσταχθεὶς ὑπ' ἐμοῦ εἰς θυσίαν ἀνενεγκεῖν τὸν υἱὸν τῷ γήρει αὐτῷ δοθέντα, τὸν ὕστερον περιπόθητον, ὃ μᾶλλον ἐποίησε, καὶ διεπερᾶσαι ἐκέλευσε λογισμὸν, οὐδὲ ἀνεκοινώσατο τῇ μητρὶ τῇ σῇ, ὃ τοῖς παισὶν, ὃ σοὶ αὐτῷ ὃ μέλλον ὑπ' αὐτοῦ προσδήσεσθαι κατάδηλον ἐποίησεν, ἀλλ' ἐρρωμένῳ τῷ λογισμῷ καὶ συντεταμένῃ τῇ προθυμίᾳ εἰς ἔργον ἄγειν ὃ ὑπέταγμα ἠπείγετο ὃ ἐμόν. διὰ τοῦ γνώμου αὐτοῦ τεφρωσας ὃ ἔργον σκώλυσα γλυκύς. ἐπεὶ οὖν διὰ πρώτων πολλῶν ἐπεδείξατο τοῦ ὑπακοῆς καὶ τοῦ φυλακτοῦ τὴν ἐμὴν προσταγμάτων, διὰ τοῦτο σε, τὸ δὲ σκεύη τρυφέντα, τὴν ὑπὸ σχέσεων τὴν εἰς αὐτὸν γεγενημένην ποιῶ κληρονόμον. μίμησαι τοίνυν σκεύη τοῦ ὑπακοῆς, καὶ τοῖς πρὸ ἐμοῦ λεγομένοις πίστευε, ἵνα πολυπλασίονος τῆς ἀμοιβῆς ἀξιωθῇς ὑπὲρ τε τῆς τοῦ παιδὸς ἀρετῆς, ὑπέρ τε τῆς οἰκείας ὑπακοῆς, καὶ μὴ καταβῇς εἰς Αἴγυπτον, ἀλλ' ὑπὸ σοῦδα μένε. εἶδες θεοῦ φιλανθρωπίαν, ὅπως διὰ τῆς μνήμης τῆς ἀρετῆς τοῦ παιδὸς, τοῦτο τὸ λογισμὸν ἀνεύρωσε.

6 Κατῴκησε δέ, φησιν, Ισαὰκ ὁ Γεδάρεις.

Ὅρα τοῖς αὐτοῖς καὶ τοῦτοι προσπίπτοντα σχεδόν, οἷς ὁ πατὴρ προσέπεσεν. ὅπερ γὰρ τοῦ καθίκησιν ἐποιήσατο ὁ Γεδάρεις, 7 Ἐπηρώτησαν, φησιν, οἱ ἄνδρες τὸ τόπου περὶ τῆς Ρεβέκκας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. καὶ εἶπεν, ἀδελφή μού ἐστιν.

Εφοβήθη γὰρ, μήποτε ἀποκτείνωσιν αὐτὸν, κτησάμενοι τὸ κάλλος τῆς γυναικός.

Μήποτε γάρ, φησιν, ἀποκτείνωσιν αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου περὶ Ρεβέκκας, ὅτι ὡραία τῇ ὄψει ἦν. 8 Ἐγένετο δὲ πολυχρόνιος ὁ καὶ προσκύλας ὁ Ἀβιμέλεχ εἶδε Ἰσαὰκ παίζοντα μετὰ Ρεβέκκας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, 9 καὶ καλέσεν αὐτὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀρά γε γυνή σού ἐστιν; τί ὅτι εἶπες, ἀδελφή μού ἐστιν;

Επειδὴ οὐκ ἦν τὰ παιμνείων ἐφωράθη ὁ δίκαιος, οὐκέτι λοιπὸν ἔκρυπτε, ἀλλ' ὁμολογεῖ, καὶ τὴν αἰτίαν φανερὰν καθίστησι, διὰ τοῦ ἀδελφοῦ καλέσας κατεδέξατο. εἶπε γάρ, φησι, μήποτε ἀποθάνω διὰ αὐτοῦ. ὁ τοῦ θανάτου φόβος εἰς τοῦτό με ἐλθεῖν κατηνάγκασεν. ἴσως δὲ μεμαθηκὼς τοῦ, ὅτι δὲ ὁ πατὴρ τοῦτο τὸ δρᾶμα κατασκευάσας διέσωσεν ἑαυτὸν, καὶ διὰ τοῦτο δὲ αὐτὸς τοιοῦτόν ἦλθε τοῦ ὁδόν. ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ἑναυλον ἔχων τοῦ μνήμου, ὃν πέπονθεν ὅτι τὸ πατριάρχου τοῦ Σάρρᾳ ἀφελόμενος, πρόσχημα τοῦ τῆς ἀνωθεν ὑπομνήσεως ἑαυτὸν τοῦ λίθινον κατασήσας, φησὶ πρὸς αὐτὸν,

10 Τί τοῦτο ἐποίησας; μικροῦ ἔκοιμήθη τις τὸ γλυκὺς μου μετὰ τῆς γυναικός σου, καὶ ἐπήγαγες ἂν ἐφ' ἡμᾶς ἄγνοιαν. Ταῦτα, φησὶ, τοῦ ἀπατεῶνι δὲ ἤδη ὑπεσημαίνοντο τοῦ τὸ παιδὸς τὸ σὸν, καὶ νῦν εἰ μὴ ταχέως συνεῖδομεν, καὶ αὐτὰ ἂν ἐμέλλομεν τοῦτο μένειν, καὶ ἐπήγαγες ἂν ἐφ' ἡμᾶς ἄγνοιαν. καὶ γὰρ καὶ τότε διὰ ἄγνοιαν ἁμαρτάνειν ἐμέλλομεν, καὶ νῦν τοῦτο τῆς ἀγνοίας μακρὰν δεῖν ἡμᾶς ἁμαρτίαν προσπεσεῖν προσκρούσας. 11 Συνέταξε δέ, φησιν, Ἀβιμέλεχ τῷ λαῷ αὐτοῦ λέγων, πᾶς ὁ ἁπτόμενος τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ἢ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, θανάτῳ ἔνοχος ἔσται.

Ὅρα θεοῦ προνοίαν, ὅρα κηδεμονίαν ἄφατον. ὁ γὰρ εἰπὼν αὐτῷ, μὴ καταβῇς εἰς Αἴγυπτον, καὶ, κατοίκει ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, καὶ ἔσομαι μετὰ σοῦ, σοὶ ἐστὶ ὁ ταῦτα πράττα οἰκονομῶν, καὶ τὸ δίκαιον ἐν τοσαύτῃ ἀσφαλείᾳ καθίστας. σκόπει γὰρ τὸν βασιλέα ἔργον τοῦτο ποιούμενον, ὡς ἐν ἀδείᾳ ὄντα εἶναι αὐτὸν, καὶ πάσης ἀπηλλάχθαι φροντίδος. θανάτου γάρ, φησιν, ἐπείλησεν ἅπασιν, εἴ τις ἅψαιτο αὐτοῦ, ἢ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. ὅπερ γὰρ τοῦ

ἐστὶ

ἰῶ ὁ φόβος, ὁ τ᾽ θανάτ᾽ λέγω, ϰαταστείων τ᾽ δικαί᾽ τὴν ἀληθείαν, ἀλλ᾽ τοῦτο ἐ τ᾽τον ἐϰβληθῆναι πεποίηϰεν ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης, ϰὴ ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ αὐτὸν λιπὼν ἀφάγειν. ϰὴ ὅρα δ᾽ θαυμαστὸν ϰὴ παράδοξον, πῶς δύμηχάνος ὢν ϰὴ σοφὸς ϰὴ πανοῦργα ϰὴ δ᾽ βάλημα δ᾽ οἰϰεῖον μεταϰυβαίζων, ϰὴ ἐν ἀπόρῳ ποτὲ μὲν εἰσϰων, ἀλλ᾽ τῶν ἐναντίων [αὐτῶν] ἐ πολεμίων ἐπὶ νομίζεσθαι, ἀλλ᾽ τούτων τὴν ἀσφάλειαν τοῖς ἰδίοις θεράπουσι γλυέσθαι παρέχειν. πόθεν γάρ, εἰπέ μοι, ὁ βασιλεὺς ἔστ᾽ τοσαύτην τ᾽ δικαίου ποίησιν τὴν παρόησίαν, μονονουχὶ ἀναϰηρύττων αὐτὸν ἅπασι τοῖς τὴν πόλιν οἰϰοῦσι, ἐ παρεφάνη δείϰνυσι ϰὴ παρεσϰεύασεν αὐτῷ; ὅτω ϰαὶ ὁ Ναβυχοδονόσορ μὴ δ᾽ βαλεῖν Δαν. γ. ϰα.
εἰς τὴν ϰάμινον τοὺς παῖδας τοὺς τρεῖς, ϰὴ ἀλλ᾽ τῶν παραγμάτων μαθεῖν τὴν νέων, τὴν ἀρχομένων τὴν ἀρετήν, ὅτε ἀναϰηρύττειν αὐτὸς ἤρξατο, ϰὴ πανταχοῦ ἀλλ᾽ τῆς οἰϰείας γλώττης παρεφανῆς ϰαθ᾽ ἅν. τοῦτο γὰρ ὅτι μάλιστα τῆς παρουσίας τῆς τ᾽ Θεοῦ δυνάμεως, ὅταν ἀλλ᾽ τῶν ἐχθρῶν ἀναϰηρύττεσθαι τοὺς αὐτὸν δούλους παρασϰευάζῃ. ϰαὶ ὁ μὲν θυμὸς τὴν ϰάμινον ἐϰείνην ἑπταπλασίονα ποιήσας, ὅπερ εἶδεν ὅτι ἀλλ᾽ τὴν ἀνώθεν συμμαχίαν ϰὴ τῆς τ᾽ πυρὸς ἐνεργείας παρειληλύθετο ἡ τῶν παίδων ἀρετή, ἀ᾽θεσον μεταβαλλόμενος ἐϰφεύγασι λέγων, Ⓐ δοῦλοι τ᾽ Θεοῦ τ᾽ ὑψίστου. ὅρα μὴ μόνον αὐτοὺς ἀναϰηρύττοντα, ἀλλὰ ϰὴ τ᾽ δεσπότην τῶν ὅλων. Ⓐ δοῦλοι γὰρ τ᾽ Θεοῦ, φησι, τ᾽ ὑψίστου ἐξέλθετε. τί γέγονεν; ὁ σὺ τῇ τιμωρείᾳ προέδωϰας; ὁ σὺ ὅπου τοσοῦτον ϰήρυγμα τὴν ϰάμινον παρεσϰεύασας; ναί, φησιν, ἀλλὰ νεοπόρῳ ξένα ϰὴ παράδοξα παρέγματα. τὸ γὰρ στοιχεῖον τοῦτο τῆς οἰϰείας ἐνεργείας ἀπιλαθόμενον, ὥσπερ δεσμοῖς τισι πεδηθέν, τοσαύτην ἐπεδείξατο τὴν ἀναχολὴν, ὡς μηδὲ τῶν τειχῶν ἐφάψασθαι αὐτῶν. ὅλον ὅτι ζωωδὲς, ὅτι ἀπὸρ αἰθερίου φύσιν ὅτι ὁ γεγονὼς, ϰὴ ἀπόῤῥητός τις ϰὴ θεία δύναμις ὅτιν ἡ ταῦτα ἐργαζομένη, ϰὴ τῶν παίδων τότων τοσαύτην ποιουμένη τὴν παρρησίαν. εἶδες θεοῦ φιλανθρωπίαν, ὅπως οὐϰ ἐϰαταλιμπάνων τοὺς ἰδίους θεράποντας συνεχώρησεν εἰς τ᾽ ϰάμινον εἰσενεχθῆναι, ἀλλὰ ϰὴ αὐτοῖς βαλόμενος λαμπροτέρους ἐργάσασθαι, ϰὴ τ᾽ οἰϰείαν δύναμιν ἐνδειϰνύμενος, ϰὴ τ᾽ βαρβάρου ϰαταμάλαξε τ᾽ ἀγριότητα, ϰὴ τ᾽ τοσαύτην μαϰροθυμίαν ἐπεδείξατο. ὅδε γὰρ ὅτω θαυμαστὸν ἵνα, εἰ παρὰ τ᾽ ἀρχὴν ἐϰώλυσεν αὐτοὺς εἰς τ᾽ ϰάμινον ἐμβληθῆναι, ὡς νῦν θαυμαστότερον γέγονε, ϰὴ πολὺ δ᾽ παράδοξον, ὅτι ϰὴ ἐν μέσῳ τῷ πυρὶ τυγχάνοντας οὐδὲν ἀπὸν παθεῖν συνεχώρησεν. ὅταν γὰρ αὐτοὺς βάλλῃται, ϰὴ τοὺς ἐν μέσοις τοῖς δεινοῖς γενομένους δυωτέρους ϰαθίστησι, ϰὴ τοὺς πάθοντας τῶν ποιούντων δυναπωτέρους ἀπεργάζεται. ὅτε ϰὴ ὅτι τῶν ἀποστόλων ἐλάττων. Ⓐ ἔχοντες γὰρ αὐτοὺς ἀπειλημμένους ἐν τῷ μέσῳ, ϰὴ μονονουχὶ τοὺς ὀδόντας ϐήττοντες ϰατ᾽ αὐτῶν, παρὸς ἀλλήλους ἔλεγον, Τί ποιήσομεν τοῖς ἀθέοις τότοις; ἰσχὺν αὐτοὺς ἔχοντες, ἐν ἀπορίᾳ ϰαθίστηϰεισαν. τοσοῦτόν ὅτιν ἡ ἀρετὴ ἰσχύειν, ϰὲ ὅπως ἡ ϰαϰία ἀδενὲς, ὡς ἐϰείνην μὲν ἐν τῷ πάσχειν παρεισίνεσθαι, τοῦτον δ᾽ ἐν τῷ ποιεῖν τ᾽ οἰϰείαν ἀδένειαν ἐπιδείϰνυσθαι. Πρ. δ. ϰ.

Ὅπερ εἰδότες, ἀγαπητοὶ, πολλ᾽ τῆς ἀρετῆς ποιώμεθα λόγον, ϰὴ φεύγωμεν τὴν ΗΘΙΚΟΝ
ϰαϰίαν. ὅτω γὰρ ϰὴ τ᾽ αἰῶνα ἐπιτασσώμεθα ῥοπὴν, ϰὴ τῶν μελλόντων ἐπιτυγχάνωμεν ἀγαθῶν, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι ϰὲ φιλανθρωπίᾳ τ᾽ ϰυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ᾽ οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα ϰὲ ϰράτος, νῦν ϰὴ ἀεὶ, ϰὴ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. νϐ. ΕΣΠΕΙΡΕ ΔΕ ΙΣΑΑΚ ΕΝ ΤΗ ΓΗ ΕΚΕΙΝΗ,
ϰὴ εὗρεν ἑϰατοστεύσαν ϰριθῶν ἐν τῷ σπαρῷ ἐϰείνῳ.

ΤΑ

ΤΑ λείψανα τῶν ἁγίων Εἰρηναίων ἀναγκαῖον ἀποδιῶναι σήμερον τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ, καὶ τὸ λόγου τιμὴ ἀκολουθήσαι ἀναλαβόντας ἰδεῖν πάλιν Ⓦ δίκαιον Ισαάκ, ὅσης ἀπολαύει τῆς δι' ὧν ἔσχεν κηδεμονίας. ὁ γὰρ τὴν εἰς Αἴγυπτον καθοδον αὐτῷ διακωλύσας, καὶ εἰπών, παροίκει ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, καὶ ἔσομαι μετὰ σοῦ, ὕστερον αὐτὸν διὰ πολλῶν θαυμαστῶν ἀδίκησιν, ὡς μετὰ πολὺ ὀπτάφθονον αὐτὸν γενέσθαι τῷ διὰ βασιλεῖ Γεδώρων. ὁρώντες γὰρ αὐτὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν αὐξανόμενον τῇ εὐποιΐᾳ, ἐδεδοίκεισαν λοιπὸν τὴν αὐθρος τὴν αὐτοῦ κατοίκησιν, καὶ μετανάστασιν ἐκεῖθεν καταναγκάζουσιν. ἄξιον δὲ καὶ αὐτῷ διακοῦσαι τῶν ῥημάτων τῆς θείας γραφῆς, ἵνα διὰ πολλῶν θαυμάσωμεν τὴν Θεοῦ τοῦ εὐνοιαν· ἵνα δὲ καὶ σὺν αὐτῷ οἰκείως ὀπτιδείκνυται. 12 Ἔσπειρε δέ, φησιν, Ισαὰκ ἐν τῇ γῇ ἐκείνῃ, καὶ εὗρεν ἑκατοστεύσαν κριθὴν ἐν ᾧ ἐνιαυτῷ ἐκείνῳ. Σκόπει μοι τὴν Θεοῦ τὴν σοφίαν· ἵνα δείξῃ τὸν δικαίῳ ὅτι δημιουργὸς ὢν τῆς φύσεως, καὶ ὅτι ἐξ ἀπόρων ποιεῖν δύναται, καὶ ὅτι καὶ ἐξ ἀρχῆς αὐτὸς τοῦ γένους τὸ οἰκείῳ τρόπῳ διήνειμε τοὺς τῶν καρπῶν βλάστην, Ⓦ δικαιοῦσας ἑκατονταπλασίονα τῶν ἐν αὐτῷ σπαρέντων· ὅτι τῆς γῆς κρείττονα τὰ δράγματα, ὁμοῦ καὶ αὐτὸν ἐν πλείονι καθιστᾶς εὐποιΐᾳ τὸν μηδενὸς ἐν χρείᾳ γενέσθαι, καὶ ἑκείνους διὰ τῶν ἔργων διδάσκων ὅσης ὁ δίκαιος ἀπολαύει τῆς δι' ὧν τροπῆς. εὐμήχανος γὰρ ὢν καὶ σοφός, διὰ τῶν αὐτῶν πολλάκις τρόπων καὶ τοῦ οἰκείους εὐεργετῆς, καὶ τοῦ ἐπὶ πεπλανημένοις διδάσκεσθαι τὸν διακαθαίρει τὸ οἰκείας τρόνοίας τὸ δυνάμιν. τοῦτο καὶ μετὰ ταῦτα καὶ τὸν Αἴγυπτον ἐποίησαν, ἐκείνοις μὲν διὰ ὠμοειδίας ἐπαγαγών, Ⓦ ὃ λαὸν τῶν Ισραηλιτῶν ἀπαλλῆ διαφυλάττων. ἐμεμάθηκον γὰρ ὁ μόνον διὰ τῆς κατ' αὐτῶν ἀγανακτήσεως τὸ τῶν ὅλων Θεοῦ καὶ δημιουργοῦ δύναμιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς τροφοίας τῆς εἰς ἐκείνους· καὶ ὅτοι πολὺν ὄκ ἐκ τῆς εἰς αὐτοὺς τροφοίας καὶ κηδεμονίας μόνον ἐδιδάσκοντο τὸ Θεοῦ τὸ καταβάλλουσαν τοῖς αὐτοῖς φιλανθρωπίαν, ἀλλὰ καὶ δι' ὧν ἐκείνους ἑώρων καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὰς πληγὰς δεχομένους. ἐκ διὰ τῶν αὐτῶν τροπαίων καὶ τοῖς οἰκείοις καὶ τοῖς ἐναντίοις ἐδείκνυ τῆς οἰκείας δυνάμεως τὸν καταβολήν. καὶ γὰρ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα τὸν πρὸς ἑαυτὸν διαχυνίαν καὶ τὸν ὑπακοὴν ὀπτιδείκνυται τοῖς ὁμοδούλοις, ὅταν ὁ δεσπότης εὐνοϊκῶς τοῖς αὐτοῦ" διάκειται. ἐκ τοῦτο δὲ τις θαυμάσειε τὸν ὅτι τὸ δικαίῳ τοῦτο. ὅπερ ἄλλοτε ἡ φύσις τῆς γῆς ὄκ ἐπεδείξατο, τοῦτο διὰ ὁ τροπαίων μείζων ἐγίνετο, ἕως ὃ μέγας ἐγένετο σφόδρα. Ἐπειδὴ γὰρ ὅτε ἐν τούτοις ἦν τὰ τῆς εὐποιΐας τοῖς δικαίοις, ἐν τῇ τῆς γῆς εὐετηρίᾳ, ἐν τῷ τῶν θρεμμάτων πλήθει, διὰ τοῦτό φησιν, εὐλόγησεν αὐτὸν ὁ Θεός, καὶ ὑψώθη ὁ δὲ θεσπος, καὶ ὃ, ἔπορος ἐγένετο· καὶ οὐχ ἁπλῶς ἔπορος, ἀλλὰ καὶ μείζων, φησιν, ἐγένετο σφόδρα. ἐννόησον γὰρ ὅσον ἦν ἑκατονταπλασίονα τῶν πρὸς αὐτὸν καταβαινομένων ἐκδέχεσθαι. εἰ δὲ τοσοῦτο μέγα φαίνεται, σκόπει τὸν ὀπτασιν τῆς Θεοῦ φιλανθρωπίας, ἵνα δὲ χρόνου προϊόντος πρὸς ἡμᾶς ἐπεδείξατο. τοῖς γὰρ μετὰ τὸν αὐτοῦ παρουσίαν τὸν ἀρετὴν μετιοῦσιν ὃ μόνον ἑκατονταπλασίονα ἐν ταύτῃ πρέχειν ὑπισχνῆται, ἀλλὰ καὶ τὸν αἰώνιον ζωὴν καὶ τὸν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἰς ἀπόλαυσιν. Εἶδες φιλοτιμίαν δεσπότου, εἶδες ὀπτασιν εὐεργεσίας, εἶδες πόσον ἡμῖν κεχάρισται ἡ τοῦ μονογενοῦς πρόνοια, ὅπως ἀφατον τῶν

τροπαίων

πραγμάτων τὴν ἀνθρωπίνην ἐργάσατο. Τοῦτο οὖν ἕκαστος καθ' ἑαυτὸν λογιζόμενος, καὶ ὁρῶν τὴν ἀσφάλειαν, καὶ τίνα μὴν ἴσως, ἃ τοῖς πρὸ τῆς χάριτος πρέπει νουθετεῖται, τίνα δὲ μὴ τὴν χάριν, δοξάζετω καὶ τούτῳ τὴν ἄπειρον αὐτοῦ φιλανθρωπίαν, καὶ μὴ τῇ τῶν χειρόνων ἀνθρωπίνῃ δόξῃ πρὸς ἀφέτω. Ἀλλ' ὅτι τὴν ἀκηλιδωτίαν τοῦ λόγου ἐπιθυμήσῃ δίκαιον, καὶ ἰδεῖν ὅπως ⓐ οἱ Γεραρεῖς ὁρῶντες τὸ δικαίως τὸ πολλὴν εὐπρέπειαν, εἰς ζῆλον διηγέρθησαν, καὶ ἀπελαύνειν αὐτὸν ἐκεῖθεν ἐπεχείρησαν.

Ἐζήλωσαν γάρ, φησιν, αὐτὸν ⓐ Φυλιστιείμ. Εἶτα δείξαι βουλόμενος ἡ θεία γραφὴ οἱ τίνι ⓦ ζῆλον ἐπεδείκνυτο, ἐπήγαγε, 15 Καὶ πάντα ὅσα ὤρυξαν φρέατα ⓐ παῖδες οἱ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐνέφραξαν αὐτὰ, καὶ ἐνέπλησαν γῆς.

Σκόπει πόσον τὴν αὐθάδη καὶ κακίαν, ὡς τὴν ὑδάτων φθονῆσαι τοὺς δικαίους. καὶ οὐδὲ ὁ βασιλεὺς ὁ ἐν τοσαύτῃ περιουσίᾳ καθεστὼς κατασχεῖν ⓦ φθόνον ἴσχυσεν, ἀλλά φησιν, ἀπελθε ἀφ' ἡμῶν, ὅτι δυνατώτερος ἡμῶν ἐγένου σφόδρα. πολλὴ ἡ ἀγνωμοσύνη. ἵνας γὰρ ἔνεκεν ἀπελαύνεις ⓦ δίκαιον; μὴ γὰρ ἐλυμήνατό τι τοῖς σοῖς; μὴ γὰρ ἠδίκησέ τι; ἀλλὰ τοιοῦτον ὁ φθόνος· οὐδὲν μετὰ λογισμοῦ πράττεται. δεῖ γὰρ αὐτὸν θαυμάζειν τοσαύτης εὐνοίας ἀπολαύοντα ⓦ δίκαιον τῶν τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ, μᾶλλον αἰδεῖσθαι, μᾶλλον θεραπεύειν, ἵνα μετὰ τοῦ εἰς ἀκραν ἡμᾶς ὑπασπάσηται καὶ αὐτὸς τὸ ἄνωθεν ῥοπήν· ὁ δὲ μόνον οὐ τοῦτο ποιῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπελαύνειν ἐπιχειρῶν, 16 Καὶ φησιν, ἄπελθε ἀφ' ἡμῶν, ὅτι δυνατώτερος ἡμῶν ἐγένου σφόδρα. Τοιοῦτον γὰρ ἡ βασκανία. οὐκ ἀνέχεται ὁρᾶν τὰ ἑτέρων εὐπραγοῦντα, ἀλλὰ τὰ τοῦ πλησίον εὐημερεῖν, οἰκείαν δυπραγοῦντα εἶναι νομίζει, καὶ τῆς τοῦ πλησίον ἀγαθοῖς. ὃ δὴ καὶ ἐνταῦθα γέγονεν. ὁ γὰρ βασιλεὺς, ὁ τῆς πόλεως ἁπάσης τὴν ἐξουσίαν ἔχων, καὶ πόθεν ἄνωθεν τὸ ἀπειλοῦν τὸ ἑαυτοῦ ἔχων, τῷ ξένῳ, τῷ ἀλήτῃ, καὶ ἐντεῦθεν ἐκβαλεῖν ὧδε μετὰ μισανθρωπίας φησὶν, ἄπελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι δυνατώτερος ἡμῶν ἐγένου σφόδρα. καὶ ἀληθῶς δυνατώτερος ἦν, τὴν ἄνωθεν συμμαχίαν ἔχων ἐν ἅπασι, καὶ ἄνωθεν τῆς τοῦ Θεοῦ δεξιᾶς φρουρούμενος. πῶς τοίνυν ἀπελαύνεις τὸ δίκαιον; οὐκ οἶδα ὅτι, ὅπου δὴ αὐτὸ ἀπελθὸν συμβαίνῃ, ἐν τοῖς δεσπότου ἑαυτὸν εἶναι αὐτὸ ἀνάγκη; οὐκ ἐπαίδευσέ σε τὰ πραγμάτων ἡ πεῖρα, ὅτι ἡ τοῦ Θεοῦ χεὶρ ἐστιν, ἡ σκεπάζουσα τὸ δίκαιον καθιζῶσα; ἵνας οὖν ἔνεκεν, δι' ὧν τὸν δίκαιον ἀπελαύνεις, τὰ πρὸς τὸ αὐτοῦ δεσπότην ἀγνωμοσύνῃ ὑπεδείκνυσαι, καὶ οὐδὲ ἡ πολλὴ τοῦ ἀνδρὸς ὑπείκεια σε ἠμέλησε καὶ ἀδυνήθη τὸ βασκανίας τοῦ σοῦ, ἀλλ' ἠπιωθεὶς ἀπὸ τοῦ πάθους εἰς ἔργον ἀγαγεῖν ἀπειθοῦς τὸ φθόνου, καὶ πάλιν μετανάστην ἠμέλησε σκυβάζεις τὸ οὐδέν σε ἠδικηκότα; οὐκ οἶδας ὅτι καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἔρημον ἀπελθεῖν κατεναγκάσῃς, ὅπου θυμὴ χθόνιον ἔχει δεσπότην, ὡς καὶ ἐκεῖ ἡμόμενον πολλῷ πλέον σε ἀνέστερον αὐτὸν ἀποδείξαι; ὅδεν γὰρ ἰσχυρότερον τοῦ τῆς ἄνωθεν συμμαχίας ἀπολαύοντος, ὥσπερ οὐδὲν ἀσθενέστερον τοῦ τῆς ἐκεῖθεν βοηθείας ἠρημωμένου. Εἶδες, ἀγαπητὲ, καὶ τοῦ βασιλέως Γεραρων καὶ πάντων τῶν αὐτόθι οἰκούντων τῆς γνώμης τὴν μοχθηρίαν. ὅρα καὶ τοῦ δικαίου τὴν πολλὴν ὑπείκειαν, πῶς οὐκ ἐφείσατο μέγα, οὐδὲ ὁρῶν τὰ τῶν πραγμάτων πολλὴν τοῦ Θεοῦ τὴν ῥοπὴν ταῖς αὐτοῦ δυνάμεσι πεποιῆσθαι, ἀλλὰ καθάπερ τις ἀνὴρ καὶ ἀπροστάτευτος καὶ ὁπλοποίητος οὐδεμιᾶς ἀπολαύων βοηθείας, ὅτω μὴ πολλῆς τῆς ὑπείκειας, οὐδὲ μέχρι λόγων ἀντιτείνας τῷ βασιλεῖ, ἐποίει τὸ πρὸς αὐτὸν κελευόμενον, καὶ βαθέως ἐκεῖθεν ἀπανίστατο, καὶ πορρωτέρω ἐλαύνομενος, κατέστελλε τὸ πάθος τὴν φλόγα, ὁμοῦ καὶ τὴν ἐπαλλουσαν αὐτὸν ὑπείκειαν ἐνδεικνύμενος, καὶ ἐκεῖνο τὸ πάθος ἀποσβεννύμενος.

17 Καὶ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ κατῴκησεν ἐν τῇ Φάραγγι Γεράρων.

Καὶ

Ματθ. ι. κγ. Καὶ ὅπερ ὁ Χριστὸς ποιῶν διετέλεσε τοῖς μαθηταῖς ἐπιτελλόμενος λέγων, Ὅταν διώκωσιν ὑμᾶς, φεύγετε εἰς ἑτέραν, τοῦτο καὶ οὗτοι ἤδη διὰ τῶν ἔργων ἐπλήρουν. καθάπερ Δαβὶδ τὸν Σαοὺλ τὸν πολιὸν φεύγων καταξέλλων, διὰ τῆς ἀναχωρήσεως ἑαυτὸν ἐπαγόμενον ἐκείνῳ τῷ πολλῷ παρεμυθεῖτο φλεγμονῇ, ⟨W⟩ αὖ ⟨W⟩ δὴ ἔφην ἐγὼ ὁ δίκαιος οὗτος ἐπλήρου τὸ Ρω. ιβ. ιθ. ἀποστολικὸν ἐκεῖνο λόγιον, Δότε τόπον τῇ ὀργῇ. καὶ καταλιπὼν τὴν πόλιν ἐξῆλθε, φησὶν, ἐν τῇ φάρσει. ἀλλ' ὅρα αὐτὸν καὶ ἐνταῦθα μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιεικείας τὴν ἔνστασιν ἐνδεικνύμενον. οὐδὲ γὰρ μέχρι τούτου ἔστη τὰ δεινά, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ὠμοῦμαι καὶ τὰ φρέατα ὀρύξαι βαλόμενος μάχεσθαι ἐπεχείρησεν. 18 Ὤρυξε γὰρ, φησὶ, τὰ φρέατα, ἅπερ ἦσαν ⟨Q⟩ παῖδες τοῦ πατρὸς αὐτοῦ πεποιηκότες, καὶ ἐνέφραξαν αὐτὰ ⟨Q⟩ Φυλιστιείμ, καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς τὰ ὀνόματα, ἅπερ ἐκεῖνος ὁ πατὴρ ἐθετείς. 19 Καὶ ὤρυξαν, φησὶν, ⟨Q⟩ παῖδες Ἰσαὰκ, καὶ εὗρον φρέαρ ὕδατος ζῶντος, Ἀντὶ τοῦ, κάτωθεν ἀναβλύζοντος. 20 Καὶ ἐμαχέσαντο ⟨Q⟩ ποιμένες Γεράρων, φάσκοντες αὐτῶν εἶναι τὸ ὕδωρ. Καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα φιλονεικεῖ ὁ δίκαιος, οὐδὲ ἀντιτείνει, ἀλλὰ καὶ τοῖς ποιμέσι παραχωρεῖ. τοῦτο γὰρ ἀληθῶς ἐπιείκεια, ὄχ ὅταν τις παρὰ τὴν ἐν δυνατείᾳ ἀδικούμενος φέρῃ ῥᾳδίως, ἀλλ' ὅταν καὶ ἀπὸ τῶν νομιζομένων ἀπὸ δεξιτέρων εἶναι ἐπηρεαζόμενος παραχωρῇ. ἐνταῦθα μὲν γὰρ τὴν ἐπιείκειαν ἀν τις ὃ πρὸς λογίσαιτο τὸ ἐπηρεαζομένου, ἐκεῖ δ' ἴσως τις ἐρεῖ, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἀντιτείνειν τὴν δυνατείαν τοῦ ἠδικηκότος, τὴν ἐπιείκειαν ἐπιδείκνυσθαι. ἀλλ' ἵνα μάθῃς ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ βασιλέως ὁ αὐτὸς τὴν ἐκείνου δυνατείαν ἐπεδείξατο τὴν ἐπιείκειαν, ἀλλὰ διὰ ⟨W⟩ οἰκεῖον ἔστω, ὅρα αὐτὸν καὶ ἐπὶ τῶν ποιμένων τὸ αὐτὸ ποιοῦντα. ὃ καθάπερ ἐκεῖνος ἔλεγε, ἀπελθὲ ἀφ' ἡμῶν, καὶ οὐδέπω καθάπερ ἐπίταγμα δεχόμενος ἀνεχώρει· ὅπου καὶ τῶν ποιμένων ἐπηρεάζειν ἐπιχειρούντων, καὶ τὸ φρέαρ οἰκειουμένων παραχωρεῖ. ὃ ἵνα διὰ συνεχοῦς ᾖ τοῖς μὴ ταῦτα ἡ γνῶσις τὰ ἀδικίας, ὄνομα ἐπιτίθησι τῷ φρέατι ἐκ τοῦ συμβεβηκότος. ὅθεν γὰρ φανερὸν ἐπεδείξαντο τὴν ἀδικίαν, Ἐχέλεσε, φησὶ, τὸ ὄνομα τοῦ φρέατος, [τόπου] ἀδικία.

Καὶ ἵνα λοιπὸν καθάπερ ἐν πλὴν χαλκῇ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου διδασκαλία τοῖς ἐξῆς ᾖ τῆς τοῦ δικαίου ἐπιεικείας, καὶ τῆς ἐκείνων ἀγνωμοσύνης. τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ τόπου ἕκαστον παρεσκεύαζε τὴν αἰτίαν τῆς παρασπορείας μανθάνοντα γινώσκειν τοῦ μὲν τὴν ἀρετὴν, τοῦ δὲ τῆς κακίας τὴν ἀφροσύνην. καὶ σκόπει πῶς καὶ οὗτος ἐπιτείνει τὸ οἰκεῖον ἀρετὴν, διὰ πάντων ἐπιδεικνὺς ἑαυτοῦ τὴν ἐπιείκειαν, καὶ ἐκείνοι τὴν ἀφροσύνην τῆς κακίας λαμπρὸν καὶ ἄκοντες πειρώνται ⟨W⟩ δίκαιον ἀποφαίνειν. οὐδὲ γὰρ ἀρχαζόντες, πάλιν ἕτεροι ὀρύξαντι φρέαρ ἐπιτίθενται. 21 Ἀπέρας γὰρ, φησὶν, ἐκεῖθεν ὤρυξε φρέαρ ἕτερον. ἐκείνοντο δὲ καὶ οὗτοι ἐκείνου. καὶ ἐπωνόμασεν αὐτὸ, ἐχθρία. Σκόπει πάλιν τοῦ δικαίου τὴν ζωήν. ἐνταῦθα μὲν πάντη ὡς ἔοικε τὸ φρέαρ ἀφείλοντο, ἀλλὰ διαμαχεσάμενοι, καὶ τοῦ τόπου φανὲς τῆς ἀδικίας ὁρῶντες ἀπέστησαν. διὰ τοῦτο ἐχθρία δὴ αὐτὸ προσηγόρευσεν, ὅτι ἔχθρας ἀφορμὰς κατέστη. ὃ καθ' ἑκάστην, ὡς ἐπεῖν, ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ζιζανίων ἐκομῶν οὐκ ἐδυσχέρανεν, οὐδὲ μακροθυμίαν τινὰ ἐπεδείξατο, οὐδὲ ἐνενόησε παρεῖναι ἑαυτὸν, οὐδὲ εἶπεν, ὅτι οὐδὲ μέχρι φρεάτων ἀπολαύειν ἐμοὶ κύριος. ἆρα μὴ ἔρημος γέγονα τῆς αὐλῶν ῥοπῆς; ἆρα μὴ τῆς παρουσίας ἐστέρημαι τῆς παρὰ τοῦ δεσπότου; οὐδὲν τούτων ὅλως ἐνενόησεν, οὐκ ἐλογίσατο, ἀλλὰ μετὰ ἐπιεικείας ἀπαθοῦς ἀπῆλθε καὶ ταῦτα ἔφερε. διὰ τοῦτο καὶ πλείονος ἀπήλαυε τῆς αὐλῶν συμμαχίας. ταῦτα γὰρ, ὡς ἔφην, τὰ συμβαίνοντα γυμνάσια τῆς ἐκ τῆς τοῦ δικαίου ἀρετῆς.

κε Ἀπέρας γὰρ, φησὶν, ἐκεῖθεν ὤρυξε φρέαρ ἕτερον, καὶ οὐκ ἐμαχέσαντο περὶ αὐτοῦ,

τῦ, καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτῦ βύρυχωεία, λέγων, ὅτι νῦν ἐπλάτυνε κύριος ἡμῖν, καὶ ηὔξησεν ἡμᾶς ἐπὶ τῆς γῆς. Ὅσα βύγνωμοσυνίω τῦ διηγήσ. ἵνα μὴ ταῦτα πρέσβεια φρέατα ἐκεῖνοι πρὸς ἀπάσασθαι ἐπεχείρησαν, ὅτι ἐδυνήθησαν, ὅτι ἀντέτεινεν, ἀλλὰ μόνον τῇ προσηγορίᾳ τῶν φρεάτων ἀνεξάλειπτον τὸ μνήμιον τῆς ἐκείνων κακίας ἀνα-
5 πτέθει· ἐνταῦθα γὰρ πάλιν, ὅτι οὐδεὶς ἐμποδὼν γέγονεν, ἀλλὰ μετὰ ἀδείας πάσης τὰ οἰκεῖα πόνων ἀπήλαυνε, τὸ πρῶ αἰνετὸν τῷ Θεῷ. ἐκάλεσε γὰρ αὐτὸ, βύρυχωείαν. Εἶτα ἑρμηνεύει αὐτὸ τῷ προσηγορίᾳ· ὅτε τῦτε, φησὶν, εὐρυχωείαν ἔστο καλῶ, ὅτι ἐπλάτυνε κύριος ἡμῖν, καὶ ηὔξησεν ἡμᾶς ὅτι τῆς γῆς. Εἶδες γνώμην φιλόθεον, πῶς
10 τῶν ἐν μέσῳ δυσχερῶν ἀσθενείαν μνήμιον ποιησάμενος, τῶν χρηστῶν μόνον μεμνημένος, ἐκεῖνα τὸ βύχρηστον ἀναφέρει, καὶ φησὶν, ὅτι ἐπλάτυνε κύριος ἡμῖν, καὶ ηὔξησεν ἡμᾶς ὅτι τῆς γῆς. Ὅθεν καὶ ὅτως ὁ Θεὸς ἀποδέχεται, ὡς ψυχὴ βύγνώμονα καὶ βυχάειστον, καὶ μεία καθ' ἑκάστην ἡμέραν * βύεργετῶν καὶ ἐκόντας καὶ ἀκόντας καὶ ἀγνοοῦντας, ὅ-
15 δεν ἕτερον πρὸς ἡμᾶς ὅτι ζητῆ, ἢ ὃ χαίροντας εἰδέναι αὐτὸ ἐκ τῶν εἰς ἡμᾶς γεγενημένων, ἵνα δὲ ἐκ τύτων αὐτὸ πάλιν πλείονα τὰ ἀμοιβὴν ἡμῖν προσόχῃ. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅσα ⟨W⟩ δίκαιον τῦτον δηλῶ τὸ πολλῶ αὐτὸ βύγνωμοσυνίω πάλιν τῆς ἀῤῥωδον ὅτιφανείας ἀξιύμενον. ὅτε γὰρ ἐκκῦσαν βασανον τῆς οἰκείας ἀρετῆς ἐπεδείξατο ὅτι τε τῶν ἐν Γεράροις, ὅτι τε τῦ βασιλέως ἀπωθυμένου αὐτὸν, ὅτι τε τῶν ποιμένων παροικούντων ἐκ φρέατα, ὥσπερ ὑδρῶσαν βυλόμενος αὐτὸ τὸ προθυμίαν ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης, ἐκ τὴν ἐπιείκειας αὐτῦ ἀποδεχόμενος τὸ πολλῆς, 23 Ἐπειδὴ δὲ ἔδη
20 αὖθις ὅτι ὁ φρέαρ τῦ ὅρκυ, 24 Ὤφθη αὐτῷ κύριος ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ, καὶ εἶπε· ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ τῦ πατρός σου· μὴ φοβοῦ· μετὰ σῦ γάρ εἰμι, καὶ βυλογήσω σε, καὶ πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου διὰ Ἀβραὰμ τὸν πατέρα σου.

Ὤφθη αὐτῷ, φησὶν, ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ. σκόπει Θεοῦ κηδεμονίαν. ἵνα γὰρ αὐτὸν δυ-
25 σκτήσῃ, καὶ θαῤῥεῖν προδιασκευάσῃ, ὅτι φανήσεται αὐτῷ, καὶ φησὶν, ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ τῦ πατρός σου, ὁ ⟨W⟩ πατέρα ⟨W⟩ σὸν ὅτι δόξον πεποιηκώς, ἐκ ἐν τοσαύτῃ προφανείᾳ κατα-
χωμεν. σήσας, καὶ ξένον ὄντα προφανέστερον τῶν ἐγχωρίων ἀπεργασάμενος. ἐγώ εἰμι σκήνος ὁ σκήνον ὕτως αὐξηθῆναι προδιασκευάσας, καὶ μεγάλην δόξαν πρώτων τὴν περὶ αὐτὸν
προνοιαν ὅτι δείξάμενος ἐγώ εἰμι. μὴ τοίνυν φοβοῦ. τί ὄφελ, μὴ φοβῦ; μή σε θαῦτα
ξενίζέτω, ὃ προδὰ τῦ Ἀβιμέλεχ ἐλαθῆναι, ὃ προδὰ τῶν ποιμένων ἀδικηθῆναι. πολ-
30 λὰ τοιαῦτα ἐκ ὁ πατὴρ ὁ σὸς πέπονθε, καὶ δι' ἃ τύτων λαμπρότερος δέδειχθη. μὴ τοίνυν θαῦμά σε φοβείτω. μετὰ σῦ γάρ εἰμι. δι' ὃ καὶ ἀχείρωτος ἔση, καὶ τῶν πολεμούντων δυνατώτερος, καὶ τὰ ἐπηρε-
35 άζόντων ἰσχυρότερος. καὶ ἡ μὲν πρὸς ἐμῦ προθυμία καὶ ὅτιφρονόν σε ἐργάσεται. μετὰ σῦ γάρ εἰμι, καὶ βυλογήσω σε, καὶ πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου διὰ Ἀβραὰμ ⟨W⟩ πατέρα σου. σκόπει Θεῦ φιλανθρωπίαν. Εἰπών, ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ τῦ πατρός σου, καὶ δείξας ὅπως ὠφειλήσατο ⟨W⟩ πατριάρχην, ὡς καταξιώσας Θεὸν ἑαυτὸν καλῶν Ἀβραὰμ, καὶ ὁ τῆς οἰκυμένης δεσπότης καὶ δημιυργὸς ἑνὸς δὴ θεφπτὸ φάσκειν εἶναι Θεός, ὃ συγκλείων
40 μέχρι τῦ πατριάρχου τὴν οἰκείαν δεσποτείαν, ἀλλὰ τὴν πολλὴν περὶ αὐτὸν βύνοιαν δείκνυς, ὅτε, φησὶν, αὐτὸν ὠφελησόμενον, ὡς πρώτων τῶν ἄλλων δυτάξιον σκήνος ἐμοὶ νομισθῆναι. δι' ὃ καὶ πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου διὰ Ἀβραὰμ ⟨W⟩ πατέρα σου. πολλὰς ὀφείλω χὰς ἀμοιβὰς σκείνῳ τῆς εἰς ἐμὲ ὑπαρχῆς· δι' σκήνος οὖν πληθυνῶ τὸ σπέρ-

μα σϑ. ὁμοῦ ϗ προεθάρρυνε Ⓦ δίκαιον, ϗ ἀζᾷ τῆς μνήμης τῦ πάθους εἰς ζῆλον αὐτὸν διήγαγε τῦ τὼ ὁμοίω ἐκείνῳ ἀρετὼ ὑπιδείξαδαι. Εἶπα ὅπῳ τοσαῦτα αὐτῷ ἀγαθὰ ὑπῆρχετο, 25 Ὠκοδόμησεν ἐκεῖ, φησι, θυσιαςήριον, ϗ ἐπεκαλέσατο τὸ ὄνομα κυρίϑ, ϗ ἔπηξεν ἐκεῖ τὼ σκηνὼ αὐτῦ. Τί ἐστιν ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ θυσιαςήριον; ἐπὰς βυλομένης, φησὶν, ἐκεῖ ἀνήγαγε τῷ δεσπότῃ, ὑπὲρ ὧν τοσαύτῳ πρὸς αὐτὸν κηδεμονίαν ἐπεδείξατο. ϗ ὤρυξαν ἐκεῖ Ⓖ παῖδες Ισαὰκ φρέαρ. ἐν ἀδείᾳ λοιπὸν ὁ δίκαιος γίνεται. ὁ γὰρ Ἐλιπών, μᾶ σῦ εἰμι ἐγὼ εὐλογήσω σε ϗ πληθυνῶ τὸ σπέρμα σϑ, ἕως ἀ ἀρέσον αὐτῷ ϗ τὸ πρὸς φόβειαν ἐχρήσατο, ἐγὼ πᾶσιν αὐτὸν προέλεπτον γίνεσθαι πεποίηκεν. ὅρα γοῦν Ⓦ Ἀβιμέλεχ ἐκεῖνον Ⓦ ἐλάσας ὑπιχειρήσαντα ϗ εἰπόντα, ἄπελθε ἀφ' ἡμῶν, νῦν πρὸς αὐτὸν ἐρχόμενον. 26 Ἐπορεύθη γὰρ, φησιν, Ἀβιμέλεχ, ϗ ὁ νυμφαγωγὸς αὐτῦ ϗ ὁ ἀρχιστράτηγος. 27 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ισαὰκ, ἵνα τί ἦλθετε πρὸς μέ; ὑμεῖς γὰρ ἐμισήσατέ με, ϗ ἀπεστείλατε ἀφ' ὑμῶν. 1 5 10

Θέα μοι πόση τῦ δικαίϑ ἡ παῤῥησία. ὁρῶν σὺν ἀπελάσαντας καὶ τοσοῦτον πρὸ αὐτὸν ὃ μῖσος ὑπιδειξαμένους, νῦν ἐν ταῖς ἱκετῶν πρὸς αὐτὸν ἀφικνουμένοις, οὐκ ἐφθέγξατο μέγα κατ' αὐτῶν, οὐδὲ ἐπήρθη τῷ ὀργίλῳ, ἔναυλον ἔχων τὼ μνήμω τῶν πρὸς τῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὸν ῥηθέντων, οὐδὲ τῇ δυνάμει τοῦ δεσπότου πεποιϑὼς κατεξανίσασθαι τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ πάλιν τὼ ζωὴν ὑπείκειδν ὑπιδεικνύμενος μᾶ πολλῆς πραΰτητος φησι πρὸς αὐτούς, ἵνα τί ἦλθετε πρὸς μέ; ὑμεῖς γὰρ ἐμισήσατέ με, ϗ ἀπεστείλατε ἀφ' ὑμῶν. τίνος ἕνεκεν, φησι, προσηλύσατε πρὸς μὲ κατεδέξασθε, Ⓦ ἐλαθέντα, Ⓦ μισηθέντα; 15 20

28 Καὶ εἶπαν, ἰδόντες ἑωράκαμεν ὅτι κύριος μᾶ σοῦ, ϗ εἴπαμεν, γενέσθω ὁρκὸς ἀνὰ μέσον ἡμῶν ϗ ἀνὰ μέσον σϑ, ϗ διαθησόμεθα διαθήκην μᾶ σοῦ, 29 Μὴ ποιήσειν μετ' ἐμῶν κακὸν, καθότι ἡμεῖς οὐκ ἐβδελυξάμεθά σε, ϗ ὃν τρόπον ἐχρησάμεθά σοι καλῶς, οὕτως ἀπεστείλαμέν σε μετ' εἰρήνης, ϗ νῦν εὐλογημένος σὺ ὑπὸ κυρίου. Ὅρα πόση τῆς ὑπιεικείας ἡ ἰσχὺς, ϗ ὅση τῆς ἀρετῆς ἡ δυνάμις. Ⓖ γὰρ πρόθυμον ἐλάσαντες, 25 νῦν πρὸς προσηλυόμενοι πρὸς Ⓦ ξένον, πρὸς τ' ἀπόλιδα, πρὸς τ' ἀλήτην, ὑ μόνον ἀπολογοῦνται ὑπὲρ τῶν ἤδη γεγονημένων, ϗ συγνώμην αἰτοῦσιν ὑπὲρ τῶν ἡμαρτημένων, ἀλλὰ ϗ ἀναϗρύπτουσι τὸν δίκαιον, ϗ δεικνύουσι τ' ὑπιτεθέντα αὐτοῖς φόβον, ϗ ὁμολογοῦσι ϗ τ' οἰκείαν ἀσθένειαν, ϗ ᾧ δικαίῳ μεγάλων μαρτυρῆσαι τὼ δυνάμιν. τί γὰρ ἂν εἴη τούτου ἰσχυρότερον τῦ μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Θεὸν ἔχοντος; ἰδόντες, φησὶν, ὅτι κύριος μᾶ σοῦ. 30 πόθεν ὑμῖν ἡ τοιαύτη γνῶσις; ναί, φησιν, αὐτὰ ἡμῖν ταῦτα τὰ πράγματα δηλονότι διδασκαλίας γέγονεν. Εἰδόμεν γὰρ ὅτι ἐλαυνόμενος τῷ ἐλαυνόντων ἰσχυρότερος γέγονας, ϗ ἐπηρεαζόμενος τῷ ἐπηρεαζόντων πρειγένησας, ϗ ἐκ τῆς τῷ πραγμάτων ἀκηδυΐας ζωείδομεν, ὅτι πολλῆς ἀπολαύεις τῆς δῴωθεν ῥοπῆς. τοῦτο γὰρ τῆς τῦ Θεοῦ οἰκονομίας ἔργον, ὃ τὼ δικαίων αὐτῷ ποιῆσαι καταπλαγῆναι Ⓦ δίκαιον, ϗ γνῶσιν ἐνεῖναι τοιαύτην. ἐπεὶ οὖν, φησιν, ἐγνώμεν ὅτι κύριος μᾶ σοῦ, γενέσθω ὁρκὸς ἀνὰ μέσον ἡμῶν. ὅρα πῶς ἐκ τοῦ ζωειδότος ὠδύμενοι, ϗ οὐδενὸς ἑτέρου καταναγκάζοντος, οὐδὲ τὰ γεγονημένα ὀζαγέλλοντος, αὐτοὶ ἑαυτοὺς ἐλέγχειν ἐπείγονται. Εἰ γὰρ μὴ ἠδικήσατέ, φησι, τίνος ἕνεκεν ϗ ζωήκατε ἀπαντᾶν τοῦ δικαίϑ; ἀλλὰ τοῦτόν ἐστιν ἡ ἀδικία. καθ' ἑκάστην ἡμέραν καταξαίνει ὁ ζωειδὸς, ϗ σιγῶντος τῦ ἠδικημένου Ⓐ τὼ ἀδικίαν ἐργασάμενοι τ' δίκῳ ἐφεσάναι νομίζοντες, ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας σιαγώνιοι γίνονται, ϗ μονονοὺχὶ ὑποτρέφουσιν ἑαυτοῖς τὼ ἐνδίκησιν τῶν ἡμῦρτημένων. ὃ δὴ ϗ ὅτοι μαθόντες, ἡμέαθα, φησὶν, ἀρὰ ἀνὰ μέσον ἡμῶν ϗ ἀνὰ μέσον σϑ. Εἶπα λέγουσιν, ὑποίδω βάλον-

τας

τὴν γλῶτταν τ᾽ ἀδικίαν. καὶ Μὴ φοβοῦμαι μὴ σὺ, μὴ ποιήσειν μοὶ ἡμῶν κακόν, διὸπερ ἡμεῖς οὐκ ἐβδελυξάμεθά σε. ὅρα πῶς ἐναντία ἑαυτοῖς ἐστὶ τὰ ἀπὸ τοῦ θορύβου καὶ τῆς ἀγωνίας φθέγγονται, μὴ ποιήσειν μετ᾽ ἡμῶν κακόν. ἵνος ἕνεκεν δ᾽ τῶν φοβεῖσθε Ⓦ δίκαιον, ὁρῶντες καὶ πρὸς τοῦτ᾽ ἐπηρεάζοντας τοιαύτην τὴν ἀπειθείαν ἀπιδεικνύμενον; ἀλλ᾽ ὁ ἀδέκαστος δικαστὴς, ὁ Σωσιδὸς, αὐτοῦ διήγειρε, καὶ εἰς ἔννοιαν ἤρχοντο, ὅσῳ πρεῖ Ⓦ δίκαιον τὴν ἀγνωμοσύνην ἐπεδείξαντο, καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦ φόβου καὶ τῆς δειλίας δ᾽ Σωφρόσιν, ὅπως ἐναντία λέγουσι. μὴ ποιήσειν, φησὶ, κακὸν μεθ᾽ ἡμῶν, καθότι ἡμεῖς σε οὐκ ἐβδελυξάμεθα. ἵνος οὖν ἕνεκεν ἀπηλάσατε; ἀλλ᾽ ὁ δίκαιος οὐκ ἀπαιτῆ βδιώσας, οὐδὲ ἐλέγχει τὰ περὶ αὐτῶν εἰρημένα. Σὺ οὖν εὔχου, φησὶν, ἐζητήσαμέν σοι καλῶς, καὶ ἐξαπεστείλαμέν σε μετ᾽ εἰρήνης, καὶ νῦν σὺ εὐλογημένος εἶναι κυρίου. ὁρᾶς ὅτι τ᾽ ἀνωθεν δίκαιον ἐδεδίεσαν. ἠδεισαν γὰρ ὅτι, καὶ εἰ αὐτὸς δι᾽ ἀπειθείαν μὴ ἀμύνηται τὰ εἰς αὐτὸν γεγενημένα, ἀλλ᾽ ὁ τοιαύτην πρεῖ αὐτὸν προθυμίαν ἀπιδεικνύμενος, βδιῶναι αὐτοῦ ἀπαιτήσει τῶν εἰς Ⓦ δίκαιον γεγενημένων. διὰ τοῦτο ἀξιουμενίζοντες τ᾽ δίκαιον καὶ σωθῆναι ἀπαιτῆν ἐπείγονται, ὁμοῦ καὶ ὑπὲρ τῶν ἤδη γεγενημένων ἀπολογούμενοι, ὡς ἐναρ
χ' ἀφημαι. 15 τῶν ἐξῆς τὴν ἀσφάλειαν ἑαυτοῖς πρεποιοῦμενοι.

30 Καὶ ἐποίησεν αὐτοῖς, φησὶ, δοχὴν, καὶ ἔφαγον ὡς ἔπιον, 31 καὶ ὀρθρίσαντες τῇ πρωΐ ὤμοσεν ἕκαστος πρὸς Ⓦ πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτοὺς Ισαακ, καὶ ἀπῆλθοντο ἀπ᾽ αὐτοῦ μετ᾽ εὐφροσύνης. Ὅρα τὸ δικαίου τ᾽ φιλοφρόσυνον, πῶς ἀμνησικάκως αὐτοῖς διελέχθη, ὡς ὁ μόνον λήθην ἐποίησατο τῶν εἰς αὐτὸν γεγενημένων,
20 ἀλλὰ καὶ πολλὴν πρεῖ αὐτοὺς τὴν φιλοξενίαν ἀπιδείκνυται. ἐποίησε γὰρ, φησὶν, αὐτοῖς δοχὴν, ὡς ἔφαγον καὶ ἔπιον. διὰ τῆς ἑστιάσεως πλειοφορῆσαι αὐτοὺς βούλεται, ὡς οὐδεμίαν μνήμην ποιῆται τ᾽ εἰς αὐτὸν εἰργασμένων [παρὰ αὐτῶν.] ὡς ἐξαπέστειλεν αὐτοὺς, φησὶ, καὶ ἀπῆλθοντο μετ᾽ εὐφροσύνης. ἠνίξατο δὲ τούτῳ ἡ θεία γραφὴ, ὅτι μετ᾽ πολλοῦ τ᾽ φόβου τ᾽ κινδύνου προσδοκῶντες παρεγένοντο, καὶ πρεῖ τ᾽ πάντος, ὡς εἶπον, ἀ-
25 γωνιῶντες τὴν πρὸς τ᾽ δίκαιον ἀπολογίαν ἔσπευσαν ποιήσασθαι. εἶδες πῶς οὐδὲν ἰσχυρότερον ἀρετῆς, οὐδὲ δυνατώτερον, πᾶς οὐδὲν ἀσφαλέστερον τ᾽ καὶ ἀνωθεν συμμαχίας ἀπολούοντος. Εἶτα 32 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, φησὶν, ἀπελθόντες Ⓓ παῖδες τ᾽ Ισαὰκ ὤρυξαν φρέαρ, καὶ εἶπαν, οὐχ εὕρομεν ὕδωρ. 33 Καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸ, ὅρκον. διὰ τοῦτο ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τῇ πόλει, Φρέαρ ὅρκου, ἕως τῆς σήμερον
30 ἡμέρας. Ὅρα καὶ ἐν τούτοις ἐκ τῶν γεγενημένων τὴν προσηγορίαν αὐτὸν ἀπιτηδεύοντα ὡς ἔπος. ἐπὶ γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὃ φρέαρ ὀρύξαντες οὐδὲν εὗρον, ἐν ᾗ τοῖς ὅρκοις ἐποίησαντο πρὸς ἀλλήλους, φρέαρ ὅρκου ἐπέθηκεν ὄνομα τῷ ἔπει, ἵνα ὑπόμνησις ᾖ τῶν γεγενημένων. εἶδες πῶς ὅτε τὴν ἀπὸ τ᾽ νόμου διδασκαλίαν ἔχων ὁ δίκαιος ὅτος, ὅτε πρὸς ἕτερον ἵνα ἰδεῖν ἔχων, ἀλλὰ τῷ πατρὶ κατακολουθήσας, καὶ ἀπὸ
35 τοῦ τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ ἐγκειμένου τῷ Σωσιδότι διδασκάλου ὁδηγούμενος, τοιαύτην φιλοσοφίαν ἐπεδείκνυτο. τὰ γὰρ γεγενημένα δ᾽ μόνον τὴν ἀπειθείαν ἐδείκνυ δ᾽ δικαίου τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὰ τ᾽ Χριστοῦ προλέγοντα δι᾽ αὐτῶν τῶν ἔργων αὐτὸν πληροῦντα ἀπέφηνε. καὶ ὅπερ ὁ Χριστὸς ἔλεγε διατιθέμενος τοῖς μαθηταῖς, καὶ προδιδασκων δ᾽ μόνον τοὺς ἀγαπῶντας ἀγαπᾷν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τὴν ἀγάπην ἀπιδείκνυσθαι, ὅτο Matth. 5 μδ.
40 ὅτος δίκαιος ἐπλήρου, καὶ πρὸς τὸν Ἰσαὰκ μῖσος πρεῖ αὐτὸν ἐσηκότας τοιαύτην ἐπεδείκνυτο τὴν φιλοξενίαν, καὶ ὃ τῆς μνησικακίας πάθος ἐξώκειζε τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς.

Τίνος οὖν δὴ εἵνεκεν ἡμᾶς συγγνώμης ἀξιοῖ, ἡμεῖς Ⓓ μετὰ τὴν χάριν, καὶ τ᾽ Ἰσαὰκ ΗΘΙΚΟΝ
τοιαύτην διδασκαλίαν, καὶ τὰ τ᾽ σωτῆρος προστάγματα, οὐδὲ ὃ αὐτὸ μέγιον ὡς δικαίῳ

τὰ τοῦτο φθάσαι δυνάμενοι; καὶ τί λέγω τὸ αὐτὸ μέτρον; ἀλλὰ μηδὲ ἐγγὺς ἕνεκα ἰσχύοντες; τοσαύτη γὰρ νῦν ἐπεπόλασε τῆς κακίας ἡ ὑπερβολή, ὡς ἀπάνιον εἶναι καὶ σὺν ἀγαπῶντας ἀγαπᾶν. πόθεν οὖν ἡμῖν ἔσαι σωτηρίας ἐλπίς, εἰ μέλλοιμεν καὶ τῶν τελωνῶν χείρους γίνεσθαι, καθὼς φησιν ὁ Χριστὸς λέγων, Ἐὰν ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσι; καὶ ὁ μὲν Χριστὸς βουλόμενος ἡμᾶς εἰς τὸν ἄνω τοῦ πλούτου τῆς ἀρετῆς ἀνελθεῖν, ἐκείνων αὐτοὺς ἐποίησε βέλτιον· ἡμεῖς δὲ καὶ ἐκείνων ἐλάττους ἐσμὲν καὶ ἀνεύδοξοι. καὶ τί λέγω τελωνῶν; χείρους καὶ τῶν λῃστῶν καὶ τῶν τυμβωρύχων καὶ τῶν ἀνδροφόνων. καὶ γὰρ τούτων ἕκαστος πρὸς αὐτὸν ἀγαπητικῶς διακείμενον ἀγαπᾷ, καὶ πολλάκις καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ τοῦ ἀγαπητοῦ καταδέχεται. τί οὖν ἂν εἴη ἡμῶν ἐλεεινότερον, ὅταν τοσαύτης ἀξιωθέντες παρὰ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας, τῶν μυρία ἐργασαμένων καὶ βδελυσσομένων χείρους; σκυθρωποὶ τοίνυν, παρακαλῶ, καὶ τῆς ὑμετέρας τῆς ἐκεῖ γνώμης τὸ μέγεθος, καὶ τῆς ἀκμῆς τῆς ἐνταῦθα τὴν ὑπερβολήν, ὁπόταν ποτὲ τὴν οἰκείαν ὀπτησώμεθα διάνοιαν, καὶ πιεσθῶμεν τῇ τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίᾳ, καὶ μὴ μόνον τοὺς ἀγαπῶντας ἀγαπῶμεν γνησίως, πᾶσαν βασκανίαν καὶ φθόνον ἐξορίζοντες τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ ἐξῃρωδῶς ἔχωμεν ὥστε πρὸς ἡμᾶς διακείμενοι, καὶ τούτους ἀγαπᾶν παυσάζωμεν (καὶ γὰρ οὐδὲ ἕτερος σωτηρίαν δυνατὸν ἡμᾶς μὴ τούτῳ ἑλκύσας τὴν ὁδὸν) καὶ μᾶλλον τῶν ἀγαπώντων ἡμᾶς τούτους ἀγαπᾶν παυσάζωμεν, ἅτε δὴ μυρίων ἡμῖν τῶν ἀγαθῶν πρόξενοις γινομένους. ὅπου γὰρ καὶ τῶν ἠμπτημένων ἡμῖν τὴν συγχώρησιν εὑρεσθαι δυνησόμεθα, καὶ μὴ κατισχυμένης διανοίας καὶ συντετριμμένης ψυχῆς τοὺς πρὸς τὸν Θεὸν ἱκετείας ποιεῖσθαι· ὅταν γὰρ ψυχὴ σκότος ἧπται πάσης ἀπιστείας, καὶ τὸν λογισμὸν σκληρίαν ἱδρυμένον ἔχῃ, μετὰ πολλῆς τῆς νήψεως τὸν δεσπότην καλοῦσα, πολλὴν ὑπισχνεῖται τὴν αἴνεσιν ῥᾳδίως· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀξιωθῆναι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Μετθ. ε. με:

Λογ. ργ. ΗΝ ΔΕ ΗΣΑΥ ΕΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΝΤΑ, καὶ ἔλαβε τὴν Ἰουδὶθ θυγατέρα Βεηλὶ τοῦ Χεττα῀ου, καὶ τὴν Βασεμαθ θυγατέρα Ἐλὼμ τοῦ Εὐαί῀ου, καὶ ἦσαν ἐπίζουσαι τῷ Ἰσαὰκ καὶ τῇ Ρεβέκκᾳ. χ. Ιωηλ

Φερε καὶ σήμερον, εἰ δοκεῖ, τὰ ἐξῆς τῶν λόγων ἐπιβάντες κατὰ τὸ ἡμῖν ἐγχωροῦν ἀναπτύξωμεν ἕκαστον τῶν γεγραμμένων, ἵνα τὴν ἐντεῦθεν ὠφέλειαν καρπωσάμενοι, ὅπως οἴκαδε ἀναχωρήσωμεν. ἴδωμεν τοίνυν τὴν ἀρχὴν τῶν ἀνεγνωσμένων. 34 Ἦν δὲ Ἡσαῦ, φησίν, ἐτῶν μ', καὶ ἔλαβε τὴν Ἰουδὶθ θυγατέρα Βεηλὶ τοῦ Χεττα῀ου, καὶ τὴν Βασεμαθ θυγατέρα Ἐλὼμ τοῦ Εὐαί῀ου, 35 καὶ ἦσαν ἐπίζουσαι τῷ Ἰσαὰκ καὶ τῇ Ρεβέκκᾳ. χ. Ιωηλ

Ὅρα πόσα ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων ῥημάτων δεῖ καταμαθεῖν. τίνος γὰρ ἕνεκεν ἡμῖν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν τοῦ Ἡσαῦ ἐσήμανεν, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ἵνα εἰλικρινῶς καταμάθωμεν τὸν Ἰσαὰκ τὸ γῆρας, καὶ ὅτι λοιπὸν ἀσθενεκὼς ἦν. ἐὰν γὰρ μνημονεύσωμεν τῶν ἔμπροσθεν ἀριθμῶν, καὶ ὅτι νήπια μὲν ἔλαβε τὴν Ρεβέκκαν, καὶ αὐτὸς μὲν ἐτῶν ἐτύγχανεν, ὅτε δὲ ἐτέχθησαν οἱ παῖδες, ξ ἐτῶν ἦν, εἰσόμεθα, ὅτι νῦν ὑπὲρ λοιπὸν ἔτους ὑπάρχων ἐν βαθυτάτῳ γήρᾳ ἐτύγχανεν. ὅπερ γὰρ μέλλει μετ' οὐ πολὺ διηγεῖσθαι ἡμῖν, ὡς τοῦ γήρους

ἀμβλυτέρας

ἀμβλυτέρας ἔσχε τὰς ὄψεις, ἀφ' οὗ τοῦτο τῶν ἐτῶν τοῦ Ησαῦ ⟨W⟩ ἀριθμὸν ἐσήμανεν, ἵνα σὺ τεῦθεν εἰδέναι ἔχωμεν ἀκριβῶς τοῦ Ισαὰκ τὸ χρόνον. ἀφ' τούτου ἐλεγμ, ἵν' ὁ Ησαῦ ἐτῶν μ΄. εἶτα ἵνα μάθωμεν τοῦ παιδὸς τὴν ἀρετὴν, καὶ ὅτι ἀφ' ἑαυτῶν, ὧν οὐκ ἐχρῆν, τὰς γαμετὰς ἠγάγετο, ἐδήλωσεν ἡμῖν ὅτι ἡ μὲν οὐκ ἐκ τοῦ γένους τῶν Χετταίων ἦν, ἡ δὲ οὐκ ἐκ τῶν Εὐαίων. καίτοι γε ἐχρῆν αὐτὸν μαθόντα, ὅσον ἀπεδοκίμαζε ὁ πατριάρχης ἐποιήσατο ἀφορμὴν ὁ παῖς τοῦ ἑαυτοῦ, ὥστε οὐκ ἐκ τῆς φυλῆς αὐτοῦ γαμετὴν τοῦ Ισαὰκ ἐνέγκαι, καὶ ὅτι ἡ μήτηρ αὐτῶν ἡ Ρεβέκκα οὐκ ἐκ τῆς Χαρρᾶν ὥρμητο, μηδὲν τοιοῦτον βουλεύσασθαι. ἀλλ' ἵνα οὐκ ἀποιμίαν δείξῃ τῶν οἰκείων ζώντων τὸ ἀτακτον, ἀπολαβὼν ἐκείνας ἠγάγετο. ⟨C⟩ ἵνα μάθωμεν τῆς γυναικὸς τὸ δύσροπον, φησὶν ἡ γραφὴ, καὶ ἦσαν ἐρίζουσαι τοῦ Ισαὰκ ⟨C⟩ τῇ Ρεβέκκᾳ. καὶ τί ἂν εἴη ταύτης τῆς μοχθηρίας χαλεπώτερον; ὅταν αἱ πᾶσαν ὁμιλίαν ἀπονέμειν ὀφείλουσαι, μὴ μόνον τοῦτο μὴ ποιῶσιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς φιλονεικίαν ἀποσκευάζωνται. ταῦτα δὲ πάντα οὐκ ἁπλῶς ἡμῖν ἡ ἱστορία σημαίνει, ἀλλ' ἵνα μὴ ταῦτα ἐπιδείκνυσθαι τῆς Ρεβέκκας πρὸς ⟨W⟩ Ιακὼβ πολλῷ τῷ ἐὐνοιαν ἐπιδεικνυμένῳ, μάθῃς ὡς οὐκ ἀπεικὸς πρᾶγμα διεπράττετο. τέως δὲ ἵνα μὴ τὴν ἀκολουθίαν πρὸφθάσωμεν, αὖθις ἐπάνοδα τοῖς γεγραμμένοις.

1 Ἐλύετο δὲ μὴ τὸ γενέσαι ⟨W⟩ Ισαὰκ, ⟨C⟩ ἠμβλύωθησαν ⟨Q⟩ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ τοῦ χξ΄. κξ. ὁρᾶν. Οὐκ ἐπὶ γὰρ, φησὶν, τοῦ γήρως ὁρᾶν ἠδυνάτει. Καὶ καλέσας Ησαῦ ⟨W⟩ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ⟨W⟩ πρεσβύτερον, ⟨C⟩ εἶπεν αὐτῷ, τέκνον μου, 2 Ιδοὺ ἐγὼ γεγήρακα, καὶ οὐ γινώσκω τὴν ἡμέραν τῆς τελευτῆς μου. 3 Νῦν οὖν λαβὲ τὸ σκεῦός σου, τόν τε φαρέτραν καὶ τὸ τόξον, ⟨C⟩ ἔξελθε εἰς τὸ πεδίον, 4 καὶ θήρευσόν μοι θήραν, ⟨C⟩ ποίησόν μοι ἐδέσματα, ὡς φιλῶ ἐγὼ, καὶ ἐνέγκέ μοι ἵνα φάγω, ὅπως εὐλογήσῃ σε ἡ ψυχή μου, πρὶν ἢ ἀποθανεῖν με. Ενταῦθά μοι σκέψει, ἀγαπητὲ, τὸν ἀφανῆ τοῦ Θεοῦ σοφίαν, καὶ ὅπως ὁ μὲν πατὴρ, τὸν φυσικὸν φιλοσοργίαν ἐπιδεικνύμενος, ταῦτα διετάξατο τῷ Ησαῦ· ὁ δὲ σοφὸς καὶ εὐμήχανος δεσπότης ἀφ' τῆς Ρεβέκκας τὸν οἰκείαν πρόρρησιν εἰς ἔργον ἄξειν ἐπιθυμίαν ἐπιδεικνύμενος, διδάσκων ἡμᾶς ὅση τῆς ἀρετῆς ἡ ἰσχὺς ⟨C⟩ τῆς τῶν ζώντων ἐπιεικείας. καὶ γὰρ σκῆνος μὲν καὶ ἀπὸ τῶν προστοκίων, καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ παιδὸς πρὸς αὐτὸν ἀφ' ὑπνου τὰ πρωτεῖα ἔχειν νομίζων, ἀληθοῦς ἀπάντων ἔρημος ἠυρίσκετο, ὅπου γε μὴ ἑαυτῷ εἰσενέκθη οὐκ ἠθέλησεν· οὗτος δὲ ὅπου οἴκοθεν ἰὼν ἐπάρετος, καὶ τὸν ἄνωθεν εἰληχὼς ροπὸν συμμαχοῦσαν αὐτῷ, καὶ ἀκόντος τοῦ παιδὸς τὸν πρὸς αὐτοῦ εὐλογίαν ἐπιπάσας. οὐδὲν γὰρ ἰσχυρότερον τοῦ πρὸς τῆς δίκαιας ἐπείσης βοηθοῦντος. ὅρα γοῦν ἀκριβῶς ἅπαντα, ἵνα μάθῃς τῆς οἰκονομίας τὸν ἀκριβολογίαν, καὶ πῶς ὁ μὲν τῆς ἐκ θεοῦ πολλῆς ἐν ἅπασιν ἀξιοῦται τῆς συνεργίας, ὥστε τὸν τοῦ παιδὸς εὐλογίαν εἰς αὐτὸν μετενεχθῆναι· ὁ δὲ πάντων ἀμαρτάνει, προδεδομένος οἰκοθεν πρὸς τὸν τῶν ζώντων μοχθηρίαν. 5 Ρεβέκκα δὲ, φησὶν, ἤκουσε λαλοῦντος Ισαὰκ πρὸς Ησαῦ ⟨W⟩ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. ἐπορεύθη δὲ Ησαῦ εἰς τὸ πεδίον θηρεύσαι θήραν τῷ πατρὶ αὐτοῦ. 6 Εἶπε δὲ Ρεβέκκα πρὸς τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν Ιακώβ. Διὰ τί προσέθηκε ⟨W⟩ Ελφατω; ὅπου ἀνωτέρω εἶπεν, ὅτι καλέσει Ισαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν πρεσβύτερον, ἵνα μάθωμεν τίνι νοῦν ἀφ' ἑλέσθαι ἡ Ρεβέκκα, φησὶ πρὸς ⟨W⟩ Ελφατω, τοῦτ' ἔστι τὸν Ιακώβ. Ιδοὺ ἐγὼ ἤκουσα τοῦ πατρός σου λαλοῦντος πρὸς Ησαῦ τὸν ἀδελφόν σου, καὶ λέγοντος, 7 Ἐνεγκέ μοι θήραν, καὶ ποίησόν μοι ἐδέσματα, ἵνα φάγων εὐλογήσω σε ἐναντίον κυρίου πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν με. Ταῦτα οὖν ἤκουσα τοῦ πατρός σου πρὸς ⟨W⟩ ἀδελφόν σου ⟨W⟩ Ησαῦ ἀφαλεγομένου. 8 Νῦν οὖν υἱέ ἄκουέ μου καθὰ σοι ἐγὼ ἐντέλλομαι, 9 καὶ πορευθεὶς εἰς τὰ

ποίβατα λαβέ μοι ἐκεῖθεν δύο ἐρίφους ἁπαλοὺς καὶ καλούς, καὶ ποιήσω αὐτοὺς ἐδέσματα τῷ πατρί σου, ὡς φιλεῖ, 10 καὶ εἰσοίσεις τῷ πατρί σου, καὶ φάγεται, ὅπως εὐλογήσῃ σε ὁ πατήρ σου πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν αὐτόν. Ὁρᾷς μηδὲν φιλοσοφίαν, μᾶλλον δὲ θεοῦ οἰκονομίαν. αὐτὸς γὰρ ἐκεῖνον ὁ καὶ ταύτην τὴν συμβουλὴν διεγείρων, καὶ τὸ πρᾶγμα κατορθωθῆναι ποιῶν. εἶδες τῆς μητρὸς τὴν ἀεὶ σὺν συμβουλίᾳ. ὁρᾷς καὶ τὸν Ἰακὼβ τὸ πρέπον σκεμμένον, καὶ ὅπως δεῖ τῆς ἀποκρίσεως τὴν οἰκείαν ἔκφασιν δείκνυσι τῷ ὑποκειμένῳ.

11 Εἶπε γάρ, φησι, πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ· ἔστιν ὁ ἀδελφός μου Ἡσαῦ ἀνὴρ δασύς, ἐγὼ δὲ ἀνὴρ λεῖος. 12 Μήποτε ψηλαφήσῃ με ὁ πατήρ, καὶ ἔσομαι ἐναντίον αὐτοῦ ὡς καταφρονῶν, καὶ ἐπάξω ἐμαυτῷ κατάραν, καὶ οὐκ εὐλογήσω.

Πολλὴ τοῦ παιδὸς ἡ εὐγνωμοσύνη, καὶ ἡ πρὸς τὸν πατέρα αἰδώς. δέδοικά, φησι, μὴ εἰς τὸ ἐναντίον μοι τὰ τῆς συμφορᾶς ἐπέλθοι, μὴ δόξω ἐναντιοῦσθαι τῇ τοῦ πατρὸς γνώμῃ, καὶ ἀντὶ τῆς εὐλογίας κατάραν ὑποπαράσωμαι. τί οὖν ἡ Ῥεβέκκα ἡ θαυμασία καὶ φιλόσοφος; ὅτι οὐκ ἀπὸ οἰκείας γνώμης μόνον τοῦτο διεπράξατο, ἀλλὰ καὶ τῇ ἄνωθεν ὑπηρετεῖτο προρρήσει, πᾶσαν συμβολὴν ποιεῖται τὸν φόβον ἐκβαλεῖν τοῦ παιδὸς, καὶ θάρσος ἐνθεῖναι, ὥστε τὴν συμβουλὴν εἰς ἔργον ἀγαγεῖν. καὶ οὐχ ὑπωπτεύετο αὐτῷ ὅλη διωκίσεται τὴν πάλαι κρούσασθαι τὸν πατέρα καὶ λαθεῖν, ἀλλά τί;

13 Ἐπ' ἐμὲ ἡ κατάρα σου τέκνον· μόνον ὑπάκουσον τῆς φωνῆς μου, καὶ πορευθεὶς ἐνεγκέ μοι. Καὶν γένηται τοιοῦτόν τι, φησὶν, ὀφθεὶς αὐτὸς πάλαι λαβέσθαι. μὴ τοίνυν δείσῃς, ἀλλὰ θαρρῶν ὑπάκουσόν μου τῆς φωνῆς, καὶ ποίει ἃ πρὸς ἐμοῦ σοι συμβεβουλευμένα. τοῦτο ἀληθῶς φιλοσοφία μὴ δεῖς, ὃ ὑπὲρ τοῦ παιδὸς ἑτοίμως ἅπαντα καταδέχεται. ταῦτα εἰποῦσα ἴσχυεν ἐκβαλεῖν τοῦ παιδὸς τὸν φόβον. 14 Καὶ πορευθεὶς ἔλαβε καὶ ἐνέγκε τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν ἐδέσματα καθὰ ἐφίλει ὁ πατὴρ αὐτοῦ.

15 Καὶ λαβοῦσα, φησὶν, ἡ Ῥεβέκκα τὰ ἱμάτια τοῦ υἱοῦ αὐτῆς τὰ πρεσβυτέρου τοῦ καλοῦ, ἃ ἦν πρὸς αὐτῇ ἐν τῷ οἴκῳ, ἐνέδυσεν Ἰακὼβ τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν νεώτερον,

16 Καὶ τὰ δέρματα τῶν ἐρίφων περιέθηκε περὶ τοὺς βραχίονας αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τὰ γυμνὰ τοῦ τραχήλου αὐτοῦ, 17 Καὶ ἔδωκε τὰ ἐδέσματα καὶ τοὺς ἄρτους, οὓς ἐποίησεν, εἰς τὰς χεῖρας Ἰακὼβ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, καὶ εἰσήνεγκε τῷ πατρὶ αὐτοῦ. Θέα μοι ἐνταῦθα τῆς Ῥεβέκκας μετὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ τοῦ πολλοῦ σοφίσματος. ὅπερ γὰρ εἶπεν ἀνωτέρω, ὅτι ὁ μὲν ἦν δασύς, ὁ δὲ λεῖος, τοῦτο, φησὶν, ἐνέδυσεν αὐτὸν τοῦ Ἡσαῦ, καὶ τὰ δέρματα περιέθηκεν αὐτῷ, καὶ πόθεν ἔλαβε σημήνασα αὐτόν, ὡς τοῦ ἀπάτου εἰς ἔργον ἐλθεῖν, ὅσα τὰ ἐδέσματα καὶ τοὺς ἄρτους εἰς τὰς χεῖρας, προεσκεύασε προσαγαγεῖν τῷ πατρί. σκόπει μοι πάλιν ἐνταῦθα πῶς τῆς φύσεως χαίρειν ἐᾷ τὸ πρᾶγμα. ὅταν γὰρ ἡμεῖς τὰ πρὸς ἑαυτοὺς εἰσενέγκωμεν, δαψιλῶς ἀπολαύσομεν καὶ τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ συνεργίας. ἵνα γὰρ μὴ ῥᾳθυμῶμεν, μηδὲ ἀναπεπωκότες ὦμεν, βούλεται καὶ ἡμᾶς τι συνεισφέρειν, ἵν' ὅτου καὶ τὰ πρὸς ἑαυτοὺς ἐπιδείξηται· καὶ ὅτε τὸ πρᾶγμα τῆς φύσεως γίνεται βοηθείας, ἀλλὰ δεῖ καὶ ἡμᾶς τι συνεισενεγκεῖν, ὅτε πρὸς ἡμᾶς πάλιν ἀπαιτεῖ τὸ πρᾶγμα, εἰδὼς τῆς ἡμετέρας ἀθενείας τὸν ὑπερβολὴν, ἀλλὰ τὴν οἰκείαν φιλανθρωπίαν μιμούμενος, καὶ βουλόμενος ἀφορμήν τινα λαβεῖν, ὥστε τὴν οἰκείαν φιλοτιμίαν ἐπιδείξασθαι, ἀναμένει καὶ πρὸς ἡμᾶς εἰσενεχθῆναι. ὅπερ καὶ νῦν γεγένηται. ὅπερ γὰρ καὶ ὁ Ἰακὼβ καὶ ἡ Ῥεβέκκα, ἅπερ ἐζήτουν ἀφ' ἑαυτῶν γενέσθαι, πεποιήκασι, καὶ ὁ μὲν ὑπήκουσε τῆς συμβουλῆς τῆς μητρὸς, ἡ δὲ καὶ πρὸς ἑαυτὴν πάντα ἐπλήρωσε, ὅτε λοιπὸν καὶ ὁ ἀγαθὸς δεσπότης τὸ πρᾶγμα διαφερέστερον τοῦτο μετὰ εὐκολίας ἀναθῶν πεποίηκε, τὸ μὴ γενέσθαι καταδηλον τῆς ἀπάτης τὸ δρᾶμα τῷ Ἰσαάκ. ὅπερ γὰρ πρεσπέπεγκε τὰ ἐδέσματα

τῷ

τῷ πατρὶ, 19 Εἶπε, Ἰὰς ἐγὼ σὺ τέκνον; καὶ εἶπεν Ιακὼβ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἐγὼ εἰμι Ησαῦ ὁ υἱός σου ὁ πρωτότοκος. πεποίηκά σοι, καθὰ λελάληκάς μοι. ἀνάστας κάθισον, καὶ φάγε ἐκ τῆς θήρας μου, ὅπως εὐλογήσῃ με ἡ ψυχή σου. Ἐννόει μοι μοῦ ὅσα; ἀ-
γνοίας ταῦτα ἐφθέγξατο ὁ Ιακώβ. ὁ γὰρ ἐν πρωϊσμοῖς εἶπὼν τῇ μητρὶ, φοβοῦμαι
5 μὴ ἐπάξω ἐμαυτῷ κατάραν καὶ οὐκ εὐλογήθω, νῦν ἐν ὅσῳ φόβῳ καθεζήσηται τοσοῦτον
δρᾶμα ὑποκρινόμενος; ἀλλ' ὅπερ Θεὸς ἰῶ ὁ συνεργῶν τοῖς γνωμίοις, ἅπαντα εἰς
ἔργον ἄξηται. Τί οὖν, φῂ εἴποις, ὡς ψεύδεται τῷ τοιούτῳ Θεὸς συμπράττων; μὴ ἁπλῶς
ἄξεταζε τὸ γνόμιον, ἀγαπητέ, ἀλλὰ σκοπὸν κατάμαθε, καὶ ὅτι ἀ βιωτικῆς
ἕνεκέν τινος πλεονεξίας τοῦτο ἐγίνετο, ἀλλὰ τῆς παλαιᾶς τοῦ εὐλογίου ὑπεραίρα-
10 σθαι ἐσπούδαζεν. ἄλλως γὰρ εἰ μέλλοις ἁπλῶς τὰ γνόμενα ἐξετάζειν, καὶ μὴ τὸν σκοπὸν
πάντα χρὴ ὑπιζητεῖν, ὥρα σοι καὶ τὸν πατριάρχην παλαιστὴν ὀνομάζειν, καὶ Φινεὲς
ὑδροφόνον. ἀλλ' οὔτε ὁ πάλαιστὴς παλαιστὴς, ἀλλὰ καὶ λίαν φιλόστοργος, εἰ καί τις ἄλλος, οὔτε
οὗτος ὑδροφόνος, ἀλλὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἄγαν ζηλωτής. ἐκάτερος γὰρ αὐτῶν τὸ δοκοῦν τῷ
Θεῷ διεπράττετο. διόπερ ὁ μὲν πάλαι τοῦ Ιακὼβ πολλῆς ἀξιοῦται τῆς ὠδῆς ἀ-
15 μοιβῆς· ὁ δὲ ἀεὶ Φινεὲς ζῆλον ἀνακηρύττεται. Εἶτα γάρ, φησι, Φινεὲς, ἐξεδικάσατο. Εἰ τοί- Ψαλ. ρε. λ.
νυν φόνος ὑδροκίμησε, καὶ παλαιστὴν ἐν ἐκείνοις, ὅπερ καὶ τοῦ Θεοῦ γνώμῃ ἐλήφοντο, καὶ
ἐν τοῖς γεγενῆσι πρωτέχρωμεν, ἀλλὰ τῷ σκοπῷ τῶν γνομένων, καὶ τῇ τῶν πεποικότων γνώ-
μῃ, πολλῷ μᾶλλον καὶ ἐν τούτοις τοῦτο λογίζεσθαι χρή. μὴ τοίνυν τοῦτο σκόπει, ὅτι ψεύ-
δος ἰῶ τὰ λεγόμενα πρὸς τὸν Ιακὼβ, ἀλλ' ἐκεῖνο σκόπει, ὅτι βουλόμενος ὁ Θεὸς εἰς
20 ἔργον τὴν προῤῥησιν αὐτοῦ ἀγαγεῖν, ἅπαντα ὅπως οἰκονόμησε γένεσθαι. ἵνα μάθῃς ὅ-
τι ὁ Θεὸς ἰῶ ὁ πάντα ἐξευμαρίζων, καὶ τὰ δύσκολα εὔκολα ποιῶν, ὅρα πῶς ὁ δίκαιος
οὐκ ἠδυνήθη συνιδεῖν τὴν ἀπάτην, ἀλλὰ καὶ πείθεται τοῖς πρὸς τὸν Ιακὼβ ῥηθεῖσι, καὶ
ἀπολαύσας τῶν ἐδεσμάτων ἀμείβεται αὐτὸν ταῖς εὐλογίαις· καὶ ὅ προτερον προσγίνε-
ται ἀπὸ τῆς θήρας ὁ Ησαῦ, μέχρις ὅτε πάντα τέλος ἔλαβεν, ἵνα πρὸς πάντων γνῶμεν
25 ὅτι τοῦ Θεοῦ γνώμῃ τὸ γνόμενον ἰῶ. 20 Εἶπε δέ, φησιν, Ισαὰκ, τί τοῦτο ὅτι
ταχὺ εὗρες ὦ τέκνον; ὁ δὲ εἶπεν, ὁ προέδωκε κύριος ὁ Θεός σου ἐναντίον ἐμοῦ.

Ἔτι ἀγωνίως εἰσήκει ὁ Ιακὼβ καὶ ἤυξετο αὐτῷ τὰ τοῦ φόβου, καὶ πάντα ἐγίνετο,
ἵνα μάθωμεν δι' αὐτῶν ὅτι ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης οὐχ ἁπλῶς τὴν οἰκείαν ὑποδείκνυται πρόνοιαν, ἀλλ' μὴ πολλῷ ἴδῃ καὶ τὴν πρὸς ἡμᾶς θερμότητα γνομένων. μὴ γάρ μοι
30 παραδράμῃς, ἀγαπητέ, τοῦτον νῦν ἀγῶνα, ἀλλὰ σκόπει ὅτι καὶ τοῦ πάντως ἰῶ
αὐτῷ ὁ κίνδυνος, καὶ ἐδεδοίκει καὶ ἔτρεμε μὴ δι' εὐλογίαν καταρᾶς ὑπαὐθυμος γένηται.
Εἶπά φησιν, 21 Εἶπε δὲ Ισαὰκ, ἔγγισόν μοι καὶ ψηλαφήσω σε, τέκνον, εἰ σὺ εἶ ὁ
υἱός μου Ησαῦ, ἢ οὔ. Ἀπὸ γὰρ τῆς φωνῆς ῥέμα πως ἐνεδοίαζεν ὁ δίκαιος. ἀλλ' ἐ-
πειδὴ ἐχρῆν τὴν οἰκονομίαν εἰς ἔργον ἐξελθεῖν, οὐ συνεχωρήθη συνιδεῖν τὰ ἀπάτην.
35 22 Ἤγγισε δέ, φησιν, Ιακὼβ, καὶ ἐψηλάφησεν αὐτόν, καὶ εἶπεν, ἡ μὲν φωνὴ, φωνὴ Ια-
κὼβ· αἱ δὲ χεῖρες, χεῖρες Ησαῦ. καὶ οὐκ ἐπέγνω αὐτόν. Ὅρα πῶς δείκνυται ὅτι τὰ
τοῦ Θεοῦ χαίροντος ἰῶ ὁ πρῶ, τῆς προσκυναγούσης καὶ αὐτὸν μηδὲν τῶν γνομένων συνι-
δεῖν, καὶ ὡς Ιακὼβ ἀπολαύσας τῆς πατρικῆς εὐλογίας, 23 Καὶ οὐκ ἐπέγνω
αὐτόν, φησιν. ἦσαν γὰρ αἱ χεῖρες αὐτοῦ ὡς αἱ χεῖρες Ησαῦ. καὶ εἶπεν, 24 Εἰ σὺ
40 εἶ ὁ υἱός μου Ησαῦ; Ὅρα πάλιν πῶς δείκνυσιν ἡ θεία γραφὴ, ὅτι ἐδίσταζεν ὁ δίκαιος· εἶπε
γὰρ, Εἰ σὺ εἶ ὁ υἱός μου Ησαῦ; ἵνα καὶ σὺ τούτου πάλιν γνῶμεν, ὅτι ὁ πατὴρ μὲν πεπλη-
σθεὶς τῇ φυσικῇ φιλοστοργίᾳ ἅπαντα διεπράττετο· ὁ δὲ Θεὸς ὁ τὰ μέλλοντα προορῶν, καὶ
ἀπὸ τῆς τῶν ἔργων ἀρετῆς χαρακτηρίζων καὶ δεικνὺς σὺν ἑαυτῷ θεράποντας, ὅπως ἅ-

πάντα

πθμτα οἰχνομεῖ. Καὶ Εἶπέ, φησιν, ἐγώ. Ἐπειδὴ γὰρ Εἶπεν, Εἰ σὺ Εἶ ὁ υἱός μου Ησαῦ; καὶ Εἶπεν, ἐγώ, 25 Εἶπε, προσάγαγέ μοι, καὶ φάγομαι ἀπὸ τῆς θήρας σου τέκνου, ἵνα εὐλογήσῃ σε ἡ ψυχή μου. Μόλις ποτὲ τῆς ἀγωνίας λοιπὸν ἀπηλλάγη ὁ Ιακώβ, Καὶ προσήνεγκε τῷ πατρὶ τὰ ἐδέσματα, καὶ Εἰσηνέγκεν οἶνον, καὶ ἔπιε, 26 Καὶ Εἶπεν αὐτῷ, ἔγγισόν μοι, καὶ φίλησόν με τέκνον. 5

27 Καὶ ἐγγίσας ἐφίλησεν αὐτὸν, καὶ ὠσφράνθη τὴν ὀσμὴν τῶν ἱματίων αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησεν αὐτὸν, καὶ Εἶπεν.

Ὅρα τῆς θείας γραφῆς τὴν ἀκρίβειαν. Ὅπως ἠρώτησεν, Εἰ σὺ Εἶ Ησαῦ; καὶ Εἶπεν, ἐγὼ, καὶ πάλιν ἐψηλάφησεν αὐτὸν, καὶ ἠρέμα πῶς διεδίαζεν ἀπὸ τῆς φωνῆς εἰς ἀποκρισιν ἵνα ἐμπεσών, καὶ πάλιν ἠρώτησεν, Εἰ σὺ Εἶ ὁ υἱός μου Ησαῦ; καὶ Εἶ- 10 Ιν. πεν, ἐγὼ, Εἶτα προσώνεγκεν αὐτῷ, καὶ ἔφαγε· εἶτε, φησὶν, ἐφίλησεν αὐτὸν καὶ εὐλόγησεν αὐτόν. ἵνα μὴ νομίσῃ τις ὅτι εἰς ὃ τῆς Ησαῦ προσωπον τὴν εὐλογίαν ἐποιήσατο, ἀλλ' εἰς ἐκεῖνον τὸν διὰ αὐτοῦ φιλανθρωπίαν, διὰ τοῦτο ἐμνημόνευσεν ἡ θεία γραφὴ, ὅτι καὶ ἐφίλησε, καὶ εὐλόγησεν ἐκεῖνον τὸν διὰ αὐτοῦ φιλανθρωπίαν. ὠσφράνθη δὲ, φησιν, τὴν ὀσμὴν τῶν ἱματίων αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησεν αὐτὸν, καὶ Εἶπεν. Ἰδοὺ ὀσμὴ τοῦ υἱοῦ μου, 15 ὡς ὀσμὴ ἀγροῦ πλήρους, οὗ ηὐλόγησε κύριος· 28 Καὶ δώσει σοι κύριος ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀπὸ τῆς πιότητος τῆς γῆς, καὶ πλῆθος σίτου καὶ οἴνου. Δώσει, φησί, σοι τοῖς τοῦ ἐδέσματα προσενεγκόντι, διὰ τὴν ἐμοῦ φιλανθρωπίαν. 29 Καὶ δουλευσάτωσάν σοι ἔθνη. Ὅρα πῶς τὴν τῶν ἀναγκαίων ἀφθονίαν αὐτῷ ἐπηύξατο, εἶτα τὴν ἀρχὴν τῶν ἐθνῶν, προμηνύων ἤδη τὴν μέλλουσαν αὐτῷ ἔσεσθαι βασιλείαν, καὶ 20 τῶν ἐξ αὐτοῦ γενομένων τὴν ὑπόδοσιν. Καὶ προσκυνησάτωσάν σοι ἄρχοντες.

Οὐ μόνον τῶν ἐθνῶν ἀποστολὴν αὐτῷ ἐπεύχεται, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρχόντων.

Καὶ γίνου κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου. Ὅρα πῶς ἀπορρητέται καὶ ἀγνοῶν ὁ δίκαιος τὴν τοῦ Θεοῦ γνώμην. καὶ ἅπαντα ταῦτα διὰ τοῦτο ᾠκονομεῖτο, ἵνα ὅτος ὁ διὰ τὴν ἀρετὴν ἄξιος, αὐτὸς κατηξιώσηται τῆς εὐλογίας. Καὶ προσκυνήσουσί σοι οἱ υἱοὶ τῆς 25 πατρός σου. Υἱοὺς Εἶπεν ἡ γραφὴ κατ' ἐξοχὴν πᾶσαν τὴν συγγένειαν, ὡς καὶ ἀνωτέρω, τοὺς υἱοὺς τοῦ πατρός σου, ὡς ἂν Εἴποι τις, τοὺς ἐκ τοῦ σπέρματος τοῦ Ησαῦ ἔσεσθαι μέλλοντας. οὐδὲ γὰρ ἕτερον παῖδα ἔσχεν ὁ Ισαάκ, ἀλλ' ἢ τούτους μόνους.

Ὁ καταρώμενός σε, ἐπικατάρατος, ὁ δὲ εὐλογῶν σε, εὐλογημένος. Ἰδοὺ ἡ κορωνὶς τῆς εὐλογίας, ἰδοὺ τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν ἁπάντων, τὸ εὐλογημένον εἶ· Εἴδες 30 Θεοῦ φιλανθρωπίαν. ὁ δεδικαιωμένος μὴ κατάρᾳ ἐπικατάσπαται αὐτὶ εὐλογίας, ἀμέλει μὴ τοσαύτης ἀσφαλείας καὶ εὐλογίας κομίζεται παρὰ τοῦ πατρός, ἀλλὰ καὶ ἐκείνοις ἀρᾶται τοῖς ἐπιχειροῦσιν αὐτὸν καταρᾶσθαι. ἐντεῦθεν μανθάνομεν ὅτι ἐπειδήπερ καὶ ὧν Θεῷ δοκοῦντα τὰ καθ' ἑαυτὸν οἰκονομεῖν βέλτιον, τοσαύτης ἀπολαύει τῆς ἄνωθεν συνεργίας, ὡς αὐτῆς τὰ προσταττόμενα τῆς πείρας ἀληθῆ λαβεῖν. τίς γὰρ ἂν οὐκ αἰ 35 σχπλαγείη καὶ θαυμάσειε τοῦ Θεοῦ τὴν ἄφατον οἰκονομίαν, ὅτι τὰ πρότερον ὁ Ησαῦ ἀπὸ τῆς θήρας προσεδοκᾶτο, μέλλει ὅτε πέρας ἔλαβεν ἡ τοῦ δράματος κατάθεσις, κἀκεῖνος δεξάμενος τὰς εὐλογίας παρὰ τοῦ πατρὸς ἀνεχώρησε; τοῦτο γὰρ ἡμᾶς διδάξαι βουλόμενος ὁ μακάριος Μωϋσῆς ἐπήγαγε, 30 Καὶ ἐγένετο ὡς ἐπαύσατο Ⓦ Ισαὰκ εὐλογοῦντα Ιακὼβ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ ἐγένετο ὡς ἐξῆλθεν ἀπὸ προσώπου Ισα- 40 ὰκ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ Ησαῦ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἦλθεν ἀπὸ τῆς θήρας.

Ὅρα πῶς μετὰ τὰ τοῦτο ἔξοδον ἐκεῖνος εὐθέως παρεγένετο· οὐκ ἁπλῶς οὐδὲ εἰκῇ, ἀλλ' ἵνα ἀγνοῶν προσαγάγῃ καὶ αὐτὸς τὰ ἐδέσματα, καὶ πρὸ τοῦ πατρὸς μάθῃ ἅπασαν τοῦ

τῦ πρόσωπου τῦ πατρός. Εἰ γὰρ ἔφθη καταλαβεῖν Ⓦ ἀδελφόν, ἴσως δὴ αὐτὸν καὶ διεχειρίσατο ἡ πλάνη τοῦ θυμοῦ. ὁ γὰρ μετὰ ταῦτα ὕστερον βληθυσάμενος, πολλῷ μᾶλλον ἂν ἀκμῇ τοῦ πράγματος ὕστερον εἰργάσατο. ἀλλ' ἡ τοῦ Θεοῦ χεὶρ ἰῶ ἡ Ⓦ παῖδα διασώζουσα, καὶ ὕστερον μὲν ἄξιον τῆς εὐλογίας ἀπεργασαμένη, ἐκεῖνον δὲ ἀποστερήσασα καὶ τῆς εὐλογίας καὶ τῶν πρωτοτοκίων. πλανώμενος δέ φησιν,

31 Ἐποίησε καὶ αὐτὸς ἐδέσματα, καὶ προσήνεγκε τῷ πατρὶ αὐτῦ, καὶ εἶπεν, ἀναστήτω ὁ πατήρ μου, καὶ φαγέτω τῆς θήρας τοῦ υἱοῦ αὐτῦ, ὅπως εὐλογήσῃ με ἡ ψυχή σου.

Ὅρα μοι πάλιν Ⓦ δίκαιον ἐν δορυφόρῳ πλανώμενον καὶ δικαιοπραγοῦντα Ⓦ λογισμόν.

32 Ἀκούσας γὰρ, φησιν, εἶπεν, τίς εἶ σύ; ὁ δὲ εἶπεν· ἐγώ εἰμι ὁ υἱός σου ὁ πρωτότοκος Ἡσαῦ. Ὅρα πῶς μεγαλοφρονῶν ὅτι τῷ πράγματι οὐκ ἠρκέσθη τῷ εἰπεῖν, ἐγώ εἰμι Ἡσαῦ, ἀλλὰ προσέθηκεν, ὁ πρωτότοκος. 33 Ἔξεστη δὲ Ἰσαὰκ ἔκστασιν μεγάλην σφόδρα, καὶ εἶπε, τίς οὖν ὁ θηρεύσας μοι θήραν, καὶ εἰσενέγκας μοι, καὶ ἔφαγον ἀπὸ πάντων πρὸ τοῦ σε ἐλθεῖν, καὶ εὐλόγησα αὐτόν, καὶ εὐλογημένος ἔσται;

Ὅρα πῶς καὶ εἰς ἀποστάσεως γενόμενος ὁ δίκαιος, καὶ διηγούμενος αὐτῷ τὸ συμβαν, ὅμως προσέθηκε, καὶ εἰρήνην ἐκείνῳ δίδοις τὴν πλησίον, ὃν καὶ εὐλόγηκα αὐτόν, καὶ εὐλογημένος ἔσται. τοῦτο δὲ ἐποίει ὁ δίκαιος τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ὁδηγούσης αὐτοῦ τὴν γλῶτταν, ἵνα πάντα μὲν ἀκριβείας ἐκφύγοι μαθὼν εἰδέναι ἔχῃ, ὡς οὐδὲν αὐτῷ πλέον ἔσται ὅτε ἀπὸ τῶν πρωτοτόκων, ὅτε ἀπὸ τῆς θήρας. 34 Ἀκούσας δέ, φησιν, Ἡσαῦ ἀνέβοησε φωνὴν μεγάλην σφόδρα καὶ πικράν. Τί ὅτι, φωνὴν μεγάλην σφόδρα καὶ πικράν; τὸν θυμὸν ἠνίξατο ἀπὸ τοῦ ῥήματος, καὶ τῆς ὀργῆς, ἧς ἐπλήσθη ταῦτα μαθών, τὴν ἀποβολήν. καὶ εἶπεν, εὐλόγησον δὴ κἀμέ πάτερ. 35 Εἶπε δὲ αὐτῷ, ἐλθὼν ὁ ἀδελφός σου μετὰ δόλου ἔλαβε τὴν εὐλογίαν σου. Πεπλανῆσθαι, φησιν, ὁ ἀδελφός σου τὴν εὐλογίαν πᾶσαν ἐπεπαύσατο μετὰ πολλῆς τῆς δαψιλείας. καὶ ἵνα γνῷς ὅτι ἡ ἄνωθεν χάρις ἰῶ, ἡ τοῦ δίκαιον ἀπατηθῆναι συνεργήσασα, ὅρα πῶς αὐτὸς τοῦτο ὁμολογεῖ λέγων, ἐλθὼν ὁ ἀδελφός σου μετὰ δόλου, μονονουχὶ ἀπολογούμενος τῷ παιδί, καὶ διδάσκων αὐτόν, ὅτι ἀγνοῶν ἐπ' ἐκείνου τὰς εὐλογίας ἐποιησάμην, καὶ ὅτι εἰς σὲ ταύτας ἕτοιμος ἦμην ποιήσασθαι· ἀλλ' ἐκείνος ἐλθὼν μετὰ δόλου ἔλαβε τὴν εὐλογίαν σου, τά σοι προσκυνηθέντα ἐκείνος ἐδέξατο· ὃ δὴ τῷ ἐμοὶ οὐ αἰτίαν γέγονε. 36 Καὶ εἶπέ, φησιν, Ἡσαῦ· δικαίως ἐπεκλήθη ὄνομα αὐτοῦ Ἰακώβ· ἐπτέρνικε γάρ με ἤδη δεύτερον τὰ τε πρωτοτόκιά μου εἴληφε, καὶ νῦν εἴληφε τὴν εὐλογίαν μου.

Οὐ μάτην, φησί, τῆς προσηγορίας ταύτης ἠξιώθη. πτερνισμὸς γὰρ ἑρμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὅπερ σοὶ εἰς ἐμὲ ἐπεδείξατο, καὶ τῶν πρωτοτοκίων ἀποστερήσας καὶ τῆς εὐλογίας. τί οὖν ὁ Ἡσαῦ πρὸς Ἰσαάκ; Οὐχ ὑπολέλειπταί μοι εὐλογία πάτερ; 37 Ἀποκριθεὶς δὲ Ἰσαὰκ εἶπεν αὐτῷ, Μεμάθηκε, φησιν, ὅτι πάσας εἰς αὐτὸν ἐξέχεας εὐλογίας, Εἰ κύριον αὐτὸν ἐποίησά σου. Ὅρα πῶς εὐθέως ἀπὸ τούτου ἄρχεται, καὶ οὐδὲν ἕτερον λέγει, ἀλλὰ τὸ ἀναλείδω αὐτῷ σημαίνει ὡς τὸ ὑποταγήσομαι.

Καὶ φησιν, Εἰ κύριον αὐτὸν ἐποίησά σου, καὶ πάντας τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ οἰκέτας, σίτῳ καὶ οἴνῳ ἐστήριξα αὐτόν, σοὶ δὲ τί ποιήσω τέκνον; Οὐδὲν ἕτερον λοιπὸν ὑπολέλειπται. Εἰ δὲ πάντα τὸν αὐτὸν ἐποίησά σου, καὶ πάντας αὐτοῦ οἰκέτας τοὺς ἀδελφούς, καὶ τῶν ἀναγκαίων αὐτῷ τὴν ἀφθονίαν ἐπηυξάμην, τί λοιπὸν ἕτερον λείπεται;

38 Εἶπε δὲ Ἡσαῦ πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, μὴ εὐλογία μία σοί ἐστι πάτερ; εὐλόγησον δὴ κἀμέ. Ἐπειδὴ ἤκουσε τοῦ παιδὸς εἰπόντος, ὡς εὐλόγησα αὐτόν, καὶ εὐλογημένος ἔσται, εἶτα καὶ τὴν εὐλογίαν αὐτῷ πᾶσαν δηλῶν ἐποίησε, τότε φησί, εὐλόγησον

δὴ

δὴ καμὲ πάτερ. μὴ γὰρ μία σοί ἐστιν εὐλογία; μὴ γὰρ ὐχ ἱκανὸς σὺ καμὲ ἀξιῶσαι τῆς παρὰ σοῦ εὐλογίας, ἢ ὅτω παρὰ σοῦ ἀγαπώμενον, ἢ περιβλέπειν, ἢ ἀφ' ἑνὸ δηλέαν παρὰ σοῦ ἀποσαλέντα; Συνέχει ἀφ' ἑνὸς ῥημάτων ἢ πατέρα.

39 Κατεμερίθεντος γὰρ, φησιν, Ἰσαὰκ, ἀνεβόησε φωνῇ Ἡσαῦ, καὶ ἔκλαυσεν.

Εἶδε Ⓦ πατέρα ὃν ἀμηχανίᾳ τῶν ἀρχέντα, καὶ ὃ δυνάμενον οὐδὲ ἀνεχόμενον ἀπατεύλαν ἀπὸ ἤδη γηρύσατο. καὶ ὁμοῦ τῇ βοῇ καὶ κλαυθμὸν παρεσήμηνεν, εἰς πλείονα συμπάθειαν ἀγαγεῖν Ⓦ πατέρα βυλόμενος. οἰκτείρας ἂν αὐτόν

Ὁ Ἰσαὰκ, εἶπεν αὐτῷ· ἰδοὺ ἀπὸ τ πιότητος τ γῆς ἔσαι ἡ κατοίκησίς σε, καὶ ἀπὸ τῆς δρόσε τ̃ ὑρανῦ ἄνωθεν, 40 καὶ ἐπὶ τῇ μαχαίρᾳ σε ζήσῃ, καὶ τῷ ἀδελφῷ σε δελεύσεις. ἔσαι δ' ἰνίκα ἂν καθελῆς καὶ σκλύσῃς Ⓦ ζυγὸν αὐτὸ ἀπὸ τ̃ τραχήλε σε.

Ἐπειδή, φησι, καὶ αὐτὸς τῆς πρὸ ἐμοῦ εὐλογίας ἀπολαῦσαι ἐπιθυμεῖς, μαθέτω ὅτι ὐχ οἷόν τέ με συνάντια τῇ τ̃ Θεοῦ γνώμῃ παρεκβαθῆναι· ἀλλὰ καί σοι μᾶλλον ἐπεύχομαι τὸν ἀπὸ τῆς δρόσε τ̃ ὑρανοῦ ἀπολαῦσαι. ἴαθι δ' μέλλων πολεμικὸν ἀναδέξαθαι βίον. ὅτι τῇ μαχαίρᾳ γὰρ σε ζήσῃ, καὶ τῷ ἀδελφῷ σε δελεύσεις. ἀλλὰ μηδεὶς ἀκόων ταῦτα ξενιζέσθω, ὁρῶν μὲν ταῦτα τὸν ἀδελφὸν ἀληθῶς ἡμόμενον παρὰ τὸν τότε φόβον καὶ εἰς τὸν ἀλλοτείαν ἐπειρόμενον, μηδὲ τοῖς προοιμίοις προσέχων, νομιζέτω διαπίπτειν τ προῤῥήσιν. ὅταν γὰρ ὁ διαστὴς τι ὑποδηται, καὶ συμβῶσι τὸν ὑποκρίσεων ἴδωμεν ἐν τοῖς προοιμίοις σκυδαίνοντα, μὴ θορυβῶμεθα. ὃ γὰρ οἷόν τε ποτε μέχρι τέλους παραμένειν. τοῦτο δ' γίνεται, ἵνα λαμπρότεροι διὰ πόνων Ⓓ δίκαιοι δεικνύμενοι, τὸν παρεσίαν τῆς τ̃ Θεοῦ δυνάμεως καταδηλον ἡμῖν ἅπασι ποιήσ πασκευάσωσι. καὶ ἐφ' ἑκάστου τ̃ν δικαίων τοῦτο εὑρήσεις, εἰ βυληθείης ἀπάσας μὲν ἀκριβείας καταδεῖν τ̃ς ἱστορίας, ὃ δὴ καὶ νῦν λεχθήσεται. μὴ γὰρ δὴ τοῦτο ἴδῃς, ὅτι νῦν εὐθέως φυγὰς ἐγένετο, ἀλλὰ τὸν μὲν ταῦτα παρεφάνειαν λογίζε, καὶ ὅτι τ̃ χρόνε παρασβαμόντος αὐτὸς ὁ φοβερὸς αὐτῷ γενόμενος τοσαύτην παρ' αὐτὸν ἐπιδείκνυται φιλ. 1.10
τὸν αἰδῶ, καὶ ὅτι εἰς τοσαύτην ἦλθε δόξαν μὲν τὸν ὅτι τῆς ξένης ταλαιπωρείαν, ὡς καὶ σὺ δὲ ἐξ αὐτ̃ πεῖραν λαβόντας εἰς ἄπειρον πλῆθος σκιαθῆναι, καὶ ἀφ' τ̃ς τότε παρηγορείας ἅπαν τὸ ἔθνος χαρακτηρίζεσθαι. νυνὶ δ' διδάσκουσα ἡμᾶς ἡ θεία γραφὴ τὸ ἀδελφοῦ τὸν θυμὸν, καὶ ὅτι παρὸς φόνον ἀπέβλεπε, φησι, 41 καὶ συνεχότει Ἡσαῦ τῷ Ἰακὼβ παρὰ τῆς εὐλογίας, ἧς ηὐλόγησεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτ.

Καὶ ἵνα μάθωμεν ὅτι ὐχ ἁπλῶς ὀργὴ ἦν παρόσαν τοῦτο, ἀφ' τ̃ς λέξεως ἐσήμανεν ἡμῖν τ̃ς καρδίας αὐτ τὸν ὑποβολιόν. συνεχότει γὰρ φησιν, ἀντὶ τ, συνέκειτο, ἐπέμενεν, ὡς καὶ ἀφ' τ̃ν ῥημάτων τὸν ἐν τῷ βάθει κρυπτομένην γνώμην φανερὰν καταστ̃σαι. Εἶπε γὰρ, φησιν, ἐν τῇ διανοίᾳ, ἐγγισάτωσαν αἱ ἡμέραι τ̃ πένθες τ̃ πατρός με, ἵνα ἀποκτείνω Ἰακὼβ τὸν ἀδελφόν με.

ΗΘΙΚΟΝ Οὕτως ἄρα ἐξ τ̃ν μαινομένων αὐτ̃ν οὐκ ἔλαττον ὁ θυμούμενος παιδεύει. σκόπει γὰρ, ὅπως καθάπερ τοὺς μαινομένους ὁ δαίμων ἐκ ξένος ἐπεισελθὼν ἐκφερεῖς ἐργάζεται, καὶ ἐναντία τοῖς ὁρωμένοις διαπράττεσθαι ἀναπείθει. ὃ γὰρ ὁρᾶσιν ὑγιεῖς, ὅτε ἐπεόν τι διαπράττονται τ̃ν χρησίμων, ἀλλὰ καθάπερ τὰς αἰσθήσεις πεπηρωμένοι, καὶ ὃ διακριτικὸν διαφθείραντες, ὅτως ἅπαντα ἐργάζοντ· ὅτω καὶ Ⓓ θυμούμενοι, ὃ τοὺς πόνους ἐπιγινώσκουσιν, ὃ συγγενείας μέμνηνται, ὃ φιλίας, ὃ ξενηθείας, οὐκ ἀξιώματος, οὐκ ἄλλο τινὸς ἔννοιαν λαμβάνουσι, ἀλλ' ὅλοι ὑπὸ τ̃ θυμοῦ τυφλουμένοι καὶ χρημάτων φέρονται. Τί οὖν δὴ ἔστιν τ̃ν τοιούτων ἐλεεινότερον, ὅταν ἀλόντες ὑπὸ τὰ πάθος, καὶ ἀχμάλωτοι γενόμενοι, καὶ παρὸς φόνον ἐπείγονται; ἀφ' ὅτο ὁ μακάριος Παῦ-

λος τὴν ῥίζαν ἀπὸ πάσης βυλόμενος τῦ κακοῦ, γράφων πρὸς Ἐφ. δ'. λα.
ὀργὴ καὶ θυμὸς καὶ κραυγὴ ἀρθήτω ἀφ' ἡμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ. ὐ μόνον, φησὶ, θυμοῦσθε ὑμᾶς ὐ βύλομαι, οὐδὲ μὴ ὀργίζεσθαι, ἀλλὰ μηδὲ μετὰ κραυγῆς τοῖς πλησίον σφαλέγεσθαι, κραυγὴν σὺν τούτοις λέγων τὴν ἀπὸ τῦ θυμοῦ γινομένην. ὅταν γὰρ ὁ πάθος ἔνδοθεν διατείρηται, καὶ ἡ καρδία οἰδάνῃ, οὐκ ἔτι λοιπὸν ἡ γλῶσσα ῥέμα φθέγξεσθαι δύναται, ἀλλὰ τὴν ἀρθρίαν τῆς καρδίας ἐμφαίνουσα, μετὰ κραυγῆς τὸν πλησίον σφαλέγεσθαι παρασκευάζει. βυλόμενος οὖν ὁ μακάριος ὅτος, ἐλπὼν πᾶσαν ὀργὴν, ἔδειξε διὰ ὅτι πᾶσα ὀργὴ, ἡ ἀφ' οἱᾳδήποτε πράγματος κινηθῇ, καὶ πᾶς θυμὸς καὶ πᾶσα κραυγὴ ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν· εἶτα αὐτὴν τὴν ῥίζαν τῆς κακίας ξηράναι βυλόμενος καὶ ἀκαρπον ἐργάσασθαι, φησὶ, σὺν πάσῃ κακίᾳ. ὁ γὰρ ὅτω διακείμενος διαπαντὸς ἐν λιμνῇ κάθηται, τὰ ἀπὸ τῆς γῆς κυμάτων ἀπηλλαγμένος, καὶ ὅτε χειμῶνα δέδοικεν, ὅτε ναυάγιον, ἀλλὰ καθάπερ ἐν γαλήνῃ πλέων, ἢ ἐν αὐδίῳ λιμένι καθήμενος, ὅτως ἔλκει τὸν παρόντα βίον πάσης ταραχῆς ἐκτὸς ὤν, καὶ ὐ μόνον τῦτο, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀθανάτων καὶ ἀπορρήτων ἀγαθῶν τὴν ἀπόλαυσιν ἑαυτῷ διὰ πόνων παρέχει· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὐδεπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τῦ κυρίου ἡμῶν Ιησῦ Χριστῦ, μεθ' ὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τὸν αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. νδ'. ΚΑΛΕΣΑΣΑ ΔΕ ΡΕΒΕΚΚΑ ΤΟΝ ΥΙΟΝ ΑΥΤΗΣ Τ̃ νεώτερον, ΕΙ̃ΠΕΝ ΑὐΤΩ̃.

ΕΙδετε ἄρα καὶ τῦτο τὸ πολλοῦ δεόντως ἐγκωμιαστικὸν, καὶ τῦτο δεσπότης τὸν ἄφατον φιλανθρωπίαν, καὶ τῶν Ιουδαίων τὴν ἀποβαλλυσαν ἀναισθησίαν. εἴδετε πῶς ἀπόνως ἡμᾶς ἐπαίδευσεν ὁ μακάριος Μαίθαῖος, διὰ ὧν ὅτω ταχέως ἐπήκουσε, διὰ ὧν τοσαύτην ἐπεδείξατο τὴν μεταβολὴν, ὅτι ἐν τῇ προαιρέσει κειμένην τῇ ἡμετέρᾳ μετὰ τὴν δύσιν χάριν ἔλαβε τῆς ἀρετῆς, καὶ τῆς κακίας· καὶ ὅτι καταδάσαντες δυνάμεθα γενέσθαι εὐάρετοι, καὶ ῥᾳθυμήσαντες πάλιν εἰς τὴν τῆς ἁμαρτίας κρημνὸν καταφερόμεθα. ὅτο γάρ ἐστιν, ὃ τῶν ἀλόγων διεξήχαμεν, τὸ λόγῳ τετιμῆσθαι ἡμᾶς παρὰ τὸν φιλανθρωπον Θεὸν, καὶ ἐν τῇ φύσει τῇ ἡμετέρᾳ ἐναποκεῖσθαι τὴν γνῶσιν τῦ καλῦ, καὶ τὴν πονηρὸν. μηδεὶς τοίνυν προφασιζέσθω ὡς δι' ἄγνοιαν ἀρετῆς ἁμαρτῶν, ἢ σφαλὸς τὸ μὴ ἔχειν τὴν ἐπιδεικνυμένην τὴν ταύτης ὁδόν. ἀρχαιοτάτη γὰρ ἔχομεν διδάσκαλον, τὸν συνειδός, καὶ ὐχ οἷόν τε ἦν ἀπεξενῆσθαι τῆς ἐκεῖθεν βοηθείας. ἐν γὰρ ἅμα τῇ πλάσει τὸν ἀνθρωπον ἡ γνῶσις τῶν προκλέων αὐτῷ ἐναπετέθη, ἵνα τὴν οἰκείαν διγνωμοσυνίαν ἐπιδεικνύμενος, καθάπερ ἐν παλαίστρᾳ τινὶ, τῷ παρόντι βίῳ ἐγγυμνασάμενος πρὸς τὸν τῆς ἀρετῆς πόνον, καὶ ἐπὶ τῆς ἀρετῆς βεβαιότητα κομίσηται, καὶ ἐν βραχεῖ χρόνῳ πονήσας, ἐν διηνεκεῖ τῷ αἰῶνι τῶν στεφάνων ἀξιωθείη, καὶ ἐν τῷ ἐπικήρῳ τύτῳ αἰῶνι τὸν ἀρετὴν ἐλόμενος, ἐν τοῖς ἀπείροις καὶ ἀϊδίοις αἰῶσι τῶν ἀθανάτων ἀγαθῶν ἀπολαύσῃ. ὅπερ εἰδότες, ἀγαπητοὶ, μὴ παρῶμεν ἡμῶν τὴν διόρθωσιν, μὴ ἀγνώμονες πρὸς τὴν τοσαύτην ἐνεργεσίαν γενώμεθα, μηδὲ ὁ παρὸν ἀγαθὸν τῆς ἀοχύρου ἡδονῆς μεταδιώξαντες, διηνεκῆ τὴν ὀδυνὴν ἑαυτοῖς κατασκευάσωμεν· ἀλλὰ τὸν ἀκοίμητον ὀφθαλμὸν τὰ ἀπόρρητα τῆς Διανοίας ἐπισκόπουν διηνεκῶς παρόντα, ὅπως ἀπόντα τὰ καθ' ἑαυτὸν οἰκονομῶμεν, καὶ τοῖς

ὅπλοις

ὅπλοις τῦ πνεύματος φερεζάμθνοι, καὶ τὴ οἰκείαν διαγνωμοσιώλιν ἐπιδειξάμθνοι, ἐπιπασασώμθα τὴ ἀνωθεν ῥοπὴν, ἵνα τῆς ἐκεῖθεν ἀπολαύοντες συμμαχίας, καὶ τῦ ἐχθροῦ τὸν πολεμίαν καθιγενόμθνοι, καὶ ἄκυρα αὐτῦ καταιήσαντες τὰ μηχανήματα, τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων ἀπολαύσαι δυνηθῶμθν, ὧν ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν ὁ κύριος. μὴ τοίνυν πρὸς τὸν πόνον τις ὀρέπτω τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ τὸ ἐντεῦθεν κέρδος λογιζόμθνος εὐτοίμως τοῦτ' ἐπὶ ταύτης πόνοις καταδεχέσθω. εἰ γὰρ ⓦ πρὸς τὰ βιωτικὰ τρεφόμθνοι, καὶ πρὸς τὴν τῶν χρημάτων συλλογὴν μεμηνότες, ἅπαντα προθύμως καταδέχονται, καὶ τοῦτ' ἐπὶ θαλάττης κινδύνους, καὶ ταῖς ναυαγία, καὶ ταῖς τῶν πειρατῶν ἐφόδοις προορῶντες, τοσῦτ' ὄντως ἀκηρεστέρους γίνονται, καὶ ταῦτα τοσῦτ' ἐπαρρῆ πρὸς τὸν τέλους δυνάμενοι· ποίαν ἡμεῖς ἕξομθν ἀπολογίαν τῶν ἀθανάτων ἐκείνων ἕνεκεν πρὸς τοῦτ' τῆς ἀρετῆς ἀγῶνας μὴ πάσῃ σπουδῇ καὶ προθυμίᾳ ἀποδυόμθνοι; τίνος ἕνεκεν ὄντως ἀγωνόμενες περὶ ⓦ βυεργετίων γινόμθα, καὶ ὅτε τὰ ἤδη δωρηθέντα λογιζόμθα, ὅτε τὰ ἐπαγγελθέντα σπουδῶμθν, ἀλλὰ πάντων, ὡς εἰπεῖν, λήθην ποιησάμθνοι, ἁπλῶς καὶ εἰκῇ βοσκημάτων δίκην ἅπαντα προϊέμθνοι, καὶ τῆς μὲν ψυχῆς τοσῦτον ἀμελήσωμθν ὅσον ἐπιμελείσθαι ποιούμεθα, τίνι δ' ἂν γένοιτο μόνῳ ἀθάρρητοι γενώμθνοι, καὶ πολλῷ μᾶλλον τούτῳ τῷ ταλαιπώρῳ τούτῳ σώματι τῷ λύμῃ καταισχύνοντες; τοῦτο μὲν διὰ τῆς ἀμετρείας, καὶ τῆς πολλῆς ἀδηφαγίας μυρία πρόγματα κατασκευάζειν ἡμῖν προσκυάζομθν, τὸ δ' ψυχὴν λιμῷ τηκεσθαι συγχωροῦμθν. καίτοι ψυχὴ σώματος κρείττων, καὶ εἰκότως ἀπειρηκυίας νεκρὸν τοῦτο καταλείπεται. δέον οὖν καὶ ἐκείνῃ τὴν καταλληλον καὶ ἁρμόττουσαν παρέχειν τροφὴν ἡμᾶς, ἑκατέρας λυμαινόμθα, ἀμετρίαν καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐκεῖ πολλὴν ἐπιδεικνύμθνοι, καὶ "ὃ μὲν γὰρ τὸ χρεῖαν παίοντες, τὴν τὸ κατὰ λιμοῦ διαφθείρεσθαι καταναγκάζοντες. καὶ ὅπερ ὁ τῶν ὅλων δεσπότης ἐν ταῖξει μεγίστης ἀναγκαίσεως ἐπέλησέ ποτε τῶν Ἰουδαίων λέγων, Δώσω ὑμῖν ὕδωρ λιμόν ἄρτου, οὐκ ἐν ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγων κυρίου, διδάσκων ἡμᾶς ὅτι ἐκεῖνος μὲν ὁ λιμὸς τὸ σῶμα κατατείνειν δυνάμενος), οὗτος δ' ὁ λιμὸς αὐτῆς καθικνεῖται τῆς ψυχῆς· τοῦτ' αὐτὸ νῦν, ὅπερ ἀντὶ ὠμοφαγίας ἐκείνοις ἐπάγειν τότε ἐπέλησεν ὁ δεσπότης, ἡμᾶς ἐκόντες ἐπιπασώμθα, καὶ ταῦτα τοῦ Θεοῦ τοσαύτην πρὸς ἡμᾶς κηδεμονίαν ἐπιδειξαμένου, καὶ οἰκονομήσαντος μὴ τῆς ἀπὸ τῶν γραφῶν ὠφελείας ἀνάγνωστος, ἔχειν ἡμᾶς καὶ τὴν ἀπὸ τῶν διδασκάλων νουθεσίαν. διὸ δὴ παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην πᾶσαν ῥαθυμίαν ἀποτινάξασθαι, καὶ διεγρθῆναι μακρὰν, καὶ πᾶσαν τὴν σπουδὴν μεταθεῖναι ἐπὶ τὴν τῆς ψυχῆς σωτηρίαν. ὅτω γὰρ αὐτὴ καὶ τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ βοηθείαν μὴ ῥαθυμίας ἐπιπάσησθε, καὶ ἡμεῖς προθυμότερον τὴν πρὸς ὑμᾶς διδασκαλίαν ποιησώμθα, ὁρῶντες εἰς ἔργον ἡμῶν σκεδαμένην τὸ σπουδαλιόν. ἐπεὶ καὶ γεωργὸς, ἐπειδὰν ἴδῃ τῆς γῆς τὴν ἐπιτηδειότητα πολλὴν πρέχουσαν αὐτῷ τῶν καρπῶν τὴν φορὰν, καὶ αὐτὸς μὴ πλείονος τῆς σπουδῆς πρὸς τοῦτ' τῆς γεωργίας πόνης ἐπαποδύεται· ⓦ αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ἡμᾶς, ἂν θεασίμθα τὴν τοῦ Θεοῦ ὑμῶν προθυμίαν, καὶ ὅτι τὰ παρ' ἡμῶν λεγόμθνα διὰ τῶν ἔργων" ἐπιδεικνυσθαι σπουδάζετε, πλείονα καὶ αὐτοὶ ⓦ πόνον τὸν διδασκαλικὸν ἐπιδειξόμεθα· ἅτε εἰδότες ὅτι ὃ κατὰ πετρῶν σπείρομθν, ἀλλ' εἰς λιπαρὰν καὶ βαθύγειον καταβάλλομεν τὰ σπέρματα. διὰ γὰρ τοῦτο καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὴν πρὸς ὑμᾶς διδασκαλίαν ποιούμθα, ἵνα καὶ ὑμεῖς κερδάναντες τι χρήσιμον ἐντεῦθεν ἀπέλθητε, καὶ τὰ τῆς ἀρετῆς ὑμῖν αὐξάνηται, καὶ ἡμεῖς ὁρῶντες ὑμῶν τὴν προκοπὴν εὐφρανώμθα. μὴ γὰρ ἁπλῶς καὶ εἰκῇ λέγειν βουλόμθα, ὥστε ⓦ πρὸς ὑμῶν ἔπαινον καρπώσασθαι, καὶ ἵνα κροτήσαντες ὑμεῖς ἀναχωρήσητε; οὐ διὰ τοῦτο (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ διὰ τὴν ὠφέλειαν τὴν ὑμετέραν.

ἐμοὶ

ἐμοὶ μέγιστος ἔπαινος ἐστὶν ἀρχετός, εἰ τις ἀπὸ τῆς καρδίας ὅτι τάχιστα τῷ ἀρετῷ μεταβάλλοιτο, εἰ δὲ τις ἐπὶ τούτοις ῥᾳθυμος ὤν, ἀναδαὸς ἐκ τῆς πρὸ ἡμῶν ἐπιμονῆς γένηται. τοῦτο δὲ ἐμοὶ μέγιστον φέρει τὸν ἔπαινον καὶ τῷ θαυμάσιαν, καὶ ὑμῖν πολὺ τὸ κέρδος καὶ πλεῖστον τὸν πνευματικόν. ἀλλὰ δέομαι πολλῷ ὑπιδείξεσθε τῷ ἀναδίᾳ, ἐκ ἀμφιβάλλω. οἶδα γὰρ ὅτι θεοδίδακτοί ἐστε, δυνάμενοι καὶ ἄλλους ἀφελῆσαι. διὰ τοῦτο οὐδὲν φησὶν τῷ τοῦτο συμβουλεύω, τῆς σωτήρου ἄνωθεν διδασκαλίας, ἐκ τῶν μακαρίου Μωϋσέως ῥημάτων, μᾶλλον δὲ τῶν θεοῦ τοῦ ἁγίου πνεύματος δι' αὐτοῦ ἡμῖν εἰρημένων, μακρὰν ἐστὶν τὸ μέσον ποιήσειν, ἐκεῖθεν ὑμῖν σήμερον τῷ ἑσπέρᾳ θεραπείαν. ἠκούσατε γοῦν ὅπως χρὴ τῷ συμβουλῇ τῆς Ρεβέκκας ἀπομένειν. μακροθυμήσας ὁ Ιακὼβ, τῷ θεῷ τὴν παρ' ἐκείνου εὐλογίαν ἐπεσπάσατο, τὴν ἐπαναστᾶσαν ἐκείνῳ κλοπῷ ὑπιδειξάμενος. διὰ δὲ τῆς θεοῦ τοῦ Θεοῦ σωτηρίας ἀπήλλαγεν, καὶ εἰς ἔργον ἔξῆλθεν αὐτῷ τὸ ἀναδαζόμενον. ἀλλ' ὅμως ἐπτοήθη αὐτῷ πολὺς ὁ φόβος ἐλάμβανετο τοῦ θεοῦ Ἡσαῦ, καὶ πρὸς φόνον λοιπὸν προεκθυμίζετο ὁ ἀδελφός. τοιοῦτον γὰρ τὸ ὀλέθριον πάθος· ὑπὲρ πρότερον ἴσασιν, μέχρις ἂν ἐκ τοῦ τὰ πάθους ἀληθῆ καὶ χρηματῶν ἐπεχθιῶσι θεοῦ, καὶ πρὸς τὸ τοῦ φόνου θεοῦ μανομένου δραμεῖν. ῥίζα γὰρ τοῦ φόνου ὁ φθόνος. ὅτου καὶ ἐξ ἀρχῆς ὅτι τοῦ Καὶν καὶ ὅτι τοῦ Ἄβελ γέγονεν. οὐδὲν γὰρ ἔχων οὐδὲ ἐκεῖνος, ὑ μακρὸν, ὑ μέγα ἐγκαλέσας τῷ ἀδελφῷ, ὅτῳ εἶδεν εὐδοκιμοῦντα θεοῦ τῷ δεκάτῃ τῶν ὅλων ἀπὸ τῆς προσκομιδῆς τῶν δώρων, καὶ εὐθὺν ἀπόλλυται γελωμένου θεοῦ τὸν οἰκείου ῥᾳθυμίαν, εἰς φόνον εὐθὺς διπετέρετο, καὶ τὸν ῥίζαν τοῦ φόνου τεκὼν ἐν τῇ Ἀμφιόᾳ, θεοῦ ἐξέπεμα καὶ κακὸν ἐκεῖνον τὸ ὀλέθριον ἐπεδείξατο, καὶ τὸν φόνον εἰς ἔργον ἤγαγεν. οὕτω δὴ καὶ νῦν ὁ Ἡσαῦ ἰδὼν τὸν ἀδελφὸν τῆς εὐλογίας θεοῦ τοῦ παρὸς δόξαν, καὶ ἐκ τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς βασκανίας εἰς φθόνον ἐξενεχθείς, ἐμελέτα τοῦ ἀναίρεσιν. ἀλλ' ἡ θαυμασία μήτηρ τοῦτο ἀμαθυμήν, πάλιν τὴν μητρικὴν φιλοστοργίαν δεῖ καὶ ταῦτα ὑπιδείκνυται, καὶ συμβουλεύει τὸν δυναμένην αὐτὸν ὀξαρπάσαι τῶν θεῶν ἀνόσιον χειρῶν. 42 Καλέσασα γὰρ, φησὶ, τὸν μὲν αὐτῆς τὸν νεώτερον, εἶπεν αὐτῷ, ἰδοὺ Ἡσαῦ ὁ ἀδελφός σου ἀπειλεῖ σοι ἀποκτεῖναί σε. 43 Νῦν οὖν ἄκουσόν μου τῆς φωνῆς. Ἡ πειθό σε διδασκέτω, φησὶν, ὅτι λυσιτελῆ σοι συμβουλεύω, καὶ καθάπερ ἤδη τῆς ἐμῆς φωνῆς ἀκούσας, ταῖς μεγάλαις ἐκείναις εὐλογίαις ἐπεσπάσω θεοῦ τὸν παρὸς, οὕτω δὴ καὶ νῦν ἄκουσόν μου τῆς φωνῆς, ἵνα δράφυγεῖν δυνηθῇς τὸν ἀναίρεσιν ταῖς χερσὶν. οὕτω γὰρ ἐαυτὸν ἐλευθερώσεις τοῦ κινδύνου, καὶ μετὰ πόνου. εἰκὸς γὰρ ἐκεῖνον, εἰ τοῦτο τολμήσειέ, [σε μὲν ἐν φόνῳ] δίκαιον ἀπαντῆναι, καὶ πρωτα χθὲν ἐμοὶ τῆς ὀδύνης τὴν ὑπόστασιν αὔξεσθαι. Ἄκουσον δή μου τῆς φωνῆς, καὶ ἀναστὰς ἀπόδραθι πρὸς τὸν ἀδελφόν μου Λάβαν εἰς Χαρράν,

χ. ὑπόστασις αὔξει.

44 καὶ οἴκησον μετ' αὐτοῦ ἡμέρας ἴσας, ἕως ἂν ἀποστρέψῃ τὸν θυμὸν καὶ τὸ ὀργὴν τοῦ ἀδελφοῦ σου ἀπὸ σοῦ, 45 καὶ ὑπιλάθηται ἃ πεποίηκας αὐτῷ, καὶ ἀποστείλασα μεταπέμψομαί σε ἐκεῖθεν, μήποτε ἀτεκνωθῶ ἐκ τῶν δύο ὑμῶν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ.

χ. ἐκεῖ

Ἄπιθι, φησὶ, πρὸς τὸν ἀδελφόν μου Λάβαν, καὶ οἴκει ἐκεῖ μετ' αὐτοῦ. εἰκὸς γὰρ καὶ θεοῦ χωρισμὸν, καὶ τὸν ἐν μέσῳ χρόνον ἰσχῦσαί σε πλέον καὶ θεραπευθῆναι τὸ πάθος, καὶ τὴν βασκανίδα λωφῆσαι, καὶ λήθην αὐτῷ γενέσθαι τῶν ἀπὸ σοῦ γεγενημένων πρὸς τὸν τῆς εὐλογίας κλοπήν. καὶ ὑπιλάθηται, φησὶν, ἃ πεποίηκας αὐτῷ. εἰκότως, φησὶν, ὀργίζεται, διὰ τοῦτο προσήκει ἐκκλίναι αὐτοῦ τὴν ὁρμὴν, ὅπως ἀπὸ τοῦ χρόνου λήθης ἐγγενομένης αὐτῷ, μετ' ἀσφαλείας λοιπὸν δυνηθῇς τὴν ἐν θεῷ οἴκησιν ποιήσασθαι. καὶ ἵνα μὴ δυσχερανθῇ ὁ πρᾶος ὅτι τὴν ἀλλοτρίαν ἀπέρχῃ κατοφαλιζόμενος, ὅρα πῶς παραμυθεῖται

εμνηστῆται τ̃ νέᾳ τιὼ ψυχιὼ, πρὸ τ̃ον μ̃ εἰποῦσα, ἀπιθι πρὸς Λάβαν τ̃ ἀδελφόν μου. μὴ γὰρ πρὸς ξένον ἰατά, φησι, κατεπείγω σε ἀπελθεῖν; πρὸς τ̃ ἀδελφὸν τ̃ ἐμόν, κ̀ ὄψει μετ' αὐτοῦ ἡμέρας ἰατάς. βραχύ, φησι, χρόνον, ὀλίγας ἡμέρας, ἕως τ̃ παύσασθαι τ̃ ὀργιὼ. νιῶ γὰρ τ̀ ἀκμάζει αὐτ̃, φησιν, ὁ θυμός, κ̀ ὅτε τ̃ παθῇς αἰδῶ ἰατα ποιῇται, καθάπαξ τυφλωθήσεται τοῦ τ̃ πάθους, ὅτε τιὼ ἀδελφικιὼ στοργιὼ σὺν ἀφροσύνᾳ λαμβάνει· ἀλλ' ἑνὸς μόνου χρῄζω, τοῦ τὸν θυμὸν ἀποπλῆσαι. τ̀ ἀποστείλασα μεταπέμψομαί σε ταχέως, φησὶν, ἐκεῖθεν. σὲ ἐπιμάξω. ἀπιθι τοίνυν θαῤῥῶν, ὅτι ἀποστείλασα μεταπέμψομαί σε. πρὶ γὰρ τ̃ πάντος δόξει μοι ὁ ἀγών, καὶ πρὶ ἀμφοτέρων δέδοικα, μήποτε ἀποστερηθῶ ἀμφοτέρων. ὁρᾷς σύνεσιν μετ̃ῆς· πῶς οἴκοθεν κινηθήν, μᾶλλον δ̀ τῇ τ̃ Θεοῦ προῤῥήσει κ̀ νεύ ὑπηρετηθήν, ἐκείνᾳ συμβάλλει τῷ παιδὶ, ἄνωθεν ὁ Χριστὸς πρῳήνει τοῖς μαθηταῖς, συμβάλλων μὴ ὀμόσε χωρεῖν τοῖς κινδύνοις, ἀλλὰ δι' τ̃ης ἀναχωρήσεως πρᾳμυθεῖσθαι τ̃ πάθους τιὼ μανίᾳ. τ̃το τοίνυν κ̀ αὐτὴ ἐπισημυθήν τῷ παιδὶ, πρότερον αὐτῷ συμβαλοῦσα κ̀ πρᾳθαῤῥύνασα αὐτ̃ τὸν λογισμὸν, ὥστε μὴ δυσχερᾶναι πρὸς τ̃ χρησμὸν, τότε λοιπὸν κ̀ ἀφορμιὼ βύλησι τῇ ἀποδημίᾳ πρεσβεύειν βάλε), ὥστε μὴ πρόφασιν δόξαι δι' τιὼ τ̃ ἀδελφοῦ βασκανίᾳ ἀναχωρεῖν, μηδὲ τ̃ πατέρα γνῶναι τ̃ ἀληθῆ τ̃ης ἀποδημίας αἰτίαν, μήτε τ̃ Ἡσαῦ τιὼ χ̃ αὐτ̃ ἀγωνάκλησιν. 46 Καὶ εἰσελθοῦσά, φησι, πρὸς τ̃ Ισαὰκ ἡ Ρεβέκκα εἶπε, πρόσωθισα τῇ ζωῇ μου δι' τὰς θυγατέρας τ̃ῶν γῆν Χέτ. Εἰ λήψεται Ιακὼβ γυναῖκα ἀπὸ τ̃ῶν θυγατέρων τ̃ης γ̃ης ταύτης, ἵνα τί μοι ὁ ζιὼ; Σκόπει πῶς εὐπροσώπον εὗρε πρόφασιν. ὅταν γὰρ ἡμῖν ἡ ἄνωθεν συμπρᾶξις δέξιά, κ̀ τὰ δυσχερῆ εὐκολα γίνεται, κ̀ τὰ δύσκολα ῥᾴδια. ἐπεὶ οὖν κ̀ αὐτὴ εἶχε τ̃ῶν ὅλων Θεὸν σωφρονοῦντα αὐτ̃ης τῇ γνώμῃ, πάντα τὰ δυνάμενα σωτελεῖν τῇ οἰκονομίᾳ τῇ μνήσῃ, κ̀ τ̀ παιδὸς τῇ ῥητείᾳ πρέβαλεν αὐτ̃ης τῇ ἀφροσύνᾳ. προσώθισά, φησι, τῇ ζωῇ δι' τὰς θυγατέρας τ̃ῶν γῆν Χέτ. Εἰ λήψεται Ιακὼβ γυναῖκα ἀπὸ τ̃ῶν θυγατέρων τ̃ης γ̃ης ταύτης, ἵνα τί μοι ὁ ζιὼ; σὺν τούτοις ἀμύνεσθαί μοι δοκεῖ τ̃ῶν γυναικ̃ῶν τ̃ Ἡσαῦ ὁ δύσροπον, κ̀ ὅλη πολλ̃ης ἀνδίας αἰτίας πρὸς θεσιν γενέσθαι. κ̀ γὰρ δυνατώτερον διηγήσατο ἡμῖν ἡ θεία γραφὴ, ὅτι ἔλαβεν ἀπὸ τ̃ῶν Χετταίων κ̀ ἀπὸ τ̃ῶν Εὐαίων γυναῖκας ὁ Ἡσαῦ, κ̀ ἦσαν ἐρίζουσαι τῷ Ισαὰκ καὶ τῇ Ρεβέκκᾳ. τοῦτο οὖν αὐτὸ προμνῆσαι αὐτὸν βουλομένη μονονουχὶ ταῦτά φησι πρὸς αὐτὸν, οἶδας ὅπως μοι τιὼ ζωιὼ πικρὰν πεποίηκασιν αἱ γαμεταὶ τ̃ Ἡσαῦ, κ̀ ὅπως δι' τιὼ τούτων μνηστείαν λοιπὸν πρὸς πάσας ἀπεχθῶς ἔχω τὰς θυγατέρας τ̃ῶν γῆν Χέτ, καὶ ἅπαν τὸ ἔθνος δι' ἐκείνας μεμίσηκα. Εἰ τοίνυν συμβαίη καὶ τ̃ Ιακὼβ ἐκ τούτων ἀγαπᾶσθαι γυναῖκα, ποία μοι λοιπὸν ἔτ' αἰ σωτηρίας ἐλπίς; ἵνα τί γὰρ μοι ὁ ζιὼ; Εἰ γὰρ ἐκείνας ἐνέγκῃ οὐκ ἀνέξομαι, Εἰ δὲ ταύτ φθάσει ἀπὸ τ̃ῶν θυγατέρων τ̃ης γ̃ης ταύτης λαβεῖν γυναῖκα, τί τ̃ης ζωῆς ἡμῖν ὄφελος. ἀκούσας ταῦτα ὁ Ισαὰκ, κ̀ εἰς ὑπόμνησιν ἐλθὼν τ̃ης ἐκείνων κακίας,

χεζ. κη. 1 Προσκαλεσάμενος Ιακὼβ εὐλόγησέ, φησιν, αὐτὸν. κ̀ ἐνετείλατο αὐτ̃ λέγων, μ̀ λήψῃ γυναῖκα ἀπὸ τ̃ῶν θυγατέρων τ̃ῶν Χαναναίων· 2 Ἀλλ' ἀναστὰς πορεύου εἰς τιὼ Μεσοποταμίαν εἰς Φαδὰν οἶκον τ̀ πατρὸς τ̃ης μητρός σου, κ̀ λαβέ σεαυτ̃ ἐκεῖθεν γυναῖκα ἐκ τ̃ῶν θυγατέρων τ̀ ἀδελφοῦ τ̃ης μητρός σου.

Καὶ οὐκ ἔστι μέχρι τούτου, ἀλλὰ βουλόμενος προθυμότερον αὐτὸν ἐργάσασθαι πρὸς τιὼ ἀποδημίαν, κ̀ τὰς πρ' αὐτοῦ εὐλογίας πάλιν προστίθησι, καὶ φησιν· 3 Ὁ δὲ Θεός μου εὐλογήσαι σε κ̀ αὐξήσαι σε κ̀ πληθυνάι σε, κ̀ ἔσῃ εἰς συναγωγιὼ ἐθνῶν, 4 Καὶ

4 Καὶ δῴη σοι τὴν εὐλογίαν Ἀβραὰμ τῷ πατρί μου, σοὶ καὶ τῷ σπέρματί σου μετὰ σὲ κληρονομῆσαι τὴν γῆν τῆς προοικήσεώς σου, ἣν ἔδωκεν ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραάμ.

Ὅρα Ⓦ δίκαιον τοῦτον, ὅπως παραφωνῇ αὐτῷ ἄπομπα, καὶ ἱκανὰ αὐτῷ ἐφόδια παρὰ μητρὸς δίδωσι, παρομυύων αὐτῷ καὶ τὴν ἐπάνοδον καὶ τῆς γῆς τὴν κληρονομίαν, ἃ ὅτι οὐ μόνον ἐκ πλήθους ὑπιδώσει, ἀλλὰ καὶ ζωαγωγὰς ἐθνῶν ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ ἐξηγεύσεσθαι. Ταῦτα ἀκούσας ὁ παῖς ἐπλήρου τὰ δόξαντα τῷ πατρί, καὶ ἐπορεύετο εἰς τὴν Μεσοποταμίαν παρὰ Λάβαν Ⓦ τὸν μητρὸς ἀδελφόν. ἀλλὰ πάλιν ὁ Ἡσαῦ τοῦτο μαθών, καὶ ὅτι εὐλογηθεὶς" παρὰ τοῦ πατρὸς ὁ Ιακὼβ, ἀπολαὺς ἔλαβε, μὴ λαβεῖν γυναῖκα ἐκ τῶν θυγατέρων τῶν Χαναναίων, ἀλλ' ὥρμησεν εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, ὥσπερ διοργῶσαν βουλόμενος τὸ οἰκεῖον παράπτωμα, καὶ ἐξευμενίσασθαι Ⓦ πατέρα, 9 πεσθεὶς, φησὶν, ἔλαβε γυναῖκα παρὰ τὰς γυναῖκὶν αὐτοῦ, θυγατέρα Ισμαὴλ τοῦ υἱοῦ Ἀβραάμ. Εἶδες, ἀγαπητὲ, μᾶλ' ὅσης ζωώσεως ἡ φιλόστοργος αὐτῇ μήτηρ ἐξήρπασε τῶν κινδύνων τὸν Ιακώβ, πρέπον ἄρημα" ὑπιδεῖσα τῇ ἀποδημίᾳ, καὶ ὅτε ὁ Ἡσαῦ τὴν κακίαν ἐξέφηνεν, ὅτε παρὰ τοῦ πατρὸς τὴν αὐτοῦ διάνοιαν ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τὴν παῖδα καταλλήλων ἐποιήσατο τὴν συμβουλὴν, ἵνα παρατρέψας δυνηθῇ διὰ τοῦ φόβου καταδέξασθαι τὰ πρὸς αὐτὸν λεγόμενα, ἃ ὡς πατρὶ ἁρμόζουσαν γνώμην εἰσηγήσατο. ὅθεν καὶ ὑπιδραμὼν ὁ δίκαιος τοῖς ῥηθεῖσι πρὸς αὐτῆς, ἐφοδιάσας ταῖς πρὸς ἑαυτὸν εὐλογίαις τὸν Ιακὼβ ἐξέπεμψεν. Ἀλλ' εἰ δοκεῖ, καὶ μὴ ἀπεχώμεθα, ἰδωμὲν ὅπως τὴν ἀποδημίαν ποιῆται ὁ Ιακώβ. οὐ μικρὰ γὰρ ἂν συντείνει καρπώσασθαι δυνησόμενα, ἐὰν παρασκευώμεν. καὶ γὰρ φιλοσοφίας ἁπάσης διδασκαλίαν παρέχει τῶν δικαίων ἡ ἀναγωγή. ὅρα γοῦν ἐν ταῦτα τὸν νέον τοῦτον, ὃν ὅτι τῆς οἰκίας πρασφέντα, οὐν οὐκ ὁδοιπορίας πεῖραν εἰληφότα ποτὲ, οὐ τῆς ἐν ξένῃ διατριβῆς, οὐκ ἑτέρας τινὸς κακοχλίας, ὅπως ἀπλῆ τῆς ὁδοιπορίας, καὶ μεμύθηνε τῆς φιλοσοφίας τὴν ἀναβολήν.

10 Ἐξῆλθε, φησὶν, Ιακὼβ ἀπὸ τοῦ φρέατος τοῦ ὅρκου, καὶ ἐπορεύθη εἰς Χαρράν, 11 καὶ ἀπιὼν ἐπέτυχε τόπῳ, καὶ ἐκοιμήθη ἐκεῖ. ἔδυ γὰρ ὁ ἥλιος. καὶ ἔλαβεν ἀπὸ τῶν λίθων τοῦ τόπου, καὶ ἔθηκε παρὰ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐκοιμήθη ἐν τῷ τόπῳ.

Εἶδες ἄφατον φιλοσοφίαν· εἶδες πῶς ὁ παλαιοὶ τὰς ὁδοιπορίας ἐποιοῦντο. μήτηρ ἐν οἰκίᾳ πρασφεὶς (πάλιν γὰρ τὰ αὐτὰ ἐρῶ) τοσαύτης ἀπολαύσας θεραπείας (ἄπλαστος γάρ, φησὶν, οἰκίαν) ἀποδημεῖν μέλλων, οὐκ ἐπορεύετο ἐδεήθη, οὐκ ἀχλοῦσαν, οὐκ ἐφοδίων· ἀλλ' ἀποστολικὸν ἦδη μεμύθηνε ζῆτον, ὅπως ἥκιστα τῆς ὁδοῦ. * ὁ ἥλιος, φησὶν, ἐπὶ τὰς δυσμὰς, καὶ ἔνθα κατέδυ ἐφθη, ἐκεῖ ἐκάθευδε. λαβὼν, φησὶ, λίθον ἔθηκε παρὰ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. ὅρα τοῦ παιδὸς τὴν εὐδρείαν. τῷ λίθῳ δὴ τὴν κεφαλὴν ἐγκήσατο, καὶ ἐπὶ τῆς ἐδάφους ἐκάθευδε. διὰ τοῦτο, ὅτι φιλόσοφον εἶχε ψυχὴν, καὶ φρόνημα ἀνδρῶδες, καὶ πάσης φαντασίας βιωτικῆς ἀπήλλακτο, καὶ τῆς ὄψεως ἠξιώθη ἐκείνης τῆς θαυμασίας. τοιοῦτος γὰρ ὁ δεσπότης ὁ ἡμέτερος· ἐπειδὴν ἴδῃ ψυχὴν βυγκύπτουσαν, καὶ τῶν παρόντων ἀπολιὼ ποιουμένην λόγον, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸν τὸ οἰκεῖον ὑπιδείκνυται πρόσωπον. ὅρα τοίνυν Ⓦ δίκαιον τοῦτον ὅτι τὸ ἐδάφους χείμενον, καὶ ὑπάσιαν ὁρῶντα, μᾶλλον ἢ τὸ Θεοῦ ὑπάσιας ἀξιόμνημον. Ἐνυπνιάσθη γὰρ, φησὶ, 12 καὶ ἰδοὺ κλίμαξ ἐστηριγμένη ἐν τῇ γῇ, ἧς ἡ κεφαλὴ ἁφικνεῖτο εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ Ⓐ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ ἀνέβαινον ἐπ' αὐτῆς. 13 Ὁ δὲ κύριος ἐστήκειτο ἐπ' αὐτῆς, καὶ εἶπεν, ἐγὼ ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ τοῦ πατρός σου, καὶ ὁ Θεὸς Ισαάκ· μὴ φοβοῦ.

Θέα μοι ἐν ταῦτα τὸ φιλανθρωπότατον Θεοῦ τὴν ἐναλλαγὴν κηδεμονίαν. ὅτι γὰρ ἐώρα τὴν συμβουλὴν τῆς μητρὸς διὰ Ⓦ τὸν ἀδελφοῦ φόβον τὴν ἀποδημίαν καταδεξάμενον,

καταδεξάμενον, ϗ καθάπερ ἀληθῶς τινὰ ὕπνον τοῦτον ὁδοιποιΐαν ποιούμενον, * ϗ ὑδαμόθεν ὑποδεμίαν ἔχοντα προφασιν, ἀλλὰ τὸ πρῶτον ὅτι τοῦ αἴρειν συμμαχίαν ὑπερρίψαντα, βύθιος ὢν τοῖς ὁσημέραι νηφούσαις αὐτοῦ τοῦ προθυμίαν βυλόμενος ὑποφαίνεται αὐτῷ, καὶ φησιν, ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, ϗ ὁ Θεὸς Ισαὰκ τὸ παιδός σου. ἐγὼ δὲ ⟨ω⟩ πατριάρχου ϗ τὸν πατέρα τὸν σὸν εἰς τοσαύτου αὐξηθῆναι προφάνειαν ἐποίησα. μὴ τοίνυν φοβοῦ, ἀλλὰ πίστευε ὅτι ἐγώ, ὁ σκείνοις τὰς ὑποσχέσεις πληρώσας, καὶ σε τῆς ἐμῆς ἀξιώσω προνοίας. μὴ οὖν φοβοῦ, ἀλλὰ θάρσει, δὲ πᾶσαν δειλίαν ἀποσάμενος πίστευε τοῖς παρ' ἐμοῦ σοι λεγομένοις. Καὶ γὰρ τοῦ γλῶ, ἐφ' ᾗ σὺ καθεύδεις, σοι δώσω αὐτοῦ, ϗ τῷ σπέρματί σου, 14 Καὶ ἔσαι ὁ σπέρμα σου, ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης. Μὴ νομίσῃς, φησὶν, ὅτι ὅτι τῆς ἀλλοτρίας γῆς πορεύῃ, ἀποτερηθῆναι τῆς γῆς ταύτης, ἕνθα ἐτέχθης, ἕνθα ἐτράφης, ἕνθα ηὐξήθης. ϗ γὰρ σοι αὐτοῦ παρέξω, ϗ τῷ σπέρματί σου, ὅσον ὡς τοῦ ἄμμον τῆς θαλάσσης αὐξηθῆναι προσκυνάσω, Καὶ πλατυνθήσεται πρὸς θάλασσαν ϗ λίβα δὲ βορρᾶν ϗ ἀνατολάς,

Ἀντὶ τοῦ, πρυτανικοῦ σκηνωθήσεται, Καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, ϗ ἐν τῷ σπέρματί σου. Ὅρα πῶς ἥδη πρῶτα αὐτῷ τὰ μὴ πολιτικὰ ἐσήμηνα χρόνον μιμνύει. οὕτω γὰρ ἔθος τῷ τῶν ὅλων δεσπότῃ ἐφ' ἑκάστου τῶν δικαίων τοῦτο ποιεῖν· ὑπισχνεῖται μὲν, μὴ προφέρημα τοῖς σκηνοῖς εἰς ἔργον ἄγειν, ἀλλὰ γυμνάζειν τὸν δικαίων τὸν σκηνικὸν ϗ τὸν πολιτικὸν σκοπόν, ϗ ὅτω μὴ πολλῆς τῆς δαψιλείας πληροῖ τὰ ἐπαγγελθέντα. Εἶτα ὅπως σκηνέχετο αὐτῷ τὰ μέλλοντα μὴ τοῦτα γνῆσεσθαι, ἐδείκνυτο ὁ δίκαιος ὁ τῆς τυχούσης προσκλήσεως ϗ ἐν τοῖς αὐτῷ μάλιστα προσχείμοις, ὅρα τὸν ἀγαθὸν δεσπότην, πῶς ϗ τὰ μέλλοντα σκηνοῦσθαι, δι' ὧν νεῦ πρὸς αὐτὸν ὑποδείκνυται πρὸς ἐκείνων θαρρεῖν προσκυνάζει. μὴ γὰρ δὴ νομίσῃς, φησὶν, ὅτι τοῦτα μόνα σοι σκηνοῦμαι, 15 Ἀλλὰ δὲ νεῦ μὴ σοῦ εἰμι φύλαξ σε ἐν τῇ ὁδῷ πάσῃ, οὗ ἐάν πορευθῇς. Μὴ τοίνυν νομίσῃς μόνος τὴν ὁδοιποιΐαν ποιεῖσθαι· ἐμὲ ἕξεις φύλακα ἐν πάσῃ ὁδῷ, πρῶτα μὲν τὰ δυσχερῆ ἐξευμαλίζοντα, ϗ τὰ δύσβατα εὔβατα κατασκευάζοντα. Εἶτα ὑποτείνων αὐτῷ τοῦ προθυμίαν, ἥδη προεμηνύει αὐτῷ ϗ τὴν εἰς τὰ οἰκεῖα ἐπάνοδον. Καὶ ἀποστρέψω σε, φησὶν, εἰς τὴν γῆν ταύτην. Μὴ δείσῃς ὡς ὅτι τῆς ἀποικείας λοιπὸν ἀφέξων. δὲ γὰρ ἐπάνω σε εἰς ταύτην τὴν γῆν, Καὶ ὃ μὴ σε ἐγκαταλίπω, ἕως ὃ ποιήσω με πάντα ὅσα ἐλάλησά σοι.

Οὐ προδώσω σε, φησὶν, ἀλλὰ ταῦτα πάντα, ἅπερ ὑπεσχόμην, εἰς ἔργον ἐλθεῖν προσκυνάσω. πῶς ἂν τις κατ' ἀξίαν σκηπλαγείη τοῦ ἄφατον τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, καὶ τοῦ ὑπερβαλλούσαν συγκαταβάσιν; ὅρα πόσον ὄγκον ὑποσχέσεων ἐποιήσατο πρὸς ⟨ω⟩ δίκαιον, ϗ ὅπως αὐτοῦ τὸ φρόνημα διανέστησε. δὲ ἐπειδὰν θαυμάσῃς τοῦ Θεοῦ τοῦ φιλανθρωπίαν, σὺ νόει καὶ τοῦ δικαίου τοῦτο τὸ εὐγνωμοσυνίου, καὶ ὅτι μὴ τοσαύτας ὑποσχέσεις εἶχεν ἐπ' ἀριθμὸν παλαιπωρηθείς προθύμως τῷ Λάβαν, σὺκ ἐδυσχέρανεν, σὺκ ἀπήρκησε πρὸς τὸ μῆκος τοῦ χρόνου· ἀλλὰ πρῶτα θυμαίως ἔφερεν, δυναμούμενον τῷ ὑποσχέσεων τὸ πλῆς, ϗ εἰδὼς ὡς οὐχ οἷόν τε τὰ πρὸς τοῦ Θεοῦ ῥηθέντα ματαιωθῆναι, ϗ μάλιστα ἐπειδὰν ἡμεῖς τὰ πρὸς ἑαυτοὺς εἰσενεγκεῖν ἀναβάλλωμεθα, τὴν πίστιν, τοῦ ὑπομονὴν, ὃ τοῖς μήπω γεγονόσιν, ἐπειδὰν ὁ δεσπότης ὑπόσχηται, ὡς ἤδη εἰς ἔργον ἐληλυθόσι θαρρεῖν. τοῦτο γὰρ ἀληθῶς πίστις, ὃ μὴ τοῖς ὁρωμένοις πρόσεχειν, καὶ ἀνυπόστατα ἡγεῖσθαι τὰ γινόμενα τῇ ὑποσχέσει, ἀλλὰ θαρρεῖν τῇ δυναμένῃ τοῦ ἐπαγγειλαμένῳ. τέως ὁ ἴδωμεν τὸ δικαίου τοῦτο τοῦ εὐγνωμοσύνου. 16 Καὶ ἐξηγέρθη, φησὶν, Ιακὼβ ἀπὸ τοῦ ὕπνου αὐτοῦ, ϗ εἶπεν, ὅτι ὄντως κύριος ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ.

τῷ.

τω. ἐγὼ ὃ οὐκ ᾔδειν· 17 Καὶ ἐφοβήθη ϗ εἶπεν, ὡς φοβερὸς ὁ τόπος οὗτος. οὐκ ἔστι τοῦτο, ἀλλ' ἢ οἶκος Θεοῦ, καὶ αὕτη ἡ πύλη τοῦ οὐρανοῦ. Καταπλαγείς, φησιν, ὁ δίκαιος τὴν πολλὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν ἐφοβήθη, ϗ εἶπεν, οὐκ ἔστι τοῦτο, ἀλλ' ἢ οἶκος τοῦ Θεοῦ, καὶ αὕτη ἡ πύλη τοῦ οὐρανοῦ. οὗτος ὁ τόπος λοιπὸν ἐμοὶ οἶκος τοῦ Θεοῦ γενό-
5 μιζε. τοσαύτης οὖν ὀπτασίας ἀξιωθεὶς, ϗ αὐτὸν, ὡς εἶπον, τὴν πύλιον τοῦ οὐρανοῦ θεατὴν μόνος, δίκαιος ἂν εἴην τὴν ὀφειλομένην εὐχαριστίαν ἀνενεγκεῖν σὺν τοῖς ὧδε οὖσι. 18 Καὶ ἀνέστη Ιακὼβ, καὶ ἔλαβε Ⓦ λίθον, οὗ εἶχε πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ ἔστησεν αὐτὸν στήλην, καὶ ἐπέχεεν ἔλαιον ὀπτὶ ὃ ἄκρον αὐτῆς, 19 Καὶ
10 ἐκάλεσεν Ιακὼβ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, οἶκος Θεοῦ. Ἕτερον γὰρ ἦν ὄνομα τῇ πόλει τὸ πρότερον. ὀπτῶ μεγάλων ἠξιώθη διὰ τῆς ὀπτασίας, τῇ προσηγορίᾳ τὴν μνήμην ἐναποτίθεται βάλεται τῷ τόπῳ, ϗ ὀπίσω εἰς τὸ ἑξῆς ἐργάσασθαι. ϗ Ⓦ λίθον ἀντὶ τῆς στήλης στήσας, ϗ τὸ ἔλαιον ὀπτέχεας (τοῦτο γὰρ αὐτὸν μόνον εἰκὸς ὀπτοφέρεσθαι, ἅτε οὕτως ὀδοιπορῶντα) εὐχὴν προσάγει τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ πάσης
15 γέμουσαν φιλοσοφίας. καὶ εἰ βάλεσθε, καὶ αὐτῶν ἐπακούσωμεν τῶν ῥημάτων.

20 Ηὔξατο γάρ, φησιν, εὐχὴν λέγων, ἐὰν ᾖ μετ' ἐμοῦ ὁ Θεὸς μετ' ἐμοῦ, ϗ φυλάξῃ με ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ, ᾗ ἐγὼ πορεύομαι. Ἐπειδὴ εἶπεν, ὅτι ἐγώ εἰμι μετὰ σοῦ, ϗ διαφυλάξω σε ἐν τῇ ὁδῷ, ᾗ ἐὰν πορεύῃ, διὰ τοῦτο καὶ αὖθίς φησιν, εἰ ἐκεῖνά μοι ἐπαρκέσει, ἅπερ μοι ὑπέσχου. εἶτα ϗ αἴτησιν οἰκοθεν προσφέρει, λέγων,

Ἐὰν δῷ μοι κύριος ἄρτον ϗ ἱμάτιον περιβαλέσθαι. Οὐ πλοῦτον, ὃ πρεσβεύσαι
20 ἀνὰ ἠτήσατο, ἀλλ' ἄρτον ϗ ἱμάτιον, ὃ μὲν εἰς τὴν τοῦ σώματος περιβολὴν, ὃ δὲ εἰς τροφὴν τῆς ζωῆς. σκόπει πῶς ἀποστολικὸν χαρακτῆρα διὰ τῆς αἰτήσεως ἡμῖν ὑπέζατο. οὕτω πολλῆς ἔτεμε τῆς φιλοσοφίας τοῦ δικαίου τὸ φρόνημα. ὅταν γὰρ ὁ Χριστὸς ἔλεγε, Μὴ κτήσησθε χρυσὸν, μηδὲ ἀργύριον, μηδὲ δύο χιτῶνας, τοῦτο οὐδέπω πρὸ ὑδέ- Matth. c. 8.
νὸς διδαχθεὶς, ἀλλ' οἴκοθεν ὢν οὐκ τοῦ ἐκπεμφθέντος τῇ φύσει τῇ ἡμετέρᾳ διδασκάλου ταῦτα
25 μαθών, ἐπεζήτει πρὸ τοῦ δεσπότου αὐτῷ προσφωνῆσαι, ἄρτον φαγεῖν ϗ ἱμάτιον περιβαλέσθαι. ἐὰν ταῦτά μοί, φησιν, ὑπάρξῃ ὀπὶ τῆς ἀλλοτρίας, 21 Καὶ ἀποστρέψῃ με μετὰ σωτηρίας εἰς Ⓦ οἶκον τοῦ πατρός μου, Καθαίρων ὑπέστρεψε,
Καὶ ἔσται κύριός μοι εἰς Θεὸν, 22 Καὶ ὁ λίθος οὗτος, οὗ ἔστησα στήλην, ἔσται μοι οἶκος Θεοῦ, καὶ πάντων ὧν ἂν μοι δῷς δεκάτην ἀποδεκατώσω αὐτά σοι.

30 Ὅσα τῆς δικαίου τὴν εὐγνωμοσύνην. τὴν αἴτησιν μὲν αἰτούμενος, οὐδὲν πολυτελὲς αἰτήσας κατεδέξατο, ἀλλ' ἄρτον ϗ ἱμάτιον· ὑπισχνούμενος δὲ τὰ πρὸ ἑαυτοῦ τῷ δεσπότῃ, εἰδὼς αὐτῷ τὸ φιλότιμον ἐν ταῖς δωρεαῖς, ϗ ὅτι ὑπερβαίνει ταῖς αἰτιδόσεσι τὰς ἐννοίας τὰς ἡμετέρας, φησὶ, ϗ τὴν πέτραν ταύτην εἰς οἶκον Θεοῦ ἕξω, ϗ πάντων τῶν παρὰ σοῦ μοι χορηγουμένων τὰς δεκάτας ἀποδεκατώσω. εἶδες γνώμην φιλότιμον. ὅπως
35 οὐδὲν ἔλαβε, ϗ ὑπισχνεῖται τῷ μηδόντων αὐτῷ δίδοσθαι τὰς δεκάτας τῷ Θεῷ προσοίσειν.

Μὴ ἁπλῶς, ἀγαπητοὶ, παραιτησώμεθα τὰ εἰρημένα, ἀλλὰ ζηλώσωμεν ἅπαντες ΗΘΙΚΟΝ
τοῦτον Ⓦ δίκαιον, Ⓐ ὃν τῇ χάριτι τὸν περὶ τὸν νόμον, ϗ μηδὲν βιωτικὸν αἰτώμεθα παρὰ
τοῦ δεσπότου. οὐδὲ γὰρ ἀπειθεῖ τὸ πρὸς ἡμᾶς ὑπομνῆσαι, ἀλλὰ κἂν μὴ αἰτῶμεν, ἡ-
μῖν τὰ πρὸς τὸ χρείαν δωρεῖται. Ἀνατέλλει γὰρ Ⓦ ἥλιον ὀπὶ πονηροὺς ϗ ἀγαθοὺς, ϗ Matth. c. 5.
40 βρέχει ὀπὶ δικαίους ϗ ἀδίκους. ϗ πειστώμεθα αὐτῷ παραινοῦντι ϗ λέγοντι, Ζητεῖτε πρῶ- Matth. c. 6.
τον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ϗ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. ὁρᾷς ὅτι αὐτὸς ἐκεῖνα ἡμῖν ὑποτίμασε παραχεῖν, ἃ ταῦτα ἐν προσθήκης μέρει δοῦναι ἐπαγγέλλεται. μὴ τοί-νυν ἅπερ ἐν προσθήκης μέρει λαμβάνειν μέλλεις, ταῦτα ὡς προηγούμενα αἴτει·

μηδὲ διὰτιςρέφωμεν τὴ τάξιν, ἀλλὰ ζητῶμεν ἐκεῖνα, καθὼς ἐπέταξεν, ἵνα κἀκείνων
καὶ τούτων ἐν ἀπολαύσει γενώμεθα. δῆλα γὰρ τοῦτο καὶ ἐν τοῖς τῆς θύρας ῥήμασιν ὁρᾶις ἡ-
μῖν δὲ καινότας ὑβρεις, μέλει τινος δεῖ τὴν πρώτην βιωτικὴν αἴτησιν ποιεῖσθαι, τὰ ῥήματα
Matth. 6. 12. ἐκεῖνα λέγειν ἡμᾶς ἐκέλευσε, τὰ πάσης φιλοσοφίας γέμοντα, Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπι-
ούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον, αἰτεῖ τὸν, τὴν τῆς ἡμέρας τροφήν· ὅπερ ὁ δίκαιος Ἰὼβ ἔλεγεν
τούτων ἀκηκοὼς ἤυχετο λέγων, ἐὰν δῶ μοι κύριος ἄρτον φαγεῖν, καὶ ἱμάτιον περιβαλέσθαι.
μὴ τοίνυν ἕτερόν τι τὴν βιωτικὴν αἰτῶμεν παρ' αὐτοῦ. ἀνάξιον γὰρ σφόδρα τῆς τοῦ
ὅπου φιλοτιμίας καὶ τοσαύτην δυναμένους περιουσίαν κεκτημένους ταῦτα αἰτεῖν, ἃ τῶν πα-
ρόντι συγκαταλύεται βίῳ, καὶ πολλὴν ἔχει τὴν μεταβολὴν καὶ τὴν μετάπτωσιν. τοιαῦ-
τα γὰρ ἅπαντα τὰ αἰσθητὰ, κἂν πλοῦτον εἴπῃς, κἂν δυναστείαν, κἂν δόξαν ἀν-
θρωπίνην· ἀλλ' αἰτῶμεν τὰ [ἀμείνω καὶ] ἀεὶ μένοντα, τὰ τῆς ἀρχῆς καὶ μεταβολὴν οὐκ
ὑπομένοντα. ἐπεὶ εἰδότες τοῦ ἡμετέρου δεσπότου τὴν ἀγαθότητα, μηδὲν ποιώμεθα λό-
γον τῶν παρόντων, ἀλλὰ πᾶσαν ἡμῶν τὴν σπουδὴν εἰς τὴν ἐπουρανίων πόθον με-
ταθήσωμεν. εἰ γὰρ τὸν ἥλιον αὐτοῦ δυνατέλλει ὀπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ὀπὶ
δικαίους καὶ ἀδίκους, πολλῷ μᾶλλον τοῦ ἀπεχομένους τῆς πονηρίας, καὶ τὴν ἀδικίαν φύ-
γοντας ὑ προθύμως, ἀλλὰ πολλῆς ἀξιώσει τῆς προνοίας, καὶ τὴν ἑαυτοῦ κηδεμονίαν ἐν
ἅπασι παρέξει. ὅπερ εἰδότες, ἀγαπητοὶ, μὴ ἀπιστῶμεν τοῖς τοῦ Θεοῦ ὑποσχέσεσι,
μηδὲ ἐναντία ὧν ἐκέλευσε ζητῶμεν. τὰ γὰρ νῦν παρ' ἡμῶν γινόμενα τοῦτον ἀ-
πιστοῦντων διενυόχευε. ὅταν γὰρ αὐτὸς μὲν ἐπαγγέλληται τὰ μέλλοντα, ἡμεῖς δὲ μὴ βου-
λώμεθα θαρρεῖν ἐκείνοις, ἀλλὰ τοῖς παροῦσιν ὦμεν προσηλωμένοι, ποῖον ἕτερον δεί-
γμα ἀπιστίας λοιπόν τις ὀπιζητήσειε, τῶν προγμάτων αὐτῶν λαμπρὰν ἀφιέντων φω-
νήν; καὶ πάλιν αὖτε κελεύοντος μηδὲν ἡμᾶς ζητεῖν παρ' αὐτοῦ τῶν ὀπτικήρων τούτων καὶ βιω-
τικῶν, ἀλλ' ἐκείνων μᾶλλον, ἡμεῖς ἀπ' ἐναντίας αὐτῷ ἐρχόμενοι, ἅπερ εἶπε μὴ ζητεῖν,
ἐκεῖνα ζητοῦμεν, ἃ δὲ εἶπε ζητεῖν, ἐκεῖνα δ' ζητοῦμεν, καὶ ταῦτα δῆλα ποιούμε-
νοι, καὶ ὅτω ῥᾳθύμως καὶ καθ' ἑαυτοὺς διοικοῦντες, καὶ παροργίζοντες τὴν ἡμέραν καὶ προσ-
ευχῶν δεσπότην, ὥσπερ ὑπιλαθόμενοι τῶν παρ' ἡμῶν γινομένων, τὴν αἰτίαν ζητοῦμεν τῆς
καθ' ἡμῶν ἀναισχησίας, ἐξ ἧς ἕνεκεν ἡμᾶς πολλαχοῦ παρορᾷ ποικίλοις πειρασμοῖς
περιπίπτοντας· καὶ οὐκ ἐννοοῦμεν ὃ μέγεθος τῶν ἡμῶν ἡμαρτημάτων, ἀλλ' ἐκόντες ἑαυτοὺς
παραλογιζόμεθα. διὰ, παρακαλῶ, πάντα ταῦτα ἀποστείσαμενοι, μηδὲν ἕτερον τῆς
Matth. 6. 33. οἰκείας σωτηρίας προτιμῶμεν. Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, ἐὰν μὲν τὸν κόσμον ὅλον
κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; καὶ τὰ περιττὰ τῶν χρημάτων ἤδη χεννώσωμεν εἰς
τοὺς δεομένους, καὶ πολλὴν ἐν ἅπασι τὴν φιλοσοφίαν ὀπιδειξώμεθα τῆς ματαίας δόξης
καταφρονοῦντες, τὸν ἄνθρωπινον τύφον καταπατοῦντες, καὶ πολλὴν τὴν ἀγάπην
πρὸς ἀλλήλους ὀπιδεικνύμενοι· ἵνα δὲ τῶν ἐνταῦθα καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἀπολαύ-
σαι δυνηθῶμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πα-
τρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. νε. ΚΑΙ ΕΙΠΕ ΛΑΒΑΝ ΤΩ ΙΑΚΩΒ, ΑΔΕΛΦΟΣ ΜΟΥ
εἶ σύ· ὑ δουλεύσεις μοι δωρεάν· ἀπάγγειλόν μοι, τίς ὁ μισθός σου.

Καὶ ἰδοὺ ἡμᾶς ἤδησαν αἱ ποιμαὶ τῆς ἀποδημίας τοῦ δικαίου τῆς φιλοσοφίας αὐτοῦ· ὁ μέγας ἐπαίδευσε, δι' ὧν αἰτίαν ἔσχεν τοσαύτης τῆς καταστάσεως ἠξιώθη παρὰ τοῦ Θεοῦ. θαρσήσας πάλιν, διὰ τῆς αἰτήσεως καὶ τῆς θλίψεως, ἵνα ἐποιήσατο ποὸς τὸν ὅλων Θεόν, ἐρχόδοσαν ἡμῖν ἅπασι διδασκαλίαν παρεῖχεν, εἰ βουληθείημεν ποὸς μίμησιν διεγρηγορέναι τῆς ἀρετῆς τοῦ δικαίου. καὶ γὰρ θαυμάσαι ἄξιον ὅπως καὶ τὴν δύναμιν εἶδως τοῦ καταρωμένου, καὶ τὴν ἐπαγγελθέντων αὐτῷ ὁ μέτρος ἀκηκοώς, οὐδὲ οὕτω μέγα τι καὶ ὑπερογκον αἰτήσας κατεδέξατο, ἀλλ' ἐκεῖνα μόνον αἰτήσας, ἅπερ ἤδησαν ἠκηύσατε, ὅσα ποὸς τὴν ἐφήμερον αὐτῷ τροφὴν ἀρκεῖν ἠδυνάτο, καὶ τὴν τοῦ σώματος ποὸς ὀλίγον ποὸς ἀγειν, ὑπολειπεῖται, εἰ τὴν ἐπόμοδον αὐτῷ τὴν εἰς τὰ οἰκεῖα χορείσαιτο, καθάπερ ὑπέσχετο, πόνων αὐτῷ δεκάζας δώσειν, ὧν δὴ λάβοι παρ' αὐτοῦ· δι' ἃ πόνων δείκνησιν αὐτοῦ τὸ φιλόθεον, καὶ αὐτὸν ὑπεραφόλυπος τῶν ἀπόνων χορηγῶν, καὶ διδάσκων ἡμᾶς μόνῳ αὐτῷ πόνων εἰδέναι χάειν. ἤδει γὰρ ὁ δίκαιος, εἰδὼς τὸ ἀφάτου αὐτοῦ φιλαγαθοσπίας τὸ ὑπερβολὴν, καὶ ἐννοῶν τοῦτο δὴ ὧν εἰς ὃν αὐτοῦ πατέρα ἐπεδείξατο, ὅτι καὶ αὐτὸν ἐν πολλῇ καταιγίσει τῇ ποιμνίσια. καὶ τούτων μὲν αὐτὸς οὐδὲν αἰτεῖ παρὰ τοῦ δεσπότου, οὐδὲ ἀνέχεται ποὸς τούτων ἱκεσίαν ποιήσασθαι ἀγειν, ἀλλὰ δι' ὧν ὑπέσχετο τοῖς δεκάτας δώσειν, ἔδειξεν ὅπως ἐν ἅπασι θαρρεῖ τῇ τοῦ ὑποφόλυπος δυνάμει. δι' ἃ γὰρ ὅτε καὶ αὐτὸς, ἵνα καὶ αὐτῷ διελέγετο, ἔλεγεν, ἐγὼ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαὰκ τοῦ πατρός σου. μὴ φοβοῦ. ἐννόησον, φησιν, ὅτι καὶ ὁ πατριάρχης, καθάπερ ξένος καὶ ἄγνωστος, εἰς τὴν γῆν ταύτην παρῳκησεν εἰς τοσαύτην ἦλθε ποιφάνειαν, ὡς ἐν τοῖς ἀπόνων εἶναι τόποις. καὶ τὸν πατέρα δὲ τὸν σὸν λογίζου, ὅτι ἐν ἑκάστῳ χήρᾳ τῷ πατρὶ τελεθεὶς, ὅτως ἠυξήθη, ὡς ὀλιγοστὸν χρέσθαι τοῖς ἐγχωρίοις αὐτόν. ταῦτα οὖν καὶ αὐτὸς προσδοκῶν, πόνων φόβον καὶ ἀγωνίαν ἀποσεισάμενος ἔχου τῆς ἀποδημίας. ταῦτα ὁ δίκαιος λογισάμενος, καὶ ὅτι ποὸς τὸ ἐν ᾧ παρόντι καπάσαιν ἀπιδών (οὐδὲν γὰρ ὅλως ἐπεφέρετο· πῶς γὰρ μόνος ὢν καὶ ὁδοιπορεῖν δύναμενος;) ἀλλ' ἤδη τοῖς τῆς πίστεως ὀφθαλμοῖς τοῦ μετ' ὀλίγον μέλλουσαν αὐτῷ ἔσεσθαι θύποειδῆ ποιορῶν, τοῦ οἰκείου θύγατρος ὑπιδείκνυται, καὶ μηδέπω λαβὼν ὑπισχῆται, ἀξιοπιστότερον αὐτῆς τῆς πείρας τὴν ποιαγμάτων εἰ) νομίζων τοῦ ἐπαγγελίου τοῦ δεσπότου. οὐδὲ γὰρ ὅτω τοῖς ὁρωμένοις καὶ ἐν χροσὶ κειμένοις θαρρεῖν ὀφείλομεν, ὡς ταῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ ὑποσχέσεσι, καὶν μὴ πρὸς αὐτὸν ὦμεν εἰς ἔργον ἐκβάσι. θαρσος τοίνυν μέγιστον λαβὼν ἐκ τῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ ποὸς αὐτὸν ῥηθέντων ὁ δίκαιος, εἴ)χετο τῆς ἀποδημίας. πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλε θαρρεῖν ἀκούσας, ὅτι ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' σοῦ εἰμι, καὶ φυλάξω σε ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ ἃ ἐὰν πορεύσῃ, καὶ πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου, καὶ ἀποστρέψω σε πάλιν εἰς τὴν γῆν ταύτην, καὶ οὐ μή σε ἐγκαταλίπω, ἕως οὗ πάντα ὑποδεχήσω εἰς ἔργον ἀγαγεῖν ἃ ἐπαγγελθέντα; ἀλλ' ὅπερ ἤδης ἔλεγεν, ἐννόει καὶ τοῦ Θεοῦ τὴν ὑμὴν χάριν σοφίαν, καὶ ὁ δίκαιός τότε τὴν πολλὴν ἐπομονὴν καὶ ὑπογωμοσύνην. μεθ' ἡδονῆς γὰρ ταύτας ἐποσχέσεις ἀνασὰς, ὥρμησεν ὑπὲ τὴν Χαρράν, καὶ πάλιν ἀληθῶς καὶ ξένος ὄντως ποιήσας τὴν ἀποδημίαν, καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπολαύει τῆς ἀνωθεν οὐσίας, ὁ φιλαγαθοσπος Θεὸς ἅπαντα αὐτῷ ποιοδοποιούντος, καὶ τὴν οἰκείαν ἐποδέχεσθαι ὑπὲρ τῶν ἔργων ὑπιδεικνυμένος. ὁ γὰρ εἰπὼν, ὅτι μετὰ σοῦ εἰμι, φυλάξω σε ἐν τῇ ὁδῷ ᾗ ἐὰν πορεύσῃ, οὗτος ὡδήγησε καὶ ἤγαγε τὸν δίκαιον ἐπὶ τὸ φρέαρ τοῦ ὕδατος, ἔνθα ἐποίζον τὰ ποίμνια ἐγχώρια· πρὸς ὧν πυθόμενος καὶ ποῖ τὸ Λάβαν τὸ ἀδελφοῦ

φοῦ τῆς μηδὸς αὐτοῦ, καὶ μαθὼν τὰ κατ' αὐτὸν ἅπαντα, εἶτα καὶ τῷ τάφῳ θυγατέρα καὶ τὰ ποίμνια θεασάμενος, ὁρᾷ τε σὺν ἐγχειρίας ὁ δυναμούμενος" αὐλῆς ἐρχέσαι τοσοῦτος ὃ μετακινῆσαι τὸν λίθον ὁ φρέατος, καὶ ποτίσαι τὰ τοσαῦτα, ὅπισθεν σοῦ, ὅπερ ἐκεῖνοι ποιῆσαι οὐκ ἴσχυον, αὐτὸς ὑπὸ τῆς ἄνωθεν συμμαχίας δυναμούμενος, τοσοῦτον φθάνει τὰς ἐργασίας ΩΝ Λάβαν, καὶ μετακινήσας τὸν λίθον ποτίζει τὰ τοσαῦτα, ἅπερ ἔνεμεν ἡ Ραχήλ. Εἶτα ἀσπασάμενος τὸν κόριον, καὶ γνωρίσας τίς τε εἴη, καὶ πόθεν τοσοῦτος ἐγένετο, ἔμενεν ἐφ' ἑαυτῷ. Ἀλλ' ὅπως Θεὸς ἐᾷ ὁ ἅπαντα ΩΝ δικαίῳ τοσοδοποιῶν, σοῦ καὶ τῷ κόριον διηγήσασθαι μὴ πολλοῦ τοῦ χάριτος δραμεῖν καὶ ἀναγγεῖλαι ταῦτα τῷ πατρὶ, ὃς ἀδελφὸς ἐτύγχανε τῆς τούτου μητρὸς, καὶ διηγήσασθαι τῷ τε ὑπεργασίαν τῷ πρὸς αὐτὸν ἠμοιβῶν εἰς τε αὐτὸν ἐκ τὰ πρόσω, καὶ ὅτι οὐδὲ ξένος τίς ἐστιν οὐδὲ ἄγνωστος, ἀλλὰ τῆς ἀδελφῆς υἱός. σκέπτει μοι, ἀγαπητὲ, τῆς θείας γραφῆς τὴν ἀκρίβειαν, ὅπως ἡμῖν ἅπαντα σαφῶς διηγεῖται, παιδεύουσα ἡμᾶς τὴν παλαιὰν σοῦ ζῆσαι, ἐκ ὅλως ἐπιδεικνυμένη τὸ τοσοῦτον καὶ τὴν φιλοξενίαν. ἵνα γὰρ δείξῃ καὶ τῆς κόρης ὃ τοσοῦτον, οὐχ ἁπλῶς εἶπεν, ὅτι ἀπῆλθε, καὶ ἀπήγγειλε τὰ γεγονότα, ἀλλὰ δραμοῦσα, αὐτὴ τὸ, μὴ πολλῆς τῆς τοσαύτης χρείας. Εἶτα καὶ τοσοῦτο τὸ Λάβαν, ὃς πατὴρ αὐτῆς ἐτύγχανε, φησὶν, ὅτι ταῦτα ἀκούσας τοσοῦτος τῆς κόρης, ἔδραμε καὶ αὐτὸς εἰς ζωαρτησιν τῷ Ιακὼβ, καὶ ἀσπασάμενος αὐτὸν εἰσήγαγε εἰς ΩΝ οἶκον αὐτοῦ. καὶ μαθὼν ὁ Λάβαν ἅπαντα
κξ΄. κθ. πρὸς αὐτὸν μὴ ἀκριβείας, 14 Εἶπέ, φησὶν, αὐτῷ, ὄκ τῶν ὀστέων μου καὶ ὄκ τῶν σαρκῶν μου εἶ σύ. Τῆς ἀδελφῆς, φησὶ, τῆς ἐμῆς τυγχάνων υἱός, οὐδὲν ἕτερον, ἢ σαρξ ἡμῶν τυγχάνεις, καὶ ἀδελφὸς ἡμέτερος. 15 Καὶ ἐᾷ μετ' αὐτοῦ, φησὶ, μῆνα ἡμέρων.

Λοιπὸν ὡς ἐν οἰκίᾳ ἰδίᾳ οὕτω διῆγε ὁ δίκαιος, ἐν ἀδείᾳ τυγχάνων καὶ πάσης ἀπηλλαγμένος φροντίδος. Ἀλλ' ὅπως Θεὸς ἐᾷ ὁ τὰ πρόσω τοσοῦτος συμφέρον οἰκονομῶν τῷ δικαίῳ τούτῳ, καὶ ἐν ἅπασιν αὐτῷ τὸν πρὸς ἑαυτὸν σωτηρίαν ἐργαζόμενος, σοῦ καὶ τὸ Λάβαν τὸ τοσοῦτον διήγειρε. Ἐ ὁρᾷ τὸ ὑδρὸς τὸ ὑπειλεμένον, φησὶ τοσοῦτος αὐτὸν,

Ὅτι γὰρ ἀδελφός μου εἶ σύ, ὁ ἀληθεύσεις μοι δωρεάν· ἀπάγγειλόν μοι, τίς ὁ μισθός σου ἐστίν. Ὅσα πώς μὴ αὐτὸς ἐπεζήτησεν οὐδὲν, ὁ ὁ Λάβαν μόνον ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦτο τοσοῦτο τῷ δικαίῳ. Ἐ σκέπτει μοι πῶς, ἐπειδὰν ὑπὸ τῆς ἄνωθεν χειρὸς τις βοηθῆται, πάντα αὐτῷ κατ' ῥοῦν τοσοῦται. ὁ ἀληθεύσεις μοί, φησὶ, δωρεάν· ἀπάγγειλόν μοι, τίς ὁ μισθός σου ἐστί. καίτοι ἀγαπητῶς εἶχεν ὁ μακάριος σοῦ καὶ ὃ ἁπλῶς τῆς ἐφημέρου τροφῆς ἀπολαύειν, καὶ πολλοῦ καὶ ὑπὲρ τούτου ἤθελεν αὐτῷ χάριν ἔχειν. Ἀλλ' ὅπως αὐτὸς πολλοῦ τοῦ ὑπειλεῖσθαι ἐπεδείξατο, τοσοῦτον ὁ Λάβαν μισθὸν αὐτῷ τελέσειν ὑποσχεῖται, ὃν ἂν αὐτὸς τοσοῦτο. τί οὖν ὁ δίκαιος; ὅσα μοι καὶ ἐν ταύτῃ τῆς σωτέσεως αὐτοῦ τοῦ ὑπὲρ βολοῦ, καὶ πῶς ὑδεμίαν ἔχει τοῦ χρημάτων συλλογὴν ὑπειλεμένον, οὐδὲ καθάπερ μισθωτὸς τις ἀκριβολογεῖται τοσοῦτος ΩΝ Λάβαν, καὶ ἕτερόν τι ἀπαιτῇ, ἀλλὰ μεμνημένος τῆς μητρὸς, καὶ τῶν ὀδυνῶν τῆς παιδὸς, καὶ τῆς οἰκείας φροσωνης δεικνὺς τοῦ ὑπὲρ βολοῦ, φησὶ τοσοῦτος ΩΝ Λάβαν, 18 Δουλεύσω σοι ἑπτὰ ἔτη τοσοῦτο τῇ Ραχὴλ τῆς θυγατρός σου τῆς νεωτέρας. Ταύτην γὰρ ὅλης ἀρχῆς θεασάμενος ὑπὲ τὸ φρέατος ἠγάπησα. καὶ ὅρα εὐγνωμοσύνης ἀνδρός. ἑαυτῷ καὶ ΩΝ χρόνον ὁρίζει, καὶ ὅλως τὸ χρόνου τῷ ἔτει ἱκανοῦ βάσανον τῆς οἰκείας φροσωνης παρέχει. καὶ τί θαυμάζεις, ἀγαπητὲ, ἀκούων ὅτι ἑπτὰ ἔτη δουλεύειν ὑπὲρ ἐδέξατο ὑπὲρ τῆς ἀγαπωμένης κόρης; ἵνα γὰρ δείξῃ ἡ θεία γραφὴ, ὅπως ὁ πόθος ὁ πολὺς" ἐπετάμετο καὶ ΩΝ καίματον αὐτῷ καὶ τὸ χρόνου τὸ μῆκος, φησὶ, 20 Καὶ ἐδούλευσεν Ιακὼβ τοσοῦτο Ραχὴλ ἑπτὰ ἔτη, καὶ ἦσαν ἐναντίον αὐτοῦ ὡς ἡμέραι ὀλίγαι τοσοῦτο ὃ ἀγαπᾷν αὐτὸν αὐτῷ.

τιμή. Ὁ τῶν ἑπτὰ, φησιν, ἑπτὰ ἀριθμὸς ὀλίγας ἡμέρας ἐνομίζοντο διὰ τὴν ἀγάπην τὴν ὑπερβάλλουσαν τὴν εἰς τὴν κόρην. ὅταν γὰρ τρωθῇ τις τῆς πόθῳ τῆς ἀγάπης, οὐδὲν ὁρᾷ τῶν δυσχερῶν, ἀλλ' ἅπερ ἂν ᾖ χαλεπῶν μεσά, καὶ πολλῆς ἑτέρας ταλαιπωρείας, πρόθυμα κούφως φέρει, ὡς ἐν ὁρῶν μόνον, ὥστε τὸ οἰκεῖον ἀποπληρῶσαι πόθον.

Ἀκόλουθον δὲ ῥᾴθυμοι καὶ ἀναπεπτωκότες, καὶ πολλοῦ τοῦ θεοῦ δεσπότην ἀγνωμοσύνῃ ὑπιδεικνύμενοι. Εἰ γὰρ ὁ δίκαιος οὗτος διὰ τῆς κόρης πόθον ἑπτὰ ἐτῶν ἀριθμὸν ἠλλοῦσαι κατεδέξατο, καὶ τὴν ἀπὸ τῆς ποιμνικῆς ταλαιπωρίαν ἐτολμεῖναι, καὶ οὐδὲ αἰσθησιν ἐλάμβανεν ὑπὸ τῶν πόνων, ὑπὸ τοῦ μήκους τοῦ χρόνου, ἀλλὰ πρόθυμα αὐτῷ κοῦφα καὶ ῥᾴδια ἐφαίνετο, καὶ τῇ προσδοκίᾳ τῆς ἀπολαύσεως τρεφόμενος, ὡς ἡμέρας ὀλίγας τὸν πολὺν ἐκεῖνον εἰς χρόνον ἐνόμιζε· ποίαν ἡμεῖς ἕξομεν ἀπολογίαν μηδὲ ὅμοιον πόθον τοῦ θεοῦ τὸν δεσπότην τὸν ἡμέτερον, τὸν εὐεργέτην, τὸν κηδεμόνα, τὸν πρόθυμα ἡμῖν νομοθετοῦντα ὑπιδεικνύμενοι; ἀλλ' ἂν μὴ βιωτικὸν κέρδος προσκείται, πρόθυμως ἐτολμήσειν ἂν ἐθελήσαμεν, καὶ κάματον ἔχη, καὶ ἀλλοίαν τινὰ ταλαιπωρίαν, καὶ ἀηδίαν, καὶ κόλασιν τὴν ἐν τῷ παρόντι, τὴν ἐν τῷ μέλλοντι· ἀφ' ἧς τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, καὶ ὑπὲρ τὸν ἄνωθεν ὑπισχνούμεθα ῥοπὴν, χῶροι καὶ ἀναπεπτωκότες ἐς ἀφελυμένοι φαινόμεθα. καὶ ποία ἡμῖν ἔσται συγγνώμη, τίς ἡ ἀπολογία οὕτω ῥᾳθύμως διακειμένοις, καὶ οὐδὲ ὅσον ὁ μακάριος οὗτος πρὸς τὴν κόρην πόθον ἐπεδείξατο, τοσαύτην ἀγάπην πρὸς τὸν Θεὸν ὑπιδείξασθαι βουλομένοις, καὶ ταῦτα τοσαύτας ἐχόντες ἀφορμὰς ἐνεργεσίας εἰς ἡμᾶς γεγενημένας, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν γινομένας; ἀλλ' εἰ καὶ ἡμεῖς οὕτως ἀγνώμονες, ἀλλ' οὐχ ὁ Παῦλος οὕτως, ὁ τοσοῦτον ζέων τῷ πνεύματι, καὶ πεπυρωμένος εἰς τὸν πρὸς τὸν Θεὸν πόθον, ὡς ἐκεῖνα τὰ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἄξια φθέγξασθαι ῥήματα καὶ δυσωπῆσαι καὶ εἰπεῖν, Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; ὅρα λέξεως ἐμφασιν. ὅρα πόθου πνευματικοῦ μανίαν. ὅρα ἀγάπῃ πεπυρωμένην. τίς ἡμᾶς χωρίσει; τί, φησίν, ἐστὶν, ὃ δυνάμενον τῆς ἀγάπης ἡμᾶς ἀποστερῆσαι τῆς πρὸς τὸν Θεόν; Ἰδὲ τῶν ὁρωμένων; Εἶτα βουλόμενος καὶ κατ' εἶδος ἅπαντα ἀπαριθμήσασθαι, καὶ πᾶσιν ἡμῖν κατάδηλον ποιήσασθαι τὸν πόθον τὸν ἀκαθεκτον, οὗ πρὸς τὸν δεσπότην ἐκέκτητο, ἐπήγαγε λέγων, θλῖψις, ἢ στενοχωρία, ἢ λιμός, ἢ διωγμός, ἢ γυμνότης, ἢ κίνδυνος, ἢ μάχαιρα; ὦ ψυχῆς μεγαλοφυοῦς μανίαν καὶ θεοσεβείας μητέρα. τί, φησι, τῶν ἐπαγομένων ἡμῖν δυνήσεται ἡμᾶς ἀποστῆσαι τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης; αἱ θλίψεις αἱ καθημεριναί; οὐδαμῶς. ἀλλ' αἱ στενοχωρίαι; οὐδὲ αὗται. ἀλλ' οἱ διωγμοί; οὐδόλως. ἀλλὰ τί; λιμός; οὐδὲ τοῦτο. ἀλλὰ κίνδυνοι; καὶ τί λέγω λιμὸν καὶ γυμνότητα καὶ κινδύνους; ἀλλὰ μάχαιρα; αὐτός, φησιν, ὁ θάνατος ἐπαγόμενος τοῦτο ἰσχύσαι καὶ δυνήσεται. ἀμήχανον γὰρ καὶ πρόθυμα ἀδυνατον. οὐδεὶς ἕτερος οὕτως ἀγαπήσας κατηξιώθη τοῦ δεσπότου, ὡς ἡ μακαρία αὕτη ψυχή. καθάπερ γὰρ ἀπαλλαγεὶς τοῦ σώματος, καὶ μεπάρσιος, ὡς εἰπεῖν, γεγονὼς, καὶ οὐδὲ ὅπῃ τῆς γῆς βαδίζειν νομίζων, οὕτως ἅπαντα φθέγγεται. ὁ γὰρ πρὸς τὸν Θεὸν πόθος, καὶ ἡ πεπυρωμένη ἀγάπη μετέσησεν αὐτὸν τῶν λογισμῶν ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν ὅπῃ τὰ νοητὰ, καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων ὅπῃ τὰ μέλλοντα, καὶ ἀπὸ τῶν βλεπομένων ὅπῃ τὰ μὴ ὁρώμενα. τοιοῦτον γὰρ ἡ πίστις, καὶ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπη. καὶ ἵνα μάθῃς αὐτοῦ τὴν πολλὴν εὐγνωμοσύνην, ὅσα τὸν οὕτως ἀγαπῶντα τὸν δεσπότην καὶ ἐκκαλούμενον εἰς τὸν πρὸς αὐτὸν πόθον, ἐλαυνόμενον, διωκόμενον, μαστιζόμενον, μυρία δεινὰ ὑπομένοντα, καὶ λέγοντα, Ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν θανάτοις πολλάκις, ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσεράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον· τρὶς ἐραβδίσθην· ἅπαξ ἐλιθάσθην· νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίη-

κα·

ΗΘΙΚΟΝ

ἀ. ἀσχήμονα,

χάσμα

Ρωμ. η. λε.

β. Κορ. ια. κγ.

κα· οὐδὲ πρὸς ἀλλοτρίους πολλάκις, καὶ δικαίους ποταμῷ, καὶ δικαίους ἐν ψευδαδέλφοις, ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ· καὶ τοσαῦτα πάσχων ἔχαιρε καὶ ἠγαλλιᾶτο. ἤδει γὰρ καὶ πεπληροφόρητο, ὅτι ⓐ πρὸς τὸ παρὸν πόνοι τῶν μελλόντων αὐτῷ βεβαίων πρόξενοι γίνονται, καὶ ⓐ κίνδυνοι στεφάνους ἐπικτῶνται. Εἰ γὰρ ὁ Ιακὼβ διὰ ⓦ τὴν τῆς Ραχὴλ πόθον ὡς ἡμέρας ὀλίγας τὰς ἐπὶ ἔτεσιν ἀριθμὸν ἐνόμιζε, πολλῷ μᾶλλον ὁ μακάριος οὗτος οὐδὲν ἄπονα ἡγεῖτο πυρωθεὶς ἅπαξ τὰ πρὸς τὸν Θεὸν πόθῳ, τὸ διὰ ⓦ ἀγαπώμενον Χριστὸν ἄπονα ἡγούμενον. ἀπολαύσωμεν τοίνυν, παρακαλῶ, καὶ ἡμεῖς ἀγαπήσαντες ⓦ Χριστόν. οὐδὲν γὰρ
Matth. κβ. λζ. ἕτερόν, φησιν, ὁ Χριστὸς ζητεῖ παρὰ σοῦ, Ἢ ὃ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καὶ ποιεῖν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. ὁ γὰρ ἀγαπῶν αὐτόν, καθ' ὃν δεῖ τρόπον ἀγαπᾶν, δηλονότι καὶ τὰς αὐτοῦ ἐπιτελεῖται ἐντολὰς ποιῶν. ὅταν γάρ τις πρὸς ἄνθρωπον γνησίως διάκειται, πάντα πρόθυμα ποιεῖ καὶ οὐδὲν ἀπορεῖ, ἀλλ' ἀγαπώμενον ἐφέλκεται δυνάμενος εἰς ⓦ πρὸς αὐτὸν πόθον. καὶ ἡμεῖς τοίνυν, ἐὰν ἀγαπήσωμεν γνησίως τὸν δεσπότην, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ πληρώσομεν δυνησόμεθα, καὶ μηδὲν προσκόψει ἐκείνων τῶν παρῳχυμένων δυναμένων τὸν ἀγαπώμενον. τοῦτο ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· τοῦτο ἡ ἀπόλαυσις τῶν ἀγαθῶν· τοῦτο τὰ μυρία ἀγαθά, ὃ καταξιωθῆναι γνησίως, καὶ καθ' ὃν χρὴ δηλονότι τρόπον αὐτὸν ἀγαπᾶν. ἀγαπήσωμεν δὲ αὐτὸν γνησίως, ἐὰν διὰ τοῦτο πρὸς αὐτὸν ἀγάπην, καὶ πρὸς τοῦτο ὁμοδούλους πολλοὺς ἐπιδειξώμεθα τὴν
Matth. κβ. μ. ἀγάπην. Ἐν ταύταις γάρ, φησι, ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ ⓐ προφῆται κρέμανται, ἐν τῷ ἀγαπῆσαι κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου, ὡς σεαυτόν. τοῦτο τῶν ἀρετῶν τὸ κεφάλαιον, τοῦτο πασῶν τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν ὁ θησαυρός. τῇ γὰρ ἀγάπῃ τῇ πρὸς τὸν Θεὸν συνεισέρχεται καὶ ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη. ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν τὸν ἀδελφὸν, οὐδὲ τὰ χρήματα τῶν οἰκείων μέλλοις προτιμήσει, ἀλλὰ πολλῷ πρὸς αὐτὸν ἐπι-
Matth. κε. μ. δείξεται τὴν φιλοτιμίαν, μεμνημένος τοῦ Εἰρηκότος, Ὅτι ὁ ποιήσας ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποίησε· καὶ ἐννοῶν, ὅτι διὰ τῆς εἰς τὸν ὁμόζυγα θεραπείας αὐτὸς ἐστιν ὁ τὰ γινόμενα οἰκειούμενος ὁ τῶν ἀπόντων δεσπότης, μετὰ πολλῆς τῆς προθυμίας ἅπαντα ἐργάσεται, καὶ πολλῷ τῷ δανείσματι πρὸς τὸν ἐλεημοσύνῃ ὀπτδείξεται, οὐ πρὸς τὴν αὐτέλειαν ὁρῶν τοῦ φαινομένου, ἀλλὰ πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ οἰκειοῦσθαι ἐπαγγελλομένου τὰ εἰς τοῦτον πέμπτα γινόμενα. μὴ δὴ παρατέχωμεν ἁπλῶς, παρακαλῶ, τὸ κέρδος τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, τὸ φάρμακον τῶν ἡμετέρων τραυμάτων. τοῦτο γὰρ, ὅτι μάλιστα τὸ φάρμακον τοσαύτην ἡμῖν παρέξει τὴν θεραπείαν, καὶ ὅπως ἀφαιρήσει τὰ ἕλκη τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, ὡς μηδὲ ἴχνος μηδὲ οὐλὴν καταλειφθῆναι, ὅπερ ὅπου τῶν σωματικῶν τραυμάτων οὐκ οἷόν τε γενέσθαι. κἂν γὰρ μυριάκις τις τὰ φάρμακα τῷ οἰκείῳ τραύματι ὀπτήσῃ τὰ παρὰ τῶν ἰατρῶν καταστυφόμενα, ἀνάγκη τὴν οὐλὴν ἐν τῷ σώματι ἐναπομένειν· [καὶ] εἰκότως. σῶμα γάρ ἐστι τὸ θεραπευόμενον. ἐνταῦθα δὲ ὅπου ψυχή ἐστιν [ἡ θεραπευομένη,] ἐπειδὴν τὴν οἰκείαν ἀγνωμοσύνην ὀπτδείξῃ, πολλὴν δέχεται τὴν ὀπτὴν τὸ βέλτιον μεταβολήν, καὶ ὅπως ἅπαντα φυγαδεύεται τὰ ἕλκη, ὡς μὴ χνιορρόος ῥεύσῃ σφοδρὸς διεγερθέντος καὶ ὑπὸ ἁπάντων τῶν ὑποδειγμάτων ὑπαπλήρεις ἡ-
Pp. 8. μῖν αἱ γραφαί. ὅπως ὁ μακάριος Παῦλος ἀπόστολος γέγονεν ἀπὸ διώκτου, καὶ ὁ πρότερον πορθῶν τὴν ἐκκλησίαν, ὕστερον αὐτὸς αὐτῆς γέγονε νυμφαγωγός. Εἶδες ἄκραν τὴν μεταβολήν, εἶδες ἄφατον τὴν μετάστασιν. οὕτω καὶ ὁ ληστὴς μυρίας ἐργασάμενος φόνους, ἐν
Ac. κγ. μγ. μιᾷ καιρῷ ῥοπῇ διὰ τῶν ὀλίγων ἐκείνων ῥημάτων ὅπως ἅπαντα ἀπενίψατο τὰ ἁμαρτήματα, ὡς ἀκούσας παρὰ τοῦ δεσπότου, Ὅτι σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ.
Ac. ιη. ιγ. Οὕτω καὶ ὁ τελώνης ὁ ζῆλος πλήξας, καὶ τὰ οἰκεῖα ἁμαρτήματα ὁμολογήσας κατέλθε δεδικαιωμένος

διχημωμένος ἐπ' Φ φαρισαῖον. ἀλλὰ τούτων μὲ ἕκαστος ψυχῆς βάγωμοζωΐου ὀπιδειξάμενος, καὶ τὰ πεσόντα ὁμολογήσας πλημμελήματα, ὅτω τῆς συγχωρήσεως ἀπήλαυσεν. ἴδωμεν δὲ ταύτης τῆς ἐντολῆς τὴν ἰσχύν, καὶ ὅσω πλείονος ἀρετῆς δύναμιν κέκτηται ἡ δαψιλὴς ἐλεημοσύνη, ἵνα μαθόντες τὸ ὄφελος αὐτῆς ἡμῖν ἐγκειμένου κέρδους, προθύμως αὐτὴν μετέλθωμεν. πάσχα γὰρ τοσαύτη αὐτῆς ἡ πρεσβεία, ὡς μὴ μόνον ἁμαρτήματα ἐκκαθαίρειν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον φυγαδεύειν. καὶ λέγω τί ξένον. καί τις, φησίν, ἐλεημοσύνῃ ὀπιδειξάμενος τῷ θανάτῳ κρείττων γέγονε; καὶ μέν ἀπόδειξας ὁρῶμεν καὶ τὴν τυραννίδα τοῦ θανάτου καταλυομένους. μὴ θορυβηθῇς, ἀγαπητέ, ἀλλὰ μάθε δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ὅπως ἡ τῆς ἐλεημοσύνης δύναμις ἐνίκησε καὶ τούτου τὴν τυραννίδα. Ταβιθά τις ἐγένετο γυνή, ἥτις διερμηνευομένη λέγεται Δορκάς· αὕτη ἔργων ἐποίησε Πρ. θ. λς.
καθ' ἑκάστην ἡμέραν τῶν ἀπὸ τῆς ἐλεημοσύνης ὑποφοίτων συλλέγων ἑαυτῇ, καὶ ἐνεδίδυσκε, φησί, ταῖς χήραις, καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν ὑποείδου αὐταῖς παρῆν. ἐγένετο δὲ ἀσθενήσασαν αὐτὴν ἀποθανεῖν. ἀλλὰ βλέπε μοι σὺν τούτοις, ἀγαπητέ, πῶς αἱ τῆς θεραπείας ἀπολαύσασαι, καὶ τὰ σώματα σκεπόμεναι ἀπ' αὐτῆς, ἐν χαρᾷ τὴν ἐπιμέλειαν ἀμείβονται· ναί, πρεσβεύουσαν Φ ἀποστολῶν, ἐπιδείκνυσι, φησί, ταῖς ἱματίοις, καὶ ὅσα ἐποίει μετ' αὐτῶν ὅσα ἡ Δορκάς, ἐπὶ τοῦ ζῆν ἐπεζήτουν, καὶ δάκρυα ἴσως πρὸς τέλος, καὶ εἰς πολὺ οἶκτον τὴν ἀποστολὴν ἐφείλκοντο. τί οὖν ὁ μακάριος Πέτρος; ταῖς χήραις θεὶς, φησί, προσπύξατο, καὶ ἐπιστρέψας πρὸς τὸ σῶμα, εἶπε, Ταβιθά, ἀνάστηθι. ἡ δὲ ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, καὶ ἰδοῦσα Φ Πέτρον ἀνεκάθισε. δοὺς δὲ αὐτῇ χεῖρα ἀνέστησεν αὐτὴν, καὶ φωνήσας τοὺς ἁγίους καὶ ταῖς χήραις, παρέστησεν αὐτὴν ζῶσαν. εἶδες δύναμιν τοῦ ἀποστόλου, μᾶλλον δὲ τοῦ ἐνεργοῦντος ἐν αὐτῷ δεσπότου. εἶδες ὅση τῆς εἰς τὰς χήρας ὑποτάσσεως ἀμοιβὴ καὶ ἐν ᾧ παρόντι χαρᾷ γέγονε. τί γὰρ τοσοῦτον, εἰπέ μοι, παρέσχεν αὐτὴ ταῖς χήραις, ὅσον αὐταὶ αὐτῇ ἠμείψαντο; ἱματία πρόσφορα καὶ ζῶσαι αὐταῖς, ἀλλ' αὐταὶ πρὸς ζωὴν αὐτὴν ἐπανήγαγον, καὶ Φ θάνατον ἐξ αὐτῆς δραπετεύσαι ἐποίησαν· μᾶλλον δὲ οὐχ αὐταὶ, ἀλλὰ δι' αὐτὴν εἰς ταύτας θεραπεύσαι ὁ φιλόθεος ἡμῶν δεσπότης. εἶδετε φαρμάκων δύναμιν, ἀγαπητοί. τοῦτο πρώτους ἑαυτοὺς κατασκευάσωμεν. οὐδὲ γὰρ πολυτελές ἐστι, καὶ τοι γε τοσαύτην ἔχον τὴν δύναμιν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα εὔωνον, καὶ ὅτε δαπάνης δεῖται πολλῆς. οὐ γὰρ τῆς ἐλεημοσύνης μέγεθος οὐκ ἐν τῷ πλήθει τῶν Ματθ. ι. μβ.
χρημάτων κρίνεται, ἀλλ' ἐν τῇ προθυμίᾳ τῶν διδόντων. διὰ τοῦτο καὶ Ὁ ποτίσει ἕν τῶν μικρῶν τούτων ψυ- Λυκ. κα. β.
χρὸν δοὺς ποτήριον γέγονε, καὶ ἡ τὰ δύο λεπτὰ καταβαλοῦσα, ἵνα μάθωμεν ὅτι παντὸς γνώμιον ὀρθὴν ὀπιζητεῖ ὁ τῶν ἀπόντων δεσπότης. ἔστι πολλάκις καὶ ὀλίγα ἔχοντα πολλὴν τὴν δαψίλειαν τῆς ἐλεημοσύνης ὀπιδείξασθαι, ὅταν ἡ προθυμία ἐρρωμένη· καὶ πάλιν τοὐναντίον ἐστὶ καὶ πολλὰ κεκτημένον ἐλαττονα ὀφθῆναι τῶν ὀλίγα ἐχόντων διὰ τὴν τῆς ἰδίας γνώμης μικροψυχίαν. ἐκχέωμεν οὖν, ἀδελφοί, τὰ ὄντα εἰς τοὺς ἐν χρείᾳ ὄντας μὴ δαψιλοῦς γνώμης, ἐξ ὧν ὁ δεσπότης ἡμῖν κεχάρισται, καὶ αὐτὰ ταῦτα πρὸς αὐτοῦ ἡμῖν δοθέντα αὐτῷ πάλιν ἡμεῖς δῶμεν, ἵνα ὅταν πάλιν μὴ πολλῆς προσδεήσης ἡμέτερα γένηται. τοσαύτη γὰρ αὐτοῦ ἡ φιλοτιμία, ὅτι καὶ ἀφ' ὧν ἔδωκε λαμβάνων, οὐχ ἡγεῖται ταῦτα ἴδια λαμβάνειν, ἀλλὰ μὴ πολλῆς ἡμῖν αὐτὰ τῆς φιλοτιμίας ἀποδιδόναι ἐπιχειρεῖ. μόνον ἐὰν ἡμεῖς ταῦτα πρὸς ἑαυτῶν ὀπιδείξασθαι βουληθῶμεν, καὶ καθάπερ τῇ τοῦ Θεοῦ χειρὶ ταῦτα προσκαταπέμψωμεν, ὅπως αὐτὰ τοῖς πένησι χορηγῶμεν, εἰδότες ὅτι ἅπερ δι' ἡ χεὶρ ἐκείνη δέξηται, οὐκ ἐκεῖνα μόνον ἀποδίδωσιν, ἀλλὰ καὶ πολυπλασίονα, καὶ δοθέντα ὅτος ἡμῖν αὐτὰ πάλιν χαρίζεται, τὴν οἰκείαν φιλοτιμίαν δι' ἡμῶν ὀπιδεικνύμενος. καὶ τί λέγω, ὅτι αὐτὰ πάλιν πολυπλασιάζει; ἡ χεὶρ ἐκείνη

δίδωσιν

δίδωσιν· οὐκ αὐτὰ μόνον, ἀλλὰ μετὰ τούτων καὶ τὴν βασιλείαν τὴν ἑαυτοῦ δωρεῖται, καὶ
ἀναπαύει καὶ στεφανοῖ, καὶ ἃ μὴ εἶδεν ὀφθαλμὸς ἀγαθὰ χαρίζεται, ἐὰν σὺ τὴν πρὸς αὐτὸν διάθεσιν
μικρὸν μὲν εἰσενεγκῇς βουληθῶμεν. μὴ γὰρ βαρύ σοι καὶ ἐπαχθὲς πρᾶγμά ἐστιν αἰτεῖν; τί πε- κ. ἐπαχθὲς
ποιηκὰς τῆς χρείας βούλεται ἀναγκαῖα ἡμᾶς ποιῆσαι, καὶ ἅπερ εἶχεν καὶ μάτην ἐν τοῖς
χαμαιρίοις ἀναπόκειται, ταῦτα βούλεται ὑφ' ἡμῶν αὐτῷ καλῶς διῳκονομημένα, ἵνα ἀ-
φορμὴν λαβὼν ἐντεῦθεν λαμπροὺς ἡμᾶς στεφανώσῃ. ἀπαύδει γὰρ καὶ ἐπείγεται
καὶ πάντα ποιεῖ καὶ συγγνωμονεύεται, ὥστε ἀξιῶσαι ἡμᾶς ὧν καὶ ἐπηγγείλατο. μὴ
τοίνυν ἑαυτοὺς ἀποστερήσωμεν, ἀδελφοί, τηλικούτων ἀγαθῶν. Εἰ γὰρ ὁ διὰ τοῦ
γάμου πονήσαντες καὶ ταλαιπωρησάντες, καὶ ἑαυτοὺς ἀποθήκας κενοῦντες εἰς τοὺς γάμους κα-
ταβάλλουσι τὰ ἀναγκαῖα, καὶ τὰ πάλαι συναγωγὰ σκορπίζουσι, καὶ μὴ ἡδονῆς τοῦτο ποι-
οῦσι, τῇ ἐλπίδι τοῦ πλείονος ἑαυτοὺς παραμυθούμενοι, καὶ ταῦτα εἰδότες ὡς καὶ ἀέρων ἀ-
νωμαλίαι πολλάκις, καὶ γῆς ἀκαρπία, καὶ ἕτεραι πολλαὶ παρεισάσεις, ἢ ἀκρίδων, ἢ ἐρυσίβης
ὁ φόβος, καὶ ἡ ἔφοδος τῆς προσδοκίας διαμαρτεῖν τοῦ τέλους ἐποίησε, καὶ ὅμως τῆς χρησοτέρας κ. χρηστ.
ἐλπίσιν ἑαυτοὺς τρέφοντες, τὰ ἐν τοῖς χαμαιρίοις συναγωγὰ τῇ γῇ παραχαταθέμενοι·
πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς τὰ ἁπλῶς ἀποκείμενα σκορπίζειν εἰς τοὺς τῶν πενήτων διαφέ-
φιλοῦ προσῆκεν, ἔνθα οὐκ ἔνι ποτὲ διαμαρτεῖν τοῦ τέλους, οὐδὲ δεῖσαι τοὺς ἀποτυχίαν τῆς
Φθορ. ρια. ιι. ὀπῆς τῆς γῆς γινομένην. Ἐσκόρπισε γάρ, φησιν, ἔδωκε τοῖς πένησιν· ἀνὴρ ἀκμὴ τοῦ τῶν ἐξ-
ῆς, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. ὦ θαυμασίου σκορπισμοῦ. ὃν βραχεῖ
τῷ χρόνῳ τοὺς ἀγρούς ἐποίησατο, καὶ ὃν διέλιπεν τοῦ αἰῶνος ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ διαμ-
μένει. Τί τούτου μακαριώτερον γένοιτ' ἂν ποτε; διὰ τοῦτο, ἀδελφοί, τοὺς διὰ τῆς ἐ-
λεημοσύνης δικαιοσύνην ἑαυτοῖς ὀπτασασώμεθα, ἵν' ἡ καὶ πρὸς ἡμᾶς τοῦτο λέγεσθαι ἄξιοι,
ὅτι ἐσκόρπισαν, ἔδωκαν τοῖς πένησιν, ἡ δικαιοσύνη αὐτῶν μένει εἰς Ⓦ αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.
Ὅπερ γὰρ εἶπεν, ἐσκόρπισεν, ἔδωκεν, ἵνα μὴ νομίσῃς ὅτι τὰ σκορπισθέντα ἀπώλετο, διὰ
τοῦτο παραχρῆμα ἐπήγαγεν, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς Ⓦ αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. ἐκείνων,
φησὶ, τῶν σκορπισθέντων ἡ δικαιοσύνη ἀνάλωτος μένει, πάντα δὲ αἰῶνι προσεκτεινομένη καὶ
μηδέποτε πέρας λαμβάνουσα. καὶ μὴ τῆς ἐλεημοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς πολλὴν
τὴν ὀπτιμέλειαν ποιησώμεθα, δὲ τὰ πάντα τῆς ταχὺς καταγέλωμεν, καὶ ἐξοπλισώμεθα τὴν
τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς πᾶσαν ὀπτηυμίαν ἄτοπον, πάντα ποιεῖν λογισμὸν, ὀργὴν, θυμὸν, βα-
σκανίαν, καὶ τὴν θυμορφίαν τῆς ψυχῆς διὰ πάντων καλλωπίζωμεν, ἵνα φαιδρὸν αὐτῆς
δὲ φαμπροσθὲν ὃ κάλλος καταισχυνάσαντες ὀπτασασώμεθα ἑαυτοὺς Ⓦ τῷ θεσπίσαι δε-
αὐτὸν, καὶ μονὴν πρὸ ἡμῶν καταξιώσῃ ποιῆσαι. ἔνθα γὰρ ἂν ἴδῃ ψυχῆς θυμορφίαν, θυ-
Ησαΐ. ξς. β. μὸς οὐκ ἐφίπταται. αὐτὸς γὰρ εἴρηκεν, Ὅτι ὀπτὶ τίνα ὀπτιβλέψω, ἀλλ' ἢ ὀπτὶ τὸν ταπεινὸν, καὶ
ἡσύχιον, δὲ τρέμοντά μου τοὺς λόγους; Εἶδες πῶς ἡμᾶς ἐδίδαξεν ἀπὸ τὰ
πνευματικὰ σώματα τὰ διωκόμενα τῆς ψυχῆς τὴν θυμορφίαν φαιδρὰν ἀπεργάσασθαι, καὶ
ᾧ κάλλει σφοδρῶς ἐξαστράπτειν; ὀπτὶ τὸν ταπεινὸν, φησὶ, δὲ ἡσύχιον καὶ τρέμοντα.
πάντων καταισχυντικὸν ἐπήγαγε, καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους. τί ἐστὶ δὲ, καὶ τρέμοντά μου
τοὺς λόγους; τὴ ὑπακοὴν τῆς τῶν θεσπισμάτων δι' αὐτῆς τῆς ἔργων πληρώσεως, καθά-
Παρ. κη. ιδ. περ καὶ ἄλλοθί φησι, Μακάριος ὃς καταπήσει πάντα δι' ὑλαβείαν. καὶ σκληρὸν γὰρ
ὃ αὐτὸ τοῦτο ἡμῖν ἐστὶ μανὲν ἡ θεία γραφὴ, ὃ τρέμειν σου τοὺς θεοῦ λόγους. Εἰ γὰρ ἡμεῖς,
ἐπειδὴ ἴδωμεν οἰκέτην ἡμέτερον μὴ ὀπτιμελείας πολλῆς καὶ ὀπτιτάγματα πληρώσαντα
τὰ ἡμέτερα, καὶ πολλοῦ φόβου καὶ τρόμου, πλείονα τοῦ πρὸς ἑαυτὸν θυμοῦ καὶ συμπάθειαν εἰς
αὐτὸν ὀπτιδεικνύμεθα, πολλῷ μᾶλλον ὁ ἀγαθὸς δεσπότης εἰς ἡμᾶς τοῦτο ὀπτιδείξῃ). διὰ
τοῦτο τοίνυν ἔλεγεν, ἐπὶ τίνα ὀπτιβλέψω τὸν ταπεινὸν, καὶ ἡσύχιον, καὶ τρέμοντά μου τοὺς
λόγους.

λήψεις. τὲμοῦμαι τοίνυν, ὦ ἀδελφοί, καὶ μὴ πολλῆς φόβου πληρώμην αὐτὸ τοὺς λήψεις (αὐτὸ γὰρ εἶπε λήψει τὰ περὶ αὐτῆς ἡμῖν δοθέντα προστάγματα) καὶ μανθάνοντες ὅσην ἀρέσκειαν, καὶ τίνα προσίσται, ἐκεῖνα μετίωμεν, καὶ τοιοῦτοι γινέσθαι σπουδάζωμεν, πουλίδι, ταπεινότητι, ταπείνωσιν πολλὴν ἐπιδεικνύμενοι, καὶ πάντα τὰ περὶ αὐτὸ ἐπιτάγματα μετ' εὐλαβείας πολλῆς μετερχόμενοι καὶ φόβου πολλοῦ, ἵνα τῶν δεχθέντων τῆς γνώμης τῆς ἡμετέρας ἀποδεξάμενος ὁ τῶν ἀπάντων δεσπότης, καὶ ἐξελεθεὶς ἡμῶν τὴν ἐσχάτην, ἐπιβλέψας ἐφ' ἡμᾶς καταξιώσῃ. ἐὰν γὰρ τοῦτο ποιήσας καταδέξηται, ἐν πόσῃ ἀσφαλείᾳ ἡμᾶς καταστήσει. ἐπιβλέψω γάρ, φησιν, ἀνὴρ τὸν, πρὸς οἰκοδομὴν ἀξιώσω, χεῖρα ὀρέξω, ἐν ἅπασιν ἀντιλήψομαι, καὶ περὶ ἐμαυτοῦ φιλοτιμίας μὴ δαψιλείας πρόξω. ταῦτα οὖν ἅπαντα μετίωμεν, ὦ ἀδελφοί, ἵνα ἐπιβλέψῃ καὶ ἐφ' ἡμᾶς ὁ δεσπότης, καὶ δωρησώμεθα τὸν παρόντα βίον ἀλύπως διαγαγόντας, καὶ τῶν μελλόντων ἀπολαύσεως ἀγαθῶν ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ [καὶ ἀγαθῷ] καὶ ζωοποιῷ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. νϛ. ΕΙΠΕ ΔΕ ΙΑΚΩΒ ΠΡΟΣ ΛΑΒΑΝ, ΑΠΟΔΟΣ μοι τὴν γυναῖκά μου (πεπλήρωνται γὰρ αἱ ἡμέραι) ὅπως εἰσέλθω πρὸς αὐτήν.

Ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Ἰακὼβ, ἣν πρὸς τὴν Ραχὴλ ἐπεδείξατο, εἰς τὴν Παῦλον ἀγάπην μεταστάντες ἀδὲς, καὶ ὃ μέγεθος τοῦ πρὸς Χριστὸν πόθου αὐτοῦ καταμαθόντες, καθάπερ τινὸς ῥύμης πνοὴ σφοδροτέρας ἐξηχηθέντες, οὐκ ἔτι ἰσχύσαμεν ὑπὸ τοῦ ἀσχολιῶν ἐπιμελεῖσθαι τοῦ λόγου. διόπερ, εἰ δοκεῖ, σήμερον τοῖς ἐξῆς ἐπεξελθόντες, τὰ λειφθέντα ἀναπληρώσωμεν, ἵνα καὶ σὺν τοῖς σήμερον λεγομένοις ἀσκῆσαι ὠφέλειαν καρπωσάμενοι, οὕτως οἴκαδε ἐπιμελῶμεν. ὅπου γὰρ ἐπληρώθη ὁ τῶν ἑπτὰ ἐτῶν ἀριθμὸς, καὶ ἦσαν, φησιν, ὀνόματι Ἰακὼβ ὡς ἡμέραι ὀλίγαι ὁ τοσοῦτος χρόνος διὰ τὸ ἀγαπᾶν αὐτὸν αὐτήν, 21 Εἶπε δὲ Λάβαν, ἀπόδος μοι τὴν γυναῖκά μου (πεπλήρωνται γὰρ αἱ ἡμέραι μου) ὅπως εἰσέλθω πρὸς αὐτήν.

22 Συνήγαγε δὲ Λάβαν πάντας τοὺς ἄνδρας τοῦ τόπου, καὶ ἐποίησε τὸν γάμον,

23 Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ λαβὼν Λάβαν Λείαν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ εἰσήγαγεν αὐτὴν πρὸς Ἰακώβ. Εἶδες δὲ παλαιὸν μὲν ὄσης σεμνότητος τοὺς γάμους ἐπετέλουν. ἀκούσατε μου, ὦ ἀδελφοί, τὰς σατανικὰς πομπὰς ἐπιστομίσωμεν, καὶ ὅτι αὐτῶν τῶν προοιμίων τὰ σεμνὰ τοῦ γάμου καταισχύνουσι. μήτε αὐλοί; μήτε κύμβαλα; μήτε χορεία σατανική; τίνος γὰρ ἕνεκεν, εἰπέ μοι, τοσαύτην λύμην εὐθέως ἐπεισάγεις εἰς τὴν οἰκίαν, τὸν ἀπὸ τῆς σκηνῆς καὶ τῆς ὀρχήστρας καλεῖς; ἵνα μὴ τῆς ἀκαίρου δαπάνης καὶ τὴν τῆς κόρης λυμαίνῃ σωφροσύνην, καὶ πόνον ἀναγκαιότερον ἐργάσῃ; ἀγαπητὸν γὰρ, καὶ ἄνθος τούτων τῶν ἐπαχθεσμάτων, ἐκείνην τὴν ἡλικίαν δυνηθῆναι παρόδῳ ἐκφυγεῖν πειρασμὸν τῶν παθῶν· ὅταν δὲ καὶ τοσαῦτα ἢ διὰ τῆς ὄψεως καὶ διὰ τῆς ἀκοῆς δαψιλέστερον ἀναπίπτοντα τὴν ψυχὴν, καὶ τὴν χάλυβα τῶν παθῶν φλογωδεστέραν ἐργαζόμενα, πῶς οὐκ ἐπιθορύβου ἡ τοῦ νέου ψυχὴ γενήσεται; ἐντεῦθεν γὰρ ἅπαντα ἀπόλωλε καὶ διέφθαρται, ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἐξ ἀρχῆς διαρρυῆναι τῶν μελλόντων ἀλλήλοις συνιέναι· καὶ πολλάκις οὐκ ἀφῆκεν ἡμέρας καὶ ὁ νέος ἐδέξατο βέλος σατανικὸν

τομικὸν ἐν τῇ ψυχῇ ἀκολάστοις ἰδὼν ὀφθαλμοῖς, καὶ ἡ κόρη δὲ ἀφ' ἧς τῆς ἀκοῆς καὶ ἀφ' ἧς τῆς ὄψεως ἀχμάλωτος γέγονε, καὶ ταῦτα ὀξ ἐκείνης λοιπὸν τῆς ἡμέρας τὰ τεκμήρια αὐξανόμενα μεῖζον ἐργάζεται τὸ κακόν. καὶ γὰρ πρῶτον μὲν τοῖς πρὸς ἀλλήλους αὐτῶν ὁμοίοις διερύπηκε, καὶ Ⓦ πόθον κατεμάρανε. ὅταν γὰρ πρὸς ἑτέρων ἐκεῖνος προσχῇ τῇ διανοίᾳ, ὧδε κἀκεῖσε μεριζόμενος τὸν λογισμὸν, καὶ ὑπὸ τῆς διαβολῆς αὐτῆς γραπτὸς γεγενημένος, πολλῆς ἀπολύεται πληρώσει τοῦ οἰκείου. Εἰ δὲ κἀκείνη εὑρεθείη τοιοῦτόν τι παθοῦσα, ὀξ αὐτῶν, ὡς εἰπεῖν, τῶν βάθρων ἅπαντα ἀναστρέφεται, καὶ λοιπὸν ἀλλήλοις κρύπτοντες, ὁ μὲν δι' ὑποψίας ἔχει τοῦ γαμετοῦ, καὶ ὁ τὸν δοῦλον. καὶ ἔνθα ἐχρῆν ὁμόνοιαν εἶ) δὲ σύνδεσμον, καὶ Ⓓ ὀφείλοντες ἀρχὴ εἶ) μία (Ἔσονται γάρ, φησιν, Ⓓ δύο Γεν. β. κδ. εἰς ἀρχὴ μίαν) οὗτοι ἐν τοσαύτῃ διαιρέσει τυγχάνουσιν, ὡς εἰ καὶ κατὰ τὴν μυθικὴν ἦσαν. ἐπεισελθὼν γὰρ ὁ διάβολος τοσαύτην ἐν αὐτοῖς ἐργάζεται τοῦ λύμην, ὡς πολέμους καὶ μάχας καθημερινὰς τίκτεσθαι, καὶ μηδέποτε ἀνάπαυλαν ἔχειν τῶν κακῶν. τί γὰρ ἂν τις εἴποι λοιπὸν τῶν οἰκετῶν τὰς καταφρονήσεις, τῶν πλησίον οἰκούντων Ⓦ γέλωτα, τὰς ἀχημοσύνας; καθάπερ γὰρ τῶν κυβερνητῶν σεισμὸς ὄντων, καὶ Ⓓ ἐμπλέοντες τὸν κινδύνων σωματολαύσουσιν, καὶ αὐτόθροον ἀνάγκη τὸ ναῦν καταπονεῖσθαι· οὕτω δὴ καὶ ἐν τούτῳ τῷ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς πρὸς ἀλλήλους διαφερομένων, καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας σωματολαύειν τῶν κακῶν εἰκός. διὰ τοῦτο παρακαλῶ ταῦτα ἅπαντα προορωμένους μὴ τῆς σωτηρίας καταχαλᾶσθαι. οἶδα γὰρ ὅτι πολλοὶ τοιούτοις ἡμῖν προσβάλλουσι λογισμοὶ ἀνέχονται τῶν πρὸ ἡμῶν λεγομένων· ἀλλ' ὅμως ἡμᾶς ἀνάγκη τὰ λυσιτελῆ, καὶ τὰ τῆς μισθώσεως χαλεπώτερα λέγειν. ὅπου γὲ λύμη τοσαύτη ψυχῆς, τίνος ἕνεκέν μοι σωτηρίαν βούλει προβάλλεσθαι; ἰδοὺ καὶ γὼ σωτηρίαν σοι προβάλλομαι βαρυτέραν, ἣν Ⓓ ὀξ ἀρχῆς ἐκέκτητο, ὅτε οὐδέπω τοσαύτη γνῶσις ἦν τῆς εὐσεβείας. καὶ μή μοι τὸν δίκαιον ἐνταῦθα λογίζου, τὸν Ἰακὼβ λέγω, ἀλλὰ τὸν Λάβαν ἐννόει πάντα ἐπὶ τοῖς εἰδώλοις προθυμανέχοντα, καὶ οὐδεμίαν γνῶσιν ἔχοντα τῆς εὐσεβείας, καὶ τοσαύτην φιλοσοφίαν ὑπιδεικνύμενον. τοῦτο γὰρ ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος ἦν ἄγεσθαι τοῦ κόρου τὸ κατόρθωμα, ἀλλὰ τῆς παρούσης τοῦ τοῦ κόρου ἐκδιδόντος. διὸ οὐ τοῦτον ἐκίνησα τὸν λόγον, οὐχὶ πρὸς σὲ νυμφίος ὢν τοιοῦτον ἀποτεινόμενος, ὅσον πρὸς σὲ γεγυμνικώς, πρὸς τὸν πατέρα τῆς νυμφίης, καὶ πρὸς τὸν τοῦ κόρου ἐκδιδόντα φημί. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον ἡμᾶς μὲν τοσαύτης ἀπολαύσαντας φιλανθρωπίας, καὶ τῶν φευκτῶν καὶ ἀπορρήτων μυστηρίων ἀξιωθέντας, ἐλαττοῦσθαι τούτου γίνεσθαι τῆς Λάβαν, τῆς ἐπὶ Εφ. ε. λε. εἰδώλοις θεραπεύοντος; ἢ οὐκ ἀκούεις Παύλου λέγοντος, Ὅτι μυστήριόν ἐστιν ὁ γάμος, καὶ εἰκόνα ἐστὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, ἣν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἐπεδείξατο; μὴ τοίνυν καταισχύνωμεν ἑαυτοὺς, καὶ τὰ σεμνὰ τοῦ γάμου διαφθείρωμεν. Εἰ μὲν γὰρ καλόν ἐστι τὸ τῆς συμβουλῆς καὶ ἐπωφελές, κἂν μὴ σωτηρία ᾖ, γινέσθω· εἰ δὲ βλάβην ἔχει καὶ πολιὰν Ⓦ ὀλεθρον τὸ νῦν πρὸς ὑμᾶς ὑπιτελούμενον, κἂν σωτηρία ᾖ, ἐγκαπέσθω. ἐπεὶ εἰ τοῦτο συγχωρήσαιμεν, καὶ ὁ κλέπτων, καὶ ὁ πορνεύων, καὶ ὁ τὰ ἄλλα ἅπαντα κακὰ ὑπιδεικνύμενος, τὴν σωτηρίαν ἡμῖν προβαλεῖται. ἀλλ' οὐδὲν ἀπὸ τούτου κέρδος αὐτῷ ἔσται, οὐδὲ συγχωρήσομεν, ἀλλὰ καὶ πολλὴ ἡ κατηγορία, ὅτι οὐκ ἴσχυσε σωτηρίας προβαλέσθαι πρόφασιν. ἐὰν γὰρ βουλώμεθα νήφειν, καὶ πολλὴν τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας ποιεῖσθαι τὴν φροντίδα, διωκόμεθα καὶ τῆς κακῆς σωτηρίας ἀποξῆναι, καὶ εἰς καλὴν σωτηρίαν ἑαυτοὺς ἀγαγεῖν. καὶ οὕτω καὶ τοῖς μὴ ἡμᾶς ὑ μικρὸν παρέξομεν ἀφορμὴν τοῦ τὰ αὐτὰ ζηλοῦν, καὶ τῶν ὑπ' ἐκείνων κατορθουμένων ἡμεῖς ληψόμεθα Ⓦ μισθόν. ὁ γὰρ τὴν ἀρχὴν προθεμένων τῆς καλῆς

ὁδοῦ, ἵνος καὶ τῶν ὑφ' ἑτέρων γινομένων ἄθλιος ἔσται, καὶ διπλοῦν κομιεῖται τὸν μισθόν, ὑπὲρ ὧν τε αὐτὸς κατορθοῖ, ὑπὲρ ὧν τε ἑτέροις ἐπάγει εἰς τὴν ἀρίστην ταύτην φιλοσοφίαν. μή μοι τὰ ψυχρὰ ἐκεῖνα ῥήματα καὶ γέλωτος γέμοντα παραβάλλεσθε, λέγοντες, νόμιμά ἐστιν ἃ ταῦτα, καὶ ἀφ' ἑτέρου πληροῦσθαι χρή. ἃ ταῦτα γὰρ νόμιμον ποιεῖ συνοικέσιον, ἀλλὰ ὃ κατὰ τοὺς τοῦ Θεοῦ νόμους μετὰ σωφροσύνης καὶ σεμνότητος τὴν συνέλευσιν γίνεσθαι, καὶ τῇ ὁμονοίᾳ συμπεπλέχθαι σφᾶς ἀλλήλοις συνιόντας. τοῦτο καὶ ὁ ἔξωθεν ἴσασι νόμοι, καὶ ἀκούσῃ τῶν παρὰ ταῦτα ἐφηλακότων λεγόντων, ὅτι συνοικέσιον οὐδὲν ἕτερον συνίασιν, ἢ συμφθοράν. μὴ τοίνυν καὶ ἡμεῖς τοῦ Θεοῦ νόμους παραβαλλώμεν μετὰ τῶν ἀνθρωπίνων, καὶ παρημῶμεν σφᾶς ἀφαιρολιχοὺς νόμους, καὶ τὴν ὀλεθρίαν ταύτην συνήθειαν. ἐκεῖνα γὰρ ὄντως νόμος ἐστὶ τοῦ χαίροντος ἀεὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῇ ἡμετέρᾳ. Ἵνα οὖν μὴ γένοιτο καταγελαστότερον τῆς συνηθείας ταύτης, ὅταν τὸν οἰκεῖον καὶ τελωνολιμῶν μὴ θέατρον σκώμματα καὶ λοιδορίας ἀπείρους δέχονται καὶ ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνή, καὶ σοβεῖς ἢ ὁ ὑπατικὸς, ἀλλ' ἔξεστι τῷ βουλομένῳ ἀδεῶς καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἅπαντα φθέγγεσθαι, καὶ βάλλειν εἰς σκώμμασι καὶ τὸν νυμφίον καὶ τὴν νύμφην; καὶ ἐν ἑτέρᾳ μὲν ἡμέρᾳ ἐάν τις ὑπὸ χειρὸς λοιδορήσασθαι, δίκας εἶναι αὐτῷ, καὶ ἀπαγωγαὶ, καὶ κίνδυνοι· τότε δὲ ὅτε μάλιστα πολλοῦ ἐχρῆν εἶναι τὸ αἰδῶ, πολλοῦ τὴν σεμνότητα, πολλοῦ τὴν ἀγωγὴν, τοσαύτης ἅπαντα πληρωθῆναι τῆς ἀκολασίας, ὡς εἰκὸς τὸν δεξάμενον γραπτὰ ταῦτα ἅπαντα ὑπιδεῖν. ἀλλὰ μὴ δυσχεράνητε, παρακαλῶ. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς εἰς τὸν ἐξέλεγχον λόγον, ἀλλὰ κηδόμενος ὑμῶν καὶ τῆς σωτηρίας καὶ τῆς εὐκοσμίας, καὶ βουλόμενος ὑμᾶς τὴν ἀρίστην ταύτην μεταβολὴν ὑπιδεῖξαι, καὶ τῆς καλῆς ταύτης συνηθείας ἐφικνεῖσθαι παρασκευάσαι. ἐὰν γὰρ μόνον ἀρχὴ καὶ ὁδὸς γένηται τοῦ πράγματος, καὶ μακρὰν εἰς τὸ ἔνα ζηλωτὴν τὸν καλὸν τοῦτον καὶ ἐπαινετὸν ζῆλον, πάντας ἐπαινέτας ἕξετε, καὶ ὃ μόνον καὶ τὴν πόλιν οἰκητῶν μιμήσονται τὸ καλλίστην ταύτην μεταβολὴν, ἀλλὰ καὶ σφᾶς πόρρωθεν οἰκητῶν ὑπαναστάσεσθαι, καὶ ζηλωτὰς ὑμετέρους καταστήσετε, καὶ πολυπλασίονα τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ κομιεῖσθε σέφανον, ὅτι ἀρχὴ τοῦ Θεοῦ φόβου, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀντολὴν τῆς σατανικῆς ταύτης ἐκκεκόναται συνηθείας. ἀλλ' ὅλῃ μὲν δέξεσθε μετὰ προθυμίας ταύτην ἡμῶν τὴν συμβουλὴν, καὶ εἰς ἔργον αὐτὴν ἄξετε, σφόδρα πέπεισμαι. ὁρῶν γὰρ ὑμᾶς μετὰ τοσαύτης ἡδονῆς ἀκούοντας τῶν λεγομένων, ἀπὸ τοῦ τρόπου καὶ τῶν ἐπαίνων στέλλομαι, ὅτι καὶ πρὸς τὰ τῶν ἔργων κατορθώσιν ἐπειχθήσεσθε. διὸ ἐρχεσθείς τοῖς εἰρημένοις ὑπὸ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ λόγου ἐπανήξω. καὶ ἐγένετο, φησὶν, ἑσπέρα, καὶ ἔλαβε Λάβαν τὴν Λείαν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, καὶ εἰσήγαγεν αὐτὴν πρὸς τὸν Ιακώβ. μὴ ἁπλῶς μηδὲ ὕστερον παραδράμωμεν. ἔστι γὰρ καὶ ἐκ τούτου πολλὰ συνιδεῖν ἐν ᾧ τὸ Ιακὼβ τὸ ἄπλαστον, καὶ ὅπως πάσης πονηρίας ἐκτὸς ὢν παρεκρύβη· δεύτερον δὲ, ὅτι μετὰ τοσαύτης εὐκοσμίας ἅπαντα ἐγίνετο, καὶ ὑδαμοῦ λαμπάδες, καὶ χορεῖαι, καὶ φῶτα τὴν χεῖρα ἐπαφιέντα, ὡς καὶ τὸν ἀπάτην τοῦ Λάβαν εἰς ἔργον ἐλθεῖν. ἔστι δὲ καὶ τοῦ Λάβαν ἐντεῦθεν καταλαβεῖν τὴν περὶ τὸν Ιακὼβ φιλοσοφίαν. τοῦτο γὰρ ἐμηχανήσατο, βουλόμενος ὅτι πλέον κατέχειν πρὸς ἑαυτῷ (W) δίκαιον. ὅπερ γὰρ ἦδει, ὅτι ἐκείνης περιεχόμενος, καὶ εἰ τοῦ ἀπουδαζομένου ἐπέτυχεν, οὐκ ἂν εἵλετο λοιπὸν τῆς Λείας ἕνεκεν τὴν δουλείαν ἐπιτρέπειν, οὐδὲ τὴν μετ' αὐτοῦ συνοίκησιν, ἀφ' οὗ τοῦτο θεασάμενος ὁ Λάβαν τοῦ ὕδατος τὴν ἀρετὴν, καὶ ἐννοῶν ὡς οὐκ ἂν ἕτερος αὐτοῦ περιγένοιτο καὶ πείσειεν, τὴν ἀπάτην ταύτην ἐργάσατο, καὶ δίδωσιν αὐτῷ τὴν Λείαν μετὰ Ζιλφᾶς τῆς παιδίσκης. εἶτα ἐγκαλούμενος ὑπὸ τοῦ δικαίου, ἵνος ἕνεκεν τὰ τῆς ἀπάτης ἐργάσατο, οὐ πρόσωπον ἀπολογίαν ἐποιήσατο. ὅπερ γὰρ εἶπεν ὁ Ιακώβ,

Ἰακὼβ εἶπεν,

25 Τίνος ἕνεκεν τοῦτό μοι ἐποίησας; οὐ περὶ τῆς Ραχὴλ ἐδούλευσά σοι; καὶ ἵνα τί παρελογίσω με; 26 Τί φησιν ὁ Λάβαν; οὐκ ἔστιν οὕτως ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ δοῦναι τὴν νεωτέραν, πρὶν ἢ τὴν πρεσβυτέραν. 27 Συντέλεσον οὖν καὶ ταύτης τὰ ἑβδομα, καὶ δώσω σοι ἐκ ταύτην δωρεὰν ἀντὶ τῆς ἐργασίας, ἧς ἐργάσῃ παρ' ἐμοὶ ἔτι ζ' ἔτη.

Ὁρᾷς ὅτι τοῦτο αὐτὸ μηχανώμενος ἀπέσπασε καὶ τεσσαρεσκαίδεκα. ὅπου γὰρ εἶδε τὴν ἐρωτα οὖσαν περὶ τὸν κόριον ἐκέκτητο, φησί, μὴ νομίσῃς ἠδικῆσθαί σε. ὅπου γὰρ οὐκ παρ' ἡμῖν ὁ νόμος, ὥστε τὴν πρεσβυτέραν ἐκδιδόναι ἀνδρί· ἀλλὰ τοῦτο μὲν τοῦτο γενήσεται· λήψῃ δὲ καὶ ταύτην ἣν ποθεῖς, ἐὰν καὶ ὁμοια ἔτη καὶ παρ' αὐτῆς δουλεύσῃς. ταῦτα ἀκούσας ὁ δίκαιος ἑτοίμως ἀπέσπασε καὶ τεσσαρεσκαίδεκα, 28 Καὶ μετὰ ταῦτα ἕτερα ἑπτὰ ἔτη ἐδωκέ, φησιν, αὐτῷ Ραχὴλ γυναῖκα. Ὁρᾷς πάλιν ὅτι πάντων γάμων γίνεται μετὰ πάσης κοσμιότητος. ἀλλ' ἀκούων ὅτι ἔλαβε τὴν πρεσβυτέραν, καὶ πάλιν τὴν νεωτέραν μὴ ταραχθῇς, μηδὲ πρὸς τὴν νῦν καταίσχυνε τὰ τότε κρίνας πράγματα. τότε μὲν γὰρ, ὅπου δεσποτικὰ ἦν, συνεχωρήθη καὶ δυσὶ ἐκ τεισὶ γυναιξὶ καὶ πλείοσι μίγνυσθαι, ὥστε ὁ γάμος ἐκπαθῆναι· νυνὶ δὲ, ὅπου δι' τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν ἐκ ὁ τῶν ἀνθρώπων γάμος ὅπου πολὺ πλῆθος ἐκτέταται, καὶ πάντες ἀρετῆς ὑπόδοσιν ἔχει. πολυγαμόμυθος γὰρ ὁ Χριστὸς, καὶ τὴν ἀρετὴν καταφυτεύσας ἐν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἀγλέλεις, ὡς εἰπεῖν, ὄζει δὲ ἀνθρώπων αὐτὸς ἐραστάμβος, ἅπασαν ταύτην τὴν παλαιὰν συνήθειαν ἐξέκλινεν. ὁρᾷς πῶς οὐ δεῖ συνήθειαν προβάλλεσθαι, ἀλλὰ τὸ χρήσιμον πανταχοῦ ἐπιζητεῖν. ἰδοὺ γάρ· ὅπου κακὴ ἦν αὕτη ἡ συνήθεια, οὐκ πῶς ἐξεκόπη, ἐκ οὐκ ἔξεστι νῦν τοιαύτην προβάλλεσθαι τὴν συνήθειαν. μηδαμῶς τοίνυν, παρακαλῶ, συνήθειαν ἐπιζήτει, ἀλλὰ τὸ χρήσιμον ζήτει, καὶ μὴ τὸ ψυχολαβές. ἐκ εἴ τι τυγχάνει καλὸν, κἂν μὴ ᾖ συνήθεια, γινέσθω παρ' ἡμῖν· εἰ δέ τι βλαβερὸν, κἂν ἐν συνηθείᾳ ᾖ, φεύγωμεν καὶ ἀποτρεπώμεθα.

Καὶ ἔδωκέ, φησιν, Ιακὼβ Ραχὴλ τὴν Βάλλας τῆς παιδίσκης. Εἶδες πόση ἡ φιλοσοφία. μήτε ἀνδραπόδων ἀτέλειαι; μήτε γραμματεῖα καὶ συνθῆκαι καὶ αἱρέσεις ἰσχύναι αἱ καταγέλαστοι, ἐὰν τόδε γένηται, καὶ ἐὰν τόδε συμβῇ; καὶ βούλεσθε πρὶν ἢ συνοικῆσαι, ἃ οὐκ εἰδότες σοφοὶ εἰ μέλλει τῆς ἑταίρας ἀπαλλάσσεσθαι, τὴν τοῦ πολιοῦ ἐσόμενα χρόνον ἐν τοῖς γραμματείοις συντιθέασιν· ἐὰν ἄτεκνος, φησι, τελευτήσῃ, ἐὰν παιδία ἐγκλαύσῃ, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἀλλ' ἐν τούτοις οὐδὲν τοιοῦτον, ἀλλὰ παιδίσκην μίαν ἐκάστῃ δοὺς ὁ πατὴρ, οὕτω τὰς θυγατέρας ἐξεδίδου. 29 Ἠγάπησε δὲ, φησι, Ραχὴλ μᾶλλον, ἢ Λείαν, καὶ ἐδούλευσεν αὐτῷ ζ' ἔτη ἕτερα.

Ἐπειδὴ γὰρ ὄζε ἐρωτὸς διὰ τὴν εὐμορφίαν ἠσθάνθη τῆς κόρης, μάλιστα ἐπιτυχεῖν ποτε ἠδυνήθη τῷ ἀσυνδαζομένῳ, σκεύνιον, φησὶ, πλέον ἠγάπα, ἤπερ τὴν Λείαν. καὶ γὰρ ἡ ταύτης εὐμορφία, φησὶν, ἐφείλκετο αὐτὸν εἰς ἔρωτα πρὸς αὐτὴν πόθον. ἀλλ' ὅρα μοι σύνταθα λοιπὸν τὸ δεσπότου τὴν ἄφατον φιλανθρωπίαν, καὶ πῶς διὰ πρὸς αὐτοῦ ἐπαγγελίαν μακρὰν εἰς ἔργον ἄγει. ὁ γὰρ εἰπὼν, ὅτι ἔσομαι μετὰ σοῦ διαφυλάττων σε ἐν πάσῃ ὁδῷ, ἣν ἐὰν πορεύῃς, καὶ ὅτι αὐξανῶ σε καὶ πληθυνῶ, αὐτὸς καὶ νῦν ἀπέσπασε οἰκονομεῖ. καὶ ἵνα μάθῃς, ἄκουε καὶ αὐτῆς τῆς θείας γραφῆς τοῦτο σαφῶς λεγούσης.

30 Ἰδὼν δὲ κύριος ὁ Θεὸς, φησιν, ὅτι μισεῖται Λεία, ἤνοιξε τὴν μήτραν αὐτῆς· Ραχὴλ δὲ ἦν στεῖρα 31 Καὶ συνέλαβε Λεία, καὶ ἔτεκεν υἱὸν τῷ Ιακώβ. Ὅρα τοῦ μηχανοῦ Θεοῦ τὴν σοφίαν. ὅπου ἡ μὲν ἀπὸ τῆς εὐμορφίας τὴν εὔνοιαν ἐπεσπάσατο τοῦ ἀνδρὸς, ἡ δὲ ταύτης ἀπεστερημένη μισεῖσθαι ἐδόκει, ταύτην μὲν διεγείρει πρὸς γονὴν, ἐκείνης δὲ πηγὴν τὴν μήτραν, ἀμφότερα διὰ τὴν οἰκείαν φιλανθρωπίαν οἰκονομῶν,

νομῶ, ἵνα καὶ αὕτη δι' αὐτῆς τεκτόνωμα σχῇ τινα τῆς ἐμῆς ἐφελκυσμὸν εἰς τὸν περὶ αὐτὴν πόθον τὸν ἀνδρα, καὶ κεῖνη μὴ δι' αὐτὸ τὸ κάλλος καὶ τὴν εὐμορφίαν κατεξανίστηται τῆς ἀδελφῆς. καὶ διὰ τοῦτο ἐξέ, φησι, τὴν μήτραν αὐτῆς. μεμάθατε σύντευθεν, ἀγαπητέ, ὅτι ὁ τῶν ἀπόντων δημιουργός ἐστιν ὁ τὰ παρόντα οἰκονομῶν, καὶ τὴν φύσιν αὐτὴν διεγείρων πρὸς γονὴν, καὶ ὅτι οὐδὲν τῆς συνουσίας ὄφελος μὴ τῆς ἄνωθεν συμμαχίας χορηγούσης. Διὰ τοῦτο εἶπεν, ὅτι διὰ τοῦτο ἔξε τὴν μήτραν αὐτῆς, ἵνα γνῶμεν ὅτι αὐτὸς ὁ δεσπότης ἠβουλήθη τὴν Λείαν πρὸς τεκνογονίαν διατεῖναι, ὥστε αὐτῆς τὴν ἀγωνίαν παραμυθήσασθαι. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐν τῇ μήτρᾳ διαπλάττων τὰ βρέφη καὶ ζωογονῶν, καθάπερ καὶ Δαβὶδ φησιν, Ἀντελάβου μου ἐκ τῆς γαστρός μητρός μου. καὶ ὅσα πῶς δείκνυσιν ἡμῖν ἡ θεία γραφὴ τῆς φύσεως δημιουργὸν ἑκάστοτε τῇ οἰκείᾳ δυνάμει ἐργαζόμενον, ὡς τῆς μὲν τοῦ μήτραν διεγείροντα, τῆς δὲ Ραχὴλ ἐπέχοντα. δεσπότης γὰρ ὢν τῆς φύσεως μετ' εὐκολίας ἅπαντα ἐργάζεται. Καὶ συνέλαβε, φησι, Λεία, καὶ ἔτεκεν υἱὸν τῷ Ἰακώβ. ἐκάλεσε δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ρουβὶμ, λέγουσα, ὅτι εἶδέ μου κύριος τὴν ταπείνωσιν. νῦν ἀγαπήσει με ὁ ἀνήρ μου. Ὅσα πῶς εὐγνώμων ἡ γυνή. θεασάμενος, φησι, τὴν ταπείνωσίν μου ὁ δεσπότης, πρόσχες μοι τὸ τόκῳ, ἵνα δι' τοῦτο ἀγαπηθῶ. ὡς θέα μοι τὸ φιλανθρώπου Θεοῦ τὴν φιλοτιμίαν, πῶς ὑπιδαφιλοῦται, ὁμοῦ καὶ τὸ τῆς δικαίας σπέρμα αὐξῆσαι βουλόμενος, καὶ ταύτην νῦν πολυτεκνοτέραν καταστῆσαι τὴν Ἰακώβ. 32 Καὶ συνέλαβε, φησι, πάλιν, καὶ ἔτεκεν υἱὸν δεύτερον τῷ Ἰακώβ, καὶ εἶπεν, ὅτι ἤκουσε κύριος ὅτι μισοῦμαι, καὶ προσέδωκέ μοι καὶ τοῦτον. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Συμεών. Σκόπει πῶς ἐφ' ἑκάστου τῶν παίδων διηγεῖται τὴν διαπεπηγυῖαν τῇ ψυχῇ αὐτῆς ὀδύνην καὶ θυμῶν γένεται πρὸς τὸν θυγατρίδην. ἤκουσέ, φησι, γὰρ ὁ κύριος, ὅτι μισοῦμαι, καὶ προσέδωκέ μοι καὶ τοῦτον, καὶ διὰ τοῦτο ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Συμεών. Εἶδες πῶς οὐκ ἁπλῶς, οὐδὲ ὡς ἔτυχεν, οὐδὲ ματαίας ὀνομασίας τοῖς γινομένοις ἐπετίθει. ἐκάλεσε γὰρ αὐτὸν Συμεών, ὅτι ἤκουσε κύριος. τοῦτο γὰρ ἑρμηνεύεται τὸ ὄνομα τῇ Ἑβραϊκῇ διαλέκτῳ, ὅτι ἤκουσε κύριος. 33 Καὶ συνέλαβεν ἔτι καὶ ἕτερον υἱόν, καὶ εἶπεν, οὐ τῷ νῦν καιρῷ πρὸς ἐμὲ ἔσται ὁ ἀνήρ μου. τέτοκα γὰρ αὐτῷ τρεῖς υἱούς. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Λευΐ.

Δοκεῖ μοι ἐν ταύτῃ ἀμφιβάλλειν, ὅτι καὶ τὰ δύο τεκόντων ὀδύνῃ ἴσχυσεν εἰς τὸ περὶ αὐτὸ διαθεῖναι ἐφελκύσασθαι τὸν ἄνδρα, ἀλλ' ἔτι ὅλως ἐμπρὸς τὴν Ραχὴλ νενυκώς. διὰ τοῦτό, φησιν, οὐ τῷ νῦν καιρῷ πρὸς ἐμοῦ ἔσται ὁ ἀνήρ μου. τέκνα, φησί, καὶ ἡ προσθήκη τοῦ τρίτου προσκυδάσῃ τὸν ἄνδρα δυνοϊκῶς περὶ ἐμὲ διατεθῆναι. ἰδοὺ γὰρ αὐτῷ τέτοκα τρεῖς υἱούς. 34 Καὶ συλλαβοῦσα ἔτι ἔτεκεν υἱόν, καὶ εἶπε, νῦν ἐπὶ τοῦτο ὀξομολογήσομαι τῷ κυρίῳ. Τὸ ὀξομολογήσομαι οὐ ταύτα, διηγήσησθαι καὶ δοξάσω αὐτὸν, ὅτι καὶ τέταρτον προσέθηκέ μοι υἱόν, καὶ τοσαύτην μοι τὴν ὑπόθεσιν ἐχαρίσατο, καὶ ὅπερ ἀπὸ τῆς τοῦ σώματος ἀμορφίας εἰς τὴν περὶ τὸ ἀνδρὸς διάνοιαν ἔμελλον καταγλαΐσαι, τοῦτο ἡ τῶν τέκνων προσθήκη τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας χαριεμένων μοι καὶ διορθώσατο, καὶ τῆς ἀθυμίας τὴν ὑποβολὴν διεσκέδασε. τὴν γὰρ δι' ἀμορφίαν μισουμένην με φὴν, νῦν αὐτὸς ἐστέπτασε προσηλυτισάμενος, καὶ μεταῤῥύσας ὁ μῖσος εἰς τὸν ἀδελφὸν τὴν ἐμήν. Τεκοῦσα δέ, φησι, Ιούδαν, ἔστη τοῦ τίκτειν.

1 Ἰδοῦσα δὲ Ραχὴλ ὅτι οὐ τέτοκε τῷ Ἰακώβ, ἐζήλωσε τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς, καὶ εἶπε πρὸς κξ. λ.
Ἰακώβ, δός μοι τέκνα· εἰ δὲ μή, τεθνήξομαι ἐγώ.

Ἀναθέπεσεν ἡ αἴτησις καὶ γυναικώδης, καὶ ψυχῆς ἀπὸ τῆς ζηλοτυπίας πολιορκουμένης, δός μοι τέκνα. οὐκ ἤκουσας ὅτι οὐχ ἡ τοῦ ἀνδρὸς συνουσία ἐκείνη τὸ τέκνον παρέχει, ἀλλὰ κύριος ὁ Θεός, ὁ ἰδών, φησιν, ὅτι μισεῖται, ἠνέῳξε τὴν μήτραν αὐτῆς; ἵνος οὖν

ἕνεκεν τοῦ τοῦ φύσιν ἀπαιτεῖς τοῦδε τὸν ἄνδρος, καὶ καταλιποῦσα τὴν τῆς φύσεως δεσπότην τῷ ἀνδρὶ ἐγκαλεῖς τῷ μηδὲν τοιοῦτο συμβάλλεσθαί σοι δυναμένῳ; δός μοι τέκνα· εἰ δὲ μή, τεθνήξομαι ἐγώ. δεινὸν τὸ ζηλοτυπία κακόν. καὶ γὰρ εἰς ἀφροσύνην ἐκπίπτει, ὃ δὴ καὶ αὕτη πέπονθεν. ὁρῶσα γὰρ τῶν τέκνων τῆς ἀδελφῆς τὴν χορηγὸν, καὶ τὸν οἰκείαν ἐρημίαν λογιζομένη, οὐκ ἐφέρετο τὴν ἐπήρειαν, οὐδὲ καταφρονεῖν ἠδυνήθη τοῦ παροξύνοντος αὐτὸν λογισμοῦ, ἀλλ' ἐκεῖνα τοῦ δούλας αἰάμεσα φθέγγεται ῥήματα, καὶ φησι, δός μοι τέκνα· εἰ δὲ μή, τεθνήξομαι ἐγώ. ἴσως εἶδε τὸν ἀνδρὸς ὠδῖνα αὐτὸν πόθον, καὶ νομίζουσα τοῦδε τὴν ἐκείνης αἰτίαν καὶ ἐκείνην πεσόντας ἐγκρατεῖς παῖδας, καὶ τούτων μηδέπω τετοκέναι, φησί, δός μοι τέκνα. εἶτα φοβηθεῖσα βλασφημῆσαι τὸν ἄνδρα, ἐπάγει, εἰ δὲ μή, τεθνήξομαι ἐγώ. Τί οὖν ὁ φιλόθεος Ιακώβ; 2 Ἐθυμώθη, φησί, τοῖς τοῦ ῥηθέντα, ὃς εἶπεν αὐτῇ· μὴ ἀντὶ Θεοῦ ἐγώ εἰμι, ὃς ἐστέρησέ σε καρπῶν κοιλίας; Τί, φησι, καταλιποῦσα τὸν δεσπότην τῆς φύσεως, τὸν μέμψιν ἐμοὶ ἐπάγεις; ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀποστερήσας σε τὸν καρπὸν τῆς κοιλίας. Διατί μὴ πρὸς ἐκεῖνα ζητεῖς τὸν δυναμένον διανοῖξαι τῆς φύσεως τὸ ἐργαστήριον, καὶ διεγεῖραι τὸν μήτραν τοῖς γονίμοις; μανθάνει οἶμαι, ὅτι ἐκεῖνος ὁ σε στερήσας τὸν καρπὸν τῆς κοιλίας, καὶ τὴν ἀδελφήν σου τὴν σὴν τοσαύτην θυγατρὸς ἐχαρίσατο. μὴ τοίνυν πρὸς ἐμοῦ ζήτει, ἃ μὴ δύναμαι ποιεῖν, καὶ ὧν οὐκ εἰμὶ κύριος. Εἰ γὰρ ἐπ' ἐμοὶ τοῦτο ἦν, πάντως ἂν σε τῆς ἀδελφῆς ἐποίησα μᾶλλον τὸν πλείονα θυγατρὸς τοῖς σὲ κεκτημένος. ὅθεν, καίτοι μειζόνως ὢν θυγατρὸς ἐκείνης ἐκτημένος, οὐδέν σε τοῖς τοῦτο συμβάλλεσθαι δυνήσομαι πρὸς ἐκείνην ζητεῖν τὸν καιρὸν τοῦ τοῦ χειρώσειν ἐπάγοντος, καὶ τοῦτο λῦσαι δυναμένου. ὅρα τὸν διαφορὰν τοῦ Σωτῆρος, ὅπως καὶ εἰς θυμὸν ἐξενεχθεὶς ἐκ τῶν πρὸς αὐτὸν ῥηθέντων, μετὰ πολλῆς τῆς σοφίας τοῦ τοῖς αὐτοῦ ἀποκρίνει ποιεῖται, μετὰ ἀκριβείας αὐτοῦ πρότερα διδάσκων, καὶ τὸ αἴτιον αὐτῇ δηλοῦν ποιῶν, ἵνα μὴ καταλιποῦσα τὸν δεσπότην, πρὸς ἕτερον ζητῇ, ἅπερ ἐκεῖνος μόνος τοῦδε παρασχεῖν δυνάται. μαθοῦσα τοίνυν ὅτι τοῦδε τοῦ Θεοῦ ὁ διανοῖξαι ἀπεξέρηται, καὶ ὁρῶσα τὴν ἀδελφὴν χαιρούσαν τοῖς τέκνοις, μετείδη γοῦν τοῦδε μᾶλλον ποιεῖσθαι, φησὶ τῷ Ιακώβ· ὅπως καὶ μοῦ με ἐδίδαξας, ὅτι καὶ τοῦδε τοῦ σοῦ αἴτιόν ἐστιν ἀτέκνος ἐγὼ τυγχάνω, καὶ τοῦ παιδίσκου μου λαβοῦσα τεκνοποίησον δι' αὐτῆς, ἵνα καὶ βραχεῖαν τοῦδε μοῦ ἔρῳ δυνηθῶ, καὶ πρὸς αὐτῆς ὁποτοῦν οἰκειωθῶ.

4 Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ, φησι, Βάλλαν τὴν παιδίσκην αὐτῆς αὐτῷ γυναῖκα, καὶ εἰσῆλθε πρὸς αὐτὴν, καὶ συνέλαβε, καὶ ἔτεκε τῷ Ιακώβ υἱόν, 5 Καὶ εἶπε Ραχήλ, ἔκρινέ μοι ὁ Θεὸς, καὶ ἐπήκουσε τῆς φωνῆς μου, καὶ ἔδωκέ μοι υἱόν. διὰ τοῦτο ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Δάν. Βραχεῖαν γοῦν ἔσχε τοῦδε κλῆσιν τεκούσης τῆς παιδίσκης. διὸ καὶ αὐτὴ τὴν τοῦ σπορείου ὀπτικὴν ἔσχηκεν ὡς παιδὶ, καὶ εὐχαριστεῖ ὡς δεσπότῃ ὑπὲρ τοῦ τεχθέντος. 6 Καὶ συνέλαβε, φησιν, ἔτι Βάλλα, καὶ ἔτεκε, 7 Καὶ εἶπε Ραχήλ, συνδιεκάθετό μου ὁ Θεὸς, καὶ συνήκουσε τῆς φωνῆς μου, καὶ ἔδωκέ μοι υἱόν. διὰ τοῦτο ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Νεφθαλείμ. Καὶ ἐμάνθανε λοιπὸν διὰ τῆς παιδίσκης σαφῶς, ὅτι οὐχ ὁ Ιακὼβ αἴτιος αὐτῇ τῆς ἀτεκνίας ἐγένετο. διὸ καὶ σὺν τεχθέντας ὡς οἰκείους παῖδας ἀνατρέφει, καὶ καὶ τοῦ σπορείας ὀπτικὴν ἔσχηκεν, μεγάλως ἑαυτῇ τοῦδε μᾶλλον συνεδόκησεν ὀπτικήσασα. 8 Ἰδοῦσα δέ, φησι, Λεία ὅτι ἔστη τοῦ τίκτειν, καὶ αὐτὴ τὴν παιδίσκην τὴν Ζέλφαν ἔδωκε τῷ Ιακὼβ εἰς γυναῖκα. 9 Καὶ συνέλαβε καὶ ἔτεκε, καὶ εἶπε Λεία, 10 Τετύχηκα, καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Γάδ.

Αὐτὴ τὸν, ἐπέτυχον τὸν σκοπόν. καὶ ὅπως εἰς ἔργον ἐξῆλθεν αὐτῇ τὸ συνουσιασθέν, ἐπωνόμασεν αὐτόν, φησι, Γάδ. 11 Καὶ συνέλαβεν ἔτι, καὶ ἔτεκεν ἕτερον,

12 Καὶ

12 Καὶ εἶπε Λεία, μακαρία ἐγώ, ὅτι μακαριοῦσί με αἱ γυναῖκες. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτῷ Ἀσήρ. 13 Εἶδες καὶ ταύτῃ τοῦτο τῆς παιδίσκης τεχθέντας πῶς ὠφελώσατο, καὶ μακαρίσει ἑαυτὴν ἔτι λέγει, καὶ μακαρισμὸν ἀξίαν ὅτι τῷ ὄχῳ τῶν παίδων. ἀλλ' ὅσα μοι πάλιν τὰ μὴ ταῦτα, ἵνα μάθῃς ὅπως ὁ τῆς ζηλοτυπίας πάγος ἐντεῦθεν ἐκφλεγεν, κἀκεῖθεν ὧδε μετέβαινε, καὶ ποτὲ μὲν ἐκείνη τούτῳ ἐπολιορκεῖτο, ποτὲ δὲ αὕτη. 14 Ἐπορεύθη δέ, φησι, Ρουβὴν ἐν ἡμέραις θερισμοῦ πυρῶν, καὶ εὗρε μῆλα μανδραγορῶν ἐν τῷ ἀγρῷ, καὶ ἤνεγκεν αὐτὰ τῇ μητρὶ αὐτοῦ. καὶ εἶπε Ραχὴλ τῇ Λείᾳ, δός μοι τῶν μανδραγορῶν τοῦ υἱοῦ σου. 15 Εἶπε δὲ Λεία, οὐκ ἰκανόν σοι ὅτι ἔλαβες ἄνδρα μου; μὴ καὶ τοὺς μανδραγόρας τοῦ υἱοῦ μου λήψῃ; Ὁρᾷς πῶς ὁ πάθος τῆς ψυχῆς ἀφῄρ ῥημάτων καταδήλων ποιεῖ. οὐκ ἰκανόν σοί, φησιν, ὅτι ἔλαβες ἄνδρα μου; μὴ καὶ τοὺς μανδραγόρας τοῦ υἱοῦ μου λήψῃ; Εἶπε δὲ Ραχὴλ, οὐκ οὖν κοιμηθήτω μετ' ἐμοῦ τὴν νύκτα ταύτην ἀντὶ τῶν μανδραγορῶν τοῦ υἱοῦ σου, καὶ λαβὲ μετ' ἐμοῦ ἄνδρα. Ὁρᾷς πῶς δείκνυται ὅλως τῇ θυμοῦται τῆς Ραχὴλ προσκείμενος. εἰ γὰρ καὶ τοσούτων παίδων χορὸν τικτούσης τῆς Λείας, ἔτι προὺς τὴν Ραχὴλ ἐν προσκείμενος τῇ εὐποιᾳ, εἰ μὴ τοῦτο ἐγεγόνει, πῶς ἂν ἐνεγκεῖν ἡ Λεία ἠδυνήθη τὸ μετ' ἀδελφῆς συνοίκησιν; ὡς γὰρ ἐξουσίαν ἅπασαν ἔχουσα οὐδενός, οὕτω προΐεται τῶν μανδραγορῶν ἄνδρα, καὶ φησι, κοιμηθήτω σήμερον μετ' ἐμοῦ ἀντὶ τῶν μανδραγορῶν. πλήρωσόν μου, φησι, τὴν ἐπιθυμίαν τὴν ὑπὲρ τοῖς μανδραγόραις, καὶ δέχου ἄνδρα. 16 Παραγενομένου τοῦ Ιακὼβ, ἐξελθοῦσα εἰς συνάντησιν ἡ Λεία εἶπε, πρός ἐμὲ εἰσελεύσῃ σήμερον. μεμίσθωμαί γάρ σε σήμερον ἀντὶ τῶν μανδραγορῶν τοῦ υἱοῦ μου. καὶ ἐκοιμήθη, φησί, μετ' αὐτῆς τὴν νύκτα ἐκείνην,

17 Καὶ ἐπήκουσεν ὁ Θεὸς Λείας, καὶ συλλαβοῦσα ἔτεκε τέταρτον υἱόν,

18 Καὶ εἶπε Λεία, ἔδωκέ μοι ὁ Θεὸς τὸν μισθόν μου ἀνθ' ὧν ἔδωκα τὴν παιδίσκην μου τῷ ἀνδρί μου. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ισαχάρ, ὅ ἐστι μισθός.

19 Ἐπήκουσέ, φησιν, ὁ Θεὸς τῆς Λείας. ὅτι εὖρα κατώδυνον αὐτὴν οὖσαν καὶ παρθενοκυμονοῦσαν, ἐπήκουσεν αὐτῆς ὁ Θεὸς, καὶ ἔτεκε καὶ εἶπεν, κομισάμην μισθὸν ἀνθ' ὧν ἔδωκα τὴν παιδίσκην μου. διὰ τοῦτο ἐκάλεσε αὐτὸν Ισαχάρ.

19 Καὶ συνέλαβεν ἔτι, καὶ ἔτεκεν υἱὸν ἕκτον,

20 Καὶ εἶπε Λεία, δεδώρηταί μοι ὁ Θεὸς δῶρον καλόν. ἐν τῷ νῦν χρόνῳ αἱρετιεῖ με ὁ ἀνήρ μου. τέτοκα γὰρ αὐτῷ υἱοὺς ἕξ. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ζαβουλών. Λοιπόν, φησιν, ἐπέρασος ἔσομαι κἀγὼ τῷ ἀνδρί μου· ἔτεκον γὰρ ἕξ υἱούς. διὰ τοῦτο ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ζαβουλών. 21 Ἔτεκε δὲ καὶ θυγατέρα, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτῆς Δεῖνα. 22 Ἐμνήσθη δὲ ὁ Θεὸς, φησι, τῆς Ραχὴλ, καὶ ἐπήκουσεν αὐτῆς, καὶ ἠνοιξεν αὐτῆς τὴν μήτραν, 23 Καὶ συνέλαβε καὶ ἔτεκε Ιακὼβ υἱόν. εἶπε δὲ Ραχὴλ, ἀφῄρεμέ μου ὁ Θεὸς τὸ ὄνειδος. 24 Καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ιωσήφ, λέγουσα, προσθέτω μοι ὁ Θεὸς υἱὸν ἕτερον. Ἀφῄρεμέ μου, φησιν, ὁ Θεὸς τὸ ὄνειδος, ἔλυσε τὴν εἰρωνείαν, κατηλλάγη, καὶ διήλλαξέ μου πρὸς παιδοποιΐαν τὴν μήτραν, καὶ ἠλευθέρωσέ με τοῦ ὀνειδισμοῦ. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ιωσήφ, λέγουσα, προσθέτω μοι ὁ Θεὸς υἱὸν ἕτερον. ὁρᾷς πῶς αἱ τοῦ Θεοῦ οἰκονομίαι καὶ μακρὰν εἰς ἔργον ἐξήεσαν. ἰδοὺ γὰρ ἀληθὲς πόσων παίδων χορὸν ὁ δίκαιος ἔμελλε διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν. ὅτι γὰρ πολλῷ τὴν ἀπονοίαν ἐπεδείξατο ἐν δεκατέσσαρσιν ἔτεσι τὴν ἀγαλείαν ἀπαζόμενος, δῆλον τοῦτο ὁ τῶν ὅλων Θεὸς ἀμείβόμενος τοῦ δικαίου ὁ φιλόθεον, εἰς τοσοῦτον αὐτοῦ αὐξηθῆναι προεσκεύασεν, ὡς ὑπὲρ φθόνου ἡγεῖσθαι λοιπὸν, ὡς ἐκ

τῶν

τῶν ἐξῆς μαθησόμεθα, οἷς ἐβουλόμεν ἐπεξελθεῖν.

ΗΘΙΚΟΝ Ἀλλ' ἵνα μὴ εἰς πολὺ μῆκος ⟨W⟩ λόγων ἐκτείνοντες πρᾶγος χλιῶ δόξωμεν τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ, εἰ δοκεῖ, τὰ λειπόμενα εἰς τὴν ἑξῆς ταμιευσάμενοι, ⟨W⟩ λόγον σήμερον ταῦτα καταπαύσωμεν, σκῆνος ὡδαμὲ σαντες ὑμῶν τῇ ἀγάπῃ, μεμνῆσθαι τῶν εἰρημένων, ζηλωτὰς τῶν παλαιῶν τὴν ἀρετὴν, ὅπως τοὺς παῖδας ἑαυτῶν ἐκδιδόναι, ὅπως τὰς θυγατέρας τοῖς νυμφίοις ὡδαδίδοναι, ὅπως δι' ἀκριβοῦς τῆς οἰκείας ἀρετῆς τὴν ὡδὲ τοῦ Θεοῦ βοήθειαν ὑπαισθάνεσθαι. ὅταν γὰρ ἐκεῖνος ἡμῖν βοηθὸς ᾖ, κἂν ἐπ' ἀλλοτρίας ὦμεν, κἂν πόλεων ἐρημοι, κἂν μηδενὶ γνώριμοι, πόλεων ἐσόμεθα κρείττονες. οὐδὲν γὰρ μακαριώτερον ἀνδρὸς ὑπὸ τῆς ἄνωθεν χειρὸς βοηθουμένου. ἐκείνης γὰρ ἀπολειπούσης τὴν συμμαχίαν καὶ ὁ μακάριος Ἰακὼβ ὅτι τοσαύτην μικρὸν ἠνέσχετο κενοδοξίαν, ὡς καὶ αὐλίζεσθαι τοῖς ὑποδεεστέροις ὑπὸ φόβου φησὶν ἐλθεῖν. τοῦτο οἶμαι καὶ ἡμεῖς πάσχομεν, ὥστε τῆς ἔξωθεν ἀξιοῦσθαι βοηθείας, καὶ μὴ τοῖς ταῖς ἀνθρωπίναις καταφεύγωμεν δυνάμεσι, μηδὲ τὴν τούτων τοσαύτην διώκωμεν. οὐδὲν γὰρ ταύτης ὑπισχνεῖται, καὶ τοῦτο ἡ πεῖρα τῶν πραγμάτων ἡμᾶς ἱκανὴ διδάξαι. ἐγὼ γὰρ ὁρῶμεν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὀξυρρόπους τὰς μεταβολὰς, καὶ εἰς ὃ ἐναντίον ἄφνω τὰ πράγματα περιτρέπόμενα, καὶ τὸν ἐν τῇ ἀκμαιοτάτῃ εὐημερίᾳ τοῦ μικροῦ τυγχάνοντα, ἀθρόον εἰς ἑκάτερα δυστυχοῦντα καταφερόμενον, καὶ τὰ τῶν καταδίκων πολλάκις ὑπερβαίνοντα. πόσας οὖν ἐλπὶς ὡδαμονοίας τούτων μεταδιώκειν τὴν τοσαύτην, τῶν ἐν τοσαύτῃ ἀδηλίᾳ τυγχανόντων, καὶ οὐδὲ τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἰσχυρῶν ὄντων μὴ ἀσφαλείας ἅψασθαι; δεῖ πάσης μὲν δυσφορίας τοσαύτης ἑαυτοὺς ἀποσήσωμεν, μεμνημένοι καὶ τοῦ προφήτου λέγοντος, Ἐπικατάρατος ἄνθρωπος, ὃς τὴν ἐλπίδα ἔχει ἐπ' ἄνθρωπον. ὁρᾷς ὅτι ὁ τοιοῦτος οὐ μόνον αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ ὑπικαθέρατος, ἅτε δὴ καταλιπὼν ⟨W⟩ τῶν ἀπόντων δεσπότην, καὶ πρὸς ⟨W⟩ ὁμόδουλον τρέχων, τὸν οὐδὲ ἑαυτῷ ἀρκέσαι δυνάμενον. φύγωμεν οἶμαι τὴν κατάραν ταύτην ὡδαμαλῶς, καὶ τὴν ἐλπίδα πᾶσαν ὑπὲρ τὸν Θεὸν μεταθήσωμεν. αὕτη γὰρ βεβαία καὶ ἀκίνητος καὶ μεταβολὴν οὐκ ὑπιδεχομένη, καθάπερ ἡ ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων. ἢ γὰρ θάνατος ἐνταῦθα διέκοψε τὰ πράγματα, καὶ γυμνὸς καὶ ἐρήμους φίλων ποιεῖται παρεσκεύασε τοῦτον ὑπὲρ τούτων καταφύγοντας, ἢ καὶ πρὸ τοῦ θανάτου μεταβολὴ πραγμάτων ἐπέλυσα, ἅπαντα ἄκυρα ἀμφοῖν πεποίηκε. καὶ τούτων τῶν ὡδαδειγμάτων πᾶς γέμει ὁ βίος. δεῖ οὐδὲ συγγνώμης εἰσὶν ἄξιοι, ⟨A⟩ μετὰ τὴν τοσαύτην πεῖραν ἔτι τῇ ἀνθρωπίνῃ πραγματείᾳ προσκείμενοι, καὶ πολλάκις ὑπ' αὐτῶν τῶν δοκούντων εἶναι πραγμάτων τὰ μέγιστα δεινὰ ὑπομένοντες. τοσαύτη γὰρ τῆς κακίας ἡ ὑπερβολὴ, ὡς καὶ τοῦ θεραπεύοντας τοὺς ἐναντίους ἀμείνους. ὅτι γὰρ τῶν ὅλων Θεοῦ ἄφνω τοὐναντίον. καὶ ἀγωνοθετοῦντας ἡμᾶς ἑκάστοτε βούλεται, καὶ τὴν οἰκείαν ἀπονέμει πραγματείαν, ὃ πρὸς τὴν ἡμετέραν ὁρῶν ἀγωνοθετοῦντα, ἀλλὰ τὴν οἰκείαν ἐν ἅπασι φιλανθρωπίαν, * ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀπολαῦσαι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἰερ. ιζ. ε.

Λογ. νζ. ΕΓΕΝΕΤΟ ΔΕ ΩΣ ΕΤΕΚΕ ΡΑΧΗΛ ΤΟΝ ΙΩΣΗΦ, εἶπεν ὁ Ἰακὼβ τῷ Λάβαν, ἀπόστειλόν με, ἵνα ἀπέλθω εἰς τὸν τόπον μου καὶ εἰς τὴν γῆν μου.

ΤΑ

Τὰ λειπόμενα τῶν ἀρνῶν εἰρημένων ἀναγκαῖον ἀποδοῦναι σήμερον τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ, ἵνα καὶ ἐκ τῶν νῦν λεγομένων εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ κηδεμονίαν, ἣν πρὸς Κύριον Ἰακὼβ ἐπεδείκνυτο, εἰς ὃ τὸ δίκαιον φιλόθεον καταμαθόντες ζηλώσωμεν τὸ ἀνδρεῖον τοῦ ἀρετεῖου. Οὐδὲν γὰρ ἁπλῶς ἡμῖν ταῦτα ἱστορίας τούτους ἀναγράφεται ἢ τὸ πνεύματος χάριν γεγράφασιν, ἀλλ' ἵνα τοῖς μίμησιν ἡμᾶς διεγείρῃ καὶ ζῆλον τῶν ἀναρέτων ἀνδρῶν. ὅταν γὰρ ἀκούσωμεν τὸ μὲν τιμῶντος, τὸ δὲ τοῦ σωφρονίου, ἑτέρου δὲ πρὸς τὸ φιλοξενίαν ἕτοιμον, καὶ ἑκάστου τιμῶν πολλῶν ἀρετεῖον, καὶ ὅπως τούτων ἕκαστος διέλαμψε καὶ πρόδηλος γέγονεν, εἰς ὅμοιον διεγειρόμεθα ζῆλον. Φέρε οὖν καὶ τὰ λειπόμενα τῆς χάριτος τοῦτον τὸν δίκαιον τοῦτον ἱστορίας σήμερον ἐπελθόντες, τέλος ἐπιθῶμεν τῷ λόγῳ. 25 Ἐγένετο δέ, φησιν, ὡς ἔτεκε Ῥαχὴλ τὸν Ἰωσήφ, εἶπεν Ἰακὼβ τῷ Λάβαν· ἀπόστειλόν με, ἵνα ἀπέλθω εἰς τὸν τόπον μου, καὶ εἰς τὴν γῆν μου. 26 Ἀπόδος μοι τὰς γυναῖκάς μου, καὶ τὰ παιδία μου, πρὸς οὓς δεδούλευκά σοι. Ὅρα τοῦ δικαίου τὴν πολλὴν εὐγνωμοσύνην, πῶς ὁρᾷ εὐαρεστεῖν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν εὔνοιαν πρὸς αὐτόν, οὐδὲν μέγα ἐφρόνησε τοῦ Λάβαν, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιεικείας φησίν, ἀπόστειλόν με, ἵνα ἀπέλθω. ἀληθῶς οὐδὲν ἐπιεικείας ἰσχυρότερον, καὶ οὐδὲν τούτου δυνατώτερον. ὅρα γάρ, ὅπως προλαβὼν τὴν ἐπιείκειαν ἐχρήσατο, ὅπως καὶ τοῦ Λάβαν παρεσκεύασε μετὰ πολλῆς τοῦ εὐγνωμοσύνης τὴν πρὸς αὐτὸν ἀπόκρισιν ποιήσασθαι. 27 Εἶπε γὰρ αὐτῷ, φησί, Λάβαν, εἰ εὗρον χάριν ἐναντίον σου, οἰωνισάμην δι' ἐμαυτοῦ. εὐλόγησε γάρ με ὁ Θεὸς ὅτι τὴν σὴν εἴσοδον.

28 Διάστειλον μοι μισθόν σου πρός με, καὶ δώσω.

Οὐκ ἀγνοῶ, φησίν, ὅτι μετὰ τοῦ σοῦ παρουσίαν πλουσίως ἀπήλαυσα τῆς τοῦ Θεοῦ εὐνοίας. ἐπεὶ οὖν ἀμοιβάνομαι τῆς ἐνεργείας, ἧς διὰ τοῦ σοῦ παρουσίαν ἔτυχον, οὐ βούλει μισθὸν πρότερον, κἀγὼ ἑτοίμως παρέξω. σκόπει πόσον ὀφείλεται, καὶ μὴ ἁπλῶς παραβάλωμεν τὸ εἰρημένον· ἀλλ' ἐννόησον ὅτι οὐδὲ μνήμην ποιησάμενος οὐδὲν δικαίου, οὐδὲ ὀφειλὴν ἀπαιτήσαντος πρὸς μισθὸν τῶν κακιῶν, ἀλλὰ ὑπὸ μόνου εἰρηκότος, οὗ ἀπόδος μοι τὰς γυναῖκάς μου καὶ τὰ παιδία, ἀνθ' ὧν δεδούλευκά σοι, ἵνα ἀπέλθω, ἐκεῖνος αἰδεσθεὶς τοῦ δικαίου τὸν πολλὸν ἐπιείκειαν, φησίν, εἰπέ τίνα βούλει μισθὸν παρ' ἐμοῦ σοι δοθῆναι, καὶ τοῦτον ποιήσω. μὴ γὰρ οὐ ζῇ αὐτῷ ἦσαν αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδία; τίνος οὖν ἕνεκεν ἔλεγεν, ἀπόδος μοι τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία; τὸν ποιήσαντα αὐτῷ πολὺν ἀπονέμων, καὶ τὸ οἰκεῖον ζῆν πρὸ πάντων ἐμφαίνων, καὶ μετ' ἐλευθερίας τὸν ἀναχώρησιν ποιήσασθαι βουλόμενος. ὅρα γάρ οὐκ ἐν τοῖς ῥημάτων τούτων ὅπως ἐφείλκυσατο τὸν Λάβαν, ὡς καὶ μισθὸν ἐπαγγείλασθαι ποιήσειν, καὶ τούτῳ αὐτῷ ὑπιτέναι τὴν αἵρεσιν. τί οὖν ὁ δίκαιος; ὅρα πάλιν τῆς αὐτῆς ἐπιεικείας τὸν ἀνθρωπολύτην, καὶ ὅπως οὐδὲ ὅτως ἐπαχθὴς γίνεται καὶ φορτικὸς τῷ Λάβαν. ἀλλὰ τί; πάλιν αὐτὸν μάρτυρα καλεῖ τῆς εὐγνωμοσύνης αὐτοῦ, καὶ τῆς ἐν τῷ χρόνῳ πάντι γνωρίμης πρὸς αὐτὸν εὐνοίας πρὸς τὸν δουλείαν.

29 Σὺ γινώσκεις, φησίν, ἃ δεδούλωκά σοι, καὶ ὅσα ἦν κτῆνη σὺ μετ' ἐμοῦ.

30 Μικρὰ γὰρ ἦν ὅσα σοι ἐναντίον ἐμοῦ. καὶ ηὐξήθη εἰς πλῆθος, καὶ εὐλόγησέ σε κύριος ὅπου τῷ ποδί μου. νῦν οὖν πότε ποιήσω κἀγὼ ἐμαυτῷ οἶκον;

Σὲ μάρτυρά, φησί, καλῶ τῶν κακιῶν τοῦ ἐμοῦ. οἶδας γὰρ πῶς μετ' εὐνοίας τὰ πρὸς ἐμὲ τοῦ ἄνδρα ἐπεδειξάμην, καὶ ὅπως εὐαισθήτως λαβὼν τὰ θρέμματά σου, τὴν ἐπιμέλειάν τε ἐμαυτοῦ καὶ τὴν ἀγρυπνίαν εἰς πλῆθος αὐτὰ ἐπιδοὺς πεποίηκα. εἶτα

τα ὑπιδείκνις ἑαυτοῦ ὁ φιλόθεον, φησιν, βούλομαι γάρ σε κύριος ὑπὲρ τῶ ποδὶ μου. νυν οὖν πότε ποιήσω κἀγὼ ἐμαυτῷ οἶκον; οἶδας καὶ αὐτὸς, ὅτι μὴ τιὼ ἐμιὼ παρουσίαν ἡ δύωθεν χάρις ἠύξησέ σε τιὼ πρεσβείαν ναὸν οὖν ὑπὲρ κἀγὼ τὰ περὶ ἐμαυτοῦ πάντα ἐπιδείξάμιν μὴ πάσης βύνοίας τιὼ ὑπηρεσίαν ἀποπληρώσας, καὶ ἡ πρὸς τοῦ Θεοῦ ῥοπὴ δήλη γέγονε, δίκαιον κἀμὲ ἐμαυτῶ ποῆσαι οἶκον. τί δὲ ὅτι ποῆσαι ἐμαυτῷ οἶκον; ἀντὶ τοῦ, ὃν ἐλευθερίας ἀντὶ δούλου ἀγάγειν, καὶ οἰκίας φρυντίδα ἰδίας ποήσασθαι. ταῦτα ἀκούσας ὁ Λάβαν, 31 Εἶπεν αὐτῷ, τί σοι δώσω; Ἢ τί βούλει παρ' ἐμοῦ σοι δοθῆναι, εἶπέ; ὁμολογῶ γὰρ κἀγὼ, καὶ οὐκ ἀρνήσομαι. οἶδα γὰρ ὅσα μοι ὑπῆρξε παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅλα εὐλόγησέ με ὁ Θεὸς ὑπὲρ τῆ σῆ εἰσόδω. Εἶπε δέ, φησιν, αὐτῷ Ιακὼβ, ἃ δώσεις μοὶ οὐδέν. ἐὰν ᾖ ποιήσῃς μοι τὸ ῥῆμα τοῦτο, πάλιν ποιμανῶ τὰ πρόβατά σε. Οὐδέν, φησι, βούλομαί σε μισθῶν ἕνεκα κομίσασθαι, ἀλλὰ τοῦτο μόνον ὃ λέγω καταδέξασθαι, καὶ πάλιν ποιμανῶ τὰ πρόβατά σε. ὃ ᾖ βούλομαί, ἐστὶ τοῦτο. ὅρα (φησὶ) δίκαιον, ὑπὲρ ἐπεποίθει τῇ πρὸς αὐτὸν τοῦ Θεοῦ ῥοπῇ, εἶδε πρόσταγμα τῷ Λάβαν προτίθησι. 32 Παρελθέτω, φησὶ, τὰ πρόβατά σε σήμερον, καὶ διάχωρισον ἐκεῖθεν πᾶν πρόβατον φαιὸν ἐν τοῖς ἄρνασι, καὶ πᾶν διάλευκον καὶ ῥαντὸν ἐν ταῖς αἰξὶν, ἔσται μοι μισθός. 33 Καὶ ἐπακούσεταί μου ἡ δικαιοσύνη μου ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ αὔριον, ὅτι ἐστὶν ὁ μισθός μου ἐνώπιόν σου. πᾶν ὃ μὴ ᾖ ῥαντὸν καὶ διάλευκον ἐν ταῖς αἰξὶ, καὶ φαιὸν ἐν τοῖς ἄρνασι, κεκλεμμένον ἔσται μοι. Σκόπει τὸ δικαίως τιὼ Συνέσιν. ὅπως ἤδει ὅσης ἀξιοῦται τῆς ἄνωθεν βύνοίας, καὶ ἐδόκει κατὰ τιὼ τῆς φύσεως ἀκολουθίαν τοῦτο ἡ δυσχερὲς εἶναι, ἢ καὶ πάντη ἀδύνατον (ἀπάνιον γὰρ ποτε τοῦτο, ἀπλαγμένων εἶναι τιὼ χροιὰν τῶν τικτομένων) ταῦτα αἰτεῖται παρ' αὐτοῦ. ὅθεν καὶ τὰ χεὶρ ἐπέφραμεν ὁ Λάβαν τῇ αἰτήσει, 34 Καὶ φησιν, ἔστω κατὰ τὸ ῥῆμά σου. 35 Καὶ διέστειλεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τοὺς τράγους τοὺς ῥαμοὺς καὶ διαλευκάνεις, καὶ πάσας τὰς αἶγας τὰς ῥαντὰς καὶ τὰς διαλευκάνεις, καὶ πᾶν ὃ ἦν λευκὸν ἐπ' αὐτοῖς, καὶ πᾶν ὃ ἦν φαιὸν ἐν τοῖς ἄρνασι. καὶ ἔδωκε διὰ χειρὸς τῶν υἱῶν αὐτοῦ, 36 Καὶ ἀπέστησεν ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν ἀνὰ μέσον αὐτῶν καὶ ἀνὰ μέσον Ιακώβ. Χωρίσας, φησὶ, τὰ πρόβατα κατὰ τιὼ τῶ Ιακὼβ προτάσιν, ἔδωκε τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ. Ιακὼβ δὲ ἐποίμανε τὰ πρόβατα Λάβαν τὰ ὑπολειφθέντα. ποῖα δὴ ταῦτα; τὰ μηδεμίαν ἔχοντα ἐν τῇ χροιᾷ διαφοράν. τοῦτο δὲ πᾶν ἐβούλετο, ἵνα καὶ ὁ δίκαιος διὰ τῶν προσταγμάτων μάθῃ τοῦ Θεοῦ τιὼ πολλιὼ πρὸς αὐτὸν ἀνδρομονίαν, καὶ ὁ Λάβαν ἴδῃ ὅσης ἀπολαύει τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς ὁ Ιακώβ.

37 Ἔλαβε δέ, φησιν, ἑαυτῷ ὁ Ιακὼβ ῥάβδον τερεβίνθου χλωρὰν, καὶ καρυΐνην, καὶ πλατάνου, καὶ ἐλέπισεν αὐτὰς ὁ Ιακὼβ λεπίσματα λευκὰ 38 Περισσεύσας ὁ χλωρὸν· ἐφαίνετο δὲ ὅτι ταῖς ῥάβδοις τὸ λευκὸν, ὃ ἐλέπισε, ποικίλον. 39 Καὶ προσέθηκε ταῖς ῥάβδοις, ἃς ἐλέπισεν ἐν τοῖς λιθοῖς τῶν ποτιστηρίων τοῦ ὕδατος, ἵνα ὡς ἂν ἔλθωσι τὰ πρόβατα πιεῖν, ἐνώπιον τῶν ῥάβδων ἐλθόντων αὐτῶν εἰς τὸ πιεῖν, ἐγκυματίσωσι τὰ πρόβατα εἰς τὰς ῥάβδους. 40 Καὶ ἐνεκύσων τὰ πρόβατα εἰς τὰς ῥάβδους. καὶ ἔτικτον τὰ πρόβατα διάλευκα καὶ ποικίλα καὶ στροβιλὴ ῥαντά.

Ταῦτα ποιῶ ὁ δίκαιος, οὐκ οἴκοθεν ὁρμώμενος, ἀλλὰ τῆς δύωθεν χάριτος ἐνηχούσης αὐτοῦ τῇ διανοίᾳ. οὐδὲ γὰρ ἦν τῆ φύσεως ἀκολουθίαν τὸ γινόμενον, ἀλλὰ πολὺ τὸ παράδοξον καὶ ὑπερβαῖνον τιὼ φυσικιὼ ἀκολουθίαν ἰῶ. καὶ τοὺς ἀμνοὺς διέστειλε, καὶ ἔστησεν ἐναντίον τῶν προβάτων χριὸν διάλευκον, καὶ πᾶν ποικίλον ἐν τοῖς ἀμνοῖς, καὶ διεχώρισεν ἑαυτῷ ποίμνιον καθ' ἑαυτὸν, καὶ οὐκ ἔμιξεν αὐτὰ εἰς τὰ πρόβατα Λάβαν. ὅπως λοιπὸν ὁ σαῦτα ἰῶ τὰ ἰκτόμενα, ἄπονα ὅσα προσέθηκε, 41 Διεχώρισεν αὐτὰ,

τά, φησι, καὶ ἐποίησεν ἑαυτῷ ποίμνιον καθ' μόνας. 42 Ἐγίνετο δὲ ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ ἐνεκίσωντο τὰ πρόβατα ἐν γαστρὶ λαμβάνοντα, ἔθηκεν Ιακὼβ τὰς ῥάβδους ἐναντίον τῶν προβάτων, τὸ ἐγκιαῦσαι αὐτὰ καθ' τὰς ῥάβδους. 43 Ἡνίκα δ' αὖ ἔτακτε τὰ πρόβατα, οὐκ ἐτίθη. ἐγίνετο δὲ τὰ ἄσημα τοῦ Λάβαν, τὰ δὲ ὕσημα τοῦ Ιακώβ.

5 44 Καὶ ἐπλούτησεν ὁ ἄνθρωπος σφόδρα σφοδρῶς.

Τί βούλεται ὁ διπλασιασμός; τὴν πολλὴν προῦσίαν δῆλον ἐμφαίνων, ὅτι οὐχ ἁπλῶς σφόδρα ἐπλούτησεν, ἀλλὰ πολὺ σφόδρα. Ἐγίνετο γὰρ αὐτῷ, φησι, κτήνη πολλὰ καὶ βόες καὶ παῖδες καὶ παιδίσκαι. Ἀλλ' ὄρα μοι πάλιν Ⓦ φθόνον Ⓦ συντυθὲν πικίλμασιν ὧν διχάζω.

10 1 Ἤκουσε γὰρ τὰ ῥήματα τῶν υἱῶν Λάβαν λεγόντων, Εἴληφεν Ιακὼβ πάντα χξζ.λα. τὰ τοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ ἐκ τῶν τοῦ πατρὸς ἡμῶν πεποίηκε πᾶσαν τὴν δόξαν ταύτην.

Ὅρα πῶς ἡ βασκανία εἰς ἀγωνοθεσίαν αὐτὸν ἐπήγαγε, καὶ οὐκ αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν Ⓦ Λάβαν. 2 Εἶδε γάρ, φησιν, Ιακὼβ τὸ πρόσωπον Λάβαν, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν πρὸς αὐτόν, ὡς χθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν. Τὰ γὰρ ῥήματα τῶν
15 παίδων διεσάλευσεν αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, καὶ ὑπολαμβάνειν πεποίηκεν ὧν πρόσθεν ἀγαλλόμενος τῷ Ιακὼβ ἐφθέγξατο, εἰπών, εὐλόγησέ με ὁ Θεὸς * τῇ σῇ εἰσόδῳ. καὶ ὁ εὐαγγελισάμενος τῷ δεσπότῃ, ὅτι ἀφῄρηται τὸ δίκαιον πρόσθεν αὐξηθῆναι αὐτοῦ τὴν προῦσίαν πεποίηκε, νῦν δὲ ἀπεσπασμένης τὴν διάνοιαν ἀπὸ τῶν παίδων, καὶ εἰς βασκανίαν ἀφιεμένης ἴσως, ὅπου ἐώρα ἐν πολλῇ προῦσίᾳ Ⓦ δίκαιον τυγχάνοντα, οὐχ ὁμοίως αὐτῷ
20 προσφέρεσθαι ἐβούλετο. Εἶδε γάρ, φησιν, Ιακὼβ τὸ πρόσωπον Λάβαν, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν πρὸς αὐτόν, ὡς χθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν. Εἶδες τὸ μὲν δίκαιον τὸ πολλὴν ὑπεῖχεν ἐν, ἐκείνων δὲ τὴν ἀγωμοσύνην· καὶ ὅπως οἱ φέροντες κατέχειν τῆς βασκανίας, καὶ τὸ παρὸν τὴν γνώμην διεσάλευσαν. ὅρα λοιπὸν τὸ Θεῖον τὸ ἄφατον κηδεμονίαν, καὶ ὅση συγκαταβάσει χέχρηται, ἐπειδὰν ἴδῃ τὰ πρὸς ἑαυτὸν εἰσφερομένας ἡμᾶς. ὁρᾷ γὰρ τὸ δί-
25 καιον ὑπ' αὐτῶν βασκαινόμενον, 3 Φησὶ πρὸς Ⓦ Ιακώβ, ἀποστρέφου εἰς τὴν γῆν τῶν πατέρων σου, καὶ εἰς τὴν γενεάν σου, καὶ ἔσομαι μετὰ σοῦ. Ἀρχέθεπτί, φησι, τῇ ὀπτῇ τῆς ξένης ἀναγωγῆς. ἅπερ ὑπερεθόμην σοι πρόσθεν λέγων, ἀποστρέφω σε εἰς τὴν γῆν σου, ταῦτα νῦν εἰς ἔργον ἀγαγεῖν βούλομαι. ἐπαμύνει τοίνυν μηδὲν δεδοικώς. ἐγὼ γὰρ ἔσομαι μετὰ σοῦ. ἵνα γὰρ μὴ ὀκνηρότερος γένηται ὁ δίκαιος πρὸς τὴν ἀποδημίαν,
30 ἀλλὰ μετὰ θαρρεῖν ἄρηται τῆς ἐπαμόδου, διὰ τοῦτό φησιν, ἐγὼ ἔσομαι μετὰ σοῦ· ὁ μέλλει τὸ παρὸν τὰ κατὰ σὲ οἰκονομήσας, καὶ αὐξηθῆναί σε τὸ σπέρμα ποιήσας, ἐγὼ καὶ εἰς τὸ ἔξης ἔσομαι μετὰ σοῦ. Ταῦτα ἀκούσας ὁ δίκαιος παρὰ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλ' ἤδη πρὸς τοῦτο παρεσκεύαζετο. 4 Ἀποστείλας γάρ, φησιν, ἐκάλεσε Ραχὴλ καὶ Λείαν εἰς τὸ πεδίον, οὗ τὰ ποίμνια ἐποίμαινεν, καὶ εἶπεν αὐταῖς. Πε-
35 θεῖναι βούλεται ταῖς γυναιξὶ τὴν περὶ τῆς ἀποδημίας διάνοιαν, καὶ γνοῦσαι τό τε τοῦ Θεοῦ πρόσταγμα, τήν τε τοῦ πατρὸς περὶ αὐτὸν βασκανίαν. Εἶπε γάρ, φησιν, αὐταῖς· 5 Ὁρᾶτε ἐγὼ τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς ὑμῶν, ὅτι οὐκ ἔστι πρὸς μέ, ὡς χθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν. ὁ δὲ Θεὸς τοῦ πατρός μου ἦν μετ' ἐμοῦ. 6 Αὐταὶ δὲ οἴδατε ὅτι ἐν πάσῃ τῇ ἰσχύϊ μου δεδούλευκα τῷ πατρὶ ὑμῶν. 7 Ὁ δὲ πατὴρ ὑμῶν παρεχρώ-
40 σατό με, καὶ ἤλλαξε Ⓦ μισθόν μου τὸν δέκα ἀμνῶν. καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Θεὸς κακοποιῆσαί με. 8 Ἐὰν γὰρ οὕτως εἶπῃ, τὰ ποικίλα ἔσται σοι μισθός, καὶ τέξεται πάντα τὰ πρόβατα ποικίλα. ἐὰν δὲ εἶπῃ, τὰ λευκὰ ἔσται σοι μισθός, καὶ τέξεται πάντα τὰ πρόβατα λευκά. 9 Καὶ ἀφείλετο ὁ Θεὸς πάντα τὰ κτήνη τοῦ πατρὸς

ὑμῶν,

ὑμῶν, ⸂καὶ⸃ ἔδωκέ μοι αὐτά. Οὐκ ἀφ' ἑαυτῶν αὐτὰς διδάσκει, ἀλλὰ τὸν παῤῥησιαστὴν καὶ ἀγνωμοσύνην τὴν πρὸς αὐτὸν, καὶ τὴν οἰκείαν εὐνοιαν, ἵνα πρὸς τὴν ἀγάπην ἐπιδείξατο. οἶδατε γάρ, φησιν, ὅτι οὐ πάσῃ τῇ ἰσχύϊ μου δεδώληκα τῷ πατρὶ ὑμῶν. καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πρὸς αὐτὸν ἀναργῆ καὶ δεδημοσίᾳ κατάδηλον ποιεῖ, δεικνὺς ὅτι ἡ ἄνωθεν συμμαχία ἵνα ἡ ὁ πᾶν ἐργαζομένη, καὶ τὴν πρεσβείαν τὸν Λάβαν εἰς αὐτὸν μιθιστῶσα. ἀφείλετο γάρ, φησιν, ὁ Θεὸς τὰ κτήνη τοῦ πατρὸς ὑμῶν, καὶ ἔδωκέ μοι αὐτά.

10 Ἐγένετο δὲ ἡνίκα συνέπιαττον τὰ πρόβατα, καὶ εἶδον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου ἐν τῷ ὕπνῳ, καὶ ἰδοὺ τράγοι καὶ κριοὶ ἀναβαίνοντες ἦσαν ὀπίσω τῶν προβάτων καὶ τῶν αἰγῶν, ποικίλοι καὶ ποικίλοι καὶ στροβιδεῖς καὶ ῥαντοί. 11 Καὶ εἶπέ μοι ὁ ἄγγελος κατ' ὕπνον, Ιακώβ. ἐγὼ δὲ εἶπον, τί ἐστι; 12 Καὶ εἶπεν, ἀνάβλεψον τοῖς ὀφθαλμοῖς σου, καὶ ἴδε σὺ τράγους καὶ σοὺ κριοὺς ἀναβαίνοντας ὀπίσω τῶν προβάτων καὶ τῶν αἰγῶν ποικίλους, ποικίλους καὶ στροβιδεῖς ῥαντούς. ἑώρακα γὰρ ὅσα σοι Λάβαν ποιεῖ.

Ὁρᾷς ὅτι ἡ ἄνωθεν ἐνέργεια ἵνα ἡ ὁ πᾶν ἐργαζομένη, καὶ ⟨Ϣ⟩ δίκαιον τὴν καμάτων ἀμείβομένη. ὅπερ γὰρ ἐκεῖνος ἀγνώμων πρὸς αὐτὸν ἐγένετο, ὁ φιλότιμος δεσπότης μετὰ δαψιλείας ἀμείβεται ⟨Ϣ⟩ δίκαιον. ἑώρακα γάρ, φησιν, ὅσα σοι Λάβαν ποιεῖ. ὅτι διὰ τοῦτο μανθάνωμεν, ὅτι ἐπειδὰν ἀδικούμενοι πρὸς ὑπερορὴν ὑπείκωμεν καὶ ῥᾳθυμότερον διέγκωμεν, μείζονος καὶ δαψιλεστέρας ἀπολαύομεν τῆς ἄνωθεν συμμαχίας. μὴ τοίνυν ἀντιτείνωμεν τοῖς τοῦ ἐπηρεάζειν βουλομένοις, ἀλλὰ φέρωμεν γενναίως, εἰδότες ὡς ὁ τῶν ἀπόντων δεσπότης ὑπερασπιεῖται ἡμᾶς, μόνον ἐὰν ἡμεῖς τὸ οἰκεῖον εὐγνωμοσύνῃ ὑπο-
Rom. 12. 19. δείξωμεν. Ἐμοὶ γάρ, φησιν, ἐκδίκησις· ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ιακὼβ ἔλεγε, ὃν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Θεὸς κακοποιῆσαί με. ὅπερ γὰρ αὐτὸς ἀπεχρήσατο, φησί, με ἐβούλήθη τῶν ἐκ τῶν καμάτων μισθῶν, ὁ δεσπότης μετὰ τοσαύτης πρεσβείας τὴν εἰς ἡμᾶς κηδεμονίαν ἐπεδείξατο, ὡς πᾶσαν αὐτοῦ τὴν οὐσίαν μεταχῆσαι εἰς ἡμᾶς, καὶ εἰδὼς ὡς ἐγὼ μὲν μετ' εὐνοίας τὴν δουλείαν ἐποιησάμην, ἐκεῖνος δὲ ἠναγκάσθη μοι προσενέχθη, τοσαύτην ἐποίησατο ἡμῶν τὴν προθυμίαν. ἔστι δὲ οὐχ ἁπλῶς ταῦτα λέγω, οὐδὲ εἰκῇ καὶ μάτην κατηγορῶν αὐτοῦ βουλόμενος, καὶ ⟨Ϣ⟩ θεὸν ἔχω μάρτυρα τοῖς πρὸ τοῦ παῤῥησιαστοῦ εἰς ἐμὲ γενομένοις. ἑώρακα γάρ, φησιν, ὅσα σοι Λάβαν ποιεῖ, ὅτι οὐ τοῦ μισθοῦ σε μόνον ἀπεχέρησεν, ἀλλ' ὅτι καὶ οὐχ ὁμοίως νῦν πρὸς σὲ διάκειται, ὡς καὶ πρότερον· ἀλλὰ διέφθαρται τὴν γνώμην.

13 Ἐγώ εἰμι ὁ Θεός σου, ὁ ὀφθείς σοι ἐν Βαιθὴλ Θεοῦ, οὗ ἤλειψάς μοι στήλην. Εἰς ὑπόμνησιν αὐτὸν ἀγαγεῖν βούλεται, ὧν αὐτῷ ὅτε ἐπανέρχετο, εἶπεν, εἰς πλῆθός σε αὐξηθῆναι ποιήσω, καὶ ὅτι διαφυλάξω σε εἰς τὴν γῆν σου. ἐγὼ οὖν ὁ ὅτι ὀφθείς σοι καὶ σὲ ἐπανέρχεσθαι πρὸς σὲ ποιησάμενος, ἐγὼ καὶ νῦν, ἐπειδὴ καιρὸς ἥκει, σὲ ὅτι πρὸ ἐμοῦ σοι ἐπηγγελθέντα εἰς ἔργον ἄγω, καὶ ἐπομνεῖσθαί σε κελεύω οὗ θυ * ἀγωνίας. μετὰ σοῦ γὰρ ἔσομαι. ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῷ Βαιθὴλ, οὗ ἤλειψάς μοι στήλην,

Καὶ ηὔξω μοι εὐχήν. Ὑπομιμνήσκει αὐτὸν τῆς εὐχῆς καὶ τῆς ἐπαγγελίας, ἧς ἐποιήσατο. Ἥτις δὲ ἦν ἡ εὐχή; ὅτι ἐὰν δῷ μοι δῶρα, ἀποδεκατώσω αὐτά σοι. ὅπερ γὰρ ὅτε μηδὲν ὅλως ἐπιφερόμενος, ἀλλὰ καθάπερ φυγὰς τὴν ὁδοιπορίαν ποιούμενος ταῦτα ηὔξατο, διὰ τοῦτό φησιν, ἰδοὺ ἔκα σοι ὤφθην, ηὔξω εὐχήν, λέγων, ἐὰν δῷ μοι δῶρα, δεκάτην ἀποδεκατώσω σοι· διὰ τῆς εὐχῆς καὶ τῆς ἐπαγγελίας τὴν δύναμιν τὴν ἐμὴν προμηνύων, καὶ τοῖς τῆς πίστεως ὀφθαλμοῖς προορῶν τὴν μέλλουσαν εὐπορίαν ἔσεσθαί σοι. νῦν οὖν ὅτι εἰς ἔργον τὰ πρὸς ἐμοῦ λεχθέντα δεῖ ἐλθεῖν, καὶ καιρὸς ἥκει καλῶν τὴν εὐχὴν τὴν σὴν πληρωθῆναι, ἐπάνιθι, Νῦν οὖν, φησιν, ἀνάστηθι, καὶ ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς ταύτης,

καὶ

καὶ ἄπελθε εἰς τὴν γῆν τῆς γενέσεώς σου, καὶ ἔσομαί σοι.

Ἐγώ σοι πάντα καλὸν συντέμω, καὶ ἐγώ σοι τὴν ὁδοιπορίαν εὐθεῖαν κατασκήσω, καὶ σοὶ μίαν τῶν σοὶ γενέσθαι συνοικησίαν βλέπω, τῆς ἐμῆς δεξιᾶς αὐτὴν σκέπης πάντα καλὸν γινομένης σοι. 14 Ταῦτα ἀκούσασα αὐτῷ τῷ Ραχὴλ εἶπεν αὐτῷ· μή ἐστιν ἡμῖν μερὶς, ἢ κληρονομία ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς ἡμῶν; 15 Οὐχ ὡς ἀλλοτρίαν λελογίσμεθα αὐτῶν; πέπρακε γὰρ ἡμᾶς, καὶ κατέφαγε καταβρώσει τὸ ἀργύριον ἡμῶν,

16 Καὶ πάντα τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δόξαν, ἣν ἀφείλετο ὁ Θεὸς τοῦ πατρὸς ἡμῶν, σοὶ ἔδωκε. νῦν οὖν ὅσα εἴρηκέ σοι ὁ Θεός σου, ποίει. 17 Ὅσα καὶ ταῦτας ἐπομένας τῇ τοῦ Θεοῦ γνώμῃ, καὶ λογισμὸν ἀναντίῤῥητον εἰσαγούσας. μὴ γάρ, φησιν, ἔτι τι χρηστὸν ἡμῖν παρὰ τοῦ πατρὸς ἡμῶν; ἀπαλλ γὰρ ἀπέδοτο ἡμᾶς. τὸν μὲν τοι πλοῦτον καὶ τὴν δόξαν, ἣν ἀφείλετο ὁ Θεὸς τοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ ἔδωκέ σοι, ἡμεῖς ἕξομεν, καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. μὴ μέλλε οὖν, μηδὲ ἀναβάλλου· ἀλλὰ ποίει τὰ τοῦδε τοῦ Θεοῦ σοι ὁπιταξάντα. νῦν οὖν ὅσα εἴρηκέ σοι ὁ Θεός σου, ποίει. Ταῦτα ἀκούσας 17 Ὁ Ιακὼβ ἀναστὰς ἐλαβε τὰς γυναῖκας αὐτοῦ καὶ τὰ παιδία, καὶ ἀνεβίβασεν αὐτὰς ὅπι τὰς καμήλους,

18 Καὶ ἀπήγαγε πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, καὶ τὴν ἀποσκευὴν, ἣν ἐποιήσατο ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, καὶ πάντα τὰ αὐτοῦ, ἀπελθεῖν πρὸς Ισαὰκ τὸν πατέρα αὐτοῦ. Σκόπει μοι τοῦ δικαίου τῆς ψυχῆς τὴν ἀνδρείαν, καὶ ὅπως πάντα φόβον καὶ ἀγωνίαν παρωσάμενος ἐπείγετο τῷ τοῦ δεσπότου ὁπιτάγματι. ὅπου γὰρ εἶδε τὸν Λάβαν ὑγιῆ τὴν γνώμην, οὐκ ἔτι καθάπερ πρότερον πυθέσθαι αὐτὸν κατεδέξατο, ἀλλὰ δι' ἑαυτοῦ πάντα τοῦ δεσπότου ἐπλήρου, καὶ γυναῖκας καὶ τὰ παιδία ἤγετο τῆς ὁδοῦ. 19 Λάβαν δέ, φησιν, ᾤχετο κείρων τὰ πρόβατα αὐτοῦ· ἔκλεψε δὲ Ραχὴλ τὰ εἴδωλα τοῦ πατρὸς αὐτῆς.

Οὐχ ἁπλῶς δὲ τοῦτο προσκειται, ἀλλ' ἵνα γνῶμεν, πῶς ἔτι τῆς πατρικῆς εἶχοντο συνηθείας, καὶ πολλοῦ τοῦ πρὸς τὰ εἴδωλα θεραπείου ἐπεδείκνυντο. σύνοπτον γὰρ, ὅσον αὐτὴν σωφρονίσαι ἐποίησατο, ὡς μηδὲν ἕτερον ὑφηγέσθαι τοῦ τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ τὰ εἴδωλα μόνα. καὶ τοῦτο ἐποίει καὶ ὁ ἀνὴρ λανθάνουσα. οὐδὲ γὰρ ἂν σκῆνος συνεχώρησε ταῦτα γενέσθαι. 20 Ἔκρυψε δέ, φησιν, Ιακὼβ Λάβαν τὸν Σύρον, τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι αὐτῷ, ὅτι ἀποδιδράσκει. 21 Καὶ ἀπέδρα αὐτὸς, καὶ πάντα τὰ αὐτοῦ, καὶ διέβη ὁ ποταμὸν, καὶ ὥρμησεν εἰς τὸ ὄρος Γαλαάδ. Θέα μοι τοῦ πολλοῦ τοῦ θεοῦ καὶ σὺν ταῦτα προνοίαν, ὅπως, μέχρις οὗτε πόῤῥωθεν γένηται ὁ δίκαιος, οὐ συνεχώρησε τῷ Λάβαν εἰς γνῶσιν ἐλθεῖν τοῦ ἀναχώρησιν τοῦ Ιακώβ. τρισὶν γὰρ ἡμέραις, φησὶ, πεπρᾶχθαι τῷ Λάβαν ἐγνώσθη. 23 Καὶ παραλαβὼν πάντας τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ μεθ' ἑαυτοῦ ἐδίωξεν ὀπίσω αὐτοῦ ὁδὸν ἡμερῶν ζ', καὶ κατέλαβεν αὐτὸν ἐν τῷ ὄρει Γαλαάδ. Σκόπει πάλιν τοῦ ἄφατον τοῦ Θεοῦ κηδεμονίαν. ὁ γὰρ εἰπὼν, ἀπόστρεφε εἰς τὴν γῆν σου, καὶ ἔσομαί σοι, οὗτος καὶ νῦν τοῦ οἰκείου ὁπιδείκνυται προνοιαν. ὅπου γὰρ εἶδε τὸν Λάβαν μετὰ πολλῆς ἀγανακτήσεως καταδιώκοντα τὸν δίκαιον, καὶ δίκην, ὡς εἰπεῖν, εἰσπράξασθαι βουλόμενον τῆς ἀναχωρήσεως, ὁπιφαίνεται τῷ Λάβαν καθ' ὕπνον τὴν νύκτα. 24 Ἦλθε δέ, φησιν, ὁ Θεὸς πρὸς Λάβαν τὸν Σύρον τὴν νύκτα, καὶ εἶπεν αὐτῷ. Ὅρα Θεοῦ συγχαταβασιν, καὶ ὅπως διὰ τοῦ πρὸς τὸν δίκαιον κηδεμονίαν καὶ τῷ Λάβαν διαλέγεται, ἵνα καταστείσας αὐτοῦ τὸν θυμὸν ἀποχήσῃ τῆς κατὰ τοῦ Ιακὼβ ὁρμῆς. Φύλαξαι σεαυτὸν, μήποτε λαλήσῃς μετὰ τοῦ Ιακὼβ ποιηρά. Πολλὴ τοῦ δεσπότου ἡ ἀγαθότης. ὅπου ἐώρα αὐτὸν πρὸς μάχλον ἐπειγόμενον καὶ κατεξαναστῆναι τοῦ δικαίου βουλόμενον, μονονουχὶ διὰ τοῦ ῥήματος κα-

θέλχει αὐτῦ ⟨W⟩ λογισμόν, καὶ φησι, Φύλαξαι σεαυτόν, μήποτε λαλήσῃς μετὰ Ιακὼβ πονηρά. μηδὲ μέχρι ῥημάτων, φησὶν, ἐπιχειρήσῃς λυπῆσαι τὸν Ιακὼβ, ἀλλὰ φύλαξαι σεαυτόν. ἐπίσχες σε τῶν κακῶν τούτων ὁρμῶν, καπάτειλαι ⟨W⟩ θυμόν, ἀναχάλασον σε θυμοῦ μόνον τὸν ἀφόρητον, καὶ μηδὲ μέχρι ῥήματος λυπῆσαι αὐτὸν ἀπάγῃ. καὶ σκόπει μοι Θεῦ φιλανθρωπίαν. ὁ μὲν σὲ ταῦτα ἐκώλυσε πρὸς τὰ οἰκεῖα ἀναχωρῆσαι, ἀλλὰ μόνον παρεκελεύσατο μηδὲν φορτικὸν, μηδὲ ἐπαχθὲς ἀφελεῖν τῷ δικαίῳ. τίνος ἕνεκεν καὶ ἀφ' τί; ἵνα μάθῃ ⟨Ε⟩ ἀφ' τῶν ἔργων αὐτῶν ὁ δίκαιος καὶ ἀφ' τῶν ῥημάτων, ὅσης ἀξιῶται παρὰ τῦ Θεῦ τῆς κηδεμονίας. Εἰ γὰρ ἀνέτρεψεν ὁ Λάβαν, πόθεν ἂν τῦτο ἔγνω ὁ Ιακὼβ, ἢ αἱ τότε γυναῖκες; καὶ ἀφ' τῦτο συγχωρῆ αὐτὸν ἀπελθεῖν, καὶ ἀφ' τῆς οἰκείας γλώττης ὁμολογῆσαι ταῦτα παρὰ τῦ Θεῦ πρὸς αὐτὸν ῥηθέντα, ἵνα καὶ ὁ δίκαιος πλείονα τὸν πρὸς θυμὸν κλίσῃται πρὸς τὴν ἀποδημίαν, καὶ θάρσος πρὸς λαβῇ, καὶ αἱ τότου γυναῖκες μαθοῦσαι ὅσης ἀξιοῦται ὁ Ιακὼβ παρὰ τῦ τῶν ὅλων Θεῦ τῆς κηδεμονίας, ἀποστείσωνται τὴν πατρικὴν πλάνην ⟨Ε⟩ ζηλώσωσι τὸν δίκαιον, καὶ θεοσεβείας ἀντεῦθεν ἀρχοῦσαι διδασκαλίαν δέξωνται. Οὐδὲ γὰρ ὕπως ἦν τὰ πρὸς τὸν Ιακὼβ ἀξιόπιστα, ὡς καὶ πρὸς τὸν Λάβαν λεγόμενα, τὰ ἐπὶ πρὸς τὰ εἴδωλα ἐπιπεπλάσθαι. ἀφ' ὧν γὰρ πρὸς τῶν ἀπίστων μαρτυρίαν ⟨Ε⟩ τῶν ἐχθρῶν τῆς εὐσεβείας ἀεὶ πολὺ τὸ ἀξιόπιστον ἔχουσι. καὶ τῦτο γὰρ τῆς εὐμηχάνου τῦ Θεοῦ σοφίας, ὅταν μὲν ἴδῃ ἐχθροὺς τῆς ἀληθείας αὐτοὺς μάρτυρας ποιῆ γλυέσθαι τῆς ἀληθείας, καὶ ἀφ' τῆς οἰκείας γλώττης τὰ αὐτὰ συναγωνίζωνται. Κατέλαβε ὁ Λάβαν τὸν Ιακώβ. 25 Ιακὼβ ὁ ἔπηξε τὴν σκηνὴν αὐτῦ ἐν τῷ ὄρει· Λάβαν ὁ ἔστησε τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῦ ἐν τῷ ὄρει Γαλαάδ.

26 Καὶ εἶπε Λάβαν τῷ Ιακώβ, Τί τῦτο ἐποίησας;

Ὅρα πῶς ὁ πρὸς τῦ Θεοῦ πρόσταγμα τὸν πολλὸν αὐτῦ φλεγμονὴν κατέσειλε, καὶ ⟨W⟩ θυμὸν ἐχαλίνωσε. ἀφ' τοῦτο μὲν πολλῆς ἡμερότητος τοῦ πρὸς αὐτὸν ποιῆται λόγους, μονονοχὶ ἀπολογούμενος καὶ παρεκλῶ φιλοσοφίαν πρὸ αὐ⟨W⟩ ἐπιδεικνύμενος. ὅταν γὰρ τῆς ἀνωθεν ἀπολαύωμεν προνοίας, ὃ μόνον οὐκ ἀνθρώπων τὰ πονηρὰ ἀφ' ἡμῶν φυγεῖν δυνάμεθα ταῖς ἐπιῤῥοπαῖς, ἀλλὰ καὶ θηρίοις δυνάμεσι ἐπιτίθεσθαι, οὐδὲν ἐστοχασόμεθα δεινόν. ὁ γὰρ τῶν ἀπόντων δεσπότης τῆς οἰκείας δυνάμεως τὸν προνοεῖσθαι ἐπιδεικνύμενος, καὶ τῶν θηρίων μεταβάλλει τὴν φύσιν, καὶ εἰς πρόβατον ἡμερότητα αὐτὰ μεθίστησιν, οὐχὶ τῆς θηριωδίας αὐτὰ μεθιστὰς, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ φύσει κατάλιμπάνων, τὰ τῶν προβάτων ἐπιδείκνυσθαι πρόθεσιν διασκευάζει. καὶ οὐκ ἐπὶ τῶν θηρίων μόνον τοῦτο ἰδεῖν ἔστι μοι, ἀλλὰ ⟨Ε⟩ ἐπ' αὐτῶν τῶν στοιχείων. ὅταν γὰρ αὐτὸς βάλληται, καὶ τὰ στοιχεῖα αὐτὰ τῆς οἰκείας ἐνεργείας ἐπιλανθάνεται, καὶ οὐδὲ πῦρ καὶ πυρὸς ἐπιδείκνυται ⟨Ε⟩ τοῦτό ἔστι καταμαθεῖν ἐπί τε τῶν τριῶν παίδων, ἐπί τε τῦ Δανιήλ. ὁ μὲν [θηρίων σωμάτων] λεόντων πρόσεισι τρόμος, ὡς ὑπὸ προβάτων κυκλούμενος, οὐδὲν ἔπαθον ἀνδρες, τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς τὴν ἐκείνων ἀχειότητα δυναστεύσης. ὅλως γὰρ θῆρες ὄντες ἐμάνθανον καὶ τῆς θηριωδίας μὴ ἐπιδεικνύμενοι, διὰ αὐτῶν τῶν σωμάτων ἔγνωσαν τῶν ἀλόγων θηρίων ⟨4⟩ ἀχριώτερον. καὶ τοῦτο ὁ ἐγίνετο πρὸς μείζονα κατηγορίαν ἐκείνων, ὅτι ⟨4⟩ λόγῳ τετιμημένοι τὰ ἄλογα θηρία ὑπερηκόντισαν τῇ ὠμότητι. καὶ ἐμάθανον ἀφ' τῶν σωμάτων, ὅπως ἀφ' τὸν τῦ δεσπότου προνοῆσθαι, ⟨W⟩ μὴ δίκαιον καὶ τὰ θηρία ἠδέσθη, καὶ οὐκ ἐτόλμησαν ἐφάψασθαι τῦ σώματος, αὐδὲ ὁ τὰ τῶν θηρίων αὐτῷ χεῖρον διέθηκεν. καὶ ἵνα μὴ νομίσωσι φαντασίαν τινὰ γεγονέναι, ἀφ' τῶν μετὰ ταῦτα βληθέντων εἰς τὸν λάκκον ἐπεγίνωσκον, ὅτι ὅπι μὲν τῦ δικαίου τῶν προβάτων ἐμιμοῦντο τὸν ἡμερότητα, καὶ τῆς φύσεως ἐπελανθάνοντο, ὅπι ὁ τῶν μετὰ ταῦτα βληθέντων καὶ τῆς

τῆς θηεωδίας ἐπεδείκνυτο. οὕτω καὶ ὅτι τῆς καμίνου τοῦ πυρὸς γέγονε. τοῦτο μὲν ἔνδον Δαν.γ.κα.
οἴκας καὶ ἐν μέσῳ τῷ πυρὶ τυγχάνοντας ἠδείκτο ὃ τοιχεῖον, καὶ οὐκ ἀνέργει τὸ πυρός,
ἀλλὰ καθάπερ πεδηθείσης τῆς ἐνεργείας, ὥτως ἀβλαβῶν τῶν παίδων τούτων διεφύλαξε-
τε τὰ σώματα, καὶ οὐδὲ αὐτῶν τῶν τειχῶν ἐφάψασθαι ἐτόλμησε, καθάπερ ὑπό τινος
5 φάγματός τινος ὃ τοιχεῖον τὴν οἰκείαν ἐνέργειαν ὑπιδείξασθαι κωλυόμενον· τοῦτο ἦ ἔξω
τῆς καμίνου ἀφῆκε τοὺς κατεσπάλωσε, διὰ ἀμφοτέρων πολλὴν τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως
τὴν πίστιν ἐμφαίνον, καὶ δι' ὧν τοῦτο ἔσω τυγχάνοντας ἀβλαβῶς διεφύλαττε, καὶ δι' ὧν
τούτους διέφθειρεν. ὥτως ὅτε μὴν τῆς μὴν ἔσω ἀπολαύομεν ῥοπῆς, ὥ μόνον τῶν ποδῶν ἡμᾶς
πολεμίως ἐχόντων ἀφεφύγομεν τὰς ὑπουλάς, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς θηείοις πίστ-
10 πεσόμεν, οὐδὲν πεισόμενα δεινόν. ἡ γὰρ τοῦ Θεοῦ χεὶρ ἡ πάντων δυνατωτέρα, αὕτη πολ-
λὴν ἡμῖν πάντα ἔθεν πίστ. θησι τὴν ἀσφάλειαν, καὶ ἀχειρώτους ἐργάζεται· ὅπερ καὶ
ὅτι τὰ δικαίᾳ τοῦτο γέγονεν. ὁ γὰρ μὴ τοσαύτης ὁρμῆς καταλαβὼν βυλόμενος Ⓦ Ια-
χὼβ, ἐ δίκαιον ἀπαντῆσαι τῆς πάντων ἀναχωρήσεως, ὥ μόνον οὐδὲν ποδὸς αὐτὸν πεσὼ,
οὐδὲ ἐπαχθὲς φθέγξεται, ἀλλὰ καθάπερ πατὴρ ἀγαπεγόμενος ποδὸς παῖδα, ὥτω μὴ
15 πολλῆς τ' ὑπτειχείας ποδὸς αὐτὸν ποιήσεται τὰ ῥήματα, καὶ φησι, Τί ἐποίησας τοῦ-
το; τί χρυφῇ ἀπέδρας; Οἷα πόση ἡ μεταβολή· οἷα πῶς ὁ καθάπερ θηεῖον
μεμηνὼς ποδῶτων μιμεῖται ἡμερότητα. ἵνα τί χρυφῇ ἀπέδρας, Καὶ
ἐκλοποφόρησάς με, καὶ ἀπήγαγες τὰς θυγατέρας μὴ ὡς αἰχμαλώτιδας μαχαίρας;
Τίνος ἕνεκεν, φησι, τοῦτο πεποίηκας; τί σοι ἔδοξε; Διατί ὥτω λαθραιότως ἐποίησω
20 τὴν ἀποδημίαν; Εἰ γὰρ ἀνήγγειλάς μοι, μετὰ πολλῆς τῆς πομπῆς καὶ τῆς εὐφεσσύνης
ἐξαπέστειλά ἂν σε· καὶ γὰρ εἰ τοῦτο ἔγνων, φησὶ, μετὰ μυσικῶν καὶ τυμπάνων καὶ χαθάρεως
ποδέπεμψά ἂν σε. οὐκ ἠξίωσάς με φιλῆσαι τὰς θυγατέρας μὴ. νῦν δὲ ἀφεγνως ἐ-
ποδαξας. ὁρᾷς πῶς λοιπὸν ἑαυτὸν ἐλέγχει, καὶ διὰ τῆς οἰκείας γλώττης ὁμολογεῖ ὅτι
αὐτὸς μὲν κακῶς προσκυάζετο διαθεῖναι τὸ δίκαιον, ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ ποδόνοια τῆς ὁρμῆς
25 αὐτὸν ἀνέκοψεν. 29 Ἰσχύει, φησὶν, ἡ χείρ μὴ κακοποιῆσαί σε· ὁ δὲ Θεὸς τοῦ πα-
τρός σου ἐλθὲ ἔλπε ποδὸς μὲ, λέγων, φύλαξαι σεαυτὸν, μήποτε λαλήσῃς ποδὸς Ια-
κὼβ ποιηρά. Ἐννόει μοι πόσης τοῦ δικαίου ποδδικλήσεως γέγονε ταυτὶ τὰ ῥήμα-
τα. καὶ σκόπει πῶς ὅτος τὰ βυλευθέντα αὐτοῦ ἐξέφηνε, καὶ [ὅτι] ὅτι ποίοις τὴ κατά-
λήψιν ποιήσασθαι ἐβύλετο, καὶ ὅτι ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος αὐτὸν ἐπέσχεν εἰς ἔργον ἀγαγεῖν τὰ
30 κακῶς αὐτοῦ βυλευθέντα. ὁ δὲ Θεὸς τοῦ πατρός σου, φησιν. Οἷα πῶς καὶ αὐτὸς ὁ Λάβαν
ὑ μικρὸν ἐντεῦθεν ὠφέλειαν σκαρπούτο, μεγίστου τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως ἀποδειξιν
λαμβάνων ἐκ τῶν ποδὸς αὐτὸν λεχθέντων. ἀλλ' ὅπῃ καὶ σύ, φησι, τοῦτο ἐβυλεύσω, καὶ
ὁ Θεός ἐστιν ὁ τοσαύτην σε ποιούμενος κηδεμονίαν, 30 Νῦν οὖν πεπόρθυσαι. ἐ-
πιθυμίᾳ γὰρ ἐπεθύμησας ἀπελθεῖν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός σου. ἵνα τί ἔκλεψας τοὺς θε-
ούς μου; Ἐγω, φησί. τοῦτό σοι δεδογμένον ἐμοὶ, καὶ ἔκρινας ἐπιμελεῖσθαι εἰς τὸν οἶκον τοῦ
πατρός σου. ἵνα τί τοὺς θεούς μου ἔκλεψας; ὦ ἀνοίας ὑπερβολή· καὶ θεοί εἰσιν Ⓖ
ἀνέκειτα θεοί σου, ὡς καὶ κλαπεῖσαι; οὐκ" ἀσχημον λέγων, ἵνα τί ἔκλεψας τοὺς θεούς μου; ὅσα πό-
σην ἐν ἡ ὑπερβολὴ τῆς πλάνης, ὡς τοὺς λόγῳ τετιμημένους ξύλα καὶ λίθους θεραπεύ-
ειν. καὶ Ⓖ μὲ θεοὶ Ⓖ σοὶ, ὦ Λάβαν, οὐδὲ κλέπτεσθαι μέλλοντες ἑαυτοῖς ἀμῦναι ἴσχυσαν.
40 πῶς γὰρ Ⓖ ἀπὸ λίθου [ὄντες] συγκείμενοι; ὁ δὲ τοῦ δικαίου Θεὸς καὶ ἀγνοούμενος τοῦ δι-
καίου τὴν σὴν ὁρμὴν ἐπέσχε. καὶ οὐκ ἐνοεῖς ὃ μέγεθος τῆς πλάνης, ἀλλὰ καὶ τοῦ δι-
καίου χλευτὴν ἐγκαλεῖς; ἵνος γὰρ ἕνεκεν ὁ δίκαιος ἐκείνους ὑφελέσθαι ἂν κατεδέξατο, ὅς
ἐδελυτέτο, μᾶλλον δὲ ὅς ἤδει λίθους ὄντας ἀναισθήτους; ἀλλὰ ταῦτα ἀκούσας ὁ Ιακὼβ

μετὰ πολλῆς ἐπιεικείας παρῶτον μὴ ἀπολογεῖται πρὸς τὰ προσβάλλοντα ἐγκλήματα, καὶ ὅτε περὶ τῶν θεῶν προτρέπεται ποιήσασθαι τὴν ἔρευναν.

31 Εἶπα γάρ, φησι, μήποτε ἀφέλῃ τὰς θυγατέρας σου ἀπ' ἐμοῦ, καὶ πρῶτα τὰ ἐμά. Ἐπειδή, φησιν, ἑώρων σε οὐχ ὑγιῶς πρὸς μὲ διακείμενον, ἀναγώνιος γέγονα, μήποτε ἐπιχειρήσῃ ἀφελέσθαι τὰς θυγατέρας σου, καὶ τὰ ὑπ' ἐμοῦ κτηθέντα μου, καὶ ἀποστερήσαι με τῶν ἐμῶν, καθάπερ ἤδη πεποίηκας. αὕτη τοίνυν ἡ αἰτία καὶ ὁ φόβος παρεσκεύασέ με λαθραίοντος τὴν ἀποδημίαν ποιήσασθαι. 32 Παρ' ᾧ οὖν ἂν εὕρῃς τοὺς θεούς σου, οὗτος ζήσεται ἐνώπιον τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν. Ὁρᾷς ὅτι ἠγνόει ὁ Ιακὼβ τὴν πρᾶξιν τῆς Ραχὴλ κλοπὴν γεγυμνασμένην. ὅσα γὰρ μὴ ὅσης σφοδρότητος ὁ ὀπτήμιον ὀείζει τὰς τὴν κλοπὴν ἐργασαμένας. πῦρ ᾧ αἴ, φησιν, εὑρεθῶσιν, οὗτος ζήσεται ἐνώπιον τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν. οὐκ ὀπτὴν μόνον, φησὶν, ὑφείλετο, ἀλλ' ὅτι δι' αὐτῆς τῆς κλοπῆς δεῖγμα ἐναργὲς ὁ τοιοῦτος ἀφέρει τῆς οἰκείας πλάνης. Ἐπίγνωθι, εἴ τί ἐστι τῶν σῶν πρὸς ἐμοί, καὶ λαβέ. Ἐρεύνησον, φησιν, εἴ τι τῶν μὴ προσηκόντων ἀφείλόμην. ὁρᾷς ἕτερόν μοι ἔγκλεισας, ἢ ὅτι λάθρα τὴν ἀποδημίαν ἐποιησάμην. καὶ τοῦτο οὐκ ἐκεῖ πέπονθα, ἀλλ' ὑφορώμενος τὴν ἀδικίαν, καὶ δεδικαίωκε μὴ βουληθῆς πρὸς τὰς θυγατέρας σου ἀφελέσθαι, τοῦτο μαθών, καὶ τὴν ἄλλην μου προαίρεσιν.

Καὶ οὐκ ἐπέγνω, φησί, περὶ αὐτῆς οὐδέν. οὐκ ἤδει ὁ Ιακὼβ, ὅτι Ραχὴλ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἔκλεψεν αὐτούς. 33 Εἰσελθὼν ὁ Λάβαν ἠρεύνησε τὴν οἴκην Λείας, καὶ οὐχ εὗρεν. 34 Εἰσῆλθε ὁ καὶ εἰς Ⓦ οἴκην Ραχήλ. Ραχὴλ ὁ ἔλαβε τὰ εἴδωλα, καὶ ἐνέβαλεν αὐτὰ εἰς τὰ σάγματα τῶν καμήλων, καὶ ἐπεκάθισεν αὐτοῖς, καὶ εἶπε τῷ πατρὶ αὐτῆς,

35 Μὴ βαρέως φέρε, κύριέ μου· οὐ δύναμαι ἀναστῆναι ἐνώπιόν σου, ὅτι τὰ κατ' ἐθισμὸν τῶν γυναικῶν μοί ἐστιν. ἠρεύνησε ὁ Λάβαν ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτῆς, καὶ οὐχ εὗρε.

Πολλὴ τῆς Ραχὴλ ἡ σωφροσύνη. καὶ ὅπως Ⓦ Λάβαν προσαχθήσεσθαι ἴσχυεν, ἀκάθεκτον ἐποίησεν Ⓓ ἐπὶ τῇ πλάνῃ προσκείμενον, καὶ τῶν εἰδώλων τὸν θεραπείαν πρὸ πολλοῦ ποιούμενον. ἔθηκεν αὐτούς, φησιν, ἐπὶ τὰ σάγματα τῶν καμήλων, καὶ ἐπεκάθισεν αὐτοῖς. Τί τούτων καταγελαστότερον, τί τούτου ἀνοητότερον; Ⓓ λόγῳ τετιμημένοι, καὶ τοσαύτης ἀξιωθέντες προνοίας παρὰ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας, λίθους ἀναισθήτους θεραπεύειν καταδέχονται, καὶ οὐκ ἐγκαλύπτονται, οὐδὲ λαμβάνουσιν ἔννοιαν ἐκ τῆς τοσαύτης ἀτοπίας, ἀλλὰ καθάπερ βοσκήματα, οὕτω τῇ ζωηθείᾳ ἀπάγονται; διὰ τοῦτο
a. Kor. 1β.β. καὶ Παῦλος ἔλεγε γράφων, Οἴδατε ὅτι, ὅτε ἔθνη ἦτε, πρὸς τὰ εἴδωλα τὰ ἄφωνα ὡς ἂν ἤγεσθε ἀπαγόμενοι. καὶ καλῶς εἶπε τὰ ἄφωνα. Ⓓ φωνὴν ἔχοντες καὶ ἀκοὴν καὶ λόγου μετέχοντες, πρὸς τὰ μηδεμίαν αἴσθησιν ἔχοντα, ὡς ἄλογα, ἀπάγεσθε. καὶ ποίας αἰ Ⓓ τοιοῦτοι συγγνώμης τύχοιεν; ἀλλ' ἴδωμεν ὅπως ὁ δίκαιος λοιπὸν θαρρήσας ἐκ τῶν πρὸς τὸν Λάβαν ὁμολογηθέντων, καὶ ἐξ ὧν ἐνεκάλεσεν αἰτίαν εὗρε τῆς κατ' αὐτοῦ μέμψεως, φησίν. 36 Ὠργίσθη ὁ Ιακὼβ, καὶ ἐμαχήσατο τῷ Λάβαν, καὶ εἶπεν.

Ὅρα πῶς καὶ διὰ τῆς μάχης τῆς οἰκείας ψυχῆς ἐκκαλύπτει τὸν ἀρετήν.

Τί τὸ ἀδίκημά μου, φησιν; ἢ τί τὸ ἁμάρτημά μου, ὅτι κατεδίωξας ὀπίσω μου;

Τίνος ἕνεκεν, φησι, μετὰ τοσαύτης ὁρμῆς κατεδίωξάς με; ποῖον ἀδίκημα ἐγκαλεῖν ἔχων, ποῖον ἁμάρτημα; καὶ διὰ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τοσαύτην ὕβριν ἡμῖν ἐπήγαγες, ὥστε διὰ ἐρευνῆσαι πάντα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ μου. 37 Τί εὗρες ἀπὸ πάντων τῶν σκευῶν τοῦ οἴκου σου; θὲς ὧδε ἐνώπιον τῶν ἀδελφῶν σου καὶ τῶν ἀδελφῶν μου, καὶ ἐλεγξάτωσαν ἀνὰ μέσον τῶν δύο ἡμῶν. Τοσαύτην, φησὶν, ἔρευναν ποιησάμενος, ἆρα ἠδυνήθης τι εὑρεῖν τῶν μὴ προσηκόντων μοι, ἢ τί σοι ἀφῃρεθέντων; εἰ εὗρες, ἐν τῷ μέσῳ πρόαγαγε,

ἵνα

ἵνα ⓐ ζῶντες μοι ᾖ ⓐ μὴ σὺ ἀθλιωθῇς τὴν ἀληθείαν ποιήσωντας. ὅπερ εἶδεν αὐτοὺς ἑαυτὸν ἐν ἅπασι γεγυμνωμένον, πολλῷ λοιπὸν παῤῥησίαν ἀπαιτεῖται τὴν οἰκείαν, ἵνα καὶ αὐτὸν ἐν πᾶσι τοῦ χρόνου ἐπεδείξατο, καί φησι,

38 Ταῦτά μοι εἴκοσιν ἔτη, Μετὰ ⓦ κάματον τῶν τοσούτων ἐτῶν τούτων ἤμην ἄξιος ταύτης τῆς ὑβρεως; ταῦτά μοι εἴκοσιν ἔτη. σήμερον εἴκοσιν ἐτῶν ἀριθμὸν ἔχω ἐν τοῦ οἴκου τοῦ σοῦ.

Τὰ θηλαστά σου οὐκ ἤτεκνώθησαν. κριοὺς τῶν θηλάτων σου οὐ κατέφαγον. θηριάλωτον οὐκ ἐνήνοχά σοι. 39 Ἐγὼ ἀπετίνυον πᾶν ἐμοῦτοῦ κλέμματα ἡμέρας καὶ κλέμματα νυκτός. 40 Ἐγινόμην τῆς ἡμέρας συγκαιόμενος ὑπὸ καύματι, καὶ ὑπὸ παγετοῦ τῆς νυκτός, καὶ ἀφίστατο ὁ ὕπνος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου.

Ἐπελάβου, φησί, τῶν καμάτων τῶν ἐμῶν, ὧν ἐπεδειξάμην ποιμαίνων τὰ θηλαστά σου καὶ τὰς αἶγας; μὴ ἔχεις ἐγκαλέσαι ὅτι ποτὲ τὰ θηλαστα, ἢ αἱ αἶγες ἤτεκνώθησαν; ὅσα πρόσθεν δείκνυσι τὴν πρὸς τὸν Θεὸν εὐνοιαν γεγυμνωμένην εἰς ⓦ οἶκον τὸν Λάβαν διὰ τὴν αὐτοῦ παῤῥησίαν. τοῦτο γάρ ἐστιν, ὅσαπερ ἄνωθεν ἔλεγον, εὐλογησέ σε ὁ Θεὸς ὅτι τοῦ ποδί μου. τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἂν θηλὺς ποιμήν ἀπαιτήσειεν. οὐδὲ γάρ τῆς ποιμαντικῆς τοῦτο ἔργον· φύσεως γάρ ἐστι. διὰ τοῦτο θηλὺν ποιμένα, καὶ πολλῷ [ἐν πολλῷ] δείκνυσι τὴν ἄνωθεν γεγυμνωμένην εὐνοιαν τοῦ μὴ κριοὺς τῶν θηλάτων σου οὐ κατέφαγον. μὴ δυνάσαι εἰπεῖν, φησιν, ὅτι ποτὲ κατέφαγον κριὸν ἐκ τῶν θηλάτων σου, ὁ πολλὰς τῶν ποιμνίων ποιεῖ ἔξω; θηριάλωτον οὐκ ἐνήνοχά σοι. ὅτε αὐτός, φησί, ποτε κατέφαγον, ὅτε θηρίον ἤρπασέ ποτε ἀφελέσθαι. μὴ ἐνήνοχά σοι θηριάλωτον; ἢ ὑπὲρ ἑκάστην ἡμέραν σοῦ τὰ ποίμνια ἐγχειριζομένους ὁρᾷς θηριάλωτα τοῖς δεσπόταις παρασάγγας; ἀλλὰ σὺ οὐδὲν τοιοῦτον ἐξκαλέσαι δυνήσῃ, ἢ δεῖξαι γεγυμνωμένον ἐν τοῖς εἴκοσιν ἔτεσι. ἐξ οὗ λέγω θηριάλωτον; ἀλλ' οὐδὲ εἰ ἐκλάπη ποτέ, οἷα συμβαίνειν εἰκὸς, εἰς τὴν ἐμὴν γνῶσιν οὔτο ἐλθεῖν πεποίηκα, ἀλλ' ἐγὼ καὶ κλέμματα κλεπτόμενα ἀπετίνυον, τά τε ἐν ἡμέρᾳ, τά τε ἐν νυκτὶ γινόμενα, καὶ διωνεχῶς καὶ ⓦ τοῦ καύματος καύσωνα ἔφερον γυναίως, καὶ ⓦ " κρυμὸν ⓦ ἀπὸ τῆς νυκτός, ὥστε τοῦ ἀλαφοῦ σοι τὰ ποίμνια" ἁμασάσαθαι. ἐξ οὗ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ὕπνος ἁμὰ τῷ πολλῷ φροντίδα ἀφίστατο ἀπ' ἐμοῦ. εἶδες ποιμένος ἀγρυπνίαν, εἶδες ἀπονυσθὼ διττεταμένην. ποίαν δὲ ἔχοιεν ἀπολογίαν οἱ τὰ λογικὰ ποίμνια ἐγκεχειρισμένοι, καὶ πολλῷ τῷ ῥᾳθυμίαν διπλασιούμενοι, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, τῇ ⓦ προφήτῃ, τὰ μὴ κατασφάπτοντες, τὰ δὲ ὁρῶντες θηριόβρωτα γινόμενα, τὰ δ' ὑφ' ἑτέρων συλώμενα, καὶ δεδεμένην κηδεμονίαν αὐτῶν ποιεῖσθαι βουλόμενοι; καί τοι γε ἐνταῦθα ἐλάφων ὁ πόνος, καὶ δύσκολος ἡ ὀπτιμύγεια. ψυχὴ γάρ ἐστιν ἡ παιδευομένη. ἐκεῖ δὲ πολις καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ ὁ πόνος. ὅσα γάρ τί φησιν· ἐγινόμην τῆς ἡμέρας συγκαιόμενος ὑπὸ καύματι, καὶ ὑπὸ παγετοῦ τῆς νυκτός, καὶ ἀφίστατο ὁ ὕπνος ἀπ' ἐμοῦ. τίς δὲ τοῦτο νῦν δυνηθῇ εἰπεῖν, ὅτι ἁμὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἐπ' αὐτοῦ ποιμαινομένων καὶ δυσὶν ἐδέξατο καὶ θανασιπωσίας; τῶν μὲ νῦν οὐδεὶς ἂν τοῦτο εἰπεῖν τολμήσειε. Παύλου δὲ μόνῳ ἔξεστι ταῦτα μὴ παῤῥησίας λέγειν, ὑπὲρ τούτων μείζονα, ὡς διδασκάλῳ τῆς οἰκουμένης. καὶ ποῦ, φησι, Παῦλος ταῦτα ἐπὲμεινεν; ἀκουε αὐτοῦ λέγοντος, Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; ὦ ποιμένος φιλοσοργία. τὰ ἑτέρων, φησί, πλώματα ἐμοὶ διττεύει τὰς ἀληθόνας· τὰ ἑτέρων σκώληκα ἐμοὶ τὴν κάμινον τῆς ὀδύνης ἀνάπτει. τοῦτον ἅπαντες ζηλοῦτωσαν ⓐ τὴν τῶν λογικῶν προβάτων ἐγκεχειρισμένοι προστασίαν, καὶ μὴ χείρους ἡμέραθωσαν τοῦ παρὰ τὴν τῶν ἀλόγων προνοίαν ζωσαύ-

Ιεζ. λη.

β. Κορ. ια. κθ

τὴν ἀγρυπνίαν ὑπεδεξάμην, ὡς ὅτι τοσοῦτον ἔτι ἀριθμόν. σκῆμα γὰρ καὶ ῥᾳθυμία τῆς ψυχῆς, οὐδὲν ὁ βλάβος· σὺ δὲ οὖν ἂν ἢ καὶ ἓν τοσοῦτον λογικὸν ἀπόλητο, ἢ θηρίων ἄλογον ψυχήν), πολλὴ ἡ ζημία, μεγίστη ἡ βλάβη, ἄφατος ἡ κόλασις. Εἰ γὰρ ὁ δεσπότης ὁ ἡμέτερος τὸ αἷμα τὸ ἴδιον ἔσχεν ὑπὲρ αὐτοῦ ἃ πρῆγμα ἐποιήσατο, ποίας αἰτίας εἴη ὁ τοιοῦτος συλλογώμενος ἄξιος, ὁ τοσοῦτον μηδέν τα τοῦτο διασοῦν πρόφασιν ἀνεχόμενος, ἢ μὴ τὰ πρὸς ἐμαυτὸν πάντα πληρῶν εἰς τοῦτο τοσοῦτον ὑπιμέλειαν; ἀλλ' ὅτι τὴν ἀκριβολογίαν τοῦ λόγου ἐπεμελήθημεν. 41 Ταῦτα μοί, φησιν, εἴκοσιν ἔτη εἰμὶ σὺν τῇ οἰκίᾳ σου. ἐδούλευσά σοι δεκατέσσαρα ἔτη ὑπὲρ τῶν δύο θυγατέρων σου, καὶ ἓξ ἔτη ἐν τοῖς προβάτοις σου· καὶ παρελλόγισω τὸν μισθόν μου δέκα ἀμνάδας. 42 Εἰ μὴ ὁ Θεὸς τοῦ πατρός μου Ἀβραάμ, καὶ ὁ φόβος Ισαὰκ ἦν μετ' ἐμοῦ, νῦν δὴ με κενὸν ἐξαπέστειλας. τὴν ταπείνωσίν μου καὶ τὸν κόπον τῶν χειρῶν μου εἶδεν ὁ Θεὸς, καὶ ἤλεγξέ σε ἐχθές. Ὅσα πῶς καὶ περὶ τοῦ Λάβαν ὁμολογηθέντα παρεδάρρυνε τὸν δίκαιον, καὶ μὴ πρᾳότητος τὸν ἔλεγχον ποιῆται. οἶδας, φησιν, ὅπως τῶν εἴκοσιν ἐτῶν τὸν ἀριθμὸν ἐδούλευσά σοι, ὑπὲρ τῶν θυγατέρων σου καὶ δεκατέσσαρα ἔτη, σὺν δὲ τοῖς προβάτοις καὶ τὰ λοιπά. καὶ ὅμως ἀποστερῆσαί με κατεδέξω τὸν μισθόν, καὶ οὐδὲν ὑπὲρ τούτου ἐνεκάλεσα. τοῦτο δέ, ἐξ ὧν αὐτὸς ὡμολόγησας, οἶδας, ὅτι εἰ μὴ ὁ Θεὸς τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τοῦ Ισαὰκ ἦν μοι βοηθός, νῦν δὴ με κενὸν ἐξαπέστειλας, ἔρημον, καὶ πένητα δὴ ἀφεῖλω ἀπ' ἐμοῦ, καὶ τὴν ἀδικίαν, ἣν προσέθου, εἰς ἔργον ἂν ἤγαγες. ἀλλ' ὁ Θεὸς ὁ εἰδὼς τὴν ταπείνωσίν μου καὶ τὸν κόπον τῶν χειρῶν μου. τί δέ, τὴν ταπείνωσίν μου καὶ τὸν κόπον τῶν χειρῶν μου; ὅτῳ ἤδει ὁ Θεὸς, ὅπως μὴν ἐγὼ μετὰ πολλῆς τῆς βύνοίας τὴν δουλείαν ἐποιησάμην, καὶ τὸν κόπον ὅσον ὑπερέμεινα ποιμαίνων τὰ πρόβατα, καὶ σὺν ἡμέρᾳ καὶ σὺν νυκτὶ φθονητίζων διετέλουν, πρὸς σκῆνα ἰδὼν ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης ἔδει ἤλεγξέ σε, ἐπέσχε τῆς καθ' ἐμοῦ ἀδικίας καὶ τῆς ἀλογίστου ὁρμῆς. ἱκανῶς δὲ σὺν ἔδει ἀπολογίας καθίκετο ὁ Λάβαν, καὶ μετὰ τὸ ἐλέγξαι τὴν εἰς αὐτὸν ἀδικίαν, καὶ τὰς περὶ αὐτοῦ εἰς αὐτὸν βυβργεσίας ἀπεμνημόνευσε. δεῖ δὲ ἀδεεῖς ἐκεῖνος τὰ περὶ αὐτοῦ εἰρημένα, λοιπὸν καὶ εἰς δειλίαν καθίσταται, καὶ ζωθήκας ἁπαντῆσαι βάλεται πρὸς τὸ δίκαιον. ὅσα Θεοῦ κηδεμονίαν. ὁ οὕτω παρεσκευασμένος, καὶ μετὰ τοσαύτης ὁρμῆς τὴν καταδίωξιν ποιησάμενος, εἰς τοσαύτην κατέσχε δειλίαν, ὡς τὰς περὶ αὐτοῦ ζωθήκας ὑπιζητεῖν. 43 Ἀποκριθεὶς γὰρ Λάβαν, φησὶν, εἶπε τῷ Ιακώβ, αἱ θυγατέρες σου, θυγατέρες μου, καὶ οἱ υἱοί σου, υἱοί μου, καὶ τὰ κτήνη σου, κτήνη μου, καὶ πάντα ὅσα σὺ ὁρᾷς, ἐμά ἐστι καὶ τῶν θυγατέρων μου. τί ποιήσω σήμερον, ἢ τοῖς τέκνοις αὐτῶν τοῖς τεχθεῖσιν; Οἶδα ὅτι καὶ αἱ θυγατέρες, φησὶν, ἐμαί εἰσι, καὶ πάντα ὅσα σοί ἐστιν, ἐκ τῆς ὑπάρξεως τῆς ἐμῆς προσετέθη σοι. τί οὖν ποιήσω σήμερον, ἢ τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν τεχθεῖσι; 44 Νῦν οὖν δεῦρο, διαθώμεθα διαθήκην, ἐγὼ τε καὶ σύ, καὶ ἔσται εἰς μαρτύριον ἀνὰ μέσον ἐμοῦ τε καὶ σοῦ.

Σωθήκας, φησὶ, ποιησώμεθα, καὶ ἔσται εἰς μαρτύριον ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ, εἰς ἔλεγχον, εἰς ἀπόδειξιν. Εἴπερ γὰρ αὖτις, εἴ τις προβαίνων τὰ νῦν πρὸς ἡμᾶς προτεταγμένα ὑπερχειρήσειεν. Ἰδοὺ οὐδεὶς μεθ' ἡμᾶς ὁ γὰρ Θεὸς μάρτυς ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ.

Σκόπει πῶς καὶ μικρὸν ὁ Λάβαν καὶ εἰς θεογνωσίαν ἀνάγεται. ὁ γὰρ τοῦ χλοπίνου πρὸς τούτοις τῶν θεῶν αὐτοῦ ὑπιφέρων τῷ δικαίῳ, καὶ τοσαύτην ἐρυθνάν ποιησάμενος, νῦν φησιν, ὑπὲρ οὐδεὶς ἐστι μεταξὺ ἡμῶν ὁ διωνάμενος, εἰ τι μὴ ταῦτα γένηται, μαρτυρῆσαι τοῖς νῦν πρὸς ἡμᾶς γενομένοις, ὁ Θεὸς μάρτυς ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ. ὄχθος πέστιν, ὁ τὰ πάντα ὁρῶν, οὗ οὐδὲν λαθεῖν διώνατα, ὁ τοῦ ἑκάστου γνώμου ὑπισάμενος.

45 Λαβὼν δέ, φησιν, Ιακὼβ ἔστησε στήλην, 46 Καὶ ἐποίησε βυνὸν, καὶ ἔφαγον ὑπὲρ τοῦ βυνοῦ.

βυνοὺ. 47 Εἶπα εἶπεν αὐτῷ Λάβαν, ὁ βυνὸς ὅτος μάρτυρεῖ μὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ.
Τί ὅστιν, ὁ βυνὸς ὅδε; αὐτὶ τοῦ, τὰ ῥήματα τὰ ἐν τῷδε γενόμενα ἐν ᾧ βυνῷ τούτῳ
ὑπόμνησις ἡμῖν ἔσαι διὰ παντός. Καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου, βυνὸς μάρτυς.
Εἶπά φησιν, 49 Ἐπίδοι ὁ Θεὸς μὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ.
Σκόπει πῶς πάλιν τιμῶ τῷδε τοῦ Θεοῦ δίκαιον ὑπεκάλυψαν ὁ Λάβαν. ἐπίδοι γάρ,
φησιν, ὁ Θεὸς μὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ, Ὅτι ἀποκρυπτόμεθα ἕτερος τοῦ ἑτέρου.
Νυῖ, φησι, χωρισθησόμεθα, ἵνα σὺ μὴ ἀπέλθῃς εἰς τιμῶ οἰκείαν γῆν, ἐγὼ δὲ ἐπανελεύσομαι εἰς Ⓦ οἶκον Ⓦ ἐμόν. 50 Εἰ ταπεινώσεις τὰς θυγατέρας μου, εἰ
λάβοις γυναῖκας ἐπὶ τὰς θυγατέρας μου. ὅρα, οὐδεὶς μεθ' ἡμῶν ὅστιν ὁ ὁρῶν, Θεὸς μάρ-
τυς. Σκόπει πῶς ἡ ἄπαξ ἡ δεύτερον ἡ πολλάκις Ⓦ Θεὸν καλοῦ μάρτυρα. Ἐ
γὼ γὰρ ἡ προνοια ἡ περὶ τὸν Ιακὼβ μεγαλυνθεῖσα ἐπαίδευσεν αὐτόν, ὅσον δεσπότου ἡ δυνάμις,
ἡ ὡς οὐχ οἷόν τε τὸ τι λαθεῖν τὸ ἀκοίμητον ὀφθαλμόν. διὰ τοῦτό φησι, καὶ Ἀφανισθῶ-
μεν, καὶ μηδεὶς ἕτερος ὁ μαρτυρήσας δυνάμενος, αὐτὸς ἔσαι μάρτυς ὁ πάντα ἀεὶ παρών.
διὰ ἑκάστου τῶν ῥημάτων σημαίνει, ὅτι τῆς πανταχοῦ γῆς ὅστι δεσπότης.
51 Καὶ εἶπεν Ιακὼβ, ἰδοὺ ἡ στήλη αὕτη μάρτυς. 52 Εἶπα πάλιν ὁ Λάβαν
φησὶν, ἐὰν τε γὰρ ἐγὼ μὴ ἀφανῶ πρὸς σὲ, μήτε σὺ ἀφανὴς πρὸς ἐμὲ τὸν βυνὸν τοῦτον
ἢ τὴν στήλην ταύτην ὅτι κακίαν, 53 Ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ καὶ ὁ Θεὸς Ναχὼρ κρίνοι ἀνὰ
μέσον ἡμῶν. Θεὰ πῶς μὴ τοῦ παντὸς καὶ τῶν πάντων τῶν ἑαυτῆς ζωῶν, ἀδελφὸν
μὲ τοῦ πατριάρχου τυγχάνοντα, ἑαυτῆς ἢ πάντων. ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ καὶ ὁ Θεὸς Ναχὼρ
κρίνοι ἀνὰ μέσον ἡμῶν. Καὶ ὤμοσεν Ιακὼβ κατὰ τοῦ φόβου τοῦ παντὸς αὐτοῦ Ισαάκ,
54 Καὶ ἔθυσε θυσίαν ἐν τῷ ὄρει, καὶ ἐκάλεσε τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον, καὶ ἐκοιμήθησαν ἐν τῷ ὄρει. Ἔθυσε θυσίαν ἐν ᾧ ὄρει, ἠυχαρίστησε, φησι, τῷ
Θεῷ ὅτι τοῖς γεγενῆσι, καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον, καὶ ἐκοιμήθησαν ἐν ᾧ ὄρει. 55 Ἀναστὰς
δὲ Λάβαν ᾧ προῒ κατεφίλησε τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησεν
αὐτοὺς, καὶ ἀπογραφεὶς Λάβαν ἀπῆλθεν εἰς Ⓦ οἶκον αὐτοῦ.
Εἶδες, ἀγαπητὲ, πόση τοῦ Θεοῦ ἡ σοφία, ὅπως κτᾶται καὶ τὸν τοῦ πλησίον οἶκον προ-
νοίαν ἐπεδείξατο, καὶ κεῖνον ἀπέσησε τῆς καθ' αὐτοῦ ἀδικίας, καὶ δι' ὧν αὐτῷ πρεσβεύσει μὴ
λαλῆσαι πονηρὰ κατὰ τοῦ Ιακὼβ, εἰς τιμῶ τῆς διορθώσεως ὁδὸν καὶ μακρὰν αὐτὸν σήκατε.
καὶ ὁ καθαρὸς θεῖον ὅπως ἔχων, καὶ φθάσαι βουλόμενος καὶ αὐξῆσ, ἀπολογησάμενος καὶ
καταφιλήσας δὲ τὰς θυγατέρας καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ὅτως οἴκαδε ἐπέστρεψε.
Τάχα εἰς πολὺ μῆκος Ⓦ λόγων ἐξετείναμεν. ἀλλὰ σύγνωτε· οὐχ ἑκόν- ΗΘΙΚΟΝ
τες τοῦτο πεπόνθαμεν, ἀλλὰ τῆς ὑποθέσεως εἰς τιμῶ ἀνάγκιμον ἡμᾶς τούτων κατασκη-
σάσης. διὸ καὶ ἐν τούτοις σήσαντες τὸν λόγον, ἐκτενῶ τοῦδε καλέσωμεν ὑμᾶς τιμῶ ἀγά-
πιν, ὥστε πάντα ποιῆσ καὶ πρεσβεύεσθαι, ἵνα τιμῶ αὐτῶν δύνοιμεν ὑπερασπίσωμεν.
εἰ γὰρ ἐκτενῶν ἔχωμεν ὑμᾶς, πάντα ἡμῖν ῥᾴδια ἔσαι καὶ εὔκολα, καὶ οὐδὲν ἡμᾶς τοῦ ἐν ᾧ
πρόσκοπτι βίῳ λυπῆσαι δυνήσεται, κἂν λυπηρὸν εἶναι δοκῇ. τοσαύτη γὰρ τῆς αὐτοῦ δυ-
νάμεως ἡ ὑπερβολή, ὡς καὶ αὐτὰ τὰ λυπηρὰ εἰς τὸ ἐναντίον πρέπειν ἐπιτρέπειν, ὅταν βού-
ληται. ὅτω καὶ Παῦλος ἐν θλίψεσιν ὧν ἔχαιρε καὶ ἠγαλλετο τῇ προσδοκίᾳ τοῦ ἀποκει- Β. Κορ. ια. κβ
μένων ἀμοιβῶν παρεφύμενος. διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης ἔλεγεν, Ἐν θλίψει ἐπλάτυ- Ψαλμ. δ. α
νάς μοι, διδάσκων ἡμᾶς, ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ θλίψει τυγχάνοντα ἀδείας καὶ ἀνέσεως αὐτὸν ἀπο-
λαύειν προσεκύαζεν ὁ Θεός. τοιοῦτον οὖν ἔχοντες δεσπότην, ὅτω δυνατὸν, οὕτως εὐ-
μήχανον καὶ σοφὸν, οὕτω φιλάνθρωπον, τὰ πρὸς ἑαυτοὺς εἰσφέρωμεν, καὶ τῆς ἀρετῆς
πολιτείαν ποιώμεθα λόγον, ἵνα καὶ τῶν ἐν τούτοις καὶ τῶν μελλόντων ὑπερτύχωμεν ἀγαθῶν, χά-

ριτι

εἰλικρινῆ φιλοσοφίαν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. π. ΚΑΙ ΑΝΑΒΛΕΨΑΣ ΙΑΚΩΒ ΕΙΔΕ ΠΑΡΕΜΒΟΛΗΝ Θεοῦ παρεμβεβληκυῖαν, καὶ συνήντησαν αὐτῷ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ. εἶπε δὲ Ἰακώβ, ἰδὼν ἃ εἶδεν αὐτοῖς, παρεμβολὴ Θεοῦ αὕτη, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, παρεμβολαί.

ΟΙδα ὅτι κεκμήκατε ἀφ' ἧς εἰς πολὺ μῆκος τοῦ λόγου προελθόντος ἡμῖν. ἀλλὰ καὶ θαρσεῖτε· ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστι κενός. ἐν κυρίῳ γάρ ἐστι κόπος ὑμῶν, διὸν καὶ ὁ προὼν βραχὺ πόνος ἡμῶν μεγάλων μισθῶν πολύξενος γίνεται. Εἰ γὰρ καὶ τὸ σῶμα κέκμηκεν, ἀλλ' ἡ ψυχὴ πλέον ἐρρώσθη. διὸ καὶ αὐτὸς ὁρῶν ὑμῶν ἀκμάζοντα τὸν πόθον, καὶ τὴν ὀπτηθυμίαν διεγηγερμένην, βουλόμενος συσχεῖλαι τὸ διδασκαλίδιον, οὐκ ἠθέλησεν πρὸ τέλους εἰς σιγὴν καταλῦσαι τὸν λόγον, εἰδὼς ὡς ταύτῃ μᾶλλον ὑμῖν χαριεῖται. τὸ γὰρ πλῆθος τῶν εἰρημένων μάλιστα ἐδείκνυ τῆς ὑμετέρας φιλοσοφίας τὸν πολλὸν ἀσυδιόν καὶ τὸν ἀκόρεστον πόθον. διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς μὴ πλείονος προθυμίας τῆς πρὸς ὑμᾶς ἀπολείπῃ διδασκαλίας, ὁρῶν ὑμῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὸν ὄρεξιν ὀπτιτενομένην. Φέρε οὖν καὶ σήμερον ταῖς ἐξῆς τῶν θείων εἰρημένων καὶ δυνάμει ἐπελθόντες, τὸν συνήθη ἑστίασιν προθησόμεθα ὑμῖν τῇ ἀγάπῃ, καὶ ἴδωμεν μὴ τὸν τοῦ Λάβαν ἀναχώρησιν, ὅπως ὁ δίκαιος τῆς ὁδοιπορίας ἀπόσεται. οὐδὲν γὰρ δεῖται τῶν ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ κειμένων ἐστὶν, ἀλλὰ πάντα τὰ κατὰ τὸν δίκαιον γινόμενα μεγίστης γέμει τῆς ὠφελείας. ὅθεν γὰρ τῶν ὅλων διασπουδὴν εἶχον διὰνεκῶς αὐτοῖς συμπαρεῖται, καὶ τοῦτο καὶ τὸν ὁδοιπορίαν πόνους ὑπεκκαίζοντα, πολλὴν ἀπὸ τῆς ψυλῆς αὐτῶν ὁδοιπορίας ὅτι τὸ ὠφέλειμον κερπώσασθαι ἀπελθόντος, φησὶ, Λάβαν εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ,

κζ. λβ. 1 Καὶ Ἰακὼβ ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ ὁδὸν, καὶ ἀναβλέψας εἶδε παρεμβολὴν Θεοῦ παρεμβεβληκυῖαν, καὶ συνήντησαν αὐτῷ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ γὰρ παυσαμένου τοῦ φόβου τοῦ Λάβαν καὶ τέλος εἰληφότος, διεδέχετο λοιπὸν ὁ φόβος τοῦ ἀδελφοῦ, διὰ τοῦτο ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης προθαρρύνει τὸν δίκαιον βουλόμενος, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν δειλίαν ἐκποσκεδάσας, παρεσκεύασεν αὐτὸν τῶν ἀγγέλων τὴν παρεμβολὴν ἰδεῖν. Συνιόντησαν γὰρ αὐτῷ, φησὶν, οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ, 2 Καὶ εἶπεν Ἰακώβ, παρεμβολὴ Θεοῦ αὕτη, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, παρεμβολαί,

Ὡς ἐκ τῆς προσηγορίας δηλονότι τὴν ἀναμνησιν τῆς γεγονυίας αὐτῷ ἐκδοσε ὀπτασίας. Εἶτα μετὰ τὴν ὀπτασίαν ταύτην 3 Ἀπέστειλε, φησὶν, ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἀγγέλους πρὸς Ἡσαῦ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ διετείλατο λέγων, ὅτως ἐρεῖτε τῷ κυρίῳ μου Ἡσαῦ. Ὅσα καὶ μετὰ τὴν ὄψιν πόσος ἔτι ὁ φόβος ἐπέκειτο τῷ δικαίῳ. ἐδεδοίκει γὰρ τὸν ἀδελφοῦ τὴν ὁρμὴν, καὶ ἠγωνία, μὴ ἡ μνήμη τῶν πρὶν ὑπ' αὐτοῦ γεγενημένων εἰς τὴν κατ' αὐτοῦ ἔφοδον αὐτὸν παρορμήσῃ. 4 Εἶπατέ, φησι, τῷ κυρίῳ μου Ἡσαῦ, ὅτω λέγει ὁ παῖς σου Ἰακώβ· μετὰ Λάβαν παρῴκησα, καὶ ἐχρόνισα ἕως τοῦ νῦν, 5 Καὶ ἐγένοντό μοι βόες καὶ ὄνοι καὶ πρόβατα καὶ παῖδες καὶ παιδίσκαι, καὶ ἀπέστειλα πρὸς κύριόν μου, ἵνα εὕρω ὁ παῖς σου ἔνδυτόν σου χάριν.

Σκόπει πῶς δέδοικε τὸν ἀδελφὸν, καὶ διὰ τοῦτο ὀξυμνημόνευσεν αὐτὸν βουλόμενος προαποστέλλει μηνύων αὐτῷ τὴν τε οἰκείαν ἐπάνοδον, τὴν τε γεγονυίαν αὐτῷ πρόνοιαν, καὶ ὅπως πάντα διετέλεσε χρόνον· ἵνα μαλάξας αὐτοῦ τὸν θυμὸν, ἥμερον αὐτὸν

τὸν καταξῆσαι δωρηθῆ, ὁ δὴ ἐγεγόνει, τῷ Θεοῦ κατισχύσαντος αὐτοῦ τῷ καρδίᾳ, καὶ σθένοντος τῷ ὀργῇ αὐτοῦ, καὶ ἤμελλεν αὐτὸν καταξήσαντος. Εἰ γὰρ Λάβαν [αὐτὸν] μὴ τοσαύτης ὁρμῆς καταδιώξαντα ἐν τοσούτῳ φόβῳ γενέσθαι παρεσκεύασε δι' ὧν εἶπε, πολλῷ μᾶλλον τὸν ἀδελφὸν ἡμερώτερον δι' ἑαυτοῦ παρεσκεύαζε εἶναι τὸ δίκαιον. 6 Ἀπέστρεψαν δέ, φησι, λέγοντες, ἀπήλθομεν πρὸς τὸν ἀδελφόν σου, καὶ ἔρχεται εἰς συνάντησιν σοι, καὶ τετρακόσιοι ἄνδρες μετ' αὐτοῦ. Ὅσα πῶς καὶ τὸ ἐπέτεινε τὸ δίκαιον τὸν φόβον. οὐδὲ γὰρ ἤδει τὸν σκοπὸν τοῦ ἀδελφοῦ μετ' ἀκριβείας, ἀλλὰ μαθὼν τὸ πλῆθος τῶν συόντων αὐτῷ ἐδεδοίκει, ὑφορώμενος μὴ ὡς πρὸς πόλεμον παρεσκευασάμενος, ὅπως τὸ ὑπάντησιν ποήσαιτο βούλῃ. 7 Ἐφοβήθη γὰρ, φησι, Ιακώβ, καὶ διεπορεύετο· ὁ φόβος αὐτοῦ τοὺς ἀγγέλους διετάρασσε, καὶ οὐκ ἤδει τὸ τί πρᾶξαι, ἀλλ' ἐν ἀπορίᾳ ἐγεγόνει. διὸ ὡς πρὸς τὸ πάντος δεδοικὼς, καὶ τὸν θάνατον πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων,

Διαιρεῖ εἰς δύο παρεμβολὰς πάντα τὸν λαὸν τὸν μετ' αὐτοῦ. 8 Εἶπε γάρ, φησιν, ἐὰν ἔλθῃ εἰς παρεμβολὴν μίαν καὶ κόψῃ αὐτὴν, ἡ δευτέρα ἔσαι εἰς τὸ σώζεσθαι.

Ταῦτα μὲν ὁ φόβος ἐνουθέτησε καὶ ἡ πολλὴ δειλία. ὁρῶν δ' ἑαυτὸν ὡς ἐν δικτύοις ἀπειλημμένον, ὅτι τὸν ἄμαχον [λιμῶνα τὸν] δεσπότην καταφθύει, καὶ πᾶς ἐνοχήσεις πᾶς εἰς αὐτὸν γεγυμνῶσαι ἀπαιτεῖ πρὸς τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ, μονονουχὶ λέγων πρὸς αὐτὸν νῦν ἥκει καιρὸς, ἐν ᾧ καὶ τὴν τῶν προγόνων ἀρετὴν, καὶ καὶ τὴν πρὸς σὲ γεγενημένην ἐνοχήσειν δίκαιος ἂν εἴην ἀπάσης ἀπολαύσας συμμαχίας.

9 Εἶπε γάρ, φησιν, Ιακώβ, ὁ Θεὸς τοῦ πατρός μου Ἀβραάμ, καὶ ὁ Θεὸς τοῦ πατρός μου Ισαάκ, σύ, φησιν, ὁ Θεὸς, ὁ εἰπών μοι, ἀπόστρεφε εἰς τὴν γῆν τῆς γενέσεώς σου.

Ὁ διασώσας με, φησιν, ἀπὸ τῆς ξένης, καὶ πρεσβεύσας ἐπανελθεῖν πρὸς τὸν πατέρα τὸν ἴδιον ἐπὶ τὴν γῆν τῆς γενέσεως. 10 Ἰκανώθην μοι ἀπὸ πάσης δικαιοσύνης, καὶ ἀληθείας, ἧς ἐποίησας τῷ παιδί σου. Ἀρκείωθη, φησὶ, πρὸς τὴν ὑπὲρ τοῦ παρόντος χάριν συμμαχίαν. ὁ γὰρ μέγεθος τοῦ παρόντος τοσαύτην ὑπερδεξάμενος ἐπὶ ἐμὲ κηδεμονίαν, δυνατὸς εἶ καὶ νῦν διασῶσαι με τὴν ἐπικειμένων μοι κινδύνων. οὐδὲ γὰρ ἀγνοῶ, Ὅτι σὺ τῇ ῥάβδῳ μου ταύτῃ διῆλθον τὸν Ιορδάνην τοῦτον

Νυνὶ δὲ μετὰ τὴν σὴν ἐμὲ πρόνοιαν ὁ τὴν βακτηρίαν μόνην ὑπιφερόμενος, ὠήκα εἰς τὴν ἀλλοτρίαν ἀπῆλθον, Νῦν μετὰ δύο παρεμβολῶν ἀπαγόμενα.

Σὺ οὖν, δέσποτα, ὁ ταύτην μοι τὴν εὐπορίαν χαρισάμενος, ὁ εἰς τοσοῦτον με αὐξήσας, διασῶσαι· 11 Σὺ νῦν ῥῦσαί με ἐκ χειρὸς τοῦ ἀδελφοῦ μου Ἡσαῦ, ὅτι φοβοῦμαι ἐγὼ αὐτὸν, μήποτε παπάξῃ με, καὶ μητέρα ὅπτι τέκνοις.

12 Σὺ εἶπας, οὗ σε ποιήσω, καὶ θήσω τὸ σπέρμα σου, ὡς τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης, ἣν οὐκ ἀριθμηθήσεται ὑπὸ τοῦ πλήθους. Ὅσα τοῦ δικαίου τὸ φιλόθεον καὶ τὴν πολλὴν εὐγνωμοσύνην, πῶς οὐδὲν ἕτερον ἀξιοῖ τὸν δεσπότην, ἢ τὰς οἰκείας ἐνοχήσεις πληρῶσαι. καὶ ὅτι τοῖς προλαβοῦσιν εὐχαριστίαν ὑπιδεξάμενος, καὶ ὁμολογήσας ὅτι γυμνὸν ὄντα καὶ ἀπροικισμένον εἰς τοσαύτην προκοπὴν κατέστησεν, ἱκετεύει τοῦ κινδύνου αὐτὸν ἐξαρπάσαι. Εἶπας γάρ, φησιν, ὅτι ποιήσω τὸ σπέρμα σου, ὡς τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης, ἣν οὐκ ἐξαριθμηθήσεται. ποιησάμενος τὴν πρὸς τὸν δεσπότην προσκλησιν, καὶ τὴν ἱκετηρίαν τῆς προσευχῆς ἀνενέγκας τῷ δεσπότῃ, καὶ πᾶν ἐαυτὸν προσθήσει,

13 Καὶ λαβών, φησι, δῶρα, ἃ ὧν ἐπεφέρετο, ἀπέστειλε τῷ ἀδελφῷ,

Διελὼν τὰ ἀποσταλέντα, καὶ στολὰς δεδωκὼς, ὥστε ἐν ἀρχῇ τῶν λόγων ἐξευμενίσασθαι, καὶ μειλιῦσαι τὸν ἑαυτῆς προυσίδιν. 20 Εἶπατε γάρ, φησιν, ὅτι ἰδοὺ ὁ παῖς σου Ἰακὼβ γίνεται ὀπίσω ἡμῶν. Ὥστε πρότερον ἐξευμενίσασθαι, καὶ τότε τὸν κύριον πρόσωπον

σωπον αὐτοῦ ἠμέλαθαι Ζωτυχίου. Μετὰ τοῦτο γάρ, φησιν, ὄψομαι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. ἴσως γάρ, φησι, προσδέξεται τὸ πρόσωπόν μου. 21 Καὶ προεπορεύετο κατὰ δῶρα κατὰ τοῦ προσώπου αὐτοῦ. Ἀλλ' ὅρα μοι σὺν τοῖς πάλιν τοῦ Θεοῦ τὴν ἀφατον φιλανθρωπίαν, καὶ ὅπως ἀεὶ καταλλήλως τὴν οἰκείαν προνοιαν ἐνδείκνυται. ὅτι μὲν γὰρ τοῦ Λάβαν, ὅτῳ ὁ δίκαιος οὐδὲν ζημιούτων ἐπωφθενεν, οὐδὲ ἠδει ὅτι πρώτως αὐτὸν καταλήψεται ὁ Λάβαν μετὰ πολλῆς τῆς ὁρμῆς· ὅτι τὸ ἀμύνασθαι τὸν δίκαιον τῆς λύθρα ἠμοιβῆς ἀναχωρήσεως ἕνεκα, τῷ Λάβαν ὑπεφανείς καταστέλλει αὐτοῦ τὴν ὁρμήν, καὶ ἐντέλλεται μηδὲν τῷ Ἰακὼβ, μηδὲ ἐν ῥήμασι λυπηρὸν ἀποκρίνασθαι. μὴ λαλήσῃς γάρ, φησι, μετὰ Ἰακὼβ πονηρόν. καὶ τοῦτο ὡκονόμει κατὰ τῆς ἐκείνου γλώττης γνώριμον ἠμέλας τῷ δικαίῳ, ἵνα μαθὼν τὴν περὶ αὐτὸν μεγαλοψυχίαν οἰκονομίαν θαρσαλεώτερον κατασῇ. νυνὶ δὲ ὅτῳ ὁ ἀδελφὸς μὲν ἐκ τοῦ μήκους τοῦ χρόνου λοφήσας ἑαυτῷ, καὶ τὸν θυμὸν καὶ τὴν ἀγανάκτησιν παύσας τὴν πρὸς τὸν Ἰακὼβ, οὐδὲ ὁ ἀγωνιος ἑαυτῷ, δεδοικὼς καὶ τρέμων τὸν ἀδελφοῦ τὴν Ζωτυχίαν, ὁ ἀγαθὸς διαστὴς οὐκ ἐπὶ τῷ Ἡσαῦ ἐντέλλεται (οὐδὲ γὰρ ἐβούλευτό τι κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ) ἀλλὰ τὸν δίκαιον προμηθεῖται. 22 Μετὰ γὰρ τὸ ἀποστεῖλαι, φησι, τοὺς πρὸ δώρων ἀποκομίζοντας, καθυδήσας, φησί, καὶ διαστὰς ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ διήγαγε τὰς δύο γυναῖκας, καὶ τὰ παιδία τοῦ διαβασιν τοῦ Ἰαβώκ. 23 Καὶ ἔλαβεν αὐτοὺς, καὶ διέβη τὸ χειμάρρουν. ὑπελείφθη ὁ Ἰακὼβ μόνος, 24 Καὶ ἐπάλαιεν ἄνθρωπος μετ' αὐτοῦ.

Μεγάλη ἡ τοῦ δικαίου φιλανθρωπία. ὅτῳ γὰρ ἔμελλε τὸν ἀδελφὸν Ζωτυχίαν ποιήσασθαι, ἵνα μάθῃ διὰ τῶν πραγμάτων, ὅτι οὐδὲν ἀνδρὸς ἰσχύσεται, ἐν ἡμέρᾳ ἀνθρώπου παλαίειν μετὰ τοῦ δικαίου καταδέχεται. Εἶτα ὁρᾷ ἑαυτὸν ἥττώμενον ὁ Ἰακὼβ, 25 Ἐκράτησέ, φησι, τοῦ πλάτους τοῦ μηροῦ αὐτοῦ.

Ὅλον γὰρ τοῦτο συγκαταβάσεως ἕνεκεν ἐλέγετο, ἵνα τὸν δειλίαν ἐξέλῃται τῆς τοῦ δικαίου ψυχῆς, καὶ πείσῃ ἐκτὸς πάσης ἀγωνίας τὸν πρὸς τὸν ἀδελφὸν Ζωτυχίαν ποιήσασθαι. κρατήσαντος γάρ, φησι, τοῦ Ἰακὼβ τοῦ πλάτους τοῦ μηροῦ, Ἐνάρκησε τὸ πλάτος τοῦ μηροῦ Ἰακὼβ ἐν τῷ παλαίειν αὐτὸν μετ' αὐτοῦ. Εἶτα ἵνα μάθῃ ὁ Ἰακὼβ τὸν δυνάμιν τοῦ πρὸς αὐτὸν παλαίειν νομιζομένου, 26 Φησὶ πρὸς αὐτὸν, ἀπόστειλόν με. ἀνέβη γὰρ ὁ ὄρθρος. Ἀιαθόμενος ἴσως ὁ δίκαιος τὸ μέγεθος τῆς δυνάμεως τοῦ ταῦτα εἰρηκότος, Φησὶν, οὐ μή σε ἀποστείλω, ἐὰν μὴ με εὐλογήσῃς.

Μεγάλων ἠξιώθη, φησὶ, καὶ ὑπὲρ τὰ ἀξίαν τὴν ἐμαυτοῦ. τὸ πρότερον ἴσως σε ἐάσω, μέχρις ἂν τῆς εὐλογίας ἀπολαύσω τῆς παρὰ σοῦ. 27 Εἶτα φησι, τί ὄνομά σοί ἐστιν; Ὅρα πάλιν συγκαταβασιν. Εἰ γὰρ μὴ ἠρώτησεν, οὐκ ἠδει τὸ δικαίου τὸ πρόσωπον εἶδε· ἠδει πρώτως, ἀλλὰ βούλεται αὐτὸν πιστώσασθαι διὰ τῆς ἐρωτήσεως, καὶ διδάξαι, τίς ἐστιν ὁ πρὸς αὐτὸν διαλεγόμενος.

Καὶ ὅτῳ Εἶπεν, Ἰακὼβ, 28 Φησιν, οὐ κληθήσεται ἔτι τὸ ὄνομά σου Ἰακὼβ, ἀλλ' Ἰσραὴλ ἔσται τὸ ὄνομά σου, ὅτι ἰσχύσας μετὰ Θεοῦ, καὶ μετὰ ἀνθρώπων δυνατὸς ἔσῃ. Εἶδες πῶς ἔδειξε τὴν αἰτίαν ἅπασαν, δι' ἣν τὴν τοσαύτην συγκατάβασιν ἐπεδείξατο. καὶ ὁμοῦ διδάσκει τὸ δίκαιον διὰ τῆς ὑπερθέσεως αὐτῷ προσηγορίας, τίς ἐστιν οὗ εἶδε καὶ καταξιοῦσθαι. οὐκ ἔτι γὰρ κληθήσεται, φησιν, Ἰακὼβ τὸ ὄνομά σου, ἀλλ' Ἰσραὴλ. Ἰσραὴλ γὰρ ἑρμηνεύεται, νοῦς ὁρῶν Θεόν. ὅτῳ, ὡς ἰδεῖν ἀνθρώπῳ δυνατὸν, ἰδεῖν καταξιοῦσθαι Θεόν, διὰ τοῦτο καὶ τὴν τοιαύτην ὑπερθήκην, ἵνα πᾶσι τοῖς ἐξῆς καταδηλον ἦται, οἵας ἠξίωσε τὸ πλάσεως. καὶ ἐπήγαγεν, ὅτι ἰσχύσας μετὰ Θεοῦ, καὶ μετὰ ἀνθρώπων δυνατὸς ἔσῃ. μηδὲν λοιπὸν δέδιθι, μηδὲ βλάβεσθαι ἀνὰ

προσδοκήσῃς

προσδοκήσης παρά τινος ἐπαμύνειν. ὁ γὰρ ταύτην ἰσχὺν προσλαβών, ὡς καὶ τοῦ Θεοῦ δυνηθεὶς παλαῖσαί σε, πολλῷ μᾶλλον τῶν ἀνθρώπων περιέσῃ, καὶ ἀχείρωτος ἅπασι γένῃ. Ταῦτα ἀκούων ὁ δίκαιος, καταπλαγεὶς τὸ προς αὐτὸν ἀλεξιμήνιον μέγεθος, 29 Φησίν, ἀνάγγειλόν μοι τὸ ὄνομά σου. καὶ Εἶπεν, ἵνα τί ἐρωτᾷς τὸ ὄνομά μου; καὶ εὐλόγησεν αὐτόν. Ἔσω, φησί, τῶν οἰκείων ὅρων μένε, καὶ μὴ ἐπαφῇ σου τὰ μέτρα. εὐλογίας βάλλει ἀπολαῦσαι τῆς πρὸς ἐμοῦ; ἰδού, ταύτην σοι δωρεὰν μένει. εὐλόγησε γάρ, φησίν, αὐτόν. 30 Καὶ ἐκάλεσεν Ιακὼβ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, Εἶδος Θεοῦ. Εἶδον γὰρ Θεὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, καὶ ἐσώθη μου ἡ ψυχή. Ὁρᾷς πόσον αὐτῷ θάρσος γέγονε ἀπὸ τῆς ὁπλασίας τῆς γεγυμνιδίης. ἐσώθη γάρ μου, φησίν, ἡ ψυχή, ἡ χαρὰ ἀποτεθνηκυῖα κατὰ τὸ δέος. ὅπως ἰδεῖν κατηξιώθην πρόσωπον πρὸς πρόσωπον τοῦ Θεοῦ, ἐσώθη μου ἡ ψυχή.

31 Ἀνέτειλε δὲ αὐτῷ ὁ ἥλιος, ἵνα παρῆλθε τὸ Εἶδος τοῦ Θεοῦ. Εἶδες πῶς τῇ ἀδενείᾳ τῇ ἀνθρωπίνῃ συγκαταβαίνων ὁ δεσπότης πρῶτα ποιεῖ καὶ προγυμνάζει, ὥστε τὸν οἰκείον φιλάνθρωπον ἐπιδείξασθαι. καὶ μὴ ξενιάσῃς, ἀγαπητέ, τὸ τῆς συγκαταβάσεως μέγεθος, ἀλλ' ἐννόησον ὅλη καὶ ὅπῃ τοῦ πατριάρχου, ἵνα καὶ τὸν ὁρῶν ἀναθέσθαι, ἐν ἀνθρώπου σχήματι μετὰ τῶν ἀγγέλων ἐπεξενώθη τῷ δικαίῳ, προμηνύων ἡμῖν ἀνωθεν καὶ ὀξ ἀρχῆς, ὅτι μέλλει ἀνθρώπινον μορφὴν λαμβάνων, ὅπως πᾶσαν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἐκ τῆς τοῦ Ἀβαδδόνου τυραννίδος ἐλευθερώσῃ, καὶ πρὸς τὴν σωτηρίαν ἐπανάγειν. ἀλλὰ τότε μέν, ὅπως ἐδύνατο καὶ προοίμια ἦν, ἐν σκιαγραφίας ἑκάστῳ αὐτῶν [καὶ] ἐφαίνετο, καθάπερ καὶ αὐτὸς ἔφη τοῦ προφήτου φησίν, Ἐγὼ ὡμοίωσα ἐπλήθυνα, καὶ ἐν χερσὶ προφητῶν ὡμοιώθην. ὅτε δὲ κατηξίωσε τὴν τοῦ Ος. 12. 1. διὰ μορφὴν ἀναλαβεῖν, καὶ τὴν ἀπαρχὴν τὴν ἡμετέραν ἀναδέξασθαι, ὁ φαντασία, οὐδὲ δοκήσει τὸν σάρκα ἐνεδύσατο, ἀλλ' ἀληθείᾳ, καὶ ἔστι τοῦτο ἔστι πάντων τῶν ἡμετέρων ἐλθεῖν κατεδέξατο, καὶ ἐκ γυναικὸς τεχθῆναι, καὶ βρέφος γενέσθαι, καὶ σπαργανωθῆναι, καὶ γαλακτοτροφηθῆναι, καὶ πάντα τὰ ἄλλα ἐπιτελέσαι, ἵνα πιστώσηται τὴν οἰκονομίας τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἀπορράψῃ τῶν αἱρεσιῶν τὰ στόματα. ἔστι τοῦτο καὶ καθεύδει ὅπῃ τὸ πλοίου, καὶ ὁδοιπορεῖ, καὶ κοπιᾷ, καὶ πάντα τὰ ἀνθρώπινα ἐπιτελέσαι, ἵνα ἔστι τὴν προφητῶν πάντας πληροφορῆσαι δυνηθῇ. ἔστι τοῦτο καὶ δικαιωθείῃ παρείσηται, καὶ φανερωθῇ, καὶ θάνατον ὑπομείνῃ τὴν ἐπονείδιστον, καὶ ἐν μνημείῳ κείσῃ), ἵνα τὰ τῆς οἰκονομίας διὰ πάντων κατάδηλα γένηται). εἰ γὰρ μὴ τὴν ἀλήθειαν τὴν σάρκα τὴν ἡμετέραν ἀνέλαβεν, οὐδὲ ἐσαωρώθη, οὐδὲ ἀπέθανεν, οὐδὲ ἐτάφη, οὐδὲ ἀνέστη. εἰ δὲ μὴ ἀνέστη, πᾶς ὁ τῆς οἰκονομίας λόγος ἀνατέτραπται. ὁρᾷς εἰς ὅσην ἀτοπίαν ἐκπίπτουσιν οἱ μὴ βουλόμενοι τῶν τῆς θείας γραφῆς καταχλυσθῆναι χαρίτι, ἀλλὰ τοῖς οἰκείοις λογισμοῖς ἅπαντα ὑπιτιέποντες. ἀλλ' ὥσπερ ἐν τούτοις ἀληθείᾳ δεῖ προφανῆς, οὕτως ὅπῃ τὸ δικαίου τοῦτο φαντασία τις ἦν, διὰ τῆς ἐγερθῆναι πλησφορηθῆναι (Ⓦ) δίκαιον, ὅσπερ ἀπολαύει τῆς πρὸς αὐτὸν προνοίας, καὶ ὅτι ἀχείρωτος ἔσαι πᾶσι τοῖς ὑπιβαλλόμενοι ὑπιχειρεῖσθαι. Εἶτα ἵνα μηδένα τῶν εἰς ὃ ἐξῆς λαθῇ ἡ γεγυμνιδίη αὐτοῦ ὁπλασία, Ἐπέσκαζε, φησί, τῷ μηρῷ αὐτοῦ. 32 Ἕνεκα τούτου οὐ μὴ φάγωσιν υἱοὶ Ισραὴλ τὸ νεῦρον, ὃ ἐκάρκησεν, ὅ ἐστιν ὅπῃ τὸ πλάτους τοῦ μηροῦ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, ὅτι ἥψατο τοῦ πλάτους τοῦ μηροῦ Ιακὼβ, ὃ καὶ ἐκάρκησεν.

Ἐπειδὴ γὰρ ὁ μὲν δίκαιος ἔμελλε πληρώσας τῆς ζωῆς αὐτοῦ τοὺς χρόνους μεθίσασθαι τοῦ βίου, ἐγερθῆναι τὸν τοῦ τοῦ Θεοῦ φυγημονίαν εἰς αὐτὸν κηδεμονίαν, καὶ τὸν τοιαύτην συγκατάβασιν πρωτοπατρὸς τῶν ἀνθρώπων γνώσιμον γένεσθαι, διὰ τοῦτο φησιν, οὐ μὴ φάγωσιν υἱοὶ Ισραὴλ τὸ νεῦρον τοῦ πλάτους τοῦ μηροῦ, ὃ ἐκάρκησεν. Εἰδὼς αὐτῶν

τῶν τῶν πολλῶν ἀγνωμοσυνῶν, ὅπως ὀπίσω θαύνονται τῶν τοῦ Θεοῦ δωρεῶν, διὰ τοῦτο σοφιζόμενος διὰνυκτὸς ἔχειν τῶν μνήμων τῶν αὐτοῦ γενομένων δωρεῶν, καὶ ὑπομνήματα φυλάττεσθαι αὐτοῖς ἐμηχανήσατο διὰ τῶν τοιούτων θαυμασίων· καὶ τοῦτο διὰ πάσης τῆς γραφῆς ὄψει θύρσον. αὕτη γὰρ μάλιστα ὄψει ἡ αἰτία τῶν πλειόνων θαυμασίων, ὁ βούλεσθαι αὐτὸν ἀμελείπτως καὶ ἐξῆς γνησίας μελέτας τοῦ Θεοῦ καὶ διορθώσεως, καὶ μὴ λήθῃ τούτων ποιησαμένους ὅπῃ τῇ οἰκείᾳ πλησίον πάλιν δύνασθαι ἔχειν. μάλιστα γὰρ ὅτε ἔθος ἦν τοῖς Ἰουδαίοις γίνει. ἡ γὰρ καὶ πρὸς αὐτὰς καὶ διορθώσεις πολλάκις τὴν οἰκείαν ἀγνωμοσύνην ὑπεδείκνυμεν, πολλῷ μᾶλλον, εἰ μὴ τοῦτο ἐγίνετο, πόθεν αὐτὰ τῶν τοῦ Θεοῦ εἰς αὐτοὺς μεγαλεῖα ἔδειξαν τῆς οἰκείας διανοίας. ἀλλ' ἴδωμεν λοιπόν, πῶς τὰ τῆς ζωτυχίας γίνεται τῷ Ἰακὼβ πρὸς τὸν ἀδελφόν, ἐπεὶ δὴ γὰρ ἀφικόμενον ἔλαβε τῶν μεγαλείων, καὶ ὑπάρχειν ἐδέξατο ὅτι ἰσχυρὸς ἔσται, καὶ μὴ ἀνθρώπων δυνατός,

ΚΕΦ. ΛΓ.

1 Ἀναβλέψας, φησίν, εἶδε, καὶ ἰδοὺ Ἡσαῦ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ τετρακόσιοι ἄνδρες μετ' αὐτοῦ. καὶ διέλεν Ἰακὼβ τὰ παιδία ὅπῃ Λείαν καὶ Ραχήλ, καὶ τὰς δύο παιδίσκας.

2 Καὶ ἔθετο τὰς δύο παιδίσκας καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἐν πρώτοις, καὶ Λείαν καὶ τὰ παιδία αὐτῆς ὄπισω, καὶ Ραχὴλ καὶ τὸν Ἰωσὴφ ἐν ἐσχάτοις. 3 Αὐτὸς δὲ προῆλθεν ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ προσεκύνησεν ὅπῃ τοῦ γόνυ ἑπτάκις, ἕως ἤγγισε τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. Ὅρα πῶς τοῦ διαίρεσιν ποιησάμενος, αὐτὸς προὶ πάντων τοῦ ζωτυχίαν ποιῆται. καὶ προσεκύνησε, φησίν, ὅπῃ τοῦ γόνυ ἑπτάκις, ἕως ὅ ἤγγισε τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, ἐφελκόμενος καὶ διὰ τοῦ σχήματος, καὶ διὰ τῆς προσκυνήσεως τὸν ἀδελφὸν εἰς τοῦτο προῆκε αὐτὸν δύνασθαι, ὃ δὴ καὶ γέγονε. 4 Προσδραμὼν γὰρ, φησίν, Ἡσαῦ καὶ περιλαβὼν αὐτὸν ἐφίλησε, καὶ προσέπεσεν ὅπῃ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ἔκλαυσαν ἀμφότεροι. Ὅρα Θεοῦ οἰκονομίαν. ὅπερ γὰρ ἔδει ἔλεγεν, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ. ὅτι ὅταν βλάπτῃ ὁ τῶν ὅλων δεσπότης τοῦ περὶ ἡμᾶς κηδεμονίαν ὑπιδείξασθαι, καὶ ἰδοὺ δι' ἡμέρας πρὸς ἡμᾶς διαχειμάζοντας πρόσωπον ἡμερώτερον ἐργάζεται. σκόπει δίνιν, ὅσον μεταβολὴν ὑπιδείκνυται ὁ Ἡσαῦ. προσέδραμε γὰρ, φησίν, εἰς ζωάντησιν αὐτοῦ, καὶ περιλαβὼν ἐφίλησε, καὶ ἔκλαυσαν ἀμφότεροι. μόλις ποτὲ ὁ δίκαιος ἀνέπνευσε, καὶ φόβον ἀπεστείσατο, καὶ τῆς δειλίας ἐλευθερωθεὶς θαρσαλεώτερος γέγονεν.

5 Ἀναβλέψας δέ, φησίν, Ἡσαῦ εἶδε τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία, καὶ εἶπε, τί σοι ταῦτά ἐστιν; Ὁρῶν γὰρ τὸν ἀδελφοῦ πλοῦτον ἐθαυμάζετο καὶ ἐθαύμαζε· διὸ καὶ ἐπυνθάνετο. τί οὖν ὁ δίκαιος; Τὰ παιδία, φησίν, οἷς ἠλέησεν ὁ Θεός παιδά σου. Ὅρα πόση τῆς ὑπεικείας ἡ ἰσχύς, καὶ ὅπως διὰ τῆς τῶν ῥημάτων ταπεινοφροσύνης ἐκείνου τὸν θυμὸν κατεπράϋνε. 6 Καὶ προσήλασαν, φησίν, αἱ παιδίσκαι, καὶ τὰ τέκνα, 7 Καὶ προσεκύνησαν ἡ Λεία καὶ ἡ Ραχήλ.

8 Καὶ εἶπε· τί σοι ταῦτά ἐστι, πᾶσαν αἱ προσεμβολαὶ αὗται, αἷς ἀπήντησα; ὁ δὲ εἶπεν, ἵνα εὕρῃ ὁ παῖς σου χάριν ἐνώπιόν σου. Θέα μοι πῶς τῇ ὑποβολῇ τῆς ταπεινοφροσύνης κατεδουλώσατο τὸν ἀδελφὸν, καὶ οὐ ἐνόμιζεν ἀγελαίως πρὸς αὐτὸν διακεῖσθαι, ὅπως εὕρῃ ἡμέρων, ὡς βούλεσθαι πρὸς θεραπείαν αὐτοῦ πόθεν τὰ πρὸς ἑαυτὸν ὑπιδείξασθαι. 9 Εἶπε γὰρ, φησίν, ὅτι μοι πολλά, ἀδελφέ, ἔστω σοι τὰ σά.

Ἀλλ' οὐδὲ ὅπως ἠνέσχετο ὁ Ἰακὼβ, ἀλλὰ δεικνὺς ὅσον ποιῆται σπουδὴν τὸ βούλημα αὐτὸν ἔχειν, φησίν, 10 Εἰ εὕρηκα χάριν ἐνώπιόν σου, δέξαι τὰ δῶρα ἐκ τῶν χειρῶν μου. ἕνεκεν γὰρ τούτου εἶδον τὸ πρόσωπόν σου, ὡς εἴ τις ἴδοι πρόσωπον Θεοῦ.

Δέξαι, φησὶ, τὰ παρ' ἐμοῦ σοι δῶρα προσαγόμενα. μὴ τοσαύτης γὰρ προσχαρείας

εἶδον

εἶδόν σε ὁ πρόσωπον, μᾶλλον ὅσης δή τις ἴδοι Θεοῦ πρόσωπον. τοῦτο θεραπείας πολλῆς ἕνεκα ἐῤῥέθη πρὸς τὸ δικαίου, ὥστε αὐτὸν καταμαλάξαι, καὶ πρὸς τὴν ἀδελφικὴν εὔνοιαν ἀγαγεῖν. 11 Καὶ εὐδοκήσεις με, Ἀντὶ τοῦ, ὁ ἀρέσκων μοι ποιήσεις.

Λάβε τοίνυν τὰς εὐλογίας, ἃς ἐπήνεγκά σοι. ὅτι ἠλέησέ με ὁ Θεός, καὶ ὅτι μοι [δι' αὐτοῦ] πάντα. Μὴ πρόσχυσιν, φησί, λάβῃς. Ταῦτα γὰρ πάντα πρὸς τοῦ Θεοῦ μοι δεδώρηται, καὶ αὐτός μοι τούτων ἁπάντων χορηγὸς γεγένηται. διὰ τούτων ἡρέμα καὶ ἐκεῖνον ἐπεδίδασκεν, ὅσης ἀξιῶται τῆς πρὸς τὸν Θεοῦ προνοίας, καὶ παρεσκεύαζε πολλῷ τῷ πρὸς αὐτὸν αἰδοῖ ὑποδείκνυσθαι. 12 Καὶ πρεβιάσατο αὐτόν, καὶ ἔλαβεν.

Ὅρα λοιπὸν τὴν μεταβολήν. Καὶ εἶπέ, φησίν, ἀπάρχοντες πορευσώμεθα ἐπ' εὐθείαν, Ἀντὶ τοῦ, λοιπὸν χαίρωμεν ποιησώμεθα τὴν ὁδοιπορίαν. ὁ δὲ χαρτερεῖν αἰτεῖ, προφάσιν εὔλογον εὑρηκώς. 13 Ὁ κύριός μου, φησι, γινώσκει, ὅτι τὰ παιδία ἁπαλώτερα, καὶ τὰ πρόβατα καὶ αἱ βόες λοχεύονται. ἐὰν οὖν καταδιώξω αὐτὰ ἡμέραν μίαν, ἀποθανοῦνται. Οὐ δυνάμαι, φησι, σωτηριώτερον ποιήσασθαι τὴν ἀποδημίαν, ἀλλ' ἡρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ἀναγκάζομαι ὁδοιπορεῖν διά τε τὰ παιδία καὶ τὰ ποίμνια, ὥστε μὴ διαφθαρῆναι ὑπὸ πλείονος κάματον. πορεύου οὖν, φησιν, αὐτὸς, ἐγὼ δὲ κατὰ μέρος ἑκάστοτε μενῶ τῶν παιδίων καὶ κάματον καὶ τῶν ποιμνίων, ἕως καταλήψομαί σε εἰς τὴν Σηείρ. Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἀδελφός, εἰ βούλει, φησί,

15 Καταλείπω τινάς τῶν σῶν ἐμοὶ μετὰ σοῦ, Πολλῆς τιμῆς καὶ θεραπείας καὶ τούτου δεῖγμα ποιούμενος. ὁ δὲ οὐδὲ τοῦτο καταδέχεται. ἀρκεῖ μοί, φησιν, ὅτι ὅλως εὗρον χάριν ἐνώπιόν σου. τοῦτό μοι ἐν ἀντὶ παντὸς δέδοται. ὃ βούλομαί σε εὐρεῖν. ἐπεὶ οὖν τοῦτο ἐπέτυχον, οὐδενὸς ἑτέρου δέομαι. 17 Καὶ ἀπάρας, φησὶν, Ιακὼβ ἐποίησεν ἑαυτῷ σκηνὰς καὶ τοῖς κτήνεσιν αὐτοῦ. διὰ τοῦτο ἐκάλεσε τόπον, σκηνάς. ΗΘΙΚΟΝ

Ταῦτα δὲ ἀκούοντες μιμώμεθα τὸν δίκαιον τοῦτον, καὶ ἑαυτοὺς ὑποδεικνυώμεθα ταπεινοφρονοῦντας. καὶ ἐπειδὴ ὡσί τινες πρὸς ἡμᾶς ἀνδρῶς διακείμενοι, μὴ ὑπὸ πλέονος ἀπειλῶμεν τὸν θυμόν, ἀλλὰ τῇ πολλῇ ὑπεικείᾳ καὶ τῇ ταπεινοφροσύνῃ, τῇ διὰ ῥημάτων, τῇ διὰ πραγμάτων καταστέλλωμεν αὐτῶν τὸν ἔξαλμον, καὶ ἱλαροὺς ἀπολύωμεν αὐτῶν τοὺς ψυχοὺς κεκακωμένους. ὅρα γὰρ τοῦ σοφοῦ τοῦτο τὸ δίκαιον, ὅπως τῇ πολλῇ εὐτονίᾳ τῶν ῥημάτων ὅτου Ἠσαῦ κατεμάλαξεν, ὡς καὶ πρὸς θεραπείαν αὐτὸν ἐπείγεσθαι, καὶ πάντα πρὸς τοῦτο ζηλοῦν βούλεσθαι ποιεῖν. τοῦτο ἀληθῶς μεγίστη ἐστὶν ἀρετῆς, ὅταν ὅτε μὲν ὑπείκωσι πρὸς ἡμᾶς ἀκαιρότερον ἀγανακτῶμεν οὐδαμῶς, καὶ θεραπεύωμεν πάντα τὸν ἔξαλμον, ἀλλὰ καὶ ὅταν ὑπερηφανεύεται ἡμῖν βλαβερώτερον ἀπὸ τῆς πολλῆς πραότητος ὑπαιθρώμεθα. οὐδὲν γὰρ ὑπείκειας σφοδρότερον. ὥσπερ γὰρ τοῦ πυρὸς σφοδρὰς πολλάκις ἐκχεομένου ὕδωρ ὑπερβληθὲν κατέσβεσεν, ὅταν δὲ θυμὸν καμίνου σφοδρότερον ἐξατμίζομεν λόγος μετ' ὑπείκειας πρεπόντων κατασβέννυσι· καὶ διπλοῦν ἡμῖν ὁ κέρδος γίνεται, ὅταρ ὧν τε αὐτοὶ τοῦ ὑπείκειαν ὑπεδείκνυμεθα, καὶ ὅταρ ὧν τὸν ἀδελφοῦ θυμὸν καταπαύσαντες, λογισμὸν αὐτοῦ παρεσχῆς ἐλευθερώσωμεν. Οἱ γὰρ εἶπέ μοι; οὐχὶ μέμφῃ καὶ κατηγορεῖς τὸν ἀδελφοῦ θυμοῦ, καὶ ἔμπροσθεν ἐποίησε; τίνος οὖν ἕνεκεν, οὐχὶ σὺ τῶν σαυτοῦ αὐτὸς ἔρχεσθαι κατασβέννυεις, ἀλλὰ θυμοῦσθαι καὶ αὐτὸς ὑπὲρ πλείονα βάλλει; μὴ γὰρ δυνατὸν πῦρ πυρὶ σβέννυσθαι; οὐκ ἔχει φύσιν τὸ γεγονὸς ὕστερον, οὐδὲ θυμὸν ἑτέρῳ θυμῷ καταπαύεσθαι δυνατὸν ἂν ἦν οὕτω ποτε. ὅπερ γὰρ ὑπὲρ τοῦ πυρὸς τὸ ὕδωρ, τοῦτο τῷ θυμῷ ὑπείκεια καὶ πραότης. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε τοῖς μαθηταῖς, Ἐὰν οὖν ἀγαπῶντας ὑμᾶς ἀγαπᾶτε, τίνα μισθὸν ἔχετε; εἶτα ἐντεῦθεν βουλόμενος τὴν ἐπαγωγὴν, καὶ καθ- Matθ. ε. μς.

κεάζ τῶ ῥᾳθυμεῖν βυλομθύων, φησὶν, ὑχὶ ⟨ⓒ⟩ τελῶναι ὃ αὐτὸ ποιοῦσιν; οὐ ἵνα γὰ δὺ λάβῃς τ῀ ῥᾳθύμων, ὑχὶ τῦτο δίχα τοῦ πάθους; κὴ αὖθις ⟨ⓒ⟩ τελῶναι ὑχὶ τῦτο δίχα ἀσυνδήσεως ἔχουσι; πῶ γὰρ τελώνης χεῖρον; κὴ ὅμως τῦτο πάντι θέατρον θυρήσεις πρὸς αὖθις πληρύμθυον, ⟨ⓒ⟩ ὑχ οἷόντε ⟨ⓦ⟩ ἀγαπώμθυον μὴ κὴ ἀγαπᾶν. ἐγὼ γὰ, ὅπῳ ὑψηλοτέρους ὑμᾶς εἰ βύλομαι, κὴ ἔχειν τι τύτων πλέον, ὑ τῦτο πάσχω, ἀλλὰ κὴ σὺν ἐῤῥούς ἀγαπᾶν. ὅπερ ὁ μακάριος ὅτος πρὸ τῦ νόμυ, πρὸ τῆς διδασκαλίας τῆς πρὸς ἑτέρων, οἰκόθεν κινύμθυος, ἀλλὰ τῆς ⟨χαρβαλλούσης⟩ ὀπτικείας πρότερον μὲ τῦ Λάβαν πρεσγένετο, νυνὶ γὰ καὶ τ῀ ἀδελφοῦ. Εἰ γὰρ καὶ τῆς ἄνωθεν συμμαχίας ἀπήλαυσεν, ἀλλ' ὅμως κὴ τὰ πρὸς ἑαυτοῦ πρεπεδείκνυτο. ἐπεὶ κὴ ἡμεῖς καὶν μυριάκις ἀσυνδάζωμθυ, ὑδὲν σθένοντες κατορθῶσαι δυνησόμθυα, εἰ μὴ ⟨ⓒ⟩ τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς ἀπολαύσαιμθυ. ὥσπερ γὰρ, εἰ μὴ τῆς ἐκεῖθεν συμμαχίας ἀπολαύσωμθυ, σθένειν ἰχύομθύ ποτε τῶ δεόντων κατορθῶσαι· ὅτω πάλιν, εἰ μὴ τὰ πρὸς ἑαυτῶ εἰσενέγκωμθυ, ὑ δυνησόμθυα τῆς ἄνωθεν ἀξιοῦσθαι ῥοπῆς. δὴ ἀσυνδάζωμθυ κὴ τὰ πρὸς ἑαυτῶ εἰσφέρειν, ⟨ⓒ⟩ τὶ ἄνωθεν κηδεμονίθυ ἐφέλκεσθαι, ἵνα ⟨ⓒ⟩ ὐκ τῆς ἡμετέρας ἀσυνδήσεως, κὴ ὐκ τῆς τ῀ Θεοῦ φιλανθρωπίας τὰ τῆς ἀρετῆς ἡμῖν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιτείνηται, καὶ πολλῆς ἀπολαύσωμθυ τῆς ἄνωθεν χάριτος, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τ῀ κυρίου ἡμῶν Ἰησ῀ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. νθ΄ ΚΑΙ ΗΛΘΕΝ ΙΑΚΩΒ ΕΙΣ *ΠΟΛΙΝ "ΣΙΚΗμων, καὶ ὐκτήσατο τὸν μερίδα τ῀ ἀγροῦ πρὸ Ἐμμὼρ τ῀ πατρὸς Συχὲμ ἑκατὸν ἀμνῶν, καὶ ἔστησεν ἐκεῖ θυσιαστήριον, καὶ ἐπεκαλέσατο ⟨ⓦ⟩ Θεὸν τὸν Ἰσραήλ.

ΕΙδετε πῶς κὴ τ῀ κοινὸ τῶν ἀπόντων διασύρειν τὸν ⟨χαρβάλλουσαν⟩ φιλανθρωπίαν, ⟨ⓒ⟩ τῶν μαθητῶν τὸν φιλοσοφίαν, κὴ τῶν Ἰουδαίων τὸν ἀγνωμοσύνην. Εἴδετε μῶν ὅσης ἀνεξικακίας ἐπεδείξατο αὐτῶν τὸν ἀναίσχυντον τόλμαν, τὸν ⟨χαρβαλλόντων⟩ τῶν μαθητῶν ἀπολογίαν ποιύμθυος, κὴ δείκνυς ὅτι αὐτοὶ ⟨ⓒ⟩ ⟨ⓦ⟩ νόμον ὐκδικεῖν ἐθέλοντες, ἀγνοῦσι τ῀ νόμυ τὸ βούλημα, κὴ ὅτι τῆς ἀληθείας φανείσης ἐπὶ τῇ σκιᾷ πρέπει καθεύδειν ἤθελον. Εἴδετε πῶς ἀνώθεν κὴ ἐξ ἀρχῆς τὰς πατρικὰς τηρήσεις τὰς νομικὰς ἀνέλυε ἐκαινούργει, διδάσκων αὐτὺς ὅτι τ῀ ἡλίυ τῆς δικαιοσύνης φανέντος ὐκ ἔτι δυνατὸν τὸ λυχνιαῖον ἐνεργεῖν φῶς. ἡ γὰρ αὐγὴ τ῀ φωτὸς τ῀ ἡλιακοῦ πρόσω ἀλλύσα ἀποκρύπτει τύτυ τὸν χρείαν. ἐμάθετε πῶς δυνατὸν δὴ κὴ ἑορτάζειν, κὴ ἀπολλάττεσθαι τῆς τῶν χειρῶν καθαρήσεως. δίκα γὰρ τύτο πρὸ ἐγίνετο ὁ δεσπότης ὁ ἡμέτερος, ἵνα ἡμᾶς ἐλευθερώσῃ τῆς τῶν χειρῶν ἀνάγκης, κὴ καθαροσκυθάσῃ ὑψηλοτέρα" πέπαυται, κὴ ὐκ ἔτι καινῷ λοιπὸν ἔχειν ὃ πολίτευμα, κὴ μὴ θεσπίους ὀφθαλμοὺς τ῀ τῶν ἀγγέλων μιμεῖσθαι πολιτείαν, κὴ καταβλέπειν πάντων τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Φέρε δὴ σήμερον, εἰ δοκεῖ, ὅπερ τὸν ἀκολουθίαν τῶν πρόσθεν ἡμῖν εἰρημένων ὐκ ἔτι τοῦ μακαρίου Μωϋσέως ῥημάτων ἐπιμελούμενοι, ὐκόθεν ὑμῖν καθαιρῶμθυ τὸν ἔνστασιν. εἴτε γὰ ὅλως ἐπιμελούμενος ὐκ Μεσοποταμίας τοῦ Ἰακὼβ, κὴ τὸν πρὸς τ῀ ἀδελφὸν ζωτυχίαν ποιησαμένου, καὶ μετὰ τῦτο ἀφαγωνιάσαντος, καὶ ὐκείνυ μὲ εἰς τὸν Σηὶρ ὁρμήσαντος, τ῀ δὲ Ἰακὼβ τὰς σκηνὰς πηξαμένου, καὶ τὸν τόπον ἀπὸ τ῀ συμβάντος ὀνομάσαντος

τος

της σκιωδίς, ἐν ζωῇ τὰ τὸν λόγον κατελύσαμθν. διὸ χρὴ ζῆν ἐξῆς ἐπελθόντας τῇ δυνάμει τῶν ἡμετέραν τῷ διδασκαλίᾳ ὑμᾶς ἀθροθῆναι τῷ πνευματικῷ. ἐν ἀδείᾳ γὰρ λοιπὸν γενηνῶς ὁ δίκαιος, καὶ ἐλευθερωθεὶς πάσης ἀγωνίας, 18 Ηλθε, φησιν, εἰς * πόλιν Σικήμων, 19 καὶ ἐκτήσατο τὸν μερίδα τοῦ ἀγροῦ ἀπὸ Ἐμμὼρ τοῦ πατρὸς Συχὲμ ἑκατὸν ἀμνῶν. 20 Καὶ ἔστησεν ἐκεῖ θυσιαστήριον, καὶ ἐπεκαλέσατο τὸν Θεὸν τοῦ Ισραήλ. Μὴ ἁπλῶς ἀπατεύωμεν τὰ ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς κείμενα. Εἰ γὰρ οἱ τὰ ψήγματα τοῦ χρυσίου ἐκ τῆς γῆς ἀνορύττοντες, πόνον ὑπομένουσι, καὶ πόνων ἀνέχονται τῶν δυσκόλων, ὥστε διωθοῦναι τῆς γῆς χωσθεῖσαν τὸ χρυσίον· πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς δίκαιον δὴ εἶναι τὰ λόγια τοῦ πνεύματος διερευνᾶσθαι, καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν καρπώσασθαι ὅτως ἐντεῦθεν ὀξιέναι. ἐννόει μοι τοίνυν τοῦ θαύματος τούτου ἀνδρὸς τὴν φιλοσοφίαν, ὅπως ἑαυτὸν ἀπολαύων τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς, καὶ ὁρᾶν ἑαυτοῦ τὴν ἀθυσίαν αὐξομένην, τὰ τῶν θρεμμάτων λέγω, τοσούτων παίδων χορὸν αὐτῷ ἀθυσιοῦντα, ἃ δὴ οἰκοδομὰς λαμπρὰς ἑαυτοῦ ὀξέδωκεν, οὐδὲ ἀγροὺς τοὺς κώμας ὠνήσασθαι ἐπαύδασε δυναμένους ἀρκέσαι πρὸς τὴν πλοῦτον τῶν παίδων. ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα τοῖς νῦν ἡμῖν προβάλλονται, καὶ ἕνα πολλάκις τις ἐρωτῶν μόνον παλαιὰ χρυσίου συλλέγειν παύδαζει, καὶ ἀγροὺς ὠνήσασθαι, καὶ οἰκοδομὰς ἀθιφθόνους κατασκευάζειν. καὶ εἴθε τοῦ δικαίων πόνων, καὶ ἄνθρωπε ἀδικίας τούτων τὴν ἀθυσίαν ζωέλεγεν· ἀλλὰ τοῦ βαρὺ τοῦ πόνων δεινότερον, ὅτι ἑτέρους ἁρπάζων καὶ πλεονεκτῶν καὶ ἀγαθήματα συρράπτων, ὅτω ταῖς ἑτέρων ὑσίαις εἰς ἑαυτὸν μεθίστησι. καὶ ἐάν τις ἔρηται, τίνος ἕνεκεν ἡ τοσαύτη τῶν χρημάτων μανία, βύθιος ⟨W⟩ παῖδα προβάλλεται, καὶ ἀπὸ τὴν ἀθὶ ἐκεῖνον βύνοιαν ταῦτά φησι ἁμαρτάνεσθαι. καὶ ἔστι μὴ καὶ παῖδα προβαλλόμενος ταῦτα ἀφοσιοῦται, εἰκῇ καὶ μάτην. εἰσὶ γὰρ, οἳ μηδὲ παῖδας ἔχοντες μεμήνασι θὶ τὴν τῶν χρημάτων συλλογὴν, καὶ μυριάκις δὴ ἔλεγχοι τὰ ἀνήκεστα ὑπομένειν, ἵνα ἕνα ὁλόλυν προσέθηκε τινὶ τῶν δεομένων. ἀλλ' ὁ δίκαιος ἔστι οὐδὲν τοιοῦτον ἐβουλεύσατο, οὐδὲ ἐνενόησεν, ἀλλὰ καὶ ἰδίᾳ ἔδει βραχεῖ ἀγρὸν ὠνήσασθαι, ἑκατὸν ἀμνοὺς δοὺς, ὅτω τοῦ ἀγροῦ τὴν μερίδα ὠνήσατο. ἀπὸ Ἐμμὼρ τοῦ πατρὸς Συχέμ. καὶ ὅρα τοῦ ἀνδρὸς τὸ φιλόθεον, καὶ ἵνος ἕνεκεν ἀγρὸν ἐβουλεύσατο. καὶ ἔστησεν ἐκεῖ, φησι, θυσιαστήριον, καὶ ἐπεκαλέσατο τὸν Θεὸν τοῦ Ισραήλ· καὶ τοῦ ἀγροῦ τὴν μερίδα δι' ἃ δὲν ἕτερον ὠνήσατο, ἢ ἵνα ταῖς βυσθεσίας ἀνενέγκῃ ⟨Ω⟩ κύριῳ πόνων δεσπότῃ. τοῦτον ἀπομιμεῖσθαι ἐγὼ ζηλῶ, οὐκ ἐν τῇ χαιρὶ τὸν περὶ τοῦ νόμου, καὶ μὴ ὅτω μόνον περὶ τὴν τῶν χρημάτων συλλογήν. τίνος γὰρ ἕνεκεν, εἰπέ μοι, καὶ ἑαυτῷ τοσαῦτα φορτία ἀχρήστων ζωάγεις, καὶ τοῖς παισίοις τοῖς σοῖς ὕλην κακίας καὶ ἀπόθεσιν καταλιμπάνεις; οὐκ ἀκούσῃ, οὐκ οἶδας ὅτι σου μᾶλλον κήδεται ὁ δεσπότης ἢ σὸ παιδός; ἀλλ' ὡς πλείονα τοῦ περὶ αὐτὸν ἐπιδεικνύμενος προνοίαν, ἀφορμὰς αὐτῷ καταλιπεῖν παύδαζεις ταῖς δυναμένας ἀπορύχιον αὐτοῦ τὸ ψυχὴν ἐργάσασθαι. ἢ οὐκ οἶδα, ὅτι ἡ νεότης καὶ καθ' ἑαυτὴν μὲ βύολιαθόν ὅστι πρᾶγμα καὶ ὀξύρροπον πρὸς κακίαν; ὅταν δὲ καὶ χρημάτων περισσία προσγενῆται, καθάπερ πῦρ ὕλῃ προσλαβόν, σφοδροτέραν ἀνάπτει τὴν φλόγα· ὅτω καὶ ἡ νεότης καθάπερ πυρὶ τὴν ὕλῃ τῶν χρημάτων δεξαμένη, ἑαυτὴν ἀνάπτει τὸν καίμενον, ὡς ὁλόκληρον ἐμπρῆσαι τοῦ νέου τὸν ψυχήν. πότε γὰρ ὁ τοιοῦτος δυνήσεται σωφρονισθῆναι ἐπιμηκόσας, καὶ ἀκολασίαν φυγεῖν, καὶ ⟨Ω⟩ ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς πόνους ἀναδέξασθαι, ἢ τι ἕτερον πνευματικόν; ἢ οὐκ ἀκούεις τοῦ Χριστοῦ, ὅτι Η μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου συμπνίγει τὸν λογισμόν, καὶ ἄκαρπος γίνεται; ταῦτα γὰρ ἀκούσας ὠνόμασεν, εἰπὼν ὃ ἐν μὲ τοῦ σπόρου εἰς τὰς ἀκάνθας ἐμπεπλωκέναι.

Matth. 13. κβ

πεπλωκέναι. Εἶτα ἑρμηνεύων τοῖς μαθηταῖς τίνες εἰσὶν αἱ ἀκανθαί, φησιν, ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου συμπνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται. καὶ καλῶς ἀκάνθαις προσείκασε τὴν μέριμναν τοῦ αἰῶνος τούτου. καθάπερ γὰρ αἱ ἄκανθαι οὐκ ἐῶσι προκόψαι τὸν σπόρον, ἀλλὰ τῇ πυκνότητι συμπνίγουσι τὸ κατασπαρέν· οὕτω καὶ αἱ μέριμναι αἱ βιωτικαὶ τὸν σπόρον τὸν πνευματικόν, ἐπειδὰν εἰς τὴν ψυχὴν κατασπαρῇ, οὐκ ἀφιᾶσι καρπὸν ἐνεγκεῖν, ἀλλὰ συγκαύσασαι καὶ συμπνίγουσαι, καθάπερ αἱ ἄκανθαι, οὐκ ἐῶσι προκόψαι τὸν σπόρον τὸν πνευματικόν. καὶ ἡ ἀπάτη, φησί, τοῦ πλούτου. καλῶς εἶπεν ἀπάτην τοῦ πλούτου. καὶ γὰρ οὕτως ἀπατᾷ ὄντα. τί γὰρ ὄφελος τῶν τοσούτων χαλκάντων, καὶ τῆς τοσαύτης τῶν χρημάτων εὐετολῆς; ναί φησιν, πολλὴν τὴν εὐφροσύνην παρέχει ὁ κεκτημένος. ποίαν εὐφροσύνην; ἐγὼ δὲ τί λέγω εὐφροσύνην; μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοῦτο μάλιστα τὰς ἀκράτους ἡδυμίας, τὰς πολλὰς ἀηδίας τίκτειν πεφυκυίας; καὶ ὅπως λέγω τὴν ἀληθῆ ταῦτα κόλασιν ἐπιτηδεύειν, ἀλλ' ἁπλῶς τὰ ἐν τῷ παρόντι βίῳ, ὅτι οὐδὲ ἡδονὴν ὁ πλοῦτος ἔχειν δύναται, ἀλλὰ καὶ ἡμιθνεεῖς τὰς ἡδονάς, ἐξ ἀηδίας. ἐξ ὧν ὅπως τὴν θάλασσαν ἐστὶν ἰδεῖν πρὸς τὰ κύματα κορυφουμένην, ὡς τὴν τοιαύτην ψυχὴν ὑπὸ τῶν λογισμῶν καὶ τῶν παθῶν πολιορκουμένην, καὶ πρὸς ἅπαντας οἰκείους καὶ ἀλλοτρίους ἀνδρῶς διακειμένην. καὶ ἐάν ποτε καὶν μέρος τι τούτων ὑφέληται τις (πολλὰ γὰρ τὰ συμπίπτοντα, καὶ πολλοὶ ⓐ ἐφεδρεύοντες, καὶ οἰκετῶν κακουργίαι, καὶ δυναστευόντων ἐπήρειαι) τότε δή, τότε θρήνους οὐ τοιούτους ἀξίωτον ⓦ βίον ἠγωνισμένης. ποίων οὖν οὐκ ἂν εἶεν θρήνων ⓐ τοιοῦτοι ἄξιοι, ⓐ καθ' ἑαυτὴν ἅπαντα πρᾶττειν σπουδάζοντες, καὶ ὅτι λύμη τῆς ἑαυτῆς ψυχῆς τὰ τοιαῦτα συλλέγειν βουλόμενοι; ἀλλ', εἰ δοκεῖ, τούτοις καταλιπόντες, ὅτι τὴν κατ' ⓦ δίκαιον ἰσοτιμίαν ἐπιμελησώμεθα, καὶ ἴδωμεν τὴν ἑξῆς τοῦ ἀγαθοῦ. ἔφησέ, φησι, θυσιαστήριον ἐν τῇ μεσίδι τοῦ ἀγροῦ, καὶ ἐπεκαλέσατο τὸν Θεὸν Ισραὴλ, καὶ λοιπὸν ἐν Σικήμοις τὴν οἴκησιν ἐβούλευσατο ποιήσασθαι. ἀλλ' ὅρα * πάλιν, ὅπως ὁ δίκαιος καὶ ἐν ταῦτα τοῦ οἰκείου ὑπεδείκνυται. τί γάρ;

κατὰ τὴν ἑβδομήκοντα

κ΄. ἐπὶ τὸ αὐτό

κζ΄.λδ. 1 Ἐξῆλθε, φησι, Δεῖνα ἡ θυγάτηρ Λείας ἰδεῖν τὰς θυγατέρας τῶν ἐγχωρίων.

2 Καὶ ἰδὼν αὐτὴν Συχὲμ ὁ υἱὸς Ἐμμὼρ ἐκοιμήθη μετ' αὐτῆς, 3 καὶ ἠγάπησέ, φησι, τὸ κοράσιον, καὶ ἐλάλησεν αὐτῇ κατὰ τὸ διάνοιαν τοῦ παρθένου. Εἶδες ὅσον ἐστὶν ἡ νέοτης κακόν, ὅταν μὴ ἔχῃ χαλινόν, ⓦ θυσιῶν λογισμόν. Εἶδε γάρ, φησι, τὸν κόρον, καὶ ὅλος ἐστὶ τῆς ὄψεως ἔρωτος γεγονώς, τὴν ὑπεροψίαν εἰς ἔργον ἐξήγαγε. καὶ ἐλάλησεν αὐτῇ κατὰ τὴν διάνοιαν τῆς παρθένου. Τί ἐστι, κατὰ τὸ διάνοιαν τῆς παρθένου; ὅταν νέα ᾖ ἡ κόρη, οἰκεῖνά, φησιν, αὐτῇ διελέχθη, ἃ ἴσως ἐκείνα ὑπεπτόησας καὶ ἐλεῖν αὐτήν.

4 Καὶ φησι πρὸς ⓦ πατέρα, λάβε μοι τὸ παιδίσκιον τοῦτον εἰς γυναῖκα. Ἤκουσε δὲ Ἰακὼβ τὸ γεγονός, καὶ πῶς φαύλως ἔφερεν, δυσωπούμενον τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς τὸν παρασίδη. ἦσαν γὰρ ἐν τοῖς ποιμνίοις. 5 Καὶ παρεσιώπησέ, φησιν, Ἰακὼβ ἕως οὗ ἐλθεῖν αὐτούς. 7 Παραγενομένου δὲ τοῦ Ἐμμὼρ πρὸς τὸν Ἰακὼβ, ἦλθον καὶ ⓐ ἀδελφοὶ τῆς Δείνας. καὶ ἀκούσαντες τὰ γεγονότα εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτῶν, κατενύγησαν. Τί ἐστι, κατενύγησαν; ἐλυπήθησαν, οὐκ ἀνεκτὸν αὐτοῖς ὤφθη, ἀλλὰ καὶ πάνυ χαλεπόν, καὶ λύπης αὐτοῖς ὑπόθεσις γέγονε. Λυπηρὸν γάρ, φησιν, ἵνα αὐτοῖς σφόδρα, ὃ οὐδὲν ἄχθος ἐποίησεν ἐν Ισραὴλ Συχὲμ, κοιμηθεὶς μετὰ τῆς θυγατρὸς Ἰακώβ. Ὁρᾷς τῶν παίδων τὴν εὐφροσύνην; μεγίστην ὕβριν τὸ πρᾶγμα ἐλογίσαντο. Εἶδες πῶς μὲν ὁ δίκαιος τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας ἐπαίδευσεν εἰς τὴν ἀρετήν; πῶς δὲ ὁ τοῦ Ἐμμὼρ υἱὸς εἰς ἔργον ἀγαγὼν αὐτοῦ τὸν ὑπερθυμίαν, τῷ πατρὶ καὶ πάσῃ τῇ πόλει ὀλέθρου κατάθεσις γέγονεν;

τας; ἀλλὰ πρότερον ἀκούσωμεν τὰ παρὰ τοῦ Ἐμμὼρ τοῦ αὐτοῦ λεγόμενα, καὶ μὴ ταῦτα εἰσέλθητε τῶν ἀδελφῶν τῆς Δείνας τὴ παιγνιώδη, καὶ ὅπως ἐκδικήσωμεν τὰ εἰς τὴν ἀδελφὴν γεγονότα ἀσυνδέτως ἐποιήσαντο. 8 Καὶ ἐλάλησε, φησὶν, αὐτοῖς Ἐμμὼρ λέγων· Συχὲμ ὁ υἱός μου προσείλητο τὴν ψυχὴν τὴν θυγατέρα ὑμῶν. προσηλατο προσηλθο,

5 Ὅρα πῶς ἤδη τὴν μέλλοντα καταλήψεσθαι αὐτὸν ὀλέθρου μίμνει. προσείλητο, φησὶ, τὴν ψυχὴν, ἀντὶ τοῦ, τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐξέδωκεν ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς ὑμῶν. ἐκεῖνος μὲν ἔλεγε, τὴν ὀπτηλίαν αὐτοῦ τὴν ὀπὶ τὴν κόρην δηλῶν· μὴ βεβαιοῦν ἐμοὶ δόξαν, ὅτι τὴν ἀπωλείας καὶ ἑαυτοῦ καὶ πάντων τῶν αὐτόθι τοῦτο ἔσται ὑπόθεσις. ἐπεὶ οὖν, φησὶν, ὅπως ἐκκαήσεται τῆς κόρης, Δότε αὐτὴν αὐτῷ γυναῖκα, 9 Καὶ ἐπιγαμβρεύσωμεν ἐπιγαμβρευσωμεν

10 τε ἡμῖν. Τὰς θυγατέρας ὑμῶν δότε ἡμῖν· καὶ τὰς θυγατέρας ἡμῶν λάβετε τοῖς υἱοῖς ὑμῶν,

10 Καὶ σὺν ἡμῖν κατοικεῖτε. Καὶ ἰδοὺ ἡ γῆ πλατεῖα ἐναντίον ὑμῶν. κατοικεῖτε, καὶ ἐμπορεύεσθε ἐπ' αὐτῆς καὶ κτήσασθε ἐν αὐτῇ. ἐμπορευεσθε κτησεσθε

Ὅρα πατέρα δόλου τοῦ περὶ τὴν παῖδα φιλοσοργίαν ὅσην ποιεῖται πρὸς τὸν ξένον τὸν φιλοφρόσυνον, καὶ ὅπως αὐτὸν ἐφελκύσασθαι βούλεται, πάσης αὐτοῖς τῆς χώρας τὴν ἐξουσίαν δίδους. καὶ ταῦτα μὲν

15 ὁ πατήρ· ὁ δὲ παῖς θεασάμενος τὸν παρόντα τὸν περὶ αὐτὸν κηδεμονίαν, καὶ ὅπως πρῶτα ποιεῖν ἕτοιμος ἦν, ὥστε αὐτὸν εἰς ἔργον ἀγαγεῖν τὸ ἀσυνδετον, προσέχησι καὶ πρὸς ἑαυτόν,

11 Καὶ φησὶ τῷ Ἰακὼβ, καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς τῆς κόρης, εὕροιμι χάριν ἐναντίον ὑμῶν, ἃ ἐὰν εἴπητε μοι, δώσομεν. 12 Πληθύνατε τὴν φερνὴν, καὶ δώσω καθ' ὅ, τι ἂν εἴπητέ μοι. καὶ δώσετέ μοι τὴν παῖδα ταύτην εἰς γυναῖκα.

Εἶδες καὶ τὸν πατέρα δόλου τὸν περὶ τὴν παῖδα κηδεμονίαν πολλὴν τὴν προκλησιν ποιούμενον, καὶ τὸν νέον ἑτοίμως ἅπαντα προσιέμενον ὑπὲρ τῆς κόρης ὀπτυχεῖν. τοῦτο γὰρ, τοῦτο ὁλέθριον πάθος πάντα πείθει τὸν ἀλόντα καταδέξασθαι, μέχρις ἂν [αὐτὸν] εἰς αὐτὸν ἀγάγῃ τὸν ᾅδου τὸν πυθμένα. καὶ θέα μοι ὁμοῦ προσωπείου Ἰακὼβ ταῦτα ἀκούων σιγᾷ, καὶ τὴν οἰκείαν ὀπτείκειαν μιμούμενος οὐδὲν φθέγγεται, ἀλλὰ

25 πράως φέρει τὴν εἰς τὴν θυγατέρα γεγονυῖαν ἐπήρειαν.

13 Οἱ δὲ υἱοὶ Ἰακὼβ εἶπον, φησὶ, τῷ Συχὲμ, καὶ Ἐμμὼρ τῷ πατρὶ αὐτοῦ μετὰ δόλου, καὶ ἐλάλησαν αὐτοῖς, ὅτι ἐμόλυναν τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν. μετα δολου

Σκόπει μοι δόλου τὴν τοῦ ἑνὸς λαγνείαν πῶς ἅπαντες οἱ τὴν πόλιν οἰκοῦντες Χαναναῖοι πολεμοῦσι τοῖς κακοῖς. καθάπερ γὰρ πυρὸς ἀναφθείσης καὶ πλησίον οἰκιῶν τὸν χιτῶνα μετέχουσι, τοῦ πυρὸς ἅπαντα ἐπινεμομένου, τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ νῦν ἡ τοῦ νέου ἀκολασία οὐ μόνον τὸν πατέρα, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τὴς πόλεως ἄρδην ἠφάνισε. τί οὖν οἱ παῖδες τοῦ Ἰακώβ; μετὰ δόλου πρὸς αὐτοὺς ἀποκρίνονται. ἄξιον ἀκοῦσαι, ἵνα μάθητε ὅπως ὑπὸ ἡλίγησαν τὴν ἀδελφῆς. Εἴπομεν γὰρ, φησὶ, Συμεὼν καὶ Λευὶ ἀδελφοὶ Δείνας, υἱοὶ δὲ Λείας· 14 Οὐ δυνησόμεθα ποιῆσαι τὸ ῥῆμα τοῦτο, δοῦναι τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν ἀνδρὶ ἀφ' ἑτέρου, ὃς ἔχει ἀκροβυστίαν. 15 Ἐὰν οὖν μετέμνησθε τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας ὑμῶν, 16 Δώσομεν τὰς θυγατέρας ἡμῶν ὑμῖν, καὶ ἀπὸ τῶν θυγατέρων ὑμῶν ληψόμεθα, καὶ ἐσόμεθα ὡς λαὸς ἕν.

Τὰ μὲν τῆς μετανοίας βούλεται καὶ ἀκόλουθα· ἀλλὰ μετὰ δόλου, φησὶ, διελέχθησαν.

17 Καὶ ἐὰν μὴ βούλησθε, φησὶ, τοῦτο ποιῆσαι, λαβόντες τὴν θυγατέρα ἡμῶν ἀπελθησόμεθα. Ταῦτα μὲν ὁ περὶ τοῦ Συμεὼν καὶ τοῦ Λευὶ τὴν πόλιν φόνον μελετήσαντες προέπεμψαν. ἐκεῖνοι δὲ τοὺς ἀσυνδαζόμενον ὁρῶντες, καὶ τὴν κόρην λαβεῖν ὀπτευόμενον κατεδέξαντο τὰ εἰρημένα, καὶ πρέσβεις ἔπεμψαν τοῖς παροῦσιν.

18 Ἤρεσε γὰρ, φησὶν, ὁ λόγος ἐναντίον αὐτῶν, 19 Καὶ οὐκ ἐμέλλησε

τὸ πληρωσαι τὰ ῥηθέντα ὁ νεμισοχθς. ἐνέκειτο γὰρ τῇ θυγατρὶ Ιακώβ.

Ὅλως, φησὶν, ἰδοὺ τῇ ὀπτηθυμίᾳ τ κόρης ἐκδεδομένος.

20 Καὶ ἐλθόντες αὐτός τε καὶ ὁ πατὴρ πρὸς τὴν πυλὴν, * φησὶ, διελέχθησαν πᾶσι τοῖς τ πόλιν οἰκοῦσι, Καὶ συνεβουλεύσαντο τ περιτομὴν καταδέξασθαι τ τ ἐκείνων προτασιν, καὶ δέξασθαι αὐτοὺς πρὸς τ συνοίκησιν. καὶ ἐπλήσθησαν ἐκφοι πρὸς γελῆμα τὰ πρὸς τὸν Ἐμμὼρ καὶ τὸν Συχέμ λεχθέντα. καὶ πάντες ἀληθὲς ὃ σημεῖον τῆς περιτομῆς ὅτι ὃ σῶμα ἐδέχοντο. ἀλλὰ τοῦτο μαθόντες ⓓ προεῖ Ⓦ Συμεὼν δὲ Ⓦ Λευὶ εἰς ἔργον ἀγαγεῖν ἐπείγονται τὰ ἤδη βεβουλευμένα αὐτοῖς, καὶ λαβόντες ἕκαστος τὴν μάχαιραν αὐτοῦ εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν ἀσφαλῶς. καίτοι δύο μόνοι ὄντες, πρὸς τοσοῦτον πλῆθος παρετάξαντο· ἀλλὰ πολλὴν αὐτοῖς τὴν ἀσφάλειαν προεξένει ὃ παράδοξος ἐκείνοις καθάπερ τραυματίας κεῖσθαι. ἵνα γὰρ τοῦτο ἡμῖν δῆλον ποιήσῃ ἡ θεία γραφή, φησιν,

25 Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, ὅτε ἦσαν ἐν τῷ πόνῳ.

Τοῦτο ἐκείνοις τ ἀσφάλειαν κατεσκεύαζε, διὸ δὴ δύο ἰσχυροτέρους τ πολλῶν εἰργάζετο. καὶ ἀπέκτειναν, φησὶ, πᾶν ἀρσενικὸν, φησὶ τὸν, πάντας δὴ δώδεκα δὲ καὶ ὃ περιτετμῆσθαι χειμῶνος, ὡς εἰπεῖν, πρὸς τὸ σφαγὴν ἑτοίμους ὄντας. καὶ μὴ τ ἀλλήλων καὶ τὸν νέον, τ εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτῶν ὑβρισαντα, ἐπεξῆλθον. καὶ οὐκ ἀρκεσθέντες τῇ τοσαύτῃ τιμωρίᾳ, καὶ τὰ πρόβατα, φησιν, αὐτῶν, καὶ πάντα τὰ κτήνη, καὶ πάντα τὰ σώματα αἰχμαλωτίσαντες ὅτως ἐπανῆλθον, καὶ αὐτόμβρον δῶρον ἔλαβον τὴν πόλιν. Εἶδες, ἀγαπητὲ, ὅσον εἰργάσατο κακὸν ἑνὸς νέου προπέτεια, εἶδες ὅσον ἐνέγκειν ὤλεθρον πᾶσι τοῖς τὴν πόλιν οἰκοῦσι. ταῦτα δὴ μανθάνοντες ἀναχαιτίζωμεν τῶν ἡμετέρων παίδων τὰς ὁρμὰς, καὶ πολὺ τῇ νεότητι τὸν χαλινὸν κατασκευάζωμεν, τὸν ἀπὸ τοῦ φόβου, τὸν ἀπὸ τῆς νουθεσίας· καὶ ὀπτιμελώμεθα τῆς αὐτῶν σωφροσύνης, καὶ πάντα ποιῶμεν καὶ παραγγελεύωμεν, ὥστε τὴν ἡλικίαν τῆς νεότητος διωκθῆναι μᾶλλον φυγεῖν τὰς ἀτοπους ὀπτυμίας. μᾶλλον δὲ τοῦτο καὶ ὁ κοινὸς ἡμῶν δεσπότης ἰδὼν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὴν ἀσθένειαν, Ⓦ γάμον νομοθέτησεν, ὥστε τῆς παρανόμου ἡμᾶς μίξεως ἀπαγαγεῖν. μὴ τοίνυν ἀμελῶμεν τῶν νέων, ἀλλ' ἰδόντες τῆς κεμίνου τὴν πυρὰν, πρὶν ἢ εἰς " ἀστέγαστον ἐγκυλισθῆναι, σπουδάζωμεν καὶ Ⓦ τὸ Θεοῦ νόμον αὐτοῦ συνάψαι τοῖς γάμοις. ἵνα καὶ τὰς σωφροσύνης αὐλὰς μετὰ τηρήσῃ, καὶ μηδεμίαν λύμην δέξωνται ἐξ ἀκολασίας, ἔχοντες ἀρκοῦσαν παραμυθίαν, καὶ δυναμένην τῆς ὁρμὰς καὶ σκιρτήματα κατασχέλλειν, καὶ κολάσεως ἐκτὸς εἶναι. ἀλλ' ἴδωμεν ὅπως τὰ πρὸς τὴν παίδων γεγυμνωμένα διέθηκε Ⓦ προσεύτειν.

29 Εἶπε γάρ, φησιν, Ιακώβ· Συμεὼν καὶ Λευὶ, μισητόν με πεποιήκατε, ὥστε πονηρόν με εἶναι τοῖς κατοικοῦσι τὴν γῆν. Τίνος ἕνεκεν, φησὶ, τοσαύτην ἐπεδείξασθε τὴν ἀμυναν; τὰ γὰρ πρὸς ὑμᾶς γεγυμνωμένα μῖσος ἐμοὶ μέγιστον προξενήσει παρὰ πάντων τῶν κατοικούντων τὴν γῆν. Εἶτα δεικνὺς τὴν δειλίαν, ὃν ἡ κατάστη,

Φησὶν, ἐγὼ δέ εἰμι ὀλιγοστὸς, καὶ συναχθέντες ἐπ' ἐμὲ συγκόψουσί με, καὶ ἐκτριβήσομαι. Μονονουχὶ λέγων, οὐκ οἶσθ' ὅτι ὀλίγοι ὄντες εὐκόλως τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς πεισόμεθα, ὥσπερ ὑμεῖς τότε διαφθεῖναι ἠδυνήθητε. Ὃ καθάπερ ὁ Συχέμ τῷ πατρὶ καὶ πᾶσι τοῖς τὴν πόλιν οἰκοῦσι τότε τὸ ὀλέθρου γέγονεν αἴτιος, ὅτω καὶ ὑμεῖς ἐμοί. διὰ γὰρ ὑμᾶς καὶ αὐτὸς μισητὸς ἔσομαι, ὃ οὐδὲν τὸ κωλύον ἐκτριβῶναί με διὰ τὴν ὑμετέραν πόλμαν. 30 Οἱ δέ, φησιν, εἶπαν, ἀλλ' ὡσεὶ πόρνῃ χρήσονται τῇ ἀδελφῇ ἡμῶν;

Ὅρα δὴ παίδας σωφροσύνης ἕνεκεν τὴν ἀμυναν ὀπτιδειξαμένους. ἀπολογοῦνται γὰρ τῷ πατρὶ, καὶ φασι, κατηχοῦμεν ἡμᾶς, ὡς εἰπεῖν, ὡσεὶ πόρνῃ χρήσαντο τῇ ἀδελφῇ

δελφῆ ἡμῶν. Ϛ δχ̀ τοῦτο, τοῦτο ποιῆσαι κατηναγκάσθημεν, ἵνα Ϛ τοῖς εἰς τὸ ἑξῆς διδασκθῆναι λάβηται, μὴ τοιαῦτα τολμᾶν. ἀλλ' ὅσα μοι λοιπὸν σὺ ταῦτα τῷ ἅφαιτον τ Θεοῦ κηδεμονίαν τῷ ὡδὶ Ⓦ δίκαιον. ὅπῳ γὰρ εἶδεν αὐτὸν δεδοικότα δχ̀ τὰ ὑπὸ τῶν παίδων γεγυμνωμένα τῷ αὐτῷ οἴκοισιν,

1 Εἶπέ, φησιν, ὁ Θεός· ἀναβὰς ἀνάβηθι εἰς Ⓦ τόπον Βαιθὴλ, καὶ οἴκει ἐκεῖ· χξζ. λϛ.
Ἐπειδὴ δέδοικας τοὺς ἀλλοτρίους, ἀναχώρει, φησὶν, ἐντεῦθεν, καὶ οἴκει εἰς τὸν Βαιθὴλ,
Καὶ ποίησον ἐκεῖ θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ τῷ ὀφθέντι σοι ὅτε τῷ σε ἀποδιδράσκειν
ἀπὸ προσώπου Ησαῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου. 2 Καὶ εἶπεν Ιακὼβ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ καὶ πᾶσι τοῖς μετ' αὐτοῦ· ἄρατε τοὺς θεοὺς τοὺς ἀλλοτρίους ἐκ μέσου ὑμῶν, καὶ καθαρίσθητε,
καὶ ἀλλάξασθε τὰς στολὰς ὑμῶν. 3 Καὶ ἀναστάντες ἀναβῶμεν εἰς Βαιθὴλ, καὶ ποιήσωμεν ἐκεῖ θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ τῷ ἐπακούσαντί μου ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, ὃς ἦν μετ' ἐμοῦ,
καὶ διέσωσέ με ἐν τῇ ὁδῷ, ᾗ ἐπορεύθην. Σκόπει δὲ δικαίως πάλιν τὴν ὑπακοὴν καὶ τὸ φιλόθεον. ὅπῳ ἤκουσεν, ὅτι ἀνάβηθι εἰς Βαιθὴλ, καὶ ποίησον θυσιαστήριον, καλέσας πρότερος
τοὺς αὐτοῦ εἶπεν· ἄρατε τοὺς θεούς. ποίους δὴ λοιπὸν εἶπεν θεούς; οὐδαμοῦ γὰρ ὅστιν ἰδεῖν θεοὺς
αὐτοῦ ἐγκείμενα. δῆλον γὰρ ὡς ἀρχῆς φιλόθεος ἦν ὁ δίκαιος· ἀλλ' ἀπιθανόμενος ἴσως τοὺς θεοὺς τοὺς δὲ Λάβαν, ὃς ἦν Ραχὴλ ἢν ὑφελόμην, δχ̀ τὸ φησιν· ὅπῳ μέλλομεν Ϛ ἀληθινῷ Θεῷ, Ϛ ἀεί μοι τὴν πρὸς αὐτὸν προσαναίνεσιν, ταῖς θυσιαστηρίας ἀναφέρειν, ἄρατε, εἴ τινα ὅστιν ὑμῖν εἰδωλα, καὶ καθαρίσασθε, καὶ ἀλλάξασθε τὰς στολὰς ὑμῶν, Ϛ ὅπως ὅπῃ τὴν πόλιν ὁρμήσομεν, Ϛ ἔξωθεν καὶ ἔσωθεν ἑαυτοὺς καθάραντες ὕπῃ ζωνέλθητε. μὴ μόνον τῇ τῶν ἱματίων φαιδρότητι τὴν καθαρότητα δεικνύτες, ἀλλὰ καὶ τῇ τῶν εἰδώλων ἀφαιρέσει τοὺς λογισμοὺς τῆς διανοίας ἐκκαθάραντες, ὕπως ἀνέλθωμεν ὅπῃ τὸν Βαιθὴλ.
4 Καὶ ἔδωκαν, φησὶ, Ϛ Ιακὼβ τοὺς θεοὺς τοὺς ἀλλοτρίους (ἦν γὰρ ἦσαν αὐτῶν) Ϛ τὰ ἐνώτια τὰ ἐν τοῖς ὠσὶν αὐτῶν.
Ἴσως γὰρ καὶ ταῦτα σύμβολά ἐστιν τῶν εἰδώλων ἐκείνων. διὸ Ϛ αὐτὰ μὴ τῶν θεῶν προσφέρουσι τῷ Ιακώβ. Καὶ ἔκρυψεν αὐτὰ, φησιν, ὑπὸ τὴν περέβινθον τὴν ἐν Σηχίμοις, καὶ ἀπώλεσεν αὐτὰ ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας. Ἔκρυψε, φησιν, αὐτὰ, καὶ ἀπώλεσεν, ὥστε καὶ αὐτοὺς τοὺς τῆς πλάνης δούλους τὴν πλάνην μὴ φυγεῖν, καὶ μηδένα ἕτερον τὴν ἐξ αὐτῶν λύμην δέξασθαι. καὶ ταῦτα ἅπαντα μαθοῦσα ὁ δίκαιος,
5 Ἐξῆρε, φησὶν, ἐκ Σηχίμων, καὶ ἐποιεῖτο τὴν ὁρμὴν εἰς τὸν Βαιθὴλ. Ἀλλ' ὅσα πάλιν τοῦ Θεοῦ τὴν ὡδὶ αὐτὸν κηδεμονίαν, καὶ πῶς ἡμᾶς διδάσκει ἡ γραφὴ ἅπαντα σαφῶς. Ἐξελθόντος γὰρ, φησι, τοῦ δικαίου ἐκ Σηχίμων, ἐγένετο φόβος Θεοῦ ὅπῃ ταῖς πόλεις ταῖς κύκλῳ αὐτῶν, καὶ οὐ κατεδίωξαν ὀπίσω τῶν υἱῶν Ισραήλ.
Εἶδες πόση ἡ προνοια, καὶ πῶς εὐαρμοστὴ ἡ πρὸς αὐτὸν αὐτίληψις ἐγένετο. ἐπέπεσε γὰρ ἐπ' αὐτοὺς φόβος, καὶ οὐ κατεδίωξαν ὀπίσω αὐτῶν. ὅπῳ γὰρ τοῦτο ἐδεδοίκει ὁ δίκαιος, καὶ ἔλεγεν, ὀλιγοστός εἰμι, καὶ ἐκτελεσθήσομαι, διὰ τοῦτό φησιν, φόβος ἀνῆκε ὅπως πεσόντος οὐ κατεδίωξαν ὀπίσω αὐτῶν. ὅτῳ γὰρ αὐτὸς βάλληται τῷ ροπῷ τὴν πρὸς ἑαυτὸν εἰσενεγκεῖν, καὶ τοὺς ἀθενεῖς ἰσχυροτέρους τῶν δυνατῶν ἀπεργάζεται, καὶ τοὺς ὀλιγους τῶν πλειόνων δυνατωτέρους, καὶ οὐδὲν δὴ γίνοιτο μακαριστότερον τοῦ τῷ αἴνῳ ὅπαισασαμένου ροπῷ. 6 Καὶ ἀπῆλθε, φησιν, Ιακὼβ εἰς Λοὺζ, ἥ ὅστιν ἐν γῇ Χαναὰν, ἥ ὅστι Βαιθὴλ, Ϛ πᾶς ὁ λαὸς ὁ μετ' αὐτοῦ. 7 Καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ θυσιαστήριον, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου Βαιθὴλ. ἐκεῖ γὰρ ἐπεφάνη αὐτῷ ὁ Θεὸς ἐν Ϛ ἀποδιδράσκειν αὐτὸν ἀπὸ προσώπου Ησαῦ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Παραγινόμενος, φησιν, εἰς τὸν Βαιθὴλ, ἐποίησε τὸ προσταχθὲν, καὶ τὸ θυσιαστήριον οἰκοδομήσας ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ

τόπου

τόπου Βαιθήλ. 8 Ἀπέθανε δέ, φησι, Δεβόρρα ἡ τροφὸς Ρεβέκκας, καὶ ἐτάφη κατώτερον Βαιθὴλ ὑπὸ τὴν βάλανον. καὶ ἐκάλεσεν Ιακὼβ τὸ ὄνομα αὐτῆς, βάλανος πένθους. Ὁρᾷς πῶς ἀεὶ ἀπὸ τῶν συμβαινόντων τοὺς τόπους ὠνόμαζεν, ὥστε διὰ τοῦτο μὴ ἐπιλαθέσθαι τὴν μνήμην. καὶ πῶς, φησὶν ἴσως εἴποι, ἡ τροφὸς τῆς Ρεβέκκας ζωὴν τοῦ Ιακὼβ παρέσχατον ἀπὸ τῆς Μεσοποταμίας μεταπεμψώμενος, καὶ μηδέπω τὴν τροφὸν τοῦ παιδὸς ζωντυχήσαντος ἰδὼν τεθνεῶσαν; ἴσως τοῦτο δὴ εἴποιμι, ὅτι, ἵνα ἀπὸ τοῦ λαοῦ ἐπαύσῃ, ζωοποιεῖν ὁ Ιακὼβ ἐπεθύμησεν, ὥστε διὰ μακροῦ τοῦ χρόνου τὴν Ρεβέκκαν θεάσασθαι· ὃ πρὶν ἡ τοῦ τῆς ζωντυχίας ἠμέλει, ἐκεῖ τὸν βίον κατέλυσεν.

ΘΕΙΚΟΝ Ἀλλ' εἰ βούλεσθε, καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα τὴν σήμερον τὸν λόγον ἀρκεσθέντες τοῖς εἰρημένοις, ἐκεῖνο παρακαλέσαντες ὑμᾶς τὸν ἀγάπιον, ὥστε καὶ αὐτοὺς πολλοῦ τῆς ἀρετῆς ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν, καὶ τῆς τῶν νέων σωφροσύνης ἐπιμηλεῖσθαι. ἐντεῦθεν γὰρ, ὡς εἰπεῖν, ἄπαντα ὀκλεῖ τὰ κακά. ἡ γὰρ ζωηθεῖσα τῆς ποινείας τῷ χρόνῳ παρεισῦσα τοσαύτην ἐργάζεται τὸν λύμην, ὡς μηδεμίαν λοιπὸν παραίνεσιν δυνάσθαι παρελθεῖν τὰ ἄπαντα ἐκ τῆς ποινείας παρεθιδομένων, καθάπερ ἀκμαλώτων ἀρμάτων, ἡνίκα δὲ ὁ ἡγεμὼν κελεύει ἐκεῖνος γὰρ ὅστις λοιπὸν ὁ ἐπιτάττων, καὶ τὰ ὀλέθρια ἐκεῖνα κελεύων ἐπιτάγματα, ἅπερ μετ' ἡδονῆς πληροῦσιν οἱ νέοι, τὸ παρὸν μόνον ἡδὺ ὁρῶντες, καὶ τὰ μετὰ ταῦτα ὀδυνηρὰ λογιζόμενοι. διὰ παντὸς χρὴ παρακαλεῖν τοῖς παισὶ τοῖς ὑμετέροις, ἵνα μὴ ἀπὸ τῶν ἐκείνων παρατρέπωνται καὶ αὐτοὶ τὰς εὐθείας ἐκτρέχωσιν. ἢ οὐκ οἶσθε, ὅτι ὁ πρεσβύτης Ἡλεὶ πέπονθεν, ὁ παρασπόντας διορθούμενος τοὺς παῖδας τὰ ἐλαττώματα; ὅταν γὰρ ἡ πάθος τοιοῦτον δέηται, εἰ μέλλοι οἷός τε τοῦτο κατ' οἰκονομίαν λόγου μὴ θεραπεύειν, τάχους λύσιτον ἐργάζεται τὸ πάθος, ὃ τοῦ ἁρμοσθῆναι ἐπάγων ἰατρείαν· καὶ αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ὁ πρεσβύτης ἐκεῖνος ὀφείλων ἄξια τῶν πλημμελημάτων εἰσπράξασθαι τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας, πολλῇ τῇ ἐπιεικείᾳ χρησάμενος τῆς ὑμωλείας αὐτοῖς καὶ αὐτὸς ἐκοινώνησε. Φοβηθέντες οὖν, ἀδελφοὶ, τὸ ὑπόδειγμα, καὶ ὦ παῖδας ἔχοντες παρορμῶμεν τῆς τούτων ἀναισχυντίας, καὶ ἁπλῶς ἕκαστος τῶν ζωοικοιούντων ὑμῶν ἐπιμέλειαν ποιείσθω, καὶ κέρδος μέγιστον κρινέτω τὸ πλησίον ὠφελεῖν· ἵνα τὰς παρεὶς ἀρετὴν ἕκαστος πεπαιδευμένος καὶ τῆς κακίας τὴν πεῖραν λαφυγεῖν δυνηθῇ, καὶ τὴν ἀρετὴν ἐλόμενος πολλῶν ἐπιτασόμενα τὸν ἄνωθεν ῥοπὴν, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. ξ. ΚΑΙ ΩΚΟΔΟΜΗΣΑΣ ΘΥΣΙΑΣΤΗΡΙΟΝ ΕΚΑΛΕΣΕ ΤΟ ὄΝΟΜΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΒΑΙΘΗΛ. ΕΚΕΙ ΓΑΡ ἘΠΕΦΑΝΗ ΑΥΤΩ Ὁ ΘΕΟΣ ΕΝ Ω ἈΠΟΔΙΔΡΑΣΚΕΙΝ ΑΥΤΟΝ ἈΠΟ ΠΡΟΣΩΠΟΥ ΗΣΑΥ ΤΟΥ ἈΔΕΛΦΟΥ ΑΥΤΟΥ.

ΟΡΕ δὲ σήμερον, εἰ βούλεσθε, τὴν ἀκολουθίαν τῶν προόντων ἡμῖν εἰρημένων ἀναλαβόντες, ἵνα πάλιν ἐκ τῆς ἐξῆς τὴν διδασκαλίαν ποιησώμεθα. ἐπὶ γὰρ ἡμᾶς ἡ χάρις τοῦ Ιακὼβ ἱστορία δὲ σήμερον ἐκανὴ παιδοῦσαι τὴν πολλὴν πρὸς αὐτὸν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν, καὶ ὅπως τοὺς οἰκείους αὐτὸν ἐπανορθώσεται πάλιν ἐπέρρωσεν ἀμειβόμενος αὐτοῦ τὴν εὐγνωμοσύνην. ὅπου γὰρ ἐν τοῖς προλαβοῦσι διηγήσατο ἡμῖν, ὅπως τοῦ Θεοῦ πρόσταγμα καταλιπὼν

τ Σηκιμα δια τα ἐκ τ παιδων αὐτ γεγονοτα, εἰς τ Λαζαν ἀπειπεν, καὶ οἰκοδομησας θυσιαστηριον ἐκαλεσε το ὄνομα τ τοπ, Βαιθηλ. ἐκει γαρ ἐπεφανη αὐτῳ ὁ Θεος ἐν τῳ ἀποδιδρασκειν αὐτον ἀπο προσωπ Ησαυ του ἀδελφου αὐτ. καὶ τουτο προσαξας τῳ διηγηματι, καὶ ἀπαλλαξας αὐτον του φοβου, " ὃν κατειχετο δια τουτ τ Σηκιμιτων αναιρεσιν, ταις πολεις ἐκειναις οἰκουσιν ἐπεβαινε, φησι, φοβος, ὡστε μη καταδιωξαι ὀπισω αὐτ. ὁρα τ Θεου τ προνοιαν, καὶ ὁση χαριτα κηδεμονιας προς τον Ιακωβ. κατεσεισε, φησι, τω φοβω τας ψυχας των ταις πολεσιν ἐκειναις οἰκουντων, ὡστε μη καταδιωξαι ὀπισω " αὐτων. ἐβουλοντο γαρ ἰσως ἐπαμυναι τοις Σηκιμιταις. ἀλλ' ὅπερ καὶ προεγνωμεν τ διηγητ γενομενα τα γεγονοτα, καὶ ὁτι προς τον Συμεων καὶ τ Λευι της ἀδελφης τ Θραξι πολει ἐκδικησαντες ἐκεινα ἐποιησαν, ἀ μονον αὐτον καὶ τους αὐτ παιδας " της ἀγωνιας τ φοβ ἀπεδιδαξεν, ἀλλα καὶ ἐκεινους δειλιαν ἐνθεις ἀπεσησε της κατ' αὐτων ὁρμης. ἰδετε ποσον ἐστιν ἀπολαυειν της ἀνωθεν ῥοπης. ὁταν γαρ αὐτος ἡ βουλησις προς ἡμας διακειμενος, πανθ' ὑποδων γινεται τα λυπηρα. ὡσπερ γαρ ὁ διηγητ θαρσος ἐνεβηκεν, ὅτως ἐκεινοις φοβον ἐπεσεισε. δεκατος γαρ ὢν πανθ' προς ὁ βουλεται μεταστρεφει, καὶ τουτ μη χαριν αὐτ σοφιαν δια πανων ἐπιδεικνυται. καὶ ουδεν ἰσχυροτερον δυ' γενοιτο ποτε τ τουτ συμμαχιαν ἐπισωρευθηναι, ὡσπερ οὖν " ουδε ἀσθενεστερον τ τουτης ἡρημωμενην. ἰδ' γαρ ὧν ἐστ ὁ διηγητ βαρυθυμητος ὢν καὶ σφοδρα ὀλιγοστος, ὅπερ ὑποτης τ Θεου δοξιας ἐφευρετο, καὶ θαρσος ἐλαμβανε, καὶ τουτ ἐπιθυμητον διεφυγεν. ἐκεινοι γ καὶ εἰς πληθος πολυ ζωτεινοντες, ἐκ χειρ " αὐτον τουτ συμφωνιαν ἐπιδεικνυμενοι, οὐδε ὅτως ἰσχυον ὑπ τ βουλευομενων εἰς ἐργον ἀγαγειν. ἐμελετο γαρ, φησι, φοβος Θεου ἐπι τας πολεις τας κυκλω αὐτ. ὅπερ τουτων ἀπηλλαγη τ φοβ καὶ τ ἐγχωριων ὁ διηγητ, ὁρα πάλιν τ Θεου τ ὑπερβαλλουσαν φιλανθρωπιαν, ἰνα πως ἐπιδεικνυμενος). 9 Ὤφθη δε αὐτῳ, φησιν, ὁ Θεος ἐπι [οὐλα] ἐν Λαζα.

Τινος ἑνεκεν προσκειται) ὃ ἐστι; ὐχ ἁπλως, ἀλλ' ἱνα μαθης ὁτι καὶ ἤδη ἐν τ τοσουτ τοπ ὤφθη αὐτῳ προτερον, ἰνικα φευγων τ ἀδελφον ὅτε τ Μεσοποταμιαν ἐποιειτο τ ὁρμην. ἐκ νυν οὖν, φησι, καθαπαξ τοτε ὤφθη αὐτῳ ἀπιοντι, ὅτου καὶ νυν ἐπανερχομενῳ ἐν τ αὐτῳ τοπῳ ὀπτανεται), καὶ βεβαιοι τας ὑποσχεσεις, ἃς ἰνικα ἀπηει προς αὐτ ἐποιησατο, προσκυζων τ δικαιον παρρησιαν τοις ἐπηγελμενοις, καὶ μη δια τ ἐν μεσῳ χρονον ὑποδυσαν. Καὶ εὐλογησεν αὐτον, καὶ εἶπεν αὐτῳ, 10 Τὸ ὄνομα σου ὃ κληθησε) ἐπι Ιακωβ, ἀλλ' Ισραηλ ἐσαι τὸ ὄνομα σου. Καὶ τοι τ ἤδη τ προσηγοριαν αὐτῳ ἣν ὀπτεις, ἰνικα τουτ Ιακωβ ἐποιησατο τ Ιακωβ, ἀλλα πλειονα πλεονεκτειν τῳ δικαιῳ βουλομενος, καὶ νυν τουτ ποιηται προς αὐτον εὐλογιαν, καὶ φησιν, 11 Ισραηλ κληθησε) τὸ ὄνομα σου, καὶ αὐξανε καὶ πληθυε, καὶ ἔθνη καὶ συναγωγαι ἐθνων ἐσονται ἐκ σου, καὶ βασιλεις ἐκ της ὀσφυος σου ἐξελευσονται.

Ὁρα μεγεθος εὐλογιας· ὐ μονον εἰς πληθος αὐτον ἐκταθησεσθαι φησιν, ἀλλα καὶ ἐπιδοξον γενησεσθαι τὸ ἐξ αὐτ σπερμα· βασιλεις γαρ ἐκ της ὀσφυος σου ἐξελευσονται, προσμενουσων αὐτῳ ἐντευθεν ἤδη τ ἐξ αὐτ τικτομενων τ προφητειαν. 12 Καὶ τουτ γῃ, φησιν, ἡ ᾧ Αβρααμ καὶ Ισαακ δεδωκα, σοι δεδωκα αὐτ, καὶ τῳ σπερματι σου μετα σε δωσω τ γῃ ταυτην. Εστι δε καὶ γεγονυια ἐν Σηκιμοις ὑπ τ Συμεων καὶ Λευι ἐλεγε, ὀλιγοστος ειμι ἐν ἀριθμῳ, καὶ συναθροισθεντες ἐπ' ἐμε συγκοψουσι με, καὶ ἐκτεθησομαι ἐγω τε καὶ ὁ οἰκος μου, καὶ δια πανων ἐδειλιων καὶ τουτ ὀλιγοψυχιαν καὶ τ πολλου δειλιαν, ἐν ᾗ κατειχετο· δια τουτο ὁ φιλανθρωπος δεσποτης νυν φησι προς αὐτον· ὅπερ εἶπες, ὀλιγοστος εἰμι, μαθε ὅτι καὶ αὐξηθηση καὶ πληθυνθησεται σου τὸ

σπερ-

σπέρμα, καὶ ὅπως ἔσται ὑπίδοξοι, ὡς Σωσαγωγὰς ἐθνῶν καὶ βασιλέας ὀξ αὐτῶν γίνεσθαι. καὶ ὑ μόνον σὰκ ἀπτειδήσῃ, ἀλλὰ σὺ καὶ τὸ σπέρμα σὸ στν πᾶσαν τὴν γῆν ταύτην κληρονομήσει. καὶ ταύτας τὰς ἐπαγγελίας ποιησάμενος ἀνέβη ὁ Θεὸς ἀπ' αὐτοῦ, φησιν, σὰκ τὸ τόπου, ὅ ἐλάλησε μετ' αὐτοῦ. ὅρα πόση ἡ συγκατάβασις τῶν λέξεων τῆς θείας γραφῆς. 13 Ἀνέβη, φησίν, ὁ Θεὸς ἀπ' αὐτοῦ, Οὐκ ἵνα ἐν τόπῳ νομίσωμεν περιεχεσθαι τὸ θεῖον, ἀλλ' ἵνα καὶ διὰ τούτου μάθωμεν αὐτοῦ τὴν ἄφατον φιλανθρωπίαν, ὅτι τῇ σὺ ἀνθρωπίνῃ ἀσθενείᾳ συγκαταβαίνουσα ἡ ὑπερβολὴ τοῦ πνεύματος χάρις, ὅπως ἅπαντα διηγεῖται. ὃ γὰρ ἀνέβη καὶ κατέβη, ἀνάξιον Θεοῦ. ἀλλ' ὅπερ τοῦτο μάλιστα τεκμήριον τῆς ἀφάτου αὐτοῦ φιλανθρωπίας, ὃ διὰ τῶν ἡμετέρων διδασκαλίαν καὶ τῆς παχύτητος τῶν τοιούτων ῥημάτων ἀνέχεσθαι, διὰ τοῦτο καὶ ἀνθρωπίνως λέξεσι χρῆται, ὅπως ἂν δυνατὸν ᾖ ἑτέρως τῷ ἀκοῦν τῷ ἀνθρωπίνῳ ἐνεγκεῖν τῶν λεγομένων ὃ ὕψος, εἰ μὴ διὰ τῆς ἀξίας τοῦ διδασκάλου ἡμῖν διελέγετο. ὅπερ ἐννοοῦντες μηδέποτε τῇ ταπεινότητι τῶν λέξεων ἐναπομένωμεν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο θαυμάζωμεν αὐτοῦ τὸ ἄφατον ἀγαθότητα, ὅτι τοσαύτῃ συγκαταβάσει χρῆσθαι διὰ τὴν ἀσθενῆ τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας. ἀλλ' ὅρα πάλιν Ⓦ δίκαιον τοῦτον τῷ οἰκείῳ θυμῷ μουνίῳ ὑπιδεικνύμενον. 14 Ἔστησε γάρ, φησιν, Ιακὼβ στήλιον λιθίνιον ἐν ᾧ τόπῳ, ᾧ ἐλάλησε μετ' αὐτοῦ ὁ Θεὸς, ⁊ ἔσπεισεν ἐπ' αὐτῷ σπονδήν, καὶ ἐπέχεεν ἔλαιον,

15 Καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐλάλησε μετ' αὐτοῦ, Βαιθήλ.

Σκόπει πῶς ἀεὶ ταῖς προσηγορίαις τῶν τόπων * ὁ δίκαιος σὰτὸς τῷ μνήμῃ ἐναποτίθεται, ὥστε καὶ ταῖς μετ' ταῦτα γινεσθαι γινεσθαι τῷ αὐτῷ γεγυμνάσθαι ὁπλασίαν ᾧ δικαίῳ. 16 Καὶ ἐπάρας, φησίν, Ιακὼβ ἐπῆξε τὴν σκηνὴν αὐτοῦ ἐπέκεινα τοῦ πύργου Γαδήρ. Προσωτέρω πάλιν χωρεῖ ὁ δίκαιος, ἐπειγόμενος μετὰ μαρὰ φθάσαι Ⓦ τόπον, ἔνθα κατῴκει ὁ Ισαάκ. Εἶτα, φησιν,

Ὅτε ἦλθε τοῦ ἐλθεῖν εἰς Ἔφραθᾶ, ἡ Ραχὴλ ἐδυσκόλησεν ἐν τῷ τόκῳ.

17 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σκληρῶς αὐτῷ τίκτειν, εἶπεν αὐτῇ ἡ μαῖα, θάρσει. καὶ γὰρ οὗτός σοί ἐστιν υἱός. Μὴ ἀγωνία, φησί. τέξῃ γὰρ υἱόν. Εἰ γὰρ μὴ ἔμελλόν σε ἀγκάσασθαι σε αἱ ὠδῖνες, ἀλλ' ὅμως ἔξεις υἱόν. 18 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἀφιέναι αὐτῷ τὴν ψυχήν, ἀπέθανε γὰρ, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, υἱὸς ὀδύνης μου. ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ ἐκάλεσεν αὐτὸν Βενιαμίν. Ἐκείνη μὲν σὰκ ἔτυχε συμβεβηκότος αὐτῇ τῷ προσηγορίαν ὑπιδῆσαι ᾧ παιδί, ὁ δὲ πατὴρ Βενιαμὶν αὐτὸν ἐκάλεσε. καὶ μετὰ τὸ τεκεῖν, φησιν,

19 Ἀπέθανε, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ ὁδῷ Ἐφραθᾶ· αὕτη ἐστὶ Βηθλεέμ.

20 Καὶ ἔστησεν Ιακὼβ στήλιον ὑπὲρ τοῦ μνημείου.

Τῷ ἀθυμίᾳ τοῦ ὑπὲρ τὴν τελευτὴν τῆς Ραχὴλ παρεμυθεῖτο ὁ τεχθείς, καὶ παρεσκεύαζε πρᾴως φέρειν Ⓦ δίκαιον τὴν ἀποβολὴν τῆς Ραχήλ. ἐντεῦθεν λοιπὸν ἀναδέχεται τὸ Ρουβὶμ ἡ προπέτεια. 22 Πορευθεὶς γάρ, φησιν, ἐκοιμήθη μετὰ Βάλλας τῆς παλλακῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ ἤκουσεν Ισραήλ, ⁊ πονηρὸν ἐφάνη ἐναντίον αὐτοῦ.

Καὶ γὰρ ἰδίων ἀνδρῶν σφόδρα ὁ γενεός. διὰ τοῦτο καὶ μετὰ ταῦτα νομοθετῶν Μωϋσῆς ἀπηγόρευεν υἱὸν καὶ πατέρα τῇ αὐτῇ ὑπαμίγνυσθαι. ἵνα γὰρ μὴ ὁδῷ προβαίνοντες ζωήθειαν τὸ προσῆκον ἐργάσωνται, ὁ νομοθέτης προσανατέλλει, ὑμφεία ὑπὸ θυμοῦ ἐπὶ τοιοῦτο διαστρεφόμενον. ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτω νεῦ μὴν πρᾴως ἔφερεν ὁ Ιακὼβ τὴν φυσικὴν φιλοστοργίαν νικώμενος. μετὰ ταῦτα μέλλων ἐξιέναι τοῦ βίου, σπλαγχνεύει Ⓦ παῖδα, ἀναγραπτὸν αὐτοῦ τὴν προσηνομίαν ποιούμενος, καὶ δεόμενος αὐτοῦ, ἵνα διὰ τῶν εἰς ἐκεῖνον γεγενημένων, καὶ Ⓖ εἰς τὸ ἑξῆς σωφρονίζωνται. ἐντεῦθεν ἡμῖν λοιπὸν ἀπαριθμεῖται

ται τοῦ παιδὸς τῷ Ιακὼβ ὁ μακάριος Μωϋσῆς, καὶ διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι ὧν δικαιοῦται, τῷ δικαίῳ τῷ ἀρετῷ. ἵνα γὰρ μὴ νομίσῃς ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν αὐτὸν τῷ Συμεὼν ποιήσασθαι τῷ πρὸς τὴν Ραχὴλ καὶ τῷ Λείᾳ καὶ τὰς δύο παιδίσκας, δείκνυσιν ὅτι οἰκονομία ἦν ὑπηρετούμενος τῆς πρὸς αὐτὰς ὁμιλίας ἐνέφητο, καὶ ὥστε τὰς δώδεκα φυλὰς ἐξ αὐτοῦ τραφῆναι, δῆλόν τοι τοῦτο ὄντως ἔτι μνημονεύει ἡ γραφὴ ὡς ἑτέρου ἡμῶν παιδὸς, ἵνα μάθῃς ὅτι οὐχ ἁπλῶς οὗτος εἰκῇ ὕστερον γεγένηται.

Ησαν δέ, φησιν, υἱοὶ τοῦ Ιακὼβ δώδεκα. Καὶ διαιρεῖ λοιπὸν τοὺς τῆς Λείας καὶ τῆς Ραχὴλ, καὶ τότε καὶ τοὺς τῶν παιδισκῶν ἀπαριθμεῖται, καὶ φησιν, 26 Οὗτοι υἱοὶ Ιακὼβ, οἳ ἐγένοντο αὐτῷ ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ. Καὶ μετὰ ὁ Βενιαμὶν νεῶ ἐτέχθη, ὀλίγα πρὸ τοῦ Βηθλεὲμ ἔφθασε. Vide notas.
Τίνος οὖν ἕνεκεν ὕστερον εἶπε;"

27 Καὶ ἦλθε, φησιν, Ιακὼβ πρὸς Ισαὰκ τὸν πατέρα αὐτοῦ. Σκόπει μοι πάλιν ἐν τούτῳ, πῶς ἐν ἅπασι πλεονεκτεῖν ἐβούλετο τοὺς δικαίους ὁ φιλάνθρωπος Θεός. ὅπου γὰρ παρεγένετο μετὰ τοσούτων ἐτῶν ἀριθμὸν ὁ Ιακὼβ πρὸς τὸν πατέρα, καὶ μείζων γέγονεν ἑκατέρωθεν ἡ προκήρυξις, καὶ ὡς παιδὶ ἐκ τῆς τοῦ πατρὸς θέας, καὶ τῷ πατρὶ θεασαμένῳ τὸν παῖδα τὴν πρεσβείαν, καὶ τὸν χορὸν τῶν ἐκ αὐτοῦ τραφέντων.

29 Τότε, φησὶν, ἐτελεύτησεν ὁ Ισαὰκ πρεσβύτης καὶ πλήρης ἡμερῶν.

Εἰ γὰρ μετὰ τὰς εὐλογίας τοῦ κλοπεῖ ἐποιεῖτο ὁ Ιακὼβ, ἠμβλιώθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ, φησὶν, ὅθεν καὶ τὰ τῆς ἀπάτης αὐτῷ προσεχώρησεν, συνόησον μετὰ τοσούτων ἐτῶν ἀριθμὸν ὅπως ἐν γεγηρακώς. Καὶ ἔθαψαν αὐτὸν, φησὶν, Ησαῦ καὶ Ιακώβ.

Ἀλλὰ λοιπὸν τελευτῆς τοῦ πατρὸς γενομένης, λαβών, φησὶ, τὰς γυναῖκας αὐτοῦ Ησαῦ, καὶ τοὺς υἱοὺς, καὶ πάντας τοὺς αὐτοῦ, καὶ πάντα ὅσα ἐκτήσατο, ἐπορεύθη εἰς γῆν Χαναάν.

7 Οὐκ ἠδύνατο γάρ, φησὶν, ἡ γῆ τῆς παροικήσεως φέρειν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ὑπαρχόντων. 8 Καὶ ᾤκησε λοιπὸν ἐν τῷ ὄρει Σηείρ. Καὶ διηγησαμένη ἡμῖν ἡ θεία γραφὴ τοὺς ἐκ τοῦ Ησαῦ τεθέντας καὶ τὰ ἔθνη τὰ ἀπ' αὐτοῦ γε γνησίως, φησὶ, παρῴκησε μετὰ Ιακὼβ ἐν τῇ γῇ, ἣ παρῴκησεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἐν γῇ Χαναάν. χξζ. λξ.

Ἀλλ' ἐντεῦθεν λοιπὸν πάλιν ἡμᾶς ἑτέρα πραγματεία ἡ περὶ τῶν θαυμάτων Ιωσήφ. ἀλλ' εἰ βούλεσθε, ἐν τούτοις σπάσαντες λόγον εἰς ἑτέραν ἡμέραν τὰ μυθευσώμεθα τοῦ περὶ τοῦ παῖδα τοῦ Ιακὼβ ἰσοείδη, ἐκεῖνο μὲν παρακαλέσαντες ὑμᾶς τῇ ἀγάπῃ μὴ ἀκριβείας πρὸς ἐπέχειν τοῖς λεγομένοις, καὶ ὃ ἐκάστου τῶν ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ χειμένων μεγίστων καρποῦσθαι τοῦ ὠφελείας, καὶ μηδὲν ἁπλῶς παρατρέχειν. θησαυρὸς γάρ ἐστι πνευματικὸς, τὰ θεῖα λόγια. καὶ καθάπερ ἀπὸ τοῦ ἀδάμαντος θησαυρὸν καὶ λίθον ἕνα πολλάκις ὑφηλόμυος ἡμῶν ἑαυτῷ ἐργάζεται τὸν πλοῦτον, οὕτω καὶ ἐν τούτοις αἱ τῶν δικαίων ἀρεταὶ, εἰ προσέχειν βουλόμεθα, τοσαύτην ἡμῖν τὴν ὠφέλειαν παρέχειν δυνήσονται, ὡς καὶ πρὸς τὸν ὅμοιον αὐτῶν διεξελθεῖν ζῆλον. ὅτου γὰρ δυνησόμεθα καὶ ἡμεῖς τῆς αὐτῆς τοῖς δικαίοις ἀπολαῦσαι προθέσεως θείας βοηθείας. ὁδὲ γὰρ προσωπολήπτης ἐστὶν ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν, καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην δεκτὸς αὐτῷ ἐστιν. ὥστε, εἰ βουλοίμεθα, οὐδὲν τὸ κωλύον τοσαύτης, ἢ καὶ πλείονος ἡμᾶς ἀπολαῦσαι τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς. ἐὰν γὰρ μόνον ἡμᾶς ἴδῃ τὰ πρὸς ἑαυτὸν εἰσφέροντας καὶ τὰ αὐτῷ δοκοῦντα προτιμῶντας τῶν ἀνθρωπίνων, τοσαύτην καὶ αὐτὸς ἐπιδείξεται τὴν κηδεμονίαν, ὡς ἐν ἅπασιν ἀχειρώτους ἡμᾶς ἐργάσασθαι. ἐστὶ γὰρ πολέμιον ἐχόμενον διηνεκῆ καὶ ἀπονενοημένον πρὸς ἡμᾶς ἔχθραν κεκινημένον. δεῖ πολλῆς ἡμῖν δεῖ τῆς ἀγρυπνίας, ὥστε προϊδέσθαι αὐτοῦ δυνηθῆναι τὰς μηχανὰς, καὶ ἀνωτέρους καταστῆναι τῶν τούτου βελῶν.

ΗΘΙΚΟΝ

λαὼν· ὐχ ἑτέρως γὰρ εὐπρεσώμεθα, ἢ ὅταν τὴν ἀρίστης πολιτείας ὑπερβαίνωμεν δικαιοσύνην· διὰ ταύτης γὰρ καὶ τὴν ἄνωθεν συμμαχίαν. Ἀρίστη δὲ ὄντως πολιτεία, βίος καθαρός. τοῦτο γὰρ ὁ ἄγγελος καὶ ὁ χρηματίζων τὴν ἀρετήν. ὁ γὰρ τὸν ἀσφαλῶς καταδαμάζων ἰσχυρότερον τῶν ἄλλων ἁπάντων εὐρέθη. ὅταν γὰρ χρημάτων ἐπιθυμίαν τις νικήσῃ, ὅταν δόξης ἔρως, ὅταν βασκανία, ὅταν ἕτερόν τι τῶν παθῶν. καὶ πῶς; ἐγὼ λέγω. ὅταν γάρ τις καθαρὸν ἔχῃ τὸ σωματεῖον, καὶ
Matth. 5. π. πάντας ῥύπου ἀπηλλαγμένον, δικαιοσύνην τὴν ἀπάντων διαφερόντως ἔνοικον ἔχειν. Μακάριοι γὰρ οἱ καθαροί, φησί, τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται. ὅταν οὖν σκῆνος ἔνοικον ἔχειν καταλειφθῇ, ὡς ἁπλῶς καὶ εἰπεῖν τὸ σῶμα εὐκατέρθωται, οὕτω λοιπὸν διαφανεῖται, καὶ πάντων τῶν δυσθεωρήτων πολλῷ ἐπιδείξεται τὸν νοῦν. ἀπόντα γὰρ τὰ ὁρώμενα σκιὰ καὶ ὄναρ τῶν τοιούτων φανήσεται, καὶ καθαρὸν ἐν τῷ ὄντι τὸ πολίτευμα ἔχων, ὅτως ὁσονοῦν τῶν πόνων ἐπιθυμήσει. τοιοῦτος ἦν Παῦλος ὁ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος. διὸ
2. Kor. 13. γ. καὶ ἔβοα λέγων, Ἢ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ; καὶ πάλιν, Ζῶ δὲ οὐκέτι
Gal. 2. κ. ἐγὼ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός. καὶ πάλιν, Ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκὶ, ἐν πίστει ζῶ. εἶδες ἄνδρα σῶμα εὐκατέρθωτον, καὶ ὡς ἐν ἀσωμάτῳ λήξει αὐτὸν τυγχάνοντα, οὕτω πάντα φθεγγόμενον. τοῦτον ἀπόντες νεκρώσωμεν, καὶ νεκρώσωμεν ἡμῶν τὰ μέλη τῆς σαρκὸς, καὶ ταῖς τοῦ ἁμαρτάνειν ἐνεργείαις αὐτὰ ἐργασώμεθα. ὅτω γὰρ μάλιστα αὐτὰ δυνησόμεθα παραξῆσαι τῷ Θεῷ θυσίαν εὔαρεστον. εἶδες τὸ καινὸν καὶ παράδοξον τῆς θυσίας ταύτης. ὅταν νεκρὰ γένηται τὰ μέλη, τότε μᾶλλον εὐπρεπεστάτη τῇ θυσίᾳ γένηται. ἵνος ἕνεκεν δὲ λέγω τοῦτο; ὅπου πνευματικὴ ἐστιν ἡ θυσία, καὶ σφαγὴν αἱμάτων ἔχει. ὅταν μὲν γὰρ τῆς θυσίας τῆς αἱμάτων δεούσης μόνον τὸ νεκρὸν ᾖ ἐστὶν ἀποβλητὸν, ἀλλὰ καὶ τὸ ζῶν, εἰ λώβην τινὰ ἔχοι, σφάττεται τοῦτο εἰς θυσίαν δεκτὸν ἂν γένοιτό ποτε. δεῖ τοῦτο δὲ ἀρχῆς νομοθετεῖσθαι οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ἵνα διὰ τῆς τῶν ἀλόγων παρατηρήσεως κατὰ μικρὸν ἀναβιβάσωμεν μετὰ τῆς τοσαύτης φυλακῆς τὸν πνευματικὸν τοῦτον καὶ λογικὴν θυσίαν προσάγειν. ὁ γάρ ἐστιν ἐκεῖνος λώβη, καὶ τὸ ὠτότμητον, καὶ κολοβοκέρων, τοῦτο ἐν ταύτῃ πονηρία, ἐπιθυμία, ἀσέλγεια, κενοδοξίαι ἔρως, καὶ πᾶσα ἁμαρτία· καὶ ὅπερ ἐστὶν ἐκεῖ τὸ ὑγιὲς καὶ τὸ πρώτη μοίρᾳ ἀπηλλαγμένον, τοῦτο ἐν ταύτῃ τὸ νεκρὸν τῷ κόσμῳ πάντη γεγονότα ὅτω προσῇ τὸν θυσιάζειν τὸν πνευματικὸν ἐπιτήδειον ἑαυτὸν παρασῆσαι. ταῦτα μὴ ἁπλῶς παραπέμπωμεν, ἀλλ' ἐμπηγνύωμεν αὐτὰ τῇ ἑαυτῶν διανοίᾳ, καὶ συνδιασώσωμεν μὴ ἐλαττόνως ὀφθῆναι τῶν Ἰουδαίων τῶν ἐν τῇ σκιᾷ τοσαύτην ἐπιδεικνυμένων παρατήρησιν. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνοι ἐπὶ τῷ λύχνῳ παρακαθήμενοι τοσαύτην ἐποιοῦντο τὴν φυλακὴν, ὅτως ἡμεῖς, ὅπου τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης καταγγελθῆναι κατηξιώθημεν, καὶ τὴν σκιὰν καταδήσαντες τῆς ἀληθείας ἐχειραγωγήθημεν, τὴν ὁμοίαν φυλακὴν ἐπιδειξώμεθα περὶ τὴν πνευματικὴν ταύτην θυσίαν. καὶ μηδὲ τὰ μικρὰ ἁμαρτήματα νομιζόμενα ἁπλῶς παραπέμπωμεν, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἑαυτὸν βαθυνώμεθα ἀπαιτοῦντες καὶ ῥημάτων καὶ βλεμμάτων, καὶ δίκας ἑαυτῶν ἐπαγόμενοι, ἵνα τῆς ἐκεῖθεν κολάσεως ἑαυτοὺς ἐλευθερώσωμεν. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ Παῦλός φησιν, Εἰ γὰρ ἑαυτοὺς
1. Kor. 11. λγ. ἐκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα. ὥστε ἐὰν ἑαυτοὺς ἐν τοῖς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑφ' ἡμῶν ἁμαρτανομένοις, ἐπιτεμνόμεθα τῆς ἐκ κρίσεως τὸν σφοδρότητα. Εἰ δὲ ῥαθυμήσαμεν, κρινόμενοι, φησὶν, ὑπὸ κυρίου παιδευόμεθα. προσλαβόντες τοίνυν ἑαυτοὺς καταδικάσωμεν μετὰ πολλῆς τῆς ἐγκωμιαστικῆς, καὶ μηδενὸς εἰδότος δικαστηρίου ἕτερον ἑαυτοῖς καθίσαντες, ὅτω βασανίσωμεν ἑαυτῶν τοὺς λογισμοὺς, καὶ ὀρθὴν τὴν κρίσιν ἐκφέρωμεν, ἵνα τὴν ἐπηρτημένην φόβον δεδοικὼς ὁ λογισμὸς μηκέτι ἀνέχηται ὑποσυρεαζόμενος, ἀλλὰ τὴν ὁρμὴν διαχαιτίζῃ, καὶ τὴν ἀκίνητον ἔχῃ ὀφθαλμὸν προσορώμενος ἀπο-

τειχίζῃ

τυχόζη τῶν δξεδόλῳ τῷ Εἰσοδον. ὅπ γὸ ἀπὸ ῥᾳθυμίας ἀπόντα ὑποπτύομθν, αὐτὴ βοᾷ τῶν γεγραμμάτων ἡ πεῖρα. ὥσπερ γὸ ἐὰν μικρὸν διεγερθῶμθν βυληθῶμθν, καθαρῶς χνιορτὸν, ὅτω τύτω ζᾷ ὅπτ᾽ ὀλίγας ἀποτιναξόμθα· ὅτως ἐπειδὰν ποτε ὑποσκελισθῶμθν, ὰ τῷ τὸν ἐκείνε τυφανίδα τῦτο ὑποπτύομθν, ἀλλὰ τῷ τὸν ῥᾳθυμίαν τὸν ἡμετέρων. ὁσὲ γὸ βία ἡμῶν γεγένηται ἡ ἀνάγκη, ἀλλ᾽ ἀπάτη μόνον. τὸ ὃ μὴ ἀπατηθῆναι, Εἰ θελήσομθν μακρὸν διεγερθῆναι ἡ νῆψαι, ἡμεῖς κύριοι· ὁκ ἐπειδὴ καθ᾽ ἑαυτὸν τοσαύτην ἔχομθν τὴν ἰσχύν, ἀλλ᾽ ὅπ τότε ἡ τῆς ἄνωθεν ἀξιόμεθα ῥοπῆς. ὅταν γὸ ζᾷ πρὸς ἑαυτὸν ὅπτ᾽ δειξώμθα, ἡ ζᾷ τῷ δι᾽ αὐτὸ πάντως ἔπεται. νήψωμθν οὖν, τῷ δι᾽ κελῶ, ἡ Εἰδότες τὸ πονηρὸν ζᾷ μηχανὰς διὸ ἐκῶς χρηῶμθν, ἡ Θεὸν τῷ δι᾽ κελῶμθν συνεφάψασθαι ἡμῖν τῆς πρὸς αὐτὸν πάλης. ὕτω γὸ ἡ ἡμεῖς ἀχείρωτοι γλυπώμθα, ἡ ζᾷ ἐκείνε ἀμαφθξώμθα μηχανὰς, Ὁ τῆς τῷ τὸ Θεοῦ ῥοπῆς ἀπολαύσομθν, Ὁ τ᾽ ἀγωνίων μετάσχωμθν ἀγαθῶν, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὅπτυχεῖν, χάριτι ἡ φιλανθρωπίᾳ τὸ κυρίου ἡμῶν Ἰησῦ Χριστοῦ, μεθ᾽ ὃ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν ἡ ἀεὶ, ἡ Εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. ξα. ΑΥΤΑΙ ΔΕ ΑΙ ΓΕΝΕΣΕΙΣ ΙΑΚΩΒ. ΙΩΣΗΦ δεκαεπτὰ ἐτῶν ἐν ᾧ ποιμαίνων μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτὸν τὰ παιδάρια.

Ἀλλ᾽ ὅτι τὴν Συνήθη τράπεζαν ὑμᾶς ἀγαγεῖν βύλομαι, ἡ τῆς ἀκολουθίας τῶν παρόντων ἡμῖν Εἱρημένων λαβόμενος, ὁκ τῶν παράφατον ἀναγνωσθέντων τὴν ἑτέραν ὑμῖν δι᾽ ἐνεργείαν ταύτην τὴν πνευματικήν. ἱκανὰ γὸ τὰ σήμερον ἀναγνωσθέντα διδάξαι πάντας ἡμᾶς, ὅση τῆς βασκανίας ἐστὶν ἡ λύμη, καὶ ὅπως ὁ ὀλέθριον τοῦτο πάθος ὁ τὸν φθόνον ἡμέλει τῆς συγγενείας αὐτῆς ἐκτεθὲν τὴν οἰκείαν ἰσχὺν ἐπεδείξατο. ἀλλ᾽ ἵνα δέξῃ τὴν ἀκολουθίαν ὁ λόγος παρείσεται, ἀναγκαῖον αὐτῆς ἅψασθαι τῆς ἀρχῆς τῶν ἀναγνώσματος.

44 Αὗται δέ, φησιν, αἱ γενέσεις Ἰακώβ. Ὅρα τὸν μακαρισμὸν τοῦτον τῶν προφητῶν, ὅπως ἐπαγγείλασθαι ἡμῖν διπλῆν τὴν τοῦ Ἰακὼβ τοῦ γνησιολόγου, οὐδέπω ὅτι τὴν ἰσοτιμίαν τῶν παιδῶν ἐνέδραμε· ἡ Εἰπὼν, αὗται αἱ γενέσεις Ἰακώβ, ἡ καταλιπὼν διηγεῖσθαι ἡμῖν ἀκολούθως τοὺς τε ἐξ αὐτοῦ τεχθέντας, τοὺς τε ἐξ ἐκείνων πάλιν γνωρισθέντας (καθάπερ ἡ ἐπὶ τῶν Ἡσαῦ τοῦτο πεποίηκεν) ὅτι ὁ Ἰωσὴφ οὐδέπω ἔκτισε, ὁ νέον, ὁ πάντων τῶν ἀδελφῶν, ὡς Εἰπεῖν, ἕκατον· καὶ φησιν,

1 Ἰωσὴφ δεκαεπτὰ ἐτῶν ἐν ᾧ ποιμαίνων μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ τὰ παιδάρια. κξ΄. λζ.

Τίνος ἕνεκεν ἡ τῶν ἐτῶν ὁ ἀριθμὸν ἡμῖν σημαίνει; ἵνα μάθῃς ὡς οὐδὲν ἡ νεότης κώλυμα γίνεται πρὸς ἀρετὴν, ἡ ἵνα ὁκ ἀπειρίας γνῶς καὶ τὸ νέον τὸν πρὸς τὸν πατέρα ὑπακοὴν, ἡ τὸν πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ὁμόνοιαν, καὶ εἰκὸν ὁ δύνασθαι· Ὁ πῶς οὐδὲ πρὸς τὸν ὕτω πρὸς αὐτοὺς διακείμενον, ἡ ἀπὸ τ᾽ ἡλικίας αὐτῆς Εἰς συμπάθειαν αὐτοὺς ἐφελκύσασθαι δυνάμενον τῷ ἀγαπᾶν ἠδυνήθησαν· ἀλλ᾽ ἐξ αὐτῶν τῶν πρόσθεν ὁρώντες ἡ τὸ παιδὸς ὁ πρὸς τὸν πατέρα ὑπερβολὴν, ἡ τὸ παρ᾽ ἐκείνου τὸν ὄνειρον, Εἰς τὸν κατ᾽ αὐτὸ βασκανίαν διηγείροντο.

Κατήνεγκεν γὸ Ἰωσὴφ φόβον πονηρὸν πρὸς Ἰσραὴλ τὸν πατέρα αὐτῶν.

Ὅρα κακίας ὑποβολήν. ἡ τὴν τοῦ παιδὸς ἀγάπην διαπαλεύσας ἐπεχείρησε,

δε καὶ μὴ ὄντα πλάττονται κατ᾽ τοῦ ἀδελφοῦ, ὥστε μόνον ἀνύοντες, ὅσον τὸν οἰκεῖον φθόνον καταδηλον ποιῆσαι. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι τοῦτο μόνον ἐκέρδαινον, ὃ φανερὰν ἑαυτῶν ποιῆσαι τὴν λανθάνουσαν γνώμην, ὅρα Ⓦ πατέρα καὶ μετὰ τὴν πρὸς αὐτῶν διαβολὴν ἐξελθόντων τοῦ παιδὸς, καὶ πρώτων αὐτὸν ἐπιζητοῦντα.

2 Ἰακὼβ γάρ, φησιν, ἠγάπα Ⓦ Ἰωσὴφ παρὰ πάντας τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, ὅτι υἱὸς γήρους ἦν αὐτῷ. ἐποίησε δὲ αὐτῷ χιτῶνα ποικίλον. Τί ἐστιν, ἠγάπα Ⓦ Ἰωσὴφ παρὰ πάντας τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ; ὅτι υἱὸς γήρους ἦν αὐτῷ; ὅπερ πρὸς τὸ τέλει, φησί, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ γήρᾳ ἦν τεθρεῖς, μᾶλλον ἀπάντων αὐτὸν ἠγάπα. καὶ γὰρ πολλὰ πως εἰκὸς ἦν τὰ παιδία τὰ πρὸς αὐτὸν τὸ γήρας ἰσχίοντα, καὶ μᾶλλον ὑπισχνεῖσθαι δυνάμενα τὴν πατρικὴν εὔνοιαν. ἀλλ᾽ ἵνα μάθωμεν ὅτι οὐ τοῦτο μόνον ἦν τὸ τὸν πατέρα ὑπισχνούμενον, πρὸς τιμᾶν τε αὐτὸν τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν προδιασκευάζον, διδάσκει ἡμᾶς ἡ θεία γραφὴ, ὅτι καὶ μετὰ τοῦτον ἕτερος ἐτέθη· ὃς εἰ καὶ τὴν φυσικὴν ἀκολουθίαν τῆς ἀγάπης ἐγένετο, ἐκεῖνος δὴ μᾶλλον ἠγαπήθη, ἅτε δὴ ἀληθῶς υἱὸς γήρους ὤν, καὶ τότε τεθρεῖς, ἰσχία πρὸς ἅπαντα γῆρας ἴλασεν ὁ δίκαιος. Τί οὖν ἐστιν εἰπεῖν; ὅτι χάρις ἦν ἰσχύουσα, ἡ τὸ νέον ἐπέρασεν ποιοῦσα, καὶ σοφὸν τῆς ψυχῆς ἀρετὴν πρώτων αὐτὸν προτιμότερον ἐργαζομένη. ταύτην δὲ προσῆκεν κεῖσθαι τὴν αἰτίαν ἐν τῇ γραφῇ, ὅτι ὅπερ υἱὸς γήρους ἦν αὐτῷ, διὰ τοῦτο αὐτὸν ἠγάπα πλέον, ἵνα μὴ φανερὰν αὐξήσῃ τῶν ἀδελφῶν τὸ φθόνον. δεινὸν γὰρ τοῦτο τὸ πάθος· καὶ ἐπειδὴ ὑπλάβηται ψυχῆς, ὃ προέτερον αὐτὴν δύνησι, μείζεις δὲ εἰς ἐφάπλωμα αὐτῷ ἀποπίδυ ἀγάγῃ, καὶ λυμαινόμενον τὴν τεκοῦσαν αὐτὸν ψυχὴν τὸ σαυτοῦ ἢ βούλεται τὸ φθονούμενον ἀμαυρῶσαι, λαμπρότερον, ἐνδοξότερον, προφανέστερον, ὅπερ πάλιν ἑτέρα πληγὴ βαρυτέρα τῶν βασκάνων γίνεται. σκόπει γοῦν ἐν τούτῳ, πῶς ὁ μὲν θαυμάσιος οὗτος ὑπὸ τῶν γνωμῶν εἰδὼς, ἅτε δὴ καθαρῶς ἀδελφοῖς καὶ ταῖς αὐτοῦ ὠδῖσιν αὐτῷ λύσασιν οὕτω προσφέρεται, θαρρῶν ἅπαντα καὶ ἀμαλεγόμενος μετὰ πολλῆς τῆς ἁπλότητος· ἐκεῖνοι δὲ ἐκ τοῦ τῆς βασκανίας πάθους ἀλόντες, μισεῖν αὐτὸν Ⓦ προσεκβυάζοντο. 3 Ἰδόντες γάρ, φησιν, οἱ ἀδελφοὶ, ὅτι αὐτὸν ὁ πατὴρ φιλεῖ μᾶλλον ἐκ πάντων τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ἐμίσησαν αὐτὸν, καὶ οὐκ ἠδύναντο λαλεῖν αὐτῷ οὐδὲν εἰρηνικόν.

Ὅρα πῶς τὸ οὐδὲν ἠδικηκότα μισεῖν ἐπεχείρησαν. καὶ οὐδὲν, φησιν, ἠδυνάσατο λαλῆσαι αὐτῷ εἰρηνικόν. Τί ἐστιν, οὐδὲν ἠδυνάσατο λαλῆσαι αὐτῷ εἰρηνικόν; ὅπερ γὰρ ἐκυκλοῦτο αὐτῶν τὸ πάθος, καὶ ὁ μῖσος ηὔξετο καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν, καθάπερ ἀχμάλωτοι γινόμενοι καὶ τυραννούμενοι ὑπὸ τοῦ πάθους, μετὰ δόλου προσεφέροντο, οὐδὲν εἰρηνικὸν αὐτῷ λαλεῖν δυνάμενοι. καὶ σκόπει πῶς τὴν αἰτίαν ταύτην ἐσήμανε τοῦ μίσους, ὅτι ἀπὸ τοῦ φθόνου τοῦ πρώτου ἐλάμβανεν. ἰδόντες γὰρ ⓐ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, φησιν, ὅτι ὁ πατὴρ αὐτὸν φιλεῖ ἐκ πάντων τῶν υἱῶν αὐτοῦ. ὃ φίλτρον τοῦ παθους Ⓦ φθόνον αὐτῷ ἔτεκεν· ἀλλὰ τοῦτο τοῦ παθους οὐκ ἦν τὸ ἀρετὴ τοῦ παιδὸς ἐπιθαυμάσατο. δέον οὖν ἐκείνους μιμήσασθαι Ⓦ ἀδελφὸν καὶ ζηλῶσαι τὸν ζῆλον, ἵν᾽ ὥσπερ ἐκεῖνοι Ⓦ πατέρα ὑπισχνούμενον, τοῦτο μὴ οὐδὲν εἰς ἔννοιαν λαμβάνωσιν, ἀλλὰ κοινὸν μῖσος περὶ τὸν ἐκ τοῦ παθους ἀγαπώμενον ἐπεδείκνυντο. καὶ σκῆνοι μὲν, καθάπερ ἐκπολεμούμενοι, ὅτε λανθάνουσαν ἔσωθεν τὴν πονηρίαν ὑπέλυον, οὐδὲν εἰρηνικὸν αὐτῷ διελέγοντο, ἀλλὰ μετὰ δόλου προσεφέροντο. ὁ δὲ θαυμάσιος οὗτος τὴν ἀδηφαγίαν οὐκοῦν προσῴζων, καὶ οὐδὲν ἐκκοιδούμενος, ἅτε δὴ ὡς ἀδηφοῖς ἐθαρρεῖ, καὶ καθ᾽ ἑαυτὸν ἅπαντα ἀνετίθετο. τοῦτο δὲ πάθος καὶ ἐξ ἀρχῆς τὴν Καὶν εἰς τὸ κατὰ τοῦ ἀδηφοῦ φόνον ὁρμῆσαι προεκβύασε. καὶ καθάπερ ὅτε ἀφ᾽ ἑαυτοῦ τὴν εὔνοιαν τὰ παθος, ἵνα πρὸς τὰ παῦδα ἐπεδείκνυντο, μισεῖν αὐτὸν παρεσκευάζοντο, καὶ πολεμεῖν ἐπεχείρουν, καὶ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ὠδῖνον τὸ κατ᾽ αὐτοῦ σφαγεῖον· τὸν

χ. ἐπιπον μαθῆν.

αὐτὸν

αὐτὸν δι' ζ΄ηπον καὶ ἐκεῖνος θεασάμενος ὅτι τὰ ᾠδὰ τῦ ἀδ΄ηφοῦ δῶρα μᾶλλον δεκτὰ γέγονεν, εἰς τὸν κατὰ τῦ ἀδελφοῦ φόνον ἐκιν΄ήθη, καὶ φησιν, ἐξέλθωμεν εἰς τὸ πεδίον. ὁρᾶς ϰ΄ὲτον μηδὲν ὑφορώμενον, ἀλλ' οἷα δι' ἀδ΄ηφῶ πειδόμενον, κατεξιόντα ϰ΄ὲ παρεργον γενόμενον τ΄ὲ μιαρᾶς ἐκείνης δεξιᾶς. ὅτω δὴ ϰ΄ὲ ὁ θαυμάσιος Ιωσὴφ, οὐκ εἰδὼς τὴν ϰακὴν τ΄ὴν ἀδ΄ηφῶν ὁμόνοιαν, ὡς ἀδελφοῖς ᾠσπεφέρετο, ϰ΄ὲ τὰ ἐνύπνια, ἅπερ αὐτῷ ὁ Θεὸς ἀπεϰάλυπτε ᾠσμιύων αὐτῷ τὴν ᾠφέλειαν, ἐν ᾗ γίνεσθαι ἔμελλε, ϰ΄ὲ τ΄ὴν ἀδελφῶν τὴν ὑποταγὴν, εἰς μέσον ᾠσεπ΄ήγαγεν. 4 Ἐνυπνιαζεὶς γὰρ, φησὶν, ἐνύπνιον ἀπ΄ήγγειλε τοῖς ἀδελφοῖς αὐτ῀, 5 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ἀϰούσατε [μου] τ΄ὸ ἐνύπνιόν τ΄ὰτο. 6 Ὡμίλει" ὑμᾶς δεσμεύειν δράγματα ἐν μέσῳ τῷ πεδίῳ, ϰ΄ὲ ἀνέστη τὸ ἐμὸν δράγμα ϰ΄ὲ ὠρθώθη. ᾠσεστραφέντα δὲ τὰ ὑμέτερα δράγματα ᾠσεϰύνησαν τὸ ἐμὸν δράγμα. 7 Εἶπαν δὲ αὐτῷ οἱ ἀδελφοὶ, μὴ βασιλεύων" βασιλεύσῃς ἐφ' ἡμᾶς, ἢ ϰυριεύων" ϰυριεύσῃς ἡμῶν; ϰ΄ὲ ᾠσετίθεντο ἔτι μισεῖν αὐτὸν ἕνεϰεν τ΄ῶν ἐνυπνίων αὐτ῀ ϰ΄ὲ τ΄ῶν ῥημάτων αὐτ῀. Διὰ τ΄ῦτο δὲ ᾠσέλαβε ϰ΄ὲ ἐδίδασϰεν ἡμᾶς, ὅτι αἴτιον τὸ μῖσος τὸ ᾠσὸς αὐτὸν ἐπεδείϰνυτο, ἵνα μὴ νομίσωμεν ἐντεῦθεν ἀρχὴν αὐτοῖς εἰληφέναι τ΄ῆς ϰατ' αὐτῦ πολέμου. ᾠσεστέλλετο γὰρ ἔτι μισεῖν αὐτὸν, ἀλλὰ τ΄ῦ, πολλῷ πλέον ἤυξανε τὸ μῖσος ϰ΄ὲ τὴν ἔχθραν τὴν ϰατ' αὐτ῀. ϰ΄ὲ ὅρα τ΄ῆς πηρώσεως τὴν ὑπερβολήν. αὐτὶ τ΄ὸ ὄναρ Διαϰρίνουσιν. οὐδὲ γὰρ ἦν εἰπεῖν, ὅτι δι' ἀγνοίαν τ΄ῶν μηνύοντων ἔστεσθαι ἐφθόνουν ϰατ' αὐτ῀· ἀλλὰ μαθόντες ἐϰ τ΄ῶν ὀνειράτων τὰ ἐσόμενα, ᾠσεσπ΄ήδων τ΄ῦ μίσους εἰργάζοντο. ὦ ἀνοίας ὑπερβολή. δέον τ΄ῦτο γνόντας μᾶλλον δίνοιαν ᾠσὶ αὐτ῀ ἐπιδείϰνυσθαι, ϰ΄ὲ ἐϰποδὼν ποιήσασθαι τ΄ὸ μίσος τ΄ὴν αἰτίαν, ϰ΄ὲ τ΄ὴν βασανίας τὸ πάθος ὀξυείσας, σωφρονοῦντες τ΄ὸν λογισμὸν ϰ΄ὲ ζωοροῦντες ὅτι ϰαθ' ἑαυτ῀ ἄπρηϰτα δι΄ηγωνίσατο), ὅτι πλέον ἤυξανε τὸ ϰαὶ αὐτ῀ μῖσος. ἵνος ἕνεϰεν, ὦ ἄνθρωποι ϰ΄ὲ ϰαταίπωροι, τοσαύτην ἐπιδείϰνυσθε τ΄ὴν βασϰανίαν, οὐϰ ἀγνοοῦντες ὅτε τ΄ὴν ἀδελφιϰὴν φύσιν, ὅτε οὐϰ ἦν τ΄ῶν ἐνυπνίων ἀποϰάλυψις φανερὰν δείϰνυσι τ΄ὴν Θεῦ τ΄ὴν ᾠσὶ αὐτὸν εὔνοιαν; μὴ γὰρ δὴ νομίσητε λοιπὸν τὰ ᾠδὰ τ΄ὸ Θεῦ μιμνησθέντα αὐτῷ δυνατὸν εἶναι διατελεσθῆναι. ϰαθάπερ γὰρ τ΄ὸ ὀνείρου τὴν δι΄άϰρισιν ἐποιήσαντο, οὕτως ἔσται μετ' ὀλίγου, ϰαὶ μυρία ἐπινοήσαντες βλαπτῆτε. θυμὸν γὰρ ὢν ϰ΄ὲ σοφὸς ὁ τ΄ῶν ἀπρήϰτων δεσπότης, ϰ΄ὲ τ΄ῆς οἰϰείας δυνάμεως δείϰνυσι τὴν ᾠφέλειαν, πολλάϰις ἀφίησιν ἐν τῷ μεγάλῳ ϰυμάτων ἐμπέσθαι, ἵν' ὅτω τὰ πάλαι αὐτῷ δόξαντα εἰς ἔργον ἀγαγὼν, μιζόνην ἀποφήνῃ τ΄ῆς δυνάμεως αὐτ῀ τὴν ὑπερβολήν. ἀλλὰ ζιῶτον ἡ βασανία. οὐδὲν τ΄ὸ πον λογίζεσθαι δύναται, ἀλλ' ὅλως, ὡς εἰπεῖν, αἰχμάλωτος γεγονὼς ϰ΄ὲ τ΄ῆς οἰϰείας σωτηρίας ἄπρηϰτα δι΄ηγωνίσατο. ϰ΄ὲ ὅτι μὴ ᾠσεσπ΄ήδων μίσους εἰργάζοντο δι΄ὰ τὴν τ΄ῦ ἐνυπνίου δίνησιν· ὁ θαυμάσιος Ιωσὴφ ϰ΄ὲ ἕτερον ἐνύπνιον θεασάμενος οὐϰ αὐτοῖς μόνον, ἀλλὰ ϰ΄ὲ τῷ πατρὶ δινηθέντα, 8 Καὶ φησιν, ὥσπερ ὁ ἥλιος ϰ΄ὲ ἡ σελήνη ϰ΄ὲ ἕνδεϰα ἀστέρες ᾠσεϰύνουν με. 9 Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ πατὴρ αὐτ῀, ϰ΄ὲ εἶπεν αὐτῷ, τί ὂ ἐνύπνιον τ΄ῦτο ὃ ἐνυπνιάσθης; ἆρά γε ἐλθόντες ἐλθησόμεθα ἐγὼ τε ϰ΄ὲ ἡ μήτηρ σου ϰ΄ὲ οἱ ἀδελφοί σου ᾠσεϰυνῆσαί σοι ἐπὶ τ΄ὴν γῆν; 10 Ἐζήλωσαν δὲ οἱ ἀδελφοὶ αὐτ῀· ὁ δὲ πατὴρ διετήρησε τὸ ῥῆμα. Εἰδὼς τ΄ὸ πιϰλόμενον αὐτῷ φθόνον ᾠδὰ τ΄ὸν ἀδελφῶν ὁ πατὴρ, δι΄ὰ τ΄ῦτο ἐπετίμησε τῷ παιδὶ, ϰ΄ὲ Διαϰρίνει ϰ΄ὲ αὐτὸς ὃ ὄναρ, ϰ΄ὲ σοφαζόμενος ᾠδὰ τ΄ὸ Θεῦ τὴν ἀποϰάλυψιν αὐτῷ τετηρῆσθαι, διετήρει τὸ ῥῆμα. ἀλλ' ὐϰ οἱ ἀδελφοὶ ὕτως. ἀλλὰ πάλιν πολλῷ πλέον ἐζήλωσαν. τί μεμήνατε; τί ὀξυσϰόπων ᾠσήγματα Διαᾠσάτε; ὐϰ ὁρᾶτε ὅτι ἡ τ΄ῶν ἐνυπνίων δευτέρωσις ὐϰ ἁπλῶς οὐδὲ εἰϰῇ τετήρηται, ἀλλ' ἵνα μαθόντες ὅτι πρώτως ἔσται τὰ ᾠσεμιμνησθέντα, παύσω-

ἀπὸ τῆς φονικῆς ὁρμῆς, ἐννοήσαντες ὅλη ἀδυνάτους ὑπερχειρεῖτε. ἐγκλῶ μὲν οὖν τὴν ἀδελφικὴν φύσιν καὶ δικαίαν δυσμαθοῦσαν, καὶ οἰκείαν κρίνειν εὐδοκίμησιν τὴν τοῦ ἀδελφοῦ μέλλουσαν ἔσεσθαι περιφάνειαν. ἐπειδὴ γὰρ τούτης ὑμῖν οὐδεὶς λόγος, κἂν σκῆνος λησάσθαι ἰῶ ἀκόλουθον, ὅτι οὐ πρὸς αὐτὸν ὑμῖν ὁ πόλεμος, ἀλλὰ πρὸς Ⓦ ἀπόντων δεσπότην Ⓦ ταῦτα αὐτῷ ἤδη σκηνὴν ὑφαντα. ἀλλ' ὅτοι μὴ, καθαπερ ἔφθιν εἰπών, οὐδὲ τὴν φύσιν αὐτὴν αἰδεσθέμενοι, ὅτε τὴν αἰχμὴν γυμνωθεῖσαν αὐτὸν βύνοιδν σὺν νῷ λαβόντες, τὸ μῖσος καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπέτεινον, καὶ λαμπανόντως τὴν πυρὰν πρὸς ἑαυτοὺς ἀνῆπτον, οὐδὲν ὅτε τοῦ παρόντος, ὅτε τοῦ νέου τινὸς τοιούτου τι ὑποπτεύοντος, ἀλλ' ὅτι πρὸς τοσαύτην μανίαν ἐλαύνειν ἔμελλον.

11 Διὸ δὴ πορευθέντων τῶν ἀδελφῶν εἰς τὰ ποίμνια, εἶπεν ὁ πατὴρ τῷ Ἰωσήφ, 10

12 Οὐχ οἱ ἀδελφοί σου ποιμαίνουσιν ἐν Συχέμοις; δεῦρο ἀποστείλω σε πρὸς αὐτούς. εἶπε δὲ αὐτῷ, ἰδοὺ ἐγώ. Εἶδες πάλιν πρὸς παῖδα φιλοστοργίαν· εἶδες παιδὸς ὑπακοήν. 13 Εἶπε δὲ αὐτῷ, πορεύου ἴδε εἰ ὑγιαίνουσιν Ⓐ οἱ ἀδελφοί σου, καὶ τὰ πρόβατα, καὶ ἀνάγειλόν μοι. Ταῦτα δὲ πάντα ἐγίνετο, ἵνα καὶ τοῦ Ἰωσὴφ δειχθῇ ἡ περὶ τοὺς ἀδελφοὺς εὔνοια, καὶ ἐκείνων καταδήλως γνῶται ἡ φονικὴ γνώμη. ἐγίνετο δὲ καὶ τύπος τῶν ἐσεσθαι μελλόντων, ἃ ἐν τῇ σκιᾷ προδιεγράφετο τὰ τῆς ἀληθείας πράγματα. καὶ ὥσπερ ὁ Ἰωσὴφ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἀπῄει ὑποσκελούμενος αὐτοῖς, καὶ ἐκεῖνοι οὐκ αἰδεσθέντες ὅτε τὴν ἀδελφότητα, ὅτε τὴν ἀπάνθρωπον τῆς παρουσίας, πρότερον μὲν ἀνέλειν ἐβουλεύοντο, ἔπειτα δὲ καὶ ὑπέπρασαν τοῖς βαρβάροις· οὕτω καὶ ὁ δεσπότης ὁ ἡμέτερος τὴν οἰκείαν φιλανθρωπίαν μιμούμενος, προδιαγέγονεν ὑποσκελούμενος τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, καὶ τὴν ὁμογενῆ ἡμῖν σάρκα ἀναλαβών, καὶ ἀδελφὸς ἡμῶν γενέσθαι κατηξίωσας ὅτω προδιαγέγονε. καὶ βοᾷ Παῦλος λέγων, Οὐ γὰρ ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραάμ, ὅθεν ὤφειλε κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι. ἀλλ' Ⓐ ἀγνώμονες Ἰουδαῖοι Ⓦ τῶν σωμάτων καὶ τῶν ψυχῶν ἰατρὸν, τὰ μυρία θαύματα καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐργαζόμενον ἀνελεῖν ἐπεχείρουν, καὶ εἰς ἔργον ἦγαγον τὴν φονικὴν αὐτῶν γνώμην, καὶ ἐσταύρωσαν τὸν ἀπὸ τῆς ἡμετέρας σωτηρίαν τὸν τοῦ δούλου μορφὴν ἀναλαβόντα καταδεξάμενον. ἀλλ' ὅτοι μὴ καὶ ἐπεχείρησαν, καὶ σταυρῷ προδόντες ἀνεῖλον· ἐχθροὶ γὰρ ἐβουλεύσαντο μὲν, οὐκ ἦγαγον δὲ εἰς ἔργον τὰ βουλευθέντα. ἔδει γὰρ τὸν τύπον ἔλαττον ἔχειν τῆς ἀληθείας, ἐπεὶ οὐκ ἂν εἶη σκότος τύπος τοῦ μὴ τοιοῦτα ἐσομένου. διὰ τοῦτο σκότος μὲν ὥσπερ ἐν σκιᾷ προεγράφη. καὶ σιτίσιον ὁ θάνατος. οὐκ ἀνεῖλον, ἀλλὰ προεφάσισι, καὶ τὸν χιτῶνα δι' αἵματι τοῦ ἐρίφου μολύναντες ἦγαγον τῷ πατρὶ, πεῖσαι βουλόμενοι ὅτι ἀπηρέθη ὁ παῖς. ὁρᾷς ὅτι ἄπρακτα ταῦτα ἐγίνετο, ἵνα καθάπερ ἐν σκιᾷ ὅτως ἡ εἰκὼν μόνη τῶν πραγμάτων γένηται, καὶ ἡ ἀλήθεια φυλαχθῇ. ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ ἀκολουθίαν τοῦ λόγου ὃ λοιπὸν ἐπανέλθωμεν. 14 Ἀπέστειλεν αὐτὸν, φησὶν, ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς Συχέμ, καὶ εὑρεν αὐτὸν ἄνθρωπος πλανώμενον ἐν τῷ πεδίῳ. ἠρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ ἄνθρωπος, λέγων, τί ζητεῖς; 15 Ὁ δὲ εἶπε, τοὺς ἀδελφούς μου ζητῶ. ἀνάγειλόν μοι, που βόσκουσι. Σκόπει πῶς οὗτοι μὲν μετὰ ἀσυνδήτου ποιᾶται τὴν ὑπόζητησιν, καὶ πλανεργάζεται ὁ πολυπράγμων καὶ πάντα ποιῶν, ὥστε αὐτοὺς ἰδεῖν. 16 Εἶπε δὲ αὐτῷ, φησὶν, ἤκουσα αὐτῶν λεγόντων, πορευθῶμεν εἰς Δωθαείμ. καὶ ἐπορεύθη Ἰωσὴφ, καὶ εὗρεν αὐτούς. 17 Προεῖδον δὲ αὐτὸν μακρόθεν πρὸ τοῦ ἐγγίσαι αὐτὸν, ὁ ἐποιηρεύοντο τοῦ ἀποκτεῖναι αὐτόν.

Ἐννόει μοι σὺν θεῷ τὴν εὐμήχανον σοφίαν, ὅπως ὅτοι μὴ εἰς τὸν κατ' αὐτοῦ φόνον εἶχον τὴν ὁρμὴν· ὁ δὲ τὰ πάντα ποιῶν καὶ μετασκευάζων συγχωρεῖ τὰ ἐν μέσῳ πάντα

Εβρ. 6. 15.

Is. πάλιν

χαλεπὸν

τα κωλύματα γλιέσθαι, ἵνα τὸν οἰκεῖον ἀθλητὴν λαμπρότερον ἀποδείξας ὕστερον ἐπαγάγῃ τῷ ὀνειράτων τὴν ἔκβασιν. πορεύθηναι, φησιν, αὐτὸν, καὶ ἐπορεύοντο τὸ ἀποκτεῖναι αὐτόν. 18 Εἶπε δὲ ἕκαστος πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἰδοὺ, ὁ ἐνυπνιαστὴς ἐκεῖνος ἔρχεται. 19 Νῦν οὖν δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ ῥίψωμεν αὐτὸν εἰς ἕνα τῶν λάκκων, καὶ ἐροῦμεν, θηρίον πονηρὸν κατέφαγεν αὐτὸν, καὶ ὀψόμεθα τί ἔσται τὰ ἐνύπνια αὐτοῦ. Εἶδες ὅτι τῶν ἐνυπνίων τὴν ἔκβασιν προεσοχθέντες, ἀνεῖλον αὐτὸν ἐπιχείρημα. ἀλλ' ἵνα μάθωσιν, ὅτι οὐκ οἷόν τε τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ προαγορευθέντα μὴ εἰς ἔργον ἐλθεῖν, καὶ βουλεύονται καὶ ἐπιχειροῦσι, καὶ τὰ τῆς οἰκείας πονηρίας ἐπιδείκνυνται, καὶ ὁ σοφὸς καὶ εὐμήχανος Θεὸς αὐτοῦ τοῦ ἐπιβουλεύοντος ὑπηρετήσασθαι καὶ ἀκουσίως παρασκευάζει πρὸς τὸ οἰκονομίαν τῶν μελλόντων ἔσεσθαι. ὅπερ γὰρ ζωοφώησαν πρὸς τὸν καθ' αὐτοῦ φόνον, καὶ τῇ γνώμῃ τοῦ σφαγίου ἤδη ἐπεδίξαντο,

20 Ἀκούσας, φησὶ, Ρουβεὶμ ἐξείλετο αὐτὸν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ εἶπεν,

21 Οὐ παταξωμὲν αὐτὸν εἰς ψυχὴν, μὴ ἐκχέητε αἷμα. ἐμβάλλετε αὐτὸν εἰς τὸν λάκκον τοῦτον τὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ· χεῖρα δὲ μὴ ἐπενέγκητε αὐτῷ, ὅπως ἐξέλωνται αὐτὸν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ ἀποδῷ αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ. Ὅρα καὶ τοῦτον πῶς ἐτόλμα φανερῶς ἐξελέσθαι τὸν ἀδελφὸν, ἀλλὰ πέως τὴν φονικὴν αὐτῶν ὁρμὴν διαχαιτίσαι βουλόμενος, φησι, μὴ ἐκχέητε αἷμα, ἀλλ' ἐμβάλλετε αὐτὸν εἰς τὸν λάκκον. ὡς διδάξαι ἡμᾶς βουλομένη ἡ θεία γραφὴ τὸ σκοπὸν τοῦ Ρουβεὶμ, φησὶ, ταῦτα δὲ ἐποίει ὅπως ἐξέλητα αὐτὸν, ὡς ἀποδῷ ᾧ πατρὶ αὐτοῦ. καὶ τούτων ταῦτα βουλομένων οὐδὲπω ὁ Ιωσὴφ ἦν παραγενόμενος, ἀλλὰ μὴ ὃ πληρωθῆναι ταύτην αὐτῶν τὴν βάλεξιν,

22 Ἦλθε, φησιν, Ιωσὴφ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ.

Δέον δίκαιον ἐκείνους προσδραμεῖν τῷ ἀδελφῷ καὶ παρατυχαθαι ὡς μαθεῖν τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ αὐτοῖς δηλωθέντα, ἃ δὲ καθάπερ θῆρες ἄγριοι θηρίον θεασάμενοι ἐπιπηδῶσι, Καὶ ἐξέδυσαν, φησι, τὸν Ιωσὴφ τὸν χιτῶνα τὸν ποικίλον,

23 Καὶ λαβόντες αὐτὸν ἔρριψαν εἰς τὸν λάκκον. ὁ δὲ λάκκος ἦν κενὸς, ὕδωρ οὐκ ἔχων. Καθάπαξ ζωοβούλευσεν ὁ Ρουβεὶμ, ὥστε ἐποίησαν. ὡς ῥίψαντες αὐτὸν,

24 Ἐκάθισαν φαγεῖν ἄρτον. Ὢ τοῦ ὠμότητος, ὢ τοῦ ἀπανθρωπίας. ἐκεῖνος μὲν τοσαύτην ὁδὸν διήνυσε, καὶ μετὰ τοσαύτης ταπεινώσεως τὴν ἐπιζήτησιν αὐτῶν ἐποιήσατο, ὥστε ἰδεῖν καὶ ἀπαγγεῖλαι τῷ πατρὶ τὰ κατ' αὐτούς· ἐκεῖνοι δὲ καθάπερ βάρβαροί τινες καὶ ἀμείλικτοι, ὅπερ ζωοβούλευσαν ἐκεῖνο μὲν τὸ Ρουβεὶμ μὴ ἐκχέειν τὸ ἀδελφοῦ τὸ αἷμα, τὸ δὲ τὸ λιμοῦ θάνατον αὐτῷ κατεσκεύαζον. ἀλλ' ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς ταχέως αὐτοὺς ἐρρύσατο τῆς τῶν ἀδελφῶν μανίας. Καθίσαντες γὰρ, φησι, φαγεῖν ἄρτον, εἶδον ὁδοιπόρους Ισμαηλίτας ἐρχομένους, καὶ ὅτι τὸ Αἴγυπτον τὸ ὁρμὴν ἔχοντας.

25 Καὶ εἶπεν Ιούδας, ἆρ' χρήσιμον, ἐὰν ἀποκλείσωμεν τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, καὶ κρύψωμεν τὸ αἷμα αὐτοῦ; 26 Δεῦτε ἀποδώσωμεν αὐτὸν τοῖς Ισμαηλίταις τούτοις· αἱ δὲ χεῖρες ἡμῶν μὴ ἔστωσαν ἐπ' αὐτὸν, ὅτι ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν, καὶ πάρξ ἡμῶν ἐστιν.

Ὅρα πῶς καὶ πρότερον ὁ Ρουβεὶμ ἐλάθετο κακῶν τὸ μεῖζον ἐκώλυσε· καὶ νῦν πάλιν ὁ Ιούδας προαθῶν συμβουλεύει τὸν ἀδελφὸν, ὥστε τῆς σφαγῆς αὐτὸν ἐξαρπάσαι. ὅτε δὲ ὅλον ἐβούλετο, ἵνα πληρωθῇ καὶ ἀκόντων αὐτῶν τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ προρρηθέντα, καὶ ὑπηρετοῦνται τῇ οἰκονομίᾳ. καὶ ἐξελόμενοι, φησι, τὸν συμβουλίῳ τοῦ Ιούδα,

27 Ἀναβιβάσαντες αὐτὸν ἀπὸ τοῦ λάκκου, ἀπέδοντο αὐτὸν τοῖς Ισμαηλίταις εἴκοσι χρυσῶν. Ὢ ζωαλλάγματος παρανόμου, ὢ κέρδους ὀλεθρίου, ὢ πράσεως ἀδικωτάτης. ἃς αὐτὰς υἱῶν ὠδῖνας λύσαντα, ἃς ὅπου δὲ πατρὶ προσηνέχθην, εἰς

εἰς ὃπισχεψιν ὑμετέραν προσηλούμενον, τὸ δὲ μακρὸν, δὲ μέγα ποτὲ ὑμᾶς ἀδικήσαντα πικροτέρους ὑπεχειρεῖτε, καὶ πικροτέρους βαρβάροις ἀνθρώποις, καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον κατιόσι; Τίς ἡ τοσαύτη μανία; τίς ὁ φθόνος; τίς ἡ βασκανία; Εἰ μὴ γὰρ ὀνείρατα δεδοικότες τοῦτο ποιεῖτε, ὡς πεπεισμένοι ὅτι δὴ πάντως ἔσται, τίνος ἕνεκεν ἀδυνάτοις ὑπεχειρεῖτε, καὶ ἀφ' ὧν ὑμῶν γινομένων τὸν πρὸς τὸν Θεὸν πόλεμον ὑπεδείκνυσθε τοῦτα αὐτῷ προσαγορεύσαντα; Εἰ δὲ οὐδὲν ἠπείλησε καὶ ὀνείρατα, ἀλλὰ λῆρον αὐτὰ νομίζετε, διὰ τί ταῦτα ἀφαπατᾶσθε, ἃ διωκεχὴν ὑμῖν τὴν κηλίδα προξενήσει, καὶ πένθος ἀδιάλειπτον ἀπεργάσεται τῷ πατρί; ἀλλ' ὦ τῆς ὑπερβολῆς τῶν πόνων, μᾶλλον δὲ τῆς μανιώδους γνώμης. ὅταν γὰρ τις ἐκλύῃ ἑαυτὸν κατὰ λόγον ἄτοπον προάξειν, καὶ ὑποβρύχιος γένηται ὑπὸ τῶν λογισμῶν ἀτοπίας, δὲ τὸν ἀχοίμητον λαμβάνει πρὸς ὀφθαλμῶν ὀφθαλμόν, δὲ τὴν φύσιν αὐτὴν αἰδεῖται, δὲκ ἕτερόν τι τῶν δυναμένων αὐτὸν εἰς συμπάθειαν ἀγαγεῖν, ὅπερ καὶ ὅταν πεπόνθασιν· δὲκ ὄλιγα δὲ λίγος ἐστὶν, δὲκ ὀλίγος, οὐκ ὅτι πρεσβύτης ὁ πατὴρ, δὲκ ὅτι ἀπείρως ὧν τῆς ἐν ξένῃ διαγωγῆς, καὶ τῆς ἐν ἀλλοτρίᾳ διατριβῆς, τοσαύτην μέλλει χώραν διαβαίνειν, καὶ βαρβάροις συνοικεῖν· ἀλλὰ πάντα τοῦναντίον λογισμὸν ἀπασάμενοι, ἑνὸς μόνου ἐγένοντο, τοῦ Ⓦ οἰκείου φθόνου, ὡς οἰόμενοι, τάχα εἰς ἔργον ἀγαγεῖν. καὶ σκῆνοι μὲν τῇ γνώμῃ ἀδελφοκτόνοι γεγόνασιν· οὗτοι ταῦτα παθὼν ὑπ' αὐτῶν ἅπαντα ἡμιναίως ὑπέμεινεν. ἡ γὰρ ἄνωθεν χεὶρ ἐῶσα αὐτὸν ἡ φερομένη, καὶ πάντα διευθέρπη, ῥᾳδίως καὶ εὐκόλως ἐργαζομένη. ὅταν γὰρ τῆς ἄνωθεν βοηθείας ἀπολαύωμεν, κἂν ἐν μέσῳ βαρβάρων ὦμεν, κἂν ἐπ' ἀλλοτρίας, τῶν οἰκείων διατεθέντων καὶ πάσης ἀπολαύοντων θεραπείας ἄμεινον διάγειν δυνάμεθα· ὥσπερ καὶ ὅτε τῆς οἰκίας διατρίβομεν, κἂν πάσης αἰτίας ἀπολαύειν δοκῶμεν, ἔρημοι ὄντες τῆς ἄνωθεν βοηθείας, πάντων ἐσμὲν ἐλεεινότεροι. πολλὴ γὰρ καὶ τῆς ἀρετῆς ἡ ἰσχὺς, καὶ τῆς κακίας ἡ ἀσθένεια. καὶ τοῦτο μάλιστα δείκνυσιν ἡμῖν αὕτη ἡ ἐν χερσὶν ἰσοτιμία. Τίνας γὰρ, εἰπέ μοι, ἐλεεινοὺς, καὶ μυρίων δακρύων ἀξίους κρίνεις, ἰδὼν τοσαῦτα κακὰ ἐργασαμένους Ⓦ ἀδελφὸν, ἢ Ⓦ ἀπὸ τῆς ἀγελείας τῶν βαρβάρων γεγυμνασμένους; δηλονότι τοὺς. ἐννόει γάρ μοι λοιπὸν Ⓦ φαυλότατον ἅπαντα, Ⓦ μὴ τοσαύτης δορυφορίας ἀναπαφέντα, καὶ ἀπὸ ταῖς ἀγκάλαις ταῖς πατρικαῖς διηνεκῶς τεθηλημένον, ἀθρόον ἀναγκαζόμενον δηλείαν χαλεπὴν ὑφίστασθαι, καὶ δηλείδην προσβάσεσι ἀνθρώπων, καὶ θηρίων οὐδὲν ἀμείνοσι διακειμένους. ἀλλ' ὁ τῶν ἀπόντων δεσπότης ἐῶν ὁ μὲν ἐκείνους ἡμέρως ἐργαζόμενος, κἀκεῖνος πολλῷ διδοὺς τὸ ἐπιμονώτερον. καὶ ἀποδόμενοι Ⓦ ἀδελφὸν, ὡς εἰς τέλος ἀγαγόντες Ⓦ οἰκεῖοι σκηπτὸν, ὅτου λοιπὸν διέκειντο ἐκποδὼν ποιησάμενοι Ⓦ ὑπ' αὐτῶν φθονούμενον.

28 Ἀνέστρεψε δέ, φησι, Ῥουβὴμ ὅτι τὸν λάκκον, καὶ οὐκ ὁρᾷ τὸν Ἰωσήφ. καὶ διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἀνέστρεψε πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, καὶ εἶπε,

29 Τὸ παιδάριον οὐκ ἔστιν. ἐγὼ δὲ ποῦ πορεύσομαι ἔτι; Ἐπειδὴ γὰρ ἐδίδαξεν ἀνωτέρω ἡ θεία γραφὴ, ὅτι ἐκ τούτου συνεβούλευσε Ῥουβὴμ εἰς τὸν λάκκον τὸν αὐτὸν ἀδελφὸν ἐμβληθῆναι, ὥστε καὶ τῶν χειρῶν αὐτῶν ἐξελέσθαι τῶν φονικῶν, καὶ ἀποδοῦναι τῷ πατρί· νῦν, φησιν, ἰδὼν ὅτι διημάρτε τοῦ σκοποῦ, διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ εἶπε, τὸ παιδάριον οὐκ ἔστιν· ἐγὼ δὲ ποῦ πορεύσομαι ἔτι; ποίαν, φησὶν, ἔξομεν ἀπολογίαν, καὶ μάλιστα ὁ δικαίως ὑμῶν φροντίζειν ἐγώ; ἐνόμιζε γὰρ αὐτὸν ἁρπαγῆναι. ἀλλ' ὅπερ τὸ ταπεινοδαζόμενον αὐτοῖς ἐγεγόνει, καὶ τὸν μισούμενον εἰς τὴν ἀλλοτρίαν ἐξέπεμψαν χώραν, καὶ τὸν φθόνον τὸν οἰκεῖον οὕτως ἠδυνήθησαν ἀποθέσθαι, λοιπὸν πᾶσαν μηχανὴν ὑπεδείκνυντο, ὥστε ἀποκρύψασθαι τὸν πατέρα, καὶ μὴ καταδηλον αὐτῷ γενέσθαι τὸ κακὸν συμφωνίαν. 30 Καὶ σφάξαντες, φησιν, ἔριφον αἰγῶν, καὶ μολύναντες τὸν

χιτῶνα

χιτῶνα ὃν ἀμφιέσασι, εἰσιώεγκαν τῷ πατρὶ αὐτῶν, καὶ εἶπον,

31 Ἐπίγνωθι εἰ χιτὼν τοῦ υἱοῦ σού ἐστιν, ἢ οὔ. Τί ἀπατᾶτε ἑαυτοὺς, ὦ ἀνόητοι; καὶ γὰρ τὸν πατέρα δυνηθῆτε παραχρούσασθαι, ἀλλὰ τὸν ἀκίνητον ὀφθαλμὸν οὐ λήσεσθε, ὃν μάλιστα πάντων δεδοικέναι ἐχρῆν. ἀλλὰ τοιοῦτον ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, μᾶλλον δὲ τοιοῦτον ἡ ῥᾳθυμία τῶν πολλῶν. τὸν παρὰ τῶν ἀνθρώπων φόβον, καὶ τιμὴν τούτων αἰσχύνην τιμῶσι τοῖς πρὸ μόνου ποιεῖσθαι πολλοῦ ποιούμενοι, οὐ λαμβάνουσιν ἔννοιαν τοῦ δικαστηρίου ἐκείνου τοῦ φοβεροῦ, καὶ τῆς κολάσεως τῆς ἀφορήτου· ἀλλ' ἑνὸς μόνου γίνονται, πῶς τιμὴν παρὰ τῶν ἀνθρώπων μέμψιν διαφυγεῖν δυνηθῶσιν. ὃ δὴ καὶ οὗτοι πεπόνθασι, καὶ τὸν πατέρα ἀπατᾶν ἐπιχειροῦσιν. 32 Ἐπέγνω γὰρ, φησι, τὸν χιτῶνα ὁ πατὴρ, καὶ εἶπε, χιτὼν τοῦ υἱοῦ μού ἐστι. θηρίον πονηρὸν κατέφαγεν αὐτόν. θηρίοι ἥρπασαν τὸν Ἰωσήφ. Καὶ γὰρ ἀληθῶς, καθάπερ θηρίοις πονηροῖς περιπεσών, οὕτως ἀνηλεῶς ἄπεσθαι ἐπέμεινε. 33 Διέῤῥηξε δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐπέθετο σάκκον ἐπὶ τῷ ὀσφῦν αὐτοῦ, καὶ ἐπένθει τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡμέρας πολλάς.

Πόσων ἂν εἶεν οὗτοι δακρύων ἄξιοι, οὐχ ὅτι τὸν ἀδελφὸν τοῖς βαρβάροις πεπρακόσι μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸν πατέρα εἰς ἑκάτερα γήρα λοιπὸν ὄντα τοσούτῳ πείνῃ περιέβαλον; 34 Σκυθίζησαν δέ, φησιν, οἱ αὐτοῦ καὶ αἱ θυγατέρες παρακαλέσαι αὐτὸν, καὶ οὐκ ἤθελε, λέγων, ὅτι καταβήσομαι πρὸς τὸν υἱόν μου πενθῶν εἰς ᾅδου.

Οἶμαι δὲ τοῦτο πλεονάκις ἑτέροις ἐκείνοις γεγονέναι. ἑώρων γὰρ ὅτι καὶ πρὸς Θν μὴ παρόντα, μᾶλλον δὲ καὶ νομίζόμενον εἶναι θηρίων ἀπῆρθαι, ὥστε ἀκμάζοντα Θν πόθον ἐπιδείκνυσθαι), καὶ πλέον ὑπὸ τῆς φύσεως κατετείνοντο. ἀλλ' ὅτοι μὴ καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν καὶ πρὸς Θν πατέρα ὁμοίως γεγονότες ἐνδεμιᾶς δὴ εἶεν συγγνώμης ἄξιοι· Θ δὲ Μαδιναῖοι καὶ αὖθις πάλιν ὑπηρετοῦσι τῇ τοῦ Θεοῦ οἰκονομίᾳ, καὶ πάλιν

35 Ἀποδίδονται Θν Ἰωσὴφ Πετεφρῇ τῷ ἀρχιμαγείρῳ τῷ Φαραώ.

Εἶδες πῶς ὁδῷ χρῇ μακρὰν πρόθεσιν, καὶ ὅλῃ πάντων τὴν οἰκείαν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀπομονὴν ὑπεδείκνυται, ἵν' ὥσπερ καθάπερ ἀθλητὴς γυμνασίοις ἀγωνισάμενος δυσάθλοις τῆς βασιλείας Θν τέφανον, καὶ τῶν ὀνειράτων ἡ ἔκβασις εἰς ἔργον ἐξέβη δοῦσα, δι' αὐτῆς τῆς πείρας διδάξῃ σοῦ πρόσοχθας, ὡς οὐδὲν αὐθις ὄφελος γένοιτο τῆς σοῦ ταύτης μηχανῆς.

Τοσαύτην γὰρ ἡ ἀρετὴ ἔχει τὴν ἰσχύν, ὡς καὶ πολεμουμένοις αὐτὴν συμβαίνειν ὅτι πλέον ὠφελεῖσθαι γίνεσθαι. οὐδὲν γὰρ ταύτης ἰσχυρότερον, οὐδὲν αὐτῆς δυνατώτερον. οὐκ ὄπλα αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν τοσαύτην ἔχει τὴν ἰσχύν, ἀλλ' ὅπλα ὁ ταύτην κεκτημένος καὶ τῆς αἰῶνος ἀπολαύει ῥοπῆς· τῆς δὲ αἰῶνος ἀπολαύων ῥοπῆς, καὶ τῆς ἐκείθεν ἀξιώματος συμμαχίας, πάντων δὴ εἶη δυνατώτερος, καὶ ἀχείρωτος, καὶ ἀνάλωτος ὑπ' ἀνθρώπων μόνον ὑπερβαλεῖς, ἀλλὰ καὶ ταῖς τῶν δαιμόνων μηχαναῖς. ὅπερ εἰδότες μὴ φθόνωμεν τὸ κακῶς πάσχειν, ἀλλὰ τὸ κακῶς ποιεῖν. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ κακῶς πάσχειν. ὁ γὰρ Θν πλησίον κακῶς διαθεῖναι ὑπεχείρει, ἐκείνου μὲν οὐδὲν ὅλως κατέβλαψεν. Εἰ γὰρ καὶ πρὸς ὀλίγον κατέβλαψεν, ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι τοῦτο πεποίηκεν· ἑαυτὸν δὲ καὶ ἀθανάτους κολάσεις ταμιεύεται, καὶ ταῖς ὑμωρίαις ταῖς ἀφορήτοις, ἃς οὐκ ἂν ἕτερος διαφυγεῖν δυνηθείη μοι, Εἰ μὴ πρὸς τὸ πάσχειν κακῶς ἑαυτὸν ἑτοίμους πρὸς τὸ πάσχειν κακῶς, καὶ καθ' ἑκάστην τῶν ἡμερῶν ἐπιδεικνύμεθα· ὥσπερ τῶν ταῦτα ἡμῖν διαπεπλεκτῶν. τοῦτο γὰρ ἡμῖν πολλὰ πρὸς ἐνέτασιν Θν μαθὸν, καὶ πρὸς ἄσκησιν τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἀξιωθῆναι, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΗΘΙΚΟΝ

Λογ.

Λογ. ξβ. 2 ΚΑΙ ΕΙΔΕΝ ΙΟΥΔΑΣ ΘΥΓΑΤΕΡΑ ΑΝΘΡΩ-
που Χαναναίου, ᾗ ὄνομα Σαύα, καὶ ἔλαβεν αὐτὴν, καὶ εἰσῆλθε πρὸς
αὐτὴν, 3 Καὶ συλλαβοῦσα ἔτεκεν υἱὸν, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνο-
μα αὐτοῦ Ἤρ. 5

ΙΚανῶς ἡμᾶς προέφθη ἡ χρ̄ς Ἰωσὴφ ἱστορία ἐδίδαξε τὸ φθόνου τὸν λύμαν, ὅπως τὸ ὀλέθριον τοῦτο πάθος τὸν πίκτουσαν αὐτὸ ψυχὴν πρότερον ἐξαφθείρει. καὶ εἴδετε ὅπως ὑπὸ τούτου τοῦ πάθους συλλεφθέντες οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσὴφ, καὶ τῆς συγγενείας ἐπελάθοντο, καὶ θηρίων ἀγρίων ὠμότητα πρὸς Ἰν̄ν ἐνδειξάμενοι κατὰ ἐπεδείξαντο, τὸν μὲν ἑαυτῶν καχίαν ἐκδηλον πεποιηκότες, Ἰν̄ν δὲ ἀδελφὸν οὐδὲν τοσοῦτον καταβλάψαντες, ὅσον ἑαυτοῦ αἱμωμὴν προσέβαλλον. Εἰ γὰρ καὶ βαρβάροις αὐτὸν προσάγαγον, καὶ ἐκεῖνοι πάλιν ἀπέδοντο ᾧ τὸν Φαραὼ δορυφορεῖν χειρί· ἀλλ' ὅμως ὅπου εἶχε τὴν αἰχμὴν αὐτῆς ῥοπὴν ἐν ἅπασιν ἐπαρχοῦσαν, πάντα κοῦφα καὶ ῥᾴδια αὐτῷ ἐφαίνετο. Καὶ ἐβουλόμην μὲν καὶ σήμερον τῆς αὐτῆς ἱστορίας ἅψασθαι, καὶ ἀντιδοῦναι ὑμῖν ὑφὰς τὸν διδασκαλίαν. ἀλλ' ἐν μέσῳ ἑτέρα τις διήγησις παρέγκειται, ἣν οὐκ ἄξιον παραδραμεῖν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν, ὡς οἷόν τε, διερευνησαμένους, ὅτε πάλιν ὅπως τὴν χρ̄ν τοῦ Ἰωσὴφ ὑποδύσομεν ἐξελθεῖν. τίς οὖν ὅστις ἡ ἐν μέσῳ χειμάρρους διήγησις; ἡ τοῦ Ἰούδα. Οὗτος γὰρ θυγατέρα Χαναναίου λαβὼν γυναῖκα τοῦ Σαύαν, καὶ ἐμπλακεὶς ἐξ αὐτῆς τρεῖς παῖδας, ἔλαβέ, φησι, τῷ πρωτοτόκῳ Ἤρ τὸν Θαμὰρ γυναῖκα. ὅπερ ἦν ποινὴ ἐφάνη ἐναγὲς τὸν κύειν, ἀπέκλεινεν αὐτὸν ὁ Θεὸς, καὶ ἐπέτρεψε τῷ Αὐνὰν λαβόντι τὸν
Δευτ. κε. ε. τοῦ ἀδελφοῦ γυναῖκα ἀναστῆσαι σπέρμα τῷ ἀδελφῷ. τοῦτο γὰρ ὁ νόμος ἐκέλευ-
Ματθ. κβ. λδ. εν, ἀτέκνου ἀποθανόντος ἀδελφοῦ Ἰν̄ ἀδελφὸν λαβόντα τὴν γυναῖκα, ἵνα ᾖ τῷ ἀδελφῷ σπέρμα. 25

7 Ἀλλὰ καὶ τοῦτον πονηρὸν φανέντα ἐθανάτωσεν ὁ Θεός.

Τοῦτο Ἰν̄ Ἰούδα εἰς φόβον κατέστησε, τὴν δύο παίδων τὸν ἀναίρεσιν ὅτου ταχέως θεασάμενον. καὶ βουλόμενος τὸν Θαμὰρ παραμυθήσασθαι, ὑπόσχεται καὶ Ἰν̄ ἕτερον υἱὸν δώσειν αὐτῇ, ὃ οὐκ ἐπλήρου τὰ ἐπαγγελθέντα, δεδιὼς μὴ καὶ αὐτὸς ὁμοίως τοῖς ἀδελφοῖς τὸν ὠμοφαγίαν δέξηται. Ταύταις οὖν ταῖς ὑποσχέσεσι τρεφομένη ἡ Θαμὰρ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς αὐτῆς, φησιν, ἐκαθέζετο, ἀναμένουσα εἰς ἔργον ἐλθεῖν τὸ πενθεροῦ τὴν ὑπόσχεσιν· καὶ ὁρῶσα Ἰν̄ Ἰούδαν τὰ βουλόμενον τὰ ἐπαγγελθέντα πλησιῶ, τέως παρέως ἔφερεν οὐκ ἀνεχομένη τὸν πρὸς ἕτερον Χωσίδου, ἀλλὰ φέρουσα τὸν χηρείαν, καὶ χαλεπὴν ὑπιτήδειον ἀναμένουσα. ἔπασχε γὰρ ἐκ τοῦ πενθεροῦ τεκνοποιῆσαι. καὶ ὅπερ εἶδε τὸν πενθερὸν τελευτήσαντα, καὶ Ἰν̄ Ἰούδαν εἰς Θάμναν προσχωρήσαντα, ὥστε κείρεσθαι τὰ ποίμνια, κλέψασα βαλαμὴν τὸν Χωσίδου τοῦ πενθεροῦ, καὶ ὃς ἐκείνῳ ὑπεζωμένη τεκνοποιῆσαι, ἵν' δι' ἀστέγειαν (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ δόξαι δυώνυμος ὡς εἰ ἄλλως ἦν ἡ οἰκονομία ἵνα τὸ γενόμενον, ὅθεν ἐκ εἰς ἔργον ἐξελθεῖν τὰ βεβουλευμένα αὐτῇ ἐγένετο. 14 Περιελομένη γάρ, φησι, τὰ ἱμάτια τῆς χηρεύσεως αὐτῆς, καὶ περιβαλλομένη θέριστρον καὶ καλλωπισαμένη ἐκάθισε πρὸς ταῖς πύλαις. 40

Εἶτα ὥσπερ ἀπολογουμένη πρὸς αὐτὴν ἡ θεία γραφή, φησιν, Εἶδε γὰρ ὅτι μέγας γέγονε Σηλὼμ υἱὸς αὐτοῦ καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτὸν αὐτῇ γυναῖκα· Καὶ διὰ τοῦτο ὅτι ταύτην ὥρμησε τὴν ἀπάτην. 15 Ὁ μὲν οὖν Ἰούδας νομίσας αὐτὸν πόρνην

νιω τῇ) (κατεκαλύψατο γὰρ ἐκείνη τὸ πρόσωπον, ὥστε μὴ καταδηλος γενέσθαι)
16 Ἐξέκλινε πρὸς αὐτόν. καὶ εἶπε, Δί μοι δώσεις; 17 Ὁ δὲ ἀπέστειλεν
ἔριφον αἰγῶν ἀποστελλων. καὶ εἶπεν, ἐὰν δῶς ἀρραβῶνα, ἕως τοῦ ἀποστεῖλαί σε.
18 Καὶ ἔδωκε Ⓦ δακτύλιον, καὶ Ⓦ ὁρμίσκον, καὶ τὴν ῥάβδον, καὶ εἰσῆλθε πρὸς αὐ-
τὴν, καὶ ἐν γαστρὶ ἔλαβεν ἐξ αὐτοῦ. Ἀλλὰ μηδεὶς ταῦτα ἀκούων καταγινωσκέτω τῆς
Θάμαρ. ὡς γὰρ ἔφθην εἰπών, οἰκονομία ἀπηρτείτο, καὶ διὰ τοῦτο ὅτε αὐτὴν μέμψη,
ἵνα ἀπέμεινεν, ὅτε ὁ Ἰούδας ἐγκλήσασιν ὑπαθωος γέγονε. καὶ γὰρ ἀντοῦθεν ὁδῷ
πρεπαίνων εὑρήσεις ἐκ τῶν παίδων τῶν τότε τεχθέντων Ⓦ Χεισὸν καταγγέλλοντα τὸ θεῖος·
ἄλλως δὲ καὶ δύο παιδία" κατ' αὐτὸν ἀκολούθως τῶν δύο λαῶν ἓν τύπος, καὶ προφανῶς ἀπὸ αὐτῶν
φώνησις τῆς πολιτείας τῆς Ἰουδαϊκῆς καὶ τῆς πνευματικῆς. Ἀλλὰ τέως ἴδωμεν μὴ τὴν
διαχώρησιν τοῦ Ἰούδα, ὅπως χρόνῳ μικρῷ προδραμόντος, καὶ τὸ πρᾶγματος εἰς φα-
νερὸν ἐλθόντος, ὁ Ἰούδας ἑαυτῷ δικάζει, ἐκείνῳ ἀποφαίνων ἐγκλημάτων. ὅπως δὲ οὕτω
ἐπληρώσεν, ὅπερ ἐβούλετο ἡ Θάμαρ, πάλιν ἀμείψασα τὸ σῆμα, φησὶν, ἐκεῖθεν μὴν ἀ-
νεχώρησεν, ἀπῆλθε δὲ εἰς Ⓦ οἶκον αὐτῆς. ὁ μὴν οὖν Ἰούδας τούτων οὐδὲν ὅπως ἀμφοτέ-
ρων ἐπληρώσεν, καὶ Ⓦ ἔριφον ἀπέστειλεν, ἵνα τὸν ἀρραβῶνα τῇ αὐτοῦ δοθέντα ἀ-
ναλάβῃ. Ἀλλ' ὕδαμοῦ τῆς γυναικὸς εὑρεθείσης ἐπέμπλην ὁ παῖς μηνύων τῷ Ἰούδᾳ,
ὡς ὕδαμοῦ ὅπως ἴδοι τὴν γυναῖκα δεδώκοιτο. ταῦτα μαθὼν ὁ Ἰούδας εἶπέ, φησι, μή
ποτε καταγνωσθῶμεν, ὡς ἀγνώμονες νομισθέντες; οὐδὲ γὰρ ἤδει τὸ γεγονὸς μόνον. Ἀλλὰ
τριῶν μηνῶν διελθόντων, καὶ τὸ ὄγκον τῆς γαστρὸς μηνύοντος τὴν ὕβριν, καὶ οὐδενὸς ἑτέρου
ὑπισχνουμένου τὸ κλοπιμαῖον τῆς ζωγρίας, 24 Ἀπηγγέλη, φησὶ, τῷ Ἰούδᾳ, ὅτι ἐν γαστρὶ
ἔχει ἐκ πορνείας. ὁ δὲ μαθὼν εἶπεν, ἐξαγάγετε αὐτὴν, καὶ κατακαυθήτω. Μεγάλη ἡ
ἀναναίνησις, ἀφόρητος ἡ τιμωρία, ὅπως καὶ τὸ ἁμάρτημα μέγα εἶναι ἐδόκει. τί οὖν ἡ
Θάμαρ; ἐξαποστείλασα ἄνωθεν ἀρραβῶνος ἕνεκεν εἰλήφει, φησὶν, ὕπνος ταῦτά ἐστι,
πρὸς ἐκείνῃ τῆς γαστρὸς τὸν ὄγκον ἐδοξάμην. σκόπει πῶς σιγῶσα ἀξιοπίστους μάρτυ-
ρας ἐπάγεται φωνῇ ἀφιέντας, καὶ ἰκανὸς ἀθρόον ταύτην ἀποδεῖξαι τῆς ἐγκλήματος.
ὅπως γὰρ τριῶν ἔδει μαρτύρων πρὸς τῆς τοιαύτης κατοδίσεως ἐγκαλυφθήναι, διὰ τοῦτο
καὶ αὕτη ὡσανεὶ λαμπρᾷ φωνῇ ἀφιέντα ὅτου διαπέμπεται τὰ τρία εἴδη τοῦ ἀρρα-
βῶνος, τὸν δακτύλιον, τὸν ὁρμίσκον, τὴν ῥάβδον, καὶ οἷς καθημένη καὶ σιγῶσα τῇ νίκῃ ἤ-
γετο. 26 Ἐπιγνοὺς δὲ ὁ Ἰούδας εἶπε, δεδικαίωται αὕτη, ἢ ἐγὼ, διὰ ἕνεκεν οὐκ ἐ-
δωκα αὐτὴν Σηλὼμ τῷ υἱῷ μου. Τοῦτ' ἔστιν, ἐκείνη μὲν δυσθύμως, ἐγὼ δὲ ἑαυτὸν
καταδικάζω, καὶ μηδενὸς ἐλέγχοντος ἐμαυτὸν ἐκκαλύπτω· μᾶλλον δὲ ἀρχαῖα ταῦτα ἔλεγ-
χον ἔχω, τὸν ἀρραβῶνα τὸν πρὸς ἐμοῦ δοθέντα. Εἶτα ἀπολογίαν πάλιν ὑπὲρ τῆς αὐτῆς
Θάμαρ ζητητέος, φησὶν, διὰ ἕνεκεν οὐκ ἔδωκα αὐτὴν Σηλὼμ τῷ υἱῷ μου. ταχὰ δὲ
τοῦτο γέγονε διὰ τὸν μέλλοντα ἐρᾶν αἰτίαν. ὅπως γὰρ ἐνόμιζεν ὁ Ἰούδας πρὸς τὴν ἐκείνης
αἰτίαν τὸν θάνατον ἐπενεγκέσθαι τῷ Ηρ καὶ Ⓦ Ὀνὰν, καὶ τοῦτο δεδοικὼς τὸν Σηλὼμ αὐτῇ
οὐ δέδωκε, καὶ ταῦτα ἐπανορθούμενος· ἵνα γνῷ δὲ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ὡς οὐκ ἐκείνη
αἰτία τοῦ θανάτου ἐκείνοις γεγένηται, ἀλλὰ διὰ τὴν οἰκείαν πονηρίαν ταῖς τιμωρίας ἐ-
δέχοντο (ἀπέκλεισε γὰρ αὐτὸν, φησιν, ὁ Θεὸς, καὶ πάλιν, ἐθανάτωσεν αὐτὸν, πρὸς τοῦ δεύ-
τερου) διὰ τοῦτο αὖθις μίγνυται ἀγνοῶν τὴν οἰκείαν νύμφην, καὶ μανθάνει διὰ τῶν ἔργων ὅτι
οὐχ ἡ ταύτης αἰτία, ἀλλ' ἡ ἐκείνων κακία ὑποδυομένους αὐτοὺς τῇ τιμωρίᾳ ἠμύνατο πε-
ποίηκε. καὶ ἐξομολογησάμενος τὸ οἰκεῖον ἁμάρτημα, καὶ ἐκείνῃ τῆς ἡμωρίας ἀπαλλάξ-
ας, Οὐ πρόσθετο, φησιν, ἔτι τοῦ γνῶναι αὐτήν. Δεικνὺς ὅτι οὐδ' ἂν τὸ
πρότερον αὐτῇ ἐμίγνυτο, εἰ μὴ ἀγνοίᾳ τινὶ μίξιν εἰργάσατο. Εἶτα ὅπως διηγή-

σατο

σατο ἡμῖν ἡ θεία γραφὴ μὴ ἀκριβείας τιὼ γεγενημθ́νων ἀπαίτιω τοὺ τῆς Θαμὴρ, λοιπὸν διδάσκει ἡμᾶς, καὶ τίνα ὅτι τὰ πρὸ αὐτῆς πικλόμθνα παιδία.

27 Ἐλθόντο γάρ, φησιν, ἰωίκα ἔτικτε, καὶ τὸ δὲ ἰὼ δίδυμα ἐν τῇ γαστρὶ αὐτῆς.

28 Ἐλθόντο δὲ ἐν τῷ τίκτειν αὐτὸ ἰὼ, ὁ εἷς προεξιώνεγκε τιὼ χεῖρα. λαβοῦσα δὲ ἡ μῆα ἔδησεν ὅτι τὸ χεῖρα αὐτοῦ κόκκινον, λέγουσα, αὐτὸς ἐξελθύσεται πρῶτος.

Ὅρα μοι ἐνταῦθα μυστήριον καὶ προδιαφώνησιν τῶν μθγόντων ἔσεσθαι. μὴ γὰρ ὃ δῆσαν τὸ μῆθυ εἰς τὸ χεῖρα τὸ κόκκινον, ὥστε καταδηλον αὐτὸν γθνέσθαι,

29 Τότε ὑπισωπήσαντος τιὼ χεῖρα, καὶ ἐξῆλθεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ.

Παρεχώρησέ, φησι, τῷ ἀδελφῷ τιὼ προόδον, καὶ ὁ τελευταῖος νομιζόμθνος πρῶτος ἐζήτει, καὶ ὁ πρῶτος νομιζόμθνος μετ' ὀκνηρὸν προήει. Καὶ εἶπεν ἡ μῆα, τί διεκόπη δι' σὲ φαρὲς; καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Φαρές.

Διακοπὴ γὰρ ἑρμηνεύεται τὸ ὄνομα καὶ μεσισμὸς, ὡς δὴ εἴποι τις.

30 Καὶ μὴ τῶτον ἐξῆλθεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ τὸ σημεῖον ἐπὶ τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς δεδεκάμθνος, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ζαρᾶ, Ὃ ἑρμηνεύεται ἀνατολή. καὶ οὐκ ἀπλῶς ταῦτα γεγθνηται, ἀλλὰ τύπος ἰὼ τῶν μθγόντων ἔσεσθαι, αὐτὰ δηλοῖ τὰ προάγματα. οὐδὲ γὰρ κατὰ φύσεως ἀνεδείξαμεν ἰὼ τὸ γεγονός. πῶς γὰρ ἠδυνάατο, μὴ τὸ δεθῶαν τιὼ χεῖρα τοῦ κοκκίνου, πάλιν συσταλῶαν καὶ δυῶαν πρόοδον τοῦ μὴ ταῦτα, εἰ μὴ θεία τις ἰὼ δυνάμις ἡ ταῦτα προοικονομθ́σα, καὶ καθάπερ ἐν σκιᾷ τινι προδιετυποῦτο, οὐκ ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐκ προοιμίων ὁ Ζαρᾶ, ὅταρ ἐστὶν ἀνατολὴ (ἔστι γὰρ ὁ τύπος τῆς ἐκκλησίας) ἤρξατο προκύπτειν· καὶ μακρὸν προελθόντος αὐτοῦ καὶ ὑποχωρήσαντος, ἡ νομικὴ πολιτία ἡ δι' οὗ Φαρὲς μηνυομθ́νη ἐπεισῆλθε, καὶ χρόνῳ πολλῷ κεκαπθσα, πάλιν τὸ προέτερον ὑποχωρήσαντος, τοῦ Ζαρᾶ λέγω, προελθόντος, προέχωρησε πάλιν τῇ ἐκκλησίᾳ πᾶσα ἡ Ἰουδαϊκὴ πολιτεία. δηλᾶ τάχα νῦν ἀναλκέστερον ζυνθεμέτερον πάλιν αὐτὸ καὶ σαφέστερον εἰπεῖν. ἤρξατο, καθάπερ ὁ Ζαρᾶ τὸ χεῖρα προεξιώνεγκεν, ὁ Ἄβελ καὶ ὁ Ἐνὼχ καὶ ὁ Νῶε καὶ ὁ Μελχισεδὲκ καὶ ὁ Ἀβραὰμ τὸ τοῖς τοῦ Θεοῦ θυαρεστήσεως πολιτῶν ποιῆσαι λόγον. εἶτα ὅπως εἰς πλῆθος ἐκταθέντες πολλὰ φορτία ἁμαρτημάτων ζυνελέξαντο, ἔδει γὰρ μικρᾶς τινος αὐτοὺς παραμυθίας ἀπολαύειν, ὡς σκιά τις ὁ νόμος ἐδόθη, καὶ οὐχ ὅτι ἁμαρτήματα θυαιρῶν, ἀλλὰ ταῦτα ἀποδεικνὺς καὶ φανερὰ αὐτοῖς ἐργαζόμθνος· ἵνα καθάπερ τὰ ἀτελῆ παιδία γάλακτι τροφόμθνα εἰς ἀκμιαῖν ἡλικίας ἐλθεῖν δυνηθῇ. ἀλλ' ὅπως οὐδὲ ὅτως ἀπώναντό τι, ἀλλά καί τοι ὑποδεικνύοντος τοῦ νόμου τὰ ἁμαρτήματα ὁ μέγεθος αὐτοὶ πάλιν τούτοις ἀνεφύεσντο, παραγθόμθνος ὁ κοινὸς δεσπότης τιὼ πνθματικιὼ ταύτιν ἐκ σπάρετον πολιτείαν ὧν τῶν δυσθεφπων ἐλαείσατο γθνει, ἧς τύπον ὁ Ζαρᾶ ἐπλήεσν. δι' τοῦτο καὶ ὁ θυαγελιστὴς μέμνηται καὶ τῆς Θαμὴρ καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς τε-
Matth. 1. γ. θέντων, καί φησιν, Ἰούδας ὁ ἐγθννησεν Φαρὲς καὶ Ζαρᾶ ἐκ τῆς Θαμήρ. μὴ δοκῶ ἁπλῶς παραπέχωμθν τὰ ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς κείμθνα, μηδὲ ἐξεπιπολῆς τοῖς λεγομθ́νοις προσέχωμθν, ἀλλ' εἰς ὃ βάθος ἑαυτοῦ καθέντες, καὶ τὸ ἀναποχείμθνον πλοῦτον καταμαθόντες, δοξάζωμθν τὸ ἡμέτερον δεσπότιν τὸ μὴ τοσαύτης σοφίας ἄπορα οἰκονομοῦντα. εἰ γὰρ μὴ τὸ σκοπὸν καὶ τὸ αἰτίαν ἑκάστου τῶν γινομθ́νων ἐξετάζειν βουλόιμεθα, οὐ μόνον ταύτης κατηγορήσομθν ὡς ὧν πενθαρῷ αὐτῆς μιγείσης, ἀλλὰ καὶ τὸ Ἀβραὰμ αἰτιασόμθα, ὡς παραδεκτικὸν τῆς γυναικὸς γενομθ́νου, καὶ τὸν Φινεές, ὡς κατ' αὐτὸν δύο φόνους ἐργασάμενον. ἐὰν δὲ ἑκάστου τιὼ αἰτίαν ἀκριβῶς καταμάθωμεν, καὶ ἐκείνοις μεμψεως ἀπαλλάξομεν, καὶ αὐτοὶ πολλιὼ ὀκνηρὸν τιὼ ὠφέλειαν καρπωσόμθα. δηλᾶ δὲ μὴ τῆς ἰσοτιμίας ταύτης, ὡς ἡμῖν οἷόν τε ἰὼ, διεξελευσόμθα· ὅτι τῆς ὑμετέρας ἀγά-

πης.

πης. Εἰ δὲ μὴ ἀπεκάμετε, καὶ βούλεσθε, καὶ τῶν ἐξῆς ἐφαψόμεθα, καὶ πάλιν ὅπως τὸ τῶν θαυμασίων Ιωσὴφ διήγησιν ποιήσομεν, ἵνα μάθητε καὶ ὑμεῖς τῶν σήμερον λεγομένων, ὅσα ὁ ἡγεμὼν σοφὸς ἀθλητὴς μὲν τὰ ὀνείρατα σκιὰν, τὰ δὲ τοῦ βασιλέως αὐτῷ μύσταν καὶ τὸ τῶν ἀδελφῶν ἀρχὴν, ὑπῆρε μένειν, καὶ ὅπως ἀπὸ ἀγώνων ἀγῶνες αὐτοῖς διεδέχοντο, καὶ πειρασμοῖς πειρασμοὶ συνήπτοντο, καὶ ἐπάλληλα ἦν τὰ ναυάγια, καὶ ὁ κυβερνήτης καταπονηζόμενος, καὶ σφοδρότερον τὸ χειμῶνος ἐπομισαμένου, καθάπερ ὅπου τῶν οἰκείων καθημένος, ὅπου τὸ ναυῶν ἤγυνεν. ἄξιον δὲ ἀκούσαι καὶ αὐτῶν τῶν ῥημάτων, ἵνα πρῶτα μὲν ἀκριβείας μαθεῖν δυνηθῶμεν.

1 Ιωσὴφ δέ, φησι, κατήχθη εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἐκτήσατο αὐτὸν ὁ ἀρχιμάγειρος ξζ. λθ.
Φαραὼ ὁ χειρὸς Ισμαηλιτῶν. Εἶτα ὅπως καὶ ὁ τοῦ τὸ ἀδελφὸν αὐτὸν ὠνησάμενοι, βαρβαρόφωνοι ὄντες καὶ ἀλλόκοτοι ἦσαν τὸ ἦθος, καὶ πάλιν αὖθις τῷ Αἰγυπτίῳ τῷ ἀρχιμαγείρῳ τοῦ Φαραὼ αὐτὸν ἀπέδοντο, καὶ Ἀμφότερος ἤμειβε δεσπόζας ὁ ἐν ταῖς αἰχμάλωσι τὸ παιδὸς δυνατεφείς· ἵνα μὴ ξενιζώμεθα πῶς ὑπέγκε τινὶ μοχθηρὰν σκεύνῳ δουλεύειν νέος ὤν, καὶ πάσης τοιαύτης σκληραγωγίας ἄπειρος, καὶ ἐν οἰκίᾳ μὲν τοσῆς τὸ πατρικῆς φιλοστοργίας δυνατεφείς, ἐπήγαγε ἡ γραφὴ λέγουσα,

2 Καὶ ἦν κύριος μετὰ Ιωσὴφ, καὶ ἦν ἀνὴρ ἐπιτυγχάνων.

Τί ἐστι, καὶ ἦν κύριος μετὰ Ιωσήφ; συμπαρῆν αὐτῷ, φησι, καὶ ἀνῆγεν χάριν, καὶ αὐτὴ αὐτῷ πρᾶτα τὰ δυσχερῆ ἐξεθυμάρισεν. αὕτη πρῶτα τὰ κατ' αὐτὸν ὠφέλησε. αὕτη καὶ τοὺς ἐμπόρους ἐκείνους ἡμερωτέρους αὐτῷ κατέστησε, καὶ ἀποδόσθαι τῷ ἀρχιμαγείρῳ κατηνάγκασεν, ἵνα ὁλῷ τρόπῳ ἐκβαίνων οὕτω μικρὸν, καὶ ἐξ ἀπὸ τῶν πειρασμῶν τούτων ὁδοῦ ἐπὶ τὸν τῆς βασιλείας θρόνον ἀνελθεῖν δυνηθῇ. ἀλλὰ σύ, ἀγαπητὲ, ἀκούων, ὅτι ὑπέμεινε τὸν δουλείαν τῷ δεσπότῃ τοῖς ἐμπόροις, εἶτα διεδέξατο ἡ δουλεία ἡ τοῦ ἀρχιμαγείρου, λογίζου πῶς οὐκ ἐταράττετο, οὐδὲ διελογίζετο καθ' ἑαυτὸν, καὶ πόρει, καὶ ἔλεγε, πῆς ἡ τῶν ὀνειράτων ἐκείνων ἀπάτη ἡ τοσαύτην τὴν θλῖψιν μοι μηνύσασα; ἰδοὺ γὰρ μὲν τὰ ὀνείρατα σκιὰ δουλεία, καὶ δουλεία χαλεπὴ, καὶ διαπόζας ἀμείβω, ἀπὸ τούτου τοῦ σκιᾶς, καὶ ἀπ' ἐκείνου τοῦ τοῦτον, καὶ ἀναγκάζομαι ἕτεροις ἀλλοκότοις συναμίγνυσθαι. ἆρα μὴ ἐγκατελείφθημεν; ἆρα μὴ παρώφθημεν τοῦ τῆς ἀνωθεν ῥοπῆς; οὐδὲν τοιοῦτον οὐκ εἶπεν, οὐκ ἐνενόησεν· ἀλλ' ἔφερε πρᾶτα τραῦς καὶ ἡμερωτέρως. ἦν γὰρ κύριος μετὰ Ιωσήφ, καὶ ἦν ἀνὴρ ἐπιτυγχάνων. Τί ἐστιν, ἐπιτυγχάνων; πρῶτα αὐτῷ κατευώδου, πανταχοῦ τοποδοποίει αὐτῷ ἡ ἄνωθεν χάρις, καὶ ὅπου φύσεως ἦν ἡ ἐπαγομένη αὐτῷ χάρις, ὡς καὶ τῷ δεσπότῃ αὐτοῦ τῷ ἀρχιμαγείρῳ καταδηλον τοῦτο ἡμέσθαι.

3 Ἤδει γάρ, φησιν, ὁ κύριος αὐτοῦ, ὅτι κύριος ἦν μετ' αὐτοῦ, καὶ πρᾶτα ὅσα αὐτὸς ποιῇ, κύριος εὐοδοῖ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ. 4 Εὗρε δὲ Ιωσὴφ χάριν ἐναντίον τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ὅπως ὁ οἴκου αὐτοῦ, καὶ πρᾶτα ὅσα ἦν αὐτῷ, ἔδωκε ἐν χειρὸς Ιωσήφ. Εἶδες ὅσον ἐστὶν ἐκεῖθεν τῆς ἄνωθεν βοηθεῖσθαι δεξιᾶς. ἰδοὺ γὰρ ὁ νέος, ὁ ξένος, καὶ αἰχμάλωτος, καὶ δοῦλος, καὶ πᾶσαν ἐγχειρίζεται τοῦ δεσπότου τὸν οἰκίαν, καὶ πρᾶτα ἐν χειρὸς αὐτοῦ δέδωκε, φησί. Διὰ τί; ὅπως μὲν ἡ ἄνωθεν σωτηρίας καὶ τὸν οἰκεῖον τόπον εἰσήνεγκεν. εὑρήσει γὰρ αὐτῷ, φησιν, αὐτὶ τοῦ, μὲν πολλῆς εὐνοίας ἀπήμυτα διεφυλάττετο. Εἶτα βουλόμενος αὐτὸν ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς" ἐν πλείονι καταξῆσαι ἀρετῇ, οὐκ ἀπήλλαξε τῆς δουλείας, οὐδὲ ἐν ἐλευθερίᾳ προεκρίνασεν εἶναι). τοῦτο γὰρ αὐτῷ ἔθος ἀεὶ τοῦ σπουδαίους ἄνδρας οὐκ ἀπαλλάττειν τῶν κινδύνων, οὐδὲ ἐλευθερωῦν τὸ πειρασμῶν, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς τοῖς πειρασμοῖς τοσαύτην ἐπιδείκνυσθαι τὴν οἰκείαν ῥοπὴν,

πλώ, ὡς αὐτὸν τοῦτον πειρασμοὺς ὑποθέσιν αὐτῇς" ἀρετῆς γένεσθαι. ἀλλὰ τοῦτο καὶ ὁ χ. ἐκ
Ψαλμ. ρ. α. μακάριος Δαβὶδ ἔλεγε, Ἐν θλίψει ἐπλάτυνάς με. οὐχὶ πλὼ θλίψιν" ἀπήλασας, χ. πλάτυνας
φησιν, οὐδὲ τούτης ἀπαλλάξας σὺν δυνάμει με εἰ) πεποίηκας, ἀλλ' ὅπερ ἐστὶ θαυμαστὸν ἡ
παράδοξον, ἐν μέσῳ τ θλίψεων τυγχάνοντα ἐν ἀδείᾳ εἰ) παρεσκεύασας. ὅπερ δὴ καὶ ἐν-
ταῦθα ποιεῖ ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης. 5 Εὐλόγησε γὰρ τ οἶκον τ Αἰγυπτίου διὰ τ 5
Ιωσήφ. Καὶ ἐμεμάθηκε λοιπὸν ἡ βαρβαρος, ὅτι τ ὠφελουμένων ἐστὶ τὸ Θεῷ ὁ νομι-
ζόμενος οἰκέτης. Καὶ ἐπέτρεψε, φησιν, ἅπαντα, ὅσα ἦν αὐτῷ, διὰ χειρὸς Ιωσήφ.

6 Καὶ οὐκ ἤδει οὐδέν, πλὴν τοῦ ἄρτου, ὃν ἤσθιε. Μονονουχὶ δεσπότην αὐτὸν κατέστησε
πάσης τ ἑαυτῆ οἰκίας. καὶ ἦν ὁ δοῦλος, ὁ αἰχμάλωτος, ὑπὸ τ ἑαυτῆ χεῖρα ἔχων πάντα τὰ τ
δεσπότου. τοσοῦτόν ἐστιν ἀρετή. ὅσῳ γὰρ ἐδὼ αὐτὴ φανῇ, πάντων ἐπιγίνεται καὶ κρατεῖ. 10
ὥσπερ γὰρ τ φωτὸς διατείλαντος ἀπελαύνεται τὸ σκότος, οὕτω καὶ νῦν τ ἀρετῆ φανείσης,
ἐκποδὼν πᾶσα κακία γίνε). ἀλλὰ τὸ πονηρὸν ἄπιστον, ὁ διάβολος θαυμάζομαι τ δικαίου
τὴν εὐδοκίμησιν, καὶ ὅτι δι' αὐτὴν τ νομιζομένων λυπηρῶν ἐπιφανέστερος ἐγίνετο," μείζων χ. πρὸ
γοῦν ὁδὸν ἔφης καὶ μεμηνώς, εἰ οὐδὲ φέρων ὁρᾶν τ δίκαιον ὅτι καθ' ἑκάστην ἡμέραν λαμ-
πρότερον γινόμενον, βάθρον αὐτῷ διορύττει βαθὺν, εἰ κρημνὸν, ὡς ἐνόμιζε, μέγιστον αὐ- 15
τῷ" ὑπολοίπια τ ὀλέθρου, εἰ χειμῶνα κατασκευάζει σφοδρὸν αὐτῷ τὸ ναυάγιον ἐργάσασθαι χ. πλοῦν
δυνάμενον. ἀλλ' ἐμεμάθηκεν οὐκ εἰς μακρὰν, ὅτι πρὸς κέντρα λακτίζει, εἰ κατ τ οἰ-
κείας κεφαλῆς ἅπτηται διαπεράτου. Καὶ διὰ Ιωσήφ, φησι, καλὸς τῷ
εἴδει, καὶ ὡραῖος τῇ ὄψει. Τίνος ἕνεκεν ἡμῖν τοῦ εὐμορφίου τ σώματος διηγεῖται;
ἵνα μάθωμεν ὅτι οὐ μόνον τῇ κατ' ψυχὴν εὐμορφίᾳ διὰ καλὸς, ἀλλὰ καὶ τῷ σώματι. ἐν 20
αὐτῷ γὰρ τῷ ἄνθει τ ἡλικίας νέος διὰ, καὶ καλὸς τῷ εἴδει, καὶ ὡραῖος τῇ ὄψει. ταῦτα δὲ προ-
λαβοῦσα διηγεῖται πρὸς αὐτὸν ἡ θεία γραφὴ, ἵνα διδάξῃ ἡμᾶς, ὡς ἀληθῶς τῷ καλλει τ
νεανίσκου ἡ Αἰγυπτία πρὸς τ παράνομον ἐκείνῳ μίξιν αὐτὸν ἐκάλει.

7 Καὶ ἐγένετο, φησι, μετὰ ταῦτα. Ἀλλ' ἐστι, μετὰ ταῦτα; μετὰ τὸ πάσης τ οἰκίας
τ ἐξουσίαν αὐτ' ἐμπιστευθῆναι, καὶ μετὰ τὸ ἐν τοσαύτῃ εἶναι τιμῇ ἀξιωθῆναι παρὰ τοῦ 25
δεσπότου, Ἐπέβαλεν ἡ γυνὴ τοῦ κυρίου αὐτοῦ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἐπὶ τ Ιωσήφ.
Ὅρα τὴν ἀναίδειαν τῆς ἀκολάστου γυναικός. οὐχ ὅτι δέσποινα εἶναι ἐνομίζετο ἐν
διανοίᾳ ἔλαβεν, οὐχ ὡς οἰκέτης ἐκεῖνος, ἀλλ' ἐκ τῆς εὐμορφίας ἀλθοῦσα, καὶ Ⓦ
ἐμπαρησμὸν Ⓦ σατανικὸν δεξαμένη, ὑπεπηδᾷ ἐπιχειρεῖ λοιπὸν τῷ νεανίσκῳ, καὶ τὸν
πονηρὸν τ τὸν λογισμὸν ἐν τῇ διανοίᾳ ἔτι ἔχουσα, καιρὸν ἐπιζητεῖ καὶ ἐρημίαν τοῦ δυνα- 30
σθῆναι αὐτῇ συμπρᾶξαι πρὸς τ παράνομον ταύτην ὑπουργίαν. ὁ δέ, φησιν, οὐκ ἠθέλει,
οὐκ ἐπείθετο, οὐδὲ κατεδέχετο τὰ παρ' ἐκείνης ῥήματα. ἤδει γὰρ πολλῷ αὐτὸν φεύγειν τὸν
ὄλεθρον. καὶ οὐ μόνον τὰ καθ' ἑαυτὸν ἐσκόπει, ἀλλὰ καὶ συνεβούλευε ἑτέρῳ τε, καθ' ὅσον
οἷόν τε, ἀπαλλάξαι τῆς μανίας καὶ τῆς ἀτόπου ταύτης ὑπερθυμίας. καὶ συμβουλεύει αὐτῇ
εἰσάγειν ἱκανοὺς αὐτοῦ καταδῆσαι, καὶ ποιῆσαι τὸ συμφέρον ὑπογραφῆναι. 35

8 Εἶπε γάρ, φησι, τῇ γυναικὶ τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Ἡ δέσποινα πρὸς τοῦ δούλου
συμβουλεύει δέχεται. Εἰ ὁ κύριός μου οὐ γινώσκει δι' ἐμὲ οὐδὲν τῶν ἐν ᾧ οἰκῶ αὐτῷ,
ἀλλὰ πάντα ὅσα ἐστὶν αὐτῷ, δέδωκεν εἰς τὰς χεῖράς μου.

Ὢ θυγνωμοσύνης ἀνδρός. ὅρα πῶς ἀπαιθμεῖται τοῦ δεσπότου τὰς εὐεργεσίας,
ἵνα" δείξῃ ὅση τῇ ἀγνωμοσύνῃ ἐκείνη κέχρηται πρὸς τὸν ὁμόζυγον. Εἰ γὰρ ἐγὼ, φησιν, 40 χ. ἐλευθ
ὁ οἰκέτης, ὁ ξένος, ὁ αἰχμάλωτος, τοσαύτης ἀπήλαυσα παρ' αὐτοῦ ἀδείας, ὡς ἅπαντα
ὑπὸ τ χεῖρα εἶναι τ ἐμὴν, καὶ οὐδέν ἐστιν, ὃ ὑπεξαιρεῖται τῆς χειρός μου, πλὴν σοῦ,
ἀλλὰ πᾶσι μὲ αὐτὸς ὑπέκειμαι, μόνῃ δέ σοι ὑποτέταγμαι, καὶ ἔξω τυγχάνεις τῆς ἐμῆς
ἐξουσίας.

ἀξιοίας. Εἶπα ἵνα χαρείδω δῶ τιὼ πλησίω, καὶ ὑπομείνῃ τῆς διανοίας τὸ ἀνδρός, καὶ πείσῃ αὐτὴ μὴ ἀγνώμονα τοῦ τὸν ξένοικον ἡγεῖσθαι, 9 Φησὶ, καὶ σὺ δοκεῖ τοῦτο ἐξω τῆς ἀξιοίας τῆς ἐμῆς τυγχάνειν, ἀφ' ὃ σε γυναῖκα αὐτὸ εἶναι. Εἰ δοίνιν γυνὴ αὐτὸ τυγχάνεις, πῶς οὖν ποιήσω τὸ ῥῆμα τὸ πονηρὸν τοῦτο, καὶ ἁμαρτήσομαι ἐναντίον τοῦ Θεοῦ; Ἐπειδὴ γὰρ ὑπεῖπε τὸ ἐρημίδι ἐζήτει, καὶ χαρὸν ἀνέμενε, λαθεῖν ἀσυδάζουσα τὸν ἄνδρα, τοῦ οἰκέτας τοῦ ὅτι τῆς οἰκίας ἀπώλετο, φησὶν τοῦτ', πῶς δυνήσομαι ποιῆσαι τὸ πονηρὸν τοῦτο, καὶ ἁμαρτήσομαι ἐναντίον τοῦ Θεοῦ; τί γὰρ νομίζεις; καὶν πάντας λαθεῖν δυνηθῶμεν, τὸν ἀκοίμητον ὀφθαλμὸν τοῦ δυνάμεθα λαθεῖν. ἐκεῖνον μόνον δεδοικέναι δεῖ, καὶ ἀγωνιᾶν, καὶ τρέμειν, ὥστε μὴ ὑπὸ τοῖς ἐκείνου ὀφθαλμοῖς παρανόμου τι ἁμαρτεῖν. καὶ ἵνα μάθωμεν τὴν ὑπερβάλλουσαν τῆς δικαίου ἀρετὴν, καὶ ὅτι οὐκ ἄπαξ, οὐδὲ δὶς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις τὸν ἀγῶνα τοῦτον ὑπέμεινε, καὶ τῆς λέξεως ταύτης ἠνέσχετο, καὶ συμβουλῶν οὐκ ἐπαύσατο, φησὶν ἡ γραφή· 10 Ἡνίκα γὰρ ἐλάφλει ἡμέραν ἐξ ἡμέρας, καὶ οὐκ ὑπήκουσεν αὐτῆ, Ἐπιτηρήσασα γὰρ ὅτι τὰ οἰκίας ἁμαρτάνομεν ὑπὸ τῆς μιαρᾶς ταύτης καὶ ἀκολάστου μὴ ἐνδιδῶσι, δηλαδὴ καὶ τὰ ἱμάτια ἀφέντα ἐν ταῖς ἐκείνης χερσὶν, ὥσπερ ἀποπεδῆσαι. ὥσπερ γὰρ ⓐ τοὺς παῖδας οἱ κύνες ἁρπάζουσι τὰ οἰκείου ἀρετιὼ τῆς δι' ὕδατος ἀποδιωξάντες ῥοπῆς, τὸ πυρὸς κρείττους ὤφθησαν· ὥστε καὶ οὗτος, ὅπερ γὰρ ἑαυτῆ εἰσέφερε, καὶ τῆς σωφροσύνης τοῦ ἀγῶνας μετὰ πολλοῦ τοῦ πόνου ἐπεδείκνυτο, πολλῆς καὶ τῆς δι' ὕδατος συμμαχίας ἀπήλαυσε, τῆς τε Θεοῦ δόξας συμπεριποιήσας αὐτῇ τοσοῦτον ἆθλον νικῆσαι, καὶ ἔξω τῶν δικίων τῆς ἀστεργοῦς ἐκείνης καταστῆναι. καὶ ἰδεῖν ἰδεῖν λοιπὸν τότε τὸ ἡμάσιον ὕστον γυμνοὶ μὲ ἐξιόντα ἱματίων, ἐνδεδυμένον τὸ σωφροσύνης τὸ ἔνδυμα, καὶ καθάπερ ἀπό τινος πυρᾶς καὶ καμίνου ἀβλαβῆ διαφυγεῖν, καὶ ὑ μόνον ὑ κατακαυθέντα, ἀλλὰ καὶ λαμπρότερον καὶ φαιδρότερον γεγυμνιμένον. ἀλλ' ὅσα μετὰ τοσαύτιν νίκιν, μετὰ τοσαύτιν δυάρειαν, ἐπὰρ ὧν ἐχρῆν αὐτὸν στεφανωθῆναι, ἐπὰρ ὧν ἐχρῆν αὐτὸν αἰσχυνθῆναι, πάλιν ὡσανεὶ ὑπὸ βύθιον τὰ μυελα ὑπομένοντα δεινά. ἡ γὰρ Αἰγυπτία ἐκείνη ὑ φέρουσα λοιπὸν τιὼ αἰσχύνην καὶ τὸ ὄνειδος, ἡ πρὸς βαλλεν ἑαυτιὼ ἀδυνάτως ἐπιχειρήσασα, πρότερον μὲ τοῦ ὅτι τῆς οἰκίας συγκαλεσαμένη κατηγορῆ τὸ νεανίσκου, καὶ τὰ πρὸς αὐτῆς μεμιχῶς πραγθέντα, ὡς πρὸς ἐκείνα ἐρημία φήσασα, ὅτως ἀπατᾷ ἅπαντας ἐπεχείρει. τοιοῦτον γὰρ ἔθος τῆ κακία, ἀεὶ πρὸς τιὼ ἀρετιὼ ἀγωνιζομένω τὰ ἑαυτῆς ἐλαττώματα ἐκείνη ὑπιχειρῆν προστίθεσθαι· ὃ δὴ καὶ αὕτη τότε ἐποίει, ⓦ νεανίσκου ὡς ἀκόλαστον διαβάλλουσα, καὶ ἑαυτῆ πρόσωπεῖον σωφροσύνης περιθεῖσα, καὶ λέγουσα διὰ τοῦτο καὶ ἐκεῖνον τὰ ἱμάτια καταλελοιπέναι, καὶ ταύτιν ταῦτα κατεσκευάναι. καὶ ὁ Φιλάνθρωπος Θεὸς ἐμακροθύμει καὶ ἠνείχετο, ἵνα διὰ πάντων τὸν ἑαυτοῦ οἰκέτιν λαμπρότερον ἀποφήνῃ. ταῦτα γὰρ ἅπαντα ἐλύπει τὸν ἀνδρὶ μετὰ πολλῆς τῆς κακουργίας εἰποῦσα καὶ κατηγορήσασα τοῦ νεανίσκου ἔλεγλε, 17 Εἰσῆλθε πρὸς μέ, * οὗ εἰσήγαγες πρὸς ἡμᾶς, ἐμπαῖξαί μοι. Ἀθλία καὶ ταλαίπωρε, οὐκ αὐτὸς εἰσήγαγεν, ὥστε ἐμπαῖξαί σε, ἀλλ' ὁ διάβολός σε εἰσήγαγλε, ὥστε μὴ μόνον μοιχαλίδα ἡγεῖσθαι, ἀλλὰ ὃ ἦκον εἶσε, καὶ φόνον ἐργάσασθαι. καὶ ἐδείκνυ λοιπὸν εἰς ἀπόδειξιν τῶν πρὸς αὐτῆς λεγομένων τὰ ἱ-

μάτια τ̃ νεανίσκου. ὀνύσει μοι σὺν τοῦδα τ̃ κοινοῦ πρώτων δυ̃δεφ̃πων δεσπότ̃ τ̃ φιλαν̓θρωπίᾳ. ὥσπερ γὰρ τ̃ᾧ ἀδελφῶν αὐτὸν ζ̓ηλώσαντι βουλομένων αὐτὸν ἀνελεῖν, καὶ πρεσβύτερον μὲν ὄντ̃ τ̃ συμβουλίου τ̃ Ρουβὶμ εἰς φ̄ λάκκον ἐμβληθῆναι, καὶ μ̄ τοῦτο πάλιν κ̄τ̃ τὴν συμβουλὴν τ̃ Ἰούδα τοῖς ἐμπόροις ἀπαχθ̃ναι, ἵνα τ̃ᾧ ὀνειράτων ἡ ἔκβασις εἰς ἔργον ἐλθοῦσα πείσῃ φ̄ δίκαιον, ὡς ὁ μάτην οὐδὲ εἰκῆ σκῆνα αὐτ̣ῷ περεμηνύετο· ὅτου δὲ νῦν ἡ ἀνωθεν χειῤ ἡ φ̄ βαρβάρου σκῆνον κατέχουσα, καὶ μὴ συγχωρήσασα βλάβ̃ναι ὑπὸ τὴν σφαγὴν ὁρμήσαι τ̃ νεανίσκου. τί γὰρ ἦν ὃ κωλύον μαθόντα ὡς εἰς αὐτὸν τὴν ὀργὴν ἀδικήσαι αὐτὸν ἐπεχείρησε, μὴ τοῦτο ποιήσαι; ἀλλ' ὁ βουλόμενος Θεὸς τοσαύτην πρεσκυ̃σαι αὐτὸν ὑπεδείξατο τὴν περαύτητα, ἵνα ἐμβληθεὶς φ̄ δεσμωτηρίῳ, κ̄ πάλιν σκῆπ̄τ̃ οἰκείαν ὑπεδεξάμενος ἀρετὴν, ὅτως ὑπὲρ τ̃ ἀρχὴν τ̃ βασιλείας πρεσβ̃ψηται. 19 Ἐθυμώθη γάρ, φησιν, ὁ κύριος αὐτ̃, 20 καὶ ἐνέβαλεν αὐτὸν εἰς τὸ ὀχύρωμα, ὅπου φ̄ δεσμῶται τ̃ βασιλέως κατέχονται. Εἰ μὲν γὰρ μὴ ὑπέτεινεν, οὐκ ἐχρῆν αὐτὸν ἐμβαλεῖν εἰς φ̄ δεσμωτηρίῳ. Εἰ δ' ὑπέτεινε πάλιν ἀληθὲς ἦν̄ τὸ πρὸς τ̃ Αἰγυπτίας λεγόμενον, οὐδὲ ὅτου δεσμωτηρίου ἄξιος ἦν̄, ἀλλὰ ἀπὸ τ̃ μηδενὸς, κ̄ δίκην δοῦναι τ̃ᾧ ἐχάτ̃ω. Ἀλλ' ὅτου ἡ ἀνωθεν δεξιὰ τ̃ᾧ ἑαυτ̃ῆς προνοίᾳ ὑπεδείκνυτο, πάντα εὐκολα κ̄ ῥᾴδια γίνεται, κ̄ φ̄ ἄγγελοι πλειόνων ἐπεστάτουν. τότε δ' ἦν̄ ἡ ἀνωθεν ῥοπὴ μ̄τ̃ δασφιλείας ἡμῶν πρὸς γίνεται, ὅταν πολλῷ κ̄ ὑμεῖς τ̃ᾧ ἀρετ̃ῷ ὑπεδεξώμεθα. ὅπου γὰρ μεγάλως ὅτως ἠγαπήσατο, δῆλα τοῦτο κ̄ μεγάλων ἀπολαύει τ̃ᾧ ἀμοιβῶν. κ̄ μ̄τ̃ τ̃ τοσαύτην ἀνδρείαν ἀπήγετο εἰς τὸ δεσμωτήριον, κ̄ σιγὴν πάντα ὑπ̃ήνεγκεν. ἴστε γὰρ ὅπως οἱ μηδὲν ἑαυτοῖς συνειδότες πονηρὸν, ἐπειδὰν ὡς ὑπ̃ ἀδίκων καταδικάζονται, πόσην ἀφίενται παῤῥησίαν κ̄ τὴν ἐλευθεροστομίαν, κατεξανιστάμενοι κ̄ μεγαλοφρονοῦντες κ̄τ̃ τ̃ δίκην αὐτοῖς ἀνθυβρίζοντων ὕβριν ἐπαγόντων. ἀλλ' οὐ τοῦτ' ὄχ ὅτως· ἀλλὰ κ̄ σιγᾷ, κ̄ πάντα σοφῶς δέχεται, κ̄ ἀνέμενε μ̄τ̃ πολλ̃ῆς τ̃ῆς ὑπομονῆς τὴν τ̃ Θεοῦ ῥοπήν. ὅσα γὰρ πῶς κ̄ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ὢν πάλιν τὴν ἀρχὴν ἅπασαν αὐτὸς ἐδέχετο πρὸς τὸ δεσμοφύλακος. Εἰκότως. χ. ἤγετο

21 Ἦν γὰρ, φησι, κύριος μ̄τ̃ Ἰωσήφ, κ̄ κατέχεεν αὐτ̃ ἔλεος. Τί δέστι τὸ κατέχεεν αὐτ̃ ἔλεος; πρὸς οἶκτον ἐπεκάμψε τ̃ ἀρχιδεσμοφύλακα, κ̄ πολλὴν πρὸ αὐτὸν τὴν εὔνοιαν ὑπεδείξασθαι πρεσκυ̃σεν. Ἔδωκε γὰρ αὐτ̣ῷ χάριν ἐναντίον αὐτ̃. Ἀληθῶς οὐδὲν μακαριώτερον τ̃ τῆς ἄνωθεν εὐνοίας ἀπολαύοντος.

22 Ἔδωκε γὰρ, φησιν, ὁ ἀρχιδεσμοφύλαξ τὸ δεσμωτήριον ὅλ̃ χειρὶ φ̄ Ἰωσήφ. Ὅσα πῶς ἐπέτρεψε ὁ δεσμοφύλαξ κ̄ πάντα χωρεῖ, κ̄ αὐτ̣ῷ τὴν αὐθεντίαν ὑπιτρέπει, κ̄ πάντας οὗτ' ἐν φ̄ δεσμωτηρίῳ ὄντ̃ τοῦ τὴν ἐκείνου ἐξουσίαν ἦν̄) ἐκέλευσε.

23 Καὶ οὐκ ἰδὼν ὁ ἀρχιδεσμοφύλαξ γινώσκων οὐδέν. πάντα γὰρ ἰδὼν ὅλ̃ χειρὶ Ἰωσήφ, ὅλα τὸ κύριον μετ' αὐτ̃ ἦν̄), κ̄ ὅσα αὐτὸς ἐποίει, κύριος ἐνῆν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτ̃. Σκόπει πῶς συμπαρὼν αὐτ̣ῷ διηνεκῶς ἡ χάρις ἡ ἄνωθεν, κ̄ πάντα ὑπερ ἔπεσε τὸ χάριτος ἰδ̃ πεπληρωμένα.

ΘΕΙΚΟΝ Τοῦτο τοίνυν κ̄ ἡμεῖς ἀσπουδάσωμεν, ἵνα μὲν ἑαυτ̃ ἔχωμεν ἀεὶ τὸ κύριον, ἵνα τὰ πρὸς ἡμᾶς γινόμενα ὑπ̃ ἐκείνου κατευοδῶται. ὁ γὰρ τοιούτ̃ ἀξιωθεὶς τ̃ῆς ῥοπ̃ῆς, κἂν ἐν μέσοις ταῖς δεινοῖς ὢν τυγχάνῃ, καταγελάσεται πάντων, κ̄ οὐδὲν αὐτὰ ἡγήσε), τ̃ δεσπότ̃ τῶν ὅλων, τ̃ πάντα ποιοῦντος κ̄ μεταστρέφοντος, κατευοδοῦντος αὐτ̣ῷ ἅπαντα, κ̄ πᾶ δυσχερῆ ῥᾴδια" ἀπεργαζομένου. πῶς δ' οὐκ ἀναισθήτου μὲν ἑαυτῶν ἔχειν τὸ κύριον, κ̄ ὑπ' αὐτ̃ κατευοδοῦσθαι ἐν ἅπασιν; ἐὰν νήφοντες ὦμεν κ̄ ἐγρηγορότες, καὶ μιμησώμεθα ὃ χ. ἀγρ. (ἀπὸ

τέν τύτυ τὴν ⸗φοβοσωύν, καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν, καὶ ὃ φοβητικὸν ὃ γυναῖον, καὶ ἴδωμεν ὅπως ὅτων χρὴ μὴ ἀκριβείας ἅπαντα ὀφλισκάνειν, ὡς μηδέποτε ⸗τὸ τὸ δεσπότυ καταγνωσθῆναι, ἀλλ', ὅτι οὐκ οἷόν τε ἦν λαθεῖν ⸗κεῖνον τὸν ἀκοίμητον ὀφθαλμὸν, εἰδέναι, ἀλλ' ἀνάγκη πάντως τὸν ἁμαρτόντα ταῖς ἡμετέραις ὑποτίθησιν γνώσθαι.

" καὶ μὴ ⸗τοῦτο μόνον ἡγώμεθα τῶν ἀνθρώπων φόβον τῆς τὸ Θεοῦ ἀναχλήσεως, ἀλλὰ μνημονεύωμεν ὀφὲ πάντος τῶν ῥημάτων τὸν Ἰωσὴφ λέγοντος, πῶς ποιήσω ⸗ὃ ῥῆμα τὸ ποιηρὸν τὸ τὸ, καὶ ἁμαρτήσομαι ⸗ἐνώπιον τὸ Θεοῦ; ὅταν γὰς ἡμᾶς διαταράτῃ, τὸτο ⸗ἐν τῇ διανοίᾳ τρέφωμεν ὃ ῥῆμα, καὶ ⸗ὡς διαχρῆμα " φυγαδεύεται πᾶσα ἄτοπος ἐπιθυμία. Εἴτε οὖν σωμάτων ἐπιθυμία τις ἀλᾷ, εἴτε χρημάτων ἐρᾷ τι, εἴτε ἄλλη τινὶ ἀτόπῳ " ἡδονῇ, οὕτως τὸτο λογιζέσθω, ὅτι ⸗ἐκεῖνός ἡμῖν ἐστιν ὁ δικάζων, οὗ οὐκ οἷόν τε λαθεῖν ⸗οὐδὲ τὰ ⸗ἐν τῇ διανοίᾳ βυλεύματα, καὶ πάντως διαφευξόμεθα καὶ τὰς τὸ διαβόλου μηχανὰς, καὶ ἀπολαύσομεν πολλῆς τῆς παρ' ὧν ⸗ἐν συμμαχίας, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τὸ κυρίυ ἡμῶν Ἰησὸ Χριστό, μθ' ὃ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, ⸗εἰς ⸗τὸν αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. ξγ. ΚΑΙ ΟΥΚ ΗΝ ΓΙΝΩΣΚΩΝ ΟΥΔΕΝ Ο ΑΡΧΙΔΕΣΜΟΦΥΛΑΞ ΔΙΑ Ἰωσήφ.

ΤΑ λείψανα τῶν ⸗ἡμῶν ⸗εἱρημένων βυλόμεθα σήμερον ἀποδοῦναι τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ, καὶ τῆς ⸗κζ τὸ Ἰωσὴφ πάλιν ἰσοείας ἅψασθαι. ἴστε γὰρ ὅτι ἡμεῖς ⸗εἰς μῆκος * ⸗κατηφέντος τὸ λόγου οὐκ ἰσχύσαμεν περαιτέρω ⸗προελθεῖν, ἀλλὰ μέχρις ⸗κείνυ ⸗Ⓦ λόγυ ἐσήσαμεν, νίκα διὰ τὴν τῆς Αἰγυπτίας συκοφαντίαν ⸗ἐκ τὸ δεσμωτηρίυ εἰς ⸗τὸ δεσμωτήριον ⸗ἐνεβλήθη. διὸ σήμερον ἀναγκαῖον ἐδόκησε τὴν ὑμετέραν ἀγάπην ⸗τὰ ⸗κζ ⸗τὸ δεσμωτήριον αὐτῷ συμβεβηκότα. ὅπου γὰρ ⸗ἐνεβλήθη εἰς ⸗τὸ ὀχύρωμα, καὶ παρεδόθη ⸗τῷ ⸗ἀρχιδεσμοφύλακι, κἀκεῖ ⸗τοσαύτη γέγονεν εἰς αὐτὸν ἡ ⸗παρὰ ⸗τὸ Θεῦ ῥοπὴ, ὡς πᾶσαν τὴν ⸗ἀρχὴν ⸗τὸ δεσμωτηρίυ αὐτὸν ἐμπιστευθῆναι ⸗τῷ ⸗τὸ ⸗ἀρχιδεσμοφύλακος. ⸗εἰ ⸗τὸν οὐκ ἴσμεν γινώσκων, φησὶν, ⸗τὸν ὁ ⸗ἀρχιδεσμοφύλαξ ⸗τὸν Ἰωσήφ. Εἶδες πῶς ⸗ἐν αὐτοῖς τὴν θλίψεσι γινόμενος ⸗τὸν εἰσίαν ἀληθινὴν ἐλάμβανε τὴν λυπηράν, ἀλλ' ἡ σύμπασα ὕλη τὸ Θεοῦ σοφία πάντα μετέβαλε ⸗τὰ λυπηρά. καὶ καθάπερ τὸν μὲν χρίστιν καὶ ⸗ἐν βορβόρῳ τις καταχώσει, ⸗τὸ οἰκεῖον κάλλος ἐπιδείκνυται), ὅτῳ ⸗δὲ ἡ ὄρεξις, ὅπερ δὲ διὰ τὸτο ἐμβάλοις, τὴν οἰκείαν δύναμιν ἐπιδείκνυται, καὶ ⸗ἐν δουλείᾳ, κἂν ⸗ἐν δεσμωτηρίῳ, καὶ ⸗ἐν θλίψει, καὶ ⸗ἐν ἀνέσει. ἐπεὶ οὖν καὶ ⸗ἐν ⸗τῷ δεσμωτηρίῳ ἐμβληθεὶς ⸗εἶλε τὸν ⸗ἀρχιδεσμοφύλακα, καὶ πάντων ⸗τὸν αὐτὸν τὴν ὀξυσίαν ἐδέξατο πρὸς αὐτὸν, ἴδωμεν καὶ ⸗ἐν ⸗τούτοις ὅπως τῆς ⸗τοῦ σώσης αὐτὸν χάριτος ⸗ἐκκαλύπτει τὴν ἰσχύν.

1 Ἐγένετο γὰρ, φησὶ, μετὰ ⸗τὰ ῥήματα ⸗ταῦτα. Ποῖα; ἅπερ διηγήσατο, μετὰ ⸗τὸ ⸗κζ. μι. συκοφαντηθῆναι, μετὰ ⸗τὸ καταδικασθῆναι τὸ δεσμωτήριον οἰκεῖν, ⸗εἰ δὲ τὸτο μόνον, ἀλλὰ ⸗εἰ μετὰ ⸗τὸ γνωρίσαι ἡμῖν, ὅτι κύριος ⸗τῶν μετ' αὐτὸν, καὶ ὅτι ὁ ⸗ἀρχιδεσμοφύλαξ ὅλῃ ⸗χειρὶ αὐτὸν πάντα ⸗τὰ αὐτὸν ἐπέτρεψεν οἰκονομεῖν. ἐγένετο οὖν μετὰ ⸗τὰ ῥήματα ⸗ταῦτα, μετὰ ⸗τὸ βληθῆναι ἡ αὐτὸν ⸗ἐν ⸗τῷ δεσμωτηρίῳ, ἁμαρτόντα ⸗Ⓦ ⸗ἀρχιοινοχόον, ⸗εἰ τὸν ⸗ἀρχιτοποιὸν καταδικασθῆναι ἡ ⸗τὸ τὸ βασιλέως ⸗τὸ δεσμωτήριον οἰκεῖν. καὶ δεξάμενος αὐτοὺς ὁ ⸗ἀρχιδεσμοφύλαξ ⸗ἐνέτησεν " αὐτοῖς τῷ Ἰωσήφ. ⸗ὡδὲ γὰρ ὡς δεσμώτην

λοιπὸν αὐτῷ ἐκέχρητο, ἀλλ' ὡς χαιρωνῷ τῆς φερνίδος, μᾶλλον δὲ ὡς ἱκανὸς ὀπτικὰ φίζειν τὰ συμφορὰς τοῖς αὐτόθι καθειργμένοις. 4 Καὶ πρέσεσι αὐλοῖς, φησί.

Τί ὅτι ὁ πρέσης αὐλοῖς; αὐλὶ τῷ, πρεμυθεῖτο, ἐνόμιζον αὐτῷ Ⓦ λογισμοὶ, διήκρεμ αὐτῷ τὴν ψυχὴν, ὑ ζωοχόρει καταποθῆναι· ἐκ τῆς ἀθυμίας. Ἦσαν δὲ ἡμέρας πολλὰς ἐν τῇ φυλακῇ, 5 Καὶ εἶδον ἀμφότεροι ἐνύπνιον ἐν μιᾷ νυκτὶ ὁ, τε ἀρχιοινοχόος, καὶ ὁ ἀρχισιτοποιός. Ἀλλ' ὁ θαυμάσιος ὄντως ἔργον ποιεῖ μῦθος τὴν τούτων ἀθυμίαν ἐκβάλλοντος, ἰδὼν αὐτοὺς· ἐκ τῆς ὄψεως τῶν ὀνείρατων τεταραγμένους καὶ συγχεχυμένους τὴν ψυχήν, φησί, 7 Τί ὅτι τὰ πρόσωπα ὑμῶν σκυθρωπὰ σήμερον;

Ἐδείκνυ γὰρ ἡ τοῦ προσώπου κατάστασις τὴν ἔνδον ταραχήν. διὰ τοῦτο καὶ σοφός
Παροι. 12. 13. ὢς ἔλεγε, Καρδίας δυφραινομένης θάλλει πρόσωπον· ἐν δὲ λύπαις ὅσης σκυθρωπάζει. ἐπεὶ οὖν εἶδεν αὐλοὺς ἐν κατηφείᾳ τυγχάνοντας διὰ τὴν τῶν ὀνείρατων ὄψιν, ἐπιθυμητὴς τὴν αἰτίαν μαθεῖν βουλόμενος. ὅσα πῶς καὶ ἐν δεσμωτηρίῳ τυγχάνων τὴν οἰκείαν ἀρετὴν ἐπεδείκνυτο, καὶ ταῖς ἀθυμίαις ἑτέρως ὀπτικαφίζειν ἐπαιδαγώγει. τί οὖν ἐκεῖνοι; 8 Ἐνύπνιον, εἶπον, εἴδομεν, καὶ ὁ συγκρίνων οὐκ ἔστιν αὐτό.

Ἠγνόουν τὸ πρὸς αὐτὸν διαλεγόμενον τὴν σοφίαν. ὡς ἐνὶ τῶν πολλῶν αὐτῷ προσεῖχον. διὰ τοῦτο οὐδὲ ὃ ἐνύπνιον λέγουσιν, ἀλλ' ὅτι μόνον εἶδον. καὶ φασιν, οὐδείς ἐστιν ὁ συγκρίνων αὐτό. ἀλλ' ὁ θαυμάσιος ἀνὴρ φησι πρὸς αὐτούς· Οὐχὶ διὰ τοῦ Θεοῦ ἡ διασάφησις αὐτῶν ἐστι; διηγήσασθε οὖν μοι. Μὴ γὰρ οὐχ θεν ἐπαγγέλλομαί ὑμῖν ἐρῶ; Θεός ἐστιν ὁ ἀποκαλύπτων. διηγήσασθε οὖν μοι. ὅσα ζωῆσον δὲ ταπεινοφροσύνης ὑπερβολήν. οὐκ εἶπεν, ὅτι ἐγὼ ὑμῖν διακρινῶ, ἐγὼ ὑμῖν λέγω τὴν ὀνείρατων τὴν ἔκβασιν, ἀλλὰ τί; διηγήσασθε οὖν μοι. Θεός γὰρ ἐστι μόνος ὁ τὰ τοιαῦτα ἀποκαλύπτων. 9 Καὶ διηγήσατο ὁ ἀρχιοινοχόος. 12 Καὶ ἀκούσας ὁ Ἰωσὴφ φησι, τοῦτο ἡ σύγκρισις αὐτοῦ. Ⓓ τρεῖς πυθμένες, τρεῖς ἡμέραι εἰσίν.

13 Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ μνησθήσεταί Φαραὼ τῆς ἀρχιοινοχοΐας σου, καὶ ἀποκαταστήσει σε, καὶ δώσεις τὸ ποτήριον Φαραὼ εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀρχὴν σου τὸν πρότερον, ὡς ἦσθα οἰνοχοῶν. 14 Ἀλλὰ μνήσθητί μου ἐφ' σεαυτοῦ, ὅταν εὖ σοι γένηται, καὶ ποιήσεις ἔτ' ἐμὲ ἔλεος, καὶ μνήσθητι περὶ ἐμοῦ πρὸς Φαραὼ, καὶ ἐξάξεις με ἐκ τοῦ ὀχυρώματος τούτου, 15 Ὅτι κλοπῇ ἐκλάπην ἐκ γῆς Ἑβραίων, καὶ ὧδε οὐκ ἐποίησα οὐδέν, καὶ ἐνέβαλόν με εἰς Ⓦ λάκκον τοῦτον.

Ἐπειδὴ προεμιμύσατο αὐτῷ τὰ μέλλοντα αὐτῷ χρησὰ συμβήσεσθαι, καὶ τὴν καταλαλιὰν τοῦ βασιλέως, φησί, μνήσθητί μου διὰ σεαυτοῦ, ὅταν ἀπολαύσῃς σου τὸν βίου μεμειδίαμ. μνήμιον ποίησαι τοῦ σοι ταῦτα προμιμυσαμένου, καὶ ποιήσεις ἔτ' ἐμὲ ἔλεος. τοῦτο ἀκούων, ἀγαπητέ, μὴ μακροψυχίαν καταγνῷς τοῦ δικαίου, ἀλλὰ ταύτῃ μᾶλλα ἐκπλάγηθι, ὅτι τοσοῦτον δυσχερείαν τὴν αὐτόθι οἴκησιν ἡνιαίως καὶ βιαίως ἔφερεν. εἰ γὰρ καὶ πολλάκις τὴν τοῦδε τοῦ δεσμοφύλακος ὀργὴν εἵλκυσε, ἀλλ' ὅμως ἐβαρύνετο καὶ κατηχεῖτο, καὶ μὴ τῶν Ⓦ αὐχμώντων καὶ ῥυπώντων ἦν. ὅσα γὰρ αὐτοῦ καὶ ἐκ τούτου τὴν φιλόσοφον γνώμην· ὅπως μὴ ἀνδρείας ἔφερεν ἅπαντα, διὰ πάντων πολλὴν τὴν ταπεινοφροσύνης ὑπεδείκνυτο μῦθος. καὶ ποιήσεις ἔτ' ἐμὲ ἔλεος, καὶ μνησθήσῃ περὶ ἐμοῦ πρὸς Φαραὼ, καὶ ἐξάξεις με ἐκ τοῦ ὀχυρώματος τούτου. ἐννόει μοι ἐνταῦθα, πῶς οὐδὲν λέγει κατὰ τῆς μαράς ἐκείνης μοιχαλίδος, οὐδὲ αἰτιᾶται Ⓦ δεσπότην, οὐδὲ τὴν τῶν ἀδελφῶν περὶ αὐτὸν ἀπανθρωπίαν διηγεῖται, ἀλλὰ συγκαλύψας πάντα, φησί, μνήσθητί μου, καὶ ποίησον ἐξενεχθῆναί με ἐκ τοῦ ὀχυρώματος τούτου· ὅτι κλοπῇ ἐκλάπην ἐκ γῆς Ἑβραίων, καὶ ὧδε οὐκ ἐποίησα οὐδέν, ἀλλ' ἐνέβαλόν

με

μι εἰς τὸν λάκκον τοῦτον. μὴ ἁπλῶς τοῦτο προσδοκάμωμεν, ἀλλ' ἐννοήσωμεν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τὴν φιλοσοφίαν, καὶ ὅπως καιρὸν εὑρηκὼς τοιοῦτον, καὶ εἰδὼς ὅτι δυνήσεται ἅπαντα ὁ ἀρχιοινοχόος ἐν βυμελείᾳ γεγενὼς γνωρίσαι τῷ βασιλεῖ τὰ κατ' αὐτὸν, ὑπὸ τὴν Αἰγυπτίαν δίκαβάλλει (πάλιν γὰρ αὐτὰ ἐρῶ) ὑπὸ τὸ δεσπότην ἄγει εἰς μέσον, σφόδρα ὀδυρόμενος. ὑπὲρ λέγει τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ὁ δεσμωτήριον οἰκεῖν κατεδικάσθη, σφόδρα προσδάζει δεῖξαι τὴν προσδοκωμένην τὴν εἰς αὐτὸν μεγαλοψυχίαν· ἀλλ' ἐνὸς μόνου γίνεται, ὑπὲρ τοῦ ἰδίων δηλαδὴ κατηγορῆσαι, ἀλλὰ τὰ ὑπὲρ ἑαυτοῦ μόνον εἰπεῖν. καὶ τὰ μὲν πρὸς τὰ ἀδίκως συνεσκίασεν εἰπών, ἐκλάπην ἐκ γῆς Ἑβραίων· τὰ δὲ πρὸς τὴν Αἰγυπτίας ἐκείνης τῆς ἀγαθοεργοῦ σφόδρα εἰς μέσον ἄγει, σφόδρα τὴν πρὸς τὸ δεσπότην ἀδικον ἀναίρεσιν αὐτοῦ ἀναπάκτησιν. ἀλλὰ τί φησιν; ὧδε οὐκ ἐποίησα σφόδρα, ἀλλ' ἐνέβαλόν με εἰς τὸν λάκκον τοῦτον. ταῦτα ἀκούοντες παιδοψυχῶμεν, ἐπειδὴ ὑπὲρ τοιούτοις προσπέσωμεν, μὴ ἐκείνοις ἀσυνδάζειν προσβάλλειν λογοδείαις, καὶ τὴν γλῶσσαν ἀκονᾶν κατὰ τῆς ἑτέρων κατηγορίας, ἀλλὰ μόνον παρρησίᾳ καὶ ἡμέρᾳ ἑαυτὸν δύνασθαι δεικνύναι, καὶ μισεῖσθαι τὸ θαυμάσιον τοῦτον, ὅτι σφόδρα ἐν συμφορᾷ ὢν κατεδέξατο καὶ μέχρι ῥημάτων ἐκπομπῆσαι τῆς Αἰγυπτίας τὴν ἀστένειαν. ἴσως γὰρ ὅτι πολλοὶ πολλάκις καὶ ψευσθέντες ὀνήσεις ἐγκλήμασι, πολλῇ τῇ ἀναισχυντίᾳ χεχρημένοι ταῖς ἑαυτῶν πλημμελήμασι ἑτέροις προσάπτειν ὀπτιχεύουσιν. ἔστι δὲ τοῦ ἡλίου φανώτερος τυγχάνων, καὶ δυνάμενος ἅπαντα μὴ ἀληθείας εἰπεῖν, καὶ ἐκείνης τὴν μανίαν καταδήλην ποιῆσαι, καὶ ἑαυτὸν προφανέστερον ἀποδεῖξαι, σφόδρα ἐκείνων εἰς μέσον ἄγει. σφόδρα γὰρ τὴν προσβολὴν τῶν ἀνθρώπων ἐθισθεὶς δόξαν, ἀλλ' ἠρκεῖτο τῇ μόνῃ συνοίᾳ, καὶ ὑπὲρ ἀκείμενον ἐκεῖνον μόνον ὀφθαλμὸν ἐβούλετο ἐπαινέσαι ἔχειν τῶν νομίμων. διὸ καὶ σιγῶντος αὐτοῦ καὶ πάντα κρύπτειν ὀπτιχεύοντος, ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης εἰς τοσοῦτον αὐτὸν προφάσεως ἤγαγεν, ὅτε καλῶς εἶδε ὑπὲρ ἀθλητὴν ἀγωνισάμενον. τάχα ἂν μάθωμεν καὶ ἐκ τῶν μὴ ταῦτα γινομένων τὸν ἀκούοντα τὸν λόγον, καὶ ὅπως πρὸς τὴν μέλλησιν σκληρὸν ἐδυσχέρανεν, σφόδρα ἀπροσδυσωπήτησεν· ἀλλὰ μὴ πολλῆς τῆς προθυμίας ἅπαντα φέρων, ἡνιχαίτει ὡς ταῦτα συγχωρεῖσθαι γίνεσθαι δεσπότῃ. ταῦτα ἀκούσας ὁ ἀρχισιτοποιός, καὶ νομίσας καὶ ὃ αὐτὸν ὄναρ χρηστόν τι αὐτῷ προμηνύειν, διηγεῖται αὐτῷ τὸ τὸ ὀνείρου ὄψιν. ἀλλ' ἀκούσας ὁ Ιωσὴφ, καὶ σκ τῆς ἀθῴωσιν ἀποκαλύψεως καὶ τὴν [προ]τύπωσιν συγκρίνων δεξάμενος, προμηνύει αὐτῷ τὰ μέλλοντα αὐτὸν καταλήψεσθαι ὅλεθρον, καὶ φησιν,

19 Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ ἀφαιρεῖ Φαραὼ τὴν κεφαλήν σου ἀπὸ σοῦ, καὶ κρεμάσει σε ἐπὶ ξύλου, καὶ φάγεται τὰ ὄρνεα τοῦ οὐρανοῦ τὰ σάρκας σου ἀπὸ σοῦ. Διὰ τοῦτο προσλαβοὼν εἶπον, φησιν, ὅτι σκ ἀπ' ἐμαυτοῦ ταῦτα ὑμῖν προμηνύω, ἀλλ' ἄνωθεν μοι ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτει· ἵνα κἂν χρηστόν τι ὑποφαίνῃ τὸ ὀνειράτων ἡ ὄψις, κἂν ὃ ἐναντίον, μὴ ἐμοὶ λογίσησθε. οὐ γὰρ οἴκοθεν ταῦτα φθέγομαι, ἀλλ' ἐκεῖνα ὑμῖν διαφανῶ, ἄνωθεν μοι ἡ αὐτὸν χάρις καταδήλα ποιήσῃ. ἀλλὰ τῆς προσδεσμίας ὑπισχόμενος εἰς ἔργον ἄξειν τὰ πρὸς τὸν Ιωσὴφ εἰρημένα, καὶ καθὰ αὐτὸς συνέκρινεν, οὕτω γίνεται ἀμφοτέρως. καὶ ὡς μὲν εἰς τὸν προτέρων ἐπεμνήλθην ὑπομείδιον, ὡς ἂν τὸν τιμωρεῖσθαι ἐδέξατο.

23 Ἀλλ' ὁ ἀρχιοινοχόος, Ὁ τοσοῦτον προσκληθείς,
Οὐκ ἐμνήσθη, φησὶ, τοῦ Ιωσὴφ, ἀλλ' ἐπελάθετο αὐτοῦ. Ὅσα πάλιν τὸν δίκαιον, καθάπερ ἐν γυμνασίᾳ τινὶ καὶ παλαίστρᾳ ἀγωνιζόμενον, καὶ τῆς οἰκείας ἀρετῆς ἀποδείξει πρεχόμενον, καὶ σοφεμίδι ταραχλεῖ ἐντυγχάνοντα, σοφὲ θορυβούμενον καὶ δυσαναφορήτοις. εἶπε γὰρ ἂν ἄλλος πρὸς ἑαυτὸν ἴσως, Εἰ τῶν πολλῶν τις εἶς ἐγώ· τί τοῦτο; ὁ μὲν ἀρχιοινοχόος, καθὰ συνέκρινα αὐτῷ τοῦ ὀνείρου τὴν ὄψιν, ἀπέλαβε μὲν

τοσαύτης ταχύτητος τὴν προσταγὴν διημερεύειν, καὶ οὐδὲ μικρὸν ἐποιήσατο ἐμοῦ τοῦ προσμείναντος. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ὅστις ἐν αὐτοῖς τοσαύτη· ἐγὼ δὲ ὁ μηδὲν χαλεπὸν ἐργασάμενος ἐν τούτοις καὶ τὰ τυχόντα κεκλεισμένη μετὰ ἀνδροφόνων, μετὰ τυμβωρύχων, μετὰ λῃστῶν, μετὰ τῶν μυρία ἐργασαμένων κακά. οὐδὲν τούτων οὐκ εἶπεν, οὐκ ἐνενόησεν. ἤδει γάρ, ὅτι εἰ τὰ πρόσκαιρα αὐτῷ μακρότερα ἐγένετο, ἵνα νομίμως ἀγωνισάμενος λαμπρὸν ἀναδήσηται τὸν στέφανον. σκόπει γάρ μοι, μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἐκείνην, φησί, δύο ἔτη πρὸς ἤλθον ἡμέρων. ἔδει γάρ ἀναμεῖναι τὸν καιρὸν τὸν ὀνειρατικόν, ὥστε μετὰ φανείας αὐτῷ γενέσθαι τὴν ἐκεῖθεν ἔξοδον. εἰ μὲν γὰρ πρὸ τῶν ὀνειράτων τοῦ Φαραὼ ἐπωμνυμένου ὁ ἀρχιοινοχόος ἔλαβε τῆς οἰκείας πρεσβείας αὐτὸν ἠλευθέρωσε τοῦ δεσμωτηρίου, ἴσως οὐδὲ καταδηλος ἔμελλεν αὐτὸς γίνεσθαι τοῖς πολλοῖς ἡ ἀρετή. νυνὶ δὲ εἰδὼς ὁ βιωμένος καὶ σοφὸς δεσπότης, καθάπερ τις ἀγαθὸς ταμίας ἄφθονος, ὅταν πρόσχει χρόνον τὸ χρυσίον ὁμιλήσας τῷ πυρί, εἶτα πάντα ἐκεῖθεν αὐγέσθαι, συγχωρεῖ χρόνον τοῦ δύο ἐτῶν πληθῦναι ἐπενεχθῆναι τὸν ἀρχιοινοχόον, ἵνα εἰ ὁ καιρὸς τῶν ὀνειράτων τοῦ Φαραὼ φθάσῃ, καὶ τῆς ἀνάγκης αὐτῆς συμβαινούσης πάσῃ τῇ βασιλείᾳ τοῦ Φαραὼ γνώριμος γένηται ὁ δίκαιος.

χζ'.μα. 1 Μετὰ γὰρ τὰ δύο ἔτη εἶδε, φησί, τὰ ὀνείρατα ὁ Φαραώ. 8 Καὶ ἐθαύμασε πρωΐ, καὶ ἐταράχθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. καὶ ἀποστείλας ἐκάλεσε πάντας τοὺς ἐξηγητὰς τῆς Αἰγύπτου, καὶ πάντας τοὺς σοφοὺς αὐτῆς, καὶ διηγήσατο αὐτοῖς Φαραὼ τὸ ἐνύπνιον, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἀπαγγέλλων αὐτὸ τῷ Φαραώ. Ὅρα τὴν πολλὴν τοῦ Θεοῦ οἰκονομίαν. πρότερον συγχωρεῖ πάντων τῶν αὐτῇ νομιζομένων σοφῶν πεῖραν αὐτοῦ λαβεῖν, ἵνα ὅταν δειχθῇ ἡ ἐκείνων ἄγνοια, τότε τοῦτ' ὁ δεσμώτης, ὁ ἀρχιμάλωτος, ὁ δοῦλος, ὁ Ἑβραῖος, εἰς μέσον ἀχθεὶς, καὶ τὰ τοῦ πολλοὺς λαμβάνοντα γνώριμα καταῤῥήσας, πρόδηλον ἅπασι καταστήσῃ γενέσθαι τὴν δωρεὰν αὐτῷ ἐπιδοθεῖσαν χάριν. ὅτι οὖν ἅπαντες οἱ σοφοὶ παραγενόμενοι δὲν εἰπεῖν ἠδυνήθησαν, δὲ Ἰωσὴφ ἔφρασε τὸ σόφισμα, δῆλον ὅτι ὁ ἀρχιοινοχόος εἰς μνήμην ἐλθὼν ἐπεμνήσθη Φαραὼ τῶν εἰς ἑαυτὸν συμβεβηκότων, καὶ φησι, 9 Τὴν ἁμαρτίαν μου δυναμνήσκω σήμερον. καὶ διηγεῖται αὐτίκα, ὅπως ἐτέθη εἰς τὸ δεσμωτήριον ἐνεβλήθη αὐτὸς, καὶ ὁ ἀρχισιτοποιὸς, καὶ ἐθεάσαντο τὰ ὀνείρατα, καὶ τὴν σύγκρισιν ἐδέξαντο παρὰ τοῦ Ἰωσήφ· ὅτι πάντα τὴν ἐκείνου προσαγόρευσιν ἅπαντα αὐτοῖς εἰς ἔργον ἐξῆλθε.

14 Ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς μετεπέμψατο Ἰωσήφ, καὶ ἐξήγαγεν αὐτὸν ἐκ τοῦ ὀχυρώματος, καὶ ἐξύρησαν αὐτὸν, καὶ ἤλλαξαν τὴν στολὴν αὐτοῦ, δὲ εἰσῆλθε πρὸς Φαραώ. Ὅσα βουλῆς καὶ σκέψεως λοιπὸν πόση ἡ ζημία, ὅπου ἐκαθαείσθη καλῶς ἐκ τῆς ἀποστροφῆς, καὶ καθάπερ χρυσίον φαιδρυνόμενον ἔλαμψεν ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου, καὶ ἤγετο πρὸς Φαραώ. Εἶδες πόσον ἐστὶ τὸ ἀπὸ τῆς ἀνωθεν φροντίδος ῥοπῆς. ὅσα πόσα ᾠκονομήθη, ἵνα τὰ τοῦ Ἰωσὴφ εἰς ἔργον ἐξέλθῃ. ὅπου γὰρ μέγιστον ἐκείνου ἄθλον ἠγωνίσατο τῆς μακρᾶς ἐκείνης Αἰγυπτίας καὶ δίκλυα ἀμφυγών, καὶ εἰς τὸ δεσμωτήριον ἐνεβλήθη, συνεχωρήθη τοῦ ἀρχιοινοχόου καὶ τοῦ ἀρχισιτοποιοῦ τοῦ Φαραὼ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐκεῖ ἐμβληθῆναι, καὶ ἀπὸ τῆς συγκρίσεως τῶν ὀνειράτων μαθεῖν τὸν αὐθρος τὴν σοφίαν, ἵνα νῦν ἐν καιρῷ μνήμην αὐτοῦ ποιησάμενος εἰς μέσον αὐτὸν ἀγάγῃ. 15 Εἶπε δέ, φησι, Φαραὼ πρὸς τὸν Ἰωσήφ· ἐνύπνιον ἑώρακα, καὶ ὁ συγκρίνων οὐκ ἔστιν αὐτό. ἐγὼ δὲ ἀκήκοα περὶ σοῦ λεγόντων, ἀκούσαντά σε ἐνύπνια, συγκρίνειν αὐτά. Ὅρα πῶς αἰσχυνόμενος ὁ Φαραὼ οὐ λέγει φανερῶς, ὅτι οὐδεὶς τῶν παρ' ἐμοὶ σοφῶν ἴσχυσε διακρίναι τὰ ὀνείρατα. ἀλλὰ τί; ἐνύπνιον ἑώρακα, καὶ ὁ συγκρίνων

οὐκ

ϲὐκ ἔϲτιν αὐτό. ἀκήκοα γὰρ πολλοῦ σοῦ λεγόντων, ἀκηϰοὼς τὰ σὰ σύνταγμα, συγκρίνειν ὑπὲρ. σκόπει μοι ϰὴ ἐν τούτοις τοῦ Ἰωσὴφ τὴν Ϲωσέσιν ϰὴ τὴν πολλὴν αὐτοῦ ἀλήθειαν, ὅπως ἀποκρίνηται τῷ Φαραώ. μὴ ϰατὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν, φησὶν, ἐμέ τι οἴεσθαι φθέγξεσθαι, ἢ ἀπὸ θείας σοφίας τοῦτο διαϰρίνειν. οὐδὲ γὰρ οἷόν τε αὐτὸν τῆς ἄνωθεν ἀποϰαλύψεως τὴν γνῶσιν τῶν ϰατὰ λαβεῖν. ἴσθι τοίνυν ὅτι αὐτὸν τοῦ Θεοῦ οὐϰ οἷόν τέ με ἀποϰριθῆναί σοι.

16 Αὐτὸν γὰρ, φησὶ, τοῦ Θεοῦ οὐϰ ἀποϰριθήσεται τὸ σωτήριον τῷ Φαραώ.

Μαθὼν τοίνυν, ὡς ὁ τῶν ἀποστόλων διδάσϰαλος ἐστὶν ὁ τοῦτο ἀποϰαλύπτων, μὴ τοίνυν ἀνθρώπων ζήτει τοῦτο, ἀ μόνα, φησὶ, τοῦ Θεοῦ ἐστὶν εἰς φανερὸν ἄγειν. ὅσα πῶς διὰ τῆς ἀποϰρίσεως παιδεύει Φαραὼ εἰδέναι ϰὴ τὴν πρὸς αὐτοῦ σοφίαν τὴν ἀνθρωπίνην, ϰὲ τοῦ διδάσϰοντος τὴν δύναμιν. ἐπεὶ οὖν ἔγνως πρός με, ὅτι οὐϰ ἀπὸ σοφίας ἀνθρωπίνης τοῦτο φθέγξομαι, οὐδὲ ὡς οἰϰείων λογισμῶν, λέγε τὰ τοιαῦτα τοῦ Θεοῦ σοι μηνύοντα. τοῦτο ἀϰούσας ὁ Φαραὼ διηγεῖται τὰ σύνταγμα, ϰαὶ τὸ πρῶτον, ϰὴ τὸ δεύτερον. ϰαὶ φησιν,

24 Εἶπα τοῖς ἐζητηϰόσι, ϰαὶ οὐϰ ἦσάν μοι ἀπαγγέλλοντες. Οὐϰ ἠϰηϰοὼς, φησὶ, τὴν πρός με, ὅτι οὐϰ ἔστι τοῦτο γνωρίζειν τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας; μὴ τοίνυν ἐϰείνοις ϰαταμέμφου· οὐδὲ γὰρ αὐ ἴσχυσάν ποτε τοῦτο ϰαταλαβεῖν, ἀ τῆς ἄνωθεν δεῖται ἀποϰαλύψεως. 25 Καὶ εἶπε, φησὶν, Ἰωσὴφ· τὸ σύνταγμα Φαραὼ ἓν ἐστι.

32 Περὶ δὲ τοῦ δευτέρου σε τοῦτο θαυμάζειν, ἵνα πιστεύσῃς ὅτι ἀληθὲς ἔσται τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ σοι μηνυθέν, ϰὴ ὅτι ταχυνεῖ ὁ Θεὸς τοῦ ποιῆσαι αὐτό.

Ἡ δευτέρωσις, φησὶ, βεβαίωσίς ἐστι τῶν φανέντων, ϰὴ πληροφορία, ὅτι πάντως τοῦτο γνήσεται. ϰαὶ ὅπως διέϰρινε τὸν ἀριθμὸν τῶν ἑπτὰ βοῶν ϰὴ τῶν ἑπτὰ στάχυων, εἶπεν ἐνιαυσίαν μεγάλην ἔσεσθαι, ϰαὶ τοῦτον λιμὸν σφοδρὸν χαλεπὸν, λοιμὸν ϰὴ συμβολὴν εἰσάγει δεῖσαι, ϰαὶ φησι· ϰατάσχησον ἑαυτὸν ὅτι τῆς Αἰγύπτου, ὃς δυνήσεται τὰ ἑπτὰ ἔτη τὰ εὐθηνίας τοῦ γνήματα Ϲωσαγαγὼν ὕπνος οἰϰονομήσας, ὡς δυνηθῆναι σε ἐν ϰαιρῷ τοῦ λιμοῦ παραμυθίαν εὑρεῖν, ϰὲ μὴ πάντελῆ γνῶναι ἀφανισμόν.

37 Ἤρεσε τοῦτο τῷ Φαραώ, ϰαὶ πᾶσι τοῖς παισὶν αὐτοῦ.

Καὶ λοιπὸν ϰατηρτῆσθαι ὁ Φαραὼ τῇ ϰαθάσει τῶν ὀνειράτων τοῦ Ἰωσὴφ, ὧν ἐθαύμασε πάλαι παρὰ τῷ πατρὶ διῆγε. ϰὴ αὐτὸς μὲν τὰ ὀνείρατα τοῦ Φαραὼ διαϰρίνει· ὁ δὲ Φαραὼ εἰς τέλος ἦγε τῶν ὀνειράτων τὴν ἔϰβασιν ἀγνοῶν. ἀϰηϰοὼς γὰρ τοῦτά φησιν,

38 Εἶπε τοῖς παισὶν αὐτοῦ, μὴ εὑρήσομεν ἄνθρωπον τοιοῦτον, ὃς ἔχει πνεῦμα Θεοῦ ἐν ἑαυτῷ;

Εἶδες πῶς ἔγνω ϰὴ αὐτὸς ὅτι οὐϰ τῆς ἄνωθεν ἀποϰαλύψεως αὐτῷ τοῦτα ϰατάδηλα γέγονε. τίνα γὰρ, φησιν, θρήσομεν, ὃς τοιαύτης ἠξίωται χάριτος, ὡς πνεῦμα Θεοῦ ἔχειν ἐν ἑαυτῷ; 39 Καὶ εἶπε τῷ Ἰωσὴφ· ὅπερ ἐδειξέ σοι ὁ Θεὸς πάντα τοῦτα, οὐϰ ἔστιν ἄνθρωπος φρονιμώτερός σε. Σϰόπει ἐν τούτοις πῶς, ὅταν βάλητε ὁ ἀμήχανος Θεὸς εἰς ἔργον ἀγαγεῖν τὰ αὐτῷ δόξαντα, οὐδὲν τῶν ἐν τῷ μέσῳ συμβαινόντων ϰώλυμα γνῶναι δυνάται. ἰδοὺ γὰρ· ϰὴ σφαγὴ χεδὸν, ὡς εἶπεῖν, ϰατὰ τὸν ἀδελφῶν γέγονε, ϰὴ πρᾶσις, ϰὴ ϰατηγεία πρὸς αὐτὸν ἔφατον ἐπάγουσα ϰίνδυνον, ϰὴ δεσμωτήριον ὀπὶ τοσοῦτον χρόνον, ϰὲ μὴ τοῦτα ἅπαντα εἰς αὐτὸν ἀνήνεχθη, χεδὸν εἰπεῖν, τὸν Θεῖον ϰὴ βασιλικόν. Ἐπειδὴ ἔδειξέ σοι ὁ Θεὸς πάντα τοῦτα, οὐϰ ἔστιν ἄνθρωπος φρονιμώτερός σε ϰὴ Ϲωφρονέστερος. 40 Σὺ οὖν ἔσῃ ὅπερ τῷ οἴϰῳ μου, ϰὴ ὅτι τῷ στόματί σου ἐπαϰούσεται πᾶς ὁ λαός, πλὴν τοῦ θρόνου ϰατερέξω σε ἐγώ.

Ὅσα πῶς ἀνθρώπου ὁ δεσμώτης βασιλεὺς ϰαθίσαται πάσης τῆς Αἰγύπτου, ϰὴ ὁ ϰατὰ τὸ δεϰαπενταετὲς εἰς τὸ δεσμωτήριον εἰσαχθείς, ϰατὰ τὸ βασιλέως εἰς αὐτὸν

δυάστου

ἀπάγεται τὴν δύστηνον "λιμὸν· καὶ ὁ ἡμόμνος αὐτῆ δεσπότης ὀξυφυὴς ἐώρα, ὃν ὡς μειζόνων εἰς ὃ δεσμωτήριον ἐμβεβλήκει, τὴν ἀρχὴν πάσης Αἰγύπτου δοξάζοντα. εἶδες πόσον ὄφελος τὸ φέρειν θλίψεις ἀνδρείως καὶ πιστῶς; Διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος ἔλεγε· Ἡ Ρομ. ε. δ. θλῖψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμήν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει. ὅρα σοφόν. Διὰ θλίψεως μὲν ὑπομονῆς ἐπέτυχεν· ἡ ὑπομονὴ δοκιμὸν αὐτὸν ἀπειργάσατο· δοκιμὸς γενόμενος ἐλπίζων διετέλει· ἡ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει. 9

41 Εἶπε δὲ πρὸς αὐτόν· ἰδοὺ κατέστημί σε σήμερον ἐπὶ πάσαν γῆν Αἰγύπτου.

42 Καὶ περιελόμενος Φαραὼ (W) δακτύλιον ἀπὸ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, περιέθηκεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν χεῖρα Ἰωσήφ, καὶ ἐνέδυσεν αὐτὸν στολὴν βυσσίνην, καὶ περιέθηκε χλιδῶνα χρυσοῦν περὶ (W) τράχηλον αὐτοῦ, 43 Καὶ ἀνεβίβασεν αὐτὸν ἐπὶ ὃ ἅρμα ὃ 10 δεύτερον αὐτοῦ, καὶ ἐκήρυξεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ κήρυξ, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἐφ' ὅλης τῆς Αἰγύπτου. Ἐπειδὴ γὰρ (W) Θεὸν εἶχε μὴ ἑαυτῷ, διὰ τοῦτο αὐτῷ ταῦτα πάντα περιετίθει καὶ εἰς τὴν περιφάνειαν αὐτῷ ταύτην ἐμήχανᾶτο. 44 Εἶπε δὲ Φαραὼ, αἴδε σε δεῖ "δέχεσθαι τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ "πάσῃ γῇ Αἰγύπτου.

45 Καὶ ἐκάλεσε Φαραὼ ὄνομα Ἰωσήφ, "Ψομθονφανήχ, Διὰ τῆς περισσοτέρας τοῦ ὀνόματος διηνεκῆ τὴν μνήμην βουλόμενος ἐναποθέσθαι τῆς συναρχούσης αὐτῷ σοφίας. τοῦτο γὰρ ἑρμηνεύει, τῶν κρυπτῶν γνώστης. ὅπερ γὰρ ἐπὶ πᾶσι ἄγνωστα εἰς φανερὸν ἤγαγε, "σημαίνων τοῦτο αὐτὸ ὁ Φαραὼ τὴν περισσοτέραν αὐτῷ ἐπιτίθησι, καὶ ὁπόταν ψηλαφώμενος τὴν τιμὴν Δίδωσιν αὐτῷ καὶ τὴν θυγατέρα Πετεφρῆ εἰς γυναῖκα. Εἶτα ὅπερ ὁμώνυμος ὢν τοῦτ' τῷ ἡμομένῳ αὐτοῦ δεσπότῃ, φησὶ τοῦ ἱερέως πόλεως. καὶ ἵνα μάθωμεν λοιπὸν οἵαν ἄγων τὴν ἡλικίαν ὁ θαυμάσιος τοσαύτης ἠξιοῦτο τῆς ἀμοιβῆς, καὶ τοσούτοις ἐπεδείξατο τοὺς ἀθλους,

46 Φησὶν, Ἰωσὴφ δὲ ἦν τριάκοντα ἐτῶν, ὅτε ἔστη ἐναντίον Φαραώ. Μὴ ἁπλῶς νομίσωμεν τὸ ἐτῶν (W) χρόνον ἐγκεῖσθαι, ἀλλ' ἵνα μάθωμεν, ὅτι οὐκ ἔστιν οὐδενὶ ἀμφισβητῆσαι τῆς ἀρετῆς ἀπολογίαν, οὐδὲ ἔξεστί τινι προφασίζεσθαι νεότητα, ἐνθα ἀρετὴν ὑπιδείκνυσθαι δεῖ. ἰδοὺ γὰρ οὗτος ὁ μόνον νέος ἦν, ἀλλὰ καὶ καλὸς τὴν εἶδει, καὶ ὡραῖος τῇ ὄψει. ἔστι γὰρ καὶ νέον ὄντα μὴ κεκτῆσθαι τὴν τοῦ σώματος ἀμορφίαν. οὗτος ὢν μέσης τῆς νεότητος καὶ καλὸς ἦν τὴν εἶδει καὶ ὡραῖος τῇ ὄψει, καὶ πρεσβὺν ἐν αὐτῇ τῆς ἡλικίας τὴν δύσιν τυγχάνων, δοῦλος καὶ αἰχμάλωτος ἐγένετο. δεκαεπτὰ ἐτῶν γὰρ ἦν, φησὶν, ἡνίκα κατήχθη εἰς Αἴγυπτον. Εἶτα ἐν αὐτῇ τῇ κμαιόνῃ τῆς νεότητος γεγυμνωμένῳ ὑπιπίπτει ἡ ἀκόλαστος Αἰγυπτία, ἡ δέσποινα αὐτοῦ γεγυμνωμένῳ· καὶ οὐδὲ ὅτω περιεγένετο τῆς διαφορᾶς τοῦ δικαίου. εἶτα τὸ δεσμωτήριον, καὶ ἡ ὑπὸ τοσοῦτον χρόνον σκληρὰ ταλαιπωρία. καὶ ἐλθὼν καθάπερ ἀδάμας, οὐ μόνον οὐ νενόμηκας ἀθενέστερος, ἀλλὰ καὶ πλείονα ἰσχὺν περισυλλαμβάνων. εἶχε γὰρ νευθοῦσαν αὐτὸν τὸ αἰῶνα χάριν. καὶ ὅπερ περιελαβὼν τὰ πρὸ ἑαυτοῦ πάντα ἐπεδείξατο, διὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦ δεσμωτηρίου ὅτι τὸν ἀρχὴν πόσης σκαλεῖτο τῆς Αἰγύπτου.

ΘΕΟΙΚΟΝ Ταῦτα ἀκούοντες μηδέποτε ἐν ταῖς θλίψεσιν ἀπαγρυπνῶμεν, μηδὲ τοῖς οἰκείοις λογισμοῖς καταπλαττόμενοι δυσανασχετῶμεν· ἀλλὰ πολλὴν τὴν ὑπομονὴν ὑπιδεικνύμενοι τῇ ἐλπίδι τρεφώμεθα, εἰδότες τοῦ δεσπότου ἡμῶν τὸ βούλημα, καὶ ὅτι οὐ περιορᾷ ἡμᾶς καταλιμπάνει πείρᾳ λαβεῖν τοὺς λυπηρούς, ἀλλὰ βουλόμενος ἡμᾶς ἀγωνισαμένους λαμπρῶς ἀναδήσασθαι τὸν στέφανον. ὅτω πάντες οἱ ἅγιοι εὐδοκίμησαν. διὰ Προσ. ιδ. κα. τοῦτο καὶ (4) ἀπόστολοι ἔλεγον, Διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασι- Ιωαν. ιτ. λγ. λείαν τοῦ Θεοῦ. καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἔλεγε τοῖς μαθηταῖς, Ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἔξετε.

μὲν

μὴ τοίνυν ἀφαλλωμθ τοὺς τοιούτους, ἀλλ' ἀκούωμθ Παύλου λέγοντος, Οὕτι θέλοντες ζῆν εὐσεβῶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, διωχθήσονται. καὶ μὴ ξενιζώμθα, μηδὲ δυσχεραίνωμθ, ἀλλὰ μετὰ πάσης ἀνδρείας καὶ ὑπομονῆς τὰ ἐπαγόμθα φέρωμεν, μὴ τοὺς τοιούτους ἀφορῶντες, ἀλλὰ τοὺς τὸ κέρδος τὸ ἡμῖν ἐντεῦθεν συλλεγόμθον. ἐμπορεία γάρ ἐστιν αὕτη πνευματικὴ. καθάπερ καὶ τοὺς χρήματα συλλέγειν βουλόμθους, καὶ τὴν ἐμπορείαν ταύτην τὴν βιωτικὴν μετιόντες, οὐκ ἂν ἕτερόν τινα δυνηθεῖεν αὐτοῖς παραστῆσαι, εἰ μὴ πολλοὺς κινδύνους ὑπομένοιεν καὶ γῆν καὶ θάλασσαν (καὶ γὰρ λῃστῶν ἐφόδους, καὶ πειρατῶν ὁπλισθῆναι δύναγκη ὑποστῆναι) καὶ ὅμως πολλὰ μετὰ πολλῆς τῆς προθυμίας καταδέχεσθαι ἑτοιμάζονται, τῇ προσδοκίᾳ τῶν κέρδους τοσούτου τῶν λυπηρῶν ἆθλον λαμβάνοντες. αὐτὸν δὴ τοῦτον καὶ ἡμᾶς ὑπονοῶμεν τὸν ὑπὲρ ἡμῶν συλλεγόμθον πλοῦτον καὶ τὴν πνευματικὴν ἐμπορείαν, προσήκει χαίρειν καὶ ἀγαλλεσθαι, καὶ μὴ σκοπεῖν τὰ βλεπόμθα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμθα, καθάπερ ὁ Παῦλος παραινεῖ λέγων, Μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμθα. τοῦτο γὰρ πίστις, ὅτου μὴ τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς ἐρχώμθα μόνον, ἀλλὰ τοῖς τῆς διανοίας ὄμμασι φαντάζωμθα τὰ μὴ ὁρώμθα. ἐκεῖνα γὰρ μάλιστα τῶν διὰ τοῦ σωματικοῦ ὀφθαλμοῦ ὁρωμθων ἀξιοπιστότερα ἡμᾶς κτᾶται διά. ὅτως ὁ πατριάρχης εὐδοκίμησε, πιστεύσας τῇ τοῦ Θεοῦ ὑποσχέσει, καὶ δυνάτερος τῆς φύσεως γεγονὼς τῷ τῶν ἀνθρωπίνων λογισμῷ. Διὸ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. σύνοπτον ὅτι δικαιοσύνη ὅστι τὸ πιστεύειν τοῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ λεγομθοις. ὅταν γὰρ ἐκεῖνος ὑποσχηταί τι, μή μοι τῷ ἀνθρωπίνῳ ἀκολουθίᾳ ἀπαίτει τὰ πράγματα, ἀλλ' δυνάτερος τῶν τοιούτων γινόμθος λογισμῶν, θάρσει τῇ τοῦ ὑποσχομθου δυνάμει. ὅτως ἕκαστος τῶν δικαίων εὐδοκίμησεν, ὅτω καὶ ὁ θαυμάσιος οὗτος Ἰωσήφ, τοσούτων μετὰ τὰ ὀνείρατα ἐν μέσῳ κωλυμάτων γλωμθων, οὐκ ἐταράχθη τοῖς λογισμοῖς, οὐκ ἐθορυβήθη, ἀλλ' ἐρρωμθῶς τῷ θεσπίσματι πάντα γενναίως ἔφερεν, εἰδὼς ὡς οὐκ οἷόν τε ψεύσασθαι καὶ τῷ Θεῷ δόξαντα. διὸ καὶ μετὰ δουλείας καὶ μετὰ δεσμωτηρίου καὶ συκοφαντίαν τοσαύτην, τὴν ἀρχὴν ἐδέχετο πάσης τῆς Αἰγύπτου. ταῦτα δὴ πάντα λογιζόμθοι δυτέχωμθ γενναίως τοῖς τὰ ἐπαγόμθα, εὐχαριστοῦντες ὑπὲρ πάντων τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, καὶ τὸν πρὸ αὐτοῦ δυναμθόντες αἰνεῖν· ὃς γέγοντο πάντας ἡμᾶς ἀπολαύσας, χάριτι τῆς φιλανθρωπίας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμή, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. ξΘ. ΕΞΗΛΘΕ ΔΕ ΙΩΣΗΦ ΑΠΟ ΠΡΟΣΩΠΟΥ Φαραὼ, καὶ διῆλθε πᾶσαν γῆν Αἰγύπτου. καὶ ἐποίησεν ἡ γῆ ἐν τοῖς ἑπτὰ ἔτεσι τῆς εὐθηνίας δράγματα, καὶ συνήγαγε σῖτον ὡς τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης.

ΒΟύλεσθε καὶ σήμερον τὴν τοῦ Ἰωσὴφ ἱστορίαν ἐπέλθωμθ, καὶ ἴδωμθ πῶς τὴν ἀρχὴν τῆς Αἰγύπτου πάσης δεξάμθος ὁ θαυμάσιος οὗτος, διὰ τῆς προσούσης αὐτῷ συνέσεως ἄπρακτα παρεμυθήσατο. 47 Ἐξῆλθε γάρ, φησιν, ἀπὸ προσώπου Φαραὼ, καὶ διῆλθε πᾶσαν γῆν Αἰγύπτου. καὶ ἐποίησεν ἡ γῆ ἐν τοῖς ἑπτὰ ἔτεσι τῆς εὐθηνίας δράγματα· 49 καὶ συνήγαγε σῖτον ὡς τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης. Παραλαβὼν γὰρ τὸ βασιλέως τὴν ἐξουσίαν

ὑπὲρ

β. Τιμ. γ. ιβ.

Ρωμ. δ. γ.

β. Κορ. δ. ιη.

θσίαν ἀπασαν, ζωήγαγέ, φησι, τὰ ἡμύηματα, καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν" ἀπειλῆθε, προ- χ. ἀπειλῆσαι
φασκυβάζων ἰκανῶν προφάσεων τὴν μνησθεῖσαν γένεσθαι συνδεία. Εἶδες οἵας ἀμοιβὰς
τῆς καρτερείας καὶ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς ἐκομίσατο ὁ δίκαιος,
ἀπὸ δεσμωτηρίου εἰς τὰ βασίλεια ἀπελθών. 50 Ἐγήρασε δὲ ὡσῶ, φησι, δύο γοῦν,
πρὶν ἢ προφθάσαι τὰ ἔτη τῆς συνδείας, 51 καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ πρω- 5
τοτόκου Μανασσῆ, ὅτι ἐπιλελήθεσθαί με, φησιν, ἐποίησεν ὁ Θεὸς πάντων τῶν πόνων μου, καὶ τῶν
τοῦ πατρός μου. Σκόπει τοῦ ἀνδρὸς τὸ φιλόθεον, ὅπως τῇ προσηγορίᾳ τοῦ παι-
δὸς ἀναπτύξας τὰ μνήματα ἀπάντων, ὥστε διηνεκῆ αὐτὸν ποιῆσαι τὴν εὐχαριστίαν· χ. γνώμην
ἵνα καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ γνωσθεὶς διὰ τῆς οἰκείας προσηγορίας εἰδέναι ἔχῃ σοῦ" πειρασμοὺς χ. αὐτοῦ
δὲ τὴν ὑπομονήν, ἣν ἐπιδειξάμενος ὁ δίκαιος εἰς τοσαύτην αἴνεσιν προῆλθε φανερὰν. 10
ὅτι ἐπιλελήθεσθαί με ἐποίησε πάντων τῶν πόνων μου, καὶ τῶν τοῦ πατρός μου. τί ὅτι, πάν-
των τῶν πόνων μου; ἐνταῦθα αἰτίᾳ ἔοικεν ἐπιτίθεσθαί μοι δοκεῖ τὴν τε προτέραν δουλείαν καὶ τὴν
δευτέραν, καὶ τὴν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ταλαιπωρίαν· καὶ πάντων τῶν τοῦ πατρός μου· ⟨W⟩
χωρισμόν, οὗ οὐκ ἐμεινεν ἔξω τῶν ἀναγκαίων ἡμόμενος τῶν παρεκτός, ὅτι ἐν ὥρᾳ ἡ-
λικίας μετὰ τοσαύτης δυνάμεως ἐπιμελείας δουλείαν αὐτὶ τῆς ἐλευθερίας ἠλλάξατο. 15

52 Καὶ τὸ ὄνομα τοῦ δευτέρου ἐκάλεσεν Ἐφραΐμ, ὅτι ηὔξησέ με, φησιν, ὁ Θεὸς ἐν
γῇ ταπεινώσεώς μου. Ὅρα καὶ τὴν τούτου προφητείαν εὐχαριστίας πεπληρω-
μένην. οὐ μόνον γάρ, φησι, τῶν λυπηρῶν λήθην ἐποιησάμην, ἀλλὰ καὶ ηὐξήθην ἐν
τῇ γῇ, ἐν ᾗ τοσαύτην ὑπέμεινα τὴν" ταπείνωσιν, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς ἐροῦμεν, καὶ ⟨W⟩ χ. πεπονθέναι ἐν τῇ γῇ
ἐκεῖ τοῦ ζῆν ἐπιχειρεμαθεῖν μοι κίνδυνον. ἀλλὰ λοιπὸν ἄξιον ἀκοῦσαι τῶν ἐπομένων. 20
μετὰ γὰρ τὴν εὐθηνίαν τὴν ἑπτὰ ἐτῶν ἔφασε καὶ τὰ ἔτη τοῦ λιμοῦ κατὰ τὴν προαγόρευσιν
τοῦ Ἰωσήφ. ἡ γὰρ τῶν πραγμάτων ἔκβασις λοιπὸν" ἀπρεπῶς ἐπαίδευσε τὴν προσ-
οῦσαν τῷ ἀνδρὶ σοφίαν, καὶ πάντας ὑποκύπτειν αὐτῷ προσκυνάζε. καὶ λιμοῦ σφοδροῦ
γενομένου τέως ἐν προσοιμίοις εὐθημίαν αὐλοῖς αἰσθησιν λαβεῖν τῆς συνδείας συνεχώρησεν.
ἐν πάσῃ γὰρ, φησι, τῇ Αἰγύπτῳ ἦσαν ἄρτοι. ἀλλὰ τῆς ξενοχωρείας ἐπιπαθείσης ἐ- 25
κραξεν ὁ λαὸς πρὸς Φαραὼ ἀφεγγῆτε τὴν ἔνδειαν τοῦ πολλοῦ. ὑπὸ τοῦ λιμοῦ κα-
τεπαναγκαζόμενοι ὅπῃ ⟨W⟩ βασιλεὺς ἔτρεχον. ἀλλ' ὅρα τούτου τὴν φιλανθρωπίαν.
56 Εἶπε δὲ Φαραὼ τοῖς Αἰγυπτίοις, πορεύεσθε πρὸς ⟨W⟩ Ἰωσήφ· καὶ ὃ ἐὰν εἴ- χ. πρόσωπον
πῃ ὑμῖν, ποιήσατε· Μονονουχὶ λέγων, τί πρὸς ἐμὲ κεχήνατε; οὐχ ὁρᾶτε ὅτι ἐγὼ
μὲν ἁπλῶς ὃ αἰτημα πρόκειμαι, ἐκεῖνος δέ ἐστιν ὁ τῆς σωτηρίας ἅπασιν ἡμῖν αἴτιος γε- 30
νόμενος; μὴ οὖν ἐμοῦ ἐκείνου καταφρονοῦντες ἐμὲ τρέχετε, ἀλλ' ἄπιτε πρὸς ἐκεῖ-
νον· καὶ ὃ ἐὰν εἴπῃ ὑμῖν, ποιεῖτε. 57 Ἀνέῳξε δὲ Ἰωσὴφ σὺν σιτοβολῶσι, καὶ ἐπώ-
λει τοῖς Αἰγυπτίοις. Καὶ ὅπως πάντας ἐπενέμετο τὸ λιμοῦ ἡ ἀνάγκη,
58 Πᾶσαι, φησιν, αἱ χῶραι ἦλθον εἰς Αἴγυπτον ἀγοράζειν σῖτον. ἐπεκράτει γὰρ χ. κατὰ τὰ
ὁ λιμὸς ἐν πάσῃ τῇ γῇ. Ὅρα μοι κἀκεῖ μικρὸν" ἄρχειν λαμβάνουσαν τὴν ἀνεμέσητον 35 ἐκείνα πάν-
τοῦ Ἰωσὴφ τὴν ἔκβασιν. ὑπεκρατήσαντος γὰρ τοῦ λιμοῦ, καὶ καταλαβόντος καὶ τὴν Χανα- Ἰωσ. ἐλέου
ὰν, ἔνθα κατῴκει ὁ Ἰακὼβ ὁ τούτου πατήρ,

ξζ. μβ. 1 Μαθὼν ὅτι ὄντως σῖτός ἐν Αἰγύπτῳ, εἶπέ, φησι, τοῖς παισὶν αὐτοῦ· ἵνατί
ῥᾳθυμεῖτε; 2 Ἰδοὺ ἀκήκοα, ὅτι ὄντως σῖτος ἐν Αἰγύπτῳ. καταβάντες πρίασθαι ἡμῖν
μικρὰ βρώματα, ἵνα ζῶμεν, καὶ μὴ ἀποθανώμεθα. Τί, φησιν, ἐνταῦθα κάθη- 40
σθε; ἄπιτε εἰς τὴν Αἴγυπτον, κἀκεῖ πρὸς ὀλίγον ἡμῶν χωρίζεσθε. ταῦτα δὲ ἅπαντα
ἐγίνετο, ἵνα τῇ ὄψει προβάλλωσιν ἅπαντα ⟨A⟩ τοῦ Ἰωσὴφ ἀδελφοὶ, καὶ τὴν σύγκρισιν
τοῦ ὀνείρου, ὃν αὐτοῖς συνέκρινεν, ἰδίᾳ ἤκουσαν τοῦ Ἰωσὴφ ὃ ὅραμα διηγουμένου, εἰς

ἔργον

ἔργον ἀγάγωσι. 3 Κατέβησαν γὰρ, φησιν, ⓐ δέκα ἀδελφοὶ, 4 Καὶ
ⓦ Βενιαμὶν οὐκ ἔλαβον, ὃς ἦν ἀδελφὸς τῷ Ιωσὴφ ὁμομήτριος. Εἶπε γὰρ ὁ πατὴρ
αὐτῷ, μήποτε συμβῇ αὐτῷ μαλακία. Διὰ δὲ ἄωρον τῆς ἡλικίας ἐφείσατο τοῦ
παιδός. 7 Ἐλθόντες δὲ, Καθάπερ ἄρχοντα τῆς Αἰγύπτου,

5 Περιεκύνησαν τὸν Ιωσὴφ ὅτι προέσχον ὅτι τιμῶ γλῶ. Καὶ νῦν μὴν τέως
ἀγνοοῦντες ἅπαντα ταῦτα ποιοῦσιν. ὅτῳ γὰρ οὐκ ὀλίγος χρόνος ἐγένετο ὁ μεταξὺ χρόνος, οὐκ
ἔτι τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀδελφοῦ ἐπεγίνωσκον. Εἰκὸς γὰρ ὂν ἡλικίᾳ αὐτὸν ἡμόμην ὂν
σημαίνω τινα τοῦ χαρακτῆρος ἐργάσασθαι. Ὃ δὲ ὅλον οἰμωγὴ καὶ οἰκονομίας εἶ τοῦ τῶν ἀ-
νθρώπων Θεοῦ, ὥστε μὴ δυνηθῆναι αὐτοὺς μήτε ἐκ τῆς ἀναλέξεως, μήτε ἐκ τῆς δέ-
10 σεως ὑπογνῶναι ⓦ ἀδελφόν. πόθεν γὰρ ἂν ποτε καὶ εἰς νοῦν τοῦτο ἐβάλλοντο; καὶ γὰρ ὑπόμι-
ζον αὐτὸν τοῖς Ισμαηλίταις οἰκέτην ἡμόμην λοιπὸν τιμῶ τοῖς βαρβάροις
δουλείαν ὑποτιθέμενον. καὶ αὐτοὶ μὲν οὐδὲν τοιοῦτον οὐδὲ εἰς ἐλευθερίαν λαβεῖν δυνηθέντες
οὐκ ἐπεγίνωσκον ⓦ Ιωσήφ. αὐτὸς δὲ τοῦναντίον τὰ γεγενημένα αὐτοῦ ἐπέγνω, καὶ λοι-
δόρει ἐσπούδαζε, καὶ ὡς ἀλλοτρίοις αὐτοῖς προσφέρεσθαι ἐβούλετο.

15 Ἠλλοτριοῦτο γὰρ, φησιν, ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς σκληρά. καὶ εἶπε, πόθεν
ἥκατε; Περισσοίστην πρυτιλῆ ἀγνοιαν, ἵνα πρώτα μὲν ἀκριβείας πρὸς αὐτῶν
μαθεῖν δυνηθῇ. ἐπεθύμει γὰρ γνῶναι τὸν πατέρα, καὶ τὸν τὸν ⓦ πατέρα, καὶ τὸν τὸν ἀδελφόν. καὶ τέως
μὴ πυθάνεται ἐκ ποίας χώρας τυγχάνουσι. Καὶ φασιν ἐκ τῆς Χαναὰν ἐληλυ-
θέναι ἀγαθὰ βρώματα. Ἦ τοῦ λιμοῦ, φασιν, ἀνάγκη τῆς ὀλοποιείας ἡμᾶς τοιού-
20 της δυσχερείας πεποίηκε, ἐν ᾗ δὴ ὅτε καταλιπόντες τὰ οἰκεῖα ἐνταῦθα παρεγενόμεθα.

9 Καὶ ἐμνήσθη, φησὶν, Ιωσὴφ τῶν ἐνυπνίων, ὧν εἶδεν αὐτός. Εἰς ἔννοιαν ἐλ-
θὼν τῶν ὀνειράτων καὶ εὑρὼν τινὰ ἔκλασιν εἰς ἔργον ἐληλυθέναι ἐβούλετο μετὰ ἀκριβείας
ἅπαντα μαθεῖν. διὸ καὶ μετὰ πολλῆς αὐτοῖς τῆς σφοδρότητος εὐθέως ἀπεκρίνετο,

Καὶ φησι, κατάσκοποί ἐστε, καὶ κατεμοῦσαι τὰ ἄκρα τῆς γῆς ἥκατε.

25 Οὐχ ὑγιῆ, φησι, γνώμην περιεγένατε. ἐοίκατε τυχεῖν καὶ καινουργίαν τινὰ ἐπιθυ-
θαι ἀφιξιν πεποιηκέναι. ⓐ οἱ [illegible]νιοι" ἡμόμενοι φασιν, 10 Οὐχὶ κύριε.

Καὶ ὅταν μαθεῖν ἐσπούδαζεν ὁ Ιωσὴφ, τοῦτο οἴκοθεν αὐτὸν διδάσκουσι· καὶ φασιν,
Οἱ παῖδές σου ἦλθομεν πρίασθαι βρώματα. 11 Πάντες ἐσμὲν υἱοὶ ἑνὸς ἀνθρώ-
που. Εἰρηνικοί ἐσμεν. οὐκ εἰσὶν ⓐ παῖδές σου κατάσκοποι. Ἐπὶ τοσοῦτον ἑαυτῶν
30 μόνον ἀπολογούμενοι, καὶ ὑπὸ τοῦ φόβου κατασιωπήσαντες τινὰ ἀληθοειδῆ, οὐδέπω τὰ τῆς
Ιωσὴφ σπουδαζόμενα εἰρήκασι. διὸ ἐπέμενε λέγων· 12 Οὐχὶ, ἀλλὰ τὰ ἄκρα
τῆς γῆς ἦλθετε ἰδεῖν. Περιττῶς, φησι, ταῦτά μοι λέγετε. καὶ γὰρ αὐτὸ τὸ σχῆμα τῆ
παρουσίας ὑμῶν δείκνυσιν, ὅτι καινουργίαν τινὶ χρώμενοι ἐνταῦθα παρεγένεσθε. ⓐ οἱ
ὑπὸ τῆς ἀνάγκης αὐτῆς ζωπυρούμενοι, καὶ βυλόμενοι εἰς οἶκτον αὐτοὺς ἐπιστῆσαι,
35 φασί· 13 Δώδεκα ἐσμὲν ⓐ παῖδές σου.

Ὢ τῆς τῶν ῥημάτων ἀπάτης. καὶ ⓦ τοῖς ἐμπόροις πρὸς αὐτῶν δίκαιος ἀληθῆ ὡς ἀ-
ληθῶς ζωπῆσαι· ἐν ᾧ λέγουσι, δώδεκα ἦμεν, ἀλλὰ δώδεκά ἐσμεν ἀδελφοί.

Καὶ ἰδοὺ ὁ νεώτερος μετὰ τοῦ πατρὸς ἡμῶν. Τοῦτο γὰρ ἦν αὐτῷ τὸ σπουδαζό-
μενον γνῶναι, εἰ μὴ καὶ ⓦ ἀδελφὸν τὰ αὐτὰ πεπλήκασιν. ἰδοὺ ὁ νεώτερος μετὰ τοῦ
40 πατρὸς ἡμῶν· Ὁ δὲ ἕτερος οὐκ ὑπάρχει. Καὶ ὃ λέγουσι τῇ αἰτίᾳ σα-
φὴς, ἀλλ' ἁπλῶς, οὐχ ὑπάρχει. ὃν τοῦτον εἰς ὑποψίαν ἐλθὼν, μήποτε καὶ [εἰς]
ⓦ Βενιαμὶν τὰ ὅμοια εἰργάσαντο, φησι· 14 Τοῦτό ἐστιν, ὃ εἰρηκα ὑμῖν, ὅτι κα-
τάσκοποί ἐστε. 15 Οὐ γὰρ μὴ ἐξέλθητε ἐνταῦθα, ἕως οὗ ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν ὁ νεώ-

τερος

τερος ἐλθὴ ὧδε. Ἐκεῖνον ἰδεῖν βούλομαι· ὀπτυμῶ θαάσασθαι Ⓦ τὰς αὐτὰς μοι λύσαντα ὠδῖνας. ὑφορῶμαι γὰρ ὑμῶν οὐκ τῶν κατ' ἐμὲ γνωμιθέντων τιὼ μισάδελφον γνώμιν. Εἰ τοίνυν βούλεσθε, 16 Ἀποστείλατε ἕνα ἐξ ὑμῶν, Ⓒ ἀγάγετε αὐτόν· Ὑμεῖς δ' οἰκεῖτε ὃ δεσμωτήριον, ἕως ἂν ἐκεῖνος παραγένηται. ἐκεῖνος γὰρ παραγενὼς διδάξει, Εἰ ἀληθῆ τὰ περὶ ὑμῶν λεγόμενα, καὶ ἐλευθερώσει ὑμᾶς πάσης ὑπο- 5
ψίας. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο" γένηται, δῆλόν ἐστιν ὅτι καταισχυνοί ἐστε, καὶ ἀφ' τούτου ἐν τοῦ- Ιν. γένη
θα παραγενήσεται. καὶ ταῦτα εἰρηκώς, 17 Ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ φυλακῇ.

Ὁρᾷς πῶς αὐτῶν βασανίζει τὰς γνώμας, καὶ δι' ὧν εἰς τύπους ὑπιδείκνυται, τὴν φιλοφρονίαν δείκνυσι τιὼ πρὸς Ⓦ ἀδελφόν. μετὰ γὰρ τρεῖς ἡμέρας καλέσας αὐτοὺς εἶπε· 10
18 Τοῦτο ποιήσατε, Ⓒ ζήσεσθε. Ⓦ γὰρ Θεὸν ἐγὼ φοβοῦμαι. 19 Εἰ εἰρη-
νικοί ἐστε, ἀδελφὸς ὑμῶν εἷς καταμενέτω ἐν τῇ φυλακῇ· αὐτοὶ δὲ βαδίσατε καὶ ἀπάγε-
τε τὴν ἀγορασμὸν τῆς σιτοδοσίας ὑμῶν, 20 Καὶ τὸν ἀδελφὸν ὑμῶν τὸν νεώτερον ἀ-
γάγετε πρός με, καὶ πιστευθήσεται τὰ ῥήματα ὑμῶν. Εἰ δὲ μή, ἀποθανεῖσθε.

Σκόπει Ⓒωφέσιν. βουλόμενος καὶ τιὼ πρὸ τούτου βύνοιαν ὑπιδείξασθαι, καὶ τὸ πα- 15
ρὸς τιὼ ἔνδειαν παραμυθήσασθαι, καὶ πρὸ τοῦ ἀδελφοῦ μαθεῖν ὃ ἀληθές, ἕνα κατα-
γνῶναι πρόφασιν, οὐκ ἄλλως ἀπελθεῖν ἐκέλευσεν. ἀλλ' ὅρα μοι λοιπὸν ἐν τοῦ-
το τὸ ἀδέκαστον δικαστήριον, ὃ Ⓒωσεὶδος αὐτῶν κατεξανισάμενον, καὶ σοφὸς ἐλέγχοντος,
οὐδὲ εἰς μέσον ἄγοντος αὐτὸν ἑαυτῶν κατηγόρους γινομένους.

Εἶπε γάρ, φησιν, ἕκαστος πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· 21 Ναὶ. ἐν ἁμαρτίαις γὰρ ἐσ- 20
μὲν πρὸ τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν, ὅτι ἐπαφείδομεν τιὼ θλίψιν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ὅτε κατεδέ-
ετο ἡμῶν, καὶ οὐκ εἰσηκούσαμεν αὐτοῦ. ἕνεκεν οὖν τούτου ἐπῆλθεν ἡμᾶς πᾶσα ἡ θλῖψις αὕτη.

Τοιοῦτον γὰρ ἡ ἁμαρτία. ἐπειδὴ τελεωθῇ καὶ εἰς ἔργον ἔλθῃ, ὅτε τῆς οἰκείας ἀποπί-
ας δείκνυσι τιὼ ἐπιβολιὼ. Ⓒ καθάπερ ὁ μεθύων, ὅταν μὴ πολιὼ τὸν ἄκρατον ἐγκέ-
ῃ, οὐδεμίαν αἴσθησιν λαμβάνει τῆς ἐκ τοῦ οἴνου γινομένης λύμης, μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τῆς
πείρας αὐτῆς μανθάνει τὸ βλαβερὸν τὸ μέτρος· ὅταν καὶ ἡ ἁμαρτία μέχρι μηδ' αὖ" τελεσ- 25 χ. πω
θῇ, σκοτοῖ τὸν λογισμόν, καὶ καθάπερ νεφέλη πυκνὴ, ὅταν πρὸς τιὼ ἡλίου αὐγὴν ὑστερον δὲ ὁ Ⓒωσεὶδος κατεξανισάμενον πάντος κατηγόρου σφοδρότερον καταξαίνει τιὼ ἀχλύν, Ⓒ δείκνυσι τὴν γεγυμνωμένην τιὼ ἀποπίαν. ὅρα γὰρ Ⓒ τούτους νῦν εἰς αἴσθησιν ἐρχομένους, καὶ ὅτι πρὸ τοῦ πάντος εἶδον ἑαυτοὺς ὑπικρεμάμενον τὸν κίνδυνον, ὅτε ὁμολογουμένους καὶ τὸν αὐτῶν γεγενημένα, καὶ λέγοντας· ναὶ. ἐν ἁμαρτίαις γὰρ ἐσμὲν πρὸ τοῦ ἀδελφοῦ 30
ἡμῶν, ὅτι ἐπαφείδομεν τιὼ θλῖψιν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. οὐκ ἁπλῶς δὲ μάτην, φησὶ, ταῦτα ὑπομένομεν, ἀλλὰ δικαίως, Ⓒ σφόδρα δικαίως. δίκας γὰρ δίδομεν τῆς ἀπονηθεσπίας καὶ τῆς ὠμότητος, ἧς πρὸ τὸν ἀδελφὸν ἐπεδειξάμεθα· ὅτι ὑπαφείδομεν τὴν θλῖ-
ψιν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ὅτε κατεδέετο ἡμῶν, καὶ οὐκ εἰσηκούσαμεν αὐτοῦ. ἐπειδὴ, φησὶ, ἀ- 35
συμπαθεῖς γεγόναμεν, καὶ πολλιὼ ἐπεδειξάμεθα τὴν ὠμότητα, ἀφ' τοῦτο καὶ ἡμεῖς νῦν τῶν
αὐτὴν πειρώμεθα. ἕνεκεν γὰρ τούτου ἐπῆλθεν ἐφ' ἡμᾶς ἡ θλῖψις αὕτη. καὶ ταῦτα μὲ πρὸς ἀλλήλους διελέγοντο, νομίζοντες μηδενὸς τούτων ἐπακούειν τὴν Ἰωσήφ. ὡς γὰρ ἀγνοῶν καὶ οὐκ εἰδὼς αὐτὴν τὴν γλῶτταν, πρεσκύασεν ἑρμηνέα μεταξὺ ἀμφοτέρων ἑστάναι, καὶ τὰ παρ' αὐτὴν ἀφαιρεῖν ἐκείνοις, Ⓒ τὰ παρ' ἐκείνων αὐτῷ ἑρμηνεύειν. 22 Ταῦτα ἀκούων ὁ
Ρουβὶμ εἶπε πρὸς αὐτούς, οὐκ ἐλάλησα ὑμῖν, λέγων, μὴ ἀδικήσητε τὸ παιδάριον, καὶ οὐκ εἰσ- 40
ηκούσατέ μου; καὶ ἰδοὺ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκζητεῖται. Οὐ Ⓒωεβούλευσά, φησι, τότε; ὁ παρ-
εκάλεσα, ὥστε μηδεμίαν ἀδικίαν πρὸς αὐτὸν ὑπιδείξασθαι; ἀφ' ὅτου νῦν τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκ-
ζητεῖται. τῇ γὰρ γνώμῃ αὐτὸν ἀνείλετε. Εἰ γὰρ Ⓒ μὴ ἀφ' τῆς λαιμοῦ τὸ ξίφος ὤσατε, ἀλλὰ

βαρβάρεις

ρῆς ἀνδράσιν αὐτὸν πεσεῖσθε, καὶ χαλεπωτέραν θανάτου δουλείαν αὐτῷ ἐπενέγκατε. διὰ τοῦτο ὁ αἷμα: αὐτοῦ ἐκζητεῖται παρ' ἐμοῦ. συνοπτέον ὅσον ἐστὶν ἐκ τοῦ Ἰωσὴφ κατηγορεῖσθαι, καὶ τοῦτον Ⓦ κατηγορεῖσθαι διὰ παντὸς ἐλεύθερον, καταβοώντα καὶ τὴν ἀδελφικὴν ὁρμήν. ἀποτομωτέρως εἶπεν.

23 Καὶ ταῦτα εἶπε πρὸς αὐτούς· διὰ τοῦτο ἐπεζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, διὰ τὸ Ⓦ ἐρμηνέα μεταξὺ ἑστάναι. Ἀλλ' οὐκ ἔτι λοιπὸν φέρειν ἠδύναντο, τῆς φύσεως τῆς ἀδελφικῆς καὶ τῆς συμπαθείας αὐτὸν ἐλεγχούσης. 24 Καὶ ἀποστραφεὶς, φησὶν, ἀπ' αὐτῶν ἔκλαυσεν, Ὥστε μὴ κατάδηλος αὐτοῖς γενέσθαι. Καὶ πάλιν προσπλέκεται τοῖς αὐτοῖς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· 25 Καὶ ἔλαβε Ⓦ Συμεὼν, καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐναντίον πάντων. Ὅρα πῶς πάντα ποιεῖ, ὥστε εἰς φόβον αὐτοὺς ἐμβαλεῖν, ἵνα ὁρῶντες τὰ δεσμὰ τοῦ Συμεὼν, δηλονότι ἐκεῖνοι ποιήσωσιν, εἴ τινα τοῦτο Ⓦ ἀδελφὸν συμπαθείαν ἐπιδείκνυται). πάντα γὰρ ταῦτα ποιεῖ βασανίζων αὐτῶν τὴν γνώμην, καὶ γνῶναι βουλόμενος, εἰ μὴ καὶ τοῖς Ⓦ Βενιαμὶν τοιοῦτοι γεγόνασι. διὰ τοῦτο καὶ Ⓦ Συμεὼν ἐναντίον αὐτοῦ δεσμεῖσθαι κελεύει, ἵνα βασανίσῃ αὐτοὺς μετ' ἀκριβείας, καὶ ἴδῃ εἴ τινα φιλοστοργίαν τοῦτοι αὐτὸν ἐπιδείκνυνται. ἡ γὰρ τοῦτον φειδὼ προδεικνύναι ζεῖν ἐπιταχύνει τὴν τοῦ Βενιαμὶν παρουσίαν, ὅταν ἐθέλητε γενέσθαι, ὥστε πληροφορίαν λαβεῖν ἐκ τῆς τοῦ ἀδελφοῦ παρουσίας. Καὶ διετείλατο, φησὶν, ἐμπλῆσαι τὰ ἀγγεῖα αὐτῶν σίτου, καὶ ἀποδοῦναι ὃ ἀργύριον ἑκάστῳ εἰς Ⓦ σάκκον αὐτοῦ, καὶ δοῦναι αὐτοῖς ἐπισιτισμὸν εἰς τὴν ὁδόν. 26 Καὶ ἐπιθέντες τοῖς ὄνοις αὐτῶν ἀπῆλθον.

Ὅρα πόσην φιλοτιμίαν ἐπιδείκνυται). καὶ ἀκόντας αὐτοὺς ὑπερτείνει, οὐ τὸ σῖτον μόνον δεδωκώς, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀργύρια. 27 Λύσας δὲ εἷς ἐξ αὐτῶν Ⓦ μάρσιππον αὐτοῦ, ὥστε δοῦναι χορτάσματα τοῖς ὄνοις, 28 Ὁρᾷ τὸ ἀργύριον, καὶ εἶπε τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. ὅτι τοῦτο ἔξεστι ἡ καρδία αὐτῶν, καὶ ἐταράχθησαν εἰς ἀλλήλους λέγοντες, τί τοῦτο ἐποίησεν ἡμῖν ὁ Θεός; Ἐναγώνιοι πάλιν γεγόνασιν, ὑφορώμενοι μὴ καὶ τοῦτο προσῆκεν ἐγκλημάτων αὐτοῖς γένηται, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ Συμεὼν ἔχοντες κατηγορίαν, πάντα ἐπέγραφον τῇ ἀμελείᾳ τῇ εἰς Ⓦ Ἰωσὴφ τὸ αὐτῶν γεγονυίᾳ. προσδοκώμενοι δὲ τὸν Ⓦ πατέρα, καὶ ἀπόντα μετ' ἀκριβείας αὐτῷ ἀπαγγείλαντες, διηγήσαντο τὴν ἀναναίκλησιν τὴν κατ' αὐτῶν γεγονυίαν προσὸν τοῦ ἄρχοντος τῆς Αἰγύπτου, καὶ ὅτι ἔδετο αὐτοῖς ἐν φυλακῇ, ὡς κατασκόπους. 31 Εἴπαμεν δὲ αὐτῷ, φασὶν, ὅτι ἐιρηνικοί ἐσμεν, 32 Καὶ ὅτι δώδεκά ἐσμεν ἀδελφοί· καὶ ὁ μὲν εἷς οὐκ ὑπάρχει, ὁ δὲ μακρότερος μετὰ τοῦ πατρὸς ἡμῶν. 33 Εἶπε δὲ ἡμῖν, ἐν τούτῳ φανεῖσθε, ὅτι ἐιρηνικοί ἐστε. ἀδελφὸν ἕνα ἀφετε ὧδε, 34 Καὶ ἀγάγετε τὸν ἀδελφὸν ὑμῶν τὸν νεώτερον, καὶ γνώσομαι ὅτι οὐκ ἔστε κατάσκοποι. Ταῦτα πάλιν ἀνέξαινε τὸ δικαίου τὰς ἀθυμίας. μετὰ γὰρ τῆς διηγήσεως ταύτης τῆς λυπηρᾶς καὶ σοῦ ἑαυτῷ μάρσιππους κενώσαντες, ἤνοιξαν ἕκαστος ὃ ἀργύριον, καὶ ἐφοβήθησαν αὐτοί τε καὶ ὁ πατὴρ αὐτῶν. διὰ τί ὅρα μοι πάλιν ἐναγῶς τὸ προσδύτην ἀποδυρόμενον. τί γὰρ φησι πρὸς αὐτούς;

36 Ἐμὲ ἠτεκνώσατε· Ἰωσὴφ οὐκ ἔστι· καὶ τὸν Βενιαμὶν λήψεσθε ἐπ' ἐμὲ ἐλθόντα ταῦτα πάντα. Οὐκ ἦρκει μοι, φησὶ, τὸ πένθος τοῦ Ἰωσὴφ, ἀλλὰ προσετέθη καὶ τὸ Συμεών; καὶ οὐδὲ μέχρι τούτου ἴσταταί μοι τὰ δεινά, ἀλλὰ καὶ τὸν Βενιαμὶν λαβεῖν βούλεσθε. ἐπ' ἐμὲ ἐλήλυθε ταῦτα πάντα. ἰκανὰ τὰ ῥήματα δεῖξαι τοῦ πάθους τὸ μέγεθος. ἀλγοποιοῦντα τὰ σπλάγχνα. καὶ γὰρ ὥσπερ τὰ κατὰ τὸν Ἰωσὴφ αὐτῷ ἀπηγόρευτο (νομίζει γὰρ θηρῶν καταβρωθῆναι) οὕτω καὶ τὰ κατὰ τὸν Συμεὼν ἀπηγόρευσε. λοιπὸν ὁ καὶ περὶ τοῦ Βενιαμὶν ἐδεδίκει. ἀλλ' ὅμως οὐ τείνει ἔτι, καὶ οὐκ ἐσίδου τὸν παῖδα.

37 Εἶπε δὲ αὐτῷ Ῥουβὶμ ὁ πρωτότοκος αὐτοῦ· σοῦ δύο υἱοὺς μου ἀπόκτεινον, ἐὰν μὴ

ἀγάγω αὐτ̃ πρὸς σέ. δὸς αὐτ̃ εἰς τὰς χεῖράς μου, κἀγὼ ἄξω αὐτ̃ πρὸς σέ. Ἐμοὶ αὐτοί, φησι, πίστευσον, ἐμοὶ παράδος· ἐγώ σοι αὐτ̃ ἐπανάξω. τ̃το γ̀ ἐποίει Ρυβεὶμ, σπουδῆς ὡς οὐχ οἷόν τε, μὴ τ̃ παιδὸς συνηπόντος αὐτοῖς, πάλιν εἰς τ̀ Αἴγυπτον ἀπελθεῖν, κ̀ τὰ πρὸς ἀγαθὴν ὠνήσασθαι. ἀλλ' οὐκ ἐνδίδωσιν ὁ πατήρ· ἀλλά φησιν, 38 Οὐ καταβήσεταί ὁ υἱός μου μετ' ὑμῶν. Εἶτα κ̀ τ̀ αἰτίαν λέγει, ὥσπερ ἀπολογούμενος τοῖς παισίν· Ὅτι ὁ ἀδελφὸς αὐτ̃ ἀπέθανε, κ̀ αὐτὸς μόνος κατελείφθη. κ̀ συμβήσεται ὡς νέον γενόμενον μαλακισθῆναι ἐν τῇ ὁδῷ, κ̀ καταξετέ μου τὸ γῆρας μετ' λύπης εἰς ᾅδου. Δέδοικά, φησι, τὸ νέον αὐτ̃ τ̃ ἡλικίας, κ̀ ὑφορῶμαι μὴ ἐκ τ̃ τότε πονηρίας ἀποστερηθεὶς μέσῃ ὁδοιπορίᾳ τ̃ βίου καταλύσω. μέχρι γὰρ ὅτε σὺν ἐκείνοις μοι, δοκῶ μικρόν τινα ἔχειν παραμυθίαν· κ̀ ἡ τότε ἐκείνου ἀπουσία τὴν ὅπως τ̀ ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀθυμίαν. ἀλλ' ὁμῶς πόθος ὁ πρὸς Βενιαμὶν τὸν ἐκείνου πρεσβύτην.

κζ. μγ.

1 Ὁ δ̀ λιμὸς σφοδρότερος ἐγίνετο. κ̀ ἐπέλιπεν αὐτοῖς τὰ βρώματα,

2 Καί φησιν ὁ πατήρ, ἀπελθόντες πάλιν κομίσατε ἡμῖν μικρὰ βρώματα.

3 Εἶπε δ̀ αὐτῷ Ἰούδας· Διεμαρτυρήσατο διεμαρτύρατο ἡμᾶς ὁ ἀνὴρ λέγων· Οὐκ ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου, ἐὰν μὴ ὁ νεώτερος ὑμῶν ἀδελφὸς μετ' ὑμῶν ᾖ. χ. ἐμοῦ

4 Εἰ μ̀ οὖν ἀποστέλλεις τ̃ ἀδελφὸν ἡμῶν, καταβησόμεθα, κ̀ ἀγοράσομέν σοι βρώματα. 5 Εἰ δ̀ μὴ ἀποστέλλεις, οὐ πορευσόμεθα. ὁ γὰρ ἀνὴρ εἶπεν ἡμῖν, ὅτι Οὐκ ὄψεσθέ μου τὸ πρόσωπον, ἐὰν μὴ ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν ὁ νεώτερος ᾖ μετ' ὑμῶν.

Μὴ νομίσῃς, φησίν, ἡμᾶς δεύτερα ταῦτα ἀγνοεῖν τὸν ἀδελφὸν σχῆ καταβῆναι. Εἰ γὰρ βούλει τὸ ἀκριβὲς ἡμῶν γνῶναι τὸν λόγον, κ̀ πρώτας ἡμᾶς κατηρώτησεν, ἀπαιτῶν. ἴσθι δ̀ ὅτι διεμαρτύρατο ἡμᾶς, ὡς οὐκ ὀφόμενα αὐτ̀ τὸ πρόσωπον, Εἰ μὴ ὁ ἀδελφὸς ἦ μετ' ἡμῶν πρότερον. γένα πρώτοθεν ἐκ τῶν Ἰακώβ. δῆθ κ̀ ἀποδυσῴμενος φησι πρὸς τοὺς αὐτούς· 6 Τί κακοποιήσατέ με, ἀπαγγείλαντες τῷ ἀνθρώπῳ, ὅτι ἔστιν ὑμῖν ἀδελφός; Τί κακοποιήσατέ με; δῆλα τί, φησιν, ἐμοὶ τούτων τ̃ κακῶν αἴτιοι γεγόνατε; Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἐγνωρίσατε, οὐκ ἂν τὰ Συμεὼν ἀπεξηράνθη, οὐκ ἂν τοῦτον ἐπεζήτησεν. 7 Οἱ δ̀ εἶπον, ἐπηρώτησεν ἡμᾶς ὁ ἀνθρωπος, εἰ ἔτι ὁ πατὴρ ὑμῶν ζῇ, κ̀ εἰ ἔστιν ὑμῖν ἀδελφός. κ̀ ἀπηγγείλαμεν αὐτῷ. μὴ ἠδειμεν, ὅτι ἐρεῖ ἡμῖν, 8 Ἀγάγετε τὸν ἀδελφὸν ὑμῶν; Μὴ νομίσῃς, φησίν, ἡμᾶς ἐκόντας ὡμολογηκέναι τῷ ἀνδρὶ τὰ καθ' ἡμᾶς. ὅπῃ γὰρ, ὡς κατασκόπους ἡμᾶς ὑπονοήσας κατεῖχεν, ἐπηρώτα δ̀ μ̃ ἀκριβείας τὰ καθ' ἡμᾶς, ἵνα τοῦτο βουλόμενοι μ̃ ἀληθείας πρώτα αὐτὸν διδάξαι, ταῦτα εἰρήκαμεν. χ. ἐπιλήθεται πάλιν, πρὸ χρῆ τῶν πάλαι

Εἶπε δ̀ πάλιν Ἰούδας πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ· Ἀπόστειλον τὸ παιδάριον μετ' ἐμοῦ, κ̀ ἀναστάντες πορευσόμεθα, ἵνα ζῶμεν κ̀ μὴ ἀποθάνωμεν.

Ἐμοί, φησιν, αὐτὸν ἐμπίστευσον, ἵνα ἤδη ἀφώμεθα τῆς ὁδοῦ. οὐδὲ γὰρ ἔτι ἔσται ἡμῖν σωτηρίας ἐλπὶς τῶν βρωμάτων ἀναλωθέντων, κ̀ ἀναμόνην ἑτέρωθεν εὑρεῖν οὐκ ἔστιν ἀμηχανίαν. 9 Ἐγὼ δ̀ δέχομαι αὐτὸν παρὰ σοῦ. ἐὰν μὴ ἀγάγω αὐτὸν, κ̀ στήσω ἐνώπιόν σου, ἡμαρτηκὼς ἔσομαι εἰς σὲ πάσας τὰς ἡμέρας. 10 Εἰ μὴ γὰρ ἐβραδύναμεν, ἤδη ἂν ἐπεστρέφαμεν δίς. Ἡ πρὸς τ̃ παῖδά, φησι, συμπάθεια πᾶσιν ἡμῖν τ̃ ὀλέθρου μέλλει πρόξενος ἔσεσθαι. Φθάνομεν γὰρ ὑπὸ τοῦ λιμοῦ καταναλωθησόμενοι, Εἰ μὴ βουληθεὶς ἀπολύσας αὐτὸν ἐκπέμψαι ἡμᾶς. βλέπε λοιπὸν ἐνταῦθα, ἀγαπητέ, πῶς ἡ τοῦ λιμοῦ ἀνάγκη ἐνίκησε τὴν φιλοστοργίαν τοῦ πατρός. ὁρῶν γὰρ ἑαυτὸν ἀμέσως εἰς ἀπορίαν καταστάντα, κ̀ τ̃ λιμὸν ἐπιτεινόμενον, φησίν·

11 Εἰ οὕτως ἔχει, Καὶ τοῦτο πρώτως ἠμέλησα, καὶ οὐκ οἶόν τε ὑμᾶς κατελθεῖν,

πελθεῖν, εἰ μὴ ὑ τῦτοι λάβοιτε, ὀφείλετε ὑ δῶρα ἀποκομίσαι ᾧ ἀνδρί. καὶ ὁ ἀγγύ-
ειον ὑ, ὅσαφ ἂν τοῖς μῦσίπποις ὑμῶν ὑρήκατε, ἀπαγάγετε, ὑ ἕτερον ἀγγύειον, ὥστε ωρί-
αδαι. 13 Καὶ τὸν ἀδελφὸν ὑμῶν λάβετε, ὑ ἀναστάντες καταίβητε ωρὸς τὸν
ἄνδρα. 14 Ὁ ὑ Θεός μου δῴη ὑμῖν χάριν ἐνώπιον τῦ ἀνδρός, ὑ ἀπο-
χ ἀδ' χ ἀπολλ 5 στείλαι τὸν ἀδελφὸν ὑμῶν τὸν ἕνα, ὑ τὸν Βενιαμίν. ἐγὼ γὰρ καθὰ ἠτέκνωμαι, ἠτέκνω-
μαι. Ὅρα πῶς πάλιν ἀφατον αὐτῦ φιλοτοργίαν ὑποδείκνυται, ἐν ωᾷσι τὸν Ἰωσὴφ
ἐκέκλητο. ἵνα γὰρ μή τις νομίσῃ ωᾶσι τῦ Βενιαμὶν, ἢ ωᾶσι τῦ Συμεὼν εἰρῆσθαι, ὃ ἐγὼ
γὰρ καθὰ ἠτέκνωμαι, ἠτέκνωμαι, διὰ τῦτο ωροσλαβών φησιν, ὁ ὑ Θεός μου δῴη ὑμῖν
χάριν, ὑ ἀποστείλαι τ' ἀδελφὸν ὑμῶν τ' ἕνα, ὑ τ' Βενιαμίν. [εἰ ὑ ὅτι], φησὶ, καὶν ὄ-
10 τοι δι' ἀμαυρῶσιν, ἀλλ' ἐγὼ καθὰ ἠτέκνωμαι, ἠτέκνωμαι. ἐνόει πῶς ὅλως τῇ διανοίᾳ τῦ
Ἰωσὴφ ἰῶ ωροσκείμενος. ὁρῶν γὰρ τοσῦτον χρόνον παίδων αὐτῷ ωαιεκῶται, ἄτεκνον ἑαυ-
τ' εἶ ἐνόμιζεν, ὅπῃ ἐκείνῳ ἀπεφέρετο. 15 Καὶ λαβόντες, φησὶν, οἱ ἄνδρες
τὰ δῶρα, ἐ τὸ ἀγγύειον διπλοῦν, ἐ τ' Βενιαμὶν, κατέβησαν εἰς Αἴγυπτον, ἐ ἔστησαν
ἐνώπιον Ἰωσήφ. 16 Εἶδε ὑ αὐτοῦ ὁ Ἰωσὴφ, ὑ τ' Βενιαμὶν τ' ἀδελφὸν αὐτῦ.
15 Ὅπερ ἐπεζύμει, ἐταίσατο τ' αὐτῷ ωαιδιόθητον. Εἶδεν εἰς ἔργον δέλτιδσαν" αὐ-
τῷ τὴν ωοῦδὶν, Καὶ εἶπέ, φησι, ᾧ ὅπῃ τῆς οἰκίας αὐτῦ· εἰσάγαγε τοῦ
ἀνδρὸς εἰς τὴν οἰκίαν, ὑ σφάξον θύματα. μετ' ἐμοῦ γὰρ φάγονται ᾧ ἀνδρο-
ποι. 18 Ἰδόντες ὑ ὅτι εἰσήχθησαν εἰς τ' οἶκον τῦ Ἰωσὴφ, εἶπαν, δέδ' ὁ ἀγγύ-
ειον ὃ ἀποφαφὲν ἐν τοῖς μῦσίπποις ἡμῶν τὴν ἀρχὴν, ἡμεῖς εἰσαγόμεθα, τῦ συκο-
20 φαντῆσαι ἡμᾶς ὑ ὑποτίθεσθαι ἡμῖν, τ' λαβεῖν ἡμᾶς εἰς παῖδας, [ἡμᾶς τε] καὶ τοῦ ὄνους
ἡμῶν. Ὁ μὲν Ἰωσὴφ τὴν ωρὸς αὐτοῦς φιλοφρονεστάτην ὑποδεικνύμενος ἄπαντα
διεπάτητο· ἐκεῖνοι ὑ ὡς ὕπως ἐναγώνιοι γένονται, ὑφορώμενοι μὴ τῶν ἀγγυείων ἕνεκα
δίκας εἰσπραχθῶσιν, ὡς ἐ ἐν τούτῳ κακουργήσαντες. ὑ δέδ' τῦτο ωροσελθόντες τ' αἰ-
τίαν τῦ ἀγῶνος κατέδηλον ποιοῦσι τῷ ὅτι τῆς οἰκίας, ὑ διηγοῦνται, ὅπως τὰ ἀγγύεια
25 ἐν τοῖς μῦσίπποις εὗρον, καὶ φασιν, ὅτι δέδ' τῦτο διπλοῦν νῦν ἐκομίσαμεν μεθ' ἑαυτῶν
ὃ ἀγγύειον, ὡς ὑ τὰ ωροτέρα ἀποδοῦναι, ὑ ωρίασθαι βρώματα. ὅπερ πῶς αἱ συμ-
φοραὶ κατελέανδρον αὐτῶν τ' λογισμόν, ἐ ἐποίησαν αὐτοῦ ὑποτιχεστέρους.
χ νῦ κα. πήρ 23 Εἶπε ὑ αὐτοῖς· ἵλεως ὑμῖν, μὴ φοβεῖσθε, ὁ Θεὸς ὑμῶν. ὑ ὁ Θεὸς τῦ" πατρὸς
ὑμῶν ἔδωκεν ὑμῖν θησαυρὸς ἐν τοῖς μῦσίπποις ὑμῶν. ὃ γὰρ ἀγγύειον ὑμῶν βύδο-
30 κιμοῦν ἀπέχω. Μὴ δειλιᾶτε, φησι, μηδὲ τῦτο ἔνεκεν ἀγωνιᾶτε. ἐνδεὲς ὑμῖν
τούτης ἕνεκεν τῆς αἰτίας ἔγκλημα ωροσάπτει. ὑ γὰρ τῦ ἀγγυείῳ πεπληρώμεθα· τῦ
γὰρ Θεοῦ ἠκούσατε ὑ τῦτο γεγονέναι, ὑ θησαυρὸς ὑμῖν δεῖξαι ἐν τοῖς μῦσίπποις ὑμῶν.
24 Καὶ τοῦτα εἰρηκὼς ἀγήγαγε τὸν Συμεῶνα, ἐ ἐδέγκεν ὕδωρ νίψαι τοῦ ωόδας
αὐτῶν, καὶ χορτάσματα ἔδωκε τοῖν ὄνοις αὐτῶν.
35 Ὅσα πῶς ἡ βύλὴ τῦ ωαιδὸς ωάντα αὐτοῖς κατευόδωσε· ὑ καθάωερ ἐκεῖνος αὐτοῖς ἐ-
ωηύξατο εἰωών, ὁ Θεὸς τῦ ωαιδός μου χάριν ὑμῖν δῴη, ὅτως ἄωρθητα ἐγένετο· ὑ ωά-
σαν φιλοφρονέστατον ωρὸς αὐτοὺς ἐωεδείκνυτο ἐ ωερὶ τῆς ωρυούσης τῦ Ἰωσὴφ ὁ τοῦ οἰ-
κίαν ωεωιστευμένος. 25 Ἡτοίμασαν ὑ τὰ δῶρα ᾧ Ἰωσὴφ, 26 Καὶ εἰσελ-
θόντι αὐτῷ ωροσηνέγκαν, ὑ ωροσεκύνησαν αὐτῷ ὑωὲρ τοῦ γόνυ. 27 Καὶ ωά-
λιν ωυνθάνεται αὐτοῖς, Εἰ ὑγιαίνει ὁ ωατὴρ ὑμῶν, ὁ ωρεσβύτης, ὃν εἴωατε, ἔτι ζῇ;
28 Οἱ ὑ εἶωον, ὑγιαίνει ὁ ωαῖς σῦ ὁ ωατὴρ ἡμῶν. ὑ εἶωεν, βύλεγκτος ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος τῷ Θεῷ. ἐ κύψαντες ωροσεκύνησαν. 29 Εἶδε ὑ ᾧ ἀδελφὸν αὐ-
τοῦ τὸν ὁμομήτριον, ὑ εἶωεν· οὗτος ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν ὁ νεώτερος, ὃν εἴωατε ωρός μοι

ἀγαγεῖν; καὶ εἶπεν, ὁ Θεός ἐλεήσαι σε τέκνον. Σκόπει πόσῳ καρτερείαν ἐπιδείκνυται· καὶ ἔτι ἄγνοιαν προσαποιεῖται, ἵνα διὰ τῶν ἐξῆς γνωμῶν δοκιμῶν αὐτῶν τῆς γνώμης λαβὼν δωνηθῇ, ὅπως πρὸς τὸν Βενιαμὶν διάκεινται. καὶ ἐπειδὴ ὑπὸ τῆς φύσεως αὐτῆς ἐνικᾶτο, 30 Συνεχρέφετο αὐτῷ, φησί, τὰ σπλάγχνα, καὶ ἐζήτει κλαῦσαι. εἰσελθὼν εἰς τὸ ταμιεῖον ἔκλαυσεν ἐκεῖ. 31 Καὶ νιψάμενος τὸ πρόσωπον ἐξῆλθε, Καὶ λοιπὸν τὴν πρὸς ἑαυτὸν ἐπιδείκνυται φιλοφροσύνην, καί φησι, Παράθετε ἄρτους. 32 Καὶ παρέθηκαν αὐτῷ μόνῳ (ἅτε δὴ ὡς βασιλεῖ καὶ ἄρχοντι πάσης Αἰγύπτου) καὶ ἐκείνοις καθ' ἑαυτούς, καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις τοῖς συνδειπνοῦσι μετ' αὐτοῦ καθ' ἑαυτούς. οὐδὲ γὰρ ἐδύναντο οἱ Αἰγύπτιοι συνεσθίειν μετὰ τῶν Ἑβραίων. βδέλυγμα γὰρ ἦσι τοῖς Αἰγυπτίοις. 33 Ἐκάθισε δὲ ἀπέναντι αὐτοῦ ὁ πρεσβύτατος κατὰ πρεσβεῖα αὐτοῦ, καὶ ὁ νεώτερος κατὰ τὴν νεότητα αὐτοῦ. Τοῦτο ἐκείνους εἰς ἔκπληξιν ἦγε, καὶ ἐν ἀπορίᾳ καθίσαντο, πόθεν αὐτῷ ἡ γνῶσις ἐγένετο τῆς διαφορᾶς τῶν ἡλικιῶν. καὶ πᾶσι δοὺς μερίδας, τῷ Βενιαμὶν πενταπλάσιον δίδωσι. καὶ οὐδὲ ὅπως αἰσθάνονται τῶν γινομένων, ἀλλ' ἐνόμισαν ἁπλῶς συντυχίᾳ τινὶ γίνεσθαι ταῦτα περὶ αὐτόν, [ὡς] ἅτε δὴ πρὸς νέον. καὶ τέλος λαβόντες τὰς ἐσιτίσεις,

χξ΄. μδ΄. 1 Κάλεσας, φησίν, ὁ Ἰωσὴφ ὑπὲρ τῆς οἰκίας αὐτοῦ ἐνετείλατο αὐτῷ, λέγων· πλῆσον σὺν μυρσίπποις τῶν δυσθέκτων βρωμάτων, ὅσα αἱ δύνανται ἄρσι, καὶ ὃ ἀργύριον ὡσαύτως ἐκάστου εἰς τὸν μυρσίππον αὐτοῦ, 2 Καὶ τὸ κόνδυ τὸ ἀργυροῦν ἔμβαλε εἰς τὸν μυρσίππον τοῦ νεωτέρου. Οἷα πάλιν οἶδα μηχανᾶσθαι ἐξευρίσκει, ὥστε δοκιμῶν ἀκριβέστερον λαβεῖν τῆς τῶν ἀδελφῶν γνώμης, ἐὰν πρὸς τὸν Βενιαμὶν ἐπιδείκνυται. καὶ τῶν γινομένων ἀπέλυσεν αὐτούς. καὶ ὅπως ἤλαυνε τῆς ὁδοῦ,

4 Εἶπέ, φησί, τῷ ὅπως τῆς οἰκίας αὐτοῦ· διώξας ὀπισθίωξον ὀπίσω αὐτῶν, καὶ ἐρεῖς, Διὰ τί ἀντιπεδώκατε πονηρὰ ἀντὶ καλῶν; 5 Ἵνα τί ἐκλέψατέ μου τὸ κόνδυ τὸ ἀργυροῦν; ἀλλὰ τοῦτο ἔστιν, ἐν ᾧ πίνει ὁ κύριός μου; αὐτὸς γὰρ οἰωνίζεται ἐν αὐτῷ. πονηρὰ ἐποιήσατε, ἃ πεποιήκατε. Εὑρὼν δὲ αὐτούς, φησίν, εἶπεν αὐτοῖς· Διὰ τοῖς ἐναντίοις τὸν εὐεργέτην ἠμείψασθε; διὰ τί τὴν οἰκείαν πονηρίαν καὶ μέχρι τοῦ τοσούτου ἐπὶ ὑμᾶς τὴν φιλοφροσύνην ἐπιδεξάμενοι ἐζητείνατε; διὰ τί οὐκ ἠδέσθητε τὸν αὐθρὸς τὴν ἐπὶ ὑμᾶς μεγαλοψυχίαν; τίς ἡ τοσαύτη κακουργία; τίς ἡ μανία, ἣν ἐμάνητε; οὐκ ἴστε ὅτι τοῦτό ἐστι τὸ σκεῦος, ἐν ᾧ ὁ κύριός μου οἰωνίζεται; πονηρὰ ὑμῶν ἡ πρᾶξις· ὀλεθρία ἡ γνώμη· ἀσύγγνωστος ἡ ἐπιχείρησις· μεγάλη ἡ τόλμα, πᾶσαν πονηρίαν ὑπερβαλλομένη. 7 Οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· ἵνα τί λαλεῖ ὁ κύριος τὰ ῥήματα ταῦτα; Τίνος ἕνεκεν ἐπιφέρεις ἡμῖν ἔγκλημα, ὃ πάντη ἐσμὲν ἀνάξιοι; Μὴ γένοιτο τοῖς παισί σου ποιῆσαι τὸ ῥῆμα τοῦτο. Μὴ ἡμῖν ποτε τοῦτο γένοιτο" διαπράξεσθαι. 8 Οἱ γὰρ τὸ ἀργύριον διπλοῦν ἀπενεγκάμενοι, πῶς ἂν ὠφειλόμεθα ἀργύριον, ἢ χρυσίον; Εἰ δὲ τοῦτο νομίζεις, 35

9 Παρ' ᾧ δ' ἂν εὑρεθῇ τὸ σκεῦος, ὅπερ ὑπέζητεῖς, αὐτὸς μὲν ἀποθνησκέτω, ὡς τοσοῦτον δράσας κακόν· ἡμεῖς δὲ δοῦλοι ἐσόμεθα. Ἡ γὰρ ἀπὸ τοῦ συνειδότος παρρησία προσκόπτειν αὐτοῖς μετὰ τοῦ θαρρεῖν ταῦτα διαλέγεσθαι. 10 Ὁ δέ, φησίν, εἶπε, καὶ νῦν, ὡς λέγετε, ὅπως ἔσται. παρ' ᾧ δ' ἂν εὑρεθῇ τὸ κόνδυ, οὗτος ἔσται μου παῖς μόνος· ὑμεῖς δὲ ἀπολυθήσεσθε. Καὶ ταῦτα εἰπόντες ἐπέτρεπον αὐτῷ τὴν ἔρευναν ποιήσασθαι. 12 Καὶ ἤρξατο ἀπὸ τοῦ πρεσβυτέρου ἀρξάμενος, ἕως ἦλθεν εἰς τὸν Βενιαμίν. καὶ τὸν σκεῦος μυρσίππου ἀνοίξας εὗρε τὸ κόνδυ.

Τοῦτο ἐσκέψατο αὐτῷ τὸν λογισμόν. 13 Καὶ διέρρηξε, φησί, τὰ ἱμάτια αὐτοῦ,

αὐτῶν, καὶ ἐπέθηκεν πάλιν τοὺς μυροπώλους αὐτῶν, καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πόλιν.

14 Καὶ εἰσελθὼν Ἰούδας καὶ ὁ ἀδελφοὶ αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰωσὴφ ἔπεσον ἐνώπιον αὐτοῦ ὑπὲρ τὴν γῆν. Ὅσα ποσάκις τὸ προσκύνησιν ποιοῦνται. 15 Εἶπε δὲ αὐτοῖς Ἰωσήφ· τί τὸ πεποιήκατε; οὐκ οἴδατε ὅτι οἰωνισμῷ οἰωνίζομαι ἐν αὐτῷ; 16 Εἶπε δέ, φησιν, Ἰούδας, τί ἀντερουμεν, ἢ τί λαλήσομεν τῷ κυρίῳ, ἢ τί δικαιωθῶμεν; ὁ δὲ Θεὸς εὗρε τὴν ἀδικίαν τῶν παίδων σου. Πάλιν ἑαυτοὺς ἀναμιμνήσκουσι τῶν ἤδη εἰς αὐτὸν ὑπ' αὐτῶν γεγονότων. Ἰδοὺ ἐσμεν οἰκέται τῷ κυρίῳ ἡμῶν καὶ ἡμεῖς, καὶ πρὸς ᾧ εὑρέθη τὸ κόνδυ. Τέως πολλοὺς ἐπιδείκνυνται τὴν εὐγνωμοσύνην, τὸ ἑαυτοὺς ἅμα τῷ ἀδελφῷ τῇ δουλείᾳ ὑποτάττουσιν. 17 Εἶπε δέ, φησιν, Ἰωσήφ· μή μοι γένοιτο ποιῆσαι τοῦτο. ὁ ἄνθρωπος, πρὸς ᾧ εὑρέθη τὸ κόνδυ, αὐτὸς ἔσται μου παῖς· ὑμεῖς δὲ ἀναβάντε μετὰ σωτηρίας πρὸς τὸν πατέρα ὑμῶν.

Ὅσα πῶς, ὅπερ ἐδιδοίκει ὁ πατήρ, τοῦτο αὐτοῖς συμβέβηκε. καὶ θόρυβον ὑπομένουσι καὶ ταραχήν, οὐκ εἰδότες ὅ, τι τὸ πράξωσιν. 18 Ἐλθὼν δὲ, φησιν, Ἰούδας εἶπεν. Ἐπειδὴ γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ τοῦ παιδὸς αὐτὸν δέξασθαι καὶ εἰπών, ἐὰν μὴ ἀγάγω αὐτὸν πρὸς σέ, ἔσομαι ἡμάρτηκώς ἐναντίον σου πάσας τὰς ἡμέρας, διὰ τοῦτο πλησίον γενόμενος διηγεῖται ἅπαντα μετὰ ἀκριβείας αὐτῷ, ἵνα εἰς συμπάθειαν αὐτὸν ἐφελκυσάμενος τοῦ δεσπότου ἀφέσιν τοῦ παιδὸς. ἐλθὼν δὲ αὐτῷ Ἰούδας εἶπε· Δέομαι κύριε, λαλησάτω ὁ παῖς σου. Σκόπει πῶς δι' ὅλου ὡς δι' αὐτῆς δήλους ἅπαντας ἐποίησεν. καὶ μεμνημένους μοι τῶν ὀνειράτων, τῶν δραγμάτων, ἐξ ὧν καὶ μείζονα τὸν κατ' αὐτοῦ φθόνον ἠκόνησαν, καὶ ἐκπλήττου τὴν βυμὴν χάνον τοῦ Θεοῦ σοφίαν, ὅπως τοσούτων κωλυμάτων ἐν μέσῳ θυομένων εἰς ἔργον ἅπαντα ἐξήνεγκεν.

Λαλησάτω, φησὶν, ὁ παῖς σου ἐνώπιον σου, καὶ μὴ θυμωθῇς τῷ παιδί σου, κύριε.

19 Σὺ ἠρώτησας τοὺς παῖδάς σου, λέγων· Εἰ ἔχετε πατέρα, ἢ ἀδελφόν;

20 Καὶ εἴπαμεν τῷ κυρίῳ, ἔστιν ἡμῖν πατὴρ πρεσβύτερος καὶ παιδίον γήρως νεώτερον αὐτῷ, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἀπέθανεν. Ἐννοεῖ μοι ἐναργῶς τα, τίς ἰσχυρῶτα ἀκούων· ὁ Ἰωσήφ. Αὐτὸς δὲ μόνος ὑπολέλειπται τῇ μητρὶ αὐτοῦ· ὁ δὲ πατὴρ αὐτὸν ἠγάπησε. Τίνος ἕνεκεν καὶ ἐναργῶς ψεύδεται οὕτω λέγων, ὅτι ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἀπέθανε, καὶ τοι τοῖς ἐμποδὼν αὐτὸν ἀπέδοντο; Ἀλλ' ὅπως οὕτω τὸν πατέρα διέθηκεν, ὡς δυαρεθέντος αὐτοῦ καὶ ὑπὸ θηρίων βρωθέντος, ἄλλως δὲ καὶ ὑπόμισαν ὑφέρειν τὰ τῆς δουλείας τοῖς βαρβάροις ἤδη τεθνηκέναι, διὰ τοῦτό φησι, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἀπέθανεν. 21 Εἶπας δὲ τοῖς παισί σου, καταγάγετε αὐτὸν πρός με, καὶ ὑπιμελοῦμαι αὐτοῦ. 23 Καὶ εἶπας, ἐὰν μὴ καταβῇ ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν μετ' ὑμῶν, οὐ προσθήσεσθε ἰδεῖν τὸ πρόσωπόν μου. 24 Ἐγένετο δὲ ὡσεὶ ἀνέβημεν πρὸς τὸν παῖδά σου, πατέρα δὲ ἡμῶν, ἀπηγείλαμεν αὐτῷ τὰ ῥήματα τοῦ κυρίου.

25 Εἶπε δὲ ὁ πατὴρ ἡμῶν ἡμῖν· βαδίσατε πάλιν, ἀγοράσατε ἡμῖν μικρὰ βρώματα. 26 Ἡμεῖς δὲ εἴπαμεν αὐτῷ, οὐ δυνησόμεθα καταβῆναι, ἐὰν μὴ ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν καταβῇ μεθ' ἡμῶν. 27 Εἶπε δὲ ὁ παῖς σου ὁ πατὴρ ἡμῶν· ὑμεῖς γινώσκετε ὅτι δύο ἔτεκέ μοι ἡ γυνή, 28 Καὶ ἐξῆλθεν ὁ εἷς ἀπ' ἐμοῦ, καὶ εἶπατε ὅτι θηριόβρωτος γέγονε.

Σκόπει πῶς διὰ τῆς ἀπολογίας τοῦ Ἰούδα πάντα μετὰ ἀκριβείας μανθάνει ὁ Ἰωσήφ καὶ μετὰ τοῦ αὐτοῦ προσώπου ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος, καὶ ὅπως τὸν πατέρα διέθηκεν, καὶ ἵνα ὡσεὶ αὐτοῦ ἐρήκασι. 29 Νῦν οὖν ἐὰν λάβητε, καὶ συμβῇ αὐτῷ μαλακία ἐν τῇ ὁδῷ, κατάξετέ μου τὸ γῆρας μετὰ λύπης εἰς ᾅδου. Οὕτω τίμιον τὸ παρὰ

ἡμῶν ἀμελειμθήν τοσὸς τὸ παιδάριον, πῶς" δυνησόμθα ἰδεῖν αὐτὸ τὸ πρόσωπον, τὸ παιδαρίν μὴ ὄντος μεθ' ἡμῶν; 30 Ἐκκρέμαται γὰρ αὐτοῦ ἡ ψυχὴ ἐκ τῆς τούτου ψυχῆς. 31 Καὶ καταξύσιν Ⓖ παῖδές σε τὸ γῆρας τὸ παιδός σε παρόντος ἡμῶν μετὰ λύπης εἰς ᾅδου. 32 Ὁ γὰρ παῖς σε" ἐκδέδεκται τὸ παιδάριον τοσοῦτον παρόντος, λέγων· ἐὰν μὴ ἀγάγω αὐτὸ πρὸς σέ, ἡμάρτηκὰς ἔσομαι ἐναντίον σε πάσας τὰς ἡμέρας. Ἐπεὶ οὖν τοσούτας τὰς ἐντολὰς ἐποιησάμην πρὸς τὸν πατέρα ὑπὲρ τοῦ μὴ Ⓦ παῖδα δυνηθῆναι ἀγαγεῖν, καὶ" πληρώσας τὰ σοὶ δόξαντα, καὶ δείξας ὡς ἀληθῶς εἰρήκαμεν," καὶ οὐδὲν ψεῦδος τῶν πρὸς ἡμῶν λεχθέντων·

33 Νῦν οὖν τοσοῦτος παῖς ἀντὶ τοῦ παιδὸς οἰκέτης τοῦ κυρίου. Ὃ δὲ παιδάριον ἀναβήτω μετὰ τῶν ἀδελφῶν. 34 Πῶς γὰρ ἀναβήσομαι πρὸς τὸν πατέρα, τοῦ παιδαρίου μὴ ὄντος μεθ' ἡμῶν; ἵνα μὴ ἴδω τὰ κακά, ἃ εὑρήσει Ⓦ πατέρα μου.

Σιωπήσαντα Ⓦ Ἰωσὴφ, καὶ ἱκανὼς αὐτῷ παρέσχεν ἀπόδειξιν καὶ τῆς εἰς Ⓦ πατέρα ὑμῶν, καὶ τῆς πρὸς Ⓦ ἀδελφὸν φιλοστοργίας.

χξ΄. με. 1 Καὶ οὐκέτι ἠδυνάτο φέρειν, οὐδὲ ἀνέχεσθαι τῶν παρεστηκότων αὐτῷ· Ἀλλὰ πάντας ἀπωσάμενος, καὶ μόνος μεταξὺ αὐτῶν ἀπολειφθείς, ἀφεὶς φωνὴν μετὰ κλαυθμοῦ ἀναγωγίζεται τοῖς ἀδελφοῖς. καὶ τοῦτο γνωστὸν ἐγένετο ἐν πάσῃ τῇ βασιλείᾳ, καὶ εἰς τὸν οἶκον Φαραώ. 3 Καὶ φησὶ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐγώ εἰμι Ἰωσήφ. ἔτι ὁ πατήρ μου ζῇ; Θαυμάσαι μοι ἔπεισιν ἐν ταύτῃ καὶ τῇ μακαρίᾳ ταύτῃ τῶν τοσούτων ὑποκρίσεων, καὶ ὅτι ἰσχύσε μέχρι τούτου σχηματίσασθαι, καὶ μὴ γνωρίσαι τὰ καθ' ἑαυτὸν, καὶ ἐκείνους μᾶλλον ἐκπλαγῆναι, ὅπως ἠδυνήθησαν σῶναι καὶ σχεῖν λοιπὸν τὸ σῶμα, πῶς οὐκ ἀπέστη ἀπ' αὐτῶν ἡ ψυχὴ, πῶς οὐκ ὤξεσεν αὐτῶν ἡ ὀδύνοια, πῶς οὐ κατέδυσαν εἰς τὴν γῆν. Οὐκ ἠδυνάμτο, φησὶν, Ⓖ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἀποκριθῆναι αὐτῷ. ἐταράχθησαν γάρ· Εἰκότως. σὺνοοῶντες ἵνα μὴ αὐτὸν αὖθις διέθηκαν, οἷος ὢν αὐτὸς πρὸς αὐτοὺς γέγονε, καὶ λογιζόμενοι τὴν προφάνειαν ἐν ᾗ καθιεῖται, πρὸς αὐτῆς, ὡς ἔπειν, τῆς σωτηρίας ἠγωνίων. διὰ τοῦτο βαρύθυμος αὐτοῖς προσπαρῆναι, φησὶν· 4 Ἐπίσατε πρός με. Μὴ μαχρώσητε ἑαυτοῖς μὴ νομίζετε, φησὶν, οἰκείᾳ γνώμῃ καὶ καθ' ἐμὲ" ὑμᾶς πεπραχέναι. τοσοῦτον τῆς ὑμετέρας ἐγένετο πρὸς ἐμὲ πονηρίας, ὅσον τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας, καὶ τῆς ἀφάτου φιλανθρωπίας, ἵνα ἐν ταύτῃ προσγνώμωμος, νῦν ἐν καιρῷ τὰ ὑμῖν τὰ πρὸς ἀγαθοῦ χορηγήσαι δυνηθῶ, καὶ πάσῃ τῇ χώρᾳ. Καὶ εἶπε, φησὶν, ἐγώ εἰμι Ἰωσὴφ ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν, ὃν ἀπέδοσθε εἰς Αἴγυπτον. 5 Νῦν οὖν μὴ λυπεῖσθε. Μὴ ὑμᾶς, φησὶ, δεῖ τοῦτο παθεῖν, μηδὲ σκληρὸν ὑμῖν λογισθῆ τὸ γεγονός. Θεοῦ γὰρ οἰκονομία τὰ γινόμενα. εἰς γὰρ ζωὴν ἀπέστειλέ με ὁ Θεὸς ἔμπροσθεν ὑμῶν. τοῦτο γὰρ δεύτερον ἔτος λιμὸς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἔτι πέντε ἔτη, ἐν οἷς οὐκ ἔσται ἀρότου καὶ θερισμός. ἀπέστειλε γάρ με ὁ Θεὸς ἔμπροσθεν ὑμῶν, καταλείπεσθαι ὑμῖν κατάλειμμα ἐπὶ τῆς γῆς. νῦν οὖν οὐχ ὑμεῖς με ἀπεστάλκατε ὧδε, ἀλλ' ὁ Θεός. ὅσα πῶς καὶ ἅπαξ καὶ δεύτερον καὶ τρίτον προμυθεῖται αὐτοῖς, λέγων μὴ ἑαυτοῖς ἐπιγράφειν τὴν αἰτίαν, καὶ τὴν εἰς Αἴγυπτον αὐτὸν κάθοδον, ἀλλὰ Ⓦ Θεοῦ τοῦτο πεποιηκέναι, ὥστε εἰς ταύτην αὐτὸν ἐλθεῖν τὴν προφάνειαν. 8 Ὁ Θεός, φησὶν, ἀπέστειλέ με, καὶ ἐποίησέ με ὡς πατέρα Φαραώ, καὶ κύριον παντὸς τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ ἄρχοντα πάσης τῆς Αἰγύπτου.

Ἐκείνη, φησὶν, ἡ δουλεία ταύτην μοι τὴν ἀρχὴν προεξέπεμψεν, ἐκείνη ἡ πρᾶσις εἰς ταύτην με τὴν προφάνειαν ἤγαγεν, ἐκείνη ἡ θλῖψις ταύτης μοι τῆς εὐδοκιμήσεως ὑπόθεσις γέγονεν, ἐκεῖνος ὁ φθόνος ταύτην μοι τὴν δόξαν ἔτεκε. ταῦτα μὴ μόνον

μόνοι ἀχθύωμθα, ἀλλὰ ⸌ μιμώμθα, χ᾽ ὅτω τοὺς κακῶς ἡμᾶς ⸌ αλιθέντας ⸌ δαμυθώμθα, ἀλλοτεοιώτες ἀπ᾽ αὐτ῏ ⸌ καθ᾽ ἡμῶν γινόμνα, χ᾽ μ῍ πολλὴς δυγνωμοσυίης ἄπθντα φέεγντες, καθάπερ ὁ ⸌ αμάσιος ὅτος. ἐπεὶ οὖν, φησιν, ἐπείθητε π῍ ἐμοί, ὅλα ἀχ ὑμῖν ὑπιγράφω ⸌ ἐις ἐμὲ π῍ ὑμ῍ γεγμμθα, ἀλλ᾽ ὑμᾶς μ῎ ἀπαλλάτω τ῏ ἐγκλημάτων, τ῍ ⸌ Θεῷ ὃ πθῶ λογίζομαι" ᾧ ⸌ κεῖνα πθύτα οἰκγομήσαντι, ἵνα μοι ὃ τῆς παρύσης δόξης ⸌ εσοτέιηται. 9 Σπεύσαντες οὖν, ἀάβητε ⸌ εὸς τ῏ πατέεα μοι, χ᾽ ἐ῍πατε αὐτ῍. τά᾽ ⸌ λέγει ὁ ὑός σι Ιωσ῏φ· ἐποίησέ με ὁ Θεὸς κύειον πάσης γῆς Αἰγύπ῏ι. καταβῆθι οὖν ⸌ εὸς μέ, ⸌ μὴ δυαμείνης, 10 Καὶ κατοικήσεις ἐν γῇ Γεσὲμ, χ᾽ ἔσῃ ἐγγὺς μοι σύ χ᾽ ⓐ ὑοί σι, χ᾽ ⓐ ὑοὶ τ῏ ὑῶν σι, χ᾽ τὰ ⸌ εσβα-
10 τα, χ᾽ ⓐ βόες, χ᾽ ὅσα σοί ὅστιν, 11 Καὶ ἐκθρέψω σε (ἔτι γὰ πέντε ἔτη λιμὸς) ἵνα μὴ ἐκτελε῍ς σύ, ⸌ ⓐ ὑοί σι, χ᾽ πθύτα τὰ ὑπάρχοντά σι. 12 Ἰδοὺ ⓐ ὀφθαλμοὶ ὑμῶ῏ βλέπυσι, χ᾽ ⓐ ὀφθαλμοὶ Βενιαμὶν τ῍ ἀδελφοῦ μι, ὅτι ὃ στόμα μι ὃ λαλθῶ ⸌ εὸς ὑμᾶς. 13 Ἀπαγγείλατε ᾧ πατεί μι πᾶσαν τὶν δόξαν μι τ῏ ἐν Αἰγύπ῏ῳ, χ᾽ ὅσα ἴδετε, ⸌ τα᾽χὺ σντες καταγάγετε αὐτόν. Ταῦτα ἄπθντα
15 ⸌ αλεχθεὶς, χ᾽ ἐρχθώτως αὐτοὺς ⸌ δαμυθησάμθος, χ᾽ ἐντειλάμθος ἐ῍πεῖν τὰ π῍ αὐτ῍ ᾧ πατεί, χ᾽ τα᾽χέως αὐτὸν ἐπθμαγαγεῖν, ὅπιπεσὼν ὅπι Ⓦ πεάχηλεν τ῍ Βενιαμὶν ἔχλαυσεν (ἐκεῖνος γὰ ὧ῍ αὐτῷ ὁμομήτειος) καὶ εῖνος πάλιν ἔχλαυσεν ἐπ᾽ αὐτ῍. χ᾽ κατεφίλησε πθῶ῏ας ⸌ εὸ῍ ἀδελφοὺς αὐτ῍, ⸌ ἔχλαυσεν ἐπ᾽ αὐτοῖς. ⸌ τότε μ῍ τὶν ⸌ σαυτὶν ⸌ αλέξιν ⸌ τὰ δάκφυα ⸌ τὶν συμβολὶν, ὧ῍ ⸌ εὸς αὐτοὺς ἐποίησατο, μό-
20 λις ἠδυνήθησαν λαλῆσαι ⸌ εὸς αὐτόν. 15 Μετὰ ⸌ αῦτα γὰ, φησιν, ἐλάλησαν ⸌ εὸς αὐτόν. 16 Ταῦτα ⸌ διεβοήθη ἐ῍ις Ⓦ οἶκον Φαεαὼ, χ᾽ ἐχάη, χ᾽ πθύτες ⓐ σὺν τ῍ οἴκῳ. Ἐχάη ποίησέ, φησι, πθύτας ὁ ἀναγνωεισμὸς τ῏ ἀδελφῶν ⸌ Ιωσ῏φ. 17 Καὶ ἐ῍πέ, φησιν, ὁ βασιλὺς τ῍ Ιωσ῏φ· ἐ῍πον τοῖς ἀδελφοῖς
χη, " αὐτ῍, τ῍το ποιήσατε· γεμίσατε τὰ φοεῖα ὑμῶ῏ σίτῳ, χ᾽ ἀπέλθετε. 18 Καὶ
χ ὑήκη ἀλλαβόντες Ⓦ πατέεα ὑμῶ῏" ἥκατε ⸌ εὸς μέ, ⸌ δώσω ὑμῖν πθύτων τ῏ ἀγαθῶν Αἰγύπ῏ου. 19 Σὺ ⸌ ἔντειλαι ⸌ αῦτα, λαβεῖν αὐτοὺς ἁμάξας τοῖς παιδίοις χ᾽ ⸌ αῖς γωαιξίν. Ὅεα χ᾽ Ⓦ βασιλέα, πῶς ἤδη φεγνίζει ⸌ εὶ τῆς τ῍ Ιακὼ ἐπανόδου. Καὶ ἀναλαβόντες, φησὶ, Ⓦ πατέεα ὑμῶ῏ ⸌ βαίνεσε, 20 Καὶ μὴ φείσησε τοῖς ὀφθαλμοῖς τ῏ σκευῶν ὑμῶν. πθύτα γὰ τὰ ἀγαθὰ Αἰγύπ῏ου ὑμῶν
30 ἔσαι. 21 Ἐποίησαν ⸌ δ᾽ ὕτως ⓐ ὑοὶ Ισαὴλ. ἔδωκε ⸌ δὲ Ιωσ῏φ αὐτοῖς ἁμάξας χ῍ ⸌ α᾽ ἐντολὰς τ῍ βασιλέως. 22 Καὶ πᾶσι μ῍ ἔδωκε διαὰς στολὰς, τ῍ ⸌ δὲ Βενιαμὶν ἔδωκε τειακοσίους ⸌ αργυοῦς, χ᾽ πέντε ἀλλάσσυσας στολὰς, 23 Καὶ τ῏ πατεὶ αὐτ῍ ἀπέστειλεν ὁμοίως· χ᾽ δέκα ὄνους ⸌ αγοντας ἀπὸ τ῏ ἀγαθῶν Αἰγύπ῏ου, χ᾽ δέκα ἡμιόνους ⸌ αγοντας ἄτους τ῏ πατεὶ αὐτ῍ ⸌ εἰς τὴν ὁδόν. 24 Καὶ ⸌ αῦτα ἀ-
35 πθύτα δοὺς ἀ῍ξαπέστειλε ⸌ εὸ῍ ἀδελφοὺς αὐτ῍, χ᾽ ἐπορύθησαν· χ᾽ ⸌ εἶπεν ἀὐτοῖς, μὴ ὀργίζεσθε ⸌ εὸ῍ τῇ ὁδῷ. Ὅεα γνώμην φιλόσοφον· ἃ μόνον αὐτὸς πᾶσαν αὐτοῖς ἀφῆκε τὴν ὀργὴν, ⸌ τ῏ ἐγκλημάτων αὐτοὺς ἀπήλαξεν, ἀλλὰ χ᾽ αὐτοῖς ⸌ δαιν῍ μὴ
χαὶ ὀργίζεσθαι χ῍ τὴν ὁδὸν, μηδὲ" ⸌ ἑαυ῏ τ῏ γεγμμθύων ἀλλήλοις ἐγκαλῆν. Εἰ γὰ ἐῴκασι ⸌ εἰσῆκεισαν ⸌ εσφῶν ὅπι τ῍ Ιωσ῏φ, ἔλεγον ⸌ εὸς ἑαυτούς· ναί, ⸌ ἐν ἁμ῍τίαις
40 ἐσμὲν ⸌ εὶ τοῦ Ιωσ῏φ, τ῍ ἀδελφοῦ ἡμῶν, ὃν ⸌ ἐπρεσβύσαμθ αὐτ῍ τὴν θλίψιν· χ᾽ ὅτισας ὁ Ρυβεὶμ ἔλεγε, ⸌ δὲκ ⸌ εἶπον ὑμῖν, μὴ ἀδικήσητε τὸ παιδάειον, χ᾽ ⸌ δὲκ ⸌ εἰσηκύσατέ μι· πολλῷ μᾶλλον ⸌ εἰκὸς ἰῶ῏ αὐτὸν κατεξαιῖσαι αὐτ῏. χ᾽ ⸌ α᾽ τ῍το καταστέλλων αὐτ῏ Ⓦ θυμὸν, χ᾽ τὶν ⸌ εὸς ἀλλήλοις φιλονειχίαν, φησὶ, μὴ ὀργί-
ζεσθε

ζεσθε ἐν τῇ ὁδῷ, ἀλλ' ἐννοήσαντες ὅτι οὐδεμίαν ὑμῖν αἰτίαν ἐπήγαγον ὑπὲρ τῶν εἰς ἐμὲ γεγονότων, καὶ αὖθις πρὸς ἀλλήλους εὐνοϊκῶς διατεθῆτε.

ΗΘΙΚΟΝ

Ματθ. ε. μθ'.

Τίς δὲ κατ' ἀξίαν τὴν ἀρετὴν τοῦ δικαίου τούτου θαυμάσειεν, ὃς τὴν ἐν τῇ καινῇ φιλοσοφίᾳ μὴ πολλῆς τῆς δαψιλείας ἀπεπλήρωσε, καὶ ὅπερ ὁ Χριστὸς πολλαχοῦ λέγων τοῖς ἀποστόλοις, Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, τοῦτο οὗτος καὶ πολλῷ πλέον ἐποίησεν. οὐδὲ γὰρ μόνον τοσαύτην ἀγάπην ἐπεδείξατο περὶ τοὺς ἀνελόντας αὐτὸν, τόγε εἰς αὐλοὺς ἦκον, ἀλλὰ πρώτα πως, ὥστε διδάξαι αὐλοὺς, ὅτι οὐδὲ ἡμῖν τι εἰς αὐτόν. ὦ φιλοσοφίας ὑπερβολή, ὦ εὐγνωμοσύνης ἐπίτασις, καὶ τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης δαψίλεια. μὴ γὰρ ὑμεῖς, φησιν, εἰς ἐμὲ ταῦτα διετρέξατε· ἀλλ' ἡ τοῦ Θεοῦ πρὸς ἐμὲ κηδεμονία ταῦτα ἠνέσχετο συνεχώρησεν, ἵνα δὲ ἐμοὶ τῶν οἰκείων τὴν ἔκβασιν πρόδηλα, καὶ ὑμῖν ἔχουσα σωτηρίας ὑπόθεσις γένωμαι. ὃ δὲ θλίψεσιν οὖν, ἢ πειρασμοῖς περιπέσητε, πολλῆς τῆς πρὸς ἡμᾶς τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ κηδεμονίας δεῖ νοεῖν ὅτι τεκμήριον. μὴ γοῦν ἐκ πάντος ἔρρου τὴν ἄνεσιν καὶ τὴν ἄδειαν διώκωμεν, ἀλλὰ δι' ὧν αὐτὰς διώκωμεν, ταῦτα φεύγοντες, καὶ ἐν θλίψεσι γινόμενοι, ὁμοίως τὴν θεωρίαν ἀναπέμπωμεν τῷ δεσπότῃ· ἵνα τὴν ὑπογραμμὸν πασάμενος, διαφυλάξῃ τὴν πρὸς ἡμᾶς ὑπάρχουσαν ἐπιδείξηται κηδεμονίαν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρχειν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. ξέ. ΚΑΙ ΑΝΕΒΗΣΑΝ, φησὶν, ΕΞ ΑΙΓΥΠΤΟΥ, καὶ ἦλθον εἰς τὴν Χαμαναίαν πρὸς Ἰακὼβ τὸν πατέρα αὐτῶν, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ, λέγοντες· ὅτι ὁ υἱός σου Ἰωσὴφ ζῇ, καὶ αὐτὸς ἄρχει πάσης γῆς Αἰγύπτου. καὶ ἔξέστη Ἰακὼβ τῇ διανοίᾳ. οὐ γὰρ ἐπίστευσεν αὐτοῖς.

ΕΙδετε ἐκ τῶν λόγων ἡμῶν ἐρημωθέντων τοῦ Ἰωσὴφ τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν ἄφατον ἀνεξικακίαν, ἣν πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ ἀδελφοὺς ἐπεδείξατο, οὐ μόνον συγγνώμην ἀπενεγκάμενος τοῖς εἰς αὐτὸν γεγονόσιν ἐγκλήμασιν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς μέλλουσιν ἐπαμύνειν πρὸς τὸν πατέρα τοῦτο αὐτὸ προθυμουμένοις καὶ συμβουλὴν εἰσαγαγών, ὥστε μὴ ἀλλήλοις αἰτιᾶσθαι ὑπὲρ τῶν εἰς αὐτὸν αὐτοῖς εἰργασμένων, ἀλλὰ πᾶσαν ὀργὴν ἀπελάσαντας μὴ ὁμονοίας τὴν ὁδοιποροῦσαν ποιήσασθαι. ἀναγκαῖον οὖν λοιπὸν σήμερον καὶ ἐξῆς ἀποπληρῶσαι, ἵνα ἴδωμεν καὶ τὴν τούτων ἐπαμοιβὴν τὴν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ τὸν Ἰακὼβ τὴν εἰς Αἴγυπτον κάθοδον· καὶ ὅπως αὐτὸν ἀναθάλψει πεποίηκε καὶ τὸν Ἰωσὴφ γηρασθέντα αὐτῷ, καὶ ἡδὺν εἰπεῖν, νέον ἐκ γήρους αὐτὸν εἰργάσατο. τίς γὰρ ἂν διαπεφεύγοι τῷ λόγῳ θαυμάσαι τὴν ἡδονὴν, ἐν ᾗ τότε γέγονε, πυθόμενος ζῶν τὸν Ἰωσὴφ, καὶ ἐν τοσαύτῃ τιμῇ τυγχάνειν; ἴστε γὰρ μάλιστα, ὅτι καὶ ἀπροσδόκητα τὴν ἀγαθῶν πολλὴν ἐπίτασιν τῆς ἡδονῆς συνεργάζεσθαι πέφυκεν. οἱ γὰρ σκόμβροι τοσούτων ἐτῶν καταβρωμα τῶν θηρίων γεγονότες, [καὶ] μαθὼν πάλιν τὸν ἄρχοντα τῆς Αἰγύπτου πᾶσαν κατέχειν αὐτὴν, πῶς οὐκ ἂν ὑπὸ τῶν μετεώρων τῆς ἡδονῆς ὀξέως τῇ διανοίᾳ; ὅταν γὰρ ὑπερβάλλοντα ἀθυμία ἐργάζηται, τοῦτο πολλάκις καὶ ἐπιτεταμένην χαρὰν κυεῖ· ἔστιν ἰδεῖν πολλοὺς δὲ δάκρυα πρὸς χέοντας ἀπὸ χαρᾶς ὑπερβολῆς, ἑτέρους δὲ πολλάκις καὶ ἀπροπλήκτους γινομένους, ὅταν ἃ μηδὲ προσεδόκησαν, ἴδωσι γεγονότα, καὶ οἷς τεθνηκέναι νενομίκασιν, ὀξαίφνης ζῶντας θεάσωνται. ἀλλ' ἵνα σαφέστερος ἡμῖν ὁ λόγος γένηται, αὐτῷ ἐπακόσωμεν τῷ ἀναγνωσθέντι.

χ ἴζλον διάστημα ἀδιαιρέτως πρὸς τὴν χαρὰν καὶ ἐπίκαιρα μάλιστα

25 Καὶ

25 Καὶ ἀνέβησαν, φησιν, ἐξ Αἰγύπτου, καὶ ἦλθον εἰς γῆν Χανανὶτιν πρὸς Ιακὼβ τὸν πατέρα αὐτῶν, 26 Καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ λέγοντες· ὅτι υἱός σου ὁ Ιωσὴφ ζῇ, καὶ αὐτὸς ἄρχει πάσης τῆς Αἰγύπτου. καὶ ἐξέστη τῇ διανοίᾳ Ιακώβ. ἠπίστευσεν γὰρ ὀπίσω αὐτοῖς. Ὁρᾷς, ὅσῳ ἔλεγεν, ὅτι ἄπιστον αὐτῷ ἔδοξεν εἶναι τὸ περὶ τοῦ Ιωσὴφ, ὡς καὶ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ πρὸς τὰ λυπηρὰ μεταβαλεῖν, καὶ ὑπόμιζεν ἀπάτην εἶναι τὰ πρὸς τῶν ἀγγέλων λεγόμενα. ὁ γὰρ ὅτε τὸν χιτῶνα εἰσαγαγόντες τῷ αἵματι τοῦ ἐρίφου μολυνθέντα, καὶ εἰς πίστιν ἀγαγόντες τὸν πατέρα, ὅτι καταβρωμα θηρίων γέγονε, νῦν φασιν ὅτι ζῇ, καὶ ἄρχει πάσης τῆς Αἰγύπτου. καὶ ἐκστόμωτος τὴν διάνοιαν ἐλογίζετο πρὸς ἑαυτὸν, πῶς δὴ ἔχοι τοῦτο λέγειν; εἰ γὰρ ὃ πρότερον ἀληθὲς, τοῦτο οὐκ οἴονται εἶναι πιστόν. εἰ δὲ τοῦτο πιστὸν καὶ ἀληθὲς, ἐκεῖνο ψεῦδος δῆ εἴη. ἐπάγεται δὲ αὐτὸν μᾶλλον τὸ πρὸς τῶν υἱῶν τὰ πρότερα ἀληθεύειν, καὶ ἕτερα νῦν πρὸς τῶν αὐτῶν μανθάνειν. ὁρῶντες οἶνον τοῦ παρὸς τὴν παροιμίαν, καὶ βουλόμενοι αὐτὸν εἰς πίστιν ἀγαγεῖν καὶ πληροφορίαν, ὅτι ἀληθῆ τὰ περὶ αὐτῶν λεγόμενα τυγχάνει, 27 Ἐλάλησαν αὐτῷ πάντα τὰ ῥηθέντα πρὸς τοῦ Ιωσὴφ, καὶ ὅσα εἶπεν αὐτοῖς. Καὶ μετὰ τῶν ῥημάτων καὶ τὰ ἀποσταλέντα πρὸς αὐτοῦ ἐπεγνώκεσαν, τὰς ἁμάξας καὶ τὰ δῶρα τὰ πρὸς τοῦ Ιωσὴφ πεμφθέντα, μᾶλλον ἔδοξαν πείθειν τὸν πατέρα, ὅτι οὐκ ἔστιν ψεῦδος τὰ περὶ αὐτῶν λεγόμενα.

Ὁρῶν γὰρ τὰς ἁμάξας τὰς ἀποσταλείσας, ὥστε καταβιῶναι αὐτὸν εἰς Αἴγυπτον, ἀνέζωπύρησέ, φησιν. Ὁ γέρων, ὁ πρεσβύτης, ὁ συγκεχυφώς, ἀληθὲς ἐνέαζε τῇ προθυμίᾳ. ἀνέζωπύρησε γάρ, φησι. Τί ἐστιν, ἀνέζωπύρησε; καθάπερ τὸ λυχνιαῖον πῦρ, ἐπειδὴ ἐπιλείπῃ ἡ τοῦ ἐλαίου δύφη, καὶ μέλλῃ σβέννυσθαι, εἰ μαρόν τις ὑπεισάσειεν αὐτῷ ἔλαιον, ἀληθὲς τὸ σβέννυσθαι μέλλον λαμπρότερον δείκνυσι τὸ φῶς· οὕτω δὴ τόπον καὶ ὁ πρεσβύτης οὗτος, μονονουχὶ σβέννυσθαι μέλλων ὑπὸ τῆς ἀθυμίας (οὐκ ἠθέλησε γάρ, φησι, παντελῶς ἀπολέσθαι, λέγων, ὅτι καταβήσομαι πενθῶν εἰς ᾅδου μαθὼν πάλιν, ὅτι ζῇ καὶ ὅτι ἄρχει τῆς Αἰγύπτου, καὶ ὁρῶν τὰς ἁμάξας, ἀνέζωπύρησε, φησι, νέος ἐκ γέροντος γέγονεν, ἀπέθετο τὴν ἀθυμίας τὸ νέφος, τοῖς ζαλίωσι λογισμῶν ἀποκρυσταλλούμενος, ἐν γαλήνῃ λοιπὸν ἐτύγχανε, τῷ Θεοῦ ζώντα πάντα οἰκονομοῦντος, ὥστε τῶν τοσούτων πόνων τοῖς παροῦσιν ἀμοιβὴν ὑπέρογκον ἀπολαβεῖν καὶ κοινωνῆσαι τῷ παιδὶ τῆς οἰκουμένης· ἄλλως δὲ, ἵνα καὶ ὄναρ πληρωθῇ, ὅσῳ αὐτὸς διέκρινεν, εἰπών· ἆρά γε ἐλθοῦμεν ἐγὼ τε καὶ ἡ μήτηρ σου, καὶ οἱ ἀδελφοί σου προσκυνῆσαί σοι ἐπὶ τοῖς γῆς; καὶ πιστεύσας τοῖς εἰρημένοις καὶ τοῖς ὁρωμένοις, 28 Εἶπέ, φησι, μεγάλα μοί ἐστιν, εἰ ἔτι Ιωσὴφ ὁ υἱός μου ζῇ. πορεύθεις ὄψομαι αὐτὸν πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν με. Μεγάλα μοί ἐστι, καὶ ὑπερβαίνει πάντα λογισμόν, καὶ ἀποκρύπτει πᾶσαν ἐν ἀδήλοις θέσεσιν, εἰ ἔτι ὁ υἱός μου ζῇ. πορεύθεις οὖν ὄψομαι αὐτόν." ἐπειχθῶμεν οἶνον λοιπὸν, ὥστε καὶ τῆς ζωοτυχίας μοι ὑπάρξαι, πρὶν ἢ ἀποθανεῖν με. νῦν μὲν γὰρ ἡ ἀκοὴ διανέστησέ μου τὴν διάνοιαν, καὶ τὸν τοῦ γήρως ἀνθένειαν ἐφυγάδευσε, καὶ ἀνέῤῥωσέ μου τὸν λογισμόν. εἰ δὲ καὶ ζωοτυχία μοι γένοιτο, τελείας ἀπολαύσας τῆς θέσεως, ὅπου καταλύσω τὸν βίον. καὶ μηδὲν μηνύσας ὁ δίκαιος ἤσθετο τῆς ὁδοιπορείας, αὐτοῦ καὶ ἐπειγόμενος τὸ αὐτῷ θεοπρεπὲς ἰδεῖν, καὶ τὸν τοῦ τοσούτου ἐτῶν τεθνηκότα καὶ θηρίων καταβρωμα γενόμενον, ὡς ὑπόμιζε, θεάσασθαι νῦν βασιλέα τῆς Αἰγύπτου τετελεσμένον.

40 1 Καὶ γενόμενος ὅτι ὁ φρέαρ τοῦ ὅρκου, θυσίαις ἱεραῖς θυσίας ἀναπέμψας τῷ θεῷ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἔθυσε, φησι, θυσίαν τῷ Θεῷ τῷ παρὸς αὐτοῦ Ισαάκ. Ταῦτα ἀκούοντες παραδυώμεθα, ὅτῳ ἂν μέλλωμεν δόγματί τινι ἐγχειρήσωμεν, καὶ ἀποδημίας ἁπτώμεθα, πρότερον τῷ δοῦναι τῆς θυσίας θυσίαν ἀναφέρειν τῷ δεσπότῃ, χξζ. μς.

αὐτὴν, καὶ τὴν ἐκείνῃ συμμαχίαν καλοῦσας, ὅπως ἀπειλήσαι τῷ προσκειμένῳ, καὶ μιμεῖσθαι τῶν δικαίων τὸν Φιλόθεον. ἔθυσέ, φησι, θυσίαν τῷ Θεῷ τῷ πατρὶ αὐτοῦ Ισαάκ· "ἵνα μάθῃς ὅτι κατ' ἴχνος τῆς πατρὸς ἐπορεύετο, καὶ ὅπου τὸν θεῖον θεραπείαν ἐπεδείκνυτο, καθαπερ ὁ Ισαάκ. ὡς ὅπου τὴν οἰκείαν διάνοιαν ἐπεδείξατο, διὰ τοῦτο καὶ τῆς εὐωχίας ἐπεδείξατο, διὰ τοῦτο καὶ τῆς εὐωδίας ἐπεδείξατο, διὰ τοῦτο καὶ τῆς εὐωδεστέρας. ὅπου γὰρ καὶ ὁ βλάσφημα τῆς ὁδοῦ προφορᾶς, καὶ προσὸ γῆρας ἀποβλέπων ἐδεδοίκει, μὴ * προσῆς ζωτυχίας ὑπισχνεῖται ὁ θάνατος ἀποστέρησιν τῆς τοῦ παιδὸς ὄψεως, διὰ τοῦτο καὶ τῆς διανοίας ἐπιμετρήσαν αὐτῷ ζωὴν, ὥστε τελείας ἀπολαῦσαι τῆς ἡδονῆς. ἀλλ' ὅρα πῶς ὁ ἁγαθὸς Θεὸς πληροφορεῖ τὸν δίκαιον. 2 Εἶπε γὰρ, φησιν, ὁ Θεὸς τῷ Ισραὴλ ἐν ὁράματι τῆς νυκτὸς· Ιακὼβ, Ιακώβ· 3 Ἐγὼ Εἰμὶ ὁ Θεὸς τῶν πατέρων σου. μὴ φοβοῦ καταβαίνειν εἰς Αἴγυπτον. εἰς γὰρ ἔθνος μέγα ποιήσω σε ἐκεῖ. 4 Ἐγὼ καταβήσομαι μετὰ σοῦ, κἀγὼ ἀναβιβάσω σε εἰς τέλος, καὶ Ιωσὴφ ἐπιθήσει τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς σου. Ὅρα πῶς ἄφθονος ὁ δίκαιος ἐπεδύμει, ταῦτα αὐτῷ ὁ δεσπότης ἐπαγγέλλεται, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλείονα. φιλόθυμος γὰρ ὢν ὑπερβαίνει τὰς ἡμετέρας αἰτήσεις, τὴν οἰκείαν φιλανθρωπίαν μιμούμενος. μὴ φοβοῦ, φησι, καταβαίνειν εἰς Αἴγυπτον. ὅπερ ἡγωνία πρὸς τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ, διὰ τοῦτό φησι, μὴ πρὸς τὴν τοῦ γήρως ἀσθένειαν ἀπίδῃς. εἰς γὰρ ἔθνος μέγα ποιήσω σε ἐκεῖ, καὶ καταβήσομαι μετὰ σοῦ εἰς Αἴγυπτον. ἐγώ σοι συνέσομαι, καὶ πάλιν σοι βύμβρη καταιρήσω. σκέπτει συγκαταβάσιν ῥημάτων. καταβήσομαι μετὰ σοῦ εἰς Αἴγυπτον. τί τούτου μακαριώτερον γένοιτ' ἄν, τοῦ τὸν Θεὸν ἔχειν συνοδοιπόρον; εἶτα καὶ παραμυθία, ἧς μάλιστα ἐδεῖτο ὁ πρεσβύτης· καὶ Ιωσὴφ ἐπιβαλεῖ τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς σου. ἐκεῖνος ὁ πρεσπάντητος, αὐτὸς σε περιελεῖ, καὶ τὰς χεῖρας ἐπιβαλεῖ τοῖς ὀφθαλμοῖς σου. χαίρων οὖν καὶ πάσης ἀγωνίας ἐκτὸς γενηθείς, ὅπως ἔχου τῆς ὁδοῦ. σύνοιδα μοι λοιπὸν τὸν δίκαιον μᾶλλον ὅσης βυθυμίας" ποιεῖται τὴν ὁδοιπορίαν, τοσαύτην ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐπαγγέλσεως λαβὼν τὴν πληροφορίαν. 5 Ἀνέβη γάρ, φησιν, Ιακώβ, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, 6 Καὶ ἔλαβον πᾶσαν τὴν κτῆσιν αὐτῶν, καὶ ἦλθον εἰς Αἴγυπτον. 27 Εἰ ἐξῆκοντα ἓξ ψυχαὶ κατέβη Ιακὼβ εἰς Αἴγυπτον.

28 Καὶ Ιωσὴφ μετὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτῷ ἔννατος ἐτύγχανεν ὤν· ὡς εἶναι μετὰ τοῦ Ιωσὴφ τὰς πάσας ψυχὰς, ἑβδομήκοντα πέντε. Τίνος ἕνεκεν τὸν ἀριθμὸν ἡμῖν μετὰ ἀκριβείας ἐπεσημήνατο ἡ θεία γραφή; ἵνα εἰδέναι ἔχωμεν, ὅπως εἰς ἔργον ἔξεισιν ἡ τοῦ Θεοῦ προεῤῥήσεις ἡ λέγουσα, ὅτι εἰς ἔθνος μέγα ποιήσω σε ἐκεῖ. ἀπὸ γὰρ τούτων τῶν ἑβδομήκοντα πέντε ψυχῶν εἰς ἑξακοσίας χιλιάδας ἐξεβλάστησε τὸ γένος τοῦ Ισραὴλ. εἶδες πῶς ἡ μάτην σοὶ εἶπεν ὁ ἀριθμὸς τῶν καταβεβηκότων εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐδίδαξεν ἡμᾶς, ἀλλ' ἵνα ἰδεῖν ἔχωμεν ἐξ ὅσων ποσὶ γεγόνασι, καὶ μὴ ἀπιστῶμεν ταῖς τοῦ Θεοῦ ἐπαγγελίαις. ὅταν γὰρ ἐννοήσῃς, ὅτι μετὰ τὴν τοῦ Ιακὼβ τελευτὴν καὶ τοῦ Ιωσὴφ, τοσαύτην" μηχανὴν κατεσκεύασε ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεύς, ὥστε εἰς ἀναριθμήτους αὐξῆσαι καὶ μὴ ἐκπαθῶσαι αὐτῶν τὸ πλῆθος, οὐδὲ ὅτιοῦν ἴσχυσεν, ἀλλὰ ταύτῃ μᾶλλον ἐπεδίδου καὶ ηὔξετο, θαυμαζε καὶ ἐκπλήττου τοῦ Θεοῦ τὴν προνοιαν, καὶ ὅτι οὐκ οἶόν τε ποτε ἁμαρτεῖν τὰ αὐτοῦ δόξαντα, κἂν μυρία ἕτεροι μηχανῶνται. ἀλλ' ἵνα δῶμεν τὴν ἀκολουθίαν ἅπασαν, ἵνα μάθωμεν ὅπως τὰ τῆς ζωτυχίας γέγονε τοῦ Ιακώβ.

29 Ἡνίκα, φησὶν, ἤγγισε τῇ Αἰγύπτῳ, ἀπέστειλε καὶ Ιούδαν ἔμπροσθεν αὐτοῦ πρὸς καὶ Ιωσὴφ, ὥστε μυῆσαι αὐτῷ τὴν πανήγυσιν τὴν πανευσεβῆ. 30 Μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Ιωσὴφ, καὶ ζεύξας τὰ ἅρματα ἀνέβη εἰς ζωαντησιν τῷ πατρὶ αὐτοῦ, καὶ ὀφθεὶς αὐτῷ

ἐπέπεσεν

ἐπέπεσεν ὅτι ⟨W⟩ τραχήλου αὐτοῦ, ϰ) ἔκλαυσε κλαυθμῷ πλείονι. Τοῦτο ἐῶ ὅπερ
ὁ τῶν ἑβδομήκοντα ἔλεγεν, ὅτι πολλάκις ϰ) ἡδονὴ ὑπερβάλλουσα δάκρυα τοῦ γέλωτος
σκυβάζει. ὅτι πεσών, φησιν, ὅτι τ τραχήλου αὐτοῦ ἔκλαυσεν, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ κλαυθ-
μῷ πλείονι. εὐδήλως γὰρ εἰς ἔννοιαν ἐλθών, ὧν πέπονθεν αὐτὸς, ὧν ὑπέμεινεν ὁ πατὴρ διὰ αὐ-
5 τόν, ϰ) τὸ χρέους τὸ μῆκος λογισάμενος τοῦ μεταξὺ χρόνου, ϰ) ὅτι πολλὰ πάσαι τοῦ σω-
δοχίδου ϰ) αὐτὸς ⟨W⟩ πατέρα εὕρεν, ϰ) ὁ πατὴρ τὸν παῖδα ἐθεάσατο, πηγὰς ἠφίει δακρύ-
ων, ὁμοῦ ϰ) τ ὑπερβάλλουσαν ἡδονὴν δεικνύμενος, ϰ) εὐχαριστῶν ᾧ δεσπότῃ ὑπὲρ τ γεγυμ-
νῶν. 31 Καὶ εἶπέ, φησι, πρὸς Ιωσήφ· ἀποθανοῦμαι ἀπὸ τ νῦν, ἐπεὶ εὗρα
10 τὸ πρόσωπόν σου. ἔτι γὰρ σὺ ζῇς. Ἀπόλαυσά, φησιν, ὧν ἐπεθύμουν· ἐπέτυχον, ὃ
οὐδέποτε τοῦ σοδόχησα· ὑπῆρξέ μοι τὰ μηδέποτε ἐλπισθέντα· ὃ λοιπὸν ἀρχομαι
τῆς ζωῆς. Εἶδον γὰρ οὗ" ἐπεπόθουν, ϰ) ἔχει μοι πρὸς πᾶσαν εὐφροσύνην τὸ θαῦμα,
ὅτι ἔτι σὺ ζῇς, ὁ πάλαι νομισθεὶς τεθνηκέναι, ϰ) θείων καταβρωμα γεγονέναι. πατρικὴ
ἡ φωνὴ, ϰ) φιλοστοργίας γέμουσα, ⟨C⟩ ἰσχυὴ τ δεήσεσιν τ ἀναπεισμένου τῇ ψυχῇ κατά-
δηλον ποιοῦσα. 32 Εἶπε δέ, φησιν, Ιωσὴφ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ· ἀνα-
15 βὰς ἀπαγγελῶ τῷ Φαραὼ, ϰ) ἐρῶ αὐτῷ· οἱ ἀδελφοί μου ἥκασιν. 33 Οἱ ἄν-
δρες εἰσὶ ποιμένες· ἄνδρες κτηνοτρόφοι εἰσὶ, ϰ) τὰ κτήνη ϰ) τοὺς βόας αὐτῶν ἀγηόχασιν.
34 Ἐὰν οὖν καλέσῃ ὑμᾶς Φαραὼ, ϰ) εἴπῃ, τί τὸ ἔργον ὑμῶν; 35 Εἴπα-
τε, ὅτι κτηνοτρόφοι ἐσμέν· βδέλυγμα γάρ ὅτι τοῖς Αἰγυπτίοις πᾶς ποιμὴν προβάτων.
Ὅσα ζωύσιν, οἶδα συμβαλὼν πρὸς ἄλλους ποιζηταν, οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ ὡς ἔτυχε παῦ-
20 σαι εἰσηγούμενος, ἀλλ' ὁμοῦ βουλόμενος ϰ) ἐν πλείονι ἀδείᾳ αὐλοῖς καταζῆσαι, ϰ) μὴ συν-
χωρῆσαι ζωοθαμίσνοις τοῖς Αἰγυπτίοις. ὅπερ γὰρ ἐκφυοι ἐδελυττοντο ϰ) ἐβδελύττοντο
τοῦ τῶν ποιμαντικῶν ἀσκητάς, αὖτε δὴ αὐλοὶ τοῦ σοφίαν τῶν Αἰγυπτιακῶν
ἐρασθέντες, διὰ τοῦτο πάσης ὁ ὀπτικὸς δόγμα αὐτοῖς προβαλέσθαι, ἵνα μὴ προ-
φάσεως εὐλόγου τῶν καλλιεύσαν αὐλοῖς γῶν ἀφορίσας πάσασκευάσῃ μὴ πολλῆς
25 δεήσῃ τῆς ἀδείας.

2 Καὶ πάσας λαβὼν πέντε τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ εἰσήγαγε αὐλοὺς πρὸς Φαραὼ, ϰ) ϰεξ. μζ.
ἐπηρώτησεν αὐτοὺς, τί ὁ ἔργον ὑμῶν; 3 Καὶ εἶπαν, κτηνοτρόφοι ἐσμέν.
4 Νῦν οὖν κατοικήσωμεν ἐν γῇ Γεσέμ. 6 Εἶπε δὲ Φαραὼ, " κατοικείτω-
σαν. Εἰ δὲ ἐπίστῃ, ὅτι εἰσὶν ἐν αὐλοῖς ἄνδρες δυνατοὶ, κατάστησον αὐτοὺς ἄρχοντας τῶν ἐ-
μῶν κτηνῶν. Καθάπερ σωεβούλευσεν ὁ Ιωσήφ, τοῦ ἐπάρχου ποιησάμενοι Φ
ἀδελφοὶ τοῦ Φαραὼ, ἐπετρέπησαν κατοικεῖν τοῦ Γεσέμ. Ἀλλὰ τοῦ περὶ τὸν Ιωσήφ
δεικνὺς ὁ Φαραὼ εὔνοιάν, φησιν, Εἰ οἶδας ἄνας ἐν αὐλοῖς δυνατοὺς, ϰ) τῶν ἐμῶν κτηνῶν
ἄρχοντας κατάστησον. 7 Εἰσήγαγε δὲ ⟨C⟩ τὸν πατέρα πρὸς τὸν Φαραὼ,
8 Καὶ εἶπε Φαραὼ τῷ Ιακώβ· πόσα ἔτη τῶν ἡμερῶν τῆς ζωῆς σου;
Ἐπειδὴ εἶδε τὸν πρεσβύτην ἐν βαθυτάτῃ πολιᾷ τυγχάνοντα, πιθανὸν ἦναι τῶν ἐτῶν
τὸν ἀριθμόν. 9 Καὶ φησιν ὁ Ιακώβ, αἱ ἡμέραι τ ἐτῶν τ ζωῆς μου, ἃς παροικῶ.
Ὅσα πῶς ἕκαστος τῶν δικαίων, ὡς ἐν ξένῃ διάγων ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, ὅτε διέκειτο.
ἀκούσῃ γὰρ ϰ) τῷ Δαβὶδ μὴ ταῦτα λέγοντος, Ὅτι πάροικος ἐγώ εἰμι ἐν τῇ γῇ ϰ) πα- Ψαλμ. λη. ϛ.
ρεπίδημος. ⟨C⟩ οὗτος φησιν, αἱ ἡμέραι τῶν ἐτῶν τῆς ζωῆς μου, ἃς παροικῶ. Διὰ τοῦτο ⟨C⟩
Παῦλος ἔλεγε περὶ τῶν δικαίων τούτων· Ὁμολογήσαντες, ὅτι ξένοι ϰ) παρεπίδημοί εἰσιν Εβ. ια. ιγ.
ἐπὶ τῆς γῆς. Αἱ ἡμέραι, φησὶν, τῶν ἐτῶν τῆς ζωῆς μου, ἃς παροικῶ, ἑκατὸν τρι-
άκοντα ἔτη. μικραὶ ϰ) πονηραὶ γεγόνασι, ϰ) οὐκ ἀφίκοντο εἰς τὰς ἡμέρας τῶν ἐτῶν τ
ζωῆς τῶν πατέρων μου. Ἃς ἡμέρας παροικήσας, φησὶ, μικραὶ ϰ) πονηραὶ γεγόνασιν.

ἀριθμεται

ἀνίπεται ἐν τοῦδε τοῖς ἔτη τῆς δουλείας, ἧς ἐκράτησεν τοῦδε τοῦ Λάβαν, διὰ τὴν Φυ-
γήν, ἣν διὰ ⓦ ἀδελφὸν ἐποιήσατο· εἶτα μετὰ τὴν ἐκείθεν ἐπάνοδον ὁ πένθος τὸ ἐν
τοσούτῳ χρόνῳ, ὃ ἔσχε διά τε ⓦ τὸν Ιωσὴφ θάνατον, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῷ μέσῳ τα-
λαιπωρείας. ποσὸν γὰρ οἶει ⓦ φόβον αὐτὸν ἐφικέσθαι, ἡνίκα διὰ τὴν ἀδελφὴν ⓐ πε-
ρὶ ⓦ Συμεὼν καὶ τὴν Λιβὺν αὐτόμολον πόλιν ἐμήνυσαν, ἐκ πολλοὺς τοὺς ἐν Σηκίμοις ἀγχμα- 5
λώτους ἔλαβον; ἔλεγε γὰρ καὶ ὅτε, δεικνὺς τὴν ἀγωνίαν ἐν ᾗ κατέστη· μισητόν με πεποιή-
κατε, ὥστε πονηρόν με εἶναι ἐν τοῖς κατοικοῦσι τὴν γῆν. ἐγὼ γὰρ ὀλιγοστός εἰμι ἐν ἀριθ-
μῷ· καὶ ζωγρηθέντες ἐπ' ἐμὲ συγκόψουσί με, καὶ ἐκτελεσθήσομαι ἐγὼ τε καὶ ὁ οἶκός μου.
διὰ τοῦτό φησι, μικραὶ καὶ πονηραὶ αἱ ἡμέραι τῶν ἐτῶν τῆς ζωῆς μου.

11 Καὶ κατῴκισεν Ιωσὴφ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐ- 10
τοῖς κατάσχεσιν ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, ἐν τῇ βελτίστῃ γῇ, ἐν γῇ Ραμεσσῆ, καθὰ προσέτα- χ. ιωσ
ξε Φαραώ. 12 Καὶ ἐσιτομέτρει Ιωσὴφ τῷ πατρὶ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ καὶ
πάντι τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ σῖτον κατὰ σῶμα. Τοῦτο δὲ ὅπερ ἔλεγε τοῖς ἀδελ-
φοῖς, ὅτι ἀπέσειλέ με ὁ Θεὸς ἔμπροσθεν ὑμῶν, ὥστε καταλείπεσθαι ὑμῖν κατάλειμ-
μα ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ ὅτι Εἰς ζωὴν ἐξαπέσειλέ με ὁ Θεὸς ἔμπροσθεν ὑμῶν. ἐσιτομέτρει, 15
φησὶν, αὐτοῖς κατὰ σῶμα. Τί ἐστι κατὰ σῶμα; ὃ ἔρχομαι ἐκάστῳ. ἔστι γὰρ τὴν γραφὴν ποτὲ μὲν
ἀπὸ τῆς ψυχῆς ⓦ πάντα δοῦλον καλεῖν, ποτὲ δὲ ἀπὸ τοῦ σώματος. καὶ καθάπερ
ἀνώτερόν φησιν, ἐν ἑβδομήκοντα πέντε ψυχαῖς κατέβη Ιακὼβ εἰς Αἴγυπτον, ἵνα εἴπῃ
ἑβδομήκοντα πέντε ἄνδρας ἐκ γυναῖκας· ὅτου καὶ ἐνταῦθα, κατὰ σῶμα, ἀντὶ τοῦ, καθ' ἑ- 20
καστον ἄνδρα. καὶ πάσης τῆς Αἰγύπτου καὶ Χαναὰν λιμῷ διαφθειρομένης, ὅτου ἐν
βύσεια ἐτύγχανον, καθάπερ ἐκ πηγῶν ἔχοντες ὑπορρέοντα τὸν σῖτον.

13 Σῖτος γάρ, φησὶν, οὐκ ἦν ἐν πάσῃ τῇ γῇ. ἐνέκειτο γὰρ ὁ λιμὸς σφόδρα. ἐξέλι-
πε δὲ ἡ γῆ Αἰγύπτου, καὶ ἡ γῆ Χαναὰν ἀπὸ τοῦ λιμοῦ. Ὅρα τοῦ Θεοῦ τὴν ἄφατον
κηδεμονίαν, ὅπως διὰ τῆς ὑποτάσεως τοῦ λιμοῦ τὸν δίκαιον εἰς τὴν Αἴγυπτον καταπέμ-
ψῃ, ἵνα μηδεμίαν αἰτίαν σχῇ λάβῃ τῆς ξενοκρατείας μιγνύσης καταλαμβάνειν τὴν Χα- 25
ναάν. καὶ πάντων ὁμοῦ κατατρεχόντων, 14 Συνήγαγε, φησὶν, Ιωσὴφ ἅπαν τὸ
ἀργύριον τὸ τε ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τὸ ἐν τῇ Χαναάν, Καὶ ἦν τὸν σῖτον αὐτοῖς ἐ-
χορήγει. 15 Καὶ ἐξέλιπε λοιπὸν τὸ ἀργύριον. Εἰσήγαγε γὰρ ἅπαν εἰς τὸν οἶκον
Φαραώ. ἐλθόντες οὖν πάντες ⓐ Αἰγύπτιοι ἔλεγον, δὸς ἡμῖν ἄρτους. καὶ ἵνα τί ἀποθνή-
σκομεν ἐνδεῶν σου; ἐξέλιπε γὰρ τὸ ἀργύριον. Οὐκ ἔστι, φησὶν, ἔχομεν ἀργύρια, 30
ὥστε ὠνήσασθαι, καὶ διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ λιμοῦ ἀπολλύμεθα. μὴ οἴνων σε δεῖ ἡμᾶς
ἐκ δὲ θανάτου πολιορκουμένους, ἀλλὰ σοὶ δίκαιον ἡμῖν ἄρτους, ἵνα ζῶμεν καὶ μὴ ἀποθα-
νώμεν. 16 Εἶπε δὲ αὐτοῖς Ιωσὴφ· Φέρετε τὰ κτήνη ὑμῶν, καὶ δώσω ὑμῖν ἄρτους.
Εἰ γὰρ μὴ εὑπορεῖτε, φησὶν, ἀργυρίου, δέομαι τὰ κτήνη. Εἰ ἐξέλιπε τὸ ἀργύρι-
ον, τὰ θρέμματα ὑμῶν κομίσατε, καὶ λήψεσθε ἄρτους. 17 Ἤγαγον δὲ τὰ κτήνη. 35
καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀντὶ τῶν ἵππων καὶ ἀντὶ τῶν προβάτων καὶ αὖτε τῶν βοῶν καὶ τῶν ὄνων, καὶ
ἐξέθρεψεν αὐτοὺς ἀντὶ τῶν κτηνῶν αὐτῶν. 18 Ἦλθεν δὲ πρὸς αὐτὸν καὶ τῷ ἔτει τῷ
δευτέρῳ, καὶ ἔλεγον αὐτῷ· μηκέτι ἐκτελῶμεν, Μήτε ἀργύρια εὑποροῦντες,
μήτε κτηνῶν; Πάντα γὰρ πρὸς σὲ τὸν κύριον ἡμῶν ἐστιν. Οὐδὲν οὖν ἡμῖν ἔτερον χ.
ὑπολέλειπται, ἢ τὸ ἴδιον σῶμα, καὶ ἡ γῆ ἡμῶν. 19 Ἵνα οὖν μὴ ἀποθάνωμεν, κτῆσαι 40
ἡμᾶς καὶ τὴν γῆν ἡμῶν ἀντὶ τῶν ἄρτων, καὶ ἐσόμεθα καὶ ἡμεῖς καὶ ἡ γῆ ἡμῶν παῖδες τῷ Φα-
ραώ. δὸς σπέρμα ἵνα σπείρωμεν καὶ ζῶμεν καὶ μὴ ἀποθάνωμεν, καὶ ἡ γῆ οὐκ ἐρημωθήσεται.
Ἑαυτοὺς κατεδουλώσαντο, καὶ τὴν γῆν ἀπέδοντο, ὥστε δυνηθῆναι λαμπρὰν φῆναι.

Τοσαύτη

σαύτη τῆ λιμῷ γέγονεν ἡ ἀνάγκη. 20 Καὶ ἐκτήσατο Ἰωσὴφ τῷ γλῶ τ Αἰγυπτίων τῷ Φαραώ. Ἀπέδοντο γὰρ αὐτῷ δι᾽ τὸν ἀνάγκην τῆ λιμῷ.

21 Καὶ ἐγένετο ἡ γῆ τῷ Φαραώ, καὶ τ λαὸν κατεδουλώσατο αὐτῷ εἰς παῖδας ἀπ᾽ ἄκρων ὁρίων Αἰγύπτ ἕως ἄκρων, 22 χωρὶς τῆς γῆς τῶν ἱερέων. ἐκείνοις γὰρ ἔδωκε Φαραὼ βρώματα, καὶ ἠσθιον. Διὰ τοῦτο οὐκ ἀπέδοντο τῷ γλῶ αὐτῶν.

Ὅρα πόση ἡ ζωώσεις καὶ σοφία τῆ Ἰωσὴφ γέγονεν. ὅτε τῆ λιμῆ ζωεχώρησεν αἰσθησιν αὐτῆς γενέσθαι, καὶ πᾶσαν τῷ γλῶ τῷ Φαραὼ ὑπεστήσατο μετ᾽ καὶ ὁ σὺν Αἰγυπτίους ἀπωλείας καταδουλώσασθαι. ἀλλὰ σκέψαι μοι σὺν τοῦτα πάλιν τῷ ἐπιβουλὴν ἐλλυσαι αὐτῆ κηδεμονίαν, ἵνα ὑπὲρ αὐτῆς ἐπιδείκνυται. 23 Εἶπε γὰρ τοῖς Αἰγυπτίοις· ἰδοὺ κέκτημαι ὑμᾶς καὶ τ γλῶ ὑμῶν σήμερον τῷ Φαραώ. λάβετε οὖν ἑαυτοῖς σπέρματα, καὶ σπείρατε τῷ γλῶ. καὶ ἐὰν ἔσαι τὰ γεννήματα αὐτῆς. 24 Ὅταν δὲ πέμπτον μέρος τῷ Φαραώ, τὰ δὲ τέσσαρα μέρη ἔσαι ὑμῖν αὐτοῖς εἰς σπέρμα τῆ γῆ, καὶ εἰς βρῶσιν ὑμῖν καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τοῖς οἴκοις ὑμῶν. Πολλὴ ἡ φιλοτιμία, πολλὴ ἡ σοφία, ἄφατος ἡ κηδεμονία. διὰ καὶ ἐκείνοι αἰσθησιν λαβόντες τῆς εὐεργεσίας, φασί· 25 Σέσωκας ἡμᾶς. εὕροιμι χάριν ἐναντίον τοῦ κυρίου ἡμῶν· καὶ ἐσόμεθα παῖδες τῷ Φαραώ. Εἶδες φιλοτιμίαν. ὅπως ἑώρα αὐτοὺς κατειργασμένους ἀπὸ τῆς ἀνδρείας, λογίζονται ὅσον μέλλουσιν ἀπολήψεσθαι κέρδους γεωργοῦντες καὶ ἐπαιτιῶνται ὀλιγωρούμενοι, φησί, τὸ μὴ σπέρμα ὑμῖν ἐγὼ χορηγήσω· ὑμεῖς δὲ τῷ ὀλιγωρίαν τῷ ἀλλοίαν ἅπασαν ἐπιδείκνυσθε. καὶ ἐὰν γένηται γεννήματα, δώσετε μέρος ἐν· τὰ δὲ τέσσαρα ὑμῖν ἔσαι καὶ μισθὸς τῶν πόνων, καὶ τροφὴ εἰς ἐφόδιον αὐτάρκεια. 26 Καὶ τοῦτο ἔθετο αὐτοῖς ὁ τύπος Ἰωσὴφ, ὥστε ἀποπειρᾶσθαι τῷ Φαραώ, χωρὶς τῆς γῆς τῶν ἱερέων μόνης. Ἀκριβέστατα νῦν, ὅσον τοῖς ἱερεῦσι τῶν εἰδώλων τροφὴν δίδωμι πρόσφορον ὁ παλαιόν· καὶ παιδεύεται καὶ ἐν γραφῇ τῷ ἴσον παρέχειν μισθὸν τοῖς τῶν ὅλων Θεοῦ τῷ λειτουργίαν ἐγκεχειρισμένοις. Εἰ γὰρ ἐκεῖνοι πλανώμενοι, καὶ τῷ τύπῳ καὶ εἴδωλα θεραπεύειν ὑπεδείκνυσαν, ὅτι ἐνόμιζον διὰ τούτων μάλιστα πλείονα τῶν ἀμοιβῶν ἀπονέμειν τοῖς εἰδώλοις, τοσαύτης ἀξίου μισθοῦ τούτων θεραπευτάς, πόσης οὐκ ἂν εἶεν καταγνώσεως ἄξιοι, οἱ νῦν τῷ εἰς τούτους θεραπείαν παρατεμνόμενοι; ἢ οὐκ ἴσασιν, ὅτι εἷς ὁ τῶν ὅλων δεσπότης ἡμῶν διαφαίνει; μὴ τοίνυν τοῦτον τῷ λιμῷ δεχόμενον ἀφῶμεν. ὃ γὰρ διὰ τοῦτον ὀφείλεις ποιῆσαι τὰ διὰ σαυτόν, ἀλλὰ δι᾽ ἐκεῖνον ὡς ἱερεῖα· ἵνα καὶ πρὸς ἐκείνους τὰς ἀμοιβὰς μετὰ φιλοτιμίας χορίσῃ. διὰ τοῦτο δὲ ἔλεγεν, Ὁ ποιήσας ἓν τούτων, ἐμοὶ ἐποίησε· καὶ ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου, μισθὸν προφήτου λήψεται. μὴ γὰρ ἀπὸ τῆς ἀξίας, ἢ ἀπὸ τῆς τελειότητος τῷ θεραπευομένων τὰς ἀμοιβὰς σοι πρέπει ὁ δεσπότης; ἀπὸ τῆς προθυμίας τῆς σῆς ἢ διαφυοῖ, ἢ καταχρίνει. καὶ ὥσπερ ἡ ὑμὴν ἡ δι᾽ αὐτῶν γινομένη πολλῷ προέχει τῷ προσφόρου (οἰκειοῦται γὰρ τὰ εἰς τὸν αὐτοῦ θεραπόντας γινόμενα) οὕτω καὶ ἡ ὑπεροψία ἡ εἰς τούτους πολλῷ οἴσει τῷ ἄνωθεν δίκην. ὥσπερ γὰρ τὰ τῆς ὑμῆς οἰκειοῦται, οὕτω καὶ τὰ τῆς καταφρονήσεως. ὅθεν εἰδότες μηδέποτε ἀμελῶμεν τῆς θεραπείας τῶν τοῦ Θεοῦ ἱερέων. καὶ ταῦτα λέγω, οὐχὶ ἐκείνων τοῦτον αἰτούμενος, ὅσον τ ὑμετέρας ἀγάπης, καὶ βουλόμενος ὑμᾶς διὰ πάντων κερδαίνειν. τί γὰρ τοσοῦτον δίδως, ὅσον λαμβάνεις παρὰ τοῦ δεσπότου; πόσῳ θεραπείαν εἰσάγεις; ἀλλ᾽ ὅμως καὶ ὑπὲρ ἐκείνης τῆς βραχείας καὶ [ἐν] τῷ παρόντι βίῳ συγκαταλυομένης ἀθανάτους κομίσῃ ἀμοιβάς, καὶ τὰ ἀπόῤῥητα ἀγαθά. ἅπερ λογιζόμενοι ὑπὲρ ἐχωμεν ταῖς τοιαύταις διακονίαις, μὴ τῷ δαπάνῃ λογιζόμενοι, ἀλλὰ τὸ κέρδος τὸ ἐντεῦθεν πικλο-

μηθίω. Εἰ γὰρ αὐθεφπῳ πινὶ τῶν ὑπαρχόντων ἐν ἀξιώμασι βιωτικοῖς οἰκειόμηδόν τινα θεασόμθα, πᾶσαν θεσπεύδν εἰς αὐτὸν ἐπιδείκνυσθαι σπουδάζομθν, ἐννοοῦντες ὅτι τὰ εἰς ἐκεῖνον γινόμθνα εἰς τὸν πεφτάτιν ἀφικήσεται τὸν αὐτόν, καὶ ὅτι ἐκεῖνος γνωρίσας ἐκεῖνο, ὃν πεφτάτιν ἐπιγράφεται, πλείονος ἡμῖν ἀπολαύσας παρασκευάσει τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας· πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ δεσπότου τῶν ὅλων τοῦτο ἔξαι. Εἰ γὰρ, καὶ ἐπὶ τῶν τυχόντων καὶ ἐπὶ τῆς ἀληθοῦς ἐρρίμμθνων εἰ ἐπιδείξατό τις τινα φιλοφεσσούμενον καὶ συμπάθειαν, οἰκειόμθνος τὰ ἡμόμθνα ὁ δεσπότης, ἐπαγγέλλεται εἰς τὴν βασιλείαν Matth. xx. λδ'. εἰσάγειν τὸν ἀγαθόν τι εἰς ἐκείνους εἰργασμθνους, καὶ ἐρεῖν· Δεῦτε οἱ εὐλογημθνοι τοῦ πατρός μου, ὅτι ἐπείνασα, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· πολλῷ μᾶλλον τὸν σχῆ τὸν Θεὸν ἀγαπώμθνους, καὶ ἱερωσύνῃ τετιμημθνους εἰ θεσπεύσειέ τις, ὅ" τ' τοσαύτης ἀπολαύσεται τῆς ἀμοιβῆς, ἀλλὰ πολυπλασίονος, τοῦ φιλοφιλοῦντος Θεοῦ ἐκ πολλοῦ τοῦ πεφὶ ὑπὲρ νικῶντος ἀεὶ τὰ πρὸς ἡμᾶς γινόμθνα. μὴ τοίνυν γινώμθα χείφεις τῶν ἀπίστων, τῶν σχῆ τὰ πεφὶ τὰ εἴδωλα πλάνην ἐπὶ καὶ τοσαύτην θεσπείαν ἐπιδειξαμθνων πεφὶ τοὺς τούτων θεσπότας· ἀλλ' ὅσον ἡ διαφορὰ τῆς πλάνης πεφὸς τὴν ἀλήθειαν, καὶ τῶν ἐκείνων ἱερέων πεφὸς τοὺς τοῦ Θεοῦ ἱερεῖς, τοσαύτην σχῆ διαφορὰν καὶ πεφὶ τὴν τιμὴν ἐπιδειχθήσθαι, ἵνα" πολυπλασίους τὰς ἄνωθεν ἀμοιβὰς κομίσασθαι δυνηθῶμθν. 27 Κατῴκησε δέ, φησιν, Ἰακὼβ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ ἠυξήθησαν καὶ ἐπληθύνθησαν σφόδρα. Αὕτη γὰρ ἰῶ καὶ τοῦ Θεοῦ ἡ ὑποτάξεις πεφὸς αὐτὸν γεγυμνημθνη, ὅτι ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα.

28 Καὶ ἐπέζησεν Ἰακὼβ δεκαεπτὰ ἔτη. καὶ ἐγένοντο αἱ ἡμέφαι Ἰακὼβ, ἑκατὸν πεντεκαίδεκα ἐτῶν ἔτη. Διὰ τοῦτο τῆς ζωῆς αὐτῷ ⓦ χφόνον τοῦτον ἐπεμέτφησεν ὁ Θεὸς, ἵνα τῆς ἀλαζονείας, ἧς ἐν πρώτῃ τῷ χφόνῳ τῆς ζωῆς ὑπῆφξεν, ἀφέλωσαν παφαμυθίαν κομισάμθνος, ὅτι ⓦ βίον καταλύσῃ.

ΗΘΙΚΟΝ Ἀλλ' εἰ βούλεσθε, ἵνα μὴ ὦ πλήφης τῶν εἰρημθνων καταχώσωμεν ὑμῶν τὸν" μνήμιλιν, τὰ λειπόμθνα εἰς τὸν ἑξῆς ταμιευσάμθνοι, ἐν ταύτῃ καταπαύσωμεν τὸν λόγον, ἐκβοήσαντες ὑμῶν τὸν ἀγάπιν, ὥστε μὴ ἀκριβείας πεφὶ στέχειν τοῖς λεγομθνοις, καὶ τὸν μνήμιλιν διϊωσκῆ τούτων κεκλῆσθαι, καὶ ταῦτα διϊωσκῶς φέφειν ὅτι τῆς διανοίας, καὶ λογίζεσθαι τὸν ὑπομονὴν, ἣν ⓐ δίκαιοι ὅτοι ὑπέμθνον, τὸν μακροθυμίαν, τὸν πίστιν, ἣν ἐπεδείκνυντο πεφὶ τὰς τοῦ Θεοῦ ὑποσχέσεις, οἱ παθσαλευόμθνοι ⓦ λογισμὸν σχῆ τὰ μὴ τὸν ὑπόσχεσιν συμπίπτοντα, ἀλλὰ θαῤῥοῦντες τῇ τοῦ ἐπαγγείλαμθνου δυνάμει, ὅπως ἅπαντα" ὡφαίως ἔφεφον, καὶ σχῆ τούτων εὐδοκίμουν. ἰδοὺ γὰρ καὶ ὁ δίκαιος οὗτος μὴ ὃ ὢν ἔτεσι τοσούτοις πεν.θησας ⓦ Ἰωσὴφ ὡς ἀποτεθνηκότα, εἶδεν αὐτὸν τὸν βασιλείαν τῆς Αἰγύπτου κατέχοντα. ὁ θαυμάσιος Ἰωσὴφ μὴ τὸν δουλείαν, μὴ ὃ δεσμωτήφιον, μὴ τὰ ἄλλα πάντα, ἃ ὧν ὑπέμενε, τὸν ἀρχὴν ἅπασαν ἐδέχετο τῆς χώφας. καὶ εἰ βουλοίμθα ὑπιέναι πάσας τὰς ἐν τῇ γραφῇ χειμῶνας ἰσχείας, εὑρήσομεν τοὺς ἐπ' ἀρετῇ ἅπαντας σχῆ πειφασμοὺς ὁδύσαντας, καὶ ὅτω δυνηθέντας πολλὸν τὸν αὐθεν ὑπεκπεσόντας ῥοπήν. Εἰ τοίνυν βουλόμθα καὶ ἡμεῖς τῆς εὐνοίας ἀξιωθῆναι τῆς πεφὶ τοῦ Θεοῦ, μὴ ἀχαλλώμεθα ἐν τοῖς πειφασμοῖς, μηδὲ δυαφεφώμεθα πεφὶ τὰ ὑπόντα· ἀλλὰ μᾶλλον χαίφωμεν καὶ εὐφαινώμθα τῇ πίστει νενευκότες, εἰδότες ὅτι ταύτῃ μάλιστα πολλῆς ἀπολαυσόμθα τῆς πεφὶ, εἰ μετ' εὐχαφιστίας ἅπαντα φέφειν μεμελετήσωμεν. γένοιτο δὴ πάντας ἡμᾶς καὶ τ' πφόντα βίον ἐν ἀφετῇ" σχῆ-γοντας καὶ τῶν μελλόντων ὑπιτυχεῖν ἀγαθῶν, χάφιτι καὶ φιλανθφωπίᾳ τοῦ κυφίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χφιστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατφὶ, ἅμα τὸ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κφάτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ηʹτισα

Λογ. ξϛ'. ΗΓΓΙΣΑΝ ΔΕ, φησιν, ΑΙ ΗΜΕΡΑΙ ΙΣΡΑΗΛ τῦ ἀποθανεῖν, καὶ ἐκάλεσε τ̃ ὑὸν αὐτ̃ τὸν Ιωσὴφ, καὶ εἶπεν αὐτῳ̃· εἰ εὕρηκα χάριν ἐνωπίον σου, ὑπόθες τὴν χεῖρά σου ὑπὸ τ̃ μηρόν μου, καὶ ποιήσεις ἐπ' ἐμὲ ἐλεημοσύνην & ἀλήθειαν, τῦ μή με θάψαι ἐν Αἰγύπτῳ, ἀλλὰ κοιμηθήσομαι μετὰ τῶν πατέρων μου, καὶ ἀρεῖς με ἐξ Αἰγύπτου, καὶ θάψεις με ἐν τ̃ τάφῳ αὐτῶν. ὁ δὲ εἶπεν, ἐγὼ ποιήσω κατὰ τὸ ῥῆμά σου. εἶπε δέ, ὄμοσόν μοι. καὶ ὤμοσεν αὐτῳ̃. καὶ προσεκύνησεν Ισραὴλ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτ̃.

ΚΑΙ ἐγένετο μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ εἶπεν τῷ Ιωσὴφ, ἰδοὺ ὁ πατήρ σου ἀσθενεῖ· ὁ δὲ παρέλαβε τοὺς δύο υἱοὺς αὐτῦ μεθ' ἑαυτῦ, τὸν Μανασσῆ καὶ τὸν Ἐφραὶμ. καὶ ἀνήγγειλαν τῷ Ιακὼβ λέγοντες, ἰδοὺ ὁ υἱός σου Ιωσὴφ παραγίνεται πρὸς σέ. καὶ ἐνισχύσας Ισραὴλ ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς κλίνης. καὶ εἶπεν Ισραὴλ τῷ Ιωσὴφ, ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ὤφθη μοι ἐν Λουζὰ ἐν γῇ Χανάαν, καὶ εὐλόγησέ με, καὶ εἶπέν μοι, ἰδοὺ ἐγὼ αὐξανῶ σε καὶ πληθυνῶ σε, καὶ δώσω σε εἰς συναγωγὰς ἐθνῶν, καὶ δώσω τὴν γῆν ταύτην τῷ σπέρματί σου μετὰ σὲ εἰς κατάσχεσιν αἰώνιον. καὶ νῦν τὰ δύο παιδία σου τὰ γενόμενά σοι ἐν γῇ Αἰγύπτῳ πρὸ τ̃ ἐλθεῖν με πρὸς σὲ εἰς Αἴγυπτον, ἐμά εἰσιν· Ἐφραὶμ καὶ Μανασσῆ ὡσεὶ Ρουβὴν καὶ Συμεὼν ἔσονταί μοι. καὶ τὰ γενήματα ἃ ἐὰν γεννήσῃς μετ' αὐτούς, σά ἐστιν· ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν κληθήσονται ἐν τῇ κληρονομίᾳ αὐτῶν. ἐγὼ δὲ ἡνίκα ἐπορευόμην ἐκ Μεσοποταμίας, ἀπέθανεν Ραχὴλ ἐπ' ἐμοὶ ἐν γῇ Χανάαν ἐν τῇ ὁδῷ, ἔτι δὲ ἐμοῦ ὄντος ἐν τῇ γῇ, ὡς ἔρχεται πρὸς Εφραθά· καὶ ἔθαψα αὐτὴν ἐκεῖ ἐν τῇ ὁδῷ Εφραθά, αὕτη ἐστὶν Βηθλεέμ. καὶ εἶδεν Ισραὴλ τοὺς υἱοὺς Ιωσὴφ, καὶ εἶπεν, τίνες οὗτοί εἰσιν; καὶ εἶπεν Ιωσὴφ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, υἱοί μου οὗτοί εἰσιν, οὓς ἔδωκέν μοι ὁ θεὸς ἐν τούτῳ. καὶ εἶπεν, λαβὲ δὴ αὐτοὺς πρός με, καὶ εὐλογήσω αὐτούς. καὶ ἐβάρυνεν ἡ ὄψις Ισραὴλ ἀπὸ τ̃ πολλ̃ τ̃ ἔτους, καὶ οὐκ ἐδύνατο βλέπειν. καὶ ἤγαγεν αὐτοὺς πρὸς αὐτόν· καὶ ἠσπάσατο αὐτοὺς καὶ περιέλαβεν αὐτούς. καὶ εἶπεν Ισραὴλ τῷ Ιωσὴφ, ὄψει τὸ πρόσωπόν σου οὐ μὴ ἐκκόψω, καὶ ἰδοὺ ὁ θεός μου ἔδειξέν μοι καὶ τὸ σπέρμα σου. καὶ ἐξήγαγεν αὐτοὺς Ιωσὴφ ἐκ τῶν γονάτων αὐτοῦ, καὶ προσεκύνησεν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ ἔλαβεν Ιωσὴφ τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ, τὸν Μανασσῆ τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ ἐναντίον Ισραὴλ τοῦ εὐωνύμου αὐτοῦ, καὶ τὸν Ἐφραὶμ τῇ εὐωνύμῳ αὐτοῦ ἐναντίον Ισραὴλ τοῦ δεξιοῦ αὐτοῦ, καὶ ἤγαγεν αὐτοὺς πρὸς αὐτόν. καὶ προήγαγεν Ισραὴλ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ, καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Ἐφραὶμ τοῦ νεωτέρου, καὶ τὴν ἀριστερὰν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Μανασσῆ· διεσταυρωμένως ἐποίησε τὰς χεῖρας αὐτοῦ. καὶ εὐλόγησε τὸν Ιωσὴφ, καὶ εἶπεν, ὁ θεὸς ᾧ εὐηρέστησαν ἐνώπιον αὐτοῦ οἱ πατέρες μου Αβραὰμ καὶ Ισαὰκ, ὁ θεὸς ὁ ποιμαίνων με ἀπὸ τ̃ νεότητός μου ἕως τ̃ ἡμέρας ταύτης, ὁ ἄγγελος ὁ ῥυσάμενός με ἐκ πάντων τῶν κακῶν, εὐλογήσαι τὰ παιδία ταῦτα, καὶ ἐπικληθείη ἐπ' αὐτοῖς τὸ ὄνομά μου καὶ τὸ ὄνομα τῶν πατέρων μου Αβραὰμ καὶ Ισαὰκ, καὶ αὐξηθείησαν εἰς πλῆθος ἐπὶ τ̃ γ̃ς. καὶ εἶδεν Ιωσὴφ ὅτι ἔθηκεν ὁ πατὴρ τὴν δεξιὰν χεῖρα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Ἐφραὶμ, καὶ οὐκ ἤρεσεν αὐτῷ· καὶ ἐπελάβετο τ̃ χειρὸς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ μετακινῆσαι αὐτὴν ἀπὸ τ̃ κεφαλ̃ Ἐφραὶμ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Μανασσῆ. καὶ εἶπεν Ιωσὴφ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, οὐχ οὕτως, πάτερ· ὅτι οὗτος ὁ πρωτότοκος, θὲς τὴν δεξιάν σου ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἠθέλησεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ εἶπεν, ἔγνων, τέκνον, ἔγνων· καὶ οὗτος ἔσται εἰς λαόν, καὶ αὐξηθήσεται· ἀλλ' ὁ νεώτερος αὐτοῦ μείζων αὐτοῦ ἔσται, καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἔσται εἰς πλῆθος ἐθνῶν. καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγων, ἐν σοὶ εὐλογήσει Ισραὴλ λέγων, ποιήσαι σε ὁ θεὸς ὡς Ἐφραὶμ καὶ ὡς Μανασσῆ. καὶ ἔθηκε τὸν Ἐφραὶμ πρὸ προσώπου Μανασσῆ. καὶ εἶπεν Ισραὴλ τῷ Ιωσὴφ, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποθνήσκω, καὶ ἔσται ὁ θεὸς μετὰ σοῦ, καὶ ἀποστρέψει τὴν γῆν τῶν πατέρων σου πρὸς σέ. καὶ ἐγὼ δέδωκα τῷ Ιωσὴφ ἀδελφῷ σου ἐπὶ τῶν ὤμων σου ἐπὶ τὴν ὁδὸν ἐν τῇ ἐξόδῳ μου ἐκ Μεσοποταμίας, ἐν τῇ ἐλθεῖν με πρὸς Εφραθά· καὶ ἔθαψα αὐτὴν ἐκεῖ ἐν τῇ ὁδῷ Εφραθά, αὕτη ἐστὶν Βηθλεέμ.

ΚΑΙ ἐκάλεσεν Ιακὼβ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ εἶπεν, συνάχθητε, καὶ ἀναγγελῶ ὑμῖν τὰ συναντήσοντα ὑμῖν ἐπ' ἐσχάτων τ̃ ἡμερ̃. συνάχθητε καὶ ἀκούσατε, υἱοὶ Ιακὼβ, καὶ ἐπακούσατε Ισραὴλ τοῦ πατρὸς ὑμῶν. Ρουβὴν πρωτότοκός μου σὺ εἶ, ἰσχύς μου καὶ ἀρχὴ τέκνων μου, προέχων δόξῃ καὶ προέχων δυνάμει· ἀκατάστατος ὡς ὕδωρ, μὴ προέχοις· ὅτι ἀνέβης ἐπὶ τὴν κοίτην τοῦ πατρός σου, καὶ ἐμίανας τὴν εὐφροσύνην μου ἐπὶ τὴν κοίτην μου ἣν ἀνέβη. Συμεὼν καὶ Λευὶ ἀδελφοὶ, σκεύη ἀδικίας ἐν τῇ βουλῇ αὐτῶν· εἰς τὴν βουλὴν αὐτῶν μὴ ἐλθάτω ἡ ψυχή μου, καὶ εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν μὴ ἐνδοξασθήτω ἡ δόξα μου· ὅτι ἐν τῷ θυμῷ αὐτῶν ἀπέκτειναν ἄνδρας, καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐθαιρεσίᾳ ἐξέκοψαν ταῦρον. ἐπικατάρατος ὁ θυμὸς αὐτῶν ὅτι ἰσχυρός, καὶ ἡ ὀργὴ αὐτῶν ὅτι σκληρά· διαμερίσω αὐτοὺς ἐν Ιακὼβ, καὶ διασπερῶ αὐτοὺς ἐν Ισραήλ. Ιουδὰ, σὲ αἰνέσουσιν οἱ ἀδελφοί σου· αἱ χεῖρές σου ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν ἐχθρῶν σου· προσκυνήσουσιν σοι οἱ υἱοὶ τ̃ πατρός σου. σκύμνος λέοντος Ιουδὰς, ἐκ βλαστοῦ ἀνέβης, υἱέ μου· ἀναπεσὼν ἐκοιμήθης ὡς λέων καὶ ὡς σκύμνος· τίς ἐγερεῖ αὐτόν; οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ιουδὰ καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ τὰ ἀπόκειμενα αὐτῷ, καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν· προσδεδεμένος τῇ ἀμπέλῳ τὸν πῶλον αὐτοῦ, καὶ τῇ ἐκλεκτῇ ἀμπέλῳ τὸν υἱὸν τῆς ὄνου αὐτοῦ· ἔπλυνεν ἐν οἴνῳ τὴν στολὴν αὐτοῦ, καὶ ἐν αἵματι σταφυλῆς τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ· πεπαρωμένοι οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὑπὲρ οἶνον, καὶ λευκοὶ οἱ ὀδόντες αὐτοῦ ὑπὲρ γάλα. Ζαβουλὼν ἐν λιμένι θαλάσσης οἰκήσει, καὶ αὐτὸς εἰς λιμένα πλοίων, καὶ τὰ ὅρια αὐτοῦ ἐπὶ Σιδῶνα. Ισσαχὰρ ὑποζύγιον οἰκοῦν ἀνὰ μέσον τῶν ὁρίων, ἰδὼν ἀνάπαυσιν ὅτι ἀγαθὴ καὶ τὴν γῆν ὅτι πίων, καὶ ὑπέκλινεν τὸν ὦμον αὐτοῦ τοῦ ὑποφέρειν, καὶ ἐγενήθη ἀνὴρ γεωργός. Δὰν κρινεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ ὡς εἷς τῶν φυλῶν τ̃ Ισραήλ. γενηθήτω Δὰν ὄφις ἐπὶ τ̃ ὁδ̃, κεράστης ἐπὶ τ̃ τρίβου, δάκνων τὰς πτέρνας τοῦ ἵππου, καὶ πεσεῖται ὁ ἀναβάτης εἰς τὰ ὀπίσω. τὴν σωτηρίαν σου ὑπέμεινα, κύριε. Γαὰδ, στρατιὰ στρατεύσει ἐπ' αὐτόν, καὶ αὐτὸς ἀντιστρατεύσεται ἐπ' ἴχνος. Ασὴρ, ἀπὸ σίτου ἡ τροφὴ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς δώσει τρυφὴν βασιλεῖ. Νεφθαλὶ ἔλαφος ἐξαπολελυμένη, δίδωσιν ῥήματα καλά. ἐκ σπέρματος Ιωσὴφ αὐξανόμενος, αὐξανόμενος καὶ κατάσκοπος ἐπὶ πηγῇ θυγατέρων ἐπιβαίνων τείχους. ἐπικράνθησαν αὐτῷ καὶ ἐμίσησαν αὐτὸν καὶ ἐπεμίσησαν αὐτὸν οἱ κύριοι τοξευταί· ἐκάθισεν ἐν ἰσχύϊ τόξον αὐτοῦ, καὶ ἐλύθησαν βραχίονες χειρῶν αὐτοῦ ἐκ χειρῶν τοῦ δυνατοῦ Ιακὼβ, ἐκεῖθεν ἐξῆλθεν ποιμὴν λίθος τοῦ Ισραήλ. παρὰ τ̃ θεοῦ τ̃ πατρός σου, καὶ βοηθήσει σοι, καὶ παρὰ τοῦ παντοκράτορος, καὶ εὐλογήσει σε εὐλογίαις οὐρανοῦ ἄνωθεν, εὐλογίαις ἀβύσσου κάτωθεν, εὐλογίαις μαστῶν καὶ μήτρας· εὐλογίαι πατρός σου ἐκραταιώθησαν ὑπὲρ εὐλογίας τῶν ὀρέων τῶν αἰωνίων, ἐπιθυμίαι βουνῶν αἰωνίων γενηθήτωσαν τῇ κεφαλῇ Ιωσὴφ καὶ τῷ ἁγιασθέντι ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. Βενιαμὶν λύκος ἁρπάζων, πρωὶ ἔδεται βρώσιμα, καὶ ἑσπέρας διαμερίσει σκῦλα. πάντες οὗτοι δώδεκα φυλαὶ Ισραήλ· καὶ ταῦτα ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ πατὴρ αὐτῶν, καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς ἕκαστον κατὰ τὴν ἰδίαν εὐλογίαν εὐλόγησεν αὐτούς. καὶ ἐνετείλατο αὐτοῖς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἐγὼ προστίθεμαι πρὸς τὸν λαόν μου· θάψατέ με πρὸς τοὺς πατέρας μου εἰς τὸ σπήλαιον τὸ ἐν τῷ ἀγρῷ Εφρὼν τοῦ Χετταίου, ἐν τῷ σπηλαίῳ τῷ καινῷ τῷ ἐν τῷ ἀγρῷ τῷ Μαχφηλὰ τῷ κατὰ πρόσωπον Μαμβρὴ ἐν γῇ Χανάαν, ὃν ἐκτήσατο Αβραὰμ τὸν ἀγρὸν παρὰ Εφρὼν τοῦ Χετταίου εἰς κτῆσιν μνήματος· ἐκεῖ ἔθαψαν τὸν Αβραὰμ καὶ Σάρραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ· ἐκεῖ ἔθαψαν τὸν Ισαὰκ καὶ Ρεβέκκαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ· ἐκεῖ ἔθαψα τὴν Λείαν· ἀπὸ τ̃ ἀγροῦ καὶ τ̃ σπηλαίου τ̃ ἐν αὐτῷ ἀπὸ τῶν υἱῶν Χέτ. καὶ ἐτελεύτησεν Ιακὼβ διατασσόμενος τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, καὶ συνήγαγεν τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κλίνην, καὶ ἐξέλιπεν καὶ προσετέθη πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ.

ΚΑΙ ἔπεσεν Ιωσὴφ ἐπὶ πρόσωπον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτῷ καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. καὶ ἐκέλευσεν Ιωσὴφ τοῖς παισὶν αὐτοῦ τοῖς ἰατροῖς ἐντάφιάσαι τὸν πατέρα αὐτοῦ· καὶ ἐνετάφιασαν οἱ ἰατροὶ τὸν Ισραήλ. καὶ ἐπλήσθησαν αὐτοῦ τεσσαράκοντα ἡμέραι, οὕτως γὰρ ἐπληροῦντο αἱ ἡμέραι τῶν ἐνταφιαζομένων· καὶ ἔκλαυσεν αὐτὸν Αἴγυπτος ἑβδομήκοντα ἡμέρας. καὶ παρῆλθον αἱ ἡμέραι τ̃ κλαυθμ̃ αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησεν Ιωσὴφ πρὸς τοὺς οἴκους Φαραὼ, λέγων, εἰ εὕρηκα χάριν ἐνώπιον ὑμῶν, λαλήσατε εἰς τὰ ὦτα Φαραὼ, λέγοντες, ὁ πατήρ μου ὥρκισέν με λέγων, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποθνήσκω· ἐν τῷ τάφῳ μου ὃν ὤρυξα ἐμαυτῷ ἐν γῇ Χανάαν, ἐκεῖ με θάψεις· καὶ νῦν ἀναβὰς θάψω τὸν πατέρα μου, καὶ ἐπανελεύσομαι. καὶ εἶπεν Φαραὼ τῷ Ιωσὴφ, ἀνάβηθι καὶ θάψον τὸν πατέρα σου καθὼς ὥρκισέν σε. καὶ ἀνέβη Ιωσὴφ θάψαι τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ συναπῆλθεν αὐτῷ πᾶς ὁ οἶκος Φαραὼ, οἱ πρεσβύτεροι τ̃ οἴκου αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ πρεσβύτεροι γ̃ς Αἰγύπτου, καὶ πᾶς ὁ οἶκος Ιωσὴφ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ ὁ οἶκος τ̃ πατρὸς αὐτοῦ· πλὴν τὰ παιδία καὶ τὰ πρόβατα καὶ τὰ βουκόλια ἀφῆκαν ἐν γῇ Γεσέμ. καὶ συνανέβη μετ' αὐτοῦ καὶ ἅρμα καὶ ἱππεῖς, καὶ ἐγένετο παρεμβολὴ μεγάλη σφόδρα. καὶ ἦλθον ἕως ἄλωνος Ατὰδ, ὃς ἐστὶν ἐν τῷ πέραν τ̃ Ιορδάνου, καὶ ἐκόψαντο ἐκεῖ κοπετὸν μέγαν καὶ σφόδρα· καὶ ἐποίησεν πένθος τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἑπτὰ ἡμέρας. καὶ εἶδον οἱ κάτοικοι τ̃ γ̃ς τὸν κοπετὸν ἐν τῷ ἄλῳ Ατὰδ, καὶ εἶπαν, πένθος βαρὺ τοῦτο τοῖς Αἰγυπτίοις· διὰ τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα τ̃ ἄλω Πένθος Αἰγυπτίοις, ὃς ἐστὶν ἐν τῷ πέραν τ̃ Ιορδάνου. καὶ ἐποίησαν οἱ υἱοὶ Ιακὼβ καθὼς ἐνετείλατο αὐτοῖς, οὕτως ἐποίησαν αὐτῷ· καὶ ἐβάστασαν αὐτὸν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ εἰς γῆν Χανάαν, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν τῷ σπηλαίῳ τῷ καινῷ τῷ ἐν τῷ ἀγρῷ τῷ Μαχφηλὰ τῷ κατὰ πρόσωπον Μαμβρὴ, ὃν ἐκτήσατο Αβραὰμ τὸν ἀγρὸν παρὰ Εφρὼν τοῦ Χετταίου εἰς κτῆσιν μνήματος ἐγγὺς Μαμβρή. καὶ ἀπέστρεψεν Ιωσὴφ εἰς Αἴγυπτον, αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ συναναβάντες μετ' αὐτοῦ θάψαι τὸν πατέρα αὐτοῦ, μετὰ τ̃ θάψαι αὐτὸν τὸν πατέρα αὐτοῦ. ἰδὼν δὲ Ιωσὴφ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ὅτι ἀπέθανεν ὁ πατὴρ αὐτῶν, εἶπεν, μήποτε μνησικακήσει ἡμῖν Ιωσὴφ, καὶ ἀποδιδοὺς ἀποδώσει ἡμῖν πάντα τὰ κακὰ ἃ ἐποιήσαμεν αὐτῷ; καὶ παρήγγειλαν τῷ Ιωσὴφ λέγοντες, ὁ πατήρ σου ἐνετείλατο πρὸ τ̃ τελευτ̃ αὐτοῦ λέγων, οὕτως ἐρεῖτε τῷ Ιωσὴφ, ἄφες δὴ τὰς ἀδικίας τῶν ἀδελφῶν σου καὶ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, ὅτι κακὰ ἐποίησαν σοί· καὶ νῦν ἄφες δὴ τὰς ἀδικίας τῶν δούλων τ̃ θεοῦ τ̃ πατρός σου. καὶ ἔκλαυσεν Ιωσὴφ ἐν τῷ λαλεῖν αὐτοὺς πρὸς αὐτόν. καὶ ἐλθόντες οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ προσέπεσαν ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ εἶπαν, ἰδοὺ ἡμεῖς δοῦλοί σου ἐσμὲν εἰς θεραπείαν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ιωσὴφ, μὴ φοβεῖσθε· μὴ γὰρ τ̃ θεοῦ ἐγώ εἰμι; καὶ ὑμεῖς ἐλογίσασθε κακὰ περὶ ἐμοῦ, ἀλλ' ὁ θεὸς ἐλογίσατο ταῦτα εἰς ἀγαθά, ὅπως ἂν ὑψώσῃ ὡς ἡμέραν ταύτην, καὶ ζωοποιήσῃ λαὸν πολύν. καὶ νῦν μὴ φοβεῖσθε· ἐγὼ διαθρέψω ὑμᾶς καὶ τὰ παιδία ὑμῶν. καὶ παρεκάλεσεν αὐτοὺς καὶ ἐλάλησεν πρὸς τὴν καρδίαν αὐτῶν.

ΚΑΙ κατῴκησεν Ιωσὴφ ἐν Αἰγύπτῳ αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ πᾶς ὁ οἶκος τ̃ πατρὸς αὐτοῦ· καὶ ἔζησεν Ιωσὴφ ἔτη ἑκατὸν δέκα. καὶ εἶδεν Ιωσὴφ τοῖς υἱοῖς Εφραὶμ τοῦ υἱοῦ Μανασσῆ τρίτην γενεάν· καὶ οἱ υἱοὶ Μαχὶρ υἱοῦ Μανασσῆ ἐτέχθησαν ἐπὶ τῶν γονάτων Ιωσήφ. καὶ ἐλάλησεν Ιωσὴφ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, λέγων, ἐγὼ ἀποθνήσκω· ὁ δὲ θεὸς ἐπισκοπῇ ὑμᾶς, καὶ ἀναβιβάσει ὑμᾶς ἐκ τ̃ γ̃ς ταύτης εἰς τὴν γῆν ἣν ὤμοσεν τῷ Αβραὰμ καὶ τῷ Ισαὰκ καὶ τῷ Ιακώβ. καὶ ὤμοσεν Ιωσὴφ τοὺς υἱοὺς Ισραὴλ λέγων, ἐπισκοπῇ ἐπισκέψεται ὁ θεὸς ὑμᾶς, καὶ ἀναβιβάσετε τὰ ὀστᾶ μου ἐντεῦθεν μετ' ἐμοῦ. καὶ ἀπέθανεν Ιωσὴφ ἐτῶν ἑκατὸν δέκα· καὶ ἐνετάφιασαν αὐτὸν καὶ ἔθεντο αὐτὸν ἐν σορῷ ἐν Αἰγύπτῳ.

Chrysost. tom. 1. Vv 2

ων παρόντων τ̃ βίον καταλύσῃ. καὶ μή μοι τὰ ψυχρὰ ἐκεῖνα ῥήματα καὶ γέλωτος γέμοντα καὶ ἀνοίας μεστὰ λεγέτω τις· ὅτι ὁ δεῖνα κυνὸς ἀπιμότερον τετελεύτηκεν, ὀφθεὶς τῶν γνωρίμων αὐτῷ παρόντος, ὅτε τὰ τ̃ ζαφῆς αὐτῷ προσφέρειν δυνηθέντος, ἀλλ' ὀξέως καὶ παλαιῶν τινων συνεσιτευχότων, ὅτου τὰ ὡρολόγια τ̃ κηδείαν αὐτῷ παρεσκεύασεν. ὅτου ἐστίν, ἀνθρώπε, κυνὸς ἀλιμότερον τελευτήσαντος; εἰ γὰρ ὁ τοιοῦτος παρελήφθη, μόνον εἰ ὃ τ̃ ἀρετ̃ ἐνδυμα μὴ εἶχε προσῆλθον αὐτῷ; ὅτι γὰρ ὅτου λυμαίνεται τ̃ ἐναρέτου, μάνθανε ὅτι οἱ πλείους τ̃ δικαίων, τ̃ προφητῶν λέγω καὶ τ̃ ἀποστόλων, πλείω ὀλίγων, ὅτε ἴσμεν ὅπου κατετέθησαν. οὐ μὴ γὰρ τ̃ κεφαλίων ἀπετμήθησαν, οὐ δ' καταλιθωθέντες ὅτου τὸν βίον μετέστησαν, καὶ ἕτεροι μυρίοις καὶ ἀφορήτοις λιμοῖς καὶ ἀπορίαις ἑαυτοὺς ἐκδόντες ἀφ' ὧν ἐδίδαξαν, πάντες ὑπὲρ Χριστοῦ ἐμαρτύρησαν. τοσοῦτος ἂν τολμήσειε πρὸς τ̃ τοιούτων ἐπεῖν, ὅτι ἄπιμος αὐτ̃ γέγονεν ὁ θάνατος· ἀλλὰ ἀκολουθήσει τῇ θείᾳ γραφῇ λεγούσῃ, Τίμιος ἐνώπιον κυρίου ὁ θάνατος τ̃ ὁσίων αὐτοῦ. καὶ ὥσπερ τ̃ τ̃ ὁσίων θάνατον τίμιον ἀπεκάλεσεν, ὅτως ἄκρως καὶ τ̃ τ̃ ἁμαρτωλῶν πονηρὸν καθειῶτος θάνατος γάρ, φησιν, ἁμαρτωλῶν πονηρός. ὥστε καὶ ὅτι τ̃ οἰκίας τις καταλύσῃ, καὶ γυναικὸς καὶ παιδίων παρόντων, καὶ ὀπαδῶν καὶ γνωρίμων πολιτῶν, ἀρετ̃ ἔρημος γενήσεται, πονηρὸς δὲ ἔσται ὁ τοιοῦτος θάνατος. ὅτου, ἂν ἐπ' ἀλλοτρίας, καὶ ὅτι τὸν ἐδάφους χειμῶνος (καὶ τί λέγω ἐπ' ἀλλοτρίας, καὶ τὸν ἐδάφους;) καὶ λησταῖς προσπέσῃ, καὶ θηρίων καταβρωθῇ ὑπὸ τ̃ ἀρετ̃ κεκτημένος, ἄμοιρος δὲν ἔσται ὁ θάνατος τούτου. εἰπὲ γάρ μοι· ὁ τ̃ Ζαχαρίου παῖς ὑπὸ τ̃ κεφαλίων ἀπετμήθη; Στέφανος ἢ ὁ πρῶτος τ̃ μαρτύρων τὸν στέφανον ἀπενεγκάμενος, οὐχὶ καταλιθωθεὶς ὅτου τὸν βίον κατέλυσε; Παῦλος ἢ ὁ Πέτρος οὐχὶ ὅτε μαρτυρηθεὶς, ὅς ἢ ἀπ' εἰκοστῆς τ̃ δεκάτης τ̃ γαμοῦ τὴν τιμωρίαν δεξάμενος, ὅτου μετέστη τ̃ παρούσης ζωῆς; οὐχὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον πάντα χορὸν τ̃ οἰκουμένης ᾄδονται καὶ αἰσχρύνονται; ταῦτα ἢ ἄπορα ἀναλογιζόμενοι μήτε σὺ ὅτι τ̃ ξένης τελευτ̃ζας ζηλωτὴν ζωμεν, μήτε σὺ ὅτι τ̃ οἰκίας καταλύοντας τὸν βίον μακαρίζωμεν· ἀλλὰ σὺ τ̃ θείας γραφ̃ς κρατούμενοι καὶ κατακλυζόμενοι, καὶ σὺ ἐν ἀρετ̃ βεβιωκότας, καὶ ὅτου μεθίσαμεν, μακαρίζωμεν, καὶ τὸν ἁμαρτίαις τελευτ̃ζαντας ζηλωτὴν ζωμεν. ὥσπερ γὰρ ὁ ἐναρέτης εἰς βελτίονα ζωὴν μεθίσατο τ̃ πόνων ταύτης ἀμοιβὰς κομιζόμενος, ὅτως ὁ ταύτης ἔρημος ὤν, ἀρχὰς δὲ τ̃ σωφρονίσεως τ̃ πονηρῶν ἤδη δεχόμενος, καὶ τὰς βδελυρίας τ̃ πεπραγμένων ἀπαυτόμενος, δικαίστατα πεπαίδευται καὶ σοφῶς. διὸ χρὴ ταῦτα ἐννοοῦντας ἀρετ̃ς ὅτι μάλιστα, καὶ καθάπερ ἐν πανηγύρει λαμπρᾷ, ὅτε τὸν παρόντος βίου ἀγωνίζεσθαι, ἵνα μὴ ὁ λυπῶν ὁ θεατ̃ν, λαμπρὸν ἀναδήσασθαι δυνηθῶμεν τ̃ στέφανον, καὶ μὴ αἰσχύνης μεταμφιώμεθα. ἕως γὰρ ὅτου ἐστήκειν ὁ ἀγών, δυνατὸν ὅτου, εἰ βουληθείημεν, καὶ τὴν ῥᾳθυμίαν ἀποτινάξασθαι, καὶ τ̃ ἀρετ̃ς ἀντέχεσθαι, ἵνα καὶ τ̃ν ἀποκειμένων στεφάνων ὅτου τυχεῖν δυνηθῶμεν. ἀλλ' εἰ δοκεῖ λοιπὸν, ἐπιμελώμεθα ὅτου τὴν ἀκολουθίαν τοῦ λόγου. ὅτε γὰρ ἐπέσκηψε τ̃ παιδὶ τ̃ ζαφῆς, καὶ εἶπεν Ἰωσήφ· ἐγὼ ποιήσω κύριε ὃ ῥῆμά σου, φησιν, ὁμόσον μοι. καὶ ὤμοσεν αὐτῷ. καὶ προσεκύνησεν Ἰσραὴλ ὅτου τὸ ἄκρον τ̃ ῥάβδου αὐτοῦ. ὅρα τὸν γέροντα, τ̃ προσδύτην, τ̃ πατριάρχην δι' τ̃ς προσκυνήσεως τὴν εἰς τ̃ Ἰωσὴφ τιμὴν ὅτι δείκνυμι, καὶ δι' τ̃ν ἔργων αὐτ̃ πλουσιώτατα νικ̃σαν τ̃ ὁράματος τὴν ἔκβασιν. νικ̃σα γὰρ διηγήσατο αὐτῷ ὁ Ἰωσὴφ τὸ ὅραμα, εἶπε, φησιν, ἆρά γε ἐλεύσεται ἐγώ τε καὶ ἡ μήτηρ σου προσκυνήσομέν σοι ὅτι τὴν γῆν; ἀλλ' ἴσως εἴποι τις ἄν, καὶ πῶς ὀξήλθε τὸ ὄναρ τ̃ς μὴ εἰς προσαπελθούσης, καὶ μὴ προσκυνησάσης τ̃ παῖδα; ἕως ἀεὶ τ̃ γραφ̃ς ἀπὸ τ̃ κυριωτέρου τὸ πρ̃ν δηλοῦν. ἐπεὶ οὖν κεφαλὴ τ̃ς γυναικός ὁ ἀνὴρ, καὶ

Γέστω,

Ἐ σονται, φησιν, ⓐ δύο εἰς σάρκα μίαν, τῆς κεφαλῆς παρασκευασάσης δηλονότι καὶ τὸ Γεν. β. κε.
σῶμα ἅπαν τοιαύτην εἴπετο. Εἰ γὰρ ὁ πατὴρ τοῦτο πεποίηκε, πολλῷ μᾶλλον καὶ ἐκεῖνη,
εἰ μὴ τῆς ζωῆς παρεξηρτάθη, τοῦτο πεποίηκεν ἀν. καὶ παρασκευάσει, φησιν, ὅτι τὸ
ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε, Πίστει Ἰακὼβ ἀποθνήσκων ἕκαστον Εβ. ια. κα.
τῶν υἱῶν Ἰωσὴφ εὐλόγησε, καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ. ὁρᾷς ὅτι καὶ
τοῦτο αὐτὸ πίστει ἐποίει, προορῶν ὅτι βασιλικοὶ ἄνδρες ἐξελεύσονται ὁ ἐκ τοῦ σπέρματος αὐ-
τοῦ πεφυκώς. ἐπεὶ οὖν ἐπέταξεν, ἅπερ ἐβούλετο, τοῖς παισί, μετ' ὀλίγον, φησι, μα-
κρὰν Ἰωσὴφ, ὅτι ἐνοχλήσουσιν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ὅτι ὅτι φυγαὶ ὄντι τοῦ θανάτου, ὅτι ἠγγίσαν τῆς
τελευτῆς αἱ ἡμέραι,

10 1 Λαβὼν οὖν δύο υἱοὺς αὐτοῦ ἦλθε πρὸς Ἰακώβ. 2 Ἀπαγγελὴν δὲ τοῦτο τῷ κεφ. μη.
Ἰακὼβ, καὶ ἐνισχύσας Ἰσραὴλ ἐκάθισεν ὅτι τὴν κλίνην. Ὅρα πῶς ἡ πρὸς τὸ παῖ-
δα φιλοστοργία ⓦ προσοῦτιν ἐνύσσει, καὶ ἡ προθυμία ἐνίκα τὴν ἀσθένειαν. ἀκούσας
γὰρ αὐτοῦ τὴν παρουσίαν, φησὶν, ἐκάθισεν ὅτι τὴν κλίνην, καὶ ἰδὼν αὐτὸν τὴν πατρι-
κὴν φιλοστοργίαν πρὸς αὐτὸν ὅτι ἐδείκνυτο. καὶ ὅτι ἔμελλε τελευτᾶν, τὴν βλασφημίαν τὴν περὶ
15 αὐτοῦ πεπαίζει οὖν παῖδας, μείζονα ἀεὶ τοῖς τοιούτοις προσοίδμα καταλιμπάνων, καὶ πλεῖ-
στον μηδέποτε δαπανηθῆναι δυνάμενον. ὅρα πῶς ἄρχεται. πρῶτον διηγεῖται τὴν
τοῦ Θεοῦ ἐπαγγελίαν εἰς αὐτὸν γενομένην, καὶ ὅτε ταῦτα εἰς οὖν παῖδας εὐλογίας ποι-
ῆται. 3 Καὶ φησιν, ὁ Θεός μου ὤφθη μοι ἐν Λουζᾷ ἐν γῇ Χαναάν, καὶ εὐλόγησέ
με, καὶ εἶπέ μοι· 4 Ἐγὼ αὐξανῶ σε καὶ πληθυνῶ σε καὶ ποιήσω σε εἰς συναγω-
20 γὰς ἐθνῶν, καὶ δώσω σοι τὴν γῆν ταύτην καὶ τῷ σπέρματί σου μετὰ σὲ εἰς κατάσχεσιν αἰώ-
νιον. Ἐπήγγελταί μοί, φησιν, ὁ Θεὸς, νίκα ἐν Λουζᾷ ὤφθη μοι, ἵνα σὺν πλη-
θυναί μοι τὸ σπέρμα, ὡς συναγωγὰς ἐθνῶν γενέσθαι ἐξ αὐτοῦ, καὶ τὴν γῆν ταύτην ἐμοὶ καὶ
τῷ σπέρματί μου δώσειν ἐπήγγειλε. 5 Νῦν οὖν ὅτι ⓐ δύο υἱοί σου ⓐ γενό-
μενοί σοι ἐν Αἰγύπτῳ ἐμοί εἰσιν. Ἐφραὶμ καὶ Μανασσῆς, ὡς Ρουβὶμ καὶ Συμεών, ἔσον-
25 ται μοι. Τούτους, φησὶν, οὓς ἔχεις πρὸ τῆς παρουσίας τῆς ἐμῆς, ἐγὼ εἰς τὸν ἐμὸν
τέκνων ἀριθμὸν εἰσποιοῦμαι, ἐξ ὁμοίας ζοῖς ἐξ ἐμοῦ πεφυκόσι τῆς πρὸς ἐμοῦ εὐλογίας ἀ-
πολαύσουσι. 6 Τὰ δὲ εἰς σὲ ἐξῆς ἐκγονα, ὅσα ἂν γεννήσῃς μετὰ ταῦτα, σοί ἔσονται. ὅτι τῷ ὀνόματι τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν κληθήσονται ἐν τοῖς ἐκείνων κλήροις.

7 Ἰσθι δὲ ὅτι καὶ ἡ μήτηρ σου Ραχὴλ, νίκα ἤγγισα εἰς τὴν Βεθλεέμ, ἀπέθανε, καὶ κατὰ-
30 ρυξα αὐτὴν ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ ἱπποδρόμου. 8 Καὶ ἰδὼν οὖν υἱοὺς Ἰωσὴφ εἶπε· Τί-
νες σοί εἰσι; καὶ εἶπεν, 9 Υἱοί μου, οὓς ἔδωκέ μοι ὁ Θεός. καὶ εἶπεν Ἰακώβ, πρόσ-
αγαγέ μοι αὐτοὺς, ἵνα εὐλογήσω αὐτούς. 10 Καὶ ἤγγισεν ὡς οὖν πρὸς αὐτόν·
καὶ ἐφίλησεν αὐτοὺς οὖν, καὶ περιέλαβεν αὐτούς. Ὅρα μοι τὴν προσοῦτιν, ὅπως ἀπευθεῖ
καὶ ἐπείγεται εὐλογῆσαι τοὺς παῖδας τοῦ Ἰωσήφ. καὶ ἤγγισεν αὐτούς, φησι, πρὸς αὐτόν, καὶ
35 ἐφίλησεν αὐτούς, καὶ περιέλαβεν αὐτούς. 11 Καὶ Εἶπε πρὸς Ἰωσήφ; ἰδοὺ τοῦ
προσώπου σου οὐκ ἐστερήθην, καὶ ἰδοὺ ἔδειξέ μοι ὁ Θεὸς καὶ τὸ σπέρμα σου.

χ. κλίνης

Μεγάλα μοί, φησι, παρέσχεν ἡ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία, καὶ πλέον, ἢ προσεδόκη-
σα· μᾶλλον δὲ οὐδ' ἔποτε προσεδόκησα. οὐ γὰρ μόνον τοῦ προσώπου οὐκ ἐστερή-
θην, ἀλλ' ἰδοὺ καὶ τοὺς ἐκ σοῦ περιόντας ἐθεασάμην. 12 Καὶ ἐξήγαγεν αὐτούς,
40 φησιν, Ἰωσὴφ ἀπὸ τῶν γονάτων αὐτοῦ, καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ ὅτι τῷ προσώπῳ ὅτι τῇ γῆς.

Ὅρα καὶ τοὺς παῖδας πῶς ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐκ προοιμίων ἐπαίδευσε τὴν ὀφειλομυθίαν
ἡμῶν ἀποτείνειν τῷ προσούτῃ. καὶ γόνατα, φησιν, Ἰωσὴφ κτῆ τὰ προφητάκων προ-
βάτου σπέρματα ⓦ Μανασσῆ, καὶ ὅτε ⓦ Ἐφραίμ. ἐν ταῦτά μοι ὅσα τὰ δίκαιον οὖν

μὴ τῦ σώματος ὀφθαλμὸς ἤδη ἐπὶ τῦ γήρως λοιπὸν ἀσθενεῖς κεκιμηκὸς (ἐβαρυώπησαν γὰρ ⓐ ὀφθαλμοὶ αὐτῦ ἀπὸ τῦ γήρως, καὶ οὐκ ἠδύναντο βλέπειν) τὸς ὧ τῆς Ἀβραὰμ ὀφθαλμὸς ἐρρωμένως ἔχοντας καὶ τῇ πίστει τὰ μέλλοντα ἤδη προορῶντα. Οὐδὲ γὰρ Ἰακὼβ ὁμοίως τῦ Ἰωσὴφ, ἀλλὰ ἀναλλάξας τὰς χεῖρας, εὐλογῶν τὸν προεδρίαν εἰς Ⓦ νέον ἐποίησατο, προτάξας Ⓦ Ἐφραὶμ τῦ Μανασσῆ. 15 Καὶ φησιν, ὁ Θεὸς ᾧ ευ
εὐηρέστησαν ⓐ πατέρες μου. Σκόπει τὰ πεπνευματοφορημένα τῦ πατριάρχου, ὅρα ψυχὴν φιλόθεον. Οὐκ ἐτόλμησεν εἰπεῖν, ὁ Θεὸς ᾧ εὐηρέστησα, ἀλλὰ τίνα; ᾧ εὐηρέστησαν ⓐ πατέρες μου. εἶδες εὐγνώμονα ψυχήν. καὶ οἱ προ μακροῦ διηνυσμένος ἔλεγεν, ὅτι σὺν Λυζᾷ ὤφθη μοι, καὶ ὑπέσχετο δώσειν [illegible] τῷ σπέρματι μου πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ εἰς χιλιαγωγὰς ἐθνῶν ποιῆσαι τὸ σπέρμα [illegible] καὶ ὅπως σπαργῆ ἔχων τὰ δείγματα τῆς προ αὐτὸν τῦ Θεοῦ εὐνοίας, ἔτι καταλαμβάνων εἶχε τὴν διάνοιαν, καὶ φησιν·

Ὁ Θεὸς, ᾧ εὐηρέστησαν ⓐ πατέρες μου σὺν προσώπῳ αὐτῦ, Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαάκ. Εἶτα πάλιν, Ὁ Θεὸς ὁ τρέφων με ἐκ νεότητός μου. Σκόπει καὶ τοῦτο πάλιν τῆς βιγνωμοσύνης αὐτῦ τὸν ἀκριβολόγον. Οὐ λέγει τὴν οἰκείαν ἀρετὴν, ἀλλὰ τὰ δῶρα τῦ Θεοῦ εἰς αὐτὸν γενόμενα διηγεῖται, καὶ φησιν· ὁ τρέφων με ἐκ νεότητός μου ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ ὀξὺς ἀκοῆς μέγας τῦ πρόντος τὰ καὶ ἐμὲ οἰκονομήσας. ὅτω καὶ προφέρει ἔλεγεν· ἐν γὰρ τῇ ῥάβδῳ μου ταύτῃ διέβην Ⓦ Ἰορδάνην, καὶ ἰδοὺ, νῦν γέγονα εἰς δύο παρεμβολάς. καὶ νῦν ὃ αὐτὸ πάλιν ἑτέροις ῥήμασι φησιν,

Ὁ τρέφων με ἐκ νεότητός μου ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, 16 Ὁ ἄγγελος ὁ ῥυόμενός με ἐκ πάντων τῶν κακῶν. Εὐχάριστον γνώμην, φιλόθεος ψυχὴ πῶς ἔναυλον ἔχει τὴν γνῶσιν τῶν τῦ Θεοῦ εὐεργεσιῶν; ἐκεῖνός, φησιν, ᾧ ⓐ πατέρες μου εὐηρέστησαν, ὁ ἐμὲ διαθρέψας ἐκ νεότητος ἕως τῦ πρόντος, ὁ ὀξὺς ἀκοῆς πάντων με τῶν κακῶν ῥυσάμενος, ὁ τοσαύτην περὶ ἐμὲ κηδεμονίαν ἐπιδειξάμενος, Αὐτὸς εὐλογήσει τὰ παιδία ταῦτα, καὶ ἐπικληθήσεται ἐν αὐτοῖς τὸ ὄνομά μου, καὶ τὸ ὄνομα τῶν πατέρων μου Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαάκ, καὶ πληθυνθείησαν εἰς πλῆθος πολὺ ἐπὶ τῆς γῆς. Εἶδες ὁμοῦ καὶ σώφρονα καὶ πνευματοφορημένον· σώφρονα μὲν, ὅτι τοῖς τῆς πίστεως ὀφθαλμοῖς προορῶν τὸν Ἐφραὶμ προέτρεψε τῦ Μανασσῆ· πνευματοφορημένον δὲ, ὅτι ἀδιάκοπος τῆς οἰκείας ἀρετῆς μνήμην ἐποιήσατο, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν πατέρων εὐαρεστήσεως, καὶ ἀπὸ τῶν εἰς αὐτὸν γενομένων εὐεργεσιῶν τὴν εὐχαριστίαν τῷ εὐεργέτῃ προσήγαγε. ἀλλ' ὁ μὲν Ἰακὼβ προορῶν τὰ μέλλοντα ὅτω τὴν εἰς αὐτὸν εὐλογίαν πεποίηται, 17 Ὁ δὲ Ἰωσὴφ ὁρῶν τὸν νεώτερον προχειριζόμενον τῦ πρωτοτόκου, καὶ βαρὺ αὐτὸ λογισάμενος, 18 Εἶπε, φησιν· οὐ ὁ πρωτότοκος· ὀπίσθιος τὴν δεξιὰν σου ὀπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῦ. 19 Καὶ οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλ' εἶπεν· οἶδα τέκνον, οἶδα. καὶ οὗτος ἔσται εἰς λαὸν, καὶ οὗτος ὑψωθήσεται· ἀλλ' ὁ ἀδελφὸς αὐτῦ ὁ νεώτερος μείζων αὐτῦ ἔσται, καὶ τὸ σπέρμα αὐτῦ ἔσται εἰς πλῆθος ἐθνῶν.

Μὴ νομίσῃς μέ, φησιν, ἁπλῶς συντυχίᾳ τινὶ τῦτο πεποιηκέναι, μηδὲ δι' ἄγνοιαν. οἶδα γὰρ, καὶ προορῶν πάντα ὕστερον ἐσόμενα, ὅτω τὴν εἰς αὐτὸν εὐλογίαν ἐποιησάμην. Εἰ γὰρ καὶ ἀπὸ τῆς φύσεως ἔχει τὸν προεδρίαν ὁ Μανασσῆς, ἀλλ' ὁ νεώτερος μείζων αὐτῦ ἔσται, καὶ τὸ σπέρμα αὐτῦ εἰς πλῆθος ἐθνῶν. τῦτο ὅλον ἐγίνετο, ὅπῃ σκοτεινὸν ἔμελλεν ἡ βασιλεία ἀναδείκνυσθαι. Διὰ τῦτο ἤδη προμαφωνῶν τὰ μέλλοντα, ὅτω τὴν εἰς αὐτὸν εὐλογίαν ἐποιήσατο. 20 Καὶ εὐλόγησεν αὐτὸς λέγων, ἐν ὑμῖν εὐλογηθήσεται Ⓦ Ἰσραὴλ λέγοντες, ποιήσαι σε ὁ Θεὸς, ὡς Ἐφραὶμ, καὶ Μανασσῆ. καὶ ἔθηκε Ⓦ Ἐφραὶμ ἔμπροσθεν τῦ Μανασσῆ. Οὕτως ἔσονται, φησι, προφανεῖς ἀμφότεροι, ὡς πάντως εὐλόγου ἔργον ποιεῖσθαι εἰς τὸν τόπον ἐλθεῖν προφήτου· ὅμως ὁ Ἐφραὶμ προ-

τερος

πεος ἔσαι τῦ Μασσαῦ. ὁρᾶς πῶς ἡ τῦ Θεοῦ χάρις πεοσομιλοῦσι αὐτῷ, καὶ πεοφη-
ϊκῶς χαιρόμενος πνθμαλι, ὅτω τὸν παῖδας [illegible]σὶφ βιλόμενος καὶ μὴ τοσῶτον ἐσόμενα
χρόνον, ὡς ἤδη πεόντα, καὶ ὑπὸ τοῖς ὀφθαλμοῖς ὁρώμενα, ὅτω πεοβλέπων. τοιοῦτον γὰρ
ἡ πεοφητεία. ὃ καθάπερ ἡ τῦ σώματος ὀφθαλμοὶ οὐδὲν πλέον τῶν ὁρωμένων φαν-
5 ταθῆναι δυνάσται, ὅτω καὶ ἡ τῆς πίστεως διὰ ὁρώμενα βλέπουσιν, ἀλλ' ἐκφύγα φαν-
ταζονται, ἃ μὴ πολλὰς ὕστεον γλώσσας ἔσεσθαι μέλλει. ὃ τῦτο ἀκριβέστεον εἰσεδε
ἐκ τῶν βιλομένων, ὧν εἰς τὸν οἰκείους ποιῆται παῖδας.

Ἀλλ' ἵνα μὴ μακρὸν ποιῶμαι τὸν λόγον, καὶ πολλὰ ὑμῖν τὸν κόπον πεοξενῶμαι, ἀφεκ- ΗΘΙΕΟΝ
θέντες τοῖς εἰρημένοις εἰς τὸ ἑξῆς τὴν [illegible]σὶν τὸν παῖδας βιλόμενοι καμιθυσώμεθα,
10 ἐκφύγο πεοσκαλέσαντες ὑμᾶς τὸ ἀγάλ[illegible]λεῶ τ' δίκαιον τοῦτον, καὶ ἰσαιτάτας κλη-
ερονομίας τοῖς παισὶ καταλιμπάνειν τοῖς ἑαυτ[illegible], αἱ μηδέποτε πεοδό τινος πολέμῳ δέξ-
ασθαι δυνάμενα. αἱ γὰ τῶν χεημάτων πολλάκις ὃ ὅλεθεον ἔτεκεν τοῖς ἀμφεσεβόμενοις,
καὶ ὀπιθοβλαβές, καὶ πολλὸ τ' κίνδυνον. ἐν τοιῦτα γὰ οὐδὲν τοιοῦτόν ὅστιν ὑπὸ πεοβῦσαί ποτε.
ἄσαν γὰ ὅτι δαπάνημα μὴ δυνάμενος, ἄσαν ὅς ὅστιν ἀνάλωτος, ἄσαν-
15 ὅς ὅστιν οὐκ ἀνθεώπων ὀπιθοβλαβῆς, ὑ λῃστῶν" ἐφόλω, οὐκ οἰκετῶν κακεργία, οὐκ
ἄλλῳ τοιῦτῳ τινὶ ἐλαπτωθῆναι δυνάμενος [illegible]λλὰ διϊνεκῶς μόνος πνθμαπικὸς γὰ
ὅστι, καὶ οὐκ εἶχον ταῖς ἀνθεώπιναις ὀπιθοβλαβῆς. ἀλλ' ἐαὶ ἡ δεξάμενοι νήφειν βιλω-
ται, ἐς εἰς τὸν μέλλοσαι ζωαποδήμῃ ζωὴν, ἐς ταῖς αἰωνίοις πεοθυμίαις ἐπίζειν σκηνάς.
μὴ τοίνυν χεήματα συλλέγειν ἀσωμβάζωμεν, ἐς τοῦτα τοῖς παισὶ καταλιμπάνειν,
20 ἀλλ' ἀρετὴν αὐτοῖς παιδεύωμεν, καὶ τὴν πεὸς τὸ Θεοῦ βιλομένην αὐτοῖς ἐπευχώμεθα.
αὕτη γὰ, αὕτη ἡ μεγίστη πεοῖκα, οὗτ' ὁ ἄφατος πλοῦτος, ὁ ἀνάπαυμπτος, ὁ καθ' ἑ-
κάστην ἡμέεαν τὸν πεοῖκα πλείονα ἐεγαζόμενος. οὐδὲν γὰ ἀρετῆς ἴσον, οὐδὲν τοιύτης
ἰσχυότεεον. κἂν αὐτὸν μοι τὸν βασιλέαν εἴποις, καὶ τ' τὸ Ἀβραάμ πεοκείμενον,
εἰ μὴ τοιῦτον ἔχοι, πάντος πέντος ῥᾴκια πεοβεβλημένος ἀθλιώτεεος ἔσαι. τί γὰ
25 αὐτ' τὸ Ἀβραάμ" ὠνήσεται, ἢ ἡ πορφυεὶς, ὑπὸ τῆς οἰκείας ῥαθυμίας πεοδεδομένος;
μὴ γὰ ἀξιωμάτων τῶν ἔξωθεν οἷδε Ἀβραὰμ διαφοεᾷν ὁ δεσπότης; μὴ γὰ πεοσώπων δυ-
σωπεῖται πεοφανείᾳ; ἐν ὅστιν ὑπὲ τὸ ζητούμενον. ἀπὸ τῆς" ὑεργεσίας τῆς ἀρετῆς ταῦ-
θεως ὅστιν θύεᾳ ἠνεῳγμένης τῆς πεὸς αὐτὸν παῤῥησίας. ὡς" ὁ μὴ ὑπεδεξεν τὸν παῤῥη-
σίαν κτησάμενος, ὑ τοῖς ἠπιμυθίοις ἢ ἀπαῤῥησιάστοις ὠμήσεται. τοῦτο οὖν ἀπάντες
30 σκοπῶμεν, καὶ τοῦτ' ἠμεπίσεως παῖδας διδάσκωμεν ταύτίμων πάντων πεοτιμᾶν, ἐς μη-
δὲν [illegible]ητεῖσθαι τὸν τῶν χεημάτων πεῖσιν. αὕτη γὰ, αὕτη πολλάκις καὶ κώ-
λυμα πεοὸς τὸν ἀρετὸν γίνεται, ὅταν μὴ εἰδῇ τοῖς χεήμασιν ὁ νέος εἰς δέον κε-
χεῆσθαι. καὶ καθάπεο τὰ παιδία τὰ μικεὰ, ἐπειδὰν μαχαίεας ὀπιλάβηται, ἢ ξίφος, ὅταν
τὸ μὴ εἰδέναι δεόντως κεχεῆσθαι, πολλάκις εἰς πεοὐπῖν ἑαυτὰ κίνδυνον ἐμβάλλει
35 (ὅθεν οὐδὲ ἀφιᾶσιν αἱ μητέεες ἀδεῶς τῶν τοιούτων ἐφάπτεσθαι) ὅτω δὴ καὶ ἡ τῶν νέοι, ἐ-
πειδὰν χεημάτων πεῖσιν Ἀβραὰμ δέξωνται, Ἀβραὰμ τὸ μὴ θέλειν αὐτῆς δεόντως κεχεῆ-
σθαι, εἰς πεοφάσιν κίνδυνον ἑαυτοῖς πεοπίεσυσι, τ' φόετον τῶν ἁμαετημάτων ἐπι-
τεῦθεν ἑαυτοῖς συλλέγοντες. αἱ γὰ πευφαὶ, καὶ αἱ ἄτοποι ἡδοναὶ, καὶ τὰ μυεία κακὰ ἐπι-
τεῦθεν λίκτεται· ὐχ ἁπλῶς ἀπὸ χεημάτων λέγω, ἀλλ' ἀπὸ τῦ μὴ εἰδέναι πεοσπ-
40 κόντως αὐτῆς κεχεῆσθαι τοῦ τοιῦτα Ἀβραὰμ δεξαμένους. διὰ τοῦτο καὶ σοφός τις ἔλεγεν, ἀγα-
θὸς ὁ πλοῦτος, ᾧ μὴ ὅστιν ἁμαετία. ἐπεὶ δὲ ὁ Ἀβεραὰμ πλούσιος ἦν, καὶ ὁ" Ἰωὸ πλού-
σιος ἦν. δὲ ὑ μόνον οὐδὲν ἀπὸ τῦ πλούτου πεοβλάβησαν, ἀλλὰ καὶ μειζόνως εὐδοκίμη-
σαν. τίνος ἕνεκεν καὶ διὰ τί; ὅτι οὐκ εἰς οἰκείαν ἀπόλαυσιν μόνον τούτῳ ἐκέχεῶτο, ἀλλὰ

πεὸς

ποιεῖς τ τῶν ἄλλων ἁμαρτίαν, ὃ τὰς τῶν δεομένων" διορθούμενος πενίας, καὶ ἡ οἰκία χ. λιμῷ
αὐτῶν πρωτὶ ξένῳ ἰῶ ἀνεῳγμένη. ἄκουε γοῦν ἑνὸς αὐτῶν λέγοντος· Εἰ γὰρ ἐξηλθέ τις ἐκ τοῦ
οἴκου μου κόλπῳ κενῷ, καὶ ἀδυνάτουν, εἰ ποτε εἶχον χρείαν, οὐκ ἀπέτυχον. καὶ μόνον
τοῦτο· ἀλλὰ καὶ χρημάτων ἐπιχυσείων εἰς τοὺς δεομένους ἐπεδείκνυτο, ἀλλὰ καὶ τῇ διαθέσει τῆς
Ἰωβ.κθ. 15. προαιρέσεως τοιοῦτος. Ἐγὼ γὰρ ἤμην, φησί, τοῖς χωλοῖν, ὀφθαλμὸς δὲ τυφλοῖς, καὶ
ἐκ μέσου ὀδόντων ἐξέσπασα ἁρπαγμα. ὁρᾷς αὐτὸν καὶ τὴν διάνοιαν τῶν ἀδικημάτων, καὶ
αὐτὶ τῶν πεπτωκότων μᾶλλον ἀνόρθωτον; τοῦτον ἀπόντας ἐγκλείω ζηλοῦμεν, ἀλλὰ τοῦ
τοῦ νόμου, ἀλλὰ τῆς χάριτος τοσαύτην φιλοσοφίαν ὀπίσω ἀπολείπομεν· καὶ ταῦτα οὐδὲ
διδάσκαλον ἐχόντα, ἅτε τοσούτους ὄντας, ἀλλὰ οἴκοθεν καὶ ἀπὸ γνώμης ὀρθῆς
ὅτι τῶν χρημάτων ταύτην πολιτείαν ἐλάμβανον. καὶ γὰρ ἕκαστος ἡμῶν ἐν αὐτῇ τῇ φύσει 10
ἐναποκειμένην ἔχει τὴν γνῶσιν τῆς ἀρετῆς. Καὶ εἰ μή τις βουληθῇ ἀπὸ ῥᾳθυμίας
τὴν οἰκείαν ἀποδοῦναι βύλησιν, οὐκ ἂν ποτε ταύτης" ἀμοιρήσειε. γέγονε δὲ πολ- χ. ἀκριβοῦς
λοὺς ἡμᾶς ταύτην ἐλαμβάνειν, καὶ μὴ ἀκριβείας ταύτην κατορθώσαντας [καὶ]" τὴν ἐν- χ. τὴν ἐντο-
παγελίαις χειμένων ἀγαθῶν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν ὑπάρχειν, χάριτι καὶ φιλαν- λὴν τοῦ
θρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, 15
κράτος, τιμή, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. ξζ. ΕΙΠΕ ΔΕ, φησιν, ΙΣΡΑΗΛ ΤΩ ΙΩΣΗΦ· ΙΔΟΥ
ἐγὼ ἀποθνήσκω, καὶ ἔσται ὁ Θεὸς μεθ' ὑμῶν, καὶ ἀποστρέψει ὑμᾶς ὁ Θεὸς ἐκ
τῆς γῆς ταύτης εἰς τὴν γῆν τῶν πατέρων ὑμῶν. ἐγὼ δὲ δίδωμί σοι Σί- 20
χιμα ἕξαίρετον παρὰ τοὺς ἀδελφούς σου, ὃν ἔλαβον ἐν μαχαίρᾳ μου
καὶ τόξῳ.

Ρώην ἐπαγγειλάμενος τέλος ἐπιθεῖναι τῇ κτίσει τὸν Ἰαχὰβ ὑποθήσει, εἰς μῆκος ἡμῖν ἐκτεθέντος τοῦ λόγου, τὴν ὑποδρομὴν πᾶσαι 25
εἰς πέρας ἀγαγεῖν οὐκ ἰσχύσαμεν. διὸ βούλομαι σήμερον τὰ
παρόντα ἡμῖν ἐκβῆναι ὑπολειφθέντα εἰς μέσον παρθεῖναι, ἵνα
οὕτω καὶ νῦν τοῦ Θεοῦ διδόντος ὃ τέλος ἐπιθῶμεν. ἀναγκαῖον δὲ
παρόντες ὑπομνῆσαι τὴν ὑμετέραν ἀγάπην * μέχρι τινὸς *ἡ λόγου
τότε τὸν λόγον ῥήσαντες, ὅτου τῶν διδασκαλίων κατελύσαμεν. ἴστε δήπου καὶ μεμνήσθε, 30
ὅτι (ἰσχνὰ γὰρ τοῦ Ἰωσὴφ παῖδας μέλλων ὁ δίκαιος βούλεσθαι, τὸν Ἐφραὶμ τοῦ Μανασσῆ
παρέλαβε, διὰ ταῦτα τοῦ παιδὸς δυσχεράναντος, παρὸς ὃν διὰ εἶπεν, οἶδα τέκνον· καὶ γὰρ
ἔσται εἰς λαόν, καὶ γὰρ ὑψωθήσεται· ἀλλ' ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ νεώτερος μείζων αὐτοῦ ἔσται,
διὰ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἔσται εἰς πλῆθος ἐθνῶν, καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ λέ- 35
γων· ἐν ὑμῖν εὐλογηθήσεται Ισραὴλ λέγοντες, ποιήσαι σε ὁ Θεὸς, ὡς Ἐφραὶμ καὶ Μα-
νασσῆ, καὶ ἔθηκε τὸν Ἐφραὶμ ἔμπροσθεν τοῦ Μανασσῆ) μέχρι τούτου ἠβούλοντο, ὥστε μὴ
τῷ πλήθει καταχῶσαι ὑμῶν τὸν μισθόν, ἐπαυσάμεθα τῆς διδασκαλίας. ἀλλ' εἰ
δοκεῖ, σήμερον ἴδωμεν τὰ ἑξῆς. 21 Εἶπε γάρ, φησιν, Ισραὴλ τῷ Ἰωσήφ· ἰδοὺ
ἐγὼ ἀποθνήσκω, καὶ ἔσται ὁ Θεὸς μεθ' ὑμῶν, καὶ ἀποστρέψει ὑμᾶς ὁ Θεὸς ἐκ τῆς γῆς ταύ- 40 χ. ἡμῶν.
της εἰς τὴν γῆν τῶν πατέρων" μου. 22 Ἐγὼ δὲ δίδωμί σοι Σίκιμα ἕξαίρετον
παρὰ τοὺς ἀδελφούς σου, ὃν ἔλαβον ἐν μαχαίρᾳ μου καὶ τόξῳ. Ἐπειδὴ τοῖς υἱοῖς
βούλεται, καὶ τὰ μέλλοντα προορᾶν προέθηκε τὸν νεώτερον τοῦ πρεσβυτέρου, βουλόμενος
πεῖσαι τὸν Ἰωσήφ, ὅτι οὐχ ἁπλῶς οὕτω εἶχε τοῦτο πεποίηκεν, ἀλλὰ προφητεύων τὰ

μέλλοντα

μέλλοντα ἔσεσθαι, προλέγ' αὐτοῖς κ' τοῦ οἰκείου τελευτοῦ, κ' ὅτι ἐπισκέψεσιν ὑμῶν τῆς ἀποικείας εἰς τὴν Χαναὰν εἰς τὴν γῆν τῶν πατέρων αὐτῶν, κ' χρησὰς αὐτοῖς ἐλπίδας ἐνισχύει, ὥστε τῇ προσδοκίᾳ καρφίζεσθαι. ἡ γὰρ τῶν χρηστῶν ἐλπὶς ἐναυτέμενται ἀεὶ τοῖς ἐν τοῦ παρόντι βίῳ πόνοις. κ' δείκνυς λοιπὸν κ' ἐν τοῦ τῆς τελευτῆς καιρῷ τοῦ φιλοστοργίαν, ἣν πρὸς Ⓦ Ιωσὴφ ἐπεδείκνυτο, φησὶ πρὸς αὐτόν· ἐγὼ δίδωμί σοι Σίκιμα ὀξάρετον ὑπὲρ τοὺς ἀδελφούς σου· μονογκὶ δηλῶν τοῦτο δηλονότι, ὅτι ὅταν πολῖται ἔσται τοῦτο, κ' κτῆ τοῦ ἐμοῦ προσρήσεσθε, κληρονομήσετε τοῦ γῆν τῶν πατέρων ὑμῶν, ὅτι ἐ τοῦ Σικίμων πολίτου δίδωμι κληρονομίαν ὀξάρετον ὑπὲρ τοὺς ἀδελφούς σου, ἣν ἔλαβον ἐκ χειρὸς Ἀμορραίου ἐν μαχαίρᾳ μου καὶ τόξῳ. Τί δή τοῦτο ἐστι; Τὰ μὲν τῶν Συμεὼν καὶ Λευὶ κληρώματα εἰς τοὺς ἐν Σικίμοις οἰκειοῦται, καὶ διὰ τοῦτο λέγει· ἣν ἔλαβον ἐν μαχαίρᾳ μου καὶ τόξῳ. Ἀλλ' ἐν ταύτῃ εὐκαίρως ζητήσειεν ἄν τις, τίνος ἕνεκεν οἰκειωσάμενος ὁ γεγληθμένον, μὴ ταῦτα μέλλων διαπίπτεσθαι, ἀναγκαῖον τοῦ κατ' αὐτῶν ποιεῖται κατηγορίαν; ἢ ἑαυτῷ ἐναντιούμενος ὁ δίκαιος, ἀλλὰ δεικνὺς ὅ ἡμεῖς αὐτοῦ τὸ γνώμης, ἐ ὅτι τοῦ τοῦ αὐτοῦ γνώμου ὅτο διεσῴζετο. ὃ γὰρ μόνον οὐκ ἐπῄνεσε τοῖς γονεῦσιν, ἀλλὰ κ' ἐμέμψατο, ὅτι μὴ γένοιτο. διὰ τοῦτο θέλων δεῖξαι τοῦ Ⓦ Ιωσὴφ φιλοστοργίαν, αὖτοῦ τοῦ χαρίζεται τοῦ Σίκιμα, καί φησιν· ἣν ἔλαβον ἐν μαχαίρᾳ μου ἐ τόξῳ. Εἰ γὰρ κ' ἐκείνων ὅ ἔργον γέγονεν, ἀλλ' ἐν τῇ ἐμῇ κεῖται ἐξουσίᾳ. Εἰ γὰρ τῶν παίδων δεσπότης ὁ πατὴρ, πολλῷ μᾶλλον τῶν ὑπ' αὐτῶν κληθέντων κύριος ἂν εἴη. Εἰ ὁ κύριος, κ' ὃ βούλεται, διανέμειν δύναται. ἐπεὶ οὖν ἐβούλετο δοῦναι τοῦ Ⓦ Ιωσὴφ εὐνοίαν, ἃ μόνον διὰ τῆς τοῦ Ἐφραὶμ κ' τοῦ Μανασσῆ εὐλογίας τοῦτο πεποίηκεν, ἀλλὰ κ' διὰ τοῦ τοῦ Σίκιμα ὀξαίρετον κληρονομίαν καταλιπεῖν τῷ παιδί.

1 Καὶ προσκαλεσάμενος, φησὶ, τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ Ιακὼβ, κ' εἶπε· συνάχθητε, ἵνα ἀναγγείλω ὑμῖν ἃ ἀποβήσεται ὑμῖν ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν. 2 Ἀθροίσθητε κ' ἀκούσατε Ισραὴλ τοῦ πατρὸς ὑμῶν. Ὅρα τοῦ δικαίου τοῦ Συμεών. ὅπερ ποιήσει τῆς τελευτῆς Ⓦ χαιρὸν, καλεῖ τοὺς παῖδας πρὸς ἑαυτόν, καί φησι· συνάχθητε, ἵνα ὑμῖν ἤδη προαναφωνήσω ἃ ὑμῖν ἀποβήσεται ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν· ἀθροίσθητε, καὶ ἀκούσατε Ισραὴλ τοῦ πατρὸς ὑμῶν. δοῦ τέ, φησὶ, μάθητε παρ' ἐμοῦ, ἃ τὰ παρόντα, ἃ τὰ μὴ βεβαίως ἐσόμενα χρόνου, ἀλλὰ τὰ ἐν ἑκάταις ἡμέραις γινησόμενα. κ' ταῦτα ὑμῖν οὐκ ἀπ' ἐμαυτοῦ μυθεύω, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ πνεύματος ἐνηχούμενος. διὰ τοῦτο κ' τὰ μὴ πολλοὺς ὕστερον ἐσόμενα γινεσθαι ἤδη προαναφωνῶ. κ' γὰρ μέλλων τοῦ ζωὴν ταύτην καταλύειν, βάλλομαι ἑκάστῳ ὑμῶν, ὥσπερ ἐν σφαίρᾳ χαλκῇ, ἀναποδίσασθαι τοῦ μνήμην. ἐπεὶ ὁ Ⓦ δίκαιον, πῶς συναχθέντων τῶν παίδων τὴν τάξει λαβόμενος τῆς ἔξω γνώσεως, ὅτω τοῦ ἁρμόσθησαν πρὸς ἕκαστον ποιεῖ) ἢ κατάρᾳ, ἢ εὐλογίᾳ, καὶ τούτῳ δείκνυς τὴν οἰκείας ἀρετῆς τοῦ προβολήν. κ' ἄρχεται ἀπὸ τοῦ πρώτου.

3 Ρουβὴμ, φησὶν, ὁ πρωτότοκος, ἰσχύς μου, κ' ἀρχὴ τέκνων μου, σκληρὸς φέρεσθαι, κ' σκληρὸς αὐθάδης. Ὅρα πόση ἡ σοφία τοῦ δικαίου. μείζονα γὰρ τοῦ κατ' αὐτοῦ κατηγορίαν αὐξῆσαι βουλόμενος, πρότερον εἶπε τὰ ἀπὸ τῆς φύσεως αὐτῷ συνυπάρχοντα πρωτερήματα, κ' τοῦ πρεσβείου, ἧς ἀπέλαυσεν αὐτὸς, ἀρχὴ τέκνων γινόμενος, κ' τῆς ἀξίας τῆς τοῦ πρωτοτόκου ἀπολαύων· κ' ὕστερα τὰ ἀπὸ τῆς προαιρέσεως ἁμαρτήματα, ὥσπερ ἐν σφαίρᾳ χαλκῇ ἀναποδίσασθαι, δεικνὺς ὅτι οὐδὲν ὄφελος τῶν φυσικῶς ἡμῖν ἐνυπαρχόντων, μὴ ἀπὸ τῆς προαιρέσεως κατορθωμάτων ἑπομένων. Ταῦτα γὰρ ὄντα κ' ἔπαινον φέροντα ἐ φόβον προξενοῦσι. σκληρὸς, φησι, φέρεσθαι, κ' σκληρὸς αὐθάδης.

αὐθάδης. τὴν ἀπὸ τῆς φύσεως ἀξίαν σοί, φησι, δεδομήκασι παρὰ τῆς οἰκείας παρατηρίας. Εἶτα ἐπὶ αὐτὸ ὃ εἶδος τῶν ἁμαρτημάτων ἀνάγραπτον καταλείπει, ὥστε καὶ τοῖς ἔξης διδασκαλίαν εἰσφέρειν μείζονα πρὸς τὸ μὴ τοῖς αὐτοῖς ἐπιχειρεῖν τὴν αὐτὴν κατηγορίαν γεγυμνάσθαι. 4 Ἐξύβρισας, ὡς ὕδωρ, μὴ ἐκχέσῃς. ἀνέβης γάρ, φησιν, ἐπὶ τὴν κοίτην τοῦ πατρός σου. Τότε ἐμίανας τὴν στρωμνήν, ἣ ἀνέβης. Τὴν μετὰ τῆς Βάλλας γεγυμνασμένην αὐτοῦ συνουσίαν αἰτίᾳται. ὅρα πῶς ἀπὸ τῆς συνέσεως τὸ ἐπὶ τοσοῦτον πάθους αὐτοῦ χειραθέντος παρελήφασι, ὅταν ἔμθῃ Μωϋσῆς νομοθετῆσαι, ὥστε μὴ ἀδελφὴν τῇ αὐτῇ μητρὶ γυναικὶ πατέρα καὶ παιδίον, τοῦτο αὐτὸς ἤδη, δι' ὧν ἐπεμήνατο τοῦ παιδὸς, ἐπιτελεῖ. καί φησι, ἐμίανας τὴν στρωμνήν, ἀνελθὼν ἐπὶ τὴν κοίτην τοῦ πατρός σου. Ἐπὶ τοῦτο παρανόμον εἰργάσω, φησί. Διὰ τοῦτο, ὅπως μή τινος ἐξύβρισας, ὡς ὕδωρ μὴ ἐκχέσῃς. ἀνάπτος σοί, φησιν, ἔσται ἡ τοιαύτη ἐπιχείρησις, ὅπως ὁ τοῦ πατρὸς ἀφῶ λαὸν, μιᾶναι αὐτοῦ τὴν κοίτην ἐτόλμησας. ἵνα οὖν ἤδη ἐν ταῖς ἔξης γλυφαῖς τὴν τοιαύτην μίμησιν φυγεῖν ἔχωσι, διὰ τοῦτο ἀναπόθεσις τοῖς γράμμασι τὸ πνεῦμα τὸ ἄγιον τὴν κατηγορίαν ταύτην ἀφηγήσεται, ὥστε πάντας ἀκούοντας παιδεύεσθαι καὶ εἰδέναι σαφῶς, ὡς οὐδὲν αὐτοῖς ὄφελος τῆς ἀπὸ τῆς φύσεως εὐγενείας ἐστὶν, ἐὰν καὶ τὰ τῆς προαιρέσεως ἔπηται. Εἶτα ὀλίγα ἀρχαιότατα τούτου ἐκπλήττουσι τὴν μακρὰν ταύτην παραξύν, ἔρχεται ἐπὶ Συμεὼν καὶ Λευΐ. 5 Συμεὼν καὶ Λευὶ συνετέλεσαν ἀδικίαν ἀζαιρέσεως αὐτῶν.

Ἡ φιλονεικία αὐτῶν, φησιν, ἐν ᾗ τὴν ἀδελφὴν ἐπαιδεύσαντο, εἰς τὴν ἀδικίαν ἐκείνην αὐτοὺς προώρμησαν. Εἶτα δηλοῖ ὅτι συνῆκται αὐτὸν, τὴν ἑαυτῶν γνώμην εἰς ἔργον ἠγαγόν, φησιν. 6 Εἰς βουλὴν αὐτῶν μὴ ἔλθοι ἡ ψυχή μου, καὶ ὅτι τῇ συγκαίσει αὐτῶν μὴ ἐρείσῃ τὰ ἥπατά μου. Μὴ γένοιτό μοι, φησι, κοινωνῆσαι αὐτοῖς τῆς γνώμης, ἢ συγκαταθέσθαι τοῖς ἐπ' αὐτῶν ἀδίκως γεγυμνασμένοις.

Ὅτι ἐν τῷ θυμῷ αὐτῶν ἀπέκτειναν ἄνδρας. Ἀλόγιστος αὐτῶν, φησι, γέγονεν ὁ θυμός. Εἰ γὰρ ἐν ἡμέρᾳ συχέμ, ἀλλ' οὐ πάντων οὐκ ἐχρῆν τοσαύτην ἐπιδείξασθαι μανίαν. Καὶ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτῶν ἐνευρόκησαν ταῦροι.

Τὸν γὰρ τοῦ Ἐμμὼρ ἐν ταύτῃ αἰτίᾳται, διὰ τὸ ἀκμάζον τῆς ἡλικίας ταῦρον αὐτὸν ὀνομάσας. Εἶτα εἰπὼν τὰ εἰργασμένα αὐτοῖς, καὶ ἀρκεῖν προσέθηκε, καί φησι,

7 Ἐπικατάρατος ὁ θυμὸς αὐτῶν, ὅτι αὐθάδης καὶ ἡ μανία αὐτῶν, ὅτι ἐσκληρύνθη.

Τὸν λόγον αἰτίᾳται, ὃν πρὸς αὐτοὺς ἐποιήσαντο ἀπατήσαντες αὐτοὺς, ἐν μέσῳ δόλου αὐτοῖς ἐπιθέμενοι. αὐθάδης γάρ, φησιν, ὁ θυμὸς αὐτῶν, πρόπετης, ἀλόγιστος. καὶ ἡ μανία αὐτῶν, ὅτι ἐσκληρύνθη. ὅτε γὰρ ἐνόμισαν Συχεμῖται πολλῷ τῷ πρεῖ αὐτοὺς οὖσι θανατῶσαι, τότε βαρέως τὴν μανίαν ἐπιδειξάμενοι, τὰ τῶν πολεμίων αὐτοὺς διέθηκαν. καὶ εἰπὼν ὃ γεγυμνασμένον αὐτοῖς ἁμάρτημα, προσμένει ἐν τῷ γὰρ τούτου ἀναδέξασθαι αὐτοὺς πυρεῖν. Διασπερῶ αὐτοὺς ἐν Ἰακὼβ, καὶ διασπερῶ αὐτοὺς ἐν Ἰσραήλ. Πολυταχοῦ, φησιν, ἐσπαρμένοι ἔσονται, ἵνα τοῦτο αὐτοῖς πᾶσι καταδηλον γένηται, ὅτι διὰ τὸ τόλμημα τὸ γεγυμνασμένον, τοῦτο ὅτοι ἐπομένωσιν. 8 Ἰούδα, σὲ αἰνέσαισαν οἱ ἀδελφοί σου. Ἡ εἰς Ἰούδαν γεγυμνασμένη εὐλογία μυστική ἐστι, προμηνύουσα ἡμῖν τὰ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ ἅπαντα. Ἰούδα γάρ, φησί, σε αἰνέσαισαν οἱ ἀδελφοί σου. Ὅθεν γὰρ ἐντεῦθεν ἐμάνθανεν ἐκ τῆς τούτου φυλῆς ἀναφανεῖσθαι τὸν Χριστὸν τῆς οἰκονομίας λόγον, διὰ τοῦτο ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου ἤδη καινόμενος, προσμένει διὰ τῶν εἰς Ἰούδαν λεγομένων, ἃ μόνον τοῖς εἰς αὐθέντους κεῖσθαι τοῦ δεσπότου, ἀλλὰ καὶ τὸ μυστήριον τοῦ θανάτου, τὸν σταυρὸν, καὶ τὴν ταφὴν,

φώ, ⁊ τῷ ἀνάσασιν, ⁊ πάντα ἀπαξαπλῶς. Ἰούδα γάρ, φησί, σε αἰνέσαισαν οἱ ἀδελφοί σου. Αἱ χεῖρές σου ὑπὸ νώτου τῶν ἐχθρῶν σου· ⁊ προσκυνήσουσί σοι οἱ υἱοὶ τοῦ πατρός σου, Τῷ ὑποταγῷ δηλῶν, ὡς μέλλουσιν ὑποτάττεσθαι.

9 Σκύμνος λέοντος Ιούδα, ἐκ βλαστοῦ μου ἀνέβης. Τῷ βασιλείαν αὐτοῦ προλέγει. ἔθος γὰρ αἰεὶ τῇ γραφῇ διὰ τῆς εἰκόνος τούτου τοῦ ζώου τὸ βασιλικὸν αὐτοῦ γενεὰν αἰνίττεσθαι. Ἀνεπεσὼν ἐκοιμήθης, ὡς λέων, ⁊ ὡς σκύμνος. τίς ἐγερεῖ αὐτόν; Τὸν σωτῆρα ⁊ τῷ σαφεῖ ἐνταῦθα αἰνίττεται. τίς ἐγερεῖ αὐτόν; καθάπερ γὰρ Ⓦ λέοντα, ἢ Ⓦ σκύμνον καθεύδοντα οὐδεὶς δὲν ἐτόλμησεν ἐξεγεῖραι, οὕτω, φησίν, ἐκοιμήθης ὡς λέων, καὶ ὡς σκύμνος. τίς ἐγερεῖ αὐτόν; αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ λέγων, Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. Εἶτα καὶ Ⓦ χρηστὸν σαφῶς μηνύει, καθ' ὃν ὑπισχνεῖται ἐλθὼν ὁ Χριστὸς τῇ Ⓦ τῆς οἰκονομίας λύσιν. 10 Οὐκ ἐκλείψει, φησίν, ἄρχων ἐξ Ἰούδα, οὐδὲ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ, ᾧ ἀπόκειται. ⁊ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν. Ioan. 1. 12.

Μέχρι τότε διαμενεῖ, φησί, τὰ Ἰουδαϊκά, ⁊ οἱ ἄρχοντες οἱ ἐξ Ἰουδαίων, ἕως ἂν ἐκλιπὼν προσκυνηθῇ. καὶ καλῶς εἶπεν, ἕως ἂν ἔλθῃ, ᾧ ἀπόκειται. ἐκεῖνος, φησίν, ᾧ προσποιμασμένη ἡ βασιλεία. διὸτι αὐτός ἐστιν ἡ προσδοκία τῶν ἐθνῶν. ὅρα πῶς ἤδη λέγει καὶ τὴν μέλλουσαν τῶν ἐθνῶν ἔσεσθαι σωτηρίαν. καὶ αὐτὸς ἔσαι, φησί, σωτηρία τῶν ἐθνῶν. τὸ τοῦτο πρόρρησιν τοῦ ἔθνη προσδοκᾶ.

11 Δεσμεύων, φησί, πρὸς ἄμπελον Ⓦ πῶλον αὐτοῦ, καὶ τῇ ἕλικι Ⓦ πῶλον τῆς ὄνου αὐτοῦ. Διὰ τῶν πώλου πάλιν τῶν ἐθνῶν προσμενούων προσαγωγὴν. ὅπερ γὰρ ἀκάθαρτον ζῶον ὁ ὄνος, διὰ τοῦτό φησιν, ἐκεῖνα τὰ ἀκάθαρτα ἔθνη μετὰ ἑαυτῆς θυγάτης θυγάτρια ἀνάξει, ὡς ἂν τις τῇ ἕλικι τῆς ἀμπέλου Ⓦ πῶλον προσδήσῃ, τὸ ὀρεσίας τοῦ ὑποζυγίου ἀφιτόμενος, καὶ τῶν ἐθνῶν τοῦ πολλοῦ ὑπακοήν. πολλῆς γὰρ ὄντι [τῆς] ἡμερότητος τὸ ὄνου, ὃ ἀνέχεσθαι τῇ ἕλικι τῆς ἀμπέλου προσδεθῆναι. τῇ ἀμπέλῳ ὃ προείκασε τοῦ οἰκείου διδασκαλίαν. Ἐγὼ γάρ εἰμί, φησίν, ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστιν. ἕλικας ὃ ἐκάλεσε τοὺς ἀπαλοὺς τῶν προσφάλματων καὶ τῶν νομοθεσιῶν τὸ βάρος. ἵνα ἤδη προμυσῃ, ὅτι τὰ ἔθνη εὐπειθέστερα τύπτων γένηται. Πλυνεῖ ἐν οἴνῳ τὸν στολὴν αὐτοῦ, καὶ ἐν αἵματι σταφυλῆς τὸν περιβολὴν αὐτοῦ. Ὅρα πῶς ἀπὸ μέρους ἡμῶν τὸ μυστήριον ἐνταῦθα ἠνίξατο. ἴσασιν οἱ μεμυημένοι τὸ λεγόμενον. πλυνεῖ ἐν οἴνῳ τὴν στολὴν αὐτοῦ, στολὴν, οἶμαι, τὸ σῶμα λέγων, ὃ διὰ τὴν οἰκονομίαν φορέσας κατῆξίωσεν. Εἶτα ἵνα μάθῃς ἀκριβῶς οἶνον τί προσηγόρευσεν, ἐπήγαγε, καὶ ἐν αἵματι σταφυλῆς τὴν περιβολὴν αὐτοῦ. Ὅρα πῶς τῷ τοῦ αἵματος ὀνόματι τὸν σφαγὴν ἡμῶν καὶ Ⓦ σωτῆρα ἠνίξατο, καὶ πᾶσαν τῶν μυστηρίων τὴν οἰκονομίαν. 12 Χαροποὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἀπὸ οἴνου, καὶ λευκοὶ οἱ ὀδόντες αὐτοῦ ἢ γάλα. Ἐνταῦθα τὸ φαιδρὸν ἡμῶν ἐνδείξασθαι βούλεται διὰ τῆς μεταφορᾶς τοῦ οἴνου ⁊ τῶν ὀφθαλμῶν. καὶ λευκοὶ οἱ ὀδόντες αὐτοῦ ἢ γάλα· τὸ δίκαιον καὶ τὸ λαμπρὸν τοῦ κριτοῦ. διὰ γὰρ τῶν ὀδόντων καὶ τοῦ γάλακτος οὐδὲν ἕτερον ἡμῖν σημαίνειν ἠθέλησθη, ἢ ὅτι ὕπως ἔσαι λευκὸν ⁊ περιφανὲς τὸ κριτήριον, καθάπερ ἡ τοῦ γάλακτος καὶ τῶν ὀδόντων ποιότης. 13 Ζαβουλών, φησί, θαλάσσιος κατοικήσει, ⁊ αὐτὸς πρὸς ὅρμον πλοίων, καὶ τὰ μετενεῦ ἕως Σιδῶνος. Ὅρα πῶς καὶ τοῦτο προμυεῖ, ἔνθα τὴν οἴκησιν ἕξει, καὶ ὅτι μέχρι Σιδῶνος ἐκταθήσεται. 14 Ἰσσάχαρ ὁ καλὸν ἐπεθύμησεν, ἀναπαυόμενος ἀνὰ μέσον τῶν κλήρων. 15 Καὶ ἰδὼν τὴν ἀνάπαυσιν ὅτι καλή, καὶ τὴν γῆν ὅτι πίων, ὑπέβηκε Ⓦ ὦμον αὐτοῦ εἰς τὸ πονεῖν, καὶ ἐγένετο

ἐγλύετο ἀνὴρ γεωργός. Ἐπαινῶ τοῦτον, ὡς τὴν τῆς γῆς ἐργασίαν ἐλόμενον, καὶ τὸ περὶ τὴν γῆν πονεῖσθαι πάντων* προτετιμηκότα. 16 Δαὶ χριῶ Ⓦ ἑαυτοῦ λαόν, ὡσεὶ καὶ μία φυλὴ ἐν Ισραήλ. 17 Καὶ γινηθήτω Δὰν ὄφις ἐφ' ὁδοῦ, ἐγκαθήμενος ὅπου τείχους, δάκνων τὴν πέρναν ἵππου. καὶ πεσεῖται ὁ ἱππεὺς εἰς τὰ ὀπίσθια, 18 Τὸν σωτηρίαν προσμένων κύριε. Θαυμάσας ἄξιον καὶ ἐκπλαγῶν Ⓦ δίκαιον τοῦτον, ὅπως τοῖς τοῦ πνεύματος ὀφθαλμοῖς ἅπαντα προσορᾷ τοῖς παισὶ προσεμένουσε, καὶ τὰ ἑκάστῳ συμβησόμενα προσέλεγε. Δαὶ, φησι, κρινῶ τὸν ἑαυτοῦ λαόν, ὡσεὶ καὶ μία φυλή. τὰ γὰρ μετὰ πολὺν ἐσόμενα χρόνον ἤδη " προσαναφωνεῖ. 19 Γὰδ, πειρατήριον πειρατεύσει αὐτόν. αὐτὸς δὲ πειρατεύσει αὐτὸν κατὰ πόδας. 20 Ἀσὴρ, πίων αὐτοῦ ὁ ἄρτος, καὶ αὐτὸς δώσει τρυφὴν ἄρχουσι. 21 Νεφθαλεὶμ, τέλεχος ἀνειμένον ἀποδιδοὺς ἐν τῷ γνήματι κάλλος.

Καὶ ὅτε ἐν Σωτόμῳ πρέδραμε τούτοις, ἔρχεται λοιπὸν ὅτι τὸν Ιωσὴφ, καὶ φησιν· 22 Ιωσὴφ υἱὸς αὐξημένος, ζηλωτὸς· Ιωσὴφ υἱὸς αὐξημένος, υἱὸς μὲν νεώτερος.

Ἐπίφθονος γέγονάς, φησιν, ὀξ αὐτῷ τῶν προσοιμίων. Εἰς οὓς ὀλιγοβυθυμήσει ἐλπιδέσιν· τῶν ἀδελφῶν τὴν κατ' αὐτοῦ συμφωνίαν αἰνίττεται· καὶ ὅπερ ἀνωτέρω ἔλεγεν ἡ γραφὴ, ὅτι φόβον ποιήσειν κατὶ ἐγκαλῶν Ιωσὴφ πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, τοῦτο δὴ καὶ ταῦτά φησιν· 23 Εἰς οὓς ὀλιγοβυθυμήσει ἐλπιδέσιν· καὶ ὠκόχλουν αὐτῷ κύκλοι τοξευμάτων, Τὸν φονικὸν αὐτῷ ἀποπέμπουσι γνώμην. 24 Καὶ Σωτεῖλον μὴ κρίνοις τὰ τόξα αὐτῶν. Ὅρα πῶς, ὅπερ εἶπε τὰ πρὸς αὐτὸν καὶ τοὺς Ιωσὴφ πολεμήσαντα, λέγει καὶ τὰ αὖθις συμβεβηκότα. Σωτεῖλον γάρ, φησι, τὰ τόξα αὐτῶν, Καὶ ἐξελύθη τὰ νεῦρα βραχίονων χειρῶν αὐτῶν.

Αὐτοὶ μὲν ἀνελεῖν ἐπεχείρησαν, καὶ τοῦτο ἦκον εἰς αὐτοὺς, εἰς ἔργον τὴν γνώμην ἐξήνεγκον. ἀλλὰ καὶ τὰ τόξα αὐτῶν Σωτεῖλον, καὶ ἐξελύθη αὐτῶν τὰ νεῦρα. πῶς γὰρ ὄγε τοῦτο πεπόνθασιν, ὅτε ἦκον τὸν Ιωσὴφ λέγοντος, ἐγώ εἰμι ὁ ἀδελφός ὑμῶν Ιωσὴφ, ὃν ἀπέδοσθε εἰς Αἴγυπτον; ὅτε γὰρ μάλιστα, ὅτε ἐξελύθη αὐτῶν τὰ νεῦρα, Διὰ χεῖρα δυνάστου Ιακώβ. 25 Ἐκεῖθεν* κατῆλθεν Ισραὴλ ποιμὴν θεοῦ ὃ πατήρ σου, καὶ ἐβοήθησέ σοι ὁ Θεὸς ὁ ἐμός. Ὁ δὲ σκλύσας αὐτῶν τὰ νεῦρα, φησιν, ὡς δυνάστης ὄντ. αὐτὸς γὰρ ἐβοήθησέ σοι, ὁ Θεὸς ὁ ἐμός. ὅρα δὲ δικαίως τὸ γνήσιον περὶ Ⓦ δεσπότην φίλεσθαι, ὅπως Ⓦ τῆς οἰκειότητος δεσπότην αὐτὸν μόνον λέγει εἶναι Θεὸν, καὶ συγκλείων αὐτὸν τῷ δεσπότῃ, οὐδὲ ἀποστερῶν αὐτὸν τῆς ἐξουσίας τῆς οἰκειότητος· ἀλλὰ Ⓦ οἰκεῖον ἐμφαίνων πόθον. Καὶ εὐλόγησέ σε εὐλογίαν οὐρανοῦ ἄνωθεν. Οὐ μόνον, φησὶν, ἐβοήθησεν, ἀλλὰ Καὶ εὐλόγησέ σε εὐλογίαν γῆς ἐχούσης πόμα. ἔνεκεν εὐλογίας μαζῶν καὶ μήτρας, 26 Εὐλογίας πατρός σου καὶ μητρός σου. ὑπερίσχυσεν ἐπ' εὐλογίαις ὀρέων μονίμων, καὶ ἐπιθυμίαις βουνῶν αἰωνίων. Τὸν δόξαν καὶ τὴν προφάνειαν ἐνταῦθα αἰνίττεται καὶ τὸν βασιλέα τὸν Αἰγύπτου, ὀξὺ τὴν ὀρέων καὶ τὴν βουνῶν τὸ ὑψηλόν τε καὶ ἰσχυρὸν ἐμφαίνων, ὡς καὶ εἰς αὐτὸν τὸν δυνατώτατον χορυφὴν τῆς ἀρχῆς ἀνενεχθῆναι. Αὗται, φησιν, αἱ εὐλογίαι ὅτι τὸν κεφαλὴν ἔσονται Ιωσὴφ, καὶ ὅτι χορυφῆς ὢν ἠγήσατο ἀδελφῶν. Αὗται, φησιν, αἱ εὐλογίαι ὅτι τὴν κεφαλὴν ἔσονται τοῦ Σὴμ. 27 Βενιαμὶν λύκος ἁρπαξ. Τὸ πρωϊνὸν ἔδεται, καὶ εἰς τὸ ἑσπέρας " διαδώσει τροφήν. Καὶ ἐνταῦθα προσμένει αὐτῷ τὰ μετὰ μακρὸν ἐσόμενα χρόνον, καὶ ὅτι καθάπερ λύκος, ὅτος ὅτι ληστὴς ἔσται ἁρπάζων, ἀναιρῶν, καὶ μυρία κακὰ διαπράξεις. ὅθεν καὶ πᾶσι τοῖς υἱοῖς καταλλήλως τὰς εὐλογίας προσεμένουσε, 28 Καὶ εὐλόγησέ, φησιν, ἕκαστον κατὰ τὴν εὐλογίαν αὐτοῦ, ὡς

εὐλόγησεν

ηὐλόγησεν αὐτούς. Ἀντὶ τοῦ, ἅπερ ἐχρείωσε καὶ ὡς προεμιμύσατο, καὶ τὰ ἐφ' ἑκάστης φυλῆς συμβησόμενα προανεφώνησεν· ὅπερ διετάξατο τὰ κατὰ τὸ πνεῦμα αὐτῷ προμηνυθέντα, φησὶ πρὸς αὐτούς· 29 Ἐγὼ προστίθεμαι πρὸς Ⓦ ἐμοὶ λαὸν, καὶ θάψατέ με μετὰ τῶν πατέρων μου. Οὕτω πῶς διὰ τῆς ὑποσκήψεως ταύτης μείζων αὐτοῖς προαμυδὶς χαρίζεται. ἐνενόουν γὰρ, ὅτι οὐκ ἂν ὁ δίκαιος τοῦτο διεκελεύσατο, εἰ μὴ πόρρωθεν ἤδει τὴν ἀνοδον αὐτῶν ἐσομένην, καὶ τῆς δουλείας τὸ ἐν Αἰγύπτῳ τὴν ἀπαλλαγήν. Εἶτα καὶ Ⓦ ὕπνον λέγει·

Ἐν τῷ σπηλαίῳ, φησὶν, ὅ ἐστιν ἐν τῷ ἀγρῷ Ἐφρὼν τοῦ Χετταίου. 32 Καὶ ταῦτα εἰπὼν κατέπαυσε, φησὶν, ὑποπάσων τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ. καὶ ἐξάρας Ιακὼβ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κλίνην, ἐξέλιπε, καὶ προσετέθη πρὸς Ⓦ λαὸν αὐτοῦ.

Ὅρα καὶ τὴν τελευτὴν τοῦ δικαίου πολλοῦ θαύματος γέμουσαν. Διαταξάμενος γάρ, φησι, τοῖς παισὶν αὐτοῦ, ἐξάρας τοὺς πόδας ἐπὶ τὴν κλίνην, ὥσπερ μὴ ἡδονῆς τὸ πρᾶγμα καταδεχόμενος, ἵνα μὴ τὸ πρῶτον διαπάξασθαι, τοὺς πόδας ἐξάρας, ἀντὶ τοῦ ἐφαπλώσας, ἢ τείνας ὡς ἂν εἴποι τις, ἐξέλιπε, τοῦτο ἐστι, κατέλυσε τὴν ζωὴν, καὶ προσετέθη πρὸς Ⓦ λαὸν αὐτοῦ.

1 Καὶ ὑπιπεσὼν, φησιν, Ιωσὴφ ὑπὶ πρόσωπον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτῷ, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. Εἶδες παιδὸς φιλοστοργίαν, εἶδες πεπυρωμένην ἀγάπην. καὶ μετὰ τὴν ψυχῆς ἀναχώρησιν ὑπιπτεύων ὑπὶ τὸ πρόσωπον, καὶ καταφιλήσας, ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτῷ. καὶ τότε ἡμιμόνῳ Ιωσὴφ τῷ παρὸς ἐναλθόντα εἰς ἔργον λοιπὸν ἐπαιδαγώγει ἀγαγεῖν. τέως μὲν προστέταχε τοῖς ἐνταφιασταῖς ἐνταφιάσαι Ⓦ πατέρα αὐτοῦ. καὶ αὐτὸς μὲν παρεσκεύαζε [ἡμέρας] καὶ τῆς ταφῆς, ἡ δὲ Αἰγυπτίος ἐδόμησεν [ἡμέρας] αὐτὸν ἐπένθησε. καὶ ὅπερ τὰ νενομισμένα ἅπαντα γεγένηται, λοιπὸν γνωρίζει τῷ Φαραὼ καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ παρὸς ἐλθοῦσι, καὶ φησιν, 5 Ὥρκωσέ με ὁ πατήρ μου, λέγων· ἐν τῷ μνημείῳ, ᾧ ὤρυξα ἐμαυτῷ ἐν γῇ Χαναάν, ἐκεῖ με θάψεις. νῦν οὖν ἀναβὰς θάψω τὸν πατέρα μου, καὶ ἐπανελεύσομαι. Περισσὸν ὅτι, φησὶ, καὶ πρὸ αὐτοῦ ἐκατονταπλάσια πληρωθῆναι πρὸ ἐμοῦ. ποιήσας οὖν καὶ δόξαντα αὐτῷ ἐπανελεύσομαι. ταῦτα ἀκούσας ἐπέτρεψεν ὁ Φαραώ.

7 Καὶ ἀνέβη, φησὶν, Ιωσὴφ θάψαι τὸν πατέρα αὐτοῦ. καὶ συνανέβησαν μετ' αὐτοῦ πάντες Ⓐ παῖδες Φαραώ. 8 Καὶ πᾶσα συγγένεια καὶ οἶκος βοὰς καὶ τὰ πρόβατα ἀπελείποντο. 9 Καὶ συνανέβησαν μετ' αὐτοῦ ἅρματα καὶ ἱππεῖς, καὶ ἐγένετο παρεμβολὴ μεγάλη σφόδρα. Ὅτι δὲ τῷ εἰς τὸν Ιωσὴφ τιμῷ, πόσον ὑπεδείκνυτο σπουδὴν Ⓐ Αἰγύπτιοι, καὶ συνανέργηνται τῷ Ιωσὴφ, ὥστε γνῶναι αὐτοῖς παρεμβολὴν μεγάλην. 10 Καὶ παραγενόμενοι ἕν τινι τόπῳ ἐκόψαντο αὐτὸν κοπετὸν μέγαν καὶ ἰσχυρὸν σφόδρα. καὶ ἐποίησε τὸ πένθος τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἑπτὰ ἡμέρας.

11 Καὶ εἶδον Ⓐ κατοικοῦντες Χαναάν, καὶ εἶπον, πένθος μέγα οὗτοι τοῖς Αἰγυπτίοις. διὰ τοῦτο ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου, πένθος Αἰγύπτου, ὅ ἐστι πέραν τοῦ Ἰορδάνου.

Ἀλλὰ σὺ ταῦτα ἀκούων, ἀγαπητὲ, μὴ ἁπλῶς παραδέχου, ἀλλὰ τὴν χεῖρα ἐνόησον, καθ' ἣν ἐγένετο, πάσης αἰτίας ἀπαλλαττεῖ τὸν Ιωσήφ. οὐδέπω γὰρ ἦσαν τοῦ ᾅδου αἱ πύλαι συγκλαδεῖσαι, οὐδὲ τοῦ θανάτου τὰ δεσμὰ διαλυθέντα, οὐδὲ χείμησις ὁ θάνατος λεγόμενος ἦν. διὰ τοῦτο ὅπερ ἐδεδοίκεισαν τὸν θάνατον, ταῦτα ἐποίουν· νυνὶ δὲ διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν, ὅπερ ὕπνος ὁ θάνατος γέγονε, καὶ χείμησις ἡ τελευτὴ, καὶ πολλὴ τῆς ἀναστάσεως ἡ πληροφορία, ὡς ἀπὸ ζωῆς εἰς ζωὴν μεθισταμένοι, ἵνα μὴ ἀγαλλόμεθα καὶ εὐφραινόμεθα. καὶ τί λέγω ἀπὸ ζωῆς εἰς ζωήν; ἀπὸ τῆς χείρονος ὑπὲρ τὴν βελτίονα, ἀπὸ

τῆς προσκαίρου ὅτι τοῦ αἰωνίου, ἀπὸ τῆς ὀπτασίας ὅτι τοῦ ἐπουρανίου. ☩ πληρώσας πολλὰ, φησὶν, 14 Ἰωσὴφ ἀνέστρεψεν εἰς Αἴγυπτον αὐτὸς ☩ ⓐ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ ⓐ συναναβαίνει μετ' αὐτοῦ. Ἀλλ' ὅρα μοι λοιπὸν ἐνταῦθα τὴν ἀδελφὴν τοῦ Ἰωσὴφ τὴν δειλίαν, καὶ τὸν φόβον τὸν καταστείλαντα αὐτῶν τὴν ἀγάπην.

15 Ἰδόντες γὰρ, φησὶν, ⓐ ἀδελφοὶ Ἰωσὴφ ὅτι τέθνηκεν ὁ πατὴρ αὐτῶν, εἶπαν, μήποτε μνησικακήσῃ ἡμῖν Ἰωσὴφ, καὶ ἀνταποδῷ ἀνταπόδομα ἡμῖν, πολλὰ καὶ κακὰ ἐνεδείξαμεθα αὐτῷ. Γέγραπται αὐτῷ ὁ φόβος ἐπάγοντες τοῦ ἀγάπην, καὶ ἀπὸ τοῦ Σωσιδότος κεντούμενοι οὐκ εἶχον ὅ,τι προφάσωσι. λέγε τοῦτο, φησὶ, θρασυμένοι τὸ παθὸς τοῦ τελευτῶντος, καὶ ἀπιστοῦντες, μὴ τοῦ ἀξίου αὐτοῦ εἰσπράξηται δίκην ὁ Ἰωσὴφ καὶ τῶν εἰς αὐτὸν εἰργασμένων, Παραγινόμενοι, φησὶ, πρὸς αὐτὸν εἶπον· 16 Ὁ πατήρ σου ἐπέστειλε πρὸ τοῦ τελευτῆσαι αὐτὸν, λέγων· 17 Εἶπατε Ἰωσὴφ, ἄφες αὐτοῖς τὴν ἀδικίαν καὶ τὴν ἁμαρτίαν αὐτῶν.

Ὅρα πάλιν, πῶς αὐτοὶ ἑαυτοῖς κατήγοροι γίνονται· *ὅσον ὅτι ὁ τοῦ Σωσιδότος ἔλεγχος. *ὅλως ἴστε, ὅτι ἀδικίαν καὶ ἁμαρτίαν εἰργάσασθε, Ὅτι πονηρὰ ἐνεδείξασθε. καὶ νῦν δέξαι τὴν ἀδικίαν τῶν θεραπόντων τοῦ Θεοῦ τοῦ πατρός σου.

Εἶδες πῶς, σφόδρα ἀναγκάζοντος, αὐτοὶ ἑαυτοῖς κατήγοροι γίνονται, καὶ φασὶν· εἶπεν ὁ πατήρ σου, ἄφες αὐτοῖς, ὅτι πονηρά σοι ἐνεδείξαντο, καὶ δέξαι τὴν ἀδικίαν τῶν θεραπόντων τοῦ Θεοῦ τοῦ πατρός σου. ἀλλ' ὁ θαυμασὸς οὗτος καὶ πολυάρετος ἐκεῖνος οὐδὲν ἀπέχθετο τοῦ μνήμην ἵνα ποιήσασθαι τῶν εἰς αὐτὸν εἰργασμένων, ὅτι καὶ πρὸς τὰ ῥήματα αὐτοῦ συνεχύθη. Καὶ ἔκλαυσέ, φησὶν, Ἰωσὴφ λαλοῦντων αὐτῶν πρὸς αὐτόν.

18 Καὶ ἐλθόντες εἶπον, ἰδοὺ ἡμεῖς σοί οἰκέται. Ὅρα πόσον ὅτι ἀρετὴ, πῶς ἰσχυρὸν καὶ ἄμαχον, καὶ ὅση τῆς κακίας ἡ ἀσθένεια. ἰδοὺ γὰρ, ὁ μὴ τοσαῦτα πεπονηρῶς βασιλεύει, ⓐ ἃ ταῦτα δράσαντες ⓦ ἀδελφοὶ, οἰκέται εἶναι προσκαλοῦσι καὶ περὶ αὐτῶν εἰς δουλείαν ἐκδοθέντος. ἀλλ' ἄκουε τοῦ Ἰωσὴφ τοῦ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἀνεξικακίαν, καὶ ὅπως δρᾷ πολλῶν αὐτοῦ προμηθήσασθαι βούλεται, καὶ πείσας, ὡς οὐδὲν εἰς αὐτοὺς ἡμάρτηκασι. 19 Καὶ φησὶ, μὴ φοβεῖσθε. τοῦ γὰρ Θεοῦ εἰμὶ ἐγώ.

20 Ὑμεῖς ἐβουλεύσασθε κατ' ἐμοῦ πονηρά· ὁ δὲ Θεὸς ἐβουλεύσατο περὶ ἐμοῦ εἰς ἀγαθά, ὅπως δὴ γένηται ὡς σήμερον, ἵνα θρέψαι λαὸς πολύς. Μὴ δειλιάσητε, φησὶ, μηδὲ ἀναγώνιοι γένησθε. τοῦ Θεοῦ γάρ εἰμι ἐγώ, καὶ ⓦ διαδέχομαι ⓦ ἐμοὺ μιμούμενος, καὶ βουλόμενος ἀμείβεσθαι ἀπροσδιάζω σοὶ τὰ δυνήσεσθαί με" θαθεῖν. τὸ γὰρ Θεοῦ εἰμι ἐγώ. εἶτα δεικνὺς ὅσης ἀπολαύει παρὰ τοῦ Θεοῦ βουλήσεως, φησὶν, ὑμεῖς πονηρᾷ γνώμῃ κατ' ἐμοῦ ἐβουλεύσασθε, ὁ δὲ Θεὸς εἰς ἀγαθά μοι πολλὰ περιέστησε. διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος ἔλεγε, Τοῖς ἀγαπῶσι ⓦ Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν. πάντα φησί. Τί δήποτε πάντα; καὶ τὰ ἀνιαρὰ, καὶ τὰ" λυπεῖν δοκοῦντα, καὶ ταῦτα εἰς ἀγαθὸν μεθίστησιν. ὃ δὴ καὶ ὅτι τοῦ θαυμασίου τούτου γεγένηται. τὰ γὰρ διὰ τῶν ἀδελφῶν γεγενημένα, ταῦτα μάλιστα αὐτῷ τοῦ βασιλείου προεξένησε, τῆς οὐρανοῦ τοῦ Θεοῦ σοφίας πάντα τὰ πονηρὰ εἰς ἀγαθὰ μεταδιδούσης. ἵνα θρέψαι, φησὶ, λαὸς πολύς. οὐ μόνον ὑμῶν ἕνεκεν ταῦτα εἰς ἀγαθὸν μετέβαλεν, ἀλλ' ἵνα καὶ πᾶς οὗτος ὁ λαὸς θρέψαι δυνηθῇ.

21 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, μὴ φοβεῖσθε. ἐγὼ θρέψω ὑμᾶς, καὶ τὰ οἰκίας ὑμῶν. καὶ παρεκάλεσεν αὐτοὺς, καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς εἰς τὴν καρδίαν. Τί τοίνυν δεδοίκατε; ἐγὼ ὑμῖν χορηγήσω τὰ πρὸς τροφὴν καὶ πᾶσι τοῖς μεθ' ὑμῶν. καὶ παρεκάλεσεν αὐτοὺς, καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς εἰς τὴν καρδίαν. οὐχ ἁπλῶς αὐτοὺς παρεκάλεσεν, ἀλλὰ τοσαύτῃ ἐχρήσατο τῇ σοφίᾳ, ὥστε πᾶσαν

Ρωμ. ιι. ιη.

πᾶσαν αὐτῷ τιμὴν ἀξιμίσθου ἐξηγεῖν. 22 Καὶ κατῴκησεν Ιωσὴφ ἐν Αἰγύπτῳ, αὐτὸς καὶ ⓐ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ πᾶσα ἡ προοικία τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. 23 Καὶ εἶδεν Ιωσὴφ παιδία ἕως τρίτης γενεᾶς. 24 Καὶ εἶπεν Ιωσὴφ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ λέγων, ἐγὼ ἀποθνήσκω· ἐπισκοπὴ ἐπισκέψεται ὑμᾶς ὁ Θεὸς, 25 Καὶ ζωγραφήσετε τὰ ὀστᾶ μου ἐντεῦθεν. Ὅσα καὶ τοῦτον ὁμοίως τὸν πατρὶ ἐπισκήπτοντα τοῦ μεταχομισθῆναι αὐτοῦ τὰ ὀστᾶ. Ἐφ' ὅσα πῶς πάλιν βουλόμενος ἀναρρῶσαι αὐτῶν ⓦ λογισμοὶ, καὶ χρησὰς ἐλπίδας ἔχειν περὶ τῆς ἐπανόδου, τοιοῦτόν τοῦτο" τοιοῦτον ἐμελλησεν, ὅτι ἐπανελεύσονται, ἐφ' ὅτε φησὶ, ζωγραφήσετε. ἀμείνοντες, φησὶν, ὑμεῖς ζωγραφήσετε τὰ ὀστᾶ μου. Τοῦτο δὲ ἐποίει οὐκ ἁπλῶς ἐκ ματαίου, ἀλλὰ δύο ταῦτα οἰκονομῶν· ἵν' μὲν, ἵνα μὴ ⓐ Αἰγύπτιοι μεμνημένοι τοσούτων αὐτοῦ εὐεργεσιῶν, καὶ εὐκόλως ἔχοντες πρὸς ἀναίρεσιν, ὑποθῶνται ἀσεβείας ἔχωσι τὸ δίκαιον σῶμα· ἕτερον δὲ, ἵνα ὦσι πεπληροφορημένοι, ὅτι πάντως ἐπανήξουσιν. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἐν ὡμολογημένον, οὐκ ἂν οὕτω διεκείλατο, ὥστε μετ' αὐτῶν ἀναλαβεῖν τὰ ὀστᾶ. καὶ ἦν ἰδεῖν λοιπὸν τοῦ γάμου χαρὰν καὶ τὴν ἔκδοξον, ⓦ ὅτι τῆς Αἰγύπτου πάντα ⓦ Ισραὴλ ἀπεστέφοντα, τὸν δὲ τὴν ἐπανόδου μνημονεύοντα, καὶ εἰς τὸν θεῖον τὴν ἐπαγγελίας αὐλισθέντα εἰσάγοντα.

26 Καὶ ἐτελεύτησε, φησὶν, Ιωσὴφ ἐτῶν ἑκατὸν δέκα. Τίνος ἕνεκεν καὶ τοῦτο καὶ ἕτερα ἡμῖν ἐσήμανεν; ἵνα μάθῃς ὅσων ἐστὶν ἡ Αἰγύπτου τὴν ἡγεμονίαν διεχειρίσθη. ἑπτακαίδεκα ἐτῶν γενόμενος κατέβη εἰς τὴν Αἰγύπτον· καὶ τριάκοντα ἐτῶν γεγονὼς ὤφθη τῷ Φαραώ, καὶ διέκρινε τὰ ἐνύπνια. ὀγδοήκοντα δὲ λοιπὸν ἔτεσι κατέσχε πάσης τῆς Αἰγύπτου ἀρχήν. εἶδες πῶς μείζους τῶν πόνων αἱ ἀμοιβαὶ, καὶ πολυπλασίους αἱ ἀντιδόσεις. ἐν δέκα καὶ τρισὶν ἔτεσιν ἐπαλλαττε τοῖς πειρασμοῖς, τὴν δουλείαν διασμῶν, τὴν κατηγορίαν ἐκείνων τὴν ἀδίκου, τὸν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ κακοχυμίαν. καὶ ὅπως γενναίως * μετ' εὐσεβείας ἅπαντα ἤνεγκε, δῆλον τοῦτο καὶ δαψιλῶς ἐκομίσατο τὰς ἀμοιβὰς καὶ ὅτι τοῦ πρόντος βίου. συνόησον γάρ μοι, ὅτι ὑπὲρ τοῦ βραχέος ἐκείνου χρόνου, οὗ τὴν δουλείαν καὶ τὸ δεσμωτήριον ὑπέμεινεν," ἐν ὀλοκλήροις ἔτεσι τὴν βασιλείαν διεῖπε. Καὶ ὅτι πίστει πάντα" διέπραττε, καὶ δῆλον τοῦτο καὶ περὶ τῶν ὀστῶν μεταχομιδῆς ἐνετείλατο, ἄνωθεν τοῦ Παύλου λέγοντος· Πίστει Ιωσὴφ τελευτῶν περὶ τῶν ἐξόδου τῶν υἱῶν Ισραὴλ ἐμνημόνευσε. καὶ οὐκ ἔξω μέρει λέγω, ἵνα μάθῃς τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἐπέσκηψε τῶν ὀστῶν τὴν κομιδὴν γενέσθαι, φησὶ, καὶ περὶ τῶν ὀστέων αὐτοῦ ἐνετείλατο. Εβ. ια. κβ.

Τάχα πλείονα καὶ εἰρημένα, ἀλλὰ σύντονοι. πρὸς γὰρ τὸ τέλος τοῦ βιβλίου φθάσαντες ἐβουλήθημεν ἅπαν σήμερον τελέσαντες τὸ βιβλίον, ὕστερον καταπαῦσαι ⓦ λόγον, καὶ τὴν ζωηφόρον παράκλησιν ὑμῖν προσαγαγεῖν, ὥστε μεμνῆσθαι τῶν εἰρημένων, καὶ ζηλοῦν τὴν δικαίων τούτων τὴν ἀρετὴν, τὴν περὶ τὸν ἀδικούμενον ἀνεξικακίαν, τὴν περὶ τὸν ἐπηρεάζοντας μακροθυμίαν, τὴν σωφροσύνην τὴν ἐν γυναικὶ ἀλλοτρίᾳ. ἐντεῦθεν γὰρ ὁ δίκαιος τοσαύτην ἐπεσπάσατο παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν εὔνοιαν. Εἰ τοίνυν βουλόμεθα καὶ ἡμεῖς τὸν αὐτὸν ἐπισπάσασθαι ῥοπὴν, πολλῆς τῆς ἀρετῆς ποιώμεθα λόγον. ἔστω γὰρ καὶ τοῦ πνεύματος ἐπισπασόμεθα τὴν χάριν, καὶ τὸν πρόντα βίον ἀλύπως διαγάγωμεν, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι δὲ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν δὲ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΗΘΙΚΟΝ

Τῶν εἰς τὴν Γένεσιν λόγων τέλος.

ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΘΕΟΠΝΕΥΣΤΩΝ ΨΑΛΜΩΝ

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΚΑΙ ΑΓΙΟΥ ΔΑΒΙΔ, ΩΝ ΕΞΗ-

γήσω ἢ ἠρμήνευσεν ὁ σὺν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ μέγας Χρυσόστομος· ἀπέκρυψε γάρ, ἢ ἀπώλεσεν ὁ, τε χρόνος ἢ φθόνος τῶν ἀνοήτων διδασκάλων. ἐπ' ἐσχάτων δὲ τούτων διερευνήσας φιλόθεός τις ἀνὴρ, καὶ φιλόχριστος, ἢ θεοῦ ἐραστὴς Θεόδωρος, ὅσα ἀποκρύφως τοῦ πατρὸς μόνοις συνέξας, εἰς μίαν σωτηρίαν βίβλον· ὃς νῦν εἰς κοινὸν τράπεζαν τοῖς θεοῖς τοῖς ἐρασταῖς τῆς πνευματικῆς αὐλοῦ καὶ θείων λογίων, ἀφθόνως ἐπενεγκεῖν συνεχώρησε.

Ψδμὸς δ'.	Ψδ. με'.	Ψδ. ριε'.	Ψδ. ρκη'.	Ψδ. ρμ'.
Ψδ. ε'.	Ψδ. μς'.	Ψδ. ρις'.	Ψδ. ρκθ'.	Ψδ. ρμα'.
Ψδ. ς'.	Ψδ. μζ'.	Ψδ. ριζ'.	Ψδ. ρλ'.	Ψδ. ρμβ'.
Ψδ. ζ'.	Ψδ. μη'.	Ψδ. ριθ'.	Ψδ. ρλα'.	Ψδ. ρμγ'.
Ψδ. η'.	Ψδ. μθ'.	Ψδ. ρκ'.	Ψδ. ρλβ.	Ψδ. ρμδ'.
Ψδ. θ'.	Ψδ. ρη'.	Ψδ. ρκα'.	Ψδ. ρλγ'.	Ψδ. ρμε'.
Ψδ. ι'.	Ψδ. ρθ'.	Ψδ. ρκβ'.	Ψδ. ρλδ'.	Ψδ. ρμς'.
Ψδ. ια'.	Ψδ. ρι'.	Ψδ. ρκγ'.	Ψδ. ρλε'.	Ψδ. ρμζ'.
Ψδ. ιβ'. ἀπλᾶ.	Ψδ. ρια'.	Ψδ. ρκδ'.	Ψδ. ρλς'.	Ψδ. ρμη'.
Ψδ. μα'.	Ψδ. ριβ'.	Ψδ. ρκε'.	Ψδ. ρλζ'.	Ψδ. ρμθ'.
Ψδ. με'.	Ψδ. ριγ'.	Ψδ. ρκς'.	Ψδ. ρλη'.	Ψδ. ρν'.
Ψδ. μδ'.	Ψδ. ριδ'.	Ψδ. ρκζ'.	Ψδ. ρλθ'.	

EX BIBLIOTHECA COLLEGII CORPORIS CHRISTI OXONII.

Περσοτέθησαν δὲ ὀξ ἄλλων αὐτηχράφων ἄλλαι ὠδὲς ἐξηγήσεις, ἃ πᾶσαι, ὡς οἶμαι, γνησίαι.

Εἰς Ψδ. γ'. ἀπλᾶ.	Ψδ. ρ'.	Ψδ. ργ'.	Ψδ. ρς'.
Ψδ. ν'. λέγει δύο.	Ψδ. ρα'.	Ψδ. ρδ'.	Ψδ. ρζ.
Ψδ. να'.	Ψδ. ρβ'.	Ψδ. ρε'.	Ψδ. ρη'.
Ψδ. ξε'.			

Ψδ. γ. ΨΑΛΜΟΣ ΤΩ ΔΑΒΙΔ, ΟΠΟΤΕ ΑΠΕΔΙΔΡΑΣΚΕΝ ΑΠΟ ΠΡΟΣΩΠΟΥ ΑΒΕΣΣΑΛΩΜ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΑΥΤΟΥ.

Πνικίας μὲν ἀνδριάντας ⓖ βασιλεῖς τοῖς στρατηγοῖς νικήσασιν ἀνατιθέασι· νικηφόρους δὲ ὥρας σήλας ἐπεγείρουσιν ἄρχοντες ἡνιόχοις καὶ ἀθληταῖς, καὶ τοῦ ὀπισθογράμμου ὡς σύμμαχα κήρυκα τῆς νίκης τῷ ὕλῃ ἐργάζονται. ἄλλοι πάλιν ἐν βίβλοις καὶ γράμμασι σὺν ἐπαίνοις τοῖς νικηταῖς γράφουσι, τῷ αὐτῶν ἐν τοῦ ἐπαινεῖν δυνάμει ἰσχυροτέραν τὴν ἐπαγγελίαν δεῖξαι θέλοντες. Καὶ λιθογράφοι, καὶ ζωγράφοι, καὶ λιθογλύπται, καὶ δῆμοι, καὶ ἄρχοντες, καὶ πόλεις, καὶ χῶραι σὺν νικηταῖς θαυμάζονται· ὑδεὶς δὲ φθόνησε τοῖς μὴ πολεμήσασι εἰκόνας ἐγράψεν. * * * λείπει. * * *

Ψδ. δ. 1 ΕΝ ΤΩ ΕΠΙΚΑΛΕΙΣΘΑΙ ΜΕ, ΕΙΣΗΚΟΥΣΕ ΜΟΥ Ὁ ΘΕΟΣ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΜΟΥ.

Οὐχ ἵνα ἁπλῶς μάθωμεν ὅτι ἠκούσθη, ταῦτα φθέγγεται ὁ προφήτης, ἀλλ' ἵνα παιδευθῶμεν πῶς καὶ αὐτοὶ καλεῖν τὸν Θεὸν ἀκουσθῆναι δυνησόμεθα ταχέως, καὶ περὶ τῶν τέλους τῆς βύβλου τὴν αἴτησιν λάβωμεν. ὃ γὰρ εἶπε, μὴ ὁ ὀπισκαλέσασθαί με, εἰσήκουσέ μου· ἀλλ' ἐν τῷ ὀπισκαλέσασθαί με. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸ τὸ Θεὸς τοιαύτη τίς ὅστις ἐστὶν κατόχεσις λέγοντός που προς ⓦ ὀπισκαλούμενον· Ἔτι λαλοῦντός σου ἐρῶ, ἰδοὺ πάρειμι. ὃ γὰρ διὰ ῥημάτων πλῆθος πείθειν τὸν Θεὸν ἔθωθεν, ἀλλὰ καθαρὰ ψυχὴ, καὶ ἔργων ἀγαθῶν ὀπόδειξις. προς γοῦν σὺν ἐν πονηρίᾳ μὲν ζῶντας, προσδοκῶντας ὑπὸ τοῦ μήκους τῶν ῥημάτων δυσωπεῖν αὐτὸν, ὅσα τί φησι· Ὅταν πληθύνητε τὴν δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν· ἐὰν ἐκτείνητε τὰς χεῖρας, ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀφ' ὑμῶν. ἄλλα προς τὸν ἄλλων ἀπόντων πρόρησιν ἔχῃ ⓦ εὐχόμενον ἔχειν, καὶ πόντως ἕψεται τὰ τῆς αἰτήσεως. δῆλα τοι τοῦτο ἐστὶ ὁ προφήτης οὐκ εἶπεν, εἰσήκουσεν ἐμοῦ, ἀλλὰ τῆς δικαιοσύνης μου, τὸ προς τὸν Θεὸν αὐτὸν προρρησιαν δείκνυς, καὶ ὡς μὴ ταύτης αὐτῷ προσῆκε δίχα πόντος. μηδεὶς οὖν αὐτὸν μεγαληγορεῖν ἡτείσθω ταῦτα λέγοντα. ὃ γὰρ ἑαυτὸν ἐπαίρων βουλόμενος ταῦτά φησιν, ἀλλὰ διδασκαλίαν ἵνα δὲ παραίνεσιν [καινὴν] πολὺ κέρδος ἔχουσαν εἰσάγων. ἵνα γὰρ μή τις λέγῃ, ὅτι ἐκεῖνος ἠκούσθη, ὅτῳ Δαβὶδ ἦν, ἐγὼ οὐκ εἰσακούομαι, ὅτῳ μακρὸς δὲ εὐτελὴς εἰμι, δείκνυσιν ὅτι ὅτε σεαυτὸν ἁπλῶς ἀκούει, ὅτε σε προσκυνεῖ εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχεν· ἀλλὰ πόντα χῶ τῶν προσταγμάτων ὅστιν ἀκριβὴς ποιητής. καὶ ταῦτα ἔχῃς δικαιώματά σοι ζωηρῆσαι, ἀκούσῃ πόντως· ὥσπερ ἂν μὴ ἔχῃς, οὐδ' ἂν Δαβὶδ ᾖς, πεῖσαι δυνήσῃ ⓦ Θεόν. καὶ καθάπαξ ⓖ φιλοχρήματοι, ὅτε μὲν πρὸς ἀξίαν, ὅτε προς ἕτερον οὐδὲν βλέπουσιν, ἀλλ' ἢ σὺν ἀργυρίου ἔχοντας, καὶ ὡς πόντα ἀνύσαντες ἀπάσι προς αὐτούς· ὅτω καὶ ὁ Θεὸς ἐπεὶ δικαιοσύνης ὅστιν ἐραστὴς, ὃς ἂν μεῖ αὐτῆς ἔλθῃ προς αὐτὸν, οὐκ ἀπελεύσεται κενός· ὥσπερ ὁ ταύτης χωρὶς, καὶ τοῖς σὺν αὐτοῖς ἐμφυσῶμενος, καὶ μυρία προσκαλῇ, πλέον οὐδὲν ἐργάσεται, ὃ πεῖθειν οὐκ ἔχων μὴ ἑαυτόν.

Ησ. νη. 8.

Ησ. α. 15.

χ. ἰσοπ

χ. αὐτὸν

χ. ἐν

ἰ. πολλὰ

ὡς

ὥστε εἰ βέλει ἡ τοῦ Θεοῦ ἀνύειν, ταύτην τοῦ πλησίον ἀπίθι. δίκαιος οὖν ὁ σπουδάζων, μὴ μέρος ἀρετῆς τὴν νόμιζε, ἀλλ' ὁλόκληρον τὸ καθολικόν. ὅτω καὶ ὁ Ἰωὴλ δίκαιος ἦν, πᾶσαν ἀρετὴν ἔχων αὐθεφτίνην· ὃ τούτου μὴν ἀπεχόμενος τὸ πονηρόν, ἑτέρου ἦν ἀντεχόμενος. ὅτω καὶ ἡμεῖς δίκαιον σαθμὸν τοῦτο λέγομεν, ὃ πάντα χοῦ ἔστι· οὐκ ἐὰν χρυσὸν μὲν ἐξ ἴσου ἐν ἀνύηται, μολυβδον δὲ ἀνισοτίμως· ἀλλὰ ὃ ἐν ἁπάσαις ὕλαις τὴν ἰσότητα πρὸς ἐχόμενον· καὶ μέγα πάλιν, ὃ πάντα χοῦν ἴσον. ὅτω δὲ ὁ Ἰωὴλ δίκαιος ἦν, πάντα χοῦς ἴσος ὤν. οὐδὲ γὰρ ἐν χρήμασι τὴν ἰσότητα ταύτην ἐφύλαττε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ὅσα μοῦ ὃ μέγα ἐκφαίνων. ὅσ' ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν, ὅτι ἐν χρήμασι μὲν τὴν ἰσοτιμίαν ἔστερξεν, ἐν δὲ τῇ πρὸς τοὺς πλησίον ὁμιλίᾳ ὃ μέγα ἐκφέρειν, ἀλλαζόνας ἦς καὶ ὑποκριτικὸς ὤν. καὶ γὰρ ὃ τοῦτο οὐκ πολλῆς τῆς ὀπτηρείας ἔφυτε. δεῖ καὶ ἔλεγχε· Εἰ δὲ καὶ ἐφαύλισα κρίμα θεράποντός μου, ἢ θεραπαίνης, ἢ ὅχ ὡς ἐγὼ ἐνόμιζον, ὃ αὖθι ἐνόμοντο. " καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἀδικία, τὸ ἀλαζόνα εἶναι καὶ " πλεονεκτικόν. ὥσπερ γὰρ πλεονέκτην λέγομεν τὸν τοῦ πλησίον μᾶλλον λαβεῖν, καὶ τοῖς οἰκείοις οὐκ ἀρκούμενον· ὅτω καὶ ἀλαζονικόν, ὅταν πλέον ἁπαιτῇ τῶν ὀφειλομένων δι' αὐθεφτῳ τοῦ πλησίον· ὅταν τις ἑαυτὸν μὴ ἐν πάσῃ καθαρᾷ ἁμαρτίᾳ, ἕτερον δὲ ἁμαρτάνειν. τοῦτο δὲ ἁπλοῦν ἑτέρωθεν ἔχει, ἢ ἐκ ἀδικίας. ὅτι γὰρ ἀδικία τοῦτο, σκόπει ἐνθένδε. καί σε ὁ Θεὸς καλεῖνον ἐποίησε· καὶ πόντα σοι κοινὰ καὶ ἴσα δέδωκε τοῖς αὐτοῦ· πῶς οὖν αὐτὸν ἐκβάλλεις, καὶ ἀποστερεῖς τῆς ἁμαρτίας, ἅπερ ἔδωκεν ὁ Θεός, καὶ οὐκ ἀφίης εἶναι κοινωνόν, ἀλλὰ τὸ πᾶν σὸν ποιεῖν, οὐκ ἐν χρήμασι μόνον, ἀλλὰ δὲ ἐν δόξῃ ποιεῖς αὐτὸν πένητα; μᾶλλον ἑκατέρωθεν ὑσίδιον ὁ Θεὸς ἐβουλήσατο· τῆς αὐτῆς ἠξίωσε προθεδρίας, τῆς ἴσης πλάσεως. Τὸ γὰρ, ποιήσωμεν αὐθεφτον, κοινὸν τὸ ἡμῶν πάντος. πῶς οὖν αὐτὸν τῆς πατρῴας ἐκβάλλεις ὑσίας, εἰς ἐσχάτην ὑπέλειψιν καταγών, καὶ τὸ κοινὸν ἐξοποιούμενος; ἀλλ' ὅχ ὁ μακάριος προφήτης τοιοῦτος. διὸ καὶ μετὰ παῤῥησίας ἔλεγεν, Εἰσήκουσε τῆς δικαιοσύνης μου. ὅτω καὶ Παῦλος αὐθάδιτο πολλάκις ἑαυτὸν εἰς τὸ μέσον, οὐκ ἐπαίρων, οὐδὲ φυσῶν, ἀλλὰ τοῖς ἄλλοις ὑποδειγμα γινόμενος· ὡς ὅταν λέγῃ, Θέλω πάντας ἀνθεφτους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν. ὅτω καὶ ὁ Δαβὶδ ἐν καιρῷ καλουμένῳ, τοῦ ἀνδρείου τοῦ ἑαυτοῦ τὸ οὐκ τῆς τοῦ Θεοῦ γνωμούσης ροπῆς εἰς μέσον ἄγει, λέγων, Ὅτι καὶ ἀρχὴς ἔπιεν, καὶ καθίσας ἐκαλίζετο· οὐκ ἐπαίρων ἑαυτὸν οὐδὲ ὕπος (μὴ γένοιτο) ἀλλ' οἰκονομοῦν ἑαυτῷ ὑπετύθην τὸ ἀξίωμα. καὶ εἰ ἔγω δικαιοσύνην, [φησὶν] ἴσως ἐρεῖ τις, ὡς χρεία βοῆς, ἐχομένου τοῦ πράγματος ἁπάντα κατορθοῦν, καὶ τὰ μέλλοντος δίδοναι εἰδότος ὧν δεόμεθα; ὅτι δὲ μάκρος ζωῦδεσμος τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης ἡ δυνή, ζωοπηθεὶν ἡμῖν ἐμποιοῦσα τὸ πρὸς αὐτὸν ὁμιλίας, καὶ εἰς φιλοσοφίαν ἄγουσα. εἰ γὰρ αὐθεφτῳ τις συγγινόμενος θαυμαστῷ, πολλὰ κερδοῦται οὐ τῆς ζωσίας, πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεῷ δι' ἐνεχῶς ὁμιλῶν. ἀλλ' οὐκ ἴσμεν τὸ δυνὸς τὸ κέρδος ὡς μέγα, ὅθεν μηδὲ προσέχομεν αὐτῇ μυρίᾳ ἀκριβείας, μηδὲ χρώμεθα τοῦ τοῦ Θεοῦ νόμοις. ἀλλ' αὐθεφτοις μὲν μέλλοντες ἀσφαλέγεσθαι πιστὸν ἡμᾶς, καὶ σῆμα, καὶ βάδισμα, καὶ στολίν, καὶ πόντα ῥυθμίσαντες εἰς τὸ δέον, ὅτω ἀσφαλεγόμεθα· Θεῷ δὲ προσπόντες χασμώμεθα, κνώμεθα, προσφερόμεθα, ῥᾳθυμοῦμεν· τῶν γονάτων χαμαὶ κειμένων, ὅπου τὸ ἀγροῖς πλανώμεθα. εἰ δὲ μὴ τῆς προσοχύσης εὐλαβείας, καὶ ὡς Θεῷ ἀσφαλίζεσθαι μέλλοντες, ὅτω προσίμεν· ὅτε δὲ ἐγνωμεν, καὶ πρὸς τὰ λαβεῖν ἅπερ ἠτοῦμεν, ἠλίκον κέρδος κερπούμεθα. αὐθεφτος γὰρ Θεῷ παραδοθεὶς ἀσφαλίζεσθαι, ὡς εἰκὸς ϖ τῷ Θεῷ ἀσφαλιζόμενον, ἄπελος ἔσαι λοιπόν. ὅτως ἀπολύεται τῶν δεσμῶν τοῦ σώματος ἡ ψυχή· ὅτω μεταρσιος αὐτῷ γίνεται ὁ λογισμός· ὅτω μετοικίζεται πρὸς ϖ ὄρανόν· ὅτως ὑποφορᾷ τὴν βιωτικὴν

Ioc. a. a.

Ioc. ια. ιγ.

Γεν. α. κα.

a. Κορ. ζ. ζ.

a. Βασ. ιζ. λδ.

τικῶν· ὥστε πᾶν αὐτὸν ἴσα παρ θεῖον, καὶν πένης ᾖ, καὶν οἰκέτης, καὶν ἰδιώτης, καὶν ἀμαθής. ὁ γὰρ γλώττης ζητεῖ κάλλος ὁ Θεός, οὐδὲ ῥημάτων ζωθήκιν, ἀλλὰ ψυχῆς ὥραν. καὶν ἐκεῖνα φθέγηται τὰ αὐτῷ δοκοῦντα, ὃ πολλῶν μύσασα ἀπείσιν. ὁρᾷς πόση εὐκολία. ὅτι μὲν γὰρ τῶν ἀνθρώπων παρεσιόντα χρὴ τὸ ῥητορικὸν εἶδος λέγειν, ἔκλαγξεν σοι παρὰ ἀρχοντα πολλὰς ἰκανὸν, καὶ πολλὰ ἕτερα ἐπινοῆσαι, ὥστε γενέσθαι εὐπαράδεκτον. ἐνταῦθα δὲ οὐδενὸς δεῖται, ἀλλὰ γνώμης μόνης νηφούσης· καὶ οὐδὲν [Jerem. xxi. xxv.] ὃ κωλύσει εἶδος ἐγκύψαι τῷ Θεῷ. Θεὸς γὰρ ἐγγίζων ἐγώ εἰμι, ἔκ φησὶ Θεὸς πόρρωθεν. ὥστε ὃ μαχαίρης ἡμέαθαι, ἀφ' ἡμῶν γίγ. αὐτὸς γὰρ ἀεὶ πλησίον ὄστι. καὶ τί λέγω ὅτι ῥητορείας οὐ δεόμεθα; πολλάκις οὐδὲ φωνῆς δεόμεθα. καὶν γὰρ ἐν τῇ καρδίᾳ φθέγξῃ, καὶ καλέσῃς αὐτὸν ὡς χρὴ, ῥᾳδίως ὑπινεύει καὶ ὅτε. ὅτω καὶ Μωϋσέως ἤκουσεν· ὅτω καὶ Ἄννης. καὶ πα- [Exod. 18. 18. a. Bas. a. 19.] ρέσχεν γραπτώτης ἀποσοδῶν· καὶ δορυφόρος παρὰ χαμεὺν δίκαιόπλων· οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, γιὼ [ἀκούσαι,] καὶ οὐ δυνατὸν παρελθεῖν, μὴ ταῦτα παθαίνου· ἀλλ' ὅταν ἔλθῃς, ἔσχεν ἀκούων, καὶν [χ. ἐπιβλ] ἐν χαμρῷ ἀρίστου, καὶν ἐν χαμρῷ δείπνου, καὶν ἐν αὐτῇ τῇ ἀνοίᾳ, καὶν ἐν ἀγορᾷ, καὶν ἐν ὁδῷ, καὶν ἐν θαλάμῳ· καὶν εἴσῃ ἐν δικαστηρίῳ ἄρχοντι παθαιτῆς, καὶ καλέσῃς αὐτὸν, ὃ κωλύσει οὐδὲν ὑπινεύσαι τῇ αἰτήσει, δι' ὧς χρὴ καλέσῃς. οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, δέδοκα παρελθεῖν, καὶ δεῖσθαί· ὁ ἐχθρός μου πέσχεκεν. ἀλλὰ καὶ τοῦτο διάφορον ὃ κώλυμα. ὅτε γὰρ ἐχθρῷ προσέχει, ἔκ δίκαιόπλου σοι τὴν αἴτησιν· ἀλλ' ἀεὶ καὶ δικαίως ἐντυγχάνεν δύνασαι, καὶ δυσκολία οὐδεμία παρέστηκεν. ὅτε γὰρ χρεία τῶν παρεστώτων θυρωρῶν, οἰκονόμων, ὑπαξόπτων, φυλάκων, ἢ φίλων· ἀλλ' ὅταν αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ παρελθῇς, ὅτε μάλιστα ἀκούσεταί σου, ὅτε, ὅταν μηδενὸς δεηθῇς. οὐκ ὅτως οὖν αὐτὸν δυσωποῦμεν δι' ἑτέρων ἀξιοῦντες, ὡς δι' ἡμῶν αὐτῶν. ὑπὲρ γὰρ τῆς ἡμετέρας ἐρᾶ φιλίας, καὶ πάντα ποιεῖ, ὥστε ἡμᾶς αὐτῷ θαρρεῖν· ὅταν ἴδῃ δι' ἑαυτῶν τοῦτο ποιοῦντας, ὅτε μάλιστα ὑπι- [Matth. 18. xx.] νεύει. ὅτω καὶ ὑπὲρ τ Χαναναίας ἐποίησε. καὶ Πέτρου μὲν καὶ Ἰακώβου παρεσιόντων, οὐκ ἐπένευσεν· ὑπὲρ μυὸς δὲ τῆς αὐτῆς, τὸ αἰτηθὲν ταχέως ἔδωκεν. εἰ γὰρ καὶ μακρὸν ἔδοξεν ἀναβάλλεσθαι, ἀλλ' ἵνα μείζονος στεφανωθῇ, καὶ μᾶλλον ἀντῆς οἰκειωθῇ τὸν παρησθρίαν. μελετήσωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς ἐντυγχάνειν Θεῷ· μάθωμεν, πῶς δεῖ ταύτην ποιεῖσθαι τ ἐντυχίαν. οὐκ ἔστ μυστηρίου ἀπείρου δεῖ, οὐδὲ ῥημάτα ἀναλίσκειν, οὐδὲ παιδαγωγοὺς μαθεῖν, καὶ ῥήτορας καὶ σοφιστάς, οὐδὲ χρόνου πολλοῦ δαπανᾶν, ὥστε μαθεῖν τὸν ῥητορείαν ταύτην· ἀλλ' ἔρχει θέλῃσα μόνον, καὶ πάντης τέχνης ἀπήρτισαι. καὶ ὄχ οὕτως σεαυτῷ δοκῇ μόνον ἐν τῷ δικαστηρίῳ τότῳ λέγειν, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἑτέρων πολλῶν. καὶ τίς ὁ τῆς δικανικῆς ταύτης σχῆμός; ὁ τῆς ψυχῆς τρόπος. τὸ ταπεινὴν διανοίαν, τὸ συντετριμμένην ψυχήν, τὸ μὴ πηγῶν δακρύων αὐτῷ παρεσπένειν, τὸ μηδὲν ἀρτεῖν βιωτικὸν, τὸ τῶν μελλόντων ἔρᾶν, τὸ οὕτως τῶν πνευματικῶν ποιεῖσθαι τὸν ἔντυξιν, τὸ μὴ κατθύχεσθαι τῶν ἐχθρῶν, τὸ μηδενὶ μνησικακεῖν, τὸ πάντα ἐκβάλλειν ἀπὸ τῆς ψυχῆς τὰ πάθη, τὸ συντρίβοντα τὸν καρδίαν ὅτω παρεσπένειν, τὸ συνεκάλλειν, τὸ πολλῶν τ ὑπειτείαν μελετᾶν καὶ τὸν γλῶτταν παρὸς θύφημίαν πρέπειν, τὸ μηδενὶ τῶν πονηρῶν συνίσασθαι παραγμάτων, τὸ μηδὲν κοινὸν ἔχειν παρὸς τ κοινὸν τῆς οἰκουμένης ἐχθρόν, λέγω δὴ τὸν διάβολον. τ γὰρ ἑτέρων λέγοντα βασιλεῖ, καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐκείνῳ κοινολογούμενον καὶ ἔξωθεν νόμοι κωμῳδοῦσι. καὶ σὺ τοίνυν, εἰ βούλει καὶ ὑπὲρ σεαυτοῦ καὶ ὑπὲρ ἑτέρων λέγειν, τοῦτο δὴ μάλιστα κατόρθωσον, τὸ μηδὲν κοινὸν ἔχειν παρὸς τὸν κοινὸν τῆς οἰκουμένης ἐχθρόν. ὅτω γὰρ ἔσῃ δίκαιος· καὶ δίκαιος ὢν, ἀκουσθήσῃ, τοιαύτην ἔχων * συνήγορον. Ἐν θλίψει ἐπλάτυνάς μοι.

Οὐκ εἶπε, παρήγαγες τὰς θλίψεις, οὐδὲ, ἀφῆλες τοὺς πειρασμούς, ἀλλ' ἀφῆκας

ἐξᾶναι,

* συνήγορον

ἐξᾶναι, καὶ ἐπλάτυνάς μοι. ὃ γὰρ βύμη χάρμον τῷ Θεοῦ καὶ ὃ ὕπος ον κἀντεῦθεν μάλιστα δείκνυται, ὅτι οὐ τῷ παρεγγυᾶν ταῖς θλίψεσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς λύσεσιν αὐτῶν πολλοῦ προέχειν τὸν ῥαῳδόν. τοῦτο δὲ τοῦ Θεοῦ δείκνυσι τὸν ἰαμβ, καὶ οὐκ ἐμπίπλονται φιλοσοφωτέρας ἐργάζεται, ὅταν καὶ βύρυχοι ἡ θάλαττα θορυβομένη τὴν θλιβομένην ψυχὴν, καὶ ἡ θλῖψις μὴ κατάλυπα σφίγξασα ταύτην ῥαθυμοῦσαν, καὶ πάσης ἀπαλλάττουσα ὀλιγωρίας. καὶ πῶς, φησιν, ἐν θλίψει γένοιτ' ἂν πλατυσμός; ὡς ἐν τῇ χαμίνῳ τῶν παίδων, ὡς ἐν ταῖς λάκκοις τῶν λεόντων. ὁ γὰρ ἔσβεσε τὸν φλόγα, καὶ τοὺς ἐποίησεν αὐτοὺς ἐν βύρυχοις εἰ). οὐδὲ ἀπέκτεινε τοὺς λέοντας, καὶ τὸ τοιοῦτον αὐτοὺς κατέσησεν ἐν ἀδείᾳ· ἀλλὰ κἀκεῖ τῆς χαμίνου σφοδρῶς ἀναθομένης, καὶ ἐν τοῖς θηρίοις τῶν θαμβούντων, ὦ δίκαιοι πολλῆς ἀπέλαυον τῆς ῥᾳῳδίας. ἔστι δὲ καὶ ἑτέρως βύρυχοιδῆ εἰπεῖν· ὅταν ὅταν τῶν πειρασμῶν ἡ ψυχὴ θλιβομένη τῶν παθῶν ἀπαλλάττηται, καὶ τῶν νοσημάτων τῶν πολλῶν. τότε γὰρ μάλιστα τῆς εὐρυχοίας ἀπολαύομεν. πολλοὶ γὰρ ἐν βύθμοις μένοντες ἔρωτας ἔχουσιν ἀποπωτάτους, θλίβοντας αὐτῶν τὴν ψυχὴν, καὶ χρημάτων, καὶ σωμάτων, καὶ ἑτέρων τοιούτων ἀτόπων. εἰς θλῖψιν δὲ ἐμπεσόντες, πόνων ἐλθόντες σωτῆρα ἐκείνων, καὶ γίνονται ἐν εὐρυχοίᾳ. καὶ καθάπερ ἐν πυρετοῖς ὄντες, ἕως μὴ ἀπολαύσωσι τῶν ὑπερθύμιων τῶν ἀκαίρων, τραπέζης λέγω πλουσίας, καὶ ἀκράτου, καὶ τοιούτων ἑτέρων, μείζονος ἐνοχλοῦσιν· εἰ δὲ βουληθεῖεν ἑαυτοὺς ὀλίγον θλίψαντες καρτερῆσαι, πολλῆς ἀπολαύσωσι τῆς εὐρυχοίας, καὶ τὸ πιεῖν ἀποθέμενοι καθαρᾶ λοιπὸν σώζουσιν ὑγιείᾳ. ὅτω καὶ ὅτι τῶν σωμάτων συμβαίνει. οὐδὲν γὰρ ὅτω ποιεῖ ἄνεσιν ἔοικεν, ὡς θλῖψις, τῶν βιωτικῶν ἀπάγουσα πόνων. πῶς οἴει τοὺς Ἰουδαίους γεγηθέναι ἐν θλίψει, ὅτε ἦσαν ἐν εὐπιμειᾳ; ἢ ὅταν πυρεπούσης ταῦτα ψυχῆς καὶ ἀλυούσης καὶ ῥιπαζομένης, τὸ λέγει, Ποίησον ἡμῖν θεοὺς, οἳ σοῦ πορεύσονται ἡμῶν. ὁ γὰρ Ἐξοδ. λβ. ϕ Μωϋσῆς ἦν, ὃς ὀξήναγεν ἡμᾶς ἐκ τῆς Αἰγύπτου, οὐκ οἶδαμεν τί γέγονεν αὐτῷ; ἢ ὅταν ἐκεῖνα φιλοσοφούσης ψυχῆς καὶ ἀναπνεούσης ἐκ τῶν βιωτικῶν παθῶν τὰ ῥήματα, ὅτε τοσαύτην ἐπεδείξαντο τὴν εὐχλὴν θλιβόμενοι, ὡς αὐτὴν ἐπιπασάσθαι τὸ Θεοῦ τὴν ῥοπήν; αὐτὸς δὲ ὁ σωφήτης ἦν, ὅτε ἰὼ ἐν ἀνέσει, πῶς ἐθλίβη ἐκ τῆς πονηρᾶς ἐπιθυμίας ἐνοχλουμένος καὶ ἀπαραιτήτως; ὅτε δὲ ἐν θλίψει γέγονεν, ἴστε πῶς γέγονεν ἐν ἀνέσει. ὅτε γὰρ ἦπτεν αὐτὸ πῦρ, ἀλλὰ καὶ ἡ φλὸξ ἄπασα κατεσβέσθη. οὐδὲν γὰρ ὅτω ποιεῖ θλίψει, ὡς τὸ πολιορκεῖσθαι τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν παθῶν. αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι, ἔξωθεν σωπαίτουσιν· αἱ δὲ, ἔνδοθεν φύονται· καὶ αὕτη μάλιστα ἔστιν ἡ πολλὴ θλῖψις. κἂν ὁ κόσμος ἡμᾶς λυπῇ, ἡμεῖς δὲ ἑαυτοὺς μὴ λυπῶμεν, οὐδέν ἐστιν ἡμῖν δεινόν. ἄρα σὺν ἡμῖν τὸ θλίβεσθαι, καὶ μὴ θλίβεσθαι. ἵνα δὲ μάθῃς καὶ ἀπὸ τῆς ἀποστολικῆς φωνῆς, πόσον ἀπὸ τῆς θλίψεως εὐρυχοία γίνεται, ἄκουσον αὐτοῦ Παύλου ϕ καιρὸν λέγοντος τὴν θλῖψιν· Ἡ δὲ θλῖψις ὑπομονὴν κατεργάζεται· ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμήν· ἡ δὲ δο- Ρω. ε. γ. κιμὴ ἐλπίδα· ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει. εἶδες εὐρυχοίαν ἄφατον· εἶδες λιμένα εὐφεγγοῦς· ὑπομονήν, φησιν, ἡ θλῖψις κατεργάζεται. τί γὰρ ἀνδρὸς καρτερικωτάτου, καὶ πόντια διωκομένου ῥᾳδίως φέρειν, ἀνεκτότερον; τί δὲ δοκίμου γνώμης ἀνενεργέστερον; τί δὲ τῆς ἐντεῦθεν πεύσης ἴσον; τρυφὴ γὰρ ἡμῖν ἡδονὰς ἐντεῦθεν λέγει πικτομένας, τὴν ὑπομονήν, τὸ δοκίμου, καὶ τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. περὶ τούτων νῦν φιλοσοφῶν ὁ σωφήτης ἔλεγεν· ἐν θλίψει ἐπλάτυνάς μοι. ὅπερ γὰρ εἶπεν, εἰσήκουσέ μου ὁ Θεὸς, λέγει ἐν ποίῳ δήπου εἰσήκουσεν· οὐκ ἐν χρήμασιν (οὐδὲν γὰρ ἐζήτει τοιοῦτον) ἀλλ' ἵνα ἐλθοῦσα κρατήσῃ (ὃ δὲ γὰρ ζητεῖ ἤτει) ἀλλ' ἐν ἀνέσει τῇ ἐν μέσῳ τῆς θλίψεως γενομένῃ.

2 Οἰκτείρησόν με, καὶ εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου.

Τί

Τί λέγεις; ἄνω δικαιοσύνης μέμνησαι, ἐν τούτοις οἰκτιρμοὺς καὶ ἐλεᾶ· καὶ πῶς ταῦτα ἀκολουθήσει; πολλὴ μὲν οὖν, καὶ σφόδρα τοῖς πρότερον εἰωθόσι. κἂν γὰρ μυρία κατορθώσωμεν, ἀπὸ οἰκτιρμοῦ ἀκουόμεθα καὶ φιλανθρωπίας. κἂν πρὸς αὐτὸν ἀνέλθωμεν τῆς ἀρετῆς τὸν κορυφαῖον, ἀπὸ ἐλέους σωζόμεθα. ἐντεῦθεν μανθάνομεν ὅτι μὴ τῆς δικαιοσύνης, χρεία καὶ γνώμης συντετεμμένης. κἂν γὰρ ἁμαρτωλός τις ὢν μὴ τὰ πεινοφρονοῦντα εὕρηται, ὅπερ ἐστὶ μέρος ἀρετῆς, μεγάλα δύναται διωθήσεται. κἂν δίκαιος ὢν μὴ ἀλαζονείας πρόηται, πολλῶν ἐκπεσεῖται τῶν ἀγαθῶν." ἀμφότερα τὰ ὑποδείγματα ὁ τελώνης καὶ ὁ Φαρισαῖος" ἐδίδαξαν. διὰ τοῦτο καὶ ἔστιν εὐχῆς εἶδος. τίς οὖν ἔστιν τῆς εὐχῆς; μάθε ἀπὸ τοῦ τελώνου· καὶ μὴ αἰσχυνθῇς τοῦτον λαβεῖν διδάσκαλον, ὅτι τοῦτο κατορθώσαντα, ὡς ἀπὸ ψιλῶν ῥημάτων τὸν πολὺν ἐδύσατο. ἐπειδὴ γὰρ ἡ διάνοια αὐτοῦ καλῶς παρεσκευασμένη ἦν, ἤρξατο καὶ ῥῆμα εὑρεῖν ἀνοῖξαι αὐτοῦ τὸν ὑφασμόν. πῶς οὖν ἦν παρεσκευασμένη; ἐταλαίπωρεν ἑαυτόν, τὸ ζῆλος ἔτυπτεν, οὐδὲ ἀναβλέψαι εἰς τὸν ὑφασμὸν ἠνείχετο. ἀλλ' ὅτι καὶ σὺ μέλλῃς βύσσινα, πλεῖον κουφοτέραν ἐργάσῃ τὴν βύβλον. εἰ γὰρ ὁ ἁμαρτωλὸς δίκαιος γέγονεν ἀπὸ τῆς βύβλου, σύνισον ὁ δίκαιος ἡλίκος ἔσται, εἰ τοιαύτην προσάγειν μάθοι δέησιν. ἀλλὰ διὰ τοῦτο οὐδὲ ἐν ταύταις ἁπλῶς ἑαυτὸν ἔθηκεν, ἀλλὰ τὴν προσευχὴν αὐτοῦ· ἄνω τὴν δικαιοσύνην, ἐνταῦθα τὴν προσευχήν, [λέγων, οἰκτείρησόν με, καὶ εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου].

Ἔκδικος. ὅτι καὶ Κορνήλιος ἠκούσθη, ὅτι ταύτην εἶχε συνήθειαν. Αἱ προσευχαί σου, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου, φησίν, ἀνέβησαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· εἰκότως. τὰ γὰρ ἔργα ἐστὶ τὰ ἀκουόμενα, καὶ τὰ κατορθώματα· οὐχ ἁπλῶς ἡ αἰ βύβλοι, ἀλλ' αἱ κατὰ νόμον τοῦ Θεοῦ γενόμεναι βύβλοι. καὶ τίνες εἰσὶν αὗται; αἱ ταῦτα αἰτοῦσαι, ἃ τῷ Θεῷ πρέπει διδόναι, αἱ μὴ πανταχοῦ τοῖς αὐτοῦ νόμοις αὐτὸν προσκαλοῦσαι. καὶ τίς οὕτω τολμηρός, φησίν, ὡς τὸν Θεὸν ἀξιοῦν πανδημοῦντα τοῖς αὐτοῦ νόμοις" ποιεῖν; ὁ κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτὸν προσκαλῶν. τοῦτο γὰρ προσκαλεῖται νόμον ἐναντίον αὐτοῦ κείμενον. αὐτὸς γάρ φησιν, " Ἀφίετε τοῖς ὀφειλέταις ὑμῶν· σὺ δὲ αὐτὸν ἐκβάλλεις" κελεύοντά σοι συγχωρῆσαι, κατὰ τῶν ἐχθρῶν καλεῖς; καὶ τί γένοιτ' ἂν τῆς ἀνοίας ταύτης χεῖρον; ἱκέτου σχῆμα καὶ γνώμιλλον καὶ φρόνημα τὸν βύσσινον ἔχειν δεῖ. τί οὖν ἕτερον προσωπεῖον σεαυτῷ περιτίθης, ὁ τῆς κατηγορίας; πῶς γὰρ δυνήσῃ τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων λαβεῖν συγγνώμην, ὅταν τῶν τοῖς ἑτέροις πεπλημμεληκόσιν τιμωρὸν τὸν Θεὸν ἀξιοῖς εἶναι; ἔστω γοῦν ἡ βύσσος ἡμέρος, γαλήνη, χαρὰν ἔχουσα προσωπον, ἀπαλόν. τοιαύτη γὰρ ἡ μετὰ πραότητος, καὶ μὴ κατ' ἐχθρῶν γνώμη· ὡς ἥγε σκυθρωπάζουσα τινὶ καὶ προσπαίζουσα ἔοικε γυναικί, συνῳδή τινι καὶ ἀγελαίᾳ. διὸ καὶ ἀβάτους αὐτῇ ὁ ὑφασμός. ἀλλ' οὐχ ἡ μετὰ πραότητος τοιαύτη· ἀλλ' ἔχει τι λιγυρόν, καὶ προσηνές, καὶ βασιλικῶν ἀξιον ἀκοῶν, ἡδὺ καὶ πρωαρμόνιον καὶ ἐμμελές. διὸ δὴ οὐκ ἐκβάλλεται τοῦ θεάτρου, ἀλλ' ἐστεφανωμένη ἄπεισι. καὶ γὰρ χρυσοῦν ἔχει κιθάραν, χρυσοῦν τὸν κόλπον. διὸ καὶ τέρπει τοὺς δικαστήν, καὶ τῷ σχήματι, καὶ τῷ βλέμματι, καὶ τῇ φωνῇ. διὰ ταῦτα οὐδεὶς αὐτὴν ἀπελαύνει τῶν ὑφαντικῶν ἀψίδων. ἄπεστι γὰρ ἐκεῖνο τὸ θέατρον δύσασθαι τὴν βύσσινον. αὕτη τῶν ὑφαντῶν ἀξία ἡ βύβλος· αὕτη τῶν ἀγγέλων ἡ γλαῦξ, ὅταν μηδὲν παρὸν, πρὸς ἃ προσηνὲς φθέγξηται. ὅταν δὲ τῶν ἀδικουμένων καὶ ἐπηρεαζόντων προσέρχηται τῷ ἱκετηρίᾳ ποιεῖσθαι, τότε καὶ ἄγγελοι παρεῖναι μετὰ πολλῆς ἀκούοντες τῆς σιγῆς, καὶ μετὰ τὸ παύσασθαι, κροτοῦντες αὐτῇ, ἐπαινοῦντες, θαυμάζοντες. τοιαύτην καὶ ἡμεῖς προσαγάγωμεν βύβλον, καὶ πρώτως ἀκουσθησόμεθα. καὶ ὅταν προσίωμεν τῷ Θεῷ, μὴ νομίσωμεν εἶναι θέατρον τοιοῦτον, ἀλλ' οὐκ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης, μᾶλλον δὲ καὶ οὐκ τῶν ἄνω δήμων τῶν ὑφαντικῶν συνειλεγμένον, καὶ σὺ

μέσῳ

μέσῳ τ βασιλέα καθῆσθαι, βυλόμενον ἡμᾶς ἐπαχθύναι τ θύραν· ἐ δ' ὅπως δύῃ τὸ πρᾶγμα" ποιήσωμεν. μηδεὶς ἔστω κίβδηλος, μηδὲ λυμεὼν ὅπως ἀναγώνιος, μέλλων ἐν σκηναῖς εἰσιέναι, καὶ δεδοικὼς μή τι ἀπηχὲς ἀναβρύσηται, ὡς ἡμεῖς μέλλοντες εἰσπέναι εἰς τὸ τῶ ἀγγέλων θέατρον. πλὴκτρον ἢ ἡμῖν ἔστω ἡ γλῶττα, μηδὲν ἀνδρὸς φθεγομένη, ἀλλ' ἐμμελὲς καὶ πρεπωδιῶν μετ' εὐφροσύνης τῆς πνευματικούσης· καὶ πνευματικοὶ τες τῷ Θεῷ, καὶ πνευματιούμενοι καὶ δεόμενοι, ὑπὲρ τ ἐμῶν ἀναβρυομένων τ πνεύματος. ὅταν γὰρ ἡμῶν αὐτῶν ἀκουσθησόμεθα. αὕτη ἡ φωνὴ καταισχύνει δαίμονας· αὕτη πρόρησίν ἡμῖν δίδωσιν· αὕτη καταισχύνει τὸν διάβολον, καὶ ἀναχωρεῖν ποιεῖ. ὅ γὰρ ὅταν δοῦλον θεσπέσιον φεύγει ὁ δαίμων Ⓜ σκιρτῶντα αὐτὸν καὶ ἐλαυνόμενον ὑπ ἑτέρου αὐθεντοῦ, ὡς δοῦλον θεσπέσιον ὀργῆς κρατοῦντα, καὶ θυμῷ πνεόμενον· ἐπεὶ καὶ τοῦτο δαίμων ὅτι χαλεπὸς, καὶ τύραννος μᾶλλον, ἢ κοινὸν δαιμονῶντας χαλινίζειν χρή. ὃ μὴ γὰρ δαιμονᾷ, εἰς γέενναν οὐκ ἐμβάλλει· ὃ δ' ὀργίζεσθαι καὶ μνησικακεῖν, αὐτὸς σκιρτᾷ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. ἀλλ' ὅτω ῥυθμίσωμεν τὸν θυμὸν, δυνησόμεθα μετ' παῤῥησίας λέγειν καὶ ἡμεῖς τῷ Θεῷ, εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου. ὥστε οὐχ ἑαυτὸν ὠφελήσεις μόνον, καὶ προσοδοποιήσεις σὺ τῇ ἱκετηρίᾳ, ἀλλὰ καὶ Ⓜ ἀκούοντα Θεὸν εὐφράνῃς, ἄξιόν τι τῶν ἐπιταγμάτων αὐτοῦ ἀπεργαζόμενος. δεῖ καὶ ῥᾳδίως" ὑπνεύειν. τοῦτο ἄξιον τῆς ὑποθέσεως ἐκείνης· τοῦτο μάλιστα τὸν χαρακτῆρα ἐκφῆναι δείκνυσι. Γίνεσθε, φησὶν, οἰκτίρμονες, ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ Λυκ. ς. λς.
πάλιν, Εὔχεσθε γὰρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε" ὅμοιοι τοῦ πατρὸς ὑμῶν Ματθ. ε. με.
τοῦ ἐν οὐρανοῖς. τί τοίνυν ταύτης τῆς ὀργῆς ἴσον; αὕτη οὐκ ἀγγέλοις, ὅτε ἀρχαγγέλοις, ἀλλ' αὖπαλ τῷ βασιλεῖ ὅμοιον ποιεῖ. ὁ γὰρ τῷ βασιλεῖ ὅμοιος γινόμενος κατὰ τὸ ἐγχωρούμενον, ἐνόησον ὅσης ἀπολαύσεται τῆς παῤῥησίας ἐν ταῖς ὀργαῖς.

3 Υἱοὶ ἀνθρώπων, ἕως πότε βαρυκάρδιοι; ἵνα τί ἀγαπᾶτε ματαιότητα, καὶ ζητεῖτε ψεῦδος; Πρὸς ἵνας ἀποτείνει Ⓜ λόγον, καὶ ποιεῖται τὸν ἐπιτίμησιν, καὶ ἐπάγει τὸν συμβουλεύων; τίνας υἱοὺς ἀνθρώπων καλεῖ; οὐκ ἐν πονηρίᾳ ζώντας, οὐ πρὸς κακίαν ὑπερπεπτωκότας. τί δή ποτε; ἡμεῖς γὰρ οὐχ υἱοὶ ἀνθρώπων; τῇ φύσει μὲν ἀνθρώπων υἱοὶ, τῇ χάριτι δ' οὐκ ἔτι, ἀλλ' υἱοὶ Θεοῦ. εἰ γοῦν καὶ τὸν εἰκόνα τὸν καλὸν ἀρετὸν τὸν πρὸς αὐτὸν διατηρήσαμεν, ἀκέραιον ἡμῖν ἔσται τὸ δῶρον. τοὺς γὰρ ἡμομένους υἱοὺς Θεοῦ διὰ τῆς χάριτος, καὶ διὰ τῆς πολιτείας ταύτην δεῖ χαρακτηρίζειν τὴν εἰκόνα. ὅθεν δ' τοὺς βιωτικωτέρους καὶ πρὸς κακίαν ῥέποντας, υἱοὺς ἀνθρώπων καλεῖ, ἀκόσμου. Ἰδόντες δ' Γεν. ς. β.
Ⓓ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων. καὶ μετὰ τοῦτον, φησὶν, εἰσῆλθον. ὡδαμῶς. υἱοὺς γὰρ Θεοῦ οὐ ταῦτα ἐκάλεσε, τοὺς πρὸ τούτου δὲ σπουδαίους ὄντας ἀνδρῶν, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ τιμῆς ἀπολελαυκότας. εἶτα μεταβαλομένους, καὶ γενομένους χείρους, καὶ προδεδωκότας αὐτῶν τὸν τιμιον. ὥστε γὰρ αὐξῆσαι αὐτῶν τὸν κατηγορίαν, ἀφεμνήσθη αὐτῶν τῆς τιμῆς, μέγιστον εἰς ἐγκλήματος ὑποδοχὴν δεικνὺς ὄν, τὸ τοιούτους ὄντας καὶ οὐκ τοιούτων πρὸς τοιαύτην κατενεχθῆναι κακίαν. καὶ πάλιν ὁ Θεός· Ἐγὼ εἶπα, Ψαλ. πα. ς.
θεοί ἐστε, καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες· ὑμεῖς δὲ ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκετε. καὶ θέα τοῦ προφήτου τὸν ζωὴν. δείξας * πρότερον τοῦ Θεοῦ τὸν ἀγαθὸν, καὶ ὃ ὕστερον, καὶ τὸ φιλάνθρωπον, καὶ τὸ φιλόθεον ἄνθρωπον, ὅτι ἐν θλίψει πλατυνόμενον, ὅτι ἐλεῶν ὑπτιάζει· εἶτα ἐννοῶν τὸν κεχυμένην ἐν ἀνθρώποις κακίαν, καὶ τῆς ἀσεβείας τὸν τυραννίδα, καθάπερ ἀποπνιγόμενος ἀπὸ τ ἀθυμίας, πέπτει τ λόγον πρὸς τοὺς ἐν πονηρίᾳ ζώντας, μονονοὺ λέγων· ὅτι τοιοῦτον ἔχοντες Θεὸν, ὅτω χρηστὸν, ὅτω φιλάνθρωπον, ὅτω δυνατὸν, πῶς πρὸς ἀσέβειαν ἐξεκλίνατε; καὶ ὅρα τὸν ἀνθρώπων, πόσης μετ' θυμοῦ γέμει καὶ τ ἀσπονείας, πόσης τῆς φιλοτοφίας. Ἵνα γὰρ, φησὶν; υἱοὶ ἀνθρώπων, ἕως πότε βαρυκάρδιοι; ἐν-

τοῦτο

ταῦθα γὰρ σφόδρα ὄντι καταπλομβύε καὶ ἀπὸ τοῦ χρόνου. Εἰ γὰρ τὸ ὀξὺ ἀχὴς μὴ συνιδεῖν τοῦ Θεοῦ τὴν ἀνεργησίαν, ἔγκλημα· πόσην ἕξει συγγνώμην, τὸ μέχρι τοσούτου τυφλοῦσθαι; τί δέ ὄντι βαρυκάρδιοι; παχυκάρδιοι, σκληροὶ, τῇ γῇ προσπλεκόμενοι, καὶ χαίρειν διώκοντες, πονηρίαν μετιόντες, ταῖς ἡδυπαθείαις καταπονούμενοι. τοιοῦτος γὰρ ὁ σκληρὸς ἀνθρωπος. καὶ ὅλως ἀλλοῦ τὸν βίον, δείκνυσι τὸν πηλὸν τὸ ἀσεβείας, δηλονότι τὸ μάλιστα ὄντι τὰ προσ καὶ δόγματα αὐτοῖς ἐμποδίζον καὶ ὑφηλά. ὅταν γὰρ ὕπνος βαρὺς καρδίαν ποιεῖ, ὡς ὀπτιθυμία πονηρά, καὶ ἡ προς τὰ βιωτικὰ συμπάθεια, καὶ τὸ προσπλάσσειν τῇ γῇ. τὸ τοιοῦτον οὐκ ἄν τις ἁμάρτοι πηλίνην καρδίαν προσειπών. διὸ καὶ Σαρεῖδη αὐτὸν ἐκάλεσε καὶ τὸ κακὸν αἴτιον τὸ ἐφησυχάσαι, ὅτι νυστάζει τάξιν ἐπέχει, ὑ μόνον οὐ κατέχει ἵππον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ καταφέρεται συνεμβύη· ὃ δεῖ προσέχειν τὴν σάρκα, καὶ μετάρσιον ἐργάζεσθαι, καὶ προς τὸ ὑρθρινὸν δυάτειν, ἢ ὃ συγκαθέλκει τὰς ταῖς βαρυτάτῳ τῶν νοημάτων φορτίῳ. ὅταν οὖν ὁ νυστάζος τοιοῦτος ᾖ, ἢ ὁ κυβερνήτης, ποία σωτηρίας ἐλπίς; ὥσπερ ὅταν λέγῃ, Εἰ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ὄντι, τὸ σκότος πόσον; ὅταν ὁ κυβερνήτης μεθύῃ, καὶ τῶν κυμάτων καὶ τῶν πνευμάτων τὸ ἀπαλλον μιμῆται, πῶς σωθήσεται ἡ ναῦς; ἢ οὖν δυνάται κούφιον τὴν ψυχὴν ποιεῖν; βίος θαυμασὸς, τὸ προς μηδὲν τῶν ἐν ταῦθα κεχηνέναι, μηδὲ τοῖς ποσὶν αὐτὸν προσδεσμεῖν καὶ κάτω φερόμενά τε καὶ φέροντα. τῶν μὲν γὰρ σωμάτων καὶ μὲν κάτω φέρεσθαι εἴωθεν, οἷον λίθοι, καὶ ξύλα, καὶ πόμματα καὶ ταπεινότατα· καὶ ὁ ἄνω, οἷον πῦρ, καὶ πνεῦμα, καὶ πτερῶν φύσις κούφων. δὴ οὖν καὶ τῶν κάτω φερόντων καὶ κούφου προσδήσης, οὐδὲν τῶν πτερῶν ὄφελος, οὐδὲ τὸ πνεύματος, τὸ βάρος ἐμποδίζοντος τὴν συμμετρίαν, καὶ νικῶντος καὶ προσγινομένου. ὅτω καὶ πόδας δὴ ἔχῃ τις βεβαρημένους, ἢ χυμοὺς πονηροὺς ἐπεισρέοντος, ἢ ἕτερόν τινος νοσήματος, οὐδὲν ὄφελος αὐτῷ τὸ λοιπὸν σώματος ὄντος κούφου. Εἰ ὃ ὅτι σωμάτων τοῦτο, πολλῷ μᾶλλον ὅτι καρδίας. μὴ τοίνυν ποιῶμεν αὐτὴν βαρεῖαν, ἵνα μὴ καὶ τὰ πλοῖα τὰ πολλὴν ἔχοντα τὸν φόρτον καταποντίζηται. ἐν ἡμῖν γὰρ τοῦτο. ὃ γὰρ τῇ φύσει τοιαύτη ὄντι, ἀλλὰ τῇ φύσει γέγονε κούφη καὶ ἀνωφερὴς, ἡμεῖς ὃ αὐτὴν ποιοῦμεν βαρεῖαν ποιοῦμεν. διὸ καὶ ὁ προφήτης ἐγκαλεῖ. Εἰ ὃ φυσικὸν ἦν, οὐκ ἂν ἐνεκάλεσεν. ὥσπερ οὖν καὶ φύσει ἡμῖν τὸ βαδίζειν, ἂν ὃ βαρῶμεν τὰ γόνατα, ποιοῦμεν φύσει γίνεται τὸ πρᾶγμα, πεπεδημένων ἡμῶν· οὕτω καὶ ὅτι τῶν ποδῶν τῆς ψυχῆς, λέγω δὴ τῶν λογισμῶν, συμβαίνειν εἴωθεν.

Ἵνα τί ἀγαπᾶτε ματαιότητα, καὶ ζητεῖτε ψεῦδος;

Ἐνταῦθα καὶ τὰ εἰδωλικά μοι δοκεῖ λέγειν, καὶ τὸν ἐν πορνείᾳ βίον. ματαίων γὰρ ἐκεῖνο λέγει τὸ κενόν, ὅταν ὄνομα μὴ ᾖ, πρᾶγμα ὃ μὴ ᾖ. οὕτω πολλὰ τοῖς Ἕλλησιν ὀνόματα μὲν θεῶν πολλά, πράγματα ὃ οὐδαμοῦ. καὶ ὅτι τῶν ἄλλων ὁμοίως· ὄνομα πλούτου, πρᾶγμα ὃ οὐδαμοῦ· καὶ ὄνομα δόξης, πρᾶγμα ὃ οὐδαμοῦ· ὄνομα δυναστείας, καὶ μένει ψεῦδος τὸ ὄνομα. τίς οὖν οὕτως ἀνόητος, ὡς ὀνόματα ζητεῖν πραγμάτων ἔρημα, καὶ τὰ ψεύδεα διώκειν, ἃ φεύγειν δεῖ; ἢ οὐ τοιαῦτα καὶ αἱ ἡδοναὶ τοῦ βίου, καὶ αἱ θύραγλαι; οὐ πομπαὶ ψεύδεται καὶ ἀπάλη; καὶ δόξα εἰπεῖν, καὶ πλοῦτον, καὶ δυναστείαν, πάντα ματαιότης. διὸ καὶ ὁ Ἐκκλησιαστὴς ἔλεγε, Ματαιότης ματαιοτήτων· τὰ πάντα ματαιότης. διὰ δὴ ταῦτα οὐδαμοῦ ὁ προφήτης, τοιαύτην ἀληθῆ ὁρᾶν ἐν τῷ βίῳ. ὥσπερ γὰρ ἂν εἴ τις ἰδὼν ἵνα φεύγωμεν τὰ φῶς, διώκομεν ὃ σκότος, λέγῃ· ἵνα τί τοῦτο ποιεῖς ὃ προσέταξεν; ὅτω καὶ αὐτός· ἵνα τί ἀγαπᾶτε ματαιότητα, καὶ ζητεῖτε ψεῦδος;

4 Καὶ γνῶτε ὅτι ἐθαυμάσωσε Κύριος τὸν ὅσιον αὐτοῦ. Ἕτερος ἑρμηνευτὴς φησιν, Ἀλλὰ γνῶτε ὅτι ἐθαυμάσωσεν.

Εἶδες σοφίαν προφήτου, πόθεν αὐτὸν ἀνάγει προς τὴν θεογνωσίαν; ἀπὸ σαφεστάτου

ἑαυτὸν μέρος ἴσως ἢ ἔσται γνησιώτερον, ἑαυτὸν εἰς μέσον προβαλλεῖς· ἐγὼ δοῦλός εἰμί, φησι, τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀληθοῦς· ἀπ' ἐμοῦ τοίνυν μάθετε αὐτοῦ τὴν δύναμιν, τὴν ἰσχύν, τὴν κηδεμονίαν. ἡ μακρὰν γὰρ τοῦτο κεφάλαιον εἰς θεογνωσίαν ἄγειν. ποιεῖ μὲν γὰρ τοῦτο φιλοσοφεῖν καὶ ἀπὸ τῶν κτισμάτων ὁ προφήτης, ὅταν πρὸς τῆς προνοίας αὐτοῦ διαλέγηται, ὅτι Ⓦ ἥλιον δὲ τὸ ὑφανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὸ ἀέρα φερόμενος, καὶ ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς ὁρωμένοις διαταξίας Ⓦ δημιουργὸν φιλοσοφεῖν ἀναπείθει· καὶ ἐκ τῶν ἀπὸ τῶν δούλων αὐτοῦ λόγων, καὶ τῶν ἀπ' αὐτοῦ συμβαινόντων. ὃ δὴ καὶ ὅτι τοῦ Ἀβραὰμ γέγονεν. ἔλεγεν γὰρ αὐτῷ, Οἶδαμεν ὅτι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἡμῖν ἥκεις βασιλεύς. πόθεν οἴδατε; ἀπὸ τῆς νίκης, ἀπὸ τῶν ξενικῶν, ἀπὸ τῶν πολέμων. τοῦτο καὶ ὅτι τῶν Ἰουδαίων ἐστὶν ἴδιον. τὰ γὰρ θαύματα τὰ ὑπὲρ αὐτῶν γινόμενα, πᾶσαν τὴν γῆν εἰς φόβον ἐνέβαλεν· ὅπερ καὶ ἡ πόρνη τότε ἡ ἱερειχουσία ἔλεγεν· Ὅτι ἐπέπεσεν ἐφ' ἡμᾶς ὁ φόβος ὑμῶν καὶ ὁ τρόμος. μία τοίνυν ὁδὸς ἡ διὰ τῶν κτισμάτων· ἑτέρα καὶ σαφεστέρα, ἡ ἀπὸ τῶν δούλων· ἣν ταύτην δίωδεν ὁ Θεὸς κατέστειρε καθ' ἑκάστην γενεάν. τοῦ μὲν Αἰγυπτίους ἐπαίδευσεν ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Πέρσας ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ· πάλιν τοῦ Ἰσμαηλίτας ἀπὸ τῶν ἐκγόνων, καὶ ἑτέρους μυρίους· ἐκ τοῦ Ἰακὼβ ἑτέρους, τοῦ δὲ ἐν τῇ μέσῃ τῶν ποταμῶν. εἶδες ἅπασαν τὴν οἰκουμένην παιδευομένην, εἴτε ἤθελον, ἀπὸ τῶν ἀγίων. καὶ ἐκ τούτων ἡ καταχλυσμός, ἡ τῶν γλωσσῶν διάχυσις, ἐκφανῆσαι αὐτῶν τὴν διάνοιαν. ἵνα γὰρ μὴ διὰ τὸ χρόνον εἰς λήθην ἐμπέσῃ τὸ συμβάν, ὁ τόπος λαμβάνει τὴν προσηγορίαν, καὶ Βαβυλὼν ἐντεῦθεν λέγεται, ἀπὸ τῆς συγχύσεως τῶν γλωττῶν· ἵνα ὁ ἀκροατὴς ἀπὸ τῆς προσηγορίας ὁδηγούμενος, ὅτι τὴν ἀρχὴν ἔλαβε τῶν συμβάντων, καὶ μάθῃ τοῦ Θεοῦ τὴν ἰσχύν. οὕτω δὲ Ⓐ τὴν δύσιν οἰκουμένην πρώτην πρώτα ἐμαθήτευον, κατ' ἐμπορείαν Αἰγυπτίοις συνοικοῦντες. ἄλλως δέ, ἐν ἀρχαῖς δὲ ἐν προοιμίοις οὐδὲ πολλὰ ἔθνη ἦν ὁ μέρος ἐκεῖνο ἰδεῖν· ἀλλ' ἡ πολυανθρωπία καὶ ἡ πολυοχλία ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς καθ' ἡμᾶς ἀπολαύει. καὶ γὰρ ὁ Ἀδὰμ ἐκεῖθεν ὥρμηθε, καὶ τὰ γένη τοῦ Νῶε ἐκεῖ διέτεινε, καὶ μὴ Ⓦ πύργων ἐκεῖ ἦσαν, καὶ ἀνεστρέφοντο ὅτι ὁ πλεῖον καθ' ἡμᾶς ἀπολαύς. ἀλλ' ὅμως καθ' ἑκάστην ἡμέραν διδασκάλους αὐτοῖς κατέστησεν ὁ Θεός, τὸν Νῶε, τὸν Ἀβραάμ, τὸν Ἰσαάκ, τὸν Ἰακώβ, τὸν Μελχισεδέκ. διὸ καὶ ὁ προφήτης ὅτος ἀπὸ τῶν εἰς τοὺς ἁγίους ἡμομμένων ἀπάγει τοὺς ἐν πανηγύρει ζωντας, λέγων· γνῶτε ὅτι ἐθαυμάσωσε Κύριος τὸ ὅσιον αὐτοῦ. Τί ὅστιν ἐθαυμάσωσε; θαυμαστὸν ἐποίησεν, * ὅπισημον, λαμπρὸν, ἀξιοφανῆ τὸν δυνατὸν αὐτῷ. ἀπὸ τοῦ δούλου τοίνυν καὶ τῶν εἰς αὐτὸν συμβαινόντων μάθετε τοῦ δεσπότου τὴν δύναμιν. οὐκ εἶπε, δέδωκεν ἀγαθὸν μόνον, ἀλλ' ἐθαυμάσωσε, δηλῶν ὅτι δέδωκε μετὰ πολλοῦ τοῦ θαύματος, μετὰ πολλῆς τῆς παραδοξοποιΐας. οὕτω δὲ ὅτι τοῦ Ἀβραὰμ γέγονεν. ὃ γὰρ μόνον τὴν γυναῖκα ἔδωκεν ἀνέπαφον, ἀλλὰ καὶ θαυμαστὸν αὐτὸν παρεσκεύασεν· ὡς μὴ μόνον ἐν ᾧ μὴ παθεῖν τι δεινὸν εἰ) αὐτῷ τὴν δωρεάν, ἀλλὰ δὲ ἐν τῷ λαμπρὸν γενέσθαι καὶ τὴν Αἴγυπτον. ὃ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ δικαιοσυνίου ἐγένετο, ὃ μηδὲν ἀνδρὸς παθεῖν· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ ἐκείνων ὠφέλειαν, ὃ μετὰ παραδοξοποιΐας ἐκεῖθεν ἐπανελθεῖν. τοῦτο ὅτι τῶν τειῶν παίδων, τοῦτο ὅτι τῶν λεόντων ἐστὶν ἴδιον· καὶ πολυταχοῦ μετὰ θαύματος σώζει, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ τὸν ὅσιον. εἶδες πῶς, μετὰ θεογνωσίας, καὶ βίου ἀκριβοῦς παράνεσιν ποιεῖται, παιδεύων μὴ μόνον ἐν τῇ χρηστότητι τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τῶν οἰκείων ἔργων ἀρετῇ τὰς ἐλπίδας ἔχειν τῆς σωτηρίας.

Κύριος ἐἰσακούσεταί μου ἐν τῷ κεκραγέναι με πρὸς αὐτόν.

Εἰπὼν ὅτι ἐθαυμάσωσεν, οὐχ ἵσταται μέχρι τούτων, ἀλλὰ καὶ ἕτερον ὑπομνήσεως εἶδος λέγει. ποῖον δὴ τοῦτο; τὸ διηνεκῶς ἔχειν Ⓦ Θεὸν σύμμαχον καὶ βοηθὸν, καὶ πολυταχοῦ παρεισάμενον.

Ins. Nau. β. 8.

Gen. xiv. 5.

παεισάμενον. ὁ γὰρ ἁπαξ τοῦτο ποιεῖ καὶ δὶς καὶ τρὶς, ἀλλὰ διηνεκῶς, φησὶν, ἐὰν αὐτὸν κωλύωμεν. καὶ ὅρα πάλιν καινοτομοῦντα τὸ ζάχος. ὥσπερ γὰρ ἄνω ἔλεγεν, ὅτι τῷ ὀπτικαλεῖσθαί με, εἰσπηδᾷ μου τῆς διχαιοσύνης· οὕτω δὲ ὅτι τοῦτο, ὅτι τῷ κεφαγέναι με τοὺς αὐτοῦ. πῶς οὖν οὐκ ἀκούονται πολλοί, φησι; δῆλα τὰ ἀσύμφορα αὐτῶν. ὅτι τοῦτο γὰρ τὸ μὴ ἀκροᾶσθαι βέλτιον. ὥστε κἂν ἀκροώμεθα, μὴ δῆλα τοῦτο χαίρωμεν· ἀλλὰ καὶ ὅταν μὴ ἀκροώμεθα, καὶ δῆλα τοῦτο δοξάζωμεν. ἢ γὰρ ἀσύμφορα αὐτοῖς οὐκ ἀκροώμεθα, καὶ τῷ μὴ λαβεῖν κερδαίνομεν· ἢ ῥᾳθύμως αὐτοὺς μεν, καὶ τῇ μελλήσει τῆς δόσεως τὴν προσ-
Ματθ. ζ. ια. εδρίαν ἡμῖν ὁ Θεὸς σοφίζεται. καὶ τοῦτο ἦ τὸ μικρὸν κέρδος. Εἰ γὰρ ὑμεῖς, φησὶν, οἴδατε
β. Κορ. ιβ. η. δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐπισάμενος τὸ
Δευτ. γ. κε. δοῦναι, καὶ τὸ πότε δοῦναι, καὶ τὸ μὴ δοῦναι. ἐπεὶ καὶ Παῦλος ἠτήσε, καὶ οὐκ ἔλαβεν (ἀσυμφόρως γὰρ ἠτεῖ) καὶ Μωϋσῆς, καὶ οὐδὲ ἐκείνῳ ἐπένευσεν ὁ Θεός. μὴ τοίνυν ἀπεκῶμεν ὅταν μὴ ἀκροώμεθα, μηδὲ ἀλύωμεν καὶ ναρκῶμεν, ἀλλ' ὀπτιμάζωμεν. πάντα γὰρ συμφερόντως ὁ Θεὸς ἐργάζεται. 5 Ὀργίζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. ἃ λέγετε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐπὶ τοῖς κοίταις ὑμῶν κατανύγητε.

Ὅπερ ἔμπροσθεν εἶπον, ὅτι καὶ νῦν λέγω. ὅπου γὰρ θεογνωσίαν αὐτοῦ μέλλει χειραγωγεῖν, ἀπαλλάττει τὴν ψυχὴν τῶν νοσημάτων. οἶδε γάρ, * ὅτι βίος διε- *Ἰω. ι. ιθ. φθαρμένος, κώλυμα τῆς τῶν ὑψηλῶν δογμάτων ἀκριβείας γίνεται. ὅπερ οὖν καὶ Παῦλος
α. Κορ. γ. α. ἀντεπόμενος ἔλεγεν· Οὐκ ἠδυνήθην ὑμῖν λαλῆσαι ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκικοῖς,
Εβρ. ε. ιγ. ὡς νηπίοις ἐν Χριστῷ· γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρῶμα. καὶ πάλιν· Περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος, ἐπεὶ νωθροὶ ἐγε-
Ησ. νη. β. νήθητε τοῖς ὠσὶν ἐπιθυμοῦσιν, ὡς λαὸς δικαιοσύνην πεποιηκὼς καὶ κρίσιν Θεοῦ μὴ ἐγκα-
Ρσ. ι. ιβ. ταλελοιπώς. καὶ Ὡσηέ· Σπείρατε ἑαυτοῖς εἰς δικαιοσύνην, φωτίσατε φῶς γνώσε-
Ιω. γ. κ. ως. καὶ ὁ Χριστός· Πᾶς ὁ φαῦλα πράσσων, μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς.
Ιω. ε. μδ. καὶ πάλιν· Πῶς δύνασθε πιστεύειν δόξαν παρ' ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν
Ιω. θ. κβ. παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες. καὶ πάλιν· Ταῦτα εἶπον ἵνα γνῶς αὐτὸ, ὅτι ἐφοβοῦν-
Ιω. ιβ. μβ. το τοὺς Ἰουδαίους, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται. καὶ πάλιν· Πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν, καὶ δῆλα τοὺς Φαρισαίους οὐχ ὁμολογοῦν. καὶ πανταχοῦ ἴδοις τις ἂν τὸν διεφθαρμένον βίον πρὸς δογμάτων ἀκρίβειαν ἐμπόδιον γινόμενον. ὥσπερ γὰρ λήμη τῇ τοῦ ὀφθαλμοῦ διειδεῖ χώρῃ προσιζήσασα ὀπτικοῦ βολὴν τὸ φωτεινὸν ὅπου δὴ καὶ λογισμὸς ἐκ πονηρίας κατειλημμένος. δῆλα καὶ ὁ προφήτης τοῦτο εἰδὼς, λέγει· ὀργίζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. ὁ γὰρ τὴν ὀργὴν ἀναιρῶν (χρησίμη γάρ) οὐδὲ τὸν θυμὸν ἐκκόπτει (ὁ γὰρ ὠφέλιμος τῶν ἀδικημάτων νόμος οὐ τῶν ῥᾳθύμων) ἀλλὰ δῆλα τὴν ἄδικον ὀργὴν, Ⓦ ἄλογον θυμόν. καὶ καθάπερ ὁ Μωϋσῆς εἰς Ⓦ ἡδικὸν ἐμπεσὼν λόγον, ἀπὸ τούτου προσέτι τῆς νομοθεσίας τὴν ὀργὴν ποιῆται, λέγων, οὐ φονεύσεις, οὕτω δὴ καὶ οὗτος δῆλα πλὴν οὗτος, ὅσῳ καὶ μᾶλλον τὰ τῆς εὐσεβείας γνωρίζοντες ἰῶ. ὁ μὲν γὰρ Ⓦ φόνον ἐκκόπτει· οὗτος δὲ καὶ τὴν μητέρα τοῦ φόνου, τὴν ὀργὴν, καὶ τὴν ῥίζαν, καὶ τὸ πηγαῖον. δῆλα καὶ ὁ
Ματθ. ε. κβ. Χριστὸς καταγέλων τῆς ὀργῆς, ἔλεγεν· Ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. Εἶδες πάντα χοῦ μέτρα· ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε· ὁ ὀργιζόμενος εἰκῇ. ἔστι γὰρ ὅτε δικαίως ὀργίζεσθαι. ἐπεὶ ὁ Παῦλος ὠργίσθη τῷ
Πραξ. ιγ. Πραξ. ε. Ἐλύμᾳ, καὶ Πέτρος τῇ Σαπφείρᾳ. ἀλλ' οὐκ αἰεὶ ποιῶ τοῦτο ὀργὴν ἁπλῶς, ἀλλὰ φιλοσοφίαν, καὶ κηδεμονίαν, ὅταν οἰκονομίαν. ὀργίζεται καὶ πατὴρ υἱῷ, ἀλλὰ κηδόμενος. ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ὀργιζόμενος εἰκῇ, ὁ ἑαυτὸν ἐκδικῶν· ὁ δὲ καὶ ἑτέρων διορθῶν, οὗτος πάντων ἐστὶν ἡμερώτερος. ὅπου καὶ ὁ Θεὸς, ἐπαινούμενος ὀργίζεσθαι, οὐχ ἑαυτῷ ἀμύνων ὀργίζεται,

ἀλλ'

ἀλλ' ἡμᾶς διορθούμενος. τοῦτον οὖν καὶ ἡμεῖς μιμώμεθα. τὸ μὲν γὰρ οὕτως ἐπεξιέναι, θεῖον· τὸ δὲ ἕτερος, ἀνθρώπινον. ἀλλ' ὁ Θεὸς οὐ ταύτῃ ἡμῶν διέκρινε μόνον, ἢ δικαίως ὀργίζεται, ἀλλ' ὅτι καὶ πάντος μᾶλλον Θεόν ἐστιν ἡ ὀργή. μὴ οὖν μηδὲ ἡμεῖς ὀργιζώμεθα εἰκῇ. καὶ γὰρ διὰ τοῦτο ἀνετέθη ἡμῖν ἡ ὀργή, οὐχ ἵνα ἐν ἡμεῖς ἁμαρτάνωμεν, ἀλλ' ἵνα ἑτέρους ἁμαρτάνοντας κωλύωμεν· οὐχ ἵνα πάθος ἐν νόσημα γένηται, ἀλλ' ἵνα παθῶν φάρμακον. ἐννόησον οὖν καὶ κακίας ἀνθρώπου, ὅταν ὁ φάρμακον δηλητήριον γένηται, ἕτερα δι' ἕτερα τὰ αὐτὰ διορθοῦται χρή, διὰ τοῦτο τὰ αὐτὰ ἐργαζώμεθα· ὥσπερ ἂν εἴ τις σίδηρον λαβών, ἵνα τὰς ἑτέρων σπεδόνας ἐκκόψῃ, ἑαυτὸν εἰκῇ κατακόψῃ, πρυμναχῇ τοῦ σώματος ἔλκη ποιῶν· ἡ κυβερνήτης ὢν διὰ τῶν οἰάκων καταδύῃ τὸ σκάφος, δι' ὧν τὰ ἀπάντων πνεύματα τῷ ῥύμῳ ἐκκόπτειν ἔδει. τοιοῦτόν τι καὶ ἡ ὀργή ἐστιν, ὄργανον χρήσιμον, ἵνα τὸ ὑπνηλὸν ὑμῶν διεγείρῃ· ἵνα τόνον ἐντίθῃ τῇ ψυχῇ· ἵνα σφοδροτέρους ἐργάζηται τοὺς τὰς ἐκ τῶν ἀδικημάτων ἀγωνιστήσεις· ἵνα πτέρωσις ποιῇ τοῖς ἐπιβουλίοις. διὰ δὴ τοῦτό φησιν, ὀργίζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. εἰ δὲ μὴ ἐνὸν δυνατὸν τοῦτο, οὐκ ἂν ἐπέτασσε. τὰ γὰρ ἀδύνατα οὐδεὶς ἐπιτάττει. εἰσάγων οὖν νόμον ἀποστολικόν, καὶ φιλοσοφίαν εὐαγγελικήν, καὶ τὰ αὐτὰ εἰπὼν ἅπερ καὶ ὁ Χριστός, ἑτέρωσε τρέπεσθαι φαίνεται οὕτω λέγων·

Ἃ λέγετε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐπὶ ταῖς κλίναις ὑμῶν κατανύγητε.

Τί ἐστὶ τὸ εἰρημένον; δοκεῖ γὰρ ἀσαφὲς εἶναι. ἐν τῷ καιρῷ τῷ μὴ τὰ δεῖπνα, φησίν, ἵνα μὴ ἐπὶ τὸν ὕπνον· ἀπίητε, ἵνα μὴ μέλλητε κατακλίνεσθαι, καὶ μηδενὸς πρόντος πολλὴ ἡ ἡσυχία, βαθεῖα ἡ γαλήνη μηδενὸς διενοχλοῦντος, ὃ δικαστήριον ἔστιεσεν ὁ Ζωσιδότος, ἐνθυμίας * ἀπαίτησον αὐτό· καὶ ἂν μὲν ἡμέραν ἐβουλεύσω ποιῆσαι, ἢ δόλους ῥάστους, ἢ τι πλησίον ἐπισκελίζων, ἢ ἐπιθυμίας δεξιὰς διεφθαρμένας, ταῦτα ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἡσυχίας ἐκείνης εἰς μέσον ἀγαγών, καὶ ὁ Ζωσιδὸς ἐπιζήσας τοῖς αὐτοῖς τούτοις λογισμοῖς, κατάξανε αὐτόν, καὶ δίκην ἀπαίτει· κατάτεινε τὴν ἁμαρτάνουσαν διάνοιαν. τοῦτο γάρ ἐστὶ, κατανύγητε· διὰ τί τὸ νύττετε, κεντήσατε. ἅπερ εἰπάτε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν μεθ' ἡμέραν, τουτέστιν, ἃ ἐβουλήσασθε πονηρὰ βουλεύματα, ταῦτα ἐν ταῖς κλίναις ὑμῶν, ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἡσυχίας ἐκείνης κολάσατε, τιμωρήσασθε. ὅταν μήτε φίλος ἐνοχλῇ, μήτε οἰκέτης προσιών, μήτε πραγμάτων ὄχλος ἐπίῃ, τότε τὴν μεθ' ἡμέραν βεβιωμένων ποιεῖσθε λόγον. καὶ διὰ τί μὴ εἶπε ῥημάτων ἢ ἔργων, ἀλλ' ἐνθυμημάτων πονηρῶν; οὐκ ἀπειρίας τοῦτο παιδεύων. εἰ γὰρ τὰ πονηρὰ βουλεύματα δεῖ κολάζειν, ὥστε μὴ εἰς ἔργον ἐξιέναι· πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῶν ἔργων καὶ τῶν ῥημάτων ἐπιτιμᾶν δεῖ τῇ ψυχῇ. τοῦτο καθ' ἑκάστην ἡμέραν· καὶ μὴ πρότερον καθυπνώσῃς ἀνθρώπε, ἕως ἂν ἀνθρωπίνῃ τὰ μεθ' ἡμέραν σοι πεπλημμεληθέντα καὶ πάντως ὀκνηρότερος ἔσῃ τῇ ἐπιούσῃ πρὸς τὸ τοιοῦτον ἐπιχειρῆσαι. ἃ ὅπερ ἐπὶ τῶν ἀρρώστων ποιεῖς, καὶ οὐκ ἀνέχῃ δύο παρελθεῖν ἡμέρας, καὶ μὴ θεῖναι πρὸς ϖ̃ οἰκέτην λόγον, ὥστε μὴ σύγχυσιν γενέσθαι τῇ λήθῃ· τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν πρόξεων ποίει καθ' ἑκάστην ἡμέραν. ἐν ἑκάστῃ λογοθέτου ἀπαίτει τὴν ψυχήν, καὶ κατάδικαζε τὴν ἡμαρτηκότα λογισμόν, ἀνάρτησον ὡς ἐπὶ ξύλου, καὶ βασάνισον, καὶ παράγγελλε· μὴ τοῖς αὐτοῖς ἐπιχειρεῖν. εἶδες ἰατρείαν οἰκείαν ἀρίστην, πῶς καὶ πρὸς φυλακτικοῖς καὶ διορθωτικοῖς χέχρηται φαρμάκοις. τὸ μὲν γὰρ παραγγέλλειν μὴ πρόπιπτειν εἰς ἁμαρτήματα, πρὸς φυλακτικὸν φάρμακον χώραν ἐπέχει· οἷον ὀργίζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. τὸ δέ, ἃ λέγετε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐπὶ ταῖς κλίναις ὑμῶν κατανύγητε, διορθωτικόν. μὴ γὰρ τὸ ἁμαρτεῖν, πάλιν ἐπάγει φάρμακα, πρὸ αὐτοῦ τὸ ἁμάρτοντος τὴν ἰατρείαν εἰσάγων. ποιώμεθα τοίνυν τὴν ἰατρεί-

αι ταύτῃ, ὀδεμίαν δυσχολίαν ἔχει· εἰ δ' ὐκ ἀνέχε) ἡ ψυχὴ μεμνῆσθαι τῶν πλημμελημάτων, ἀχμωλυμένη καὶ ἐρυθριῶσα, εἰπὲ μοι, τὶς αὐτῇ· ὐδέν σοι κέρδος ἀπὸ τοῦ μὴ μνημονεύειν, ἀλλὰ καὶ πολλὴ ἡ βλάβη. ἐὰν γὰρ μὴ μνημονεύσῃς καὶ σαυτὸν νῦν, τότε μοὶ τὰ ἁπάντων ὀφθαλμῶν κείσεταί σοι τὰ ἁμαρτήματα. αὖ δ' νῦν ἀναλογίσῃ ταῦτα, καὶ κείνων ἀπαλλαγήσῃ ἀκόπως, καὶ ἑτέρωις ὐ μὴ ἐμπεσῇ ῥᾳδίως. ἡ γὰρ ψυχὴ δεδικαίωται τοῦ ἑσπερινοῦ δίκην, μὴ πάλιν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀλῷ ψήφου, καὶ καταγνῶ) καὶ μᾶσιχθῇ, ὀκνηροτέρα γένε) μοὶ τὶς ἁμαρτίαν. καὶ ἴσως τὸ κέρδος τοῦ μὴ ἁμαρτάνειν, ὅτι μίλιον μόνον αὖ ἴωμεν ἀκόλουθοι αὐτὸ ποιήσωμεν, ὐκ ἔξει λοιπὸν ἀρετὴ ἑαυτὸν καταφήσομεν. μὴ δὴ μὴ μείδωμεν τοσοῦτον καλόν.

ὁ γὰρ τοῦτο ὐκ ἴδωκα καθίσας τὸ δικαστήριον, ὐ δώσει πικρὰς βδελυρίας ἐκεῖ. Εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκρίνομεν, ὐκ ἂν ἐκρινόμεθα· κρινόμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ Κυρίου παιδευόμεθα, φησιν, ἵνα μὴ ἅμα τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν. ἵν' οὖν μὴ κατακριθῶμεν, τοῦτο ἐργαζώμεθα.

6 Θύσατε θυσίαν δικαιοσύνης, καὶ ἐλπίσατε ἐπὶ Κύριον.

Εἶδες ἀκολουθίαν συμβουλῆς ἀρίστης· εἶδες παραίνεσιν ἀπηρτισμένην. κατεμύξας γὰρ ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι, καὶ ποιήσας ὀκνηροτέρους πρὸς τὸ τοῖς αὐτοῖς ἐπιχειρῆσαι πάλιν, καὶ τὸ δικαστήριον ἀνασήσας τὸ ἀδέκαστον, καὶ τὰ βδελυρευμένων ἀθυμίας ἀπαιτήσας, οὕτως ἐπὶ τὴν ἀρετῆς ἐργασίαν ἄγει. οὐδὲ γὰρ ἀρκεῖ μόνον ἡ ἀποχὴ τῶν κακῶν, ἀλλὰ δεῖ προσεῖναι καὶ τὴν ἐργασίαν τῶν ἀγαθῶν. διὰ καὶ προϊὼν παραινῶ λέγων, ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίησον ἀγαθόν. καὶ γὰρ ἡ ἀρχὴ τῆς ἀρετῆς, κόλασιν οἶδε προξενῆσαι, οὐχ ἡ ἐργασία τῆς πενιείας μόνον. ἐπεὶ καὶ κεῖνοι ⓐ πεινῶντα μὴ θρέψαντες, μηδὲ διψῶντα ποτίσαντες, μηδὲ γυμνὸν περιβαλόντες, οὐχ ἥρπασαν, οὐκ ἐπλεονέκτησαν, οὐ παρὰ ἀλλότρια ἔλαβον· ἀλλ' ὅτι ἐλεημοσυνῶν οὐκ εἰργάσαντο, διὰ τοῦτο τὴν ἀδικίαν ἐπεδείξαντο κολάσει, καὶ ὑμεῖς πέρας οὐκ ἔχετε. ὅταν μαθητὰς ὁρᾶτε, ὅτι οὐ τὸ ἀπέχεσθαι κακῶν ἀρχὴ σωτηρίας ἡμῖν, ἐὰν μὴ προσῇ τὸ τῶν ἀγαθῶν ἡ κτῆσις, καὶ τῆς ἀρετῆς ἡ ἐργασία. διὰ τοι τοῦτο καὶ ὁ προφήτης ἀπαγαγὼν τῆς πονηρείας διὰ τῆς κατηφείας, καὶ ποιήσας ὀπτικώτερον πρὸς τὸν τῆς ἀρετῆς ἐργασίαν, καὶ τὸ σκληρὸν τῆς ἀμαθείας καταμαλάξας, ἀπαλλοῖόν τε αὐτὸν ἀπὸ τῆς κατηφείας ἐργασάμενος, ⓦ τότε δικαιοσύνης εἰσάγει λόγον, καὶ φησι, Θύσατε θυσίαν δικαιοσύνης, καὶ ἐλπίσατε ἐπὶ Κύριον. τί δέ; θύσατε θυσίαν δικαιοσύνης; δικαιοσύνην μετέρχεσθε, δικαιοσύνην προσφέρετε. τοῦτο μέγιστον τῷ Θεῷ δῶρον, αὕτη θυσία δεκτή, αὕτη προσφορὰ πολλοῦ ἔχουσα τὸν ἐρώμενον, οὐ τὸ πρόβατα θύειν, καὶ μόσχους, ἀλλὰ τὸ δίκαια πράττειν. ὁρᾷς τῆς ἐκκλησίας τὸν πολιτεύματος οὐδὲν προδιαφερόμενον, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν τὰ νοητὰ ζητούμενα. δικαιοσύνην δὲ ἐν ταῦτα (καθάπερ ἔμπροσθεν εἶπον) οὐ τὴν μερικὴν ἀρετὴν φησιν, ἀλλὰ τὴν καθόλου· καθὸ καὶ δίκαιον οὐδέν φασιν καλοῦμεν, ⓦ ἅπασαν ἐν ἑαυτῷ ἔχοντα τὴν ἀρετήν. αὕτη ἡ θυσία οὐ χρημάτων δεῖται, οὐ μαχαίρας, οὐ θυσιαστηρίου, οὐ πυρός· οὐκ εἰς καπνὸν ἀναλύεται καὶ τέφραν καὶ κόνιν, ἀλλ' ἀρκεῖται τῇ γνώμῃ τοῦ προσάγοντος αὐτήν. ταύτην οὔτε πενία κώλυμα γίνεται, οὔτε νῶτος ἐμπόδιον, οὐ τόπος, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν· ἀλλ' ὁπουδηποῦν οὖσης, θύειν αὐτὴν δυνήσῃ, αὐτὸς καὶ ἱερεὺς καὶ θυσιαστήριον καὶ μαχαίρα καὶ ἱερεῖον γινόμενος. τοιαῦτα γὰρ τὰ νοερὰ καὶ πνευματικά· πλείονα ἔχει τὴν εὐκολίαν, οὐδεμιᾶς δεόμενα τῆς ἔξωθεν ἐργασίας. Καὶ ἐλπίσατε ἐπὶ Κύριον. Ἐπειδὴ φησι, Καὶ πίστευε τῷ Κυρίῳ. Οὐ γὰρ διὰ τῆς δικαίας πολιτείας ἱλεῶν αὐτὸν κτησάμενος καὶ εὐμενῆ, μείζω ἔχει συμμαχίαν, ἀχείρωτον τὴν βοήθειαν, πολλοῦ ἐκεῖθεν τὸν ῥοπὸν. Εἶδες τῆς θυσίας ⓦ καρπὸν παρὰ θύσεως ὄντα· εἶδες εὐθέως βλαστάνοντα ἀ-

ἀρετὴν

α. Κορ. ια. λα.

χ. πολυπραγμοσύνην

ἴσ. ἀκολουθίαν ποιεῖν

θεὸν τῶν ἀγαθῶν ϖ ἐπαινεῖν. ὁ γὰρ ϖ Θεὸν ἔχων σύμμαχον, ἵνα φοβηθήσεται λοιπόν; Ὑπόθεσις. Ὑπὲρ τούτου δὲ οὐ μικρὰ ἀρετὴ, τὸ ἐπ' αὐτῷ παῤῥῆν, καὶ ἐπ' αὐτῷ πεποιθέναι. μὴ οὖν τῆς δικαιοσύνης καὶ ταύτην ἡμᾶς ἀπαιτεῖ τὴν ἀρετὴν, τὸ ἐπ' αὐτῷ ἐλπίζειν, τὸ μηδενὶ τῶν βιωτικῶν παῤῥῆν· ἀλλὰ πάντων ἑαυτὸν ἀποξήσαντα, ὡς προσηλωμένῳ τῷ δημιουργῷ. Καὶ μὴν γὰρ τὰ παρόντος βίου πράγματα ὀνείρασιν ἔοικε καὶ σκιᾷς, καὶ τούτων ὄντων ἀδρανέστερα, ὁμοῦ τε φαινόμενα καὶ ἀφανιζόμενα, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ παρεῖναι πολλοῖς ἐμποιοῦντα κόπους τοῖς ἔχουσιν· ἡ οὖν ὅπου Θεὸν ἐλπὶς, ἀθάνατος, ἄτρεπτος, ἀκίνητος, μεταβολὴν οὐ δεχομένη, ἐν ἀσφαλείᾳ πάσῃ καθιστῶσα καὶ ἄμαχον ποιοῦσα ϖ αὐτὴν μετ' ἀκριβείας καὶ τῆς προσηκούσης διαθέσεως χορεύομεν.

Πολλοὶ λέγουσι, τίς δείξει ἡμῖν τὰ ἀγαθά; 7 Ἐσημειώθη ἐφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου Κύριε. Ἀπαρτίσας τὸν πρὸς τῶν ἡθῶν προοιμίασιν, καὶ τῇ γεωργικῇ παραγαγών, καὶ πολίτας κινήσας ἑκάτερον ϖ διαμένον διαφυλάξαι τῶν πεπολιτευμένων τὸν διάνοιαν, καὶ μάλιστα ἀπὸ τῶν ἀνακειμένων αὐτῷ, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν προνοίας, δείξας αὐτῷ τὸν κηδεμόνα, ἀντίθεσίν τινα πρὸς τῶν ἀθεωτέρων καὶ παχυτέρων εἰσαγομένων τίθησι, καὶ λέγει· πολλοὶ λέγουσι, τίς δείξει ἡμῖν τὰ ἀγαθά; οὐχ ⓐ ὀλίγοι, ⓐ γνήσιοι καὶ δόκιμοι καὶ φιλοσοφεῖν εἰδότες ταῦτα λέγουσιν, ἀλλὰ τὸ κεχυμένον πλῆθος, τὸ ἀδιάκριτον, τὸ ἀνοίκα προσπλωθέν. Τί δέ ἐστιν, ὅ φησι, τίς δείξει ἡμῖν τὰ ἀγαθά; εἰσί τινες ⓐ λέγοντες, ⓐ μὴ τὸ Θεοῦ διαβάλλοντες τὸν προνοίαν, ⓐ ἢ ἡδονῆς ὄντες ἐρασταὶ, ἀνέσεως καὶ πλούτου, δόξης καὶ διωκείας, οἳ καὶ ἐρῶντες αὐτῶν τοιαῦτά φασι· ποῦ τὰ ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ; ἐγὼ δὲ ἐν σωφροσύνῃ καὶ νόσῳ καὶ ταλαιπωρίᾳ καὶ τοῖς ἐσχάτοις δεινοῖς καὶ ἐπηρείαις καὶ συκοφαντίαις· ἕτερος δὲ ἐν βδημελίᾳ καὶ πενίᾳ καὶ διωκείᾳ καὶ δόξῃ καὶ πλούτῳ. καὶ ⓐ μὴ ταῦτα μόνον ζητοῦσι τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὄντως ἀγαθὰ προσδεχόμενοι, ἀρετὴν λέγω καὶ φιλοσοφίαν· ⓐ ἢ (ὅπερ ἔφθην εἰπὼν) καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ προνοίαν ἐντεῦθεν διαβάλλουσι, λέγοντες· ποῦ ἡ τοῦ Θεοῦ πρόνοια, ὅταν συγχύσεως ἐν τῷ βίῳ γινομένης, καὶ τῶν πλειόνων ἐν πλουτῳ καὶ πενίᾳ καὶ τοῖς ἐσχάτοις ὄντων κακοῖς; Τί τὸ μέλον αὐτῷ τῆς κηδεμονίας; ταὐτὸν γὰρ ποιοῦσιν ⓐ ταῦτα λέγοντες, ὥσπερ δὴ εἴ τις ἐν σκοτεραῖς μεσημβρίαις ϖ ἥλιον ἰδεῖν ὅπως κτοίη, καὶ ἀμφιβάλλοι πρὸς τὸ φωτός. ὅπερ δεικνὺς ὁ προφήτης, καὶ σαφέστερον ἐπάγων τὴν λύσιν, ἔλεγεν, ἐσημειώθη ἐφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου Κύριε. οὐκ εἶπεν, ἐφάνη, οὐκ εἶπεν, ἔλαμψεν, ἀλλ' ἐσημειώθη, δηλῶν ὅτι ὥσπερ τὸ ἐν μετώπῳ σεσημειωμένον πᾶσι καταδηλόν ἐστι, καὶ οὐκ ἔστιν οὐδένα αὐτὸ λαθεῖν, οὐδὲ ὀφθῆναι φωτὸς γέμουσαν καὶ ἀφειμένην ἀκτῖνας διαπαντὸς ἀγνοῆσαι· ὕτω, φησὶν, οὐδὲ τὴν πρόνοιαν τὴν σήν. ὥσπερ γὰρ φῶς σεσημειωμένον, τουτέστιν, ἐντετυπωμένον καὶ ἐγκεχαραγμένον ἐν προσώπῳ, πᾶσιν ἔστι καταδηλον· ὕτω καὶ ἡ πρόνοια τῆς φιλανθρωπίας τῆς σῆς. Φῶς γὰρ ἐν τούτοις, τὴν ἀνθρωπίνην φησὶ, τὴν κηδεμονίαν, τὴν συμμαχίαν, τὴν πρόνοιαν. Εἶτα ἀποφαίνεται τοῦτο, καὶ ἀποδείξιν ἐπάγει. ποίαν δὴ ταύτην;

Ἔδωκας εὐφροσύνην εἰς τὴν καρδίαν μου. Διαβαλῶν τὸ ἀλόγιστον πλῆθος, ἀπὸ τῶν νῦν ἐχόντων καὶ ὑγιαινόντων τὴν ἀπόδειξιν ποιεῖται τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας, καὶ * φησιν, ἔδωκας εὐφροσύνην εἰς τὴν καρδίαν μου· τουτέστι, φιλοσοφεῖν με ἐπαίδευσας, ὑπεροράν τῶν βιωτικῶν πραγμάτων, εἰδέναι τὰ ἀληθῆ καὶ μένοντα· χαρὰν * ἐμετρώησας ἐλπίσι· πρὸς τὰ μέλλουσαν ζωὴν ἐγειραγώγησας· πρὸ τῆς ἀπολαύσεως τῆς ἀγαθῶν, τῇ προσδοκίᾳ τῶν ἀγαθῶν ἀνεπέρωσας. καλῶς ὕτως εἶπεν. Εἰ γὰρ κληρονομεῖν τις μέλλων χρήματα, ἢ καὶ εἰς ἀρχὴν ἰέναι μελλήσειν, ὑπὸ τῆς ϖ χαρᾶς τῆς ἀπο-

λαύσεως μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς περὶ τὴν πίστεως ὀρθότητα τῇ περὶ δόξαν τερπνότητος· ἐπὶ τῆς ἐλπίδος· ἐννόησον οἷον εἰκὸς ἐστὶ τὴν βασιλείαν περὶ δόξαν ζῶσαν καὶ
2. Κορ. β. 9. ἀθάνατον, καὶ τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα, Ἃ ὄφθαλμὸς εἶδεν, ὅτε δὲ ἤκουσεν, ὅτε ὅτι καρδίαν ἀνέβη ἄνθρωπου. διὰ τοῦτό φησιν· ἔδωκας εὐφροσύνην εἰς τὴν καρδίαν μου. ὅπερ μείζονος περὶ νοίας ἐστίν, "ὅτε ἑτοιμάσας ἐκεῖνα καὶ ὑπερέπισας. εἰ γὰρ τοῖς πάντερσι, καὶ σαρκὸς ὄντες, καὶ τῇ γῇ προσπλωμένοι, τούτοις δὲ προσέχουσιν, δὲ προσκόμμον, ἀλλὰ προσὶ τὴν ἐκείνων ἀγαθοπρέπειαν ἡ ἀναχὴ καὶ ὁ θόρυβος γίνεται. "καὶ οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, ἔδωκας εὐφροσύνην, ἀλλ', εἰς τὴν καρδίαν μου, δεικνὺς ὅτι οὐκ ἐν τοῖς ἔξωθεν ἡ εὐφροσύνη, ὅτε ἐν ἀνδραπόδοις, ὅτε ἐν χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ, οὐκ ἐν ἱματίοις, οὐκ ἐν τραπέζῃ πλουσίᾳ, ὅτε ἐν δυναστείας μετέχει, ὅτε ἐν οἰκίας μέτρῳ. αὕτη γὰρ ἡ εὐφροσύνη, ἡ καρδίας, ἀλλ' ὀφθαλμῶν μόνων. πολλοὶ γοῦν τῶν ταῦτα κεκτημένων, ἀθλίωτον βίον νομίζουσι, καὶ κάμινον ἀθυμίας ἐν τῇ ψυχῇ περιφέρουσιν, ὑπὸ τῶν πλήθους τῶν φροντίδων περιδυνούμενοι, καὶ ταῖς συνεχέσι πιεζόμενοι φόβοις. ἀλλ' ἐμοί, φησιν, οὐκ ἐν τούτοις ἡ εὐφροσύνη, ἀλλ' ἐν τῇ καρδίᾳ τῇ νοερᾷ, ἐν τῇ ψυχείᾳ τῇ ἀσωμάτῳ, καὶ τὰ ἀσώματα φαντάζομένῃ. ὥστε εἰ τὰ παρόντα σε εὐφραίνει, καὶ ἀπὸ τούτων τὴν προσοχὴν μεταθάνεις τοῦ Θεοῦ· πολλῷ μᾶλλον ἀπὸ τῶν μελλόντων καταμεθύσαι, ὅσῳ * καὶ ἀμείνω ἐκεῖνα, καὶ μονιμώτερα, καὶ ἀναφαίρετα. εἰ γὰρ ὁ ἐν πλούτῳ στὶ καὶ ἡμερείᾳ πείθει τοῦ Θεοῦ τὴν προσοχὴν· πολλῷ μᾶλλον ὁ ἐν ὀργανῷ πλουτεῖν, εἰς ταύτην στὶ σπουδάσαι τὸν πειθώ. εἰ δὲ λέγοις, καὶ τίνος ἕνεκεν ἐν ἐλπίσι ταῦτα ἀπόκειται καὶ ἔστιν ἀφανῆ; ἐκεῖνο δὴ εἶπον· ὅτι μάλιστα μὲν ἡμεῖς τὴν πίστιν τὰ φανερῶν τούτων φανερώτερα νομίζομεν τὰ ἐν ἐλπίσι. τοιαύτη γὰρ τῆς πίστεως ἡ πληροφορία. εἰ δὲ λέγοις πάλιν, τίνος ἕνεκεν ἐν ταῦτα οὐκ ἀπολαμβάνομεν; ἐκεῖνο αὖ εἶπον· ὅτι οὐδὲ μὲν ὁ τῶν σκαμμάτων καιρὸς καὶ τῶν ἀγώνων, ἐκεῖνος δὲ τῶν στεφάνων καὶ τῶν βραβείων. καὶ τοῦτο δὲ τῆς τοῦ Θεοῦ κηδεμονίας ἔργον, ὃ οὐδὲ μὲν πόνους καὶ οὐδὲ ἱδρῶτας τῶν βραχεῖ τούτῳ καὶ ὀπτικήρῳ συγκληρῶσαι βίῳ· τὰ δὲ βραβεῖα καὶ οὐδὲ στεφάνους ὧν ἀθανάτῳ καὶ ἀγήρῳ "παρεκτεῖναι αἰῶνι. ἄλλως δέ, καὶ νήπια μὲν ἀθετέστερον ὁ πολλοὶ διέκειντο, καὶ τὰ αἰσθητὰ ταῦτα ἔδωκεν αὐτοῖς ἀγαθά. τῶν γοῦν Ἰουδαίων ὁ δῆμον ὅλα τοιαύτης ἦγε πολιτείας. καὶ γὰρ πλοῦτος αὐτοῖς ἐπέρρει, καὶ τοὺς γῆρας ἀξετείνετο ἡ ζωή, καὶ πολὺ νόσημα ἐκποδὼν ἦν· καὶ πολεμίων αἱρέσεις, καὶ εἰρήνη βαθεῖα, καὶ θήραμα καὶ νίκαι, καὶ εὐπαιδία καὶ πολυπαιδία πεῖθομένοις τῷ Θεῷ, καὶ πολλὰ τὰ τοιαῦτα περισσῶν. ὅπου γε παρεγένετο ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, εἰς ὃ ὑπὲρ ἡμᾶς καλῶν, καὶ τῶν ἐκεῖ ταῦτα πείθων καταφρονεῖν, καὶ "τῶν ἐκείνων ἔρωτα ἐναποτιθέμενος, καὶ ἀποσκίζων ἡμᾶς τῶν βιωτικῶν. εἰκότως ταῦτα ζωέσαλπται, ἐν οἷς ἐκείνοις ἅπας ὁ πλοῦτος, ἅτε τελείων ἡμῶν γινομένων. ἐπεὶ καὶ ὅτι τῶν παιδίων, τοῖς μὲν μικροτέροις ἔπι τοιαῦτα τὰ πατέρες προέχουσιν, ὑποδήματα καὶ ἱμάτια καὶ χρυσία καὶ φύλλια· ἐπειδὰν δὲ αὐξηθῶσι, ταῦτα ἀφελόντες αὐτῶν, ἕτερα μείζονα δίδοασι, τὴν ὅτι τοῦ βήματος εὐδοκίμησιν, τὴν ἐν τῇ πόλει λαμπρότητα, τὴν ἐν ταῖς βασιλικαῖς αὐλαῖς παῤῥησίαν, ἀξίας καὶ δυναστείας, πάσης αὐτοῦ ἀπάγοντες τὴν παιδικῆς φιλοτιμίας. οὕτω δὴ καὶ ὁ Θεὸς ἐποίησε· τὰ μικρὰ ἐκείνων καὶ παιδικὰ ἡμᾶς" ἀπαγαγών, καὶ ἀπὸ τοῦ ὀργανῶν ἐπηγείλατο. οὐκοῦν μὴ πρὸς ταῦτα ἐστήσωμεν τὰ ῥέοντα καὶ παρατρέχοντα, μηδὲ μακροψύχει. οὐδὲ τούτων ἅμοιρόν σε ἀφῆκεν. ὅπου γὰρ σάρκα προκειμένους, καὶ σώματι συγγενομένους οὐδὲ τούτων ἐκτὸς ἐστὶ δεῖ, καὶ ταῦτα πλουσίως ἡμῖν χορηγεῖ. διὰ δὴ τοῦτο ὁ προφήτης κινήσας * τῆς προσοχῆς ἐκεῖνο δὲ εἶδος δὲ ὑψηλὸν καὶ φιλόσοφον, καὶ εἰπών, ἔδωκας εὐφρο-

σύνην

σιώλιω εἰς τὴν καρδίαν μου· ἐπάγει καὶ τοῦτο λέγων, 8 Ἀπὸ καρποῦ σίτου καὶ
οἴνου καὶ ἐλαίου αὐτῶν ἐπληθύνθησαν. Τοῦτο δὲ εἰπὼν ὑ μικρὸν μέρος αὐτοῦ τ θεωρίας
ἐντεῦθεν χωρεῖ, τ καὶ ἐν τοῖς ὁρωμένοις φαινομένοις. ὅταν γὰρ εἴπῃ σῖτον καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον καὶ τ
ἐν τούτοις ἀφθονίαν· καὶ ὑετοὺς λέγῃ, καὶ ὥρας εὐκρασίαν, καὶ γῆς λαχάνας, καὶ ὠδῖνας, καὶ τόκον,
5 καὶ ἀέρος χύσιν, καὶ ἡλίου δρόμον, καὶ σελήνης περιόδους, καὶ ἄστρων χορείαν, καὶ θέρος καὶ χειμῶνα, καὶ
μεταπτώσεων καὶ ἔαρ, καὶ γεωργικὴν τέχνην, καὶ ὀργάνων ἁπάντων ἐπιτηδειότητα, καὶ ἑτέρων τεχνῶν ἑσμόν.
ἂν μὴ γὰρ ταῦτα ἅπαντα ζωοδράμῃ, οὐχ οἷόντε τοῦ καρποὺς τελεσφορηθῆναι, οὔτε
εἰς ἀκμὴν ἐλθεῖν. ὅταν οὖν εἴπῃ, σῖτον καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, δίδωσι τῷ σοφῷ ἀφορμὴν καὶ
ἀπὸ μέρους τὸ πᾶν νοεῖν, πέλαγος ἀναπεταίσας τῆς ἐν τοῖς φαινομένοις τοῦ Θεοῦ θεωροί-
10 ας. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος δημιουργὸν πᾶν, καὶ ἀπὸ τῆς θεωρίας αὐτοῦ ἀβλε- Πεφ. ια. ι.
γέμφους, ἐντεῦθεν ἐκίνει τὸν λόγον λέγων· Διδοὺς ὑετοὺς καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμ-
πιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν. ὅπερ δ ἀπείρατός ἐστιν ὁ θεωφά-
της, πρὸς ἅπαντα τὰ ἄλλα εἰπεῖν, ὀπώρας, ἀκρόδρυα, γλυκὺ φυτῶν, γλυκὺ σπερμάτων,
γλυκὺ βοτάνων, λειμώνων, ἀνθῶν, εὐωδιῶν, καὶ ὅσα ἄλλα ἐστί, τὰ ζωοτροφικὰ τιθέναι
15 καὶ πρὸς τὸν ζωὸν ἡμῖν ἀναγκαῖα, ἀπὸ τούτων καὶ ἐκεῖνα ποιῶν καταδήλα. ἅπερ οὐδὲ
ἁπλῶς ἡμῖν δίδωσιν, ἀλλὰ μετὰ πλήθους, καὶ καθ' ἕκαστον ἑαυτόν. Εἰ δέ ποτε καὶ συ-
γίλλει, καὶ ἐν τούτῳ πάλιν τὸν θεωρούμενον ἑαυτοῦ δείκνυσιν, ἀφυπνίζων τὸν ῥᾳθυμοῦντα
τῶν πολλῶν, καὶ διεγείρων αὐτοὺς πρὸς τὸ ὅπως ζητῆσαι παρ' αὐτοῦ ταῦτα τὰ ἀγαθά. Εἰ
δέ τινες λέγοιεν, ὅτι ὑ θεὸς τὸ διδόναι ὑετὸν, ἀλλὰ τ εἰδώλων· ἐρώμεθα αὐτούς, πόθεν τοῦτο
20 δῆλον; ὅτι οἱ ποιηταί, φησιν, εἰρήκασιν, ὅτι ὁ Ζεύς ἐστιν ὁ ὑών. ἀλλ' οὗτοι αὐτοὶ εἰρήκασιν, ὅτι καὶ
μοιχός ἐστι, καὶ παίδων φθορεύς, καὶ πατραλοίας, καὶ ἕτερα τούτων οὐκ ἐλάττονα ἐγκλήματα.
ἀλλ' οὐκ ἔστι, φησίν, ἀληθῆ. οὐκοῦν οὐδὲ τὸ ὑεῖν. Εἰ γὰρ τοῦτο δέχῃ, καὶ ἐκεῖνά σε ἀνάγκη
δέξασθαι. Εἰ δὲ ἐκεῖνα ἐκβάλλεις, καὶ τοῦτο μετ' ἐκείνων. ἡμεῖς γὰρ, ἐπειδὴ πρεσβεύομεν
μάρτυρας τὴν Θεοῦ δυνάμεως, πάντα τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα πρὸς αὐτοῦ δεχόμεθα.
25 οὐκοῦν ἀνάγκη σε καὶ μοιχὸν αὐτὸν καταδέξασθαι, καὶ οὐκ τούτῳ μανθάνειν, ὅτι πόρρω
θείας δυνάμεως τὰ τοιαῦτα ἐγκλήματα, καὶ οὐκ ἂν εἴη Θεὸς ὁ τοιοῦτος. ἀλλ' ὁ μῦθος
αὐτὸς ἑαυτῷ περιπίπτει, καὶ τὸ ψεῦδος ὑφ' ἑαυτοῦ ἐλέγχεται· καὶ μὴ βουλομένων ὑμῶν, καὶ
καθόλου τοῦ ποιεῖν ἐκβάλλει. ὅτι δὲ ἐκβληθέντων ἐκείνων, πάντα οἰκήσεται τὰ ὑμέτερα, δῆλον. καὶ γὰρ τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐκείνοι εὑρήκασι καὶ ἐπέθηκαν· ὃ καί τις τῶν
30 παρ' ὑμῖν φιλοσόφων εἴρηκεν. Εἰ δὲ ἀφεὶς ἐκείνους, ὅτι τὰς ἀληθείας δράμοις, ἐκεῖ-
νό σε ἐρήσομαι· τί ποτέ ἐστιν ὁ Ζεύς; ἢ ζέεσα, φησίν, ὑσία, ἐκ τοῦ ζέω· καὶ ἀὴρ ἀέρος μέρος, καὶ ὁ
αἰθὴρ καλοῦσι πολλάκις τὸ ζέον καὶ καῖον. ὑκεῖνο οὐκ ἔστι λογικὴ τις καὶ διακριτικὴ, ἀλλ'
ἄλογος. ὅτι γὰρ ἡ τοῦ ἀέρος φύσις οὔτε λόγον ἔχει, οὔτε λογισμόν, πανταχόθεν δῆλόν ἐστι, καὶ
πᾶς τοῦτο οἶδε, κἂν λίθων ἀναμφιλογώτερος ᾖ. ὥστε ἀνήρπασται τέως ὁ Ζεύς, καὶ ἡ ὑσία αὐτοῦ
35 ἠφάνισται. Εἰ γὰρ ἀήρ ἐστιν ὁ Ζεύς, ὁ δὲ ἀὴρ τοῦτό ἐστιν ὅπερ εἰρήκαμεν, κἀντεῦθεν ὁ
μῦθος οἰκήσεται. Εἰ δὲ ἀήρ, οὔτε πατὴρ ἐγένετό τινος, οὔτε ἐτεκέ τινα ὑσίαν, οἵαν ἀναπλάττουσι πλάνοι, οὓς καὶ Ἀπόλλωνα καλοῦσι, καὶ ἱερὸν αὐτοῦ λέγουσιν εἶναι. οὔτε γὰρ ἥλιος λογισμόν τινα ἔχει, οὔτε διανοίαν καὶ νοῦν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ φυσικόν ἐστιν ἔργον, ἀγόμενον καὶ φερόμενον τῷ νόμῳ, ᾧ καὶ τὸν ἅπαντα ἔταξεν ὁ Θεός. ἄλλως δὲ οὐδὲ τὸ ὑεῖν
40 τοῦ αἰθέρος ἐστίν, ἀλλὰ τῶν νεφελῶν δεχομένων τὸ ὕδωρ ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἢ τῶν ὑδάτων τὸ ὑπὲρ γῆν ὑγρὸν ἄνωθεν φερομένων, καθάπερ οἱ θεοφῆται φασιν. εἰ δὲ ἀπιστεῖς τοῖς
θεοφήταις, σημεῖα φανερὰ καὶ δῆλα προφέρομεν, ἃ μάλιστα δείκνυσιν αὐτοῦ διαπρυ-
σίους ψευδομένους, καὶ οὐδὲν οἰκεῖον ἀβλεμφέντας ἡμῖν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς θείας σκέπης καὶ

ὑπερμαχούσης

ὑποφερομένῃ χαίροντος ἐμπιμπλαμένας. πολλὰ γὰρ τὰ ὑπ' αὐτῆς εἰρημένα τέλος ἔχει, καὶ πολλὰ τοῦ τῆς τοιαύτης ἀληθείαν ὀξέως, ἂν τε τὰ παλαιὰ, ἄν τε τὰ καινὰ βάλει μεταχειρίζειν. τά τε γὰρ περὶ Ἰωβαὴμ εἰρημένα τοῖς προφήταις, ἅπαντα τέλος ἔλαβεν, ὧν καὶ ἡ ἔκβασις ἅπασι δῆλη γέγονε· τά τε περὶ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ καινῇ, ἃ μάλιστα δείκνυσι θείαν ἑκατέραν οὖσαν τὴν γραφήν. Εἰ δὲ θεία, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ περὶ Θεοῦ εἰρημένα ἀληθῆ πάντα. μὴ τοίνυν ἀμφίβολος περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας, ἀλλὰ θαύμαζε αὐτοῦ τὴν κηδεμονίαν· ὅτι καίτοι πονηρῶν ὄντων καὶ ἀγαθῶν, τὴν οἰκουμένην καὶ τὸν ἥλιον πᾶσιν ἀνέτειλε, καὶ τὸν ὑετὸν ἴσον ἐδίδωσιν. Εἰ δέ τινας ἀφίησιν ἐν πολλοῖς καὶ πενίᾳ, διορθῶν αὐτῶν τὴν ψυχὴν ἀφίησι, φιλοσοφωτέραν τὴν γνώμην ἐργαζόμενος. ἴστε γὰρ, ἴστε σαφῶς, ὅτι ὁ μὲν πλοῦτος τοῖς μὴ προσέχουσι, πονηρίας ἐστὶν ὑπηρέτης· ἡ δὲ πενία, φιλοσοφίας ἐστὶ μήτηρ· καὶ ταῦτα δείκνυσι καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὰ πράγματα. πόσοι τῶν πενήτων τῶν πλουτούντων εἰσὶ ζωηρότεροί τε καὶ φιλοσοφώτεροι, καὶ τὰ σώματα ὑγιεινότεροι, τῆς πενίας αὐτοῖς καὶ τὴν σάρκα καὶ τὴν ψυχὴν διορθουμένης;

9 Ἐν εἰρήνῃ ὅτι τὸ αὐτὸ κοιμηθήσομαι, καὶ ὑπνώσω, 10 Ὅτι σὺ Κύριε μόνας ἐπ' ἐλπίδι κατῴκισάς με. Ἰδοὺ καὶ ἄλλο προνοίας εἶδος ἀμαφοῦ, τὸ εἰρήνης ἀπολαύειν τὸν δυσχειμάνου Θεῷ. Εἰρήνη γὰρ τοῖς ἀγαπῶσι τὸν νόμον σου, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς σκάνδαλον. τοσοῦτον γὰρ ὅπως εἰρήνην ποιῇ ἐνέπλησεν, ὡς ἡ τοῦ Θεοῦ γνῶσις καὶ ἡ τῆς ἀρετῆς κλῆσις, τὸν ἔνδοθεν τῶν παθῶν ὀξοκίζουσα πόλεμον, καὶ οὐκ ἀφίστα αὐτὸν πρὸς ἑαυτὸν διαστασιάζειν τὸ αὐθέφπον. ὡς εἴγε μὴ ταύτης ἀπολαύοι τῆς εἰρήνης, καὶ ἐν βαθυτάτῃ εἰρήνῃ ἦ ἐζωθεν, καὶ μηδεὶς πολέμιος αὐτὸν βάλλῃ, τὸ κατὰ τὴν οἰκουμένην πάντων ἐστὶν ἀθλιώτερος. ὁ γὰρ ὅτω Σκύθαι, οὐδὲ Θρᾷκες, ὁ Σαυρομάται καὶ Ἰνδοὶ καὶ Μασσαγέται, καὶ ὅσα ἀγρια ἔθνη, πολεμεῖν ἐνόησαν, ὡς λογισμὸς ἀποπτατος ἐνδομυχῶν τῇ ψυχῇ, καὶ ἐπιθυμία ἀκόλαστος, καὶ χρημάτων ἔρως, καὶ δυναστείας πόθος, καὶ τὸ βιωτικῶν πραγμάτων ἡ περισπάθεια· καὶ εἰκότως. σκῆνος μὲν γὰρ ἔξωθεν ὁ πόλεμος, αὐλὴ δὲ ἔνδον ἐστὶν ἡ μάχη. ὅπερ δὲ καὶ ἔνδοθεν τίκτόμενα τῶν ἔξωθεν πραγμάτων ἐστὶ καλλόντων ἐστὶ χαλεπώτερα, καὶ μᾶλλον διαφθείρειν εἴωθε, τοῦτο ὅτι πολύτων ἐστὶν ἰδεῖν. καὶ γὰρ καὶ ξύλου φύσιν σκώληξ ἔνδον τικτόμενος μᾶλλον διαφθείρει· καὶ σώματος δύναμιν καὶ ὑγείαν τὴν ἔξωθεν φυομένων καὶ ἔνδοθεν βλαστάνοντα νοσήματα μειζόνως λυμαίνεται· καὶ πόλεις οὐχ οὕτως ἔξωθεν πολέμιοι, ὡς ἐμφύλιοι καταλύουσι. διὸ δὴ καὶ ψυχὴν οὐχ οὕτω τὰ ἔξωθεν πεσόντα μιάσματα, ὡς τὰ ἔνδοθεν τίκτόμενα νοσήματα λυμήνεσθαι πέφυκεν. ἀλλ' ἐάν τις τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἔχων, μετ' ἀκριβείας τοῦτον καταλύσῃ τὸν πόλεμον, καὶ κοιμήσῃ τὰ πάθη, καὶ τὰ θηρία τὰ ποικίλα σκῆνα τῶν ἀποπτων λογισμῶν ἀποπνίξας, μὴ ἐμφωλεύειν παρασκευάσῃ, ἔστι καθαρωτάτης ἀπολαύσεται εἰρήνης. ταύτην τὴν εἰρήνην ἐλθὼν ὁ Χριστὸς ἐλαείσατο· ταύτην δὲ ὁ Παῦλος τοῖς πιστοῖς ἐπηύχετο, καθ' ἑκάστην ἐπιστολὴν λέγων· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν. ὁ γὰρ τὴν εἰρήνην ταύτην ἔχων, οὐ μόνον βαρβάρων καὶ πολέμιον, ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸν τὸν διάβολον δέδοικεν· ἀλλὰ πάσης τῆς τῶν δαιμόνων φάλαγγος καταγελᾷ, καὶ πολύτων δυσθεφπων ἐστὶν εὐθυμότερος· οὐ πενίᾳ πιεζόμενος, οὐ νόσῳ καὶ ἀῤῥωστίᾳ βαρυνόμενος, οὐκ ἄλλῳ τινὶ τῶν ἀνθρωπίνων τῶν ἀδοκήτως περισπώντων θορυβούμενος· διὰ τὴν ψυχὴν τὴν δυναμένην ταύτης μετ' ἀκριβείας διαθεῖναι καὶ εὐκολίας ἀπάσης, ἐρρωμένην καὶ ὑγιαίνουσαν ἔχειν. καὶ ἵνα μάθητε ὅτι τοῦτο ἔστιν ἀληθές· ἔστω τις βάσκανος, καὶ μηδεὶς αὐτῷ πολεμείτω· τί δ' ὄφελος; αὐτὸς γὰρ ἑαυτῷ πολεμεῖ, πολλοὺς ξίφους ὀξυτέρους

Ψαλμ. ρπ. ξδ.

ὀξυτέρους καθ' ἑαυτοῦ διηγῶν λογισμούς, πᾶσι τοῖς ὁρωμένοις περισταλών, καὶ καθ' ἕκαστον τῶν ἐντυγχανόντων ἀνθρώπων πτήσσων ἑαυτόν, μηδὲν ὑπόνουν ἔχων, ἀλλὰ καινοὺς πολεμίους πόλεως ὁρῶν. τί οὖν ὄφελος τῆς ἔξωθεν εἰρήνης τούτῳ, ὅταν αὐτὸς λυττῶν καὶ μαινόμενος, καὶ κοινὸς τῆς φύσεως ὢν ἐχθρὸς περιέρχηται τοσοῦτον ἔνδοθεν φέρων πόλεμον, καὶ μυρία τόξα βέλη, μᾶλλον δὲ μυρίους θανάτους βυρσόμενος, ἢ ἰδεῖν ἵνα τῶν ὁμολογιῶν εὐδοκιμοῦντα καὶ εὐημερίας ἀπολαύοντα; πάλιν ἕτερος ὑπὸ χρημάτων ἐπιθυμίας κατεχόμενος, μυρίους πολέμους καὶ μάχας καὶ σάσεις εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀναγει ψυχήν, καὶ ἐν θορύβῳ καὶ ταραχῇ ὤν, οὐδὲ μικρὸν ἀναπνεῦσαι δύναται. ἀλλ' οὐχ οὕτως ἀπηλλαγμένος τῶν παθῶν ὅπου δύναται, ἀλλ' ἐν γαλήνῃ κἀκείνην λιμένι, ἐντυφῶν τῇ φιλοσοφίᾳ, ὃς οὐδεμίαν ὑπομονὴν ἀπαιτεῖ τοιαύτην. διὸ δὴ καὶ ταύτης ἀπολαύειν τῆς εὐνοίας ὁ εὐσεβὴς ἔλεγε· ἐν εἰρήνῃ ἅμα τὸ αὐτὸ κοιμηθήσομαι, καὶ ὑπνώσω· δηλῶν, ὅτι τῷ μὴ ταύτην ἔχοντι τὴν εἰρήνην, οὐδὲ ὁ κοινὸς λιμένι ὕπνος αἰσθήσεται, ἀλλὰ καὶ οὗτος εὐσκέπαστος, ὁ τοῦ ὕπνου καὶ τῆς νυκτός. ταῦτα γὰρ πάθη ταῦτα καὶ τὴν ἀπὸ τῆς φύσεως ἀδειαν διδιμοῦσι διαφθείρει, ἑτέρα τις ἀγωνίδι χαλεπωτέρᾳ ὑπὸ ὕπνου τὴν τυραννίδα πανταχοῦ παρωξυμμένα. οἱ γὰρ φθονεροὶ καὶ βάσκανοι καὶ πλεονέκται καὶ ἅρπαγες τοῦτον τὸν πόλεμον πανταχοῦ εὐεφέροντες, καὶ οὐδὲ πολεμίους ἔνδοθεν ἔχοντες ἐγκαθημένους, ὅπου φύγωσι δυνάμενοι τὸ μάχειν· ἀλλὰ κἂν οἴκοι μένωσι, κἂν ὅπου κλίνης κέωνται, νέφη βελῶν, καὶ θορύβους κυμάτων βιαιοτέρους, καὶ σφαγὰς, καὶ χραυγὰς, καὶ οἰμωγὰς, καὶ ἕτερα πολλῷ τῷ ὄντι τοῖς πολεμίοις συμβαινόντων χαλεπώτερα ὑπομένουσιν. ἀλλ' οὐχ ὁ δίκαιος οὕτως· ἀλλὰ καὶ ἐγερτηρίους τυφᾷ, καὶ ἐν ἡμέρᾳ τῆς νυκτὸς μιᾷ πολλῆς τῆς ἡδονῆς τοῦ ὕπνου δέχεται. τί δέ ἐστιν, ἐπὶ τὸ αὐτό; ζωπυρῶν πρὸς ἑαυτόν, φησι, καὶ ζωεγραμμένος· οὐ σχιζόμενος εἰς μυρίας φροντίδας, οὐδὲ τὰ τοῦ δεῖνος μεμνῶν, οὐδὲ εἰς τὴν οἰκουμένην διαταμνόμενος ταῖς φροντίσιν· ἀλλὰ τὰ ἐμαυτοῦ λογιζόμενος, καὶ τὰ ἐμοὶ διαφέροντα, ἃ καὶ μάλιστά ἐστι μοι, θεάτρῳ πεποίηκα. Ὅτι σύ Κύριε μόνως ἐπ' ἐλπίδι κατῴκισάς με.

Οὐ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· τῇ τῶν μελλόντων ἐλπίδι καὶ τῇ πεποιθήσει τῇ εἰς σὲ πάντα μου τὰ πάθη κατέσειλα. καθάπερ φησὶ Παῦλος· Τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως, καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν, μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα· τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια. φορτικὸν πρᾶγμα, ὁ μὴ γίνεται ῥᾴδιον τῇ ἐλπίδι τῆς εὐδοκιμήσεως τῆς εἰς Θεόν. διὰ τοῦτό φησιν· ἐπ' ἐλπίδι κατῴκισάς με. ὃς ὁ εἷς μόνος ὢν, καὶ μακρὰ διδασκαλίας ἀρετὴ, τί δέ ἐστι, εἷς μόνος; ὁ πονηρῶν χωρεῖς. ὁ γὰρ εἰρηνεύων ταύτην καταρθώσας, φησὶ, πρέσσε σε, καὶ καταμόνας οἰκῶ φεύγων σοῦ διεφθαρμένους. καὶ μάλα εἰκότως καθάπερ γὰρ σώματα πολλάκις ἀπὸ τῆς τῶν ἀέρων τῶν διεφθαρμένων λύμης ἀπόλλυται· οὕτω δὴ καὶ ψυχὴ πολλάκις ἐδέξατο βλάβην ἀπὸ τῆς τῶν πονηρῶν συνουσίας. καὶ καθάπερ ὀφθαλμὸς ὑγιαίνων, ὅταν νοσοῦντα ἴδῃ, πλήττεται, καὶ ὁ ψωρᾶς ἐμπεπλησμένος μεταδίδωσι καὶ τοῖς ὑγιαίνουσιν· οὕτω δὴ συμβαίνει πολλάκις καὶ ἐπὶ τῆς συνουσίας τῶν πονηρῶν. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς παρήνει μὴ μόνον φεύγειν τοὺς τοιούτους, ἀλλὰ καὶ ἐκτέμνειν, οὕτω λέγων· Εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· οὐδὲ Ματθ. ε. κθ. ταῦτα ὀφθαλμοὺ λέγων (τί γὰρ ἂν ἀδικήσειεν ὀφθαλμὸς διανοίας ὑγιαινούσης;) ἀλλὰ τοὺς φίλων ἀναγκαίων καὶ ἐν τάξει τῶν μελῶν τούτων ἡμῖν ὄντων καὶ βλαπτόντων ἡμᾶς, ταῦτα συμβουλεύσας, κελεύων καὶ τὴν φιλίαν τῶν τοιούτων ἀτιμάζειν, ὥστε τὴν σωτηρίαν τὴν ἑαυτῶν ἀσφαλεστέραν ποιεῖν. διὸ καὶ αὐτὸς πάλιν εὐσεβῶς λέγει· Οὐκ ἐκάθισα

μετὰ

μὴ σωφρόνων ματαιότητος, καὶ μὴ τῶν ἀνομοιούτων· μὴ εἰσέλθω. Καὶ ὁ Ἱερεμίας ὃ μακαρίζει τοὺς μόνας καθεζομένους, καὶ αἴροντα ζυγὸν ἐκ νεότητος. καὶ αἱ παρεμίαι πολὺν ἐπάγουσι τοῦτο ποιοῦντες λόγον, πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις καὶ λέγουσι μὴ μόνον ἐκκλίνειν, ἀλλὰ καὶ ἀποπηδᾶν ἀπὸ τῶν πονηρὰ συμβουλευόντων, καὶ μηδὲ ἐγγρονίζειν αὐτοῖς. εἰ γὰρ τὰ φυσικὰ μεταβάλλεται πολλάκις ἡμῖν ἀπὸ κακῆς ὁμιλίας· πόσῳ μᾶλλον τὰ τῆς προαιρέσεως; τό, τε γὰρ χρῶμα κατὰ φύσιν ἡμῖν πρόσεισι, καὶ ὃ ὑγιαίνει· ἀλλ' ἔστιν ὅτε ἀμφοτέρωθεν ταῦτα ἀπὸ ἑτέρας ἕξεως ἐναντίας. καὶ ὁ ὀρέγεται πάλιν σιτίων· καὶ τοῦτο πολλάκις ἀπωλέσαμεν ἀπὸ κακίας νοσημάτων· καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα ἔστιν ἰδεῖν συμβαίνοντα. Εἰ δὲ τὰ τῆς φύσεως κινῆται, πολλῷ μᾶλλον τὰ τῆς προαιρέσεως, ὅσῳ καὶ εὐκολωτέραν ἔχει τὴν ὑπὸ ἀτέρα μεταβολήν. μὴ δὴ μακρὰν εἰς νομίζωμεν τὴν τῶν κακῶν σωτηρίαν εἶναι βλέπειν, ἀλλὰ πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων φύγωμεν τοὺς τοιούτους, κἂν γυναῖκες ὦσι, κἂν φίλοι, κἂν ὁτιοῦν. ἐπεὶ καὶ τοὺς μεγάλους ἐκείνους ὕστερον ἀπώλεσε, Σολομῶντα λέγω, καὶ Σαμψών· καὶ ἔθνος ὂν ὁλόκληρον τὸ Ἰουδαϊκὸν ὕστερον διεφθείρετο. καὶ γὰρ ὕστερον θηρία πλήθειν εἴωθεν, ὡς πονηρία ἀνθρώπων. ἐκεῖνα μὲν γὰρ φανερὰν ἔχει καὶ ἰόν· ὕστοι δὲ ἀνεπαισθήτως καὶ ἀφοφητὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐνίασι τὴν λύμην, καὶ μαρὸν ἐπισύροντες τὸ βύτινον τῆς ἀρετῆς. ἀφ' οὗτο καὶ τὸν ἀκόλαστον ὄφιν ὁ Θεὸς ἀποτειχίζει, λέγων· Ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀφ' οὗ τὸ εὔκολον καὶ εὐπρόσιτον τῆς ἀπωλείας. σὺ δὲ εἰ μὴ πόλιν μέλλεις οἰκεῖν, ἀλλὰ κατὰ ἀέρων πολυπραγμονῇς, εἰ μὴ νοσώδεις, εἰ μὴ δύσκρατοι, εἰ μὴ ἀχλυώδεις· ψυχὴν δὲ μέλλων ποιεῖσθαι λέγε, καὶ προεργάζῃ τὴν σωτηρίαν τῶν μυούντων ὁμιλεῖν αὐτῇ· ἀλλ' ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε πᾶσιν αὐτὴν ἐπιτρέπεις. καὶ ποίας τοίνυν συμβουλὰς δώσομεν, εἰπέ μοι, ὅπως αὐτὴν ἐκφεύγῃς; πόθεν γὰρ οἴει σοὶ τὰς ἐρήμους κατειληφέναι θαλασσίους πίνας καὶ λαμπρότητας γίνεσθαι; οὐκ ὀλίγοι δορύβους δὲ ἀγρίους φεύγουσι, καὶ τὸ καπνοῦ τῶν ἐν τῷ μέσῳ πολεμούντων ἑαυτοὺς ἐσκήνωσαν· τούτους δὲ αὐτὸς ζηλώσον, ὅτι μέσης πόλεως ἐρημίας διώκων. πῶς δὲ ἔσται τοῦτο; ἐὰν σὸν πονηρὸν φύγῃς, ἐὰν σὸν ἀγαθὸν διώκῃς. ὅταν γὰρ πλείονα καρπώσῃ τῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἀσφάλειαν, οὐκ ἐν τῇ τῶν βλασφήμων φυγῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τῶν ὠφελίμων κτησιμαίᾳ. ἂν γὰρ φύγῃς μὲν τοὺς πονηρούς, διώκῃς δὲ τοὺς ἀγαθούς, ἑκατέρωθέν σοι τὰ τῆς ἀρετῆς αὐξηθήσεται, καὶ τὰ τῆς κακίας οἰχήσεται. ἵν' οὖν τοῦτο γένηται, ταῦτα ποιῶμεν, πειθόμενοι τῷ Ψαλμῳδῷ λέγοντι· ὅτι σὺ Κύριε κατῴκισάς με.*

Ψαλ. ε. ΕΙΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΥΣΗΣ, ΨΑΛΜΟΣ ΤΩΙ ΔΑΒΙΔ.

ΠΡότερον ἰδωμεν ὅτις ἡ κληρονομία, καὶ εἰ αὕτη καὶ ἡμῖν ἐπιβάλλει· ἔπειτα τὸ χρόνον καθ' ὃν δίδοται. Καὶ γὰρ ἄτοπον, τῆς ἐπαγγελίας μὴ ῥηθέντος ἡμῖν ἀπαγγελτικῶς, προσέχοντος ἡμῖν τὸν νοῦν, προεργάζεσθαι δὲ πολυπραγμονεῖν, καὶ τὰ γράμματα ἐπιζητεῖν, καὶ ἀγρυπνον καταβάλλειν, καὶ χαρτίοις προσπίπτειν, καὶ αὐτὰ γράφειν τὰ ἐγγεγραμμένα, καὶ πᾶσαν ἐπιδείκνυσθαι σπουδὴν ἐν τούτοις ὄντα τῆς ἁγιωσύνης εἰς μέσον προκειμένων, καὶ τῶν βίβλων πασῶν ἀνεῳγμένων, ῥαθυμεῖν δὲ καὶ ἀναπεπτωκέναι, καὶ ταῦτα τῆς κληρονομίας οὐκ ὄντος ἀληθοῦς. προσίωμεν τοίνυν, καὶ ἀνοίγωμεν τὰ γράμματα, καὶ ἐγκύπτωμεν τοῖς ἐγγεγραμμένοις, καὶ ἰδωμεν

Ορίων. γ. κζ.

Matth. ε. κη.

Ψαλ. ε. κβ.

μὴν ὅτι ἴσιν ἡμῖν ὁ κληρος ὅτος καταλέλειπται, καὶ ὡς ἡ τῦ κλήρυ φύσις. ὁ γὰρ ἁπλῶς
καταλιπεν ἡμῖν Ⓦ κληρον, ἀλλ' αἱρέσει ἰανί. ποία δὴ ταύτη; Ὁ ἀγαπῶν με, φησι, τὰς Ιω. ιδ. κγ.
ἐντολάς μυ τηρήσει. καὶ πάλιν, Ὃς ὐκ ἀρῃ Ⓦ σαυρὸν αὐτῦ, καὶ ἀκολυθεῖ ὀπίσω μυ· Ματθ. ι. λα.
ἓτερα πλείονα, ἅπερ τῇ διαθήκῃ ἐπέζεσπαι. μάθωμεν δὲ Ⓦ χρόνον, καθ' ὃν μέλ-
λομεν ταῦτα ἀπολαμβάνειν. ὁ γὰρ ὁ παρὼν ὅτιν, ἀλλ' ὁ μέλλων· μᾶλλον δὲ καὶ ὁ παρὼν
καὶ ὁ μέλλων. Ζητεῖτε γὰρ τὴν βασιλείαν τῦ Θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑ- Λκ. ιβ. λα.
μῖν· ὃ δὲ ὁλόκληρον ὅτε. ὅπερ γὰρ ὁ παρὼν βίος ὑπέσχηκεν, καὶ ἀτελέστερον ἔτι διαχειρίζομεθα. ὅπερ ποιυσιν Ⓐ ἔξωθεν νομοθέται, τὲς τελείοις γνωρίμοις ἐγχειρίζυσι τὴν παιδείαν ὑσίαν, τῦτο δὲ ὁ Θεὸς ἐργάζεται. ἐπειδὴ εἰς ἀνδρα τέλειον καὶ μέτρον ἡλικίας
καταντήσωμεν, καὶ τὸς Ⓦ ἀκηράστυ μεταῤῥῶμεν βίον, τότε ἡμῖν ἐγχειρίζει τ' κλῆ-
ρον ὐρανῦ. τέως δὲ διάγει, καὶ τὰ γράμματα ἡμῖν καταλιπε, καὶ τίνα προστίθεντες
ὑπιτυχόμεθα τῆς κληρονομίας εἶπεν, ὥστε μὴ σκάπτειν, μηδὲ ἀποκληρονόμυς γε-
νέσθαι. εἰ δέ τινας θορυβεῖ τὸ μηδέπω τελείυς ἡμᾶς εἶναι, καὶ ἀνατρέπει τὰ εἰρημένα, α. Κορ. ιγ. ιά.
ἄκυε τῦ Παύλυ λέγοντος· Ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐφρόνυν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην· ὅτε δὲ γέγονα ἀνὴρ, κατήργηκα τὰ τ' νηπίυ, φησὶ τῦ παρόντος καὶ τῦ μέλλοντος Εφ. δ. ιγ.
αἰῶνος διαλεγομένυ. καὶ πάλιν, Μέχρις ὃ καταντήσωμεν Ⓐ πάντες εἰς ἀνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας. ὁ μὲν γὰρ τῶν παρόντι, καθάπερ τοῖς ἔμφρυσι, τῇ κλίσει ταύτῃ ἀπατεφόμθα· ἐπειδὴ δὲ μέλλομεν εἰς τὴν διαστοιχίαν ἄγεσθαι οἰκίαν, τὰ ἱμάτια ἀπαμφιεννύμενοι τ' φθορέως, καὶ ἀφθαρσίαν ἀναλαβόντες, τοῖς ἑτέροις με-
τρησόμθα λῆξιν. αὕτη ἡ διαθήκη· καὶ ἀποκλήρους πολλοὺς ἐπείλησε ποιεῖν, ἐὰν ἀνάξιοι γνώσιν τῶν αἱρέσεων τ' ἐκλεγομένων. ἀλλ' ἴδωμεν καὶ τίς ὅτιν ὁ κληρος λοιπόν. Α' α. Κορ. β. θ.
μήτε ὀφθαλμὸς εἶδε, μήτε ὖς ἤκουσε, μήτε ὅτι καρδίαν ἀνθρώπυ ἀνέβη. πῶς τοίνυν
ἐμέλλομεν τὴν χρῆσιν τύτων λαμβάνειν ἐν ᾧ παρόντι βίῳ, ὧν καὶ ἡ γνῶσις ἐπαφροαίνει
τὴν διάνοιαν τὴν ἡμετέραν; διὰ τῦτο ἡμῖν ἐκεῖ τεταμίθυται καὶ ὅσα τὴν καθεμονίαν.
ἐὰν μὴ πόνοις τῇ παρύσῃ ζωῇ, ὥστε τῇ βεκχύτητι συγκαταλυθῆναι
ὃ ἐθίμοχθον· τὰ δὲ ἀγαθὰ ἐν ᾧ μέλλοντι ἐταμιθύσατο αἰῶνι, ὥστε ᾧ ἀνδρὶ συμπρεκτικέσθαι τὰς ἀμοιβάς. ἐκείνην τ' λῆξιν δὲ βασιλείαν καλῶ. εἰ γὰρ καὶ ἐπαφροαίνει λόγον, ἀλλ'
ὅμως καὶ ὃ ἐγχωρεῖ ἡμῖν ἀκοῦσαι, προηνίξατο τὰ μέλλοντα, νεῦμα μὲν (ὅπερ ἔφην εἶναι) βασιλείαν καλῶν, νεῦμα δὲ γάμον, νεῦμα δὲ ἐρχμὸν (ἀπὸ τ' Φαιδρῶν τ' πρὸς ἡμῖν ὀνομάτων προσηνοίγων ἡμῖν τ' τῶν ἐκείνων ἔννοιαν) τ' αἰῶνιον δόξαν, τ' ἀκήρατον μακαριότητα, τ' μετὰ Χριστοῦ διαγωγήν, ἧς οὐδὲν αὐτάρκως ἡμῖν ἴσον. Λίνες δὲ καὶ αἱ αἱρέσεις; οὐδὲν φορτικὸν ἐχθυσα. Α' θέλετε ἵνα, φησί, ποιῶσιν ὑμῖν Ⓐ ἄνθρωποι, ταῦτα καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς. Ματθ. ζ. ιβ.
ὁρᾶς πῶς οὐδὲν ξένον ἐπεισήγαγεν, ἀλλ' ἃ προσλαβοῦσα ἡ φύσις ἐνομοθέτησεν. ἀπ' αὐτός, φησι, γνῶναι θέλεις πρὸς τῶν πλησίον εἰς σε, ταῦτα δὲ αὐτὸς ἔργασαι. θέλεις ἐπαινεῖσθαι; ἐπαίνει. θέλεις μὴ ἁρπάζεσθαι; μὴ ἅρπαζε. θέλεις τιμᾶσθαι; τίμα. θέλεις ἐλεεῖσθαι; ἐλέει. θέλεις φιλεῖσθαι; φίλει. θέλεις μὴ ἀκύειν κακῶς; μηδὲ σὺ εἴπῃς. καὶ ὅσα τὴν ἀκρίβειαν. ὐκ εἶπεν, ὅσα ἂ θέλετε ἵνα ποιῶσι, μηδὲ ὑμεῖς ποιεῖτε, ἀλλ' ἃ θέλετε. ὅπερ γὰρ δύο εἰσὶν ὁδοὶ τὸς ἀρετὴν ἄγυσαι, μία μὲν ἡ ἀπαλλαγὴ τῆς κακίας, ἑτέρα δὲ ἡ ἐργασία τ' ἀρετ', ταύτην προθήκησι, διὰ ταύτης κἀκείνην δήλην ποιῶν. καὶ τὴν μὲν ἠνίξατο τῷ λέγειν, ὃ μισεῖς, ἄλλῳ μὴ ποιήσῃς· τ' δὲ, Ὅσα θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν Ⓐ ἄνθρωποι, ὃ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς. ἔστι καὶ ἄλλη αἵρε- Ματθ. ζ. ιβ. καὶ κφ. κβ. λθ.
σις. ποία δὲ αὕτη; ὃ ἀγαπᾷν Ⓦ πλησίον, ὡς ἑαυτόν. τί τύτυ ῥᾴθυμοι δὲ βυκολώτερον; ὃ γὰρ μισεῖν, ἐπαχθὲς καὶ θορυβῶδες ἐμποιῶ· ὃ δὲ φιλῶ, βύκολον καὶ ῥᾴδιον. καὶ γὰρ

Εἰ

Εἰ μὴ εἶπεν, ἀδελφοὶ ὄντες φιλῶτε θηρία, δύσκολον ἦν τὸ ὑπίταγμα· εἰ δὲ ἀδελφοὶ ὄντας ἀδελφοὺς φιλῆν ἐκέλευσεν, ἔνθα καὶ τὸ ὁμόσιον καὶ συγγενὲς πολλὴν εἰσφέρει ῥοπὴν, καὶ πόθεν τῆς φύσεως ἡ πρόσκλησις, ποίαν αὐ ἔχοι δυσκολίαν; ὅπερ καὶ ὅτι λεόντων καὶ λύκων γίνεται. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖ τὸ συγγενὲς τῆς φύσεως, ἀγωγὸν εἰς φιλίαν ὄν. ποίαν οὖν ἀρίτμου ἀπολογίαν, λέοντας μὲν ἡμερωθέντες καὶ ἑαυτοῖς ζωοτροφοῦντες, τοὺς δὲ ὁμογλώττους μὴ ὑπομένοντες; οὐχ ὁρᾶτε, ὅτι πολλοὶ διὰ κληρονομίαν γέγονται πολεμίασιν ἀγριαίνοντες, καὶ πόθεν τῆς γήρως ἀνέχονται κακῶν νέοι ὄντες καὶ σφριγῶντες, ποδαλγίας, τῶν ἄλλων τῶν ἐν τῷ γήρᾳ νοσημάτων, καὶ χρύζης, διὰ τὸ πεπεισθῆναι διηνεκῶς; καὶ τοι χρήματά ἐστιν ἐκεῖ, καὶ ἀδηλὸς ἐλπίς· ἐνταῦθα δὲ, ὑγιὴς, καὶ πολλάκις ὑγιοῦς, τὸ ὑπαρεσθῆναι Θεῷ. τίς δὲ ἡ κληρονομία; (γὰρ τῆς κληρονομούσης γάρ φησιν ἡ πεζεγραφὴ) ἡ ἐκκλησία, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς· πεῖθε λέγει Παῦλος· Ἡρμοσάμην ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ. καὶ ὁ Ἰωάννης· Ὁ ἔχων τὴν νύμφην, νυμφίος ἐστίν. ἀλλ' ὁ μὲν νυμφίος μίαν ἔχει πεφυκὼς ἡμέρας καταλύειν τὸ σφοδρὸν τοῦ ἔρωτος· ὁ δὲ ἡμέτερος νυμφίος μᾶλλον διηνεκῶς ἡμᾶς ἀγαπῶν, καὶ ὑπτιάζων πόθον· ὅπερ δηλῶν ὁ Ἰωάννης νυμφίον καλεῖ, ὅτε ἀκμάζοντας πόθοι. διὰ τοῦτο οὐ μόνον νύμφην ἐκάλεσεν, ἀλλ' ὅτι καὶ πόθεν ἐν σῶμα εἰσβάλεται καὶ μίαν ψυχὴν τῆς ἀρετῆς λόγον καὶ τῆς ἀγάπης· καὶ ὅτι καθάπερ ἡ νύμφη πόθεν ποιεῖ πρὸς ἀρέσκειαν τοῦ ἀνδρὸς, οὕτω καὶ ἡμᾶς χρὴ πάντα τὸν βίον τοιοῦτον εἶναι χρή. οἵα ἡ νύμφη τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὅτι τῶν παιδῶν καθέζεται, ἓν μεμνῆσθαι μόνον ὅπως ἀρέσκῃ τῷ νυμφίῳ· οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς ὅτι τοῦ βίου τούτου πεπαιδευμένοι ἐν σκηνῇ, τοῦ νυμφίου τὴν ἀρετὴν, καὶ τὴν τῆς νύμφης διάταξιν διατηροῦμεν. ταύτης τῆς νύμφης καὶ Δαβὶδ μέμνηται λέγων· Παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου, ἐν ἱματισμῷ διαχρύσῳ πεπεριβλημένη, πεποικιλμένη ἐν χρυσωτοῖς χρυσοῖς. θέλεις αὐτῆς καὶ τὰ ὑποδήματα ἰδεῖν; ἄκουσον Παύλου τοῦ νυμφαγωγοῦ λέγοντος· Ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης. θέλεις αὐτῆς ἰδεῖν καὶ τὴν ζώνην, ὡς καὶ ταύτὸ ἀληθείας σύγκειται; ὁ αὐτὸς σε διδάξει· πεπεζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ. θέλεις ἰδεῖν αὐτὴ καὶ τὸ κάλλος; καὶ τοῦτο μαθὲ παρ' αὐτοῦ· Μὴ ἔχουσα ῥυτίδα. ἄκουε καὶ ὁ ἐκκλησιαστὴς τί περὶ ταύτης λέγει· Ὅλη καλὴ εἶ ἡ πλησίον μου, καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί. θέλεις ἰδεῖν καὶ τοὺς πόδας; Ὡς ὡραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων τὴν εἰρήνην, ὁ Παῦλός φησι. καὶ καταφύσας αὐτοὺς ὕπως οὐκ ἦλθε τὴν δόξαν αὐτοῦ ὑποδεικνύμενος, ἵνα μὴ τῇ παρρησίᾳ τῶν κάλλους ἐκπλήξῃ αὐτὴν καὶ πρόφερνα ἐργάζηται, ἀλλ' ἔρχεται ἱμάτιον περιβεβλημένος, οἷον ἡ νύμφη· καὶ οὐκ αὐτὸς αὐτὸν κάλλος, ἀλλ' αὐτὸς παρὰ αὐτὴν πρόφερνα), τηρῶν καὶ ταῦτα τὸν νυμφίον νόμον· ἐκ τὴν νύμφην αὐτὸν ἄγειν. ὅπερ καὶ ὁ Μωϋσῆς ἔλεγεν· Ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. καὶ ὁ Παῦλος· Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν· ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. ἐλθὼν τοίνυν εἰς τὸ καταγώγιον αὐτῆς, καὶ θύρων ῥυπωσάν, αὐχμῶσαν, γυμνὴν, πεφυρμένην αἵματι, ἔλουσεν, ἤλειψεν, ἔνδυσεν ἱμάτιον, οἷον θύρεθῆναι ἕτερον οὐκ ἔνι, αὐτὸς αὐτῇ γινόμενος πρόφερνα, καὶ λαβὼν αὐτὴν ὕπως ἀνάγῃ. ταύτην ἡ κληρονομίαν ἡτοίμασται. Τί οὖν γὰρ αὐτῆς φησιν ὁ πρόφης; πολλά. ζωὴν γὰρ ὅτι, καὶ πλείονα τῶν αὐτῇ συμβησομένων προεῖπε καὶ προεμηνύωσεν· οἷον περὶ τὸ νυμφίου, περὶ τῆς νυμφαγωγίας, περὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἀναδεξομένων αὐτήν. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ ἐνταῦθα γὰρ αὐτῆς ποιεῖται τὸν λόγον, καὶ

ἀρχόμενος,

Φιλ. μδ. στιχ. ια. ιβ.

Εφ. ε. κα.

Εφ. ε. κζ.

Ασμ. δ. ζ.

Ρω. ι. ιε.

Γεν. β. κδ.

Εφ. ε. λβ.

ἀρχόμενος, καθάπερ ⓐ Σωκράτει ἔνιοι ⓐ ῥήτορες, λέγε ὑπὲρ ἑνὸς ποιεῖται τὸν διαλογισμόν, ὅτι ὑπὲρ τῆς κληρονομούσης. καὶ τί αἰτεῖ ἡ κληρονομοῦσα, ἀκούσωμεν.

1 Τὰ ῥήματά μου ἐνώτισαι Κύριε. Τὸν νυμφίον Κύριον καλεῖ. καὶ γὰρ ὅτου νύμφης θυγάτριον ἔργον. Εἰ γὰρ ὅτι τῶν ὁμοουσίων τοῦτο συμβαίνει, καὶ κύριον ϖ ἄνδρα καλεῖ ἡ γυνή· πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ Χριστοῦ, ὅπου καὶ φύσει Κύριός ἐστιν. ὅταν γοῦν αὐτὸν οὐχ ὡς νυμφίον καλεῖ Κύριον μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς δεσπότην, καὶ ὑπισχνῆται αὐτὸν ποιεῖς τῶν δούλων. ὅπερ γὰρ κληρονομία αὐτῇ προσκεῖται, ἡ κληρονομία ἦ αὐτη, εἰ κατορθώσειε τὰ ὑπισχνούμενα, εἰς ἔργον ἐκβαίνει· ἵνα καλεῖ καὶ δεῖται συμμάχου αὐτῇ γενέσθαι, ὥστε δύσασθαι τὰ προσκείμενα, καὶ μὴ ἐκπεσεῖν τοῦ κλήρου. διὸ καί φησι· τὰ ῥήματά μου ἐνώτισαι Κύριε. καὶ μετὰ παῤῥησίας λέγει τοῦτο, ὅπερ ποιοῦντα αἰτεῖ, ἅπερ καὶ αὐτὸς διδόναι βούλεται. ὡς ἐάν τις τοιοῦτα αἰτῇ δύναμιν τοῦ παρέχοντος, ἃ δύναται χαρίσασθαι τοῖς αἰτοῦσι τοῦ θεοῦ· ὅταν κατ' ἐμοῦ βλέπητε, ὅταν κατ' ἐμοῦ λαλῶσι τὰ λελυπηκότων. ταῦτα οὐκ ἔστιν ἀνθρώπου, ἀλλὰ διαβόλου τὰ ῥήματα. Εἰ γὰρ ὁ ὀμνύων οὐκ τοῦ διαβόλου ἐστὶ (καὶ γὰρ ὁ προσκυνῶν τούτων οὐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν) δῆλον ὅτι καὶ ὁ κατ' Matth. 5. 34.
ἐμοῦ βλέπεσθαι. ἐὰν οὖν λέγῃς· τὰ ῥήματα ἐνώτισαι, ἐκεῖνα φθέγγῃ, ἃ δύναται παρασκευάσαι ῥήματα ἐστὶν ἡμέτερα καὶ φίλαν ἀνθρώπου καὶ οὐδὲν ἔχοντος διαβολικόν.

Σωσὲς τῇ κραυγῇ μου. Κραυγὴν οὐ ταύτην, ἀλλὰ τὸν τόνον φησὶ τῆς φωνῆς, ἀλλὰ τὴν διανοίας τοῦ διαθέσιν. ἐπεὶ καὶ τῷ Μωϋσεῖ σιγῶντι ἔλεγε, τί βοᾷς πρὸς μέ; οὐκ εἶπε, τί εὔχῃ πρὸς μέ; ἀλλὰ, τί βοᾷς πρὸς μέ; ὅπερ μετὰ σφοδρᾶς διαθέσεως αὐτῷ προσῆν. ἵνα γοῦν μάθῃς ὅτι καὶ σιγῶντα τὸν κραυγὴν λέγει, ἀλλὰ τὴν διάθεσιν, καὶ τοῦτο ἀσυδιὼ τοῦτο Σωσιπατρώου, οὐκ εἶπεν, ἄκουσον τῆς κραυγῆς μου, ἀλλὰ τί; Σωσὲς· τουτέστι, κατάμαθε. Εἰ γὰρ καὶ θυμώδεσιν κέχρηται ῥήμασιν, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀνθρωπίνοις ὁ αὐτῷ παιδαγώγησον δηλοῖ.

2 Πρόσχες τῇ φωνῇ τῆς δεήσεώς μου. Πάλιν τοῦ ἔνδον λέγει φωνήν. ὅταν καὶ Ἄννα ἔβοα. καὶ οὐχ ἁπλῶς εἶπε, προσχὲς τῇ φωνῇ τῆς εὐχῆς μου, ἀλλὰ τῆς δεήσεώς μου. τὴν γὰρ εὐχὴν μόνον ἱκέτης δεῖ προσκεῖσθαι ἡμᾶς καὶ γνώμην. ὁ γὰρ ἱκέτης καὶ κατηγορήματα ἀναλαμβάνει· ὁ δὲ ἐνδρὸς κατθυχόμενος, κατήγορος μᾶλλόν ἐστιν, ἢ ἱκέτης. εἶδες πῶς προσέσχε τοῦ εὐχοῦ, ὅπερ ἀξίαν αὐτοῦ ἐποιεῖτο τοῦ ἀκουσθῆναι. ὅταν καὶ ἡμεῖς, ὅταν εὐχώμεθα βλώμεθα ἀκούεσθαι, πρόσχον αὐτοῦ καθιστῶμεν, ἵνα ἡ φυχὴ, καὶ μὴ κατηγορεῖα γένηται, καὶ τοὺς νόμους τοὺς ἐκείνου, ὅτως αὐτὸ εἰσάγωμεν.

Ὁ βασιλεύς μου καὶ ὁ Θεός μου. Ὅπερ ὁ προφήτης συνεχῶς λέγει, μᾶλλον ἢ ὥσπερ ἐξαίρετον ὡς Ἀβραάμ φησιν (καθὼς ὁ Παῦλός φησι· Διὸ καὶ αὐτὸν οὐκ ἐπῃσχύνετο ὁ Θεός, Θεὸς καλεῖσθαι αὐτῶν) τοῦτο αὐτὸν διείληφε, καὶ τῷ πόθῳ κατόρθωσεν. οὐ γὰρ εἶπεν ἁπλῶς, βασιλεύς, ἀλλ' ὁ βασιλεύς μου καὶ ὁ Θεός μου, ϖ ἔρωτα ἐνδεικνύμενος τοῦ αὐτοῦ. Εἶτα καὶ τὰς αἰτίας τίθησι, δι' ἃς ἀξιοῖ αὐτοῦ ἀκουσθῆναι. ποίας δέ εἰσιν αὐτάς; Ephes. 11. 16.

3 Ὅτι πρὸς σὲ προσεύξομαι Κύριε. Τίς, φησιν, οὐκ τῷ Θεῷ προσεύχεται; πολλοὶ δοκοῦσι μοὶ τῷ Θεῷ προσεύχεσθαι πρὸς ὃν αἱ δεήσεων ὑπόδειξιν τοῦτο ποιοῦσιν. ἀλλ' οὐχ αὕτη· ἀλλὰ πρὸς Θεὸν αὐτὸν ἀνετείνετο, καὶ δυσθεράπευτα πάθη ἀφῆσα. Τὸ πρωῒ εἰσακούσῃ τῆς φωνῆς μου. Ὁρᾷς ἀσυδιὼ καταμεμυημένον ψυχοῦ· οὐκ προσοιμίων τῆς ἡμέρας, φησί, τοῦτο ἔργον ποιοῦμαι. ἀκούεσθαι ⓐ μετὰ μεγάλα ἔργα τότε ὑπὸ τοῦ θυμοῦ ἐρχόμενοι. δεῖ οὐχ αὕτη· δεῖ οὐκ προσοιμίων τῆς ἡμέρας ταῖς ἀπαρχαῖς ἐνίδου τῷ Θεῷ. δεῖ γάρ, φησι, φθάνειν ϖ πολλὰ ἐπὶ θυσιαστήριόν σου, ἵνα προὶ ἀνατολῆς φωτὸς ἐντυγχάνειν σοι. σὺ δὲ ὑπὲρ μὲ βασι- Sophon. 111.

λέως οὐκ ἀν ἀνάξιον ⟨W⟩ ἐλάπτονα τοῦ σὲ τοσκιωπῆσαι. νυνὶ δὲ ἡλίου τοσκιωσῶντος καθεύδεις αὐτός, καὶ ἀναχωρεῖς τῇ κτίσει τῆς τοσεδρίας, ἣ δὲ φθάνεις ἅπασαν τὴν κτίσιν τὴν δι' σὲ ἡμομένην, οὐδὲ ἀποδίδως αὐτῇ τὰ δικαιοσύνια· ἀλλ' ἀνιστάμενος καὶ ὄψιν τοσκλύζεις καὶ χεῖρας, τὴν δὲ ψυχὴν τοσορᾷς ἀκάθαρτον. οὐκ οἶδα, ὅπι καθάπερ ὕδατι σῶμα, ὕπω δὶ ὑγρῆς ἡ ψυχὴ καθαίρεται; νίψον οὖνιν τοῦ τὸ σώματος τὴν ψυχήν. πολλαὶ λῆμαι τοσοίσανται αὐτῇ κακίας· ταύτας ἀποδώμεθα διὰ τῆς δεήσεως. δύναται γὰρ ὕπω ὁ σῶμα τειχίσωμεν, καλὸν θεμέλιον τῆς καθημερινῆς τοσάξεως καταβαλώμεθα. 4 Τὸ τοσοὶ τοδαρήσομαί σοι, καὶ ἐπόψομαι. Παρακήσομαί σοι, ἤτοι φησὶν, ἀλλ' ἔργοις. ὁ γὰρ τοιοῦτος ἐγκὶς ψευδῆς δύναται. ὃ γὰρ ἐγκὶς καὶ ὁ μακρὰν ἐντεῦθεν συμβαίνει. ὁ γὰρ Θεὸς πανταχοῦ ὅλι. τοδαρήσομαί σοι, καὶ ἐπόψομαι.

Ὅτι μὴ Θεὸς θέλων ἀνομίαν σὺ εἶ. Ἕτερος ἐρμηνευτὴς φησὶ· Καὶ σκοπήσω, ὅτι μὴ Θεὸς θέλων ἀνομίαν σὺ εἶ, 5 Οὐδὲ παροικήσει σοι πονηρευόμενος. Ἐνταῦθα τὰ εἰδωλα ἀφίησι· ὅτι τούτοις ἔχαιρεν, καὶ τοδανομίᾳ πάσῃ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐν πονηρίᾳ τοσάγμασιν. οὐδὲ παροικήσει σοι πονηρευόμενος. οὐκ ἔσαι σοί, φησι, φίλος, οὐκ ἔσαι σοι πλησίον. Οὐδὲ δικαιωθοῦσι τοδάνομοι κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν σου. Τὸ μισοπόνηρον τοῦ Θεοῦ ἐνταῦθα δείκνυσι, διδάσκων τοὺς ἐγκὶς αὐτῷ νομιζομένους τοιούτους ἑαυτοὺς κατασκευάζειν, ὡς οὐκ ἐκεῖ ἄλλως ἐγκὶς ἐσόμενοι. Εἰ γὰρ δύναιτο ἀφ' ἑτέρου χώρας οὐκ ἄν τις δυνατὸς γένοιτο ἐγκὶς εἶναι πλησίον τοῖς ἔξωθεν διεξιὼν, πολλῷ μᾶλλον τούτῳ. ὅτι γὰρ δύναται σωτηρίαν ἀνδρῶν ἐγκὶς εἶναι ⟨Q⟩ πονηροὶ, ἄκουσον τί φησι τοῦτ' δικαίου· Βαρὺς ἐστιν ἡμῖν καὶ βλεπόμενος. ὕστερον καὶ Ἰωάννης ὁ δεσμωτήριον οἰκῶν καὶ μηδὲ ὁρώμενος ἐλύτρωσε τὴν Ἡρωδιάδα, καὶ τοσοῦτον αὐτοῦ ἀφεικήκει. μᾶλλον ἢ τὴν τελωνικὴν, καὶ τὸν τυραννικὸν τότε σκεῦος Ζακχαίου κατέσεισε. μηδεὶς οὖνιν τῶν ἐν ἀρετῇ ζώντων ἠλιθίαν τινὰ πάσχειν δεινὸν, καὶ ὑπὸ ἀνθρώπων τῶν ἐχθρῶν. ⟨Q⟩ γὰρ πάσχοντες, ⟨Q⟩ ποιοῦντές εἰσιν.

Σοφ. β. 12.

6 Ἐμίσησας πάντας τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν, ἀπολεῖς πάντας τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος. 7 Ἄνδρα αἵματων καὶ δόλιον βδελύσεται Κύριος. Ταῦτα λέγεται, οὐχ ἵνα ἀκούσωμεν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ παιδευώμεθα. ταῦτα συνεχῶς ἀκούοντες καὶ τοῦ τοσόπου τὸ νυμφίου ἁρμόζεσθαι, καὶ πλησίον αὐτοῦ γίνεσθαι· ὡς αἱ μὴ ταῦτα ᾖ, ἐρημούμεθα τῆς ἀΐδου ῥοπῆς, ἣ οὐδὲν αἰ ἡμῖν χεῖρον. ἐμίσησας πάντας τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν· καὶ δοῦλος ᾖ, φησι, καὶ ἐλεύθερος, καὶ βασιλεὺς, καὶ ὁστισοῦν. ὁ γὰρ ἀπὸ τῶν ἀξιωμάτων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀρετῆς φίλους εἵλκυσεν ὁ Θεὸς εἰκότως. ἀλλ' ὅπου πολλοὶ τῶν παχυτέρων οὐδὲν ἠκριβώσαντο τὸ μῖσος τοῦτο, ἄκουσον πῶς ἐπήγαγε καὶ κολάσεως φόβον, εἰπών· Ἀπολεῖς πάντας τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος· ὅτι δὲ παχυτέρων τῶν ἁμαρτανομένων ⟨W⟩ λόγον μεταπιθεῖς. ὁ γὰρ μέγεθος τοῦ μίσους ἔσεσται καὶ τῆς ὠμοτητος (καίτοι καὶ ὅτου ἁφατος κόλασις) ἀλλὰ καὶ πάντας Ἀπολεῖς τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος. καίτοι καὶ ὁ τοσότερον κολαστὴν, ὁ γενέσθαι χεῖρον· ἀλλὰ τοσὸς μὲν τοὺς Σωκράτην δυναμένους ἐκεῖνο ἐδίδαξε· τοσὸς δὲ τοὺς παχυτέρους, καὶ τοῦτο τοσοέδωκε. μὴ οὖνιν θορυβηθῇς ἀνθρωπε, μηδὲ ταραχθῇς, ἐπειδὰν ἴδῃς τινὰς ψευδομένους, ἁρπάζοντας, πλεονεκτοῦντας, καὶ μηδὲν πάσχοντας δεινόν. ἔσαι γὰρ πάντως τοῦτο. τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ φύσις ἀποστρέφεται πονηρίαν, μισεῖ τι αὐτῷ ἀεὶ, καὶ ἀπεχθάνεται. τοὺς δὲ λαλοῦντας τὸ ψεῦδος ἐνταῦθα λέγει, τοὺς ἐν πονηρίᾳ βιοῦντας, τοὺς τὰ ψεύδη τοσάγματα διώκοντας, τοὺς τοῖς ἡδοναῖς, τοὺς τοῖς γαστριμαργίαις, τοὺς τοῖς πλεονεξίαν ἐπιπεμένους. οἵδε γὰρ πάντα ταῦτα ψεύδη καλεῖν. ἄνδρα αἵματων καὶ δόλιον βδελύσεται Κύριος. τοῦ φοι-

χολ. ἢ πονηρ.

χαίνει

κὸν ἐν τοῦτοῖς φησι, Ⓜ ὀπίσω λελυόντα, Ⓜ ὑπουλον, τ' ἄλλα μὴ ὀπὶ σώματος φέροντα, ἕτερα δ' ὀπὶ τῆς ψυχῆς· Ⓜ τὸ εἰκείμενον τοῦ σωτηρίου ὀπτικείας, τὰ δ' λύκων ὀπιδεικνύμενον, ὃ χεῖρον δὴ ἦμοιτο τοῦτο. ὁ μὲν γὰρ ἅλλος ἐχθρὸς, καὶ φυλακίος ἦμοιτ' ἂν· ὁ δ' συγκαλύπτων τὴν πονηρίαν καὶ χρώμενος τῇ κακίᾳ, δυσφώρατος ὢν πολλὰ ἐργάζεται τὰ δεινά. Διὰ τοῦτο καὶ Χριστὸς, νικῆσαι αὐτὸν τοῦ ψεύδους ἐβούλοντο, νήφειν ἐκέλευσεν. Ἔρχονται γάρ τοῦτοι πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες. Ματθ. ζ. ιε.

8 Ἐγὼ δὲ ἐν τῷ πλήθει τοῦ ἐλέους σου εἰσελεύσομαι εἰς τὸν οἶκόν σου.

Ἐπειδὴ ἀπὸ τοιούτων ἡ ἐκκλησία συνείλεκτο, Ἑλλήνων, μάγων, αὐθροφόνων, γοήτων, ψευστῶν, ὑπούλων, εἶπε δὲ ὅτι μισεῖς καὶ ἀποστρέφῃ, δείκνυσα ὅτι οὐκ αὐτὴ τῇ διαστολῇ καὶ κατορθώματα, ἀλλὰ τῇ φιλανθρωπίᾳ ἀπαλλαγεῖσα ἐκείνων εἰς τὰ ἐναντία εἰσήγαγεν, ἐπήγαγεν· ἐγὼ δὲ ἐν τῷ πλήθει τοῦ ἐλέους σου εἰσελεύσομαι εἰς τὸν οἶκόν σου. ἵνα γὰρ μή τις λέγῃ· πῶς οὖν σὺ τὰ καὶ τὰ ἐργασαμένη ἐσώθης; εἶπε τὸν τρόπον τῆς σωτηρίας· ὅτι διὰ τὴν πολλὴν φιλανθρωπίαν, διὰ τὴν ἄφατον ἀγαθότητα ἐσώθην. Ἀλλ' εἰσί τινες, οἳ οὐδὲ ἔλεον προσίενται, αἰσχρὰ νοσοῦντες, οἷοι ἦσαν Ⓐ Ἰουδαῖοι. ἡ γὰρ χάρις καὶ ὁ ἔλεος, καὶν χάρις ᾖ καὶ ἔλεος, ἀλλὰ τοῦ βουλομένους καὶ χάριν ἔχοντας σώζει, καὶ τοὺς ἀφνιωμένους καὶ μὴ βουλομένους δέξασθαι τὴν δωρεὰν, οἷοι γεγόνασιν Ⓐ Ἰουδαῖοι· πρὸ τῶν καὶ Παῦλος ἔλεγεν, Ὅτι ἀγνοοῦντες τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητοῦντες στῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν. Ρω. ι. γ.
Εἶπε δὲ τίνος εἶπε τὰ τοῦ Θεοῦ, λέγει καὶ τὰ περὶ ἑαυτῆς· Προσκυνήσω πρὸς ναὸν ἅγιόν σου ἐν φόβῳ σου. Ὅταν γὰρ χάριτος ἀπολαύσω, καὶ τὰ περὶ ἐμαυτῆς εἰσενέγκω, τοῦτον εἰσίσω σοι τὴν θυσίαν, φησὶ· προσκυνήσω πρὸς ναὸν ἅγιόν σου ἐν φόβῳ σου· ὃ καθάπερ Ⓐ πολλοὶ τῶν βλεμμάτων, κινήμασι, χασμωδίαις, ναρκῶντες, ἀλλὰ μὴ φόβῳ καὶ τρόμῳ, φησίν. ὁ γὰρ ὕπνος βλέμμασι, πᾶσαν κακίαν ἀποτίθεται, πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν χειραγωγεῖται, τὸν Θεὸν ἵλεων καθίστησιν ἑαυτῷ.

9 Κύριε, ὁδήγησόν με ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου ἕνεκα τῶν ἐχθρῶν μου. Εἶπε τοὺς ὑμνοῦντας τὸν Θεὸν, τὸ μισοπόνηρον, τὸ φιλάνθρωπον, τὸ κηδεμονικὸν, εἶπε τὴν ἑαυτῆς σωτηρίαν, εἶπε τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐσώθη, εἶπε τίνα μὲν τὸ σωθῆναι αὐτὴν εἰσήγαγεν· ἀπέστρεψε κακίας, ἐχειραγώγησε πρὸς ἀρετήν· χρηστὰς ὑπέφηνε ἐλπίδας καὶ τοῖς ἐν πονηρίᾳ ζῶσιν, εἴγε βουληθῶσι μεταβληθῆναι, ὡς ἐλέου δωρεὰν τυχεῖν· τρέπει Ⓜ λόγον εἰς αἴτησιν λοιπὸν λέγουσα· Κύριε, ὁδήγησόν με ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου, διὰ τοῦτον παραδοῦσα Ⓜ ἀκροατὴν προτρέπουσιν ὑμνους ἀναφέρειν εἰς τὸν Θεὸν, καὶ θυσιαστεῖν ἐφ' οἷς θυτέον ἐστὶ καὶ ὅτε ἄντικρυς βούλεται αὐτεῖν· ἐκ πάλιν θυσιαστεῖν, ἐφ' οἷς δὴ λάθοι. ἀλλ' ἴδωμεν καὶ ἵνα ἐστὶν ἃ αἰτεῖ. μὴ γὰρ ἁβιωτικόν; μή τι ἐπίκηρον; μή τι τῶν παρρεόντων; μὴ περὶ πλούτου διαλέγεται; μὴ περὶ δόξης; μὴ περὶ δυναστείας; μὴ περὶ ὑμοειδῶν ἐχθρῶν; οὐδὲν τούτων. ἀλλὰ τί; Κύριε, ὁδήγησόν με ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου ἕνεκα τῶν ἐχθρῶν μου. ὁρᾷς πῶς οὐδὲν ἐπίκηρον αἰτεῖ, ἐκ πῶς δεῖται τῆς ἄνωθεν συμμαχίας. Ⓐ γὰρ τοῦτον ὁδεύοντες τὴν ὁδὸν, ἐκείνης μάλιστα δέονται τῆς ῥοπῆς. δικαιοσύνῃ δὲ ἐν τοῦτοῖς, τὴν καθολικὴν φησιν ἀρετήν. καὶ καλῶς εἶπεν, ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου. ἔστι γὰρ καὶ δικαιοσύνη, ἡ ἀπὸ τῶν νόμων τῶν ἔξωθεν, ἀλλ' ἀτελὴς καὶ οὐκ ἐγγυαται τὸ τέλειον καὶ ἀπηρτισμένον, ἐκ δὲ δικαίων συγκειμένη λογισμῶν. ἐγὼ δὲ τὴν ἐν αὐτῷ δικαιοσύνην, τὴν ἀπὸ σοῦ κατεντεταλμένην, τὴν εἰς τὸ ἀγαθὸν χειραγωγήσασαν, καὶ τὴν συμμαχίαν, ὥστε τοῦτον ἐπιτελεῖσθαι τὴν δικαιοσύνην. καλῶς δὲ εἶπε καὶ ὁδήγησον. ὁδὸς γὰρ ὁ παρὼν βίος, δεόμενος τῆς ἄνωθεν χειραγωγίας. εἰ γὰρ εἰς

πόλιν μέλλοντες εἰσιέναι, δεόμεθα τῶν γνωρίζοντος ἡμῖν τὴν ὁδόν· πολλῷ μᾶλλον εἰς τὸν οὐρανὸν ἀποδημεῖν μέλλοντες, χρείαν ἔχομεν τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς, ἵνα δείξῃ καὶ σημείξῃ καὶ χειραγωγήσῃ. πολλαὶ γὰρ ἀτραποὶ αἱ σκιτέπουσαι. Διὰ τοῦτο ἐχόμεθα τῆς δεξιᾶς τοῦ Θεοῦ. Ἕνεκα τῶν ἐχθρῶν μου. πολλοὶ συνέστησαν, φησι, πολέμιοι βουλόμενοί μου παρεκκλῖναι καὶ διαβήματα, καὶ πλανῆσαι, καὶ πρὸς ἑτέραν ὁδὸν ἀγαγεῖν. ἐπεὶ οὖν τοιαῦται αἱ ὑπουργίαι, τοιαύτης αἱ ἔφοδοι, ὁδήγησόν με αὐτός. τῆς γὰρ σῆς χρείαν ἔχω συμμαχίας. ἀλλὰ δὲ μὴ ὁδηγηθῆναι, αὐτὸ γίνεται· δεῖ δὲ ἄξιον εἶναι τοῦ κατηχθῆναι ὑπὸ τῆς χειρὸς ἐκείνης, τῆς ἡμετέρας γλυκάνθω σου τὴν ἀκρίβειαν. διὰ γὰρ τῆς ἀκαθάρτου, διὰ κατέχει σε ἡ χεὶρ ἐκείνη· διὰ τῆς πλεονεκτικῆς, διὰ ἑτέραν ἴσως κηλίδα ἔχων.

Κατεύθυνον ἐνώπιόν σου τὴν ὁδόν μου. Τοῦτ' ἔστι, δήλωσόν μοι ποίησον, σαφῆ, γνώριμον· ὀρθοτόμησον αὐτὴν πρὸς ἐμοί. ἕτερος γὰρ ἑρμηνευτὴς εἶπεν· Ὁμάλισον ἔμπροσθέν μου τὴν ὁδόν σου. τοῦτ' ἔστι, ῥᾳδίαν ποίησον, εὔκολον.

10 Ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ἀλήθεια, ἡ καρδία αὐτῶν ματαία.

Ἐμοὶ δοκεῖ καὶ περὶ τῶν ἐν πλάνῃ βιούντων ταῦτα λέγειν (τὸ, τε στόμα βαβαλλάσσα, καὶ τὴν διάνοιαν ὡς ἐρήμην πάντος ἀγαθοῦ) καὶ περὶ τῶν ἐν πονηρίᾳ ζώντων.

11 Τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν. Ἤτοι δὲ φονικὸν ἐνταῦθα λέγει, ἢ δὲ νεκρὰ προσφέρειν δόγματα, καὶ δυσώδη. οὐκ ἂν τις ἀμάρτοι, καὶ τῶν αἱρετικὰ φθεγγομένων ῥήματα καὶ στόματα ὅπου καλέσας, τάφον. πολὺ γὰρ τῆς ἀληθοῦς δυσωδίας ἐκείνη χαλεπωτέρα, ἀπὸ σηπεδόνος τικτομένη ψυχῆς. καὶ τῶν πλεονεκτῶν καὶ στόματα τοιαῦτα· ὅταν μηδὲν ὑγιὲς προσφέρωσιν, ἀλλὰ φόνους καὶ ἁρπαγάς. μὴ τοίνυν ἔχω τάφος δὲ στόμα σου, ἀλλὰ θησαυρός. πολὺ γὰρ ⓐ θησαυροὶ διενεγκάσι τῶν τάφων· οὗ ἐκεῖνοι μὲν φθείρουσιν ὅταν ἂν λάβωσιν, ἤτοι δὲ διατηροῦσιν. ἔγκε τοίνυν καὶ σὺ πλοῦτον φιλοσοφίας ἀεὶ μνώμενος, ἀλλὰ μὴ δυσωδίαν τινὰ δὲ σηπεδόνα. δὲ οὐχ ἁπλῶς εἶπε, τάφον, ἀλλ' ἀνεῳγμένον, ὥστε καὶ πλείονα δηλῶσαι τὴν βδελυγμίαν γίνεσθαι. δέον γὰρ κρύπτειν τὰ τοιαῦτα ῥήματα, ⓐ δὲ καὶ σκέφρασιν, ὥστε μᾶλλον αὐτῶν τὸν νόσον ἐνδείκνυσθαι. καὶ ὅτι μὲν τῶν νεκρῶν σωμάτων δὲ ἐνδυσίον πιοιοῦντες, τῇ γῇ παραδιδόμεν· ἤτοι δὲ ὅτι τῶν ῥημάτων τούτων δὲ ἐνδυσίον ἐργάζονται, καὶ, ὃ δέον καταπρύπτειν κάτω, ἐκφέροντες, καὶ πολλοὺς παραβλάπτοντες, καὶ προτιθέντες πᾶσιν ὁρᾶν. ἀλλ' ἐλεώμεθα τοιούτους. Εἰ γὰρ τὰ νεκρὰ σώματα ἔξω τῆς πόλεως καταβάπτομεν· πολλῷ μᾶλλον χρὴ τὰ νεκρὰ ῥήματα, καὶ χρὴ τὰ τοιαῦτα ἐκφέροντας, καὶ μηδὲ συσκιάσαι βουλομένους πόρρω που κατοικίζειν χρή· ὅπερ καὶ τῆς πόλεως λύμη, τὰ τοιαῦτα σώματά ἐστι. Ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν. Εἶδες ἕτερον κακίας εἶδος. ⓐ μὲν ἐν τῇ βαθείᾳ κατακρύπτουσι δόλον, ῥήματα προσηνῆ προσφέροντες· ⓐ δὲ τοσαύτην κέχρηται τῇ δεινότητι, ὡς ἐν αὐλαῖς τοῖς ῥήμασι συσκιάζειν τὴν πονηρίαν, καὶ ῥᾳδίως δόλους καὶ ὑπουργίας. Κεῖνον αὐτὸν ὁ Θεός, 12 Ἀποπεσάτωσαν ἀπὸ τῶν βουλιῶν αὐτῶν. Ὅρα καὶ ἐνταῦθα τὴν ἠμερότητα τῆς βουλῆς. δὲ γὰρ εἶπε, κόλασον, ἀλλὰ κρῖνον αὐτοὺς καὶ παῦσον τῆς πονηρίας· δύνηται αὐτῶν ποίησον τὰ μηχανήματα. ὅταν δὲ ὑπὲρ αὐτῶν βούλεσθαί ἐστι, τὸ μηκέτι προσιέναι τὰ κακίας αὐλαῖς. Καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀσεβειῶν αὐτῶν ἔξωσον αὐτούς, ὅτι παρεπίκραναν σε Κύριε. Τουτέστιν, οὐδέν μοι μέλει τῶν εἰς ἐμὲ ὑβρισμάτων, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν σῶν ἀλγῶ. ὅτω γὰρ μάλιστα φιλοσόφου ψυχῆς, ὑπὲρ μὲν τῶν οἰκείων μὴ ἀμύνεσθαι· ὑπὲρ δὲ τῶν εἰς Θεὸν ὑβρισμένων σφόδρα ἐπτοῆσθαι. τούτων ταὐτότητα πολλοὶ ποιοῦσι, τὰ μὲν τοῦ Θεοῦ προορῶντες, καὶ ἑαυτῶν μὲν πολλῆς ἐκδιχομένους τῆς σφοδρότητος. ἀλλ' οὐχ ⓐ ἅγιοι οὗτος, ἀλλ-

λοῖ

καὶ σοδροὶ τιμωροὶ τῶν εἰς Θεὸν γινομένων ἦσαν, καὶ ὑ ἑαυτῶν πρεσβύτερων.

13 Καὶ εὐφρανθήσονται πάντες Ⓐ ἐλπίζοντες ὅτι σέ. Ὅσα τις εὐχῆς τὸ κέρδος. κἀκεῖνοι βελτίους ἔσονται, καὶ σώσονται τῆς πονηρίας· καὶ ἕτεροι πολλῆς ἀπολαύσονται τῆς ἡδονῆς, τήν τε σκέπην μεταβαλλόμενοι ὁρῶντες, καὶ τὴν εἰς τὸ βέλτιον μετάθεσιν, καὶ ἕτερος ἀσυδαμοτέρας ταύτης γινομένους. Εἰς ᾄσματα ἀγαθιάσονται, καὶ κατασκηνώσεις ἐν αὐλαῖς. Αὕτη γὰρ μάλιστα ἡ χαρὰ διαμένει. ὡς ἄγε ἄλλαι, τῶν ποταμίων ῥευμάτων οὐδὲν ἄμεινον ἀφάκεινται ὁμοῦ τε φαινόμεναι καὶ ἀδαρρέουσαι· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ δύφεσις μένει καὶ πέπηγε, ἀφαρκὴς τέ ὅστι καὶ μόνιμος, οὐδεμιᾶς τῶν ἀδοκήτων θλίψεσιν ἀφακτομένη, ἀλλ' ὑψηλοτέρα γινομένη δι' αὐτῶν τῶν κωλυόντων. ἐπεὶ καὶ Ⓐ ἀπόστολοι ἐμαστιγώθησαν, καὶ ἔχαιρον· καὶ ὁ Παῦλος ἐθλίβετο, καὶ ἐσκίρτα· τελευταῖον ἐμένγε, καὶ κενωνὸς σκάλει τῆς ἡδονῆς, λέγων· Ἀλλ' εἰ καὶ σπένδομαι ὅτι τῇ θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ τῆς πίστεως ὑμῶν, χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν. Τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι. πῆς ὕπως ἡδομένοις ὁ Θεὸς ζωοποιεῖ. διὸ καὶ αὕτη ὕπω φησίν· Εἰς ᾄσματα ἀγαθιάσονται, καὶ κατασκηνώσεις ἐν αὐλαῖς. τοῦτο αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἐλάλει, τὸ ἀκατάλυτον τῆς ἡδονῆς ἐμφαίνων· Πάλιν ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς λαμβάνει. καὶ Παῦλος πάλιν· Πάντοτε χαίρετε, ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε. 14 Καὶ κενοχήσονται ἐν σοὶ Ⓐ ἀγαπῶντες τὸ ὄνομά σου.

Τούτοις γὰρ μάλιστα ὅστι καυχᾶσθαι μόνοις, τούτοις χαίρειν, τούτοις ὑφεσίνεσθαι. ὡς ὅγε ὅτι τοῖς βιωτικοῖς καλλωπιζόμενος, οὐδὲν διενεώχε τῶν ἐν ὀνείρῳ πτυφώντων. Ἢ γὰρ, εἰπέ μοι, τῶν ἀνθρωπίνων οἷον πρέχειν καυχᾶσθαι; ῥώμη σώματος; ἀλλ' οὐκ ἔστι προαιρέσεως τὸ κατόρθωμα, διὰ τοῦτο καυχᾶσθαι ἑτέρηται· ἄλλως δ', καὶ μοιχεύει τις καὶ ἁρπάζει, πολλάκις δὲ Ⓜ ἔχοντα ἔβλαψεν, οὐκ εἰς δέον ταύτῃ χρησάμενον. τοῦτο καὶ ὅτι ὥρας καὶ ὅτι εὐμορφίας ὅστιν εἰπεῖν, καὶ ὅτι πλούτου, καὶ ὅτι δυναστείας, καὶ ὅτι πτυφῆς, καὶ ὅτι πάντων τῶν βιωτικῶν. Τὸ δ' ὅτι τῷ Θεῷ καυχᾶσθαι, καὶ τῇ ἀγάπῃ τῇ εἰς αὐτὸν, κόσμος ἀπάντων μείζων, καὶ λαμπροτέρα φαινομένη μυεία ἀφάνταται, καὶ δεσμώτης ὁ καυχώμενος ἦ. Ἔστ' ὁ κόσμος, οὐ νόσῳ, οὐ γήρᾳ, οὐ πραγμάτων πρεσάσει, οὐκ ἀνωμαλίᾳ χαρῶν, οὐκ αὐτῷ ἀφανίζεται τῷ θανάτῳ, ἀλλὰ καὶ τότε ἀφαλάμπει μείζονος.

Ὅτι σὺ εὐλογήσεις δίκαιον. Ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν ὕπω ἀφανισμένων τοῦδε ἀνθρώπων κακίζονται καὶ καταγελῶνται, καὶ μάλιστα Ⓐ ἀρετὴν μετιόντες· ἵνα μηδεὶς τῶν παχυτέρων ὁκ τούτων καταπίπτῃ, ὅρα πῶς ἀνέχει τινὰ ἀφανισθῆναι αὐτόν, λέγων· ὅτι σὺ εὐλογήσεις δίκαιον. τί γὰρ βλαβέος ἀνθρώπων καταφρονουμένων καὶ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης, ὅταν ὁ τῶν ἀγγέλων δεσπότης ἐπαινῇ καὶ ἀναπρύτῃ; ὥσπερ οὖν αὐτὸν μὴ εὐλογοῦντος, καὶ ἅπαντες ἐπαινῶσιν Ⓐ γῆν οἰκοῦντες καὶ θάλασσαν, οὐδὲν ὄφελος. τοῦτο τοίνυν πάντα χορὸν σχηπτῶμεν, ὅπως αὐτὸς ἡμᾶς ἀναπρύξῃ, ὅπως αὐτὸς φανῶσι. καὶ τοῦτο ἦ, πάντων ἐσμὲν ὑψηλότεροι, καὶ ἐν πενίᾳ, καὶ ἐν νόσῳ, καὶ τοῖς ἐχθροῖς ὦμεν κακοῖς. ἐπεὶ δὲ ὁ μακάριος Ἰὼβ ἐν χαρίᾳ καθήμενος, καὶ τῷ ἰχῶρι τῶν τραυμάτων πλυνόμενος, καὶ μυείας βρύων πηγὰς σκωλήκων, καὶ τὰ ἀπήκεστα πάθη ἔκνυα, καὶ τοῦδε οἰκετῶν ἐμπτυόμενος, καὶ τοῦδε φίλων, καὶ τοῦδε ἐχθρῶν, καὶ τοῦδε γυναικὸς ὀπισθιαθυόμενος, καὶ εἰς πενίαν, καὶ εἰς λιμὸν, καὶ εἰς ἀρρωστίαν τὴν ἀπήκεστον ἐκείνην κατενεχθεὶς, πάντων μακαριστότερος ἦν, ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὸν ἐπήνεσε λέγων· Ἄνθρωπος ἄμεμπτος, δίκαιος, ἀληθινός, θεοσεβὴς, ἀπεχόμενος ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος. 15 Κύριε, ὡς ὅπλῳ εὐδοκίας ἐστεφάνωσας ἡμᾶς.

Ἰωβ. 1. 8. Ἰωβ. 2. 3.

Πάλιν εἰς εὐχαριστίαν κατέληξεν, εὐχαριστηρίους ὕμνους ἀναφέρων τῷ Θεῷ. τί δέ ἐστιν ὅπλον εὐδοκίας; ὅπλον ἄρισον, ὅπλον κτῆμα θεοῦ, ὅπλον κάλλιστον. ὃ γὰρ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· συμμαχία καλλίστη ἡμᾶς ἐπίχισας. ἕτερος γὰρ λέγων ἐρμηνευτής, σεφανώσεις αὐτόν, φησὶ τὸ δικαίου εἰρῆσθαι τοῦτο διδάσκει· ὅτι σεφανώσεις αὐτὸν τὸ δίκαιον, τουτέστιν, ἡ σὴ εὐαρέστησις ἀντὶ ὅπλου γένεται, καὶ ὅπλα καλλίστου· ἢ ἑκάτερον· ὅτι συμμαχία καλλίστη τειχίζεις τὸν δίκαιον. καὶ ὅτε τὸ κάλλος αὐτῷ ἀσφαλείας ἐξέρηται, ὅτε ἡ ἀσφάλεια αὐτῷ δόξης ἐστὶν ἔρημος. τί γὰρ ἰσχυρότερον ἀνδρὸς, τί δὲ ὠφελιώτερον τοῦ ὑπὸ τῆς ἄνω δόξιας τειχιζομένου; τοῦτο στέφανος καὶ ἀπὸ ἐλέους πλέκεται, καθάπερ
Ψάλ. ρβ. ϛ. ὁ αὐτὸς Δαβὶδ ἀλλαχοῦ φησι· Τὸν στεφανοῦντά σε ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς. ἔστι καὶ ἀ-
β. Τιμ. δ. ἡ. Παρεμ. λ. θ. καὶ Σοφ. λβ. γ. πὸ δικαιοσύνης, καθάπερ ὁ Παῦλος· Λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος.
ἔστι καὶ χάρεντος στέφανος, ὥσπερ ἕτερος λέγει· Στεφανῷ σὲ χαρίτων ἐστεφανωμένον σε. ἔστι
Ἐσθ. κη. ε. δὲ καὶ στέφανος δόξης, καθάπερ Ἡσαΐας, Ἔσαι, λέγων, ὁ στέφανος τῆς ἐλπίδος ὁ πλακεὶς τῆς δόξης. πρῶτα γὰρ ταῦτα ὁ στέφανος ἔχει, φιλανθρωπίαν, δικαιοσύνην, χάριν, δόξαν, ὑπερβολήν. Θεοῦ γὰρ ὄντι ὃ δῶρον, ποικίλλειν τοῦτο φέρον τὴν χάριν. ἔστι
α. Κορ. θ. κε. καὶ ἀφθαρσίας, καθάπερ φησὶ Παῦλος· Ἵνα ἐκεῖνοι φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἄφθαρτον. ὃ τοίνυν ἐνταῦθα λέγει, τοῦτό ἐστιν· ἀσφαλείᾳ καὶ δόξῃ ἡμᾶς τελείωσον. τοιαῦτα γὰρ τὰ τοῦ Θεοῦ δῶρα, ἰσχυρὰ καὶ ὑπερβολῆς γέμοντα. τοιοῦτοι δὲ στέφανοι. ὅτι μὲν γὰρ τῶν ἀνθρώπων οὐκ ἔνι τοῦτο· ἀλλ' ὁ μὲν ἐν δόξῃ, οὐκ ἀσφαλὴς πάντως· ὁ δὲ ἐν ἀσφαλείᾳ, οὐκ ἐν δόξῃ πάντως, οὐδὲ ῥᾳδίως ἂν συμβαίη ταῦτα· εἰ δὲ καὶ συμβαίη, ταχέως ἀποσύρεται. οἷόν τι λέγω. ἐν δυναστείαις ὄντες, λαμπροὶ μὲν καὶ περίφανοῖς, οὐκ ἐν ἀσφαλείᾳ δέ· ἀλλὰ διὰ αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μάλιστα ἐν ὀχυροτάτοις χωρίοις καθεστήκασι, διὰ τὸ μέγεθος τῆς δόξης. ἐν ἀπερρίμμενοι καὶ ἀκαταφρόνητοι, ἐν ἀσφαλείᾳ μὲν διὰ τὸ μὴ γνωρίζεσθαι, οὐκ ἐν τιμῇ δέ· ἀλλὰ διὰ αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μάλιστα ἐν ἀτιμίᾳ, διὰ τὸ ἐν ἀσφαλείᾳ εἶναι. ὅτι γὰρ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστι τοῦτο· ἀλλ' ἀμφότερα μετὰ πολλῆς ζωηρότητος τῆς ὑπερβολῆς. συνοπτάσαντες τοίνυν τῶν ἀγαθῶν τὸ μέγεθος, καὶ πρό γε πάντων τὸ ἀρέσκειν Θεῷ, ὅπερ καὶ ὅπλον καὶ δόξα καὶ ἀσφάλεια καὶ θαυμαστὸν ἀγαθὰ, μετὰ ὑπομονῆς τελέσωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, καὶ μὴ ἀναπεσωμέν ποτε, μηδὲ γυμνοὶ τῶν ὅπλων φανῶμεν. τοῦτο γὰρ τὸ πολέμου τοῦτο τὸ εἶδος οὐκ ἀνέχεται ἄοπλον τραπιώτην ἰδεῖν. ἀλλὰ τότε λύεται ἡ πρᾶξις καὶ, ὅταν λυθῇ τὸ δεσμωτήριον· λύεται καὶ τὸ δεσμωτήριον, ὅταν ἀπολύηται τὸ σώματος ἡ ψυχή. ὥστε ἕως ἂν ἐνταῦθα ὦμεν, πιστεύειν ἀνάγκη καὶ οἴκοι καθημένους, καὶ εἰς ἀγορὰν ἐμβάλλοντας, καὶ ἀργυροποιουμένους, καὶ νοσοῦντας, καὶ ὑγιαίνοντας. καὶ γὰρ ἐν τῷ χειρῶνι τῆς νόσου μάλιστα τῆς μακρᾶς ταύτης ὁ χειμὼν, ὅταν ὀδυνῶσι πάντοθεν θορυβῶσι τὴν ψυχὴν, ὅταν ἀλγηδόνες πολιορκῶσιν, ὅταν ὁ διάβολος ἐφεστήκῃ προξενῶν εἰπεῖν τι ῥῆμα πανοῦργον· τότε δὴ μάλιστα ἀσφαλίζεσθαι δεῖ, φερέσθαι τῷ θωρακι, τῇ ἀσπίδι, τῷ κράνει, τοῖς ἄλλοις ὅπλοις, καὶ διηνεκῶς θυμηδεῖν τῷ Θεῷ. ταῦτα χαλεπὰ κατὰ τὸν διάβολον βέλη, αὗται κακίαι καὶ τὸν δαίμονος πληγή, τότε μάλιστα λαμπροὶ ἐν στέφανοι. ἐπεὶ καὶ νῦν μαχέσιον Ἰωὴβ (οὐδὲν γὰρ κωλύει πάλιν εἰς αὐτὸν καταφυγεῖν) τοῦτο μάλιστα λαμπρὸν ἀπέφηνε, τοῦτο ἀνεκήρυξε, τοῦτο ἐστεφάνωσε, ὃ ἐν κειρῷ πειρασμῷ καὶ νόσῳ καὶ πενίᾳ ἀποδείξεσθαι φιλῶν τὸν γνώμιον, ἄσειστον τὸν διάβολον, τὸ διηνεκὲς τῷ Θεῷ
Ἰωβ. β. κα. ἀνενεγκεῖν ῥήματα, ἐν τῷ πνευματικῷ ἐκείνῳ θυσιαστηρίῳ. θυσία γὰρ ἦν τὰ ῥήματα αὐτοῦ, ἄνθρ ἔλεγεν· Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο· εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας· ὃ δὴ καὶ ἡμεῖς ἀ-

εἰ ποιῶμεν ἐν παιδείαις, ἐν ἐξετάσεσιν, ἐν ἐπιβουλαῖς, δοξάζοντες ϖ Θεὸν καὶ ὁμολογοῦντες διὰ παντός· ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλμ. ϙ. 1 ΚΥΡΙΕ, ΜΗ ΤΩ ΘΥΜΩ ΣΟΥ ΕΛΕΓΞΗΣ ΜΕ, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσῃς με.

Ὅταν ἀκούσῃς θυμὸν καὶ ὀργήν, μηδὲν ἀνθρώπινον ὑποπτεύσῃς. συγκαταβάσεως γὰρ ὄντα τὰ ῥήματα. καὶ γὰρ τὸ θεῖον ἀπαθὲς τῶν τοιούτων ἀπήλλακται. Ψαλλέγεται δέ, ὥστε καθάψασθαι τῆς τῶν παχυτέρων διανοίας. ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς, ὅταν βαρβάροις ψαλλεγώμεθα, τῇ ἐκείνων χρώμεθα γλώττῃ· καὶ τοὺς παιδίον φθεγγώμεθα, συμψελλίζομεν, καὶ μειρακίοις ὡμεν σοφοί, τοὺς τῶν ἐκείνων συγκαταβαίνομεν ταπεινότητα. καὶ τί θαυμαστόν, εἰ ἐν ῥήμασι τοῦτο ποιοῦμεν, ὅπου γε καὶ ἐν τοῖς ἁγίοις, καὶ χεῖρας δάκνοντες, καὶ θυμὸν ὑποκρινόμενοι, ὥστε διεγεῖραι τὸ παιδίον; ὅτου δὴ καὶ ὁ Θεὸς καθάψασθαι βουλόμενος, τοιούτοις χέχρηται ῥήμασιν. οὐ γὰρ τοὺς τῶν ἀξίων τῶν ἑαυτοῦ φθέγγεσθαι ἐποιήσατο, ἀλλὰ τοὺς τῶν ὠφελουμένων τῶν ἀκουόντων. ἐπεὶ καὶ τὸ ἀόργητον ἀλλαχοῦ πάλιν δείκνυσι, λέγει· Μὴ ἐμὲ αὐτοὶ παροργίζουσιν, καὶ οὐχὶ ἑαυτούς; σὺ δὲ πῶς ἐβούλου αὐτὸν ψαλλέγεσθαι τοῖς Ἰουδαίοις; ὅτι οὐκ ὀργίζεται, οὐδὲ μισεῖ οὐδὲ ποινᾶται; καὶ γὰρ τὸ μῖσος πάθος ἐστίν. οὐδὲ ἐφορᾷ τὰ ἀνθρώπινα; καὶ γὰρ τὸ ὁρᾶν ἀπὸ τῶν σωμάτων ἐλήφθη. οὐδὲ ἀκούει; καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως. ἀλλ' ἀπὸ τούτου ποινὴν δοῦναι δόγμα ἐπήχθη ἔτι, τὸ ἀπαθῆ οὐκ εἶναι τὰ πρῶτα· οἱ φθάνοντες καὶ ἐνιαυτὸν ἀκούειν περὶ Θεοῦ, καὶ τὸ ὅλως εἶναι Θεὸν πολλοὶ δι' τῶν τότε ἠγνόησαν. τοῦτον οὖν ἀγνοηθέντος, πρῶτα τὰ ἀπολώλει· ἐκείνου οὖν τοῦ δόγματος εἰσαχθέντος, ταχέως καὶ διόρθωσις ἐπεγένετο. ὁ μὲν γὰρ πειθεὶς ὅτι ἐστὶ Θεός, καὶ μὴ τιμὴν ἀξίαν ἔχῃ περὶ αὐτοῦ ἐννοίαν, ἀλλὰ παχύτερόν τι ὑποπτεύῃ, τῷ χρόνῳ πεισθήσεται, ὅτι οὐδὲν τοιοῦτον περὶ Θεοῦ· ὁ δὲ πειθεὶς ὅτι οὐ προνοεῖ, οὐδὲ μέλει αὐτῷ τῶν ὄντων, οὐδ' ὅτι ἐστί, τί κερδανεῖ ἀπὸ τοῦ τῆς ἀπαθείας λόγου; ἀλλὰ δὴ τοῦτο, ἐκεῖνο αὖθις ψαλεχθεὶς προέτεινον, ὅπως ἀναπέσηται αὖθις τοῖς περὶ τοῦ εἶναι αὐτὸν δόξαν, ἔπειτα καθαιρεῖ πάλιν τὴν μακρὰν αὐτοῦ, ἀναγκάζων ὅτι τοῦτο τὸ δόγμα, καὶ ὑγιεστέρα περὶ αὐτοῦ φθεγγόμενος, καὶ ϖ περὶ τῆς ἀπαθείας αὐτοῦ κενὰ λέγειν. καὶ γὰρ φησιν· Οὐ πεινάσει, οὐδὲ κοπιάσει. καὶ ὁ εἰπὼν οὕτω, ὅτι ὀργίζεται, αὖθις πάλιν δεικνύς, ὅτι ἀπαθὲς τὸ θεῖον, ἐπάγει· μὴ ἐμὲ παροργίζουσιν, οὐχὶ ἑαυτούς; καὶ ὁ εἰπών, ὅτι ἐν τῷ ναῷ ἐστιν, ὁ αὐτὸς πάλιν φησιν· ὅτι οὐκ ἀνθρωπος ὁ θεὸς, καὶ οὐκ εἰσελεύσομαι εἰς πόλιν, τοιοῦτόν, ἵνα μὴ πάσιν ἐπεξῆλθε, τῷ ζωτικωτέρῳ ἔδωκε νοῆσαι ἀπὸ τῶν εἰρημένων, ὅτι ὁ τῶν τυραννικῶν παθῶν ἀπηλλαγμένος καὶ ὢν αὖθις ζῆν οὐκ ἔστι, πολλῷ μᾶλλον τῶν ἄλλων ἐλευθέρωται. διὸ καὶ φησι, Μὴ ἔσῃ ὡς ἄνθρωπος ὀργιζόμενος; καὶ πρόσκαιρον ϖ περὶ ἀπαθείας ἀναιρεῖ λόγον. ὥστε καὶ ταῦτα, ὅταν ἀκούσῃς θυμὸν, μὴ πάθος νόμιζε. εἰ γὰρ ἄνθρωποι φιλόσοφοι μέλλοντες, καὶ τὸ ἐγχωρεῖν ἀόργητοι ψαμμώσι, πολλῷ μᾶλλον ἡ ἀνώλεθρος ἐκείνη καὶ ἄφθαρτος καὶ ἄῤῥητος καὶ ἀκαταλήπτος. οὐχ ὁρᾷς, ὅτι καὶ ἰατροὶ τέμνοντες ἢ καίοντες, οὐ θυμῷ τοῦτο ποιοῦσιν, ἀλλὰ σκοπῷ τῆς διορθώσεως; οὐκ ὀργιζόμενοι τοῖς κάμνουσιν, ἀλλ' ἐλεοῦντες αὐτούς, καὶ τῶν νοσημάτων ἀπαλλάττοντες; ὅταν οὖν εἴπῃ, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με, τοῦτο λέγει· μὴ ἀπαραιτήτως με δίκαιον τῶν ἡμαρτημένων, μηδὲ ἐπεξέλθῃς τοῖς πεπλημμεληκόσιν.

Ἐλέησόν

2 Ἐλέησόν με Κύριε, ὅτι ἀσθενής εἰμι. Ταύτης πάντες δεόμεθα τῆς φωνῆς, καὶ μυριάκις ὥρθμ μυρία κατορθώκοτες, καὶ τοσὰς ἄκρας ἥκοντες δικαιοσύνης. διὰ
Ψάλ. ρμβ. β. Ψάλ. ρκθ. γ. 4 Κορ. δ. δ. τοῦτο καὶ πάλιν φησίν· Οὐ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν. καὶ ὁ· Ἐὰν ἀνομίας φυλάξῃς, Κύριε τίς ὑποστήσεται; καὶ ὁ Παῦλος· Οὐδὲν ἐμαυτῷ σύνοιδα, ἀλλ' οὐκ
Παροιμ. κ. θ. ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι. καὶ ἕτερος· Τίς καυχήσεται ἁγνὸν ἔχειν τὴν καρδίαν; ἢ τίς παρρησιάσεται καθαρὸς εἶναι ἀπὸ ῥύπου; πάντες τοίνυν ἐλέους δεόμεθα, ἀλλ' οὐ πάντες ἄξιοί ἐσμεν τοῦ ἐλεεῖσθαι. καὶ γὰρ εἰ καὶ ἔλεός ἐστιν, ὅμως τὸ ἄξιον ὅπου ζητεῖ· καθάπερ αὐτὸς πρὸς
Ἐξοδ. κ. γ. λγ. Μωϋσῆν ἔφη, Ἐλεήσω οὓς ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρήσω οὓς ἂν οἰκτείρω. ὁ μὲν οὖν ἄξιόν τι τοῦ ἐλεηθῆναι ποιήσας, ἐρεῖ, ἐλέησόν με· ὁ δὲ σκηλαλῶν ἑαυτὸν τοῦ τούτης τυχεῖν τῆς συγγνώμης, μάτην ἐρεῖ, ὅτι, ἐλέησον. εἰ γὰρ ἐφ' ἁπάσαις ἔμελλεν ὁ ἔλεος ἔρχεσθαι, οὐδεὶς ἂν ἐκολάσθη. ἀλλὰ καὶ ὅστις ἔχει τινὰ κρίσιν, καὶ τὸ ἄξιον ὅπου ζητεῖ, καὶ τὸν ὑπεύθυνον, ὥστε αὐτὸν ἀπολαῦσαι. πολλοὶ γοῦν πολλάκις τοῖς αὐτοῖς ἁμαρτήμασιν ὑπεύθυνοι γεγόνασι, καὶ οὐ τοῖς αὐτοῖς ἔδοσαν δίκην, ἑτέρας ἔχοντες αἰτίας προϊσαμένας αὐτούς. καὶ, Εἰ βούλεσθε, τοῦτο νῦν ἐπιδείξωμεν ᾧ λέγω. ἥμαρτον Ἰουδαῖοι πάντες, καὶ εἰδωλολάτρησαν· ἀλλ' οὐ πάντες τοῦ αὐτοῦ ἔδοσαν δίκην. ἀλλ' οἱ μὲν ἔπεσον, οἱ δὲ συγγνώμης ἀπέλαυσον. οὐ γὰρ τοῖς ἁμαρτήμασιν οὐχ ἡ φύσις ζητεῖται μόνον τοῦ γεγενημένου, ἀλλὰ καὶ ἡ γνώμη, καὶ ὁ καιρός, καὶ ἡ αἰτία, καὶ πάντα τοῦ ἁμαρτήματος. εἰ οἱ μὲν σκέμενοι, οἱ δὲ μετενόησαν, καὶ εἰ οὐκ προϊσάσθη, καὶ εἰ μὲν ἀπάτῃ, εἰ δὲ μελέτῃ. καὶ πολλά ἐστι τὰ ζητούμενα, καὶ καιρὸς διαφορᾶς, καὶ πολιτείας κατάστασις. οἷον τί λέγω. ἥμαρτον οἱ ἐν τῇ παλαιᾷ, ἁμαρτάνουσι καὶ οἱ ἐν τῇ καινῇ. καὶ τοῦτο οὐ διδόασιν ἀμ-
Ἐβρ. ι. κβ. φότεροι δίκην, ἀλλ' ὅτοι χαλεπώτερον. καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Ἀθετήσας τις νόμον Μωϋσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει. πόσῳ δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος; ὅταν οὖν εἴπῃ, πόσῳ, ὑπέταται μάθωμεν δείκνυσι τὴν κόλασιν. ἥμαρτον οἱ κατὰ τοῦ νόμου, καὶ οἱ ἐν τῷ νόμῳ. πάλιν οἱ κατέτεροι ἡμερω-
Ρω. β. ιβ. τέραν δίδασι δίκην. καὶ τοῦτο δηλῶν ἔλεγεν· Ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται. τὸ ἀνόμως, οὐχὶ χαλεπώτερον, ἀλλ' ἡμερώτερον. καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται. τί δή ποτε; ὅτι οἱ μὲν τὴν φύσιν ἔχουσι κατηγοροῦσαν· οἱ δὲ μετὰ τῆς φύσεως καὶ νόμον. καὶ ὅσῳ πλείονος ἀπέλαυσαν τῆς διδασκαλίας, τοσούτῳ μείζονα ὑποστήσονται κόλασιν. πάλιν καὶ ἀπὸ τῶν ἀξιωμάτων τὸ αὐτό ἐστιν ἰδεῖν συμβαῖνον. καὶ δῆλον ἀπὸ τῆς θυσίας. ὑπὲρ πάντος γοῦν τοῦ λαοῦ τοσαύτη προσεφέρετο θυσία ἁμαρτόντος, ὅσον ὑπὲρ τοῦ ἱερέως μόνου· δηλοῦντος τοῦ λόγου, ὅτι ὅσῳ μείζων ὁ ἀξίωμα, τοσούτῳ χαλεπωτέρα καὶ ἡ κόλασις ἐν οἷς ἁμαρτάνουσι. διὰ δὴ τοῦτο ἡ μὲν ἁπλῶς πορνεύσασα, ἀπῄρτο· ἡ δὲ τοῦ ἱερέως θυγάτηρ κατεκαίετο. ἔστι δὲ ἑτέρωθεν ἰδεῖν συνιόντα καὶ ὑπάτασιν ἁμαρτίας γινομένην. οἷον, ὅταν τις ἁμαρτών, ἐνταῦθα δῷ δίκην, ἕτερος δὲ τυφῆς ἀπολαύσῃ. ὁ μὲν γὰρ μείζονα ἔκρ, ὁ δὲ ἐλάττονα ὑποστήσεται τιμωρίαν, ἐὰν μὴ ἐνταῦθα πάντα ἀπολύσηται. καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ Χριστὸς ἐν Ἁγίᾳ Γραφῇ λέ-
Δευτ. ιε. ιβ. γοντα τοῦ πλουσίου· Ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου, ὅτος δὲ τὰ κακά· καὶ νῦν ὅτος παρακέκληται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. ἀλλ' ὅτος μὲν ὁλόκληρον ἀπέλετο τὴν τιμωρίαν, διὰ τὰ ἔπαθε κακῶς· ἕτερος δὲ οὐχ ὁλόκληρον, ἀλλ' ἐκ μέρους. διὰ καὶ ἡμερώτερον κολάζονται. ἴδοι δὲ ἂν τις καὶ ἀπὸ ζωστέως ὑπερτεταμένης καὶ ἀφελείας διαφορὰν γινομένην κολά-
Δευτ. ιβ. μζ. σεως, ὅταν λέγῃ· Ὁ δοῦλος ὁ εἰδὼς τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου αὐτοῦ, καὶ μὴ ποιήσας, δαρήσεται πολλάς· ὁ δὲ μὴ εἰδώς, μηδὲ ποιήσας, δαρήσεται ὀλίγας. καὶ πολλὰ ἕτερα δώσει

τις

ὡς δὴ τὰ ποιοῦντα διαφορὰν χαλάσεως, καὶ διαφορὰν ἐλέους καὶ φιλανθρωπίας. σκόπει γὰρ ὅτι τοῦ πρωτοπλάστου. ἥμαρτεν ἡ Εὔα· ἥμαρτε καὶ ὁ Ἀδάμ, καὶ ὃ ἁμάρτημα ἕν. ἀμφότεροι γὰρ ἔφαγον ἀπὸ τοῦ ξύλου. οὐκ ἀμφότεροι δὲ τὴν αὐτὴν ἔδοσαν δίκην. ἔσφαξεν ὁ Κάϊν, καὶ ἔσφαξεν ὁ Λάμεχ· καὶ ὁ μὲν ἠλεήθη, ὁ δὲ ἐκολάζετο. Ϛ εἰ τίς σε σαββατῳ ξύλα, καὶ σοὶ μιᾶς ἔτυχε συγγνώμης· ὁ Δαβὶδ ἐφόνευσε καὶ ἐμοίχευσε, καὶ ἀπέλαυσε φιλανθρωπίας. Ἐνδιατείνωμεν πάντως τὰς ζητήσεις. πολλῷ γὰρ βέλτιον ταῦτα διαζητῆσαι, ἢ φλυαρίας καὶ συλλογισμοὺς τοὺς ἐν ἀγορᾷς περιπλανᾶσθαι. ὁ γὰρ τοῦ βύρσης μόνον τὰ ῥιπτάρια, ἀλλὰ καὶ ὁ ζητεῖν μέγα κέρδος ἐστί, κἂν μὴ εὕρωμεν. ἀναγκαδησόμεθα γὰρ ἐν τούτοις ἀπαρολείπτους, καὶ Ⓦ χαρὰν πολλὰ ἐν αὐτοῖς δαπανᾶν. Ἵνος οὖν ἕνεκεν (δεῖ γὰρ ὅτι Ⓦ περίτεμνον ἀναδραμεῖν λέγειν) μαθητοποιησάντων ἁπάντων τὴν Ἰουδαίων, ⓐ μὲν ἐκολάζοντο, ⓐ δὲ οὐκ ἐκολάζοντο; ὅτι ⓐ μὲν μετενόησαν, καὶ τὴν φύσιν αὐτὴν ἠγνόησαν διὰ τὴν βλάβειαν· ⓐ δὲ ἐνέμειναν. ὥστε ὁ μὲν ἁμάρτημα, ἴσον· τὰ δὲ μὴ ταῦτα, οὐκ ἴσα. τίνος δὲ ἕνεκεν καὶ ὅτι τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας οὐχ ἡ αὐτὴ τιμωρία, εἰ καὶ αὐτὴ ἡ ἁμαρτία; ὅτι οὐκ ἐξ ἴσου ὁ κατὰ γυναικὸς ἀπατηθῆναι, καὶ κατὰ ὄφεως. διόπερ σαφῶς ἀπαίτιον ὁ Παῦλος ἐκάλεσε, λέγων· Ὁ Ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε. Ἵνος δὴ ἕνεκεν καὶ ὁ τὰ ξύλα συλλέξας οὐκ ἔτυχε φιλανθρωπίας; ὅτι πολλῆς παρανομίας ἦν, ὃ οὐκ ἐποιμίων βλέπεως παραβῆναι ὃ προσταγμα· καὶ ἔδει καὶ τοῖς ἄλλοις φόβον ἐντεθῆναι πολιῶ. τοῦτο καὶ ὅτι τῆς Σαπφείρας καὶ Ἀνανίου γέγονε. καὶ ἡμεῖς τοίνυν ὅταν ἁμαρτάνωμεν, σκοπῶμεν, εἰ ἄξιοι ἐλέους ἐσμέν· εἰ ἐποιήσαμέν τι ὥστε ἐλεηθῆναι· εἰ μετενοήσαμεν· εἰ βελτίους ἐγενόμεθα· εἰ ἀπέστημεν. καὶ γὰρ ὃ Ⓦ μετανοήσαντα σωθῆναι, ἐξ ἐλέους ὅτι σωθῆναι. ὅπως γνῶ κἀγὼ εἰ ἄξιοί ἐσμεν σωθῆναι, ἀπὸ τῶν δακρύων, ἀπὸ τῶν θρήνων. λούσω γάρ, φησι, καθ' ἑκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου· ἐν δάκρυσί μου τὸν στρωμνόν μου βρέξω. τοιοῦτον ἀπὸ τῆς κατανύξεως ἐταράχθη τὰ ὀστᾶ μου, καὶ ἡ ψυχή μου ἐταράχθη σφόδρα. οὐκ αὐθάδως αὐτὰ λέγει, ἀλλ' ὅτι τὸ αὐόλιαθον τῆς φύσεως καταφεύγει, λέγων· ἐλέησόν με Κύριε, ὅτι ἀθενής εἰμι. ὅπως εἶπε, δείκνυς ὅτι οὐκ ἀρκεῖ μόνον ὅπερ. εἰ γὰρ ἦρκει, πρώτης ἂν οἰκτίσθην ἐσώθημεν. πρώτης γὰρ ἐσμεν ἀνθρωποι. ἐμοὶ δὲ (εἰ δεῖ ἀκριβέστερόν τι περὶ τούτου εἰπεῖν) τὰ μὲν σοὶ τοῦτο λέγειν δοκεῖ· ἀλλὰ τὴν ἀθενείαν τὴν οὐκ τῶν πειρασμῶν ἐγκωμιαζομένην αἰτήσεται, ὑπὲρ μακρὸν καὶ τοῦτο διήγημα εἰς τὸ τυχεῖν ἐλέους καὶ φιλανθρωπίας παραλλόμενος. τοῦτο γνῶ καὶ παρεῖναι ἠνίξατο λέγων· ἐπαλαιώθην ἐν πᾶσι τοῖς ἐχθροῖς μου. οἶδε γὰρ καὶ θλῖψις μετ' ὑπομονῆς φερομένη, πολλῆς φιλανθρωπίας οὐσίωσιν παρέχειν, καὶ ἵλεων Ⓦ Θεὸν ποιεῖν. ταύτην τοίνυν μοι δοκεῖ καὶ οὗτος αἰτήσεσθαι, λέγων·

Ἴασαί με Κύριε, ὅτι ἐταράχθη τὰ ὀστᾶ μου· καὶ ἡ ψυχή μου ἐταράχθη σφόδρα. Οὐκ εἶπεν, ἄνες μοι, σῶσόν με, ἀλλ' ἴασαι. τὰ γὰρ παρόντα ἄξιοι τραύματα ἀφανισθῆναι. ὀστᾶ δὲ καὶ τοῦτο, τὴν ἰσχνὰν ἅπασαν λέγει· τὰ σαρκία δὲ, τὴν πλησμονὴν, τὴν κόλασιν, τὴν ὑμωσίαν. ἴασαί με Κύριε, ὅτι ἐταράχθη τὰ ὀστᾶ μου, καὶ ἡ ψυχή μου ἐταράχθη σφόδρα. ὥσπερ οὖν ὅτι τῶν ἰατρῶν τὰ μὲν ταῦτα ὅτι, μᾶλλον δὲ τέτανος, ἢ καὶ πέντε, ὁ ἰατρός, ἡ τέχνη, ὁ κάμνων, τὸ νόσημα, τῶν φαρμάκων ἡ δύναμις, καὶ διαταξίς τις γένηται καὶ μάχη (ἂν μὲν γὰρ μὴ ὁ ἰατρὸς καὶ τῆς τέχνης καὶ τῶν φαρμάκων καὶ ἡ προαίρεσις ἡ τοῦ κάμνοντος, σκεδάσαν τὸ νόσημα· ἂν δὲ ἀφῇ ὁ μετὰ ἐκείνων διατάξασθαι, πρὸς τὴν ἀρρωστίαν ἑαυτὸν ἕξάγει· ἢ κἂν μὴ μεθ' ἑκείνης διατάξηται πρὸς τὴν τέχνην, ἀπηνεγκεν ἑαυτὸν) οὕτω δὴ καὶ ἐφ' ἡμῶν συμβαίνει· μᾶλλον δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ

Παρξ. α.

λὰ πολλῷ πρὸ δοξότερον. ὅπου μὲν γὰρ τῶν ἰατρῶν πολλάκις καὶ μὴ τοῦ νοσήματος, καὶ μὴ τῆς τέχνης, καὶ μὴ τῶν φαρμάκων ὁ κάμνων ἴσατο, καὶ οὐδὲν ὤνησε, τῆς φύσεως ἀσθενησάσης, καὶ τῆς τέχνης ἀπορησάσης, καὶ τῆς δυνάμεως ἁραπετευσάσης ἔκ τινος ἐπηρείας· ὅπου δὲ τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἔνι τοῦτο, ἀλλ' ἐὰν ᾖς μὴ τοῦ ἰατροῦ, πάντως δεῖ θεραπευθῆναι ὃ ἔλαχες. οὐ γάρ ἐστιν ἀνθεκτὴν τέχνη, ἵνα ἀπορήσῃ, ἀλλὰ θεία δύναμις, ἣ καὶ φύσεων καὶ νοσημάτων καὶ πονηρίας καὶ πάσης ἀνεγκλήτου κακίας. διὰ δὴ τοῦτο καὶ οὗτος ὥσπερ ἰατρῷ τῷ Θεῷ προσελθὼν καὶ ἀποδυρόμενος, ἔλεγε· ἴασαί με Κύριε, ὅτι ἐταράχθη τὰ ὀστᾶ μου. τινὲς δὲ φασιν ἐνταῦθα ταραχὴν ἐκείνην λέγειν, τὴν ἐκ τῆς ἁμαρτίας γινομένην. καθάπερ γὰρ ὅταν πνεύματα ραγδαῖα εἰς πέλαγος ἐμπέσῃ, πάντα ταράττει, καὶ ἡ βυθία ἄνω φέρει ψάμμος, καὶ οἱ πλέοντες εἰς κινδύνῳ· ὅταν δὴ καὶ ἐφ' ἡμῶν ταράττεται ἡ ψυχή, κινεῖται τὸ σῶμα, πάντα πληροῦται τοῦ χειμῶνος, καὶ μεσοῦντος τοῦ σκάφος λοιπὸν ταραχῆς, καὶ σκότος πολύ, καὶ πάντα οἴχεται ἀπολιμπάνοντα τὸν οἰκεῖον τόπον, καὶ πολλὴ ἡ σύγχυσις. τοῦτο μάλιστα καὶ εἰς ἐπιθυμίας ἀστελείας συμβαίνειν εἰωθε· τοῦτο καὶ εἰς θυμὸν καὶ εἰς συμφορᾶς. πάντα γὰρ ταῦτα ταράττει καὶ ψυχὴν καὶ ὀστᾶ, καὶ αἱ κόραι διαστρέφονται, καὶ οὐδὲ οἱ ὀφθαλμοὶ τὴν τάξιν βλέπουσιν· ἀλλ' ὥσπερ ἰωλόχου χορευθέντος, ἀτάκτως οἱ ἵπποι φέρονται· ὅταν τοῦ λογισμοῦ διαταραχθέντος, πάντα συγχέηται, πάντα διαστρέφεται καὶ τὴν ἰδίαν ὁδὸν ἀπόλλυσι. πῶς οὖν αὖτη γίνεται ἡ ταραχή, ἀναγκαῖον καὶ τοῦτο εἰπεῖν. ὅ γὰρ ὥσπερ ἐν θαλάττῃ πρὸς τὴν τῶν πνευμάτων ἐμβολήν, ὅταν καὶ ἐν τῇ ψυχῇ πρός τινα ἀδόκητον πρόσεισιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἡμετέραν ῥᾳθυμίαν συμβαίνει. καὶ γὰρ τὸ γνόφαθαι καὶ τὸ μὴ γνόφαθαι ἡμεῖς κύριοι. οἷον τι λέγω. τῆς ἐπιθυμίας ἐπιεσμένης, ἂν μὴ σὺ τὴν φλόγα ἀνάψῃς, οὐκ αἴρεται ἡ καμινος, ἂν μὴ ἔφιν προσθῇς τῇ ὕλῃ· οὐκ ἀνάπτεται ἡ καμινος, ἂν μὴ ταῖς θυμόρφοις ὄψεις προσενέγκῃ, ἂν μὴ ταῖς ἄλλα κάλλη πολυτρόπως μνηστεύσῃ, ἂν μὴ εἰς θέατρα πορνείας ἀναβαίνῃς. ἂν γὰρ μὴ πάντης τυφῇ τὴν σάρκα, ἂν μὴ καταπατήσῃς οἶνῳ λογισμόν, οὐκ αἴρεται ἡ φλόξ, οὐκ ἀνάπτεται ἡ καμινος, ὃ χαλεπώτερον τὸ θηρίον, ὃ διατέμνεται καθάπερ ὑπὸ πνευμάτων ἀγρίων τῆς διανοίας τὸ καθαρόν. ἀρκεῖ οὖν ταῦτά, φησιν; οὐκ ἀρκεῖ ταῦτα καὶ μόνα· ἀλλὰ ἕτερα δεῖ προσελθεῖν, βύβας διώκειν, ἀγῶνα ζωγράφου, τὴν νηστείαν τὴν σύμμαχον, διαίτην λιτήν, ἀσχολίας ἀναγκαίας, πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων τὸν Θεοῦ φόβον, τὴν μέλλουσαν κρίσιν, τὰς ἀφορήτους κολάσεις, τὰς ἐπαγγελίας τῶν ἀγαθῶν. διὰ τούτων ἁπάντων δυνάσας χαλινώσαι τὴν λυπῆσαι ἐπιθυμίαν, καὶ εἰπὲ τὴν κυμαινομένην θαλάττην.

3 Καὶ σὺ Κύριε ἕως πότε; 4 Ἐπίστρεψον Κύριε, ῥῦσαι τὴν ψυχήν μου. σῶσόν με ἕνεκεν τοῦ ἐλέους σου.

Σωρεύει τὸ Κύριε τί φησιν, ὥσπερ τι δικαίωμα προβαλλόμενος συγχωρήσεως καὶ χάριτος. καὶ γὰρ ἡ μεγίστη ἡμῶν ἐλπὶς αὕτη, ἡ ἄφατος αὐτοῦ φιλανθρωπία, ἣ ζητοῦντα ἑαυτὸν εὑρίσκειν αὐτὸν, προχειρον εἰς συγχώρησιν· τὸ ἕως πότε, οὐκ ἀποδυσωπητοῦντός ἐστιν, οὐδὲ δυσχεραίνοντος, ἀλλ' ὀδυνωμένου καὶ ἀληθῶς, καὶ φέροντος ἀπὸ τῶν πειρασμῶν ὄγκον. ἐπίστρεψον Κύριε, ῥῦσαι τὴν ψυχήν μου· δύο ἐνταῦθα λέγει, τὸ, τὸ ἐπίστρεψαι αὐτὸν, καὶ τὸ ῥύσασθαι τὴν ψυχὴν μου. τοῦτο γὰρ μάλιστα τοῖς δικαίοις πρεσβεύσασιν, τὸ καταλλάξαι αὐτὸν καὶ ἵλεων εἶναι καὶ θυμὸν καὶ μὴ ἀποστρέφεσθαι (τοῦτο γὰρ καὶ ἕτερον ἔπεται, τὸ σωθῆναι τὴν ψυχὴν) οὐχ ὡς πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ μάλιστα τῶν παχυτέρων εἶναι μόνον ὀπτίζουσιν, ὅπως τῆς παρούσης ἀπολαύσειεν εὐημερίας. ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνοι μόνον· ἀλλ' ὅπως τῆς σωτηρίας τῆς τῇ ψυχῇ ἀπολαύσαιεν, ἧς οὐδὲν

προτιμότερον

προσῆμότερον αὐλοῖς ἦν.

5 Ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνημονεύων σου· ἐν δὲ τῷ ᾅδῃ, τίς ἐξομολογήσεταί σοι;

Ὅσα πόσας ἔθηκεν αἰτίας σωτηρίας· ὅτι ἀθανὴς εἰμί, φησιν, ὅτι ἐπαρκῶ τοῖς ὀρθῶς μου, ὅτι πολλὰ τὰ Κυρίου ταῦτα αἰτῶ, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνημονεύων σου· οὐ τοῦτο λέγων, ὅτι μέλει τοῦ παρόντος καὶ ἡ-
5 μετέρα (ἄπαγε. οἶδε γὰρ Ⓜ καὶ τῆς ἀναστάσεως λόγον) ἀλλ' ὅτι μὴ τὸν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν ἡ μετοίκια χαρὰν οὐκ ἔχει. ἐπεὶ δὲ ὁ πλοῦτος ἐξομολογεῖται δὲ μετανοεῖ, ἀλλ' οὐδὲν ὠφελεῖτο δι' αὐτὸν ἀχαριστίαν. καὶ αἱ πρόφασαι ἦσαν λαβεῖν ἔλαιον, ἀλλ' οὐδεὶς αὐτὰς ἔδωκε. τοῦτο δίνιον ἄξιοι ἐν οὗτοι, ἐν ταῦτα ἀπενίψασθαι καὶ ἁμαρτήματα, ὥ-
10 στε ὅπου τοῦ φοβεροῦ βήματος παῤῥησίας ἀπολαῦσαι. Εἶτα παιδεύων Ⓜ ἀκροατήν, ὅτι μὴ τὸ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας δεῖ ἐν καὶ ἡμέτερα ἐπεσθαι (διὰ τε γὰρ τὴν ἀσθένειαν προσβαλλώμεθα, διά τε τὴν ταραχὴν, διά τε τοῦ Θεοῦ τὴν ἀγαθότητα, διὰ τε αὐτὸ δὴ τοῦτο, ὃ ἔλεγε· καὶ ἐν παῤῥησιάσασθαι, οὐδὲν ἡμῖν ὄφελος) ὅσα τὴ ἐπήγαγε.

6 Ἐκοπίασα ἐν τῷ στεναγμῷ μου. λούσω καθ' ἑκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου· ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνήν μου βρέξω.

15 Ἀκηδιάσαντα Ⓐ ἐν διπλοΐᾳ ζώντες, οἷον ὁ βασιλεὺς ἐν πορφυρίδα προσειλήφεις μετανοίαν ἐπεδείκνυτο. ἀκηδιάσωμεν, καταμυγῶμεν. οὐκ ἁπλῶς ἔκαμεν, ἀλλὰ ἐν σκοπιᾶσι στενάζων. οὐκ ἁπλῶς ἐδάκρυσεν, ἀλλὰ καὶ ἔλουσε τὴν κλίνην· οὐ μίαν καὶ δευτέραν ἐν τρίτην ἡμέραν, ἀλλὰ ἐν καθ' ἑκάστην νύκτα. ἐν οὐ τὸ παρελθὸν μόνον λέγει, ἀλλὰ καὶ ἐν τὸ μέλλον. μὴ γὰρ δὴ νομίσητε, ὅτι ταῦτα ποιήσας ἅπαξ, προὴς ἄνεσιν ἑαυτῷ λει-
20 πὸν ἀφῆκεν, ἀλλὰ διηνεκῶς τοῦτο προάγων διετέλει ἐπὶ πάσης τῆς ζωῆς. οὐ καθάπερ ἡμεῖς, Ⓐ μίαν ἐργαζόμενοι τοῦτο πολλάκις ἡμέραν, ἢ οὐδὲ μίαν, εἰς γέλωτα καὶ τρυφὴν καὶ ἄνεσιν ἑαυτοὺς ἐκδίδομεν. ἀλλ' οὐκ ἐκρύη· ἀλλ' ἐν δάκρυσι διηνεκέσι διετέλει. ταύτην δὴ καὶ ἡμεῖς μιμώμεθα τὴν ἐξομολόγησιν. Εἰ γὰρ μὴ βληθείημεν κλαῦσαι ἐν ταῦθα, ἀνάγκη πάντως ἐκεῖ ὀδύρεσθαι καὶ κλαίειν· ἐκεῖ μὲν ἀνοίκτα, ἐναῦθα δὲ
25 μετὰ κέρδους· καὶ ἐκεῖ μὲν μετ' αἰσχύνης, ἐναῦθα δὲ μετ' εὐκοσμίας πολλῆς. ὅτι γὰρ δύσλυτη τοῦτο τὸ γλύεσθαι, ἄκουσον τί φησιν ὁ Χριστός. Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Ματθ. κδ. ιγ.
ἀλλ' οὐκ Ⓐ ἐνταῦθα κλαίοντες ὦμεν· ἀλλὰ πολλῆς ἀπολαύσοντας τῆς παρακλήσεως. Μακάριοι γὰρ Ⓐ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν. ἀκούετωσαν Ⓐ οἱ ἀργυρᾶς κλίνας ἔχοντες, οἷα τῶν βασιλέως υἱῶν ἡ κλίνη· οὐ λιθοκόλλητος, οὐ χρυσόπαστος, ἀλλὰ δάκρυσι λελουμένη. τούτῳ αἱ νύκτες, οὐκ ἀναπαύσεως, ἀλλὰ θρήνων καὶ ὀδυρμῶν νύκτες ἦσαν. ὅπου γὲ ἡμέρα πολλαὶ προσέπαιον αὐτὸν φθονηταί· οὐ ἅπαντες ἀνέσεως ποιοῦνται χαρὰν, τοῦτον ἐκεῖνος ἐξομολογήσεως ἐποιεῖτο, θερμότερον θρήνων τότε. καλὸν μὲν γὰρ ἀεὶ τὸ κλαίειν, μάλιστα ἐν καιρῷ τῆς νυκτὸς, ὅτε σοβεῖ ὁ σκληρούων τῆς θαυμαστῆς ταύτης ἡδονῆς· δεῖ ἔνεστιν ἐμφορηθῆναι ἐν βλεμμάτων μετὰ πάσης ἀδείας. ἴασιν οἱ πιέζειν λαβόντες ὃ λέγω, ὅσῳ δυφεσιώτερον ἔχουσιν αὐτὰ τὰ δάκρυα οἱ πηγαί. ταῦτα γὰρ δάκρυα τὸ ἄσβεστον πῦρ σβέσαι δυνάμενα), τὸ ποταμὸν σκῆνος τὸ τοῦ βήματος ἐλκόμενον. δι' Πραξ. κ. λε.
ὃ καὶ ὁ Παῦλος ἐδάκρυε τρισπίαν νύκτα καὶ ἡμέραν, τὰ ἀλλότρια διορθούμενος πάθη, ἡμεῖς δὲ οὐδὲ τὰ οἰκεῖα· ἀλλὰ γέλωτι καὶ τρυφῇ ἑαυτοὺς ἐκδίδοντες, τὴν νύκτα χάρῳ βαθεῖ καταχωνύμενα. καὶ οἱ μὲν ὑπνῳ θανάτῳ προσοικότι προσόντες· οἱ δὲ ἀγρυπνίαν θανάτου χαλεπωτέραν ἀγρυπνοῦσι, τόκους καὶ δανεισματα καὶ τὰ ἑτέρων ἀνθρωπολογούμενοι καὶ σκῆνος τὸ ἡμέτερον ὀπτιβολᾶς. ἀλλ' οὐκ Ⓐ νηφοντες, ἀλλὰ τὰς ἑαυτῶν γεωργοῦσι ψυχὰς, ὥσπερ ὑετῷ τοῖς δάκρυσι χειμαζόμενοι τούτοις, καὶ τὰ σπέρματα τῆς ἀρετῆς αὐξοντες. πάσῃ καρδίᾳ.

χία ἡ ἀσελγεία ἀδάτος ὅστιν βύνη τοιαῦτα δάκρυα δεχομένη. ὁ δὲ τοιαῦτα σαλεύων οὐδὲν ἡλεῖται δὲ ὅπι τῆς γῆς, ἀλλὰ πάσης πολιορκίας ἀπθμάτει τὴν ψυχὴν, τὸ ἡλίου λαμπρότερον καθίστησι τὴν διάνοιαν. καὶ μὴ μέ νομίσητε πρὸς μοναχοὺς ταῦτα λέγειν μόνον· καὶ γὰρ πρὸς βιωτικοὺς ἡ παράνεσις, δὲ πρὸς τούτους μᾶλλον, ἢ ἐκείνους. ὅτοι γὰρ μάλιστα ⓐ δεόμθοι τῆς μετθοίας φαρμάκων. ὁ τοιαῦτα θρηνῶν, ἀναστήσεται λιμθὸς γαλήνην τὴν ψυχὴν ἔμενον ἔχων, πάντα ἐκβάλλων δὲ πάθη, πολλῆς πεπληρωμένος τῆς εὐφροσύνης. εἰς οἶκον Θεοῦ μὴ πρήσιας ἀπθμήσεται ὁ τοιοῦτος· τῷ πλησίον μὴ ἡδονῆς ἁλιεύσεται. ὑ θυμὸς γὰρ ἐνδομυχεῖ, οὐκ ἐπιθυμία φλέγει, οὐκ ἔρως χρημάτων, ὑ φθόνος, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν. πάντα γὰ ταῦτα, καθάπερ θηρία ἐμφωλεύοντα, καταδύναι δοκεῖ τῆς νυκτὸς ὁ τεναγμὸς ἐκεῖνος καὶ δάκρυα πρεσκεύασεν. 7 Ἐταράχθη ἀπὸ θυμοῦ ὁ ὀφθαλμός μου.

Εἶδες ψυχὴν σωτηρίαν μεμθυῖαν. Εἰπὼν τὴν μετθοίαν, λέγει πάλιν τὰ πάθη, ⓦ θόρυβον ⓦ ἐν τῇ ἁλμυρίᾳ, ⓦ φόβον ⓦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ ἐκπεμόμενον. ὀφθαλμὸν γὰρ ἐνταῦθα ⓦ τῆς ψυχῆς φησι τὸ διορατικὸν ἐκεῖνο καὶ λογικὸν, ὅταν ἡ ἔννοια τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων ταράττειν εἰώθεν. ὅτι δὲ ἀπὸ πάντος πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν εἶχε τὰ πλημμελήματα, καὶ τοῦ Θεοῦ τὴν ὀργὴν ἀμφοτέρζε, ἐν φόβῳ ὤν, οὐκ ἀνθρώπους ζῶν, καθάπερ ⓐ πολλοὶ, ἀλλὰ ἀγωνίαν καὶ πρέμων. ἡ τοιαύτη ταραχὴ, γαλήνης μήτηρ ὅστιν· ὁ τοιοῦτος φόβος, ἀδείας κατάθεσις· ὁ οὕτω τεταραγμένος, πάντα χειμῶνα ἐκβάλλει· ὁ τοιαύτην οὐκ ἔχων τὴν ψυχὴν, χαλεπὸν κλυδώνιον κατέχεται. καὶ ὥσπερ πλοῖον ἀνερμάτιστον τῇ τῶν ἀγρίων πνευμάτων ἐκθορὴν ῥύμῃ παφέρεται· οὕτω καὶ ψυχὴ ἀνθρώπου ζῶσα, μυρίοις προσκειται πάθεσι. διὸ καὶ
Ep. 5. 18. ὁ μακάριος Παῦλος τοῦτο τὸ πάθος ἐνδυκνύμενος, ἔλεγε· Οἵτινες ἀπηλγηκότες, ἑαυτοὺς παρέδωκαν τῇ ἀσελγείᾳ εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης ἐν πλεονεξίᾳ. καὶ καθάπερ κυβερνήτης, ἕως μὲν ταῖς φορτίσι τὸ κατὰ τὸ πλεόντων παρέπλει), πάντως ἐν γαλήνῃ καθίστησιν, ἐπὶ δὲ τούτοις ἀπθμήσεις καθεύδῃ, παρέρχεται μεγάλῳ· οὕτω δὴ καὶ ὁ μὲν θεσπέσιος ὁ μὲ ἀγωνίαν καὶ πρέμων καὶ παρατιθέμενος, ἐν ἡσυχίᾳ τὸ ἑαυτῷ καθίστησι σκάφος· ὁ δὲ ὑπνῳ τῇ ῥᾳθυμίας ἑαυτὸν παραδοὺς, κατορύσσει δὲ σκάφος ἐργάζεται).

Ἐπαλαιώθην ἐν πᾶσι τοῖς ἐχθροῖς μου. Τί ὅστιν ἐπαλαιώθην; ἠδένησά, φησι, κατὰ τῶν ἐχθρῶν μου. καὶ γὰρ ἀναγώνιος ἡμῖν ὁ βίος, καὶ μυρίων ἐχθρῶν ἡ ζωὴ ἡμῖν ἐμπέπληται, οἵτινες καὶ ἰσχυρότεροι γίνονται, ἐπειδὰν ἀμῤῥτήμασι παρεπόσωμεν. διὸ πᾶν χρὴ ποιεῖν, ὥστε διαφυγεῖν αὐτῶν τὰς λαβάς, καὶ μηδέποτε πρὸς αὐτοὺς καταλλάττεσθαι. αὕτη γὰ ἡμῖν μεγίστης ἀσφαλείας κατάθεσις. τούτων τῶν ἐχθρῶν τὴν φάλαγγα
Ep. 6. 12. δηλῶν ὁ Παῦλος, ἔλεγε· Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς
A 3 τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου. ἐπεὶ οὖν τοιαύτη ἡ τῶν πολεμίων φάλαγξ, ἀεὶ καὶ διηνεκῶς ὁπλίζεσθαι χρὴ, καὶ φυλάττειν τῶν ἁμῤῥτημάτων τὰς ἐφόδους. διὸ καὶ ὅτω παλαιοῦν εἰώθεν, ὡς ἁμῤῥτίας φύσις. διὸ καὶ ὁ Παῦλος τὴν σύντευξιν παλαίωσιν γινομένην ἀποτείχεσθαι κελεύων,
Ro. 12. 2. ἔλεγε· Μὴ συσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοὸς ὑμῶν. ὅταν οὖν κατὰ τῆς ἁμῤῥτίας παλαιωθῇς, κατὰ τῆς μετθοίας ἀνακαίνισον σαυτόν.

8 Ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες ⓐ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν, ὅτι εἰσήκουσε Κύριος τῆς φωνῆς τοῦ κλαυθμοῦ μου. 9 Ἤκουσε Κύριος τῆς δεήσεώς μου, Κύριος τὴν προσευχήν μου προσεδέξατο. Οὐ μικρὰ δὲ αὕτη ὁδὸς εἰς ἀρετὴν ἀγουσα, τὸ φθάσαι τὸν

τοῦ ποιητοῦ. ὅπερ μὴ ϑαυμάσῃς ἐφ' ἑαυτῆς καὶ ὁ Χριστὸς ἀπαιτεῖ πρὸς ἡμᾶς, ὡς τοῦ τὰ ἴδια μελῶν ἡμῖν ἀναγκαιοτάτοις οὖσιν φίλοις κελεύειν ἐκκόπτειν, ὅταν ἡμᾶς σκανδαλίζωσι, καὶ βλάβοιμεν ἵνα ἡμῖν αὐτῶν ἡ σωτηρία φέρῃ. Ἐὰν γάρ, φησιν, ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔξελε αὐτόν· καὶ ἐὰν ἡ χείρ σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκκοψον αὐτὴν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· ἢ γὰρ μελῶν λέγων (ἅπαντα) ἀλλὰ καὶ φίλων γνησίων, ὧν δεῖ τὰς φιλίας ἀτιμάζειν, ὅταν μήτε αὐτοῖς κέρδος μήτε ἡμῖν γίνηται, ἀλλὰ βλάβη. Ταύτην δὴ τὴν ἀρετὴν κατορθώσας καὶ σὺ, εἰ μόνον σὺ ἐδίωκε τὰς τοιαύτας συνουσίας, ἀλλὰ καὶ προσεκαλεῖτο τούτους ἀποπηδᾶν ἑαυτῶν. σοῦ τῆς μετανοίας ὁ καιρὸς· τοῦτο τῶν δακρύων τὸ κέρδος. ἡ γὰρ ὕστερον συντελοῦσα ϑλῖψις, σοὶ μιᾶς λοιπὸν τὸ σωφρονεῖν κατέχειν. Τοῦτο δὴ καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν. καὶν αὐτὸ τὸ σχῆμα ᾖ τῆς ἀφελείμενος, βλάπτωμεν ἢ ἡμᾶς, ἀτιμάζωμεν αὐτὴν φιλίαν. σοὶ γὰρ οὐτελέστερον ἀνδρὸς καὶ βασιλεύοντος, ὅταν μανίαν συζῇ· ὥσπερ σοὶ βασιλικώτερον καὶ δεσμῶτα, ὅταν ἀρετὴν ἢ κεκτημένος. ὅτι Εἰσήκουσε Κύριος τῆς φωνῆς τοῦ κλαυθμοῦ μου. οὐκ εἶπεν, ὅτι Εἰσήκουσε τῆς φωνῆς μου ἁπλῶς, ἀλλὰ τῆς φωνῆς τοῦ κλαυθμοῦ μου. ὁρᾷς πῶς καὶ τὰ πρὸς ἑαυτὸν μετὰ πολλῆς εἰσάγει τῆς δαψιλείας, τὸ φωνὴν, καὶ κλαυθμόν; φωνὴν μὲν οὖν τοῦτο, ὅτι Ⓜ τόνον λέγων τῆς κραυγῆς, ἀλλὰ τὴν σχέσιν τῆς ἀφωνίας· τὸ κλαυθμὸν, ὅτι Ⓜ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ Ⓜ ἀπὸ τῆς ψυχῆς. ὁ γὰρ μετανοίαν εἰσάγων, καὶ τοῦτο τοῦ Θεοῦ ἀκουόμενος, εὐκόλως καὶ τοῦτο δυνάται κατορθῶσαι τὸ ἀγαθὸν, τὸ σχακρύσαι τῶν πονηρῶν τὰς συνουσίας. 10 Αἰσχυνθήτωσαν καὶ συνταραχθήτωσαν σφόδρα οἱ ἐχθροί μου· ἀποστραφήτωσαν καὶ καταισχυνθήτωσαν σφόδρα οἱ τάχος.

Αὕτη ἡ ψυχὴ μεγάλην ἔχει ὠφέλειαν, τό, τε αἰσχυνθῆναι λέγω, τὸ τὸ εἰς τὰ ὀπίσω ἀπελθεῖν. Ⓜ γὰρ κακῶς πεχόντες, εἰ καταισχυνθεῖεν, καὶ εἰ τὰ ὀπίσω ἀπέλθοιεν, σῴσονται τῆς πονηρίας. ὥσπερ γὰρ εἰ ἀνθρώποι ἴδωμεν κατὰ κρημνοῦ φερόμενον, ἀναχαιτίζομεν αὐτὸν τῷ σωτέρω φορᾶς, λέγοντες, αἰνθρωπε, ποῦ φέρῃ; κρημνὸς ἔμπροσθεν ἀπειλητήσεται· οὕτω δὴ καὶ σοὶ ἄξιοι οἱ κακοὶ πάλιν εἰς τὰ ὀπίσω δυσδραμεῖν. ὅτω καὶ ἵππον μαινόμενον δεῖ μὴ ταχέως τις ἀναχρούσηται, ταχέως ἀπολεῖται. ὅτω καὶ ἁρπαγὴν ἰὸν ἑρπετῶν πολλάκις ἐπινεμόμενον, μὴ πολλοῦ τοῦ τάχους τῆς σωτέρω φορᾶς ἰσῶσιν, ἐγκόπτοντες αὐτῶν τὴν κακίαν. ὅτο δὴ καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν, καὶ τὴν ἐν ἡμῖν κακίαν ἀναστέλλωμεν μὴ πολλῷ τῷ τάχει, ἵνα μὴ προϊοῦσα αὔξῃ τὸ νόσον. καὶ γὰρ ἀμελούμενα, μείζονα γίνεται τῶν ἁμαρτημάτων τὰ τραύματα, καὶ ὁ μὲν τραυμάτων ἴσα τὰ νόσου δὲ τὰ ἀῤῥωστίας, ἀλλὰ δὲ θάνατον εἰκὸς τὸ ἀθάνατον· ὥσπερ αἱ ὀξεῖς ἀρχῆς δὲ τὰ μικρὰ ἀμέλωμεν, οὐδὲ τὰ μεγάλα ἕψεται. σκόπει δὲ ὁ μελετήσας μὴ ὑγιάζειν, οὐδὲ μάχεσθαι εἴωσται· ὁ μὴ εἰδὼς μάχεσθαι, δὲ τὸ φιλῆσαι κατορθώσει· ὁ κατορθώσας τὸ φιλεῖν, ἐχθρὸν οὐκ ἔχει· ὁ δὲ ἐχθρὸν οὐκ ἔχων, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ὑπεδεικνύμενος, ἅπαντα κατορθώσει τὴν ἀρετήν. μὴ δὴ τῶν σωτέρων ἀμελῶμεν, ἵνα μὴ σοὶς τὸ μεῖζον αἴρηται καὶ κακά. ὁ Ἰούδας, εἰ τὸ χρημάτων ἐρᾶν ἐκόλασεν, οὐκ ἂν εἰς ἱερωσύνην ἦλθε. Τοῦτον εἰ κατέσχεν, οὐκ ἂν εἰς Ⓜ κολοφῶνα τῶν κακῶν ἔξεπήδησε. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς οὐ τὴν πορνείαν μόνον, οὐδὲ τὴν μοιχείαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀκόλαστον ὄψιν ἀναστέλλει, τὴν ῥίζαν κατωθεῖν δυνάμενον, ὥστε καὶ εὐκολώτερον εἶναι τὴν σωφροσύνην τὴν πονηρίας. τοῦτο καὶ ὁ παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ἐποίει, παχύτερον μὲν καὶ ὡς δι' αἰνιγμάτων, ὅπως τοὺς ἁρπακοδεστέρους ὁ λόγος ἴῃ, ἐποίει γοῦν ὅμως. πῶς, καὶ τίνι τρόπῳ; οὐκ ἤφιει ἐν κλίνεσι γίνεσθαί τινα μίξιν οὐκ ἀφορῶν ἦμεσαν· οὐκ ἤφιει αἷμα ἐᾶσαι ἀλόγων· οὐκ ἤφιε συνέχουσα κατέχειν μὴ τὴν ἐπιοῦσαν, μεγάλα καὶ τούτων ἀναστέλλων κακά· ἀφῆκε μὴν τὸ πρότερον, τὴν ἀῤῥε-

Δευτ. κβ. ι. Λευιτ. ι'. ι. Δευτ. κδ. ιγ.

νομιξίαν· ἀφ' ἧς τῆς δευτέρας, τοὺς φόνους· ἀφ' ἧς τε τρίτης, τὴν ὠμότητα καὶ τὴν ἀπόνοιαν. ἀλλὰ νῦν πάντα ἀνέδην καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἀταξίας. κ ἀναδ
ἀφ' ἧς τῆς πάντα ἄνω καὶ κάτω γέγονεν. ὅταν οἰνίσωμαι μακρὸν καταδέξῃ πάθος, μὴ τοῦτο εἴδῃς ὅτι μακρόν, ἀλλ' ἐννόησον ὅτι τὸ ἄξιον αὐτοῦ περιφέρομεν τὰ μέλισα ἵκανει δεινά. καὶ γὰρ ἐπειδὰν ἴδωμεν ἐν οἰκίᾳ συμπόσιον ἀναφθὲν μικρὸν, θορυβούμεθα καὶ ταράττομεθα. καὶ γὰρ τῶν παροιμιῶν παρεσχόμεθα, ἀλλ' ἀπὸ τῆς παροιμίας τὸ τέλος λογιζόμενοι, θορυβούμεθα καὶ πλείονα ἐκχέομεν, ὥστε ὁλόκληρον σβέσαι τὴν καμίνον. τοῦτο τοῦ πυρὸς σφοδρότερον ἐπινέμεται ψυχὴν ἡ κακία. διὸ δεῖ παρακαλεῖν. ἐὰν γὰρ ῥᾳθυμήσωμεν, δυσκολωτέρα γένηται ἡ διόρθωσις. τοῦτο δὲ ὅτι πλοίῳ συμβαίνει ἴδοι τις ἄν, καὶ τοὺν ναύτας θορυβουμένους, ὑχ ὅταν ἴδωσι τὴν θάλατταν ἐπαφρίζουσαν, ἀλλὰ καὶ ὅταν μέλλουσαν ταῦτα ποιεῖν. μὴ τοίνυν ὦμεν ῥᾳθυμοι τοῖς μικροῖς ἁμαρτήμασιν, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς αὐτὰ διαξελλωμεν τῆς σφοδρότητος, ἵνα τῶν μειζόνων ἀπαλλαγῶμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ψαλμ. ζ. ΨΑΛΜΟΣ ΤΩ ΔΑΒΙΔ, ΟΝ ΗΣΕ ΤΩ ΚΥΡΙΩ ὑπὲρ τῶν λόγων Χουσὶ υἱοῦ Ἰεμενεῖ. 1 Κύριε ὁ Θεός μου, ὅτι σοὶ ἤλπισα· σῶσόν με ἐκ πάντων τῶν διωκόντων με, καὶ ῥῦσαί με.

Δεῖ μὴν ὅτως ἀκριβῶς τὴν γραφὴν καὶ τὴν ἰσοτιμίαν τῶν γραφῶν, ὡς μὴ δεῖσθαι ἡμᾶς μακροτέρου λόγου πρὸς τὴν τούτων διδασκαλίαν. ὅπερ οἱ μὲν ὑπὸ βιωτικῶν πραγμάτων ἀφελούμενοι, οἱ δὲ ῥᾳθυμίᾳ ἑαυτοὺς ἐκδιδόντες αἰτιώτατοι τούτων εἰσίν, ἀνάγκη πρὸς τὸ μῆκος τὸν λόγον ὀξαναγεῖν, τὴν ὑποθεσιν τοῦ ψαλμοῦ λέγοντας. ἀλλὰ προσέχετε μετὰ ἀκριβείας. τίς οὖν ἐστιν ἡ ὑποθεσις; ψαλμὸς τῷ Δαβίδ, ὃν ᾖσε τῷ Κυρίῳ. ἄλλος· ψαλμὸς ὑπὲρ ἀγνοίας τοῦ Δαβίδ. ἄλλος· ἀγνόημα τοῦ Δαβίδ· καὶ αὖτε Χουσί, Αἰθιοπός φησιν. ἀλλὰ δὲ ὅτως ἀσαφῆ τὰ εἰρημένα, τῷ τὴν ἰσοτιμίαν ὑμᾶς ἀγνοεῖν. ὅπερ οὐκ ἐγκαλεῖν δεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ διδάσκειν, ἀναγκαίου ἅπαντος τοῦ διηγήματος. τίς οὖν ὁ Χουσὶ ὅτος ὁ υἱὸς Ἰεμενεῖ, καὶ τίνες οἱ λόγοι αὐτοῦ, ὑπὲρ ὧν ἦσε τῷ Θεῷ τὸ ᾠδεῖον τοῦτον ὁ Δαβίδ, ἐντεῦθεν ἤδη λεκτέον, εἰς ἀρχὴν ἀνάγοντα τὸν λόγον. Ἀβεσσαλὼμ, υἱὸς ἐγένετο τῷ Δαβίδ, νέος ἀκόλαστος καὶ διεφθαρμένος. ὅτος ἐπανέστη ποτὲ τῷ πατρί· καὶ τὴν βασιλείας αὐτὸν, καὶ τῆς οἰκίας, καὶ τῆς πατρίδος ἐκβαλὼν, αὐτὸς αὐτὶ ἐκείνου κατέσχε πάντα. καὶ ὅτε μὲν φύσει, ὅτε μὲν ἀναισθησίᾳ, ὅτε μὲν ἡλικίᾳ, ὅτε καὶ προσλαβόντα ἡδεῖτο· ἀλλ' ὅτως ἐν καθαπαξ ὠμὸς καὶ ἀπίστως καὶ ἄθεον μᾶλλον, ἢ ἀνθρωπος, ὡς ἅπαντα τοῦτα διαῤῥήξας καὶ κωλύματα, αὐτοῖς ὑπεπήδησε τοῖς τῆς φύσεως νόμοις, καὶ ταραχῆς ἐνέπλησε πάντα καὶ θορύβου. καὶ γὰρ πάντα ἀνετρέπετο τότε, φύσεως ὄρος, ἀνθρώπων αἰδώς, ἡ πρὸς Θεὸν εὐλάβεια, φιλανθρωπία καὶ ἔλεος, ἐσφείσατο ἀμοιβαί, καὶ ἡ πρὸς τὸ γῆρας αἰδώς. εἰ γὰρ μὴ ὡς πατέρα αἰδεσθῆναι ἠθέλησε, ὡς γεγηρακότα ἐλεῆσαι ὤφειλεν· εἰ δὲ μὴ τῆς πολιᾶς ἐμέλησε, ὡς ἀνεργέτου· εἰ δὲ μηδ' ὅτως, ὡς μηδὲν ἠδικηκότα. ἀλλ' ὁ τῆς φιλαρχίας ἔρως πᾶσαν ταύτην ἐξέβαλε τὴν αἰδῶ, καὶ θηρίου ἄνθρωπον ἐποίησε. καὶ ὁ μὲν μαχαίρας ἦν καὶ γλυπτὰς μὴ ἀναθεωρήσας, ἀλήτης, καὶ φυγὰς καὶ τὴν ἔρημον ἐπλανᾶτο, καθάπερ μετανάστης, ἐν ἀφροσύνῃ, καὶ τοῖς ἐντεῦθεν πιεζόμενος κακοῖς· ἐκεῖνος δὲ ἀνετύφα τοῖς τῆς παρεδρίας ἀγαθοῖς. τὴν εἰ-

γων

πων πραγμάτων ἐν τούτοις ὄντων, καὶ τῶν τραυματιῶν μετ' ἐκείνης πλαγμένων, καὶ τῶν πόλεων κατὰ Ⓦ τὸ γινόμενον ὁσῶν, Χριστὸς ἀληθῶς ὁπλίτης, φίλος ὢν τοῦ Δαβὶδ ἔμφυτε τοῦ πρὸς αὐτὸν φιλίαν διατηρῶν ἐν τῇ τῶν καιρῶν τούτων μεταβολῇ· καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀθλητὴν καὶ τοῦ ἔρημον πλανώμενον, διέρρηξε Ⓦ χιτωνίσκον, κατεπάσατο τὸ φᾶρος, ἀνώμωξε πικρὸν καὶ ἐλεεινόν· καὶ ὅπου μηδὲν ἡδύνατο, τοῦ ἀπὸ τῶν δακρύων εἰσφέρει τὴν ῥαστώνην. οὐ γὰρ ἰῶ τῶν καιρῶν φίλος, οὐδὲ τῆς δυναστείας, ἀλλὰ τῆς ἀρετῆς. διὰ τοῦτο, τῆς ἀρχῆς μεταπεσούσης, τοῦ φιλεῖν οὐ μετέβαλεν. ἰδὼν τοίνυν αὐτὸν ὁ Δαβὶδ ταῦτα ποιοῦντα, φησὶ πρὸς αὐτόν· φίλον μὲν καὶ ταῦτα, καὶ γνήσιον πρὸς ἡμᾶς διακείμενον· ὀνήσει δὲ οὐδὲν ἡμᾶς. ἀλλὰ δεῖ τι βουλεύσασθαι καὶ σκέψασθαι, ὅπως ἂν λυθῇ καὶ καταλαβόντα δεινά, καὶ ἀπαλλαγῶμεν τῶν συμφορῶν. ταῦτα εἰπὼν, εἰσηγεῖται γνώμην ἐκείνῳ τοιαύτην. ἀπελθὼν πρὸς Ⓦ τὸν Ⓦ ἐμὸν, καὶ φίλου πρόσωπον ὑπόδυς, διδασκέδασόν μοι τὰ ἐκείνου βουλεύματα, καὶ τὸ Ἀχιτόφελ τοῦ βουλοῦ ἀχρεῖον ποίησον. ὁ δὲ Ἀχιτόφελ ἐστὶ τὸ τυράννου πάντα ἐκπράττει, δεινὸς μὲν ὢν τὰ πολεμικὰ, δεινὸς δὲ στρατηγῆσαι καὶ πολέμου καὶ μάχης. διὸ καὶ τὸ τυράννου μᾶλλον αὐτὸν ὁ Δαβὶδ ἐδεδοίκει. ὥστε ἰδοὺ δεινὸς ἐν ταῖς γνώμαις ὁ ἀνήρ. ταῦτα ἀκούσας ἐκεῖνος ἐπείθη. καὶ οὐδὲν μακροψυχεῖ ἐλογίσατο, οὐδὲ ἀνδρεῖον, οὐδὲ εἶπε, τί δὲ μοι ἀλλοῖον; ἢ δὲ μοι ἀποκαλυφθῇ μου τὸ πρόσωπον; τί δὲ ἂν φοβηθῇ τὸ δρᾶμα τῆς ὑποκρίσεως; δεινὸς ὁ Ἀχιτόφελ. ἴσως καὶ τοῦτο ἐλέγξει, καὶ ποιήσει καταφανῆ, καὶ ἀπολοῦμαι εἰκῇ καὶ ματαίως. οὐδὲν τῶν τοιούτων ἐννοήσας, εἰς τὸ πρόσωπον ἐπεπήδησε τοῦ τυράννου, τὸ πρῶτον ὅτι Ⓦ Θεὸν ῥίψας, καὶ εἰς μέσους ἑαυτὸν ἀφῆκε τοὺς κινδύνους. ταῦτά μοι εἴρηται, οὐχ ἵνα ἐπαινέσωμεν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ ἀλγήνα, καὶ ὅσα ἕτερα ἀπὸ τῆς ἰσοτιμίας δυναζόν καρπώσασθαι χέρδη, καὶ ταῦτα εἰς μέσον ἀγάγωμεν. ἰδοὺ γάρ, ὁ Χριστὸς ὅταν ζητῆται παρ' ἡμῶν πολλῶν, ὀλιγάκις ὀλίγοι θλίβονται, ποτὲ δὲ εἰσὶν ἐν ἀνέσει, τοῦτο ἐναυθάνεται ὅτιν θύρᾳ. ὁ μὲν γὰρ διάκονος ἐν συμφοραῖς ἰῶ· ὁ δὲ μαρτὺς καὶ πατρὸς καὶ τῆς φύσεως αὐτῆς ἐχθρὸς καὶ πολέμιος, ἐν βασιλείᾳ καὶ βασιλικῇς αὐλαῖς. ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος ἐντεῦθεν ἐκέρδανέ τι, ὅτε ἐστὶ ἐβλάπτετο. ἀλλ' ὁ μὲν ἐγίνετο μείζοσι θλίψεσιν ὑποδύνος· ὁ δὲ λαμπρότερον διέλαμπε, καθάπερ χρυσὸς ἐν καμίνῳ, τῇ θλίψει καθαρώτερος γινόμενος. τοῦτο δὴ πρῶτον ἐντεῦθεν μανθάνειν, μὴ ταράττεσθαι ἐν ταῖς τοιαύταις δυσημερίαις, ὅταν ἴδῃς ὅτι τῶν δικαίων συμβαίνουσαι· ἕτερον μὴ τοῦτο, μὴ μαθόντας πρὸς τοὺς κακοὺς, ἀλλ' εἰδέναι φιλίας νόμους· τέταρτον, ὅτι καὶ κινδύνων καταπολεμᾷ κρείττων τῆς ἀρετῆς· τέταρτον, ὅτι ἐν τοῖς ἀπόροις εὐέλπιν εἶναι, τὸν πρὸς τοῦ Θεοῦ συμμαχίαν ἀναμένοντα. ἐπεὶ καὶ ὁ Χριστὸς τότε ἐκεῖνος ὅτε στρατόπεδον εἶδεν, καὶ τὸ τυράννου τὸ φόβον, καὶ τῶν ἵππων τὸ πλῆθος, καὶ τὰς φαλαγγας τὸ ὁπλιτῶν, καὶ τὸ πρὸς καταιλῆφθαι τὰς πόλεις, καὶ τὸν ἐρημίαν καὶ Δαβὶδ, καὶ τὸν μόνωσιν καὶ τὸ ἀθέτειαν· ἀλλ' εἰς ἓν μόνον ἰδὼν, τὸν ἀμαχον τοῦ Θεοῦ συμμαχίαν καὶ τὸν ἔμοιδν τὸ ἐκείνου, ὅτω τὰ μέρη ἑκάτερα ἔκρινε, καὶ εὗρε τὸ μὲν σαθρὸν, τὸ δὲ ἰσχυρόν. ὁ μὲν γὰρ ἀδίκως ἐποίει, ὁ δὲ μετὰ τοῦ δικαίου ἑαυτὸν ἐφύλαττε. καὶ τοίνυν, ὅπου πλῆθος ἀνθρώπων, ἀλλ' ἔνθα ἀρετῆς συμμαχία, ὅτως ἐπεπάσατο Ⓦ Θεόν. ταῦτα λέγω, ἵνα καὶ ἡμεῖς, κἂν ἀσθενεῖς ὦσιν Ⓓ τὰ δίκαια ἔχοντες, τὰ ἐκείνων θεραπεύωμεν· κἂν ἰσχυροὶ Ⓓ ἀδικοῦντες, φύγωμεν αὐτῶν τὴν συμμαχίαν. ἡ μὲν γὰρ κακία, κἂν τὸν οἰκουμένην ἔχῃ μεθ' ἑαυτῆς, πάντων ἐστὶν ἀσθενέστερα· ἡ δὲ ἀρετὴ, κἂν μεμονωμένη τύχῃ, πάντων ἐστὶ δυνατωτέρα. τὸν γὰρ Θεὸν ἔχει μεθ' ἑαυτῆς ἰσάμενον. τίς οὖν σῶσαι δύναται τὸν ὑπὸ Θεοῦ πολεμούμενον; τίς δὲ ἀπολέσαι τὸν τοῦ ἐκείνου βοηθούμενον; ταῦτα δὴ πάντα φιλοσο-

φῶν ὁ Χυσί, ⸌ ἠμόμβνος βύελπις, ἀπῆλθεν εἰθα ἐπέμπετο, καὶ ὡς ἐπέσκη, ἰδὼν εἰσελαννόντα τ̃ τύραννον, προσῆλθεν· ὁ δὲ ἰδὼν αὐτὸν ἀ̃θρον, καὶ τῇ φιλαρχίᾳ μεθύων, οὐκ ἠξέτασεν ἀκριβῶς, ἀλλ' ὑπισκώπτων αὐτὸν καὶ ὀνειδίζων, ἀπιθι, φησι, μὴ τῶ ἑταίρω σου, οὐδὲ τὸ ὄνομα κατομείνας εἰπεῖν, κατὰ μίσους ⸌ ἀπειθείας πολλῆς. προσὼν οὖν ὁ Χυσὶ

β. Bασ. ις. m. οὐδὲν ἀκαταστάτητος, οὐδὲ ἀκαθορυβήτητος, φησι· ὅτε ἰῶ ὁ Θεὸς μετ' αὐτ̃, τὰ ἐκείνω ἐφέρνουν· ὅπῳ γὰρ μὴ σῦ νεῶ ὄθιν, ἀκόλουθον θεραπεύειν τὰ σά. ἐπῆρε τοῦτο τ̃ τύραννον, ⸌ ἐφύσησε, καὶ οὐδὲν ἀξετάσας ἀκριβὲς (κοῦφος γὰρ ἀνὴρ πιστεύει πάντι λόγῳ, ὁ δὲ κἀκεῖνος ἔπαθε) ⸌ τοῖς ἐναντίοις ἐκτεταχηλιασθείς, εὐθέως αὐτὸν εἰς σὸν γνησίως εἰσάγει, καὶ εἰς σὸν προσώπους ἐγκεφάφει τ̃ν φίλων. τὸ γὰ πᾶν ὁ Θεὸς ὠκονόμει, πρῶτον καὶ γρατηγῶν τοῖς γνομένοις. καὶ βυλῆς προκειμένης περὶ πολέμω, καὶ ἑτέρων ἑτερα εἰσηνεγμένων περὶ τ̃ν, πότερον βᾴθεως ὑπιθέσθαι χρὴ, ἢ μακρὸν ἀναβαλλομένους· παρελθὼν ὁ Ἀχιτόφελ, ὁ δεινὸς ἐκεῖνος συμβυλεύσας καὶ γνώμω εἰσενεγκεῖν, ταύτην εἰσηνέγκατο

β. Bασ. κζ. a. τὴν συμβυλὴν λέγων· Τεταλαιπωρημένῳ νεῶ καὶ τεταραγμένῳ ὑπιθώμθα ⸌ πατρὶ τῷ ⸌ῳ. καὶ γὰ μὴ συγχωρήσαντες μηδὲ μακρὰν αὐτὸν ⸌πῆναι, ὕπως ἀν ἔλωμθ. ἀν γὰρ ἀπροσκυάς ῳ ὄντι νεῶ ὑπιθώμθα, ὑδὲ εἰς ἡμᾶς ἐς αι πόνος. ταῦτα ἀκούσας ὁ τύραννος, καλεῖ καὶ τ̃ Χυσὶ τ̃ αὐτομολήσαντα ἐν τοῖς ἐκείνοις προς αὐτὸν, ⸌ μεταδίδωσι καὶ αὐτῷ τ̃ς τ̃ης βυλ̃ης λόγου· ὅπερ οὐκ ἰῶ χ̃ ἀκηλουθίαν ἀνθρώπινω, τὸν ἀ̃θρον ἐλ-ζόντα, τοῦτον ὕτω ὠμ̃ησαι, καὶ νομίσαι ἀξιόπιστον εἶ), ὡς καὶ συμβυλ̃ης ἀξιοῦν πραγμάτων ἐνέχειν τοιούτων. ἀλλ' (ὅπερ ἐφθω εἰπεῖν) ὅταν ὁ Θεὸς γρατηγῇ, καὶ τὰ δύσκηλα ἔυκηλα ⸌ῖ. καὶ εἰσάγεται ὁ Χυσὶ, καὶ μεταδίδωσιν αὐτῷ πᾶ̃ρησίας, καὶ ἀξιοῖ λέγειν τὸ παρισάμθμον. τί οὖν ὁ Χυσὶ; Οὐδέποτέ, φησι, διημ̃ρτεν ὁ Ἀχιτόφελ. εἶδες ⸌ωσεσιν ὑδρός; οὐκ βᾴθεως αὐτ̃ τὴν γνώμην ἐκβάλλει, ἀλλὰ μετ' ἐγκωμίω. θαυμάσας γὰρ αὐτὸν πρ̃τον, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις καιρίως συμβυλεύοντα, ὕτω τ̃ παρόντος κακίζει γνώμην. ὃ γὰ λέγει ὕτο ἔστι· θαυμάζω πῶς νῦν διημ̃ρτεν. ὑ γὰρ μοι δοκεῖ συμφέρειν ⸌ῦ ὁ λογισμός. ἀν μὴ γὰ νεῶ ὑπιθώμθα, καθάπᾳ ἄρκτος παροιστρώσα, θυμ̃ γεμῶν ὁ πατήρ σου, ⸌ ἀπεγνωκὼς τ̃ ἑαυτ̃ ζωῆς, ⸌ ἐναγκαζ ύσῃ τῇ ὀργῇ πολεμ̃ν, ὑδένα τ̃ ἑαυτ̃ σωτηρίας ποιήσε) λόγον, καὶ μ̃ πολλῆς ἐμπεσεῖται τ̃ σφοδρότητος ἡμ̃ν. εἰ γὰ μικρὸν ἐνδοίημθ, μ̃ πλείονος ὑπιθησόμθα τ̃ προσκυνήσεως, καὶ μείζονος τ̃ ἀσφαλείας, καὶ ἀπονητὶ καὶ μετ' ὐκολίας πάσης, ὥσπερ ἐν σαγ̃ λαβόντες αὐτὸν, ὕτως ἐπθμαξόμθ. ἐπαινεῖ τὴν γνώμην ὁ Ἀβεσαλὼμ, καὶ λυσιτελεστέραν ⸌ῖ ἔφησεν αὐτῷ. ταῦτα γὰ ἔλεγεν ὁ Χυσὶ, βυλόμενος δοιῶσαι καιρὸν τῷ Δαβὶδ, ὥστε ⸌πῆναι μακρὸν καὶ ἀναπνεῦσαι καὶ γράτθμα ⸌ωσαγαγ̃ν. ὕτω τοίνυν ἐκβαλὼν τὸν Ἀχιτόφελ τὴν γνώμην, δι' ἣν ἐκείνων κεκρυμμένων ἀ̃δρῶν πέμψας ἀπήγειλεν ἅπαντα τῷ Δαβὶδ, καὶ ὅτι τὴν αὐτ̃ γνώμην ἐκύρωσεν ὁ τύραννος τὴν φέρουσαν τῷ Δαβὶδ τὴν νίκην. ὕτω γοῦν ⸌ ἐγέ-

β. Bασ. πι. νετο. ὅπῳ γὰ μακρὸν ἐνέδωκε, προσκυνασάμενος ὁ Δαβὶδ ἐπέβετο, καὶ ὃ ⸌έβαιον ἔσησεν. ὅπερ ὁ Ἀχιτόφελ ἀπὸ πολλῆς ⸌ωσέσεως καὶ δεινότητος ⸌ωορῶν, καὶ συνιδὼν ἤδη

β. Bασ. κγ. τὸ τέλος κατὰ μαθών, ὅτι ὁλέθρος ἰῶ τῷ Ἀβεσαλὼμ αὕτη ἡ γνώμη, οὐκ ἀνεγκὼν τὴν συντυχὸν ἐπήρειαν, ἀπελθὼν βεβήλον ἀνῆψε καὶ ἀπήξατο, καὶ ὕτω Ⓜ βίον κατέλυσε. ταῦτα τοίνυν ἅπαντα μαθὼν ὁ Δαβὶδ, γράφει Ⓜ ψαλμὸν, δι' ⸌ομείας ὕμνους τῷ Θεῷ ἀναφέρων, καὶ ὃ πᾶν αὐτῷ ἀναπτεὶς γρατήγημα. δι' καὶ ἀ⸌χόμενος ὕτω πώς φησι· Κύριε ὁ Θεός μου, ὅτι σοὶ ἤλπισα, σῶσόν με. οὐκ ὅτι τῷ Χυσὶ, οὐδὲ ὅτι τῇ ἀνθρωπίνῃ σοφίᾳ, οὐδὲ τῇ συνέσει τῇ ἐκείνου, οὐδὲ ὅτι τῇ ἐμῇ γνώμῃ, ἀλλ' ἐπὶ σοί. τοῦτο τοίνυν καὶ ἡμεῖς ποιῶμθ, κἂν δι' ἀνθρώπων ἡμῖν κατόρθωμά τι γένηται,

ὑπὲρ τούτων εὐχαριστῶμεν τῷ Θεῷ, καὶ τῷ δι' ἡμῶν καὶ τῷ δι' ἑτέρων ἡμῖν ἐνεργετημάτων γινομένων. ἂν γὰρ ὕπνον ποιῶμεν, οὐδὲν ἔσται δύσκολον οὐδὲ σκληρόν. ὁ δὴ καὶ ὁ Δαυὶδ ἐποίει, μονονουχὶ λέγων· οὐκ ἐν τοῖς ῥήμασι τοῦ Χριστοῦ ἐλπίδα τῆς σωτηρίας εἶχον, ἀλλ' ἐν τῇ συμμαχίᾳ τῇ σῇ. καὶ ὅσα μεθ' ὅσης εὐχαριστίας φθέγγεται· ὅπερ αὐτῷ συμβῆναι ποιεῖν. ὅταν γὰρ εἴπῃ, Κύριε ὁ Θεός· ἀλλὰ Κύριε ὁ Θεός μου. καὶ ἀλλαχοῦ· Ὁ Θεὸς ὁ Θεός μου, σὲ ὀρθρίζω. οὐ γὰρ καὶ μετὰ πολλῶν αὐτοῦ χρείαν εἶχεν· ἐδίδαξόντας δὲ, ἀλλὰ τοῦ ὑπερβολὴν τοῦ πόθου. ὅταν καὶ ὁ Θεὸς ἐπὶ τῶν δικαίων τοῦτο ποιεῖ· καὶ καινὸς ἀπὸ πολλῶν ὢν Θεὸς, ἐδίδαξόντας ἑαυτὸν τῶν δικαίων ἐστὶ λέγων. Ἐγὼ ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαάκ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ. καὶ ὅσα φιλόσοφον γνώμην. Εἰπών, Κύριε ὁ Θεός μου, ἐπὶ σοὶ ἤλπισα, σῶσόν με (τοῦτέστι, μὴ ἀφῇς με κακῶς παθεῖν) οὐκ ἀπὸ πολλῶν τῶν διωκόντων με, καὶ ῥῦσαί με. ὅρα πῶς οὐδὲ πάσχων κακῶς, ὀνομαστὶ μέμνηται τοῦ πατραλοίου, καὶ ἐν τῇ συμφορᾷ τοῦ φύσιν ὑπερνικώσης, καὶ ἐν τῷ πολέμῳ Ⓦ ὑγιῆ ὁρῶν, καὶ ἐν τοῖς κινδύνοις τῶν ἀπλάγχνων οὐκ ὑπιλαμβανόμενος. ὅτω φιλόπαις ἦν καὶ φιλόστοργος· μᾶλλον ἢ ὅτω φιλόσοφος. οὐ γὰρ ἡ τῆς φύσεως τυραννὶς, ἀλλ' ἡ τῆς γνώμης ἡμερότης τοιοῦτον αὐτὸν ἐποίει εἶναι μᾶλλον. ὁ τῷ στρατοπέδῳ ὃ πλέον ἐλογίζετο, ἢ τῷ τυράννῳ. διὰ τοῦτό φησι, σῶσόν με ἐκ πολλῶν τῶν διωκόντων με, καὶ ῥῦσαί με. ὁρᾷς πῶς οὐδὲ ἐκείνων σφοδρῶς μέμνηται; οὐ γὰρ εἶπεν, ἐκ τῶν πολεμούντων, τῶν τὰ ἐμὰ διαρπαζόντων, τῶν ἐπιτυφώντων τοῖς βασιλείοις τοῖς ἐμοῖς, ἀλλὰ τῶν διωκόντων με.

2 Μήποτε ἁρπάσῃ ὡς λέων τὴν ψυχήν μου, μὴ ὄντος λυτροῦμένου, μηδὲ σώζοντος. Καὶ μέντοι στρατόπεδα ἐξανέστησαν, καὶ πολλοὶ ἦσαν μετ' αὐτοῦ. πῶς οὖν λέγει, μὴ ὄντος λυτροῦμένου, μηδὲ σώζοντος; ὅτι οὐδὲ ἐν συμμαχίᾳ ἦγεῖτο μέρει τοῦ οἰκουμένου ἅπασαν, εἰ μὴ τῆς ἄνωθεν ἀπολαύσει ῥοπῆς· οὐδὲ ἐν ἐρημίᾳ ἦν, εἰ καὶ μόνος ἦν, τῆς ἐκείνου μετέχων συμμαχίας. διὸ καὶ ἔλεγεν· Οὐ σώζεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν, καὶ γίγας οὐ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ. ἵνα ὅταν ἀναγκαίως τὴν ῥῆσιν ταύτην ἐκλαμβάνοντες, λέοντα καὶ διώκτην, δράκοντα καὶ δαίμονας εἶναί φασιν. ὅταν γὰρ εἴδε τὴν ἰσχὺν ἁρπαγῆναι ἀπ' αὐτοῦ καὶ καταποθῆναι, ἄξιοι μηδέποτε τοῦτο παθεῖν αὐτούς. καὶ λέγει καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἐκεῖνος ἔπαθε. τίς ἡ αἰτία; διὰ τῆς καχλάσεως, φησὶ, τὴν συμμαχίαν τοῦ Θεοῦ ἀπέστησεν ἀπ' ἑαυτοῦ. διὰ τοῦτο λέγει, μὴ ὄντος λυτροῦμένου, μηδὲ σώζοντος. ὅτι ἡ λέων ὁ διάβολος λέγεται καὶ δράκων, ἀκούσον λέγοντος αὐτοῦ· Ὁ ἐχθρός ὑμῶν διάβολος περιέρχεται ὡς λέων, ζητῶν τινα καταπιεῖν. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ προφήτης ἀλλαχοῦ· Καὶ καταπατήσεις λέοντα καὶ δράκοντα. πολὺ γὰρ τὸ θηρίον. ἀλλ' ἐὰν νηφωμεν, ὁ λέων οὗτος καὶ δράκων πανταχοῦ πάντως βυτελέστερος ἔσται· καὶ οὐδὲ ἐξ ὑβρίσεως ποιήσει ἡμᾶς προσπαίζεται· ἀλλὰ κἂν προσπαίζηται, καταπατηθήσεται. Πατήσῃ γάρ, φησιν, ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων. προείρηκε μὲν γὰρ πολλὰ τὸν θυμὸν, καθάπερ λέων. ἂν δὲ συμπροσβάλῃ τοῖς τοῦ Χριστοῦ ἔχουσι, καὶ τὸν σταυρὸν ὑπὲρ τοῦ μετώπου, καὶ τὸ πῦρ τοῦ πνεύματος, καὶ τὴν λαμπάδα τὴν οὐδέποτε σβεννυμένην, οὐδὲ ἀντιβλέψαι δυνήσεται, ἀλλὰ νῶτα δοὺς οἰχήσεται, οὐδὲ μεταστραφῆναι τολμήσει. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι ὁ κόμπος τοῦ Ἐρημίου, σκόπει μοι τὸν Παῦλον. ἀνύβρεστος γὰρ ἦν καὶ αὐτός· ἀλλ' ὅτως αὐτὸν ἐδεδοίκει ὁ λέων οὗτος, ὡς τοῦ ἱματίου αὐτοῦ καὶ τῆς σκιᾶς φεύγειν. τὴν γὰρ Χριστοῦ ἐνωδίνην ἐξ αὐτοῦ πνέουσαν καὶ ἀνιοῦσαν οὐκ ἔφερε, καὶ τὴν λαμπάδα ἀντιβλέψαι οὐκ ἴσχυσε.

3 Κύριε ὁ Θεός μου, εἰ ἐποίησα τοῦτο, εἰ ἔστιν ἀδικία ἐν χερσί μου.

Πανταχοῦ δεῖ τοῦτο προσηκεῖν, ὅτι οὐχ ἁπλῶς εὔχεσθαι δεῖ μόνον, ἀλλ' οὕτως εὔχεσθαι, ὥστε καὶ ἀκούεσθαι. οὐ γὰρ ἀρκεῖ εὐχὴ τὸ προκείμενον ἀνῦσαι, ἐὰν μὴ οὕτως αὐτὸν φιλωμεν ὡς τῷ Θεῷ δοκεῖ. ἐπεὶ καὶ ὁ Φαρισαῖος ηὔξατο, καὶ οὐδὲν ὤνησε. καὶ Ἰουδαῖοι πάλιν ηὔχοντο, ἀλλ' ἀπεστρέφετο ὁ Θεὸς εὐχομένων ἐκείνων. οὐ γὰρ ηὔχοντο, ὡς εὔχεσθαι ἔδει. Διὰ τοῦτο καὶ εὐχὴν ἐδήλωσεν, οὐκ ἁπλῶς αἰτίαν ἀκούεσθαι δυναμένην. τοῦτο καὶ ἐν τῇ περὶ ταύτης εὐχῇ ἐδήλωσεν, οὐκ ἁπλῶς αἰτίαν ἀκουσθῆναι, ἀλλὰ μὴ τοῦ ἰδίου ἐπισπεύειν. ἵνα γὰρ ταῦτα ἴδω; ὅτι, λύσω καθ' ἑκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου, ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνήν μου βρέξω. ὅτι, σκοτίσθη ἐν ὀργῇ ἀπὸ πάντων τῶν ἐχθρῶν μου. ὅτι, ἐταπεινώθη ἀπὸ θυμοῦ ὁ ὀφθαλμός μου. ταῦτα γὰρ πάντα ἰκέτου Θεὸν ἐπιπαύσασθαι· ἀθρῶοι, δάκρυα, στεναγμοί, καὶ ὅτι τὴν πονηρὰν ἀποπλάνην, καὶ τὸ δεδοικέναι καὶ τρέμειν αὐτοῦ τὴν ψῆφον. καὶ ἀλλαχοῦ ἔλεγεν· Εἰσήκουσεν ὁ Θεὸς τῆς δεήσεώς μου· ἐν θλίψει ἐπλάτυνάς μοι. τὸ γὰρ ἀκούεσθαι, οὕτω γίνεται· πρῶτον μὲν οὖν, οὐκ ἂξίους εἶναι λαβεῖν ἑαυτοὺς, οὐκ ἐπὶ τῇ καθ' ἡμῶν νόμῳ τοῦ Θεοῦ εὐχεσθαι· τέλειον, οὐκ ἐν συνεχῶς· τέταρτον, οὐκ ἐν μηδὲν βιωτικὸν αἰτεῖν· πέμπτον, οὐκ τὰ συμφέροντα ζητεῖν· ἕκτον, οὐκ τὰ πρὸς ἑαυτὴν εἰσφέρειν ἀπόντα. ὅρα γοῦν πολλοὺς οὕτως ἀκουσθέντας· ὡς Κορνήλιον ἀπὸ τοῦ βίου· καὶ Συμεὼν ἀπὸ τῆς πρεσβείας· ὡς Σολομῶντα ἀπὸ τοῦ τρόπου τῆς αἰτήσεως, Αὐτῷ γὰρ οὐκ ἠτήσατο χρήματα, οὐδὲ ψυχάς, φησιν, ἐχθρῶν σου· ὡς τελωνίου ἀπὸ τῆς ταπεινοφροσύνης· ἑτέρωθεν ἑτέρωθεν. ὥσπερ οὖν οὐκ τούτων τὸ ἀκούεσθαι γίνεται, οὕτως ἑτέρωθεν τὸ μὴ ἀκούεσθαι, κἂν δίκαιοι ὦσιν ὡς αἰτούντες. Τί γὰρ Παύλου δικαιότερον γένοιτο; ἀλλ' ὅπως ἀσύμφορα ἠτήσεν, οὐκ ηὐχύσθη. ὑπὲρ τούτου, φησί, τρὶς ὡς Κύριον παρεκάλεσα, καὶ εἶπέ μοι, ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου. τί γὰρ Μωϋσέως; ἀλλ' οὐδὲ σκῆνος ηὐχύσατο, λέγοντος τοῦ Θεοῦ· Ἐκχωνεύθω σοι. ὅπως γὰρ ἤτει εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας εἰσελθεῖν (ἀσύμφορον ἦν τοῦτο ἐκείνῳ) οὐκ ἐπέτρεψε. μετὰ τούτων καὶ ἕτερόν ἐστι τὸ ποιοῦν μὴ ἀκούεσθαι, ὅταν τοῖς ἁμαρτήμασιν ὑπερμαχῶμεν. ὁ δὲ περὶ Ἰουδαίων ἔλεγεν ὁ Θεὸς τῷ Ἱερεμίᾳ· Μὴ προσεύχου περὶ τοῦ λαοῦ τούτου. ἢ οὐχ ὁρᾷς τί οὗτοι ποιοῦσιν; οὐκ ἀπέσχισαν, φησι, τῆς ἀσεβείας, καὶ σὺ μοι ταύτην δέησιν ἀναφέρεις; ἀλλ' οὐκ εἰσακούσομαί σου. πάλιν ὅταν κατ' ἐχθρῶν αἰτῶμαι, καὶ μόνον οὐκ ἀκούομαι, ἀλλὰ καὶ προξυνόμαι. Φαρμακὸν γάρ ἐστιν ἡ ὀργή. ἀλλ' ἐὰν μὴ εἰδῶμεν τὸ φαρμακὸν πῶς ὀπτέον ἐστί, οὐδὲ τοῦ ὀπτοῦ ἀπολαύσομεν. ἰδωμεν τοίνυν τί καὶ οὗτος ὁ ὀργίλος φησί· Κύριε ὁ Θεός μου, εἰ ἐποίησα ἕτο. τί ἐστιν, εἰ ἐποίησα τοῦτο; ὁ πάσχω, φησιν. εἰ ἐπεμείνατε πατρί, εἰ πρῴμησα ὑμᾶς. ἀλλ' οὐδὲ ἐν τούτοις ὀνομαστί πάλιν αἰτίαν τὴν ἀδικήσασαν εἰπεῖν· ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ παιδὸς αἰτιᾶται καὶ ἐρυθριᾷ. οἷον δ' εἴ τις ὀργίλος ἀνὴρ τοῦ ἑαυτοῦ γαμβροῦ μοιχευομένου ὁρῶν, μηδὲ ὀνομαστὶ τὸ ἁμάρτημα εἰς τὸ μέσον ἀγαγεῖν καταδέχοιτο· οὕτω δὴ καὶ οὗτος, οὐκ εἶπεν, εἰ κατεξεμέσην τοῦ γεγυνηκότος, εἰ παιδοφοίας ἐγκαλοῦμεν· ἀλλὰ εἰ ἐποίησα τοῦτο. τί λέγω τοῦτό, φησι; ποία γὰρ ἀρετὴ τὸ μὴ ὀργίζεσθαι παιδοφοίᾳ, ὅπου γε οὐδὲ ἐν τοῖς ἀνειλοις ἴδοι τις ἄν; εἰ ἔστιν ἀδικία ἐν χερσί μου. οὐ λέγω περὶ τῆς ἀδικίας ταύτης· ἀλλ' οὐδὲ ἑτέρας ἂν εὑρεθείη, φησίν, ὅσα ἐν χερσί μου ἀδικία. ταῦτα λέγει, οὐ μεγαληγορῶν, ἀλλ' εἰς ἀνάγκην ἐμπεσὼν τοῦ τὰ ἑαυτοῦ κατορθώματα εἰπεῖν. ἀλλ' οὐδὲ οὕτω πω μέγα τοῦτο πρὸς τὸ μέλλον ῥηθέσεσθαι. Τί γὰρ τοῦτό ἐστιν;

4 Εἰ ἀνταπέδωκα τοῖς ἀνταποδιδοῦσί μοι κακά, φησι. Πεσέσθε μετ' ἀκριβείας. οὐ γὰρ τὸ τυχὸν ἐστὶ τὸ εἰρημένον. καλὸν μὲν γὰρ τὸ μὴ ἀδικεῖν· πολλῷ γε μείζον,

Ακτ. ιη.ι. Ησ. α.ιι.

Ψαλ. δ.α.

Πρεσβ.λ. καὶ λα. Ματθ.ιε.κβ.καὶ Μαρκ.ζ.κς. καὶ Βασ.γ.μα.

Ανακ.ιη.ιδ.

Β.Κορ. ιβ.η.

Δαλτ.γ.κς.

Ιερεμ.ζ.ια.

ζον, καὶ φιλοτόφ ψυχῆς, τὸ Ⓦ ἀδικοῦντα μὴ ἀμύνεσθαι. καί τοι τε ὁ νόμος τοῦτο παρ-
εἶχεν, Ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ κελεύων, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος ἐκκόπτειν. καὶ οὐκ Δευτ. ιθ. κα.
ἐᾶν παραβαίνειν τὸ γενόμενον. ἀλλ' ὅπω φιλόσοφος ἐκεῖνος, ὡς μὴ μόνον μὴ παραβαίνειν Ⓦ νόμον, ἀλλὰ καὶ οὐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ὑπερβαίνειν, ὑπὲρ τὰ σκάμματα πη-
δῶν. καὶ γὰρ ἐνόμιζεν ἀρκεῖν εἰς ἀρετὴν, εἰ μὴ δὲ ὑπερακοντίσειε καὶ περσάλματα. ὥσπερ οὖν καὶ Παῦλος ἐποίει, κελευόμενος ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν, καὶ μὴ ζῶν, ἀλλ' ἀ- α. Κορ. θ.
δάπανον πηγὴν τὸ εὐαγγέλιον· ὅπω τοίνυν καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ, τοῦ νόμου διδόντος ἀ- ιδ. καὶ ιε.
μύνεσθαι Ⓦ ἀδικοῦντα, οὐκ ἐμεινεν ἐν τῷ μέτρῳ τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ὑπερηκόντισεν. ἡ-
μεῖς δὲ τοῦτο ἀπαυτόμαθα μόνον τὸ μὴ ἀνταποδιδόναι, ἀλλὰ καὶ τὸ εὔχεσθαι. Εὐχεσθε Ματθ. ε. μδ.
γάρ, φησιν, ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς· καλῶς ποιήσετε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς. ὅτι δὲ
τοῦ Δαβὶδ ὑ μικρὸν τὸ μὴ ἀμύνεσθαι, ἀλλὰ καὶ πολλῷ μεῖζον ὑ νομικὸν παράγγελμα-
τος. διὸ φησιν, Εἰ ἐποίησα τοῦτο· Εἰ ἔστιν ἀδικία ἐν χερσί μου· Εἰ ἀνταπέδωκα τοῖς
ἀνταποδιδοῦσί μοι κακά. ὅπι μὲν γὰρ τοῦ παιδὸς, καὶ ἡ φύσις ἐκώλυεν· ἀλλ' εἰ ἑτέρως,
φησὶν, ἠδίκησα, ἢ καὶ ἡμυνάμην. πόθεν οὖν ἀρίηθμον συνίσωμεν ἡμεῖς, ποίαν δὲ ἀπο-
λογίαν, μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ παῤῥησίαν μὴ φθάνοντες εἰς τὰ μέτρα τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ
πολιβυομένων, καὶ ταῦτα πολλῷ περιαιρέτου ἀπαιτούμενοι; Ἐὰν γὰρ μὴ περισσεύσῃ, Ματθ. ε. κ.
φησὶν, ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν
τῶν οὐρανῶν. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἔστιν ἴσος ὁ ἐν τῷ νόμῳ τὰ αὐτὰ καταρθῶν τῷ μετὰ τοῦ νόμου·
ὅπως ὅτε ὁ ἐν τῇ χάριτι ὢν ἐν ᾧ νόμῳ· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ καιροῦ πολλὴ γίνε) ἡ διαφορά. τοῦτο
διακρίνει ὁ Παῦλος καὶ ὅπι τὰ κακίας, καὶ ὅπι τὰ ἀρετῆς, ὅσα κακείνως πῶς μείζονως θαυμά-
ζει, καὶ τούτους μείζονος τιμωρίας ἀξίους ἀποφαίνει εἶ), οὕτω λέγων· Ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ Ρωμ. β. ιδ.
νόμον ἔχοντα, φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσι νόμος. εἶδες
πῶς οὗτοι χωρὶς νόμου κατορθοῦντας ἐπαινῇ καὶ ἀνακηρύττει; ὅσα πάλιν καὶ οὗτοι ἐν τῇ χά-
ριτι ἁμαρτάνοντας πῶς μείζονος κολάσεως ἀξίους εἶ) δείκνυσι τῶν ἐν τῷ νόμῳ θαμάρ-
τόντων, οὕτω λέγων· Ἀθετήσας τις νόμον Μωϋσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν ὅπι δυσὶν ἢ τρισὶ Εβρ. ι. κβ.
μάρτυσιν ἀποθνήσκει· πόσῳ (δοκεῖτε) χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας, ὁ Ⓦ υἱὸν τοῦ Θεο-
ῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος; καὶ πάλιν οὗτοι περὶ
τοῦ νόμου, ἐλαττόνος δείκνυσι τιμωρίας ἀξίους ὄντας τοὺς ἐν τῷ νόμῳ παραβάντων,
Ὅσοι, φησὶν, ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται· τουτέστιν, ἠμερώτερον, οὐκ ἔχοντες Ρωμ. β. ιβ.
Ⓦ νόμον κατηγορεῖ, ἀλλὰ τοῦ φύσιν μόνον· ὅσοι δὲ ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθή-
σονται· τουτέστι βαρύτερον, ἔχοντες μετὰ τῆς φύσεως καὶ Ⓦ νόμον κατηγορεῖ. Ἀπο-
πέπτωκα ἀφ' ἁπὸ τῶν ἐχθρῶν μου κενός. 5 Καταδιώξας ἀφ' ὁ ἐχθρὸς τοῦ ψυχῆ
μου, καὶ καταλάβοι. Εἶδες πάῤῥησίαν διηγεῖται καὶ ἄφοβον ζωὴν δείκνυσι, εἰ γὰρ μὴ σφό-
δρα ἑαυτῷ ἐθάῤῥει, οὐκ ἂν τοιαῦτα ἐπῃρᾶτο. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν. Εἰ ἠδίκησα, εἰ ἠ-
μυνάμην· τοῦτο καὶ τοῦτο πάθοιμι. καὶ καθ' ἑαυτὸν τοῦ ψόφου οὐκ φέρει· καὶ οὐκ ἀξιοῖ κρί-
θῆναι, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ὑπὲρ τοῦ ἀξίαν δίδοναι τοῦ δίκην· καὶ ὑπερβάλ-
λοντα ἑαυτὸν ποιεῖ κολάζει, ἧς ὁ νόμος αὐτὸν εἴργει. καὶ ὅσα ποία ταῦτα· ἀποπέπτωκα,
φησὶν, ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν μου κενός. καταδιώξας ἄρα ὁ ἐχθρὸς τὴν ψυχήν μου, καὶ καταλάβοι,
Καὶ καταπατήσας εἰς γῆν τοῦ ζωήν μου, καὶ τοῦ δόξαν μου εἰς χοῦν κατασκη-
νώσαι. Τουτέστιν, ἀτίμου, ἀνώνυμον ἀπολέσειε, μετὰ τῆς ζωῆς μου δὲ τοῦ δόξαν
μου ἀφανείσειε. τί ὅτι, καὶ τὴν δόξαν μου εἰς γῆν κατασκηνώσαι; ταπεινώσαι, πατή-
σαι· γοῦν ἕτοιμος τοῖς ἐχθροῖς, φησι. τί γοῦν δὴ μιαρώτερον τοῦ Ἀβεσσαλώμου,
ὃστις πατέρα, καὶ πατέρα τοιοῦτον, ὅπως ἤμελλον καὶ ὅπλοις ἐδίωκεν, ἀσελγὴς ὢν καὶ ἀκόλα-

στος καὶ ὑβριστής; τί οὖν; οὐκ ἀπέδωκε τοῖς δύο ποδιδόδυσιν αὐτῷ κακά, οὐδὲ ἐμνησικάκησεν; ὐδαμῶς. κἂν ἐξεπάσης τὸν Σαὺλ τῷ ἰσχείῳ, τότε μάλιστα ὄψει ταύτῃ τὴν φωνὴν ἀφαλάμπουσαν. ⓦ γὰρ μὴ μνείας βυέργεσίας καὶ ἐπαίνας ἀδικουῶτα καὶ ἐπιβουλεύοντα, καὶ ἀνελεῖν καθ' ἑκάστην ἐπιθυμοῦντα τὴν ἡμέραν, λαβὼν εἰς χεῖρας οὐ ἅπαξ καὶ δὶς * καὶ πολλάκις καθεύδοντα, καὶ καθάπερ ἐν δεσμωτηρίῳ συγκεκλεισμένον, οὐ δρυμῶν, οὐδ' ὀρυφόρων ἔρημον, πολλῶν ἐγκεκλεισμένων σφάξαι καὶ ἀνελεῖν, ἐφείσατο, καὶ τῆς ὀργῆς ἐκράτησε· καὶ ταῦτα εἰδὼς, ὅτι ἀφεὶς αὐτὸν ἀφαφυγεῖν, πολέμιον ἀφήσει ἑαυτῷ καὶ ἐχθρὸν ἀκαταλλακτον. ἀλλ' ὅμως ὅτε ἡ μνήμη τῶν προελθόντων, ὅτε ὁ φόβος τῶν μελλόντων, ὅτε ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδὲν εἰς τὴν σφαγὴν αὐτὸν ἐξήναγκε ἐκείνην· ἀλλ' ἐφιλοσόφει, καὶ τῆς χειρὸς ἐκράτει, καὶ ⓦ θυμὸν ἐχαλίνα· καὶ ἠρεῖτο κινδυνεύειν οὐ ἐπιβουλεύεσθαι μᾶλλον, καὶ τῆς πατρίδος αὐτῆς ἐκπεσεῖν καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἢ τὸν ἐχθρὸν ⓦ ἐκεῖνον καὶ μάτην αὐτῷ ἐπιβουλεύοντα, τὸν μὴ μνείας ἐνεργεσίας φονεύσαι, σφάξαι καὶ ἀνελεῖν. καὶ ἐξ ἑτέρων ἔστιν ἰδεῖν τὸν φιλόσοφον αὐτὸν δαίμονα. δεῖ καὶ ἐπιθέσθαι αὐτῷ πολλὰ καὶ χαλεπά· οἷον τὸ ἀποφάσκειν ἐπιμελεῖσθαι· τὸ τοὺς ἐχθροὺς κεκτῆσθαι μὴ πολλῆς τῆς οὐσίας αὐτοῦ· τὸ δυώνυμον ἀποθανεῖν· τὸ παρὰ πολεμίων τοῦτο παθεῖν, ὃ πολὺ τοῦ θανεῖν χαλεπώτερον εἶναι δοκεῖ. δεῖ καὶ μνείας μηχανήματα ποιεῖ, πρὸς τὸ μὴ τὴν τελευτὴν * μνημονεύεσθαι. ὅρα τοίνυν ὅσα ἑαυτῷ ἐπάρασθαι· τὸ δυσήνυτα πονεῖν, τὸ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν κτείνεσθαι, τὸ ἀποθανεῖν, τὸ μηδὲ κοινῆ τῇ τελευτῇ, τὸ καὶ τὴν μνήμην αὐτοῦ ἐξαλειφθῆναι, τὸ μὴ ἀτιμίας· οὐκ οὖν τοσαῦτα ἑαυτῷ ἐπάρασάμενος, εἰ μὴ σφόδρα ἐθαῤῥεῖ τῷ ζωειδότι. εἰ δὲ ἐχθρὸν εἶχεν, οὐδὲν τοῦτο ἐκείνῳ ἔγκλημα. καὶ γὰρ αὐτὸς πρεῖς λαβάς. ποίαν γὰρ λαβὼν ἔδωκε τῷ παιδί; ποίαν τῷ Σαὺλ; καὶ τὸν μὲν ἄξια ὑμωείας παθόντα, πολὺς καιρὸν σωφρονίσας, ἐπεμήνατο καὶ ἀνεκλήσατο· τὸν δὲ φονεύσαντα κατ' αὐτοῦ, πολλάκις εἰς χεῖρας λαβὼν διέσωσε; μὴ τοίνυν τοῦτο σκέπτει, εἰ ἐχθρὸς εἶχεν, ἀλλ' εἰ αὐτὸς αὐτοῦ κατεσκεύασεν. ὅτε γὰρ ὁ Χριστὸς τοῦτο ἐκέλευσε, τὸ μὴ σοῦ ἐχθρούς ἔχειν (τοῦτο γὰρ οὐκ ἐσμὲν κύριοι) ἀλλὰ τὸ μὴ μισεῖν. τοῦτο γὰρ ἡμεῖς κύριοι· ἐκεῖνο δὲ πρόπτως. τοῦ δὲ μισεῖσθαι εἰκὴ, οὐκ ἐν ἡμῖν ἡ δόξασία κεῖται, ἀλλ' ἐν τοῖς μισοῦσι. καὶ γὰρ ⓐ ποιεῖ σοῦ ἀγαθοὺς μισεῖν εἰώθασιν εἰκῆ καὶ μάτην. καὶ γὰρ καὶ τὸν Χριστὸν ἐμίσουν εἰκῆ, καθὼς λέγει· Ἐμίσησάν με δωρεάν. καὶ ⓐ ἀπόστολοι σοῦ ψευδαποστόλους εἶχον ἐχθρούς, καὶ ⓐ προφῆται σοῦ ψευδοπροφήτας. οὐ γὰρ τοῦτο δεῖ σκοπεῖν, ὅπως μὴ κοινὴν ἐχθρούς, ἀλλ' ὅπως μὴ δικαίως μηδὲ εὐλόγως· καὶ ὅπως, κἂν μυριάκις μισώμεθα, μὴ μισῶμεν, μηδὲ ἀποστρεφώμεθα. ἔχθρα γάρ ἐστι τοῦτο ἐστι, τὸ μισεῖν καὶ ἀποστρέφεσθαι. ὅταν οὖν μισῶμαι καὶ μὴ μισῶ, ἐκεῖνος μου ἐχθρὸς, οὐκ ἐγὼ τοῦτον ἔχω. ὅταν δὲ χωμαι, ὅταν βυέργετεῖν βούλωμαι, πῶς τοιοῦτον ἐχθρὸν ἔχω; δεῖ τοῦτο ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Εἰ δυνατὸν, τὸ ἐξ ὑμῶν, μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες. καὶ ἡμέτερα τοίνυν εἰσφέρωμεν, καὶ αὐτῷ τούτῳ ἐκχωρῶμεν τὸν ἔπαινον ἔχωμεν. ἵνα δὲ δῶ καὶ ἡμέτερα; οἷον ἃ λέγω. μισεῖ ὁ δεῖνα καὶ ἐπηρεάζει; σὺ φίλει καὶ εὐεργέτει. ὑβρίζει καὶ λοιδορεῖται; σὺ εὐλόγει καὶ ἐπαίνει. ἀλλ' ἵνα λύσει τὴν ἔχθραν οὐδὲ ὅτως; ἀκηκοὼ πλειονάκις σοι δίδωσι τὸν μισθόν. ⓐ γὰρ καὶ οἱ ὅσῳ ἂν θεραπεύσωμεν μὴ καταλύωσι τὸν πόλεμον, λαμπροτέρους ἡμῖν παρέξουσι τὰς ἀμοιβὰς, καὶ ἑαυτοῦ ἀσθενεστέρους ποιοῦσιν. ὁ μὲν γὰρ μισῶν, καὶ μὴ βουλόμενος ἔχθρὸν, πικραίνεται, ἀφαφθείρεται, δικνεκεῖ συζῇ πολέμῳ· ὁ δὲ τούτων δυώτερος τῶν βελῶν, ἔξω τοῦ τειχισμοῦ ἔστηκε· καὶ ἑαυτοῦ μὲν ἐκείνου τὰ μέγιστα ὠφελεῖ, ἐν ᾧ ἀσυνδάζειν ἐκείνῳ καταλλάττεται, καὶ μὴ πολεμεῖν, ἑαυτὸν ἀπαλλάττων πολέμου καὶ μάχης. φεύγωμεν τοίνυν πολεμεῖν

C. Bas. ad. κα. καὶ γ. α. Bas. κδ. ζ. καὶ κεφ. κς. ζ.

Ιω. ιε. κε. καὶ Ψαλ. κβ.

Ρωμ. ιβ.

πολεμεῖν ἑτέροις, ἢ τιμὴ ῥίζαν τῶν ἀπέλωλεν, κενοδοξίαν, φιλαργυρίαν. ἢ γὰρ δόξα χρήματά τις ἐξόρυξ ἐστιν, ἢ δόξα δόξαν κενὴν. ἐὰν δὲ τῶν ὧμα δυώτεροι, ἢ τῷ ἁλίσκεσθαι ἕλκρα ἐσόμβα ὑψηλότεροι. καὶν ὑβρίσῃ τοίνυν, φέρωμεν γενναίως. ἑαυτὸν γὰρ, ὃ σὲ ὕβρισε. καὶν πλήξῃ, μὴ ἀντιτείνῃς τὴν δεξιάν. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ πληγὴν ὁρμυός, σε μὲ τῇ χειρὶ, ἑαυτὸν δὲ τῷ θυμῷ παίων, ἢ πονηρὰν ἀφ' ἡμῶν λαμβάνων δόξαν. εἰ δὲ δοκεῖ σοι ταῦτα δύσκολα εἶναι· σκόπησον, ὅτι εἰ μανόμενός σε ὁ ἱμάτιον ἔρρηξε, τίνα ἂν ἔφης πάσχειν κακῶς; σὲ ϖ παθόντα, ἢ ἑκόντα τὸ ποιήσαντα; ἔνδηλον ὅτι ἑκόντα. εἶτα, ἔνθα μὲν ὁ ἱμάτιον διαῤῥήγνυται, ὁ ποιήσας τὸ παθόντος χαλεπώτερα πέπονθεν, ἔνθα δὲ καρδία διαῤῥήγνυται (ὁ γὰρ θυμὸς τοῦτο πάσχει) οὐκ ἑκόντα ἡγήσῃ μείζονα πεπονθέναι δεινὰ σὺ τοῦ μηδοτιοῦν ἐπιμένοντος; μὴ γὰρ δὴ ἔστω εἴπῃς, ὅτι ὁ ἱμάτιον ὁ σὸν διέῤῥηξεν, ἀλλ' ὅτι ἐφ' ἑτέρῳ τιμῇ ἑαυτὴν καρδίαν. ὥσπερ γὰρ ἱκέτευσε οὐκ ἂν γένοιτο, μὴ τῆς χάλης διαῤῥαγείσης, καὶ σὸν οἰκείους ὁρᾶς ἐπαφρίσας· ὕπως οὐκ ἂν θυμὸς ἀμέσως γένοιτο, μὴ τῆς καρδίας διαῤῥαγείσης. ὥσπερ οὖν ἂν ἴδῃς τινὰ ἱκτέρῳ κατεχόμενον, καὶν μυρία ἐργάσηται δεινὰ, οὐκ ἂν ἔλοιο ἐφ' ἑαυτὸν ἀπαράσασθαι τὸ νόσημα· ὕπω δὲ ὅπου τοῦ θυμοῦ, μὴ ζήλου μηδὲ μίσει τὴν κακίαν, ἀλλ' ἐλέει καὶ κείνου τὸ χαλεπαίνοντα τὸ ἐν αὐτῷ θηρίον, ἀλλὰ φορτικώτερον ἑαυτὴν λυμαινόμενον καὶ διαφθείρουσα. ὅτι γὰρ ἑαυτὸς οἱ ζώστοι λυμαίνον), ἀκούειν ὅτι πολλῶν τὰς ζωὰς διαλυόντων μάχας, ὅτω ϖ δαιμονιώτατον ἀνθρώπων· σαυτὸν φεῖσαι· σαυτὴν ἀδικεῖς. πιστὸν γὰρ ἡ κακία τὴν πίκτοντα αὐτὴν λυμαίνεται μόνον, πάντα ἄνω καὶ κάτω ποιοῦσα. μὴ τοίνυν βαλόμενοι ἀμύνεσθαι ἑτέροις, αὐτοὶ τὸν λιμὸν ἐκπέσωμεν. οὐδὲ γὰρ εἴ τις μέλλων ναυαγεῖν καὶ κατορύχιος γίνεσθαι, ὕβρισέ σε ὅπου τῆς γῆς καθήμενον, πλήξας δὲ, οὐδὲ ὀξέως τῆς γῆς ἐκποδὼν ἐποίησας αὐτὸν ναυαγεῖν. τοῦτο τοίνυν διδάσκει· ὅτι ὁ μὲν ὑβρίζων σε καὶ προϊών, ὥσπερ ἐλίσσῃ τινὶ, ἢ καταγλίσχει καταπονηζόμενος, κατορύχιος γίνεται τῷ τοῦ θυμοῦ ναυαγίῳ· σὺ δὲ ὁ φέρων γενναίως, ἐν λιμένι καὶ πρὸς αἰγιαλὸν τρυφᾶς. ἐὰν δὲ ϖ σὺ ἀνθ' ὧν ἔξενεχθῆς αὐτῷ ζήλει, οὐκ ἐκεῖνον, ἀλλὰ σαυτὸν κατεπόντισας.

6 Ἀνάστηθι Κύριε ἐν ὀργῇ σου, ὑψώθητι ἐν τοῖς πέρασι τῶν ἐχθρῶν σου. Τοῦτο ὅτως εἶπε, δεικνὺς ὅτι ὀργὴ, οὐκ ἐν ὀργῇ, ἀνάστηναι· ὡς ὅταν λέγῃ· Ἀνάστα Κύριε, σῶσόν με ὁ Θεός μου. ἀκούων τοῦ ἀνάστα, μηδὲν σωματικὸν ὑποπτεύσῃς. ὥσπερ γὰρ τὸ καθῆσθαι, ὅτι Θεοῦ οὐ σωματικῶς εἴρηται), οὕτως οὐδὲ τοῦτο. σὺ γὰρ, φησὶ, καθήμενος εἰς τὸν ἀγῶνα. τί οὖν ἐστιν, ὁ διὰ τὸ καθέδρας αἰνίττεται); τὸ ἑδραῖον, τὸ πεπηγὸς, τὸ βέβαιον τῆς φύσεως, τὸ μόνιμον· ὅταν οὖν μὴ ὀργὴ δυσχερὴς ἐδήλωσεν. εἰπὼν γὰρ, σὺ καθήμενος εἰς ϖ ἀγῶνα, ἐπήγαγε, ἡμεῖς δὲ ἀπολλύμενοι εἰς ϖ ἀγῶνα. ὥσπερ οὖν τὸ καθῆσθαι σωματικὸν, ὕπως οὐδὲ τὸ δύασθαι. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν τὸ ἑδραῖον, ἐν τούτοις δὲ τὸ πρωρητικὸν, τὸ ἀνθηγωτικόν. ἔστι δὲ ὅπου δηλοῖ τὸ καθῆσθαι καὶ τὸ δικαστικόν· ὡς ὅταν λέγῃ· Ἐκάθισας ὁ θρόνος ὁ κρίνων δικαιοσύνην. καὶ ὁ Δαυὶδ· Θεὸς ἐτέθησαν, καὶ τὸ κριτήριον ἐκάθισεν. ἔστι καὶ τὸ βασιλικόν· ὡς ὅταν λέγῃ· Ὁ θρόνος σου, ὁ Θεὸς, εἰς ϖ αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου. ὅθεν καὶ τὸ κάθου ἐκ δεξιῶν μου, τὸ ἰσόθιμον ἐνδείκνυται. τί δὲ ὅστι τὸ, ἐν ὀργῇ σου; καὶ τοῦτο πάλιν θεοπρεπῶς ἐκληπτέον. ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, οὐ πάθος, ἀλλὰ τιμωρία καὶ κόλασις.

Ψάλ. γ. ς.

Ψάλ. θ. ς.

Δαν. ζ. θ. Ψάλ. μδ. η. Ψάλ. ρθ. α.

40 Ὑψώθητι ἐν τοῖς πέρασι τῶν ἐχθρῶν μου. Ἄλλος φησὶν, Ἐν θυμῷ ὅτι σου ἐχθροί σου. ἕτερος, Ἐν χάλῳ τῶν θλιβόντων με. ἕτερος, Ἐν αἰνιγματικαῖς ἐνδεσμοῦντων. ὁ δὲ Ἑβραῖος τό, Ἐν τοῖς πέρασι, Βεβρωθ φησὶν. ὅρα πάλιν πῶς ἐν τούτοις οὐχ ἑαυτῷ ἀμύνει, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης ταῦτα λέγει. οὐ γὰρ ἁπλῶς εἶπε,

κόλασιν

κόλασον τοὺς ἐχθρούς σου, ἀλλ' ὑψώθητι. καὶ πῶς ὑψοῦται ὁ ὑψηλός, καὶ ἀεὶ ὢν ὕψιστος; τὸ γὰρ ὕψος αὐτοῦ τῆς φύσεως ὅτε ἐλαττοῦται, ὅτε προσλαμβάνει τι. τέλειος γάρ ἐστι καὶ ἀνενδεής, καὶ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχων. πῶς οὖν, καὶ νῦν φησὶν ὑψοῦται; ὑψοῦται ἐν ταῖς διανοίαις τῶν πολλῶν. οἷον ἐμακροθύμησε πολλάκις· ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς ὁ μακροθυμίας ἐνόμισεν εἶναι), ἀλλὰ ταπεινώσεως τοῦτο καὶ ἀσθενείας. ὥστε καὶ ταπεινοῦται, ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ προσώπατι, ἀλλ' ἐν τῇ διανοίᾳ ἐκείνων. καθάπερ γὰρ ὁ ἥλιος ἀμυδρὸς φαίνεται ἐν τοῖς ἀσθενοῦσι ταῖς ὄψεσι· οὕτω δὴ καὶ ὁ Θεὸς ἀσθενὴς καὶ ταπεινὸς ἐν ταῖς καρδίαις ἐκείνων. ἀλλ' ὥσπερ ὁ ἥλιος οὕτω νομίζεται, οὐκ ἔστι δὲ ἀμυδρός, ἀλλὰ τῆς ἀσθενείας ἐκείνων τὸ πάθος· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς, κἂν τοῦτο νομίζηται, οὐκ ἔστιν ἀσθενὴς, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων ἀνοίας τὸ συμπέρασμα. Ἵνα οὖν φησιν ὁ δίκαιος; ὑψώθητι καὶ ἐπὶ τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν, ἐπέξελθε καὶ δεῖξόν σε τοῖς ἐχθροῖς, ἵνα νομίζοντες εἶναί σε ταπεινὸν, ἀφ' ὧν πάσχουσιν, ἴδωσί σε τὸν δίκαιον. Εἶδες αὐτοῦ σκοπὸν οὐ τὸ ἑαυτοῦ ζητοῦντος, ἀλλὰ τὸ τοῦ Θεοῦ. τὸ δὲ, ἐν τοῖς πέρασιν, οὐ μόνον φασὶν, ἐν ταῖς κεφαλαῖς, ἀλλὰ, μηδεὶς διαφύγοι τῶν ἐχθρῶν. μεγάλη δὲ ἀρετὴ τοῦ δικαίου, ὅταν τοὺς αὐτοῦ ἐχθροὺς ἔχῃ τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς αὐτοὺς φίλους· ὥσπερ καὶ κακία μεγάλη, ὅταν τοὺς τοῦ Θεοῦ φίλους ἐχθροὺς ἔχῃ, καὶ τοῖς ἐχθροῖς φίλους. ὥσπερ οὖν ὁ Θεὸς ἐχθροὺς ἔχειν λέγεται, οὐ μισῶν, ἀλλὰ ἀποστρεφόμενος αὐτοὺς, ἀλλὰ ταῖς πράξεις αὐτῶν ταῖς πονηραῖς· οὕτω καὶ ὁ δίκαιος ἐχθροὺς ἔχει, οὐκ ἀμυνόμενος αὐτοὺς, ἀλλὰ τῇ πονηρίᾳ ἀποστρεφόμενος.

7 Καὶ ἐξεγέρθητι, Κύριε ὁ Θεός μου, ἐν προστάγματι ᾧ ἐνετείλω.

Ἄλλος φησὶν, Ἐν κρίματι. Καὶ συναγωγὴ λαῶν κυκλώσει σε.

Ἄλλος φησὶ, Κυκλωσάτω σε. 8 Καὶ ἕνεκεν ταύτης εἰς ὕψος ὀπίσω, Κύριε.

Ἄλλος φησὶ, Καὶ ἐπάνω αὐτῆς εἰς ὃ ὕψος ὀπίσω. ἄλλος· Καὶ διὰ ταύτην εἰς ὕψος ὀπίσω. ὁ δὲ Ἑβραῖος, Τὸ ἕνεκεν ταύτης, φησὶν ἀγαλέα. τί ἐστιν, ἐν προστάγματι ᾧ ἐνετείλω; ὥστε βοηθεῖν τοῖς ἀδικουμένοις, καὶ μὴ παρορᾶν, φησὶ, τοὺς ὑπερηλαζομένους. ὅπερ οὖν ἡμῖν ἐνομοθέτησας, τοῦτο καὶ αὐτὸς διὰ τῶν ἔργων ἡμῖν ἀπόδος. ἴσως δέ τινες φασὶν, ὅτι ἐπηπείλατο ἐξαίρειν τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ.

Καὶ συναγωγὴ λαῶν κυκλώσει σε. Μηδὲν δυσφερὲς μηδὲ ἀνάξιον ὑπονόησῃς. κἂν γὰρ αἱ λέξεις τοιαῦται, ἀλλὰ τὰ νοήματα θεοπρεπῆ. τί οὖν ἐστι τὸ, κυκλώσει σε; αὐτὶ τοῦ ἀσεταί σοι, ὑμνήσει σε, εὐφημίαν οἴσει σοι πολλήν. ὅπου γὰρ ὄχλος χορῶν ἐστὶ τοιούτων, κύκλῳ περιστάντες ἐν τῷ ναῷ καὶ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, καὶ ὅταν ταῖς εὐχαριστίαις ἀνέφερον, ἀπὸ τοῦ σήματος τῆς σάσεως αὐτῶν τὴν εὐφημίαν ἠνίζατο. ὃ δὴ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ἐπέξελθε, βοήθησον. τοῦτο γάρ σε καὶ παρὰ τοῖς ἐχθροῖς ὑψηλὸν ποιήσει, καὶ παρὰ τοῦ λαοῦ σου πολλάς οἴσῃ τὰς εὐφημίας. ὅρα πῶς οὐ τὸ αὐτοῦ ζητεῖ, ἀλλὰ τὸ τοῦ Θεοῦ. πρωταχοῦ γὰρ βάλλεται καὶ παρὰ τοῖς ἐχθροῖς, καὶ παρὰ τοῖς οἰκείοις αὐτὸν δοξάζεσθαι.

Καὶ ἕνεκεν ταύτης εἰς ὕψος ὀπίσω. Ὑπὲρ ταύτης, τίνος; τῆς συναγωγῆς, φησι. τουτέστι, διὰ ταύτην εἰς ὕψος ὀπίσω· ὕψωσον ἡμᾶς, δύναγε ἡμᾶς, ὑψηλὰ ποίησον πράγματα, λαμπροτέραν αὐτὴν καὶ περιφανῆ ποίησον, ὅπως τῷ περιτέρᾳ αὐτὴν εὐπραγίᾳ ἐπαναγάγῃς. ὅρα δὲ πρωταχοῦ τὰς ἱκετηρίας ἀναμιγνύντα καὶ διδασκαλίαν. καὶ γὰρ περὶ τούτου εἰπών, οἰκτείρησόν με, καὶ εἰσάκουσόν μου, πρέπει λοιπὸν εἰς συμβουλὴν, ὅπως λέγων· μέχρι πότε ἀνόητοι ἕως πότε βαρυκάρδιοι; καὶ ἐνταῦθα εἰπών, εἰς ὕψος ὀπίσω, Κύριε, ἐπάγει· Κύριος κενεῖ λαούς.

Ἄλλος δέ φησι, Κύριος διδάσει. διδάσκει τοὺς νομίζοντας ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἀκούσματα φέρεσθαι, ὅτι προνοιά τις ἐφέστηκε τοῖς πράγμασιν, ἅπαντα διοικοῦσα τῶν γινομένων.

χιομβρίων. κρίνω γὰρ ἐν τούτῳ, τίνι τε μέλλουσαν λέγει, τίνι τε παρεσυσαν. ἐκεῖ μὲν γὰρ καθόλου καὶ ἡ σαφὴς ἐκείνη· ἐκ μέσης ἐν καὶ ἐν τούτῳ ἀπαιτεῖ δίκας, τοὺς τε ῥᾳθυμοτέρους διεγείρων, καὶ σὺν ἀπιστοτέρους ἐφελκόμενος εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς περὶ τὸν πλούτου προνοίας. 9 Κρῖνόν με, Κύριε, κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου. Ἄλλος, Κατὰ τὸ δίκαιόν μου. Καὶ κατὰ τὴν ἀκακίαν μου ἐπ' ἐμοί.

10 Συντριβεσθήτω δὴ πονηρία ἁμαρτωλῶν. Ἄλλος φησίν, Ἀπορριφήτω κακώσεις κατὰ τὴν ἀσεβῶν. Καὶ κατευθυνεῖς δίκαιον. Ἄλλος, Καὶ ἑδράσεις δίκαιον. πῶς ὁ λέγων ἀλλαχοῦ, Μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου, ἐνταῦθά φησι, κρῖνόν με κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου; ὅτι ἕτερον τοῦτο, καὶ ἕτερον ἐκεῖνο. ἐκεῖ μὲν γὰρ λέγων, μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου, μὴ κριθῇς σὺ τοῖς ἐμοί, δηλοῖ, μηδὲ τοῖς αὐτοφυῶς τὴν ἀνεργησίαν τὴν σὴν καὶ σὸν ϖ ἐμὸν βίον ὀξετάσῃς. διὸ καὶ ἐπήγαγεν, ὅτι οὐ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν, τουτέστι, τοῖς σὲ χρηνόμενος. ἐνταῦθα δὲ οὐ τοῦτο φησιν. οὐ γὰρ τοῖς αὐτὸν κρίνεσθαι βούλεται, ἀλλὰ τοῖς ἑαυτόν. διὸ καὶ κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου εἶπε, τουτέστι, κατὰ τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐμήν. δικαιοσύνη δ' ἐνταῦθα λέγει, ὃ μὴ ἀρξαι χειρῶν ἀδίκων· ὅπερ ἔλεγεν ἀνωτέρω, εἰ ἐποίησα τοῦτο, καὶ ἁρπάσαιμι ὃ αὐτὸ δ' τοῦτο δηλοῖ ὃ, κατὰ τὴν ἀκακίαν μου, κατὰ τοῦτο βούλομαι κριθῆναι, φησί. πολλὴ καὶ ἐνταῦθα ἡ παῤῥησία τοῦ δικαίου. ταῦτα δὲ λέγει εἰς ἀνάγκην ἐμπεσών. ποίαν δὴ ταύτην; ὅτι πονηρὰν τοῖς πολλοῖς δυσκόλοις, ἀφ' ὧν ἔπαθεν, ἐκτᾶτο δόξαν. οἱ γὰρ πολλοὶ τῶν δυσκόλων, ἀπὸ τῆς συμφορᾶς καὶ ϖ βίον ὑπολαμβάνειν εἰώθασιν· ὅσαπερ καὶ ὅτε τὸ Ἰὼβ γέγονε. διὸ καὶ ἔλεγον, μηδὲν αὐτῷ ζωηδότες πονηρὸν, οὐκ ἄξια ὧν ἡμάρτηκας μεμαθήκασιν, καὶ τὸν Παῦλον δὲ πονηρόν τινα καὶ κακόδρομον ᾠήντο εἶναι οἱ βάρβαροι, ὅτε ἡ ἔχις εἴλετο αὐτοῦ τῆς χειρός. διὸ καὶ ἔλεγον, Σωθέντα οὐκ τῆς θαλάσσης ἡ δίκη ζῆν οὐκ ἐᾶσε. καὶ ὁ Σεμεεὶ δὲ ἀνδροφόνον καλεῖ ϖ Δαβὶδ, ἀπὸ τῆς συμφορᾶς ταύτην τὴν πονηρὰν περὶ αὐτοῦ φέρων ψῆφον. ἵν' οὖν καὶ ὑμεῖς μὴ τὸ παρόντες, φέρε, μακρὰν περὶ τούτων διαλεξώμεθα. οὐ γὰρ πολλῶν ἀκούω λεγόντων· εἰ ἐφίλει ὁ Θεὸς τοὺς πένητας, οὐκ ἂν εἴασεν πένητας· ἑτέρων πάλιν, ποῦ ἂν ἐλεημοσύνη τὸ δεινός; ποῦ δὲ αἱ αὐτοφωλίαι; ἵν' οὖν μὴ τοιαῦτα ἁμαρτάνητε, ϖ περὶ τούτων διερευνήσωμεν λόγον. εἰ γὰρ ἀνθρωπος νοῦν ἔχων, οὔτε μισάνθρωπος, οὔτε φιλοπόνηρος γένοιτ' ἄν, πῶς σὺ τολμᾷς τοιαῦτα λέγειν, ὅτι τοὺς ἐν πενίᾳ, καὶ ἐν ἀρετῇ ὄντας, μισεῖ ὁ Θεός, τοὺς δὲ ἐν πλούτῳ, καὶ ἐν κακίᾳ, φιλεῖ, βλάσφημον τὸ στόμα ἀνοίγων; ἵν' οὖν μὴ τοιαῦτα ἁμαρτάνῃς, μάθε τί φιλεῖ ὁ Θεὸς καὶ μισεῖ. τίνα τοίνυν φιλεῖ; ϖ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρούντα (Τοῦτον γὰρ ἀγαπήσω, φησί, καὶ ἐλευσόμεθα πρὸς αὐτὸν) οὐ τοὺς πλουτοῦντα, οὐ τοὺς ὑγιαίνοντα, ἀλλὰ τοὺς ὑπακούοντα τοῖς ἐμοῖς προστάγμασι. τίνα δὲ μισεῖ καὶ ἀποστρέφεται; τοὺς μὴ ποιοῦντα. ὅταν οὖν ἴδῃς τινὰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ μὴ ποιοῦντα, κἂν ὑγιαίνῃ, κἂν πλούτῳ περιῤῥέῃ), ἐν τοῖς μισουμένοις αὐτὸν τίθει· ϖ δὲ ἐναρέτων, κἂν νοσοῦντα ἴδῃς, κἂν πενόμενον, ἐν τοῖς φιλουμένοις ἀρίθμει. οὐ γὰρ ἐν τούτοις τὰ τῆς φιλίας, ἀλλ' ἐν ἐκείνοις. ἢ οὐχ ὁρᾷς καὶ ὅτι τῶν βιωτικῶν, σὺν τῶν βασιλέων φίλους, μάλιστα τούτους περιπαθοῦντας ἐν πολέμοις, καὶ τραύματα ἔχοντας, καὶ ἀποδημοῦντας γελοίους; σὺκ ἤκουσας, Οὓς ὃν ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν, ὃν παραδέχεται; ἀλλὰ πολλοὶ σκανδαλίζονται, φησι, ταῦτα ὁρῶντες. οὐ δεῖ οὖν, ἀλλὰ διὰ τὸ οἰκεῖον αὔξειν. οὐ γὰρ ἐνταῦθα ἡ ἀντίδοσις ἡμῖν τῶν πόνων· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐνταῦθα σκάμματα· ταῦτα δὲ μετὰ ταῦτα ἆθλοι καὶ στέφανοι. μὴ ζήτει τοίνυν ἐν χωρῷ τῶν παλαισμάτων καὶ ἐν ἡμέρᾳ παλαίστρᾳ, τὴν ἄνεσιν καὶ τὴν ἀδειαν· μηδὲ σύγχεε σὺν χρεῖος.

Ψαλμ. ρμβ'. β.

Ματθ. κη'. δ'.

Β. Βασιλ. ζ.

Ἰωαν. ιδ'. κα. καὶ κγ.

Ἐβρ. ιβ'. ε.

κμενοί. ἀλλ' ἀσθενέστεροι πολλοί, φησίν, εἰσιν. ἀλλὰ δι' τούτων προσενόησεν ὁ Θεός· δι' ἓν ἅπασι πολλοὺς δι' τὴν δικαίων ἐν βιωτικοῖς καὶ ἐν τούτοις· οὐ δι' ἐκείνους, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἀσθενεστέρους. ὥστε εἰ καὶ σκανδαλίζωσί σε ἐν θλίψει, οἰκοδομείτωσάν σε ἐν μέσῳ· καὶ εἰ ὑποσκελίζωσί σε ἐν βιωτικοῖς τῶν πονηρῶν, ἀπορρυπτώσαν σε ἐν καλοῖσι καὶ ὑμνοῖα. Οὐκ ἤκουσας τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, Ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἔξετε; Τί τοίνυν ζητεῖς ἀπ' ἐκείνων, ἐκείνα τούτοις ἐπάγοντας; Οὐκ ἤκουσας αὐτοῦ λέγοντος, Ὁ κόσμος χαρήσεται, ὑμεῖς δὲ λυπηθήσεσθε; ὥστε εἰκὸς ἦν σκανδαλίζεσθαι τοὺς δυνατωτέρους, εἰ τὰ ἐναντία ἐγένετο ὧν εἶπεν. Εἰ δὲ χρὴ ἀκριβῶς πάντα προσβαίνειν, τίνος ἕνεκεν σκανδαλίζῃ; καὶ τίνος ἕνεκεν, φησίν, ὅτι διετύπωσεν ὁ Θεός; μὴ ἐζήτασε, μηδὲ πολυπραγμόνει. Οὐδὲ γὰρ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι· τί με ἐποίησας οὕτω; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης ἐπετίμα τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι μισθῶν γέμοντες κακῶν, τὰς Θεοῦ τέχνας ὁδοὺς προσεργάζοντο, λέγων· Γνῶναι τὰς ὁδούς μου ἐπιθυμοῦσιν, ὡς λαὸς δικαιοσύνην πεποιηκώς, καὶ κρίσιν Θεοῦ αὐτοῦ μὴ ἐγκαταλελοιπώς· ὅμοιον ποιοῦντες, ὥσπερ ἂν εἴ τις οἰκέτης προσπεσὼν, καὶ μισθῶν ὑπόδικος ὢν ἐγκλημάτων, πρεῖς τὸ λύσαι τὸν ὀργὸν τοῦ δεσπότου, βούλοιτο αὐτὸν ἀπαιτοῦν, τί δήποτε οὐ τὸ πεποίηκε. μὴ δὴ τοῦτο ζήτει, ἀφεὶς τὸ κλαίειν καὶ θρηνεῖν καὶ τὰ οἰκεῖα ἀπονίπτεσθαι κακά. Ταῦτα λέγω, οὐχ ὡς ἀπορῶν τί λέγειν εἰπεῖν· ἀλλὰ βουλόμενός σε ἀπὸ τῆς πολυπραγμοσύνης ταύτης, εἰς τὴν περὶ τῆς οἰκείας σωτηρίας μέλειν ἐμβαλεῖν. τίνος οὖν ἕνεκεν οὕτως ἐπέταξε; τοῦ ἡμᾶς φειδόμενος τοῦ τῶν ἀνθρώπων. Ὃ μὲ γὰρ πόνον οὗτος ταχέως διαλύει, ἕτερος βραχὺς βίος· τοῦ δὲ στεφάνους εἰς τὸ μέλλον ἑτοιμάσαντος, εἷς ἀγὴρως καὶ ἀτελεύτητος ὁ αἰών. καὶ ὁ μὲν πόνος οὗτος ταχέως παύσεται καὶ παρατρέχει· ἐκεῖνα δὲ ἀθάνατα μένει, οὐδέποτε πτερὰς ἔχοντα. ἄλλως δέ, καὶ γυμνάζει τὰς ψυχὰς εἰς τὸ τῆς ἀρετῆς φιλεῖν. ὅταν μὲν γὰρ καὶ μὴ πόνων αὐτὸν αἱρῆται, μηδέποτε ἔπαθλον λαμβάνοντα, μελετᾷ διαφέρεσθαι πρὸς αὐτὸν μὴ πολλῆς τῆς ἀκριβείας· ὅταν δὲ καὶ μεθ' ἡδονῆς τὸν κακὸν φεύγῃ, μηδέποτε κόλασιν ὑπομένοντα, γυμνάζεται μισεῖν αὐτὸν καὶ ἀποστρέφεσθαι. ὥστε ἀπὸ τούτου δεῖ ἕξιν λαβεῖν τῆς ἀπεχθείας τῆς πρὸς τὴν πονηρίαν, καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν ἀρετήν. ἔστι καὶ ἕτερος λόγος. ποῖος δὲ οὗτος; ὅτι μάλιστα πρὸς φιλοσοφίαν ἡ θλῖψις ἀλείφει, καὶ ἰσχυροτέρους ποιεῖ. καὶ μὴ τούτου πάλιν ἄλλος. ποῖος δὲ οὗτος; βούλεται παιδεῦσαι τὴν παρόντων ὑπεροψίαν, καὶ μὴ προσπλῶσθαι, μηδὲ συνδεδέσθαι αὐτοῖς. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ θλῖψιν ἐπάγει, καὶ πόνον, καὶ τὰ χρηστὰ αὐτὰ καὶ φαιδρὰ δυσκατάλυτα πεποίηκε.

Σωτελεσθήτω δὴ πονηρία ἀμαρτωλῶν, καὶ καθυβρισθεῖς δίκαιον.

Τίνος, συμπαθήσωμεν; ἐπάγαγε, φησί, τιμωρίαν, καὶ σῖσον αὐτοὺς τῆς κακίας. κεφαλῆς γὰρ αἱ σπεδόνες παροῖς εἴκουσι φαρμάκοις, καὶ καύσεσι καὶ τομαῖς· ὅταν δὲ ἡ πονηρία ὑπὸ τιμωρίας κωλύεται. ταῦτ' οὖν εἰδότες, καὶ τοὺς τιμωρουμένους, καὶ τοὺς κολαζομένους δακρύειν χρή, ἀλλὰ τοὺς ἁμαρτάνοντας ἀμαυρωτί. πρῶτον μὲν γὰρ κακόν, τὸ ἁμαρτάνειν· δεύτερον δέ, τὸ ἁμαρτάνοντας μηδεμιᾶς τυγχάνειν θεραπείας. μᾶλλον δὲ τοῦτο πρῶτον εἴποις ἂν δικαίως, καὶ πολλῷ χαλεπώτερον. ὥσπερ γὰρ τὸ νοσεῖν χαλεπόν, ἀλλὰ τὸ νοσοῦντα μὴ θεραπεύεσθαι· καὶ τὸ ἕλκη ἔχοντα σπεδόνα θρυοῦσθαι ἁπλῶς, ἀλλὰ τὸ ἕλκη ἔχοντα καὶ εἰκῇ κείμενον, καὶ μὴ τυγχάνοντα ἰατικῆς χειρός. τὸ τεμνόμενον καὶ καιόμενον, τοῦτον φαίνεται αἱ πρὸς ὑγείαν ὁδοὶ εἶναι, οὐ τὸν ἀπὸ τῆς τομῆς ὀδυνῶν βλέποντες, ἀλλὰ τὸν ἀπὸ τῆς τομῆς ὑγείαν. οὕτω καὶ ὅτι τῆς ψυχῆς θεραπεύεσθαι χρή, οὐχὶ τοὺς κολαζομένους (τὸ γὰρ πρὸς ὑγείαν ἔλκοντας) ἀλλὰ τοὺς ἁμαρτάνοντας

μαρτυρῶντας ἀπιμωρητὶ ἀφιέναι καὶ πενθεῖν. καὶ εἰ αἱ τιμωρίαι τῆς πονηρίας εἰσὶ κωλυτικαί, φησι, τίνος ἕνεκεν οὐ καθ' ἑκάστην ἡμέραν διδόαμεν δίκην τῶν ἠμαρτημένων; ὅτι εἰ τοῦτο ἐγίνετο, πᾶσα μὲν ἂν ἡ τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ τῆς μετανοίας καιρὸς ἀνῄρητο. σκόπει γοῦν ὅτι τοῦ Παύλου. Εἰ γὰρ ἐκεῖνος ἔδωκε δίκην τῆς διωξέως, καὶ ἀπῆρεν, πῶς ἂν ἔσχε καιρὸν μετανοῆσαι; * * οὐχ ὁρᾷς καὶ τοὺς ἰαμβεῖς, ὅταν τις πολλὰ πεποιηκέναι τραύματα, οὐ τοσαύτην ἐπάγοντας θεραπείαν, ὅσην ἀπαιτεῖ τῶν τραυμάτων ἡ φύσις, ἀλλ' ὅσην φέρει τῆς δυνάμεως ἡ ὑπόστασις, ἵνα μὴ τὰ τραύματα θεραπεύσαντες ϖ κάμνοντα ἀπενέγκωσι; Διὰ δὴ τοῦτο ὁ Θεὸς οὔτε πάντας ὁμοῦ κολάζει, οὔτε πάντας κατ' ἀξίαν, ἀλλ' ἠρέμα, καὶ σποδιδούς· καὶ πολλάκις ἕνα τιμωρούμενος, δι' ἐκεῖνον πολλοὺς ἐσωφρόνισε. τοῦτο καὶ ὅτι τοῦ σώματος γίνεται πολλάκις· ἑνὸς ἀκροποδίου μέλους ἑτέρους πλείους ὑγιεῖς ποιοῦμεν. ὅρα δὲ τοῦ δικαίου τὸν φιλόστοργον ψυχήν, πῶς πάντα ποιοῦσι τὸ κοινῇ συμφέρον ζητεῖ, καὶ τῆς κακίας τὴν ἀναίρεσιν· οὐκ ἵνα αὐτὸς δίκην λάβῃ παρὰ τῶν ἐχθρῶν, ἀλλ' ἵνα ϖ ἐχθροὶ παύσωνται τῆς πονηρίας. τοῦτο ποιῶμεν πάντα ποιοῦντες σκοπῶμεν, ὅπως σωθῶσι τὰ τῆς κακίας, καὶ ἀφιῶμεν σὺν τούτῳ, καὶ σπεύδωμεν ὡς εἰκείμενοι ἱμάτια· καὶ μακαρίζωμεν τοὺς ἐν ἀρετῇ, καὶ πενίᾳ ἐμμένοντας παμφίλοις, ἀπὸ τῶν ἔξωθεν εἰς τὴν διάνοιαν ἑκατέρων εἰσιόντες. τότε γὰρ ὀφθήσεται τὸ μὲν ϖ πλοῦτον, τὸ δὲ τὴν πενίαν. τί γάρ, εἰ λαμπρὸν σκηνὴν ἔξωθεν περιβέβληται; τί τῶν ἐργαστηρίων διεπίνοιχε, καὶ τῶν ξύλων τῶν αἰσχίστων αὐτά; τί τῶν λαμβανόντων αὐτὰ πωλοῦντες σοῦ δοκοῦσι πορώτεροι; ἀλλ' οὐχ ὁ τοῦ δικαίου πλοῦτος τοιοῦτος, ἀλλὰ μόνιμος καὶ πεπηγώς. Εἰ δὲ σὺ αἰσθάνῃ ϖ πλουτοῦντες ἐν πενίᾳ ὄντες, σοῦ δὲ ϖ φρενίτιδι κατεχόμενοι, καὶ δίκην τοῦτο μάλιστα εἰσὶν ἐλεεινοὶ, καὶ μαινομενοί. εἰ γὰρ ἠδυνάντο, καὶ πρὸς ϖ ἰατρὸν ἔτρεχον· νῦν δὲ τῆς κακίας τοῦτο τὸ χαλεπώτατον, ὅτι ἐν αὐτῇ ὄντες, οὐδ' ὅτι εἰσὶν ἐν αὐτῇ, συνορῶσι. μὴ δὴ τοῦτο ἴδῃς, ὅτι χαίρει πλουτῶν ὁ πλούσιος· ἀλλὰ δίκη τοῦτο αὐτὸ μάλιστα αὐτὸν δάκρυσον, ὅτι σοῦ δὲ αἰσθάνεται ἐν ὅσῳ κεῖται κακῷ. οὐ γὰρ αἰσθητόν, ὃ ὅτι τοῖς ἀγαλλομένοις, ἀλλ' ἀλγείας ἑκάστης.

Καὶ κατευθυνεῖς δίκαιον. Τί ἐστι τοῦτο; τῶν γὰρ πονηρῶν κολασθέντων, φησὶ, σωφρονιστικώτεροι ϖ δίκαιοι γίνονται. ὥστε δύο ἐντεῦθεν τὰ ἀγαθά· ἐκεῖνοί τε γὰρ τῆς πονηρίας ἀφίστανται, καὶ οὗτοι τῇ ἀρετῇ μᾶλλον προσέρχονται. ὥσπερ γὰρ ὑγιαίνων ἀνὴρ θεραπεύοντα ἰδών τινα καμόμενον, ἢ τεμνόμενον, σωφρονιστικώτερος πρὸς τὸ ὑγιαίνειν γίνεται· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα. ἐκ γὰρ πολλοὶ τῶν τότε ἐσκανδαλίζοντο, καὶ τῶν δοκούντων ἑαυτοὺς σωφρονεῖν, ὅτι τῇ τῶν πονηρῶν εὐημερίᾳ, ἀτελέστερον ἔτι διακείμενοι. διὸ καὶ σοῦ ἀλλαχοῦ ἔλεγε· Παρ' ὀλίγον ἐξεχύθη τὰ διαβήματά μου, ὅτι ἐζήλωσα ὅτι τοῖς ἀδίκοις. Ψαλμ. οϛ. ϛ.
ἄλλος γ' πάλιν· Τί ὅτι ὁδὸς ἀσεβῶν εὐοδοῦται; καὶ ὁ Ἰωὼ γ' πολλὰ τοιαῦτα ἐζήτει. ἀλλὰ τότε μὲν ἀτελέστερον διακείμενοι, ταῦτα ἔφασκον ϖ φάσκοντες, καὶ ἐζήτουν ϖ ζητοῦντες· νῦν δ' σοδεμιᾶς συγγνώμης ἄξιος ὁ τούτοις θορυβάμενος, ὁ τοσαῦτα φιλοσοφεῖν μαθών, καὶ σοῦ τὴν μυρίων τοιαῦτα δογμάτων δοξάσαντος, καὶ τὰ σοῦ γεέννης, καὶ τὴν περὶ βασιλείας σαφέστερον διδαχθεὶς λόγον, καὶ ὅτι τὰ κατ' ἀξίαν ἕκαστος ἐκεῖ ἀπολήψεται. Ἰαπ. ιβ. ϛ.

Ἐπαίζων καρδίας καὶ νεφροὺς ὁ Θεὸς δίκαιος. 11 Ἡ βοήθειά μου σοῦ δὲ τοῦ Θεοῦ τοῦ σώζοντος σοῦ δυθεῖς τῇ καρδίᾳ. Ἄλλος, Ὁ ἐτάζων καρδίων καὶ νεφρῶν ὁ Θεὸς δίκαιος, ὁ ὑπερασπιστής μου. Καὶ ἕτερος, Ὁ Θεὸς δίκαιος. Οἱ ἑβδομήκοντα γ' ὕστερον εἶπον, Ἐτάζων καρδίας καὶ νεφροὺς ὁ Θεός. δικαία ἡ βοήθειά μου σοῦ δὲ τοῦ Θεοῦ. Εἶπεν ὅτι κενεῖ τὸν οἰκουμένην· λέγε λοιπὸν σὲ πῶς κενεῖ. Εἶπεν ὅτι ὑ μὴ τύρων δέομαι, σοῦκ ἐλέγχων, οὐκ ἀποδείξεως, ὑ γραμματείων, οὐκ ἄλλου τῶν τοιούτων ὑδενός. αὐτὸς γὰρ ὅστις

ὁ τὰ ἀπόρρητα ὑπισχνούμενος. μὴ τοίνυν λεγέτω τις τῶν ἀνοήτων, καὶ πῶς κελεύει τὸν κόσμον τοσοῦτον ὄντα; ὁ γὰρ ποιήσας οὐκ ὄντα, καὶ γλυόμενον κελεύει. νεφέσεις ἢ σκιάδια, τὰ ἀπόρρητα τὰ ξενοίας λέγει, τὰ ἀνόητα, τὰ βαθύτατα, ἀπὸ τῆς θέσεως τῶν μυείων. τί ἐστιν ἐπαίζων; ὥσπερ ἄλλος εἶπε, δοκιμάζων. εἰ ἢ καὶ ἀνθρώπινα αἱ λέξεις, ἀλλὰ θεοπρεπῆ τὰ νοήματα. ὥσπερ γὰρ ὁ Παῦλος λέγων, Ὁ ἢ ἑρμηνῶν τὰς καρδίας, τὸ ἑρμηνᾶν, ἀντὶ τοῦ σαφῶς εἰδέναι, τίθησιν· ὅταν καὶ ᾖ, τὸ ἐπαίζων, ἀντὶ τοῦ ἀκριβῶς ὑπίσασθαι. καὶ τὸ βασανίσαι ἢ τὸ γυμνάσαι ἐστίν, ὅπερ ἀκριβοῦς ἐστιν ὑπισχνεῖσθαι· ὡς καὶ Παῦλός φησι, Πάντα ἢ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ.

Εβρ. δ. 17. Ρωμ. κ. ιγ. γυμνᾶ

Δικαία ἡ βοήθειά μου. Ἄλλος, Δίκαιος ὁ ἀσφαλιστής μου. τί ἐστι, δικαία ἡ βοήθειά μου παρὰ τοῦ Θεοῦ; δικαίως ἂν ἠξιοῦτο μοί, φησι, παρὰ τοῦ Θεοῦ. οὐδὲν γὰρ ἀδίκων αὐτῶν. ὥστε εἰ μέλλοιμεν ἀπολαύειν συμμαχίας τῆς ἄνωθεν, τοιαύτα αἰτεῖν δεῖ, ἃ καὶ τὸν τοῦ δικαίου λόγον ἔχει· ἵνα τῇ φύσει τῆς αἰτήσεως τὴν ῥοπὴν ὑπισχνούμεθα τοῦ σώζοντος. τοῦτο εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ. τοῦτο ἔργον αὐτοῦ, τοῦτο ἔθος αὐτοῦ. ὅπου τοίνυν καὶ ἐγὼ οὐκ ἦρξα χειρῶν ἀδίκων, οὐδὲ ἀμυάλως ὑπέμεινα, διὰ τοῦτο δικαία μοι ἡ βοήθειά μου παρὰ τοῦ Θεοῦ. ταῦτα οὖν εἰδότες, μηδὲν τοιοῦτον αἰτῶμεν, ὃ κωλύει τὴν δόσιν. ὅταν γὰρ κρίμα αἰτῆς, οὐκ ἔστι δικαία ἡ βοήθειά σου. σκαιπία γάρ ἐστι τῷ νόμῳ τοῦ πρέποντος. κἂν πλοῦτον αἰτῇς, κἂν κάλλος αἰτῇς, κἂν ὁτιοῦν τοιοῦτον αἰτῇς βιωτικόν, αἰτεῖς παρρέον, καὶ σκαιὸν τῇ τῆς ψυχῆς φιλοσοφίᾳ. αἰτῶμεν τοίνυν ὥστε καὶ ὑπιτυχεῖν.

12 Ὁ Θεὸς κριτὴς δίκαιος καὶ ἰσχυρὸς καὶ μακρόθυμος, καὶ μὴ ὀργὴν ἐπάγων καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Ἄλλος φησίν, Ἐμβεμῴμενος καὶ πᾶσαν ἡμέραν. Ὁ δὲ Ἑβραῖος, Κατὰ πᾶσαν ζωήν. Καὶ ἄλλος, Ἀπειλούμενος, ἐμβεμῴμενος, ἢ χολάζων. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· Εἰ δίκαιος, πάντως βούλήσεται τοὺς ἀδίκους κολάσαι· εἰ ἰσχυρός, πάντως δυνήσεται. καὶ πῶς, φησι, τὰ τῆς φιλανθρωπίας, εἰ καὶ τὸ δίκαιον κελεύει; σκόπει μή, ἐπειδὴ μὴ καὶ πόδας ἐπάγειν τῇ δίκῃ, μᾶλλον δὲ παρὰ τοῦτο, ἐν τῷ πάντα ἀφεῖναι δι' ὀλιγωρίαν ξυζῆν παλιγγενεσίας δοῦτερον δὲ ἐν ᾧ καὶ μετανοοῦμεν δοκῶμεν. διὰ γὰρ ἀνοησίαν οὐ καθ' ἑκάστην ἁμαρτανόμενα ἡμέραν, τότε ἄφεσιν αὐτοῦ τὸ ἄφατον μέγεθος τῆς φιλανθρωπίας· ὃ δὴ καὶ ἐμφαίνων ἐπήγαγε, λέγων· Ὁ Θεὸς κριτὴς δίκαιος καὶ ἰσχυρὸς καὶ μακρόθυμος. ἀπορῇς, ἐπεὶ καὶ δύναται καὶ βούλεται, τίνος ἕνεκεν οὐ χολάσει; μεμάθηκε, φησίν, ὅτι μακρόθυμος, καὶ μὴ ὀργὴν ἐπάγων καθ' ἑκάστην ἡμέραν. ἵνα γὰρ μή τις τῶν ἀνοήτων νομίσῃ, ὅτι δὲ ἀθένειαν οὐκ ἐπεξέρχεται, δείκνυσι τῆς μηνύσεως τὸν αἰτίαν· ὅτι μεγάλα καὶ ἡ μακροθυμία μέτρα ἔχει. ὅπου γὰρ ὀργὴ τοῦτο μακροθυμεῖ, εἰς μετάνοιάν σε ἄγων, ὅταν ἀπὸ τοῦ φαρμάκου τούτου μηδὲν κερδήσῃς, καὶ ἐπεξέρχεται. ἀεὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὸ κολάζεσθαι ἐσμὲν ἄξιοι. ὅτε γὰρ, ἂν μὴ ὅτε ἴωμεν, ὡς μέγα τι πέφευγε, τὸ μὴ ὀργὴν ἐπάγων καθ' ἑκάστην ἡμέραν· ἀλλ' ὡς τῶν γραμμάτων μὲν τοῦτο ἀπαιτουμένων, τῆς δὲ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας ἐπεχούσης τὴν ἀξίαν κόλασιν, τοῦτό φησιν. Εἶδες καὶ σκιαῦδα πῶς ὁ ἀνεπαίδευτος τοῦ Θεοῦ δείκνυσι, καὶ τὴν κόλασιν ὀργὴν λέγει; οὐδεὶς γὰρ ὀργὴν ἐπάγει ἄλλῳ· ἀλλὰ τὴν μὲν ὀργὴν αὐτὸς ἔχει, τὴν δὲ κόλασιν ἐπάγει ἑτέρῳ. οὐδὲν οὖν ἄλλο, ἢ τὴν κόλασιν δηλοῖ, τῷ εἰπεῖν, καὶ μὴ ὀργὴν ἐπάγων καθ' ἑκάστην ἡμέραν. καὶ πῶς, φησι, καθ' ἑκάστην ἡμέραν; εἰσελθέτω ἕκαστος εἰς τὸ ἑαυτοῦ συνειδός, καὶ τότε ὄψεται. ἵνα γὰρ παρῶ τὰ ἀπόρρητα ἑκάστου ἁμαρτήματα, ταῦτα δὴ τὰ κοινὰ τίς διαφεύξεται; ποῖα δὴ ταῦτα; ποία ἐστὶν ἡμέρα, ἣ μὴ ῥᾳθύμως διάγομεν καὶ μὴ πολλῆς ὀλιγωρίας; ὅτι ἢ τοῦτο ὀργῆς ἄξιον, δῆλον ἐντεῦθεν. Εἰπέ γάρ μοι· Εἰ δικαιοῦ χασμώμενος καθεσθείης, καὶ διελέγξῃς, οὐκ ἂν σε θύραθεν δίκην ἀπήτησε, καὶ εἰς τὴν ἀσφάλειάν μετ-

τέχνου

τέχνοσε; ναί, φησιν· αὐθεφπος γὰρ ὢν. καὶ τί τοῦτο; ἀὐθεφπος μὲν γὰρ ὑβρισθεὶς, οὐκ ἀὐθεφπος ἐίη δίκαιος ἀγωνακτεῖν (πῶς γὰρ ὃ ὁμοτίμως ὑβρίσθη) ὁ δὲ Θεὸς ὑβριζόμενος, δικαίως ἂν ἐπαγάγοι τὴν δίκην. μείζων γὰρ αὕτη ἡ ἁμαρτία τῆς εἰς ἀὐθεφπον. καὶ ὁ μὲν ἀὐθεφπος τὸ ἑαυτῶ ζητῶν τοῦτο ποιεῖ· ὁ δὲ Θεὸς τὸ σὸν. ὥστε κὰν τοῦτο, ἄξιον τοῦτο μᾶλλον ἀγανακτήσεως. ὃ γὰρ ἐστιν ἴσον καταφρονεῖν τῶν τὰ ἑαυτῶν ζητούντων, καὶ τοῦ τὰ σά. τοῦτο γὰρ μείζονος ὀργῆς ἄξιον, ὅταν μηδὲ αἰτεῖν μέλλων τὰ σοὶ συμφέροντα, νήφῃς. τίς δέ ἐστιν, ὃς οὐκ ὑβρισε τὴν ἀδελφὴν εἰκῆ; μὴ γάρ μοι εἴπῃς, ὅτι οἰκέτιν ὕβρισεν. ἐν γὰρ Χριστῷ, Οὐκ ἄρσεν, ὃ θῆλυ, ὃ δοῦλος, οὐκ ἐλεύθερός ἐστι. τίς ὃς ὃ κατηγόρησεν, οὐδὲ ἐμίσησατο; ὃς οὐκ εἶδεν ἀχαλάστοις ὀφθαλμοῖς γυναῖκα; ὃς οὐκ ἐβάσκηνεν; ὃς οὐκ ἐνεοδόξησεν; ὃς οὐκ ἐφθέγξατο ῥῆμα ἀργόν; πρώτα δὲ ταῦτα ἐκτὸς κόλασιν κείται. καὶ εἰ μὴ πᾶσι τὰ βιωτικὰ μὴ ὄντες ἀσκληροί, μηδὲ ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἥμεν, συγγνώμης ἂν ἦμεν ἄξιοι· νῦν δὲ καὶ ταύτης ἀπεστερήμεθα τῆς ἀπολογίας. καὶ γὰρ ἐν ἐκείνοις μὲν ἐμπεσόντες ἐσμέν, ἐν τούτοις δὲ ἀναπεπταμένοις. ὥστε δὲ μὴ ἀκούοντας, ὅτι μακροθυμοῦμεν, ῥᾳθυμοτέρους ἡμέας ἡγεῖσθαι, ἐπήγαγε· Γλυκ. γ. πα.

13 Ἐὰν μὴ ἐπιστραφῆτε, τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ σιλεώσει. Ἕτερος δέ φησι, Τὴν μάχαιραν αὐτοῦ ἀκονήσει. Τὸ ἑξῆς αὐτοῦ ἐκτείνει, καὶ ἡτοίμασεν αὐτό. Ἄλλος φησὶν, Ἐκλενεῖ. 14 Καὶ ἐν αὐτῷ ἡτοίμασε σκεύη θανάτου. Τὰ βέλη αὐτοῦ τοῖς καιομένοις ἠργάσατο. Ἄλλος φησὶν, Εἰς τὸ καίειν. τί ἐν τούτοις ἐρεῖ τις Ⓐ ἀὐθεφπόμορφον Ⓦ Θεὸν λέγοντες, ἐκ τοῦ λέγεσθαι χεῖρας καὶ πόδας καὶ ὀφθαλμοὺς ἔχειν; ἆρα ἕξα ἀὐτῶ, καὶ βέλη, καὶ ἀκόνη, καὶ μάχαιρα, καὶ φαρέτρα; ἐμοὶ μὲν ἄλλος φησὶν, Ἐν τῇ σκιᾷ τῶν πτερύγων σου, ταραχθήσονται ἀπὸ σοῦ ὄρη. καὶ αὖτος ὕστος, Ὁ ἐμβλέπων τὴν γῆν καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν. εἰ δὲ ὁρῶν μόνον τὴν γῆν καὶ λίθων τάξει φύσιν, πολλῷ μᾶλλον ἐπ' ἀὐθεφπων τοῦτο δυνήσεται. τίνος οὖν ἕνεκεν ἀπὸ τοῦ μόνον ἰδεῖν, καταστρέψαι δυνάμενος τὴν οἰκουμένην, μᾶλλον δὲ ἀπὸ τοῦ ἐθελῆσαι μόνον (ὁ γὰρ θελήματι μόνον ποιήσας αὐτὴν, δῆλον ὅτι καὶ θελήματι μόνῳ ἀνελεῖν δυνατὸν) λέγει ῥομφαίαν ἔχειν καὶ τόξον; Εἰ γὰρ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὰ πέρατα τῆς γῆς, Καὶ οἱ ἐνοικοῦντες ἐν αὐτῇ, ὡς ἀκρίδες· καὶ πρώτα ταῦτα ἔθνη ὡς σταγὼν ἀπὸ κάδου, καὶ ὡς ῥοπὴ ζυγοῦ λογισθήσεται· Καὶ ὁ ἄγγελος δὲ αὐτοῦ ὀξέλθων, ἐν βραχείᾳ καιρῷ ῥοπῇ ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδας ἀνεῖλε (τί λέγω ἄγγελος;) μιᾷ καὶ κάμπαι δὲ σκώληκες ὅ τῶν Αἰγυπτίων στρατόπεδον ἀπώλεσαν· πῶ τόξα αὐτοῦ χρεία; ποῦ δὲ μαχαίρας; τίνος οὖν ἕνεκεν ταῦτα εἴρηται; ἀλλὰ τὴν τῶν ἀκουόντων παχύτητα· ἐπὶ ὥστε τοῖς ὀνόμασι τοῖς ξιφοειδέσι τῶν ὅπλων κατασεῖσαι αὐτῶν τὴν ἀμαθίαν. ὃ γὰρ ἐν τῇ χειρὶ ἡ πυρὴ πρώτων ἡμῶν, Καὶ ὃ κατὰ πρόσωπον φεύγοις αὐὸ ὐδαμῶς τις ἐκστοχήσεται, πῶς ὅπλων δεῖ τούτῳ; ἀλλ' (ὅπερ ἔφθην εἰπών) ἀλλὰ τὴν παχύτητα καὶ τὴν δυναμένην τῶν ἀκουόντων ὕπνον ἀναστεῖλαι. τί δέ ἐστι, καὶ σιλεώσει; ἀκονήσει. ἆρα οὖν καὶ ἀκόνης χρεία; καὶ ἵνα πρὸς τί μάχαιραν; ἐπὶ τίς δὲ ταῦτα νοῶν ἔχων δύνεξε ὕστος σκληρεῖν ὡς εἴρηται; ἀλλ' (ὅπερ ἔφθην εἰπών) τὴν τιμωρίαν ἀλλὰ πρώτων σημαίνει. καὶ ὅτι ταῖ παχύτερα πρόσεισιν, ὥστε καὶ σὺ σφόδρα δύοητος ζωιδεῖν, ὅτι ὃ δεῖ ταῖς λέξεσι πρόσκα θῆναι, ἀλλὰ θεωρεπῆς ἐννοίας ἐκ τούτων λαμβάνειν. ὥστε εἴ τις ἀπορῇ τίνος ἕνεκεν θυμὸς εἴρηται πρὸς Θεοῦ καὶ ὀργή, πολλῷ μᾶλλον τούτων ἕνεκεν ἀπορήσει. Εἰ δὲ ταῦτα ὐχ ὡς εἴρηται ἐκληπτέον, ἀλλὰ θεωρεπῶς, δῆλον ὅτι καὶ τὰ πρὸς θυμοῦ καὶ ὀργῆς· ἢ δὲ παχύτης τῶν λέξεων, ὥστε καθικέσθαι τῆς τῶν ἀκροατῶν παχύτητος. ἀλλά τοι τοῦτο οὐδὲ τοῖς εἰρημένοις ἠρκέσθη, ἀλλ' ἔτι πρόσεισιν ὅτι ὃ ἀὐθεφπινώτερον, Ⓦ φόβον αὔξων. ὃ γὰρ ῥομφαί-

Ψαλμ. ζξθ. α'. Ησ. μ. κβ. χ. ιβ.

Εξοδ. ι. καὶ ιδ.

Ψαλμ. ρμζ. ιθ.

δν αὐτὸν ἔχοντα εἰσάγῃ μόνον, ἀλλὰ ὁπλιζόμενον. ὅπως γὰρ οὐχ ὁμοίως τὶς φοβεῖται ἀκονιτον, ὅτι ἀκονιτός ἐστιν ἡ μάχαιρα, καὶ ὅτι ὁ τόξον μὴ χίεται, ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων ῥημάτων καὶ τασείει τὴν διάνοιαν τῶν ἀκουόντων, λέγων, ὁ τόξον αὐτοῦ σύντεινε, καὶ ἡτοίμασεν αὐτό· φοβοῦ Ⓦ ἀκούοντα, ὁμοῦ καὶ τὴν μακροθυμίαν καὶ τὴν ὀργὴν ἐνδεικνύμενος. ὃ γὰρ εἶπεν ἀφῆκεν, οὐδὲ ἔβαλεν, ἀλλ' ἐντέτεινε καὶ ἡτοίμασε· τουτέστιν, ἕτοιμός ἐστι τοὺς τὴν ἄφεσιν. ⟨ τί θαυμάζεις, εἰ ἐν τῇ παλαιᾷ οὕτως εἴρηται, ὅπουγε καὶ ἐν τῇ καινῇ Ἰσ-
Ανκ. γ. 8. δαίοις βλασφημούμενος ὁ Ἰωάννης τοιοῦτόν τι λέγει; Ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται. τί οὖν; δρυτόμον ὁ Θεὸς μιμεῖται ἀξίνην κόπτοντα ξύλα; καὶ ἀξίνη ἐκλη- Ισ. ιξ΄ιιι
Ματθ. γ. ιβ. πτέον ⟨ ξύλα; ἄπαγε· ὥσπερ οὐδὲ ἄχυρα καὶ σῖτον, ὅταν λέγῃ· Οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ Ⓦ μὴ σῖτοι συναχθεὶς εἰς τὴν ἀποθήκην, ὁ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ. τίς οὖν ἐστιν ἡ ἀξίνη; ἡ ὑμωρία καὶ ἡ κόλασις. τίνα δὲ τὰ δένδρα; ⓘ ἀνθρωποι. τίνα δὲ τὰ ἄχυρα; ⓘ φαῦλοι. τίς ὁ σῖτος; ⓘ χρηστοί. τί τὸ πτύον; ἡ διάκρισις. ὅτω ⟨ ἐνταῦθα ῥομφαία καὶ τόξον καὶ βέλη, ἡ κόλασις καὶ ἡ τιμωρία ἐστίν. εἶτα τὴν μέλλησιν, καὶ τὸ ἀφεστηκέναι μὲ τὴν τιμωρίαν, μὴ πολὺ δὲ ἀφεστηκέναι, ἀλλ' ὅτι φύσεως ἐστί, τὸ τείναι καὶ ἑτοιμάσαι πρὸς ἐσκυάσε. σκύλη δὲ θανάτου, τὰ βέ- 15 Ιε. ν΄
λη φησίν. ὥσπερ σκύλη γεωργίας, τὰ γεωργίαν ποιοῦντα· καὶ ναυτιλίας, τὰ πλεῖν ἡμᾶς ποιοῦντα σκυβάζοντα· καὶ ὑφαντικῆς, τὰ ὑφαίνειν ποιοῦντα· ὅτω ⟨ θανάτου σκύλη, τὰ θάνατον ἐργαζόμενα. εἶτα ἑρμηνεύων τίνα ἐστὶ τὰ σκύλη τοῦ θανάτου, ἐπάγει τὰ βέλη αὐτοῦ, δεικνὺς ὁ πάχος τῆς τιμωρίας, ὅταν βληθῇ. τί δέ ἐστι, τοῖς κεκμηκόσιν; τοῖς τιμωρουμένοις, τοῖς κολαζομένοις. ὁρᾷς ὅτι πανταχοῦ μεταφορικῶς εἴρηται καὶ ἐμ- 20
φατικῶς, καὶ ὥστε δεῖξαι πάντων αὐξηθῆναι Ⓦ φόβον. ὁ γὰρ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν. ἡτοίμασε τὰς τιμωρίας τοῖς μέλλουσι τιμωρεῖσθαι. ἀλλ' εἰ μὴ ὅτως εἶπεν, οὐκ ἂν ὅτως ἔπληξε· νῦν δὲ βελῶν καὶ ῥομφαίας, καὶ τόξων, καὶ ἀφέσεως, καὶ τάσεως, καὶ σκυλῶν θανάτου καὶ ἐμπαρησμοῦ μνημονεύσας, τῇ ποικιλίᾳ τῶν ὀνομάτων ἐπέτεινε τὴν ἀγωνίαν. εἶτα πάλιν διαμυθολόγησε Ⓦ φόβον, ἐπήγαγε, τοῖς κεκμηκόσιν, 25
ἵνα γὰρ μὴ νομίσῃ τις τῶν αἰσθητῶν, ὅτι πολλὰς αὐτὸν ἄγει τὴν χεῖρα, καὶ κατὰ πολλὰ ὡπλίαται, ἐπήγαγε, τοῖς κεκμηκόσιν. ὅθεν καὶ ὁ Παῦλος αἰνίττεται πολλαχοῦ ἄρχοντος λέγων·
Ρωμ. γ. δ. Οὐ γὰρ εἰκῇ τὴν μάχαιραν φορεῖ. εἰ δὲ ὅτι τῶν ἀρχόντων ἡ μάχαιρα τοῦτο ποιεῖ ⟨ φοβεῖ, πολλῷ μᾶλλον ὅτι τοῦ Θεοῦ. καὶ τοῦτο δὲ καὶ τῆς τυχούσης φιλανθρωπίας, ὃ διὰ τῶν ῥημάτων φοβεῖν καὶ ὀξυγλωττῶ τὴν ὑμῶν ἀμέλειαν, ὥστε μὴ ῥᾳθύμως ἐν πείρᾳ τῶν γραμμά- 30
των. διὰ γὰρ τοῦτο ἐντέτεινε, διὰ τοῦτο ἡτοίμασε, διὰ τοῦτο ἐνέθηκε καὶ βέλη, διὰ τοῦτο πρὸς τὴν ὑμῶν ἀμέλειαν βιαιοπαθεῖται, ἵνα μὴ ἔλθῃ πρὸς τὴν ὑμῶν οἰκίαν. καὶ ὀξυγλωττεῖ τὴν λόγον, τὸν μὲν σιλβώσει, τὴν σφοδρότητα ⟨ τὴν ὀξύτητα τῆς ὑμῶν ἐμφαίνων· τὸν δὲ ἐντέτεινε, τὴν ἐγκυρότητα· τὸν δὲ ἡτοίμασε, ὃ πρώτως ἐσήμανον, εἰ μὴ μεταβάλοι- 35
⟨ ὃ δὲ τοῖς κεκμηκόσιν, τοῖς ὑπὸ θυμῶν ἐνδεικνύμενος· ἵνα διὰ πρώτων παιδοθέντες, διναστείλωσι τὴν πονηρίαν. εἰ δὲ θυμῶ ταῦτα καὶ ὀργῆς, οὐκ ἀνθρώποις ἔμελλεν ὅτι ἀνθρώποις, προεῖπεν. ὁ γὰρ θυμὸς οὐκ ἀνέχεται τοῦτο· ἀλλὰ καὶ τυράννου ποιεῖ, καὶ μάλιστα ὅταν ἐν αὐτῇ λοιπὸν ᾖ τῇ ἀκμῇ, καὶ τῇ κολάσει, καὶ τῇ κατασκευῇ τῆς ὑμωρίας. ⓘ γοῦν πολέμιοι καὶ βουλόμενοι τὴν τιμωρίαν ἐπαγαγεῖν, οὐ μόνον οὐ λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ κρυπτόμενοι ὑπισχνοῦνται, ὥστε μὴ μαθόντας τοὺς κολάζεσθαι μέλλοντας, φυλάξασθαι. ἀλλ' οὐχ 40
ὁ Θεὸς οὕτως, ἀλλὰ τυράννου ἄπαν· καὶ προλέγει, καὶ ἀναβάλλεται, καὶ φοβεῖ διὰ ῥημάτων, ⟨ πάντα ποιῇ, ὥστε μὴ ἐπαγαγεῖν ἄκων ἀπειλάς. τοῦτο καὶ ὅτι Νινευίτῶν ἐποίησε. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖ τόξον ἐντέτεινε, ⟨ τὴν ῥομφαίαν ὅτι λέλυσε, καὶ τὰ βέλη ἡτοίμασε, ⟨ τὴν

τὴν

τὴν πληγὴν σὺν ἐπάγαγε. ἢ ὑ δοκεῖ σοι τὰ ῥήματα τῦ προφήτυ τόξον εἶ) καὶ βέλος
καὶ ῥομφαίαν ἠκονημένον, ὅταν λέγῃ· Ἐπὶ τῆς ἡμέρας, καὶ Νινευὴ καταστραφήσεται; Ιων.γ.δ.
ἀλλ' ὑκ ἀφῆκε τὸ βέλος. σὺ δὲ γε ἀφῆκε τῦτο νῦν ἐπίσω ἵνα ἀφεθῇ, ἀλλ' ἵνα σκαπτεθῇ.
Ⓓ μὴ γὰρ γράπτωσιν ἀφῆκε τῦτο ὁπλίζονται, ἵνα κολάσωσιν· ὁ γὰ Θεὸς ὑχ ὕτως· ἀλλ' ἵνα
τῶ φόβῳ σωφρονεστέρους ποιήσας, ἀνάσχῃ τῆς τιμωρίας τὴν χεῖρα. μὴ τοίνυν δει-
ρυδώμεθα. φιλανθρωπίας γὰ πολλῆς ὁ τῶν ῥημάτων φόβος. καὶ ὅσῳ ἂν ἀφορητότε-
ρα λέγῃ, τοσούτῳ ἀπὸ πολλῆς ἡμερότητος ταῦτα φθέγγεται. ἐπεὶ καὶ πατέρες, ὅταν μὴ
βάλωνται κολάζειν τοὺς παῖδας, ἀφ' ὧν ῥημάτων τὴν ὀργὴν ἀφιᾶσιν. ὕτω καὶ αὐτὸς,
ἐπεὶ μὴ βάλεται κολάζειν, ἀναγκαῖ ἀφ' ὧν ῥημάτων Ⓜ φόβον. λέγει καὶ γέενναν ἑτοιμά-
σαι, ἵνα μὴ βάλῃ εἰς γέενναν. ἀφ' ὧν τε τῦτο καὶ πολλοὶ λόγοι * τιμωρίας τοῖς θυαγγελί-
οις ἐναπόκεινται, καὶ πλείους, ἢ Ⓓ περὶ βασιλείας. ὅπερ γὰ ὅτι τῶν δυναθητοτέρων ὑκ
ὕτως ἢ τῶν ἀγαθῶν ἐπαγγελία, ὡς ὁ τῶν λυπηρῶν φόβος ἐφέλκεται πρὸς ἀρετὴν, καὶ ἀ-
πάγει τῆς κακίας, ἀφ' ἧ τῦτο τύτοις πλέον ἐμφιλοχωρεῖ, καὶ ζωηρῶς αὐτὰ πλήσσει. μὴ
τοίνυν ἀλγῶμεν ἀκούοντες φορτικῶν ῥημάτων (πολὺ γὰ κέρδος ἔχουσιν) ἀλλ' ἐννοοῦν-
τες αὐτὰ καὶ τὴν μακροθυμίαν καὶ τὴν δικαιοκρισίαν, μήτε ἀπογινώσκωμεν τῆς σωτηρίας
(μακρόθυμος γὰρ ὁ θεός) μήτε ῥᾳθυμῶμεν (δίκαιος γάρ ὁ θεός) ἐνταῦθα μὲ πολλὴν τὴν
μακροθυμίαν ἐνδεικνύμενος, ἐκεῖ δὲ σὺν μὴ κερδάναντας ἐντεῦθεν τῇ πείρᾳ τῆς κολά-
σεως προσλιδοῦς. ὅπερ ἵνα μὴ γένηται, ἀποκρυσώμεθα ἐντεῦθεν ἤδη τὴν τιμωρίαν.

15 Ἰδοὺ ὠδίνησεν ἀδικίαν. ὁ γὰ Ἑβραῖος, ἀντὶ τῦ ὠδίνησεν, ἐκύησε.

Σπείραντες πόνον· Ἄλλος, Καὶ κυήσας.

Καὶ ἔτεκεν ἀνομίαν· Ἄλλος, Ψευδος. 16 Λάκκυν ὤρυξε, καὶ
ἐξέσκαψεν αὐτὸν, καὶ ἐμπεσεῖται εἰς βόθρον ὃν εἰργάσατο. Ἄλλος, Εἰς
ἀμαθοφορὰν ἑαυτῷ εἰργάσατο. Εἶπεν ὅτι προεκλύσαι ποιεῖς τιμωρίαν ὁ Θεός· εἶπεν ἵνα
ἐπαφίπι τὰς κολάσεις. ἐσωφρόνισε τύτῳ Ⓜ ἀκρατεῖ, τῷ ἄνωθεν ὀργὴν ὑπακρε-
μάσας. παιδεύει λοιπὸν καὶ ἀπὸ τῶν πραγμάτων αὐτῶν, δείκνις ὅτι ἐκ τῆς τιμω- Ρω.α.κζ.
ρίας αὐτὴ ἡ κακία κόλασις. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλος ἐνδεικνύμενος ἔλεγε· Καὶ τὴν ἀν-
θυμιαθίαν, ἣν ἔδει, τῆς πλάνης ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες· καὶ ἀῦτι εἰς μέσον σὺν τὰ
ἕλκατα παιδόντας ἐκ τῆς κακίας. ἐπειδὴ γὰ εἰώθασιν Ⓓ πολλοὶ τῶν παχυτέρων
τότε μάλιστα σωφρονίζεσθαι, ὅταν σὺν πεπονθότας ἴδωσι· διὰ τῦτο καὶ αὐ σὺν εἰς μέ-
σον ἄγει. ὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ποιῶ. πολλὰ περὶ γεέννης διαλεχθείς, καὶ σὺν ἐκεῖ βαλλομέ-
νους εἰς μέσον ἄγει· οἷον, Ⓜ πλούσιον Ⓜ ὅτι Λαζάρου· τὰς πέντε· τὸν τὸ τάλαντον Λκκ.15.18.
τὸ ἓν καπακρύψαντα· καὶ ἐν ᾧ παρόντι βίῳ, τοὺς ἐν τῷ πύργῳ καταχωθέντας, καὶ ὧν ὃ Ματθ.κε.α.
αἷμα Πιλάτος ἀνέμιξε ταῖς θυσίαις. ὕτω καὶ Πέτρος πολλὰ περὶ γεέννης διαλεχθείς, τό- κδ.
τε μάλιστα αὐτοὺς ἔπληξεν, ὅτε τοὺς κολασθέντας εἰς μέσον ἤγαγε, καὶ περὶ τῶν ὀφθαλ- Λκκ.ιγ.α.δ.
μῶν τὴν ἰμωρίαν ἔδειξεν. ὅπερ οὖν καὶ Παῦλος ἐποίει ὅτι τὸ μάγυ· καὶ ἑτέρῳ δὲ τρό- Ε.Πετρ.δ.γ.δ.
πῳ καταισχύνει τὸ ζιοῦτον, ὅτε τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ μεμψηται, λέγων ὕτως· Οὐ θέλω ὑ- καὶ Πραξ.ιγ.ιδ.
μᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοὶ, ὅτι Ⓓ πατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν, καὶ πάν- α.Κορ.ι.α.
τες εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσθησαν, καὶ βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον, καὶ πόμα πνευματικὸν
ἔπιον. ἀλλ' ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν ὑκ ηὐδόκησεν ὁ Θεός, ἀλλ' ἀπώλοντο καὶ κατέπεσον.
ὅπερ γὰ περὶ μελλόντων διελέγετο, γεέννης λέγω, καὶ κολάσεως, καὶ ἰμωρίας, ἀπὸ τῶν
παρελθόντων καὶ τὴν περὶ ἐκείνων ἀπόδειξιν φέρει, αὐτοὺς τοὺς κολασθέντας εἰς μέσον
ἄγων, τοὺς ἀπὸ τῶν ὄφεων, τοὺς ἀπὸ τῆς ὀλοθρευτοῦ. ὃ δὴ καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ ὁ Δαβὶδ, εἴ-
τε περὶ τοῦ Ἀχιτόφελ, εἴτε περὶ τοῦ Ἀβεσαλὼμ λέγων. πινὲς μὲ οὖν περὶ τῦ Ἀχι-

Β.Βασ.ιβ.ελγ τὸφελ φασὶν εἰρῆσθαι. ὁ γὰρ ἰῶ τῷ αὐτῷ λέγειν, φείσασθέ μου τῶ παιδαρίου Ἀβεσσαλώμ· ἢ μὴ ὃ πάθος, Τίς δώσει μοι θάνατον ἀντὶ σοῦ; καὶ ζῶντα νεῶ λέγειν. ἀλλ' ἐκείνα μὲν ἀπὸ τῆς φύσεως κατεχόμενος ἔλεγε, νεῶ δὲ ἀπὸ τοῦ πάθους εἴκοσιν ἡμέρας ὀλοφυρόμενος. πλὴν εἴτε περὶ τοῦ Ἀβεσσαλώμ, εἴτε περὶ τοῦ Ἀχιτόφελ εἴρηται, σκεπτέον καὶ εἰρηκότα. ὁ γὰρ πολλές μοι δοκεῖ τῶν προσώπων ὁ λόγος. τί οὖν ἀντεῦθεν μανθάνομεν; δείκνυσιν, ὅτι ὀρύσσων βόθρον τῷ πλησίον, εἰς αὐτὸν ἐμπεσεῖται· καὶ καθάπερ αἱ ὠδίνουσαι γυναῖκες ἀπὸ τῶν ὠδίνων ἀπαλλάττονται· οὕτω καὶ ὁ δόλον ἐργαζόμενος, πρὶν ἢ τὸν πλησίον ἀδικῆσαι, αὐτὸς ἀπαλλάττεται καὶ ὀδυνᾶται, καὶ οὐχ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς δριμύτητος. διὰ καὶ ὁ πικρὸν τῆς ὀδυνῆς προσαψάμενος βυθόμενος, ὠδίνα ὁ προφήτης καλέσειν. ὅπου γὰρ ἐάν βάλητε ἡ γραφὴ ἀφόρητόν τινα ἡμῖν ὀδυνῶν Ἐξοδ.ιε.δ. ἐνδείξασθαι, ὡς ὀνόματι τῆς ὠδῖνος αὐτοὺς ἐπονομάζει. διὰ καὶ ἀλλαχοῦ φησιν, Ὠδῖνες ἔλαβόν με καὶ οἰκτιρμοὶ ὡς Φυλιστιείμ· τουτέστι, φόβος καὶ δεῖμος, πόνος, ὀδυνη. καὶ πάλιν· ια.Θεσ.ε.γ. Ὅταν γὰρ λέγωσιν, Εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αὐτοῖς ἀφνίδιος ἐφίσταται ὄλεθρος, ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ. ἐνταῦθα δύο αἰνίττεται, καὶ τὸ ἀφόρητον, καὶ τὸ ἀπροσδόκητον. καὶ ὁ Ἐζεκίας, Ὅτι ἥκει ἡ ὠδὶν τῇ τικτούσῃ, ἰσχὺν δὲ οὐκ ἔχει * τεκεῖν, τὸ ἀφόρητον αὐτοῦ φόβον ἐνδεικνύμενος. ὅτω δὴ καὶ ἐνταῦθα ὁ προφήτης. κἂν γὰρ μυριάκις ποινὴν δῷς ἢ, τὸ κεφάλαιον τοῦ ζημιοῦντος ὁ διαφθείρεται (φυσικὸν γάρ ἐστι, καὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν ἀρχὴν ἐντεῦθεν) κἂν μυρία φιλονεικήσωμεν, ἐφέσηκεν ἐκεῖνο καταβοᾶν, κολάζον, καταδικάζον. καὶ οὐκ ἀδεές ἐστι τὸ ἐν κακίᾳ ζώντων, ὃς οὐ μυρίαν ὀδυνᾶν ἐπομβρεῖ, γ.Βασ.κα.δ. καὶ βυθιόμενος καὶ κακά, καὶ εἰς ἔργον ἐκφέρων τὴν βυθόν. τί γὰρ τοῦ Ἀχαὰβ πονηρότερον; ἀλλ' ὅμως ἐκεῖνος ὑπομνήσας τὸν Ἀμπελῶνος, ἐνόησεν πόσην ὀδύνην ἔσχε. βασιλεὺς γὰρ ὢν καὶ πάντων κρατῶν, καὶ οὐδὲν ἔχων αἰτιλέγηται, ὅμως τοῦ Ναβουθαὶ τὸ ῥῆμα οὐκ ἤνεγκεν, εἰσῆλθε σκυθρωπάζων, κάτω κύπτων, συσχεθυμούμενος, πολλὴν ἀχλὺν ὑπὸ τὸ ὄμμα φέρων, τῆς ἀπὸ τοῦ Ναβουθαὶ καταδίκης τὸν ἔλεγχον ὑπὸ τὸ πρόσωπον κρύπτων, καὶ ὁ δυωδυνώμενος συσκιάσαι τὴν ἀπὸ τῆς ἀθυμίας ἐγγενομένην αὐτῷ ὀδυνῶν. ὅτω γοῦν καὶ ἀπὸ Πρεβ.α.ιη.κ Ματθ.κζ.α. τοῦ γυναικὸς ἐγένετο καταφανὲς. ὁ μὲν τοιοῦτος ὁ προδότης ὁ προδοὺς τοσαύτην ἐξοχείλας πονηρίαν, ὅμως τὴν ὀδυνῶν οὐκ ἤνεγκε τὴν ἀπὸ τῆς κριτηρίου, καὶ βρόχον ἀνῆψε, καὶ ὅτω Ⓦ βίον κατέλυσεν. ὥσπερ οὖν ὁ ἐν πονηρίᾳ τοσαῦτα πάσχει, ὅτως ὁ ἐν ἀρετῇ γαλήνης ἀπολαύει καὶ ἀταραξίας ἀγαθοῖς. σκόπει δὲ ἠδυπάθησέ τις ἵνα ἀμύναθαι, ἢ ἄρξαι χειρῶν ἀδίκων; ὅρα πόσα πάσχει δεινά. πλησθῆναι θυμοῦ, δριμύτητα ὁ ὀργῆς, μυρία κύματα κενῆς λογισμῶν, ὀδυνῶν ἔρχεται μυρίας, φόβος ἔπεισι καὶ ἀγωνία καὶ δεῖμος, τοῦ θυμοῦ πλησθέντος, τὸν φόβον κατασείοντος, πῶς ἐπιτύχῃ, πῶς ἐπεξέλθῃ· καὶ τοὺς μέλλοντας ἀδικεῖσθαι, ἑαυτὸν ἀπόλλυσιν. ὁ δὲ σκληρὸν τῇ ὀργῇ, ἀπρόπτων ἀπήλλαχε τούτων· καὶ μάλα εἰκότως. τοῦτο γὰρ αὐτὸς κύριός ἐστι, καὶ τὸ πρῶ ἀπήρτισεν· σκεύη δὲ οὐκ ἔστι, ἀλλὰ καὶ χαλκοῦ χρεία, καὶ τόπου, καὶ δόλου, καὶ κακουργίας, καὶ ὅπλων, καὶ μηχανημάτων, καὶ προσκρουσμῶν, καὶ κολακείας, καὶ δουλείας, καὶ ὑποκρίσεως. ὁρᾷς πῶς οὐχὶ ἡ ἀρετὴ, δύσκολον δὲ ἡ κακία, πᾶσι τὸ μὲν ἀπαραίτητον, τὸ δὲ θορύβων γέμον; τοιοῦτον γοῦν ὁ προφήτης ἔλεγεν· ἰδοὺ ὠδίνησεν ἀδικίαν, συνέλαβε πόνον, καὶ ἔτεκεν ἀνομίαν. ἐντεῦθεν δείκνυσιν ὅτι οὐ τῇ φύσιν ἡμῖν ἡ ἀδικία, ἀλλὰ καὶ ἀλλοτρίου ἐστί. διὰ βαρύνει, καὶ ἕως ἂν ἀπαλλαγῶμεν, ὠδῖσι προσβάλλει. ἐπεὶ καὶ ὁ ἔμβρυον ἕως ἂν ἀπορρίζηται τῆς φύσιν, ἔγκειται τῇ φύσει (διὰ τοῦτο καὶ μένει, καὶ πόνον οὐκ ἔχει) μετὰ τὸ τελεσθῆναι, ἐὰν ἔνδον μείνῃ, παρὰ φύσιν ὄντα ἡ ἀπαγωγὴ, ὅθεν καὶ ὠδῖνες. διόπερ ἡ φύσις ἐνοχλουμένη βιάζεται ἐξωσθῆσαθαι, ἅτε ἐργασαμένη τὸ πρῶ

πθῦ καὶ ἀπορρίπτασα, καὶ οὐκ ἔτι δυναμένη φέρειν. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν, τοσοῦτον συλλήψεως γέγονε, καὶ τότε ὠδῖνες· ἐνταῦθα δὲ τοσοῦτον ὠδῖνος, καὶ τότε οὐκ ἐλάβε. Τί οὖν ἐστιν εἰπεῖν; ὅτι ἐκεῖ μὲν, ἐν καιρῷ τῆς τόκου ἡ ὠδίς· * * ὁμοῦ τε γὰρ ἐβουλεύσατό τις ποτε ἐν, καὶ πρὶν ἢ πεῖσαι τὴν Δαναΐδα, πόρρωθεν, τοσαῦτα τὴν ἐγένοιαν. ὅτι μὲν γὰρ τῆς γυναικὸς ὁ καταβληθεὶς ἄπαις ἄσπερμα, αὐτὸ καὶ Δαναΐδα τέλε). ὅτι δὲ τῶν δόλως ῥαστώνων σπέρμα ὅτος κατεβλήθη ὁ λογισμός, οὐ πάλιν αὖθις ἕτερος· καὶ μυρίας καταβολὰς τῶν πονηρῶν τούτων ἀσπερμάτων, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν συλλήψεις καὶ ὠδῖνες διαφθείρουσαν τὸν τοῦτα τίκτουσαν διηνοιδῆ. ὃ γὰρ ζιοῦτος ὁ τόκος, οἷος ὅτι τῆς γυναικός. ἀλλ' ὥσπερ ὅτι τῶν ἐλπίδων τὸν μήτραν διαπῶσι, καὶ τὰ πλευρὰ διαπίπτοντα τὰ παιδία τοσοῦτον· οὕτω καὶ ὅτι τῶν δόλων καὶ ὅτι τῆς ἀδικίας. ἀλλὰ κἂν μυρία φιλονεικήσωμεν, ὃ δυνησόμεθα τοσοῦτον τῇ λόγῳ τὸν ἀληθείαν, ἕως ἂν τοσοῦτον ϖ κακοί. διὰ καὶ τίς φησιν· Ὁ δὲ κακὸς μόνος ἀτιμήσει τὰ κακά. τί γὰρ χαλεπώτερον καὶ ἀλγεινότερον τῶ βασκάνοντος, τῶ ὅτι βουλεύοντος, τῶ τῶν ἀλλοτρίων ἐφιεμένου; δημίου πάντος χαλεπώτερον τὰ πάθη τούτων τὸν ψυχὴν καταξαίνει. ὥστε εἰκότως ὠδῖνας αὐτοὺς καλεῖ τοὺς πονηροὺς λογισμούς. ἀλλ' ὥσπερ αἱ γυναῖκες ἀπὸ σωσίας τίκτουσι, κἂν μὴ ὑγιεινὰ τὰ σώματα ᾖ, τοιαῦτα καὶ τὰ ψυχίδια, αἳ δὴ διεφθαρμένα, μιμεῖται τῶν γονέων τὴν φύσιν· οὕτω καὶ ὅτι τῶν λογισμῶν. κἂν μὲν ἀγαθοῖς συνῇσιν, τοιαῦτα ἔσται καὶ τὰ ἐκγονα, ἃ δὴ ποτε ἂν ᾖς, καὶ μὴ τοσοῦτον σχῇς, πολλοὺς ἐκεῖθεν λήψῃ τὸν λύμην. ἀκούσον γοῦν ὁ προφήτης τί φησιν· Ἀπὸ τοῦ φόβου σου ἐν σοὶ ἐλάβομεν, καὶ ὠδίνησαμεν, καὶ ἐτέκομεν πνεῦμα σωτηρίας. ὅτι Ησ. κς. ιζ. ιη.
ἢ τὸ ἐκ τοῦ διαβόλου. Ὡς ἀσπίδων ἐρράγησαν, καὶ ἰσὸν ἀράχνης ὑφάνωσι. Φύγωμεν τοίνυν τὰς Ησ. νθ. ε.
πονηρὰς. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, ἔξον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τοσούτων καὶ συλλαβεῖν καὶ τεκεῖν, μὴ βούλεσθαι, ἀλλὰ τοῖς τῶν πονηρῶν ζωσίας διώκειν· τοιούτων ποιοῦσας, ὥσπερ αἱ γυναῖκες ἔχουσαι ἔξουσίαν βασιλικῆς ζωοφθορῆσαι, μὴ ἀνέχοιτο, ἀλλ' ἀντὶ ἐκείνου λῃστὴν καὶ τοιχωρύχον αἰρεῖτο λαβεῖν ζωοίκην; λαμπὰς ὤρυξε, καὶ διέσκαψεν αὐτόν. καὶ ἐμπεσεῖται εἰς βόθρον, ὃν εἰργάσατο. πάλιν ταῖς μεταφοραῖς χέχρηται, ὥσπερ διὰ τῆς ὠδῖνος ϖ πόνον δηλῶν, ὅτω διὰ τοῦ λαμπὰς ὃ δυσαπάλλακτον σύνδεσμος. καὶ ἐμπεσεῖται εἰς βόθρον, ὃν εἰργάσατο· ὅπερ ἕτερός φησιν, Ὃ ὀρύσσων βόθρον τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ἐμπεσεῖται εἰς αὐτόν. καὶ τοῦτο ἦν τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας, ὃ τοιαύτην συγκληρώσασα τῇ ὅτι βουλῇ τὸν φύσιν, ὥστε εἰς ταῦτ' ὅτι βουλεύοντας ἐκπεσεῖσθαι· * * καὶ παιδία, ἠνάγκασε τὴν μητέρα Μωϋσέως ἔκθετον διὰ τὸ δέος ποιῆσαι τὸ βρέφος· * * ὃ αὐξηθὲν ἐκεῖνος, πολλοὺς ἀπώλεσεν. ἐντεῦθεν καὶ ἡ θυμηχθία τοῦ Θεοῦ μάλιστα διαλάμπει, ὃ τοῖς πονηροῖς πολὺς ὁ σωφρονισμός, καὶ τοῖς διαφθείρουσιν ἡ ἡδονή. ὅτω καὶ ὅτι τοῦ παγκάλου Ιωσὴφ γέγονεν. ἐμβαλόντες γὰρ αὐτὸν εἰς δουλείαν, ἔπαθον ἄδικα ἔπαθον. καὶ ϖ μὲν ἔβλαψαν οὐδέν, ἀλλὰ καὶ ὤνησαν· αὐτοὶ δὲ τῇ τραγῳδίᾳ ἐκείνῳ ἐπέμειναν. ὃ πολλὰ τοιαῦτα λέγειν ἔξον, σκόπει δὲ καὶ ὅτι τῶν ἄλλων. ἐπλεονέκτησέ τις; ἑαυτὸν ἀπώλεσε. ϖ μὲν γὰρ πλεονεκτηθέντα πολλάκις καὶ ὤνησε, τῷ δὲ ἑαυτοῦ ψυχῷ προσέδωκεν. ἠδίκησέ τις; ἑαυτῷ τὸ ξίφος προσέπειρεν. ὃ γὰρ τὸ παθεῖν κακῶς, ἀλλὰ τὸ ποιῆσαι κακῶς, τοῦτο μάλιστα ὅτι τὸ πάσχειν κακῶς. διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος προτρέπει μᾶλλον ἀδικεῖσθαι, ὃ μὴ ἀδικεῖν. καὶ ὁ Χριστὸς, ῥαπίζεσθαι καὶ μὴ ἀντιῤῥαπίζειν, ἀλλὰ καὶ παρέχειν ἑαυτὸν εἰς τὸ πάσχειν. τοῦτο μεγίστης ἰσχύος, τοῦτο τοσοῦτον ἐργάζεται, τοῦτο ἰσχυρὸν τὸν ψυχὴν καταστκυάζει, τοῦτο τῶν παθῶν ἀνώτερον ποιεῖ. ὁ γὰρ ἀδικῶν ἕτερον, ἢ τύπτων, ἢ ὑβρίζων, ὥσπερον αὐτὸς τοσοῦτον τοῦ πάθους χειρωθεὶς, καὶ αἰχμάλωτος ἁλόμενος, ὅτε δοκεῖ ϖ πλησίον ἀδικεῖν, αὐτὸς ὃ χαλεπώτερα πέπονθε, τῷ ἑαυτῷ

Παροιμ. θ. ιβ.

Παροιμ. κς. κζ.

α. Κορ. ε. ζ. Ματθ. ε. λθ.

κάτιω δουλείαν δουλώσας. 17 Ἐπιστρέψει ὁ πόνος αὐτοῦ εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ κορυφὴν αὐτοῦ ἡ ἀδικία αὐτοῦ καταβήσεται.

Καὶ περὶ τοῦ Ἀχιτόφελ, καὶ περὶ τοῦ Ἀβεσσαλὼμ ταῦτα εἰρῆσθαί φασιν· ἀμφοτέρων γὰρ ἡ κεφαλὴ εἰς ὑμνοείδη κατέβη. ὁ μὲν γὰρ ἀγχόνῃ χρησάμενος, ὅτε (W) βίον κατέλυσεν· ἐκεῖνος δὲ κατὰ δένδρου ἐλθὼν, καὶ ἐξαρτηθεὶς κατὰ τῆς κόμης, πολλὴν ἐκρέματο χρόνον. ὅτε καὶ Ἰούδας ἀγχόνῃ (W) βίον κατέλυσεν, εἰδὼς ὅτι ἐπὶ κακῷ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς πρᾶγμα εἰργάσατο. καὶ ὁ Ἀχιτόφελ νοήσας ὅτι πρώτως περιέσται ὁ Δαβὶδ, ἀπῃχθάνατο· καὶ ὁ Ἀβεσσαλὼμ, ἄκων ἐκρέματο, καὶ οὐκ αὐθέως ἀνῃρεῖτο, ἀλλ' ὥσπερ ἐν δικαστηρίῳ περίεργον ἀνῃρτήθη, καὶ ὃν ξύλῳ περισπλωθὴν· καὶ τοῦ Θεοῦ τὸ ψῆφον ἄνωθεν φέροντος, ὅτι πολλοῦ ἐκρέματο χρόνου, κατὰ τὸ Ζαχαρίου λοιπὸν μαστιγούμενος. αὐτὸς μὲν γὰρ ἐπεθύμει τὴν δεξιὰν τὴν λαμπὰν βαπτίσαι τὴν πατρικήν, ὁ δὲ πατὴρ καὶ ὅπως φείσαιτο αὐτοῦ παρήνει τοῖς στρατιώταις. καὶ ὅπως οὐκ ἰδίᾳ κενοδοξίας ὁ λεγόμενον, ὅτι καὶ μετὰ θάνατον ἀποδύρεται. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι οὐκ ἀνθρωπίνης ἰδίᾳ σπουδῆς γινόμενον, ἀλλ' ὅλον θεῖον ἦν τὸ δικαστήριον, τείχος καὶ ξύλον αὐτὸν ἔδησαν, καὶ ζῶον παρέδωκε, καὶ ἀντὶ μὲν ἡμιόνου ἡ κόμη, ἀντὶ δὲ ξύλου τὸ δένδρον γέγονεν, ἀντὶ δὲ στρατιώτου περιπλοκὴν αὐτὸν ἡ ἡμίονος. καὶ σκόπει τὸ παράδοξον. ταῦτα παθόντος, οὐθεὶς ἐβλάμησε περιελθεῖν τὸν αὐτὸν, καὶ καθελεῖν αὐτὸν, τοσαύτης ὑμνουμένης ὀργῆς. καὶ τοῦτο ὁ Θεὸς ᾠκονόμει, ὥστε μήτε καθαιρεθῆναι, μήτε δεδεμένον ἀπενεχθῆναι τῷ πατρί· ὅπερ τὰ πατρικὰ σπλάγχνα πέρα τοῦ μέτρου τὸν φιλοῦντα ἐπεδείκνυτο. καὶ τὸ θαυμαστότερον· ὅτι ὁ καταλλάξας αὐτὸν τὸν πατέρα, τοῦτο αὐτὸν ἀνῄρει, μονονουχὶ κατήγορος σφοδρὸς ὀπτώμενος. ἀλλ' ἀνῄρει μὲν τοῦτο, ἐψηφίζετο δὲ ὁ Θεός. ὅτι γὰρ ἄνωθεν τὸ ψῆφος κατεφέρετο, ἄκυρον αὐτὸ, τοῦτο πῶς προέσπευσεν. Εἰπὼν γὰρ, ὅτι κορυφὴν ἡ ἀδικία αὐτοῦ καταβήσεται, φησὶν,

18 Ἐξομολογήσομαί σοι Κύριε τῇ δικαιοσύνῃ αὐτοῦ, καὶ ψαλῶ τῷ ὀνόματι Κυρίου τοῦ ὑψίστου. Εὐχαριστήσωμεν, φησὶν, οὐ τοῖς ἑτέρων χαίρων σφαγαῖς, ἀλλὰ τῷ Θεοῦ τὸ ψῆφον ἀποδεχόμενος. καὶ τίς δύναται αὐτῷ εὐχαριστῆσαι καὶ τῇ δικαιοσύνῃ αὐτοῦ; τίς δὲ αὐτὸν αἰνέσει, ὡς ἔστιν; οὐδείς. Τίνος, καὶ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ; καὶ τῆς τοῦ ὑψίστου. αὐτοῦ γάρ ἐστι τὰ νικητήρια· αὐτοῦ γάρ ἐστι τὰ τρόπαια, οὐκ ἐμά. καθάπερ γὰρ ὅτε τῶν πολεμίων, βασιλέως νικήσαντος, χορεῖς ἵστανται ἀδόντων, εἰς ἐκεῖνον τὰ εὐφημίας ἀναφέροντες· ὅπερ καὶ ἐγὼ ποιήσω, φησί. Μὴ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ἐξομολογοῦμαι, ἀλλ' ἐξομολογήσομαι, δηλῶν ὅτι οὐδὲ μὴν ὃ τυχεῖν τῶν ἀγαθῶν ὑπολαμβάνεται, οὐδὲ γίνεται ῥᾳθυμότερος· ἀλλὰ νήφει καὶ ἐγρηγορεν· οὐκ ὀπτὴς ὁ Θεὸς τούτου δεῖται, ἀλλ' ὀπτὴς ἡμῖν τοῦτο χρήσιμον καὶ κερδαλέον. ὥσπερ γὰρ θυσίας ἔλαβεν, οὐχὶ δεόμενος θυσιῶν (Ἐὰν γὰρ πεινάσω, φησὶν, οὐ μή σοι εἴπω) ἀλλ' ἀναλογοῦν τοῖς ἀνθρώποις εἰς τὸν αὐτοῦ τιμὸν· οὕτω καὶ ὕμνους δέχεται, οὐ δεόμενος τῆς παρ' ἡμῶν εὐφημίας, ἀλλ' ὀπτῶν τῆς ἡμῶν σωτηρίας. Θεῷ γὰρ περισσοῦ δαφον ἡμῶν ὀπτίδοσις ἡ κατ' ἀρετήν. σθένος ἐστὶν ὕμνος τῶν ἡμετέρων, ὡς αὐτῆς ὀπτιδέσθαι. ψάλλει δὲ τῷ Θεῷ, ἐκπληττόμενος αὐτοῦ τὴν δικαιοχρισίαν, τὴν μακροθυμίαν. καὶ ποῦ, φησὶν, ἡ μακροθυμία, ἀναιρεθέντος τοῦ τυράννου; πολλὴ μὲν οὖν καὶ μεγάλη. καὶ γὰρ ἀφῆκεν αὐτὸν πολλοῦ χρόνου, ὥστε εἰς μετανοίαν ἐλθεῖν· καὶ τὰ βασίλεια καταφθεῖραι ἔδωκεν, ἵνα τὴν οἰκίαν ἰδὼν, εἰς νοῦν ἐνέβη καὶ ἐπεστράφη, καὶ τὰ τοῦ πατρὸς σύμβολα, εἰς μετάνοιαν ἔλθῃ. Εἰ γὰρ μὴ θεῖον ἦν, καὶ λιθίνων εἶχε ψυχὴν, ἱκανὰ πάντα ἐκεῖνα αὐτὸν ἐπαγαγεῖν· ἡ τράπεζα, καὶ ἡ οἰκονομία τοῦ πατρὸς, ὁ οἶκος, τὰ ζωοτρόφια, ἔνθα (4)

λόγῳ.

λόγοι αὐτὸν κατιλλαξαι φόνον τοιοῦτον πεποιηκότα. μὴ τούτων, ἢ ἕτεραι ἰῶ ἰκανὰι αὐτὸν μαλάξαι. ἢ γὰρ ἤκουσεν ὅτι Φυγὰς ἢ ἀλήτης ϖαρεμήχετο, ὅτι ἁπλᾶ ἔφαγε ἔπαθε δεινά. Εἰ δὲ μὴ ταῦτα ἐμάλαττεν, ἔδει αὐτὸν ἁπλᾶ τὰ τῆ Ἀγκύρᾳ σωφρονίσαι (ἡ ἀγχόνη, ὁ θάνατος) ὥστε ἁπλᾶ ϖόλεων ἐλθεῖν εἰς μετανοίαν. οὐδὲ γὰρ ἠγνόησε τὰ τῆ φίλῃ. τί δ' ἐχων ἐγκαλῶν τῷ ϖατρὶ ταῦτα ἐποίει; ὅτι δῆθεν ὀφεως αὐτὸν ϖεποίηκεν; ἀλλ' ἔδει σβέσαι τοῦτο θαυμάσαι, ἢ ἀποδέξασθαι, ὅτι ἀσθενοῦντον ἡμόμην ἡμέρως ἤνεγκεν. ἀλλ' οὐδὲν ἔχων ἐγκαλῶν, ἀλλ' ὑπερθυμίᾳ ἁλοὺς ἀχάριν, ἢ ταῦτα λοιπὸν γέροντος ὄντος τοῦ ϖατρὸς, ἢ ὑπὲρ φύσεως τῆς ϖροσδοκίας ὄσης, οὐκ ἀνέμεινεν οὐδὲ μικρόν. ϖῶς γὰρ οὐκ εἰκότως, ὅτι θ νικήσας ϖόλεων ἀθλιώτερον ἔζει βίον, ἀναγκῆς ὢν ἢ ἀκάθαρτος, ἢ ἀπὸ τῶ δώματός; ϖοῦ νεῶ εἰσιν ϕ πενίᾳ ὀδυρόμενοι; ϖόσης ταῦτα πενίας ἀλεϵινώτερα; ϖόσης νόσου; ϖόσης ὀδυνης; οὐκ εἶπεν οὐδὲν τοιοῦτον ϖρὸς ἑαυτὸν, ἀλλ' οὐδὲ ἀπεδυσπέτησεν, οὐδὲ ἐδυσώπησε λέγων· καλάς γε ἀπολαμβάνω ταῖς ἀμοιβάς, ὁ τῷ νόμῳ αὐτοῦ μαγετῶν ἡμέρας ἢ νυκτὸς, ὁ τὸν ἀξιώματι τοιούτῳ, ϖάντων ϑμόμενος ϖαπεινότερος· ὁ τῶν ἐμφρόνων φεισάμενος, εἰς χεῖρας ἀχαλάστου ϖαιδὸς ἄξεδόθην. οὐδὲν τοιοῦτον οὐκ εἶπεν, οὐκ ἐνενόησεν, ἀλλ' ἔφερεν ἅπαντα μὴ θ φιλοσοφίας, μίαν ἔχων ϖαραμυθίαν τὸν τοῖς γινομένοις, ὃ τοῦ Θεοῦ ταῦτα εἰδότος γίνεσθαι. καθάϖερ ἢ ϕ τῆς ϖαῖδες ἔλεγον· Καὶ ἐὰν μὴ, γνωστὸν ἔστω σοι, βασιλεῦ, ὅτι τοῖς Θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν, Δαν. γ. κβ. ἢ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἣν ἔστησας, οὐ ϖροσκυνοῦμεν. Εἰ δέ τις εἶπε ϖρὸς αὐτοὺς, ἢ ϖοίᾳ ἐλπίδι ἀπεθνήσκετε; τί δ' ἐλπίζοντες μὴ ϖ θάνατον, μὴ ὃ πῦρ; (οὐδὲϖω γὰρ τῆς ἀναστάσεως ἰῶ ἡ ϖροσδοκία) ἤκουσεν ἂν· ὅτι αὕτη μεγίστη ἡμῖν αἰτία σωτηρίας, ὃ δι' Θεὸν ἀποθανεῖν· ὅϖω καὶ αὐτὸς μεγίστην ταύτην ἡγεῖτο ϖλοῦτον, ὃ ϖ Θεὸν εἰδότα ταῦτα μὴ κωλύειν. ὃ γὰρ ἐρᾳστὸν μυριάκις ἂν ἔλεγε ϖῶς ἐρωτῶντας καταισφαγῆναι, καὶ τοι οὐδὲν μὴ θάνατον ϖροσδοκῶν ϖρὸ ἐκείνης. ὅϖω δὴ ἢ ἡμᾶς δεῖ, μὴ βασιλείας ϖροσδοκίᾳ, μηδὲ ἄλλῃ τινὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐλπίδι, ἀλλὰ δι' αὐτὸν ϖ Θεὸν ϖάντα ϖάσχειν. ἀλλ' ὅτως εἰσὶ ϖολλοὶ ἢ ἔτι δυσαπειθῶς ἔχοντες, ὃ νωθροὶ, ὅτι οὐδὲ μὴ μαθοῦσι τῆς ἀρετῆς ἐφίενται. ἢ ὁ μὲν Θεὸς ὃ βασιλείαν ἐπαγγελλόμενος, οὐκ ἀκούεται· ὁ δὲ ἁβόλος γέενναν ϖροξενῶν, φιλεῖται. Ἰὼ ταύτης τῆς μανίας χαλεϖώτερον; ὃ τί λέγω γέενναν; ἢ ϖοῦ τῆς γεέννης οὐ ταῦτα ὀδυνῶν, ἢ αἰκιζόμενον, ὃ γέλωτα ἐϖάγων ἢ μυρίας κολάσεις, ϖολλοὺς ἔχει τοὺς ϖροσέχοντας. ἐννόησον γοῦν ϖ μοιχὸν, ϖῶς ἀθλιώτερον ϖάντων ζῇ, ἢ ϖοῦ τῆς γεέννης ϖάντα ὑϖὸ τῶν θύων, ἢ ταῖς σκιαῖς τρέμων, ϖρὸς οὐδένα ἐλευθέρως ἀντιβλέϖων ὀφθαλμοῖς, ἀλλὰ ϖάντας δεδικώς, οὓς εἰδόταις, οὓς οὐκ εἰδόταις, ξίφη βλέϖων ἠκονημένα, ἐϖηρτημένους δημίους, δικαστήρια. τί τοιοῦτον ἡ σωφροσύνη ἔχει, καὶ μυρίους ϖόνους ἔχῃ; οὐκ ἀεὶ ἐν ἡδονῇ ὁ σώφρων, ἀεὶ ἐν ὀδυνῃ ὁ μοιχὸς, ἢ ἐν σκότῳ; ὅϖω δὲ ὑϖὲρ τῶν ἄλλων ὅστιν ἰδεῖν τὴν ἡττωμένων ὀργῆς, ἢ τῶν κρατούντων ὀργῆς· τῶν ἁρπαζόντων, ἢ τῶν ταῖς ἑαυτῶν ϖροῖέντων. ϕ μὲν γὰρ ἐν λιμῷ κάθηνται· ϕ δὲ εἰς ϖ βύειπον τὰ ϖαρόντων ἔξενεχθέντες κακῶν, καθ' ἑκάστην ϖροσέρχονται τὴν ἡμέραν. χωεῖς δὴ τούτων, ὅταν ἡλικίαν ὁ ϖλεονεξίᾳ συζῶν ἢ ἀκολασίᾳ ὅκ ἀρκέσασαν αὐτῷ ϖρὸς ἀπόλαυσιν ἔχῃ, ὃ τὸ θανάτου ϖ φόβον ὑϖοτρείμενον, ἐννόησον οἷα ϖάσχει δεινά. ἀλλ' οὐχ ὁ ἐν ἀρετῇ· ἀλλ' ὅτε χαίρει ἢ εὐφραίνεται, ὅταν μαθεμνομνήσθη αὐτῷ τῆς ἀπολαύσεως, ἀλλὰ μᾶλλον ἀνθούσης. Τοῖς μὲν οὖν μοιχοῖς, ἢ ἀκολάστοις, ἢ ϖλεονέκταις, ἢ ϕαρισαίοις ἐκϖλῆξις τῆς ἀπολαύσεως ἐκείνων, ὃ γῆθος· τοῖς δὲ, ὑϖόταξις τῆς ἀπολαύσεως. ὥστε ἢ ϖοῦ τῆς γεέννης, ἢ ϖοῦ τῶν ἐντεῦθεν δυσαρῶν, ἱκανὸν ἢ τοῦτο καταστεῖσαι τὸ δρᾶν

ποιοῦν.

ποιῶμεν. Ταῦτα οὖν ἐννοοῦντες, φεύγωμεν κακίαν, διώκωμεν ἀρετήν, φιλῶμεν τὸν Θεόν, μὴ λόγῳ τὰ αὐτά, ἀλλὰ δι' αὐτῶν. Οὕτω γὰρ καὶ τὸν τοῦ βίου καὶ τὸν κατ' ἀρετὴν ὁδεύσομεν ὁδὸν, τοῦτον μὲν ὄντα τῇ φύσει, βύρσθην δὲ τῇ προαιρέσει τῶν ὁδοιπόρων γινόμενον· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπὶ τὸ ἄκρον ἐλθεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. 5

Ψαλμ. π. ΕΙΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΛΗΝΩΝ·

Ἄλλος, Ἐπινίκιον ὑπὲρ τῶν ληνῶν· Ἄλλος, Τῷ νικοποιῷ ὑπὲρ τῆς μετοικίσεως· Ὁ δὲ Ἑβραῖος, Λαβδωαασή. ἄλλος, ἀγαθότης.

1 Κύριε ὁ Κύριος ἡμῶν, ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ. 10

Ἄλλος, Τί μέγα τὸ ὄνομά σου.

ΕΝΤΑΥΘΑ περὶ τούτου ψαλμῷ ἔλεγεν· ὁμολογήσομεν τῷ Κυρίῳ καὶ τῷ δικαιοσύνῃ αὐτοῦ, καὶ ψαλῶ τῷ ὀνόματι Κυρίου τοῦ ὑψίστου· ἐνταῦθα τὸν ὑποθέσεων πλοῦν, ὕμνον ἀναφέρων αὐτῷ. καὶ ἐν ἑκείνῳ μὲν, ὡς ἐξ ἑνὸς ὄντι προσώπου τὰ λεγόμενα. Κύριε γὰρ ὁ Θεός μου, φησὶν, ὅτι σοὶ ἐπίστευσα, σῶσόν με. ἐνταῦθα δὲ, ὡς ἐκ πολλῶν. Κύριε γάρ, φησὶν, ὁ Κύριος ἡμῶν, ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου. Ἀλλὰ πρόσεχετε σιγῇ, καὶ μετ' ἀκριβείας ἀκούετε. Εἰ γὰρ ἐν ἀέρι χορῶν ἀδόντων σατανικῶν, πολλὴ ἡ ἡσυχία, ὥστε τὰ ὀλέθρια ἐκφυγεῖν δέξασθαι μέλη· ἐν ταῦτα, τοῦ μὲν χοροῦ ἐκ μίμων καὶ ὀρχηστῶν συνισταμένου δυσώδους, χοροστατοῦντος δὲ πρὸς αὐλοῖς βεβήλου τινὸς καὶ κιθαρῳδοῦ, τοῦ δὲ μέλους σατανικοῦ ἐν ὀλεθρίᾳ τυγχάνοντος, ἀδομένου δὲ μανικοῦ καὶ πονηροῦ δαίμονος· ἐνταῦθα εἶπα ὁ μὲν χορὸς ἐξ ἀλόγων ἀνδρῶν, ὁ δὲ χοροστατῶν ἐστὶν ὁ προφήτης, ὁ δὲ μέλος, οὐκ ἐκ σατανικῆς ἐνεργείας, ἀλλ' ἐκ πνεύματος ἁγίου, ὁ δὲ ᾀδόμενος, οὐ δαίμων, ἀλλὰ Θεός· πῶς οὖν πολλὴν δεῖ παρέχειν τὴν ἡσυχίαν, καὶ μὴ φείδεσθαι ἀκούειν; ἐν γὰρ συγχεῖται μεγέθει τῶν ἄνω δυνάμεων. καὶ γὰρ ἐν ᾧ ἄνω χοροί, καὶ τὰ χερουβὶμ καὶ τὰ σεραφὶμ τοῦτο ἔργον ἔχουσι, τὸν ἀπαύστως ὑμνεῖν τὸν Θεόν. ἐκ τούτων τῶν χορῶν καὶ ὅτι τῆς γῆς ἐφάνησαν μετὰ τῶν ἀγγελικωτάτων ποιμένων ᾄδοντες. ἀκούσωμεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς ταύτης τῆς ᾠδῆς. Ἐν μὲν βασιλέα ὑμνοῦντες, τοῦτ' ἐξῆς αὐτῷ προσλέγονται, τοῦτ' τῶν ἐχθρῶν, τοῦτ' τῆς νίκης, καὶ τὰ ἔθνη λέγουσι τὰ πεπηγότα, πορθηθέντα καὶ θηρωθέντα αὐτῷ, καὶ βαρβάρων νικηθέντα, καὶ ὅσα τοιαῦτα. τοιαύτην τινὰ ᾠδὴν καὶ ὁ μακάριος οὗτος ᾄδει. νίκην γὰρ διηγεῖται καὶ ἐχθρῶν, καὶ πολέμων κατάλυσιν, οὐχὶ τοιούτων, ἀλλὰ πολλῷ χαλεπωτέρων. καὶ ὅρα πῶς ἄρχεται· Κύριε ὁ Κύριος ἡμῶν. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων τῶν οὐ πιστευόντων εἰς αὐτὸν, ἐνὶ ἐστὶ Κύριος ὅστις, ἡμῶν δὲ διπλῶς· τῷ τε ἐξ οὐκ ὄντων ποιῆσαι, τῷ τε γνωσθῆναι πρὸς ἡμῶν. καὶ ὅρα πῶς οὐκ ἀποκρύπτει τὸ κεφάλαιον τῆς εὐεργεσίας. αὐτὸ γὰρ μάθῃς πῶς σοὶ Κύριος γέγονεν, ὅτι ἀπολλοτριωμένους καὶ ἐχθροὺς ὄντας καὶ νεκρωθέντας ᾠκειώσατο καὶ ἐζωοποίησεν· ὄψει καλῶς ὅτι τὸ κεφάλαιον τῆς εὐεργεσίας. τοῦτο τοίνυν ἐκπληττόμενος ὁ προφήτης, φησίν· ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου; τοῦτο, σφόδρα θαυμαστόν. πόσον θαυμαστόν, οὐκ εἶπεν (οὐδὲ γὰρ μετρῆσαι ἴσχυσεν) ἀλλὰ τῷ ἐπιτάσει παρέσησε, καὶ τῷ ὑπερβολῇ. πολλὰ καὶ τῶν ὑσίδων προσεργαζόμενοι τοῦ Θεοῦ; Εἰ γὰρ τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰπὼν, ὅτως ἐθαύμασεν, ὡς ἐκπλαγῆναι· ἵνα δὲ χρεῖον ἐκεῖνοι συμπνεύμωμεν, τῶν ὑσίδων αὐτοῦ λέγοντες εἶδέναι, τοῦ προφήτου μηδὲ πόσον ὅτι θαυμαστὸν τὸ ὄνομα δυναμένου

μαθεῖν

μαθεῖν; ὡς θαυμαστὸν ὃ ὄνομά σου; ἐν γὰρ τῷ ὀνόματι τούτῳ θάνατος ἐλύθη, δαίμονες ἐδιώχθησαν, ἄγγελοι ἐφοβήθησαν, ἀνθρωπος ἀνεκλήθη, θάλασσα ἐσχίσθη, ποταμοὶ ἀνεπετάσθησαν, πνεῦμα κατεπέμφθη, Ⓐ δοῦλοι γεγόνασιν ἐλεύθεροι, Ⓐ ἐχθροὶ, υἱοὶ, Ⓐ ἀλλότριοι, κληρονόμοι, Ⓐ ἄνθρωποι, ἀγγέλοις. Τί λέγω, ἀγγέλοις; Θεὸς ἄνθρωπος γέγονε, καὶ ἄνθρωπος Θεός· ὁ οὐρανὸς ἐδέξατο τὴν φύσιν τὴν ἀπὸ τῆς γῆς· ἡ γῆ ἐδέξατο Ⓦ ὅτι τῶν χερουβεὶμ καθήμενον μετὰ τῆς τραπέζης. τὸ μεσότοιχον ἀνῃρέθη, ὁ φραγμὸς ἐλύθη, τὰ διεζωτα ἐλύθη, ὁ σκότος ἐσκεδάσθη, ὁ φῶς ἔλαμψεν, ὁ θάνατος κατεπόθη. ταῦτα πάντα σύνοιδεν καὶ τὰ τούτων πλείονα ὁ προφήτης, ἀνεβόα λέγων· ὡς θαυμαστὸν ὃ ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ; ποῦ νῦν Ἰουδαίων παῖδες, Ⓐ πρὸς τί ἀληθείαν ἀναίσχυντοι; πάντως γὰρ αὐτοῦ ἀκούειν ἔμελλον, πρὸς τίνος ταῦτα λέγονται; πρὸς τὸ πάντοκρατόρος, φήσουσιν. ἀλλ' οὐκ ἦν αὐτῷ θαυμαστὸν ὃ ὄνομα ἐν πάσῃ τῇ γῇ. καὶ μαρτυρεῖ Ἡσαΐας λέγων· Ὅτι δι' ὑμᾶς ὃ ὄνομά μου βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν. Εἰ γὰρ Ⓐ θεραπεύοντες αὐτὸν, αἴτιοι τὸ βλασφημεῖσθαι αὐτὸν Ⓦ ἐγίνοντο, πολλῷ θαυμαστόν· ὅτι μὴ τῇ φύσει θαυμαστὸν, δῆλον· πρὸς Ⓐ ἄνθρωπους τότε ἦν θαυμαστὸν τοῖς πλείοσιν, ἀλλὰ καὶ δικαταφρόνητον. ἀλλ' οὐχὶ νῦν οὕτως· ἀλλ' ὅτε ὁ μονογενὴς υἱὸς προῆλθετο, πολλαχοῦ ὃ ὄνομα αὐτοῦ θαυμαστὸν μετὰ τοῦ Χριστοῦ. Ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου, φησὶ, μέχρι δυσμῶν τὸ ὄνομά μου δεδόξασται ἐν τοῖς ἔθνεσι. καὶ πάλιν· Ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσάγεται τῷ ὀνόματί μου, καὶ θυσία καθαρά· ὑμεῖς Ⓐ βεβηλοῦτε αὐτό. καὶ ἄλλος· Ἐπληρώθη ἡ σύμπασα γῆ τοῦ γνῶναι Ⓦ Κύριον. καὶ πάλιν· Ἤξουσι λέγοντες, ψευδῆ Ⓐ πατέρες ἡμῶν ἐκτήσαντο εἴδωλα. ὁρᾷς ὅτι πρὸς τοῦτο ἦλθε καὶ εἰρημένα πάντα ἐστίν; αὐτοῦ γὰρ θαυμαστὸν ὃ ὄνομα ἐν πάσῃ τῇ γῇ ἐγένετο.

Ὅτι ἐπῄρθη ἡ μεγαλοπρέπειά σου ὑπὲρ τοὺς οὐρανούς.

Ἄλλος, Οὗ ἔταξας Ⓦ ἐπαινόν σου ὑπὲρ τοὺς οὐρανούς. ὅπου γὰρ τῆς γῆς ἐμνημόνευσε, μετάγει Ⓦ λόγον ἐπὶ Ⓦ οὐρανόν. ὅπερ ἔθος ἐστὶν ἀεὶ ποιεῖν, πᾶσαν τὴν οἰκουμένην δεικνὺς θεοφιλῆ σεσημασμένην Ⓦ ἑαυτῆς δεσποτείαν· τοῦτο δὴ καὶ συνεχῶς δεικνὺς λέγει, θαυμαστὸν κάτω, θαυμαστὸν ἄνω. οὐ γὰρ ἄνθρωποι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄγγελοι ὑμνοῦσι τὰ γεγενημένα, καὶ ὑπὲρ τῶν εἰς ἀνθρώπους εὐεργεσιῶν χάριτας ὁμολογοῦσιν· ὃ δὴ καὶ ἐποίησαν ἐκ προοιμίων χορὸν στήσαντες ὅτε τῆς γῆς. ἢ τοίνυν τοῦτο λέγει, ὅτι καὶ ἄγγελοι ἀδυνατοῦσιν, ἢ ὃ μέγεθος προσαρμόσαι βούλεται. ὅταν γάρ τι μέγα λέγειν ἐθέλῃ ἡ γραφὴ, τὰ Ψαλμ. ρβ. 1α. 1β.
ἁψίματα τῶν στοιχείων τούτων εἰς μέσον ἄγει· ὡς ὅταν λέγῃ, Κατὰ τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ πάλιν, Καθ' ὅσον ἀπέχουσιν ἀνατολαὶ ἀπὸ δυσμῶν, ἐμάκρυνεν ἀφ' ἡμῶν τὰς ἀνομίας ἡμῶν. συνταῦθα τοίνυν ἐκπλήττεται τὰ γεγενημένα, πῶς μεγάλα, πῶς ὑπερογκα. τὴν γὰρ οὐσίαν τῶν πόντων καπωτέραν, ἀνωτέρω πόντων ἔταξεν.

3 Ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον.

Ἄλλος, Ἐκ στόματος βρεφῶν ἐθεμελίωσας κράτος. Ἄλλος, Σωσεῖσθω ἰσχύς. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ὅτι τὴν ἰσχύν σου συνεῖδεν μάλιστα ἐδείξας, τὴν δύναμιν τὴν ἄμαχον κατασκευάσας, καὶ τὴν φλογίζουσαν γλῶτταν πρὸς τὴν δοξολογίαν συνεῖλον πεπωκότας. τὴν γὰρ παιδίων τὴν ὑμνολογίαν τὴν ἐν τῷ ἱερῷ θυμηδίαν, ταύτην προφανῶς νῦν. καὶ τί δὴ ποτε τὰ ἄλλα παραδραμὼν θαύματα, νεκρῶν ἀνάστασιν, λεπρῶν κάθαρσιν, δαιμόνων ἐλάσεις, τὰ τῶν παίδων μέμνηται θαύματος; ὅτι συνῆν μὲν καὶ περὶ τούτου γέγονε, καὶ μὴ οὕτως, ἀλλ' ὅμως γέγονε· καὶ Εἰκότως ἐκείνοις κατεσπούδαι, εἰ δὲ μὴ ἕνεκα τοῦ. καὶ γὰρ νεκρὸς ἠγέρθη· ὅτι τῷ Ἐλισσαίου, καὶ λεπροὶ συνεκαθαρίσθησαν· καὶ δαίμων ἠλάθη· ὅτι τῷ Δαβὶδ, ὅτε ὁ Σαοὺλ ἐδαιμόνα. πρὸς δὲ παιδίων θηλαζόντων ὅτε προσῆν ἐφθέγξατο. ἵν' οὖν μὴ

Μιχ. α. ιβ.

Ησ. νβ. ε.

Ησ. ια. θ.

Ιερ. ιε. ιθ.

Ματθ. κα. ιε.

Δ. Βασ. δ. λα.
Δ. Βασ. ε. ιδ.
α. Βασ. ιε. κγ.

μὴ δυναίμωτῆι ὁ Ἰσδαῦος, λέγων πρὸς τὸν ἐν τῇ παλαιᾷ ταῦτα εἰρῆσθαι, ἐπελέξατο σημεῖον ὅτε πρῶτον καὶ μόνον γινόμενον. ἄλλως δὲ, καὶ διὰ τῶν ἀποστόλων τὰ γινόμενα. καὶ γὰρ ὅτοι νήπιοι σφόδρα ὄντες, καὶ τῇ ἰσχύϊ αὐτῶν ἀφωνότεροι, τῇ οἰκουμένῃ ἅπασαν ἐσαγήνευσαν. ὅτι δὲ τοῦτο δυνάμεως Θεοῦ μάλιστά ἐστιν, ὅρα καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ τοῦτο πρὸς τοὺς παῖδας αὐτοῦ λέγοντα Ⓦ προφήτην. τῷ γὰρ Μωϋσεῖ δύσκολον ὁμιλοῦντος φησι, Τίς ἐποίησε δύσκωφον καὶ κωφὸν, βλέποντα καὶ τυφλόν; καὶ πάλιν· Διδοὺς γλῶσσαν τραυλὰς μογιλάλοις. καὶ πάλιν· Κύριος δέδωκέ μοι γλῶσσαν παιδείας, τοῦ γνῶναι καιρὸν δεῖ εἰπεῖν λόγον. καὶ ἐν ἀρχῇ δέ φησι· Δεῦτε, καταβάντες συγχέωμεν αὐτῶν τὰς γλώσσας. μεγάλη τοίνυν καὶ ἰσχυρὰ ἡ ἀπόδειξις. ὅτι μὲν γὰρ τῶν ἄλλων, εἰ καὶ παρελθόντων, ὅμως ἐπιτήδειον ἦν τὸ θαῦμα εἰς Ⓦ δυναίμωτοιοῦτος· ἐνταῦθα δὲ οὐδὲν εἶχεν εἰπεῖν, αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν τῆς φύσεως γυμνῆς ἀγωνιζομένης. ὅρα δὲ καὶ τοῦτο οὐδὲ ἁπλῶς εἶπε, νηπίων, ἵνα μή τις σοῦ ἀκούσῃ αὐτὸν καὶ σοῦ ἁπλουστέρους λέγειν νομίσῃ· ἀλλ' ἐπήγαγε, Τὲ θηλαζόντων, τῇ προσθήκῃ τῆς τραπέζης τὴν ἡλικίαν χαρακτηρίζων. οὐκ ἁπλῶς γὰρ φησι νηπίων, ἀλλὰ τῶν ἐστομαζίων, τῶν μηδέποτε στερεᾶς βρῶσεως μεταλαβόντων. καὶ τοίνυν τοῦτο μόνον ὅτι ὃ θαυμαστὸν, ὅτι φωνὴν ἀφῆκαν, καὶ φωνὴν τοιαύτην, ἀλλ' ὅτι καὶ μυρίων γέμουσαν ἀγαθῶν. ἅπερ γὰρ ἀπόστολοι οὐδέπω ᾔδεσαν, ταῦτα τὰ παιδία ὕμνουν. ἀπὸ τούτου δὲ ἑτέρωθι αἰνίττεται· ὃ δεῖν τοῖς δόγμασι προσιόντας, παιδία γίνεσθαι τῇ διανοίᾳ. Ἂν γὰρ μή τις δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, φησὶν, οὐ δυνήσεται εἰσελθεῖν εἰς αὐτήν. Ἕνεκεν τοῦ ἐχθρὸν σε. Λέγει καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν τοῦτο γέγονε τὸ θαῦμα. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα οὐ τῶν ἐχθρῶν ἕνεκεν ἐγίνετο, ἀλλ' ὥστε προσιόντας ἀπολαύειν εὐεργεσίας, καὶ ἑτέρους παιδεύεσθαι· τοῦτο δὲ οὐδὲ τοῦτο γέγονε μόνον, ἀλλ' ὥστε καὶ βλασφημοῦντας τοὺς ἐχθροὺς· ὅς καὶ ἕτερος, ἀκριβέστερον αὐτοῦ δηλῶν, φησι, Διὰ σὲ ὀνειδιζόμεθα σε. αὐλοὶ γὰρ ἦσαν δηλαδὴ πάντες αὐτὸν ὅτι τὸν σωτῆρα ἀγόμενον. Τοῦ καταλύσαι ἐχθρὸν καὶ ἐκδικητήν. Ἄλλος, Ὥστε παῦσαι ἐχθρὸν, καὶ ἡμερωθῆναι ἑαυτῷ, Ⓦ λαὸν τὸν Ἰσδαϊκὸν ἐνταῦθα λέγων. πλησμονὴ μὲν γὰρ ὡς ἐχθρὸν Ⓦ Χριστοῦ, προσεπιορκοῦντα δὲ Ⓦ πατέρα ἐκδικοῦντες τοῦτο ποιεῖν. διὰ τοῦτο, ταύτης αὐτοῦ ἀποστερῶν τῆς ἀπολογίας, ἔλεγεν· Ὁ ἐμὲ μισῶν, καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ. καὶ πάλιν· Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, πιστεύει εἰς τὸν πέμψαντά με· αὖθις καὶ κατακαίνων τὴν πρὸς ἑαυτὸν ὑμῶν καὶ ὕβρει τὸν πατέρα. καὶ ὅρα τὴν ἀκρίβειαν τοῦ προφήτου. οὐκ εἶπε, τοῦ κλάσαι, ἀλλὰ τοῦ καταλύσαι· ὅπερ ὁ ἕτερος σαφέστερον δηλοῖ, λέγων, Τοῦ παῦσαι, τουτέστι, τὴν δυναίμωτίδα αὐτῆς ἀνελεῖν, οὐ τοῦ διδάξαι. διορθωτὰ γὰρ ἐνόσουν. ὁρῶντες γοῦν ἕνα τοιοῦτον θαῦμα, καὶ μηδὲν ἔχοντες ἀντειπεῖν, πρὸς αὐτὸν ἐπανέφοντο λέγοντες· Οὐκ ἀκούεις τί ὅτοι λέγουσιν; δέον λοιπὸν προσκυνῆσαι, θαυμάσαι· ἃ δὲ ἐν μανίᾳ ἦσαν πολλῇ· καὶ ὀφείλοντες ἀλλήλοις λέγειν ἕκαστος τὸν πλησίον, οὐκ ἀκούεις τί ὅτοι λέγουσι; τῷ Χριστῷ ἔλεγον. καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ ἀγέλων ἠνέχθη φωνή; ὅτι ἐκεῖνο μὲν φάντασμα αὐτοῖς ἔδοξεν εἶναι· πρὸς τοῦτο δὲ οὐδὲν εἶχον ἀντειπεῖν. τί δ' ἔλεγον τὰ παιδία; οὐδὲν φορτικὸν, οὐδὲ ἐπαχθές, οὐδὲ ἰσχυρὸν αὐτοῦ πλῆξαι, ἀλλὰ μάλιστα τὴν συμφωνίαν τοῦ προφήτου. βλασφημούμενος, ἔλεγον, ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου. τότε μὲν οὖν κατέλυσεν αὐτῆς τὴν δυναίμωτίδα, ὕστερον δὲ τὴν πόλιν· ἐστὶ μέρος οὐδὲν ὅτι τῆς οἰκουμένης τῆς Ἰσδαϊκῆς ἀπέσεσε συμφορᾶς, ἀλλ' ὥσπερ σῶμα ἀνάπηρον, πάντα μὲν Ἰσδαῖοι δέδοται, καὶ τραύματα ἐπιδείκνυται. καὶ καθάπερ Ⓓ δίκαιαι πολλὰς τῶν ὑδροφόνων ἐπιδοῦναι ἀνέλωσιν, ἵνα ἀναπνεύσωσιν, ἵνα καὶ τελευτησάντων αὐτῶν, ὥσπερ νεκροὶ μνημονεύονται τὸ πάθος σωφρονίζῃ τοῦ

τοῦ ζῶντας· ὅτω δὴ καὶ σὺν θεῷ, ὅ ἠβουλήσαντας, ἀλλὰ ζῶντας τοῦ δείγματα πᾶσιν ἐποίησε, δίκαιος εἰς αὐτὸς· καὶ Ⓐ μίαν οἰκουμένην χώραν, νυνὶ πολιτευομένην γῆς εἰσὶ διεσπαρμένοι. κἂν ἐρωτήσῃς τὴν αἰτίαν, οὐδεμίαν ἄλλην εὑρήσεις, ἀλλ' ἢ ὃ σταυρωσαν Ⓦ Χριστόν. δίκαι τί γὰρ ὅτως, εἰπέ μοι, τοῦτο μὴ γέγονεν; ἀλλ' εἰ καὶ γέγονέ ποτε, εἰς ἔθνος ἓν ἀφωρίσθησαν, καὶ ὅπου ἔστιν ὀλίγοι· νυνὶ δὲ οὐχ ὅτως, ἀλλ' ἀπέραντα κυλίζονται. κἂν ἐρωτήσῃς αὐτούς, δίκαι τί ἐσταυρώσατε Ⓦ Χριστόν; λέγουσιν, ὡς πλάνον καὶ γόητα ὄντα. σχολῇ γὰρ τοῦτο τιμηθῆναι ἔδει, καὶ πλείονα χάριν προσλαβεῖν, ὡς ἀρέσαντας τῷ Θεῷ. ὁ γὰρ πλάνον καὶ γόητα καὶ δυσίθεον μόνον, ἐχθρὸν δὲ Θεοῦ μόνον ἦν. ὁ δὲ ἐχθρὸν ἀνῆκεν, εὐδοκιμεῖν δὲ εἴη δίκαιος. νυνὶ δὲ μὴ Φινεές, ἵνα μίαν ἀνέλῃ πορνίαν, ὅτως εὐδοκίμησε Ἀεσθμ. xε. 13.
τῷ τῷ Θεῷ, ὡς καὶ ἱερωσύνης ἀξιωθῆναι, καὶ τοσαύτης τιμῆς· ὑμεῖς δέ, Ⓐ μᾶλλον ἐκείνου ὀφείλοντες εὐδοκιμεῖν πολλῷ, εἴτε πλάνον εὑρίσκετε, ἀλλ' ἅπαξ δὲ ἀπόλιδες προσάγετε πολιτευόμενον. ὥστε δὲ δι' ἄλλο τι ταῦτα πεπόνθατε, ἀλλ' ἢ ὅτι παρεστάτει καὶ εὐσεβείᾳ καὶ ἀληθείας διδάσκαλον ἐσταυρώσατε. εἰ γὰρ πλάνος ἦν δυσίθεος, δικαίως, μὴ ὢν Θεός, Θεὸς εἶναι ἐβούλετο, καὶ ὃ μὴ πάσχει σέβας εἰς ἑαυτὸν ἐπεσπάτο· δικαίως δὲ Φινεές, καὶ δι' Σαμουὴλ, καὶ πολλῶν ἐκείνων μᾶλλον ὑμᾶς εὐδοκιμῆσαι ἔδει, τοσοῦτον ὑπὲρ τὸν νόμον ζηλώσαντας. νυνὶ δὲ, ἃ μηδέποτε πεποίηκε εἰδωλολατροῦντες, ἀσεβοῦντες, παῖδας σφάζοντες, ταῦτα πεπόνθατε νῦν, καὶ λύσις οὐδεμία τῶν δεινῶν· καὶ ἀλῆται καὶ φυγάδες καὶ πλάνοι καὶ νόμοις Ρωμαίων δουλεύοντες, μετέρχεσθε γῆν καὶ θάλατταν, μετανάσται καὶ ἀπόλιδες, ἄοικοι καὶ ἐξωσθραποδισμένοι, ἐλευθερίας καὶ πατρίδος καὶ ἱερωσύνης καὶ πάντων τῶν παρ' ἡμῖν ἐκβεβληκότες, ἐν μέσοις βαρβάροις καὶ μυρίοις ἔθνεσι διεσπαρμένοι, μισούμενοι παρὰ πάντων ἀνθρώπων, βδελυροὶ, καὶ πᾶσιν εἰς ὃ κακῶς πάσχειν παρεκείμενοι. πάντων· ὑμᾶς γὰρ ἐλάθετε καὶ ἔπαθλα, ὅτι τοῦ Θεοῦ Ⓦ ἐχθρὸν ἐσφάξατε. μεμνῆσθε ταῦτα δὲ λέγω. οὐ γὰρ πάσχετε νῦν, ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Θεοῦ ἀναμφιλόγων ὄντων, ἀλλὰ τῶν φίλων σφαγιαζομένων. ἀλλ' ὅτῳ ταῦτα λέγωμεν, φασὶ· σφαγὰς ἁμαρτίας ταῦτα πάσχομεν· νῦν ὁμολογεῖτε Ⓐ ἁμαρτεῖν; καὶ ποίας ἁμαρτίας, εἰπέ μοι; μὴ γὰρ νῦν πεποίηκατε; νῦν μὲν οὖν δικαιότερον γέγονατε. ἀλλὰ μήπω τοῦτο. ἀλλ' ἐκεῖνο ὑμᾶς ἐρωτῶμεν· τίνος ἕνεκεν ἀεὶ ἁμαρτάνοντες συγχωρούμενοι ἐτύγχανετε παρὰ Θεοῦ.
* * τότε μὲν γὰρ τῆς βδελυγμίας ἦτε λειπόμενοι, καὶ μόλις πεπεκυκότες, καὶ τοῦτο μόνοις ἐσφάξατε, καὶ τὰς θυγατέρας ὑμῶν ἀνείλετε, καὶ ταῦτα σημείων ἀπολαύοντες· νῦν δὲ οὐδαμῶν ὁρῶντες ἐξομολογούμενον, οὐ πέπαυμαι κηρύττων, ὅτι πεφιλήκασι παράνομοι, ὅτι τῆς ζωῆς ἀπολαύοντες παρανοίας, ὅμως μείζονα ἐπιδείκνυσθε τὴν ἐπιείκειαν. τί δήποτε οὖν, ὅτε μὲν ἁμαρτήματα ἐλάττονα, καὶ ἡ σωφροσύνη πλείων, μείζων ἡ κόλασις καὶ ἡ τιμωρία; οὐκ οὐδὲν καὶ τοῖς σφόδρα δυσκόλοις; ὅτι ὅπου μείζον τὸ νῦν ἁμάρτημα; ἕως μὲν γὰρ εἰς τοῦτο δούλους ἡμαρτάνετε, ἐτυγχάνετε συγχωρούμενοι, πεφιλήκασι δικαιούμενοι καὶ λιπαίζοντες· ὅπου δὲ εἰς Ⓦ διακόσια καὶ τὰς χεῖρας ἐξετείνατε, ἀνίατον γέγονεν ὑμῖν ὃ ἔλκος λοιπόν. διὰ τετρακόσια καὶ πλείω πεπληγὸν λοιπὸν ἔτη, ἀφ' ὧν καὶ αὐτὸ τῆς πόλεως ὃ ἔδαφος ἠφάνισαι, καὶ ἱερωσύνη ἀπῄρηται, καὶ βασιλεία λέλυται, καὶ τὰ φυλὰ συγκέχυται, πάντα τὰ σεμνὰ ἐκεῖνα καὶ λαμπρὰ ἠφάνισαι, καὶ οὐδὲ ἴχνος πού ὑμῖν· ὥστε οὐδέποτε γέγονεν. ἀλλ' ὁ ἀρχιερεὺς μὲν, καὶ τὸ ναοῦ καθημένου, Ⓐ πεφιλημένον, καὶ πνεύματος χορηγίαν, καὶ θαύματα· νυνὶ δέ, ἵνα σαφῶς μάθητε ὅτι ὁ Θεὸς ὑμᾶς ἀπέρριπται διὰ παντὸς, καὶ ταῦτα αἴρηται, καὶ δουλεία, καὶ ἀχμαλωσία, καὶ πάντων ἔκπωσις, καὶ (τὸ πάντων χαλεπώτερον) Θεοῦ ἐγκατάλειψις· καὶ ταῦτ' πεποίηκεν ὁ Θεὸς, οἷον ἂν εἴ τις δοῦλον ἀγαθὸν πολλάκις μαστιζόντα καὶ μὴ διορθωθέντα, ἀποδύσας τῶν ἱματίων, γυμνὸν, ἔρημον, ἀλήτην ἀφῇ πλανᾶσθαι παρασαι-

τοιῶτα ϗ ἐλεεινόμενον πάντα χῦ. πρότερον ὦ, οὐ τοιαῦτα τὰ ὑμέτερα, ἀλλὰ ϗ προφῆται πρὸ ὑμῶν, ϗ ἐν Αἰγύπτῳ ϗ ἐν Βαβυλῶνι ϗ ἐν ἐρήμῳ· Μωϋσῆς ἐν Αἰγύπτῳ, ἐν Βαβυλῶνι Δανιὴλ ϗ Ιεζεκιὴλ, ἐν Αἰγύπτῳ πάλιν Ιερεμίας ϗ θαύματα ὅπου θαύμασι, ϗ λαμπρότερον τὸ ἔθνος ἐγένετο, τῶ πρὸ ὑμῶν αἰχμαλώτων βασιλέων ὑψηλοτέρων γενομένων. ἀλλὰ νῦν πάντα ἐκεῖνα οἴχεται· ϗ ἡ ὑμωρία χαλεπωτέρα τῶν προτέρων, οὐ μόνον τῶ μήκει τοῦ χρόνου, ἀλλὰ ϗ τῆ πολλῆ ἐγκαταλείψει. Τίνος οὖν ἕνεκεν, εἰπέ μοι, ὅτε μείζονα ἡμάρτανετε, τοσαύτης ἀπελαύετε προνοίας· ὅτε δὲ, ὡς φατε, ϗ ἐζηλώσατε τὸν τοῦ νόμου, χείρονα ἐπάθετε; ἀπὸ γὰρ τούτου ἀδικίαν καταγινώσκετε τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἁμαρτόντας μὲ ἔλιμμα, καταρθωῶντας δὲ ἠτίμωσεν. Εἰ γὰρ πλάνον ἀνείλετε, ὡς φατε, ϗ κατορθώσατε. ἢ εἰ δίκαιος ὁ Θεὸς (ὥσπερ οὖν ϗ δίκαιος) δῆλον ὅτι τὰ νῦν ἁμαρτήματα ὑμῶν χαλεπώτερα. Εἰ δὲ οὔτε ἀσεβῆτε νῦν, οὔτε τέκνα θύετε, ὡς πρὸ τοῦ, ποῖον ἄλλο ἁμάρτημά ἐστι δι' ὃ χαλεπώτερα ἐπάθετε; ἢ δῆλον, ὅτι τὸ τοῦ χρυσοῦ βλάμμα, ὁ κηλοφὼν τῶν κακῶν; τοῦτο ϗ εἰδωλολατρείας, ϗ μοιχοπολίας, ϗ παιδοκτονίας μᾶλλον ὑμᾶς ἀπώλεσεν. ὁ γὰρ ὄφις ἦσον, ἰὸν σφάξας τὸ ἑαυτοῦ, ϗ δεσπότην τὸ ἑαυτοῦ χρυσὸν ἔσωσεν. ὅρα δὲ, ὅτι μὴ ὢν υἱὸς ἐσφαττες, φιλανθρωπίας ἀπέλαυες· ὅτε δὲ τὸν Θεὸν τὸν ϗ σὸν δεσπότην, ἀσύγνωστα λοιπὸν κολάζῃ. πόσα ἔτη ἀπὸ τῆς ἐξόδου τῆς ἀπ' Αἰγύπτου, ἕως τῆς Χριστοῦ παρουσίας; οἷμαι χίλια πεντακόσια ἔτη ϗ πλείονα. πῶς οὖν ἐν τούτοις ἅπασιν ἁμαρτόντας ὑμᾶς ἔφερε· νῦν δὲ ὑμᾶς ἐρρίψαν, ὅτε μάλιστα ἐφθάσατε ἔδει, καὶ πολλὰ ἡμαρτηκότες ἦτε; ὃ γὰρ κατόρθωμα ὑμῶν πολὺ μέγιστον νῦν, Εἶτε πλάνον ἐσφάξατε. μὴ δὴ τοῦτο, ϗ σάββατα δοκεῖτε φυλάττειν νῦν, ϗ εἰδωλα δὲ προσκυνῆτε, ϗ ἄλλα φιλονεικεῖτε χριστηρῶν. ὅτι τοίνυν ὁ βίος ὑμῶν βελτίων, ϗ τὸ κατόρθωμα, ὡς φατε, τοσοῦτον, τοσοῦτο ϗ ἔγκλημα πάσχετε. Τί τοιούτης τῆς μανίας ἡμῖν ἀπολογήσασθαι βουλόμενοι, εἰς τὸν Θεὸν βλασφημεῖτε; Εἰ γὰρ δὲ μεῖζον ὃ ἁμάρτημα τοῦ Χριστὸν πάντων ἐκείνων, ἀλλὰ ϗ δικαίωμα, ὡς φατε, ϗ κατόρθωμα, τί δὴ ποτε κατορθοῦντας μὴ κολάζει, ἁμαρτάνοντων ἢ ἐφείδετο; τοῦτο γὰρ δὴ ὁ Θεός, ἀλλ' οὐδὲ ἀνθρώπου ὅστις δήποτε νοῦν ἔχων ἀνάσχοιτο δὴ ποιῆσαι. ἀλλὰ τί φασι πρὸς ταῦτα; ἐρρίφημεν, ἵνα ϗ διδασκαλοι γενώμεθα τῆς οἰκουμένης. λῆρος ταῦτα ϗ φλυαρία. τοῦτο γὰρ μέλλοντας εἶναι διδασκάλους, πρότερον αὐτοὺς κατορθωτέον δεῖ, ϗ τότε πέμπεσθαι εἰς τοῦτο· οἷοι ἦσαν οἱ προφῆται, οἱ ἀπόστολοι. ὅταν ἢ αὐλοὶ διεγραμμένοι ὦσι, ϗ πάσης γέμοντες κακίας, πῶς δὴ εἰς τὸ διδάσκειν ἐζεμπέμφθησαν; ἴδωμεν τίνων οἵους αὐτοὺς ὁ πρὸ τοῦ βίος. εὑρήσομεν γὰρ θαυμαστὰ ὄντας χαλεπωτέρους. ϗ γὰρ παρανομίαι, ϗ παιδοκτόνοι, καὶ εἰδωλολάτραι * γεγόνασι· ϗ τούτων εἰσὶν αἱ προφητεῖαι πλήρεις. ὁ δὲ μὴ λέγων ὑμῶν Ιερεμίας δηλοῖ, ἔλεγε· Ἵπποι θηλυμανεῖς ἐγενήθησαν. ἕκαστος ὅτι τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον ἐχρεμέτιζε. τί τοιούτης τῆς ἀκαθαρσίας χεῖρον; ϗ γὰρ ὡς ἀνθρωποι ζωγένοντο τὰς ἀλλήλων γυναῖκας. διὸ ϗ τοῦτο ἀνεμίσησεν ὁ καλέσας. ϗ οὐχὶ πορνείαν μόνον, ἀλλὰ ϗ μοιχείαν αὐτοῖς ἐγκαλεῖ, ὁ τοιοῦτον ἀναίδην γενομένοις, καθάπερ ὅπου τῶν ἀλόγων. ἕτερος δὲ προφήτης φησίν· Εἰσῆλθον πρὸς τοῦτο γυναῖκα ποιοῦντες πορνοπερασματα, υἱὸς δὲ πατὴρ πρὸς τοῦτο αὐτοῦ παιδίσκην. Διὰ τοῦτο οὖν διδασκάλους, εἰπέ μοι, ἔπεμψεν ὑμᾶς, ἵνα μάθωμεν πορνείας ϗ μοιχείας, ϗ ὅτι δεῖ τοῦτο αὐτοῦ βδελυκτὸν ἔχειν πατέρα ϗ γόν; τί δὲ ὁ Ιεζεκιὴλ; Οὐδὲ χῦ τὰ νόμιμα τῶν ἐθνῶν ἐποίησατε, φησι. πρὸς οὖν ἐθνῶν χείρους, τούτους ἔπεμψε διδασκάλους, εἰπέ μοι; πρὸς δὲ μαγφονίας αὐτοῦ, ὃς δὴ ἐνέγκοι; γοῦν γὰρ ϗ θυγατέρας κατέσφαξεν

* γεγόνασι

Ιερ. c. ιγ.

Αμὼς c. ζ. ιγ.

Ιεζεκ. c. ζ.

χ. ἀίδιον

τοῖς

τοῖς δαιμονίοις, καὶ κατέχομεν αὐτούς. δείκνυσι καὶ τοῦτο ὁ Δαβὶδ λέγων· Καὶ ἔσφαξαν τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν τοῖς δαιμονίοις. Διὰ ταῦτα οὖν ἀπέστειλεν, ἵνα μάθῃ τοῦτο τὸν ἀνθρώπων ἡ φύσις, ὅτι ἡμᾶς δεῖ κατασφάττειν, καὶ θυγατέρας; οὐκ αἰσχύνεσθε, οὐδὲ ἐγκαλύπτεσθε τοιαύτας ληρῳδίας ζωπιδεύοντες; καὶ γὰρ ἕτερός φησιν· Αἵματα ἐφ' αἵμασι μίσγουσι· καὶ ἀρά, καὶ ψευδος, καὶ κλοπὴ, καὶ φόνος, καὶ μοιχεία κέχυται, ὅπου τῆς γῆς. ἄλλος δέ· Ὅτι οὐαὶ πόρνης ἐγένετό σοι, ἀπηναγκασμένης καὶ πόρνας. ἕτερος πάλιν· Οἱ ἄρχοντες ὑμῶν ὡς λύκοι τῆς Ἀραβίας. ἄλλος πάλιν· Οὐκ ἔστιν ὁ ζητῶν τὸν Θεόν· πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν. ταῦτα οὖν ἐξηλέγχετε διδάσκοντες, ἀναισχυντίαν, ἄνοιαν, πορνείας, μοιχείας, φόνους, πᾶσαν κακίας ὁδόν; καὶ παύεσθε ἀναγκάζοντες ἡμᾶς τὰ κακὰ ὑμῶν ἐκπομπεύειν; ὑμεῖς οἱ ἀφρονες οὐκ ἀκολίας, καὶ παιδοβόρμοι ἕως γήρως· ὑμεῖς οἱ τυφλοὶ, καὶ εἰς βάθρων ἀλλήλους ἐμβάλλοντες. Τυφλὸς γὰρ τυφλὸν, φησὶν, ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθρων ἐμπεσοῦνται. οἱ καθ' ἑκάστην τοὺς φίλους ἀπολαύοντες, καὶ μηδέποτε βελτίους γινόμενοι, ἑτέρων ἐμέλλετε διδάσκαλοι εἶναι; καὶ παύεσθε ταῦτα λοιδοροῦντες, καὶ ὀπισθοδομοῦντες ὑμῶν τὴν κακίαν; τοῦτο γὰρ ὑμᾶς ἀπώλεσεν ἀεὶ, τὸ μὴ βούλεσθαι εἰδέναι μηδὲ τὰ ἁμαρτήματα ὑμῶν τὰ ἀνθρώπινα. ἀλλὰ δὴ τοῦτο, ὅπερ ποιοῦσιν οἱ δικασταὶ, κελεύοντες ἔπεσθαι τοῖς μαθηταῖς τοὺς ὀπισθοδομοῦντας καὶ λέγοντας τὰ μαθήματα τὰς αἰτίας, μὴ κλέπτωσι, μὴ ἁρπάζετε· καὶ ὅπου δὴ καὶ ὁ Θεὸς πάντα τὸν πομπεύων ὑμᾶς, ἐκέλευσεν ὑμῖν ἕπεσθαι τοὺς τοιούτους λέγοντας τὰ αἴτια τῆς ἡμαρτίας. πάντα γὰρ τῆς οἰκουμένης ὑμῖν εἰσι συνδεδεμένοι, ἐπὶ δὲ νῦν ὀπισθοδοῦντες ὑμῖν. καὶ εἰσέλθῃς εἰς τὰς συναγωγὰς, ἀκούσῃ αὐτῶν ταῦτα τὰ ῥήματα συνεχῶς λεγόντων. ὁ μὲν Δαβὶδ φησι (τὸ δικαιότερον ἐκεῖνο τὸ ληστρικὸν ἀποφεύγων τὸ Καϊάφα) ὅτι διὰ τοῦτο ἀπολώλατε. Εἶπον γὰρ, Διαρρήξωμεν τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν, καὶ ἀπορρίψωμεν ἀφ' ἡμῶν τὸν ζυγὸν αὐτῶν, ἐπήγαγε· Τότε λαλήσει πρὸς αὐτοὺς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ ταράξει αὐτούς. ὁ δὲ Ἡσαΐας εἶπεν, Ὅτι ὡς πρόβατον ὅτι σφαγὴν ἤχθη, ἐπήγαγε· καὶ δώσω τοὺς πονηροὺς ἀντὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ, καὶ τοὺς πλουσίους ἀντὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. ἀλλαχοῦ πάλιν τὸ ἀμπελῶνος Διαλεγόμενος· Ἐμεινα ἵνα ποιήσῃ δικαιοσύνην, ἐποίησε δὲ ἀνομίαν, καὶ οὐ δικαιοσύνην, ἀλλὰ κραυγήν. ποίαν δὲ κραυγήν; ταύρωσον, ταύρωσον. καὶ ἐπάγει· Διὰ τοῦτο καταπαύσω τὸ φραγμὸν αὐτοῦ, καὶ ἔσται εἰς καταπάτημα· καὶ ἀντελοῦμαι τῆς νεφέλαις τοῦ μὴ βρέξαι εἰς αὐτὸν ὑετὸν [illegible] τοῦ οἴνου διεσπάρητε, ἀλλὰ Διὰ τὰ ὀλισθήματα ἐν τῷ σταυρῷ [illegible] τοῦ προφήτου δῆλον. καὶ ἵνα μάθητε τοῦ Χριστοῦ τὴν δύναμιν, καὶ ἵνα [illegible] ἐστὶ, ἅπερ οὐκ ἐπαγγέλλονται οἱ τοῦ προφήτου, ὅσα γοῦν τὰ [illegible] ἅπερ γὰρ ὁ νόμος ὑμᾶς οὐκ ἐπαίδευσε, τοῦτο ἐκ [illegible] ἔως μὲν γὰρ εἴχετε νόμον, καὶ ἐφοβεῖσθε, καὶ ἐπα[illegible] ὅπως ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος ἔλαμψε, καὶ τῶν ὑμετέρων πολ[illegible] ὀπισθοδόμητε βίον, ζήλῳ τῷ πρὸς ἡμᾶς διορθώσητε [illegible] αὐτὸν, ἵνα εἰδῆτε πλείονα πολιτείαν ἐφύτευσεν ὅπου τῆς γῆς [illegible] πάγων ὑμᾶς καὶ ἀκηδίας τῆς κακίας. καὶ ἕνθα ὁ ναὸς κατελύθη [illegible] ἵνα Διὰ τοῦ σκεύους ταύτου ἀπόντες καὶ ὃ ἔπαθον ἴδωσι τῆς αὐτοῦ δυνάμεως [illegible] λέγοντα ἑαυτοῦ τὰ λεγόμενα· Οὐ μὴ μείνῃ λίθος ὅπου λίθον ὧδε. πάντα γὰρ [illegible] παγα, καὶ τὰ ὑπομνήματα τῆς δυνάμεως. Εἰ δὲ, ὡς φατε, ἀσθενὴς ἦν καὶ ἄνθρωπος, εἰ καὶ μυρία ἡμάρτηκατε, οὐδὲ ὅπου κολασθῆναι ἔδει. Εἰ δὲ καὶ ἔδει, ὅτε· ἵνα μὴ τις νομί-

Ψαλμ. ρε. λε.
Ωσ. δ. ϛ.
Ιερ. γ. γ.
Ιεζ. εκ. κβ. κζ.
Ψαλμ. ιγ. γ. δ. καὶ
Ρω. γ. ιε. ιβ.
Ματθ. ιε. ιδ.
Ψαλμ. ϛ. γ. α.
Ησ. ιγ. ζ. θ.
Ησ. ε. ζ.
Λευ. κγ. κε.
Ησ. ες.
Ματθ. κδ. β.

σῃ, ὅτι γὰρ ἐκείνῳ λίνετε δίκην. ἢ οὐκ ἠκούσατε τοῦ Θεοῦ λέγοντος, ὅταν ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ ἦτε· Ὅτι δι' ὑμᾶς ἐγὼ ποιῶ, ἀλλὰ δι' ἐμέ, ἵνα μὴ τὸ ὄνομά μου βεβηλωθῇ; καὶ τοι τότε ἐπετέτατο ὑμῶν ἡ κακία. ἀλλ' ὅμως, φησίν, ἵνα μὴ νομίσωσιν οἱ βάρβαροι ἀθετῆσαί με εἰ, πρίημι τὰ ἁμαρτήματα ὑμῶν, καὶ σώζω ὑμᾶς. εἶτα τότε μὲν τοσαυτομοιρίας ἔσωζεν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα αὐτοῦ βεβηλωθῇ· νυνὶ δὲ οὐκ ἂν τοῦτο ἐποίησεν; εἰ γὰρ καὶ μυρία ἡμάρτηκατε, οὐδὲν τοιοῦτον ἔδει παθεῖν, εἴτε πλάνος ἦν ὁ Χριστός, ἵνα μή τις νομίσῃ δι' ἐκεῖνον ταῦτα πεπονθέναι· ἀλλὰ καὶ σωθῆναι ἐχρῆν· εἰ δὲ καὶ ἔδει, ὅπερ ἔφθην εἰπών, οὐ τότε. νυνὶ δὲ ὁμοῦ ταῦτα γέγονεν. ὅτε γὰρ ὁ σωτὴρ προσεχώρησε, μετ' μικρὸν προσεξῆλθον οἱ ἀπόστολοι, καὶ θᾶττον χαλεπὸς ἀνερρίπισθη πόλεμος κατὰ τῆς πόλεως ἐκείνης καὶ τὸ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις, τὸ, Οὐαὶ ταῖς θηλαζούσαις καὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσαις, καὶ πάντα ἐκεῖνα ὅτι τῶν ἔργων ἄξιά. καὶ τὸ, Τότε ἔσαι θλῖψις, οἵα οὐδέποτε γέγονεν, ἐπληρώθη. καὶ γὰρ καὶ γυναῖκες τέκνα παθόντα, καὶ γαστέρας ἀπορρήγνυσαν νεκρῶν ὁ πολέμιοι, καὶ πῦρ πάντα λοιπὸν βαρβαρικὸν διενέμετο, καὶ αἵματος πάντα ἦν μεστά, καὶ τραγῳδίαι καιναί, καὶ ἡ οἰκουμένη πᾶσα τῶν Ἰουδαίων κακῶν ἐμπέπλησο. ταῦτ' οὖν ἐννοοῦντες, ὅπως γνῶτε ὑμεῖς καὶ ὑμεῖς ὅτι οὐ φθάσαντες ἐσφάξατε; μὴ ἐπάθετέ τι τοιοῦτον; θυσιαστήρια κατεσκάψατε; μὴ ζωνέβη τις ὑμῶν τοιαύτη συμφορά; οὐχὶ μόχλον περισκιρτήσατε, καὶ τῷ βεβηλοῦντι ἐπελεύσεται, καὶ τὴν φύσιν ἠγνοήσατε; μὴ ἐλάβετε πεῖραν τοιούτων πολεμίων; οὐκ ἐν μέσαις ταῖς βυεργεσίαις ἀγωνιόωντες ἐσώζεσθε; πόθεν οὖν ὑμῖν τὰ κακὰ ἀπέραντα; ἆρ' οὐχὶ περδηλον, ὅτι ὅπερ τὸ ἁμάρτημα εἰς πάντα ἐτολμήθη, οὐκ εἰς τὸν δούλους; ὅθεν ὑμῖν οὐδὲ λύσις ἔστιν, οὐδὲ ἔσαι. εἰ γὰρ ἦν, περεῖπον ἂν περφῆται. νυνὶ δὲ τὴν αἰχμαλωσίαν εἶπον, τὴν δὲ ἐπάνοδον οὐδαμοῦ· καίτοι συνεχῶς ταῖς κολάσεσι τὰ χρηστὰ ἀναμιγνύντες, καὶ χρόνους ὁρίζοντες. καὶ γὰρ ὁ Ἱερεμίας ἑβδομήκοντα ἔτη ὡρισε. καὶ ὁ Δανιὴλ ὁμοίως, τὰς ἑβδομάδας καὶ ἥμισυ· καὶ ἐν Αἰγύπτῳ τετρακόσια τεσσαράκοντα ἔτη ἐρρήθη ὅτι δουλεύσουσι. πλὴν τῆς αἰχμαλωσίας ταύτης, οὐδαμοῦ κεῖται χρόνος, οὐδὲ πέρας, Ἀλλ' ἀφέσται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὅτι ὁ χείρων τὰ ὑμέτερα περέσει. ταῦτα πάντα μὴ ἀκριβείας ἀνθρωπίνης πρὸς ἑαυτοὺς, καὶ λόγον ἐκ τούτων πλατύνοντες (δίδου γὰρ σοφῷ ἀφορμὴν, καὶ σοφώτερος ἔσαι) τὴν αἰσχυντίαν αὐτῶν καὶ τὴν ἀγωνοσιώλειν ἐλέγχειν δυνήσεσθε.

C 8 4. Ὅτι ὄψομαι σοῦ ἔργους ἔργα τῶν δακτύλων σου. Ἄλλος, Ὁρῶ γὰρ σοῦ ἔργους. Σχολίον καὶ ἀστέρας, ἃ σὺ ἐθεμελίωσας. Ἄλλος, Ἡτοίμασας. Ἄλλος, Ἥρμοσας. Εἶπον, ὅτι κατέλυσας σοῦ ἐχθροὺς, καὶ τὴν ἀπόδειξιν πρέχει τῆς λεγομένης ταύτης νίκης. σὺ γάρ, φησιν, ὁ σωτηρίους, ὁ δυσαιρέτους, ἀνεφάνης τῆς οἰκουμένης [illegible] τοῦτο, φησιν, ὄψομαι σοῦ ἔργους· δηλονότι, ὅτι ἐμπεσοῦσιν [illegible] καὶ λίνος ἕνεκεν οὐκ ἐπῆλθεν ἀ- [illegible] ὅτι πανηγυρικώτερα τῶν ὁρωμένων ἐπελθών, οὐδὲν ἔδει [illegible] διδασκαλίας. Εἰς τοσοῦτον τοίνυν κατελύθησαν οἱ ἐχθροὶ, ὡς [illegible] νομούμενον καὶ αἰωρεῖσθαι, ἀναφανείσης τῶν ὁρωμένων ἁπάντων [illegible] ἔχειν οὐκ εἶπε, τῶν χειρῶν σου, ἀλλὰ τῶν δακτύλων σου· τῆς [illegible] ἐργασίας τοῦ δεικνύς τὰ ὁρώμενα, καὶ τὸ εὐάρμοστον τῆς δημιουργίας, ὅτι χρεμαζόμενα οὐκ ἐκπίπτουσιν οἱ ἀστέρες. καὶ τοι γε οὐχ αὕτη τῶν θεμελίων ἡ φύσις, ἄνω χρεμασθαι, ἀλλὰ κάτω κεῖσθαι πέφυκεν. ἀλλ' ὁ ἀρίστου τέχνης δημιουργὸς καὶ τὸ εὐάρμοστον τῶν, ἐν τοῖς φαινομένοις τὰ πλείονα γὰρ φύσεως ἀσχολουμένη ἐποίησε. καὶ οὐδὲ τί μηδὲν ἔστι ἀσωμάτων δυνάμεων λεγόμενον, καὶ ἐκεῖθεν δείκνυσιν αὐτοῦ τὴν δημιουργίαν;

Ἰσ. ἐκ. λς. καὶ κβ. λβ.

Ματθ. κδ. ιθ. καὶ Λουκ. κα. κγ.

χάσκουσιν

Ἐξοδ. λβ. ς. καὶ Λευϊτ. κα. β. γ.

χ. ὑπάτων

Ἱερ. κθ. ι.

Ματθ. κγ. λη.

Παροιμ. β. θ.

μυρτίδυ; ὅτι τέως τὸ ἀσυνδιάζομενον τῶτο ἰῶ, τῶν τὴν φαινομένων αὐτῶν μαθεῖν. διὰ τῶτο καὶ ὁ πατὴρ αὐτῶ αἴω καὶ κάτω Ισδαΐοις διαλεγόμενος, φησὶ λέγων· Ἐγὼ τὸν ἀγέλους ἐποίησα, καὶ τὰ χερσαῖα· ἀλλ' ἐγὼ Ⓦ θεωνοῖ· ἐγὼ τὴν χῶν· ἡ χείρ μυ ἐθεμελίωσεν· ἡ δεξιά μυ ἐστερέωσε· καὶ πάντα ἀεὶ τὸν λόγον ἐν τοῖς φαινομένοις ἀναβίσκει, τοὺς τὴν σωτηρίαν τῶν ἀκουόντων ἅπαντα τῶν διαμαθυόμενος. παχύτεροι γὰρ ὄντες, ἀπὸ τῶν φαινομένων μᾶλλον ἐνήγοντο, ἢ ἀπὸ τῶν ἀοράτων. διὰ τῶτο καὶ Παῦλος εἰσιὼν ἀεὶ καὶ δημιουργῶν, ἀπὸ τῆς φαινομένης κτίσεως τῶν οἰκειάζεται λέγων· Ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας τὸν θεωνὸν καὶ τὴν χῶν καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς· καὶ ἀπὸ τῶν ὁμοίων τῶν ἐτησίων, καὶ ἀπὸ τῶ χῶν τῶν ἀνθρώπων. αἰ γὰρ εἶπω ὅτι τὰ χερσαῖα ἐποίησε, διπλῆς μοι χρεία κατασκευῆς, ὅτι τε ὅτι χερσαῖα, καὶ ὅτι ἐποίησεν· ὅπερ ἦν τῶν ὁρωμένων, μόνον ὅτι ἐποίησεν ἀναγκάζομαι ἀποδεῖξαι. διὸ καὶ εὐκολώτερος ὁ λόγος. τὴν γὰρ ὄψιν ἔχει μάρτυρα τῶν λεγομένων. καὶ γὰρ τὸ μέγεθος, καὶ τὸ κάλλος, τὴν χρῆσιν, τὸν θεσμὸν, καὶ τὴν εὐρυθμίαν ὁρᾷ ὁ ἀκροατής· ὥστε ἔν μοι τὸ ἀσυνδιάζομενον δεῖξαι, ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὸ εἰργάσατο. καὶ ἵνος ἕνεκεν οὐχὶ τοῦ ἡλίου ἐμνήσθη, ἀλλὰ τῆς σελήνης καὶ τῶν ἀστέρων; μᾶλιστα μὲν οὖν τῶτο εἶπων, καὶ ἐκεῖνο ἠνίξατο. ὅπερ γάρ τινες ἀποφθέγγονται τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ τὴν νύκτα, διὰ τῆς σελήνης αὐτὴν ἐνέφηνε, δεικνὺς ὅτι καὶ ταύτης δημιουργός ἐστιν. ὅ μικρὸν ἦν καὶ ἡ τῶν ἀστέρων ποικιλία, καὶ ἡ τῶν σεληνιακῶν δρόμων ἀπόδειξις.

5 Τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκῃ αὐτῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπυ, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν;

Ps. 8. 5. 20 Ἄλλος, Τί ὁ κατ' ὕδωρ, ὅτι μνημονεύεις αὐτῦ; Ἄλλος αὐτὶ τῦ, ἐπισκέπτῃ αὐ Ⓦ, Ἐπισκέψῃ αὐτόν, φησιν. εἰπὼν τὴν δημιουργίας, καὶ οὐκ μέρος τὸν πᾶσαν ἀριξάμενος, ἐμβάλλει λοιπὸν εἰς τὸν τῆς θεωνοίας τῶν ἀνθρώπων λόγον. κἀκεῖνα μὲν γὰρ καὶ εἰρηνεύα, διὰ τὸ ὕψος τὸ ἡμέτερον· ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς κηδεμονίας, ἧς ἔχεται. ἡ γὰρ κτίσις ἅπασα δείκνυσι Ⓦ τὸν ἄνθρωπον. πλὴν ἀλλὰ καὶ ἕτερον εἶδος ἀναχινεῖ θεωνοίας. καὶ οὐχ ἁπλῶς εἰς τῶτον ἐμβάλλει Ⓦ λόγον, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς βυγκαταθέσεως, διὰ τῆς οἰκουμένης βυήθειαν, καὶ τὴν καθόλυ λεγομένων βυέργειαν, καὶ τῆς οἰκονομίας τὴν εἰς Ⓦ ἀνθρωπότητος τὸ μέγεθος παιδιῶν. εἰ γὰρ περὶ τύτων ὄντων, πολλῷ μᾶλλον ὅτε ὁ Χριστὸς παρεγένετο, μετὰ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα ἁμαρτήματα. καὶ δείκνυσιν ὅτι οὐκ ἔξω φειδοῦς ἡ παρουσία τῦ Χριστοῦ, ἀλλ' οὐκ πολλῆς φιλανθρωπίας. καὶ γὰρ καθάπερ ἰς ἄκρος ἰατρός, τὸν νοσοκομοῦντας ἀφεὶς, ἦλθε πρὸς ἡμᾶς τὸν καμνοντας, τοῦτ' ἔστιν ὄντας. τοῦτο γοῦν παιδιῶν ἔλεγε· τί ἐστιν ἄνθρωπος; αὐτὶ τῦ, τοῦτ' ἔστιν, βύτελές τί ἐστι. πρὸς γὰρ τὴν τοσαύτην διαφορὰν καὶ τὴν τοιαύτην τῦ Θεοῦ κηδεμονίαν, καὶ τὰ τῆς οἰκονομίας, ἃς ἐπεφαντεύσατο, σφόδρα ἐκπλήττεται καὶ θαυμάζει, τί δή ποτε τοσαύτης ἠξίωσεν αὐτὸν θεωνοίας. ἐννόησον γὰρ ὅτι δι' αὐτὸν τὰ ὁρώμενα πάντα· δι' αὐ Ⓦ τὰ ἀπὸ Ἀδὰμ, ἕως τῆς παρουσίας αὐτῦ· δι' αὐτὸν ἐπιδείσεις, καὶ ἐντολαὶ, καὶ κολάσεις, καὶ θαύματα, καὶ ἰμωσίαι, καὶ βύβρτισίαι, μετὰ Ⓦ νόμον· δι' αὐ Ⓦ ὁ υἱὸς τῦ Θεῦ ἀνθρωπος ἐγένετο. εἰ αὖ τις εἴποι τὰ μέλλοντα, ὧν ἀπολαύειν μέλλει; τοῦτα εἰσιν ἄπαντα ἀναλογιζόμενος λέγει· τί τοσῦτόν ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι τοσούτων ἠξίωσεν; ἀνθρωπος γὰρ τις ἐννοήσῃ πόσα δι' αὐ Ⓦ γέγονε καὶ γίνεται, καὶ πόσων ἀπολαύσεται μετὰ τοῦτα, φεύξεται ἐμπλησθήσεται πολλῆς, καὶ τότε ὄψεται καλῶς, πῶς τῷ Θεῷ τοιτὶ θεισασύδασον τὸ ζῷον. 6 Ηλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγέλους.

Ps. 8. 6. LXX. Ἕτερος, Βραχύ τι παρὰ Θεόν. Ἄλλος, Ὀλίγον παρὰ Θεόν. Ὁ δὲ Ἑβραῖος· Ὑστερημένον μάτι μὴ ἐλαττώσεις. ἐνταῦθα τῆς καταδίκης ἀνέμνησε καὶ τῆς ἀμαρτίας τῆς παλαι-

ας, ὡς θάνατον εἰς μέσον ἀγαγών. Ἀλλὰ καὶ τοῦτον ὁ μονογλυὴς ἐλθὼν ἔλυσε.

α' Δόξη καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν. Ἄλλος, Δόξῃ καὶ ἀξιώματι ἐστεφάνωσας αὐτόν. ἔστι μὲν οὖν καὶ οὕτω ἰσοδύναμον, ὅτι ὃ καὶ τοῦτο ἀναγωγὴν ταῦτα σκληρεῖν. λέγει γὰρ αὐτῷ καὶ τὸν ἀρχὴν, ἐν ᾧ ἐνεχειρίσθη ἡγεμονίας· λέγει καὶ τὰ μὴ ταῦτα ἀγαθὰ, ὧν μὴ τὴν παρουσίαν * ἀπέλαυσε. τοῦτο μὲν γὰρ τὸν ἀρχὴν ἦκουσεν· Ὁ δῆμος ὑμῶν καὶ ὁ φόβος ὑμῶν ἔσται ἐπὶ πάντα τὰ θηρία τῆς γῆς· οὐ, Ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης. μὴ ὃ ταῦτα· Πατεῖτε ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων. ἀλλὰ ταῦτα ἀφεὶς, ἀπὸ τῶν ταπεινοτέρων ὑμᾶς φαίνει ὡς λόγον, ἐκεῖνα σιωπᾶν καταλιμπάνων τοῖς ὀξύτερον δυναμένοις ὁρᾶν. ἡ γὰρ δόξα ἡ μείζων καὶ ἡ τιμὴ, τὰ ὅτι τῆς ἀναστάσεως ἡγεμόνα· ὅταν κεφαλὴν ἔχῃ τὸν Χριστὸν, ὅταν εἰς τὸ σῶμα αὐτοῦ τελῇ, ὅταν ἀδελφὸς καὶ συγκληρονόμος γένηται καὶ σύμμορφος τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὅταν μείζονα Μωϋσέως λαμβάνῃ δόξαν, ὥσπερ ὁ Παῦλος ἐδήλωσε, δεικνὺς ὅτι, Οὐ καθάπερ Μωϋσῆς ἐτίθει κάλυμμα, ἀλλὰ πρόσωπα ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ κατοπτριζόμενοι. διὸ καὶ λέγει· Οὐ γὰρ δεδόξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει, ἕνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης. ταύτην οὖν φησιν ὁ προφήτης τὴν δόξαν καὶ ἀναγωγήν. Ἡ γὰρ ταύτης ἴσον, ὅταν συγχορεύωμεν ἀγγέλοις, ὅταν εἰς ὑποδοχὴν ἀγώμεθα, ὅταν μηδὲν τοῦ μονογλυοῦς ὑπὲρ ἡμῶν φείδηται; ποίας ἀλυσιτέλειας, ποίου σχήματος ταῦτα τὰ λαμπρότερα, ὅταν θανάτου καταπελάσωμεν, ὅταν προὸς τὴν τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων ἀπάθειαν μεθορμιζώμεθα, οἱ ἡλιωμένοι προὸς τοῦτο, καὶ ἄδοξοι, καὶ ἐλεεινοί; ὁ Ἀδὰμ ὅτε κακὸν οὐ, ὅτε ἀγαθὸν ἐργασάμενος, ἐπὶ μηδενὶ πονηρίᾳ ἡγεμόνα (πῶς γὰρ ἂν εἰργάσατο ὁ μὴ ὤν;) ἡμᾶς ὃ μυεία ἐργασάμενοι δεινὰ, πολλῷ πλείονος ἀπελαύσαμεν τιμῆς. Οὐκ ἐλῶ, φησὶ, λέγω ὑμᾶς δούλους. Ὑμεῖς γὰρ φίλοι μού ἐστε. οὐκ ἐλῶ ἡμᾶς ἐπαισχύνονται ἄγγελοι, ἀλλὰ καὶ ἀδελφοὺς προὸς τοῦ ἡμετέραν σωτηρίαν. καὶ γὰρ προὸς Φίλιππον ἦλθεν ἄγγελος, καὶ προὸς ἑτέρους· καὶ εὐηγγελίζοντο δι' ἀνθρώπων. οὐκ ὅτι γῆς ὃ κληρονόμοι, ἀλλὰ κοινωνοὶ τῶν ἐπουρανίων ἀγαθῶν ἐσμεν, καὶ μέτοχοι τοῦ Χριστοῦ, καὶ εἰς κοινωνίαν καλούμεθα τοῦ μονογλυοῦς. ταῦτα πρὸς ἀφέλειαν τῆς δόξης τῆς ὑμῶν αἰνίττεται). διὸ ἕτερος ἔλεγε, Δόξῃ καὶ τιμῇ στέψας αὐτὸν, ὃ μέλλοντος προσαναφωνῶν. Καὶ κατέστησας αὐτὸν ὅτι τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου. Ἄλλος, Ἐξουσιάζειν ἐποίησας αὐτὸν τῶν ἔργων τῶν χειρῶν σου.

7 Πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ· προβατα καὶ βόας ἁπάσας, ἔτι ὃ δὲ καὶ κτήνη τοῦ πεδίου. Ἄλλος, Τὰ ἄγελα.

8 Τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τοὺς ἰχθύας τῆς θαλάσσης· τὰ διαπορευόμενα τρίβους θαλασσῶν. 9 Κύριε ὁ Κύριος ἡμῶν, ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ;

Ὥσπερ προὲ δημιουργίας διαλεγόμενος, οὐ τῶν ἄνω δυναμένων ἅπτεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτι αἰσθητὰ καταλαμβάνων· ὅπου καὶ προὲ ἡμῶν τῶν εἰς δυσσεβοῦς γεγενημένων διδάσκων, αἰνίττεται ἐκεῖνα τὰ ἀπόρρητα καὶ ἀσώματα, ἅπερ ἀπενέθμησε, νῦν τοῖς αἰσθητοῖς ἐνδιατρίβει πλέον, ἅπερ σαφέστερα ἐκείνων ἦν τοῖς παχυτέροις. Ἵνα δὲ ταῦτα ἦν; ἡ ἀρχὴ ἡ ὑπάρχουσα αὐτῷ δοθεῖσα. καὶ ὃ δὲ θαυμαστὸν, καὶ ὃ μάλιστα ἠπίστατο· ὅτι ἡμᾶς ἔντα αὐτὸν προὸς τῆς προδιδασκάλου, οὐδὲ μὴν τοῦ ἀμαρτήσαι ἐξέβαλε τῆς τιμῆς. ἠλάπησας γὰρ, φησὶν, αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους, τουτέστι, θανάτῳ κατεδίκασας ἀμαρτόντα. ὑμᾶς ὅλῳ θανάτῳ κατεδίκασας, ἐγύμνωσας αὐτὸν τῆς δωρεᾶς. διὰ τοι τοῦτο, ἐκεῖνο εἰπών, τότε τοῦτο ἐπήγαγε, δεικνὺς ἄφατον τοῦ Θεοῦ τοῦ φιλανθρωπίαν, ὅτι δὲ ἐλαττωθέντα αὐτὸν διὰ τοῦ οἰκείου πάθους, ἀφῆκεν ἐστεφανῶσθαι τῇ τιμῇ τῆς δόξης, καὶ τῆς ἀρχῆς ὑπερέλυσεν. Εἰ ὃ μικρόν τι ὑφῆλε, καὶ τοῦτο τῆς κηδεμονίας

νίας ἐστίν. τοῦτο μὲν γὰρ τῆς ῥᾳδιουργίας, ἢ θηρίων ἐκράτει· μᾶλλον δὲ τῆς ἐξουσίας ταύτης ἐστερεῖτο. κεφαλὴν γὰρ αὐτῶν καὶ νῶτα τέτμηται, μᾶλλον δὲ τὴν ὅλην. ὅτε γὰρ πᾶσαν ἀφείλετο τὴν ἀρχήν, ὅτε πᾶσαν ἔλυσεν· ἀλλ' ὅσα μὴ αὐτῷ τοῖς ἔθνεσι καὶ ἐργασίαν εἰς ὠφέλειαν ἐλύσεν ἐπιτηδεία, ἔλυσεν ἐπιεικῶς· τὰ δὲ θηρία ἐκωλύθη (οὐκ ἔτι, ἵνα ἐπιμιμήσηται), οὐκ τῆς τῶν ἀγωνίας, τῆς παλαιᾶς ἁμαρτίας τῆς τοῦ προπάτορος Ἀδάμ. ὥστε καὶ ἀπὸ τοῦ μὴ σφόδρα ἡμῖν ἐπιτάττεσθαι, μέγα κέρδος ἐγένετο. τί γὰρ ὄφελος οὐκ τοῦ λέοντα ἔχειν ἐπιχείρειον καὶ χειροήθη; τί δὲ πλέον ἀπὸ τοῦ πάρδαλιν ἔχειν ἡδαιόν; οὐδέν, ἀλλ' ἢ ἀλαζονεία μόνον καὶ ἀπόνοια. διὰ δὴ τοῦτο, φησὶν μὴ ἔλυσεν ἔξω μένειν τῆς ἀρχῆς, τὰ δὲ χρήσιμα ἡμῖν χειροήθη πεποίηκε· βοῦν ἀροῦντα, καὶ πρόβατον πρὸς βάλλον τὴν τοῦ σώματος γύμνωσιν, καὶ κύνα πρὸς τὴν τῶν ἀγωλίμων μεταχομιδὴν, ὄρνιθας καὶ ἰχθύας, ὥστε καὶ τραπέζην ἡμῖν εἶναι δαψιλεστέραν. καθάπερ γὰρ ὡς ὑὸν ἀποκληρονόμον ποιῶν, τοῦ πλούτου ἐκβάλλει, ἀλλὰ μέρους τινός, ἵνα σωφρονίσῃ, ὅτω δὴ καὶ ὁ Θεός· μᾶλλον δὲ οὐχ ὅτως, ἀλλ' ἀπεναντίας. ὁ μὲν γὰρ ἀποκληρονόμον ποιῶν, τοῦ πλείονος ἐκβάλλει μέρους, ὃ δὲ ἐλαττον ἀφίησιν· ὁ δὲ Θεὸς ὃ πλέον ἀφείς, ὀλίγου ζωοῦ ἐξέβαλε· καὶ τοῦτο πρὸς ὠφέλειαν, ἵνα μὴ πολλῶν βιάκολως διεγίγνηται τῶν ἄλλων. καὶ τοῦτο τῆς τοῦ Θεοῦ κηδεμονίας. τὸν γὰρ σοφὸν αὐτοῦ φησιν, καὶ ὃ φρόνημα καθαιρῶν, καὶ τὸν ἀκμαῖον ὁρμὸν ἐκκόπτων (ὅπερ πολλὰ μετὰ βιάκολίας ἔχων ἐξεπαχυλίωθη) διέμιξέ τινα καὶ δυσκολίαν τῇ χρήσει τοῦ βίου, καὶ ὅτε πολλὰ μὴ κακοπαθῇ, ὅτε πολλὰ αὖθις κακοπαθῇ καρποδοκῶν αὐτὸ εἶασεν· ἄλλα τὰ μὲν πρὸς χρείαν, πόνῳ χρεὶς καὶ ἱδρῶτι ἀφῆκεν αὐτὸ ἔχειν, τὰ δὲ πρὸς τρυφήν, μᾶλλον πόνῳ καὶ ἱδρῶτος, βουλόμενος καὶ ταύτην ἡμῖν ὑποδιέμνεσθαι. εἰ δέ τις λέγοι ὡς τί δὲ τοῦ ἀγελείων ὄφελος ζώων; ἐρῶ μέν πρὸς τοῦτον μὴ ψυχῆς ταπεινοφροσύνην ἐργάζεσθαι, καὶ ἀναγώνιον ποιῆσαι τὸν θεσπέσιον, καὶ τὴν σφόδρα ἀλαζόνα τῆς οἰκείας ἀναμιμνήσκει φύσεως, ὅταν δὲ ἄλλην αὐτῷ φοβερὸν ᾖ. πολλὰ δὲ καὶ σώμασι κάμνουσιν ἐκ τούτων φάρμακα γίνεται. ὁ δὲ ταῦτα ἐρωτῶν, τί δὴ ποτε γέγονεν, ἐρωτήσει καὶ τί δὴ ποτε φλέγμα καὶ χολὴ ἐν ἡμῖν; καὶ γὰρ καὶ ταῦτα, οὐ προῆκται, θηρίων χαλεπώτερον ἔχει καὶ τὸ σῶμα πολλὰ λυμαίνεται. καὶ θυμὸς δὲ ἡμῖν ἔγκειται, καὶ ἐπιθυμία πάλιν· καὶ ταῦτα θηρίων χαλεπώτερον λυμαινόμενα μὴ κατείργειν αὐτὰ καὶ χαλινοῦντας. καὶ τί λέγω θυμὸν καὶ ὀργήν, ὅπου τε καὶ ὁ ὀφθαλμὸς ὁ ἡμέτερος θηρίων χεῖρον πεπόνθε πάθεσιν, εἰς ἔρωτα πικρὸν πεσὼν πείρας; ἀλλ' ἵνα διὰ τοῦτο ἐρῶμεν, διὰ τί ταῦτα γέγονεν· ἀλλὰ καὶ χαίρειν εἰσόμεθα πολλῶν ἕνεκεν τῆς δεσποτικῆς. ὅπερ γὰρ ὄντιν ἡμᾶς τῷ παιδὶ, τοῦτο θηρίοις αὐθεφθοις. εἰ γὰρ τοσούτοις ζωοκτόνοις δεινοῖς εἰς τοσαύτην ἀπόνοιαν ἡ πλείας αἴρονται, δι' ὃ καὶ τοῦτον πρείλης Ⓜ χαλινοῖ, σπόνδυλον ποδὸς τὰ τῆς κακίας προβάσεται. διὰ τοῦτο καὶ ὁ σῶμα ἡμῖν ὕτω κατεσκεύασαι, ὀπτίνοσον, παθητόν, ἐπὶ μυρίων πολιορκούμενον κακῶν· καὶ ἡ γῆ μὴ πόνων τὰ αὐτῆς δίδωσι· καὶ ὁ βίος ἅπας ἱδρώτων γέμει. ὅπερ παιδαγωγεῖον ὁ πρὸ ὧν βίος ὄντι, καὶ ἄνεσις καὶ χαλὴ ὅταν πλείονας τῶν αὐθεφθων ἀπόλλυσι, διὰ τοῦτο καὶ ἀχολίδι καὶ πόνοις ἡμῖν αὐέμιξεν, ἵνα ὥσπερ ἐπὶ πίνων χαλινῶν ὁ ἐγκρυμμένον τῆς διανοίας κολάζηται. σὺ δὲ σκέπτει πῶς καὶ τὰ νηκόμενα διὰ τὸ βάθος τῶν ὑδάτων, καὶ τὰ εἰς ὕψος αἰρόμενα ὑπέλαβέ σοι διὰ τῆς τέχνης ὁ δεσπότης. καὶ τί δήποτε τὰ πάντα ἐπῆλθε τὰ ὁρώμενα, καὶ φυτὰ καὶ σπέρματα καὶ δένδρα; ἀπὸ μέρους τὸ πᾶν ἠνίξατο, καὶ τοῖς φιλομαθέσι τὸν περὶ τούτων ἀφῆκε λόγον. καὶ πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ καταλήγει τέλος, ὅθεν καὶ ἤρξατο· Κύριε ὁ Κύριος ἡμῶν· καὶ πρὸς τῆς ἀποδείξεως, καὶ μᾶλλον τῆς ἀποδείξεως, τὰ αὐτὰ λαβεῖς ῥήματα. μόνον τοίνυν διϊωμεν ἀκριβῶς καὶ ἡμεῖς τὰ αὐτὰ λέγοντες, θαυμάζοντες αὐτοῦ τὴν

Γεν. γ. ιζ. ιθ. Ιωβ. ε. ζ.

σοφίαν καὶ κηδεμονίαν.

χηδεμονίαν, ἐκπλησσόμενοι τὴν σοφίαν, τὴν φιλανθρωπίαν, τὴν ὑπὲρ ἡμῶν προ-
νοιαν. καὶ ταῦτα μὲν ἡμῖν εἰς ἐρμηνείαν εἴρηται. εἰ δὲ βούλεσθε, καὶ ἀγωνιστικώτερον
τὸν λόγον μεταχειρίσωμεν, καὶ ἐρώμεθα Ἰουδαίους, ποῦ παιδία φωνὴν ἤκουσε; πῶς οὖν κατέ-
λυσεν ἐξαίφνης ἡ τοιαύτη φωνή; πότε οὖν θαυμαστὸν γέγονεν αὐτῷ ὄνομα; ἀλλ' οὐκ ἂν ἐ-
σχοίεν ἕτερον κρεῖττον εἰπεῖν, ἢ τοῦτον, ὃς ἥλιόν φανότερον δείκνυσι τῆς ἀληθείας τὴν δυνά-
μιν. Διὰ τοῦτό φησιν· ὁμολογῶ σοὶ πάτερ κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. καὶ τοι γε Μωϋσῆς
Γεν. α. α. ἤδη εἶπεν, ὅτι ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. ἀλλὰ πρὸς μὲν Ἰου-
δαίους ἔχει καὶ ταῦτα, καὶ διὰ ἔμπροσθεν εἰρημένα. ὅπου γε καὶ ἡμεῖς πολλάκις διὰ
ἐκείνων μιμούμενοι καὶ ζηλωτάς, διὰ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως, ἐκ τούτου φαμὲν εἶναι τὸν
Χριστόν, ἐξ οὗ ἀπὸ Μαρίας προῆλθεν, ἐρώμεθα κἀκείνους· πῶς, εἰ ἐκ τότε ὢν ὁ
Χριστός, τοὺς οὐρανοὺς ἐδημιούργησε; τὸν γὰρ αὐτὸν φησιν εἶναι σὺν θεῷ, τὸν ἐκ σπέρματος γυναικὸς
Ἑβρ. ιγ. α. γεγενημένον καὶ σπαργανωθέντα ἄρτον, καὶ τὸν ἐργασάμενον τοὺς οὐρανούς. Εἰ δὲ δημιουργὸς τῶν οὐ-
ρανῶν, πρότερος τῶν οὐρανῶν λοιπὸν καὶ οὐκ ἀπὸ Μαρίας ἔφυ τὸ ἀρχαῖον, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς
Μαρίας ἦν. καὶ σκόπει τὸ πρόσφυτον τῆς σοφίας. οὐ γὰρ ἁπλῶς δημιουργὸν αὐτὸν εἰσ-
ἄγει, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς τῆς εὐκολίας. διὰ φησιν· ὁμολογῶ τοὺς οὐρανοὺς ἔργα τῶν
δακτύλων σου· οὐχ ὅτι δακτύλοις ἔχει Θεός, ἀλλὰ τῆς ἐλαχίστης ἐνεργείας καὶ ῥᾳδίας δεί-
Ησ. μ. β. κνυσι, τοῖς ζηλωτικοῖς ἡμῶν ὀνόμασι τὰ σαφῆ ἡμᾶς διδάσκων. ἐπεὶ δὲ ὅταν λέγῃ, Ὁ
μετρῶν τὸν οὐρανὸν σπιθαμῇ, καὶ τὴν γῆν δρακί· οὐ δράκα δὲ σπιθαμὴν δηλοῖ ταῦτα
λέγει, ἀλλὰ τὸ ἀπέραντον τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως παραστῆσαι βουλόμενος. πῶς οὖν
τολμῶσί τινες καινοτομεῖν λέγειν τὸν υἱόν; ὁ γὰρ μηδὲ ὅλην αὐτοῦ τὴν ἐνέργειαν κτίσας,
ὅτε τὸν οὐρανὸν ἔδει ποιῆσαι (τί λέγω ὅλην;) ἀλλ' οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην, ἀλλὰ τὸ μακρό-
Ιω. α. ιβ. τατον· πῶς δὴ εἴη κατώτερος οὗτος; πῶς κατώτερος, εἰ ἅπερ ὁ πατὴρ ποιεῖ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς
ὁμοίως ποιεῖ; πῶς γὰρ ὅμοιος, εἰ ὁ μὲν κατώτερος, ὁ δὲ δημιουργός; πῶς δὲ αὐτοῦ τὰ ἔρ-
Ψαλ. ρα. κε. γα εἶναί φησι, ποτὲ μὲν λέγων, Καταρχὰς σύ, Κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν
χειρῶν σού εἰσιν οἱ οὐρανοί· ἐνταῦθα δέ, ὅτι ὁμολογῶ τοὺς οὐρανοὺς ἔργα τῶν δακτύλων σου;
οὐ γὰρ τῶν κατωτέρων, ἀλλὰ τῶν δημιουργῶν τὰ ἔργα. κἂν κατωτερὸς ᾖ τις, οὐκ ἐκείνῳ
λογίζεται, ἀλλὰ τῷ δημιουργοῦντι. ἄρα καὶ τὰ ἔμπροσθεν εἰρημένα τῷ Μωϋσεῖ, πρὸς
ὃν ὁ υἱὸς εἴρηται, ὅ, ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· ἐκ δὲ, ἀρχέτωσαν τῶν
ἐμπύων τῆς θαλάσσης. οὗτος γὰρ ὁ καταρτίσας ἐκ σπέρματος γυναικὸς καὶ σπαργανούμενος ἄρτον,
Ἑβρ. α. β. αὐτὸς τὸν ἀνθρωπον ἐπεσκέψατο. ἃ μὲν οὖν πρὸς τοῦτον ὁ Μωϋσῆς λέγει, Παῦλος
εἰς τὸν υἱὸν σκληρύνει, πολλὴν τὴν ἰσότητα δεικνύς. ὅταν οὖν διαφορὰν ᾖ τοῖς ἀ-
Ιω. α. γ. γίοις καὶ πρὸς τὸν πατέρα λεγόμενα ἢ ὑφ' ἡμῶν λογίζεσθαι, ἐκ τὰ πρὸς τὸν υἱὸν τῶν πατρικῶν (Πάν-
τα γὰρ ὅσα αὐτοῦ ἐλήφθη) πῶς ὅλως ὄνομα τὸν κατωτερισμὸν κεῖται; ἀδαμοῦ τοῦτο ἴδοι τις ἂν.
ναί, φησιν, εἴρηται, ὅτι αὐτός. Εἰ οὖν, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα τὸ αὐτὸ εἴρηται; καὶ ἀκουσον πῶς.
α. Κορ. α. β. Πιστὸς ὁ Θεός, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ πάλιν, Παῦλος ἀπόστολος
β. Τιμ. α. α. Ρω. ια. λε. Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος Θεοῦ. καὶ πάλιν· Εἷς δι' αὐτοῦ, καὶ ἐξ αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ
πάντα. Ἵνος γὰρ ἕνεκεν αὐτὸν κατωτερὸν φατε; ἵνα ὑμᾶς σώσωμεν τὸν πατέρα. ἐκ μιᾶς δὲ
Ιω. ι. κγ. υἱὸς φησιν· Ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱόν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα. ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱόν,
δῆλον ὅτι οὐδὲ τὸν πατέρα. Εἰ οὖν, φησι, πατέρα τὸν υἱὸν ἐρᾷ; οὐχί. οὐ γὰρ εἶπεν, ἵνα
πατέρα με λέγητε· ἀλλὰ τί; ἵνα υἱὸν μόνον, ὡς τὸν πατέρα τιμᾶτε. διὰ γὰρ πατέρα
εἶπε τὸν υἱόν, πρὸς τὰ ἐνεχέα. μαθούσης τοίνυν ταύτης τῆς ἰδιότητος, τὰ τῆς τιμῆς
κοινὰ δεῖ. διὰ γὰρ τοῦτο υἱὸν εἶπε καὶ πατέρα, ἵνα μὴ συγχέητε ἃς κατασάσεις. εἰ γὰρ μὴ
ἴσῃ ἡ αὐτὴ οὐσία, πῶς δὴ ἴσην τὴν τιμὴν ἀπῄτησε; τίνος οὖν ἕνεκεν, φησι, πολλὰ ἐν-

στενά

πεινᾶ φθέγξεται ὁ Χριστός; ἢ ζαπεινοφροσύνῃ παιδεύων, ἢ δι' αὐτὴν τῆς ἁρπαγῆς ἀφιστάμενος, ἢ δι' αὐτὴν τὴν Ἰουδαίων ἀναισθησίαν, ἢ δι' ὃ δεῖ χρόνου μακροῦ διατεῖναι εἰς γνῶσιν, ἢ διὰ ὃ ἀτελὲς τῶν ἀκουόντων. ἄλλως τε, ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν πολλάκις τῶν ἀκροωμένων φθέγξεται. ζᾶ γὰρ ὑψηλότερα, τῆς ἀξίας μόνης ὄντα· μᾶλλον δέ, ὅπερ δὴ λέγης ἀφ' Θεοῦ, πολλῷ σφόδρα καταδεέστερα τῆς οὐσίας ἐκείνης, ἢ συγκαταβάσεώς ἐστι. Τί γὰρ βούλει εἰπεῖν; μέγας ὁ Θεός; ἀλλὰ τοῦτο μακρόθεν ἀφ' Θεοῦ λεγόμενον. ὁ γὰρ μέγα, οἷον καὶ ἡ μέγα, πεπερασμένον ἐστίν· ἀλλ' ἄπειρος ὁ Θεός. ἀλλὰ ἢ τοῦτο μικρόν ἀφ' Θεοῦ λεγόμενον. ὅτι μὲν δῶν πέρας οὐκ ἔχει· ἀλλ' οὐδ' ὅ, τί ἐστιν, οὐδὲ ποῦ ἵδρυσαι. κἂν σοφὸν εἴπῃς, κἂν ἀγαθὸν εἴπῃς, ἢ ζῶντα ἄπειρα, οὐδὲν ἀφ' τῆς οὐσίας ἐκείνης ἄξιον εἴρηκας, ἀλλὰ δεῖ θεοπρεπῆ τῷ ῥήματι ἀφεῖναι ἔννοιαν. ἐπὶ τούτων τὰ ὄντα μεγάλα τὴν ἀξίαν οὐ πρίσησι· τίνος δὴν ἔσται συγκρίσεως ἄξιοι ⓐ ἢ ζῶντα χαλεποῦ πειρώμενοι; φύγωμεν τοίνυν αὐτῶν τοὺς συλλόγους· ἢ μαθόντες τὸ μονογενοὺς τὸν ἀγαθὸν ὕπαρξιν, τὸν δημιουργικὸν δύναμιν, τὸν ἀξιστικὸν τὸν αὐτεντικόν, τὸ ἀπαράλλακτον αὐτοῦ τοῦ πατέρα, τῆς οἰκονομίας τὸν συγκατάβασιν, τῆς περὶ ἡμᾶς καθεμονίας τὸν πολυειδῆ ἀφ' νοιαν (ταῦτα γὰρ ἄπορα ἢ τούτων πλείονα ὁ Θεσαυρὸς ὁ ἐν τῷ ψαλμῷ κείμενος διδάσκει τοὺς μὴ ἀκριβείας ἀφεσέχοντας) ἀφ' ἁπαλμῶν τῶν δογμάτων τὸν ἀκρίβειαν, ἢ πολιτείαν ἀξίαν ἐπιδείξώμεθα, ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀξιωθῆναι, χάριτι ἢ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι τιμὴ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

Ψδ. θ. ΕΙΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΚΡΥΦΙΩΝ ΤΟΥ υἱοῦ, ψαλμὸς τῷ Δαβίδ. Ἄλλος, Ἐπινίκιον ὑπὲρ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ. ᾆσμα τῷ Δαβίδ. Ἄλλως, Νεανιότητος τοῦ υἱοῦ.

Ἐξομολογήσομαί σοι, Κύριε, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου.

ἐξομολογήσεως εἶδός ἐστιν. ἢ γὰρ τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων ἐστὶ κατάγνωσις, ἢ δοξολογία εἰς Θεόν. ἐν ταύτῃ μὲν τοι τὴν θεραπείαν δηλοῖ. Τί δέ ἐστιν, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου; μὴ προθυμίας ἀπούσης, μὴ ἀπροθύμου, φησίν. οὐχ ὑπὲρ βιαιερίας, ἀλλὰ ἢ ὅτι τοῖς ἐναντίοις. τοῦτο γὰρ μάλιστα βιαιείσου, τοῦτο φιλοσόφου ψυχῆς, ὃ καὶ ἐν τοῖς λυπηροῖς βιαιεῖσθαι, ὃ ὑπὲρ ἀπρούτων δοξάζειν, μὴ μόνον ὑπὲρ τῶν εὐεργεσιῶν, ἀλλὰ ἢ ὑπὲρ τῶν ἀμωιριῶν. τοῦτο γὰρ πλείονος μισθοῦ ἄξιον. ὅτι μὲν γὰρ τῶν ἀγαθῶν, χρέος ἀποδέδωκας· ὅτι δὲ τῶν κακῶν, ϖ Θεὸν ὀφειλέτην κατέστησας. ὁ μὲν γὰρ εὖ παθὼν, ἢ χάριν εἰδὼς, ἀπέδωκε τὸν ὀφειλόμενον· ὁ δὲ κακῶς παθὼν, ἢ δικαίζων, ὄφλημα κατεσκεύασεν. διὰ τοῦτο τῆς εὐχαριστίας οὖν ταύτης, πολλὰ ἀποδίδωσιν ὁ Θεὸς καὶ τότε ἢ νῦν. ὥστε οὐδὲ αἰσθησιν ληψόμεθα τῶν δεινῶν. οὐδεὶς γὰρ ἂν χάριν οἶδε τῷ Θεῷ, ὑπὲρ τούτων ἀλγεῖ. ὥστε ἢ ἕτερον κερπωσόμεθα κέρδος, ὃ ἀφαιρήσεται τὸν ἀθυμίαν. ὅταν ἀποστερηθῇς χρημάτων καὶ εὐχαριστήσῃς, ἴσασιν σε ἡ ζημία δυνάτην δάκνειν, ὅσον εὐχαριστία εὐφραίνει. τοῦτο ϖ ἀφοβόλῳ καρδίᾳ πλησὶ τοῦτο ποιεῖ τὸ ἀφ-

ποιαν

νοιαν φιλόσοφον· πῦρ τὸ ἀληθινὸν τὸ τῶν φαγμάτων ἐγκαταςκευάζει χρίσιν· πολλοὶ γὰρ τῶν ἀνθρώπων, ἃ τὸν ὄσαν ψῆφον ἔχουσι τὸ τῶν σωμάτων· διὰ καὶ ἀθυμοῦσιν. ὅτω καὶ ⓐ μαινόμενοι φοβοῦνται τὰ ἀ φοβερά, καὶ τὰ ἀκ ὑφεσῶτα πολλάκις δεδοίκασι, καὶ τὰς σκιὰς φεύγουσι. τούτοις ἔοικασι καὶ ⓐ χρημάτων ζημίαν δεδοικότες. ἀ γὰρ τῆς φύσεως ὁ φόβος, ἀλλὰ τῆς προαιρέσεως. εἰ γὰρ τὸ φάγμα ἰὼ λυπῆσον, πάν- 5
τας ἔδει ἀλγεῖν· εἰ δὲ μὴ πάντες ἀλγοῦμεν, οὐκ ἔστι τῆς τοῦ φάγματος φύσεως, ἀλλὰ τῆς ἀτελοῦς διανοίας. καθάπερ γὰρ ἐν σκότῳ πολλάκις καὶ ὄφιν τις ἔδεισεν, ὃ φιν νομίσας, καὶ πάντα ἐποπτεύει, ἃ οὐ φίλους πολεμίους ἡγεῖται· οὕτω καὶ ⓐ ἀλογία κατεχόμενοι, ὥσπερ τινὶ σκότῳ βαθεῖ ἀλόντες, οὐκ ὀπτανώσχουσι τῶν φαγμάτων τὴν φύσιν, ἀλλ' ἐγκυλινδοῦνται τῷ βορβόρῳ, καὶ ⓦ χόρτον οὐχ ἡδέως ἐσθίουσι χόρτον εἰ)· καὶ τῆς 10
φιλαργυρείας ἐμπεπλησμένοι, οὐκ ἀηδιάνονται τῆς δυσωδίας· ἂν δὲ ἀποζῶσι, τότε ἐλέσονται. καὶ καθάπερ ⓐ γυναικὸς ἀμόρφου ἐρῶντες, ὅταν παύσωσι τὸ νόσημα, τότε ἐπίσανται τὸ εἰδεχθές· ὅτω καὶ ⓐ τῆς φιλαργυρείας ἐραστάι. καὶ πῶς δυνησόμεθα, φησι, παῦσαι ⓦ ἔρωτας; πάλιν ὦ αὐτῷ ἐποδείγματι χρησόμεθα. ὥσπερ ὁ τῆς ἀμόρφου γυναικὸς ἐρῶν, ἐὰν μὴ διὰνεκῶς ζυγίνηται αὐτῇ, ἀνάπαλιν τὸν κάμινον, ἐὰν δὲ μακρὰν ἑαυ- 15
τὸν ἀποχήσῃ, χρὴ μακρὰν ἐποῤῥέει τὸ πάθος· ὅτω καὶ σύ, μακρὰν ἀπόχηθι, ὀλίγον εἶδες· καὶ τὸ μικρόν, ἔσαι πολὺ δράσημα. μόνον ἀρξαι τοῦ καταῤῥώματος. ἔχεις οἰκίαν ὡς ἐπὶ τὸν; ἀπόδου, καὶ δὸς τοῖς δεομένοις, μὴ ἐκφύγῃ λογιζόμενος, ὅτι ἀλλοτρίοις σὺ αὐτὸν, ἀλλ' ὅτι μᾶλλον οἰκείοις. μὴ τὸ ἀνάλωμα, ἀλλὰ τὸν ποσόδον σκόπει· μὴ ὅτι ἀποξερῆ αὐτῆς ἐν τούτῳ, ἀλλ' ὅτι Κύριος αὐτῆς ἐκεῖ γίνῃ. ὅτω καὶ διπτεῖας τὰ θαυμάσια τοῦ 20
Θεοῦ δυνήσῃ ῥᾳδίως πάντος. τοῦτο γὰρ δέ φησιν ὁ ψαλμὸς λέγων· ὡς ὅτε φιλοχρήματος, ἃ σφόδρα τὸν τόπον ἐν διατελέων δυνάται. ῥᾳδίως πάντος γὰρ τόκους μεσιτικοὺς, ζυναλλάγματα, ζυγεφαλὰς, ὤνια, ῥᾳθυμίας, ὑμὰς ἀγρῶν, ὑμὰς οἴκων, κέρδη, κερπλείας, καὶ
Matth. 5. xe. διηνεκῶς καὶ φενακίζων ἀ παύεται. Ὅπου γὰρ ὁ θησαυρὸς τῶν ἀνθρώπου, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία αὐτῶν. ταῦτα φθείρεται, ταῦτα μεσιτικὰ· καθάπερ ⓐ οἰκίαι τὰ τῶν διαπο- 25
τῶν μεριμνῶσιν, ὅταν καὶ ἔξω τὰ ἀ δεσπότου μεσιτικὰ· ἢ ἐπὶ τὰ ξένα ἐπὶ νύσαι ἢ ἀδέπω νύσαι, μέλλει δέ. ῥᾳδίως δὴ τοῦτο πάσχουσι, τῆς πολυορκίας ἐκείνης ἀπαλλαγέντα, τούτοις ἐνδιατείβειν τοῖς διηγήμασι, τὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν γινόμενα θαυμάσια τοῦ Θεοῦ διηγούμενον, τὰ ἰδία, καὶ τὰ κοινῇ, τὰ εἰς πόλεις, καὶ τὰ εἰς ἕνα ἕκαστον. γέμει γὰρ τὰ τῆς βίβλου τούτων τῶν διηγημάτων· καὶ ὅθεν δὲ ἄρξῃ, λαμπρότερον ὄψει τὸ προκείμενον ἀναῤῥοῦν 30
ἀπ' ἐκεῖ τε ἀπὸ τοῦ θρανοῦ, ἀπ' ἐκεῖ τε ἀπὸ τῆς γῆς, ἀπ' ἐκεῖ τε ἀπὸ τοῦ ἀέρος, ἀπ' ἐκεῖ τε ἀπὸ τῶν ἀλόγων, ἀπὸ σπερμάτων, ἀπὸ φυτῶν· ἀπ' ἐκεῖ παλαιᾶς θήλης διηγήσασθαι δώρεάς, ἀπ' ἐκεῖ προφητῶν νόμου, ἀπ' ἐκεῖ ἐν τῷ νόμῳ, ἀπ' ἐκεῖ ἐν τῇ χάριτι, ἀπ' ἐκεῖ μετὰ τοῦτον ἀποδημίαν, ἀπ' ἐκεῖ ἐν αὐτῷ τῷ θανάτῳ· μυρία εὑρὴς πελάγη" ταῦτα διηγημάτων. πόσης οὖν Is. 53. 8. ἐπαθε
οὐκ ἀπ' ἐλπὶ αὐτοῖς, ὅστις τὰ ἔχοντας διπτεῖαθαι, διὰ ὧν καὶ ἡδονὴ καὶ κέρδος καὶ ὠφέλεια τῆς ψυχῆς, τῷ βορβόρῳ ⓦ λογισμὸν ἀνάφυρειν, τὸν πλεονεξίας καὶ ἁρπαγῆς διηγούμενον; καὶ εἰ βάλει, τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἀφέντες τὸν τῆς γῆς ἁμαλεκιτῶν μῦθον, τὸ μεγέθεις αὐτῆς, τῆς θέσεως, τῆς χρήσεως, τῆς φύσεως, τῶν ὠδίνων τοῦ διηνεκῆ, τῶν γλυπτημάτων τῶν δὲ αὐτῆς πάντων ποικίλων καὶ διαφόρων, τοῦ σπερμάτων, τοῦ βοτανῶν, τῶν φυτῶν, τοῦ αἰθέων, τοῦ λειμώνων, τοῦ ῥᾳδιδείσων. ἀπὸ τούτων πάλιν τέμωμεν τὸν λόγον ἑκάστου δένδρου ὁ χρῆμα, τὸν θέσιν, ὁ ὕψος, τὸν εὐωδίαν, τοῦ καρπὸν, τοῦ χαιρὸν, τοῦ διαφοράν, τὰ ἄλλα πάντα, αὐτῆς τῆς γῆς τὸν κάρπιμον, τοῦ ἄκαρπον. ὅθεν γὰρ αὐτῆς ἀργυρον. καὶ γὰρ ἡ μὲν σίδηρον, ἡ δὲ χαλκὸν, ἡ δὲ χρυσίον, ἡ δὲ ἄργυρον ἐκβάλλει· ἡ δὲ ἀρώματα, ἡ δὲ φάρ-

μακα.

μα ἀ ϗ ποικίλα ϗ πόλυ τὰ δὲ τά. τί δ' ὗν πίς ἐ'ποι τῷ ὑδάτων τὸ χρεία, ἢ ποτίμων ἢ ἁλμυρῶν; τῶν ὀρῶν τὸ χρῆσιν, ἢ ποικίλων μαρμάρων τὰ μέταλλα, ἃς πηγὰς ἃς ἐν αὐλῶσι, ἃ δένδρα ἃ ϖερὶ ὀρέφους ὅπου πόδεια ϗ οἰκοδομιὼ; ἃ ϖῶτα πόλλα τῆς ἐρήμου καρπός. αὕτη ϗ ζωὰ, ϗ ϑηρία πόλλα τρέφει. Ὃ ἂν πίς ἐ'ποι ἃς λίμνας, τὰς πηγὰς, ϲοὺ ποταμούς; καθάπερ γὰρ αἱ τεχθοῦσαι γυναῖκες, πηλὸν γάλακτος ϖροχέουσαι τοῖς ϲκύλοις πρέχουσι τροφιὼ ὕπω δὴ ϗ ἡ γῆ, κήποις ϲ ϖόλλα δείσοις ὥσπερ μαστοὺς ϲκίδνυσα ϲοὺ ποταμούς ϲ ἃς πηγὰς, πολλιὼ πρέχει τὸ ὠφέλειαν. ἀλλ' ὅπου μὴν τῷ γυναικῶν, ὃ παιδίον δεῖ ϖερὸς τὸ μητρὸ ἐλθεῖν· ἐν ἃ τοῦτα ϑ', αὐτὴ ϲοὺ μαστοὺς ϲκίδνυσι πόλυ τὸ γῆθεν ἀπὸ ὑψηλοῦ καταφέρουσα. ἔχει ϗ ἑτέραν χρῆσιν ἡ ἔρημος. ϲ γὰρ ϖερὸς τὸ τῶ σώματος ὑγίειαν ὅπου τὸ δεινοτέρα, καθαρώτερον παρέχουσα ἀναπνοὴν ϖ ἀέρα, ϗ τὸ οἰκουμένου ἀφ' ὑψηλοῦ πᾶσαν ϖερισκοπεῖν, ϗ τῇ ἐρημίᾳ ἐμφιλοσοφεῖν, ϗ τῷ ἐν ϖῷ βίῳ φερομένων ὀλίγον ἀναπνεῖν. Ὃ ἂν πίς ἐ'ποι ϲοὺ ὄρνιθας ϲοὺ ᾠδικούς, τῷ ἀλωσίμων ζώων τὸ ϑαμνοτόκο; ἔχει ϲ ἑτέραν χρείαν ἡ ἔρημος. πολλάκις γὰρ ὑπὸ τειχῶν ϖᾶς χώρας γέγονε, ϖερὸς ὕψος ἐχούσα ἀνατεταμένα ὄρη, ϗ φάραγγας, ϲ χρημνούς. τί δ' ὗν πίς ἐ'ποι ἃς βοτάνας ἃς ἐν αὐταῖς ἰαϲιμώδεις, σώματι κάμνουσι πολλιὼ εἰσφερούσας τὸ λειτουργίαν; εἰ ὃ ἐρήμων ϗ ὀρῶν ϲοιαύτη ἡ χρεία, ϲοιαύτη τῷ ἀγαθῶν ἡ χορηγία· εἰ ϖερὸς τὸ ἀρόσιμον ἔλθοις, ϗ ὑπτία πεδία, ϲυνόησον πόσας ὄψει ἃς πηγὰς τῶν διημάτων. καθάπερ * ἐν ϖῷ σώματι τῷ ἡμετέρῳ, τὰ μὲν ὄστα ὁσᾶ, τὰ δ' νδρεα, τὰ δ' σάρκες· ὕπω ϲ ἐν τῇ γῇ, τὰ μὲν ὄρη, τὰ δ' φάραγγες, τὰ δὲ λιϖὰ χωρία· ϖόλλα δὲ ἃ τοῦτα χρήσιμα. τί λέγω τὸ ὑλῶν, ϲοσοῦτον ϲτοιχεῖον; ἑνὸς δένδρου μόνου εἰ βουληθείης εἰπεῖν ϖᾶν χρῆμα, τὸ χρείαν, ϖ καρπὸν, τὰ φύλλα, ϖ καρπὸν, τὰ ἄλλα ϖόλλα, πολὺ ὄψει ϖᾶν τὸ διήγημα. εἰ τῶν ὁρῶν τὸ θέσιν, εἰ τὰ ἄλλα ἄϖορα, εἰ ϖ δύϑεφρον αὐτὸν ἐπέλθοις τῷ λόγῳ, ϗ τὸ ϖλάσιν αὐτῷ τῶ σώματος· μυρία πάλιν καὶ ἃ τοῦτα πελάγη βύσεις διημάτων. τούτοις τοίνυν ἐνδιατρίβωμεν· ἐντεῦθεν ἡμῖν ἔσται ἡδονὴ μεγίστη, ἐντεῦθεν κέρδος, ἐντεῦθεν φιλοσοφία. διὸ ϗ τοῦτο δηλῶν ἐπήγαγεν·

2 Εὐφρανθήσομαι ϗ ἀγαλλιάσομαι ἐν σοί.

Ἄλλος, Καὶ γαυριάσω. Ψαλῶ τῷ ὀνόματί σου, ὕψιστε.

Ἄλλος, Ἄσω τὸ ὄνομά σου. Οὐ μικρὸν τοῦτο φιλοσοφίας εἶδος, τὸ βούλεσθαι ὅπου τῷ Θεῷ. ὁ γὰρ ὅπου τῷ Θεῷ βούμενος, ὡς χρὴ, ϖᾶσαν ϲκεδάλλει βιωτικὴν ἡδονιὼ. τί δέ ὅστιν, βούλεσθαι θήσομαι ἐν σοί; τοιοῦτόν, φησιν, ἔχων διαϲτόλιν· τοῦτό μοι ἡδονὴ, τοῦτό μοι ἀγαλλίασις. εἴ τις οἶδε ϖᾶν τοῦτο τὸ ἡδονιὼ, ὡς εἰδέναι χρὴ, ἑτέρας ἡδονῆς ϲὸκ ἀμαθήσεται. τοῦτο γὰρ ἡδονὴ κυρίως· ὡς ἄλλα πόλλα, ὀνόματα μόνον ὅστιν ἡδονῆς. αὕτη ϖ δύϑεφρον μετάρσιον ἐργάζεται· αὕτη τῷ σώματος ἀπαλλάττει τὸ ψυχιὼ αὕτη ϖερὸς θεωρίαν ϖερεγεῖ· αὕτη τῷ βιωτικῷ ὑψηλότερον ποιεῖ· αὕτη κακίας ἀπαλλάττει. ϗ μάλα εἰκότως. εἰ γὰρ ϖ σώματα λαμπρὰ φιλοῦντες, ϲοὺ ἐπαναπαύονται τῷ ἐν τῷ βίῳ, ἀλλ' ἑνὸς μόνου εἰσὶ, τῆς ἐρωμένης ὄψεως· ὁ Θεὸν φιλῶν, καθὼς φιλεῖν δεῖ, ἵνος αὐτοῦ ϲεται λοιπὸν ἡ χρεία τοῦ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, ἢ λυπηρός; ϲοὐδενός· ἀλλ' ἔσται πάντων ἀνώτερος, ἀβάναλα τρυφῶν· ἐπεὶ ϲ ὁ φιλούμενος τοιοῦτος. ϖ μὴ γὰρ τὰ ἄλλα φιλοῦντες, ταχέως ϗ ἀκοντες εἰς λήϑην μεταβάλλονται, ἀπολυμένων τῶν φιλουμένων ϗ μεθαρμοσμένων· ϲοῦτος ὁ ἔρως, ἀπταιστος, ἀτελεύτητος, ϗ τὸ ἡδονὴν μείζονα ἔχων, ϲ ὃ κέρδος πλέον· ϲ τοῦτο πάλιν ψυχαγωγῶν ϖ φιλοῦντα, ὡς μηδέποτε χαταλύεσθαι. ψαλῶ ὡ ὀνόματί σου, ὕψιστε. τοῦτο μάλιστα φιλοῦντός ἐστος. ϗ γὰρ ϖ ἐρῶντες, εἰς ϲοὺ φιλουμένους ἀσματα ἀδουσι· καὶ μὴ ὁρῶσι ϲκείνους, διὰ τῆς ᾠδῆς

δης ἑαυτὸν ἀδαμυδοιῶται. ὅπω δὴ καὶ ὁ ἀποστόλος ποιῇ. ἐπεὶ τὸ Θεὸν ἰδεῖν ὑ δυνατόν, ἀσώματα ποιῇ εἰς αὐτὸν, λέγει τὴν φιλῶν αὐτῷ συγκινούμενος, καὶ Ⓦ πόθου ἀνάπλεως, καὶ αὐτὸν δοκῶν ὁρᾶν. μᾶλλον γὰρ λέγει τὸ ἀδεῖν καὶ ὑμνῆν, εἰς πόθον ἀνάπλεως πολλῆς. ὥσπερ γὰρ Ⓐ φιλοῦντες, ἐγκώμια τῶν φιλουμένων λέγουσι, καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἀδιαφέρουσιν ὅπω δὴ καὶ οὗτος, φαλῶ τῷ ὀνόματί σου, ὕψιστε. ὅσα πῶς ἑαυτὸν τῆς γῆς διήρτησε, καὶ πρὸς ἐκεῖνα ἀνεχρέμασεν ἑαυτὸν τῇ ὑσίᾳ, ἀναδεὶς ἑαυτὸν τῷ Θεῷ. λέγει τοῦτο συνεχῶς αὐτὸ ὄνομα ἀδιαφέρει. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τῶν φιλούντος ἔθος. 3 Ἐν τῷ ἀπογραφῆναι Ⓦ ἐχθρὸν μου εἰς τὰ ὀπίσω, ἀδυνήσουσι καὶ ἀπολοῦνται ἀπὸ προσώπου σου.

α' Ἄλλος, Ἀνατραπέντων τῶν ἐχθρῶν μου ὀπίσω, προσκοψάντων καὶ ἀπολομένων ἐκ προσώπου σου. ἐστοῦτο μάλιστα φιλοῦντός ἐστι, τὸ τοὺς ὑεριτοὺς λέγειν ἑαυτοῦ πάντας, καὶ ἐγκαλλωπίζεσθαι τούτοις. ἀπὸ τε γὰρ φίλτρου τούτου γίνεται, καὶ αὐτὸ πάλιν ἀνάπλεῖ τὸ φίλτρον. οὐκ ἂν δέ τις ἁμάρτοι καὶ νοήσειν ἐχθροὺς συνεχῶς λέγων. ἀποστρέφονται γάρ ὅτοι, ὅταν ψυχὼ θηναίαν ἔυρωσι. καθάπερ γὰρ εἰς ἀσπίδα ἐμπεσὸν δόρυ, μαλακὴν μὲν οὖσαν ἑαυτὸν τέμνει· σκληρὰν δὲ καὶ ἀντίτυπον οὐδὲν ἐργάζεται, ἀλλὰ τῆς ἀρχμῆς ἀναχαμφθείσης ἐκπίπτει· ὅπω δὴ καὶ ὁπὶ τῆς ψυχῆς συμβαίνει. ἂν μὲν γὰρ μαλακὴν εὕρῃ, ἐνδύεται εἰς τὸ βάθος· ἐὰν δὲ σκληρὰν καὶ ἰσχυρότεραν, αὐτός τε ἀποκλὸς ἀπεισι, καὶ εἰς τοῦτο οὐδὲν εἰργάσατο δεινόν· καὶ δυο γίνεται κέρδη, μᾶλλον δὲ καὶ πεῖα. αὐτὸν τε γὰρ οὐδὲν ἔβλαψεν, ἀλλὰ τὸ ἰσχυρότερον ἐποίησεν· αὐτός τε ἀδενέστερος ἐντεῦθεν γέγονε. σκόπει δὲ πῶς ἀναισχυντεῖ τῷ Θεῷ τὸν ἰσχυὸν. ἀδυνήσουσί, φησι, καὶ ἀπολοῦνται ἀπὸ προσώπου σου. πάλιν προσώπον ἀκούων, μηδὲν σωματικὸν ὑποπτεύσῃς. συνῆγα γὰρ τὸν ἐνέργειαν, τὸν ὀπτασίαν αὐτοῦ δηλοῖ, τὸν εὐκολίαν αὐτοῦ τῆς ἰσχυος· ὡς ἀλλαχοῦ φησιν· Ὁ ὀπτανόμενος ὀπτὶ τὸν γῆν, καὶ ποιῶν αὐτὸν τρέμειν. ὅπω δὴ καὶ συνῆγα. ἀρκεῖ γὰρ μόνη ἡ ἐποπτεία ἀπολέσαι σὺν πονηρούς. Εἰ γὰρ ἀγίων παρουσία ἀδυνῆ δαιμόνων ποιῇ τὸν ἰσχυὸν, πολλῷ μᾶλλον Θεοῦ. Εἰ ἡ ἀστραπὴ φαινομένη καταπλήττει πρώτας, σκόπησον τὸν δυνάμιν τὸν ἀνώλεθρον ἐκείνου, πῶς καταπλήξει, πῶς ἀπόλλυσι σὺν σφυδρίς. Εἶδες ὑμνων εἶδος, εἶδες δοξολογίας τρόπον, καὶ πῶς δεῖ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ σημαίνειν. ὑ μικρὸν καὶ τοῦτο παιδεύει φιλοσοφίας δόγμα, τῷ εἰπεῖν, φαλῶ τῷ ὀνόματί σου, ὕψιστε. ἐν τῷ ἀπογραφῆναι Ⓦ ἐχθρόν μου εἰς τὰ ὀπίσω. ποῖον δὴ τοῦτο; ὅτι ὑ μένον ἐν ταῖς θλίψεσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἀνέσεσιν ἔνηφε. πολλοὶ μὲν γὰρ ἐκ τῶν κακῶν ταπεινούμενοι, ἀσυδαιότεροι γίνονται· ἐκ δὲ τῶν ἀγαθῶν, ῥᾳθυμότεροι καὶ χαυνότεροι· ὃ πρὸς τῶν Ἰουδαίων προφητικὸν λέγει· Ὅταν ἀποκλείσῃ αὐτοῦ, τότε ἐξεζήτουν αὐτόν. ἀλλ' ὑκ οὗτος ζιοῦτος· ἀλλὰ καὶ ἐν εὐημερίαις νήφει, καὶ διεγήγερται. ὑ μικρὸν εἰς φιλοσοφίαν τοῦτο. 4 Ὅτι ἐποίησας τὸν κρίσιν μου καὶ τὸν δίκην μου. Ἄλλος, Ὑπερδίκασάς μου· Ἐκάθισας ὁπὶ θρόνου ὁ κρίνων δικαιοσύνην. 5 Ἐπετίμησας ἔθνεσι, καὶ ἀπώλετο ὁ ἀσεβής. Ἄλλος, Ἀπώλεσας. Τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐξήλειψας εἰς Ⓦ αἰῶνα, καὶ εἰς Ⓦ αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Ὅρα πάλιν τὸν φιλοσοφίαν τοῦ ἀνδρός, πῶς οὐκ αὐτὸς ἀμύνει οὗτος ἐχθροὺς, ἀλλὰ τῷ Θεῷ παραχωρεῖ τῆς δίκης, ὃ ἀποστολικὸν τρόπον· Μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες. ὑ τοῦτο μόνον ὅτι, ἰδεῖν, δηλοῖ ὅτι καὶ ἀδίκως ταῦτα ἔπαθεν. εἰ μὴ γὰρ ἀδίκως ἔπαθεν, οὐκ ἂν ὁ Θεὸς ἐπεξῆλθεν. ἐκάθισας ὁπὶ θρόνου ὁ κρίνων δικαιοσύνην. ἀνδρεπινώτερον φθέγγεται, θρόνον δὲ καθέδραν λέγων. ὃ ἐστι, ὁ κρίνων δικαιοσύνην, ὃ σύνηθες τοῦ Θεοῦ, καὶ ὀξαίρετον αὐτῆς τῆς ὑσίας φησίν. ὁπὶ μὲν γὰρ τῶν ἀνθρώπων τοῦτο οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. ὑ γὰρ πάντως κρίνει δικαιοσύνην, κἂν μυριάκις ὦσι δίκαιοι, ποτὲ μὲν ἀγνοίᾳ, ποτὲ δὲ ῥᾳθυμίᾳ ἀγνοοῦντες ὃ δίκαιον.

καμον. ὁ γὰρ Θεὸς τῶν ἀπθήτων ἀπηλλαγμένος, καὶ εἰδὼς, καὶ βουλόμενος δικαίαν ἐκφέρει τὴν ψῆφον. ὃ οὖν, ἐκάθισας ὅτι θεὸς, ἐδίκασάς ὅστιν, ἐπεξῆλθες, ἡμυνας. ἐπετίμησας ἔθνεσι, καὶ ἀπώλετο ὁ ἀσεβής. ὁρᾶς πῶς οὐκ ὅπλων αὐτῷ δεῖ, οὐ μαχαίρας, οὐ τόξων ἢ βελῶν, ἀλλ' οὐθενὸς τοιούτου ἐκεῖνα εἴρηται. ἤρκει γὰρ ὅτι ἐπετίμησας τῷ Θεῷ, καὶ ἀπολέσθαι τοὺς κολάζεσθαι μέλλοντας. ἵνα γὰρ μάθῃς αὐτοῦ τὸ ἰσχυρὸν, ἄκουε καὶ τῶν ἐξῆς. ὃ ὄνομα αὐτοῦ ἐξήλειψας εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. ϖερρίζεις ἀπώλεσας, διέσπασας, ὥστε μηδὲ φάνισας, ὡς καὶ τὴν μνήμην αὐτῶν παραπολέσθαι.

β' 6 Τὰ ἐνθρου ἐξέλιπον αἱ ῥομφαῖαι εἰς τέλος. Ἄλλος, Τὰ ἐρείπια. Ὁ δὲ Ἑβραῖος, Ἀρεώθ. Καὶ πόλεις κατεῖλες. Τί ὅστι τοῦτο, ὅτι τὰς μηχανὰς αὐτοῦ καὶ τὰς βολὰς διέλυσας, φησὶν, ἔρημον αὐτὸν τῶν οἰκείων ὅπλων ἐποίησας. τοιοῦτον γὰρ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ. πάντα ἀφανίζει καὶ ἀπόλλυσιν. ἢ ὅπερ ἕτερος ἑρμηνευτὴς διδάσκει, ἔρημα εἶπεν· Ὅτι οὐ τὰς πόλεις αὐτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐρήμους ἠφάνισας, καὶ πόλεις κατεῖλες. οὕτω γὰρ ὁ δίκαιος ἐπολέμει, οὕτω κατέβαλλε τοὺς ἐναντίους, οὐκ ὅπλοις καὶ δόρασι κεχρημένος, ἀλλὰ τῷ ϖνεύματι τοῦ Θεοῦ ῥοπὴν ἔχων. δηλοῖ τοῦτο καὶ ὁ πόλεμος αὐτοῦ λαμπρὸς καὶ ϖεφανὴς, ὃς καθαιρέτος ἡ νίκη. 7 Ἀπώλετο ὃ μνημόσυνον αὐτῶν μετ' ἤχου. Ἄλλος, Σιὼ αὐδῆς. Ὁ δὲ Ἑβραῖος, Ε'μ. Τί ὅστι μετ' ἤχου; ἢ τὴν πομωλεθρίαν, φησὶν, ἢ ὃ διωλύγιον τῶν κακῶν. καὶ τοῦτο δὲ τῆς τοῦ Θεοῦ κηδεμονίας, ὃ μὴ λανθανόντως ταῦτα ποιῶν· ἵνα τῶν ἑτέρων συμφορᾶς καὶ ἕτεροι γένωνται βελτίους. τὸ ϖεφανὲς οὖν δηλοῖ τῆς ἀπωλείας. Καὶ ὁ Κύριος εἰς τὸν αἰῶνα μένει.

Ἄλλος, Καθεδεῖται. Τὸ γὰρ καθῆσθαι, πολλαχοῦ ὅτι τὸ μονίμως τῆς οὐσίας κεῖται· ὡς καὶ Ἱερεμίας δηλοῖ λέγων, Σὺ καθήμενος εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ὁ Ἑβραῖος σὺν ταύτῃ Ἰησοῦς φησι. Ϲωσεχῶς τοῦτο λέγει ὁ ϖεφυκὼς ὅτι τῆς ἀπωλείας τῶν δυσσεβῶν, δεικνὺς αὐτοῦ τὸ ἀτελεύτητον τῆς οὐσίας, καὶ ὅτι τὸ μὴ τῶν δυσσεβῶν γένος ὑπέκκειται· ἡ γὰρ ἐκείνου οὐσία καὶ ἡ μεγαλωσυνία ἀτελεύτητος. τοῦτο γὰρ ποιεῖ τὸν φόβον ἐπαρτῶν, ἵνα ἑκατέρωθεν ὦσιν αὐτὸν τρέμοντες· καὶ διὰ τὸ μέγεθος αὐτοῦ τῆς δόξης, καὶ διὰ τὸ ἀτελὲς τῆς οἰκείας οὐσίας· καὶ ὡς ἀεὶ μένοντα, καὶ ὡς ἀεὶ μεθ' ὑποβολῆς κολάζοντα. Εἰ γὰρ τί καὶ κατ' ἀνάγκην εἰπεῖν, οὐ ϖαραιτητέον. ταῦτα μὲν γὰρ ὅστι καὶ θεωρῆσαι· ταῦτα γὰρ οὕτω δεῖ νοεῖν ὡς εἴρηται μόνον· ὡς ὃ, Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. ταῦτα γὰρ ἀπεναντίας ταῖς λέξεσιν· ὡς τὸ, Ε'λαφος φιλίας, ὃς πῶλος σῶν χειρίτων ὁμιλείτω σοι. ὃς πάλιν· ἔστω σοι μόνῳ ὑποάρχοντα, καὶ μηδεὶς ἀλλότριος μεταχέτω σοί. καὶ πάλιν· Ἡ πηγή σου τοῦ ὕδατός σοι ἔστω μόνῳ. τοῦτο γὰρ, οὐ τὸ κείμενον νοήσῃς, ὃς μὴ φύγῃς μὲν τὸ ῥῆμα, διώκῃς γε τὸ νόημα, καὶ πολλῆς ἀπολαύσῃς εὐσεβείας ὅστι, τὸ μηδὲ ὕδατος ξένοις μεταδοῦναι. ἀλλ' ὑποταττέσθω γοναικὸς ὁ λόγος, ὥστε αὐτῆς ἀπολαύειν μὴ σωφρονούσης· πηγὴν καλῶν αὐτὴν καὶ ἔλαφον, διὰ τὸ καθαρὸν τῆς τοῦ γάμου χωρίας. ἀλλαχοῦ γε δεῖ καὶ τὸ κείμενον δέχεσθαι, καὶ τὸ ὀξὺ αὐτοῦ· ὡς ἔχει τὸ, Καὶ καθὼς ϖ ὤφθη ὑμῖν Μωϋσῆς. ὃς γὰρ οὕτω δεῖ πιστεύειν ὅτι ἐγλύφετο (ἐγλύφετο γὰρ) καὶ τὸ ὀξὺ αὐτοῦ, εἰς τύπον Χριστοῦ. οὕτω καὶ σὺν ταύτῃ, οὐκ αὖ τις ἀμφίβολοι εἰς τοὺς Ἰουδαϊκοὺς σκληροβάλων τὰ εἰρημένα· σκάθισας ὅτι θεὸς ὁ κρίνων δικαιοσυνῶν. ἐπετίμησας ἔθνεσι, καὶ ἀπώλετο ὁ ἀσεβής. τὰ ἐνθρου ὀξέλιπον αἱ ῥομφαῖαι εἰς τέλος, καὶ πόλεις κατεῖλες. ἀπώλετο ὃ μνημόσυνον αὐτῶν μετ' ἤχου. ἤ τε γὰρ συμφορὰ αὐτῶν τῶν ϖ Χριστὸν σταυρωσάντων, πάντα γοῦν τῆς οἰκουμένης κατάδηλος, αἵ τε πόλεις αὐτῶν καθηρέθησαν, τά τε σφαγὰ ὀξέλιπε καὶ μηχανήματα, τῆς τοῦ Χριστοῦ κηδεμονίας καὶ πάντα καταλαβούσης. ἀλλὰ ταῦτα τοῖς φιλομα-

Εαφ. χ. γ. α.

Γεν. α. α.

Παροιμ. ε. ιθ. ιζ. ιη.

Ιω. γ. ιδ.

θέσι καταλιπόντες ἁρμόζειν, τῷ προσκειμένων ἐχώμεθα.

ιδ 8 Ἡτοίμασεν ἐν χρίσει τὸν θρόνον αὐτοῦ. Ἄλλος, Ἥδρασεν ἐν χρίσει. Καὶ αὐτὸς κρινῶ τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ· κρινῶ λαοὺς ἐν εὐθύτητι.

Εἶδες πῶς χρόνον μακρὸν ἀνάγει τὸν λόγον; ὅπου γὰρ θρόνον ἐμνημόνευσε, δείκνυσι τὸ θρόνου τὴν φύσιν, οὐκ ἀπὸ ξύλων συγκειμένην, οὐδὲ πίνος ὕλης, ἀλλ' ἀπὸ δικαιοσύνης. ἐν τῇ δικαιοσύνῃ, φησίν, ἵδρυται. κρινῶ τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ. τὰ γὰρ πρόντα καὶ τὰ μέλλοντα προσφωνῶ. ἡ μὲν γὰρ καθόλου κρίσις, οὐκ τεταμίβυται· ἡ δὲ οὐ μέρεσις, καὶ ἐν τούτοις. πολλὰ γὰρ καὶ νῦν ἔργα ἐργάζεται, ὥστε μὴ τοὺς ἀναισθήτους ἀπρονόητα εἶ νομίζειν τὰ ὄντα. Εἰ δὲ μὴ πάντες ἐν τούτοις τοὺς σφοδρούς ἀπολαμβάνουσι, μὴ θαυμάσῃς. Ἡτοίμασε γὰρ ἡμέραν ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην· τὸ δὲ πρᾶον, Heb. 12. 22. σάδιον καὶ ἀγαθὸν καὶ παλαίσματα. Διὰ δὴ τοῦτο οὐ πάντες τὰ καλὰ ἀξίαν ἀπολαμβάνουσιν, ἀλλὰ τοῖς τε κατορθοῦσιν οὐκ τεταμίβυται δῶρα, τοῖς τε καταπίπτουσιν αἱ χολάσεις· ἐν τούτοις ἡ μυρία καὶ μακροθυμία, ὥστε δι' ἀμετανοίας ἀπονίψασθαι τὰ ἡμαρτημένα. ἀλλ' οὐκ οὐκ ἔστι. ἐπεὶ καὶ ἀνθρώπινος, ἕως μὲν ἐν τῇ ὁδῷ εἶ, κύριός ἐστι μεταβάλεσθαι, ἐκ ἀπαναγκάσθαι χολάσεως· ἐπειδὰν δὲ ἐκ τοῦ τόπου ἐξέλθῃς οὗ δικαστοῦ, ξίφος καὶ δήμιος καὶ βάσανοι. ὅπου καὶ ἐν τούτοις. ἕως μὲν οὖν ἐν τῷ βίῳ τούτῳ ὦμεν τῷ προντι, δυνατὸν διαφυγεῖν τὴν τιμωρίαν μεταβαλομένους· ὅταν δὲ ἀπελθόντες, δυνήσῃ οἰμώξομεν. ἡτοίμασε γὰρ ἐν χρίσει τὸν θρόνον αὐτοῦ. Εἰ δέ τις καὶ τὸ, ἡτοίμασεν, ὅπως ἐκλάβοι ὡς εἴρηται, οὐχ ἁμαρτήσεται. πάντα γὰρ προεσκευασμένα, καὶ τὰ τῆς κολάσεως, καὶ τὰ τῆς σφαγῆς, καὶ τὰ τῆς ψήφου. Οὐκ ἔστι μέλλησις, οὐδὲ χρόνος, οὐδὲ βραδυτὴς παρὰ τῷ Θεῷ, ὅταν ζῶντες δὴ μὴ φθάνωσι τοὺς κοιμηθέντας, 1 Thess. 4. 15. ὥσπερ ὁ Παῦλος λέγει, Ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου, οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας. κρινῶ λαοὺς ἐν εὐθύτητι. ὅρα σοφίαν προφήτου, πῶς λέγει τὰ πρόντα, πῶς τὰ μέλλοντα. τὰ πρόντα, ἐπεξέλθωμεν ἴδωμεν, καὶ ἀπώλετο ὁ ἀσεβής· τὰ μέλλοντα, ἡτοίμασεν ἐν κρίσει τὸν θρόνον αὐτοῦ· καὶ αὐτὸς κρινῶ τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ. ὅτου οὖν ποιῇς, ἵνα ἐκείνοις ἀπιστοῦντες, ἀπὸ τῶν πρόντων λάβωσι τὴν ἀπόδειξιν. 9 Καὶ ἐγένετο Κύριος καταφυγὴ τοῦ πένητος.

ιε Ἄλλος, Τῷ ὑπερτείνοντι. Ἄλλος, Τῷ τεθλασμένῳ. Σωρεύω ἑαυτὸν καὶ πένητα καὶ Psa. 118. 141. πλούσιον καλῶ, καί τοι ἐν βασιλείοις ὤν. ὅτου καὶ ἀλλαχοῦ· Ἐγὼ οὖν πλούσιός εἰμι καὶ πένης. ἤδει γὰρ, ἤδει σαφῶς, ὅτι τὰ μὲν θρόνια πάντα σκιᾶς ἀδρανέστερα, καὶ ὅτι οὐδὲν ἡμῖν ὅπως οἰκεῖον ὡς ἀρετή· τὰ δὲ ἄλλα πάντα φύλλοις ἔοικεν ἐξόντων προσκειμένοις. ὅτι γὰρ ἀρετὴ οἰκεῖον, δῆλον ἐντεῦθεν. ὅταν ἐμὲ ἀπέλθωμεν, ταύτην ἀφέξομεν· σκῆνα δὲ οὐκ ἔτι. οὐκοῦν τοῦτο ἡμῖν οἰκειότερον, τὰ δὲ ἄλλα πόρρωθεν. ὥσπερ οὖν οἰκεῖον λέγομεν τὸ πλησίον ἡμῖν ὄντα· ὅπως δὴ καὶ ταύτην τὴν χρημάτων οἰκειοτέραν καλοῦμεν, ὅτι πλησίον ἐστὶν ἡμῶν ἀεί. θέα δέ μοι αὐτοῦ καὶ τὴν βυνωμοσωΐαν, καὶ τὴν φιλόσοφον ψυχήν. καὶ γὰρ ἵππους ἔχων, καὶ στρατόπεδα, καὶ μυεῖα ὅσα, πάντα σκῆνα ἀφεὶς, τὴν ἀνωθεν ὑπισχνεῖται ροπὴν, καὶ αὐτῷ τὸν σωτηρίαν ἀναπέμπει. οὐ γὰρ εἶπεν, ἐγένετό μοι στρατόπεδα καὶ καταφυγὴ μου, οὐδὲ χρήματα, οὐδὲ τέκνα· ἀλλ' ἐγένετο Κύριος καταφυγὴ τοῦ πένητος. αὐτός μέ, φησιν, ἐν ἀσφαλείᾳ κατέστησεν. οὐδὲν γὰρ τούτης ἴσον τῆς καταφυγῆς, καὶ εἰς βυθὸν λίας καὶ ἀσφαλείας λέγει. τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους καὶ ὑπὸ βουλεύεσθαι ἔνι, καὶ ταχέως θύρᾳ οὐκ ἔνι καὶ ὅξ ἑτοίμου, ἀλλὰ καὶ χρόνου καὶ τόπου καὶ μυείας κωλύονται προσάσεσι· τούτους δὲ πλησίον ὄντας θύρισκεις, μόνον ἐὰν μὴ ἀκριβείας ὑπιζητήσῃς. Ἐπὶ γὰρ λαλιωτός σε ἔρχομαι. ἰδοὺ πάρειμι. καὶ, Θεὸς ἐγγίζων ἐγώ Heb. 11. 6. εἰμι

εἰμὶ, καὶ ὁ Θεὸς παῤῥωθεν. διὰ τοίνυν δεῖ φρόνημα ἡμῶν ταῦτα ἀποδημίας, ἀλλὰ καὶ οἴκοι καθημένους ταύτην ἐπιτελεῖν φιλοσοφίαν. καὶ ποτὲ μὲν ἄξαιρε τοὺς κινδύνων· ποτὲ δὲ οὐκ ἀεὶ τοῦτο ποιεῖ λαμπροτέρους, καὶ τῶν ἐμφρόνων δυνατωτέρους· καὶ ἀμφότερα ὠφελοῦντα τὸν εὐσεβοῦντα. ὅταν γὰρ μετεωρίζωσιν Ⓓ ἀπολωλότες, ἀμφότερα δίδωσιν. Εἰ δὲ μὴ σφόδρα τοῦτο ἔχοιεν ὁ καταρθώματα, μέγει τὸ εἰς ἴσα πᾶν, ὥστε μὴ τῇ παῤῥησίᾳ τοὺς δευτέρους, εἰς ἀπονοίαν αὐτοὺς ἐλθεῖν. ἵνα δὲ μάθῃς ὅτι πολλάκις τοῦτο εἰς ἀπώλειαν ἄγει· ὁ Ἐζεκίας ὑπετάγη ἐπήρθη. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ὅπως αὐτὸν ἔβλαψεν· Ησ. λθ. β. ἀλλ' ὅπερ ἡ τῆς νίκης εὐημερία ἐπῆρεν αὐτὸν τοῦ ἀφρόνου, τοῦτο ἀπὸ τῆς ἀῤῥωστίας αὐτὸν διῤῥθωσεν ἐπήγαγε. Βοηθὸς ἐν εὐκαιρίαις, ἐν θλίψεσι.

Τίνος ἐν εὐκαιρίαις; Εἰς καιρόν, φησὶν, ὅπου χρεία. διπλοῦν λέγει τοῦ εὐκαίρου, ὅτι καὶ βοηθεῖ, καὶ ὅτι εἰς καιρὸν ἐστὶ τοῦτο. εὔκαιρον γὰρ ἐν θλίψει, τοῦτο θλίψιν λέγει. τί δήποτε; ὅτι φιλοσοφίας μήτηρ ἐστὶ, καὶ τοῦ Θεοῦ μᾶλλον ἅπτασθαι τοῦ πόνου. τότε γὰρ μάλιστα ἀναπτεροῦται τὰ ἀφρονα· τότε εὐσυδαιμονοῦντες, πρὸς τὰς ἱκετηρίας γινόμεθα. καὶ καθάπερ ὁ χειμὼν ἀνατείνους καρποὺς πρὸς γεωργίαν ὄντας τῆς γῆς· οὕτως ἡ θλῖψις πρὸς ἀντιμεῖλαι τῆς ψυχῆς. ἀεὶ μὲν γὰρ δεόμεθα αὐτοῦ τῆς βοηθείας, καὶ ἐν εὐημερίαις ὄντες· τότε δὲ μάλιστα, ὅταν ἐν θλίψεσιν ὦμεν, βοηθός. ἐν ταύτῃ γὰρ ἕτερόν τι ἠνίξατο· ὅτι δεῖ καὶ ἡμᾶς ἐνεργεῖς εἶναι. ὁ γὰρ βοηθῶν, τῷ ἐργαζομένῳ βοηθεῖ. διὰ τοίνυν ἡμᾶς ἀναπεπτωκέναι δεῖ, ἀλλὰ καὶ ἱκετηρίαν φέρειν, καὶ ἐλεημοσύνας, καὶ τὰ πρὸς ἑαυτὸν ἅπαντα. ἐπεὶ καὶ σύμμαχοι τοῖς πολεμοῦσι βοηθοῦσιν, οὐχὶ τοῖς ἀναπεπτωκόσι καὶ ἀργοῦσιν. Εἰ τοίνυν βούλει τῆς τοῦ Θεοῦ συμμαχίας ἀπολαύειν, μηδέποτε τὰ σαυτοῦ παῤῥᾳθύμως. οὕτω καὶ ὁ Ἰωὴλ ἐβοηθεῖτο, ἑστὼς καὶ παγκρατιάζων. οὕτω καὶ Ⓓ ἀπόστολοι ἐνεργεῖς ὄντες.

10 Καὶ ἐλπισάτωσαν ὅτι σὲ Ⓓ γινώσκοντες τὸ ὄνομά σου.

Ἄλλος, Καὶ πεποιθήσουσιν, αὐτὶ τοῦ, θαῤῥήσουσι. Συνεχῶς τοῦτο ποιεῖ ὁ προφήτης, ἀπὸ βύβλου εἰς σαβαΐνεσιν πίπτων Ⓦ λόγου, κοινὸς διδάσκαλος ὢν τῆς οἰκουμένης, καὶ Ⓦ θησαυρὸν εἰς τὸ μέσον προτιθεὶς τῆς φιλοσοφίας. καλῶς εἶπεν, Ⓓ γινώσκοντες τὸ ὄνομά σου. Ⓓ γὰρ εἰδότες σέ, φησὶ, καὶ τοῦ αὐτιλήψῃ σου, καὶ τοῦ συμμαχίαν, ἰσχυρὰν ἄγχιστα ἔχουσι τὴν ἐλπίδα τοῦ ὅτι σὺ, ἰσχυρὸν σύμμαχον, καὶ πύργον Εβρ. ε. ιι. ιθ. ἀρραγῆ, καὶ τοῦ λύσιν μόνον ἐπαγγελλόμενον τῶν δεινῶν, ἀλλὰ καὶ παρέχοντα τοῖς δεινοῖς ῥυσθῆναι συγχωρήσαντα. ὁ γὰρ τῶν ἀνθρωπίνων ἀπηλλαγμένος, καὶ τῆς ἀνωθεν ἐλπίδος ἑαυτὸν ἀπορρήξας, καὶ μόνον τὰ χείρονα ἐπάγεται τοῦ ἀπαλλαγῆναι τῶν δεινῶν, ἀλλ' ὅσῳ ἐν αὐτοῖς τοῖς δεινοῖς θορυβοῦται καὶ ταράττεται, τῇ ἐλπίδι τῆς ἀγκύρας ἐκείνης βοηθούμενος. ὅταν γοῦν καὶ Ⓓ τρεῖς παῖδες καὶ μόνον ἀπηλλάττοντο τῆς καμίνου, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ καμίνῳ διατρίβοντες ἐθορυβοῦντο. ἠδεισαν γὰρ τοῦτο τῶν Θεοῦ συμμαχίαν. διὰ τοι τοῦτο ἕτερός φησι· καὶ πεποιθήσουσιν, αὐτὶ τοῦ, θαῤῥήσουσι. πολλῷ γὰρ μείζων τῆς ἀρχῆς τῆς ἀπὸ τῶν θορύβων ἡ ἀσφάλεια ἡ ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τῆς εἰς Ⓦ Θεόν. τὰ μὲν γὰρ δυνάμεθα πάντα, ἡ δὲ θεία καὶ ἄμαχος. ὅπερ εἶπεν, ὅτι ἐλυμήνατο βοηθός, ὅτι ἐλυμήνατο καταφυγή, δείκνυσι καὶ πῶς γίνεται. πῶς οὖν γίνεται; ὅταν μόνῳ μόνως διὰ παντὸς εἰς αὐτὸν ἐλπίζοντες. εἰ δὲ μὴ εὐθέως λύει τὰ δεινὰ, καὶ τοῦτο πρὸς τῆς σῆς γίνεται δοκιμῆς. ὥσπερ γὰρ δυνάμενος μὴ ἀφεῖναι ἐπελθεῖν, ἀφίησιν, ἵνα φερτότερον ἐργάζηται· ὅταν καὶ δυνάμενος ἐκ παραυτίκα λύσαι, μέλλει δὲ ἀναβάλλεσθαι πάλιν, ὑπτείνων σε τοῦ εὐτονῆσαι, καὶ τοῦ ἐλπίδα γυμνάζων, καὶ τοῦ πρὸς αὐτὸν θερμότερον προσεύξασθαι ποιῶν. καὶ ὅτε ἀεὶ θλίβεσθαι συγχωρῇ, ἵνα μὴ ἀποκάμωμεν, ὅτε ἀεὶ ἀνίεσθαι, ἵνα μὴ ἀναπέσωμεν.

Ὅπι οὐκ ἐγκατέλιπες σοῦ ἐκζητοῦντάς σε, Κύριε.

Συρ. C. 1. 12. Ἄλλος, Οὐ γὰρ ἐγκατέλιπες. Οὕτω καὶ ἕτερός φησι, Ἐμβλέψατε εἰς ἀρχαίας ἡμέρας, καὶ ἴδετε, τίς ἤλπισεν ὅτι Κύριον, καὶ κατησχύνθη; ἢ τίς ἐπεκαλέσατο αὐτόν, καὶ ἐγκατέλιπεν αὐτόν; καὶ πῶς ζητεῖται ὁ Θεός, φησιν, ὁ πρωταχοῦ ὤν; ἀσυνδήτῳ δὲ τῇ θυμίᾳ, καὶ ἀπαλλαγῇ τῆς βιωτικῆς. πολλὰ γὰρ ἐν χερσὶ δὲ τῷ ὀφθαλμῷ ἔχοντες οὐκ ἴσμεν, ἀλλὰ περιερχόμεθα ζητοῦντες πολλάκις ἃ κατέχομεν, ὅταν πρὸς ἕτερον ἡ διάνοια τετραμμένη ᾖ. πῶς οὖν ὅτι ζητεῖν Θεόν; ὅταν οὐκ ἦ τὸν διάνοιαν σωτείνωμεν, ὅταν τῆς βιωτικῆς ἀπαλλαγῶμεν. δεῖ γὰρ ὁ ζητῶν, πρόθυμα ἐκβαλεῖν τῆς ψυχῆς, πρὸς ἐκεῖνο ὃ ζητούμενον ἔρχεται. καὶ οὐκ ἁπλῶς ζητεῖν χρή, ἀλλὰ καὶ ἐκζητεῖν. ὁ ἐκζητῶν, οὐκ αὐτὸς ζητεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους λαμβάνει βοηθούς, ὥστε θᾶττον τὸ ζητούμενον. ἀλλ' ὅτι μὲν τῆς βιωτικῆς πολλάκις ζητήσαντες οὐχ εὕρομεν, ὅτι ἡ τῶν πονηρῶν, οὐκ ἐνταῦθα, ἀλλὰ ἀνάγκη πᾶσα ζητοῦντα εὑρεῖν. καὶ γὰρ ἐθέλοντας μόνον

Ματθ. ζ. η. ὅτι ζητῆσαι, οὐκ ἀφίησιν ἡμᾶς πολλὰ κοπιᾶσθαι ὁ Θεός. διὰ τοῦτο λέγει· Πᾶς ὁ ζητῶν εὑρίσκει.

ἀ 11 Ψάλατε τῷ Κυρίῳ τῷ κατοικοῦντι ἐν Σιών. Ἄλλος, Τῷ καθημένῳ.

Ἀναγγείλατε ἐν τοῖς ἔθνεσι τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ.

Ησ. ξς. α. Ψαλ. ζδ. δ. Ἄλλος, Ἐν τοῖς λαοῖς μνημόσυνα αὐτοῦ. Τί λέγεις; Οὗτος ὁ μέγας θεὸς καὶ ἐν γῇ οὐκ ἔστω πόθεν, ὃς ἐν τῇ χειρὶ τὰ πέρατα τῆς γῆς, ὅστις ἐν Σιὼν οἰκεῖ; ναί. οἴκησιν γὰρ ἐν τούτοις ἐποιήσατο διὰ τὸ προσκλίνεσθαι λέγει (ἀπέρατος γὰρ αὐτοῦ ἡ μεγαλωσύνη) ἀλλὰ διὰ τὴν οἰκειότητα τὴν πρὸς τὸν τόπον, καὶ ὃ οἰκείως ἔχειν πρὸς αὐτόν, διὰ τοῦτο Ἰουδαίους διὰ τῆς συγκαταβάσεως ταύτης πρὸς αὐτὸν ἐπιστρέφεσθαι. ἐπεὶ καὶ οἰκία διὰ τοῦτο λέγεται ἐφ' ἡμῶν, διὰ τὸ οἰκείως ἡμᾶς ἔχειν πρὸς αὐτήν. καὶ ἐν ἡμῖν τὸ οἰκεῖν λέγεται, ὁ προσελήλυθεν ὑφ' ἡμῶν, ἀλλ' οἰκείως πρὸς ἡμᾶς ἔχων. Σιὼν τὴν ἁγιωτάτην ἐκκλησίαν

Εβρ. ιβ. κγ. κδ λέγει. προσεληλύθατε γὰρ ὄρει Σιών, καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων. καὶ εἰκότως ὄρος ἡ ἐκκλησία, διὰ τὸ βέβαιον, καὶ πάγιον, καὶ ἄσειστον. καθάπερ γὰρ ὄρος σαλευθῆναι δύνατον, οὕτως οὐδὲ τὴν Θεοῦ τὴν ἐκκλησίαν. διαγγείλατε ἐν τοῖς ἔθνεσι τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ. κήρυκας εἰσὶ βούλεται τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ μηδέποτε αὐτὰς καταπαύειν τὰς εὐεργεσίας. καὶ τοῦτο πρωταχοῦ ζητεῖ, διά τε τοῦ λέγειν τὰς, διά τε τοῦ ἀκούειν τὰς. καὶ γὰρ καὶ τούτοις κέρδος, καὶ ἐκείνοις, ἐὰν πρόσεχωσιν.

12 Ὅτι ἐκζητῶν τὰ αἵματα αὐτῶν ἐμνήσθη. Εἶδες τὰ ἐπιτηδεύματα ποῖα λέγει; τὰς εὐεργεσίας. ἐνταῦθα καὶ μέγα τι αἰνίττεται δόγμα· ὅτι οὐκ ἔστι φόνος ἀπιμωρητὶ ὑπομένων, ἀλλ' ἐκδικεῖται πάντως. ὃ καὶ ἐν τῇ Γενέσει Μωϋσῆς δείκνυσι,

Γεν. θ. ε. λέγων· Τὸ αἷμα ὑμῶν ἐκζητήσω. τοῦτο τῆς ἀπείρου πονηρίας δεῖγμα, τῆς ἐκτεταμένης αὐτοῦ κηδεμονίας. Εἰ δὲ μὴ κατὰ πόδας ἐκζητεῖ, μὴ θαυμάζῃς. δίδωσι γὰρ τοῖς ἁμαρτάνουσι μετανοίας ἀφορμήν. Οὐκ ἐπελάθετο τῆς κραυγῆς τῶν πενήτων.

Ὅρα πάλιν τοῦ πένητας εὐδοκιμοῦντας. οὐκ ἁπλῶς λέγει τοὺς πένητας· ἀλλ' ἐ-

Ματθ. ε. γ. κείνους τοὺς πτωχοὺς τῷ πνεύματι, καθὼς ὁ Χριστὸς φησιν. Οὗτοι γὰρ μάλιστα ἀκούουσι θυμοῦ, καὶ ταπεινοὶ τὴν καρδίαν, καὶ συντετριμμένοι. δύο δὲ ἐνταῦθα λίθησι, καὶ θυμὸν, καὶ ταπεινοφροσύνην. Ἐπὶ τίνα γὰρ ἐπιβλέψω, φησὶν, ἀλλ' ἢ ὅτι τὸν ταπεινὸν, καὶ

Ησ. ξς. β. ἡσύχιον, καὶ τρέμοντα μου τοὺς λόγους; καὶ πρωταχοῦ ὄγκημα θυμοῦ θεύσεται ταπεινοφρο-

Συν. ἐπιστ. γὰρ Κύριος τοῖς συντετριμμένοις τὴν καρδίαν. ὥστε φλεγμονὴν δεῖ μάλιστα ἀ-

α. Τιμ. β. ν. πολλάσσειν τὸν θυμόν. ὁ δὲ Παῦλος ζητεῖ, λέγων· Χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ. καλῶς εἶπε, τῆς κραυγῆς τῶν πενήτων, κραυγὴν λέγων τὴν ἀφορμὴν τῆς διαβολῆς, ἣ

τ

τ᾽ τόνον τῆς φωνῆς. τῷ γὰρ εἰπεῖν, οὐκ ἐπελάθετο, ἐδήλωσεν ὅτι συνεχῶς ἐκάλεσεν ἐκεῖνοι, καὶ οὐκ ἐκ παροιμίας ἐτύγχανον. Τί τοίνυν ἐστὶν, ὃ λέγει; μὴ νομίσητε ὅλως ἐπελάθετο ὁ Θεὸς, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐπεξῆλθε. καὶ γὰρ αὐτῷ ἴδιον τὸ τὰ τοιαῦτα ζητεῖν, καὶ μηδενὸς προδιδασκαλοῦντος· ὅταν γὰρ προδιδασκάλωσι, καὶ ταπεινοὶ ὦσι προδιδασκαλούμενοι ὧδε, πολλῷ πλέον. 13 Ἐλέησόν με, Κύριε, ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου·

14 Ὁ ὑψῶν με ἐκ πυλῶν τοῦ θανάτου, ὅπως διὰ ἐξαγγείλω πάσας τὰς αἰνέσεις σου ἐν C. 9
ταῖς πύλαις τῆς θυγατρὸς Σιών. Ἄλλος, Τὰς ὑμνήσεις σου. Ἄλλος, Τὰς ἐπαίνους σου. Ὅρα αὐτὸν διηνεκῶς τὴν ὀργὴν προσπλωμβύον. καὶ γὰρ ἀπαλλαγεὶς τῶν δεινῶν, καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ γενόμενος, οὐκ ἀφίσαται τοῦ πάλιν βοᾶσθαι, λέγων, ἐλέησόν με, καθὼς τῶν μελλόντων αὐτὸν προδιδασκαλῶν. ἀεὶ μὲν γὰρ δεόμενα τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας· μάλιστα δὲ ἐν τῇ τῶν κακῶν ἀπαλλαγῇ. ἕτερος γὰρ ἄγα δέχεται πόλεμος τοῦ προτέρου χαλεπώτερος, ὁ τῆς ῥᾳθυμίας, ὁ τῆς ἀπονοίας· καὶ σφοδρότερον ὁ διάβολος πνᾷ. ὥστε μάλιστα μετὰ τὸ ἀπαλλαγῆναι τῶν κακῶν, δεόμενα τῆς ῥοπῆς ἐκείνης, ἵνα εὐκόλως τὰς εὐημερίας ἐνέγκωμεν. ἐπεὶ καὶ Ἰουδαῖοι τῶν Αἰγυπτίων ἀπαλλαγέντες, ἐν χαλεπῷ ἦσαν πολέμῳ, τῇ ἀπονοίᾳ καὶ τῇ ῥᾳθυμίᾳ. τότε γοῦν μάλιστα καὶ ἀπέθανον, μὴ δυνηθέντες γρατηγῆσαι καλῶς. ὅπου γὰρ ὅτε μὲν λαιμάργησαν, ὅτε δὲ μακροψυχήσαν ἔκτισαν ἡμαίως, ἀλλὰ τῶν Αἰγυπτίων τὰ πάθη ἐζήλωσαν, ταῦτα αὐτοὺς ἀπώλεσε. καὶ ὁ Δαβὶδ ὅπου τοῦ Σαοὺλ ἀπαλλαγεὶς τῶν δεινῶν, καὶ τῶν ἄλλων πολεμίων, ὅπου ἀνέσεως ἀπέλαυσε, χαλεπώτερον ἐστὶ πόλεμον, ἢ τῆς ἀκηλάσου ὑπερηφανίας, ὃς δὴ καὶ μειζόνως αὐτὸν ἐκόλασε. διὰ δὴ μάλιστα δεῖ φοβεῖσθαι, ὅταν τῶν δεινῶν ἀπαλλαγῶμεν. καθάπερ γὰρ ἀκμὴν δεδεμένον οὐχ οὕτω φοβούμεθα, ὡς ἀφεθέν· οὕτω δὴ καὶ τὸν κακίαν οὐχ οὕτως ἐν θλίψει δεδοικέναι χρή (τότε γὰρ δέδεται τῇ ἀθυμίᾳ, καὶ τοῖς ἄλλοις δεσμοῖς) ἀλλὰ μετὰ τὴν ἄνεσιν δεῖ δεδοικέναι. διὰ δὴ τοῦτο ὄψει πολλάκις τοὺς θυμουμένους μείζονα τῶν κακῶν ἐργαζομένους δεινά. οὕτω καὶ Ἐζεκίας μετὰ δεῖ Βασ. κα. ιζ.
ὃν ἔμελλεν ἀπόλλυσθαι. διὰ καὶ φησιν· Ἀγαθόν μοι, ὅτι ἐταπείνωσάς με. καὶ Ψαλμ. ριη. οα.
τὸ ἔλεον ζητεῖ πάλιν μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν, ὡς ὑπὲρ τοῦ ἐλέους, τοῦ παθεῖν κακῶς. ἴδε γὰρ τὴν ταπείνωσίν μου ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου. καὶ ἕτερον πάλιν· ὁ ὑψῶν με ἐκ τῶν πυλῶν τοῦ θανάτου. καὶ γὰρ τοῦτο τὸ προσάπτειν καὶ κηδεμόνα καταφεύγω, καὶ ἀεί μοι χεῖρα πρέχοντα. Εἶδες αὐτὸν ἐν τῇ αἰτήσει τῶν μελλόντων εὐχαίρειαν ὑπὲρ τοῦ προλέγοντων γινόμενον, καὶ διπλοῦν λέγοντα βύεργεσίαν; ὃ γὰρ εἶπεν, ὁ ἀπαλλάττων με τῶν πυλῶν τοῦ θανάτου, ἀλλ᾽, ὁ ὑψῶν με. ὃ γὰρ μέγεθος τοῦ λύσαι καὶ δεινὰ ἴσατο ἡ βύεργεσία τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ θαυμαστοὺς ἐποίει, καὶ ὑπερδόξους, καὶ λαμπροτέρους, καὶ ὑψηλοτέρους. καὶ οὐκ εἶπεν, ἐκ τῆς πύλης, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν πυλῶν, τὸ πολὺ τοῦ κινδύνου δηλῶν. ὅπως διὰ ἐξαγγείλω πάσας τὰς αἰνέσεις σου ἐν ταῖς πύλαις τῆς θυγατρὸς Σιών. ὃ ποιῶν τοῖς ἄλλοις προτίνησε, τοῦτο καὶ αὐτὸς ποιῶ. ἀναγείλατε γὰρ, φησὶν, ἐν τοῖς ἔθνεσι τὰ ὑπερτηδεύματα αὐτοῦ· τοῦτο καὶ ἐγὼ νῦν ἐργάζομαι· καὶ οὐκ ἐργάζομαι ἁπλῶς, ἑνὸς παρόντος καὶ δύο καὶ τρισὶν, ἀλλ᾽ ἐν μέσῳ θεάτρῳ.

15 Ἀγαλλιάσομαι ὅτι τῷ σωτηρίῳ σου. Τοῦτό μοι δηλόν ἐστι, τὸ δηλοῦν σοῦ ἔργα ποιῆσαι θέλω, τὸ δηλοῦν σοῦ σωτηρίας ἀπολαῦσαι. ὅταν δὲ καὶ ἡμεῖς μὴ πάντως σωθῆναι ζητῶμεν, μὴ πάντως ἀπαλλαγῆναι τῶν δεινῶν πάντα ποιῶμεν, ἀλλὰ μετὰ Θεοῦ. τοῦτο γὰρ λέγω, δηλοῦν ἐπαιδαγωγημένους ἐν ταῖς νόσοις, καὶ ἑτέρας παιδαγωγίας ὑπομένοντας εἰς προθυμίαν τῆς ἀρρωστίας. τοῦτο γὰρ οὐχὶ σωθῆναί ἐστιν, ἀλλ᾽ ἀπολέσθαι. ἡ γὰρ μελλὴ σωτηρία, τὸ δηλοῦν τοῦ Θεοῦ σωθῆναι. Ἐνεπάγησαν ἔθνη ἐν διαφθορᾷ, ἣν ἐποίησαν.

ἐποίησαν. Ἄλλος, Ἐβαπτίσθησαν. Διαφθορὰν τὴν κακίαν λέγει. Οὐδὲν γὰρ οὕτω διαφθείρει, ὡς κακία. Οὐδὲν γὰρ ἀδενέστερον τοῦ πονηροῦ· τοῖς οἰκείοις ὅπλοις ἁλίσκεται. ὥσπερ ὁ σίδηρος ὑπὸ τοῦ ἰοῦ, καὶ ὁ ἔριον ὑπὸ τοῦ σητός· οὕτω καὶ ὁ πονηρὸς ὑπὸ τῆς κακίας. ὥστε καὶ πρὸς τῆς πρὸς τοῦ Θεοῦ ὁμιλίας, αὐτὴ ἡ κακία Ⓦ ἐργάτιν ἀπαιτεῖ δίκην. ὅπου γὰρ πολλὰ πρὸς τῆς ἄνω σπίνης διελέχθη καὶ πρὸς τῆς τοῦ Θεοῦ ῥοπῆς, αὕτη ὑπὸ τοὺς πόδας ἔπεισεν, ἀλλὰ μέλλει πολλάκις καὶ ἀναβάλλεται, καὶ τοῦτο τοὺς πολλοὺς ῥᾳθυμοτέρους ποιεῖ· δείκνυσιν ὅτι θύραις τὴν ὁμιλίαν ὕσαν, καὶ τοιούτων τοὺς πονηροὺς ὑποτιθέμενον. καθάπερ καὶ ὁ Παῦλός φησι· Καὶ τὴν ἀντιμισθίαν, ὡς ἔδει τῆς πλάνης αὐτῶν, ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες. καὶ ὅρα πῶς κυρίως κέχρηται ταῖς λέξεσιν. ἐνεπάγη, φησί· τουτέστι, καταπαχέως κατεχέθη, ἀφύκτως αὐτῷ γέγονεν ἡ ὀπτασία. Ρσ. α. κζ. 5 10

λή. Ⓒ πάλιν, 16 Ἐν παγίδι ταύτῃ, ἣν ἔκρυψαν, συνελήφθη ὁ πούς αὐτῶν.

Δεσμοῖς ἀλύτοις, φησὶν, Ⓐ πονηροὶ πειθόμενοι. Ταῦτα ὅτι τῶν ἀποστόλων καὶ ὅτι τῶν Ἰουδαίων γέγονεν. ὅτε γὰρ τοῖς ἀποστόλοις ἐπολέμουν, ἐκείνοις μὲν οὐδὲν ἔβλαπτον· ἐαυτοὺς δὲ μείζοις πειρεβαλον κακοῖς, πόλεως, καὶ ἐλευθερίας, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐκπίπτοντες. καὶ ὃ μὲν κήρυγμα ηὔξανετο, Ⓐ δὲ ὀπτασιαλύοντες κατελύοντο. καὶ Ⓐ τοὺς Δαν. γ. κγ. τρεῖς παῖδας ἐμβαλόντες εἰς τὴν Βαβυλωνίαν κάμινον, ἐκ αὐτῆς πάλιν ἐάλωσαν· Δαν. κδ. ὁ δὲ καὶ ὅτι τοῦ Δανιὴλ γέγονεν. Ἀλλ' ὅτι μὲ τοῦ Δανιὴλ εἰκότως γέγονεν (ἀμοὶ γὰρ αὐτὸν ἐνέβαλον) ὅτι δὲ τῶν τειῶν παίδων, οἱ δήποτε, τοῦ βασιλέως ἁμαρτόντος, Ⓐ ποῦ τῆς καμίνου ἐξῶτες ὅτοι κολάζονται; ὅπου δὲ Ⓐ καταφλεχθέντες ὅτοι ἦσαν τῷ ὀπτάγματι τοῦ πυρὸς ὑπηρετήσαντες, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ προσκυνήσαντες. ὃν παγὶς δι, ἣν ἔκρυψαν. Ὅρα πῶς ἔδειξεν αὐτῶν τὴν κατηγορίαν. ὅπου γὰρ αἰσχύνης ἐν τῷ γινομένῳ, διὰ τοῦτο κρύπτουσι, καὶ λανθάνειν πειρῶνται. 17 Γινώσκεται

C Κύριος κρίματα ποιῶν. Ἄλλος, ἐγνώσθη κρίμα ποιήσας. τουτέστι, κολάζων, ἐκδικῶν, ἐπεξιών. Εἶδες ἕτερον εἶδος εὐεργεσίας ἀπὸ κολάσεως; ὁ γὰρ δὴ μόνον τοὺς κολαζομένους ἀγαθοποιοτέρους ποιεῖ, ἀλλὰ καὶ τὴν αὐτῶν γνωσίαν ἐκλάμπειν παρασκευάζει Ⓦ λόγον. καὶ ἴδοι τις ἂν μᾶλλον αὐτὸν ἐντεῦθεν ὀπτηρέφοντα τοὺς ἀνθρώπους Μαρκ. ε. ιε. ὅτε γοῦν τῆς χρημάτων εἴασεν ἐνεχθῆναι τῷ ἀτέλλει, τότε μάλιστα ἔξεπλάγησαν Ψαλ. ρ. λη. καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ Ⓐ Ἰουδαῖοι, Ὅτε ἀπέκτεινεν αὐτούς, τότε ἐξεζήτουν αὐτόν. * καὶ οὐ δήποτε τοῦτο ἁπλῶς ποιεῖ μᾶλλον; ὅτι δὲ βούλεται βιαιότερον, ἀλλὰ καὶ παιρεπικώτερον ἐπὶ τῆς ἀρετῆς καταρθοῦσθαι, Ⓒ μᾶλλον εὐεργετημένους ἢ κολαζομένους. καὶ πόσῳ, φησὶ, βέλτιον, ἀναγκὴ εἰ ἀγαθὸν, ἢ παιρέσει κακόν; Οὐκ ἔστιν ἀγαθὸν εἰ ἀναγκὴ. ὁ μὲν γὰρ τῷ δεσμῷ νενομισμένος καλὸς, οὐκ ἔσται ἀεί ποτε καλὸς, ἀλλὰ τῆς ἀνάγκης ἀπαλλαγείς, ἐπεμνήσθη πρὸς τὸ κακόν. ὁ δὲ παιδαγωγούμενος ὥστε παιρέσει γνώσεσθαι καλὸς, γνώμενος, πάγιος μένει. Ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτοῦ συνελήφθη ὁ ἁμαρτωλός. Οὐ τῶν χειρῶν δὲ Θεοῦ εἶπεν, ἀλλὰ τῶν χειρῶν τὸ ἁμαρτωλοῦ. Εἶδες πῶς ποικίλλει Ⓦ λόγον, Ⓒ τὸ μὲν ἄνωθεν φέρων ὁμιλίαν, καὶ τὸ ἀπὸ τῆς κακίας ἐπάγων δίκην; πῶς τὸ μὲν ἄνωθεν ὁμιλίαν; γινώσκεται Κύριος, φησὶ, κρίματα ποιῶν. πῶς τὸ ἀπὸ τῆς κακίας δίκην; ἐνεπάγησαν ἔδωκε δὲ διαφθοράν, ἣν ἐποίησαν. καὶ πάλιν τὸ ἀπὸ τῆς πονηρίας· ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτοῦ συνελήφθη ὁ ἁμαρτωλός. ὅτε γὰρ μόνον τὸ πρὸς τὸ Θεοῦ λέγει ὁμιλίαν, ὅπου μέλλει πολλάκις καὶ βραδύνειν· ὅτε μόνον τὸ ἀπὸ τῆς κακίας, ὅπου πολλοὶ τούτῳ καὶ ἐμφιλοχωροῦσιν· ἀλλ' ἑκατέρωθεν ἀσφαλίζεται Ⓦ λόγον. διὸ φησὶν, ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτοῦ συνελήφθη. Ρσ. α. κζ. Ψαλ. θ. λ. Δαν. γ. κγ. Δαν. κδ. 5 10 15 20 25 30 35 40

α' Ἄλλος, Ταρσῶν αὐτοῦ. μὴ τοίνυν νόμιζε ἑτέρῳ καταισχύνειν τὰ μὴ χαμήματα, ὅταν ὀπτασία λύῃς.

ὑπιδυλβύης. σεαυτῷ γὰ πλέκεις τὰ σίκινα.

Ὠδὴ ιʹ. ᾠδὴ ψαλμ. Ἄλλος, Φθογγὴ ἀεί. Ἄλλος, Μελῳδημα ἀεί. Ὁ ὢ Ἐζεκίας, Ἐγραψα στέλ. 18 Ἀποστραφήτωσαν ⓐ ἁμαρτωλοὶ εἰς τὰ ᾅδου, πάντα τὰ ἔθνη τὰ ὑπιλαθανθανόμενα τὸ Θεοῦ. Ἄλλος, Ἀναστρέψουσι. πάλιν τοῖς αὐτοῖς ὑπομένει, δεικνὺς ὅτι ἡ κακία τῶν κόλασιν ἔχει συγκεκληρωμένην, καὶ ἡ ἀσέβεια θάνατον φύκτει, καὶ ἡ ἁμαρτία κινδυνώδης. 19 Ὅτι οὐκ εἰς τέλος ὑπιλησθήσεται ὁ πένης, ἡ ὑπομονὴ τῶν πενήτων οὐκ ἀπολεῖται εἰς τέλος.

Ἄλλος ἑρμηνευτὴς φησιν· Οὐ γὰ εἰς τέλος ἡ προσδοκία τῶν πράων ὑπιλησθήσεται. καλῶς εἶπεν, εἰς τέλος· δεικνὺς ὅτι οὐκ ἀεὶ ἄνεσίν τις ὑπιζητεῖ. ποῦ γὰ δεηθήσεται τὰ τῆς ὑπομονῆς, εἰ ἀεὶ ἄνεσις μέλλοι εἶ; ὃ λέγει, τοῦτο ἔστι· δίκην δώσουσιν ⓐ πονηροὶ, καὶ τὰ ἑξῆς πείσονται. ὁ γὰρ ἀνέξεται ὁ Θεὸς ἀεὶ πάντος τοῦ ἀδικουμένου ἐν ὑπιδυλαῖς εἶ). ἐντεῦθεν καὶ τούτους προμηθεῖται, καὶ ἐκείνους φοβᾷ, καὶ τὸ Θεοῦ δείκνυσι τὸ φιλανθρωπίαν· ὅτι καὶ ἡ μέλλησις τοὺς μὴ δοκιμωτέρους ἐργάζεται, τοὺς δὲ εἰς μετάνοιαν ἕλκει. ὅρα πάλιν τοὺς πένητας οὐδοκιμοῦντας· πένητας οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ τοὺς ταπεινωμένους τῇ καρδίᾳ. οὗτοι γὰρ μάλιστά εἰσι καὶ πρὸς ὑπομονὴν ὑπιτήδειοι. μᾶλλον δὲ ἄλληλα συνκατασκευάζει ταῦτα, ἡ ταπεινοφροσύνη τὸν ὑπομονήν, ἡ ὑπομονὴ τὸν ταπεινοφροσύνην. Εἰ δέ τις εἴποι, καὶ πῶς πενία, ἡ ταπεινοφροσύνη; ἐκεῖνο ἐροῦμεν· ὅτι αὕτη ὑπιτηδειοτέρα πρὸς ἀρετήν. ὁ μὲν γὰρ πλοῦτος ἀλύει, καὶ θορυβεῖται· ὁ δὲ πένης πάντα ῥᾳδίως φέρει, καθάπερ ἐν παλαίστρᾳ τῇ πενίᾳ πολλάκις γυμναζόμενος. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν, Ὅτι δύσκολον μὴ Ματθ. ιθ. κγ. πλούτου εἰς τὴν βασιλείαν ἐλθεῖν. Τί δέ ἐστιν, οὐκ ἀπολεῖται εἰς τέλος; οὐδέποτε, φησὶν, ἀλλὰ πάντως ἀπολήψεται ⓦ οἰκεῖον καρπόν. ὅπερ ὑπὲ τῶν βιωτικῶν οὐκ ἔνι, ἀλλ' ἐκπίπτει τὸ τέλους πολλάκις, τῶν πόνων ἀπολωλότων. καὶ γὰ ὁ γεωργὸς ἀναμένει, καὶ ἔμπορος· πολλάκις δὲ ἀπὸ τῆς τῶν ἀέρων ἀνωμαλίας ἀμφοτέρους τὸ καρπὸν τῶν πόνων ἐκπίπτουσιν. ὑπὲ δὲ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔνι τοῦτο· ἀλλὰ ἀνάγκη πάντως ἀπολαῦσαι τὸ τέλους. ὁ μακρὸν δὲ τοῦτο εἰς τὴν μακροθυμίας λόγον, ὃ θαῤῥεῖν ἀεὶ τοῖς τέλους.

ἀ 20 Ἀνάστηθι Κύριε, μὴ κραταιούσθω ἄνθρωπος. Ἄλλος, Μὴ θρασυνέσθω. Κριθήτωσαν ἔθνη ἐνώπιόν σου. Ἄλλος, Καὶ κρινέσθωσαν σου. Εἰπὼν τὸν κακὸν τὸν κατέχουσαν τοὺς πλείους τῶν ἀνθρώπων, καὶ διηγησάμενος τὴν πονηρίαν, καὶ ἁρπαγὰς, τὰς πλεονεξίας, τὰς αἱματοφονίας, παρακαλεῖ ⓦ Θεὸν ὑπὲ τούτων ἀδικουμένων βοηθεῖας. τοιαῦτα γὰ τὰ ἀγῶνα καὶ παλαίσματα, μὴ τὰ ἑαυτῶν μεμνῆσθαι μόνον, ἀλλ' ὥσπερ ἀπὲ μιᾶς οἰκίας, τὸ οἰκουμένης, ἢ σώματος ἑνὸς, τὸ τῶν ἀνθρώπων πλήθους, οὕτω παρακαλεῖ τὸν Θεόν. ἀνάστηθι Κύριε, μὴ κραταιούσθω ἄνθρωπος. Τί δέ ἐστιν, ἀνάστηθι Κύριε; ἐπέξελθε, φησὶ, βοήθησον, κόλασον τοὺς ἀδικοῦντας. καὶ καλῶς τοῖς ὀνόμασι γυμνοῖς ἐχρήσατο, εἰπὼν, ἀνάστηθι, καὶ μὴ κραταιούσθω ἄνθρωπος· ὥστε δηλῶσαι, ὅτι ὁ βύτελης, ὁ ἀπὸ γῆς, ὁ τέφρα καὶ κονιορτὸς. κρινέσθωσαν ἔθνη ἐνώπιόν σου. τί ὄφελος τοῦτο; δότωσαν δίκην, φησὶ, τῶν ἁμαρτημάτων· καὶ γενόμενοι τῇ μακροθυμίᾳ βελτίους· ἀπαίτησον βλάβας τῶν τετολμημένων.

21 Κατάστησον, Κύριε, νομοθέτην αὐτοῖς. γνώτωσαν ἔθνη, ὅτι ἄνθρωποί εἰσι. Διάψαλμα. Ἄλλος, Ἀεί. τί ὄφελος, κατάστησον νομοθέτην αὐτοῖς; ἐπεί, φησὶ, καθάπερ ἐν αὐτονομίᾳ πάντα προῆγον, μὴ θέλοντες διδόναι δίκην, ἐπέξελθε, καὶ γενέσθω αὐτοῖς ἡ παιδεία ἀντὶ νομοθεσίας. τοῦτο καὶ ἕτερος δηλῶν, εἶπε, Κατάστησον, Κύριε, φόβημα αὐτοῖς. ὅρα πῶς ὁ κόλασιν αὐτῶν ὑπιζητεῖ, ἀλλὰ νομοθεσίαν, καὶ διόρθωσιν, καὶ ὁ μὴ παραίνεσιν ζῆν. ἔσται γὰ ἡ παιδεία αὐτοῖς, φησὶν, ἀντὶ νομοθεσίας· οὐκ αὐτοῖς ὃ

μόνον,

μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερος. καὶ ἵνα μάθῃς ὅσον ὁ κέρδος, καὶ πῶς καταγέλλει νόσημα, ἄκουε τοῦ ἐξῆς. γνώτωσαν ἔθνη, φησίν, ὅτι ἀνθρωποί εἰσιν. ὁ δὲ λέγει τοῦτο ἔστι· πολλοὶ καὶ τῶν ἀπολωλέκασιν, ἐπελάθοντο τῆς φύσεως, εἰς μοιρίαν ἐξώκειλαν, ἠγνόησαν ἑαυτούς, καὶ καλῶς προσέθηκε, ὅ ἀεί, ἵνα δηλώσῃ, ὅτι οὐκ ἐν ταῖς δυσπραγίαις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς εὐημερίαις. ἀλλὰ γὰρ αἱ καλάμαι ἀνθρώπους ἡμᾶς, ἔχοντες φόβον ἀκμάζοντα, καὶ τὴν μνήμην τῶν συμβεβηκότων δεινῶν, καὶ εἰς εὐημερίαν ἔλθωσιν, εἴσονται τὴν ἑαυτῶν φύσιν. ὁρᾷς πῶς ἀπὸ τῶν ποιήσεως τὸν δέσποτα, καὶ τὴν μανίαν ἀξιοῖ διορθωθῆναι; τὸ γὰρ ἑαυτὸν ἀγνοεῖν, ἑκάστης μοιρίας, καὶ φρενίτιδος χαλεπώτερον. τὸ μὲν γὰρ ἀνάγκης νόσημα, τὸ δὲ διεφθαρμένης προαιρέσεως.

22 Ἵνα τί, Κύριε, ἀφέστηκας μακρόθεν, παροράς ἐν εὐκαιρίαις, ἐν θλίψεσι; Ταῦτά φησιν ὁ προφήτης, οὐκ προσώπων τῶν θλιβομένων δαιμόνων καὶ δόμους, οὐκ ἐγκαλῶν· μὴ γένοιτο. ἐπεὶ καὶ πολλοὶ τῶν θλιβομένων ἀπὸ τῆς οἰκείας προσηκόντως χαίρειν ἀξιοῦσι γενέσθαι τοῦ κρίσιν· καθάπερ οἱ περιτόμιοι, μηδέπω τελείας γνομένης τῆς τομῆς, δάκνουσι τὴν ἰατρὸν ἀποσπῶντα τὸ χεῖρον· οὕτω καὶ ἡμῖν χαίρειν αἰτοῦντες, τῷ μὴ φέρειν τὰς ὀδύνας, τοῦτο πάσχοντες. καὶ πολλάκις πρὸς τοὺς ἰατροὺς βοῶσι, ἐβασάνισάς με, ἀπώλεσάς με, αἰχμάλωτόν με· ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα τὰ Δαυϊκὰ ῥήματα, ἀλλὰ τῆς ὀδύνης. οὕτω δὴ πολλοὶ καὶ τῶν μικροψύχων ἐν ταῖς θλίψεσι λέγουσι, τοὺς πόνους οὐ φέροντες. καὶ ὁ Σοφονίας ὃν τοιοῦτόν τινα μεταχειρίζει λόγον. ἀλλὰ ταῦτα ἐν τῇ παλαιᾷ, ὅτε σύμμετρα ἦν τὰ σκάμματα· τῆς δὲ ἐν τῇ καινῇ πόρρω τὰ τοιαῦτα φιλοσοφίας. 23 Ἐν τῷ ἐμφυσᾶσθαι τὸν ἀσεβῆ, ἐμπυρίζεται ὁ πονηρός. συλλαμβάνονται ἐν Δαβυλίοις, οἷς Δαλεγίζονται.

α' Ἄλλος, Συλληφθήτωσαν. 24 Ὅτι ἐπαινεῖται ὁ ἁμαρτωλὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ ὁ ἀδικῶν εὐλογεῖται. 25 Παρώξυνε Κύριον ὁ ἁμαρτωλός. Ἱκέτευε μήποτε εἰσέλθοις εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου, ὅτι οὐ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν. καὶ πάλιν· ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσῃς, Κύριε, Κύριε τίς ὑποστήσεται; καὶ πάλιν· ἐὰν μὴ ἐπιστρέψητε, τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ ἠκόνησε, τὸ τόξον αὐτοῦ ἐνέτεινε καὶ ἡτοίμασεν αὐτό. καὶ πάλιν· ἐὰν μὴ ἐπιστρέψητε, τὸν ἑαυτοῦ δακτύλιον σφραγιεῖται. καὶ πάλιν· ἐὰν μὴ ἐπιστρέψητε, τὸν ἑαυτοῦ θρόνον ἑτοιμάσει. καὶ πάλιν· ἐὰν μὴ ἐπιστρέψητε, τὸν ἑαυτοῦ ἥλιον ἀνατελεῖ ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς. καὶ πάλιν· ἐὰν μὴ ἐπιστρέψητε, τὸν ἑαυτοῦ ἥλιον δύ

μῶν τολός. Κατὰ τὸ πλῆθος τῆς ὀργῆς αὐτοῦ οὐκ ἐκζητήσει.

Εἶδες πού σε ἐπλήθυε τὰ τῆς κακίας; τί λέγω, φησίν, ὅτι σοὶ πολλοὶ λυπεῖ; αὐτὸν τὸν Θεὸν πρόσεξιν ἔχει· ὁ πλῆθος τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, οὐκ ἐκζητήσει, λέγει, τὸν Θεόν. Ἄλλος ἴσως εἰς τοὺς ἀσεβοῦς τοῦτο δείκνυσιν εἰρημένον, λέγων, Τοῦ μετεωρισμοῦ αὐτοῦ, τουτέστι, τῆς ἀπονοίας, τῆς ἀλαζονείας. Εἶδες μανίας ὑπόπτασιν, ἢ ἀφροσύνης; πρὸς τοὺς ὁμοφύλους ὄντως ἐχθρός ἐστι καὶ πολέμιος, τῆς ἀρετῆς πολυτελωμένος, τῆς κακίας ἐραστὴς καὶ ἐπαινέτης. καὶ καλῶς εἶπεν· οὐκ ἔστι Θεὸς πάσαις ἐννοίαις αὐτοῦ· δηλονότι οὐκ ἐκζητεῖ Ⓦ Θεόν, ὅτι σκότος ἐμπέπλησται, ὅτι οὐκ ἔχει Ⓦ φόβον ἐκείνου πρὸ ὀφθαλμῶν· ἀλλ' ὥσπερ ἡ λήμη σκότος τοῖς κόροις, οὕτως ἡ πονηρία τοῖς ἀφρονοῦσι, καὶ τὴν κρημνὸν φέρει. 26 Οὐκ ἔστι Θεὸς ἐναντίον αὐτοῦ. Ἄλλος, Διὰ ὅλων τῶν ἐνθυμημάτων αὐτοῦ. Βεβηλωθήσονται αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ ἐν παντὶ καιρῷ.

27 Ἀντιμαρσῶνται τὰ κρίματά σου ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ.

Ἄλλος, Ἦρται ἡ κρίσις σου. Εἶδες τῆς κακίας τὸν καρπόν; σκέπτονται αὐτοῦ τὸ φῶς· πεπρωμένοι Ⓓ ἀλλογενεῖς· ἀκμάλωτος δίδοται τῇ πονηρίᾳ. ὥσπερ γὰρ ὁ πεπρωμένος εἰς βάραθρα πίπτει ἀνεχῶς· ὕτω δὴ κἀκεῖνος, ὃς τοῦ Θεοῦ τὸν φόβον οὐκ ἔχει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν, δῆλα παντὸς ἐν κακίᾳ βαπτίζεται· καὶ γοῦν μὴ ἐν ἀρετῇ, γοῦν ἐν κακίᾳ, ἀλλ' ἀεὶ ἐν κακίᾳ, καὶ ὅθεν τῆς γενέσεως μέμνηται, ὅθεν τῆς μιγάσης χρίσεως, ὅθεν τῶν ἐνθυμίων· ἀλλ' ὥσπερ χαλινοὶ ἄπαντα ταῦτα τὰ βουλήματα ἐκβεβλήκασι, καθάπερ πλοῖον ἀνέρμα ἄϋσον πνεύμασι καὶ κύμασιν ἀγρίοις, οὕτως ὄντος τοῦ παιδαγωγουμένου αὐτοῦ τοῖς ἐνθυμίοις. Εἶδες τὸν πονηρὸν ἐν αὐτῇ τῇ καρδίᾳ τοῖς δίκαιον ἐπαίροντα; τί γὰρ ἵππου ἀχαλινώτου, τί δὲ πλοίου ἀνέρματος, τί δὲ αἰθέρος πεπτερωμένου χαλεπώτερον; ἀλλὰ τούτων ἀπάντων ἀθλιώτερος ὁ ἐν κακίᾳ ζῶν, ὁ ἀπὸ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ φῶς σβέσας, καὶ ἀκμάλωτος ἐκδοθείς.

Πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ καταπαγιεύσει. 28 Εἶπε γὰρ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ· οὐ μὴ σαλευθῶ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν ἀβλαβὴς κακοῦ. Ἄλλος, Πάντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ ἐκφυσᾷ, λέγων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ· οὐ προσκοπήσομεν εἰς γενεὰν καὶ γενεάν. οὐ γὰρ ἐσόμεθα ἐν κακώσει. Εἶδες τὸν ἀπονοίαν; Εἶδες τὸν ἀφατον ἀπώλειαν; Εἶδες τὸν ἀχρεῖον μικρὸν αὐξανόμενον ὀλέθρου; Εἶδες τὰ τοῦδε τοῖς ἀνοήτοις μαχαίρια, τῆς πολλῆς ἀθλιότητος γέμοντα, καὶ πῶς κατασύεται; ἐπαίρεται ἐν τοῖς ἁμαρτήμασιν· βούλεται ἐν ταῖς ἀδικίαις. τοῦτον βάραθρον τοῦτο, καὶ ἀνθρώπου ἐκπεσόντα τὴν μετοχὴν μὴ προσέχοντα. δῆλα δὴ μᾶλλον σοὶ ἀπιστούμενος καὶ ἐξαρτυόμενος ἀποδέχεσθαι χρή, ἢ σοὶ ἐπαινοῦντας καὶ ἐπ' ὀλέθρου κολασκύοντας. σοὶ γὰρ βλάπτας ὅτοι ἀφαιρεῖσθαι, καὶ τοὺς μείζονα ὠφελοῦσι κακίᾳ, καθάπερ καὶ τοῦτον Ⓦ ἁμαρτωλὸν ἐμφυσήσαντες, ἐπαρδοτέλεσαν εἰς ἀνοίαν. διὸ καὶ Παῦλος Κορινθίοις τοῦτο αὐτὸ λέγει· ὅτι ὃν παρέδωκα τῷ Σατανᾷ καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστέ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε. πολλὰ τὸν ἁμαρτάνοντα πειθεῖν, οὐκ ἐπαρκεῖ δεῖ. Εἶδες διεστραμμένον κακίαν, ὅτι μὴ μόνον οὐκ ἐγκαλεῖται, ἀλλὰ καὶ ὠφελεῖται; ἐντεῦθεν ἀπὸ τῆς οἰκείας ἀνοίας καὶ τῶν ἐπαίνων ἐπέτεινε τὴν πονηρίαν, ἐπελάθετο τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, τῶν κριμάτων αὐτοῦ· ἐντεῦθεν ἐπελάθετο καὶ τῆς οἰκείας φύσεως. ὁ γὰρ τῶν κριμάτων ὑπολαμβανόμενος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἑαυτὸν λογιζόμενος ἄνθρωπον, ὅσα μὴ ἐστὶν οἷα λογίζεται. οὐ μὴ σαλευθῶ εἰς γενεὰν καὶ γενεάν, ἀλλ' ἔσομαι ἄνθρωπος κακοῦ. τί ταύτης ἀνοητοτέρων τῆς διανοίας, ἀνθρώπου ὄντα, καὶ ὑπόπτερον, καὶ τοῖς πρόσκαιρος συμπεπλεγμένον πράγμασι, καὶ μυρίαις μεταβολαῖς ἐνοχούμενον, τοιαῦτα φαντάζεσθαι; πόθεν δὲ τοῦτο γίνεται; ἐκ τῆς ἀνοίας. ὅταν γὰρ ἀνόητος ἀνὴρ πολ-

πολλῆς ἀπολαύῃ εὐημερείας, καὶ τῶν ἐχθρῶν κρατῇ, καὶ ἐπαινῆται, πόθεν ἀθλιώτερος γίνεται. ὧν γὰρ μὴ προσδοκᾷ μεταβολήν, ὅτε ταῖς εὐημερείαις σωφρόνως φέρει· εἰς τε δυσημερείαν ἐμπεσών, ἀγύμναστος καὶ ἀμελέτητος ὤν, ταράττεται καὶ δουλοῦται. ἀλλ' οὐχ ὁ Ἰὼβ οὕτως· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ εὐημερείᾳ, καθ' ἑκάστην ἡμέραν δυσημερείαν ἤλπιζε. Ἰωβ. γ. κγ. διὰ καὶ ἔλεγε· Φόβος γάρ, ὃν ἐφοβήμην, ἦλθέ μοι, καὶ ὃν ἐδεδοίκειν, προσῆντησέ μοι. ὅτε εἰρήνευσα, ὅτε ἡσύχασα, ὅτε ἀνεπαυσάμην, ἦλθε δέ μοι ὀργή. διὰ καὶ ἕτερος ἔλεγε· Ματθ. ιι. κε. Μὴ ἀφῇτε καιρὸν λιμόν, ἐν καιρῷ πλησμονῆς· πλωτείας καὶ εὐδείας, ἐν ἡμέρᾳ πλάτη. ἀλλ' οὗτος καθάπαξ ἀσφαλεῖς, ἃ τοῖς ἀνθρώποις δοκεῖ, ἀπίστους ἡγεῖται, ἵνα μὴ ἀκίνητα αὐτῷ νομίζει διὰ τῆς εὐσεβείας· ὅπερ ἑκάστης ἀνοίας καὶ ἀσφαλοῦς ἐστὶ θέσις, καὶ ὀξωλείας ὑπάρχει ἀφορμή. μὴ δὴ μακαρίζετε τοὺς πλουτοῦντας, τοὺς τῶν ἐχθρῶν πολεμοῦντας, τοὺς ἐπαινουμένους ὑπὸ τούτοις. μεγάλα γὰρ ταῦτα βάραθρα καὶ χρημνοὶ τοῖς ὑποστέγουσι, πρὸς αὐτὸν καταῤῥίπτοντα τῆς ἀσεβείας τὸ πυθμένα.

29 Οὗ ἀρᾷς τὸ σῶμα αὐτοῦ γέμει καὶ πικρίας καὶ δόλου· ὑπὸ τοῦ γλώσσαν αὐτοῦ κόπος καὶ πόνος. Ἄλλος, Ἀνωφελές. 30 Ἐγκάθηται τὸ σέβρα μετὰ πλουσίων ἐν ἀποκρύφοις τοῦ ἀποκτεῖναι ἀθῴους. Ἄλλος, Ἐνεδρεύων πρὸς ταῖς αὐλαῖς. χ. ὀδύν.

31 Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ εἰς τὸν πένητα ἀποβλέπουσιν· ἐνεδρεύει ἀποκρύφως λέων ἐν τῇ μάνδρᾳ αὐτοῦ. Ἄλλος, Ὡς ἐν τῷ πρεφέγματι αὐτοῦ.

32 Ἐνεδρεύει τοῦ ἁρπάσαι πτωχόν, ἁρπάσαι πτωχὸν ἐν τῷ ἑλκῦσαι αὐτόν. Ἄλλος, Ἐν ἑλκυσμῷ αὐτοῦ. 33 Ἐν τῇ παγίδι αὐτοῦ ταπεινώσει αὐτόν. Ἄλλος, Ἐν τῇ σαγήνῃ. Κύψει καὶ πεσεῖται ἐν ᾧ αὐτὸν κατακυριεύσει τῶν πενήτων. Ἄλλος, Ὃ οὐ θλασθεὶς καὶ μὴ φθήσεται ὑπὸ πεσόντος" αὐτῷ μὴ τὸ ἰσχυρὸν αὐτοῦ τοῖς ἀσθενέσιν. Εἶδες καὶ θηρίον αὐτὸν ἡγούμενον; καθάπερ γὰρ θηρίον ὑποχείριον ὁ πρόφητης, ὅταν πρὸς αὐτοῦ διαλέγεται, τοὺς δόλους, τὰς ἐνέδρας, τὰς ὑπὸ λαὸς ἐκπομπεύων. Ἵνα τοίνυν ἡμῶν δὴ ἀθλιώτερον, τί οὐ πενέστερον, ὅταν τῶν τοῦ πένητος δέηται χρημάτων; τοῦτον οὖν (εἰπέ μοι) πλούσιον φήσομεν; ἀκούω τοῦ τὸν κλέπτοντα, καὶ τὸν ζιζανιοῦχον. ἀπαγέ, φησι. Ἵνα γὰρ εἰ καὶ μὴ διαρρήδην δικαιοῖ; Ἵνα γὰρ εἰ καὶ μὴ τυχὸν ἔπεισιν, ἀλλὰ μετὰ δόλου, κατασοφιστὴς ὁ φωρὸς τοῦ δικαίζοντος; Ἵνα γὰρ εἰ μὴ καθυδόντων, ἀλλ' ἐγρηγορότων ἀπῆν; ἆρ' οὐ γὰρ ἰατρώτερος. ἐπεὶ καὶ τῶν ληστῶν τοὺς μετὰ ἡμέραν κλέπτοντας μᾶλλον κολάζουσιν οἱ νόμοι. Εἶδες πενίαν· εἶδες ὠμότητα πενίας, ὅτι τῶν τοῦ πένητος ὑπτιάζυμα· ὠμότητα, ὅτι οὐδὲ τῇ συμφορᾷ ὑπεκλάπη· ἀλλ' ἵνα ἐλεᾖ δεῖ καὶ διορθοῦσθαι πενίαν, ταύτην ὑπαιτίαν. ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀπέφηνα ταῦτα ἐρήμαζεται. ἀλλ' ὅταν κρατήσῃ, ὅταν δόξῃ πρὸς αὐτοῦ διαλύεσθαι, ὅταν ἀχείρωτος εἶναι, τότε ἀπολεῖται· ἵνα καὶ τοῦ Θεοῦ τὸ βραδὺ θυμὸν φαίνηται, καὶ τῶν πενήτων ἡ ὑπομονή, ἐκ τούτου τὸ ἀδιόρθωτον, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ μακροθυμίας ἡ ἀνεξικακία. διὰ τοῦτο καὶ πόδας ἡ δίκη ἔπεται, τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς μακροθυμίας καλυθέντος αὐτὸν εἰς μετάνοιαν· ἀλλ' ὅταν μηδὲν ἀπὸ τῆς μακροθυμίας κερδάνῃ, τότε αὐτὸν ἀπὸ τῆς τιμωρίας νυστάζῃ. ὅτοι μὲν γὰρ ἀδικηθέντες, οὐδὲν ἐβλάβησαν· ἀλλὰ καὶ βελτίους ἐγένοντο καὶ λαμπροτέρους ἀπὸ τῆς θλίψεως. ὁ δὲ Θεὸς τῷ μακροθυμίᾳ τῷ ἑαυτοῦ ἐπεδείξατο, ἀναχάρμους καὶ ἀνεξικάκησας, μετὰ δὲ τῆς μακροθυμίας ἐκ τοῦ ἰσχυροῦ· καὶ ὃ ὑπόσχεται· ὅτι ὅταν ἑαυτοῦ ἦ δυνατώτερος, τότε αὐτὸς παρεγίνεται. οὗτος δὲ ἀδιόρθωτος μένας, τῷ ἐλαττοῦσθαι δίδωσι δίκην. ὁ μακρὸς δὲ οὗτος σωφρονισμὸς τοῖς θυμουμένοις. μὴ τοίνυν, ὅταν κρατήσῃς τῶν ἐχθρῶν, καὶ πρᾶος σοι ὁ ζῆλος φέρηται, θαῤῥεῖ ζῶν ἐν πονηρίᾳ· ἀλλὰ τότε μᾶλλον δεδοικὼς. καὶ γὰρ αὔξεται ἐκ τῆς πονηρίας, αἰωρεῖται σοι ἐκ τῆς ἀπολογίας, ἐκκόπτεται σοι ἐκ

τὰ τῆς συνηνώμης μὴ γένηται πονηρά.

34 Εἶπε γὰρ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, ὅτι ἐλήσεται ὁ Θεός· ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, τοῦ μὴ βλέπειν εἰς τέλος. Γίνεται πρὸς ὕστερον βάραθρον ἀπωλείας κατέσεων, οἷα δόγματα ζωγραφεῖ· ἃ γὰρ ὁ ἀναίσχυντον ἐξενεγκεῖν μὲν οὐ τολμᾷ, πρὸς ἑαυτὸν δὲ φρένει, πρὸς τὸν ἀληθείαν μαχόμενος, καὶ τὰ ἥλιον φανερώτερα ζυσκιάζων διὰ τὸν πόρωσιν τῆς ἑαυτοῦ διανοίας. 35 Ἀνάστηθι Κύριε ὁ Θεός μου, ὑψωθήτω ἡ χείρ σου. μὴ ἐπιλάθῃ τῶν πενήτων.

Ἄλλος, Ἔπαρον τὸν χεῖρά σου. 36 Εἵνεκεν τίνος παρώργισεν ὁ ἀσεβὴς Ⓦ Θεόν; Εἶπε γὰρ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐκ ἐκζητήσει. 37 Βλέπεις ὅτι σὺ πόνον καὶ θυμὸν κατανοεῖς, τοῦ παραδοῦναι αὐτὸν εἰς χεῖράς σου. Ἄλλος, Εἶδες ὅτι σὺ πόνον καὶ παράπτωμα ἐπιβλέψεις, τοῦ δοῦναι ἐν χερσί σου. Ἄλλος, Ἵνα δοθῶσιν εἰς χεῖράς σου. Ὁ μὲν παράνομος γὰρ τὰ φησιν, ὁ ἁρπάζων, ὁ πλεονέκτης, ὡς μὴ δίδοις δίκην. ὁ δὲ ἀσεβὴς ἀναιρῶν αὐτοῦ τὰ δόγματα, Ⓦ διὰ τῆς μακροθυμίας ἀναπληροῖ λέγων. σκέπτεται γὰρ φησιν· ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, τοῦ μὴ βλέπειν εἰς τέλος. αὐτὸς δὲ ἀπενάντιας· καὶ βλέπεις, καὶ κατανοεῖς, καὶ μακροθυμεῖς, ἕως δὲ αὖ τὰ ἐμπέσωσιν εἰς χεῖράς σου. τί ἐστιν, ἕως ἂν αὖ τὰ δοθῶσιν εἰς χεῖράς σου; ἀντὶ σφοδροτέρων εἴρηκεν. ὁ δὲ λέγει τοῦτο ἔστι· δυναμένους, ἀνεξικάκους, ὥστε τὴν ὑπερβολὴν τῆς πονηρίας αὐτῶν παραδοθῆναι. δυνατὸς μὲν εἶ καὶ ὀξὺ δρέπειν ἐλεῖν, καὶ χειρώσασθαι· ἀλλ' ἀφατόν σου τῆς ἀνεξικακίας τὸ πέλαγος, ὁρῶντος καὶ οὐκ ἐπεξιόντος, ἀλλ' ἀναμένοντος αὐτοὺς εἰς μετάνοιαν. εἰ δὲ μὴ βούλονται, τότε καθάζῃς, ὅταν μηδὲν ὄφελος ἐκ τῆς μακροθυμίας κερδάνωσι. ὅτι γὰρ πολὺς αὐτῷ τῷ ἀδικουμένῳ ὁ λόγος, ἀκουσον πῶς αὐτὸ σφόδρα τῷ ἑξῆς κατασκευάζει.

38 Σοὶ ἐγκαταλέλειπται ὁ πλούτος, ὀρφανῷ σὺ ἦσθα βοηθός.

Ἄλλος, Σὺ εἶ μόνος. Ἄλλος, Σὺ εἶ. Ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· τοῦτο ἔργον σόν, τοῦτο ἄξιόν σου ἐστίν. οὐκ ἀλλ' ὃ ἑαυτῷ εἰάσε καὶ παρέδωκεν. ὡς γὰρ τεχνίτης τὸ οἰκοδομεῖν, καὶ κυβερνήτης τὸ διαπλεῖν τὸ σκάφος, ἢ ἡλίου τὸ φωτίζειν· ὅτω δὴ καὶ σόν τὸ ὀρφανῶν παρίσασθαι, τὸ πλουσίοις χεῖρα ὀρέγειν. σοὶ δὲ ὅτω παρεσάτης τούτων, ἀλλὰ σὺ μόνος. τὸ γὰρ, ἐγκαταλέλειπται, τοῦτο παίσκουσιν. σοὶ δὲ, φησιν, ἄλλος, ἀλλὰ σὺ μόνος ὀρφανῶν καὶ πλουσίων παρεσάτης. 39 Σκώτερον Ⓦ βραχίονα τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ πονηροῦ. ζητηθήσεται ἡ ἁμαρτία αὐτοῦ, ἢ ὃ μὴ εὑρεθῇ [διὰ αὐτόν.]

30 Ἄλλος, Ἐκζητηθήτω ἡ ἀσέβεια αὐτοῦ, ἵνα μὴ εὑρεθῇ αὐτός. Οὐκ ἁπλῶς τὴν ἁμαρτωλὸν ἀξιοῖ ζωτειβῶναι, ἀλλὰ τὸν ἰσχὺν, τὸν δυναστείαν, τὸ κατέκκαυμα αὐτοῦ τῆς πονηρίας. εἶτα ἀξιοῖ εὐθυῶσαι αὐτὸν κατοχεῖν, ἢ λόγον δοῦναι τῶν πεπραγμένων. καὶ δείκνυς τὸ μέγεθος τῆς ἀδικίας, φησιν· ἂν τοῦτο γένηται, οὐδὲ ζῆναι δυνήσεται, οὐδὲ φανεῖται, ἀλλ' ἀπολεῖται, οἰχήσεται, παρέρριζος ἀφανισθήσεται, τῶν πεπραγμένων αὐτῷ ἄξεται ζορθρίων. μηδεὶς οὖν ὀρφανίσθω θρώσκετω, μηδεὶς πλουσίαν. ὅσῳ γὰρ ἂν ὑπερτείνηται ζοῦτα, τοσούτῳ τὰ τῆς βοηθείας αὐξηθήσεται τοῦ Θεοῦ. μηδεὶς ὑπὸ δυναστείᾳ μεγαλοφρονείτω, μηδὲ φυσάσθω. ὑπόσφαλὲς γὰρ τοῦτο τὸ χωρίον καὶ κατάκρημνον, καὶ οὐ μὴ παρασέχοντας παρεισπέπτει μεῖ' εὐκολίας πολλῆς. 40 Βασιλεύσει Κύριος εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Ἐνταῦθα πρὸς τοὺς θορυβοῦντας καὶ ταραττομένους, διὰ τὸ μὴ δοῦναι δίκην τοῖς ἁμαρτάνουσι, ἀποκρίνεται· Τί, φησι, φοβῇ; τί δέδοικας; μὴ γὰρ παρέσκαιρος ὁ δικαστής; μὴ γὰρ τέλος ἔχει τὰ τῆς βασιλείας αὐτοῦ; καὶ μὴ νῦν δῷ, δώσει πάντως. μένει γὰρ ὁ ἀπαιτῶν, καὶ βασιλεύει διαπαντός.

Ἀπο-

Ἀπολεῖσθε ἔθνη ἐκ τῆς γῆς αὐτοῦ. 41 Τῶν ἐπιθυμίαν τῶν πενήτων εἰσήκουσας, Κύριε· τὴν ἑτοιμασίαν τῆς καρδίας αὐτῶν προσέσχε τὸ οὖς σου.

ά. C' Ἄλλος, Τὴν προθεσιν τῆς καρδίας αὐτῶν ἠκροάσατο τὸ οὖς σου. Ἄλλος, Ἑτοιμασεις καρδίας αὐτῶν προσέχειν οὖς σου. 42 Κεῖναι ὀρφανῷ ἐν παπεινῷ, ἵνα μὴ προσθῇ ἐπὶ τὸ μεγαλαυχεῖν ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς. Ἄλλος, Κεῖναι ὀρφανῷ καὶ πεθλασμένῳ. Ὁρᾷς ὡς προφήτην τὸ πλείονα λόγον ἔσχε τῶν πονηρῶν ἐπιμελείας ποιούμενον; τούτων γὰρ μάλιστα τὸ κακῶς πάσχειν. Ὧν μὲν γὰρ ἀδικουμένων, χρημάτων ἡ ζημία· ὧν δέ, καὶ τὰ ἑκάτερον ὁ κίνδυνος. Τί γὰρ εἰ μὴ μαθάνοντας τὰ ἀρρωστίας ἔνδια εἶσιν; ἐπίπασις τοῦτο μάλιστα αὐτοῦ χρὴ ἐλέγειν· τοῦτο ἀπειλοῖς ἀμαυρούσας. ἐπεὶ τὰ παιδία τὸν μὲν φοβερὸν οὐδένα ποιοῦνται λόγον, ἀλλὰ καὶ πυρὶ πολλάκις ἐπαφιᾶσι τὰς χεῖρας· προσωπεῖα δὲ πλάσαντα δεδίπονται τὸ πρόσωπον ὁρῶντα. τούτοις ἔοικασι καὶ πλεονέκται, πενίαν μὲν δεδοίκοτες, ὅταν οὐκ ἔσῃ φοβερόν, ἀλλὰ καὶ ἀσφαλείας ὑπόθεσις· πλοῦτον δὲ ἄδικον καὶ πλεονεξίαν πρὸ πολλοῦ ποιούμενοι, ὃ πυρός ἐστι πάντος φοβερώτερον. πάντα γὰρ ἡ πλεονεξία κακόν. Οὕτω τοίνυν δεῖ πάντος ἐκκόπτειν τὸν προφήτην, ἀπειλῶν, φόβων, τοῦ Θεοῦ πάντα καλῶν ὅτι τὴν κόλασιν ἀνάξιαν τῆς τοιαύτης ἀνδρήσιας. δεῖ δὲ ἐπάγειν λέγων· ἀπολοῖσθε ἔθνη ἐκ τῆς γῆς αὐτοῦ, πάντως ἔρημοι αὐλῆς ἀπειλῶν, καὶ ἀξιῶν γενέσθαι βοηθοὺς καὶ ἔκδικον τῶν ἀδικουμένων, ὥστε καὶ τούτους ἀναπαῦσαι, καὶ ἐκείνους σωφρονίσθηναι. μηδεὶς τοίνυν διωκέτω χρημάτων πρόνοιαν. πολλὰ ἐντεῦθεν τοῖς μὴ προσέχουσι κακά· ἀπόνοια, ῥᾳθυμία, φθόνος, κενοδοξία, καὶ ἕτερα πολλῷ πλείονα τούτων. Ἀλλ' ἵνα ἀπαλλαγῆτε, τὴν ῥίζαν ἐκκόψατε. μὴ μιμήσησθε γὰρ αὐτῆς, ἃ βλαστάνει καὶ πονηρὰ βλαστήματα. διὰ τοῦτο καὶ ταῦτα εἴρηται· οὐκ ἵνα ἀκούσωμεν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ διορθώμεθα, καὶ πολλὴν τὴν πρὸς τὸν Χριστὸν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐπιδειξώμεθα· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ό. θ'. ς C' Ψαλμ. ι. ΕΙΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΩ ΔΑΒΙΔ. ΑΛΛΟΣ, ΕΠΙΝΙΚΙΟΣ τῷ Δαβίδ. Ἄλλος, Τῷ νικοποιῷ.

ά' έ' ΕΠὶ τῷ Κυρίῳ πέποιθα, πῶς ἐρεῖτε τῇ ψυχῇ μου, μεταναστεύσατε εἰς τὰ ὄρη ὡς στρουθίον; Ἄλλος, Ἀναστατοῦ εἰς τὰ ὄρη ὡς στρουθίον. Ἄλλος, Μεταπτηνοῦ. 2 Ὅτι ἰδοὺ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἐνέτεινάν τόξον· ἡτοίμασαν βέλη εἰς φαρέτραν, τοῦ καταπατεῖν ἐν σκοτομήνῃ τοὺς εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ. Ἄλλος, Ὡς ἐν ζόφῳ. Ὅτι ἃ σὺ κατήρτισω, οὗτοι καθεῖλον.

Ἄλλος, Ὅτι οἱ θεσμοὶ κατελύθησαν. Ἄλλος, Ὅτι αἱ διδασκαλίαι συνετρίβησαν. Μεγάλη τῆς ὅτι τὸν Κύριον ἐλπίδος ἡ δυνάμις, φρούριον ἀχείρωτον, τεῖχος ἄμαχον, συμμαχία ἀκαταγώνιστος, λιμὴν εὔδιος, πύργος ἀκαταμάχητος, δυνάμις ἄμαχος καὶ ὃν τὰ ἀπόρων εὐρίσκουσα πόρον. διὰ ταύτης ἄοπλοι τὰ ὡπλισμένων, καὶ γυναῖκες ἀνδρῶν περιεγένοντο, καὶ παῖδες τῶν τὰ πολεμικὰ μεμελετηκότων ἰσχυρότεροι μυρίας τὴν εὐκολίας ἀνεφάνησαν. καὶ τί θαυμαστόν; εἰ πολεμίων ἐκράτησαν, ὅπου καὶ αὐτοῦ τοῦ κόσμου περιεγένοντο; τὰ γὰρ στοιχεῖα τὸν οἰκείου ἀγνοήσαντα φύσιν, πρὸς τὸ χρήσιμον ἐκείνοις μετεβάλλοντο· καὶ τὰ θηρία οὐκ ἔτι θηρία ἦν, οὐδὲ ἡ κάμινος κάμινος. ἡ γὰρ εἰς τὸν Θεὸν ἐλπὶς πάντα μεταῤῥυθμίζει. ὀδόντες τε θηγόμενοι, καὶ δεσμωτή-

Δαυ. γ. κα. ριον

ειον γενὸν, φύσεως ἀγελότης, ⁊ λιμὸς ὁπλίζων τὴν φύσιν, ἀλλ' ὄφελγμα ὠδαμοῦ, ⁊ Δευτ. κγ.
ῥώματα τ̃ σώματος πλησίον ὤν προφήτω· ἀλλ' ἡ εἰς τ̃ Θεὸν ἐλπὶς χαλινοῦ πάντος ἰσχυροτέρα, εἰς ⁊ σώματα ἐμπεσοῦσα, εἰς τὰ πίσω ταῦτα ἀνείλκε. ταῦτα δὴ ⁊ ὅσοι φιλοσοφῶν, ἔλεγε πρὸς σὲ κελεύοντας αὐτῷ φεύγειν ⁊ ἁρπαγὴν εὐειν, ⁊ ἀπὸ τῆς τ̃ ὅπλων ἀσφαλείας τὴν σωτηρίαν ἑαυτῷ ποιεῖσθαι· ὅτι δ̃ Κυρίῳ πέποιθα· πῶς ἐρεῖτε τῇ ψυχῇ μου; τί λέγεις; Ⓦ τῆς οἰκουμένης δεσπότην ἔχω σύμμαχον τὸν πάντα κόσμον ῥᾳδίως ἐργαζόμενον πάντα, ὁπλον στρατηγοῦντα ἔχω ⁊ παντοκράτορα· ⁊ πρὸς τὴν ἀοράτων με πέμπεις, ⁊ ἀπὸ τῆς ἐρημίας μοι βοηθείας τὴν ἀσφάλειαν; μὴ γὰρ μείζων ἡ τῆς ἐρημίας βοήθεια τ̃ πάντα δυναμένου μετ' εὐκολίας; τί με Ⓦ ὡπλισμένον ἰσχυρῶς, καθάπερ γυμνὸν ⁊ ὅπλων ἁρπαγὴν προσκαλεῖς, ⁊ μετανάστην τὴν εἰ κελεύεις; εἶτα Ⓦ μὴ στρατόπεδον ἔχοντα, ⁊ τείχεσι περιφραττόμενον ⁊ ὅπλοις, οὐκ ἂν ἐκέλευσας καταφυτεῖν ὅπου τ̃ ἔρημον, ἀλλὰ καταγέλαστος ἂν ἐφάνης ταῦτα συμβουλεύων· Ⓦ ὃ ἔλεγντα τ̃ τῆς οἰκουμένης δεσπότου μεθ' ἑαυτ̃ ὁδοποιεῖς ⁊ φυγαδεύεις, ⁊ μετανάστην ποιεῖς, ὅπου τὸν πρὸς τὸν ἀμύρτωλὸν πόλεμον; μὴ γὰρ τῶν εἰρηνεύοντων, ⁊ τοῦτο ἕτερον δικαίωμα τ̃ μὴ φεύγειν. ὅταν γὰρ ⁊ ὁ Θεὸς βοηθῇ, ⁊ ἀμύρτωλοὶ Ⓓ πολεμῶσιν, πῶς ἂν τὴν ἐκάστου ὀφλισκάνει αἰσχύνην ὁ συμβουλεύων τῶν ὁρίζων μιμεῖσθαι ὃ φοβοδεές; οὐκ ἐννοεῖς ὃ αὐτὸς πρὸς σὲ παρομοιούμενόν μοι στρατόπεδον, πῶς ἀφίχνης ἐντελέστερον; εἰ γὰρ ὁ τ̃ βασιλέως ἐλθὼν τ̃ ὁπτείαν, ὅπερ δὴ παρεγένηται, ὁπισφαλῶς ζῇ, ⁊ δέδοικε, ⁊ τρέμει· πολλῷ μᾶλλον ὁ τ̃ τῶν ὅλων Θεοῦ. ὅπου γὰρ δὴ ἀφίκηται, πάντας ἔχει πολεμίους, ⁊ αὐτὸν τ̃ κτίσιν. καθάπερ γὰρ σὺν φίλοις αὐτὸν ⁊ συστοιχεῖα ⁊ τὰ σημεῖα δέδοικε, ⁊ πᾶσα ἡ κτίσις αἰδεῖται· ὕπνον τὸν ἐχθρὸν ⁊ πολέμιον, ⁊ τὰ δυσάλωτα πολεμεῖ ⁊ ἀγωνιᾷ. ἀγὰ τοι τοῦτο σὺν μὲ, πρὶν ἢ τὸ ἐδάφους ἅλασαι, διεργάσαντο ὅτε Ⓓ θῆρες· σὺν ⁊ ὃ πῦρ κατανάλωσεν. ἀλλὰ ταῦτα ⁊ φαρέτρης μου ἔχουσι, ⁊ προσκυνασμένα αὐτῆς ἀπόντα. Ἡτοίμασαν γὰρ αὐτὰ, φησιν, εἰς φαρέτρην μου. Ἀλλ' οὐδεμία τούτων ἰσχύς, οὐδὲ συντεῖνον δεδιτόμβα. οὐδὲ γὰρ εἴ τινα ἐκλελυμένον εἶδον τόξον ἔχοντα, ἔδεισα μὴν. τί γὰρ ὄφελος ὅπλων, ἰσχύος οὐκ οὔσης; ⁊ τοίνυν οὐδὲ συντεῖνα, τῆς παρὰ Θεοῦ εὐνοίας ἀπούσης. ἀλλὰ δόλους ῥάπτουσι, ⁊ οὐκ ἐξ εὐθείας προσέρχονται. ἀφ' ὅτου μάλιστα αὐτῶν κατεγέλασ, ὅτι ἐν σχοτομήνῃ βάλλουσιν. οὐδὲν γὰρ ἀδυνατώτερον ἀνδρὸς ὑπουλεύοντος. ⁊ δεῖται τοῖς ἑτέρων ὅπλοις ἁλῶναι, ἀλλ' ἐκ τῆς οἰκείας πίπτει χειρὸς, ⁊ τῷ ἑαυτ̃ προσιτέπεται δόλῳ. πῶ οὖν γνώσετ' ἂν ἀδυνατώτερον, ὅταν ἐκ τῶν οἰκείων μηχανημάτων αἱρῆται; μὴ γὰρ τοῦτον ὅτι ⁊ ἕτερον εἰπεῖν· ὅτι ⁊ κ ἁμάρτωλοὶ μόνον σὺν ἐκ Θεοῦ βοηθουμένους ⁊ μὴ δόλῳ πολεμοῦσιν· ἀλλ' ὅτι κ ⁊ πρὸς τοὺς ἀνυπούδητους, ⁊ οὐδὲν αὐτοὺς ἠδικηκότας. ὁ χ ὡς ἔτυχε γὰρ ⁊ τ̃ αὐτοὺς ἀδυνατεῖς ἐργάζεται. καθάπερ γὰρ Ⓓ πρὸς κέντρα λακτίζοντες, σκῶμα μὲ οὐδὲν ἔλαβαν, ταῖς γὰρ ἑαυτῶν πόδας ἤμαξαν· ὕπνον δὴ ⁊ ὕπνοι. μὴ γὰρ τούτων, ⁊ ἑτέρα τις αἰτία καταλύσασα αὐτ̃ τὴν ἰσχὺν τ̃ πολέμου ὅτι. ποία δὴ αὕτη;

3 Ὅτι ἃ σὺ κατηρτίσω, φησὶ, καθεῖλον.

Οὐ γὰρ λέγει, ὅτι ἔστι. σοὶ πολεμοῦσι ⁊ μάχονται, τ̃ νόμον σου ⁊ τὰ προστάγματά σου καταλυομένων. ⁊ γὰρ τὰ προστάγματα καθελὼν ὑπτιάζουσι, ⁊ ταῦτα κατηρτισμένα. ἢ τὸ φησιν, ἢ ὅτι ⁊ παρέβαται τὸν νόμον εἰσί. ⁊ αὕτη δὲ μικρὰ ἀδυνείας κατόρθωσις, ὃ τὰ μὴ φυλάξαντας, ὅπως εἰς πόλεμον ἐναι. ἀφ' ὧν γὰρ τοῦτο καὶ εὐθέως πολεμοῦσι, καὶ δόλοις ῥάπτουσι, ὅτι τ̃ σῶν οὐκ ἀκούουσι προσταγμάτων. δικαιοσύμβους τοίνυν τῆς ἀδυνείας τ̃ πολεμίων, οὐκ ἀπὸ τούτων, ἀφ' ὧν ἕτεροι, δὴ ἀφ' ὧν

αὐτῷ πρέπον ἰδεῖν (ὁ γὰρ εἶπε, χρήματα οὐκ ἔχουσιν, οὐδὲ φρούρια, οὐδὲ συμμάχους, οὐδὲ πόλεις, ὧν ὅτι πολέμων εἰσὶν ἄπειροι, δηλα πάντα τοῦτα πεδάσφαλεῖ καὶ δίκαιοι ὄντα, καὶ ἑαυτῶν ὅτι πεδάνομοί εἰσιν, ὅτι πολεμοῦσι τοῖς οὐδὲν ἠδικηκόσιν, ὅτι τὰ τοῦ Θεοῦ καθαιροῦσι) λέγει λοιπὸν καὶ τὴν τῶν δικαίων πεδαταξιν, καὶ ντεῦθεν δείκνυσι τὸ ἐκείνων εὐχείρωτον. ὅτω καὶ ἡμεῖς τὸν ἰσχυρὸν καὶ τὸν ἀδεῆ δοκιμάζωμεν· δηλα μὴ ἀφ' ὧν Ⓦ καταγέλασοι τῶν δυθεόντων φοβοῦνται, ἐκ τούτων μᾶλλον φοβώμεθα. Τί γὰρ φασι; δεινός ἐστι, πονηρός ἐστι, χρημάτων ὄγκον πεπερίβληται καὶ δυναστείαν. δεῖ οὖν ὅτο μάλιστα αὐτὸ καταγέλαστον. Ταῦτα γὰρ εἴδη ἀδενείας ἐστίν. δηλ οἶδεν ὑπερβαλεύειν, φησί· πάλιν ἕτερον εἶδός μοι λέγεις ἀδενείας. Τί οὖν ὅτι πολλοὶ πεγένοντο τοιοῦτοι ὄντες; ὅπῃ σὺ καλῶς πιστεύειν οὐκ οἶδας· ὅπῃ καὶ σὺ ὑπὸ τῶν αὐτῶν παγκρατιάζεις, ἀφ' ὧν ἐκεῖνοι γέγονται ἀδενέστεροι, πεδὲ δόξης καὶ δυναστείας. φθόγε τὸ ἀγῶνος τοῦτο ὑποθέσει, ἐκ ἑτέρωθεν βάλλε σὸν ὑπόνοιαν, ὑπεικεία Ⓦ ἀλαζόνα, πενία Ⓦ πλεονέκτην, ἐγκρατεία Ⓦ ἀκόλαστον, φιλοφροσύνῃ Ⓦ φθονερόν· καὶ ὕτως αὐτῶν πεκπεσῇ ῥᾳδίως. ἀλλ', ὅπερ ἔφθην εἰπών, διηνεκάμβυος τοῦ ἀδένειαν τῶν ἀντιδίκων, ὅρα πῶς καὶ τὸ δίκαιον λέγει τοῦ πανοπλίαν. ἐπάγει γάρ·

Ὁ ὢν δίκαιος τί ἐποίησε; Τουτέστιν· ἐκείνων ὅτω πεδαταπονούντων, ζητεῖς πόθεν ὡπλίσατο ὁ δίκαιος; ἄκουε· **4** Κύριος ἐν ναῷ ἁγίῳ αὐτοῦ· κύριος ἐν οὐρανῷ ὁ θρόνος αὐτοῦ. Εἶδες πῶς Χριστόμως τοῦ συμμαχίαν αὐτῷ δικτήσατο; τί ἐποίησεν ἐρωτᾷς; ὅτι Ⓦ Θεὸν κατέφυγε Ⓦ ἐν τῷ οὐρανῷ, Ⓦ πάντα τοῦ πτίστα. οὐ τόξα ἔτεινεν, οὐδὲ φαρέτραν ἡτοίμαζε, καθάπερ ἐκεῖνος, οὐδὲ ἐν σκοτομιᾷ πτερεπάξατο· ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἀφεὶς, τοῦ Εἰς Ⓦ Θεὸν ἐλπίδα πᾶσιν ἐπετείχισε, Ⓦ οὐδενὸς τούτων δεόμενον, οὐ χαρῶν, οὐ τόπων, οὐκ ὅπλων, οὐ χρημάτων, ἀλλὰ νεύματι πάντα δύνατα. Εἶδες συμμαχίαν ἀμαχέν τε, καὶ βύκολον, καὶ ῥᾳδίαν;

5 Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ εἰς τὸν πένητα ἐπιβλέπουσι, τὰ βλέφαρα αὐτοῦ ἐξετάζει τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. **6** Κύριος ἐξετάζει Ⓦ δίκαιον καὶ τὸν ἀσεβῆ, ὁ δὲ ἀγαπῶν τὰ ἀδικίαν, μισεῖ τοῦ ἑαυτῷ ψυχήν. Ἄλλος, Τὰ βλέφαρα αὐτοῦ δοκιμάζει.

ἀ
ἀ. C'

Ἄλλος, Κύριος δίκαιος ἐξετασής. Ἄλλος, Δίκαιον δοκιμάζει καὶ ἀσεβῆ, καὶ ἀγαπῶντα ἀδικα ἐμίσησεν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. Ἄλλος, Ὁ ἀγαπῶν ἀδικίαν, μισεῖ τοῦ ἑαυτῷ ψυχήν. Εἶδες σύμμαχον πρεσκευασμένον, βοηθὸν ὑπερεπισμένον, πάντα χρὴ πτίσαι, πάντα ὁρᾶσθαι, πάντα βλέποντα, τοῦτο ἔργον ἔχοντα μάλιστα, καὶ μηδεὶς ὁ πεδαναλῶσῃ, πεφυσῷ, κηδεσθαι, κωλύειν ἀδικοῦντας, βοηθεῖν ἀδικουμένοις, τοῖς μὲν ἀποδιδόναι τὰς ἀμοιβὰς τῶν κατορθωμάτων, τοῖς δὲ πιθέναι τὰς τιμωρίας τῶν ἁμαρτημάτων; οὐδὲν οὕτω ἀγαθόν. Ⓦ γὰρ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὑπιβλέπουσι τοῦ οἰκουμένου. οὐκ ὑπίσατο δὲ μόνον, ἀλλὰ Ⓒ βούλεται αὐτὰ διορθοῦν. διὸ καὶ ἕτερος τοῦτο αὖθις δηλῶν εἶπε, δίκαιος. Εἰ γὰρ δίκαιος, οὐκ ἀνέξεται ταῦτα ἁπλῶς πεφορᾶν γινόμενα. ἀποστρέφεται σὸν πονηρούς, ἐπαινῶ σὸν δικαίους. Εἶπα ὅπερ ἐν τῷ πεσπέρῳ ψαλμῷ ἔλεγε, δεικνὺς ὅτι Ⓒ αὐτὴ ἡ κακία ἰσχυὴ" αὐσὸν ἀνάγωσαν, ὅτο Ⓒ ἐν τοῦτα δηλῶν ἐπήγαγε· ὁ δὲ ἀγαπῶν τοῦ ἀδικίαν μισεῖ τοῦ ἑαυτῷ ψυχήν. πολέμιον γὰρ τῇ ψυχῇ πονηρία, ἐχθρὸν καὶ ὀλέθριον· ὥστε καὶ πρὸ τῆς κολάσεως, δίκην δίδωσιν ὁ πονηρός. Εἶδες πῶς βούλεται πάντοθεν δείκνυσι σὸν ἀνάντιρρήτους, ὅταν καὶ τοιοῦτον ἔχῃ σύμμαχον, Ⓒ ἐκφύγοι τὰ τῶν οἰκείων ὅπλων ἁλίσκωνται, δι' ὧν φέρεσθονται, ἀφ' τούτων δαπανώμενοι, καὶ ἑαυτοὺς βλάπτοντες. Εἶδες τῆς συμμαχίας τοῦ βύκολίαν. οὐ γὰρ δεῖ βαδίσαι που, Ⓒ δραμεῖν, οὐδὲ χρήματα δύνασθαι, τοῦ Θεοῦ πάντα χρὴ ὄντος, καὶ πάντα ὁρῶντος.

7 Ἐπι-

7 Ἐπιῤῥέξει ὅπου ἁμαρτωλοὺς παγίδας. πῦρ καὶ θεῖον καὶ πνεῦμα καταιγίδος, ἡ με-
μέρις τὸ ποτηρίου αὐτῶν. 8 Ὅτι δίκαιος Κύριος, καὶ δικαιοσύνας ἠγάπησεν, εὐθύ-
τητας εἶδε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ.

Ἄλλος, Ὑστερεῖ ὅπου τοὺς νομοθέτας αὐθάδεις. Ἄλλος, Εὐθύτητας ὄψεται τὸ πρόσωπον
αὐτοῦ, τουτέστι, τὴν δικαίων, ἢ αὐτόν, τὸν Θεόν. Εἰπὼν τοίνυν ἀπὸ τῆς κακίας δίκαιον,
ὅπως ταύτης πολλοὶ καταφρονοῦσι, λοιπὸν κατασείει τοῦ τῶν πονηρῶν διάνοιαν ἀπὸ
τῆς ἀνέσεως φερομένης πλησῆς, ἐμφαντικῶς τὴν λύσσαν χαλινούμενος, καὶ δεινὰ φοβερῶν ὀνο-
μάτων προσιών. πῦρ γὰρ καὶ θεῖον, καὶ πνεῦμα καταιγίδος, καὶ αὐθάδεις ἀνθρακας ἀνθ' ὧν ἀνέσεως
λέγει ὕβρεως· τὴν μεταφορὰν τῶν λέξεων, ὃ ἀφυκτον τῆς τιμωρίας, ὃ δαμαλὲς τῆς κο-
λάσεως, θεὶς ὑπόχαλκον τὸ πλησῆς, ὃ δαπανητικὸν προσῆκεν βουλόμενος. τί ὄφελος; φησὶ,
τοῦτο ἀνθ' ὧν κλησεῖς, φησι, ὅτι κίνημα, τούτῳ συνδιατείνουσιν, ἐν τούτοις δαπανηθή-
σονται, εἶτα καὶ ἡ αἰτία· ὅτι ὁ πόνος ἐφορᾶν, οὐκ ἀνέξε) ταῦτα ἀπιμωρητὶ προσδράμειν. ὅπερ δὲ ἕτερος προφήτης φησί· Καθαρὸς ὁ ὀφθαλμός σου μὴ ὁρᾶν πονηρά, καὶ Abac. a. 13
ὑπολέπτειν ὅπου πόνους ὑ δυνήσῃ· ὅτου δὲ οὗτος πρίσῃσι λέγων· ὅτι δίκαιος Κύριος, καὶ
δικαιοσύνας ἠγάπησε. τοῦτο τοῦ Θεοῦ μάλιστα ἐξαίρετον, ἀποδέξασθαι τὰ δίκαια, τὴν
ὀρθότητα· καὶ οὐκ ἀν ἀνάχοιτο εἰς τέλος τῶν ἑτέρως γινομένων. διὰ δὴ τοῦτο ἀσχολού-
μενος τῷ ψαλμῷ ἔλεγον· ὅπως τοῦ Κυρίου πέποιθα, πῶς ἐρᾷ τε τῆς ψυχῆς μου, μεταμαιεύε
ὅπως τὰ ὄρη ὡς τρυγίον; ⓐ μὴ γὰρ ἐν τοῖς βιωτικοῖς πεποιθότες, οὐδὲν ἀμεινον τοῦ τρυ-
γίου διάκεινται, ὃ τῇ ἐρημίᾳ θαῤῥοῦν, ὑχείρωτον ἅπασι γίνεται. τοιοῦτος ὁ χρή-
μασιν ἐλπίζων. καθάπερ ὁ τρυγὸς καὶ ὑπὸ παιδίων ἁλίσκεται, καὶ ἰξοῦ, καὶ πα-
γίδος, καὶ μυρίοις ἑτέροις· ὕπω καὶ ὁ πλουτῶν, καὶ ὑπὸ οἰκείων δὲ καὶ ὑπὸ πολεμίων· καὶ ἐ-
κείνῳ μᾶλλον ὀπισφαλέστερον ζῆν, πολλοὺς ἔχων τοὺς ἰξεύοντας, καὶ τοὺς ἐκείνων, ποτοῦ
ὅπου ἐπιθυμίας· καὶ μεταμαίσης ὄντι, ἀεὶ μὴ τῶν καιρῶν ἰσάμενος, καὶ δημίων ὀργὰς δεδοικώς,
καὶ βασιλέως θυμὸν, καὶ χαλάκων ὑπόβουλος, καὶ φίλων δόλους. καὶ πολεμίων ὑπισάντων,
μᾶλλον πρόσεισι, καὶ εἰρωνίης ὕσης, ὑφορᾶται τοὺς ὑπόβουλους. ὑ γὰρ ἔχει πλοῦ-
τον μόνιμον καὶ ἀναφαίρετον. ὅθεν τοῦτο ἀεὶ πέτεται καὶ μετοικίζεται), ταῖς ἐρήμοις διώκων καὶ
τοῖς ὄρη, ἐν σκοτομήνῃ ὄντα, καὶ παχὺ σκότος ἐν μεσημβρίᾳ μέσῃ ἔχων, καὶ δόλους
ῥάπτων. ἀλλ' ὑχ ὁ δίκαιος τοιοῦτος. Αἱ γὰρ τῶν δικαίων ὁδοὶ, ὁμοίως φωτὶ λαμπρύνουσιν. ὕτε Παροιμ. δ. 18
γὰρ ὑπόβουλοι αἰσθάνεται, ὕτε ἀδικεῖν, ἀλλ' ἀνεμπλήκτως ψυχὴν ἔχουσιν. ὕτοι γε ἀεὶ
δόλους ῥάπτοντες, ἀεὶ ἐν σκότῳ καὶ φόβῳ εἰσὶ, καθάπερ ⓐ λῃσταὶ καὶ ⓐ τοιχωρύχοι καὶ
ⓐ μοιχοί· ἐν ἡμέρᾳ σκότος ὁρῶσι, τῆς ψυχῆς αὐτῶν ὑπὸ δέους βαλλομένης. πῶς
οὖν ἀν ἀσφαλὴς εἴη ὁ σκότος τοῦτο; εἰ πρὸ τῶν ἐαυτῶν Ⓜ ἁμαρτήσας, ἀκχρεμα-
θείης τῆς ἐλπίδος τῷ Θεοῦ, καὶ μυριάκις ἀμαρτωλὸς ἦς. Ἐμβλέψατε γὰρ, φησιν, Ζαχ. β. 8
εἰς δεξιὰς γλωττὰς, καὶ ἴδετε, ὡς ἤλπισεν ὅπου Κύριον, καὶ κατεσχύθη; οὐκ εἶπε, δί-
καιος· ἀλλὰ, τίς; καὶ ἁμαρτωλός, φησι. ὃ γὰρ θαυμαστὸν τοῦτο ἐστὶν, ὅτι καὶ ἁμαρτωλοὶ
ταύτης ἐλπίδος τῆς ἀγκύρας, πᾶσιν εἰσὶν ἀχείρωτοι. τοῦτο γὰρ μάλιστα διαθέσεως
τῆς πρὸς Ⓜ Θεὸν, ὅταν τοσούτοις κακοῖς βεβαρημένος, θαῤῥήσῃς αὐτῷ τῇ φιλανθρω-
πίᾳ. ὥσπερ γὰρ ὁ πτωχὸς ἕτοιμος ὁ ἐλπίζων ὅπου δώσοντος, ὕτω μακάριος ὁ ἐλπίζων
ὅπου Θεόν. πόσων οἴνυν ἀπορήσας σαυτὸν, ταύτης ἔχου τῆς ἀγκύρας. ὃ γὰρ ἐφο-
ρᾷ πόσα ὁ Θεὸς, καὶ κρίνει τὰ δίκαια, ὃ ὑ κρίνει μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἔργον ἐξάγει. διὰ
τοῦτο εἰπὼν αὐτοῦ περὶ τῆς δικαιοσύνης, ἔδειξε καὶ τοῦ ἡμερεύειν, διὰ τῶν πυρὸς, διὰ
τῆς καταιγίδος· καὶ τοῦτο ὃ ποιᾷ, κηδόμενος ἐκείνων, καὶ διὰ τῆς κολάσεως σωφρονεστέρους
ποιῶν. πόσων οὖν ἕνεκεν προσίωμεν αὐτῷ, ὃ διὰνεκῶς μᾶλλον ὁρῶντες.

ὅτω γὰρ καὶ πάντων ἀπιστευξόμεθα τὰ ἀγαθὰ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ϑ. θ'. ς'. Ψαλμ. ια. ΕΙΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΟΓΔΟΗΣ. Ἄλλος, Τῷ νικοποιῷ ὑπὲρ τῆς ὀγδόης. Οἰκουμενίου, Ἀσεμαίθ, φησί. Σῶσόν με, Κύριε, ὅτι ἐκλέλοιπεν ὅσιος, ὅτι ὠλιγώθησαν αἱ ἀλήθειαι ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλος, Ὅτι ἐστερεώθησαν πιστοὶ ἀπὸ υἱῶν ἀνθρώπων.

Ἀγωνίαν μὲν ἀρετὴ καὶ δυσκατόρθωτον καὶ καθ' ἑαυτὸ μάλιστα ἴσ', ὅταν δὲ ἀπαίνει τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ὁ ἐργαζόμενος ἦ. καθάπερ γὰρ φέρει μὲν ὁδοιπορία πόνον, πολλῷ δ' πλέον ὅταν μόνος ὁ ὁδοιπόρος ἦ, καὶ μηδένα τὴν κοινωνοῦντα τῆς ὁδοιπορίας ἔχῃ· ὅπερ δὴ καὶ ἐνταῦθα. Οὐδὲ γὰρ μικρὸν ἀδελφῶν κοινωνία καὶ παράκλησις. διὸ καὶ Παῦλός φησι· Κατανοοῦντες ἑαυτοὺς εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης καὶ καλῶν ἔργων. διὰ δὴ τοῦτο, μάλιστα τοὺς παλαιοὺς μακαρίζειν ἄξιον, οὐχ ὅτι κατώρθωσαν ἀρετήν, ἀλλ' ὅτι καὶ μυρίων πολλοὺς τῆς ἀρετῆς ὄντας, καὶ τὴν κατορθουμένην ὑπ' αὐτῶν φαινομένων. τοῦτο γοῦν καὶ ἡ γραφὴ αἰνιττομένη ἔλεγε· Νῶε δίκαιος, τέλειος ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ. διὰ τοῦτο τὴν Αἴγυπτον θαυμάζομεν, διὰ τοῦτο τὴν τῶν Λωτ, διὰ τοῦτο τὴν Μωϋσέα, ὅτι καθάπερ ἐν βαθείᾳ νυκτὶ ἀστέρες ἐφαίνοντο, καὶ μεταξὺ τῶν ἀκανθῶν ῥόδα, καὶ ἐν μυρίοις λύκοις πρόβατα, τὴν σαπρίδα πᾶσιν ὀδεύοντες ὁδόν, καὶ μὴ διαφθειρόμενοι. Εἰ γὰρ ὅτι πλήθους αὐτὸ τοῦτο δυσκολίαν φέρει, καὶ πολλῶν τὴν σαπρίδα ποιούντων, ὁ μόνος ἀπενδυτίας τὸ πλῆθος βαδίζων, πολλὰ ἐπορθοῦτο τραύματα· καὶ εἰ ἐν ναυτιλίᾳ ἡ χαλεπὸν, τὸ ῥοθιάζειν τὴν σαπρίαν διεφθαρμένου, πρὸς τὴν σαπρίδα ὁ πλοῖος ἰδιώτου· πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῆς ἀρετῆς. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὁ δίκαιος ὅτος, ἅτε δὴ μόνος αὐτῆς ἐπιλημμένος, πάντων τὴν σαπρίαν βαδιζόντων, ὅτι τὴν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν καταφεύγει, λέγων· σῶσόν με, Κύριε. Οὐδὲν οὖν ἄλλο, ἢ τοῦτο σύνεσθαι δηλοῖ· τῆς ἀνωθέν μοι χειρὸς χειρός, τῆς ῥοπῆς τῆς σὴς τῶν ὑφειμένων, τῆς συμμαχίας σχεῖν. τὸ γὰρ σαπρίδι πᾶσιν ὁδοῦσιν ὁδὸν, πολλῆς δέομαι τῆς προνοίας. καὶ σὺ εἶπε, σῶσόν με ὅτι ὑ λέγουσιν ὅσιος, ἀλλ' ὅτι ἐκλέλοιπεν ὅσιος· δείκνυσι ὅτι καὶ οἱ ὄντες ἀπώλοντο, ὅπου ἐπεκράτησεν ἡ κακία, καὶ πρόδηλος ἡ νόσος. Τοῦτο καὶ Παῦλος φοβούμενος λέγων· Οὐκ οἴδατε ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ; καὶ πάλιν· Φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί. Τί ἐστιν, ὠλιγώθησαν αἱ ἀλήθειαι; [πολλαὶ γὰρ αἱ ἀλήθειαι.] καθάπερ ὅτι τῶν χρωμάτων, καὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν, τὰ μὲν ἐστιν ἀληθῆ, τὰ δ' ψευδῆ, ὡς ἔστι πορφύρα ἀληθὴς, καὶ πορφύρα ψευδὴς, καὶ ὅτι χρόνου, καὶ ὅτι τῶν λίθων, καὶ ὅτι σωμάτων, καὶ ἐπὶ ἑτέρων τοιούτων· ὅτω δὴ καὶ ὅτι τῶν ἀρετῶν. ἀλήθεια γὰρ τὸ ὄντως ὄν, ψεῦδος δὲ τὸ μὴ ὄν. ἐπεὶ οὖν τοῦτα διέγραπτο καὶ ἠμύρωτο, ὑπὸ τῶν ἀνοήσεων ἀπολέσαντα ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων φυλαττόμενα· διὰ τοῦτο οὐκ εἶπε μόνον, ὅτι ὠλιγώθησαν αἱ ἀλήθειαι, ἀλλ', ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων, προσέθηκε, τοῦτο αὐτὸ δηλοῦσαι βουλόμενος. σκέπτει δὲ· ἔστι κόσμος ἀληθὴς, ἔστι καὶ ψευδής. Τίς οὖν ὁ ἀληθὴς κόσμος; ὁ τοῦ ψυχοῦ· τίς δὲ ψευδής; ὁ τοῦ σῶμα. ἔστι πλοῦτος ἀληθὴς, ἔστι δὲ ψευδής. ψευδὴς ὁ τῶν χρημάτων· ἀληθὴς ὁ τῶν κατορθωμάτων. ἔστιν δόξα ψευδής, ἡ μὴ ἀληθής· ἔστιν καλλη, δυνάμεις, καὶ δόξαι. διὰ δὴ πλείονες τῶν ἀνθρώπων τὴν ἀληθειαν τοῦ-

τῶν

των ἀφέντες, τὰ ψευδῆ διώκουσιν. ὥσπερ γάρ ὅστιν ὁ θεὸς ἀληθὴς καὶ ψευδὴς· ἀληθὴς μὲν ὁ ζῶν καὶ ἐνεργῶν, ψευδὴς δὲ ὁ γεγραμμένος· οὕτω δὴ καὶ ὅτι τῶν ἀρετῶν ἐστιν ἰδεῖν.

2 Ματαια ἐλάλησεν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ. χείλη δόλια, ἐν καρδίᾳ καὶ ἐν καρδίᾳ ἐλάλησε κακά. Ἄλλος, Ἐν καρδίᾳ ἄλλη καὶ ἄλλη λαλεῖ. Δύο κακίας λέγει συνεζευγμένας καὶ ὅτι ματαια ἐλάλησαν, καὶ ὅτι πρὸς ϖ πλησίον· ἢ τὰ ψευδῆ ματαιά φησι. * * καὶ δὲ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι πρότερον ἦσαν διεφθαρμένοι. διὸ οὐκ εἶπεν, ὁ δεῖνα, καὶ ὁ δεῖνα, ἀλλ' ἕκαστος. οὐδὲ γὰρ ἰῶ ἁπλοῦς ὑπῆρχεν ὁ καχίας, ἀλλὰ καὶ πανοῦργος, καὶ ἀπὸ καρδίας. ἐν καρδίᾳ καὶ ἐν καρδίᾳ· ὥσπερ ἕτερος ἑρμηνευτὴς, ἐν καρδίᾳ ἄλλῃ δὲ ἄλλῃ, εἶπε, διδάσκων ὅτι πολλὴ διπλόη [αὐτῷ] ἐν καρδίᾳ. οὗτος πολεμίων πρότερον. ⓖ μὲν γάρ εἰσι [φοβεροὶ καὶ] δῆλοι, ὅθεν δὲ εὐφύλακτοι γίνονται· οἱ δὲ ἕτεροι ϖροσωπεῖον ϖεριβαλλόμενοι, καὶ ἕτερον ὄντες, δυσφώρατοι τοῖς ὀπτῶσι λελυμένοις καθίστανται, τῶν τὰ ξίφη κρυπτόντων ὄντες πολλῷ χαλεπώτεροι.

3 Ἐξολοθρεύσει Κύριος πάντα τὰ χείλη τὰ δόλια, καὶ γλῶσσαν μεγαλορρήμονα.

4 Τοῖς εἰπόντας τῇ γλώσσῃ ἡμῶν μεγαλυνοῦμεν. Ἄλλος, Δυναστεύσομεν. Τὰ χείλη ἡμῶν παρ' ἡμῖν ὅστιν. Ἄλλος, Σὺν ἡμῖν πάρεστι.

Τίς ἡμῶν Κύριός ὅστιν; Ἄλλος, Τίς κυριεύσει ἡμῶν; Εἶδες κακοδαιμονίαν ϖροφήτου, πῶς ὑπὸ αὐτῶν ἔλκεται; ὃ γὰρ δὴ κατ' αὐτῶν ὅστι τὸ εἰρημένον, ἀλλ' ὑπὸ αὐτῶν. ὃ γὰρ" εἶπεν αὐτοῦ ἀπολέσθαι, ἀλλὰ τῇ καχίᾳ ἀφυιαθῆναι. ὃ γάρ, φησιν, ἐξολοθρεύσει Κύριος αὐτοῦ, ἀλλὰ τὰ χείλη τὰ δόλια. καὶ πάλιν, ὑπὲρ τῆς ὑσίας, ἀλλὰ τῆς γλώττης, τῆς ἀπονοίας, τὸν δόλον ἀναιρεθῆναι ἀξιοῖ, ἵνα ὑπερφανείσης ἐκκοπῇ. κωμῳδῶν δὲ αὐτῶν τὴν μανίαν φησί, τὰ χείλη ἡμῶν παρ' ἡμῖν ὅστι. Τίς ἡμῶν κύριός ὅστι; μαινομένων καὶ ϖαραφρόνων τὰ ῥήματα. διὰ δὴ τοῦτο ὁ Παῦλος ἀπενδυτέας αὐτοῖς φθεγξόμενος ϖαραινῶ· Οὐκ ἐξ ἑαυτῶν, τιμῆς ἠνεῳγμένης· καὶ κενδύει μηδὲ ἑαυτοῖς ζῆν. Οὐ σαφῶς ὅστι τὰ χείλη, φησί, ἀλλὰ τοῦ δεσπότου. αὐτὸς γὰρ ἐποίησεν αὐτά, αὐτὸς καὶ τεσκεύασεν, αὐτὸς ζωὴν ἐνέπνευσεν. ἀλλὰ σὺ ἔχεις; δῆλον· πάντως ἔχομεν ταῦτα ἡμέτερα ἐπεὶ καὶ τὰ χρήματα ἔχομεν, ἕτερον ϖαρακαταθεμένων· καὶ γῆν μισθούμεθα, ἑτέρων ἡμῖν δεδωκότων. οὕτω δὴ καὶ σοι ταῦτα ἐμίσθωσεν ὁ Θεός, οὐχ ἵνα ἀκάθαρτα φέρῃς, ἀλλ' ἵνα σπέρματα εἰς τὸ χρήσιμον μεταβάλῃς· οὐχ ἵνα ἀπόλωμαι, οὐχ ἵνα δόλον, δῆλον ἵνα ταπεινοφρονῶμεν, δῆλον ἵνα εὐφημῶμεν, δῆλον ἵνα ἀγάπην ποιῶμεν δι' αὐτῶν βλασφήμων. ὀφθαλμοὺς ἔδωκεν ἵνα ἀκόλαστα βλέπῃς, δῆλον ἵνα σωφρονῇς καὶ καλλωπίζῃ· χεῖρας, ἵνα ἐλεῇς. πῶς δὲ λέγεις, ὅτι τὰ χείλη ἡμῶν παρ' ἡμῖν ὅστιν, ὅτε δουλεύομεν τοῖς δούλοις, ὅτε τῆς πορνείας, ὅτε τῆς ἀκαθαρσίας; τίς ἡμῶν κύριος ἀκοῦ ῥήματος, ἢ ψυχὰς δαιμονώδους. ὁρᾷς, ἀγαθὲ, τὸν κύριον ἀναγκαζόμενον δεσπότου τοῦ ἰσχυροῦ, τοῦ σοφίαν, τοῦ κακοδαιμονίαν, τοῦ σῶμα σὸν, τοῦ ψυχήν, τὸν ζωὴν, τὰ ὁρώμενα, τὰ ἀόρατα, * * κύριος, τίς ἡμῶν κύριός ὅστι; τὸν μοιχὸν, τοῦτο πλεῖξαι, τοῦτο διεφθαρμένης ψυχῆς. ἀλλ' ὅτι τὰ μέλη καὶ ἀναγκαῖα ἐστιν, οἱ μὲν λέγουσι, τίς ἡμῶν κύριός ὅστιν; ἄλλοι δὲ δεσπότην ὁμολογοῦσι τὸν τῆς κρίσεως ἀναγεῦσι λόγον καὶ τῆς κολάσεως, βασάνους μεγάλας ὀνόματι κόλασιν καὶ βαλόμενοι τὰ μὴ μεμνῆσθαι γεέννης ϖαραμυθίαν ἑαυτοῖς, λαμβάνουσι δὲ τῆς ἀφοβίας ταύτης εἰς τὸ βαθέως ἑαυτοὺς τῆς ἀπωλείας ἐμβάλλοντες· διὸ ϖαρακαλῶ καὶ μεμνῆσθαι γεέννης, καὶ φοβεῖσθαι τὴν γεέννης. πολὺ γὰρ τὸ χρήσιμον τῶν λόγων τούτων. ὅτω δὲ πλατὺ τῷ ψυχῷ. * * οὐδὲ γὰρ ἁπλοῦς ἐπέλησεν αὐτῷ ὁ Θεὸς

a Kor. 5. 18. 21. Rom. 18. 7. & 8. Kor. 2. 9.

καὶ σύντεθθεν ἤδη δήλω ἐποίησεν, ἀλλ' ἵνα τῷ φόβῳ ποιήσῃ βελτίους. ἔχει δὲ τοῦτο καὶ ὁ διάβολος πολλὰ ποιῶν καὶ στρατηγῶν), ἐξαίρειν αὐτῆς τὸν μνήμιον βουλόμενος. μὴ τοίνυν ἔκβαλλε τὸν μνήμιον, μηδὲ λέγε· τί λυπῶ ἐμαυτὸν πολλὰ κλαίων; πολλὰ κλαίειν λυπῇ; ἐκεῖνό ἐστι πολλὰ κλαίειν ἀλγεῖν, ὅταν σὺ τὴν γέενναν ἀλγῇς. τὸ λυπεῖσθαι κλαιόντος οὗτος, οὐκ ἐκεῖνος. καὶ τοῦτο δείκνυσιν ὁ πλούσιος ὁ ὀπίσω Λαζάρου, ὃς μυρία λυπηθεὶς οὐδὲν ὠφέλησεν. εἰ γὰρ εὐκαίρως ἤλγησεν, οὐκ ἂν ἔπαθεν, ἀλλ' ἔπαθεν. Luk. 16. 24.

5 Ἕνεκεν τῆς ταλαιπωρίας τῶν πτωχῶν, καὶ τοῦ στεναγμοῦ τῶν πενήτων, νῦν ἀναστήσομαι, λέγει Κύριος. 6 Θήσομαι ἐν σωτηρίᾳ, παῤῥησιάσομαι ἐν αὐτῷ.

Ἄλλος, Τάξω σωτήριον ἐκφανές. Μάθε πόση τῆς ἀπειροφεσσώης ἡ ἰσχύς. τῶν πενήτων ἡ δυνάμις (πενήτων λέγω, τῶν τὴν ὀλίγοιθεν σωτηρεμμένων) τὸ κακῶς πάσχειν ἐστὶν ἡ αὐξησις. οὐδὲ γὰρ βίοι ἐνταῦθά φησιν, οὐδὲ χρημάτων, ἀλλὰ τὸ πάσχειν κακῶς, φησί, τοῦτο αὐξήσει ⓦ Θεός, καὶ ἐκκαλεῖται πρὸς ἡμωείαν καὶ ἄμυναν. τοσοῦτόν ἐστι τὸ ἀδικούμενον φέρειν γενναίως· τοσαύτη τῶν ἐπηρεαζομένων πρὸς τὸ Θεοῦ ἡ εὐνοια. αὐτὴ μεγίστης σωτηρίας καὶ συμφορᾶς καὶ τὸ πάσχειν κακῶς γινομένη. μεγάλη τοῦ στεναγμοῦ ἡ ἰσχύς, τὴν ἄνωθεν καλοῦσα ῥοπήν. φοβήθητε ὅσοι τοὺς πένητας ἀδικεῖτε. ἔχετε δυνάμιν ὑμεῖς, καὶ πλοῦτον, καὶ χρήματα, καὶ δικαστῶν ἔνοιδε; ἀλλ' ἔχουσιν ἐκεῖνοι πάντων ἰσχυρότερον ὅπλον, τοὺς στεναγμοὺς καὶ τοὺς δακρύους, καὶ αὐτὸ τὸ ἀδικεῖσθαι, ἅπερ τὴν ἐκ τῶν ὅπλων ὑπεραίρεται συμμαχίαν. τοῦτο τὸ ὅπλον οἰκίας ἀνορύττει, τοῦτο θεμελίους κατέσκαψε, τοῦτο πόλεις ἀνεῖλε, τοῦτο ὁλόκληρα ἔθνη κατεπόντισε· στεναγμοὶ ἀδικουμένων ἀνθρώπων λέγω. αἰδεῖται τὴν βύθιον μοῖραν ἀνθρώπων ὁ Θεός, ὅταν κακῶς πάσχοντες μηδὲν πονηρὸν ἐκφέρωσι ῥῆμα, στενάζωσι δὲ μόνον, καὶ ἀποδύρωνται τὰ οἰκεῖα κακά. τί δέ ἐστι, θήσομαι ἐν σωτηρίᾳ, παῤῥησιάσομαι ἐν αὐτῷ; μετὰ παῤῥησίας, φησὶν, αὐτῶν στερήσομαι φανερῶς καὶ δήλως, ὥστε πρώτους μαθεῖν. καὶ πότε δὲ φανερῶς σώζει; ἔστιν ὅτε δὲ φανερῶς, ἀλλὰ λάθρα. οὐδὲ γὰρ δεῖται τῆς παρὰ ἀνθρώπων δόξης. νυνὶ δὲ ὅπως εἰκὸς ἰδεῖν τοὺς ἐχθροὺς τοὺς αὐτῶν ἐπεμβαίνειν, σιάλλεσθαι, οἰονεὶ δίζειν αὐλοῖς, ὡς οὐκ ἔχουσι Θεόν· ὥστε καὶ κείνους σωφρονισθῆναι, καὶ ἡμᾶς βελτίους, τῇ πείρᾳ μαθόντας τὸ δεσπότου τὴν συμμαχίαν, φανερῶς ποιήσομαι τὴν ὑπὲρ αὐτῶν σωτηρίαν, φησί. 7 Τὰ λόγια Κυρίου, λόγια ἁγνά· ἀργύριον πεπυρωμένον, δοκίμιον τῇ γῇ. Καὶ ποία αὕτη ἀκηλουθία τοῦ τὰ εἰρημένα; πολλή, καὶ συνεχής. μὴ γὰρ δὴ νομίσητε ταῦτα, φησὶν, ἁπλῶς εἰρῆσθαι, μηδὲ ἀπειλὴν εἶναι τὴν ἀπειλήν· καθαρὰ αὐτά ἐστι τὰ ῥήματα, ἀπηλλαγμένα ψευδείας. ὥσπερ γὰρ ὁ ἄργυρος ὁ πεπυρωμένος, οὐδὲν ἀλλότριον ἔχει καὶ νόθον ἅπαξ τοῦ Θεοῦ τὰ ῥήματα, ἅπερ αὖ εἶπεν, πάντως ἐκβιῶναι δεῖ. διὸ φησὶν· ἀργύριον πεπυρωμένον, δοκίμιον τῇ γῇ. Ἄλλος, Πεπυρωμένον, χωνευτὸν τῇ γῇ. Ὁ δὲ Ἑβραῖος ἀντὶ τοῦ, χωνευτὸν τῇ γῇ, Βααλὶν λαάρς εἶπε, τουτέστι, τὸ χωνευόμενον, τὸ ῥέον ἐπὶ τῆς γῆς. Κεκαθαρισμένον ἑπτάκλασιον. Εἶδες πῶς δείκνυσι τὸ ἀψευδές, τὸ ἀληθινὸν, τῇ εἰκόνι τῆς ὕλης. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνο τὸ χωνευτὸν, τὸ πυρωθὲν, τὸ πολλάκις τοῦτο παθόν, ἀλλότριόν ἐστιν ἀλλοτρίας ὕλης, ἐκκεκαθαρισμένον μετ' ἀκριβείας· οὕτως ἡ ἀποφασις τοῦ Θεοῦ.

8 Σὺ, Κύριε, φυλάξεις ἡμᾶς καὶ διατηρήσεις ἡμᾶς ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ εἰς ⓦ αἰῶνα. Ἄλλος, Φυλάξεις αὐτούς. Ἄλλος, Φυλάξεις αὐτὰ, καὶ διατηρήσεις ἡμᾶς ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα. Ἄλλος, Ἅμα τῇ γενεᾷ τῇ αἰωνίᾳ.

9 Κύκλῳ οἱ ἀσεβεῖς περιπατοῦσιν. Ἄλλος, Περιπατήσουσιν. Ἄλλος, Κύκλῳ ἀσεβῶν ἐμπεριπατήσουσι. Κατὰ τὸ ὕψος σου ἐπολυώρησας τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώ-

πων

πων. Ἄλλος, Ὅτδμ ὑψωθῶσιν ⓘ δὺ τελεῖς τῶ ἰῶν τ ἀνθρώπων. Ἕτερος, Κατὰ τὸ ὕψος βὺωνιμένοι τοῖς ἰοῖς τῶ ἀνθρώπων. Ὁ δ Εὐσεβίος, Χάρμ" ζολλώ, φησι, λεσνὴ ἀδάμ. Σὺ Κύριε φυλάξεις ἡμᾶς, καὶ διατηρήσεις ἡμᾶς. Ὅσα συνεχῶς, μᾶλλον δ διὰ συνεχῶς ὅτι ϟ Θεὸν καταφύγοντα, κἀκεῖθεν ζητοῦντα τὴν συμαχίαν. καὶ γὰρ πᾶσα ἀλκὴ καὶ βοήθεια, οὐδενὶ ἀλλαχοῦ πάρεστιν ἢ παρὰ θεοῦ. οὐδενὸς τῶν ἀνθρωπίνων δεόμεθα, φησὶ· σὺ γὰρ ὁ φυλάττων εἶ διὰ συνεχῶς. τί δέ ἐστι, κύκλῳ ⓐ ἀσεβεῖς περιπατοῦσι; κατὰ μὲν τὰς ἑβδομήκοντα, ὅπερ λεκτέον· Ὅτι καὶ κυκλώσουσιν ⓐ ἀσεβεῖς, οὐδὲν πεισόμεθα. καὶ γὰρ φυλάττεις ἡμᾶς, καὶ μετεωρίζεις, καὶ ἐνδόξους ποιεῖς. κατὰ δὲ ϟ ἕτερον ἑρμηνευτὴν τοῦτο ῥητέον, Ὅτι ⓐ ἀσεβεῖς ἐζωθήσονται, ὅταν οὐ τελεῖς οὐδὲ ὑὸς τῶ ἀνθρώπων ὑψώσῃς. τουτέστιν, ὅταν ἡμᾶς οὐ νομιζομένους εἶναι δικαιοφανήτους, οὐ τεταπεινωμένους δοξάσῃς, ἀποστήσεις αὐτοὺς καὶ μακρύνεις. Τί δέ ἐστι, κατὰ τὸ ὕψος σου; αὐτὸ τοῦ, ὁμοίους σε ἐποίησας, ὡς ἂν ἀνθρώπῳ δυνατὸν εἶ ὅμοιον. Ποιήσωμεν γὰρ ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα, φησὶν, ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν. ὅσον γάρ ἐστιν αὐτὸς ἐν ὑφαντῷ, τοῦτο ἡμεῖς ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ ὥσπερ οὐδεὶς αὐτὸν δυνάτερος ἄνω, ὅτως οὐδεὶς ἐπὶ τῆς γῆς τῶν ζώων τούτων κατὰ δύναμιν ὅμοιος. Γίνεσθε, φησὶν, ὅμοιοι τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς. καὶ τὸ ὀνόματος ϟ ἡμῖν μετέδωκεν· Ἐγὼ εἶπα, θεοί ἐστε, φησὶ, καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες. καὶ πάλιν· Τέθεικά σε θεὸν Φαραώ. καὶ δημιουργὸν εἶ ἐποίησε, καὶ σωμάτων καὶ ἀσωμάτων. καὶ νεῶ μὲν τὴν κλίσιν ὁ Μωϋσῆς μεταβάλλει· νεὼ δ ἕτερος ἕτερα· ἡμῖν δ ἐπέταξε ναὸν αὐτῷ κτίζειν ἡμᾶς αὐτοὺς. καὶ δοίνιν οὐ δημιουργὸς οὐρανὸν, ἀλλὰ δημιουργεῖς ναὸν Θεοῦ. ἐπεὶ καὶ οὐρανὸς ἁγίων τόπος λαμπρὸς, ὅπου Θεὸν ἔχει κατοικοῦντα ἐν αὐτῷ· μᾶλλον δ ἁγίων Χριστοῦ καὶ ἡμεῖς. Σωτήριος γάρ, φησὶ, καὶ συνεκάθισεν ἡμᾶς ἐν δεξιᾷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ μείζονα ἔδωκε ποιεῖν ὧν αὐτὸς ἐποίησε. Τὰ δὲ σημεῖα, φησὶν, ἃ ἐγὼ ποιῶ, κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει. καὶ ὅτι τῆς παλαιᾶς, ὁ μὲν τὴν θάλασσαν μετέβαλεν· ὁ δ ϟ ἥλιον ἐχάλινε· ὁ δ τῷ σελήνῃ μῆνιν ἐκέλευσεν· ὁ δ πάλιν εἰς ἑαυτὸν ἀνεκτήσατο ἀπειλάς· ⓐ δ παῖδες ἐν τῇ καμίνῳ τὸ στοιχεῖον τὸ ἐνεργείαν ἐπέδησαν, καὶ μαινομένη ἡ φλὸξ ἐσίγα, καὶ δεδεμένη ἐσύριζεν. οἵδε καὶ θεῖα ἀρετᾶς θεοῦ φίλοις· κἂν λιμὸς ἀναγκάζῃ, φιλοσοφώτερα γίνεται. αἰδείσθωσαν ⓐ γαστρίμαργοι τῷ ἐγκρατείᾳ τῶν θείων· λέοντες εἶδον ϟ Δανιὴλ, καὶ ἐφιλοσόφησαν· ἡμεῖς ϟ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ βλέποντες ἐρχόμενον πρὸς ἡμᾶς, ἵ φιλοσοφῶμεν. Εἵλοντο σκῆπτρα δράφθαρτα λιμῷ, καὶ μὴ ἅψασθαι τοῦ σώματος τοῦ ἁγίου· ἡμεῖς ὁρῶντες γυμνὸν ϟ Χριστὸν περιερχόμενον καὶ λιμῷ τηκόμενον, οὐδὲ τὰ περιττὰ περιείμεθα, ἀλλ' ἐν περισσείᾳ ζῶντες, περιορῶμεν τοὺς ἁγίους. ἡ γῆ πάλιν ἑτέρῳ Θεῷ φίλῳ ὄντα οὕτω προσπεγχε δῶρα ἐκ τῶν οἰκείων κόλπων, τοσαύτῳ φορείᾳ, ὅσην οὐδεπώποτε ἔμπροσθεν. καὶ πῶς μαίζεις, εἰ αὐτοὶ αἰδέσιμοι ἦσαν, ὅπουγε καὶ τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ αἱ σκιαὶ δαίμοσιν ἦσαν φόβερὰ, καὶ θανάτῳ, καὶ νοσήματι; καὶ ἀγέλοι ἠδέσθησαν ἀνθρώπους, καὶ ἐτίμησαν μὴ ὑπερφολῆς. πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλον, ὃς ὁ δεσπότης αὐτῶν ἐτίμα· καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ, καὶ ἐν τῇ καινῇ τοῦτο ἔστιν ἰδεῖν. Διὰ τοῦτο λέγει· Κατὰ τὸ ὕψος σου ἐπολυώρησας τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. συνοπαντεῖ οὖν τὸ μέγεθος τῆς ὑμῆς, ἀξίαν τοῦ ἁρμοῦ τὸ ὑπερβαλλούσης ἀμοιβὴν, ἵνα μὴ τῆς ὑμῆς ὑπερβολὴν, ἐφόδιον ἡμῶν ὑμφείας γένηται.

Γεν. α. κζ. Ματθ. α. με. Ψλμ. πα. ε. Εξοδ. ζ. α. α. Κορ. ε. ιθ. Ισ. ι. ιβ. δ. Βασ. κ. ιε. Δαν. γ. κς. Δαν. ε. κβ. Ματθ. κε. λε. Ιαϲ. β. κ. Περϲ. ιθ. ια. καὶ ε. ιβ. Γεν. ιη. ε. καὶ ιθ. γ. καὶ κβ. ια. Εξοδ. ιδ. ιθ. Κεφ. β. α. Μαρκ. ιε. ε. Περϲ. π. κε. καὶ ι. γ. καὶ ιβ. ζ.

Ψλμ.

Ψαλμ. ιβ. ΕΙΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ, ΨΑΛΜΟΣ ΤΩ ΔΑΒΙΔ. ΑΛΛΟΣ, Ἐπινίκιος ᾠδὴ τῷ Δαβίδ. 1 Ἕως πότε, Κύριε, ἐκλείψεις με εἰς τέλος; Ἄλλος, Ἐκλαθάνῃ με τέλεον. Ἄλλος, Εἰς νῖκος. Ἕως πότε ἀποστρέφεις τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ; Ἄλλος, Κρύπτεις. 2 Ἕως ἂν θήσομαι βουλὰς ἐν ψυχῇ μου; Ἄλλος, Τάξω γνώμας. Ὀδυνὰς ἐν καρδίᾳ μου ἡμέρας [καὶ νυκτός]. Ἄλλος, Μέριμναν ἐν τῇ διανοίᾳ μου καθ' ἡμέραν.

ΟΥ μικρὸν καὶ τοῦτο ἀγαθόν, τὸ λαμβάνειν αἴσθησιν τῆς τοῦ Θεοῦ λήθης. λήθην δὲ μὴ πάθος εἶναι νόμιζε, ἀλλὰ τὴν ἐγκατάλειψιν. πολλοὶ γοῦν τοῦτο παθόντες, οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο ἴσασιν, οὐδὲ ὀδύρονται· ἔστι δὲ ὁ μακάριος, οὐ μόνον αὐτὸ ἤδει, ἀλλὰ καὶ (W) χρόνον διελογίζετο. Τὸ γάρ, ἕως πότε, δεικνῦντός ἐστι μακρὸν ὄντα (W) χρόνον. δηλοῖ τοῦτο καὶ ὀδύρεται, καὶ θρηνεῖ. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς ἁδαμοῦ βιωτικοῦ πάθους ἔνεκεν ἀλγεῖ, οὐκ οὖν χρημάτων, οὐκ οὖν δόξης, ἀλλ' οὖν τῆς θυσίας * πάντα γοῦν. καὶ πόθεν, φησίν, ἔγνω ὅτι ἐπελάθετο αὐτοῦ ὁ Θεός; ὅτι ἤδει ἐκ πολλοῦ ἐμέμνητο, ἐκ σαφοῦς ἠπίστατο· εἰ μὴ λήθη, εἰ μὴ μνήμη. οὐκ ἀθάπερ (4) πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ὅταν πλουτῶσιν, ὅταν εὐδοκιμῶσι παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, ὅταν αὐτοῖς χεὶρ ῥᾳδίως ἀπόντα φέρηται, ὅταν τῶν ἐχθρῶν κρατῶσι, τότε νομίζουσι μεμνῆσθαι αὐτῶν τὸν Θεόν· διὰ τοῦτο οὐ τότε, πότε αὐτῶν ἐπιλελάθετο, ἰάσασιν. (4) γὰρ τῆς μνήμης τὸ σημεῖον οὐκ εἰδότες, οὐδὲ τὸ τῆς λήξεως ἐπίστανται. εἰ γὰρ τὰ τῆς φιλίας σύμβολα οὐκ ἐπίστανται, οὐδὲ τὰ τῆς ἔχθρας γινώσκουσι. πολλῶν γὰρ τῶν ταῦτα ἐχόντων ἐπιλελάθηται ὁ Θεός, καὶ μάλιστα τούτων· τῶν γὰρ ἐν τοῖς εὐδοκιμοῦσιν ὄντων μέμνηται πολλάκις. μνήμην γὰρ οὐδεὶς οὕτω ποιεῖ θεῷ, ὡς ὁ ἀγαθόν τι ποιῶν, ὁ νήφειν, ὁ ἐγρηγορέναι, ὁ ἀρετῆς ἐπιμέλεσθαι· ὥσπερ οὖν καὶ λήθην οὐδεὶς ἕτερον, ὡς ὁ ἐν ἁμαρτίαις εἶναι καὶ πλεονεξίαις καὶ ἁρπαγαῖς. καὶ σύ μοι νόησον, ἀγαπητέ, ὅταν σφαλῇς, μὴ λέγε, ὅτι ἐπελάθετό μου ὁ Θεός· ἀλλ' ὅταν ἐν ἁμαρτίαις ἦς, καὶ πόνοι σοι καὶ ῥᾳθυμία φέρηται. ἂν γὰρ τοῦτο ἦς εἰδώς, ταχέως ἀποσήσῃ τῶν πονηρῶν πραγμάτων. ἕως πότε ἀποστρέφεις τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ; τοῦτο ἐπιτεταμένης λήθης. ἀπὸ γὰρ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων τοῦ Θεοῦ τὰς ἐνεργείας δείκνυσι, καὶ τὴν ὀργὴν αὐτοῦ καὶ τοῖς κόλασιν χαλεπεύζει. ἀποστρέφει δὲ πάλιν ὁ Θεὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ὅταν αἰσχύνας προφάσεως τῶν ἐπιταγμάτων τῶν αὐτοῦ. Ὅταν γὰρ ἐκτείνητε, φησί, τὰς χεῖρας ὑμῶν, ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀφ' ὑμῶν. Εἶτα καὶ ἡ αἰτία· αἱ γὰρ χεῖρες ὑμῶν, αἵματος πλήρεις. ἀλλὰ καὶ τοῦτο πάλιν κηδεμονίας πολλῆς, καὶ ἡ ἐγκατάλειψις, καὶ ἡ ἀποστροφὴ τοῦ προσώπου. ποιεῖ δὲ τοῦτο, ἵνα σφοδρότερον ἡμᾶς ἐπισπάσηται. ἐπεὶ καὶ ἐρασὴς μανικὸς (W) ἐρώμενον ἀφορῶντα ἀφίησι καὶ ἐγκαλημάτων, οὐκ ἐκβάλλων αὐτὸν τῆς διανοίας, ἀλλὰ ἐπιστρέψαι αὐτὸν βουλόμενος, καὶ ἑαυτῷ ζωώσαι. Εἰπὼν δὲ τὸν ἀποστροφὴν, λέγει καὶ τὴν λήθην, καὶ ταύτην ἐξ αὐτῆς αὐτῷ προσγλυφομένην. τίνα δὴ ταῦτά ἐστιν; ἃ ἐπάγει, λέγων· ἕως τίνος θήσομαι βουλὰς ἐν ψυχῇ μου; ὥσπερ γὰρ ὁ * τῶν λιμένων ἐξελθὼν πάντα τὸν πλοῦτον ἀπορρήτοις πολλοῖς προσπλάσει· οὕτω δὴ καὶ ὁ εἰς λήθην ἐμπεσὼν τοῦ Θεοῦ, φροντίσι, καὶ μερίμναις, καὶ ὀδύναις ἐκδίδοται διὰ παντός. ὁ μακρὸς δὲ τοῦτο εἰς τὸν τοῦ Θεοῦ ἐπιστρέψαι πρὸς ἑαυτόν, τὸ μεριμνᾶν, τὸ φροντίζειν, τὸ πικραθῆναι, τὸ ὀδυνᾶσθαι, τὸ λόγον ποιῆσθαι

Ps 12.
χαλεπωτέρα

ποιῆσθαι αὐτὸ τῆς ἀποστροφῆς. ὁ δὲ Παῦλος Κορινθίοις γράφων, φησὶ ἑαυτὸν φησι· Καὶ τίς ἐστιν ὁ βυφαίνων με, εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ; ὑ μακρὸν γὰρ τὸν, ἀγαπητὲ, κέρδος, τὸ ἀπαθανέσθαι τῆς ἀποστροφῆς τοῦ Θεοῦ, τὸ ἀλγεῖν, τὸ ὀδυνᾶσθαι. ὕπω γὰρ αὐτὸν ταχέως ποιῆς ἡμᾶς ὑποστρέφομεν. β Κορ. ϛ. ϐ.

3 Ἕως πότε ὑψωθήσεται ὁ ἐχθρός μου ἐπ' ἐμέ; ὑπόβλεψον, εἰσάκουσόν μου, Κύριε ὁ Θεός μου. 4 Φώτισον τοὺς ὀφθαλμούς μου, μήποτε ὑπνώσω εἰς θάνατον. Ὥσπερ γὰρ τεθνηκότος τοῦ Θεοῦ ὑμῖν ὄντος, τὰ λυποῦντα ἐκποδὼν ἀπῆλθε· οὕτως ἀποστάντος ὑποληφθέντος, ἡ ψυχὴ διακόπτεται, ὑ καρδία ὀδυνᾶται, ὑ ⓐ λυποῦντες ἐπερεθίζουσι, ὑ πόνοι χρημασὶ ὑ σκέπεσι. συγχωρεῖται γὰ τοῦτο συμφερόντως, ὥστε διὰ πόνων δακνομένους τοὺς ῥᾳθυμοτέρους ἀσυδαιμότερον ἐπιμελεῖσθαι, ὅθεν ἐξέπεσον. Παιδεύσει γάρ σε, φησὶν, ἡ ἀποστασία σου, ὑ ἡ κακία σου ἐλέγξει σε. ὥστε ὑ ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ Θεοῦ προνοίας εἶδός ἐστιν. ὅταν γὰρ προνοῶν ὑ κηδόμενος καταφρονῆται, ἀφίησι μακρὸν ὑ ἐγκαταλιμπάνει, ἵνα τότε τῆς ῥᾳθυμίας ἐκβληθείσης, ἀσυδαιμότεροι ⓐ ὀλίγοι γένωνται. ** λείπει πολλά. ** Ιερεμ. β. ιϐ.

Ψδμ. μα. ΟΝ ΤΡΟΠΟΝ ΕΠΙΠΟΘΕΙ Η ΕΛΑΦΟΣ ΕΠΙ ΤΑΣ ΠΗΓΑΣ ΤΩΝ ὑΔΑΤΩΝ· ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΟΣΟΥ ΧΑΡΕΝ Ο ΨΑΛΜΟΣ ΕΙΣ ϖ ΒΙΟΝ ΕΙΣΕΝΕΧΘΕΙΣ ΜΕΤ' ὠΔΗΣ ΨΑΛΛΕΤΑΙ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΜΑΚΡΟΘΥΜΙΑΣ.

Μεῖς μὲ ἡμᾶς ἐθαυμάζετε πρώην, ὅτι ϖ περὶ ὃ Μελχισεδὲκ ἐκίνησα μῦθον λόγον, ὅτι τοῖς μήκει τῶν εἰρημένων· ἐγὼ ὑμᾶς ἐθαύμαζον ὅτι τῇ τῆς ἀκροάσεως προθυμίᾳ τε καὶ ζωπυρεῖτε, καὶ ὅτι μακροτέρου τοῦ λόγου προελθόντος, μᾶλλον τέλους παρηκολουθήσατε ἡμῖν· καί τοι γε οὐ μακρὸς ἦν ὁ λόγος μόνον, ἀλλὰ ὑ δυσχερείαν εἶχε πολλήν. ἀλλ' οὔτε ὁ μῆκος, οὔτε ἡ δυσχολία τὴν ὑμετέραν ἠλέγξατε προθυμίαν. φέρε οὖν, ὑμῖν ἀμοιβὴν ἀποδῶμεν· ἐκείνου τοῦ πόνου, σαφεστέραν τοῖς ὑμᾶς τὴν μέρον ποιησάμενος τὴν διάλεξιν. οὐδὲ γὰρ ὑπερτείνειν ἀεὶ δεῖ τὴν διάνοιαν τῶν ἀκροατῶν (διαῤῥήγνυται γὰρ ταχέως) ὅτε χαλᾶν ἀεὶ ὑ ἀνιέναι. ὑ γὰρ ἐντεῦθεν ἀρχαιοτέρα τῆς πάλιν. διὰ ποικίλλειν χρὴ τὸ τῆς διδασκαλίας εἶδος, ὑ νῦν μὲν πρωιαιτέρων, νῦν δ' ὀψιαιτέρων ἀκούεσθαι λόγων. ὥσπερ οὖν ὅτε ἔλεγον, ὅτι τῶν λύκων ὑπόντων τὴν ποίμνην, τὴν σύριγγα ἀφέντες, τὴν σφενδόνην μεταχειρίζεσθε χρή· ὅτω νῦν δὴ παρελθουσῶν τῶν ἑορτῶν τῶν Ἰουδαϊκῶν, ⓐ λύκων ἀπόντων ἐσμὲν χαλεπώτεροι, τὴν σφενδόνην πάλιν ἀφέντες, ὅτι τὴν σύριγγα ἐπρεμίσωμεν· ὑ δὴ ἀγωνιστικωτέρους ἀναπαύσαντες λόγους, ἑτέρων λογῶν σαφεστέρων ἁψώμεθα, τὴν κιθάραν αὐτὴν τοῦ Δαβὶδ μεταχειριζόμενοι, ὑ τὴν ὑπακοὴν εἰς μέσον ἄγοντες, ἵν' ἅπαντες ὑπερθάλπωμεν τὴν μέρον. Τίς οὖν ἐστιν ἡ ὑπακοή;

1 Οὐ ἕνεκεν ὑπέπτηξεν ἡ ἔλαφος ὅτι ἐπὶ πηγὰς τῶν ὑδάτων, ὕπως ὑπέπτηξεν ἡ ψυχή μου πρὸς σέ ὁ Θεός. Μᾶλλον δὲ ἀναγκαῖον εἰπεῖν πρῶτον, τίνος ἕνεκεν ὁ ψαλμὸς εἰς ϖ βίον εἰσενήνεκται ἡ ἡμέτερον, ὑ μετ' ὠδῆς μάλιστα αὕτη ἡ προφητεία λέγεται. τίνος οὖν ἕνεκεν λέγεται μετ' ὠδῆς, ἄκουσον. πολλοὺς τῶν ἀθρόων καπηλῶν ὁ Θεὸς ῥᾳθυμοτέρους ὄντας, ὑ πρὸς τὴν τῶν πνευματικῶν ἀνάγνωσιν δυσχερῶς ἔχοντας, ὑ ϖ ἐκεῖθεν ὡς ἡδέως ὑποκρουομένους κάματον· πολεμώτερον ποιῆσαι τὸν πόνον βουλόμενος, ὑ τῷ κάματι τὴν αἴσθησιν ὑποτεμέσθαι, μελῳδίαν ἀνέμιξε τῇ προφητείᾳ, ἵνα

ἵνα τῷ ῥυθμῷ τῶν μέλων ψυχαγωγούμενοι πρώτης, μὴ πολλῆς τῆς περιουσίας τοῦ ἱερεῖ διαπέμπωσιν αὐτοῖς ὕμνους. Οὐδὲν γάρ, οὐδὲν ὕπνος ἀνίσκει ψυχῆ, καὶ πλεῖστοι, καὶ τῆς γῆς ἀπαλλάττει, καὶ τῶν τοῦ σώματος ἀπολύει δεσμῶν, καὶ φιλοσοφίαν ποιεῖ, καὶ πρώτων καταπαύει τὸ βιωτικόν, ὡς μέλος συμφωνίας, καὶ ῥυθμῷ συγκείμενον θεῖον ἆσμα. Ὅταν γοῦν ἡμῶν ἡ φύσις πρὸς τὰ ἄσματα καὶ τὰ μέλη ἡδέως ἔχει καὶ οἰκείως, ὡς καὶ τὰ ἀτρεμαίζοντα παιδία κλαυθμυριζόμενα καὶ δυσχεραίνοντα, ὅταν καταχειμάζεσθαι, ἀγκάλαις αὐτὰ βαστάζουσαν, πολλάκις ἀποδύσαί τε καὶ ἐπάδουσαν, καὶ ὅλα αὐλοῖς κατεπάδουσα ἄσματα παιδικά, ὅταν αὐτῶν τὰ βλέφαρα καταχειμάζῃ. διὰ τοῦτο καὶ ὁδοιπόροι πολλάκις τὴν μεσημβρίαν ἐλαύνοντες ἀνατρέχουσι, ἄδοντες τοῦτο ποιοῦσι, τὴν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας τὰ λαμπρείαν ταῖς ᾠδαῖς ἐκείναις παραμυθούμενοι. Οὐκ ὁδοιπόροι μόνον, ἀλλὰ καὶ γεωπόνοι λινοβατοῦντες, καὶ τηγανῶντες, καὶ ἀμπέλους θεραπεύοντες, καὶ ἄλλο ὁτιοῦν ἐργαζόμενοι, πολλάκις ᾄδουσι· καὶ ναῦται κωπηλατοῦντες, τοῦτο ποιοῦσιν. ἤδη γοῦν καὶ γυναῖκες ἱστουργοῦσαι, καὶ τὴν κερκίδα τοῦ ξήμονας συγκεχυμένως ἀκριβοῦσαι, πολλάκις μὲν καθ' ἑαυτὴν ἑκάστη, πολλάκις δὲ συμφώνως ἅπασαι, μίαν τινὰ μελῳδίαν ᾄδουσι. ποιοῦσι δὲ τοῦτο καὶ γυναῖκες, καὶ ὁδοιπόροι, καὶ γεωπόνοι, καὶ ναῦται, τὸ ἆσμα ὡς ἐκ τῶν ἔργων πόνον παραμυθούμενοι ἀναβύδητοι, ὡς τῆς ψυχῆς, ἐν μέλεσιν ἀκούουσι καὶ ᾠδῆς, ῥᾴον ἅπαντα ἐνεγκεῖν δυναμένης τὰ ὀχληρὰ καὶ ὀδυνηρά. ἐπεὶ οὖν οἰκείως ἡμῖν πρὸς τοῦτο ἔχει ἡ ἰδέα τῆς τέρψεως ἡ ψυχή· ἵνα μὴ πορνικὰ ἄσματα οἱ δαίμονες εἰσαγόντες ἅπαντα ἀνατρέπωσι, τοὺς ψαλμοὺς ἐπετείχισεν ὁ Θεός, ὥστε ὁμοῦ τὸ πρᾶγμα καὶ ὠφέλειαν ἔχειν. ἀπὸ μὲν γὰρ τῶν ἔξωθεν ἀσμάτων, βλάβη, καὶ ὄλεθρος, καὶ πολλὰ ἂν εἰσαχθείη δεινά· (τὰ γὰρ ἀσελγέστερα καὶ πονηρότερα τῶν ἀσμάτων τούτων τοῖς τῆς ψυχῆς μέρεσιν ἐγκόμενα, ἀθενεστέραν αὐτὴν καὶ μαλακωτέραν ποιοῦσιν) ἀπὸ δὲ τῶν ψαλμῶν τῶν πνευματικῶν, πολὺ μὲν τὸ κέρδος, πολλὴ δὲ ἡ ὠφέλεια, πολὺς δὲ ὁ ἁγιασμός, καὶ πάσης φιλοσοφίας ἐπίθεσις γίνοιτ' ἄν, τῶν τε ῥημάτων τὴν ψυχὴν ἐκκαθαιρόντων, τοῦ τε ἄλλου πνεύματος τῇ καταιθούσῃ καὶ ἐκλαμπούσῃ ψυχῇ. ὅπερ γὰρ μὴ συνέσεως ἅλλοντες τὴν τοῦ πνεύματος καλοῦσι χάριν, ἀκουσόντων τί φησιν ὁ Παῦλος· Μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτία, ἀλλὰ πληροῦσθε ἐν πνεύματι. ἐπήγαγε δὲ καὶ τοῦτον τὸν τρόπον τῆς πληρώσεως. ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν τῷ Κυρίῳ. Οὐκ ἐστὶν, ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; μὴ συνέσεως, φησίν· ἵνα μὴ τὸ στόμα μὲν λαλῇ τὰ ῥήματα, ἡ δὲ διάνοια ᾖ ἔξω διατεῖνον πάντα χρόνον πλανωμένη, ἀλλ' ἵνα ἀκούῃ ἡ ψυχὴ τῆς γλώττης· καθάπερ ἔνδα μὲν βόρβορος, ἰχθῦσι πέφυκεν· ἔνδα δὲ ἀρώματα καὶ θυμιάματα, μέλιτται κατασκηνοῦσιν· ὅτως ἔνδα μὲν ἆσματα πορνικὰ, δαίμονες ὑπισχνοῦνται· ἔνδα δὲ μὴ πνευματικὰ, ἡ δὲ πνεύματος ἐφίσταται χάρις, καὶ τὸ στόμα καὶ τὴν ψυχὴν ἀγιάζει. Ταῦτα λέγω, οὐχ ἵνα ἐπαινῆτε μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας τὰ τοιαῦτα διδάσκητε ἄσματα ᾄδειν, οὐκ ἐν ἰδίοις μόνον, οὐδὲ ἐν τοῖς ἄλλοις ἔργοις, ἀλλὰ μάλιστα ἐν τραπέζῃ. ὅπου γὰρ ὡς τὰ πολλὰ ἐν συμποσίοις ὁ ἀκόλαστος ἐφέδρευει, μέθην, καὶ ἀδηφαγίαν ἔχων αὐτῷ συμμαχοῦσαν, καὶ γέλωτα ἄτακτον, καὶ ψυχὴν ἀνευθύνως, μάλιστα τότε δεῖ καὶ τοῦ τραπέζης, καὶ μὴ τραπέζαν ὑπεστηρίζειν αὐτῷ τινὰ ἀπὸ τῶν ψαλμῶν ἀσφάλειαν, καὶ χαίνῃ μὴ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν παίδων ἀναπαύσας ἀπὸ τοῦ συμποσίου, τοῦ ἱερέως ᾄδειν ὕμνους τῷ Θεῷ. Εἰ γὰρ ὁ Παῦλος μάστιγας ἔχων ἀφορήτους ὑπεστηρίζετο, καὶ ξύλῳ προσδεδεμένος, καὶ δεσμωτηρίου οἴκῳ, ἐν μέσῃ νυκτὶ (ὅτε μάλιστα γλυκὺς ὁ ὕπνος ἐφίσταται πᾶσι) μὴ τοῦ Σίλα διετέλει τὸν Θεὸν ὑμνῶν, καὶ ὅτε ἀπὸ τοῦ τόπου, ὅτε ἀπὸ τοῦ χειροῦ,

Ἐφ. ε. ιζ.

Ματθ. ιε. κα.

ὅτε

ὅτε ἀπὸ τῆς Φεγγίδος, ὅτε ἀπὸ τῆς τυφλίδος τοῦ ὕπνου, ὅτε ἀπὸ τῆς ἀληδόνος τῶν πόνων σκείων, ὅτε ἄλλοθεν ὁδαμόθεν ἰωὰ καὶ ἀδὴ καὶ ὑφὴ καὶ μελῳδίας· πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς ὑφεκνοιμῶσας, καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀπολαύοντας τοῦ Θεοῦ, ὑμνους ἀναπέμπειν αὐτῷ χρὴ, ἵνα καὶ τι γλύπται ⟨W⟩δὰ τῆς μέθης καὶ τῆς ἀδηφαγίας ἄτοπον εἰς τὸ ψυχικὸ τὸ ἡμέτερον, τῆς ψαλμῳδίας ἐπεισελθούσης, ἀποπνιγῶσι πάντα σκεῦνα τὰ ἄτοπα καὶ πονηρὰ βουλεύματα· καθάπερ πολλοὶ τῶν πλουσίων τὸ ἀσυγχίδιον βαλσάμου πλήσαντες ὅταν ταῖς τραπέζαις ἀπομάσσουσιν, ἵνα εἴ τις ἀπὸ τῶν ἐδεσμάτων γλύπται κνίς, ⟨W⟩δασυρθῇ καθαρὰν δείξῃ τὴν τράπεζαν· οὕτω καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν, αντὶ βαλσάμου τὸ στόμα ἐμπλήσαντες μελῳδίας πνευματικῆς, ἵνα εἴ τις ἐγλύφετο κνίς ἀπὸ τῆς ἀδηφαγίας ἐν τῇ ψυχῇ, διὰ τῆς μελῳδίας ἀποσμήχωμεν ἐκείνης, καὶ λέγωμεν καινῆ ⟨W⟩άντες· Εὐφρανας ἡμᾶς, Κύριε, ἐν τῷ ποιήματί σου, καὶ ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν σου ἀγαλλιασόμεθα. καὶ διὰ μὴ τὴν ψαλμῳδίαν ⟨W⟩θσκεύωμεν, ἵνα μὴ τὴν ψυχῆς καὶ τὴν οἰκίαν αὐτὴν ἀγιάζωμεν. ὥσπερ γὰρ ⟨W⟩ μίμους, ἢ ὀρχηστὰς, καὶ πόρνας γυναῖκας εἰς τὰ συμπόσια εἰσάγοντες, δαίμονας καὶ ⟨W⟩ δχέβολον ἐκεῖ καλοῦσι, καὶ μυρίων πολέμων ταῖς αὐτῶν ἐμπιπλῶσιν οἰκίας (ἐντεῦθεν γεγόνασι ζηλοτυπίαι καὶ μοιχεῖαι καὶ πορνεῖαι καὶ τὰ μυρία δεινά) ὅτως ⟨W⟩ Δαβὶδ καλοῦντες μὴ τὴν κιθάραν, ἔνδον ⟨W⟩ Χριστὸν δι' αὐτῆς καλοῦσιν. ὅπερ ἦν ὁ Χριστὸς, δαίμων μὲν οὐδεὶς ἐπεισελθεῖν, μᾶλλον ἢ ⟨W⟩θρασύνασθαι τολμήσειέ ποτε· εἰρήνη ἦν καὶ ἀγάπη καὶ πάντα ὥσπερ ἐκ πηγῶν ἥξει τὰ ἀγαθά. ἐκεῖνοι ποιοῦσι θεάτρου τὸν οἶκον αὐτῶν· σὺ ποίησον ἐκκλησίαν τὸ δωμάτιόν σου. ἔνθα γὰρ ψαλμὸς, καὶ ᾠδὴ, καὶ ⟨W⟩θφητῶν χορεία, καὶ δχέβολος τῶν ἀδόντων θεοφιλὴς, οὐκ ἂν τις ἁμάρτοι τὸν ζωοδοτὴν ταύτην ⟨W⟩θστεπτὸν ἐκκλησίαν. καὶ μὴ εἰδῆς τὴν δυνάμιν τῶν ῥημάτων, αὐτὸ τοῦτό σοι παίδευσον τὰ ῥήματα λέγειν. ἀγιάζει γὰρ ἡ δχὰ ῥημάτων ἡ γλῶττα, ὅταν μὴ ⟨W⟩θυμίας ταῦτα λέγηται. ἐὰν εἰς ταύτην ἑαυτὸν καταχήσωμεν τὴν συνήθειαν, οὐδὲ ἐκόντες, οὐδὲ ῥαθυμοῦντες ποτε ⟨W⟩θησόμεθα τὴν καλὴν ταύτην λειτουργίαν, τὸ ἔθος καὶ ἀνάγκην ἡμᾶς ἀναγκάζοντος καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὴν καλὴν ταύτην ὑπουργῆσαι. ὑπὲρ τῆς μελῳδίας ταύτης, κἂν γεγεσκὼς ὦς ἦς, κἂν νέος, κἂν δασύφωνος, κἂν ῥυθμοῦ πάντος ἄπειρος, οὐδὲν ἔγκλημα ἔχεις. ὁ γὰρ ζητούμενον ἐν ταῦτα, ψυχὴ νήφουσα, διεγηγερμένη δχέβολος, καρδία κατανενυγμένη, λογισμὸς ἐρρωμένος, ζωηδὴς ἐκκεκαθαρμένον. ἐὰν οὖν ταύτην ἔχων εἰσέλθῃς εἰς ⟨W⟩ ἅγιον τοῦ Θεοῦ χορὸν, πρὸ αὐτὸν δυνήσῃ εἰπεῖν ⟨W⟩ Δαβίδ. σπαθᾶ γὰρ ἡ χεὶρ κιθάρας, οὐδὲ νεύρων τεταμένων, ὅτε πλήκτρου καὶ τέχνης, οὐδὲ ὀργάνων ἰωὰν· ἀλλ' ἐὰν θέλῃς, σὺ σαυτὸν ἐργάσῃ κιθάραν, νεκρώσας τὰ μέλη τῆς σαρκὸς, καὶ πολλῷ τῷ σώματι ⟨W⟩θὲς τὸν ψυχικὸν ποιήσας τὸν συμφωνίαν. ὅταν γὰρ μὴ ἐπιθυμῇ κατὰ τοῦ πνεύματος ἡ σὰρξ, ἀλλ' εἶχη τοῖς ἐπιτάγμασι τοῖς ἐκείνου, καὶ εἰς πέρας ἀγῇ ταύτην ἐπὶ τὴν ἀρίστην καὶ θαυμασὴν ὁδὸν, ὅτως ἐργάσῃ μελῳδίαν πνευματικήν. ὁ χεὶρ τέχνης ἐν ταῦτα χρόνῳ μακρῷ κατορθουμένης, ἀλλὰ ⟨W⟩θαιρέσεως δεῖ ψυχικῆς μόνον, καὶ ⟨W⟩ δεξώμεθα τὴν ἐμπειρίαν ἐν βεβαιοῖ καὶ εὐθεῖ ῥοπῇ. ὁ χεὶρ τόπου, ὁ χεὶρ χρόνου, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ, καὶ ἐν παντὶ καιρῷ θαλλεῖν ἔχεις τὴν δχέβολον. καὶ γὰρ ἐν ἀγορᾷ βαδίζῃς, καὶ ἐν ὁδοῖς ἦς, καὶ φίλοις συνεδρεύῃς, ἔχεις διείραν τὴν ψυχὴν, ἔχεις σιγῶντα βοᾶν. ὅτω καὶ ὁ Μωϋσῆς ἐβόα, καὶ ὁ Θεὸς ἤκουσε. καὶ ἐν χειροτέχνης ἦς, ἐν ἐργασηρίῳ καθήμενος καὶ ἐργαζόμενος, δυνῇ θαλλεῖν. καὶ στρατιώτης ἦς, ἐν διχασηρίῳ ⟨W⟩θεσεδρεύων, δυνήσῃ τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιῆν. ἔχεις καὶ χωρὶς φωνῆς θαλλεῖν, τῆς διανοίας ἔνδον ἠχούσης. ὁ γὰρ ἀνθρώποις θαλλόμεν, ἀλλὰ Θεῷ τῷ δυναμένῳ

Ψδ. ιζ. δ.

Γδ. ε. ιζ.

Ψδ. λγ. α. Μθ. κ. α. ιδ.

Ἐξοδ. ιδ. ιδ.

δυναμιν ὡς καρδίας ἀκηδίας, καὶ εἰς τὰ ἀπόρρητα τῆς διανοίας ἡμῶν εἰσελθεῖν. ὃ
Ρωμ. κε. ταῦτα Παῦλος ἐνδεικνύμενος βοᾷ, λέγων· Αὐτὸ τὸ πνεῦμα συνυμνεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν γεναγμοῖς ἀλαλήτοις. ὁ δὲ ἐρευνῶν τὰς καρδίας, οἶδε τί τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ὅτι κατὰ Θεὸν συντυγχάνει ὑπὲρ ἁγίων. τοῦτο δὲ ἔλεγεν, ὅτι οὐκ ὀφθῆναι τὸ πνεῦμα ἐκπαιδεύει, ἀλλ' ὀφθῆναι τοὺς πνευματικοὺς ἄνδρας, τοὺς τὰ χείσματα τοῦ πνεύματος ἔχοντας, ὑπὲρ τῶν πλησίον εὐχομένους, καὶ τὰς ἱκετηρίας ἀναφέροντας, μετὰ κατανύξεως καὶ γεναγμοῦ τοῦτο ἐποίουν. τοῦτο καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν συντυγχάνωμεν τῷ Θεῷ ὑπέρ τε φαλμοῦ καὶ εὐχῶν. ἵνα δὲ μὴ τὰ ῥήματα μόνον προσφέρωμεν, ἀλλὰ καὶ δυνάμει αὐτῶν εἰδῶμεν τῶν ῥήσεων, φέρε, τὸ προοίμιον αὐτὸ τοῦ φαλμοῦ εἰς μέσον ἀγάγωμεν. οἶδα οὖν ὅτι τὸ προοίμιον; οὐ βάπον ὀπτοποιεῖ ἡ ἔλαφος ὀπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως ὀπτοποιεῖ ἡ ψυχή μου πρὸς σέ, ὁ Θεός. τοιοῦτον τῶν ἐρώντων τὸ ἔθος, μὴ κατέχειν σιγῇ τὸ ἔρωτα, ἀλλ' εἰς τὸν πλησίον ἐκφέρειν, καὶ λέγειν ὅτι φιλοῦσι. θερμὸν γὰρ τὸ πρᾶγμα τῆς ἀγάπης ἡ φύσις, καὶ σιγῇ τέγειν αὐτὸ οὐκ ἀνέχεται ἡ ψυχή. διὰ τοῦτο καὶ Παῦ-
Α Κορ. ε ια. λος ἔλεγε Κορινθίοις φιλῶν· Τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέῳγε πρὸς ὑμᾶς, Κορίνθιοι· τουτέστι, τέγειν καὶ σιγῇ κατέχειν τὸ ἀγάπην οὐ δυνάμεθα, ἀλλὰ διὰ πάντος ὑμᾶς, καὶ πάντα-
χοῦ, καὶ ὅτι τῆς διανοίας, καὶ ὅτι τῆς γλώττης πρεσφέρω. οὕτω καὶ ὁ μακάριος τοῦτ' ἐφιλῶν Ⓦ Θεόν, καὶ καμόμενος ἐν τῷ φιλεῖν, οὐκ ἀνέχεται σιγᾶν, ἀλλά ποτε μὲν φησιν· οὖν βάπον ὀπτοποιεῖ ἡ ἔλαφος ὀπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως ὀπτοποιεῖ ἡ ψυχή μου πρός
Ψαλμ. ξβ. α. σέ, ὁ Θεός· ποτὲ δὲ, Ὁ Θεός, ὁ Θεός μου, πρὸς σὲ ὀρθρίζω. ἐδίψησέ σε ἡ ψυχή μου, ὡς γῆ ἄβατος καὶ ἄυδρος καὶ ἔρημος. οὕτω γὰρ ἕτερος τῶν ἐρωτώντων εἶπεν. ὀπτὸν γὰρ λέγω πα-
ρεσχῆσαι Ⓦ ἔρωτα οὐκ ἰσχύει, πρὸς ἔρχεται ζητῶν ὑπόδειγμα, ἵνα καὶ οὕτω τὸ φιλεῖν ἡμῖν ἐνδείξηται, καὶ χαυνωνοὺς ποιήσῃ τοῦ ἔρωτος. πειθώμεθα τοίνυν αὐτῷ, καὶ μαθώμεν πῶς ἐρᾷν. καὶ μή μοι λεγέτω τις· καὶ πῶς δυνάμεθα φιλεῖν τὸν Θεόν, ὃν οὐ βλέπω; καὶ γὰρ πολλοὶ οὐχ ὁρῶντες φιλοῦσιν, οἷον τοὺς ἐν ἀποδημίᾳ φίλους ὄντας ἡμῶν, ἢ παῖδας καὶ πατέρας, ἢ συγγενεῖς καὶ οἰκείους· καὶ τοίνυν γίνεται κώλυμα οὐ τοῦ μὴ ὁρᾶν, ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο μᾶλιστα σκήπτει τὸ φιλεῖν, αὔξει Ⓦ πόθον. διὰ τοῦτο καὶ πρὸς Μωϋσέως λέγει
Εβρ. ια. κε. κς. ὁ Παῦλος, ὅτι καταλιπὼν θησαυρούς, καὶ πλοῦτον, καὶ βασιλείας προεφείσθη τῶν ἀλλων ἁπασῶν λαμπρότητα τῷ ἐν Αἰγύπτῳ, εἵλετο μετὰ τῶν Ἰουδαίων κακουχεῖσθαι. εἶτα τὸν αἰτίαν ἡμᾶς διδάσκων, ὅτι δὴ ταῦτα πάντα ἐποίει διὰ Ⓦ Θεόν, προσέθηκε· Ⓦ γὰρ ἀόρατον ὡς ὁρῶν ἐκαρτέρει. οὐχ ὁρᾷς Ⓦ Θεόν, ἀλλ' ὁρᾷς τὰ δημιουργήματα, ὁρᾷς αὐτοῦ τὰ ἔργα, οὐρανόν, καὶ γῆν, καὶ θάλατταν. ὁ δὲ φιλῶν, κἂν ἔργων ἴδῃ τῶν φιλουμένου, κἂν ὑπόδημα, κἂν ἱμάτιον, κἂν ὁποιονοῦν ἕτερον, διὰ θερμαίνεται. οὐχ ὁρᾷς Ⓦ Θεόν, ἀλλ' ὁρᾷς αὐτοῦ τοὺς οἰκέτας, τοὺς φίλους, τοὺς ἁγίους ἄνδρας λέγω δὲ προφήτας ἔχοντας. θεράπευσον ἐκείνους μόνον, καὶ ἕξεις τὸ πόθου θαμβίαν καὶ τὴν τυχοῦσαν. καὶ γὰρ ἐπ' ἀνθρώπων, οὐχὶ τοὺς φίλους ἡμῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς τῶν ἐκείνων φιλουμένους φιλῶ εἰώθαμεν. κἂν εἴπῃ τις τῶν ἐρωμένων τῶν ἡμετέρων, ὅτι Ⓦ δεῖπνα φιλῶ, κἂν ἐκφύσῃ μὲ πάθη χρηστὸν, ἐγὼ τῆς εὐεργεσίας ἀπολαύειν νομίζω· πάντα ποιοῦμεν καὶ προσματευόμεθα, ὥσπερ αὐτὸν Ⓦ ἐρώμενον ὁρῶντες, ὅτω πᾶσαν πρὸ ἐκφύγον ὑπιδείξασθαι σπουδήν. ἔξεστι τοῦτο καὶ ὀπὶ τὸν Χριστὸν κατορθῶσαι νῦν. εἶπεν, ὅτι
Ματθ. ιθ. κα. καὶ κφ. κε. λε. τοὺν πένητας φιλῶ· κἂν ὅτοί τι πάθωσιν ἀγαθὸν, ὡς αὐτὸς ἀπολελαυκὼς, οὕτως ἀπο-
δίδωμί τὴν ἀμοιβήν. πάντα ποιήσωμεν ὑπὲρ τῆς εἰς αὐτοὺς θεραπείας· μᾶλλον δὲ πάντα τὰ ὄντα κενώσωμεν εἰς αὐτούς, πιστεύοντες ὡς τούτων Ⓦ Θεὸν πρέφειν. ὅτι γὰρ
Ματθ. κε. λε. αὐτὸς πρέφεται τούτων πρεφομένων, ἄκουσον τοῦ Χριστοῦ φησι. Πεινῶντά μὲ γὰρ εἴδε-

τε,

τέ, φησι, καὶ ἐφέλκεσθε· διηγῶνται, καὶ ἐποπίσατε· γυμνόν, καὶ περιβάλετε· καὶ πολλὰς ἔδωκεν ἡμῖν ἀφορμὰς τοῦ θαυμαζεῖσθαι ϖ̅ν πόθον τοῦ ἡμετέρου. ἄλλως τε, ϖ̅ν ἔρωτα τοῦ ἡμῖν τοιαῦτα ποιῆσαι ἐνόησεν· ἡ εὐμορφία σώματος, ἡ εὐεργεσίας μέγεθος, ἢ ὁ φιλεῖσθαι τοῦτο. τούτων γὰρ ἕκαστον, αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ δυνάμεις ἐμποιῆσαι φίλων ἡμῖν. καὶν γὰρ μηδὲν ὠφελῶμεν οὗτοι παθόντες τοῦτό τινος, ἀκούωμεν γε μόνον ὅτι φιλοῦσιν ἡμᾶς τελείως, ἐπαινοῦμεν ἡμᾶς καὶ θαυμάζομεν, οὕτως αὐτοῖς συνηγωνίμεθα, καὶ συνεργοῦμεν ὡς εὐεργέταις. ὅτι δὲ Θεοῦ γε καὶ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ τοιαῦτά ἐστιν ἰδεῖν μοι ὑπερβολὴν ἔχοντα, ὅσα οὐδὲ λόγος τοῦ θαρρῆσαι δυνήσεται. τοῦ γὰρ τὸν, τὸ κάλλος τῆς μακαρίας ἐκείνης καὶ ἀκηράτου φύσεως, ὅτι ἀμήχανόν πως ἐστὶ καὶ ἀμάχητον, πολλαχοῦ λόγου, καὶ πᾶσαν ἐκφεύγον διάνοιαν. κάλλος γὰρ ὅταν ἀκούσῃς, μηδὲν σωματικὸν ὑποπτεύσῃς, ἀλλ' ἀσώματόν τινα δόξαν, καὶ μεγαλοπρεπεστάτην ἀφεῶσαν. ταύτῃ γοῦν ἐκφαίνων ὁ προφήτης ἔλεγε· Καὶ τὰ στεφάνια ἐκείνην κύκλῳ αὐτοῦ, καὶ τὰς μὲν δυσὶ πέρυξι κατεκάλυπτον τὸ πρόσωπον, τοῖς δὲ δυσὶ κατεκάλυπτον τοὺς πόδας, ταῖς δὲ δυσὶν ἐπέτοντο, καὶ ἐκέκραγον· ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος· ἀπὸ τοῦ ἐκπλήξεως, ἀπὸ τοῦ θαύματος, ἀπὸ τῆς ὑπερβολῆς ἐκείνης, ἀπὸ τῆς μεγαλοπρεπείας, ἀπὸ τῆς δόξης. καὶ πάλιν ὁ Δαβὶδ κατιδὼν αὐτὸ τὸ κάλλος τῆς μακαρίας ἐκείνης φύσεως, ἔλεγε· Πρόσχωσαν τὴν ῥομφαίαν σου ὅτι ϖ̅ μετὰ σοῦ, δυνατέ· τῇ ὡραιότητί σου καὶ τῷ κάλλει σου. Ψαλμ. μδ'. δ'. β'. Ἐξοδ. λγ. γ'. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Μωϋσῆς ἐπεθύμει πολλάκις ἰδεῖν αὐτὸν, τοῦ φίλτρου πτωθεὶς τούτου, καὶ τῆς δόξης ἐρῶν ἐκείνης. Διὰ τοῦτο καὶ Φίλιππος ἔλεγε· Δεῖξον ἡμῖν ϖ̅ τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ Ἰω. ιδ'. α'. ἡμῖν. μᾶλλον δὲ ὅσα δεῖ εἰπεῖν, οὐδὲ μακρὸν, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἀμυδρόν τι ἴχνος τῆς ὑπερβολῆς ἐκείνης δυνησόμεθα. ἀλλὰ τὰς εὐεργεσίας βούλει καταλέξωμεν; ἀλλ' οὐδὲ ταύτας λόγος δυνήσεται. διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος ἔλεγε· Χάρις τῷ Κυρίῳ, ὅτι τὴν ἀνεκδιήγητον αὐτοῦ δωρεάν. καὶ πάλιν· Ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. καὶ πάλιν· Ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ· ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. ἀλλὰ τὸ φίλτρον, ὃ πρὸς ἡμᾶς ἐπεδείξατο, ποῖος λόγος δυνήσεται; ἆρα γοῦν ἐκπλήττομαι ὁ Ἰωάννης ἔλεγεν· Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς ϖ̅ κόσμον, ὥστε ϖ̅ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν. Εἰ δὲ βούλει καὶ ἀκοῦσαι αὐτοῦ τῶν ῥημάτων, καὶ τὸν πόθον μαθεῖν, ἄκουσον τί φησι διὰ τοῦ προφήτου· Μὴ ἐπλήσθη γῆ καὶ θάλασσα τῶν ἐλεημοσυνῶν τῆς χιλίας αὐτῆς; Εἰ δὲ καὶ ὑπελάβετο ταῦτα γεγενῆσθαι, ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ὑπελήσομαί σοι. καὶ καθάπερ οὖν ἔλεγεν, οὐ βέβηκεν ὑπὸ ποδεῖ ἡ ἐλαφος ὅτι τὰς πηγὰς τοῦ ὑδάτων, οὕτως ὑπὸ ποδεῖ ἡ ψυχή μου πρός σε, ὁ Θεός· οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς φησιν, Οὐ βέβηκεν ὑπισχνούμενος ὄρνις τὰ ἑαυτοῦ νοσσία ὑπὸ τὰς πέρυγας, οὕτως ἠθέλησα ὑπὸ συναγαγεῖν τὰ τέκνα ὑμῶν, καὶ οὐκ ἠθελήσατε. Καὶ πάλιν· Καθοὺς οἰκτείρει πατὴρ υἱούς, ᾠκτείρησε Κύριος τοὺς φοβουμένους αὐτόν· καὶ πάλιν· Ὅπου γὰρ τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τῆς γῆς, ἐκραταίωσε Κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ ὅτι τοὺς φοβουμένους αὐτόν. καὶ καθάπερ ὁ προφήτης ὑποδείγματα ζητεῖ, ἵνα ϖ̅ πόθον ὑπιδείξηται ϖ̅ ἑαυτοῦ· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ὑποδείγμασί τισι χέζεται, ἵνα ἡμῖν δηλώσῃ τὸν ἔρωτα, ὃν πρὸς τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἔχει. καὶ ὁ μὲν προφήτης ἔλαφον εἶπε δηλῶσαι, καὶ γλαῦκα ἐκλεκαυμάνειν· ὁ δὲ Θεὸς, ὀρνίθων πρὸς νεοττοὺς φιλοτεκνίαν, καὶ πατέρων κηδεμονίαν, καὶ ὕψος οὐρανοῦ ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ θυγατέρων μητέρων· οὐκ ὀλίγῳ τοσοῦτον φιλεῖ μόνον, ὅσον μήτηρ παῖδα, ἀλλ' ὀλίγῳ τούτων τῶν ὅρων τὰ ὑπερβάλλοντα καὶ τῶν ὑποδειγμάτων οὐκ ἔστι παρ' ἡμῖν ἕτερα μείζονα φιλίας τεκμήρια. ἐπεὶ οὐ τοσοῦτον φιλεῖ μόνον ἡμᾶς, ὅσον παιδία μήτηρ φιλοτεκνεῖ, ἀλλὰ πολλῷ πλέον,

Ησ.μβ.ιε. πλέον, ἀλγουσον τί φησιν· Εἰ γὰρ ὠπλάθησαν γυνὴ τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς, ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ὠπλήσομαί σου. τοῦτο γάρ ἔλεγε δεικνὺς ὅτι πάσης φυσικῆς φιλοστοργίας θερμότερος ὁ περὶ ἡμᾶς πόθος αὐτοῦ ἐστι. ταῦτα δὴ πάντα συλλέγων ἀνάγομαι πρὸς ἑαυτὸν, καὶ θερμὸν ἀπάλυε τὸν ἔρωτα, καὶ λαμπρὸν ἐργάζου τὸν φλόγα. ἐπεὶ οὖν τὰς φιλίας καὶ ὅτι ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων ἄδεν ὕπνος ἐκκλίνειν ἔλαθεν, ὡς ὃ μεμνῆσθαι ζωηρῶς τῶν εὐεργεσιῶν ὧν ἀπελαύσαμεν· ἀλλ' ὅτι τοῦ Θεοῦ τοῦτο ποιοῦμεν. ἀνάγομαι γὰρ ὅσα εἰς ἡμᾶς ἐποίησεν· αὐτὸν τὸν οὐρανὸν, τὴν γῆν, τὴν θάλατταν, τὸν ἀέρα, τὰ ἐν τῇ γῇ φυτὰ, τὰ ἀνθη καὶ ποικίλα, τὰ κλίνη, τὰ ἑρπετὰ, τὰ ἐν τῇ θαλάττῃ, τὰ ἐν ἀέρι, τὰ ἄγρα τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ, τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην, τὰ ὁρώμενα ἁπλῶς ἅπαντα, τὰς ἀγραπάς, τῶν ὡρῶν τὴν ἀκρίβειαν, ἡμέρας καὶ νύκτος τὴν διαδοχὴν, τὰς ἐτησίους ὀπάς. ψυχὴν ἐνέπνευσε, λόγον ἐχαρίσατο, ἀρχὴν τετίμηκε μεγίστην· ἀγγέλους ἀπέστειλε, προφήτας ἔπεμψεν, υἱοθεσίαν ἐπηγγείλατο τὸν μονογενῆ· καὶ μετ' ἐκεῖνα πάλιν, καὶ αὐτὸς προκαλεῖ καὶ δι' ἑαυτοῦ καὶ διὰ τῶν μονογενοῦς παιδός, ἵνα σὺ σωθῇς. ὃ δ' παύεται Παῦλος μέχρι τῆς σήμερον λέγων· Ὑπὲρ Χριστοῦ πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν, καταλλάγητε τῷ Θεῷ. καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἔστη· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς φύσεως τῆς Εφ. α. κα. ὅλης λαβὼν ἀπαρχὴν, Ἐκάθισεν [ὑπὲρ] ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας, καὶ δυνάμεως, καὶ πάντος ὀνόματος ὀνομαζομένου οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλ- Ψαλ. ρθ. β. λοντι. ἀληθῶς οὐκ ἔχομεν νῦν εἰπεῖν· Τίς λαλήσει τὰς δυναστείας τοῦ Κυρίου, ἀκουστὰς Ψαλ. ριε. γ. ποιήσει πάσας τὰς αἰνέσεις αὐτοῦ; καὶ πάλιν· Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων, ὧν ἀνταπέδωκέ μοι; τί γὰρ τούτης ἴσον γένοιτ' ἂν τῆς ὑμῖν, ὅταν ἡ ἀπαρχὴ τοῦ γένους ἡμῶν τοσαῦτα περισκεπάσῃ, καὶ τιμωμένη, ἐν ὕψει τοσούτῳ καθέζηται, καὶ τοσαύτης ἀπολαύῃ τιμῆς; μὴ τὰς κοινὰς ἢ μόνον ἀνατρεχούσας, ἀλλὰ καὶ τὰς ἰδίας ἀναλέγε· οἷον, εἴποτε συκοφαντίᾳ περιπέσοι, ἀπαλλαγῆς τῆς κατηγορίας· εἴποτε ἀσθενείᾳ καὶ μεσονυκτίῳ λησταῖς περιτύχοι, διέφυγες ἐκείνων τὰς ἐπιβουλάς· εἴποτε ζημίᾳ ἐπενεχθεῖσαν ἀπέδυσω· εἰ νοσήματι περιπέσοι χαλεπῷ, πολλαπλασίας ἔτυχες. πάντα δὲ τὰ ἀνάλεγε τὰ πρὸς πάσαις σοι τοῖς ζῶσι γινόμενα ἀνάγκης τοῦ Θεοῦ. πάντως πολλὰ ταῦτα ἀνήρηται, ἃ πρὸς πάσαν τὴν ζωὴν μόνον, ἀλλὰ ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ. καὶ εἰ ἐβούλετο ὁ Θεὸς πάσας ἃς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀνάγκης ἡμᾶς ἀνάγκης, ἀγνοούντων ἡμῶν καὶ οὐκ εἰδότων, εἰς μέσον ἄγειν, πόσ' ἂν ἀριθμήσαι αὐτὰς ἐδυνήθημεν. πόσοι δαίμονες τοῦτον ἀέρα φέρονται τοῦτον; πόσαι ἐναντίαι δυνάμεις; εἰ τοίνυν μόνον ἐπέτρεψεν αὐτοῖς τὴν ὄψιν τὴν ἑαυτοῦ δεῖξαι τοῖς φοβερὰν σκεύεσιν καὶ ἀτρεπῆ, οὐκ ἂν ὀξέως ἐτήκομεν; οὐκοῦν διεφθαρήμεν; ταῦτα δὲ πάντα ἀναλογιζόμενοι, καὶ τὰ ἁμαρτήματα ἑαυτῶν, ὅσα ἑκόντες, ὅσα ἀγνοοῦντες σφαλλόμεθα (καὶ γὰρ καὶ τοῦτο μακροὶ εἰς ἀνάγκης λόγου, τὸ μὴ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπεξιέναι τοῦ Θεοῦ τοῖς πλημμελήμασι τοῖς ἡμετέροις) δυσωπῶμεν φιλῆσαι Θεόν. ὅταν γὰρ ἐννοήσῃς ὅσα καθ' ἑκάστην ἁμαρτάνεις τὴν ἡμέραν, ὅσα καθ' ἑκάστην ἀνάγκης τὴν ἡμέραν, ὅσης ἀπολαύεις μακροθυμίας, ὅσης ἀνέσεως, καὶ ὅτι, εἰ καθ' ἑκάστην ὁ Θεὸς ἐπεζήει, οὐδὲ βραχὺ ἂν ἔζησας χρόνον Ψαλ. ρκθ. γ. (τοῦ προφήτου τοῦτο λέγοντα· Ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσῃς Κύριε, Κύριε τίς ὑποστήσεται;) αὐτῷ χαίρεις ἔσῃ, καὶ οὐδενὶ δυσχεραίνεις τῶν παροικούντων, ἀλλ' ὄψει ὅτι καὶ μυρία πάθῃς δεινὰ, οὐδέπω τοῦ ἀξίου ἔδωκας δίκην. καὶ ὅτω Παχυμέριος πολλὰ τὸν πόθον ἀνάγκης, καὶ δυνήσῃ τοῦ προφήτου λέγειν· Ὃν τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ ἔλαφος ὅτι ταῖς πηγαῖς τῶν ὑδάτων, οὕτως ἐπιποθεῖ ἡ ψυχή μου πρὸς σέ, ὁ Θεός. ἄξιον δέ ἐστιν ἐξετάσαι, ἵνα δήποτε τοῦτο τὸ ζῶον εἰς μέσον παρήγαγε. διαλεόν πῶς ἐστιν ἡ ἔλαφος,

ις. ἰσχύει

καὶ διὰ τοῦτο συνεχῶς τρέχει ὅπου γὰρ πηγὰς τῶν ὑδάτων. διψαλέον ἦν τὸ ζῷον, ἀπό τε τῆς φύσεως, ἀπό τε τοῦ θεοῦ φόβου κατεσθίειν, καὶ τοῖς ἐκείνων τρέφεσθαι σώμασι. τοίνυν καὶ σὺ ποίησον τοῦτο· τὸν νοητὸν ὄφιν καταφαγε· ἐδάφισον τὴν ἁμαρτίαν, καὶ δυνήσῃ διψᾶν τὸν τοῦ Θεοῦ πόθον. καθάπερ γὰρ ὁ πονηρὸν συνειδὸς ῥυπαρεῖς ἡμᾶς ἐργάζεται, καὶ εἰς ἀπόγνωσιν ἐμβάλλει· οὕτως δὲ ἐδαφίσωμεν ἡμῶν τὰς ἁμαρτίας, δυνησόμεθα διψαλέφαι πρὸς τὸν πνευματικὸν πόθον, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς εὐφημίας καλεῖν τὸν Θεόν, καὶ ὃ φίλτερον δύναται σφοδρότερον. καὶ μὴ διψᾷ ῥημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ αὐτῶν τῶν ἔργων τοῦτο φάλλε τῷ ἀναχωρεῖ. διψᾷ γὰρ διὰ τοῦτο σοῦ ψαλμῳδεῖ ἡμῖν ἦσεν ὁ μακάριος ἐκεῖνος, μᾶλλον δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ ἁγίου, ἀλλ' ἵνα μὴ ῥήματα λέγωμεν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ διψᾷ τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐμμελετῶμεν. μὴ τοίνυν νομίσῃς διὰ τοῦτο σοὶ εἰπέναι, ἵνα μὴ ῥήματα εἴπῃς μόνον, ἀλλ' ἵνα, ὅταν ὑποψάλλῃς, συνθῆκας εἰσενέγκῃ τῷ ἀναχωρεῖ. ὅταν γὰρ εἴπῃς· οὗ τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ ἔλαφος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως ἐπιποθεῖ ἡ ψυχή μου πρὸς σέ, ὁ Θεός· συνέδου τῷ Θεῷ, γραμματεῖον ἔγραψας γραεῖς χάρτῃ καὶ μέλανος, διψᾷ τῆς φωνῆς ὁμολόγησας πρώτων αὐτὸν μᾶλλον φιλῆσαι, καὶ σοὶ αὐτῷ πρεσκρίνειν, καὶ καίεσθαι τῷ πρὸς αὐτὸν ἔρωτι. διὰ τοίνυν ἔξελθὼν ἴδῃς γυναῖκα βυμορφόν τινα καὶ ἀκόλαστον, δελεάζουσάν σε καὶ πρὸς τὸν ἔρωτα καλοῦσαν, εἰπὲ πρὸς αὐτήν· οὐ δυνάμεί σοι ἀκολουθῆσαι, συνθήκας ἐθέμην πρὸς τὸν Θεόν, παιδίων τῶν ἀδελφῶν, τῶν ἱερέων, τῶν διδασκάλων ὁμολόγησα καὶ ἀναχωρῶ διψᾷ τῆς ἀναχωρήσεως ὅπως αὐτὸν φιλῆσαι, οὗ τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ ἔλαφος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, δέδοικα παραβῆναι τὰς συνθήκας. ἀκουσον λοιπὸν μιγεπῶ τὸν ἔρωτα. ἐὰν ἴδῃς ἀργύριον κείμενον ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, ἢ ἱμάτια χρυσᾶ, ἑτέρους σεσωσμένους, οἰκέτας ἔχοντας, ἵππους χρυσοχαλίνους, μηδὲν πάθῃς ἀπὸ τῆς φαντασίας ἐκείνης, ἀλλὰ πάλιν ἐπάδε σαυτῷ, καὶ εἰπὲ πρὸς τὴν ψυχήν μου· πρὸς μαρτυρίαν ἐπαλαμβάνομαι, οὗ τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ ἔλαφος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως ἐπιποθεῖ ἡ ψυχή μου πρὸς σέ, ὁ Θεός· καὶ ᾠχειωσάμεθα ὃ γράμμα, καὶ ἡμῶν αὐτὸ ἐποιησάμεθα). μηδὲν οὖν φιλῶμεν τῶν βιωτικῶν τούτων, ἵνα ἄκρατος ἡμῖν ὁ ἔρως ἐκεῖνος μείνῃ, καὶ μὴ σχιζόμενος ἀδιεξέρευνητος γένηται. σὺ ὁ πλοῦτος ἄπιστα πλοῦτον, ἄπιστα θησαυρόν, πᾶσι δόκιμησον, πᾶσαν δόξαν, πᾶσαν περιφάνειαν ἡμῶν καταίσχυνθαι δυνήσεται. τοῦτον κατέχωμεν, καὶ σοῦνος ἑτέρου δεησόμεθα. εἰ γὰρ τὸν αἰσχρὸν ἔρωτα τοῦτον φιλοῦντες, καὶ κόρης περικαλλοῦς πολλάκις ἀμόρφου ὄντος, καὶ πατέρων ἀπειλούντων, καὶ φίλων ὀνειδιζόντων, καὶ ἑτέρων πολλῶν βαλλόντων, οὐδὲ ὀπισθοφρέφονται, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνην εἰσὶ τεταμένοι, καὶ οἰκίας καταφρονοῦσι, καὶ πατρῴας κλήσεως, καὶ δόξης, καὶ δυσκολίας, καὶ φίλων περιπέσεις ὑπερῶσι, μεγάλην νομίζοντες ἔχειν παραμυθίαν τούτων ἀπάντων, τὴν δυσκολίαν πρὸς τῇ ἐρωμένῃ μόνον, κἂν εὐτελὴς ᾖ, κἂν ἄτιμος, κἂν πτίσσουσα ἐκείνη· τὸν Θεὸν φιλοῦντες ὡς χρή, πότε αἰσθήσονται τῶν ἀνθρωπίνων ἢ τῶν λαμπρῶν, ἢ τῶν λυπηρῶν; οὐδὲ ὁρῶνται μὴν οὖν τῆς φαντασίας τοῦ παρόντος βίου, πρὸς ἐκεῖνον τεταμένοι τὸν ἔρωτα, ἀλλὰ πᾶσι μὲν κατεγελάσονται τῆς ὑπομονείας, πᾶσι δὲ ἀναίσθητοι δυσκολίας, πρόσδεδεμένοι δὲ τῷ πόθῳ τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐδὲν ἄλλο ὁρῶντες, ἀλλ' ἐκεῖνον μόνον, καὶ πάντα δι' αὐτὸν φαντάζόμενοι, καὶ πάντων μακαριώτερος ἑαυτοὺς νομίζοντες. κἂν πενία, κἂν ἀτιμία, κἂν δεσμοῖς, κἂν θλίψει, κἂν πᾶσι ἑκατοντάκις ὦσι κακοῖς, τὰ βασιλεύοντα αὐτῶν ἀμείνονα ἡγήσονται διὰ τὸν πόθον, κἂν πᾶσιν, οἷς ἂν πάσχωσι, δοκῶσι μακρὰν ἀπέχειν ἐκείνου. διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος, Ἐν καθημερινοῖς θανάτοις ὤν, καὶ δεσμωτηρίοις, καὶ ναυαγίοις, 2 Cor. 11. 23.

γίοις, ἀν ἐρημίαις, ἀν μάσιξιν, ἀν μυρίαις ἑτέραις κολάσεσιν ἔλαμπε, καὶ ἠγάλλετο, καὶ
Ρωμ. β. γ. ἐσκίρτα, καὶ ἐκαυχᾶτο. καὶ νῦν μὲν ἔλεγε, ὅτι ἀ μόνον ἦ ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ,
Κολ. α. κδ. ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἀν ταῖς θλίψεσι· νῦν δὲ πάλιν, Ὅτι χαίρω ἀν τοῖς παθήμασι, ⁊ ἀν-
τιμαπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ἀν τῇ σαρκί μου· καὶ χάειν ὃ πρᾶγ-
φιλιπ. α. κβ. μα καλῆ, ὁμολογῶν ὅτω καὶ λέγων· Ὅτι ἡμῖν ὕτως ἐχαείδη ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, ἀ μόνον 5 χ. ἐμῶν
ὃ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ ὃ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν. τοιαύτην καὶ ἡμεῖς ἀνωδὰ ζωμὲν
γνώμην ἔχειν, καὶ μὴ ἡδονῆς ἅπτεσθαι· οἰσομὲν τὰ πεφασιλογοῦντα λυπηρά. δωκησό- χ. εἰκαιῶν
μεθα δὲ φέρειν, ἂν τὸν Θεὸν φιλήσωμεν ὡς ὁ πεφιλήκως ἐφίλησεν. ἀ γὰρ δι' μόνον ἀπὸ τῆς
ὑπακοῆς ταύτης ἔστιν ἰδεῖν αὐτοῦ ὃ φίλτρον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἐξῆς ῥημάτων. Εἰπὼν
γὰρ, οὗ ζητῶν ὑπιποδεῖ ἡ ἔλαφος ὑπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, ὕτως ὑπιποδεῖ ἡ ψυχή 10
μου πρὸς σέ, ὁ Θεός, ἐπήγαγε· 2 Ἐδίψησεν ἡ ψυχή μου πρὸς τὸν Θεὸν τὸν ἰσχυ-
ρὸν, τὸν ζῶντα· πότε ἥξω καὶ ὀφθήσομαι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ;

Καὶ οὐκ εἶπεν· ἐφίλησεν ἡ ψυχή μου τὸν Θεὸν τὸν ζῶντα, οὐδὲ, ἠγάπησεν ἡ ψυχή μου
τὸν Θεὸν τὸν ζῶντα· ἀλλ' ἵνα τὸ σφοδρὸν ἐνδείξηται, δίψος ἐκάλεσε τὸ φίλτρον, ἀμφό-
τερα ἡμῖν δηλῶν, τό, τε σφοδρὸν τῆς ἀγάπης, καὶ τὸ διηνεκὲς τοῦ ἔρωτος. καθάπερ γὰρ ⓓ 15
διψῶντες, οὐκ ἀν μιᾷ τοῦτο πάσχουσιν ἡμέρᾳ καὶ δύο καὶ τρεῖσιν, ἀλλὰ σφοδρὸς τοῦ βίου,
τῆ φύσεως ὑπὶ τοῦτο ἀγόυσης· ὕτω δὴ καὶ ὁ μακάριος οὗτος, καὶ πρώτης ⓓ ἄγιοι, οὐκ ἀν
μιᾷ μόνον ἡμέρᾳ ἀν κατανύξει ἐλθόντο, καθάπερ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, οὐδὲ ἀν δυσὶ καὶ
τρισὶ (τοῦτο γὰρ οὐδὲν θαυμαστόν) ἀλλὰ διηνεκῶς καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐρῶντες διετέ-
λουν, ⁊ τῷ ἀγάπῃ ἐπέτεινον. ὅπερ οὖν καὶ ὅτος ἐμφαίνων ἔλεγεν· ἐδίψησεν ἡ ψυχή μου 20
πρὸς ⓦ Θεὸν τὸν ἰσχυρὸν, τὸν ζῶντα· ὁμοῦ καὶ τὸν αἰτίαν θέλων εἰπεῖν, καὶ δεῖξαι βουλό-
μενος πῶς ἂν τις τὸν Θεὸν φιλήσειε. σφοδρὰ γὰρ τῶν ἐξῆς τοῦτο ἐδήλωσεν, εἰπών· ὅτι ἐ-
δίψησεν ἡ ψυχή μου πρὸς ⓦ Θεὸν, καὶ ἐπαγαγών, τὸν ζῶντα· μονονουχὶ θαυμάζων, καὶ ἐμ-
βοῶν πᾶσι τοῖς πρὸς τὰ βιωτικὰ πεφήμασι κεχηνόσι· Τί περὶ σώματα μαίνεσθε; τί
Σειρ. α. β. σωμάτων ἐρᾶτε; Τί δόξης ὑπτιᾶτε; τί πτυφῆς ἐφίεσθε; οὐδὲν τούτων μένει καὶ ζῇ δι- 25
α. Κορ. ζ. λα. νεκῶς, ἀλλὰ σφοδρῶς καὶ παρέρχεται, καὶ σκιᾶς ὄντων ἀδαμαντότερα, καὶ οἰκείρων ἅπαντα λε- χ. ἀδαμάν-
πτότερα, καὶ τῶν ἐαετῶν πτερῶν ὠκυπτερώτερα. πῶς γὰρ οὐκ ὠκυπτερώτερα, ταῖς μὴ μὴ τος ὄν.
τῆς παρούσης ἡμᾶς καταλιμπανούσης ζωῆς, ταῖς ἢ ⁊ τῶν ἐνταῦθα καταλυόμενα;
ἄπιστος αὐτῶν ἡ κτῆσις, ἀβέβαιος ἡ ἀπόλαυσις, ὀξύρροπος ἡ μεταβολή. ὅπὶ τοῦ Θεοῦ ἦ,
Μιχ. γ. ε. α. Τιμ. ε. ιε. οὐδὲν τούτων ἔστιν, ἀλλὰ ζῇ καὶ μένει διηνεκῶς, ὅτε ἀλλοίωσιν, ὅτε ζητοῦντά τινα δεηθήσεται. 30
ἀφέντες τοίνυν τὰ πρόσκαιρα καὶ ἐφήμερα, τὸν αἰώνιον καὶ διηνεκῆ φιλῶμεν. ὁ γὰρ ὄντως
ἀκρότατον φιλητὸν καταμαθὼν ψυχὴ ποτε οὐκ ἔστιν ἀκπεσεῖν· οὐκ ἔστιν ἔρημον γλυκὺ
Λουκ. κβ. ε. τοῦ φιλουμένου. χρήματα μὲν ὁ φιλῶν, ἢ τῆς τελευτῆς ἐπελθούσης, ἢ καὶ πρὸ τῆς τελευ-
τῆς, γυμνοῦται τῶν πεφιλημένων. καὶ δόξης πὶς ἐρῶν τοῦ παρούσης, ὃ αὐτὸ πάσχει πολλά- 35
κις. καὶ ὃ τοῦ σωμάτων ἦ κάλλος, πολὺ τῶν ἐρημένων καταδέεννυται θᾶττον. καὶ πρώ-
τα ἁπλῶς τὰ βιωτικὰ πρόσκαιρα, καὶ ἐφήμερα, καὶ πρὶν ἢ πρὸ θαμῆναι καὶ φθῆναι,
βύθεως ἀποπνᾷ. ὁ δὲ τῶν πνευματικῶν ἔρως, ἴσως μυρίων ἅπτεται· ἀκμάζει διηνεκῶς,
καὶ αὐξεῖ, γῆρας οὐκ οἶδεν, ἀ παλαιότητα δέχεται, οὐδὲ μεταβολῇ τινι καὶ ζητῇ καὶ δειλίᾳ
τῇ τῶ μέλλοντός ἐστιν· ἀπρόβυθος· ἀλλὰ ⁊ ἐνταῦθα τοὺς κεκτημένους ὠφελεῖ ⁊ πρει- 40
βάλλει πάντοθεν, καὶ ἀπελθόντας οὐπουθεν οὐκ ἀφίησιν, ἀλλὰ συναποδημεῖ ⁊ συμμε-
θίσταται τούτοις, ⁊ τῶν φωτήρων αὐτῶν λαμπροτέρους αὐτοὺς ἀποφαίνει καὶ τῇ ἡμέρᾳ
ἐκείνῃ. ἅπερ οὖν εἰδὼς καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ, φιλῶν διετέλει, καὶ τὸν ἔρωτα οὐκ
ἠνείχετο κατέχειν ἔνδον, ἀλλὰ πάντι τρόπῳ δεῖξαι τοῖς ἀκούουσιν ἠπείγετο· ὃ πῦρ, ὅπερ
ἔνδον

ἔνδον αὐτὸν ζωπυρῆσαι. Εἰ πὼν γὰρ· ἐδίψησεν ἡ ψυχή μου πρὸς τὸν Θεὸν Ⓜ ἰσχυρόν, τὸν ζῶντα, ἐπήγαγε· πότε ἥξω καὶ ὀφθήσομαι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ; ὅρα κερδαινόμενον τὸν ἀνθρωπον, ὅρα ἐμπιπραμένον. Εἰδὼς γὰρ ὅτι σύντεθλεν ἀπελθὼν αὐτὸν ὀψεται, οὐδὲ τὴν ἀναβολὴν ἀναμένει. ὑδὲ γὰρ ἔστι τὴν ἀναβολὴν, ἀλλ' ἀποστολικὸν ἡμῖν συ- 2.Kor.c.2.
γγνώμην δείκνυσι φρόνημα. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνος ἔφενεν ὅτι τῇ μελλήσει τῆς σύντεθλεν ἀποδημίας· καὶ οὗτος τοῦτο ἔπαθε. διὰ τοῦτο ἔλεγε· πότε ἥξω καὶ ὀφθήσομαι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ; ἐπεὶ μὴ ἰδιώτης τις ἦν, καὶ ταπεινὸς, καὶ ἐν πενίᾳ ζῶν, μέγα μὴ καὶ ὅπω τοῦτο τῆς παρούσης καταφρονῆσαι ζωῆς· πλοῦτῳ γὰρ οὐ μέγα καθάπερ νῦν, τοῦ βασιλέα ὄντα καὶ τοσαύτης ἀπολαύοντα τρυφῆς, τοσαύτης μετέχοντα δόξης, νίκας ἀνηρημένον μυρίας, καὶ πολλῶν κρατήσαντα πολέμων, καὶ λαμπρὸν ὄντα καὶ ἐπίδοξον πάντα χοῦ, πάντων μᾶλλον καταγελᾶν τούτων, καὶ πλούτου, καὶ δόξης, καὶ τρυφῆς ἁπάσης, κεχηνέναι τὰ μέλλοντα. τοῦτο μεγαλοψύχου ἦν ὄντος ἀληθῶς· τοῦτο φιλοσόφου ψυχῆς, καὶ τὸν ὄντως ἔρωτα ἔρωτα. τοιοῦτον δὴ καὶ ἡμεῖς μιμησώμεθα, καὶ μὴ θαυμάσωμεν τὰ παρόντα, ἵνα θαυμάσωμεν τὰ μέλλοντα· μᾶλλον δὲ θαυμάσωμεν τὰ μέλλοντα, ἵνα μὴ θαυμάσωμεν τὰ πρόσκαιρα. ἐὰν γὰρ διὰνεκῶς ταῖς περὶ ἐκείνων ἐννοίαις ἐνδιατρίβωμεν, καὶ τὴν βασιλείαν τὴν οὐρανὸν, τὴν ἀθανασίαν, τὴν ζωὴν τὴν ἀτελεύτητον, τὴν μετ' ἀγγέλων χορείαν, τὴν μετὰ Χριστοῦ διατριβὴν, τὴν ἀκήρατον δόξαν ἐκείνην, τὴν πάσης ὀδύνης ἀπηλλαγμένην ζωὴν ἀναλογισώμεθα πρὸς ἑαυτοὺς, καὶ ὅτι θάνατος, καὶ ὀνείδη, καὶ λοιδορία, καὶ θάνατος, καὶ ἀθυμία, καὶ πόνος, καὶ γῆρας, καὶ νόσος, καὶ ἀρρωστία, καὶ πενία, καὶ συκοφαντία, καὶ χαρεία, καὶ ἀμαρτία, καὶ καταγνώσεις, καὶ κόλασις, καὶ ἀμφεία, καὶ εἴ τι ἕτερον τούτῳ Ⓜ παρόντα βίον ὄντι λυπηρὸν καὶ ἀηδές, ταῦτα ἅπαντα ἀπελήλαται· ἀντεισενήνεκται δὲ ἀντὶ τούτων εἰρήνη, ἀγάπη, χαρὰ, δόξα, ἀμοιβὴ, λαμπρότης, καὶ ἄλλα, ἅπερ οὐδὲ λόγος παραστῆσαι δύναται· οὐδὲν ἡμᾶς τῶν παρόντων αἱρήσεται, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς δυνησόμεθα λέγειν τῷ Ⓜ ἀποφήτῃ· πότε ἥξω καὶ ὀφθήσομαι τῷ προσώπῳ τῷ Θεοῦ; καὶ ὅταν βλέπωμεν ἀπόνοιαν ἀπὸ τῆς τοῦ βίου λαμπρότητος, ὅταν εἰς ἀθυμίαν ἀπὸ τῆς λυπηρᾶς εὐπαθείας. ὁ φθόνος, ὁ κενοδοξία, οὐκ ἄλλο τι τοιοῦτον ἡμᾶς αἱρήσει ποτέ. μὴ γένοιτο ἁπλῶς οὖν ταῦτα εἰσιόντες, μηδὲ τὰς ὑπαρχούσας ἀφοσιούμενοι λέγωμεν, ἀλλ' ἀπὸ βαθυτέρας τὰς λαβόντες ἐξέλθωμεν. ἔρχεται ἕκαστος εἰπεῖν πολλὰ ἡμῖν συγγραφὴν φιλοσοφίαν, καὶ εἰς δόγμα ἐξεργάσασθαι, καὶ εἰς βίον ὠφελήσαι τὰ μέγιστα· καὶ μὴν ἀκριβείας ἕκαστον διερευνήσωμεν ῥῆσιν, μεγάλα κερδανοῦμεν ἀγαθά. ὅτε γὰρ πενίᾳ, ὅτε ἀρρωστίᾳ, ὅτε ἀκμαίᾳ σώματα δεῖ προβαλέσθαι. καὶ γὰρ πάντες ἐσμὲν τὴν πενίαν ἀπορῆς βιβλίων, ἢ βιβλία μὲν ἔχῃς, φορτὸν δὲ μὴ ἀπολαύσῃς τὰς ἐκκλησιαστὰς μόνον διατρήσοι μοι τὸν ψαλμὸν, ἂς σὺ τὰ ἐκκλησιαστὰ ψάλλεις, οὐκ ἄπαξ, οὐ δὶς, οὐ τρὶς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις, καὶ μεγάλων ἀπελθὼν λύπην προσθήσομεν. ὅρα γοῦν ἡ ἐκκλησία αὕτη πόσον ἡμῖν ἀνέῳξε θησαυρόν. καὶ μή μοι λεγέτω τις, ὅτι περὶ τῆς ἑρμηνείας οὐκ ἤδειν αὐτῆς τὴν δύναμιν. καὶ γὰρ περὶ τῆς ἑρμηνείας, ἐν πάντι χαίρω ὅταν ὁπωσοῦν βλαμμένῳ προσέχειν δυσωπούμενος ἡ ἐκκλησία. εἰ γὰρ μόνον ἐπαίδευσας σαυτὸν λέγειν, οἱ τόπον ὁπὶ ποθεῖ ἡ ἔλαφος ὁπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, ὅπως ὁπὶ ποθεῖ ἡ ψυχή μου πρὸς σὲ, ὁ Θεός· ἐδίψησεν ἡ ψυχή μου πρὸς τὸν Θεὸν τὸν ἰσχυρὸν, τὸν ζῶντα· πότε ἥξω καὶ ὀφθήσομαι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ; καὶ περὶ τῆς ἑρμηνείας ἥκει σοι πᾶσαν σοφίαν φιλοσοφίαν. οὐκ αὐτὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκκλησία τὸν αὐτὸν ἡμῖν παρέξεται πλοῦτον. καὶ γὰρ ἐνταῦθα Εἰπὼν πάλιν· Μακάριος ἀνὴρ ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον, καὶ δυνηθῆς εἰδέναι τὴν Ψαλμ. ρκζ.

ποτέ ἐστιν ὁ λέγων· ἢ τὸ πλουτοῦντα, ἢ τὸ ἄρχοντα, ἢ τὸ εὔμορφον, ἢ τὸ ῥώμην κεκτημένον, ἢ τὸ οἰκίας ἔχοντα λαμπρὰς, ἢ τὸ ἐν δυναστείαις ὄντα, ἢ τὸ ἐν βασιλείᾳ τρεφόμενον, ἢ ἄλλον ἢ δένα, ἀλλ' ἢ τὸ ἐν εὐλαβείᾳ, ἢ τὸ ἐν φιλοσοφίᾳ, ἢ τὸ ἐν φόβῳ Θεοῦ ὄντα ζηλώσεις, ἢ μόνον ἅ τὰ μέλλοντα, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὰ τὰ παρόντα. καὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα, τοῦτ' ἐκείνου δυνατώτερος. εἰ γὰρ δὴ νόσος ἐπιζῇ ποτε, ὁ μὴ τὴν ἀλυσιτέλειαν ἔχων ἢδεν ἀπὸ τῶν δορυφόρων καὶ τῆς πολλῆς φαντασίας εἰς τὸ δυνάμενον ὠφελῆσαι τῆς ἀῤῥωστίας· ἀλλὰ καὶ οἰκείων, καὶ πατέρων, καὶ πρώτων παόντων, καὶ χρυσῶν ἰατρῶν ἐπικειμένων τε καὶ ἐπικειμένων, ὥσπερ ἐν καμίνῳ κείμενος καιόμενος. ὁ δὲ ἐν εὐλαβείᾳ ζῶν καὶ τὸν Θεὸν φοβούμενος, ἢ πᾶσι, οὐκ οἰκέτης, οὐκ ἄλλου τινὸς πρόσοντος, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἢ πολλάκις, ἀλλὰ δι' ὅλης τῆς πᾶσαν τὴν καίμενον σκηνὴν ἔσβεσεν. τοῦτο καὶ ἐν ταῖς θλίψεσι καὶ ἐν τοῖς ἀδοκήτοις πᾶσι συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν· τοὺς μὲν ἐν πλούτῳ καὶ τρυφῇ, δορυβομένους· τοὺς δὲ ἐν εὐλαβείᾳ καὶ φιλοσοφίᾳ, ἀταράχως ἅπαντα φέροντας. καὶ τοῦτων δὲ πάντων, καὶ μηδὲν συμπίπτειν δεινὸν, πλείονος ἄξιον φοβεῖσθαι τὸν Θεὸν καὶ καθαρωτέρας ἡδονῆς γέμει τὰς τῶν πλουτούντων ψυχάς. σκαιὸς μὲν γάρ, εἰ καὶ τις ἔξωθεν ἀπολαύοι ζωῆς, τῶν ἐν λιμῷ ζώντων ἀπαιτῶν χαλεπώτερον δίκην εἰσπράττεται, τὰ οἰκεῖα ἑαυτοῦ δυναμένοις καλῶς καὶ πονηρῷ συζῶν σωφρονοῦντι· οὐδὲ δὲ καὶ ὁ ἀναλγὴς ἀπορῶν ζωῆς, τῶν πάσης ἀπολαυόντων τρυφῆς εὐθυμότερος ἔσται, ἐλπίσι χρηστοῖς σωτηρούμενος, καὶ τὰς ἀμοιβὰς τῶν οἰκείων κατορθωμάτων καθ' ἑκάστην προσδοκῶν τὴν ἡμέραν. καὶ ἵνα μὴ μακρὸν ποιῶν τὸν λόγον δόξω παρενοχλεῖν, τοῖς φιλοποιωτέροις καταλιπὼν ἑκάστην σκηνὴν ἐπανορθοῦν, καὶ τὴν ἀναπεπταμένην αὐτῇ δυνάμιν διερευνᾶσθαι, σὺν τούτοις καταλύσω τὸν λόγον· σκῆνα πολλὰ ἐπιδείσας ὑμῖν τῇ ἀγάπῃ, μὴ ἁπλῶς σὺν τούτοις εἰσιέναι, ἀλλ' ὥσπερ μυρίους τοὺς ἐπαχθεῖς λαμβανούσας, δεήσεσθαι, καὶ μελετᾶν οἰκοδομεῖν χῶν, καὶ τοῖς φίλοις, καὶ τοῖς γυναιξὶ" ἅπαντα τοῦτα λέγειν· καὶ πάθος διενοχλῇ, καὶ ἐπιθυμία πλανᾷ, καὶ θυμὸς, καὶ ἄλλο ὁτιοῦν ἕτερον πάθος ἀλγύνοντα, αὐτὰς" ἐπᾴδειν σωφρόνως· ἵνα καὶ τὸν παόντα βίον γαλήνης πολλῆς ἀπολαύωμεν, καὶ εἰς τὸν μέλλοντα ζωὸν τὸν αἰωνίων ἀγαθῶν ἐπιτύχωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλμ. μγ. ΤΩ ΝΙΚΟΠΟΙΩ, ΤΟΙΣ ΥΙΟΙΣ ΚΟΡΕ. Ο ΘΕΟΣ, ἐν τοῖς ὠσὶν ἡμῶν ἠκούσαμεν, οἱ πατέρες ἡμῶν ἀνήγγειλαν ἡμῖν ἔργον, ὃ εἰργάσω ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν, ἐν ἡμέραις ἀρχαίαις. Ἄλλος ἑρμηνευτὴς φησιν, Ἐν ἡμέραις ταῖς πρίν. Ἄλλος, Ταῖς ἀρχῆθεν.

ΤΟν ψαλμὸν τοῦτον λέγει μὲν ὁ προφήτης, λέγει δὲ οὐκ ἐκ προσώπου οἰκείου, ἀλλ' ἐκ προσώπου τῶν Μακκαβαίων, καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ἐστόμωτο διηνυμένος καὶ προσωφωνῶν. Ἴσασι γὰρ οἱ προφῆται· ἅπαντας προεπέτρεχον δὲ χρόνους, τοὺς παρελθόντας, δὲ παόντας, τοὺς μέλλοντας. Ἵνες δὲ ὅτοι οἱ Μακκαβαῖοι, καὶ τί πεπόνθασι, καὶ τί κατώρθωσαν, ἀναγκαῖον προεῖπεῖν, ὡς καὶ τῆς ὑποθέσεως καὶ λεγόμενα γνώεσθαι σαφέστερα. ὅτοι γὰρ, ἐπελθόντος Ἀντιόχου τοῦ λεγομένου ἐπιφανοῦς, καὶ πόλιν ἁλόντος, πολλούς τε τῶν Ἰουδαίων βιασαμένου τὸν πολιτείαν ἐξορκίσασθαι τὸν πατρῴαν, διέμενον θεῖον ὑπὸ τὸν πειρασμὸν

α. Μακκαβ. α. κε.

ασμῶν ⸗δαλαβόντες ἐκείνων. καὶ ὅτε μὲν βαρὺς ὁ πόλεμος ἔπνει, καὶ οὐδὲν πλέον
ἐργάσασθαι ἠδυνήθητο, ἐκρυπτον ἑαυτοὺς (ἐπεὶ καὶ ⓐ ἀπόστολοι τοῦτο ἐποίουν) ὁ γὰρ ἀεὶ Ιωα. 19.
φαινόμενοι ἐν τῷ μέσῳ ἐπεπήδων τοῖς κινδυνίοις, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ φεύγοντες καὶ λαν-
θάνοντες κατεχώρουν. ὅπου γὰρ μικρὸν ἀνέπνευσαν, καθάπερ τινὲς σκύλακες λιμαῖοι ἐκ-
πηδήσαντες ἐκ τῶν ἀσπιλιῶν, καὶ ⸗εκύψαντες ἐκ τῶν καταδύσεων, ἔγνωσαν μηκέτι
μόνοις ἑαυτοὺς ⸗αμοίζειν, ἀλλὰ ⸗ὲ ἑτέρους, ὅσους οἱοί τ' ἦσαν. καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν
χώραν ⸗ᾶσαν ἐπιόντες ἅπασαν, ἀνελέγοντο πάντας ὅσους ηὕρισκον ὑγιῶς διακειμένους· πολ-
λοὺς γὰρ καὶ τῶν κεκμηκότων καὶ διεφθαρμένων ἀνεκτῶντο πάλιν, πείθοντες ὅτι ⓦ πα-
τρῷον νόμον ἐπιμελεῖν. τὸν γὰρ Θεὸν φιλάνθρωπον εἶ ἔφασκον, καὶ μηδέποτε τὸ
ἐκ τῆς μετανοίας δύναμιν σωτηρίου. ταῦτα δὲ λέγοντες, στρατόπεδα κατέλεγον ὑδρῶν
ζώντων. οὐδὲ γὰρ γυναικῶν καὶ παίδων καὶ παιδίσκων καὶ ἀπόνως ἀστεως ⸗ὲ ὑδρα-
ποδισμὸν τῆς πατρίδος, ἀλλ' ὑπὲρ νόμων καὶ πολιτείας ἐμάχοντο πατρῴας· ἐστρατήγει δὲ
αὐτοῖς ὁ Θεός. " ⸗διατάξάμενοι τοίνυν, καὶ ⸗ὰς ψυχὰς ἑαυτῶν " ὑπιδόντες, κατέ-
λυον ⸗οῦ ἐνδυτῖσες, ὐχ ὅπλοις ⸗αρρωῶντες, ἀλλ' ἀὐτὶ πάσης πανοπλίας, ἔρχεσθαι
ἔχοντες τὴν τῆς μάχης ὑπόθεσιν. ἰόντες δὲ εἰς ⓦ πόλεμον, οὐκ ἐτεραγῴδουν, ὐ πα-
ιᾶνας ᾖδον, καθάπερ τινὲς ποιοῦσιν, " ὐ ⸗οῦ αὐλοποιοῦντας ⸗ροσκαθίεσαν, καθάπερ ἐν ἄλ-
λοις στρατοπέδοις· ἀλλὰ ⓦ Θεὸν αἴνῳθεν ἐκάλουν ⸗αρῆναι ⸗ὲ συμμαχεῖν καὶ χεῖρα ὀ-
ρέγειν, * δι' οὗ ἐπολεμοῦτο, ὑπὲρ ὧ τῆς δόξης ἠγωνίζοντο. ἴδωμεν τοίνυν ἡ φθέγξεται
ὁ τῶ Θεοῦ * στρατόπεδον, ὁ τῇ πνευματικῇ ⸗ροκαλούμενον βοηθείᾳ, μέλλον ὑπτέναι τοῖς
πολεμίοις. ι Ὁ Θεὸς, ἐν τοῖς ὠσὶν ἡμῶν ἠκούσαμεν.

Ἐπειδὴ γὰρ ἶσες τῶν συντεταγμένων αὐτοῖς, τό, τε πλῆθος καὶ τὴν ⸗ὰξιν ὁρῶντες
τοῦ Ἀντιόχου, καὶ τὴν νίκην, ⸗ὲ " ὡς πρῶτα ὀξ ὑπιδρομῆς ἐλάμβανε, τὴν τε οἰκείαν
ἀσθένειαν καὶ ὀλιγότητα λογιζόμενοι, μᾶλλον ⸗ερί τε ἦσαν καὶ ἀσθενέστερον διεγίνοντο αὐ-
τῶν ⸗ὰ φρονήματα, καὶ δεικνύς, ὅτι ὃ ⸗ρῶ ὑπὸ τῇ στρατηλάτῃ κεῖται ⸗ῦ Θεοῦ, καὶ χωρὶς στρα-
τοπέδων, συμμαχοῦντος αὐτῷ, δυνατὸν ⸗ετῆλθέσθαι, ἐν ὀλίγῃς ⸗άξει ἶναι ⸗ροσμένεσιν
καὶ συμβουλίῳ ποιῆται ⸗ρὸς ⸗οῦ συστρατιώτας, καὶ τῷ Θεῷ ⸗αλεσθήμενος, ⸗ροθυμο-
τέρους ἐκείνους ἐργάζεται. ὐ μακρὸν δὲ τοῦτο ⸗ροσκλήσεως μέρος. οὐδὲ γὰρ ὁμοίως αὖ
ἴσχυσεν ὁ λόγος ⸗ρὸς ἐκφύσεις τετραμμένους, καὶ ⸗ρὸς τ' Θεὸν ἀποτεινόμενος. ἀλλ' ὅ γε ὃ-
τος καὶ ⸗ροσίων ἔλεγεν· οὐκ ὀπτὶ τῇ ῥομφαίᾳ αὐτῶν ἐκληρονόμησαν γῆν, ⸗ὲ ἡ δεξιὰ αὐτῶν
οὐκ ἔσωσεν αὐτούς. τοῦτο γὰρ τοῖς ἀσθενέστερον ⸗ρὸς τοὺς πόνους ⸗αλαιπωρήσας ἶσι ἀ-
νακλωμένοις, τοὺς κτ' ἀὐθεφπίνων ἀκροωμένους ζητοῦντας τὴν νίκην. ⸗ᾶσα τοίνυν ἡ
ψυχὴ αὕτη, ⸗ροσδοκῶσα τοῖς στρατοπέδοις ὅσι, ὃ ⸗ρῶ ὑπὸ " Θεοῦ ῥίψαι κελεύουσα, καὶ
ὀξαρτῆσαι τῆς ἐκεῖθεν ἐλπίδος τὴν νίκην. ἀλλά τί ⸗οτ' οὐκ εἶπεν, ἠκούσαμεν, ἁπλῶς,
ἀλλ' ἐν τοῖς ὠσὶν ἡμῶν ἠκούσαμεν; ποίῳ γὰρ ἑτέρῳ μέρει ἶς ἀκούει ⸗ῦ ῥήματος; ἆρα
μὴ ⸗ερισσολογία τὰ λεγόμενα; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ καινόν ἐστος τῶν ἀνθρώπων [τοῦτόν] ὄστιν·
ὅταν τινὰ διηγῶνται, ὑπὲρ ὧν εἰσι πεπληροφορημένοι, καὶ ⸗ερὶ μεγάλων τινῶν καὶ ὑ-
περβάλλοντων ποιοῦνται τὴν διήγησιν ⸗ρὸς τοὺς " ὐσφόδρα πεπληροφορημένους, ⸗ροσιλέ-
γουσιν ἀεὶ τὰ ὦτα, φάσκοντες τοῖς ὠσὶν ἀκηκοέναι. οὐκ ὀπτὶ ταύτης ⸗ῆς ἐνεργείας μό-
νον, ἀλλὰ καὶ ὀπτὶ τῶν ἄλλων ὃ αὐτὸ ποιῶν εἰώθαμεν, μάρτυρας καλοῦντες αὐτὰ τὰς
ἀκοάς. πιστούμενον τοίνυν ὄστι τὸν ἀκροατὴν, ὃ τῶν ὠτων τὴν ⸗ροσθήκην " ποι-
εῖσθαι· ἐπεὶ καὶ ὀπτὶ ὀφθαλμῶν καὶ χειρῶν ὃ αὐτὸ ποιοῦμεν, ὡς ὅταν λέγωμεν, ταῖς χερσὶν
ἡμῶν ἐψηλαφήσαμεν. καὶ ⓐ ἀπόστολοι ⸗ῆ ἔλεγεν· Α ἑωράκασιν ⓐ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν, α. Ιω. α. α.
καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν. ὅρα ⸗ῆ αὐτῶν οὐκ ⸗ροσιμίων καὶ τοῦθεν τὴν ἀρε-

τὴν

τῶν· τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα παθόντες δεινὰ ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ, πατρίδος ἐκπεσόντες, ἐλευθερίας, κινδυνίοις περιπεπωκότες, ἄλλοι δὲ φυγάδες γεγόμενοι, καὶ τὰ ὄρη καὶ τὰς ἐρημίας διώκοντες, οὐδὲν τούτων φασὶ τέως, ὅτι δὲ καὶ ὁ ἐπάθομεν ὑπὲρ σέβοντες ἡμῖν ἐγένοντο, ὡς ἔρημοι τῶν διαμαρτυριῶν τούτων, καὶ οὐκ ἔχοντες ἐξ οἰκείων κατορθωμάτων παρρησίαν, ὅπως εἰς τὰ τοῖς προγόνοις ὑπηργμένα προσφεύγουσι. ὁ μὲν γὰρ τοὺς οὐκ ἔχοντας παρρησίαν ταῦτα ποιεῖν, ἴσως μᾶλλον οὐδὲν, τῆς ἀνάγκης αὐτοὺς εἰς τοῦτο ἐλκούσης· ὁ δὲ ἐκείνους τοὺς δυναμένους μεγάλα φθέγγεσθαι ἀπὸ τῶν ἑαυτῶν κατορθωμάτων, μὴ ἀπὸ τούτων ἀξιοῖ δοξάζεσθαι, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας, ἧς καὶ πατέρες ἀπέλαυσαν, τοῦτο ἐστὶ τῆς πολλῆς ταπεινοφροσύνης αὐτῶν σημεῖον. ὁ μαχόμενος καὶ ἀντεῦθεν ἑαυτοῖς προθυμίας κατασκευάζουσιν ἰσχύσεσιν. ἀρκεῖ γὰρ ὁ Θεὸς καὶ ἡ προσηγορία μόνη μυρίας καταλύσαι πολέμους.

Οἱ πατέρες ἡμῶν διηγήσαντο ἡμῖν. Ἀκούσατε ὅσοι τῶν παίδων ἀμελεῖτε τῶν ὑμετέρων, ὅσοι βλασφημίας μιαρὰς ἀδόντας προσορᾶτε, τῶν θείων διηγημάτων ἀμελοῦντας. ἀλλ' οὐχ ὅτι τοιοῦτοι, ἀλλὰ διὰ συνεχῶς ἐν τοῖς διηγήμασι τοῦ Θεοῦ κατορθώματα βίον ἀνήλισκον, καὶ διπλοῦν ἐποίουν τὸ κέρδος. οἵ τε γὰρ αὐτὰ παθόντες, ἐν μνήμῃ τῶν εὐεργεσιῶν ὄντες, βελτίους ἐγίνοντο· οἵ τε ἐκείνων ἔκγονοι, καὶ μικρὰν γενόμενοι ὑποθέσεως ἐκ τῶν διηγημάτων ἐλάμβανον τούτων, εἰς προθέσεως ζῆλον ἐκίνησαν. βιβλία γὰρ ἦν αὐτοῖς τὰ στόματα τῶν γεγηρακότων, καὶ πᾶσα σχολὴ καὶ πᾶσα διατριβὴ ταῦτα εἶχε τὰ διηγήματα, ὧν οὐδὲν τερπνότερον, οὔτε κερδαλεώτερον ἦν. Εἰ γὰρ ἁπλῶς διηγήματα παραγμοὺς καὶ μῦθοι καὶ πλάσματα ψυχαγωγεῖν εἰώθασι πολλάκις τοὺς ἀκροατάς, πολλῷ μᾶλλον ταῦτα. ταῦτα πολλαχοῦ ἐδείκνυτο τὴν εὐεργεσίαν, τὴν δύναμιν, τὴν σοφίαν, τὴν κηδεμονίαν, καὶ μετὰ τῆς ἡδονῆς εἶχε καὶ ἀκροατὴν καὶ ἀσυδαιμονέστερον ἐποίει. καὶ γὰρ πρόντες τοῖς γινομένοις καὶ ὄψει παραλαβόντες, ἀκοῇ παρέδωκαν, καὶ ἦν ἡ ἀκοὴ τῆς ὄψεως ὁμοίως πρὸς πίστιν ἴσον. τῶν γὰρ παρόντων καὶ θεωμένων οὐκ ἦσαν ὑπὲρ ὑπόνοιαν ἀπιστεῖν καὶ μὴ παρόντες καὶ θεώμενοι. οὐ μακρὰν δὲ αὐτοῖς καὶ τοῦτο εἰς πίστιν ἀλείμμα ἦν. ἑωρῶμεν δὲ ἃ διηγήσαντο, ἐκ εἰκασθέσεως ὁμοίως μεμιμημένα. καὶ γὰρ μέλοντα μύθος δεῖσθαι καὶ τῆς αἰτήσεως ὑπιτυγχάνειν, οὐ τῆς ἑτέρας δοθείσης χάριτος ὁμοίαν αἰτῆσαι χρή. οὐ δὲ λέγω, τοιοῦτόν ἐστιν.* αἰτεῖ τις ἡμᾶς οἰκέτης δωρεάν· ἂν δείξῃ καὶ ἕτερον εἰληφότα τιμὴν αὐτὴν, μέγιστον διαφωμα τοῦ λαβεῖν προβάλλεται, πλὴν ἐὰν μὴ τῇ διαφορᾷ τὸ πρόσδειγμα βλάπτῃ). διαφορὰν δὲ λέγω προσώπου, ἢ προάγματος. ἐὰν μὲν γὰρ ὁ εἰληφὼς ᾖ τοιοῦτος, οἷος ὁ αἰτῶν, καὶ τὸ αὐτὸ μῦθον ὅμοιον, ἔσχηκε τὸ κατάδειγμα· ἂν δὲ οὐκ ἴσος μὲν δίκαιος ᾖ λαβεῖν, οὐ μὴν ἐπὶ μείζονος χρεία τοῦ προσκλήσεως. ἀναγκαῖον δὲ ἐκ τοῦ γεγραμμένου, ὃ λέγω, ποιῆσαι σαφές. ἡ Χαναναία ὀλίγου ἤκουσεν, Οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ δόγμα τοῖς κυναρίοις, φησί· ναὶ Κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἐκ τῶν ψιχίων τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. ὁ δὲ Παῦλος [πάλιν] γράφων ἔλεγεν· Εἰ ἄλλοι τῆς ἐξουσίας ὑμῶν μετέχουσι, πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς· ἀνταῦθα μεῖζον τὸ δικαίωμα ἀπὸ τοῦ προσώπου διαφορᾶς ποιῶν. καὶ πάλιν Φιλήμονι γράφων ἔλεγεν· Ὅπως τὰ σπλάγχνα τῶν ἁγίων ἀναπέπαυται διὰ σοῦ, ἀδελφε. διὰ πολλοῦ ἐν Χριστῷ παρρησίαν ἔχων ἐπιτάσσειν σοι τὸ ἀνῆκον, διὰ τὴν ἀγάπην μᾶλλον παρακαλῶ. ἀνταῦθα οὐκ ἴσου τὸ πρόσδειγμα. ὅταν γὰρ πρῶτος ἢ τις εἰληφὼς, ὥσπερ καὶ τῶν δωτήρων δύσκολον αὐτὸν ὁμοίως, ἢ ὅμοιος ὁ μέλλων αἰτεῖν, ἢ τὰ αὐτὰ αἰτοῖν. ὃ μόνον ἦν οὐκ τῶν ἑτέρους δεδομένων, ἀλλὰ καὶ οὐκ ἦν ἡμῖν αὐτοῖς ἤδη προαρξάντων ἡ προσκλησις πολλάκις ἴσχυε· καὶ γὰρ ὁ καὶ Παῦλος ἐποίει Φιλιππησίοις γράφων καὶ λέγων· Ὅτι δὲ ἐν Θεσσαλο-

γράφων

ἴσως

ἐκ

ἐκ

ἐκ

νίκην καὶ ἁπαξ καὶ δὶς εἰς τ̃ χρείαν μοι ἐπέμψατε. ἕξω τοι τ̃ο πολλοὶ πολλοῖς διδόντες τ̃ο παρεγγυῶσι μὴ δέξασθαι ἑτέροις, ἵνα μὴ ἡ εἰς τ̃ ἕνα γνωσθῇ χάρις πολλοὺς ἐπεγείρῃ ϖ δεδωκότι τ̃ὸν αὐτοῖς χάριν, ὥσπερ ὁ κ ἔχοντος κατα φυγεῖν εἰς ἕνα δυσχώρησιν τ̃ δόντος ἁπαξ, εἰ μὴ καὶ ἑτέρωσε δοίη. διὰ δ᾽ ἀνθρώποι μὲ εἰκότως, ἅτε κ τ̃ δι᾽ ὀναγνόμενοι πένεσι, τοῦτο κελεύουσιν. ὁ δὲ Θεὸς τοὐναντίον, καὶ δυσαρεστήσει καὶ βοᾷ τὰ ἑτέρωσε δι᾽ ὁλοῦ, εἰς ὃ καὶ ἑτέρωσε ϖδιδόναι ϖοιῆσαι τ̃ πάλιν αὐτοὶ αἰτῆσαι. τῷ γὰρ διδόναι, μείζων ὁ πλοῦτος αὐτ̃ δείκνυται. διὸ καὶ ὁ Παῦλός φησιν· Ὁ πλουτῶν εἰς πάντας δ᾽ ὅτι Ρω. ι. ιβ.
πάντας τ̃ὸν ἐπικαλουμένους αὐτόν. εἶδες καινὸν ὄνομα φύσιν πλούτου· ταύτῃ καὶ ζημιοῦσθαι τῷ φιλοτιμίᾳ. ὅταν γὰρ ἀναλώσῃς τὸν ἀτοκείμενον πλοῦτον, τότε μᾶλλον αὐτὸν αὐξήσεις. ἂν δὲ κατορύξῃς, τότε μᾶλλον ἠλάττωσας. καὶ μὴ θαυμαστὸν, εἰ ὅτι τῶν πνευματικῶν τοῦτο συμβαίνει, ὅπου γε καὶ ὅτι τ̃ ϖρακτικῶν τοῦτο γίνεται· καὶ γὰρ ἂν φειδόμενός τις ϖ σῖτον οἴκοι κείμενον μὴ δαπανήσῃ, μηδὲ εἰς τὰς ἀρούσας σκάλῃ, τῷ σώματι τ̃ σκωλήκων αὐτὸν παρέδωκεν· ἂν δὲ σκορπίσῃ, πλείονα τὸν ἀριθμὸν ἐργάζεται. ἀκούσατε ὅσοι ϖρὸς τῷ ἐλεημοσύνῃ ἐσχ᾽ σκληροί· ἀκούσατε ϖ τὸν πλ̃τον ὑμῶν ἐλαττοῦντες τῇ φυλακῇ· ἀκούσατε ϖ τῶν ὄναρ πλουτούντων οὐδὲν ἄμεινον διακείμενοι. ὀνείρατος γὰρ οὐδὲν ἄμεινον τὰ παρόντα. διὰ ὥσπερ ϖ καθ᾽ ὕπνους φάντασμα ζόμενοι χρήματα ἔχειν, καὶ τῶν τ̃αμιείων γλίχονται τῶν βασιλικῶν κύκλοι, πάντων εἰσὶ πενέστεροι· ἀριθμὸς ἡμέρας· ὅπου δ᾽ ὅτι τ̃ βίου τ̃ παρόντος. ὁ μηδὲν ἀπάτειν ἔχει δυνηθεὶς, πάντων ἔσται πενέστερος, καὶ τὰ πάντων ἡ κεκτημένος. ὄναρ γὰρ ἐπλούτησε μείον. εἰ δοίνιον βούλει μοι δεῖξαι ϖ θύπορον, τότε μοι δεῖξον, ὅταν ἡμέρα γένηται, ὅταν εἰς τὸν πατρίδα ἀπέλθωμεν ἐκεῖνον. νυνὶ δ᾽ οὐκ ἀνέξομαι ϖ πλούσιον ζηλωτὸν σκεν καὶ ϖ πένητα. ὁ γὰρ ὄντως ἀληθεια ϖραγμ̃τ, ἀλλ᾽ ὀνομ̃τ χάρις καὶ εὐφημία μᾶλλον. καθάπερ γὰρ τ̃ὸν τυφλοὺς πολυελέους καλοῦσιν ϖ πολλοί, ἀλλ᾽ οὐκ ἀκολουθεῖ τῷ ὀνόματι ὁ ϖρᾶγμα, ἀλλ᾽ ὅτοι μᾶλλά εἰσιν ϖ μὴ ὁρῶντες· ὅταν δὴ καὶ ὁ τῶν πλουσίων ὄνομα ϖεριφέρεσθαι ἐνταῦθα φημι τῶν οὐδὲν ἐκείνων κεκτημένων. ὅταν γὰρ ἐνταῦθα πλουτῇ, τότε μάλιστα οἶδα ὅτι πένης ὄντ̃. εἰ γὰρ μὴ σφόδρα πένης ἦν, οὐκ ἂν σφόδρα ἐπλούτει. ὥσπερ καὶ ϖ πενῶν, εἰ μὴ καθόλου τετύφλωτο, οὐκ ἂν αὐτὸν πολυελέουντα ἐκάλεσαν· ὅταν δὴ καὶ ἐνταῦθα λογιστέον. ἀποθέμενοι τοίνυν τ̃ ὀνομάτων τὴν ἀπάτην, ἀντιλάβωμεθα τῶν ϖραγμ̃τ τὴν ἀλήθειαν. ὁ γὰρ ἐν ὀνόμασι τὰ ϖράγματα ἔσχεν, διὰ αἱ τῶν ϖραγμ̃τ φύσεις τὰ ὀνόματα κ̃ τὴν οἰκείαν ὑπόστασιν πλάττουσιν. ὁ δεῖνα πλούσιος καλεῖται, ἀλλ᾽ οὐκ ἔστι. καὶ πῶς οὐκ ἔστιν, ὅταν πολλὰς μυρίας ἀργυρᾶς, πολὺ δ᾽ χρυσίον, καὶ λίθοι τίμιοι, καὶ ἱμάτια χρυσᾶ, καὶ τὰ ἄλλα πάντα αὐτῷ ϖερίῤῥηται; ὅτι δ᾽ χρυσίον, οὐδὲ ἱμάτια, οὐδὲ χρήματα, διὰ ἐλεημοσύνη ποιᾷ πλοῦσιον. ταῦτα γὰρ χάρτος, ταῦτα ξύλα καὶ καλάμη. ἐπεὶ ποίων ἱματίων, εἰπέ μοι, πεεβολὴ τότε τὸν γυμνὸν ἑστῶτα ὅτι τῶ φοβεροῦ βήματος ἐκείνου ϖερίβαλῃ δυνήσε); ὅπερ καὶ Παῦλος δεδοικὼς ἔλεγε· Εἴπερ καὶ ἐνδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ εὑρεθησόμεθα. ποῖα β. Κορ. ε. γ.
χρήματα τ̃ κινδυνεύοντα ὀξελέαν δυνήσεται; ποῖοι οἰκέ) μασι ζομένῳ ϖραγμέαν ϖ δεσπότην; ποῖαι οἰκίαι; ποῖοι λίθοι πολυτελεῖς; ποῖα βαλανεῖα τ̃ ῥύπον ἀποσμῆξαι δυνήσεται τὸν ἐκ τῶν ἁμαρτημάτων; μέλει τίνος ἑαυτ̃ὸν ἀπατᾶτε; μέλει τίνος οὐ δέκα λέπτε τῷ ϖραγμ̃τ τὴν ἀλήθειαν, διὰ ὅτι τὰ ὀνείρατα κεκτήνατε, ἐγρεῖς δ᾽ ὅτι ψεύσεως τῆς κρίσεως ὄσης; διὰ ὅτι τὰ ϖροκείμενα ἐπαμύνωμεν.

Οἱ πατέρες ἡμῶν δι᾽ ἡμῖν ἔργον, 2 Ὃ εἰργάσω ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν.
Ἔξεστι καὶ ἡμῖν τοῦτο εἰπεῖν κ̃ ἀναγωγὴν τ̃ ῥητόν. εἰ γὰρ καὶ ἐκείνοις ϖ πατέρες διηγήσαντο,

διηγήσαντο, ἀλλὰ & ἡμῖν ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις ἔδωκε διὰ τῆς ὑποφοιτήσεως τοῦ πνεύματος μαθεῖν τὰ ἐκείνων. πῶς γὰρ ἄν τις τῷ ἀναγνώσει αὐτὰ ἐκλάβοι; εἰς τὰ τῆς χαμῆς
Εφ. ß. ς. χάρις ἔλκων καταρρήματα. ὅτι τοῖς τὸν ὄφιν ἐνικήσαμεν, ὅτι βασιλείας ἠξιώθημεν, ὅτι
Ιω. α. ιδ. Εφ. β. ιδ. Θεὸς ἄνθρωπος γέγονε, ὁ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας. ἀλλ' ἴωμεν πάλιν ὑπὶ τὴν ἱστορίαν· ἔρχεται ὁ Ἐζεκίας σὺν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ,

Ἐν ἡμέραις ἀρχαίαις. Παλαιοῦ τινος διηγήματος μέμνηται, & ἀρχαῖα παρέχει καταρρήματα. καὶ τίνος ἕνεκεν ὁ νέος τινὸς μέμνηται, οὐδὲ τοσοῦτος, [φησίν;] ὅτι τοιοῦτοι μὲν οἱ ἀνθρώποις εἰκότως τοῖς τοσούτοις πολλάκις ποιούμεθα τὴν διήγησιν, καὶ ἀπὸ τούτων αὐτοὺς ὑπισχνούμεθα, ἅτε τῆς μνήμης αὐτοῖς ὀξυτέρας· τοιοῦτος δὲ Θεός, ὡς
Ψαλμ. ρλη. ϛ. πολλαχοῦ γνώσῃ ὁμοίως & τὰ παλαιὰ καὶ τὰ νέα (ἰδοὺ γάρ, φησι, συ ἔγνως πάντα τὰ ἔσχατα, καὶ τὰ ἀρχαῖα) οὐθὲν διαφέρει, ἂν τε παλαιόν τις, ἂν τε νέον εἴπῃ διήγημα· μόνον οἰκεῖον τῷ ὑποκειμένῳ ἔστω. ποῖον οὖν διήγημα ἀρχαῖον βούλεται λέγειν, ἀκούσωμεν. 3 Ἡ χείρ σου ἔθηκε ὀξωλόθρευσε, * καὶ κατεφύτευσας αὐτούς· ἐκάκωσας λαούς, καὶ ἐξέβαλες αὐτούς. Ἆρα ἐπέγνωτε ποῖον λέγει πόλεμον, ποίαν νίκην, ποῖον τρόπαιον, ἢ τῆς πρὸ ἡμῶν ἔτι δεῖσθε σαφηνείας; οἶμαι μὲν πολλοὺς ἤδη συνεωρακέναι τὸ λεγόμενον, διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον καὶ τὰ πρὸ ἡμῶν προσθεῖναι. ποίων οὖν τροπαίων μέμνηται, ποίων κατορθωμάτων; τῶν ἐν Αἰγύπτῳ, τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, τῶν ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας, μᾶλλον δὲ τῶν ἐν τῇ ἐπαγγελίᾳ. ὁ γὰρ & ἐξ Αἰγύπτου
Λευιτ. ιδ. κγ. ἐξελθόντες ὅτοι καὶ τῆς Παλαιστίνης ἐπέτυχον, ἀλλ' ἅπαντες ἔπεσον ἐν τῇ ἐρήμῳ. ὅτε
Εξρ. γ. ις. γοῦν & ἐκ ἐκείνων τινὰ θέντες, καὶ & ἐν τῇ ἐρήμῳ τραφέντες εἰσῆλθεν εἰς Παλαιστίνην, οὐκ ἐδέησεν αὐτοῖς ὅπλων, ἀλλ' αὐτοῖς ἐβόησαν τὰς πόλεις εἶλον· & διαβαίνουσιν τὸν Ἰορδάνην,
Ιησ. ε. ιδ. τοῦτ' ἔστιν ἀπαντήσασαν πόλιν τοῦ Ἰεριχώ, καθάπερ χορεύοντες μᾶλλον, ἢ πολεμοῦντες, κατανεύσωμεν. κεκοσμημένοι γὰρ ὅπλοις, οὐχ ὡς ἐν μάχαις, ἀλλ' ὡς ἐν πομπῇ γάμου καὶ χορείᾳ ἔρχεσαν, ἀντὶ κραυγασμοῦ μᾶλλον, ἢ ἀσφαλείας τὰ ὅπλα προβεβλημένοι, καὶ τὰς ἱερὰς σολὰς περικείμενοι, & περιηχούμενοι ἔχοντες τὸ τραπέζιον τοῦτο Λευίτας, ἐκύκλουν τὸ τεῖχος. καὶ ἰδοὺ ἰδεῖν θέαμα θαυμαστὸν καὶ παράδοξον, χιλιάδας βοσαύτας τραπεζῶν ἐν τάξει καὶ ῥυθμῷ βαινόντων, ἐν ἡσυχίᾳ καὶ κόσμῳ πολλῷ, ὡς ὑδεὶς πρόπος, μὴ τῆς ἁρμονίας ἐκείνης τῆς σαλπίγγων τὸ πᾶν κατορθούσης. ἁθρόως & θορυβοῦντες ἐν ἐκκλησίᾳ. εἰ γὰρ ἔνθα σάλπιγξ ἦχουν, τοσαύτη ἦν ἀταξία· ἔνθα αὐτὸς ὁ Θεὸς φθέγγεται, τίνος τάξιν συγκρίνεις & ἐξ τῶν οἰκείων θορύβων τὰ ἐκείνων ἀκριβῶς τὰ ἀκριβέστατα κραυγάζοντες; ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν, φησίν, οὐκ ἐμνημονεύσατε τοῦ ἐξ Αἰγύπτου; ὅτι πάντες ἔπεσον, ὅτι δίκην ἔδοσαν. τίνος γὰρ ἕνεκεν πάντες ἀπώλοντο; ὅτι μεγάλα ἥμαρτον. ἐντεῦθεν γὰρ καὶ ἕτερον ὠκονομεῖτο· οὐ μέλλοντας τοῦ Παλαιστίνου ἀπολαμβάνειν, ἀθεάτους εἶναι τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ κακοῦ, τῆς δεισιδαιμονίας, τῆς ἀσεβείας ἁπάσης, καὶ μηδένα διδάσκαλον ἔχειν τῆς τοσαύτης πονηρίας. ὅτω γὰρ προκατειλήφατο τὴν τοῦ Αἰγυπτίων συνήθειαν, ὅτως ἦσαν ἀλόντες, ὡς μὴ τοσαῦτα θαύματα μηδὲ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀποτεύσασθαι καθαρῶς τῆς πλάνης τὰ λείψανα. εἰ γὰρ & Χαναναίους ἔλαβον διδασκάλους τοῦ προτέρου χαλεπωτέρους, πολὺ οὐκ ἂν ἐξώκειλε τὰ τῆς ἀσεβείας αὐτοῖς; διὰ δὴ τοῦτο κατεῖχεν αὐτοὺς ὅτι τῆς ἐρήμου οὐ τεθέντας, ἕως εἰς ἀνδρῶν ἡλικίαν ἦλθε τὰ ἔγγονα τὰ ἐκείνων. καὶ ταῦτα οὐκ οἰκόθεν φθεγγόμενοι λέγομεν, ἀλλ'
Ισ ξεκ. κ. ι. ἀπὸ τῶν γραφῶν ἀποδεικνύοντες. διὰ γὰρ τοῦ Ἰεζεκιὴλ τοῦτο αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἐνεδείξει αὐτοῖς, ὅτι εἰς τὴν ἔρημον αὐτοὺς ἀγαγὼν, καὶ πολλὰ διαλεχθεὶς οὐκ ἠκούετο. ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν ὅπλα αὐτοῖς προεκεῖσθαι ἐκέλευσε μέλλοντας προσιέναι τῇ Ἱερειχώ; θαυμαστότερον

τερον γὰρ ἰῶ, Εἰ χωρὶς ὅπλων τοῦτο ἐποίουν. μάλιστα μὲν οὖν καὶ κελεύει τι ποιεῖν ἀνθρώπινον, καὶ προσλαμβάνειν ἵνα συμμαχίαν αἰτῆται, συγκαπιὼν αὐτῷ τῇ ἀσθενείᾳ τοῦ τοιοῦ. Εἰ γὰρ ἤδυνατο ὅπλων προσβολὴν τοῖς τείχεσι καταβαλεῖν; Εἰ δὲ σαλπίγγων ἦχή; Εἰ μὲν γὰρ τοῖς ἀνθρώποις ὁ πόλεμος ἦν, Εἰχέ τις ἵνα ῥοπὴν ᾖ τοῖς ὅπλοις λογίζεσθαι· Εἰ δὲ τείχη ἔμελλε καταπίπτειν, ἵνος ἕνεκεν ὅπλα προσῆκεν; καὶ ὅτι τοῦ Γεδεὼν δὲ πάλιν, ⓓ Εἰλημμένοι τῶν μὴ Εἰλημμένων ἦσαν ἴσοι. πάντες γὰρ ἦλθον. τίνος οὖν ἕνεκεν ταῦτα γίνεται; ὥστε Εἰς πίστιν αὐτοὺς ἀγαγεῖν τοῦ ταῦτα κελεύσαντος. ἡ γὰρ ψυχὴ σώματι συναφθεῖσα, καὶ οὐδὲν ἀσώματον ἰδοῦσά ποτε, καὶ τοῖς τὰ ἀνθρώπινα κεχρημένα, ἀπὸ τῶν ὁρωμένων ἐπὶ τὰ νοητὰ χειραγωγηθῆναι ἐδεῖτο. ὅθεν καὶ τοῖς προφήταις τοῦ Θεοῦ δι' ἀγγέλων ὁμιλοῦσιν ἐγίνετο χρεία ἀνθρωπίνων μεταθέσεων· ἵνα τῷ ἀνθρώπῳ τὸν ἀνθρώπινον ἐκείνου φύσιν Εἰς μεγάλων ῥήματα συμπλάσωσιν, ἀλλ' ἵνα τῷ ἀνθρωποῖς συναφθεῖσαν ψυχὴν ἐκ τῶν ἀνθρωπείων τὰ ὑπὲρ ἄνθρωπον παιδεύσωσι δόγματα. ἐπεὶ οὖν καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ νοητόν τί ἐστιν· ἵνα μὴ ἀπιστήσωσιν Ⓓ τότε, τί θησί φησι καὶ ἀνθρώπου. Εἰ γὰρ Εἶπεν, ὅτι ἐν ἑπτὰ ἡμέραις καταγραφήσεται ἡ πόλις, ἠναγκάζοντων ὑμῶν καὶ μηδὲν ἐργαζομένων, ἴσως ἂν πολλοὶ καὶ ἠπίστησαν· νυνὶ δὲ καθάπερ ὑποδεέστερόν τινα τῇ ἀνθρωπίνῃ τὰ ὑπερτάγματα ταῦτα ὑποτίθησι. καὶ ἵνα μὴ νομίσητε σοφισμόν εἶναι τὸ λεγόμενον, ἰσοειδῆ τινα ὑμῖν παλαιὰν πεπουμένων Ⓦ λόγων διηγήσασθαι βούλομαι. Ναιμανὴν τις ἦν Σύρος. οὗτος ὑπὸ λέπρας ἀλοὺς, καὶ αἰσχυνόμενος τὴν πάθει, ὡς ὑπὲρ μεγίστων κινδυνεύων, ἔρχεται Εἰς τὴν Παλαιστίνην (δεῖ γὰρ ὑπιτιμεῖν Ⓦ λόγοι) λύσιν βουλόμενος εὑρεῖν τοῦ κακοῦ παρὰ τοῦ προφήτου. ἐλθὼν τοίνυν, καὶ πρὸς τὴν θύραν τοῦ οἴκου στὰς, σκάλει Ⓦ ἰατρὸν· ὁ δὲ οὐκ ἠκούσε μὲν, ὁ μὴν ἐξῆλθεν, ἀλλ' ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν, κελεύων βαπτίζεσθαι εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν. ὁ δὲ, ὅπερ ὃ πρόσταγμα ἦν κοῦφον, πολὺ δὲ ἀνθρώπινον ἔχον καὶ οὐκ ὑψηλῆς διανοίας, οὐκ ἐπείθη· ἀλλά τί φησιν; ἐγὼ ἔλεγεν, ὅτι ἐξελεύσεται, καὶ ὑπιστήσει αὐτὸ τῷ χειρὶ, καὶ ὑπικαλέσεται Ⓦ Θεὸν αὐτὸν, καὶ ἀποσείσει τὴν λέπραν. ὁρᾷς τὸν ψυχὸν, πῶς ἀνθρώπινόν τινος ἐδεήθη ῥήματος; ὃ μὲν νομίσας τοῦ ἰατροῦ τὸ πρόσταγμα ἐρεῖν, ἀλλὰ δεηθῆναι χειρὸς, τῆς ἀνθρωπείας τοῦ θεοπνευομένου. πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα συνέβαινεν ἡμῖν λυεῖ). ἀλλὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἐποίησε πολλαχοῦ λέγω ἰάσεις, ἀλλὰ καὶ τῇ χειρί. ἐκ γὰρ ἔβαλε τὴν χεῖρα Εἰς τὸ στόμα καὶ Εἰς τὴν γλῶτταν καὶ ἄλλα χοῦ μὲν, λόγῳ μόνῳ, ἄλλα δὲ καὶ ἁπτομένου μόνον ἐποίησε, τοῦ προσιόντας ἰᾶτο. τίνος οὖν ἕνεκεν τοῦτο ἐποίει; ἀλλὰ τὴν ἀνθρωπίνην τῶν προσιόντων. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι ἀλλὰ τὴν ἀνθρωπείαν αὐτῶν τοῦτο ἐγίνετο, τοῦ μὴ δεομένους τῶν τοιούτων ἐπῆνει. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, φησιν, ὅτι οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον· ἐπειδήπερ αὐτὸν οὐκ Εἴλκυσεν Εἰς τὴν οἰκίαν ὁ ἑκατόνταρχος, ἀλλ' ἔφησεν ἐρεῖν αὐτὸν τὸ πρόσταγμα. ὅτι οὖν τοῦ Ἐζεκίου οὐδὲν τοιοῦτον γίνεται, ἀλλὰ προῤῥήσεις μόνη, καὶ οὐδὲν ἀνθρώπινον προσελαμβάνετο. ἀλλά τοι τοῦτο καὶ ὅτι τῶν τὴν γυναῖκα ζηλοτυποῦντος, παχύτερόν τι προστάγμα ἐπετάττετο. Εἰ δὲ βούλει κατὰ ἀναγωγὴν σκάλαβον τοῦτο (Πάντα γὰρ ταῦτά, φησι, τύποι συνέβαινον ἐκείνοις· ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, Εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντησεν) σὺν οἷς τοῦ ἀρίστου τῶν διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας, αὐτὶ σάλπιγγος ὃν λόγῳ χρωμένους, καὶ τὰ τῶν ἐναντίων τείχη καταβάλλοντας, καὶ τοὺς λαοὺς ὡπλισμένους τῇ τοῦ Ἰησοῦ πανευτυχίᾳ. ὁ δὲ τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν ἀριθμὸς, ὃ σάββατον ἡμῖν προδιαλύει. ὁ γὰρ προσηνυσμένως ἐδόθησαν αἱ διαιῶται τοῦ νόμου σύντομοι. ἀλλὰ τοῦτο περὶ μὲν τῶν ἑπτὰ φησι· Τίς γὰρ ἐξεζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν

Κειτ. ζ. γ. ϑ. ε.

Ρω. α. κ.

δ. Βασ. ε. κ.

Μαρ. ζ. λγ.

Ματθ. κ. ι.

α. Κορ. ι. κε.

Αεῖδ. ε. κ.

Ησ. α. ιβ.

Ιερεμ. ια. ιε. τ χειρῶν ὑμῶν; καὶ πάλιν. Μὴ θυσίαι καὶ σφάγια προσηνέγκατέ μοι ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσαράκοντα; καὶ πάλιν· Ἵνα τί μοι λίβανον ἐκ Σαβὰ φέρεις, καὶ κιννάμωμον ἐκ γῆς μακρόθεν; καὶ πάλιν· Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας. Ὁ πάλιν· Μὴ ὁλοκαυτώματα καὶ θυσίαν θέλει ὁ Θεός, ἢ τὸ τοῦ ἀκούειν αὐτῷ; καὶ πάλιν· Εἰ ἠθέλησας θυσίαν, ἔδωκα ἄν. καὶ πάλιν· Ἀκοὴ ἀγαθὴ ὑπὲρ θυσίαν. Ὁ πάλιν τοὺς ἑορτὰς ἐκβάλλων, φησί· Μεμίσηκα, ἀπώσμαι τὰς ἑορτὰς ὑμῶν. Ἀπέστησον ἀπ' ἐμοῦ ἦχον ᾠδῶν σου, καὶ ψαλμῶν ὀργάνων σου οὐκ ἀκούσομαι· καὶ,

Amos ε. κε. Ιερεμ. ζ. κ. Ψαλ. λθ θ. α. Βασ. ιε. κβ. Ψαλ. ν. ιζ. α. Βασ. ιε. κβ. Amos ε. κα. καὶ κγ.

Ησ. α. ιδ. Ἡμέραν μεγάλην οὐκ ἀνέχομαι, καὶ νηστείαν καὶ ἀργίαν μισεῖ ἡ ψυχή μου. καὶ πάλιν·

Ησ. νη. ε. Οὐχ αὕτη νηστεία, ἣν ἐξελεξάμην. καὶ ὁ Ιεζεκιὴλ πάλιν ἔλεγε· Δώσω ὑμῖν προστάγματα οὐ καλά, ἐν οἷς οὐ ζήσεσθε ἐν αὐτοῖς. ὅτω καὶ τὸ σάββατον ἐναυδα λύεται. ἀλλὰ διὰ τί λέγει, τίς ἐζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; τοῦτο ὑμῖν κατηλιμπάνω λυσαι· δυνήσεσθε γὰρ τοιαῦτα θυείσκειν, αἰ βίον ἐπιδείξησθε καθαρόν. εἰ γὰρ τὸν Κορνήλιον διὰ βίον ἄμεμπτον ἐκάλεσεν ὅπι τῶν ἀπορρήτων γνῶσιν, καὶ τὸν εἰνοῦχον διὰ τὸν ἀναγινώσκειν ἀπουδαίως, ἐποίησε καὶ γνῶναι· πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς δεῖ τῆς πίστεως ἀπολαύσαντας, βίον ὀρθὸν ἐπιδείξασθαι, διὰ δείξει τὰ σαφέστερα. ὥσπερ γὰρ ὁ ἀκήρατος

Ησ. ξα. ιγ. Ησ. ξγ. ιε.

Πεσ. ι. δ. Πεσ. ιι. κζ.

α. Κορ. γ. α. γ. βίος ἐμποδίζει πρὸς τὴν τούτων γνῶσιν (καθάπερ ὁ Παῦλός φησιν· Οὐκ ἠδυνήθην ὑμῖν λαλῆσαι ὡς πνευματικοῖς, ὅπερ ἦν ἐν ὑμῖν εἶσι καὶ ζῆλος. καὶ ὁ Ησαΐας πάλιν Γνάθι μου τὰς ὁδοὺς ὅπι θυμοῦσιν, ὡς λαὸς δικαιοσύνην πεποιηκώς) ὕτως ὁ καθαρὸς βίος ὁδηγεῖ ἐπὶ τὴν σοφίαν καὶ τὸ ζητεῖν· Ζητεῖτε γάρ, φησι, καὶ εὑρήσετε. καὶ ἡ παραβολὴ ἡ τοῦ τοὺς ἄρτους αἰτοῦντος παρὰ τοῦ καθευδήσαντος ἤδη φίλου, τοῦτο δείκνυσι. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σολομὼν, ὅπερ πνευματικὸν ᾔτησε, καὶ εὗρε· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε. ὅταν ἡ σοφία καὶ πνευματικὴ αἴτησις καὶ βίος καθαρὸς παρῇ, σύνοισον πόσην ἕξει ἰσχὺν πρὸς τὸ λαβεῖν. καίτοιγε προστασία οὐ καθ' ἑαυτὸν ἴσχυσε μόνον. Λέγω γὰρ ὑμῖν, φησιν, εἰ καὶ μὴ διὰ τὸ εἶναι φίλον [μὴ] δώσει αὐτῷ, διά γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ δώσει αὐτῷ. ἀλλ' ἐπῳδίωρθωται ὅπι τὸ προσκείμενον. ἔργον ὁ Ἐργάσω ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν, ἐν ἡμέραις ἀρχαίαις. ἡ χεὶρ σου ἔδυη ἐξωλόθρευσε, καὶ κατεφύτευσας αὐτούς. ὅσα πῶς τῇ λέξει κυρίως κέχρηται. ὁ γὰρ μέλει νίκης καὶ ἥττης τὰ προσκόμματα, φησιν, ἔσπασε τότε, ἀλλὰ περαιτέρω πρόσωπα προήει· καίτοιγε πρὸ τούτου οὐκ ἴσα τὰ τῆς προπαρασκευῆς ἰσῶ. ἀ μὲν γὰρ κατεῖχον, ἀ δ' ἐπήλυδες ἦσαν. ἀλλ' ὅμως τοσαύτη γέγονεν ἡ μεταβολὴ, ὡς τοὺς μὲν προσρίζους ἀναστατωθῆναι, τοὺς δὲ ἐληλυθέναι πολίτας καὶ οἰκήτορας. διὰ τοῦτο ἐπ' ἐκείνων μὲν φησιν· ἡ χεὶρ σου ἔδυη ἐξωλόθρευσεν· ὅπι δὲ τῶν Ιουδαίων, κατεφύτευσε. γεῖρα δέ, τὴν δύναμιν αὐτοῦ λέγει. Εἰ δὲ ἐκείνους ἐξώθησεν ὅπισθεν, καὶ ἡ πόλις, οὐκ οἰκίαν ἔχουσα, οὐκ ὅπου ὁρμήσωσι καὶ τῶν, ὕτω ταχέως ἀπέδειξε τὴν ἔνδον οἰκεσίων δυνατωτέρους, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς τῶν πατρῴων οὐκ ἐβελημένους ἀποφύγειν. τί δέ ἐστι τὸ, ἐφύτευσας; ἔπηξας. τὸ γὰρ πεφυτευμένον, μόνιμον καὶ πεπηγὸς γίνεται. ἵνα δὲ; ἵνα μετέστησαν, εἰπέ μοι; οὐκ ἀπήλθησαν εἰς ἀλλοτρίας τόπους; ναὶ, ἀπήλθησαν· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἀσθενοῦς τὸ καταθέντος, ἀλλὰ τοῦ ἰσχύοντος τὴν φυτεύσαντα. Εἰ γὰρ μὴ τὰ πρὸς αὐτὸν συνεπόδισεν, οὐδὲν ἂν ἐκώλυσε μεῖναι ὅπι τῆς οἰκείας. χαίρειν

Ιουδ. ε. κβ. Ιερεμ. ε. κ. Ιεζεκ. κ. κε.

Ἐκάκωσας λαούς, καὶ ὠξέβαλες αὐτούς.

Τινὲς περὶ τῶν Αἰγυπτίων τοῦτό φασι λέγεσθαι· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ περὶ τῶν ἐθνῶν τοῦτο εἰρῆσθαι. καὶ γὰρ κἀκείνους ἀμφοτέρῳ τῷ ἐαυτοῦ δυνάμει συνδιανύμενος, καὶ ἐν ταῖς τοὺς πολεμίους ἀναιρεῖν, καὶ ἐν ταῖς τοὺς οἰκείους συγχρωτίζειν.

4 Οὐ γὰρ ἐν τῇ ῥομφαίᾳ αὐτῶν ἐκληρονόμησαν γῆν, καὶ ὁ βραχίων αὐτῶν οὐκ ἔσωσεν

ἔσωσεν αὐτούς. Ἄλλος, Οὐ γὰρ ἐν τῇ μαχαίρᾳ αὐτῶν ἐκληρονόμησαν τὴν γῆν, ὐδὲ ὁ βραχίων αὐτῶν ἔσωσεν αὐτούς. 5 Ἀλλ' ἡ δεξιά σου καὶ ὁ βραχίων σου καὶ ὁ φωτισμὸς τοῦ προσώπου σου. Ἄλλος, Τὸ φῶς. Ὅτι ἠυδόκησας ἐν αὐτοῖς.

Καὶ μὴν ὡπλισμένοι πρώτες ἐκεράτουν ἐν τοῖς πολέμοις. ὡπλισμένοι μὲν, ἀλλ' οὐκ ἐν ὅπλοις ὃ ἔργον, ἀλλὰ τοῦ στρατηγοῦντος Θεοῦ. ὁρᾶς πῶς ἐν βάθει βυθοῦ ὑφάνεν τὴν συμβουλὴν, ᾠδαιῶν τὸ πρῶτον ὅτι τὸν Θεὸν ῥίπτειν; πῶς δὲ τὸ πρᾶγμα κληρονομίαν καλῶ, τὴν πατέρων, καὶ τὰ πάππων, ἐκ τῶν ὑπὲρ πάππων καὶ κατεληλύθοτων τὴν γῆν, ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ δαπανηθέντων χωρῷ; ὅτι πρὸς τοὺς πατέρας ἦν ἡ ὑπόσχεσις. Δεῦρο γάρ, φησιν, εἰς τὴν γῆν, ἣν δώ σοι δείξω, καὶ σοι δώσω τὴν γῆν, καὶ τῷ σπέρματί σου. Εἰπὼν δὲ δεξιὰν ἐκ βραχίονα, ὅπερ παχυτέρων ἐμνήσθη λέξεων, ὅσα πῶς δυάγκη τὸν λόγον, πάλιν ἐπάγων καὶ λέγων· καὶ ὁ φωτισμὸς τοῦ προσώπου σου, τουτέστιν, ἡ αἰτίληψις, ἡ πρόνοια. τὸ γὰρ βεβλῆσθαι, τὸ πεσεῖν, ἤρκεσε μόνον αὐτοῖς. Εἶτα ἐκ ἡ αἰτία. ὅτι ἠυδόκησας ἐν αὐτοῖς. τουτέστιν, ὅτι ἠγάπησας αὐτούς, ὅτι ἐβεβλήθης. ὥστε χαίρειος ἦν, ὑ κατορθωμάτων τὰ πρόσχημα, οὐδὲ ὅλ οἰκείας ἀρετῆς ἐπέτυχον, ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας. 6 Σὺ εἶ αὐτός ὁ βασιλεύς μου καὶ ὁ Θεός μου, ὁ ἐντελλόμενος τὰς σωτηρίας Ιακώβ.

Ἄλλος, Ἐντέλλει πρὸς τὴς σωτηρίας τοῦ Ιακώβ. Καὶ ποία αὕτη ἡ ἀκηλουθία; πολλὴ πρὸς τὰ ἐρημία. ὁ γὰρ λέγει, τοῦτο ἔστιν· ἡμεῖς ἐκείνων ἐγόμοι· καὶ σὺ ὁ Θεὸς ὁ αὐτός, ὁ καὶ τότε καὶ νῦν ἐκεῖνα ἐργασάμενος. πόθεν οὖν ἡ τοσαύτη μεταβολή; ὑ γὰρ δὴ ἄλλος μὲν ἐκεῖνος ὁ Θεός, ἄλλος δὲ σύ· ἀλλὰ σὺ εἶ ὁ αὐτός. ὑδ' αὖ πάλιν σὺ μὲν εἶ ὁ αὐτός, ἐγὼ δὲ ἄλλον ὑπειλήφομαι Θεόν· ἀλλὰ σὺ εἶ ὁ βασιλεύς μου καὶ ὁ Θεός μου. οὐκ ἀπεπηδήσαμέν σε τῆς ἀρχῆς, οὐκ ἐπεκαταλάμβανε πρὸς ἄτιμον ἕτερον. ὁ ἐντελλόμενος τὰς σωτηρίας Ιακώβ, τουτέστι, ἐ ὁ Θεὸς ὁ αὐτός, ἐ ἡ πρόνοια ἡ αὐτή. πόθεν οὖν ἡ μεταβολὴ τῶν πραγμάτων; Τί δέ ἐστιν, ὁ ἐντελλόμενος; ὁ κελεύων, ὁ διαγέλλων σώζεσθαι ϖ Ιακώβ. ἐν ταύτῃ πάλιν τὴν βύκολίαν τῆς συμμαχίας παείτησι, καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πολλοῦ. καὶ οὐδὲ ἁπλῶς τῆ προτέρᾳ μέμνηται, ἀλλ' αὐτὴ διηγώματος τὴ ἀρετὴ αὐτῆ προσβάλλεται, δυσωπῆσαι τὸν Θεὸν βυλόμενος.

7 Ἐν σοὶ τοὺς ἐχθρούς ἡμῶν κερματιοῦμεν. Καὶ σὺ ὁ αὐτός, φησι, ἐ ἡ πρόνοια ἡ αὐτή, ἐ ἡμεῖς σε ὑπερασπίζομεν, καὶ τοῖς ὅπλοις ὅπλοις κεχρήμεθα. τοῦτο γάρ ἐστιν, ἐν σοὶ τοὺς ἐχθρούς ἡμῶν κερματιοῦμεν. Ἄλλος δὲ φησι, Τοὺς θλίβοντας ἡμᾶς κερματιοῦμεν.

Καὶ ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐξουδενώσομεν τοὺς ἐπανισταμένους ἡμῖν.

Ἄλλος, Συμπατήσομεν. Τί λέγω, φησίν, ἐν σοί; ἐκεῖ δὲ ὄνομά σου καλέσαι μόνον, καὶ πρώτα δύσαι μὴ ὑπομονῆς. οὐδὲ γὰρ εἶπε, κερματίσομεν, ἢ πατησόμεθα, ἀλλ' ἐξουδενώσομεν. ὑδὲ ἠγησόμεθα αὐτοὺς * εἶναι, φησιν, οὐδὲ φοβηθησόμεθα, ἀλλ' ὡς οὐδὲν ὄντας διώξομεν. ὅπερ ὅλων ἕτερος ἑρμηνευτὴς ἔλεγε, "Καταπερματίσομεν, τὴ τοῦ κέρατος νίκῃ, τὴ χερὶς ἀγωνίας προτάξει, τὴν χερὶς φόβου μάχην δείκνυς.

8 Οὐ γὰρ ὅτι τῷ τόξῳ μου ἐλπιῶ. Ἄλλος, Πέποιθα. Καὶ ἡ ῥομφαία μου ὐ σώσει με. Καὶ τίνος ἕνεκεν κέχρησται τούτοις; τί δὴ καθοπλίζῃ, καὶ τόξον καὶ μάχαιραν μεταχειρίζῃ; ὅτι ὕπως ἐκέλευσεν ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἀλλ' ὅμως τοῦτο κέχρημαι μὴν αὐτοῖς, ὃ ἐ πρὸς αὐτὸν ῥίπτω. ὕπω πολεμεῖν τοῖς ἀοράτοις ἐχθροῖς ἐπαγόντο, ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως ῥοπῆς φερόμενοι, ὕπω τοῖς νοητοῖς. καὶ σὺ τοίνυν, ὅταν ὡς διαβόλῳ πολεμῇς, λέγε· ὑ τοῖς ὅπλοις μου θαρρῶ, τουτέστιν, ὑ τῇ ἐμῇ ἰσχύϊ, ὐδὲ ταῖς ἐμαῖς δικαιοσύναις, ἀλλὰ τῷ ἐλέει τοῦ Θεοῦ. ὕπω καὶ Δανιὴλ ἔλεγεν· Οὐκ ἐν ταῖς δικαιοσύναις ἡμῶν Δαν. θ. ιη.

ὑπερρίπτομθ ἡμεῖς ⟨W⟩ ἔλεον ἡμῶν ἐμπεφαδέσι. 9 Ἐσωσας γὰρ ἡμᾶς ἐκ τῶν θλιβόντων ἡμᾶς, καὶ τοὺς μισοῦντας ἡμᾶς κατήσχυνας. Ἄλλος, Ὅτι ἔσωσας ἡμᾶς. Τί δεῖ λέγειν τὰ παλαιά, φησι, τὰ πρὸ τῶν προφητῶν; ἡμεῖς αὐτοὶ πολλὰ τῆς σῆς προνοίας ἀπέχομεν ἔχομθ, καὶ ὑπομονὴν λαμπρὰν ἀπειθμεῖν, καὶ νίκας ἐπαλλήλους καὶ θαυμασὰς καὶ παραδόξους δυνάμθα. διὰ γὰρ τοῦτο εἶπε, κατήσχυνας, ἐμφαίνων ὅτι οὐκ ἁπλῶς ἡμᾶς ἐξεῖλου, οὐδὲ ἁπλῶς ἐξήρπασας ἡμᾶς, ἀλλὰ μετὰ τῆς αἰσχύνης τῶν θλιβόντων ἡμῖν. 10 Ἐν τῷ Θεῷ ἐπαινεθησόμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ εἰς τὸ ὄνομά σου ἐξομολογησόμθα εἰς τὸν αἰῶνα. Ἄλλος, Τὸν Θεὸν ὑμνοῦμθ καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Τὰ μὲν γὰρ τῆς νίκης, φησι, παρελήλυθε, καὶ ἡ τῆς βοηθείας ἡμῖν μένει. ὅλην γὰρ τὴν ἡμέραν, πᾶσαν λέγει τὴν ζωήν. διὰ γὰρ παντὸς ὑμνοῦντες καὶ ἐγκαλλωπιζόμθοί σου τὰς συμμαχίας. τοῦτο γὰρ ἡμῶν δόξα, τοῦτο καύχημα, ἐν τούτῳ πρὸς ἅπαντας φιλοτιμούμεθα, οὐχ ὅτι πολὺ ἔχομθ μεγαλεῖον καὶ θαυμαστόν, οὐδ' ὅτι πρὸ τοῦ νικῶμθ, οὐδ' ὅτι ῥώμη σώματος περιγινόμεθα· ἀλλ' ὅτι Θεὸν ἔχομθ ἀληθῆ, ἐν τούτῳ καυχώμεθα, οὐχ ὅταν βοηθῇς ἡμῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐγκαταλιμπάνῃς. Ps. 5. 18. τοῦτο γὰρ ὄντιν, ὅλην τὴν ἡμέραν, καθάπερ ⟨S⟩ Παῦλός φησιν· Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ. οὐ γὰρ ὄντιν, οὐκ ἔστιν ἑτέρα δόξα τοιαύτη. Ps. 2. 12. διὰ καὶ πάλιν ἔλεγεν· Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμθοι ἐν τῷ Θεῷ. οὐδὲν γὰρ ἴσον τούτῳ τοῦ καυχήματος. μηδεὶς τοίνυν ὅτι πλούτῳ μεγαφρονείτω, μηδεὶς ὅτι ἰσχύι τῶν βιωτικῶν, ἀλλ' ὅτι τούτῳ μόνον, ὅτι τῷ ⟨W⟩ Θεὸν ἔχειν δεδυνῆσθαι. τοῦτο πάσης ἐλευθερίας ἄμεινον, τοῦτο τῶν ὑφεστώτων αὐτῶν βέλτιον. Εἰ γὰρ ὁ ἀκούειν τοῦ δεινοῦ καὶ ὁ δεινός, καύχημα πολλάκις ἐνέγκαι τοῦτο δυνάμενον· σύνοισον ὁ ἀκούειν τοῦ Θεοῦ, πλείονα φέρει δόξαν. διὰ καὶ ὁ Παῦλος οὕτω μεγάλην ἀξιώματος ἔθηκε τοῦτο, λέγων· Οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν. Διάψαλμα. Ἄλλος, Ἀεί. Ὁ δὲ Ἑβραῖος τοῦτο σὺ λέγε. 11 Νυνὶ δὲ ἀπώσω καὶ κατήσχυνας ἡμᾶς.

Ἄλλος, Καίπερ ἀπώσω. Ἄλλος, Καίγε ἀπώσω. Ἄλλος, Ἀλλὰ πρὸς τούτοις ἀπεβάλου. Καὶ οὐκ ἐξελεύσῃ ὁ Θεὸς ἐν ταῖς δυνάμεσιν ἡμῶν.

Ἄλλος, Καὶ ὑ προέρχῃ ἐν ταῖς στρατεύσεσιν ἡμῶν. Τῷ γὰρ ἀπωσμῷ αἰσχύνη βύθιος ἕπεται, καὶ τὸ πᾶσι προσκεῖσθαι πρὸς τὸ πάσχειν κακῶς. δυνάμεις δὲ ἐνταῦθα τὰ στρατόπεδα αὐτῶν καλῶ, ὅθεν ἐν αὐταῖς ἡ τοῦ βασιλέως δύναμις· ⟨S⟩ τοῦτο καλῶς τὸ Θεῷ οἰκονομήσαντος, ὥστε σύνδεσμον εἶναι τοῦ ἄρχοντος καὶ τοῖς ἀρχομθοις. ὁ τε γὰρ βασιλεὺς δεῖται τῶν ὑποκόων, καὶ ὅτοι τὸ προσάτου, καὶ ἀλλήλων ἐν χρείᾳ καθεστήκασι πολλῇ. ὥστε γὰρ μὴ εἶναί τινα ἀπόνοιαν, καὶ μεγάλα πολλάκις τῶν μικρῶν δεῖται παρεσκεύασεν ὁ Θεός. τοῦτο καὶ ὅτι τῶν ἀψύχων ἐποίησε. πολλάκις γοῦν κίονα σαλευόμθον ψηφὶς ὑποτεθεῖσα ἔστησε, καὶ μυριαγωγὸν πλοῖον μικρὸν πηδάλιον ἰθύνει καὶ κινδύνων ἀπαλλάττει. Ἵν' δὲ ὄντι, καίπερ ἀπώσω ἡμᾶς; ὅτι καὶ τοιαῦτά, φησι, πάσχοντες, οὐκ ἀφιστάμεθά σου, δοξολογοῦντες, ὑμνοῦντες, ἐν σοὶ καλλωπιζόμθοι. 12 Ἀπέστρεψας ἡμᾶς εἰς τὰ ὀπίσω πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν, ⟨S⟩ ⟨W⟩ μισοῦντες ἡμᾶς διήρπαζον ἑαυτοῖς.

Ἄλλος, Ἔπαξας ἡμᾶς ἑκάστης πομπὴν σωτηρίου. Ὅρα πῶς ἐπαίρει τὰ δεινὰ ἃ λέγω, καὶ σκηπτοφορεῖ τὴν συμφοράν, δεικνὺς ὅτι εἰ ⟨S⟩ μὴ πολὺ σφόδρα ἦσαν, ὅμως δίκην δεδώκασιν ἱκανήν. τοῦτο καὶ ⟨W⟩ παῖδες οὐκ οὐσίας ποιοῦσιν ἐν τῇ καμίνῳ ὅτε ἀδόντες ⟨S⟩ λέγοντες· Παρέδωκας ἡμᾶς εἰς χεῖρας ἐχθρῶν ἀνόμων, ⟨S⟩ ἐχθίστων ἀποστατῶν, καὶ βασιλεῖ ἀδίκῳ καὶ πονηροτάτῳ παρὰ πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ πάλιν· Ἐσμικρύνθημθ παρὰ πόντα καὶ ἔθνη, καὶ ἐσμεν ταπεινοὶ ἐν πάσῃ τῇ γῇ. τοῦτο καὶ ἐνταῦθα δηλοῖ, μονονουχὶ

Ωδὴ τῆς πρώτης παίδων 5 ι.

καὶ λέγων· πάντων γεγόναμεν ἀτιμότεροι, ὅπερ τῆς σῆς ἐγυμνώθημεν προνοίας. Ὡς οὐδὲ μέχρι τούτων ἔστι τὰ δεινά, ἀλλὰ καὶ Ἀμαληκῖται γεγόναμεν τοῖς πολεμίοις, κατ' ὀλίγον σὺ ἡμᾶς Ἀμαληκιμωτίους. Τοῦτο γάρ ἐστι, διαπραζον ἑαυτοῖς, τουτέστιν, οὐδενὸς ὄντος τοῦ κωλύοντος. 13 Ἔλαχες ἡμᾶς ὡς πρόβατα βρώσεως, καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσι διέσπειρας ἡμᾶς.

Ἄλλος, Ἐλίκμησας ἡμᾶς. Τί ἐστιν, ὡς πρόβατα βρώσεως; ὡς ἐπιχειρήτους, φησί, ποιήσας, οὐτελῆ δείξας. ἔστι γὰρ καὶ πρόβατα κτήσεως, καὶ πρὸς γαστρὸς ὀπτηδεια· καὶ ὃ, ἀφ' οὗ ὁ γῆρας ἢ ὁ ἄγονον, εἰς βρῶσιν μόνον ἐστὶ χρήσιμα. καὶ ὁ δὴ χαλεπώτερον, ὃ δὲ εἰς καὶ ἔθνη διαρεθῆναι, ὃ πάντων αὐτῶν βαρύτερον ἦν, ὃ μηδὲ Ⓜ νόμον δυνάσθαι μετ' ἀκριβείας φυλάττειν ἐκεῖ," τῶν τῆς πατρίδος ἐκπεπτωκέναι πολιτείας. καὶ οὐδὲ εἰς ἓν ἔθνος, ἀλλὰ πάντας, φησι. καὶ πρὸς ἓν μόνον ἑσμὲν ἕτοιμοι, ὃ πάσχειν κακῶς." ἀμυνάσθαι, ἢ αὐταίρειν χεῖρας οὐδὲ ἰσχύομεν. τοῦτο γὰρ ἦν τῶν προβάτων εἰκὼν δηλοῖ.

14 Ἀπέδου Ⓜ λαόν σου ἄνθ' ὑμῶν. Ἄλλος φησὶν, Ἐν οὐκ ἐπάρξει. Ἄλλος, Οὐκ ἐπαρξέως. Καὶ οὐκ ἦν πλῆθος ἐν τοῖς ἀλλάγμασιν ἡμῶν.

Ἄλλος, Καὶ σὺ πολλοῦ ἐποίησας τὸν ὑμῶν αὐτῶν. Σφόδρα ἀσαφές ἐστι δοκεῖ ὃ ῥητόν· ἀλλὰ προσέχετε, ἵνα μὴ σωφρόνως φάλλητε. τί οὖν ὄντι ὃ λεγόμενον; ὃ οὐτελεῖς αὐτῶν καὶ σὺ δαμινὸν πρίσησιν, ὡς οὐδενὸς οὔσας ἀξίας. ὡς οὐ ὠνοῦ καὶ οὐ καταφρονήσεις, φησὶν, ὅπως ἡμᾶς ἐπράσας. καὶ τοῦτο ἀπὸ τῆς σωφροσύνης φθέγγεται τῆς ἀνθρωπίνης. ἔδος γὰρ ἡμῖν τὰ ἄτιμα καὶ οὐτελῆ, καὶ ἄνευ ὑμῶν διδόναι· ὧν ἡ πόλις ἡμῖν ὁ λόγος, καὶ ἀποδώμεθα, πολλῆς ἀποδιδόμεθα ὑμῆς· ὧν ἡ δὲ πόλις λόγος ἡμῖν, τοῦτο καὶ δωρεὰν παρέχομεν. τῶν γειτόνων οἰκετῶν τοὺς ἀγωνώμονας, ἢ μὴ" τῆς ἡμετέρας ὑμῆς, ἢ ἡ οὐδὲν λαβόντες ἀπέδοντο. Εἰ ἡ ὁ ἐλάττονος πωλήσας ὑμῆς, δείκνυσι τὸν οὐπέλειμμα τοῦ πεπρασκομένου· ὁ μηδὲ" τιμῆς λαβὼν, ἀλλ' ἄνθ' ὑμῆς, πολλῷ μᾶλλον. τοῦτο οὖν φησιν· ὥσπερ δὲ εἴ τις ἀνθρωπος ἄνθ' τιμῆς ἐκτήσατο τῶν αὐτοῦ, οὕτω καὶ αὐτὸς ὡς ἀτίμους ἡμᾶς ἐπράσας, καὶ τεφρώσας ἡμῶν σφόδρα. τοῦτο γοῦν καὶ ἐν τῇ ἐπαγωγῇ δηλοῖ εἰπών· καὶ οὐκ ἦν πλῆθος ἐν τοῖς ἀλλάγμασιν ἡμῶν, τουτέστιν, ἐν τῇ ὠνῇ ἡμῶν. * Καὶ ἕτερός φησιν, Ἐν τῇ" ὑμήσει ἡμῶν, τουτέστι τῇ πράσει ἡμῶν. ἡ γὰρ ὑμὴ, ἀλλαγμά ἐστι" διδόμενον. διδόαμεν μὲν γὰρ οἰκέτην πολλάκις, καὶ λαμβάνομεν ἀργύριον ἢ χρυσίον. 15 Ἔθου ἡμᾶς ὀνειδισμὸν τοῖς γείτοσιν ἡμῶν, μυκτηρισμὸν καὶ χλευασμὸν τοῖς κύκλῳ ἡμῶν. Ἄλλος, Πομπὴν τοῖς κύκλῳ ἡμῶν.

16 Ἔθου ἡμᾶς εἰς παραβολὴν ἐν τοῖς ἔθνεσι.

Χαλεπὴ αὕτη ὑμωδία καὶ ἀφόρητος, μάλιστα ὃ παρὰ τῶν ἀστεῶν ὀνειδίζεσθαι, ὃ πρὸ ἐχθρῶν ταῦτα πάσχειν, ὃ κύκλῳ περικεῖσθαι τοὺς ἐπεμβαίνοντας αὐτοῖς, καὶ πάντοθεν αὐτοὺς περιβεβλῆσθαι τοὺς ὀνειδίζοντας. Τί δέ ἐστι παραβολή; διήγημα, ὄνειδος. καὶ γὰρ μιαροί ἦσαν καὶ ἀναίσθητοι ἦσαν Ⓜ κύκλῳ, καὶ μόνον οὐκ ἐλεοῦντες, ἀλλὰ καὶ ὀνειδίζοντες, ὃ δὴ καὶ μάλιστα αὐτοὺς ἔδακνεν. ἐν τούτοις δέ μοι τοὺς" Ἄγαβας δοκεῖ λέγειν, τοὺς ἐκ γειτόνων αὐτοῖς οἰκοῦντας. Κίνησιν κεφαλῆς ἐν τοῖς λαοῖς.

Ἄλλος, Μετακίνημα. Ὁ ἑβδομήκοντα, Μαλνούλ φησιν. Ἤ τοῦτο οὖν λέγει, ὅτι μετεκίνησας ἡμᾶς, ἢ ἀπὸ τοῦ σήματος τῆς κινήσεως τῆς κεφαλῆς, τοῦ σφόδρα ἐφηδομένου τῷ πτοήσει ἐνδείκνυται. 17 Ὅλην τὴν ἡμέραν ἡ ἐντροπή μου κατεναντίον μού ἐστιν. Ἄλλος, Ἡ ἀχημοσύνη μου.

Καὶ ἡ αἰσχύνη τοῦ προσώπου ἐκάλυψέ με 18 Ἀπὸ φωνῆς ὀνειδίζοντος καὶ καταλαλοῦντος. Ἄλλος, Καὶ βλασφημοῦντος.

Ἀπὸ προσώπου ἐχθροῦ καὶ ἐκδιώκοντος. Ταῦτα τῶν ὑμφειῶν μᾶλλον αὐ-

τοῦ ἐδακνεν. ὅπερ γὰρ ἀεὶ ἡ συνεχὴς βυημερίας ἀπέλαυον καὶ τῶν πολεμίων ἐκρά-
τουν, καὶ πύργων τότε ἠνοίγη τόματα πεσόντων αὐτῶν καὶ ὑποσκελισθέντων· καὶ οὐδὲ
ἀναπνεῦσαι εἶχον, ἀλλὰ διηνεκῆ ὑμωρίαν ὑπέμενον. 19 Ταῦτα πάντα ἦλθεν ἐφ'
ἡμᾶς, καὶ οὐκ ἐπελαθόμεθά σου, καὶ οὐκ ἠδικήσαμεν σε οὐδὲ ἐβλασφήμησα σου. Ἄλλος, Οὐδὲ
παρελογισάμεθά σου τὴν συνθήκην σου. Ἀπ' ἐναντίας τοῖς ἄλλοις, φησὶν, ἡμεῖς ἤλθομεν. ἐκεί-
νοι μὲν γὰρ καὶ τοὺς ὅρκους ὑπερεσκέλισθησαν· ἡμεῖς δὲ καὶ μὴ τὰ δεινὰ ἐξηκάμεν ἀ-
νεξιτήριον τὸν νόμιμον ἔχοντες. Ταῦτα δέ λέγουσιν, εὐέλπιδας ποιοῦντες τοὺς ὁρῶν-
τας μετ' αὐτῶν. διὸ δὴ τὸ Δημοσθένους τῶν τειχῶν παίδων λεγόντων, ἡμῖν τολμᾶν, ἐνομίσαμεν, Ὠδὴ τῶν τριῶν παίδων.
ὅτι λέγουσιν, οὐκ ἠδικήσαμεν σε βλασθῆναι σε, ἐπαίοντες τὰ φρονήματα τῶν συγκρα-
τούντων. Εἰ γὰρ τὰ μέγιστα πεποιήκαμεν, φησὶ, καὶ ἔγκλητοι τῶν τὰ μεγάλα εὐεργετημέ- 10 χ. πεποίηκε
νων ἐσμὲν, καὶ οὐ ταῖς συμφοραῖς οὐκ ὀξεκλίναμεν, πολλῆς σωτηρίας ἡμῖν ἔσται ἐλπίς.
ὅπερ οὖν ὀξὺς ἀκούσας ἔλεγεν, τοῦτο καὶ νῦν φημι· ὅτι οὐ βύσσος τὰ ξύλα τὰ φρονήματα αὐτῶν
ἀλείφουσιν, ὡσανεὶ τοῖς αὐτὸν ἔλεγεν· Τίνος ἕνεκεν ἀπεγνώκατε τῆς σωτηρίας; Θεὸν
ἔχομεν Ⓦ τοῖς ἁμαρτήσασιν ἡμῖν. Εἰ καί τι ἡμῖν ἡμάρτη), δίκην ἔδομεν ἱκανὴν· οὐ τοῖς
πειρασμοῖς ἐξηκάμεν γενναίως· Ⓦ ἀεὶ τῶν ἁμαρτωλῶν τοῖς ἁμάρτημον ὁδηγὸν ἔχομεν. 15
διὸ πάντοθεν δεῖ ὁ τέλος τοῖς σοδομαῖν ζητεῖν. τί δέ ἐστιν, οὐκ ἠδικήσαμεν σε βλασθῆμη
σε; τουτέστιν, οὐκ ἠδικήσαμεν τοῖς ταῦτα, ἃ ὑπεσχόμεθα, ἀλλ' ἐφυλάξαμεν μὴ ἀ-
κριβείας. καὶ γὰρ μεγίστη ἀδικία ἐστὶν, ὅταν Ⓦ νόμον τις παραβαίνῃ Ⓦ ἀμυώντα, Ⓦ οὐκ
ἐῶντα οὐδὲ παρὰ τῶν πλησίον ἀδικεῖσθαι, καὶ τὴν καχίαν κωλύοντα· ὅταν τοῖς Ⓦ
τοιαῦτα πρᾶγματα ἀγαθὰ ἀγνωμοσύνῃ. 20 Καὶ οὐκ ἀπέστη εἰς τὰ ὀπίσω ἡ 20
καρδία ἡμῶν. Ἄλλος φησὶν, Οὐδὲ μετεκλίθη τὰ ὑπορθούντα ἡμᾶς. Ἄλλος, Οὐκ
ἀπεχώρησε. Καὶ * ἐξέκλινας τὰς τρίβους ἡμῶν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ σου. *ιι

Ἄλλος, Καὶ οὐκ ἀπεστράφη εἰς τὰ ὀπίσω ἡ καρδία ἡμῶν, καὶ * ἔκλινε τὰ βήματα *ιι
ἡμῶν. Ὅπερ ἔμπροσθεν εἴρηκε, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα λέγει· ὅτι οὐ τοσούτῳ κλύδωνι κακῶν,
οὐδὲ μακρὸν παρεσαλεύθησαν. καλῶς δὲ οὕτως εἶπεν. ὥσπερ γὰρ ὁ νόμος εἰς τὰ ἔμπρο- 25
σθεν ἄγει, ὅτως ἡ παρανομία εἰς τὰ ὀπίσω μεθίστησι· καὶ ὥσπερ ὁ νόμος τὸν ὀρθὸν ὁ-
δὸν βαδίζειν κελεύει, ὅτως ἡ παρανομία πρὸς τὸν ἔρημον καὶ ἄβατον Ⓦ δυσθεσπον με-
θίστησιν. ὁδὸν οὖν Ⓦ νόμιν φησὶν ἐνταῦθα. Ὃ δὲ, ὀξέκλινας (ὅπερ Ⓐ ἄλλοι λέγουσιν, οὐ-
δὲ μετεκλίθη τὰ ὑποπορθοῦντα ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὁδοῦ σου) ὁ Ἑβραῖος φησιν, ἐξέκλινε ἀσυφοῦ
μαιοσάχ. Εἰ δὲ καὶ τὸν ἑβδομήκοντα βουληθείη τις ἑρμηνεῦσαι, καὶ οὗτος τὸν αὐτὸν ἄλλοις, 30
ὃ ὀξέκλινας τὰς τρίβους ἡμῶν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ σου, τοῦτό ἐστιν, ὅτι ἀπέφυσας τὸν νοῦν σου,
καὶ εἰς ἀλλοτρίαν ἔννοιαν) πεποίηκας, ὅπερ οὐκ ἦν τὰς λατρείας ἐπιτελεῖν.

21 Ὅτι ἐταπείνωσας ἡμᾶς ἐν τόπῳ κακώσεως.

Ἄλλος, Ἀοικήτῳ. Ἄλλος, Ἐν τόπῳ σειρήνων.

Καὶ ἐπεκάλυψεν ἡμᾶς σκιὰ θανάτου. Ἄλλος, Ἔπωμασας ἡμᾶς. Αὕτη μοι 35 χ. ἐπώμοσε
δοκεῖ ἡ ὑπὸ ποδόσις τοῖς τὰ ἄνω Ⓐ εἶ), ἐν οἷς τὰ κακὰ διηγούμενος λέγοντες· ἡ αἰχμὴ καὶ χάλαζα.
τοῦ προσώπου μου ἐκάλυψέ με ἀπὸ φωνῆς ὀνειδίζοντος καὶ καταλαλοῦντος, ὅτι ἐτα-
πείνωσας ἡμᾶς. εἰ μὴ τοι τοῖς ὀξέκλινας τὰς τρίβους ἡμῶν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ σου, ἐκλάβοι
τις αὐτὸ, ἐνταῦθα ἀκολουθίαν ἔχει τὴν ἔννοιαν, ἣν εἰρήκαμεν. δηλοῖ γὰρ πῶς ἐκ
τῶν τειχῶν αὐτὸν ἀπώσατο αὐλῆς, τῆς πολιτείας λέγων καὶ τῶν νομίμων, τοῦ εἰς τόπους 40
ἐρήμους ἀπαγαγεῖν καὶ μεταξὺ πολεμίων ἀφῆναι (τοῦτο γάρ ὅστι ὃ, ἐκάλυψεν ἡμᾶς
σκιὰ θανάτου) τὸν κινδύνους λέγων τοῦ θανάτου ὄντος τοῦ, καὶ ὧν πλησίον Ⓐ θανάτου, χάσμα
"ὅπερ καὶ ὠδῖνας θανάτου καὶ πύλας ᾅδου ἡ γραφὴ καλεῖ. καὶ ὃ ἄφυκτον ἦ τῶν δεινῶν
δέος

ἀφ' τε τῆς σκιᾶς ϗ ἀφ' τῆς ὀπτικῆς λύψεως ἀν τοῦτα πρίσησιν. οὐδὲ ἰῶλινα λύσιν βύρσῃ, οὐδὲ ἀναπνοὴν μιχθῆν " δυνάμθα. 22 Εἰ ἐπελαθόμθα τῦ ὀνόματος τῦ Θεοῦ ἡμῶν, ϗ εἰ διεπετάσαμθν χεῖρας ἡμῶν πρὸς Θεὸν ἀλλότριον,

23 Οὐχὶ ὁ Θεὸς ἐκζητήσει ταῦτα; αὐτὸς γὰρ γινώσκει τὰ κρύφια τῆς καρδίας.
5 Τῦτο οἰκετῶν δίγνωμόνων, ὃ καλῶς παίρονσας μθύειν Ⓜ διαστέλλει θεραπόνσας. ταῦτα φιλοσοφίας διδάγματα. ἀν τοῦτα δὲ δεῖ ἀκούονσας παιδθύσι μὴ ὑποκρίνεσθαι, ἀλλ' ἐν ὅλῃ καρδίᾳ Ⓜ Θεὸν θεραπόνειν. οἷδε γὰρ, φησι, τὰ ἀπόρρητα τ' ἀβγνοίας. ταῦτα ϗ λέγουσι φοβοῦντες αὐτοὺς, ὥστε μηδὲν " λογίζεσθαι ἀνάξιον Θεοῦ. ὅρα ϗ τὴν ὑπόδοσιν τῆς ἀρετῆς πολλήν. ἐπάγει γὰρ λέγων·

10 24 Ὅτι ἕνεκα σῦ θανατούμθα ὅλην τ' ἡμέραν, ἐλογίσθημθν ὡς πρόβατα σφαγῆς. Μέγα μὲν γὰρ ϗ ὃ μθύειν θεραπόνοντας Ⓜ Θεὸν, ϗ μὴ πρὸς ἕτερον ἀποπνῆσαι· ὃ ϗ πολλῷ μεῖζον, ὃ ζωὴν ἐν θανάτων ϗ καθημερινῶν κινδύνων ὑπεικμένων, ἀβγτηρὸν τὴν τοιαύτην ἀγάπην. ϗ σύνοπσον ὅσον φιλοσοφίας εἶδός ἐστιν, ὅπουτε ϗ ὁ Παῦλος αὐτῷ κέχρηται, ὡς νικάδας τὴν ἀποστολικὴν κινδύνων ἀπαθῆ μύθμον ἐν
15 τῇ πρὸς Ρωμαίους ὑπισολῇ. πόσων οὖν ἂν εἶεν ἄξιοι στεφάνων οὗτοι, ὅταν σὺν τῇ παλαιᾷ φαίνωνται πρὸς ὃ αὐτὸ μέτρον φθάσαντες τὴν σὺν τῇ κρείττονι ἀγωνισμάτων; ὃ γὰρ φησιν ὁ Παῦλος, Καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, τοῦτο ϗ ἔστι, ψυχὴ τῇ πείρᾳ, οὐδὲ πῶ τέλει, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ. διὰ τί δ' εἶπεν, ἕνεκα σῦ; ὅτι ἀξίων ἡμᾶς, φησι, μετατάξασθαι, ϗ ἀφῆναι τὴν παρεῦσαν πολιτείαν, ϗ εἰ σὺν ἀσφαλείᾳ· ἀλλ' αἰρόμθα παθεῖν κακῶς
20 μᾶλλον ϗ ἐκ παρεῦσα φυλάξαι, ἢ εἰρήνης ἀπολαῦσαι μετὰ τῶν παρεύντων ἐκπεσεῖν. ἐλογίσθημθν ὡς πρόβατα σφαγῆς. ὅπως διώκολως ἡμᾶς, φησιν, ἀναιρεθσιν. ἀν τοῦτα δ' ϗ τὴν ὑπειξειαν αὐτῶν ἐκδέχονται· ἀλλ' ὅμως ὅπως διώκολως πρεσχείμθνοι, μένομθν ἀπρόσκοπον τὴν γνώμην ἔχοντες. ἀν τοῦτα ϗ τ' Θεῦ τ' δυνάμει ἄξιον ἐκπλαγῆναι, ὅτι δὴ ὅπω πρεσχειμθνύς, ὡς πρόβατα σφαγῆς, διετήρησε, δι' ἡμέραν
25 ἀποθνήσκοντας οὐκ ἀφῆκεν ἐμπεσεῖν εἰς θάνατον. 25 Ἐξεγέρθητι, ἵνα τί ὑπνοῖς Κύριε; Ἄλλος, Ἵνα τί ὡς ὑπνῶν εἶ; Ἄλλος, Ἐξυπνίσθητι. Ἄλλος, Ἐξύπνισον. Ἀνάστηθι, ϗ μὴ ἀπώσῃ εἰς τέλος. 26 Ἵνα τί ὃ πρόσωπόν σε ἀποστρέφεις; Ἕτερος, Κρύπτεις. Ἐπιλαθόμθα τῆς πλωχείας ἡμῶν ϗ τῆς θλίψεως ἡμῶν; Ἄλλος, Τῆς κακίας ἡμῶν. Ὃ ϗ λέγω, τοιοῦτόν ἐστι. δυνάσαι λῦσαι ϗ κακά.
30 οὐδὲ γὰρ πρὸς ἀσθένειαν σὴν ταῦτα γίνεται, ἀλλὰ πρὸς τὴν συγχώρησιν. ὕπνον γὰρ ἐν ταῦτα τὴν ἠσυχίαν φησί, ϗ ἀνάστασιν τὴν εἰς ἀπόδοσιν, ϗ πρόσωπον τὴν ἀνθπλην, τὴν πρόνοιαν, τὴν κηδεμονίαν, τὴν συμμαχίαν. ἵνα τί ἐπιλαθόμθα τῆς πλωχείας ἡμῶν; ὁρᾷ πάλιν ἀγνωμοσύνην· σὺκ εἶπε, τῶν κατορθωμάτων, σὺκ εἶπε, τ' ἀπροσκοπέστου γνώμης, σὺκ εἶπε, τῆς ἐν πειρασμοῖς δοκιμασθείσης
35 ψυχῆς. ἀλλ' ὅτε μὴν ἐκ ἑαυτῶν ἀπολογοῦνται, ἐκεῖνα πάσχουσιν· ὅταν ϗ τὴν συμμαχίαν ζητῶσιν, ἀφ' ὧν Ⓐ κατάδικοι, ἀπὸ τούτων ἀξιοῦσι σώζεσθαι· ὅπερ δίκαιον ἔδοσαν, φησιν, ὅπερ ϗ ἔθνατα πεπόνθασι. τῦτο ϗ Παῦλος ποιῶ πολλάκις, ϗ ἕτερος τ' πρεφητῶν. ϗ ταῦτα ἔλεγον ὅτοι, οὐδὲ πω πρὸ γεέννης εἰδότες οὐδέν, οὐδὲ πρὸ βασιλείας, οὐδὲ τοιαῦτα διδαχθέντες φιλοσοφῶ, ϗ πολλὰ ἔφερον ῥαδίως.

40 27 Ὅτι ἐταπεινώθη εἰς χοῦν ἡ ψυχὴ ἡμῶν, ἐκολλήθη εἰς γῆν ἡ γαστὴρ ἡμῶν.

Ἐπειδὴ εἶπεν, ὅτι ἐπελαθόμθα τῆς πλωχείας ἡμῶν, τοῦτέστι τῆς κακίας, λέγει λοιπὸν τὴν κάκωσιν. ὃ ϗ λέγει, τῦτό ἐστιν. ἀπολώλαμθν, κατεπονήμθα τῷ νεκρῷ οὐδὲν ἄμεινον διακείμεθα. διχῶς δ' ἂν τις εἴποι ϗ τῶν τοῦ ὁδοῦ ἐκπεσόντων τὴν ψυ-

α. Κορ. ιε. λα.

Ρσ. ν. λε.

α. Κορ. δ'. θ. ϗ β. Κορ. α. ε. β. Κορ. δ'. ν. ϗ κβ. ε. δ'. Ησ. κε. δ'. ε. ϗ κθ. ξδ'. ε. Θρλω. α. ι. ϗ β. κ. ϗ ε. α. Δαν. θ. ιβ. ιε.

χλὼ εἰς χοῦν τεταπεινῶσθαι, καὶ τῶν γαστριμάργων εἰς τὸν γλῶν τὸν γαστέρα κεκολλῆσθαι. καὶ γὰρ ὁ ἔρως τοῦ σοδεδεμένος, καὶ τοὺς Ⓦ πολὺν κεχηνώς, καὶ τὸν ἀσώματον δυνάμιν τὸν ἐν αὐτῷ καταδουλῶν τῇ σοδῷ, εἰκότως ἂν ζῶντα λέγοιτο πάσχειν. τί γὰρ ὄφις ἄλλο, κάλλος σώματος, ἀλλ' ἢ χοῦς καὶ πηλός, μᾶλλον δὲ καὶ τούτων εἰδεχθέστερον; εἰ δὲ ἀπιστεῖς, διεργάζου τοὺς ζάφους τῶν ἀνθράκων, καὶ ὄψει Ⓦ πολὺν καὶ τὸν κόνιν. ὅταν γὰρ ἀποθῆται ὃ τοῦ σώπον τὸν πρόσωπον ζωλὸν, ὥστε φαίνεται ὅπερ ὄφις, μᾶλλον δὲ καὶ τοῦ τῆς τελευτῆς. ὅταν γὰρ τὸ γῆρας ἐπέλθῃ, ὅταν νόσος ἐπισκήψῃ, τότε ὄψει τὸ φαινόμενον. πηλὸς γάρ ἐστιν. ἀλλ' ὁ σοφὸς δημιουργὸς καὶ ἐξ ὑπτελοῦς ὕλης κάλλος ἀμήχανον ἐποίησεν ὑπτιμᾶσθαι, οὐχ ἵνα πορνεύσῃς, ἀλλ' ἵνα τῆς οἰκείας σοφίας ἀπόδειξίν σοι τοῦτο ἔχητε. μὴ τοίνυν ὑβρίσῃς Ⓦ τεχνίτην, μηδὲ τὸ ἔργον αὐτοῦ τῆς σοφίας, ἀσελγείας καὶ πορνείας κατάθησιν ποιοῦ. μέχρι τοσούτου θαύμαζε τὸν ὦραν, μέχρι τοῦ δοξάσαι Ⓦ τεχνίτην· περαιτέρω δὲ μὴ προέλθῃς τὸ πάθος ἀλείφων. καλὸν τὸ ἔργον· ὁρῶ οὖν Ⓦ εἰργασάμενον προσκυνῶ, ἀλλ' οὐχ ὑβρίζειν χρή. εἴ τις, εἰπέ μοι, χρυσοῦν ἀνδριάντα τινὸς καὶ εἰκόνα βασιλικὴν λαβὼν κατήσχυνε βορβόρῳ καὶ ἑτέροις τοιούτοις, ὁρᾷς αὐτὸν τὸν ἐκάτιον ἔδωκε δίκην; εἰ δὲ ὁ ἐν τοῖς ἀνθρωπίνοις ἀγνώμων τοσοῦτος κατάκριτος ὅτι τιμωρίας, ὁ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ τοσαύτης προδοσίας ἀτιμάζων, πῶς πείσεται, καὶ μάλιστα, ὅταν δὲ γυναῖκα ἔχων φαίνηται; μὴ γάρ μοι λέγε τῆς φύσεως τὸν ὑπτιμίαν. διὰ τοῦτο γὰρ γάμος ἐπετράπη, ἵνα μὴ πέρα τῶν οἰκείων ὅρων προβαίνῃς. θεὰ γὰρ ὅσης ἄξιος ἔσῃ τιμωρίας. ὁ μὲν γὰρ Θεὸς καὶ τῆς ἀναπαύσεώς σου δὲ τῆς δόξης προσενόησεν, ἵνα καὶ σκλύσῃς τὸν λυτῆδονα τῆς φύσεως διὰ τῆς γυναικός, καὶ ἀκινδύνως τοῦτο ποιῇς, καὶ πάσης ἀπαλλαγῇς ἀσημοσύνης· σὺ δὲ Ⓦ οὕτω σου προσενοοῦντα οὐκ εὐσεβείας ὑβρίζεις; εἰπέ γάρ μοι· εἰ μὴ ἐβουλήθη νομοθετῆσαι γάμον, πόσοι ἂν ἐτέλεσαν βίαι; πόσοι κόλασιν; δέον οὖν σε ὑπακούειν καὶ δοξάζειν, ὅτι τὸ πλέον ἐπέτεμέτο σοι τῶν πόνων, θαυμάζεις δὲ τοὺς τυχόντας ὑπομένοντας

Ἄλλος, Στῆλη ἀὐλακιοδυόμβος ἡμῶν, ϗ ῥύσαι ἡμᾶς ἀφ' ὧ ἔλεός σε. Ὅσα πολ Ⓦ λάγοι κατέκλεισαν, μὴ τὰ μυεῖα αὐτῶν καταρτώματα πόθεν ἀξιοῦσι σώζεσθαι. ἀπὸ ἐλέους, ἀπὸ φιλανθρωπίας, ἀφ' ὧ ὄνομα τῦ Θεοῦ. Τί ὅτιν, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σε; ἵνα μὴ αὐτὸ βεβηλωθῇ· ὃ ϗ αὐτὸς πολλάκις λέγει, ὅτι ποιῶ ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου. Εἶδες ταπεινοφροσύνην ϗ συντετριμμένου διανοίας, ϗ πόθεν ἀξιοῦσι σωθῆναι; ἀπὸ φιλανθρωπίας, ἀπὸ ἐλέους, ὡς ἔρημοι καταρτωμάτων, ὡς Ⓠ μηδὲν ἔχοντες δικαίωμα σωτηρίας, ἀλλ' οἱ τοσοῦτοι κομῶντες πόνοις ϗ κινδύνοις. τοῦτος δὴ ϗ ἡμεῖς, Ⓠ ἐν τῇ χαρᾷ, μιμησώμεθα, ϗ δόξαν ἀναπέμψωμεν τῷ Θεῷ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλμ. μδ'. ΕΠΙΝΙΚΙΟΣ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΑΝΘΕΩΝ, ΤΩΝ υἱῶν Κορέ. Ἄλλος, Τῷ νικηποιῷ· ὅτι τοῖς κρίνοις, τῶν υἱῶν Κορέ. Ὁ Ἑβδομήκοντα, Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν ἀλλοιωθησομένων, τοῖς υἱοῖς Κορέ, Εἰς Συνέσιν, ᾠδὴ ὑπὲρ τοῦ ἀγαπητοῦ. 1 Ἐξηρεύξατο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν. Ἄλλος, Ἐξείρπυσεν. Ἄλλος, Ἐκινήθη ἡ καρδία μου λόγῳ ἀγαθῷ.

ΕΒουλόμην παρρησίαν πᾶσιν Ἰουδαίοις ἀπολογίας ϗ Ἕλλησιν, ϗ τὸ βιβλίον τοῦτο πρὸς Ἰουδαίων λαβεῖν, ὅπως διαγράψαι Ⓦ ψαλμόν. ἴσως γὰρ δήπου τοῦτο, ὅτι ϗ ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ϗ πολυταχοῦ τότε μάλιστα ἀνύποπτος ἡ μαρτυρία τῶν γραμμάτων γίνεται, ὅταν πρὸς τῶν ἐχθρῶν αὐτὴ φέρηται. ἵνα οὖν ϗ σήμερον τοῦτο συμβαίνῃ, ἀπὸ τῆς παλαιᾶς προεκθέμεθα τὴν μαρτυρίαν, ἵνα ϗ Ἰουδαῖοι ϗ Ἕλληνες καταισχύνωνται· Ἰουδαῖοι μέν, ἀναγινώσκοντες ϗ ἀγνώσκοντες· Ἕλληνες δέ, ὁρῶντες πρὸς τῶν ἐχθρῶν τὰ βιβλία ἡμῶν φερόμενα. ἀγαθὸν γὰρ δήπου πεπλάσθαι πρὸς ἡμῶν αὐτὰ δυνήσονται λέγειν, ἀλλ' οὐκ ἡμῶν, ἀλλὰ τῶν Ⓦ Χριστὸν σταυρωσάντων τὰ βιβλία παρεχομένων ἡμῖν τὰ περὶ τῆς αὐτοῦ δυνάμεως διαλεγόμενα. ἀλλ' εἴτε πάρεισιν, εἴτε μὴ πάρεισιν ἔτοι, ἡμεῖς τὸ ἡμέτερον ποιήσομεν, ϗ τῆς ἑρμηνείας ἀψόμεθα. Εἰς γὰρ Ⓦ Χριστὸν ὁ ψαλμὸς οὗτος διαγέγραπται. διὸ ϗ, Εἰς Ⓦ ἀγαπητόν, ϗ, ὑπὲρ τῶν ἀλλοιωθησομένων, τοῦτ' ἔστιν τῶν διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀλλοιωθησομένων, τοῖς υἱοῖς Κορέ, Εἰς Συνέσιν, ᾠδὴ ὑπὲρ τοῦ ἀγαπητοῦ. 1 Ἐξηρεύξατο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν. Ἄλλος, Ἐξείρπυσεν. Ἄλλος, Ἐκινήθη ἡ καρδία μου λόγῳ ἀγαθῷ.

Ἐξηρεύξατο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν. Ἐξηρεύξατο, ἀντὶ τοῦ, ἐξέβαλε, ϗ ἐξέχεε, ϗ ἐξεκένωσε. ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν. Ἀγαθὸν λόγον ἐκάλεσε τὸν περὶ τοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ ϗ ἀγαθὸς ὁ Χριστός. ἀγαθὸς γὰρ ὁ Θεὸς ϗ ὁ Πατὴρ ἐκείνου, ϗ ἀγαθὸν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον

τὴν προσβάλλοντα τὴν ἐνέργειαν, καὶ ἐαθίοντα τὴν κεφαλίδα τοῦ βιβλίου, καὶ μεθ' ἡδονῆς ἐαθίοντα. Ἐλήλυθε γάρ, φησιν, εἰς τὸ στόμα μου, ὡς μέλι γλυκάζον. ἐπεὶ οὖν ἐδέχοντο τὴν πνευματικὴν χάριν, διαῤῥήγνυσι. ὅτι γὰρ ὁ περὶ ἐρωτῆς ὁ λόγος τῆς ἀγαθητῆς ταύτης, σαφὲς περὶ σιτίων, ἀκουσον τί ἐρώτηται, καὶ τίς ὅστιν ὁ ἐρωτήσας. οὐχ ὁ στόμαχος ὁ τὰ σιτία δεχόμενος, ἀλλ' ἡ καρδία. ἐξηρεύξατο γάρ, φησιν, ἡ καρδία μου. καὶ τί ἐρεύγεται; οὐ σιτίον, οὐδὲ ποτόν, ἀλλὰ τὰ συνεῖναι τῇ τῆς ἀπέζης, λόγον ἀγαθὸν τοῖς περὶ τὸν μονογενοῦς (οὗτος γὰρ μάλιστα ἀγαθός. Ἦλθον γάρ, φησιν, οὐχ ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον) πόνητα προσοπῆς, πόνητα κολάσεως ἀπηλλαγμένα. ἐρεύγεται οὖν τοιαῦτα, ὁπόθεν τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐξεκάθαρεν. ὥσπερ γὰρ ἡ χαλκὸς, ὅταν μὴ ῥυπαρῶν γέμῃ χυμῶν, συγγενῆ τούτοις ἐρεύγεται, ὅταν δὲ ὑγιεινὴ τις οὖσα τυγχάνῃ, καταλλήλων ποιεῖται τὴν ἐρυγὴν· οὕτω καὶ ἡ καρδία ὅταν προσφύτου, ὁπόθεν ἀμαρτημάτων ἐκαθαρίσθη, πνεύματος ἐδέξατο χάριν, καὶ λόγον ἐρεύγεται ἀγαθόν. ἐντεῦθεν δὲ ἕτερόν τι μανθάνομεν, ὅτι οἱ προσφῆται οὐχ ὡς οἱ μάντεις ἦσαν. οὐκοῦν ὁ δαίμων, ὅταν εἰς τὴν ψυχὴν ἐμπέσῃ, πηγὴν τὴν διάνοιαν, καὶ σκοτοῖ λογισμόν, καὶ ὥσπερ ἀπόπτα φθέγγεται, οὐδὲν τῶν λεγομένων ὑπίσταται τῆς διανοίας αὐτῶν, ἀλλ' οἷον αὐλοῦ τινος ἀψύχου φθεγγομένου. τοῦτο καί τις τῶν πρὸ αὐλῶν φιλοσόφων ἔφη ὥσπερ εἰπών· ὥσπερ οἱ ψευδόμενοι καὶ οἱ ἀκουόντες λέγουσι μὲν πολλά, ἴσασι δὲ οὐδὲν ὧν λέγουσιν. ἀλλ' ὁ πνεῦμα ὁ ἅγιον ὥστε ποιεῖ, ἀλλὰ τὴν καρδίαν ἀφίησιν εἰδέναι καὶ λεγόμενα. εἰ γὰρ μὴ ᾔδει, πῶς ἔλεγε λόγον ἀγαθόν; ὁ μὲν γὰρ δαίμων, καθάπερ ἐχθρὸς καὶ πολέμιος, πολεμεῖ τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ· ὁ δὲ πνεῦμα ὁ ἅγιον, καθάπερ κηδόμενον καὶ βοηθοῦντος, κοσμεῖ τὴν γνώμην τοὺς δεχομένους ποιεῖ, καὶ μετὰ τῆς ἐκείνων διανοίας ἀποκαλύπτει τὰ λεγόμενα. Λέγω ἐγὼ τὰ ἔργα μου τῷ βασιλεῖ.

Ἄλλος, Τὰ ποιήματά μου. Ἔργα ποῖα φησι; τὴν προσφυτείαν. καθάπερ γὰρ τὸν χαλκέως ἔργον ὁ σκέπαρνον ποιῆσαι, καὶ τὸν οἰκοδόμου ὁ οἰκίαν ἐργάσασθαι, καὶ τὸν ναυπηγοῦ ὁ ναῦν συγκολλῆσαι· οὕτω καὶ τὸν προφήτου ὁ προφητείαν ὑφᾶναι. ὅτι γὰρ καὶ οὗτος ἔργον ὅστιν, ἄκουσον τοῦ Χριστοῦ λέγοντος πρὸς τοὺς ἀποστόλους· Ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ. καὶ Παῦλός φησι, Μᾶλιστα ὁ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ. Εἰ δὲ μὴ ἔργον ἦν, πῶς κόπον εἶχε; τί γὰρ τοῦ ἔργου τούτου ῥᾳδιώτερον; τί δὲ χερσὶ φύτερον; πασῶν τῶν τεχνῶν ὅστιν εὐκοπώτερον. τί οὖν ὅστι τὸ ἔργον, ὃ λέγει τῷ βασιλεῖ; ὕμνον τοῦτον, τὴν προσφυτείαν ταύτην. καὶ οὐκ εἶπε ποίῳ βασιλεῖ, δηλονότι τῷ Θεῷ τῶν ὅλων. ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγωμεν τὸν τῶν Περσῶν βασιλέα, οὐχ ἁπλῶς βασιλέα καλοῦμεν, ἀλλὰ τὸν τῶν Περσῶν προσαγορεύομεν, καὶ τὸν τῶν Ἀρμενίων ὁμοίως, ὅταν δὲ ἡμέτερον λέγωμεν, οὐ δοῦλα προσφύτης, ἀλλ' ἐρχόμεθα ἐπὶ εἰπεῖν, βασιλέα· οὕτω καὶ ὁ προφήτης, ὅπου περὶ τοῦ ὄντως βασιλέως ἔλεγεν, ἐρχεῖται τοῦ εἰπεῖν, βασιλεῦ. ὥσπερ γὰρ πάντοκε φάτορα. εἰπόντες, οὐ δεόμεθα προσφύτης, ἀλλὰ τὸ μὴ εἶναι ἕτερον πάντοκε φάτορα· οὕτω βασιλέα λέγοντες, οὐ δεόμεθα ἑτέρας προσφύτης, ἀλλὰ τὸ μὴ εἶναι ἕτερον βασιλέα Θεόν. ἀλλως δέ, καὶ ὁ λέγων, βασιλεὺς ἐμοῦ. ὅθεν δῆλον ὅτι οὐ περὶ αὐτοφύτου ἔλεγεν, ἀλλὰ περὶ τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ. ἀλλὰ τοῦτο οὐκ εἶπε, βασιλεῦ, ἀλλά, ὦ βασιλεῦ, τῇ προσφύτῃ τοῦ ἄρξαντος τὴν κυριότητα παρεισάς. εἶτα πάλιν δεικνὺς ὅτι οὐκ αὐτοφύτης ἐστὶν ἐννοίας καὶ λεγόμενα, καὶ μελέτης, καὶ σωφύτης, ἀλλὰ θείας χάριτος, καὶ τὴν γλῶτταν μόνην αὐτὸς ἐδημιούργησεν, ἐπήγαγεν·

2 Ἡ γλῶσσά μου κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου.

Ὁ κάλαμος ταῦτα γράφει, ἄνωθεν δὲ ἡ κατέχουσα αὐτὸν κεκλυμένη χείρ. Ἕτερος δέ φησιν,

φησιν, Ἡ γλῶσσά μου, ὡς γραφὶς γραφέως ταχινοῦ. Τί βλέπεις, ταχινοῦ; ἵνα κἀντεῦθεν τὴν χάριν δείξῃ. ὁ μὲν γὰρ οἴκοθεν φθεγξόμενος, μέλλει τὴν βεβαιώσει μελετᾷ, σιωπήσεις, ἐμποδιζόμενος τῇ ἀγνοίᾳ, τῇ ἀμαθίᾳ, τῇ μωγήσει· τὰ πολλὰ δὲ τὰ λυμαινόμενα τῆς χάριτος τοῦ λόγου. ὅταν γὰρ πνεῦμα χωρήσῃ τὴν διάνοιαν, οὐδὲν τὸ κωλῦον. ἀλλ' ὥσπερ ὕδατος ῥύμη πολλῷ τῷ ῥοίζῳ φερομένη παρέρχεται· οὕτω καὶ ἡ τοῦ πνεύματος χάρις μετὰ πολλῆς τῆς ταχυτῆτος παρέσεισι, πάντα λῦσα, πάντα βύμαρη παρεφέρουσα. Εἶτα πάλιν αὐτὸ τοῦτο θαυμαστῶν, καὶ δεικνὺς οὐδὲν δυσθεώρητον ὂν τῶν λεγομένων, ἐπήγαγε· 3 Ὡραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων.

Τινὲς μὲν οὖν περὶ τῆς γλώττης τοῦτο λέγουσιν εἰρῆσθαι, ὅτι κάλαμος ὠραῖος καλλαφ. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ λοιπὸν περὶ τοῦ Χριστοῦ λέγειν αὐτόν. διὸ καὶ ἕτερός φησιν ἑρμηνευτής, Κάλλει ὑπερβαλλομένῳ ἀπὸ υἱῶν ἀνθρώπων. εἰς γὰρ αὐτὸν τρέπει ϖ λόγον ὑπὸ τοῦ πολλῆς θερμότητος καὶ τῆς περὶ αὐτὸν θαυμαστέως, ὡς καὶ Ιακωβ ἔλεγεν· Ἐκ ολιγοῦ μέ μου Γεν.μθ.θ. ἀνέβης, δυσαπεσών ὑπομιμνήσκοντος ὡς λέων. ἔνιοις γὰρ γλυκύμενος, αὐτῷ λοιπὸν θαμὰ λέγεται, καὶ περὶ αὐτὸν ἀποτείνῃ ϖ λόγον. τοῦτο δὲ κατὰ σύγκρισιν φησιν· ἃ γὰρ εἶπεν, ὡραιότερος, ἀλλ' ὡραῖος παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. ἄλλο τοῦτό, φησι, τὸ κάλλος πρὸς ὑπερβολὴν σκέπει πῶς ϖ περὶ τῆς οἰκονομίας περὶ τοῦ καιροῦ λόγον. ὅτι δὲ περὶ τῆς οἰκονομίας ἐστὶ τοῦτο, δῆλον ἐκ τῶν ἑξῆς. Εἰπὼν γὰρ, ὡραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, ἐπήγαγε· Ἐξεχύθη χάρις ἐν χείλεσί σου·

Χείλη δὲ ὁ Θεὸς οὐκ ἔχει, ἀλλὰ τῆς οἰκονομίας ἐστὶν ὁ λόγος. Ἕτερος δὲ ἑρμηνευτὴς Εἶπεν, Ἀνεχύθη χάρις τοῖς χείλεσί σου, σαφέστερον τοῦτο ἐποίησε. Τί δέ ἐστιν, ἀνεχύθη, ἢ ὡς δὲ Εἴποι τις, ἢ ἔνδον ὄσα ἀνέλυσεν, ἐπήγαζε; πῶς οὖν ἕτερος περιφήτης λέγει· Εἶδομεν αὐτόν, καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος, οὐδὲ κάλλος, ἀλλὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἄτιμον, ἐλλεῖπον παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων; ἃ περὶ ἀμορφίας λέγων (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ περὶ τῆς βύκατα φρονήσεως. καταδεξάμενος γὰρ ἄπαξ γενέσθαι ἄνθρωπος, μετὰ τῆς βυτελοῦς ἀπορίας ἐδείλιασε, ὥστε μηδὲ βασιλίδα ὀπτήσασθαι, ὥστε ἐν χωρῷ τῶν ἀπαργμῶν ὀπτὴ κλίνης τεθεῖσα χρυσῆς, ἀλλ' ἐν φάτνῃ, ὥστε ἐν οἰκίᾳ περιφανεῖς πολυτελοῦς, ἀλλ' ἐν βύτελοῦ τέκνος δωματίῳ. καὶ λαβὼν πάλιν μαθητάς, ὑ ῥήτορας, καὶ φιλοσόφους, καὶ βασιλέας ἔλαβεν, ἀλλ' ἁλιέας καὶ τελώνας· καὶ ϖ βίον ϖ Ματθ. δ' ιη.καὶ θ. θ. καὶ ιι. κ. καὶ λιτὸν τοῦτον μετῆει, ὥστε οἰκίδιον ἔχων, ὥστε ἱμάτια περιεβεβλημένος πολυτελῆ, ὥστε περιπέζης ἀπολαύων τοιαύτης, ἀλλὰ πρὸς ἑτέρων περιφόμενος, ὑβριζόμενος, καταφρονούμενος, ἐλαυνόμενος, διωκόμενος. Ταῦτα δὲ ἐποίει, οὐκ πολλῆς τῆς περιουσίας τὸν τύφον πατῶν τὸν ἀνθρώπινον. ἐπεὶ οὖν ὅτε φαντασίαν τινὰ καὶ κόμπον περιεβέβλητο, ὥστε ἀχολεύθοις εἶχε δορυφόρους, ἀλλ' ἔστιν ὅπου καὶ μόνος περιῆει ὡς εἷς τῶν πολλῶν, διὰ τοῦτο οὐκ ἦν φησιν, εἶδομεν αὐτὸν, καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος ὥστε κάλλος· διὰ τοῦτό δέ, ὡραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, τὴν χάριν δηλῶν, τὴν σοφίαν, τὴν διδασκαλίαν, τὰ θαύματα. Εἶτα ὑπογράφων τὴν ὡραιότητα, φησιν· Ἐξεχύθη χάρις ἐν χείλεσί σου. ὁρᾷς ὅτι περὶ τῆς οἰκονομίας ὁ λόγος; Τίς δέ ἐστιν αὕτη ἡ χάρις; διὰ τῆς ἐδίδασκε, διὰ τῆς ἐθαυματοποίει. τὴν χάριν οὐτωσὶ λέγει, τὴν ἐλθοῦσαν ὅτι τὴν σάρκα. Ἐφ' οἷς δὲ ἴδῃς τὸ πνεῦμα, φησι, καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, Ιω. α. λγ. οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων. πᾶσα γὰρ ἡ χάρις ἐξεχύθη εἰς τὸν ναὸν ἐκεῖνον. Οὐ γὰρ σὺ με- Ιω. γ. λδ. Ιω. α. ιε. τρῷ δίδωσιν ἐκείνῳ τὸ πνεῦμα. ἡμεῖς μὲν γὰρ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἐλάβομεν· ὁ δὲ ναὸς ἐκεῖνος ὁλόκληρον τὴν χάριν ἔλαβε. τοῦτο δὲ ὁ Ἡσαΐας δηλῶν ἔλεγεν· Ἀναπαύ- Ησ. ια. β. σεται ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσε-

ως

ως καὶ εὐσεβείας· πνεῦμα φόβου Θεοῦ ἐμπλήσει αὐτόν. ἀλλ' οὐκ μὴν ὁλόκληρος ἡ χάρις· ὅτι ὃ τῶν ἀνθρώπων, μικρόν τι, καὶ ῥᾳδίως ἀπὸ τῆς χάριτος ἐκείνης. διὰ τοῦτο
Ιωηλ β. κη. καὶ Πραξ. β. ιζ. οὐκ εἶπε, δίδωμι ὃ πνεῦμα, ἀλλ', Ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ὅτι πᾶσαν σάρκα. τοῦτο γοῦν καὶ ἐξέβη. πᾶσα γὰρ ἡ οἰκουμένη οὐκ τοῦ πνεύματος ἐδέξατο ἐκείνου. ἦρξατο μὲν γὰρ ἐκ Παλαιστίνης ὃ δῶρον, προῆλθε δὲ εἰς Αἴγυπτον, εἰς Φοινίκην, τοὺς Σύρους, τοὺς Κιλίκων, τὴν Εὐφράτου, τοὺς μέσους τῶν ποταμῶν, τοὺς Καππαδόκας, τὸν Γαλάτην, τοὺς Σκύθας, τοὺς Θρᾳκῶν, τοὺς Ἕλληνας, τοὺς Γαλάτας, τοὺς Ἰ-
Ψαλμ. ιη. δ. καὶ Ρωμ. ι. ιη. καὶ Κολ. α. ς. ταλούς, τοὺς Λιβύων ἅπασαν, τοὺς Εὐρωπαίους, τοὺς Ἀσίαν, εἰς αὐτὸν τὸν ὠκεανόν. καὶ τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν; ὅσην ἥλιος ἐφορᾷ γῆν, τοσαύτην ἐπλήθυνε ἡ χάρις αὐτή· καὶ ἡ σαγὴν αὕτη καὶ ἡ ῥομφαία τοῦ πνεύματος τοὺς οἰκουμένης ἅπασαν ἐνέπλησε τῆς γνώσεως. διὰ τούτου τὰ σημεῖα ἐγένετο, τὰ ἁμαρτήματα πάντων ἐλύετο. ἀλλ'
β. Κορ. α. κβ. ὅμως ἐν τοιούτοις χλίμασι δεδομένη χάρις, μέρος τι τῆς δωρεᾶς ὄντως καὶ ἀῤῥαβών. Δοὺς γάρ, φησὶν, ὁ ἀπόστολος, τὸν ἀῤῥαβῶνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, τουτέστι, τὸ μέρος τῆς ἐνεργείας. τί γὰρ δὴ ὁ πᾶς κλῆρος μείζων; ὅσα ὃ τῶν πηγῶν, ὅσον τίς ἐστιν.
α. Κορ. ιβ. η. Ὧν μοι γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας· ἑτέρῳ δὲ λόγος γνώσεως κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα· ἑτέρῳ δὲ πίστις· ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων· ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι· ἄλλῳ δὲ προφητεῖαι· ἑτέρῳ δὲ διακρίσεις πνευμάτων· ἑτέρῳ δὲ γένη γλωσσῶν. τοσαῦτα χαρίσματα ἐν τοσούτοις ἔθνεσιν ἢ ἐν τῷ βαπτίσματι χάρις ὅτι τοῖς πᾶσιν ἀπασιν ἐζήτουν, καὶ πάντα ταῦτα ἡ ῥομφαία τοῦ πνεύματος ἐργάζεται. ὅτι γὰρ ῥομφαία ἐδήλωσε τὸ εἰπεῖν, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου, καὶ τῷ ἀῤῥαβῶνα καλέσας. διὰ γὰρ τούτου δῆλον, ὅτι μακρόν τι τοῦ πάντος ἐδόθη. διὰ τοῦτο
Ιω. α. ιζ. καὶ ὁ Ἰωάννης τοῦτο αὐτὸ δηλῶν ἔλεγεν· Ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν· οὐκ τοῦ ὑπερβάλλοντος, ὡς δ' εἴποι τις, οὐκ τοῦ περισσεύοντος, οὐκ τοῦ ὑπερεχομένου πάντες ἐλάβομεν. συνάπασαν τοίνυν πάντος χάριν, πῶς ὅτι πάντα ἀρχὴν, τοσαύτην οἰκουμένην ὅτι τοσούτοις ἀρχοῦσα χρόνοις, καὶ οὐδὲ ὅπου περιγράφεται, ὅτι ἀνα-
λίσκεται· ἀλλὰ πάντας μὲν ἐμπίπλησι πλούτου καὶ χάριτος, αὐτὴ δὲ ὑδάμου δαπανᾶται. εἶτα, ὅπερ πολυώνυμόν τί ὄντως ὄνομα τοῦ πνεύματος (καὶ γὰρ καὶ ἄγγελος, καὶ ψυχὴ, καὶ ἄνεμος τοῦτο καλεῖται, καὶ ἕτερα πλείονα) ἐπήγαγεν, ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου. ὥσπερ οὖν ὁ ἀνθρώπου πνεῦμα συγγενὲς ὄντως τοῦ ἀνθρώπου, ὅπου καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ'
α. Κορ. β. ια. οὐ ἰδίᾳ ἐπισάσει μόνον, καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ Παῦλος ἔλεγε· Τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τὸ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; ὅπου καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ· ὃ συγχέων τὰς ἐπισάσεις (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ τὴν εὐγένειαν τοῦ πνεύματος δηλῶν. ὅσην γοῦν ψυχῆς αὐτῆς πρὸς ἑαυτὴν ἡ συμφωνία, τοσαύτην τοῦ πνεύματος πρὸς τὸν πατέρα ἡ συγγένεια. ὥσπερ οὖν καὶ ὁ υἱὸς λόγος λέγεται, ἀλλ' οὐκ αὐτόπατος, ἀλλὰ διὰ τοῦτο, ὃ πρὸς τὸν πατέρα συγγενὲς ἵνα μάθωμεν· ὅτι δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, πνεῦμα λέγεται, ἀλλ' οὐκ αὐτόπατον. καὶ ὥσπερ ὅπου γνήσιός ἐστιν υἱὸς τοῦ πατρὸς, διὰ τοῦτο υἱοθεσίαν ἡμῖν χαρίζεται· ὅτι καὶ τὸ πνεῦμα, ὅπου φύσει τῆς οὐσίας ὄντος τοῦ Θεοῦ, τὰ χαρίσματα ἡμῖν παρέχει. ἐπεὶ καὶ ἀνθρώπου, ὅπου φύσει ἀνθρώπου ὄντος, διὰ τοῦτο χαλάσαι δυνάμεθα εἰκόνα ἀνθρώπου.

Διὰ τοῦτο ἠυλόγησέ σε ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα.

Ἄλλος, Ἐπὶ τούτῳ. Ὁρᾷς πῶς δι' ὅλου πρὸς αὐτὸν ἀποτείνεται οὐκ διαθέσεως; διὰ ὅτι καὶ ἀλλαχοῦ οὐχ ἁπλῶς προφητεύει, ἀλλ' ἐν ῥήματι ἐγκλήματος, ὡς ὅταν λέγῃ·
Ψαλμ. β. α. Ἵνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά; ὅτι δὲ καὶ ἐν τούτοις λέγων, διὰ τοῦτο

ηὐλό-

εὐλόγησά σε ὁ Θεὸς Εἰς Ⓦ ἀῶνα, οὐδὲν πρὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ διαλεχθεὶς, οὐδὲ πρὸ δυὰς ἔτεσιν, οὐδὲ πρὸ τῶν ἄλλων, ὅσους ἔμελλε καλεῖν Ⓦ πρὸ αὐτοῦ λόγον. τί δή ποτε; ὅτι ὃν μὲν ἄπεμπτα κατ' ἀκολουθίαν λέγει, τῶν εὐαγγελιστῶν ὄντι· διὸ καὶ ἐκείνοις αὐτὰ ἐτήρησε (καὶ γὰρ τῆς ἐκείνων διηγήσεως ἐκεῖ) προφητείας δέ ὅστιν ἔργον, μέρη τινὰ
5 ἀπολαμβάνειν, καὶ πρὸ τούτων διαλέγεσθαι. διὰ δὴ τοῦτο Ⓒ ① προφῆται πόντα-χοῦ τοῦτο ποιοῦσιν. ὀλίγα τινὰ γὰρ εἰς τὴν ἱστορίαν ἐμβάλλοντες καὶ συσκιάζοντες, ἀναχωροῦσι. διὰ τοῦτο καὶ ὧδέ, ὑμνολόγησά σέ, φησιν, ὁ Θεὸς εἰς Ⓦ ἀῶνα, ὕπως εἰπὼν, ὅτι τοσαύτης χάριτος ἔτυχόν αὐτοῦ τὰ ῥήματα. σκόπει γοῦν τὴν δύναμιν τῆς χάριτος. Παρεπορεύετό ποτε πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ βλέπει Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, Matθ.δ'. κα. ιθ.
10 καὶ λέγει αὐτοῖς· δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων· ① ὁ δὲ Ⓦ πατὴρ αὐτῶν ἀφέντες, καὶ τὰ δίκτυα, ἠκολούθησαν αὐτῷ. εἶτα * ἄλλοτε ‖ πᾶσι τοῖς μαθηταῖς φησι, Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν; λέγει αὐτῷ Πέτρος· Κύριε, ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις, καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ‖ ἐγνώκαμεν, ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος· καὶ πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; τί λέγω τοῖς μαθηταῖς; αὐτοὶ γὰρ ① Φαρι- Ιω.ς'. ξη.
15 σαῖοι ἀποστείλαντες ὑπηρέτας, ἠκουον λεγόντων· Οὐδέποτε ἐλάλησεν ὕτως ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος. καὶ ἕτεροι πάλιν ἔλεγον. Οὐδέποτε ἐφάνη ὕτως ὁ Ἰσ- Ιω.ζ. με'. Matθ. θ. λγ.
ραήλ. καὶ ὀζεπλήσσοντο, φησιν, ὅτι ἐδίδασκεν αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς ① καὶ Ⓒ γραμματεῖς αὐτῶν, Ⓒ ① Φαρισαῖοι. Εἰ γὰρ βούλει μαθεῖν Ⓒ σὺ τοῦ χάριν, ἄκουε τῶν ὑπιταγμῶν αὐτοῦ Ⓦ ὄγκων, καὶ ὅψῃ ταύτης τοῦ δυνάμιν. Ἐὰν μή τις ἐπι- καὶ χαρ.ζ.κη.κθ. καὶ Μαρκ.α. κβ. Λικ.δ'.λγ.με.
20 πλήξῃ πᾶσιν, ἔτι γὰρ μισήσῃ καὶ τοῦ ἑαυτοῦ ψυχοῦ, φησιν, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. ἀλλ' ὅμως ἴσχυσεν ὁ λόγος ἔργον γενέσθαι· τοσαύτη σοὶ αὐτοῦ ἡ χάρις. καὶ τοι τί ψυχῆς οἰκειότερον; ἀλλὰ καὶ αὕτη καταπεφρόνηται διὰ τὸ προσταγμα τὸ ἐκείνου. σὺ γὰρ ἀκούων, εὐλόγησόν σε ὁ Θεὸς, μὴ καταπέσῃς, μηδὲ ταπεινόν τι ἐννοήσῃς. ὅπερ γὰρ ἔφθην εἰπών, πρὸς τὸ ῥρχος ὁ λόγος ὅστι τὸ χεῖλη ἐχούσης, πρὸς τὸ δεχομένης τὸ χάριν,
25 πρὸς τὸ δεχομένης τὸ εὐλογίαν. ὁ γὰρ Θεὸς εὐλογίας ἐδεῖτο, οὐδὲ χάριτος. ἀνενδεὴς γὰρ ὁ θεῖον. Ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει, φησὶ, τοὺς νεκροὺς, καὶ ζωοποιῇ, ὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζω- Ιω. ε. κα.
οποιῇ. καὶ πάλιν, Τὰ ἔργα, ἃ ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιῇ. Ⓒ πάλιν· Ιω. ε. ιθ.
Καθὼς γινώσκει με ὁ πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω Ⓦ πατέρα. ὃ γὰρ, ὕτω, καὶ ὃ, ὁμοίως, Ιω. ι. ιε.
καὶ ὃ, καθὼς, ἀπαλλαξίας ὅστιν. ἀλλ' ἐνταῦθα πρὸς τῆς οἰκονομίας ὁ λόγος. ἀ-
30 χούομεν γοῦν καὶ αὐτοῦ πάλιν λέγοντος· Διὰ τοῦτο με ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τὴν Ιω. ι. ιζ.
ψυχήν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων. ἆρα οὖν περὶ τούτου αὐτὸν οὐκ ἠγάπα; πῶς οὖν ἔλεγε, Οὗτός ὅστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός; ἀλλὰ θέλων δεῖξαι τὸ μέγεθος τοῦ Matθ.γ. ιζ.
καταρθώματος, τοῦτο τέθεικεν. ὥσπερ οὖν ἐκεῖ ἡ αἰτιολογία ἔχει τινὰ αἰτίαν, ὕτω καὶ ἐνταῦθα ἡ αἰτία δῆλη. διὰ γὰρ τοῦτο προλαβὼν εἶπεν· ὡραῖος κάλλει παρὰ τοὺς
35 υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων· καὶ, ἐξεχύθη χάρις ἐν χείλεσί σου· καὶ, διὰ τοῦτο ὑμνολόγησέ σε ὁ Θεὸς εἰς Ⓦ ἀῶνα, εἰς τὸν τῆς οἰκονομίας ἔλκων λόγον· ἵνα, ὅταν μέλλῃ τι πάλιν λέγειν τῆς αὐτοῦ ἀξίας καταδεές, μὴ καταπέσῃς, ἀλλ' εἰδῇς πρὸς τίνος ὁ λόγος. ὕτω δὲ ὁ Ἰαχὼβ τὴν οἰκονομίαν δηλοῖ, μὴ τὸ πολλὰ εἰπεῖν, ἔλεγε· Χαροποιοὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ Γεν. μθ. ιβ.
ὡς οἶνος, καὶ λευκοὶ οἱ ὀδόντες αὐτοῦ ἢ γάλα· ὀδόντας δὲ ἢ θεότης οὐκ ἔχει. καὶ ἄλλος προφήτης
40 φησὶ· Παπάξει τὴν γῆν τῷ λόγῳ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ πνεύματι χειλέων ἀνελεῖ ἀσεβῆ, πατ- Ησαι. ια'.
άσσει δὲ Παῦλος φθεγγόμενος λέγοντα· Ὃν ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἀναλώσει τῷ πνεύματι τοῦ Β. Θεσ. β. η.
στόματος αὐτοῦ, καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ. ἵνα οὖν μὴ ἀκούσας σὺ ταῦτα καταφρονήσῃς, δείκνυσί σοι τῆς θεότητος τὴν ἰσχύν. οὐδὲ γὰρ τὴν σάρκα δι-

αιρεῖ

αιρῆ τῆς θεότητος, ὅτε τὴν θεότητα τῆς σαρκός· ὐχὶ ταῖς ὑσίας συγχέων (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ τὴν ἕνωσιν δείκνυ. διὰ τοῦτό φησιν, εὐλόγησέ σε ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα. τίς ἡ τῆς εὐλογίας ὁ τρόπος; ἀγγέλοι, ἀρχάγγελοι πρεσβεῖαι, θρόνοι, κυριότητες, ἀρχαί, ἐξουσίαι, ἄρχοντες ἀναπέμποντες. πᾶσα ἡ γῆ ἀπὸ σφράτων εἰς πέρατα δοξολογεῖ καὶ ὑμνῇ* τὸν σαρκωθέντα Θεόν. ὁ μὲν γὰρ σοφὸς Ἀδὰμ μυείας ἐνεπλήσθη καὶ σοφίας· * ἢ ὑμνεῖ
Γεν. γ. ις. καὶ δ. ια. Ιερ. μα. ι. Δευτ. λβ. καὶ Γαλ. γ. ι. Δευτ. κα. κγ. καὶ Γαλ. γ. γ.
ἔσω ἢ ἀπειθείας ἐκείνου πολλῆς τῆς εὐλογίας. ἐκεῖνος ἤκουσεν, Ἐπικατάρατος σὺ ἐν τοῖς ἔργοις σου, καὶ ὁ μετ' ἐκεῖνον πάλιν. Ἐ, Ἐπικατάρατος ὁ ποιῶν τὰ ἔργα Κυρίου ἀμελῶς. καὶ, Ἐπικατάρατος ὃς οὐκ ἐμμένει πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. καὶ, Ἐπικατάρατος ὁ κρεμάμενος ὅτι ξύλου. ὁρᾷς πόσαι κατάραι; τούτων ἠλευθέρωσέ σε ὁ Χριστὸς γενόμενος κατάρα. ὥσπερ γὰρ ἐταπείνωσεν ἑαυτόν, ἵνα σε ὑψώσῃ, Ε ἀπέθανεν, ἵνα σε ἀθάνατον ἐργάσηται· οὕτω καὶ κατάρα ἐγένετο, ἵνα σε εὐλογίας ἐμπλήσῃ. Ἵ τῆς εὐλογίας ταύτης ἴσον, ὅταν δέῃ κατάρας εὐλογίαν χαρίζηται; ὁ γὰρ αὐτὸς ἐδεήθη εὐλογίας, ἀλλά σοι "ταύτην δίδωσιν. ὥσπερ γὰρ ὅταν εἴπω, ὅτι ἐτα- χ. αὐτὴν
πεινώθη, οὐ μεταβολὴν λέγω, ἀλλὰ τῆς οἰκονομίας τὴν συγκατάβασιν· οὕτω καὶ ὅταν εἴπω, ὅτι εὐλογήθη, οὐ τοῦτο λέγω, ὅτι ἐδεήθη εὐλογίας, ἀλλὰ πάλιν τῆς οἰκονο- 15
Ρω. ε. ϊ. μίας δύκην τὴν συγκατάβασιν. εὐλογήθη τοίνυν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις. Χριστὸς γὰρ ἐγρήγορε ἐν νεκροῖς οὐκ ἔλυε δεσμωτήριον, οὐδὲ κατάρᾳ ὑπέκειτο· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοῦτο ὑπέκειτο, ἀλλὰ ἀνέλαβε τὴν κατάραν, ἵνα σε ταύτης ἀπαλλάξῃ.

4 Περίζωσαι τὴν ῥομφαίαν σου ἐπὶ Ⓜ μηρόν σου, δυνατέ. Ἄλλος, Ζῶσαι μάχαιράν σου ἐπὶ μηρόν. Ἄλλος φησί, Περίθου ὡς μάχαιράν σου ἐπὶ τ μηρόν. 20

5 Τῇ ὡραιότητί σου, καὶ τῷ κάλλει σου. Ἄλλος, Τὸν ἔπαινόν σου καὶ τὸ ἀξίωμά σου. Ἄλλος, Ἐπιδεξιότητί σου καὶ εὐπρεπείᾳ σου. Τίς ἡ μεταβολή, ἢ τίς ἡ μετάστασις τῶν ῥημάτων; ὁρᾷ γὰρ διδασκάλου ἀγαλλόμενος (τοῦτο γάρ ἐστιν, ἐξεχύθη χάρις ἐν χείλεσί σου) ἐξαίφνης ἡμῶν βασιλέα καθωπλισμένον ἐπὶ τοῦ ἁρματος· καὶ οὐκ ἐν ταῖς ὠφελείαις, ἀλλ' ἐν ταῖς ἱκετηρίαις. διὰ γὰρ εἶπε, θέλει ὥστε καὶ τὴν ῥομφαίαν 25
αὐτοῦ, ἀλλ' ἀξιοῖ, καί φησι, θέλει ζῶσαι τ ῥομφαίᾳ σου. Εἶπα καὶ τὴν ὁπλίσει ταύτην χάλυβος δυνάμενοι, νῦν μὲν ὁπλίτην δηλῶν, νῦν δ' ὡραῖζόμενον (τῇ γὰρ ὡραιότητί σου, φησί, καὶ τῷ κάλλει σου) εἶπα τοξότην (τὰ βέλη γάρ σου, φησίν, ἡκονημένα, δυνατά) καὶ πάλιν ναυτην καὶ ξυπαιοῦχον· λαοὶ ὑποκάτω σοῦ, φησί, πεσοῦνται ἐν καρδίᾳ τῶν ἐχθρῶν τ βασιλέως. καὶ τοῦτον δ' αὐτὸν πάλιν εἰσάγει μύσεως χειρόμενον, τ ὁπλίτην, καὶ 30
βασιλέα, καὶ τοξότην, καὶ ναυτην. σμύρνα γάρ, φησι, καὶ σταχὺς, καὶ κασία ἀπὸ τῶν ἱματίων σου. τίς οὖν κοινωνία ὅπλοις καὶ μύρῳ, "χάριτι καὶ ῥομφαίᾳ, διδασκαλίᾳ καὶ πολέμῳ, τόξοις καὶ ὠραϊσμῷ; τὰ μὲν γὰρ ὄντα εἰρήνης σύμβολα, τὰ δὲ μάχης καὶ ἀκαταξίας. τίς οὖν ὁ εἰρηνικὸς ὁμοῦ καὶ πολεμικός; ὁ "μύρῳ στάζων, καὶ ὅπλοις φαλ- Ιω. μύρ
τόμενος; ὁ ὡραϊσμὸν ἀπὸ βάρεως ἐλεφαντίνων, καὶ μυείοις βάλλων τῶν ἐχθρῶν καὶ τοσαύ- 35
ταις ἐργαζόμενος σφαγάς; πῶς λύσωμεν τὸν ἀπορίαν ταύτην; αὖ γοῦν μάθωμεν ἀκριβῶς ὅτι καὶ θέλει τ πάντας αὐτοῦ ταῦτα λέγεται. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸν εἰσάγει ὁ σοφήτης ἄλλα-
Φωλ. γ. γ. χοῦ ὁπλιζόμενον, ὡς ὅταν λέγῃ· Ἐὰν μὴ ἀκριβῶσητε, τὸν ῥομφαίαν αὐτοῦ σιλβώσει· τὸ τόξον αὐτοῦ ἐτέτανε, καὶ ἡτοίμασεν αὐτό, καὶ ἐν αὐτοῖς ἡτοίμασε σκεύη θανάτου. καὶ πά-
Σοφ. ε. ιθ. λιν ἄλλαχοῦ, Ἐνδύσεται θώρακα δικαιοσύνης. ὅρα δὲ καὶ ἀντίθεν τὸν αὐτόν. ὥσπερ 40
γὰρ ἐκεῖ φησι, τ ῥομφαίαν αὐτοῦ σιλβώσει, ἵνα τοὺς μὲν κελεύσῃ, ἀλλ' αὐτὸς αὖθις ἑαυτῷ· ὅτε καὶ ἐν τούτοις τὰ βέλη τ δυνατοῦ ἡκονημένα· λαοὶ ὑποκάτω σου πεσοῦνται ἐν καρδίᾳ τῶν ἐχθρῶν τ βασιλέως. εἶτα δείκνυσι ὅτι οἰκείαν πρὸς τοὺς λέγει· ὁδηγήσει

χήσει σε χαμαιζῶς ἡ δεξιά σου. οὐχ ἑτέρωθέν, φησιν, ἐνεργήσω δέχη, ἀλλ' αὐτὸς ἑαυτῷ ἀρκεῖς. ἄκουε γοῦν τοῦ Χριστοῦ λέγοντος τοῖς τῆς Εἰρήνης Θεοῦ παισὶ τοῦτο μανθάνειν· Οὐκ ἦλθον βαλεῖν Εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν, ἀλλὰ μάχαιραν. καὶ πάλιν, Πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἤδη ἀνήφθη; ἆρ' οὖν τοῦτο τὸ αὐτὸ λέγων πῶς ἔρχει, φησί· Καταβήσεται ὡς ὑετὸς ἐπὶ πόκον, καὶ ὡσεὶ σταγὼν ἡ στάζουσα ἐπὶ τὴν γῆν. ταῦτα λέγω, ἵνα διεγηγερμένοι ἦτε, καὶ τὰ ἀπὸ τῶν λέξεων σημαινόμενα μετ' ἀκριβείας ἐκλαμβάνοντες, λύπητε πρῶτον ἑαυτοῖς τὸν ἀσπείδην. ταῦτα γὰρ τὰ ὀνόματα τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ ἐστι σημαντικά. οὕτω τοίνυν καὶ σὺ ταῦτα ὅταν ἀκούσῃς, παύζωσαι τὴν ῥομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου, δυνατέ, τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ εἰ οἶόν μοι νόμιζε· καὶ τὰ ὅπλα, καὶ τὰ βέλη. ὥσπερ γὰρ ὀργίζεσθαι τοῦ Θεοῦ ἡ γραφὴ λέγει, ἀλλ' οὐ πάθος αὐτῷ παρεισάπτουσα, ἀλλὰ διὰ τῆς λέξεως ταύτης τὸν ἐνεργοῦντα αὐτοῦ τὸν κολαστικὸν παιδεύουσα, καὶ τῶν παχυτέρων καταπλήττουσα, οὕτω καὶ τὰ ὅπλα λέγουσα τοῦτο δηλοῖ. ὅπλα γὰρ ἡμεῖς, οὐ δι' ἑαυτῶν, ἀλλὰ δι' ἑτέρων ὀργάνων ἡμῶν χρώμεθα· θέλων δεῖξαι τὴν ἡμῶν ἀσθενῆ αὐτοῦ δύναμιν, διὰ τῶν γνωρίμων ἡμῖν ὀνομάτων ἐδήλωσεν, οὐχ ἵνα ὅπλα περὶ Θεοῦ νοήσωμεν, μὴ ἵνα ἐμφαντικώτερον αὐτοῦ τὸν κόλασιν ἀκούσωμεν. ἀλλὰ πολλοί, φησιν, ἐντεῦθεν ἐσκανδάλισαν. ἀλλ' εἶχε καὶ ματαίως καὶ ἀνοήτως τῆς οἰκείας ἁμαρτίας. μάλιστα μὲν γὰρ ἀκούοντες Θεοῦ, ὤφειλον ζητεῖν, ὅτι ποτὲ ἐπιεικώτερον εἰρήκασι· νυνὶ δέ, διὰ ῥημάτων ἑτέρων αὐτὸν παιδοῦσαν ὃ ἅπαντες τοῦ Θεοῦ ἠμέλησεν ἡ γραφή. ἀκουσον γοῦν ὅμως μου πῶς αὐτοῦ δείκνυσι τὸν θυμὸν διὰ τῆς ὑμετέρας λέγων· Ἀναστήτω ὁ Θεός, καὶ διασκορπισθήτωσαν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ. μὴ χρεία ὅπλων; μὴ χρεία ῥομφαίας; ἀρκεῖ μόνον, φησίν, ἡ ἀνάστασις. ἀλλὰ καὶ τοῦτο πάλιν παχύ. διὸ πολλαχοῦ λέγει· Ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν. καὶ πάλιν, Ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ ἐσαλεύθη ἡ γῆ. ἀλλὰ καὶ τοῦτο παχύ. ἀκουσον τὸ ὑψηλότερον· Πάντα ὅσα ἠθέλησεν ἐποίησεν. ἀρκεῖ γὰρ αὐτῷ τὸ θελῆσαι μόνον. σκόπει γοῦν πῶς καὶ ἐν αὐλοῖς τοῖς παχυτέροις τούτοις δείκνυσι τὸ ἀνενδεὲς τοῦ Θεοῦ. ὁ γὰρ προτερον ὅπλων ἐμνημόνευσεν, ἕως ὅτε δυνατὸν αὐτὸν ἐκάλεσε· καὶ πάλιν καταλέξας τὰ ὅπλα, ὅλίγῳ τινὶ νίκῃ τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ ἐλογίσατο, τουτέστι, τῇ φύσει αὐτοῦ, καὶ τῇ δυναμει αὐτοῦ. ὅπερ καὶ ἄλλος προφήτης δηλῶν ἔλεγεν· Ἡ δεξιὰ αὐτοῦ ὅπλα αὐτοῦ· οὐχ ἵνα ὡμὸν νοήσῃς (μὴ γένοιτο) ἀλλ' ἵνα εἰδῆς, ὅτι ὁ δεῖται ἑτέρων Θεὸς συμμαχίας. παύζωσαι τὴν ῥομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου, δυνατέ, τῇ ὡραιότητί σου, καὶ τῷ κάλλει σου. τί οὖν ἐνταῦθα λέγει; ἀπὸ τῶν παχυτέρων ὀνομάτων τούτων τὸν ἐνεργείαν αὐτοῦ δείκνυσι, δι' ἧς τὸν οἰκουμενίου κατώρθωσε, δι' ἧς τὸν πόλεμον ἔλυσε, καὶ τὸ βραβεῖον ἔστησε. καὶ γὰρ πόλεμος ἐστὶ χαλεπὸς, πολέμων ἀπάντων ὁ παρόντας, ὁ βαρβάρων πολεμούντων, ἀλλὰ τῶν δαιμόνων ἐπιβουλευόντων, καὶ τὸν οἰκουμενίου ἀπάντων ἀφανιεόντων ἅπασαν. ἀπὸ δὴ τούτου καὶ ὁ Ἡσαΐας ἔλεγε· Καὶ τῶν ἰσχυρῶν μεμείλεται σκῦλα. καὶ πάλιν ἄλλαχου· Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ εἵνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν. διὰ δὴ τοῦτο καὶ Παῦλος πανταχοῦ τῶν ἐπιστολῶν προγράφων ἔλεγε· Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν. καὶ πάλιν, Αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἕν. ἵνα γοῦν μὴ ἀκούων, παύζωσαι τὴν ῥομφαίαν σου, μάχαιραν νομίσῃς αὐτὴν, ἄκουε τῶν ἑξῆς. Εἰπὼν γὰρ, παύζωσαι τὴν μάχαιράν σου, ἐπήγαγε, τῇ ὡραιότητί σου, καὶ τῷ κάλλει σου· τοῦτο ἐστιν ἡ μάχαιρα, ἡ ὡραιότης αὐτοῦ, καὶ τὸ κάλλος, καὶ τὸ ἀξίωμα, καὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ μεγαλωσύνη, καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια. ταύτην γὰρ δεῖται ἡ θεία φύσις ἐκείνη εἰς τὸ κατορθῶσαι τὰ προκείμενα. ἀνενδεὴς γάρ ἐστι. προκαλεῖ τοίνυν ὁ προφήτης

Matth. 1. λδ.

Luc. 1β. μθ.

Ψάλμ. ρμδ. 5.

Ψάλμ. ξζ. α.

Ψάλμ. ργ. λγ.

Ψάλμ. ργ. ζ.

Ψάλμ. ργ. ια. καὶ ρλδ. 5. καὶ Σοφ. 1β. 1η.

Ησ. β. 5.

Ησ. γ. 1β.

Ησ. ξα. α.

Ρωμ. α. ζ.

Εφεσ. β. ιδ.

προφήτης γάρ τῆς οἰκουμένης εἰς πόλεμον αὐτὸν ἐκάλεσεν. Εἶτα ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν πάλιν ἐπὶ τὰ παχύτερα καταγάγ τὸν λόγον. Εἰπὼν γὰρ μάχαιρα καὶ μηδέν, ἀνῆλθεν εἰς τὴν ὡραιότητα· καὶ πάλιν ἐκεῖθεν κάτεισιν ἐπὶ τὰ σωματικώτερα, καί φησι·

Καὶ ἔντεινε, καὶ καθυπόδου, καὶ βασίλευε.

Εἰπὼν ὅ, ἔντεινε, ὃ τόξον ἡμῖν ἐδήλωσε καὶ τὸ βέλος. Εἶτα δείκνυσι πάλιν ὅπι ἀχρήστων αὐτῷ δεῖ, ἐπήγαγε· καὶ καθυπόδου, καὶ βασίλευε. Ἕτερος ὁ ἑρμηνευτής φησι, Πρόσχωμεν. Βασιλεύειν ὁ ἐνταῦθα λέγει, ὡς ἐλθὼν κατώρθωσεν ἐν ἑκάστοις κηρύγμασι, τὴν κατ' οἰκείωσιν καὶ γνῶσιν. Ταῦτα ὁ τὰ ῥήματα τοῦ πόθου μάλιστα δεῖται ὃν ἔπεσφητικόν, ὁρῶντος ἤδη τὰ κατορθώματα, καὶ τὴν οἰκουμένην εἰς ἀληθινὴν χειραγωγουμένην. διὰ τοῦτο ἔφη, προσκεκλυσμένῳ κέχρηται τῷ ῥήματι τῆς λέξεως. ἔθος γὰρ καὶ τοῖς ἐλάττοσιν, ὅταν μεγαθυμούμενοι πρὸς τοὺς μείζους ὦσι, τούτοις χρῆσθαι ταῖς λέξεσιν.

6 Ἕνεκεν ἀληθείας καὶ πραότητος καὶ δικαιοσύνης. Ἐπὶ ῥήματι ἀληθείας χρῆται. ὁρᾷς πῶς ἑαυτὸν ἐρεθίζει ὁ γραφὴ, καὶ δείκνυσι νοερὰν οὖσαν τὴν νίκην, καὶ πνευματικήν. ὁ γὰρ ὅπλων μεμνημένος, καὶ ῥομφαίας, καὶ τόξων, πῶς πραότητος ἐνταῦθα μέμνηται; ποία γὰρ κοινωνία πραότητι καὶ πολέμῳ, ὀπτειχεία καὶ μάχῃ; πολλὴ μὲν οὖν, ἐὰν τις ἀκριβῶς ἐξετάσῃ. ἐπεὶ καὶ Δαβὶδ καὶ Μωϋσῆς πραεῖς ἦσαν. διὸ καὶ μοῦ ἐκείνῳ φησὶν ὁ γραφή· Μνήσθητι Κύριε τοῦ Δαβὶδ, καὶ πάσης τῆς πραότητος αὐτοῦ· πεἰ ὁ Μωϋσέως, Ὅτι ἐγὼ πραότατος Μωϋσῆς πάντων ἀνθρώπων τῶν ὄντων ἐπὶ τῆς γῆς. ἀλλ' ὅμως φαίνονται ὅτοι ⓐ πάντων πραότατοι, μάλιστα πάντων ἀμωμότατοι. ἀλλ' εἰ βούλεσθε, ἑτέρωθι τὴν πραότητα αὐτῶν εἴπωμεν. πολλάκις λαβὼν ὁ μακάριος οὗτος Σαοὺλ, καὶ ἡμόμωτος κύριος ἀνεῖλεν, οὐκ ἐπήγαγε τὴν χεῖρα· ἀλλὰ καὶ ἕτερον ἐκκεκλυσμένων, ἐφείσατο, καὶ τὸ θυμοῦ ἐκάλασε. καὶ ὅ Σεμεεὶ ὁ ἐσθιόντος ὑβρίζοντος, καὶ τῇ συμφορᾷ ὁ ὅτε ἐπεμβαίνοντος ἐκείνῳ, καὶ τῶν γραπτῶν ἀξιούντων ἀμύνειν καὶ ἀποτεμεῖν τὸ ὑβριστὴν ἐνταῦθα ἐμπαροινοῦντα, πάσης σοφίας γέμοντα φθέγγεται ῥήματα. τὸ ὁ παραλίαν οὐκοῦν καὶ ἀκόλαστον νεανίσκων, πῶς προσκατάθεται τοῖς ἑαυτοῦ γραπτοῖς, λέγων, Φείσασθέ μοι ὅ παιδαρίου Ἀβεσσαλώμ; ὅτε ὁ ἐν πρωτοκλίσιοις τοῖς τοῦ ἀδελφοῖς διελέγετο ἀμφιζονουμένοις καὶ βασκαίνοντας ἀμὰ τὴν ἐσωμένην νίκην, σύνοισον πῶς ἁπαλέγεται, μὴ ὅτι ῥῆμα ὅστι, λέγων; τί ὁ Μωϋσῆς; οὐχὶ τῶν λιθασάντων αὐτὸν, οὐχὶ τῶν ἀνελόντων (τοῦτο εἰς αὐτοὺς ἦκεν) ἀκουσον τί φησιν· Εἰ μὲν ἀφῆς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ἄφες· εἰ δὲ μή, καμὲ ἐξάλειψον ἐκ τῆς βίβλου ἧς ἔγραψας. ἑτέρων ὁ πάλιν αὐτὸν εἰς ζῆλον καινοτέρων, καὶ παροξυνόντων εἰς ἀγαναίκησιν, τὰ φιλόσοφα ἐκεῖνα ἐφθέγξατο ῥήματα, λέγων· Τίς δώσει πρώτα τὸν λαὸν Κυρίου προφήτας εἶναι; οὐχὶ ὁ τῆς ἀδελφῆς πάλιν λοιδορησάσης αὐτὸν, ὅσην τίθεται τὴν ἱκετηρίαν; καὶ πολλαχόθεν ἑτέρωθεν ἴδοι τις ἂν αὐτοῦ τὴν πραότητα, ὅτε καὶ εἰς τὴν Παλαιστίνων καταλυθεὶς ἐπισελθεῖν, μὴ πάσης ὀπτειχείας ἀμαλέγε ὁ τοῖς Ἰουδαίοις. ἀλλ' ὅμως οὗτος ὁ πραῢς τὸν Δαθὰν καὶ Ἀβειρὼν καὶ Κορὲ ἠξίωσε καταποθῆναι, ἵνα τῇ ἱερωσύνῃ ἐπομείνωσαι, οὐκοῦ τῆς γῆς· καὶ οὗτοι ἄλλοις ἐμπρησθῶσι, ὅτε προσπνεύσῃ πῦρ ἀλλόθεν. καὶ ὁ Δαβὶδ δὲ τὸν Γολιὰθ κατέπεγχεν ὁ πραῢς, καὶ τὸ μαχαίρᾳ κατέκοψε, καὶ τὴν νίκην ἔσχατο. τοῦτο γὰρ μάλιστα ὅστι πραΰ, καὶ μὴ εἰς ἑαυτὸν ἀφύειν, τοῖς δὲ ἀδικουμένοις ἀμύνειν· καθάπερ καὶ ὁ Χριστὸς ἐποίησεν. Εἰς γὰρ τὸν φανερῶν δυνάμεις ἔλεγε· Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι. καὶ θρηνῶν πάλιν τὴν Ἱερουσαλήμ, ἔλεγε· Ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα ὑμῶν, καὶ οὐκ ἠθελήσατε; ἰδοὺ, ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. καὶ ῥαπίζωμενος οὐκ ἀντερράπισεν, ἀλλ' ἀπολογεῖται τῷ ῥαπίζοντι, καὶ δαιμονῶν καλούμενος

Ψαλμ. ρλα. α.
Λευιτ. ιβ. γ.
α. Βασ. κδ. δ. καὶ κε. ζ.
β. Βασ. ιε. α.
β. Βασ. ιη. ε.
α. Βασ. ιζ. κθ. Ἐξοδ. ιζ. δ. καὶ λβ. λα.
Λευϊτ. ια. κθ. Λευϊτ. μβ. γ.
Λευϊτ. ιε. ιε. λ. α. Βασ. ιζ. μθ.
Λευϊτ. ιε. λε. Ἀριθ. ιζ. λ.
Λευϊτ. κγ. λδ. Ματθ. κγ. κζ. Ἰωαν. κβ. Ἰωαν. ζ. κ. καὶ Ματθ. κ. καὶ θ. λβ. λδ. καὶ ιθ. κβ.

μῶνος, δαίμονας ἐξέβαλλε, καὶ πλάνος καὶ αὐθέτης καὶ ψεύμωνος, εἰς βασιλείαν αὐτοῦ ἐγκεφαλῶ. καὶ τοῖς μαθηταῖς ἐκέλευε πόντα χοῦ μαστηδεῖσθαι, διώκεσθαι, ἐλαύνεσθαι, καὶ τὴν ἐλάττω καταδέχεσθαι τάξιν. Ὁ γὰρ θέλων ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, φησίν, ἔστω ὑμῶν διάκονος. καὶ ὃ ἐπαύδειγμα οἴκοθεν ἔπῆτε, λέγων· Καθάπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν. Εἰ γὰρ ἐλαύνει δαίμονας, καὶ πολεμεῖ τῷ διαβόλῳ, καὶ τὴν πλάνην ἀναιρεῖ· καὶ τοῦτο μάλιστα παρὰ τοῦτο ἐστί, τὸ τὴν κακίαν μὴ πᾶσαν λύειν, τοῦτο γὰρ κατεχομένοις ἐλευθεροῦν, τὸ τοῦτο ὑπὸ διαβόλου τας δαίμονας ἀναστέλλειν, τοῦτο γὰρ ἐπηρεαζόντας ἀπαλλάττειν τῶν δεινῶν. τί δέ ἐστιν, ἔνεκεν ἀληθείας, καὶ παρὰ τοῦτος, καὶ δικαιοσύνης; Εἰ- 10 πε Ⓜ πόλεμον, εἶπε τὴν παράταξιν, ἔδειξε τὴν ὁπλίτην· λέγε λοιπὸν καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τὰ καταρτίσματα, τὸ ἔμπαλιν τὸ εἶδος, τῆς νίκης τὴν φύσιν. Ⓐ μὲν γὰρ ἄλλοι πόλεις ἀνθρωποι βασιλεύοντες πολεμοῦσιν ἢ πόλεων ἕνεκεν, ἢ χρημάτων, ἢ ἔρας, ἢ κενοδοξίας· αὐτὸς δὲ οὐδὲν τούτων, ἀλλ' ἕνεκεν ἀληθείας, ἵνα αὐτὴν ἐν τῇ γῇ φυτεύσῃ· καὶ παράτοπος, ἵνα θηείων ὄντας χαλεπωτέρους, παράους ἐργάζηται· καὶ δικαιοσύνης, ἵνα καὶ τῆς ἀνομίας τυραννουμένους, δικαίους ποιήσῃ, παῦσαι μὲν ἀπὸ χαλεπότητος, δοῦναι δὲ καὶ ἀπὸ καταρτισμάτων.

Καὶ ὁδηγήσει σε θαυμαστῶς ἡ δεξιά σου.

Ἄλλος ἐρμηνευτὴς φησι, Καὶ φωτίσει σε ὅτι φοβερὰ ἡ δεξιά σου. Ἄλλος, Καὶ ἐπιδείξει σοι φοβερὰ ἡ δεξιά σου. Εἶδες πῶς πάλιν παρηνώτισεν ἡμῶν τοῦ τὰ τοιαῦτα καταρτισμάτος τὸ ἀξίωμα. ὥσπερ γὰρ ἀνωτέρω εἶπεν ὅπλα καὶ ῥομφαίαν, ὅτι τὴν ὠφελίμοτητα μνείαν, καὶ πάλιν ἐκ τῶν ἀσωμάτων ἐννοίας Ⓜ ἀκροατὴν ἠγαγεν· ὅπου πάλιν ὅτι τὸ παχύτερον καταβαίνει, τὰ τόξα καὶ τὰ βέλη, καὶ μικρὸν ἀνάγει πάλιν Ⓜ ἀκροατήν, λέγων τὸ πολέμου τὰς αἰτίας, ἀλήθειαν δὲ παράτοπος καὶ δικαιοσύνην· εἶτα πάλιν καὶ τὸν τρόπον τῆς νίκης. ποῖον δὴ τοῦτον; καὶ ὁδηγήσει σέ, φησί, θαυμαστῶς ἡ δεξιά σου, ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν. αὐτὴ ἑαυτὴν ἔχει ἡ φύσις, αὐτὴ ἑαυτὴν ἔχει ἡ δύναμις εἰς τὸ καὶ ἰδεῖν τὰ παράκτια, καὶ τέλος αὐτῆς ἐπιθεῖναι. καὶ καλῶς ἕτερος εἶπε, φοβερὰ ἡ δεξιά σου· πολὺ γὰρ φοβερὰ τὰ καταρτισμένα, δὲ φείσης γέμοντα. θανάτου ἐλύθη, ᾅδης ἠρράγη, παράδεισος ἀνεώχθη, θρόνος ἀνεπετάσθη, δαίμονες ἐπτοήθησαν, ἀνεμίγη τὰ κάτω τοῖς ἄνω, Θεὸς ἄνθρωπος γέγονεν, ἄνθρωπος ὅτι θα- 30 σιλικοῦ καθῆται θρόνου, ἀπάτης ἐλπίδες ἰώθησαν, ἀθάνατοι παρρησίαι, ἀγαθῶν ἀπορρήτων ἀπόλαυσις, τὰ ἄλλα ὅσα δι' τῆς ἑαυτοῦ παρουσίας κατώρθωσε. διὰ δὴ τοῦτο εἶπεν, ὑποδείξει σοι φοβερὰ ἡ δεξιά σου, δεικνὺς ὅτι ἔχει ἑαυτὴν ἡ φύσις [φησὶ] καὶ ἡ δύναμις εἰς τὸ δύρσῃ καὶ αὔσαι τὰ παρεχείμενα. Οἱ δὲ ἑβδομήκοντά φασιν, Ὁδηγήσει σε θαυμαστῶς ἡ δεξιά σου. τοῦτ' ἔστιν, ὃ μόνον τὰ καταρθωμένα δεῖ θαυμάζειν, ἀλλ' ὅτι καὶ παρὰ τοῦτο καταρθώθη. διὰ γὰρ θανάτου ἐλύθη, καὶ διὰ σταυροῦ καταρθώθη, διὰ βρώσεως ἐξεβλήθημεν παρθένου, διὰ βρώσεως εἰσήχθημεν πάλιν· παρθένος ἡμᾶς ἐξέβαλε παράδεισον, διὰ παρθένου ζωὴν εὑρέθημεν αἰωνίαν· διὰ ὧν κατεκρίθημεν, διὰ τούτων ἐστεφανώθημεν. ταῦτα τοίνυν ἐνοῶν ὁ προφήτης ἔλεγεν· ὁδηγήσει σε θαυμαστῶς ἡ δεξιά σου. μή τι ὅπλων χρεία; μή τι ῥομφαίας; μή τι τόξων καὶ βελῶν; Εἶδες πῶς αὐτάρκης αὐτὴ ἑαυτῇ ἡ φύσις, ἡ δύναμις. διὰ τοῦτο πάλιν αὖτ' καθάπερ ἄνωθεν χορεύτην, πάλιν ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν ὅτι τὰ παχύτερα καταβαίνοντα. 7 Τὰ βέλη σου, φησίν, ἠκονημένα, δυνατέ, λαοὶ ὑποκάτω σου πεσοῦνται, ἐν καρδίᾳ τῶν ἐχθρῶν τοῦ βασιλέως.

Ματθ. ε. λθ. καὶ Λουκ. κα. ιβ. καὶ Ἰωάν. ιε. ιθ. Ματθ. κ. κς. κζ.

Εβρ. ιβ. δ. Γέν. γ. ιγ. Γαλ. γ. ιζ. Ἰωσ. ε. να. Γεν. γ. ε. Ματθ. α. κα. καὶ κγ. Λουκ. α. κζ.

Ἄλλος, Καπὰ καρδίας ⓐ ἐχθροὶ τῦ βασιλέως. Ὅρα πάλιν, ὅτε βελῶν ἐμνημόνβυσε, πῶς τὸ ῥῆμα τῦ δυνατοῦ προσέλαβεν, ἵνα μάθῃς ὅτι ὑβελῶν δεῖται, ἀλλ' αὐτὸς ἑαυτῷ ἀρκεῖ. ἡ γὰ ἀκαλουθία αὕτη ὅστ. τὰ βέλη σε ἠκονημένα, δυνατέ, ἐν καρδίᾳ τῶν ἐχθρῶν τῦ βασιλέως· τὸ γάρ, λαοὶ ὑποκάτω σε πεσοῦνται, πρέπει μέσον. ἐν τοῦτο δέ γε οὐκ ἐστὶν ἁπλῶν εἶναί μοι δοκεῖ ἡ ἐξήγησις. ἢ γὰρ τῷ ἀλωσὶν φησὶ τὴν Ἰουδαϊκήν, καὶ τὸν τῶν πολέως ἀνδραποδισμὸν, καὶ τῷ πτῶσιν ἐχθρῶν· ἢ κατ' ἀναγωγὴν, τῷ τῦ λόγου δυνάμιν βέλη καλῶν. ὁ γὰρ βελῶν ὀξύτερον τῷ οἰκουμένῃ προσῆλθεν ἅπασαν, καὶ τῶν προτύτων ἐχθρῶν τῦ βασιλέως τῆς καρδίας ἥψατο, οὐχ ἵνα φονεύσῃ, ἀλλ' ἵνα ὑπτιάσῃ σπάσῃ. ὅθεν ὁ Παῦλος γέγονεν. οὐ γὰρ αἵματι τὸ ῥῆμα ἐκείνῳ βέλος εἶπεν, ὅπερ ἀπ. λόγ. ἐξ οὐρανοῦ ἀκροβολισθὲν ἥψατο τῆς καρδίας τῦ προτύτου ἐχθροῦ, καὶ φίλον ἐποίησε. λαοὶ ὑποκάτω σε πεσοῦνται. εἶδες τὸ πολέμου τὸ καρπόφορον, τῷ προσαγωγῷ τῶν προτύτων σασιαζόντων, τῷ διδασκαλίᾳ, τῷ κατηχήσει. ἡ γὰρ προσπωσις αὕτη, καὶ τὸ ὑποκάτω αὐτῦ, πᾶσιν ὕφοις ὅστιν ὑποθεσις ῥίζα. ἀπαλλάξας γὰρ αὐτοὺς ἀποικίας, καὶ κενοῦ τύφου, καὶ τῆς τῶν δαιμόνων πλάνης, ἑαυτῷ ὑπέταξεν. ὅπου καὶ ἕτερος Ησ. ξγ. α. προφήτης δείκνυσιν αὐτὸν ἡμαγμένον, ὅπου λέγων· Τίς ὅδε ὁ προσαγωνόμενος ἐξ Ἐδώμ; ἐρύθημα ἱματίων αὐτῦ ἐκ Βοσόρ; ὁδαμοῦ ὅπλα ἐκεῖ, καὶ τόξα, καὶ βέλη, ἀλλ' ἱματία. παχύτερον μὲν τὸ ῥῆμα, πλὴν τύτου λεπτότερον. ὅμως καὶ ἐν τῇ παχύτητι κἀκεῖ καὶ μακροὶ προσὶ τὰ σώματα ἀνάγει τὸν λόγον. ὅτι γὰρ ἐρωτᾷ ὁ προφήτης πόθεν ἐρυθρὰ τὰ ἱματία, φησὶν· λίνου ἐπάτησα μονώτατος, τὴν δυσκολίαν δεικνὺς τῆς νίκης, καὶ τὸ μεμέρισται τὸν συνεργοῦντα αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἑαυτῷ, ἦρκεσεν. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῦτο, φησὶν, ὁδηγήσει σε θαυμαστῶς ἡ δεξιά σου· ὅπου καὶ ἐκεῖ, λίνου ἐπάτησα μονώτατος. οὐ ῥᾴδιον γὰρ τῷ λινοβάτῃ ῥᾴδιον καταπατῆσαι τοὺς βότρυς· ὅπου τῷ Θεῷ ἐργάσασθαι ἅπερ ἠθέλησε· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ὅπως, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλέον. Ζορ. ιβ. ιη.

8 Ὁ θρόνος σου, ὁ Θεὸς, εἰς τὸν αἰῶνα τῦ αἰῶνος· ῥάβδος εὐθύτητος, ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου. 9 Ἠγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν. διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεὸς, ὁ Θεός σου, ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου. Ἄλλος, Ὁ θρόνος σου, ὁ Θεὸς, αἰώνιος καὶ ἐπὶ. Ὁ δὲ Ἑβραῖος φησὶ, ὁ Θεὸς ὁ Θεός σου, Ελωειμ ἐλωάχ. Τί ἐν τούτοις εἶπεν ὁ Ἰουδαῖος; πρὸς Χίους γὰρ τὰ λεγόμενα· τί δὲ ὁ αἱρετικός; εἰ γὰρ δὴ λέγει πρὸς τὸν παῖδα λέγεσθαι, ὁ θρόνος σου, ὁ Θεὸς, εἰς τὸν αἰῶνα τῦ αἰῶνος, πῶς ἁρμόσει αὐτῷ τὸ ἑξῆς, διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεὸς, ὁ Θεός σου; ὁ γὰρ δὴ ὁ πατὴρ ὅστιν ὁ Χριστὸς, οὐδὲ αὐτὸς κέχρισται. ὅθεν δῆλον ὅτι περὶ τοῦ μονογενοῦς ὁ λόγος, πρὸς ὃν δὲ τὰ ἐμπροσθεν εἴρηται· ὅπερ καὶ ὁ Ησαΐας ἔλεγεν, Ησ. θ. ζ. Ὅτι τῆς βασιλείας αὐτῦ οὐκ ἔστι τέλος. ἀλλ' ἴσως δῦ τις σκῆνος ζητήσειε, τί δὴ ποτε νῦν πρὸς τῆς θεότητος προσλέγεται, μᾶλλον πρὸς τῆς οἰκονομίας ποιησάμενος τὸν λόγον; ὅτι καὶ ὁ Ματθαῖος οὕτω ποιεῖ. ἀπὸ γὰρ τῆς γενεᾶς ἄρχεται, καὶ προοιμιάζεται ὅπως· Βίβλος γενέσεως Ιησῦ Χριστοῦ. ὁμοίως καὶ Λουκᾶς, καὶ Μάρκος. Ιωάννης δὲ μόνος ἑτέρως. πρότερον γὰρ πρὸς τῆς θεότητος εἶπεν· Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος, εἶτα πολλὰ πρὸς αὐτῆς διαλεχθεὶς, τότε εἶπε· καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. εἰ δὲ καὶ ἀπ' ἐνδυτίας ταῖς ἁγίοις ἐχρήσατο τῇ γραφῇ τῦ εὐαγγελίου, ἀλλὰ καὶ ὅπου μεγάλην πρὸς αὐτοὺς τὴν συμφωνίαν ἐπεδείξατο. καὶ πῶς δὲ ἔστι λόγον, φησὶν, ἐν ᾧ ἐνδυτὸν συμφωνίαν εἶ); οὐκ οἶδα ὅτι καὶ τὸ ἐαθῆναι ᾧ μὴ ἐαθῆναι ἐνδυτόν ὅστι, καὶ τὸ πίνειν ᾧ μὴ πίνειν, καὶ τὸ δοθῆναι ᾧ μὴ δοθῆναι; πολλαχοῦ δὲ καὶ ἑτέρωθι πολλὰ τοιαῦτα ποιεῖ, οὐχ ἑαυτῷ μαχόμενος, ἀλλὰ καὶ σφόδρα συμφωνῶν. πρὸς γὰρ

ἐν ὁρᾷ τέλος, τὸ χαμενοντος τὴν ὑγίειαν. τοῦτο δὴ καὶ ὅτι τῶν εὐαγγελιστῶν γέγονεν. ἐπεὶ καὶ ὁ θεὸς ἀπ' ἀναρχίας τοῦ χειμῶνός ἐστιν, ἀλλὰ πρὸς ἐν βλέπει τέλος, τὴν τῶν καρπῶν ἀκμὴν καὶ εὐθηνίαν· καὶ ὁ κόσμος ἅπας ὅλος ἀνάντιον ζωγράφηκεν, ἀλλὰ πολλοῦ εἰς τὸ ζῶον τὴν ἡμετέραν ἐπιδείκνυται τὴν συμφωνίαν. καὶ πρὸς τὸν Ἰωάννην ἦλθε ἀπ' ἀναρ-
5 τίας ὁ Χριστὸς ἦλθεν. ὁ μὲν γὰρ ἤσθιεν, ὁ δὲ οὐκ ἤσθιεν. Ἦλθε γὰρ Ἰωάννης, φησὶ, μήτε ἐσθίων, μήτε πίνων, καὶ λέγουσι, δαιμόνιον ἔχει· ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν, ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης. ἀλλ' εἰ καὶ ἀνάντια ἦν τὰ γινόμενα, ἀλλ' ὅμως πρὸς ἓν βλέπει τέλος, τὴν μιμήσασθαι τὴν σωτηρίαν. οὕτω δὴ καὶ ἡ τάξις αὕτη ἡ κατὰ τὴν θεότητος καὶ τὴν οἰκονομίας. εἰ δὲ ἀπ' ἀναντίας τοῖς
10 ἄλλοις γέγονε κατὰ Ἰωάννην, ἀλλ' ὅμως σφόδρα συμφώνως αὐτοῖς. καὶ πῶς, ἐγὼ λέγω. ὅτι κατὰ μὲν τὴν ἀρχὴν, οὐδέπω τοῦ λόγου ἀπαρέντος, ἀχόλαστον ἦν τὰ τῆς οἰκονομίας ἀναμφιβόλως λέγω, καὶ κατὰ τῆς σαρκὸς γυμνάζειν τὴν διδασκαλίαν, ἀπὸ τῶν παχυτέρων καὶ αἰσθητῶν κατορθοῦσθαι δεῖ· ὅθεν ἡ ἐπαγωγὴ τῆς γνώσεως, καὶ ἐδέξαντο ὁ κήρυγμα, λοιπὸν οὐχ ἧκιστα ἦν ἄνωθεν ἀρχαῖος. ἀλλὰ τοῦτο καὶ οἱ προφῆται· εἰ ποτε
15 κατὰ αὐτοῦ διαλέγονται, ἀπὸ τῆς οἰκονομίας ποιοῦνται τὴν ἀρχὴν καὶ τὰ κατορθώματα. ὅσα γοῦν ὁ Μιχαίας πῶς κατωθεν ἄρχεται· Καὶ σὺ Βηθλεὲμ γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα. ἐκ σοῦ γάρ μοι ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ. καί τοι οὐχ ἡ θεότης ἦν ἀπὸ τῆς βηθλεὲμ, ἀλλ' ἡ σάρξ. ἀλλ' οὐκ ἐναπέμενε τούτῳ μόνῳ, ἀλλὰ καὶ ἀνέβη πρὸς τὴν θεότητα, λέγων· Καὶ αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ,
20 ἀπ' ἀρχῆς, ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος. καὶ ὁ Ἡσαΐας πάλιν· Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. ὁρᾷς πῶς καὶ οὗτος ἀπὸ τῆς σαρκὸς πρὸς τὴν θεότητα ἀνέβη; καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ σκέπει τοῦτο αὐτὸ γινόμενον. φησὶ γάρ· * Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς δὲ ἐδόθη ἡμῖν, καὶ κληθήσεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος, θαυμαστὸς, σύμβουλος, Θεὸς ἰσχυ-
25 ρὸς, ἄρχων εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. ὁρᾷς πῶς πάλιν ἀπὸ παιδίου καὶ τῆς κατὰ σάρκα οἰκονομίας ὥσπερ σκάλαν βαθμῶν ἀναβαίνων, ἵσταται πρὸς τὴν θεότητα; οὕτω καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐγνωρίσθη ἀπὸ τῆς κτίσεως πρῶτον. Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ φησιν ὁ Παῦλος, ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται. σκόπει δὴ τοῦτο καὶ αὐτὸς σηματίζει πολλάκις ἑαυτὸν εἰς αἰθητὸν ὄψιν, καὶ μακρὸν ἀναγαγὼν ὁ
30 λόγος τῶν ἀοράτων ὅτι διὰ τῶν ἀσωμάτους σινοίας. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ ὅτι τῶν δογμάτων οὕτως ἐχρήσατο τῇ οἰκονομίᾳ, ὅπου γε καὶ ὅτι τῶν εὐαγγελιστῶν καὶ ὅτι τῶν ἀποστόλων αὐτὸ τοῦτο ποιεῖ; σκόπει δὴ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης οὕτως ἀναβαίνων διὰ τῶν χειρῶν τοῦ λόγου, ἀπὸ τῆς σαρκὸς ὅτι τὴν θεότητα ἀναβαίνων (τὰ γὰρ χείλη τῆς σαρκὸς ὅστι) καὶ ἀπὸ τῆς θεότητος πάλιν ὅτι τὴν σάρκα κατιών, καὶ τῇ ποικιλίᾳ τοῦ λόγου πρὸς τὴν τῶν
35 κατηχουμένων χωρῆσαι σωτηρίαν. ὁ θρόνος σου, ὁ Θεὸς, εἰς ⓜ αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. θρόνον ἀνάγων, οὐ θρόνον ἁπλῶς, ἀλλὰ τὴν βασιλείαν δηλοῖ. ἀνάγων μὲν οὖν αἰώνιον λέγει, ἀλλαχοῦ δὲ ὑψηλόν. Εἶδον γάρ, φησὶ, Κύριον καθήμενον ὅτι θρόνου ὑψηλοῦ. ὁ πάλιν, ὅλη ὑψηλὸς σου ὁ θρόνος. καὶ ἄλλος δὲ προφήτης βλέπει καθήμενον ὅτι θρόνου δόξης. ὁ δὲ Δαβὶδ καὶ φιλανθρωπίας τὸν θρόνον δείκνυσιν. Ἔλεος γάρ, φησι, καὶ κρίσις κατόρθωμα τοῦ θρόνου αὐτοῦ. ταῦτα δὲ πάντα πρὸς τὴν βασιλείας αὐτοῦ εἴρηται, ὅτι ἀτελεύτητος (τοῦτο γάρ ὅστι ὃ, εἰς αἰῶνα αἰῶνος) ὅτι ἔνδοξος, ὅλη ὑψηλὴ, ὅτι κεκραταιά καὶ ἰσχυρά· πάλιν ὅτι ἀναρχος, ὅταν λέγῃ, Ἡ βασιλεία σου βασιλεία πάντων τῶν αἰώνων. ὥσπερ δὲ ὁ θρόνος τὴν βασιλείας συμβολον, οὕτως ἡ ῥάβδος καὶ τὴν βασιλείας καὶ τὴν δικαιοσύνης δηλοῖ φησὶ ῥάβδος εὐθύ-

Λκ. ζ. γ.

Μιχ. ε. β.

Μιχ. ε. β.

Ησ. ζ. δ.

Ησ. θ. ς.

Ρω. α. κ.

Ψαλ. ζ. β.

Ψαλ. ρμδ. ιγ.

τητος, ἡ ῥάβδος τῆ βασιλείας σε. καθαρὸν γὰρ ἐκεῖ τὸ δίκαιον, καθαρὸν τὸ ὀρθὸν, ὥσθεν ἐκεῖ ὀπτασιάζομεν. ἀκουέτωσαν οἱ μαινόμενοι καὶ παραπλῆγες· μᾶλλον δὲ οἱ τούτων χείρους. τίνες δέ εἰσιν οὗτοι; οἱ τῆ τοῦ Θεοῦ προνοία ἐγκαλοῦντες, καὶ λέγοντες· διὰ τί τὸ μὲν τὸ δὲ οὕτω γέγονε; πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, τεκίλοντι μὲν παραχρῆμα καὶ ἀλαλάζοντα ξύλα καὶ λίθους ἀργοὺς θεώμενον, μὴ ἀπαιτεῖν λόγον μηδὲ εὐθύνας· καὶ ἰατρὸν τέμνοντα καὶ καίοντα σάρκα, καὶ ὃν οἰκίσκῳ καλαμίνῳ, καὶ λιμῷ ἄγοντα τὸν κάμνοντα, μήτε τῶν πραττομένων τινὰ, μήτε αὐτὸν τὸν πάσχοντα προσεργάζεσθαι τὰ γινόμενα· καὶ κυβερνήτην τεῖνοντα σχοινίον, καὶ χαλῶντα ἱστία, καὶ πάλιν ἀνίεντα, καὶ βαστάζοντα τοῖς γνώμοις, μὴ πολυπραγμονεῖν, μηδὲ προσεργάζεσθαι καθ' ἕκαστον τὸν δημιουργὸν τούτων, ἀλλ' ἡσυχάζειν, καὶ σιγᾶν, καίτοιγε πολλάκις αὐτῶν ἁμαρτανόντων πρὸς τὸν τέχνην· τὸν μὲν ἄφαλον σοφίαν, τὸν δὲ ἄφαλον φιλανθρωπίαν, τὸν κηδεμονίαν τὸν ἀπερισκεπτον ταύτην προσεργάζεσθαι καὶ πολυπραγμονεῖν; καὶ ποίας ταῦτα ἂν μανίας; καὶ βοηθῆσαι μὲν, ἢ προσέχειν χερσὶν ἀνδρὸς ἀδικουμένου καὶ πενομένου οὐκ ἂν ῥᾳδίως ἔλοιντο [τινες]· ἐξελαύνουσι δὲ διόλου, διὰ τί ὁ δεῖνα πένης; διὰ τί ὁ δεῖνα πλούσιος; διὰ τί ὁ δεῖνα πλούσιος; πονηρὲ δοῦλε, τί μὴ κύπτεις κάτω, καὶ καταγινώσκεις σαυτοῦ, καὶ ὀπτιτῆς χαλινὸν τῇ γλώσσῃ, καὶ καταχέλλεις τὸ διάστοιδμ, καὶ ἀφεὶς τὰ τοιαῦτα πολυπραγμονεῖν τὸ προσεργάζου τοῦτο ὅπερ σοὶ βίον πρέφεις σοι; Ἀμβόλεψον εἰς τὰ πεπραγμένα σοι, εἰς ὃ πέλαγος τῶν ἁμαρτημάτων· καὶ εἰ προσεργος εἶ καὶ πολυπράγμων, ἀπαίτησον σαυτὸν εὐθύνας τῶν ῥημάτων, τῶν πράξεων, ὧν κακῶς εἶπες, ὧν κακῶς ἐποίησας. νῦν δὲ σαυτὸν μὲν ἀνέξεταστον ἀφεὶς (καὶ τοιγε τῆς ῥᾳθυμίας ταύτης κόλασιν φερούσης, τῆς δὲ πολυπραγμοσύνης στεφάνου) τῷ Θεῷ καθ' ἡμέραν διακρίζων, προσκρούεις σε τοῖς ἁμαρτήμασιν [ἑτέροις]. οὐκ ἀκούεις τοῦ προφήτου πρὸς αὐτὸν λέγοντος, ῥάβδος εὐθύτητος, ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου; καὶ ἑτέρου πάλιν· Τὸ κρίμα αὐτοῦ, ὡς φῶς, ἐξελεύσεται; εἰ δὲ οὐκ οἶδα ἀκριβῶς πόθεν τὰ τοῦ διαστόλου σου, καὶ ὅθεν τοῦτο αὐτὸν δόξασον, ὅθεν τοῦτο μᾶλλον αὐτὸν προσκύνησον, ὅθεν δὲ ἄφατον αὐτοῦ τῆς μεγαλωσύνης, ὅθεν δὲ ἀκατάληπτον αὐτοῦ τῆς προνοίας, ὅθεν δὲ ποικίλην αὐτοῦ καὶ σοφὴν τῆς κηδεμονίας. ἠγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν. ὅπερ εἶπεν ἄνω τὰ κατορθώματα, τὰς νίκας, τὰ τρόπαια, τῆς οἰκουμένης τὸν σωτῆρα, ὅτι ἀληθείας αὐτὸν ἐνέπλησεν, ὅτι πραΰτητος, ὅτι δικαιοσύνης· δείκνυσι ὅτι οὐδὲν ἀπεικὸς ταῦτα γενέσθαι, ἀλλείπεται λοιπὸν πρὸς τὸ ἀξιώματος τοῦ κατορθωτοῦς, [δηλονότι] ὅτι Θεός, ὅτι βασιλεύς, ὅτι ἀτελεύτητος, ὅτι δικαιοκρὴς ἀδέκαστος, ὅλη τῶν δικαίων ἔρασις, ὅτι μισοπόνηρος. ὅπερ γὰρ προεῖπεν ὅτι, φησι, διὰ τοῦτο τοιαῦτα αὐτῷ κατώρθωται. μηδεὶς τοίνυν ἀπιστείτω. ὁ γὰρ κατορθώσας τοσαῦτα, καὶ δυνάμενος καὶ βουλόμενος ταῦτα κατώρθωσε. τὰ τῆς θεότητος ὑψηλὰ γοῦν αὐτοῦ εἶπεν, πάλιν ὅτι τὸν σάρκα καταγνὺς λόγον, καὶ φησι· διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεός, ὁ Θεός σου. Ἄλλος, Ἐπὶ τούτῳ ἤλευψέ σε. ὅτι δὲ κατορθώσας τὰ εἰρημένα, φησιν, ἀνόμισε σκῆπτρον, δικαιοσύνης φυτεῦσαι, ποιῆσαι ἀφ' ἑποίησας. σὺ δὲ μὴ θορυβηθῇς ἀκούων ὅτι ταῦτα τῷ πατρὶ λογίζεται. ὁ γὰρ αὐτὸν ἀποστεροῦν τῆς κατορθώσεως ταῦτα λέγει, ἀλλὰ τὰ τοῦ παιδὸς τῷ πατρὶ ἀναπηδᾷ, ὥσπερ καὶ τὰ τοῦ παιδὸς, αὐτὸ φησιν εἶναι). Πάντα γὰρ τὰ ἐμὰ, φησι, σά ἐστι, καὶ τὰ σὰ ἐμά. ἐπεὶ καὶ περὶ τῆς ἀναστάσεως ὁ μὲν Παῦλος διαλεγόμενος λέγει, Ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν· ὁ δὲ Ἰωάννης, Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἔγειρα αὐτόν. τί δέ ἐστιν, ἔλαιον ἀγαλλιάσεως; καὶ μιλὼ ἐλαίῳ ὁ Χριστὸς ἠδάμου ἐχρίσθη, ἀλλὰ πνεύματι ἁγίῳ. διὰ τοῦτο προσέθηκε, παρὰ τοὺς μετόχους σου· τοῦτο αὐτὸ δηλονότι,

Ps. 5. 2.

Ps. 96. 6.

Ps. 44. 8.

Ps. 44. 8.

Ps. 50. 6.

Ps. 44. 8.

Ps. 44. 8.

Ps. 44. 8

λων, ὅτι οὐδεὶς ὕπνος ὡς αὐτός. πολλοὶ μὲν γὰρ περὶ αὐτὸ χεῖσοι, ὕπνω ὁ οὐδὲ εἷς· ὥσπερ καὶ πολλοὶ ἀμνοί, ὁ ὁ ἐξαίρετος οὗτος· ἐπὶ πολλοὶ γοῖ, ἀλλ' αὐτὸς μονογλυκύς. πολύ- Ιω. α. λς. Ιω γ. ιθ.
τα γὰρ τὰ αὐτὸ ἐξαίρετα, ὁ τὰ τῆς θεότητος μόνον, ἀλλὰ ἐπὶ τὰ τῆς οἰκονομίας. πνεύ-
ματι γὰρ οὐδεὶς ἐχρίσθη" τοιοῦτον. Εἰ ὁ ἔλαιον αὐτὸ καλῇ, μὴ θαυμάσῃς. περι-
5 φήτης γὰρ ὢν, αἰνιγματωδέστερον ἐφθέγξατο. καὶ καλῶς εἶπεν, ἀγαλλιάσεως, ἵνα Γαλ. ε. κβ.
δείξῃ, ὅτι εὐφροσύνης. Ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ πνεύματος, ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη.
Ἄλλος ὁ, Ἐλαίῳ ἀγαλλιάσεως, εἶπεν· Ὁ ὁ Ἑβραῖος, Σασών, τουτέστι καλλωπισμοῦ,
δόξης, κόσμου. Εἰ ὁ καὶ εὐφροσύνης, καὶ τοῦτο ἀληθές. ὥσπερ οὖν ῥομφαίαν ἀκούσας,
καὶ ῥομφαίαν νοῆς, ἐπὶ βέλη καὶ τόξα, καὶ τόξα καὶ βέλη, ἀλλὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ τὴν ἰδιαζού-
10 σαν καταργήσασαν, οὕτω περιβλεπόν· ὅτω καὶ ἔλαιον ἀκούσας, μὴ ἁπλῶς ἔλαιον νόμιζε, ἀλλὰ
τὴν χρείαν νόει. καὶ γὰρ τὸ ἔλαιον σύμβολον τοῦ πνεύματος ἐστί, καὶ τὸ περιηύξημένον καὶ δυναγκαῖον
τὸ πνεῦμα ἐστί. τοῦτο τοίνυν τοιοῦτο ὄντος, μηδὲν ἀμφίβαλλε Χριστὸν αὐτὸν καλεῖν. ἐπεὶ καὶ ὁ
Ἑβραῖος Χριστὸς ἐκαλεῖτο, καὶ οἱ προφῆται· ἀλλ' ὁ πάντες ἐλαίῳ ἐχρίοντο. ὥσπερ ὅταν Ψάλ. ρδ'. ιε.
λέγῃ· Μὴ ἅπτεσθε τῶν χριστῶν μου, καὶ ἐν τοῖς προφήταις μου μὴ πονηρεύεσθε. πότε ὁ
15 ἐχρίσθη ὁ Χριστός; ὅτε ὡς ἐν εἴδει σωματικῷ τὸ πνεῦμα ἦλθεν ἐπ' αὐτόν. μετόχους ὁ ἐν- Ματθ. γ. ιστ.
τοῦθα πάντας καλεῖ τοὺς πνεύματι χριστούς, καθάπερ Ἰωάννης φησίν· Ἡμεῖς πάντες ἐκ τοῦ Ιω. α. ιστ.
πληρώματος αὐτοῦ ἐλάβομεν· πάλιν ὁ αὐτός, Οὐκ ἐκ μέτρου δίδωσι τὸ πνεῦμα ὁ Θε- Ιω. γ. λδ.
ός. καὶ πάλιν, Ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα· ἐκεῖ ὁ, οὐκ ἀπὸ τοῦ Ιωηλ β. κη. καὶ
πνεύματος, ἀλλ' ὁλόκληρον τὸ πνεῦμα ἦλθε. διὸ καὶ εἶπεν, οὐκ ἐκ μέτρου δίδωσιν ὁ Πραξ. β. ιζ.
20 Θεὸς τὸ πνεῦμα.

10 Σμύρνα καὶ στακτὴ καὶ κασία ἀπὸ τῶν ἱματίων σου.

Ἄλλος, Εἰς Ⓜ ἱματισμόν σου. Ἄλλος, Πάντα τὰ ἱμάτιά σου. Τινὲς μὲν οὖν φασι
Ⓜ πάθον ἀνιτίπεσθαι διὰ τούτων Ⓜ προφήτου, ἄλλος ὁ, τὸ συλλαγιμένον τῆς χρί-
σεως δηλοῦν. Οὐ γὰρ ἐκ τούτων τῶν μύρων τὸ χρίσμα συνέκειτο τὸ παλαιόν, ἀλλ' ἕτε-
25 ρων. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι ἕτερος χρίσεως τρόπος ἦν τότε, τῇ διαφορᾷ τῶν ὑλῶν τὴν
διαφορὰν τῆς ἐνεργείας ἐδήλωσε. τὸ ὁ, ἀπὸ τῶν ἱματίων σου, δείκνυσιν ὅτι καὶ τὰ ἱμά-
τια αὐτοῦ τῆς χάριτος ἐγέμιζε. ὅτω γοῦν ἡ μύρρα τοῦ τῶν μάγων ἔσταξε κρουνούς, τοῦ Ματθ. β. κ.
κατὰ τὴν δυσωδίαν. Εἴτε ὁ τοῦτο, εἴτε ἄλλο τι τοιοῦτον, οὐδὲν κωλύει λόγος.
ἀμφότερα γὰρ ἐμοὶ ἀποδεκτά. ὥσπερ οὖν (οὐδὲν γὰρ κωλύει πάλιν τὰ αὐτὰ λέ-
30 γειν) τόξον καὶ ῥομφαίαν ἀκούων ἐπὶ ὅσα τοιαῦτα, οὐκ ἀφθόνως ἀκούεις· οὕτω μηδὲ σμύρ-
νης, μηδὲ κασίας ἀκούσας ἀφθόνως νοήσῃς, ἀλλὰ νοερῶς.

Ἀπὸ βάρεων ἐλεφαντίνων, ἐξ ὧν εὐφρανάν σε θυγατέρες βασιλέων ἐν τῇ τιμῇ σου.

Ἄλλος, Ἀπὸ ναῶν ἐλεφαντίνων, ὅθεν εὐφραναί σε ἐν τῷ ὑμᾶς σε. Ἄλλος, Ἐν
τοῖς ἐνδόξοις σου. Εἰπὼν ἃ κατώρθωσε, λέγει καὶ τίνων ἀπὸ τῶν κατορθωμάτων αὐτοῦ ἀκού-
35 σεσθαι ὑμᾶς θέλει, ὅτι ἐν ναοῖς μέλλει περισκιωπεῖσθαι πολυτίμοις. Τὸ γὰρ παλαιὸν
αὐτὴ μάλιστα ἡ ὕλη" ὑμῖν καὶ περιεποίησατο ἐκ, ἡ ἀπὸ τῶν ἐλεφαντίνων. διὸ καὶ ἄλλος
προφήτης ἔλεγε· Οὐαὶ Ⓐ καθεύδοντες ὅτι κλινῶν ἐλεφαντίνων. Ἀμὼς ς'. δ'.
ὅτι τὸ κήρυγμα οὐκ ἰδιωτῶν ἄψεται μόνον, ἀλλὰ καὶ" βασιλείας ἐπιτάξει, καὶ δυνάσ-
ται αὐτῷ οἴκοις πολυτίμοις. Ταῦτα ἤδη ὁρᾶται ὅτι τῶν προγεγραμμένων γινόμενα. βυλ-
40 λόμενος γὰρ ὁ προφήτης δεῖξαι τὸ κηρύγματος τὸ ἰσχυὸν, λέγει πῶς εἶλε, πῶς ἐχει-
ρώσατο γυναῖκας, ἀνδρας, ἰδιώτας, πλουσίους, αὐτοῦ τοῦ λαβήματα προκειμέ-
νους, καὶ τὰς ζωοποιούσας αὐλοῖς, ὡς πάντα καὶ ναοὺς ἐτοίμους τῷ Θεῷ. Εἶτα ὅπως λοιπὸν
εἰς τοῦτον ὑπάξεσθαι Ⓜ λόγον, πλατύτερον αὐτὸν ὑφαίνει, τοῦ προφητικὰς αὐτοῦ καὶ οἰκείας

ποιου-

ἐπαναγράφων, & πῶς λαοὶ ὑπέπεσον δεικνὺς, πῶς τ̃ καρδίας αὐτ̃ ἥλατο, πῶς ἐξῆρεν, πῶς ἐνεγλώττησε, πῶς ἡ δεξιὰ αὐτ̃ κατεβύθισεν αὐτὸν, πῶς ἀληθείαν καὶ πραότητα καὶ δικαιοσύνην κατεφύτευσε. καὶ πάλιν μεταφορικῶς λέγεται ὡς λέγω, ὥσπερ ἐν εἰκόνι τὴν ἐκκλησίαν ἐπαναγράφων. & ἅπερ μὲν τοῦτα ἀπόστολοι εἰρήκασιν (ὁ μὲν λέγων, Ἡρμοσάμην ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τ̃ Χριστ̃· ὁ δὲ, Ὁ ἔχων τὴν νύμφην, νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ, Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τ̃ οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησε γάμους τ̃ υἱ̃ αὐτοῦ) ταῦτα καὶ σὺ παραφυλάττων τὴν νύμφην εἰσάγων ὁμοῦ & βασιλίδα. διό φησι· Παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου.

Ματθ. κε. β. Ἰω. γ. κθ. Ματθ. κε. β.

Ἄλλος, Ἑστηλώθη, τουτέστι, βεβαίως ἕστη, ἀκινήτως ἕστη· ὅπερ ὁ Χριστὸς ἀλλαχοῦ φησι· Ὅπου πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτ̃ς. Εἶδες ὑμᾶς ἐπαρθολίου, εἶδες οἶκον ἀξιώματος· τὴν πεπατημένην, τὴν κάτω συνεχομένην εἰς ὕσον ὕψος ἀπήγαγον, ὥστε αὐτὴν πρεσβύναι. ἔγνως ἡ ἀγχίμαλωτος, ἡ ἀπηλλοτριωμένη, ἡ πόρνη, ἡ σύναγνος, εἰς ὕσον ἀπέβη ἀξίωμα. μετ̃ τ̃ λειτουργούντων παρέστηκε δυνάμεων. ὁ μὲν γὰρ γάμος, ἅτε ὁμότιμος ὢν, οὐκ δεξιὸν κάθηται· αὐτὴ δὲ ἕστηκεν. Εἰ δὲ καὶ βασίλισσά ἐστιν, ἀλλὰ κλίσης ἑτέρας ἐστί. πῶς οὖν ὁ Παῦλός φησι· Σιωπήσατε καὶ ζωοποιήσει ὑμᾶς οἱ τοῖς ἐπουρανίοις οἱ Χριστ̃ Ἰησοῦ; ἀλλὰ προσέχωμεν τ̃ ἀκριβείᾳ· οὐκ ἁπλῶς εἶπε, Σιωπήσατε καὶ ζωοποιήσει, ἀλλ' οἱ Χριστ̃, τουτέστι, δεσπόται Χριστοῦ. ὅπερ γὰρ ἡ κεφαλὴ ἡμῶν ἄνω, φησὶν, ἐστίν, ἡμεῖς δὲ σῶμα, τ̃ς κεφαλ̃ς ἄνω καθημένης καὶ ἡμεῖς τ̃ς ὑμῶν μετεχόμεθα, εἰ καὶ ἐσμὲν κάμνοντες. Ἐν ἱματισμῷ δεδοξασμένῳ, πεποικιλμένῳ.

Ἐφ. β. ε.

Ἄλλος, Ἐν δεξιᾷ μάτι χρυσῷ οὐκ συφείρ. Ὥσπερ ὅτι τῷ βασιλέως ἡ ὄξα καὶ βέλτιον νοεῖσθαι, ὕτω μηδὲ ὅτι τ̃ς νύμφης ἱμάτια νέει, ἀλλὰ διὰ τ̃ν ἀγαθ̃ν διανοημάτων ἐκλαμβάνε. ἵνα γὰρ μηδέν τι τοιοῦτόν τις ὑποπτεύσῃ, ἐπήγαγε λέγων· πᾶσα ἡ δόξα τ̃ς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσωθεν. καὶ μὲν τὰ ἱμάτια μάλιστα πόρρωθεν ἔξωθεν, & [χαίειν] τ̃ν ὁρωμένων ἐστίν· ἀλλ' ὅταν ἡ σωματικά. ὅταν δὲ περὶ πνευματικ̃ν ὁ λόγος ᾖ, ἔνδον στρέφε τὸ ὄμμα τ̃ς διανοίας. τοῦτο τὸ ἱμάτιον ὁ βασιλεὺς ὕφανε, καὶ ἐνέδυσεν αὐτὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος. Ὅσοι γὰρ, φησὶν, εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε. προσέχωμεν τούτῳ, γυμνὴν ἰδὼν καὶ ἀχημονοῦσαν, προσχειμένην πᾶσι τοῖς παραπορευομένοις ὁδόν· ἀφ' ἧς δὲ τὸ ἱμάτιον ἐνεδύσατο τοῦτο, προ̃ς τὸ ὕψος ἀνενέχθη ἐκεῖνο, καὶ τ̃ς ἐκ δεξιᾶν στάσεως ἠξιώθη. καλῶς δὲ αὐτὸ καὶ ποικίλον φησίν. ὁ γὰρ μονοειδὲς τὸ ἱμάτιον. ὁ γὰρ οὐκ χαίρειτος ἐστὶ σωθ̃ναι μόνον, ἀλλὰ χρεία καὶ πίστεως, καὶ μετ̃ τ̃ πίστιν καὶ ἀρετ̃ς. ἀλλὰ πανταχοῦ ὁ περὶ ἱματίων ὁ λόγος. ὅθεν γὰρ ὧν πνεύματα τοσαύτα ἀπενδύσωμεν ἑαυτοὺς, ὥστε ἱμάτια γυναικὸς ἐκφαίνειν χρυσᾶ. Εἰ γὰρ ταῖς καλλωπιζομέναις γυναιξὶν ὁ Ἡσαΐας ἐκάλεσε, καὶ πόσῳ μᾶλλον τοῖς τὴν ψυχὴν κεκοσμημένοις, πῶς οὐ τοῦτο ἐπήνεσε γυναῖκα καλλωπιζομένην;

Γαλ. γ. κζ. Γαλ. α. κδ. Ησ. ν. ιε.

12 Ἄκουσον θύγατερ, καὶ ἴδε, καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου, καὶ ἐπιλάθου τὸν λαόν σου, καὶ τὸν οἶκον τ̃ πατρός σου, 13 Καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου. Ἄλλος, Ἵνα ἐπιθυμήσῃ. Ὅτι αὐτὸς Κύριός σου. Ἄλλος, Αὐτὸς γὰρ Κύριός σου. Καὶ προσκυνήσουσιν αὐτ̃. Ἄλλος, Καὶ προσκυνεῖ αὐτ̃. 14 Καὶ θυγάτηρ Τύρου ἐν δώροις. Ἄλλος, Ἡ δὲ θυγάτηρ * κεκαταμὰ δῶρα οἴσει. *i

Τὸ πρόσωπόν σου λιτανεύσουσιν οἱ πλούσιοι τοῦ λαοῦ. Ὁρᾷς πῶς οὐδὲν αὐτοῖς, πῶς οὐδὲν σωματικὸν, ἀλλὰ πνευματικὰ νοερά; πῶς γὰρ ἡ νύμφη θυγάτηρ ὅτι τοῦ αὐτοῦ; πῶς δὲ ἡ θυγάτηρ νύμφη; ὅτι μὲν γὰρ τῶν σωματικῶν οὐκ ἔνι τοῦτο, ἀλλ' ἕτερον ὄντα, καὶ ἕτερον ἐκεῖνο· ὅτι δὲ τοῦ Θεοῦ, ἀμφότερα ἔνι. αὐτὸς γὰρ αὐτοῖς * ἀνεγείνησε διὰ τ̃ βαπ- *j

βαπτίσματος, αὐτὸς αὐτὴν ἠγόρασατο. ἄκουσον θύγατερ, καὶ ἴδε· δὸς δὲ αὐτῇ παρέσχε, καὶ διδασκαλίαν τὴν ἀρχὴν τῶν ῥημάτων, καὶ ὄψιν τὴν ἀρχὴν τῶν ἀκουσμάτων, καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς πίστεως. καὶ τὰ μὲν ἔδωκε, τὰ δὲ ἐπηγγείλατο. ἄκουσον τοίνυν τῶν ῥημάτων τῶν ἐμῶν, ἴδε μου τὰ θαύματα καὶ τὰ ἔργα, ἵνα αἰνέσῃς τὸν ποιητὴν αἰνέσεως. καὶ ἔστι. ποῖον τὸ ἀγγελμα ποιήσαι σε κρείττονα; ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου, καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου. ὅπερ γὰρ ἔδει ἐνιδεῖν αὐτὴν ἠρώτησατο, τοῦτο αὐτῇ κρεῖττον ἀπήγγελλεν, ἀποξύσαι τὴν εἰωθυῖαν συνήθειαν ἐκείνην, ἀποῤῥῆξαι τῆς μνήμης, ἐκβάλλειν αὐτὰ τῆς διανοίας, μὴ μόνον αὐτὰ φυγεῖν, ἀλλὰ μηδὲ μεμνῆσθαι αὐτῶν. καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου, καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου. ὅταν γὰρ εἴπῃ καὶ λαὸν καὶ οἶκον, πάντα τὰ ἐκ προπάτορα λέγει πρὸς αὐτὴν, βίους καὶ δόγματα. καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου. ὁρᾷς ὅπου καὶ σωματικοῦ κάλλους ὁ λόγος. ἂν γὰρ ταῦτα ποιήσῃς, ὅτε ἔσῃ καλή, φησὶ, ὅτε ὁ βασιλεὺς ἐπιθυμήσει τοῦ κάλλους σου. καὶ μὲν σωματικὸν κάλλος ταῦτα οὐκ ἐργάζεται. ἐὰν γὰρ ἐν ἀπίστοις ὀφθῇ κάλλος σωματικὸν, καὶ γυναῖκας εὐμόρφους Ἑλληνίδας ἴδοις. ἀλλ' ἵνα μάθῃς ὅτι καὶ σωματικοῦ κάλλους ὁ λόγος, ἐκ τοῦ ὑπαχθῆς αὐτοῦ συνῆκας ἃ ὅτι φησὶν· ἡ δὲ ὑπακοὴ καὶ τὸ σωματικὸν κάλλος ζωΐζει, φησὶν, ἀλλὰ τὸ ψυχικόν. ἐὰν γὰρ ταῦτα ποιήσῃς, φησὶ, ὅτε ἔσῃ καλὴ, ὅτε ἐπιθυμήσει σου ὁ νυμφίος. ὅτι αὐτὸς Κύριός σου. ἴδε καὶ ὁ πατὴρ καὶ νυμφίος, καὶ δεσπότης ἀνεφάνη. ὅπερ γὰρ ἐπιτάττει ἀπὸ τῶν πατέρων, ὅπι λαθέσθαι λαοῦ, ἐκβαλεῖν τὴν ξενηθεῖσαν δείκνυσι τὸ ὑπερβάλλον τοῦ δικαιώματος μέγεθος, καὶ πολλοῦ δεῖσαι τὴν ἀκολουθίαν καὶ λόγου, καὶ ὀφθῆναι τοῦτο ἀγαθόν. εἰ γὰρ καὶ πατὴρ σὸς αὐτὸς, καὶ νυμφίος αὐτὸς, καὶ Κύριος αὐτὸς, πλὴν ἀπὸ πάντων ἐκείνων ἀποστᾶσα τούτῳ ἑαυτὴν ἀναθεῖναι. καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι αὐτὸς σου πατὴρ, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς σου Κύριος ἵνα τούτῳ μᾶλλον αὐτῆς καθίκηται, ὅτι ὁ Κύριος καὶ δεσπότης καὶ πατὴρ σου ἐκλέτο γνήσιος καὶ νυμφίος. μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὸ τὸ γνήσιος Κύριον, πολλῆς κηδεμονίας δεῖ καὶ φιλανθρωπίας, τὸ τὴν δαιμόνων δουλείαν, καὶ ἐκ τοῦ τῆς πλάνης πατρῴου, ταύτην ἐλευθερῶσαι ἑαυτῇ. οὐ μόνον δὲ δούλων, ἀλλὰ καὶ θυγατέρα καὶ νυμφίων ἐποίησεν. ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου, καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου. οὐ γὰρ ἐπὶ τοιούτοις ἵνα ἔρχῃ, φησὶ, πρὸς τὴν ποίησιν αὐτοῖς, καὶ πρὸς ἐκείνων οἰκειότερον, καὶ κηδόμενόν σου καὶ φροντίζοντα. αὐτὸς γάρ σου Κύριος, καὶ πατὴρ, καὶ πάντα αὐτὸς σοι δέδωκε. καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ, καὶ θυγατὴρ Τύρου ἐν δώροις. ποία αὕτη ἀκολουθία; καὶ σφόδρα ἀξίνη. πρόσεχε γὰρ ἐπὶ τοῦ μέγιστον. προσέλθῃ, φησὶ. καὶ γὰρ μεγάλη αὐτῇ ἡ ἰσχὺς, καὶ πολῖται αὐτῆς πλούσιοι. καὶ ἀφεὶς τὴν οἰκουμένην εἶπεν ὁ προφήτης, τὴν γείτονα πόλιν, τὴν ἐν ἀσελγείᾳ κατεγνωσμένην τότε, τὴν ἀφροπόλιν τὴν Σοδόμων, τὴν νόμῳ μεγάλην

πρόσωπόν σου, ἀλλὰ καὶ δῶρα προσφέρειν καὶ ἀπαρχάς, ὅπερ μέγιστον εἶδος λατρείας ἐστί, καὶ τῆς μετ' ἐπιβολῆς ὑπακοῆς [σημεῖον]. Τὸ πρόσωπόν σου λιτανεύσουσιν ④ πλούσιοι τὸν λαόν. Τί ἐστι, λιτανεύσουσι; Αἰτήσουσι, δεήσουσιν ④ μεγάλοι καὶ ὑψηλοί. καὶ γὰρ καὶ νῦν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦτο γίνεται. Οὐκ ἐν ἀρετῇ ζώντας αἰτοῦσι, θεραπεύουσιν ἄπαντες, καὶν πλούτῳ, καὶν ἀξιώμασιν ὦσι κεκτημένοι (πάσης γὰρ ὑποψίας μεῖζον ἀρετή) καὶ τὴν ἐκκλησίαν ὁρᾶτε πάντων αἰσθητῶν ἀνωτέρω. καὶ καλῶς εἶπε, τὸ πρόσωπόν σε, τουτέστι, τὴν δόξαν σου, τὸ κάλλος σε, τὴν εὐμορφίαν σε. Εἶτα ὅπως τὸ προσώπου ἐμνήσθη, καὶ ἱματίων, καὶ κάλλους, ἵνα μή τις τῶν παχυτέρων ἀγαθὸν ἀνοήσῃ, ἐπήγαγε λέγων· 15 Πᾶσα ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσωθεν. χ. ιφ΄

Πρὸς τὴν δόξαν οἶδεν εἰσελθεῖν, φησί· τὸ κάλλος καταμαθεῖν τῆς ψυχῆς· οὐκ ἐκείνων ἀφαλέγομαί σοι. καὶν ἱματισμὸν εἴπω, καὶν κάλλος εἴπω, καὶν χρυσίον εἴπω, καὶν χρυσᾶς εἴπω, καὶν ἀφῆ χρυσᾶ εἴπω, καὶ ὁποῖόν τινα ἕτερον, οὐκ ἀφοσίας ὁ λόγος, οὐκ ψυχῆς ἡ διδασκαλία, οὐκ ἀρετῆς ὁ λεγόμενος, οὐκ τῆς ἐνδόξου δόξης. ἀφ' ὧν δὴ πάλιν παῤῥοιώτερος ὅπως τοῖς σωματικοῖς εἰκόνας ἀεὶ ④ λόγων, ἁπαξ διορθωσάμενος ④ πάλιν ἀκροατὴν τοὺς ἐρημίτας. 15

Ἐν χρυσοῦ τοῖς χρυσοῖς οὐκ εὐκόλως ἐμβήσῃ, πεποικιλμένη.

Ἄλλος, Διὰ συνδεσμητήρων χρυσῶν ἠμφιεσμένη, ποικίλα· πάλιν τὸ ὄνομα τοῦ χρυσίου τὴν ἀρετὴν καλέσας. ὅτε καὶ Παῦλός φησιν· Εἴ τις ἐποικοδομεῖ ὅτι ④ ἡμέλιον τοῦτον, χρυσόν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην, τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν ταῖς προσηγορίαις τῶν ὑλῶν τούτων ἡμῖν ἐπιτρίσας. ἵνα μὴ γὰρ μὴ ταῦτα νομίσῃς, τὸ ἔσωθεν κείμενον οὐκ ἀφίησί σε τὰ ἔξω φαντάζεσθαι, ἀλλ' ἔλκει τὴν ἀφοσιωμένην ἔνδον. ὥσπερ γὰρ σῶμα φαίνεται καλὸν τούτοις προσεσκευασμένοις, ὅταν ἡ ψυχὴ κεκοσμημένη ἀρετῇ ἐνδιδυμῶσι. a. Kor. γ. ιε.

16 Ἀπενεχθήσονται τῷ βασιλεῖ παρθένοι ὀπίσω αὐτῆς.

Ἄλλος, Ἀχθήσονται. Ἄλλος, Ἀνενεχθήσονται. Αἱ πλησίον αὐτῆς ἀπενεχθήσονταί σοι. 17 Ἀπενεχθήσονται ἐν εὐφροσύνῃ καὶ ἀγαλλιάσει· εἰσελθήσονται εἰς ναὸν βασιλέως.

Εἶδες τὰ ἱμάτια, τὰ χρυσᾶ; Εἶδες τὴν χρυσῆν κοιλίαν, τῆς πρασίνης τὸ ὄρος; τοῦτο τῆς ἐκκλησίας τὸ ἱμάτιον. καὶ ἵνα μοι τὸ κεφάλαιον ἀκριβέστερον εἴπω· ὁ γὰρ σὸς εὐθέως τῆς ἐκκλησίας συσταθεὶς τὸν τῆς παρθενίας ἐμάθησε κόσμον, ἀλλ' ὑπερεῖχε καὶ μετὰ χρόνον ἰσάσι, διὰ τοῦτο καὶ παῤῥησίαν ἔσχον, καὶ τὸ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους τοῦ λαοῦ καὶ τὸ οἴκου τοῦ πατρός, καὶ εὐδοκίμησε τοῦ κόσμου σχεῖν, καὶ λέγει ἵνα τὸ κεκτημένον φήσῃ· ὀπίσω αὐτῆς αἱ πλησίον αὐτῆς ἀπενεχθήσονται. αἱ πλησίον δὲ τόπῳ φασὶν, ἀλλὰ ζήλῳ καὶ τοῖς δόγμασι αὐτῆς ζηλωτεύουσαι· ὡς γοῦν γε τῶν ἀρετῶν οὐκ ἂν τις εἴποι πλησίους· ὑπὲρ γὰρ εἶδος πλησίον τῆς βασιλίδος. ἀπενεχθήσονται ἐν εὐφροσύνῃ καὶ ἀγαλλιάσει. ὅτε δὲ ἀποστολικοὶ ἐσμὲν ἅπαντες, καὶ τῶν ἀποφθεγμάτων ἐκείνων ἀφελούμεθα καὶ ἐν ταῖς προσφοραῖς. ποίων δὴ τούτων; Ὅτι ἐλεφθησόμεθα αἱ παρθένοι ἡμῶν. ὥσπερ γὰρ ἐλεήσαι ἐλεῶ, φησὶν, ὃν ἂν ἐγὼ ἐλεήσω, καὶ οἰκτιρήσω ὃν ἂν οἰκτίρω· οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἀφελούμεθα καὶ ἡμεῖς τὸ παρ' ἐκείνου· οὐ γὰρ τέκνα, καὶ σύνδουλα, καὶ οἰκίαν, καὶ οἰκέτας, καὶ συγγενεῖς, καὶ κτήσεις, καὶ χαμαιτύπους καὶ πόρνας, καὶ πολυπαθῆ, καὶ ἀπαθῆ μεμισηκώς ἐλεύσεται (οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνος τοῦτο ἐποίησε· φάσκων γὰρ ἐλεύσεσθαι τὸν νυμφίον) ἀλλ' ἐν πρώτοις, ἐσταυρωμένη, καὶ τὸν πρώτον σταυρὸν αἴρουσα, καὶ τῶν βιωτικῶν θορυβῶν ἀνωτέρω γινομένη, καὶ ④ εὐσεβῆ ἀεὶ διάθεσιν, ἵνα ὡς ④ θεωνοὶ καθ' ἑκάστην βλέπουσα τὸν ἡμέρων, ἀπολαύσει τῆς χάριτος τοῦ πνεύματος, ἐπιτυφᾶ a. Kor. ζ. κβ.

τευφᾷ τῇ ἀγαλλιάσει. ὃ γὰρ πρόσωπον ὁ τοιοῦτος, ἀλλὰ καὶ γὰρ μέλλοντα αἰνίττεται, ὅταν φαιδρὰς καὶ λαμπρὰς ἔχουσαν λαμπάδας ἀπαντῶσι τῷ νυμφίῳ τοῦ- Matθ. κε. δ.
δεχόμενα. ναὶ δὴ ἐν τούτοις βασιλέως, καὶ βασίλεια, καὶ νυμφῶνα, καὶ παιάδας λέγει. 18 Ἀντὶ τῶν πατέρων σου ἐγεννήθησαν υἱοί σου. Ἄλλος, Ἔσονταί σοι υἱοί σου.
Ἐπειδὴ δύο λαοὺς καὶ πατέρων ἐμνήσθη λέγων, ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου, δείκνυσιν ὅτι πολλῆς ἀπολαύσεται καὶ κατ' αὐτὸ τὸ μέρος εὐημερίας, τοῦτο ἐπάγων. ἔστι γὰρ μήτηρ μυρίων παίδων ἡ σιωπῶσα· ὥστε εἰ καὶ γηγενέων ἀπεστερήθης, ἀλλ' Ⓐ τῶν παίδων χορεὶ ὄντως ἐπίδοξοι, οὕτω λαμπροὶ καὶ πολυφόρους ἔσονται, ὡς πᾶσαν ἐμπλῆσαι τὴν οἰκουμένην. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ τοῦτ' ἀποστόλους λέγειν, διδασκάλους τε αὐτῇ θεμένους. Εἶτα ὑπογράφων αὐτῶν τὴν δυνάμιν καὶ τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν δόξαν, φησί, Καταστήσεις αὐτοὺς ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.
Ἆρα ταῦτα ἐρμηνείας δεῖται; οὐκ ἔγωγε οἶμαι, ὥσπερ οὐδὲ ὁ ἥλιος, ὅτι φαιδρός ἐστι· τὰ δὲ εἰρημένα, τούτου φανερώτερα. καὶ γὰρ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐπέδραμον οἱ ἀπόστολοι, καὶ πρώτων ἀρχόντων ἄρχοντες ἐγένοντο χειρώτερον, βασιλέων δυνατώτεροι. Ⓐ μὴ γὰρ βασιλεῖς ζῶντες κρατοῦσι, τελευτήσαντες δὲ καταλύονται· ὅτοι δέ, τελευτήσαντες μᾶλλον κρατοῦσι. καὶ τὰ μὲν τῶν βασιλέων νόμιμα, ἔσω τῶν οἰκείων ὅρων ἔσχε τὴν ἰσχύν· τὰ δὲ τῶν ἁλιέων προστάγματα, πρωταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐξετάθη. ὁ Ρωμαίων βασιλεὺς οὐκ ἠδύνατο νομοθετεῖν Πέρσαις, οὐδὲ ὁ Περσῶν Ρωμαίοις· Ⓐ δὲ Παλαιστινοὶ ὄντοι καὶ Πέρσαις, καὶ Ρωμαίοις, καὶ Θραξὶ, καὶ Σκύθαις, καὶ Ἰνδοῖς, καὶ Μαύροις, καὶ πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ νόμους ἔθηκαν, καὶ οὐχὶ ζώντων αὐτῶν ἐκράτησαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τελευτησάντων, καὶ μυριάκις μᾶλλον Ⓐ νομοθετηθέντες τῷ ψυχρῷ ἀφῆναι, ἢ τῶν νόμων ἀποσπάσαι σκέπην.

19 Μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματός σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ.

20 Διὰ τοῦτο λαοὶ ἐξομολογήσονταί σοι εἰς Ⓦ αἰῶνα, καὶ εἰς Ⓦ αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Ἕτερος, Ἀναμνήσω τὸ ὄνομά σου καθ' ἑκάστην γενεάν, ὅθεν τοῦτο λαοὶ ὑμνήσουσί σε διηνεκῶς. Ἄλλος, Ἐπὶ τούτῳ λαοὶ ἐξομολογήσονταί σοι. Εἶπε δὲ μέγεθος τῆς ἀρχῆς ἀπὸ τοῦ μήκους τῆς γῆς, ἀπὸ τοῦ πλάτους τῆς οἰκουμένης, ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἐθνῶν τῶν ὑποταγέντων· λέγει καὶ ἑτέρωθεν αὐτῆς τὸ ἀξίωμα, ὅτι οὐ πρωταχοῦ τῆς οἰκουμένης σκηνωθήσεται μόνον, ἀλλὰ καὶ πρωταχοῦ τοῦ αἰῶνος. ἀθάνατος γὰρ ἔσται, φησὶν, ἡ μνήμη σου, δυάγραπτος ἐν ταῖς βίβλοις ταῖς ἡμετέραις, δυάγραπτος ἐν ταῖς πολιτείαις, δυάγραπτος ἐν τοῖς προστάγμασιν. ὅρα πῶς καὶ τῆς οἰκείας προφητείας ὁ Ἀρχηγὸς προφητεύει. Εἰπὼν γὰρ, μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματός σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ, τοῦτο ἐδήλωσε· καὶν ἐγὼ τελευτήσω, φησὶν, ἀλλ' ἀΐσομαί σε καὶ τελευτῶν. τὸ μὲν γὰρ σῶμα ἀφανισθήσεται, τὰ δὲ γράμματα μένει, καὶ ὁ νόμος διαρκής. διὰ τοῦτο λαοὶ ἐξομολογήσονταί σοι. ὅθεν ἤρξατο, ἐνταῦθα κατέλυσεν, εἰς Ⓦ Χριστόν. διὰ τοῦτο, ποῖον; ὅτι τοσαῦτα κατώρθωσας, ὅτι τοιούτους ἀρχηγὰς ἐπέστησας, ὅτι κακίαν ἤλασας, ὅτι ἀρετὴν ἐφύτευσας, ὅτι τὴν φύσιν ἡρμόσω τὴν ἡμετέραν, ὅτι τὰ ἀπόρρητα ταῦτα εἰργάσω ἀγαθά· πάντα σοι ἡ οἰκουμένη ὕμνον ἀναπέμπει, οὐκ ἐν βραχεῖ χρόνῳ, οὐδὲ ἐν δέκα καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἔτεσιν, οὐδὲ ἐν μέρει τῆς οἰκουμένης, ἀλλὰ γῆ καὶ θαλάττῃ, οἰκουμένη τε καὶ ἀοίκητος διὰ πάντος τοῦ αἰῶνος ἀΐσονται, χάριν ὁμολογοῦντες ὅτι τοῖς ἀγαθοῖς τοῖς γεγενημένοις. ὑπὲρ δὴ τούτων ἁπάντων καὶ ἡμεῖς εὐχαριστήσωμεν τῷ φιλανθρώπῳ Χριστῷ, δι' οὗ, καὶ μεθ' οὗ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ * πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, εἰς εἰς τοὺς * αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψδμ.

Ψαλμ. με. ΤΩ ΝΙΚΟΠΟΙΩ ΤΩΝ ΥΙΩΝ ΚΟΡΕ. Ἄλλως, Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν υἱῶν Κορέ. ὑπὲρ τῶν κρυφίων. Ἄλλος, Ἐπὶ νεοτήτων ᾄσμα. 1 Ὁ Θεὸς ἡμῶν καταφυγὴ καὶ δύναμις, βοηθὸς ἐν θλίψεσι ταῖς εὑρούσαις ἡμᾶς σφόδρα. Ἄλλος, Ἐν θλίψιν εὑρισκόμενοι. 2 Διὰ τοῦτο οὐ φοβηθησόμεθα ἐν τῷ ταράσσεσθαι τὴν γῆν, καὶ μετατίθεσθαι ὄρη ἐν καρδίαις θαλασσῶν. χ. ἐκπλ. μ. θ.

Ἡ σωφροσύνη χέεσθαι φιλοσοφία ὁ σοφώτης, τῶν μὲν βιωτικῶν ἀπάντων σοφισμάτων, εἰς ὃ τὴν ἐλπίδα τὴν ἄνωθεν δυνάμων ⟨W⟩ ἀκροατήν. μὴ γάρ μοι ὅπλα καὶ τείχη καὶ ταφέσεις εἴπῃς, φησὶ, μηδὲ σοφισταὶ τεχνημάτων, καὶ πολεμικῶν ἐμπειρίαν, καὶ πλῆθος ἵππων, μηδὲ τόξα, καὶ βέλη, καὶ ῥομφαίας, μηδὲ συμμάχων πλῆθη, καὶ στρατιωτῶν φάλαγγας, μηδὲ σώματος ἰσχύν, καὶ πολεμίων πεῖραν· πάντα ταῦτα ἀράχνης καὶ σκιᾶς ἀσθενέστερα. ἀλλ' εἰ βούλει τὴν ἀμαχον ἰδεῖν δύναμιν, τὴν καταφυγὴν τὴν ἀχείρωτον, ὃ φεύγειν ὃ ἄσυλον, ⟨W⟩ πύργον τε ἄσειστον, ὅπου ⟨W⟩ Θεὸν καταφθύγε, ἐκείνῳ ὅπισθεν τὴν ἰσχύν. καὶ καλῶς εἶπεν, ὁ Θεὸς ἡμῶν καταφυγὴ καὶ δύναμις· δείκνυσι ὅτι ποτὲ μὲν φάλαγξιν νικῶμεν, ποτὲ δὲ ἱσταίμεθα καὶ πολεμοῦντες. καὶ γὰρ ἀμφότερα δεῖ ταῦτα ποιεῖν, καὶ ὁμόσε χωρεῖν, καὶ ἐκκλίνειν. τοῦτο καὶ Παῦλος ἐποίει, ποτὲ μὲν ἀναχωρῶν, ποτὲ δὲ ἐπεμβαίνων τοῖς ἐναντιουμένοις τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας. τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἐποίει διδάσκων ἡμᾶς. τοῦτο δὲ ἡμᾶς δεῖ ποιεῖν, καὶ εἰδέναι μὴ ἀκριβείας χωρὶς ὑπτιοδιότητα, καὶ εὔχεσθαι μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν· τὸ λογικὸν σκεῦος τὸ εὐαγγελικὸν περιφερόμενοι, μὴ μαλακίζεσθαι, ἀλλ' ἑστάναι γενναίως. βοηθὸς ἐν θλίψεσι ταῖς εὑρούσαις ἡμᾶς σφόδρα. ὁ πολλαχοῦ εἶπον, καὶ νῦν λέγω· ὅταν χωλύει ταῖς θλίψεις ἐπελθεῖν, ἀλλὰ περιγενομένους παρέσεται, γενναίους ἡμᾶς ἐργαζόμενος καὶ δοκίμους. τὸ δὲ σφόδρα, οὐ βοηθὸς προσνεμητέον. καὶ γὰρ οὐχ ὡς ἔτυχε βοηθεῖ, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιβολῆς, πλείονα παρέχων τὴν ἀπὸ τῆς συμμαχίας παράκλησιν τῆς ἀπὸ τῶν θλίψεων ὀδυνῆς. ὅταν γὰρ ὅσον ἀπαιτῇ τῶν δεινῶν ἡ φύσις, τοσαύτην ἡμῖν παρέχει τὴν συμμαχίαν, ἀλλὰ πολλῷ πλείονα. Διὰ τοῦτο οὐ φοβηθησόμεθα, φησὶν, ἐν τῷ ταράττεσθαι τὴν γῆν. ὁρᾷς πῶς πλείονα παρέχει τὴν βοήθειαν καὶ οὐκ πολλῆς τῆς προσούσης; οὐ γὰρ εἶπε μόνον, οὐκ ἀλωσόμεθα οὐδὲ πεσούμεθα, ἀλλ' οὐδὲ, ὁ χαλεπόν τῆς φύσεώς ἐστι, πεισόμεθα, ὃ φοβηθῶμεν καὶ δεῖσαι. πόθεν οὖν τοῦτο δῆλον; ἐκ τοῦ τὴν συμμαχίαν ἐκ προσούσης ὑπεῖναι. γῆν δὲ ἐνταῦθα, καὶ ὄρη, καὶ καρδίαν θαλασσῶν, οὐ τὰ στοιχεῖα φησιν, ἀλλὰ τῶν ὀνόματι τούτων τοὺς ἀφορήτους κινδύνους αἰνίττεται. καὶ πάντα ἰδωμεν συγχεχυμένα, φησὶ, καὶ ταραχὴν ἀφόρητον, καὶ ταῦτα συμβαίνοντα, ἃ μηδέποτε γέγονε, καὶ αὐτὴν, ὡς δὴ εἴποι τις, τὴν κλίσιν συρρηγνυμένην ἑαυτῇ, καὶ τοὺς τῆς φύσεως κεκραμένους ὅρους, καὶ πάντα ἐκ βάθρων ἀνατεταραγμένα, καὶ ταῦτα στοιχεῖα συγχεόμενα, καὶ τοσαύτην γινομένην τὴν ταραχήν· οὐ μόνον οὐκ ἀλωσόμεθα, ἀλλ' οὐδὲ δείσομεν. ὃ δὴ αἴτιον, ὅτι ὁ πάντων τούτων δεσπότης βοηθεῖ, καὶ χεῖρα ὀρέγει, καὶ παρέσται. εἰ δὲ τούτων γινομένων, οὐκ ἂν ἐνδοίημεν, οὐδὲ καταμαλακισθείημεν, πολλῷ μᾶλλον ὑπτιάσαντων τὴν ἐξουσίαν, καὶ τῶν πολεμίων παραπεμομένων.

Περιέχ. ιδ. ς. Περιέχ. ιγ. θ. Ματθ. β. ιδ. Ιω. ι. ιθ. καὶ ιβ. α. Ματθ. κς. μα.

3 Ἠχησαν καὶ ἐταράχθησαν τὰ ὕδατα αὐτῶν· ἐταράχθησαν τὰ ὄρη ἐν τῇ κραταιότητι

τητι αὐτῦ. Ἄλλος, Ἠχοιῶτων δὲ θολευμθύων τῶ ὑδάτων, καὶ σειομθύων ὀρέων ἐν
τῷ ἐνδοξασμῷ αὐτῦ. Εἰπὼν ὅτι ἁ δείσομθα συρρηγνυμθύων ἁπάντων, λοιπὸν ϖερὶ τῆς
δυναμέως αὐτῦ ψαλέτται, ὅτι ἄμαχος αὐτῦ ἡ ἰχύς. καὶ Εἰκότως, φησίν, ἁ δεδοίχα-
μθα. καὶ ὅπερ ἀεὶ ποιῶ, νεῶ μὲ ἀπὸ τῆς κτίσεως, νεῶ ἢ ἀπὸ τῶ ϖάλαι ϖεφθέντων συμβαινόν-
των ἀναπηρύτθων αὐτῦ τὸν ἰχμὸν, τῦτο καὶ ἐνταῦθα ϖοιῶ. ὃ ἢ λέγει, τοιῦτόν ἐστι· σείει
ϖάντα, σαλθύει, μεταπίθησιν ὅταν βύληται· ῥᾴτως αὐτῷ ῥᾴδια καὶ εὔκολα ϖάντα. ἐμοὶ
ἢ δοκεῖ τὰ ϖλήθη σὺν ταῦτα ἀρίϛεσθαι τῆς ἀνδρείων, καὶ τῦ ὑψηλοῦ τῆς ϖολεμίων, καὶ
ϖ ἄϖιστον λαὸν τῆς ἐναντίων. τοσαύτη γὰρ αὐτῦ ἡ δυνάμις, φησὶν, ὡς ἁπλῶς νεῦ-
σαι, καὶ ταῦτα ϖάντα γίνεσθαι. ϖῶς οὖν δυνάμθα φοβεῖσθαι, τοιοῦτον ἔχοντες δεσϖό-
τὴν; Διάψαλμα. Ἄλλος, Ἀεί. 4 Τοῦ ϖοταμοῦ τὰ ὁρμήματα
(Ἄλλος, Διαιρέσις. Ὁ ἢ Ἑξαπλοῦς, Φαλαγγὰ) εὐφραίνει τὴν ϖόλιν τῦ Θεοῦ·
ἡγίασε τὸ σκήνωμα αὐτῦ ὁ ὕψιστος. Ἄλλος, Τὸ ἅγιον τῆς κατασκηνώσεως τῦ ὑψίστου.
5 Ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ αὐτῆς, καὶ ἁ σαλθυθήσεται· βοηθήσει αὐτῇ ὁ Θεὸς ϖρὸς
ϖρωΐ ϖρωΐ. Ἄλλος, Περὶ ϖ ὄρθρον. Ἄλλος, Τὸ νυθὲν ϖρωΐθεν. Εἰπὼν
περὶ τῆς δυναμέως αὐτῦ καὶ τῆς ἰχύος, καὶ ὅτι ῥᾴδια αὐτῷ ϖάντα, εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν
ϖρονοίας ἐϖανῆγεν μεταπίθησι τὸν λόγον, τὰ δεδομθία αὐτοῖς ἀγαθὰ ὀλίγα βραχέων λέ-
ξεων παιρεὰς. οὗτος γὰρ ὁ οὕτω δυνατὸς, ὁ οὕτως ἰσχυρὸς, καὶ φοβερὸς, καὶ ϖάντα ἄγων
καὶ φέρων, ὁ ϖάντα σείων, καὶ χαλῶν, καὶ μεταπίθεὶς, καὶ μεδιτὰς, μυρίων τὴν ϖόλιν ἡμῶν
ἐνέϖλησεν ἀγαθῶν. ϖοταμὸν γὰρ ἐνταῦθα, τὸ δαψιλὲς τῆς χορηγίας τῶν ἄνωθεν δω-
ρεῶν, καὶ τὸ ἀκώλυτον, καὶ τὸ ἐκκεχυμθύον ϖαρίσησιν· ὡσανεὶ ἔλεγε, καθάϖερ ἐκ ϖη-
γῶν, ἡμῖν ἅϖαντα ἐπιῤῥῇ τὰ ἀγαθά. ὥσϖερ γὰρ ϖοταμὸς εἰς μυρία χιζόμθυος μέρη,
τὴν ἐϖοχειμθύων ἄρδει χώραν· ὕτως ἡ τῦ Θεοῦ ϖρόνοια ϖάντας ἔθεν ἐπιῤῥῇ, δα-
ψιλῶς φερομθύη καὶ ῥοιζηδὸν ἐπιοῦσα, καὶ ϖάντα ϖληροῦσα. οὐκ ἀσφαλείαν ἢ ϖρέ-
χει μόνον ἡμῖν, οὐδὲ βοήθειαν ἀῤῥαγῆ, ἀλλὰ καὶ ϖνθυματικὴν χαρᾶν. διὸ φησιν, ἡγία-
ϛι τὸ σκήνωμα αὐτῦ ὁ ὕψιστος. ἐπεὶ τοίνυν ἢ αὐτὸ ὐϖερτασίας μέρος ἐϛὶ μακρὸν, τὸ σκήνωμα αὐ-
τῦ καλέσας ϖ τόϖον. ἁ γὰρ ἁπλῶς εἶπεν τὸ, ὁ ὕψιστος. ὁ οὖν ὕψιστος, ὁ μηδενὶ
τόϖῳ ϖεριεχόμθυος, ἀ ἄφατος ὐσία, κατηξίωσε σκήνωμα αὐτῦ καλέσαι τὴν ϖόλιν τ
ἡμετέραν, καὶ ϖάντοθεν αὐτὴν ζωώχει (τοῦτο γὰρ ὅϛιν, ἐν μέσῳ αὐτῆς, ὡς καὶ ἀλλαχῦ Matth. xx. b.
λέγει· Ἰδοὺ, ἐγὼ μθ' ὑμῶν εἰμι) ϖάντοθεν αὐτὴν συγχροτεῖ. Διὰ τῦτο ἁ μόνον οὐδὲν
διαϖεῖσεται, ἀλλ' οὐδὲ σαλθυθήσεται. καὶ τὸ αἴτιον, ὅτι ταχίϛης ἀϖολαύει τῆς συμ-
μαχίας, ἑτοίμου καὶ ϖροκεχυασμένης (ὕτω γὰρ ὅϛι τὸ, ϖρωΐ) ἁ μηγούσης, οὐδὲ βρα-
δυνούσης, ἀλλὰ νεαρᾶς ἀεὶ, καὶ ἀκμαζούσης, καὶ ἐν καιρῷ τῷ ϖροσηκόντι.
6 Ἐταράχθησαν ἔθνη. Ἄλλος, Σωπήθησαν ἔθνη.
Ἔκλιναν βασιλέας. ἔδωκε φωνὴν αὐτῦ ὁ ὕψιστος· ἐσαλθύθη ἡ γῆ.
Δείκνυσιν αὐτοῦ τῆς βοηθείας ἐνταῦθα τὴν δυνάμιν. ἁ γὰρ δὴ τῶν τυχόντων ἐϖι-
ούτων, ἀλλὰ βασιλέων, ἐθνῶν ϖάντοθεν ζωιούντων, κυκλοιούντων, ϖολιορκοιούντων ϖό-
λιν μίαν, ἁ μόνον οὐδὲν ἔϖαθεν ἀϖ' αὐτῶν δεινὸν, ἀλλὰ ϖεριεγλύετο καὶ ἐκεράτισε,
καὶ ϖεϊέτρεψε τὸν ἐϖιόντας. τοῦτο γὰρ ὅϛι τὸ, ἔκλιναν βασιλέας· ἔδωκε φωνὴν αὐτῦ ὁ
ὕψιστος. ὡς ἂν εἴϖοι τις, αὐλοῦσαι πόλεις εἶλε. ϖαχὺ μὲν τὸ ῥῆμα, καὶ δυσθεϖιώ-
τερον εἰρημθύον (οὐδὲ γὰρ φωνῇ καὶ βοῇ ὁ Θεὸς νικᾷ, ἀλλὰ νεύματι μόνῳ καὶ βυλήμα-
τι) ἀλλ' ὅμως ἀϖὸ τῶν ϖαχυτέρων αὐτὸν ἀνάγων τῶν ἄλλων ὑϖηλοτέραν ἐϖενόησε
λέξιν. ὅϖῃ γὰρ ἀεὶ ὁϖλιζόμθυον αὐτὸν εἰσάγει, δεικνὺς ὅτι ϖόνος σκῦλα μεταφοι-
χῶς εἴρηται, καὶ ἐϖιϖονώτερον, καὶ συγκαταβατικώτερον (ὁ γὰρ Θεὸς οὐδενὸς τούτων δεῖ-
ται)

ται) ἐπήγαγεν· ἔδωκε φωνὴν αὐτῇ, καὶ ἐσαλεύθη ἡ γῆ· δεικνὺς ὅτι ὑ μόνον πόλεις, καὶ ἔθνη, καὶ χώρας, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ στοιχεῖον σαλεύει. οἶδε γὰρ καὶ γλῶ τὰ πλήθη καλεῖν,
Ησ. ιαʹ. ὡς ὅταν λέγῃ· Καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ γῆ χείλεσιν εἷς.

7 Κύριος τῶν δυνάμεων μεθ' ἡμῶν, ἀντιλήπτωρ ἡμῶν ὁ Θεὸς Ιακώβ.

Ὁ μὲν Ἑβραῖος ἀντὶ τοῦ, τῶν δυνάμεων, Σαβαὼθ εἶπεν. ὅρα πῶς ἀπὸ τῆς γῆς ἀνάγει λέγων ὅτι τῶν οὐρανῶν, εἰς οὓς ἀπείρους τῶν ἀγγέλων δήμους, εἰς οὓς ἔθνη τὰ ἀρχαγγέλων, εἰς οὓς δυνάμεις ἄνω. Οἱ γάρ μοι λέγεις στρατόπεδα, καὶ βαρβάρους, καὶ ἀνθρώπους ἀπολλυμένους; σύνοψον αὐτὸ τῷ ἐμῷ ἀπὸ τῆς ἐν τοῖς οὐρανοῖς βασιλείας, ὅσα στρατόπεδα τῶν ἀοράτων δυνάμεων ὑφ' ἑαυτὰ τεταγμένα ἔχει. καὶ καλῶς
Ψάλ. ρβʹ. κ. δυνάμεις ἐκάλεσε, τῷ ἐμῷ αὐτῶν ἐνδεικνύμενος. ὅπερ καὶ ἄλλαχού φησι· Δυνατοὶ
δ. Βασ. ιθ. λε. ἰσχύι, ποιοῦντες λόγον αὐτοῦ. καὶ γὰρ εἷς ἄγγελος ποτε ἐξῆλθεν, ἑκατὸν ὀγδοηκοντα πέντε χιλιάδας ἀνεῖλε. τί οὖν, εἰ δυνατὸς μοῦ ἐστιν, ὃ βούλεται ἢ ἡμῖν χεῖρα ὀρέξαι; ἀλλὰ μηδὲ τοῦτο δείσῃς. διὰ γὰρ τοῦτο ἐπήγαγεν, ἀντιλήπτωρ ἡμῶν. ὅταν θεὸς καὶ βούλεται, ἂν δυνάται. μὴ τοίνυν φοβοῦ. τί οὖν, εἰ ἡμεῖς ἀνάξιοι; ἀλλὰ πατρῴαν πρὸς αὐτὸν ἔχομεν φιλανθρωπίαν. διὸ καὶ τοῦτο δηλῶν εἶπεν, ὁ Θεὸς Ιακώβ· ὡσανεὶ ἔλεγεν, ἀεὶ τοῦτο ἔθος αὐτῷ ἀνῴωται καὶ ἐξ ἀρχῆς. Διάψαλμα. Ἄλλος, Ἀεί.

8 Δεῦτε καὶ ἴδετε τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, ἃ ἔθετο τέρατα ἐπὶ τῆς γῆς, ἀντιπαιρᾶν πολέμους μέχρι τῶν περάτων τῆς γῆς. 9 Τόξον συντρίψει, καὶ συνθλάσει ὅπλον.

Ἄλλος, Συνέκλασε. Καὶ θυρεοὺς κατακαύσει ἐν πυρί.

Ἄλλος, Καὶ ἁμάξας ἐμπρήσει ἐν πυρί. Εἰπὼν περὶ τῆς γῆς, περὶ τῆς θαλάσσης, περὶ τῶν ὀρῶν, περὶ τῆς πνευματικῆς χορηγίας τῆς εἰς αὐτοὺς γεγενημένης, περὶ τῆς συμμαχίας, πάλιν ἐκτείνει τὸν λόγον πρὸς τοὺς θαλᾶς, ὅτι τὰ ἔμπαλιν αὐτοῖς καλῶν ἐξ ἡδονῆς πολλῆς, καὶ τῆς πρὸς τὸν δεσπότην ἀφθόνου, καὶ τῆς νίκης ἀναγορεύων, ἃς ἐπ' αὐτῷ εἰργάσατο. καὶ καλῶς εἶπε, τέρατα, οὐκ εἶπε νίκας καὶ τρόπαια. οὐ γὰρ ἐχθροὶ ἐνικήθησαν τὰ γενόμενα, οὐδὲ ὅπλοις καὶ δυνάμει σωμάτων καὶ τῆς μάχης ἐκείνου, ἀλλὰ Θεοῦ νεύματι, τῷ προστάγματι δηλωθέντος ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ στρατηγῶν. ὅπου γὰρ ἀσθενεῖς οὓς δυνατοὺς ἐνίκων, ἀλλ' ὀλίγοι οὓς πολλοὺς, κεκεντημένοι οὓς κεκοπωμένας, καὶ πῶς ἐλπίδα τὰ προστάγματα ἐγένετο· εἰκότως αὐτὰ τέρατα καλῶ, ἅτε παραδόξως συμβαίνοντα, καὶ πάντα χοῦ τῆς γῆς ἐκτεταμένα. τοῦτο γὰρ οὐκ ἂν ἦν ἁμάρτοι τις καὶ τῆς ἀναγωγῆς ἐκλαβών καὶ εἰς τὰ παρόντα καιρόν. καὶ γὰρ πόλεμον χαλεπὸν κατέλυσε τῶν δαιμόνων, καὶ πάντα χοῦ τῆς οἰκουμένης τῇ εἰρήνῃ" ἔτεινε, καὶ τὸν ἀφανῆ ἐκείνων πόλεμον συνκατέβαλεν. ὅπερ καὶ ὁ Ἡσαΐας δηλῶν χ. ξβʹ καὶ
Ησ. β. δ. ἔλεγε· Συντρίψουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς ἄροτρα, καὶ τὰς ζιβύνας αὐτῶν εἰς δρέπανα· καὶ οὐ λήψεται ἔθνος ἐπ' ἔθνος μάχαιραν, καὶ οὐ μὴ μάθωσιν ἔτι πολεμεῖν. τοῦτο μὲν γὰρ τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, πάντες ἀδελφοὶ ὅπλα ἐπῆραντο, καὶ σφαγὰς ἀτελεῖς ἀπετέλουν τῆς λειτουργίας ἐκείνης, καὶ πόλεις πρὸς πόλεις ἐμάχοντο, καὶ δι' ὅλης τῆς τῶν πολέμων συνεχροτεῖτο· νῦν δὲ τὸ πλέον τῆς οἰκουμένης ἐν εἰρήνῃ, πάντων ἐν ἀδείᾳ καὶ τέχνας μετιόντων, καὶ γῆν ἐργαζομένων, καὶ θάλατταν πλέόντων· ὀλίγον δέ ἐστι τὸ γραπτὸν τοῦτο τῶν ἄλλων ἁπάντων τετραμμένον. καὶ τοῦτο μὲν ἡ χρεία κατελύθη, εἰ τὰ τοιαῦτα ἐπάθομεν, καὶ μὴ ἐδεόμεθα τῆς ἀπὸ τῶν θλίψεων νουθετήσεως. πῦρ δὲ ἐνταῦθα, τὴν ὀργὴν αὐτοῦ καλῶ· καὶ τοῦτο συμβεβηκὸς λέγει, ὅτι τὰ ὅπλα αὐτῶν
Ιεζεκ. λθʹ. ιʹ. κατέκαυσαν καὶ κρατήσαντες, καὶ τὰ ἅρματα. ὅπερ καὶ Ιεζεκιήλ φησι, καὶ ὅσοι φιλομαθεῖς, ἴσασι τὴν ἱστορίαν. 10 Σχολάσατε, καὶ γνῶτε ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ Θεός·

ὑψω-

ὑψω θήσομαι ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὑψωθήσομαι ἐν τῇ γῇ.

Ἄλλος, Ἰαθητε, καὶ γνωτε. Ἄλλος, Ἐάσατε ἵνα γνωτε· Ὁ δὲ Ἑβραῖος φησιν, Οὐαρφοὺ ὑαδού. Ἐνταῦθά μοι δοκεῖ τοὺς τὰ ἔθνη ἀμαλέγεσθαι, μονονουχὶ τοῦτο λέγων· ἔγνωτε μὲ αὐτὸν τὸν ἰσχυρὸν καὶ τὸν δυνάμεων τὸν πάντα χρόνον τῆς οἰκουμένης ἐκτεταμένην· δεῖ δὲ ὑμῶν φρενῆς, δεῖ ὑγιαινούσης ψυχῆς. καὶ ὅ, ἐάσατε, ὃ αὐτὸ δηλοῖ. ἄφετε τὸν πλάνον, ἀπαλλάγητε τῆς προτέρας δυσφροσύνης, καὶ ἀπονήψατε ἐκ τῆς ἀχλύος τῶν κατεχόντων ὑμᾶς πονηρῶν φαντασμάτων· ἵνα ἀπὸ τῆς τῶν θαυμάτων διδασκαλίας χειραγωγούμενοι, καὶ τὸν ψυχικὸν φρονήσαντες ἔλεγχον, ἐπιγνῶτε ϖ̅ τὸν ὅλων Θεόν. οὐδὲ γὰρ ἀρκεῖ τὰ θαύματα μόνον, ἐὰν μὴ καὶ ψυχὴ βιγνώμων ᾖ· ἐπεὶ καὶ ὁπὶ τῶν Ἰουδαίων ἐγίνετο θαύματα, καὶ οὐδὲν πλέον ἐγίνετο πρὸς τὸν σωτηρίαν ἐκείνων. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἀρκοῦσιν αἱ τῶν ἡλίου ἀκτῖνες, ἐὰν μὴ καὶ ὁ ὀφθαλμὸς καθαρὸς ᾖ καὶ ὑγιαίνων· οὕτω δὴ οὐδὲ ἐνταῦθα τὰ θαύματα μόνον ἀρκεῖ. δεῖ δὴ πρὸ ἐκείνων ἀμαλεχθεῖς, πρόθυμος τοῖς μέλλουσιν αὐτὸ καρποῦσθαι τὸ ὠφέλειον, ἀπαντήσας ἐκ τῶν κατεχόντων αὐτὸν κακῶν, ὥστε μαθεῖν τὸν Θεὸν τὸν ὁπὶ τῶν ὅλων. φρόνησατε δὲ γνῶτε, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ Θεός· οὐ τὰ εἴδωλα, οὐδὲ τὰ ξόανα. φρόνησατε οὖν, καὶ πολλὰς ὑμῖν παρέξομαι τὰς ἀποδείξεις. οὗτος γὰρ ὅτι τὸ, ὑψωθήσομαι ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὑψωθήσομαι ἐν τῇ γῇ· τουτέστι, δι' ἃ τὸ ἔργον ὑμῖν δειχθήσομαι μέγας καὶ ὑψηλός. ἔχει μὲν γὰρ τὸ οἰκεῖον ὕψος ἡ φύσις ἡ ἀκήρατος ἐκείνη καὶ ἄφραστος· ὅπερ δὲ τοῦτο ὑμεῖς οὐ ζωοποιεῖτε, καὶ διὰ τῶν ἔργων ὑμῖν αὐτὸ ὑποδείξω, οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, οὐδὲ μόνον ἐν Ἱεροσολύμοις, ἀλλὰ καὶ πρὸ ὑμῶν τοῖς ἔθνεσιν. ὅτω γοῦν ὑψοῦται κρατῶν αὐτῶν καὶ προνομεύων, θαύματα ἐργαζόμενος ἐν Βαβυλῶνι, θαύματα ἐν Αἰγύπτῳ, θαύματα ἐν τῇ ἐρήμῳ, θαύματα πάντα χρόνον τὴν οἰκουμένης, ὡς πανταχόθεν αὐτοῦ διδασκαλίαν ἔχειν τῆς αὐτοῦ γνώσεως.

11 Κύριος τῶν δυνάμεων μεθ' ἡμῶν, ἀντιλήπτωρ ἡμῶν ὁ Θεὸς Ιακώβ.

Οὗτος οὖν ὁ Θεός, ὁ πάντα χρόνον μέγας, ὁ πάντα χρόνον ὑψηλός, οὗτος ἀεὶ μεθ' ἡμῶν ἔστηκε. μηδὲν οὖν φοβεῖσθε, μηδὲ ταράττεσθε ὅτως ἔχοντες ἄμαχον δεσπότην· ᾧ πρέπει πᾶσα τιμὴ καὶ δόξα ζωῇ τῇ ἀνάρχῳ πατρὶ, καὶ τῇ ζωοποιῷ αὐτοῦ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψδμ. μ̅ς̅. ΕΙΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ, ΤΩΝ ΥΙΩΝ ΚΟΡΕ.

Ἄλλος, Τῷ νικοποιῷ τῶν υἱῶν Κορέ. 1 Πάντα τὰ ἔθνη κροτήσατε χεῖρας.

Ἄλλος, Χειρί. Ἀλαλάξατε τῷ Θεῷ ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως.

Ἕτερος, Σημαίατε ἐν φωνῇ εὐφημίας.

2 Ὅτι Κύριος ὕψιστος, φοβερὸς, βασιλεὺς μέγας ὁπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.

ΤΗς αὐτῆς ὑποθέσεως καὶ οὗτος ὁ ψαλμὸς ἔχεται, νίκας λέγων καὶ τρόπαια τὰ κατὰ τῶν πολεμίων συμβεβηκότα, καὶ τὸν οἰκουμένην ἅπασαν χαλῶν εἰς τὸν ὑπὲρ τῶν γεγονημένων εὐφημίαν. ἀλλ' ἴσως ἴσως ἀνάξιον εἶ δοκεῖ τῆς τοῦ θείου πνεύματος ᾠδαινέσεως ὁ προοίμιον, καὶ ἡ τοιαύτη ᾠδὴ ἐκβολὴ, κρότοι, καὶ πάταγοι, καὶ ἀλαλαγμοί. ὁ γὰρ τοῖς ἐν τῷ σεμνῷ τούτῳ διδασκαλείῳ ζωοῦσι προσήκει ταῦτα, ἴσως ἐρεῖς, ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐν σκηνῇ καὶ συμποσίοις ἡρεθισμένοις ὁ κροταλίζειν καὶ ταῖς χερσὶ παπάσειν· ἀνδράσι δὲ ὑπὸ τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος παιδευομένοις εὐσχημοσύνη καὶ εὐταξία πρέπει. Ἵνα οὖν βούλεται ὁ λόγος ἐμφῆ-

ναι, καὶ ἵνα ⓦ ἀλαλαγμόν, ἢ τίνα ⓦ κρότον φησί; Συμπήξας τοῦτο τοῖς ἐν ᾠδαῖς τάξει πολέμων καὶ μάχης ποιῶν, ἀλαλάζειν, λέγων, καὶ μέγα κροτεῖν ὡσεὶ ὃ καταπλήττεσθαι τοὺς πολεμίους, γαλιωιώσης ἢ ψυχῆς τοῦτο ἀλλότριον· ὁ δὲ ψόφος ἀμφότερα δηλαχελεύεται, καὶ κροτεῖν, καὶ ἀλαλάζειν. Τί ποτ' οὖν ὅτι ὃ εἰρημένον; Οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἡδονὴν ἐνδείκνυται, καὶ νίκης σύμβολον ὁ λόγος ἐμφαίνει. ἐπεὶ καὶ ἑτέρωθι ὁ τοιοῦτος φησὶν· Ψαλ. ξζ. θ. Ποταμοὶ κροτοῦσι χεῖρα ὁμοῦ. Ποταμοί, λέγων, κροτήσουσι χεῖρα ὁμοῦ. Ησ. νε. ιβ. Ψαλμ. ρη. δ. ὁ δὲ Ἡσαΐας καὶ δένδρα τοῦτο ποιοῦντα παρίστησιν· αὐτὸς δὲ οὗτος πάλιν καὶ ὄρη σκιρτᾷ- χ. ἀκόμη, ντα, καὶ βουνούς· οὐχ ἵνα τοῦτο νοήσωμεν, ὅτι καὶ ὄρη σκιρτᾷ, καὶ ⓐ βουνοὶ, ἀλλ' ἵνα πο- ταμοὺς κροτοῦντας ἢ χεῖρας ἔχοντας (τοῦτο γὰρ ἐσχάτης ἀνοίας) ἀλλ' ἵνα τὴν χ. τῆ καρδολυπῆ τῆς ἡδονῆς μάθωμεν. * καὶ διὰ τί μὴ εἶπε, χάρητε καὶ σκιρτήσατε, ἀλλὰ κροτή- 10 * ἕτερον δὲ καὶ σατε καὶ ἀλαλάξατε; τὴν μὲν καρδολυπῆ ἡμῖν ἡδονὴν ἐνδεικνύμενος. ὥσπερ γὰρ ὁ Χρι- τοῦτο ἐκδεχόμενον, ἀντὶ τοῦ χαίρειν. Ματθ. ε. ιζ. στὸς, ὅταν λέγῃ· Συ δὲ ὅταν νηστεύῃς ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, οὐκ ἀληθῶς κελεύων τοῦτο λέγει (οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν τοῦτο ποιεῖ) ἀλλὰ τὴν ἡ- χ. καλυπτόμενοι. δονὴν ἐνδείκνυσθαι ⓒ τὸ φαιδρὸν τῆς διανοίας, χ. καλῶν δὲ κελεύων νηστεύειν μὴ σκυ- μηκέτι πρὸς θρωπάζοντας· ὅτω δὲ ⓒ ἐν τούτοις, ἵ τοῦτο ἐπεπάγημεν [ὥστε] κροτεῖν τὰς χεῖρας, δηλ. 15 ἡδέως, καὶ ἀκροφοινέως [ψάλλοντες.] δικαίως δὲ ἄν τις τὸν ψαλμὸν κατ' ἀναγωγὴν μᾶλ- λον ἐκλάβοι, τῆς ἱστορίας ἀνώτερος γινόμενος. Εἰ γὰρ καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ πρόσωπον ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν ἔχει, ἀλλ' ὅμως ὅτι τὰ νοητὰ χειραγωγεῖ ⓦ ἀκροατήν. ὅπερ γὰρ ἔμπροσθεν εἶπον, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ· ὅτι τὰ μὲν ὡς εἴρηται ἐκλιπτέον ἐστί, τὰ δὲ ἀπε- Ησ. ξε. κβ. ναντίας τοῖς χειμάρροις· " ὡς ὅταν λέγῃ, Λύκοι καὶ ἄρνες ἅμα βοσκηθήσονται. καὶ γὰρ δὴ χειμάρρους ἐστὶ καὶ λύκους καὶ ἄρνας ἐκλοφόμβα, οὐδὲ ἄχυρα καὶ βοῦς ⓒ ταῦτον, ἀλλὰ τὰ τῆς ἀνθρώπων ἤθη διὰ τῆς τῶν ἀλόγων εἰκόνος χαρακτηρίζομεν. τὰ δὲ κατὰ διπλοῦν ἐκδοχὴν ἐκλο- φόμβα, τά τε αἰσθητὰ νοοῦντες, καὶ τὰ νοητὰ ἐκδεχόμενοι· ὡς ὅτι τῆς ἀναγωγῆς τὸν τόπον Γεν. κβ. C. Ἀβραάμ. ὅτι γὰρ τόπος ἀπωνόμασται, ἴσμεν· πλοῦν καὶ ἕτερόν τι ἐγκεκρυμμένον ⓒ νοήματι ἐκ- Εξοδ. ιβ. γ. λέγομεν διὰ τοῦ τόπου, τὸν σταυρόν. καὶ ὅτι τοῦ προβάτου τὸ ⓒ τὸν Αἰγύπτιον πάλιν ὁμοί- 25 ως τοῖς πάθεσι τὴν εἰκόνα χαρακτηρίζομεν." τοῦτο δὲ ⓒ ἐν ταύτῃ ποιῶν χώρᾳ. οὐδὲ γὰρ χ. ὕστερα ὡσεὶ" Ἀβραὰμ ἁπλῶς ὁ λόγος ⓒ τῶν χειτόνων, ἀλλὰ πρώτα τὰ ἔθνη καλεῖ. ὅτι Κύριος χ. Ἀκούων ὕψιστος, φοβερὸς, βασιλεὺς μέγας ὅτι πᾶσαν τὴν γῆν. αἴσησιν ἐκ προσοιμίων τὸν ἀ- κροατὴν, πρὸς τοσοῦτον ὄγκον διαγελίων καλῶν, καὶ πρὸς τὴν τῆς οἰκουμένης πομπήυ- ειν, ⓒ θείαν ὡσὰ καὶ πνευματικὴν ἑορτὴν, καὶ τὴν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν κατενεχθεῖσαν μυσα- γωγίαν. διὰ δὴ τοῦτο, κροτήσατε, φησὶ, τοῖς τοιούτοις, χάρητε, σκιρτήσατε. καὶ γὰρ ὁ εὐαγ- Λυκ. ε. κγ. γελικὸς λόγος τοῦτο προσκελεύεται, λέγων, Σκιρτήσατε, καὶ πρώτως προσκελευόμε- νος ἁλέσθαι καὶ πηδᾶν (τοῦτο γὰρ ἀνελεύθερον) ἀλλὰ τῆς χαρᾶς τὸ ὑπερπαμμέγεθες δηλῶν. καὶ γὰρ πολλῆς ἡδονῆς ἄξιον τὸ γινόμενον. ὅσην γὰρ ἥλιος ἐφορᾷ γῆν, ὁ εὐαγ- γελικὸς λόγος ἐπέστρεψε, καὶ πᾶσα ἐσώθη ἡ οἰκουμένη· ⓒ τῆς λατρείας τῆς Ιουδαϊκῆς, ⓓ 35 τοῖς τότε τῇ πλάνῃ κατεχομένοις μείζονα ἐπεδείξατο φιλοσοφίαν. διὸ φησι, πρώτα τὰ ἔθνη κροτήσατε χεῖρας. τὰς μιαιφόνους ἐκείνας τοῖς τότε, φησὶ, τὰς σπατεῖς, τὰς αἱ- ματι μολυνομένας καθ' ἑκάστην ἡμέραν διὰ τῶν ἀκαθάρτων θυσιῶν, δι' ὧν παῖδας ἐσφά- ξατε, ⓒ τὰ αἰσχρὰ ἐτολμήσατε, καὶ κατὰ τῆς φύσεως αὐτῆς ἐχωρήσατε, διὰ τούτων κρο- τήσατε νῦν, ἀλαλάξατε τῷ Θεῷ ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως. διὰ τῆς γλώττης ἐκείνης, δι' 40 ἧς ἐγεύσασθε τῶν σπαργάνων, δι' ἧς τὰ βλάσφημα ἐξεμέσατε ῥήματα, διὰ ταύτης ἀ- λαλάξατε τὸν ὀπτάνιον ᾠδήν. ⓒ γὰρ ἔθος τοῖς γραπτοπέδοις, ὅταν κλίνῃ τῶν ἐνδυτίων τὸ γραπτόπεδον, μηκέτι τῇ συρᾴδῃ χεῖρα θαι μάχῃ, ἀλλ' ὁμοφώνῳ βοῇ καὶ ἀλαλαγ-

μοῖς

μοῖς ζᾷ; ἤδη καταβληθείσας αὐτῷ καπασείειν ψυχάς· ὅπερ ὀϛὶ νίκης λαμπροτέρας καὶ ζηπαίᾳ μείζου τεκμήριον, ὅταν μηδὲ χερσὶν ὁ πόλεμος κρίνηται, ἀλλ' ἡ βοὴ ⸀ἀὐτὴ χειρῶν καὶ αὐτὴ ὅπλων ἀρχή. τὸ μὲν οὖν ἔργον ἅπαν τοῦ Χριϛοῦ γέγονε. τ' γὰρ χαλεπὸν τοῦτον αὐτὸς κατέλυσε πόλεμον, δήσας Ⓦ ἰσχυρὸν, καὶ ζᾷ σκεύη αὐτοῦ διήρπασας· φιλάνθρωπος ὢν, τοὺς ⸀οὐδὲν πονήσαντας, τούτοις ποιεῖ τῆς νίκης καὶ τ' ζηπαίων ἀπολαύειν, καὶ τῷ ὀπτικίκιον ⸀ᾠδὴν σκυβάζει διαφέρειν φωνῇ, καθάπερ ⸀τοὺς καπορθωκότας αὐτοὺς ⸀ἐ κρατήσαντας. διὸ καὶ βοᾶσθαι ἅπαντες, ⸀οὐκ ἀσημόν τινα φωνὴν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα εὔσημον· Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου, ᾅδη, τὸ νῖκος; καὶ πάλιν· ἀνέβη ὁ Θεὸς ⸀ἐν ἀλαλαγμῷ. τοῦτο γὰρ ⸀ἐν ᾧ ψαλμῷ τοῦτῳ ⸀εἴρηται. ὃ πάλιν ἄλλοθί· Ἀνέβης ⸀εἰς ὕψος, ᾐχμαλώτευσας αἰχμαλωσίαν, ἔλαβες δόματα ⸀ἐν ἀνθρώποις. αἰλιώτεγκαί ποτε καὶ Ἰουδαῖοι ὀπτικίκιον φωνῇ, ὅτε τ' Αἰγυπτίων τὸ στρατόπεδον κατεπορεύετο, λέγοντες, Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ· ⸀ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται. ἀλλ' ἡ ἡμετέρα πολλῷ μείζων, ⸀οὐκ Αἰγυπτίων, ἀλλὰ τ' δαιμόνων καὶ ⸀ἁπορπιαθέντων· ὑ τ' Φαραὼ, ἀλλὰ τ' διαβόλου νικηθέντος· ὑ τ' ὅπλων ληφθέντων τ' ἀθητῶν, ἀλλὰ τ' κακίας ἀναιρεθείσης, ⸀οὐκ ⸀ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, ἀλλ' ⸀ἐν ᾧ λυτρῷ τ' παλιγγενεσίας· ⸀οὐκ εἰς τὸν γλῶ τ' ἐπαγγελίας ὄξιόντων, ἀλλ' εἰς Ⓦ ὑρανὸν μεθορμιζομένων· ὑ μόνα ἐαθιάντων, ἀλλὰ σῶμα σιτυμένων δεκαπλοῦν· ὑχ ὕδωρ πινόντων ⸀ἀπὸ πέτρας, ἀλλ' αἷμα ⸀ἀπὸ πλευρᾶς. ⸀ἀφ' τοῦτό φησι· χροτήσατε χεῖρας, ὅτι λίθων ἀπαλλαγέντες καὶ ξύλων, ⸀ἐπρέσβητε τοῦ ὑρανοὺς, καὶ τοῦ ὑρανοὺς τῶν ὑρανῶν, καὶ ⸀ὡς αὐτὸν ⸀ἔσητε Ⓦ θρόνον τ' βασιλικόν. ἀλαλάξατε τοίνυν ᾧ Θεῷ, τουτέϛιν, ⸀ἐκείνῳ τῷ θυμαμισίῳ ⸀ἀνενέγκατε, ⸀ἐκείνῳ τῷ νίκῃ, ⸀ἐκείνῳ ὃ ⸀ἐ ζηπαίων. ⸀οὐκ ἀνθρώπινος ὁ πόλεμος, ⸀οὐδὲ ⸀ἀθητὴ ἡ μάχη, ⸀οὐδὲ ⸀ἐπὶ ἵππου τῶν βιωτικῶν ὁ ἀγών· ἀλλ' ⸀ἐπὶ τῶν ὑρανῶν αὐτῶν, καὶ τ' ⸀ἐν ὑρανοῖς. αὐτὸς Ⓦ πόλεμον ἐρατήσατο τοῦτον, καὶ ἡμῖν τῆς νίκης μετέδωκεν. ὅτι Κύριος ὕψιϛος, φοβερὸς, βασιλεὺς μέγας ⸀ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. ποῦ νεῦσίν ⸀εἰσιν ⓐ τ' μονογενοῦς τῆν δόξαν καταγορεύοντες; ἰδοὺ, βασιλεὺς μέγας ὁ ὑὸς λέγεται, ὅταν ⸀ἐπὶ τ' ⸀ἐν ὑρανοῖς ἔρηται. Μὴ ὁμόσῃς γὰρ, φησὶ, μήτε ⸀ἐν τῷ ὑρανῷ, ὅτι θρόνος ⸀αὐτοῦ ὅϛι, μήτε εἰς τὰ Ιεροσόλυμα, ὅτι πόλις ὅϛι τ' βασιλέως. καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν· Θεὸς ἰσχυρὸς, ὀξυσιαϛὴς, ὅπερ ὅϛι βασιλεύς. ὅταν τοίνυν ἀκούσῃς ὅτι ἀνεσκολοπίθη σου ὁ δεσπότης, ὅλη ἐκρεμάσθη ⸀ἐν τῷ ϛαυρῷ, ὅτι ἐτάφη, ὅτι κατῆλθεν ⸀εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς, μὴ καταπέσῃς, μηδὲ ⸀ἀθημονήσῃς. ὕψιϛος γὰρ ὅϛι, καὶ ὕψιϛος φύσει· ὃ γὰρ ὑψηλὸν φύσει, ⸀οὐκ ἀν ποτε μεταξαίη τὸ ὕψος, ὑδ' ⸀ἂν ἡμύνετο ζαπενόν· ἀλλὰ καὶ ⸀ἐν τῇ ζαπεινώσει αὐτοῦ μᾶλλον τὸ ὕψος καὶ ⸀ἐδείκνυται· ⸀ἐπεὶ καὶ ⸀ἀποθανὼν, ὅτε μάλιϛα τὸν χ' τὸν θανάτου ᾐχμὼ ⸀ἔδειξε. Τὸ φῶς ⸀ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, φησὶ, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ ὑ καταλαβεν. ὕτω δὴ καὶ ὁ ὕψος αὐτοῦ ⸀ἐν τῇ ζαπεινότητι ⸀ἐφάνη. ὅεν γοῦν αὐτὸν ⸀ἐν τῷ ᾅδῃ ὄντα, καὶ τὰ ὑψηλὰ ⸀ἀπόντα σείοντα. ὁ γὰρ ἥλιος ὅτε πὰς ἀκτῖνας ⸀ἀπέρριψε, πέτρας ⸀ἐσχίζοντο, ὁ καταπέτασμα ⸀ἐρρήγνυτο, ⸀ἐκλονεῖτο ἡ γῆ, Ἰούδας ⸀ἀπήγχετο, Πιλάτος καὶ ἡ τούτου γυνὴ ⸀ἐδειματοῦτο, αὐτὸς ὁ δικάζων ⸀ἀπελογεῖτο. ὅταν τοίνυν ἀκούσῃς ὅτι ⸀ἐδέθη καὶ ⸀ἐμαστιγώθη, μὴ συγχυθῇς· ἀλλ' ὅρα αὐτὸν καὶ ⸀ἐν ᾧ δεσμῷ τῶν ᾐχμῶ ὀπτευκνύμενον. Εἶπε, Τίνα ζητεῖτε; ⸀ἐ πόθεν ἐρρίφη ὑπλίοις. Εἶδες πῶς φοβερὸς, φωνὴ μόνη ⸀ἐ νεύματι τοσαῦτα ἐργαζόμενος; ὅταν οὖν ἴδῃς αὐτὸν νεκρὸν, ⸀ἐνόησον Ⓦ λίθον ⸀ἀεσμένον, τοὺς ⸀ἀγγέλους τοὺς μὴ φόβου ⸀ἐνεμένους τῷ ᾧ ϛόματι, Ⓦ ᾅδου λυόμενον, Ⓦ θάνατον τηκόμενον, τοὺς δεσμώτας ⸀ἀπολύοντα· καὶ τότε ὄψει αὐτοῦ τὸ φοβερόν. Εἰ ὃ ⸀ἐν ᾧ χειρῷ τῆς ⸀ἀπιμίας τοσαῦτα ⸀ἐπεδείξατο, ⸀ἐν ὑρανῷ, ⸀ἐν γῇ, ⸀ἐν ᾅδῃ, ἵνα ⸀οὐκ ὀπιδείξεται ⸀ἐν ᾧ χειρῷ τῆς μελλούσης παρουσίας; ἄκουσον τῶν δαιμόνων

Μαρκ. γ κζ. Λικ. ια. κα.

α. Κορ. ιε. νϛ.

Ψαλμ. ξζ. ιθ. Εφες. δ. η.

Εξοδ. ιε. αϛ

Εξοδ. ι϶. ϛ. Ιω ϛ. λα. καὶ να.

Εξοδ. ιζ. ϛ.

Ιω. ιθ. λδ.

Ματθ. ε. λδ.

Ησ. θ. ϛ.

φιλιπ. β. ι. Εφ. δ. θ.

Ιω. α. ε.

Ματθ. κζ. μα. να.

Ματθ. κζ. ε. καὶ Πραξ. α. ιη.

Ματθ. κζ. ιθ. κδ.

Ιω. ιη. δ. ϛ.

Ιω. κ. α. ιβ.

Ωσ. ιγ. ιγ. α. Κορ. ιε. νϛ.

Κολ. β. ιγ.

δαιμόνων ἐν τῷ χαμῷ τῆς ταπεινώσεως πί λέγουσι, τῶν ἀφειζόντων, τῶν δισμὰ ζαλυόντων, τῶν ἄβατον ποιούντων τὴν ὁδόν. Τί ἡμῖν καὶ σοὶ ὑὲ τὸ Θεοῦ; ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς; Εἰ τοίνυν ταῦτα ζητεῖ· ὅταν πρόσωπον γένηται, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλεύωνται, ἐν ὁ ἥλιος μεταστραφῇ εἰς σκότος, καὶ ἡ σελήνη οὐ δῷ τὸ φῶς αὐτῆς, τί ἐροῦσι; ζητεῖ τοῦτο φησιν, ὕψιστος, φοβερός. μᾶλλον δέ, τί δή τις ἄξιον εἴποι τῆς ἡμέρας ἐκείνης διηνεκὲς ὄν, ὅταν πέμπῃ τοὺς ἀγγέλους πρωταγοῦς τῆς οἰκουμένης, ὅταν πρῶτα σείηται, ὅταν ἡ γῆ κλονῆται τὴν προκαταβολὴν τῶν νεκρῶν ἀποδιδοῦσα, ὅταν καὶ μυεῖα σώματα ἐγείρῃ, ὅταν ὀστέων συζέλλῃ καὶ ἁρμονία τις καταπέτασμα συζελλόμενον, ὅταν τὸ βῆμα ζηθῆται τὸ φοβερόν, ὅταν ὁ ποταμοὶ τοῦ πυρὸς ἕλκωνται, ὅταν αἱ βίβλοι ἀνοίγωνται, ὅταν ἐκάστου καὶ ἐν σκότῳ πεπραγμένα εἰς μέσον ἄγῃ, ὅταν αἱ ἀφόρητοι κολάσεις σκῆναι καὶ ὑμωρίαι, ὅταν αἱ ἀπειληφόρεσι δυνάμεις, ὅταν αἱ ῥομφαῖαι ἐπασμέναι, ὅταν αἱ πρὸς τὴν γέενναν ἀπαγωγαί, ὅταν πρῶτα καὶ ἀξιώματα λύηται καὶ βασιλέων καὶ στρατηγῶν καὶ ὑπάτων καὶ ὑπαρχων, ὅταν ζοῦτος δῆμος ἀγγέλων παρῇ, ὅταν καὶ γματα μυρτύρων, προφητῶν, ἀποστόλων, ἱερέων, μοναχῶν, ὅταν καὶ ἔπαθλα σκῆνα καὶ ἀπόῤῥητα, ὅταν τὰ βεβηλα, ὅταν οἱ στέφανοι, ὅταν καὶ ἀγαθὰ καὶ ὑπερβαίνοντα νοῦν; Ὡς προσήσει λόγος ζητῶν; Εἰ γὰρ τὴν κλίσιν ὀπτῶν ὁ προφήτης ἀπέχαμε, καὶ ἀπεπήδησε λέγων· Ὡς ἐμεγαλυνθη καὶ ἔργα σα, Κύριε; καὶ ἐν βάθος πλούτου, τί δή τις εἴποι τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὑπογράφων; ζητῶν ἅπαντα προϊδὼν ὁ προφήτης, ἔλεγε· Κύριος ὕψιστος, φοβερός, βασιλεὺς μέγας ὅλης πάσης τῆς γῆς, τὸ οἰκουμενικὸν σωτήριόν ἐμφαίνων. ἵνα μὴ οὖν καὶ περὶ τούτου βασιλεὺς μέγας, ἀλλ' ἠγνοεῖτο. Ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω, φησί. πανὶ γοῦν τοῦτο καταπράξασα, ὡς καὶ τῆς τῶν οἰκείων ἡμῶν ἡμέραν βασιλεὺς μέγας. πῶς γὰρ οὐ μέγας, ὁ πένης, ἀλιτὴς, ἀγραμμάτους, ἰδιώτας, ἔνδεκα τὸν ἀριθμὸν, ἀσήμους, ἁπλίδας, ἰχθύων ἀφωνοτέρους, μονοχίτωνας, ἀυποδέτους, γυμνοὺς πρωταγοῦς τῆς οἰκουμένης ἀποστείλας, ὡς ὑπὲρ ὅλης τάγματος πρώτας λαοῦν; τοῦτο ἀληθῶς βασιλεὺς μέγας· ὁ τὴν οἰκουμένην τῆς πλάνης ἐκκαθάρας, καὶ τὴν ἀλήθειαν ἐπιφαναγὼν ἐν βραχεῖ καιροῦ ροπῇ, καὶ τὸ σκοτεινὸν τὸ τυραννίδα καθελών· ὁ δὲ προ τῶν ὑπηκόων βασιλεὺς μέγας, οὐκ ἐν τοῖς δούλοις ἔχων τῆς ἀρχῆς τὸ ἰσχυρὸν, οὐκ ἐν χήματι καὶ ἱματίοις, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ Φύσει. Ἐγὼ γάρ, φησιν, εἰς τοῦτο γεγέννημαι. τοῦτο βασιλεὺς μέγας, ὁ μὴ ἐπίσακτον ἔχων τὸν μεγαλυμὸν, ὁ μηδενὸς δεόμενος ἵνα ᾖ βασιλεὺς, ὁ πρώτα ποιῶν ὅσα βούλεται. Πορευθέντες, εἶπε, μαθητεύσατε πρώτα καὶ ἔθνη, καὶ ὁ λόγος ἔρχεται γέγονε. Θέλω, καθαρίσθητι. σοὶ λέγω, τὸ δαιμόνιον τὸ κωφὸν, ἔξελθε ἀπ' αὐτοῦ. σώπα, πεφίμωσο. πορεύεσθε εἰς τὸ πῦρ τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ δοῦτε, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν προ καταβολῆς κόσμου. ὁρᾷς πρωταγοῦς τὴν ὀξύτητα; ὁρᾷς τὴν δυναμιν; ἵνα γὰρ εἶλε σὺν ἀκούσαντας, ὡς πεῖσαι τὴν ψυχὴν προσέσθαι μᾶλλον, ἢ τὸ ὑπερβαλὸν παρελθεῖν. ὁ μὲν βασιλεὺς διὰ τῶν ὑπηκόων ἔχει ἡμᾶς, οὗτος δὲ τοῖς ὑπηκόοις παρέχει τὴν ἡμῶν. διὰ δὲ τοῦτο, τοῦτο μὲν ὄνομα μόνον ὅτιν, σχῆνο δὲ πρᾶγμα. βασιλεὺς μέγας οὗτος, ὃς τὸν οἰκουμένην ἅπασαν ὑφανοὶ ἐποίησε, καὶ βαρβάρους φιλοσοφεῖν παρεσκεύασε, καὶ ἀγγέλους μιμεῖσθαι προσήκειν.

3 Ὑπέταξε λαοὺς ἡμῖν, καὶ ἔθνη ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν. Ὢ τοῦ θαύματος· τοὺς ταυρώσαντας, τούτους ἔπεισε προσκυνεῖν· τοὺς ὑβρίζοντας, τοὺς βλασφημοῦντας, τοὺς λίθοις προσπλωμένους, τούτους ἐδίδαξε καὶ ψυχὰς προσέσθαι τοῦ αὐτοῦ δόγματος. ὑ γὰρ

γὰρ τῶν ἀποστόλων ἰῶ ὃ κατόρθωμα, ἀλλὰ τῶ τροφοδοτοιῶντος αὐξῆς, καὶ τ αὐτῶν
χυοιῶντος ψυχῶ. πῶς γὰρ ὁ ἁλιεὺς ἢ ὁ σκηνοποιὸς τοσαύτην αὖ μετέδωκεν οἰκουμέ- Ματθ ϛ.π.
νην, ἀλλ ἢ τὰ ἐκείνα ῥήματα πρὸ τῶν ταῦτα καθήρει τὰ κωλύματα; καὶ γόητας, καὶ τυ- Πραξ.ιπ.γ.
φλωττους, καὶ ῥήτορας, καὶ φιλοσόφους, καὶ πρὸ τῶν τοὺς ἀθλιωτάτους καθάπερ κύνας ἀπορυ-
5 ττοντες, καὶ καπνὸν ἀφανιζόντες, ὕτως ἐπανῆγεν τῆς ἀληθείας ὁ φῶς, οὐχ ὅπλοις, οὐδὲ α.Κορ.β.α.
χρημάτων τροφυσία, ἀλλὰ λόγῳ κεχρημένοι ψιλῶ· μᾶλλον δ οὐκ ἰῶ ψιλὸς ὁ λόγος,
ἀλλ ἔργου πρὸ τοὺς δυνατώτερος. πῶς; σκάλευε ὃ ὄνομα τῶ σταυρωθέντος, καὶ ὁ θάνα- Πραξ.γ.ϛ.καὶ
τος ἐδραπέτευε, δαίμονες ἐφυγαδεύοντο, νοσήματα ἐλύετο, λῶβαι σωμάτων διορθοῦ- ιϛ.ιπ.
το, κακία ἀπηλαύνετο, κίνδυνοι ἠφανίζοντο, καὶ στοιχεῖα μετεβάλλοντο. ὅτου οὖν λέ-
10 γουσιν ἡμῖν· δῶρόν τί μὴ ἐδοκίμησεν ἑαυτῷ ὅτι τῶ σταυρῶ; τοῦτο λέγωμεν· ὅτι τοῦτο θαυ-
μαστότερον ἰῶ. ὁ γὰρ ἰῶ ἴσον, οὐκ ὃ σταυρῶ κατελθεῖν, καὶ μὴ ὃ σταυρωθῆναι, ὅτι τῶν
ὀνόματι αὐτῶ τοσούτους ἀναστῆσαι νεκρούς. ὅτι γὰρ καὶ τότε ἐκεῖνο ἔμενεν, οὐκ τῶν μὴ ταῦ-
τα ἔδειξεν. ὁ γὰρ ἑτέρωις ἐπελθόντα Ⓦ θάνατον σκυβάλων, πολλῶ μᾶλλον δῶ ἑαυτῶ, πρὶν
ἢ ἐπελθεῖν, ἀφθαρσίαν ἠδυνάτο· καὶ ὁ ἑτέρωις παρέχων ζωὴν, πολλῶ μᾶλλον ἑαυτῶ
15 σῶζειν ἠδυνάτο· ὅταν καὶ ἐποίησε μὴ τῆς ἡμέρας ἑτέρας. οὐκ πλείονος τ τροφυσί- Ιω.ϰ.ιϑ.
ας καὶ τ τὸ δῶρὰ τῶν μὴ ταῦτα ἔδειξεν. ὅτου γὰρ ὃ ὄνομα αὐτῶ ὅτι σωμάτων ἀλλοτρί- Ματ.ιϛ.ϛ.
ων φαίνηται τοσαύτην ἔχον ἰσχύν, ὡς καλούμενον φυγαδοῦσαι Ⓦ θάνατον, οὐδεὶς ἀμ-
φιβάλλειν δυνάμενος δύναται δύ, ὅτι καὶ ἐν τῶ οἰκείῳ πολλῶ μᾶλλον δύ αὐτῶν ἐπεδείξατο, καὶ Ⓦ
θάνατον ὑπέταξεν. ὑπέταξε λαοὺς ἡμῖν, καὶ ἔθνη ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν. ὅρα τ
20 προφήτου τὸν σοφὸν πρόνοιαν μὴ ἀκριβείας λέγοντος. ὁ γὰρ μὴ ταῦτα ἔλεγεν Ⓐ ἀπο- χαλκόλιθος
στολοι, Τί ἡμῖν προσέχετε, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ ὁσίᾳ πεποιηκόσι τοῦτο περιπατῆν αὐτόν, τοῦ- Πραξ.γ.ιβ.
το αἴρωσιν ὁ προφήτης λέγει. ὃ ὑ, ὑπὸ τοὺς πόδας, ὃ ὑπὸ τεταγμένον δηλοῖ, μᾶλ-
λον δ τ πολλῶ ὑποταγῆ. καὶ Εἰ βούλει μαθῆν τῆς ὑποταγῆς τὸν ὑπέτασεν, ἄκου-
σον. Ὅσοι κτήτορές, φησι, χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς ὑμας Πραξ.ϛ.λϛ.
25 τῶν πραγμάτων, καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων. ἕτερος δ μὴ τ χρη- χαλκόλιθος
μάτων καὶ τῶν ψυχῶν προσίεντο. Οἵανες γάρ, φησιν, " ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου τ ἑαυτῶν Ρωμ.ιϛ.δ.
παρέλυσαν ὑπὲρ ἔθηκαν. καὶ πρὸ ἑτέρων δ χαίφων ἔλεγεν· Ὅτι Εἰ δυνατὸν, τοὺς ὀ- Γαλ.δ.ιβ.
φθαλμοὺς ὑμῶν ὀρύξαντες ἂν ἐδώκατέ μοι. καὶ Κορινθίοις δ ὁ πρεσβύτερον ἔλεγεν· Ἰδοὺ γὸ β.Κορ.ζ.ια.
αὐτὸ τοῦτο ὃ κατὰ Θεὸν λυπηθῆναι ὑμᾶς, πόσην κατειργάσατο ἐν ὑμῖν σπουδήν; ἀλ-
30 λὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλ
ἐκδίκησιν; ὕτως αὐξῆς ἕτερον ἐδιδοίκεσαν. καὶ ὁ Λουκᾶς δ χαίφων πάλιν ἔλεγε· Καὶ Πραξ.ι.γ.
τῶν λοιπῶν τοὺς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐξῆς, ἀλλ ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς ὁ λαός. καὶ πά-
λιν· Τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ, πνεύματί τε πραότητος; εἰ- α.Κορ.δ.κα.
δῆς αὐτοῦ τὸν ζῆλον καὶ ὄξυσιν; ταῦτα δ πρὸ τοῦ ῥῆμα ἐκφῆναι ἐποίει, ὅπερ ἐν Ἑβραΐδι πέμπων
35 αὐξῆς· Ὅτι ἐγὼ εἰμὶ μὴ ὑμῶν. αὐτὸς τὰ κωλύματα καθήρει, ἔμπροσθεν αὐτῶν πο- Ματθ.ιϰ.ϰ.
ρευόμενος· αὐτὸς ἀπρόσιτα ὄξυμβρίζε, καὶ τὰ δύσβατα ἐποίει ῥάδια. καίτοι πρόσιτα πο-
λέμων ἔγνω, πρόσιτα κρημνῶν δ σκοπέλων, δ οὐδὲ ὅπου ἐρρύσαν πόδα εἶδῶν, οὐδὲ ζῆ-
λαν. πάντες Ⓐ λιμένες προσκεχωσμένοι ἦσαν, πᾶσα οἰκία ἀποκεκλεισμένη, " πάντα ὦ- χαλκόλιθος
τα ἐμπεφραγμένα· ἀλλ ὅμως ὁμοῦ τε εἰσέπεσαν καὶ ἐφθέγγοντο, καὶ πάντα κατέλυον τῶν
40 πολεμίων τὰ ὀχυρώματα, ὡς καὶ αὐτὰς τὰς ψυχὰς προσίεσθαι, καὶ μυρίας λοιπὸν ἀνέχε-
σθαι κινδύνους ὑπὲρ τῶν ἑρημιῶν.

4 Ἐξελέξατο ἡμῖν τὸν κληρονομίαν ἑαυτῶ, τὸν καλλονὴν Ιακὼβ, ὃν ἠγάπησεν.
Ἄλλος, Τὸν ἐνδοξασμὸν Ιακώβ. Ὅρα προφητείας ἀκρίβειαν. δυνατώτερον μὲν οὖν ἔ-
λεγεν,

Πεξ. β. μα. λεγω, ὑπέταξε λαοὺς ἡμῖν ὁ ἔθνη. ὁ γὰρ Ιουδαῖοι πρότερον πρὸς ὀλίγον, πρότερον τετρακισχίλιοι,
Ιωσ. ιε. Εἶτα πεντακισχίλιοι, ὁ μετὰ ταῦτα τὰ ἔθνη. ὁ γὰρ αὐτὸς πάλιν ἔλεγε· Καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, κἀκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ γνήσει) μία ποίμνη, εἷς ποιμήν. Εἶτα ἵνα μὴ ἀκούσας τὸ, ἐξελέξατο ἡμῖν τὴν κληρονομίαν" ἑαυτῷ, ἀφορμὴν τις, καὶ ταλαιπωρῆται, ὁ λέγῃ· πῶς οὖν Ιουδαῖοι τῶν ἀπίστων; τῇ ὑπερβολῇ τὸ ἀπειλὴν ἔλυσε. μά- χίαστ.
α. Τιμ. β. δ. λιστα μὲν γὰρ (ὃ αὐτὸς μέρος) καὶ κεῖνοις ἐξελέξατο, ὁ, τότε εἰς αὐτὸν ἦκεν, οὐδένα ἀφῆκεν· εἰ) ὁ τέλος ἐπιζητοῖς, ἄκουε τῶν ἐξῆς. ἐπαίτει γὰρ, τὴν κλῆσιν Ισαὰκ, ἵν' ἀγάπησεν. ὁ ταῦτα γὰρ μοι δοκεῖ λέγειν· ὅπερ ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλε-
Ρω. θ. ε. γεν· Οὐχ οἷον) ὅτι ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. ὁ γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ισραὴλ, οὗτοι Ἰσραὴλ· ἀλλ' ὁ Ισαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα· τουτέστιν, ὅτι ὁ τὰ τέκνα τῆς σαρκὸς, ταῦτα τέκνα τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας λογίζεται εἰς σπέρμα. καλλονὴ) τοῦ λαοῦ, εἰκότως αὖ οἱ πιστοὶ λέγοιντο. τί γὰρ ὠφελοῦσιν ἐκείνων τῶν πιστευσάντων; κληρονομίαν) αὐτὸ καλῶ τὸ ἔθνος, ὁχ ὡς τῶν ἄλλων ἀμελήσας ποτὲ, ἀλλὰ τὴν ὑπόστασιν τῆς πρὸ αὐτοῦ ἀγάπης, ὁ τὴν οἰκείωσιν, ὁ τῆς προνοίας τὴν πρόθεσιν ἐπιδεικνύμενος. ἵνα μάθῃς τὴν ἀκρίβειαν τὴν φωνῆς, ὅρα πῶς τῇ τῶν πολλῶν κέχρηται λέξει, ἢ ὅτι τῶν ὠνίων οἱ πολλοὶ χρῶνται. πολλοὶ γὰρ πολλάκις ὠνούμενοί τι, καλοῦσιν ἑκάνα λέγουσι τὰ τῶν ἄλλων ὑπερέχοντα. δείκνυσι τοίνυν ὅτι ὁ πάντες σωθήσονται, φησί, τὸ καλοῦσι Ισαάκ. ταῦτα ὁ ὁ τοῖς εὐαγγελίοις δείκνυ) ὀλίγα μείζονα πολλῶν.

5 Ἀνέβη ὁ Θεὸς ὁ ἀλαλαγμῷ. Οὐκ εἶπεν, ἀνεβιβάσθη, ἀλλ' ἀνέβη, δείκνυσι ὅτι ὁχ ἑτέρου τινὸς χειραγωγήσαντος ἀνέβη, ἀλλ' αὐτὸς ταύτην ὁδοῦσαν τὴν ὁδόν. ὁ μὲν γὰρ
β. Βασ. ἐν. Ἠλίας οὐδὲ τοσαύτην ἐλθὼν ὅσην ὁ Χριστὸς, ὑφ' ἑτέρας ἤγετο δυνάμεως (ὁ γὰρ ἦν ἀνθρωπίνης φύσεως δυνάσθαι ξένην ὁδοῦσαν ὁδὸν) ὁ ὁ μονογενὴς ἀνέβη οἰκείᾳ ἐξουσίᾳ.
Πεξ. α. ι. ἐξουσίᾳ δὴ τοῦτο ὁ Δαυὶδ ὕπως ἔλεγε· Καὶ ἦσαν ἀπειλοῦντες, πορευομένῳ αὐτῷ, εἰς τὴν ὑρεινόν. οὐκ εἶπεν, ἀναλαμβανομένῳ αὐτῷ, οὐδὲ βαστάζομένῳ. πορεία γὰρ αὐτῷ ἰδία ὁ νομισθεὶς ὦ. εἰ" ὁ τοῦ σταυροῦ ὅτι τῶν ὑδάτων ἐφέρετο, παθητὸν ἐπὶ καὶ βαρὺ χῳ
προσειλημμένος σῶμα, τί θαυμαστὸν, εἰ ὁ μὴ ὁ ἀφθαρτον αὐτὸ λαβοῦν, τὴν ἀέρα ἔτεμνε; ποῦ) ὁ ἀναλαμβάνῃ; τίς ἠλάλαξεν, ὅτι ἀνέβη; καίτοι σιγῇ τοῦτο ἐγίνετο, ὁ ἔδειξε πρόσωπον μόνον. ὁρᾷς ὅτι ὁχ ἁπλῶς δεῖ τὰ λέξεις ἐκλαμβάνειν, ἀλλ' εἰδέναι ὃ ἑκάστῳ σημαινόμενον. ὅπερ γὰρ ὁ ἀναπαύσεως ὁ ψαλμοῦ ἔλεγον, ὅτι ἕτερόν τι ὁ ἀναπαύσεως δηλοῖ, τὸν νίκην, τὸ ἔμπαλιν· ὁ τοίνυν ἐνταῦθά φησιν, ὁ ἀναβαίνω, τοῦτ' ἔστι, ὅτι ὁ νίκην ἀνέβη, προσλαμβανόμενος θανάτου, κάτω ῥίψας τὴν ἁμαρτίαν, τοὺς δαίμονας ἐκπωσάμενος, τὴν πλάνην ἐκβαλών, πάντα μεταβαλὼν πρὸς τὸ βέλτιον, πρὸς τὴν ἀρχαίαν παιδείαν, μᾶλλον δὲ πρὸς πολλῷ βελτίονα τὴν φύσιν ἀναγαγὼν τὴν ἡμετέραν. οὐδεὶς γὰρ αὐτῷ προσλημομένῳ ἀντέστη· ὁχ ἁμαρτίας τυραννὶς, ὁ θανάτου δύναμις, ὁ" καταρῶν ἰσχὺς, ὁ φθορᾶς, ὁ κακίας ὑπόστασις, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν· ἀλ- χ. κακίας
λὰ πάντα ταῦτα ὥσπερ ἀράχνιον διαῤῥήξας, καὶ δαιμόνων φάλαγγας, καὶ διαβόλου νῦν ἐσ, καὶ ἅπαντα ταῦτα διαλύσας, ἁπλῶς κατορθώσας ἅπερ ἐβούλετο. διὸ καὶ ὁ Παῦ-
Κολ. β. ιε. λος αὐτὸ ἔμπαλιν διηυθύμησεν ἔλεγεν· Ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, " ἐδειγμάτισεν ἐν παῤῥησίᾳ, θριαμβεύσας αὐτὰς ἐν αὐτῷ. καὶ πάλιν, διαλείπας ὁ καὶ χ. πολλὰ
ἡμῶν χειρόγραφον, ὁ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ" ἦρκεν ἐκ τοῦ μέσου, προσηλώ- μέσου χ. ἡμ.
σας αὐτὸ τῷ σταυρῷ.

Κύριος ἐν φωνῇ σάλπιγγος. Πάλιν ὁ αὖθις δηλοῖ, τουτέστιν, ἐν νίκῃ λαμπρᾷ. ἐνταῦθα) καὶ ἕτερόν τι νοητὸν, ὁ προφυὲς, ὁ σαφὲς, ὁ διωλυγμὸν. κἀτοιγε τότε

τότε σαφεῖς ἔγνω τὰ τότε γενόμενα· ἀλλ' ὕστερον, ὡς σάλπιγξ ἦχον ἐξεδέξατο. σκῆνος γὰρ ὁ λάρυγξ νομιζόμενον τότε, σαφεῖς ἔχειν τὴν οἰκουμένην τὴν οἰκουμένην ἠνάγκασεν· ἀλλ' ὕστερον αὖθις ἐξεκάλυψε τὴν τοῦ γράμματος ἡ φύσις, ὡς σάλπιγγος ἠχούσης, μᾶλλον ἢ κατὰ πολλῷ πλέον [σαφηνέστερον ἐνομίσθη.] ὁ γὰρ δὴ ὕστερον σάλπιγξ ἠχοῦσα ἀπάντων αὖ σκάλεσεν ὅτι τὴν θεὸν σκείνων, ὡς μὴ τῶν τοῦ γράμματος φωνὴ τὴν δύναμιν ἔδειξε, βεβαιοῦσα ἁπάσης· μᾶλλον καταδηλοῦν τὸ τοῦ γράμματος ποιήσασα. οὐδὲ γὰρ αὖ βεβαιοῖ ὕστερον τὴν οἰκουμένην σκάλεσεν, ὡς ἡ τῶν τοῦ γραμμάτων ὑπόδειξις τότε τότε μὲν τῶν τότε ἐσομένους. ἡμῖν γὰρ βεβαιοῖ τοῖς παροῦσιν ὅτι καταδηλοῖ· αὕτη δ', πάσαις φωναῖς σάλπιγγος λαμπροτέρα, καὶ βεβαιοῖ σαφέστερον ὑποδείκνυται τὸ γενόμενον. οὐκ αὖ δέ τις ἀμφίβολος σάλπιγγας τὰ σώματα τῶν ἀποστόλων εἶπεν, ἀλλὰ χρυσᾶς τιμιωτέρας, καὶ λίθων πολυτελεστέρας. ἀλλὰ τί οὖν οὐκ εἶπε, σάλπιγγος, ἀλλ' ἐν φωνῇ σάλπιγγος; τὸ ὁμόψυχον αὐτῶν δηλῶν· καθάπερ καὶ ὁ Παῦλος λέγει, Εἴτε οὖν ἐγώ, εἴτε σκεῖνοι, οὕτω κηρύσσομεν. καὶ πάλιν, Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία. ἐσάλπιζον δέ, οὐκ εἰς πόλεμον καλοῦντες, ἀλλὰ τὰ νικητήρια διαγελιζόμενοι. καθάπερ γὰρ ὅτι τῶν στρατοπέδων, ὅταν εἰς πόλεμον εἰσίωσι μετὰ τῶν σημείων, προσημαίνουσι αἱ σάλπιγγες διεγειρώσαι σοὺς πρόσωπα, ἀλλὰ τῇ ἀκοῇ· ὅτε καὶ τότε ἐγίνετο, τῶν ἀποστόλων εἰσιόντων εἰς ἑκάστην πόλιν, ἦχοι αἱ σάλπιγγες, καὶ προὸς τὴν ἀκρόασιν ἅπαντες ἐξεχέοντο.

Matθ κδ. λδ. Ρω. ι. ιη. Κολ. α. ε. a. Κορ. ιε. ια. Πραξ. δ. λβ.

6 Ψάλατε τῷ Θεῷ ἡμῶν, ψάλατε. ψάλατε τῷ βασιλεῖ ἡμῶν, ψάλατε.

7 Ὅτι βασιλεὺς πάσης τῆς γῆς ὁ Θεός, ψάλατε συνετῶς. ἐβασίλευσεν ὁ Θεὸς ὅτι τὰ ἔθνη. Διηγησάμενος τὸ μέγεθος τῆς κατορθώματος, καλεῖ τὴν οἰκουμένην ὅτι τὴν εὐφημίαν μὴ πολλῆς τῆς ασυνέσεως. διὸ καὶ διπλασιασμῷ χέχρηται. καὶ γὰρ οὐχ ἁπλῶς καλεῖ ψάλλειν, ἀλλὰ μὴ πολλῆς τῆς συνέσεως. τί ἐστι, ψάλατε συνετῶς; καταμαθόντες, φησί, τὰ γενόμενα, ἐννοήσαντες τὸ μέγεθος τῶν κατορθωμάτων. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καὶ ἕτερόν τι αἰνίττεσθαι διὰ τοῦ εἰπεῖν, συνετῶς· τὸ μὴ φωνῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔργοις ψάλλειν, τὸ μὴ γλώττῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ βίῳ. ἐβασίλευσεν ὁ Θεὸς ὅτι τὰ ἔθνη. Ἄλλος, Ἐπάνω τῶν ἐθνῶν. Καὶ ποίαν βασιλείαν ἐνταῦθά φησιν; οὐκ ἐκείνην τὴν τῶν ⓦ τῆς δημιουργίας λέγει, ἀλλὰ ταύτην τὴν τῆς οἰκειώσεως. ἐβασίλευσε μὲν γὰρ καὶ προὸ τούτου πάντων, ἅτε δημιουργὸς καὶ ποιητὴς ὤν· νυνὶ δὲ καὶ ἐκόντων, καὶ χαίρειν εἰδότων· ὅθεν μεγίστης εὐφημίας ἄξιον, καὶ πολλοῦ τοῦ θαύματος· ὅτι ὁ προὸ τούτου ὑβριζόμενος ὑπὸ Ἰουδαίων, τοσαύτην προσκύνησιν ἐπεδείξατο τὴν μεταβολήν, ὡς πάντα χορὸν τῆς οἰκουμένης ἀδελφῶν, καὶ ⓓ μήτε προφήτας ἀναγνόντας, μήτε νόμον συντεθραμμένους, ἀλλὰ καὶ θηριώδεις ⓦ ἐσπον ὄντες, ἀθρόον μετεβάλλοντο, καὶ πάντα ἐκβαλόντες τὰ τῆς πλάνης, ὑπετάγησαν, καὶ δύο, καὶ τρία, καὶ τέτταρα ἔθνη, καὶ δέκα, ἀλλὰ τὰ πάντα χορὸν τῆς οἰκουμένης οἰκειωθέντα.

Ὁ Θεὸς καθῆται ὅτι ἁγίου αὐτοῦ. Τί ἐστι, καθῆται ὅτι ἁγίου; βασιλεύει, φησί, κρατεῖ. καὶ καλῶς εἶπεν, ἁγίου. ὁ γὰρ δὴ βασιλεύει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἁγίως βασιλεύει. τί ἐστιν, ἁγίως βασιλεύει; καθαρῶς. δύσθεοι μὲν γὰρ ὅτι τὴν ἀρχὴν ἐρχόμενοι ταύτην, αὐτῇ τῇ δυνάμει τοὺς ἀδικίαν κέχρωνται· ἐκείνη δὲ ἀνέπαφος ἡ ἀρχὴ πάντος τοιούτου, καθαρὰ καὶ ἁγία. οὐδὲ γὰρ ἀπάτη, οὐδὲ ἄλλο τι τῶν τοιούτων ὃ δικαίου ἐκεῖνο διαφθείρει καὶ ἀδικεῖται· ἀλλ' ἔστι καθαρὸν, εἰλικρινὲς, πάσης ἐπέκεινα καθαρότητος ἀπαραπλησίου, διαλάμπον ἀφάτῳ τῇ δόξῃ.

8 Ἀρ-

8 Ἄρχοντες λαῶν συνήχθησαν μετὰ τοῦ Θεοῦ Ἀβραάμ, ὅτι τοῦ Θεοῦ ⓐ κραταιοὶ τῆς γῆς σφόδρα ἐπήρθησαν. Ἐνταῦθα δείκνυσι τῷ ὑπίτασιν τὴν διαγελίαν, ὅτι οὐκ ἰδιωτῶν ἥψατο μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ὁ "δόγμα ἐχόντων, καὶ τῶν ὑπὲρ τὸ θεῖον κεχημμένων τοῦ βασιλικοῦ. Εἶτα δείκνυς [αὐτὸν ὄντα] κτηνῶν καὶ παλαιᾶς εἶναι Θεόν, φησι, μετὰ τοῦ Θεοῦ Ἀβραάμ, διὰ τί, αὐτὸς οὗτος ὁ καὶ τῶν προπατόρων Θεός, ὁ καὶ ⓦ νόμον ἐκείνοις δεδωκώς. διὸ καὶ Ἱερεμίας ἔλεγε· Διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην καινήν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην, ἣν διεθέμην τοῖς πατράσιν ὑμῶν ἐν ἡμέρᾳ ὑπιλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου· δείκνυς ὅτι καὶ κτηνῶν καὶ παλαιᾶς ἐστὶ καὶ ὁ αὐτὸς ὢν νομοθέτης. ⓒ ὁ Βαρούχ πάλιν ἔλεγεν· Οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν· οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ιακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, καὶ Ισραὴλ ᾧ ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ· μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστράφη." δηλονότι ὁ ⓦ νόμον δεδωκὼς αὐτός ἐστιν ὁ ἐφορωθείς, καὶ ὁ ἐφορωθεὶς αὐτὸς ⓒ ⓦ νόμον δέδωκε. τοῦτο καὶ ὁ προφήτης λέγει· συνήχθησαν μετὰ τοῦ Θεοῦ Ἀβραάμ. ὁ γὰρ Ἑβραῖος αὐτὶ τοῦ, μετὰ Θεοῦ, ἐμὶ ελωὶ Ἀβραάμ. ⓒ πῶς τοῦτο γέγονεν; ὅτι τοῦ Θεοῦ ⓐ κραταιοὶ τῆς γῆς σφόδρα ἐπήρθησαν. Ἆρα γὰρ ⓐ κραταιοὶ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' οὐ ⓐ ἀπόστολοι; ⓐ πιστοὶ πρῶτοι; ὅπου γὰρ τοσοῦτον ἐλάμψεν ἡ δύναμις αὐτῶν, ἐκρατοῦντο ἀπρωμένων. καὶ καλῶς αὐτοὺς ἐκάλεσε. πῶς γὰρ οὐ κραταιοί, ⓐ τοὺς ἅπασαν τὴν οἰκουμένην καταξαλώσαντες, τοὺς δαίμονας, τοὺς δράκοντας, τοὺς δήμους, τοὺς πόλεις, τοὺς ἔθνη, τοὺς τυράννους, τοὺς ὑμφείας, τοὺς χολάσεις, τοὺς πήγανα, τοὺς καμίνους, τοὺς συνήθεμα, τοὺς φύσεως τυραννίδα, * ⓒ πρῶτα καθελόντες, καὶ ὑψηλότεροι πρώτων γνώμενοι, ⓒ μηδενὶ χειρωθέντες; πῶς οὐ κραταιοί, ⓒ μετὰ τελευτὴν τοσαύτην ὑπιδεικνύμενοι τὴν ἰσχύν; πῶς οὐ κραταιοί, ὧν τὰ ῥήματα ἀδάμαντος ἐστὶ στερρότερα, καὶ σφόδρα αὐτὰ χρόνος οὐκ ἔλεξεν, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑκάστην ὑπιδίδωσι τὴν ἡμέραν, τὸ εὐαγγελικὸν κηρύγματος πρῶτα καὶ πρωταγωνιστοῦντες εἰς τὰ τῆς οἰκουμένης πληρώματα; ὥστε δὴ τούτων ἀπρωμένων εὐαρεστήσωμεν τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλμ. μζ'. ΩΔΗ ΨΑΛΜΟΥ ΤΟΙΣ ΥΙΟΙΣ ΚΟΡΕ.

1 Μέγας Κύριος, καὶ αἰνετὸς σφόδρα ἐν πόλει τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἐν ὄρει ἁγίῳ αὐτοῦ. 2 "Εὖ ῥίζῃ ἀγαλλιάματι πάσης τῆς γῆς. Ἔπεσε, Καλῷ βλαστήματι, χάρματι πάσης τῆς γῆς. Ἄλλος, Ἀπ' ἀρχῆς ἀφωρισμένῳ ἀγαλλίσματι πάσης τῆς γῆς.

Καὶ ἐνταῦθα ἀπαλλαγὴν πολέμων καὶ μάχης ἐλπιζούσης δηλοῖ. ὅπου γὰρ ἐπῆλθον ἀπὸ τῆς Βαβυλωνίων, καὶ τῆς μαχέσασθαι ἀπαλλαγέντες αἰχμαλωσίας τὴν πατρῴαν ἀπέλαβον γῆν, καὶ πολλοὶ διέφυγον πολέμους, συνήθεμα ὄντων τῶν πρώτων τῶν ἀγαθῶν, τούτους ἄδουσι σὺν ὕμνοις, καὶ φασὶ μέγας Κύριος, καὶ αἰνετὸς σφόδρα. τὸ μὲν, μέγας, λέγουσι, τὸ δὲ πόσον, οὐκ ἔτι. συνήθεμα γὰρ τοῦτο ὑπίσχνται. διὸ καὶ ἐπήγαγε, καὶ αἰνετὸς σφόδρα. τῆς γὰρ μεγαλωσύνης αὐτοῦ οὐκ ἔστι πέρας. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι. δοξάζειν αὐτὸν δεῖ καὶ αἰνεῖν μόνον, καὶ τοῦτο μὴ συμβολῆς ἀπάσης· αἰνεῖν δὲ αὐτὸν, καὶ ἅπερ τὸ μέγεθος τῆς οὐσίας τὸ ἀπειρον τοῦτο καὶ ἀκαταπάλητον, καὶ διὰ τὴν συμβολὴν τῶν ἐργασιῶν τῶν εἰς ἡμᾶς.

καὶ

καὶ γὰρ ἐβουλήθη, καὶ ἴσχυσεν ἅπερ ἐβουλήθη. ἐν πόλει τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἐν ὄρει ἁγίῳ αὐτοῦ. τί λέγεις; ἐκεῖ συγκλείεις αὐτοῦ τὸν αἶνον, τοῦ μεγάλου, τὸν ἀνέτου, ἐν τῇ πόλει, καὶ ἐν τῷ ὄρει; οὐ τοῦτο λέγω, φησὶν, ἀλλ' ὅτι ἡμεῖς παρὰ τῶν ἄλλων τοῦτον ἐπέγνωμεν. ἢ οὐκοῦν τοῦτο οὕτω εἶπε, ὅτι, ἐν πόλει τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἢ θέλων δηλῶσαι, ὅτι διὰ τῶν εἰς αὐτὸν γενομένων θαυμάτων ἐδείχθη αὐτοῦ ἡ μεγαλωσύνη καὶ ἡ δόξα· ὅτι οὐκ αἰχμαλώτους, οὐκ ἀπερριμμένους, οὐκ ἀνταφεγκότας, τοὺς καθαρῶς ἐν ταύτῃ τῇ πολεμίᾳ κατεχομένους γῇ, τούτους ἀθρόον ὥσπερ σκηνὴν παρεσκεύασεν, ὡς τῶν κεκτημένων εὐσεβεστέραν, καὶ ἐπεμελήθη, καὶ τοὺς τῶν προτέρων ἀνημερεύθη ἐπανάγειν, καὶ ὃ παλαιὸν τῆς πατρίδος ἀποδοῦναι σχῆμα. δείκνυσι μὲν γὰρ αὐτὸν, φησὶ, καὶ ὁ μέγεθος τῶν κτισμάτων τῶν ὁρωμένων· ἀλλ' ὅτι ἡ πλείους αἰσθητοτέρους διέκειντο τὸ παλαιὸν, εὐσεβῶς καὶ τὴν ἀπὸ τῶν πολεμίων καὶ τὴν ἀπὸ τῆς νίκης γνῶσιν, τὰ εὐδόξα ταῦτα ἐπαινεῖ Ἰωσεχίας· ἰσχὺς, καὶ τὸ ὅτι ὃ βέλτιον μεταβολὴν ἐργαζόμενος, καὶ πρὸς ἐλπίδα καὶ εὐσεβεστέραν ἅπασαν τὰ ἴδια θαυματουργῶν. πόλιν δὲ αὐτοῦ καλεῖ [ταύτην,] καὶ τὰς ἄλλας ἀποστερῶν αὐτοῦ τῆς εὐνοίας, ἀλλὰ δείκνυς τούτους πλέον ἢ τῶν ἄλλων ἐχόντας τὴν τῆς γνώσεως λῆξιν. ἐκεῖναι μὲν γὰρ τὴν τῆς δημιουργίας μόνον λῆξιν αὐτοῦ ἂν λέγοιντο· αὕτη δὲ, καὶ τὴν τῆς οἰκειώσεως, καὶ ὅτι τὰ θαύματα γίνεσθαι. ὅτι μὲν οὖν ἡ πόλις ἐλέγετο τοῦ Θεοῦ· νυνὶ δὲ πρώτης ἡμεῖς τοῦ Θεοῦ λεγόμεθα. Οἱ γὰρ τοῦ Χριστοῦ, φησὶ, τὰς σάρκας ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ τὴν ἐπιθυμίας. εἶδες ἀρετῆς ὑπέρασπον. ὅτι τοῦτο καὶ ὄρος ἐλέγετο τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐκεῖ ὁ Θεὸς ἐθεραπεύετο. θυσίαζω ἀγαλλιάματι πάσης τῆς γῆς. πολλὴ ἡ ἀσάφεια τοῦ ῥητοῦ· δεῖ προσέχειν δεῖ. τῷ μὲν γὰρ ἁπλῶς ἀναγινώσκοντι πολλὴν τὴν ἀπορίαν ἐμποιεῖ· ὁ δὲ μετ' ἀκριβείας αὐτὰ ὀπτικῶν, ὕψιστα τὴν ἀκολουθίαν καὶ τὴν συσκευὴν ἀκριβῶς τῶν νοημάτων. ὁ γὰρ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι. μέγας Κύριος ἐν πόλει τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἐν ὄρει ἁγίῳ αὐτοῦ, εὐαζόμενος, τουτέστι, καλῶς ῥιζούμενος, καλῶς πηγνύς, καλῶς βεβαιούμενος αὐτὴν ἐν χαρᾷ καὶ εὐφροσύνῃ πάσης τῆς οἰκουμένης. τοῦτο καὶ ἄλλος αἰνιττόμενος, ἀφωρισμένῳ ἀγαλλίσματι πάσης τῆς γῆς, εἶπεν. ἀγαλλίσμα γὰρ αὐτὴν πάσης τῆς οἰκουμένης καὶ εὐφροσύνην ἐποίησεν. ἐκεῖθεν γὰρ ἡ πηγὴ τῆς εὐσεβείας, καὶ τῆς θεογνωσίας αἱ ῥίζαι καὶ αἱ ἀρχαί. τοιαύτην τοίνυν αὐτὴν οὖσαν ἐρρίζωσε, καὶ καλῶς ἔπηξεν, ὅπου κόσμῳ τῆς οἰκουμένης, ὅπου ἀγαλλιάματι, ὅπου χαρᾷ πάσης τῆς γῆς. ὃ γὰρ διδασκαλεῖον τῆς γῆς, τὰ Ἱεροσόλυμα τότε ἦν. ἐν ᾧ βουλόμενοι χαρᾶς ἀπολαύειν καὶ καλλωπίζεσθαι καὶ κοσμεῖσθαι, ἐντεῦθεν τὰ δέοντα ἐμάθανον. [καὶ οὐκ εἶπε ῥίζωσιν] διὰ καὶ τοῦτο δηλοῖ, ὃ ῥιζοῦν εἶπεν, ἀλλ' εὐαζόμενον. εἰ βούλει αὐτὸ καὶ τὴν ἀναγωγὴν λαβεῖν, ὅλη τῶν πραγμάτων τὴν ἀλήθειαν. ἐντεῦθεν γὰρ τὸ ἀγαλλίαμα πᾶσι τῆς οἰκουμένης γέγονεν, ἐντεῦθεν ἡ εὐφροσύνη καὶ ἡ χαρά, ἐντεῦθεν αἱ πηγαὶ τῆς φιλοσοφίας, ἔνθα Χριστὸς ἐσταυρώθη, ὅθεν οἱ ἀπόστολοι ἐξώρμησαν. Ἐκ γὰρ Σιὼν ἐξελεύσεται νόμος, φησὶ, καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἰερουσαλήμ. καὶ ῥίζας ὡς ἀθανάτους ἡ χαρὰ αὕτη ἔχει. Ησ. β. γ. καὶ Μιχ. δ. β.

Ὄρη Σιὼν τὰ πλευρὰ τοῦ Βορρᾶ. Ἄλλος, Ὄρη Σιὼν ἡ μηροὶ τοῦ Βορρᾶ. Ὁ μὲν Ἑβραῖος, Ἀρ Σιὼν ἱερεῖ σαφῶν. Τίνος ἕνεκεν τοῦ Βορρᾶ μνημονεύει νῦν, καὶ τοῦ τόπου τοῦ θέσιν ἡμῖν ὑπογράφει; ὅτι ἐντεῦθεν Ἰωσεχίας ὁ πόλεμος αὐτοῖς αἰρετίζετο, τῶν βαρβάρων ὑπιόντων· ἐν Ἰωσεχίας ἡ προφῆται τοῦτο λέγουσι, ϖ ἀπὸ Βορρᾶ καλοῦντες· καὶ λέβητα ἐκεῖθεν κεκαυμένον ὑπογράφουσιν. ὅταν γὰρ ἡ Περσῶν χώρα κεῖται πρὸς τὴν Ἰουδαίαν. θαυμάζων τὸ γεγυμνωμένον, τοῦτο ἐπῆγαγε, δηλῶν, ὅτι ταύτην τὴν Ἰωσεχίας ἐκεῖθεν ἀνοχλουμένην ἀχείρωτον ἐποίησας. ὥσπερ γὰρ αὖ ἐάν τις Ιερεμ. α. γ.

λέγοι

λέγει τὸ σώματος, ὅτι τὸ μέρος σκῆνος τὸ ἀσθενὲς ἰσχυρότερον εἰργάσω· τοῦτο δὲ καὶ αὐτὸς σὺν αὐτῷ ἀγίπετα, λέγων· ὅλη ὅλη οἰμωγὴ καὶ δάκρυα, ὅταν ἐπάθεσις τῷ συμφορῶν, ταῦτα ἡδονῆς τὰ μέρη ἐμπέπλησται, ταῦτα εὐθυμίας· ὅταν ἀπειλαὶ, καὶ φόβοι, καὶ κίνδυνοι, σύντεθλαν χαρὰ καὶ εὐφροσύνη. καὶ οὐδὲ σκῆνος λοιπὸν δέδοικε τὸ μέρος τῆς κλίσεως τὸ βορειότερον, οὐδὲ κάμνει, οὐδὲ ὑφορᾶται, ἀλλὰ πάντες σὺν εὐφροσύνῃ, καὶ σὺν ῥιζώσαντος αὐτῷ σὺν ἡδονῇ. Ἡ πόλις τοῦ βασιλέως τοῦ μεγάλου. 3 Ὁ Θεὸς σὺν ταῖς βάρεσιν αὐτῆς γινώσκεται, ὅταν ἀντιλαμβάνηται αὐτῆς. Ἄλλος, Ἐγνώσθη. Ἄλλος, Ὁ Θεὸς σὺν τοῖς βασιλείοις αὐτῆς γνωσθήσεται εἰς ὀχύρωμα. Ἄλλος, Ὁ Θεὸς σὺν τοῖς βάρεσιν αὐτῆς ἐγνώσθη εἰς τὸ ἐξελέσθαι αὐτόν. Ἀναχηρύττει αὐτῆς τὸ ἀξίωμα, τὴν εὐφημίαν, καὶ σέφανον, λέγων, ἡ πόλις τοῦ βασιλέως τοῦ μεγάλου. Εἶτα δεικνὺς πῶς ἐστὶ πόλις τοῦ βασιλέως τοῦ μεγάλου, τὸ, σὺν τοῖς βάρεσιν αὐτῆς γινώσκεται, ἐπήγαγε, τὴν πολλὴν προθυμίαν, ἐμφαίνων, καὶ ὅτι οὐκ ἐπὶ μιᾶς καὶ δύο σώζει, οὐχ ὁλοκλήρου μόνον αὐτῆς κηδόμενος, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑκάστην οἰκίαν ὑπιδεικνύμενος αὐτοῦ τὴν προθυμίαν. ἡμῖν μὲν γὰρ καὶ χωρὶς τούτου γνώριμος, τοῖς δὲ ἐχθροῖς καὶ σύντριμμα αὐτοῦ τὴν ἰσχὺν ἔδειξε. καὶ γὰρ ὅτι τὸ ἔθνος ἀθρόον βαρβάρων ἐπέλθον, καὶ πᾶσαν αὐτὴν καθάπερ σὺν σαγήνῃ κυκλώσαντες, ἀπῆλθον τὸ πλέον αὐτῶν καταλιπόντες νεκρούς· καὶ ἕτεροι δὲ πολλοὶ πολλάκις εἰς αὐτὴν εἰσελθόντες, αἰχμαλώτους ἀνεχώρησαν. ταῦτα δὲ πάντα τῇ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ κατορθώθη, φησὶν, ὁ καὶ λαμπρὸν αὐτὴν ἐποίησεν. ὃ * τῷ λαμπρὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ὅτι λαμπρὸν ἠνέσθαι, μεγάλην γέγονεν. 4 Ὅτι ἰδοὺ οἱ βασιλῆς τῆς γῆς συνήχθησαν, διῆλθοσαν ὅτι τὸ αὐτό. Ἄλλος, Ἰδοὺ γὰρ οἱ βασιλῆς συνεπάξησαν.

5 Αὐτοὶ ἰδόντες οὕτως ἐθαύμασαν, ἐταράχθησαν, ἐσαλεύθησαν, τρόμος ἐπελάβετο αὐτῶν. 6 Ἐκεῖ ὠδῖνες ὡς τικτούσης· σὺν πνεύματι βιαίῳ (Ἄλλος, Καύσωνος. Ἄλλος, Διὰ ἀνέμου βιαίου) συντρίψεις πλοῖα Θαρσεῖς.

Ἄλλος, Κατεάξεις. Ὁ δὲ Ἑβραῖος, Θεασαβέρ. Ἐνταῦθα πόλεμον δηλοῦσι, πόλεμον χαλεπὸν, καὶ συγκεκροτημένον πάντοθεν, καὶ νίκῃ λαμπρυνόμενον. ὅτι γὰρ εἶπεν, ὅτι ἀντιλαμβάνεται αὐτῆς, καὶ πολλὴν ὑπιδείκνυται προθυμίαν, δείκνυσι λοιπὸν καὶ πῶς ἀντελαμβάνετο. μυρίων γὰρ ἐθνῶν ἐπελθόντων (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ πλῆθος τῶν βασιλέων δηλοῖ) καὶ οὐχ ἁπλῶς ἐπελθόντων, ἀλλὰ καὶ συγκεκροτημένων καὶ συντεταγμένων, τοιαῦτα γέγονε προσφέρματα, ὡς αὐτὸν θαυμαστὰς γνωμένους τῆς προδοσίας αὐτῶν ἀπελθεῖν. ὅτε γὰρ ὁ πόλεμος ἐξέπεσεν, ὡς ναρκὴν καὶ φείκην αὐτὸν ἐμπλησθέντας ἀναχωρεῖν· καὶ μὴ πολλῆς τῆς ἀγωνίας ἀπεπήδων, οἱ πολλοὶ αὐτὸν ὀλίγοις δύσαντες, οἱ συντεταγμένοι αὐτὸν διηρημένοις· καὶ ὠδῖνας γυναικὸς αὐτοῖς ἐπῆλθεν ἀμείνον διέκειτο. ὅθεν δῆλον ὡς ὑπὸ τῆς ἀκαθλήτου καὶ ἀθεράπευτου ὁ πόλεμος κατορθοῦτο, ἀλλὰ Θεὸς ὢν ὁ τῶν μάχων στρατηγῶν, ὁ καὶ τὰ φρονήματα αὐτῶν ὑπὸ μόνον καταβάλλων, δηλαδὴ καὶ τῶν ὀξυτέρων αὐτῶν κατασείων, καὶ ὠδῖνας αὐτοῖς ἐπιθεὶς, καὶ ἄῤῥητον φόβον τινὰ αὐτοῖς ἐργαζόμενος. καὶ τοῦτον γέγονεν, οἷον δὴ εἰ σάλου πολλοῦ ναυτικοῦ συνελθόντος, πνεῦμα ἐμπεσὸν χαλεπὸν συντρίψε πάντα τὰ πλοῖα, καὶ καταδύσειε τοὺς τειρῆρεις, καὶ πολλῶν ἀθρόον ἐμβάλοι τῷ ταφρικῷ. σὺν τοῦτο γάρ μοι δοκεῖ τοῦ ὑποδείγματος τοῦτο τὸ, τὸ εὐκλεὲς τῆς νίκης δοκεῖν δηλοῦν, καὶ τῆς ταφρικῆς τῶν ὑποβολῶν. * καὶ γὰρ ναυτικῷ χρησάμενοι σόλῳ καὶ ὕστοι, καὶ προδιδομένοις σὺν μαχεσῶς ὅλως ἐκ ἀμοτείας χάριν, ὥσπερ ὑπὸ πνεύματι βιαίῳ τῇ ὀργῇ τοῦ Θεοῦ πάντες ἀπώλοντο. Ἐδῶ καὶ τόποι δηλοῖ ὅταν ἦλθον, ἐπήγαγε, τὸ, Θαρσεῖς· ὅτε γὰρ καὶ ὁ Ἑβραῖος ἐδήλωσε διὰ τῆς λέξεως, ὑπὸ καὶ προεθήκαμεν ὑμῖν χάριν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ῥητοῦ. ἢ τοῦτο τοίνυν ἐστὶν εἰπεῖν,

πτειν, ἡ ὀχφνο, ὃ ἐμπεφθεν εἶπον· ὅτι ὥσπερ τὰ πλοῖα θαρσεῖς ἄνεμος χαλεπὸς ἐμπεσὼν ζωέτειψε πολλάκις· ὕτω δὴ τὰ πλήθη ὀχφνα ζωεπάρξειν ὁ Θεός.

7 Καθαπὲρ ἠκούσαμεν, ὅτω ϗ Ἐίδομεν ἐν πόλει Κυρίυ τῶν δυνάμεων, ἐν πόλει τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.

5 Εἶδες πῶς πεφυότερον ὀξητεῖται ὁ ῎Ω ῥιζῶν. ὁ γὰρ εἶπεν, ὦ ῥιζώσας, ἀλλ' ὦ ῥιζωθὶς τυτέσι, διϖεκῶς ϖεφυομένοις, διϖεκῶς κηδόμενος, διϖεκῶς τειχίζων. Εἰπὼν γὰρ τὰ συμβάντα τότε, ὅτι τὰ παλαιὰ ἀνάτει διηγήματα τ῎ λόγυ, δεικνὺς ὅτι ζωῦτα ἐκείνων συγγενῆ. ἃ γὰρ ἠκούσαμεν, φησιν, ὅτι τῶν ῥημάτων, ζωῦτα ὅτι τῶν ἔργων ἐωεφάκαμεν, ζὰς νίκας, τὰ ζύσπαμα τῦ Θεοῦ, τὴν κηδεμονίδν, τὰ ϖεφιδόξα θαύματα. ὁ γὰρ διέ-
10 λιπεν ὁ Θεὸς ἀεὶ ζωῦτα ἐργαζόμενος· ὥστε αὐτὸ ὅτι καὶ κινδυνων ἀπαλλάττειν, καὶ ϖεὸς θεογνωσίδν χειραγωγεῖν. ϗ καλῶς ὁ ϖεφήτης ἐμνημόνευσε τῶν ϖερὶ πολλοῦ τῦ χρόνυ ἡμομένων. ἔδει γὰρ ϗ ἀπὸ τῶν παλαιῶν διηγημάτων, ϗ ἀπὸ τῶν νεαρῶν παιδδύεσθαι ἔργων, ὥστε ζὸν παχυτέρεις αὐτῶν ἀπὸ τῶν γεομένων καὶ ζοῖς ἤδη γεγλυμμένοις πιστεύειν, ϗ διπλοῦν καρπῦσθαι ὃ κέρδος, ϗ τὴν ἀχθὶν αὐζῆς ἀντὶ ὄφεως γένεσθαι.
15 8 Ὁ Θεὸς ἐθεμελίωσεν αὐτὴν εἰς ϖ αἰῶνα. ῞ϖ ελάβομεν, ὁ Θεὸς, τὸ ἔλεός συ ἐν μέσῳ τῦ λαοῦ συ. Ετερος, Εἰκάσαμεν, ὁ Θεὸς, τὸ ἔλεός συ ἐν μέσῳ τῦ λαῦ συ. Ετερός φησιν, Εἰκάσαμεν, ὁ Θεὸς, τὸ ἔλεός συ ἐν μέσῳ τ῎ ναῦ συ. Ὁ ϗ Ἑβραῖος, Ηχαλφχ, δεμμιωοῦ. 9 Κατὰ τὸ ὄνομά συ, ὁ Θεὸς, ὕτω καὶ ἡ αἴνεσίς συ ἐπὶ ζὰ πέρατα τῆς γῆς. Ἐπειδὴ εἶπεν, ἃ ἠκούσαμεν, ζῶτα ϗ Ἐίδομεν, λέγει καὶ
20 τί ἤκουσε ϗ ῥί Ἐίδεν. ῥί οὖν ἤκουσε ϗ Ἐίδε; ὅτι ἰσχυρότερον ϗ ἐξ ῥαγῆ ἡ τῦ Θεοῦ χάρις τὴν πόλιν ἐργάζεται. τοῦτο γὰρ αὐτῇ θεμέλιος, τοῦτο ἀχείρωτον αὐτὴν ποιῇ, σὺκ ἀνθεφπίν Συμμαχία ϗ βοήθεια, ϗχ ὅπλων ἰσχύς, σὺδὲ πύργοι ϗ τείχη, ἀλλά τί; ὁ Θεὸς αὐτὴν ζφαχεφτεῖ. τοῦτο γὰρ μάλιστα παιδδύεσθαι αὐζοὺς ἔδει, ϗ ϖεὸς τῦτο αὐζοὺς ὁ ϖεφήτης ἀνάγει διϖεκῶς. ῞ϖ ελάβομεν, ὁ Θεὸς, τὸ ἔλεός συ ἐν μέσῳ τοῦ
25 λαοῦ συ. ῥί ὅτιν, ῞ϖ ελάβομεν; ἠλπίσαμεν, ϖροσεδεχήσαμεν, ἐγνωμεν τὴν φιλανθεφπίδν τὴν σὴν. ὅπερ γὰρ εἶπεν, ἐθεμελίωσεν, ἐρρίζωσεν, ἐτείχισε, δεικνὺς ὅτι ἡ ἰσαυτῦ ϖρόνοια ὁ ϗ τὴν ἀξίδν τῶν ἀπολωυότων, ἀλλὰ ϗ τὴν ἀγαθότητα τῦ ϖοιοῦντος γίνεται, ϗ ἅμα θέλων ϖ τύφον αὐτῶν καταιῶλαι, ὕτως εἶπε, μονονϗχὶ τοῦτο λέγων· σοῦ τοῦ ἐλέους ὅτι ζωῦτα τὰ κατορθώματα, τῆς δόξης τῆς σῆς, τῆς ἀγαθωσύ-
30 νης τῆς σῆς. διὸ ϗ ἐπήγαγε· ϗ τὸ ὄνομά συ, ὁ Θεὸς, ὕτω ϗ ἡ αἴνεσίς συ ἐπὶ ζὰ πέρατα τῆς γῆς. ἡ αἴνεσίς συ, φησι, ζὰ κατορθώματα ὕτω μεγάλα ϖοιῇ ϗ θαυμαστά, ὕτως ὑψηλὰ καὶ ἔνδοξα. ὁ γὰρ ϗ τὸ μέγεθος τῶν ἐνεργετυμένων τ῎ κηδεμονίαν ἐπεδείκνυσο, σὺδὲ ϗ τὴν ἀξίδν, ἀλλὰ ϗ τὸ μέγεθος τὸ σόν. ἡ αἴνεσις ζοίνυν, τυτέστιν, ἡ εὐφημία ἡ ἀπὸ τῶν ἔργων, ζὰ κατορθώματα ἐποίησεν ἀξιάκουστα. ἐγένετο μὲν γὰρ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ
35 διὰ δὴ τὸ μέγεθος καὶ ϖ ὄγκον, αὐζὰς τῆς οἰκουμένης κατελάμβανε ζὰς ἐσχατιάς, ϗ ϖ ῥώμῃ ὄντες ϖόλεμα ἐμάθαινον. ζὰ γοῦν ἐν Αἰγύπτῳ γομένα, ἡ ἱεριχουντία πόρνη τῶν ϖρόντων ἀκριβέστερον ἤδει. πάλιν ζὰ ἐν Παλαιστίνῃ συμβάντα, ϗ ϖ τὴν Περσῶν χώραν οἰκεῖως τες ἀνεκήρυττον· ζὰ ἐν αὐτῇ τῇ Περσίδι πάλιν, ϖ ϖεὸς ζὰ πέρατα τῆς γῆς ὄντες ἐγίνωσκον. διὰ δὴ τῦτο ϗ ὁ βασιλεὺς διὰ γραμμάτων ἔπεμπε ϖόλεμον τῆς οἰκουμένης, ἀναχηρύτων ζὰ ἐν τῇ καμίνῳ. διὰ τῦτο δὲ εἶπεν, ϗ ἡ αἴνεσίς συ ἐπὶ ζὰ πέρατα τῆς γῆς, ἐπήγαγε· Δικαιοσύνης πλήρης ἡ δεξιά συ.

Ιωσ. β. ι.

Δαν. γ. λβ

Ὅταν γὰρ ἔθος αὐτῷ ποιῇ σιωεχῶς, ἀπὸ τῶν εἰς ἀνθεφπους γομένων ἀναβαίνειν ἐπὶ ζὰ ϖρόσω αὐτὸ τῇ φύσει, τῦτο δὲ ὅτι τῦ ϖρόντος ποιῇ· ϗχ ἵνα ἐπιγομένα ϗ

ἀπογινόμθα νοήσωμθ (μὴ γλύοιτο) ἀλλ' ὅπῳ ἀσθενὴς ὁ λόγος κ̀ ἡ δι' ἀθεφτίνη γλῶττα, δεῖ θεωρεπῆ ἵνα ἔννοιάν τις εἰσθέναι τοῦ λόγου. τὰ τοίνυν τοιαῦτα τῇ φύσει τοῦ Θεοῦ, ταῦτα λέγει, τὰ ζωογονοῦντα καὶ σώζοντα αὐτόν. τίνα οὖν ταῦτά ἐστι; δικαιοσύνη, φησί, πλήρης ἡ δεξιά σου. δείκνυσι γὰρ, ὅτι οὐ τῆς ἀξίας ἕνεκεν τῶν ἐργασαμένων τὰ ἀνόμθα, ἀλλὰ τῆς οἰκείας τῆς αὐτοῦ· ὅπῳ αὐτὴ αὐτοῦ ἡ οὐσία δικαιοσύνη χαίρει, φιλανθρωπίᾳ δὲ φαίνεται. τοῦτο ἔργον αὐτοῦ, τοῦτο ἔθος αὐτοῦ, κ̀ διὰ τοῦτο τοσαύτης ἀπέλαυον εὐεργεσίας. ὥσπερ γὰρ τοῦ πυρὸς τὸ θερμαίνειν, κ̀ τοῦ ἡλίου τὸ φωτίζειν· οὕτω δὴ κ̀ αὐτοῦ τὸ εὐεργετεῖν. οὐχ ὅτι ὀφείλει, ἀλλὰ κ̀ πολλῷ μᾶλλον. διὸ κ̀ οὕτως εἶπε, δικαιοσύνη πλήρης ἡ δεξιά σου, τὸ διαφυλάττον καὶ σωζον αὐτούς δηλῶν.

10 Εὐφράνθητω ὄρος Σιών, κ̀ ἀγαλλιάσθωσαν αἱ θυγατέρες τῆς Ιουδαίας ἕνεκεν τῶν κριμάτων σου, Κύριε. Ἄλλος, Διὰ κρίσεις σου. 11 Κυκλώσατε Σιών, κ̀ περιλάβετε αὐτήν. Ἄλλος, Καὶ περιέλθετε. Διηγήσασθε ἐν τοῖς πύργοις αὐτῆς. Ἕτερος, Ἀριθμήσατε τοὺς πύργους αὐτῆς. Ἄλλος, Ἐπαρέσατε. 12 Θέσθε τὰς καρδίας ὑμῶν εἰς τὴν δύναμιν αὐτῆς. Εἰς τὴν περίοδον, τὴν εὐπορείαν. Καὶ καταδιέλεσθε τὰς βάρεις αὐτῆς. Ἕτερος, Διαμετρήσατε τὰ βασίλεια αὐτῆς. Ὅπως ἂν διηγήσησθε εἰς γενεὰν ἑτέραν (Ἄλλος, Γενεᾶ μεταγενεστέρᾳ) 13 Ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Θεὸς ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, κ̀ εἰς Ⓦ αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· αὐτὸς ποιμανεῖ ἡμᾶς εἰς τοὺς αἰῶνας.

Τί δήποτε ταῦτα προσκελεύεται, περιέναι τὴν πόλιν, ἀριθμεῖν τοὺς πύργους, προσέχειν ταῖς οἰκοδομαῖς, τὴν εὐπρέπειαν αὐτῆς ἀσφαλίζεσθαι, τοὺς προμαχῶνας αὐτῆς κ̀ τὰ τείχη φυλάττειν, τὰς οἰκίας κ̀ τὰ βασίλεια μετεῖναι; ἡ χρεία τῆς παρ' ἡμῶν ἑρμηνείας· αὐτὸς ἑαυτὸν ὁ λόγος σαφηνίζει. Εἶπε γὰρ ταῦτα, καὶ τὴν αἰτίαν εὐθέως προσέθηκε. ποίαν δὴ ταύτην; ὅπως διηγήσησθε εἰς γενεὰν ἑτέραν. ὃ δὴ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἐμπλήσθητε ἡδονῆς, χάρητε, σκιρτήσατε, θαυμάσατε μὴ ἁπλῶς, μηδὲ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ μετὰ ἀκριβείας καταμάθετε αὐτῆς τὴν ἰσχύν. ὅπῳ γὰρ ἐρείπιον γέγονεν, ὅπῳ περιῤῥιζος ἀνεσπάσθη, καὶ ὃ ἔδαφος αὐτῆς σχεδὸν ἀπώλετο, κ̀ ἀπέγνωσαν τὴν ὅπως τὸ βέλτιον αὐτῆς μεταβολήν, ὡς λέγει, ξηρὰ γέγονε τὰ ὀστᾶ ἡμῶν, διαπεφωνήκαμεν, ἀπεπλώμθα· καὶ ὑ περισσοτέρων αὐτὴν ἀπολήψεσθαι, ἀπέλαβον ἣ αὐτήν, κ̀ ὑ ταὐτήν, οἵαν ἀπέβαλον, ἀλλὰ πολλῷ βελτίονα, κ̀ λαμπροτέραν, καὶ μείζονα, καὶ εὐπορωτέραν, ἔ δυνατωτέραν, κ̀ εὐρυτέραν ἐν ταῖς οἰκοδομαῖς, ἐν τοῖς ὠνίοις, ἐν τῇ δυνάμει, ἐν τῇ τῶν ὑποστάσεων περιουσίᾳ (Ἔσται γάρ, φησιν, ἡ ἐσχάτη δόξα τοῦ οἴκου τούτου ὑπὲρ τὴν ἔμπροσθεν) περιεῖδε τοῦ λαοῦ, κ̀ μονονουχὶ ταῦτα λέγει· ἰδοὺ, ἡ πόλις αὕτη, ἡ ἀπεγνωσμένη, ἡ ἀπηλπισμένη, ἡ ἐρείπιον ὂσα, πῶς ὅπου λαμπροτέρων ἐπεδημήλθε ἐλπίδων; αὐτὰ οὖν ταῦτα καταμάθετε, τὴν οἰκοδομὴν αὐτῆς, τὴν λαμπρότητα, τὴν περιφάνειαν· ἵνα καὶ τοῦτο μαθόντες τὸν Θεὸν τὴν ἰσχύν, πῶς τὴν ἀπεγνωσμένην μείζονα ἐποίησε, διηγῆσθε τοῖς ἐκγόνοις ὑμῶν τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, τὸ μέγεθος αὐτοῦ τῆς προνοίας, ὅτι μέντοι ἔμψυχος ἔμεινεν ἡμῖν κηδόμενος, κ̀ προϊστάμενος, κ̀ ποιμαίνων. ταῦτα γὰρ τὰ διηγήματα καὶ τοῖς μὴ ταῦτα καὶ ἐκείνοις πολλῆς ἐστι φιλοσοφίας ἐπιστήσεως, καὶ θεογνωσίας ἀκριβεστάτης ἀφορμή, καὶ ἀρετῆς ὑπομέλεια. διὰ ταῦτα αὐτὴν περιέναι κελεύει, ἵνα ἀκριβῶς διδάσκαλοι τῶν ἐκγόνων γένωνται τῶν ἑαυτῶν. ἀλλ' ἵνα κ̀ ἡμεῖς δεῦρο κ̀ ἡμεῖς

Aqu. C. 1.

κἂν ἀποκοπῶντες, ἐν νῷ ἔχωμεν τὴν πόλιν ἡμῶν Ιερουσαλήμ, αὐτῆς τὰ κάλλη διὰ παντὸς φαντάζεσθαι, ἧπερ δὴ μητρόπολις τῶν βασιλέων· ἐν ᾗ πύλαι μὲν ἅγιαι, χοροὶ προφητῶν, ἀποστόλων, κ̀ μαρτύρων ἅγιον· ἔνθα παῖδα ἀνατέθραπται, κ̀ ὡς παρθένος ἁγνὴ· ἔνθα τὰ ἄφθαρτα κ̀ ἀθάνατα κάλλη, ἃ μύνοις θεοῖσι κλεπταῖνα τῆς

τὸν πανταλᾶν λιθῶν πανταυγοῦς τῆς ἐναρέτου τούτων καὶ σεμναφόρων βιωτικῶν μελεπημάτων, πλούτε λέγω καὶ πτωχείας, καὶ τῆς ὀλισθαλέων ἡδονῶν τῆς διαβόλου. τῷ γὰρ φιλαδελφίᾳ καὶ τῷ φιλοξενίαν σεῖς τοὺς δικαίους κεκοσμῆσθαι τῷ ἡμέρᾳ αὐξάνοντες ἀγάπην τῷ σεῖς τὸν πλησίον, καὶ τῷ ἐκ τῆς καρδίας συγχώρησιν τῶν λελυπηκότος· ἵνα ὦμεν ἐπὶ τοῦ καλοῦ καὶ ἀναφαίρετος βιοτεύοντες, κληρονόμοι γενοίμεθα τῆς τῆς ἐρανῶν βασιλείας ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ παναγίῳ, καὶ τῷ ἀγαθῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

Ψαλμ. μη. ΕΙΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ, ΤΟΙΣ ΥΙΟΙΣ ΚΟΡΕ.

Ἄλλος, Ἐπινίκιος. 1 Ἀκούσατε ταῦτα πάντα τὰ ἔθνη.
Ἄλλος, Ἀκούσατε τοῦτο. Ἐνωτίσασθε πάντες ϖ κατοικοῦντες
τὴν οἰκουμένην. Ἄλλος, Τὴν ἐγκατάδυσιν. Ἄλλος φησί,
Τὴν κατάδυτον. Ὁ ϖ Ἑβραῖος, Ὅλα. 2 Οἵτε γηγενεῖς,
καὶ ϖ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλος, Ἢ τε ἀνθρωπότης, ὡσαύ-
τως ϖ καὶ ϖ υἱοὶ ἑκάστου ἀνδρός. Ἐπὶ τὸ αὐτὸ πλούσιος ϖ πένης.
Ἄλλος, Ὁμοῦ.

Μεγάλα καὶ ἀπόῤῥητα μέλλει ψάλλεσθαι νῦν ἡμῖν ὁ προφήτης. οὐδὲ γὰρ ἀνθρώπους τοὺς τῆς γῆς ἐκάλεσεν εἰς ἀκρόασιν, οὐδ' ἀνθρώπους τῆς οἰκουμένης ἐκάθισε θεᾶσθαι, εἰ μὴ μέγα τι καὶ λαμπρὸν καὶ τοῦ μεγέθους τοῦ συλλόγου ἄξιον ἐρεῖν ἔμελλεν. οὐκ ἐπὶ γὰρ ὡς Ἰουδαίοις προφητεύων, τοῖς τῆς Παλαιστίνης οἰκοῦσι ψάλλεται, ἀλλ' ὥσπερ τις ἀπόστολος ϖ εὐαγγελιστὴς πρὸς ἅπασαν τὴν ἀνθρώπων φύσιν ἀποστέλλει ϖ λόγον. ὁ μὲν γὰρ νόμος, ἐν μιᾷ γωνίᾳ τῆς οἰκουμένης ὃ ἔθνος ἐπαίδευεν· ὁ λόγος τοῦ κηρύγματος, πάντα κατέχου τῆς γῆς ὤκηται, καὶ ἑαυτὸν ἐξέτεινε, τοσαύτην ἐπελθὼν χώραν, ὅσην καὶ ὁ ἥλιος ἐπέισιν. ἐκεῖνα μὲν γὰρ παιδαγωγία τις ἦν, καὶ εἰσαγωγή, ϖ ψαλμῳδία καταχρίσεως καὶ θανάτου· ταῦτα δὲ χάρις ϖ εἰρήνη. ἐπεὶ οὖν ἅπαν τὸ ἡμῖν εἰς τὴν ἀκρόασιν συνεκέλεσε, δεῦρο καὶ ἡμεῖς ψαλῳδήσωμεν, καὶ ἴδωμεν τί βούλεται ἡμῖν εἰπεῖν ὁ ψαλμῳδὸς, ὁ κοινὸς τῶν ἀνθρώπων προστάτης. κἂν βαρβαρόφωνες ὦσι, κἂν σοφοὶ, κἂν ἰδιῶται, κελεύει αὐτοὺς ψαλῳδεῖσθαι; ναί. * κελεύει γὰρ πάντας αὐτοὺς ψαλῳδεῖσθαι. ψαλῶ δὴ τοῦτο καὶ ἀρχόμενος εἶπε· πάντα τὰ ἔθνη. καὶ πάλιν ἐπέτεινε λέγων· οἵτε γηγενεῖς, καὶ ϖ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, τὴν τοῦ ἀνθρώπου πᾶσαν κελεύων. βαβαὶ τῆς διδασκαλίας· πῶς ὅτι πᾶσιν ἁρμόδιος ϖ κοινή; ψαλῶ γάρ τοι τοῦτο οὐδὲ ἁπλῶς κελεύσας μόνον ἅπτεσθαι, ἀλλὰ ϖ μετὰ πολλῆς τῆς ἀσυδησίας καὶ ἀκριβείας προσέχειν τοῖς λεγομένοις κελεύει. καὶ γὰρ εἶπεν, ἀκούσατε μόνον ταῦτα πάντα, τὰ ἔθνη, ἀλλὰ ϖ ἐνωτίσασθε. ὃ δὲ ἐνωτίσασθαι οὐδέν ἐστιν ἕτερον ὅτι, ἢ ὃ μετὰ ἀσυδησίας ἀκοῦσαι καὶ ζωτεταμένῃ ψυχῇ. ἐνωτίσασθαι γὰρ λέγεται κυρίως, ὅταν τις ὦς πρὸς ὦς ψαλλόμενα, ζωτείνων τε ἑαυτὸν ϖ σφόδρα, καὶ κελεύων προσέχειν τοῖς λεγομένοις. ἐνωτίσασθε πάντες κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην. καὶ εἰ ἰδιῶται, φησίν, οὐκ εἰς ἔθνη καταλέγονται, ἀλλ' εἰσὶ μυριάδες, ἢ νομάδες διεσπαρμένοι, καὶ τούτοις ὅτι τῇ ἀκρόασιν κελεύω. ϖ θεᾶσθε ζωέσει * δημηγόρου. προσῆκεν αὐτὴν ψαλμῳδῆσαι τῷ ᾠδείῳ, ϖ μετεώρως ἐποίησε πρὸς τὴν ἀκρόασιν, τῷ πάντας ἀνθρώπους καλέσας· εἶτα καλέσας, καταστέλλει ϖ τὸν φόβον αὐτῶν, ἵνα μὴ τὸ πλῆθος πρὸς ἀπόνοιάν αἴρωνται. τοιοῦτον γὰρ μάλιστα ἀκροατῶν χρεία, ὅταν φιλόσοφα μέλλῃ τις φθέγγεσθαι ῥήματα, ζωτεταμένων καὶ κατεσταλμένων, ἀπονοίας καὶ φυσήματος ἀπηλλαγμένων. πῶς οὖν αὐτὴν κατέστειλε τὴν ᾠδείαν; ἀναμνήσας τῆς φύσεως.

Ρω. 1. 18. Γαλ. 3. κδ. Βαρ. 3. 8.

εἰπὼν γὰρ ἔφη, ἐπήγαγε· οἱ τε γηγμεῖς, καὶ ⓐ γοὶ τῶν ἀνθρώπων. εἶπε τὴν οὐσίαν, ὅτι ἐξ ἧς ἡ ἀρχὴ τῆς γμυέσεως ἡμῶν· ἀνέμνησε τῆς κοινῆς ἁπάντων ἡμῶν μητρός. καὶ ἵνα ἐνέχει εἶπεν, ⓐ γοὶ τῶν ἀνθρώπων; ὅτι εἶπε, γηγμεῖς, ἵνα μή τις νομίσῃ (κἂν τὰς ἔξω μυθολόγους) ἀπὸ γῆς ὡς ἀρχῆς βλαστῆσαι τοὺς ἀνθρώπους, καθάπερ ἴνας ἐμυθολόγησαν, ἁπαρτοὺς ἴνας ἐπεισάγοντες, διὰ τοῦτο ἐπήγαγε, ⓐ γοὶ τῶν ἀνθρώπων. πατέρες γὰρ ὑμῶν εἰσιν ⓐ ἀνθρωποι· ἀρχὴ δ' ὑμῖν καὶ ἐκείνοις γμυέσεως, ἡ γῆ. οὐ τοίνυν

Ἐκκλησ. ιβ. ζ. Γεν. γνθ. ἐφανέυεται γῆ καὶ ἀποδός; σύνοισον σε τὴν μητέρα, καὶ καταίσχυνον ⓦ τύφον, καταπάτησον τὸ φρόνημα. σύνοισον ὅτι γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ, καὶ πᾶσαν ἀπόνοιαν ἔκβαλε. τοιούτων γὰρ ἀκροατῶν δέομαι. διὰ τοῦτό σε ᾠκείωμαι, ἵνα σε ὑποτύπειον λάβω πρὸς τὴν τῶν λεγομένων ἀποδοχήν. ὅτι τὸ αὐτὸ πλούσιος καὶ πένης. Εἶδες ἐκκλησίας εὐγένειαν. πῶς γὰρ οὐκ εὐγένειαν, ὅταν μὴ τοῖς ἀξιώμασι διείργῃ ⓦ ἀκροατήν, ἀλλ' ὡς ἴσον τῆς διδασκαλίας τὸ πᾶν προσχέπαι, καὶ τῷ πλουσίῳ ὡς τῷ πένητι κοινὸν παρέχῃ τὴν τράπεζαν; ὅπου γὰρ εἶπε τὸ πάντας ἑνοῦν, τὸ γηγμεῖς ἐστι καὶ γοῦς ἀνθρώπων, ὡς τὸ κοινὸν τῆς φύσεως ἔδειξε· τότε καὶ τὴν οὐκ ἐκ τῶν βιωτικῶν δοκοῦσαν διαφορὰν εἰ καὶ ἀνωμαλίαν, καὶ ταύτην ἐκβάλλει τῷ λόγῳ, κοινὴν πάντας καλῶν. κοινὴ γὰρ ἡμῶν ἡ φύσις· κοινὴ πάντας καλῶ. κοινὴ ἡμῶν ἡ μήτηρ· κοινὴ καλῶ. κοινὴ γὰρ ἡμῶν πόλις ἡ οἰκουμένη. ἀλλ' ἐπενόησατε ἵνα διαφορὰν ἀπὸ πλούτου καὶ πενίας, καὶ ἀνωμαλίας εἰσηγάγητε. ἀλλὰ ὡς ταύτην ἐκβάλλω πάλιν· οὐκ πλουσίους μὲν προσιέμενος, πένητας δὲ ἀτιμάζων, οὐδὲ πένητας μὲν καλῶν, πλουσίους δ' ἐκβάλλων, ἀλλὰ καὶ τούτους, καὶ ἐκείνους, καὶ οὐχ ἁπλῶς τούτους καὶ ἐκείνους, οἷον, τοὺς μὲν προσήτους, τοὺς δ' ὑστέρους, ἢ οὐδὲ μὲν ὑστέρους, οὐδὲ δ' προσήτους· ἀλλ' ὅτι ὃ αὐτὸ κοινὸς ὁ σύλλογος ἔσται, κοινὸς ὁ λόγος, κοινὴ δὲ ἡ ἀκρόασις. καὶν πλούσιος ᾖς, ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους πλουτεῖς· τὸ αὐτὸ εἰστεῖον ἔχεις ᾧ πένητι, τὸ αὐτῷ γμύεσιν. καὶ σὺ ἀνθρωπος εἶ, καὶ ἐκείνος· ὅταν τοίνυν τὰ καλὰ καὶ κακὰ ἴσα ὑμῖν ᾖ καὶ ὁμοίως, τί λοιπὸν τὰς σκιὰς καὶ ὀνείρατα σεαυτὸν φυσᾷς, ἐκ τῶν οὐδὲν ὄντων τὰ κενὰ θαυμαζῶν; κοινὰ τὰ τῆς φύσεως, κοινὰ τὰ τῆς γμυέσεως, τὰ τῆς οἰκειώσεως. τί τοίνυν τὴν ἔξωθεν προσβολὴν ἐπεισάγεις εἰς αἱρέσεως ἀφορμήν; οὐκ ἀνέχομαι. διὰ τοῦτο καλῶ σε μὴ τὸ πένητος, λέγων, ὅτι σοὶ τὸ πλούσιος καὶ πένης. σὺ μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις, οὐκ ἔστιν ἰδεῖν ὅτι σοὶ τὸ πλούσιον ἢ πένητα, οὐκ ἐν δικαστηρίοις, οὐκ ἐν βασιλικαῖς αὐλαῖς, οὐκ ἐν ἀγορᾷς, οὐκ ἐν τραπέζαις· ἀλλὰ ⓦ μὲν ἐν τιμῇ, ⓦ δ' ἐν καταφρονήσει· ⓦ μὲν ἐν πρυτανείᾳ, ⓦ δ' ἐν αἰχμῇ. Ἡ γὰρ σοφία τὸ πένητος ἐζωθεν ἐμυθολόγησεν, καὶ ⓐ λόγοι αὐτὸ οὐκ εἰσακουόμενοι. Ἐλάλησε πλούσιος, καὶ ἐδικαίωσαν αὐτὸν ὡς ἀληθῆ ἐλάλησε, καὶ οὐκ ἐδόθη αὐτῷ τόπος. ἀλλ' οὐκ ἐν ταύτῃ. οὐδὲ γὰρ ὅτι τῆς ἐκκλησίας ταύτης, ἀνέχομαι τῆς πλεονεξίας καὶ τῆς ἀλογίας, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἄπασι προτίθημι τὸν διδασκαλίδη. ὅρα ζώσιον διδασκάλου, πῶς καὶ πρὶν ἡ τῆς δημιουργείας ἄρξασθαι, ἀπὸ τῆς κλήσεως μόνης μέγιστον ὄρος διδασκαλίας ἐξεμύεγκεν. ὁμοῦ γὰρ πάντας καλέσας, οὔτε τοῦτον ἐξεβυτελίζεσθαι· ἀλλ' ἔδειξεν ὅτι οὐδὲ ὁ πλοῦτος καλὸν, ὥσπερ οὐδὲ ἡ πενία κακόν, ἀλλὰ τῶν προτέρων ὄντι, καὶ ἐξωθεν προσκειμένων· ὥστε οὐδέν μοι διαφέρει, καὶν τοῦτο ᾖς, καὶν ἐκεῖνο. ὅταν γὰρ πλούσιον σ' ὅταν ὁρῶ σε πλέον ἔχοντα, ὅταν πένητα ἐλαττον. ἀλλ' ἴσως εἴποι τις ἄν, καὶ τί ποτε αἰθέριος ὤν, καὶ τῆς αὐτῆς μετέχων φύσεως, τοσοῦτον σαυτὸν ἀξιοῖς, ὡς νομίζειν τῆς οἰκουμένης ὑπερτείνειν εἶ γμυέσθαι διδάσκαλον, ὃς οὐκ ἐκ τῶν περμῦ τῆς γῆς συγκαλεῖς; τί τοῦτο τηλικοῦτον θεάσῃ ἄξιον ἔχων εἰπεῖν; ναί, φησιν. ὅπου γὰρ καλέσει τὸν οἰκουμένην, ποίων ἀξιόπιστον τὸν λόγον, ἄκουσον οὐ λέγω.

3 Τὸ

3 Τὸ στόμα μου λαλήσει σοφίαν, καὶ ἡ μελέτη τῆς καρδίας μου σύνεσιν.

Ἄλλος, Καὶ μιμήσεται ἡ καρδία μου σύνεσιν. Ὁ ἕτερος Ἑβραῖος Συναγὼγ τοῦτο εἶπεν. Εἶδες πῶς σὺ ῥήσεως αἰτήματα τὸν λόγον. σὺ μὲν χρημάτων διαλέξομαί, φησιν, σὺ δὲ ἀξιωμάτων, σὺ δὲ δωρεᾶς, σὺ δὲ ῥώμης σώματος, σὺ δὲ ἄλλου τινὸς τῶν ὑπὸκη-
5 ρων· σοφίαν μέλλω λέγειν μετ' ἀκριβείας, καὶ οὐχ ἁπλῶς σοι τὸ διάλεγμα ἐπελεύσεσθαί μοι. 4 Κλινῶ εἰς παραβολήν τὸ οὖς μου. Ἄλλος, Κλινῶ παραβολὴν τὸ οὖς μου. Ὁ ἕτερος Ἑβραῖος Λαμασὰλ φησιν. Ἀνοίξω μετὰ ψαλτηρίου τὸ πρόβλημά μου. Ἄλλος, Αἴνιγμά μου. Ὁ ἕτερος Ἑβραῖος Ἰδαθεὶθ τοῦτο εἶπε. Καὶ ποία αὕτη πρὸς τὰ εἰρημένα ἀκολουθία; αἰνίττεται γὰρ διδασκαλίαν, ἀκροατὴν ὁρῶν ἀνιῶν. ἐκλέ-
10 λεσαι μὲν γὰρ ὡς ἀκουσομένους σου χρήσιμον· μετὰ δὲ τὸ παραμυθεῖσθαι καὶ συναγαγεῖν ἀπόνως, καὶ ἐπαγγείλασθαί σου σοφὸν ἔργον, " ὕδειν οὐδέπω φθεγξάμενος, ἀφεὶς τὴν διδασκαλίαν τῇ τάξει, εἰς τὸν τῆς ἀκροατοῦ μεταβαίνεις χώραν. κλινῶ γάρ, φησιν, εἰς παραβολὴν τὸ οὖς μου. τίνος ἕνεκεν τοῦτο ποιεῖς; σφόδρα συνετῶς καὶ ἀκολούθως τοῖς εἰ-
15 ρημένοις. ὅπερ γὰρ εἶπε, λαλήσω σοφίαν, ἵνα μή τις αἰσθέσπινον τὸ λεγόμενον ἢ νομίσῃ, καὶ μελέτην καρδίας, ἵνα μὴ αὐτὸ βύρσαν τινὰ ὑποπτεύσῃ, δείκνυσι διὰ τούτων ὅτι θεῖα τὰ λεγόμενα, καὶ ὅτι οὐδὲν ἴδιον φθέγγεται, ἀλλ' ἅπερ ἤκουσε, ταῦτα λέγει. ἔκλινα γάρ, φησι, τὸ οὖς μου τῷ Θεῷ, ἤκουσα παρ' ἐκείνου, καὶ τὰ ἄνωθεν κατενεχθέντα εἰς τὴν διάνοιαν τὴν ἐμὴν, ταῦτα λέγω. διόπερ καὶ ὁ Ἡσαΐας ἔλεγε· Κύριος μοι Ησ. ν.δ.
20 δέδωκε γλῶσσαν παιδείας, ἵνα γνῶναι οἷόν με δεῖ εἰπεῖν λόγον· προσέσχηκέ μοι ὠτίον ἀκούειν. καὶ ὁ Παῦλος πάλιν· Ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος Θεοῦ. ὁρᾷς καὶ Ρωμ. ι.
ἐκεῖθεν ἀκροατὴν γινόμενον προφήτην, καὶ τότε διδάσκαλον. διὸ καὶ ἀνωτέρω ἑρμηνευτὴς ἔλεγε· καὶ " μιμήσεται ἡ καρδία μου. Τί ἐστι, " μιμήσεται; ἄσεται, ψαλμόν τινα ἐρεῖ πνευματικόν. Εἰ δὲ μελέτην λέγει, μὴ θορυβηθῇς. ἀπὸ γὰρ ἐλάσσονος ἐπὶ τὸ πνεύ-
25 ματος, ταῦτα διὰ συνεχῶς ἐμελέτα, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἀνέκινει, καὶ τότε ἀναπαύσας εἰς τὸν ἄλλους ἐξέφερε. Τί ἐστιν, Εἰς παραβολήν; πολυσήμαντόν τί ἐστι τὸ ὄνομα. ἔστι γὰρ παραβολὴ, τὸ λάλημα, καὶ ὑπόδειγμα, καὶ ὁ ὀνειδισμός. ὡς ὅταν λέγῃ· Ἔθου ἡμᾶς εἰς παρα- Ψαλ. μγ. ιγ.
βολὴν ἐν τοῖς ἔθνεσι, κίνησιν κεφαλῆς ἐν τοῖς λαοῖς. ἔστι παραβολὴ καὶ ὁ αἰνιγματώδης λόγος, ὃν πολλοὶ λέγουσι ζήτημα, ἐμφανὲς μέν τι ὂν οὐκ αὐτόθεν δῆλον οὐ διὰ τῶν ῥημάτων, ἀλλ' ἔχον ἐντὸς κεκρυμμένον διάνοιαν· οἷα τὰ τοῦ Σαμψών, ἃ ἔλεγε· Ἐξῆλθεν διὰ Κριτ. ιδ. ιδ.
ἐσθίοντος βρῶσις, καὶ διὰ ἰσχυροῦ γλυκύ. καὶ ὁ Σολομών· " νόησαι τε παραβολὴν καὶ σκο-
τεινὸν λόγον. λέγεται παραβολὴ καὶ ἡ ὁμοίωσις· Ἄλλην παραβολὴν, φησι, παρ- Ματθ. ιγ. κδ.
ἔθηκεν αὐτοῖς, λέγων· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείροντι κα-
λὸν σπέρμα. παραβολὴ λέγεται καὶ ἡ ἔκπληξις· Υἱὲ ἀνθρώπου, εἶπε πρὸς αὐτοὺς Ιεζεκ. ιζ. α.
τὴν παραβολὴν ταύτην· ὁ ἀετὸς ὁ μέγας ὁ μεγαλοπτέρυγες, ἀετὸν λέγων ϖ
βασιλέα. παραβολὴ λέγεται καὶ ὁ τύπος, καὶ ἡ εἰκών, καθάπερ δείκνυσι Παῦλος λέ-
γων· Πίστει προσενήνοχε ϖ Ισαὰκ πειραζόμενος, ὃς ϖ μονογενῆ προσέφερεν ὁ τὰς Εβρ. ια. ιζ. ιθ.
ἐπαγγελίας δεξάμενος. ὅθεν ὃς ἐν παραβολῇ αὐτὸν ἐκομίσατο, τουτέστιν, ἐν τύπῳ καὶ ἐν εἰκόνι. Τί οὖν ἐνταῦθα βάλλεται αὐτῷ ἡ παραβολή; ἐμοὶ δοκεῖ τὸ διήγημα λέγειν. εἰ δέ τις αἰνιγματώδη ποιεῖ ϖ λόγον καὶ πολλὴν ἔχοντα τὴν δυσκολίαν, μηδὲν θορυβείσθω.
ἵνα γὰρ διεγείρῃ τὸν ἀκροατὴν, τοῦτο ποιεῖ· ἄλλως δέ, ὃς ὅπερ πολλοῖς καὶ δυσκολία εἰς ῥᾳ-
διουργίαν αἴτιον, διὰ τοῦτο ἐν παραβολῇ φθέγγεται. ἐπεὶ καὶ ὁ Χριστὸς πολλὰ ἐν παραβο- Ματθ. δ. λγ.
λαῖς ἐλάλει, κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς μαθηταῖς ἐπέλυε ταύτας. ἡ γὰρ παραβολὴ ϖ ἄξιον καὶ οὐκ ἄξιον διαιρεῖ. ὁ μὲν γὰρ ἄξιος ἐπιζητεῖ τὰ λεγόμενα θύρειν· ὁ δὲ ἀνάξιος παρατρέ-

χει, ὅπερ καὶ τότε ἐγίνετο. ⟨Ϟ⟩ μὲν γὰρ Ιουδαῖοι, οὐδὲ ἐπὶ τῇ δυσκολίας διεγειρόμενοι πρὸς τὴν ἐρώτησιν εἴληφεν. ὅτε καθάπαξ ὁ προσεῖχεν τοῖς λεγομένοις. ἐνθυμοῦ" γὰρ πρὸς κα
ζήτησιν διετείνατο, ὅταν ἢ τι ⟨Συνεσκιασμένον. διὰ καὶ ὁ Χριστὸς ἐποίει τότε τοῦτο, καὶ ἐν παραβολαῖς ἐλάλει, ἐρεθίζων αὐτοὺς καὶ διεγείρων πρὸς ἐπιθυμίαν ἀκροάσεως ἀναπτεροῦσα καὶ καταυδοῦσας. ἀλλ' οὐδὲ ὅτε προσεῖχον ⟨Ϟ⟩ ὁ μαθηταὶ προσέκειντο, καὶ 5
ἀγνοοῦντες ἐνέμενον, διὰ αὐτὸ τοῦτο μάλιστα ὅτι ἠγνόουν. διὰ καὶ κατ' ἰδίαν ἔλυεν αὐτοῖς τὰς παραβολάς. διὰ τοῦτο καὶ ὅτος φησὶ κλινῶ εἰς παραβολήν ὃς μυ, ἀνοίξω ἐν ψαλτηρίῳ ὃ προβλημά μυ. προβλημα δέ ἐστι λόγος ⟨συνεσκιασμένος ⟨ αἰνιγματώδης. διὰ
Ψαλμ. οζ. β. καὶ ἀλλαχοῦ φησι· Φθέγξομαι προβλήματα ἀπὸ καταβολῆς κόσμυ. διὰ τοῦτο καὶ σοφίαν ἐτόλμησε καλέσαι, θαρρῶν τῇ θείᾳ ἀποκαλύψει. διὰ τοῦτο ⟨ ἐν ψαλτηρίῳ 10
φησί, ὃ πνευματικὴν ἐμφαίνων τῆς διδασκαλίας, τὴν ἀνωθεν κατοχὴν αὐτῆ ἡμομένην. καὶ ἐν ἁσματος τάξει ποιεῖται τὴν συμβολήν, ἡδυνῶν ⟨Ϟ⟩ λόγον. ⟨εἶδες οἷον ὃ προοίμιον κατεσκεύασεν· ἐκάλεσε τὴν οἰκουμένην, ἐξέβαλε τὴν ἀνωμαλίαν τὴν ἐν τῷ βίῳ, ἀπέμυησε τῆς φύσεως, κατέσειλε τὰ φρονήματα, ἐπῆρτο μέγα μὴ καὶ γενναῖον ἐρεῖν, εἶπε μηδὲν οἰκεῖον φθεγξεσθαι, ἀλλ' ἃ πρὸ ἐκείνυ ἤκουσε, πολλῶ ἠνίξατο ἐν 15
τῷ λόγῳ τὴν ἀσάφειαν εἰ) προσκιαχωτέρας ποιῶν, πνευματικὴν ὑπέφαινε σοφίαν ἡμᾶς διδάξαι, ὧν διὰ πάντος ἐμελέτα. προσέχωμεν οὖν μὴ πρὸς ἐχώμεν. εἰ γὰρ σοφὸς ὁ λόγος, καὶ ⟨βολή, ⟨ ⟨βλημα, διεγηγερμένης χρεία διανοίας. ὅς οὖν ἡ συμβολή, ⟨ τί ὃ ⟨βλημα, τίς ἡ ⟨βολή, ⟨ τίς ἡ σοφία, ἵνα ἄνωθεν ἤκουσυ;

5 Ινα τί φοβοῦμαί, φησιν, ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾷ; 20

Ἄλλος, Εν ἡμέραις πονηροῖς. Ἄλλος, Κακοῖς. Οἱ Σύροι, Ρᾶ.

Ἡ ἀνομία τῆς πέρνης μυ κυκλώσει με.

Ἄλλος, Τῶν ἰχνέων μυ. Ὁ Ἑβραῖος, Ἀὼν ἀκουθαεί ἰσυβδουωεί. Εἶδες πῶς ⟨βλημα, καὶ αἰνιγμα, καὶ σκοτεινὸς ὁ λόγος, καὶ πολλὴ ἡ ἀσάφεια. ἀλλ', εἰ δοκεῖ, ⟨πτερον μάθωμεν ποῖόν λέγει πονηρὰν ἡμέραν. ποῖόν οὖν εἰώθασι καλεῖν ἡ γραφὴ ἡμέραν πονη- 25
ράν; τὴν τῶν συμφορῶν, τὴν τῶν κολάσεων, τὴν τῶν ⟨πιτάσεων· ὃ καὶ ἀλλαχοῦ φη-
Ψαλμ. μα.] σι Μακάριος ὁ Συμεὼν ὅτι πλουτεῖ καὶ πένητα, ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾷ ῥύσεται αὐτὸν ὁ Κύριος. Τοιαύτη δέ ἐστιν ἡ μέλλουσα τοῖς ἁμαρτωλοῖς, ἣν φοβερὰ ἐκείνη καὶ ἀφόρητος. ⟨εἶδες φιλοσοφίας ὄργον τὸ ἀκριβέστατον, καὶ πῶς διδυχρῶς σοι ὁ λόγος, [καὶ] ποία μὲν ἄξια φόβυ, ποῖα δὲ καταγνώσεως. αὖ γὰρ μὴ τοῦτο τις τὴν ἀρίστην ποιήσηται διαίρεσιν, καθάπερ ἐν 30
σκότῳ βαθεῖ καὶ συγχύσει πραγμάτων ⟨ειφερόμενος ἀπορῆται. διὸ μὴ διέλωμεν ἵνα μὴ φοβῶμαι δεῖ, πίνα δὲ διαφεύγειν, πολλὴ κὴ ⟨ βίον ἔχει ἡ πλάνη, πολὺς ὁ κίνδυνος. καὶ γὰρ ἑκάστης ἀνοίας, φοβῶμαι τὰ μὴ ἄξια φόβυ, καταγελᾶν δὲ ἃ φοβεῖσθαι δικαιον. τοῦτο ⟨ ἄνδρες τὸ παίδων διεσήκασιν, ὅτι ἐκεῖνοι μὲν (ἅτε ἐν ἀτελεῖ διανοίᾳ 35
ὄντες) πρὸς σωτηρία δεδοίκασι, καὶ ἀνθρώπους σάκκον ⟨ειχειμένους· ὃ δὲ ὑβρίσαι πατέρα ἢ μητέρα, οὐδὲν εἶναι ἡγοῦνται. καὶ πυκὶ μὲν ὀπτιπεδῶσι καὶ λύκοις καμόμενοις, φόβυς δέ τινας δεδίπλονται οὐδὲν ἔχοντας δεινόν· ⟨ ὦ ἄνδρες οὐδενὶ τούτων ὀπτιφρέφονται. ἐπεὶ οὖν πολλοὶ παίδων εἰσὶν ἀνοητότεροι, διαίρεσιν ποιῶμαι ταύτην, καὶ λέγω τινὰ χρὴ φοβεῖσθαι· καὶ τὰ πολλοῖς δοκοῦντα φοβερὰ, πενίαν λέγω, καὶ ἀδοξίαν, ⟨ νόσον (ταῦτα γὰρ καὶ μόνον τοῖς πολλοῖς φοβερὰ, ἀλλὰ καὶ ἐπαγγὴ καὶ φορτικὰ· διὰ οὐδὲν τούτων τιθησιν) διὰ 40
ἁμαρτίαν" μόνον. τοῦτο γάρ ἐστιν, ἡ ἀνομία τῆς πέρνης μυ κυκλώσει με. τοῦτο οὖν ἐστιν αἰνιγματώδης λόγος, τοῦτο καινὸς καὶ διάδοξος ἔρως. σφόδρα γὰρ καινὸν τοῖς πολλοῖς καὶ διάδοξον εἶ) δοκῆ, ὃ λέγειν μὴ δεῖν τι φοβεῖσθαι τῶν ἐν τῷ βίῳ λυπηρῶν. τί οὖν

φοβοῦ-

φοβοδμαί, φησιν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ; ἓν μόνον· μήποτε ἡ δυσμία τῆς ὁδοῦ μου ἐν τῇ βίᾳ μου κυκλώσῃ με. οἶδε πέρυσιν καλῶν ἐν τῷ ἀπάτῃ ἡ γραφή. Ὁ ἑαυτῶν γὰρ μετ' Ψαλμ. μ. 1.
ἐμοῦ, φησιν, ἄρτον," ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ πέρνισμόν. καὶ πάλιν ὁ Ησαῦ ἔλεγε περὶ τοῦ Ια- Γεν. κζ. λε.
κὼβ, Δεύτερον τοῦτο" ἐπέρνισέ με. τοιοῦτον γὰρ ἡ ἁμαρτία, ἀπατηλὸν καὶ ἐκπυρωτὸν Ⓒ πικρὸν Εβρ. ιβ. α.
πάσαις. ταύτῃ, φησί, δέδοικα τῷ ἀπατῶσάν με ἁμαρτίᾳ, τῷ κυκλοῦσάν με. διὸ καὶ ὁ Παῦλος θαυμάσιόν αὐτῷ καλῶ, τῷ συνεχῶς περικάλλυσαν δηλονότι, τῷ δικόλως, τῷ ῥᾳδίως. ἐν μὲν οὖν τούτοις τοῖς δικαστηρίοις πολλὰ δεδοίκασιν Ⓐ ἀνθρωποι, καὶ χρημάτων περιουσίαν, καὶ δυναστείαν, καὶ ἐπήρειαν, καὶ ἀπάτην· ἐκεῖ δὲ οὐδὲν τοιοῦτον, ἀλλ' ἡ ἁμαρτία μόνον φοβερὸν, πάντα χορὸν κυκλοῦσα τὸν ἀλισχημόνων, Ⓒ στρατοπέδων
χαλεπώτερον. δεῖ μὲν οὖν πάντα περᾶσθαι, ὥστε μὴ κυκλοῦσθαι ὑπ' αὐτῆς, ἀλλ' (ἐπειδὴ ἰδιωμα βουλομένου αὐτῷ ἡμᾶς περικαλῶν) διαφεύγειν αὐτῆς τὰς λαβάς, ὅπερ Ⓐ γυναῖοι τῶν στρατιωτῶν ποιοῦσιν· ἀνὴρ γὰρ καὶ ἀλκίμου, διεκόπτειν ταχέως αὐτῷ, ὅπερ καὶ ὁ Δαβὶδ ἐποίησε, διατεμὼν αὐτῆς τὸν ἰσχυρὸν διὰ τῆς μετανοίας. ἐκυκλώθη μὲν Β. Βασ. ιβ. ιγ.
γὰρ ὑπ' αὐτῆς, ἀλλὰ ταχέως αὐτῷ διέφυγεν. ὁ τοῦτο δεδοικὼς, οὐδὲν ἄλλο φοβηθήσεταί ποτε· ἀλλὰ καταγελάσει τῶν ἐν τῷ παρόντι βίῳ χρηστῶν, ὑπερόψεται τὰ λυπηρὰ, τὸ φόβου μόνου ἐκείνου καταστέλλοντος αὐτῷ τὸν διάνοιαν. οὐδὲν γὰρ, οὐδὲν τῶν ἄλλων φοβερὸν ὡς τοῦτον κεκτημένῳ Ⓦ φόβον, οὐδὲ αὐτὸ τὸ κεφάλαιον τῶν φοβερῶν, ὁ θάνατος, ἀλλ' ἢ τοῦτο μόνον. πῶς; ὅτι γεέννης παιδεύσεως, ὅτι πρὸς τὰς ἀθανάτους παιδεύσεις τιμωρίας. τοῦτο πάλιν κατορθωθὲν ἅπασαν εἰσάγει τὴν ἀρετήν. συνόησον γὰρ
ἡλίκον ἐστὶ, μὴ φυσᾶσθαι τοῖς χρηστοῖς, μὴ ταπεινοῦσθαι τοῖς λυπηροῖς, μηδὲν τῶν παρόντων ποιεῖσθαι λόγου, πρὸς τὰ μέλλοντα ὁρᾶν, τῷ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἀναμένειν ἐκείνῃ, τοιούτῳ φόβῳ συζῆν. ὁ τοιοῦτος, ἄγγελος ἔσται, τοῦτο μόνον δεδοικὼς, τῶν δὲ ἄλλων μηδέν. οὐδὲ γὰρ φοβηθήσεται τῶν ἄλλων τι, διὰ τοῦτο μόνον ἢ δεδοικὼς ὡς δεδοικέναι χρή· ὥσπερ οὖν ὁ μὴ τοῦτο δεδοικὼς, πολλοῖς ὑποκείσεται φοβεροῖς.

6 Οἱ πεποιθότες ὅτι τῇ δυνάμει αὐτῶν, Ⓒ ὅτι ὧν πλήθει ὁ πλούτου αὐτῶν κατακαυχώμενοι. Ἄλλος, Ἀλαζονευόμενοι. 7 Ἀδελφὸς οὐ λυτροῦται, λυτρώσεται ἄνθρωπος; οὐ δώσει τῷ Θεῷ ἐξίλασμα ἑαυτοῦ, 8 Καὶ τὸν τιμὸν τῆς λυτρώσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Καὶ ποία αὕτη ἀκολουθία, εἴποι τις ἂν; πολλὴ μὲν οὖν καὶ συνεχὴς καὶ σφόδρα τῶν ἐμπαθῶν ἐκκρεμαμένη. ὅπου γὰρ περὶ δικαστηρίου ὁ λόγος αὐτῷ, καὶ τῶν φοβερῶν ἐκείνων θηρίων, καὶ τῆς ἀδεκάστου ψήφου, πολλοὶ ἂν ἐν δικαστηρίοις τοῖς ὧδε τὸ δίκαιον διέφθειραν, καὶ δικασταὶ ὠνήσαντο, καὶ διέφυγον τὸν δίκην· δυνακρυπτων ἐκείνης τῆς ψήφου τὸ ἀδέκαστον, καὶ Ⓦ φόβον αὖξων οὐ πρότερον εἴρηκε, ταῦτα ἐπάγων, δεικνὺς ὅτι καλῶς ἕνα φόβον εἶπε φοβεῖσθαι Ⓦ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἄλλον δὲ μηδένα. οὐ γάρ ἐστιν ἐκφυγεῖν διαφθορὰν τὸ δίκαιον· οὐδὲ καταβαλόντα δῶρα
ἐξαρπάσαι τῆς γεέννης ἑαυτόν· οὐδὲ πρεσβεία καὶ συμπαθεία σώζει, οὐδὲ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν. κἂν γὰρ πλούσιος ᾖς, κἂν δυνάστης, κἂν τινι γνώριμος, ταῦτα πάντα ἐκεῖ μάτην. ἀπὸ τῶν ἔργων ἕκαστος ἐκεῖ κολάζεται καὶ στεφανοῦται. ἐπεὶ καὶ ὁ ὅτι οὐ Λα- Λουκ. ιε. ιθ.
ζάρου σφόδρα πλούσιος ἦν, ἀλλ' οὐδὲν αὐτὸν ὁ πλοῦτος ὤνησε· καὶ αἱ παρθένοι γνωρί- Ματθ. κε. α.
μους εἶχον τὰς παρθένους, ἀλλ' οὐδὲν αὐταῖς ἡ οἰκείωσις ὠφέλησεν. ἓν γάρ ἐστιν ἐκεῖ
ὃ ζητούμενον μόνον. ὑμεῖς τοίνυν, φησὶν, Ⓐ τῷ πλούτῳ θαρροῦντες, καὶ δυναστείᾳ πεπιεσβεβλημένοι, εἰκῇ καὶ μάτην φυσᾶσθε. οὐδὲ γὰρ ἀφεθήσεται μεθ' ὑμῶν εἰς ἐκεῖνο τὸ δικαστήριον ἡ τῶν χρημάτων περιουσία, οὐδὲ ἡ τῆς δυναστείας ἰσχύς· ἀλλ' οὐδὲ οἰκειότης καὶ συγγένεια, οὐδὲ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδὲν ὑμᾶς ἐξαιρήσεται. οὐκ

ἔστιν ὑπὲρ καταβαλόντα χρήματα, οὐδὲ ὀξιλασμὸν, οὐδὲ ψυχῆς, ἢ θλιῶαί ποτε.
Λυκ.15.8. τί οὖν, ὅτι φησὶν ἡ γραφὴ, Ποιήσατε ὑμῖν φίλους ἐκ τοῦ ἀδίκου μαμωνᾶ, ὅπως δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς; Ἵνα ποτὲ δῶσι τὸ εἰρηνεύον; οὐδὲν εὐδυτίον οὐδὲ μαχόμενον τοῖς πρεσβυτέροις, ἀλλὰ καὶ σφόδρα συμφωνοῦν. φίλους γὰρ ἐνταῦθα δεῖ ποιεῖν ἐν τῷ παρόντι βίῳ, χρήματα καταβάλλοντας, ἅτινα δαπανῶντας εἰς τοὺς δεομένους. οὐδὲν οὖν ἄλλο ἐνταῦθα, ἢ ἐλεημοσύνῃ δαψιλῆ ἀφίπεται. ὡς ἐὰν ἀπέλθῃς ἐκεῖ μηδὲν τούτων ἐργασάμενος, οὐδείς σε προσήσεται. οὐδὲ γὰρ ἡ φιλία ἐκείνων ἡμῖν προῖσαται, ἀλλ' ὁ ἐκ τοῦ μαμωνᾶ γινέσθαι φίλους. Διὰ τοῦτο προσέθηκε, φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ, ἵνα μάθῃς ὅτι αὐτά σε τὰ ἔργα φέρεται, ἡ ἐλεημοσύνη, ἡ φιλανθρωπία, ἡ εἰς τοὺς δεομένους φιλοτιμία. ἐπεὶ ὅτι γε ὅτε συγγένεια, ὅτε οἰκειότης ὠφελεῖ μηδὲν
Ἰσαιε.ιδ.ιδ. εἰς ἔργων, ἄκουσον τί φησιν ὁ προφήτης· Ἐὰν στῇ Νῶε καὶ Ἰὼβ καὶ Δανιὴλ, φησὶ, αὐτῶν καὶ θυγατέρας οὐ μὴ ῥύσονται. καὶ τί λέγω ἐν τῷ μέλλοντι, ὅπου γε καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ οὐδὲν
α.Βασ.ιε.λα. ὤνησε φιλία; πόσα γοῦν ἀπωδύσατο καὶ ἐθρήνησεν ὁ Σαμουὴλ, ὁ τὸν Σαοὺλ οὐκ ἐξ-
Ἱερμ.ιδ.ζ.λα. ήρπασε; πόσα δὲ ὁ Ἱερεμίας ἠύξατο, ὁ τὸν Ἰωδαὲμ οὐδὲν ὤνησεν, ἀλλὰ καὶ ἐπετιμήθη δι-
Ἱερμ.ιε.α. κόμενος; καὶ τί θαυμάζεις εἰ Ἱερεμίας οὐδὲν ὠφέλησεν, ὅπου γε οὐδὲ τὸν Μωϋσέα λέγει, εἰ καὶ ἐκεῖνο κατεσθίων, διωδαλῶσαν τὸν τότε Ἰουδαίους, ὀλίγῳ τε τῆς καρδίας ἐκφήνῃσι, καὶ
Ρω.ι.α. οὐδὲν οἴκοθεν εἰσήνεγκαν; πόσα περὶ Ἰουδαίων ὁ Παῦλος ἐθρήνει λέγων· Ἀδελφοὶ, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας, καὶ ἡ δέησις ἡ πρὸς τὸν Θεόν ὑπὲρ αὐτῶν ἐστιν εἰς σωτη-
Ρω.θ.γ. ρίαν; τί οὖν ἴσχυσεν αὐτοὺς ἡ δέησις; οὐδέν. καὶ τί λέγω, δέησις; ὅπου γε καὶ ἀνάθεμα ἤυχετο εἶναι ὑπὲρ αὐτῶν. τί οὖν; πρεσβεῖαι γοῦν εἰσιν αἱ τῶν ἁγίων ψυχαί; οὐδαμῶς· ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἰσχὺν ἔχουσαι, ὅταν αὐτοῖς καὶ συβοηθῇς. ὅτως ἀνέσωσε τὸν Ταβιθᾶν ὁ Πέτρος, οὐκ ψυχῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ ἐκείνης ἐλεημοσύνῃ. ὅτως ἑτέρων προσέσωσαν ψυχὰς οἱ ἅγιοι. καὶ τοῦτο μοι ἐνταῦθα, ἵνθα τὰ σκάμματα καὶ τὰ παλαίσματα· οὐκ δὲ οὐδὲν τούτων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἔργων ἡ σωτηρία μόνον. σφόδρα δέ μοι καὶ κωμῳδεῖ τοὺς πλουτοῦντας ἐνταῦθα, καὶ τοὺς περιουσιάζοντας. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, οἱ ἔχοντες χρήματα, οὐδὲ, οἱ
Ματθ.15.κε. δυνάμενοι κεκτημένοι, ἀλλ', οἱ πεποιθότες ὅτι τοῦ πλήθους τοῦ πλούτου αὐτῶν, καὶ ὅτι τῇ δυνάμει αὐτῶν καυχώμενοι· καταγελῶν αὐτῶν καὶ καθαπτόμενος, ὅτι σκιᾶς πεποίθασι, καὶ ὅτι καπνῷ μεγαφρονοῦσι. καὶ καλῶς εἶπε· ψυχὴν τῆς λυτρώσεως τὸ ψυχῆς αὐτοῦ οὐ δώσει. ψυχὴ γὰρ ψυχῆς, οὐδὲ ὁ κόσμος ὅλος. διὸ καὶ ἔλεγε· Τί ὠφελεῖται ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἵνα δὲ μάθῃς, ὅτι οὐδὲ ὁ κόσμος ὅλος ψυχῆς ψυχὴ, ἄκουσον καὶ περὶ ἑτέρων ἁγίων τί φησιν ὁ Παῦλος. Περι-
Ἑβρ.ια.λζ. ῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος. καὶ γὰρ διὰ τὴν ψυχὴν ὁ κόσμος. ὥσπερ οὖν οὐκ ἂν ἔλοιτο πατὴρ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἀντὶ τοῦ παιδὸς, ὅτως οὐδὲ ὁ Θεὸς τὸν κόσμον αὐτοῦ ἀντὶ ψυχῆς· ἀλλ' ἔργων χρεία καὶ κατορθωμάτων. βούλει μαθεῖν ὅσῳ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ἡ ἡμῶν; μέλλων αὐτὸν ὁ μονογενὴς λυτροῦσθαι, καὶ κόσμον ἔδωκεν, οὐκ ἄνθρωπον, καὶ γῆν, οὐ θάλατταν, ἀλλὰ τὸ
α.Κορ.ζ.κγ. αἷμα αὐτοῦ τὸ τίμιον. διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγε· Τιμῆς ἠγοράσθητε, μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων. Εἶδες ἡμῶν μέτρον. ὅταν τοίνυν τοσούτου ἀγορασθεῖσαν ἀπολέσῃς, πῶς
Ρω.ε.θ. λοιπὸν αὐτὸν σὺ ὠνήσασθαι δυνήσῃ; Χριστὸς γὰρ ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, οὐκ ἔτι ἀποθνήσκει. Εἶδες τὸ πολυτελὲς τῆς ἡμῶν, Εἶδες τὸ ἀξίωμα τῆς ψυχῆς. μὴ τοίνυν αὐτὴν καταφθείρει, μηδὲ αἰσχιμάλωτον ποίει.

Καὶ ἐκοπίασεν εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ζήσεται εἰς τέλος. Ετερος ἑρμηνευτὴς φησι, Καὶ ἐπαύσατο εἰς αἰῶνα. Ἄλλος, Ἀλλὰ παυσάμενος τοῦ αἰῶνι τούτῳ, ζῶν εἰς

αἰῶνα ἀμαπαύσαι. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπε περὶ τῶν πλουτούντων, ὅπως εἶπε περὶ τῶν δυναστῶν, καὶ ἔδειξεν ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ τὸν κέρδος ὄντα, λέγει λοιπὸν περὶ τῶν ἐν ἀρετῇ βεβιωκότων, περὶ τῶν ἐν πόνῳ καὶ ταλαιπωρείᾳ, ἀλείφων σου ἀθλητὰς τῆς φιλοσοφίας. μὴ γὰρ μοι λέγε τοῦτο, φησιν, ὅτι κόπον ἔχει καὶ μόχθον· ἀλλ' ἐνόησον ϖ καρπόν, ὅτι ἀνεφθος ἀθάνατος γίνεται, ὅτι ζωὴν ἀθάνατος ἀμαδέξεται, ζωὴν τέλος οὐκ ἔχουσα. πόσῳ τοίνυν βέλτιον ἐνταῦθα μακρὸν πονήσαντας, αἰώνιον καρπούσθαι ἀγεσιν, ἢ ὀλιγοστὸν ἑαυτῷ μικρὸν, ἀμὰ πόνου ἐν ὀδυναις εἶ); Εἶτα δείκνυς ὡς οὐκ ἐκ μόνου τῶν βεβαίων καὶ τῶν σφάνων, ἀλλὰ καὶ ἐντεῦθεν τὰ σοίμια τῶν ἐπάθλων, ἐπάγει λέγων·

9 Οὐκ ὄψεται καταφθορὰν, ὅταν ἴδῃ σοφοὺς ἀποθνήσκοντας.

Μὴ γὰρ μοι λέγε, τὰ μέλοντα λέγεις μόνον. ἐνταῦθά σοι δίδωμι τὰ ἐνέχυρα τῶν σφάνων, μᾶλλον ὃ αὐτὸν ϖ ἀρραβῶνα καὶ τὰ ἔπαθλα. πῶς, καὶ τίνι τρόπῳ; ὅτι ὁ φιλόσοφος, καὶ ταῖς τῶν μηνόντων ἐλπίσιν ὀρθυύμενος, οὐδὲ ϖ θάνατον ἡγήσεται θάνατον· ἀλλ' ὁρῶν σοὶ τῶν ὀφθαλμῶν κείμενον ϖ τεθνηκότα, ὃ πείσεται καὶ τῶν πολλῶν ὁ τοιοῦτος, τοῦ σφάνους ἀναλογιζόμενος, καὶ βεβαῖα, καὶ ἀπόῤῥητα ἀγαθὰ, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, τὴν ζωὴν ἐκείνην, τὴν μετ' ἀγγέλων χορείαν. ὥσπερ οὖν ὁ νηπιος ϖ σῖτον ἀμαλυόμενον ὁρῶν ὃ καταπίνει, οὐδὲ κατηφὴς γίνεται, ἀλλὰ τότε μάλιστα χαίρει καὶ γεγηθεν, εἰδὼς ὅτι ἡ ἀμάλυσις ἐκείνη βελτίονος γίνεται γλυκύτητος ἀρχὴ, καὶ πλείονος ἐπανάθεσις φορᾶς· ὕτω καὶ ὁ δίκαιος καταρτώμασι κόμῃ, καὶ τὴν βασιλείαν καθ' ἑκάστην προσδοκῶν τὴν ἡμέραν, ὅταν ἴδῃ ϖ θάνατον προ τῶν ὀφθαλμῶν κείμενον, οὐκ ἀλύει, καθάπερ ϖ πολλοὶ, ἀ δορυβάται καὶ ταράττεται. οἶδε γὰρ ὅτι θάνατος τοῖς ὀρθῶς βεβιωκόσι, μετάστασίς ἐστιν ὅτι ἐπὶ τὰ βελτίω, καὶ ἀποδημία προς τὰ ἀμείνω, καὶ δρόμος ὅτι τοῦ σφάνους. τίνας οὖν λέγει σοφούς; τοῦτ' ὄντως σοφοὺς, ἀλλὰ τοῦ νομιζομένους σοφούς. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ τοῦτ' τῶν ἔξωθεν σοφοὺς λέγειν, κωμῳδῶν αὐτοὺς καὶ ἐντεῦθεν, ὅτι δοκοῦντες εἶ) σοφοὶ ἐμωραίνθησαν, ἀδεὶ περὶ ἀναστάσεως φιλοσοφήσαντες. ὅταν οὖν ἴδῃ τοὺς φιλοσόφους ἐκείνους ἀπολλυμένους, ἀριωμένους, δακρυομένους, μὴ οἰμωγῆς ἐκπεμπομένους· τότε αὐτὸς οὐδὲν πείσεται τοιοῦτον, ἀλλὰ ἀνώτερος ἔσται τῶν τοιούτων βελῶν, ταῖς χρηστῶς ἐλπίσιν ὀρθύμενος, καὶ εἰδὼς ὅτι ἡ ἀφθορὰ αὕτη οὐκ ἔστι τῆς ὑσίας ἀναίρεσις, ἀλλὰ τῆς θνητότητος δαπάνη, καὶ τῆς φθορᾶς ἀνάλωμα. ὁ γὰρ θάνατος οὐτ' ὑ ὃ σῶμα ἀπόλλυσιν, ἀμὰ τὴν φθορὰν δαπάνᾳ· ὡς ἡ γε ὑσία μένει μὴ πλείονος ἀνισαμένη τῆς δόξης, ἀμὰ καὶ πόνων. ἡ μὲν γὰρ ἀνάστασις, κοινὴ πόνων ἔσται· ἡ δὲ μὴ δόξης ἀνάστασις, τῶν ὀρθῶς βεβιωκότων.

Ἐπὶ ταυτὸ ἄφρων καὶ ἄνους ἀπολοῦνται, 10 Καὶ καταλείψουσιν ἀμοτείοις ϖ πλοῦτον αὐτῶν. καὶ ϖ τάφοι αὐτῶν οἰκίαι αὐτῶν εἰς ϖ αἰῶνα.

11 Σκηνώματα αὐτῶν εἰς γενεὰν, καὶ γενεὰν, ἐπεκαλέσαντο τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐπὶ τῶν γαιῶν αὐτῶν. Ἄλλος, Τὰ ἐντὸς τῶν οἰκιῶν αὐτῶν εἰς αἰῶνα. Ἄλλος, Τὰς κατασκηνώσεις αὐτῶν εἰς γενεὰν, ὀνομάσαντες ἐπ' ὀνόμασιν αὐτῶν τὰς γαίας. Ὁ ϗ Ἑβδομήκοντα Ἀλπαδαμὲθ τοῦτο εἶπεν. Εἶδες πῶς οὐκ ἀπὸ τῶν μηνόντων, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν ἐνταῦθα συμβαινόντων ἀπάγει κακίας καὶ πλεονεξίας, καὶ χειραγωγεῖ πρὸς ἀρετὴν, καταλύων τὴν περὶ τὰ χρήματα μανίαν, καὶ τοῦ προσκαίρου ἐπιποθοῦντας ἀνοήτους κελεύων, καὶ ἀπὸ τῶν γραμμάτων τοῦτο ἀποδεικνύς. Οἱ γὰρ ἀνοητότεροι, εἶπέ μοι, ἂν ἀφρόνου πονοῦντος, καὶ ταλαιπωροῦντος, καὶ τοσαῦτα ζωάγοντος, ὥστε ἑτέρους ἐντυφᾶν τοῖς αὐτοῦ πόνοις; τί γὰρ τῆς μεταμοπονίας ταύτης χεῖρον; ὅταν αὐτὸς μὲ ἀπέλθῃ

τοῦ

τὸν ἱδρῶτας ἀναρρύμνιος, καὶ τοὺς καμάτους ὑποφείνας, ἑτέρωσις ἢ πρόσχημα τῶν ἀπολαυσιν, καὶ οὐδὲ οἰκείοις τισὶ δὲ γνωρίμοις, ἀλλὰ πολλάκις ἐχθροῖς καὶ πολεμίοις; ἀλλὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ἑτέρωσις, ἀλλ' ἀλλοτρίοις καταλείπουσι τὸν πλοῦτον αὐτῶν. Τί δέ ἐστιν, ὅτι τὸ αὐτὸ ἄφρων καὶ ἄνους ἀπολωλώτας; μὴ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων φησίν. ἐπεὶ ταῦτα γάρ μοι τὰ ῥᾳδίως ἀστοῶν δοκεῖ κινῆν λέγειν, τῶν τοὺς τὰ πρόσοντα ἐπιτιμῶντων, καὶ οὐδὲν ῥᾳδίως τῶν μηνόντων φιλοσοφούντων, μυρίοις αὐτοῖς καὶ ἐντεῦθεν κακῶν. Εἰ γὰρ μηδὲν [ἡ γῆ] μὴ ταῦτα ἔσχε, τίνος ἕνεκεν σαυτὸν κόπτεις καὶ ταλαιπωρῇ, μυρία ζωάγων πόματα λέγων χρήματα, καὶ τοὺς μὴ πόνους ὑποφύων, τῆς ἢ ἀπολαύσεως μετέχων; καὶ ⓐ τάφοι αὐτῶν οἰκίαι αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα. τοῦτο καὶ τὸν ὑποτίθημι ἐκείνων φησί. σκηνώματα αὐτῶν εἰς γενεὰν καὶ γενεάν. ἐπεκαλέσαντο τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐπὶ τῶν γαιῶν αὐτῶν. Τί ταύτης τῆς ἀνοίας γλυκύτερον, ὃ τὸν τάφους οἰκίαν νομίζειν διηνεκῆ, τὸ φιλοτιμεῖσθαι τοιαῦτα; πολλοὶ γοῦν πολλάκις τοὺς τάφους τῶν οἰκιῶν λαμπροτέρους εἰργάσαντο. ἢ γὰρ τοῖς πολεμίοις πονοῦσι καὶ ταλαιπωροῦσιν, ἢ ὡς σκώληκι καὶ τῇ κόνει, εἰς ἃ δεῖ δέον ταῦτα ἀναλίσκοντες. τοιαύτη γὰρ τῶν ἐνδεῶν τοιαῦτα τῶν μηνόντων ἐλπιζόντων ἡ φθόνησις. ἀλλ' ἐπαυσάμεθα μοι ζηλάξαι ἔπεισιν, ὅλη πολλοὶ καὶ τῶν τὰ μέλλοντα ἐλπιζόντων καὶ τοῦτο ἐκείνοις μιμοῦνται τοὺς ὑποδεεστέρους τῶν μηνόντων ἔχοντας ἐλπίδα, τάφοις οἰκοδομοῦντες, καὶ λαμπρὰ σήματα ποιοῦντες, καὶ χρυσίον καταρύπτοντες, καὶ εἰς ἑτέρους τὰ ὄντα ἀναπέμποντες, καὶ τοῦτο ἐκείνων χείρους ὄντες. ὁ μὲν γὰρ οὐδὲν προσδοκᾷν μὴ ταῦτα, εἰ καὶ αὐτὸς ἀλόγως, ἀλλ' ὅμως ἀλλὰ ὃ μηδὲν προσδοκᾶν, τοὺς τὰ πρόσοντα φιλοπονεῖται· σὺ δὲ ὁ τῶν μέλλουσαν ζωὴν εἰδώς, ὦ ἄνθρωπε, καὶ τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα τὰ ἀπόῤῥητα καὶ τῶν ῥῆσιν ἐκείνων τῶν θαυμαστῶν, Ὅτι τότε ⓐ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος· ποίαν δὲ ἀοίης συγγνώμην, ἵνα ἀπολογήσθαι, ποίαν ἢ οὐκ ἂν ἀπαιτήσαις δικαίως κόλασιν, πάντα ἐν ταῦτα καταδαπανᾶν εἰς τὸν κόσμον, εἰς τὸν τάφον, εἰς τὰ σήματα, εἰς τοὺς πολεμίους, εἰς τοὺς ἐχθρούς; ἐπεκαλέσαντο τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐπὶ τῶν γαιῶν αὐτῶν. ἰδοὺ καὶ ἑτέρας ἀνοίας εἶδος, τὸ περιπλέκειν τὰ πρόσωπα εἰς αὐτῶν οἰκοδομήμασι, καὶ ἀγρούς, καὶ λουτρούς, καὶ μεγίστην ἐντεῦθεν καρποῦσθαι τὴν ἡμερίδα [νομίζειν,] τὸ τὸν σκιὰν διώκειν αὐτὶ τῆς ἀληθείας. Εἰ γὰρ μνήμης ἐρᾷς διηνεκοῦς, μὴ ὀνόματα περιθῇς οἰκοδομήμασι, ἄνθρωπε, ἀλλ' ἀνάστησον ἔργα κατορθωμάτων, ἃ καὶ σὺν ᾧ παρόντι σοι βίῳ τὸ ὄνομα ἀφατηρᾷ, καὶ πρὸς τὸν μέλλουσαν ζωὴν ἀθάνατόν σοι κατασκευάζει τὴν ἀνάπαυσιν. Εἰ μνήμης ἐρᾷς καὶ ὀπτύμειος, ἐγώ σε διδάσκω τὴν ἀληθῆ καὶ σαφεστάτην ὁδόν. ἀρετῆς ὄπτιμελῶ. οὐδὲν γὰρ ὕπως ἀθάνατον ὄνομα ποιῇ, ὡς ἀρετῆς φύσις. καὶ τοῦτο δηλοῦσιν ⓐ μάρτυρες, δηλοῖ τῶν ἀποστόλων τὰ λείψανα, δηλοῖ τῶν ἐν ἀρετῇ βεβιωκότων ἡ μνήμη. πόσοι βασιλεῖς πόλεις ἀνέστησαν, λιμένας κατεσκεύασαν, καὶ τὰ ὀνόματα ὑπιδόντες ἀπῆλθον, καὶ οὐδὲν ἀπώνηντο, ἀλλὰ σεσίγηνται καὶ λήθῃ παραδέδονται; ὁ δὲ ἁλιεὺς Πέτρος οὐδὲν τούτων ἐργασάμενος, ὅπερ ἀρετῇ μετῆλθε, καὶ τὴν βασιλικωτάτην κατέλαβε πόλιν, ὑπὲρ ἥλιον λάμπει καὶ μὴ τελευτᾷ. ὃ δὲ σὺ ποιεῖς, καταγέλασον καὶ αἰσχύνης γέμον. οὐ γὰρ μόνον λαμπρὸν ταῦτα οὐκ ἐργάζεται σε τὰ μνημεῖα, ἀλλὰ καὶ καταγέλαστον, τὰ πρώτων αἰσχίζει σώματα. αἱ γὰρ οἰκοδομαί, τῷ χρόνῳ διαμαλύνουσι σε τὴν πλεονεξίαν λήθῃ παραδοθῆναι, ὥσπερ ἔπλασι καὶ ἐξέπεμψε σε τῆς πλεονεξίας ἐξήκασι πόματος. 12 Καὶ ἀδελφὸς ἐν ὑμῖν ὤν, ὁ Σιμῶνα παραπλησιωθεὶς τοῖς κτήσεσι τοῖς δυσκόλοις, καὶ ὁμοιωθῆναι αὐτοῖς.

Ἐν ταῦτά μοι λοιπὸν ἀποδύρεσθαι ὁ προφήτης δοκεῖ, ὅτι τὸ ζῶον τὸ λογικὸν, τὸ τῶν

Matθ. 13. 43.

Lacuna
ou il faut
lire
πόλις

χλόη.

τὴν βασιλείαν τὴν ὀπὶ γῆς ἐγχειρισθέν, ὡσεὶς τὴν τῶν ἀλόγων ἀτέλειαν ἐξέκλινε, ματαιοποιοῦν, ἀντία τῇ σωτηρίᾳ τῇ ἑαυτῦ κατασκευάζον, κενοδοξίαν διώκον, πλεονεξίαν μετιόν, ἀδίκυτα ποιοῦν. ὑμνῇ γὰρ ἀνθρώπου ἀρετὴ, ⓒ τὸ ὡσεὶ τῶν μηγόντων φιλοσοφῆν, καὶ ὡσεὶς ἐκείνην τὴν ζωὴν ἅπαντα ὡσεγματεύεσθαι, καὶ τὸ τῶν πρ.όντων ὑπερφρᾶν. ἡ μὴν γὰρ τῶν ἀλόγων ζωὴ, μέχρι τοῦ παρόντος συγκέκλεισται βίυ· ἢ ἐκ ἡμετέρα, ὡσεὶς ἑτέραν ὁδοῦσι βελτίω, καὶ τέλος ὄκ ἔχουσαν. ἀλλ' ὅτοι ⓐ ὡσεὶ τῶν μηλόντων ὐδὲν εἰδότες, τῶν ἀλόγων χείρεις εἰσίν· ὐκ ὅτοι ἐκ μόνον, ἀλλὰ καὶ ⓐ βίῳ διεφθαρμένῳ ζυζῶντες, ὄφεις γινόμενοι, καὶ σκορπίοι, καὶ λύκοι δι' ἃς τῆς ποιηείας, καὶ βόες δι' ἃς τῆς ἀνοίας, καὶ κυνες δι' ἃς τῆς ἀναισχυντίας. ὧν γὰρ ἀνοητότερον, εἰπέ μοι, τῶν ὡσεὶ τάφους καὶ μνήματα ἀχολυμβώντων, ⓒ ὡσεὶς ὀνομάτων ὡσοσηγείας ἑτέρων κεχηνότων; ὡσδὲν γὰρ μνήμυν ποιῇ, ἀλλ' ἀρετὴ μόνη· ὄκ ἀνδριὰς, ὐ πόλις, ὐ παιδία, ὄκ ἄλλο τῶν τοιούτων ὐδέν. ἡ μὲν γὰρ τῆς τῦ τέκτονος σοφίας ὄργον, ὁ δὲ τῦ ἀνδριαντοποιοῦ, ὃ δὲ τῦ φύσεως ἔργον· σῦ δὲ, ὐδαμοῦ μνήμη. δι' ἣν δὴ τῦτο ἀληθῶς αὐτὸν ὁ ὡσοφήτης καλῇ, ὅτι ὡσεὶς ⓜ τῆς ἀνοίας ἐκπεπληγὼς ζυγὸν ἑαυτὸν, ἀίτεται τῦ ἀλόγου χείρων. ὄκ οἶδα μὲν γὰρ χρήσιμον καὶ ὡσεὶς γεωργίαν ὀπιτήδειον· ὄκουν δὲ τῇ ἀνοίᾳ ἑαυτὸν ἐκπεπαλῶν, ⓒ ὄκ εἶναι χείρων γέγονε τῦτο. ὅπερ γὰρ εἶπεν ἀνωτέρω ὃ παχὺ τῆς διανοίας αὐτῶν, ὃ γελῶντες, ὃ χαμαίζηλον, ⓜ ἀόρατον ὡσεὶ τὰ χρήματα πόνον αὐτῶν, αὐξήσαν βλάβομενος τῶν ἀλόγων τὴν κατηγείαν, καὶ τὰ ὡσὸ τῦ Θεοῦ πίθηκον ἀνεργασίας, ὅπερ πολλαχοῦ ποιῶν εἰώθασιν ⓐ ὡσοφῆται. ἐπεὶ καὶ ὁ Ἡσαΐας μέλλων αὐτῶν κατηγορῆν, ὡσὸ τῦτον λέγει τὸν ὡσὸ τῦ Θεοῦ τιμὸν εἰς τὸν Ἰσραὴλ γεγενημένον, ὅτω γράφων· Υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὕψωσα, αὐτοὶ δέ με ἠθέτησαν. καὶ σὺ τὰ ὦτα * ἔστ Ησ. α. β.
δι' ἃς λέξεως τὰ ὑπερμμένα τῇ γνώμῃ τῶν ἀνθρώπων ὡσὸ τῦ Θεοῦ δηλῶν, ἀνθρωπος σὺ τιμῇ ὢν ὁ Σωτῆρ, φησὶ, καὶ ποίαν λέγει τιμὴν; ἄκουσον αὐτῦ σὺ ἑτέρῳ ψαλμῷ λέγοντος· Ἠλάτησας αὐτὸν βραχύ τι πρὸ ἀγγέλους, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνω- Ψάλ. η. ε.
σας αὐτόν. Εἶτα δόξης μὲν τὴν τιμὴν, ἐπάγει· πάντα ὑπέταξας ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῦ, ὡσόβατα, ⓒ βόας ἁπάσας, ἔτι δὲ καὶ τὰ κήτη τῦ πεδίου, τὰ πετεινὰ τῦ ὀρανοῦ, καὶ τοὺς ἰχθύας τῆς θαλάσσης, τὰ διαπορευόμενα τρίβους θαλασσῶν. καὶ γὰρ μείζην τῦτο τιμὴ, ὃ πάντων τῶν ὁρωμένων αὐτῷ τὰ σκηπτρα ὀπιτρέψαι, καὶ ταῦτα μηδέπω καταρθωκότι μηδέν. ὐδέπω γὰρ αὐτὸν πλάσας, ἔλεγε· Ποιήσωμεν ἄνθρωπον Γεν. α. κς.
κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν. Εἶτα ἑρμηνεύων ὃ, κατ' εἰκόνα, ἐπήγαγε· καὶ κατέπαυσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν θηρίων τῆς γῆς, καὶ τῶν πετεινῶν τῦ ὀρανοῦ. καὶ ⓜ βραχύ τῦτον καὶ περιπηκυν, ⓒ ὁσῦτον τῶν ἀλόγων ἐλάττονα καὶ τὸν τῦ σώματος ὄγκον, τῇ δὲ λόγου συγγενείᾳ ὑψηλότερον πάντων ἐποίησε, λογικὸν ψυχὴν αὐτῷ χαρισάμενος· ὅπερ ὁσῖ μάλιστα ὑμῶν τεκμήριον. διὰ γὰρ τῦτο καὶ πόλεις ὡκοδόμησε, καὶ θάλατταν ἔτεμε, καὶ γῆν ἐκαθυπέταξε, καὶ τέχνας μυρίας ἐξεῦρε, καὶ τῶν ἀγελαιοτέρων ἀλόγων ὡσεκρατήσατο, καὶ ὃ δὴ πάντων μέγιστον καὶ ὡσῶτον, τὸ ποιήσαντα αὐτὸν ἐπέγνω Θεὸν, καὶ ὡσὸς ἀρετὴν ἐκπεδαγωγήθη, καὶ ἔγνω τί μὲν καλὸν, τί δὲ κακὸν ὑπάρχει. Θεῷ ὡσοσεύχεται τῶν ὁρωμένων μόνος· ἀποκαλύψεων ἀπέλαυσε, καὶ τῦτο μόνος πάλιν· πολλὰ τῶν ἀπορρήτων ἔγνω, καὶ ἐν τοῖς ὑρανοῖς ἐπαιδεύθη. δι' αὐτὸν γῆ, δι' αὐτὸν ὑρανὸς, δι' αὐτὸν ἥλιος καὶ ἀστέρες, δι' αὐτὸν σελήνης δρόμοι, ⓒ ὡραῶν καὶ ζώπων διαφοραί· δι' αὐτὸν καρπῶν γενέσεις καὶ φυτά, ⓒ ἀλόγων γένη ὁσαῦτα· δι' αὐτὸν ἡμέρα ⓒ νύξ· δι' αὐτὸν ἀπόστολοι καὶ ὡσοφῆται ἐπέμφθησαν, δι' αὐτὸν ἄγγελοι πολλάκις ἀπεστάλησαν. τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν; ὡσδὲ γὰρ δυνατὸν ἅπαντα ἐπελθεῖν. δι' αὐτὸν ὁ μονογενὴς υἱὸς τῦ Θεῦ ἀνθρωπος

γέγονε,

γέγονε, καὶ ἐσαυρώθη, καὶ ἐτάφη, καὶ τὰ φειδώδη ἁύματα σκεῖνα μετὰ τὴν ἀνάστασιν γέγονε. διὰ αὐτὸν νόμος, διὰ αὐτὸν ὁ προφήτης, διὰ αὐτὸν ὁ καταχλυσμός (καὶ γὰρ καὶ τοῦτο μέγιστον ὑμῶν εἶδος, ὃ καὶ βαρυτάτας καὶ τιμωρίας αὐτὸν διῳρθωῦ) διὰ αὐτὸν μυρίαι χιλιάδες ἐμπροσθεν χρόνων ἀπόντα οἰκονομίαι· καὶ αὐτὴ ἡ κρίσις ἡ μέλλουσα ἔσεσθαι, τῆς εἰς αὐτὸν ὑμῶν ἕνεκα γέγονε. διὸ καὶ ὁ Ἰὼβ φησι· "Τί ὅτι ἀνθρωπος, ὅτι μεγαλυνεις αὐτὸν εἰς κρίσιν; ὥσπερ ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς ψαλμῳδὸς ὅτος φησι· Τί ὅτιν ἄνθρωπος, ὅτι ἐμνήσθης αὐτοῦ; διὰ αὐτὸν πάλιν ὁ μονογενὴς ἦλθε καὶ μυρία δίδοις ἀγαθά. τὰ μὲν γὰρ ἔδωκεν ἤδη διὰ τοῦ βαπτίσματος, καὶ τῶν μυστηρίων, καὶ τῆς ἄλλης μυσταγωγίας· τὰ δὲ ἐπαγγέλλεται δώσειν, βασιλείαν ἀέριον, ζωὴν αἰώνιον, κληρονόμους αὐτοῦ ποιήσειν, καὶ * συμβασιλεύειν αὐτῷ. διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε· Εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν. ταῦτ' οὖν ἅπαντα λογιζόμενος ὁ προφήτης, εἰκότως ἀλήθειαν προβάλλει σοῦ τὴν τοσαύτην βλάβειαν τῇ καρδίᾳ προσδεδωκόσας, καὶ πρὸς τὰ ἐκείνων αὐθομολήσασας πάντα ποιοῦσι δὲ αὐτὸ καὶ ἕτεροι πολλαχοῦ προφῆται), τῇ συγκρίσει τοῦ ἀναίσχυντου ἀκροατοῦ ἐντεῦθεν βουλόμενοι. καὶ ὁ μὲν φησιν, Ἵπποι θηλυμανεῖς ἐγένοντο· ὁ δὲ, Ἐγὼ βους τὸν κίνδυνον, καὶ ὄνος τὴν φάτνην οὐκ οἶδε αὐτοῦ, χαλεπώτερον δὲ Δαβὶδ εἴρηκε λέγων. ὁ μὲν γὰρ Δαβὶδ φησι· προσωμοιώθη τοῖς ἀνοήτοις· * ἐκεῖνος δὲ, οὐκ ἂν τούτων ἀληθέστερα γένοιτο. ἐκεῖνα γὰρ ἔγνω τὸν κτησάμενον, Ἰσραὴλ δέ, φησιν, οὐκ ἔγνω. καὶ ἄλλος δὲ ἕτερός τις σοφὸς ἀνὴρ, χείρονα δεικνὺς καὶ μυρμήκων τὸν νοῦν καὶ ἀναπεπτωκότα καὶ ἀργίας ἀφθειρόμενον, ἐκεῖ πέμπει μαθησόμενον φιλοπονίαν· Ἴθι, λέγων, πρὸς τὸν μύρμηκα, ὦ ὀκνηρὲ, καὶ ζήλωσον τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ. ἐκεῖνος γὰρ, γεωργὸν μὴ ὑπάρχοντος αὐτῷ, μηδὲ ἀναγκάζοντα ἔχων, μηδὲ ὑπὸ δεσπότου ὤν, ἑτοιμάζεται θέρους τὸν ἔφιν, καὶ πολλοῦ ποιεῖται τὸν περὶ τοῦ ἀμητοῦ τὸν καιρὸν. καὶ πρὸς τὸν μέλιτταν δὲ πάλιν ἑτέραν κελεύει· Πορεύθητι πρὸς τὴν μέλιτταν, καὶ μάθε ὡς ἐργάτις ἐστὶν, ἧς τοὺς πόνους βασιλεῖς τε καὶ ἰδιῶται πρὸς ὑγείαν προσφέρονται. ἕτερος δέ φησιν· Οἱ ἄρχοντές σου, ὡς λύκοι τῆς Ἀραβίας. καὶ ἄλλος· Ἐκάθισας ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὡς χερσαῖος. ὁ δὲ τοῦ Ζαχαίου, [Ὄφεις,] γλωσσήματα ἐχιδνῶν λέγει, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; καὶ ἄλλος πάλιν· Ὡς ἀσπίδων ἐρρηξάν, καὶ ἰσχὺν ἀράχνης ὑφήνασι. ἀλλαχοῦ δὲ ὁ αὐτὸς ὅτος φησιν· Ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν. καὶ πάλιν· Θυμὸς αὐλοῖς καὶ τοῖς ὁμοίοσιν τοῦ ὄφεως. ἰοῦστον γὰρ ἡ καρδία τὸν τοσοῦτον καὶ τηλικοῦτον, * πρὸς τοὺς τῶν ἀλόγων "καταφέρει δυσχερείαν. διὸ καὶ ἐν τῷ παρόντι ψαλμῷ δύο καρδίας ὁπλεξάμενος εἶδη, καὶ τὰ ἄλλα τὰς ἀκροατὰς ἀφεὶς συλλογίζεσθαι, ὅτου εἰσὶ τοῖς ἀλόγοις. οἱ γὰρ δυσθέρμου γεγόασι δυσαλεγώτεροι, εἰκῇ καὶ μάτην, καὶ ὅπου καιροῦ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς τοῦ οἰκουμένου περιτρέχοντος, καὶ συναίροντος ἀπείρους χρήματα, οὐχ ἑαυτῷ, ἀλλ' ἑτέροις, ἀγνοουμένοις καὶ τούτοις, πολλάκις δὲ καὶ ἐχθροῖς καὶ ὑποβολεῖς; καὶ καλῶς εἶπε· καταλείψουσιν ἀλλοτρίοις τὸν πλοῦτον αὐτῶν. τί γὰρ δυνατώτερον, ὅταν μὴ τὸν πόνον τὰς ἀληθείας ἐκκομίσωσι τὰς ἐκ τῆς συλλογῆς, ἑτέροις δὲ τῆς ἀπολαύσεως παραχωρῶσιν; εἶτα μετὰ τῆς φιλοχρηματίας καὶ τοῦ κενοδοξίαν εἰς μέσον ἄγων, σίζει μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος, λέγων· ἐπεκαλέσαντο τὰ ὀνόματα αὐτῶν ὅπου τῶν γαιῶν. * τί τούτων ἀληθέστερον πάλιν, οἱ λίθοις, καὶ ξύλοις, καὶ ἀψύχοις ὕλῃ τοῦ ἑαυτῶν ἐγχειρίζουσι μνήμου, καὶ τοῦ οἰκείου ἐμπιστεύουσι δόξαν; καὶ γὰρ ὁλοκλήρους ὑσίας ἀνέτρεψαν, καὶ χήρας ἀπέδυσαν, καὶ ὀρφανοὺς ἥρπασαν, ὥστε τὸ σκώληκα λαμπρὸν ποιῆσαι τοῦ οἴκου, καὶ τὸ σὴς καὶ τὴ φθορὰ λαμπροὺς οἰκοδομῆσαι βασιλέας. " τῷ νομίζειν ὑπὸ τούτων ἀθάνατον αὐτῶν ἔσεσθαι τοῦ μνήμου, τοῦ δὲ τὰ σώματα μικρὸν ὑστερεῖσθαι τροφὴν καταφθειρόντων.

Ἰωβ. ιδ'. γ
Ψαλμ. ρμ'. α
β. Τιμ. β'. ιβ'. καὶ Ρωμ. η'. ζ'
Ἱερεμ. ε'. η'. Ησ. α'. γ
Παροιμ. ϛ'. ϛ'
Παροιμ. ϛ'. λ'
Σοφον. γ'. δ'. Ἱερεμ. γ'. β'. Ματθ. γ'. ζ'. Ησ. νθ'. ε
Ψαλμ. ρλθ'. γ
Ψαλμ. ρζ'. δ'

13 Αὖτη

13 Αὕτη ἡ ὁδὸς αὐτῶν σκάνδαλον αὐτοῖς. Ποία αὕτη ὁδός, εἰπέ; ἡ τοιαῦτα ἀσουδή, ἡ ματαιοπονία, ἡ πολλὴ τῶν χρημάτων μανία, ἡ ἀκόρεστος τῆς ὀλοξης μέθη. καὶ πρὸ τῆς κολάσεως, φησι, τῆς μελλούσης, ἐνταῦθα αὐτοῖς σκάνδαλον καὶ ἐμπόδιον γίνεται. ὁ μικρὸν οὖν σκάνδαλον, ὁ μικρὸν ἐμπόδιον, ὁ μικρὸν κώλυμα αὕτη ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἐργασίαν. διὸ φησιν, αὕτη ἡ ὁδὸς σκάνδαλον αὐτοῖς. καὶ καλῶς εἶπε σκάνδαλον αὐτοῖς τὴν ὁδόν· ἑαυτοὺς δεσμοῦσιν, ἑαυτοῖς συμποδίζουσι.

Καὶ μὴ ταῦτα ἐν τῷ στόματι αὐτῶν βδελυκήσουσι.

Τὸ χαλεπώτατον καὶ τῶν λοιπῶν αἴτιον κακῶν τοῦτό ἐστιν, ὅπερ εἴρηκεν. ⓐ γὰρ τοιαῦτα ἁμαρτάνοντες, καὶ πλημμελοῦντες, καὶ ὕπνου καταπίνοντες, μακαρίζουσιν ἑαυτοὺς καὶ θαυμάζουσι καὶ ζηλωτοὺς εἶναί φασι, καὶ ἐρέσκονται τοῖς πεπραγμένοις. καλεῖ δὲ ἐπαγωγὴν καὶ πρὸς αὐτῶν τῶν ἐργαζομένων, ἐννόησον ἡλίκην λαμβάνει τῆς πονηρᾶς ὀπτηρίας πρόσθηκην. Εἰ γὰρ κακιζομένη, εἰ γὰρ ὑβριζομένη, εἰ γὰρ ἐλεγχομένη, εἰ γὰρ ὑπὸ τῶν συνειδότος τῶν ὁπωσδήποτε νηφόντων μαστιγουμένη, ξαινομένη, μισουμένη, ὕπνου ἀναγκαίως αἴρεται, καὶ καθ' ἑκάστην αὔξεται τὴν ἡμέραν· ὅταν μὴ μόνον τὰ κωλύοντα αὐτὴν μὴ ᾖ, οἷον ἡ κατηγορία, τῶν συνειδότος ὁ ἔλεγχος, ὁ ὑπολαμβάνεσθαι τῶν γινομένων, ὁ μετέχειν τοῖς πεπραγμένοις, ὁ καταδύεσθαι, ὁ ἐγκαλύπτεσθαι, ὁ φεύγειν, ὁ λήθην, ἀλλὰ τοὐναντίον ἅπαν, καὶ ἐπαινῶσιν ἑαυτοὺς ⓐ ἐργαζόμενοι, καὶ ἐγκώμια ἑαυτῶν ὑφαίνωσι, καὶ τῶν ἄλλων βελτίους καὶ τῶν αὐτῶν εἶ) νομίζωσι, καὶ μὴ ὁ προσέχειν ἐπαινῶσι τὰ γεγενημένα (τοῦτο γὰρ ὄντι, καὶ μὴ ταῦτα ἐν τῷ στόματι αὐτῶν βδελυκήσουσι) πολὺ σὺν ἂν σκληρότερον εἶναι; οὕτω γὰρ εἰσὶ πολλῆς πλήγης, οὕτω παρανοίας, ὡς καὶ μὴ τὴν πλήρωσιν τῆς ὀπτηρίας, ὅτε μάλιστα ὀρῶντας τὴν πολλὴν ἀσχημοσύνην ἔδει, γανυσθῶσι, χαρυφοῦσθαι, ἐρέσκονται ᾧ γεγενημένῳ. τοιοῦτον γὰρ ἡ ἁμαρτία· πρὸ μὲν τοῦ πραχθῆναι, συσκιάζει ἑαυτῆς τὸ εἰδεχθές, τῇ μέθῃ τῆς ἡδονῆς περιστέλλουσα αὐτῆς τὸ βδελυρόν· ἐπειδὰν δὲ πραχθῇ, καὶ ἡ μὲν ἡδονὴ τῆς ὀπτηρίας μικρὸν ἀναχωρήσῃ, ἡ δὲ τοῦ συνειδότος κατηγορία ἐπέλθῃ, γυμνοῖς ἀσίζουσα τοὺς λογισμοὺς, τότε μάλιστα φαίνεται αὐτῆς τὸ βδελυρόν. ὅταν δὲ μὴ τὸ πληρωσαι· ἀλλ' ὅταν ἴδωσι τὸν πλοῦτον ὀγκωθέντα, τοὺς τρόφεις ἐγκρυμμένους, τὰς καταγὰς οἰκοδομὰς ἀπηρτισμένας, δέον τότε γοῦν κατομυζῶσαι καὶ σπαράξαι, ⓐ δὲ καὶ μὴ ταῦτα, μὴ τὸ ἔργον, μὴ τὴν πλήρωσιν, τότε ἔτι μειζόνως νοσοῦσιν. ἐπεὶ οὖν τὰ πρὸ αὐτῶν οἴχεται, ἕπεται λοιπὸν τὰ πρὸς τὸν Θεόν. ὥσπερ γὰρ ⓐ καὶ ταχρίνοντες ἑαυτοὺς ἐφ' οἷς ἁμαρτάνουσι, προσλαμβάνοντες ἀποκρούονται τὴν πρὸς τοῦ Θεοῦ ψῆφον, καθάπερ ὁ Παῦλός φησιν· Εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐνεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα· ὅταν ⓐ νοσοῦντες ἀμεταμέλητα καὶ ἁμαρτάνοντες, μὴ καταγινώσκοντες ὧν ἐπλημμελήσαμεν, μὴ πολλῆς τῆς σωφροσύνης ἀπαιτῶνται τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ὁμοιότητα ἑαυτοῖς. ἐπεὶ οὖν καὶ ὅταν ἡ μὲν ἀλλοτρίωσις ἁρπάζοντες, ἡ δὲ οἰκεῖα μᾶτην καὶ εἰκῆ δαπανῶντες, ἅπερ εἰς πενίαν ἀναλίσκειν ἐκεῖνο, εἰς τρόφεις καὶ σκώληκας καὶ σῆτας δαπανῶσι, καὶ τοσοῦτον ἀπὸ τοῖς γεγενημένοις, ἀλλ' ἀνίατα μέλουσι νοσοῦντες· ἄκουσον τί γίνεται λοιπόν. Τί δὴ οὖν γίνεται; ὁμοιότης τῆς πρὸς τὸν Θεοῦ δίδονται. διὸ ἐπήγαγεν·

14 Ὡς πρόβατα ἐν ᾅδῃ ἔθετο· Οὐ δὲ ἥμερον ἐνταῦθα διὰ τὸ ὀνόματος τῶν προβάτων δηλοῖ (τί γὰρ ἐκείνων ἀγελαιότερον ἦν οἱ ἂν, τῶν προόρων καὶ γυμνὰ σώματα πενήτων καὶ λαξεύσας τηκομένας λιμῷ, καλλωπιζόντων δὲ οἴκοις φθορᾷ, καὶ σκώληκι, δὲ σπεῖ) ἀλλὰ τὸ εὔκολον αὐτῶν τῆς ἀπωλείας, τὴν ὀξὺ ὀπισθρομῆς πρὸς ὠλεθρίαν, τὸ δυχείρωτον τοῖς ὑπεύθυνοις. τοῦτ' ἦν γὰρ ἀσθενέστερον δυσθεφθου κακίας συζώντος·

ὅταν δὲ δι᾽ ὅτι πείσονται, δὲ ὅτω καταπησονται, ὅπως ἀπολειῶνται ἀρδίως, καὶ εἰς ⟨W⟩ ἄ-δυ ἀπελθύσονται ῥαδίως, ἀνόκολως, ζωντόμως, ἀπονητί, ὡσανεὶ πεθαλα καταχη-πόμενα. τῦτο θανατος, μᾶλλον δὲ πεᾶγμα θανάτυ πολὺ χαλεπώτερον. μὴ γὰρ τὴν τοιαύτην τελθυτὴν, ἀθάνατος αὐδεὶς ⟨ΔΔ⟩δέξεται θάνατος. δῆλα τῦτο ἀδαμῶς εἰς κόλπους Ἀβραάμ, ὐδὲ εἰς ἄλλο χωρίον φαίνονται ἀπιόντες, ἀλλ᾽ εἰς ⟨W⟩ ἄδυ, τὸ τῆς ὑμνωδίας, τὸ τῆς κολάσεως, τὸ τῆς πανωλεθρίας ὄνομα. καὶ ἡ σκῆνα αὐτῶν τελθυτὴ βύτελὴς δὲ βύκαταφρόνητος, καὶ ἡ σκῆνη ⟨ΔΔ⟩ατεσθὴ κολάσεως γέμυσα. ὅτω δὲ ἡμῖν ἔθος λέγειν πεδὶ τῶν βύκόλως ἀπολλυμένων, ὡς πεῖσατον ὁ δεῖνα ἐσφάγη. ὅπερ γὰρ ὡς ἄλογα ἔζων, καὶ ὡς ἄλογα ἀπόλλυται, σὐκ ἔχοντες πεδὶ τῶν μελλόντων ἐλπίδα χρηστήν. καὶ ὐ τῦτο μόνον, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ ὅτι κακῶς,

Θάνατος ποιμαινεῖ αὐδεύς. Ἐνταῦθά μοι τὸν θάνατον δοκεῖ λέγειν τὴν ἀ-Ιωακ.π.κ. πώλειαν τὴν ψυχῆς, τὴν τιμωρίαν, καθάπερ καὶ ἀλλαχῦ φησι· Ψυχὴ ἡ ἁμαρτάνουσα, αὐτὴ ἀπολεῖται· ὐ τὴν τῦ εἶναι αἵρεσιν, ἀλλὰ τὴν τιμωρίαν πᾶσαδηλῶν. καὶ ὀπτιμύει τῇ μεταφορᾷ τῆς λέξεως. ὅπερ γὰρ εἶπε πεῖσατα, ἔδειξεν αὐτῶν καὶ τὸν ποιμένα. Τίς ἐστιν; ὁ σκώληξ ὁ ἰσθίων, τὸ σκότος τὸ ἀτελθύτητον, τὰ δεσμὰ τὰ ἄλυτα, ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. ὅσα τοίνυν πάσχυσιν αὐτῦ κολαζόμενοι· ἐν τῇ ζωῇ, ὅτι πεὸς ἀρετὴν ἀνεπιδέατοι, ὅτι κακίας ἐγένοντο δυλοι καὶ αἰσχμάλωτοι, καὶ πεῖτον ἐπόνυσαν πόνον δὲ κατεγέλασον· ἐν τῇ τελθυτῇ, ὅλα ἁπλῶς, καὶ ὡς ἔτυχεν ἀπώλοντο· ἐν τῷ καιρῷ τῷ μὴ τὴν τελθυτὴν, ὅτι ὅπερ πάντος ⟨ΔΔ⟩ατὸ τῆς ἀπωλείας κατέχονται.

15 Καὶ καταχυεβύσυσιν αὐτῶν ⟨Δ⟩ βύθεις ὃ πεφί.

Ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν παχυτέρων, δὲ πεὸς ἀναισθησίαν λίθων ἀνθεβηκότων, σὐκ ἔχυσι πεῖ τῶν μελλόντων ἐλπίδα σαφῆ καὶ πεπεισμωμένην, ἀλλὰ πεὸς τὰ πρόντα κεχήνασι δὲ πεὸς τὰ ὁρώμενα, καταπλήττει σῦν τοιύτοις αἰνίγμασι θεός. Εἶτα ὅπερ βεαχέων τὰ μέλλοντα αἰνιξάμενος, πάλιν ὅτι τὴν ἐν τῷ πρόντι βίῳ γινομένην βύτέλειαν αὐτῶν καὶ τιμωρίαν μεταπέμψει τὸν λόγον, δείκνις αὐτῶν ὃ ἀσθενές, τὸ βύτελές, τὸ βύκαταφρόνητον, καὶ ὅλη καὶ μελαγχίς πλουτῶσι, καὶ δωασταῖς ὡσι πεπεριβεβλημένοι, ἐν πάσῃ δυλων καὶ ἀνδραπόδων τοῖς ἀρετὴν μεπιδύσιν εἰσι. διὰ φησι· κατακυεβύσυσιν αὐτῶν ⟨Δ⟩ βύθεις τὸ πεφί· τυτέστι, καχέως, διλυεκῶς, καὶ ὐδὲ χρόνυ δεήσυσι ταῦ, ὐδὲ πόνυ, ὐδὲ μηχανήσεως λυγος. Τοιαύτη γὰρ τῶν πεαγμάτων φύσις, τῇ ἀρετῇ τὴν κακίαν δυλεύειν, καὶ πρέμειν αὐτῆς, καὶ δεδοικέναι, καὶ μελα ὑπερτέμματα αὐτὴ ἔχη δὲ πολλὰς καὶ ⟨ΔΔ⟩ατοχρασφάς, ἐκείνη δὲ γυμνὴ ἢ καὶ καθ᾽ ἑαυτὴν ἀγωνιζομένη. καὶ μὴν Θωμαντίον ὁρῶμεν, φησι, τύτυς ἐκείνων κρατυμένυς. ἀλλὰ μὴ τὸ σφάλμα τῆς τῶν πολλῶν διανοίας ἰδωμεν (τῦτο γὰρ πεπλημμελημένης ⟨ΔΔ⟩ατολήψεώς ὅστι ψῆφος) ἀλλ᾽ αὐτῆς τῶν πεαγμάτων τὴν ὀρθὴν κρίσιν διθκρανησώμεθα, καὶ ὄψῃ τῦτον κεφαλαιῶτα τὸν λόγον. ἔστω γὰρ ὡς πονηρὸς δεσπότης, καὶ οἰκέτης χρηστός· μᾶλλον δὲ, εἰ βύλει, ἐφ᾽ ἕτερον μεῖζον ὑπόδειγμα τὸν λόγον ἀγάγωμεν. ἔστω βασιλεὺς πονηρὸς, καὶ ἰδιώτης χρηστός· ἰδωμεν τίς τίνος κύριός ὅστι, καὶ πῦ τὰ τῆς δεσποτείας διαλάμπει, τίς ὁ κρατῶν, καὶ ὡς ὁ κρατύμενος. πῶς οὖν εἰσόμεθα ταῦτα; ὅταν πατέτω τὸν ἰδιώτην ὁ βασιλεὺς πονηρόν τι πεᾶγμα καὶ πλημμελὲς γέμον. τί οὖν; ὁ χρηστὸς ἰδιώτης καὶ ⟨ΔΔ⟩ηκυος ὢν μόνον σὐκ ἔιξει, ὐδὲ ⟨ΔΔ⟩ακύσει), ἀλλὰ πειράσεται καὶ τὸν ὑπατάττοντα ἀπαγαγεῖν τῦ πεσκειμένυ, καὶ ἀποδαυμάσῃ δῆλα. τίς οὖν ἐλεύθερος; ὁ ποιῶν ὃ βούλεται καὶ μηδὲν τὸν βασιλέα δεδοικώς, ἢ ὁ πᾶσα τῦ ⟨ΔΔ⟩ηκόυ καταφρονύμενος; καὶ ἵνα μὴ ὅτι πᾶσα δείγματος ἀδιρείσθυ τὸν λόγον πεαγάγωμεν,

γ.λβ.ζ. ἡ τῆ Πεπφρῆ γυνὴ ἡ Αἰγυπτία, σὐχὶ βασιλὶς ἦν; σὐχὶ πάσης Αἰγύπτυ ἐκράτει; σὐ-

χὶ

χὴ Σωοιχὴν εἶχε βασιλέα; ἀ πολλὼ τὼ εὐεδάλλετο δωναστείαν; τί γὰ ὁ Ιωσὴφ; ἀ δοῦλος; οὐχὶ αἰχμάλωτος; οὐχ ἀργυρώνητος οἰκέτης; ἀ μὴ πάσης τῆς τὼ δαπάξεως αὐτῆς ὡπλίσατο χὴ τὰ νεανίσκω, ἀχ ἑτέρω τὸ πόλεμον ἐγχειρίσασα, ἀλλ' αὐτὴ τὼ εἰς τὸν τὼ δαπανᾶν ἐλθοῦσα; τίς οὖν ἐν δουλείᾳ ζῶτε ἰῶ; τίς γὰ ἐν ἐλευθερίᾳ; ἡ δεομένη, χὴ τὼ δακαλοῦσα, χὴ ἱκετεύουσα, χὴ οὐδὲ ἀνθρώπου, ἀλλὰ ποιητοτάτω πάντος αἰχμαλώτου γνωμένη· ἢ ὁ καταφρονῶν χὴ σχήματος χὴ σκήπτρου χὴ ἀλουργίδος, χὴ τῆς φαντασίας ἀπάσης ἐκείνης, χὴ ἀνακόπτων αὐτῆς τὰ μηχανήματα; ἀχ ἡ μὲν ἀπῆλθε τὼ δακευαθεῖσα, χὴ ἑτέρω πάλιν πάθη γνωμένη δούλη, τῷ θυμῷ τῷ ἀλόγω, τῇ μανφονίᾳ· ὁ γὰ ὀξῆλθε μείζως τεφανύως ὅτι τῆς κεφαλῆς ἔχων, χὴ ἐν αὐτῇ τῇ δουλείᾳ τὼ ἐλευθερίαν μειζόνως ἐπαλαμπουσαν δειχνύς; οὐδὲν γὰρ ὕπως ἐλεύθερον, ὡς ἀρετή, οὐδὲν ὕπω δοῦλον, ὡς κακία. ὅθεν τοῦτο χὴ ἄλλος τού φησί τις· Σοφὸς οἰκέτης χειρωτήσει δεσποτῶν ἀφρόνων. ὥσπερ γὰρ αἰχμάλωτος, κἂν μείζον ἔχῃ πλοῦτον, δι' αὐτὸ τοῦτο μάλιστα πᾶσιν ὀκτὶν εὐάλωτος· ὕπω χὴ ὁ ἐκ τοῦ τῶν παθῶν ἁλισκόμενος, ἀράχνης ὀκτὶν εὐτελέστερος. τί γὰ ἂν πολέμων, ἀχὶ τούτους ὁρῶμεν χειροῦντας; τί γὰ ἂν τοξεύμασι, χὴ βολαῖς, ἀ τὰ τούτων ἔσηκε, κἂν μηδεὶς ὁ πειρόμενος ᾖ; τί γὰ ἂν τοῖς μὴ τοιούτοις; ἀχ ὁ μὲν πλούσιος καθάπαξ τοξεύσαι τὸν γόνυ ᾔτει, χὴ οὐκ ἐπέτυγχανεν· ὁ γὰ πένης, ὅπου ἀσουδαῖος ἐκ ἀρετὴς ἰῶ, οὐκ ἂν μεγίστῃ εὐτοξεύσαι ἰῶ, τῷ αὐτῷ τῷ Ἀβεσαλὼμ λῆξιν ἔχων; τί γὰ ὅτι τῶν ἀποστόλων; ἀχὶ δεσμούμενοι, μαστιγούμενοι, μυρία πάσχοντες δεινά, τῶν τοιούτων τοξευμάτων ἐκπόδων ἦσαν ἐμοῦ ἐις ὅσον αὐτοὺς ἀποείαν ἐκβαλεῖν, ὡς ἐκείνως λέγειν, Τί ποιήσομεν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις; καί τοι δεδεμένος ἦν, χὴ ἐν μέσῳ δικαστηρίων ἵστάμενος· χὴ ὁ μὲν ἐν τάξει δικαστῶν χὴ ἀρχόντων, ὁ γὰ ἐν τάξει δικαζομένων εἰστήκεσαν, ἀλλ' ὅμως ὅτοι τούτων ἐκράτησαν. χὴ παντοχοῦ εἰ ἴης μὴ ἀκριβείας ἐπέξιοι τοῦ λόγου, ὡς ἐκάρεσον ὀψιαν ἂν ποιητοῦ κεφαλοῦντα τῷ κυρίως κράτησιν, ἀ ταύτῃ τῷ τῶν πολλῶν, τῷ πεπλανημένῳ, ἐκ ψευδῶν, χὴ ῥαδίως ἐλεγχομένῳ, ἀλλ' ἐκείνῳ τῷ πεπηγυῖαν χὴ ἀκίνητον.

Καὶ ἡ βοήθεια αὐτῶν παλαιωθήσεται ἐν τῷ ᾅδῃ· Τουτέστιν, ἀφανισθήσεται. ὁ γὰ λέγει, τοῦτο ἔστιν. ἀ μόνον ἐν ταύτῃ δυχείρωτοι ἔσονται, οὐδενὸς ἀμυνοῦντος, οὐδενὸς χεῖρα ὀρέγοντος, πᾶσι τοξευόμενοι· ἀλλὰ χὴ ὃ χαλεπώτερον, ἀδὲ ἐκεῖ ἔξουσι τὼ παρεισάμενον, χὴ βοηθοῦντα, ἐκ χεῖρα ὀρέγοντα, χὴ τοῦ μνημονεύοντα αὐτῶν τῷ τιμωρίαν. ὅτω γοῦν ὅτε αἱ πρόσθεν αἱ φεύγουσαι τοὺς μοχθοῦντας βοηθοῦσαν ἴσχυσαν· ἀχ ὁ Ἀβεσαλὼμ τοῦ πλουσίου, ἀ Νῶε, χὴ Ἰὼβ, χὴ Δανιὴλ ἰοῖς χὴ θυγατράσι. τὸ γὰ παλαιωθήσεται, ἀφανισθήσεται ὀκτίν, ἀφανισθήσεται. Τὸ γὰ παλαιούμενον χὴ γηράσκον ἐγγὺς ἀφανισμοῦ.

Ἐκ τῆς δόξης αὐτῶν ἐξώσθησαν. Οὐ μάλιστα ἐπεθύμουν, δι' ὃ πάντα ἐποίουν χὴ ἐτοξεύοντο, ὥστε ἐκ μὴ τελευτῶν δόξης ἀπολαύσαι πολλῆς, ἀφ' ὧν χρημάτων, ἀφ' ὧν οἰκοδομημάτων, ἀφ' ὧν ταφῶν, ἀφ' ὧν ὀνομάτων τῶν ἐπικειμένων τοῖς τάφοις· χὴ τούτου, φησίν, ἐκπεσοῦνται, ὃ μάλιστα αὐτοὺς ἐλύπει ζῶντας, ταῦτα μανθάνοντας. αἱ γὰ ἐν ταύτῃ οἰκοδομίαι, κατηγορίαι τῶν ἀπελθόντων εἰσί. κἂν γὰρ ὁ σῶμα τῇ γῇ κρυβῇ, ἀλλ' ὅμως ὁ λίθοι φωνὴν ἀφιᾶσι, καθ' ἑκάστην αὐτῶν κατηγοροῦντες ἡμέραν τῆς ὠμότητος, τῆς ἁρπαγμονίας, τοὺς χήρους ἐξόρους ἀναχρύτοντες, τοὺς παιδίσκας ἀεὶ εἰς ἀγρὸς ὠθοῦντας, χὴ ἐγκλήματα, ἐκ δικολάβους. ποία οὖν αὕτη δόξα, καταλιμπάνειν κατηγόρους μὴ σιγῶντας, ἀλλὰ δι' ὧν ὤψεως τὰ πάντων ἀνοίγοντα στόματα, χὴ τοὺς τοὺς ὁρῶντας ἀπάγοντας χὴ παιδίσκας σφοδροτάτην ποιοῦντας τὴν συντυχίαν τῶν οἰκοδομησαμένων; τί ταύτης τῆς δυσίας γλυκύτερον; οὐδὲν οὖν ἴσον, ὃ-

τὴν πονηρὸν ἀφ' ὧν κολάζονται, ἀφ' ὧν καταγελῶνται, ἀφ' ὧν κατηγορεῖται, ἀφ' ὧν καὶ μετὰ τελευτὴν πολλοὶ ἀνορύττονται, ἀφ' ὧν αὐτοῖς ἀεὶ, καὶ ἁμαρτολοὶ, καὶ ἐγκλήματα μυρία καὶ πολλὰ τῶν ἠδικημένων, καὶ τὰ οὐκ ἠδικημένων;

16 Πλὴν ὁ Θεὸς λυτρώσεται τὴν ψυχήν μου ἐκ χειρὸς ᾅδου, ὅταν λαμβάνῃ με.

Εἰπὼν τὴν πονηρὸν τὰ ὀπίσεσθαι, τῆς ἁμαρτίας τὰ ὀνείδια, λέγει καὶ τὰ τῆς χρηστῶν ἔπαθλα (ὃ καὶ αὐτὸ καὶ ἑτέρωθεν πολλαχοῦ φήσας ποιεῖν ἔθος) ὥστε ἑκατέρωθεν ῥυθμίζειν τὸν ἀκροατήν, καὶ οὐκ τῆς κολάσεως τὸ ἁμάρτημα, καὶ οὐκ τὰ ἐπάθλων τῆς ἀρετῆς. τὰ μὲν οὖν ἐκείνων τοιαῦτά, φησι, ἀτιμία, ματαιοπονία, ὄνοια, γέλως, αἰσχύνη, πάντων ἀηδεστάτη, θάνατος, ἀμωρία, κόλασις διηνεκὴς, τὸ βδελυκτὸν εἶναι, τὸ καὶ δόξης καὶ ἀσφαλείας ἐκπεπτωκέναι καὶ ζωῆς, καὶ τελευτῶντας, τὸ βλασφημεῖσθαι, τὸ κατηγορεῖσθαι, τὸ μηδεμίαν μετὰ τὴν τελευτὴν ἔχειν παραμυθίαν καθόλου· τὰ δὲ ἡμέτερα τοιαῦτα ἅπαντα· ἀπαλλαγὴ κολάσεως, ἐλευθερία ψυχῆς, ἀσφάλεια, δόξα, τιμή. ταῦτα γὰρ ἅπαντα ἡνίξατο, εἰπών· πλὴν ὁ Θεὸς λυτρώσεται τὴν ψυχήν μου ἐκ χειρὸς ᾅδου, ὅταν λαμβάνῃ με· ᾅδην οὖν καλῶν τὴν κόλασιν λέγων, καὶ ἀφορητὸν ἐκείνας ὀδύνας. οὐκοῦν ἡ ἡλικία καὶ τὰ τῆς τιμῆς, οὐ ταύτῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐπαγγέλματι. ὅταν γὰρ λαμβάνῃ μέ, φησι, τότε αὐτὸ ἀκριβέστερον ὄψομαι, ἢ νῦν. Νῦν γὰρ διὰ πίστεως περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἴδους· Τότε δὲ, πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· τῆς δὲ ψυχῆς λυδγυμνώσης καὶ τὸ σῶμα κοσμιώτερον ἔσται ἁγιαζόμενον. 17 Μὴ φοβοῦ, ὅταν πλουτήσῃ ἄνθρωπος, ἢ ὅταν πληθυνθῇ ἡ δόξα τοῦ οἴκου αὐτοῦ. Τούτων ὅπως ἐλέγχοντος, φησὶ, τί δέδοικας τὰ παρόντα; τί σε λυπεῖ πενία; τί φοβῇ πόθεν; ἤκουσας τὰ περὶ τῆς ἀναστάσεως, καὶ τῆς τῶν ἀγαθῶν ἐλπίδος, καὶ τῆς τῶν πονηρῶν τιμωρίας· τί δέδοικας λοιπὸν τὰς σκιάς; τὰ μὲν γὰρ μόνιμα καὶ πεπηγότα ἐκεῖνα· ταῦτα δὲ ἀνθρώποις μεταβαλλομένοις ἔοικε. διὸ καὶ πρώτα τὰ ἄλλα ἀφεὶς, ἐπὶ τὴν ἀκροπολιν τοῦ κακοῦ ἦλθε, τοῦ πλούτου τὴν ἐπιθυμίαν. ταύτης γὰρ καταβληθείσης, καὶ τὰ ἄλλα συγκαταλύεται. καὶ πῶς μὴ φοβηθῶ, φησι, τοσαῦτα δυναμένους; ὅτι περισκοπεῖς ἡ δυναστεία, μονόφθαλμος ἡ ἰσχὺς, παροδεύεται ἡ βιημερία, σκιὰς μιμεῖται καὶ ὀνείρατα τὰ χρήματα καὶ ὁ πλοῦτος καὶ ἡ τοσαύτη τιμή. διὸ καὶ ἐπήγαγε·

18 Ὅτι οὐκ ἐν τῷ ἀποθνήσκειν αὐτὸν λήψεται τὰ πάντα,

Τὸν αἰτίαν λύει τοῦ μὴ δεδοικέναι τὰ περισκαπτα. ἦλθεν ὁ θάνατος, φησι, τὴν ῥίζαν ἔτεμε, καὶ ἡ κόμη μετὰ τῶν φύλλων ἅπασα κατεπέσῃ, καὶ πᾶσιν βυχείρωτος ἡ οἰκία. καθάπερ οὖν περίβατα καὶ αἴτιες ὑπεπίφθεγται δένδρῳ κειμένῳ μετὰ τὸν τομέα· οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν οὕτω πλουσίων, πολλοὶ τῶν ἐχθρῶν, πολλοὶ τῶν φίλων, πολλοὶ τῶν ἀνεργετηθέντων τὰ ἐκείνων λυμαινόμενοι βδελύσσονται. καὶ ὁ τοσαῦτα περιβεβλημένος, καὶ τοσούτοις οἰνοχόους, μαγείρους, κρατῆρας ἀργυροῦς, χρυσοῦς ἔχων, πλέθρα γῆς πόσα καὶ πόσα, οἰκίας, ἀνδράποδα, ἵππους, ἡμιόνους, καμήλους, τραπέζια οἰκετῶν, ἄπειρα μόνος, καὶ οὐδὲν αὐτῷ συναπέρχεται, ἀλλ' οὐδὲ αὐτὰ λαμβάνων ἄπειρα τὰ ἱμάτια. καὶ γὰρ ὅσῳπερ ἂν λαμπρὰ περίκειται, τοσούτῳ δαψιλεστέραν ἄπειρον παρασκευάζων ᾧ σκώληκι τὴν τράπεζαν, καὶ πλείονα τοῖς τυμβωρύχοις τὸν ἐπιθυμίαν, καὶ μείζονα τῷ ἀθλίῳ σώματος τὴν ἐπιβολὴν, δι' ὧν καλλωπίζει μειζόνως, μᾶλλον τούτων ὑβρίζεσθαι σφοδρότερον αὐτὸ κατασκευάζων, ταῖς χεῖρας τῶν ἀνορυττόντων ταῖς ῥήγας ἐφ' ἑαυτὸν ὁπλίζων καὶ καλῶν. καὶ τί τοῦτο, φησιν; ἀλλ' οὐκοῦν μεγάλα κομπάζει, καὶ φυσᾷ μέχρι τῆς τελευτῆς. μάλιστα μὲν πολλοὶ οὐδὲ μέχρι τῆς τελευτῆς, ἀλλ' ἐπὶ βλέλων ἰδόντων ὀπισθυέντων ἀδοῖς μυρίων καταδίκων χαλεπώτερα ἔπαθον, καὶ τὰ χρήματα ἀφαιρεθέντες,

τες, ϗ ἀτιμία ⸗ βεβλημένοντες, ⸌ δεσμωτήριον οἰκήσαντες. καὶ γὰρ ὁ λιμὸς ἐν ὀλίγοις, σήμερον ἐν ἀλύσει· ὁ λιμὸς ⸗ τοῦ χολαχέων ⸗ θεραπεύομενος, ⸗ τοῦ δημίων κυκλούμενος νεῶ· ὁ μύρων ὄζων, αἵματι ⸗ βεβρόχθαι· ὁ χολαχείμενος ὅτι χρωμένης ἀπάλης, ἐπ' ἐδάφους ἔρριπ') σκληρὸς· ὁ ⸗ δὲ πόνων ⸗ θεραπεύομενος, ⸗ δὲ πόνων καταφερόμενος. ἀλλὰ* μένει τελευτῆς, τὰ ⸗ τοῖς κηδείοις αὐτῷ λαμπρὰ ϗ ⸗ βεβαιοῦντα. ϗ ἵνα ⸗ τοῖς σκῦλον Ⓜ σὸν ἀμαθανόμενον· πλείων ἡ δυσωδία, μείζων ἡ βδελυγμία, σφοδρότερος ὁ φθόνος. ⸌ γὰρ τελευτήσαντι διέπεκτης τοῖς παισίοις ὁ πόλεμος ἀπὸ τῆς πολυτελείας ἐκείνης. ϗ ὅσα τῶν ἀκριβειῶν τῶ ῥήματος, ϗ τῶν ὑπάτων τῆς φιλοσοφίας. ὑ γὰρ μόνον αὐτὸν ἐκ τῶ μὴ ζωοποιεῖν πλήττει, ἀλλὰ ϗ σὺν τούτοις αὐτὸν πάσης γυμνοῖ τῆς φυτασίας· ϗ τοῦδε πλοῦτον ὄντα δείκνυσιν, ὑ δ' ὅτῳ ἀπολαύῃ αὐτῷ ὁ κεκτημένος. ὑ γὰρ εἶπεν, ὅτῳ πληθυνθῇ ἡ δόξα αὐτῷ, ἀλλ' ἡ δόξα τῶ οἴκου αὐτῷ. τοιοῦτα γὰρ ἄπαντα ἄνθρ' ἀπεκθημησάμην, πηγαί, καὶ ⸗ βείπατοι, ϗ βαλανῆα, χρυσίον ⸌ ἀργύριον, ἵπποι καὶ ἡμίονοι, ⸌ πάντες ϗ ἱμάτια, τῶ οἴκου δόξα, ὑ τῶ τὸν οἶκον οἰκοῦντος δύθεφτον. αὐθέφτου γὰρ δόξα, ἀρετή, ὅθεν ϗ ζωαποδημεῖ τῷ κεκτημένῳ· αὕτη ⸝ οἴκου δόξα μένει, μᾶλλον ⸝ τοῦδε μένει, ἀλλὰ μὴ τῶ οἴκου καὶ συγκαταλύεται, οὐδὲν Ⓜ ἐν αὐτῷ ἀναγραφέντα ὠφελήσασα. οὐδὲ γὰρ ἰῶ αὐτῷ.

19 Ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ εὐλογηθήσεται.

Εἰπὼν ⸗ βεβαιῶν τῶ πλούτου αὐτοῦ καὶ τῆς δόξης, ὅτι Ⓜ τῶν εὐφημιῶν ἀμφαίνει λέγειν. ὅπερ γὰρ καὶ τῶν μάλιστα τοῖς πλουσίοις ⸗ βεβαιοῦσθαι, αἱ ἐν ἀγορᾷ χολαχεῖαι, αἱ ⸗ δὲ τῶ δήμου ⸗ θεραπεῖαι, αἱ δημοτελεῖς εὐφημίαι, τὰ ⸗ τοῦ κρίσεως γέμοντα ἐγκώμια, ϗ μέγα ⸗ δοκεῖ· ὃ ϗ ἐν ⸗ ταῖς, ὃ ϗ ἐν συμποσίοις, ὃ ϗ ἐν δικαστηρίοις χροτεῖσθαι, ⸗ δὲ πόνων ἀναχηρύττεσθαι, ζηλωτοὶ ⸗ νομίζεσθαι· ὅσα ϗ τοῦτο πῶς καθαιρεῖ πάλιν ἀπὸ τοῦ χρόνου. ἐν τῇ ζωῇ γὰρ αὐτοῦ, φησι, τουτέστιν, αὗται αἱ ⸗ θεραπεῖαι, καὶ ⸗ οὐ λέγεσθαι αὐτὸν μέχρι τῶ παρόντος βίου· μὴ ⸝ τῶν ἄλλων ⸌ τοῦτο συγκαταλύεται, ὡς ἔπρεπεν ἦν ϗ ὑπῆκτο. ἀλλὰ ϗ ἰώμενα αὐ γίνεται, " ἐκ προσοχῆς γινόμενον τῶν εὐφημιούντων· μὴ τελευτιῶν εἰς ζωωντίον μεθίσταται, ὅταν ⸗ τοῦ φόβου ⸗ θεωρούμενον ⸗ βεβαρεθῇ. Ἐξομολογήσεταί σοι, ὅταν ἀγαθύνῃς αὐτῷ. Ὅσα πῶς ϗ ταῖς εὐεργεσίας αὐτῶν ἀμφάλλει. σὺ μὲν γὰρ κολαχεύεις, ϗ ⸗ θεραπεύεις ⸗ κατασκευόμενος ⸗ θεραπεῖαν ϗ ⸗ κατὰ κρίσεως γέμουσαν· ἐκεῖνος ⸝ καὶν χάριτας σοι ὁμολογήσει, ὠνόμενος ⸗ δὲ σῶ ⸗ τὰ ἀρέσκοντα αὐτῷ ποιῇ, ϗ πολλῶ τοῦτο ὠνόμενος. τότε γὰρ εὐχαριστήσει σοί, φησι (ὃ γὰρ ἐξομολογήσεται, τοῦτο ἔστιν) ὅταν ἀγαθύνῃς αὐτῷ, οὐκ εἶπεν, ὅταν ἵνα χρήσιμον ἐργάσῃ, ὅταν εὐεργετήσῃς, ἀλλ' ὅταν τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ϗ κατὰ νοῦν ⸗ ὑπηρετήσῃς· δείκνυθι ὅτι ἑκατέρωθεν ἡ βλάβη, ἀπό τε τῆς πεπλασμένης κολακείας, ἀπό τε τῆς ὑπερβαλλούσης ἀλαζονίας.

20 Εἰσελεύσεται ἕως γενεᾶς πατέρων αὐτοῦ, ἕως αἰῶνος οὐκ ὄψεται φῶς.

21 Καὶ ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὤν, ὑ συνῆκε, παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς. Εἰσελεύσεται, ἤγουν μιμήσεται) Ⓜ τῶν πατέρων ζῆλον, ϗ οὐκ ἀπωτέρω ὤν, πονηρεύσεται· ἢ αὐτὶ τοῦ, Εἰ μὴ ⸗ θεράξας τι ἀγαθὸν, εὑρεθήσεται) οὐκ τοῦ πλούτου ⸗ δοθὲν ὠφελεύμενος. καταλείψεται ⸝ τοὺς ⸗ αὐτοῦ κειμένους ἐν κόνει ἄχρι τῆς κρίσεως, ὑ δὲ φῶς ἰδεῖν δυνάμενος κτῇ Ⓜ τῆς φύσεως νόμον. Εἶτα πάλιν ἐπαναλαμβάνει τὰ ⸗ προειρημένα, λέγων· ϗ ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὤν, ὑ συνῆκε, ⸗ παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις, ϗ ὡμοιώθη αὐτοῖς. ὁ τοιοῦτος, φησιν, ὁ ὕστατος ἀποθανών, ὁ μὴ διοικήσας δεόντως τὰ χρήματα, ὑδὲν διοίσει ἀλόγου, ὡς μὴ ὑπολυσεῖς πῦ

ἐδέξατο τιμωρὸν σὺν Θεοῦ, ἀφομοιωθεὶς τοῖς κτήνεσιν, οἷς ὁ πέρας ὅτι τῆς ζωῆς, θανάτου μόνον· ὧν ῥυσθείημεν οἵ τε μεμαθήκοντες ταῦτα, καὶ ⓐ διδάσκοντες, σὺν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλμ. μθ. 1 ΘΕΟΣ ΘΕΩΝ ΚΥΡΙΟΣ ΕΛΑΛΗΣΕ, ΚΑΙ προσκάλεσε τὴν γῆν, 2 Ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν.

Ψάλ. πα. 5. α. Κορ. ι. ε.

Καὶ ἀλλαχοῦ φησιν ὁ αὐτός· Ὁ Θεὸς ἔστη ἐν Συναγωγῇ θεῶν· καὶ μετ' ὀλίγα· Ἐγὼ εἶπα, θεοί ἐστε. Καὶ ὁ Παῦλος· Καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ λεγόμενοι θεοὶ, εἴτε χύριοι πολλοί. καὶ ὁ Μωϋσῆς· Θεοὺς οὐ κακολογήσεις. καὶ ἀλλαχοῦ, Ἰδόντες ⓐ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων. καὶ πάλιν ὁ αὐτός, Ὁ καταρώμενος θεὸν, ἁμαρτίαν λήψεται· ὁ δὲ ὀνομάζων τὸ ὄνομα Κυρίου, θανάτῳ τελευτάτω. καὶ πάλιν· Θεοὶ, οἳ οὐρανὸν καὶ γῆν οὐκ ἐποίησαν, ἀπολέσθωσαν. Τίνας οὖν δηλοῖ διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ἐν ἐκείναις ταῖς μαρτυρίαις; ἢ τίνας ἐν τούτοις λέγει θεοὺς; ἆρα τοὺς ἄρχοντας. διὰ καὶ ἐπάγει· θεοὺς οὐ κακολογήσεις, καὶ ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς. λέγει καὶ τοὺς οὐκ ἀρετῇ νενενημένους. ὅτῳ γὰρ ὁ Θεὸς πολλῷ ἀρετῷ ὑπεδείξατο χρησάμενος ἐκλήθη τοῦ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, ⓐ δὲ ἐκείνου πάντες, καὶ ⓐ ἔτι νῦν τοῦ ἀδελφοῦ τὸ ἐκείνου ἀλλήλοις ἐμιμήσαντο, ὡς Θεοῦ καλεῖ τοὺς τοῦ ἀρετῆ. Ἤρξατο γὰρ, φησιν, ὑπὸ καλεῖσθαι τοῦ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ. λέγει καὶ ⓦ τὸ Ἰσραὴλ λαὸν ταύτην τιμηθέντα τῇ προσηγορίᾳ, ἐν ᾧ λέγειν· Ἐγὼ εἶπα, θεοί ἐστε, καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες. καὶ ἄλλος, Υἱὸς πρωτότοκός μου Ἰσραήλ. καὶ γὰρ ὅτως καλεῖ αὐτὸ ⓦ δῆμον διὰ οἰκείαν φιλανθρωπίαν. ὅτω δὲ ἐκεῖνο λύεται, ὃ, ὁ καταρώμενος θεὸν ἁμαρτίαν λήψεται, τουτέστιν, ὁ τοὺς ἄρχοντας κακῶς λέγων, ἁμαρτάνει· ὁ δὲ ὀνομάζων τὸ ὄνομα Κυρίου, λιθοβοληθήσεται, τουτέστιν, ὁ τοῖς μὴ οὖσι προσάπτων τὸ τοῦ ὄντος Θεοῦ ὄνομα. ἐπεὶ γὰρ ἀσύγκριτον τὸ ἁμάρτημα, δὲ ἡ ἐπ' αὐτῷ τιμωρία χαλεπωτάτη. λέγει καὶ ⓐ τῶν Ἑλλήνων θεοὶ, οὐχὶ τιμῶν, ὅτε χάριν προσηγορίας, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπάτην τῶν πλανηθέντων καὶ ὅτως αὐτοὺς καλεσάντων. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλός φησι καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ λεγόμενοι θεοὶ, [δηλονότι] οὐκ ὄντες δὲ μένει προσηγορίας τῆς οὐκ τιμῆς. ἐν τούτοις οὖν τίνων λέγει, Θεὸς θεῶν; ἐμοὶ δοκεῖ τῶν Ἑλληνικῶν, οὐχ ὡς ὄντων, ἀλλ' ὡς τοῖς πεπλανημένοις νομιζομένων. ἐπεὶ γὰρ ἔτι παχύτερον διέκειντο ⓐ Ἰουδαῖοι, καὶ δὲ πάντη εἰδωλολατρείας ἦσαν ἀπηλλαγμένοι, ἀλλὰ κεχηνότες πρὸς τὰ εἴδωλα, καὶ λείψανα πολλὰ τῆς παλαιᾶς ἔχοντες· καὶ ἐντεῦθεν αὐτῶν ἐπαίρει τὰ φρονήματα, δείκνυς ὅτι καὶ ἐκείνων δεσπότης ἐστί. τὰ δὲ καὶ τῶν δαιμόνων δεσπότης ἐστίν· αὐτῶν τῶν ὄντων λέγω· αἱ γὰρ μὴ ὄντων εἰσὶν εἰσεπεμέναι καὶ ἡ πονηρία πᾶσα. δοκεῖ δέ μοι τοῦτ' ἔχεσθαι τοῦ τρίτου ψαλμοῦ. καὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα ἔλεγχος τῆς κατηγορίας τῶν πεπλημμεληκότων γέγραπται. ἀλλ' οὐκ ἐμὲ τὸν οἰκουμένην καλεῖ πᾶσαν εἰς ἀκρόασιν· ἐνταῦθα ἢ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα τὰ καθ' ὅλης σκηνοποιίας τῆς οἰκουμένης. ἄλλο θέατρον ὧδε, καὶ ἄλλο ἀκροατήριον. οὐκ τὰ ἔθνη, ⓐ γηγενεῖς, ὁ πλούσιος, ὁ πένης· ἐνταῦθα οὐρανὸς καὶ γῆ. ἐκ αὐτὸν ἢ εἰσάγει τὸν Θεὸν διαζόμενον, τοιούτους κινῆσαι λόγους πρὸς αὐτοὺς διαλεγομένου πρὸς ⓦ δῆμον τῶν Ἰουδαίων. διὰ καὶ πλείονος δεῖ ἡμῶν τῆς προσοχῆς. ποῖς ἢ ὅτῳ καὶ ἕτερος προφήτης, ἐκ εἰσάγει τὸν Θεὸν διαζόμενον, ἐν τάξει διαιτῶν [ὑμῖν] τὰς φάσκελας, καὶ τὰ θεμέλια τῆς γῆς

Ψάλ. πα. 5. Ἐξοδ. δ. κε.

Ἐξοδ. κβ. κη. Γεν. ε. β.

Λευϊτ. κδ. ιε.

Ἰσαμ. ι. ι.

Γεν. β. κε.

Ψάλ. πα. 5. Ἐξοδ. δ. κε.

χ. γλωσσ.

γῆς. Ἀκούσατε γὰρ, φησι, Φαρισαῖοι, καὶ δημέλια τῆς γῆς· ὅτι κρίσις Ⓦ Θεῷ τοῖς τὸν Μιχ.ε.c.
λαὸν αὐτοῦ, καὶ μετὰ τῶν λαοῦ δικαιωθήσεται. καὶ πάλιν· Κεκριμένοι τοῖς ὑμᾶς καὶ τοῖς Ιερεμ.β.θ.λε.
τοῦτο πατέρας ὑμῶν. καὶ πολλαχοῦ τῶν γραφῶν τοῦτο ἴδοι τις ἂν τὸ ῥῆμα, ὅσῳ δοκεῖ μάλιστα πλημμελεῖν, καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ ἄξιον. καὶ γὰρ τὸν ἀφατον αὐτοῦ
5 δύναμιν ἀγαθότητα, τοσοῦτον καταβαίνοντος, ὥστε κρίνεσθαι μετὰ ἀνθρώπων.

Ἐκ Σιὼν ἡ εὐπρέπεια τῆς ὡραιότητος αὐτοῦ. Ἔχει μὲν τι καὶ τραχηλικὸν, ἔχει δὲ καὶ ἰσοστοιχὸν τὸ εἰρημένον. γέγονε μὲν γὰρ ἐξ ὅτου τῆς παλαιᾶς ἐκλήθη αὐτοῦ ἡ εὐπρέπεια. καὶ γὰρ ὁ ναὸς, καὶ ἅγια τῶν ἁγίων, ἡ λατρεία πᾶσα καὶ ἡ πολιτεία τῆς παλαιᾶς νομοθεσίας, ἱερέων τὸ πλῆθος, θυσίαι καὶ ὁλοκαυτώσεις, καὶ ὕμνοι ἱερεῖς καὶ ψαλμῳδίαι, καὶ πρῶτα ἐκλήθη,
10 καὶ τῶν μηνύντων ἐκλήθη ὁ τύπος τραγικιστέγραπτο. ὅπερ ἐπὶ καὶ ἡ ἀλήθεια τοῦ παγένετο, ἐκλήθη πάλιν τοῦ ἐκλεκτοῦ ἔλαβεν· ἐκλήθη καὶ ὁ σταυρὸς ἔλαμψεν· ἐκλήθη τὰ μυεῖα καταρθώματα. Διὰ δὴ τοῦτο ἐκ τοῦ νόμου ὁ Ἡσαΐας τῆς καινῆς Διαθήκης γράφων, φησίν· Ἐκ Σιὼν ἐξελεύσεται νόμος, καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ιερουσαλὴμ, καὶ κρινεῖ ἀνὰ μέσον Ησ.β.γ.
τῶν ἐθνῶν. Σιὼν γὰρ ἐνταῦθα, ὁλόκληρον λέγει τὸ χωρίον, καὶ τοῦ πόλιν τοῦ παγε-
15 κειμένου αὐτῷ, τοῦ μητροπολιν τῶν Ιουδαίων. ἐκλήθη γὰρ, καθάπερ ἐκ βοηθείδος τινος βυσκελοῦς ἵππου, ἡ ἀποστολοι εἰς τοῦ οἰκουμένου ἀφείθησαν ἅπασαν. ἐκλήθη τὰ σημεῖα ἤξουσι ποιεῖν. ἐκλήθη γέγονεν ἡ ἀνάστασις, ἐκλήθη ἡ ἀνάληψις, ἐκλήθη τὰ προοίμια καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας, ἐκλήθη τὰ ἀπόῤῥητα δόγματα κηρύττεσθαι ἀρχοῦ ἔλαβεν. ἐκλήθη προῆτον ἀπεκαλύφθη ὁ πατὴρ, ἐγνωρίσθη ὁ μονογενὴς, καὶ ἡ τοσαύτη τῶν
20 πνευμάτος χάρις ἐδόθη. ἐκλήθη Ⓦ τοῦ τῶν ἀσωμάτων λόγων ἐγκωμιαζόμενον ἡ ἀποστολοι, τῶν δωρεῶν, τῶν δυναμένων, τῶν μελλόντων ἀγαθῶν καὶ ἐπαγγελίας· ἅπερ ἄπτωτα ἐννοῶν ὁ προφήτης, ὡραιότητα αὐτοῦ καλεῖ. καλλονὴ γὰρ Θεοῦ ἐστὶν ὡραιότης, ἡ ἀγαθότης καὶ φιλανθρωπία, καὶ ἡ εἰς ἄπτωτα ἐνέργεια.

3 Ὁ Θεὸς ἐμφανῶς ἥξει, ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐ σιωπήσεται.

25 Ὁρᾷς πῶς προϊὼν ἀπογυμνοῖ Ⓦ λόγον, καὶ ἀποκαλύπτει Ⓦ ἡσαυρόν, καὶ φανερότερον ἀφίησι τοῦ αἰνίττα, λέγων· ὁ Θεὸς ἐμφανῶς ἥξει. πότε γὰρ οὐκ ἐμφανῶς παγένετο; πότε; τῇ προτέρᾳ παρουσίᾳ. ἀφανεῖ γὰρ ἦλθε, σὺν πολλοῖς κρύπτων, ἐμέλλει πολλοῦ λανθάνων. Ἵνα λέγω σὺν πολλοῖς; ὅπουγε σὺν αὐτῇ ἡ χυοφορῆσα παρθένος ἤδει τῆς μυστηρίου τὸ ἀπόῤῥητον· σὺν ἡ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν· σὺν Λυκ.ζ.λγ.γ.
30 ὁ δοκῶν εἶναι πατὴρ μέγα τι ἐφαντάζετο περὶ αὐτοῦ. καὶ Ἵνα λέγω ἀνθρώπους; καὶ αὐτὸν τὸν Ιω.ζ.ε.
δαίμονα ἐλάνθανεν. σὺν γὰρ οὖν, εἰ καὶ ἤδει, πρῶτα αὐτὸν μετὰ τοσοῦτον χρόνον ὅτι οὐ Ματθ.γ.γ.
ὄφεως, εἰ μὴ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ· καὶ ἅπαξ, καὶ δίς, ἡ τρίτον τοῦτο ἐποίει. διὸ καὶ τῷ Ιωάννῃ ἔλεγεν ἀξιοῦντι αὐτὸν κωλύειν· Ἄφες ἄρτι, οὕτως, οὕτω νῦν. οὐδέπω γὰρ καιρὸς Ματθ.γ.ιε.
35 * κωλῦσαι τὸ ἀπόῤῥητον τῆς οἰκονομίας· ἵνα λανθάνειν Ⓦ δικαίως βούλεται· σίγα, σίγα τοίνυν. οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν. Καὶ καταλιπὼν ἀπὸ τοῦ ὄφεως, ἀνέπτατο ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός. Ματθ.ιζ.θ.κ
Μαρκ.θ.θ.
Ὅτε γὰρ ὡς ποιμὴν ἦλθε ζητῶν τὸ πεπλανημένον πρόβατον, καὶ τοῦ ἀφωνιάσαν ἄρχειν ἠρέσθαι βουλόμενος· διὸ καὶ ζωοσκίαζεν ἑαυτόν. καὶ γὰρ ὥσπερ ἰατρὸς σὺν εὐθέως φοβερὸς τοῖς κάμνουσι γίνεται· οὕτω δὴ καὶ αὐτὸς σὺν προοιμίων σὺν ἐβουλήθη δῆλον
40 ἑαυτὸν ποιῆσαι, ἀλλ' ἠρέμα καὶ καθ' μικρόν. διὸ τοῦ ἀφανεῖ ταύτου αὐτοῦ γνωμοῦσι παρουσίαν δηλοῖ ὁ αὐτὸς οὗτος προφήτης, λέγων προϊών· Καταβήσεται ὡς ὑετὸς Ψλμ.οα.ε.
ἐπὶ πόκον, καὶ ὡσεὶ σταγὼν στάζουσα ἐπὶ τοῦ γῆν. σὺν γὰρ κλυπῶν ἦλθεν, οὐ ταραττων, οὐ κλονῶν τοῦ γῆν, σὺν ἀστραπὰς ἀφιεὶς, οὐ βυνάστων Ⓦ θεμένου, οὐ δήμους ἀγγέλων

ἐπι-

ὑπιφερόμενος, ἀ μέσον ὃ τερέωμα διαῤῥήγνυς, ⁊ ἅπω καταβαίνων ὑπὶ τῶν νεφελῶν·
Λυκ.β.ζ. ἀλλ' ἀφοφητὶ δηλ. μήτε πῦ θενικῆς, ἢ συνεαμιωταίῳ κυοφορούμενος χρόνῳ, ὡς τέκ-
τονος υἱὸς ὢν φάτνῃ τίκτεται, ὢν ἀπαρηβόλοις ὠτελέσιν, ὑπιόντα λαβύε), φεύγει μὴ τῆς μη-
Ματθ.β.ιγ. τρὸς εἰς Αἴγυπτον· εἶτα μὴ τὸν τελευτῖον τῦ" μεγάλα παθόντα μηνομήσαντος, τότε ἐ- χ. πιών
πρώνισι, ἢ πολεμοῦν ὡς εἷς τῶν πολλῶν διατέλει χῆ ὁ φῆμα· ἢ ἱμάτιον ὠτελὲς
ἰῶ αὐτῷ, ἢ τράπεζα ὠτελεστέρα, ἢ βάδισις διϊωνεκὴς, ἢ ὕπω διϊωνεκὴς, ὡς ἢ κόπον
Ιω.δ.ς. ἀπὸ τῆς βαδίσεως γίνεσθαι. ἀλλ' ἀ τότε οὕτ ὕπως ἦν, ἀλλ' ὕπω φανερῶς, ὡς μηδὲ
χρείαν ἔχειν τῦ προαγγέλλοντος αὐτῦ τὸν παρουσίαν. Διὰ τῦτο ἢ αὐτὸς δηλῶν αὐ-
Ματθ.κδ.κς. τὸ ὠφελιφανὲς ἔλεγεν· Εἰ ἀκούσητε, ὅτι ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις ὁ Χριστός, ὅτι ἐν τῇ ἐ-
ρήμῳ, μὴ ἐξέλθητε. ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐκπορεύεται ἐξ ἀνατολῶν καὶ φαίνε- 10
ται ἕως δυσμῶν· ὕπως ἔσται ἡ παρουσία τῦ υἱῦ τῦ ἀνθρώπυ, αὐτὴ ἑαυτὸν δεικνύουσα ⁊
ἀναφανδὸν γινομένη. ⁊ γὰρ ὅτι τῆς ἀστραπῆς τῦτο συμβαίνει, ⁊ ἡ δεόμεθα τῦ ἀπαγγέλλοντος,
ἀλλ' ὁμοῦ τε ἐφάνη, ⁊ πᾶσι γνωρίμη γέγονε, καὶ ἐν ταὐτῷ πᾶσι. ὕπω ⁊ ὁ Παῦλός φη-
α.Θεσ.δ.ις. σι, Ὅτι αὐτὸς ὁ Κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλυ, ⁊ ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι
Δαν.ζ.θ.ι. καταβήσεται ἀπ' ὐρανῦ. καὶ ὁ προφήτης δὲ ὕπως αὐτὸν εἶδε ὑπὶ τῶν νεφελῶν φερό- 15
μενον, ⁊ ποταμὸν ἔμπροσθεν συρόμενον, ⁊ ὃ βῆμα ὃ φοβερὸν, ⁊ ἐν ἃς ὐθυῶσας ἐν ἃς ἀ-
παραιτήτυς. Ὅτε γὰρ, ὅτε δικασπεία κριτὴς ⁊ κρίσεως. διόπερ οὐκ ἐπὶ ὡς ἱλαρὸς,
ἀλλ' ὡς δικαστὴς φαίνεται. ὁ γραῶ Δανιὴλ ⁊ ⓦ θεῖον αὐτῦ βλέπει, καὶ τ ποταμὸν
ⓦ προ τῦ βήματος ἑλκόμενον, ⁊ πῶτα ἀπὸ πυρὸς αὐτῷ δεικνῦ), ὃ ἅρμα, οἱ τρο-
χοί. ἀλλ' ὐχ ὅτε πρὸς τὸν ἀρχὴν, ⁊ ἐν τῇ πρώτῃ παρουσίᾳ παρεγένετο, ἐδείκνυτό τι 20
τοιῦτον· ὐ πῦρ, ὐ ποταμὸν, οὐκ ἄλλο τῶν τοιῦτων οὐδέν· ἀλλὰ φάτνη, ⁊ καταγώ-
γιον, ⁊ κραῦγη, ⁊ μήτηρ πενιχρά. ἄλλως ⁊ ⁊ ὃ ἀτρεπτον αὐτῦ δείκνυσιν ἐντεῦθεν καὶ
ἀνθρωποπρεπῶν. ὅπῳ γὰρ ἔφησε ⓦ ὅτι ὐ θεῖον καθημένον τεῖχα ἔχειν λευκὸν ὡς ἔριον,
καὶ ἱμάτιον ὡς χιόνα· ἵνα μὴ τεῖχας νομίσῃς, μήτε ἱμάτιον, ἀλλὰ ὃ καθαρὸν ⁊ τὸ διαυ-
γὲς, πῦρ πρωταγῶς εἶ) λέγει. 4 Πῦρ ἐκπορεύεται αὐτῦ καυθήσεται, ⁊ κύκλῳ αὐ- 25
τῦ καταιγὶς σφοδρά. Οὕτω καὶ οὗτος ὁμοῦ τὸ ἀνθρωποπρεπὲς ⁊ ἀτρεπτον ⁊ φωτεινὸν
⁊ ἀπρόσιτον δηλ. τῶν ἐνδείκνυ) τῶν εἰκόνων. καὶ ὐχ ἵσταται μέχρι τ πυρὸς, ἀλλὰ
τὸ σφοδρὸν τῆς ὑμωείας παράξησαι βυλόμενος, ἐπάγει λέγων, καταιγὶς σφοδρά. καται-
γὶς γὰρ λέγε), ἢ βάλλει χόνος ἀφόρητος τὸ ἐμπίπτον ἅπαν παραπύεσα ⁊ κατα-
στρέφυσα, ἢ ῥαγδαῖα πνευμάτων ῥύμη τὸ αὐτὸ δὴ ἐργαζομένη ⁊ ἀφόρητος ὖσα τοῖς ἐν- 30
τυγχάνυσι. δείξαι τοίνυν βυλόμενος τὸ ἀφόρητον τῆς κολάσεως ἐκείνης, ταύτας παρή-
γαγε τὰς εἰκόνας. 5 Περισκαλέσε) ⓦ ὐρανὸν ἄνω, ⁊ τὴν γῆν ὐ διακρῖναι
ⓦ λαὸν αὐτῦ. Πάλιν τῶν στοιχείων μέμνη), δι' ὧν τὰ μυεῖα γέγονεν ἀγαθὰ τῷ
γένει τῶν ἀνθρώπων, ὐ μόνον πρὸς τὴν τ σώματος ζωὴν ⁊ συγκρότησιν, ἀλλὰ ⁊ αὐ-
τῆς τ θεογνωσίας τὴν ἔκθεσιν. Τὰ τε γὰρ κάλλη, ⁊ τὰ μεγέθη, ⁊ ⓘ τάξεσι τῶν 35
ἄστρων, ⁊ αἱ ὐσίαι δι' ὧν τοῦτο συνέστηκε τὰ στοιχεῖα ⁊ τὰ δι' αὐτῶν γινόμενα, τά τε κα-
θολικῶς δηλ. πάντος ὐ χρόνυ, τά τε ἰδικῶς πολλάκις συμβαίνοντα, ἄπαντα ταῦτα καὶ
τὰ σώματα τρέφει ⁊ συγκροτεῖ, ⁊ πρὸς τὴν γνῶσιν ὐ ποιήσαντος χειραγωγεῖ. διὸ καὶ
Ρω.α.κ. Παῦλος ἔλεγε· Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμυ, τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθο-
α.Κορ.α.κα. ρᾶται, ἥ τε ἀΐδιος αὐτῦ δύναμις ⁊ θεότης. ⁊ πάλιν· Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τ Θεῦ 40
οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν Θεόν· τυτέστι, δηλ. τῆς σοφίας τῆς ἐν τοῖς κτί-
σμασι φαινομένης, ὡς ὐ μικρᾶς, ἀλλὰ ⁊ σφόδρα μεγίστης καὶ σαφεστάτης ταύτης ὔσης
διδασκαλίας. καὶ τὰ καθ' ἡμέραν ὃ δι' αὐτῶν γινόμενα, εἰ καὶ τῇ φύσεως ἀκολουθίαν
γίνεσθαι

γένεαν δοκεῖ, ἀλλ' οὕτω καὶ αὐτὰ τ̄ δημιουργὸν ἀνακηρύττει. καὶ γὰρ τῆς φύσεως δεσπότης ὁ δημιουργός. μὴ θαυμάσῃς οὖν εἰ τοὺς Ἰουδαίους ἀποτείνει τὸν λόγον, ἀεὶ τῆς καθόλου κείσεως ἀφαλεγόμενος. οὕτω γὰρ καὶ Παῦλός φησι· Θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ θλῖψις ἐ Ρω. β. ιι.
ξενοχωρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακόν, Ἰουδαίου τε τοῦτον, καὶ Ἕλληνος. καὶ πάλιν· Ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται· καὶ Ρω. β. ιβ.
ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται.

6 Σιωπᾶτε αὐτῷ τοῦ· ὁσίους αὐτοῦ, τοὺς ἀφαπτομένους τῆς διαθήκης αὐτοῦ ὅτι θυσίας. Τί δήποτε οὖν μέλλει κατηγορεῖν, καὶ ὧν μέλλει καταδικάζειν, ὁσίους ἐνταῦθα καλῶν; τῆς κατηγορίας αὔξων, καὶ γνώσεσθαι μεῖζον τῆς ὑμετέρας ὑβρεως τὸ ὑμῶν. ὅ- ὑμῶν
10 τῳ καὶ ἡμεῖς, ἐπειδὴ ἰδωμεν τινας πεπλημμεληκότας, καὶ βουλόμεθα αὐτοῖς σφοδρότερον καθάψασθαι, μετὰ τῶν ἀξιωμάτων αὐτοὺς καλοῦμεν, ὥστε βαρυτέραν ἐργάσασθαι τῆς κατηγορίας, λέγοντες· κάλεσον Ⓦ δίκαιον, ἢ Ⓦ πρεσβύτερον. ἐπεὶ οὖν καὶ ὅτι βα- α Πετρ. ε. θ.
σίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιος ἐκπεμπόμενον, καὶ μέγα ὅτι τούτῳ ἐφέρουσι· καὶ ἐντεῦθεν ὑφαίρει τῶν ἐγκλημάτων τὸ μέγεθος. τοὺς ἁπτομένους τῆς διαθήκης αὐτοῦ
15 ὅτι θυσίας. ὅπου μυρία τολμῶντες κακά, καὶ τοσαῦτα κακίας μεταχειρίζοντες εἴδη, ἁρπάζοντες, πλεονεκτοῦντες, φονεύοντες, μοιχεύοντες, αἵματα ἐφ' αἵμασι μιγνύντες ἐνόμιζον μεγάλα κατορθοῦν καὶ Ⓦ νόμων πλῆθος καὶ τῆς διαθήκης, εἰ τοσαῦτα θύ- ὑμῶν
σαιεν καὶ μόσχους, ὀνειδίζων αὐτοῖς ἐντεῦθεν, καὶ κωμῳδῶν αὐτούς, φησι· τοὺς ἁπτομένους τῆς διαθήκης αὐτοῦ ὅτι θυσίας· τουτέστι, τοὺς νομίζοντας αὐτοῖς ἄρκειν εἰς σωτηρίαν τὸ
20 καταθύειν ἀλόγων σώματα. 7 Καὶ ἀναγγελοῦσιν Ⓐ οὐρανοὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ.

Πάλιν ἐνταῦθα τὸ ἀναλάμπον αὐτοῦ τῆς δικαιοσύνης, τὸ φανερόν, τὸ σαφές, τὸ διὰ παρρήτου, τὸ ὁμολογημένον δεῖξαι βούλεται, εἰσάγει τὰ ἀναίσθητα στοιχεῖα διὰ χειρὸς ποιούμενα αὐτοῖς τὸ αὐτὸ ἄγημα, ὅπερ ἔμπροσθεν ἔλεγεν.

Ὅτι ὁ Θεὸς κριτής ἐστι. Τὰ δίκαια οὐείζων ἐκάστῳ, φησίν. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς τὸ κρίνειν ἐνταῦθα τέθεικεν, ἀλλ' ἵνα δηλώσῃ ὅτι καὶ δίκαιός ἐστι, καὶ ἑτέρωθι τοῦτο παρέχει. ὅτι γὰρ τοῦ Θεοῦ, τὸ κριτής, ἀντὶ τοῦ δίκαιος εἴληπται· καθὰ καὶ Παῦλος αὐτὸ πέθεικε, λέγων· Ἐπεὶ πῶς κρινεῖ ὁ Θεὸς τὸν κόσμον; τοῦτο γὰρ μᾶλιστα κρίσις, τοῦτο μᾶ- Ρω. γ. ς.
λιστα κριτής· ὃ τὸ ψηφίσασθαι ἁπλῶς, ἀλλὰ τὸ δικαίως ψηφίσασθαι κρῖναι δηλοῖ. ἢ Ἰουδαῖοι καὶ Ⓐ τότε, καὶ Ⓐ μετὰ ταῦτα θαυμάσαντες ὅτι τῆς καινῆς· ἐκφύσει μὲν τῇ φύσει καὶ Ⓦ νόμον κατηγορεῖν ἔφασκον, ὅτοι ἢ μετὰ τούτων καὶ τὰ θαυμαστὰ τοῦ Χριστοῦ γεγνημένα εἰς αὐτούς. Εἰ γὰρ καὶ ἔχρῃεν δι' εἰπεῖν, ἢ ποίαν προσβάλλεται αἰτίαν, δι' ἣν οὐκ ἐπίστευσαν; ἀλλὰ προσέχετε τοῖς λεγομένοις, θαυμάζω, ἵνα δυνηθῆτε τοὺς ἀνυπέυθυνους ἐπισκοπεῖν. βέλτιον γὰρ αὐτοὺς πρὸ ἡμῶν πεπηγέναι νῦν διορθωθῆναι, ἢ νομίζοντας νικᾶν, ἀπελθεῖν ἐκεῖ καὶ κατακριθῆναι θαυμαστὸν δὲ καὶ τὸ οἰκουμένης δικαστοῦ. τί γάρ ἐστιν οὐκ ἔχρῃεν εἰπεῖν Ἰουδαῖοι, ὅτινος ἕνεκεν ἀνεῖλον τὸν Χριστόν, τί μικρὸν ἢ μέγα ἐγκαλοῦντες ἔχοντες; Ὅτι ἐποίει Ιω. ι. λγ.
ἑαυτὸν Θεόν, φησι. καὶ μὲν δὴ ταῦτα οὐ τὰ ῥήματα ἐν ᾧ καιρῷ τὸ σαββατον, ἀλλ' ἕτερά ἐστιν. δι' ὃ ἔλεγον· ὁ ποιῶν ἑαυτὸν Θεόν, ἀλλ', ὁ ποιῶν ἑαυτὸν βασιλέα, οὐκ ἔστι φίλος τοῦ Ιω. ιθ. ιβ. καὶ
Καίσαρος. καίτοιγε πολλάκις ἠθέλησαν αὐτὸν βασιλέα χειροτονῆσαι, καὶ ἔφυγεν. ἀλ- Λκκ. κγ. β. Ιω. ε. ιη.
λὰ περὶ τούτου, φησίν, ἐγκαλοῦσιν, ὅτι ἐποίει ἑαυτὸν Θεόν. καὶ τί τοῦτο; Εἰ μὲν γὰρ ψευδῶς, καὶ ἀδίκως, καὶ οὐκ ὤν, λόγον εἶχε τὸ ἔγκλημα· εἰ δὲ δικαίως, προσκυνεῖσθαι αὐτὸν ἐχρῆν, διὰ τὸ σαββατον. ἰδωμεν τοίνυν εἰ μὴ Θεὸς ὢν οὕτως ἐποίει ἑαυτὸν Θεόν, τουτέστιν, ἐδείκνυε, καὶ ἐπέφαινε. πόθεν οὖν βούλει μαθεῖν; ἀπὸ τῶν τότε; ἀπὸ τῶν νῦν; ἀπὸ τῶν προφητῶν; τίς οὖν ὑπὸ προφήτου ποτὲ ἐτέχθη; τίς δὲ ἀστέρα ἔδειξε τοιοῦτον; τίς δὲ μάγος Matθ. β. α.

τοσαῦ-

τοσαύτην ὁδὸν ἦγαγεν, οὐκ ἀνάλωμα χρήματα, ἀλλὰ πειθοῖ καὶ ἀποκαλύψει; ὁρᾷς τὴν κτίσιν ἅπασαν ὑπηγμένην τῷ δεσπότῃ. ἡ φύσις τοῦτο τῇ θαλάσσῃ, καὶ οὐκ ἀνέπλεγε, οὐδὲ ἀνέῳξε λέγουσα· καὶ λύω σὰς ὠδῖνας· οὐκ ἔμαθον ἐκ μήτρας πρᾶγμα τοιοῦτον φέρειν· οὐκ οἶδα γάμου χωρὶς μητέρα ποιεῖν· ἀλλ' ἔξεσι καὶ παρεχώρησε τοῖς οἰκείοις ὅροις. τὴν δ' αὐτῆς ἐπίγνωσι δεσπότῃ. τεθέντος πάλιν, ἄγγελοι παρεγένοντο Ⓦ οἱ μὲν ἀρχαῖοι ὑπὲρ γῆς μιμούμενοι· καὶ μέχρι ἐγένετο ἡ γῆ, ἅτε τοῦ βασιλέως ἐν τῷδε ὄντος· καὶ μάλιστα οἱ τοιοῦτοι ἐκεῖνοι, οὐκ ἔστιν ἁμαρτήματος ἀφιλόμυθοι. ἐπὶ δὲ μὴ παιδίον ὑπὲρ φάτνης ἔκειτο ἐν Παλαιστίνῃ· Ⓐ ὃ ἀπὸ τῆς βαρβάρου χώρας ἔστω τοῦτο τιμῶ καὶ θεοπρεπῆ τρόπον, ὅσον εἰκὸς θεῷ πρέπειν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως ἂν παραδέξονται, ἕτερα δ' ὑπὲρ ζητήσουσι σημεῖα τὰ κατὰ τὴν παροῦσαν ἡμέραν. ἀλλ' οὐδὲ τούτων ἀπορήσομεν. ἔστιν γὰρ ἡ ἀλήθεια· παῤῥησίαται τοῖς δικαίοις μᾶλλον μὲν γὰρ οὐδὲ ἐν τούτοις ἔχουσί τινα ἀνυπολογίας σκιὰν εἰπεῖν. εἰ γὰρ καὶ μὴ παρῆς ὅτε ἐκ παρθένου ἐτέκετο, ἀλλὰ πρόσεχε τῇ πίστει· ἔδει τὸν λέγοντα· Ἰδοὺ, ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ. εἰ μὴ παρῆς ὅτε ἔφριξε θεοκείμενος θεοπόλεως τὸν χῶν καὶ ζωαναστρέφετο τοῖς δούλοις ὁ δεσπότης, ἔντυχε τῷ Ἱερεμίᾳ, καὶ κεῖνός σοι διαλέξεται ὕστερον λέγων· Οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. ἐζήλωσε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν * Ἰακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ. μὴ ταῦτα ὑπὲρ τῆς γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις ζωαναστράφη. καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὅμως τοῦτο θεοφιλὲς, ὧν τὰ βιβλία εἰκὴ μέλει σημεῖον θεοστρέφους καὶ ἐνοχλῆς, ταύτης ἕνεκεν τὸ ὑποδείσεως, σαφῶς ἀποκηρύττοντας ἅπαντα. ἀλλ' Ⓐ μὴν πρὸς τούτοις ἀγῶνες καὶ ἔριδες πολλάκις ἡμῖν, καὶ ῥηθήσονται· τέως δὲ τῶν θεοκειμένων ἐχώμεθα. καὶ ἀναγελάσουσι Ⓐ ἀρχαῖοι τὸν δικαιοσύνῃ αὐτοῦ, ὅτι ὁ Θεὸς κριτὴς ἐστι. σὺ ταῦτά μοι δοκεῖ τὸν δικαιοσύνῃ λέγειν, τὸν πολλὴν αὐτοῦ κηδεμονίαν, τὸν φιλανθρωπίαν τὸν εἰς αὐτοὺς ἐκείνους, τὸν εἰς πόλεις αὐθρώπους πολυειδῆ τινα οἰκονομίαν καὶ πολύτροπον, τὸν διὰ τῆς κλίσεως, τὸν διὰ τοῦ νόμου, τὸν διὰ τοῦ χαλκοῦ, τὸν διὰ τῶν ὁρωμένων, τὸν διὰ τῶν ἀοράτων, τὸν διὰ τῶν προφητῶν, τὸν διὰ τῶν ἀγγέλων, τὸν διὰ τῶν ἀποστόλων, τὸν διὰ τῶν χαλκοτυπιῶν, τὸν διὰ τῶν ἀπειλῶν, τὸν διὰ τῶν ἐπαγγελιῶν, τὸν διὰ τῆς ἐξέως τοῦ χῦ Ⓦ χρόνου.

8 Ἄκουσον λαός μου, καὶ λαλήσω σοι.

Οὐκ πάλιν ὑπεισέρχεται καὶ ῥαθυμίαν ἐξ αὐτοῦ τοῦ προοιμίου. ὡς γὰρ αὖ εἰ δούλοις προσέταττε λέγουσα· ἐὰν ἀκούσῃς, λαλῶ· ἐὰν προσέχῃς, ἐρῶ· ὅτου καὶ πρὸς τοὺς δούλους ὁ δεσπότης· ἐὰν ἀκούσῃς μου, φησὶν, ἐρῶ. καὶ γὰρ ἦσαν ῥᾳθυμοὶ καὶ ἀναπεπτωκότες, καὶ ὅτι μακρὸν μὴ ἡσυχίας πρόξεται τῇ τῶν νόμων ἀναγνώσει τὸν ἀκρόασιν. καὶ ὅτο δηλοῖ τὶς ὁ προφήτης ἔλεγεν· Ἔσομαι αὐτοῖς ὡς φωνὴ ψαλτηρίου ἡδυφώνου. καὶ συνεχῶς ἔλεγεν τοῖς προφήταις μὴ προφητεύειν, μᾶλλον δὲ διεκρούοντο αὐτοὺς καὶ ἐνοχλεῖσθαι ἐδόκουν. ὅτο καὶ βασιλεὺς φαίνεται ἀπειλῶν προφήτῃ τινὶ, καὶ προστάττων, ὥστε μὴ ἐνοχλεῖν. Ὁ Θεός, ὁ Θεός σού εἰμι ἐγώ. Οὐχ ἁπλῶς ὁ διπλασιασμός κεῖται· ἀλλ' ἐπεὶ τοὺς ἀναιδεστέρους ἐλέγχει, καὶ πεπωρωμένους, καὶ κεκωφωμένους, Ⓦ τοῦτό τὸ δεσποτείας αὐτοῦ καὶ φιλάνθρωπον, δεῖγμα δείκνυσι τῇ μετὰ ταῦτα διηγήσει διδοὺς ἐντεῦθεν, καὶ δεικνὺς ὅτι ὀφείλουσιν αὐτῷ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ χρέος οὐκ εἶεν δίκαιοι καταλεῖναι, ὡς δεσπότῃ δουλεῦσαι, ὡς δημιουργῷ ἔργα, ὡς τὰ μέγιστα εὐεργετηθέντες, καὶ τοσαύτην τιμηθέντες τιμήν. 9 Οὐκ ὑπὲρ ταῖς θυσίαις σου ἐλέγξω σε, τὰ δὲ ὁλοκαυτώματά σου ἐνώπιόν μού ἐστι διὰ παντός.

Οὕτω

Ησ. ζ. ιδ. Βαρὶχ γ. κε. * αὐτὸ Ιεζεκ. λγ. λβ. γ. Βασ. ιβ. ι. Ησ. ι. Ζαχ. ζ. ι. Αμὼς ζ. ιβ. Ιερεμ. λβ. γ. χ. ἐπιγνῶσι δικαίως, ἢ ὡς Πανσὶ δικαίως;

Οὕτω καὶ ⓐ λοιποὶ κατηγορῆσιν αὐτῶν τοῦ φῆται, ὅπου ὃ πλέον τῆς ἀρετῆς παρορῶντες μέρος, ἐν τούτοις τὰς ἐλπίδας τ σωτηρίας εἶχεν. καὶ γὰρ εἰς ἀπολογίαν ἐμελλον αὐτὸ τοῦ βάλλεσθαι, ὅτι θυσίας ἀπένδομεν, ὅτι προσφέρομεν ὁλοκαυτώσεις· ἀλλ' οὐκ ὅτι τούτοις εἰσπλῆτον δικαιόμενος, φησιν, οὐδὲ ὑπὲρ τούτων ἐλεγκτέον, ὅτι παρώφθη τοῦτα. ὁ γὰρ Ησαΐας καὶ βύτονώτερον αὐτῶν καθικνῆται, λέγων· Τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν; πλήρης εἰμί. ὁλοκαύτωμα κριῶν, καὶ στέαρ ἀρνῶν, καὶ αἷμα ταύρων καὶ τραγῶν οὐ βούλομαι. τίς γὰρ ὀζητήσει ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; καίτοι πολλοὶ τοῦ θυσιῶν εἰσιν εἰρημένοι λόγοι· ἀλλ' ὁ προηγουμένως αὐτὸ βάλλεται ταῦτα νομοθετῆ, ἀλλὰ τῇ ἀθενείᾳ αὐτῶν συγκαταβαίνοντος. καὶ Ιερεμίας δὲ φησι· Ινατί μοι λίβανον ἐκ Σαβᾶ φέρεις, καὶ καλάμωμον ἐκ γῆς μακρόθεν; καὶ πρόβατα ὁλοκαυτώσεις, ὡς εἴπεῖν, ⓐ προφῆται οὐδὲν μέγα τοῦτο εἶναί φασι. διὸ καὶ αὐτὸς ἀρχόμενος ὕστερον ἔφη· ὁ Θεὸς, ὁ Θεός σου εἰμι ἐγὼ, καὶ ἐντεῦθεν δηλῶν ὅτι ἀνάξιος αὐτοῦ τῆς τοιαύτης θεραπείας ὁ τρόπος. καὶ γὰρ ϖ Θεοῦ ὁ δεῖ καρπούς ἐστ κρίσις, ἀλλὰ δεῖ πολιτείας ἀρίστης καὶ ἀσωμάτου καὶ νοερᾶς θεραπεύεσθαι δεῖ. ἀλλ' οὐχ ⓐ δαίμονες τῶν ἔξωθεν ὕστερον, ἀλλὰ καὶ ὅπερ ποιοῦσι ταῦτα. τοῦτο καὶ ὡς πρὸς Ἕλληνι ποιητὴς φαίνεται δεικνὺς, λέγων· ὃ γὰρ λάβομεν τέρας ἡμεῖς. ἀλλ' οὐχ ὁ Θεὸς ἡμῶν ὕστερον. ἐκφυοῖ μὲν γὰρ αἱμάτων δινῶντες ἀνθρώπινον, ἐς κρεῖττον μικρὸν αὐτοῦ εἰς ταύτας τὰς μιαφονίας ἀναγεν βυλόμενοι, ταῦτα ἤτουν ζωοχῶς· αὐτὸς γὰρ καὶ τῆς τῶν ἀλόγων ἀποχῆσαι σφαγῆς μετὰ μικρὸν ἐθέλων, ἐχρήσατο τῇ συγκαταβάσει ταύτῃ, καὶ ζωοχώρησε θυσίας, ἵνα ἀνέλῃ θυσίας.

10 Οὐ δέξομαι ἐκ τῶν οἴκου σου μόσχους, οὐδὲ ἐκ τῶν ποιμνίων σου χιμαίρους.

11 Ὅτι ἐμά ἐστι πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ, κτήνη ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ βόες.

12 Ἔγνωκα πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὡραιότης ἀγροῦ μετ' ἐμοῦ ἐστιν.

Οὐρα πῶς κατὰ μικρὸν ἀνάγει τῶν χαμαιζήλων τινὰ διάνοιαν, διανοίγων αὐτῶν τινὰ πεπωρωμένον γνώμην, καὶ δεικνὺς, ὅτι ὁ δεόμενος ταῦτα ἐπέταιξεν, οὐδὲ ἀποδεχόμενος ἐνομοθέτησεν. Εἰ γὰρ ἐβουλόμην ὅπως θεραπεύεσθαί, φησι, τινὰ ὑφ' ἡλίῳ πᾶσαι ἔχων, καὶ αὐτὸς πάντων ῥυόμενος δημιουργὸς, ἁψιλεῖς ἂν προσκυνασά μοι ῥυέαθαι θυσίας. Εἶτα καὶ κωμῳδῶν αὐλοὺς καὶ διαφυρῶν, ὥστε καὶ πλακοῦντα ῥυέας τ κατηγορεῖν, ἐπήγαγε· 13 Εἰ πεινάσω, ὁ μή σοι εἴπω.

Ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸς μὲν αὐτὰ ζωοχώρησεν, ἵνα κατὰ μικρὸν αὐτοῦ ἀπαγάγῃ τούτων, αὐτοὶ δὲ ἐναπέμειναν τῇ βυτελείᾳ, οὐδὲν μέγα ἐκ τ συγκαταβάσεως ταύτης χαρπωσάμενοι· διὰ τοῦτο παχύτερόν πως καὶ ἀνθρωπινώτερον διαλεγόμενος, φησιν· ἐὰν πεινάσω, ὁ μή σοι εἴπω· τουτέστιν, ὅτε πεινῶ (Θεὸς γὰρ ὁ πεινάσει, ὁ κρπιάσει) ὅτε εἰ τούτοις ἐβουλόμην θεραπεύεσθαι, πόθεσθαι ἀπείρων θυσιῶν καὶ ὁλοκαυτωμάτων. καὶ γὰρ προκειταί μοι πάντα μετὰ πολλῆς τῆς ἀφθονίας· καὶ κύριος αὐτῶν ὢν καὶ δεσπότης, οὐκ ἐμὰ βούλομαι προσφορὰ σοῦ λαβεῖν, ἵνα τούτῳ σε τῆς ὁδοῦ ὧν ζητῶ πρὸς τὸν ἐμὸν" ὅτι ἀπαιτήσωμαι φιλίαν, καὶ τῆς τῶν ματαίων ἀποχήσω ζωοχώρησιν. Εἶτα πάλιν ὅτι ὃ ὑψηλότερον ἀνάγων, ἐπάγει· 14 Μὴ φάγομαι κρέα ταύρων, ἢ αἷμα τράγων πίομαι;

Ταῦτα γὰρ ὅτε ἂν θεῖος ποιῇ ἐπέταξε, φησιν, ἀλλὰ καὶ μείζω ὤκισα κόλασιν τοῖς ὃ αἷμα ἐσθίουσι. πῶς οὖν ἔμελλον αἵματος δεήσεσθαι ὁ σὸν δούλοις ἀπάγων σὸν ἐμοὶ τῆς τοιαύτης ζοίνης; ἐκβαλὼν τίνων ταῦτα ἀπέπτα, ἐς δείξας ἀνάξια αὐτοῦ, καὶ πολλῷ τῇ κατηγορίᾳ τοῦ κωμῳδίαν ἀναμίξας, οὐκ ἔστησε ϖ λόγον μέχρι τούτου, ἀλλὰ δείκνυσιν ἑτέρας θυσίας ζῆπον· ὅπερ ὄντως ἰατρείας ἀρίστης εἶδος, τῶν θείων ὠφελουμένων ἀπάγοντα, τὰ δυνάμενα διορθοῦν ὁπωσδήναι τοῖς τραύμασι. μετὰ γὰρ ταῦτα

Ησ. α. ια.

Ιερεμ. ε. κ.

Ληδιτ. ζ. ις κ.

ταῦτα ἀπαρλίσας λέγει· 15 Θῦσον τῷ Θεῷ.

Καὶ πῶς θύσω, φησίν; αἵματος χωρὶς. τοῦτο γὰρ μάλιστα θυσία Θεῷ προσφέρουσα. διὰ τοῦτο εἶπών, θῦσον τῷ Θεῷ, ἐπήγαγε· Θυσίαν αἰνέσεως·

Τουτέστιν, εὐχαριστίας, ὕμνων ἱερῶν, τῆς ἀπὸ τῶν ἔργων δοξολογίας. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ὅτω ζῆν ὡστε δοξάζεσθαί σε τὸν δεσπότην. ὅπερ καὶ ὁ Χριστὸς ἐδίδαξε λέγων· Matθ.ε.ιϛ. Λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ἔργα ὑμῶν, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν (W) ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ἄλλος γὰρ οὐδὲν ἕτερον, ἢ ἔπαινός ἐστι, δόξα, εὐφημία. ἔστω τοίνυν ὁ βίος σου τοιοῦτος, ὥστε εὐφημεῖσθαί σε (W) δεσπότην, καὶ ἀπρτισμένον εἰσάγειν τὴν θυσίαν. ταύτην καὶ ὁ Παῦλος ἐπιζητεῖ τὴν θυσίαν, λέγων· Ρω.ιβ.α. Παραστῆσαι τὰ μέλη ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ. καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν ὁ αὐτὸς προφήτης· Ψλμ.ξη.λα. Αἰνέσω ὄνομα τοῦ Θεοῦ μου μετ᾽ ᾠδῆς, μεγαλυνῶ αὐτὸν ἐν αἰνέσει. καὶ ἀρέσει τῷ Θεῷ ὑὲρ μόσχον νέον κέρατα ἐκφέροντα καὶ ὁπλάς. ὅτως ἔθυε καὶ ὁ Ἰωβ, μὴ ταῖς πληγαῖς ἐκείναις ταῖς ὑὲρ φύσιν, εὐχαριστῶν, καὶ ταῦτα φθεγγόμενος τὰ ῥήματα· Ἰωβ.α.κα. Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, ὅτω καὶ ἐγένετο· εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας. 15

Καὶ ἀπόδος τῷ ὑψίστῳ τὰς εὐχάς σου. Τὰς ἱκετηρίας ἐνταῦθά φησι, τὰς δεήσεις ὥστε διὰ νυκτὸς ἀδιαλείπτως δεῆσαι προσκαρτερῆσαι, καὶ ἅπερ ἂν ἐπαγγελλώμεθα, μὴ τάχους ἀποδοῦναι. καὶ καλῶς εἶπεν, ἀπόδος. μὴ γὰρ τὸν ἐπαγγελίαν, χρέος τὸ προσάγμα γίνεται. α.Βασ.α.κη. ὅτως Ἄννα ἀπέδωκε (W) υἱόν, ὡς ὁλοκαύτωμα μέγιστον. καὶ σὺ τοίνυν, κἂν ἐλεημοσύνην ἐπαγγέλλῃ, κἂν σῶφρονα βίον, κἂν ἕτερόν τι τοιοῦτον, ἀπόδος πρὸς τὸν ἔκτισεν. εἰ δὲ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειε, κἂν μὴ ἐπαγγείλητο, καὶ ὅτω χρεωστεῖ αὐτῷ τὰ τῆς ἀρετῆς. ὃ δὲ Λυκ.ιζ.ι. τοῦτο δηλῶν ὁ Χριστός, ἔλεγε· Ἃ γὰρ ὠφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν. καὶ πάλιν τὸν πονηρὸν δοῦλον ἔλεγε, τὸν ἐλαχίστην τάλαντον ἀπαχθῆναι, καὶ καταχλιόνταν, κελευσθῆναι, Ἐκκλησ.ε.γ. ἀλλὰ πρὸς ἐλθεῖν πρὸς ἀπαγθῆναι. καὶ ἕτερος δέ τις φησι· Μὴ χρονίσῃς ἀποδοῦναι θυσίαν σοι. ἐπιγείλω; ἀπόδος, μήποτε θανάτου ἐπελθὼν ἀπάγξῃ. καὶ τί πρὸς ἐμέ, φησίν; ὁ γὰρ κύριος ἡμῶν τῆς ζωῆς. διὰ τοῦτο γὰρ ἐγχειρῶ μὴ χρονίσαι, τὸ ἄδηλον συνεσιῶντα τῆς ὁδοῦ, καὶ ὅτι κύριος οὐκ εἶ τῆς ζωῆς τῆς ἐντεῦθεν ἀποδημίας· ὥστε ἡ δοκοῦσα ἀπολογία, κατηγορία ἐστίν. οὐδὲ γὰρ τὸ θανάτου λοιπὸν τὸ μὴ ἀποδοῦναι γέγονεν, ἀλλὰ τῆς σῆς μωρίας καὶ ἀναβολῆς. 16 Καὶ ἐπικάλεσαί με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου, καὶ ἐξελοῦμαί σε, καὶ δοξάσεις με. Ὁρᾷς ἐκ πολλοῦ τοῦ προκειμένου τὸν ἀντίδοσιν διδομένην. τί τοίνυν τῆς τοιαύτης φιλανθρωπίας ἴσον γένοιτ᾽ ἄν, ὅταν καὶ αὐτῆς τῆς ἀρετῆς μαθοῦς ἡμᾶς διδῷ, καὶ μαθοῦς πολλῷ μείζονας τῶν πόνων, καὶ σφόδρα ἐν καιρῷ διδομένους; καὶ διὰ τί, φησίν, εἶπεν· ἐπικάλεσαί με; διὰ τί ἀναμένει καλεῖσθαι παρ᾽ ἡμῶν; μείζονα τὸν οἰκείωσιν ἡμῖν ποιῆσαι βουλόμενος, καὶ τὸν πρὸς αὐτὸν φιλίαν θερμοτέραν, καὶ τῷ δοῦναι, καὶ ᾧ καλεῖσθαι, καὶ τῷ λαμβάνειν. καὶ γὰρ ἡ ἀρετὴ πρὸς Θεὸν οἰκειοῖ, καὶ ἡ ἀντίδοσις τὸ αὐτὸ ἐργάζεται, καὶ ἡ εὐχὴ πάλιν ταύτην συγκριτεῖ τὴν οἰκείωσιν. Matθ.ιθ.κα. διὰ τοῦτό φησι· Δός μοι, καὶ δίδωμί σοι. καὶ ἐν ᾧ δίδοναι ᾖς, σὺ λαμβάνεις. αὐτὸς γὰρ τούτων ἀνενδεής. ὥστε κἂν ἐπιεικὴς ᾖς, κἂν μέτριος, κἂν σώφρων· ὅτῳ Θεῷ προσέθηκας, ἀλλὰ σαυτὸν λαμπρὸν ἐποίησας καὶ ἀμείνω. ἀνῆ ὅμως καὶ τούτων ὡς αὐτοῦ ὠφελουμένων μαθοῦς σοι καὶ στεφάνους ὁρίζει μεγίστους. καὶ πρὸς τὸν στεφάνων ἢ ἐκείνων, ὅ μικρᾶς ἀπολαύσεις ἡδονῆς, ἀγαθῷ ζωοτροφοῦντος ζωοδότῃ, καὶ χρηταῖς πλεονεκτήμασιν ἐλπίσιν. ἡμέραν ἢ θλίψεως ἐνταῦθα, ὅ ἀπὸ τῶν συμφορῶν, ὅτε ἀπὸ τῶν πειρασέων λέγει· ἀλλ᾽ ὅτι κἂν ἀμέτρητα πολεμῇ, κἂν ὅλβολος πολιορκῇ, ὅτι θυμίας εἰσ-

ἀγων

ἀγῶν ποιησάς, πολλῆς ἀπολαύσῃ τῆς ζυμμαχίας. Ⓒ δέξελθε μοι σε, καὶ δοξάσεις με. πάλιν ἐνταῦθα ὑ τῆς παρ' ἡμῶν δόξης δεόμενος φησι τοῦτο (πῶς γὰρ, ὁ τῆς δόξης Θεός;) ἀλλ' ὥστε διὰ τῆς εὐχαριστίας ὕμνον γίνεσθαι τῆς εὐεργεσίας τὴν μνήμην, καὶ θερμοτέραν πρὸς αὐτὸν διάθεσιν, ὧν πρῶτος εὐζωίαν μεγίστην λαμβάνειν. οὐκ ἁμάρτησεται ὁ τὸ προπετὲς εἰπών ὡς ἐνταῦθα ἡμέραν θλίψεως αὐτὸν λέγων καὶ τὴν μέλλουσαν ἡμέραν. ἡ γὰρ θλῖψις ἐκείνη ἀπαυστος. ἐνταῦθα μὲν γὰρ καὶ θάνατος ὀφθεὶς λύει τὰς συμφορὰς, καὶ φίλοι πολλαχοῦ καλοῦντες, καὶ τέλος προσδοκώμενον, πολλάκις ὂν καὶ προσγμάτων μεταβολὴ ἐλπιζομένη, καὶ χρόνου μῆκος ἐμάλαξε τῆς ψυχῆς τὸ πάθος, καὶ ἡ τῶν πλησίον δυσημερία (τὸ γὰρ ἔχειν κοινωνοὺς τῶν ὀδυνηρῶν, καὶ * πολλαχοῦ ὁρᾶν ἐπιδεί|μα- ἰδὼς
τα, μέγα πολλοῖς εἰς παραμυθίαν εἴ) ἔδοξεν) ἐκεῖ δ' οὐδὲν τοιοῦτον ἔστιν. ὅτε γὰρ ὡς φίλων πάρεσιν, ἀλλ' ἐν ἐρημίᾳ φίλων ἀπόντες εἰσὶν. ὑ χρόνου μῆκος μαλάττει τὸν ὀδυνῶν. πῶς γὰρ, ὑπεικειμένης τῆς φλογὸς δι' ὅλου; οὐκ ἐλπὶς ἀπαλλαγῆς. αἰωνία γὰρ ἡ κόλασις. ὑ θανάτου προσδοκία. ἀθάνατος γὰρ ἡ τιμωρία, καὶ τὰ σώματα ἀεὶ καὶ κολαζόμενα ἀθάνατα. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο, ὃ δοκεῖ πολλοῖς παραμυθίαν φέρειν, ὃ χ. κολαζο-
ἑτέρους ὁρᾶν ὲν κολάσει. προσῆκον μὲν γὰρ οὐδὲ ἰδεῖν ὅστις" κολαζομένους, τὸ σκότος δὲ μένους
τὶ πάντας ἀφεάγματος ὑπισκιάζοντος τὰς ὄψεις. ἔπειτα ἡ ὑπερβολὴ τῆς ὀδυνῆς, ὥστε ταύτης ἀφίσιν αἴσθησιν λαβεῖν τῆς παραμυθίας. ὁ γοῦν πλούσιος οὐδὲν ἔνθεν εἰς παραμυθίας ἐκαρπώσατο λόγον, ἀλλ' οὐδὲ Ⓐ τοῦ ὀδόντας βρύχοντες.

χλιαῖ 17 Τῷ δ' ἁμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεός· ἵνα τί σὺ" ἐκδιηγῇ τὰ δικαιώματά μου;

Εἶδες τὴν ἀπηρτισμένην λύσιν, τὴν σύμφωνον καὶ ἁρμόζουσαν ὲν διαφόροις φθόγγοις μίαν ἁρμονίαν ἠχήσασαν. τοῦτο γὰρ ὃ νόημα καὶ παρὰ ἀποστόλοις ἔστιν ἰδεῖν, καὶ παρὰ προφήταις ἑτέροις κείμενον. καὶ Παῦλος μὲν ὅτω πως φησι, δεικνὺς δὲ αὐτὸς οὐ μόνον ὠφελος τὸ διδάσκειν ἑτέρους, ὅταν τις ἑαυτὸν προτιθῇ λαοῦ μὴ διδάσκῃ. ὅπερ γὰρ μέγα ἐφέροντο, ὥσπερ ὅπου ταῖς θυσίαις, ὅτω καὶ ὅπου τῷ νόμον ἔχειν, δὲ διδάσκαλοι τῶν ἄλλων χρηματίζειν, δεικνὺς ὅτι μόνον μέγα καρποῦνται, ὅταν διδασκόμενοι αὐτοὶ, καθαπτόμενος σφοδρότερον τῶν τοιούτων, λέγει· Ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ δι- Ρω.β.κα.
δάσκεις; ὁ κηρύσσων μὴ κλέπτειν, κλέπτεις; ὁ βδελυσσόμενος τὰ εἴδωλα, ἱεροσυλεῖς; ὃς ὲν νόμῳ καυχᾶσαι, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου Ⓦ Θεὸν ἀτιμάζεις; διὰ τοῦτο καὶ περὶ ἑαυτοῦ ἔλεγε· Φοβοῦμαι μὴ πως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι, καθαι- α.Κορ.θ.κζ.
ρῶν δὲ φύσημα τὸ ὑπὲρ τὴν οὐ λόγου διδασκαλίαν μεγαφρονοῦντων, αὐτὸ ὂ ἐρήμων ὄντων τῆς ἀρετῆ. καὶ ἑτέρως ὂ τὸ λόγον οὗτον μεταχειρίζει πρὸς Ιουδαίους ἀποτεινόμενος, ὅταν λέγῃ· Ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα, φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες ἑαυτοῖς εἰσὶ Ρω.β.ιδ.ιγ.
νόμος. καὶ πάλιν· οὐ γὰρ Ⓐ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ Θεῷ, ἀλλ' Ⓐ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται. καὶ ὁ προφήτης· Οἱ ἀντεχόμενοι τοῦ νόμου οὐκ ἠπίσαντό με. Ιερεμ.β.ιι.

χιθάδα καὶ πάλιν· Εἰς ματέων" ἐλυμήναντο χοῖνος ψευδὴς γραμματεῖσι. τίνος ἕνεκεν; Ὅτι πεύ- Ιερεμ.ιι.ιι.
γων καὶ χελιδών, ἀγνοοῦσι κρίσιν κυρίου· ἔγνωσαν καιροὺς εἰσόδου αὐτῶν, ὁ δὲ λαός μου οὐκ ἔγνω Ιερεμ.ιι.ζ.
τὰ κρίματά μου. οὐδὲ ὂ τι μόνον οὐδὲν" κερδαίνοντα ἐκ τοῦ διδάσκειν ἑτέρους Ⓦ μὴ
χ. κερδαίνον μετιόντα τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ καὶ" ἐκδεδημόκοσιν δείκνυσι ταύτης αὐτὸν τῆς πρόσεδρίας. τοῦ χλιάδα
Εἰ γὰρ ὅτι τῶν ἔξωθεν διδασκαλείων, ὁ πεπλημμεληκὼς τῇ τῆς σιγῆς ἀτιμίᾳ κολάζε-
ται· πῶς ἂν ὲν κοινῷ διδασκαλείῳ, φησὶ, φωνὴν ἔχοι ὁ τῆς ἁμαρτίας ὑπόδικος; μείζον τοῦτο δὲ διδασκαλεῖον τοῦ δικαστηρίου ἐκείνου. ἐκεῖ μὲν γὰρ Ⓐ κολαζόμενοι τι-
νὲς ποινὰς· ἐνταῦθα δὲ ἅπαντα γίνεται, ὥστε μὴ κολασθῆναι σοῦ πεπλημμελη-
κότας, ἀλλὰ τῇ μετανοίᾳ διορθώσασθαι δὲ πλημμεληθέν. καὶ ὲν ταῖς βασιλικαῖς δὲ αὐ-

λαῖς, ϑαῤῥεῖς δ᾽ ἠμύοπτο ἑρμείων βύς βασιλικῆς φωνῆς, ὅπτ᾽ βίῳ διεφθαρμένῳ ἀλεύς. Τίνος γὰρ ἕνεκα διηγῇ τὰ δικαιώματα καὶ διδάσκεις ἑτέρους; ἵνα μείων τοιωδυτίου ποιῇς, τὸ βίον σου τοῖς λεγομένοις δυτιφθεγομένου, καὶ σαίνος τῶν βλεπομένων τοσοτέχειν ἀποτρέφεις; ἀ γὰρ ὅτω διδάσκεις δίχα τῶν λόγων, ὡς ἀπάγλς δίχα τῶν τοσαγμάτων. δίχα τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς σκῆνον ἐπαινῆς Ⓦ διδάσκαλον, Ⓦ δίχα τῶν ἔργων Ⓒ μὰ τῶν ῥημάτων ἀπηρτισμένον ὑπιδειχνύοντα τὴν διδασκαλίαν. Ὃς γὰρ ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, φησίν, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. ἐχέτω τοίνυν σου λαμπρὰν φωνὴν ὁ βίος, ταῦτα διδάσκουσαν· καὶ καὶ ὁ τόμος ἀποφεύξῃς, σάλπιγγος λαμπροτέρα ἠχήσεις, καὶ εἰς σὸν πρόσωπον, καὶ εἰς σὸν πρόρριζον ὄντας. ὅπως ὁ οὐρανὸς διηνοίγη δόξαν Θεοῦ, ὁ τόμος ἔχων, ὁ γλῶσσαν κινῶν, οὐδὲ πνεῦμα κάτωθεν τοσοῖεμενος, ἀλλὰ τῷ κάλλει τῆς ὄψεως Ⓦ θεατὴν εἰς θαῦμα τῆς δημιουργοῦ τοσαπέμπων. ὅταν οὖν ὄρῃς ὅτι τὸ οὐρανοῦ ὁ κάλλος τῆς ὄψεως, τοῦτο ἔσω ὅτι τῆς ψυχῆς τῆς σῆς ἡ ἀρετή. ἀν᾽ ᾖ κατερρυπωμένος, καὶ μυρίους κατηγόρους ἔχων, καὶ τοσὸ πάντων ὁ ζωηδὸς, ταπεινοδίζης ὅτι λαβέαθαι, θεῶν διδασκαλικοῦ, ἐπειδὴ καθίας κατηγορῆς, ὑχ ἑτέρων μᾶλλον, ἢ σαύτου κατηγορήσεις.

Καὶ ἀναλαμβάνῃς τὴν θαθήκην μου θὰ τόματός σου;

Καλῶς εἶπε, δίχα τόματος. ἡ γὰρ καρδία ἔρημός ὅστι τῶν ἐντεῦθεν καρπῶν, καὶ τὰ χείλη κωφὰ μάτην, ὅτ᾽ ὅπτ᾽ καθαίρεσιν τοῦ λέγοντος· ἂν ᾖ τὴν διάνοιάν τις ἐρευνήσῃ, πολλὴν εὑρήσει τὸν πόλεμον ὄντα. 18 Σὺ ᾖ ἐμίσησας παιδείαν, καὶ ἐξέβαλες σὸν λόγους μου εἰς τὰ ὀπίσω. Παιδείαν σὺν ταῦτά φησι τὴν τοῦ νόμου διδασκαλίαν τὴν ψυχὴν ῥυθμίζουσαν, ἢ κακίαν ἀπελαύνουσαν, καὶ ἢ ἀρετὴν καταφυτεύουσαν. πῶς οὖν αὐτὴν μεταχειρίζεις, ὅτ᾽ εἰς ἑτέρους σοφέρεις, αὐτὸς δίχα τῶν ἔργων αὐτὴν μὴ ἔχων; ἐξέβαλες γὰρ σοὺς λόγους μου, φησίν, εἰς τὰ ὀπίσω. ἀ γὰρ μόνον ἀ τοσεσήκας τὴν τοσὸς τοῦ νόμου διδασκαλίας, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀπὸ τῆς φύσεως ἔχεις, ἐπήρωσας. τὸ γὰρ τοσακίεων, ὅτ᾽ τῶν μὴ τοιούτων φυσικῶς ἡμῖν ἐγκείνται Ⓐ λόγοι· σὺ ᾖ αὐτὸν ἀπώσω, καὶ σὸν εἶχες σὺν μνήμῃ.

19 Εἰ ἐθεώρεις κλέοντα, συνέτρεχες αὐτῷ· καὶ μοιχοῦ τὴν μερίδα σου ἐτίθεις.

Ἐπειδὴ σὸν ἔστιν αὐθέφτον βύρσῃ ἀναμάρτητον καθόλου (δίχα καὶ τῆς ἔλεγε· Τίς καυχήσεται ἁγνὸν ἔχειν τὴν καρδίαν; ἢ τίς παῤῥησιάσεται καθαρὸς εἰμὶ ἀπὸ ἁμαρτίας; καὶ Παῦλος εἶπεν, Οὐδὲν ἐμαυτῷ συνοίδα, ἐπήκλημ· ἀλλ᾽ σὸκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι. Καὶ δίκαιος ἑαυτὸν κατήγορος σὺν τοσευχῇ, ἀδηλον ᾖ, ὅτι τῶν ἡμαρτημένων αὐτῷ) ἵνα οὖν μηδεὶς ἔχῃ λέγειν, ὅτι εἰ πάντες ἐν ἁμαρτίαις, Ⓦ ᾖ ἁμαρτωλὸν σκέλθωσι μὴ δικαιοῦσθαι τὰ δικαιώματα, τίς ἔσται ὁ δικαιοσόλυτος; ἵνα μὴ ὡς οὖν ταῦτα λέγῃ, τίθησι καὶ κατ᾽ εἶδος ἁμαρτιῶν εἶδη. Ἔστι γὰρ ἁμαρτία τοσὸς θάνατον, καθάπερ καὶ ὁ Ἠλεὶ ἔλεγεν· Ἐὰν ἁμάρτῃ ἀνὴρ ἁμάρτῃ δὲ, θεοῦ, καὶ τοσευξεται [ὁ ἱερεύς·] ἐὰν ᾖ δὲ Κυρίῳ ἁμάρτῃ, τίς τοσεύξεται τοῦ ἀνδρός; καὶ σὺν τῷ νόμῳ ᾖ, τὰ μὲν ὑπὲρ ἀγνοίαν, ὡς καὶ θανάτῳ κολάζεσθαι· τὰ ᾖ εἶχέ τινα ταχίστην τοθαμυθίαν. ὅτω καὶ ὁ Χριστὸς σὺν τῇ καινῇ· Ἐὰν ἁμάρτῃ ὁ ἀδελφός σου, φησίν, ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. Ἐὰν ᾖ μὴ ἀκούσῃ, τοθάλασσε ἔτι μετὰ σεαυτοῦ δύο. ἐὰν μηδὲ τούτων ἀκούσῃ, ἔστω σοι ὡς ἐθνικὸς Ⓒ ὁ τελώνης· καίτοιγε ἀλλαχοῦ εἰπόντος τοῦ Πέτρου, ποσάκις ἐὰν ἁμάρτῃ ὁ ἀδελφός μου εἰς ἐμὲ, ἀφήσω αὐτῷ; Ⓒ ἀκούσαντος, ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά· σὺ ταῦθα ᾖ μετὰ δύο τοθαμυθέσεις μέγα δείκνυσι τὸ πλημμέλημα, καὶ σὸκ ἀναλήξει τοῦ ἁμαρτάνειν πάλιν. Τί οὖν; σὺ ταῦτα τῶν ἐκείνων; ἄπαγε· ἀλλὰ τὸ ἑβδομηκοντάκις ἑπτά,

Ματθ. ε. ιθ.

Ψαλμ. ιη. α.

Σοφ. ιγ. α.

Ρωμ. ιδ.

Παροιμ. κ. β.

α. Κορ. δ. δ.

Παροιμ. κ. ζ.

α. Ιωαν. α. ιϛ.

α. Βασ. β. κζ. Ἐξοδ. κθ. ιϛ. καὶ Λευιτ. κθ. κ. ιβ. καὶ κα. α.

Ματθ. ιη. ιε.

χ. ὅτω καὶ μείων σοῦλτε, θεῖναι καὶ ἕτερα δύο φησίν. διὸ μαλίστατα ἀκούει, χαιρεῖ δὲ τὸ πρᾶγμα καὶ ἡ ἐλευσιμοσύνη.

ἐπὶ ἁ, ἐὰν μετανοῇ, λέγ. πῶς γὰρ αὖ τις ἀφήσει ὧ μηδὲ ἡμάρτηκέναι ὁμολογοῦντι, μηδὲ μετανοοῦντι ; καὶ γὰρ Ⓜ ἰατρὸν φαρμακα ἀπαιτοῦντες, καὶ ὃ ἕλκος δείκνυμεν. τίς οὖν ἐστιν ὁ ἁμάρτωλος, ὃν ἡ φησιν ἐνταῦθα ἡ γραφή ; ἀκούσωμεν μετ' ἀκριβείας. καὶ γὰρ ὑπογράφει αὐτὸν ἀφ' ὧν ἔξῃς, ὅταν λέγων· Εἰ ἐθεώρεις κλέπτην, συνέτρεχες αὐτῷ, καὶ μετὰ μοιχοῦ τὸ μερίδα σου ἐτίθεις. ὃ σόμφ σου ἐπλεόνασε κακίαν, καὶ ἡ γλῶσσά σου περιέπλεκε δολιότητα· καθήμενος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου κατελάλεις, καὶ κατὰ τοῦ ἰοῦ τῆς μητρὸς σου ἐτίθεις σκάνδαλον. εἶδες, καθάπερ ἐν εἰκόνι, τῆς κακίας τὰ χρώματα, καὶ πῶς θηρίον ὁ πονηρὸς γέγονε τῇ κακίᾳ, τῆς φύσεως τὸ βύτειον περιδυές. μὴ τοίνυν ἁπλῶς ἐπέλθωμεν τὸ εἰκόνα, ἀλλ' ἀκριβῶς καθ' ἕκαστον ἐξεπάζοντες. εἰ ἐθεώρεις κλέπτην, φησί, συνέτρεχες αὐτῷ. τοῦτο πάντων αἴτιον τῶν κακῶν, τοῦτο μάλιστά ἐστι τὸ αἰσχρότερον ἁπάντων, τὸ ἐκλύειν τὸ καὶ καλὸ τῶν πολλῶν κατευδιοῦν, ὅταν μὴ μόνον μὴ ἐπιτιμῶσί τινες, ἀλλὰ καὶ συνήδωνται τοῖς ἁμαρτάνουσι. τοῦτο δὲ ἁμαρτάνειν οὐκ ἔλαττον. ἄκουσον καὶ τοῦ Παύλου λέγοντος· Οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράττουσιν. Rom. a. λβ.
ἀμάρτημα, κἂν μὴ πράξῃ τις τὰ κακά, τὸ συνήδεσθαι τοῖς κακοῖς. ὁ μὲν γὰρ τῷ ἀνάγκῃ εἰπεῖν τὸ πενίᾳ αἰτιάσασθαι ἔχει (εἰ καὶ μὴ βούλοιτο αἱ πρόφασις) σὺ δὲ πόθεν ἐπαιρῇς τὸ γεγυμνωμένον, ὃν τὸ ὀξ αὐτοῦ καρπούμενος ἡδονῶ ; καὶ ἐκεῖνος μὲν ἴσως καὶ μεταγνώσει· σὺ δὲ καὶ ταύτας ἀποκλείεις τὰς ὑγείας, τὸ δὲ φαρμακον ἀναιρῇς, καὶ ἀνατρέπεις τὸ τοσαύτην πραγματείαν, πόθεν ἑαυτῷ περιχωννὶς Ⓜ λιμθία τῆς ὀπὶ τὸ μετανοίαν ἐπανόδου. ὅταν οὖν ἴδῃ σε Ⓜ ἐκτὸς τῆς ἁμαρτίας, καὶ Ⓜ ὀφείλοντα ἐπιτιμῆσαι, καὶ μόνον μὴ ἐπιτιμῶντα, ἀλλὰ καὶ συσκιάζοντα, ἢ καὶ μὴ συσκιάζοντα μόνον, ἀλλὰ καὶ συμπεριπλέοντα· τί ἡγήσεται) πρὸς ἑαυτόν, τί δὲ πρὸς τὸν μηνύοντος ; ὡς γὰρ τὰ πολλά, οἱ πολλοὶ τῶν δεσποτῶν οὐκ ἐκ βλασφοίας μόνον ταύτας πρὸς τῶν περιπλεόντων φέρουσι τὰς ψήφους, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἑτέρων περιαιρέσεως βλαφθησόμενοι. κἂν μὲν ἴδῃ πρώτας ἀποστρεφομένους αὐτὸν ὁ ἡμάρτηκώς, μέγα τι καὶ πονηρὸν ἡγήσεται εἰργάσθαι· ὅταν δὲ μὴ μόνον μὴ ἀγανακτοῦντας, μηδὲ δυσχεραίνοντας, ἀλλὰ καὶ προθύμως φέροντας, καὶ συνεφαπτομένους, τὸ ἐκ τοῦ συνειδότος βλαβῆς λοιπὸν ἀνιαρὸν, τῆς τῶν πολλῶν ψήφου συμπεριπούσης αὐτῷ τῇ διεφθαρμένῃ γνώμῃ, τί δὲ βλαβήσει ; πότε δὲ καταγνώσεται ἑαυτοῦ, καὶ παύσεται τοῦ ἀδεῶς ἁμαρτάνειν ; δίδ χρὴ, κἂν περάτῃ τις πονηρὸν, καταγνώσκειν αὐτοῦ (ὁδὸς γὰρ τοῦτο ὅτι τὸ ἀποστῆναι τοῦ πονηροῦ) κἂν μὴ περάτῃ καὶ καλὸ, ἐπαινῆν καὶ καλό. ὁδὸς γὰρ ὅτι τὸν ἐργάσεται ἡ μετάνοια. ἐνταῦθα μοῦ τοι, ὅπου καὶ συνεφάπτεται τῶν γινομένων, εἰκότως αὐτὸν μετὰ παρρησίας πάσης. εἰ γὰρ ὑπεμνησθήσῃ ἡ καρδία τοσοῦτον δυνηθῇ, καὶ ἐπαινεθήσῃ ἡ ἀρετὴ μόλις ἐκκλησίαι πρὸς τὸν ἰδρῶτας τὸν ἑαυτῆς, τί ἔσται, εἰ μὴ τοῦτο γένοιτο ; τοῦτο εἴδοι τις ἂν καὶ ἐν χορῷ ἱερέων πολλάκις γινόμενον. εἰ γὰρ ὅτι τῶν μαθητῶν τοῦτο καλεπὸν, πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῶν διδασκάλων. τί ποιῆς, ἄνθρωπε ; πρεσβεύθη νόμος, καὶ τετρωγνήθη σωφρονισμοῦ, πλημμελήματα τοσαῦτα ἐτολμήθη πρὸς τινος τῶν ἱερωμένων, καὶ δοῦλα κάτω γέγονε, καὶ δι' ὑπείξεις ; ἀλλ' ὁ μὲν προφήτης καὶ αὐτὰ καὶ δυνάμενα τοιχεῖα καλῶς πρὸς ἔκτασιν καὶ κοινωνίαν τοῦ θρίνου τῶν κοπτῆ πεπλημμελημένων κακῶν, Ἐξέστη ὁ θρανὸς, λέγων, καὶ ἔφριξεν ἡ γῆ. καὶ πάλιν· Ierem. β. ιβ.
Πενθήσει ὁ κάρμηλος, πενθήσει οἶνος, πενθήσει ἄμπελος. καὶ καὶ μὴ ἄμυλα * πενθεῖ καὶ γίνεται καὶ Σωσαγαναχτεῖ τῷ δεσπότῃ· σὺ δὲ ὁ λογικὸς οὐκ ἀλγεῖς ; οὐκ ὀπτιμιᾷς ; ὁ γὰρ χαλεπὸς τιμωρὸς τῶν τοῦ Θεοῦ νόμων, ἀλλὰ καὶ κοινωνὸς καὶ ποίαν δὴ χρὴς συγγνώμην ; Ησ. κδ. ζ. καὶ ιε. η.

Ησ.μ.γ. κα. Ρ.ο.α.λ.λ. μὴ γὰρ ὁ Θεὸς σκηνίκου δεῖται; μὴ γὰρ βοηθούντων χρήζει; ἀλλὰ βούλεται σε ἐπιστρέτιλον τοῦτο γλύεσθαι, ἵνα μὴ τοῖς αὐλοῖς προσπέσῃς, ἀλλὰ τῇ καθ' ἑτέρου ἀγανακτήσει σωφρονέστερος γενόμενος, ἵνα καὶ τοῦδε τοῦ φιλοθέου σε δείξῃς. ὅταν γὰρ ἁμαρτάνοντος ἑτέρου προσαράμῃς, καὶ μὴ ἐπεξέλθῃς, μηδὲ ἀλγήσῃς, ῥᾳδιουμότερον σε τὸν ψυχὸν ποιῇς καὶ βέμπλωτον, καὶ μάλιστα πολλάκις προσκυλίζεις τοῖς αὐλοῖς προσπεσεῖν· κἀκεῖνον δὲ καὶ τυχόντα προσκλαύσεις, τῇ ἀχαίρῳ χρήσει ταύτῃ αὐστηροτέρας αὐτῷ ποιῶν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι βύθιους, ἐπεὶ καὶ πρόντα ῥᾳδιουμότερον κατασκυλίζων. ταῦτα δὲ οὐκ ἐπὶ λεπτῶν μόνον εἴρηται, ἀλλὰ καὶ περὶ παντὸς ἁμαρτήματος. τοῦτο δὲ ἔφατον τίθεικε τὴν πλημμελημάτων, ἵνα εἰδῇς ὅτι ὁ ὑπὲρ τῶν τοιούτων συγγνώμην οὐκ ἔχων, πολλῷ μᾶλλον ἐφ' ἑτέρου οὐκ ἀποφεύσεται ταύτης τῆς προσαμυδίας. ἄκουσον γοῦν καὶ ἐξῆς τί φησι, καὶ μὴ μοιχοὶ τὴν μεείδα σε ἐπῇεις· ὅπερ ἐστὶ μεῖζον ἐλθών. πολλῷ δὲ οὐκ ἔνδο τοῦτο ἔλαττον. καί τις τῶν ἁμαρτημάτων τούτων σύγκρισιν ποιούμενος, ὅπως ἐλεγξῃ· Οὐδὲν μεῖζον ἐὰν ἀλῷ τις κλέπτων. κλέπτει γὰρ ἵνα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐμπλήσῃ πεινῶσαν. Εἰ τοίνυν τοῦτο ἀσύγνωστον, πολλῷ μᾶλλον μοιχεία. ἐν ταύτῃ δὲ μοιχείαν τὴν πορνείαν φησίν. αἱ τοίνυν ἴδῃς τινὰ τῶν μὴ σὺν ἀγελαζομένων πορνεύουσα, καὶ μυκηείοις προσερχόμενον, εἶπε τῷ ἁλισκομένῳ· τῇ τούτων ἁλισκομῇ· ὁ δεῖνα δυάξιος τῶν μυκηείων, κώλυσον τὰς βεβήλους χεῖρας. Εἰ γὰρ μηδὲ διηγεῖσθαι τὰ διηγήματα ἄξιος, ἐνόησον οἷ προσβήσεται τὰ τῆς κηλάσεως αὐτοῦ, ὅταν καὶ τῆς ἱερᾶς ἅπτηται τραπέζης· οὐκ αὐτῷ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ συσκιάζοντι. ἐὰν γὰρ εἴπτε, καὶ ἐμοίχευες, ἀλλὰ μὴ μοιχοὶ τὴν μεείδα σε ἐλήῃεις. βαβαί, ἠλίκον ὅτι κακοὶ οὐκ τὸ προσελθεῖν τῶν ἄλλων τὰς σπεδόνας, ὅπουτι καὶ κοινωνοὶ αὐτὸν φησιν εἶ τῆς ὑπὲρ τῶν πλημμελήματι τιμωείας· καὶ οὐκ ἔλαττον, ἢ οὐκ ἔνδο. ὁ μὲν γὰρ ἔχει τὸ παῖσος εἰπεῖν (εἰ καὶ ἀσύγνωστος ἡ προφασις) καθὰ ὁ κλέπτης ὑπὸ λιμοῦ· σὺ δὲ οὐδὲ τοῦτο. ἵνος δὴ ἕνεκεν τῆς ἡδονῆς οὐκ ἀπολαύων, τῆς κολάσεως κοινωνεῖς καὶ μερίδος γάνη; ἀλλ' δὴ τοῦτο καὶ ὑπὲρ ἐξωθεν δικασταὶ, ἀλλὰ σὺν τολμήσαντας μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκετῶν, ὅς δὴ ἴδωσι ζωνεῖδότας τῷ προσήματι, κολάζουσι· καὶ ὑπὲρ προδιδόντες δεσπότην ἡδέως αἱ ὁ αἷμα αὐτῶν ἐκπίοιεν, καὶ τὴν ὄψιν ἀπογλύσαιντο, καὶ αὐλοῖς λογίζονται τὸν ἐξοσίδιν τὸ γεγλυμμένον οὐκ ἔλαττον, ἢ τὴ μοιχευθείσῃ. ὑπὲρ γὰρ τὰ προπατάσματα μὴ δυαχθίλαντες, αὐλοὶ πλείονα τὸ ἐξοσίδιν τοῖς κρυπτομένοις δεδώκασιν. ὅτοι καὶ τὸ μοιχευθεῖσαν, καὶ τὸ ἠδικημένον ὕβεισαν δύφα, καὶ αὐτὸ τὸ μοιχεύσαντα. Εἰ γὰρ προκατεῖλαν, Εἰ γὰρ δῆλον ἐποίησαν, πᾶς δὲ τὸ ἀγρὸν εἰσῴκησ. καὶ καθάπερ οἰκηνοι μάλιστά εἰσιν ὑπὲρ ἐμβάλλοντες εἰς τὰς πάγας οἱ τὰς πάγας προεκτέλλοντες, καὶ προκαθήμενοι τοῖς μέλλουσιν ἁλίσκεσθαι, καὶ πόντοθεν ἅπαντα κρύπτοντες τὸ δόλον, καὶ μήτε φόφον, μήτε ἄλλο τι συνχωροιοῦντες γλύεσθαι τὸ δυναάμενον σοβῆσαι τὸ θήραν· οὕτω δὴ καὶ σὺ τοῦτο, αἱ προκαθίσῃς τῇ χειμῶνι προδιδόσ δόλον παγίδι, καὶ εἰδὼς μέλλοντα ἐμπίπτειν ὑπὲρ μοιχὸν, μὴ φηρυδήσῃς, μηδὲ πτοήσῃς, ὅτε μάλιστα σαύτον ἀπολῇς. μὴ γὰρ μοι κόφνο τὸ ῥῆμα λέγε τὸ πολλῆς γέμειν ἀπαλγησίας· τί δέ μοι μέλει; τὰ ἐμαυτῦ μεεμνῶ. τότε γὰρ μάλιστα μεεμνήσεις τὰ σά, ὅταν τὰ σὰ ζητῇς ἐν τοῖς τῶ πλησίον συμφέροντι. διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε· Μηδεὶς τὸ ἑαυτῦ ζητείτω, ἀλλὰ τὸ τῶ ἑτέρου. ἵνα, φησίν, εὕρῃς τὸ σαύτῦ, ζήτει τὸ τῶ ἑτέρου.

1 Kor. 10. κδ.

20 Τὸ σόμα σε ἐπλεόνασε καχίδν, καὶ ἡ γλῶσσά σε προεπλεκε δολιότητα.

21 Καθήμενος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σε καταλάλεις, καὶ κατὰ τοῦ υἱοῦ τῆς μητρός σε ἐτίθεις σκάνδαλον. Ἵνα γὰρ μὴ λέγῃ· ἀπὸ φιλανθρωπίας ταῦτα ποιῶ· μάλιστα μὲν, ποία αἱ εἴη τοῦτο φιλανθρωπία, ὑπὲρ μέλλοντα εἰς βάραθρον ἐμπίπτειν μὴ κωλύειν,

κωλύειν, μηδὲ δύασχέλειν; ὃ χρείζεσθαι ἡδονῆ ἀδίκῳ; ὃ ϖεριορᾶν δηλητήριον φάρμακον πίνοντα; πλιὼ ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο δυνήσῃ λέγειν. ὅτι γὰρ ὑ φιλονεικίας τοῦτο, ἀλλ' ὕπνου, καὶ νωθείας, καὶ ῥᾳθυμίας· πῶς ⟨ϖ⟩ ἀδικουμένου ἀφεὶς, ⟨ϖ⟩ οὐδὲν ἠδικηκότα ἀδελφὸν κακῶς λέγεις; πῶς ὑπερβάλλει ὃ μηδὲν πεπλημμεληκότος ἔγκλημα κακίαν ἑκατέρωθεν εἰς ἄκρον ἐκτεινομένην· τὸ μὲν γὰρ ὑπερθυμίας μέμφονται ὑ κωλύειν μεμφόμενοι, ὥστε σωφρονῆσαι· τὸ δὲ οὐδὲν ἠδικηκότα κολάζεις. καὶ δικαίως γὰρ τὸν ἀδελφὸν σὺ καταγελάσας, καὶ τὸν ὑὸν μὴ φείσῃ σὺ ἐπίβλητος σκάνδαλον. ὅρα πῶς τῇ ἐπεξηγήσει τὴν καινοτομίαν αὔξει. ⟨ϖ⟩ Τοὺς αὐτοὺς λύσαντάς σοί, φησιν, ὠδίνας, ⟨ϖ⟩ τῆς αὐτῆς σοι κεχοινωνηκότα νηδύος, ⟨ϖ⟩ οἰκίας καὶ τραπέζης καὶ ζυφῆς μεταλόντα τῆς αὐτῆς, ⟨ϖ⟩ ἀπὸ μιᾶς βλαστήσαντα ῥίζης, ⟨ϖ⟩ τιμῶ αὐτῷ ἔχοντα τῆς ἡμέσεως ἀρχὴν, ⟨ϖ⟩ ὃν ϖροφθης ἡλικίας ζωμναζόμενα σοι, τοῦτον κακῶς λέγεις· καὶ ὑ κακῶς λέγεις μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἔργον τιμῶ ὑβριζομένῳ ἐξάγεις. τοῦτο γὰρ ὅ ἐστιν, ἐπίβλητος σκάνδαλον. εἰ δὲ τὸν φυσικῶς κεκοινωνηκότα ὠδίνων ὑ δεῖ λέγειν κακῶς, πολλῷ μᾶλλον τὸν πνευματικῶς. μὴ τοίνυν μήτε τὸν μέλλοντα ἁμαρτεῖν ἐᾷ καταπίπτειν, μήτε τὸν οὐδὲν ἠδικηκότα διαβάλλε καὶ λοιδόρει. ὃ μὲν γὰρ φθόνου, ὃ δὲ ἀναλγησίας. ὃ μὴ γὰρ δύασχαλίζειν τὰ μέλλοντα πίπτειν, ἀναλγησίας φθόνῳ δὲ, τὰ ἐξῶτα καταβάλλειν. καὶ ὅρα πῶς ὑχ ἁπλῶς τὰ κατηγορεῖν αἰτίζεται, ἀλλὰ τὸν μὴ δόλου ⟨ϖ⟩ ἀσυνδήτως τὸ ἔργον τοῦτο ποιούμενον. καθημένος γάρ, φησι, τοῦ ἀδελφοῦ σου κατελάλεις. καὶ ὁ μὲν Καὶν ἀδελφὸν ἀνεῖλεν, ἵνα μόνον τῆς ϖροὐσης ζωῆς ἐξέλασεν· οὗτοι δὲ μυρίους δι' ὧν κακῶς λέγουσι καταβάλλουσι, καὶ ἑαυτοὺς ϖροφήτας. ὑ γὰρ τὰ κατηγορεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους βλαπτῆσαι μᾶλλον ὃν ἐκείνους μόνον τοῦ ϖαραδεχομένους. ὁ γὰρ κακῶς ἀκούων ψευδῶς, ὑ μόνον οὐκ ἠδίκηται, ἀλλὰ καὶ μισθὸν ἔχει μέγιστον. ὁ γὰρ ϖάσχων, ἀλλ' ὁ δρῶν κακῶς, οὗτός ἐστιν ὁ τῆς ὑμωείας ἄξιος. οὕτω καὶ ὁ λέγων, οὐκ ὁ ἀκούων, μόνον αὐ μὴ ϖροσέχῃ λαβὰς τῆς κακηγορείας βούλησις ἐκφύγος. μηδὲ οὖν τοῦτο ἀσυνδάζωμεν, ὥστε μὴ κακῶς ἀκούειν (τοῦτο γὰ ἀμήχανον· καὶ ἀπόφασίς ἐστι τοῦ Χριστοῦ λέγουσα, Οὐκ ὑμῖν, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσι ϖάντες αὐθρωποι) ἀλλ' ὅπως ἡμεῖς μὴ ϖροσφορίμους λαβὰς. καὶ γὰ ὁ βουλόμενος ϖαρὰ ϖάντων ἀκούειν καλῶς, πολλαχοῦ τιμῶ ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀπόλλυσι, δόξης ἐρῶν ἀνθρωπίνης, ϖροφάσεις ἐν οἷς ὑ δεῖ, ἀρέσκων ἐν οἷς ὑ χρὴ, ὥστε ὠνήσασθαι τιμῶ ϖαρ' αὐτῶν χάριν. πάλιν, ὁ καταφρονῶν τοῦ ϖαρὰ ϖάντων ἀκούειν κακῶς, καὶ ἑαυτὸν ϖροσαπόλλυσιν. ὥσπερ γὰ ἀμήχανον ϖαρὰ ϖάντων ἀκούειν καλῶς τὸν σπουδαῖον· οὕτως ἀμήχανον μὴ ϖαρὰ ϖάντων ἀκούειν κακῶς τὸν ϖολλὰς ϖολλαχόθεν ϖαρασκευάζοντα τοῖς κακῶς ἀκούειν λαβάς. αὖ γὰ τὸ ἀνεπίσκοπον σου ϖαρέχοντος ὧδε ⟨ϖ⟩ κατηγορῶντες, τότε σοι καὶ πλείων ὁ μισθὸς, καθάπερ καὶ ὅτε τοῖς ϖροφήταις ἐγίνετο, ⟨ϖ⟩ τοῖς ἀνδράσι χρὴ γὰ κἀκεῖνο εἰδέναι, ὅτι καὶ λέγηται κακῶς ὅτι ϖροφήματι, οὐ τοῦτο ἡμᾶς ὑ καταγινώσκει, ἀλλὰ τοῦτο δεῖ κατασφενδονῆσαι τοῦ κατηγορεῖν ἀλλὰ τιμῶ ἐκείνου βλάβην, ἀλλὰ ϖοιῆσαι μὴ τῆς ϖροὐσης ἀσφαλείας, ὥστε ἀνελεῖν καὶ τιμῶ ἀλλοτρίαν ϖροφασιν. διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος ἔτι τὰ χειμάτων ϖολλοὺς ἔϖεμπε τοῦ διορυττοντας τὴν πενήτων εἰς διαβολάς. καὶ τιμῶ αἰτίαν ὑδωσι, λέγων· Ἵνα μὴ μωμηθῶσι τὴν διακονίαν ταύτην. καὶ ὑ μόνον ὑφ' ἡμῶν. ὑ γὰ δὴ τοῦτο ἰδὼν, ὁ μέλλων κακῶς σκανδαλίζεσθαι, παρῆλθε καὶ κατεφρόνησεν· ἀλλ' ὅτι κύριος ὢν τὸ λῦσαι τὸ σκάνδαλον, καὶ αὐτῶν τῶν σκανδαλιζομένων ϖροενόησε. καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν φησίν· Εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω. καίτοι ταῦτα ἀδιάφορα ὄντα· ἀλλ' ὅμως εἰ σκάνδαλον φέρει, φησὶ, κἂν ἐμὲ οὐ ϖροσκόλαπτῃ, οὐ κα-

παφερουσῆς τῆς σωτηρίας τῶν σκανδαλιζομένων. Εἰ μὴ γὰρ γένοιτο βλάβη μείζων τῆς σωτηρίας τοῦ σκανδαλιζομένου, καταφέρει τοῦ σκανδαλιζομένου· Εἰ δὲ μὴ γένοιτο, μηκέτι. ὅρος γὰρ σοὶ ἔγω καθόλου καὶ κανών, παιδεύων ποτὲ δεῖ καταφερομένην τῶν σκανδαλιζομένων, καὶ ποτὲ μή. οἷον τί λέγω. ἐσκανδαλίζοντο Ἰουδαῖοι, ὅτι Παῦλος οὐκ ἐτήρει τὸν νόμον, καὶ ἔλεγον τοῦτο μυριάδες ἀπεπήδων πολλαί, καὶ πρὸς τὴν πίστιν ἐχώλευον. τί οὖν ποιῆς; θεραπεύσαι τὸ σκάνδαλον βουλόμενος (μείζων γὰρ ἦν ἡ σωτηρία τῶν τοιούτων μυριάδων) καὶ διορθῶσαι τὴν χωλείαν, τῷ τὸν ὑπιδείξασθαι, ὅτι οὐ τηρεῖ νόμον, ἐκώλυσεν ὅπερ μεῖζον ἦν. ἐσκανδαλίζοντο πάλιν, ὅτι ἐσαυρωμένον ἐκήρυττεν. σιγᾶν δὲ κατεφέρητο τῶν σκανδαλιζομένων. μεῖζον γὰρ ἦν τοῦ κηρύγματος τὸ κέρδος. ὅπου καὶ ὁ Χριστὸς ποιῆς. ὅτε μὲν γὰρ πρὸς βρωμάτων αὐτοῖς διελέγετο, καὶ ἐσκανδαλίσθησαν λέγοντος αὐτοῦ, Οὐ πᾶν τὸ εἰσπορευόμενον κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον, λέγει· ἄφετε αὐτούς· πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου, ἐκριζωθήσεται· ὅτε δὲ φέρεις αὐτὸν ἀπήτουν, καίπερ εἰπὼν ὅτι τελεῖν οὐ δεῖ, ὅμως ὅπως ὁ καιρὸς οὐδέπω ἀπήτει τὸ ἐκκαλυφθῆναι αὐτὸν τῷ ἀξίῳ, λέγει· Ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίζωμεν αὐτούς, πορευθεὶς βάλε ἄγκιστρον εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ τὸν ἀναβάντα ἰχθὺν ἆρον, καὶ εὑρὼν ἀργύριον εὑρήσεις· ἐκεῖνον δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ. ὅτε μὲν γὰρ νόμον ἐτίθει πολλῆς γέμοντα φιλοσοφίας, καὶ διὰ τοῦτο εἶχον ἐκείνοι, εἰκότως αὐτῷ οὐκ ἐφείπετο, καὶ τὸν νόμον ἔλυσεν· ὅτε δὲ οὐδέπω οἱοίτε ἦσαν τὸν περὶ τῆς ἀξίας αὐτοῦ δέξασθαι λόγον, εἰκότως συγκαταβαίνει πάλιν, καὶ συσκιάζει τῇ τοῦ φόρου δόσει τὸν περὶ τῆς θεότητος αὐτοῦ λόγον. καθήμενος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου κατὰ λάλει· ἀλλ' ἵνα διορθώσωμαί, φησιν. ὄχεῖ δὲ λάθρα Ἁμαρτάνειν ἐγεῖν, ἀλλ' ὡς ὁ Χριστὸς ἐκέλευσε, κατ' ἰδίαν λαμβάνοντα διορθοῦν. αἱ γὰρ δημόσιαι κατηγορίαι πολλάκις καὶ δυσχερῆ τοτέρεις ποιοῦσι. καὶ ἕως μὲν ἂν ἴδωσιν οἱ πολλοὶ τὴν ἁμαρτίαν, ὅτι δυνατὸν αὐτὸν λαθεῖν, καὶ ἐπανελθεῖν ῥᾳδίως αἰσχυνόμενος· ὅταν δὲ τοῦ πολλοῦ ἀπολέσωσι δόξαν, εἰς ἀπόγνωσιν λοιπὸν ἐμπίπτουσι, καὶ εἰς ἀναισχυντίαν ὀξυλιθαίνουσιν. ἀλλ' ἠδικήθης τι παρ' αὐτοῦ; οὐ τοίνυν καὶ σαυτὸν ἀδικεῖς; ὁ γὰρ ἁμαρτάνων, καθ' ἑαυτοῦ τὸ ξίφος ὠθεῖ. Εἰ γὰρ βούλει καὶ σαυτὸν διεργάσασθαι, καὶ ἐκεῖνον ἀμύνασθαι, εἰπὲ καλῶς τὴν ἠδικηκότα· ὅπου πολλοὶ αὐτὴν ποιήσεις αὐτοῦ σοῦ κατήγορους, καὶ αὐτὸς πολὺν λήψῃ μισθόν. ἀλλ' ἐγὼ κακῶς λέγω, οὐδὲ πιστεύθησῃ, ἐλέγχου τὸν ψίαν δεηθήσῃ. ὥστε εἰς τοὐναντίον σοι περιτέτραπται τὰ τῆς ἀσυνδέτου. σὺ μὲν γὰρ πρόσωπα αὐτοῦ τὴν δόξαν βούλει, γίνεται δὲ τοὐναντίον. ἐγὼ γὰρ δυσφημίας, ὃ μὴ κατηγορίας τοῦτο συμβαίνει, ἀλλὰ τοὐναντίον ἅπαν· σαυτὸν μὲν μειζόνως κατακρινῆς, ἐκείνῳ δὲ οὐκ ἄφεσιν αὐτῷ ἐντεθῆναι τοῖς ἀκοαῖς τῶν λεγομένων, καὶ τοῦτο γένεται, οἷον ὅταν τῶν διαγραφῶν. ὅταν γὰρ ἀνάγνωσίν τις εἰς δικαστήριον, τὸ πρῶτον ἐκβάλλεται τέως. οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα· οὐκ ἄφεσιν εἰσαγώγιμον γενέσθαι τὴν δίκην ἡ τῆς ἔχθρας ὑπόνοια. μὴ τοίνυν λέγε κακῶς, ἵνα μὴ καὶ σαυτὸν μολυνῆς· μηδὲ βόρβορον ὕφαινε μὴ πλοῦτον καὶ πλουσίους, ἀλλὰ σεφύλους ἀπὸ ῥόδων πλέκε καὶ ἰῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἀνθέων· μηδὲ κόπρον ὅπου τὸ σώματος φέρε, καθάπερ οἱ κάμηλοι (τοῦτο γὰρ οἱ κατηγοροῦντες· αὐλοὶ τῆς δυσωδίας ἀπολαύουσι σεσῆτοι) ἀλλὰ δένδρη, καθάπερ αἱ μέλιτται, καὶ ὕφαινε κηρία κατ' ἐκείνας, καὶ γίνῃ πᾶσι σεσιτώνης. μὴ γὰρ κατηγόρων πάντες ἀποστρέφονται, ὡσεὶ βορβόρῳ ἀποσταζόντα, ὡς βδέλλαν τινὰ αἵματι, ἢ κάμηλον κόπρῳ, πεφορτισμένον τοῖς ἑτέρων κακοῖς· τὸ δὲ εὔφημον ἔχοντα σῶμα, ὡς κοινὸν σεσῖσθαι μέλος, ὡς ἀδελφὸν γνήσιον, ὡς παῖδα, ὡς πατέρα. καὶ τί λέγω τὰ παρόντα,

Πρβλ. κα. κ. κα. κδ. κς.

α. Κορ. α. χγ.

Ματθ. ιε. ια. ιγ.

Ματθ. ιζ. κζ.

Ματθ. π. με.

χ. γνώ.

παρεῖχα, ἢ ἵνα τὴν ἀνθρώπων δόξας; συνοίσει μοι τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἡμέραν, ὃ χρηστήριον ὃ ἀδέκαστον· ὅτι ἀνὴρ μὴ ψευδῆ λέγῃς, προσθήκην ἁμαρτημάτων προσιέμενος. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι πᾶν ἀργὸν ῥῆμα, ὃ ἐὰν λαλήσωσιν Ⓖ ἄνθρωποι, δώσουσιν Matθ.xiβ.λε.
λόγον περὶ αὐτοῦ τῷ Θεῷ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. κἂν ἀληθῆ, φησίν, ᾖ; οὐδὲ ὅτως ἀπαλλαγήσῃ καταγνώσεως, ἐκπομπεύων τὰς τῶν πλησίον συμφορὰς καὶ τὰ ὀνείδη. σύνησον τὸ φαεινόν. Οὐκ ἐπὶ τελώνης, ἀλλὰ τελώνῃ γέγονεν ἁμαρτωλότερος, ὅτῳ τὸ τε- Λαβανια.
λώνιον ἐκάκισεν. Οὐκ ἐπὶ φαεισαῖος ὁ τελώνης, ἀλλὰ τῷ φαεισαίῳ γέγονε δικαιότερος, ὅτῳ ἑαυτὸν ἐταπείνωσε.

Ταῦτα ἐποίησας, καὶ ἐσίγησα. 22 Ὑπέλαβες ἀνομίαν, ὅτι ἔσομαί σοι ὅμοιος. ἐλέγξω σε καὶ παραστήσω κατὰ πρόσωπόν σου τὰς ἁμαρτίας σου. Εἶδες φιλανθρωπίαν ἄφατον; Εἶδες ἀγαθότητος ὑπερβολήν; Εἶδες μακροθυμίας πλοῦτον ἄπειρον; σιγὴν γὰρ συνῳδὰ τὴν μακροθυμίαν λέγει. Τοσαῦτα ἐτόλμησάς, φησι, καὶ σὺκ ἐπέξηλθον, ἀλλ' ἠνεσχόμην καὶ ἔφερον, χρόνον σοι δοὺς εἰς μετάνοιαν· σὺ δὲ μόνον οὐδὲν Ρω.β.δ.
ἐκέρδανας ἀντιβύθην, ἀλλὰ καὶ πρὸς μείζονα ὀργὴν ἕλκεις κακίαν. ὃ γὰρ δὴ μόνον ὃ με- ἀβύσσου.
τενόησα, οὐδὲ μόνον ὃ κατησχύνθης, οὐδὲ κατέγνως ὑπὲρ τοῖς γεγλυμμένοις σαυτῷ· ἀλλ' ἤδη καὶ ἐμὲ Ⓜ μακροθυμήσαντά σοι, τὸν ἀνακρινόμενον, τὸν σιγήσαντα, Ⓜ τοσαῦτα ἐγκεγκόντα, ἐνόμισας ὃ δῆθεν μακροθυμίαν καὶ φιλανθρωπίαν φέρειν, ἀλλὰ μᾶλλον ὃ μὴ βουλέσθαι ταῦτα σωφρονίζειν, μηδὲ ἀναπαύειν ὅτι τοῖς γεγλυμμένοις. 23 Σιώπα δὴ ταῦτα Ⓖ ὅτι λανθανόμενοι τοῦ Θεοῦ. Ποῖα; τὰ εἰρημένα, φησί. Ἀνόητοι, σιώπατε, νοήσατε. τί γὰρ σεσιωπημένον εὔρηται; τί δὲ πολλῆς ζητήσεως ἑρμηνέως; μάλιστα μὲν καὶ αὐτὸς ὁ τῆς διδασκαλίας τύπος ἐπιλαμπόμενος προτρέψεται πολιτεύεσθαι. καὶ γὰρ τῶν θυσιῶν ὁ πολὺς ποιούμενος λόγος, τὴν διαγελασθεῖσαν εἰσάξει νομοθεσίαν. ἄλλως δέ, ὅτῳ πολλῷ δὲ φορυδῷ τῶν ἁμαρτημάτων ἦσαν καταχωσθέντες, καθάπερ ἀπὸ τελμάτων τινῶν τῆς καρδίας ἀναπαύσας βυθόμενος, καὶ, ὥσπερ λήμην τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἀφελὼν ἀπὸ τῶν ἐπιτιμώντων τῆς πονηρᾶς ζωηθείας ὁδὸν, διεγείρει εἰς μνήμην ἐλθεῖν τῶν γεγλυμμένων, ἵνα μὴ λήθῃ παραδιδόντες αὐτὰ, ἀχερδεῖς ἀναχωρήσωσι. πολλὴν γὰρ ἡ ἐν ἁμαρτήμασι ζωὴ πώρωσιν τῆς ψυχῆς ἐργάζεται, ἐξ ἀνοήτους ποιεῖ, ἐκ τυφλοῖ δὲ ὀξυδερκέστατον διανοίας ὄμμα. Μήποτε ἁρπάσῃ, καὶ ὃ μὴ ἦ ὁ ῥυόμενος. Ὦ φιλανθρωπίας ἀφάτου. μηδὲς φιλοσόρευτα ῥήματα· μᾶλλον δὲ ἀπείρως τὴν φιλοσοργίαν ἐκείνου νικᾷ ἀγαθότητι. ὁ γὰρ τοσαύτην ἐμφήνας κατηφείαν, ὁ τοσαύτην ὀργὴν ὑπιδεξάμενος, προσασφαλίζεται. ὁ Εἰπών, ἐλέγξω σε καὶ παραστήσω κατὰ πρόσωπόν σου τὰς ἁμαρτίας σου, καὶ ἀποφάσει ἐκβαλὼν καταδικάζουσαι, ἀναλύει τὴν ἀπόφασιν πάλιν, οὐχ ὡς καταδίκης τὴν ὑμωρίαν παραδιδούς, ἀλλ' ὡς ὀφείλουσαν διορθωθῆναι τῇ παραινέσει καὶ τῇ συμβουλῇ, ἐλκυείζων τοῦ φόβου, σωφρονίζων, καὶ λέγων· μήποτε ἁρπάσῃ, ἐξ ὃ μὴ ἦ ὁ ῥυόμενος. 24 Θυσία αἰνέσεως δοξάσει με, καὶ ἐκεῖ ὁδὸς, ἐν ᾗ δείξω αὐτῷ τὸ σωτήριόν μου. Δείξας τὸ φιλάνθρωπον, παραινέσας, συμβουλεύσας, ἀπειλήσας, φοβήσας, ὑπισχνησάμενος τὴν ὑμωρίαν ἀφεῖναι, καὶ συμβουλὴν εἰσενεγκών, λέγει καὶ Ⓜ τρόπον δέ τινα δυνατὸν διορθώσασθαι τὰ γεγλυμμένα, εἰπών· θυσία αἰνέσεως δοξάσει με. ὃ δὲ λέγει, τοῦτο ἔστιν· ὃ μόνον παύσει με τὴν ὀργὴν, οὐδὲ λύσει τὴν κατάκρισιν, ἀλλὰ καὶ δοξάσει με. ὅρα τοῦ κατορθώματος τὸ μέγεθος, ὅταν ὁ Θεὸς δι' αὐτὸ δοξάζηται. καὶ ἐκεῖ ὁδὸς, ἐν ᾗ δείξω αὐτῷ τὸ σωτήριόν μου. Εἶδες μισθὸν ἄφατον; Εἶδες φιλανθρωπίας ὑπερβολήν; τὴν τοῦ Θεοῦ ὁδὸν δείξειν ἐπαγγέλλεται, καὶ ὃ ὄντως σωτήριον

τήριον τῦ Θεῦ τοῖς καταξιουσι. πειθώμεθα τοίνυν ὧ ἐπαγγελλομένῳ, ἵ δῆλα βίᾳ ὀρθοῦ καὶ θυσίας ἀρέσεως τῦτον δοξάζωμεν. αὕτη γὰρ ἡ ὁδὸς ὅτι σωτηρίαν φέρει δῆλα τῆς θυσίας ταύτης· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὅπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τ̃ Κυρίυ ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

Ψαλμ. ν. Εἰς τὸ ὅπιγραφὴν ψαλμὸν τῷ Δαυὶδ, καὶ πρὸς μετανοίας, εἰς τὸν βασιλέα Δαυὶδ, καὶ πρὸς τὴν τῦ Οὐρίου.

ΟΙ ζωγράφοι μιμοῦνται τῇ τέχνῃ τὴν φύσιν, καὶ κεφαλαιώτερα γράμματα γράφουσι τὰς εἰκόνας τῶν ὁρωμένων σωμάτων, ἵ ποιοῦσιν ὄρη δένδρεσι, καὶ ἄλση, ἵ δένδρα, καὶ πολέμους, καὶ μάχας, ἵ αἱματόεντας χειμάρρους, καὶ δόρατα, καὶ ἱππέας, ἵ ἀσπίδας, καὶ βασιλῆς, καὶ ἰδιώτας, ἵ θηρίων βασιλικῶν, καὶ βασιλέα κυνηγέσιον, καὶ βαρβάρων ὑποκείμενον, ἵ ἀχμαλώτων ἡνωμένων, ἵ πάντας ρέοντας, καὶ πεδία ποικίλα, καὶ ἁπλῶς ἅπαντα τὰ ὁρώμενα διὰ τῆς τέχνης μιμούμενοι, παρέχουσι θεωρίαν τοῖς βλέπουσιν· οὕτω δὴ καὶ ⓖ προφῆται ζωγράφοι λογικοί εἰσιν ἀρετῆς ἵ κακίας. γράφουσι γὰρ καὶ ὅτι ὧ λέγω ⓦ ἁμαρτωλόν, τ̃ δίκαιον, ⓦ μετανοοῦντα, τ̃ ἑστῶτα, τὸν πίπτοντα, τ̃ ἐγειρόμενον, τ̃ σαλευόμενον. καὶ καθάπερ ζωγράφοι ποιοῦσι " πολέμους καὶ σφαγὰς, ὅταν ἵ ὅτοι ποιοῦσιν ἁμαρτίαν ποτὲ μὲν ὑπομένουσαν, ποτὲ δὲ καταβαλλομένην· καὶ δαίμονας πάλιν, νῦν μὲν πολεμοῦντας, νῦν δὲ πολεμουμένους· καὶ ἀγῶνα ποτὲ μὲν ὑπομένοντα, ποτὲ δὲ καὶ νικώμενον. ἐπεὶ οὖν τοιαύτη αὐτῶν ἡ τέχνη, μὴ ἀκριβείας αὐτῶν καταμάθωμεν. " σὺ μὲν γὰρ τῶν ζωγράφων πίναξας ὁρᾷς, σὺ δὲν καρδαίνοντες ἀπεργάζῃ. τί γάρ μοι ὄφελος βασιλέως καὶ τὰ τούτου εἰκόνα ἰδεῖν; βασιλεὺς * γενέσθαι θέλει, ἵνα δυνάμωμαι, ἵνα βάλωμαι. Οἵ μοι οὖν ὄφελος τῆς θεωρίας, ἧς τὸν ὑπομιμνήσκει σὺκ ἔχω; ἧς " καὶ ὑπομνήσω, καλέσομαι; Οἵ μοι τὸ ὄφελος ἀνθρώπου ἰδεῖν πλουτοῦντα; καὶν πένης ὦ, φθονῶ· καὶν πλούσιος ὦ, βασκαίνομαι. πάλιν τὰ αὐτὰ " πάσχων καὶ ὀδύρομαι. ἄφες σκείνας τὰς εἰκόνας, καὶ βλέπε ταύτην τὴν θεωρίαν. ἐὰν ἴδω ὕπατον, τί πρὸς ἐμέ; ἐὰν ἴδω ἁμαρτωλὸν καταπεσόντα καὶ πάλιν ἀναστάντα, ἡ θεωρία διδασκαλίας ὑποθήσεις μοι γίνεται. ἐὰν ἴδω δίκαιον ἑστῶτα, ἡ θεωρία πρὸς φιλοσοφίαν χειραγωγεῖ με. ἀπὸ τῆς θεωρίας μανθάνω τὴν μάχην, καὶ παραδύομαι τὴν νίκην. ἐὰν ἴδω δίκαιον ὑποσκελιζόμενον, πάλιν σοφώτερος ὑπὸ τ̃ θεωρίας γίνομαι. ταῦτα δέ μοι πάντα ὄχ ἁπλῶς οὐδὲ εἰκῇ εἴρηται, ἀλλ' ὅπως τὸ ψαλμὸν τ̃ σήμερον ἀναγνωσθέντος ἡ εἰκὼν εἰς ταύτην ἡμᾶς ἀγάγῃ τῆς διδασκαλίας τὴν ὑπόθεσιν. Οἵ γὰρ φησιν ὁ προφήτης; ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου. " αὕτη ἡ εἰκών. τ̃ γὰρ ψαλμὸν εἰκόνα καλῶ. βλέπω γὰρ διαφόρα προσωπα ἐν τῷ ψαλμῷ· ἁμαρτίαν ὑποδυσαν καὶ " σφαπομένην, μετάνοιαν προσιοῦσαν καὶ συμμαχοῦσαν Θεῷ, φιλανθρωπίαν ἀνωθεν λάμπουσαν, φιλοσοφίαν παρέχουσαν καὶ πολλὰς ἔχουσαν διδαχὰς ἐξομολογήσεως. ταῦτα τὰ προσωπα τῆς εἰκόνος· ἀλλὰ πρὶν τὸ ψαλμοῦ ἄρξωμαι, ἀναλαβὼν αὐτὸ τὸν ὑπόθεσιν ἀκριβέστερον ὑμῖν διηγήσασθαι. ὥσπερ γὰρ αἱ εἰκόνες ὑπόθεσιν ἔχουσιν, οὕτω καὶ ὅτι τῶν ψαλμῶν· καὶ γὰρ αἱ εἰκόνες ἀνω ἐστῶσαι, κάτω ἔχουσι φοινικίδας σανίδας, τίς ὁ βασιλεὺς, καὶ ὕνος, καὶ ποιῶν πόλεμον κατόρθωσεν· ὅπου

ὅπῃ ἢ τῦ ψαλμοῦ ἀνωθεν ἡ ἐπιγραφὴ ἔχειται, τίς ἡ ὑποθεσις, καὶ τίς ἡ διδασκαλία, καὶ τίς ἡ ῥίζα, καὶ τίνος ἕνεκεν ὁ ψαλμὸς εἴρηται. προσέχετέ μοι μετ' ἀκριβείας τινὶ ἀκοὴν ὦ λόγῳ. ὁ γὰρ ὠφελῶν τῶν τυχόντων ἡμῖν ἐστιν ἡ διήγησις.

5 ΨΑΛΜΟΣ ΤΟΥ ΔΑΒΙΔ, ΕΝ ΤΩ ΕΙΣΕΛΘΕΙΝ ΠΡΟΣ
αὐτὸν Ναθαν ϖροφήτην, ὅτε εἰσῆλθε ϖρὸς Βηρσαβεὲ τὴν γυναῖκα τοῦ C. Bas. 1β. a.
Οὐρίου.

Ὑπὲρ ἡ ἐπιγραφὴ. μαθωμεν τοίνυν τίς ἐστιν ὁ Ναθαν, καὶ τίς ἡ Βηρσαβεέ. τίς ἄρα ἐστὶν ἡ γυνὴ τοῦ Οὐρίου; καὶ ποτε εἰσῆλθε ϖρὸς αὐτὸν ὁ ϖροφήτης; καὶ τίνος ἕνεκεν τὸν ψαλμὸν τοῦτον ἔγραψεν; οἱ γὰρ ἅπαντες ϖ ψαλμοὶ εἰς τὸν Δαβὶδ εἰρημένοι εἰσίν. ἅπαντες μὲν γὰρ πρὸς αὐτόν, οἱ πάντες δὲ εἰς αὐτὸν εἴρηνται. οὐ γὰρ τὰ οἰκεῖα πάθη διηγήσατο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀλλοτείας συμ- Ψαλμ. ρλς. α.
φορὰς ἐτεραγώδησεν· οἷον, Ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος ἐκεῖ ἐκαθίσαμεν καὶ ἐκλαύσαμεν. εἶδηλον ὅτι οὐκ ἐπὶ αὐτοῦ ὁ ψαλμὸς εἴρηται (οὔτε γὰρ εἰς Βαβυλῶνα ἀπῆλθεν, οὔτε εἶδε γῆν βαρβάρων, οὔτε ἐκάθισεν εἰς ἀλλοτείαν γῆν καὶ ἔκλαυσεν) ἀλλὰ τὰ πάθη τῶν Ἰουδαίων διηγεῖται. πάλιν ὅταν λέγῃ· Ὤρυξαν χεῖράς μου καὶ πόδας μου, ἐξηρίθμησαν πάντα τὰ ὀστᾶ μου· οὐκ ἐπὶ ἑαυτοῦ πάθος ἐξηγεῖται, ἀλλὰ ϖ σωτῆρος, τὴν Ψαλμ. κα. π.
θυσίαν τῆς οἰκουμένης ἐκήρυττε, τὴν ὑπὲρ σωτηρίας τοῦ γένους τοῦ ἡμετέρου. Εἰκὼν γάρ ἐστι ποικίλων ἔχουσα διδασκαλίαν· ποτὲ μὲν οὖν τὰ ἑαυτοῦ, ποτὲ δὲ τὰ ἀλλότρια διηγεῖται. ἐπεὶ οὖν ὁ ψαλμὸς οὗτος καὶ τὰ ἀλλότρια διηγεῖται, διὰ τοῦτο, ὅτε εἰσῆλθε ϖρὸς αὐτὸν Ναθαν ὁ ϖροφήτης, ὑπογέγραπται. ὥστε ἡ ἐπιγραφὴ οὐ συζωρεῖ ἡμῖν λανθανούσῃ, ἀλλὰ ἀλλαχοῦ ϖεριφέρειν τὴν διάνοιαν· ἀλλ' εἰκὼν ἔσηκε τῶν τοιούτων ϖροτρόπων, διδάσκει δὲ καὶ ἕτερα νοήματα, ἅπερ ἡμῖν ἡ ἐπιγραφὴ λέγει. ἀλλὰ ϖροσέχετε μετ' ἀκριβείας οἱ τε δίκαιοι, οἵ τε ἁμαρτωλοί. ἑκατέρῳ γὰρ τῷ μέρει χρήσιμος ὁ ψαλμός· τῷ μὲν δικαίῳ, ἵνα μὴ ῥᾳθυμῆσῃ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας. ἀμφότερα γὰρ δυσεπίληπτα. ὅ, τε γὰρ δίκαιος ῥᾳθυμήσας καταβάλλεται, ὅ, τε ἁμαρτωλὸς ἀπογνοὺς ἑαυτὸν μὴ αἰσχύνῃ· ἵνα οὖν μήτε ὁ δίκαιος ἐν ϖλούτῳ μείνῃ, μήτε ὁ ἁμαρτωλὸς εἰς ϖλοῦτον καταπέσῃ, ἑκατέρῳ τῷ μέρει σωτηριώδης αὕτη δίδοται τῦ μελῳδοῦ ταύτης ἡ ψαλμῳδία. μέλλων γοῦν λέγειν ἁμάρτημα τοῦ ϖροφήτου μέγα καὶ χαλεπόν· ἀλλὰ μηδεὶς ἡμῶν καταγνώσκετω. ἡ γὰρ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία τοῦ κοινοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων ϖρόνοια ποιεῖται, καὶ τὰ καταρθώματα τῶν ἁγίων ἐποίησε γραφῆναι, καὶ τὰ ἁμαρτήματα εἰς φάρμακα μετέδωκεν· ἵνα καὶ τῶν ἄλλων τραύματα ἑτέροις φάρμακα γένηται, καὶ ὁ τοῦ δικαίου ναυάγιον, τῷ ἁμαρτωλῷ λιμένι καταιγὴ. ὅταν γὰρ ὁ δίκαιος ἁμάρτῃ, οὐκ ἔτι ἀπογνώσκω τῆς ἐμαυτοῦ σωτηρίας. ὅταν ἴδω, ὅτι ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν κατεκρύβη, ὃ σκεῦός μοι ὑποθεσις ἀναστάσεως γίνεται. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἡ τῶν ἁμαρτημάτων χάρις οὐ μόνον τῶν καταρθωμάτων τῶν δικαίων ἐμνημόνευσεν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἁμαρτημάτων. οὐ γὰρ σκεύων ϖροενοήσατο μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν μετὰ ταῦτα γενομένων. θέλω τοίνυν δεῖξαι τοῦτον τὸν γενναῖον ἄνδρα τρωθέντα, πεσόντα, ἀναστάντα, καλεισάντα, πληγέντα, νικήσαντα, σφαγωθέντα. οὐ γὰρ δείκνυμι αὐτὸν χείλεσιν ἐν τῷ σώματι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔργοις· ἵνα ἑκατέρωθεν ζημιωθῇ κέρδους, ἵνα, ὅταν ἁμάρτῃς, μὴ ἀπογνῷς, ἀλλὰ ϖρὸς αὐτὰ ὅτι τάχιστα δράμῃς· μηδὲ εἴπῃς,

εἶπῃς, οἶμαι ἀπωλόμην, ἐμοίχευσα, ἐπόρνευσα, ἐφόνευσα. ἔχεις γὰρ σωτηρίας λιμένα. ἀλλ' ἐκχεώμεθα τὰ ἀμαρτήματα. ὅταν γὰρ ἴδῃς ἄνθρωπον τὰ αὐτὰ τοῖς ἀξιάμενον τὰ αὐτὰ πάσχοντα, οὐ παραπλησίως ὅτι τὰ μετανοίας ἔχεις, καὶ πρόσεχε ἀκριβῶς δακρύων πηγὰς ἐκχέων, ἵνα ἀκούσῃ τὰ σὰ μετανοίας, ἀκριβέστερον τὰ ἑαυτοῦ σωτηρίας μάθῃς. οἷον τι λέγω. πολλοὶ πολλάκις ἐξέπεσον καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες χαλεπῷ νοσήματι καὶ ἀνιάτῳ. δάκρυα ἔδεξάμην, φάρμακα ἐδαπανήθη, ἰατρικὴ ἀπόρησε τέχνη, κάλλος ἀπωλώλη, τὸ σῶμα ἀπηνέρωται. ἐξέρχεται λοιπὸν ἡ γυνή· ποῦ ἀπέλθω; τί ποιήσω; χρήματα ἀπώλεσα, ἰατροὺς ἐκάλεσα, φάρμακα ἀπωλώλη· μένει τὸ νόσημα, οὐκ ἰάθη τὸ ἕλκος. πολλάκις ἔγνων ἵνα τὴν ὀπτασιεπομένων εἴπειν· * κἀγὼ τοιούτῳ πάθει ἐξέπεσον, καὶ ὁ δεῖνα, καὶ ἡ δεῖνα ἐξέθηκέ μοι φάρμακον, καὶ ἀπήλλαξέ με τῆς ὀδύνης. εἶτα ἐδάκρυσα, δεῖξόν μοι τοῦτο γυναῖκα. ἀπελθὲ ὅτι Ⓜ γενοπόν. ὅτου δὴ καὶ νῦν. ὅτι ἐμοίχευσε καὶ φόνον ἐποίησε, τὸ ἕλκος χαλεπόν, δείκνυμί σοι πῶς ἐθεραπεύθη, καὶ ποίου φάρμακον ἐπέθηκεν. καὶ ὃ λέγω, ἀπελθὲ ὅτι τὰ γενοπόν, ἐρώτησον τόνδε, ἢ τοῦτόν· ὃ χρεία καὶ μάτην, οὐ χρεία πόνου, οὔτε ἐπαφρίσαι σε ἐκ βυθοῦ ἀναγκαῖον· ἀλλ' ἐν τοῦ ἑστῶτα δέξασθαί σε τὸ φάρμακον· μόνον προσέχε τοῖς λεγομένοις. ἀνάγκη γὰρ τὰ λόγου εἰσαγαγεῖν, καὶ τὰ χρόνου εἰπεῖν, καθ' ὃν ἥμαρτε, καὶ τὰ τόπου, καὶ τὸ πρόσωπον, καὶ τὰ μετανοίας, καὶ τὰ διόρθωσιν, καὶ τὸ φάρμακον, ἵνα πάντα μαθόντες μὴ ἀκριβείας οὕτως ἀπέλθητε. οὐκοῦν τοίνυν ὁ Δαβίδ, νέος ὢν καὶ μειρακίσκος καὶ παῖς ἀσήμου, καὶ τῇ γῇ προσέχων καὶ τοῖς ποιμνίοις, πόλεις μὲν ἔφυγε καὶ χώρας καὶ δορυφόρους· ἐν δὲ τῇ ἐρημίᾳ τὴν φιλοσοφίαν ἐπεδείκνυτο, οὐδὲν κοινὸν ἔχων μετὰ τῆς βιωτικῆς προαιρέσεως, * ἀλλ' ἐκ προαιρέσεως πλείστης τῇ ζωηφόρῳ τὰ ἀρετὴ συνζῶν, καὶ καθάπερ ἐν λιμένι ἐν τῇ ἐρήμῳ καθήμενος, τῇ τῶν προφητῶν ὁπτασίᾳ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἐμελέτησεν. οὗτος τοίνυν νέος ὢν, καὶ μὴ μειρακίσκος· νέος μὲν τῇ ἡλικίᾳ, πεπολιωμένος δὲ τῇ σχολαίᾳ· καὶ τὸ ἀτελὲς τῆς ἡλικίας οὐδὲν ἐπεπόδιζε τῇ τοσαύτῃ ἀρετῇ· ἀλλὰ νέος ὢν σφόδρα εἶπα οὐ δυνάμει σώματος, ἀλλὰ δυνάμει πίστεως. ἀλλὰ προσέχωμεν ἀκριβείας τῷ λόγῳ.

a.Bas.tr.a. ἐδόκησέ ποτε ἡμέραν βασιλέα τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτε ὁ προφητικὸς ἡμῶν ἀνάξιος ὤν. πέμπει ὁ Θεὸς Ⓜ Σαμουὴλ οὐδένα πρὸς Ⓜ πατέρα αὐτοῦ. ἐλόχητος τοίνυν τὰ Σαμουὴλ πρὸς τὰ Ἰεσσαὶ τὰ πατέρα Δαβίδ, ὃ παιδίον ὢν ἐν τοῖς ποιμνίοις, μικρὸν πρόβατον. ἃ παύομαι συνεχῶς τὰ νεότητα λέγων, ἵνα μηδεὶς μήτε νέον ἐκβάλλῃ, μήτε γέροντα ἐξουσιάζῃ. ὅτε γὰρ ἡ πολιά, ἀρετή· ὅτε ἡ νεότης, κακία. πολλοὶ γὰρ ἐν νεότητι φιλοσοφίαν

Δαν. γ. κδ. ἐπεδείξαντο, καὶ πολλοὶ ἐν γήρει ὑπεσκελίσθησαν. καὶ γὰρ οἱ τρεῖς παῖδες ἐν τῷ πυρὶ ἦσαν,

Δαν.5.κε. καὶ τοῦ φλόγα ἔσβεσαν· καὶ ὁ Δανιὴλ δωδεκαετὴς ὤν, σὺν λέουσι πρόβατα ἐποίησεν, ἃ τοῦ φύσει αὐτῶν μεταβαλών, ἀλλὰ τοῦ ψευδοδιδασκαλίαν αὐτῶν τῇ πίστει χαλινώσας· καὶ σὺν ἀσωμάτοις πρεσβυτέρους διελέγξας, κριτὴς τοῦ Ἰσραὴλ ἀναδείκνυται. καὶ Φανοὺὴλ ὁ τῶν Ἀγχόνων πρόκριτος, πλήρης χαρίτος, καὶ δυνάμεως ὢν νεότητος πλησθείς,

Πρεξ.ε.γ. τῷ δήμῳ τῷ Ἑβραϊκῷ διελέγετο· Παῦλος γὰρ γεγηρακὼς ὢν καὶ πεπολιωμένος, καὶ τὸ μὲν πρότερον σκυλευτὴς τῶν Χριστιανῶν γέγονε. ἀλλὰ μετὰ ταῦτα τὸ βεβαίωσιν τῆς πίστεως ἥρπασε, καὶ πρόβατον γέγονεν ἀγαθότητος. μὴ οὖν Ⓜ νέον ἐκβάλωμεν. μηδὲ Ⓜ γεγηρακότα ἐπαίνει. ὅτε γὰρ, οὐ τῇ διαφορᾷ τῆς ἡλικίας ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία, ἀλλ' ἐν τῇ διαφορᾷ τῆς γνώμης. καὶ ἡ μὲν νηφάλιος, οὐδέν σε καταβλάπτει τὸ ἄωρον τῆς ἡλικίας· καὶ ἡ μὲν ῥᾳθυμος, οὐδέν σε ὠφελήσει τὸ γῆρας. πολιὰ γὰρ, ἃ τείχος λευκή, ἀλλὰ

a.Bas.tr.b. ψυχὴ ἀρετή. οὕτω τοίνυν νέος ὢν ὥριμον Ⓜ καρπὸν τῆς ἀρετῆς ἐξέλιπεν. ἦλθεν ὁ Σαμουὴλ πρὸς Ⓜ Ἰεσσαί, ἃ πλημμύρειαν σωμάτων ἐξεβεβληκώς, ἀλλὰ τὸ κέρας,

ρας, ἔνθα ἰῶ τὸ ἔλαιον τὸ ἅγιον, ἔχων. καὶ τί φησιν; ἔπεμψέ με ὁ Θεὸς ποιῆσαι βασιλέα ἐκ τῶν υἱῶν σου. ὁ Ἰεσσαὶ ἀκούσας βασιλέα, νομίσας ἐκείνῳ ὑπιτήδειον εἶ) τὸ ἀξίωμα, ἀλλὰ ϖ. προφήτου υἱόν. " πάρεχε αὐτόν, φησιν· οὐκ ἀνέδεξατο ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ. ϖ. δεύτερον. οὐδὲ " οὗτος. ϖ. τρίτον, ϖ. τέταρτον, ϖ. πέμπτον. ἀπηλλάγη ὁ χορὸς τῶν παίδων, καὶ ὁ ζητούμενος οὐκ ἀνείσκετο. λέγει αὐτῷ· ἔχεις ἄλλον; ἠρνήθη ὁ πατήρ. ἔχω ἕνα, φησί, μικρότερον καὶ ἀντελῆ, ποιμαίνα. βασιλέα ζητεῖς μικρὸν καὶ εὐτελῆ ποιῆσαι; ἄνθρωπος ἐξουθενῆς, ἀλλ' ὁ Θεὸς τρέφωνοι. Οὐ γὰρ ὡς ὄψεται ἄνθρωπος, ὄψεται Θεός· ἄνθρωπος εἰς πρόσωπον, ὁ δὲ Θεὸς εἰς καρδίαν. μὴ γὰρ πολυπραγμοσύνην ζητοῦμεν; ψυχῆς ἀνθρώπου ἀναποδοῦμεν. πρόσεχε μὴ ἀκριβείας τῶν λόγων. οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεός, ἄπελθε, χρῖσον μοι ϖ. Δαβίδ· ἀλλ' ἄπελθε, χρῖσον μοι ἕνα τῶν υἱῶν Ἰεσσαί. καὶ ἐκεῖνος οὐκ ἀπορεῖ; καὶ ἐκεῖνος τί ἂν λέγοι τὸ ὄνομα; ἵνα μὴ πάθῃ Δαβίδ, ὅπερ ἔπαθεν Ἰωσήφ. Γεν. λζ. ὥσπερ γὰρ μαθόντες οἱ ἀδελφοὶ τὸν ζητούμενον αὐτοῖς βασιλέα, ἐπεβούλευσαν, ἐπολέμησαν, ἐπώλησαν· ὅτε δέος ἦν μὴ καὶ ἄλλοι τοῦτο ἐργάσωνται. ὥστε ἡ ἄγνοια ἀσφαλείας μήτηρ ἐγένετο. Εἰσέρχεται ὁ προφήτης " ἀπορούμενος, δόξ μοι ἕνα τῶν υἱῶν σου. οὐκ ἔχω, φησίν, ἀλλὰ παιδίον μικρὸν ποιμαῖνον τὰ πρόβατα. ἀκούεις ὅπως ὄψεται ἄνθρωπος, ὡς ὄψεται Θεός. ποῦ εἰσιν ⓐ κοσμητιζόμενοι ἐπ' ἀνομορφίᾳ ὄψεως; μή μοι λέγε εὐμορφίαν " σώματος, ἀλλὰ βλέπε τὸ κάλλος τῆς ψυχοίας. τί γάρ ἐστιν εὔμορφος γυνή; τάφος κεκονιαμένος, ἐὰν μὴ σωφρονῇ. κάλλος δέ ἐστι βάρος θεῶν ὁρωρυγμένον, ἑτέρωσις ὂν δηλητήριον κατεσκυασμένον, ἐὰν μὴ σωφρονῇ. ἢ νόσῳ μαραίνεται καὶ θανάτῳ ἁλίσκεται· τὸ γὰρ κάλλος τῆς ψυχῆς * ἀθάνατον μένει καὶ ἀκηλίδωτον, ἀλλὰ τότε μᾶλλον τιμᾷ οἰκείαν εὐκοσμότητα ἐπιδείκνυται, ὅταν παύσῃ τὰ πάθη, καὶ ἐν γαλήνῃ " γένηται ὁ νοῦς. ἐὰν οὖν ἴδῃς ἄνδρα, ἢ γυναῖκα " κάλλει, μὴ θαυμάσῃς. ἐπεὶ καὶ αἱ δρύες εἰς ὕψος ἀνατεταμέναι καρπὸν οὐκ ἔχουσιν ἀνθρώποις χρήσιμον, ἀλλ' ἢ μόνον· ἢ ἄμπελος χαμαὶ κειμένη εὔκαρπον ἔχει καρπὸν βοτρύων. τί οὖν βάλῃς, ἄμπελον ἔχειν, ἢ δρῦν; δῆλον ὅτι ἄμπελον. ἡ γὰρ δρῦς ἐν ὕψει ἑστῶσα, θηρίων ἀλόγων ἔχει σκέπην, ϖ. καρπόν. τί μελίττης ἀνθρώπους ὠφελέστερον; τί ἂν ζώων ὠφελιμώτερον; ἀλλὰ τί βέλτιον, μέλιττα, ἢ ζῶον; δῆλον ὅτι μέλιττα. ἄνελε ταύτην, καὶ οὐδὲν ἔβλαψας· ἄνελε μέλιττας, καὶ χολὴν πολλά. ἦλθε λοιπὸν ὁ Δαβίδ, ἐκέχριτο δὲ ἔλαιον καὶ χρίει) ψιφῳ Θεοῦ, δεκανίᾳ ἂν ἀνθρώπου. ἐπέθηκεν αὐτῷ τὸ κέρας, καὶ ἀντὶ πορφυρίδος καὶ διαδήματος ἐλύετο αὐτῷ. καὶ ἀπῆλθεν ἔχων τιμὴν βασιλείαν, ἀγνοήσας, οὐκ ἀπίδα πεπιβεβλημένος, ἀδὲ δόρατα· ἀλλ' ἔχων αὐτιμὴν τὸ τοῦ Θεοῦ ψῆφον, τιμὴν πάντων δωματωτέρων. οὗτος δὴ καὶ πολέμου καλοῦντος, καὶ τῶν γραμμάτων " τεταγμένων, καὶ τῶν βαρβάρων ἐπικειμένων τοῖς Ἰουδαίοις, ἀπῆλθεν ἰδεῖν τιμὴν διάταξιν καὶ ϖ. βάρβαρον πρόσκαιρον εἰς μονομαχίαν· καὶ οὐδεὶς ἐτόλμα προσπαῖσαι καὶ ἀνελθεῖν. ἦλθεν ὁ Δαβίδ, εἶδεν ἀγράπτους ϖ. πόλεμον, ἀφόρητον ὄντα " πολέμιον, καὶ " πάντας κατεπηγότας, ὁ ποιμαίνων ἐν ᾧ πολέμῳ. καὶ ⓐ ἐν πολέμῳ μεμελετηκότες οὐδὲ τιμὴν φωνὴν ἔφερον " πολεμίου· ὁ δὲ δένδρεσι ἐσκιαῖς καὶ πηγαῖς προσομιλῶν, ὅτι ταῖς ὄψεσιν αὐτοῦ εἰσήκει, καὶ λέγει· Τίς ὁ ἀπερίτμητος οὗτος, ὃς ὠνείδισε διάταξιν Θεοῦ ζῶντος; καὶ λέγει ὁ ἀλλόφυλος πρὸς αὐτόν· πόθεν σοι ἡ ἀπόνοια αὕτη; ὁ δέ, οὐκ ἀπόνοια, ἀλλὰ πίστις· οὐ φαντασίαν, ἀλλ' εὐσέβειαν κέκτημαι· διάταξιν οὐ πλίζομαι, ἀλλὰ πίστιν ἐνδέδυμαι· καὶ σκέπω σκεῦος τὸ μέγεθος, ἀλλὰ τὴν ἐρημίαν τῆς ἀγνοίας. " βλέπω ὅτι μέγα τὸ πλοῖον, ἀλλ' ὅτι κυβερνήτην οὐκ ἔχει. καὶ δέδοικα αὐτὸν (ἐχθρὸς γάρ ἐστι τοῦ Θεοῦ) καὶ μυριάκις δυνατὸς ᾖ. ἀγαθὸν γὰρ τὸν ἀνθρωπον

ροπτὸν

a. Bασ. ιζ. ζ.

a. Bασ. ιζ. κβ.

a. Bασ. ιζ. με.

ῥοτωλῶ πάντων ἀδενέστερός ὅστιν ὁ ἀπαθέστατος ΟΥΣ. ποίοις ὅπλοις θαρρεῖς, ὦ Δαβίδ;
β. Κορ. ι. δ. ᾗ σαρκικῆς, ἀλλὰ πνευματικῆς. Τὰ γὰρ ὅπλα ἡμῶν, ᾗ σαρκικά, ἀλλὰ πνευματικά.
καὶ πῶς, ὅτι σὺ μακρὸς ⁊ ἀθενὴς εἶ; ἀλλὰ μέγας ὁ δεσπότης. βύτελες ⁊ ὅπλον· ἀλλ'
ὁ πέμψας ἰσχυρός. θάλασσαν ἐποίησε ξηράν, πέτρας διέῤῥηξε, ⁊ στοιχεῖα μετέβαλε·
α. Βασ. κζ. κε. πολλῷ μᾶλλον ἑνὸς ἀνδρὸς περιγίνεται. ἦλθε τοίνυν πρὸς σὸν ἄνδρας, ⁊ λέγει αὐτῷ· Τίς
δοθήσεται τῷ ἀνδρὶ τῷ ἀγρυπνῆσαι τὴν κεφαλήν αὐτοῦ; περὶ μισθῶν διαλέγεται, οὐχ ἵνα λάβῃ μισθόν, ἀλλ' ἵνα τούτους εἰς πίστιν ἀγάγῃ. τί οὖν ⓓ ἀδελφοί; πάλιν φθόνος, πάλιν βασκανία. ὅτι τί ἀφῆκας τὰ μικρὰ πρόβατα σκῦλα; ἡμεῖς οἴδαμεν τὴν ὑπερ- χ. ἵνα
α. Βασ. κζ. κα. φάνειαν ⁊ τὴν κακίαν τῆς καρδίας σου. ὦ φθόνος * παθῶν πεπληρωμένος, * πῦρ χ. πάθων
μὴ σβεννύμενον. καὶ γὰρ καθάπερ σκώληξ ὁ ἔλεος διαβαίνει, οὕτω καὶ ὁ φθόνος τὴν μὲν φθο- 10 χ. διαβαίνει,
νοῦντα βλάπτει, ⓦ δὲ φθονούμενον λαμπροτέρους καταστεφανοῖ. οὕτω καὶ ὅτε τὸν Ἰω-
Γεν. μδ. ιη. καὶ μβ. ε. σὴφ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐλύπει. ⓓ μὲν γὰρ φθονήσαντες ἀπὸ ἐλευθερίας εἰς δουλείαν ἤγαγον· ὁ δὲ φθονηθεὶς βασιλεὺς ἐλύπει. πάλιν οὖν ⓓ ἀδελφοί· ἡμεῖς οἴδαμεν τὴν ὑπερφάνειάν καὶ τὴν κακίαν τῆς καρδίας σου, ὅτι ἕνεκα τοῦ ἰδεῖν σε τὸν πόλεμον κατέβης. τί ἐφθόνησας; τί ἐβάσκηνας; λόγων ἤκουσας, ῥημάτων βλασφήμων εἶδες, καὶ 15 οὐκ ἠνέσχου; ἀλλὰ τί σοφὸς ἀνὴρ; ἀπέστη ἀπ' αὐτῶν ὑποστρέψας ὀλίγους ἔλαχες, καὶ ἀπῆλθεν εἰς ἕτερον μέρος τοῦ πολέμου, καὶ λέγει· τίς ἔσται τοῦ ἀνθρώπου τῷ ἀγρῷ τὴν κεφαλήν αὐτοῦ; καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν πρὸς ⓦ βασιλέα. εἶδε τοίνυν τὸν βασιλέα κεκλιμένον, κατεπεφυκότα, δεδοικότα, τρέμοντα, καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· ἵνα τί ζωγρεῖτε τὸ πρόσωπον τοῦ κυρίου μου; καὶ ἐν τῇ βλασφημίᾳ τὴν δουλείαν ὁμολογεῖ. 20 τίς ἐστιν οὗτος; καὶ πορεύσομαι, καὶ ἀφελῶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ; τί οὖν ὁ βασιλεύς; καὶ πῶς,
* ὅτι παιδάριον εἶ μακρὸν, οὐκ ἂν ἀνὴρ πολεμιστὴς ἐν νεότητος αὐτοῦ; μὴ βλέπε τὰ * Δράκοντα,
ὁρώμενα, ἀλλὰ τὰ νοούμενα· μὴ ἴδῃς, ὅτι μακρὸς δορὶ εἶδεν, ἀλλ' ὅτι μέγας τῷ φρονήματι. τί οὖν, ἵνα μὴ ἀπιστεῖ ὁ βασιλεύς· φιλανθρωπεύεται) ὁ Δαβὶδ λοιπὸν αὐτῷ τὰ κατορθώμα-
α. Βασ. κζ. λδ. τα αὐτοῦ λέγειν. Ἐγώ, φησι, παιδίον ἦμην μικρὸν τῷ πατρὶ τὰ πρόβατα μου. 25
καὶ ὅτε ἦλθε λέων, ἢ ἄρκτος, καὶ ἐλάμβανον πρόβατα ἐκ τοῦ ποίμνης, ἐξεπορευόμην ὀπίσω χ. ἐξῆλθον ὀ-
αὐτῶν, καὶ ἐξέσπασα ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἀνέλων τὸν λέοντα καὶ τὴν ἄρκτον· καὶ ἔσται ἐξ ὧν ὡς ἓν τούτων τῶν θηρίων, ὅτι ὠνείδισε παράταξιν Θεοῦ ζῶντος. καὶ εἶπε Σαοὺλ πρὸς τὸν Δαβίδ, πορεύου, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὅπλα, καὶ οὐκ ἐδύνατο αὐτὰ ὁ Δαβὶδ βαστάσαι. διὰ τί; ἀγωνοθετοῦντος τοῦτο ὁ Θεὸς, ἵνα γυμνὸς νικήσῃ· ἵνα μὴ τὰ ὅπλα 30 μερίσῃ) τὴν νίκην τῶν καταρθωμάτων· ἵνα μὴ λέγῃ ὁ βασιλεύς, ὅτι τὰ ὅπλα μου ἐνίκησαν. ῥίπτει τὰ ὅπλα, καὶ ἐνδύεται τὴν πίστιν· ἔρχεται γυμνὸς, καὶ τεθωρακισμένος τῇ
" θεοσεβείᾳ· ἔρχεται ποιμὴν, ⁊ ἀγρυπότης. ἀφίησι βόλον. ἀγωνοθετοῦντος τῇ φύσει τοῦ σώματος θαῤῥῶν, ἀλλὰ τῇ ἐνεργείᾳ τῆς πίστεως τὴν νίκην ἀπηνέγκατο. ἕδραμεν, ἔλαβεν αὐτοῦ ὁ
Ψαλ. θ. ιζ. ξίφος, ἀπέτεμεν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, καὶ ἐπλήρωσε * ὃ γεγραμμένον· Ἐν τοῖς ἔργοις 35 * Ἐκδίκει
τῶν χειρῶν αὐτοῦ συνελήφθη ὁ ἁμαρτωλός. πάλιν φθόνος, πάλιν βασκανία. σωτε-
χῶς ἀνορύττει τὴν πηγὴν, ὥστε " αὐτὸν βύρσῃ ⓦ ὀφθαλμόν. οὗτοι τοίνυν ὁ Ἰουδαῖος καὶ τη- χ. ἐκεῖνα
Ψαλ. στη. κ. καὶ Ἰεζεκ. ιγ. κβ. λικοῦτος ἀνὴρ (περὶ οὗ φησιν ὁ Θεός· Εὗρον Δαβὶδ τὸν δοῦλόν μου, ἀνδρὰ κατὰ τὴν καρδίαν μου. ὡς ἐξαίρετον ὑμνεῖ. ὡς ἀποδεικτὸς ἀρετῆς. ὁ δεσπότης αὐτοῦ λέγει· εὗρον Δαβὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαὶ, ἀνδρὰ κατὰ τὴν καρδίαν μου) οὗτοι τοίνυν ὁ τῶν θηρίων περιγινόμενος, 40 ὁ τὸν Γολιὰθ ἀποκτείνας, ὁ τὸν λέοντα πνίξας, ὁ τὴν ἄρκτον κρατήσας, ὁ ἐν νεότητι πε- χ. ἀνδρεῖος
πολιωμένος, ὁ μικρὸς τῷ σώματι καὶ ὑψηλὸς " τῷ πνεύματι, ὁ ἐν τῇ βασιλικῇ στολῇ ἀ-
Ψαλ. ε. ε. χρίσειν μισαζόντων ὑποδειξάμενος (ἔλυσε γὰρ, οὐκ ἀπὸ μίσους εἰπὼν, ἀλλ' ἀπὸ δι-

χρύων

χρύσων καθ' ἑκάστην νύκτα βέλεσι τὴν γραμματεῖον αὐτοῦ. ⓐ μὴ γὰρ νῦν αἰθέριοι καὶ ἐν ἡμέρᾳ καθεύδουσιν, ἀλλ' ὅπνος ἦν καὶ ἐν νυκτὶ ἐμμέλειμνος ἰδεῖν. ἀλλὰ τί ἐν νυκτί; ὅτε ἐν ἡμέρᾳ βασιλεὺς ὢν ὑπὸ μυείων περιῳκοδομήθη τοξευμάτων. ἐν ᾗ νυκτὶ καθάπερ ἐν λιμνῃ δάκρυα, τότε μόνος μόνῳ τῷ Θεῷ διελέγετο, καὶ πηγὰς δακρύων ἐξέχεε, καὶ ἔλουε τὴν γραμματεῖον ἑαυτοῦ) ἔστι τοίνυν ὁ τοιοῦτος καὶ τηλικοῦτος ἀνὴρ, ὁ πνεύματος χάριν ὑπασπασάμενος, ὁ ἐν ἡλικίᾳ νεότητος πεπολιωμένος, ὁ τῆς ἀνδρείας τὴν ὑπεροχὴν ἀναμένων, ὁ τὸ ἀνώθεν ἀποληψόμενος δωρεᾶς καὶ χάριτος, ὁ πολέμους καταλύσας, ὁ μυείων καταπατήσας τὸ ἀμφιβολὸν ὑπιδιξάμενος, μὴ σωφρονισθείς, μὴ ὑπειξάμενος, μὴ σεμνότητα, ὅτε κατέλαβε τὸν βασιλεῖον, ὅτε μυείων ἐπύκνωσε πολεμίων, ὅτε ἔθνη ὑπ' ἔταξεν, ὅτε εἰρήνην πρυτανεύσας, ἀναθυμότερος ἐγένετο· ἵνα μάθητε πόσων ἀγαθῶν πρόξενος ἡ θλῖψις, καὶ πόσων κακῶν ἡ λύσις. καὶ πότε; ἐν μεσημβρίᾳ μέσῃ. μὴ ἄρισον δύο ἀπὸ τῆς σιαγόνος πρόσκεισαι, καὶ εἶδε γυναῖκα γυμνὴν λουομένην, καλὴν καὶ εὔμορφον σφόδρα. ἀλλ' οὐκ ἔσκηπται ὁ κάλλος. ὁ γὰρ κάλλος Θεοῦ δῶρον. εἶδε γυναῖκα λουομένην ἐν ὑπερῴῳ, γυναῖκα τραπίστου, καλὴν, ὡραίαν. εἶδεν, ἐπερώσῃ τῷ ὄμματι, ἐδέξατο τὸ βέλος. ἀκουέτωσαν ⓐ πρόσεργοι, ⓐ καὶ ἀλλότρια προσεργαζόμενοι καὶ καταμανθάνοντες κάλλη. ἀκουέτωσαν ⓐ πρόσκαιροι τὰ θέατρα μεμηνότες, ⓐ λέγοντες· θεωρήσωμεν μὴ, ὁσονοῦν ἦν βλαπτόμενα. ὁ Δαβὶδ ἐβλάβη, καὶ σὺ οὐ βλάπτῃ; ὅπνος ἔσκηπται, καὶ σοὶ ἔχω θαρρῆσαι *; ὁ τοσαυτὶ ἔχων πνεύματος χάριν βέλος ἐδέξατο, καὶ σὺ ἀτρώτως διακείμενος ἐν τῇ τοῦ ἀπόπτου θεωρείᾳ; καί τοι ὅπνος οὐκ ἔδε πόρνην, ἀλλὰ σώφρονα γυναῖκα καὶ σεμνὴν· καὶ οὐκ ἐν θεάτρῳ, ἀλλ' ἐν οἰκίᾳ. σὺ ᾗ ἐν θεάτρῳ, ὅπου καὶ ὁ τόπος κολάζει ψυχάς· ὅπου οὐ βλέπεις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀκούεις ῥημάτων αἰσχρῶν, καὶ βλέπεις σολοικοῦντα πορνικὴν καὶ ἄσματα διαβολικὰ καὶ πρυτανεύθην πλησσόμενα σὴν διάνοιαν, τῇ ὄψει, ἀφ' ὧν εἶδες, τῇ ἀκοῇ, ἀφ' ὧν ἀκούεις, τῇ ῥινὶ, ἀφ' ὧν ὀσφραίνῃ· τοσαῦται φλόγες, τοσαῦτα βάραθρα, καὶ ἔχω σοὶ θαρρῆσαι, ὅτι οὐ γένῃ θηλαλώτος; μὴ γὰρ λίθος εἶ, μὴ γὰρ σίδηρος εἶ; ἀνθρωπος εἶ, τῇ κοινῇ τῆς φύσεως ἀσθενείᾳ ὑποκείμενος. πῦρ κεκτῆς, καὶ οὐ καίῃ; καὶ πῶς ἔχει λόγος; δός μοι λύχνον εἰς χόρτον, καὶ δυνάσαί μοι εἰπεῖν, ὅτι οὐ καίει) ὁ χόρτος; σαρξ ὅτι ὁ χόρτος, τοῦτο καὶ ἡμετέρα Φύσις. εἶδεν αὐτὴ λουομένην γυμνὴν, ἐάλω τῷ κάλλει· ἐδέξατο τὸ βέλος, ἔλαβε τὸ τραῦμα, ἔπεμψεν ἐπ' αὐτὴν· καὶ ὡς μόνον ἦλθε πρὸς αὐτὸν, εἰργάσατο τὴν ὠδῖνα μου, ἐπλήρωσε τὴν ὑπιδυμίαν, κελεύει αὐτὴν ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν. ταῦτα δὲ λέγων καὶ εἰς μέσον φέρω τὸν τετραυματισμένον, ἵνα ⓐ πρόσεργοι ἴδητε πλοῦτοι, πῶς θεραπεύεται. καὶ γὰρ ἰατρὸς χειρουργῶν ἔχει σὺν πρόσεργοις πλοῦτον, ἵνα βλέπωσι πῶς τῇ τέχνῃ νικᾷ τὴν νόσον· πολλῷ μᾶλλον πρόσφορα χειρουργουμένου πάντας ἔχειν συνδραμεῖν, ἵνα ἴδωμεν πῶς ὀφείλομεν ἀπαλλαγῆναι τῆς σπουδῆς καὶ τῆς σχολῆς. καλὸν δὲ ἀμάρτημα· ὑπιδυμία ἐπληρώθη, καὶ ἁμαρτία ἀπηρτίσθη, ὁ θεραπεύων οὐκ ἦν. συνέλαβεν ἡ γυνὴ· τέως ἐνόμιζε λανθάνειν ⓦ ἄνδρα αὐτῆς ὁ βασιλεύς. εἰ γὰρ καὶ πρόσφορος ἦν, ἀλλ' ὅλως ἡ ὑπιδυμία αὐτὸν ἐσκότωσε. συνέλαβεν ἡ γυνὴ, ἔγκυος ἐγένετο. δρομαῖα ὑπὸ ⓦ βασιλέα ἔρχεται. βασιλεῦ, ἀπολώλαμεν. τί ἔχεις; ἔγκυός εἰμι· ὁ καρπὸς τῆς ἁμαρτίας ἐβλάστησε· τὴν κατηγορίαν ἐν τῇ μήτρᾳ βαστάζω· ὁ ἔλεγχος πυξὶ ἔδη τὸ ἁμαρτήματος· οἴκοθεν ἔχω τὴν ὑπόδειξιν. ἐὰν ἔλθῃ ἴδῃ ὁ ἀνὴρ μου, τί ἔχω εἰπεῖν; ἢ τί λαλήσω; συνόησον πόσον κακὸν ἡ ἁμαρτία. ὁ βασιλεὺς ⓦ τραπίστην φοβεῖται. ὑ γὰρ ὄντως δοῦλος, εἰ μὴ ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν. σχάδημα προσεβέβλητο, καὶ ἐδεδοίκει τὸ ὄνειδος. ὑχὶ σὺ βασιλεύς, ὑ ξίφος ὑπασπίδιον ἔχεις; ναὶ, ἀλλὰ καὶ χαλεπὸν

πον ἁμάρτημα ἐποίησα. ὦ ἁμαρτία" δειλίας μήτηρ· ὦ ἀπιμίας ἔλεγχος· ὦ σιωπῆς κλοπεύς· δέδοικα, πέμω, ὅτι με κατήγαγες· ἔνδον ἔχω Ⓦ ἔλεγχον. ἐὰν ἔλθῃ ὁ ἀνήρ μου, τί εἴπω; ἢ τί λαλήσω;" θύρησι μεγκυον, καὶ" φονεύει ἔνδον ἔχουσαν τὸν ἔλεγχον τῆς ἁμαρτίας. βλέπεις δὲ ναυάγιον μεμυστηριωμένον; ὁρᾷς πόσον κακὸν ἡ ἁμαρτία; ἵνα οὖν ὁ βασιλεὺς; ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἁμαρτίαν προσῆκεν. δεῖ γὰρ πλατεῖαν" τὸ τραῦμα. ἦλθεν Οὐρείας ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἀπὸ τοῦ πολέμου, καὶ εἰσῆλθεν ὁ Οὐρείας πρὸς τὸν βασιλέα. C.Bas. 12. ζ. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ βασιλεύς· Ἵνα τί ἐστιν, Οὐρεία; πῶς ὁ πόλεμος; λέγε, καλῶς· νενικήκαμεν. ἤκουσεν ὁ βασιλεύς, ὅτι ὁ στρατιώτης ἐνίκησε, καὶ αὐτὸς ἥσθη· ὁ στρατιώτης τὸν πόλεμον ἐτάραξε, καὶ ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τῆς" ἡδονῆς ἥσθη. ὁ στρατιώτης τοῦ πολέμου προσεγήγεν," αὐτὸς δὲ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας κατεβέβλητο· ὁ στρατιώτης ἔλεγε τῷ νικᾶν, αὐτὸς δὲ ἀπὸ τῆς αἰχμῆς οὐδὲ τῷ ἥπαν εἰπεῖν ἐτόλμα. νενικήκαμεν, φησί, καὶ προσεγηόμεθα. ἐν ἀπορίᾳ ἦν ὁ βασιλεύς, οὐκ ἤκουεν τῆς νίκης τῆς πολέμου, ἀλλὰ τῷ αἰχμάλωτον τῆς ἥττης, ἧς αὐτὸς ἥττηθη. λέγει ὦ στρατιώτῃ· ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου· λοῦσαι, καὶ ἀπόλαυσον τραπέζης, καὶ ἀπόλαυσον τῆς γυναικός σου. διὰ τί; ἵνα συσκιάσῃ ὁ ἔλεγχος, ἵνα ἐξ αὐτοῦ νομισθῇ τὸ παιδίον λίκτεσθαι. ὁ δὲ ἀχείμητος ὀφθαλμὸς ἐνεχώρησε τοῦτο γίνεσθαι, φειδόμενος τοῦ τεταμιευμένου. τί οὖν ὁ στρατιώτης φησί; καὶ πῶς δυνάμεθα καταλιπεῖν σε, καὶ γυναῖκα; ταῦτα ἔλεγεν ἀγνοῶν ὁ στρατιώτης. ὄνειδος δὲ ἐνόμιζετο τοῦ βασιλέως, ὅτι ὁ μὴ στρατιώτης οὐδὲ τῷ οἰκίαν αὐτοῦ ἠδυνήθη ἰδεῖν ἐλθὼν ἐκ τοῦ πολέμου· ὁ δὲ βασιλεὺς ἐναντία ἐμηχανᾶτο τῷ ἀναγκάσαι, ὥστε ἀναγκαίως ὑπενεγκεῖν τὸν ἴδιον στρατιώτην πρὸς τὸ θεάσασθαι τὴν ἰδίαν γυναῖκα, ἵνα δυνηθῇ τὸ ἴδιον τραῦμα καλύψαι. ἀπῆλθεν ὑπὸ τὸν" πόλεμον, καὶ ἐτέχθη τὸ παιδίον. τί οὖν ποιεῖ; ὅπως" οὐκ ἐδυνήσατο συσκιάσαι τὸν ἔλεγχος, χρᾶται ὡς στρατηγῷ τοῦ πολέμου. καλῶν τὸν Οὐρείαν ἔπεμψεν εἰς τὸ κρατοῦν μέρος τοῦ πολέμου. διὰ τί; ὥστε αὐτὸν ἀναιρεθῆναι. ἐπὶ ἐγχειρίζει αὐτῷ τὴν ὑπεσπολιόν. ὦ τῆς ἀσπλαγχνίας. εἰς οἵαν ὠμότητα τὸν τραχύτατον ἐκύλισεν ἡ ἁμαρτία προήγαγε; τὴν μάχαιραν καθ' ἑαυτὴν ἐβάδιζεν ὁ ἠδικημένος, καὶ ὑπεσπολιὸν ἔφερεν αἵματος γέμουσαν, καὶ ἀπῆει. δεῖ γὰρ ὑπαιτιμεῖν. τί οὖν γίνεται; ἐν τῷ πολέμῳ ἔπεσεν, ἐσφάγη. ἰδοὺ δύο ἁμαρτήματα, μοιχεία καὶ φόνος. ὁ φόνος καρπὸς τῆς μοιχείας ἐγένετο. ταῦτα δὲ λέγω διὰ τοῦτο ἁμαρτωλοὺς ἐν πολλαῖς ἑαυτοῖς συνειδέναι κακαῖς· ἵνα ἀκούοντες μὴ Ἐξοδ. κ. αγ. δ. ἀπογνώσκωσι τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας. Γέγραπται γάρ, Οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις. ταῦτα γὰρ δύο ταύτας προφάσεις στολὰς περιέβη. ἐμοίχευσε, καὶ τότε ἐφόνευσε Ⓦ ἠδικημένον. καλεπὸν δὲ ἔλεγχος· μέγα δὲ τραῦμα. ἐπεὶ οὖν ὁ Οὐρείας ἀπελθὼν εἰς τὸν πόλεμον ἐσφάγη, καὶ οὐδέπω ἐσκίρτησεν ἡ ἁμαρτία ἡ" συνεσκιασμένη, τότε λοιπὸν ἀπῆλθε πρὸς αὐτὴν Νάθαν ὁ προφήτης. ἀπηρτίαθη ἡ ὑπόθεσις· ἐπληρώθη ἡ προφητεία· ἀνῄρητο ὁ ἠδικημένος· καὶ τότε ὁ προφήτης προφήτην ἐλέγχει. διὰ τί; καὶ ὅτι ὁ Δαυὶδ προφήτης ἦν. πῶς οὖν ἑαυτὸν" θεραπεύει; ὥσπερ οὖν Ⓐ ἰατροί, ὅταν νοσῶσι, χρῄζωσιν ἑτέρων ἰατρῶν, καὶ ἡ ἀῤῥωστία τοῦ τεχνίτου λυμαίνεται· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα προφήτης ἐκλύεται, προφήτης ἰατρός. ἀλλ' ἐκλύεται οὐκ ἐν κλίνῃ κείμενος, ἀλλ' ἐν" ἁμαρτίᾳ βαλανόμενος. λέγουσιν αὐτῷ· Νάθαν ὁ προφήτης ἔξω. λέγε, εἰσέλθῃ. Εἰσέρχεται ὁ προφήτης. ὁρᾷ αὐτὸν καθεζόμενον μὴ λαμπηδόνος πολλῆς ἐν τύφῳ βασιλικοῦ. καὶ τί φησι; δίκαιον ἔχω, βασιλεῦ, ἄκουσόν μου. ὡς σοφίας ἰατροῦ. εἰσῆλθε σιδήρεον" λαβών, ἵνα τί μὴ ὃ ἔλκος· ἀλλ' ἵνα δείκνυσι τῷ νοσοῦντι, ἵνα μὴ στερηθῇ τῆς ἰατρείας· κρύπτει ἔνδον, ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ ἱματίῳ, ἀλλ' ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τῆς διηγήσεως. θύρας γὰρ εἰσελθὼν οὐκ εἶπεν αὐτῷ· ὦ προφήτα, ὦ βέβηλε, ὦ μοιχέ, ὦ ἀνδροφόνε, ἀλλὰ γυμνοῖ Ⓦ ἔλεγχον, οὐδὲ χρεὶς προσωπεῖα

κλοπεύς

γ. βασιλ. ιστ. κεφάλ.

χ. ὑπὲρ ἁμαρτίαν ἁμαρτία.

χ. ὑπὸ τῆς

χ. ὑπὸ

χ. ἐν τῷ

χ. ἐν τῷ

χ. ἐν τῷ

σωπείᾳ τὴν προφήτην· ἀλλ' ὅτι σίδηρον ἐγκεκρυμμένον φέρει ἡ λέξις· δίκιον ἔχω, βασιλεῦ, ἄκουσόν μου. Τί οὖν ὁ βασιλεύς; Εἰπὲ τὴν δίκην. ὁ δὲ λέγει· ἄνθρωπος ἦν ἐν πλούσιος, καὶ εἶχε ποίμνια καὶ βουκόλια πολλά· ἄνθρωπος δὲ ἦν ἐν πένης. δύο ἄνθρωποι, Οὐρίας καὶ Δαβίδ. μάθωμεν τὰ τοῦ σωπεῖα ἐν τῇ ἀληθείᾳ. ὁ μὲν πένης οὐκ εἶχεν, εἰ μὴ μίαν ἀμνάδα (τὴν μοιχευθεῖσαν γυναῖκα λέγει) ἣν ἐκ τῆς τραπέζης αὐτοῦ ἤσθιεν, καὶ ἀπὸ τοῦ ποτηρίου αὐτοῦ ἔπινε, καὶ ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ ἐκάθευδεν. ὁρᾷς τὴν πενίαν φιλοτεχνίας ἐπιθέσεων ἔχουσαν. ὅτι μὲν γὰρ τῶν πλουσίων πολὺς ὁ τῦφος· ὅτι δὲ τῶν πενήτων ἡ γυνὴ ἐπιτήδειος καὶ συνήθης, καὶ τίκτει παιδίον, καὶ γίνεται αὐτῇ καὶ μήτηρ καὶ θεῖος· ὅτι δὲ τῶν πλουσίων οὐκ ἔστιν. ἀλλὰ τίκτει παιδίον, καὶ δίδωσιν αὐτὸ ἔξω, καὶ τὴν φιλοτεχνίαν διατέμνει ὁ τῦφος. τίκτει ἡ μήτηρ, καὶ οὐ θεῖος. ἀρχὴν γὰρ γένεσθαι θεῖος ἡ γαμετὴ μήτηρ. ὁ δὲ Χριστὸς οὐκ οὕτως. ἐγένετο γὰρ ἡμᾶς, καὶ αὐτὸς θεῖος ἡμῶν ἐγένετο. Isa. 9.

Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὶ βρωμάτων, τὴν ἰδίαν σάρκα ἡμᾶς ἔθρεψε, καὶ ἀντὶ πόματος, τὸ ἴδιον αὐτοῦ αἷμα ἡμᾶς ἐπότισεν. ἡ οὖν ἀμνὰς ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ ἐκάθευδεν. ἠυξήθη ἡ τραγῳδία τῇ διηγήσει τῆς φιλοτεχνίας. ἦλθε τοίνυν ξένος ἄνθρωπος τοῦ Ⓜ πλούσιον ἐκεῖνον. Τίς ὁ ξένος; ἡ ἐπιθυμία. ἵνα οὖν δείξῃ αὐτοῦ τὴν σεμνότητα, ξένην τὴν μεθόδῳ τὴν ἐπιθυμίαν ἐκάλεσεν. οὐδέποτε γὰρ ἀλλότριον γάμον διώρυξεν, οὐδὲ ἀδίκοις ἐθάσατο τοῖς ὀφθαλμοῖς· ἀλλὰ πρωθεὶς ἦν εἰς ἐκείνην τὴν γυναῖκα τὴν σεμνότητα ἀπώλεσε, καὶ μακρὰν ἀπομήσας ἐξέπεσε τοῦ προσήκοντος. ἦλθεν ὁ ξένος, ἡ ἐπιθυμία ἡ ἀκόλαστος, ἡ ἀηδὼν ἐκείνη ἦλθε τοῦ ξένος τοῦ Ⓜ πλούσιον ἐκεῖνον ἦλθε, καὶ οὐκ ἔλαβεν ἀπὸ τῶν προβάτων καὶ βουκολίων αὐτοῦ· ἀλλ' ἔπεμψε καὶ ἔλαβε τὴν ἀμνάδα ἐκείνου, τὴν ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ πεπωκυῖαν, καὶ ἀπὸ τῆς τραπέζης αὐτοῦ ἐσθίουσαν. Τί οὖν; ὠργίσθη ὁ βασιλεύς. ἐνόμιζε γὰρ ἀλλοτρίαν δίκην δικάζειν. ὠργίσθη ὁ βασιλεύς, καὶ ὃ δίκαιον ὄντως ἐφθόνησε μὴ πολλῆς τῆς λαμπρότητος. οὐ γὰρ ἦν φιλοτεχνία ἡ λυμαινομένη τὸ δίκαιον. ῥομφαίαν, φησίν, ἀποθανεῖται, καὶ τὴν ἀμνάδα τετραπλάσιον ἀποτίσει. ἔδει γὰρ νόμον κεῖσθαι· ὁ γὰρ νόμος κεῖται τὸ κλέπτοντα τετραπλάσιονα ἀποδιδόναι, αὐτὸς γὰρ ἔθηκε τὸν νόμον. κελεύει γὰρ καὶ αὐτὸν αἱρεθῆναι, καὶ ἐν τετραπλῷ ἀποτίσαι. ἔξηνεγκε τὸν ψῆφον, καὶ τὴν καταδίκην ἀπήρτισε. ῥίπτει οὖν ὁ προσωπεῖον ὁ προφήτης, καὶ λέγει· σὺ εἶ, βασιλεῦ. ὡς τομὴ δὲ ξίφει τέμνουσα τὴν ἀγωνίαν τῆς ὀδυνῆς, ἀλλ' ἐν τῇ συντομίᾳ δὲ ἐλέγχου. ὅτε μὲν ἔδει, ὑπεκρίνατο ὁ δράμα· ὅτε δὲ χρεία ἦν τοῦ ἐλέγχου, θᾶττον ἔδωκε καὶ ἀπέτεμεν, δι' πολλὴν ὀδυνῶν ἐργασάμενος· σὺ εἶ, βασιλεῦ. Τί οὖν αὐτός; ἡμάρτηκα τῷ Κυρίῳ. ὁρᾷς καὶ ἐν τῇ νόσῳ τὴν ὑγίειαν τῆς ψυχῆς. οὐκ εἶπε πρὸς αὐτόν· ὦ ἀθλιε καὶ ταλαίπωρε, ὅτε φανερῶς ἐλέγχει ἐβλήθη. τί οὖν λέγει ὁ βασιλεύς; ἡμάρτηκα τῷ Κυρίῳ. Τί δὲ ὁ προφήτης; καὶ Κύριος ἀφῆλε τὸ ἁμάρτημά σου. οὐ ῥᾳδία ἡ μετάνοια· ἀλλ' ὀξυτέρα ἡ συγχώρησις. Λέγε σὺ τὰς ἀνομίας σου, φησί, προφήτος, ἵνα δικαιωθῇς. Διὰ πραγμάτων ἥμαρτες, καὶ διὰ ῥημάτων μετανόησον. ταῦτα λέγω, ἵνα ἀκούσωσιν οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ οἱ πεπληγότες ἐν ἁμαρτήμασιν. ἡμάρτηκα, φησί, τῷ Κυρίῳ· καὶ Κύριος ἀφεῖλε τὸ ἁμάρτημά σου. σὺ μὲν εἶπας, ῥομφαίᾳ πεσεῖται ἐπ' αὐτόν· ἀλλ' ἐγώ, σὺ οὐκ ἀποθανῇ. εἶδες πῶς ἔλυσεν ὁ Θεὸς τὴν δίκην τοῦ προφήτου. λέγε σὺ τὰς ἀνομίας σου προφήτος, ἵνα δικαιωθῇς. ἀλλ' ὅτι τὴν ἀρχὴν ἀνάδραμωμεν. Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ, ὅτε εἰσῆλθε πρὸς αὐτὸν Νάθαν ὁ προφήτης. 2 Reg. 12.

Ἐνταῦθα δείκνυται αὐτοῦ ἡ ἀγνωμοσύνη καὶ ἡ συγχώρησις. ἴδε οὖν, ἔμαθες πῶς ἐθεραπεύθη, καὶ ποῖον φάρμακον ἐδέξατο. Ὅταν ἡμᾶς ὁ Θεὸς δικαιοῖ, τίς καταχρίνει; καὶ Rom. 8. 33.

εἶπεν, ὅτι ἐγὼ συγχωρῶ, ἀλλ' ὅτι Κύριος ἀφῆκε τὸ ἁμάρτημά σου· ἔτεμε τὸν ἔλεγχον, διωρθώσατο τὸ πρᾶγμα. καὶ μὴ ἀποθάνῃς, φησί. ταῦτα εἰπὼν ἀπῆλθε. θέλω δὲ δεῖξαι λοιπὸν καὶ τὴν τούτου εὐγνωμοσύνην, καὶ τὴν τῆς Ἐκκλησίας διόρθωσιν, ποίαν εἶλαβε συγχώρησιν καὶ ἁμαρτήματος, ποίαν εὗρεν ἄφεσιν τοῦ πλημμελήματος. καὶ γὰρ ὅτε ἦλθεν Οὐρίας ἀπὸ τῆς συμμαχίας, καὶ τὴν νίκην τοῦ πολέμου τῷ βασιλεῖ ἐμήνυσε, βουλόμενος ὁ βασιλεὺς τὸν ἄνδρα λαθεῖν τὸν ἠδικημένον, Ἐκκλησιαστικὸν ὅτι ἐμοίχευσεν εἰς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ἑαυτὸν ἔδειξε κατακρίνων τοῦ κρύψαι τὴν ἁμαρτίαν, ὅτι καὶ φόνον συνέπλεξε τῇ μοιχείᾳ. καὶ μὴν ταῦτα γέγονε φιλόσοφος ἀπὸ τῆς μετανοίας. ὁ ἀποκρύπτων τοίνυν τὸ ἁμάρτημα τὸ ἑαυτοῦ, εἰς μετάνοιαν ἦλθε· καὶ μὴν τὴν συγχώρησιν τὴν ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ ὑπευθύνεως γνωμένην, μὴ τὸ ἐλθεῖν τὸν προφήτην, καὶ εἰπεῖν, ὅτι Κύριος ἀφῆκε τὸ ἁμάρτημά σου, ἵνα μὴ ἀποθάνῃς, ἵνα μόνον ἵνα κρύψῃ τὸ πάθος, ἀλλὰ καὶ μὴν ταῦτα πάσαις ταῖς γνεσίαις εὐδηλον κατέστησε, καὶ ψαλμὸν ἔγραψεν· ἵνα καὶ οἱ μὴν ταῦτα μάθωσι, πόσην τὴν ἀγωνίαν εἶχε τὸ πάθος. ὅπου γὰρ ἦλθεν ἡ μετάνοια, ἐκόμισε τὴν παῤῥησίαν. ἐγὼ ἐσώθην, φησί. διατί μὴ σώζονται καὶ ἄλλοι διὰ τοῦ ἐμοῦ δικτήματος; *ὁ Θεός μοι συνεχώρησε· διὰ τοῦτο γράφω ταῦτα, ἵνα καὶ ὁ ἔλεγχος μάθωσι καὶ ὁ φάρμακον. καὶ φοβοῦμαι τὸν αἰχμάλωτον, ὅπου ἐπέτυχον τῆς ἐμαυτοῦ σωτηρίας. ὅτι καὶ Παῦλος ποιεῖ· τὰ ἀφεθέντα αὐτῷ ἁμαρτήματα ἐκλιτεύει, καὶ λέγει· Χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με Χριστῷ, ὅτι με πιστὸν ἡγήσατο. καὶ πρότερον ὄντα βλάσφημον καὶ διώκτην καὶ ὑβριστήν, πῶς πιστὸν ἡγήσατο. διὰ τοῦτο ἐμαυτὸν ἐκλιτεύω, ἵνα ἐάν τις ἦ βλάσφημος ἀφόρητος, ἴδῃ ὅτι ἔχει ἐλπίδα σωτηρίας. σὺ δέ, ὦ Δαβίδ, ὅπου ἐμοίχευσας καὶ φόνον ἐποίησας καὶ συγχώρησιν ἔλαβες, διὰ τοῦτο ἐκλιτεύεις σαυτόν; ναί, φησίν, ἵνα ἐάν τις ἦ μοιχὸς καὶ ἀνδροφόνος, μάθῃ πῶς δύναται σωτηρίας τυχεῖν. διὰ τοῦτο ἀποτίθεται τὸ ἁμάρτημα, ἵνα τὴν μετάνοιαν ἐδέξατο. ὅτι οὖν μόνον ὅτι ὁ ζητούμενον, ὅτι δύναται πᾶσιν ἐποίησε καὶ διορθώθη, ἢ καὶ ἄλλο τι; ναί, καὶ ἄλλο. καὶ πῶς, ἐγὼ λέγω. ὥσπερ γὰρ ἠκούσατε, ὅτι ἡ μετάνοια πολλοῦ ἔχει τὴν συγχώρησιν, καὶ μεγάλου καὶ πολλοῦ χαρίζεται ἡμῖν τὴν παῤῥησίαν· ὅτου καλεῖτο ὑμᾶς μαθεῖν δύναμαι, ὅτι καὶ ὁ πολλὰς ἁμαρτίας διαβεβληκώς, πολλοῦ αἰχμαλώτου κέκτηται· καὶ δὲ μόνον ἀρκεῖται τῇ μετάνοιᾳ, δηλαδὴ δέδοικε καὶ τρέμει τὸ μηκέτι τοῖς αὐτοῖς περιπεσεῖν. θέλω τοίνυν δεῖξαι, ὅτι δὲ μόνον γνωρίζει σοι ὁ ψαλμὸς ἁμαρτάνοντα, ἀλλὰ καὶ τὸν μετανοοῦντα. καὶ τοῦτο ὑμῖν ἐρῶ, ἵνα μηδεὶς ἑαυτῷ μὴν τῇ μετάνοιᾳ θαῤῥήσῃ· ἀλλὰ μᾶλλον ἀκριβέστερον τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν ἐν τῷ λιμνῇ κατασήσῃ. θέλω οὖν δεῖξαι αὐτὸν, ὅτι ἰάθη, καὶ βελτίων ἑαυτοῦ ἐγένετο, καὶ δυνατώτερος καὶ ἰσχυρότερος. πῶς οὖν πάλιν μὴν τὴν ὀπτηθυμίαν ταύτην περιέπεσεν ἑτέρῳ νοσήματι; πάλιν πόλεμος, πάλιν ἁμαρτία, πάλιν μάχη, πάλιν παλαιστίον, πάλιν αὐτῷ ἐπῆλθεν ἡ ὀπτηθυμία. πάλιν πόλεμος συγκεκροτεῖται, πόλεμος χαλεπός, καὶ στρατόπεδα ἕστηκε. πηγὴ ἦν ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις. καὶ πολέμου ὄντος στρατοῦ, εἶδεν αὐτὴν ὁ Δαβίδ, * καὶ εἰς θέλησε κατανεῦσαι χαλεπωτάτην. ἐπεθύμησε τοίνυν πιεῖν. πάλιν ὀπτηθυμία, ἀλλὰ κεκωλυμένη· τότε μὲν σώματος, νῦν δὲ ὕδατος. ἐπεθύμησε πιεῖν, ἐφλέγετο ἐκ τῆς δίψης, καὶ λέγει· διψῶ, ἀπόλλυμαι. νενὶ οὖν τῶν βουλομένων αὐτὸν θεραπεῦσαι ἀπῆλθον, καὶ ἐνέγκαι αὐτῷ ὕδωρ, εἰς δὲ αἷμα αὐτῷ, καὶ ἀντὶ τῶν πολεμίων * ἐκόμισαν τὸ ὕδωρ. ὡς δὲ ἐνέβη τὸ ὕδωρ, ἐνενόησε ὁ βασιλεὺς, τί ἐποίησεν· ὅτι ἐν τῷ πολέμῳ ἐκείνῳ τὴν δίψαν αὐτοῦ κατέσβε. καὶ τί ἐποίησε; λαβὼν τὸ ὕδωρ οὐκ ἔπιεν, ἀλλ' ἔσπεισε τῷ Θεῷ. ὁ γὰρ ὕδωρ ἐδόκει εἶναι, ἀλλ' αἷμα, ὁ τῇ φύσει περιέχων, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ. ὁρᾷς οὖν πῶς παιδευθεὶς ἐκ τῆς προτέρας ὀπτηθυμίας

a. Tim. 2. β. Ps. 31. 1. a. ἐκκλησία ἀφέσεως ἁμαρτιῶν. b. Rom. 7. 11. a. ἐξηπάτησε με. b. ἀπεκτόνασι με. c. ἐκκλησία ἀφέσεως ἁμαρτιῶν. d. ἐκκλησία ἀφέσεως ἁμαρτιῶν. e. ἐκκλησία ἀφέσεως ἁμαρτιῶν. f. ἐκκλησία ἀφέσεως ἁμαρτιῶν. g. ἐκκλησία ἀφέσεως ἁμαρτιῶν. h. ἐκκλησία ἀφέσεως ἁμαρτιῶν. i. ἐκκλησία ἀφέσεως ἁμαρτιῶν. k. ἐκκλησία ἀφέσεως ἁμαρτιῶν. l. ἐκκλησία ἀφέσεως ἁμαρτιῶν. m. ἐκκλησία ἀφέσεως ἁμαρτιῶν. n. ἐκκλησία ἀφέσεως ἁμαρτιῶν. o. ἐκκλησία ἀφέσεως ἁμαρτιῶν. p. ἐκκλησία ἀφέσεως ἁμαρτιῶν. q. ἐκκλησία ἀφέσεως ἁμαρτιῶν. r. ἐκκλησία ἀφέσεως ἁμαρτιῶν. s. ἐκκλησία ἀφέσεως ἁμαρτιῶν. t. ἐκκλησία ἀφέσεως ἁμαρτιῶν. u. ἐκκλησία ἀφέσεως ἁμαρτιῶν. v. ἐκκλησία ἀφέσεως ἁμαρτιῶν. w. ἐκκλησία ἀφέσεως ἁμαρτιῶν. x. ἐκκλησία ἀφέσεως ἁμαρτιῶν. y. ἐκκλησία ἀφέσεως ἁμαρτιῶν. z. ἐκκλησία ἀφέσεως ἁμαρτιῶν. a. ἐκκλησία ἀφέσεως ἁμαρτιῶν. b. ἐκκλησία ἀφέσεως ἁμαρτιῶν

ας ὕστερον ⟨Ⓦ φερνέστερος ἐλθὼν⟩ ὁ σωμάτων ὀπιθυμῶν, ὕδατος δὲ οὐ ὀπιθυμεῖ· μᾶλλον δὲ ἐπεθύμει, ἐκράτει δέ. δι' ἃ γὰρ λέγω, ὅτι ἐκτὸς ἦν τῆς ὀπιθυμίας, ἀλλὰ τῇ φιλοσοφίᾳ ἀνελήμενος τῆς ὀπιθυμίας, καὶ δι' ἃ ἤλατο. ταῦτα πάντα λέγω σοὶ τὴν πορνεύουσαν. ἠφάνθης πόρνης; ἐπόρνευσας; θέλεις μετανοῆσαι; μὴ προσθῇς τῇ ἁμαρτίᾳ ἁμαρτίαν. καὶ μή μοι εἴπῃς, πῶς δυνάμεθα μὴ πορνεῦσαι; ἐγώ σοι λέγω πῶς δυνάσαι. ἡ ὀπιθυμία φλέγει, ⟨καὶ⟩ εἰς ἀκαθάρτους ὁρμὰς ἐκβάλλει; μὴ παραδέξῃ τὴν ὀπιθυμίαν, ἀλλὰ μνήσθητι τοῦ φοβεροῦ κρίσεως καὶ τοῦ αἰωνίου πυρός, ⟨καὶ⟩ φεύξεται ἡ ὀπιθυμία. ἐὰν δὲ καὶ γυναῖκα ἔχων τυγχάνῃς, ἔχεις μετ' ἀσφαλείας ἡδονήν. ἀλλ' ἃ δυνάμεθα κρατῆσαι. ἀλλὰ ῥᾳθυμίας ταῦτα ἐστιν. ὅταν γὰρ ἐνέγκω σοι ἄλλον μὴ ἔχοντα γυναῖκα, σωφρονοῦντα ⟨καὶ⟩, ποίαν ἔχεις σὺ ἀπολογίαν, ἢ ποίαν συγγνώμην; ἐκεῖνος οὐ δι' ὃ πελάγει οὐχ ὑπομένει ναυάγιον, καὶ σὺ οὐ διὰ τοῦτο λιμένι ὑπομένεις τὰ πάθη; ἔχεις γυναῖκα, καὶ πορνεύεις, μᾶλλον δὲ μοιχεύεις; καὶ πῶς παρεγλώσσημεν τοῖς ἔλκεσι, φησίν; ἀπόλαυε τῆς γυναικός σου. ἀπολαύσω τῆς γυναικός; παύω. συνόησον δὲ λέγει ὁ μακάριος Παῦλος· Διὰ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω, ⟨καὶ⟩ ἑκάστη Ⓦ ἴδιον ἀνδρα. ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ὁ ἀνήρ· ὁμοίως δὲ ⟨καὶ⟩ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ἡ γυνή. ἐὰν οὖν καλέσῃ σε πόρνη, συνόησον ὃ ῥῆμα πρὸς σαυτὸν, καὶ εἰπέ· ὅτι ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ἡ γυνή· καὶ ὃ ῥῆμα γράφε ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ εἰπὲ τῇ πόρνῃ· τί με καλεῖς; οὐκ ἔστι σῶμα ἐμόν, ἀλλὰ τῆς γυναικός μου. οὐ βούλομαι οὖν ὃ ἀλλότριον προσδοῦναι· τοῦτο προσῆκε αὐτῆς· οὐ βούλομαι μεῖναι, οὐδὲ τὰ προσάγματα αὐτῆς τολμῶ διαπομπῆσαι, καὶ ὃ σῶμα τολμήσασα ἔχω μιάναι; πῶς; οὐ δυνάμεθα. εἰπὲ τῇ πόρνῃ· τί με καλεῖς; οὐκ ἐξίσεις αὐτῷ· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔστιν ἐμόν· ἀλλότριόν ἐστι. μὴ γὰρ τῆς πόρνης ἐστὶ τὸ σῶμα; ἐγὼ σῶμα πόρνης οὐ δέδεμαι. τοῦτο τοῦ γυναικός μού ἐστι. φοβήθητι Ⓦ Χριστόν, καὶ εἰπέ, ὅτι τὸ σῶμα ἡμῶν μέλη Χριστοῦ ἐστιν. ἀσχημονήσασαν τοῦτο καὶ αἱ γυναῖκες, καὶ συνοήσασαι, ποῦ αὐτὰς καλέσει ὁ Χριστός, ὅλη πρώτως ἐν ἁγιασμῷ, καὶ λελουσμέναι, ὅτι ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ὁ ἀνήρ. συνόησον τὴν Παύλου σοφίαν δι' ἃ λέγει. ὅτι πολλοὶ ἐγκρατεύονται, καὶ ἔχουσι σεμνὰς καὶ σώφρονας γυναῖκας, καὶ μετὰ τοῦ δοκεῖν ἐγκρατεύονται, καὶ γίνεται ἡ τούτων φιλοσοφία μοιχείας ὑπόθεσις, διὰ τοῦτο λέγει· ἕκαστος ἀπολαυέτω τῆς ἰδίας γυναικός. ⟨καὶ⟩ οὐκ ἀφιμώσει⟩, ἀλλ' εἰσέρχεται καὶ καθίζει⟩ εἰς τὸ βιωτικὸν νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ κατέχει τὸν ἄνδρα ⟨καὶ⟩ τὴν γυναῖκα, καὶ ὅπου ζωπαίπει, καὶ κράζει καὶ βοᾷ· Μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μή τι ἂν ἐκ συμφώνου. ἐγκρατεύῃ, καὶ ἃ θέλεις καθεύδησαι μετὰ τοῦ ἀνδρός σου, ἐκεῖνος⟩ οὐκ ἀπολαύει σου; ἀπέρχεται καὶ ἁμαρτάνει, καὶ λοιπὸν ἡ ἁμαρτία ἐκείνου τῇ σῇ ἐγκρατείᾳ λογίζεται. βέλτιον μετὰ σοῦ αὐτὸν καθεύδειν, ἢ μετὰ τῆς πόρνης. ἢ ἀπολαυσίς σου ἃ κεκώλυται· ἢ⟩ ἐκείνης κεκώλυται. μετὰ σοῦ ἐὰν καθεύδῃσι, οὐκ ἔστιν ἔγκλημα· μετ' ἐκείνης ἐὰν καθεύδῃσι, ἀπώλεσάς σου τὰ μέλη. καθίζεται οὖν ἡδὺ εἰς τὸν βιωτικὸν τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικός, καὶ κράζει· μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μή τι ἂν ἐκ συμφώνου. διὰ τοῦτο ἔλαβες ἄνδρα, διὰ τοῦτο καὶ σὺ ἔλαβες γυναῖκα, ἵνα σωφρονῆτε. θέλεις ἐγκρατεύεσθαι; πεῖσον δὲ τὸν ἄνδρα σου, ἵνα δύο ὦσι στέφανοι, σωφροσύνη καὶ ὁμόνοια· ἵνα μὴ ᾖ σωφροσύνη καὶ μάχη· ἵνα μὴ ᾖ εἰρήνη καὶ πόλεμος. ὅταν γὰρ σὺ ἐγκρατεύῃ, ἐκεῖνος⟩ ὑπὸ ὀπιθυμίας φλέγηται, λέγει⟩ ὁ Παῦλος μὴ πορνεύσῃς, σάλευσις γίνεται, κύμα τοῦται. μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μή τι ἂν ἐκ συμφώνου. καὶ γὰρ ὅπου εἰρήνη, ἐκεῖ πολλὰ καὶ ἀγαθά· ὅπου εἰρήνη, καὶ σωφροσύνη λάμπει· ὅπου ὁμόνοια, καὶ ἐγκράτεια στέφανοῦται· ὅπου⟩ πόλεμος, καὶ ἡ σωφροσύνη ὑπονοσεῖται. μὴ οὖν ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μή τι ἂν

αὖ οὐκ συμφώνω. καὶ πάλιν τὰ αὐτὰ λέγων ὁ παύσομαι. ὁ γὰρ πόντα νυμφαγωγὸν νικᾷ
Εφ. ιγ. β. Παῦλος, ὁ νυμφαγωγὸς τῆς οἰκουμένης. διὰ τοῦτο οὐκ αἰσχύνεται λέγων, Τίμιος ὁ γά-
Ιω. 3. β. μος, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος. καὶ γὰρ ὁ δεσπότης αὐτὸ εἰς * γάμον παρεγένετο, τὴ ἑαυτοῦ * τὸν
παρουσίᾳ τὸν γάμον τιμῶν, καὶ δῶρα προσηνέγκατο.* ὁ γὰρ ὕδωρ εἰς οἶνον μετέβαλε. * τὸν γάμον
δράμε οὖν ὅσον βούλει. ὅταν ἡ ἀλγηδὼν, λάβε φαρμακον τὴν σωφροσύνην, ἵνα μὴ πει-
α. Κορ. ζ. α. σθῇς ὑμᾶς ὁ Σατανᾶς. Ἕκαστος οὖν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω. τοῦτο γὰρ ὅτι γυ- χ. ἰδίαν
ναῖκα· παρθενία, γάμος, πορνεία. ὁ γάμος μέσος, ἡ πορνεία κάτω, ἡ παρθενία ἄνω. παρ-
θενία τέθνηκεν ἔχει, ὁ γάμος ἔπαινον σύμμεζον, πορνεία κόλασιν καὶ τιμωρίαν. βλέπε δὴ
πῶς ἐγκρατεύῃ, εἰ δυνάσαι τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος ἐνέγκαι, καὶ μὴ θέλε ὕδωρ τὸ
μέζον ἀναδῦναι, ἵνα μὴ ὕδωρ τὸ μέζον καταδῇς. ὥσπερ οὖν ὁ μέλλων κολυμβᾶν, εἰς
τοσοῦτον εἰσέρχεται, ὅσον δυνάται ἐξελθεῖν· ὅταν ἡ εἰσέρχηται, " ἐνοῦς πόσον ὀφείλει χ. τοῦ
ἐξυθῆναι· ὕστερον καὶ σὺ τοσοῦτον " σωφρόνησον, ὅσον δυνῇ ὑπομεῖναι, ἵνα μὴ πνιγῇ τὸ μέζον " κα- χ. πνίγοντα.
ταδῇς· καὶ ὑπὲρ τούτων ἁπάντων βυσσρισήσωμεν τῷ Χριστῷ, ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα ὁ τὸ κρά- χ. ἀπαντες
τος σὺν ᾧ πατρὶ καὶ ᾧ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λογ. β. ΕΙΣ ΤΑ "ΥΠΟΛΟΙΠΑ ΤΟΥ ΠΕΝΤΗΚΟ- χ. ἐπιλοιπα
στοῦ ψαλμοῦ. καὶ περὶ μετανοίας.

ΤΑ λείψανα τῆς θείας τραπέζης ἀποδοῦναι ὑμῖν βούλομαι σή-
μερον. ἀλλὰ λείψανα καὶ τράπεζαν ἀκούσας, ἀγαπητὲ, μηδεὶς
ἀμαθὴς γενέσθω. ὁ γὰρ κρέας κατακόπτομεν, ἀλλὰ νοήμα-
τα διδόαμεν πνευματικά· οὐκ οἶνον ἄκρατον ἐγχέομεν, ἀλλὰ
λόγον ἐπηχοῦμεν ὑμῖν τῇ διανοίᾳ. ὅτι μὲν γὰρ τῆς ἀμαθοῦς τρα-
πέζης ἐστὶ μείζων μία καὶ δευτέρα ἡμέρα τὰ κρέα, δῆλόν ἐστιν
αὐτῶν καὶ τοῖς βρώμασιν ἀποδίδωσιν. ἔμεινε τὰ κρέα, καὶ διεφθάρη ὡς χρόνῳ· ἔμεινε τὰ νοή- χ. φθορᾷ
ματα, καὶ μᾶλλον τοῖς οἰκείοις βρώμασιν ἀποδίδοται· ἔφαγέ τις κρέα, καὶ εἰς " ἀφροσύνην ἐ- χ. φθορὰν
χώρησεν· ἔφαγέ τις νοήματα, καὶ εἰς ἀφθαρσίαν ἐχειραγωγήθη. ἔφαγέ τις κρέα, καὶ ἠρ-
ρύξατο πολλὴν δυσωδίαν· ἔφαγέ τις νοήματα βρώσεως πνευματικῆς, καὶ ἠρύξατο
πολλὴν ἀρετὴν, καὶ ᾧ πλησίον θύφεται. ὁ προφήτης οὖν, ὅτε τοιαῦτα ἔτρωγεν, ἔ-
Ψαλμ. μα. λεγεν· Ἐξηρεύξατο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν. σαλεύεται τὰ κύματα πάλιν, ἀλλ' ἡ
διάνοια σκέπει· σείεται τὰ σώματα, ἀλλ' ἡ ἀκοὴ ἀτρεμὴς ἔστω. βλέπετε τοίνυν, καὶ μὴ
ἀκριβείας προσέχετε τοῖς λεγομένοις. Εἴδετε γὰρ ᾧ βασιλέα καὶ προφήτην πολε-
μοῦντα, πίπτοντα, ἐλεούμενον, νικῶντα, τεφανούμενον, ἀναχηρυττόμενον. εἴδετε τὴν ἁ- χ. παθῶν
μαρτίαν ἐπερχομένην καὶ " σφαζομένην διὰ τὴν μετανοίας. ὡς ἄρκτος ἐπῆλθεν ἡ ἁμαρτία, 35
καὶ κατέβαλεν· ἀλλ' εἰσῆλθεν ἡ μετανοία, καὶ ἀνέστησε. Τὸ φάρμακον τῆς ἁμαρτίας, ἡ τῆς σω-
τηρίας ἐλπίς. εἴδετε τὸν προφήτην εἰσιόντα καὶ ἐλέγχοντα τὸν προφήτην. εἴδετε τὸν βασιλέα
μετὰ πάσης φιλοσοφίας φέροντα τὸν ἔλεγχον, δεχόμενον τὴν τιμὴν, ἀπαλαττόμενον τὸ σπε-
δόνος. Εἴδετε δεσπότην φιλανθρωπίαν λαμπρᾷ, καὶ " νεκρὸν ζωοποιοῦσᾳ. Εἴδετε λέ- χ. κρείττω
γοντα αὐτὸν, ἡμάρτηκα τῷ Κυρίῳ· ὁ ᾧ προφήτην λέγοντα, καὶ Κύριος " ἀφῆκε τὸ 40 χ. κρείττω
ἁμάρτημά σου. Σωτομος ἡ ὁμολόγησις, σωτηριωτέρα ὁ ἡ ἰατρεία καὶ ἡ διόρθωσις.
διὰ τῶν πραγμάτων ἤμαρτε, διὰ τῶν ῥημάτων ἐξωμολογήσατο. ἔνθεν ὁ Θεὸς, καὶ
ὃ ἔλκος ἐφανίσθη, τὸ τραῦμα διορθώθη, καὶ ἡ ὑγεία ἐπεμπλήθη. ἀλλ' οὐκ ἐρκέσθη τού-

τῳ

τῳ ὁ προφήτης, ἀλλὰ μὴ τὸν ἔλεγχον, μὴ τὴν διόρθωσιν, μὴ τὴν τῶν πραγμάτων ἀπομαγξιώ, καὶ Ψθμὸν ἔγραψεν εἰς τὴν κατόρθωσιν· ὥστε εἰ τῇ μὴ ταῦτα ἡμέα τὰ ἐκείνα πάθη ἡμέαθαι ἰατρὸν, καὶ τὸ ἐκείνα ναυάγιον ἡμέαθαι λιμήνα, καὶ ὃς ὧν ἐκείνος ἔπαθε, καὶ διορθώθη, ἔτι ἐν τοῖς αὐτοῖς προπεσόντα τῆς αὐτῆς ἀπολαύσαι ἰατρείας καὶ διορθώσεως. τίς οὖν ὅστις ὁ Ψθμὸς, [καὶ ὅις ἡ ὑπογραφὴ τῶ Ψθμῶ; ἀκυόστολμον μὲν ἀκριβείας. Εἰς τὸ τέλος, Ψθμος τῷ Δαβίδ. Σαφῶς ἡμᾶς ἐδίδαξεν ἡ ὑπογραφὴ τῶ Ψθμῶ τὸν κατόρθωσιν· καὶ αὐτὰ δὴ τῶ Ψθμῶ τὰ ῥήματα ἱκανὰ διδάξαι τῆς Ἀμαληκίας τὸ πάθος. Ἐιδέναι μὲν τοι προσῆκε, ὡς καὶ μαθόντων ἔχει προσαγόρθωσιν ὁ Ψθμός· διὸ καὶ εἰς τὸ τέλος ὑπηγέγραπται, τῶ λόγω δηλωτῶτος, ὡς ἕξις τέλος ἡ προφητεία. ἀλλὰ μηδεὶς ἀμφιβαλέτω, εἰ κτὸν τῆς μετανοίας καιρὸν, προφητικῆς ἠξίωτο χαρίτος ὁ μέγας Δαβίδ. τῶτο γὰρ τὰ δῆλα τῶν ἄλλων ψαλμῶν, δι᾽ ὧν τὴν ὁμολογησιν ἐποιήσατο, καταμαθεῖν δυνατόν. καὶ γὰρ τὰ ἐν ἑτέροις ψαλμοῖς, τὰ μὲν τοιγε καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ ψαλμῷ διαῤῥήδην ἡμᾶς ἐδίδαξεν, ὡς οὐκ ἔστιν ἄνευ τῆς τῶ πνεύματος χαρίτος. τὸ πνεῦμα γάρ σου, φησι, τὸ ἀγαθὸν μὴ ἀπανθρωπέλης ἀπ᾽ ἐμοῦ. καὶ ἠτήσατο αὐτῷ προφητεύσαι, ἀλλὰ μὴ ληφθῆναι ταύτην ἱκέτευσεν. ἐκ τούτου τοίνυν φωτιζόμενος, καὶ προορῶν ὡς καὶ ὁ λαὸς ὁ ἐκ αὐτοῦ βασιλευόμενος πεσεῖται προδοσίαις, καὶ ἵνας ἀπ᾽ αὐτῶν βυθιῶσας ὑφέξει, καὶ ὡς ἐξανδραποδισθήσεται, καὶ μέτοικος εἰς Βαβυλῶνα ἀπελεύσεται, ζωνέγραψε τὸν ψαλμὸν καὶ τὰ οἰκεῖα πεύματα θεοπρεπῶν, καὶ τῷ λαῷ καταισχυνόμενος κατάλληλον φάρμακον.]

1 Ἐλέησόν με ὁ Θεὸς, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, 2 καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου.

[Καὶ ὦ θειοτάτω Δαβὶδ, καὶ ὦ δορυφόρητε λαῷ, καὶ τοῖς εἰς ἡμᾶς προκειμένοις κακῶς ἁρμόσθαι τὰ προκείμενα ῥήματα. τὰ γὰρ μεγάλα τῶν πραγμάτων ἰσομέτρως δεῖται φαρμάκου. διὸ δὴ καὶ ὁ μέγας ἱκετεύει Δαβὶδ ὅλον εἰς αὐτὸν ἐλθεῖν τὸν ἔλεον, πᾶσαν τῶν οἰκτιρμῶν τὴν πηγὴν καταχεῦσαι τῆς ἁμαρτίας τὰ ἴχνη. εἰκότως γὰρ τὸ ἀνόμημα καλεῖ τὸ πλημμέλημα. διπλοῦν γὰρ ἔχει τὸ νόημα παρὰ βασιν. ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου]. Ἤκουσας τοῦ προφήτου λέγοντος, καὶ Κύριος ἀφῆκε τὸ ἁμάρτημά σου. τί οὖν πλέον ζητεῖς; μάθε εὐεργεσιῶν, μάθε δοξολογιῶν. προσηρέθη τὸ ἁμάρτημά μου, βάλωμεν καὶ τὴν ὕλην ἀφανισθῆναι· προσηρέθη τὸ ἕλκος, βάλωμεν καὶ τὴν εὐμορφίαν ἀπολαβεῖν. προσέρχεται τοίνυν καὶ λέγει, ἐλέησόν με ὁ Θεός. ὃ λέγει τὰ κατορθώματα τοῦ βίου, ἀλλὰ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ δεσπότου, ὅτι ⓜ ἔλεον καταφεύγων, τὸν κοινὸν τῶν ἀνθρώπων ἁμαρτησάντων λιμένα. ἐλέησόν με ὁ Θεός. ὁ γὰρ ἔλεός σου ἄφατος, καὶ λόγῳ οὐκ ἐξαρκεῖν, ἐρμηνευθῆναι μὴ δυνάμενος· ἁμαρτωλῷ πράγματα, ἀλλὰ καὶ δικαίῳ ἀσφάλεια πολλή. οἱ γὰρ ἁμαρτωλοὶ μόνον ἐλέῳ σῴζονται, ἀλλὰ καὶ δίκαιοι ἐλέῳ τειχίζονται. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι δίκαιοι ἐλέῳ τειχίζονται, ἄκουε τί φησι τῷ Πέτρῳ, τῷ φίλῳ, τῇ πρωτοκλίσει, τῷ πρὸ τούτου κληθέντι Πέτρῳ, ὅτε τῇ πίστει πεπετρωμένος ἦν. Σίμων, Σίμων, πολλάκις ἠθέλησεν ὁ Σατανᾶς σινιάσαι σε ὡς τὸν σῖτον· ἐγὼ δὲ ἐδεήθην σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλίπῃ ἡ πίστις σου. ὁρᾷς ὅτι καὶ ⓓ δίκαιοι ἐλέους χρῄζουσιν, ἵνα καὶ ἐξ ἁμαρτωλῶν δίκαιοι γένωνται, καὶ ἵνα δίκαιοι γένωνται, μᾶλλον δίκαιοι. καὶ γὰρ ὁ ἀπόστολος ἔξ ἐλέου ἐγένετο τοιοῦτος. Χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με Χριστῷ Ἰησοῦ, ὅτι πιστόν με ἡγήσατο, θέμενος εἰς διακονίαν, τὸν πρότερον ὄντα βλάσφημον καὶ διώκτην καὶ ὑβριστήν. πῶς οὖν ἐσώθης; Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην. ὁρᾷς δὲ τοῦτον ἐλέῳ σωζόμενον; ἐδίωκεν, ἐλυμαίνετο τὴν ἐκκλησίαν, ἀνέστατα τὰς ἀμπέλους, λύκος ἐγένετο.

Λευ. κβ. λα.

α. Τιμ. α. ιϛ.

α. Τιμ. α. ιγ. Πρξ. θ. γ.

ἐλθέτω· τοῦ φθάσαι ἀνάγκη, ἵνα τὰ τοῦ φθητευόμενα πρᾶττωμεν· ὁ δὲ πατὴρ νόμῳ ζηλωτὴς τοῦ φθάσαι ἀνάγκη, καὶ τὸν τοῦ φθητεύοντα οὐκ ἠδει. πῶς οὖν ἠλεήθη; Σαῦλε, Σαῦλε, τί με διώκεις; ὦ φιλανθρωπίας τοῦ δεσπότου, ποῦ κατέβη; Θεὸς δὲ, δεσπότῃ λέγει, τί με διώκεις; ὡς πατέρα ὡς ἑαυτὸν μιμεῖται. καὶ γὰρ οἰκέτης τῷ δήμῳ τῷ Ἑβραϊκῷ λέγει· Λαός μου, τί ἐποίησά σοι, ἢ τί ἐλύπησά σε, ἢ τί πλανῶ χλησά σοι, ἀποκρίθητί μοι; καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ τῷ Σαύλῳ λέγει· Σαῦλε, Σαῦλε, τί με διώκεις; τί οὖν οἰκέτης; τίς εἶ, Κύριε; βούλεται τὴν δεσποτείαν ὁμολογῆσαι. εἶδες ψυχὴν βούλομενα. τίς εἶ, Κύριε; ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, ὃν σὺ διώκεις. ὦ σοφίας δεσπότου. οἶδε τί μὴ εἶπεν, ἐγώ εἰμι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἐγώ εἰμι ὁ ἐν ἀρχῇ λόγος, ἐγώ εἰμι ὁ ἐν δόξῃ καὶ θήμενος τοῦ πατρὸς, ἐγώ εἰμι ὁ ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, ἐγώ εἰμι ὁ ὃς ἀνὸν τίνας, ἐγώ εἰμι ὁ τὸν νεκρὸν ἐξράσας, ἐγώ εἰμι ὁ τὸν θάλασσαν ἀπλώσας, ἐγώ εἰμι ὁ τοὺς ἀγγέλους ποιήσας, ἐγώ εἰμι ὁ πόντα χοῦ πρῶτος καὶ τὰ πόντα πληρῶν, ἐγώ εἰμι ὁ τοῦ αἰώνων οἰκ παρὸς γνωθείς; οἶδε τί μὴ εἶπε τὰ σεμνὰ οἰκεῖα καὶ ὑψηλὰ καὶ μεγάλα, ἀλλ' ἐγώ εἰμι ὁ Ναζωραῖος, ὁ ἀπὸ τῆς κάτω πόλεως; οἶδεν ὅτι νικᾷ αὐτὸν ὁ διώκων. εἰ γὰρ ἤδει αὐτὸν, οὐκ ἂν ἐδίωκεν. νικᾷ οὖν οἰκ τοῦ παρὸς ἵνα γνωθείς· ὅτι ὁ ἀπὸ Ναζαρὲτ ἵνα, ἤδει. εἰ οὖν εἶπεν αὐτῷ, ὅτι υἱός τοῦ Θεοῦ εἰμι, ὁ ἐν ἀρχῇ λόγος, ὁ τὸν οὐρανὸν ποιήσας, εἶχεν εἰπεῖν· ὅτι ἄλλος ἐστὶν οἰκέτης, καὶ ἄλλος ὃν ἐγὼ διώκω. *ζωπυρεῖτε τί εἶπον; εἰ εἶπεν αὐτῷ οἰκεῖα τὰ μεγάλα καὶ ὑψηλά, εἶχεν εἰπεῖν· ἄλλος ἐστὶν, οὐκ ἔστιν οὗτος ὁ σαυρωθείς. ἀλλ' ἵνα μάθῃ, ὅτι οἰκέτην διώκει ὡς ζωοποιήσαντα, τὸν μορφὴν δούλου ἀναλαβόντα, τὸν μὴ ἁμαρτήσαντα, ὡς σαυρωθέντα, τὸν ἀποθανόντα, ὡς ταφέντα, τὸν ἀναστάντα, τὸν ἀπὸ τῆς κάτω χωρίς, λέγει· Ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, ὃν σὺ διώκεις, οὐ οἶδες καὶ γνωρίζεις, τὸν μὴ ὃν ἀναστραφέντα. οἶδε τοῦτο βούλεως τὴν δεσποτείαν ὁμολόγησε. κατέβη ἵσθητι ὁ δεσπότης, ὅσον ὁ δοῦλος ἀναλῶσαι ἠδυνατο· καὶ οἶδε τοῦτο ἠλεήθη. ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου. ἡ Χαναναία ὅτι τὸν λιμῶνα τοῦτον καταφεύγει· Ἐλέησόν με· ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται. ὅπου γὰρ ἔλεος, ὀξέπασις οὐκ ἔστιν· ὅπου ἔλεος, δικαίωμα καὶ θήται· ὅπου ἔλεος, βούλεται οὐκ ἀπαιτοῦνται· ὅπου ἔλεος, ἀνεξέπαστος ἡ σωτηρία· ὅπου ἔλεος, συγχώρησις ἡ ἀπολογία. ἐλεηθῶμεν ζητῶ μόνον. τίνος *ἕνεκεν ἀπαιτεῖς με βούλεται; ἁπλῶς ἔλεον ζητῶ," ἀναβλέψαι σωτηρίαν. ἐλέησόν με ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα σου ἔλεος. Εἶπες μέγα, εἰπὲ πόσον; οἶδα. ὅτι μέγα, οἶδα· καταμετρῆσαι βούλομαι, καταλαβεῖν οὐκ ἰσχύω. οἶδα τὴν ποσότητα τοῦ μεγέθους, βούλεται καταλαμβάνῃ ἡ διάνοια, βούλεται ἑρμηνεύει γλῶσσα. βλέπω τὸ ἔλεος τὸν χαρτὸν μέγαν. εἰ μὴ γὰρ πολὺ ἦν μέγας, ὀλίγοι ἂν ἐσώθησαν. τοῦτον τὸν ἔλεον ὁ υἱός αὐτοῦ ὑπεδείκνυται. ἐλθὼν γὰρ ἐλέῳ πάντας ἔσωσεν. ἐλέησόν με, ὁ Θεός, ὁ λιμὴν ὁ ἀκύμαντος, ὁ γαλήνης γέμων. μέγας ὁ θόρυβος τῶν ἁμαρτημάτων μου, ἀλλὰ πολλὴ ἡ ἀσφάλεια τοῦ δεσπότου μου Φιλανθρωπίας. ἐλθέτω ἂν θεραπεύσῃ τοῦτο ἔλεος. Εἰς μήτηρ ἦλθε πρὸς ἰατρόν· τοῦτο Φιλανθρωπίας. ἐλθέτω ὅπερ εἶ σύ, ἵνα γένῃ σύ, ὅπερ οἰκ εἶ· τοῦτο ἔλεος. καὶ ἐλθὼν εὐθέως τίνας ἐκάλεσε; μαθητάς. μετ' ἐκείνους τίνας; τελώνας. μετ' ἐκεῖνον; πόρνας. μετ' ἐκείνας; ληστάς. μετ' ἐκεῖνον τίνα; βλάσφημον. ὦ κακῶν καὶ ἀνοσιουργῶν ἀγαθός. τὰ ἀκροβύστια τῆς κλήσεως, ἡ τυφλὸς τῆς ἁμαρτίας. οἶδε κακῶς διέκειτο τὰ τῆς οἰκουμένης πράγματα (ἃ μὲν γὰρ τοῦ ἀσεβείας ἐτυφλοῦτο, ἃ δὲ ἐν Ἰουδαϊσμῷ καὶ ἀπογνώσει τοῦ τῆς ἁμαρτίας κατείχοντο) οἶδε τοῦτο τοίνυν ἐλθὼν οἰκ ἀνοιμίων τὰ ἀκροβύστια τῶν ἀμαρτήκοτων ἐκάλεσεν,

Πρξ. θ. δ. — Ψαλμ. ε. γ. — Πρξ. θ. ε. — Ματθ. κβ.

χ. καὶ ἀνοσίων καὶ ἀσεβῶν — χ. ἀπλώσας — χ. ἀγγέλους — χ. ἀνθρ. — χ. ὑψηλὰ — χ. ἄλλον — χ. ἐλεήσω με — χ. ἔλεον — χ. ἐλεήσω με — χ. τὰ ἀκροβύστια — ἵνα

ἵνα μηδεὶς μ̄ τ̄ ταῦτα ἀπογνώσκῃ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας. ἀσεβὴς εἶ; σύνοησον τὸν μάγειρον. ἁρπαξ εἶ; σύνοησον τὸν τελώνιον. ἀκάθαρτος εἶ; σύνοησον τὴν πόρνην. ὑδροφόνος εἶ; σύνοησον τὸν ληστήν. βλάσφημος εἶ; σύνοησον τ̄ βλάσφημον Παῦλον, ϗ μ̄ τ̄ ταῦτα ἀπίστουν· πρέσβεσιν διώκτην, ϗ μ̄ τ̄ ταῦτα εὐαγγελιστήν· πρέσβεσιν μοιχοί, ϗ μ̄ τ̄ ταῦτα νυμφαγωγόν· πρέσβεσιν ζιζάνιον, ἐ μ̄ τ̄ ταῦτα σῖτον· πρέσβεσιν λύκον, ϗ μ̄ τ̄ ταῦτα ποιμένα· * πρέσβεσιν μόλυβδον, ϗ μ̄ τ̄ ταῦτα χρυσόν· πρέσβεσιν πειρατήν ϗ καταπονητήν, ϗ μ̄ τ̄ ταῦτα κυβερνήτην· πρέσβεσιν πορθοῦντα τὴν ἐκκλησίαν, ϗ μ̄ τ̄ ταῦτα πιστεύοντα τ̄ ἐκκλησίαν· πρέσβεσιν ἐκκόπτοντα τὰς ἀμπέλους, ϗ μ̄ τ̄ ταῦτα φυτεύοντα γινόμενον· πρέσβεσιν καθαιρούντα ϖν ναούς, ϗ μ̄ τ̄ ταῦτα οἰκοδομοῦντα γινόμενον. εἶδες ἐκβάλλοντα ϗ κλείδα, εἶδες ἀνοίγοντα ϗ ῥητήν. εἶδες ἀπόνοιαν δούλην, εἶδες φιλανθρωπίαν δεσπότου. μή μοι λέγε, βλάσφημός εἰμι· μή μοι λέγε, διώκτης εἰμί, ἀκάθαρτός εἰμι. ἔχεις πρώτων τὰ ὑποδείγματα. εἰς οἷον θέλεις λιμένα κατάφυγε. θέλεις ἐν τῇ κοινῇ; θέλεις ἐν τῇ παλαιᾷ; ἐν τῇ κοινῇ ὁ Παῦλος, ἐν τῇ παλαιᾷ ὁ Δαβίδ. μή μοι λέγε πρεσβύτερος, μή μοι ὄχλος. ἡμάρτηκας; μετανόησον. μυριάκις ἥμαρτες; μυριάκις μετανόησον. ταῦτα συνεχῶς ἐπαλείφω τὰ φάρμακα, ϗ τὴν φλεγμονὴν καταστέλλω. οἶδα γὰρ ὅσον τὸ βάθος τῆς ἀπιμίας τῶν ἡμαρτηκότων, οἶδα "ὅσον ἡ ἀπόγνωσις." ἐφέστηκεν ὁ διάβολος ξίφος ἀκονῶν, ϗ λέγων ταῦτα τὰ ῥήματα· ὄλιγον τὴν νεότητά σου κατήχμωσας, ϖν βίον σου ὅλον ἀπώλεσας. πρέσβεσιν ἧς πόρνος, μ̄ τ̄ ταῦτα ἥρπασας, ἐπλεονέκτησας, ἐπιώρκησας, ἐβλασφήμησας. ποία σοι ἐλπὶς σωτηρίας; ἀπώλου· λοιπὸν ἀπόλαυε καὶ τ̄ παρόντος βίου. ταῦτα τ̄ διάβολα τὰ ῥήματα, ἀλλὰ τὰ ἐμὰ ἐναντία. ἀπώλου; ἀλλὰ δυνάσαι σωθῆναι. ἐπόρνευσας; ἀλλὰ δυνάσαι σωφρονῆσαι. ἐμοίχευσας; ἀλλὰ δυνάσαι "σωτηρίας τυχεῖν. ἔπεσας; ἀλλὰ δυνάσαι ἀναστῆναι. μικρὰ ἡ μετάνοια σου, ἀλλὰ μεγάλη ἡ τ̄ δεσπότου φιλανθρωπία. ἐφόνευσας; ἀλλὰ μετανόησον. ἐπλεονέκτησας; ἀλλὰ μετάγνωθι. ἐμοίχευσας; ἀλλὰ ἀπόσχου. ἐτραυματίσθης; ἀλλὰ θεραπεύθητι. ἕως ὅτε ἐμπνέεις, ἐν ἑκάστῃ ἡμέρᾳ, ἐπ' αὐτῆς τ̄ κλίνης, ἐὰν ἧς χείμαρρος ψυχορραγῶν, μέλλων ἐξιέναι τ̄ θεάτρου τούτου ϗ τ̄ βίου, ὅτε μετανόησον. "τ̄ κακοῦ ἡ ξενοπαθεία ὑ κωλύει τὸν τ̄ Θεοῦ φιλανθρωπίαν. μή μοι λέγε, πῶς, ϗ ποίῳ δ̄πῳ; ἐλκῶν γέμω ϗ τραυμάτων ἐμπέπλησμαι· ἐν ἑκάστῃ ἡμέρᾳ δύναμαι ὁμολογήσαι μ̄; δύνασαι, ϗ σφόδρα δύνασαι. εὖξαι, ἐλεημοσύνην ἔργασαι, ἐν θαλάσσῃ καταλιπὲ πλωτῆρας. σὺ ἐκεῖ ἀπέρχῃ, ϗ ὃ ἔργον σου μένει. καὶ μή μοι τὴν αἱρετικὴν ταύτην γνώμην εἴσαιτε· μή μοι λέγε, πῶς σώζομαι; ὅταν ἐργάζηται Θεός, οὐδύνασαι μὴ ἀπαίτιος ἐπιδεῖν ἐχθρὸν θεραπεύῃ, μὴ ἀπογνώσκε. ἔσχεν ἰατροὺς τέσσαρα ϗ μύρια ἐπάγων φάρμακα, ἐ ὑ λέγεις, πῶς θεραπεύῃς, ἀλλὰ διαχωρεῖς τ̄ τέχνῃ. τ̄ σκυδούλῃ τ̄ τέχνῃ διαχωρεῖς, ϗ ὑ διεργάζῃ· ἐ τ̄ τ̄ Θεοῦ φιλανθρωπίᾳ ὑ διαχωρεῖς; μή λέγε, πῶς; ἀλλὰ θαύμαζε, δὴ σκιρτήθι, ἀλλὰ δόξαζε. ἐπεὶ ἐρωτῶ σε κἀγώ, πῶς ὁ ληστὴς ἐσώθη; "πρώτα ϖν βίον αὐτοῦ ἐν φόνοις, ἐν σφαγαῖς, ἐν αἵμασιν "ἐτέλεσε, τοίχους διώρυξεν, ὑσίας διήρπασεν, ὑ μετέγνω, ὑ μετενόησεν ἐν τ̄ γῇ ὤν. διὰ αὐθεφτοις κατεδικάσθη, καὶ διὰ Θεοῦ ἐξεφανώθη. ζωῆς οὐκ ἐῶ κύριος, ἐ βασιλείας ἐλπίζετο κύριος. τὰ ἐν ταῦθα ἀπώλεσε, ϗ τὰ ἐκεῖ ἔλαβε. πῶς ἔλαβεν, εἰπέ μοι; ἑνὶ ῥήματι. Ἐν γὰρ εἶπε; Μνήσθητί μου Κύριε ἐν τ̄ βασιλείᾳ σου. ϗ ὃ ῥῆμα ἴσχυσεν; ὑ ὃ ῥῆμα ἴσχυσε μόνον, ἀλλὰ ϗ ἡ τ̄ Θεοῦ φιλανθρωπία κεκαθεῖσα τ̄ μετανοίᾳ ϖν ληστὴν ἐποίησε διάδεισον πολίτην. πῶς; οὐκ οἶδα πῶς. μή με ἀπαίτει τ̄ ζήτον. Luke xxiii.

που. σωθῆναι ζητῶ μόνον, ἵνα μὴ περιεργάζομαι τὸ ὄψον τῆς ὑγείας. ἀπάλλαξόν με, παρακαλεῖς δὲ ἰατρὸν, τῆς ἀῤῥωστίας, καὶ ἵνα τολμᾷς εἰπεῖν, πῶς· Θεός ἐστιν ὁ σώζων σε, καὶ τολμᾷς εἰπεῖν, πῶς; πόσοι μοιχοὶ, μαλακοὶ, ἀρσενοκοῖται, πόσοι ὑπὸ τυραννίδι ἁλισκόμενοι δεσμωτήριον οἰκοῦσι; μυρίαι κατηγορίαι, πικροὶ ὁ ἐχθροὶ, δυναστεία μεγάλη. νικᾷ ὁ βασιλεὺς μόνον, καὶ ἀφίεται.* βασιλεῦ, ὁ ζωὸ δοῦλός μου (εἰ γὰρ εἰ πορφυρίδα περιβέβληται; οὐδὲν πλέον ἔχει τῆς οὐσίας μου, ὃ αὐτό μοι φλὼν ἐστὶ) νικᾷ, καὶ ἀφίεται· καὶ μικρὰ γραμματεῖα, καὶ ἀπολύεται ὁ κατάδικος. οὐκ ἄρχων ἀντιλέγει, οὐ δεσμοφύλαξ ἀντιπίπτει, οὐ νόμων αὐθεντία ἀντίκειται· ἀλλὰ τὸ ἄξιώματα τοῦ βασιλέως ἡμῖν ἀπαλλαγὴ τῶν κατηγορημάτων. καὶ ὁ Θεὸς, ὁ τῶν ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων δεσπότης, ἐὰν νεύσῃ μόνον, σῶσαι θέλῃ δυνάμενος; καὶ βασιλεὺς μὲν ἀνθ' ἁπλῆς, καὶ λελάσεως ἀφίησιν, οὐχ ἁμαρτίας· ὁ δὲ δεσπότης μου ἁμαρτίας ἀφίησι. λέγε, θέλω μοιχὸν εἶναι μοιχὸν, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ ἔργον ἐλθέτω. λέγει, ὁ πόρνος μὴ ἔστω πόρνος, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ μεταβαλέτω ἐκείνου τὸ ὄψον, ὃ ἤμβλυνε τὴν ἁμαρτίαν. καὶ ἵνα μάθῃς τοῦτο ἀκριβῶς, ἄκουε. εἶπε, θέλω γενέσθαι ὕδατι οἶνον, καὶ ἐγένετο ὕδατος· θέλω γενέσθαι γῆν, καὶ μὴ ὄντα ἢ οὐσία ἐκείνη· ἔστω· θέλω γενέσθαι ἀγγέλους, καὶ ὁ δῆμος τῶν ἀγγέλων ἐγένετο. οὐσίας νοερὰς καὶ σώματα μὴ ὑφεστηκότα ἐργάζεται ὁ λόγος αὐτοῦ, καὶ ἁμαρτήματα λῦσαι οὐ δύναται; τί γάρ ἐστιν ἁμαρτία πρὸς τὴν τοῦ δεσπότου φιλανθρωπίαν; ἀρά γε. ἄνεμος φυσᾷ, καὶ θάλασσα ἀρά γε· Θεὸς βούλεται, καὶ οὐ παρακούεται ἁμαρτία; ταῦτα λέγω, οὐχ ἵνα ῥᾳθυμοτέρους ἐργάσωμαι, ἀλλ' ἵνα ὑμᾶς εἰς πίστιν ἀγάγω προσδοκίας μείζονος καὶ χρηστοτέρας ἐλπίδος. μηδέποτε ἀπογνώσκε, ὦ ἄνθρωπε· ἐκείνην ἀπόγνωθι τὴν ἀπογνώσκοντος ἑαυτόν. συνόησον τοίνυν τὸ μέγεθος τῆς φιλανθρωπίας τοῦτον, τὸ Δαβὶδ λέγω, μὴ τὴν τοῦ πτώματος χάριν, μὴ τὴν τοῦ Θεοῦ παῤῥησίαν, μὴ κατορθώματος πλῆθος, μὴ ἕτερα τοσαῦτα, ἀναχηρύττοντα καὶ λέγοντα· ἐλέησόν με ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου. ὅτι τὸ πέλαγος ἐμαυτὸν ἥπλωσα τῆς τοῦ δεσπότου φιλανθρωπίας. καὶ πῶς θέλεις, εἰπέ μοι; ἤκουσας τοῦ προφήτου λέγοντος· καὶ Κύριος ἀφῆκε τὸ ἁμάρτημά σου. πῶς πλέον ζητεῖς; ἃ ζητῶ τοῦτο μόνον, τὸ κάλλος μου ζητῶ, τὴν παῤῥησίαν μου ζητῶ. καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου. ὁρᾷς πῶς ζητεῖ· πῶς οὖν; οὐκ ἐζήλευσας; πῶς ἄλλο θέλεις;

3 Ἐπὶ πλεῖον πλυνόν με ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας μου, καὶ ἀπὸ τῆς ἀνομίας μου καθάρισόν με.

Τί γάρ; πλείονα ζητῶ, μείζονα λαμπηδόνος καθαρότητα· ὅτι πλεῖον πλυνόν με ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας μου. πῶς γὰρ ἐποίησεν, ἵνα γένηται; προσέσχε μὴ ἀκριβείας τῷ λόγῳ προσέσχε, καὶ ζωπύρησον σαυτόν. ὁ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἄφατος, ἀνεκμετρήτους, καταληφθῆναι μὴ δυνάμενος, ὑπερβαίνων νοῦν, νικῶν λογισμόν. ἀλλ' εἰ καὶ τοιοῦτός ἐστιν ὁ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ἵνα μὴ οἱ ἀνθρωποι ἀκαίρως γένωνται ἐλεύθεροι, χρείαν ἔχει καὶ τῆς παῤῥησίας. πρόσεχε· ὁ λέγω. ὁ Θεὸς ἐλεᾷ, ἀλλ' οὐκ ἁπλῶς ἐλεᾷ, ἀλλὰ λέγει· δός μοι σὺ. πῶς οὖν; πῶς ποτε; οἷον πῶς λέγει. μυρία ἔχεις ἁμαρτήματα πονηρία, ἔχεις πλημμελήματα πολλά· θέλω αὐτὰ κρυφίσαι. δός καὶ σὺ χεῖρα· οὐκ ὅπως ἐγὼ σου χρείαν ἔχω, ἀλλ' ὅπως βούλομαι καί σε πῶς συνεισενέγκασθαι εἰς τὴν σαυτοῦ σωτηρίαν. καὶ πῶς; ἐγὼ λέγω. οἷον ὁ λῃστὴς ἐσώθη, καὶ τοσαῦτα ἔλυσεν ἁμαρτήματα· ἀλλ' οὐκ ἐλέῳ μόνῳ, ἀλλὰ καὶ τῇ αὐτοῦ πίστει. πῶς γὰρ φησι; Μνήσθητί μου, Κύριε, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. πῶς εἰσῴκησεν ὁ Θεὸς εἰς τὸ σωτηρίαν τὸ ἐκείνου; λύσιν ἁμαρτημάτων. πῶς εἰσῴκησεν ὁ λῃστὴς εἰς τὴν σωτηρίαν τὴν ἑαυτοῦ; πίστιν. ποταπήν; μεγάλην, ὑψηλήν, τὴν θεανδρικὴν ἀπολαμβάνω. πῶς; ἐγὼ λέγω. Ἰουδαῖοι εἶδον νεκροὺς ἐγηγερμένους, λεπροὺς καθαιρομένους, δαίμονας ἐλαυνομένους,

Γεν. α. ς.

Λευκ. γ. μβ.

* ἢ ἐστὶ μόνον.

χ. χαίρει.

χ. τῷ ἐστὶ μόνον, καὶ

χίασμα.

χαὶ ὡς λεπροὺς καθαιρομένους, καὶ ὡς ἐνεργουμένους δαίμονας.

νοις,

ας, θαλασσῆλθε χαλινωμένους, γλῶσσῃ πηγάζουσαν, ἰχθῦς" φερομένους, ἀστέρας" φέροντα μάγους, τὴν ἄνω, τὴν κάτω κλίσιν δουφορέουσαν, ⟨C⟩ μὴ ⟨T⟩ ταῦτα πάντα ἐσταύρωσεν αὐτὸν ⟨W⟩ ἑαυτῷ ⟨C⟩ πάντων δεσπότην. ὁ λῃστὴς οὐδὲν τούτων εἶδεν, ἀλλ' ἐμπιπλάμενον, ὑδριζόμενον, λοιδορούμενον· καὶ οὐκ ἐσκανδαλίσθη, ἀλλὰ βασιλέα ὡμολόγησεν. ὁρᾷς ὅτι οὐχ ἁπλῶς ἠλεήθη, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς εἰσήνεγκε; δεῖ γὰρ ⟨W⟩ ἐλεούμενον καὶ αὐτὸν τὴν εἰσφέρειν" εἰς τὴν οἰκείαν σωτηρίαν. πάλιν ὁ τελώνης ἁρπαξ ὤν, πλεονέκτης ὤν, πῶς ἐσώθη; παρῆλθεν ὁ Χριστὸς, ⟨C⟩ λέγει αὐτῷ· Δεῦρο, ἀκολούθησόν μοι. καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. ὥσπερ οὖν ὁ λῃστὴς τὸ ῥῆμα εἰσῴνεγκεν, ὅτε καὶ ὁ τελώνης τὴν ἀκολούθησιν αὐτῷ προέφερεν. ὥσπερ γὰρ ὅταν τῶν κεκμηκότων καὶ νοσήμασιν ἀνιάτοις κατεχομένων, καὶ πολυτελῶν δεομένων φαρμάκων, ἐὰν εἰσέλθῃ ὁ ἰατρὸς, καὶ εἴπῃ πρὸς ⟨W⟩ ἄῤῥωστον· πολλῶν χρεία ἐστὶν εἰδῶν πρὸς κατασκευὴν τοῦ φαρμάκου· λέγει ὁ νοσῶν, οὐκ ἔχω δοῦναι τοσοῦτον, τοσαῦτα κατέχομαι· λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ ἰατρὸς, ὃ καὶ ὃ δός μοι εἴδος, καὶ τὰ ἄλλα πάντα παρ' ἐμαυτοῦ προσφέρω· οὕτω πείθει ⟨C⟩ ὁ Θεός. ὁμολόγησόν μοι δὸς καὶ δάκρυα καὶ μετάνοιαν, καὶ τὰ ἄλλα ἀπὸ τῆς ἐμῆς φιλανθρωπίας δωρήσομαί σοι. τοῦτο βουλόμενος καὶ Δαβὶδ, τὰ ἀποπλύνασθαι ταῦτα. τί οὖν ἐποίησεν ὁ Δαβίδ; τί προέφερεν ὁ Δαβίδ; ἐλέησόν με, καὶ ὅτι πλεῖστον πλυνῶν με ἀπὸ τῆς ἀνομίας μου, καὶ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας μου καθάρισόν με. πόθεν γάρ, φησὶ, λάβω Ναθὰν τὸν προφήτην τὴν ἄφεσιν δέδωκας, ⟨C⟩ συμφορὰς ⟨T⟩ πολυτρόπους, οἵους ἵνας καὶ τῆρας ⟨C⟩ ὁμοὺς, προσεπινοίας μοι· ἀλλ' ἐὰν δέομαι ῥημάτων, πολλὰ τῆς ἁμαρτίας εἰσδέξαμενος τὴν δυσοσμίαν. ⟨C⟩ αὖθίς με ζώνην ἀπόπλυσον, δέσποτα, ἵνα πολλὰ τῆς ἁμαρτίας ἀποξύσῃς ⟨W⟩ ῥύπον. τί οὖν παρέσχεν ὁ Δαβίδ;

4 Ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω.

Σωάλλαγμά ἐστι. δίδωσιν ὁ Θεὸς, δίδωσιν ὁ σῳζόμενος. ἔδωκεν ὁ Θεὸς ἔλεος, ἔδωκεν ὁ σῳζόμενος ὁμολόγησιν. τί δίδως, ὦ Δαβίδ, ἵνα σωθῇς; ἵνα" χρεώσῃς τὸ φάρμακον; ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω. τοῦτο δίδως; καὶ ἔστιν αὐθέκτος ὁ μὴ γινώσκων τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῦ; ναί. πόσοι εἰσὶν ἁμαρτάνοντες, ⟨C⟩ προφασιζόμενοι; πόσοι ἁρπάζουσι, καὶ οὐδὲ οἴδασιν ὅτι ἁρπάζουσι; πόσοι πλεονεκτοῦσι, καὶ οὐδὲ αἰσθάνονται; πόσοι γυμνοῦσι χήρας, καὶ ἄλλας παρεισερχόμενοι; πόσοι θλίβουσιν ὀρφανοὺς, καὶ οὐδὲ πεινῶσιν, οὐδὲ δακρύουσιν, οὐδὲ ὁμολογοῦσιν; πῶς οὖν δυνήσονται σωθῆναι, μηδὲ εἰδότες ὅτι ἁμαρτάνουσιν; εἶδες ⟨W⟩ προφήτην βοῶντα καὶ λέγοντα, ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω. οὐδὲ γὰρ μὴ τὴν ἀπὸ σοῦ ἠμοιμένην ἄφεσιν λήθην ἐδέξαμην τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ διηνεκῶς ὁρῶ τὴν ἐμὴν κακίαν καὶ εἰκόνας καὶ τὰς τολμηθείσας παρανομίας, καὶ νύκτωρ ὀνειρατολῶ, καὶ μεθ' ἡμέραν φαντάζομαι.

Ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω, ⟨C⟩ καὶ ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μού ἐστι διὰ παντός. Ὦ θυμηδίας ψυχῆς. ὁ προέδωκε τὴν λήθην τῶν μνημείων τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ καὶ συγχωρηθεῖσαν αὐτὴν ἔγραψε. καθάπερ ⟨C⟩ ἡ εἰκὼν, τῷ ζωγράφῳ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἔβλεπε τὴν μοιχευθεῖσαν, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἔβλεπε τὴν σπεδόνα. καὶ ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μού ἐστι διὰ παντός. ἐγὼ αὐτὴν βλέπω, σὺ αὐτὴν μὴ ἴδῃς· ἐγὼ γράφω, σὺ αὐτὴν ἐξάλειψον. βλέπε γὰρ τί γίνεται. ἐὰν σὺ αὐτῆς μνημονεύσῃς, ὁ Θεὸς αὐτῆς ἐὰν μνημονεύσει· ἐὰν σὺ αὐτὴν ὀπισθάθῃ, ὁ Θεὸς αὐτὴν μνημονεύσει. Ἐγὼ γάρ εἰμι, αὐτὸς φησι διὰ τοῦ προφήτου, ὁ ἐξαλείφων τὰς ἁμαρτίας σου, καὶ ὑμεῖς μὴ μνησθῶ ἐὰν σὺ μὴ μνησθῇς. διὰ τί ἐγὼ μνησθῶ; ἵνα δικαιώσω σε ἦμι, ἵνα" ὀπίσασαί σοι συγχώρησα. ἐὰν γὰρ ἀεὶ μεμνημένος ἦς τοῦ ὄγκου τῆς ἁμαρτίας, ἀεὶ ⟨C⟩ τοῦ μεγέθους τῆς εὐεργεσίας μεμνημένος ἔσῃ. συνεχώρησά σοι, φησὶν, ἀλλὰ μὴ ὀπισθάθῃ τῆς χάριτος, ⟨C⟩ ἡ μὴ μνησθῶ τῆς ἁμαρτίας,

Matθ. θ. θ.

Ησ. μγ. κε. κς.

ἁμαρτίας, σὺ δὲ μηκέτι. τοιοῦτοι ἦσαν ⓐ ἅγιοι· τῶν κατορθωμάτων ἐπελανθάνοντο, καὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἐμέμνηντο. οὐχ ὡς ⓐ νεκρῶν δὲ φροντίζοντες τῶν ἁμαρτημάτων ὑπελανθάνοντο. ἐὰν δέ τι προσέχωσι χρηστὸν, εἰς μέσον φέρουσιν αὐτό. ἐποίησας ἀγαθὸν; λάβε, ἵνα ὁ δεσπότης σου αὐτὸ εἴπῃ. ἐποίησας κακόν; μηκέτι, ἵνα ὁ δεσπότης σου αὐτὸ ὑπολάβῃ. προσχώρησον τῷ δεσπότῃ σου. μὴ γὰρ οὕτω λέγεις σὺ τὰ κατορθώματα, ὡς λέγει αὐτὰ ὁ δεσπότης σου; σὺ ἐμὲ εἶπῃς, ἐλαττοῖς αὐτά· ὁ δεσπότης σου ἐμὲ εἴπῃ, αὔξει αὐτά. πῶς; ἐγὼ λέγω. δίδως πλουτῶ. κἂν ἐὰν εἴπῃς σὺ μὴ ἐρωτώμενος, πῶς λέγεις; εἶδον πλουτοῦντα, καὶ ἐθρέψατο αὐτόν. αὐτὸς πῶς λέγει; ὃ λέγει αὐτὰ ὄντως· δηλαδὴ πῶς; Πεινῶντά με εἶδετε καὶ ἐθρέψατε. ἄφες ἐκείνῳ τῷ δυναμένῳ εἰπεῖν μεγάλως· ἄφες εἰπεῖν αὐτὰ τῷ λέγοντι καὶ ὁμολογοῦντι. τὰ δὲ ἁμαρτήματά σου σὺ λέγε, ἵνα ὁμολογήσῃς αὐτά. ἀλλ' αἰσχύνῃ εἰπεῖν, διότι ἥμαρτες. λέγε αὐτὰ καθ' ἡμέραν ἐν τῇ εὐχῇ σου. τί; μὴ γὰρ λέγω, εἰπέ σοι ὡς συνδούλῳ τῷ συνειδότι σε; εἰπὲ ὡς Θεῷ ὡς θεραπεύοντι αὐτά. τί γάρ, ἐὰν μὴ εἴπῃς, ἄγνοιά σου αὐτὰ ὁ Θεός. μὴ γὰρ οὐκ οἶδα σὺ βούλεται αὐτὰ μαθεῖν; ὅτε ἐποίησάς αὐτὰ, πρῶτον ὅτε ἐργάζῃ αὐτὰ, πρίσατο, ἠγόρασε. ἐργάζῃ, καὶ οὐκ ἠκούσω; τὰ προσώματα τὰ κατηκούοντά σε οὐκ ἠκούσθης, καὶ τὰ ῥήματα τὰ διηκοιῶντά σε ἀκούσῃ; εἰπὲ ὧδε, ἵνα μὴ σὺ εἴπῃς. εἰπέ, καὶ δάκρυσον. ἐν βιβλίῳ γέγραπται τὰ ἁμαρτήματά σου· ποταμὸς ὅσα τὰ δάκρυά σου. δάκρυσον, καὶ ἐξηλείφονται· δάκρυσον, καὶ εὐρίσκεται καθαρὸν σὺ τὸ βιβλίον. μέγας ποταμὸς τὰ δάκρυα τῶν ἁμαρτιῶν· μεγάλη ἡ δύναμις τῶν δακρύων. εἶπόν σοι, πόσον ἰσχύει τὰ δάκρυα; τί δοκεῖ σοι εἶναι μέγα κατόρθωμα; ἀλλὰ προσέχε μὴ ἀκριβείας, ὃ λέγω. τί δοκεῖ σοι μέγα εἶναι τὸ κατόρθωμα; τὸ μαρτύριον ἐρεῖς· Μείζονα γὰρ ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. μέγιστον κατόρθωμα τὸ μαρτύριον, ὅτι αἷμα σχεδόν εἰσιν ⓐ μάρτυρες. φανερὰ γὰρ τὰ προσώματα τῶν μαρτύρων. ⓐ μάρτυρες σχεδόν εἰσιν αἷμα, ⓐ ἁμαρτωλοὶ σχεδόν εἰσι δάκρυα. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅσην δύναμιν ἔχει τὰ δάκρυα, ἡ πόρνη μὴ αἷμα ἐξέχεεν; ἀλλὰ πηγὴν δακρύων ἐξέχεε, καὶ ἐξήλειψε τὰ ἁμαρτήματα· καὶ τί λέγω πόρνην, ἀκήδαρτον γυναῖκα; ὁ φύλαξ τῆς ἐκκλησίας, ἡ κρηπὶς τῆς πίστεως, ἡ κεφαλὴ τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων ὁ Πέτρος, οὐκ ἠρνήσατο τὸν Χριστὸν καὶ ἅπαξ καὶ δὶς καὶ τρίς; μὴ αἷμα ἐξέχεεν; ἀλλὰ πηγὰς δακρύων ἐξέχεε, καὶ ἔκλαυσε, καὶ ἀπεσμήξατο αὐτοῦ τὸ ἁμάρτημα; καὶ τίνων ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω. οὐκ ἔχεις βιβλίον ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ γράφεις ⓦ λόγον ⓦ καθημερινόν; ἔχε βιβλίον ἐν ᾧ συνειδότι, καὶ γράφε τὰ ἁμαρτήματα τὰ καθημερινά. οἷόν σε λέγω· ὅταν ἀναπέσῃς εἰς τὴν κλίνην σου, καὶ μηδείς σοι διενοχλῇ, πρὸ τοῦ ἐπελθεῖν ⓦ ὕπνον ἄγαγε τὸ βιβλίον ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἀναλόγισαί σε τὰ ἁμαρτήματα, λέγων ἐν ἑαυτῷ· ἆρα μὴ ἥμαρτον σήμερον; μὴ ἐν λόγῳ, ἢ ἐν ἔργῳ; τοῦτο προσευχὴ καὶ ὁ προφήτης· Ὀργίζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. ἃ λέγετε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ὅτι ταῖς κλίναις ὑμῶν κατανύγητε. ἐν ἡμέρᾳ οὐκ ἄγεις σχολήν· ἀλλὰ καὶ καὶ τὴν νύκτα φρόντιζε καὶ ἐπὶ τῆς κλίνης. ἐν τῇ ἀγορᾷ φρόντιζε καὶ ἐν τῷ δείπνῳ· ἐν τῷ λουτρῷ φρόντιζε καὶ ἐν τῷ γυμνασίῳ· ἐν τῷ ἀγρῷ φρόντιζε καὶ ἐν τῇ ὁδῷ· ἐν πάσῃ ὥρᾳ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ φρόντιζε. ἐν τῇ ἀγορᾷ φρόντιζε, μὴ ἐν τῷ ἀγορᾷ ἁμάρτῃς· ἐν τῷ δείπνῳ φρόντιζε, μὴ ἐν τῷ δείπνῳ ἁμάρτῃς· ἐν τῷ λουτρῷ φρόντιζε, μὴ ἐν τῷ λουτρῷ ἁμάρτῃς· ἐν τῷ γυμνασίῳ φρόντιζε, μὴ ἐν τῷ γυμνασίῳ ἁμάρτῃς· ἐν τῷ ἀγρῷ φρόντιζε, μὴ ἐν τῷ ἀγρῷ ἁμάρτῃς· ἐν τῇ ὁδῷ φρόντιζε, μὴ ἐν τῇ ὁδῷ ἁμάρτῃς· ἐν πάσῃ ὥρᾳ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ φρόντιζε, μὴ ἐν πάσῃ ὥρᾳ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἁμάρτῃς. ἐν τῇ ἀγορᾷ φρόντιζε· ἐν τῇ ἀγορᾷ γὰρ ἁμαρτάνεται πολλάκις. ἐν τῷ δείπνῳ φρόντιζε· ἐν τῷ δείπνῳ γὰρ ἁμαρτάνεται πολλάκις. ἐν τῷ λουτρῷ φρόντιζε· ἐν τῷ λουτρῷ γὰρ ἁμαρτάνεται πολλάκις. ἐν τῷ γυμνασίῳ φρόντιζε· ἐν τῷ γυμνασίῳ γὰρ ἁμαρτάνεται πολλάκις. ἐν τῷ ἀγρῷ φρόντιζε· ἐν τῷ ἀγρῷ γὰρ ἁμαρτάνεται πολλάκις. ἐν τῇ ὁδῷ φρόντιζε· ἐν τῇ ὁδῷ γὰρ ἁμαρτάνεται πολλάκις. ἐν πάσῃ ὥρᾳ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ φρόντιζε· ἐν πάσῃ γὰρ ὥρᾳ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἁμαρτάνεται πολλάκις. ἐν ἡμέρᾳ σοι ἐπιμελείας, καὶ ἐν νυκτὶ φρόντισον

λόγων, ἐν ὁ Θεός σε πεισάτω σοι λόγων. τί βαρύν, τί ἐπαχθές, ὑπερείδωλον ἐν τῇ χλίνῃ σου λογισμὸν ἔχεις; τί μεστὰ ἁμαρτήματα ἀναλογίζεσθαι; καὶ ὅταν ἀναλογίσῃ, κρέμασόν σου ϖ λογισμὸν ξέσον· αὐτὸν, φύσητε αὐτὸν ὡς φόβῳ τῆς γεέννης, ἐπάγαγε αὐτῷ θρῆνον ἐκ ἔχουσαν ὀδυνῶν, δικαιότερον ποίησον σεαυτῷ φοβερὸν, κουφότερον ποίησον ϖ λογισμὸν, ἵνα καὶ τῇ ἐξῆς ἡμέρᾳ ἀκμαιότερος γένῃ· ϖρὸς τὸ ϖαύειν σου τὰ ἁμαρτήματα.

Ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω· καὶ ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μού ἐστι διὰ παντός.

5 Σοὶ μόνῳ ἥμαρτον, καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα.

Τί ἐστι, ὁ λέγεις; βασιλεὺς ἥμαρτε, σὲ ἐφοβήθη μόνον. βασιλεὺς ἥμαρτε, οὐκ ἐφοβήθη τὸν ἀδικηθέντα. χρηστότης μου ἦν, κολάσαι με οὐκ ἐδύνατο· ἀλλὰ φεύγω διὰ σέ, μὴ σύ με ἀπαιτήσῃς δυνάμεις. σοὶ μόνῳ ἥμαρτον, καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα. πολλῶν, φησὶ, καὶ μεγάλων ϖαρὰ σοῦ δωρεῶν ἀπολαύσας, τοῖς ἐναντίοις ἠμείφθην τὰ δῶρα, τὰ ἀπειρημένα τοῦ νόμου ϖράσας τολμήσας. διὰ γὰρ τοῦτό φησιν, ὅτι τὸν Οὐρίου οὐκ ἠδίκησα (ἠδίκησε μὲν γὰρ κἀκεῖνον ὡς τὰ ἐκείνου γυναῖκα) ἀλλ' ὅμως μείζονι ϖαρανομίᾳ εἰς αὐτὸν ϖεπλημμέληται τὸν Θεὸν, τὸν ἐκλεξάμενον καὶ βασιλέα ϖεποιήκοτα. καλῶς γ' ϖροσέθηκε, ὅτι, πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα. τοῦτο γὰρ καὶ ἡ ἱστορία μέμνηται· Ὤφθη γάρ, φησὶ, τὸ γεγονὸς πονηρὸν ἐνώπιον τοῦ Κυρίου. οὐκ ἀμύθητοί τοι τοῦ δορυαλώτου λαοῦ τοῦτο γλυκάνθον ὕπνου νοητέον. σοὶ μόνῳ ἥμαρτον· ϖρὸς ἃς σὰς, φησὶ, δωρεὰς ἐγλυκάνθη ἀχάριστος, καὶ οὐ ϖρέπουσά σοι ϖαραβέβηκα νόμους, καὶ πολλῶν ἀγαθῶν ἀπολαύσας ἀγνώμων ϖρὸς ταῦτα γεγένημαι· οὐ γὰρ Βαβυλωνίους οὐδὲν ἀδικήσας, μεγάλα ϖρὸς ἐκείνων ἠδίκημαι. Ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε. Ἑαυτῷ, φησὶ, ϖαρέξεις ἐγκόμιον· κακῷ δὲ γ' ὄντι διαλάμπει καὶ ὕπνου. κρίσεως γὰρ γλυκάνθης, καὶ τὴν εἰς ἐμὲ ϖαρὰ σοῦ γλυκάνθων φερομένων εἰς μέσον, καὶ τὴν ϖρὸς ἐμοῦ τετολμημένων παρεξεταζομένων ἐκείνοις, σὺ μὲν ἀποφανθήσῃ δίκαιος καὶ φιλάνθρωπος· ἐγὼ δ' ϖαράνομος ὀφθήσομαι καὶ ἀχάριστος. Τοῦ εἵνεκα, ὅπως, οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς αἰτίας δηλωτικόν. διὰ γὰρ τοῦτο ἥμαρτεν ἢ αὐτὸς ὁ Δαβὶδ, ἢ ὁ λαὸς, ἵνα ὁ Θεὸς δικαιωθῇ· ἀλλὰ τοιαυτησὶ καὶ τῆς ἁμαρτίας ἐκ τούτων γλυκάνθων τοῦ Θεοῦ τὸ δίκαιον δύναδείκνυται." ϖρώτα γὰρ καὶ τούτου, καὶ ἐκείνων ϖεποίηται ϖρόνοιαν. ὅπως δ' δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε. Τί ἐστιν, ὁ λέγει; ἥμαρτόν σοι· ἐὰν γλυκάνθη δικαστήριον, νικᾷς· ἐὰν δέ τις δικάζῃ, νικᾷς. πῶς; ὅτι ἑώρα ϖ Θεὸν ἀεὶ βουλόμενον κρίνεσθαι μὴ ἀνθρώπων. Ἀκούσατε φαράγγες, θεμέλια τῆς γῆς· ὅτι κρίσις τῷ Θεῷ ϖρὸς ϖ λαὸν αὐτοῦ. καὶ ϖάλιν, Λαός μου, τί ἐποίησά σοι; ἢ τί ϖροσώχλησά σοι; ἢ τί ἐλύπησά σε; ἀποκρίθητί μοι. καὶ ἀλλαχοῦ· Ἄκουε θρανὲ καὶ σαλεύθητω γῆ, ὅτι Κύριος ἐλάλησεν. υἱοὺς ἐθρέψατο καὶ ὕψωσα· αὐτοὶ δέ με ἠθέτησαν. καὶ ϖάντα χοῦ ἑώρα ϖ Θεὸν δικαζόμενον μὴ ἀνθρώπων. λέγει αὐτῷ, ϖρὸς σοὶ τὰ νικητήρια· ὅπως δ' δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε. διὰ ϖόρνον με ὄντα γεωργὸν, βασιλέα ἐποίησας· βασιλέα γλυκάνθων, ϖροφήτην κατέστησας. ϖ Γολιὰθ κατέβαλεν ἡ φύσει σώματος, ἀλλὰ δυνάμει ϖίστεως. ϖορφυρίδα ϖεριεβαλόμην· ἄλλον ὀξέβαλες, καὶ ἐμὲ εἰσήγαγες. πλοῦτόν μοι ἔδωκας τοσοῦτον· ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε. ἐὰν εἴπῃς σὺ τὰ ἁμαρτήματά μου, καὶ μὴ ἐγὼ εἴπω, καταδικάζομαι. διὰ τοῦτο ἐλέους χρείαν ἔχω.

6 Ἰδοὺ γὰρ ἐν ἀνομίαις συνελήφθην, καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐκίσσησέ με ἡ μήτηρ μου.

Ἄνωθεν, φησὶ, ὡς ἐξ ἀρχῆς τῆς φύσεως ἡ ἁμαρτία κεκράτηκε. ϖροῦλαβε γὰρ τῆς Εὔας τὴν σύλληψιν τῆς ἐντολῆς ἡ ϖάβασις. μὴ γὰρ τὴν ϖάβασιν καὶ τὴν ϖ παραδείσου

ςαδείσα τέρπειν ἔγνω Ἀδὰμ Εὐδὰ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ συλλαβοῦσα τέτοκε τὸν Κάιν. τοῦτο τοίνυν εἰπεῖν βούλεται· ὅτι τῶν ἡμετέρων προγόνων κρατήσασα ἡ ἁμαρτία οὐδὲν ὠνα καὶ τέλεον ὅλον γένος εἰργάσατο. διδασκόμεθα δὲ ὅλα τούτων ἀπόντων, οὐχ ὅλη φυσικὴ τῆς ἁμαρτίας ἡ ἐνέργεια (ἦν γὰρ ἂν ἡμῖν ἐλεύθεροι ὑμνῳδίας) ἀλλ' ὅτι ῥέπει ἡ φύσις ὑπὸ τὸ πλημμελεῖν ὑπὸ τῆς παρημελημένης ἐνοχλουμένη νικᾷ δὲ ὅμως ἡ γνώμη πόνοις συνεργοῖς κεχρημένη. οὐ τοίνυν, ὡς τινες δυσκόλως ὑπέλαβον, τὸν γάμον κατηγορῶ, οὕτω νενοσηκότες ὦ, ἐν δυσμενείᾳ συνελήφθην· ἀλλὰ τὴν δύσνοιαν τῶν προγόνων τολμηθεῖσαν παρανομίαν εἰς μέσον προφέρει, καὶ ἐκείνῳ λέγω γεγωνέναι τῶν ῥυμάτων τούτων πηγώ. Εἰ γὰρ ἐκφυνοί, φησι, μὴ ἡμάρτον, οὐκ ἂν ἐδέξαντο τὸν θανάτου ὃν ὑπετίμιον· θνητοὶ δὲ μὴ ὄντες, χρείττους ἂν ἦσαν φθορᾶς· τῇ δὲ ἀφθαρσίᾳ πάντως αἱ καὶ ἀπάθεια συνῆν· ἀπαθείας δὲ πολιτευομένης, χώραν οὐκ ἂν ἔσχεν ἡ ἁμαρτία. ὅπερ δὲ ἐξημάρτον, φθορᾷ παρεδόθησαν φθαρτοὶ γεγονότες, τοιούτους καὶ γεγεννήκασι παῖδας· τοῖς δὲ τοιούτοις ὑπεθυμίαι καὶ φόβοι καὶ ἡδοναὶ συμπαρέπονται. πρὸς ταῦτα καὶ λογισμὸς ἀγωνίζεται, καὶ νενικηκὼς μὲν ἀναχωρεῖται, ἡττηθεὶς δὲ αἰχμώας ὀφλισκάνει. ὁ δὲ Σύμμαχος, ἀντὶ τοῦ Ἐκίασησεν, ἐκύησε τέθεικεν.

7 Ἰδοὺ γὰρ ἀληθῆ ἠγάπησας.

Οὕτω δέ, φησι, κρίνεις, καὶ σοὺ μὲν κολάζεις, σοὶ δὲ στεφανοῖς, ὅτι τὴν ἀληθῆ σου ἔργεις. τὴν δὲ ἀληθινὴν ἔργων, καὶ τῆς φύσεως εἰδὼς τὴν ἀσθένειαν, μεταδοὺς συγγνώμης τοῖς αὐτοῖς τὰ φάρμακα. Καὶ ἀδηλα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας σου ἐδήλωσάς μοι. Ἀφεὶς εἰπεῖν τὴν βασιλείαν, λέγει τὴν προφητείαν. οὕτω με ἐτίμησας, ὃν ὑόν σου ἀπεκάλυψάς μοι καὶ γνώσιμον ἐποίησας, ἔμαθον ὅτι υἱόν ἔχεις, ὅτι σὺ θεῖον ἔχεις, ἔμαθον ὅτι μέλλει γίνεσθαι δὲ θεσπος. διηγελισάμην τὰ εὐαγγέλια τῇ οἰκουμένῃ, τὸ σαφὲς, τὸν τάφον, τὴν ἀνάστασιν, τὴν ἀνάληψιν· εἶπον αὐτοῦ τὸ καταβῆναι, εἶπον αὐτοῦ τὴν ἀνάβασιν, εἶπον αὐτοῦ τὸν οὐ δεξιῶν καθέδραν, εἶπον τὴν ἐκκλησίας τὴν κλῆσιν, εἶπον τῶν ἐθνῶν τὴν σωτηρίαν, εἶπον τῶν Ἰουδαίων τὴν σκολιὸν, εἶπον τῶν ἀποστόλων τὴν σκληρὸν. ἰδοὺ γὰρ τὰ ἀδηλα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας σου ἐδήλωσάς μοι. ὅτι με ἐτίμησας, ὅτι με ἐφίλησας, ὅτι τὸ μέγιστον μυστήριον, τὸν υἱόν σου ἀπεκάλυψάς μοι. καὶ πῶς ταῦτα ἐδήλωσεν; οὐκουν αὐτοῦ τοῦ προφήτου, πῶς λέγει αὐτοῦ τὴν ὀξυωπὸν καταβῆναι. Καταβήσεται ὡς ὑετὸς ἐπὶ πόκον. Τί ὄφελος τοῦτο; ὅτι προγλυμόμενος ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἤλθε σείων τὴν οἰκουμένην, οὐδὲ ἀρπαγὴν ἀφεὶς, οὐδὲ κεραυνοὺς πέμπων, οὐδὲ γυμνῇ τῇ θεότητι. πρώτα γὰρ ἂν ἀπώλετο, εἰ ἦλθε γυμνῇ τῇ θεότητι. Οὐκ αἰ τὰ ὄρη ἤνεγκεν· ὅπερ ἐπιβλέπει ὅτι τὴν γῆν, ἢ ποιᾷ αὐτὴν τρέμειν, διότι ἅπτεται τῶν ὀρέων, καὶ καπνίζονται. Εἰ γυμνὸν τὸν ὤμον ἔδειξεν, ὁ ἥλιος ἂν ἐσβέσθη, ἡ σελήνη ἂν ἠφανίσθη, θάλασσα ἂν ἐξηράνθη, γῆ ἂν ἀπώλετο, ἡ φύσις ἅπαν πρελύθη. Διὰ τοῦτο σάρκα περιβάλλεται, ῥῆμα καὶ ἀφοπτὴ ἐρχόμενος, οὐδενὸς ὅπτασθαι, οὐδὲ αὐτοῦ τοῦ ὁρᾶσθαι· ἀλλ' ἦλθεν ῥῆμα, καὶ ὡκίσθη εἰς μήτραν παρθενικήν. ὡκοδόμησεν καὶ ἀναδόξων παραγμάτων. λίθος πήγεται, καὶ μήτρα οὐ πήγεται· τὰ ὄρη διαφθείρεται, καὶ ἡ μήτρα Θεὸν βαστάζει. πῶς ἑρμηνεύσω; πῶς παραστήσω; ὦ ἀπόνοια τῆς αἱρετικῆς. πῶς ἡ δούλη τὸν δεσπότην ἐβάστασεν; ὁ ὀξυπαλῶν τὰ αὖα, εἰπὲ τὰ κάτω. ὁ πανταχοῦ παρὼν πῶς ἐν τῇ μήτρᾳ ἦν, καὶ οὐ συνεκλείετο; καὶ γὰρ καὶ ἐν τῇ μήτρᾳ ἦν, καὶ ἐν τῷ θρόνῳ ἐκάθεζεν. ὃ δὲ πῶς, οὐκ οἶδα· πίστει δέχομαι, οὐ περιεργάζομαι λογισμῷ, ἀλλ' ὅτι ἀφοπτὴ μέλλει παραγίνεσθαι, οὐ τραπήσων οὐδὲ θορυβῶν, καταβήσεται ὡς ὑετὸς ἐπὶ πόκον. Οὐκ εἶπεν ὅτι τὸν γῦν, ἀλλ' ὅτι πόκον.

πόκειν. ὅτι γὰρ τὴν γῆν καταβαίνων ὁ ὑετὸς φόφον ποιεῖ· ὅτι δὲ ἔλεον καὶ πόκον καταβαίνων φόφον δὲ ποιεῖ. Ὃ γὰρ ἀπαλὸν τὸ ἐρίον σκληρύνει ὁ ῥαδαμὸς τῆς καταβολῆς τοῦ ὑετοῦ. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι ἀλοφητὶ ἦλθεν, ὁ Ζαχαρίου, ὁ Ἰορυβαὴλ, οὐκ Ἀπολλύων, ὁ λυμαινόμενος, καταβήσεται ὡς ὑετὸς ὅτι πόκειν. Εἶπες αὐτῷ τὴν καταβασιν [τὴν] ἀλο-
5 φητὶ γνωρίζων· λέγε αὐτῷ καὶ τὴν τροφοδοσίαν. Ὁ ἐσθίων ἄρτους μου, ἐμεγάλυνεν Ψαλμ. μ. ι.
ἐπ' ἐμὲ πτερνισμόν. λέγε τῷ Ἰσραὴλ Ⓦ φόνον· Ἐμίσησάν με δωρεάν. λέγε αὐτῷ Ψαλμ. κδ. κβ.
καὶ τὸ δικαίωμα· Ἵνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά; παρέστησαν Ⓐ βασι- Ψαλμ. β. α.
λεῖς τῆς γῆς, καὶ Ⓐ ἄρχοντες συνήχθησαν ὅτι τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ
αὐτοῦ. λέγε αὐτῷ καὶ Ⓦ φανερόν· Ὤρυξαν χεῖράς μου καὶ πόδας μου, ἐξηρίθμησαν Ψαλμ. κα. ιη.
πάντα τὰ ὀστᾶ μου. λέγε αὐτῷ καὶ τὴν βρῶσιν καὶ τὴν πόσιν· Ἔδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου Ψαλμ. ξθ. κε.
χολήν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος. λέγε καὶ τὴν σκολιὰν τῶν Ἰσραὴλ·
Οὐ δέξομαι σκῆπτρον οἴκου σου μόχθους, οὐδὲ σκῆπτρον τῶν ποιμνίων σου χειμάρρους. λέγε καὶ τὴν Ψαλμ. μθ. ι.
κλῆσιν τῶν ἐθνῶν· Πάντα τὰ ἔθνη κροτήσατε χεῖρας, ἀλαλάξατε τῷ Θεῷ ἐν φωνῇ Ψαλμ. με. α.
ἀγαλλιάσεως· ὅτι Κύριος ὕψιστος, φοβερὸς, βασιλεὺς μέγας ὅτι πᾶσαν τὴν γῆν. λέ-
15 γε αὐτῷ καὶ τὰς τῶν Ἰσραὴλ λοιδορίας· Ἤλπισεν ὅτι Κύριον, ῥυσάσθω αὐτὸν, σωσά- Ψαλμ. κα. κβ.
τω αὐτὸν, ὅτι θέλει αὐτόν. λέγε αὐτῷ καὶ Ⓦ ζάφον· Ἐγένετό με εἰς λάκκον κατωτάτω. λέ- Ψαλμ. πζ. ς.
γε αὐτῷ καὶ τὴν ἀνάσασιν· Ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδου, οὐδὲ Ψαλμ. ιε. ι.
δώσεις Ⓦ ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. λέγε αὐτῷ καὶ τὴν ἀνάβασιν· Ἀνέβη ὁ Θεὸς ἐν ἀλα- Ψαλμ. μζ. α.
λαγμῷ, Κύριος ἐν φωνῇ σάλπιγγος. λέγε αὐτῷ καὶ τὴν καθέδραν· Εἶπεν ὁ Κύριος Ψαλμ. ρι. α.
20 τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.
λέγε αὐτῷ καὶ τὴν δόξαν τῆς ἐκκλησίας· Παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου ἐν ἱμα- Ψαλμ. μδ. ιδ.
τισμῷ δεδοξασμένῳ περιβεβλημένη, πεποικιλμένη. λέγε καὶ Ⓦ χορὸν τῶν προφήτων· Ἀπε- Ψαλμ. μδ. ιε.
κυνδήσονται προφῆται ὀπίσω αὐτῆς *· λέγε καὶ τὴν ἀποστόλων τὴν ἐκλογήν· Ἀντὶ τῶν Ψαλμ. μδ. ιζ.
πατέρων σου ἐγεννήθησαν Ⓐ υἱοί σου. λέγε καὶ τὸ βάπτισμα· Ἐπὶ ὕδατος ἀναπαύσεως Ψαλμ. κβ. β.
25 ἐξέθρεψέ με. λέγε καὶ τὰ μυστήρια· Ἡτοίμασας ἐνώπιόν μου τράπεζαν ἐξ ἐναν- Ψαλμ. κβ. ε.
τίας τῶν θλιβόντων με. λέγε καὶ τὸ χρῖσμα· Ἐλίπωμας ἐν ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου, καὶ Ψαλμ. κβ. ζ.
τὸ ποτήριόν σου μεθύσκον με ὡσεὶ κραταιόν. λέγε καὶ τὴν αἴτησιν τῶν ἐθνῶν· Αἴτησαί παρ' Ψαλμ. β. η.
ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς.
ἰδοὺ γὰρ τὰ ἀόρατα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας σου ἐδήλωσάς μοι. ἐγὼ μόνοι συγγω-
30 μης σοῦ ἐμαυτὸν ἄξιον νομίζω, μὴ τοσαύτας δωρεὰς γεγνημένους ἀχάριστος. ὃ γὰρ μόνον τοῖς βασιλικοῖς οἰδύσας θεῖοις, ἀλλὰ καὶ τὰ μὴ μακρὰν ἐσόμενα προδιδήλωκας χρόνον, καὶ τὰ τοῖς ἄλλοις ἄδηλα, ἐμοὶ δῆλα πεποίηκας· ὡς καὶ σοῦ ἄλλοις διδάξαι τὸν τοῦ μονογενοῦς σου υἱοῦ ἐνανθρώπησιν καὶ τὸ σωτήριον πάθος καὶ τὴν ἀνάστασιν. Ταῦτα πάντα προδιδαχθεὶς πνεύματος, ἱκετεύω μεταλα-
35 χεῖν ἐκείνης τῆς χάριτος, ἵν' προθεατίζω τοῖς ἄλλοις. δέσποτα,

8 Ραντιεῖς με ὑσσώπῳ, καὶ καθαρισθήσομαι· πλυνεῖς με, καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι. Μόνη γὰρ ἡ τοῦ βαπτίσματος δωρεὰ ταύτην ἐργάσασθαι τὴν καθαρσιν δύναται. διὸ φησιν, ὅλη τῆς δοξησομένης ἁπασι δυνάμεως προσδέομαι χάριτος. ἐκείνη γὰρ ἀκριβῶς ἐξεῤῥύπανέ με δύναται μόνη, καὶ τῆς χιόνος μοι τὴν λευκότητα
40 δοῦναι. ὅτι εἰ τὸ ὕσσωπον τοῦ μίσους ἀφεσιν ἁμαρτημάτων εἰργάζετο, ῥᾴδιον ἐκ τοῦ Μωσαϊκοῦ συλλεγεσθαι νόμου καὶ μαθεῖν. ἑτέρων τοίνυν ὄντων τῶν προσταγμάτων τὸ ὕσσωπον αἷ- Εξοδ. ιβ. κβ.
μα. ὑσσώπῳ γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ τὴν αἵματι τοῦ προβάτου ταῖς φλιαῖς ἐπιῤῥαίνοντες, τὸν ὀλοθρεύοντος ἐκ χεῖρας διέφυγον. τύπος οὖν ἐκείνα τῶν σωτηρίων παθημάτων. αἷ-

μα γὰρ καὶ ταῦτα, καὶ ξύλον σωτήριον, καὶ σωτηρία τοῖς μετὰ πίστεως προσιοῦσι χορηγουμένη.

9 Ἀκουτιεῖς μοι ἀγαλλίασιν καὶ εὐφροσύνῃ· ἀγαλλιάσονται ὀστέα τεταπεινωμένα. Ταύτης, φησί, τῆς εὐφροσύνης τὰ ὦτα ἐμπλησον, τὴν τελείαν καὶ ἄθραυστον· ἐπειχόμενος, ἵνα εἰς ἄπαντα ἡ ψυχή μου ἀβράμῃ τὰ τοῦ σώματος μέλη, καὶ τὰ νῦν τεταπεινωμένα ὁσιάσῃ τῇ κακουχίᾳ, ἀνήσῃ πάλιν καὶ ἀπολάβῃ τὴν οἰκείαν ἰσχύν. μηδὲ ἴδῃς, φησί, τὰς ἐπ' ἐμοῦ τεθλιμμένας ἀνομίας, ἀλλ' ἐμὲ τὸν ταύτας ὁλοφυρόμενον, καὶ τὴν ἀνομίαν μου ἐξάλειψον. Τί θέλεις, ὦ προφῆτα; ἐλύθη σου τὸ ἁμάρτημα, ἠφανίσθη σου ἡ ἀνομία. Οὐκ ἐχόμεθα τούτοις· φιλάνθρωπον ἔχω δεσπότην, πλείονα δίδοντα ὧν αἰτῶ. καὶ Τί θέλεις; προφήτης ἦμην· θέλω προφήτης εἶναι πάλιν. τὴν πρώτην σκέπην ζητῶ, τὴν δωρεὰν τοῦ πνεύματος, τὴν χάριν τὴν μεγάλην. ἀπόστηθι ἀπ' ἐμοῦ ἡ χάρις, καθάπερ προεῖπες βόρβορον βλέπουσα· καθάπερ μάλιστα, βούλομαι αὐτὴν ἐπανελθεῖν.

10 Ἀπόστρεψον τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν μου· καὶ πάσας τὰς ἀνομίας μου ἐξάλειψον. Εἰπὲ Τί θέλεις" φαίνεται.

11 Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός. Ἐπειδὴ τὸ γῆρας ἐδόξαμέν τὴν ἁμαρτίας, τῇ σῇ με φιλανθρωπίᾳ καινούργησον. Ταῦτα καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ τοῦ προφήτου τοῖς ἐν Βαβυλῶνι δορυάλωτοις ἐπροφήτευε. Δώσω γὰρ αὐτοῖς, φησί, καρδίαν καινὴν καὶ πνεῦμα καινόν. πνεῦμα δὲ τὸ πνεῦμα λέγει, ἀλλὰ τοῦ λογικοῦ τὴν ὁρμήν· τυπώσει τῇ μακαρίᾳ ταύτῃ παιδεύσας παιδείᾳ, καὶ διδάξας ἡμᾶς οἵοις ἡ ἁμαρτία φύει κέρδεσι, τὴν ἀρετὴν αἱρεῖσθαι προδιασκευάσῃ. τοῦτο καὶ ταῦτα ὁ μακάριος ἤτησε Δαβίδ, τὴν τε βλαβεῖσαν αὐτοῦ ἐνεργηθῆναι καρδίαν, καὶ τὸ λογικὸν ῥωσθῆναι, ὥστε τὴν εὐθυτάτην τρέχειν ὁδόν.

Καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου.

Ὦ βήματα ψυχῆς, ὦ ἔρως τοῦ Θεοῦ, ἵνα λαλῇς μοι πάλιν, καὶ ἐγώ σοι λαλῶ. τὸν φιλάνθρωπον ἐκεῖνον ζητῶ, τὸν Σωτῆρα. Τί γάρ, ὅτι ἀπηλλάγην κολάσεως; ἐμοὶ κόλασις τὸ μὴ συγκαλεῖσθαί σοι. φιλῶ σε, καὶ μαίνομαι. εὐδυναμαί σου τὴν θείαν ἰδεῖν (ἀόρατος γάρ ἐστιν) ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἔργων σου βλέπω, καὶ σκιρτῶ. Οὐκ εἶδόν σε, ἀλλ' εἶδον τὸν ἀέρα, καὶ ἐσκίρτησα, καὶ εἶπον, Οἱ ἀέριοι διηκονοῦντες δόξαν Θεοῦ. εἶδον τὸν χόν, καὶ εἶπον· Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. εἶδον τὴν θάλασσαν, καὶ ἐχάρην, καὶ εἶπον· Αὕτη ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη καὶ εὐρύχωρος. εἶδον τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα, καὶ ἐκέκραξά σοι· Σή ἐστιν ἡ ἡμέρα καὶ σή ἐστιν ἡ νύξ· σὺ κατηρτίσω φαῦσιν καὶ ἥλιον. εἶδον τὰ ὄρη, καὶ θαυμάσας εἶπον· Ὄρη τὰ ὑψηλὰ τοῖς ἐλάφοις. καὶ καθάπερ ὁ φιλῶν, κἂν μὴ ἴδῃ τὸν φιλούμενον, ἰμάτιον ἢ αὐτοῦ ἴδῃ ἢ ἀποδήματα, ἀγάλλεται καὶ σκιρτᾷ, καὶ ὥσπερ ἰνδικὰ λαμβάνει τὸν ἔρωτος· οὕτω κἀγὼ περιέρχομαι "ὅπου ὁ σωμα τῆς κλίσεως," ἀλύων καὶ σκυθρωπάζων. ἀεί σοι λέγω, Οὗ εἶπον ὅπου ποδεῖ ἡ ἔλαφος ὅπου τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως ὅπου ποδεῖ ἡ ψυχή μου πρὸς σέ, ὁ Θεός. εὐδίψησεν ἡ ψυχή μου πρὸς τὸν Θεόν, τὸν ἰσχυρόν, τὸν ζῶντα. πότε ἥξω καὶ ὀφθήσομαι τῷ Θεῷ; βασιλεύς εἶ, ἀφάνημα ἔχεις· Τί θέλεις; οἰκέτου ταῦτα· ὁ κάλλος σκῆνος ζητῶ, τὴν προφητείαν θέλω. καταφρονῶ τῆς ἕξεως ταύτης· ὑπερορῶ τοῦ βορβόρου· φυλλα ταῦτα καὶ νύξ καὶ ὄναρ καὶ χόρτος· ὁ κάλλος μου ζητῶ. πότε ἥξει δυνάμην ἐνεῖναι τῇ ἀπολαύσει, ὅθεν τὴν πρώτην ταύτην ἀπώλεσα, ἵνα ἡ ἁμαρτία διεπείσῃ ἐπελθοῦσα. καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός. καὶ οὐ ζητῶ καρδίαν καθαρὰν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐνοίκησιν αὐτῆς·

Καὶ

ψαλμ. α. ψαλμ. κγ. ψαλμ. ργ. κε. ψαλμ. ογ ζ. ψαλμ. ργ. ιθ. ψαλμ. μα. α.

χ. ἀπὸ χ. λιπαρῆ μωμήθη.

χ. πάσας τὰς ἁμαρτίας

Καὶ πνεῦμα ἡγεμονικὸν ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου.

Καλῶς εἶπεν, ἐγκαίνισον. ἄνωθεν γὰρ κατεσκευάσθη ἡ οἰκία· ἐπαλαίωσεν ἡ ἁμαρτία, ἐγκαίνισόν μου τὰς φρένας. 12 Μὴ ἀποῤῥίψῃς με ἀπὸ τοῦ προσώπου σου· καὶ τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον μὴ ἀντανέλῃς ἀπ' ἐμοῦ.

Σαφῶς τοίνυν ἔγνωμεν τῶν λόγων, ὡς οὐκ ἐγυμνώθη τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος τὸ ἅγιον. ὁ γὰρ, ὡς γυμνωθεὶς, ἀπολαβεῖν ἱκετεύει, ἀλλὰ μὴ στερηθῆναι ταύτης αἰτεῖται, μηδὲ πόῤῥω γενέσθαι τῆς θείας παιδαγωγίας. προσωπον γὰρ ἐνταῦθα τὴν παιδαγωγίαν ἐκάλεσεν.

13 Ἀπόδος μοι τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου σου, καὶ πνεύματι ἡγεμονικῷ στήριξόν με. Ὃ μὴ ἀπώλεσεν, ἔχειν ὑπιβάλλεται, τυτέστι τὴν χάριν τοῦ πνεύματος· ὃ δὲ ἀπολέλοιπεν, ἀπολαβεῖν ἱκετεύει· τοῦτο δὲ ἦν ἡ ἐν Θεῷ εὐφροσύνη. πάσης, φησὶ, θυμηδίας ἀπήλλαγμαι, ὑπνίκα πολλὴν εἶχον τὴν ἐκ σοῦ, δέσποτα, παῤῥησίαν· νῦν δὲ ταύτης γεγύμνωμαι, καὶ τῆς εὐθυμίας ἐστέρημαι. ἐγύμνωσε δέ με τῆς παῤῥησίας ἡ ὀλκὴ τῆς ἡδονῆς. διὸ ἱκετεύω τὴν προτέραν ἡμῶν ἐπανορθῶσαι μοι, Ⓦ νοῦν, καὶ τὴν κατὰ τῶν παθῶν ἀπολαβεῖν δύναμιν. πάλιν γὰρ ἐνταῦθα πνεῦμα ἡγεμονικὸν ἐκάλεσε τὴν αὐθαίρετον λογισμόν. Ἐκ τί μοι δίδως, ὦ Δαυΐδ, ἐὰν λάβῃς τὸ πνεῦμα;

14 Διδάξω ἀνόμους τὰς ὁδούς σου, καὶ ἀσεβεῖς ἐπὶ σὲ ἐπιστρέψουσιν.

Ἐὰν λάβω τὸ πνεῦμα, ἀναλέξομαι τὴν οἰκουμένην· πάντα γὰρ ἔθνη προτήσατε χεῖρας, ἀναλάβετε τῶν Θεῷ ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως· ὅτι Κύριος ὕψιστος, φοβερὸς, βασιλεὺς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. ἐὰν λάβω τὸ πνεῦμα, λέγω· Κατακυρίευε ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν σου. ἐὰν λάβω τὸ πνεῦμα, λέγω· Οὐ δώσει τῷ Θεῷ ἐξίλασμα ἑαυτοῦ, καὶ τὴν τιμὴν τῆς λυτρώσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. καὶ πάλιν λέγω· Μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ. καὶ πάλιν, Πᾶσα ἀνομία ἐμφράξει τὸ στόμα αὐτῆς. ἐὰν λάβω τὸ πνεῦμα, λέγω· Ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίησον ἀγαθόν· ζήτησον εἰρήνην, καὶ δίωξον αὐτήν. διηγήσομαι τὰς εὐεργεσίας σου τὰς εἰς ἐμὲ, καὶ ἐρῶ· Δεῦτε, ἀκούσατε, καὶ διηγήσομαι ὑμῖν πάντες Ⓐ φοβούμενοι Ⓦ Θεόν, ὅσα ἐποίησε τῇ ψυχῇ μου. διδάξω ἀνόμους τὰς ὁδούς σου, καὶ ἀσεβεῖς ἐπὶ σὲ ἐπιστρέψουσι. καὶ τὰ Ἰουδαϊκὰ ποῦ εἰσιν; ὃ θύεις μοι προσέταττε τοῦτο μόσχους; ὃ ζητεῖς τοῦτο. Θυσίαν γὰρ εὐσεβοῦς οὐκ ἠθέλησας· ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἐζήτησας. σὺ εἶπας, Οὐ δέξομαι ἐκ τῶν οἴκων σου μόσχους, οὐδὲ ἐκ τῶν ποιμνίων σου χιμάρους. θῦσον Ⓒ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως. ὃ θέλεις τοῦτο, ἀλλὰ ζητεῖς τὰ τοῦ ἑαυτοῦ σου. θέλεις τὴν ἐπιστροφὴν τῆς πλάνης, καὶ τὴν αἵρεσιν τῆς ἀληθείας· ἐκείνην θέλεις τὴν θυσίαν.

15 Ῥῦσαί με ἐξ αἱμάτων, ὁ Θεὸς, ὁ Θεὸς τῆς σωτηρίας μου.

Σιωπᾷ ὅτι τῇ μνήμῃ προσέρχεται τοῦ Οὐρίου τὸν φόνον. τοῦτο γὰρ καὶ Ⓒ προσομιλῶ δεδήλωκεν, ὅτι ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μού ἐστι διὰ παντός.

Ἀγαλλιάσεται ἡ γλῶσσά μου τὴν δικαιοσύνην σου.

Τοῦτο ὁ Σύμμαχος ὕπως ἡρμήνευσε, Διαλαλήσει ἡ γλῶσσά μου τὴν ἐλεημοσύνην σου. Οὐ γὰρ σιγήσω τῆς ἀφέσεως ἀπολαύσας, ἀλλ' ὑμνῳδήσω σε, καὶ τὰς σὰς διηγούμενος χάριτας. 16 Κύριε, τὰ χείλη μου ἀνοίξεις, καὶ τὸ στόμα μου ἀναγγελεῖ τὴν αἴνεσίν σου.

Ἡ γὰρ ἁμαρτία πέφυκε τὴν γλῶτταν δεσμεῖν, ἐμφράττειν τὸ στόμα. ἀντιβολῶ τοίνυν ὁ προφήτης τῆς ἀφέσεως τῆς προτέρας παῤῥησίας μεταλαχεῖν, καὶ τὴν γλῶτταν εἰς ὑμνῳδίαν λῦσαι.

17 Ὅτι εἰ ἠθέλησας θυσίαν, ἔδωκα ἄν· ὁλοκαυτώματα οὐκ εὐδοκήσεις.

Σωφάδει γὰρ ταῦτα τοῖς εἰρημένοις ἐν τῷ τοῦ τότε ψαλμῷ. ἀκηκόαμεν γὰρ ψαλ. μθ. ι.
ἐκ τῆς Θεοῦ λέγοντος· Οὐ δέξομαι ἐκ τῶν οἴκων σου μόσχους. τοιγάρτοι τοῦτο παῤ ἐκείνης ἀκούσας φωνῆς, εἰκότως ἔφη, ὅτι εἰ ἠθέλησας θυσίαν, ἔδωκα ἄν, ἃ τὰ ἐξῆς. σὺ γάρ, φησιν, εἴρηκας μὴ θυμήρεις εἶναί σοι τὰς τῶν ἀλόγων θυσίας· ἃ δὴ χάριν ἐγὼ τίνι προσενεγκεῖν σοι θυσίαν προσοίσω. ἐπεὶ οὖν ἃ θέλω ταῦτα, τί μοι δίδως; ἔχω δ' ἄλλην θυσίαν, ἣν οὐκ εὐδόκησας. 18 Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει.

Ἱερεῖον, φησιν, ἀρεστὸν, καὶ θυμήρες σοι τῷ Θεῷ ἡμῶν, μετανοίας φέρημα. δεῖ σφόδρα τινὶ καρδίαν μὴ ταπεινώσας, ἃ οἱονεὶ λίαν αὐτὴν λεπήνας, τινὶ ἀρεστὴν σοι θυσίαν προσενέγκαι. θύσω σοι θυσίαν, τὴν ταπεινοφροσύνην· μόνον λῦσόν μου ὃ ἁμάρτημα, δός μοι ὃ πνεῦμα ὃ ἅγιον. ὅτι γὰρ αὕτη ἡ θυσία πολὺ τῆς Ἰουδαϊκῆς οὐ μόνον ὅσῳ νῷ, ἀλλὰ καὶ τότε ἦν βελτίων, λέγω δὴ τὴν ταπεινοφροσύνην. ⓐ παῖδες γὰρ ἦσαν ⓐ τῷ ⓐ ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ καμίνῳ τὴν φλόγα πηλὸν ἐργασάμενοι, ⓐ νέοι καὶ γεγηθόσιν, ⓐ ὀλίγοι καὶ τῶν πολλῶν δυνατώτεροι, ⓐ ἀχμάλωτοι ἃ τῶν βασιλέως ἰσχυρότεροι, ⓐ ἀπολέσαντες πατρίδα καὶ πίστιν μὴ ἀπολέσαντες, ⓐ γυμνοὶ ἃ ἐνδεδυμένοι, ⓐ πένητες καὶ βύποροι, ⓐ δοῦλοι καὶ ἐλευθέρων ἀμείνους, ⓐ τὴν χάμινον δρόσον ἐργασάμενοι καὶ μεταβαλόντες τὰ στοιχεῖα, ⓐ τῷ πυρὶ τὴν ἐνέργειαν σβέσαντες, ὃς ἔδησεν ὁ τύραννος καὶ ἔλυσε ὃ πῦρ, ἐλιτάνευον, καὶ ἔλεγον· Ἡμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, ἠδικήσαμεν ἀποστάντες ἀπὸ σοῦ. οὐκ ἔστιν ἄρχων, οὐδὲ προφήτης, οὐδὲ ἡγούμενος, οὐδὲ τόπος τοῦ" χαρπῶσαι ἐνώπιόν σου καὶ εὑρεῖν ἔλεος· ἀλλ' ἐν ψυχῇ συντετριμμένῃ καὶ πνεύματι ταπεινώσεως προσδεξθείημεν. θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει. Ωδὴ πρώτη παίδ. ε. ια. χαρπῶσαι

19 Ἀγάθυνον, Κύριε, ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου τὴν Σιών, καὶ οἰκοδομηθήτω τὰ τείχη Ἱερουσαλήμ. 20 Τότε εὐδοκήσεις θυσίαν δικαιοσύνης, ἀναφορὰν ἃ ὁλοκαυτώματα, τότε ἀνοίσουσιν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν σου μόσχους.

Σαφέστερον ἐκ τούτων ἐδιδάχθημεν τὴν ῥητῶς, ὅτι πλήρης ὁ ψαλμὸς προφητείας. τοῖς ἐν Βαβυλῶνι γὰρ ἰωμολογημένοις οἰκεῖν, καὶ πεῖσαι τὸν τῆς δουλείας ἀπαλλαγῆναι, ἁρμόττει ταῦτα τὰ ῥήματα. ἱκετεύουσι γὰρ οἴκτου τινὸς ἀξιωθῆναι τὴν πόλιν, τὴν περιβόλων ἀνορθουμένων, τῆς κατὰ νόμον τελουμένης λατρείας. νῦν μὲν γάρ, φησι, τὸν ἀπόντα οἰκτῶντας τὰς ὠφελημένας θυσίας προσφέρειν οὐκ ἔνεστιν, ἐν ἐκείνῃ μόνῃ τῇ πόλει θύειν σοι τὸν νόμον Δεμηρύοντος. Εἰ οὖν τῆς ἐπανόδου τύχοιμεν, καὶ ⓦ νεὼν ἀνορθώσαμεν, τηνικαῦτά σοι τὰς ἐννόμους θυσίας προσοίσομεν. ἔχει οὖν καὶ ἑτέραν προφητείαν τὸ ψαλμοῦ τοῦδε ὃ τέλος. ὅπερ γὰρ τῷ πανάγιον πνεύματος ἀνῶ τὰ δῶρα τι ἦκεν, εἶτα κατιὼν ἐδίδαξε ⓦ Θεὸν ταῖς κατὰ νόμον θυσίαις μὴ ἀρεσκόμενον, ἱκετεύει τὸν νέον ἀναφανῆναι Σιών, καὶ τὸν ἐπουράνιον Ἱερουσαλὴμ ὅπερ γῆς πολιαθῆναι, καὶ τάχιστα προφθῆναι τὸν χαμαὶ πολιτείαν, τὸν οὐκ ἄλογα προσφέρουσαν θύματα, ἀλλὰ τὴν τῆς δικαιοσύνης ἀναφορὰν καὶ θυσίαν. τοίνυν ἐνταῦθα προσέχετε, παρακαλῶ. καὶ γὰρ πανάγιας ὑμᾶς διδασκάλους ποιῆσαι βούλομαι, πανάγιας μοναζούσας, ἃ τὰς μὴ ἔχειν γυναῖκας, ἀλλὰ τὰς βούλεσθαι ἐνδείκνυσθαι, βούλεσθε, πῦρ πνέουσας. Τί οὖν ὅτι ὃ ζητούμενον; τοῦτο ἐστιν· ἠνέῳξατο, ὡμολόγησατε, παρεκάλεσεν, ἐδεήθη, ἱκέτευσε, δάκρυα ἐξέχεεν, ἤτησε καρδίαν καθαρὰν, πίστιν ἔδωκε. ὃ ζητούμενον, εἰ ἐπέτυχε πολλὴ ἡ ἡδονὴ τοῦ σάλου· " οὐχ οὕτω τέρπεται κυβερνήτης ὅπισθεν αὐτοῦ τὴν κυμαίνουσαν ἐγκεκριμένων, χ. ἐπὶ τῆς πρώτης ἐμφ. πίστ.

ἐγλεσμῶν, ⓒ εἰς ὃ πεῖσω ζωωθούντων τὴν ὀλκάδα, καὶ πρύμναν ἰσαμῶν τοῦ
πνεύματος, ὡς ἐγὼ τὴν θάλασσαν ταύτην ὁρῶν ἀγαλλομαι καὶ σκιρτῶ. ὑ γὰρ βλέπω
κύματα μόνον σαλευόμενα, ἀλλὰ καὶ ὃ πλῆθος πλεοναζον καὶ κινούμενον· σαλευομέ-
νους καὶ πνιγομένους, καὶ ὁσὶ ἀναχωρεῖν ζας· βιαζομένους, καὶ ὁσὶ ἀποπνεῖν ζας· θλιβο-
9 μένους, καὶ τὴν ζαίνοιαν σπείζοντας. ἡ γὰρ ἐπιθυμία τὸ λόγου διεπίρᾳ τὴν πεῖθυ-
μίαν. τὸ οὖν ζητούμενον, τοῦτο ἐστιν. ἠύξατο, ἐδεήθη, πρεσκάλεσεν, ἱκέτευσεν, ἀπέλε-
το τὴν κόλασιν, ἀνωρθώθη ἀπὸ τῆς ἀμωείας. τὸ ζητούμενον, εἰ εἰς τὸ πεσεῖν πρό-
ρησίαν ἐπεμνήλθεν· εἰ τὸ ἀγίου πνεύματος τὴν χάειν ἐδέξατο· εἰ, ὅπερ ἤτησεν, ἔ-
λαβε, καρδίαν καθαρὰν καὶ πνεῦμα εὐθὲς· εἰ τοσοῦτον ἴσχυσεν ἡ μετάνοια, ὥστε εἰς τὸ πεσ-
10 τεῖν εὐηλύειαν ἀποκαταζῆσαι αὐτόν. πεσοέχετε μετ' ἀκριβείας. ὅτι ὁ ψαλμὸς ὁ πεν-
τηκοστός ὅστ. ποῖος; ὁ πεῖ τὴν ἁμαρτίας, ὁ πεῖ τὸ δέξομολογήσεως, ὁ πεῖ τὸ αἰτήσεως, πεντη-
κοστός. μετὰ ὅτου ἔγεγαφεν ἑξηκοστόν, ἑβδομηκοστόν, ὀγδοηκοστόν, ἐνενηκοστόν, ἑκατοστόν. ἵνα οὖν
μή τις λέγῃ, τί γάρ, ὅτι ἔγεγαφε ψαλμούς; οὐκ ἔγεγφε ὑ ἀυτῷ πνεύματι ἁγίῳ (ἀ
γὰρ ἔλαβε πνεῦμα ἅγιον) ἀλλ' ἁπλῶς ἔγεγαφε ζωέσει ἀνθεσπίνη σοῦ μετὰ ζωῦ-
15 τα. ἔρημος γὰρ ἰῶ πνεύματος ἁγίου. ἡ μὲν γὰρ ἁμαρτία αὐτῷ ζωεχωρήθη, τὸ δὲ πνεῦμα
αὐτῷ οὐκ ἐδόθη. αὐτὸς μὲν γὰρ ἠτησεν· ἀδαμοῦ δὲ βοείσομεν ἀπόκριτιν λέγουσαν, ὅτι
δέδωκά σοι. πεσέχες, ὦ δαυὶδ καλῶ. ἔγεγαφε πεντηκοστόν, ἑξηκοστόν, ἑβδομηκοστόν, ὀγδοηκο-
στόν, ἐννενηκοστόν καὶ ἑκατοστόν. γεάφει καὶ ἄλλον ψαλμὸν μετὰ τὸν ἑκατοστόν, μετὰ καὶ ἄλλους πολλούς
ψαλμοὺς λέγων, Εἶπεν ὁ Κύειος ᾧ Κυείῳ μου, κάθου ὁκ δεξιῶν μου, ἕως δὰν θῶ τοὺς Ψλμ. ρθ. α.
20 ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. τοῦτον οὖν Ⓜ ψαλμὸν μετὰ τὴν ἁμαρτίαν ῥηθέντα
βοείσομεν ὁ πνεύματι ἁγίῳ λελεγμένα. πόθεν δῆλον; ὁ Χειστὸς ἐδήλωσεν. ὀπτὸ γὰρ
πρώτα εἰργάσατο, θάλασσαν ἐχαλίνωσε, λεπρεῖς ὁκάθηρε, δαίμονας ἐφυγάδωσε,
κακίαν ἀπήλασε, ᾅδαλυτικὸν ἔσφιγξε, φωνὴ ἄνωθεν κατέβαινεν· Οὗτός ὅστιν ὁ υἱός μου Ματθ. ιζ. α.
ὁ ἀγαπητός, ὁν ᾧ βούλομαι, αὐτοῦ ἀκούετε· ὁ Κύειος αὐτῷ ἐμαρτύρησε, καὶ πεάγματα
25 ἑώρα, Τὸ πνεῦμα ὁν εἶδεν πεσερεᾶς ἦλθεν ἐπ' αὐτόν, Ἰωάννης ἐμαρτύρησεν αὐτῷ, Ματθ. γ. ιϛ.
Ἰδὲ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· λοιπὸν ὡς ἤμελλεν ὅτι τὸ ζαυεῖν Ιω. α. κθ.
ἀναβαίνειν, καλέσας αὐτοὺς, λέγει αὐτοῖς· Τί ὑμῖν δοκεῖ πεῖ τοῦ Χειστοῦ; οὐκ ἠρώτησα Ματθ. κβ. μβ.
ὑμᾶς ὁν ἀρχῇ. οὐκ ἐμαρτύρησα ὁν ἀρχῇ ὑμᾶς, ὅτι οὐδέπω ἀπόδειξιν ὑμῖν θεότη-
τος πεῖέχον. ὅτε γὰ τοιχεῖα πρώτα ἔδειξαί μου τὴν θεότητα, ὅτε ὁ πατὴρ, ὅτε ἡ πεῖς
30 αὐτὸν ὁμόνοια, ὅτε ἡ ἐμὴ διδασκαλία πρῶτας οὐχ ἐχειεγώγησεν, ὅτε οὐδὲ σκιὰν ἔχετε
αἰτιλογίας, ἵν' νεῶ ὑμῖν δοκεῖ πεῖ τοῦ Χειστοῦ; τίνος ὅστιν υἱός; λέγουσιν οὐχὶ οἱ ἀγω-
μονες καὶ δυάμενοι, τὸν Δαβὶδ, ἐνθύμιοι τὴν θεότητα, καὶ θέλοντες εἰπεῖν ὅτι τοῦ
Θεοῦ ὅστ. Πῶς οὖν αὐτὸς; Πῶς οὖν Δαβὶδ ὁν πνεύματι ἁγίῳ Κυείου με καλῇ, λέγων· Ματθ. κβ. μγ.
Εἶπεν ὁ Κύειος ᾧ Κυείῳ μου, κάθου ὁκ δεξιῶν μου, ἕως αἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπό-
35 διον τῶν ποδῶν σου. Εἰ δὲ πνεῦμα εἶχεν ὁ Δαβὶδ, ἐλύθη ἡ ἁμαρτία· εἰ δὲ ἐλύθη ἡ ἁ-
μαρτία, καὶ τὴν αἴτησιν ἔλαβε. λέγει γὰρ ὁ Δαβίδ· καρδίαν καθαρὰν κτίσον ὁν ἐμοὶ, ὁ
Θεός, καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ὁν τοῖς ἐγκάτοις μου. ὁρᾷς ὅτι πάλιν ὅτι τὸ ἀξίωμα τὸ
ἑαυτοῦ ἐπεμνήλθε; πάλιν πεοφήτης ἐλήλυθε, πάλιν πεῖ Χειστοῦ ζαλέγεται, πάλιν
ἀπέλαβεν ἑαυτὸ τὴν πρόρησίν, καὶ οὐδὲν ἐλυμήνατο αὐτὸν ἡ ἁμαρτία. εἶδες πόση ἡ
40 μετάνοιας ἢ δυνάμεις; τί λέγω; καὶ ζῶν καὶ τελευτῶν ἴσχυσεν. ἦλθόν ποτε βαρβαροι, καὶ
τὴν πόλιν ἐπολιόρκουν· ὁ Ἐζεκίας δίκαιος ὢν παρεκάλει τὸν Θεὸν καὶ ἱκέτευε, λέγων, ἐλέη-
σόν με, Κύειε, καὶ φείσαι τῆς πόλεως ταύτης. ἔρχεται πεῖς αὐτὸν ὁ πεοφήτης Ησαΐ- Ησλ. ιτ.
ας, καὶ λέγει, ἵνα μὴ νομίσῃ ὄχλος, ὅτι ἡ δίκαιος ζωὴ αὐτοῦ ἠκούσθη (καίτοι τελευτήσας

ἰῶ

Ησ. κζ. λα. ἰῶ ὁ Δαβὶδ καὶ ἔχων τεσσαράκοντα ἔτη ἐν Ἑβρὼν ἄδηλον) τί οὖν λέγει; Ὑπερασπιῶ σου καὶ τῆς πόλεως ταύτης διὰ ἐμὲ καὶ Ἀβεσσαλὼμ Δαβὶδ Ⓦ παῖδά μου. ὁ Δαβὶδ ἀπέθανε, καὶ ἡ προφητεία αὐτοῦ ζῇ, καὶ ὁ τελευτήσας τοῦ ζῶντος προείσατο. ὡς δικαίου Ⓒ μὴ τοῦ τελευτῶντος τειχομαχουμένου. ἐπαύσω δὴ καταπαύσω μου τὸν λόγον, ἱκανῶς, ὡς οἶμαι, τοῦ λύσιν ἀποδοῦναι τῶν ζητουμένων, ἐν Χριστῷ τῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλμ. ρη. 1 Ο ΘΕΟΣ ΤΗΝ ΑΙΝΕΣΙΝ ΜΟΥ ΜΗ ΠΑΡΑσιωπήσῃς· ὅτι στόμα ἁμαρτωλοῦ καὶ στόμα δολίου ἐπ' ἐμὲ ἠνοίχθη, καὶ ἐλάλησάν μοι γλώσσῃ.

ΠΟλλῆς ἐστῶσα ζητήσεως ἡμῖν χρεία. Τὰ γὰρ ῥήματα τοῦ ψαλμοῦ προφορᾷ Ⓒ τοῦ χρόνου ἀκροάσιν πολλοὺς τῶν μὴ προσεχόντων θορυβεῖ. καὶ γὰρ ἅπας ὁ ψαλμὸς ἐμπέπλησται, καὶ δοκεῖ τούτων ἅπας διεξοδεύεσθαι ὁ λόγος· καὶ ἐμφαίνει τινὰ θυμὸν ζέοντα καὶ ἀμάχητον τοῦ λέγοντος, * ὃ μάλιστα τοῦ ἀδικουμένου ἰσάμενον, ἀλλὰ καὶ ὅτι παῖδας, καὶ πατέρα, καὶ μητέρα προσάγοντα τοῦ πταίσματος, καὶ οὐδεμιᾶς ἀρκούμενον συμφορᾶς, ἀλλὰ Ⓒ κακὰ ὅτι κακοῖς ζημιάζοντα. ὅσα γὰρ ὅσα κατεύχεται. 5 Κατάσχοιεν ἐπ' αὐτὸν ἁμαρτωλοί, καὶ διάβολος στήτω ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ. Τουτέστιν, ἐκεῖνο κατηγόρους γένοιτο πονηροῖς αἰσθήσεσι καὶ ὀπτασίαις, καὶ μὴ προστήναι αὐτῷ. τοῦτο γὰρ ὅτι, τὸ

6 Ἐν τῷ κρίνεσθαι αὐτὸν ἐξέλθοι κατάδικος.

Καὶ οὐκ ἠρκέσθη ταύτῃ τῇ τιμωρίᾳ, ἀλλὰ μὴ τὸ κατάδικος ταύτης τύχοι τινὰ ἕτερον μετ' ἐκείνου τοῦ ἐκείνου τιμῶν λαβόν, λέγων· 7 Τῶν δὲ ὑπαρχόντων αὐτοῦ * λάβοι ἕτερος. Καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἴσαται, ἀλλὰ καὶ Ⓦ μόνον καταλελειμμένον λιμῷ παραχώρησον, μηδὲ ἐκεῖνο τοῦ Θεοῦ τινος φίλων θεραπείας τυχεῖν ἀξιῶν, καὶ λέγων· καὶ ἡ προσευχὴ αὐτοῦ γενέσθω εἰς ἁμαρτίαν. καὶ μάτοι καὶ θάνατον ἄωρον ἐκτομεῖναι ἀξιοῖ. γυμνήσατωσαν γάρ, φησιν, αἱ ἡμέραι αὐτοῦ ὀλίγαι. καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἴσαται, καὶ τοι τὸ ταῦτα μόνα εἰπεῖν ἤρκει· ὃ δὴ καὶ ὑπεπτήσσον, ὥσθ' σφόδρα ὀξεῖν ἐκκαιομένης ψυχῆς, τὸ μὴ μιᾷ μηδὲ δευτέρᾳ ἐγχεθῆναι τιμωρίᾳ, ἀλλὰ πασῶν ἐπαθλῆσαι αἰτεῖν. Τὰ δὲ ἐπιτιθέμενα ἔτι πολλῷ τούτων χαλεπώτερα. καὶ γὰρ ὀρφανίαν Ⓒ χηρείαν τῶν λειπομένων κατεύχεται. καίτοιγε ταῦτα, ἀπελθόντος, ἐξ ἀνάγκης γενέσθαι συμβαίνει. ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα ἐν τάξει τιθησιν ἀρᾶς, τῷ θυμῷ ζέων. καὶ οὐδὲ μένει τῆς ὀρφανίας ἴσαται, ἀλλὰ καὶ μὴ τοιαύτας συμφορὰς προθεῖναι τῷ ἑτέρῳ τὸ δεινὸν αὔξων, πλημμέλειάς καὶ μετανάστασις ἀξιῶν γενέσθαι τοὺς ἐκείνου.

9 Σκηνοῦντες γὰρ μετανασταίησαν Ⓓ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, φησι, καὶ ἐπαιτησάτωσαν· Τουτέστι, μὴ σταίεν πλανώμενοι, μηδὲ τῆς ἀναγκαίας ἀπορήσαιεν τροφῆς, μηδὲ παύσαιντο τόπον ἐκ τόπου ζητοῦντες ἀμείβοντες, ἐλαυνόμενοι, διωκόμενοι καὶ πᾶσαν τοῦ γῆν, καὶ μηδαμοῦ χώραν τοῦ ξῆναι εὑρίσκοντες. μὴ δὲ τούτων, καὶ πενίαν αὐτοῦ κατεύχεται, καὶ πενίαν ἐκ τῶν Ⓒ ἀφόρητον, ὥστε μηδὲ τῆς παρὰ τῶν συγγενῶν ἐπιτυχεῖν ἐπικουρίας, ἀλλὰ προσιέναι παρὰ ξένων καὶ ἀγνώστων αἰτοῦντας ταύτην. Ⓒ ἄκουε πῶς τοῦτο δηλοῖ παρατίθησι. μὴ γὰρ τὸ εἰπεῖν, μετανασταίησαν Ⓓ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ ἐπαιτησάτωσαν, ἐπάγει· Ἐκβληθήτωσαν ἐκ τῶν οἰκοπέδων αὐτῶν·

10 Ἐξε-

10 Ἐξερθυησάτω δθμειςὴς πθήτα ὅσα ὑπάρχει αὐτῷ, ϗ ἁρπασάτωσαν ἀλ-
λότριοι τοῦ πόνους αὐτοῦ. Τοῦτο ἑτέρας συμφορᾶς εἶδος, τὸ δι' ἁρπαγῆς εἰ)
τὰ αὐτῷ, ϗ δθμειςῶν φέρειν ὀπίσω λαός, ϗ πθητὴ ξένῳ ἐπηρεάζεσθαι. ϗ ὃ δὴ χαλε-
πώτερον, τὸ ὑπὸ τοσούτοις κακοῖς ἔρημον εἶ) τοῦ σατῶ, ϗ τοῦτο κατεύχεται, λέγων·

5 11 Μὴ ὑπάρξάτω αὐτῷ ἀντιλήπτωρ. Τὰ γὰρ κακὰ [ϗ] αὐτὰ καθ' ἑ-
αυτὰ ἀφόρητα· ὅταν δὲ μηδὲ θν τοῦ ἰσάμθνον ἔχῃ, πολλῷ χαλεπώτερα γίνεται.

Μηδὲ γθνήτω οἰκτίρμων τοῖς ὀρφθνοῖς αὐτοῦ. Βαβαί, πόσον ψυμοῦ μέγεθος,
ὅταν μηδὲ τὸ ἀοργθσίαν τῆς ὀρφθνίας ἐλεῆσαι τυγχάνῃ· ὃ μόνον ἐλεεῖ, ἀλλὰ ϗ ἀπωλείᾳ ἐ-
κάτῃ προσκάλληται. 12 Γενηθήτω γὰρ, φησι, τὰ τέκνα αὐτοῦ εἰς ὀξολέ-
10 θρθσιν, ἐν γθνεᾷ μιᾷ ἐξαλειφθείη τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Εἶδες λόγον ψυμοῦ γέμοντα ϗ ὕδατος ἰσάμθνον; ϗ ζῆσαι γὰρ μὴ συμφορᾶς αὐτοῦ
ἔχεται ποικίλης ϗ πθητοδαπῆς, ϗ πθητὸς ἐλευθερίᾳ προδοθῆναι, ϗ ἀνωνύμως ἀπο-
λέσθαι. ϗ ὥσπερ οὐκ ἐρκούσης τῆς συμφορᾶς τῷ παίδων, ἐπάγει πάλιν·

13 Ἀναμνησθείη ἡ ἀνομία τῶν πατέρων αὐτοῦ, ϗ ἡ ἁμαρτία τῆς μητρὸς αὐτοῦ μὴ ἐξ-
15 αλειφθείη. Τοῦτο γὰρ μάλιστα ψυμοῦ, ὃ κατατερματίζειν ἂς εἶπε καθόλου
συμφορᾶς, ϗ ζωοτρόφους τὰ αὐτὰ προστρέφειν. Εἰπὼν γὰρ, ἀναμνησθείη ἡ ἀνομία τῶν
πατέρων αὐτοῦ, ἐπήγαγε ὃ, μὴ ἐξαλειφθείη· κἂν τοῦτο ἀυτό ἐστιν· ἀλλ' ὅμως ὁ ψυμὸς
ϗ ἀμφότερα προσκθάσειν αὐτὸν εἰπεῖν· ὃ δ' βθλεῖ εἰπεῖν, τοῦτο ἔστιν· ἀπόλοιτο
αὐτὸν, σφάξον, ἀνελε. Εἶδες ἀρᾶς πλῆθος· ἀλλ', εἰ βθλει, πάλιν ἀνώθεν αὐτὰ
20 συλλογίσομαι. προπίτοι πονηρᾶς αἰθερίους, φησί, κατηγορηθείη, κατηθείη πρὸ αὐ-
τοῦ, καταδικασθείη, ἀοργθσίαν ἀναλάβοι θάνατον, σκληθείη τῆς ψυχῆς, ϗ μηδεὶς εἰς σκ-
ηνὴν, ἀλλ' εἰς ἑτέρας ζωὰς ταύτην μεταφερομθνην ἴδοι. ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀπόλοιτο, κἀ
τὰ παιδία πενίαν, ὀρφανίαν, βίον προσαγαγοῦσα ὑπομείναιεν, κατασικασθεῖεν, ἐλαθεῖ-
ειν πθήτοθεν, μηδένα σχοῖεν βοηθὸν, σκιπέσιεν τῆς θνοίας τοῦ Θεοῦ, μηδεὶς αὐτοῖς ψυχρὸν
25 λιμνὴν μηδὲ καταφυγὴ, ἐξαλειφθείη ὃ ὄνομα αὐτοῦ ἀπὸ τῆς γῆς, ἀνώνυμος ἀπόλοιτο,
ϗ ὁ πατὴρ ϗ ἡ μήτηρ δίκην ὑόσαγεν ὧν ἥμαρτον," ἐξώλεις ϗ προώλεις ἀπόλοιντο.
ἆρα οὐκ ἐκπλήττει τ' ἀκροατὴν τὰ εἰρημθνα; ἆρα οὐκ ὀπτθμεῖς ἀκοθσαι, ὑὸς οὐκ
ὁ καταδικασθεὶς ὕπως; Εἰ γὰρ αὐθέκτον ἀκθόντες λοιδορθμθνον, οὐ πρεσῶν τὰς
ἐρωτωμθνα φεύσαν, ὑὸς ὁ ζῶπα ἀκθων· πολλῷ μᾶλλον τὸ προφήτου ζῶπα κατα-
30 ρωμθνα ἀκθοντες, ἀνάλγητον μαθεῖν, ϗ μὴ φόβου μαθεῖν ϗ σωφρονισμὸν τῆς ὁσιότητος,
ὑὸς ὁ εἰς ὀργὴν ὕπω χαλεπὴν ἐμπεσών, τίς ὁ λυπήσας τὸ πνθμα τὸ ἅγιον, ὡς ζοσαῦτα
ϗ τηλικαῦτα ἀκθσαι παθὼν εἶδε. σκοπῶ, εἰ δοκεῖ, τ' ψαλμὸν ἀνώθεν εἰπω-
μὴν μὴ πολλῆς τῆς προσοχῆς. ϗ μηδεὶς θορυβείσθω. ϗ γὰρ μὴ ἀκριβείας ἀπάσης ποι-
ήσομαι τὴν ὑπόνοιαν, ὡς ἂν οἷός τε ὦ. Οὐδὲ γὰρ μακρόν ἐστι τὸ ζητούμθνον· ἀλλ' ἓν μό-
35 νὸν προῶτον, ὑνος ἕνεκεν αὐτοῦ ἁμαρτάντος (τοῦτο δὴ τὸ καταδοωμθνον) ④ παῖδες κολά-
ζονται μετ' αὐτοῦ καὶ ἡ γυνὴ ϗ ④ γενεὰ· δεύτερον δ', ὑὸς ὁ καταρώμθνος αὐτοῦ· τρίτον,
πῶς ὁ τῶν ἀποστόλων χορυφαῖος προεὶ τοῦ Ιθδα ψαλμοὶ εἰρῆσθαι" ἔλεγε· μᾶλλον
δ' ὁ ψαλμοὶ ἅπαντα, ἀλλὰ τοῦ ψαλμοῦ τὸ μέρος. Γέγραπται γὰρ, φησιν, ἐν τῇ Πεσξ. α. κ.
βίβλῳ τῶν ψαλμῶν, γθνηθήτω ἡ ἔπαυλις αὐτοῦ ἔρημος, ϗ ἐν τοῖς σκθνώμασιν αὐτοῦ μὴ
40 ἔστω ὁ κατοικῶν. ἀλλὰ πάλιν τοῦτο ἕτερον ἡμῖν ζήτημα προέχει. ὃ γὰρ ἐν τούτῳ γέ-
γραπται τῷ ψαλμῷ ἀμφότερα. διόπερ οὐκ εἶπεν, ἐν ᾧ ὁ τῷ ψαλμῷ, ἀλλ' ἁ-
πλῶς, ἐν τῇ βίβλῳ τῶν ψαλμῶν. ϗ γὰρ τὸ, Γενηθήτω ἡ ἔπαυλις αὐτοῦ ἠρημωμθνη, ἐν ψαλ. ξπ.
ἑτέρῳ ἐστὶ· τὸ δ', Καὶ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λάβοι ἕτερος, ἐν τούτῳ. ἀλλ' ὅμως ὁ Πέτρος ψαλμ. ζ.

ἀμ-

ἀμφότερα ζωπυροῦμεν εἰς μαρτυρίαν μίαν· ὃ καὶ ὁ Παῦλος πανταχοῦ ποιεῖ, ὡς ὅταν
Psal. xc. λέγῃ· Ἥξει σκιὰν ὁ ῥυόμενος, καὶ" ἀποστρέψει ἀσεβείας ἐξ Ιακώβ· ἡ αὕτη αὐξοῖς ἡ χ. ἐπιτ
παρ' ἐμοῦ διαθήκη, ὅταν ἀφέλωμαι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. Τί οὖν δή τις εἴποι τὸ εἰρημένον; πρεσβυτείαν, ἢ ἀρετήν; πρεσβυτείαν δὲ εἶδεν ἀρετῆς. καὶ γὰρ καὶ ἀλλαχοῦ ζητοῦντί τι εὑρήσομεν· ὅπερ καὶ ὁ Ιακώβ" ποιεῖ. ὅθεν γὰρ σὺν ἀκούουσας οὐκ ἐτέρως συμ- 5 χ. ἐπιτ
βαινόντων ὠφελεῖσθαι χρή, πολλαχοῦ τὴν πρεσβυτιῶν τούτῳ σημαίνουσι τῷ ῥήματι, ὥστε καὶ ἡμᾶς εἰδέναι τῆς πρεσβείας τὴν καὶ τιμὴν πολιτείαν αὐξηθῆναι φόβον. Τί γάρ ἐστιν ἴσον εἰπεῖν, ὅτι ὁ δεῖνα τοῦ καὶ τοῦ πείσεται, καὶ σὺ ταύτῃ χολωντος καὶ ὀργιζομένῳ τοῦ αὐτοῦ τούτου πρεσβενεύεσθαι. καὶ ὅτι οὐκ ἁπλῶς ταῦτα ἀποφαίνομαι, ἀπὸ τῶν προφητικῶν ὑμῖν ῥημάτων
Gen. xlix. τοῦτο ποιήσω δῆλον. ὁ γὰρ Ιακώβ, ὅτε ἔμελλε τελευτᾶν, Δεῦτε, φησὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, 10
καὶ ἐρῶ, τί ἀπαντήσεται ὑμῖν ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν. καὶ μέλλων προφητεύειν, οὐκ ἀποιμίων βοήθειαν, ὥσπερ νῦν ἡμῖν ζέων, ἀπὸ ἀρετῆς ἄρχεται τῆς προφητείας οὕτω λέγων· Ρουβὶμ πρωτότοκός μου, σκληρὸς φέρεσθαι, καὶ σκληρὸς ἀνδράσι· ἀζύθεισας ὡς ὕδωρ· μὴ οὐκ ἔσῃ· τοῦ μέλλοντα αὐτὸν ἀπώλειαν σὺν ταύτῃ ἀρετῆς προφητεύων. οὕτω πάλιν, ὅταν ἀγαθὰ λέγῃ, σὺν ταύτῃ βοηθεῖται· δῆλον σοι 15
Κύριος, λέγων, οὐκ ἐκ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οὐκ ἐκ τῆς πιότητος τῆς γῆς· καὶ τοῦτο ἡ προφ
προφητεία. ἀλλ' ὅτι μὴ σὺν ἔστιν ἀνθρωπίνῃ πάθει, δῆλον. Ἐπεὶ γὰρ καὶ ὅτι Χαναὰν ὁ πατὴρ
Gen. ix. αὐτοῦ δοῦλος αὐτοῦ τοῦτο" ποιῇ, λέγων· Ἔσται Χαναὰν παῖς οἰκέτης τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ· ἵνα μά- χ. δικαι
θῃς ὅτι ὁ Θεὸς" προσλαμβανόμενος σοῦ ἀδικουμένης, ἐπεξέρχεται" σοῦ ἀδικούσης. χ. προσ
καὶ ὁ Χριστὸς ἡ τοιαύτην τινὰ λέξεται δόξῃ, προφητείας εἶδεν μᾶλλον ἀνακαλῶν καὶ 20 ρον
Luc. i. 69. Act. 15. 16. θρηνοῦντα μεμουμένος, καὶ λέγων· Οὐαί σοι, Χωραζίν, οὐαί σοι, Βηθσαϊδά. καὶ πάλιν, ὡς ὅταν λέγῃ· Ιερουσαλήμ, Ιερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα προφήτας. πρὸς τίνος οὖν ὁ ψαλμὸς εἴρηται; ἕνεκα πρὸς τοῦ Ιούδα, τοῦ πνεύματος προφητεύοντος δηλαδὴ τοῦ Δαβίδ. ταῦτα λοιπὰ πρὸς ἑτέρων. καὶ γὰρ σοῦ προφητείας ἔστιν ὅτε. καὶ πολλαχοῦ αὐτὸν εὑρήσομεν ὕστε
συγκείμενον," * ταῖς μὲ προοίμια εἰς ἕτερον, ταῖς δὲ λειπόμενα εἰς ἕτερον λεγόμενα. ἵνα 25 * ὃ
δὲ ἑτέρωθεν ἴδῃς τοῦτο αὐτό· ἰωΐκα εἰς τὸν γλῶ τῆς ἐπαγγελίας εἰσῆκται Ιούδαιοι,
Ioel. ii. Deut. xi. 29. xxvii. 12. ἡμερῶν ταῖς δώδεκα φυλαῖς εἰς δώδεκα μέρη, ταῖς μὲ εὐλογεῖν, ταῖς δὲ ἀρᾶσθαι κελεύεται ὑπὸ Θεοῦ ὁ τοῦ Ναυῆ. καὶ ἡ εὐλογία δὲ καὶ ἡ ἀρὰ προφητείας τῶν γλωσσομόνων ἦσαν.
Deut. xxxi. καὶ [γὰρ] ἔλεγεν· Επικατάρατος σὺ ἐν πόλει, ὀπικαπάρατος ἐν ἀγρῷ. καὶ μετὰ ταῦτα ἀρᾶς ζωπυρηθεῖσαι αἱ φυλαὶ μακρὰν λόγων ἀπῆρτισαν. τοῦτο δὲ καὶ ἐν τῷ Ιούδα ὅτιν 30
εἰπεῖν, ὅτι σὺν ταύτῃ ἀρετῆς προφητεία ζωπυρηθεῖσα, πάντα τῷ Ιούδα συμβησόμενα ἀπαγγέλλουσα καὶ προφωνοῦσα, εἶτα δὲ μετ' ὀλίγον ἑτέρων λυσὰ ἀναπτυσσομένων τοῦτο ἐστιν, καὶ ἴσα μὴν κατὰ λυσὸν ἱερωσυνὴν ἐπομνυσάντων· ἵνα μάθωμεν ἡλίκον κακὸν ὅτι τοῖς ἱερεῦσιν ἐπομόσασθαι τοῦ Θεοῦ, καὶ δόλῳ καὶ ἀδικίᾳ κατ' αὐτῶν χρῆσθαι. ταῦτα γὰρ εἰρημένα σοῦδεν ἕτερόν ἐστιν, ἢ διδασκαλία τῶν συμβησομένων τοῖς σοῦ πλησίον ἀδικουσι, τοῖς 35
κατεξανισαμένοις μὴ δόλου καὶ γνώμης διεφθαρμένης τῶν σοῦδεν ἠδικηκότων. Εἰ γὰρ σοῦ παῖδας ἀξιοῖ κολάζεσθαι, μὴ θορυβηθῇς, ἀγαπητέ. παῖδας γὰρ σὺν ταῦτά φησι, σοῦ τῇ πονηρίᾳ τῶν τοιούτων κεχαινωνηκότας. οἶδε γὰρ ἡ γραφὴ παῖδας καλῶν καὶ σοῦ καὶ συγγενεῖαν, καὶ σοῦ πονηρίας τισὶ κεχαινωνηκότας, καὶ μὴ τῇ φύσει παῖδες ὦσιν· ὡς ὅταν λέγῃ·
Ioan. viii. Ὑμεῖς υἱοὶ τοῦ Διαβόλου ἐστέ· καίτοιγε καὶ φύσει οὐκ ἦσαν υἱοὶ τοῦ Διαβόλου οἱ Ιουδαῖοι. 40
πῶς γὰρ, τοῦ σώματος ἡ σαρκὸς πεπεισμένοι; ἀλλὰ τῇ κοινωνίᾳ τῆς πονηρίας τοῦ συγγράμματος ἐπεσπάσαντο. ὅτως αὐτοὺς καὶ τὸν Ἀβεσσαλὼμ σκυβάλλει, λέγων· εἰ τέκνα τοῦ Ἀβεσσα-
Isai. xlii. 8. λὼμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβεσσαλὼμ ἐποιεῖτε. ὅτι γὰρ υἱὸς ὁ κολάζεται διὰ πατέρα, δῆλον πατὴρ

γὰρ ὑμᾶς, πάντα πᾶν δῆλον. ᾗ ἐν ᾧ νόμῳ ταῦτα δείκνυται εἰρημένον, πλεῖον εἰ μὴ κακῶς αὐτὴν ἀναγάγοι· ⸂ τότε γὰρ ὑμᾶς, ἀλλ' ⸂γὰρ τῆς οἰκείας ῥᾳθυμίας, ὥσπερ ὁ Ἡλεί. Εἰ γὰρ δοκεῖ, ⸂ ϖ ψαλμὸν ἄνωθεν ἐπέλθωμεν. ὁ Θεὸς τῷ αἰνεσίν μοι μὴ προσθήσεις παρὰ τὴν ἀξίαν. Ἕτερος γὰρ ἑρμηνευτὴς φησι, Θεέ, ὑμνήσεώς μοι μὴ χωρεύσῃς. Ἄλλος, Μὴ σιγήσῃς, τουτέστι, μὴ παραδράμῃς τῷ ἁμαρτεῖν, ἀλλ' ἐπέξελθε τοῖς γεγυμνασμένοις. Σὺ γὰρ εἶ ἔνδοξος, ᾗ μέγας, ᾗ δυνατὸς ⸂ ποιῶν δικαιοσύνην ⸂ ϖ ὀργήν. ὅτι κόμαι ἁμαρτωλοῦ ⸂ κόμαι δαλιδὰ ἐπ' ἐμὲ ἰωδίζουσιν. ἐλάλησαν κατ' ἐμοῦ γλῶσσαι δολίαι, ⸂ λόγοις μίσους ἐκύκλωσάν με, καὶ ἐπολέμησάν με δωρεάν. ἀντὶ τοῦ ἀγαπᾶν με, ἐνδιέβαλόν με, ἐγὼ δὲ προσηυχόμην. Εἶδες πονηρίαν ἐκτεταμένην· Εἶδες συμφωνίαν ὀπισθόλυκον· Εἶδες μελέτην. καὶ γὰρ ⸂ τοῦτο μάλιστα προξενεῖ ϖ Θεόν, ὅταν τὰ φαῦλα ἀπὸ βουλῆς καὶ σκέψεως, καὶ πολλῆς τῆς γυμνασίας ἐργάζωνται ⓐ μεπόντες. ἕτερον γὰρ ὄντι, συναρπαγέντα καὶ ἀπατηθέντα ἀποσκελισθῆναι ⸂ ἕτερον, ἔργον ποιεῖσθαι τὴν πονηρίαν· καὶ ἕτερον πάλιν (ὅπερ καὶ ἔγκλημα μέγιστον) ὅταν καὶ πονηρεύωνται τοῦ μὴ πονηρεύεσθαι. τῷ γὰρ ἐπαινεῖν, αὐτὴ τοῦ ἀγαπᾶν με, ἐνδιέβαλόν με, οὐδὲν ἕτερον δείκνυσιν, ἢ ὅτι εἰς εὐεργέτην ὢν, ⸂ ἄξιον τοῦ φιλεῖσθαι καὶ χρηστὰ ἀμοιβὰς λαμβάνειν, τὰ ἐναντία ἐπεδείκνυτο. ἐγὼ δὲ προσηυχόμην. Εἶδες φιλοσοφίαν; Εἶδες ὀπτικὴν; εἶδες παράστασιν; Εἶδες ψυχῆς εὐλάβειαν; οὐκ ὠπλιζόμην, οὐδὲ ἀνθοπλιστὴν ἐμηχανώμην, φησὶν, ἀλλ' ὅτι σε κατέφυγον, τὴν σὴν σκέπην συμμαχίαν, τὴν ῥοπὴν, τὸ μέγιστον ὅπλον, τὴν βοήθειαν τὴν ἀχείρωτον. Εἶτα εἰπὼν τὰ κατὰ τὸν Ἰούδαν, πῶς ἑαυτὸν καλέσαι, πῶς ἀπήγξατο, * πῶς εἰς ἕτερον μετῆκεν αὐτοῦ ἡ ἀποστολή· πάλιν ἔρχεται τῆς προτέρας ἀναθέσεως. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο προφητείας εἶδος, μεταξὺ ἀναχώπτειν, καὶ ἰσοειδῆ ἵνα ἐμβάλλειν, καὶ μὴ τὸ αὐτὸν διεξελθεῖν, πάλιν ὅτι τὰ προτερα ἐπηνιέναι. Συνεσκίασται γὰρ ἀγνωμοσύνῃ τῶν Ἰουδαίων ἡ προφητεία. ἀνίπτεται γοῦν ἵνα, ὥσπερ ἔφθην εἰπὼν, ἱερωσύνη ὀπισθολεύσαντα, μὴ τὸν χρόνους τῆς ἐπηρώδου τῆς ἐκ Βαβυλῶνος. καὶ οἱ γε φιλοπονώτεροι ἴσασι τοῦτο, τὴν ἰσοειδῆ ἐπελθόντες. προφητεύει οὖν μεγάλα τοιούτῳ κακά, ἐρημίαν προσαπῶν· καὶ πάντα ἄξιοι προσχώννυσθαι αὐτῷ λιμόν, καὶ μηδεμιᾶς τυχεῖν μακροθυμίας, μηδὲ φιλανθρωπίας, μηδὲ συγγνώμης. Ταῦτα δή, ὥσπερ ἔφθην εἰπὼν, καὶ συνεχῶς λέγων ὁ παύσομαι, δοκεῖ μοὶ εἰ ἀρᾶς, προφητεία δέ ἐστι, δείκνυσα πῶς προξενεῖται ὁ Θεὸς, ὅταν ἱερωσύνη ὀπισθολυθῇται. Εἶτα κατ' εἶδος τὰς συμφορὰς ἐπεξέρχεται, καὶ φησιν·

14 Ἀνθ' ὧν οὐκ ἐμνήσθη ποιῆσαι ἔλεος, 15 Καὶ κατεδίωξεν ἄνθρωπον πένητα, ᾗ πτωχὸν, καὶ κατανενυγμένον τῇ καρδίᾳ τοῦ θανατῶσαι.

Τοῦτο ἑκάστης ὠμότητος, τοῦτο πολλῆς ἀπάνθρωπίας, ὅταν μὴ μόνον τις ὀπισθολυθῇ, ἀλλὰ ᾗ ϖ ἱκανὸν ὀπισκλάσαι προς ἔλεον, ᾗ προς συμπάθειαν ὀπισκάμψαι. ὁ γὰρ τοιοῦτος προς τὴν τοῦ θείων ἀγριότητα ἐξώκειλε, μᾶλλον δὲ ᾗ κείνων χαλεπώτερος γέγονε. τοῖς μὲν γὰρ θηρίοις τῇ φύσιν τὸ θηριώδες ἔστι· ὁ δὲ λόγῳ μιμηθεὶς, τῇ πονηρίᾳ τὴν θυμηδίαν προσέδωκε· καίτοι κἀκεῖνα προς τὸ ὁμόφυλον ᾗ συγγενὲς ἔχει ἵνα φιλίαν ᾗ ἡμερότητα· ἤτοι δὲ οὐδὲ τὸ κοινὸν τῆς φύσεως ᾐδέσθησαν, ἀλλ' οὐ δεῖ ἐλεῆσαι καὶ ἀνέχειν, ᾗ ἀνορθοῦν, τοῦτον ὤφειλον ᾗ ἀνέτρεπον.

16 Καὶ ἠγάπησε κατάραν, ᾗ ἥξει αὐτῷ. ᾗ οὐκ ἠθέλησεν εὐλογίαν, ᾗ μακρυνθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. Ἐπειδὴ * πολλὰς κατεύξατο αὐτοῦ συμφορὰς, δείκνυσι λοιπὸν ὅτι προς αὐτὸν, ἀλλὰ προς ἐκείνου τὴν ἀρχὴν τούτων ἡμυνθῆναι ᾗ τὴν ἀρὰν, ὅτι τῶν ἔργων ἀποχρησαμένου μὲ τὴν τοῦ Θεοῦ ῥοπὴν, ὀπισασασαμένου ᾗ τὴν θεήλατον πλη-

γὴν.

γλώ. 17 Καὶ ἐνεδύσατο καπάσην ὡς ἱμάτιον, καὶ εἰσῆλθεν ὡσεὶ ὕδωρ εἰς τὰ ἔγκατα αὐτοῦ, καὶ ὡσεὶ ἔλαιον ἐν τοῖς ὀστέοις αὐτοῦ.

Ἐνταῦθα καὶ ὁ σφοδρὸν τῆς πληγῆς, καὶ ὁ μόνιμον τῆς ὠμότητος ἐνδείκνυται, δηλῶν ὅτι πᾶσιν αἰθεσποις τὰ κακὰ οἰκοθεν ἐστὶ τῆς οἰκείας γνώμης, οἱ δὲ τῶν ἔργων καὶ τῆς τροφῆς τὰ μὲν ἀγαθὰ ἀμαχρόνται, ταῖς δὲ ὠμότησιν ἑαυτοὺς ἐμβάλλουσι. 5 κἀπω π.

18 Γενηθήτω αὐτῷ ὡς ἱμάτιον ὃ περιβάλλεται, καὶ ὡσεὶ ζώνη διὰ παντὸς περιζώννυται. Τοῦτό φησι, δείκνυσι τὸν ἄφατον τοῦ Θεοῦ ὀργὴν, τὸν μετελθουσομένην τοὺς τοιούτους. ὃ δὲ λέγει, τοῦτο ἔστιν· ὥσπερ αὐχὴν καὶ κακὰ καθέξει, ὡς μηδὲ μεταβολὴν ἕνα σχεῖν. σκληρυνθήσεται γὰρ ἐν αὐχῆσι καὶ μὴ ῥᾳδίως βέβαια. Εἶτα δείκνυσι οὐ πορείαν κολάζει καὶ κακίαν διορθοῦται, καὶ οὐ τὰ κατ' ἐκείνα μόνα, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ὑπὸ- 10 θυμίων τοῖς λεγομένοις ὄντων ἡ τοιαύτη κείσεται ψῆφος, ἐπάγει·

19 Τοῦτο ὃ ἔργον τῶν ἀναβαλλόντων με φησὶ Κύριος·

Τουτέστιν, αὕτη ἡ ὠμότης, αὕτη ἡ δίκη τῶν αἰθίσμάτων μου, τῶν ὀπισθοχωρούντων, τῶν πολεμούντων, καὶ τὰ λαλούντων πονηρὰ κατὰ τῆς ψυχῆς μου. ἄρα καὶ ῥήματων εἰσὶν εὐθυῶν, καὶ οὐθυῶν πικρά). ἀπὸ τίνος οὖν φησὶ περὶ ἐκείνων λέγων, ὅτι τὸν Θεὸν καταφεύγει 15 πάλιν ἀπὸ τῆς εἰς αὐτὸν ἀντιλήψεως. οὐδὲ γὰρ μέρος τῆς ὠμότητος τῶν ὀπισθοχωρούντων ἴσχυσαν, ἀλλὰ δείκνυσι ὅτι καλῶς πάσχοντες καὶ ὠμοὶ ἔχουσιν ὑπὲρ ὧν ἀδικοῦνται, καὶ αὐτοὶ πολλῆς τυγχάνουσι τῆς ἀντιλήψεως, ἐπάγει λέγων·

20 Καὶ σύ, Κύριε, ποίησον μετ' ἐμοῦ ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου.

Ὅρα εὐγνωμοσύνην, ὅρα παπεινοφροσύνην. καίτοιγε ἰσχυρὸν ἔχων εἰς ζωηρείαν ἀφορμὴν, ὃ καλῶς παθεῖν (καὶ γὰρ καὶ τοῦτο πολλαχοῦ τῶν γραφῶν ὄντων ἰδεῖν, ὅτι καλῶς πάσχοντες ἀδίκως ὑπὸ δυσσεβῶν, πλείονα ἔχουσι παῤῥησίαν ἀφορμὴν πρὸς τὸ τυχεῖν τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ ῥοπῆς) ὁ δὲ ἀφεὶς τοῦτο εἰπεῖν, ὅτι τὸν φιλανθρωπίαν μόνον τοῦ Θεοῦ καταφεύγει, καὶ λέγει· ποίησον μετ' ἐμοῦ ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου, μονονοὺχὶ ταῦτα λέγων· οὐκ ὑπὲρ ἄξιός εἰμι, ἀλλὰ διὰ σεαυτὸν, ὅτι φιλανθρωπος εἶ καὶ ἐλεήμων. διὰ καὶ ἐπάγει· Ὅτι χρηστὸν τὸ ἔλεός σου.

Καὶ καλῶς εἶπεν, ἔλεός σου. τὸ γὰρ τῶν ἀνθρώπων, τοιοῦτον πολλαχοῦ. ἔστι γὰρ ὅπου καὶ ὅτι βλάβη τούτῳ κέρδος) καὶ ὅτι διαφθορᾶς· ἀλλ' ὁ Θεὸς, πάντα χρῆται πρὸς τὸ συμφέρον.

21 Ῥῦσαί με ὅτι πτωχὸς καὶ πένης εἰμὶ ἐγὼ, καὶ ἡ καρδία μου τεταράχθη ἐντός μου.

Ὁρᾷς αὐτὸν πάλιν ἀξιοῦντα σωθῆναι, οὐχ ὡς ἄξιον, οὐδὲ ὡς δίκαιον, ἀλλ' ὡς δυναμένης ἁπάντα πάντελῶς, ὡς κατειργασμένον, ὡς μυρία παθόντα κακά. καὶ ἡ καρδία μου τεταράχθη ἐντός μου. τοιαύτη γὰρ τῶν συμφορῶν ἡ δυναμις· οὐ σῶμα λυμαίνεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ψυχὴν θορυβεῖ.

22 Ὡς σκιὰ ἐν τῇ ἐκκλίνῃ αὐτὴν αὐτομηρέθην, ἐξετινάχθην ὥσπερ ἀκρίδες. Τὰ γόνατά μου ἠσθένησαν ἀπὸ νηστείας. Τὸ σφοδρὸν τῆς ὀπισθοχωρήσεως τῶν ἀδικησάντων λέγει, τὸν κακουχούμενον τὸν ἄφατον, καὶ τὸν πρὸς ἑαυτὸν πάλιν ἐλεομένην ἐν τοῖς τοιούτοις ἀσυδίοις. 23 Τὰ γὰρ γόνατά μου, φησιν, ἠσθένησαν ἀπὸ νηστείας, καὶ ἡ σάρξ μου ἠλλοιώθη δι' ἔλαιον. Ὁρᾷς οἷα κατασκευάζει ὅπλα πρὸς τὰς ὀπισθοχωρήσεις, καὶ τὰ πρὸς αὐτὸν κακουχούμενον; 24 Καὶ ἐγὼ ἐγενήθην ὄνειδος αὐτοῖς. εἶδόσαν με, ἐσάλευσαν κεφαλὰς αὐτῶν. Τοιαῦται τῶν πονηρῶν αἱ γνῶμαι. καὶ μόνον οὐκ ἐπιδιδόασιν, ὅταν ἴδωσι καλῶς ὀπισθοχωροῦντα τὸν θαλάσσιον, ἀλλὰ καὶ ὀνειδίζουσι, καὶ κωμῳδοῦσι, καὶ ἐπεμβαίνουσι. Τί οὖν φησί; ὅτι τὸν ἄμαχον συμμαχόμενον, ὅτι τὸν ἀχείρωτον βοηθοῦντα καταφεύγει, λέγων·

25 Βοή-

25 Βοήθησόν μοι Κύριε ὁ Θεός μου, καὶ σῶσόν με κατὰ τὸ ἔλεός σου. 26 Καὶ γνώτωσαν ὅτι ἡ χείρ σου αὕτη, καὶ σὺ Κύριε ἐποίησας αὐτήν. Τί ἐστιν, ἡ χείρ σου αὕτη; ὅτι σὴ ἡ συμμαχία, ὅτι σή, φησιν, ἡ βοήθεια. οὐ γὰρ δὴ σωθῆναι βούλομαι μόνον, ἀλλὰ καὶ σὲ σκεύεσι μαθεῖν· πῶς δὲ τίνος ἐσώθην· ὥστε διπλοῦν μοι γενέσθω τὸ ἔγκαινον, διπλοῦν ϖ στέφανον, ὅπερ τεταμιεύω τῇ δόξαν. 27 Κατεργάσονται αὐτοὶ, καὶ σὺ εὐλογήσεις. ④ ἐπονειδίσθησάν μοι αἰσχυνθήτωσαν, ὁ δὲ δοῦλός σου εὐφρανθήσεται.

Εντεῦθεν φιλοσοφίαν ἵνα παιδεύσῃ ϖ ἀκροατήν. [δείκνυσι γὰρ] ὅτι κἂν μυρίας βάλωσι πρὸς αὐτὸν αἰτίας, εὐλογητὸς τῷ Θεῷ, οὐδὲν ἔσται βλάβος ἀπ' ἐκείνων, ἀλλ' εἰς αὐτὸν περιτραπήσεται καὶ τῆς αἰσχύνης, καὶ τῶν ὀνειδῶν. Ὁ δὲ δοῦλός σου εὐφρανθήσεται ὅτι σοί. Καλῶς εἶπεν, ὅτι σοί· δηλῶν ὅτι ἐκεῖθεν ἡ εὐφροσύνη, ὅθεν ἡ χορηγία τῶν ἀγαθῶν. λοιπὸν οὐδὲν με τῶν μαχητῶν θορυβῆσαι δυνήσεται, τῆς εὐφροσύνης μοι τῆς πρὸς σὲ μηδεμίαν ἀφαιρουμένης. 28 Ἐνδυσάτωσαν ④ ἐντραπήσονται με ἐν ἐρημίᾳ, καὶ περιβαλέσθωσαν ὡς διπλοΐδα αἰσχύνην αὐτῶν. Ὅρα πάλιν ὡς ἀξιοῖ μὴ κολάσει πρὸς δόξαν αὐτὸν μόνον, ἀλλ' αἰσχύνῃ, ἀλλ' ἐν ἐρημίᾳ, ὥστε διδασκαλίαν αὐτοῖς γενέσθαι διορθώσεως, καὶ ἐπανόρθωσιν τῆς ὑπὸ τὸ βέλτιον μεταβολῆς. 29 Ἐξομολογήσομαι τῷ Κυρίῳ σφόδρα ἐν τῷ στόματί μου, καὶ ἐν μέσῳ πολλῶν αἰνέσω αὐτόν.

30 Ὅτι παρέστη ἐκ δεξιῶν πένητος, τοῦ σῶσαι ἐκ τῶν καταδιωκόντων τὴν ψυχὴν μου. Ἀντὶ δὲ τούτων ἀπάντων ἀμοιβὰς ἀπαιτήσει τῷ Θεῷ, τὴν ὑμνολογίαν, τὴν εὐχαριστίαν, ϖ αἴνους, τὸ πᾶσιν ἀπαγγέλλειν αὐτοῦ τὰ κατορθώματα, τὸ ἐν μέσῳ θεάτρῳ κήρυκα γίνεσθαι τῶν αὐτῷ ἐπαρξάντων *. τοῦτο γὰρ θυσία, τοῦτο προσφορά, τοῦτο ἐὰν εὐαρεσίας τοῦ Θεοῦ. Διὰ πάντος ὅτι μνήμης φέρῃ, καὶ ἐγκολάπτειν τῇ διανοίᾳ, καὶ διὰ στόματος ἀνακηρύττῃ, καὶ πολλοὺς ποιεῖν ἀκούσας τῶν εὐεργεσιῶν τῶν αὐτοῦ. οὕτω γὰρ ὅ, τε ἀπολελαυκὼς τῆς εὐεργεσίας, εὐγνωμοσύνης λήψεται ἀμοιβὴν, καὶ πλείονα ὑπιασάσεται παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν ῥοπήν· οἵ τε ἀκούοντες, ἀπὸ τῶν ἑτέρων γινομένων ἀσυνδαγότεροι κατασταθήσονται, καὶ πρὸς ἀρετῆς ζῆλον μείζονα λήψονται τὴν ἑτέρων εὐεργεσίαν ἐπανόρθωσιν.

Ψδμ. ρθ 1 ΕΙΠΕΝ Ο ΚΥΡΙΟΣ ΤΩ ΚΥΡΙΩ ΜΟΥ, ΚΑΘΟΥ ἐκ δεξιῶν μου.

Ἰδιοποιῶμαι, παρακαλῶ, καὶ ζωτείνωμαι ἑαυτοῖς. καὶ γὰρ πρὸς σφόδρα μεγάλων ἡμῖν ὁ ψαλμὸς παρακαλέσεται θεωρημάτων, οὐ πρὸς ἓν εἶδος αἱρέσεως, ἀλλὰ πρὸς ποικίλας καὶ διαφόρους ἐσηκώς. καὶ γὰρ πρὸς Ἰουδαίους, καὶ πρὸς Παῦλον τὸν Σαμοσατέα, καὶ πρὸς τοὺς ἀπὸ Ἀρείου, καὶ πρὸς τοὺς ἀπὸ Μαρκίωνος, καὶ πρὸς τοὺς Μανιχαίους, καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς τὴν αὐτὴν διαπεσοῦσας παραπέπτωκε. ἐπεὶ οὖν πρὸς ἅπαντας ἡ παράταξις, πολλῶν καὶ ἡμῖν ὀφθαλμῶν δεῖ, ὥστε μὴ ἀκριβείας θεωρῆσαι τὰ παράσημα. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἔξωθεν ἀγῶσι κἂν προφθῇ τὰ παρασημάτων ἐν αὐτοῖς, οὐδὲν ἔβλαψε τὸν θεατήν (οὐ γὰρ διδασκαλίας ἕνεκεν, ἀλλὰ τέρψεως ἐκεῖνο τὸ θέαμα ζωείληχεν) ἐνταῦθα δέ, ἐὰν μὴ μετὰ ἀκριβείας εἰδῇς, πόθεν μὲν ἐχθρὸς παρατάττεται, πόθεν δὲ ἡμᾶς αὐτὸν βάλλομεν, οὐ τυχοῦσαν ἐπανορθώσῃ ζημίαν. ἵν' οὖν μὴ τοῦτο πάθῃς, διδάσκω σε μοι τὴν διάνοιαν,

μετέωρον ποίησον τ̃ ἀχθώ. *Ιυδαίοις βάλλομεν ἑαυτούς, *τοὺς ἐκείνους παραπεπόμφαμεν τ̃ προφήτου ἀπὸ τ̃ ῥημ̃ χ λαβόντες σύμμαχον τούτων. ϗ γὰρ λεγόντων ἡμ̃ν ὅτι σαφῶς περὶ τ̃ Χριστοῦ ταῦτα εἴρηται, ταῦτα μὴ δ̀ καταδέχου), ἕτερα δέ τινα πλάττησιν. ὁκοιῶ προσ̃τον αὐτ̃ ⓦ λόγον ἀπελέγξομεν, ϗ τότε τ̃ ἡμετέρων ἀποδείξομεν. ϗ πέως ἐρωτῶμεν νῦν αὐτοῦ, τίς ὁ Κύριος τ̃ δικαίου τούτου; εἶπε γάρ, φησι, ὁ Κύριος τ̃ Κυρίῳ μου. δ̀ γὰρ εἷς προσώπου μέμνηται ἑνὸς ταῦτα, ἀλλ' ἑνὸς πρὸς ἕνα ἕτερον διαλεγομένου. ἵνα οὖν ἐκφύγοι τ̃ λέγοντα φασὶ; ⓦ Θεόν. τὸν γ̀ ἀκούοντα; τ̃ Ἀβραάμ. ἕτεροι γ̀ τ̃ Ζοροβάβελ, ϗ ἄλλοι ἕτεροι, καθάπερ ⓓ μεθύοντες, ϗ μηδὲν σύμφωνον φθεγγόμενοι, μᾶλλον γ̀ καθάπερ ⓓ ἐν σκότῳ βαδίζοντες, ϗ προσκρούοντες ἀλλήλοις. Ἰού οὖν, εἰπέ μοι, Ζοροβάβελ κύριος τ̃ Δαβὶδ; ϗ πῶς αὖ ἔχει λόγον; ὃς ϗ αὐτὸς αὐτὶ μεγάλης ἡμῶν Δαβὶδ κέκληται. ϗ ταῦτόν τι γ̀ ὄντα γ̀ δηλοῖ, ὅτι οὐδὲν περὶ τ̃ Ζοροβάβελ ἐνταῦθα εἴρηται, οὐδὲ περὶ τ̃ Δαβίδ. οὐδεὶς γὰρ αὐτ̃ ἱερωσύνῃ τετίμηται. ἐνταῦθα γ̀, περὶ ἑνὸς εἴρηται ἱερωσύνῃ ἔχοντος ξένην τινὰ ϗ προσήκουσαν. σὺ γὰρ, φησι, ἱερεὺς εἰς ⓦ αἰῶνα κ̃τ̀ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. ἀλλὰ τίνος ὁ παρὼν ἀναπτύξωμεν. ϗ γὰρ ϗ ἕτερά ἐστιν ἃ λέγουσι τούτων ἐναντιώτερα. περὶ τ̃ λαοῦ" λέγουσι ταῦτα εἰρῆσθαι. ἀλλ' ὅτε ἱερεὺς ὁ λαὸς γέγονεν, ὅτε τὰ ἕτερα τὰ εἰρημένα διωκηθείη ποτὲ αὐτῷ ἁρμόσαι. διόπερ ϗ τοῦτο ὡς ἔοικεν προσδραμόντες, ϗ ὅτε καταισχυνῆς δεόμενον εἰς ἀνάγκην, ἕτερον ὅπερ λέγουσιν εἰς μέσον" οἰόσωμεν. Ἰού γὰρ φασιν ἄλλοι πάλιν; ὅτι ὁ παῖς τ̃ Ἀβραὰμ ταῦτα λέγει περὶ τ̃ Κυρίου τ̃ ἑαυτ̃. ϗ Ἰού τοῦτο ἡμῶν αὖ πάλιν" ἐναντίτερον; τί γὰρ ἐνταῦθα βούλεται ὁ παῖς τ̃ Ἀ-
Γεν. ιδ. ιη. βραάμ; πού γ̀ ἱερεὺς ὁ Κύριος αὐτὸς γέγονεν, ὅς γε ϗ αὐτὸς ἱερεῖ ὡς Μελχισεδὲκ ἐκέκλητο, καὶ ταῖς πρ̃ αὐτὸν βουλαῖς ἐζήτει; πῶς γ̀ δ' ἂν ἔχοι λόγον περὶ τ̃ Ἀβραὰμ εἰρῆσθαι ὃ, ἐκ μακρ̃ος προ̃ ἐνοσφόρησε γεγόνασι; πῶς δ' ἂν ἡ ὡς Δαβὶδ, ἢ τ̃ Ζοροβάβελ, ἢ τ̃ λαῷ ταῦτα ἁρμόσειεν; ὑπὲρ γὰρ ἀνθρωπίνην φύσιν ὁ εἰρημένος. ὃ γ̀, καθὸν ἐκ δεξιῶν μου, ποίαν αἰ χρείαν ἐρμηνεύειν, ἐκείνων τ̃ προσώπων ὑπαρχόντων; σοὶ ἐμίλουν. πῶς δ' αἰ ὡς Ἀβραὰμ εἶπε, καθὸν ἐκ δεξιῶν μου, ὅς γε ϗ ὁ παρεσκευασμένος τοῖς ἀγγέλοις, μείζης ἀξίου ἠξίωται ὑμῶν *; ἀλλὰ τίς αὐτ̃ ὁ σοφὸς λόγος; Δεύτ. ε. δ. γ. ϗ πῶς, φησι, Κύριον εἰσάγεις ἕτερον, τ̃ς γραφ̃ς ἁπλ̃ῶς λεγούσης, Κύριος ὁ Θεός σου, Κύριος εἷς ἐστιν, αὐτὸν προσκυνήσεις, ϗ αὐτ̃ μόνῳ λατρεύσεις, ϗ πλὴν αὐτ̃ οὐκ ἔστι Θεός; πρὸς ἵνα οὖν, εἰπέ μοί, ὃ λεγόμενον; μάλιστα μὲν ἐκείνα πρὸς τὴν σὴν ἀγνωμοσύνην εἴρηται, ὦ Ἰουδαῖε. ἁπλ̃ῶς γὰρ τ̃ Ἀβραὰμ οὐδὲν ἐλέχθη τοιοῦτον, οὐδὲ τ̃ Ἰσαὰκ, οὐδὲ ὡς Ἰακὼβ, οὐδὲ τ̃ Μωϋσ̃ῆ, ἀλλά σοι μόνῳ, ὅτε ὡς Αἰγύπτιε Ἐξοδ. λβ. α. ἐξελθὼν ἐμοιχοποίεις; ἵνος ἕνεκεν, εἰπέ μοι; εἰ γ̀ αὐτὸς ἀπορεῖς, πρ̃ ἐμοῦ τὴν αἰτίαν Λευιτ. κα. γ. μάνθανε. ὅτι γὰρ ἐξελθὼν ἐμοιχοποίησας, ϗ ὡς Βεελφεγὼρ ἐτελέσθης, ϗ πρὸς δαίμονα θεῶν οὐ πεπομφότος, τ̃" πρόδηλον ἐκείνῳ πολυθείαν εἰσάγων· ἀναστέλλων σε ὁ νόσημα, πρὸς αὐτοδιασολεῖ τ̃ ὄντων θεῶν, ὃ εἷς ἔστηκεν, ὁ πρὸς ἀθέτησιν μονογλωσσεῖ. ἐπεὶ Γεν. α. κ. ἵνος ἕνεκεν ἐν προοιμίοις εἴρηκ) θέως, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ϗ καθ' ὁμοίωσιν ἡμετέραν; ϗ πάλιν· Δεῦτε, ϗ καταβάντες συγχέωμεν αὐτ̃ν τὰς γλώσσας αὐτ̃ν. ϗ πάλιν Ψαλμ. θ. ὁ Δαβίδ· Διὰ τοῦτο ἐξελεῖται σε ὁ Θεός, ὁ Θεός σου ἕλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου. Εἰ γ̀ ὁ Μωϋσ̃ῆς λέγει· Κύριος ὁ Θεός σου, Κύριος εἷς ἐστιν· ἡ ὑμετέρα ἀθέτησις γέγονεν αἰτία τούτων. ϗ τί θαυμάζεις, εἰ ὅτι τ̃ δόγμ̃ χ τοῦτο γέγονεν, ὅπερ ϗ ὅτι τ̃ παραγμ̃ χ ἀπὸ Δευτ. κδ. α. τ̃ν τελειοτέρων ὅτι ϗ ἐλάττονα ⓦ λόγον ἔσχε ὁ Θεός, τ̃ ἀθετήσει τ̃ ὑμετέρᾳ συγχαταβαίνειν; δι' ϗ γὰρ αἰτίαν τὸν μὴ ἐκβάλλειν, τοῦτον γ̀ εἰσάγειν ἐπέτρεπεν, ἀπ' ἀρ-

χ̃ς

χῆς ἀχ ὕτω νομοθετήσας. ἀ τοῖς βρωμάτων πολλῷ ἐποίησεν τῷ διαφόρῳ, καίτοιγε Γεν.θ.γ.
ὀξ ἀρχῆς τὰ σύμβολα εἰπών· ὅτι Ὡς λάχανα χόρτου δέδωκα ὑμῖν πάντα. Ⓒ τοῖς τόπου
πολλοὺς τέθεικε νόμους, ἀ συγχωρῶν πάντα ποιεῖν τοῖς θύραις ἀπειτελεῖν· καίτοιγε οὐδὲ τοῦτο
ὀξ ἀρχῆς σύνομοθέτησεν· ἀλλὰ ἀ ἐν τῇ Περσῶν γῇ Ⓒ Ἀβραὰμ ὠφθη, ἀ ἐν Παλαιστίνῃ, ἀ
πάντα χοῦ ἀ Ⓒ Μωϋσεῖ ἧ μετὰ ταῦτα ὁπότε τὰ ἐρήμια. Τί οὖν; ἑαυτῇ, φησι, μάχεται ἡ γραφή;
ἄπαγε· ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ τοῦ πρὸς τὸ συμφέρον ἕκαστα οἰκονομεῖ, τὴν ἀθένειαν ἑκάστης ψυχῆς
διορθούμενος. ὅθεν ἧ οὗτος πρὸς σε μὲν εἴρηκε· Κύριος ὁ Θεός σου, Κύριος εἷς ἐστιν. ὅτι ἧ ἡμῶν
ἔχει, τοσαπέλαγος Ⓒ τοσοῦτον ταῖς βίβλοις ἀ οὗτος σαφῶς σφόδρα εἰρήκασιν, ὥστε
μὴ λυμαίνεσθαί σε τῇ ἀθενείᾳ· οὗτος ἀπέκρυψεν, ὡς μετὰ ταῦτά σοι δοῦναι ἀ-
ναπαῆναι, ἀ ἐκ τῶν οἰκείων βίβλων ἀνελέγξασθαι τῆς ἀληθείας τὰ δόγματα. οὗτω μάλιστα ἀ τοῦ τοσοῦτος διωκόμενα δείκνυται τοσοῦτος ὄντας, ὅταν τοὺς Ἕλληνας ἐλέγχωμεν, ἀ ἀξιόπιστον σφόδρα τῷ παλαιᾷ. ἐπεὶ ἐαὶ τοῦτο ἀνέλῃς, πῶς ἀπορράψῃς τὸ Ἕλληνος τὸ σόμα; τί γὰρ ἐρεῖς; τῷ ἔξοδον τῷ ὄξ Αἰγύπτου, ἀ τὰ εἰς σὲ
τοσοῦτον πιστευθέντα; ἀλλ' ἀ σφόδρα καταδέξεται. αἱ ἧ τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ εἰρημένα ἐν
τῇ παλαιᾷ διηγήσῃ, ἀ δείξεις τῶν τοσούτων τῷ ἀληθείαν μαρτυρουμένην τῇ τῆς
τοσοῦτος ἐκβάσει, οὐδὲ ἀντιξηναι δυνήσεται. Εἰ ἧ "ὁπλισμένος τῶν ἡμετέρων, ὦ Ἰουδαῖε, πῶς ἐσῃ τῆς παλαιᾶς ἀπολογήσῃ; ἀῦ τις γὰρ εἴπῃ σοι· πόθεν ἀληθῆ τὰ Μωϋσέως; τί ἐρεῖς; ὅτι βαπτισθέντα μου αὐτοῖς. ἐκεῖνο πολλῷ μᾶλλον Ⓒ τὰ ἡμέτερα. ἀ γὰρ ἀ ἡμεῖς ἐβαπτίσαμθα. ἀ ὑμεῖς μὲν ἓν ἔθνος ἐστέ, ἡμεῖς ἧ πᾶσα ἡ οἰκου-
μένη· Ⓒ ὑμᾶς ἀχ ὕτως ἔπεισε Μωϋσῆς, ὡς ἡμᾶς ὁ Χριστός. ἀ τὰ μὲν ὑμέτερα πέπαυται, τὰ ἧ ἡμέτερα ἔσηκεν. ἀλλ' ἀπὸ τῶν προφήτων; ἀλλὰ πλείω τὰ περὶ ἡμῶν· ἐκεῖνο οὖν τὰ ἡμέτερα ἐάν ἀνέλῃς, ἀ τὰ συσκιάζεις. ἀλλ' ἀπὸ τῶν σημείων; ἀλλ' ὑμεῖς οὐδὲν ἔχετε Μωϋσέως δείξαι σημεῖον. γέγονε γὰρ, ἀ πεπλήρωται· ἡμεῖς ἧ τοῦ Χριστοῦ πολλὰ
ἀ διαφόρως ἔτι ἀ νῦν γινόμενα, ἀ ταῖς προφητείαις ἐοικότα Ⓜ πλείω λαμπούσας. ἀλλ'
ἀπὸ τῶν νόμων; ἀλλὰ ταῦτα φιλοσοφώτερα. ἀλλὰ τί; τῶν Αἰγυπτίων κωλυόντων
ὤφθητε; ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἴσως τῆς οἰκουμένης πολεμοῦσης ἀπηλλάχθαι, ἀ Αἰγυπτίων
μόνον κρατῆσαι. ἀ ταῦτα λέγω, ἀ μάχλων εἰσάγων τῇ παλαιᾷ τοῖς τοῦ κρηνίου (ἄπαγε) ἀλλὰ τοῦ Ἰουδαίων ἀγνωμοσυνῶν ὁπλισμένην βάλλομαι. ἀ γὰρ ἀ σκῆνα
ἀ ταῦτα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τοῦ αὐτοῦ δέδοται, ἀ γεγλύπται. ἀλλ' σκῆνος καταισχυνάσαι δύ-
νανται, ὅτι ὁ Ἰουδαῖος ἀπελῶν τὰς προφητείας τὰς περὶ Χριστοῦ, ὃ πλέον τῶν προφητειῶν λυμαίνεται μέρος· ἀ οὐκ ἂν ἔχοι δεῖξαι σαφῶς τοῦ ἀληθοῦς τῆς παλαιᾶς, εἰ μὴ τοῦ κρηνίου ἀπολαβέσθαι. ὅθεν ἧ ὁ περὶ ἀνθρώπου τὰ ἐρημένα, ἀ οὐκ τοῦ λέγεσθαι, κἂν δυνηθῇ οὐκ δόξαν μου, Ⓒ οὐκ τοῦ Κύριον ὀνομάζεσθαι ὁμοίως τῷ λέγοντι Κύριε, ἀ οὐκ ἂν οὐκ μαστὸς τοσοῦτος ἐώσφορον γεγλυφθαι αὐτόν, καὶ οὐκ τοῦ ἱερέα αὐτὸν εἶναι τοῦ τάξιν Μελχισεδέκ, ἀ οὐκ τοῦ λέγεσθαι, μᾶλλον σοῦ ἡ ἀρχὴ σου, τοῖς νῦν ἔχουσι καταδηλόν ἐστιν.
Εἰ ἧ ἕτερος ἡμῶν Ἰουδαῖος "ἀνακύψει πάλιν τοσοῦτον χριστιανοῦ τοσοῦτος (Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς, λέγω) δυναζὸν μὲν καὶ τοσοῦτον καὶ ἀπὸ τῆς καρπῆς λέγειν. πλείω ἀλλ' ἵνα μὴ δόξωμεν τὰ προκόπτα ἀφέντες ἐφ' ἕτερον μέρος τοῦ παίζειν ἰέναι, καὶ τοῦτον ἐντεῦθεν βάλωμεν. Τί οὖν καὶ οὗτος λέγει; ἀδελφὸς ἰῶ, φησι, φιλός· καὶ ὄξ ὃ γέγονεν οὐκ Μαρίας, ὄξ ἐκείνῳ τῷ ὑπάρξαι μόνον ἔχει. τί οὖν, εἰπέ μοι, τοσοῦτος ἐκείνου τὸ ῥῆσιν ἐρεῖς τῷ λέγουσαν· οὐκ μαστὸς τοσοῦτος ἐώσφορεν ἐγλύψατό σε; δεῖ ἧ καὶ ἄλλα, ἅπερ τοσοῦτος Ἰουδαίοις εἴρηται, ἀ τοσοῦτος σοῦ ἀπὸ τούτου εἰπεῖν. Ⓒ τούτου ἀχ ἡμεῖς αἴτιοι, ἀλλ' αὐτοί ἐστι Ⓜ πολλῷ τῷ συγχύσαι τῶν δογμάτων τοσοῦτος αὐτοὺς ἔχοντες. ὅθεν

ϗ τοῖς αὐλοῖς ὅπλοις χ̄ῡ τύπων χρησόμθα. σὺ γὰρ ὁμοίως πολεμοῦσας τοῖς αὐλοῖς βέλεσι βάλλειν δεῖ. ἵν' δὲ βάλῃτε ἡ χαυνωνία ὑ θεοῦ; σὺ σῳζῶθα γὰρ ὃ" ὁμοιότιμον δείκνυται, ὃ δὲ τοὺς τὰ Ἀρείου φρονοῦντας ἴσχυον ὑπισχνίσατο. διὰ τοῦτο ϗ ὁ Χριστὸς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους λέγοντας, ὅτι υἱός τοῦ Δαυίδ ἐστιν, ἐπήγαγε λέγων· Πῶς οὖν Δαυὶδ ἐν πνεύματι Κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων, Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου; Παῦλος ϗ μιμεῖται τοῦτο ⓦ πρὸς τῆς οἰκονομίας χάριν λέγων, ϗ σαφέστερον ἑρμηνεύων, ϗ Μαρκίωνι, ϗ Μανιχαίῳ, δ πᾶσι τοῖς τὰ τοιαῦτα νοσοῦσι χαρείσθαι δίδωσι τὴν πλημμέλειαν. ἑρμηνεύει γὰρ μιμούμενος τῆς αὐτοῦ προσηγορίας (Σωσθένους, πῶς λέγωνει ἱερεὺς ϗ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. ἡμεῖς ϗ πάλιν ὅτι ὃ προσκείμενον ἐπονείδιστον. Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου. Εἶδες ὃ ὁμότιμον. ὅπου γὰρ θεότης, βασιλείας σύμβολον· ὅπου θεότης ἐστίν, τῆς αὐτῆς βασιλείας ἰσοτιμία. διὸ ϗ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, δ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα. πρὸς δὲ ⓦ υἱὸν· Ὁ θρόνος σου, ὁ Θεός, εἰς ⓦ αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. ὅτω δὴ ϗ ὁ Δαυὶδ ὁρᾷ τὴν μὲν κτίσιν ἅπασαν παρεστῶσαν, ἀγγέλους τε ϗ ἀρχαγγέλους, ⓦ δὲ υἱὸν τοῦ δεσπότου ἐρχόμενον ὀπτὴν τῶν νεφελῶν, ϗ φθάνοντα ἕως τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν. Εἰ δὲ ὃ ὅτως εἰπεῖν σκανδαλίζει ἴσως, ἀκουέτωσαν ὅλη ἐκ δεξιῶν κάθη), δ ἀπαλλαττέσθωσαν τοῦ σκανδάλου. ὥσπερ γὰρ ἡμεῖς μείζονα αὐτὸν τοῦ παθεῖν ϗ λέγομεν, ὅτῳ τὴν ἐκ δεξιῶν ἔχει καθέδραν τὴν ἐπιμοιρίτιν· ὅτω μηδὲ σὺ ἐλάττω λέγε ϗ καταδέχεσθαι, ἀλλ' ἰσότιμον ϗ ἴσον. τοῦτο γὰρ ἡ χαυνωνία τῆς καθέδρας δηλοῖ.

2 Ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.

Καὶ τίνες ⓓ ἐχθροί; ἀκουσον Παύλου λέγοντος· Ἀπ' ἀρχῆς Χριστός, ἔπειτα ⓓ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ· εἶτα τὸ τέλος. δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν ἄχρις ἂν θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ ὑποκάτω τοὺς πόδας αὐτοῦ. εἶδες προφητικὴν ϗ ἀποστολικὴν ῥημάτων συμφωνίαν. δ γὰρ σκῆ μὴν φησιν, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθροὺς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου· σῳζῶθα ϳ, ἄχρις ἂν θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ. ἀλλ' ὅτε σκῆ, τὸ ἕως, ὅτε σῳζῶθα, τὸ μέχρις, χρόνων εἰσὶν ὅροι. ἐπεὶ πῶς ἔσχε τὸ προφητικὸν σκῆμα τὸ λέγον· Ἡ ἐξουσία αὐτοῦ ἐξουσία αἰώνιος, ϗ ἡ βασιλεία αὐτοῦ βασιλεία, ἥτις οὐ διαφθαρήσεται, δ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος, εἴτε μέχρι τούτων μέλλει βασιλεύειν; ὁρᾷς ὅλη ὅτι ταῖς λέξεσι δεῖ προσέχειν ἁπλῶς, ἀλλὰ προσ(αἰνίγματα ἀνίεναι. σὺ δὲ ἀκούων τοῦ προφήτου λέγοντος, ὅλη ὁ πατὴρ ὑποτάσσει ὑπὸ τοὺς πόδας, μηδὲ σῳζῶθα θορυβηθῇς." οὐ γὰρ ὡς ἀπονοουμένου τοῦ παιδὸς σῳζῶται εἴρηται. ὁ γοῦν Παῦλος αὐτὸν λέγει ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν, ἄχρις ἂν θῇ τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ϗ τὸ πῶς αὐτῷ δυαλύσει λέγων· Ὅτῳ προσδώσῃ τὴν βασιλείαν τῷ Θεῷ δ πατρί, ὅτῳ καταργήσῃ πᾶσαν ἐξουσίαν δ δυνάμιν, τουτέστιν, ὅτῳ καταργήσῃ τὴν βασιλείαν, παύσει πᾶσαν ἐξουσίαν. τοῦτο γὰρ ὅστι τὸ, καταργήσει. τὸ πῶς ϳ αὐτοῦ λέγων εἰ), οὐκ ἀποχωρίζει αὐτοῦ τὸν πατέρα, ὥσπερ σοῦδε τοῦ παιδὸς ἄμοιρος τὸν υἱόν. ϗ γὰρ τὰ ἐκείνου, τοῦτο· ϗ τὰ τοῦτο, ἐκείνου. διὸ ϗ φησι Πάντα τὰ ἐμὰ σά ἐστι, ϗ τὰ σὰ ἐμά. ὅτῳ τοίνυν ἀκούσῃς, ὅλη ὁ πατὴρ ὑποτέταξε, μὴ ἐξωθεῖ εἰ) νόμιζε τὸν υἱὸν τοῦ καταρθώματος· ἀλλ' τε μαθήσῃς ὅλη ὁ υἱὸς ὑπέταξε, μὴ ἀλλότριον εἰ) λέγε τὸν πατέρα" τοῦτο. χαυνά γὰρ τὰ καταρθώματα, ὥσπερ ϗ πῶτα τὰ ἔργα χαυνά.

3 Ῥάβδον δυνάμεως ἐξαποστελεῖ σοι Κύριος ἐκ Σιών.

Ῥάβδον δυνάμεως, τὴν δυνάμιν αὐτοῦ φησι. τῆς ϳ Σιὼν μέμνηται, ὅτῳ σκῆν ἐκεῖθεν ἐξεχύθη ἔλαβε τὰ καταρθώματα. σκῆ γὰρ ⓒ ⓦ νόμον ἔδωκεν, σκῆ τὰ θαύματα εἰργάσατο,

σατο, ἐκεῖθεν ἐξαίρμθον τὸ κήρυγμα πάντα χοῦ τ οἰκουμθης ἐξεπέθη. αἱ γ βάλη κ τ̀ ἀναγωγὴν τὸ εἰρημθον ἐκλεξθε, ἄκουσον Παύλου λέγοντος· Ἀλλὰ προσεληλύθατε Σιὼν ὄρει, κ πόλει Θεοῦ ζῶντος, Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ, κ μυριάσι ἀγγέλων πανηγύρει. ῥάβδον δυνάμεως ἐξαποστελεῖ σοι Κύριος ἐκ Σιών. ἡ ῥάβδος ποτὲ μὲν κολαστικὴ ἐστι κ Ἑβρ. ιβ. κβ.
δυναμένη, ποτὲ δ' ὡς ἁγκυλητικὴ κ βασιλείας σύμβολον. κ ὅλη ἑκατέρα ἐστὶν, ἄκουσον τοῦ προφήτου λέγοντος· Ἡ ῥάβδος σου κ ἡ βακτηρία σου αὐταί με παρεκάλεσαν. Ψαλμ. κβ. α.
Ποιμαίνεις αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ, ὡς σκεύη κεραμέως συντρίψεις αὐτούς. Ψαλμ. β. θ.
Παῦλος, Τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ πνεύματί τε πραότητος; εἶδες πῶς ἐστι παιδεύσεως· βλέπεται πῶς κ βασιλείας. λέγει γὰρ Ἡσαΐας· α. Κορ. δ. κα.
Ἐξελεύσεται ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί, κ ἄνθος ἐκ τῆς ῥίζης αὐτοῦ ἀναβήσεται. κ Ἡσ. ια. α.
ὁ Δαβίδ, Ὁ θρόνος σου, ὁ Θεὸς, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος Ψαλμ. μ. α.
τῆς βασιλείας σου. τὴν γὰρ δύναμιν ἐνταῦθα ῥάβδον ἐκάλεσε, μεθ' ἧς Ⓜ μαθηταὶ τὴν οἰκουμένην περιέπτηχον ἤδη διῳρθωμένων, κ ἐξ ἀλόγου νοὸς κακίας, ὅτι λογικὴν ἄγοντες τὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν. Πορευθέντες, φησὶ, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη. Εἶχε Ματθ. κη. ιθ.
μὲν Μωϋσῆς ῥάβδον, ἀλλ' ἐπέρτιμον Θεοῦ δεξαμένους, δι' ἧς ἐπῆγε τὰ ἄπαντα. καὶ εἶπεν μὲν Εξοδ. ζ. β.
ποταμοὺς διῖλεν, αὕτη δὲ τῆς οἰκουμένης τὴν ἀσέβειαν ἔρρηξεν. οὐκ ἀνθρώπου δὲ ἀμῴρτοι κ Ⓜ φανεῖσα ῥάβδον δυνάμεως εἶπον. αὕτη γὰρ ἡ ῥάβδος γλῶσσαν καὶ θαλάττην ἐπέστρεψε, κ δυνάμεως μεγάλης ἐπέπλησε. μετὰ ταύτης ἐξῆλθον τῆς ῥάβδου πάντα χοῦ τῆς οἰκουμένης Ⓜ ἀπόστολοι, κ πάντα ἐκένωσαν ἐθνικὰ· ταύτην ὑπεφερόμενοι πάντα πάντων, λαβόντες τὴν ἐξουσίαν ἀπὸ Ἱερουσαλήμ.

Καὶ καταχυείσης ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν σου. Ὅσα προφητείαν ὑπὲρ τοῦ ἥλιου ἐλαλήμπουσαν. Ἵνα δὲ ᾖ, καταχυείσης ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν σου; ἀντὶ τοῦ, ἐν μέσοις Ἕλλησιν, ἐν μέσοις Ἰουδαίοις. ὅτε γὰρ αἱ ἐκκλησίαι κατεφυτεύθησαν ἐν μέσαις ταῖς πόλεσιν, ὅτε ἐκράτησαν κ προῆλθον. τοῦτο τεκμήριον τῆς λαμπρᾶς νίκης, ὃ ἐν μέσοις τοῖς πολεμίοις ἀναζῆσαι τὰ θυσιαστήρια, ὃ καθάπερ προβατα ἐν μέσῳ θηρίων, ἢ ἄρνας μεταξὺ λύκων εἶ). τοῦτο γὰρ κ πέμπων αὐτοὺς ἔλεγε· Ἰδοὺ, ἀποστέλλω ὑμᾶς, ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· ὅπερ οὐκ ἔλαττον τοῦ περιπέτευ θαύματος. τὸ γὰρ ἐν μέσοις τῶν ἀπειλημμένους κρατῆσαι, οὐκ ἔλαττον ἦν τοῦ πρόβατον ὄντας λύκων περιγενέσθαι, ἀλλὰ κ πολλῷ μεῖζον, κ δώδεκα τὸν ἀριθμὸν ὄντας, τὴν οἰκουμένην ὑπαντήσασθαι. κ καταχυείσης ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν σου. οὐκ εἶπε, νίκα ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν σου, ἀλλὰ χυείσης, ἵνα δείξῃ οὐκ ἐκ προθέσεως τὸ ἔργον γινόμθον, ἀλλ' ἐξ ὑπεναντίας τὴν διαστάσεως. ὅτε γὰρ ἐκέλευσεν Ⓜ ἀποστόλοις τὸν Χριστὸν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς, ὥσπερ ἐξ ὑπεναγμάτος πάντα ποιοῦντες. ὅθεν κ πᾶσα αὐτοῖς οἰκία ἀνέῳκτο, κ δούλου πάντος ἀπειθήσαντος Ⓜ πιστεύοντες ἐκηρύχθησαν, τά τε ὄντα ἀποδιδόμενοι, Πραξ. β. μα. κ δ. λδ. κ ο. ιγ.
κ τοὺς ὑμᾶς προδόντας τοὺς πόδας νίπτοντες αὐτῶν, οὐδὲ εἰς τὴν χρείαν αὐτῶν τολμῶντες λαβεῖν· ὅτε τε αὐτοῖς ἐμεγαλύνοντο, ὅτι οὐδὲ ἐτόλμων κολάζεσθαι αὐτοῖς. ὅ μόνον ἦν ὑπὲρ τῶν πιστῶν τοσαύτην εἶχον ἰσχύν, ἀλλὰ κ ὑπὲρ τῶν ἀπίστων. τί γὰρ, εἰπέ μοι, δοῦλον τεκμήριον; ἆρ' ὃ τὸ ποιῆν ὅπερ αὐτὸ ὁ δεσπότης ὑπιπτεῖ; ἢ ὃ δεσπότου σημεῖον; ἆρ' ὃ τὰ τοῦτα αὐτὸν ἐν τοῖς δούλοις, ἅπερ αὐτὸς βούλεται; τίνες οὖν Ⓜ ἀνύσαντες, ἅπερ ἤθελον, ὅτι τῶν τότε βασιλέων κ ἄρχοντες; ἆρ' οὐχ Ⓜ ἀπόστολοι; δῆλον ὅτι. Ⓜ μὲν γὰρ βασιλῆς κ Ⓜ ἄρχοντες ἐβούλοντο κατέχειν τὴν ἀσέβειαν τὴν οἰκουμένην (κ γὰρ δαίμοσι λατρεύειν ἐπέτατον) Ⓜ δὲ ἀπόστολοι τοὐναντίον· κ τὸ θέλημα τούτων ἐγένετο. Εἰ δὲ λέγεις μοι τὸ δεσμωτήριον, κ τὰς μάστιγας, κ τὰς βασάνους, μείζονάς μοι λέγεις τὰς

δεσποτείας. πῶς, ϗ σὺ φίλε ἔφησ; ὅτι ϗ τούτων γενομένων, ὃ θέλημα ὃ τοῦτων ἐγένετο. οὐ γὰρ νόμῳ ᾧ τῇ πολλῶν δεσποτῇ, ἀλλ' ἀρετῇ ταύτῃ συνεδήσαντο τῷ δεσποτείῳ τὴν οὐδενὸς τῶν ἔξωθεν δεομένην, ἀλλ' οὐ ᾧ" πολλοὶ πρότερον ὑπεδυνάσθησαν λαμπρύναν. ἐκείνους μὲν γὰρ σὺν δεινότητι ὑπεδυνάσθησαν οὐδὲν πολλάκις ἠφάνισε, ὅθεν ἀτυχὴς ἦν τις ϗ ἀάθενεστάτη· ταύτην δὲ σβέσαι οὐκ ἴσχυσε, διὰ ὑπεδυνάσθη μειζόνως ἐδείξατο λαμπρύνασα. Τίς οὖν λαμπροτέρος οὗτος εἶη δεσπότης; ὁ μυρίων δούλων βοηθήσας ἵνα κρατῇ τῶν οἰκετῶν, ἢ ὁ πάντων ἀπηλλαγμένος ἐκείνων, ϗ μετ' ἀξιώσεως ἄγων ϗ φέρων σὺν ἐπιεικείᾳ; δῆλον ὅτι σοῦ. ⓐ μὲν γὰρ δεσπότῃ τινὶ δεσποτείᾳ ταύτῃ τινὶ τῶν πολλῶν, οὗ μὴ σὺν νόμοις ἔχοι βοηθοῦντας, ϗ ὃ ὃν πόλεσιν οἰκεῖν, πολλάκις μὴ τῆς δεσποτείας ϗ τινὶ ζωῇ ἀπώλεσαν. Παῦλος ᾗ ϗ ἐρημίαις, ϗ πρυτάνεσι τινὶ κυλιόμενος ἐδείκνυτο. βούλει ἐκ βασιλέων" αὐτῷ ἰδεῖν λαμπροτέρων; εἰσήγαγε νόμους πρυτάνεσι τῆς οἰκουμένης, ϗ σὺν τῶν βασιλέων ἀφέντες νόμους ⓐ οὐθενὶ τοῖς ἐκείνου γράμμασιν ἐπείθοντο· ἄλλως ᾗ, ἐκ ⓐ μὲν σωμάτων, ⓐ ᾗ ψυχῶν ἐκράτουν. Τίς οὖν ὕπου δοῦλος δεσπότῃ, ἢ ἀγόμενος βασιλεῖ μετ' εὐνοίας οὕτω ἤκουσεν, ὡς ⓐ πιστοὶ τῷ Παύλῳ ὑπῆλλοντο μόνον; Τί δ' ἄν τις εἴποι ⓦ πόδον, ἢ ζῆλον ἢ ὑπὲρ αὐτοῦ, ὅπου γε ϗ σὺν ὀφθαλμοὺς ὀρύξαι ἕτοιμοι ἦσαν; τίς τοιούτους ἐκτήσατο δούλους ποτέ; ταῦτα πάντα ἐνόησεν ὁ τοσοῦτος, πῶς μὲν σὺν πίστει ὑπὲρ ἔσωσεν, πῶς δ' ἄπιστοι ἦσαν φοβεροὶ, ϗ κρείττους αὐσθῆναι ἐλαύνοντες, ἐκ πῶς δὲ αὐτῷ ὁ Χριστὸς ἐκράτει· οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, κυρίευε σὺ μέσῳ τῶν ἐχθρῶν σου, ἀλλὰ καπακυρίευε, τῷ ὑπεταμένῳ δεσποτείᾳ δηλονότι. καὶ ταῦτα ὁρῶντες ⓐ πολέμιοι, οὐδὲν ἴσχυον ποιεῖν, καίτοι σὺν νόμους μεθ' ἑαυτῶν ἔχοντες, ϗ δημίους ϗ ὀξυσίᾳ ἅπασαν, ἀλλ' ἧς ὅτι δυνατώτεροι ἦσαν τῶν ἐνοικούντων σὺν αὐλαῖς. ὕπου κατεκυρίευσε δὲ αὐτῶν· οὐχ ἁπλῶς ἐκυρίευσεν, ἀλλὰ κατεκυρίευσε. ϗ γὰρ σφόδρα ἐκράτει. Ἀφῄρηται τὸν αὐλαῖς, ϗ πυρὸς κατεπόλμων, ϗ σιδήρου, ϗ θηρίων, ϗ τῶν ἄλλων ἁπάντων (" ϗ γὰρ ἐν πάντα ἰῶ μετ' αὐτῶν ὁ Χριστὸς) οἱ ἐκ καθάπερ ἐν ἀλλοτρίοις ἀγωνιζόμενοι σώμασι, ϗ πάντων ἀπαλλαγέντες τῶν ἐν ᾧ βίῳ λυπηρῶν, ὅσους ἔχαιρεν, ἐκ ὅσους ἐσκίρτων ἐπὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ δεσποτείας κατεχόμενοι, μὴ χρημάτων φειδόμενοι, μὴ σωμάτων, μὴ τῆς παρούσης ζωῆς. ἐκ ταῦτα μὲν ἐποίουν οἱ ποτὲ ἐχθροὶ ϗ πολέμιοι. ἀλλ' ἡ ἀμαχος τοῦ Χριστοῦ δύναμις ὑ μόνον τῆς ἐχθρας αὐσθῆναι ἀπηλλαξεν, ἀλλὰ ϗ εἰς δουλείαν ϗ εἰς τοσαύτην οἰκείωσιν ἤγαγεν. ὥστε καὶ λέγηται ὁ πατὴρ τοὺς ἐχθροὺς ὑπηνέμια ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ, οὐχ ὅτι λέγεται, καθάπερ εἶπον, ὡς μηδὲν ἐνεργοῦντος τοῦ παιδὸς (τοῦ γὰρ μονογενοῦς ὃ κατόρθωμα γένοιτο ἄπαν) ἀλλ' ἵνα, ὅπερ ἔφθην εἰπών, τὸν πατέρα ἐκ τὸν υἱὸν Θεὸν ἕνα νοῇς, φυλάττουσαν ἑκάτερον τῆς ἰδιότητος, ϗ ἵνα μὴ δύο νοήσῃς ἀγωνίστας. ὅτι γὰρ αὐτοῦ πολὺ δεῖ ὃ κατόρθωμα, ἀπὸ τῶν ἤδη κατορθωμάτων σκόπει, ϗ μὴ ἁπλῶς δὲ ἀθρόως ἐκλάμβανε ἐκ εἰρημένα· πολὺ γὰρ ὃ ἄτοπον ἔνεστιν. ἵνα ᾗ ϗ σὺ μάθῃς, ἄκουε ὃ μέλλω λέγειν. τῶν δὲ θεάτρων ⓐ μὲν ἐνύμφευτο φίλοι, ἐχθροὶ πρότερον ὄντες· ⓐ ᾗ μίσους ἔπι ἐχθροί. ἀλλ' ὅτι μὲν τοὺς ἐχθροὺς φίλους αὐτὸς ἐποίησε, ἐκ Παῦλος δηλοῖ πᾶν εἰπὼν· Ὅτι θεὸς ἦν ἐν Χριστῷ κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ ϗ πατρί. δηλοῖ ᾗ ἐκ ὁ σωτὴρ ποιῶν αὐτὸν τὸν πατέρα λέγων· Ἐγώ σε ἐδόξασα σὺν ᾧ κόσμῳ, ὃ ἔργον ἐτελείωσα ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω. ὃ ᾗ τοὺς ἐχθροὺς ἐποίησαν, τὸ παῖδός γέγονε. καίτοιγε τοῦτο ἐκεῖνο μεῖζον. ϗ γὰρ ἴσον κολάσαι ἐχθροὺς μόνους, ἐκ ποιῆσαι φίλους ἐχθροὺς ὄντας. ἀλλ' ὅτι ὁ υἱὸς ἀπὸ τοῦτο ἐλάμπρυνε τὸν πατέρα, ὅτε ὁ πατὴρ ἐλάμπρυνε ἀπὸ τοῦτο τὸν υἱόν, ἵνα ᾗ μάθῃς ὅτι ϗ ἐκεῖνα τοῦ υἱοῦ, ὥσπερ ϗ ταῦτα τοῦ πατρός, ἄκουσον. Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ ⓐ κατηραμένοι

χ. δ

χ. αὐτ

καὶ πάν αὐτὸ ὑμ.

Γαλ. δ. ιη.

Ιωαν. ιζ.

Δεύτ. κη. κδ.

Ματθ. κε. μα.

ἐκμιᾶσαι εἰς ὃ πῦρ ὃ ἡτοιμασμένον τῷ Διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. καὶ ὁ ζυγὸς ἀγ- Ματθ. γλύμμα.
γέλους πέμπων, ὥστε συλλέξαι τὰ ζιζάνια, ὁ μονογενὴς ὅτι. καὶ πάντα ποιεῖ ὁραθῆναι αὐ-
τὸν ὄντα τοῦ καλάζοντα *. τοῦτο καὶ Ⓓ δαίμονες αὐτοὶ ὁμολογοῦσι λέγοντες· Ἦλθες Ματθ. κεφ.
ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς; ὥστε αὐτὸς ὅτιν ὁ μέλλων αὐτοὺς βασανίζειν. ὁρᾷς ὅτι
καὶ ὁ τοῦ παιδὸς λέγηται γίνεσθαι τὰ γινόμενα, τοῦ παιδὸς ὄντι κατορθώματα; ὅτι ὃ
καὶ τὰ τοῦ παιδὸς, τοῦ παιδὸς, ἀκουσον πάλιν αὐτοῦ λέγοντος· Οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς μέ, ἐὰν Ιω. ς. μδ.
μὴ ὁ πατὴρ ἑλκύσῃ αὐτόν. Καὶ πάλιν· Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρὸς τὸν πατέρα, ἐὰν Ιω. δ. ς.
μὴ δι' ἐμοῦ. ὑ τοίνυν δυσσεβῶς ἐκλαμβάνειν τὰ ῥηθέντα δεῖ. ἐπεὶ καὶ τοῖς ἐχθροῖς
σου, ὕπως ἀκριβέστερον, ὐχ ὡς αὐτοῦ μόνου ἐχθροῖς. Ὁ γὰρ μὴ τιμῶν τὸν υἱόν, φησιν, ὑ τιμᾷ Ιω. ε. κγ.
τὸν πατέρα. ὥστε Ⓓ Ιουδαῖοι οὐκ αὐτοῦ μόνου ἐχθροὶ, ἀλλὰ καὶ τοῦ παιδὸς. διὸ καὶ τῶν
πεπωλευθείσαι αὐτοῖς ἐπήγαγε, καὶ τῶν πόλιν αὐτῶν ἐρείπιον ἐποίησεν, εἰ δὲ μὴ θυμοῦ
μὲν τοῦ ῥαυσθῆν, ἀλλὰ καὶ ζηλοῦν αὐτοῖς πολιτῶν εἰς μετανοίαν ἔδωκεν, εἴγε ἐβούλοντο,
καὶ τοῦτο ἀποστόλους ἀφῆκεν, ἵνα δι' αὐτῶν μαθόντες αὐτοῦ τῶν ἰσχὺν, ὀφὶ ζῆν ποτε δύνη-
σθέν ἐλωσιν. ὅπως ὃ αἰτίαται σώσωσιν, Ⓜ καλοφωνα ἐπήγαγε τῷ καιρῷ· καὶ ταύτῃ πά-
λιν αὐτοὺς καλῶν εἰς μετανοίαν, ἵνα τῆς πολιτείας ἐκπεσόντες τῆς παλαιᾶς, ἐπ' αὐ-
τῆς ζῆν τῶν ῥημάτων τῆς ἀληθείας ῥᾳδίως εἰς τὸν ἀληθῆν χειραγωγηθῶσι, τὸν τε ὑ-
βρισμένον ὁρῶντες πάντα ῥᾳδιουργοῦντα, καὶ τὰ αὐτῶν λελυμένα ἅπαντα. ὅτε μὴ
ὃ μηδὲ ὅπως γνώσονται βελτίους, ὅτε λοιπὸν ἅπαντες ἀπηλλαγμένοι συγχύσεως, εἰς
τὸν ἀθάνατον ἐμπεσοῦνται κόλασιν. ἐστω πόδιον ὃ ἀκούων, μηδὲν αἰσθητὸν νόμιζε λέ-
γειν, ἀλλὰ ἐστω αἰνιγμά. ὅτι ὃ αὐτῷ ἐστω πάσει, δῆλον ὐκ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς. καλῶς ὃ
ὕπως εἶπεν· ἐπεὶ γὰρ ὁ θεῖος εἷς, καὶ ὃ ἐστω πόδιον ἦν.

4 Μετὰ σοῦ ἡ ἀρχὴ ἐν ἡμέρᾳ τῆς δυνάμεώς σου.

Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν αὖθις, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθροὺς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου, ἵνα μὴ
νομίσῃ τις ἀθετεῖν τὸν υἱὸν εἶναι, καὶ συνεργείας δεῖσθαι, καθάπερ καὶ τῶν ἀποστόλων, ἄκου-
σον πῶς καὶ τῆς ὑποταγῆς αὐτῆς ἐπάγει τὴν διόρθωσιν λέγων· μετὰ σοῦ ἡ ἀρχὴ ἐν ἡμέ-
ρᾳ τῆς δυνάμεώς σου. Πῶς, μετὰ σοῦ ἡ ἀρχή; ἐν σοί, φησιν, ἡ ἀρχὴ, ὐχ ὑστερεῖν ὑπειλη-
μμένη, ἀλλ' ἐν σοὶ ὄσα Διαπαντός. ὅπερ καὶ ὁ Ἡσαΐας δηλῶν ὁμοίως ἔλεγεν· Οὗ ἡ Ησ. θ. ς.
ἀρχὴ αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ ὤμου αὐτοῦ, τουτέστιν, ἐν αὐτῷ, ἐν τῇ ὑσίᾳ αὐτοῦ, ἐν τῇ φύσει αὐτοῦ·
ὅπερ ὑπὲρ τῶν βασιλέων οὐκ ἔνι. ἡ γὰρ ἀρχὴ αὐτῶν, ἐν τῷ πλήθει τῶν στρατοπέ-
δων. ὅπερ ὑπὲρ τῶν ἀποστόλων οὐκ ἰσῶ. Ἐ γὰρ καὶ αὐτῶν ἡ ἀρχὴ, ἐνεργείας ἔζωθεν εἰσ-
αγομένης αὐτοῖς ἐγίνετο· αὐτὸς ὃ ἐν τῇ φύσει τοῦ ἀρχοῦ εἶχεν, ἐν τῇ ὑσίᾳ, ὑ μὴν
ὃ γνωσθῆναι ποσοῦτον ὕστερον, οὐδὲ ἐπείσακτον κλησάμενος, ἀλλ' ὕτω γνωσθείς.
διὸ καὶ περὶ βασιλείας ἐρωτώμενος ἔλεγεν· Ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγένημαι, καὶ εἰς τοῦτο ἐλή- Ιω. πλζ.
λυθα. μετὰ σοῦ ἡ ἀρχὴ ἐν ἡμέρᾳ τῆς δυνάμεώς σου. ὑ ταῦτα ὃ μόνον τὰ εἰρημένα
δηλοῖ ὅ, μετὰ σοῦ ἡ ἀρχὴ, ἀλλὰ καὶ ἕτερα· οἷον, ὅ μὴ ἐν ἄλλῳ αὐτοῦ ἐστὶ τῷ ἀρχοῦ, ὅ
διωνεχῆ καὶ ἀθανατον. δυσσεβοῦσι μὲν γὰρ καὶ ζωῆς ὑπολιμπάνει πολλάκις· εἰ ὃ μὴ
ζωῆς, ἀλλ' ἀποθανάτου πρώτως. μᾶλλον ὃ οὐδὲ ἰδίᾳ ζῶσι, μετ' αὐτοῦ ὄντι, ἀλλ'
ὅπερ ἔφθην εἰπών, ἐν στρατοπέδοις καὶ σωματοφυλακῇ, ἐν χρημάτων πλεονασίᾳ, καὶ τει-
χῶν περιβολαῖς καὶ ὅπλοις ἄλλοις ἅπασιν. ὅτι ὃ τοῦ Χριστοῦ ὑ μόνον τοῦτο οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἐν
αὐτῷ ὄντι καὶ διωνεχῶς. καὶ ὥσπερ τῆς ὑσίας αὐτοῦ ἀδυνάτου μὴ ἐστὶ, ὕτω καὶ τῆς βασι-
λείας. ἐν ἡμέρᾳ τῆς δυνάμεώς σου. ἡμέραν δυνάμεως εἶπεν ἵνα, τῆς τε ἤδη γε-
νομένης, τῆς τε ἐσομένης ἡμέραν. ἑκατέρα γὰρ μεγίστης δυνάμεως ἀπόδειξις. ἢ ὑ Εφ. β. ιθ.
δοκεῖ σοι δυνάμεως μέγιστον εἶναι τεκμήριον, ὅταν ὑφ' ἑαυτὸν θανάτου θάνατος καταργῆται,

ὅταν

ὅταν χαλκῆ πύλαι ζωντελέωνται, ὅταν ἀμύρτια ἀφανίζηται, ὅταν καταίσχ λύηται, ὅταν τὰ παλαιὰ πάντα ἀνατρέπῃ) καινὰ, καὶ ἕτερα ἐπισάγηται νέα καλά; Ἀ γὰρ τῆς δυνάμεως ταύτης ἴσον, αὖ τε τὰ θαύματα ἐξετάζῃς, ἀῦ τε τὰ κατορθώματα; Νεκροὶ ἠγείροντο, λεπροὶ ἐκαθαίροντο, δαίμονες ἠλαύνοντο, θάλασσα ἐχαλινοῦτο, ἀμύρτήματα ἐλύετο, τὰ δελυτικὰ ἐσφίγγοντο, τὰ δάδυσος ἠνοίγετο, πέτραι ἐρρήγνυντο, καταπέτασμα ἐσχίζετο, ἀκλῖνες ἠλίαι ἀπεστρέφοντο, καὶ σκότος τὴν οἰκουμένην κατελάμβανε, σώματα τῶν κεκοιμημένων ἀγίων ἠγείρετο, λῃστὴς εἰς τὸν παλαιὸν ἐπάνοδον πατρίδα, ἀέριον ἀλῖδες" ἀνεπετάννυντο, ἡ φύσις ἡ καταπεπατημένη ὑπὸ τῶν ἀέριον τοῦ ἀέριος* ἀνῆκεν, καὶ ὃ δὴ τούτων μεῖζον, ὅτι θεῖον ἐκαθίζετο βασιλικοῦ, πρεσβύτων ἀγέλαι αὐτῇ ἐκ τῶν ἄλλων δυνάμεων· καινὰ πᾶσα ἠλαύνετο, ἀρετὴ ἐπάνοδον ἐλάμβανε, πονηρίας χάρις ἐδίδοτο, ἁλιεῖς καὶ τελῶναι εἰς σκηνοποιοὶ φιλοσόφων ἀπέρατοι τόμοι, ῥητόρων ἀπέστροφοι γλῶτται, δαιμόνων κατέλυον τυραννίδα· βωμοὶ, καὶ ναοὶ, καὶ ἑορταὶ, καὶ πομπαὶ μύρεις Ἑλληνικαὶ διελύοντο, κρίσαι καὶ καπνὸς καὶ τὰ ἐναγῆ θύματα, πόντα καὶ κρῆτος ἠλαύνετο· μάντεις, καὶ μαντεῖα μύρται, εἰ οἰωνοσκόποι, καὶ ἄπαν τὸ διαβολικὸν ἐργαστήριον ἐδραπέτευον, ἐκκλησίαι πάντα χῆ τῆς οἰκουμένης ἐβλάστανον, πρόβατα χορεῖ ζωΐζαντο, μανδάτων τάγματα, μετὰ τῶν πόλεων καὶ ἡ ἔρημος εὐσεβείας ἐπληθύνετο, καὶ χορεῖ δικαίων εἰ ἁγίων ἀνδρῶν ἰσάμβοι ταῖς ἄνω δυνάμεσι τὰ ἀγέλαι ἀνυτήκειν ἐν τῇ μαγῳδίᾳ, καὶ μύρτύρων δῆμοι, καὶ ὁμολογητῶν πλήθη πάντα χοῦ τῆς οἰκουμένης ἐφυτεύετο, ἀρετὴ μετὰ πολλῆς κατορθώσεως τὰ βίου λίας, βαρβάρων ἔθνη φιλοσοφίαν ἐπαιδεύετο, καὶ οἱ θηρίων ἀγριώτεροι τοῖς τὸν τῶν ἀγέλων πολιτείαν τὸν ἄμιλλαν ἐπεδείκνυντο· εἰ ὅσον ἥλιος ἐφορᾷ γῆν, τοσαύτην ὁ λόγος ἐπέτεινε μετὰ φανερὰν εἰ τὸν αὐάσεσιν. ἄνθρ ἄπαντα ἐνόησε ὁ θεοφόρητος ἔλεγε· μετὰ σὺν ἡ ἀρχὴ ἐν ἡμέρᾳ τῆς δυνάμεως σου. Εἰ γὰρ ἔβλεπε καὶ τὴν μέλλουσαν ἡμέραν ἰδεῖν, καὶ μαθεῖν πῶς εἰ ἐκείνη ἡμέρα δυνάμεως αὐτοῦ ἔσται· ἐνόησεν ἡλίκον ἔσται ἰδεῖν ὑπὲρ ἀέριον συστελλόμενον, καὶ ἅπασαν τὴν φύσιν τὴν "καταφθαρῆσαν ἀνίσαμένην, καὶ τῷ νόματι πρισαμένης ἄπαντας, ἀμέλουσι καταχαμαιόμενον, δαίμονας κάτω κύπτοντας, δικαίους ὑφαινομένους, ἔκστασιν βιβάσεως διδόντα τὸ πεπληρωμεληθῆναι, καὶ βεβαίως λαμβάνοντα τῶν κατορθωμάτων, ἑτέρας ζωῆς κατάστασιν γινομένην. Οὐκ ἔτι γὰρ θάνατος, εἰ νόσος, καὶ γῆρας, οὐκ ἔτι πενία, καὶ ἐπήρεια, εἰ ἐπιβουλαὶ, οὐκ ἔτι οἰκήματα, καὶ πόλεις, εἰ τείχη, καὶ ναυτιλίαι, οὐκ ἔτι ἱματίων ἀπόλεσις, καὶ σῖτα, καὶ πόσις, καὶ ὄρφοι, καὶ κλῖναι, καὶ τράπεζαι, καὶ λυχνίαι, οὐκ ἔτι ὑπνοῦλαι, καὶ μάχαι, καὶ δικαστήρια, οὐκ ἔτι γάμοι, καὶ ὠδῖνες, καὶ τόκοι· ἀλλὰ ταῦτα πάντα ὥσπερ κόνις ἀπορροῦσα ἀνέμου καταλύεται, καὶ ἑτέρα τις ἀμείνων ζωῆς κατάστασις δίδοται, ἀφθαρσίας, ἀθανασίας, δυνάμεως πολλῆς ἐν σώματι χαριζομένης. ἄνθρ καὶ ὁ Παῦλος δηλονότι ἔλεγε· Παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου. Εἰ γὰρ ἀπιστεῖς τοῖς ἐφημένοις, ὅπως μὴ ὁρᾷς αὐτὰ πάντα· ἀπὸ τῶν πάντων εἰς τὰ περὶ τῶν μελλόντων λάμβανε τὴν ἀπόδειξιν. ἐπελθὲ τὸν λόγον τὸν οἰκουμένην ἅπασαν, τὸν γῆν, τὸν θάλατταν, τὸν Ἑλλάδα, τὸν βάρβαρον, τὸν οἰκουμένην, τὸν ἀοίκητον, τὰ ἐν τῇ γῇ πόλεις, τὰ ἐν τῇ θαλάττῃ νήσους, τὰ ὄρη καὶ τὰ νάπας· καὶ ἰδὼν πάντα χοῦ τὸν δυνάμιν τοῦ Χριστοῦ διαλάμπουσαν, καὶ πάντας ὃ τίμιον ὄνομα ἀναπρυτάνοντας, ἀνάγκης οὖν τοῖς ἑαυτὸν, ὅτι ὁ τοσαῦτα δυνηθεὶς, ἔστ καὶ τὰ μέλλοντα ἐπαγγείλατο. Εἰ δὲ καὶ ἀπὸ μέρους ἐθέλοις λαμβάνειν ἀπόδειξιν, ἐνόησον ὅπως ἔνεκεν ἡ οἰκουμένη ζωῆς ἔχει ἅπασα τάφον ἰδεῖν σῶμα οὐκ ἔχοντα. ποία δυνάμις ἔλκει τοῦ ἀπὸ τὸ πέραντον τῆς γῆς, ὥστε ἰδεῖν ποῦ μὲ ἐτέθη, ποῦ ἐτάφη, ποῦ ἐσωρεύθη; ἐνόησον αὐτὸν ὑπὸ σαυρὸν, ὅσης δυνάμεως ἐστι σημεῖον. ὁ γὰρ σαυρὸς

Ανα. ζ. ιθ. καὶ Ιω. κα. μθ'. Ανα. κ'. ιβ. καὶ κα. Ματθ. κ. κζ. Μαρκ. β. θ. Εζ. θ. ι. Ματθ. κζ. μα. Λουκ. κγ. μγ. Μαρκ. ιθ.

χ. ἐπιπλ π, ἀφίκα ψίμα

ταυτὸς ὢν τοῦτο, θάνατος ἐπ' ἐσχάτου, θάνατος ἐπονείδιστος, θάνατος ὁ πάντων ἄθλιος· ἀλλ' ἰδοὺ νῦν τῆς ζωῆς αὐτῆς τιμιώτερος γέγονε, καὶ ἀγαθημάτων λαμπρότερος· καὶ πάντες ὅτι μετ' ὀπίσω αὐτὸν ἐπειφέρεσθε, οὐ μόνον οὐκ αἰσχυνόμενοι, ἀλλὰ καὶ ἐγκαλλωπιζόμενοι τούτῳ. οὐ γὰρ ἰδιώτας μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐλοὺς Ⓐ τὰ ἀγαθήματα ἐπεισχείμενοι ὅτι τοῦ μετώπου ἐστὶ τὰ ἀγαθήματα αὐτὸν βασάζουσι· καὶ μάλα εἰκότως. μειζόνων γὰρ ἀγαθημάτων ἀμείνων. ὁ μὲν γὰρ σῶμα καλλωπίζει κεφαλῆς· ὁ δὲ ταυτὸς ἀσφαλίζεται σῶμα. τοῦτο δαιμόνων ἀμυντήριον, τοῦτο νοσημάτων ψυχῆς ἀναιρετικόν, οὗτο ὅπλον ἀχείρωτον, τοῦτο τεῖχος ἄμαχον, τοῦτο ἀσφάλεια ἀκαταγώνιστος· οὐ βαρβάρων ἐφόδους, οὐ πολεμίων μόνον καταδρομάς, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἀγγέλων δαιμόνων ἀγαλλόμενοι καὶ φαλαγγας. Ἐν ταῖς λαμπρότησι τῶν ἁγίων.

Ἕτερος, Ἐν ὑπερηφανείᾳ ἁγίων. Ἄλλος, Ἐν δόξῃ ἁγίων. Ἐπὶ τῆς ἡμέρας ἀγαλλέσθαι τῆς τε πρὸς τοὺς, τῆς τε μισοῦσης. λαμπρότητα ἡ σὺν τούτοις ὁ κάλλος φησὶ τῶν ἁγίων. Πῶς γὰρ λαμπρότεροι Παύλου; Πῶς δὲ ἀφανέστεροι Πέτρου, οἱ τῷ οἰκουμενικῷ ἀνεπτερωκότες, ὑπὲρ Ⓦ ἥλιον λάμποντες, καὶ σπέρματα τῆς εὐσεβείας καταβάλλοντες; ὡς ἐξ ὑπαρχῆς ἄγγελοι καταβαίνοντες, οὕτως ἦσαν πᾶσιν ἀνεπίπτοι. τοῦτο δεικνὺς ὁ τοῦ βιβλίου τοῦ Πράξεων Σωτὴρ ἔλεγεν· Ὅτι σοὶ ἐκλογὴ ἐστὶν οὗτος ἐμοὶ κηρύξαι τὸ ὄνομα τοῦτο. Πράξ. α. ιγ. Πράξ. α. ιη. καὶ ιθ. ια.

καὶ τὰ ἱμάτια αὐτῶν πολλῆς ἔλαμπε χάριτος, καὶ αἱ σκιαὶ τῶν σωμάτων πολλοῦ ἐπεδείκνυντο δύναμιν. Εἰ δὲ σὺν τούτοις τοιοῦτοι· συνόησόν μοι καὶ τοῦ ἡμέρου ἐκείνου, ὅταν ἀφθαρτα σώματα λάβωσιν, ὅταν ἀθάνατα, ὅταν ὑπὲρ πᾶσαν ὁρωμένην λαμπρότητα ἀποστίλβοντα, τίνες ἔσονται καὶ οἵτοί τε, καὶ Ⓐ τούτοις εἰκότες, προφῆται, καὶ ἀπόστολοι, καὶ δίκαιοι, καὶ μάρτυρες, καὶ ὁμολογηταί, καὶ πάντες Ⓐ καὶ τοῦ ἀρίστην πολιτείαν διαπρέψαντες ἐν τῇ πίστει τῇ εἰς Χριστόν; συνόησον μοι τοὺς ἡμέρους ἐκείνους, καὶ λαμπάδας, καὶ ἀκτῖνας, τοῦ δόξαν, τοῦ ὑπερέπειαν, τοῦ φαιδρότητα, τοῦ πομπεύειν. Τίς ταῦτα διηγήσεται; λέγεις μοι σοφός· ἡ δὲ πεῖρα μόνη σαφῶς διδάξει τοὺς ἀξίους ταύτης γενέσθαι τῆς ἡμέρας τοῦ λαμπρότητα ἐκείνου. Ταυτὸν γὰρ οἶμαι συμβαίνειν, οἷον εἰ πολλοὶ ἥλιοι καὶ Ⓦ ἀέρα ἔλαμπαν, ἢ εἰ ζωγραφῆς ἁπαπαί· μᾶλλον δέ, ὅσῳ ἂν εἴπω φιλονεικῶν διαθέσῃ ὁ κάλλος ἐκεῖνο, οὐ δυνήσομαι κατ' ἀξίαν εἰπεῖν. Τὰ γὰρ διαδείγματα ἅπαντα ταῦτα, σωματικά· ἡ δὲ λαμπρότης, ἡ δόξα, ἡ τότε μέλλουσα ἐκλάμπειν ἐκεῖ, καὶ ἅπαν τοιοῦτο κάλλος ὑπεραίρει. οὐ γὰρ ἄφθαρτα ἔσται καὶ σώματα μόνον, οὐδὲ ἀθάνατα, ἀλλὰ καὶ δόξῃ ἀῤῥήτῳ συνδύσεται τότε. ἐν τῇ λαμπρότητι τῇ ἁγίων. ἵνα * μὴ φοβερὸν ὄντα δείξῃ μόνον, δείκνυσιν αὐτὸν καὶ ὃ ἡμερον καὶ ὃ ἐνεργητικόν, λέγων· ἐν τῇ λαμπρότητι τῶν ἁγίων. καὶ τοῦτο τῆς ἐκείνου δυνάμεως ὄντως, ὅτι ἐκείνους ποιῆσαι. ὅθεν καὶ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν· Ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν εἰς τὸ γενέσθαι συμμόρφους τοῦ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ. Εἶτα ἐπειδὴ μέγα εἶπε καὶ ἄφατον, ἐπήγαγε· καὶ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι αὐτὸν ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα. μὴ ζήτει πῶς, φησί, καὶ πῶν ἐστὶ δυνατὰ γὰρ αὐτῷ πάντα ὅσα βούλεται. Ὅτου δὲ ἕνεκεν οὐκ εἶπεν, ἐν τῇ λαμπρότητι τῶν ἁγίων, ἀλλ' ἐν ταῖς λαμπρότησιν; ὅτι πολλὰ καὶ διάφορα τὰ βραβεῖα. Ἄλλη γὰρ δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων. ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ. οὕτως ἔσται, φησί, καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. καὶ ὁ Χριστός· Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου πολλαὶ μοναί εἰσι. [ἀγαθὸν τοῦτο] ἡ λαμπρότης ἐκείνη τέλος οὐκ ἔχει. οὐδὲ γὰρ ἔχει νυκτί, οὐδὲ παραχωρεῖ σκότῳ, ἀλλ' ἄφατος οὖσα καὶ μεγάλη καὶ πολὺ ταύτης τοῦ ὁρωμένου ὑπερβαίνουσα, ἔτι καὶ τοῦτο ἔχει μέγιστον, τὸ πέφυκε μὴ δέχεσθαι· ὅπερ ἀφάτου δυνάμεως ἐστὶ τοῦ βασιλέως,

ὃ

Ἐξ. κορ. ιε. μβ. α. Κορ. ιε. μα. φιλιπ. γ. κα. Ιωαν. ιδ. β.

τὰ σώματα τὰ φθαρτὰ ἐβάπτισεν. Εἰς τοσαύτην ἄγειν ἰσχὺν καὶ δύναμιν. Εἶπα ἐπεὶ μεγάλα τινὰ εἶπε, καὶ ταῖς ἐλπίσιν ἀνέσπειρεν ἀκροατὰς, δείκνυσιν ὅλα καὶ εἰκότως ταῦτα γίνεται, διὰ τηλικούτου ὁ καταρθῶν. Τίς γὰρ ὁ καταρθὼν; ὁ ὁμοούσιος τῷ πατρί. τοῦτο γὰρ δηλοῖ ἐπήγαγε δὲ, Ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά σε.

Ἀλλ' ἵνα πρὸς τὴν ἑαυτῶν γνώμην διαστρέφοντες τὰ εἰρημένα, περὶ τῆς κατὰ σάρκα ταῦτά φασι γεγενῆσθαι. πῶς οὖν πρὸ ἑωσφόρου, εἰπέ μοι; τὴν νύκτα, φησὶν, ὅτε εἶπε, καθ' ἣν ἐπίκτητο, ὅτι πρὸ τοῦ ὄρθρου ἐτέχθη. ἀλλ' ὑπὲρ τοῦτο ἵνα τὸ ζητούμενον εἴπωμεν, οὐδὲ ἰσοτιμίας χάριν ἔλεγεν. ἀλλως γὰρ, οὐδὲ ἔχουσι δεῖξαι, ὅτι ὅσαν ἡμέραν διαγελάσαι ἐδίδαξεν, τοῦτο εἶπον ἡμᾶς πρὸ φῶτος, ἡμᾶς συνεσκιασμένως τὰ πλείω φθεγγόμενοι. ἀλλ' ταῦτα τοίνυν φησὶ, πρὸ ἑωσφόρου, ὑπὲρ τὴν ἀνατολὴν λέγει τὸν ἑωσφόρον, ἀλλὰ πρὸ τῆς φύσεως, πρὸ τοῦ γενέσθαι ἑωσφόρον. οἶδε γὰρ ταῦτα ἡ γραφὴ ἀμφοῖν, ὁτὲ μὲν πρὸ φύσεως λέγει, καὶ ὅταν μὲν πρὸ ὑπερτείας. οἷον ὅταν λέγῃ, Δς φθάνειν ἡμᾶς ὄρθρον ἐπὶ δικαιοσύνῃ σου, καὶ πρὸ ἀνατολῆς φωνὴς ἐπιτυγχάνειν σοι· ἀλλ' ταῦτα τοίνυν ὄρθρον λέγει. ὑπὲρ γὰρ εἶπε πρὸ ἡλίου, ἀλλὰ πρὸ ἀνατολῆς· ὑπὲρ τῆς φύσεως (οὐδὲν γὰρ πρὸ τῆς φύσεως τοῦ ἡλίου γέγονεν) ἀλλὰ πρὸ ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, ἵνα τὸν ὄρθρον ἐμφανῆ. ἄλλως δὲ, ὅτε πρὸ τῆς φύσεως αὐτοῦ λέγει, ὑπὲρ λέγει πρὸ ἀναβολῆς, ἀλλὰ πρὸ τοῦ ἡλίου, ὡς ὅταν λέγῃ· Καὶ πρὸ τῆς σελήνης γεννᾷ με πάλιν· Πρὸ τοῦ ἡλίου διαμένει τὸ ὄνομα αὐτοῦ. ὥσπερ οὖν ἕτερον πρὸ ἡλίου, καὶ ἕτερον τὸ πρὸ ἀνατολῆς ἡλίου (τὸ μὲν γὰρ πρὸ τοῦ ἀνέρχεσθαι τοῦ ἡλίου καὶ τὸν ὄρθρον δηλοῖ, τὸ δὲ πρὸ τοῦ φύσαι) οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, εἰ ἐβούλετο πρὸ τοῦ νύκτα δηλῶσαι, οὐκ ἂν εἶπε πρὸ ἑωσφόρου, ἀλλὰ πρὸ ἀνατολῆς ἑωσφόρου. ἄλλως δὲ, καὶ ὁ Χριστὸς τὸν ψαλμὸν τοῦτον οὐκ εἰς τὴν σάρκα καὶ οἰκονομίαν, ἀλλ' εἰς τὸ πνεῦμα ἡνέγκεν. εἰπὼν γὰρ τοῖς Ἰουδαίοις· Τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ; τίνος υἱός ἐστιν; φησὶν εἶπον τοῦ Δαβίδ· ἐπήγαγε τὸν ψαλμὸν, λέγων· πῶς οὖν Δαβὶδ φησιν, εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου; εἰ οὖν Κύριος αὐτοῦ ἐστὶ, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστί; τί οὖν ἐστὶ τὸ λεγόμενον; τὸ γνήσιον τῆς γνησίως πρᾳότητος ἐπέδειξεν ἐνταῦθα. τί οὖν; πρὸ τοῦ ἑωσφόρου μόνον ἐστὶν; ἀλλὰ δυνατός. ἐπεὶ γὰρ ἄλλα φησὶ· πρὸ τῆς σελήνης ὁ θρόνος αὐτοῦ. γᾷ δὲ πρὸ τῆς σελήνης μένει, ἐπεὶ γε πρὸ τοῦ παύσῃ λέγει· Πρὸ τοῦ ὄρη γενηθῆναι, ἢ πλασθῆναι τὴν γῆν, καὶ τὴν οἰκουμένην, καὶ ἀπὸ τοῦ αἰῶνος, καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος σύ εἶ. οὐκ ἀπὸ τοῦ αἰῶνος μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ αἰῶνος· οὐδὲ ἕως τοῦ αἰῶνος, ἀλλ' ἀπείρως ἐστί. μὴ δὴ πρόσπταιε ταῖς λέξεσιν, ἀλλὰ θεοπρεπῶς δέχου τὴν ἔννοιαν. ἢ ὅρα πρὸ φήτωρ σοφίαν. Ἀρξάμενος τοῦ ψαλμοῦ οὐκ εὐθέως ἤρξατο, οὐ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά σε· ἀλλὰ πρότερον δείξας αὐτοῦ τὰ κατορθώματα, καὶ διὰ τῶν ἔργων ἀναπηρύξας αὐτὸν, ὕστερον ἀπὸ τοῦ Κυρίου δείκνυσιν αὐτοῦ τὴν ἀξίαν. Οὕτω καὶ αὐτὸς ἔλεγε· Εἰ δὲ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι. Εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύσατε. ἵνα μαθὼν, ὅτι ὁ καθήμενος ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρός, ὁ Κύριος καὶ δεσπότης ὡς ὁ πατὴρ, ὁ μὲν ἐαυτῷ τὴν δεξιὰν ἔχων, ὁ ἀναμφιβόλητα τοιαύτην ἐργαζόμενος, ὁ μεταξὺ τῶν ἐθνῶν καταπαυόμενος, μὴ θορυβηθῇς ἐὰν ἀκούσῃς, ὅτι οὗτος υἱός ἐστι, καὶ πρὸ τῆς κτίσεως ἁπάσης. θαυμάζειν ἄξιον πρὸ φήτην, πῶς τὰ μὲν ἐκ πρὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ, τὰ δὲ ἐκ πρὸ προσώπου αὐτοῦ φθέγγεται. Τὸ μὲν γὰρ, κάθου ἐκ δεξιῶν μου· καὶ τὸ, ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά σε, ἅπαξ ἐστὶν ὑπηλθότερα αὐτοῦ, αὐτὸν εἰσάγει πρὸ Θεὸν λέγοντα· τὰ δὲ ἄλλα αὐτὸς διηγεῖται. σκόπει δὲ καὶ πόση κέχρηται οἰκειότητι λέξεως. ἤρκει μὲν γὰρ καὶ τὸ εἰπεῖν, ἐγέννησά σε· ἀλλὰ διὰ τοῦτο χαμαὶ βαδίζοντας, ἵνα τὸ γνήσιον τῆς γεννήσεως ἐπιδείξῃ, καὶ ταύτης

Ψαλμ. ρθ. κβ.
Ψαλμ. πδ. ιζ.
Ψαλμ. πθ. β.
Ματθ. κβ. μβ.
Ἰωαν. ι. λζ.
Ἐπιτίθησι τὸ ὅτι

ταύτης ἐμνημόνευσε τῆς ῥήσεως. Ⓒ καθάπερ λέγων χεῖρα, οὐχ ἵνα ὑποπτεύσωμεν χεῖρα, λέγῃ, ἀλλ' ἵνα τὴν δημιουργικὴν δύναμιν· οὕτω καὶ γαστρὸς ἐμνημόνευσεν, ἵνα τὸ γήσιον τῆς γεννήσεως παραστήσῃ. Εἶτα βουλόμενος τὴν προφητείαν ἐν ῥήματι δικαστοῦ ζωγρῆσαι, φησὶν αὐτῷ τὴν λαλιὰν ποιῆται· ὅταν σφοδροτάτης ἀγάπης ἴωσι, Ⓒ χαρᾶς ὑπερβαλλούσης, καὶ ψυχῆς σφόδρα κατόχου θείῳ πνεύματι γινομένης. 5 Ὤμοσε Κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται· σὺ ἱερεὺς εἰς Ⓦ αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ.

Ὁρᾷς πῶς πάλιν ὅτι τὸ ταπεινότερον τῆς λήξεως ἄγει, ποτὲ μὲν τὴν θεότητος, ποτὲ δὲ τὴν ἀνθρωποτητος ἀναλεγόμενος· ὅταν καὶ οἱ εὐαγγελισταὶ ποιοῦσιν, ἵν' ἑκατέρωθεν ἡ ἀκρίβεια τῶν δογμάτων διατηρῆται. καὶ διὰ τί εἶπε, κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ; καὶ διὰ τὰ μυστήρια, ὅτι καὶ ἐκεῖνος ἄρτον καὶ οἶνον προσήνεγκε τῷ Ἀβραάμ· καὶ διὰ τὸ ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ νόμιμα ταύτην τὴν ἱερωσύνην· Ⓒ διὰ τὸ ἀτελεύτητον (καθάπερ καὶ Παῦλός φησι) καὶ ἀΐδιον. ὅταν γὰρ σκιᾶς εἶχεν ἐν ταῖς σκιαῖς, τότε ἐν τῇ ἀληθείᾳ γέγονεν ὅτι τὰ Ἰησοῦ· καὶ καθάπερ τὰ ὀνόματα " προεδραμόν, οἷον Ἰησοῦς Χριστός, οὕτω καὶ τοῦτο. οὔτε ἀρχὴν οἶδεν ἡμερῶν φαίνεται ἔχων, οὔτε ζωῆς τέλος ὁ Μελχισεδέκ· οὐ τῷ μὴ ἔχειν, ἀλλὰ τῷ μὴ γνωρίζεσθαι. Ⓒ δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτε ἀρχὴν ἡμερῶν ἔσχεν, ὅτε ζωῆς τέλος, ὁ καὶ τοῦτον Ⓦ ἔφημεν, ἀλλὰ Ⓒ καθόλου μὴ εἰπὼν ἐπ' αὐτοῦ ἀρχὴν χρονικήν, μηδὲ τέλος. Ιωαν.ιγ.α. καὶ Ἐβρ.ζ.γ. ὁ μὲν γὰρ ἐν σκιᾷ· ὁ δὲ ἀλήθεια. ὥσπερ οὖν Ἰησοῦν ἀκούων, καὶ τὸν ἀληθῆ Ἰησοῦν ὑποπτεύεις, ἀλλὰ τοῦ ὀνόματος Ⓦ τύπον δέχῃ μόνον, Ⓒ οὐδὲν πλέον ὅπερ ζητεῖς· οὕτως * ἀκούων Ⓦ Μελχισεδὲκ ἀναρχον Ⓒ ἀτελεύτητον, μὴ ἐν τῇ τῶν πραγμάτων ἀληθείᾳ αὐτὸ ζήτει, ἀλλ' ἐρχου τῇ προσηγορίᾳ μόνῃ, τὸ δὲ ἀληθείαν ὅπερ ὁ Χριστοῦ καταμάθωμεν. ὅρκον δὲ ὅταν ἀκούσῃς, μὴ ὅρκον νόμιζε. ὥσπερ γὰρ θυμὸς οὐ θυμὸς ὅπερ Θεοῦ, ἀλλὰ τὸ τιμωρητικὸν καὶ τὸ παθος ἐστίν· οὕτως οὐδὲ ὅρκος. οὐ γὰρ ὄμνυσιν ὁ Θεός, ἀλλὰ τὸ πρέπον ἐσόμενον λέγει. Εἰπὼν τοίνυν τὴν λαμπρότητα τῶν ἀγίων, ὃ πεπόθησας σὺ ἐξηρῦσθαι καὶ σὺ πόδας αὐτοῦ, τὴν ἡμέραν τῆς δυνάμεως· λέγει Ⓒ τὰ πρόντα λοιπόν. καὶ ὅρα οἷον ποιῆται τὰξιν τῶν λόγων, Ⓦ σκληρὸν ἀκροατὴν καταμαλάττων. πρότερον γὰρ φοβήσας ἐκ λόγων τὴν κρίσεως, Ⓒ τὸ δυσείσδυτον αὐτοῦ μαλάξας, οὕτω Ⓦ φησὶ τῶν πρόντων εἰσάγει λόγον. διὰ τοῦτο καὶ τοιαύτην ποιῆται τὴν μίξιν. σκόπει δὲ ἕως δὴ σὺ ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου, τοῦτο τῶν μαθητῶν· Εἶτα τὰ πρόντα, ῥάβδον δυνάμεως ἐξαποστελεῖ σοι Κύριος ἐκ Σιών, καὶ κατακυριεύσει ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν σου. Εἶτα τὰ μέλλοντα· μετὰ σοῦ ἡ ἀρχὴ ἐν ἡμέρᾳ τῆς δυνάμεώς σου, ἐν ταῖς λαμπρότησι τῶν ἁγίων σου. Εἶτα πάλιν τὰ παρόντα, οὐκ ἐπὶ ὑμφείαν ἔρχεται, ἀλλ' ὑπερτείαν· σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. τοῦτο γὰρ ἁμαρτίας ἀναίρεσις, καὶ καταλλαγὴ πρὸς Θεόν. Εἶτα ὅπερ μείνας αὖθις ὅσον ἠβούλετο, πάλιν τῆς οἰκονομίας ἅπτεται, ὅπερ ὁ ταπεινότερον Ⓦ λόγον μεταχηματίζων, καὶ λέγων·

6 Κύριος ἐκ δεξιῶν σου. Καίτοι αὐτὸ ἔλεγεν, ὅτι αὐτὸς καθῆται ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρός. ὁρᾷς πῶς οὐχ ἁπλῶς χρὴ τὰς λέξεις προσδοκᾶν. Τί ὅπερ, Κύριος ἐκ δεξιῶν σου; ὅπερ τῆς οἰκονομίας ἥψατο, " ὅπερ τὸ ταπεινότερον ἄγει τὸν λόγον, τὴν τῇ σαρκὶ βοήθειαν ἐντεῦθεν λέγων. ὁρᾶται γὰρ ἀγωνιῶν, καὶ ἱδρῶν (καὶ ὥσπερ ἱδρῶν, ὡς καὶ θρόμβους καταῤῥέων) Ⓒ ἀναμένων. τοιαύτη γὰρ τῆς σαρκὸς ἡ φύσις. Λουκ.κβ.μγ.

Συνθλάσει ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς αὐτοῦ βασιλεῖς. Οὐκ ἂν τις ἁμάρτοι τοῦτο καὶ πρὸς τῶν παρόντων λέγων τὴν ἐπαμυναμένων τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ πρὸς τῶν μαθητῶν δώσειν βυθιώσας ἐκεῖνον ἡμάρτον καὶ ἠσέβησαν. 7 Κρινεῖ ἐν τοῖς ἔθνεσι, πληρώσει πτώματα. Τί ὅπερ, κρινεῖ ἐν τοῖς ἔθνεσι; δικαίσει, φησὶ, κρινεῖ σοὺς δαίμονας. καὶ ὅτι ἐκρινεν,

Ιω. ιβ. λα. κρίνει, ἀκουσον τῦ Χριστοῦ λέγοντος· Νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου. καὶ πάλιν· Νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω. καὶ ἀλλαχοῦ· Καὶ ἐγώ, ὅταν ὑψωθῶ, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν. Εἰ δὲ αἰσθητικωτέρᾳ τῇ λέξει κέχρηται, μὴ παραπαίσῃς. ἔθος γὰρ τῇ γραφῇ τοῦτο. Σωθήσεται κεφαλὴ ὅπου γῆς πολλῶν.

Εἰ μὲν καθ' ὑπαγωγὴν βούλοιτο τοῦτο δέχεσθαι, τὴν ἀπόνοιαν εἰποιμι ἂν ὅτι καθεῖλε· εἰ δὲ καὶ αἰσθητῶς, τὴν συμφορὰν τὴν Ἰουδαϊκὴν, ἣς ἀπώλεσεν ἄρδην μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος. 8 Ἐκ χειμάρρου ἐν ὁδῷ πίεται ὕδωρ.

Ἐνταῦθα δείκνυσι τὸ ταπεινὸν τῆς ἕξεως, τὸ βιωτικὸν τῆς ἀγωγῆς· οὔτε δὴ ὑποδήσασθαι, οὐδὲ δορυφόρους ἔχων, οὐδὲ φαντασίαν ἐπεισείμενος αἰσθητὴν ταῦτα ἔπραττεν, ἀλλὰ λιτὸν βίον μετιών, καὶ τοιοῦτον, ὡς ἐκ χειμάρρου πίνειν. οἷα γὰρ ἐν αὐτῷ ἡ τράπεζα, τοιοῦτον καὶ τὸ ποτόν. ἡ τράπεζα, ἄρτοι κριθῖνοι, τὸ ποτὸν, ὕδωρ ἀπὸ χειμάρρου. τὴν γὰρ φιλόσοφον ταύτην διαίτημα ἦλθε διδάξων· γαστρὸς κρατεῖν, φαντασίαν πατεῖν, τύφον ἀποτρέφεσθαι. Εἶτα δεικνὺς τῆς ζωῆς τὸ κέρδος, τοῦτο ἐπήγαγε·

Διὰ τοῦτο ὑψώσει κεφαλήν. Τῆς γὰρ ταπεινοφροσύνης, καὶ τοῦ σκληροῦ βίου τοῦτ' ἐστὶν ὁ καρπός. ταῦτα δὲ πρὸς τῆς ἀκριτότητος εἴρηται, ἀλλὰ πρὸς τῆς ἐρκὸς τῆς πανούσης ἐκ χειμάρρου, τῆς ὑψωθείσης. οὐ μόνον γὰρ οὐδὲν αὐτὴν παρέβλαψεν αὕτη ἡ βιωτικὴ, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὕψος ἀνήγαγε θαυμαστόν. καὶ σὺ τοίνυν, ἀγαπητὲ, ἔχων ταπεινὰ παραδείγματα, τὸν μὲν φλεγμαίνοντα καὶ φαντασίας γέμοντα βίον ἀτίμαζε· τὸν δὲ βιωτικὸν καὶ ἐξεσιασμένον δίωκε, εἴ τι βούλει καὶ λαμπρὸς ἐν μέσοις καὶ μέγας. καὶ γὰρ ὁ δεσπότης σου διὰ τοῦτο ἦλθεν, ἵνα ταύτην σε διδάξῃ τὴν ὁδόν. Διά τοι τοῦτο καὶ ὁ προφήτης εἰπὼν ταπεινώματα, ἐπήγαγε τὸ αὐτὸ, μονονουχὶ λέγων· ἀκούσας νίκην καὶ θρίαμα, μὴ ἔλπιζε ὅπλα καὶ τραυλίζας καὶ ἅρματα καὶ ἵππους καὶ ἱππέας καὶ ὁπλίτας καὶ δορύφους καὶ ταραχὰς ἰδεῖν. οὕτω ταπεινός ἐστιν ὁ ταῦτα κατορθῶν, οὕτω συνεσταλμένος, ὡς ἐκ χειμάρρου πίνειν ὕδωρ. ἀλλ' ὅμως ἐστὶ τοιοῦτος ταῦτα ἀπάντα δυύσει. ἀκουέτωσαν οἱ ταῖς συβαριτικαῖς παροινοῦντες τραπέζαις καὶ τὰ ἐδέσματα, καὶ πόθεν εἶδος καρυκείας ὀπτῶντες, καὶ ποικίλα μαγείρων ἡδύσματα χόδην συλλέγοντες, καὶ ναῦς, καὶ κυβερνήτας, καὶ κωπηλάτας καταλέγοντες, ἵνα ξένα καὶ ἡδύ καὶ οἶνον καὶ μύρων καὶ τἄλλης βλακείας κομίσωσι, καὶ πόρος αὐτὸ ἑαυτῷ καταχωνίσωσι τὸ βάραθρον, καὶ πάντων ἡδέων ταπεινότεροι. οὔτε γὰρ ὑψηλὸν ποιῆν εἴωθε, τὸ πλεονάζειν δεῖται· οὔτε ταπεινὸν, τὸ ὀλίγων εἶναι χρεία. καὶ εἰ βούλεσθε, ἑκατέρων τὴν εἰκόνα ἀναπλάσωμεν. καὶ ἔστω τις πολλοὺς ἔχων τοὺς πάντα χόδην χορηγοῦντας, ναῦς, καὶ κυβερνήτας, καὶ ταριχευτὰς, καὶ οἰκέτας, καὶ ὑφάντας καὶ ποικιλτὰς, καὶ βυκόλους καὶ ποιμένας, καὶ ἱπποκόμους καὶ ἱππαγωγοὺς, καὶ πολλοὺς ἐν ἅπασιν ἐχέτω τὴν θεραπείαν· ἕτερος δὲ μηδενὸς τούτων ἀπολαυέτω, ἀλλὰ ἄρτου μόνου, καὶ ὕδατος, καὶ ἱματίου ψιλοῦ. τίς ἐν τούτοις ὁ ὑψηλός; τίς δὲ ὁ ταπεινός; οὐκ εὔδηλον ὅτι ὁ τὸ ἱμάτιον μόνον ἔχων; οὗτος μὲν γὰρ καὶ τοῦ αὐτοῦ τῷ βασιλεύοντος καταφρονῆσαι δύναται· ἐκεῖνος δὲ πάντων τῶν ταῦτα παρεχόντων δοῦλός ἐστιν, ἱπποκύπων, κολακεύων, θεραπεύων ἅπαντας, δεδοικὼς μήτις αὐτὸν [καταλιπὼν] εἰς τὰ κρείττω βλάψῃ. οὐδὲν γὰρ οὕτω ποιεῖ δοῦλον, ὡς τὸ πολλῶν δεῖσθαι· ὥσπερ οὖν ἐλεύθερον, ὡς τὸ τῆς χρείας εἶναι μόνης. τοῦτο καὶ ἐπ' ἀλόγων ἴδοις ἂν. τί γὰρ ὄφελος ὄνῳ βαλλομένῳ μεγέθη φορτίων, καὶ μυριάκις αὐτῶν ἀπολαύῃ; τί δὲ βλάβος ἑτέρῳ τούτων ἀπηλλαγμένῳ πάντων, διὰ τῆς αὐταρκείας ἀπολαύῃ ἕνα; διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ὑψηλοὺς τοὺς ἑαυτῷ κατασκευάζων μαθητὰς, ἅτε μέλλοντας τῇ οἰκουμένῃ διαλέξασθαι πάσῃ, πασῶν αὐτοὺς ἀπηλλάξε φροντίδων, πένητας ἐργαζόμενος καὶ ἀδάμαντος

μαντος βύτονωτέρους. Οὐδὲν γὰρ ὕπως ἰσχυὸ ἀντίδησι ψυχῇ, ὡς ὃ τύπων ἀπηλλάχθαι, οὐδὲ ὕπως ἀθενῆ ποιεῖ, ὡς ὃ ζύτοις ἐνέχεσθαι. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἔστι λύπλω ἐνζῶθαι ζαχέως βύρεῖν, ὕπως ἐκῆ ἡδονλύ. ὁ μὰν γὰρ πολλοὺς ἔχει δεσπόζας, καὶ δεσπύνας αἰκμέρους λυὰς καὶ ἀπάνθρώπους· ὁ δ' δουλθύει μὰν οὐδενί, κρατεῖ δ' ἀπάντων, μᾶλλον τῆς ἀδείας καὶ τῆς ἀκπίνος ἀπολαύων, καὶ ϖ ἀέρι ἐντυφών, καὶ ϖ διενοχλοῦντα οὐκ ἔχων. ὁ θυμὸς ἀπαρέσκει τῦτον, ὁ φθόνος, ὁ βασκανία, ὁ φθονπίδες πήχουσιν, ὁ ζηλοτυπία, οὐ κενοδοξία, ὁ τύφος, οὐκ ἄλλο τῶν τοιύτων οὐδέν· ἀλλ' ὥσπερ ὃς λιμὴν βύθινος, καὶ κυμάτων ἀπηλλαγμένος, ὕπως αὐτῷ ζὰ τῆς ψυχῆς διάκειται, ζ τοὺς τ' ἀέρα ῥᾳδίως ὁδδύει, οὐδενὶ τῶν παρόντων κατεχόμενος. ἵν' οὖν καὶ ἡμεῖς ζαύτης ἀπολαύωμεν τῆς ἀδείας, καὶ τῆς κτ ϖ παρόντα βίον βύθυμίας, καὶ τῆς βύκολίας τῆς κτ τ' ἀποδημίας, τῦτον διώκωμεν ϖ βίον· ὥςε καὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἀπολαύσαι, ἅπαντα λόγον καὶ νοῦν καὶ διάνοιαν ὑπερβαλλόντων, ἐν Χριςῷ Ἰησῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψδμ. ρι. 1 ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΟΜΑΙ ΣΟΙ, ΚΥΡΙΕ, ΕΝ ΟΛΗ ΚΑΡΔΙΑ ΜΟΥ.

Τί ὅστιν, ἐν ὅλῃ; μᾶ προθυμίας ἀπάσης, ζωντεταμένως, ἀπαλλαγεὶς τῶν βιωτικῶν φροντίδων, καὶ μετάρσιος γινόμενος, καὶ τὸν ψυχὸν ἀπολύσας τῶν δεσμῶν τῦ σώματος. ἐν καρδίᾳ· ὐχ ἁπλῶς ἐν ῥήμασι, οὐδὲ ἐν γλώσσῃ καὶ στόματι μόνον, ἀλλὰ καὶ μᾶ τῆς διανοίας. οὕτω καὶ Μωϋσῆς νομοθετῶν ἔλεγεν· Ἀγαπήσεις Κύριον ϖ Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου. ἐνζῶθα γάρ μοι τὸν ὁμολόγησιν τὸν βύλησιν δοκεῖ λέγειν. ὑμνήσω, φησίν, βύλησόμενος. ζ γὰρ ἅπαντα ϖ βίον εἰς τῦτο ἀνήλισκε, καὶ ἐντῦθεν τοῖς ὁμοιάζεται, καὶ εἰς τῦτο καταλήγει· καὶ ζῶτο δῶ ἔργον αὐτῷ διάπαντός, ὃ καὶ ἐνδιάκειτο τῶν εἰς αὐτὸν γινομένων, καὶ ἐνδιάκειτο τῶν εἰς ἄλλους ἐνεργεσιῶν τὸν βύλησιν ἀναφέρειν. οὐδὲν γὰρ ὕπως ὁ Θεός, ὡς τοῦτο ἐπιζητεῖ. Ὕτο θυσία, Ὕτο προσφορά, τῦτο ψυχῆς βύγνώμονος σημεῖον, Ὕτο πληγὴ κτ Ὕ διάβολος. ἐντεῦθεν ὁ μακάριος Ἰὼβ ἐξεφανόητο, ζ ἀνεκηρύττετο, ὅτι μυρίων πειρασμῶν ἐπενεχθέντων *, ζ τῆς γυναικὸς ἐνδυσκελιζούσης, οὐ προσεπάπη, ἀλλ' ἐμένεν βύλησιν τῷ δεσπύτῃ προσκπόντων, οὐχ ἡνίκα ἐπλούτει, ἀλλὰ καὶ ἡνίκα πένης ἐγένετο· οὐχ ἡνίκα ὑγίαινεν, ἀλλὰ καὶ ἡνίκα ἐπλήγη τὸ σάρκα· οὐχ ὅτε κτ ῥοὺν αὐτῷ τὰ προβλήματα ἐφέρετο, ἀλλὰ καὶ ὅτε ὁ χαλεπὸς ἐκεῖνος χειμὼν κατέσκηψεν εἰς πᾶσαν αὐτῦ τὸν οἰκίαν, ζ εἰς αὐτὸ Ὕ σώματος τὸ φύσιν. οὗτος γὰρ μάλιστα βύλησίου γνώμης, ἐν ταῖς θλίψεσι καὶ ταῖς δυσημερίαις πολλοῦ εἰδέναι τῷ Θεῷ *, χάριν, καὶ διάπαντος μένειν βύλησιτῶτα. ὅπερ οὖν ζ αὐτὸς αἰνιττόμενος, διὰ τ' ἐξῆς ἐδήλωσεν. ἐπειδὴ γὰρ πολλοὶ τῶν δυσθεράπτων ἐν βυθυμίᾳ μᾶλλον ὄντες βύλησιοῦσι, ζαυθυμία ἢ πάσχοντες δυσχεραίνουσιν· εἰσὶ δ' οἱ καὶ τῶν γινομένων ἐπιλαμβάνονται· δείκνυς ὅτι ὐ ϖ διὰ τὸν φύσιν τῶν συμβαινόντων, ἀλλὰ ϖ διὰ τὸν διεγραμμένην γνώμην τῦτο ἔπασχε λέγων·

Ἐν βυλῇ βυθέων καὶ ζυναγωγῇ· 2 Μεγάλα τὰ ἔργα Κυρίυ.

Τῦτο εἶπε δείκνυς ὅτι δικαίου χρεία καὶ συλλόγου μὴ διεφθαρμένου ϖ πρὸς κρίσιν· καὶ δῆλα ἔσται τὰ ἔργα τῦ Θεοῦ, ὅτι μεγάλα, ὅτι πολλοῦ θαύματος ἀνάμεστα. ἔστι μὲν γὰρ καθ'

καθ' ἑαυτὰ μεγάλα· ὑ δείκνυται ᾗ μεγάλα, ἐὰν μὴ κριτὴν ὀρθὸν ἔχῃ. ἐπεὶ κ ὁ ἥλιος καθ' ἑαυτὸν φαιδρός, καὶ διαυγής, καὶ τὴν οἰκουμένην ἁπᾶσαν· ἀλλὰ τοῖς τὰς ὄψεις νοσοῦσιν οὐκ ἔστι τοιοῦτος. ἀλλ' ὑ τὸ ἡλίου τὸ ἔγκλημα, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων ἀσθενείας τὸ ἐλάττωμα. ὅταν τοίνυν ἴδῃς τινὰ κατηγοροῦντα τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ, μὴ τὰ ἔργα ἀφῇ ἀφῇ τὴν ἐκείνου κακίαν, ἀλλὰ τῆς ἐκείνου ἀνοίας λάμβανε μέγιστον δεῖγμα. ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας. ὥσπερ γὰρ ὁ ⟨W⟩ ἥλιον λέγων σκοτεινὸν, ὑ τὸ ἄστρον διέβαλεν, ἀλλὰ τῆς ἑαυτοῦ πηρώσεως ἔξιὼν ἔγκλημα ἔλεγχον *· κ ὁ τὸ μέλι πικρὸν ὀνομάζων, ὑ τὴν γλυκύτητα τὴν ἐκείνου ⟨συκοσκίασεν, ἀλλὰ τῆς νόσου τῆς ἑαυτοῦ κατηγορίας ⟨συκήσατο τὴν ψῆφον· ὥστε κ ὁ τῶν ἔργων ὀπτασμὸς ὑμνούμενος τοῦ Θεοῦ. κ ὥσπερ τοῦτ' ἐκεῖνα μὴ ὑ λυμαίνεται, οὐδὲ τὴν τοῦ αὐτῶν ἀπώλειαν, τῆς ᾗ ἀνοίας τῆς ἑαυτοῦ μείζονα ἐκφέρει κατηγορίαν· ὅταν δὲ κ τοῦ ἔργων τοῦ Θεοῦ ⟨α⟩ μὴ χρίσιν ὀρθὴν ἔχοντες, οὐκ ἴσασιν οὐδὲ τὰ θαύματα τὰ νενόμενα. ὡς εἴ τις ἀδέκαστον ἔχοι ψυχὴν κ μὴ διεστραμμένην, ἕκαστον κ τῶν δοκούντων ⟨ει⟩ δυσκόλων ἐκπλαγήσεται. τί γὰρ ὑ θαυμαστὸν, εἰπέ μοι, τῶ γινομένων; κ εἰ βούλει, τοῦ θαυμάσαντος τὰ ἄλλα πάντα, ἐλθωμὲν ὅπου τὰ δοκοῦντα ⟨ει⟩ τοῖς πολλοῖς ἐπαχθῆ κ φορτικά, ⟨W⟩ θάνατον, τὴν νόσον, τὴν πενίαν, κ ὅσα τοιαῦτα. εἰ γάρ τις εὐγενῆ ἔχοι καρδίαν, κ ταῦτα σφόδρα ἀποδέξεται, κ θαυμάσεται. εἰ γὰρ κ ὀξ ἁμαρτίας εἰσῆλθεν ὁ θάνατος, ἀλλ' ὅμως τοσαύτη τοῦ Θεοῦ ἡ προμήθεια, ⟨ε ἡ φιλανθρωπία, κ τῆς κηδεμονίας ἡ ὑπερβολὴ, ὡς κ τοῦτο εἰς δέον χρήσασθαι τῷ γλυκεῖ τῷ ἡμετέρῳ. τί γὰρ, εἰπέ μοι, βαρὺ ὁ θάνατος ἔχει; οὐκ ἀπαλλαγὴ πόνων ἐστίν; ὑ λύσις φροντίδων; ὐκ ἀκοιμήτου ὑ Ἰὼβ ἀντεγκωμιάζοντος κ λέγοντος· Θανάτου μὲν ἡδὺ ἀνάπαυσις, οὐ κ ὁδὸς ἀπεκρύβη; οὐκ ἔκλυσις κακίας; αὖ τε γὰρ πονηρὸς ᾖ τις, διεκόπη τὰ τῆς κακίας αὐτοῦ τελευτήσαντος (ὁ γὰρ ἀποθανὼν, φησὶ, δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, τουτέστιν, οὐκέτι προσίησιν ἁμαρτίαν) αὖ τε ἀγαθὸς ὢν ἀπέλθῃ, εἰς ἀσφαλῆ κείσεται τὰ τῆς ἀρετῆς αὐτῷ πάντα, ⟨ε εἰς ἀσύλῳ θησαυρῷ. τοῦτ' ᾗ ζήσαντας, εἰπέ μοι, οὐ ποιᾷ σωφρονεστέρους κ ὑπεικεστέρους; οὐχ ὁρᾷς ὅτι πολλάκις εἰς συμφορὰ ⟨ει⟩ μεταμόλυνται ⟨α⟩ πλυτοὶ ὄντες, κ τετυφωμένοι κ ταῖς ὀφρύσι διαπαιζόντες, ὅταν ἴδωσι τὸ σῶμα κείμενον κωφὸν κ ἀκίνητον, κ παιδία εἰς ὀρφανίαν, κ γυναῖκα εἰς χηρείαν, κ φίλους εἰς κατηφείαν, κ οἰκέτας μεγάλως μονοῦντας, κ ἅπαν τὸ οἰκίας σκυθρωπὸν τὸ σχῆμα, πῶς συστέλλονται, πῶς ταπεινοῦνται, πῶς συντείνονται; κ γὰρ μυείας ἀπλανεστάτης διδασκαλίας, κ μηδὲν κερδαίνοντες, ἀπὸ τῆς ὄψεως ἐκείνης ἀθρόον φιλοσοφοῦσι, τό, τε αὐτελὲς κ ὑπόκωφον τῆς ἀνθρωπίνης καταμανθάνοντες φύσεως, κ τὸ σαθρὸν κ ἄστατον τῆς αὐτῶν δυναστείας, κ ἐν ταῖς ἀλλοτρίαις συμφοραῖς ταῖς ἑαυτῶν ⟨εωρῶντες μεταβολάς. εἰ γὰρ θανάτου ὄντος τοσαύτης ἁρπαγῆς, τοσαύ) πλεονεξίας, κ καθάπερ ⟨α⟩ ἰχθύες, καταπίνουσι τοὺς καταδεεστέρους οἱ δυνατώτεροι εἰ μὴ θάνατος ἦν, πότε ἂν ἔπαυσαν πλεονεξίας; εἰ γὰρ εἰδότες ὅτι οὐκ ἀπολαύσονται ⟨α⟩ ἃ ἀναρπάσουσιν, ἀλλὰ ἐκόντες κ ἄκοντες ἐκχήσουσι ⟨α⟩ ἑτέροις, ὅταν μᾶλλον ⟨ῃ⟩ κ λυπῶσιν εἰ ὅτο εἶχον ἐν ἀσφαλείᾳ, πότε ἂν αὐτοῖς ἐσβέσθη τὰ τῆς ὑπερθυμίας τῆς πονηρᾶς; τί ᾗ τοῦ μαρτυρίου ⟨α⟩ σέφανοι; οὐ δῆλα θανάτου πλέκοντα; τί ᾗ ὁ Παῦλος; οὐ μυεῖα ἔφησε ⟨εθραυλα λέγων, Καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, νὴ τὴν ὑμετέραν καύχησιν; οὐ γὰρ ὁ θάνατος κακὸς, ἀλλ' ὁ πονηρὸς θάνατος. δῆλα τοῦτό φησι· Τίμιος ἐνώπιον Κυρίου ὁ θάνατος τῶν ὁσίων αὐτοῦ. ἄλλο γοῦ ᾗ, Θάνατος ἁμαρτωλῶν πονηρός, τοῦτο λέγων πονηρὸν, ὃ μᾶ τοῦ πονηροῦ ⟨συνεδόξε ἀπελθὸν, κ πολλῆς πλημμελημάτων φορτίοις βεβαρημένον κ πεζόμενον. ὡς ὅγε καθαρὸν ἔχων ⟨συνειδὸς, ὅτι τὰ βεβαιότατα πέφυκε, ⟨ως ⟨W⟩ σέφανον ἀναχωρῆ. κ ἵνα μάθῃς ὅτι ὐχ ἡ τῶν ⟨εα-

* ἀφῆς

νας ἁγιάσεων φύσις, ἀλλ' ἡ τῶν ἀνθρώπων γνώμη αὐτὴ ⟨W⟩ θορυβοῦ ὄντων ἡ ποιοῦσα, ἀ-
γνοοῦσα ὁ Παῦλος πῶς ὑπιζητεῖ τοῦτο, νεῦμί λέγων· Καὶ γὰρ ⟨Q⟩ ὄντες ἐν τῷ σκήνει τού- β.Κορ.ε.δ. ϛ.
τῳ στενάζομεν, τὴν υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν· νεῦ Ρω. η. κγ.
γὰρ δὴ ἄδηλον δηλοῖ καὶ ἄλλαχοῦ· Ἀλλ' Εἰ καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ ⟨C⟩ λειτουργίᾳ τῆς πί- φιλιπ.β.ιζ.
στεως ὑμῶν, χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν. Τὸ γὰρ αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι.
Εἰ γὰρ θνατὸς ἦν φορτικόν, ἀλλὰ καὶ πολεμεῖν τοῖς ὀρθῶς βιοῦσι, πολλῷ μᾶλλον πενία καὶ
νόσοι καὶ ἄλλα ἄπτυστα.

Ἐξεζητημένα Εἰς πάντα τὰ θελήματα αὐτοῦ.

Ἄλλος, Ἐξηκριβωμένα. Ἐν τούτοις μοι δοκεῖ δηλοῦσθαι, ἀνα-
κηρύττων τὸν Θεὸν τὴν σοφίαν. ἀνωτέρω γὰρ ἔργα ἔλεγεν (εἰ καὶ ἡμεῖς μὲν τὸν μικροψυ-
χίας καὶ ἐπίφθονος δαιμονίας ἠλαύνθημεν) τὰ πρόσωπα, τὰ θαύματα, ἃ πολλάκις ἐπετέλεσε
τοῦτον ἀνθρώπων οἰκονομῶν ἡμᾶς. Τί δέ ἐστιν, Ἐξεζητημένα εἰς πάντα τὰ θελήματα αὐ-
τοῦ; ἐξηκριβωμένα, φησὶ, καθαρῶς καὶ ἕτερος ἑρμηνευτὴς εἶπε· παρεσκευασμένα, ἀ-
παρτισμένα, γεγυμνασμένα, πεπληρωμένα, ὀρθοῦντα τὰ θελήματα αὐτοῦ ποιῶν, ἵνα καὶ
μαρτυρῶν τὸν δυνάμενον αὐτὸν, οὐ χωλεύοντα, οὐδὲ εὐδενῶς ἔχοντα εἰς τὸ δύνασθαι αὐτοῦ τὰ ψαλ.ρμη.π.
βουλήματα. ὅταν καὶ ἀλλαχοῦ φησι· Πῦρ, χάλαζα, χιών, κρύσταλλος, πνεῦμα κα-
ταιγίδος, τὰ ποιοῦντα τὸν λόγον αὐτοῦ, τουτέστι, τὰ προστάγματα αὐτοῦ. Οὕτω καὶ ὁ προ- ψαλ.ρμη.κ.
φήτης ἔλεγεν· Ἐποίησε σελήνην εἰς καιρούς, ὁ ἥλιος ἔγνω τὴν δύσιν αὐτοῦ· ἔθετο σκό-
τος, καὶ ἐγένετο νύξ. Ὃ μόνον ἂν προσέχῃς ἅπερ ὅτι κατεσκευασμένα τοῦτα δύει, ἀλλὰ κἂν τὰ
ἀόρατα ὅπως ἔχῃ, καὶ σὺν τούτοις πολλὴν ἡ σοφίαν ἀναλάβῃς. τῇ γοῦν θαλάττῃ ἐπέταξε, καὶ Ἐξοδ.ιδ.κβ.
μόνον κατεπόντισεν (ὅπερ αὐτὸ ἔργον ἐστὶν) ἀλλὰ σορέσασα αὐτῆς τὰ κύματα πέτρας ἀσφα- Δευτ.γ.κε.καὶ
λέστερον, τὸν τῶν Ἰουδαίων δῆμον διεβίβασεν. ἡ καμίνος δὲ μόνον οὐκ ἔσβεσεν, ἀλλὰ καὶ δρόσον πα- ε.κβ.
ρέσχε τοῖς παισὶν ἐξιοῦσαν. Τὰ θηρία δὲ μόνον δὲ κατέδυσεν, ἀλλὰ καὶ σωματοφυλάκων ἐπεῖχε
χάριν ὅτι τῷ Δανιήλ. τὸ κῆτος δὲ μόνον κατέπιεν, ἀλλὰ καὶ σῶον τὸν Ἰωνᾶν ἐπόμπευσε. Ἰων.β.ια.καὶ
γ.γ.
διετήρει. ἡ γῆ δὲ μόνον ἐβάστασεν, ἀλλὰ ⟨C⟩ θαλάττης χαλεπώτερον κατεπόντισεν, ὅτε Λευϊτ.κβ.
ἰωὶ ἐβυθίσθη καὶ κατέπιε Δαθάν, ⟨C⟩ σκάλυψον ὅτι τὸν Ζωαγωγὸν Ἀβειρών. καὶ πολλοὶ ἐ-
τέραν ἰδεῖν τις ἂν ἔτι παρατηρήσῃ ἐν τοῖς ὅσα ἡμοιβήθη, ἵνα μάθωσιν οἱ σφόδρα ἀνοπταίνον-
τες καὶ φύσιν θεοποιοῦντες, ὅτι οὐ τυραννίδι φύσεως τὰ πράγματα ἄγεται, ἀλλὰ βου-
λῇ Θεοῦ πάντα ἔνεστι καὶ πάντα χωρεῖ. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ τῆς φύσεως δημιουργὸς, ⟨C⟩ πρὸς
ὃν αὐτὴν δέκοιτο πάντα τὰ ὄντα μεταῤῥυθμίζουσα καὶ νεῦμί ἀκινήτοις αὐτὴν δέσμη- Ἰωσ.θ.ιβ.καὶ ιβ.
σασα τοῦ ὄρους, νεῦσον, ἐπειδὴ βουληθῇ, ῥᾳδίως αὖθις ἀναπαύσασα, καὶ πρὸς τὸ σάλευ- ιδ.
σιμον μεταβαλοῦσα. Ἐξεζητημένα εἰς πάντα τὰ θελήματα αὐτοῦ. εἰς τὰ προστάγματα Ψαλμ.γ.
αὐτοῦ φησιν, εἰς τὰ ἐπιτάγματα αὐτοῦ· ὃ μόνον ἂν εἰς τὰ ἐπιτάγματα αὐτοῦ, ἀλλὰ
καὶ εἰς τὸ γινώσκεσθαι αὐτὸν πρὸς τῶν ἀνθρώπων ὅπερ καὶ προσηυξάμην αὐτοῦ θελή-
μα, καὶ δι' ὃ μάλιστα τοῦτα ἐποίησεν. ὃ τοίνυν ὁ προφήτης λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ὅτι οὕτως
ἐστὶν ἀπηρτισμένα, ὡς τοῖς προσέχουσι καὶ νοῦν ἔχουσιν ἀκριβεστάτην ⟨C⟩ σαφῆ ⟨C⟩ πανο-
τάτην τὴν περὶ Θεοῦ γνῶσιν ἐντίθεναι τῇ ἀγωγίᾳ τῶν ἀνθρώπων. καὶ γὰρ καὶ πρὸς
τοῦτο μάλιστα τὸ θέλημα αὐτοῦ ἐξ ἀρχῆς αὐτὰ κατεσκεύασε, τῷ μεγέθει, ᾧ κάλλει, τῇ
ῥώσει, τῇ ἐνεργείᾳ, τῇ ἀκαμψίᾳ, τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀναγκάσαι τὸν ψυχικὸν τοῦτον καὶ
φύσει σκηνοῦν διετέρων εἰς ⟨W⟩ ζητῆσαι ⟨W⟩ δημιουργὸν καὶ ἀρίστου τεχνίτην Θεὸν, καὶ προσ-
κυνῆσαι ⟨W⟩ ποιήσαντα αὐτὰ, καὶ μὴ τὴν βιβλίων καὶ γραμμάτων ἡμᾶς ἀπάγειν τὸ σῶμα
τῆς κλίσεως. τὸν Εἰς θεογνωσίαν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ Εἰς πολιτείαν ἡμῖν μεγίστην εἰσά-
γει διδασκαλίαν τὰ κλίσματα. ὅ, τε γὰρ πλεονέκτης, ἐπειδὴ ἴδῃ τὸν ἡμέραν τῇ νυκτὶ

προσχωρεῦσαι, ὡς ἥλιον τῇ σελήνῃ, αἰδεσθήσεται τὴν τοιχείων τιμὴν ὑπαξίαν· καὶ δικαιότερος ἦ, τὴν καταδεεστέρων οὐκ ἐπιθυμήσει πραγμάτων· ὅτε μοιχὸς ἡ ἀκάλαφος, ἐπειδὰν ἴδῃ τὴν θαλαττίαν μαργαρίτην, εἶτα χαλινοῦται" ἀπὸ τ αἰγιαλῶν, πάλιν τὴν ἀπάκτων ὑδάτων αἰδοῦμενος τιμὴν ὑπαξίαν, ταχέως καταστείλαι δικήσεται τὴν ἑαυτῆς ἐξαστομοῦσαν ἐπιθυμίαν, καὶ τῷ φόβῳ τοῦ Χριστοῦ χαλινώσας τὴν εἰς τὸ πρόσω φορὰν, καὶ δήσας καὶ ἀφεὶς ἅπαντα τῆς ἀκολάστου ταύτης ὁρμῆς, καὶ εἰς σωφροσύνην ἐπιμαγατεῖν. καὶ πρὸς ἀνάστασιν εἰς τὴν χέρσον ἀπιδὼν εὐκόλως δικήσει φιλοσοφῆσαι, καὶ τ πρὸς αὐτὴν δέξασθαι λόγον. ὅταν γὰρ ἴδῃ τ γλῶ δεχομένην κάκχυσιν σίτου θερεοῦ, εἶτα πρότερον δήσας καὶ σπουσαν, καὶ πολλῷ βελτίονα ἴσχυσαν· ὅταν ἴδῃ τὴν ἄμπελον εἰς χειμῶνι γυμνὴν φύλλων, καὶ ἑλίκων, καὶ βοτρύων, * εἶτα ἔαρος ὑπισάντος τὴν" ἀμορφίαν ἅπασαν ἀπολαμβάνουσαν, εἰς τοὺς σώμασι τὴν φυτὴν καὶ τ σπερμ[ατ]ικ τὴν μὴ ὀφθαρτῶν δύσασθαι δικήσεται ὡς περὶ τῆς ἑαυτῆς σαρκὸς φιλοσοφεῖν. ὁ φιλόπονον ἢ πάλιν ἀπὸ τοῦ μύρμηκος εἶσι), καὶ Παροιμ. ϛ. ϛ. ὁ φιλόκαλον ἀπὸ τ μελίττης, ὡς ὁ κοπωνικὸν, καθάπερ ἡ παροιμία φησίν· Ἴθι πρὸς τ μύρμηκα, ὦ ὀκνηρέ, καὶ ζήλωσον τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, καὶ γίνου σοφώτερος. ἐκεῖνος γὰρ γεωργὸν μὴ ἔχων ἄρχοντος, μηδὲ ἀναλισκόντα ἔχων, μηδὲ ὑπὸ δεσπότην ὤν, * ἑτοιμάζεται θέρους τὸν θησαυρὸν, πολλῷ τε ἐν τῷ ἀμήτῳ πρεῖται τὴν σοφίαν. ἢ πορεύθητι πρὸς τὸν μέλισσαν, καὶ μάθε ὡς ἐργάτις ἐστὶν, ἧς οὐ πόνοις βασιλεῖς καὶ ἰδιῶται πρὸς ὑγείαν" προσφέρονται, καὶ τοι οὖσα τῇ ῥώμῃ ἀσθενὴς, τὸν σοφίαν ἡμᾶσασα προσῆλθε. καὶ γὰρ αὖτη σοι πάλιν ἡ μέλιττα διαλέξεται, ὥστε μὴ θαυμάζειν ἁπλῶς καὶ κάλλη τῶν σωμ[ατ]ικ, ὅταν ψυχῆς ἀρετὴ μὴ ᾖ· μηδὲ ἐξεταστικὸν εἶναι τὴν ἀμορφίαν, ὅταν ἡ ψυχὴ κεκαλλωπισμένη τύχῃ. ὅπερ οὖν καὶ αὐτὸ δηλῶν ὁ παροιμιαστὴς ἔλεγε· Σοφ. ϛ. γ. Μικρὰ σὺ πετεινοῖς ἡ μέλισσα, καὶ ἀρχὴ γλυκασμάτων ὁ καρπὸς αὐτῆς. σκόπησόν μοι τοῦ ὄρνιθας, καὶ δέξῃ πᾶσαν ἐκεῖθεν φιλοσοφίαν. διὰ τοι τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε· Ματθ. ϛ. κϛ. Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσι, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. εἰ γὰρ τὰ ἄλογα καὶ μεμιγμένα τοῦ ζοφῆς, πόσῳ ἔξεις ἀπολογίαν μηδὲ τοσαύτην ὑπόδειγμα ἐκφορίαν τῶν παρόντων, ὅσπερ ὦ ὄρνιθες; εἰ δὲ καὶ καλλωπισμοῦ βούλει καταφρονῆσαι, παιδεύσει σε τὰ ἀΐδη τοῦ ἀλογοῦ Ματθ. ϛ. κϛ. μὴ εἶναί σε φιλόκοσμον. ὅθεν καὶ αὐτὸ δηλῶν ἔλεγεν ὁ Χριστός· Ἐμβλέψατε εἰς τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ, ὅτι οὐ νήθουσιν, οὐδὲ κοπιῶσιν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδὲ Σολομὼν πᾶσῃ ἐβάλλετο ὡς ἓν τούτων. ὅταν τοίνυν ἐθέλῃς ἀσχολίαν πᾶσι καλλωπισμάτων, σκόπησον ὅτι ὅσα αὐτὴ φιλονεικήσῃς, πρὸς τῷ χόρτῳ τὰ νικητήρια, καὶ οὐ δικήσῃ πρὸς σκῶλον ἀμιλληθῆναι, καὶ καταλύσον τὴν ἄλογον ταύτην μανίαν. καὶ ἕτερα πολλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἀλόγων, καὶ ἀπὸ τ οὐρανίων, καὶ ἀπὸ τῶν ἀσπερμ[ατ]ικ ὅτι φιλοσοφεῖν.

3 Ἐξομολόγησις ὡς μεγαλοπρέπεια ὁ ἔργον αὐτοῦ·

Τοῦτέστιν, ἕκαστον τῶν ἔργων αὐτοῦ. οὐ γὰρ δὴ πρὸς ἑνὸς ἔργου φησὶ ταῦτα. Ἕτερος ἐρμηνευθυτὴς εἶπεν, Ἔπαινος καὶ" ἀξίωμα ἡ ἐργασία αὐτοῦ. Οὗτος ἦ, ἐξομολόγησις, τοῦτέστιν, δοξολογία καὶ δόξα. Ἕκαστον γὰρ τῶν ὁρωμένων ἱκανὸν εἰς δοξολογίαν ἁπλῶς δικαστέμφαι, εἰς ὕμνον, εἰς εὐφημίαν, εἰς δοξολογίαν. οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, διὰ τί τοῦτο; εἰς τί τοῦτο; ἀλλὰ καὶ ὁ σκότος καὶ ἡ ἡμέρα, ὡς ὁ λιμὸς καὶ ἡ εὐθηνία, καὶ ἡ ἔρημος καὶ ἡ οἰκουμένη, καὶ ἡ λιμνάδα καὶ ἡ βαθύγλαος, καὶ ζωὴ καὶ θάνατος, καὶ πάντα τὰ ὁρώμενα τοῖς μὴ ἀκριβείας αὐτὰ καταμεμαθήκασιν, ἱκανὰ πρὸς εὐσεβείαν διεγεῖραι. τοῦτο γοῦν δηλῶν, διὰ τοῦτο προφήτης ὁ Θεὸς ἔλεγεν, αὐτὸ ἐνεργείας τὰς ὑμετέρας ὑμῖν;

θεὶς· Κατέστρεψα αὐτοὺς ὡς κατέστρεψα Σόδομα καὶ Γόμορρα, ἐπάταξα αὐτοὺς ὡς Αμὼς δ.ια.β.
πυρώσει, καὶ ἐν ἰκίερῳ. καὶ πάλιν δι' ἄλλα· Ἀνήγαγον αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, καὶ ἐξ οἴκου Μιχ. ε.δ.
δουλείας ἐλυτρωσάμην αὐτούς· Εἰς ἐυεργεσίαν ταῦτα ὑμωείδη μεταλαμβάνων. ὅτω
καὶ ταῦτα. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα ἐυεργετούντα, διορθούντα, παιδεύοντα, παιδαγωγοῦν-
τα, ἐκκόπτοντα τὴν κακίαν ὄντιν. διὰ θεοπροὶ μὲν γὰρ τὰ μὴ ἐυεργετούντες ποιοῦσι, τὰ δὲ Γεν.β.π.
μισοῦντες καὶ ἀποστρεφόμενοι· ὁ δὲ Θεὸς" ἐυεργετῶν ποιεῖ πάντα. οἷον, ἐυεργετῶν ἔθετο
ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ ἐυεργετῶν ἐξέβαλε τὸν παράδεισον· ἐυεργετῶν ϖ κατακλυσμὸν
ἐἰργάσατο, καὶ ἐυεργετῶν ὁ πῦρ ἐκεῖνο ὃ τοὺς Σοδόμων κατέτηξε· καὶ ὅταν διὰ ἐἰπῃ ὅτις τὸν Ματθ.ι.κβ.
νομθέτην, ἕκαστον εἰς ἐυεργεσίαν ἡ. ἐυεργετῶν καὶ τὴν γέενναν ἐπείλησε. καὶ καθάπερ ⓓ κβ.λ.
πατέρες διαπαίζοντες μόνον τὰ παιδία, ἀλλὰ καὶ τύπτοντες, πατέρες εἰσὶ, καὶ οὐκ ἔ-
λαττον τύπτοντες, ἢ διαπαίζοντες· ὅτω δὴ καὶ ὁ Θεός. διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε· Τίς γὰρ Εβρ.ιβ.ζ.ε.
ὄντιν υἱὸς, ὃν οὐ παιδεύει πατήρ; καὶ ὁ Σολομῶν· Ὃν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει, μαστι- Παροιμ.γ.ιβ.
γοῖ δὲ πάντα υἱὸν, ὃν παραδέχεται.

Ἡ δικαιοσύνη αὐτὸν μθνει εἰς ϖ αἰῶνα.

Τοῦτο δοκεῖ μοι ἐν ταῦτα εἰπεῖν διὰ τοὺς σκανδαλιζομθνους τοὺς τὰ συμπί-
πτοντα δυσχερῶς πρὸς ἐλπίδας, μονονουχὶ παραινῶν αὐτοῖς, καὶ λέγων· μὴ θορυβοῦ συ-
κοφαντομθνους δι' ἀθεότητος ὁρῶν, ἐπηρεαζομθνους, παρὰ τὴν ἀξίαν κακῶς πάσχοντας.
μθνει γὰρ δικαιοσύνη ἀδέκαστον, μθνει ψῆφος καθαρὰ ὁ κατ' ἀξίαν ἑκάστῳ πρέχουσα.
Εἰ δὲ νεῦν αὐτὴν ὀρθιζόντως, ὅσα μὴ κατὰ σαυτὸν ϖεφύτευται τὴν ψῆφον ἀξανάγκης. Εἰ
γὰρ ἔμθνε καθ' ἕκαστον τῶν ἁμαρτημάτων ὁ Θεὸς ἐπάγειν ὑμωείδη, καὶ ἐφ' ἑκάστου τῶν
πλημμελθσάντων τὴν δικαίαν ὀρθιφέρειν ψῆφον, πάλαι ἂν ϖεφυτρεπάνθη ὁ τῶν ἀν-
θρώπων γένος. καὶ τί λέγω ϖ δεινα, καὶ ϖ δεινα; ϖ γὰρ κορυφαῖον τῶν ἐν αἰθέροις
ἀποστόλων εἰς μέσον ἀγαγών, τοῦτο δείξαι πειράσομαι, Παῦλον σκῆνος ϖ κήρυκα τ
οἰκουμθνης, ϖ εἰς τρίτον ἁρπαγέντα οὐρανὸν, ϖ εἰς παράδεισον ἀπενεχθέντα, τὸν τῶν
φρικτῶν κεκοινωνηκότα μυστηρίων, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, τὸν νυμφαγωγὸν τοῦ Χριστοῦ, Α.Τιμ.α.ϐ.ιγ.
τὸν ἀγγελικὸν ὀπαδὸν ἀμθμπτον πολιτείαν, τὸν τοσαύτην ἀρετὴν κατορθώσαντα. Εἰ γὰρ
μὴ ἐβούλήθη μακροθυμῆσαι αὐτῷ, μηδὲ ἀναμεῖναι αὐτὸν, ἀλλ' ἡνίκα ἠμάρτανε, εὐθὺς ἐ-
βλασφήμει, καὶ ἐδίωκε, καὶ ὑβριστὴς ἐπαγαγεῖν αὐτοῦ τὴν δικαίαν ψῆφον· πάλαι δὴ αὐ-
τὸν τῆς μετοικοίας ϖεξεξήρπασε. διὸ καὶ αὐτὸς ταῦτα εἰδὼς ἔλεγε· Χάριν ἔχω τῷ α.Τιμ.α.ϐ.ιβ.
ἐνδυναμώσαντί με Χριστῷ, ὅτι πιστόν με ἡγήσατο, θέμθνος εἰς διακονίαν, τὸν ϖε-
τερον ὄντα βλάσφημον, καὶ διώκτην, καὶ ὑβριστήν· ἀλλ' ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ ϖρώτῳ ἐν-
δείξηται Χριστὸς πᾶσαν μακροθυμίαν, ϖρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων αὐτῷ πιστεύειν
εἰς ζωὴν αἰώνιον. Τί δὲ; τὴν πόρνην εἰ σχόλασε, πότε δὴ μετεβλήθη; τί δὲ; τὸν τε- Λευ.ζ.λζ.
λώνην Ματθαῖον εἰ ἐν τῷ χωρῷ τῆς τελωνίας ϖερὶ τῆς μεταβολῆς δίκην ἀπήτησεν, Ματθ.θ.θ.
οὐκ αὖ ϖεξεξήρπασεν αὐτὸν τῆς μετοικοίας; ὅτω καὶ ϖ λῃστὴν, ὅτω καὶ τὸν μάγειρον, ὅτω Λουκ.κγ.μ.
καὶ ἕκαστον τῶν ἁμαρτωλούντων. διὰ τοι τοῦτο ἀνέχει τὴν ὀργὴν, καὶ τὴν κατ' ἀξίαν δίκην δί- Ματθ.β.α.
δοσιν, καλῶν τοὺς ἀθεότητος εἰς μετοικοίαν. Εἰ δὲ μθνοιεν ἀδιόρθωτοι, πθντως ἐκποδὼν
ἔσονται τὴν δικαίαν ψῆφον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ϖεφυτὴς τοὺς τε ἀδικοῦντας ϖαραμυ-
θούμθνος, τούς τε ἀδικουμένους σωφρονίζων, ἐπήγαγε τὸ, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μθνει εἰς τ
αἰῶνα. ὃ δὲ βούλεται διὰ τούτου εἰπεῖν, τοιοῦτόν ὄντιν. μήτε σὺ ὁ ἀδικούμθνος, ἐὰν κα-
ταλύσῃς τὸν βίον, ὡς οὐ τῶν δικαίων τυγχάνθνος ἀπελπίσῃς (μὴ γὰρ τὴν ἀποδημίαν
τὴν ἐντεῦθεν, ϖῶς ἀπολήψῃ τῶν πόνων τὰς ἀμοιβὰς) μήτε σὺ πάλιν ὁ ϖάντα ἁρ-
πάζων, καὶ πλεονεκτῶν, καὶ συγχέων, μὴ ἐν εἰρθνῃ καταλύσῃς τὸν βίον, θαρρήσῃς. παν-

τῶν γὰρ δώσεις λόγον μὴ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν, τῆς πονηρίας ἀπάσης ἀποτίσεις καὶ ἀμοιβάς. Θεὸς γάρ ἐστιν ἀεὶ μνήμων, ὃ διηκριβωμένην ἀεὶ μνήσασαν ἔχων, οὐδὲν ἀπὸ τοῦ θανάτου διακωλυόμενον, ὅτε τοὺς τὴν ἀμοιβὴν τῶν πόνων τῶν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς, ὅτε τοὺς τὴν ἀντίδοσιν τῶν κολάσεων τῶν διὰ τὴν πονηρίαν.

4 Μνείαν ἐποιήσατο τῶν θαυμασίων αὐτοῦ. 5

Τί ἐστι, μνείαν ἐποιήσατο τῶν θαυμασίων αὐτοῦ; ἢ διέλιπε θαυματουργῶν, φησι, διϊσχυρίζεται. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ, μνείαν ἐποιήσατο· οὐκ ἐπαύσατο, οὐκ ἀπέστη διὰ πάσης ἡμέρας θαύματα ἐργαζόμενος, καὶ τοῦ παχυτέρους διετίρων διὰ τῶν τερατείων. ὁ μὲν γὰρ
Isa. x. xv. ὑψηλὸς καὶ φιλόσοφος οὐδὲν δεόμενος τῶν σημείων. Μαθήσει γάρ ἂν μὴ εἰδότις, καὶ πιστεύσαντες. ὅπερ ἦν αὐτὸς ἐν τούτων κήδεται μόνων, ἀλλὰ καὶ τῶν παχυτέρων, καὶ ἐκείνην 10 ἡδονὴν ἡμεῖς θαυματουργῶν ἐν παύει). ἰσχνὴ μὲν οὖν θαυματουργία, πᾶσα τῶν ὁρωμένων ἡ κλίσις· ἀλλ' ὅμως διεγείρων τὴν πολλῶν τὴν ῥᾳθυμίαν, ἐν μέσῳ τῷ θεάτρῳ τούτῳ πολλὰ ἐπεδείκνυτο τεράστια, καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ· οἷον, ἐπὶ μὲν τοῦ κατακλυσμοῦ, ἐπὶ δὲ τῆς συγχύσεως τῶν γλωττῶν, ἐπὶ δὲ τῶν Σοδόμων, ἐπὶ δὲ Ἀβραάμ, ἐπὶ δὲ Ἰσαάκ, ἐπὶ δὲ Ἰακώβ, ἐπὶ μὲν Αἰγύπτῳ, ἐπὶ δὲ τῇ ἐξόδῳ τῶν Ἰουδαίων, ἐπὶ δὲ τῇ ἐρήμῳ, ἐπὶ δὲ τῇ 15 γῇ τῆς Παλαιστίνης, ἐπὶ δὲ Βαβυλῶνι, ἐπὶ μὲν τῆς ἐπανόδου, ἐπὶ δὲ τῶν Μακκαβαίων, ἐπὶ μὲν τοῦ Χριστοῦ παρουσίᾳ, ἐπὶ δὲ αὐτῇ τῇ παρουσίᾳ, ἐπὶ μέλλει σημεῖον γινόμενα, ἡ καταπόλωσις [ἡ] τῶν Ἱεροσολύμων, ἡ οἰκοδομὴ τῆς ἐκκλησίας, ὁ λόγος ὁ πανταχοῦ πρέχων, ὁ διὰ κωμάτων ἁπλοῦς, ὁ διὰ πολέμων αὐξηθείς, ἐπὶ τῶν μαρτύρων δῆμοι, τὰ ἄλλα ἄπαντα. πολλὰ μὲν οὖν ἔστιν ἰδεῖν ἰδικὰ ἴδοι, καὶ ἐν οἰκίᾳ γινόμενα θαύματα, καὶ ἐν πόλεσιν. 20 κοινῇ
ἀλλὰ τέως τὰ καθολικὰ καὶ ἅπασι δῆλα καὶ γνώριμα καὶ ἃ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἡμεῖς ἰδόμεθα. πόσα ἐπὶ Ἰουδαίου δὲ πανώλεις ἀσεβείας νικήσαντος γέγονε, τῆς ἐκκλησίας πολεμουμένης; πόσα ἐπὶ Μαξιμίνου; πόσα τοὺς ἐκείνων τῶν βασιλέων; Εἰ δὲ βούλεσθε, ἐπὶ τοῦ τῆς
Λοιπὸν διὰ τόπων, ὅπου ὁ Ἀντιοχείας ἐξηγήσατο. ἡμετέρας συμβολὰς τὰ ἡμέτερα· οἷον, ὡσανεὶ καὶ τῶν ἱματίων χαρακτῆρες ἀθέατον· τὸν Ἀπόλλωνος ὁ ἱερεὺς τοὺς σκηνοποιοὺς κατενέδειν· τοῦ ἀγίου μάρτυρος Βαβύλα τὸν ὀ χ. ν
δάφνη ἡ μεταβολὴ, καὶ ἡ φλογερὰ νίκη ἡ κατ' αὐτοῦ δαίμονος· αὐτὸ γὰρ τῶν βασιλικῶν χρημάτων ὁ καταδέδοξος θάνατος· αὐτὴ ἡ τοῦ βασιλέως διαίρεσις, αὐτοῦ τοῦ Ἰουλιανοῦ τὴν πανώλη ἀσεβείας νικήσαντος, καὶ ἡ τοῦ θείου τοῦ ἐκείνου ἀπώλεια, τῶν σχολικῶν αἱ πηγαί, ἕτερα μυεῖα, ὁ λιμὸς, ὁ αὐχμὸς, ἡ τῶν ὑδάτων ἀπαλλὶς ἡ μετ' αὐτοῦ ταῖς πόλεσι συνεκπεσοῦσα, καὶ ἕτερα μυεῖα πολλαχοῦ. καὶ ἐπὶ Παλαιστίνης τὰ τότε συμβαίνοντα ἔγνωτε. καὶ γὰρ πύρινα 30 χαπαχ
ναὶ ἐκεῖνον τὴν ψῆφον τοῦ Θεοῦ καθαιρεθέντα ἀνοικοδομεῖν ἐβούλοντο ὁ Ἰουδαῖοι, πῦρ ἐκ τῶν θεμελίων ἐκπηδήσαν ἀπώλεσε· καὶ μάρτυρεῖ τὸ ἔργον ἀτέλεστον μεῖναν.

Οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων ὁ Κύριος, ἔσφιγε ἔδωκε τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.

Ἀπαλείλας αὐτοῦ τὰς διεργασίας καὶ ἀπὸ τῶν θαυμάτων, καὶ ἀπὸ τῶν ἔργων, τὴν κηδεμονίαν τὴν ὑπὲρ ἡμῶν ἐνδείκνυται, καὶ τούτῳ πάλιν αὔξει τὸν λόγον, δεικνὺς ὅτι τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα ποιήσας ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς τῶν ἀνθρώπων, καὶ πάντα ἔσπευσε παιδεύσας αὐτούς, καὶ παιδεύων εἰς τὴν ἐπιγνῶσιν καὶ τὴν ἄκραν φιλοσοφίαν, καὶ ἀπαλλαγέντων αὐτῶν τοῦ ζῆν, οὐκ ὀφείλων τοῦτο ἐργάζεται (ὅπερ [ἐν] μεγίστη χάρις ἐστὶν) ἀλλὰ δι' ἔλεον καὶ φιλανθρωπίαν, οὐχ ὡς αὐτὸς δεόμενος αὐτῶν, ἀλλὰ δι' ἀγαθότητα μόνην. ἔσφιγε ἔδωκε τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. Ἵνα ἕνεκεν τοῦ φοβουμένους τὰ τοιαῦτα τέλεσιν; 40
Matth. v. με. ἐν γὰρ δὴ μόνους αὐτοὺς τρέφει. καὶ γὰρ τὸν διάπυρον φησὶν, Ὅτι ἀνατέλλει ἥλιον ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. πῶς οὖν εἶπε τοῖς φοβουμένοις αὐτόν; ἔσφιγε τοῦτο δοκεῖ μοι λέγειν, οὐ τὸ τοῦ σώματος, ἀλλὰ τὸ τῆς ψυχῆς.

διὰ τοῦτο καὶ τοῖς φοβουμένων διαλέγεται μόνον. αὕτη γὰρ τούτοις ἐστὶν ἀφωρισμένη. ὥσπερ γὰρ τέθνηται σῶμα, ὅτω τέθνηται καὶ ψυχή. ὅτι δὲ τέθνηται, ἄκουε· Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ. Ματθ. δ. β.
Τούτων οὖν λέγει τοῖς Ἕλλησι, καὶ διὰ τῶν ἔργων ἔδωκε τοῖς φοβουμένοις αὐτὸν, τοῖς διὰ τοῦ λόγου διδασκαλίαν, τοῖς παίδευσιν, τοῖς φιλοσοφίαν ἅπασαν.

5 Μνησθήσεται εἰς ϖ αἰῶνα διαθήκης αὐτοῦ.

Πάλιν καταξέλλων τῶν Ἰουδαίων τὴν ἀπόνοιαν, καὶ ϖ τῦφον αὐτῶν ἐλαττούμενος, μᾶλλον ἢ δείκνυσιν ὅτι τῶν ἀγαθῶν ὧν ἀπέλαυσαν, ἃ διὰ τὴν ἀξίαν ἀπέλαυσαν τὴν οἰκείαν, ἀλλὰ διὰ τὴν φιλίαν αὐτοῦ τὴν πρὸς τοὺς πατέρας, καὶ τὰς διαθήκας τὰς πρὸς ἐκείνους γεγονυίας, φησί· μνησθήσεται εἰς ϖ αἰῶνα διαθήκης αὐτοῦ. ὅθεν καὶ Μωϋσῆς προφητεύει αὐτοῖς εἰσιοῦσιν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας λέγων, καὶ ἐνοφῦν. ἐὰν γὰρ οἰκοδομήσῃς, φησί, πόλεις λαμπρὰς, καὶ πεπλήσῃ πλοῦτον χρημάτων, καὶ ἐλίπῃς, οὐ διὰ τὴν δικαιοσύνην μου ταῦτα γέγονεν, ἀλλὰ διὰ τὰς διαθήκας τὰς πρὸς τοὺς πατέρας σου. Διὸ τί γὰρ ἀπονοίας χεῖρον. διὰ τοῦτο παντὶ ἔστω καὶ διαπαντὸς ὁ Θεὸς ἐκκόπτει αὐτὴν συνεχῶς. Ἰσχὺν ἔργων αὐτοῦ ἀνήγγειλε τῷ λαῷ αὐτοῦ, Δευτ. θ. α.

6 Τοῦ δοῦναι αὐτοῖς κληρονομίαν ἐθνῶν.

Ἀπὸ τῶν καθολικῶν ὅτι τὰ μεσικὰ μετάγει ϖ λόγον· ἀπὸ τῆς χρείας τὴν οἰκειοποίησιν ἡμῶν, ὅτι τὰ Ἰουδαίοις συμβάντα. μάλιστα δ' εἴ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειε, καὶ ταῦτα καθολικῶν ἐπέχει τάξιν. τὰ γὰρ εἰς αὐτοὺς γινόμενα, τοῖς ἄλλοις διδασκαλίαν ἐγίνοντο· καὶ ϖ πόλεμοι, καὶ τὰ ἑξῆς, καὶ αἱ νίκαι αὐτοῦ κηρύγματος ἦρχον τοῖς προσέχουσιν. ὁ γὰρ ἀκολουθίαν οὐ θεωρῶν, ἀλλ' ὥσπερ λόγων ταῦτα συνέβαινε. ποία γὰρ ἀκολουθία, σαλπιζόντων αὐτῶν τὰ τείχη καταβάλλεσθαι· ἢ γυναῖκα γρατηγοῦσαν νικᾶν καὶ προτρέπεσθαι· καὶ παιδίον μικρὸν βαρβαρικοὺς πολέμους καταλύειν ἀπὸ λίθου βολῆς μιᾶς; καὶ ἕτερα δ' ἄλλα παράδοξα τοιαῦτα συνέβαινεν. ὅτω τῶν πολεμίων ἐκρατήσαν, ὅτω τῆς Παλαιστίνης ἐξέβαλον. ὅτου οὖν λέγει, ἰσχὺν ἔργων αὐτοῦ ἀνήγγειλε τῷ λαῷ αὐτοῦ, τοῦτ' ἄλλο λέγει, ἢ ὅτι ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὴν δύναμιν, οὐχ ἁπλῶς ἐκβάλλων τὰ ἔθνη, ἀλλὰ τοιούτῳ, δι' οὗ μάλιστα ἠδύναντο εἰδέναι σαφῶς, εἰ καὶ τὰ πρότερα ἦρχεν, ὅτι μεγάλως ἐπὶ τῇ πλανῇ κατ' ἐκείνων γινομένῃ, καὶ αὐτοὺς κρατηθῆναι τὰ τῶν πολεμίων ἐκείνων πράγματα. οὐ γὰρ δὴ διὰ ῥημάτων, ἀλλὰ καὶ διὰ πραγμάτων αὐτοὺς ἐπαίδευε· διὰ νυκτὸς, διὰ ἡμέρας, διὰ ἔργων, διὰ ἔθνους, διὰ φωτὸς νυκτερινοῦ καὶ ἡμερινοῦ, διὰ νεφέλης, διὰ πολέμων, διὰ εἰρήνης, διὰ θαυμάτων, διὰ γεωργίας, διὰ ὑετῶν· καὶ πάντα φωνὴν ἀφίεντα διασώζουσα, καὶ τὴν πεπτωκυῖαν αὐτῶν διάνοιαν καθαίρουσα· καὶ οὐδεὶς χρόνος ἐπέλιπεν, ἐν ᾧ μὴ συνεχῆ σημεῖα αὐτοῦ ἐπεδείκνυτο. Ἐξοδ. ιε. β καὶ γ. κα.

Ἔργα χειρῶν αὐτοῦ ἀλήθεια καὶ κρίσις.

Ἐπειδὴ περὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ διελέχθη, διαλέγεται καὶ περὶ τῆς δικαιοκρισίας· ὅπου γὰρ μόνον δύναμιν ἐν οἷς ἐποίει ὅτι ἐπεδείκνυτο, ἀλλὰ καὶ πολλὴν τὴν δικαιοσύνην. οὐ γὰρ ἁπλῶς ἐξέβαλε τὰ ἔθνη, ὅθεν Ἰουδαίοις εἰσαγαγεῖν ἐβούλετο, ἀλλὰ μετὰ τοῦ δικαίου. διὰ τοῦτο καὶ ἀλλαχοῦ ἔλεγεν ὁ Μωϋσῆς· Οὔπω ἀναπεπλήρωνται αἱ ἁμαρτίαι τῶν Ἀμορραίων. Γεν. ιε. ιε.
Τοῦτο δὲ οὐχ ὅτι Ἰουδαίων ἐστὶν εἰπεῖν μόνον, καὶ τῶν ἐκείνοις συμβαινόντων, ἀλλὰ πάλιν καθολικὸς ὁ λόγος ἐστί. καὶ γὰρ πάντα τὰ ὑπ' αὐτοῦ γινόμενα, ἀλήθεια καὶ κρίσις, τουτέστι, δικαιοσύνη. οἵδε δ' ἀλήθειαν πολλαχοῦ ἡ γραφὴ καὶ τὴν φιλανθρωπίαν λέγειν. ὁ τοίνυν λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· ὅτι μετὰ τῆς δικαιοσύνης καὶ φιλανθρωπίας τὰ

πάντα

πρᾶγμα ἀνέμιξεν. Εἰ γὰρ δι' μόνον τῷ τὸ δικαίῳ ἐκέλευσε λέγω, πρᾶγμα δὲ ἀπωλώ-
Ψαλμ. ρμδ. β. λει. διὸ καὶ ὁ τελώνης ἀλλαχοῦ λέγει· Μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου
Ψαλμ. ρκθ. γ. σου, ὅτι οὐ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν. καὶ πάλιν, Ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσῃς
Κύριε, Κύριε τίς ὑποστήσεται; πρᾶγμα τοίνυν τὰ ἐπὶ αὐτοῦ νενόμθνα, ἑκατέρων γέμει
τούτων. Εἴτε γὰρ τὸ δίκαιον ἀπήτει μόνον, πρᾶγμα δὲ διεφθάρη· εἴτε φιλανθρω- 5
πίαν μόνην ἐκέλευσε, ἅπαντες ἂν ἐγίνοντο ῥᾳθυμότεροι. διὰ τοῦτο ποικίλων τὴν σω-
τηρίαν τῶν ἀνθρώπων, ἑκατέροις τούτων εἰς τὴν διόρθωσιν αὐτῶν χέλευσεν).

7 Πίσσαι πᾶσαι αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ.

Ὅταν πολλαχοῦ ποιεῖ, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ἐργάζεται, ἀπὸ τῆς σοφίας τῆς ἐν τῇ ποι-
κίλῃ δημιουργίᾳ, καὶ τῆς κηδεμονίας, ὅτι τὴν νομοθεσίαν μεταβαίνων, καὶ τοῦτο πάλιν κι- 10
νεῖν τῆς διανοίας ὁ μέγας. οὐ γὰρ δι' μόνον τῷ κλίσαι κλίσιν τοσαύτην καὶ τηλικαύτην,
ἀλλὰ καὶ ᾧ νόμον θεῖναι ὁ τῶν ἀνθρώπων διώρθωσε νοῦς. διὸ ἐν τῷ ἑκατοντακαιδεκάτῳ
ψαλμῷ ἀμφότερα ταῦτα τὰ μέρη διελών, ἀγγέλους μὲν ἔλεγεν· ἅγιοι διηγοῦν-
ται δόξαν Θεοῦ. ταῖς δὲ τὸ μέσον ἐλάβε, καὶ ἃ ταῖς κλίσεως ἀπέτισας λέγει, ἐ-
πήγαγε· ὁ νόμος Κυρίου ἄμωμος, ἐπιστρέφων ψυχάς, ἡ ἐντολὴ Κυρίου τηλαυγής, φω- 15
τίζουσα ὀφθαλμούς. ὅτου δὲ καὶ ἐνταῦθα, εἶπεν ταῖς τῶν πραγμάτων, καὶ τῶν θαυμάτων
αὐτοῦ, ἢ τῶν ἔργων, εἰς τὴν ταῖς τῶν ἐντολῶν κατόρθωσιν μεταχειρίζει τὸν λόγον, ὅπου λέ-
γων· πίσσαι πᾶσαι αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ. Ἐσπουδακέναι εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ ἀγῶνος, πε-
ποιηκέναι δὲ ἀληθείᾳ καὶ ἐνεργείᾳ.

Οὐχ ἁπλῶς εἶπε, πᾶσαι, ἀλλὰ πολὺ ὄγκος ἐντολῶν ἀναιρεῖν, ταύτην τέθεικε 20
τὴν λέξιν. καὶ γὰρ ἐντολαί εἰσιν αἱ τῆς κλίσεως, ἃς ἅπαντα τηρεῖ πᾶσα ἡ κλίσις, ἥλιος καὶ
σελήνη, καὶ ἡμέρα δὲ νύξ, καὶ ἀστέρες, καὶ γῆς καὶ φύσεως δρόμος. ἐντολαί εἰσι καὶ αἱ τῇ φύ-
Ρωμ. ιδ. σει δοθεῖσαι ὄξ ἀρχῆς, ὅτε τὸν ἄνθρωπον ἔπλασε· ταύτας ὧν φησιν ὁ Παῦλος· Ὅταν γὰρ
ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα, φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες ἑαυτοῖς εἰσι νό-
Ρωμ. ζ. κβ. μος. δὲ πάλιν· Συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον. ἐντολαί εἰσι 25
δὲ αἱ χαρισθεῖσαι, καὶ αὗται πᾶσαι μεμνήκασιν· εἰ δέ τινες καὶ κατελύθησαν, οὐκ ὅτι
τὸ χεῖρον, ἀλλ' ὅτι τὸ βέλτιον μεταῤῥυθμισθεῖσαν. τὸ γὰρ, οὐ φονεύσεις, οὐ κατε-
λύθη, ἀλλ' ἐπετάθη. καὶ τὸ, οὐ μοιχεύσεις, οὐκ ἠφανίσθη, ἀλλὰ μεῖζον γέγονε.
Ματθ. ε. κζ. διὸ καὶ ἔλεγεν· Οὐκ ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἢ τοὺς προφήτας, ἀλλὰ πληρῶσαι.
καὶ γὰρ ὁ μὴ ὀργιζόμενος, πολλῷ μᾶλλον τοῦ φόνου ἀφέξεται· καὶ ὁ μὴ βλέπων ἀκα- 30 κακοήθειαν
λάστοις ὀφθαλμοῖς, μακρότερον τῆς μοιχείας ἐσκήνωκεν). ὁ τοίνυν νόμος τοῦτο μάλιστα ἔχει
τὸ ἐξαίρετον, τὸ ἀθάνατον, τὸ διηνεκές, καὶ ὁ τῆς κτίσεως, καὶ ὁ φυσικός, καὶ ὁ τῆς φιλοσοφίας, ὁ
Ματθ. κδ. λε. τῆς καθ' ἡμᾶς διαθήκης. διὸ φησιν· Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, ἀλλ' οὐ λόγοι μου οὐ μὴ πα-
ρελεύσονται, τὸ ἀκίνητον αὐτῶν δηλῶν. πρᾶγμα γὰρ, ὅσα δι' βούλεται μόνον ὁ Θεὸς, μένει
διηνεκῶς, ὁ δὲν ὅτι τὸ κινοῦν αὐτά. πεποιηκέναι δὲ ἀληθείᾳ καὶ ἐνεργείᾳ. τί ἐστιν, δὲ 35
ἀληθείᾳ καὶ ἐνεργείᾳ; ὁδὲν δὲ αὐταῖς, φησι, σχολιόν, ὁδὲν γραιδαλιῶδες, ὁδὲν ἀσα-
φές, ὁδὲν πρὸς χάριν τινά, ἢ πρὸς ἀπέχθειάν, ἀλλὰ πάντα πρὸς τὸ συμφέρον καὶ
λυσιτελές· οὐ καθάπερ οἱ δι' ἀνθρώπινοι νόμοι, πολλὰ μὲν ἔχοντες τὸ ἐπίκηρον, πολλὰ δὲ
ἀσαφές, πολλὰ δὲ δι' ἀνθρώπινον. καὶ γὰρ ἀπὸ δι' ἀνθρώπινων παθῶν πολλοὶ πολλάκις ἐ- κεῖνται
τέθησαν. καὶ γὰρ ἐξ ὁρμῆς ἀμυνόμενος, ἢ φίλῳ χαρίζεσθαι βουλόμενος, οὗτος τὰ γράμ- 40
ματα συνέθηκεν. ἀλλ' οὐχ οἱ θεῖοι τοιοῦτοι, ἀλλ' ἁπλῶς φαιδρότερον μοῦσι, τὸ συμφέ-
ρον τῶν νομοθετουμένων ἐπιζητοῦντες, πρὸς ἀρετὴν αὐτοὺς ἐπανάγοντες, καὶ πρὸς τὴν
τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν, οὐ πρὸς τὰ ψευδῆ ταῦτα, πλοῦτον λέγω καὶ δυναστείαν

(ταῦτα

(ταῦτα γὰρ ψευδῆ, τὰ δὲ τοῦ Θεοῦ ἀληθεία) οὐχ ὅπως ἡμύοντο εὐπορώτεροι, οὐδ' ὅπως τῶν πρόσθεν ὀπιτυχοίεν, ἀλλ' ὅπως τῶν μελλόντων ἀπολαύσαιεν, διδάσκοντες. ὥστε τὰ ἀληθῆ τοῦ γράμματος, καὶ ὀρθῶς, καὶ θεοῦ ἐχόντως διεγραμμένοι ἅπαντα εἶπεν ἐκεῖνοι Ⓜ νόμοι. πίστεις πᾶσαι αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ. Πῶς ἐστι πίστις; βέβαιαι, μόνιμοι. καὶ γὰρ παραβαθῶσιν, αἱ ἡμέραι ἔπονται, καὶ αὖται οὐ σαλεύονται. Εἰ δὲ καὶ δι' ἔθνη τοῦ Θεοῦ βλασφημοῦσιν, ἀλλ' ὁ Θεὸς αὐτοῖς ἐκδικεῖ. μὴ τοίνυν λέγε, ὅτι περὶ ἀπειλῶν εἴρηται τὰ εἰρημένα, ἢ ὑπερβολικῶς. οὐδεὶς νομοθετῶν περὶ ἀπειλῶν λέγει μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ σωφρονισμοῦ. Εἰ δὲ σφόδρα πιστεύεις ὑπὲρ τῶν μελλόντων, ἀπὸ τῶν παρελθόντων λάμβανε τὴν ἀπόδειξιν. ὁ γὰρ ὅτι τοῦ Νῶε κατακλυσμός, καὶ ἡ ὅτι τῶν Σοδόμων πυρπόλησις, καὶ ἡ ὅτι τοῦ Φαραὼ ἀπώλεια, καὶ ἡ ὅτι τῶν Ἰουδαίων πανωλεθρία, καὶ αἱ αἰχμαλωσίαι, καὶ Ⓜ πόλεμοι, ἆρα ἀπειλῆς εἰσιν, ἢ πείρας πράγματων; Εἰ δὲ τὰ ἐν τούτῳ λέγεται, πολλῷ μᾶλλον τὰ ἐν τῇ ἀληθείᾳ, ὅσῳ καὶ μείζων ἡ ποινὴ τῶν αὐτοῖς τετολμημένων, μὴ τοσαύτην θεραπείαν καὶ διόρθωσιν.

8 Λύτρωσιν ἀπέστειλε * τῷ λαῷ αὐτοῦ.

Κατὰ μὲν τὴν ἱστορίαν, τὴν τῶν Ἰουδαίων ἐλευθερίαν φησί· κατὰ δὲ τὴν ἀναγωγήν, τὴν τῆς οἰκουμένης. ὃ καὶ ὁ ἑξῆς δηλοῖ.

9 Ἐνετείλατο εἰς Ⓜ αἰῶνα διαθήκην αὐτοῦ. Τὴν καινὴν ἐνταῦθα λέγει. ὅπερ γὰρ ἐντολῆς ἐμνήσθη καὶ νόμου, τοῦτ' ἐστὶ παρεδόθη, καὶ ὀργὴν ἐργάσατο, φησὶν ὅτι λύτρωσιν ἀπέστειλε τῷ λαῷ αὐτοῦ· καθάπερ καὶ αὐτὸς ἔλεγεν, Οὐκ ἦλθον ἵνα κρίνω Ⓜ κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω Ⓜ κόσμον. ὅπερ γὰρ παραβαινόμενος ὁ νόμος ἐκόλαζεν (ὁ γὰρ νόμος ὀργήν, φησι, κατεργάζεται. οὗ γὰρ οὐκ ἔστι νόμος, οὐδὲ παράβασις) καὶ πολύτιμον καὶ ὑστεροῦσαν τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦτο δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι, διὰ τοῦτο ὅπερ εἶπε, λύτρωσιν ἀπέστειλε τῷ λαῷ αὐτοῦ. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ἡ λύτρωσις ἁπλῶς, ἀλλὰ μετὰ τὴν λύτρωσιν ὁ νόμος, ἵνα τῆς χάριτος ἀξίαν ἐπιδείξωμεθα τὴν πολιτείαν. Ἅγιον καὶ φοβερὸν ὄνομα αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ ἐνενόησεν ἅπαντα τὰ ἀναιρούμενα αὐτῷ τὴν κηδεμονίαν, τὴν προνοιαν, τὴν ἐν τῇ παλαιᾷ, τὴν ἐν τῇ καινῇ, τὴν ἐν τοῖς ἔργοις, τὴν διὰ τῶν ἐντολῶν, τὴν διὰ τῶν θαυμάτων, τὴν διὰ τῶν τεράτων, ἔνθους ἠμόμοσε, καὶ ἐκπλαγεὶς αὐτοῦ τὴν μεγαλωσύνην, εἰς δοξολογίαν πάλιν καταλύει τὸν λόγον, ὕμνον ἀναφέρων εἰς τὰ θαύματα. πανταχοῦ. ἅγιον καὶ φοβερὸν τὸ ὄνομα αὐτοῦ, τουτέστιν, ἐκπλήξεως γέμον, θαύματος πολλοῦ. Εἰ δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, πόσῳ μᾶλλον ἡ οὐσία; πῶς γὰρ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἅγιον καὶ φοβερόν; δαίμονες αὐτὸ τρέμουσι, νοσήματα αὐτὸ δέδοικε· τούτῳ κεχρημένοι τῷ ὀνόματι Ⓜ ἀπήλαυνον τὴν οἰκουμένην καὶ πόρρωσαν ἅπασαν· τούτῳ ὁ Δαυὶδ ἀντὶ ὅπλου χρησάμενος, τὸν βαρβαρον ἐκεῖνον κατέτρωσε· τούτῳ τὰ μυρία καταπατῶμεν τραύματα· τούτῳ τὴν ἱερὰν μυσταγωγούμεθα μυσταγωγίαν. ἐννοῶν τοίνυν ὅσα ἐργάζεται θαύματα" τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὅσας διεργεσίας, πῶς τὸν ἐναντίον διαλύει, πῶς τὸν οἰκείως ἀσφαλίζεται, καὶ τραύματα ἀναλογιζόμενος ὑπερβαίνοντα φύσεως ἀκαλυφίαν, καὶ νικήματα λογισμὸν ἀνθρώπων, φησὶν, ἅγιον καὶ φοβερὸν τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Εἰ δὲ ἅγιον, ἁγίων δεῖται καὶ μιαιτων τοὺς ὑμνολογίας, ἁγίων καὶ καθαρῶν.

Ἀρχὴ σοφίας, φόβος Κυρίου. 10 Συνέσεις δὲ ἀγαθὴ πᾶσι τοῖς ποιοῦσιν αὐτόν.

Τί ἐστιν, ἀρχή; πηγὴ, ῥίζα, κατάστασις. ὅπερ γὰρ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα εἶπε περὶ τῆς τῆς οἰκουμένης διασώσεως, καὶ τοσαύτης ἐκπλήξεως ἐπλήσθη· ἐπάγει τοῦτο ἀκολούθως λοιπόν, δεικνὺς ὅτι ὁ τοῦτον φοβούμενος, πάσης ἐμπέπλησται σοφίας, καὶ" ζωντος

ψν.

γνῶσ. Εἶτα ἵνα μὴ ὡς νομίσῃ μέρει τῆς γνώσεως εἶναι τὰ τῆς σοφίας, ἐπήγαγε· Συνέσεις ἁγαθὴ πᾶσι τοῖς ποιοῦσιν αὐτήν. ὑ γὰρ ἔχει πίστις, ἂν μὴ παρῇ καὶ πολιτεία τῇ πίστει συμβαίνουσα. πῶς γὰρ ἔχει σοφίας φόβος Κυρίου; πάσης ἀπαλλάττει πονηρίας, πᾶσαν ἀρετὴν κατορθοῖ. σοφίαν δέ, ὑ πλοῦν ἐν ῥήμασιν, ἀλλὰ πλοῦν ἐν πράγμασι λέγει· ἐπεὶ καὶ ⓐ ἔξωθεν σοφίαν τοῦτο ἐδείκνυτο, θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων γνῶσιν. Ταύτην δὲ πλοῦν τίκτει ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος· διδάσκει, πονηρίαν ἀναιρεῖ, ἀρετὴν φυτεύων, τῶν παρόντων ὑπεροράν, τὰ μέλλοντα προσδοκᾶν, πρὸς ⓜ ἀρετὴν μεθίστησι. Τί δὲ τῆς τοιαύτης ψυχῆς σοφώτερον; ὑ τὰ ἀκροατὴν ἐντεῦθεν ζητεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ ⓜ ποιητήν. Συνέσεις δὲ ἁγαθὴ πᾶσι τοῖς ποιοῦσιν αὐτήν, τουτέστι, τοῖς ποιοῦσι πλοῦν σοφίαν καὶ τὰ ἔργων ἐπιδεικνυμένοις συνέσεις ἁγαθή. Συνέσεις ἀγαθὴ, εἶπεν, ὅτι ὄντως καὶ Ἱερεμ. δ' κβ. Συνέσεις ποιεῖ, ὡς ὅταν λέγῃ· Σοφοί εἰσι τοῦ κακὸν ποιῆσαι, τοῦ δὲ καλὸν ποιῆσαι οὐκ ἔγνωσαν· ἀλλ' αὐτὸς πλοῦν ὅτι τῆς ἀρετῆς Συνέσεις ζητεῖ.

Η ἄγνοια αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

Ποία ἄγνοια, εἰπέ μοι; ἡ βουλευτική, ἡ δοξολογία, ἡ τῶν ἔργων ἐννόησις ἀθάνατος, καὶ πρὸς τούτων αὐτὴ ἡ τῆς οὐσίας αὐτοῦ συλλογή. ἀθάνατος μὲν γὰρ ὁ Θεός, καὶ καθ' ἑαυτὸν σφόδρα ἀγνωτός· ἀγνωτὸς δέ, καὶ ὅταν ἐννοήσῃς πλοῦν μεγαλωσυνῶν αὐτοῦ καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἀγνωτὸς δὲ καὶ τὰ ἔργα, ὅταν ἴδῃς αὐτοῦ πλοῦν σοφίαν διὰ τῶν ὁρωμένων. Ταῦτα δὲ λέγει, εἰς βουλευτικὴν παρεπτέπων, καὶ δεικνὺς οὐδεμιᾶς συγχωρήσεως οὔσας ἀξίους, οὐδὲ τῆς τυχούσης, οὐδὲ δυσχερεστάτους πρὸς τὰ ἡμάρτηνα. ὅταν γὰρ ἡ ἄγνοια αὐτοῦ, καὶ ἡ βουλευτικὴ, καὶ ἡ δοξολογία ὅτως ἦ φανερὰ, καὶ δῆλη, καὶ σαφὴς, καὶ ἀκίνητος, καὶ πεπηγυῖα, καὶ μονίμη, ὡς καὶ ἀθάνατος καὶ ἀπέραντος ἐστὶ) καὶ ἀτελεύτητος, ἐκ ποίου ἂν τοῦτων ἀλογοῦντες τὰ ἡμέτερα φλέγονται οὐδὲν ἕτερον, ἢ πρὸς τὰ ἥλιον σφόδρα σαφέστερα ἀντιλέγουσι, καὶ ἑκόντες τυφλώττουσιν. ὅτι γὰρ πρόσκαιρός ἐστιν, ἵνα ἀγνοήσωσιν, ὅτε ἀμαυρὰ ἦν καὶ ἀσαφὴς, ἀλλὰ καὶ δῆλη καὶ διηνεκὴς καὶ ἀθάνατος, ἀεὶ μένουσα καὶ τέλος οὐδέποτε ἔχουσα.

Ψαλμ. ρια. 1 ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΑΝΗΡ Ο ΦΟΒΟΥΜΕΝΟΣ ΤΟΝ Κύριον.

Φοβερὰ μοι δοκεῖ καὶ πάλαι καὶ πρὸ τούτου ψαλμὸς ἔπαθλα καὶ πρὸ ὀίμων, καὶ ὥσπερ ἐν σώματι ἐστὶ) συνεχὴς καὶ συμπεμένον. ὅπερ μὲν γὰρ φησιν, ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου· ἐντεῦθεν ἄρχεται, μαθητὴς ἀνὴρ ὁ φοβούμενος ⓜ Κύριον· ἕτερος ῥήμασι, τοῖς δὲ ἀθλίοις τοῦτο μᾶλλον παιδεύων τὸ Θεοῦ καὶ ⓜ φόβου. ὅπερ μὲ γὰρ σοφὸν αὐτὸν ἔφησεν εἶναι, ἐντεῦθεν μαθητήν. ὃ δὲ ὄντως μαθητὸν τοῦτο· ὡς τὰ γε ἄλλα πάντα ματαιότης, καὶ σκιὰ, καὶ ψιλὰ πράγματα καὶ πλοῦτου εἶναι πῆς, καὶ δυναστείαν, καὶ σώματος ὠφέλειαν, καὶ χρημάτων περιουσίαν. φύλλοις γὰρ ἔοικε καὶ τοῖς πάθεσι, καὶ σκιαῖς παραπλησίως ἐχούσαις, καὶ ὀνείρασιν ἀφυπναμβοῖς. ὃ δὲ ὄντως μαθητὸν τοῦτο. Εἶτα ὅπως καὶ δαίμονες διδάσκουσιν αὐτὸν καὶ φεύγειν, ἵνα μὴ κτήσῃς τοῦτο μόνον δεχεῖν εἰς σωτηρίαν· ὅπερ ἄνω πεποίηκε, τοῦτο καὶ ἐντεῦθεν ποιεῖ· καθάπερ γὰρ ἐκεῖ εἶπεν, ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου, ἐπήγαγε, Συνέσεις δὲ ἁγαθὴ πᾶσι τοῖς ποιοῦσιν αὐτήν (τοῖς δογμάσι τὴν συμβαίνουσαν πολιτείαν ἀπαρτῶν) ὅτω δὴ καὶ ἐντεῦθεν αὐτὸν ⓜ φόβον, οὐκ ἐκεῖνον μόνον λέγει ⓜ ἀπὸ τῆς γνώσεως,

γνώσεως, οὐ χὴ δαίμονες ἔχουσιν, ἀλλὰ χὴ " τοῦτον τοῦ ἐστίθησι λέγων·

Ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ θελήσει σφόδρα.

Τοῦτο γ' εἶπε, βίον ἀπαρτῶ χ πολιτείαν ἠκριβωμένην, χ ψυχὴν φιλόσοφον. χ [γὰρ] οὐκ εἶπε, ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ ποιήσει, ἀλλὰ θελήσει, ἔτι σὺν τι πλέον ὑπὲρ ἡμῶν. ποῖον δὴ τοῦτο; ὃ μὴ τοσοῦτον ἀγαθῶν ποιῶν· ὃ ἐρασὰς αὐτῶν εἰ σφοδροὺς· ὃ μεταδιώκειν αὐτὸ τὰ ὑπὲρ τάγματα· ὃ φιλῶν αὐτοὺς μὴ διὰ τὴν μισθὸν τὴν ὑπὲρ αὐτῶν *, ἀλλὰ διὰ τὴν ὄντα αὐτούς· ὃ μὴν ἡδονῆς μετιέναι τὴν ἀρετὴν, ὃ μὴ φίβῳ γεέννης μηδὲ ἀπειλῇ κολάσεως μηδὲ ἐπαγγελίᾳ βασιλείας, ἀλλὰ διὰ τὴν νομοθετήσαντα. χ ἀλλαχοῦ γ' δείκνησι τὴν ἡδονὴν, ἵνα ἔχει τοσοῦτον τὰ τοσοτάγματα τοῦ Θεοῦ, Ὡς γλυκέα, φησί, τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγιά σου, ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου. τοῦτο χ Παῦλος ὑπισχνεῖται, αἰνιγματωδῶς ὅταν λέγων· Ὥσπερ παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ, χ τῇ ἀνομίᾳ εἰς τὴν ἀνομίαν, ὅτω παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ εἰς ἁγιασμόν, τουτέστι, μὴ ὅσης ἀπουδῆς, μὴ ὅσης ὑπερβολῆς τὴν κακίαν ἐδιώκετε, καίτοι μηδὲν ἔπαθλον ἔχουσαν, ἀλλὰ τὸ ἀνωφελὲς, κόλασιν χ ὠμωρίαν, μὴ τοσαύτης διώξαπτε τὴν ἀρετήν· ἀλλ' ὅμως χ τοῦτο σύμμετρον ἔφησιν ἀπαιτεῖν μέτρον. μέλλων γὰρ ταῦτα λέγειν, ὅτω πως ἔφη· αἰνιγματῶδες λέγω διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ὑμῶν· δεικνὶ ὅτι " ὑ πολλῷ πλείονα ὑπερβολὴν ὑπιδείκνυσθαι χρὴ τοῦτο τὴν ἀρετὴν, ἢ τοῦτο τὴν κακίαν ἐπεδειξάμθα. ὃ γ' λέγει, τοῦτο ἔστιν· Εἰ μὴ τὴν αὐτὴν ὑπιδείξωνται ἀρετὴν, ἵνα μὴ ἔχωσιν ἀπολογίαν ἢ συγγνώμην ⓐ μηδὲ μὴ τῆς αὐτῆς ὑπερβολῆς τοῖς ταῦτα ἰσχύοντες; διὰ δὴ τοῦτο χ ὁ προφήτης " ὅτως εἶπεν· ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ θελήσει σφόδρα. ὁ γὰρ φοβούμενος αὐτὸν ὡς χρὴ, τὰ ὑπὲρ τάγματα αὐτοῦ μὴ πολλῆς δέχεται τῆς ὑπερβολῆς· διότι ὁ τοσοῦτον τὸν νομοθέτην ἔρως ποιῆ τὸν νόμον, καὶ δυσχολίαν δοκῇ ἔχειν ὁρᾶ. χ μηδεὶς καταγνῷ τὸν λόγον, εἰ τοιούτου κέρδους προδείγματι. καὶ γὰρ ὁ Παῦλος ἐρωτήσατο αὐτὸ ὅτως εἰπών· ὥσπερ παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ, ὅτω παραστήσατε δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ. ὁ τοίνυν πόρνης ἐρᾷ, καὶ ὑβρίζῃ, καὶ λοιδορῆται, καὶ τύπτηται, καὶ ἀζημιοῦται, καὶ τῆς πατρίδος ἐκβάλληται, καὶ τῆς πατρῴας οὐσίας, καὶ τῆς εὐνοίας τοῦ πατρὸς, καὶ ἕτερα χαλεπώτερα πάσχῃ, ὧν ἡδονῆς αὐτὰ φέρει διὰ ⓦ ἔρωτα τὸν ἀκόλαστον. εἰ γ' ἐκεῖνα μὲν ἡδονῆς δέχονται, πῶς ὑ πολλῷ μᾶλλον τὰ τοῦ Θεοῦ ὑπερβάλλοντα, τὰ σωτηριώδη, χ δόξης γέμοντα, χ πολλὴν ἡμῖν προέχοντα φιλοσοφίαν, χ τὴν ψυχὴν βελτίονα ἐργαζόμενα δεῖ μὴ πολλῆς δέχεσθαι τῆς ἡδονῆς, χ μηδὲν δύσκολον ἐν αὐτοῖς νομίζειν; τὴν γὰρ δυσκολίαν οὐχ ἡ τῶν ὑπερταγμάτων φύσις, ἀλλ' ἡ τῶν πολλῶν ῥᾳθυμία ποιῆν εἴωθεν. ὡς εἴ τις μὴ ἐπιθυμίας αὐτὰ δέχοιτο, κοῦφα χ ῥᾴδια αὐτὰ ὀφείλοντα ὄντα. διὸ δὲ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· Ὁ ζυγός μου χρηστός, χ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστι. χ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, χ ἡ ῥᾳθυμία τῶν πολλῶν χ τὰ οὐκ ἐᾶ δύσκολα δύσκολα ἀποφαίνει· ἡ γ' ἀπουδὴ, χ τὰ δυσχερέστατα ῥᾴδια· ὅτι τὸ μέτρον ἀπέλαυνον ⓐ Ἰουδαῖοι, χ ἐδυσχέραινον, χ θανάτου ἤκουον· λιμῶ γ' παλαιῶν ὁ Παῦλος, ἔλεγε χ ἐσκίρτα. καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἔλεγον· Ἡ ψυχὴ ἡμῶν " κατάκενος ὅτι τῷ μάννᾳ· ἐξήγαγες ἡμᾶς ἀποκτεῖναι, τοῦ δὲ μὴ εἰ μυήματα ἐν Αἰγύπτῳ. ὁ γ' Παῦλος, Χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου, χ ἀντιπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου. ποίοις παθήμασι; ᾧ λιμῷ, τῇ δίψῃ, τῇ γυμνότητι, χ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ θελήσει σφόδρα. πῶς δ' ἂν τοῦτο γένοιτο; ἂν μὴ ἀκριβείας χ φοβώμθα χ ἀγαπῶμεν τὸν Θεόν· ἂν ἐννοῶμεν αὐτῆς τῆς ἀρετῆς τὴν φύσιν. χ γὰρ τοῦ τῶν ἄλλων ἐπάθλων ἐν ἑαυτῇ ταῖς ἀμοιβὰς ἔχει. ὅτου γὰρ

Ψλμ. ριη. ρβ. χ ψδμ. ια. ια. Ρω. ς. ιθ. Ματθ. ια. λ. Αριθμ. ια. ε. Κολ. α. κδ.

γὰρ μὴ μοιχεύῃς, μηδὲ φονεύῃς, ἐννόησον ὅσης ἀπολαύσῃ τῆς ἡδονῆς, μὴ καταγνωσθήσῃ δὲ τοῦ ζωοδότου, μὴ τοῦ οἰκείου ἀφαιρούμενος, καθαιρεῖς ὀφθαλμοῖς τοὺς ἀπόντας βλέπων. ἀλλ' οὐχ ὁ μοιχὸς τοιοῦτος, ἀλλὰ πόρρω τέμει καὶ δέδοικε, καὶ αὐτὰ τὰ σκιὰς ὑφορᾶται. πάλιν ὁ πλεονέκτης καὶ ὁ βάσκανος τὰ αὐτὰ πείσεται· οὐ τούτων ἀπηλλαγμένος, τὰ σώματα. 2 Δυνατὸν ἐν τῇ γῇ ἔσαι τὸ σπέρμα αὐτοῦ. 5

Σπέρμα οἶδε πολλάκις ἡ γραφὴ λέγειν, οὐ τὸ κατὰ φύσεως ἀκολουθίαν γινόμενον, ἀλλὰ τὸ κατὰ κοινωνίαν ἀρετῆς. διὸ καὶ Παῦλος ἑρμηνεύων τὸ, σοὶ δώσω τῷ σπέρματί σου τὴν γῆν ταύτην, ἔλεγεν· Οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ οὗτοι Ἰσραὴλ, οὐδ' ὅτι εἰσὶ σπέρμα Ἀβραάμ, πάντες τέκνα· ἀλλ' ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα. καὶ πάλιν, Ἐν τῷ σπέρματί σου εὐλογηθήσονται πάντα τὰ ἔθνη. οὗτοι γὰρ οὐ κατὰ Ἰουδαίων εἴρηται, τὰ τοιαῦτα δηλοῖ. οἱ γὰρ αὐτοὶ καταφρονηταὶ γεγόντες, πῶς ἂν ἄλλοις εὐλογίας γένοιντο αἴτιοι; ἀλλὰ κατὰ τῆς ἐκκλησίας φησὶ τῆς ἐκ τῶν ἐθνῶν τῆς πίστεως σπέρμα χρηματιζούσης αὐτῷ. τοιοῦτοι τοίνυν οἱ εὐαρέστοι, καὶ τοῦ Θεοῦ φοβουμένων παῖδες. δυνατὸν ἐν τῇ γῇ τὸ σπέρμα αὐτοῦ. Πῶς εἶπεν, ἐν τῇ γῇ; ἵνα δείξῃ ὅτι καὶ κατὰ τῆς ἐντεῦθεν ἀποδημίας, καὶ κατὰ τῆς πείρας τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐκεῖ (ὅπερ ἔφθην εἰπών) ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἀμοιβῶν ἡ ἀρετὴ κέκληται καὶ τῶν ἐπάθλων. ὅτι οὖν ὁ τοιοῦτος σπέρμα δυνατὸν ἔχει, καὶ ὁ ἀρετῶν κατορθωμάτων πάντων ὄντι δυνατώτερος, ἔδειξεν οἱ ἀπόστολοι, ἔδειξαν οἱ προφῆται. ὁμοίως καὶ ὁ Κύριος κατὰ τούτων ἐμφαίνων φησίν· Ὅσοις ἀκούει μου τοῦ λόγους, καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ὅτι τὴν πέτραν, καὶ κατέβη ἡ βροχή, * ἦλθον οἱ ποταμοί, * ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέπεσον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσε· τεθεμελίωτο γὰρ ὅτι τὴν πέτραν. πόσαν δήμων ἐπαναστάσεις, πόσοι τυραννίδων ζυμοί, πόσα ξίφη, πόσα δόξαι, πόσα βέλη, πόσαι καύμωνοι, πόσοι θηρίων ὀδόντες, πόσοι χρημνοί, πόσα πελάγη, πόσαι ὀπισθοχάλαι, πόσαι συκοφαντίαι, πόσα μηχανήματα καὶ τῶν ἀποστόλων ἦρεν; ἀλλ' ὅμως οὐδὲν αὐτοὺς ἐσκανδάλισεν, ἀλλὰ πάντων ὑψηλότεροι τούτων ἐγένοντο, ὥστε τοὺς καλάμους τὸ ὀπισθοχάλαι ὄντων πετόμενοι, καὶ τοὺς ὀπισθοχάλους εἰς τὴν ἑαυτῶν μεταβάλλοντες πάχυν. οὐδὲν γὰρ ἀρετῆς δυνατώτερον. αὕτη καὶ πέτρας στερροτέρα, καὶ ἀδάμαντος ἰσχυροτέρα· ὥσπερ οὖν καλάμης οὐδὲν εὐτελέστερον, οὐδὲ ἀσθενέστερον, κἂν μυρία ᾖς ἡ κατακεκλιμένος χρήματα, κἂν πολλῷ ἔχων ἐξωθεν δυνασείδη. Εἰ δὲ ἐν τῇ γῇ τοσαύτη ἡ ἰσχύς, ἐννόησον ἐν τοῖς οὐρανοῖς πόσης ἀπολαύσονται τῆς δυνάμεως οἱ τοιοῦτοι.

Γενεαὶ εὐλόγων εὐλογηθήσεται. Εἶδες αὐτῶν τὴν μακαριότητα, καὶ μυρίους κήρυκας ἔχουσαν, καὶ ἐπαίνους, καὶ θαυμασμούς· ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς σοῦ τυχόντας, ἀλλὰ σοῦ ζωοποιοῦ. οὐδὲ γὰρ δυνήσεταί τις αὐτῶν ζωοῦν τῶν χαμαιζήλων καὶ φθαρτῶν· ἀλλ' ὅτοι μάλιστα αὐτῶν ἐπαινέσονται, ὅτοι θαυμάσονται καὶ ἀνακηρύξουσιν, οἱ μὴ διεστραμμένως ἔχοντες τὴν διάνοιαν. ἐννόησον οὖν ἡλίκον ὄντος τὸ κέρδος, ὥστε μηδὲ τῶν ἀγγέλων ἀποδέειν, μηδὲ τῶν ἀποστόλων τῶν μεγάλων καὶ θαυμαστῶν. καὶ γὰρ εἰ τοὺς ἐγκωμιάζοντας αὐτῶν τοιούτους εἰκὸς χρὴ, σκόπει καὶ λογίζου ἡλίκων αὐτῶν εἰκὸς ἐστὶν εἰκός.

3 Δόξα καὶ πλοῦτος ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.

Πάλιν ἀπὸ τῶν ἀοράτων ὅτι τὰ νοητὰ διαβαίνει. οἶδε γὰρ καὶ πλοῦτον καλεῖν ἡ γραφὴ καὶ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς ἀγαθοῖς, ὡς ὅταν λέγῃ· Ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς. οὗτος γὰρ ἀληθὴς ὁ πλοῦτος· ὡς ὅταν ἕτερος, ὄνομα πλοῦτος φιλῶν, πράγματος ἔρημον. Εἰ δὲ καὶ τοῦτον λέγοι τις, οὐδὲ οὕτως ἀποκρουσόμεθα τοῦ λόγου. Οἱ γὰρ τῶν ἀποστόλων

ςόλων ϗ σὺ χρήμασι πλουσιώτερον, οἷς καθάπερ ἐκ πηγῶν ἅπαντα ἔρρει; Ὅσοι γὰρ Πραξ. δ. λδ.
κλήτορες χωλῶν ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον ϗ ἐτίθουν τὰς ὑμὰς παρὰ τοὺς
πόδας τῶν ἀποστόλων, φησίν. ὁρᾷς πλούτου φιλοτιμίαν; τὰ πάντων ἐκκλίνων τῆς
φερομένης αὐτῶν ἁπλαγμένοι, ὡς ὥσπερ οἰκονόμοι μᾶλλον αὐτῶν ὄντες, ἢ δεσπόται. (4)
γὰρ ἔχοντες τὸ ἔχειν ἀφισάμενοι, ὅτως αὐτὰ τοῖς ἀποστόλοις ἐκόμιζον, αὖθις μὲν αὐτὰ
ἀφαρπαζόντες, ϗ χρήματα ποιούμενοι, τὴν ἀμοιβὴν ὀπίσω ἐπόντες ἐν τῇ δόξῃ
σίᾳ τῇ ἐκείνων γίνεσθαι. Ἀλλὰ τοῦτο ϗ ἔλεγεν ὁ Παῦλος· Ὡς μηδὲν ἔχοντες ϗ πάντα β. Κορ. ϛ. ι.
κατέχοντες. Ὃ γὰρ θαυμαστὸν τοῦτο, ὅτι ἐν τοσούτῳ πλούτῳ ὄντες, ὑπὸ πλούτου τῆς πενίας
ἦσαν. ϗ γὰρ ὁ πλοῦτος αὐτοὺς ἦν κατεῖχε τῶν χρημάτων. τοῦτο μάλιστα πλου-
τος, τὸ μὴ δεῖσθαι πλούτου. δόξα ϗ πλοῦτος ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. ἐνταῦθα λοιπὸν ἡ-
δὲ ἐρημωσίας δεῖ. Εἶχον μὲν γὰρ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ· Εἶπεν γὰρ ὁ αὐτὸς ϗ Ματθ. ϛ. λγ.
θεῖον λόγιον λέγοντα· Ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ϗ ταῦτα πάντα προστε-
θήσεται ὑμῖν. Τί γὰρ ἐκείνων σεμνότερον; ὡς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἐδέχοντο· τὰ χρήματα
φέροντες παρὰ τοὺς πόδας αὐτῶν ἐτίθεσαν· λοιπὸν αὐτοῦ τοῦ τὰ χρήματα πρει-
χειμένων λαμπροτέρους ἑαυτοὺς ἐποίουν. ποῖος γὰρ μὴ τοσαύτης εἰσῄει βασιλικὸς φαν- Πράξ. ιγ. μδ.
νείας, μᾶλλον ὅσης ὁ Παῦλος ἐθαυμάζετο πάντα χοῦ φιλοτιμούμενος, λύων θανάτους, ἐλαιῶνος ϗ ιδ. ι ϗ ιϛ. ιπ.
νοσήματα, δραπετεύειν ποιῶν δαίμονας, ϗ σχοινίων τῶν ἑαυτοῦ τοιαῦτα ἐργα- ϗ ιθ. μα. ϗ κ. θ.
ζόμενος; ταῦτα τοῦ γλίσχρου ἐκείνου ἐποίει, ϗ πρὸς τὴν ἀρετὴν ἅπαντα ἐκίνει. Εἰ
δὲ ἐν γῇ τοιαῦτα, σὺν ὀπτασίαις ἀγγελικαῖς ἁλίσκης ἀπολαύσεται. Τί δέ ἐστιν, ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ;
μετ' αὐτοῦ, φησίν. ὁ δὲ ἔξωθεν πλοῦτος, ὁ μὴ τοῦ ἔχοντος, ὅπερ ταῦτα ἐν ἀσφαλεῖ κεῖ-
ται, ἀλλὰ ἐν ταῖς τῶν συκοφαντῶν χερσίν, ἐν ταῖς τῶν κολάκων, ἐν ταῖς τῶν ἀρχόν-
των, ἐν ταῖς τῶν οἰκετῶν. ἀλλὰ τοῦτο πολλοὺς ἀπαιρεῖ, μὴ θαρρῶν αὐτὸν ὅ-
λον ἐν τῷ οἴκῳ κατέχειν, ἀλλὰ τοῦτο φυλακαὶ ἐκ προφύλακες, εἰ καὶ πλέον ταῦτα,
πάντα δυναμοῦν ἀπαδιδράσκειν ἐκείνου.

Καὶ ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

Ἄλλος, Καὶ ἡ ἐλεημοσύνη. Ἤτοι τὴν ἀρετὴν τὴν καθόλου φησὶν ἐνταῦθα, εἴτοι τὴν
ἀντικειμένην τῇ ἀδικίᾳ, ἢ (καθὼς ἕτερος ἑρμηνευτὴς ἔφη) τὴν φιλανθρωπίαν, τὸν
ἔλεον λέγει. τοιοῦτον γὰρ ἡ τῆς ἐλεημοσύνης δυνάμις, ἀθάνατον πρᾶγμα, ϗ ἀκήρα-
τον, ϗ οὐδέποτε σφαλλομένη δυναμένη. ἀλλὰ ταῦτα μὲν δὴ θεῖα ἅπαντα ἀσφαλῆ),
ὁ δὲ τῆς ἐλεημοσύνης καρπὸς ἀμαράντου μένει διηνεκῶς, μηδεμιᾶς δυσκολίας χειρὸν ἐ-
λεγχόμενος. καὶ γὰρ τὸ σῶμα ἀλγήσῃ, ἐκείνη δ' ἀνθάλλεται, ἀλλὰ πρόσαποδη-
μεῖ μονὰς αὐτῇ πρόθυτος ἐπίζωσα, πρὸς ὧν φησιν ὁ Χριστός· Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου Ιω. ιδ. β.
μοναὶ πολλαί εἰσιν. ὥστε ϗ τούτῳ κρατεῖ τῶν ἀνθρώπων, τῇ διηνεκεῖ ϗ μονίμῳ, ὅπερ
οὐδὲν ἔχει τῶν βιωτικῶν. δι' ὃ τε γὰρ κάλλος εἴπῃς, νόσῳ μαραίνεται, ϗ γήρᾳ δαπανᾶται·
δι' ὃ τε δυναστείαν, πολλάκις μεταβάλλεται· δι' ὃ τε πλοῦτον, δι' ὃ τε ἄλλο ὁτιοῦν τῶν λαμ-
πρῶν τῶν περιφανῶν τῶν κατὰ τὸν πρόσκαιρον βίον, ἢ ζῶντας ἀπέλιπεν, ἢ τελευτήσαντας
πάντως γυμνοὺς ϗ ἐρήμους ἔθασεν. ἀλλ' οὐχ ὁ τῆς δικαιοσύνης καρπὸς τοιοῦτος. ὁ χρόνῳ
δαπανᾶται, ὁ θανάτῳ σκυθρωπάζεται, ἀλλὰ τότε μᾶλλον ϗ ἀσφαλέστερος γίνεται, ὅταν
πρὸς σκῆνον καταπλεύσῃ τὸ ἀκύμαντον λιμένα.

4 Ἐξανέτειλεν ἐν σκότει φῶς τοῖς εὐθέσι.

Τὸν μακαρισμὸν ἐπισφραγίζων τῷ φοβουμένῳ τὸν Θεὸν, λέγει ϗ τὰ ἐν τῷ πλησίον
συμβαίνοντα πράγματα· οἷον, ὅτι ἀθάνατα αὐτοῦ τὰ κτήματα, ὅτι δόξης ἀπολαύσε-
ται, ϗ πάντων ἀνώτερος ἔσται, ὅτι σὺν ἐοικόσι αὐτῷ τὸν ἀρετὴν, ϗ τέκνα αὐτοῦ γε-

νομώτερος, ἀχειρώτους ὄντας), ὅτι ἐν τῇ τῶν πραγμάτων δυσχολίᾳ πολλῆς τυγχάνει τῆς ἀδείας. Ὅτου γάρ ἐστιν, ἐξανέτειλεν ἐν σκότει φῶς τοῖς εὐθέσι. τοῖς γὰρ ὑπὸ σκοτομήνους, τοῖς ὀρθὰ βαδίζουσιν ἐν μέσῳ σκότους φῶς ἀνέλαμψε πρᾶσκυδάσει. Τί ἐστιν, ἐν σκότει; καὶ ἐν θλίψει, καὶ στενοχωρίᾳ, καὶ πειρασμῷ, καὶ κινδυνοις γινόμενοι, φησι, (ταῦτα γὰρ σκότος καλῶ) πολλὴν αὐτοῖς εὐθέως ποιήσει ἔστεθαι τὴν ἡδονήν. ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν· Οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν περὶ τῆς θλίψεως τῆς γενομένης ἡμῖν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐβαρήθημεν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν; Εἶδες ὃ σκότος; ἀλλ' αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ὃ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ὅτι τῷ Θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς, ὃς ἐκ τηλικούτων θανάτων ἐρρύσατο ἡμᾶς. εἶδες ὃ φῶς; σκέπει ἡ αὐτὸ ὅτι τὰ πειρᾶν παίδων (προσδοκῶντες γὰρ ἐμπίπρασθαι, δρόσον καθαρωτάτης ἀπέλαυσαν) καὶ ὅτι τοῦ Δαμὶλ ἦ καὶ ὅτι τῶν ἄλλων προφητῶν. Εἰ δὲ καὶ ἑτέρωθι τις ἀναγωγὴν ζητῶν τοῦτο σκληρὸν θέλοι, ὅτι τῆς οἰκουμένης ὄντας τοῦτο γενοῦς. κατέχοντος γὰρ τὸ σκότος γῆν καὶ θάλατταν, καὶ τὸ πλάνης πάντα μεμιγμένης, κάτωθεν ὁ τῆς δικαιοσύνης ἀνέτειλεν ἥλιος. ὅπου γὰρ ἀφέντες οἱ τότε αἱρεσιῶται Θεὸν ὅτι τῆς γῆς ἐζήτουν, σκότος αὐτοῖς ἐφάνη, συγκαταβὰς τοῖς ἀδυνατοῦσιν, ἵνα ἀναγάγῃ πρὸς ὕψος ἀπειρον.

Ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων καὶ δίκαιος ὁ Θεός. Ἐπειδὴ εἶπεν, ὅτι ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει, εἰς πίστωσιν ἐκείνου τοῦ ῥήματος, πολλοὶ ἂν τῶν ἐλεημόνων καὶ τῶν ⟨W⟩ ὀρθὸν βιούντων βίον τῶν εὐδοκίμων ἐν ταῦτα ἀπολαύσουσι, ἑτέραν ἐπεισάγει παραμυθίαν λέγων· ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων καὶ δίκαιος ὁ Θεός· διπλοῦν κατασκευάζει ἐργάζόμενος αὐτοῦ λόγον. λέγει γάρ, ἐλεήμων ὁ Θεός. Εἰ δὲ ἐλεήμων ὄντι, εἰς τοῦτο ἀμύρτημόντας πολλάκις συγγνώμης ἀξιοῖ· πολλῷ μᾶλλον τοὺς κατορθοῦντας καὶ πείθεται ἀσφαλῶς, τοὺς ἀπελθόντας· ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα μὴ ἀποδῷ, ἀποδώσει πάντως ἐκεῖ. Εἶτα, καὶ δίκαιος, ἐπάγει· δηλῶν ὅτι εἰ δίκαιός ὄστιν (ὥσπερ οὖν καὶ ἔστι) τὸ κατ' ἀξίαν ἑκάστῳ ἀποδώσει, κἂν ἐνταῦθα μὴ ἀποδῷ· ὅθεν μάλιστα καὶ τῆς ἀναστάσεως ἀπόδειξίς ὄστι μεγίστη. ὅταν γὰρ πολλοὶ τῶν ἐναρέτων φαίνωνται μυρία παθόντες δεινά, εἰς τῶν πονηρῶν πολλῆς ἀπολαύσαντες ἀδείας, πού τὸ, κατ' ἀξίαν ἕκαστος ἀπολήψεται, εἰ μὴ μέλλοι ἀνάστασις εἶναι, καὶ ἑτέρα ζωὴ, εἰς κρίσις, καὶ ἀνταπόδοσις; Εἶτα ὅπως διπλοῦν μυηθεὶς, ἐφόβησε ⟨W⟩ ἀκροατὴν ὡς μέλλοντα εὐθύνας ὑφέξειν τῶν ἡμαρτημένων, ταχέως ἐπάγει τὸ φαρμακον, λέγων·

5 Χρηστὸς ἀνὴρ ὁ οἰκτείρων καὶ κιχρῶν· οἰκονομήσει τοὺς λόγους αὐτοῦ ἐν κρίσει.

Ὅρα πόσα ἔθηκε τὰ ἐπαθλα τῷ φιλανθρώπῳ· ὅτι μένει διηνεκῶς ὁ καρπὸς, ὅτι πειρασμῶν ἀπαλλαγήσεται), ὅτι ⟨W⟩ Θεὸν ζηλώσει (καὶ γὰρ ὁ Θεὸς οἰκτίρμων) ὅτι τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων λήψεται συγγνώμην. τοῦτο γάρ ὄστιν, οἰκονομήσει τοὺς λόγους αὐτοῦ ἐν κρίσει· τουτέστι, τεύξεται σωτηρίας, τεύξεται ἀπολογίας, οὐκ ἔσται αὐτῷ κατάκρισις ὕστερον, τῆς ἐλεημοσύνης μαρτυρούσης αὐτῷ τὴν ἀπολογίαν καλῶς. Ἕτερος δὲ ἑρμηνευτὴς, Οἰκονομῶν τὰ πράγματα αὐτοῦ μετὰ κρίσεως, εἶπε· τουτέστι, πολλῆς ἀπολαύσει βοηθείας, οὐκ ἀποσφήσεται τῶν ἀτόπων, ἅτε ἀρίστος οἰκονόμος γενόμενος. ὡς ὅταν ὠμὸς, καὶ ἀπονενοημένος, καὶ μὴ ἐλεῶν, σφόδρα δυσοικονόμητος. Τί γὰρ δυσχερέστερον τούτου χαλεπώτερον, ἢ ὅταν ὁ πρὸς ψυχῆς κινδυνεύειν μέλλων χρημάτων φείδηται, καὶ κτήσεως ἀμελῇ; Διό τοι τοῦτο καὶ ἐκεῖνον ⟨W⟩ οἰκονόμον ὁ Χριστὸς ἐπῄνεσε, τὸν κύριον ἐμμελῶς κινδυνεύειν τὰ χρήματα διαλύσαντα, καὶ χρεωκοπίᾳ ἐργασάμενον. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον ἐν μὲν τῷ παρόντι κινδυνεύοντας βίῳ πάντα τὰ ἑαυτῶν ποιεῖσθαι, ὥστε

Β. Κορ. α. η.

Δευ. γ. κε. καὶ ε. κβ.

Δεκ. ιε. η.

ὥστε ἀξιωπσαθαι τ κίνδυνον· ὑπιχνδυώω ὁ μέλοντας παδαδίδοθαι κολάσει, μὴ διαύτη κεχρῆσθαι οἰκονομίᾳ; δῆλα δὴ τοῦτο φησὶν οἰκονόμον φησὶ τ ἐλεήμονα, ὡς ὀλίγων πολλὰ ἀνθεάζοντα χρημάτων, τοῦ θεσπόσι ἱματίοις, τῷ βασιλείῳ ἄρτῳ, καὶ ψυχρῷ ποτηρίῳ τὰ μέλλοντα ἀγαθά. Οὐ γὰρ ταύτης τῆς οἰκονομίας ἦν ἴσον, ὅταν τὰ ἀπολλύμενα διδοὺς λύς, καὶ ῥέοντα, καὶ φθειρόμενα, τὰ μέλλοντα καὶ ἀκίνητα ταῦτα λαμβάνῃ, καὶ δι' ἐκείνων τὴν τοῦ παρόντα βίου ἀσφαλείας ἀπολαύῃ; διὰ τοῦτό φησιν, οἰκονομήσει τοῦ λόγους αὐτοῦ ὃν χρίσει· ἢ, ὡς ἕτερος, οἰκονομῶν τὰ πράγματα αὐτοῦ μὴ χρίσεως. ποίας δὲ χρίσει; ἢ δὲ τῇ μελλούσῃ λέγει ἡμέρᾳ, ἢ ὅτι καὶ ἐν τοῦ νῦν βίῳ οὗ διαθήσει τὰ κατ' αὐτὸν ἅπαντα, καὶ οὐδὲν ἂν αὐτοῖς ἔσαι συγχεχυμένον· ἀλλὰ πάντα ἂν τάξει κείμενα, πάντα ἀκολουθία δὲ ὁδῷ βαδίζοντα, οὐδὲν τεταραγμένον ἂν αὐτοῖς, οὐδὲ θορυβώδες, τῆς ἐλεημοσύνης ἅπαντα ὀξυθυμαιζούσης αὐτῷ· ὁ καὶ σαφέστερον ποιῶν ὁ ἑρμηνευτής, οἰκονομῶν τὰ πράγματα αὐτοῦ μὴ χρίσεως, εἶπεν. ἐλεήμων γὰρ οὗτος, ὁ μὴ χρίσεως καὶ βεβαλυμμένως τὰ ἑαυτοῦ οἰκονομούμενος· ὡς ὅτε ἕτερος ἄκαρπος, ἀνοικονόμητος.

Ὅτι εἰς τ αἰῶνα ὑ σαλευθήσεται. Τί τ οἰκονομίας ταύτης ἴσον, ὅταν διαύτῃ τὴν ὁδὸν θύρῃ τὴν ἀπαλλαττούσαν αὐτὸν τῶν ἀδοκήτων πολεμίων, καὶ τῶν τῆς βίου κλυδωνίων ἔξω ποιουμένῃ ὁρμίζεσθαι· καὶ δοῦλος ὤν, μηδὲν ἀνθέκτικον ἐπιφέρῃ μνήμῃ, ἢ ὑπομονῇ μὴ, μὴ πολεμήσῃ) δέ; ὃ γὰρ δὴ θαυμαστὸν τοῦτο ἔστιν, ὅταν τῇ τῶν πειρασμῶν ἐπαγωγῇ μὴ κλίνῃ), μηδὲ ἀναστρέφηται. Οὐ οὖν; οὐκ ἐσαλεύθησαν πολλοὶ τῶν ἐλεημόνων; οὐδαμῶς. Εἰ γὰρ καὶ πέντε ἐγένοντο, καὶ πρὸς ἑκατὸν πλοχείμου κατηνέχθησαν, καὶ συμφοραῖς πολλαῖς ἐπεσον, ἀλλ' ὅμως οὐ πολεμήσεται ἐκβασμῶν αὐτοῖς, τὴν εὔνοιαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ἀνωθεν ῥοπὴν ὑπιαπασάμενοι, καὶ ἰσχυρὸν λιμένα καὶ ἀσφαλῆ αἴσχυναν (ὃ χρηστὸν λέγω ζωηδὸς) ἔχοντες. διὰ τοι τοῦτο οὐκ εἶπεν, ὅτι οὐκ ὑπισαλευθήσονται, ἀλλ' ὅτι ὑ σαλευθήσονται. ὃ δὴ καὶ ἐπ' ἐκείνῃ ἔλεγεν ὁ Χριστὸς τοῦ τὴν οἰκοδομὴν ποιούντος ὑπὲρ τῆς πέτρας, ὑχ ὅτι ὑχ ἐκατοστήσεται χειμῶνα, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐκατονταπλασίονα χειμῶνα ὑ πολεμήσεται. Ὃ γὰρ δὴ θαυμαστὸν τοῦτο ἔστιν, ὅταν μὴ ἐν ἐρημίαις τῶν πειρασμῶν ὁ ἀσφαλὴς αὐτῷ ᾖ, ἀλλὰ καὶ πυκνότητι τῶν μηχανημάτων ἀποδείξεται ὢν μὴ χθαμαλοῖς ψυχαῖς πλησθῆναι ἐλεημοσύνῃ ἐκ ἀνδρὸς παθῶν βαπτισθῆναί ποτε. Matt. 7. 25.

ὁ Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον ἔσαι δίκαιος. Ὅρα αὐτὸν οὐκ ἐν ᾧ καιρῷ τ ζωῆς, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν τελευτὸν διδάσκοντα πολλοὺς καὶ κατηχοῦντα. πῶς οὖν * ἐν τῷ ζῆν πείσεταί τι πονηρὸν, ὅταν * τελευτῶν ἑτέρους διδάσκαλος γένηται δικαιοσύνης; ἵνα γὰρ μάθωσι καὶ οἱ σφόδρα ἄπιστοι, ὅτι ἀθάνατος αὐτοῦ ὁ καρπὸς ἐν ὅσοις ῥιζοῦται, ἐντεῦθεν δίδωσι τὸν πεῖσαν. καὶ γὰρ τὸ σώματος αὐτοῦ κατακρυσθέντος, καὶ τῇ γῇ παραδοθέντος, ἡ μνήμη πάντα γοῦν φέρεται. διαύτη τῆς ἀρετῆς ἡ δυνάμις· οὐκ ἔχει τῷ χρόνῳ, ὃ μᾶλλον δὲ πλήθει τῶν ἡμερῶν. τοῦτο γέγονε διὰ τὸν τῶν πολλῶν σωτῆρα. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ δέονται τῆς παρ' αὐτοῦ βοηθείας· οἱ δὲ κακία ζῶντες δέονται τῶν ἐκείνων ἐγκωμίων, ὥστε ἀπὸ τῆς βοηθείας τῶν ἑτέρων κατορθουμένων ἀπολαῦσαι ἔχειν, καὶ τῆς κακίας ἀπαλλαγῆναί ποτε. πολλοί εἰσιν οἱ τοῦ τάφους τοῦ πολυτελοῦς οἰκοδομοῦντες, καὶ τὰ λαμπρὰς οἰκίας ἐγείροντες; ἀκουέτωσαν, ὅτι ποιᾷ μνημόσυνον διῆκεν. ὃ λίθων οἰκοδομὴ, οὐδὲ περιβολὴ τειχῶν, καὶ πύργοι, ἀλλ' ἔργων ἀγαθῶν ἐπίδειξις. ταῦτα δὴ φησι διὰ τοῦτο σφόδρα ἀπίστοις καὶ τοῖς μέλλουσιν ὑ πεσέχουσι· ἵνα ἀπὸ τ παρόντων καὶ φαινομένων ὑπιαπασάμενος αὐτοῦ πρὸς τὰ μέλλοντα

χειραγωγήσῃ. ἄλλως τε ἡ δείκνυσι, ὅτι ἡ ἀρετὴ (ὃ πολλάκις εἶπον) ἐκ τοῦ τῶν ἐναντίων ἐν ἑαυτῇ τὴν ἀμοιβὴν ἔχει.

Ἀπὸ ἀκοῆς πιστεῦσαι φοβηθήσεται. Ἄλλος, Ἀγγελίαν κακὴν ἀκούσας φοβηθήσεται. Ὥσπερ μὲν οὐκ εἶπεν, ὅτι οὐκ ὀπισθολυθήσεται, ἀλλ' ὅλη ὀπισθολυθούμενος ἀσαλυθήσεται· ὅτου ἐν τούτοις οὐκ εἶπεν, ὅλη οὐκ ἀκούσεται πιστεῦσαι ἀγγελίαν, ἀλλ' ὅλη ἀκούσας ἀφοβηθήσεται). καὶ γὰρ πόλεμον ἴδῃ προσιόντα, καὶ σεισμὸν τὰς πόλεις καταλύοντα, καὶ λῃστὰς καὶ χωρύχους τὰ πάντα ὑφαρπαζομένους, καὶ βαρβάρους ὀπιπτέροντας, καὶ νόσον θάνατον ἀπειλοῦσαν, καὶ δικαστοῦ θυμὸν, καὶ οὐδὲν ἕτερον, ἀδεδιὼς προαπέβετο γὰρ αὐτοῦ τὸν πλοῦτον ἐν ἀσύλῳ χωρίῳ, καὶ ἀφ' μόνου ἀπέμει τελευτῆ ὀπισθεν, Matth. 5. κα. ἀλλὰ καὶ ἐπείγεται ταχέως ὀπισθημῆσαι, ἔνθα τὰ τῆς ἐμπορείας αὐτῷ. Ὅπου γὰρ ὁ θησαυρὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ. Εἰ γὰρ ἔμποροι χρημάτων πολλὰ προπέμψαντες οἴκαδε φορτία, καθ' ἑκάστην [ἐπιμελεῖται] ἐπείγονται τὴν ἡμέραν ἰδεῖν αὐτῶν πλοῦτον· πολλῷ μᾶλλον ὅστις ὁ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς τὴν προσῆκον προαποδήμους ἅπασαν, θελήσει τῶν πρόσθεν ἀπορράγεις, πρὸς τὰ μέλλοντα" κατεπείγεσθαι. Οὕτω χλευάζων ἐπὶ φόβον αὐτοὺς ἐμβαλεῖν δυνατὸν ἦν.

7 Ἑτοίμη ἡ καρδία αὐτοῦ ἐλπίζειν ὅτι Κύριον.

Ἕτερος, Ἑδραία ἡ καρδία αὐτοῦ, ταὐτὸ δηλῶν, καὶ ἑρμηνεύων τὸ ἕτοιμον. Οὐ δῶν λέγει, τοῦτο ἔστιν· ὅτι ὁ προσαλῶν αὐτὸν, καὶ τοῖς πρόσθεν προσηλωῶ, ἀλλ' ὅλος δι' ὅλου πρὸς τὸν Θεὸν πέπηγε, καὶ τὴν ἐλπίδα δυναμένει ἐκείνῳ, καὶ πέπηγε τῇ προσδοκίᾳ ταύτῃ διηνεκῶς ἐρηρεισμένος, καὶ οὐδενὶ τῶν πρόσθεν μαλακιζόμενος, οὐδὲ προελκόμενος ἢ προαπώμενος. διαδύεται γὰρ αἱ τῶν πραγμάτων φαντασίαι· ἀλλ' ἔστι τὴν ἀγαθοῖαν, καὶ ἀμεταμέλητον τὴν γνώμην. δυναγκαῖον ἦν πάλιν εἰπεῖν ἐκεῖνο τὸ θυαγγελικόν· ὅπου ὁ θησαυρὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ.

Ἐστήρικται ἡ καρδία αὐτοῦ, οὐ μὴ φοβηθῇ.

Εἶδες ὡς οἰκοδομοῦντα τὴν οἰκίαν ὅπου τὴν πέτραν. Οὐ γὰρ δυνάται δεδοικέναι ὁ γυμνὸς, καὶ θύραθεν, καὶ μηδεμίαν μηδενὶ πρόσχων λαβήν; οὐ δυνάται δεδοικέναι, ὁ τὸν Θεὸν ἵλεων ἔχων καὶ θυμένη; ὥστε ἑκατέρωθεν αὐτῷ τὰ τῆς ἀσφαλείας, ἔκ τε τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς, ἔκ τε τῆς κάτωθεν θυκολίας· καὶ οὐδὲν αὐτὸν σαλεῦσαι δυνάται, οὐ ζημίαι χρημάτων, οὐκ ἐπήρειαι, οὐ συκοφαντίαι. οὐ γὰρ ἔχει ἔνθα βλαβῇ, σκεύθην μεθορμισάμενος εἰς ὃ τῶν ἀγαθῶν χωρίον, ὃ πορεία πάσῃ καὶ ὀπισθολῇ ἄβατον. καὶ γὰρ ἴστε σαφῶς, ὅτι πᾶσαι αἱ ὀπισθολαὶ περὶ χρήματα, καὶ χρημάτων ἕνεκεν, καὶ περὶ ταῦτα τὰ αἰθέρια ἡ πᾶσα ταραχή. Ἕως οὗ ὀπίσθη ὀπὶ σὺν ἐχθροῖς αὐτοῦ.

Τοὺς δαίμονας σκληρῶς λέγει ἐχθρούς. Οὐς γὰρ τοιούτους ἐχθρούς, ἀλλ' ἢ οἱ πονηροὶ δαίμονες, καὶ αὐτὸς ὁ δημιουργός;

8 Ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησιν· ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

Ἐπειδὴ ἐλεημοσύνης ἐμνήσθη, καὶ τὴν χειρᾶν, καὶ τὸ οἰκτείρειν, ἐλεημοσύνης ἦ μέτρα πολλαχοῦ (οὐ γὰρ ἔλαττον, οὐ πλεῖον δίδωσιν) ἴδωμεν ποῖον ἐλέημονα λέγει, οὐκ ἐκ τοῦ πεπιστεύματος πρέχοντα, ἢ τὰ οἰκεῖα κενοῦντα. ἔνθηλον ὅτι τὰ οἰκεῖα κενοῦντα, τὰ ἀφειδῶς κεχρημένον τῷ πράγματι, οἷον καὶ ὁ Παῦλος ζητῶν λέγων· Ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις, ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει. καὶ ὅρα πῶς καὶ ὁ προφήτης ἄρτια τοῖς λέξεσι κέχρηται. ἃ γὰρ εἶπε, διέδωκεν, ἢ διένειμεν, ἀλλ' ἐσκόρπισεν, ὁμοῦ τὸ τῆν δαψίλειαν τοῦ προέχοντος δηλῶν, καὶ ἀσώτων τὸ πρᾶγμα ὀνομάζων. τοιοῦτον γὰρ οἱ σπείροντες· σκορπίζουσι τὰ ἀποκείμενα τὰ δῆλα προδιδόασιν, ἵνα τὰ μέλλοντα λάβωσι. τοῦτο συλλογῆς χρεῖττον.

χρεῖττον. καὶ γὰρ τὸ ὕπνω σκορπίζειν, πολλῷ τῷ συλλέγειν βέλτιον. σκορπίζεται χρήματα, καὶ συλλέγεται δικαιοσύνη· σκορπίζεται τὰ μὴ μόνοντα, ἵνα ποιμανθῇ τὰ μόνοντα. Τοῦτο δὲ γνήσιοι ποιοῦσιν· ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἐπ' ἀδήλοις (οὐ γὰρ ὅσιν ἡ ἐπαοιδὴ χρόμενη) σὺν δὲ εἰς τὴν χεῖρα τοῦ Θεοῦ, ὅθεν οὐδεὶς ὅστις ἀπολέσαι. ὅταν οὖν ἴδῃς ὅτι τὸ χρυσίον καλὸν, καὶ ἀκτῆσῃς ἐκβαλεῖν, σύνοισον τοὺς ἀπείρους, σύνοισον τοὺς δημείζοντας, σύνοισον τοὺς ἐμπόρους, ἀπὸ δαπάνης ἀρξονται δὲ ἀναλωμάτων, καὶ ταῦτα ἕκαστος τούτων ἀδήλοις ἐγχειρῶν τεχνάσματι. καὶ γὰρ καὶ κύματα, καὶ κόλποι γῆς, καὶ γραμματεῖα τῶν ὀφειλόντων, πολλὰ ἄδηλα. καὶ γὰρ πολλάκις ἐπὶ τῇ κεφαλαίῳ τὴν ζημίαν ἐπῳήσαντο δανείσαντες. ὁ δὲ πονηρὸς γεωργῶν, οὐδεὶς τούτων δέδοικεν, ἀλλὰ καὶ τοῦ κεφαλαίου, καὶ τοῦ τόκου ἀπαρρεῖν ἔχει· εἶτε ὁ τοιοῦτος τόκος δεῖ καλεῖν, ἀλλ' ὅμως καὶ τοῦ κεφαλαίου πολλῷ πλέον. ὁ μὲν γὰρ κεφάλαιον, χρήματα, ὁ δὲ τόκος, ἀρετῶν βασιλεία. Εἶδες δημείσματος φύσιν τοῦ κεφαλαίου πολλῷ μείζονα ἔχουσαν τὸν τόκον. Ἐπὶ τούτων μὲν οὖν τῶν μέλλοντι· ἐν δὲ τῷ παρόντι ἐλευθερίας ἀπολαύσῃ πολλῆς, ὃ ἀμεταβλήτων ἔχεις, τῶν συκοφαντῶν καὶ πλεονεκτῶν τὴν ὑπερθυμίαν σβέσεις, ἐν ἀδείᾳ βιώσῃ τε ἀπόνητα βίον, ὅτε ταῖς φροντίσι τῶν ὄντων καταπιπόμενος, καὶ ταῖς ἐλπίσι τῶν μελλόντων παρεγόμενος.

9 Τὸ κέρας αὐτοῦ ὑψωθήσεται ἐν δόξῃ.

Ὁ μάλιστα πολεμοῦσι δαίμονες, τοῦτο συνεχῶς ᾄδησι· τὸ δέ ὅστι, τὸ λαμπρὸν καὶ ὑπέρτιμον, ὃ δὲ ἐκ αὐτοῦ ἀφαιρεῖται, καὶ ἐκ ταῦτα αὐτοῖς μετὰ πολλῆς ἔσται τῆς παρρησίας. οὐδεὶς γὰρ ὕπνω λαμπρὸς καὶ ὑπέρδοξος, ὡς ὁ ἐλεήμων. Εἰ δὲ βούλει, λάβε τοῦτο ἐν ἱπποδρομίαις καὶ θεάτροις εἰκῇ καὶ αὐτῶν δαπανωμένας. εἶτε εἰς μέσον τὸ ἐλεήμονα, καὶ ὅτε ὅσος ἑκατέρους τούτοις ὁ καιρός· πῶς τοῦτον μὲν ἅπαντες κροτοῦσι διὰνυκτὸς καὶ θαυμάζουσι, καὶ τὸν πατέρα καὶ σωτῆρα ἠγοῦνται· ἐκεῖνον δὲ τὸν ἡμέρας ἐκείνου κροτήσαντες μόνον ἀκαίρως καὶ ἀλογίστως ὡς ἀπόμοιρον, ὡς ὠμὸν, ὡς κενόδοξον, ὡς ἀσυλλογίστου καὶ ποιητοῦ ὑπηρέτην. ἀλλὰ ἐὰν συλλόγοις εἴποτε τοιοῦτοι γένονται λόγοι, ἐκείνων μὲν ἐκ ἀναλώματα ποιοῦνται, καὶ βλασφημοῦνται αἱ δαπάναι· τούτων δὲ οὐδεὶς ὅστις ἀναίσχυντος ὕστερος καὶ μιαρὸς, ὃς, κἂν μυριάκις ὠμὸς ᾖ καὶ ἀπόμοιρος, οὐκ ἔσται ἐπαινέτης καὶ θαυμαστής. τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀρετή· καὶ τοῖς μὴ μετιοῦσι αὐτὴν ὅστιν ἐπαινετή· ὥσπερ οὖν ἡ καλία, καὶ τοῖς μετιοῦσι βδελυρὰ, καὶ κατηγορίας ἀνάμεστος. βλέπε τοι τοῦτο, ἐκείνους μὲν οὐδὲ ἐκ λαμβάνοντες ἐπαινοῦσι, πόρναι [λέγω], καὶ ἰωῖοχοι, καὶ ὀρχησταί, ἀλλὰ καὶ καλῶς λέγουσι· τοῦτον δὲ καὶ λαβόντες πέπαυται μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ μὴ τῆς φιλοτιμίας ἀπολαύσαντες θαυμάσονται ἐκ φιλήσουσιν ἅπαντες.

Ἀνθρωπολὸς ὄψεται καὶ ὀργισθήσεται· τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ βρύξει καὶ τακήσεται.

Τοιοῦτον ἀρετὴ, ἐπαχθὲς ἐκ φορτικὸν τῇ κακίᾳ. καὶ γὰρ καθάπερ τὸ πῦρ ἐκκαίει τοὺς ἀχθάδας· οὕτω δὴ καὶ ἡ φιλανθρωπία τοὺς ἀπονθρωπους καὶ ὠμοὺς παροξύνει. ἔλεγχος γὰρ αὐτῶν ὅστι, καὶ κατηγορία τῆς κακίας. ἀλλ' ὅρα αὐτοὺς οὐδὲ ἐν τῇ τηκεδόνι τολμῶντα κατηγορῆσαι, καὶ ἔνδυτι βλέψαι τοῦ φαιδροῦ τῆς ἀρετῆς ὄμματι, ἀλλὰ τὴν διάνοιαν μὲν τηκόμενον, καὶ τὸν ὀδυμὸν δάκνοντα τῶν ὀδόντων ὑπιδεικνύμενον, ῥῆμα δὲ ἐξενεγκεῖν οὐ τολμῶντα, ἀναπτόμενον μόνον καὶ καταπιπόμενον. τοιοῦτον γὰρ ἡ κακία· καὶ εἰς αὐτὰ ἀναδῆ τὰ σκῆπτρα, καὶ ἐγκεῖται τοῦ δράματα πεποιημένων ᾖ, πάντων ὅστι ὑπελεεινότερα, καὶ δειλότερα, καὶ ταραχῇ ἔοικε καὶ θαλάττῃ μαινομένῃ, καὶ μυρίαι ἡ πεποιημένη δυναστεία· ὥσπερ οὖν ἡ ἀρετὴ τοὐναντίον. καὶ γὰρ εἰς ἑκάστην ἡ πενίαν, καὶ πρὸς αὐτοῦ τοῦ δεσμωτηρίου, τῶν βασιλευόντων ὅστι λαμπροτέρα, καὶ

πολλῆς ἀπολαύει τῆς ἀδείας, ἢ ὅτι γαλιλαίᾳ κάθηται ἡ ἀκυμάντῳ λιμένι, ἢ μόνον οὐδὲν πάσχουσα παρὰ τῶν ποιμένων, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ σηκῷ ἀμυνάσθαι αὐτὸν δυναμένη, καὶ τὴν ἑκάστην τῆς ποιμένος ἀπαντῶσα δίκην. Ἡμεῖς γοῦν ἀθλιώτεροι δὴ θεοῦ ἐν ποιμένι ζῶντες, ὅταν, ἀντὶ τοῦ δουλεύειν τοῖς χρήμασι, καὶ τοῖς ἑτέρων κατορθώμασι διάκεισθαι, καὶ τὴν ἑτέρων εὐδοκίμησιν, οἰκείαν τιμωρίαν ἡγῶνται, καὶ δίκην αὐτὸς ἑαυτὸν ἀπαιτῇ, καὶ ἀξιῶν αὐτὸν ὁ ζωνειδὴς, καταπτύνων τὴν ἀμάθειαν, δήμιος αὐτὸς ἑαυτῷ γινόμενος; Εἶδες ἀρετῆς ὑπερβολὴν καὶ δύναμιν· εἶδες κακίας ἀσθένειαν καὶ ἀθλιότητα. Ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ μόνον ἔσχεν αὐτὸν τὰ τῆς συμφορᾶς, ἀλλὰ καὶ ἐν ἑτέροις πλείοσιν. ὅταν οὖν καὶ αὐτὸς δηλαδὴ ἐπάγαγε λέγων·

Ἐπιθυμίαι ἁμαρτωλοῦ ἀπολοῦνται. Τί ἐστιν, ἐπιθυμίαι ἁμαρτωλῶν ἀπολοῦνται; ἀδάμαντος, φησιν, ἴσχυσαν. ὅταν γὰρ τὰ ἐπιθυμήματα αὐτοῦ τοιαῦτα, ῥυσταὶ δὲ παρεσκεύασται δὲ ἡ ἐπιθυμία μιμεῖται τὰ πρᾴγματα, σβεστὴν μάθῃ, καὶ ἀπόλλυμάθῃ, καὶ ῥίζαν οὐδεμίαν ἔχουσα. Εἰ δὴ ἐν τούτοις τοιαῦτα τὰ τῆς ἁμαρτωλοῦ, ἐννόησον τὰ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι κλίνειν. ἵν' οὖν μὴ ταῦτα πάθωμεν καὶ ἡμεῖς, ταύτην φυγόντες τὴν ὁδὸν, ἐκείνην ἐλώμεθα καὶ βαδίζωμεν διηνεκῶς, τὴν ἀσφαλῆ, τὴν ἀχείρωτον, τὴν ἡδονῆς γέμουσαν, τὴν δόξης ἐμπεπλησμένην, τὴν ὑπερκόσμιον ἡμῖν παρεχομένην, τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν πρεσβευθεῖσαν, τὴν φιλοσοφίαν παρασκευάζουσαν, τὴν πᾶσαν ἔχουσαν ἀγαθὰ, ὅσα οὐδὲ λόγος παρέξασθαι δύναται.

Ψαλμ. ριβ. 1 ΑΙΝΕΙΤΕ ΠΑΙΔΕΣ ΚΥΡΙΟΝ, ΑΙΝΕΙΤΕ ΤΟ ὄνομα Κυρίου.

Ψαλμ. μβ. κδ. καὶ ξα. λα.

Πολλὴ ἐν ταῖς γραφαῖς τῶν ἀρίστων τούτων ὁ λόγος. οὐδὲ γὰρ τοῦτο παράγγελμά ἐστιν, ἀλλὰ θυσία ἣν καὶ προσφορὰ ἀρέσκουσα τῷ Θεῷ. Θυσία, φησὶν, ἀρέσει μοι ὑπὲρ μόσχον νέον κέρατα ἐκφέροντα καὶ ὁπλάς. καὶ πολλαχοῦ καὶ αἱ ἱεραὶ βίβλοι τοῦτο παρακελεύονται, καὶ ἃ σωζόμενοι δυσὶ μεγάλων θησαυρισμάτων τοῦτο προσφέρουσι. καὶ ποίαν τοῦτο δυσκολίαν ἔχει, φησί; τίνι δὲ ῥᾴδιον καὶ τῶν τυχόντων αὐτὸν ἀνύειν, καὶ ἀεὶ τῷ Θεῷ; αἱ ἀκριβῶς καταμάθῃς, οὐδὲν καὶ τοῦτο πόνον ἐν τῷ πράγματι, καὶ τὸ κέρδος τὸ ἐξ αὐτοῦ. προσῆκον μὲν γὰρ παρὰ δικαίων ὁ τοιοῦτος ὑπάρχειν ὕμνος, καὶ δεῖ πρότερον τὸν βίον κατορθοῦν, ὅπως ἀξίως ὕμνους τῷ Θεῷ. ὁ γὰρ ὡραῖος ἄρνος ἐν σώματι ἀμώμητος. δεύτερον, ὅτι οὐχὶ ἀπὸ ῥημάτων ἐστὶν αἰνεῖν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν πραγμάτων. καὶ τοῦτο μάλιστα ὑπάρχει τοῖς Θεὸς τὸν ἄρνον, ταύτην τὴν δόξαν. Λαμπάτω γὰρ, φησὶ, τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ἔργα ὑμῶν, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὅταν οὖν τὰ χερουβὶμ. ἀπὸ τούτου καὶ ὁ προφήτης ἀκούσας τῆς μυσταγωγίας ἐκείνης τῆς μυστικῆς, ταλαντίζει ἑαυτὸν, λέγων· Οἴμοι, ὅτι ἀνὴρ ἀκάθαρτα χείλη ἔχων, ἐν μέσῳ λαοῦ ἀκάθαρτα χείλη ἔχοντος ἐγὼ οἰκῶ. διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρακελευόμενος ἄγγελος ἀφαίρειν, ἀπὸ τοῦ ἄνω δυναμένων ἄρχεται, λέγων ὅτως· Ἄρατε τὸν Κύριον ἐκ τῶν οὐρανῶν, ἄρατε αὐτὸν πυλῶνες ἀγγέλοις αὐτοῦ. ὥστε ἄγγελον δεῖ γενέσθαι, καὶ ὅτως ἀνῆκε. μὴ τοίνυν τυχόν τι πρᾶγμα ἄρνα τοῦτον εἶναι νομίσωμεν· ἀλλὰ πρὸ τοῦ σώματος ἡμῶν ὁ βίος αὐτὸν ἡκέτω, καὶ πρὸ

τῆς

Μαθ. ε. ιε.

Ησ. ς. ε.

ψαλμ. ρκη. α.

τῆς γλώττης ἡ πολιτεία βοᾷτω. ὅτω καὶ σιωπῶντες δυναίμεθα ϖ Θεὸν ὑμνεῖν· ὅτω καὶ φθεγξόμθοι σύμφωνον τῷ βίῳ τὴν μαγῳδίαν ἐργασόμεθα. ὁ τοῦτο ᾖ μόνον δεῖ μαθεῖν ἀπὸ τοῦ ψαλμοῦ, ἀλλ' ὅτι καὶ εἰς συμφωνίαν πάντας ἀγαγ, καὶ ἀλόκληρον ϖ χορὸν ἵστησιν. ὁ γὰρ εἷς οὐ λέγεται, ἀλλ' ὁλόκληρος δῆμος. ὁ καθάπερ ὁ Χριστὸς ἐπάγων ἡμᾶς εἰς ὁμόνοιαν ὁ ἀγαπᾷν ἐν ταῖς εὐχαῖς, καινὴν ἐπέταξε ποιεῖσθαι τὴν εὐχήν, ὁ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας πάσης, ὡς ἐξ ἑνὸς ϖροσώπου λέγων, Πάτερ ἡμῶν· καὶ, ϖ ἄρτον ἡμῶν ϖ ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν· καὶ, ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, καθὼς ἀφίεμεν ἡμεῖς· ὁ, μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ϖονηροῦ· ϖρωταγοῦ τῷ πληθυντικῷ χεχρημένος ὀνόματι, ὁ καθ' ὑῶν ἐνὶ ἑκάστῳ, καὶ καθ' ἑαυτὸν εὔχηται, * ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν πάντων τὴν εὐχὴν διαφέρειν· ὅτω καὶ ὁ ϖροφήτης κοινῇ ϖρώτως εἰς τὴν συμφωνίαν καλεῖ τῆς εὐχῆς, ὁ λέγ· αἴρετε τὸ ὄνομα Κυρίου. τί οὖν βούλεται ἡ ϖροσθήκη τοῦ ὀνόματος; μάλιστα μὲ τῆς ἁγιότητος ϖροσαγορεύεται διὰ τοῦτο λέγοντος· ἀνίστηται δὲ καὶ ἑτέρων. ποῖον δὴ τοῦτο; ὥστε τὸ ὄνομα αὐτοῦ δοξάζεσθαι δι' ἡμῶν, ὥστε αἰρετὸν φαίνεσθαι καὶ ἁγὸ τοῦ βίου τοῦ ἡμετέρου. ἔστι μὲν γὰρ τοιοῦτον· βούλεται ὁ καὶ ἁγὸ τῆς πολιτείας ἡμῶν τὸν ἄρτον τοῦτον ἁγιάζεσθαι. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτο ἔστιν, ὅρα καὶ ἑξῆς. ἐπάγει γάρ·

2 Εἰη, φησί, τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος.

Τί λέγεις; καὶ οὐκ ἔστιν εὐλογημένον, ἐὰν μὴ σὺ εὔξῃ; ὁρᾷς ὅτι καὶ ϖρὸ τῆς εὐλογίας λέγει * τῆς αὐτῷ ϖροσούσης καὶ τῇ φύσει αὐτοῦ συγκεχλιμένης, ἀλλὰ τῆς ἁγὰ τῶν ἀνθρώπων γνώμης. ϖρὸ τούτων καὶ Παῦλος γράφων λέγει· Δοξάσατε δὴ τὸν Θεὸν καὶ τῷ σώματι ὑμῶν, καὶ ἐν τῷ ϖνεύματι ὑμῶν. αὐτὸς οὖν καὶ ὑψηλός ἐστι, καὶ μέγας, καὶ ἀρετὸς καθ' ἑαυτόν· γίνεται δὲ καὶ ϖρὸ αὐθρώπους τοιοῦτος, ὅταν ϖ δουλεύοντες αὐτῷ τοιοῦτον ὑπὲρ δεκαπύλου) βίον, ὡς ϖρώτως τοῦ ὁρᾶσθαι αὐτὸν εὐλογεῖν τὸ διαφέρειν. τοῦτο δὲ ἐν τῇ εὐχῇ ἐπέλθωμεν ἡμᾶς ὁ Χριστὸς ἀεὶ λέγειν εὐχομένους· ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· τουτέστι, καὶ ἁγὸ τοῦ βίου τοῦ ἡμετέρου δοξασθήτω. ὥσπερ γὰρ βλασφημεῖται καλῶς ϖολιτευομένων ἡμῶν, ὅτω δοξάζεται * ἀρετῇ ὑπερμεγεθυνομένων. ὁ οὖν λέγει, τοῦτο ἔστι· ἁγὸ ϖάντως καταξίωσον ἡμᾶς ἐναρέτου βίου ζῆν, ὡς εὐλογηθῆναι) τὸ ὄνομά σου ὁ δι' ἡμῶν.

3 Ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν αἰνετὸν τὸ ὄνομα Κυρίου.

Ὁρᾷς τὴν χαρὰν ἤδη ϖροσδεχομένους αὐτὸν ϖολιτείᾳ, καὶ ϖροσδοκῶντα τὴν ἐκκλησίας τὴν εὐγλώττιαν. οὐκ ἔτι γὰρ ἐν Παλαιστίνῃ μόνον, ὅτε ἐν Ἰουδαίᾳ, ἀλλὰ ϖάντων τῆς οἰκουμένης τὸ ὄνομα Κυρίου. ϖότε δὲ τοῦτο γέγονεν, ἀλλ' ἢ ὅτε καὶ ἡμέτερα ἤνθησεν; ὡς ἴσα παλαιὸν ἦν μόνον οὐκ ἠυλογεῖτο ἐν Παλαιστίνῃ, ἀλλὰ καὶ ἐβλασφημεῖτο ἁγὸ τῶν ἐν αὐτῇ κατοικούντων Ἰουδαίων (Δι' ὑμᾶς γὰρ τὸ ὄνομά μου βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι) νεωτὶ δὲ ϖάντων τῆς οἰκουμένης ὑμνῆται. οὕτω δεῖ καὶ ἄλλος ϖροφήτης δηλοῦν ἔλεγεν· Ἐπιφανήσε) Κύριος, καὶ ἐξολοθρεύσει ϖάντας τοὺς θεοὺς τῆς ἐθνῶν, καὶ ϖροσκυνήσουσιν αὐτῷ ἕκαστος ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ. καὶ ἕτερος ϖάλιν· Καὶ ἐν ϖάσῃ συγκλεισθήσονται θυσίαι, καὶ οὐκ ἀνάψεται τὸ θυσιαστήριόν μου δωρεάν, ὅτι ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν τὸ ὄνομά μου δεδόξασται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐν ϖάντι τόπῳ θυμίαμα ϖροσάγεται τῷ ὀνόματί μου, καὶ θυσία καθαρά. ὁρᾷς ϖῶς καταῤῥεῖλε τὰ Ἰουδαϊκὰ καὶ ἐπαυσε, καὶ ϖρωταγοῦ τῆς οἰκουμένης τῆς ἐκκλησίας τὸν ϖολιτείᾳ ἐξέτεινε καὶ τὸν λατρείᾳ ϖροσαγορεύει. ὁ γὰρ ταῦτα λέγων ϖροφήτης, μετὰ τὴν ἐπῳδὸν δεῖ τὸν ἐκ Βαβυλῶνος. καὶ διὰ τοῦτο ταῦτα ϖροεφήτευσε τότε, ἵνα μὴ εἴπωσιν ϖ Ἰουδαῖοι ὅτι ἐκεῖνον λέγει τὸν συγκλεισμόν, καὶ ἐκείνην τὴν ἐρήμωσιν τὴν ἐν Βαβυλῶνι. μετὰ γὰρ τὸν λυθῆναι

ἡλίαν σκήνα, ⸂καὶ⸃ ὅτι τὴν προτέραν αὐτοῦ ἐπομελήσῃ πολιτείαν, ⸂ταῦτα⸃ ὁ Ἄγγελος χ. λεγεῖ
φησι, δηλῶν τὴν ὅτι Ουεσπασιανοῦ καὶ Τίτου ἡγουμένων ἐρήμωσιν, μὴ ἴνα οὐκ ἔσται λοι-
πὸν τῆς ἐρημίας ἐκείνης μεταβολή τις. διεδέξατο γὰρ ⸂καὶ⸃ τῆς ἐκκλησίας ⸂τὰ⸃ πράγμα-
τα. διὸ φησι, * μέγα τὸ ὄνομά μου ἐν τοῖς ἔθνεσι· τουτέστιν, εὐλογημένον, διὰ τὴν βίβ *in
αὐτῶν ὑμνούμενον· ὥσπερ καὶ ἐν ⸂ταῦθα⸃, * εὐλογημένον τὸ ὄνομα Κυρίου. 5 *ὡσὴμ

4 Ὑψηλὸς ὅτι πόντια ⸂καὶ⸃ ἔθνη ὁ Κύριος.

Ὁρᾷς πάλιν ⸂καὶ⸃ ἔθνη διηρημένα αὐτὸν τὴν λατρείαν, καὶ οὐχ ἁπλῶς ἓν καὶ δύο καὶ
τρία, ἀλλὰ πόντια τὰ κατὰ τὴν οἰκουμένην. Ἀπὸ ταύτης τῆς προφητείας σαφέστερον;
πῶς γὰρ ὑψηλὸς ὅτι πόντια ⸂καὶ⸃ ἔθνη; ὅτι μεγαλυνόμενον αὐτὸν, καὶ προτιθέντες αὐτῷ ὕψος,
(ἄπαγε) ἀλλὰ τοῖς δόγμασι, τῇ λατρείᾳ, τῇ προσκυνήσει, τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὑδὲν ⸂τα- 10
πεινὸν⸃ ἐνοοῦντες, καθάπερ Ⓐ Ἰουδαῖοι, ἀλλ' ὑψηλότερα πολλῷ καὶ μείζονα. τοιαύτη γὰρ
αὕτη ἡ πολύπειρα. ὅσον οὐρανὸς τῆς γῆς ὑψηλότερος, τοσοῦτον αὕτη τῆς πρώτης. διὸ φησιν ὑψηλὸς
ὅτι πόντια τὰ ἔθνη ὁ Κύριος. καὶ γὰρ μετὰ τὴν ὑφωσιν αὐτὴν διὰ τὴν λατρείας, καὶ ἐκεῖνο ἴσμεν, ὅτι
καὶ ταῦτα συγκαταβασίς ἐστιν. ὥστε καὶ τὸ τῆς παλαιᾶς ὑψηλότερα, ἀλλὰ τῆς ἀξίας αὐτῆς
κατατεταπεινωμένα. καὶ ταῦτα Παῦλος δηλῶν, ἑκατέρας τὴν γνώσεως τὴν τε νῦν ὕστερον, τήν τε τότε ἐσο- 15 χ. ὑστερεῖ
a. Kor. 13. 12. μένην ὡς μέλλουσαν ὀφθῆναι, ἔλεγεν· Ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐφρόνουν,
ὡς νήπιος ἐλογιζόμην· ὅτε γέγονα ἀνήρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου. καὶ πάλιν· ἐκ
μέρους γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν, καὶ βλέπομεν ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγ-
ματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. δείκνυσι γὰρ διὰ τούτου, ὅτι τοσοῦτον ἀφέστη-
κεν ἡ γνῶσις αὕτη τῆς ἕξεως, ὅσον ὁ νήπιος τοῦ ἐλήλυθότος ἀνδρὸς εἰς ἡλικίαν τελείαν. 20

Ἐπὶ ποίους δὲ ἥκουσιν ἡ δόξα αὐτοῦ. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπε καὶ ὕψος διελέχθη τοῦ διὰ
τῆς πολιτείας τῆς ἀνθρωπίνης γινομένου, καὶ πληρέστερον ὕστερον ὑψοῦν Ⓦ Θεὸν, ὅταν αἰ- χ. ἥκει.
νῶμεν, ὅταν μεγαλύνωμεν, εἰς μείζονα προτρεπόμενος ἐρευνᾶν, δείκνυσι καὶ πρὸ τούτου γάρτοι
μάλιστα. πρὸ οἵου δή; ἐπὶ τοῖς ἥκουσιν. ἐκεῖ γὰρ ἔστιν ἡ δόξα αὐτοῦ. μάλιστα γὰρ 25
ἄγγελοι δόξαζουσιν αὐτὸν, οὐκ ἀπὸ τῆς οἰκείας φύσεως μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς τῶν ἁγι-
ασμένων ἀνθρώπων ἀκριβείας, μᾶλλον ἀκριβείας τὰ προστάγματα αὐτοῦ δυνάμενοι. διὸ
ψαλμ. ρβ. κ. Matth. 5. φησὶ· Δυνατοὶ ἰσχύι, ποιοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ. καὶ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ἐκέλευσεν ὁ Χρι-
στὸς εὔχεσθαι, καὶ λέγειν, Γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς· τουτέστι,
ὥσπερ ἀγγέλοις αὐτὸν ἁγιάζουσι πομπείας μὴ πάσης ἀπηλλαγμένοις, ἀνθρώποις μὲν μετὰ
ἀκριβείας· ὅταν δὴ καταξιωθείημεν καὶ ἡμεῖς αὐτὸν ἁγιάζειν. τοῦτο καὶ ἔστι δηλῶν 30
τοῦτο ἐπήγαγεν, ὅτι τοὺς ἥκουσιν ἡ δόξα αὐτοῦ, εἰπών. μὴ γὰρ δὴ μόνοι ἐν τῇ γῇ ἴδοις
τὰ κλίσματα ταῦτα ⸂καὶ⸃ ὁρώμενα, μηδὲ τὴν Ⓦ ἥκουσιν ἐνταξίδιον· δύναιο δὴ τῷ νῷ
ἀπὸ τῶν αἰθερίων ὅτι τὰ νοερὰ, ὅτι τὰ κάλλη τῶν ἡσυχίων ἐκείνων, ὅτι τὴν φαιδρότητα
τῆς πολιτείας ἐκείνης· καὶ ὅτε εἶδεν πῶς ἐν τοῖς ἥκουσιν ἡ δόξα αὐτοῦ.

5 Τίς ὡς Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν; ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν, καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν. 35

Ἆρα δοκεῖ μέγα εἶναι τὸ ἐρημοῦσθαι; ἀλλ' ὅταν σκοπήσῃς ὡς ἴσως ἐρῆται, σφό-
δρα ὀξὺ καταδεές. ὅπως, ὅπερ ἔλεγον, ὁ λόγος μείζονα τῶν ῥημάτων ἴσασθαι, ἀλλὰ δύνασθαι
Ιερεμ. κγ. κδ. κγ ς. Ησ. μ. ε κβ. νεῖν τὴν διάνοιαν. πῶς γὰρ ἐν ἥκουσιν κατοικεῖ ὁ τὸν ἥκουσιν καὶ τὴν γῆν πληρῶν; ὁ πόντων καὶ ποταμῶν κύριος; ὁ λέγων, Θεὸς ἐγγίζων ἐγώ εἰμι, καὶ οὐ Θεὸς πόρρωθεν; Ὁ μετρήσας τὸν οὐρανὸν σπιθαμῇ, καὶ τὴν γῆν δρακί; ὁ κατέχων τὸν γῦρον τῆς γῆς; ἀλλ' ὅτι πρὸς Ἰουδαίους 40
ἐν αὐτῷ ὁ λόγος, διὰ τοῦτο τίνος χάριν; ὅτε ἐν λόγῳ, καὶ μικρὸν δύναται αὐτῷ τὴν διάνοιαν, καὶ πόρρω τὴν γνώμην, καὶ δυσκολαίνων πρᾶγμα. διὰ δὴ τοῦτο οὐδὲ ἁπλῶς εἶπεν, ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν, καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν· ἀλλὰ προστιθεὶς εἶπεν, ὡς ὡς

Κύριος

Κύριος ὁ Θεός ἡμῶν, ὅτι ἐπήγαγεν. Εἶπε γὰρ ὁ ἀκούσας, δηλονότι λίαν ἔνεκεν τοῦ δοῦναι εἶπε. διὰ γὰρ τὴν ἀσθένειαν τῶν Ἰουδαίων, τῶν μὴ εἰδότων ἐπιστρέφειν, καὶ λίθους προσκυνούσαν σὺν τοῖς τόποις καὶ ναοῖς συγκεκλεισμένης· διὰ δὴ τοῦτο καὶ μικρὸν τοῦ σύγχρισιν ποιήσας, καίτοι ἀσυγκρίτως ἀπόντων ὁ Θεὸς ὑπερέχει· ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀκουόντων, ὅπερ ἔφθην εἰπών (ὁ γὰρ παύσομαι συνεχῶς τὸ αὐτὸ λέγων) ῥυθμίζει τὸν λόγον. ὁ γὰρ ἐζήτει ὅπως ἄξιόν τι τῆς δόξης εἴποι τοῦ Θεοῦ τέως, ἀλλ' ὅπως ἐκείνοις χωρητὸν [γένηται.] διὰ δὴ τοῦτο καὶ μικρὸν αὐτὸς δύναται· καὶ ὅμως οὐδὲ ὅλως ἐναπομένει τῇ ταπεινότητι, ἀλλὰ διανοίγνυσι πάλιν ὑψηλότερα νοήματα ἕτερα. ὅπερ γὰρ εἶπεν, ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν, καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορᾷ, πάλιν ὅτι τὸ ὑψηλότερον ἄγων τὸν λόγον, φησίν· Ἐν ᾧ θαλάσσῃ καὶ ἐν τῇ γῇ.

Δείκνυσιν ὅλη πανταχοῦ ὅτι, καὶ ἐκεῖ καὶ ἐνταῦθα. ὁ γὰρ ὡς ἂν τις ἐν θαλάσσῃ συγκεκλεισμένος πόρρωθεν βλέπει τὰ ἐν τῇ γῇ, ἀλλὰ πανταχοῦ παρὼν, καὶ πᾶσι πλησιάμενος. εἶδες πῶς καὶ μικρὸν περιῆρε τὴν διάνοιαν τῶν ἀκουόντων. εἶτα ἀναζήσας ἀπὸ τῆς γῆς τὸν ἀκροατὴν καὶ ἐν θαλάσσῃ περισπλώσας, πάλιν μείζονί τι φαντάζεσθαι παρασκευάσας, ἐφ' ἕτερον ἔρχεται δεῖγμα τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, λέγων·

6 Ὁ ἑτοιμάσας ἀπὸ γῆς πλοῦτον, καὶ ἀπὸ καταρράκτου αὐλῶν πέτρα.

Μεγάλης γὰρ δυνάμεως καὶ σοφίας ἀφάτου, ὃ τὰ μικρὰ ἐπαίρειν. διαζεῦξαι μέν τοι καὶ ὃ σκαιότερόν τις ἂν εἴποι ἄλλος, ὅτι καὶ τὰ μεγάλα ταπεινοῖ, λέγων ὅτω· Διαιρεῖ γὰρ τὸ μὲν ἐλαττοῦν, τὸ δὲ αὐξάνον. Ἀμὼς ε. θ.
τέμνει δηλονότι ἰσχύν, καὶ ταπεινοφροσύνην δηλονότι ἐπάγων. ἐνταῦθα μέν τοι εἴρηται, ὅτι τοῖς μικροῖς ἐπᾶραι δύναται. ἔστι μὲν οὖν καὶ καθολικὸς λόγος· εἰ δέ τις καὶ τὸν ἀναγωγὴν αὐτὸν σκοπεῖν βούλοιτο, ὅταν τοῦτο ὅτι τὸ ἔθνος γένηται· ὅταν τοῦτο καὶ ὅτι τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ. Τί γὰρ τῆς ἡμετέρας φύσεως πλουσιώτερον; ἀλλ' ὅμως αὐτὸν ἦλθε καὶ ἀνῆγαγε μετὰ τὴν ἀπ' ἀρχῆς ἡμῶν εἰς θεὸν, καὶ συνεκάθισεν εἰς τὸ πατρικὸν θρόνον. Καὶ ἀπὸ καταρράκτου αὐλῶν πέτρα, 7 Τοῦ καθίσαι αὐτὸν μετὰ ἀρχόντων λαοῦ αὐτοῦ.

Κουφίαν ἐνταῦθα τὸ αὐτελὲς λέγει, καὶ τὸν σκεῦθεν ἀδέξιον γινομένων μεταβολὴν, δείκνυσιν ὅτι πάντα αὐτῷ ῥᾴδια καὶ εὔκολα. Εἶτα ἐφ' ἕτερον ἔρχεται μεῖζον. ποῖον δὴ τοῦτο; ὅτι καὶ τὰ παράλογα μεταθεῖναι δύναται, οὐδὲ τὸν αὐτέλειαν εἰς ἀξίωμα μεταχῆσαι μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς φύσεως μεταθεῖναι τοὺς ὅρους, καὶ στεῖραν ποιῆσαι μητέρα. διόπερ ἐπήγαγε· 8 Ὁ κατοικίζων στεῖραν ἐν οἴκῳ, μητέρα τέκνοις εὐφραινομένην. Ὅπερ γέγονεν ὅτε τῆς Ἄννης, ὅπερ γέγονεν ὅτε μυρίων ἑτέρων. Εἶδες ὕμνον ἀπηρτισμένον· Εἶδες ὕμνον πεπληρωμένον. Εἶπε τὰ μέλλοντα κατορθοῦσθαι τῇ οἰκουμένῃ· πῶς ὁ Ἰουδαϊσμὸς παύεσθαι μέλλει, πῶς ἡ καινὴ τῆς ἐκκλησίας πολιτεία λαμπρύνεσθαι, πῶς θυσία πανταχοῦ προσάγεσθαι. Εἶτα ἀξιόπιστον ποιῶν καὶ τοῖς παρ- a. Bas. a. 2. x.
χοῦσι λόγον, ἀπὸ τῶν ἤδη γινομένων καὶ τῶν μελλόντων βεβαιοῦται. ὃ δὴ λέγει, τοῦτο ἐστί· μὴ ἀπιστήσῃς, φησὶν, ὅτι τοσαῦτα ἔσται μεταβολὴ, καὶ τὰ ἀπερρίμμενα ἔθνη εἰς δόξαν ἥξει μεγίστην. οὐχ ὁρᾷς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ταῦτα γινόμενα; τοὺς ταπεινοὺς ὑψουμένους καὶ μὴ ἀρχόντων καὶ θαυμάζοντας; οὐχ ὁρᾷς τὴν φύσιν ὑπερβαινομένην καὶ διορθουμένην; στείρας μητέρας γινομένας; τοιοῦτόν τι καὶ τὴν τῆς ἐκκλησίας συνέβη. στεῖρα ἦν, ἀλλ' ἐγήρασε μήτηρ τέκνων πολλῶν. διὸ καὶ λέγει ὁ Ἡσαΐας· Εὐφράνθητι στεῖρα ἡ Ησ. νδ. α.
οὐ τίκτουσα, ῥῆξον καὶ βόησον ἡ οὐκ ὠδίνουσα· ὅτι πολλὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον, ἢ τῆς ἐχούσης Ⓜ ἄνδρα· τοῦτο τῆς ἐκκλησίας, ὡς ἐσόμενον, προαναφωνῶν. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ τοῦτ' ἐνταῦθα Ⓜ λόγον κατέλυσε, τὴν προφητείαν ἀξιόπιστον καὶ ἐντεῦθεν ἀποφήνας,

ἀπὸ

ἀπὸ τῶν ἡδη γιγομένων, ἀπὸ τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ. πάντα γὰρ, ὅσα μὴ δόξη τῷ Θεῷ, ῥᾴδια ποιῆσαι. καὶ γὰρ φύσιν μεταβεβλῆσθαι δύναται, καὶ ταπεινότητα μεταβαλεῖν εἰς ὕψος, καὶ διορθῶσαι τὰ σπῆ. ταῦτ' οὖν εἰδότες ἅπαντα, εἰσενέγκωμεν τὰ πρὸ ἑαυτῶν, καὶ πάσης ἀπολαυσόμεθα δόξης, καὶ τοῦ ἀβάτου ὕψους ἀναβησόμεθα, τῆς ῥοπῆς ἀπολαύοντες τοῦ Θεοῦ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν τε ἀεὶ, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλμ. ριγ. 1 ΕΝ ΕΞΟΔΩ ΙΣΡΑΗΛ ΕΞ ΑΙΓΥΠΤΟΥ, οἶκος Ιακὼβ ἐκ λαοῦ βαρβάρου, 2 Ἐγενήθη Ιουδαία ἁγίασμα αὐτοῦ, Ισραὴλ ἐξουσία αὐτοῦ.

Μεγάλων ἐστὶ τοῦτα τοῦ Θεοῦ τὰ θαύματα μάρτυς καὶ ἡμεῖς τὰ. ποίαν δὴ ταύτην; ὅτι τοσοῦτον ἀποδείξεις πλῆθος τῆς οἰκείας δυνάμεως, τότε ἀπαιτῆς τὴν τοσαυτην. τοῦτο γὰρ δηλῶν ἔλεγεν, ἐν ἐξόδῳ Ισραὴλ ἐξ Αἰγύπτου. καὶ γὰρ τότε ἔδειξε τὴν δυνάμιν αὐτοῦ διὰ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ σημείων, διὰ τῶν ἐν ἐρήμῳ, ὅτε καὶ τὸν λαὸν ὠφελεῖσθαι. τοῦτο καὶ ὅτι ὁ Ἀδὰμ ἐποίησε. τοσοῦτον γὰρ τὸν κόσμον ποιήσας, καὶ δείξας αὐτοῦ καὶ τῆς σοφίας καὶ τὰ δυνάμεως τὴν ἰσχύν, οὕτω τὸν ἄνθρωπον ἔπλασε, καὶ τὴν τοσαύτην ἀπήτησεν. ὅταν καὶ ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ σημεῖα τοσαῦτα πολλὰ καὶ παντοδαπὰ, ὅτε τὴν πίστιν ἀπῄτει. διὰ τοι τοῦτο τοῖς μὲν ἐξ ἀρχῆς τοσούτοις, ἅτε οὐκ ἔχουσιν αὐτοῦ σὺν ἔργα οὐδὲ ἀπόδειξιν τῆς θεότητος, οὐκ ἔλεγε, πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι, ἀλλὰ μόνα τὰ σημεῖα ἐδείκνυ. ἐπεὶ ὁ πάντα εἰδὼς τῆς Παλαιστίνης ὑπομνήματα τὰ ἑαυτοῦ δυνάμεως ἀναπέτασε, σώματα πεπηρωμένα διορθῶν, καὶ αἰσθήσεις ἐξελαύνων, καὶ βασιλείας ἀφαλερόμενος, ἵνα τῶν σωτηριώδεις εἰσάγων νόμους· τότε καὶ τὰ πίστιν ἀπῄτει καὶ τὰ τοσούτων. ἀλλ' ἄθεοι μὲν γὰρ τοσοῦτον ἀρχὴν ἐθέλουσι, καὶ τότε βούλεται ὑπὸ χειροῦσθαι· ὁ δὲ Θεὸς ἀπὸ τῶν βουλήσεων ἀρχὴν). καὶ ἵνα λέγω τὰς ἄλλας εὐεργεσίας, ὅπου καὶ ὁ σαυτὸν ὑπέμεινε, καὶ ὅτε τῆς οἰκουμένης ἐκράτησε, διὰ τῶν ἔργων ὑπεδείξάμενος τὴν κηδεμονίαν. ὅτου γοῦν καὶ ὁ ψαλμῳδὸς σὺν τοῦτα δηλῶν ἔλεγεν, ἐν ἐξόδῳ Ισραὴλ ἐξ Αἰγύπτου, οἶκος Ιακὼβ ἐκ λαοῦ βαρβάρου, ἐγενήθη Ιουδαία ἁγίασμα αὐτοῦ· τουτέστιν, ἐν τῇ ἐξόδῳ, ἐν τῇ ἀπαλλαγῇ, ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ τῆς Αἰγύπτου. καὶ οὐχ ἁπλῶς εἶπεν Αἰγύπτου, ἀλλὰ τοσοῦτος, λαοῦ βαρβάρου, ὃν ὀνόματι τὸ πολεμίου τοῦ Θεοῦ τὸ κηδεμονίαν ἐνδεικνύμενος. τὸ γὰρ χαλεπὸν ἐκείνων, καὶ δυσήμερον, καὶ βαρβαρικώτερον ἐξηκριβωμένον Αἰγυπτίων οὐκ ἂν ἠδυνήθησαν ἀπαλλαγῆναι, εἰ μὴ τῆς χειραγωγοῦ ἀπήλαυσαν χειρὸς, καὶ τῆς δεξιᾶς τῆς ἀμάχου. καὶ γὰρ θηρίων ἦσαν ἀγριώτεροι, καὶ πέτρας σκληρότεροι, μυρίαις παγίσι πλημμυροῦντες, καὶ οὐκ ἐνδιδόντες. εἰπὼν τοίνυν τὸν λαὸν βάρβαρον, ἔδειξε τοῦ Θεοῦ τῆς δυνάμεως τὸν τρόπον, ὅτι τὸν οὕτω βάρβαρον, τὸν ὕπατος ὠμὸν, νῦν μὲν ἔπεισε, νῦν δὲ καὶ ἀναγκασμοῦ ἀφεῖναι τοὺς δεσπότας, καὶ φιλονεικοῦντας ὕστερον τῇ θαλάσσῃ παρέδωκε, καὶ ὕπατος λαὸν ἠλευθέρωσε ἑαυτοῦ. τί δέ ἐστιν, ἐγενήθη Ιουδαία ἁγίασμα αὐτοῦ; διὰ τοῦ, λαὸς αὐτοῦ λατρεύων, λαὸς αὐτοῦ διαχειρίζων, λαὸς αὐτοῦ φυλαττόμενος. ἁγίασμα δὲ κυρίως ἐλέγετο ὁ ναὸς, καὶ ἅπαντα, τὰ ἅγια τῶν ἁγίων· καθάπερ καὶ Ζαχαρίας εἰσάγει τινὰς ἐρωτῶντας καὶ λέγοντας, Εἰσῆλθεν ὧδε τὸ ἁγίασμα; ἢ νηστεύσομεν; ἀλλὰ τῆς ἐπταμήνου τῆς κλαυθμοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἀπαι-

χ. Νίσσης

χ. Διοδώρου Χλιάδος

χ. Ἰουλιανοῦ

Matth. κα. 19. κα.

Ζαχ. ζ. γ.

ἀπρώτων δηλοῦν. ἐλπὴν ἦν Ἰουδαία ἁγίασμα αὐτοῦ. τοῦτο γὰρ τότε ἀκάθαρτος ὡς
ἰῶ ἡ σκαγὴς ἡ χοῖρος. ὅπερ ὁ ἐπομνήλθεν ὁ λαός, ἐλθέτω ἡ πόλις ἁγίασμα αὐτοῦ· τοῦτέστιν,
ἁγίασμα" ἦτοι ἀφ' τῆς ἐποικοδομείας, ἀφ' τῶν θυσιῶν, ἀφ' τῆς λατρείας, ἀφ' τῆς
ἄλλης" ἁγιασίας. Ἰσραὴλ ἔξουσία αὐτοῦ. Τί ἐστιν, Ἰσραὴλ ἔξουσία αὐτοῦ; ὑπὸ
τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ φησι. καίτοι πᾶσα ἡ οἰκουμένη ὑπὸ τῶν ἀρχόντων ἰῶ
τῶν αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτι καὶ κατ' οἰκείωσιν· ὅπερ καὶ προφητείας ἐδέχοντο, καὶ διε-
λέγετο αὐτοῖς, ἃ κατ' αὐτοὺς φοιτόμει ποικίλως. ἃ καθ' ἕτερον ὁ ἕτερος λαὸς αὐτοῦ
ἐχρημάτιζε. ἃ γὰρ τοῖ νόμοτι τοῖ ἰδίοις πολλάκις ἃ εἰς πολέμους ἐξήεσαν, καὶ
πολλὰ τῶν ἄλλων ἐποίουν. βαρβαρικῶν γὰρ αὐτοὺς ἀπαλλάξας χειρῶν, ἃ τυ-
ραννίδος, ἃ δουλείας, ἃ κινδύνου ἐκάτερ, ἃ πονηρίας γνώμης, γέγονεν αὐτῶν βασι-
λεύς. τοῦτο γοῦν ἃ ἀλλαχοῦ διαμολογούμενος, ἃ δεικνὺς ὅτι προέτρεψε τὰ πρὸς ἑαυτὸν
ὑπιδειξάμενος ἀπήτει τὰ πρὸς ἐκείνων, ἔλεγε· Μὴ ἔρημος ἐγενόμην τοῖ οἴκῳ Ἰσραὴλ, Ιερεμ.β.λα.
ἢ γῆ ἀχερσωμένη; ὁ δὲ λέγει, τοῦτο ἔστι· μὴ ἄκαρπος ὑμῖν ἐγενόμην; ἢ μυρία ἀγα-
θὰ εἰς ὑμᾶς ἐπεδειξάμην; ἢ τὴν φύσιν αὐτὴν μετέβαλον; ἢ τὰ στοιχεῖα προὔς τὴν
ὑπηρεσίαν ὑμῶν ἐρρύθμισα; ἢ δεσποτικοὺ ὑμῖν ἐχαρισάμην αἰθεφπίνων ἀπηλ-
λαγμένων πόνων; διὰ τοῦτο εἶπε, μὴ ἔρημος ἐγενόμην τοῖ οἴκῳ Ἰσραὴλ; τοῦτέστιν,
ἢ μυρίας ἐνέγκαι καρπούς; ἐλευθερίαν * Αἰγύπτου, ἀπαλλαγὴν βαρβάρων, θαυμαστὴν
ὑπίδειξιν, τὴν ἐν ἐρήμῳ διαγωγήν, τὴν τῆς Παλαιστίνης κληρονομίαν, τὴν τῶν ἐθνῶν
κράτησιν, τὰ συνεχῆ τρόπαια, τὰς ἐπαλλήλους νίκας, τὰ θαύματα τὰ παράδοξα, τὰ
τερέτισμα τὰ συνεχῆ, τῆς γῆς τὴν ἀνετηρίαν, ἢ γλῶσσι ὑμῶν τὴν ὑπίδοσιν, τὴν πάντων τῶν
οἰκουμένης δόξαν, ἕτερα μυρία. Εἶδες οὖν καρποὺς τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο ἐπήγαγε·
μὴ γῆ ἐγενόμην χερσωμένη; τοῦτέστιν, ἢ μυρίους ἐδρέψασθε παρ' ἐμοῦ καρπούς; Οὐκ
ἠυλόγησα τὴν ἔξοδον ὑμῶν, ἃ τὴν ἔξοδον ὑμῶν; τὰ ποίμνια ὑμῶν ἃ τὰ βυκόλια ὑ-
μῶν; Ⓦ ἄρτοι ὑμῶν ἃ ὁ ὕδωρ ὑμῶν; Οὐκ ἐν ἀσφαλείᾳ κατέστησα; ἢ πᾶσιν ἀχειρώ-
τοις εἰργασάμην; ἢ φοβεροὺς ἃ ἀμάχους; ἢ, καθάπερ ἀπὸ πηγῶν, πόντα ὑμῖν ἀπερ-
ρύη ἀπὸ τῆς γῆς; ἀπὸ τοῦ ὠκεανοῦ; Τὰ γὰρ ἄρχοντα τοῦτο μάλιστα δείκνυσι, ὁ ποιεῖ-
σθαι τῶν ὑπηκόων, ὁ κηδεσθαι ἃ φειδίζειν. διὰ τί ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· Ὁ ποιμὴν ὁ Ιω.ι.ια.
καλός, οὐκ εἶπε, τιμᾶται ἃ θεραπεύεται, ἀλλά, τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν
προβάτων. Τοῦτο ἀρχή, Τοῦτο ποιμαντικὴ ὑπισχνεῖται, ὁ καὶ αὐτοῦ πρόρρησις, ὡς τὰ τῶ ἀρχομένων
μεμνῆσθαι. ὥσπερ γὰρ ὅτιν ἰατρὸς ἴδῃς, οὗτος ἔστιν ἄρχων, μᾶλλον δὲ ἃ ἰατρὸς πλέον. ὁ μὲν γὰρ ἰατρὸς
τῇ τέχνῃ τὴν σωτηρίαν προεκπορίζεται· ὁ δὲ ἄρχων ἃ σὺν τοῖς ἰδίοις κινδύνοις· ὥσπερ καὶ ὁ
Χριστὸς ἐποίησε, ῥαπισθεὶς, σταυρωθεὶς, τὰ μυρία παθών. διὸ ἃ Παῦλος ἔλεγε· Καὶ γὰρ Ρωμ.ιγ.
ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν, ἀλλὰ καθὼς γέγραπται, οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σε
ἐπέπεσον ἐπ' ἐμέ. δύο τοίνυν, μᾶλλον δὲ ἃ πολλά, ἃ μυρία τίθησι σὺν τοῖς θυρτισί-
ας· ὅτι βαρβάρων ἀπήλλαξεν, ὅτι τῆς ἀλλοτρίας ἠλευθέρωσεν, ὅτι δουλείας" ἀπήλ-
λαξεν, ὅτι πόνους ἔλυσε ἃ παλαιπωρείας, ὅτι μυρία θαύματα εἰργάσατο, εἶτα ὅτι ἃ
ἁγίασμα αὐτοῦ αὐτοὺς κατοικίσει γενέσθαι ἃ ὑπηκόους. ἃ γὰρ ἃ τοῦτο ἃ μικρὸν θυ-
σίας εἶδος, ὁ σὺν τάξει τῶν ὑπηκόων αὐτοὺς καταλέγει.

3 Ἡ θάλασσα εἶδε, καὶ ἔφυγε, ὁ Ἰορδάνης ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω.

Ὅσα τὴν λόγον κρυφούμενον, ἃ τὴν θυσίαν αὐξομένην. Τί γὰρ δεῖ λέγειν,
φησί, τοὺς βαρβάρων ἃ ἔθνη, ὅτι ὅτε ἃ ἡ κλίσις ὑπεξίστατο, ἃ πρόεχώρει, ἃ τρόπος τὰ
σύμπαντα μεθίστατο τὴν στρατηγοῦσαν ὁρῶσα, ἃ ὃν δημαγωγὸν προσεχωρήσασα; πόντα γὰρ
τότε τῷ δήμῳ τῶν Ἑβραίων συνέβαινεν, ἵνα μάθωσιν ὅτι οὐκ ἀνθρωπίνης ἀκαλουθίας ἦν τὰ

γι-

γινόμενα, ἀλλὰ θείας δὲ ἀπορρήτου δυνάμεως τὰ θαυματουργούμενα ἅπαντα. καὶ ὅσα τῷ ἐμφάσει τῆς λέξεως, πῶς ἀρίστως αὐτῷ πέφυκεν. ὁ γὰρ εἶπεν, ἀνεχώρησεν, ὑδὲ ὑπεξέστη· ἀλλὰ τί; ἡ θάλασσα εἶδε, καὶ ἔφυγε, τὸ χάος τῆς ἀναχωρήσεως τὴν φυγὴν προσῆψαν βουλόμενος, τὸ μέγεθος τῆς ἐκπλήξεως, τὸ βίαιον τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ. καὶ ἵνα μή τις νομίζῃ ἐκ τυχαίου τοῦτο γίνεσθαι, ἐξ ἐναντίου ὁρᾷ ἐπὶ γέγονεν, ἀλλ' ἄπαξ, ὅτε ὁ Θεὸς ἐκέλευσε, καὶ ὅτι διαφόρων τροπῶν. καὶ γὰρ ἡ ἄπαντος τῶν ὑδάτων ῥύμη, καθάπερ λογικήν τινα καὶ ἔμψυχον, τοῦ Θεοῦ κελεύοντος, ὥστε τοὺς μὲν ἔσωζε, τοὺς δὲ ἀπώλλυε, τοῖς μὲν τάφος, τοῖς δὲ ὄχημα γινομένη. τοῦτο καὶ ὅτι τῆς Βαβυλωνίας καμίνου ἴδοι τις ἄν. καὶ γὰρ ὁ πῦρ ὁ ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε φερόμενον, πολλῷ μᾶλλον τάξεως ἐπεδείκνυτο ὅτι ὁ Θεὸς ἐπέταξεν, ὃς μὲν ἔνδον εἶχε διασῴζον, τοὺς δὲ ἔξωθεν προσιόντας ἀπεσήμαινε καὶ ἀνέλισσε. ὁ Ἰορδάνης ἐγράφη εἰς τὰ ὀπίσω. εἴδες καὶ ἐν διαφόροις καιροῖς καὶ ἐν διαφόροις χωρίοις τὰ θαύματα γινόμενα. ἵνα γὰρ μάθωσιν ὅτι πάντα χοῦς ἡ δύναμις ἐκτέταται τοῦ Θεοῦ, καὶ ἃ προεῖλετο τόπῳ, καὶ ἐν τῇ Βαβυλῶνι, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πάντα χοῦς παρεγίνετο θαυματουργῶν· καὶ νῦν μὲν ἐν θαλάττῃ, νῦν δὲ ἐν ποταμοῖς· καὶ τότε μὲν ὅτι Μωϋσέως, ὕστερον δὲ ὅτι Ἰησοῦ, καὶ πάντα ἀφ' ἑνὸς σημείων πρὸς ἐπέμποντο· ἵνα τὴν αἴσθησιν αὐτῶν γνώμην καὶ τὴν σκληρὰν διάνοιαν τοῖς θαύμασι μαλακωτέραν, εὐπειθεστέραν καὶ ὑποδεεστέραν κατασήσωσι πρὸς τὴν θεογνωσίαν καὶ προσοδόν.

4 Τὰ ὄρη ἐσκίρτησαν ὡσεὶ κριοὶ, καὶ οἱ βουνοὶ ὡς ἀρνία προβάτων.

Ἐνταῦθα ζήτημά τι μικρὸν ἡμῖν ἀνακύπτει. καὶ γὰρ τινες ἀπορεῖν φασιν· ὅτι μὲν τὰ προτερα γέγονεν, ἴσμεν· διὰ γὰρ ἡ ἱστορία προδέδωκεν, ὅτι καὶ ἡ ἐρυθρὰ θάλασσα ἐράνθη διὰ τῆς ἐξόδου, καὶ ὅτι ὁ Ἰορδάνης ἐγράφη εἰς τὰ ὀπίσω, δῆλον· ἡ πηγὴ παύεται· ὅτι δὲ ὄρη ἐσκίρτησαν καὶ βουνοὶ, ἄδηλον τοῦτο ὁρῶμεν γεγραμμένον. τί οὖν ἐστιν, εἶπεν; ὅτι τῷ ἡδονικῷ ὑπερβολικῶς προσῆψαν βουλόμενος καὶ τῶν θαυμάτων τὸ μέγεθος ὁ προφήτης, εἰσάγει καὶ τὰ ἄψυχα αὐτὰ μονονουχὶ χορεύοντα καὶ πηδῶντα· ἅπερ ὅτι τῶν θυφεσιομένων γίνεται. Διὰ τοῦτο δὲ ἡ προφητεία τῆς εἰκόνος, ὅ, ὡσεὶ κριοὶ, καὶ ὡς ἀρνία προβάτων. καὶ γὰρ σκιρτᾷ τὰ ἄλογα ἰδίᾳ θυφείνεται, τοῖς πηδήμασι τὴν ἡδονὴν δηλοῖ. ὥσπερ οὖν τὰ ταῖς συμφοραῖς ἄλλος φησὶν, ὅτι καὶ Ἄμπελος ἐπένθησε καὶ οἶνος, οὐχ ὡς τῆς ἀμπέλου πενθούσης (πῶς γὰρ ἂν πενθήσει ἡ ἄμπελος;) ἀλλὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς καταφείας [ὥσπερ] ἐνδείξασθαι βουλόμενος, καὶ τῶν ἀψύχων αὐτῶν σχεδὸν ἀπορριπτούμενα ὑπερβολικῶς λέγει· ὅτω δὴ καὶ ἐνταῦθα τὴν κίνησιν εἰσάγει κοπτομένους τῆς ἡδονῆς, ἵνα τὸ μέγεθος δείξῃ τῆς θυφεσιμίας. τοῦτο δὲ ἡμῖν ἔθος λέγειν, ὅτι τὰ ἐνταῦθα φαιδρὰ γέγονεν, ἐπειδὰν ἴνα ἰδωμεν ἔντιμον προσαγόμενον· ἐνέπλησας τὴν οἰκίαν χαρᾶς, ἃ περὶ τῶν τοίχων σχολιάζομεν, ἀλλὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς θυφεσιμίας παριστῶντες. 5 Τί σοί ἐστι, θάλασσα, ὅτι ἔφυγες, καὶ σὺ, Ἰορδάνη, ὅτι ἐστράφης εἰς τὰ ὀπίσω; 6 Τὰ ὄρη ὅτι ἐσκιρτήσατε ὡσεὶ κριοὶ, καὶ οἱ βουνοὶ ὡς ἀρνία προβάτων;

Κατὰ ἐρώτησιν ὁ λόγος προέρχεται, καὶ τοῖς στοιχείοις διαλέγεται ἀπὸ τῆς αὐτῆς γνώμης, ἀφ' ἧς ἔφησεν αὐτὰ σκιρτᾶν. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἄθησιν αἰσθῆς μαρτυρῶν ταῦτα ἔλεγεν, ἀλλ' (ὅπερ ἔφθην εἰπὼν) τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἡδονῆς ἐνδεικνύμενος, καὶ τῶν κατορθωμάτων τὸ μέγεθος· ὅτω καὶ τὴν ἐρώτησιν αἰσθῆς προσάγει, οὐχ ὡς ἀπορῶν αὐτὰ δυναμένοις δὲ αἴσθησιν ἔχουσιν, ἀλλ' ὥστε σαφέστερον ποιῆσαι τὸν λόγον, καὶ δεῖξαι τὸ προσήδοξον. ὡς γὰρ κενοῦ λόγος γνωμιδίου καὶ οὐ κατὰ ἀκαλουθίαν Συμεωνίτου, τὴν ἐρώτησιν ἐπάγει, καὶ προσίδησι τῇ ἀποκρίσει. Τίς ἐστιν αὕτη;

Ωδὴ πεζὸν εἰδῶν τε.

Deut. 32. 12.

Ησ. κδ. ζ.

Ησ. ἐπιστολικῶν.

7 Ἀπὸ

7 Ἀπὸ ϖροσώπου Κυρίου ἐσαλεύθη ἡ γῆ, ἀπὸ ϖροσώπου τοῦ Θεοῦ Ιακώβ.

Ἐν τούτῳ πάλιν σάλον τινὰ ἔκπληξιν λέγει, ὃ ϑαῦμα, τινὰ ἔκστασιν, ὥστε δεῖξαι ὃ μέγεθος τῶν γεγενημένων. Εἶτα δεικνὺς ὅσον ἐστὶν ἑνὸς ἀνδρὸς ἀρετή, ἀπὸ τοῦ δούλου τὸν δεσπότην ἐκάλεσεν. ὃ καὶ Παῦλος αὐτὴ μεγίστης ἡμῖν ἔφη τοῖς ἁγίοις δεδόσθαι ἐκείνοις, ὅτι δι' αὐτῶν βιωτικῶν ἀπηλλάγησαν ἀπρονοήτων. οὐδὲ γὰρ τὴν τιμὴν μόνον εἰδέναι, ἀλλὰ καὶ τινὰ αἰτίαν τῆς τιμῆς ϖροσεῖδεν, ἵνα ϖ ἀκροατὴν διδάξῃ τινὰ ὁδὸν, δι' ἧς δύναται τούτων ἀπολαῦσαι τῶν ϖροσρίων. Τίς δέ ἐστιν αὕτη; τὸ ἀπὸ τῶν δούλων καλεῖσθαι ϖ δεσπότην. διὸ καὶ ἔλεγε· Δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεται ὁ Θεὸς, Θεὸς καλεῖσθαι αὐτῶν. πῶς γὰρ Θεὸς αὐτῶν ἐκάλεσε; λέγων, Ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ Θεὸς Ισαὰκ, καὶ ὁ Θεὸς Ιακώβ. Εἶτα καὶ τινὰ αἰτίαν τῆς τοιαύτης κλήσεως ἀνωτέρω λύεις, εἰπὼν· καὶ ὅτοι πρῶτοι ἀπέθανον, μὴ κομισάμενοι τὰς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ πόρρωθεν αὐτὰς ἰδόντες καὶ ἀσπασάμενοι, καὶ ὁμολογήσαντες ὅτι ξένοι καὶ ϖαρεπίδημοί εἰσιν. αὕτη ἡ αἰτία. διὸ καὶ ἐπήγαγε· δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεται [αὐτῶν] ὁ Θεὸς, Θεὸς καλεῖσθαι αὐτῶν. ποίαν αἰτίαν εἶπέ μοι; ὅτι ὡμολόγησαν ξένοι καὶ ϖαρεπίδημοί εἰσι, καὶ μηδὲν κοινὸν ἔχειν ϖρὸς τὰ ϖαρόντα, ἀλλ' ἀπορρήξαντες ἑαυτοὺς τῶν βιωτικῶν, ὅπως ἐν ἀλλοτρείᾳ διέτρεχον.

8 Τὸν ϖρέψαντος τινὰ πέτραν εἰς λίμνας ὑδάτων, καὶ τινὰ ἀκρότομον εἰς ϖηγὰς ὑδάτων. Ποίαν χρείαν αὖ, εἰπέ μοι, συγχωρεῖ ϖ σκληρὸς δυσένδοτος, ὅταν πέτρα μὲν ἡ ἀκρότομος καὶ σκληρὰ καὶ δυσένδοτος εἴληφε τὸ ϖροστάγματι τοῦ Θεοῦ· αὖθις ὁ λόγος τετιμηκὼς καὶ ϖόνων ἡμερώτερος, ἐκείνης σκληρότερος γέγονε; ἀκρότομον γὰρ ἐνταῦθά φησι τινὰ σιδηρᾶ καὶ ῥαδίως εἴκουσαν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἄκρων μόλις ἀποθραυομένων. ἀλλ' ὅμως καὶ ἐκείνη εἰς τινὰ ἐνδυτίαν διελύθη φύσιν, καὶ ϖηγὰς ἀφῆκεν ὑδάτων. ὁ γὰρ τῆς φύσεως δημιουργὸς, καὶ τοῦτο ὅσις αὐτὸς μεταβεῖναι δύναται, καὶ τὰ ἐνδυτία * ὑποδείξασθαι· ὁ πολλαχοῦ πολλάκις ἐποίησε, δεικνὺς ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ὄζ ὢν καὶ ϖόντα ϖοιήσας. Εἰ ϖὼν τοίνυν ταῦτα παλαιὰς ἐνέργειας, τὰ ϖάθη, τὰ ϖαράδοξα, ϖῶς ἀπηλλάξε βαρβαρικῆς δουλείας, ϖῶς εἰς ἐλευθερίαν ἐχειραγώγησε, ϖῶς τὰ στοιχεῖα μετέβαλε, καὶ ϖόντα ἡδονῆς ἐνέπλησε, καὶ ὑπὲρ τῶν ϖαρόντων δείπνα ὑπὲρ ϖ αὐτοῦ καταφεύγειν λιμόν. Εἶτα ὅπερ καὶ ἐκεῖνο γεγένηται ϑ' διὰ τινὰ ἀξίαν τῶν ἐνεργετημένων, ἀλλὰ διὰ τινὰ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, καὶ διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ· ὅπερ ἔλεγεν, ἵνα μὴ βεβηλωθῇ τὸ ὄνομά μου, ἀλλὰ ϖάντες μάθωσι διὰ τῶν γινομένων τινὰ ἰσχὺν αὐτοῦ καὶ τινὰ δύναμιν, καὶ τοῦτο διδασκαλίας ἕνεκεν γέγονε· διὸ καὶ νῦν ϖροβάλλεται τὸ δικαίωμα λέγων· Εἰ καὶ ἕνεκα τῶν βίων ϖροδεδόμεθα, καὶ ἀπὸ τῶν ἔργων ἐσμὲν ἀπρονοήτως, διά γε τὸ ὄνομά σου ϖοίησον· ὃ καὶ Μωϋσῆς τότε ἔλεγε, καὶ αὐτὸς λέγων, Σώσῳδα ἐκείνῳ ϖροσήκομεν,

9 Μὴ ἡμῖν, Κύριε, μὴ ἡμῖν, ἀλλ' ἢ τῷ ὀνόματί σου δὸς δόξαν.

Μὴ διὰ ἡμᾶς, φησὶν, ἵνα ἡμᾶς λαμπροτέρους ϖοιήσῃς καὶ ἐπισήμους, ἀλλ' ἵνα αὐτὸς ϖᾶσι ϖροδήλου καταδείξῃ σου τινὰ δύναμιν ἐργάσῃ. καὶ γὰρ ὥσπερ τὸ ὄνομα αὐτοῦ δοξάζεται διὰ τὰ μεγαλουργούμενα δι' ἡμῶν καὶ βοηθουμένους· ὅτω πάλιν δοξάζεται ἐν ἀρετῇ βιούντων ἡμῶν καὶ ϖᾶσι λαμπόντων καὶ τινὰ ϖολιτείαν. Λαμψάτω γὰρ, φησὶ, τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνϑρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλά ἔργα ὑμῶν, καὶ δοξάσωσι τὸν ϖατέρα ὑμῶν ϖ τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὥσπερ οὖν δοξάζεται τὸ ἀρετὴν ὄντων ἡμῶν, ὅτω καὶ βλασφημεῖται τὸ κακίαν ϖατεργαζόντων. τοῦτο γοῦν καὶ διὰ τοῦ ϖροφήτου δηλῶν ἔλεγε· Τὸ ὄνομά μου δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται τὸ ἐν τοῖς ἔθνεσι. τοίνυν οὐδαμόθεν ἑτέρωθεν ἔχων τινὰ σωτηρίαν

τὴν ὑπὲρ αὐτῶν ποιήσασθαι, ἐπὶ τοῦτο καταφεύγει καθάπερ καὶ Μωϋσῆς. ἀλλ' οὐκ ἀεὶ αὐτὸ ποιεῖ ὁ Θεός, τῆς σωτηρίας κηδόμενος τῶν ἀνθρώπων. εἰ γὰρ ἀεὶ τοῦτο ποιεῖν ἠξίου, πολλοὶ τῶν ῥαθύμων χεῖρας ἂν ἐλύοντο, μέγιστον ἐπέχειν ἔχοντες τὸ μὴ πάσχειν κακῶς, ὃ δηλοῖ τὴν δόξαν αὐτοῦ διὰ παντὸς σώζεσθαι. ἀλλ' ὁ μὲν τοῦτο. ὁ δὲ ὅπως μέλει αὐτῷ τῆς δόξης αὐτοῦ, ὡς τῆς σωτηρίας τῆς τῶν ἀνθρώπων. εἰ γὰρ ἀνθρωποι καταφρονοῦσι τούτου, πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς ὁ μὴ δεόμενός τινος τῶν παρ' ἡμῶν. ἀλλ' (ὥσπερ ἔφθην εἰπών) ὁ φιλάνθρωπος ὅπως συναγέσθωσιν ἔχει, ἀπὸ τῶν ἐναντίων τὴν συναγωγὴν ποιούμενος, καὶ διπλασιάζει τὸν λόγον λέγων, μὴ ἡμῖν, Κύριε, μὴ ἡμῖν, σφόδρα τὸ ἀνάξιον τῶν σωζομένων δεικνύς, ἀλλ' ἢ τῷ ὀνόματί σου δὸς δόξαν. ἡμεῖς μὲν γὰρ μυρίων ἀξίοι κακῶν, ἀλλ' ὅπως τὸ ὄνομά σου μὴ βεβηλωθῇ.

10 Ἐπὶ τῷ ἐλέει σου, καὶ τῇ ἀληθείᾳ σου.

Ἕτερος, Διὰ τὸ ἔλεός σου. Ὁρᾷς πῶς αὐτὸ καὶ αὐτὸς οἶδε σαφῶς, ὅτι πολλαχοῦ τοῦτο καταφρονῶν ὁ Θεὸς τοῦτο ἐν ὄρᾳ μόνον, τὴν τῶν ἁμαρτανόντων διόρθωσιν. διὰ τοῦτο ἐπήγαγεν, ὅπως τῷ ἐλέει σου καὶ τῇ ἀληθείᾳ σου, τουτέστι, διὰ τὸ ἔλεός σου βοηθήσαι ἡμῖν. εἰ καὶ τῆς δόξης ὁ μέλει σοι τῆς τοῦ ὀνόματος, ἀλλὰ διὰ τὸ ἔλεός σου καὶ τὴν ἀλήθειάν σου. ἔστι γάρ, ὅτι καὶ κολάζοντα δόξαν λαμβάνει, οὐκ ἐλεοῦντα μόνον. ἀλλὰ μὴ οὕτω, φησίν, ἀλλὰ διὰ τὸ ἔλεός σου. ἐγκεῖμαι γὰρ τῷ ὀνόματί σου δεδόσθαι δόξαν διὰ τὸν βίον καὶ τῆς πολιτείας· ὅπερ οὐ τοῦτο τοιοῦμαι, διὰ τῆς ἀνθρωπίνης ποίησον, διὰ τὸ ἐλέος σου καὶ τῆς φιλανθρωπίας.

Μήποτε εἴπωσι τὰ ἔθνη, ποῦ ἐστιν ὁ Θεὸς αὐτῶν;

Πολλῶν καὶ νῦν βλασφημούντων ἀκούω τοιαῦτα λεγόντων· ἀλλὰ δέος, μήποτε ἄλλως εἴπωσι τὸ ποῦ ἐστιν ὁ Θεὸς αὐτῶν, ὅταν ἁρπάζωσι πολλοί, καὶ ἀδικῶσι, καὶ μυρία τολμῶσι δεινά. 11 Ὁ δὲ Θεὸς ἡμῶν ἐν τῷ οὐρανῷ πάντα ὅσα ἠθέλησεν ἐποίησεν.

Ἐντεῦθεν τὸν πλανώμενον τῶν ἀνθρώπων διορθοῦται. ὅπερ γὰρ πολλοὶ ἀγνοοῦσιν εἰ ἔστι Θεὸν, τοιοῦτον δόγμα διορθούμενός φησιν· ὁ δὲ Θεὸς ἡμῶν ἐν τῷ οὐρανῷ πάντα ὅσα ἠθέλησεν ἐποίησεν. εἰ δὲ ἐν τῷ οὐρανῷ, πολλῷ μᾶλλον ὅπου τῆς γῆς. Τί ἐστιν, ἐν τῷ οὐρανῷ πάντα ὅσα ἠθέλησεν ἐποίησεν; ἢ ταῖς δυναμέσι ταῖς δύο φησὶ, καὶ σοῦ δήμοις σοῦ" ἀπείρους ἐκείνους, ἢ τὰ ὑπερτάγματα, ἃ μὴ βυσκολίας αὐτεται. εἰ δὲ ἡ γῆ πολλὴν ἔχει τὴν σύγχυσιν καὶ τὴν ἀταξίαν, μὴ θαυμάσῃς. ἀπὸ τῆς τῶν ἀνθρώπων κακίας καὶ τῆς πονηρίας τῶν μετιόντων, ὁ πολλάκις τοῦ Θεοῦ τοῦτο γίνεται. οὐ γὰρ ἰσχυὸς καὶ δυνατός, τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ δηλοῖ πραττόμενα. εἰ δὲ ἐν τῇ γῇ οὐχ ὕπως, ἀναξίως ἑαυτοὺς καθιστῶντες αἴτιοι. καὶ ἕτερος δ' ἂν τις τοῦτον μεταχειρίσειε λόγον· οὐ πολλὰ * δηλοῖ μακροθυμίαν οὐδέπω τὴν κατ' ἀξίαν λαμβάνει ἀντίδοσιν. δηλοῖ τοῦτο καὶ πονηροὶ διηγῶν πεφυκότας, ὁ βλασφημοῦσι τὸ φιλανθρωπον Θεοῦ πολλάκις ἔκαστον * θυμιώσας ἀπαιτεῖν τῶν πεπλημμεληκότων· ἐπεὶ πάλαι ἂν ὁ χρόνος ἀνηρπάκει τὸ ἡμέτερον. τοῦτο τοίνυν ἐνταῦθά φησιν, ὅτι δυνατός μὲν ἐστι καὶ ἰσχυός, καὶ οἷός τε ἐπεξελθεῖν, καὶ δῆλον ἐκ τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ γινομένων, ὁ ποιεῖ τοῦτο, πάντα χρὴ τῇ μακροθυμίᾳ χαριζόμενος, καὶ εἰς μετανοίαν ἕλκων τοὺς ἐν πονηρίᾳ ζῶντας.

12 Τὰ εἴδωλα τῶν ἐθνῶν ἀργύριον καὶ χρυσίον, ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων.

13 Στόμα ἔχουσι καὶ οὐ λαλήσουσιν, ὀφθαλμοὺς ἔχουσι καὶ οὐκ ὄψονται.

14 Ὦτα ἔχουσι καὶ οὐκ ἀκούσονται, ῥῖνας ἔχουσι καὶ οὐκ ὀσφρανθήσονται.

15 Χεῖρας ἔχουσι καὶ οὐ ψηλαφήσουσι, πόδας ἔχουσι καὶ οὐ περιπατήσουσιν, οὐ φωνήσουσιν ἐν τῷ λάρυγγι αὐτῶν. 16 Ὅμοιοι αὐτοῖς γένοιντο οἱ ποιοῦντες αὐτά.

Εὐ

Ἐν μὲν ὃ ἕκαστος ὧν πέμπλῳ ψαλμῷ τὴν μανίαν αὐτῶν διηγούμενος ἔλεγεν, ὅλη τοὺς γοὺς αὐτῶν καὶ τὰς ὀργὰς ἐδύσωπα τοῖς δαιμονίοις· ἐν δὲ πρόντι, τὴν ἀναισθησίαν, ὅλη ταῖς ἀψύχοις ὕλαις προσετήκασι. καὶ πόντα αὐτῶν ἔπεισι τὰ μέλη, πλατύτερον τὴν κωμῳδίαν ἐργαζόμενος. Εἶτα δὲ ἐπάγων φησίν·

Ὅμοιοι αὐτοῖς γένοιντο Ⓐ ποιοῦντες αὐτά, καὶ πάντες Ⓐ πεποιθότες ἐπ' αὐτοῖς.

Καίτοιγε τοῦτο ἀρετή, ὃ εἰ ἴσα Θεῷ, ἀλλ' οὐ τοῦτο κατάρα γέγονεν. ἐνόησεν οὖν τίνες δή εἶεν, ὅταν ἡ πρὸς αὐτοὺς ὁμοίωσις αὐτοῖς ἀρᾶς προφέρηται τῆς ἐκάτης. καὶ καλῶς ὅτε τὸ λόγον ἐμεμάθισε, κωμῳδῶν αὐτοὺς εἰς ἐκάτειον δύοιδυ, καὶ καταγελάστους δεικνύς. πῶς γὰρ οὐ καταγέλαστον, εἰπέ μοι, τὸ προσδεδέσθαι ξοάνῳ τύπον ἔχοντι τ' ἀψύχου ἀκμοσιώπου; τίς δὲ ἔλθοι γυμνὸν γυναῖκα ἰδεῖν; ὁ δ' δαιμονῶν τὸ γυμνῷ τύπῳ προσεδρεύει. καὶ νεῶν μὲν πορνείας εἰκόνες ἕστασι τὰ ξόανα, νεῶν δὲ μανίας τὰ ῥέοντα. τί γὰρ ὁ ἀετὸς βούλεται; τί δ' ὁ Γανυμήδης; τί δ' ὁ διώκων τὸν πύθωνα Ἀπόλλων; τί δὲ τἄλλα τὰ μυσαρὰ σχήματα; παντάχοῦ ἀσέλγεια, πόντα χοῦ ἀκολασία, πόντα χοῦ μίξεων ἀθέσμων καὶ ἐρώτων λυσιτώντων τύποι. καὶ γὰρ τὰ ξόανα, καὶ αἱ ἑορταί, καὶ αἱ πανηγύρεις, καὶ αἱ τελεταί, ἔλεγχοι καὶ κατασκευάσματα καὶ διδασκαλίαι τῶν ἀτόπων εἰσίν· οὐ μόνον δὲ τῶν αἰσχρῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν φόνων καὶ σφαγῶν προσανόμων. ὅθεν καὶ ἀποφοιτίζονται τοὺς δαίμονας. ὅθεν γὰρ ἕτερον πῦρ ἐκείνοις, ἢ ἀσέλγεια, καὶ μέθαι ἀκόλαστοι, καὶ ὠμότης, καὶ ἀπανθρωπία, καὶ μιαιφονίαι. καὶ τὰς ἑορτὰς ὅλας ἐντεῦθεν ζωισαμένους ἴδοι τις ἄν. κωμῳδήσας τοίνυν τῶν εἰδώλων τὴν ἀναισθησίαν, καὶ τὴν ἀνοίαν τῶν πεποιθότων αὐτοῖς, μετάγει Ⓦ λόγον ὅτι Ⓦ τῷ Θεοῦ ὕμνον, λέγων·

17 Οἶκος Ισραὴλ ἤλπισεν ὅτι Κύριον, βοηθὸς καὶ ὑπερασπιστὴς αὐτῶν ἐστιν.

18 Οἶκος Ἀαρὼν ἤλπισεν ὅτι Κύριον, βοηθὸς καὶ ὑπερασπιστὴς αὐτῶν ἐστιν.

19 Οἱ φοβούμενοι Ⓦ Κύριον ἤλπισαν ὅτι Κύριον, βοηθὸς δὲ ὑπερασπιστὴς αὐτῶν ἐστι. Διὰ γὰρ τούτων καὶ τὴν δυνάμιν τοῦ Θεοῦ ἀναπρύτει, καὶ τὴν ἀσύγχριτον αὐτοῦ καὶ πάντων ὑπεροχήν. τὰ γὰρ εἰς Ⓦ δῆμον τὸν Ἰουδαϊκὸν γινόμενα εἰς μέσον ἄγων, διπλῶν αὐτοῦ δείκνυσι τὴν φιλανθρωπίαν, μᾶλλον δὲ καὶ τριπλοῦν προσθήκην μὲν, ὅτι δαιμόνων αὐτοὺς ἀπήλλαξεν· ἔπειτα, ὅτι ἑαυτὸν ἐγνώρισε· καὶ τρίτον, ὅτι καὶ βοήθειαν αὐτοῖς πρὸ ἑαυτοῦ πρέχει. Ἁμαρτὼν δὲ τὸν λόγον εἰς τε τὸν Ισραὴλ, καὶ τὸ ἱεροπρεπὲς γένος, καὶ τοὺς ἐξ ἐθνῶν προσιόντας αὐτῷ. οὐ γάρ ἐστιν ἴσον ἱερεὺς καὶ ἰδιώτης, ἀλλ' ἔχει τι πλέον ἐκεῖνος. διὰ καὶ τὴν διαίρεσιν εἰκότως ποιεῖται. μείζων γὰρ εἰς αὐτοὺς ἡ ἀμοιβὴ ἐγίνετο. εἶτα δεικνὺς ὅτι οὐκ εἰς τὰ Ἰουδαϊκὰ αὐτοῦ κατεκέχλειστο ἡ προνοια, καὶ τῶν προσηλύτων ἐμνήσθη τῶν ἐκ τῶν ἐθνῶν προσιόντων, τήν τε βοήθειαν καὶ τὴν εὐλογίαν εἰς ἅπαντας γεγωνᾶσθαι λέγων.

20 Κύριος μνησθεὶς ἡμῶν εὐλόγησεν ἡμᾶς. 21 Εὐλόγησε τὸν οἶκον Ισραήλ· εὐλόγησε τὸν οἶκον Ἀαρών· 22 Εὐλόγησε τοὺς φοβουμένους τὸν Κύριον.

Τί ἐστιν, εὐλόγησε; μυεῖται, φησίν, ἐνέπλησεν ἀγαθῶν. εὐλογεῖ μὲν γὰρ καὶ ὁ ἄνθρωπος Θεόν, ὡς ὅταν λέγῃ, Εὐλόγει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον. ἀλλ' ὁ τὸν Θεὸν εὐλογῶν αὐτὸς κερδαίνει, λαμπροτέρους ἑαυτὸν καθιστάς, οὐκ ἐκείνῳ τι χαριζόμενος· ὁ δὲ Θεὸς εὐλογῶν, ἡμᾶς λαμπροτέρους ποιεῖ, οὐκ αὐτός τι προσλαμβάνει. ἀνενδεὲς γὰρ τὸ θεῖον. ὥστε ἑκατέρωθεν ἡμέτερον τὸ κέρδος. πῶς δὲ εὐλόγησεν αὐτούς; ἄρτον αὐτοῖς ἐξ οὐρανοῦ ἔδωκεν, ὕδωρ ἐκόμισεν ἐκ πέτρας, τὰς εἰσόδους αὐτῶν καὶ τὰς ἐξόδους ἐφύλαξε, τὰ βακόλια αὐτῶν ἐπλήθυνε καὶ τὰ ποίμνια, λαὸν περιούσιον ὠνόμασε, καὶ βασίλειον ἱεράτευμα, λόγῳ ἔδωκε, προφήτας ἐπεμψε. ταῦτα καὶ ἄλλα μυρία κηρύττων,

Ψαλμ. ργ. α.

Exod. κε. 17. καὶ ις. καὶ 18 κε.

Ψαλμ. ρμζ. θ. Οὐκ ἐποίησέ, φησιν, ὅτω πάντι ἔθνει, καὶ τὰ κρίματα αὐτοῦ οὐκ ἐδήλωσεν αὐτοῖς. καὶ ἄλλος, Ποῖον ἔθνος ὅτω σοφόν, ὡς ἐλπίζει Κύριος ὁ Θεός;

Δευτ. λβ. ζ. Τοὺς μικροὺς μὲν τῶν μεγάλων. Οὐδὲ εἰ ὅλος, φησὶν, ἔρημον εὐλογίας ἦν, ἀλλ' εἰς πάντας ἐκτέταται. 23 Προσθεὶς Κύριος ἐφ' ἡμᾶς, ἐφ' ἡμᾶς καὶ ὅτι τοὺς υἱοὺς ὑμῶν. Εἶδες ἕτερον εὐλογίας εἶδος, ὃ ἐπιδοῦναι ὁ ὄχλος. Διὰ δὴ τοῦτο οὐ παύει κολάσεως ὁ εὐεργέτης ἕτερος προφέρων φησί· Καὶ ἐσμικρύνθημεν καὶ ἐσμεν ὀλιγοστοὶ προσὼν πάντας οὓς κατοικιοῦσας τὴν γῆν. Ταύτης τῆς εὐλογίας καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ὄντες ἀπέλαυον, καίτοι μυρίων ὄντων τῶν διαφθειρόντων, τῶν ἔργων, τῆς ταλαιπωρίας, τῆς τῶν ἐπιτηδείων ὠμότητος. ἀλλ' οὐδὲν τοῦ Θεοῦ δύναται λόγον διέκοψεν, ἀλλ' ὅτι προεῖπε καὶ τῆς εὐλογίας, ὡς οἱ διακόσιοι ἔτεσιν ἐξακοσίας γενέσθαι χιλιάδας. ἀλλὰ τότε μὲν οἱ τοῦτοις καὶ τῆς εὐλογίας· νυνὶ δὲ οἱ πολλῷ βελτίοσιν, ὅτι τῆς κτήσης. διὸ φησι Παῦλος· Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ, ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, ἐν Χριστῷ. καὶ πάλιν· τῷ δυναμένῳ ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι ὑπὲρ ἐκτενοῦς ὧν αἰτούμεθα, ἢ νοοῦμεν, κατὰ τὴν δόξαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ προφῆται τὸ παλαιὸν ὑστερήσεως ζητοῦντες, τούτῳ τῷ εὐλογίαν πρέχον. ὁ γὰρ Ἐλισσαῖος τῷ ὑποδεξαμένῃ τὴν τοῦ παιδὸς δόσει ἀμείβεται. ὅτι δὲ τῆς κτήσης τοῦτο, ἀλλὰ πολλῷ μείζονα. ἡ γυνὴ πορφυρόπωλις ὑστέρει τοῦτο ἤτει παρὰ τῶν ἀποστόλων, ἀλλὰ τί; Εἰ γὰρ κεχρίκατέ με ἀναξίαν τῷ Κυρίῳ, εἰσελθόντες, φησὶ, μείνατε πρὸς ἐμοί. Εἶδες πόσον τὸ μέσον, καὶ ἵνα μὴ ἦτον καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ, ἵνα δὲ καὶ ἐν τῇ κτήσῃ. καὶ πάλιν ὁ Χριστός· Χαίρετε ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ὁ Παῦλος· Ὁ δὲ Θεὸς πληρώσαι ὑμᾶς πάσης χαρίτος καὶ ἐλπίδος ἐν τῷ πιστεύειν, εἰς τὸ περισσεύειν ἐν τῇ ἐλπίδι, ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου. Εἶδες εὐλογίας δύναμα τὰ ἀπόρρητα χαριζόμενον ἀγαθά, καὶ οὐδὲν ἔχουσαν γήϊνον. Καὶ πάλιν ὁ Παῦλος· Ὁ δὲ Θεὸς τῆς εἰρήνης Σατανᾶν συντρίψει τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει. ἀλλ' ἐν τῇ παλαιᾷ, ὅτε παχύτερα τὰ τῶν ἀνθρώπων διέκειτο, ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν τὰ τῆς εὐλογίας ὑφαίνετο, καὶ ἡ πολυπαιδία μέγιστον προκαρπία εἰς ὁμοίζετο. ὅπου γὰρ ἐκ τοῦς ἀμύητοις εἰσπλήσειν ὁ θάνατος, τοσαμυθούμενος ὁ ὄχλος ὁ Θεὸς, καὶ δείκνυς ὅτι ὑ μόνον οὐκ ἀνθήσει, ὅτε πανωλεθρίᾳ προδώσει, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλείους ἔσονται τοῦ πρότερου, φησίν· Αὐξάνεσθε, καὶ πληθύνεσθε. ὅπου δὲ ἐγκαθεῖν ὕπνος ὢν ὁ θάνατος, εἰσήγετο τὴν προφητείας καλήν. διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε· Θέλω δὲ πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς ἐγκρατείᾳ, ὡς καὶ ἐμαυτόν. καὶ πάλιν· καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι. καὶ ὁ Χριστός· Εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ἄλλως δὲ, καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦτο ἠνίξατο, ὅτι ἀρετῆς, ἡ πολυπαιδίας χρεία. καὶ ἄκουε πῶς. λέγει γάρ τις σοφός· Μὴ ὀνειδίζου πλῆθος τέκνων ἀχρήστων, εἰ μὴ ἦν φόβος Θεοῦ μετ' αὐτῶν· μηδὲ ἔπεχε ὅτι ὁ πλῆθος αὐτῶν. κρεῖσσον γὰρ εἷς, ἢ χίλιοι· καὶ ἀποθανεῖν ἄτεκνον, ἢ ἔχειν τέκνα ἀσεβῆ· καὶ χρείαν εἶς ποιεῖ ὁ θέλημα Κυρίου, ἢ μύριοι παράνομοι. ἀλλ' ὁ αἰσθητοὶ Ἰουδαῖοι, * πρὸς τοῦ ἀρχὰ κεχηνότες ἀεὶ καὶ ἀρετῆς ἀμελοῦντες, ἔλεγον· τί ζητεῖ ὁ Θεός, ἀλλ' ἢ σπέρμα; δείκνυς οὖν αὐτοῖς ὅτι ὑ τοῦτο ζητεῖ, μυριάκις αὐτὸν ἀπώλεσεν ἀρετῆς ἐρήμους ὄντας.

24 Εὐλογημένοι ὑμεῖς τῷ Κυρίῳ.

Καλῶς προσέθηκε, τῷ Κυρίῳ. τοῦτο γὰρ μάλιστα βούλεται. Εἰσὶ γὰρ καὶ παρὰ ἀνθρώποις εὐλογημένοι, ἀλλ' ἀνθρώπινα τὰ ἐκείνων. ἡ δὲ μεγίστη εὐλογία αὕτη. ἄνθρωποι μὲν γὰρ εὐλογοῦσι, τουτέστιν, ἐγκωμιάζουσι καὶ ἐπαινοῦσι τὸν ὁ πλοῦτον καὶ

καὶ δυναστείας καὶ δόξαις ὄντας. ἀλλ' αὕτη ἡ εὐλογία καὶ τοσοῦτους. καὶ ἰσχὺς αὐτῷ πρὸς, οὐδὲν ἔχουσα κέρδος· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ δίωξις, καὶ ἐν τοῖς μεγίστοις πρέχουσα τὸ ὠφέλιμον.

Τῷ ποιήσαντι τὸν ἄρχοντα καὶ τὴν γῆν.

Εἶδες ὅση τῆς εὐλογίας ἡ ἰσχύς. τὰ γὰρ ῥήματα αὐτοῦ ἔργα ἐστί. τὸν γοῦν ἄρχοντα ὃ ῥῆμα αὐτοῦ πεποίηκε. Τῷ λόγῳ γάρ, φησι, Κυρίου οἱ ἄρχοντες ἐστερεώθησαν. ἐκείνῳ ψαλ. λβ. ϛ. δὲ λόγῳ σε εὐλογεῖ τοσαῦτα δυναμένῳ.

25 Ὁ ἄρχοντας τοὺς ἄρχοντας τοῦ Κυρίου· τὴν δὲ γῆν ἔδωκε τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων.

Τί λέγεις; ὠξελέξατο τὸν ἄρχοντα οἶκημα ἑαυτῷ, καὶ τὰ ἐπιτερφθέντα λαβὼν, ἡμῖν ἀφώρισε τὰ ἐναντία; ἄπαγε· οὐκ ἔστι τοῦτο· ἀλλὰ συγκαταβάσεως ὁ λόγος ἐστίν. Εἰ γὰρ τοῦτο ἐστὶ, πῶς ὃ ἕτερον ἔσηκε ὃ τοῦτο τοῦ Θεοῦ λεγόμενον· Οὐχὶ τὸν ἄρχοντα καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ, λέγει Κύριος; ἐκείνῳ γὰρ ἐναντίον τοῦτο, εἰ καὶ τὸ προέχειν αὐτὸ προφέρειν ἐναντίωμα, καὶ μὴ τὸν ἀποκειμένῳ αὐτοῖς σκηπτόμεθα θεωρεῖν. Τί οὖν ἐστιν ὃ φησιν, ὁ ἄρχοντας τοῦ ἄρχοντος ὃ Κυρίου, τὸν δὲ γῆν ἔδωκε τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων; σωματικῶς κέχρηται λόγῳ, οὐκ ἀποκλείων ἐν ὃ ἄρχοντι τὸν Θεόν. οὐδὲ γὰρ ὁ, Ὁ ἄρχοντας Ησ. ξϛ. α. θρόνος μου, ἡ γῆ ὑποπόδιον, ὥσπερ οὐδὲ ὁ, οὐχὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ; ἀξίως ἀνῳδὸς εἴρηται· ἀλλὰ καὶ αὐτὸ συγκαταβάσεώς ἐστι. πόθεν γὰρ αὐτὸς περιέχει, πόθεν φέρει, οὐ δεόμενος τόπου, ἀλλ' αὐτὸς ἄπειρος συγκρατῶν. ἀλλὰ λέγεται ὁ οὐρανὸς αὐτοῦ οἶκος, διὰ τὸ καθαρεύειν ἐκεῖ τὸ χωρίον πονηρίας. ὥσπερ οὖν ἐκεῖνα οὐκ ἐκλεγεῖ ὁ ἄρχοντας· ὕπως οὐδὲ ὅταν λέγῃ, ἔκτισεν ὅσα ἐθνῶν καὶ ἀριθμοὶ ἀγγέλων Θεοῦ, ἢ ὅτι ὠξε- Δευτ. λβ. η. λέξατο ϖ οἶκον Ιακώβ. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνα τοῦτο λέγει, ὅτι ὑμεῖς Ισραὴλ αὐτοῦ, ὑμεῖς δὲ ἄλλοι ἀνθρωποι οὐκ εἰσὶ, ἀλλ' ἔρημοι τῆς θεωρίας εἰσὶν αὐτοῦ καὶ τῆς δημιουργίας ἀπεξέρωνται. κοινὸς γὰρ ἁπάντων Θεός ἐστι. κέχρηται δὲ τοῖς λόγῳ τούτῳ, δεικνὺς τὸν πόθον τοῦ θεοῦ, ὅτι ὑπωσοῦν ϖ ἄλλων ἐδόκουν εἶναι) ἀμείνους. ὅτι γὰρ οὐκ αὐτοῦ ὠξελέξατο μόνους, ἀλλὰ πάντων ἦν κηδεμών, δείκνυσι μὲν καὶ τὰ περὶ Μωϋσέως· οὐκ ἐλαβὲ- τον δὲ [δείκνυσι] καὶ τὰ ἐπ' αὐτοῦ, καὶ μὴ τοῦτον τὰ καθ' ἕκαστον γινόμενα. τόν τε γὰρ ἥλιον, τὴν γῆν τὴν θάλατταν, τὰ ἄλλα ἅπαντα κοινῇ πᾶσιν ἔδωκε, τὸ φυσικὸν νόμον πᾶσιν ἐπέστειρε· τὸν Ἀβραὰμ Πέρσην ὄντα καὶ ἐφίλει καὶ μετεπέμψατο· τοὺς τε Αἰγυπτίους, τοὺς Γεν. ιβ. α. καὶ ἐν τῇ Χαλδαίᾳ * δι' αὐτοῦ διώρθωσε. πάλιν δὲ τοῦ παιδὸς τὸ ἐκείνου καὶ τοῦ ἐκγόνου, πολλοὺς τῶν γειτόνων βελτίους ἐποίει. ὅπερ καὶ Μωϋσῆς ἐτέρᾳ μὲν ταῦτα, διὰ τῶν εἰς τοὺς Ιουδαίους γινομένων τοὺς Αἰγυπτίους τοὺς ἀναγνωσόμενα ἐκείσε ἀγωγεῖ, καὶ τοὺς ἐν Παλαιστίνῃ, καὶ μὴ ταῦτα πάλιν τοὺς ἐν Βαβυλῶνι. ὕπως ὅταν λέγῃ, ὁ ἄρχοντας τῷ ἄρχοντι τῷ Κυρίῳ, τοῦτό σοι λέγει, ὅτι διὰ τοῦτο ἐπόμενα παύεται τοῖς ἐκεῖ, ὅπερ πάσης εἰσὶ πονηρίας ἀπηλλαγμένοι. καὶ Ζυ) δὲ μὴ * τὴν γῆν τοσοῦτον ἦς, ἀλλ' ἀγέλης ἦλθε, ταχέως εἰς τὸν ἄρχοντα καὶ τὸν παγχάριστον οἶκον ἀναβήσῃ, καὶ τοσοῦτον τῆς ἀναστάσεως ἐντεῦθεν ἤδη μετέσῃς, καὶ ὃ ἀξίωμα ἔχεις. καθάπερ γὰρ πολλοὶ τῶν εἰς τὸν μεγάλιον συγκλητον τελούντων, καὶ ἐν ἀγρῷ διατρίβοντες τὸ ἀξίωμα ἔχουσιν· ὕπως καὶ σὺ ἐὰν βουληθῇς ἐν ἄρχοντι πολιτεύεσθαι, καὶ ἐνταῦθα διατρίβων ἀπολαύσῃ τῆς ἀξίας ἐκείνης.

26 Οὐχὶ ϖ νεκροὶ αἰνέσουσί σε, Κύριε, οὐδὲ πάντες ϖ καταβαίνοντες εἰς ᾅδου,

40 27 Ἀλλ' ἡμεῖς ϖ ζῶντες εὐλογήσομεν ϖ Κύριον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος.

Νεκροὺς δὲ τοὺς τετελευτηκότας φησὶν, ἀλλὰ τοὺς [ἐν] ἀσεβείαις ἐναποθανόντας, ἢ τοὺς ἐν ἁμαρτήμασι καταπεπτωκότας. ἐπεὶ καὶ Ἀβραὰμ τετελευτηκὼς ζῇ, καὶ Ισαὰκ, καὶ Ιακώβ· ἀλλ' ὅμως ὕπως ἔζων, ὡς τοῦ ἐκείνων μνήμιον ποιεῖσθαι τοὺς ζῶντας. ὁ γοῦν Εξοδ. λβ. ιβ.

Μωϋσῆς ὑπὲρ τῶ ὑπ' αὐτῶ δημαγωγουμένω λαοῦ προσευχόμενος, δι' αὐτῶν δυσωπεῖ Ⓦ Θεὸν, εἰς ἱκετηρίαν αὐτὸς προσλαβών. καὶ Ⓖ τρεῖς ὄντας παῖδας ἀξιοῖ σώζεσθαι. διὸ καὶ λέγουσι· Μὴ ἀποστήσῃς δὲ ἔλεός σου ἀφ' ἡμῶν ἕνεκα Ἀβραὰμ Ⓦ τοῦ ἠγαπημένου ὑπὸ σοῦ, καὶ ἕνεκα Ἰσαὰκ Ⓦ τοῦ δούλου σου, καὶ Ἰσραὴλ τοῦ ἁγίου σου. Εἰ γὰρ τοσαύτην εἶχον ἰσχὺν, πῶς ἦσαν νεκροί; καὶ πάλιν ὁ Χριστός· Ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς. διὰ τοῦτο Παῦλος οὐκ ἀποθανόντας καλῶ νεκροὺς, ἀλλὰ κοιμηθέντας, γράφων· Οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοὶ, περὶ τῶν κεκοιμημένων. ὁ γὰρ δίκαιος κἂν τελευτήσῃ, οὐ τέθνηκεν, ἀλλὰ καθεύδει. ὁ γὰρ μέλλων εἰς ζωὴν βελτίονα προπέμπεσθαι, καθεύδει· ὁ δὲ μέλλων εἰς θάνατον ἀθάνατον ἀπάγεσθαι, καὶ ζῶν τετελεύτηκε καὶ νεκρός ἐστιν. ὀκνοῦσι εἰς ᾅδου καταβαίνουσιν, ὅτοι εἰς ὀργὴν αἰωνίαν ἀναβήσονται, καὶ μὴ Χριστοῦ ἔσονται. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης οὐκ ἁπλῶς εἶπεν, Ⓖ ζῶντες, ἀλλ', ἡμεῖς Ⓖ ζῶντες, καὶ ὃ καθ' ἑαυτὸν γοᾶς. καὶ διὰ τί μὴ εἶπεν, Ⓖ ζῶντες, ἀλλὰ προσέθηκε τὸ ἡμεῖς; ὅτι καὶ Παῦλος οὕτως εἶπεν· Ἡμεῖς Ⓖ ζῶντες, Ⓖ περιλειπόμενοι, οὐ μὴ φθάσωμεν εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου. καθάπερ ὀκνῶ ὁ ἡμεῖς προσκείμενον, οὐκ ἀφίησι τὸ εἰρημένον περὶ πάντων λέγεσθαι, ἀλλὰ περὶ τῶν πιστῶν, καὶ ἐκείνῳ καὶ τῷ πολιτεύματι ἑοικότων· οὕτω δὲ καὶ ἐνταῦθα, τὸ ἡμεῖς Ⓖ ζῶντες, οὐ καὶ Ⓦ Δαυὶδ λέγει, καὶ οὐ καὶ ἀρετὴν ζῶντας. ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος. ὁρᾷς δὲ τῷ ἐπαγωγῷ τοῦτο δηλοῦσαν. τοῦτο, ποῖον; ὅτι περὶ τῶν κατ' ἀρετὴν ζώντων λέγει. οὐδεὶς γοῦν Ⓦ αἰῶνα ζῇ τῷ ζωῇ ταύτῃ, ἀλλ' ἐκεῖνοι μόνοι, οἱ καὶ διὰ πάντος ζῶσι τὴν μὴ δόξης ζωήν. καὶ γὰρ δὲ Ⓖ ἀμύητοι ζῶσιν, ἀλλ' οὐ κελεύσει, καὶ τιμωρίᾳ, καὶ ᾧ βρύχειν οὐδόντας· ὅτοι δὲ ἐν λαμπρότητι δὲ περιφανείᾳ, ἔργον ἔχοντες τὸ μὴ τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων τοῖς μυστικοῖς ἀναφέρειν ὕμνοις τῷ Θεῷ. ἵν' οὖν καὶ ἡμεῖς ταύτης ἀπολαύσωμεν τῆς χάριτος, ταύτῃ διώξωμεν τὴν ζωήν· ἵνα καὶ ἐπ' ἐκείνην ἐλθωμεν τὴν λῆξιν, ἣν οὔτε λόγος, οὔτε νοῦς, οὔτε ἕτερον οὐδὲν παραστῆσαι δυνήσεται, ἀλλ' αὐτὴ μόνη ἡ πεῖρα δείκνυσιν αὐτῆς τὴν μακαριότητα· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὠδὴ τριῶν παίδων. α.

Ματθ. κβ.

α. Θεσ. δ. ιγ.

α. Θεσ. δ. ιε.

Ψαλμ. ριδ. 1 ΗΓΑΠΗΣΑ, ΟΤΙ ΕΙΣΑΚΟΥΣΕΤΑΙ ΚΥΡΙΟΣ ΤΗΣ ΦΩΝΗΣ ΤΗΣ ΔΕΗΣΕΩΣ ΜΟΥ.

Καὶ τίς οὐκ ἀγαπᾷ ἀκουόμενος, φησι; πολλοὶ τῶν βιωτικῶν ἀμελοῦσι. καὶ διὰ βάλλον ταῦτα ἀκούσαι, ἅπερ αὐτοῖς συμφέρει, ἀλλ' ἀξιοῦσι μὴ τὰ συμφέροντα αὐτοῖς γίνεσθαι· εἶτα ἐπειδὰν γένηται, ἀλύουσι καὶ δυσανασχετοῦσι. τὰ γὰρ συμφέροντα 35 χ. ἐμπ. τοῦτ' ἔστιν, ἅπερ ὁ Θεὸς ὁπόταν εἰ συμφέροντα, κἂν πενίαν εἴπῃς, κἂν λιμὸν, κἂν νόσον, κἂν ὁτιοῦν ἕτερον τοιοῦτον. ἀ ὁ Θεὸς δοκιμάσῃ συμφέροντα καὶ διὰ, ταῦτά ἐστι τὰ λυσιτελῆ. ἐπεὶ καὶ Παύλῳ ἄκουσον τί φησιν· Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου. ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. τοῦτο γὰρ ἐκεῖνῳ αὐτῷ συμφέρον, διωγμοί, καὶ θλίψεις, καὶ στενοχωρίαι· ὃς δὲ ἀκούσας ὅτι ζημιοῦ ἔλεγε· διὰ βούλομαι ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν, ἐν διωγμοῖς. ὥστε δὲ τῶν τυχόντων ἐστὶ χαίρειν, ὅταν ὁ Θεὸς ἐπαχθῇ τὰ συμφέροντα πρέχων. πολλοὶ γοῦν τὰ ἀσύμφορα βάλλονται, καὶ τούτοις ἐνθυφαίνονται· ὁ δὲ προφήτης οὐχ οὕτως, ἀλλὰ τί; ἠγάπησεν ὅτι εἰσ-

β. Κορ. ιβ. θ.

ἀκούσεται

ἡκούσεν αὐτοῦ ὁ Θεός, καὶ συμφέροντα διδοὺς. 2 Ὅτι ἔκλινε τὸ οὖς αὐτοῦ ἐμοί·
Πάλιν αἰνετικοῖς ῥήμασι τοῦ Θεοῦ τὸ νοῦμα παιδεύσει. καὶ ἕτερον δέ τι αἰνίττεται διὰ τοῦ ῥήματος τούτου. λέγει γάρ, ὅτι οὐκ ἐγὼ ἄξιος ἀκουσθῆναι, ἀλλ' αὐτὸς κατέβη πρὸς μέ. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις μου ἐπικαλέσομαι.

5 Τί ἐστιν, ἐν ταῖς ἡμέραις μου; οὐκ ὀλίγῳ ἠκούσθην, φησίν, ἀποπηδήσω καὶ ῥᾳθυμότερος ἔσομαι· ἀλλὰ καὶ ἡμέρας μου πάσας τοῦτο ἔργον ποιήσομαι.

3 Περιέσχον με ὠδῖνες θανάτου· κίνδυνοι ᾅδου εὗρόσαν με, 4 Θλῖψιν καὶ ὀδύνην εὗρον, καὶ τὸ ὄνομα Κυρίου ἐπεκαλεσάμην.

Εἶδες ὅπλον ἰσχυρόν, εἶδες πρᾶγμα δύσκολον πρᾶγμα λύσασαν τὰ δεινά, εἶδες ψυχὴν διαθερμαινομένην τῷ πόθῳ τοῦ δεσπότου. ὃ δή λέγει, τοῦτό ἐστιν· ἦρκεσέ μοι εἰς ἀπαλλαγὴν τῶν περιεχόντων κακῶν, τὸ καλέσαι τὸν Θεόν. τί οὖν ἡμεῖς καλούμενοι πολλάκις οὐκ ἀπαλλαττόμεθα τῶν δεινῶν; ὅτι οὐ καλοῦμεν ὡς καλῶ δεῖ. οὗτος γὰρ αὐτὸς ἕτοιμος ἀεὶ παρέχειν, ἀκουσόμενος ἃ φησιν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις. Τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Matth. 7. 9.
ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ ἰχθὺν ἐὰν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ τοῖς τέκνοις ὑμῶν διδόναι, πολλῷ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν. ὁρᾷς πόση αὐτοῦ ἡ ἀγαθότης, ὅταν ἡμεῖς πρὸς ἐκεῖνον συγκρινόμενοι πονηρία φαίνηται; ἐπεὶ οὖν τοιοῦτος ὁ ἡμέτερος δεσπότης, πρὸς αὐτὸν ἀεὶ καταφεύγωμεν, καὶ βοηθὸν αὐτὸν μόνον καλῶμεν, καὶ ἕτοιμον εἰς τὸ σῴζειν εὑρήσομεν. εἰ γὰρ ④ ναυαγίῳ περιπεσόντες, ἐπὶ σανίδος φερόμενοι οὐ πόρρωθεν καλοῦντες πείθουσι φιλανθρωπεύεσθαι, κἀκεῖνε οὐδὲν κοινὸν πρὸς αὐτοὺς ἔχοντας, ἀλλ' ἀπὸ τῆς συμφορᾶς ἐλεουμένους μόνον· πολλῷ μᾶλλον ὁ φιλάνθρωπος καὶ φυσικὴν τὴν χρηστότητα ἔχων, οὐ συμφορᾶς ἐξελέσθαι, εἰ μόνον ἐπ' αὐτὸν καταφύγοιεν βουληθεῖεν καὶ γνησίᾳ καλέσαιεν αὐτὸν διανοίᾳ, καὶ δι' ἀνθρώπινα ἀφέντες ἐλπίδας. ὅταν τοίνυν ἀδοκήτῳ τινὶ περιπέσῃς κακῷ, μὴ καταπέσῃς, ἀλλ' ὑψηλῶς ἀνάστησον σεαυτὸν ὁ φόνημα, καὶ πρὸς ϖ ἀκύμαντον δραμὲ λιμένα, καὶ τὴν ἀχείρωτον πύργον, τὴν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν. δέομαι τοῦτο γάρ σε ἐδίασε περιπεσεῖν, ἵνα αὐτὸν καλέσῃς. ἀλλ' ④ πολλοὶ τότε ἀναπέπαυσαι * μάλιστα, δέον τοὐναντίον ποιεῖν. ὅπερ γὰρ σφόδρα ἡμᾶς φιλεῖ, δέομαι τοῦτο ἀφίστασθαι, ἵνα ἀκριβέστερον αὐτοῦ ζωαπτώμεθα. ἐπεὶ καὶ μητέρες τὰ ἀφιλτατα παιδία πρὸς σωτηρίους ἀφορμὰς σκέδιματος ἀναλαμβάνουσιν ὡς τοὺς οἰκείους καταφεύγειν κόλπους, ἃ λυπῆσαι αὐτὰ βουλόμεναι, ἀλλὰ τιμῶσι πρὸς σωτηρίαν αὐτῶν τοφιζόμεναι· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς βουλόμενος ἡμᾶς ἑαυτῷ ζωαπτεῖν, καθάπερ τις ἐρασὴς σφοδρὸς, μᾶλλον ἐπιτείνει τοῦ ἐρασθοῦ σφοδρότερος ὤν, εἰς χρείας ἀφίστησι τοιαύτας καταπεσεῖν, ἵνα δι' ὀλίγου ἐυχῆ σχολάζῃς, καὶ διηνεκῶς αὐτὸν καλῇς, καὶ τῶν ἄλλων ἀφέμενος, καὶ αὐτοῦ μεμνῆσαι. 5 Ὦ Κύριε, ῥῦσαι τὴν ψυχήν μου.

Ἕτερος, Ἄξιον, Κύριε, ἐξελοῦ τὴν ψυχήν μου. Ἄλλος, Ὦ [δή] Κύριε, περίσωσον τὴν ψυχήν μου. Εἶδες φιλόσοφον ψυχήν, πῶς καὶ βιωτικὰ πράγματα ἀφεὶς ἓν ζητεῖ μόνον, τὸ τὴν ψυχὴν σῶσαι δυνηθῆναι, καὶ μηδὲν παθεῖν τῶν βλαβερωτάτων αὐτῇ. ταύτης γὰρ οὐ δυσχερανθείσης, καὶ λοιπὰ πράγματα ἕψεται· ὥσπερ οὖν οὐκ οὐ ἐχούσης, τῆς λοιπῆς οὐδὲν ἡμῖν ὄφελος εὐημερίας. δεῖ πράγματα δεῖ καὶ ποιεῖν καὶ λέγειν, ὥστε ταύτην δυσωπῆσαι. τοῦτο γάρ ἐστιν ἀντιπομπεύοντος οὕτω λέγειν· Γίνεσθε φόνιμοι, ὡς ④ ὄφεις. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνος τὸ λοιπὸν σῶμα περίεται, ὥστε τοῦ κεφαλίου δυσωπῆσαι· οὕτω καὶ σὲ πάντα ἄλλα ἀπράγμονα ἐκδιδόναι χρὴ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς. οὐδὲ γὰρ πενία, οὐ νόσος, οὐκ αὐτὸ τὸ πάντων κεφάλαιον δοκοῦν εἶναι τῶν δεινῶν, ὁ θάνατος, τοσαύτην δυνήσεται

στηαι ⓦ ἐμπεσόντα, σωζομένης ἐκείνης· ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἀπὸ τῆς ζωῆς πλέον τι ἔξεις, ἀπολωλείας καὶ διεφθαρμένης. λέγε δὴ τοῦτο μοι ταύτης ποιήσαι λόγον πάντα τὰ ἄλλα ἀφείς, καὶ ἄξιοί " ἡμέρεις αὐτὴν ἡγεῖσθαι τὰς δυνάμεις, καὶ τῶν ἀφορήτων ἀπαλλαγῆναι καὶ χαλεπῶν. Ελεήμων ὁ Κύριος καὶ δίκαιος, καὶ ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐλεᾷ. χ. ἡμῶν

Εἶδες πῶς παιδεύει ⓦ ἀκροατήν, μήτε ἀπογινώσκειν, μήτε ἀναπεπτωκέναι. μονονουχὶ γὰρ τοῦτο λέγει· μήτε ἀπογνῷς (ἐλεήμων γὰρ ὁ Θεός) μήτε ἀράπεσης, οὐ δίκαιος. ἑκατέρωθεν οὖν τὴν σωτηρίαν ἡμῖν προγραμματεύσθω, τούτου μὲν τὴν ῥᾳθυμίαν ἐκκόπτει, ἐκείνου δὲ τὴν ἀπόγνωσιν ἀναιρῶν. Εἶτα δείκνυσι τὸ Θεοῦ πρὸς φιλανθρωπίαν ὅπου ὑπερπερίσσευσεν, ἐπάγει πάλιν λέγων· καὶ ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐλεᾷ. καὶ καλῶς εἶπεν, ὁ Θεὸς ἡμῶν, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν θεῶν ὧν προσῆλθεν ἐμπαθῆ. ἐκείνοις μὲν γὰρ τὸ σφάζειν, καὶ αἱμάσσειν, καὶ ἀκήρυκτα πολεμεῖν ἔργον· τούτῳ δὲ τὸ φιλανθρωπεύεσθαι, καὶ συγκινώσκειν, καὶ κινδύνων ἁρπάζειν διὰ παντός· ἃ δὴ μάλιστα μὴ τῶν ἄλλων δείκνυσι τοῦτο μὴ δαίμονας ὄντας ἀλλὰ λειτουργούς, τοῦ κηδεμόνα, καὶ προστάτην, καὶ ὄντως Θεόν. 6 Φυλάττων τὰ νήπια ὁ Κύριος. ἐταπεινώθην, καὶ ἔσωσέ με. χ. ἐσώσεν

Ἐνταῦθα μέγιστον εἶδος προνοίας αὐτοῦ δυνάμεως. ὅπερ γὰρ εἶπεν, ἐλεήμων καὶ δίκαιος, καὶ ἐλεᾷ· μεγίστης αὐτοῦ φιλανθρωπίας καὶ ἀφάτου λοιπὸν δείκνυσιν ἔργον. ποῖον δὴ τοῦτο; ὃ τῶν νηπίων. ἡμεῖς μὲν γὰρ καὶ λόγον ἔχομεν τὰ μὴ φυλάττεσθαι, τὰ δὲ ἑλέσθαι παιδεύοντα, καὶ τὰ ἐπιχρόνια ἀμαχρονίσασθαι κακά, καὶ τὰ πρόντα ἀγαλλόσασθαι, καὶ ἰσχὺν κεκτήμεθα, καὶ τέχνας διεξαμάθαμεν· τὰ δὲ παιδία, τούτων ἔρημα πάντων, ὡς ἀπροστάτευτα. ἀλλὰ ἀγαθὸν πάντων ἔχει τὸν Θεὸν τὸν προνοούμενον, ἧς εἰ μὴ συνεχῶς ἀπέλαυε, πάντα ἂν ἀπωλώλει. καὶ γὰρ καὶ ὄφις ἂν ἠφάνισεν εἰ ἀπαρηβμοις οὐκ ἔτι ὁ παιδίον, καὶ κατοικίδιος ὄρνις, καὶ πολλὰ τῶν ἑρπόντων ἕτερα κατὰ τὰς οἰκίας. οὐδὲ γὰρ ἔχει ὅστις προφὸς, ὅστις μήτηρ, ὅστις ἕτερος οὐδεὶς ἀπηρτισμένως ὑπιδείκνυσθαι πρὸ αὐτὰ προνοούμενον, ἂν μὴ τῆς ἄνωθεν ἀπολαύῃ ῥοπῆς. ὑμεῖς δέ φασι, πρὸ τῶν ἐμβρύων καὶ μήπω τῆς μαστοῦ ἀγελαζόντων τοῦτον εἰρῆσθαι τὸν λόγον. ἐταπεινώθην, καὶ ἔσωσέ με. οὐκ εἶπεν, οὐκ εἴασεν εἰς κινδύνους ἐμπεσεῖν, ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐμπεσεῖν, διέσωσεν. ὅπερ γὰρ εἶπε τὸν καθόλου αὐτοῦ προνοίαν, καὶ ὅτι τῶν οἰκείων προσώπου προτάγει τὸν λόγον· ὅπερ ἔθος αὐτῷ ἀπό τε τῶν καθολικῶν, ἀπό τε τῶν μερικῶν ταῦτα ζωγραφῆσαι. μὴ τοίνυν μηδὲ σὺ ζήτει τὰ ἀδεῖα γέμοντα βίου· ἀγαθὸν γάρ ἐστι σοι λυσιτελές. εἰ γὰρ τοῖς προφήταις οὐκ ἐδόκει συμφέρον, πολλῷ μᾶλλόν σοι. οὐδὲ γὰρ οὐκ ἐδόκει συμφέρον, ἀκούουσι τί φησιν. Ἀγαθόν μοι ὅτι ἐταπείνωσάς με, ὅπως μάθω τὰ δικαιώματά σου. διπλῆ ἡ θεραπεία ἐνταῦθα, ὅτι τε εἴασεν ἐμπεσεῖν εἰς κινδύνους, καὶ ὅτι ἐμπεσόντα οὐ κατέλιπεν. ἀμφότερα δὲ πως εὐεργεσίας εἴδους· καὶ τὸ δεύτερον τοῦ πρότερον οὐκ ἔλαττον, ἀλλ' (εἰ δεῖ τι καὶ θαυμαστὸν εἰπεῖν) καὶ μεῖζον. τὸ μὲν γὰρ κινδύνους ἐλύσε, τὸ δὲ τὴν ψυχὴν φιλοσοφωτέραν εἰργάσατο. Φιλ. ρπ. οα.

7 Ἐπίστρεφον ψυχή μου εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, ὅτι Κύριος εὐηργέτησέ σε.

8 Ὅτι ἐξείλετο τὴν ψυχήν μου ἐκ θανάτου, τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀπὸ δακρύων, καὶ τοὺς πόδας μου ἀπὸ ὀλισθήματος. 9 Εὐαρεστήσω ἐνώπιον Κυρίου ἐν χώρᾳ ζώντων.

Ὁ μὲν τῆς ἰσοτιμίας λόγος δεινῶν ἀπαλλαγὴν φησι, καὶ ἀνέσεν τινα, καὶ ἐλευθερίαν· εἰ δέ τις τὴν ἀναγωγὴν αὐτῶν σκοπεῖ, δυνήσεται τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν λύτρωσιν λέγειν, καὶ ἀνάπαυσιν ταύτην καλεῖν. ἀπηλλάγη γὰρ πόνων τῶν ἀδοκήτων δεινῶν, καὶ οὐκ ἔτι τῇ ἀδηλίᾳ λοιπὸν ἐνέχεται· ἐν ἀσφαλείᾳ γενόμενος, ὁ μετὰ χρηστῆς καταλύσας ἐλπίδος. εἰ γὰρ καὶ ὀξὺ ἁμαρτίας ὁ θάνατος εἰσενηνεγκται, ἀλλ' ὅμως εἰς εὐεργεσίαν ἡμῖν ὁ Θεὸς αὐτῷ ἀπεχρήσατο. λέγε δὴ τοῦτο οὐκ αὐτῷ μόνον ἠρκέσθη, ἀλλὰ καὶ τὸν βίον ὑπὲρ μοῦ

χθον ἐποίησεν· ἵνα μάθῃς ὅτι οὐδὲ τὸ πρότερον χωρεῖν ἀν, εἰ μὴ σφόδρα χρήσιμον ἦν πρὸς τὴν αὐτοῦ σοφίαν τοῦτο γινόμενον. ἀλλὰ δὴ τοῦτο εἰπών, Η δὲ ἡμέρα φαγῇ, Γεν. β. ιζ.
θανάτῳ ἀποθανῇ, οὐκ ἠρκέσθη τῷ ἐπιτιμίῳ. τὸ γὰρ ἐπιτίμιον τοῦτο ἦν, οὗ γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ. νυνὶ δὲ ἕτερον ἔθηκε λέγων· ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου σου φαγῇ τὸν ἄρτον σου· ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι· ἐν λύπαις φαγῇ αὐτόν. καὶ τῇ γυναικὶ εἶπε· πληθυνῶν πληθυνῶ τὰς λύπας σου καὶ τὸν στεναγμόν σου· ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα. οὐ γὰρ ἰσχυσεν ἐκεῖνο εἰς τὸν σωφρονίσαι. πολλοὺς γοῦν ὁρῶμεν ταύτῃ μάλιστα γινομένους βελτίους. ὁ γὰρ θάνατος ἀναισθησίαν παρεδίδουσιν, ἐπειδὰν ἐπέλθῃ· ταῦτα δὲ ζῶντας βελτίους ἐργάζεται. ἃ δὲ φοβεῖσθαι τὸ πρᾶγμα εἰκὸς ἦν, παρὰ τὴν ἀναίσθησιαν τῶν ὑπο-
10 δεχομένων. οὐ γὰρ τῆς ἀθανασίας ἕνεκα ὁ φόβος, ἀλλ' ἀκούσαντες Παύλου ὅτι μὴ τούτῳ χαίρειν λέγε (ὡς ὅταν λέγῃ· Τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι πολλῷ μᾶλλον κρεῖττον. καὶ πάλιν· Φιλιπ. α. κγ.
Χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν· τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε, καὶ συγχαίρετέ μοι) ὅτι δὴ τοῖς σώφροσι ἀλυσιτελῆ. Οὐ μόνον γάρ, φησιν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ Ρω. η. κγ.
ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν, τὴν υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώμα-
15 τος ἡμῶν. καὶ πάλιν· Οἱ ὄντες ἐν τῷ σκήνει τούτῳ στενάζομεν βαρούμενοι. Εἶδες πό- β. Κορ. ε. δ.
σον ἐστὶ φιλοσοφία καλόν. ἃ τοῖς ἄλλοις ἄξια δακρύων εἶναι δοκεῖ, ταῦτα τούτῳ δυσχερῆ· καὶ ἃ τοῖς ἄλλοις ἄξια θρήνου καὶ ὀδυνῆς, ταῦτα τούτῳ στεναγμοῦ. ἢ οὐκ ἄξια στεναγμοῦ τὰ ἐπ' ἀλλοτρίας εἶναι, καὶ πορρωθεν τῆς ἡμετέρας ἀπῳκίας πατρίδος; ἢ οὐκ ἄξιον θρήνου, τὸ ταχέως δραμεῖν ὅπου βιβλίον λιμένα, καὶ ἀποβαθῆναι τινὰ μὲν πόλιν,
20 ἔνθα ἀπέδρα ὀδυνῶν καὶ λύπη καὶ στεναγμός; Σὺ δέ μοι, φησι, μὴ ἁμαρτωλὸν; ὁρᾷς ὅτι καὶ ὁ θάνατός ἐστιν ὁ ποιῶν τὴν λύπην, ἀλλὰ τὸ πονηρὸν συνειδός. παῦσαι οὖν τὰ ἁμαρτωλά, καὶ ἔσται σοι πολυτελὴς ὁ θάνατος. σὸν ὀφθαλμοὶ μὲν ἀπὸ δακρύων. εἰκότως οὕτως εἶπεν. ὃ γὰρ ἐστιν ἐκεῖ λύπη, οὐδὲ ἀθυμία, οὐδὲ θρῆνος. Σὺ δὲ τοὺς πόδας μὲν ἀπὸ ὀλισθήματος. τοῦτο τὸ πρότερον μεῖζον. πῶς; ὅτι ὁ μόνον λύπης ἐσμὲν ἀπηλ-
25 λαγμένοι, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπισκελίζειν καὶ ἐπιβουλεύειν. ὅτι τὸ πέτρας ἔσχε γὰρ ὁ ἀπελθὼν μὲν κατορθώματα, τὸ λιμένος ἐπείληπται, πόντια ἀήρηται καὶ κωλύματα λοιπόν. ὑδαμοῦ θόρυβος, οὐδὲ ταραχή, ἀλλ' ἐν κατασάσει διηνεκεῖ μένει ὁ ὅπως ἐντεῦθεν ἀναχωρήσας. διαρρήσω ἐνώπιον Κυρίου ἐν χώρᾳ ζώντων· Ἕτερος, Ἐμπροσθεν Κυρίου· Ἄλλος, Ἐμπροσπατήσω. τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος δείκνυσι λέγων· Καὶ ἡμεῖς ἁρπα- α. Θεσ. δ. ιζ.
30 γησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα, καὶ οὕτω πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα. καὶ καλῶς εἶπεν, ἐν χώρᾳ ζώντων. ἐκεῖνη γὰρ ὄντως ζωή, ἀπηλλαγμένη θανάτου, ἀμιγὴς καὶ ἀληθὴς οὖσα. Ὅταν καταργήσῃ, φησί, πᾶσαν ἀρχὴν, καὶ πᾶσαν α. Κορ. ιε. κδ.
ἐξουσίαν, καὶ δύναμιν, ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος. τούτων δὲ καταργηθέντων, κε.
οὐδὲν τῶν λυπηρῶν μένει, οὐ φροντὶς, οὐ πόνος· ὥστε πόντια χαρὰ, πόντια εἰρήνη, πόντια
35 ἀγάπη, πόντια εὐθυμία, καὶ πόντια εὐφροσύνη, πόντια ἀληθὴς, καὶ εἰλικρινὴς, καὶ πεπηγυῖα. οὐδὲν γὰρ ἔστιν ἐκεῖ τῶν τοιούτων ὀλισθημάτων· οὐ θυμὸς, οὐ λύπη, οὐ ζηλημάτων ἔρως, οὐ σωμάτων πόθος, οὐ πενία, οὐ πλοῦτος, οὐκ ἀτιμία, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν. ταύτης τοίνυν καὶ ἡμεῖς ἐπιθυμοῦμεν τῆς ζωῆς, καὶ πόντια ποιοῦντες τοῦτο προκόπτωμεν. ἐγὼ γὰρ τοῦτο καὶ ἐν τῇ εὐχῇ καθυβρίζω λέγων, Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου, ἵνα ἀεὶ ποιῶ ἐ- Ματθ. ς. ι.
40 κείνῃ βλέπων τὴν ἡμέραν. ὁ γὰρ ἐκείνῃ τῷ ἔρωτι κατεχόμενος, καὶ ταῖς ἐλπίσι τῶν ἀγαθῶν προφόλλων ἐκείνων, οὐδενὶ τῶν παρόντων βαπτίζεται δεινῶν, ἀλλ' οὐδενὸς τῶν ἐν τούτοις καθήλκεται λυπηρῶν. ἀλλ' ὥσπερ ἐν ποιῶν βασιλικὴν ὁδεύοντες οὐδενὶ τῶν παρὰ τὴν ὁδὸν κατέχονται, οὐ λειμῶσιν, οὐ παραδείσοις, οὐ φάραγξι, οὐκ ἐ-

ρημίαις,

ρημίας, ἀλλ' ἑκατέρων ἀλησιώντες τοὺς ἐν μόνον ὁρᾶσι τὴν δεξομένην αὐλὴν πα- Ἰσ. ἐτοῖμα
τρίδα· ὕτω καὶ ὁ κῦ ἑκάστην τὴν ἡμέραν ἐκείνῳ ἀναστυπῶν ἑαυτὸν τῇ πόλει, καὶ Ⓜ
πόθον αὐτῆς τρέφων, οὐδὲν τῶν δεινῶν ἡγήσεται δεινόν, ὅτε τῶν φαιδρῶν καὶ τερφανῶν, φαι-
δρὸν καὶ τερφανές. Οὐ λέγω, ὅτι ἡγήσεται; ἀλλ' οὐδὲ ὄψεται ταῦτα, ἑτέρους κλώμενος
Β. Κορ. δ. ιη. ὀφθαλμοὺς, καὶ τοιούτους οἵους ὁ Παῦλος σαφῶς δηλοῖ λέγων· Μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ
βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα· τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλε-
πόμενα αἰώνια. [Εἶδες τὴν ὁδὸν πῶς ἑτέρα λέξει προέπεσεν]. ἐκείνων τοίνυν αὐτε-
χώμεθα, ἵνα αὐτῶν τύχωμεν, καὶ ὑπερτυχόντες τῆς ἀληθοῦς ζωῆς ἀπολαύσωμεν·
ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπερτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλμ. ριε. 1 ΕΠΙΣΤΕΥΣΑ, ΔΙΟ ΕΛΑΛΗΣΑ, ΕΓΩ ΔΕ
ἐταπεινώθην σφόδρα.

Β. Κορ. δ. ιγ. ΤΑὐτῆς τῆς ῥήσεως καὶ ὁ μακάριος Παῦλος μνημονεύων, ὅτε πάν- 15 κ. μανδ.
φησιν· Ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως, κατὰ τὸ γεγραμ-
μένον, ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα, καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦ-
μεν. ἀναγκαῖον τοίνυν σκοπεῖν πῶς ὁ ἀπόστολος αὐτῷ ἐ-
χρήσατο, καὶ πῶς ἵνος ὁ λόγος ἐπ' αὐτῷ. ὅτε μὲν γὰρ ἀπὸ τούτου καὶ τὸ
σκοπτικοὶ ἔσαι δῆλον ἡμῖν. ἄλλως τε καὶ διδασκαλία αὕτη ἀρίστη, 20
μὴ τὸ ζωηφόρον σκιρτῆσαι τὸν λόγον, μηδὲ μέρος λαβόντας προσκαθῆσθαι ἐκείνῳ, ἀλλ'
ὅλων ἔχεσθαι τῶν δογμάτων ποιεῖσθαι τὴν ἀρχήν. πῶς τοίνυν διαλεγόμενος ὁ Παῦλος ταύτης
ἐμνήσθη τῆς σκοπτικῆς φωνῆς; πῶς ἀναστάσεως καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἀπολαύσεως,
ἃ καὶ λόγῳ ὑπερβαίνει πάντα, καὶ νοῦν, καὶ διάνοιαν. ἐπεὶ οὖν λόγῳ ὑπερέβαινε πάντα,
καὶ ἐρμηνευθῆναι ταῦτα οὐχ οἷόν τε ἦν, πίστεως ἦν σκοπὸς τὸ σκοπεῖσθαι χρεία· ἵνα 25
μὴ ταπεινῶται ὁ Ἰουδαῖος, μηδὲ ἡπατῆσθαι νομίζῃ κενῆς φυσηθεὶς ἐλπίσι, σκοπτι-
κῇ ῥήσει τὸν ἀγνωμοσύνῃ αὐτὸν διορθούσας, μονονουχὶ λέγων· ὦ κενοὶ τί σκοπᾶμα * ἐκαλεῖτο ὁ
ὑπὸ ὅτι πᾶ-
ζητῶ, πίστιν, ἀλλὰ παλαιὸν ἀγαθόν. καὶ ὁμοῦ Παῦλος ὅτος. ὁ γὰρ σκοπτὸς * μέλ- σαλλα καὶ πᾶ-
λων καὶ αὐτὸς σκοπεῖσθαί τινων ἐν ᾧ πρόκειται ἀγαθῶν σκοπτεύειν τοῖς Ἰουδαίοις ἐμποδίων, χεύσια τὸς σκο-
τὸν αἰσθητὸν ἀκολουθοῦντα, ἵνα μηδεὶς αὐτῷ ἀπιστεῖν ἔχῃ, ὅτως ἀ- 30 φίας σου ἐκλα-
πήρξατο τοῦ ψαλμοῦ λέγων, ὑπίστευσα, διὸ ἐλάλησα. ὅπερ γὰρ ἀπωλόλει τὰ Ἱε- λασεν ὡσ, ὁ
ροσόλυμα, καὶ ἐρείπιον ὁ ναὸς ἐτηρεῖτο, καὶ πάντες ἀκμάλωτοι ἐμόμενοι καὶ δεθέντες εἰς πτωχὸς σοφίαν πεπαρ-
τὴν ἀλλοτείαν ἀπήχθησαν, βάρβαροι ὑπὸ τῶν ἐκείνων χεῖρα αὖτ' ἐκείνων κατέχον, καὶ μένος,
ἐκελεύσθησαν ἀμπέλους φυτεῦσαι, καὶ οἰκίας οἰκοδομῆσαι, καὶ γάμους ὑπομεῖναι. Εἰς
ἀπόγνωσιν ταῦτα τοὺς Ἰουδαίους ἔσεβαλε, καὶ λοιπὸν ἐλογίζοντο πρὸς ἑαυτούς· ὅτι Εἰ 35
πόλιν ἔχοντες, καὶ ὅπλα, καὶ πύργους, καὶ χρημάτων πλοῦτον, καὶ στρατιάν, καὶ τοσαύτην φάλαγγα
ἀνειμένοι τοσαύτην, καὶ ναὸν, καὶ βωμὸν, καὶ ἀγιστείαν, καὶ λαμπρότητα, καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν πολι-
τείαν, ταύτης ἐστερήμεθα, ἐλήμεθα αἰχμάλωτοι, εἰς δουλείαν ἀπαγόμεθα· νῦν δὲ ἀλ- χ. ἀναπλάσσ-
λοτρίας ὄντες καὶ πάντων ἠρημωμένοι, γυμνοί τε καὶ δοῦλοι ἁλόντες, πῶς δυνησόμεθα μεθ' ἡμῶν.
τὴν οἰκίαν ἀπολαβεῖν; ἐπεὶ οὖν πολλοὶ τῶν ἀδενεστέρων ταῦτα ἀναλογιζόμενοι ἐθορυ- 40
βοῦντο, καὶ ἐπαρσύνοντο, καὶ τοῖς προφήταις ἐπῆν τὸ ἐπάνοδον λέγουσι, διὰ τοῦτο
ὅτως εἶπε, δεικνὺς πᾶσιν ἐντεῦθεν, ὅτι πίστεως χρεία εἰς ταῦτα καὶ τὸ Θεοῦ λεγόμενα.
Ησ. να. α. β. Ἀμελέγηται μὲν οὖν αὐτοῖς καὶ ἑτέρως ἑτέροις, οἷον ὁ Ἡσαΐας ὅτω λέγων· Ἐμβλέψατε
εἰς

Εἰς τὴν σπεραν πέτραν, ἐξ ἧς ἐλατομήθητε, καὶ εἰς Ⓜ βόθυνον τοῦ λάκκου, ἐξ οὗ ὠρύγητε. καὶ πάλιν· ἐμβλέψατε εἰς Ἀβραὰμ Ⓜ πατέρα ὑμῶν, καὶ εἰς Σάρραν τὴν ὠδίνουσαν ὑμᾶς, ὅτι εἷς ἦν, καὶ ἐκάλεσα αὐτὸν, καὶ ηὐλόγησα αὐτὸν. ὃ γὰρ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· καὶ βάρβαρος ἦν ὁ Ἀβραάμ; καὶ ἄγνως, καὶ τῇ ἡλικίᾳ προβεβηκὼς; καὶ γυναῖκα εἶχε καὶ ἐκ τῆς ἡλικίαν καὶ ἐκ τῆς φύσιν πρὸς παιδοποιΐαν ἀνῆκεν; οὐ πάντα ταῦτα ἀπέγνωστο τὰ κατ' αὐτόν; τί οὖν; οὐκ ἀπ' ἐκείνου τοῦ ἑνὸς, τοῦ ἀγόνου, τοῦ γεγηρακότος, τὴν οἰκουμένην ἐπλήσατε πᾶσαν; τί τοίνυν θορυβεῖσθε; εἰ γὰρ ἐκ τοῦ ἑνὸς δυνατὸς ἐγένετο ἐμπλῆσαι τὴν οἰκουμένην, πολλῷ μᾶλλον ἐξ ὑμῶν τῶν ὀλίγων τὰ Ἱεροσόλυμα πληρώσω. ἐκεῖ τοῦτό φησιν· ἐμβλέψατε εἰς τὴν σπεραν πέτραν, ἐξ ἧς ἐλατομήθητε, Ⓜ Ἀβραὰμ ὅτι καλῶ· καὶ Ⓜ βόθυνον τοῦ λάκκου, ἐξ οὗ ὠρύγητε, τὴν Σάρραν ὅτι ὠδίνουσα. καθάπερ γὰρ ὁ λάκκος οὐκοθεν οὐκ ἔχει βρύον ὕδωρ, ἀλλ' ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑετῶν δέχεται· ὅτι καὶ ἐκείνη, ἔρημος οὖσα δυνάμεως γονιμικῆς, ἄνωθεν τὴν ἐπιτηδειότητα ταύτην ἔλαβε. καὶ ὥσπερ ἡ πέτρα καρπὸν οὐκ ἐγένετο ποτε, ὅτι οὐδὲ ὁ Ἀβραὰμ οἷός τε ἦν· ἀλλ' ἐγὼ ὑμᾶς ἐκεῖθεν ἐξεκόλαψα, καὶ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς τοσαύτας ἐπλήσα χώρας. ἐκεῖ τοῦτο καὶ Ⓜ Ἰεζεκιὴλ ἐξάγει εἰς τὸ πεδίον, καὶ δείκνυσιν αὐτῷ σωρὸν ὀστῶν, καὶ προφητεύων ἀνίστησι τὰ ὀστᾶ, δεικνὺς αὐτοῖς καὶ λέγων, ὅτι εἰ τοῦ νεκροὺς ἐγεῖραι δυνάμει, πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς τοῦ ζῶντας δυνατὸν. ἐκεῖσε μὲν οὖν ὅτως· ὁ γὰρ προφήτης τοῦτ' ἔπασχε πῶς; ὑπίσευσα, διὸ ἐλάλησα· τοῦτο, πίστεως χρεία πρὸς τὰ ἐπαγγελλόμενα. καὶ γὰρ ἐγὼ ταῦτα σκοῶν καὶ ἀναλογιζόμενος, τὴν πίστιν εἰσαγαγὼν πάντα θόρυβον ἐξέβαλον. ὃ τοίνυν ὁ Παῦλος λέγει, τοῦτό ἐστιν· ὅτι καὶ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς τούτοις καὶ ὁρωμένοις ἀγαθοῖς πίστεως χρεία. εἰ γὰρ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, πολλῷ μᾶλλον ἐν τοῖς νοουμένοις. εἰ γὰρ ἵνα καταδέξωνται ὅτι τὴν πόλιν ἀπολήψονται τὴν αὐτῶν, πίστεως αὐτοῖς ἐδέησε· πολλῷ μᾶλλον ἡμῖν τοῖς Ⓜ θεῖον ἀναμένουσιν. ὅταν οὖν μέγα τι ᾖ, καὶ τὴν διάνοιαν ὑπεραῖρον, καὶ λογισμῶν αὐτέρεσιν, ταύτην δεῖ προσλαμβάνειν, ἀλλὰ μὴ τῇ αἰσθητικῇ ἀκολουθίᾳ τὰ πράγματα ζητεῖν. ἡ γὰρ τοῦ Θεοῦ σοφία πάντων τούτων ἀνωτέρα. ὥστε καὶ διὰ τοῦτο ὑπισχνίζοντας τοὺς λογισμοὺς πρὸς τὴν πίστιν ἀποτρέχειν δεῖ, καὶ δοξάζειν τὸν Θεόν. ὁ γὰρ λογισμοῖς φιλονεικῶν τὰ ἐκείνου θεῖσκειν, ἀδοξάζει αὐτόν, τῇ τῶν οἰκείων λογισμῶν ταπεινότητι τὰς ἀφάτους οἰκονομίας αὐτοῦ· ὑπολαβὼν βυλόμενος. διὸ καὶ πρὸς τοῦ Ἀβραὰμ ψαλλεσθήσεται ὁ Παῦλος, ἐπεὶ μὴ τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλ' ὑπερβήσας τοὺς λογισμοὺς πρὸς τὴν δύναμιν εἶδε τοῦ ἐπαγγείλαμένου, καὶ δείκνυσιν ὅτι τοῦτο μάλιστα ἐδόξασε τὸν Θεὸν, λέγει· Εἰς γὰρ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Θεοῦ οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, ἀλλ' ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει, δοὺς δόξαν τῷ Θεῷ, καὶ πληροφορηθεὶς ὅτι, ὃ ἐπήγγελται, δυνατός ἐστι καὶ ποιῆσαι. Τί δέ ἐστιν, ἔχοντες γὰρ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὑπίστευσα, διὸ ἐλάλησα, καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν; μέγα τι μυστήριον ἡμῖν ἐνταῦθα ἀποκαλύπτει. ποῖον δή τοῦτο; ὅτι τοῦ αὐτοῦ πνεύματος ἡ καινὴ καὶ ἡ παλαιὰ, καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τὸ ἐν ἐκείνῃ φθεγξάμενον καὶ ἐν ταύτῃ ἐλάλησε, καὶ ὅτι ἡ πίστις πάντων ἐστὶ διδάσκαλος, καὶ ταύτης μόνης λαλῆσαι δυνάμεθά π. ἡμεῖς γάρ, φησι, πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν. μὴ γὰρ ταύτην ἀνέλῃς, οὐδὲ διανοῖξαι τὸ στόμα δυνατόν. καὶ διὰ τί μὴ εἶπεν, ἔχοντες γε τὴν αὐτὴν πίστιν, ἀλλ' ἔχοντες τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως; ταῦτά τε τὰ εἰρημένα δηλῶν, καὶ δεικνὺς ὅτι τοῦ πνεύματος χρεία χορηγίας εἰς τὸ ἀναδεῖξαι πρὸς τὸ ὕψος τῆς πίστεως, καὶ τὸν λογισμὸν τὸν ἀνθένειαν ἀπαμάσαι. διὸ καὶ ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς φησιν· Ἐκάστῳ δέ ἐστιν ἡ φανέρωσις διδομένη τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον. ᾧ μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος

τος

Ρω.δ.κ.

α.Κορ.ιβ.ζ.

τος δίδοται λόγος σοφίας, ἑτέρῳ δὲ λόγος γνώσεως, ἑτέρῳ δὲ πίστις, ἑτέρῳ δὲ χαρίσματα ἰα-
μάτων. ἀλλ' ἴσως εἴποι τις ἂν (οὕτω δὴ οὖν καὶ ἔστιν ἀληθές) ὅτι ἑτέραν πίστιν φησί, δι' ἧς θαύματα
Λουκ. ζ. ἐγίνετο. οἶδα κἀγὼ, ὅτι ἑτέρα ἐκείνη, περὶ ἧς καὶ οἱ ἀπόστολοι ἔλεγον, Πρόσθες ἡμῖν πί-
στιν· καὶ ἑτέρα αὕτη, καθ' ἣν πάντες ἐσμὲν πιστοὶ, σημεῖα μὴ ποιοῦντες, τῷ δὲ γνώσιν
ἔχοντες τῆς θεοσεβείας. ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα τῆς τοῦ πνεύματος χρεία βοηθείας. καὶ γὰρ περὶ 5
Πρόξ. κζ. ιδ. τούτου ὁ Λουκᾶς γράφει, Ὅτι διϊνοίξε τὴν καρδίαν αὐτῆς, τοῦ προσέχειν τοῖς λεγομέ-
Ιω. ε. μβ'. νοις ὑπὸ τοῦ Παύλου. καὶ ὁ Χριστὸς· Οὐδεὶς ἔρχεται πρός με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ἑλκύσῃ
αὐτόν. "Ὁρᾷς τοῦ Θεοῦ δεῖ τοῦτο, τί ἀμύητον θέσιν ἀπιστοῦντες, μήτε τοῦ πνεύμα- Ἰσ. ν'. ιδ'
τος βοηθοῦντος, μήτε τοῦ παρ' ἑλκύσαντος, μήτε τοῦ ὁδηγοῦντος; καὶ γὰρ καὶ" ἑαυτὸν χ. ἀπὸ
Ιω. ιδ. ς. φησιν· Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδός. τοῦτο δὲ λέγει, δεικνὺς ὅτι αὐτοῦ χρεία εἰς τὸ προσαχθῆναι 10
τῷ πατρί. εἰ τοίνυν ὁ πατὴρ ἕλκει, ὁ υἱὸς χειραγωγεῖ, τὸ πνεῦμα φωτίζει· τί ἀμύ-
ητον θέσιν ἀπιστοῦντες, μήτε ἑλκυσθέντες, μήτε χειραγωγηθέντες, μήτε φωτισθέντες; ὅτι μὴ πρόσ-
Πρόξ. α. χωσιν ἀξίους ἑαυτοὺς τοῦτου δέξασθαι τοῦ ἐλλαμψαι. ὅρα γοῦν ὅτι τοῦ Κορνηλίου τοῦτο
συμβαῖνον. καὶ γὰρ οἰκόθεν ἐκεῖνος τοῦτο οὐκ εὗρεν, ἀλλ' ὁ Θεὸς αὐτὸν ἐκάλεσεν, ὅπως προσλα- 15
Ερωτ. βιβ. βῶν ἑαυτὸν ἄξιον προσκύσασε. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος περὶ πίστεως διαλεγόμενος ἔ-
λεγε· Καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν, Θεοῦ τὸ δῶρον· καὶ μικρὸν ἐρημόν σε καταλιμπάνει. εἰ γὰρ
Ρωμ. κα. καὶ αὐτὸ ἐστὶ τὸ ἑλκύσαι, καὶ ἐπαγαγέσθαι· ἀλλ' ὅμως καὶ ψυχικὸν ὑπειληφὼς ὅπως ζηλῴῃ, καὶ ἵ-
τε τοῦ πρὸς ἑαυτὸν συμμαχίαν εἰσάγῃ. διὸ καὶ ἀλλαχοῦ φησι Παῦλος· Τοῖς κατὰ πρόθε-
σιν κλητοῖς οὖσιν. οὐ γὰρ δὴ ἐναγκάσθη τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς σωτηρίας ἡμῶν. ἀλλ' 20
εἰ καὶ τὸ πλέον αὐτοῦ ἐστι, χρεῶδες ὂν καὶ τοῦτο πᾶν, ὅμως ἀφῆκέ τι καὶ ἡμῖν μικρὸν, ὥστε καὶ θυμοῦ-
σθαι τῷ σφαλῶν τοῦ σφάσιν. διὰ δὴ τοῦτο Παῦλος εἰπὼν, ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως, γεγραμμένον, Ἐπίστευσα, διὸ καὶ ἐλάλησα· καὶ ἡμεῖς πι-
στεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν. πολλῷ γὰρ μᾶλλον ἐνταῦθα πίστεως χρεία ἢ ἐκεῖ, διά τε 25 χ. νῦν
τὴν φύσιν τῶν ἐπαγγελιῶν ἀόρατόν τε οὖσαν καὶ νοερὰν, διά τε τὴν ζῆξιν τῶν καμάτων. καὶ γὰρ
ἐν τῷ πρόντι βίῳ, ἀλλ' ἐν τῷ μέλλοντι "ὧν τὰ ἐπαθλα. μᾶλλον δὲ καὶ ἔνδον τῶν πρό-
όντων πίστεως χρεία. τὰ γὰρ αὐτὰ τὰ διδόμενα, πίστεως ἐδεῖτο τὰ ἐν τῷ δίδοσθαι, ἥ τε
τῶν μυστηρίων κοινωνία, ἥ τε βαπτίσματος καὶ δωρεά. οὕτω πάντα λόγον ὑπερβαίνει τῶν
ἀγαθῶν ἡ δυνάμις. εἰ τοίνυν ἐν τοῖς παχυτάτοις ἐκείνοις καὶ αἰσθητοῖς πίστεως ἔδει,
πολλῷ μᾶλλον ἐνταῦθα. ἀλλ' ἡ μὲν ἀποστολικὴ διάνοια τὸ προσηκουσαν ἐρμηνείαν
ἀπείληφεν· ὥρα λοιπὸν πάλιν καὶ ὅπῃ τὸ προφητικὸν ἐλθεῖν, καὶ εἰπεῖν, τί φησιν ὁ μα- 30
κάριος οὗτος. τί οὖν φησιν; ὅπίστευσα, διὸ ἐλάλησα. καίτοι οὐδὲν ἐλάλησεν ἀδέπω, ἀλλὰ
τὸ ἤδη λαληθὲν λέγει καὶ διανοίᾳ αὐτῷ. τί ὅτι τὸ ἤδη λαληθέν; σκόπει, φησι, τὸ
συμφορηθὲν καὶ τὸ παραχρῆμα τὸν Ἰουδαϊκὸν, καὶ τὸ πρωτελεσθρίαν ἐκεῖνον, καὶ τὸ
εἰς τέλος ἐρήμωσιν, οὐκ ἀπέγνων τῆς ὅπῃ τὸ βέλτιον μεταβολῆς, ἀλλὰ καὶ ἤλπισα 35
ταῦτα, καὶ ἀπήγγειλα αὐτὰ καὶ ἐλάλησα. καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ψαλμοῖς πολλὰ
περὶ αὐτῶν διελέχθην. ἐλάλησα δὲ καὶ ἀπήγγειλα, οὐκ ἀπὸ τῆς πίστεως παιδευόμενος. ἕτε-
ρος γοῦν ὁ σφόδρα ταῦτα πεπαιδευμένος ὅρα πῶς χωλεύει καὶ θορυβεῖται. "ὁ γὰρ ὑ- χ. οὐ χλιαίνει, ἀλλ' ἐκ
πὲρ Δαβὶδ λέγει Ψαλμὸν ἐκεῖνον, οὐδὲ ὃς οἰκεῖα προσώπου· ἀλλὰ τῶν χωλευόν- ψαλ. οβ. α.
των τὰ πάθη διηνυόμενος, οὕτως ἔλεγεν. Ὡς ἀγαθὸς ὁ Θεὸς τῷ Ἰσραὴλ, τοῖς εὐθέσι τῇ καρ-
δίᾳ. ἐμοὶ δὲ σχεδὰ μικρὸν ἐσαλεύθησαν οἱ πόδες, σχεδὸν ὀλίγου ἐξεχύθη τὰ διαβή- 40
ματά μου· ὁ περὶ ποδῶν λέγων τὰ διαβήματα, ἀλλὰ περὶ λογισμῶν χωλευόντων. καὶ
τὸ αἴτιον ἐπάγει λέγων· ὅτι ἐζήλωσα ὅτι τοῖς ἀδίκοις, τουτέστι, τοῦ βαρβάρου εὐδο-
κιμοῦντας ὁρῶν, τὰ δὲ Ἰουδαίων τεταπεινωμένα. τὶ τῆς χωλείας λέγει τὸ εἶδος; καὶ εἰ-

πον,

που, ἀρα ματαίως ἐδικαίωσα τ̃ καρδίαν μου, καὶ ἐνεφάμιλλον ἐν ἀθῴοις ταῖς χερσίν μου; καὶ πόθεν τοιαῦτα" προσήκει εἰπεῖν; ὅτι ἰδοὺ ὅτοι ἁμαρτωλοὶ καὶ βδελυσσόμενοι εἰς ϖ ἀγῶνα κατέσχον πλάτος. εἶτα ὅρα πῶς ἑαυτὸν ἀνακτᾶται. εἰ ἔλεγεν, διηγήσομαι ὅτα· τοῦτο κόπος, φησίν, ὅστις ἐνώπιόν μου, ἕως δ εἰσέλθω εἰς τὸ ἁγιαστήριον τ̃ Θεοῦ, καὶ συνῶ εἰς τὰ ἔσχατα αὐτῶν. ὃ δὴ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἐσκοπούμην, ἐταλαιπωρούμην ἐν τοῖς λογισμοῖς. τοιοῦτον γὰρ ὁ λογισμός. εἶτα ἐλεγξόμενον, ὅτι προσκόμμα ὑπόπτονον ποιῶ. ταῦτα ἀναζητῶν οὐδὲν διωρισόμην σαφῶς εἰδέναι, ἕως αὖ ἐπῆλθον τὴν παρεῖδα. ὁρᾷς ὅσον κακόν ἐστι λογισμοῖς ὑπονοεῖν τὰ προσκόμματα τῆς πίστεως, καὶ μὴ τῇ πίστει. εἰ γὰρ ἐσχύος ἐν πεπηγὼς ἐν τῇ πίστει, οὐκ ἂν ταῦτα ἐφθέγξατο, οὐκ ἂν ἐθορυβήθη, οὐκ ἂν ἐταράχθη, οὐκ ἂν ἐσαλεύθησαν ϖ πόδες αὐτοῦ, οὐκ ἂν πρὸ ὀλίγου ὠξεχύθη τὰ διαβήματα αὐτοῦ. ἀλλ' ὅμως ὁ προφήτης ὅπως, ἀλλ' ὅτι τῆς πέτρας ἐσκλήρυνε, οὐκ ἐθορυβεῖτο, οὐκ ἐταράττετο, ἀλλ' ὁρᾷ τὰ μὲν Ἰουδαίων ὕπτια, τὰ δὲ τῶν βαρβάρων ἐναντία, πρὸς τῆς ἐπιμόνου λαμπρᾶς τῇ φωνῇ καὶ περιλαμπρυνθείσῃ διανοίᾳ σκιρτᾷ συνεχῶς καὶ ἐν πολλοῖς τοῖς ψαλμοῖς· καὶ σφόδρα ἐθαύμασεν, ὅτε τῇ δυνάμει τῶν βαρβάρων προσέχων, ὅτε τῇ ἀτελείᾳ τῇ Ἰουδαϊκῇ, ἀλλὰ τῇ" ἀπιστείᾳ τοῦ ταῦτα ἐπαγγειλαμένου Θεοῦ. διὸ, φησίν, ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα.

Ἐγὼ δὲ ἐταπεινώθην σφόδρα. Ἕτερος φησιν, Ἐγὼ μέντοι σκληρώθην σφόδρα· Ἐγὼ δὲ εἶπα ἐν τῇ ἐκστάσει μου, πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης.

Ἕτερος, Καὶ εἶπον ἀθυμῶν, πᾶς ἄνθρωπος ἐκλελυμένος. Ἐντεῦθεν πάλιν τὰ τῆς πίστεως ἐγκώμια δείκνυται, ὅτι οὐδὲν τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς εἰς ἀπόγνωσιν αὐτὸν ἐνέβαλε. τοιοῦτον γάρ ἡ πίστις· ἱερά τίς ἐστιν ἀγκυρα, πανταχόθεν ἀνέχουσα τὸν ἔχοντα αὐτὸν ἀσάλευτον· ἔστ" ἂν τότε μάλιστα ἀσάλευτον, ὅταν ἐκ τῶν ἀπόρων" ἀναπείθῃ τὸν ἔχοντα αὐτὸν χρηστὰς ἀναμένειν ἐλπίδας, τ̃ λογισμῶν ἐκβαλοῦσα ϖ θόρυβον. ὅπερ καὶ αὐτὸς δηλῶν, ἐγὼ δὲ ἐσκληρώθην σφόδρα, φησί· τουτέστιν, ἐσκληρώθην, ἀλλ' οὐκ ἀπέγνων, οὐδὲ ἀνέπεσον. εἶτα δείκνυσι ὅτι οὐκ ἁπλῶς ἐσκληρώθη, ἀλλὰ μεθ' ὑπομονῆς, ἐπήγαγε λέγων· ἐγὼ εἶπον ἐν τῇ ἐκστάσει μου, πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης. τί ἐστιν, ἐν τῇ ἐκστάσει μου; ἐν τῇ ὑπερβολῇ τ̃ συμφορᾶς, φησιν, ἐν ᾧ μεγάλει τὸ κακόν. τοσοῦτος γὰρ ἐπῆλθεν ἡμῖν πειρασμός, ὡς καὶ ἔκστασιν καὶ κάλον εἰπεῖν. ἔκστασιν γὰρ ἐν τούτοις τὴν ἀναισθησίαν [φασὶν] τὴν ἐκ τῶν κακῶν γινομένην λέγει. ἐπεὶ δὲ ὅτι τοῦ Ἀδὰμ ὅταν λέγῃ, Ὅτι ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν ἔκστασιν, ἀναισθησίαν ἵνα λέγει. ἔστι γὰρ ἔκστασις λέγεται, τὸ ἔξω αὐτοῦ γενέσθαι· ἐπεβέβλητο δὲ αὐτῷ τότε, ὥστε μὴ ἀναπνεύσαι τῆς πλευρᾶς ἀφαιρεθείσης, μηδὲ ἀλγῆσαι ὃν γλυφθέντα· ὅτω κλέπτων ὁ Θεὸς τῆς ὀδύνης τὴν αἴσθησιν, ἵνα μὴ μισήσῃ τὸ ὃ αὐτοῦ γινόμενον, ὅτε ἀλγήσας, ἔβαλεν ἐπ' αὐτὸν ἔκστασιν. ἔστ ἀλλαχοῦ πάλιν, Ἔπεσεν ἐπ' αὐτοὺς ἔκστασις, εἰρημένον, καθ ὑπνωσε καὶ σκότος δηλονότι τὴν ὃ ἔξω" αἰσθήσεως γενέσθαι. καὶ πῶς τοῦτο ἡ ἔκστασις τοῦτο" ἐμφαίνει, γίνεται ἢ, ἢ τοῦ Θεοῦ ἐργαζομένου, ἢ τῆς ὑπερβολῆς τῶν κακῶν κάλον ἐμποιούσης. οἶδε δὲ καὶ συμφορὰ ποιῆσαι ἔκστασιν καὶ κάλον. ἐν τούτοις οὖν ἔκστασιν λέγει, ὃ μέγεθος τῶν κακῶν τῶν κατειληφότων. Τί δέ ἐστιν, ὁ φησι, πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης; οὐδεὶς οὖν ἀληθὴς, πῶς οὖν ὁ Ἰὼβ ἀναγέγραπται ἄνθρωπος; ἀληθινός, δίκαιος, θεοσεβής; τί ἢ καὶ ἐκεῖνοι τῶν προφητῶν ἐρροῦμεν; εἰ γὰρ καὶ σκῆνοι ψεῦσται, καὶ ἐψεύσαντο ἃ εἰρήκασι, πολλὰ οἴγεται. Τί ἢ ὁ Ἀβραάμ; Τί δὲ οἱ δίκαιοι πάντες; ὁρᾷς ὅσον ὅτι κακὸν τ̃ λέξει ἁπλῶς" ἐκδέχεσθαι, καὶ μὴ τὰ νοήματα προϊσχέσθαι; Τί οὖν ὅτιν ὃ λέγει, πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης, ὃ ἀλλαχοῦ φησιν ὁ αὐτός· Ἂν ἄνθρωπος ματαιότητι ὡμοιώθη. ὁ καὶ ἕτερος προφήτης εἶπε· Πᾶσα σὰρξ χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου

ἀνθρώπου ὡς ἄγγος χόρτου· τοῦτέστιν, ἀτελέσματον πρᾶγμα, προσῤῥέον, σκιᾷ ἐοικός, ὑπείληπται, εἰκόνι ἴσως. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι οὐκ ἁπλῶς ταῦτα εἰκάζων λέγω, ἕτερος ἑρμηνευτὴς εἶπε, πλάσμα· καὶ ἕτερος, ψεῦδεται· καὶ ἄλλος, ἐκλείπει. πολὺ γὰρ τοῦτο ἐκείνου διέστηκε. τὸ μὲν γὰρ ψεύδεσθαι κακίας ἐστὶ τῆς κατὰ ψυχήν· τὸ δὲ ἐκλείπειν, καὶ διαῤῥᾴδιον, * καὶ ὀναρ εἶναι), καὶ ἄγγος, καὶ σκιὰ, τῆς κατὰ φύσιν εὐτελείας. ταῦτόν γὰρ λέγει, ὁ ἄλλος ἔφη, Ἐγὼ δὲ εἰμι γῆ καὶ σποδός· καὶ ἄλλος, Τί ὑπερηφανεύεται γῆ καὶ σποδός; καὶ πάλιν, ὡς ὅταν λέγῃ σοὶ ὁ προφήτης· Τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ; πάντα χοῦ τῆς φύσεως τὸ εὐτελὲς δηλοῖ, τὸ ἀδαμάντινον. καὶ γὰρ ὅτι λήρους λέγομεν, τὰ λήρια διεψεύσατο, τοῦτέστιν, ἐσθὴν ἐκόμισεν ἀξίαν τῆς ἐλπίδος· καὶ, ὁ σκιαυτὸς διεψεύσατο, ἵνα τὸ δὴ πάλιν δηλαδὴ τιθῶμεν. ἐπεὶ οὖν καὶ ὁ ἄνθρωπος πρᾶγμα ἀδαμάντινον καὶ εὐτελές, μᾶλλον δὲ καὶ τῆς συμφορᾶς ταύτης φιλοσοφεῖν ἐπιτάττομεν, καὶ τῆς φύσεως τὴν ἀδυνατίαν ἐπισκέπτεσθαι, καὶ τοῦτο καὶ ἐσμὲν ἐν ἀθυμίᾳ γινόμενοι, ὁρῶντες τὴν φύσιν ἐλεγχομένην, καὶ τὴν ἐσθῆτα αὐτῆς πανταχόθεν διαδεικνυμένην, πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης, φησί· τοῦτέστιν, ἐσθὴν ἄνθρωπος. διὸ καὶ ἀλλαχοῦ ἔλεγε· Μέντοιγε ἐν εἰκόνι διαπορεύεται ἄνθρωπος. 3 Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων, ὧν ἀνταπέδωκέ μοι; Ὁρᾷ πῶς δείκνυσι τὴν ἐνεργησίαν μεγάλην, οὐκ ἀπὸ τῆς γεγενημένης, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν εἰς τοιοῦτον γεγενῆσθαι, ἑτέρους μὲν ῥήμασι, τοῖς δὲ αὐτοῖς νοήμασι, τὰ αὐτὰ δὶς ὀνδύω ψαλμῷ διηνυσμένος. καθάπερ γὰρ καὶ ἐκεῖ ἔλεγε, Τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν; ὅπου καὶ ταῦτα. Ὅτε διπλᾶ τὰ τῆς ἐνεργησίας δείκνυσι), ὅταν μὲν φύσει μεγάλῃ ᾖ, καὶ εἰς ἀδαμάντινον λίαν χῶν, ὅπερ ἐνεργησίας καὶ χάριτος ἐπίτασις. τοῦτο οὖν αὐτὸ βουλόμενος παραστῆσαι, φησί· Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ; ὅτι ἄνθρωπον ὄντα ψεύσμα, τὸ ἀδαμάντινον, εὐτελῆ τοσαύτης ἠξίωσε δωρεᾶς. περὶ πάντων ὧν ἀνταπέδωκέ μοι. τοῦτο εὐγνώμονος γνώμης, ὃ περιέρχεσθαι, καὶ ζητῶν, αὐτὸ ὧν εὖ ἔπαθεν, ἀποδοῦναί τι τῷ εὐεργέτῃ, καὶ τὸ πάντα καταβαλόντα, μηδὲν ἄξιον νομίζειν δεδόναι. ὅπερ οὐκ ἀπεοικότως ἁπτόμενος, καταθήσειν περὶ ἑαυτοῦ ἐπαγγέλλεται. διπλοῦν γὰρ τὴν εὐγνωμοσύνην ἐνδείκνυται, τῷ τε δοῦναι, ἂν οἷός τέ ὦσι, καὶ ᾧ ταῦτα δοῦναι μηδὲν ἄξιον νομίζειν δεδόναι. Τί οὖν ἐστιν, ὃ μέλλει δοῦναι; ἄκουε αὐτοῦ λέγοντος. ἐπάγει γάρ,

4 Ποτήριον σωτηρίου λήψομαι, καὶ τὸ ὄνομα Κυρίου ἐπικαλέσομαι.

Οἱ μὲν οὖν κατὰ λογισμὸν τὸ εἰρημένον ἐκλαμβάνοντες, τὴν μυστηρίων τινὰ κοινωνίαν φασὶν· ἡμεῖς δὲ τῆς ἱστορίας ἐχόμενοι, σπονδὰς αὐτὸν λέγειν ἐνταῦθα, καὶ θυσίας, καὶ εὐχαριστηρίους ὕμνους λέγομεν. καὶ γὰρ διαφέρει τὸ παλαιοῖς ἦσαν θυσίαι. θυσία γὰρ ἁμέσως ἐστὶν, ὑπὲρ ἁμαρτημάτων, ὑπὲρ σωτηρίας, καὶ εἰρηνικαί, καὶ ἕτεραι πλείους. ὃ οὖν λέγει, τοῦτο ἐστιν· οὐκ ἔχω μὲν ἄξιόν τι καταθεῖναι, ὃ δὲ ἔχω τί θήσω. θυσίαν γὰρ εὐχαριστήριον τῷ Θεῷ προσοίσω, καὶ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτὸν δυνατὴν ποιήσω.

5 Τὰς εὐχάς μου τῷ Κυρίῳ ἀποδώσω ἐναντίον παντὸς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.

Ἐνταῦθα τὰς ἐπαγγελίας, εὐχὰς λέγει, τὰς ὑποσχέσεις. καὶ γὰρ ἐν τοῖς δεινοῖς τούτοις ὅτι Θεὸν κατέφυγε καὶ ὠφειλέτην ἑαυτὸν καθίστη, ἐπαγγελλόμενος εἰ ἀφέλοιτο τὰ δεινὰ, ταῦτα καταθήσειν τὰς θυσίας. ἐπεὶ οὖν λέλυται, φησὶν, ἡ συμφορὰ, τὰς εὐχάς μου τῷ Κυρίῳ ἀποδώσω ἐναντίον παντὸς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Τίμιος ἐναντίον Κυρίου ὁ θάνατος τῶν ὁσίων αὐτοῦ.

Ἕτερος, Ἔντιμος. Καὶ ποία αὕτη ἀκολουθία; Τί γὰρ τοῖς ἐρήμοις ὄφελος ἔχει ζωὴ δούλου; Εἰ δὲ μὴ ἀκριβείας ἐξετάσειε, πολὺ τοῦτο εὑρήσει. ὅπερ γὰρ εἶπε, Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ

Γεν. κγ. Σαμ. ι.β. Ψαλμ. ε.

Ψαλμ. λη. β.

Κυρίῳ τῷ πόνων, ὧν ἀνταπέδωκέ μοι; δεικνὺς αὐτὸ τὰς ἐνεργεσίας φησὶν, ὅτι οὐχ ἡ ζωὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ θάνατος τῶν ὁσίων τῷ Θεῷ τῷ εἰς ἀρετὴν διδάσκοντι, οὐχ ἁπλῶς νόμῳ φύσεως τῷ ἀγαπᾶν ὁμόφυλον, ἀλλὰ καὶ χριστῷ γνώμῃ αὐτὸ πολλαχοῦ γινομένων. ἢ οὐχ ὁρᾷς ὁ Παῦλος οὕτω λέγων; Τὸ γὰρ ὑστέρημα τῆς θλίψεως τοῦ Χριστοῦ, ἀναπληρῶ ἐγὼ ἐν τῇ σαρκί μου, ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὅ ἐστιν ἡ ἐκκλησία. καὶ πάλιν· Ἀναπληρῶ τὸν δρόμον μου, καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. καὶ πάλιν· Ἀναπληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. καὶ πάλιν· Ἀναπληρῶσαι τὸ ὑστέρημα τῆς πίστεως ὑμῶν. καὶ πάλιν· Ἀναπληρῶσαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. καὶ πάλιν· Ἀναπληρῶσαι τὸ μέτρον τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. καὶ πάλιν· Ἀναπληρῶσαι τὸ ἔργον τῆς διακονίας μου

μεπαίδησι τὴν ἀντίδοσιν τῷ Θεῷ· ἄνω λέγων, ποτήριον σωτηρίου λήψομαι, καὶ τὸ ὄνομα Κυρίου ἐπικαλέσομαι· ἀναζῶσαί, σοι θύσω θυσίαν αἰνέσεως· τοῦτ' ἔστιν, ἀκέραιός σοι, ὑμνήσω. Καὶ τὸ ὀνόματι Κυρίου ἐπικαλέσομαι.

Εἶδες πῶς ἐστὶ θυσία αἰνέσεως. 8 Τὰς εὐχάς μου τῷ Κυρίῳ ἀποδώσω ἐναντίον παντὸς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἐν αὐλαῖς οἴκου Κυρίου, ἐν μέσῳ σου, Ἱερουσαλήμ. 5

Τοῦτο γὴ ἐποίει οὐκ ἐπιδείξη ποιούμενος, οὐδὲ πρὸς φιλοτιμίαν βλέπων, ἀλλὰ πάντας εἰς τὸν οἰκεῖον ἄγων ζῆλον, καὶ κοινωνοὺς λαβὴν τῆς εὐχαριστίας βουλόμενος· ὁ δὴ καὶ πάντες ὁ ἅγιοι ποιοῦσιν, οὐ τοῦ ἀνθρώπους μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν κτίσιν αὐτὸν ἅπασαν, ἵνα κἂν ἁ πάντων ἐπιτύχωσι χρηστῶν, πρὸς τὴν κοινωνίαν τῆς εὐφημίας καλοῦντες. οὐδὲν γὰρ οὕτω τὸν Θεὸν προσαποῦδαζον, ὡς ὁ εὐχαριστεῖν ἐῶν, οὐ μόνον ἐν ταῖς εὐημερίαις, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς παραπτώμασιν ἀναίτιος ἀγαγωγαῖς. οὗτο μάλιστα θυσία, οὗτο μεγίστη προσφορά· οὕτως ὁ Ἰωὴλ ἀνεκηρύττετο, οὕτως ὁ Παῦλος, οὕτως ὁ Ἰακώβ, οὕτως ἕκαστος τῶν δικαίων τὸ εὐγνωμοσυνίῳ αὐτὸν καὶ τὴν εἰς τὸν Θεὸν εὐχαριστίαν ἐν τῇ δυσχολίᾳ τῶν καιρῶν μάλιστα ἐπιδεικνύμενος. τοῦτο δὴ καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν, καὶ ἀγαπητοὶ μᾶλλον εὐχαριστοῦντες, ἵνα καὶ τῶν αἰωνίων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀπολαῦσαι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλμ. ριζ'. 1 ΑΙΝΕΙΤΕ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟΝ ΠΑΝΤΑ ΤΑ ἔθνη· ἐπαινέσατε αὐτὸν πάντες οἱ λαοί. 2 Ὅτι ἐκραταιώθη ὁ ἔλεος αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἡ ἀλήθεια τοῦ Κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

Ἀνθ' ὧν πάλιν, οὐκ εὐφητεία ἐστὶ τῆς ἐκκλησίας τῶν πιστευόντων τὰ εἰρημένα, καὶ τὸ κηρύγματος εὐφημαφώνησις τοῦ παντὸς οἰκουμένου κατειληφότος ἅπασαν. οὐ γὰρ ἓν καὶ δύο καὶ τρία ἔθνη, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ θαλάττης ἅπασαν ὁ ψαλμὸς καλεῖ· ὅπερ δὴ τότε καὶ γέγονεν, ὅτε ἡ τοῦ Χριστοῦ πρόνοια ἐπέλαμψεν. εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν λέγει τῆς σωτηρίας, ὅτι οὐκ ἐξ οἰκείων κατορθωμάτων, οὔτε ἀπὸ βίου καὶ πολιτείας, ἀλλ' ἀπὸ φιλανθρωπίας μόνης ἐσώθησαν. ἐκραταιώθη γάρ, φησι, τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς· τοῦτ' ἔστιν, ἐπάγη, ἰσχυρὸν γέγονε, πέτρας στερρότερον. καὶ γὰρ καθ' ἑκάστην ἀπιδίδωσι τὴν ἡμέραν. καὶ ἡ ἀλήθεια τοῦ Κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα. Τότε γὰρ μάλιστα τῆς ἀληθείας ἔλαμψε. διὸ καὶ οὕτως εἶπεν, ὅπερ τὰ τῆς παλαιᾶς τύπος ἦν καὶ σκιά. τοῦτο καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς δηλῶν ἔλεγεν· Ὅτι Is. 42. ὁ νόμος διὰ Μωϋσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο.

Ψαλμ. ριζ'. 1 ΕΞΟΜΟΛΟΓΕΙΣΘΕ ΤΩ ΚΥΡΙΩ, ΟΤΙ ἀγαθός, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

Ἡ μὲν ῥῆσις τοῦ ψαλμοῦ, ἣν ἐπιψάλλειν ὁ λαὸς εἴωθε, τοιαύτη τίς ἐστιν, αὐτὴ ἡ ἡμέρα ἣν ἐποίησεν ὁ Κύριος, ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ, καὶ πολλοὺς διανίσῃσι, καὶ τῇ τῶν πατέρων [τῇ] τοῦ σαββάτου ἑορτῇ μάλιστα τοῦτο ἐπιτηδεῖν ὁ λαὸς εἴωθεν. ἡμεῖς δὲ, εἰ βούλεσθε, ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἀπαρξάμενοι τὸν ψαλμὸν ἐπέλθωμεν, οὐκ

οὐκ ἀπὸ τοῦ στίχου τῆς ἐπιτηδείως, ἀλλ' ἀπ' αὐτοῦ τοῦ προοιμίου τὴν ἐξήγησιν ποιῆ σθαι. ϖ μὲν γὰρ στίχοι ϕ πατέρες, ἅτε ἦσαν ὄντα καὶ τὴν ὑψηλὴν ἔχοντα δόγμα, τὸ πλῆθος ἐπιτηδείως ἐνομοθέτησαν, ὅπως ϖ ἅπαντα ἡσύχιον ψάλλωμεν, ἵνα καὶ ἐντεῦθεν ἀπηρτισμένην λάβωσι διδασκαλίαν· ἡμᾶς δὲ ἅπαντα αὐτὸν ἐπελθεῖν ἀνάγκη, εἰ μὴ καὶ τὰ μέσα αὐτοῦ πολλὴν ἔχει τὴν προφητείαν. ἐντεῦθεν γάρ εἴρηται· Λίθον, ὃν ἀπεδοκίμασαν ϕ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· ὅταν δὲ ὁ Χριστὸς εἴπῃ τοῖς Ἰουδαίοις, αἰνίγματα δίεσθαι μοι (ἔτι γὰρ ἔζεον τῷ θυμῷ, καὶ οὐκ ἐβούλετο αὐτοὺς ἀνάψαι. Καλάμιον γὰρ συντετριμμένον οὐ κατεάξει, καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει) εἶπε δ' οὖν ὅμως. ἀπὸ τῶν προοιμίων οὖν ἀναλώμεθα τοῦ ψαλμοῦ, καθάπερ ἔφαμεν ἐξ ἀρχῆς εἰπόντες. Τί τοίνυν ἐστὶ τὸ προοίμιον; ὁμολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ, ὅτι ἀγαθός, ὅτι εἰς ϖ αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. συνοπάσας τὴν ἐνεργεσίαν τῆς οἰκουμενικῆς ὁ προφήτης, καὶ τὴν φιλανθρωπίαν, ἣν δι' ἡμᾶς πάντων ἐπεδείξατο ὁ δεσπότης, πρῶτος εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς θεογνωσίας καλεῖ, τὸ μέγιστον κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ προτιθεὶς εἰς μέσον. 2 Εἰπάτω δὴ οἶκος Ισραὴλ, ὅτι ἀγαθός, ὅτι εἰς ϖ αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Τί λέγεις; οἶκος Ισραὴλ, ὁ μυρίας ἀχρηματοσίας ὑποπεσών, ὁ ὑπ' Αἰγύπτῳ δουλεύσας, ὁ τοῖς ἔργοις τῆς οἰκουμενικῆς ἀπαχθείς, ὁ ὑπ' Παλαιστίνῃ μυρία παλαιπωρηθείς; ναί, φησιν. ὅτι γὰρ μάλιστα μυρίοις εἶσι τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ, καὶ πλέον ὅτι τούτων ἀπέλαυσαν, ἢ ἕτεροι. καὶ αὖθις ὅτε, ὅσα ἔπαθον, πολλῆς ἐνεργεσίας τεκμήριον. Εἰ δέ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειε, καὶ ὑπὲρ τῆς πτωχείας αὐτῆς τὴν Χριστοῦ μάλιστα αὐτοῦ ἐνεργεσίαν δεῖ. εἰ γὰρ καὶ τὰ σκάμματα ὑπέμειναν, ἀλλ' ὁ τοῦδε ϖ παραληλύθμενον, ἀλλὰ τοῦδε τὴν οἰκείαν ἀγνωμοσύνην. αὐτὸς μὲν γὰρ τοὺς αὐτοῦ ἀφικνεῖτο. διὸ καὶ συνεχῶς ἔλεγεν, Οὐκ ἀπεστάλην, εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ισραὴλ· καὶ τοῖς μαθηταῖς, Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, πορεύεσθε δὲ μᾶλλον εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ισραὴλ· καὶ τοῖς τὴν Χαναναίαν, Οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν ϖ ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ δοῦναι τοῖς κυναρίοις. Ἐ γὰρ πάντα ἐποίει Ἐ ἐπορεύετο ὑπὲρ τῆς ἐκείνων σωτηρίας. Εἰ δὲ ἀνάξιοι τῆς εὐεργεσίας ἐφάνησαν, ταῖς ἑαυτῶν λογιζέσθωσαν προπομπαῖς, καὶ τῇ τῆς ἀγνωμοσύνης ὑπερβολῇ. Μαρθ. ιε. κδ. Μαρθ. ι. ε. Μαρθ. π. κε.

3 Εἰπάτω δὴ οἶκος Ἀαρών, ὅτι ἀγαθός, ὅτι εἰς ϖ αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

"Ενταῦθα κεχωρισμένως τὸν ἱερέας εἰς [τὴν] ὑμνῳδίαν καλεῖ, δεικνὺς ὅσον ὑπερέχουσα ἡ ἱερωσύνη. καὶ γὰρ ὅσῳ μείζους ἦσαν ὅτι τῶν ἄλλων, τοσούτῳ καὶ πλείονος ἀπέλαυσεν τῆς ὑμῶν προμηθείας ὁ Θεός, ὁ μόνοι τῆς ἱερωσύνης λαχόντες, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα πάντα. καὶ γὰρ πῦρ κατηνέχθη, δι' αὐτοῦ κατηνέχθη, καὶ γῆ ἠνοίχθη, καὶ ῥάβδος ἐβλάστησε, καὶ μυρία ἕτερα γέγονε δι' αὐτοῦ, μᾶλλον δὲ οὐκ ἐκείνου, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ. Λευιτ. ι. β. Ἀριθμ. ιϛ. λε. καὶ ιζ. η.

4 Εἰπάτωσαν δὴ πάντες ϕ φοβούμενοι ϖ Κύριον, ὅτι ἀγαθός, ὅτι εἰς ϖ αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

Μάλιστα γὰρ ὅτοί εἰσιν ϕ δυνάμενοι τὴν φιλανθρωπίαν ἰδεῖν τοῦ αὐτοῦ, καὶ δι' ἁπάντων τὰ ἀγαθότητα κατα μαθεῖν. τί δέ ἐστιν, ὅτι εἰς ϖ αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ; δίκαιος, φησιν, ὁ μισθαποδόμενος, ἀλλὰ διὰ πάντων λάμπει καὶ διακυβέρνησις. εἰ μὴ πολλοὶ βλέπουσι, διὰ τὴν ἀδυναμίαν τῶν οἰκείων ὀβλεπόντων λογισμῶν· ἐπεὶ καὶ ϖ ἥλιον ϕ τοὺς ὄμμασι νοσοῦντες, διὰ τοῦτο μάλιστα ὀχ ὁρῶσιν. ὥσπερ οὖν ϕ ὑγιαίνοντες ἀεὶ δυνάμεται προσέχειν, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς λαμπρότητος· ὅτως οὖν τοῦ Θεοῦ δύναται μαθεῖν μὴ ἀκριβείας τὰ προνοίαν, διὰ τὸ σφόδρα ὑπερ-

καίνῳ τῷ δὺ Θεσπίνων λογισμῶν ὁ μέγεθος τῆς ζωώσεως αὐτῦ καὶ τῆς σοφίας. ἔστι
ὃ καὶ πάθη τὰ πολλὰ τοῖς ἀνοήτοις ὑπισχνούμενα τοὺς τὸ μηδ' ὅλως αὐτῷ ἰδεῖν. καὶ
τοῦτον ὁ φιλήδονον, δι' ὅπερ καὶ τὰ πᾶσι σαφῆ τοῦ ματεύουσι· μὴ τὸν δὺτερον, ἀ
δύοια, καὶ ὁ διεσταλμένον τῆς γνώμης. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, πατέρα μὲ ὁρῶντα τύπ-
τοντα παιδίον ἀποδέχεσθαι καὶ ἐπαινῶν, καὶ ταύτῃ μάλιστα πατέρα νομίζειν· " τοὺς ὃ 5 Κ. ὁ θεὸς
Θεὸν, εἰ βυληθείη δεῦρο ἀπαρτῆσαι τῷ πεπραγμένων, δυσχεραίνειν ἢ ἀλύειν; ἢ
ὃ τῆς Δημιουργῆς ταύτης χεῖρα ἡγοῖτ' ἂν, οἱ ἐ ὅτι τοῖς σφετέροις δυσχεραίνουσι; καὶ γὰρ
δυσχεραίνουσι, νεῶ μὲ ἀλύοντες ὅτι μὴ ἐπεξέρχεται, νεῶ ὃ ὅτι ἐπεξέρχεται. ὅταν μὲ γὰρ
ἴδωσιν ἁρπάζοντας καὶ πλεονεκτοῦντάς τινας, βύλονται δίκας αὐτῶν διδύναι· ὅταν ὃ ἐ-
αυτῶν ἁμαρτάνοντας, ὀδὲ ὅλως· ὅπερ ὀκ ἐστὶ διεφθαρμένης γνώμης. τέτταρα τοὺς τὸ- 10
τοις, ὁ μηδὲ εἰδέναι αὐτοὺς ἢ ποτε καλὸν καὶ τί ποτε κακόν, ἀλλ' ἐσφάλθαι περὶ τὸν
τῶν πραγμάτων κρίσιν, δι' ὃ τὸ φιλοπόνηρον, καὶ τοὺς κακίᾳ ὑπερῤῥεπεῖς. τέταρτον,
τὸ μὴ λογίζεσθαι τὰ οἰκεῖα ἁμαρτήματα. πέμπτον, τὸ ἄφατον εἴ) ἐ πολὺ τὸ μέσον
Θεοῦ καὶ δὺ Θεσπίων. ἕκτον, τὸ μὴ βύλεσθαι ⟨W⟩ Θεὸν " ἅπαντα δι' ἀδείκνυσθαι, ὡς ἀ- παραπλήσιον τὸ αὐτὸ ἐπὶ τοῦ
κόντων καὶ τῶν ὀκ μέσεως γινομένων. δεῖ τοίνυν μὴ ὀ ἅπασι μὲ φιλονεικεῖν μανθάνειν τῦ 15 Χρυσοστόμου.
Θεοῦ τὸν διοίκησιν (ἀμηχάνους γὰρ" φιλονεικήσομεν τοσάδε σφόδρα ὑπερβαί-
νουσι πᾶσαν φύσιν κλίσιν) τοὺς ὃ μέλλοντας ὀκ μέρος αὐτῶν εἰδέναι, τῶν παθῶν ἀπηλ-
λάχθαι χρὴ τῶν τοσειρημένων, καὶ ἡλίῳ φανοτέρων αὐτῶν ὄντων, εἰ καὶ μὴ πᾶσαν· καὶ
μαθόντας ἀπὸ τῦ μέρους, καὶ ὑπὲρ ἁπάσης βυλήσεσθαι.

5 Εκ θλίψεως ἐπεκαλεσάμην τ" Κύριον, καὶ ἐπήκυσέ μου εἰς πλατυσμόν. 20

Εἶδες ἀγαθότητα καὶ φιλανθρωπίαν. ὀκ εἶπεν ὅτι ἄξιος ἦμην· ὀκ εἶπεν ὅτι
κατορθώματα ἐπεδειξάμην· ἀλλ', ὅτι ἐπεκαλεσάμην μόνον, καὶ ἦρκεσεν ἡ βυλὴ λυ-
Εξοδ. γ ζ. σαι τὸν συμφοράν. ὅπερ καὶ ἐπ' Αἰγυπτίων φησίν· Ἰδὼν εἶδον τὸν κάκωσιν τῦ λαῦ
μου, καὶ κατέβην τῦ ἐξελέσθαι αὐτύς. ὀκ εἶπεν ὅτι εἶδον τὸν ἀρετὴν τῦ λαοῦ μου, 25
ὅτι τὸν ὅτι τὸ βέλτιον μεταβολὴν, ἀλλὰ τὸν θλῖψιν, καὶ τῆς κραυγῆς αὐτῶν ἤκου-
σα, φησίν. ὁρᾷς πατέρα εὐσπλαγχνον, ἀπὸ τῶν συμφορῶν βοηθοῦντα μόνον. καὶ μὴν
οὐχ ἅπας ὁ ὢν θλῖψις, καὶ σώζεσθαι ἄξιος, οὐδὲ πρὸ εὐ θεσπίων. πολλοὺς γοῦν τῶν οἰ-
κετῶν μαστιζομένους ὁρῶντες καὶ ὠδυνωμένους, ὀκ ἀνίεμεν, τὸ τῶν ἁμαρτημάτων μέγε-
θος ἐννοοῦντες. ὁ ὃ Θεὸς, ἀπὸ τῆς θλίψεως μόνης ἤκουσεν· ὑ τῆς θλίψεως ὃ μόνης ἀ-
νῆκεν, ἀλλὰ καὶ ἀδείας πολλῆς μετέδωκεν. ἐπήκυσέ μου, φησίν, εἰς πλατυσμόν. 30
καὶ ἡ θλῖψις ὃ δι' αὐτὸν ἐγένετο, ὥστε ἀκριβεστέρους ποιῆσαι τοὺς θλιβομένους καὶ
φιλοσοφωτέρους. * 6 Κύριος ἐμοὶ βοηθός, καὶ ὑ φοβηθήσομαί τί ποιήσει μοι ἄν. Ps. cxvii. 6.
ἄνθρωπος.

Εἶδες ὕψωμα διανοίας, εἶδες φρόνημα ὑπὲρ τὸν αἰ θεσπίνων ἀναβαῖνον ἀ-
δένειαν, ὡς ἁπάσης ὑπερίδειν τῆς φύσεως. ταῦτα μὴ μόνον ὑποφάλλωμεν, ἀλλὰ 35
καὶ δι' ἔργων ὑπιδείξώμεθα. ὀκ εἶπεν, οὐδὲν πείσομαι, ἀλλ' ὑ φοβηθήσομαί τί
ποιήσει μοι ἄνθρωπος· τοῦτο, καὶ πάθω, ὑ δέδοικα· τὸ αὐτὸ λέγων ὅπερ καὶ ὁ Παῦ-
Ps. xvii. 4. λος· Εἰ ὁ Θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν; καὶ μὴν μυρίοι ἦσαν ⟨A⟩ κατ' αὐτῶν, ἀλλ'
οὐδὲν αὐτοῦ ἠδίκησαν. πῶς οὖν οὐκ ἐκφαύλης ἂν εἴη μικροψυχίας, τὸν δεσπότην ἔχον-
τας ἀνθρώπῳ, δεδοικέναι τοῦ ζωοδούλους; ἀλλ' οὐχ οὕτω ζῶντος, ἀλλ' ἀνώτερος πάντη τῦ 40
ὑψηλότερος τῶν τοιούτων φόβων. ἵνα δὴ καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν, μηδὲ ὑποστέλλωμεν τῆς τῦ
δεσπότου συμμαχίας ἑαυτοὺς τῷ δεδοικέναι τὰ ἀνθρώπινα. ἵνα γὰρ ὑβριζόμενον ὅσον
δ. Bασ. x. ιε. εἰς τὸν ἵνα Θεοῦ βοήθειαν. διὸ λέγεται καὶ ὁ Ἐζεκίας παθὼν ἅπερ ἔπαθεν, ὅπως ἵνα πλὴν
ἀνα-

ἀναπολόητος, καὶ πάλιν ἀναβάλλος οὓς κατέβη ἀναβαθμούς, καὶ σημεῖα γλυμμένα ἱκανοῦ πνεύματος ἐκπλῆξαι ἐλθόντας τοὺς τοῦτα μαθεῖν βουλομένους, οὐκ ἀπὸ τῶν τοῦ Θεοῦ συμβάντων, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων καταπλῆξαι ἐβούλετο, διὸ δειλοχὼς αὐτῶν τὴν ἔφοδον. διὸ καὶ ὁ Θεὸς ἡσαυρούς αὐλοὺς ἐδείκνυεν, ἐν τοῖς ἡσαυρούς τὰς ἐλπίδας ἔχων· ἐφ' ᾧ καὶ ὁ Θεὸς προέρχεται, λήψονται τοῦτα πάντα, φησί· τούτοις, οἷς θαρρεῖς, πρὸ οἷς ἐλπίζεις. Τοῦτο καὶ ὁ Ισαὰκ ἐγκαλεῖται, ὅτι δὴ χρήμασιν ἐθαῤῥοῦν καὶ ἵπποις. διὸ καὶ πρήνει αὐλοῖς ὁ προφήτης τοῖς ἐναντίοις ὀξυλεῦσθαι Ⓜ Θεόν, καὶ λέγειν, Ἐφ' ἵπποις οὐκ ἀναβησόμεθα. ὁ Θεός σε χρυσᾶ, ἐὰ σὺ σαυτὸν ἀτιμάζεις; ὁ Θεός σε τιμᾷ τὴν πρὸς αὐτὸν συμμαχίαν ἐνισχυόμενος, καὶ σὺ προὶς ἀνθρώπινα καταφεύγεις ἐλπίδας, καὶ ἀμήχανον ὕλην, τοῖς χρήμασι, τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας σου πιστεύεις; καὶ γὰρ δὴ σῶσαι ζητεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ σεπίμως τοῦτο ποιῆσαι. σφόδρα σε φιλῶ, καὶ διὰ τοῦτό σε πολλῶν ἀπάντων ἑαυτῷ προσκλεῖ, καὶ πολλὰ προσκόπτων προὶς ἑαυτὸν αἴτει, μονονουχὶ τοῦτο λέγων δι' ὧν ποιῇ· ἐν ἐμοὶ τὰς ἐλπίδας ἔχε, καὶ ἐμοὶ πρόσεχε διηνεκῶς. Ωσηὲ ιβ. δ.

7 Κύριος ἐμοὶ βοηθός, καὶ ἐγὼ ἐπόψομαι τοὺς ἐχθρούς μου.

Ὁρᾷς οὐκ αὐτὸν ἀμυνόμενον τοῦδε ἐπεξελθόντα, ἀλλὰ τῷ Θεῷ ἀμύνασθαι παρακαλοῦντα τοὺς ἐχθρούς. 8 Ἀγαθὸν πεποιθέναι ὅτι Κύριον, ἢ πεποιθέναι ἐπ' ἀνθρώπον. 9 Ἀγαθὸν ἐλπίζειν ὅτι Κύριον, ἢ ἐλπίζειν ἐπ' ἄρχουσιν.

Οὐ κατὰ σύγκρισιν τοῦτα προφέρει, ἀλλ' ἕνος τῇ γραφῇ τούτῳ χαρίζεσθαι τῷ ζήτῳ βουλόμενος ὅτι τῶν ἀσυγκρίτων, διὰ τὴν ἀσθένειαν τῶν τότε ἀκουόντων. οὐκ ἄρα συγκρίνων τοῦτό φησιν, ἀλλὰ συγκαταβαίνων ἐκείνοις. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ἕτερος προφήτης ἔλεγεν· Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ ἐλπίζων ἐπ' ἀνθρώπον. οὐδὲν γὰρ τούτου ἐντελέστερον τῆς ἐλπίδος. καὶ γὰρ ἡ αὐτῆς τῆς ἀσφαλοῦς ἐντελεστέρα ἐστί, μᾶλλον δὲ οὐκ ἀσθενὴς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπισφαλής. καὶ ἴσασιν ὅσοι πολλάκις ἐπ' ἀνθρώποις θαῤῥήσαντες αὐτοῖς ἐκείνοις συγκατεπεσόντες. ἢ καὶ Ἐὰν Ⓜ Θεὸν ἐλπίς, οὐκ ἰσχνὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀσφαλής, οὐκ ἔχουσά τινα μεταβολήν. διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει. ἕτερος δέ τις σοφός· Ἐμβλέψατε, φησίν, εἰς ἀρχαίας γενεάς, καὶ ἴδετε τίς ἤλπισεν ὅτι Κύριον καὶ κατησχύνθη. ἀλλ' ἐγώ, φησίν, ἤλπισα καὶ κατησχύνθην. εὐφήμει αὐθένητε· μὴ ἀνθυφέλῃς τῇ θείᾳ γραφῇ. Εἰ καὶ κατησχύνθης, οὐκ ἐκ τοῦ μὴ ὡς ἐχρῆν ἐλπίσαι, οὐκ ἐκ τοῦ ἐνδεῶναι, οὐκ ἐκ τοῦ μὴ δυνατὸν εἶναι τὸ τέλος, οὐκ ἐκ τοῦ μακροψυχῆσαι. ἀλλὰ μὴ τοῦτο ποιεῖ· ἀλλ' ὅταν ἴδῃς τὰ δεινὰ ὑπεικείμενα, τότε μὴ καταπέσῃς. τοῦτο γὰρ μάλιστά ἐστιν ἐλπίσαι, τὸ ἐν μέσῳ ἐμβεβηκότα τοῖς χαλεποῖς ὀρθοῦσθαι. Οἱ τῶν βαρβάρων ἐκείνων, τῶν Νινευῖτῶν λέγω, ἀθλιώτερον ἦν; ἀλλ' ὅμως ἐν αὐτῇ ἑστῶτες τῇ παγίδι, καὶ προσδοκῶντες ὅτι πεσεῖται ἡ πόλις, οὐδὲ ὅπως ἀπέγνωσαν, ἀλλὰ μετανοοῦσι ἐπεδείξαντο τὴν ἀκρίβειαν. διὸ καὶ τὴν Θεοῦ τὴν ἀποφασιν Εἰς τὸ πάλιν ἀποστρέψαι προσεκύνησαν. εἰδὲς πόσον τῆς ἐλπίδος ἡ ἰσχύς. Οἱ δὲ αὐτὸς ὁ προφήτης; οὐκ ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους ὤν, τοῦ ναοῦ δὲ τῆς Εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἐπανόδου ἐμέμνητο; καὶ σὺ τοίνυν καὶ Εἰς αὐτὸν ἐμβῇς Ⓜ θάνατον, καὶ ὅσοῦτον ὑπερμεγαθῆ σοι κινδύνων μέγεθος, μὴ ἀπογνῷς. δυνατὸν γὰρ τῷ Θεῷ καὶ ἐξ ἀπόρων πόρον εὑρεῖν. διὸ καὶ τις σοφὸς ἔλεγεν· Ἀπὸ προσώπου ἔως ὀλίγη μεταβολὴ πολλαί, καὶ πάντα ταχινὰ ἐνώπιον αὐτοῦ. οὐκ εἶδες πεσόντων ἐν ἀφθονίᾳ λιμῷ θνήσκοντα; οὐκ εἶδες τὸν χθὲς λιμῷ δυσμενῶς; ὅταν Εἰς ἀπορίαν τὰ πράγματα ἐμπέσῃ, τότε μάλιστα ἐλπίζε. τότε γὰρ μάλιστα ὁ Θεὸς ὑπιδείκνυται τὸν ἑαυτοῦ δυνάμιν, οὐκ ἐκ προοιμίων, ἀλλ' ὅταν τὰ πάντα τῶν ἀνθρώπων ἀπογνωσθῇ. ἔστι γὰρ τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας ὁ καιρός. διὰ δὴ τοῦτο ὅτε τοῦ

Ιερεμ. κ. ε.

Ρω. ε. ε.

Σειρ. β. ι.

Ιων. γ. ι.

Ιων. β. ε.

Σειρ. ιη. κε. δ. Βασ. ζ. κ. γ. Βασ. ι. ιβ.

Δευ.γ.κ΄. Δεσ.κ. ϛ΄ Βαλ λθ.μζ΄.

τὸν παῖδας ἐκ προθυμίων ἥρπασεν, ἀλλὰ μὴ τιὼ κάμινον, ὅτε τὸν Δανιὴλ πρὶν ἢ ἐμπεσεῖν, ἀλλὰ μὴ καὶ ἐπὶ ἡμέρας. μὴ δὴ πρόσεχε τῇ φύσει τῶν πραγμάτων εἰς ἀπόγνωσιν ἐμβαλλόντων, ἀλλὰ τῇ δυνάμει τοῦ Θεοῦ τῇ καὶ ἀπεγνωσμένα εἰς ἐλπίδας ἀγούσῃ χρησάς. τοῦτο δὴ καὶ ὁ ψαλμῳδὸς διασείς, καὶ τὸ εὔπορον τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως προδιῃσθημένος, ὅτι δὲ εἰς αὐτὰ καὶ δεινὰ ἐμπεσόντας καὶ καταποθέντας αἰμησασθαι δυνάτας, οὐκ ἐκ προθυμίων μόνον, ἄκουσον τί ἐπήγαγε·

10 Πολλά καὶ ἔθηκε συκύκλωσάν με. Εἶδες ἄφθονον κίνδυνον. οὐ γὰρ ἐκ προπαρασκευῆς ἦν ἡ μάχη, οὐδὲ ἐξ εὐθείας ἑστώτων, ἀλλ' ἔνδον ἀπειλημμένοι, καὶ ὡς σαγήνῃ τοῖς προσεβέβλητο, καὶ ὥσπερ ὑπὸ δικτύων ἐσφίγγετο, οὐχ ὑφ' ἑνὸς, καὶ δύο, καὶ τριῶν, ἀλλ' ὑπὸ πολλῶν ἐθνῶν ἀπλήτων. ἀλλ' ὅμως πολλὰ διερρήγνυτο καὶ δεσμὰ ταῦτα τῇ εἰς Θεὸν ἐλπίδι. Καὶ ἐν ὀνόματι Κυρίου ἠμυνάμην αὐτούς. 11 Κυκλώσαντες ἐκύκλωσάν με, καὶ ἐν ὀνόματι Κυρίου ἠμυνάμην αὐτούς.

12 Ἐκύκλωσάν με ὡσεὶ μέλισσαι κηρίον, καὶ ἐξεκαύθησαν ὡς πῦρ ἐν ἀκάνθαις, καὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου ἠμυνάμην αὐτούς.

Εἶδες πῶς ἀφαιρεῖται τὸ δεινὸν τὸ μέγεθος. οὐ γὰρ ἁπλῶς εἶπεν, ἐκύκλωσαν, ἀλλ' ὡσεὶ μέλισσαι, καὶ ὡς πῦρ ἐν ἀκάνθαις, ἀφεὶς μὲν τὸ πλῆθος τῶν μελισσῶν, τὸ σφοδρὸν τῆς προθυμίας, ἀφεὶς δὲ τὸν ἀκανθῶν, τὸ ἀφόρητον τοῦ θυμοῦ δὲ τὸ ἄσβεστον τῆς ὀργῆς αἰνιττόμενος. Τίς γὰρ ὑφέξει πῦρ ἀκάνθῃ ἐμπεσόν; ἀλλ' ὅμως, φησὶν, ὅταν σφοδρῶς, ὅταν ταχέως ἀναφθέντας καὶ ἐν μέσῳ λαβόντας οὐ μόνον διέφυγεν, ἀλλὰ καὶ ἠμυνάμην. ὅρα τοῦτο καὶ ὅτι τῆς ὕλης αὐτῆς γινόμενον. Exod. γ. β. δὲ γὰρ πῦρ βάτον ἔκαιε· καὶ ὅτε ἡ βάτος κατεκαίετο, ὅτε ἐκαίνο ἐσβέννυτο, ἀλλ' ἀμφότερα ἔμενεν ὁμιλοῦντα ἀλλήλοις, καὶ οὐκ ἀναλισκόμενα. καίτοι τί σαθρότερον βάτου; τί δὲ πυρὸς καυστικώτερον; ἀλλ' ὅμως ἡ θαυματουργὸς δύναμις τοῦ Θεοῦ προδοξοποιοῦσα, ἀμφότερα εἴασε μένειν. τοιοῦτον δὲ τὸ προδέδοξον καὶ τότε ζωγόησεν. ὡς πῦρ γὰρ ἐπέδραμον, ὡς μέλισσαι μὴ προθυμίας ἐπέθεντο, ἔνδον εἶχον ἀπειλημμένοι, καὶ οὐδὲν ποιῆσαι ἴσχυσαν. τὸ γὰρ ὅπλον τὸ ἀχείρωτον, ἡ συμμαχία ἡ ἀκαταμάχητος, τοῦ Θεοῦ τὸ ὄνομα, πάντας αὐτοὺς ἀπήλασεν.

13 Ὠσθεὶς ἀπετάπην τοῦ πεσεῖν, καὶ ὁ Κύριος ἀντελάβετό μου.

Εἶπε τὸ μέγεθος τῶν δεινῶν ἀπὸ τοῦ πλήθους, ἀπὸ τοῦ σχήματος, ἀπὸ τῆς προθυμίας, ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῶν ἐπιόντων· λέγει καὶ ἀφ' ὧν αὐτὸς ἔπαθεν. ὅτε μὲν ἐπεκράτησε τὰ δεινά, φησὶν, ὡς δὲ μικροῦ ἐγκλεῖς γενέσθαι τοῦ πεσεῖν καὶ κατενεχθῆναι. καὶ γὰρ ὅπως ἀπετάπην ὠσθείς, ὡς μέλλειν [καὶ] καταπίπτειν. ἀλλ' ὅτε λοιπὸν ἔμελλον ὅπισθεν φέρεσθαι, καὶ κλίνεσθαι, καὶ πολλὰ ἀπεγνωσμένα καὶ δυσθεράπευτα, τότε τιὼ ἑαυτῷ συμμαχίᾳ ἐπεδείξατο. ποιᾷ δὴ τοῦτο ὁ Θεὸς, ἵνα μηδεὶς τὴν ἑαυτοῦ δόξαν νοσφίζηται. ὅτο καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Κριτῶν ὅτι τοῦ Γεδεὼν ἐποίησε. διὰ τοῦτο καὶ ὅτι τὴν Ἐζεκίου, πυκνὸς ὤσης, ὁ ἄγγελον ἔκτεινεν. Κεπ.ζ β. Α.Βασ.ιθ.λε. εἰ γὰρ μηδὲν συντελέσας εἰς τιὼ νίκην ἐκεῖνος καὶ τῶν πόλεμον, ὅμως ἀπενοήθη· εἰ πλέον μόνον τῇ προθυμίᾳ, εἰ πίπτοντας εἶδε τοὺς δυσεθυμήτους, οὐκ ἂν μειζόνως ὅτο ἔπαθεν; ὅταν τοίνυν ἀπογνωσθῇ δὲ αἰδεσίμους ἐλπίδος καὶ πράγματα, τότε ἐπάτει τιὼ πρὸς ἑαυτοῦ συμμαχίαν. τοῦτο καὶ ὅτι τοῦ Γολιὰθ ἐποίησε, τοῦτο δὲ ὅτι τῶν ἀποστόλων. διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Ἀλλ' αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς.

14 Ἰσχύς μου καὶ ὕμνησίς μου ὁ Κύριος, καὶ ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίαν.

Σῴσει ἔλεγε· δύναμίς μου αὐτὸς ἐγένετο καὶ βοήθεια. τί δέ ἐστιν ὃ φησιν, ὕμνησίς μου; ἡ δόξα μου, ὁ αἶνός μου, ὁ κόσμος μου, ἡ περιφάνειά μου. οὐ γὰρ δὴ μόνον ἀπαλλάττει τῶν κινδύνων,

δυών, ἀλλὰ καὶ λαμπρὰς ποιᾷ καὶ ἀφανεῖς. καὶ πολυταγὲς τοῦτο ἔστιν ἰδεῖν, μὴ δόξης τιὼ σωτηρίαν διδομένων. καὶ ἕτερον δέ τι ἀφ' αὑτοῦ προστίθησιν. ποῖον δή τοῦτο; ὅτι τοῦτό μοί, φησι, δίκαιος ὢν δή, τοῦτό μοι δικαίως φωνή, ὁ ὕμνος ὁ εἰς αὐτόν· τοῦτό μοι ἔργον, δικαίως αὐτὸν ἀνυμνῶν. ἀκουέτωσαν ϖ τῆς σατανικῆς ὠδῆς καταπατοῦντες, οἵαν ἐστομώθησαν βλασφημίαν. ποίας δ' ἂν ϖ τύχοιεν συγγνώμης, τοῦτον δίκαιον τὸν σωτῆρα ὑμνοῦντος, σκῶληκες δίκαιοι ἐν τοῖς τῶν δαιμόνων ὠδαῖς ἐγκυλινδούμενοι;

15 Φωνὴ ἀγαλλιάσεως καὶ σωτηρίας ἐν σκηναῖς δικαίων.

Ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς καταπατῶσι τὸν πόλεμον, ϖ τῆς νίκης ἀπολαύοντες χαίρουσι, σκιρτῶσι, διπλῆν γανύμενοι, καὶ " τῷ σωθῆναι, καὶ " τῷ ἀφ' Θεοῦ σωθῆναι. τοῦτο ποιοῦσι φεύγοντες, ὁ τὸ ἐφ' ἑαυτοῖς φήσας. Εἶτα δεικνὺς καὶ τῆς συμμαχίας τῆς τοιαύτης τιὼ ἀφορμὴν, ἐπήγαγεν, ἐν σκηναῖς δικαίων. οὐκ εἶπεν, ἐν οἰκίαις, ἀλλ' ἐν σκηναῖς, τὸ ἐφέδριον σημαῖνον τῆς οἰκήσεως αὐτῶν ϖ δηλοῦσα βουλόμενος. τοιαύτη ἦν ἡ σκηνὴ τοῦ Ἀβραάμ, Γεν. ιδ. ιζ.
ὅτε ἐπαμυνάσης τῶν βαρβάρων ϖ ἐκλυομένους, λαμπρὸς ἀπὸ τῶν κατορθωμάτων γενόμενος· τοιαύτη ἦν ἡ σκηνὴ τοῦ Παύλου, ὅτε ἐπαμύνει τῶν δαιμόνων ϖ ἐκλυομένους, καὶ τὴν πλάνην καταλύων, καὶ τὰ κατορθώματα διηγούμενος.

16 Δεξιὰ Κυρίου ἐποίησε δύναμιν· δεξιὰ Κυρίου ὕψωσέ με.

Ὅρα τῆς ἀγαλλιάσεως τιὼ αἰτίαν. τοῦτο γὰρ ϖ πάλιν λέγει, ὅταν ἐμπεσόντες ἕλητε, δεικνὺς ὅτι ὁ Θεὸς ταῦτα κατώρθωσεν. ὁρᾷς οὐκ ἐν ἀπαλλαγῇ μόνον δεινῶν, ἀλλὰ ϖ ἐν κλήσει φανερείας γινομένην αὐτοῦ τὴν ἀνέρτησιν. Εἶπὼν γὰρ, δεξιὰ Κυρίου ἐποίησε δύναμιν, ἐπήγαγε, δεξιὰ Κυρίου ὕψωσέ με, ἵνα τὴν αὐτοῦ γνωμένην δόξαν δηλώσῃ. τὸ γὰρ, ὕψωσέ με, ἀντὶ τοῦ, ἐδόξασεν, ἐστιν. οὐ γὰρ μόνον δυνατοὺς ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ ἐνδόξους.

17 Οὐκ ἀποθανούμαι, ἀλλὰ ζήσομαι, καὶ διηγήσομαι τὰ ἔργα Κυρίου.

Οἱ μὲν χίλιαρχοί, φησι, θάνατον ἠπείλουν· ἐγὼ δὲ οὐκ ἀποθανοῦμαι, ἀλλὰ ζήσομαι· τοιαύτη ἡ ἑκάστου ϖ δοξοποιία, ὅτι καὶ ἐξ αὐτῶν ἥρπασε τὸν θανάτων, καὶ ϖ ἐν τοῖς ϖ δοξοῖς κινδύνοις τῆς ἀναστάσεως τιὼ εἰκόνα ϖ διαγράφων. ἔδωκε μὲν γὰρ καὶ ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν αἰνίγματα, ὅτε ϖ Ἐνὼχ μετέστησε. καὶ εἰ ἀπιστεῖς ὅτι Γεν. ε. κδ.
ἐδύνατο ἀναστῆναι σώματα, ἀπὸ τούτου πίστευε. πῶς γὰρ ἦρχεσεν εἰς χρόνον τοσοῦτον τὸ σῶμα σῶσαι; ἐδύνατο γὰρ ἴσον οἰκίαν [μὴ] διαφθαρῆναι, ἀλλὰ τιμὴ σαφῶς καὶ παλαιὰν οὖσαν ἀνακτήσασθαι ὅτι χρόνον τοσοῦτον. οὐκ ἄνοιξε οὖν οὐκ οὖσα ἐποίησεν; οὐκοῦν πολλῷ μᾶλλον ἀναστῆσαι δύναται. ἔχεις καὶ ἕτεραν εἰκόνα τῆς ἀναστάσεως, λέγω τιὼ Ἠλιοῦ ἁρπαγήν, ὃς οὐδέπω καὶ σήμερον ἐτελεύτησε. πολλὰ τῷ Θεῷ ῥᾴδια καὶ εὔκολα. Οὐκ ἀδυνατήσει, φησί, ϖ ἀφ' ὧν Θεῷ πᾶν ῥῆμα. καὶ ὁ ϖ Φίλιππος· Πλούτα, Δ' Βασ. β. ιδ. Λουκ. α. λζ. Ψαλμ. ριγ. ια.
ὅσα ἠθέλησεν, ἐποίησεν. οὐχ ὁρᾷς ὅτι καὶ σοὶ δύσκολα τὰ τοῦ τεκτόνος ἔργα; ἀλλ' ὅμως ϖ ἐχώρησε τὴν τέχνην. εἶτα τὴν μὲν τοῦ ζωοδόκου τέχνην ϖ ἐχώρησε, τὸν δεσπότην δὲ τιὼ σοφίαν αὐθωμένας " ἀπαιτεῖς, καὶ οὐ καταδέχῃ τὴν πίστει τὸ γινόμενον; καὶ πόσης ταῦτα ἄξια ὠμότητος; οὐκ ἀποθανούμαι, ἀλλὰ ζήσομαι. εἴ τις καὶ τὴν ἀναγωγιὼ ἐκλαβέσθαι θέλει εἰρημένων, οὐκ ἀμαρτήσεται. εἰ γὰρ καὶ ϖ τῆς ἀναστάσεως τὸν εἰρηται (τὸ γὰρ οὐκ ἀποθανούμαι, δηλωτικόν ἐστιν ὅτι οὐδὲ ὁ θάνατος θάνατος) ἀλλ' ὅμως καὶ καθ' ἕτερον τρόπον νοεῖται. οὐκ ἀποθανούμαι γάρ, φησι, τὸν ἕτερον θάνατον· οὗ καὶ ὁ Χριστὸς ἀφιστόμενος ἔλεγεν· Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται. καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμέ, Ιω. ια. κε.
οὐ μὴ ἀποθάνῃ. καὶ διηγήσομαι τὰ ἔργα Κυρίου. τοῦτο μάλιστα ζωή, τὸ καὶ αὐτὸν αἰνεῖν, καὶ εἰς ἄπαντας ἐξαγγέλλειν αὐτοῦ τὰ θαύματα. ποῖα ἔργα, εἰπέ μοι; ταῦτα δὴ ἃ μέλλει διηγεῖσθαι, ἐπάγων·

18 Παι-

18 Παιδεύων ἐπαίδευσέ με ὁ Κύριος, καὶ τῷ θανάτῳ οὐ παρέδωκέ με.

Εἶδες πάλιν φιλοσοφίαν; Εἶδες τὸ χρήσιμον; οὐ γὰρ δὴ μόνον ὅτι ἀπηλλάγη βλάβης, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐνέπεσε χαρὰν οἵαν οὐδὲ μεγίστην, καὶ λέγει τὸ κέρδος τοῦ πειρασμοῦ. ποῖον δὴ τοῦτο; παιδεύων ἐπαίδευσέ με ὁ Κύριος, φησί. τοῦτο τοῖς καλοῖς τὸ χρήσιμον, ὅτι βελτίονα εἰργάσαντο. Εἶδες ἑκατέρωθεν αὐτὸ πάλιν τὸ δύναμιν καὶ τὸν καθεμονίδην, καὶ "τὸ ἀφεῖναι σφαπολῆσθαι τοῖς καλοῖς, καὶ "τὸ πάλιν ἀπαλλάξαι. * τῷ γὰρ θανάτῳ οὐκ ἔδωκέ με, ἵνα δηλώσῃ ὅτι ἐν τῇ ὀξυσίᾳ αὐτοῦ τὸ πολὺ ἔκειτο. ὥστε διπλοῦν ἐκέρδησε σωτηρίαν, τήν τε τῶν δεινῶν, τήν τε τῆς καλίας ἀπαλλαγήν. διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγεν Ἑβραίοις γράφων· Εἰ δὲ παιδείας, ἄρα νόθοι ἐστὲ καὶ οὐχ υἱοί.

19 Ἀνοίξατέ μοι πύλας δικαιοσύνης· εἰσελθὼν ἐν αὐταῖς ἐξομολογήσομαι τῷ Κυρίῳ. Τοῖς παιδευομένοις αἱ πύλαι ἀνοίγονται, τοῖς ἀποτιθεμένοις δὲ ἀμαρτήματα. ὁ παιδευθεὶς μετὰ παρρησίας δύναται λέγειν, ἀνοίξατέ μοι πύλας δικαιοσύνης. καὶ γὰρ καὶ κατὰ ἀναγωγὴν ἐκλεπτέον τὸ εἰρημένον, καὶ πύλας μὲν τὰς ὑφειμένας νοητέον, αἵπερ τοῖς πονηροῖς εἶπε κεκλεισμένας· [πύλας] δὲ δεῖ χρύσειν διὰ τῆς ἀρετῆς, δι' ἐλεημοσύνης, διὰ δικαιοσύνης. Αὕτη ἡ πύλη τοῦ Κυρίου, δίκαιοι εἰσελεύσονται ἐν αὐτῇ. Matθ.κε.ι.

Εἰσὶ πύλαι θανάτου, εἰσὶ πύλαι ἀπωλείας, εἰσὶ πύλαι ζωῆς, εἰσὶ πύλαι τινὲς καὶ τεθλιμμέναι. διὰ δὴ τοῦτο, ὅπου πολλαί, λέγει τὸ πεπλατύσμενον τῆς τοῦ Κυρίου πύλης, ἐπάγων· αὕτη ἡ πύλη τοῦ Κυρίου. ἑκάτεραι γὰρ τοῦ Κυρίου. καὶ τὸ πεπλατύσμενον ποῖον αὐτῆς; τὸ δι' αὐτῆς τοῦ παιδευομένοις εἰσιέναι, τοῦ θλιβομένοις. στενὴ γὰρ ὁδὸς καὶ τεθλιμμένη. εἰ δὲ τεθλιμμένη, ἀλλὰ θλιβόμενοι δι' αὐτῆς βαδιοῦνται· ὥσπερ αἱ πολλαὶ ἀπώλειαν πλατεῖαι καὶ εὐρύχωροι. Matθ.ζ.ιγ.

20 Ἐξομολογήσομαί σοι, ὅτι ἐπήκουσάς μου, καὶ ἐγένου μοι εἰς σωτηρίαν.

Οὐχ ἁπλῶς εἶπεν, ἐπήκουσας, ἀλλὰ προστίθησι παιδεύσας καὶ βελτίω ποιήσας. διὰ καὶ θυσίαν εἶπεν, ὅτι" πολλαὶ ὧν ἠκούσθη, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ὧν ἐπαιδεύθη. διὰ γὰρ τοῦτο ἠκούσθη. καὶ πάντα δὲ πολὺ τοῦτο πρὸ αὐτοῦ τὸ τῆς εὐχαριστίας εἶδος. ὅταν γὰρ εἴπω, καὶ λέγων ὅτι παύσομαι, τοῦτο μάλιστα θυσία καὶ προσφορά. 21 Λίθον οὐ ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας. κ.ἰφ'

Ὅτι μὲν οὖν εἰς Χριστὸν τὸ εἰρημένον, πάντες πάντα δῆλον. καὶ γὰρ αὐτὸς ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ταύτῃ προσάγει τὴν προφητείαν λέγων· Οὐδέποτε ἀνέγνωτε, λίθον οὐ ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας; Εἰ δὲ μὴ δοκεῖ ἐξ αὐτῆς ἡρῆσθαι τῆς ἱστορίας τὸ εἰρημένον, ἀλλὰ μέσον τὴν ἀκολουθίαν διακόψασα ἡ προφητεία ἐπεισῆλθε, ἵνα μαστὸν σοῦν, σοῦν χοῖρον. ὅτω γὰρ καὶ αἱ πλείους τῶν προφητειῶν ἐξεφωνήθησαν, διὰ τὸ δεῖν αὐτὰς συσκιάζεσθαι τέως, ὥστε μὴ καὶ τὰ βιβλία ἐξαλειφθῆναι. ἐπεὶ καὶ ἡ περὶ τῆς γλυπτῆς αὐτοῦ προφητεία, δοκεῖ μὲν ἀπὸ τῆς ἱστορίας ἠρῆσθαι, σοῦν ὃ χοῖρον ἔχει πρὸς ἐκεῖνο· οἷον τὸ, Ἰδοὺ, ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. λίθον οὐ ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες. οἰκοδομοῦντας τοὺς Ἰουδαίους λέγει, τοὺς νομοδιδασκάλους, τοὺς γραμματεῖς, τοὺς Φαρισαίους· ὅτι ἀπεδοκίμαζον αὐτὸν λέγοντες, Σαμαρείτης εἶ σὺ καὶ δαιμόνιον ἔχεις. καὶ πάλιν· Οὗτος οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ πλανᾷ τοὺς ὄχλους. ἀλλ' ὅμως οὗτος ὁ ἀποδοκιμασθεὶς, ὅτως ἐφάνη δόκιμος, ὡς γενέσθαι κεφαλὴν γωνίας. καὶ γὰρ ἅπας λίθος εἰς γωνίαν ὀρθογώνιος, ἀλλ' ὁ δοκιμώτατος, καὶ ὃς ἑκατέρας πλευρᾶς τοὺς τοίχους ζωσθῆναι δυνάμενος. ὁ τοίνυν ὁ προφήτης λέγει, τοῦτο ἐστιν· ὅτι ὁ ἀποδοκιμασθεὶς παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἐκ δόξης γενηθεὶς, οὗτος ἐφάνη θαυμαστὸς, ὥστε μὴ Matθ.κα.μβ. Μαρ.ζ.ιδ. Ιω.ν.μη. Ιωζ.ιβ.

μὴ μόνον οἰκοδομεῖν ὀφείλειν, ἀλλὰ καὶ δύο ζωννύναι τοίχους. ποίους δὴ τοίχους; τοὺς ἐξ Ἰουδαίων καὶ Ἑλλήνων πιστεύοντας, καθάπερ καὶ ὁ Παῦλος λέγει· Αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἕν, καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, ϖ νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι καταργήσας, ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρωπον. ἐ πάλιν· ἐποικοδομηθέντες ϖ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου * Ἰησοῦ Χριστοῦ. τὸ γὰρ ἐμπεφραγμένον πολλὴ κατηγορία τῶν Ἰουδαίων, ὅτι οἰκοδομοῦντες ϖ ὀπτοπλίνθιον λίθον οὐκ "ἔκριναν, ἀλλὰ ἐ ὡς ἀδόκιμον ἐρρίψαν, τοιαύτην διανάμνων οἰκοδομὴν ὑφῆναι. Εἰ γὰρ βούλει τοὺς δύο τοίχους μαθεῖν, ἄκουσον καὶ αὐτοῦ λέγοντος τοῦ Χριστοῦ· Καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης, κἀκεῖνά με δεῖ ζωαγαγεῖν, καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν. τοῦτο καὶ αἰνιττόμενος ὡς ἐν τύπῳ γέγονεν. ὁ γὰρ Ἀβραὰμ μέγαν ἐκατέρων πατριάρχης, τῶν τε ἐξ ἀκροβυστίας, τῶν τε ἐκ περιτομῆς· ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν ἐν τύπῳ, τοῦτο δὲ ἐν ἀληθείᾳ. ἐστὲ ἐγκεντρισθέντες εἰς κεφαλὴν γωνίας· τουτέστι, ζωσθέντες ἑκάτερα καὶ ἑνωθέντες.

22 Παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη.

Τί ὅτι, παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη; οὐκ ἰδοὺ ἀνθρώπινον, φησι, τὸ γενόμενον, οὐκ ἦν ἑνὸς τῶν πολλῶν, οὐκ ἰδοὺ ἀγγέλων, οὐκ ἰδοὺ ἀρχαγγέλων, τοιαύτην πλέξαι γωνίαν. ὑδὲ εἷς χεῖρας ἔσχεν, ὑ δίκαιος, ὑ προφήτης, οὐκ ἄγγελος, οὐκ ἀρχάγγελος, ἀλλὰ Θεοῦ τὸ κατόρθωμα μόνον. καὶ γὰρ τοῦτο ἰδικῶς αὐτοῦ τὸ ἔργον. ἕτερος ἦν ἐρμηνευτής, παρὰ Κυρίου ἐγένετο τοῦτο, φησὶ· τουτέστι, τοῦτο τὸ ἔργον, τὸ θαυμαστὸν καὶ παράδοξον, τὸ τῆς γωνίας. Καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν.

Τίς δὲ ὅστι θαυμαστή; ἡ γωνία, ἡ ζωσθεῖσα τῶν δύο λαῶν ἡ εἰς τὴν εὐσέβειαν. καὶ γὰρ ἐκ τῶν Ἰουδαίων πολλαὶ μυριάδες ἐπίστευσαν, καὶ ⓐ ἀπόστολοι ἦν ἐξ Ἰουδαίων. καλῶς εἶπεν, ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν. * Οὐ γὰρ οὐκ ἦν ἐκπλαγῆναι, οὐκ οὐκ ἂν θαυμάσειεν, ὅτι ἐνθάδε ἐσταυρώθη Χριστός, ἐκεῖ προσκυνεῖται Χριστός, καὶ ⓐ μὴ σταυρώσαντες ἐν αἰσχύνῃ, ⓐ ἢ προσκυνοῦντες ἐν δόξῃ; καὶ γὰρ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην διέδραμεν ὁ λόγος, συνάπτων τῇ ἀληθείᾳ ἀπόρρητα. ἔστι μὲν οὖν ἐ τοῖς ὑπνοῦσιν ἐξεταζόμενα θαυμαστὴ· πολλῷ ἢ ἀκριβέστερον καὶ σαφέστερον τοῖς πιστεύουσι. Διὰ τοῦτο εἶπεν, ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν.

23 Αὕτη ἡ ἡμέρα, ἣν ἐποίησεν ὁ Κύριος· ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ.

Ἡμέραν ἐνταῦθα, ὑχὶ ϖ δρόμον λέγει ϖ ἡλιακόν, ἀλλὰ τὰ κατορθώματα τὰ ἐν αὐτῇ γενόμενα. ὥσπερ γὰρ ἡμέραν ποιεῖν λέγων, ὑ ϖ δρόμον λέγει τοῦ ἡλίου, ἀλλὰ τὰ ἐν αὐτῇ κακά· ὅτω καὶ ἡμέραν ἀγαθήν, τὰ ἐν αὐτῇ κατορθώματα. ὃ γὰρ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· τὰ τοῦ Θεοῦ κατορθώματα τὰ ἐν αὐτῇ γενόμενα, Θεὸς ἐποίησε. τῆς γὰρ χειρὸς ἐκείνης μόνης ἦν, ὃ τελέσαι τὰ γενόμενα. τί οἶνον τῆς ἡμέρας ταύτης ἴσον, ἐν ᾗ καταλλαγὴ Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους ἐγένετο, καὶ χρόνιος ἐλύθη πόλεμος, καὶ ὀργανὸς ἀνθρώπου ἡ γῆ, καὶ ⓐ τῆς γῆς ἀναξίοι ἦν ἄνθρωποι τῆς βασιλείας ἐφάψασθαι ἄξιοι, καὶ ἡ ἀπ' ἀρχῆς τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας ἀπαράτου τῶν ὀργανῶν ἀπηλλάγη, καὶ παράδεισος ἠνοίγη, καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀπολωλεκυῖαν πατρίδα, καὶ κατάρα ἠφανίσθη, καὶ ἀμαρτία ἐλύθη, καὶ ⓐ δι' ἃ τοῦ νόμου κολασθέντες, χωρεῖς τοῦ νόμου σωτηρίας ἐπέτυχον, καὶ πᾶσα ἡ γῆ καὶ θάλαττα ϖ δεσπότην ἐπέγνω τὸν ἑαυτῆς, ἐ μυρία ἕτερα γέγονεν, ἅπερ οὐκ ἔστι νῦν ἐπελθεῖν τῷ λόγῳ. διὰ δὴ τοῦτο ὁ προφήτης ἅπαντα ταῦτα συνοπτάσας, ϖ Θεῷ ὃ πρῶτον ἀναθῆναι ἀπέδωκεν, "δηλονότι τοῦ Θεοῦ ἔργα ὅστι τὰ γενόμενα. ἀγαλλιασώμεθα ἐ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ. εὐφρανθῶμεν ἐν ταύτῃ, τῇ πνευματικῇ, τῇ νοερᾷ λέγει, τῇ τῆς Ἰδαμοίας. ἀγαλλιασώμεθα οὖν καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ, ὅτι τοσοῦτον ἐπετύχομεν ἀγαθῶν.

γαθῶν. ⸀ γὰρ ⸂καὶ⸃ τοῦτο ἦ μακρὸν κατόρθωμα, ⸀ χαίρειν ὅτι τοῖς ἀγαθοῖς ⸀ συνταῦ, ⸀ βλέφαινεσθαι, ⸀ μὴ ἡδονῆς δέχεσθαι τῆς Θεοῦ ⸂καὶ⸃ εὐεργεσίας.

24 Ὡ Κύριε σῶσον δή, ὦ Κύριε εὐόδωσον δή.

Τί ὅτι ⸀, ὦ Κύριε σῶσον δή, ὦ Κύριε εὐόδωσον δή; ὅπερ ⸀ εἶδε τῆς οἰκουμένης τὴν εὐημερίαν, καὶ τὴν τῶν πραγμάτων μεταβολήν, καὶ τὴν πρὸς τὸ βέλτιον μετάστασιν, συνχαίρων τοῖς ἀπολλύσιν, ὦ Κύριε σῶσον δή εἶπεν, ὦ Κύριε εὐόδωσον δή· τουτέστι, διάσωσον δὴ τοὺς ἀπολλυομένους, ὥστε καὶ ἐμπλησθῆναι, καὶ καρποὺς ἀξίους ἐπιδείξασθαι τῆς χάριτος· ῥᾳδίαν αὐτοῖς ποίησον τὴν ὁδόν, ὥστε μὴ τὸ τυχεῖν μὴ σκῶπτειν τῶν τοιούτων κακῶν.

Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ⸀ ἐν ὀνόματι Κυρίου.

Οὐ γὰρ δὴ μέχρι τῶν γεγενημένων ἵστατο ⸀ ἡ μετέρα, ἀλλ' ἐφ' ἕτερα πρόεισι μείζονα, τὴν ἀνάστασιν, τὴν βασιλείαν, τὴν μετὰ Χριστοῦ λῆξιν. ἀναφ' ἅπαντα προδηλῆσαι βουλόμενος, ἐπήγαγεν, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ⸀ ἐν ὀνόματι Κυρίου. τοῦτο ⸀ ὁ Χριστὸς Ἰουδαίοις ἔλεγεν· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἕως μή με ἴδητε, ἕως ἂν εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ⸀ ἐν ὀνόματι Κυρίου. ὅπερ γὰρ ἄνω καὶ κάτω τοῦτο αὐτὸ προεβάλλοντο, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀπὸ ⸀ Θεοῦ, ὅτι δυτιθεός ⸀ ἐστι, λέγει αὐτοῖς, ὑμεῖς μοι μαρτυρήσετε ὅτι οὐκ ἀντίθεος ἐγώ, ὅταν ἴδητε ὅτι τῶν νεφελῶν ἐρχόμενον, καὶ ταύτην ἀφῆτε τὴν φωνὴν λέγοντες, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ⸀ ἐν ὀνόματι Κυρίου, ⸀ ἐν εὐφημίας ῥήμασι τὴν ἀπολογίας ἑαυτοῦ ⸀ σκεδάλλοντες. ἡ γὰρ ὀπτασία τῶν γινομένων τότε ταύτην ἐδημοκόπει τὴν φωνὴν ἀφεῖναι, ὁμοῦ μὲν εὐφημοῦσας, ὁμοῦ ⸀ δὲ τὴν κατηγορίαν πικροτέραν ποιοῦσας καθ' ἑαυτῶν. 25 Εὐλογήκαμέν ὑμᾶς ⸀ ἐξ οἴκου Κυρίου. Θεὸς Κύριος, καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν.

Τὸν δῆμοι ἅπαντα λέγει τῶν πιστῶν, τὸν εὐλογίας ἀπολαύσαντα ⸀ ἐν τῷ οἴκῳ ⸀ Θεοῦ. καὶ γὰρ πάντας ⸂τοὺς⸃ φαίνονται ⸀ προφῆται μακαρίζοντες ⸀ τοὺς μέλλοντας πιστεύειν. Ὅτι- Τιτ. β. 12. νος ἕνεκεν εὐλογήκαμεν; ⸀ πόθεν ὁ μακαρισμός; ὅτι ὁ Θεὸς ἐπέφανεν ἡμῖν. Ἐπεφάνη γάρ, φησιν, ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσι ἀνθρώποις, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ ⸀ τὰς κοσμικὰς ⸀ ἐπιθυμίας, σωφρόνως, καὶ δικαίως, καὶ ⸀ εὐσεβῶς ζήσωμεν. καὶ πάλιν· ἀπεκδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ⸀ ἐπιφάνειαν τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ⸀ ἐνταῦθα τοίνυν ὁ προφήτης τὴν ἀπαρχὴν θαυμάζει, ὅτι Θεός ⸀ ἐστι, καὶ Κύριος, καὶ τῆς ⸀ οὐσίας ἐκείνης, κατηξίωσεν ⸀ ἐπιφανῆναι. ⸀ ἐπιφάνειαν ⸀ δὲ τὴν οἰκονομίαν λέγει, ⸀ ἐπὶ μήτραν εἰσελθεῖν πρὸς γενικήν, τὸ ἀνθρώπου γενέσθαι, καὶ ἀνθρώπου συναναστραφῆναι. ὅθεν δὴ τοῦτο εὐλογήκαμεν ὑμᾶς, φησιν, ὅτι τοιαύτης ἀπολαύσατε δω- Ματθ. 13. 17. ρεᾶς. τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἀνιπόμενος ἔλεγε· Πολλοὶ προφῆται ⸀ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ ⸀ εἴδετε, καὶ οὐκ εἶδον, ⸀ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, ⸀ οὐκ ἤκουσαν.

26 Συνήσατε ἑορτὴν ⸀ ἐν τοῖς πυκάζουσιν, ἕως τῶν κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου.

Ἕτερος, ″Σωθήσατε ⸀ ἐν πομπεύοντες πυκάσματα. Ἄλλος, Δήσατε ἑορτὴν ⸀ ἐν ″ πυ- κλάδοις κλάδοις
μελαῖς. Ἐπὶ τὴν ἰσοείδη ὀξέως πάλιν ἀπὸ τῆς προφητείας. ὃ ⸀ δὴ λέγει, τοῦτο ἔστιν· ἑορτάσατε, πομπεύσατε. Τί δέ ⸀ ἐστι, συνήσατε ἑορτὴν ⸀ ἐν τοῖς πυκάζουσι; κατὰ μὲν ⸀ ἕνα ἑρμηνευτήν, θύσατε θυσίας λογικάς· κατὰ ⸀ ἕτερον, σεφανώματα ⸀ κλάδους ἀνάψατε τοῦ ναοῦ. τὸ ⸀ δὲ ἑβραϊκὸν τοῦτο οὕτως εἶπεν, Ἐσρὰ ἀβὰ δ' ὀθήμ. δή τε οὖν τοῦτο, δή τε ἐκεῖνο ᾖ, ἑορτὴν δηλοῖ, καὶ φαιδρὰν ἡμέραν καὶ πομπεύειν. ἀπὸ γὰρ τῶν νοητῶν ὅτι τὰ ἀληθινὰ μετήγαγε πάλιν ⸀ λόγον, καὶ τῆς ἐπομόδου τούτων ἐμνημόνευσε. 27 Θεός μου ⸀ εἶ σύ, καὶ ἐξομολογήσομαί σοι· 28 Θεός μου ⸀ εἶ σύ, καὶ ὑψώσω σε. Ἐνταῦθα δείκνυσιν ὅτι καὶ χρεὼν τῶν ἐργασιῶν δεῖ ἀφίστασθαι τῷ Θεῷ, καὶ διὰ τοῦτο δοξάζειν αὐτόν, διὰ τὴν μεγαλωσύνην, διὰ τὴν οὐσίαν, διὰ τὴν

ἀπορ-

ἀπόῤῥητον δόξαν. τοῦτο γὰρ αἰνίττεται, μὴ δὲ εἰπεῖν ἀπὸ ἐνεργείας ἀλλ' ὑπηρετήθη, ὅπως ἐπαγάγῃ. λέγει γάρ, ὅτι ἂν χωρεῖς τούτων θεωρήσῃ, ὅτι τοιοῦτον ἔχω δεσπότην, ὅπως ὑψηλόν, ὅπως μέγαν, ὅπως ἀόρατον, ὅπως ἀκατάληπτον. Τὸ γάρ, ὑψώσω, δοξάσω ἐστίν. 29 Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ ὅτι ἀγαθός, ὅτι εἰς ϖ αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Οὐκ αὐτὸς ταῦτα μόνον διαφέρειν τὴν θυσίαν μόνον ἀρκεῖται, ἀλλὰ καὶ χαίρων ποιοῖς καλῆς τῆς διαθέσεως καὶ τῆς εὐσεβείας· καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν ἀνακηρύττει, πόθεν ταχὺ τὸ ἁμάρτημα αὐτῆς ὑμνῶν καὶ τὸ μέγεθος. Ταῦτα δὴ οὖν καὶ ἡμεῖς εἰδότες, μιμώμεθα ἀφ' ὅσων διαπεπτώκαμεν τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, καὶ ταύτην διαφέρωμεν τὴν θυσίαν, ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἀπολαύσωμεν, χάριτι φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλμ. ριθ. ΩΔΗ ΤΩΝ ΑΝΑΒΑΘΜΩΝ. ΕΤΕΡΟΣ, ΩΔΗ τῶν ἀναβάσεων.

Ὧν μὲν ἄλλων ψαλμῶν ἑκάστῳ ἰδία τίς ἐστιν ὑπογραφή· ἐν τούτοις δὲ ὁμοῦ πάντες συνελθόντες μίαν ἔλαβον προσηγορίαν, ᾠδὴ τῶν ἀναβαθμῶν, ἢ ὡς ἕτεροι εἶπεν ἑρμηνευτής, τῶν ἀναβάσεων. τινὲς δὲ αὐτοὺς καὶ ἀναβαθμοὺς καλοῦσι. Τί οὖν, φησίν, ἔνεστιν ὅπως εἰσὶν εἰρημένοι; ἢ μὲν τὴν ἰσοστάσιον, ὅτι πρὸς τῆς μιᾶς ἀναλέγονται τῆς ἐκ Βαβυλῶνος, καὶ τῆς αἰχμαλωσίας μνημονεύουσι τῆς ἐκείσε· ἢ δὲ τὴν ἀναγωγήν, ὅτι εἰς τὴν κατ' ἀρετὴν ὁδὸν χειραγωγοῦσι· τινὲς γὰρ ὅπως αὐτοὺς ἀξιέλαβον. καὶ γὰρ ἡ ἐκεῖ φέρουσα ὁδὸς ἀναβαθμοῖς ἔοικε, καὶ μακρὰν ἀνάντους ϖ ἀνάρετον καὶ φιλόσοφον αἴρει, καὶ πρὸς ϖ ὑψηλὸν αὐτὸν ἰσοῦσα ὄντων. ἄλλοι δὲ τὴν τοῦ Ἰακὼβ κλίμακα ἐκ τούτων αἰνίττεσθαί φασι, τὴν ἀπὸ γῆς ἐστηριγμένην πρὸς ὑψηλόν, [διεῤῥιζωμένην αὐτῷ.] ὅπου γὰρ καὶ τὰ ἄδικα τῶν χωρίων καὶ ὑψηλότερα, βατὰ γίνεται, βαθμοῖς καὶ κλιμάκων ἐοικότερα ἡμῖν. ἀλλ' ὅπῃ δὲ αὐτὴν ἀνιόντας, ἐπειδὴν εἰς ὕψος ἀνενεχθῶσιν, ἀνάγκη ἱλιγγιᾶν, ἐκεῖ τοῦτο καὶ ἀναβαίνοντας μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ ἄκρον γενομένους ἀσφαλίζεσθαι χρή· μία γὰρ ἀσφάλεια, ὅταν μὴ ὄπισθεν ἀνέβημεν, ἰδωμεν δὲ ἀποκοπῶμεν, ἀλλ', ὅσον ἀναβεῖναι λείπει, κατοπτεύσωμεν, καὶ πρὸς ἐκεῖνο τεινώμεθα. ὁ καὶ Παῦλος δηλῶν ἔλεγε· Τῶν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος, πρὸς δὲ τὰ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος. ἀλλ' ὁ μὲν τῆς ἀναγωγῆς λόγος, οὗτος· ἡμεῖς δὲ λοιπόν, εἰ δοκεῖ, ἔλθωμεν ὅπερ τὴν ἰσοστάσιον, καὶ ἴδωμεν αὐτὸν τῆς αἰχμαλωσίας ἀπαλλαγήν. πῶς οὖν ἀπηλλάγησαν τῆς αἰχμαλωσίας; τῷ πόθῳ τῶν Ἱεροσολύμων· ὡς οἵγε μὴ τοῦτον καταργώσαντες, οὐδὲν ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος ἐκέρδησαν, ἀλλ' ἐναπέμειναν τῇ δουλείᾳ καὶ ἐναπέθανον· οὕς καὶ ἡμεῖς ἂν ζηλώσωμεν, τὸ αὐτὸ πεισόμεθα. μὴ γὰρ μὴ τῷ τῶν ἐρειπίων ἔρωτι καταχθῶμεν καὶ τῷ πόθῳ τῆς ἄνω Ἱερουσαλήμ, * ἀλλὰ τῷ πρόσθι βίῳ προσπλωθῶμεν ἐκπεσόντες, ἐγκαλινδούμενοι τῷ πηλῷ τῶν βιωτικῶν φροντίδων, ἵνα δυνησόμεθα τὴν πατρίδα ἀπολαβεῖν.

1 Πρὸς Κύριον ἐν τῷ θλίβεσθαί με ἐκέκραξα, καὶ εἰσήκουσέ μου.

Εἶδες τῆς θλίψεως τὸ κέρδος, εἶδες τῆς φιλανθρωπίας τὸ ἕτοιμον· τῆς θλίψεως τὸ κέρδος, ὅτι πρὸς δυσχερῆ αὐτὸν ἤγαγε καθαρόν· τῆς φιλανθρωπίας δὲ τὸ ἐχυρόν, ὅτι καλοῦσιν οὐδέπω ἐπένευσεν· ὃ καὶ τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ ἐποίησε πρότερον. διὰ τί δὲ λέ-

Εξοδ. γ. ζ. γϛ΄ Ιδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου, καὶ τὸν στεναγμὸν αὐτῶν ἤκουσα, καὶ κατέβην τοῦ ἐξελέσθαι αὐτούς. καὶ σὺ τοίνυν, ἀγαπητέ, ἐὰν θλίψῃ ἡμόμβρος, μὴ ἀποκάμωσιν, μηδὲ ῥᾳθυμος γίνου, ἀλλὰ τότε μᾶλλον πρόσκαιρος ἀναίσθητος· ὅταν δὲ καὶ τότε καθαρώτερον αἱ θλίψεις, καὶ πλείων ἡ οὐσία ἡ τοῦ Θεοῦ· ἐὰν πάντα θέλῃ βίον ὅσον ζῆλε, ὡς ὑπισχνεῖται Β Τιμ. γ. κ. εἶναί σοι τὸν ζωὴν· Εἰδὼς ὅτι πάντες θέλοντες ζῆν εὐσεβῶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, διωχθήσονται· Καὶ ὅτι δεῖ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. μὴ τοίνυν ὑπομένῃ ὑγιὲς καὶ ἀναμάρτητον ἀγαπήσῃς βίον, μηδὲ τὸν εὐρύχωρον θλῖψιν βαδίζειν (ἡ γὰρ φέρει αὐτὴν πρὸς τὸν ἀπώλειαν ἡ ὁδός) ἀλλὰ τὸν στενὸν καὶ τεθλιμμένην. Εἰ δέ βάλει πρὸ τοῦ ἀνω ἀναστενάξας κατάπτωσιν, φεῦγε τοῦ ἡδονάς· καταπάτει τὸν φαντασίαν τοῦ βίου· πλοῦτον δόξαν καὶ ὄνειδος ἀτίμαζε· πενίαν δὲ καὶ σωτηρίαν ὀνειδίζων πρόξενον μέτελθε. Ταῦτα γὰρ καὶ ἀσφαλέστερον τὸν κεκτημένων καθίστησι, καὶ τοῦ βύθους ὑψηλοτέρας ἐργάζεται. μὴ οὕτω σεαυτὸν κατασκευάσῃς, καὶ μὴ τοιαύτης καλέσῃς ἀναίσθητος καὶ σὺ τὸν Θεὸν, πάντως ἀκούσεταί σου. ἀκοὴ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης εἶπεν, ὅτι ἐν τῷ θλίβεσθαί με ἐκέκραξα, καὶ ἐπήκουσέ μου, ἵνα μάθῃς ἀναβαίνειν διὰ μακρὸν, καὶ τοῦ βύθους ἐπιπερωμένας ἐργάζεσθαι· ἵνα μὴ δυσχερείας μηδὲ Δ. Βασ. δ. κζ. ἀλύῃς ἐν ταῖς θλίψεσιν, ἀλλὰ δρέπῃ τὸ ἀπ' αὐτῶν κέρδος. Εἰ γὰρ ὁ Ελισσαῖος ἀθεράπευτος ὢν, προσποιοῦσαν τὸν γυναῖκα οὐκ ἀφῆκεν τὸν μαθητὴν ἀπώσασθαι, ἄφες λέγων αὐτὸν ὅτι καταδυμὸς ὅσιν ἡ ψυχὴ αὐτῆς· οὐδὲν ἕτερον ἐμφαίνων ἢ τοῦτο, ἢ ὅτι ἀπολαύσει μεγίστην ἔχει καὶ ζημιωσεται τὸν θλῖψιν· πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς ἀναχωρήσεται σε μὴ καταδυὺς ψυχῆς προσόντα. ἀκοὴ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς μακαρίζει τοὺς πενθοῦντας, καὶ τοὺς γελῶντας παιδεύει. [ἀκοὴ τοῦτο] καὶ τῶν μακαρισμῶν ἀρχέμυθος, σύντομος Ματθ. ε, β. τοῦτον ὁ προοίμιον ἐποιήσατο, λέγων· Μακάριοι πενθοῦντες. Εἰ τοίνυν βούλει τοὺς αὐλοδαιμοὺς ἀναβαίνειν τούτους, πρόσχωμεν ὁ ἀκαλελυμένον καὶ χαῦνον τοῦ βίου· σύσφιγξον σεαυτὸν τῷ ὑπὸ πόνῳ τῆς πολιτείας· ἀπόσκισον τῶν γηΐνων προσκμάτων. αὕτη πρόσκτησις ὑπόβασις. ὑ γὰρ ὄντως, οὐκ ἔστιν ὁμοῦ καὶ κλίμακα ἀναβαίνειν, καὶ τῆς γῆς ἐχεσθαι. ὁρᾷς πόσον ὁ ὕψος τοῦ ἀέρος· οἶδα τοῦ χρόνου τὴν βραχύτητα, οἶδα ὁ ἀδηλον τοῦ θανάτου. μὴ τοίνυν μέλλε, μηδὲ ἀναβάλλου, ἀλλὰ πολλῇ τῇ σφοδρότητι ταύτης ἅψαι τῆς ἀποδημίας, ἵνα ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ καὶ δύο καὶ τρεῖς καὶ δέκα καὶ ἑκατὸν ἀναβαίνῃς ἀναβαθμούς.

2 Κύλισε ῥῦσαι τὴν ψυχήν μου ἀπὸ χειλέων ἀδίκων, καὶ ἀπὸ γλώσσης δολίας.

Ανεκδ. μσ. Ὅρα ἐν τοῦτο τὸ διαγελικὸν σκεῦος πρόσγελμα ἀγελάμπον· Εὔχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν. τοῦτον γὰρ τοῦ πειρασμοῦ ἐστὶν ἴσον, ἀγαπητέ, τῷ δολερῷ πρόσπεσεῖν ἀνθρώπῳ. ὁ τοιοῦτος καὶ θηρίου χαλεπώτερος. ὁ μὲν γὰρ, ὅταν ὀπτῇ, φαίνεται· οὗτος δὲ πολλαπλάσματι πολλάκις ὑπεικείας τὸν ἰὸν ἀπέκρυψεν, ὡς καὶ δυσφώρευτον ἡμᾶς τὸ ἐνέδρᾳ, καὶ βαρὰ ἄθρῳ πρόσπεσεῖν ἀφυλάκτους τὸν ἐμπίπτοντα. ἀκοὴ τοῦτο ζωηρὸς ἄνω καὶ κάτω τοῦτο προσκαλεῖ τὸν Θεὸν, τὸ τοιοῦτον ὑπερβόλων ἀπαλλαττεσθαι. εἰ δὲ σὺ δολερεῖς δεῖ φθύγγῃ καὶ ἐνθουλεῖς, πολλῷ μᾶλλον τοὺς ἀπατεῶνας καὶ πανουργεῖ δόλματα ἐνέντας. μᾶλλον δὲ ἄδικα εἰπεῖν ἢ ἀδίκων χείλη ἐνεῖνα, καὶ πρόσκτησιν τὸν ἀρετὴν βλάπτοντα, τὰ πρὸς κακίαν ἀπάγοντα. ἀκοὴ δὲ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης σύντομος τὸν ψυχὴν αὐτὸν ἀξιοῖ ῥυσθῆναι. ἐκεῖ γὰρ ἐπίκεισι τὰ βέλη.

3 Τί δοθείη σοι, καὶ τί προστεθείη σοι πρὸς γλῶσσαν δολίαν;

Ετερος, Τί πρόξει σοι, ἢ τί προσθήσει σοι, γλῶσσα δολία; Ὁ δὲ ἕτερος, Τί δώσει σοι, καὶ

χ. μεθ' ὕβρεως πάσης, κτλ.

χ. ζωὴν

χ. πηγὴν ἢ πάντα μᾶλλον πάντα, ἀ καὶ ἀσφαλέστερον ἐν κρύπτει.

χ. θλίψεις

χ. ἀπολαύσει, οὐδὲ ἔτερον λέγων ἢ τὰ αὐτὸ· οὕτω τὸν ἀπολλωνίου ἐστὶν ἡ ψυχὴ αὐτὸν ἀπλῶς ἐκ ἔχει, ἀπ' ἀμαρτίας ἔχει, καὶ ἀμαρτίαν ἐστὶν ἐν αὐτῷ.

χ. δόλιος

χ. δόλῳ

ἐπαιδ: ἐ τί παρεστηκεῖσοι, γλῶσσα, " κατ' ὀπτασίαν; Οὐδὲν οὕτω ἕτερον παιδεύσει ὃ εἰρημένον, ἢ ὅτι μεγάλη αὕτη ἡ πονηρία, καὶ χαλεπὸν τῆς κακίας τὸ εἶδος. διὸ δὴ τοῦτο ὁρᾷς καὶ Ⓜ παρεφήτευε θυμούμενον, ὀργιζόμενον, καὶ λέγοντα· Τί δοθείη σοι, καὶ τί προστεθείη σοι πρὸς γλῶσσαν δολίαν; ὃ δή λέγει, τοῦτο ἔστι· ποία αὐτῆς τῆς κακίας ταύτης εὑρεθείη ἀξία ζημία; ὅπερ καὶ Ἰουδαίοις Ἡσαΐας ἔλεγε, Τί ἔτι πληγῆτε προσθέντες ἀνομίαν; τοῦτο δὴ καὶ αὐτός· τί δοθείη σοι, ἐ τί προστεθείη σοι πρὸς γλῶσσαν δολίαν; ἢ τοῦτο τοίνυν φησίν *, ἢ ὅτι ἐ αὐτὸ τοῦτο ζημία ἐστί, καὶ πρὸ τῆς δίκης σαυτὸν ἀπαρτᾷς δίκην, οἰκοθεν τὴν κακίαν πλέων. μείζων γὰρ τῆς ψυχῆς ζημία, κακία, καὶ πρὸ τῆς δίκης. Ἵνα οὖν μὴ ζημιοῦτο ἀξίαν ταύτην δίκην; ἐντεῦθα μέ σοι συμβουλεύει· καὶ ὃ θεὸς πληγήν. μὴ-δεμία μὲν γὰρ οὐκ ἀν κατ' ἀξίαν * ἀμύναιτο. ἐπαρθαίνει γὰρ πᾶσαν ζημίαν ἡ πονηρία. ὁ Θεὸς δὲ ἐπάξει τὴν πληγήν. διὸ καὶ ἐμφαίνων τοῦτο, ταχέως ἐπήγαγε λέγων· 4 Τὰ βέλη τοῦ δυνατοῦ ἠκονημένα ἐπὶ τοῖς μὴ δικαίοις τοῖς ἐρημικοῖς. Hσ. α. ε.

Πάλιν βέλη ἐντεῦθα τὰς ζημίας καλεῖ. Ἕτερος δὲ ἑρμηνευτής, Βέλη τοῦ δυνατοῦ ἠκόνηται, εἶπε, μετὰ ἀνδρείων ἐσοβασμένων. Καὶ ἕτερος, Σὺν ἀνδρείαις ἀρχυθίναις· τῇ μεταφορᾷ τῶν ὀνομάτων αὔξων τῆς ζημίας Ⓜ φόβον. Ὅ, τε γὰρ ἐσοβασμένων, ὅ, τε ἀρκυθίναις, τὴν αὐτὴν ἔχει ἔννοιαν. ἐκεῖ μὲν γὰρ ὁ πλῆθος παίδευσιν, ἐντεῦθα δὲ τὴν ποιότητα καὶ τὴν σφοδρότητα τῆς ζημίας· ὅπερ οὖν καὶ Ⓓ ἑβδομήκοντα δηλοῦντες, σὺν τοῖς ἀνδρείαις τοῖς ἐρημικοῖς, ὀξέδωκαν· τουτέστιν, ἐρημοποιοῖς, διαφθοροῦσιν, ἀναλίσκουσιν. ἀπὸ γὰρ τῶν πρὸς ἡμᾶς φοβερῶν ὑλῶν καὶ τοῦ Θεοῦ τὰς ζημίας ἁρμοττίζουσιν αἱ γραφαί, βέλη καὶ πῦρ αὐτὰς καλοῦσαι. ἐντεῦθα δέ μοι δοκοῦσι βαρβάροις ἀρίτηδαι δοκεῖ. διὸ καὶ τοῦτο δηλοῖ ἕτερος ἑρμηνευτὴς ἑλέτε, ῥοῦσαν ψυχὴν μὲν ἀπὸ χειλέων ψευδῶν. τοιαῦτα γὰρ αὐτῶν τὰ ῥήματα, τοιοῦτοι Ⓓ δόλοι καὶ αἱ ὑπόβουλοι, πλάνης γέμοντα ἄπρακτα καὶ πολλῆς τῆς κακίας.

5 Οἴμοι ὅτι ἡ παροικία μου ἐμακρύνθη. κατεσκήνωσα μετὰ τῶν σκηνωμάτων Κηδάρ. Ἕτερος, Ὤμοι ὅτι παροικὸν προείλκυσα. Ἄλλος, Ὤμοι, ὅτι παρωκήσατε ἐν μακρυσμῷ. Ταῦτα μὲν οὖν ὑποι θρηνοῦσιν ἐπὶ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς ἐν Βαβυλῶνι· ὁ δὲ Παῦλος ἐπὶ τῆς ἐντεῦθα διατριβῆς, λέγων, Καὶ γὰρ Ⓓ ὄντες ἐν τῷ σκήνει τούτῳ, στενάζομεν βαρούμενοι. καὶ, Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες, καὶ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν. καὶ γὰρ παροικία ὁ παρὼν βίος. καὶ τί λέγω παροικίαν; ὅπερ γε καὶ τῆς παροικίας ὅσον τὸ τελεστικὸν σῶμα. ὅθεν αὐτὴν καὶ ὁδὸν ἐκάλεσεν ὁ Χριστὸς λέγων· Στενὴ ἡ πύλη, καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν. καὶ γὰρ ὄντως ἐρήμη διδασκαλία, μάλιστα καὶ ἡ πρώτη, ὃ εἰδέναι ὅτι παροικοί ἐσμεν καὶ Ⓜ παρόδιοι βίου. διὸ καὶ Ⓓ παλαιοὶ τοῦτο ὡμολόγησαν, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα ἐθαυμάσθησαν. τοῦτο δὲ Παῦλος δηλῶν, ἔλεγε γράφων· Διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεται αὐτοὺς ὁ Θεός, Θεὸς αὐτῶν καλεῖσθαι. ποίαν αἰτίαν, εἰπέ μοι; ὅτι ὡμολόγησαν ξένοι καὶ παρεπίδημοι εἶναι. τοῦτο ἀρετῆς ἁπάσης ῥίζα καὶ πρόθεσις. ὁ γὰρ τῶν ἐντεῦθα ξένος, τῶν ἄνω πολίτης ἔσται· ὁ τῶν ἐντεῦθα ξένος, οὐκ ἐμφιλοχωρήσει τοῖς παροῦσιν, οὐκ οἰκίας ἐπιμελήσεται, οὐ χρημάτων, οὐ τρυφῆς, οὐκ ἄλλων τῶν τοιούτων ὑπηνέμων. ἀλλ' ὥσπερ Ⓓ ἐν ἀλλοτρίᾳ διατρίβοντες, πρόχειρα ποιοῦσι καὶ παρασκευάζονται πρὸς τὸ ὅτι τῇ πατρίδι ἀποκαταστῶσιν, καὶ καθ' ἑκάστην ἐπείγονται τὴν ἡμέραν τὴν ἐνεχθοῦσαν ἰδεῖν· οὕτω δὲ ὁ τῶν μελλόντων ἐρῶν, οὔτε τοῖς λυπηροῖς ταπεινωθήσεται παροῦσιν, οὔτε τοῖς χρηστοῖς ἐπαρθήσεται, ἀλλ' ἑκάτερα παραδραμεῖται, καθάπερ ὁδὸν βαδίζων. διὰ τοι τοῦτο καὶ ἐν τῇ προσευχῇ κελευόμεθα λέγειν, Ἐλθέτω Ps. 142. 10. Matth. 6. 10.

ἡ βασιλεία σου, ἵνα ⸂πόθον⸃ καὶ τὴν ὀπτηυμίαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης τρέφοντες, καὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτὴν ἔχοντες, μηδὲ ὁρῶμεν τὰ πρόσκομματα. Εἰ γὰρ Ἰουδαῖοι τῶν Ἱεροσολύμων ὀπτηυμοῦντες θριαμβοῦσι τὰ πεπτωκότα ⸂εἰς μὴ⸃ ὃ ἀπωλόμεθα, ἵνα δὴ καὶ ἡμεῖς συγκλαύσωμεν, ποίαν ἂν ἀπολογίαν, μὴ σφοδρῷ κατεχόμενοι πόθῳ τῆς ἄνω Ἱερουσαλήμ; ὅρα γοῦν πῶς καὶ ὅτι θριαμβοῦσι τὰ μετ' ἐκείνων διατελοῦμεν, κατεσκηνωσα, λέγοντες, μὴ τῶν σκηνωμάτων Κηδάρ. Πολλὰ πρόσκομμα πέπτωκεν ἡ ψυχή μου. χ. ἰδιωτῶν καὶ βλασφήμων.

Ἐντεῦθεν γὰρ δὴ καὶ οἱ ἀλλοτρίας διατελοῦσι θριαμβοῦσι μόνον, ἀλλὰ ⸂εἰς τὸ μὴ⸃ βαρβάρων διαγωγάς. "ὁδὸν καὶ ἄλλοι περιφῆται ἐποίησαν, ἐπὶ δὲ πρόσωπον βάθρου θριαμβεύοντες καὶ λέγοντες· Οἴμοι ὅτι ἀπόλωλεν βύλακος ἀπὸ τῆς γῆς, ⸂εἰς ὁ⸃ κατορθῶν σὺν αὐθρώποις οὐκ ἔστι. ⸂εἰς αὐτὸς ὃ σοῦτ⸃ λέγων, Σῶσόν με, Κύριε, ὅτι ἐκλέλοιπεν ὅσιος. δὴ γὰρ τοῦτο μόνον ὑπόπονος ὁ βίος σοῦτ, ὅτι πολλὴν ἔχει μεταμόρφωσιν καὶ ἀκαίρους φροντίδας, ἀλλ' ὅτι καὶ πολλὴ τῶν πονηρῶν ἡ φορά. Θεσπέσιον ὃ ἐπαναπέπαυται καὶ δυσκολώτερον τῆς πρὸς τοὺς τοιούτους ὁμιλίας. δὴ γὰρ ὅπου καπνὸς καὶ ἀχλὺς βαρύνειν τοὺς ὀφθαλμοὺς εἴωθεν, ὡς καὶ τῶν πονηρῶν ὁμιλία τὰς ψυχὰς ἀλύειν παρασκευάζει. ἆρ' οὐχ ὁρᾷς καὶ τὸ Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν δυσχερὲς ἐνδεικνύμενον τὸ τοιαύτης διαγωγῆς; καὶ γὰρ ὅταν λέγῃ, Ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν, ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; ὅτου ἀπιτόμενος λέγει, κατεσκήνωσα μετὰ τῶν σκηνωμάτων Κηδάρ· "βαρβάρων τῶν ἤθους ὄντι, θηριωδέστερον διαχειμένων, σκιωδεῖς δὲ καὶ λύβας χειρημένων, καὶ πρὸς τὴν θηρίων ἀγριότητα σκληρότερον διακειμένων. ἀλλὰ τούτων πολλῷ χαλεπώτερον ⸂ἅρπαγες, ⸂πλεονέκται, ⸂ἐν ἀσελγείαις, ⸂ἐν τρυφαῖς ζῶντες. πολλὰ πρόσκομμα πέπτωκεν ἡ ψυχή μου. καὶ μὴν καὶ πολλά· ἑβδομήκοντα γὰρ ἔτη μόνον ἐστίν. ἀλλὰ καὶ τὴν πλείω αὐτὰ πολλὰ καλεῖ, ἀλλὰ τῇ δυσκολίᾳ τῶν πραγμάτων. καὶ γὰρ ὀλίγα ἦν, πολλὰ τοῖς θλιβομένοις φαίνεται. ὅταν καὶ ἡμᾶς διακεῖσθαι χρή, καὶ καὶ ὀλίγα ἔτη ζήσωμεν ἐνταῦθα, πολλὰ νομίζειν αὐτὰ τῇ ὀπτηυμίᾳ τῶν μελλόντων. ταῦτα λέγω, ὅτι τῆς παρούσης ζωῆς κατηγορῶν (μὴ γένοιτο) καὶ γὰρ τοῦτο ἔργον Θεοῦ, ἀλλὰ ⸂πρὸς τὸ⸃ ἔρωτα τῶν μελλόντων ὑμᾶς ἀλείφων, καὶ ὥστε μὴ ἐμφιλοχωρεῖν τοῖς παροῦσι, μηδὲ ⸂προσπλοκὴν τῷ σώματι, μηδὲ ἕξιν⸃ τοῦ μακροψύχως τῶν πολλῶν διακεῖσθαι, οἳ καὶν μυρία ζήσωσιν ἔτη, ὀλίγα ταῦτα εἶναί φασιν· ὧν εἰ γένοιτο δὴ ἀληθεύειν, τί ὃ παχύτερον, εἰ ὑγιαινοῦ προσκειμένου καὶ τῶν ἐν τοῖς ὑγιαινοῦσιν ἀγαθῶν, ἃ μήτε ὀφθαλμὸς εἶδε, μήτε οὖς ἤκουσε, πρὸς τὰς σκιὰς κεχήνασι, καὶ ⸂πόθον⸃ τοῦ παρόντος διακπεραν βάλλονται βίου, κύμασι διωνεχέσι καὶ "χειμῶνι καὶ ναυαγίοις ἐγκαλινδούμενοι; ἀλλ' οὐχ ὁ Παῦλος οὕτως, ἀλλ' ἔσπευδε καὶ ἠπείγετο, καὶ ἐν αὐτὸν μόνον καλῆσαι, τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν. χ. ἀμφιβολία τῶν ῥητῶν, τῇ διαιρέσει τοῦ κεφαλαίου διακρινομένη· καὶ γὰρ ἐν τῷ παρόντι διακεῖσθαι ἀγαθὸν ἐστιν, ἐὰν μὴ ἐμφιλοχωρῶμεν τοῖς παροῦσι, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, ἐὰν ἐπιθυμῶμεν τῶν μελλόντων. χ. χειμῶνι

6 Μετὰ τῶν μισούντων τὴν Εἰρήνην ἤμην Εἰρηνικός. ὅταν ἐλάλουν αὐτοῖς, ἐπολέμουν με δωρεάν. Εἶδες πῶς δείκνυσι τὸ φορτικὸν τῆς ἐκεῖ διατριβῆς. δὴ γὰρ εἶπε, μετὰ τῶν οὐκ ἐθέντων Εἰρήνην, ἀλλὰ μετὰ τῶν μισούντων τὴν Εἰρήνην ἤμην Εἰρηνικός. Εἶδες τῆς θλίψεως τὸ κέρδος· εἶδες τῆς ἀχμαλωσίας τὸν καρπόν. ἀλλὰ νῦν, τίς ἡμῖν δυνήσεται τοῦτο εἰπεῖν; ἀγαπητὸν γὰρ μετὰ τῶν εἰρηνικῶν εἰρηνικὸν εἶναι· ἔστι δὲ καὶ μετὰ τῶν μισούντων τὴν Εἰρήνην ἐν Εἰρηνικός. *πῶς οὖν τοῦτο καὶ ἡμεῖς κατορθώσομεν; δὴ ὡς πρέποι διατελοῦμεν (πάλιν γὰρ ὅπου τὴν αὐτὴν ὑποθέσιν ἄγω τὴν λύπην) δὴ ὡς ξένοι, δὴ μηδενὶ τῶν πρόσκαιρων ὧμεν κατεχόμενοι. ἐνταῦθα γὰρ ὅπου πολὺς μάχην ⸂πόλεμον⸃, ὡς ὁ τῶν πρόσκαιρων ἔρως, ὡς ἡ δόξης ἢ χρημάτων ἢ τυφῆς ὀπτηυμία. ὅταν δὲ πάντα διακόψῃς τὰ φρόνια ταῦτα, καὶ μηδενὶ τούτων προσείδῃς τὸν ψυχὸν κατεχομένῳ, τότε ὄψει πόθεν ὁ πόλεμος ἔχει τὸν ἀρχὴν, πόθεν ἡ ἀρετὴ τὴν ὑπόθεσιν λήψεται. διὰ τοῦτο μέλλοντι λύκων καὶ προβάτων εἰ

τῆ εἰ) κελθύει, ἵνα μὴ λέγῃς ⟨Rc⟩ ⟨Rc⟩ ἔπαθον, ⟨Rc⟩ δῆλ. τοῦτο ⟨Rc⟩ ⟨Rc⟩ ⟨Rc⟩. κἂν μυεῖα, φησὶ, πάθῃς, μηδὲ πρόβατον ὦν, ⟨Rc⟩ ὅτω πρέπει τὴν λύκων. ποταπός ἐστιν ὁ δεῖνα ⟨Rc⟩ διεφθαρμένος; ἀλλ' ἔχεις τοσαύτην δύναμιν, ὡς ⟨Rc⟩ πανηρῶν πρεσβεύεσθαι. ⟨Rc⟩ πρόβατα ἡμερώτερον; τί ⟨Rc⟩ λύκου ἀγελιώτερον; ἀλλ' ὅμως τοῦτο ἐκείνων πρέπει. ⟨Rc⟩ τοῦτο ὅπερ τῶν ἀποστόλων ἐδείχθη. οὐδὲν γὰρ πραότητος δυνατώτερον, οὐδὲν μακροθυμίας αὐτονώτερον. δῆλόν τοι τοῦτο ὁ Χριστὸς κελεύων πρόβατα τῆ εἰ) μεταξὺ λύκων. εἶτα ὅπως εἰπὼν, ὥσπερ οὐκ ἀρκούσης τῆς ἡμερότητος ταύτης, τῆς τὸ πρόβατον λέγω, ὃν βούλεται μαθητὴν δεῖξαι, ⟨Rc⟩ ἕτερόν τι προσέθηκεν· ἔστω σε ἀκέραιοι, ὡς αἱ πρέπει, δύο ζώων ἡμέρων ⟨Rc⟩ ἀφελῶς ⟨Rc⟩ μείξας πραότητα. τοσαύτην ἡμᾶς ἀπαιτεῖ τὴν ὀπτείκειαν, ὅταν μεταξὺ ἀγρίων ὦμεν. ⟨Rc⟩ μή μοι λέγε, ποταπός ἐστι, ⟨Rc⟩ δύναμιν φέρει. τότε γὰρ μάλιστα ὀπτιδείκνυσθαι χρὴ τὴν πραότητα, ὅταν πρὸς ἀγρίους ἔχωμεν, ὅταν πρὸς δημίους. τότε αὐτῆς ἡ ἰσχὺς δείκνυται, ὅτε αὐτῆς τὸ ἔργον ⟨Rc⟩ τὸ κατόρθωμα καὶ ὁ καρπὸς δῆλα ἔμπει. ὅταν ἐλαύνων αὐλῆς, ἐπολέμουν με δωρεάν. Ἕτερος δέ ἑρμηνευτής φησι, Καὶ ὅτι ἐλαύνων αὐλῆς, ἐπολέμουν· ἢ τοῦτο αἰνιττόμενος, μετὰ τὸ μισούντων τὴν εἰρήνην ἡμῶν ἐρίζοντας· ἢ ὅτι ἐπεὶ ἐλαύνων αὐλῆς, αὐλοὶ ἐπολέμουν. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ τῆς διαλέξεως, ὅτε μάλιστα τὴν ἀγάπην ἐπεδεικνύμην, φησὶν, ὅτε μάλιστα καὶ ῥήματα φιλικὰ προσιέμην, τότε ἡ γλῶττα, τότε δόλιος ἔρραπτον. ἀλλ' ὅμως ἐγὼ τὴν οἰκείαν ἐπεδεικνύμην ἀρετὴν [ἐκ ἐκείνων ταύτην διαχειμένων.] ὅτω καὶ ἡμᾶς διαχεῖσθαι χρὴ, κἂν βάλλωσι, κἂν παίωσι φιλοσώφας, κἂν ὀπιβουλεύωσι, ⟨Rc⟩ ἐπ' αὐτῆ ὀπτιδείκνυσθαι, ἐκείνης τῆς διαβολῆς μεμνημένους τῆς κελευούσης, ὡς πρόβατα καὶ πρέπει εἰ) ἐν μέσῳ λύκων· ἵν' ἐκείνους τε βελτίους ἐργασώμεθα, καὶ αὐλοὶ τῶν ἐναντίων ἀγαθῶν ἀπολαύσωμεν, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὀπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψδμ. ρκ. ΩΔΗ ΤΩΝ ΑΝΑΒΑΘΜΩΝ. ΑΛΛΟΣ, Ασμα Εἰς ⟨Rc⟩ ἀναβάσεις.

1 Ηρα τοὺς ὀφθαλμούς μου Εἰς ⟨Rc⟩ ὄρη, ὅθεν ἥξει ἡ βοήθειά μου.

Ἕτερος, Αἴρω ὀφθαλμούς μου Εἰς ⟨Rc⟩ ὄρη. πόθεν ἥξει ἡ βοήθειά μου;

ΟΡαψυχῶ ἀπορουμένως καὶ ἀμηχανοῦσαν, ὡς ἐν κακοῖς οὖσαν, καὶ βαλαντιῶντι τυχεῖν σωτηρίας πρὸς ⟨W⟩ Θεὸν ἀφορῶσαν. τοῦτο πάλιν κατόρθωμα τῶν πειρασμῶν καὶ κέρδος περισσὸν αὐτῶν καὶ διεγείρειν, καὶ τῶν ἀνωθεν ποιεῖν ὀπιζητεῖν ῥοπὴν, καὶ τῶν βιωτικῶν ἀποτέμνειν ἀπάντων. Εἰ γὰρ Ιουδαῖοι, ⟨Gr⟩ παχεῖς καὶ τῇ γῇ προσπεπλωκότες, ἀπὸ τῆς ἐν ἀγχιμαλωσίᾳ ⟨Rc⟩ ἀλγεινοπρεπείας οὕτως ἐγένοντο εὐσυνδαῖοι καὶ πρὸς τὰ θεῖα ἔβλεπον, πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς δίκαιοι δὴ ἐπὶπλῆξαι τοῦτο παῖζον ἐν ταῖς πρέπουσι, καὶ πρὸς ⟨W⟩ Θεὸν καταφεύγειν, ⟨Gr⟩ πλείονα ἐκείνων ἀκριβείαν ἀπαιτούμενοι. ὅπου γὰρ ἐκεῖνοι τότε ἐν μέσοις ἦσαν ἀπειλημμένοι τοῖς πολεμίοις, καὶ ἡ πόλις αὐτοῖς ἦν, ἡ τεῖχος, ἡ πύργος, οὐχ ὅπλα, ἡ συμμαχία ἀνθρωπίνη, ἡ χρημάτων πρέπουσα, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδὲν, ἀλλ' αἰχμάλωτοι ⟨Rc⟩ δοῦλοι μεταξὺ διαστῶν ὁμοῦ καὶ πολεμίων ἐστρέφοντο· τῶν μετέχειν τῶν συμφορῶν πιέζόμενοι, πρὸς τὴν ἄμαχον κατέφυγον χεῖρα, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἐρημωθέντες, ἀπὸ τῆς ἐρημίας ταύτης ὅπερ τὸ φιλοσοφεῖν ἤρχοντο, δι' ἣ ἔλεγον· ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου Εἰς τὰ ὄρη, ὅθεν ἥ-

ξει ἡ βοήθειά μου. Τὰ παρὰ τῶν ἀνθρώπων πρόσωπα ἐγκαταλέλειπται, πρόσωπα φεύδεται, πρόσωπα ἐκπεδών· μία λοιπὸν ἐστὶν ἀνελλιπὴς σωτηρία, φησὶν, ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ.

2 Ἡ βοήθειά μου παρὰ Κυρίου τοῦ ποιήσαντος (ψ) οὐρανὸν καὶ γῆν.

Εἶδες (ψ) Θεὸν πάντα χορηγοῦντας, ἀπὸ τῆς γῆς, ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, ἀπὸ τῶν ὡρῶν, ἀπὸ τῆς ἐρημίας, πάντα χορηγοῦντα αὐτὸν φαντάζομένους. Εἶδες αὐτῶν τὴν διάνοιαν ὑψηλοτέραν γινομένην, καὶ τὴν πάντα χορηγοῦντα παρέχοντας αὐτοῦ ἐκτεταμένην ἀναχηρύττοντας. οὐ γὰρ ἁπλῶς παρεστάθησε, τοῦ ποιήσαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ἀλλὰ συλλογιζόμενος ἀριθμαπαθῶς τοῦτο καὶ λέγων· Εἰ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐποίησε, δύναται καὶ σὲ ἀλλοτρία βοηθῆσαι, καὶ πάντα χορηγοῦ, καὶ σὲ βαρβάρῳ χειρὶ ὀρέξαι, καὶ τῆς πατρίδος ἐκπεσόντας διασῶσαι. Εἰ γὰρ τὰ στοιχεῖα ταῦτα λόγῳ μόνον πρήναι, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς τῶν βαρβάρων ἁπαλλάξαι δύναιτο). ὁρᾷς πῶς φιλοσοφοῦσιν (ψ) λίθων ὄντες ἀναθητότεροι, ὅτι τῆς ἀλλοτρίας διατείνοντες; οὐκ ἔτι γὰρ ναοὺς μέμνηνται), ἀλλ' οὐρανοῦ καὶ γῆς. ὅρα πῶς καὶ τὴν δημιουργίαν ἀνακηρύττουσι καὶ τὴν "σοφίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν προνοιαν. οἱ γὰρ περὶ τούτων τῶν ξύλων λέγοντες, Θεός μου εἶ σύ, καὶ ὦ λίθων, σύ με ἐλυπήσας, νῦν τὴν δημιουργὸν τῆς οἰκουμένης ἐπιγινώσκουσιν. ἡ βοήθειά μου παρὰ Κυρίου, ὁ παρὰ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπων, οὐδὲ παρὰ ἵππων, ὁ παρὰ χρημάτων, ὁ παρὰ συμμάχων, οὐδὲ παρὰ στρατοπέδων. ἡ βοήθεια ἡμῶν παρὰ Κυρίου. αὕτη ἀχείρωτος ἡ συμμαχία, αὕτη ἄμαχος ἡ βοήθεια· οὐκ ἄμαχος ὅτι μόνον, ἀλλὰ καὶ ῥᾳδία καὶ εὔκολος. ὁ γὰρ ὁδοὺς μακρὰς βαδίσαι δεῖ, ὁ χωρεῖς κελεύσας, ὁ χρήματα δαπανῆσαι, ὁ πρεσβείαν στεῖλαι, ἀλλ' οἴκοι μένοντα δύνατον ταῦτα ἐπιτελέσαι τὴν ῥοπήν· μόνον αὐτὸν ἀποχήσας ἐλπίδος καὶ ὑψηλὰ βλέπῃ καὶ ἐξυδρικὸς ἔχῃ τὸ ὄμμα. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ μόνῳ τῷ ζώῳ τούτῳ τὴν διάπλασιν ὄρθιον ἐποίησεν ὁ Θεὸς, καὶ εἰς ὑψηλὰ κατέθετο, διδάσκων καὶ ἀπὸ τῶν αἰθερίων, ὅτι δεῖ πρὸς τὸ ὕψος ὁρᾶν. μόνον γὰρ τοῦτο τὸ ζῷόν ἐστιν ὕπτιον ἀναπεπλασμένον, καὶ ἄλλα πάντα κάτω βλέπει καὶ πρὸς γῆν νένευκεν. εἶτ' ἐπειδὴ τὸν οὐρανὸν πέπαται, ἵνα καὶ ἐκεῖσε πρόσχῃ, καὶ ἐκεῖνοις φιλοσοφῇ, καὶ ἐκεῖνα φαντάζηται), καὶ ὀξυδρικὸς ἔχῃ τὸ ὄμμα τῆς ψυχῆς. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὁ τῆς σοφὸς ἔλεγε, Τοῦ σοφοῦ (ψ) οἱ ὀφθαλμοὶ ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ, τουτέστι, τῶν καλῶν πάντων ἀπέλαχε), καὶ οὐρανοπολεῖ, καὶ μετέωρα φαντάζεται).

3 Μὴ δῴης εἰς σάλον (ψ) τοὺς σούς, μηδὲ "νυστάξῃ ὁ φυλάττων σε.

Ὁρᾷς πόσῳ ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν ἀπουδὴν ὁ λόγος. ὅπου γὰρ βοηθείας ἐμνήσθησαν, καὶ τὴν ἀνωθεν ῥοπὴν κεκλήκασι, πάλιν καὶ συμβουλεύει μονονουχὶ τοῦτο λέγων· Εἰ βούλει ταύτης ἀπολαῦσαι, τὰ παρὰ σαυτοῦ εἰσένεγκε. Τί δέ ἐστιν ὁ πάλιν, ἄκουε. μὴ δῴης εἰς σάλον (ψ) τοὺς σούς, τουτέστι, μὴ ῥᾳθυμήσῃς, μὴ σκαιοδαιμονήσῃς, καὶ ὅτε ἔχεις (ψ) Θεὸν χεῖρα ὀρέγοντα, οὐκ ἐγκαταλιμπάνοντα, οὐκ ἀφιέντα. ὥστε παρ' ἡμῶν αἱ ἀρχαί, καὶ τούτου ἡμεῖς κύριοι. ὅπου γὰρ κύριοι, ὅταν βουλώμεθά τινος ὑπερτυχεῖν, δεῖ καὶ ἡμᾶς τὰ παρ' ἑαυτῶν εἰσφέρειν, μικρὰ μὲν ὄντα καὶ εὐτελῆ, δεῖ δὲ ὅλως εἰσφέρειν. οὕτω γὰρ καὶ ὁ Θεὸς βούλεται) οὐκ ἀργεῖν ὡς ἀργοὺς οὐδὲ ἀνεπιτηδείους καὶ ῥέγχοντας οὐδὲ ἀναπεπτωκότας, ἀλλ' ἐνεργεῖν καὶ σπουδάζοντας ἀσφαλίζειν. Διὰ τοῦτο καὶ πρὸ τοῦ ἐνδεκάτου ὥρας ἐμισθώσατο. καίτοι τί τοσοῦτον ἔμελλον ποιεῖν πρὸ ἑνδεκάτου ὥρας; ἀλλ' ἵνα ἀφορμὴν ἔχῃ τοῦ ἐργάσασθαι, ἵνα προφάσιν τῶν σεσφαλμένων. διὸ φησι, μὴ δῴης εἰς σάλον (ψ) τοὺς σούς, καὶ ὁ νυστάξει ὁ φυλάττων σε. ἐκεῖ τὰ παρὰ σοῦ πρόσχῃς, καὶ τὰ ἐκείνου ἔφεται. οὐκ τούτου τοσοῦτόν τι δείκνυσι), ὅτι καὶ τὰ παρ' ἡμῶν αὐτὸν εἰσφέρωμεν, ὅμως καὶ ὅπου τῆς παρ' αὐτοῦ δεόμεθα ῥοπῆς, ἵνα ἐν ἀσφαλείᾳ ὦμεν, ἵνα ἀπροσκοπότεροι μένωμεν.

Ἰερεμ. β. κζ'.

Ἐκκλ. β. ιβ'.

Ματθ. κε'.

χ. φιλοπόν

νωμὴν. Ἵνα ὁ δίδωσιν εἰς σάλον ϖ πόδα; ὁ ϖεφάγμασιν ὀπιθαίνων ὀλιθηρῆς καὶ οὐκ ἔχουσιν ἰχνεσὶν βάσιν, οἵτινές ὅστιν ὁ τῶν χρημάτων ἔρως, οἵτινος ὁ τῶν βιωτικῶν πόνος. διὰ τοῦτο (ϖνευματικῶς ϖεπτερόπονν) καὶ καταπίπτουσι, καὶ ϖ ϖεὶ τῶν ἐχθρῶν ὑπερεμπαίζουσιν ἑαυτοῖς κίνδυνον. ὃ γὰρ ὅστιν οἰκεῖα ποτε ἀσαλεύτα, οὐδὲ ποτέ ὅστιν ἀκίνητα, ἀλλ' ἀεὶ μεταβάλλε) καὶ μεθίσταται, ὡς τῶν κυμάτων μᾶλλον ϖαραπίπτε), καὶ τῶν ποταμίων ῥευμάτων ταχύτερον ϖροχωρεῖ, καὶ ψάμμου πάσης ὅστιν ἀοτενέστερα καὶ ἀφαρπάζει.

4 Ἰδοὺ οὐ νυσταξει, οὐδὲ κοιμηθήσεται ὁ φυλάσσων τὸν Ἰσραήλ.

Ἂν ὅτι ἀφυπνώσει μένος ἦς, φησιν, οὐ νυσταξει, οὐδὲ κοιμηθήσεται, τουτέστιν, οὐκ ἐγκαταλείψει, οὐ ϖεπόνσε), οὐκ ἀφήσει γυμνὸν καὶ ἔρημον. τοῦτο αἰτίξασθαι θέλων, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς, τέθεικεν, ὁ φυλάσσων τὸν Ἰσραήλ. ὃ δὲ λέγει, τοῦτο ἐστιν· εἰ τοῦτο ἔργον αὐτοῦ δίκαιον ἔχεις, ὃ δώωθεν καὶ οὐκ ϖεποιόνσιν τῶν σῶν ἐν ἀσφαλείᾳ σε καθιστᾶν, οὐ ϖεποίησε) ὃ ἔργον ὃ αὐτοῦ, καὶ ὁ (ϖάντες αὐτῷ ϖεπίστευν, οὐκ ἐγκαταλείψει, ἐὰν μὴ σὺ δῴης εἰς σάλον τὸν πόδα σου. καὶ οὐ μόνον οὐκ ἐγκαταλείψει, ἀλλὰ καὶ ϖεποιήσε) μετὰ πολλῆς τῆς ἀσφαλείας. διὸ καὶ ἐπήγαγε λέγων·

5 Κύριος φυλάξει σε, Κύριος σκέπη σου ὅτι χεὶρ δεξιά σου.

Ἕτερος, Παρὰ τὴν χεῖρα τὴν δεξιάν σου. Παραστάτης, φησὶν, ἔσται σου, σύμμαχος, βοηθός. ὁρᾷς πῶς ὡς ἐν (αὐτῷ βούλεταί σε ἐνεργὸν εἶ). ἀπὸ μεταφορᾶς γὰρ τῶν ἐν παρατάξει ἑστώτων, οὓς δὲ τὴν χεῖρά σου ἕστηται τὴν δεξιάν, ὥστε ἀχείρωτον εἶ), ὥστε ἐνεργὸν, ὥστε ἰσχυρὸν, ὥστε δυνατὸν, ὥστε ἔμπαλιν ἰσχύειν, ὥστε τὴν νίκην αἴρεσθαι· ὅπερ μάλιστα αὐτὴ ὅστί, δι' ἧς ἅπαντα ἐνεργοῦμεν. οὐκ ἔσται δέ σοι ϖαραστάτης μόνον οὐδὲ σύμμαχος, ἀλλὰ καὶ σκέπη. πάλιν [λέγων] ἀπὸ τῶν πρὸς ἡμῶν ϖεφυγμάτων, τὸ Θεοῦ ἀεὶ βοηθείας χαρακτηρίζει· τὴν ὁλόκληρον αὐτοῦ φυλακὴν καὶ τὴν ἐγγυτάτην συμμαχίαν ἀπὸ τῆς δεξιᾶς καὶ τῆς σκέπης πρίσησιν.

6 Ἡμέρας ὁ ἥλιος οὐ συγκαύσει σε, οὐδὲ ἡ σελήνη τὴν νύκτα.

Καὶ ποῦ τοῦτο γέγονεν; ἰωΐκα δὲ Αἰγύπτιοι ἐπεμήεσαν, ὡς ἐν τῇ ἐρήμῳ διέτεινον. ἐνταῦθα δὲ τὴν πολλὴν ἄδειαν λέγει. εἰκὸς δὲ καὶ τότε ἐπεμιόντας, τοιαύτης ἰωὸς ἀπολαύσαι ϖεδοξοποιίας ἑτέρῳ ἰωὶ ξύπῳ. οὐκ ϖεθείσιος δίνιν αὐτοῦ τὴν ϖεύσιαν δεῖξαι βουλόμενος, ὅτι οὐ μόνον τῶν δεινῶν ἀπαλλάττει, ἀλλ' οὐδὲ καὶ τῶν ἀναθέτων ἀφίησί σε παθεῖν, τοῦτο ἐπήγαγε. δαψιλὴς γὰρ αὐτοῦ τῆς βοηθείας ἡ χορηγία, ἄφατος ἡ φιλανθρωπία, οὐ ϖρὸς τὸ μέτρον τῆς χρείας τῆς ἡμετέρας πρὸς ἔρευσα τὴν πρὸς αὐτοῦ βοήθειαν, ἀλλ' ὑπερβαίνουσα ταῖς ἀντιδόσεσι καὶ ταῖς αἰτήσεις ἡμῶν.

7 Κύριος φυλάξει σε ἀπὸ παντὸς κακοῦ· φυλάξει τὴν ψυχήν σου ὁ Κύριος.

Οὐδὲ μηδὲ τὰ μικρὰ ταῦτα λυπήσαι σε συγχωρῶν, ἀλλὰ μέχρι τοσούτου τὴν ϖεφυσιν ἐκτείνων τὴν ἑαυτοῦ καὶ τὴν κηδεμονίαν, πολλῷ μᾶλλον ἀφ' ἑτέρων ἀχειρώτων σε καταιγίσει. ἔκαστον γὰρ τῶν ὑπαντώντων λυπηρῶν ἐνίσχει καὶ ϖροχωρεῖ τῷ νεύματι τοῦ Θεοῦ, ἅπερ ἐπ' αὐτῷ ἐνεργοῦντα οὐκ ἔνι· ἀλλ' εἰ καὶ τοῦτο πολλάκις ἀπήλλαξε τὸ κακοῦν, ἑτέρου μὲν ἠδυνήθη· ἢ ἠδυνήθη μὲν, οὐκ ἠθελήθη δέ. ἀλλ' ἡ τοῦ Θεοῦ ϖαντοδυνάμου καὶ κραταιὰ χεὶρ, καὶ ὅπουδ' ἐπέλθῃ, λῦσαι δυνήσε) καὶ ἀπαλλάξαι ϖάντων καὶ ἐλεύθερον ἀποκαταστῆσαι.

8 Κύριος φυλάξει τὴν εἴσοδόν σου καὶ τὴν ἔξοδόν σου.

Ἕτερος ἑρμηνευτὴς φησι, Τὴν ϖεσέλευσίν σου. Εἶδες διηνεκῆ συμμαχίαν ϖάντα χοῦ ϖροῦσαν, εἰσιόντι, ἐξιόντι. τί ταύτης ἴσον ἡδοιτ' ἂν τῆς ἀγάπης; τί τῆς φιλανθρωπίας; ἐν τούτοις γὰρ ὁ βίος ἅπας, ἐν εἰσόδοις καὶ ἐξόδοις. καὶ τοῦτο σαφέστερον δηλῶν, ἐπήγαγε·

Ἀπὸ

Ἀπὸ τοῦ νῦν ℭ ἕως τοῦ αἰῶνος.

Οὐ πρὸς μίαν ἡμέραν, φησὶν, οὐδὲ πρὸς δύο καὶ τρεῖς καὶ δέκα ℭ ἑκατὸν καὶ ἑκατόν, ἀλλὰ διηνεκῶς, ὅπερ ἐπ' ἀνθρώπων οὐκ ἔνι· ἀλλὰ πολλαὶ αἱ μεταβολαί, συνεχεῖς αἱ μεταπλώσεις, ἀθρόοι αἱ μεταστάσεις. ὁ σήμερον φίλος, αὔριον ἐχθρός· ὁ σήμερον βοηθός, αὔριον ἐγκαταλιμπάνει. πολλάκις γὰρ οὐκ ἐγκαταλιμπάνει μόνον, ἀλλὰ καὶ πολεμεῖ καὶ ὁπλοθυλεῖ πολεμίων πάντων χαλεπώτερον. ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ ἀκίνητα, διηνεκῆ, ἀθάνατα, μόνιμα, πέρας οὐκ ἔχοντα. ἵνα οὖν αὐτῷ ὁπιτυγχάνωμεν, καὶ τὰ πρὸς ἑαυτῷ εἰσφέρωμεν, ὥστε πολλῆς ἀπολαῦσαι τῆς ἀσφαλείας καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτυχεῖν ἀγαθῶν, οἷς χάρις τῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. χ. πρὸς

Ψαλμ. ρκα. 1 ΕΥΦΡΑΝΘΗΝ ΕΠΙ ΤΟΙΣ ΕΙΡΗΚΟΣΙ ΜΟΙ, Εἰς οἶκον Κυρίου πορευσόμεθα.

Ἀλλὰ νῦν πολλοὶ τῶν δυσχεραίνουσιν ὅτι τῷ ῥήματι. καὶ μὴν μή τις εἰς ἱπποδρομίας, ἢ εἰς θέατρα ὠδῶν μίας ἀναβαίνων κλίσεις, πολλοὶ ℭ συντρέχοντες· ἂν δὲ ὅτι ⓦ δικτύου οἶκον, ὀλίγοι ℭ μὴ ὑπομένουσιν. ἀλλ' οὐχ ℭ Ἰουδαῖοι οὕτως· ὃ τί γὰρ ἂν χαλεπώτερον, ὅταν καὶ ἐκείνων φαίνωνται ῥᾳθυμότεροι οἱ Χριστιανοί; πόθεν γὰρ ὅτοι οὕτω; πάλιν λέγω, ἀπὸ τῆς ἀρχαιολογίας ἐγίνοντο βελτίους. ὅντεῦθεν ℭ πρὸς τοῦτο ναυτιῶντες, ℭ τὸν μὲν ναὸν ἀφέντες καὶ τὴν ἀκρόασιν τῶν θείων λογίων, ὄρεσι δὲ καὶ πάτοις καὶ βουνοῖς ἑαυτοὺς διδόντες καὶ πολλῇ τῇ ἀσεβείᾳ, τοῦ ὁπιθυμεῖν ἔχουσιν τῆς λατρείας ἐκείνης, ℭ πρὸς τὴν ἐπαγγελίαν αὐτοῦ ἀναθερμαίνονται, ℭ ὀρθοῦνται καὶ ἵστανται, καὶ γανύονται τῇ διανοίᾳ. ὅπου γὰρ ὃν λιμὸν κατέσχεσαν καὶ δίψει, οὐ λιμὸν ἄρτου καὶ δίψει ὕδατος, ἀλλὰ τὸ ἀκοῦσαι λόγου Κυρίου, καὶ λαθόντες τῇ ὑμνῳδίᾳ ταύτῃ, μὴ πλείονος τῆς ὁπιθυμίας ταύτα ὁπιζητοῦσιν, ὧν πρόθυμοι ἐξέπεσον. ὅπου καὶ ὁ ἔδαφος αὐτὸ προεπλεκον λέγοντες· Ὅτι εὐδόκησαν ℭ δοῦλοί σου τοὺς λίθους αὐτῆς, καὶ ⓦ χοῦν αὐτῆς οἰκτειρήσουσι. καὶ πάλιν, Πότε ἥξω καὶ ὀφθήσομαι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ; καὶ πάλιν, μνησθήσομαί σου ἐκ τῆς Ἰορδάνου καὶ Ἑρμωνιείμ, ἀπὸ ὄρους μικροῦ. καὶ πάλιν, ταῦτα ἐμνήσθην, καὶ ἐξέχεα ἐπ' ἐμὲ τὴν ψυχήν μου. Οἱ ἐμνήσθης, εἰπέ μοι; ὅτι διελθόντες ἐν τόπῳ σκηνῆς θαυμαστῆς, τουτέστιν, ὅτε διηρχόμην τὰς χορείας, τὰς πομπηγύρεις, τὴν λατρείαν ἐκείνην.

Αμώς η. ια. Ψαλμ. ρα. ιβ. Ψαλμ. μ. ε.

2 Ἑστῶτες ἦσαν ℭ πόδες ἡμῶν ἐν ταῖς αὐλαῖς σου, Ἰερουσαλήμ.

Ἕτερος, Εὐφράνθην ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις μοι, Εἰς ⓦ οἶκον Κυρίου πορευσόμεθα, ἕστηκαν ℭ πόδες ἡμῶν ἐν ταῖς αὐλαῖς σου, Ἰερουσαλήμ. Εἶδες ἡδονῆς ὑπερβολήν. ὡς τῶν πραγμάτων ἀπολαύοντες αὐτῶν, καὶ πρὸς τὰ ῥήματα αὐτὰ ἔλαμεν, πολλῷ τοῦ πόθου πλεκόμενοι ⓦ δικτύου οἶκον καὶ τὴν πύλην. ὕπνος ὁ Θεὸς ἀεὶ ποιῶν ἐθέλων. ὅταν γὰρ ἔχοντες τὰ ἀγαθὰ μὴ ἀπολαύωμεθα, ἐκβάλλει αὐτὰ τῶν χειρῶν τῶν ἡμετέρων· ἵνα ὅταν οὐκ ἐποίησεν ἡ ἀπόλαυσις, τοῦτο ποιήσῃ ἡ στέρησις· ὅταν οὖν καὶ αὐλοὶ πεπόνθασιν, αὐτεχόμενοι τῆς πόλεως, αὐτεχόμενοι τοῦ ναοῦ, εἰδότες αὐτῷ χάειν πολλῷ ὑπερβολῇ τὴν πατρίδα ἀπέλαβον. Ἰερουσαλὴμ οἰκοδομουμένη ὡς πόλις.

Ἕτερος, Τῶν ᾠκοδομημένων ὡς πόλιν. Ἡ ποίνιν ἐκ τοῦ ἐβδομήκοντα τοῦτο ἐστὶν, ὅτι οἰκοδομηθήσεται ἡ Ἰερουσαλὴμ ὡς πόλις, ⓦ πρὸς τὸ οἰκοδομηθῆναι χρόνοι δηλοῦσιν

λειῶτος τῦ λήγου, ἢ χῦ ϖ ἕτερον ἐρμίλυθυτίω, ἀπελάβομὲν τίω Ιερυσαλὴμ τίω ὠχεδομημὲνίω ὡς πόλιν, ϛὶ μῦ τίω αἰχμαλωσίαν ἠμόμνα ἐμφαίνοντα. ὅπῦ γὰρ τότε ἐρημία πολλὴ πάντα χρόνον τῆς πόλεως ἰῶ ἡ ἐρείπια, τῶν πύργων καταβεβλημὲνων, τῶν τιχῶν ἐρρωμμένων, ἡ λείψανα μόνον ἔμενε τῆς ἀρχαίας πατρίδος, ἐπόμενοι δὲ καὶ ἰδόντες τίω ἐρημίαν, ἀνακαλοῦνται τίω παλαιὰν ὠκείωσιν ἀναμφιλόγως, καὶ τὰ ἐγχώμια αὐτῆς διηγοῦνται καταλέγοντες, ὅτι ἡ λαμπρὰ καὶ ϖεριφανὴς, καὶ ἔχουσα ἐκκλησίαν ἐν ἀρχόντων καὶ βασιλέως καὶ ἀρχιερέως, καὶ πολλῷ κρείττω ὅλου κόσμου, ὃ κατηφὲς τοῦτο σχῆμα ϖεριβέβληται νῦν. καὶ ὅτι τοῦτο ἔστιν, ἀκουσον τῶν ἑξῆς. Ιερυσαλὴμ οἰκοδομουμὲνη ὡς πόλις. ὅτε γὰρ ὅπω πόλις ἰῶ. δῆλον καὶ ὠκ τοῦ ἐπαγαγεῖν λέγων·

10 Ἧς ἡ μετοχὴ αὐτῆς ὅπῖ ὲ αὐτό. Τὸ γὰρ συγκεκροτημὲνον αὐτῆς λέγει τῶν οἰκοδομῶν, καὶ ὃ ἀσφαλές, καὶ ὃ πεπυκνωμὲνον, ὲ ὅτι ὡσὲὶ ἔρημον εἶχε κῦ ὃ μέσον, ἀλλὰ πρόϑεν ἰῶ πεπυκνωμὲνη, ἀπηρτισμένη, συγκεκροτημένη, ϛωεχὴς τις ὖσα καὶ ϛωημμένη ὅπω ϖρὸς τῆς αἰχμαλωσίας. διὸ καὶ τις ἑρμίλυθυτὴς φησι τοῦτο δηλῶν, ϛωάφειαν ἔχουσα *. Εἶπα μῦ τοῦτο καὶ ἕτερον ἐγκώμιον αὐτῆς φησιν.

15 3 Ἐκρ γὰρ ἀνέβησαν αἱ φυλαὶ, φυλαὶ Κυρίου, μαρτύριον τοῦ Ισραὴλ.

Τούτῳ γὰρ μάλιστα ϲκοσμεῖτο ἡ πόλις· ὠχ ὅπω ὡ μεγέϑει καὶ τοῖς οἰκοδομήμασιν, ὡς ὡ πόλεως ϲκεῖ συλλέγεσϑαι, εἴτε βουλή τις, εἴτε ϖολὴ ἐγίνετο, εἴτε ϖερί τινων σκέψις ἰῶ ϖοιεῖσϑαι. ὅπῦ γὰρ ὁ ναὸς αὐτόϑι ἰῶ καὶ ἡ ἁγιασία πᾶσα ἐπετελεῖτο, καὶ ἱερεῖς ὲ Λευῖται, καὶ ὃ ϑυσιαστήριον, ὲ τὰ ἅγια, καὶ τὰ ϖοιπύλαια, καὶ ϑυσίαι καὶ ϛωμὸς, καὶ 20 ἑορταὶ, καὶ ϖανηγύρεις, καὶ ϑυγαὶ, καὶ ἀκρόασις, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν πολιτείας ὃ σχῆμα ϲκεῖ συγκεκροτημένον ἰῶ, ἔδει ϛὶ φυλὰς ϲκεῖ συλλέγεσϑαι μάλιστα τρίτον τῶν σπιαν, ἐν ταῖς ὁλοσήμοις καὶ δημοτελέσιν ἑορταῖς, ἐν ᾧ πάσχα, ἐν τῇ πεντηκοστῇ καὶ ἐν τῇ σκηνοπηγία. ὁ γὰρ ἑξῆς ἄλλα χρόνου. λέγων τοίνυν αὐτῆς ὃ ἐγκώμιόν, φησιν· ϲκεῖ ἀνέβησαν αἱ φυλαί. καὶ ἕτερος, ϲκεῖ ἀνέβησαν σκῆπτρα. καὶ ὠχ ἁπλῶς φυλαὶ, ἀλλ' 25 αἱ φυλαὶ Κυρίου. πᾶσαι αἱ φυλαὶ ἦσαν Κυρίου, ἀλλ' ϲὐκ ἄξιῶ αὐτοῖς ϖρόϑεν ὅπως ἐν τῇ οἰκείᾳ πατρίδι ϛῶτα ὁλοτελεῖν· ἀλλὰ τοῦτο τεϑμηκὸς ἡ μητρόπολις, ϖόϑεν ϛωάγουσα καὶ ἕλκουσα ϖρὸς ἑαυτήν. τοῦτο γὰρ ἐγίνετο εἰς ϑεογνωσίας ἐπανόρϑωσιν, ἵνα μὴ ϖάντα χρόνον πλανώμενοι ἀφορμὰς ἔχωσι καὶ ὁδόδους ὅπῖ τῶν εἰδώλων ϑεραπείαν. Ἀφ' οὗ τοῦ ϲκεῖ ϑύεσϑαι, ϲκεῖ βοᾶσϑαι, ϲκεῖ ϖανηγυρεῖν ἔχειν ϲκέλευσε, τῇ ϛε- 30 νοχωρείᾳ τοῦ τόπου τίω ϖεπληθυσμένῳ αὐτῶν Ἀφρόνοιαν ἀποτειχίζων, ἀναστέλλων τε, καὶ ἀναχαιτίζων ὅπῖ τίω αἰσϑησιν ϕερομένῳ. ὅϑεν οὖν καὶ αὐτὸς δηλῶν ἔλεγε· φυλαὶ Κυρίου, μαρτύριον ϖῶ Ισραὴλ. Τί ὅστι μαρτύριον ϖῶ Ισραὴλ; μαρτυρία μεγίστη, ἔλεγχος, ἀπόδειξις τοῦ τῦ Θεοῦ ϖρονοίας, ὃ μηδεμίαν αὐτοῖς καταλιμπάνεσϑαι ἀπολογίαν ἀποσκιρτῶσιν, ἀποπηδῶσι, καὶ ϖρὸς τὰ εἴδωλα αὐτομολοῦσι. τοῦ γὰρ αὐτῦ ϖρονοίας, τοῦ δυνάμε- 35 ως, τοῦ σοφίας ὅτο μέγιστον τεκμήριον ἰῶ. καὶ γὰρ ὁ νόμος ἀνεγινώσκετο, τῶν παλαιῶν κατορθωμάτων διηγήματα καὶ ἱστορίας ἔχων· ϲκῆ καὶ εἰς ἀγάπῃν ϛωεσφίγγοντο ἀλλήλοις ὁτιμιγνύμενοι. καὶ γὰρ τῶν ἑορτῶν αἱ ὁλοϑέτεις, τῆς ϖρὸς ἀλλήλους ὁτιμιξίας ἀφορμὴ καὶ ὁλοϑεσις αὐτοῖς ἐγίνοντο· καὶ πλείων ὁ ϕόβος, ὲ ἀκμάζουσα ἡ βουλευτικὴ, ὲ μυρία κατεσκευάζετο καλὰ ὠκ οὖσαν εἰς τίω πόλιν αὐτοῖς.

40 4 Τοῦ ἐξομολογήσασϑαι ᾧ ὀνόματι Κυρίου. Τουτέστι, τοῦ βουλευσῆσαι, τοῦ λατρεῦσαι, τοῦ εὔξασϑαι, τοῦ ϖροσευχεῖν, οὗ ϑῦσαι· ἅπερ αὐτοῦ εἰς βουλευτὴν ϲπῆναι, καὶ τίω τῆς πολιτείας ἀκρίβειαν ἀσφαλεστέραν καϑίστη.

5 Ὅτι ϲκεῖ ϲκάϑισαν ϑρόνοι εἰς κρίσιν· ϑρόνοι ὅπῖ οἴκου Δαυίδ.

Ιδοὺ

Ιδού, ϗ ἕτερον λέγ τῆς πόλεως τοσοῦτόν ρημα. ποῖον δή ἔστ; ὅτι αὐτόθι τὰ βασίλεια. ἔστο γὰρ ὄφελον, ὅτι ἐκεῖ ἐκάθισαν θρόνοι εἰς κρίσιν, θρόνοι ὅπερ οἶκον Δαβίδ. Ἕτερος, Τοῦ οἴκου Δαβίδ. Ἡ γὰρ διπλῆ ἀρχὴ ἥ τε τῶν ἱερέων, ἥ τε τῶν βασιλέων ἐκεῖ ὂν ἐν ζεῦγμα εἶχεν, ὥσπερ διπλοῦν ἅρμα καὶ ἁρμονίᾳ τῆς πόλεως καλλωπιζομένης ἀφ' τούτων ἀπόντων. αὐτόθι ⸀κριταί, ἐφ' οἷς καὶ τὰ ὑπερβαίνοντα τοὺς πολίτας ἀνεφέρετο. Εἰ γὰρ ὡς ἐλθόντος φόβος ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ἀπορίαν ἵνα ἔχουσα, ὥσπερ ἐν ταῖς ἐφέσεσιν, ὅτι τῶν κριτῶν τὸ ἐν Ιερουσολύμοις γνῶσιν τοῦ φόβου ἀνέφερεν, καὶ ἐκεῖθεν ἡ λύσις ἐγίνετο. ἀλλὰ τὰ μὲν παλαιά, διαῤῥήδην τὰ νῦν, πολλῷ τούτων ἀναγκαιότερα. ϗ γὰρ ἐρημία πάντελης ϗ καταστροφή, πυρπόλησις, ὀλίγα λείμματα τῶν οἰκοδομημάτων ὄντα, κατηφὲς τὸ σχῆμα ϗ ⸀κατάμεμπτον μόνον ἔχον τῆς παρούσης εὐημερίας καὶ αἴνιγμα. σχεδὸν δὲ τοῦτο οὐ κατὰ κλεῖδα εἰς τὰ σκυθρωπὰ τὸν λόγον, ἀλλ' ὅτι τοῦ ἐλπίδα τῶν φαιδροτέρων ἐπάγ λέγων·

6 Ερωτήσατε δὴ τὰ εἰς Εἰρηνεύειν τοῦ Ιερουσαλήμ.

Τί ἐστιν, ἐρωτήσατε δὴ τὰ εἰς Εἰρηνεύειν τοῦ Ιερουσαλήμ; ἀντὶ τοῦ ἀξιώσατε, παρακαλέσατε. Ἕτερος δέ φησιν, Ἀσπάσασθε τοῦ Ιερουσαλήμ, τουτέστι, δεήθητε ὥστε αὐτοῦ εἰς τὸ ποιῆσαι ἐπιμελεῖν εἰρηνείαν, ὥστε ἀπαλλαγῆναι τῶν πυκνῶν πολέμων, ὥστε ἀδείας ἀπολαῦσαι λοιπόν. ἢ τοῦτο τοίνυν λέγ, ἢ προφητικόν. ἐρωτήσατε ⸀δὲ τὰ εἰς Εἰρηνεύειν τοῦ Ιερουσαλήμ, τουτέστιν, Εἰρήνη αὐτοῦ καταλήψεται). Καὶ εὐθηνία τοῖς ἀγαπῶσί σε. Ἕτερος, Ἠρεμήσουσιν. Ἄλλος, Εὐπαθήσαντες ἀγαπῶντές σε. Ἐνταῦθα πολλὴ ἡ προνοία τῆς εὐπορηγίας, ὅταν μὴ μέλῃς αὐτῇ ἴσχηται τὰ ἀγαθά, ἀλλὰ ϗ ⸀φιλοῦντες αὐτοῦ τούτων ἀπολαύσουσιν, ὅπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις ὂν ἐνδοτικὸν ἐγίνετο. ⸀γὰρ μισοῦντες αὐτοῦ ϗ πολεμοῦντες, ὅτοι μάλιστα ἴσχυον ϗ δυναπώτεροι τῶν ἄλλων ἦσαν ϗ λαμπρότεροι, καὶ μετ' εὐκολίας πάντα ἴσχυον. ἀλλ' ⸀φιλοῦντές σε νῦν ἐν πολλῇ ἔσονται) τῇ ἀδείᾳ. ⸀συμπεφαγμένοι σοι· τούτους ἢ τοὺς μέλλοντας αὖθις συμπεφάγεσθαι λέγ, ἢ ϗ αὐτοὺς τοὺς πολίτας.

7 Γενέσθω Εἰρήνη ἐν τῇ δυνάμει σου.

Ἕτερος, Ἐν τῷ τειχίσματί σου. Ἄλλος, Ἐν τῷ πεδίῳ σου. Τί ἐστιν, ἐν τῇ δυνάμει σου; ἐν τῇ ἰσχύσαι σε, ἐν τοῖς οἰκοῦσί σοι, ἐν τῇ εὐθηνίᾳ σου. ὅπερ γὰρ φοβερὸν ὁ πόλεμος ϗ τοῦτο αὐτοῦ ἀπώλεσεν, ἐπάγχει) αὐτῇ Εἰρήνῃ. Καὶ εὐθηνία ἐν ταῖς πυργοβάρεσί σου. Ἕτερος, Ἐν τοῖς βασιλείοις σου. Ἄλλος, Εὐπάθεια. Ἄλλος, Ἠρεμία. Οὐ γὰρ δὴ μόνον αὖθις ἀπαλλαγὴν καὶ πρὸς τρυφὴν προφητεύει, ἀλλὰ καὶ προθήκην μυρίων ἀγαθῶν, Εἰρήνην, εὐπορίαν, εὐετηρίαν. Τί γὰρ ὄφελος Εἰρήνης, ὅταν πενίᾳ ϗ λιμῷ καὶ πλουσίᾳ συζῶσι; Τί γὰρ ὄφελος εὐθηνίας, ὅταν πόλεμος ἐπίσχει); σχεδὸν δὲ τοῦτο ἀμφότερα αὖθις ταῦτα προφητεύει τὰ καλά, ὡς ἐν εὐθηνίᾳ τοῦ), καὶ ταύτην ἔχειν ἐν ἀσφαλείᾳ διὰ τῆς Εἰρήνης.

8 Ἕνεκα τῶν ἀδελφῶν μου καὶ τῶν πλησίον μου. Ἤτοι ἐκ γνησίων ὅτου φησί, τοὺς ἐφηδόντας αὖθις ἐπαγαγόσι, καὶ εὔχε) γένεσθαι Εἰρήνην, ὥστε καὶ ἐκείνους ταπεινωθῆναι ϗ γενέσθαι τοῦ Θεοῦ τὸν ἐμόν· ἢ ἀδελφοὺς τοὺς τὴν πόλιν οἰκοῦντας καλεῖ. ἕνεκα τοίνυν τῶν ἀδελφῶν μου ϗ τῶν πλησίον μου γένεσθω Εἰρήνη, ὥστε οὐδέποτε ἀναπνεῦσαι βελτίους ἀπὸ τῶν συμφορῶν γενομένους.

Ἐλάλουν δὴ Εἰρήνην περὶ σοῦ. 9 Ἕνεκα τοῦ οἴκου Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐζήτησα ἀγαθά σοι. Ἄλλος, Λαλήσω Εἰρήνην ἐν σοί. Ἐπειδὴ εἶπεν, ἕνεκεν τῶν ἀδελφῶν μου ϗ τῶν πλησίον μου, δείκνυσιν ὅτι οὐ διὰ τὴν ἀξίαν τὴν ἐκείνων, ἀλλ' ἵνα αὐτοῦ

σὺ" μᾶλλον ἐνεργεστέρα τοῦτο ὕχεται, ἐπήγαγεν· ἕνεκα τοῦ οἴκου Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· τουτέστι, δηλονότι τὴν δόξαν τὴν αὐτοῦ ὕχομαι τὴν ἐφιέμενον, ὥστε πάλιν αὐτοῦ τὴν λατρείαν ἐπιμελεῖσθαι, καὶ πλείονα γνῶναι διδασκαλίαν. Ⓐ μὴ γὰρ ὅτι τῆς αἰχμαλωσίας ἐτύχησαν, οἱ δὲ μάρτυρες ἐκ τῆς καλοδοξίας καὶ τῆς ἐπιμονῆς γεγόνασι. καὶ τῆς λατρείας ὁπωσοῦν ἐπιλελησμένης, ἅπαντα ταῦτα τοῖς τῶν πρεσβυτέρων ἐμφώλευσεν, τὴν παλαιὰν ὑπονοεῖσθαι, τὴν ἀπιμελείαν, ὅτι ἐν τούτοις ὄντες ἐξέπεσον. ὁρᾷς πῶς αὐτοῖς κατασέλλει τὴν ἀπόνοιαν, ἵνα μὴ ὡς ἀξίαν δεδωκότες δίκην νομίζωσιν ἀπειληφέναι τὰ ἀγαθά, ἀλλὰ μάθωσιν, ὅτι διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν πρὸς τὴν οἰκείαν ἐπανῆλθον πατρίδα, ἐκ μαθόντες μόνωσι μὴ ἀσφαλείας πολλῆς, καὶ μὴ ἀμάρτωσιν πάλιν τῶν αὐτῶν
10 λάβωσι πεῖραν. ταῦτ' οὖν εἰδότες καὶ ἡμεῖς μάλιστα μὲν μὴ πλανώμεθα· εἰ δ' ἄρα ποτὲ παρεισπέσωμεν ἁμαρτήμασι, παυσάζωμεν αἰσχυνθέντες ἐκ μὴ παλινδρομεῖν εἰς τὰ πρότερα, ἵνα μὴ τὰ τοῦ" πλημμύρα αἰκάσωμεν· ἰδε, ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτῃς, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται. δηλοῖ γὰρ τοῦτο ὅπως εἶπε, τίς τε ἐν ἀρετῇ οὕτως παιδεύων δηλητηρίῳ αὐτὸν μὴ ἀσφαλείας, τίς τε ἁμαρτημάτων ἀπαλλαλ-
15 τομένους πρὸς τὴν ἀρίστην μένειν μεταβολήν, ὥστε κοινὴν πόλιν τῶν ἐπουρανίων τυχεῖν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀπολαῦσαι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν

Ψλμ. ρκβ. 1 ΠΡΟΣ ΣΕ ΗΡΑ ΤΟΥΣ ΟΦΘΑΛΜΟΥΣ
20 μου Ⓜ κατοικοῦντα ἐν τῷ οὐρανῷ.

ΟΡᾷς πάντα χοῦ τῆς αἰχμαλωσίας ὁ κέρδος δηλαδήποτε. Ⓐ γὰρ τοῖς βιωτικοῖς ἀεὶ προσπλεκόμενοι, καὶ Ἀσσυρίοις καὶ Αἰγυπτίοις θαῤῥοῦντες, καὶ περιβολὴ τειχῶν καὶ πλήθη χρημάτων, πάντων ἐκείνων ἀπορῥήξαντες ἑαυτούς, ὅπερ τὴν ἅμαξαν κατασφήνωσι χεῖρα, καὶ τῆς ἐλπίδος ἐκείνης ἐκκρέμανται, καὶ ὑψηλὸν κλάδον δηλαδή, καὶ τῆς γῆς ἀπαλλαγῆτε καὶ τὸ περὶ ναὸν ἠχολῆσθαι (ὅπερ κατέρρεψεν αὐτῶν Ⓜ ναὸν) ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καλοῦσι λοιπὸν Ⓜ Θεόν. οἰκεῖν γὰρ ἐν οὐρανῷ λέγεται, οὐχ ὡς τόπῳ περιεχομένου, (ἅπαγε, πάντα γὰρ αὐτὸς πληροῖ) ἀλλ' ὡς ταῖς ἐκεῖ δυνάμεσιν ἐπιφαινόμενος μᾶλλον· ἐπεὶ καὶ ἐν αἰθέρι οἰκοῦσιν λέγεται. Ἐνοικήσω γὰρ ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω. ἐνομίσθησαν τοίνυν ἐν τῇ βαρβάρων χώρᾳ, οἷ μικρὰ δόγματα ἐπαιδεύθησαν, οἵ, τε πάντων κεχωρίσθαι τῶν βιωτικῶν, τότε, τε εἰδέναι σαφῶς, ὅτι πάντα χοῦ καλούμενος ὁ Θεὸς ὁπουδήποτε ῥᾳδίως. ὅπερ γὰρ ἐμβλέπει τῆς κοινῆς λοιπὸν πολιτείας ἡ ἀκλὶς αὐτοῖς, ἄρχεται καὶ μέλλοντα προσδυσχεραίνειν ὁ προφήτης, τὴν τῶν τόπων παντήρησιν παντελῶν ἐρημίαν καὶ δι' αἰνιγμῶν.

2 Ἰδού, ὡς ὀφθαλμοὶ δούλων εἰς χεῖρας τῶν κυρίων αὐτῶν,

3 Ὡς ὀφθαλμοὶ παιδίσκης εἰς χεῖρας τῆς κυρίας αὐτῆς, οὕτως οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν πρὸς Κύριον Ⓜ Θεὸν ἡμῶν, ἕως οὗ οἰκτειρήσῃ ἡμᾶς.

Οὗτος ὑπόστασιν βλασφοίας σὺν ταῦτα πάλιν. ὁ γὰρ πρὸς βραχὺ μόνον ἐλπίζουσιν, ἀλλὰ διηνεκῶς προσπλεκόμενοι καὶ κεχηνότες. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὁ παράδειγμα *εἰς μέσον ἤγαγεν, τοῦτό τε αὖ ἀριστόμυθοι, ὅτι ὁδαμόθεν αὐτοῖς ἀλλοθεν ἐλπὶς βοηθείας οὐδὲ συμμαχίας, οὐδὲ πρὸς οὐδένα ἕτερον βλέπουσιν. ἐπεὶ καὶ ἡ παιδίσκη ἐκ ὁ οἰκέτης μίαν ταύτην ἀφορμὴν ἔχουσι καὶ διὰ θεοφῆς καὶ σωτηρίων καὶ τῆς ἄλλης διαγωγῆς, ὃ

πρὸς

πρὸς τοὺς κυρίους βλέπειν. καὶ γὰρ οὐκ ἀφίσεται, ἀλλ' ἕως ἂν λάβῃ προσαμᾶται· καὶ λάβῃ, χάριν οἶδε, ἐπὶ διωκόντων τοῦτο ἔργον αὐτοῖς. τοῦτο τοίνυν θέλων δηλῶσαι, ὅτι καὶ πρὸς αὐτὸν ὁρᾶσι, καὶ διωκόντως τοῦτο ποιοῦσι, καὶ σοβεμίαν ἔχουσιν ἑτέραν ἐλπίδα, καὶ ὅλῃ προσηλωνται τῇ προσδοκίᾳ τῇ ἀπὸ τῆς συμμαχίας ἐκείνης, καὶ ὅτι καὶ αὐτῶν πόλεμα αὐτοῦ, τῆς παιδίσκης καὶ τῶν δούλων ἐμνημόνευσεν. ὅρα πῶς ⓐ προέτρεψε προσκαλεῖσθαι τοὺς Θεὸν τρέχειν, καὶ ναυτιῶντες καὶ διαπίπτοντες, ὅτοι καὶ ὅτως ἐλθόντα τῇ συμφορᾷ βελτίους, ὡς μὴ βάλεσθαι ἀποσῆναι αὐτοῦ, ἀλλὰ προσκαλεῖσθαι καὶ διαλύειν καὶ καὶ πρὸς αὐτοῦ ζητῆσαι. ἕως δ' οἰκτειρήσαι ἡμᾶς. οὐκ εἶπεν, ἕως ἂν ἀποδῷ ⓦ μαθὼν, οὐδὲ ἕως δὴ ἀποδῷ τιὼ ἀμοιβὴν, ἀλλ' ἕως δὴ ἐλεήσῃ. καὶ σὺ τοίνυν προσκάλεσαι διωκόντως, δὴ θέρπε, αἴ τε λάβοις, δὴ τε μὴ λάβοις. μὴ ἀποσῇς, καὶ πάντα λίπῃ. εἰ γὰρ τὸν ἀρχαῖον ⓦ ὠμὸν προσπορίαν χρέως ἐπέκαμψε, ἵνα δὴ ἔχῃς συγχώρησιν σύ, ὅτου ταχέως ἀποπηδῶν καὶ ἀκηδιᾷ καὶ ναρκᾷ; οὐχ ὁρᾷς πῶς αἱ παιδίσκαι τῶν κυρίων ἐκκρέμανται, οὐ δέονται, οὐκ ὄμμα ἀφίσασαι ἔξω πλανᾶσθαι; ὅτου δὲ σὺ ποιεῖ. ἑπου τῷ Θεῷ μόνον, καὶ πάντα ἀφεὶς καὶ ἄλλα τῶν ἐκείνου γίνου, καὶ λήψῃ πάντως ἄφθονα αὐτῆς συμφερόντως.

4 Ἐλέησον ἡμᾶς Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς, ὅτι ὑπὲρ πολὺ ἐπλήσθημεν ἐξουδενώσεως.

5 Ἐπὶ πλεῖον ἐπλήσθη ἡ ψυχὴ ἡμῶν.

Εἴδες ζωντετεμμένην δέησιν. ἀπὸ ἐλέους σωθῆναι ἀξιοῦσι, καὶ ὅτι πολλῷ ἔδοσαν δίκην· μονονοὺ καὶ ἄφθονα ⓐ ἐν Αὐσυείᾳ παῖδες ἔλεγον, Ὅτι ἐσμικρώθημεν πάντα τὰ ἔθνη ὑπὸ τῆς γῆς, ζῶντα καὶ ὅτοι λέγοντες δι' ὧν ἱκετεύουσι. τιμὴ ἐφ' ἑτέρᾳ ὑπερμείναμεν πραγωδίαν, πατρίδος ἐξεπέσομεν, ἐλευθερίας, βαρβάρων ἐγκρατεῖς γεγόμεθα δούλοις, ὀνειδιζόμενοι διετελέσαμεν, λιμῷ καὶ ταλαιπωρίᾳ καὶ δίψει κατεφλεγόμεθα· ἐξεπιπτόμεθα, καταπατούμενοι, πάντα τὸ χρήσιμον ἀνηλώσαμεν. ἐξέπεσον δὴ ζῶντα ἄνες ἡμῖν, καὶ ἐλέησον. τί δέ ἐστιν, ὑπὲρ πλεῖον ἐπλήσθη ἡ ψυχὴ ἡμῶν; καὶ αὐτὴ, φησιν, ἐξελύθη λοιπὸν ἡμῶν ἡ ψυχὴ, ἐπαισχύνθη τῷ μεγέθει τῶν κακῶν. ἔστι γὰρ πολλοῖς πάσχειν μὲν δεινὰ, φέρειν δ' ἀνανδρίας. ἀλλ' ἡμεῖς, φησι, καὶ τοῦτο ἀπωλέσαμεν. καὶ γὰρ ἀλυόμεν" ταλαιπορούμενοι, καταπίπτομεν. ὅπου γὰρ δεόντως ταῖς ἁμαρτίαις οὐκ ἐχρήσαντο, τοῖς ἐναντίοις αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἐξεργοῦνται. καὶ τοῦτο αὐτὸν πάσχουσι ποιοῦντα ἰδεῖν. οὕτω καὶ τὸν Ἀδὰμ, ὅπου τῇ οἰκήσει τοῦ παραδείσου οὐκ ἐχρήσατο πρὸς τὸ συμφέρον, τῇ σκυβάλῃ αὐτὸν διώρθωσε· καὶ τιμωρίᾳ τῇ ὁμοτιμίᾳ ἡμιμόβιον φαυλοτέραν, τῇ δουλείᾳ καὶ τῇ καταγῇ βελτίω κατέστησε· καὶ τούτοις ὁ αὐτὸς τοῦ Ἰουδαίους τῇ ἐλευθερίᾳ καὶ τῇ ὑπὲρ τῆς οἰκείας ἀδείᾳ χείρους γεγυμνωμένους καὶ ἀποσκιρτήσαντας καὶ σκιρτησάντας, τοῖς ἐναντίοις ἐξεργοῦται. [οὗτοι καὶ ἐλέους τυχεῖν ἱκετεύοντες, πρὸς τὸν Θεὸν λέγουσιν· ὑπὲρ πλεῖον ἐπλήσθη ἡ ψυχὴ ἡμῶν.]

Τὸ ὀνειδος τοῖς αὐθαδουσι, καὶ ἡ ἐξουδένωσις τοῖς ὑπερηφάνοις.

Ἕτερος, Πολλῶν ἐγκρατὴς ἐθη ἡ ψυχὴ ἡμῶν, ὑπὲρ τὰ λαθοιώτων *, ἐξαυτελιζόντων τὴν ὑπερηφάνων. Ἄλλος, Τοῦ" μεμιδισμοῦ τῶν ὑπερφερῶν. Ἄλλος, Ἐξουδενώσεως αὐτῶν αὐθαδιωμένων. Οὗτοι μὲν οὕτω τὸ αὐτὸ ἔγνωσαν νοήματος. προσωδοῦσι γὰρ τιμὴν ταλαιπωρίαν ἐξ' ὧν λέγειν, ὅτι ἐγκρατὴς ἐθη ἡ ψυχὴ ἡμῶν τῶν ἐξαυτελιζόντων ⓐ ἢ ἑβδομήκοντα ἕτερον φασιν, ὅτι μεταισθάνεται ζῶντα εἰς ἐκείνους, καὶ τῷ αὐτῷ ἀπολαύσαι ὧν ἐποίησαν, καὶ καταζηλῶσαι τὸ φύσημα αὐτῶν καὶ ἡ φλεγμονή· ὃ δὴ καὶ γινόμενον πολλάκις ἴδοι τις ἄν. καὶ γὰρ συνεχῶς αὐτὸ ποιῶν ὁ Θεὸς ἐθίωθε, τοὺς μεγάλα φυσῶντας καταγέλλων, καὶ τοὺς φλεγμαίνοντας ταπεινῶν, ὥστε αὐτοῖς ἀπαλλαγῆναι τὸ ὑπὲρ τιμὴν χαλεπὸν φέρουσης ὀδύ-

ὧν πεῖν πεῖδων .ι.

χ. ἀναστρεφόμενοι

* ἢ ὑπερηφάνων, ἢ χ τῶν αὐτῶν ἐμφανῶν ἐπὶ ὑπερηφάνων, τῶν ὑπερηφάνων

ὠδύνῃ

σθῆναι ἀπὸ φαντασίας χείρονος. διὰ τοῦτο πειρασμοὶ καὶ θλίψεις καὶ σῶμα θνητὸν, καὶ αἱ πολλαὶ τῶν πραγμάτων ἀνάγκαι· διὰ τοῦτο πάθη καὶ νοσήματα, ἵνα μικροὶ γαλινοὶ πείσωσι τὴν ψυχὴν ῥᾳδίως ἐπαναχθῆναι καὶ πρὸς ὄγκον ὑψουμένην. μὴ τοίνυν θορυβοῦ πειραζόμενος, ἀγαπητὲ, ἀλλὰ δυναμωθεὶς τῷ προφήτῃ τῷ λέγοντος, Ἀγαθόν μοι ὅτι Ψαλ. ριθ. οβ.
ἐταπείνωσάς με, ὅπως μάθω τὰ δικαιώματά σου, πρὸς φάρμακον δέχου τὸ συμφορὰν, καὶ εἰς δέον χέρσον τῷ πειρασμῷ, καὶ δωρήσῃ πλείονος τυχεῖν ἀνέσεως· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀξιωθῆναι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν

Ψδμ. ρκγ. 1 ΕΙ ΜΗ ΟΤΙ ΚΥΡΙΟΣ ΗΝ ΗΜΙΝ.

Πολλάκις εἶπον, τοῦτο καὶ νῦν λέγω, καὶ λέγων οὐ παύσομαι, ὅτι μέγας ὁ ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας καρπὸς καὶ ἰσχυρὸς πρὸς φιλοσοφίαν ἀναγαγεῖν τοὺς προσέχοντας. ἴδε γὰρ, οἱ πρὸς εἰδωλα τρέποντες καὶ τὸν Θεὸν καταφρονοῦντες καὶ πρὸς ἀσέβειαν ὀλοχείλαντες, τί λέγουσι νῦν μὴ τὴν αἰχμαλωσίαν, καὶ πῶς τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν δυνατήσασι τῷ Θεῷ· καὶ ὁ προφήτης ὢν, καὶ θαυμαστὸς μέσος τὰ μέσα, καὶ αὐτὰ συνεχῶς αὐλῆς προσκαλεῖται λέγειν. μὴ γένοιτο τοῦτο εἰπεῖν, καὶ σκέπασαι πρόφασιν, ὥσπερ μαθηταῖς διδάσκαλος, λέγων· εἰπάτω δὴ Ἰσραὴλ, εἰ μὴ ὅτι Κύριος ἦν ἐν ἡμῖν,

2 Ἐν τῷ ἐπανίστασθαι ἀνθρώπους ἐφ' ἡμᾶς, ἄρα ζῶντας ἂν κατέπιον ἡμᾶς.

Καὶ γὰρ ἦσαν ἄοπλοι καὶ γυμνοὶ καὶ ἀχμάλωτοι καὶ δοῦλοι καὶ ἀρτίως τοῦ κακοῦ ἀπηλλαγμένοι καὶ πόλιν ἀτείχιστον ἔχοντες (μᾶλλον δὲ οὐδὲ πόλιν) καὶ πᾶσι μὲν τὴν ἐπιδρομὴν παρέχειν ἦσαν ἕτοιμοι. ἀλλὰ αὐτοῖς τείχους καὶ πύργου ὁ Θεὸς ἀντὶ σοῦ γέγονε. τοῦτο δὲ ἡμεῖς νῦν λέγομεν· εἰ μὴ ὅτι Κύριος ἦν ἐν ἡμῖν, ἄρα ζῶντας ἂν κατέπιεν ἡμᾶς. τί γὰρ ἂν σὸν ἐποίησεν ὁ ἐχθρὸς ἡμῶν Ἀβεσσολώμ, εἰ μὴ Κύριος ἦν ἐν ἡμῖν; ἄκουσον δὲ Σίμωνι τί φησιν ὁ Χριστός· Σίμων, Σίμων, ποσάκις ἠτήσατο ὁ Σατανᾶς σινιάσαι σε, Λουκ. κβ. λα.
ὡς τὸν σῖτον, κἀγὼ ἐδεήθην σου, ἵνα μὴ ἐκλίπῃ ἡ πίστις σου; πονηρὸν γὰρ τὸ θηρίον καὶ ἀκόρεστον· καὶ εἰ μὴ συνεχῶς ἐχαλινοῦτο, πάντα ἂν διέτρεψε καὶ συνέχεεν. εἰ γὰρ ὅτε τὸ μαχαίριον Ἰωὰβ μικρὸν ἦν καὶ λεπτὸν ὅπερ ἔτυχεν, τοσοῦτον ἀπέρριζον αὐτοῦ τὴν οἰκίαν διέσεισε, τὸ σῶμα αὐτοῦ διελωβήσατο, τοσαύτην τις ἀγωνίαν εἰργάσατο, τὴν ὑσίαν διέφθειρε, τοὺς παῖδας κατέκαυσε, τὰ σπέρματα σκώληκας ὅτι ζέσας ἐποίησε, τὴν γυναῖκα ἐπέσησε, τοὺς φίλους, τοὺς ἐχθροὺς, τοὺς οἰκέτας τοιαῦτα εἰπεῖν παρεσκεύασεν· εἰ μὴ μικροῖς καὶ τείχετο χαλινοῖς, πῶς σὸν ἂν ἄπαντας ἐλυμήνατο; διὰ τοῦτο καὶ σοὶ λέγω· εἰ μὴ ὅτι Κύριος ἦν ἐν ἡμῖν. καὶ γὰρ σφόδρα ὀλίγοι ἦσαν καὶ ἀτελεῖς, καὶ πολλοὶ αὐλῆς συνεπίστευσαν ἐπομένως. καὶ τούτῳ δὲ τοῦ Θεοῦ ἡ σοφία ἐδείκνυτο, τῷ μὴ ἀθρόον αὐλῆς δοῦναι τὴν ἀσφάλειαν, ἀλλ' ἡρέμα καὶ κατὰ μικρόν. τοῦτο δὲ ἐποίει τηρῶν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀγνωσίαν, καὶ τὴν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας προσγινομένην αὐλῆς διαφθοράν. ὅπου γὰρ εἶδεν ἡ τῶν κακῶν ἀπαλλαγὴ ῥᾳθυμοτέρους ποιοῦν, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ δόσει τὴν ἀγαθῶν ἀφαίρεσιν αὐτοῦ συνεχῶς πειράζεσθαι, ἵν' ἔχωσι δικαίαν ἀεὶ γυμνασίαν φιλοσοφίας τοὺς πειρασμούς. διὰ τοι τοῦτο ὅτε μὲν συμφορᾶς ἀφῆκεν αἰεὶ τοὺς αὐθαδεστέρους, ἵνα μὴ ἀποκάμωσιν, ὅτε δὲ ἔδωκε, ἵνα μὴ ῥᾳθυμότεροι γένωνται. ἀλλὰ ταῖς ἐναλλαγαῖς ποικίλλει τὴν σωτηρίαν αὐτῶν. ἄρα ζῶντας ἂν κατέπιον ἡμᾶς.

εἶδες πῶς παείκοσι ὃ θηειωδες τῶν ὀπτόντων. καὶ γὰρ εἰσι καὶ δὺ ἀθεφποι τοιοῦτοι θηείων ὠμότητα ὀπιδειχνύμενοι, μᾶλλον ὁ καὶ ἐκείνων χαλεπώτεφοι τοῖς ὁμοφύλοις χεχφημένοι. ὃ μὲ γὰ θηείον ἅπαξ ἐμπεσὸν ⓦ θυμὸν ἀφῆκε καὶ ἀνέχφησεν, ἡ ἀμαχφουθὲν οὐκ ἔτι ἐπῆλθεν· δὺ ἀθεφποι ὁ πολλάκις ἀποτυχόντες πολλάκις ὀπτῶσιν), αὐτῶν ὀπτυμοιῶντες ἀπογεύσασθαι τῆ σαφκός. τοιοῦτον ὁ θυμὸς λογισμὸν οὐκ ἔχων. ὅπω ζῆ ὃ παθος καὶ ἀυξησεχλάζει. πῶς οὖν δὺ σθεαθείη ὃ νόσημα; δὺ γὰ καθ' ἑαυτοὺς λογισώμθα, εἰ θάνατον ἐνοήσομθ καὶ τὸς καθ' ἑκάστην ἀπιόνας ἡμέφαν, εἰ τῶ φύσιν αὐτῶ ἀμασκευόμθα ὅτι γῆ καὶ σποδὸς ἐσμθ. εἰ ὁ ὃ κάλλος τῆς ὄψιως ἐπὶ ἀπατᾶ σθ τῶ ἀμήνοιθ, καθίσον ποὸς τὰ'' μνημεῖα καὶ τὰς θήκας τῶν πατέφων, καὶ ἴδε τοὺς χειμθνους πῶς εἰσιν εἰς χοῦν ἀμελελυμθνοι, καὶ πολλῶ ὀκ τῆς ὄψιως ἀφοφμῶ εἰς ὃ συςέλλεσθαι δέξη. ἀλλὰ μὴ καταγνῶς βαφύτητα τὸ λόγου. καθάπεφ γὰφ ⓒ πυφέτθοντες, ἐπειδὰν ἀπαλλαγῶσι τὸ νοσήματος, ἀέφος δέον) καθαφοῦ, ὅπω δὴ καὶ ⓒ μαγνόμθνοι τοῖς πάθεσιν, δὺ εἰς τὰ μνήματα ποοδαγένονται, ὥσπεφ ὑγιεινοῦ τινος χωφίου ἐπιλαβόμθνοι, πολλὰ τῶν νοσημά'' ὀξοφίσουσι. καὶ γὰ ἀφκεῖ τῆς λάφυγγος ἡ ὄψις καὶ τ'' σφόδφα ἀποπενομθνον κατενεγκεῖν. ἀπὸ τούτων ποοδάπεμψον τὴν ἀμήνοιθν εἰς τ' μελλουσαν ἡμέφαν τὴν φοβεφάν, εἰς τὰ βασανιστήφια ἐκεῖνα καὶ τὰς βυθίους, εἰς τὰς κολάσεις τὰς οὐκ ἐχούσας ποοδαμθσίαν, εἶθα οὐδείς σοι ποοδαφήσεται· καὶ τούτοις πᾶσι κατέπαυσε τὰ πάθη. σκόπει ὁ καὶ τὴν αὐθέφπων τὸν ἐν τῶ παφόντι βίω ἀπὸ πλούτου ποὸς πενίθν'' μεταβάλλοντα, ἀπὸ δόξης εἰς ἀτιμίθν, καὶ εἰ βούλει ὀφγίζεσθαι, μὴ ὦ συγγενῆ, θμὰ ὦ πονηφῶ δαίμονι. ἔχεις ἔνθα αὐθηώσεις ὃ πάθος. ἐκείνῳ μηδέποτε κατθηαγῆς, ἐκείνῳ θὺ άλωσον τ' ὀφγὴν καὶ δαπάνησον, ἐκείνῳ ξῆσον παγίδα, μηδέποτε ἐμπλακεῖς αὐτῶ πολεμθν. 3 Εν ὦ ὀφγισθῶμεν τ'' θυμὸν αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, ἀέφα ὃ ὕδωφ δὺ κατεπόντισεν ἡμᾶς. 4 Χειμάφφον δίπλουν ἡ ψυχὴ ἡμῶν, ἀέφα δίπλουν ἡ ψυχὴ ἡμῶν ὃ ὕδωφ τὸ δὺσπόςατον. Χειμάφφον ἐνταῦθα καὶ ὕδωφ, τὴν ἄφατον ὀφγὴν τῶν πολεμίων λέγει. ὕδωφ γὰφ ὄντιν ἀπάκλως φεόμθνον, καὶ μὴ πολλῆς τῆς θύμης ὑπὸ τῆς βίας ποοσθέοντος τὸ ποοχυζόμενον. ὁ τὴν φοβεφὰν δὲ φησιν ἐνταῦθα τῶν κακῶν, ἀλλὰ ὑπὸ τὴν πφοδοσίαν. μὴ τοίνυν καταπέσωμθν, ὅταν ὀπτίη τὰ δεινά. χειμάφφος ὄστιν, οἷα δὺ ἡ νέφος ὄστι ποοδαπέχον. ὅσον δὺ εἴπῃς λυπηφὸν, ἔχει τέλος· ὅσον ἂν εἴπῃς δεινὸν, ποὸς πέφας ἀπθμτᾶ. εἰ γὰφ μὴ τέλος εἶχεν, οὐκ ἂν ἤφκεσεν ἡ Φύσις. ἀλλὰ πολλοὺς ποοδασύφει, φησιν. ἀλλ' ὁ ποοδὲ τὴν οἰκείαν ῥύμθν, ἀλλὰ ποοδὲ σὺν ῥᾳθύμοις καὶ ῥᾳδίως ὑποσκελιζομθνοις. ἵν' οὖν μὴ ποοδασυφῶμθν, ἀλλὰ ποὸς τὰ βαθύτεφα αὐτὸ βαθίζωμθν, [ἀμασκευόμθα σὺν τόποις αὐτῶ,] ὀπιλαβώμθα τῆς ἱεφᾶς ἀγκύφας, ὥστε μηδὲν ὑποσείσαι ναυάγιον. ἐ γὰ ὁ χειμάφφους μέχφι καιφοῦ φοβεφὸς ὄστι, καὶ πάλιν ἀμέτφως καταπίνουσαι. ἀέφα τὸ ὕδωφ ἂν κατεπόντισεν ἡμᾶς. Ἄλλος, Τότε ἂν τὰ ὕδατα πφόκλυσεν ἡμᾶς, ὡς φάεφγξ, πφελθόντα κὴ τῆς ψυχῆς ἡμῶν. ἀέφα δίπλουν ἡ ψυχὴ ἡμῶν τὸ ὕδωφ τὸ ἀνυπόςατον. Ετεφος, Τότε πφῆλθον ὑποφ τῶ ψυχῶ ἡμῶν ⓒ ὑποφήφανοι. Εἶδες πόση τὸ Θεοῦ ἡ συμμαχία, πῶς ἐν τοσούτοις κακοῖς οὐκ ἀφῆκεν αὐτοὺς ὑποσυφιχθῆναι γλυέσθαι. δῆλ γὰ τοῦτο ἀφίησιν αὐξεσθαι τὰ δεινὰ, ὑχ ἵνα ἡμᾶς καταδύσῃ, ἀλλ' ἵνα δικιμωτέφους ἐφγάσηται, καὶ τῆς αὐτοῦ δυνάμεως μείζονα παφάσχηται τὴν ἀπόδειξιν. ὑποφηφάνους ὁ ἐνταῦθα, σὺν πολεμίους φησὶν, οἱ πθμτὶς χειμάφφου σφοδφότεφον καὶ πθμτὸς ὕδατος ἀφοφητοτεφοσοάλλοντες, οὐδὲν αὐσὺν πφέλαβον. τὸ ὁ αἴτιον, ἡ τοῦ Θεοῦ συμμαχία, ἡ ἀνωθεν ῥοπὴ, ἡ ἀχείφωτος βοήθεια. δῆλ δὴ τοῦτο ὲ αὐτὸς εἰπὼν τὴν '' ἀλλαγὴν τῶν κακῶν, λέγει καὶ ⓦ τὴν ἀπαλλαγὴν πφε-

προεφήκοτα, καὶ μετ' εὐφημίας, 5 Εὐλογητὸς Κύριος, ἐπαγαγών, ὃς οὐκ ἔδωκεν ἡμᾶς εἰς θήραν τοῖς ὀδοῦσιν αὐτῶν.

6 Ἡ ψυχὴ ἡμῶν ὡς στρουθίον ἐρρύσθη ἐκ τῆς παγίδος τῶν θηρευόντων.

Εἶδες πῶς τὸ τοῦ οἰκείου ἀδενεῖ μὴ πρίσηται, καὶ τοῦ ἐκείνων ἰσχύι. ④ μὲν γὰρ ὡς θηρία τὸ λέοντες ἐπῆσαν, αὐτῶν ἕτοιμοι τῶν ὅπλων ἀπογυμνῶσαθαι, τῇ δυνάμει καὶ ᾧ θυμῷ καθωπλισμένοι· ④ δὲ στρουθίου πολλοῦ ἀδενέστερον διέκειντο. ὅτε γὰρ μάλιστα ἀμαθείκνυται τὰ θεοῦ τὰ θαύματα, ὅταν ④ ἀδενῆς τῶν δυνατῶν κρατῶσιν. καὶ ταύτῃ δὲ μόνον ἀφόρητος ἦν ἡ ἐπιβουλή, ὅτι ④ μὲν δυνατοὶ τὸ φοβεροί, θυμοῦ πολλοῦ γέμοντες καὶ προεσκευασμένοι τῶν ὅπλων ἀπογυμνῶσαθαι, ④ δὲ ἀδενὴς καὶ ὀλίγοι καὶ βιαπιχείρησι, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐν μέσοις ἀπειλημμένοι τοῖς δεινοῖς, εἰς αὐτὰ ἐμβεβηκότες τὰ δυσχερῆ, πρώτοθεν πολέμιας ἔχοντες τὰς εἰκειμένας. ἀλλ' ὁ βίπορος καὶ πρωταχόθεν δυνάμενος ἀμαυρῶσαι, καὶ μετὰ τὸ ἐμπεσεῖν εἰς τὰ δεινὰ μετὰ πολλῆς ἡμᾶς, φησιν, ἀπήλλαξε τῆς βιαιολίας. ὅσαπερ οὖν βουλόμενος δηλῶσαι βουλόμενος, ὕπως εἶπεν· ἡ ψυχὴ ἡμῶν ὡς στρουθίον ἐρρύσθη ἐκ τῆς παγίδος τῶν θηρευόντων.

7 Ἡ παγὶς συνετρίβη, καὶ ἡμεῖς ἐρρύσθημεν. Εἶτα δεινὰ καὶ πῶς, ἐπήγαγε·

8 Ἡ βοήθεια ἡμῶν ἐν ὀνόματι Κυρίου τοῦ ποιήσαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

Εἶδες τὴν δύναμιν τοῦ προφήτου, εἶδες τὴν ἰσχύν· καὶ αὐτὰ τὰ ἀφορμὰς τῆς ἐπιβουλῆς αἴρει. τοῦτο καὶ καθ' ἑτέραν ἀναγωγὴν συλλάβοι τις ὅτι τοῦ Δαβὶδ, καὶ τοῦ ἡμέτερου τοῦ τῶν ἀνθρώπων. [δείκνυσι γὰρ] πῶς ἐξήρπασε, πῶς ἐξέλυσεν αὐτοῦ τὰ ἐπιβουλάς.

τοῦτο γὰρ γέγονεν, ἀφ' οὗ προῆς εἶδεν μαθητὰς εἶπε, Πατεῖτε ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. οὐκ ἔτι γὰρ ἐξ εὐτελείας ἡ μάχη, οὐδὲ ἐξ ἴσης ἡ παράταξις, ἀλλ' ὁ μὲν κεῖται πρηνὴς καταπεπτωκώς, σὺ δὲ ἔστηκας ὄρθιος αἴρων βάλλων· ὁ μὲν ἐκνευρισμένος, σὺ δὲ ἰσχυρός. πόθεν οὖν νικᾷ πολλάκις; ἀπὸ τῆς νωθείας τῆς ἡμετέρας, ἀπὸ τῆς ῥᾳθυμίας τῶν καθευδόντων· ὥστε εἰ βουληθείης σύμμαχον ἔχειν, ἐγρηγορέναι δεῖ. εἰ δὲ καθεύδοντος προσγίνεται, τοῦτο δὲ τῆς ἐκείνου δυνάμεως, ἀλλὰ τῆς σῆς ὀλιγωρίας. ὃς γὰρ οὐκ ἀνέστησε τοῦ καθεύδοντος, καὶ ἀπόντων ἀδενέστερος ἦ; ἐδέδη ὁ ἰσχυρός, τὰ σκεύη αὐτοῦ διηρπάγη, ἡ δυνάμις αὐτοῦ κατελύθη, ἡ καταδυσις αὐτοῦ ἀπερράγη, αἱ ῥομφαῖαι αὐτοῦ ἐξέλιπον· τί πλέον τούτων βούλει; τίνος ἕνεκεν αὐτὸν φοβῇ; τίνος ἕνεκεν δέδοικας; πατεῖν ἐκελεύσθης τὸν ἐκνευρισμένον. πόθεν τρέμεις, εἰπέ μοι; πόθεν ἀγωνιᾷς; οὐκ ἐννοεῖς οἷον ἔχεις βοηθόν; οὐδὲ γὰρ μόνον ὁ ἐχθρὸς γέγονεν ἀδενέστερος, ἀλλὰ καὶ ἡ βοήθειά σοι μείζων. τῆς σαρκὸς τὰ σκιρτήματα κατεσάλη, τῆς ἀμαρτίας τὸ φορτίον ἠφανίσθη, πνεύματος ἔλαβες χάριν, ἀλείμματος δυνάμιν. Τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου, ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκός, ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας, κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί, ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσι. τὴν σάρκα θυσίαν ἐποίησεν, ὅπλα σοι ἐχαρίσατο, Ephes. 5. 26.
τὰ σφάγια δικαιοσύνης, ζώνην ἀληθείας, περικεφαλαίαν σωτηρίας, ἀσπίδα πίστεως, μάχαιραν πνεύματος. ἀρραβῶνα δέδωκε, τὸ σώματι αὐτοῦ τρέφει σε, τὸ αἵματι αὐτοῦ ποτίζει σε. σφαγὴν σοι ἐτοιμάζει ὡς δορᾶ, δορᾶ μηδέποτε πλινόμενον. ἐκβαλὸν ἔδησε, χαμαὶ ἔρριψεν· ὥστε ἀναπολόγητος σοι λοιπὸν ἡ πεῖρα, καὶ συγγνώμην οὐκ ἔχεις βουλόμενος. μυρίας γὰρ ἔχεις τροπὰς ὧν νικᾷς ἀφορμάς. ἡ παγὶς συνετρίβη, φησὶ, καὶ ἡμεῖς ἐρρύσθημεν. ἡ βοήθεια ἡμῶν ἐν ὀνόματι Κυρίου τοῦ ποιήσαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. ὁρᾷς οἷον ἔχεις στρατηγόν, οἷον βασιλέα· τὸν τῶν ὅλων τοῦ παντὸς δημιουργόν, τοῦτον λέγω τοσαύτα σώ-

μαπα πρ᾽ ενεγκόντα, τοσοῦτον ὄγκον, τοσοῦτον μέγεθος. μὴ καταπέσῃς, φησὶ γυναῖκος. οὐδὲν κωλύει ὁ βέπαιόν σε φῆναι λαμπρόν. Ὅρα τοίνυν εἰδότες, ἀγαπητοὶ, πῆφωμεν, ἀγωνιζώμεθα, μὴ καθεύδωμεν· ἀλλὰ καὶ ὅπλα ἀποσωμήξαντες, καὶ τῷ πνεύματι ἐνδυσώμεθα, βάλλωμεν διὰ παντὸς τὸν πόλεμον· ἵνα λαμπρὸν καὶ τὸν νικητὴν ἀναδήσωμεθα, μὴ πολλῆς τῆς δόξης ἀποστερώμεθα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλμ. ρκδ΄ 1 ΟΙ ΠΕΠΟΙΘΟΤΕΣ ΕΠΙ ΚΥΡΙΟΝ, ΩΣ ὄρος Σιών.

Τί βούλεται τὸ Σιὼν ἡ προσθήκη; μέχρι τί γὰρ σοὶ εἶπεν ἁπλῶς, ὡς ὄρος, ἀλλὰ τὸ ὄρος ἐκεῖνο μέμνηται; παιδίων ἡμᾶς μὴ ταπεινοῦσθαι ἐν ταῖς συμφοραῖς, μηδὲ καταβαπτίζεσθαι, ἀλλὰ τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος ἐκκρεμαμένους πάντα φέρειν γενναίως, καὶ πολέμους, καὶ μάχας, καὶ ταραχάς. ἐπεὶ καὶ τὸ ὄρος τοῦτο ποτε γέμον ἔρημον καὶ γυμνὸν τῶν ἐνοικούντων, ὅτε τὸ πρόσθεν πάλιν ἐπανῆλθεν εὐημερίαν, τῷ δεχαμένῳ ἀπολωλὸν εὐπροσχήμονι τὴν τῶν οἰκείων ἐπανόδῳ, ταῖς τῶν θαυμάτων ἐπιδείξεσιν. ὅπου καὶ ὁ γυναῖος ἀνὴρ, κἂν μυρία πάθῃ δεινὰ, καὶ πρόσεστι ἀπόντα. μὴ τοίνυν ἀκύδιμον ζήτει βίον καὶ ἀπροσκόπτως καὶ ἀταλαίπωρον, ἀλλὰ ἀκυδύμους μὴ παντάπασιν ἐθέλειν· ἀδύνατον γάρ ἐστιν ἐν λιμένι καθήμενον, καὶ πελάγιον σάλον ὁρῶντα τῷ τέχνῳ ἐπιδείκνυσθαι. ὁ μὲν γὰρ νωθὴς γίνεται καὶ ἀργὸς καὶ ἄπονος· ὁ δὲ πολλὰς μὲν πέτρας ὑφάλους, πολλὰς δὲ ἀπορίας, πολλὰς δὲ αἰφνιδίων βίας καὶ καινὰ καὶ ἀπὸ τῆς θαλάττης ἐπιφερομένας δεινὰ, καὶ ἐν πᾶσι τούτοις διενεχθεὶς, ἰσχυρότερον ἑαυτὸν κατέστησε τῷ ψυχρῷ. ὅρα τοῦτο ἐπὶ πρόντα βίου· Ἰωσὴφ, οὐχ ἵνα ὀργῆς, οὐδ᾽ ἵνα ἀπατεωνικῶς ἧς, οὐδ᾽ ἵνα μὴ πάσχῃς μηδὲν δεινὸν, ἀλλ᾽ ἵνα παθὼν λαμπρότερος γένῃ. μὴ δὴ τοίνυν ἀνέσεις ζητῶμεν, μηδὲ πνευφῆς γέμοντα βίον. οὐ γὰρ ἀνδρὸς γενναίου, ἀλλὰ σκώληκος ἡ ἐπιθυμία, ἀλύπου μᾶλλον ἢ λύπην ἔχοντος. ἀλλ᾽ οὖχου μὲν μάλιστα μὴ ἐμπεσεῖν εἰς πειρασμούς· εἰ δέ ποτε καὶ ἐμπέσοις, μὴ δυσκόλαινε, μὴ θορυβοῦ, μηδὲ ταράττου· ἀλλ᾽ ὅπως γένοιο λαμπρότερος, ἄπαντα ποίει. οὐχ ὁρᾷς τῶν γραπτῶν τοὺς δυδρειοτάτους πῶς τῆς σάλπιγγος καλούσης πρὸς τὰ ὅπλα βλέπουσι, πρὸς τὰς νίκας, πρὸς τοὺς στεφάνους, πρὸς τοὺς καταπορθοῦντας τῶν πολεμίων; καὶ σὺ τοίνυν, τῆς σάλπιγγος ἠχούσης τῆς πνευματικῆς, φησὶ λέοντος σφοδρότερος γενόμενος· ἐμβοᾶσι, κἂν πῦρ ᾖ, κἂν σίδηρος. οἶδε καὶ τὰ σοφικὰ τοῦτο ὄντως δυδρείους αἰδεῖσθαι· οἶδε καὶ τὰ θηρία τοῦτο γενναίως δεδοικέναι. κἂν ὑπὸ λιμοῦ, κἂν ὑπὸ τοῦ φύσεως αὐτῆς ἀγελαίην, πάντων ὑπερφρονεῖται ὅταν ἴδῃ δίκαιον, καὶ κρατεῖ τοῦ πάθους. τούτοις τοίνυν φοβοῦ τοὺς ὅπλους, καὶ οὐδὲ πῦρ δείσεις, κἂν εἰς ὄρεινον ἴδῃς τὸν φλόγα ἀναδαίρασαν. φρατηρὸν ἔχεις γενναῖον καὶ πάντα δυνάμενον, καὶ νεύματι μόνον λύοντα τὰ δεινά. πάντα ἐκείνῳ, καὶ ὄρεσι, καὶ γῇ, καὶ θαλάττῃ, καὶ θηρίοις, καὶ πῦρ. πάντα αὐτῷ ῥᾴδια καὶ μεταθεῖναι καὶ ἧσσαν τοῖς ψυχρολίθου. πόθεν οὖν δέδοικας, εἰπέ μοι; ὕδατος θεμένου ἄλλοθεν, ἀλλ᾽ ἢ ἀπὸ νωθείας καὶ τῆς οἰκείας ῥᾳθυμίας. ὄχι θανάτου ὄντος τοῦ κακοῦ ὁ κολοφών; ἀλλὰ καὶ ὄντος τῆς φύσεως ὄντος ὄφλημα. ὄχι τί μὴ προσγενόμενον τὸ χρέος; εἰ γὰρ δυνάμενον ἐλθεῖν τὴν ὁδὸν ταύτην καὶ ἑκόντα καὶ

καὶ ἀκοντα, ὅλως τί μὴ μετ' ἐμπειρίας, ἀλλὰ μετὰ βασανιστηρίου, καὶ προσκαιρου, ἀλλὰ μείζονα τῆς ἡδονῆς πρὸς ἐχοντα τὸ ὀδυνᾶν; εἰ γὰρ τοῦτό σοι δοκεῖ χαλεπὸ εἶ), σκόπησον τοὺς ἀνθρωπαθοῦς φθόη μακρᾷ προδεδομένους, τοὺς λιμῷ διϊσχειλεῖ παλαίοντας, τοὺς νοσήματα ἔχοντας ἀνίατα καὶ μακρᾷ, δι' ἃ καὶ πολλάκις οὗξαντο καταλῦσαι ϖ βίον· πολλοὶ γὰρ
5 ὅπου βεβλῆσθαι ὅπου ξίφος ὥρμησαν. σοὶ γὰρ ὑγιαίνοντι προσκειται καὶ τὰ ἐν τοῖς ὑγιαίνουσιν ἀγαθά, καὶ ὑ φείδεις, οὐδὲ δέδοικας καταμαλακιζόμενος, καὶ τοῦτα τοιοῦτον ἔχων σύμμαχον; οὐκ ἀκούεις τοῦ προφήτου λέγοντος, ϕ πεποίθοτες ὅτι Κύριον, ὡς ὄρος Σιών; ὄρος γὰρ ἐστι, τὸ ἀπρόσιτον δηλοῦν τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος, τὸ πεπηγός, τὸ ἀχείρωτον, τὸ ἄμαχον. ὥσπερ γὰρ ὗς, καὶ μυρία προσαγάγῃ μηχανήματα, ὄρος ὅτε ἀναπάσσαι
10 ὅτε σαλεῦσαι δυνήσεται, οὕτω προσβάλλων τῷ τὴν ἐλπίδα ὅτι Θεὸν ἔχοντι, κενὰς οἴσεται ἀναχωρήσει χερσίν. ὄρος γὰρ πολὺ ἀσφαλέστερον ἡ ἐλπὶς ἡ ὅτι ϖ Θεόν.

Οὐ σαλευθήσεται εἰς ϖ αἰῶνα ὁ κατοικῶν Ιερουσαλήμ.

Ετερος, Ἀπρόσιτον εἰς αἰῶνα, οἰκοῦμενον προ Ιερουσαλήμ. Τί οὖν; οὐκ ἐσαλεύθησαν, ϕησιν, ϕ παῖδες ϕ τρεῖς, καὶ ὁ Δανιήλ; ἄπαγε. τῆς μὲν γὰρ πατρίδος ἀξέ-
15 πεσον καὶ αἰχμαλωσίαν ὑπέστησαν· σάλον δὲ οὐδένα οὐδέποτε. ἀλλ' ὁ τοσούτῳ θορύβῳ προσημάτων καὶ τοσούτῳ πλήθει κυμάτων ὄντες, ὡς ὅτι πέτρας ἑστῶτες καὶ λιμένι προσορμίζοντες γαλήνῃ, ὕπνος οὐδὲν ἔπαθον ἀνδές. μὴ δὴ σάλον κάλει τὴν τῶν προσημάτων πρόσισιν. καὶ γὰρ τοῦτο σάλος, ἀλλ' ἡ τῆς ψυχῆς ἀπώλεια καὶ ὁ τῆς ἀρετῆς σκοπεῖν· ὅπερ ὁ τοῖς κινδύνοις ϕ νήφοντες οὐχ ὑποπτήσσουσιν, ἀλλ' ἀσφαλέστερον κεκ-
20 τῆσθαι τὴν φιλοσοφίαν τὴν ἑαυτῶν, καὶ ὅλως ἀναμφιβόλους μείζονας. εἰ δὲ βούλει καὶ τὴν ἀναγωγὴν σκοπεῖν ὁ εἰρημένον, ὅτι ὁ σαλευθήσεται εἰς ϖ αἰῶνα ὁ κατοικῶν Ιερουσαλήμ, τοῦτό γε φησὶν τὴν οἰκεῖ λέξιν, τὴν ὅτι τῆς ἄνω μητροπόλεως. ϕ γὰρ οἰκείων ἀπολαβόντες, πάσης εἰσὶν ἀπηλλαγμένοι προσπαθείας. οὐκ ἔστι λοιπὸν οἰκεῖ τὰ ὑποσκελίζοντα, οὐκ ἐπιθυμία, οὐδὲ ἡδοναί, οὐδὲ ἁμαρτίας προσπαθείας, ὁ λύπη καὶ ἀγω-
25 νία καὶ κίνδυνος, ἀλλὰ ταῦτα πάντα οἰκποδών. Ιερουσαλήμ, 2 Ορη κύκλῳ αὐτῆς, καὶ ὁ Κύριος κύκλῳ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος.

Λέγει μοι ὅλως τούτων καὶ τὴν ἀπὸ τῆς θέσεως συμμαχίαν τῇ πόλει προσοῦσαν. οὐκ ἀφίησι γὰρ τοῦτοις θαρρεῖν, ἀλλ' ὅτι τὴν ἄμαχον αὐτοῖς βοήθειαν, ϖ Θεόν. εἰ γὰρ καὶ ϕ ὄρη αὐτὴν περιέζει, ϕησίν, ἀλλ' οἰκείνης δεῖται τῆς ἀσφαλείας. καὶ γὰρ τοῦτο αὐτὴν
30 ἀχείρωτον ἐργάζεται. διὸ καὶ ἕτερος ἐρμηνευτὴς ϕησι, Κύκλος γὰρ περὶ ϖ λαοῦ αὐτοῦ τουτέστι, μὴ θαρρεῖτε τῇ περιβολῇ τῶν ὀρῶν. ὃ γὰρ ποιοῦσι αὐτὴν ἀχείρωτον, τοῦτο ἔστιν,

3 Ὅτι οὐκ ἀφήσει Κύριος τὴν ῥάβδον τῶν ἁμαρτωλῶν ὅτι ϖ κλῆρον τῶν δικαίων.

Αἰτίαν λέγει τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας ἐλλογον ἵνα, ὥστε θαρρῆσαι οἰκείνους. ποίαν δὴ ταύτην; οὐκ ἂν δυάσκοιτο, ϕησι, καὶ ἀγαθὰ τὰ δικαίων ἐν ταῖς χερσὶν εἶ τὰ ἁμαρτω-
35 λῶν. τοῦτο εἶπεν ὁμοῦ τε θαρρεῖν αὐτοὺς προσκυδάζων περὶ τῆς συμμαχίας τῆς τοῦ Θεοῦ, καὶ πείθων μόνον ἐν ἀρετῇ, εἴτε βούλοιντο διϊσχειλῶς ἀπολαύειν τῆς οἰκείνου βοηθείας, καὶ τῶν ἀγαθῶν τὰ ἰδίων εἶ) κύριοι. δείκνυσι γὰρ ὅλως τούτων ὅτι ἡ κλῆσις ὁ ἡ ἀσφάλεια ἐν τῇ γνώμῃ κεῖται τῇ αὐτῶν. ῥάβδον γὰρ ἁμαρτωλῶν ἐνταῦθα τὴν βασιλείαν τὴν τῶν πολεμίων καλεῖ. ὃ γὰρ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· οὐκ ἀνέξε) κρατεῖν τῆς τῶν δικαίων
40 κληρονομίας. εἰ γὰρ ὁ τοῖς χαμαὶ τοῦτο πεποίηκεν, ἀλλ' ὁ διορθώσεως ὁ νουθετήσεως καὶ σωφρονισμοῦ.

Ὅπως δὴ μὴ ἐκλείνωσιν ϕ δίκαιοι ἐν ἀνομίαις χερσὶ αὐτῶν.

Ετερος, Διὰ τοῦτο οὐκ ἐκλείνουσιν ϕ δίκαιοι εἰς ἀνομίαν χεῖρας αὐτῶν. Διὰ τοῦτο

ποῖον; Διὰ τοῦτο Εἰρηνικοί, ὅτι πολεμήσεται, ὅτι ἀμυνεῖ, ὅτι διακρούσεται, ὅτι ἀποκτήσει τοὺς πολεμίους ἀπὸ τῶν κτημάτων αὐτῶν." ὡσπερ ἔλεγε, τῷ πιεσμῷ σωφρονιζόμενοι, τῇ τε χρηστότητι τῶν ἀγαθῶν ἡδόμενοι βελτίους ἐν ἀρετῇ διατελέσουσιν ὄντες, καὶ οὐκ ἀφήσουσι πονηρίας ἑκατέρωθεν παιδευόμενοι. ὥστε τοῦτο πολλῷ διὰ τοῦτο ἐγίνετο, ὥστε τὴν ψυχὴν αὐτῆς ἀμείνω γενέσθαι, τῇ τε ἐπαγωγῇ τῶν δεινῶν διορθουμένην, τῇ τε δόσει τῶν ἀγαθῶν προθυμοτέραν καθισαμένην. χ. ὁ γὰρ κόπτων ἐστὶ καὶ τὸ πιεσμα· ἴσ. ὡς

4 Ἀγάθυνον, Κύριε, τοῖς ἀγαθοῖς.

Ἕτερος, Ἀγαθοποίησον. Καὶ ἐν τοῖς βουλήμασι τῇ καρδίᾳ.

5 Τοὺς δὲ ἐκκλίνοντας εἰς τὰς στραγγαλιὰς ἀπάξει Κύριος μετὰ τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν.

Ὁρᾷς πάντοθεν πρὸς ἡμᾶς τὰς ἀρχὰς ὑπομνήσεις καὶ τῶν μελλόντων ἀπολαύειν, καὶ τῶν κολάσεις ὑποτυπούμενον. ἀλλ' εἰ μὲν πρὸς ἡμᾶς αἱ ἀρχαί, ἀλλ' ὅμως καὶ ὅπως τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας πολλὴ δείκνυται καὶ παιδεμονία. ἐκ γὰρ πολλοῦ τοῦ παρεύοντος νικᾷ ταῖς ἀντιδόσεσιν ἡμᾶς· εἶτα μὴ τῶν ἁμαρτημάτων σύμμετρον ἐπάγῃ τὴν ἀμοιβήν· ὅπου δὲ τῶν κατορθωμάτων ὑπερβαίνουσαν πρόκειται τὴν ἀντίδοσιν. βούλεις δὲ ἐν τούτοις καλοῦ ἀδόλους, καὶ ἁπλάστους, καὶ θεοφιλεῖς ἔχοντας ζωγραφισμένους εἶτα ὕπουλον. τοιοῦτον γὰρ ὁ βίος, ὃν μάλιστα ὁ Θεὸς ὀπτίζεται πομπαχοῦ· τοιοῦτον ἡ ἀρετή, λεία τις καὶ βύσσινος· ὥσπερ οὖν ἡ ποικιλία, διεγραμμένον, ποικίλον, ἀδιεξόδευτον. καὶ τοῦτο ἔστιν ἀπὸ τῶν σωμάτων ἰδεῖν αὐτό. ὁ γοῦν βουλόμενος ψεύσασθαι καὶ δόλους ῥάψαι, ἐννόησον ὅσοις ὀπίσω χειρός, ὅσης δεῖται τῆς ποικιλίας, ποίων λόγων πεπλασμένων, πόσης δεινότητος. ὁ δὲ ἀληθείαν λέγων, ἀπὸ πόνου, ἀπὸ δυσκολίας, οὐκ ἐκτεχρίσεως, ἀπὸ μηχανημάτων, οὐδενὸς δεῖται τοιούτου, αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν ἐκείνης διαλαμπούσης. καθάπερ γὰρ τὰ μὴ ἄμορφα τῶν σωμάτων πολλῶν ἔξωθεν δεῖται τῶν τεχνασμάτων καὶ τῶν ὀπτικαλυμμάτων, τὴν ἀπὸ τῆς φύσεως ἀμορφίαν συσκιάζοντων, τὰ δὲ φύσει καλὰ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ἀγωνιζόμενα λάμπει· οὕτω καὶ ὅτι τοῦ ψεύδους ἐστὶν ὑφή, καὶ τῆς κακίας καὶ τῆς ἀρετῆς. ὅθεν δῆλον, ὅτι καὶ τοῦ τῆς κολάσεως ἡ κακία τὴν κόλασιν ἐπάγει, καὶ τοῦ τῆς ἀντιδόσεως ἡ ἀρετὴ τὴν ἀμοιβὴν δίδωσιν. ὥσπερ γὰρ ἐκείνη ἐν ἑαυτῇ τὰ ἐπαθλα ἔχει καὶ τοῦ τῶν στεφάνων, οὕτω καὶ αὐτὴ ἐν ἑαυτῇ τὴν ὠφέλειαν ἔχει καὶ τοῦ τῆς κολάσεως. τί γὰρ ἂν γένοιτο χαλεπώτερον ἀμαρτίας εἰς ὠφελείας λόγον; διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος τῶν ἡμαρτηκότων μνημονεύσας, τῶν τὴν ὥραν τὴν ἑαυτῶν ἀποδιδομένων, καὶ τῆς φύσεως τοὺς νόμους ἀνατρεπόντων, ταύτην ἔφησε ὠφέλειν μεγίστην εἶναι καὶ τοῦ τῆς κολάσεως. Ἄρσενες γάρ, φησιν, ἐν ἄρσεσι τὴν ἀσημοσύνην κατεργαζόμενοι, καὶ τὴν ἀντιμισθίαν, ἣν ἔδει τῆς πλάνης αὐτῶν, ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες· ἀντιμισθίαν τῆς ἀμαρτίας αὐτῶν, τὴν ἀσέλγειαν δὲ τὴν τοῦ ἔχειν καλῶν. Ρω. α. κ'.

Εἰρήνη ὅτι Ⓦ Ισραήλ. Εἰς δὲ ψυχὴν Ⓦ λόγον κατέκλεισε. τοιαῦται γὰρ αἱ τῶν ἀλόγων ψυχαί· μετὰ τῆς παιδαγωγίας, καὶ τῆς συμβουλῆς, τὴν εὐχὴν τοῦ ἔχειν δίδασι, μεγίστην συμμαχίαν εἰσάγουσαν τοῖς ἀκούουσιν. Εἰρήνην δὲ ἐνταῦθα, οὐ ταύτην μόνον τὴν ἀθόρυβον, ἀλλὰ καὶ τὴν ταύτης ὑψηλοτέραν, δι' ὅθεν αὕτη τίκτεται, λέγει· καὶ εὔχεται, ὥστε μὴ σαίζειν τὴν ψυχὴν αὐτὴν τοῦ ἔχειν, τῶν παθῶν Ⓦ πόλεμον ἐπεισάγουσαν. ταύτην δὴ καὶ ἡμεῖς τὴν εἰρήνην ζητῶμεν, ἵνα καὶ τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν ἀπολαύσωμεν τυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλμ.

ψλμ. ρκε. 1 ΕΝ ΤΩ ΕΠΙΣΤΡΕΨΑΙ ΚΥΡΙΟΝ ΤΗΝ ΑΙΧΜΑΛΩΣΙΑΝ Σιών, ἐγμπ᾽ηθημθ ὡσεὶ ϖδαχεχλημθοι. Ετεος ἑρμλωθυτής φησιν, Ὅτεν ὑπισρέψῃ Κύειος τὶω αἰχμαλωσίθ, ἐσόμεθα ϖδαχεχλημθοι.

Ο τῆς αἰχμαλωσίας ὄνομα ἁπλοῶ μθ᾽ ὅσι χ᾽ τὶω ϖεφορεὼ, ἔχει ὑ πολλὰς ζὰς ἐννοίας. ἔσι γὰρ ϗ καλὴ αἰχμαλωσία, ὡς ὅτεν λέγῃ Παῦλος, Αἰχμθωλί̈ζοντες πθῶ νόημα ϵἰς Χεισόν· ἔσι ϵ̓ καὶ κακὴ, ὡς ὅτεν λέγῃ, Αἰχμθωτεύοντες γναικάρια σεσωρθμθμένα ἁμρτίαις· ἔσιν ἡ νοητὴ, ϖεὶ ἧς φησι, Κηρύξαι αἰχμθωλώτοις ἄφεσιν· ἔσιν ἡ αἰσθητὴ ἡ ϖδὰ τῶν πολεμίων· καλεπωτέρα ὑ ἡ ϖεφτέρα. ⓐ μὲ γὰρ νόμῳ πολέμῳ τινὰς λαβόντες ϵ̓ φείδονται πολλάκις τῶν ϵἰλημμένων, καὶ ὑπιτάξωσιν ὑφοφορὰν, ξυλοκοπεῖν, καὶ ἀπο φόρως ποιήσωσιν, οὐδὲν ϵἰς τὶω ψυχὶω πθ᾽ ἐβλαψαν· ὁ ὑ ἀπο τῆς ἁμρτίας ληφθεὶς αἰχμάλωτος, ἀφειδῆ ϗ βαρβαρον δέσποιναν κλάται ϵἰς τὰ ἀτιμότατα αὐτὸν τῶ ἔργων καταφέρουσαν. ϗ γὰρ οἶδε φείδεσθαι οὐδὲ ἐλεᾷ αὕτη ἡ τυραννίς. ἀκουσον γοῦν πῶς ϖ ἀθλιον ϗ ταλαίπωρον Ισδὰμ λαβοῦσα αἰχμάλωτον οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ᾽ ἐποίησεν ἱερόσυλον, ϖεροδότιν· ϵἶτα μ᾽ ὃ τὶω ἁμρτίδων δύσας, ϵἰς τὸ θέατρον αὐτὸν ἤγαγε τῶ Ισδαμών, ϗ ἀπεκάλυψε τὸ πλημμέλημα· καὶ ὐδὲ ὅπως ἀφῆκε καρπώσασθαι ὃ οὐκ τῆς μετοικοίας κέρδος, ἀλλὰ ϖεσαπίγαγε τῆς μετοικοίας ὅτι βέλτιον ἀγαγοῦσα. τύραννος γὰρ ὅσι χαλεπὴ, ποινὰς ὑπιτάξασα ὑπιτάγματα ϵ̓ καταχμώσα οὐ τὰ ϖαχύνοντας. διὸ ϖδαχαλῶ φθύγομθ μ᾽ πολλῆς ασουδῆς τὶω δεσποτείδα αὐτ᾽, ϗ πολεμῶμθ αὐτῇ ϗ μηδέποτε καταλλαγώμεθα· ϗ ἐλθυθερωθέντες μθώμθ ὑπὶ τῆς ἐλθυθερίας. ϵἰ γὰρ ὅτοι βαρβάρων ἀπαλλαγῆτε ἐγμόντο ϖδαχεχλημθοι, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς ἁμρτίας ἐλθυθερωθέντας χαίρειν δεῖ ϗ σκιρτᾶν ϗ ἀδάνατον ζωὴν διατηρῆν τ᾽ ἡδονὶω, ἀλλὰ μὴ λυμαίνεσθ, μηδὲ θολοῖν αὐτὶω πάλιν τοῖς αὐλοῖς ὑπιχειροῦντας κακοῖς. ἐγμπ᾽ηθημθ ὡσεὶ ϖδαχεχλημθοι. τοῦτο ⓐ μθ᾽ ἄλλοι ἑρμλωθυταὶ, ὡς ἐνυπνιαζόμθοι, ϵἶπον· ὁ ὑ Εβραῖος, χαλεμίμ. Τί δέ ὅσι, ϖδαχεχλημθοι; δύναται σεως ἐπλήσθημθ, φησιν, θ᾽φροσύνης, ἡδονῆς.

2 Τότε ἐπλήσθη χαρᾶς ὃ σόμα ἡμῶ, ϗ ἡ γλῶσα ἡμῶ ἀγαλλιάσεως.

3 Τότε ἐροῦσιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, 4 Ἐμεγάλωνε Κύειος τοῦ ποιῆσαι μετ᾽ αὐτῶ, ἐμεγάλωνε Κύειος τῶ ποιῆσαι μθ᾽ ἡμῶ.

Ου μικρὰ ζωτελῆ ϖεὸς βέλτιονα μεταβολὶω ὃ χαίρειν ὑπὶ τῇ ἀπαλλαγῇ τῆς αἰχμαλωσίας. ϗ ὡς χαίρει, φησὶν, ὑπὶ τούτῳ; ⓐ πατέρες ⓐ τότων, ὅτε * ἀπηλλάγησαν τῆς Αἰγύσθ, ϗ ἐκ τῆς δουλείας ἐκείνης ϖεὸς ἐλθυθερίθ μετέσησαν, ὑπὸ ἑκάστης ἀγνωμοσυνῆς ἐν αὐλοῖς ἐγέγλυζον τοῖς ἀγαθοῖς, ἐδυσχέραινον, ἐχαλέπαινον, ἀλύοντες διετέλουν. ἀλλ᾽ ὐκ ἡμεῖς, φησιν, ἀλλὰ χαίρομθ καὶ σκιρτῶμθ. λέγουσι ὑ ϵ̓ τὶω αἰτίαν τῆς χαρᾶς. ὐ μόνον, φησὶ, διὰ τὶω ἀπαλλαγὶω τῶ δεινῶν χαίρομθ, ἀλλ᾽ ὅτι ϵ̓ ἐντεῦθεν πάντες ϵἴσονται τὸ Θεοῦ τὶω ϖρόνοιαν τὶω ϖεὶ ἡμᾶς. τότε γὰρ, φησιν, ἐροῦσιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν· ἐμεγάλωνε Κύειος τῶ ποιῆσαι μετ᾽ αὐτ᾽· ἐμεγάλωνε Κύειος τῶ ποιῆσαι μθ᾽ ἡμῶ. ὐχ ἁπλῶς ὁ διπλασιασμὸς ϖεῖται, ἀλλ᾽ ἕνεκα τῶ ἐμφιλῶαι τὶω πολλὶω αὐτῶ ἰὼ ἔχον χαρὰν. ὃ μὲ γὰρ τῶ ἐθνῶν ὅσι ῥῆμα, ὃ ὑ αὐτῶ πάλιν.

λιν. καὶ ὅρα· οὐκ εἶπον, ἔσωσεν ἡμᾶς, οὐδὲ ἀπήλλαξεν ἡμᾶς, ἀλλ' ἐμεγάλυνε, ὃ παραδόξον, ὃ ϛαύματος γέμον διὰ τῆς τοσαυτηρίας τὸ μεγαλεῖον τοῦ δεσπόσαι βουλόμενοι. ὁρᾷς ὅτι ὅπερ *ἔλεγον, διὰ τὸ ἔθνος τοῦτο ἡ οἰκονομία ἐπαιδεύετο, καὶ ἀπαγορευόντων αὐτῶν καὶ ἐπσωαγομένων. ἡ γὰρ ἀπόδος, αὐτὴ κήρυκος ἐγίνετο. καὶ γὰρ αὐτῶν ἡ φήμη τοσαύτη πανταχοῦ, πᾶσι καταδηλον ποιοῦσα τὴν Θεοῦ τοῦ φιλανθρωπίαν, ὅτι μεγάλα καὶ παράδοξα ὡς ἀληθῶς ἦσαν τὰ τοτὲ αὐτοῦ γεγονότα ϛαύματα. αὐτὸς γὰρ αὐτοῦ ὁ κατέχων Κύριος ἀφῆκεν, οὐδενὸς παρακαλέσαντος, οὐδενὸς δεηθέντος, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐκείνων δεηθέντος καὶ ἱκετεύσαντος· καὶ οὐκ ἀφῆκεν ἁπλῶς, ἀλλὰ μετὰ δώρων καὶ ξενίων. ἐλαμπρύνθημεν δὲ φερομένοις. 5 Ἐπίστρεψον, Κύριε, τοῦ αἰχμαλωσίαν ἡμῶν, ὡς χειμάρροις ἐν τῷ νότῳ.

Πῶς ἐχόμενος τοῦ ψαλμοῦ, ἐν τῷ ἐπίστρεψαι Κύριον τὴν αἰχμαλωσίαν Σιών, εἶπεν· ἐν ϛόματι δὲ, ἐπίστρεψον, Κύριε, λέγει, ὡς τοτὲ μέλλοντος ἀναλαμβάνεσθαι; μάλιστα γὰρ εἰς τοῦτο ἡμᾶς τοτρέπει ὁ ἕτερος ἑρμηνευτὴς, οὐκ ἐν τῷ ἐπιστρέψαι εἰπών, ἀλλ' ὅταν ἐπιστρέψῃ· ὅτι ἐχθὲς ὅτε τοσοῦτον ἐλάμβανε, καὶ οὐκ ἐν τοτοιούτοις ὃν πᾶν κατορθώθη, ἀλλὰ πολλαὶ γεγόνασιν αὐτῷ ἀναβάσεις. καὶ γὰρ καὶ τοφὴτης καὶ δίκαιος καὶ τέλειος γέγονε. τοῦτο τοίνυν ὅστιν εἰπεῖν, ἢ ὅτι οὐ χεται ὁλόκληρον γενέσθαι τὴν ἀπαλλαγήν. καὶ γὰρ πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων ἐναπομεῖναι ἐβούλοντο τῇ χώρᾳ" τῇ βαρβάρῳ. διὰ καὶ μετ' ἐπιπλήξεως τοῦτο γενέσθαι πολλῶν, ἐπίστρεψον τὴν αἰχμαλωσίαν ἡμῶν, φησιν, ὡς χειμάρροις ἐν τῷ νότῳ· τουτέστι, μετὰ πολλῆς τῆς ῥύμης, μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος ὠθοῦν καὶ κατεπείγον. διὰ δὲ ἕτερος ἑρμηνευτὴς τοῦτο τοῦτο δηλῶν, ὡς καταῤῥοίας εἶπεν· ἄλλος, ὡς ὀχετοὺς· ἄλλος, ὡς ἀφέσεις.

χ. ἐφέλ. μαν.

6 Οἱ σπείροντες ἐν δάκρυσιν, ἐν ἀγαλλιάσει θερίσουσι.

Τοῦτο εἴρηται μὲν τοτὲ τῶν Ἰουδαίων, πολλαχοῦ δ' ἀλλαχοῦ λέγεσθαι. τοιοῦτον γάρ ἡ ἀρετὴ, τῶν πόνων λαμπρὰς ἔχει τὰς ἀμοιβάς· δεῖ ἡμᾶς προτέρους καὶ μένειν καὶ ϛαλαιπωρεῖσθαι, καὶ τότε ζητεῖν ἀνέσεις. τοῦτο γὰρ πανταχοῦ καὶ ἐν τοῖς βιωτικοῖς ϛυμβαῖνον ἴδοι τις ἄν. διὰ δὴ τοῦτο καὶ αὐτὸς ὅπου ϛόματα (ϖ) λόγον ἤγαγε, ὅπου σπείρον λέγω καὶ ἀμητόν. ὥσπερ γὰρ ὁ σπείρων πολλὰ δεῖται καὶ ϛαλαιπωρείας (ϛ) ἱδρώτων καὶ χειμῶνος, ὅτω καὶ ὁ τῆς ἀρετῆς μεπειρών. οὐδὲν γὰρ οὕτω τοτὲς ἀνέσεις ἄληστον, ὡς ἀνθρωπος. διὰ δὴ τοῦτο φιλῶ καὶ τεθλιμμένῃ ἐκάλεσε τὴν τοτὲς ἀρετὴν φέρουσαν ὁδὸν ὁ Θεός· μᾶλλον δὲ οὐ τῆς ἀρετῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ βιωτικὰ τοτέϛματα ὑπόπονα κατεσκεύασε, καὶ αὐτὰ πολλῷ πλέον. ὅ, τε γὰρ σπείρων, ὅ, τε οἰκοδομῶν, ὁ ὀδοιπόρος, ὁ δρυοτόμος, ὁ χειροτέχνης, ὁ πᾶς ἀνθρωπος, εἰ μέλλοι τι κερδαίνειν χρήσιμον, πόνῳ δεῖται καὶ ϛαλαιπωρείας. καὶ καθάπερ τὰ σπέρματα ὑετῶν δεῖται, ὕτως ἡμεῖς δακρύων· καὶ καθάπερ ἡ γῆ τὸ τέμνεσθαι χρείαν ἔχει καὶ ἀναῤῥήγνυσθαι, ὕτω καὶ ἡ ψυχὴ αὐτὴ διχέλλης δεῖται πειρασμῶν καὶ θλίψεων, ἵνα μὴ φέρῃ βοτάνας πονηρὰς, ἵνα δὲ σκληρὸν αὐτῆς μαλακτῆται, ἵνα μὴ σκιρτᾷ. καὶ γὰρ καὶ γῆ μὴ ἐργαζομένη μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας, οὐδὲν ὑγιὲς φέρει. ὁ τοίνυν φησὶν ὁ τοφὴτης, τοῦτο ἔστιν· ὅτι οὐ μόνον ὅπου τῇ δυσθλῷ δεῖ χαίρειν, ἀλλὰ καὶ ὅπου τῇ ἀχμαλωσίᾳ, καὶ ὑπὲρ ἀμφοτέρων χάριτας τῷ Θεῷ ὁμολογεῖν. σκόπει μοι γὰρ σπέρος, τοῦτο ἢ ἀμητός. ὥσπερ οὖν (ϟ) σπείροντές, φησι, πονοῦντες ἀπολαύσωμεν τῶν τοσούτων μετὰ ϛόματος, ὕτω δὲ ὑμεῖς, ἵνικα μοι ἀπῆτε, τοτὲ σπείροντας ἐμὲ εἴδετε παλαιπωροῦντα, θλιβόμενον, (ϖ) χειμῶνα, (ϖ) πόλεμον φέροντες, τὴν ϛωνέφειαν, τὸ χρυμόν, δάκρυα σκορπίζοντες. ὅπερ γὰρ ὅστι τοῖς σπέρμασιν ὑετὸς, τοῦτο τοῖς θλιβομένοις τὰ δάκρυα. ἀλλ' ἰδοὺ, φησι,

* Ἐλεγεν

τῶν πόνων ἐκείνων ἀπολάβετε τὴν ἀμοιβήν. ὅταν οὖν λέγῃ,

7 Βάλλοντες τὰ σπέρματα αὐτῶν, 8 Ερχόμενοι ἤξουσιν ἐν ἀγαλλιάσει αἴροντες τοὺς δράγματα αὐτῶν,

Οὐ περὶ σίτου φησὶν ἀλλὰ περὶ πειρασμάτων, παιδεύων ϖ ἀκροατὴν μὴ ἀλύειν ἐν ταῖς θλίψεσι. ὥσπερ γὰρ ὁ σπείρων οὐκ ἀλύει, κἂν πολλὰ τὰ φορτία ᾖ, ἀφορῶν πρὸς τὰ λήια τὰ κομῶντα· ὅτως οὐδὲ ϖ θλιβόμενον δυσχεραίνειν χρὴ, κἂν πολλὰ τὰ λυπηρὰ ᾖ, ϖ ἀμητὸν ἀναμένοντα, τὴν πρόοδον τὴν ἀπὸ τῆς θλίψεως γινομένην ἐννοοῦντα. Ταῦτ' οὖν ϵ ἡμεῖς εἰδότες καὶ ὑπὲρ θλίψεως καὶ ὑπὲρ ἀνέσεως εὐχαριστῶμεν τῷ δεσπότῃ. Εἰ γὰρ καὶ διαφορὰ τὰ γινόμενα, ἀλλὰ πρὸς ἓν ἅπαντα ἀποβλέπομεν τέλος ὁρᾷ, ὥσπερ ὁ σπόρος ϵ ὁ ἀμητός· καὶ φέρομεν τὰς θλίψεις γενναίως καὶ εὐχαρίστως, ϵ τὰς ἀνέσεις μετὰ δοξολογίας, ὥστε καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτυχεῖν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψλμ. ρκϛ. 1 ΕΑΝ ΜΗ ΚΥΡΙΟΣ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΟΙΚΟΝ, ΕἸΣ ΜΑΤΑΙΟΝ ἘΚΟΠΙΑΣΑΝ ⓐ ΟἸΚΟΔΟΜΟΥΝΤΕΣ. 2 Ἐὰν μὴ Κύριος φυλάξῃ πόλιν, εἰς ματαίαν ἠγρύπνησεν ὁ φυλάσσων. Εἰς ματαίαν ὑμῖν ἐστὶ τὸ ὀρθρίζειν.
3 Εγείρεσθε μετὰ τὸ καθῆσθαι.

Οὗτος ὁ ψαλμὸς εἰς τὴν κατάσιν τῶν τειχῶν τὴν μετὰ τὴν ἐπάνοδον εἴρηται. ὅτε γὰρ τῆς αἰχμαλωσίας ἀπαλλαγέντες καὶ ἐκ τῆς βαρβάρου χώρας ἐπανελθόντες, ἐρείπιον καταλαβόντες τὴν πόλιν, καὶ τὰ τείχη μετὰ τῶν πύργων ἐρριμμένα χαμαί, ἐπεχείρουν ἐγείρειν, πολλοὶ μὲν πολλαχόθεν ἐπιτηδείως διεκώλυον τὸ ἔργον, φθονοῦντες τῇ τῶν Ιουδαίων βιημερίᾳ, καὶ δεδοικότες αὐτῶν τὴν ἀνδρείαν, εἶτα τὸν τῶν γινομένων ὁ χρόνος ἐτείρετο, καὶ τοσοῦτος ἐτείρετο χρόνος, ὡς καὶ τεσσαρακοντατῆ ἔτει ἀναλωθείσης ἐν τῇ τοῦ ναοῦ οἰκοδομῇ (ὅπερ οὖν καὶ Ιουδαῖοι δηλοῦντες ἔλεγον, Τεσσαρακοντα καὶ ἓξ ἔτεσιν ᾠκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος, ἀ περὶ τῆς περὶ τὸ σῶμα λεγόντων οἰκοδομῆς τῆς ἁγίας Σολομῶντος, ἀλλὰ περὶ ταύτης τῆς ὑστέρας τῆς μετὰ τὴν Περσῶν ἀπαλλαγῆς) ἐπεὶ οὖν πολὺς ἐτείρετο χρόνος, ἀ ναοῦ ϵ τῆς πόλεως καὶ τῶν τειχῶν οἰκοδομουμένων, παιδεύων αὐτοὺς ὅτι ϖ Θεοῦ καταφεύγειν ὁ προφήτης, ταῦτα διεξέρχεται, δεικνὺς ὅτι πρώτα εἰκῇ καὶ ματαίως ἔχει, ἐὰν μὴ τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ ῥοπὴν ἐπιπαράσωνται. ἀ γὰρ δὴ μόνον τὸ αἰχμαλωσίας ἀπαλλαγῆναι, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀναζῆσαι τείχος ἀπαλλαγέντας ἀδυνάτου ἄνευ τῆς τοῦ Θεοῦ ῥοπῆς. καὶ τί λέγω τειχῶν ἀνάστασιν καὶ πόλεως οἰκοδομήν; ἀλλ' οὐδὲ ἡμυνθῆναι αὐτὴν καὶ ἀποστῆσαι φυλάξαι τις δύναιτ' ἄν, ἐκείνης ἠρημωμένης τῆς συμμαχίας. Ταῦτα οὖν ἔλεγε, διὰ πολλῶν αὐτοὺς πάλιν ὅτι τὸν αὐτὸν πείθων καταφεύγειν ῥοπήν, ὥστε μὴ τῇ ἀνέσει γενέσθαι ῥᾳθυμοτέρους. διὰ γὰρ τοῦτο οὐδὲ ἀθρόον ἔδωκεν αὐτοῖς τὰ ἀγαθὰ, ἀλλ' ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν, ἵνα μὴ πρὸς τὸν πρότερον παλινδρομήσωσι πονηρίαν τῇ ταχίστῃ τῶν κακῶν ἀπαλλαγῇ· ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ δόσει τῶν ἀγαθῶν * αὐτοῦ ἐπεμέμνησκε, τῇ τῶν πολεμίων ἐφόδῳ διὰ παντὸς ἀφυπνίζων αὐτῶν τὸν ῥᾳθυμίαν. Εἴρηται μὲν οὖν καθολικῶς ὁ λόγος, τὸν ἀρχὴν ἢ ἀπὸ τῆς ἐπανορθώσεως ταύτης

Ιω.β.κ.

της ἐλληφε. δεῖ γὰρ αὐτὸν ἐφ' ἅπασιν ἁρμόζειν, ἀχ ἵνα αὐγὴ ῥᾳγυμῶμεν, ἀλλ' ἵνα μὴ ὑπνοι χείμβα, ἀλλ' ἵνα τὰ πρὸς ἑαυτὴν εἰσφέρητε, ὃ πολὺ ὅτι Ⓦ Θεοῦ ῥίπτωμεν, τ' ἐλπίδος τῆς ἐκείνη ἀμφιπτώτους ἐν ἅπασιν ἐκκρεμάμενοι. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἔνι, τοῦ Θεοῦ μὴ βοηθοῦντος, εἰς τέλος τὰ προσήκοντα ἀγαγεῖν, ὅτω καὶ ὁ Θεὸς βοηθῇ, ἀρχὴν τῆς αὐγῆς ἀναπεπτωκότες οὐκ ἔνι τοῦ τέλους ὀπιτυχεῖν. Εἰς μάτην ὑμῖν ὅστι ὁ ὀρθρίζειν. ἐγείρεσθε μὴ ὁ καθῆσθαι. ἕτερος, βεβαδυκέναι καθῆσθαι· ἄλλος, χρονίζειν τοῦ καθῆσθαι. οὐ λέγει τοιοῦτόν ὅστι· καὶν ἀναπαύητε, καὶν μετὰ τὴν ἕω διεγείρησθε, καὶν βεβαδυκέναι τὸν ἀναπαύεσθαι, Ⓦ πόνον καὶ ἐν πόνον ἐς ἀλαζονείαν δαπανῶντες, ἀλλὰ μὴ τῆς ἔκθεν ἀπολαύσητε τροπῆς, καὶ ἀνεφύτευσε πάντα οἰκήσεται, καὶ τῆς ἀσυδησίας ταύτης οὐδὲν ἔσται πλέον.

Οἱ ἐσθίοντες ἄρτον ὀδυνῆς. Τοῦτο λέγει, δεικνὺς ὅτι ὀπίπονον ἔζων βίον, ὁπλῖται καὶ οἰκοδόμοι γινόμενοι. καὶ γὰρ τῇ μιᾷ χειρὶ κόφινον ἐβάσταζον ἢ λίθον, ἐν τῇ ἑτέρᾳ μάχαιραν, εἰς τὸ οἰκοδομεῖν καὶ πολεμεῖν ἑαυτοὺς ἀμειβόμενοι· ἐν μέσῃ δὲ ἀσπίδων οὖσι χαλκῆς ζωοφόρου. ὅθεν γὰρ ἄτειχος ἦν ἡ πόλις καὶ γεγυμνωμένη, ἅμα δὲ θεσμοὺς ἐν πρὸς ἐλπίδα τῶν πολεμίων ἐφόδους καθ' ἑκάστην ἀναπαυόμενοι ὦσαν, ὡπλισμένοι καὶ τείχη ἀνῳκοδόμουν, καὶ ξίφη καὶ ἀσπίδες καὶ μάχαιραι πρὸ ἐκείνου, καὶ πορρώθεν σκοποί τινες τὸν ἄδηλον αὐτῶν ἀπαγγέλλοντες ἔφοδον, καὶ σαλπίζοντες, εἴποτε ἠθέλοντο αὐτὸν πορρώθεν ὀπιόντας. ἀλλὰ καὶν ταῦτα ποιῆτε, φησι, καὶ ἄρτον ἰδρώτος ἐσθίητε, πάντα εἰκῇ καὶ μάτην ἔσται, ἀν μὴ τοῦ αἰῶνος ὀπιπασάσησθε συμμαχίαν. Εἰ γὰρ ἔκθεν, πολλὰ ἵνα δυνάσησθαι καὶ τείχη, τοσαύτης ἐδέοντο τῆς ἄνωθεν συμμαχίας, πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς τὸν ὀπιόντα Ⓦ θεσμὸν φέρουσαν ὁδοιπορεῖν ὁδόν.

4 Ὅταν δῷ τοῖς ἀγαπητοῖς αὐτοῦ ὕπνον, ἰδοὺ ἡ κληρονομία Κυρίου υἱοί.

Ποία αὕτη ἀκηλησία; πολλὴ μὲν καὶ συνημμένη τοῖς προτέροις. ὃ γὰρ λέγει, τοῦτο ἔστιν· ἐὰν μὴ τὰ αὐτοῦ ὁ Θεὸς προσάσχῃ, πάντα εἰκῇ· ὅταν δὲ τὰ πρὸς ἑαυτοῦ προσάσχῃ, τότε καὶ ὕπνος ἡδύς, ὅτε καὶ ἄνεσις, καὶ ζωὴ κινδύνων ἀπαλλαγμένη καὶ ἀσφαλείας γέμουσα. ὅταν οὖν δῷ αὐτοῖς ὕπνον, ὅταν ἀναπαύσῃ αὐτούς, ὅταν ἀποκρούσηται τοὺς ὀπιόντας, καὶ μόνον οἰκοδομήσουσι τότε τὴν πόλιν, καὶ μόνον φυλάξουσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ πολλῷ μείζονα λήψονται. πατέρες γὰρ ἔσονται παίδων πολλῶν, καὶ τὰ τῆς βυτεχνίας αὐτοῖς ὀπιδώσει.

Ὁ μισθὸς τοῦ καρποῦ τῆς γαστρός. Ἕτερος, Μισθὸς ὁ καρπὸς τῆς γαστρός. Τί ὅστι τοῦτο; μισθόν, φησι, λήψονται τὴν βύπαιδίαν. Εἰ γὰρ καὶ τῆς φύσεως ἔργον τὸ γινόμενον, ἀλλ' ὅταν ὁ Θεὸς τὰ πρὸς ἑαυτοῦ προσάσχῃ, καὶ αὕτη πλέον δραμεῖται (καὶ γὰρ καὶ αὕτη τῆς ἄνωθεν δεῖται ροπῆς) καὶ κομάσει τῶν πλήθει τὰ Ἱεροσόλυμα. οὐκ ἐν τούτοις ἔσται τὰ τῆς βύπαιδείας μόνον, ἀλλ' οἷον ἐν τῇ οἰκοδομίᾳ, ἐν τῇ φυλακῇ, ἐν τῇ βυτεχνίᾳ, ἁπλῶς καὶ ἕτερα τούτοις προστέσαι· καὶ δεικνὺς ποῖα ταῦτα, ἐπάγει λέγων·

5 Ὡσεὶ βέλη ἐν χειρὶ δυνατοῦ, οὕτως Ⓐ υἱοὶ τῶν ἐκτιναγμένων.

Ἕτερος, Τῶν πεδητῶν· Οὐ λέγει, τοιοῦτόν ὅστιν· οὐκ ἔσονται ἐν ἀσφαλείᾳ τειχῶν μόνον, οὐδὲ ἐν πόλει ὀχυρᾷ, οὐδὲ ἐν βυθμίᾳ τῶν παίδων, ἀλλὰ καὶ φοβεροὶ τοῖς πολεμίοις, καὶ ὅπου φοβεροί, ὡς τὰ βέλη τὰ ἐν τῇ χειρὶ τοῦ δυνατοῦ. αὐτὰ γὰρ καθ' ἑαυτὰ οὐ φοβερὰ τὰ βέλη, ἀν μὴ ὅταν ὑπὸ δυνατοῦ κατέχῃ) θάνατον ἀπλῶντα τοῖς ὀπιοῦσιν. ὅπως οὖν ἔσον) φοβεροὶ ὅτοι. ὅτοι, ποῖοι; Ⓐ υἱοὶ τῶν ἐκτιναγμένων· τουτέστι τῶν ποτε πεδηθέντων, τῶν πεπεδημένων. ἀναμιμνήσκει γὰρ αὐτοὺς συνεχῶς καὶ τῆς προτέρας δυσπραγείας ἐν τῷ καιρῷ τῆς βύπαιδείας, ἵνα πάντοθεν αὐτοῖς ὀρθωσῃ τὸ φρόνημα, καὶ ὅθεν ἐπάγει, καὶ ἀφ' ὧν ἀπηλλάγησαν, καὶ ὅθεν ἀπολαύσωσι.

6 Μαχαίρας

6 Μακάριος ἀνὴρ ὃς πληρώσει τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ ἐξ αὐτῶν. ὑ καταισχυνθήσονται, ὅταν λαλῶσι τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ ἐν πύλαις.

Ετερως, Ὃς πληρώσει τὴν φαρέτρην αὐτοῦ ἐξ αὐτῶν. Τουτέστι, ἡ τοῦτο αὐτοῖς προσέσται, δυνάμις σώματος, φόβος ἀνὐποιησος, εὐπαιδία, ἀσφάλεια πόλεως, κάλλος, νίκη ἡ τρόπαια ἐν πολέμοις. διὸ ἡ μακαρίζει αὐτοὺς μέλλοντας ἀπολαύειν τούτης τῆς εὐημερίας. ἔσονται γάρ, φησι, καθωπλισμένοι· ἀλλ' οὐκ ἐν τούτοις μόνον ἰσῶν Ⓦ μακαρισμόν, ἀλλ' ὅτι οὐκ αἰσχυνθήσονται. ὑ καταισχυνθήσονται γάρ, φησιν, ὅταν λαλῶσι τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν ἐν πύλῃ. Ἆ ποτε τοῦτο ἔσται; ὃ μέγιστον τρόπαιον, ἡ μεγίστη λαμπρότης, ἡ φαιδρότης, ἡ μακαριότης. οὐ μέλλουσι γὰρ ὀνειδίζεσθαι, ὡς οὐκ ἀπολαύσαντες τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας, ἢ ὡς ἀθεῖ Θεὸν ἐγκότες, ἢ ὡς δυνατὸν μὲν, οὐκ ὂν τοῖ οἰκείων ἀμυντημάτων τὴν πρόνοιαν τὴν αὐτοῦ διακρουσάμενοι· ἀλλὰ διὰ πρώτων κωμῆται, διὰ τὴ πόλεως, διὰ τῶν τειχῶν, διὰ τῆς φυλακῆς, διὰ τῶν παίδων, διὰ τῶν ὅπλων, διὰ τῆς δυνάμεως, οὐκ ἐγκαλυφθήσονται τοῦ πολεμίους ὁρῶντες, ἀλλὰ μὴ πολλῆς ἀπομπῆσονται τῆς φαιδρότητος, καλλωπιζόμενοι, μεγαφρονοῦντες, κοσμούμενοι διὰ πρώτων τῶν, τῷ Θεοῦ τὴν ἰσχὺν αὐτῶν αἰτίλησιν ἐνδεικνυμένῳ. ὃ γὰρ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν, ἡ τῆς μακαριότητος ἡ κορωνὶς, τὸ δυνάσθαι λοιπὸν ἐπὶ τῇ τοῦ Θεοῦ συμμαχίᾳ κομπεῖν. διὸ δὴ ἡ σὺν τοῦτο Ⓦ λόγον κατέλυσε, παιδιῶν ἀπομπὰς ποιησάμενος τὴν ἀλλαι ἀπρώτων ἐκφίον τὸ κόσμον ὀπτίζητεῖν, ἡ ὅτι τούτῳ φαιδρύνεσθαι. τοῦτον τοίνυν ἡμεῖς ζηλώσωμεν, ἵνα ἡ τῶν αἰωνίων ὀπτυχεῖν ἀξιωθῶμεν ἀγαθῶν, χάριτι ἡ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλμ. ρκζ. 1 ΜΑΚΑΡΙΟΙ ΠΑΝΤΕΣ ΟΙ ΦΟΒΟΥΜΕΝΟΙ Ⓦ Κύριον.

ΟΡα αὐτὸν ἐντεῦθεν ἀρχόμενον, ἔνθα κατέληξεν. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖ διὰ τοῦτο αὐτοὺς ἐμακάρισεν, ὅτι ὑ καταισχύνονται τῷ τοῦ Θεοῦ ἔχειν βοηθὸν ἡ μὴ ἑαυτῷ, ὅτω ἡ σὺν τοῦτο ἐντεῦθεν προοιμιάζεται λέγων, μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον, ἡ πάλιν καθολικὸν ποιεῖται Ⓦ λόγον, ἀπ' ἐκείνων λαβὼν τὴν ἀρχήν. καὶ καλῶς εἶπε, πάντες, δηλῶν, ὅτι κἂν δοῦλός τις ᾖ, κἂν δεσπότης, κἂν πένης, κἂν ὁ σῶμα δυσάπηρος, κἂν ὁτιοῦν, οὐδὲν τούτων κωλύει τὸν μακαρισμὸν τοῦτον ἔχειν, ὃν αὐτὸς φησι. τὸν μὲν γὰρ ἄλλον, τὸν ψευδῆ ἡ πεπλασμένον, καὶ οὗ πολλοὶ ζηλοῦσι, πολλὰ ξυνελθόντα μόλις ποιεῖ· κἂν μὴ πάντα ξυνδράμῃ, οὐκ ἀνθρώπου τις μακάριος τοῦτο δυνήσεται. οἷον τί λέγω· ἐὰν τις ᾖ πλούσιος, οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο αὐτῷ πρὸς μακαρισμόν, ἀλλὰ δεῖ ἡ ὑγιείαν πρόσεῖναι. κἂν γὰρ πλούσιος μὲν ᾖ, ὃ σῶμα δὲ πεπηρωμένος, κωλύει τὰ τῆς μακαριότητος αὐτῷ, ἡ τῶν πενομένων ἐστὶν ἀθλιώτερος. πολλοὶ γοῦν πλουτοῦντες ἡ νόσῳ παλαίοντες τοὺς διὰ τῶν ξενωπῶν χωρισθῆναι πένητας μακαρίζουσι, ἡ ἀθλίους ἑαυτοὺς εἶ νομίζουσι μὴ τὰ μυρίων κακῶν. πάλιν δὲ ὑγιαίνῃ ὃ σῶμα μὴ ἡ πλούσιος ᾖ, δόξης δὲ μὴ ἀπολαύῃ, ἕτερον κώλυμα πάλιν. ἡ γὰρ εἰσὶ νόσοι χρήματα μὴ κεκτημένοι πολλὰ ἡ ὃ σῶμα ἀσινὲς ἔχοντες, κἂν δύηκεσα πάσχοντες ὑπὸ τῶν δυναστείαν περιβεβλημένων, ἡ εἰς στρατείαν κατασυρέντων. ᾧ γὰρ μηδεμιᾶς μετέχειν ὠφελείας, ἡ ἀθλιώτερος πάντων ἑαυτοὺς εἶ νομίζουσιν,

μίζωσι, ἐπανακύπτοντες ὧν πολλάκις δούλοις ἔχουσιν ὑπαρωτέρους. πάλιν δὲ δόξα μὴ ᾖ, καὶ πλοῦτος, καὶ ὑγεία, σώματος ἀσφάλεια ὃ μὴ πρὸ ἡμῶν, ὑπὸ ῥαθυμούντων μυείων, φθονουμένων, βασκαινόντων, μισουμένων, καταγελωμένων, συκοφαντουμένων, πόνων ἀηδεστέρους ἔσται λαγωοῦ βίον ζῶν ὁ τοιοῦτος, καὶ ταῖς σκιαῖς ἐπαπειλούμενος, καὶ πόνῳ τρέμων δεδιέναι. δι' ὃ καὶ τούτων μᾶλλον ἀπηλλαχέναι, φιλῶ· ὃ πολλοὶ πόνων, καὶ κτῆμα πόνων πόνους φέρον· οἷον, δόξα, πλοῦτος, ἀσφάλεια καὶ ὑγιεία (ὅπερ ἀμήχανον σωφρονεῖν, ἀλλ' ὅμως εἰδῶ τῷ λόγῳ) καὶ ἄπονα τοίνυν τούτων ὑπάρχει, καὶ μηδεὶς ἡδὺ ζῆν λογιζόμενος, ἀλλὰ τὸ ἔμφυτον δήπου, καὶ δόξης μέγεθος, καὶ χρημάτων περιουσία, καὶ σώματος ὑγεία καὶ ἀσφάλεια πᾶσα καὶ ὃ ἀχείρωτον αὐτῷ σωτηρίαν, μοχθηρὰν πολλάκις σωσικακίας ἑαυτῷ γινομένην καὶ διεσφαλμένην, ἀηδεστέρους πόνων τῶν ὄντως ἐχόντων ἄγος. ἐὰν δὲ αὐτὴ χρησιμωτέρα ἡ καθ' ἡμῶν αὐτῷ καὶ γνώμην συμβαίνῃ, παιδία κλησάμενοι φαῦλα, ἀηδεστέρους εἰ πόνων δυσκλὴν τὸν τοιοῦτον· ἢ μηδ' ὅλως κλησάμενοι, θρηνεῖν καὶ ὀδύρεσθαι. καὶ ὅπερ αὖ ἴδοι τὸ δυσφορίαν λύσις, πολλοὺς ὄφελος τοὺς κρημνούς. καὶ τί δεῖ τἄλλα λέγειν; πολλάκις οἰκέτης μοχθηρὸς πόνου ἀπέτεφλε καὶ σωφρονεῖ, καὶ ὑδὲ ὕπνος ἀσφαλέστερον ὡς ὁ ἐν ἀνθρώποις κομᾷ. δηλ. ὃ τὸν Θεὸν φοβούμενος τοιοῦτος· δηλαδὴ τὸν κυρίῳ τούτων ἀπηλλαγμένος ἐν γαλήνῃ κάθηται καὶ λιμένι, τὸν ὄντως ἀρεπόμενος μακαριότητα. ἀφ' οὗ δὴ τοῦτο πόνου σκῆνα πεδιδράμηκεν ὁ τοσοῦτος, τοῦτο μακαρίζει μόνον. σκῆνος μὲν γὰρ ὁ μακαρισμός, ἀν μὴ πόνου σωφρόνως, οὐκ ἂν ποτε εἴη· μᾶλλον δὲ καὶ ὅταν σωφρόνως, ὅτε σαλεύεται πρὸς αὐτῷ ἐκείνων τῶν πικρῶν αὐτόν. ὃ γὰρ πλοῦτος ἀπώλεσε, καὶ γυνὴ πολλάκις εὐμορφος κατέλυσε, καὶ οἰκετῶν ὄχλος τοσοῦτος ἐπέδωκε, καὶ παῖδες ὀλιγόλυποι πατρὸς ἀλγηδόνα κατέκτησαν, καὶ ὅσα ἔφθην εἰπών, πολλὰ πόνου παρέχοντα ἔχει τὰ σφαλερά· ἐνταῦθα δή, καὶ πόνου συρρέει ταναγκία, ὑ μόνον οὐδὲν πεδιδράπευε μακαρισμὸν τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἰσχυρότερον αὐτὸν καθίστησι καὶ δυσκολώτερον. καὶ γὰρ πενία, καὶ ἀπιμία, καὶ πήρωσις σώματος ἤ, καὶ γυναικὸς μοχθηρία, καὶ παῖδες μοχθηροί, καὶ ὁποιῶν εἴπῃς, οὐκ ἐπισκελίζει τοῦτον μακαρισμόν, οὐδὲ πεδισαλεύει. οὐ γὰρ ἐξ ἐκείνων ἔχει τὸν ἡμέτερον, ἵνα δὲ ἐπ' ἐκείνων στῇ πεδασυσκήνων, ἀλλ' αὐτὸν τὴν ῥίζαν κέκληται, δηλ. δὲ ἀχείρωτος μένει. καὶ, Εἰ βούλεσθε, ἐπ' αὐτῆς τῆς παραγμῆς μεταχειρίζωμεν τὸν. οὐκ δοῦλος ἐστὶν ὁ Ἰωσήφ; οὐκ ξένος; οὐκ ἄπολις; οὐκ βαρβάρων οἰκέτης, πρότερον μὲν Σαρακηνῶν, ὕστερον δὲ Αἰγυπτίων; οὐκ μοιχὸς ἐνομίζετο; οὐ κατηγορήθη; οὐκ ἐσυκοφαντήθη; οὐ δεσμωτήριον ὤφελε; οὐκ ἄλυσιν περιέκειτο; καὶ τί τούτων αὐτὸν ἔβλαψεν; δηλαδὴ πάντα μὲν οὖν μᾶλλον μακάριος ἐστίν. ὃ γὰρ δὴ πάντων μέγιστον ἦν, ὅπερ ἔφθην εἰπών, τοῦτο οὐ μόνον οὐδὲν πεδιδράπευε ὁ μακαρισμὸς ἐντεῦθεν οὗτος, ἀλλὰ καὶ λαμπροτέρους καὶ φαιδροτέρους ἐποίει. Εἰ γὰρ μηδὲν τούτων ἔπαθεν, οὐκ ἂν οὕτω μακάριος ἦν. βούλει καὶ σοῦ σφοδρότερον ἐν κακίᾳ διατείναντας εἶπω, εἶτα ἀθρόον μεταβαλομένους καὶ πᾶσαν ἐκείνην τὴν κακίαν ἀποδυσαμένους; τί τοῦ λῃστοῦ γέγονεν ἀηδιαιότερον; ἀλλ' ἀθρόον μακαριώτερος πόνων ἐφάνη, καίτοι μυρίους εἰργάσατο φόνους. καὶ γὰρ σωφρόνως κατεδικάζετο, καὶ τὴν ὅτι θανάτου ἦγετο. πόνου αὐτὸν κατηγόρουν, ὁ χρόνος ἅπας ἐπαίλωτο καὶ ὁ βίος ἐδεδαπάνητο ἐν πονηρίᾳ· ἀλλ' ἐπεὶ ἐν βραχεῖ χρόνῳ Θεοῦ, ὡς χρὴ φοβηθῆναι, ἐφοβήθη, μακάριος γέγονεν. ὅτου καὶ ἡ πόρνη, καθ' ὃν τὴν ὥραν ἐμπορευομένη καὶ πᾶσιν εἰς ὕβριν προκειμένη, καὶ διὰ τοῦτο πόνου ὄντα ἀηδιαιότερα, μακαρία κατέστη Θεοῦ ὡς δεῖ φοβηθεῖσα. οὐδὲν γὰρ ὅτι κακόν, ὃ μὴ σβέννυσιν ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος. καθάπερ οὖν τὸ πῦρ, οἷον ἂν λάβῃ σίδηρον διεσφαλμένον, ἢ ἰοῦ πολλοῦ γέμοντα, καὶ λαμπρὸν ἀποδείκνυσι καὶ φαιδρόν, ἀποσμήχον, καὶ τελείως τὴν διαφθορὰν

ἀμορφοῦ·

αἱρῆται· ὅπου γὰρ ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος μὴ ἐν βεβαίᾳ τῇ γνώμῃ πάντα ἐργάζεται, καὶ τὰς ἐπ' αὐτὸ βαφέντας σφόδρα τῷ ἀνθρωπίνων ἀφίησιν ἐπισκελίζεσθαι. Οὐκ ἀθυμεῖς ἰδὼν ὁ Τιμόθεος; καὶ διὰ τί συνεχῶς ἐν νόσοις καὶ ταλαιπωρίαις; τί οὖν ἐκεῖνα μακαριώτερον γέγονε; τί δὲ ὁ Ἰὼβ, εἰπέ μοι; Οὐκ ἐν πενίᾳ κατέστη; Οὐκ ἐν ἀπαιδίᾳ; Οὐκ ἐν πληγῇ σώματος χαλεπωτάτῃ; Οὐκ ἐν οἰκέταις; Οὐκ ἐν ὑβρεσιν; Οὐκ ἐν λοιδορίαις; Οὐκ ἐν λιμῷ; Οὐκ ἐν ἅπασι τοῖς ἀνθρωπίνοις κακοῖς; ἀλλ' ὅμως ἀπάντων καὶ ἔτι μακαριώτερος γέγονεν. Καὶ μόνον γὰρ οὐδὲν τούτων ἐπεσκέλισεν, ἀλλὰ καὶ διεπώτερον εἰργάσατο· καὶ γυνὴ δὲ μετὰ πάντων ἐκείνων ἐπέκειτο αὐτῷ διαβάλλουσα, καὶ ὅμως ἅπαντα ἔλαμψε. Σοῦτ' οὖν ἅπαντα σύνοιδεν ὁ τοιοῦτος, μακάριοι πάντες Ⓓ φοβούμενοι Ⓜ Κυρίον φησὶν, Οἱ πορευόμενοι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. Ἵνα γὰρ μὴ νομίζῃς ἁπλοῦν εἶναι τὸν Ⓜ φόβον, προσέθηκε δὲ, οἱ πορευόμενοι ἐν τῇ ὁδῷ αὐτοῦ, δηλῶν ἀμφοτέρωθεν, ὅτι οἱ φοβούμενοι καὶ πορευόμενοι. πολλοὶ γὰρ πίστιν ἔχοντες ἀκριβῆ, βίον δὲ διεφθαρμένον, ἀθλιώτεροι πάντων γεγόνασιν· ἵν' οὖν μὴ δόξῃ σοι τοῦτο λέγειν ὁ λόγος ἐλέγχεσθαι, ἐπήγαγε· Ⓓ πορευόμενοι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. Αἵνες δὲ αἱ τοῦ Θεοῦ ὁδοί, ἀλλ' οὐ κατ' ἀρετὴν πολιτεία; Διὰ ταύτης γὰρ ἔστιν εἰς Ⓜ ἀγαθῶν ἀνέσεως, καὶ τῆς πόλεως ἐκείνης ἐπιλαβέσθαι, καὶ αὐτὸν ἰδεῖν Ⓜ Θεὸν, ὡς ἂν θεσπεσίῳ δωρεᾷ δυνατὸν χατιδεῖν. ὁδοὶ δὲ αὐτοῦ λέγονται, ὅτι δι' αὐτοῦ ἔστιν ἐλθεῖν πρὸς Ⓜ Θεόν. Οὐκ εἶπεν ὁδὸς, ἀλλ' ὁδοὶ, δεικνὺς ὅτι πολλαὶ αὗται καὶ διάφοροι. καὶ γὰρ διὰ τοῦτο πολλὰς αὐτὰς ἔτεμε, τῇ ἀφθονίᾳ τῶν ὁδῶν εὐκολον ποιῶν ἡμῖν τὴν εἴσοδον. Ⓓ μὲ γὰρ τῶν ἀνθρώπων ἐν πενίᾳ διαλάμπουσιν, Ⓓ δὲ ἐν γάμῳ διαπρέπουσιν, ἄλλοι χρείᾳ χαμαιωθέντες· καὶ Ⓓ μὲ διὰ πάντα ἀπεδύσαντο, Ⓓ δὲ τὰ πλείονα· καὶ οἱ μὲν διὰ ὀρθοῦ βίου, Ⓓ δὲ διὰ μετανοίας. διὰ τοῦτό σοι πολλὰς ἔτεμεν ὁδοὺς, ἵνα εὐκόλως εἰσέλθῃς. Οὐκ ἤκουσας μοι· Ὁ λουτὴρ καθαρὸν φυλάξαι τὸ σῶμα; δύνασαι διὰ μετανοίας αὐτὸ ποιῆσαι καθαρὸν, δύνασαι διὰ χρημάτων, δι' ἐλεημοσύνης. ἀλλ' οὐκ ἔχεις χρήματα; ἀλλ' ὑπισχνεῖσθαι δύνασαι τὰ ἀρρώστως ἔχοντα, ἀπιέναι πρὸς τὸ δεδεμένους, ψυχροῦ ποτηρίου διδόναι ἢ ὁμογνώμονα ποιεῖν τὸν ξένον, δύο πρὸς ἓν ἔχειν ὁδοιπόρους ὡς χρὴ, καὶ στενάζειν ὑπὲρ τοῖς ὀδυνωμένοις. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἐλεημοσύνη. ἀλλ' ἔρημος ἐστὶ πένης καθόλου, καὶ ἀσθενὴς τὸ σῶμα ὡς μηδὲ βαδίσαι δύνασθαι; φέρε πόθεν ἀπολαύσεως ταῦτα, καὶ μέγαν κερδάνῃ τὸν μισθόν· ἐπεὶ καὶ Λαζάρου τοῦτο ἦν τὸ κατόρθωμα. Οὐδὲ γὰρ ἀπὸ χρημάτων ἐκεῖνος ἐπεκούρησέ τινι. πῶς γὰρ, ὁ μηδὲ τῆς ἀναγκαίας τροφῆς πορὸν ἔχων; Οὐκ εἰς δεσμωτήριον ἐνέπλησε. πῶς γὰρ, ὁ μηδὲ ὀρθοῦσθαι δυνάμενος; οὐκ ἀῤῥωστον ἐπεσκέψατο. πῶς γὰρ, ὁ προσκείμενος ταῖς γλώσσαις τῶν κυνῶν; ἀλλ' ὅμως ἐκ τούτων χωρεῖς τὸ βεβαιότερον κτήσασθαι τοῦ πάντα ἡμιναίως ἐπεγκεῖν, τοῦ τὸν μὲν ὠμὸν καὶ ἀπάνθρωπον διδασκομένων καὶ σύντροφα ὁρᾶν, ἑαυτὸν δὲ ἐν τοσούτοις κακοῖς, καὶ μηδὲν ἀπεικὸς ῥῆμα φθέγξασθαι. Διὰ δὴ τοῦτο τοῖς κόλποις ἀπελάμβανε τοῦ Ἀβραὰμ ὁ νεκρὸς οὐδὲν ἄμεινον διακείμενος, ἀλλ' ἐρρωμένος ἐν ᾧ πυλῶνι δὲ πλουσίου τότε ἐρριμμένος, καὶ μὴ τοσαῦτα κατορθώκοτος παιδαγώγου ἐτύφλωτο καὶ διηφθείρετο καὶ τῶν κόλπων ἀπήλαυνε τοῦ ἐκείνου, οὐκ ἐλεημοσύνας ποιήσας, οὐκ ἀδικουμένῳ χεῖρα ὀρέξας, οὐ ξένους ὑποδεξάμενος, οὐκ ἄλλο οὐδὲν ὑπιδείξασθαι δυνηθείς, ἀλλ' ἐν πᾶσι μόνον διαβεβλημένος, καὶ Ⓜ τῆς ὑπερμονῆς λαμπρότερον ἀπενεγκὼν τέθριππον. μέγα γὰρ διαβεβλησία καὶ φιλοσοφία * ἐν τοσούτοις κακοῖς γυμναζομένη, καὶ πάντων μεῖζον κατόρθωμα τοῦτο. ὅθεν καὶ ὁ Ἰὼβ ἐτεφανοῦτο. * καὶ ὁ διάβολος ἔλεγε, Δέρμα ὑπὲρ δέρματος, καὶ πάντα ὅσα ὑπὲρ ἀρχῆς τῷ ἀνθρώπῳ, δώσει ὑπὲρ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ· ἀλλ' ἀπόστειλον τὴν χεῖρά σου καὶ ἅψαι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ. καὶ γὰρ μακρὸν ὀδυνωμένῳ καλύψασα ψυχὴν πρὸς Job. 1. c. 8. 9.

ὃ μηδὲν ἁμάρτειν. τοῦτο μαρτυρίαν ἴσον, τοῦτο ὁ κολοφὼν τῶν ἀγαθῶν. καὶ σὺ τοίνυν, ἀγαπητέ, πολλάκις ὑπὸ νόσου κατεχόμενος, ἢ πυρετῷ, ἢ ἀλγηδόνων, τῆς ὀδυνης σε ἀναλαζούσης εἰπεῖν τι βλάσφημον, ἐὰν καταισχυνῇς σαυτὸν καὶ διηγήσῃ, * ὦ αὐτὸν λήψῃ μισθόν. τίνος γὰρ ἕνεκεν βλασφημεῖς, εἰπέ μοι; μὴ κουφότερόν σοι γίνῃ ὁ ἄλγος; μάλιστα μὲν γὰρ εἰ καὶ κουφότερον ἐγένετο, ὅμως οὐκ ἔδει τολμᾶν, οὐδὲ ψυχῆς σωτηρίαν ἀποδόσθαι, σώματι παραμυθίαν ὑπενοοῦντα· νῦν δὲ μόνον οὐ κουφίζει ὁ ἄλγος, ἀλλὰ καὶ χαλεπώτερον γίνῃ. ὁ γὰρ διάβολος ὁρῶν ὅτι ἰσχυρὰ μέν, καὶ εἰς βλασφημίαν σε ἐξήγαγε, ὑπτιάσει τὸν κάμινον, ἀνάψει τὸν ὀδυνῶν, ὥστε αὐτῷ πληρῶσαι τὴν ὑπερθυμίαν. μάλιστα μὲν οὖν (ὅπερ ἔφην) εἰ καὶ σκυφίζετο, οὐκ ἔδει τοῦτο ποιεῖν· ὅτου γὰρ μηδὲ κερδαίνης τινος ἕνεκεν σαυτὸν καταισχύνεις; διὰ τί οὐκ ἀνέχῃ σιγᾶν· ἀκουσῶν δὲ διηγείσει τῷ Θεῷ, ἀκουσῶν δοξολογῶν τὸν δοκιμάζοντα * ἐν τῇ καμίνῳ. ἀντὶ τῆς βλασφημίας, δοξολογίαν εἰπέ. ὧδε καὶ μέγας μισθός, καὶ κουφότερον γίνῃ ὁ ἕλκος. ὅταν γὰρ ἐκεῖνος ὁ μακάριος φθεγξόμενος ἔλεγεν· Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο. καὶ πάλιν, Εἰ τὰ ἀγαθὰ ἐδεξάμεθα παρὰ Κυρίου, τὰ κακὰ οὐχ ὑποίσομεν; διὰ τί ἐμοί, φησιν, οὐκ ἔδωκε πλοῦτον. οὐκοῦν ἔλαττον τὸ ἕλκος. οὐ γάρ ἐστιν ἴσον ἀπολαύσαντα τῶν ἀπὸ τῆς πλάνης γυμνωθῆναι τούτου, καὶ μηδὲ πεῖραν λαβόντα εἰς πενίαν ζῆν. εἰ γὰρ τὰ τῶν ἄλλων ὁρῶντες καὶ τοῖς ἑαυτῶν αὐτεπεξάγοντες λυπηροῖς, χαλεπώτερα τὴν συγχρίσει τὰ ἑαυτῶν νομίζουσι πολλοὶ τῶν πενομένων· ὅταν μὴ ἑτέρωθεν διὰ ἑαυτῶν ποιῶνται τὸν σύγκρισιν, ἐννόησον πῶς χαλεπώτερα τὰ τῆς ἀθυμίας, ὅσῳ καὶ ἡ πεῖρα πλείονα παρασκευάζει τῆς ἀφαιρέσεως τὸν αἴσθησιν. ταύτῃ καὶ ἡ ἀπαιδία κουφοτέρα ἡ ἐξ ἀρχῆς τῆς μὴ ὑπαιδίαν. οὐ γάρ ἐστιν ἴσον μὴ λαβεῖν, καὶ μὴ τὸ λαβεῖν ἀφαιρεθῆναι. φέρε τοίνυν τὰ συμπίπτοντα ἡμιναίως. τοῦτο γάρ σοι μαρτυρόν ἐστι. οὐ γὰρ τὴν κελευόμενον θῦσαι, τὸ μὴ θῦσαι, ἀλλὰ καταξιωθῆναι μᾶλλον ἢ τοῦτο ποιῆσαι, ποιεῖ μαρτυρίου μόνον· ἀλλὰ καὶ τὸ, τῆς ὀδυνης εἰς βλασφημίαν ἐξαγούσης, ἑλέσθαι ἐγκαρτερῆσαι δὲ πόνῳ, καὶ μηδὲν ἀπηχὲς εἰπεῖν, μαρτύρια ἐργάζεται. ἐπεὶ καὶ ὁ Ἰωὴδ οὐκ ὀφθεὶς κελευόμενος θῦσαι οὐκ ἔθυσε, διὰ τοῦτο ἐστεφανώθη, ἀλλ' ὅτι καὶ ὀδυνῶν ἡμιναίως ἠνέγκε. καὶ Παῦλος ἡ σκόλοψ ἐνεκρύπτετο, ἀπὸ τῶν μαστίγων, ἀπὸ τῶν θλίψεων, ἀπὸ τῶν ἄλλων ὧν ὑπέμεινε μετὰ διηγερσίας.

2 Τὰς πόνους τῶν καρπῶν σου φάγεσαι· μακάριος εἶ, καὶ καλῶς σοι ἔσται.

Τίνος ἕνεκεν διπλασιάζει τὸ μακαρισμόν; ὅτι οἶδεν αὐτοῦ τὸ μέγεθος, σκιαγραφῶν τῇ φαντασίᾳ τὸ πρᾶγμα. καὶ τί δὲ καλῶς, εἰπέ *;

3 Ἡ γυνή σου ὡς ἄμπελος θυθιοῦσα ἐν τοῖς κλίτεσι τῆς οἰκίας σου.

Ἄλλος, Ἐν τοῖς ἐσωτάτοις· Ἄλλος, Ἐν τοῖς μηρίοις.

4 Οἱ υἱοί σου ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν κύκλῳ τῆς τραπέζης σου.

5 Ἰδοὺ, οὕτως εὐλογηθήσεται ἀνθρωπος ὁ φοβούμενος Κύριον.

Τί λέγῃς *; τοῦτο ὁ μακαρισμός; τοῦτο τὸ κέρδος, οἰκίας εὐθηνία, καὶ τὸ τῶν οἰκείων ἀπολωλυῖαν πόνων, καὶ παίδων πλῆθος καὶ γυναικός; οὐ τοῦτο, ἀλλὰ τοῦτο ἐκ περιουσίας. Ζητεῖτε γὰρ τὸν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ ταῦτα πρόσθετα ὑμῖν. ὅτι οὖν ἀτελεστέρως ἔτι διελέγετο, ὥσπερ παιδία μικρὰ ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν ἀνάγει. καὶ μὴ θαυμάσῃς. εἰ γὰρ Παῦλος τοῦτο ποιεῖ ἐν τῷ χειρῷ τῆς τοσαύτης φιλοσοφίας, πρὸς σὲ ἔτι χαμαὶ βλέποντας ἀπὸ τούτων διαλεγόμενος, πολλῷ μᾶλλον ὁ προφήτης. καὶ πολλαχοῦ ὁ Παῦλος ποιεῖ; καὶ "Ἀναχορ (καὶ γὰρ, ὅταν περὶ παρθενίας διαλέγηται, οὐδὲν περὶ μελλόντων αὐτοῖς λέγει, ἀλλὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν ἀπὸ τοῦ γάμου προσγινομένων λυπηρῶν

πηρῶν μόνον ἀΐδηστ) καὶ ὅταν ὁ ϖρὸς τὴς εἰς γενέας τιμῆς, ταῦ αὐτοῦ χέλεηται ϑέπτω ῥή-
τω λέγων· ἡ ὑς ὅστν ἐντολὴ ϖρώτη ἐν ἐπαγγελίαις. Ὑς δέ ὅστν ἡ ἐντολή; Τίμα τὸν πα- Εφ. ϛ.
τέρα σου ϗ τὴν μητέρα, καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ὅπὶ τὴς γῆς. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ϖρὸς τὴς εἰς
τοὺς ἐχθροὺς φιλοσοφίας γράφῃ, πάλιν αἰϑητὸν ὑΐδηστν ἔπαθλον λέγων· Τοῦτο γὰρ ποι- Ρω. ιβ. κ.
ῶν, ϕύϑραγας πυρὸς σωρεύσεις ὅπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. ὁ ὁ Χριστὸς οὐχ οὕτως (οὐδὲ
γὰρ αὐτὸς ἀϑενέστι ϖροσελέγεται) ἀλλ' ὅπὶ μὴ τῇ ϖρῶτεία, τὴν βασιλείαν τίϑηστν· ἐ- Matt. ιϑ. ιϛ.
ϖὶ ὁ τοὺς ἐχθροὺς ἀγαϖᾶν, τὸ ϑμέσϑαι ὁμοίους Θεῷ, ὡς ϕύϑρους οὕτως ὁμοίους
ϑμέσϑαι ἐνὶ· ὥσϖερ οὖν καὶ ἐν τῇ ϖαλαιᾷ ἔϑετο ϖροὰ τῶν ἀγαθῶν ἤγετο, τοὺς φιλοσοφῆν
εἰδότας ἀϖὸ τῶν μειζόνων ὀνόμασιν ἀναγομένους. καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ Παῦλος ἔλεγε, Κα- Εϐρ. ια. ιγ.
τὰ πίστν ἀϖέϑανον ἅϖτοι μὴ κομισάμενοι τὰς ἐϖαγγελίας, ἀλλὰ ϖόῤῥωϑεν ἰδόντες αὐτὰς
καὶ ἀσϖασάμενοι. ἀ τοίνυν ὁ μισθὸς τοῦτ τ φοϐουμένων τ Θεὸν μόνος, τ οἰκείων ἀϖόλαυ-
σις, καὶ γυνὴ ϗ ϖαῖδες καὶ βδελυρία οἰκίας, ἀλλὰ ταῦτα ἐκ ϖροσϑήκης καὶ ἐν ταύτῃ ϖρο-
σϑήκης, ταῦ ὁ κεφάλαια μεγάλα· ϖρῶτον μὲν οὖν αὐτὸ τὸ φοϐεῖσϑαι ϖ Θεὸν ἐν ἑαυτῷ
τὸν ἀμοιβὸν ἔχον· ἔϖειτα ὁ τὰ ἀϖόῤῥητα ὀφϑαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ ὦς οὐκ ἤ-
κουσε καὶ ὅτι καρδία ἀνϑρώϖου οὐκ ἀνέϐη.

6 Εὐλογήσαν σε Κύριος ἐκ Σιών, καὶ ἴδοις τὰ ἀγαθὰ Ιερουσαλήμ.

χρήσιμα ἁμαρτήμασι Ἕτερος, Καὶ ὄφα ἐν ἀγαθοῖς τὴν Ιερουσαλήμ." Ἀγαθὰ, τὴν πόλιν λέγει, τ πλοῦ-
τον, τὴν εὐαρέστειαν, ταῦ νίκας, ταῦ ϑμάς, τὴν εὐδαιμονίαν, τ εὐστηρίαν, τὴν ἀσφά-
λειαν, τὴν εἰρήνην. Πάσας ταῦ ἡμέρας τ ζωῆς σου.

Καλῶς καὶ τῇ ϖροσϑήκῃ τῶν ἡμερῶν κέχρηται. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο μάλιστα σημεῖον ἐῶ
τοῦ ϖαῤῥὰ τοῦ Θεοῦ ταῦτα δίδοσθαι, καὶ τ ϖροθυμίας αὐτοῦ δεῖγμα, τὸ μὴ ϖάσχειν τι ἀν-
ϑρώϖινον, μηδὲ μεταπίϖτειν καὶ μεταϐολὴν ὑϖομένειν, πλὴν εἴϖοτε ὀργισθεὶς αὐ-
τὰ διέκοψε. 7 Καὶ ἴδοις υἱοὺς τῶν υἱῶν σου. Καὶ μὴν ϖολλοί, ϕησὶ, ϕοϐούμε-
νοι ϖ Θεὸν ἐν ἀϖαιδίᾳ διετέλεσαν. καὶ τί τοῦτο; οὐ γὰρ ὅτι τοῖς ϖρόσθεν ἀϖεδυ-
σάμεθα, ἀλλὰ ϖροθυμουμένως μὲν ὅτι τ ἀρέσκειν τῷ Θεῷ, ἔϖειτα ὁ ϗ ὅτι ταῖς μελ-
λούσαις ἐλπίσι. καὶ τότε μὲν, ταῦτα ἐῶ ταῦ ἐϖαθλα· νυνὶ ὁ, οὐρανὸς καὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρα-
νοῖς ἀγαθά. Εἰ δὲ μὴ ἔχες ϖαῖδας ϕοϐούμενος τὸν Θεὸν, ϖόθεν οἶδα εἰ μὴ τ ἐναργείας
ταύτης ἕτερα μείζονα ἔδωκεν; ἀ γὰρ ἑνὶ ϑέπτω ϖολλοὺς εὐεργετεῖ, ἀλλὰ διαφόρως, πλού-
σιος ὤν. ϖόσους ϖαῖδας ἐλεηκότες, τοῦτ ὄφη ἔχοντας ἐμακάρισαν; ϖόσους ϖλούτου κτητο-
μένους, τὴν πενήτων ἀϕιλοχρηματίαν καταλύσαν; ϖόσους δόξης ἀϖολαύσαντες, καϑάϖερ μα-
χαίρᾳ, ταύτῃ ϖροεϖάρησαν, καὶ ταῖς δυνήσεσι ϖεϖόνθασι; μὴ δὴ τὰ ϖρόσκαιρα ζητεῖ,
μηδὲ ἀϖαίτει ϖ Θεὸν ϖλούσιος, ἀλλὰ ϖόντα ϕέρε ϑμναίως καὶ μὴ ϖλουσίας. μᾶλλον
ὁ μηδενὶ τῶν ϖόντων ϖροσπλῶσε. ὄφη γὰρ τοῦτο τοιαύτῃ σχεδὸν ϖάϑει ϖολλῶν ϖο-
χλεῖ, ὅταν ᾖ μόνον ἐν αἴτημα ἀγαθὸν αἰτῆς, καὶ ϖλέον οὐδέν. ἀλλὰ καὶ τοῦτο, ὦ μέτεφ ϖάλιν
ἧς ϖνευματικόν. ταῦ μὲν γὰρ ἄλλα ϖόντα, ταῖς ϖεραναῖς καὶ τῆς ὄφης βασιλείας, ταῖς
ἀκριϐοῖς ϖολιτείας, καὶ τῆς τ ἀμϐροσιμάτων ἀϖαλλαγῆς ἡμῖν λέγε)· ὅταν ὁ ἀγαθοῖς,
μίαν λέξιν κελευόμεθα λέγειν. ϖοίαν ὁ ταύτην; ϖ ἄρτον ἡμῶν ϖ ὁ ἐπιούσιον δὸς ἡ-
μῖν σήμερον *. ὅπως γὰρ ϖρὸς ἑτέραν λοιπὸν " κελευόμεθα ϖατρίδα, καὶ ϖρὸς μείζονα
μετάληξιν ζωὴν, καὶ ταῖς αἰτήσεις καὶ δηλήσεις ἐκείνῃ δεῖ ϖοιεῖσθαι· ταῦτα ὁ, κἂν
ὑϖερῥέῃ, μὴ ϖολλῆς τῆς ἀκριϐείας ἀναγκάζεσθαι.

Εἰρήνη ὅϖὶ ϖ Ισραήλ. Ἄλλος, Εἰρήνην ὅϖὶ τὸν Ισραήλ. Καϖὶ κοινοῦ ἡ
βύβλ. τοῦτο γὰρ μάλιστα ϖοθοῦσιν, ὅταν μακρῷ τεταραχυμένοι ϖολέμῳ. Ὑ γὰρ ὄφε-
λος ἀῤῥήτοις τῶν ἄλλων, εἰρήνης ὄφη ὅσης; ὃ τοίνυν κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν τῶν ὄντε, καὶ

τὴν ἀσφάλειαν αὐτῶν ἐπαγγέλλεται, τὴν εἰρωνίαν, καὶ ταύτην διὰ παντὸς· ὅταν μάλιστα τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας ἔργον, ὃ δὲ δοῦναι καὶ μὴ ἀφεῖναι δύναται ποιεῖν. ὅπερ γὰρ αὐτὴ τῶν αἰθερίων ἡ φύσις ῥυθμὸς τίς ἐστι καὶ ἁρμονία, δείκνυσιν ὅτι οὐκ ἁπλῶς αὐδῆς ἔπεισι ταῦτα, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἄνωθεν ροπῆς καὶ νεύοντος τοῦ Θεοῦ, πάσας ταῖς ἡμέραις εἶπε, καὶ εἰρωνίαν ἐπηγγείλατο ἀφθαρσίαν. καὶ γέγονε τοῦτο, τό γ' οὕτω εἰς τὸν Θεὸν ἥκον. εἰ δὲ διεκόπη πάλιν, ἀπὸ τῆς ἐκείνων πονηρίας ζωνέσθω καὶ τοῦτο. ὥσπερ γὰρ ὅταν ἀπειλῇ κολάσεις τισί, τοῖς δὲ ἀγαθὰ μετανοίας ἀποχρωμένοις τὴν ὀργὴν ἴσασιν αἱ τῆς ὑμνῳδίας· ὅτω καὶ ἂν ἀγαθὰ ἐπαγγείληται, αὐτάξιοι δὲ φανῶσιν οἱ τῆς ἐπαγγελίας μέλλοντες ἀπολαύειν, δυσχεραίνεται τὰ τῆς ὑποσχέσεως. ὃ μὲν οὖν εἰς αὐτὸν ἥκον, πάσας ταῖς ἡμέραις αὐδῆς ἐπηγγείλατο· τῇ δὲ ἑαυτῶν πονηρίᾳ διέκοψαν τὴν δωρεάν. ταῦτα δὴ λέγω, ἵνα μήτε ἀπειλοῦντος αὐτοῦ ἀπογινώσκωμεν, ἀλλὰ τῇ μετανοίᾳ τὴν ὀργὴν ἀποχρουώμεθα· μήτε χρηστὰ ἐπαγγελομένου ἀναπίπτωμεν, ἀλλὰ τῇ ἀσυδίᾳ καὶ τῇ τοῦ βίου ῥᾳθυμίᾳ προσκαλώμεθα εἰς ἔργον τὰ ὑποσχέσεις. ἂν γὰρ μὴ τοῦτο ποιῶμεν, οὐκ ἀρκεῖ ἡ ἐπαγγελία σῶσαι μόνη· ἐπεὶ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐπηγείλατο ὅτι καθιεῖται ὀπίσω τοῦ θρόνου μετὰ τῶν ἑνδεκα μαθητῶν, καὶ οὐκ ἀνάδισεν. ἡ δὲ αἰτία οὐ παρὰ τὸν ὑποσχόμενον, ἀλλὰ παρὰ τὸν ἀνάξιον τῆς ὑποσχέσεως φανέντα. καὶ ἡμεῖς οὖνιν ἔχοντες βασιλείας ἐπαγγελίαν, μὴ ῥᾳθυμῶμεν, ἀλλὰ τὰ πρὸς ἑαυτῶν εἰσφέρωμεν, ἵνα δυνηθῶμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ὀπίτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν

Ψαλμ. ρκη. 1 ΠΛΕΟΝΑΚΙΣ ΕΠΟΛΕΜΗΣΑΝ ΜΟΙ ΕΚ ΝΕΟΤΗΤΟΣ μου, εἰπάτω δὴ Ἰσραήλ· 2 Πλεοναάκις ἐπολέμησάν με ἐκ νεότητός μου. καὶ γὰρ οὐκ ἠδυνήθησάν μοι. Ἕτερός φησιν ἐμμανουήλιτης, Ἀλλ' οὐκ ἠδυνήθησάν μοι.

ΚΑΙ ΟΥΤΟΣ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ἔγνεται ὁ ψαλμός. ὅπερ γὰρ διεκόπη τὰ τῆς οἰκοδομῆς, καὶ τοῦ ἔργου οὐκ ἦλθεν, ἀγὼν αὐτοῦ εἰς ἐλπίδας, ἵνα μὴ ἀπογινώσκωσιν, ἐκ τῶν προελθόντων τοὺς μεγόντων θαῤῥεῖν αὐτοῦ παιδεύει καὶ παιδεύει αὐτοῦ λίγειν ταῦτα τὰ ῥήματα." ποῖα δή; ὅτι πολλάκις ὀπιθέμενοι τοῦ ἔργου, οὐκ ἴσχυσαν, οὐδὲ ἀληθερῆ νίκην ἤνεγκαν. καὶ μὴν ἔλαβον ἀρχμαλώτους, φησί, καὶ τοὺς τὴν ἀλλοτρίαν μετέπεσαν, καὶ πολλοὺς πολέμους ἐνίκησαν. μάλιστα μὲν καὶ ὅτε οὐκ ἐκ τῆς οἰκείας ἰσχύος, ἀλλ' ἐκ τῆς τῶν Ἰουδαίων ἁμαρτίας προελθόντα. ἄλλως δέ, οὐδὲ μέχρι τέλους ἐμείναν ὡς προειρηκότες. οὐδὲ γὰρ ἴσχυσαν παντελῶς ἀφανίσαι τὸ ὄνομα, ἢ τὴν πόλιν ὀξαφανίσαι, οὐδὲ εἰς τέλος ἀπολέσαι τὸ ἔθνος, ἀλλὰ προὸς ὀλίγον ἐνδιδόντος τοῦ Θεοῦ προειρημένου, πάλιν ἐπῆλθον. πῶς δέ ἐπῆλθον; τῶν Ἰουδαίων ὅτι τὴν προτέραν ὑποταγὴν ἐπαμιόντων· ὃ καὶ δηλοῖ ἕτερος ἑρμανευτής, φησὶν οὐκ ἐκραύσαν μου, εἶπεν.

3 Ἐπὶ τῷ νῶτόν μου ἐτέκταινον οἱ ἁμαρτωλοί, ἐμάκρωσαν τὴν ἀνομίαν αὐτῶν.

Τίνος τοῦτο; οὐχ ὡς ἔτυχεν ἐπεβούλευόν, φησιν, ἀλλὰ πολλὰ ἐμηχανῶντο καὶ ἐπραγματεύοντο, δόλους ῥαιστοῦντες, λάθρα ὀπιτιθέμενοι. ὃ γὰρ ὅτι τῷ νῶτόν μου ἢ ὃ δολερὸν καὶ ὕπουλον δηλοῖ, ἢ ὃ τὸ κρύπτος καὶ μὴ πολλῆς σφοδρότητος· τοιοῦτον, αὐτὴν τὴν δύναμίν μου ζωγραφήσας ἐπεχείρησω. ἕτερος δὲ αὐτὶ τοῦ ἐτέκταινον, ἠργάσαντο εἶπεν, ἵνα δηλώσῃ ὅτι ἔργον ἐποιοῦντο τὴν τοῦ διαβόλου ὀπιβουλήν. ἐμάκρωσαν

χρωσαν τὴν ἀνομίαν αὐτῶν. Τί ὅτιν ὁ λέγει; δείκνυσιν ὅτι ὑ μετ' σωφροσύνης ἐπήεσαν μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς τῆς περιστερᾶς, πολλὴν δαπανῶντες χρόνον, καὶ ἔργον ποιούμενοι τὴν ἐπιβουλήν, καὶ ἐπιμένοντες διηνεκῶς. ἀλλ' οὐδὲν αὐτοῖς ἐγίνετο πλέον, ὑ περὶ τὴν ἡμετέραν ἰσχύν, ἀλλὰ περὶ τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν. διὸ καὶ δικαίως ϖ ἰσῶντα ζημιοῦται καὶ τὴν νίκην ἐργαζόμενον, ἐπήγαγε·

4 Κύριος δίκαιος συνέκοψεν αὐχένας ἁμαρτωλῶν. Ἕτερος δέ, ἀντὶ τοῦ αὐχένας, βέλη οἶπε, δηλῶν τὰς ἐπιβουλάς, τὰς ἐφόδους, τὰ μηχανήματα. Καλῶς δὲ ὁ διέλυσεν εἶπεν, ἀλλὰ συνέκοψεν, ἵνα μᾶλλον ἐμφήνῃ ὅτι τοῦτο εἰργάσατο, ἄχρηστα εἰς τέλος ποιῶν αὐτῶν τὰ βουλεύματα. καὶ γὰρ ἀρχομένης τῆς πόλεως κλίζεσθαι πάλιν, πολλοὶ πονηρευόμενοι ἐπιτιθέμενοι ἦσαν, ὡς φθόνῳ τηκόμενοι. καὶ οὐκ ἄπαυξ οὐδὲ δίς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις τοῦτο ἐποίουν. τοῦτο γέγονε δὲ ἐπὶ τῆς σκληρσίας. ἀρχομένης γὰρ αὐτῆς φύεσθαι, συνεχῶς ἐπετίθεντο πολῖται, περὶ μὲν τὴν ἀρχὴν βασιλεῖς καὶ δῆμοι καὶ τύραννοι, μετὰ δὲ ταῦτα τὴν αἱρέσεων αἱ ἐπιβουλαὶ, δὲ πολὺς πόνος παρεῖχεν ὁ πόλεμος καὶ ποικίλως διεφθείρετο· ἀλλ' ὅμως οὐδὲν ἴσχυεν, ἀλλὰ τὰ μὲν τῶν πολεμίων ἐλύθη, τὰ δὲ τῆς σκληρσίας διέμεινε. Αἰχμαλωτίσωσαν καὶ ἀποστραφήτωσαν εἰς τὰ ὀπίσω πολῖται ⓐ μισοῦντες Σιών.

Ἄλλος, Ἀναστραπήτωσαν εἰς τὰ ὀπίσω.

5 Γενηθήτωσαν ὡσεὶ χόρτος δωμάτων, ὃς πρὸ τοῦ σκαπανισθῆναι ἐξηράνθη·

6 Οὗ οὐκ ἐπλήρωσε τὴν χεῖρα αὐτοῦ ὁ θερίζων· Ἕτερος, Δράκα· καὶ ϖ κόλπον αὐτοῦ ὁ τὰ δράγματα συλλέγων.

7 Καὶ οὐκ εἶπαν ⓐ παράγοντες, εὐλογία Κυρίου ἐφ' ὑμᾶς, εὐλογήκαμεν ὑμᾶς ἐν ὀνόματι Κυρίου.

Εἰς εὐχὴν καταπλεῖ τὴν παράνεσιν, ἀπό τε τῆς δεήσεως τῶν προελθόντων, ἀπό τε τῆς εὐχῆς παρρησιαζόμενος τῷ ἀκροατῇ, δὲ δεινὸς τοῦ πολέμου τὴν ὑποθεσιν ἀδικον. Ἀπὸ γὰρ φθόνου καὶ μίσους τὰ τῆς μάχης ἦρετο. διὸ λέγει, αἰχμαλωτίσωσαν καὶ ἀποστραφήτωσαν εἰς τὰ ὀπίσω πολῖται ⓐ μισοῦντες Σιών. μὴ μόνον, φησὶν, ἠτιμάσθησαν, ἀλλὰ καὶ αἰσχρῶς καὶ καταγελάστως. Εἶτα εἰπὼν, γενηθήτωσαν ὡσεὶ χόρτος δωμάτων, ἐνδείκνυται τῇ εἰκόνι, ὅτι οὐχ ἁπλῶς χόρτου παραλλὰν αὐτοὺς, ἀλλὰ δῆλον ὅτι τῶν δωμάτων. καίτοιγε καὶ ὁ ἐν πεδίῳ λιπαρῷ τάχιστα ξηραίνεται· ἀλλ' ὅμως πλείονα δείκνυσι τῶν ἐνταῦθα τὴν εὐτέλειαν, ὃ ὅτι δωμάτων αὐτοῦ παραλλὰν, ὥστε ἑκατέρωθεν δεῖξαι αὐτῶν τὸ βίαιον παθητὸν, δὲ ἀπὸ τῆς φύσεως τοῦ χόρτου, καὶ ἀπὸ τῆς φύσεως τοῦ τόπου. τοιαῦτα τῶν ἐνταῦθα, φησὶν, οἱ ἐφοδοι, οὐκ ἔχουσαι ῥίζαν οὐδὲ ὑπόστασιν, οὐ καὶ πρὸς ὀλίγον μὲν δοκοῦσιν ἀνθεῖν, ὕστερον δὲ ἐλέγχονται καὶ ἑαυτοῖς παραπίπτουσιν. τοιαύτη καὶ τῶν ἐν ἀδικίᾳ ζώντων ἡ εὐημερία, τῶν βιωτικῶν ἡ φαυλότης. ὁμοῦ τε γὰρ φαίνεται καὶ ἀπόλλυται, ὅτε ὑπόστασιν ἴσχυσε καὶ ὅτε δύναμιν ἔσχυσα. διὸπερ καὶ δεῖ τούτοις παρεστέχειν, ἀλλὰ τὸ βίαιον παλύνειν αὐτῶν ἐννοοῦντας τῶν ἀθανάτων ἐφίεσθαι καὶ ἀκηράτων παραμάτων καὶ οὐκ ἐχόντων μεταβολήν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψάλμ. ρκθ. 1 ΕΚ ΒΑΘΕΩΝ ΕΚΕΚΡΑΞΑ ΣΟΙ, ΚΥΡΙΕ· Κύριε, εἰσάκουσον τῆς φωνῆς μου.

Τί ὅτιν ἐκ βαθέων; οὐχ ἁπλῶς, φησιν, ἀπὸ στόματος, οὐδὲ ἁπλῶς ἀπὸ γλώσσης, τῆς διανοίας πλημμελούσης, τὰ ῥήματα ἐκχεῖται, ἀλλ' ἀπὸ καρδίας βαθυπάτης, μετὰ πολλῆς τῆς ἀσυλλήπτου καὶ τῆς προθυμίας, ἧς αὐτῶν τῆς διανοίας τὸ βάθος. τοιαῦται γὰρ αἱ τῶν θλιβομένων ψυχαί· αὐτὴν συγκινοῦσιν ὀλόκληροι τὴν καρδίαν, μετὰ πολλῆς τῆς κατανύξεως Θεὸν καλοῦντες. διὰ δὴ τοῦτο ἐκούσθη. αἱ γὰρ τοιαῦται θλιβόμεναι πολλὴν ἔχουσι δύναμιν, ὑπὲρ ἣν ἐπιτρέπομαι οὐδὲ σαλεύομαι, καὶ μετὰ πολλῆς ῥύμης ὁ διάβολος ἐπέλθῃ. καθάπερ γὰρ δένδρου ἰσχυροῦ, μετὰ πολλοῦ τοῦ βάθους τῆς γῆς προσπέμπουσι τὰς ῥίζας καὶ τὸν κόλπον αὐτῆς προσισφίγγει, πρὸς ἅπασαν πνευμάτων ῥύμην ἀνθίσασα, ὃ δὴ καὶ τὴν ἐπιφάνειαν κείμενον, μικρᾶς προσαισούσης αὔρας, διασαλεύει, καὶ προσέρριζον ἐκπλέον ἀπὸ τῆς γῆς κείται· οὕτω δὴ καὶ αἱ εὐχαὶ αἱ μὴ κάτωθεν αἰσθόμεναι τὸν πρὸς ὃ βάθος ἐρριζωμέναι, κἂν μυρίοι προσέλθωσι λογισμοί, κἂν ἅπασα ἡ τοῦ διαβόλου προσταυξις, σκληρεῖς μένουσι καὶ ἀνένδοτοι μὴ προσεπόμεναι· αἱ δὲ ἀπὸ τοῦ στόματος καὶ τῶν χειλέων προϊοῦσαι καὶ μὴ ἀνερχόμεναι κάτωθεν, οὐδὲ πρὸς Θεὸν ἀναβῆναι δύνανται διὰ τὴν ῥᾳθυμίαν τοῦ προϊστῶτος. τὸν γὰρ ἰοῦντα, κἂν κλύπος ᾖς ἡμῖν, προσίεται, κἂν θορυβῶμεν, ἀπήγαγε τὰς ἱκετηρίας. καὶ ὃ μὲν τόπος ἡμῖν, ἡ δὲ καρδία κενὴ καὶ ἡ διάνοια ἔρημος. ἀλλ' οὐχ οἱ ἄγγελοι οὕτως ἦσυχοντο, ἀλλὰ μετὰ τοσαύτης τῆς ἐπιτάσεως, ὡς καὶ ὅλον τὸ σῶμα καταχεῖσθαι. ὁ γοῦν μακάριος Ἠλίας ἀνέβλεπτος, ὡσοῦτον μὲν ἐρημίαν ἐζήτησεν· εἶτα τὴν κεφαλὴν μεταξὺ τῶν γονάτων θεὶς, καὶ μετὰ πολλῆς ἑαυτὸν ἀνακλίσεως τῆς θερμότητος, ὅτε τὰς ἀκτὰς ἤφιει. εἰ δὲ βούλει καὶ ὀρθὸν ἑστῶτα ἰδεῖν σὺν ἀκτῖνι, ὅρα πάλιν αὐτὸν ἐκτεταμένον πρὸς τὸν θεασόμενον, καὶ ὥσπερ ἐκτεταμένον, ὡς καὶ πῦρ ἀνῶθεν καταστεγνοῦν. ὅτε καὶ ὅτε τῆς χάρας τὸ παιδίον ἀναζῆσαν ἐβούλετο, ὅλον ἑαυτὸν ζωτικὴν τὴν ἀνάστασιν ἐκείνῳ ἐργάζετο, ἀλλ' οὐ μαχλώμενος οὐδὲ χασμώμενος καθάπερ ἡμεῖς, ἀλλὰ διαθερμαινόμενος τῇ προθυμίᾳ τῆς ψυχῆς. καὶ τί λέγω τὸν Ἠλίαν καὶ τοὺς ἀγίους ἐκείνους; γυναῖκας εἶδον πολλάκις, δι' ἀπόνοιαν ἀνδρὸς ἀποδημίαν ὕστερον θερμαινομένας γυναῖκας ἐν εὐχαῖς, ποίαν ἕξει συγκρίσεως ὁ ἀνὴρ τῆς ψυχῆς νενεκρωμένης μαλακιζόμενος; διό τοι τοῦτο πολλάκις εὐχόμενοι κενοὶ πάλιν ἀνεχωρήσαμεν. ἄκουσον τῆς Ἄννης, πῶς ἤντλει ἐκ βαθέων, οἵας ἤφιε πηγὰς δακρύων, πῶς μεπάρσιος γέγονεν ἀπὸ τῆς θύρας. ὁ γὰρ ὕπνος θύρα καὶ φρὴν ἡ λαβοῦσα ἅπερ αὐτῇ, μεγάλα ἀπὸ τῆς εὐχῆς καρπούσθαι καλῶ, τὰ παθήματα καταστέλλων ἅπαντα, θυμὸν μαλθάττων, φόβους ἐκβάλλων, ἐπιθυμίαν τήκων, τὴν βιωτικὴν τὸν ἔρωτα καταμαραίνων, ἐν πολλῇ γαλήνῃ τὸν ψυχὸν καθίσας, εἰς αὐτὸν λιπὸν τὸν θεασόμενον. καθάπερ γὰρ εἰς σκληρὸν χῶν ὑετὸς καταφερόμενος, ἢν σίδηρον πῦρ μαλάσσει, ὅτε δὲ σκληρὸν τὴν διανοίας ὁ ἀπὸ τῶν παθῶν ἢ τοιαύτη εὐχὴ καὶ πυρὸς στοιβάσιον καὶ ὑετοῦ μᾶλλον αἴτιοι καταμαλάσσει. ἔστι μὲν γὰρ ἀπαλὴ καὶ εὔπλαστος ἡ ψυχή· ἀλλ' ὥσπερ τὸ ἴχνος πολλάκις πάσχει ὕδωρ τῷ χρυμῷ πεπηγὸς, τότε μὲν καὶ ἡ ψυχὴ ἡμετέρα, τοῦτο τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς πολλῆς ῥᾳθυμίας σκληρυνομένη καὶ λίθος γινομένη. δεῖ τοίνυν ἡμῖν θέρμης πολλῆς, ὥστε καταμαλάξαι τὸ σκληρόν. τοῦτο δὲ μάλιστα εὐχὴ ἐργάζεται. ὅταν δέ τοίνυν μετὰ χειρίζῃ τὴν εὐχὴν, μὴ τοῦτο ζήτει μόνον ὅπως λήσεις ὥσπερ αἰτεῖς, ἀλλὰ καὶ ὅπως σὺν αὐτῇ τῇ εὐχῇ βελτίω ποιήσῃς τὸν ψυχόν. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἔργον εὐχῆς. ὁ ὕπνος εὐγάμβους δυώτερος τῶν βιωτικῶν, πλεονάζεται τῇ διανοίᾳ, κοῦφον

χ. Βασ. π.μέ. ιβ. δ.

χ. ἐκχεῖ.

χ. χιχῆ.

χοῦφον ποιῆς τ̃ λογισμόν, οὐδενὶ τῶν παθῶν ἀλίσκεται. ἐκ βαθέων ἐκέκραξά σοι, Κύριε. δύο ἐνταῦθα ἱλάσθησι, καὶ ὁ ἐκ βαθέων, καὶ ὁ κεκράξας· κεκραγμόν, δ̀ τ̃ τόνον λέγων τῆς φωνῆς, ἀλλὰ τὴν ἀβλάβειαν τῆς γνώμης. Κύριε, εἰσάκουσον τῆς φωνῆς μου. ἐντεῦθεν δύο μανθάνομεν, ὅτι ἁπλῶς οὐκ ἔστι τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ τυχεῖν, ἐὰν μὴ καὶ πρὸ ἡμῶν ὁ κραυγὴ ἀρξῃ· διὸ καὶ πρότερον ἐκ βαθέων, φησὶν, ἐκέκραξα, καὶ τότε, εἰσάκουσον. ἔπειτα ὅτι θύρα καὶ στεναμὸν καὶ δακρύων κατάμυξεως γέμουσα, πολλὴν ἔχει δυνάμει πρὸς τὸ πεῖσαι Ⓦ Θεὸν ὑπήκοον τοῖς λεγομένοις. καὶ γὰρ ὥσπερ μέγα τι καταρθωκὼς καὶ καὶ πρὸ αὐτοῦ πληρώσας, ὕστερος ἐπήγαγε, Κύριε, εἰσάκουσον τῆς φωνῆς μου,

2 Γενηθήτω καὶ ὦτά σου προσέχοντα εἰς τὴν φωνὴν τῆς δεήσεώς μου

Ὦτα, τὴν ἀκουστικὴν δύναμιν καὶ φωνὴν, δ̀ τ̃ τόνον τ̃ πνεύματος οὐδὲ τ̃ κραυγὴν ἀμπόμβους, ἀλλὰ τ̃ ζωοτεναμὸν διάθεσιν.

3 Ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσῃ Κύριε, Κύριε τίς ὑποστήσεται;

Ἵνα μὴ λέγῃ τις, ὅτι ἁμαρτωλὸς ὢν καὶ μυρίων γέμων κακῶν δ̀ δύναμαι προσιέναι καὶ θαρρεῖν καὶ Ⓦ Θεὸν καλεῖν, προσαιρῶν ταύτην τὴν σκῆψιν, ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσῃ, φησὶ, Κύριε, Κύριε τίς ὑποστήσεται; ὃ γὰρ λίς ἐνταῦθα, οὐδείς ἐστιν. δ̀ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν οὐδένα μὴ ἀκριβείας πρέχοντα τῶν προσταγμάτων καὶ θεωρίας, τυχεῖν ἐλέους ἢ φιλανθρωπίας ποτέ. καὶ ταῦτα λέγομεν, οὐκ εἰς ῥᾳθυμίαν καὶ ψυχὰς ἐμβάλλοντες, ἀλλὰ παρρησιάζομενοι τοῦ εἰς ἀπόγνωσιν πίπτοντας. Τίς γὰρ καυχήσεται ἁγνὴν ἔχειν καρδίαν; ἢ τίς παρρησιάσεται καθαρός εἰμι ἀπὸ ἁμαρτίας; καὶ τί λέγω σοὶ ἄλλος; εἰ γὰρ Παῦλον εἰς μέσον ἀγάγω καὶ βουληθείη ἅπαντα τὸν ἀκριβῆ τῶν γεγυμνασμένων ἐξέτασιν, δ̀ δυνήσεται ὑποστῆναι. τί γὰρ καὶ ἐρεῖ δυνήσεται; προφήτας ἀνέγνω καὶ ἀκρίβειαν τοῦ πατρῴου νόμου ζηλωτὴς ὑπάρχων, σημεῖα εἶδεν ὑπερβάλλοντα, καὶ ὅμως ἔμεινε διώκων καὶ δ̀ προτέρου μετέσχη, ἕως τ̃ φωνῆς ἐκείνης ἀπέλαυσεν ὁ ὑψοῦ, καὶ τ̃ φωτεινῆς ἤκουσε φωνῆς. προσῆλθε τότε ἔμπυρα φύρων καὶ συγχέων. ἀλλ' ὅμως πρώτως ἐκεῖνα προσεδράμομεν ὁ Θεός, καὶ ἐκάλεσε καὶ χαρίτος ἠξίωσε πολλῆς. ἵνα δὲ τ̃ κορυφαῖον ἐκεῖνον Ⓦ Πέτρον, δ̀ μυρία θαύματα καὶ σημεῖα, τοσαύτην προδείκνυσιν καὶ συμβουλίαν, ἤλεγξε πῶς μὲν ἐκεῖνο ὑπὸ χαλεπὴν πεσοῦσα; δὴ ὅμως καὶ ἐκεῖνο πρέδραμε, καὶ παρῆλθε τ̃ ἀποστόλων κατέσησε. διὸ ἔλεγε Σίμων, Σίμων, ἰδοὺ ἐξῃτήσατο ὁ Σατανᾶς σινιάσαι σε ὡς τ̃ σῖτον, κἀγὼ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλίπῃ ἡ πίστις σου. καὶ μυρία ταῦτα εἰ μὴ ἐλέῳ καὶ φιλανθρωπίᾳ ἔλθοι κρίναι, ἀλλ' ἀκριβῆ ποιήσαι τ̃ ἐξέτασιν, πολλὰς ὑπευθύνους εὑρήσει πολίτας. διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγε, Οὐδὲν ἐμαυτῷ σύνοιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι. ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσῃ Κύριε, Κύριε. ὁ διπλασιασμὸς οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ θαυμάζοντος καὶ ἐκπληττομένου τὸν πολὺν τῆς φιλανθρωπίας ἐστὶν ὄγκον καὶ τὴν μεγαλοσωΐαν αὐτοῦ τὴν ἀπέραντον, καὶ ὃ ἀχανὲς πέλαγος. Τίς ὑποστήσεται; οὐκ εἶπε, τίς διαφεύξεται; ἀλλὰ, τίς ὑποστήσεται; δηλῶν ὅτι οὐδὲ ζῆναι δυνήσεται. a. Kor. δ. δ.

4 Ὅτι παρὰ σοὶ ὁ ἱλασμός ἐστιν. Οὐκ ἐν τοῖς ἡμετέροις κατορθώμασιν, ἀλλ' ἐν τῇ ἀγαθότητί, φησι, τῇ σῇ ἐστὶ τὸ διαφυγεῖν τὴν κόλασιν. ὃ γὰρ διαδραναι τὴν δίκην, ἐν τῇ σῇ κεῖται φιλανθρωπίᾳ. κἂν μὴ ταύτης ἀπολαύσωμεν, ἀλλ' ἡμετέρα οὐκ ἐχεῖ τῆς μισγούσης ἡμᾶς διαπασῶν ὀργῆς. τοῦτο καὶ διὰ τοῦ προφήτου δηλῶν ἔλεγεν, Ἐγώ εἰμι ὁ ἐξαλείφων τὰς ἀνομίας σου, τουτέστι, τοῦτο ἐμόν ἐστι, τῆς ἐμῆς ἀγαθότητος, τῆς ἐμῆς φιλανθρωπίας. ὡς γε σὺ οὐκ ἔχεις ποτε πρὸς ἐλευθερίαν τιμωρίας, ἂν μὴ τὰ τῆς ἐμῆς προστεθῇ φιλανθρωπίας. καὶ πάλιν, ἐγώ εἰμι ἐξαλείφων τὰς ἀνομίας σου. Ησ. μγ. κα.

5 Ενεκεν

Ενεχεν τοῦ ὀνόματός σου ὑπέμεινά σε, Κύριε. 5 Ὑπέμεινεν ἡ ψυχή μου εἰς τὸν λόγον σου, ἤλπισεν ἡ ψυχή μου ὅτι παρὰ Κύριον.

Ἄλλος, Ενεχεν τοῦ νόμου σου. Ετερος, Ενεχεν τοῦ γνωσθῆναι τὸν λόγον σου. Ὃ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστι· διὰ τὸν φιλανθρωπίαν σου, διὰ τὸ ὄνομά σου, διὰ τὸν νόμον σου προσεδόκησα σωτηρίαν· ἐπεὶ εἰς ἐμαυτὸν εἰ ἀπέβλεψα, πάλαι ἂν ἀπέγνων, πάλαι ἂν ἀπήλπισα· νῦν δὲ τῷ νόμῳ προσέχων καὶ τῷ λόγῳ σου, χρηστὰς ἔχω ἐλπίδας. ποίῳ λόγῳ; τῷ τῆς φιλανθρωπίας. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ λέγων, Καθὼς ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, οὕτως ἀπέχουσιν αἱ βουλαί μου ἀπὸ τῆς βουλῆς ὑμῶν, καὶ αἱ ὁδοί μου ἀπὸ τῶν ὁδῶν ὑμῶν. καὶ πάλιν, Κατὰ τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τῆς γῆς, ἐκραταίωσε Κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ ὅτι κατὰ φοβουμένους αὐτόν. καὶ πάλιν, καθ' ὅσον ἀπέχουσιν ἀνατολαὶ ἀπὸ δυσμῶν, ἐμάκρυνεν ἀφ' ἡμῶν τὰς ἀνομίας ἡμῶν· τουτέστιν, οὐ κατορθώσαντας ἔσωσα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἁμαρτημόνων ἐφεισάμην, καὶ μεταξὺ τῶν πλημμελημάτων τῶν ἐμῶν τὴν ἀντίληψιν τὴν ἐμαυτοῦ καὶ τὴν κηδεμονίαν ἐπεδειξάμην. ἄλλος, ὅπως ὑπέρφοβος ἔσῃ, προσεδόκησα τὸν Κύριον. ὑπέρφοβος τίνι; τοῖς ἐχθροῖς, τοῖς ὑπερβάλλοις, τοῖς ἐξαίρουσί μοι. τί ἐστιν, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου; εἰ καὶ ἐγὼ ἁμαρτωλὸς καὶ μυρίων κακῶν γέμων τυγχάνω, φησίν, ἀλλ' ὅμως ἤδειν ὅτι, ἵνα μὴ τὸ ὄνομά σου βεβηλωθῇ, οὐκ ἂν προεῖδες ἡμᾶς ἀπολλυμένους. ὃ καὶ αὐτὸς ἐν τῷ Ιεζεκιὴλ λέγει· Οὐ δι' ὑμᾶς ἐγὼ ποιῶ, ἀλλὰ διὰ τὸ ὄνομά μου, ἵνα μὴ βεβηλωθῇ ἐν τοῖς ἔθνεσι· τουτέστιν, ἡμεῖς οὐκ ἦμεν ἄξιοι σωθῆναι, οὐδὲ εἴχομέν τινα ἀπὸ τῶν πεπραγμένων ἡμῖν προσδοκίαν χρηστήν· διὰ τὸ ὄνομά σου προσδοκῶμεν σώζεσθαι, καὶ αὕτη ἡμῖν ἀπολέλειπται σωτηρίας ἐλπίς. Αλλος, Ενεχεν φόβου ὑπέμεινά Κύριον. Αλλος, Ενεχεν νόμου ὑπέμεινα Κύριον. ὑπέμεινεν ἡ ψυχή μου εἰς τὸν λόγον σου. Ἄλλος, Προσεδόκησεν ἡ ψυχή μου τῷ ῥήματι αὐτοῦ. Ἄλλος, Υπέμεινεν ἡ ψυχή μου, καὶ τὸ ῥῆμα αὐτοῦ ὑπερεδόκησα· τουτέστιν, ἀπὸ τῶν ἐπαγγελιῶν καὶ τῶν ζωοτροφέσεων τῶν περὶ φιλανθρωπίας καὶ χρηστότητος, ἄγκυραν εἶχον ἰσχυράν, καὶ οὐκ ἀπηγόρθουν ἐμαυτόν. 6 Ἀπὸ φυλακῆς πρωΐας μέχρι νυκτός; ἀπὸ φυλακῆς πρωΐας ἐλπισάτω Ισραὴλ ὅτι παρὰ Κύριον.

Πολύτα παρὰ βίον φησί· τουτέστι, νύκτα καὶ ἡμέραν πᾶσαν. οὐδὲν γὰρ πρὸς σωτηρίαν ἴσον τοῦ διὰ παντὸς ὁρᾶν καὶ τῆς ἐλπίδος ἐκκρέμασθαι ἐκείνης, κἂν μυρία προσαπίῃ καὶ εἰς ἀπόγνωσιν ἐκβάλλοντα. τοῦτο τεῖχος ἄρρηκτες, τοῦτο ἀσφάλεια ἀχείρωτος, τοῦτο πύργος ἄμαχος. κἂν τὰ πράγματα τοίνυν θανάτου ἀπειλῇ καὶ κίνδυνον καὶ πάντων ἀπορίαν, μὴ ἀποξήρανε ἐλπίζων εἰς Θεὸν καὶ προσδόκα τὴν παρ' αὐτοῦ σωτηρίαν. ῥᾴδια γὰρ αὐτῷ πάντα καὶ εὔκολα, καὶ ὅσα ἀπορεῖν πέφυκε δυνάμενα. μὴ τοίνυν χαλαρωθῶμεν τῶν προσδοκωμένων προσδοκᾶν ἀπολαύσεσθαι συμμαχίας μόνον, ἀλλὰ καὶ τότε μᾶλλον, ὅταν κινδύνων ἢ χειμὼν καὶ ὁ πρὸς τὰ ἐχθρῶν ὑπερέμματα κίνδυνος. τότε γὰρ μᾶλλον πλοῦν ὁ Θεὸς τὴν ἑαυτοῦ δυνάμιν ἐπιδείκνυται). τοῦτο οὖν ἐστιν ὃ λέγει, διὰ παντὸς δεῖ πρὸς Κύριον ἐλπίζειν, πάντα τὸν βίον, πᾶσαν τὴν ζωήν.

7 Οτι παρὰ τῷ Κυρίῳ τὸ ἔλεος, καὶ πολλὴ παρ' αὐτῷ λύτρωσις. 8 Καὶ αὐτὸς λυτρώσεται) τὸν Ισραὴλ ἐκ πασῶν τῶν ἀνομιῶν αὐτοῦ. Τί ἐστιν, ὅτι παρὰ τῷ Κυρίῳ τὸ ἔλεος; πηγὴ δὲ θησαυρὸς ἐκεῖ φιλανθρωπίας, φησί, πηγάζων διηνεκῶς. ὅπου τὸ ἔλεος, καὶ λύτρωσις· καὶ οὐχ ἁπλῶς λύτρωσις, ἀλλὰ καὶ πολλή, καὶ φιλανθρωπίας ἀπείρου πέλαγος. κἂν τοίνυν ἐπὶ τῶν ἁμαρτιῶν ὦμεν προσδεδομένοι, ἀναπόδραστον οὐ χρὴ οὐδὲ ἀπαγορεύειν. ὅπου γὰρ ἔλεος καὶ φιλανθρωπία, καὶ πλοῦτον τῶν πεπλημμεληκότων ἀκριβεῖς διηγήσασθαι, τοῦ δικάζοντος διὰ τὸ πολὺ ἔλεον καὶ τὸ πρὸς φιλανθρωπίαν

πίδμ ὑπερέπες τα πολλα τ̃ δικαιοσύνης ἔχοντος. τοιοῦτον γὰρ ὁ Θεός. τοῖς δὲ ἐλεᾶν διηνεκῶς
καὶ συγγνώμην διδόναι ὑπερέπης καὶ περίεργος. καὶ αὐτὸς λυτρώσεται τ̃ Ισραὴλ ἐκ
πασῶν τ̃ ἀνομιῶν αὐτ̃. Εἰ τοίνυν τοιοῦτός ἐστι, καὶ κέκραγε πρὸς τὴν φιλανθρωπίας
αὐτ̃ ὁ μέτοχος, ἔνδηλον ὅτι ἐκ τ̃ λαὸν αὐτ̃ σώσει, καὶ ἀπαλλάξει ἀκὶ κινδύνου μό-
νον, ἀλλὰ καὶ τ̃ ἁμαρτημάτων. ταῦτ' οὖν εἰδότες, μιμώμεθα δικαιοκρινῶντες, δεό-
μενοι, ἐκ μηδέποτε ἀποστῶμεν, κἂν λάβωμεν, κἂν μὴ λάβωμεν. Εἰ γὰρ τ̃ δοῦναι
κύριος, ἐκ τ̃ πότε δοῦναι κύριός ἐστι, καὶ τ̃ χρεὼν ἀκριβῶς οἶδεν αὐτός. μιμώμεθα τοίνυν
ἱκετεύοντες, παῤῥησιαζόμενοι, θαῤῥοῦντες αὐτ̃ ὡς ἐλέει ἐκ τῇ φιλανθρωπίᾳ, καὶ μηδέ-
ποτε τιμῶ ἑαυτ̃ ἀπογινώσκωμεν σωτηρίαν, ἀλλὰ τὰ πρὸς ἑαυτὴν εἰσφέρωμεν, καὶ πάν-
των ἔλαττα τὰ πρὸς ἐκείνην· ὀλίγη ἄφατον πρὸς αὐτ̃ ὁ ἔλεος καὶ ἀπειρος ἡ φιλανθρωπία· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρξαι τυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τ̃ Κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψδμ. ρλ. 1 ΚΥΡΙΕ, ΟΥΚ ΥΨΩΘΗ Η ΚΑΡΔΙΑ ΜΟΥ, οὐδὲ ἐμετεωρίσθησαν οἱ ὀφθαλμοί μου. Ἄλλος, Οὐδὲ ὑψώθησαν. 2 Οὐδὲ ἐπορεύθην ἐν μεγάλοις οὐδὲ ἐν θαυμασίοις ὑπὲρ ἐμέ. Ἄλλος, Ἐν μεγαλειότησιν. Ἄλλος, Ἐν μεγαλωσύναις οὐδὲ ὑπερβάλλουσιν *.

ΤΙ τοῦτο; ὁ Παῦλος καὶ δυνάμενος ἕξειν ἑαυτὸν ἐγκωμιάζειν ἀφεσιώλιν φησί· διὸ καὶ ἐπήγαγε λέγων, Γέγονα ἄφρων καυχώμενος· ὑμεῖς με ἠναγκάσατε. πῶς οὖν τοῦτο ἠνύσησεν ὁ περιφήτης, καὶ καυχᾶται νῦν οὐκ ὅτι δύο καὶ τριῶν καὶ δέκα, ἀλλ' ὅτι τ̃ οἰκουμένης ἁπάσης; καὶ καυχᾶται λέγων, Ταπεινὸς εἰμι καὶ μέτριος, καὶ ταπεινὸς καθ' ὑπερβολὴν καὶ ἁπλοῦς. τοῦτο γὰρ ὅτι τὸ, ὡς ἀποτεγαλαχλισμένον ὅτι τιμῶ μητέρα αὐτ̃. Ἵνος οὖν ἔνεκεν τοῦτο ποιεῖ; ὅτι δ' πάντα χοῦ τὸ περιγεγραμμένον), ἀλλ' ἔστιν ὅπου καὶ ἀναγκαίως ὅτι· μᾶλλον δέ ἐστιν ὅπου [ὅτι] δ' καυχώμενοι, ἀνάγκη μὴ καυχώμενοι ἀφεσνες γενόμεθα. διὸ καὶ ὁ Παῦλος λέγει, ὁ καυχώμενος, ἐν Κυρίῳ καυχάσθω. καὶ γὰρ ὁ ὅτι ᾧ ταυρῷ μὴ καυχώμενος, πάντων ὅτιν ἀφεσνέστατος· ὁ ὅτι τῇ πίστει μὴ καυχώμενος, πάντων ἀθλιώτερος· ὁ ὅτι τούτοις μὴ καυχώμενος καὶ περιπατίζόμενος, ἀπολεῖται πάντως. διὰ τοῦτο παῤῥησιάζόμενος ὁ ἀπόστολος ἔλεγεν· ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν ᾧ ταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ πάλιν, μὴ καυχάσθω ὁ πλούσιος ἐν ᾧ πλούτῳ αὐτ̃, μηδὲ ὁ σοφὸς ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτ̃, ἀλλ' ἢ ἐν τούτῳ καυχάσθω, ἐν ᾧ" ζωτίναι καὶ γινώσκειν τὸν Κύριον. πῶς οὖν κακὸν τὸ καυχᾶσθαι; ἐὰν ὡς ὁ Φαρισαῖος αὐτὸ ποιῶμεν. καὶ διὰ τί, φησίν, ὁ Παῦλος εἶπε, γέγονα ἄφρων καυχώμενος· ὑμεῖς με ἠναγκάσατε; ὅτι τὰ κατορθώματα αὐτ̃ διηγεῖτο τὰ ὅτι δ' βίου καὶ τ̃ πολιτείας, ἅπερ οὐκ ἔδει περιφέρειν ἀνάγκης μὴ ὔσης. διαμαχοῦ δέ φησιν, ἐμοὶ καὶ θελήσω καυχήσασθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων· ἀληθεύω γὰρ ἐρῶ. ὥστε ὁ τὰ ἀληθῆ λέγων χαρᾶ καλῶντος, οὐκ ἔστιν ἄφρων. οὐκ ἄρα οὐδὲ ὁ περιφήτης ἄφρων καυχώμενος· καὶ γὰρ ἀληθῆ ἔλεγεν. ἀλλὰ διὰ τίς ἡ αἰτία, δι' ἣν εἰς τοῦτο ἦγαγε τ̃ λόγον; ὥστε παραδοῦναι τοὺς ἀκροατὰς μὴ μετὰ τιμῶ ἀπαλλαγῶ τῶν κακῶν εἰς ἀπόνοιαν ἐπανελθεῖν, μηδὲ ἐλευθερωθέντας τ̃ δεσμοῦ ἀποσκιρτῆσαι πάλιν καὶ εἰς δυάγκην ἐμπεσεῖν ἑτέρας αἰχμαλωσίας. διὰ δὴ τοῦτο ἐν τῷ τὰ οἰκεῖα διηγεῖσθαι διεξοδοῖ ϖ ἀκροατεῖ, καὶ ὑ λέ-

β. Κορ. ιβ. ια.

γὰ ἐπὶ ὑψώθη μου, κατέχον ἢ τὸ πάθος, ἀλλά τί; οὐχ ὑψώθη ἡ καρδία μου· τοῦτέστιν, οὐδὲ ἤλατό μου τὸ ψυχῆς ἡ πονηρία. οἷον γάρ τις λιμοῦ ἀκύμονος ἐν ᾧ ἡ δίψα ἀνάγκη, ἢ δεσμὴν τὰ κύματα ἢ νοσήματος, ὃ πάντων αἴτιον τὸ κακόν, ἡ ῥίζα τῆς δυσνομίας ἐκάστης. Τί ἐστιν ὁ λέγει, Κύριε, οὐχ ὑψώθη ἡ καρδία μου, οὐδὲ ἐμετεωρίσθησαν οἱ ὀφθαλμοί μου; οὐκ ἀνέπεσα, φησί, τὰς ὀφρῦς, οὐδὲ ἀνέτεινα τὸ αὐχένα. ἀπὸ γὰρ τοῦ ἔνδοθεν πηγῆς τὸ πάθος ὑπερβολὴν ὁ νόσημα, καὶ ὁ σῶμα χηματίζει πρὸς τὸ ἔνδοθεν φλεγμονήν. οὐδὲ ἐπορεύθη ἐν μεγάλοις ἢ δὲ ἐν θαυμασίοις ὑπὲρ ἐμέ. τί ἐστιν ἐν μεγάλοις; τοῖς ὑπερόγκοις ἀνδράσι, φησί, τοῖς πλουτοῦσι, τοῖς ἀλαζόσι, τοῖς ὑπερηφάνοις. εἶδες ἀκρίβειαν τῆς ταπεινοφροσύνης; ἢ μόνον αὐτὸς ἐν ἐκτὸς ἢ νοσήματος, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἵνα φλεγμαίνοντας ἐφθυγε, καὶ τὸ τοιούτων ἀπεπήδα συλλόγων ὡς τὸ πολὺ πρὸς τὸ ἀλαζονείαν μῖσος. ὅθεν γὰρ ἀπεξῶς εἶχε ταύτης, ἢ μόνον αὐτὸς ἀπεπήδα, οὐδὲ ἄλλον αὐτῇ τὸ χωρεῖον τὸ ὡς ἐποίει μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς μετιόντας αὐτῶν ἐκ πολλοῦ τοῦ ῥήματος ἔφυγε, ὥστε μηδὲ ἐκεῖθεν ἵνα δέξασθαι λύμην. ἢ μικρὸν ἦν τὸ κατόρθωμα, τὸ φεύγειν τοὺς ὑπερόγκους, τὸ μισεῖν τοὺς ἀλαζόνας, τὸ ἀποστρέφεσθαι καὶ βδελύττεσθαι· μεγίστης ἀρετῆς ἀσφάλεια, μεγίστης ταπεινοφροσύνης φυλακή.

3 Εἰ μὴ ἐταπείνωσα, ἀλλὰ ὑψωσα τὴν καρδίαν μου, 4 Ὡς τὸ ἀπογεγαλακτισμένον ἐπὶ τῷ μητέρα αὐτοῦ, ὡς ἀνταποδώσεις ἐπὶ τῷ ψυχῷ μου.

Ἄλλος, Οὕτως ἀνταποδοθείη τῇ ψυχῇ μου. Καθ' ὑπερβατὸν ὅτι τὸ εἰρημένον. οἷον, εἰ μὴ ἐταπείνωσα ὡς τὸ ἀπογεγαλακτισμένον ἐπὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, ἀλλ' ὕψωσα τῷ καρδίᾳ μου, ἵνας ἀνταποδοθείη τῇ ψυχῇ μου. ὃ δὴ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἢ μόνον τὴν κακίας καθαρὸς ἦμεν, τῆς ἀλαζονείας λέγω, οὐδὲ μόνον τὸ ἐχόντων αὐτῷ ἀλλότριος, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐναντίῳ αὐτῇ ἀρετῷ μετὰ πολλῆς ἐδόξαμεν τῆς ὑπερβολῆς, τῷ ταπεινοφροσύνῃ, τὸ μετεκαίζειν, ὃ σωτηρίαν ἔφυ. τοῦτο ἐκεῖνο ὃ τοῖς μαθηταῖς ὁ Χριστὸς ἐκέλευσε λέγων· ἐὰν μὴ γραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, ἢ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. τοιαύτην, φησίν, ἐκτησάμην τὰ ταπεινοφροσύνην, ὡς τὸ ὑπερηφάνου παιδίον. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνο ἔχεται τῆς μηδενός, σωτήρια, ἀλαζονείας ἀπάσης ὄντι καθαρόν, ἀφελείᾳ συζῇ καὶ ἁπλότητι, ἵνα καὶ ἐγὼ πρὸς τὸν Θεὸν ἦμεν, ἔχομαι αὐτοῦ" ὡς πάντος. οὐχ ἁπλῶς ὃ τοῦ ἀπογεγαλακτισμένου ἐμνήσθη, ἀλλὰ τὴν θλῖψιν θέλων δηλῶσαι, τὴν ξενοχωρίαν, τὴν ὀδύνην, τὸ μέγεθος τῶν κακῶν. καθάπερ οὖν τὸ παιδίον ἀρτίως τοῦ μαθεῖν ἀπαναθὲν οὐδὲν ὕστερον ἀφίσεται τῆς μηδενός, ἀλλ' ὀδυνώμενον, θρηνοῦν, δυσχεραῖνον, ἀλύον, κλαυθμυρίζόμενον, ὅμως ἔχεται τῆς τεκούσης καὶ οὐκ ἂν ἀποσταίη, οὕτω κἀγώ, φησί, καὶ ἐν θλίψει καὶ ἐν ξενοχωρείᾳ καὶ ἐν πολλαῖς ὧν συμφοραῖς, εἰχόμην τοῦ Θεοῦ. εἰ δὲ μὴ οὕτως ἦμεν, ἀνταποδοθείη, φησίν, ὅπερ τῷ ψυχῷ μου· τοῦτέστι, δίκην δοίην τῷ ἐχάτῳ. ἐλπισάτω Ισραὴλ ὅπερ τὸ Κύριον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος. ὁρᾷς ὅπερ ἔφην ἀεὶ δεῖ, ὅτι οὐ μὴ τοῖς πρὸ πίστεως καὶ δογμάτων, καὶ αἰτίας οὐκ ὄσης, διὰ παντὸς δεῖ καυχᾶσθαι, καὶ ὁ μὴ καυχώμενος ἀπόλωλεν· οὐ δὲ τοῖς κατορθώμασι τοῦ βίου, καιροῦ καλοῦντος οὐδέποτε παύεσθαι, δεῖ ὁ καυχᾶσθαι. ποῖος δὲ καιρός; πολλοὶ καὶ διάφοροι, ὧν καὶ εἷς ἐστι καὶ ὁ παιδεύσαι ⟨ν⟩ ἀκροατήν. ὁ δὲ καὶ ἔστι εἰδὼς, καὶ δείκνυσι ὅτι διὰ τοῦτο λέγει αὐτὰ καὶ κατορθώματα, ἵνα ⟨ν⟩ ἀκροατὴν ὅτι παύσηται πρὸς ⟨ν⟩ αὐτοῦ ζῆλον, ἐπήγαγε λέγων·

5 Ελπισάτω Ισραὴλ ὅπερ ⟨ν⟩ Κύριον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος.

Κἂν συμφοραί, φησι, κἂν ἀθυμίαι, κἂν πόλεμοι, κἂν αἰχμαλωσίαι, κἂν ὁτιοῦν τῶν ἀδοκήτων θεῖσαι" δεινόν, σὺ τῆς ἐλπίδος ἔχου τῆς εἰς Θεὸν καὶ τῆς προσδοκίας ἐ-

χ. λιμοῦ

χ. ἐνδεῖ

χείμης· ϗ πολύπους ὀπτεύξῃ χρησοῦ τὸ τέλος, τοῦ Θεοῦ τῇ λύσει τῶν δεινῶν ἀμεσομένου σε τῆς καλῆς ταύτης ἐλπίδος, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

5 Ψδμ. ρλα. 1 ΜΝΗΣΘΗΤΙ, ΚΥΡΙΕ, ΤΟΥ ΔΑΒΙΔ, ΚΑΙ πάσης τῆς πραότητος αὐτοῦ.

χαίνων

Ἀλλαχοῦ μὲν ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν προγόνων μόνον ἀξιοῦσι σώζεσθαι· ἐνταῦθα δὲ ϗ κατορθώματα λέγουσι, ϗ ὅ πάντων αἴτιον τῶν ἀγαθῶν, ὑπεικειάν, ἣν ἀπενοφεσμίλιω, πραότητα· ἐν ᾧ μάλιστα ἐθαυμάζετο ϗ Μωϋσῆς. Ἦν γὰρ πραότατος, φησι, πάντων ἀνθρώπων τῶν ὑπὲρ τῆς γῆς. Ἀλλά τινες τῶν αἱρετικῶν ὑπολαμβάνοντες τῆς πολιτείας αὐτοῦ εἶναι τὸ εἰρηνεύειν, φασί, τί λέγεις; πραότατος ἐκεῖνος ὁ λαξ ἐνεδρεὺς τῷ Αἰγυπτίῳ ϗ φονεὺς αὐτοῦ; ὁ τοὺν Ἰουδαίους ἐμφυλίων ἐμπλήσας αἱμάτων ϗ πολέμων; ὁ συγγενικὰς κελεύσας ἐργάσασθαι φόνους; ὁ τῷ γλώσσῃ θύραν διελών, ϗ κερσιωσὶ δοῦναι ἐνεγκών, ϗ τοὺν μὴ καταπονήσας, τοὺν δὲ καταφλέξας; τοῦτ' εἰ πραῦς, τίς ὀργίλος ϗ σκληρός; παῦσαι, μὴ πρεσπᾶ φθέγου. ὅτι πραῦς ἴσως ϗ πάντων ἀνθρώπων πραότατος, ϗ λέγω, ϗ λέγων οὐκ ἀποχήσομαι. ϗ εἰ βούλεσθε, ϗ χ ἑτέρωθεν, ἀλλ' ἀπ' αὐτῶν τούτων τῶν εἰρηνικῶν δείξαι πειράσομαι αὐτοῦ τὴν πραότητα. χρήσιμε δὲν λέγειν ϗ πρὸς τῆς ἀδελφῆς εἰρηνικὰ αὐτῷ πρὸς ϖ Θεόν, τὴν ἱκετηρίαν, ἣν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους ἀνέπεμψε, πάντα ϗ ῥήματα σχήνα ϗ ἀποστολικὰ ϗ τῶν ἀρχαίων ἄξια, τὴν ὑπεικειαν μὴ ἧς τῷ δήμῳ διελέγετο. οὐτω δὲ ταῦτα λέγειν, ϗ ἕτερα τούτων πλείονα ἀπαριθμεῖν· ἀλλ', εἰ βούλεσθε, ταῦτα πρέντες, φέρε, ἀπ' αὐτῶν τούτων τῶν ἐμπροσθεν εἰρηνικῶν πρὸς τὰ ἐχθρὰ δείξωμεν ὅτι πραότατος ἴσως, ἀφ' ὧν βαρὺν δὲ σκληρὸν ϗ ὀργίλον αὐτὸν εἶ νομίζουσί τινες. πῶς οὖν δείξομεν; εἰ προτερον ἀναχρίναιμεν ϗ ὁρίσαιμεν, τί ποτ' ἐστὶ πραότης ϗ τί παχύτης. οὐδὲ γὰρ ὁ πλήττειν, παχύτητος ἁπλῶς, οὐδὲ ὁ φείδεσθαι, πραότητος· ἀλλὰ πρᾶος σχεδόν ἐστιν, ὁ τὰ εἰς ἑαυτὸν πλημμελήματα φέρειν δυνάμενος, ὁ τοῖς ἀδικουμένοις ἀμύνων, ϗ σφοδρὸς ἐκδικος ἐπηρεαζομένων γινόμενος. ὡς οὔτε μὴ τοιοῦτος, νωθὴς καὶ ὑπνηλὸς ϗ νεκροῦ οὐδὲν ἀμείνων δεδιακείμενος, ἢ πρᾶος οὐδὲ ἐπιεικής. ὁ προορᾶν ἀδικουμένους, ὁ μὴ ἀλγεῖν ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων, μηδὲ θυμοῦσθαι τοῖς ἐπηρεάζουσιν, οὐκ ἀρετῆς, ἀλλὰ κακίας. οὐκ ἄρα πραότητος, ἀλλὰ νωθείας. ὥστε αὐτὸ δὴ τοῦτο δείκνυσιν αὐτοῦ τὴν πραότητα, ϗ ὅτι ἴσως ἦν θερμὸς, ὡς ϗ προπηλᾶν ἐν οἷς ἑτέρους ἀδικουμένους ἑώρα, κατέχειν ἢ δυνάμενος τὸν ὑπὲρ τοῦ δικαίου ἀναπάλπτον. ἰωΐκα γοῦν αὐτὸς κακῶς ἔπαθεν, ἤτε ἠμύνατο, ἤτε ἐπεξῄει, ἀλλ' ἔμενε φιλοσοφῶν διηνεκῶς. εἰ δ' ταχὺς ἴσως ϗ ὀργίλος, οὐκ ἂν ὑπὲρ ἑτέρων ὁ ἤτω ζέων καὶ διακαιόμενος, ὑπὲρ τῶν αὐτοῦ δὲ κατεδέξατο κσυχάσαι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τότε ἂν δεκηλειώθη. ἴσε γὰρ ὅτι μᾶλλον ὀπτὶ τοῖς οἰκείοις ἢ τοῖς ἀλλοτρίοις ἀλγοῦμεν. σκῆνος δὲ τῶν μὲν ἄλλων παθόντων κακῶς, αὐτῷ οὐκ ἔλαττον τῶν παθόντων ἠμύνετο· ϗ εἰς αὐτὸν γινόμενα πλημμελήματα, μετὰ πολλῆς προὔτρεχε τῆς καρτερείας, ἐν ἑκατέροις ἄκρος ὤν, τῷ μὲν, ὁ μισοπόνηρον, τῷ δὲ, ὁ μακρόθυμον ὀπτδεικνύμενος. ἀλλά τί ποιεῖν ἐγχρῆν, εἰπέ μοι; πρεσορᾶν" τὴν ἀδικίαν γινομένην, ϗ εἰς ὁ πλῆθος σκεδαννύον ὁ κακόν; ἀλλ' οὐκ ἴσως τοῦτο δημηγορεῖν, ἢ μακροθύμου τινὸς ϗ ἀνεξικάκου, ἀλλὰ νωθροῦ ϗ ἀναπεπτωκότος.

σὺ

σὺ ὦ ἰατρῷ μὴ σὸν ἐγκαλῇς σπεδόνα βαδίζουσαν τῷ πάντος τοῦ σώματος προσφαιρέλλοντι τῇ τομῇ, σκῆνον ὦ τραχύτατον εἶδος φησι, νόσον πολλῷ σπεδόνος χαλεπωτέραν τοῦ πάντος ῥέουσαν τὸ δῆμα βυληθέντα δυαχαιτίσαι πληγῇ τραχυτέρᾳ; ἀλλὰ ταῦτα ἀγνώμονος δικαστοῦ. οὐ γὰρ προσάτιν δήμου τοσούτου ἓν ἔθνος ὑπὸ σκληρὸν ἄγοντα καὶ τραχὺ καὶ δυσήνιον, σὺ προοιμίοις δυασέλλειν ἐχρῆν καὶ σὺκ προθύρων δυαχόπτειν, ὥστε μὴ πορρωτέρω προβῆναι τὸ κακόν. ἀλλὰ κατέδυσε, φησι, Δαθὰν καὶ Ἀβειρών. Τί λέγεις; καὶ ἔδει προϊδεῖν ἱερωσιώλῳ πατρυιᾷ, καὶ Θεοῦ νόμους αἰσχροποιούσης, καὶ τὸ ζωνέχον ἄπαν ἀναλυόμενον, λέγω δὴ τῆς ἱερωσιώης τὸ ἄξιωμα, καὶ πᾶσι βατὰ ποιῆσαι τὰ ἄδυτα, καὶ ἀπὸ τῆς προϊδεῖν τούτου ῥαθυμίας προβῆναι τοῖς βυλομένοις τοῦ ἱεροῦ καταπατεῖν προδόλοις, καὶ πάντα ἄνω καὶ κάτω γίνεσθαι; ἀλλὰ ταῦτα μάλιστα τραότητος σὺκ ἦν, ἀλλὰ ἀπόνοιας καὶ ὠμότητος, προϊδεῖν τοσοῦτον κακὸν αὐξόμενον, καὶ φειδόμενον ὀλιγοσίων, ἀπολέσαι μυριάδας τοσαύτας. Εἶτά μοι· ὅτε σκέλθυσε σφάξαι τοὺς προσηκότας, τί ποιῆσαι ἐχρῆν; ὀργιοῦμαι τῷ Θεοῦ, τῆς ἀσεβείας αὐξομένης, τοσούτου ὄντος τοῦ δυναμένου τῆς ὀργῆς αὐτοῦ ὀξαρπάσαι, ἀφεῖναι τὸν σὺκ τὴν ὑσσωπον πληγὴν ὅπου τὰς φυλακὰς ἁπάσας σκηνῶσαι καὶ πόλεμον λεηλασίαν προδοθῆναι τὸ ἔθνος, καὶ μὴ τῆς κολάσεως προϊδεῖν καὶ τὸν ἀμαρτήσαντα αἰσίατον γνωμοῦσαι, ἢ τιμωρίαν καὶ φόνῳ σωμάτων ὀλίγων τοῦ, τι ἀμάρτημα φυγεῖν, τὸν τε ὀργὴν δυαχαιτίσαι, τὸν τε Θεὸν ἵλεων καταζῆσαι τοῖς τοιαῦτα πεπλημμεληκόσι; διὰ ὅτου ἐξετάζῃς τὰ τοῦ δικαίου, ὅπῃ μάλιστα σκοπὸν αὐτὸν τραότατον. ἀλλὰ ταῦτα σὺκ ἐν Εἰρηναίων τοῖς φιλομαθέσιν ἀφέντες ἀκούσωμεν, ἵνα μὴ τὸ πρᾶγμα μεῖζον τοῦ μὴ χρεὼν ποιήσωμεν, ὅτι τὸ προσκείμενον ἴωμεν. τί ὦν ἴωμεν τὸ προσκείμενον; μνήσθητι, Κύριε, τοῦ Δαβὶδ, καὶ πάσης τῆς τραότητος αὐτοῦ,

2 Ὃς ὤμοσε τῷ Κυρίῳ, εὐξατο τῷ Θεῷ Ιακώβ.

* Προθεὶς εἰπεῖν πρὸς τραότητος, ἀφεὶς διηγήσασθαι τὰ πρὸς Σαοὺλ, τὰ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς, τὰ τοῦ Ιωναθαν, τὸν μακροθυμίαν τὸν ὅτι τοῦ τραπώτου τοὺς μοιχοὺς αὐτοῦ πλουσίους ὀνείδεσι, ἕτερα πλείονα τούτων, ἐφ' ἑτέρῳ κεφάλαιον ἄγει τὸν λόγον, ὃ ζηλῶ μάλιστα ὑμᾶς πολλοί. τίνος ὦν ἕνεκεν τοῦτο ποιῶ; δυσὶ ἕνεκα· ἑνὸς μὲν, ὅπως τοῦτο μάλιστα τέρπεται Θεός. Ἐπὶ ἕνα ὅτι δὲ λέγω, ἀλλ' ἢ ὅτι οὐ τραῦον καὶ πόνηρον καὶ πέμονται μου τοὺς λόγους; ἕτερον ὦν, ὅπως τοῦτο μάλιστα ὑμᾶς κατεπεῖχον τοῦτο μάλιστα ὑμᾶς· καὶ γὰρ ἡ ἀνάστασις τοῦ νεκροῦ καὶ ἡ οἰκοδομὴ τῆς πόλεως καὶ ἡ τῆς παλαιᾶς πολιτείας ἀπόδοσις, πρὸς τοῦτο μάλιστα ἐπείγει τὸν λόγον. καὶ ὅτι μὲν ὡς δῆλον ἐστὶ ὁμολογημένον πᾶσιν (τοῦτο δὲ πᾶσι καταφανές, τὸ τῆς τραότητος) εἰ ὦν καὶ μάλιστα ἐδεῖτο εἰς τοῦτο προσκείμενον, τοῦτο εἰς μέσον φέρει. Τί γὰρ ἐπεθύμουν ἰδεῖν; τὸν ναὸν ἀναστάντα, καὶ τὴν παλαιὰν ἀγιασμὸν ἀποδοθεῖσαν. ἐπεὶ οὖν σὺ τούτῳ μάλιστα ἔλαμψεν ὁ Δαβὶδ, ὥσπερ ἀμοιβὴν τῆς ἐκείνου σπουδῆς ἀπαιτεῖ τὸν Θεὸν τοῦ ναοῦ τὴν οἰκοδομὴν, καὶ φησι, μνήσθητι Κύριε τοῦ Δαβὶδ καὶ πάσης τῆς τραότητος αὐτοῦ, ὡς ὤμοσε τῷ Κυρίῳ, εὐξατο τῷ Θεῷ Ιακώβ·

3 Εἰ εἰσελεύσομαι εἰς σκήνωμα οἴκου μου, εἰ ἀναβήσομαι ὅτι κλίνης στρωμνῆς μου· 4 Εἰ δώσω ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου, καὶ τοῖς βλεφάρεσι μου νυσταγμὸν,

5 Καὶ ἀνάπαυσιν τοῖς κροτάφοις μου, ἕως οὗ εὕρω τόπον τῷ Κυρίῳ, σκήνωμα τῷ Θεῷ Ιακώβ. Καὶ τί τοῦτο πρὸς σέ; ὅτι ἐκείνου, φησὶν, ἐκλεκτός εἰμι. καὶ ἐπεὶ ἐκείνου ἀποδεξαμένου τῆς σπουδῆς ἔφησας ἡσθεὶς αὐτοῦ τὸ ἔθνος καὶ τὴν βασιλείαν, δέδωκε τοιαῦτα ἀπαντῶν ἐμοὶ τοῖς ζωοθήκαις νῦν. καὶ σὺκ εἶπεν, ἕως οὗ οἰκοδομήσω (τοῦτο γὰρ αὐτῷ οὐκ ἐφῆκε) ἀλλ' ἕως οὗ εὕρω τόπον τῷ Κυρίῳ καὶ σκήνωμα. εἶτα τὴν μὲν οἰκοδομήσαν τὸν προφ-

πρὸ προσέχει, ϖ ὃ ἐπαγγειλάμενον εἰς μέσον ἡμῖν, ἵνα μάθῃς πόσον ὀφείλομεν ὀρθὴν ἀγαθὴν, καὶ πῶς ἀεὶ τῇ προαιρέσει τὸ μαθὸν ὁ Θεὸς ὀφείλειν ἑαυτῷ. διὰ δὴ τοῦτο αὐτὸ μέμνηται μᾶλλον, ὅπερ καὶ αὐτὸς μᾶλλόν ἐστιν ὁ ψαλμῳδὸς, ἢ ὁ παῖς. ὁ μὲν γὰρ ἐπηγγείλατο, ὃ δὲ ἐπετέλει. καὶ ὅσα αὐτὸς τῷ προφήτῃ. καὶ μόνον εἰς οἰκίαν φησὶν οὐκ εἰσελεύσεται, οὐδὲ εἰς κλίνην ἀναβήσεται, ἀλλ' οὐδὲ, ὁ ἀπὸ τῆς φυσικῆς ἀνάγκης ἐῶν, οὐδὲ τοῦτο ἀπολαύσεται μετ' ἀδείας, ἕως ἂν εὕρῃ τόπον καὶ σκήνωμα τῷ Θεῷ Ιακώβ. ὧν τὰ ἐναντία αὐτοὶ ἐπεδείξαντο πρὸ τοῦ Θεοῦ λέγοντος· Ὑμεῖς μὲν οἰκεῖτε ἐν οἴκοις κεκλεισμένοις, ὁ δὲ οἶκός μού ἐστιν ἔρημος. ἕως ἂν εὕρω τόπον τῷ Κυρίῳ, σκήνωμα τῷ Θεῷ Ιακώβ. ὅσα πάλιν καὶ ἐντεῦθεν τοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ μακαρίου Ψαλμοῦ. ὁ βασιλεὺς λέγει, ἕως ἂν εὕρω τόπον τῷ Κυρίῳ, ὁ πάντων κρείττων. ὁ γὰρ ἁπλῶς οἰκοδομήσας ἐβούλετο, ἀλλ' ἐν ἐπιτηδειοτάτῳ χωρίῳ καὶ σφόδρα τῷ ναῷ πρέποντι. καὶ ζητήσεως ἐδεῖτο· ὕπως ἂν ἄγρυπνος τὴν ψυχήν. 6 Ἰδοὺ, ἠκούσαμεν αὐτοῦ ἐν Ἐφραθᾶ, εὕρομεν αὐτὸ ἐν τοῖς πεδίοις τοῦ δρυμοῦ. Τὰ παλαιὰ διηγεῖται νῦν, δεικνὺς ὅτι καὶ ἔμπροσθεν πολλοῦ πρεπόντως ἐζήτει χρόνον ἡ κιβωτὸς, τόπον ἐκ τόπου ἀμείβουσα. διὰ τοῦτό φησιν, ἰδοὺ, ἠκούσαμεν αὐτοῦ ἐν Ἐφραθᾶ· τουτέστι, τοῦτα διηγήσαντο ἡμῖν οἱ πατέρες ἡμῶν, ταῦτα δὲ ἀκοῇ κατεσχήκαμεν, ὅτι καὶ ὅτε πρόσθεν ἐπόθουσα πόλεως, ἐν πεδίοις καὶ ἀγροῖς ὑδράθη μετ' ἐκείνου ταῦτα. τοῦτο δὲ ἡμᾶς ἄγνοεῖν οὐ χρή. Ἐφραθᾶ ἐν ταύτῃ, τοῦτ' ἔστι τῇ Ιούδα λέγει φυλῇ, εἰς ἣν μετὰ τὴν πολλὴν προέλθοι εἰσενεχθῆναι. 7 Εἰσελευσόμεθα εἰς τὰ σκηνώματα αὐτοῦ. Εἶδες πόσην παχύτητα κέκτηται λέξεως διὰ τὴν πολλὴν τῶν ἀκουόντων ἀναισθησίαν, σκηνώματα λέγων Θεοῦ καὶ πόδας καὶ τόπον ἔνθα ἔστησαν οἱ πόδες. ταῦτα ὃ πάντα ϖ τόπον λέγει τῆς κιβωτοῦ, ὅθεν ἐκεῖθεν αἱ φεικλαὶ φωναὶ ἐφέροντο πρὸς τοὺς ἐν τοῖς Ιουδαίοις προφήτων λύουσαι τὰ ἀσαφῆ, καὶ πρὸς τὴν μελλόντων προλέγουσαι. 8 Ἀνάστηθι, Κύριε, εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, σὺ καὶ ἡ κιβωτὸς τοῦ ἁγιάσματός σου.

Ἕτερος, Τῆς ἰσχύος σου. Ἄλλος, Τοῦ κράτους σου· ἀμφότερα ὀρθῶς ἀληθῆ. Καὶ γὰρ ἡ ἁγιωσύνη ἐκείνην ἐδίδοτο, καὶ ἁγιωσύνης ἦν ποιητικὰ τὰ γράμματα τὰ ἐπικείμενα καὶ ἰσχύος. καλῶς οὖν ὕπως εἶπε. πολλὴν γὰρ ὁ Θεὸς ἐπεδείξατο δι' αὐτῆς δύναμιν καὶ ἄπαλλε δὴ καὶ πολλάκις· οἷον, ὅτε ἐλήφθη πρὸς τῶν ἀλλοτίων, ὅτε τὰ εἰδώλατα κατέκλεισεν, ὅτε ἔπληξε τοὺς ἐλαφίζας, ὅτε ἔστησε τὸν πλησίον ἀποδοκίμους αὐτῆς. καὶ διὰ τῶν ἄλλων ὃ [διὰ] ὧν αὐτὸ ἐνεργάζετο, τὸν ἰσχυὸν ἐπεδείκνυτο τὸν ἑαυτοῦ. Τί δέ ἐστιν, ἀνάστηθι εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου; ἔσπευσε ἡμᾶς ἀλωβήτους, φησὶ, καὶ τὴν κιβωτὸν προφθεγγόμενος, καὶ ὀφείλουσι ποτε ἀναπαύσει αὐτόν. 9 Οἱ ἱερεῖς σου ἐνδύσονται δικαιοσύνην. Ἕτερος, Ἀμφιεσθήτωσαν. Ἄλλος, Ἐνδυσάσθωσαν, ὅπερ μάλιστά ἐστι σαφέστερον. Εὐχομένου γάρ ἐστιν, ἀλλὰ προφητεύοντος, καὶ αἰτουμένου τὴν τῆς ἀρετῆς κλῆσιν. δικαιοσύνῃ ὃ ἐνταῦθα, τὴν ἁγιασίαν λέγει, τὴν ἱερωσύνην, τὴν λατρείαν, τὰς θυσίας, τὰς προσφορὰς, καὶ μετὰ τούτων τὴν ἀκριβῆ πολιτείαν, ὅπερ μάλιστα καὶ πρὸ ἱερέων ταύτην ἀπαιτεῖσθαι χρή. Καὶ οἱ ὅσιοί σου ἀγαλλιάσονται, τουτέστιν ἡδόμενοι. Ὅσα αὐτὸν ὁ πόλεως ζητοῦντα οἰκοδομεῖν, οὐκ ἀφθονίαν χρημάτων, οὐδὲ τὴν ἄλλην βασιλέως, ἀλλὰ τὴν εὐπρέπειαν τοῦ ναοῦ, τὴν τῆς κιβωτοῦ κατάπαυσιν, ὃ τῶν ἱερέων πλήρωμα, τὴν ἁγιασίαν, τὴν λατρείαν, τὴν ἱερωσύνην. Εἶτα ὅπερ ταῦτα ᾔτησαν, αὖθις ὑπομιμνήσκοντες ἁμαρτήματος ἦσαν πολλοῖς, ὅτι τὸν προφήτην καταφεύγει πάλιν λέγων· 10 Ἕνεκεν Δαβὶδ τοῦ δούλου σου, μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπον τοῦ χριστοῦ σου. Τί ἐστιν, ἕνεκεν Δαβὶδ τοῦ δούλου σου; μὴ διὰ τὴν ἀρε-

τὴν ἐκείνῃ μόνον, φησί, μηδὲ ὅλῃ τοσαύτην ἀπουδὴν ἐποιήσατο πρὸς ὃ τ̄ ναὸν ἀ-
ναζῆσαι, ἀλλ' ὅπου γ̄ ζωθήκας ἔδου πρὸς αὐτόν. ἕνεκεν Δαβὶδ τ̄ δούλου σου μὴ ἀπο-
στρέψῃς τὸ πρόσωπον τοῦ χριστοῦ σου. Τίνος φησί; τοῦ χριδέντος καὶ δημαγωγουμένου καὶ
προφητευομένου ὑ λαοῦ. 11 Ὡμοσε Κύριος τῷ Δαβὶδ ἀλήθειαν, καὶ ὐ μὴ ἀθετή- χ.ἀθετήσῃ
σῃ αὐτήν· ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας σου θήσομαι ὀπὶ τ̄ θρόνου σου. 5

Ἐπειδὴ ἐμνήσθη τοῦ Δαβὶδ καὶ τῆς ἀρετῆς ὑ ἀνδρὸς καὶ τῆς ἀπουδῆς τῆς πρὸς τ̄
ναὸν, καὶ τὰ παλαιὰ διηγήματα εἶπε, καὶ ἠξίωσεν ὀπὶ τῆς προγενείας αὐτοῦ φανῆναι
πολιτείας, ὅπερ μέγιστον ἔχει κεφάλαιον, τοῦτο προβάλλεται, τὰ ζ̄ωθήκας ἀναγνώ-
σκων ὑ Θεοῦ. ποίας δ' αὐτὰς εἶπεν; ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας σου θήσομαι ὀπὶ ὑ θρόνου σου.
ἀλλ' ὐκ ἁπλῶς αἱ ζ̄ωθῆκαι ἐθήκοντο, ἀλλὰ μ̄ᵗ ἀθεσμοῦ τινος. Τίς δ' ἦν ὁ ἀθεσμὸς, 10
ἀκουε. ἐπάγει γάρ· 12 Ἐὰν φυλάξωνται ⓐ υἱοί σου τὴν διαθήκην μου καὶ τὰ
μ̄ρτύριά μου ταῦτα ἃ διδάξω αὐ. τούς, 13 Καὶ υἱοὶ αὐτῶν ἕως ὑ αἰῶνος καθη-
σονται ὀπὶ τοῦ θρόνου σου.

Ταῦτα τὰ ζ̄ωθήκας θέμενος ὁ Θεὸς αὖθις ἐνεχείρισε τὸ χειρόγραφον· καὶ εἶπον πάλιν
ἔλεγεν, πρώτα ὅσα εἶπεν ὁ Κύριος, ποιήσομεν καὶ ἀκουσόμεθα. Εἶτα ὀπ̄ 15
ἐώρα τὸ ἐν μέσῳ προφητικὸς τὰ ζ̄ωθήκας, ὀπὶ τ̄ τόπον ἀγ̄ τ̄ λόγου, πρώτα χόθεν
κινῶν λόγους προφητικοὺς, καὶ λέγων· 14 Ὅτι ἐξελέξατο Κύριος τ̄ Σιών,
ἠρετίσατο αὐτὴν εἰς κατοικίαν ἑαυτῷ. 15 Αὕτη ἡ κατάπαυσίς μου εἰς αἰῶ-
να αἰῶνος· ὧδε κατοικήσω, ὅτι ἠρετισάμην αὐτήν. Τουτέστιν, οὐκ ἀν̄ θεῖος τ̄
τόπον ἐξελέξατο, ἀλλ' ὁ Θεὸς αὐτὸν ἐψηφίσατο συγκαταβαίνων αὐτῶν τῇ ἀσθενείᾳ. ὃ 20
οὖν λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· οὗ εἶπον, οὗ ἐξελέξω, οὗ ἐψηφίσω, οὗ ἐδοκίμασας ἐπιτήδειον
εἶ), μὴ ἀφῇς ἁμαρτίαν μηδὲ ἀπολέσθαι. ταῦτα γὰρ ἔλεγες, ὅτι κατοικήσω ἐν τού-
τοις. ἀλλὰ ταῦτα ἐλέγετο μ̄ᵗ τῶν ζ̄ωθηκῶν ἐκείνων. ποίων δὴ τούτων; ἐὰν φυλάξ-
ωνται ⓐ υἱοί σου τὴν διαθήκην μου. 16 Τὴν θήραν αὐτῆς εὐλογῶν εὐλογήσω.

Ἕτερος, Τὸν ἐπισιτισμόν. Θήραν λέγει, τὴν ὠνίαν τὴν ἀφθονίαν, τὴν εὐετηρίαν. [ἢ 25
βούλεται] ὥστε πρώτα αὐτοῖς ὡς ἀπὸ πηγῶν ἐπιῤῥεῖν. καὶ γὰρ τοιαύτην εἶχον πολιτείαν ⓐ
Ἰουδαῖοι τὸ παλαιὸν, ἐκ ἀμαθανομένην τ̄ φυσικὴν ἀναγκὴν, εἴποτε ⓦ Θεοῦ ἴλεων εἶχον.
ὅτε γὰρ σιτοδεία τις ἦν πρὸ αὐτοῖς, ὁ λιμὸς, * ὁ θάνατος ἦν, οὐκ ἄλλο τὴν τοιαύτην *ἢ λιμὸς,
ὠδεῖν, οἷα συμβαίνειν τοῖς θεοστυγέσιν ἐνόμιζον, ἀλλὰ πρώτα αὐτοῖς ὥσπερ ἐκ πηγῶν ἐ- χ.χαίρει
πιῤῥεῖ, τῆς τοῦ Θεοῦ χειρὸς τὴν ἀνθρωπίνων προσταγμάτων τὴν ἀθένειαν διορθουμέ- 30 χ.χαίρει
νης. τοῦτο οὖν φησιν ἐν τούτοις, ὅτι ἐπέσχον τὴν θήραν αὐτῆς εὐλογήσειν, τουτέστι, τὴν
τῶν ἀναγκαίων ἀφθονίαν παρέξειν μ̄ᵗ πολλῆς τῆς ἀσφαλείας.

Τοὺς πένητας αὐτῆς " χορτάσω ἄρτων· 17 Τοὺς ἱερεῖς αὐτῆς ἐνδύσω σωτη- χ.χορτάσω
ρίαν, καὶ ⓐ ὅσιοι αὐτῆς ἀγαλλιάσει ἀγαλλιάσονται.

18 Ἐκεῖ ἐξανατελῶ κέρας τ̄ Δαβὶδ, ἡτοίμασα λύχνον τ̄ χριστῷ μου. 35

19 Τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ ἐνδύσω αἰσχύνην, ὀπὶ ἐπ' αὐτὸν ἐξανθήσει τὸ ἁγίασμά μου. χ.ἐπιλάμψει

Ὅσα " πρώην ὑπημερίαν συγκεχρότηκεν, ἀπὸ τοῦ μηδὲν τῶν ἀναγκαίων ἐν-
δεῖν, ἀπὸ τοῦ τοὺς ἱερεῖς ἐν ἀσφαλείᾳ εἶ), ἀπὸ τοῦ ⓦ λαὸν ἐν εὐφροσύνῃ, ἀπὸ τοῦ τ̄
βασιλέα ἐν ἰσχύι. λύχνον γὰρ ἐνταῦθα, ἢ ⓦ βασιλέα φησὶν, ἢ δυτλήψιν, ἢ σωτη-
ρίαν, ἢ φῶς· μ̄ᵗ ἦ τούτων, τὸ μέγιστον τῆς ὑπημερείας εἶδος. ποῖον δὴ τοῦτο; τὸ τοὺς ἐ- 40
χθροὺς ἐγκαλύπτεσθαι, καὶ μηδένα εἶ) ⓦ λυμαινόμενον τοῖς καλοῖς τούτοις. καὶ ὐκ εἶ-
πεν ἀπώλειαν ἁπλῶς, ἀλλ' αἰσχύνην, [βαλάντιος] ὥστε ζῶντας ἐγκαλύπτεσθαι καὶ
κατασύρεσθαι, καὶ μ̄ρτυρεῖν, δι' ὧν πάσχουσι, τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν ὑπημερείαν τ̄ ἐθνῶν τούτων.

ὅτι

ὅτι ἡ αὐτὸ ἁγιάσμα μου· τοῦτέστιν, ὅτι τὸν λαόν. δοῦλοι ἦσαν τοῦ ἁγιάσματος, ἕτερος τὸ κέρας εἶπεν· ἄλλος, ἀφόρισμα αὐτοῦ· ἄλλος, τὸ ἀφωρισμένον αὐτοῦ. Τί ποτ' οὖν ἐστὶ τὸ Εἰρηνικόν; ἐμοὶ δοκεῖ τὴν θυσιαστηρίαν λέγειν ἐνταῦθα, τὴν ἀσφάλειαν, τὴν ἰσχύν, τὴν βασιλείαν. ἅπαντα γὰρ ἐδέχετο ἀφωρισμένα αὐτῷ, ταῦτα λαμβάνει δηλονότι, φησὶ, βρύοντα, καὶ μακαρισμοῦ γέμοντα καὶ κατάπλουτα. ἀλλὰ ταῦτα πόθεν ἔσται, τοῦ δεσπότου τοῦ ἐμποδὼν ἀπελθόντος Εἰρηνικοῦ λαμβάνοντος. ποίου δὴ τούτου; ἐὰν φυλάξωνται Ⓜ υἱοί σου τὴν διαθήκην μου. καὶ γὰρ μόναι αἱ ἐντολαί σου τοῦ Θεοῦ πολὺ ἔχουσιν ἡμῖν τὰ ἀγαθὰ, ἂν μὴ καὶ ἡμεῖς τὰ πρὸς ἑαυτοὺς ποιῶμεν· καὶ διὰ τοῦτο χρὴ τοὺς προστάγμασι τὰ ἀπερισκέπτως καὶ ὑπερόγκως εἰρημένα. πολλὰ γὰρ καὶ τῶν ἀγαθῶν, ὧν ἐπηγγείλατο ὁ Θεός, καὶ ποιεῖ, τῶν τὰ ἐπαγγελίας δεξαμένων ἀναξίων θυσιαζομένων· ὥσπερ καὶ τὰ κακὰ, ἃ ἠπείλησεν, εἰς ἔργον οὐκ ἄγει, τῶν προξενησάντων αὐτὸν ὕστερον μεταβαλλομένων καὶ τὴν ὀργὴν ἀποκρουομένων. ταῦτ' οὖν εἰδότες, μήτε διὰ τὰς ἐντολὰς ῥᾳθυμῶμεν, ἵνα μὴ καταπέσωμεν, μήτε διὰ τὰς ἀπειλὰς ἀπογινώσκωμεν, ἀλλὰ μεταβαλλώμεθα. οὕτω γὰρ δυνησόμεθα καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτυχεῖν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψδμ. ρλβ. 1 ΙΔΟΥ ΔΗ ΤΙ ΚΑΛΟΝ, Η ΤΙ ΤΕΡΠΝΟΝ.

Ἄλλος, Ἰδοὺ δὴ τί ἀγαθὸν καὶ τί καλόν, ἀλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφοὺς ὅτι τὸ αὐτό;

ΠΟλλὰ τῶν προσταγμάτων ὅτι μὲν καλά, τὸ δὲ τερπνὸν οὐκ ἔχει, ὥσπερ ἕτερα ἡδονὴν μὲν ἔχει, τὸ καλὸν δ' ἀπεστέρηται. ἀμφότερα δὲ συνελθεῖν οὐ σφόδρα οἷόν τε ἦν. ἀλλ' ὅτι τοῦτο τὸ εἰρημένον ἀμφότερα ταῦτα συνδεδραμήκε, καὶ ἡδονὴν καὶ τὸ κάλλιστον. τοῦτο γὰρ μάλιστα ἡ ἀγάπη κέκληται· μετὰ τῆς ὠφελείας, καὶ τὸ ῥᾴδιον ἔχει καὶ ἡδύ. ταύτην γοῦν καὶ ἐνταῦθα δύομνεῖ. οὐ γὰρ ἁπλῶς τὴν οἴκησιν εἶπεν, οὐδὲ τὴν ἐν συνοικεῖσθαι οἰκίσκῳ, ἀλλ' ὅτι ταὐτὸ κατοικεῖν, τουτέστι, μετὰ συμφωνίας καὶ ἀγάπης. τοῦτο γὰρ ποιεῖ ψυχὴν μίαν. εἶτα εἰπὼν καλὸν καὶ τερπνὸν, σαφέστερον ποιῶν Ⓜ λόγον, καὶ εἰς παράδειγμα ἐνάγει τὸ εἰρηνικὸν, καὶ ὡς ματικὰς εἰκόνας πήγνησι δυναμένας ἀκριβεστέραν τὴν ἀκροατὴν παράσχεσθαι τὴν ὄψιν. Τίνες δέ εἰσιν αἱ εἰκόνες; ὅρα·

2 Ὡς μύρον ὅτι κεφαλῆς τὸ καταβαῖνον ὅτι πώγωνα, Ⓜ πώγωνα Ⓜ Ἀαρών.

Οὗτος γὰρ ἀρχιερεὺς ὤν, ἐχρίετο τῷ μύρῳ τούτῳ καὶ κατεσάζετο πρώτου, καὶ σφόδρα ὅτι ἡσθείς ἐπὶ τοῖς ὁρωμένοις τὸ ἡδὺς καὶ ἐπίκτητος ἀπὸ τῆς χρίσεως ταύτης. ὥσπερ οὖν ὀζώδης, φησὶν, ὁ ἠλειμμένος τῷ μύρῳ τούτῳ, ἐμπρέπει τῷ σχήματι, φαιδρὸς ὅτι τῷ προσώπῳ, πολλῆς εὐωδίας ἐμπέπλησται, χάριν πολλὴν ἔχει ὁρᾶσθαι ὀφθαλμοῖς, ὅτι καὶ τοῦτο ἔστι καλόν. καὶ ὥσπερ ὀζῶδες τὸ θέαμα οὐ μόνον προσῳδὸν ἔστιν ἰδεῖν, ἀλλὰ καὶ τέρπει τὰς ὄψεις, οὕτω καὶ τοῦτο τῇ ψυχῇ τὴν ἡδονὴν ἐντίθησιν.

3 Ὡς δρόσος Ἑρμὼν ἡ καταβαίνουσα ὅτι τὰ ὄρη Σιών.

Καὶ ἑτέραν εἰκόνα πήγνυσι, πολλὴν τὴν ἡδονὴν ἔχουσαν καὶ τὸ θαυμαστὸν τὸ τέρψιν παρέχουσαν. ταῦτα δὲ οὐκ ἁπλῶς τέθεικεν, ἀλλ' ὅτι τοῦ τῆς αἰχμαλωσίας αἰῶνος καὶ δέκα φυλαὶ εἰς δύο διεσπαρμέναι ἦσαν, καὶ τοῦτο πολλῆς ἀθυμίας αἴτιον ἦν τοῖς, καὶ εἰς στάσεις εἰς φιλονεικίας καὶ πολέμους αὐτοὺς ἐνέβαλεν, ἵνα μὴ ταῦτα γένηται, πάλιν καὶ

συμβουλεύει μηκέτι διεστάσθαι Ⓦ δῆμον, ἀλλ' ὁμοῦ κατοικεῖν καὶ συνῆφθαι, καὶ ὥσπερ ἐνὶ σώματι ἑστῶσαν δημαγωγῷ καὶ βασιλεῖ, τῇ τοῦ ἀγάπην τοῦτ' ἔστι) ῥέουσαν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, ὥσπερ οὖν τῇ δρόσον ἔλαβε πρώτων ἔμβαίνουσαν. καὶ ἀναβάλλει τὴν ἀγάπην δρόσῳ καὶ μύρῳ, δι' ἐκείνης μὲν τὴν εὐωδίαν, διὰ τούτου δὲ τὴν ἀνάπαυσιν καὶ τὸ τερπνὸν τῆς ὄψεως ἀναδησάμενος βλέμμα. 4 Ὅτι γὰρ ἐνετείλατο Κύριος τὴν εὐλο- 5
γίαν. Ποῦ γάρ; ἐν τῇ ταυτῇ κατοικήσει, ἐν τῇ ταυτῇ συμφωνίᾳ, ἐν τῇ ταυτῇ ὁμοφωνίᾳ, ἐν τῇ ταυτῇ ὁμοσκηνίᾳ. καὶ γὰρ εὐλογία τοῦτο ἐστιν, ὥσπερ οὖν ὁ ὀδυ-
Σαφ. κε. β. τῶν ἀρά. διὸ καὶ ἵνα ἐπαινῇς τοῦτο λέγων· Φιλία ἀδελφῶν, καὶ ὁμόνοια τῶν πλησίον, καὶ συμ-
Στηρ. ρ'. ια. μὴν καὶ γνώμη ἀλλήλοις συμπεφερόμενοι. καὶ ἕτερος ἀριθμούμενος ὁ ἰσχυρὸς αὐτοῦ λέγει, Ἐὰν κοιμηθῶσιν Ⓓ δύο, καὶ θέρμη ἕξουσιν. καὶ τὸ ἀπαρτίον τὸ ἑντεῦθεν ὑ ταχὺ ἀπορραγήσε- 10
ται). καὶ γὰρ ἐκ τῶν ἡδονῶν ἐν τούτοις καὶ τῶν ἰσχνῶν ἐνδείκνυται, καὶ ἐμφαίνει ὅτι καὶ ἡσυχάζουσι
Παροιμ. π. ιθ. πολλὴ ἔσται ἡδονή, καὶ ἐνεργοῦσι πολλὴ ἔσται ἡ ἰσχύς. καὶ πάλιν, Ἀδελφὸς ὑπὸ ἀδελφοῦ
Ματθ. ια. κ. βοηθούμενος, ὡς πόλις ὀχυρά. καὶ ὁ Χριστὸς δέ φησιν, Οὗ γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν. καὶ αὐτὴ δὲ ἡ φύσις τοῦτο ἀπαιτεῖ. διὸ καὶ ἐξ ἀρχῆς ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον πλάττων ἔλεγεν, ὑ καλὸν ἐστὶ) Ⓦ ἄνθρωπον μόνον· καὶ 15
ποιῶν τὸ ζῶον τοῦτο, τὴν γυναῖκα λέγω, τῇ τῆς χρείας ἀνάγκῃ συνέδησε τῷ ἀνδρί, διὰ μυρίων τρόπων ἡμᾶς πρὸς ἀλλήλους συνάγων.

Καὶ ζωὴν ἕως τοῦ αἰῶνος. Καλῶς τοῦτο προσέθηκεν. ἔνθα γὰρ ἡ ἀγάπη, πολλὴ ἡ ἀσφάλεια, πολλὴ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ῥοπή. αὕτη μήτηρ τῶν ἀγαθῶν, αὕτη ῥίζα καὶ πηγή, αὕτη πολέμων αἵρεσις, φιλονεικίας ἀφορισμός. διὸ καὶ τοῦτο δηλῶν ἐπή- 20
γαγε τό, καὶ ζωὴν ἕως τοῦ αἰῶνος. ὥσπερ γὰρ ἡ ἔχθρα καὶ ἡ φιλονεικία θανάτους ἐργάζεται, καὶ θανάτους ἀϊδίους, ὅπως ἡ ἀγάπη καὶ ὁμοφωνία εἰρηνεύει, ὁμόνοιαν. ὅπου γὰρ εἰρήνη καὶ εὐνοια, ἐκεῖ τῆς ζωῆς μετ' ἀδείας ἐστὶ καὶ ἀσφαλείας ἁπάσης. καὶ τί δεῖ λέγειν τὰ παρόντα; Ⓦ γὰρ ἀρχαῖον ἡμῖν αὐτὴ χαρίζεται καὶ τὰ ἀπόρρητα ἀγαθά, ἃ βασιλεύς ἐστι 25
τῶν ἀρετῶν. ταῦτ' οὖν εἰδότες μετ' ἀκριβείας αὐτὴ διώκωμεν, ἵνα καὶ τῶν προκειμένων ἀπολαύσωμεν ἀγαθῶν καὶ τῶν μελλόντων· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλμ. ρλγ. 1 ΙΔΟΥ ΔΗ ΕΥΛΟΓΕΙΤΕ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟΝ πάντες Ⓓ δοῦλοι Κυρίου, 2 Οἱ ἑστῶτες ἐν οἴκῳ Κυρίου. 30

ΕΝ ταύτῃ κατέλυσε τοὺς πρὸ τῶν ἀναβαθμῶν ψαλμοὺς, εἰς καλὸν τέλος καὶ κατάκλεισας Ⓦ λόγων, εὐφημίαν τε καὶ εὐλογίαν. δούλοις δὲ Κυρίου βάλεται ἐστὶ) ὑ κεῖται δόγματα μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ τῆς πολιτείας ἀκρίβειαν. διὸ δὲ προσέθηκεν· Ⓓ ἑστῶτες ἐν οἴκῳ Κυρίου, ἐν αὐλαῖς οἴκου Θεοῦ ἡμῶν. Ⓦ γὰρ ἀκάθαρτον καὶ βέβηλον τοὺς ἐπιβαίνειν καὶ ἐπιβλώπας τῶν ἱερῶν προβόλων ἡμᾶς. ὥστε εἴ τις ἀξιος ἐστὶν ἐπιβαίνειν, καὶ εὐλογεῖν ἄξιος ἐστιν. ὁ γὰρ οἶκος τοῦ Θεοῦ τῷ θεσμῷ ἔοικε. καὶ καθάπερ ἐκεῖ τῶν ἀντικειμένων δυναμένων τοὺς ἐπιβλώπας ἡμᾶς, ὅπως τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ. ἐννόησον πλίκης ἀπολαύεις τῆς ἀξίας, ἄνθρωπε, ὅπουγε αὐτὸς ἐλθὼν ναός, ὅσην δίκαιος ἂν εἴης παρέχειν καθαρότητα. πῶς δ' ἂν τοῦτο ποιήσεις τὴν καθαρότητα; εἰ πολλὰ λογισμὸν ποτηρίου ἐκβάλοις, εἰ δὲ χολικὰς ἐνεργείας ἄδακτον ποιήσεις τὸ χεί-

ειον

εἶον τῆς ἁγιωσύνης, εἰ καθαρὸν ἐν ἀδύτοις ἁγίοις μόνοις καλλωπίζων τὸν ἁγιασμὸν τὸν σαυτοῦ. Εἰ γὰρ ὅτι τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ὁ πᾶς τόπος ἅπασιν ἦν βατός, ἀλλὰ πολλοὶ μὲν διαφοραὶ διασεισμοί, καὶ ὁ μὲν τοῖς προσηλύτοις, ὁ δὲ τοῖς ἐκ φύλης Ἰουδαίοις, ὁ δὲ τοῖς ἱερεῦσιν, ὁ δὲ τῷ ἀρχιερεῖ μόνῳ, καὶ τοῦτ' ἐν τῷ ἔτους· τοσοῦτον ἐννόησον ἀγιωσύνης σοι δεῖν τῷ πολλῷ μείζονα σύμβολα δεξαμένῳ, ὧν ἐδέξατο τὰ ἅγια τῶν ἁγίων τότε. Οὐ γὰρ χειροποίητα ἔχεις, ἀλλ' αὐτὸν τὸν τῶν χερουβὶμ δεσπότην οἰκοδομοῦντα· οὐδὲ σάρμνον καὶ μάννα καὶ πλάκας λιθίνας καὶ τὴν ῥάβδον τὴν Ἀαρών, ἀλλὰ σῶμα καὶ αἷμα δεσποτικόν, καὶ πνεῦμα ἁγιαστικοῦ χαράγματος, καὶ χάριν ἐπουράνιον καὶ λογισμὸν ἀνθρώπινον, καὶ δωρεὰν ἀνεκδιήγητον. ὅσῳ μείζονων ἠξιώθης συμβόλων καὶ φρικτῶν μυστηρίων, τοσούτῳ μείζονος ἐπανόρθωσις εἶ τῆς ἁγιωσύνης, καὶ πλείονος καθάρσεως, εἰ μέλλοις καθαίρεσθαι καὶ ἐπιτελεσμένα. 3 Ἐν ταῖς νυξὶν ἐπάρατε τὰς χεῖρας ὑμῶν εἰς τὰ ἅγια.

Ἑτέρως, Ἁγίων. Ἄλλως, Ἡγιασμένων. Καὶ εὐλογεῖτε τὸν Κύριον.

Διὰ τί φησιν, ἐν νυξί; παύσαντας ἡμᾶς μὴ τῷ πᾶσαν αὐτῷ εἰς ὕπνον δαπανᾶν, δεσμεῖς ὥστε καθαρωτέρας εἶναι τὰς διανοίας, ὅταν ἀκουφότερος ὁ νοῦς καὶ πλέων ἡ σχολή. Εἰ δὲ ἐν νυκτὶ προσεύχεσθαι εἰς τὰ ἅγια δεῖ, ἐννόησον ποίας τυχεῖν συγγνώμης ὁ μηδὲ οἴκοι καὶ ἐν ϖ καιρὸν ἔχων διανοίας ἐπιτελῶν. ὁ μὲν οὖν προφήτης αἰτήσασί σε ἀπὸ τῆς κλίνης, καὶ προσελθεῖν τὸν ναὸν ἀγγέλῳ, κελεύων ἐν τοῖς θαλάμοις διακονεῖσθαι· σὺ δὲ οὐδὲ οἴκοι καθήμενος τοῦτο ποιεῖς. καλῶς δὲ εἶπεν, ἁγίους, δηλῶν ὅτι χρεὼν καθαρισμοῦ πάντως ἐντεῦθεν εὔχεσθαι δεῖ, χρεὼν μνησικακίας, χρεὼν πλεονεξίας, χρεὼν ἄλλης τινὸς τοιαύτης ἁμαρτίας λυμαινομένης τὴν διάνοιαν. Καὶ εὐλογεῖτε τὸν Κύριον.

Τοῦτο γὰρ μάλιστα ἐστὶν εὐλογία πνευματικῶν, ὅταν μὴ τῶν ῥημάτων ὁ βίος σύμφωνα φθέγηται, καὶ διὰ τῶν ἔργων δοξάζῃς τὸν ποιήσαντά σε Θεόν, καὶ τὸ εὐαγγέλιον τὸ λέγον· Λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ὑμῶν ἔργα, καὶ δοξάσωσι ϖ τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Matth. 5. 16.

4 Εὐλογήσατε Κύριος ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

Τοιοῦτον, μὴ ζητῶ πτῆξιν, πεῖραν καὶ τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ εὐλογίας, μὴ διανυκτερεύσῃς, μὴ εὐχὴ ἁγίου, μὴ ἄξιος ἦς τοῦ ἐπᾶραι ἐν τῷ οἴκῳ Κυρίου, μὴ σαυτὸν ναὸν ἐπιτήδειον παράσχῃς. παρασκευάσας τοίνυν ὡς ἐχρῆν, λοιπὸν εἰς βυθὸν καταπλεῖσι ϖ λόγον. τοῦτο γὰρ ἀεῖστου διδασκάλου, καὶ τῇ συμβουλῇ διορθοῦν τὸν ἀκροατήν, καὶ ταῖς βυθαῖς νευστῶν. Οὐ βούλεται δηλονότι παρὰ τοῦτο εἰπεῖν, ἐκ Σιών; πολυτίμου αὐγῆς ὁ ὄνομα τῷ, καὶ ἐκ τῆς ἁγιασίας ἀπόσπασις ἡ κατάθεσις ἐτελῶν. διὰ δὴ τοῦτο ἐπιδύεται αὐγῆς ἀπολαβεῖν τὸν πρότερον πολιτείαν, καὶ ἐν ἐκείνῃ γενέσθαι τῇ ἁγιασίᾳ, καὶ ταύτης ἀπολαύειν τῆς εὐλογίας. Εἶτα εἰς ὑψηλοτέραν αὐτοῦ δύναμιν δόγματα, καὶ παιδεύων ὅτι πανταχοῦ ὁ Θεός ἐστι, τὸν ναὸν διὰ τὸν ἐκείνων ἀσθένειαν ἐνομοθέτησεν οἰκοδομηθῆναι, καὶ δεῖ πανταχόθεν αὐτὸν καλεῖν, ἐπήγαγε· ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν τότε αὐτὸν ἐκάλουν ἐκεῖ, ἡμεῖς δὲ ἐν πανταχῷ τόπῳ, ἐν πανταχοῦ χωρίῳ, καὶ ἐν οἰκίᾳ, καὶ ἐν ἀγορᾷ, καὶ ἐν ἐρημίᾳ, καὶ ἐν πλοίῳ, καὶ ἐν πανδοχείῳ, καὶ ὁπουδήποτε ἂν ὦμεν. οὐδὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ τόπου κωλύει τὰς θύρας, μόνον ἐὰν ὁ τόπος ᾖ τῇ εὐχῇ συμβαίνων. τοῦτο τοίνυν κατορθώσαντες, πανταχοῦ τὸν Θεὸν καλῶμεν, καὶ παρασκήσεται, καὶ ἐπιφάνεται, καὶ πάντα ἡμῖν τὰ δύσκολα εὔκολα καὶ ῥάδια ἐργάσεται, καὶ τῶν μελλόντων ἡμᾶς ἀξιώσει· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψάλμ. ρλδ'. 1 ΑΙΝΕΙΤΕ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΚΥΡΙΟΥ, ΑΙΝΕΙ-
τε δοῦλοι Κύριον· 2 Οἱ ἑστῶτες ἐν οἴκῳ Κυρίου, ἐν αὐλαῖς
οἴκου Θεοῦ ἡμῶν. 3 Αἰνεῖτε Κύριον, ὅτι ἀγαθὸς Κύριος.

Ψαλμὸς ρλδ'.

ΑΛΛ' ὅτι τὴν θυσίαν ταύτην αὐτοῦ προσκαλεῖται τὴν ἀπὸ τῶν ἀγίων. ἡ γὰρ θυσία τοῦτο τῷ Θεῷ καὶ προσφορά. διὸ καὶ ἀλλαχοῦ φησιν· Αἰνέσω τὸν Θεὸν μου μετ' ᾠδῆς, μεγαλυνῶ αὐτὸν ἐν αἰνέσει· καὶ ἀρέσει τῷ Θεῷ ὑπὲρ μόσχον νέον, κέρατα ἐκφέροντα καὶ ὁπλάς. Συνεχῶς δὲ μέμνηται τοῦ οἴκου καὶ τῶν αὐλῶν, προσηλῶν αὐτοῦ τὸν τόπον, καὶ οὐκ ἐῶν ἀποπηδᾶν· ὅθεν καὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τούτου αὐτὸν ἐνομοθέτησεν αἱρεῖσθαι, ὥστε πάσης ἀσεβείας τε καὶ εἰδωλολατρείας ἀναίρεσιν αὐτοῖς γενέσθαι· "ὃ προσὸς ἕνα τόπον πολλοὺς συνάγειν, ἀλλὰ μὴ ἀπαυθαδιαζομένους ἐλευθεριάζοντας πανταχοῦ πλανᾶσθαι, καὶ ἄλση καὶ πηγὰς, καὶ βουνοὺς καὶ ὄρη, ἱστάντας λαμβάνειν εἰς ἀσεβείας ἀφορμὴν, θύοντας ἐκεῖ καὶ σπένδοντας ὅπου τῶν ὑψηλῶν. διὰ δὴ τοῦτο καὶ φόνῳ κρίνει τὸ ἔξω τοῦ ναοῦ, λέγων· Ὡς ἂν μὴ σπένδηται εἰς τὸν σκηνὸν ἡ θυσία, αἷμα αὐτῷ λογισθήσεται. τοῦτο χαίρων πανταχόθεν αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον" ἐκεῖ συνάγει, ἵνα ἀκούοντες σωφρονῶσι, καὶ τῆς πεπλανημένης ἀπέχωνται ἀφροσύνης. ᾄδειν δὲ καὶ ψάλλειν προσκελεύεται καὶ αἰνεῖν, ὅτι οἱ οἶκοι εἰς τὸν Θεὸν γινόμενοι, καὶ εὐσεβείας ἦσαν ἱστάντες αὐλῆς, τὰ παλαιὰ ἔχοντες διηγήματα, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ, τὰ ἐν τῇ ἐρήμῳ, τὰ ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας, τὰ περὶ τὸν νόμον τὰ ἐν τῷ Σινᾷ ὄρει, τὰ τῶν πολέμων· καὶ ὁ αὐτὸς ὁμοῦ τε εἰς τὸν Θεὸν εὐφημία ἐγίνετο, ὁμοῦ τε τοῖς ᾄδουσι διδασκαλίας ἵστάντες, καὶ τὸν βίον ῥυθμίζουσα, καὶ τοὺς δογμάτων ἀκρίβειαν χειραγωγοῦσα. αἰνεῖτε τὸν Κύριον, ὅτι ἀγαθὸς Κύριος. ὅπερ μάλιστα τοῖς ἀκούουσι ποθεινὸν, τοῦτο συνεχῶς ὑμνοῦσι, τὴν φιλανθρωπίαν, τὸν ἔλεον, τὴν χρηστότητα.

Ψάλατε ὀνόματι αὐτοῦ ὅτι καλόν.

Τοῦτό φησι δείκνυσιν ὅτι ἔχει ἡδονὴν καθ' ἑαυτὸ τὸ πρᾶγμα μετὰ τῆς ὠφελείας. τὸ μὲν γὰρ κέρδος αὐτοῦ τὸ προσηκόμενον, τὸ εἰς τὸν Θεὸν ὕμνους λέγειν, τὸ τὴν ψυχὴν ἐκκαθαίρειν, τὸ μετάρσιον ποιεῖν τὸν λογισμὸν, τὸ παιδεύεσθαι δόγματα ἀκριβῆ, τὸ φιλοσοφεῖν περὶ τῶν παρόντων καὶ τῶν μελλόντων. ἔχει δὲ μετὰ τούτων καὶ τὴν μελῳδίαν καὶ ἡδονὴν πολλὴν καὶ προθυμίαν τινὰ καὶ αἴρεσιν, καὶ σεμνὸν ποιεῖ τὸν ἀδόντα. καὶ ὅτι τοιοῦτος ἐργάζεται, δῆλον ἐκ τοῦ τὰ μὲν τῶν ἐμπλεκομένων εἰπεῖν, ὅτι ἀνθρωπικὰ· τὰ δέ, ὅτι πάνυ. ἀμφότερα δὲ καὶ ἀληθῆ λέγουσι. καὶ γὰρ μικρὰν ἀσελγὴς ὁ ψάλλων ᾖ, ἀηδύνοντος τὸν ψαλμὸν, καταισχύνει τῆς ἀσελγείας τὸν τυραννίδα· καὶ μικροῖς ἢ κακοῖς βεβαρημένος καὶ ὑπὸ ἀθυμίας κατεχόμενος, καταπεπληγμένος ὑπὸ τῆς ἡδονῆς κουφίζει τὸν λογισμὸν, παρέχει τὸν διάνοιαν, καὶ μετάρσιον ἐργάζεται τὸν ψυχήν.

4 Ὅτι τὸν Ιακὼβ ἐξελέξατο ἑαυτῷ ὁ Κύριος, Ισραὴλ εἰς περιουσιασμὸν ἑαυτῷ.

Οὐ λέγει τὰς κοινὰς εὐεργεσίας, ἃς μετὰ τῶν ἄλλων ἔχουσιν, ἀλλὰ τὸν ἰδίαν καὶ ἐξαίρετον αὐτῶν. Τίς δὲ αὕτη ἐστίν; ὁ τὸν λαὸν ἐκλέξασθαι καὶ ἑαυτῷ ἀναδεῖξαι, καὶ ἰδιάζουσαν ἐποιήσατο τοῦτον ἀπὸ τῶν ἄλλων εἰς αὐτὸν περιουσιασμὸν ὑπεδείξατο. καὶ πανταχοῦ τοῦτο ποιοῦσιν οἱ προφῆται, ἀπὸ τῶν εἰς ἑαυτοὺς εὐεργεσιῶν τὰ πολλὰ τῶν λόγων ὑφαίνοντες. Τί δέ ἐστιν, εἰς περιουσιασμὸν ἑαυτῷ; εἰς πλοῦτον, εἰς περιουσίαν. εἰ γὰρ ὀλίγον ὁ ἔθνος, ἀλλὰ τοῦτο

τῦτο ὡς πλοῦτον ἑαυτῷ ἐξελέξατο, ἀ τῇ ὀλιγότητι, ἀλλὰ τῇ ἀρετῇ πεποιθώς, παρὸς ἰῶ αὐλοὶ ἡ χειραγωγῆσαι βαλόμενος ἐκλέγεται, ὡς τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀ ἴσον τὸν αὐτῷ ποιούντων πλοῦτον, ὅσον ἔχει ὁ δῆμος, ὃς τῦτο ἡ λέγεται ἀπό τε τῆς διανοίας τῦ ἐλομένυ, ἀπό τε τῆς παιδαγωγίας αὐτῶν. οἶδε γὰ πλοῦτον ὁ Παῦλος ἡ τὸν σωτηρίαν τῶν
5 αἰωνίων καλῶν, ὡς ὅταν λέγῃ· Ὁ γὰ αὐτὸς Κύριος πλουτῶν εἰς πάντας ἡ ὅτι Rom. 10. 12.
πάντας τοὺς ἐπικαλουμένυς αὐτόν. ὁρᾷς πῶς τὸν ἀγάπην ἐνεδείξατο τῦ Θεῦ τὸν πρὸς αὐλοὺς, τὸν ποίησιν, τὸν ἡδονήν, τὸν δόξαν, ὅπου πρόκλησιν αὐλοὺς ἐκάλεσε; δι' ἀμφοτέρων τούτων δείκνυσιν αὐτοῦ τὸν ἀγαίρετον πρὸς αὐτοὺς πρόνοιαν, ὅτι τι ἐξελέξατο, ἡ ὅτι εἰς πρόκλησιν ἑαυτῷ. εἶδες πῶς πρέσησεν αὐτὸ τ
10 φιλάνθρωπίαν; δόξα τῦτο ἀρχὴ μύθου ἔλεγεν, ἀκήκοτε αὐλὸν, ὅτι ἀγαθὸς Κύριος.

5 Ὅτι ἐγὼ ἔγνωκα, ὅτι μέγας ὁ Κύριος. Ἰδού, ἡ ἄλλῳ ἀλλάχυ ὑπῆρ τοῦ ὑμνῆσαι. εἰπέ δή μοι, σὺ ἔγνωκας, Ⓐ ἢ ἄλλοι οὐκ ἴσασιν; ἴσασι μὲν, ἀχ οὕτω ἢ ὡς ἐγώ. τῶν γὰ μάλιστα ἀγίων ἡ ἀναβεβηκότων ὅστι, τὸ ἀκριβέστερον εἰδέναι αὐτὸ τ μεγαλωσύνην, ἀ πᾶσαν ἡ ἣν ὑπὲς ὅστι, τῦτο γὰ ἀδύνατον, ἀλλὰ τῶν ἄλλων σαφέστερον.

15 Καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν πάντας τοὺς θεούς. Ἰδού, φησιν, ὁ εἰπὼν ὅτι μέγας Κύριος, ἡ ὅτι σὺ ἔγνωκας, πρωτίων ἐλαττοῖς τὸν λόγον, ἡ συγκρίνεις αὐτὸν τοῖς ἄλλοις, ἡ κ συγκρισιν αὐτῷ δίδως τὸν ὑπερβολήν; ἀδαμῶς. ἀλλὰ πρὸς τὸν ἀσθένειαν τῶν ἀκουόντων τότε διελέγετο, κ μικρὸν αὐλοὺς ἀναβιβάζων ὅπου τοῦτο. οὐ σφόδρα γὰ πάσεται τοῦτο τοῦ μεγάλου, τὸ μείζονα Θεὸν λέγεσθαι, ἡ ὑπὲρ ἐκείνους εἶ
20 μέγαν· ἀλλ' ὅταν ἔφθιον εἴπῃ, σε μμετρεῖ τὸν λόγον [ἐν] τῇ βουλεία τῶν ἀκροατῶν, κ μικρὸν αὐλοὺς ἀνάγων. ἡ γὰ ἀγαπητὸν ἰῶ αὐλοὺς πῶς τοῦτο ἀκοῦσαι ἡ πεισθῆναι· ἐπεὶ ὅτι πάντων ἀσυγκρίτως ὑπὲρέχει, δόξα τῶν ἑξῆς δηλοῖ, τεκμήριον αὐτοῦ τῆς δυνάμεως ὑμᾶς μέλλον, ἡ δηλοῦν ὅτι ἡ τὰ πρότερα δόξα τὸν ἀδύνατα τῶν ἀκροατῶν εἴρηται. δόξα τοι τοῦτο, ὅταν μὲν ἀποφαίνηται, μικρὰ λέγει· ὅταν ἢ καταπλήττειν
25 ζῃ ἡ ἀποδεικνύῃ ἡ πρέχῃ τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ τὸν ἀπόδειξιν, τὰ μεγάλα ὑμνῆσι. ὑ τοίνυν ὑμνῆσι μὴ τὰ τοιαῦτα, ἄξιον αὐτοῦ, ἡ ὁ Θεὸς μόνον ὅστι, ὅσα. ἐπαίτει γὰ,

6 Πάντα, ὅσα ἠθέλησεν ὁ Κύριος, ἐποίησεν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἡ ἐν τῇ γῇ, ἐν ταῖς θαλάσσαις ἡ ἐν πάσαις ταῖς ἀβύσσοις.

Εἶδες πάντα ἀρχὴν δύναμιν; εἶδες πηγὴν ζωῆς; εἶδες ἰσχὺν ἀμαχον; εἶδες ἀ-
30 σύγκριτον ὑπεροχήν; εἶδες ἄξυσίαν ἀδαμοῦ κωλυομένην; εἶδες πάντα αὐτῷ ῥᾳδία ἡ εὐχερῆ; πάντα ὅσα ἠθέλησεν ἐποίησεν. εἰπέ, ἡ ποῦ. ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἡ ἐν τῇ γῇ· τυτέστιν, οὐκ ἐν τοῖς μόνον, ἀλλὰ ἡ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, οὐκ ἐν τοῖς οὐρανοῖς μόνοις, ἀλλὰ ἡ ἐν τῇ γῇ, οὐκ ἐν τῇ γῇ, ἀλλὰ ἔτι ἐν ταῖς θαλάσσαις ἡ ἐν πάσαις ταῖς ἀβύσσοις. δόξα γὰ τῆς ἀβύσσου, τὰ ὑπὸ κάτω λέγῃ τῆς γῆς, ὥσπερ δόξα τὸ εἰπεῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τὰ
35 ὑπὲρανω τ οὐρανοῦ· ὑφ' ὧν ἡ τοιούτων ὄντων οὐδαμοῦ τὸ θέλημα αὐτοῦ ἐμποδίζε), ἀλλὰ πάντα ἔπεισι. ἡ τὸ δὴ θαυμασὸν, ὅτι ποιήσας, ἡ πόνῳ, ἡ μόχθῳ, οὐκ ὀπτάγματι, ἁπλᾶ θελήματι ἐποίησε. μόνον γὰ ἐβουλήθη, ἡ ὃ ἔργον αὐτοῦ ἠκολούθησεν. εἶδες πῶς ἡ τ αὐχηλίαν πρέσησε τ ἀφροσύνην τ δημιυργημάτων, τ ὄκνον τ ἀχώλυτον. εἶτα ἀφεὶς εἰπεῖν τ οὐρανὸν ἡ τ θάλασσαν, τὰ ἐν αὐλοῖς ὑμνῆσι· ἡ τοῦτο τὰ ἐν αὐλοῖς πάντα, ἀλλὰ
40 πολλαχοῦ τὰ ἐν Ⓦ οὐρανῷ, καίτοι θαυμασότερα ὄντα, λέγῃ τὰ πρὸ τ οὐρανόν. ὑ δήποτε; ὅτι τὰ μὲν, εἰ ἡ μεγάλα ἰῶ, ἀλλ' ἀδηλα ἰῶ τοῖς πολλοῖς· τοιαῦτα δ, εἰ ἡ ἐλάττονα, ὅμως φαινόμενα ἡ πάντας ἔχοντα θεωρεῖ. ἐπεὶ οὖν πρὸς αὐθένειαν ἰῶ ὁ λόγος αὐτῷ, ἡ τοσοῦτον πίστει παιδοτροφοῦσα τῶν ἀφανῶν ἔχειν ἔννοιαν, ὅσον ἀπὸ τῶν φαινομένων χειραγω-

εαγγελιζομένους, ἐντεῦθεν φαίνει Ⓦ λέγων, ἡ τῆς διδασκαλίας ἀρχεται, ὃ τοῖς ἄλλοις πρᾶγμα ἐστι ποιεῖν, τοῦτο δὲ αὐτὸς ποιῶν. ποῖον δὴ τοῦτο; Ὁ αἰνεῖν Ⓦ Θεὸν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ βλέπειν μέλλοντας ἀφέρειν αὐτῷ, ἔχοντα τὴν γλῶσσαν κατακαυθήσονται καὶ ὕστερον ἑκάστου δοξολογοῦντα. ὅπερ γὰρ ἐπὶ τοῦ Ⓦ Θεὸν αἰνεῖν ἐποίησεν συνεχῶς εἰπεῖν, αἰνεῖτε ὄνομα Κυρίου, αἰνεῖτε δοῦλοι Κύριον, δείκνυσι δὲ πῶς δεῖ αἰνεῖν, ὅπόταν τὸ σῶμα τῆς κλίσεως, καὶ ἐκπληττόμενον τῇ σοφίᾳ, τῇ προνοίᾳ, τῇ δυνάμει, τῇ κηδεμονίᾳ. ἐντεῦθεν μανθάνομεν ὅτι ἡ μία τίς ἐστι θάλασσα, αὕτη ἡ καθ' ἡμᾶς, ἀλλὰ πολλαὶ καὶ διάφοροι, καὶ πελάγη ἄπειρα. ἔφη γάρ, ἐν ταῖς θαλάσσαις καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἀβύσσοις. ἥ τε γὰρ Κασπία, ἥ τε Ἰνδική, ἥ τε ἐρυθρὰ διηρημέναι μέν εἰσι τῇ γῇ, ἔξωθεν περιειλημένοι ὁ ὠκεανός. χ. λαῖ

7 Ἀνάγων νεφέλας ἐξ ἐσχάτου τῆς γῆς. Ἄλλος, Ἀναβιβάζων. Ἕτερος, Ἀναστᾶ ἀπ' ἄκρων. Ἄλλος, Ἐκ τελέσματος. Τοῦτο δὲ ἐν τῷ Ἰὼβ εἴρηται, Δεσμεύων ὕδωρ ἐν νεφέλαις αὐτοῦ. καὶ ὁ Σολομών, Σιωπῶν ὕδωρ ἐν ἱματίῳ. σοφὸς ἦν ὁ ἀνήρ, ἀλλ' ἕτερον θαυμαστόν. ποῖον δὴ τοῦτο; ὅτι παχύτερος ὢν ὁ ἀὴρ τοῦ ὕδατος φέρεται φορᾷ καὶ βιάζεται, καὶ ὑγρὸν ὄντα βαρύ, τῷ ἐναντίαν ἐρχόμενον ὁδόν. θαυμαστὸν μὲν οὖν καὶ ὃ γέγραπται τὸ ὕδωρ ἐν αὐτῷ· πολὺ δὲ θαυμαστότερον ὃ φέρεσθαι γεγραμμένον ὑπὸ τοῦ κούφου· καὶ τὸ ἐπὶ πολὺ δοκοῦν, ὅτι τὸ γεγραμμένον ἐπὶ ἐκείνου τοῦ ἀέρος, ἐπισθμὸν ἐκρυῆ τοῦ νέφους, οὐκ ἐπὶ καταγέται τοῦ μετ' αὐτὸν ἀέρος καὶ γέγραπται, ἀλλὰ διαῤῥεῖ πάντα χόδε καὶ εἰς τὸν γλῶ φέρεται. ἐὰν μὲν εἰκῇ φύσιν ἐξέτασῃ τοῦτο, ἔδει δὲ ἐν τῷ ἀέρι γέσθαι. ὥσπερ γὰρ ἀσκὸν εἴ τις εἴασεν εἰς ἀέρα πεπληρωμένον ὕδατος, εἶτα ἐφέρετο κάτω τοῦ ἀέρος, ἰσάζοι ἂν καὶ τὸ εἴσω γεγραμμένον ὕδωρ διαῤῥεῦν ἐκ τοῦ ἀσκοῦ, ὥστε ἀχόλυστον ἰοῦ καὶ ἐν ταῦτα γίνεσθαι. ἀλλ' ὅπερ πάντα θαύματος γέμει καὶ παράδοξα καὶ γινόμενα, κἂν ἀχολυσθῇ, κἂν λάθῃ ἅπαντα ταῦτα γίνεται. καὶ γὰρ τὸ γεγραμμένον ἐν τῷ ἀέρι τῆς νεφέλης, ἀ γέγραται ἐν τῷ ἀέρι τῷ μὴ ταῦτα. εἶδες τὸ παράδοξον, καὶ πῶς ὁ δοκεῖ τοῖς ἄλλοις εἶ καταδέεσθαι, τοῦτο θεὸς ἐδείξεν οὐ θαυμαστόν; εἶτα καὶ ἄλλο δείκνυσι θαυμαστόν, ἐξ ἐσχάτων λέγων τῆς γῆς, ἢ ἀπ' ἄκρων τῆς γῆς. ἀ γὰρ δὴ μόνον διάσιν, ἀλλὰ καὶ βαδίζουσιν· ἀδὲ ἔνθα αὖ φαίνουσιν, ἐκεῖ καὶ Ⓦ ὑετὸν ἀφιᾶσιν, ἀλλὰ πολλὰ πολλάκις παράδρομα χωρία, ἄλλοχοῦ Ⓦ ὑετὸν ἐργαζόμενα, καὶ πόλεις καὶ ἔθνη παρελθοῦσα. ἀ τοίνυν τοῦτο θαυμαστὸν μόνον ὅτι ἀνάγονται, ἀλλ' ὅτι καὶ βαδίζουσι, καθάπερ ἐν ὑπερῴοις, ἔγχυτα φέρουσα ποσότητα ὑδάτων. Ἀγραπὰς εἰς ὑετὸν ἐποίησεν. Ὅρα παράδοξον ἕτερον πάλιν, καὶ ἀνωμαλίας φύσεις συνιούσας. ἄτε γὰρ ἀγραπὴς τι πυρωδέστερον, ἄτε ὑδάτων ψυχρότερον· ἀλλ' ὅμως δυναμένην αὕτη, καὶ ἀ συγχέονται οὐδὲ κεράννυται, ἀλλὰ σῶν οἰκείας ἑκάστη διατηρεῖ ὅρους. μόνον γὰρ τὸ πῦρ ἐν ᾧ ὕδατι, καὶ τὸ ὕδωρ ἐν ᾧ πυρί, ἄτε τοῦτο ἐκεῖνο διέξηρανεν, ἄτε ἐκεῖνο τοῦτο κατέσβεσε. καίτοι ἡ ἀγραπὴ τοῦ ἡλιακοῦ πυρὸς ὀξύτερον, φλογώτερον, τομώτερον. καὶ μαρτυροῦσιν αἱ ὀψεις αὐτῆς ἀκλῖσι διαπεκαῦσαι πρόσπολλάκις, ἐκείνης δὲ τὴν φορὰν οὐδὲ πρὸς βραχὺ διακόψαι δυνάμενα ἐνέχειν. καὶ ὁ μὲν ἥλιος διὰ πάσης ἡμέρας διατείνει τὸ θερμόν, αὕτη δὲ ἐν μιᾷ καιρῷ ῥοπῇ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, καθάπερ καὶ ὁ Χριστὸς μαρτυρεῖ λέγων· Ὥσπερ ἡ ἀγραπὴ πορεύεται ἐξ ἀνατολῶν, καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν. 8 Ὁ ἐξάγων ἀνέμους ἐκ θησαυρῶν αὐτοῦ. Αὕτη πάλιν ἑτέρα φύσις χρείαν δὲ μικρὰν ἡμῖν παρέχουσα, ἀλλὰ τοσαύτην, ὥστε εἰς τὸ πολὺ τῆς ζωῆς ἡμῖν συλλέγειν, καὶ κεκμηκότα ἀναλαβάνειν σώματα, καὶ καταψύχειν, καὶ τὸν ἀέρα χρησιμώτερον ποιεῖν. ὅταν γὰρ ἔρχηται ἀνέμων, διαῤῥιπίζειν τὸν ἀέρα, ὥστε μὴ ἀκίνητον ὄντα φθείρεσθαι, πεπαίνειν τοὺς καρποὺς, τρέφειν τὰ σώματα. ἢ ἂν τις

Ἰωβ. κε. π. Παρ. ιμ. λ. δ. Ματθ. κδ. κζ.

τὴς εἴποι ζαὶ ὲν ναυτιλίᾳ χρείας αὐτῶν, ϛὺν χαμοζὶ καθ' ὃς τεταγμένως ἐφίσαν) ζαὶ ϖδαχωρεῦσιν ἀλλήλοις, χρεύοντες ὲν ᾧ πελάτει ϗ ϛὺν πλωτῆρας διαδιδάζοντες; ὁ μὲν γὰρ πρέτεμψεν, ὁ δὲ διεδέξατο· ϗ ἐναντίας ὁδεύουσιν ἰδοὺς ὲ διαχτοιῶται, ζαὶ ἡ μάχη αὐτῶν ᾧ βίῳ πάλιν γίνεται χρήσιμος· ϗ μυρία ἕτερα αὖ τὶς εἴποι τῶν ἀνέμων ἔργα.

ἀλλ' ὅμως ταῦτα πάντα ϖδαδραμὼν ὁ ϖροφήτης, ὲ καταλιπὼν ᾧ ἀκροατὴ αἰσθέγεσθαι, αὐτὸς μόνον τὴν ὐχολίαν τῆς δημιουργίας πρέσησε. "Ω γὰρ εἰπεῖν, ὡς θησαυρὸν αὖλον, ϗ τοῦτο δηλωτικόν ὅστιν, ὅτι θησαυροί τινες εἰσὶν ἀνέμων, ἀλλὰ ὃ ὑπέχλησι τὴ ἐπίσια τοιοῦτος, τὸ ἕτοιμον τῆς χλίσεως, τὸ πρεσχυασμένον. ὥσπερ γὰρ ὁ ὲν θησαυρῷ ἔχων μὴ ἀδείας ἅπτεται πάντα, ϗ ὅτε βούλεται, ὅτω ϗ ὁ τὸν πάντος δημιουργὸς πάντα εὐκόλως ἐποίησε, ζαὶ τῇ φύσει πρέδωζεν. εἶδες πόση ϗ ὲν ἀέρι διαφορά, ζαθάπερ ϗ ὲν ὕδατι ὲ ὲν πυρὶ πολλαὶ ὲιάφοραί; ὲ γὰρ τὸ ὕδατος τὸ μὲν ὅστι πηγαῖον, τὸ δὲ θαλάττιον, τὸ δὲ ἀέριον, τὸ δὲ ἐν νεφέλαις, τὸ δὲ ὑετῶδες, τὸ δὲ ὑποδρύφιον τῶν ὑετίων, τὸ δὲ ὑποδύγειον. ϗ ἐν ᾧ πυρὶ, τὸ μὲν ὅστιν ἐν ἡλίῳ, τὸ δὲ ἐν τῇ σελήνῃ, τὸ δέ ὅστιν ἐν ἄστροις, τὸ δὲ ἐν ταῖς ἀστραπαῖς, τὸ δὲ ἐν αἰθέρι, τὸ δὲ ἀπὸ ξύλων τὸ ϖῦρ ἡμᾶς, ϗ τὸ λυχνίαιον, τὸ δὲ ἀπὸ γῆς (ϗ γὰρ ὅστι πολλαχοῦ τοιοῦτον ἀπὸ γῆς ἀναδιδόμενον, ὥσπερ αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων) τὸ δὲ ἐν λίθοις ϖδατευομένοις, τὸ δὲ ἐν χόμαις δένδρων ὲ αὐτῶν ϖδατευομένων, τὸ δὲ ἐν χερσαίοις. ὅτω δὴ ϗ ἐν αἰθέρι, ὁ μὲν τοι ὅστι παχύτερος ὁ ϖῦρ ἡμᾶς, ὁ δὲ λεπτότερος, ὁ δὲ αἰθέριος πάλιν πυρώδεστερος. ὲ τῶν ἀνέμων δὲ πολλαὶ αἱ διαφοραί. ὁ μὲν γὰρ λεπτότερος, ὁ δὲ παχύτερος· ὁ μὲν ψυχρότερος, ὁ δὲ ξηρότερος· ὁ μὲν ὑγρότερος, ὁ δὲ θερμότερος. ἀὴρ δὲ ϗ νέφος, τὸ μὲν ῥᾳδιούργον, τὸ δὲ ταχύτερον χωρεῖ, καθάπερ ἐφ' ἵππων. ὅτω δὴ ϗ ὁπὶ νεφελῶν ϗ ἀνέμων· αἱ μὲν ἐοίκασιν ὑδροφόροις σκάφεσι, ποτὲ μὲν ὑδάτων ἐμπεπλησμέναι, ποτὲ δὲ κεναὶ φερόμεναι, αἱ δὲ ῥιπίδι. σὺ δὲ ταῦτα ὁρῶν ϗ τὴν διαφορὰν ϗ τὴν ποικιλίαν αὐτῶν, θαύμαζε ϖ δημιουργόν.

Ὃς ἐπάταξε ζαὶ ϖροῦδωκα Αἰγύπτῳ. Εἰπὼν ζαὶ καθόλου, ϗ δείξας τοῦ Θεοῦ τὴν ϖρόνοιαν τὴν ϖρὸς τὴν οἰκουμένην ἅπασαν διὰ τῶ ἀστραπῶν, διὰ τῶν ἀνέμων, διὰ τῶν ἀέρων, διὰ τῶ νεφελῶν, διὰ τῶν ὑετῶν, ἐλέγξας τε τὴν ληρῳδίαν τῶν μέχρι σελήνης τὴν ϖρόνοιαν λεγόντων εἶ, ὅτι τὸ μετρικὸν ἔρχεται τὸ ϖρὸς Ἰουδαίους μέρος. ὅλη μὲν γὰρ γῆ ϗ οὐρανὸς ϗ ζαὶ ὁρώμενα πάντα τῆς αὖθις φιλανθρωπίας ἀπολαύει, ἐδείξε διὰ τῶν Εἰρημένων· ἵνα ὃ βούλομενεξέρσις Ἰουδαίους ἐργάσηται, ϗ ζαὶ μεσιτὰ δίνηται, δείκνυς ὅλη ὁ καθόλου Θεὸς ϗ τῶν ἀπάντων ϖρόνοιαν, ἰδιαζὰς αὖθις ἔχων θυρτιείας ἐχρείαζετο. ϗ τοι ὲ ζαὶ Εἰς ἐκείνους γινόμενα, καθολικὰ πάλιν ἦν. τότε γὰρ ὲκ τῶν ἄλλων ἀνθρώπους ἐξελέγθαι, ϖδαζηλῶσαι ἐκείνους ἐποίει. ὅταν ϗ ὁ Παῦλος δείκνυς, λέγῃ· Τῷ αὐτῷ ϖδαπολώμαι ἡ σωτηρία τοῖς ἔθνεσιν, Εἰς τὸ ϖδαζηλῶσαι αὐτούς. ϗ γὰρ ὥσπερ πατὴρ ὅτι" παίδων ἀφισαμένων αὖθις, λαῶν ἐν ἑξ αὐτῶν, ὅτι τῶν μνατῶν" καθίζει, ὁ δὲ ἐκείνο τοῦτο ποιεῖ, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον διὰ τὰ ἄλλα, ὥστε δηχθέντα αὐτὰ τῇ ζημίᾳ ϖροσδραμεῖν ϖρὸς τὸν πατέρα τῆς αὐτῆς ἀπολαύσαι θεραπείας, οὕτω ϗ ὁ Θεὸς ὅτι τῶν Ἰουδαίων ἐποίησε. λαῶν γὰρ αὖθις, ὄχ ὅτι τῶν γονάτων, ἀλλ' ὅτι τῶν βεσχόνων (καθάπερ ὁ ϖροφήτης φησί, ϗ ὅτι τῶν μεταφρένων ἀνέλαβεν αὖθις) χρείζεται ζαὶ ἐκείνοις ποθεναί, ναοί, θυσίας, ἃ μάλιστα ἐζήτουν μὴ πλείονος τῆς ἀκριβείας, ϖρσασίας ζαὶ ὲν πολέμοις, νίκας, ἔσπαιρα, τὴν ἀπὸ τῆς γῆς εὐθηνίαν, τὴν τῆς φύσεως εὐετηρίαν, τούτοις τε τούτοις καλλωπίζων, ϗ ϛὺν ἄλλοις εἰς ζῆλον ἄγων. ἀλλ' ὅτι ἔμθυον φαῦλοι γίνεσθαι διὰ ϖάντος κολακευόμενοι, ϗ διὰ τῶν ὑμνικῶν αὖθις ῥυθμίζει. πολλὴ γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ σοφία, ϗ ὃς ἀμηχάνων εὑρίσκει πόρους.

Ps. 118. 141.
Ps. 72. 22.
Ps. 77. 65.

πόρεως. Ἐ ὅρα τὸν προφήτην σώφρονα· ἀπὸ τῶν καθόλου εἰς ταῦτα τὸν λόγον ἄξαγαγών, ἵνα μή τις τῶν ἀνοήτων μερικὸν νομίσῃ τὸν Θεόν ἐ), ὅτε ὅτι τὰ καθόλου ἦλθε, τότε τάττων ἀπαριθμεῖται τὰ λόγων, καί φησιν· ὡς ἐπάταξε τὰ πρωτότοκα Αἰγύπτου. ἆρα δοκεῖ μᾶλλον ὑμῖν ἀπὸ τοῦ Ἰουδαίους γεγενῆσθαι ταῦτα; ἀνοήτοις δείξω ὅτι καὶ δι' ἑτέρους ταῦτα ἐγένετο, εἰ ἐροῦσιν ⓐ μὴ καθόλου τὸν Θεὸν τὴν πρόνοιαν λέγοντες; πῶς οὖν ὅτι δίκαια; 9

Ἐξοδ 9 ιγ. Ρω. θ. ζ. μάλιστα μὲν γὰρ ἀρχὴ ἡ τοῦ Θεοῦ ἀπόφασις σαφῶς αὐτὸ δηλοῦσα καὶ λέγουσα· Ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου, καὶ ὅπως διαγγελῇ τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῇ. Εἶδες διαγγέλιον τὸν θάνατον γινόμενον, καὶ κήρυγμα τὴν θηλαστὸν πληγὴν ἐκείνην, πόθεν αὐτοῦ πρόσεισαν καὶ διαβεβαιώσαν τοῦ Θεοῦ τὴν δύναμιν; προσέχει τοίνυν τῆς οἰκουμένης ἁπάσης, καὶ νίνιχα τὰ Ἰουδαίων δίκαια. καίτοιγε ἐγνώσθη τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ πάλαι, οἷς, ὅτε τοῦ Ἰωσήφ, ὅτε τοῦ Ἀβραάμ· ἀλλ' ὅμως νῦν σαφέστερον. πῶς; τότε μὲν δι' ἐνεργείας, ὕστερον δὲ καὶ διὰ πληγῆς, καὶ διαλιμπάνει, ὁ καὶ πολλάκις ἔφθην εἰπών, συνεχῶς καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀναδεικνὺς ἑαυτὸν διὰ τῶν πραγμάτων καὶ γινωσκόμενον. οὐχ ὁμοίως δὲ ἀεὶ τοῦτο ποιεῖ, ἀλλὰ ποικίλως καὶ διαφόρως, ὅτε μὲν γὰρ διὰ τοῦ γυναικὸς τοῦ Ἀβραὰμ πηρώσας τὰς ὠδῖνας τῆς φύσεως, ὕστερον ἢ διὰ λιμοῦ καὶ δι' ἐνεργείας, μετ' ἐκείνου ταῦτα διὰ τῶν πληγῶν τῶν ἐπαλλήλων. ὅπου γὰρ ἀσθένειαν τοῦ Θεοῦ κατεψηφίζοντο καὶ ἀνεῖλον αὐτοὶ τὰ πρωτότοκα Ⓦ ποταμὸν ἐφοίνιξαν," δείκνυσι μὲν αὐτοῖς Ⓒ πρὸ αὐτῶν Ⓦ κτίσιν δι' ἀμυδροτέρων αὐτοῦ τὴν ἰσχύν. αἱ γὰρ μέλλουσαι τῶν Αἰγυπτίων καταφρονήσασαι τῶν ὀπτασμάτων τῶν ὠμῶν ἐκείνων, καὶ παραλογισάμεναι ὃ ἀπῆνες τοῦ βασιλέως δόγμα, πολλῆς ἀπέλαυσαν τῆς ἀσεβείας. ταῦτα δὲ ἀμφότερα τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας ἴδιον, τό, τε [γὰρ] γυναῖκας ἀνδρειοτέρας ἀποφῆναι τοῦ διαβήματα φοβερώτερα, τό, τε ἀμοιβὰς ταύταις ἀποδιδόναι, καὶ εἰς πλῆθος αὐτὰς ἐκτεῖναι πολύ. τὸ γάρ, "ἐποίησαν ἑαυταῖς οἰκίας," τοῦτό ἐστιν, ἐξεβιάσθη αὐτῶν ἡ συγγένεια. δι' ὧν γὰρ ἐπηρέπουν τοῦ Ἰουδαίους, διὰ τούτων ἐλάμβανον παρὰ τοῦ Θεοῦ τὰς ἀμοιβάς. ὅπου τοίνυν οὐκ ἀνήρουν τὰ τέκνα, καὶ αὐταῖς πολυπαιδίας ὁ Θεὸς ἐχαρίσατο. ὅπου ἐ ἐπέμενον ἀναιθητοι διαμείναντες, ὀξυτέραν ἐπήγαγε τὴν πληγήν· καὶ ἐμεμήνανε μὲν ἡ οἰκουμένη, ἐμαίνοντο δὲ καὶ Αἰγύπτιοι. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἐξ ἀνάγκης, οὗτοι δὲ ἐν τοῖς οἰκείοις πάθεσι, καὶ ὅμως ἐ πεῖρα τοῦ Θεοῦ τὴν δύναμιν ἐώρων. διὰ γὰρ τοῦτο ἐ προεῖλετο αὐτοῖς, ἵνα μὴ σωτυχίας ἕνεκα ἐ) νομισθείη ἡ πληγὴ καὶ αὐθαιμάτου θανάτου. οὐ γὰρ οὖν ἄλλο ἐστὶ τὸ ἐρηται προεῖ τοῦ σωτῆρος, τοῦτο ἐ ἐστὶν εἰπεῖν. ποῖον δή τοῦτο; Καὶ καταμείνωμεν ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν σου. οὐ γὰρ εἰς ἔρημον αὐτοὺς ἄξαγαγών, οὐδὲ ἄλλαχού που, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ πόλει τὴν πληγὴν ἐπήγαγε. καὶ ὅρα καὶ ἐν τῇ πληγῇ τὴν φιλανθρωπίαν. ἀπὸ τῶν χειρόνων ἤρξατο πρότερον, καὶ τότε ὅτε τοῦ ἀνθρώπους ἐχώρησε *. Τίς οὖν οὐκ ἂν ἀγάσαιτο τὴν δύναμιν, καὶ πῶς ἄπορον ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ κατηνέγκε, τὴν φειδὼ, τὴν ἐξουσίαν, τὴν ἀπόρρητον; οὔτε γὰρ πρότερον ταύτην ἐπήγαγε πληγὴν, δι' ἑτέρων αὐτοὺς διορθώσασθαι βουλόμενος· ὅτε, ὅπου ἐπήγαγε, χωρεῖς προρρήσεως ἐπήγαγε. Τί δήποτε; ἵνα τοῖς ῥήμασιν αὐτοὺς σωφρονίσῃ καὶ μὴ ἔλθωσιν εἰς πεῖραν τῶν πραγμάτων. ὅτε πάλιν, ὅπου διορθώσασθαι, ἀφῆκεν ἀμφίβολον ἦλθε τὴν πληγήν. ἵνα γὰρ μή τις αὐθάδαλον αὐτὴν νομίσῃ, ἢ νόσον ἢ λοιμὸν αὐτὴν ὀνομάσαι, ὅρα πόσα ἔχει· πρῶτον, ὅτι ἐν μιᾷ νυκτὶ πάντες. δεύτερον, ὅτι τὰ πρωτότοκα πάντα. Εἰ γὰρ λοιμὸς ἦν, οὐκ ἂν τῶν πρωτοτόκων πάντων μόνον ἥψατο, καὶ τῶν δευτέρων ἐφείσατο, ἀλλ' ἀδιακρίτως ἂν ὅτι πάντας ἦλθε. τρίτον, ὅτι εἰ λοιμὸς ἦν, οὐκ ἂν τῶν Ἰουδαίων ἀπέσχετο καθόλου, καὶ τῶν Αἰγυπτίων ἥψατο μόνον, ἀλλ' ἐκείνα πολλῷ

πολλῷ πλέον ἂν κατειργάσατο τὰ σώματα, τὰ πόνῳ καὶ παλαιπωρίᾳ καὶ τοσούτοις κατειργασμένα κακοῖς, τὰ ἐν πενίᾳ καὶ λιμῷ ὑπὸ τοσοῦτον ταπεινωθέντα, οὐχὶ τὰ βασιλικά, οὐδὲ τὰ ἐν ἀξιώμασι, τὰ πολλῆς ἀπολαύοντα ἀδείας καὶ πολλῆς μετέχοντα τῆς θεραπείας. Εἰ λοιμὸς ἦν, οὐκ ἂν ἀθρόον ἐπῆλθεν, ἀλλὰ πρῶτα τὰ εὐπρόσβολα ὑπεδεκνύμενος τῆς ἐλευθερίας εὐτέρπει. νῦν δὲ ὁμοῦ πάντα ἦλθε, ἵνα ἐλέγξηται τῶν Αἰγυπτίων ἡ ἀγνωμοσύνη. καὶ γὰρ μετὰ τὴν πληγὴν ταύτην, καὶ ὃ σαφῶς μαθεῖν ὅτι θελητὸς ἦν ἡ πληγή, ἀπελθόντας καὶ δίωκον οὗτοι Ἰουδαῖοι, ὅπερ τῆς ἑκάστης ἦν αὐτῶν ἀγνωμοσύνης σημεῖον, καὶ μάλα τοῦ Θεοῦ μείζων ἀπολογία. ὅπου γὰρ ἔμελλε παύεσθαι τὰ σημεῖα, ἐν τοιούτῳ αὐτὰ σημείῳ ἔπαυσεν, ἐν ᾧ καὶ μετὰ τῶν ἐμπροσθεν ἀπελογήσατο τοῖς βουλομένοις εὐσεβεῖν. ἵνα γὰρ μή τις λέγῃ, Τί δήποτε πάντες κολάζονται, τοῦ βασιλέως κατέχοντος τοὺς Ἰουδαίους καὶ δικαιοῦντος; δίκη τοῦ ἑκάστου λύει τὴν ἀπορίαν ταύτην. πῶς δίκη τοῦ ἑκάστου; ὅτι πονηρὰ καὶ προπετῆ αὐτῶν ἐπλήγη, ὃ ἄρχοντος τοῦ βασιλέως τοῦ Ἰουδαίων δεῖσθαλον. ὥστε εἰ καὶ οὐκ εὐσεβῶν ἐδούλοντο, ἠρύσαν ἂν εὐεργετεῖσθαι ἐκείνου. οὐκ ἄρα τοῦδε μὴ δυνάσθαι, ἀλλὰ τοῦδε μὴ βούλεσθαι οὐκ ἐκράτουν τοῦ βασιλέως. καὶ ἡ δίωξις ἦ ἡ μετὰ ταῦτα, καὶ πηγείας ὑπόστασις. τοῦτο δὴ καὶ ὑπὸ τοῦ Σαὺλ ζωὸν. ὅτε μὲν γὰρ ἔδει ϖ ἰὸν ἐξελέσθαι, πάντες καὶ νῦν κολακεύοντες ϖ βασιλέα, καὶ παρανομήσαντα ἐζήλουν· ὅτε δὲ ἱερέας ἔδυλετο σφάξαι τοσούτους, οὐδὲ φωνὴν ἔρριξαν, οὐδὲ μετέστησαν. Εἰ δὲ τότε τὴν φύσιν εἶχον συμπαθῆ, ἀλλὰ καὶ νῦν ταῦτα τοῦ δικαίου τὴν φύσιν. ἱερεῖς γὰρ ἦσαν, καὶ ἡ σφαγὴ παράνομος, θυμοῦ ἦν χρίσεως ὀρθῆς οὖσα. ἀλλ' αἴλιον ἦν ἡ ῥᾳθυμία, καὶ ὁ μὴ σφόδρα ἀλλὰ μετὰ τῶν ἱερέων. ὅρα γοῦν οἷα αὐτοὺς μετὰ ταῦτα καὶ ἐλεήμονας ἐκακά. τὰ γὰρ ὀλιγωρίας ἐκείνης ὑπὲρ τὴν τυχοῦσαν ἔλυσαν δίκην. ὅταν οὖν τις παράνομον ἡδύηται, μηδεὶς ἔστω νωθής, ἀλλὰ πυρὸς θερμότερος, καὶ τῶν ἀδικημάτων μὴ ἔλαττον ἀλγείτω, καὶ οὕτω καὶ πλείονα κτήσεται τῶν κακῶν. ἀπὸ αἰθρίου ἕως χειμῶνος. τί δήποτε καὶ χιόνα; ὅπου δὲ δύθρους ταῦτα ἐγίνετο, δὲ αἴθρου καὶ κολάζει αὐτά, ὥστε αὐξῆσαι τὸν φόβον, ὥστε ὑπομεῖναι τὴν συμφοράν, ὥστε δεῖξαι θελητὸν οὖσαν τὴν πληγήν, καὶ οὐκ τῶν ἐναντίων ϖ πόλεμον ἤκουσα.

9 Ἐξαπέστειλε σημεῖα καὶ τέρατα ἐν μέσῳ σου, Αἴγυπτε.

Τί ὅτι ὃ, ἐν μέσῳ σου; ἢ ϖ τύπον φησίν, ἢ ὃ φανερῶς. ὃ γὰρ ἐν μέσῳ, πάντα χου ὃ φανερῶς δηλοῖ· ὡς ὅταν λέγῃ, Εἰργάσατο σωτηρίαν ἐν μέσῳ τῆς γῆς· ὅπου Ψαλμ. ογ. ὃ μέσον ἅπασι καταδηλον. ἐξαπέστειλε σημεῖα καὶ τέρατα ἐν μέσῳ σου, Αἴγυπτε· εἰκότως. πρὸς γὰρ διόρθωσιν τῶν γινόμενα ἐγίνετο, καὶ πρὸς ὑπόδειξιν τῶν ὀφειλόντων κερδαίνειν. οὐ γὰρ ἁπλῶς ζωέβαινεν, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς παιδοξοπολίας· ὥστε καὶ ὃ πλήττειν, καὶ ὃ παιδεύειν, διπλῶν ἐποίει τὴν ὠφέλειαν.

35 Εν Φαραὼ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς δούλοις αὐτοῦ. Εἶδες τὴν δύναμιν τοῦ ἄφατον, πῶς ὁμοῦ πάντων ὄντων τούτοις ἐπεγίνωσκεν ἡ διμοιρία, καὶ ἔπαθον μὲν ἐκεῖνοι, ἐκέρδαινον δὲ ἕτεροι; πῶς δέ φησιν ἐν πᾶσι τοῖς δούλοις αὐτοῦ; κἀκεῖνοι δὲ πάντες εἶχον προπετόταται· ἀλλὰ πρὸς τῶν ἄλλων σημείων λέγει. καὶ ἐν μὲν Αἰγύπτῳ πληθομένων τούτων, ἐκέρδαινον Ἰουδαῖοι, ἐν δὲ τῇ ἐρήμῳ συεργετουμένων Ἰουδαίων, ὠφελοῦντο ἕτεροι. καὶ μὲν πληγὰς τοῖς πολεμίοις ἐπῆγεν, καὶ δὲ εὐεργεσίας τούτοις, δι' ἑκατέρων πάντας ὠφελῶν. καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ εὐεργετεῖ καὶ τούτους; ὅτι εἰώθασιν ϕ πλείους τῶν δώδεκα φυλῶν, πληθύνεσθαι μᾶλλον, ἢ εὐεργετούμενοι τὸν Θεὸν ὑπογινώσκειν. ἐπεὶ ὅτι αὐτὸν οὐκ ἐδούλετο κολάζειν, ὅρα αὐτὸν συνεχῶς αἰρόντα τὰς πληγάς, καὶ δι' ἑκατέρων δεικνύοντα αὐτοῦ καὶ τὴν

δύναμιν

δυνάμει καὶ τῇ τοῦ Φιλανθρωπίαν. καίτοιγε ἦρκει μὲν μίαν καὶ δευτέραν καὶ τρίτην ὡς ἰάματα νοσούσας ἀπολέσαι πόλιν, ἀλλ' οὐκ ἐβούλετο. ἀλλὰ καὶ τοῖς τὰ μέλλοντα προειδὼς, καὶ ὅτι οὐδὲ πέμπτῃ οὐδὲ ἕκτῃ οὐδὲ δεκάτῃ γνήσονται βελτίους, τὰ αὐτὰ ποιῶν παύεται. ὅθεν μάλιστα καὶ τοῦ δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ τοῦ κηδεμονίας, καὶ τοῦ σοφίας, καὶ τοῦ ἀγαθότητος ἔστι θαυμάσαι· τοῦ δυνάμεως, ὅτι ἔπληξε· τοῦ κηδεμονίας, ὅτι ἀνέσχε· τοῦ σοφίας, ὅτι εἰδὼς τὰ μέλλοντα τὸ αὐτοῦ ποιεῖ. ὃ μάλιστα καὶ αὐτὸ φιλανθρωπίας ἔστι, τὸ ἀπὸ τῶν μαρτύρων ἄρχεσθαι, τὸ ἀπὸ τῶν ἀλογωτέρων· προῳκονόμησε δὲ, καὶ τὸ βασιλέως ἅπλετον, ὃ καὶ μάλιστα ἐκκηρύττων ἐποίει τὰ συμβαίνοντα. τὰ μὲν γὰρ ὅτι τῶν ἰδιωτῶν γνώμῃ εἰκὸς καὶ λαθεῖν· ὅταν δὲ ὁ δεσπόζων τοῦ πλήθους προφανὴς ᾖ, τὸ κωλύσαι οὐδὲν πάντως τὰ πραγμάτα δύναται. εἰπὼν τοίνυν τοῦ αἰτίαν δι' ἣν ἐπάταξε, λέγει καὶ τὰς πληγάς, καὶ οὐδὲ ταύτας καταλέγει πολλάκις, οὐδὲ κατ' εἶδος, ἀλλ' ἑνὶ ῥήματι πάσας αὐτὰς ἀριθμὸν προέβαλε τῷ εἰπεῖν· ἐξαπέστειλε σημεῖα καὶ τέρατα ἐν μέσῳ σου, Αἴγυπτε. εἶτα πάλιν ὀξ Αἰγύπτιοι (W) λαὸν ὀξάγει εἰς τοῦ ἔρημον, πάντα χορὸν δείκνυσι ὅτι οὐ μετρίως ὁ Θεὸς οὐδὲ εἰς μίαν χώραν κατῆν, ἀλλὰ πάντα χορὸν τῆς οἰκουμένης· διὸ ἐπήγαγε λέγων· 15 ἐ. μεσὴ

10 Ος ἐπάταξεν ἔθνη πολλὰ, καὶ ἀπέκτεινε βασιλεῖς κραταιούς·

Διὰ πάσης τῆς ὁδοῦ ἐνέχυρα ποικίλως τῆς δυνάμεως αὐτοῦ δίδοις, καὶ ἐν ᾧ διδάσκῃ αὐτὸν διὰ τῶν πραγμάτων φρατηγῶν. καὶ γὰρ διὰ τῶν πολέμων καὶ τὰ πρότερα ἐδίδασκεν, ὅτι οὐκ ἀέργος φύσις, ἀλλ' ἔστι χείρων δυνάμις, οὐκ ἄλλο τῶν ὄντων οὐδέν, ἀλλ' ἢ φρατηγοῦσα αὐτῷ ἐπολέμει χείρ. καὶ δι' ἑκατέρων ἑκάτερα ἐδείκνυτο, διὰ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ τὰ ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ διὰ τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ τὰ ἐν Αἰγύπτῳ. ὅτι γὰρ αὐτοῖς χωρὶς ὅπλων καὶ παρατάξεως καὶ μάχης ἔβαλλον τοὺς πολεμίους, δῆλον αὐτοῖς ἐποίει, ὅτι καὶ ἐν Αἰγύπτῳ δ' ἔστι χείρων δεόμενος ταῦτα σκίνοτε κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ ποικίλως καὶ διαφόρως τοῦ ἑαυτοῦ δυνάμεως ἐνδείξασθαι θέλων τοῖς δ' ἔσιν εἰς ταῦτα σκέψηται.

11 Τὸν Σηὼν βασιλέα τῶν Αμορραίων, καὶ (W) Ωγ βασιλέα τῆς Βασάν.

Οὐκ ἔπεισε τὰς πόλεις, οὐδὲ τὸ μακρὰν λέγει τοῦ παράταξιν, ἀλλὰ πάλιν μεγαλοψύχως παρατέχει μυρίας νικάδας θαυμάτων. δυνάμενος γὰρ ἀνδραποδίσασθαι, καὶ τὴν πραγωδίαν σκεύνων δεξογκῶσαι, τοῦτο δ' ποιεῖ. ἀλλὰ διὰ πλήθει ὧν διὰ τὴν οὐσίαν τῶν ἔργων τὸ Θεοῦ, οὐκ παραδρομῆς ἅπαντα ἔπεισι. καίτοιγε (a) μὲν ὡπλισμένοι ἦσαν, καὶ τειχήρεις πόλεις οἰκοῦντες, καὶ τὰ τραχέα μεμελετηκότες, (a) δὲ φυγάδες καὶ πολέμων ἀπείρους, δουλείας μαχαίρας ἀπηλλαγμένοι καὶ τυραννίδος χρονίας, λιμῷ δυαλωθέντες δὲ τιμωρίᾳ, πᾶσι παρεχείμασαν πρὸς τὸ κακῶς πάσχειν· ἀλλὰ πάντων ἦσαν δυναπότεροι διὰ τὴν φρατηγοῦσαν αὐτῷ χεῖρα. εἶχε δὲ καὶ τὸ δίκαιον ὁ πόλεμος. καὶ γὰρ αὐτοὶ ἐπῆσαν, ἀλλ' σκείνων τοῖς αἰτίας προέχοντων, ἀποτειχιζόντων αὐτοῖς τὴν ὁδόν· ὅπερ ἐσχάτης ἀπάνθρωπίας ἔστι. τοὺς τε Ιδουμαίους οὐκ ἀφῆκεν εἰς πόλεμον εἰσελθεῖν. ἵνα καὶ γὰρ μὴ τῇ σιγῇ θαῤῥοῦντες μὴ ταῦτα πάλιν ὑπόσωσιν, ἀλλ' εἰδῶσι τίσι μὲν πολεμεῖν, ὧν δὲ φείδεσθαι χρεών, σὺ τῇ ἐρήμῳ τοῦτο ποιεῖ, διὰ τῶν πραγμάτων νόμον αὐτοῖς ὑφεὶς, πῶς δεῖ χρῆσθαι τοῖς ἀπάντωσι. Καὶ πάσας τὰς βασιλείας Χαναάν.

Εἶδες τοῦ οἰκουμενίου ἅπασαν σύντονον παιδαγωγίαν. καθάπερ γὰρ πῦρ ἀχθόμενος, ὅπως ἐπῆσαν ἅπασι, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν φέρειν ἐδύνατο. ἄκουε γοῦν τί φησιν ὁ Βασιλεὺς μου, σκ ἀπὸ τῶν προφητῶν, σκ ἀπὸ τῶν Μωϋσέως μαθών, ἀλλ' ἀπὸ τῶν πραγμάτων· Τὸ ἔθνος τοῦτο ἔστι ὃ σκληρὸν πᾶσαν τοῦ γῆν. εἶδες τὴν μεταφορὰν κυρίως εἰρημένην; σκ εἶπε ὁ πολεμοῦν, τὸ καταβάλλον, ἀλλὰ τὸ σκληρόν, τὸ ἀπαντῶν

Leuit. xxvi. δ.

τῆς

τῆς νίκης παρασκῆσαι βυλόμενος, καὶ τὰ ἀναγκαῖα γυμνάσια ἐπαιδεύσατο, καὶ τὸ ὀξὺ ὀπιδρομῆς κρεῖττον. οὐδὲ παράταξεως δέονται, φησι, καὶ συμβολῆς, ἀλλ' ἀρκεῖ μόνον ἐπιλθεῖν, καὶ ἅπαντα ἀξίσαται καὶ παραχωρεῖ. ὃ γὰρ δὴ μόνον νόμῳ πολέμου καὶ παρατάξεως κρατεῖν αὐτὸν ἐποίει, ἵνα μὴ τις αὐτοῖς λογίζηται τὰ γυμνάσια, ἀλλὰ τὰ στοιχεῖα τῆς οἰκοδομῆς * κατ' αὐτῶν σκίνει. διὸ καὶ παρεκατέδαφεν αὐτῶν τὰς ἀγκυρίας, καὶ χαλεπὸν καὶ τενεδεῖσα πολλοὺς ἀπώλεσεν, καὶ ἥλιος ἔστη καὶ τῷ πολέμῳ μῆκος ἔδωκε· καὶ πολλὰ παράδοξα τοιαῦτα ἐγίνετο, καὶ ἡ "σάλπιγξ πυρὸς σφοδρότερον τοῖς πύργοις παρεσκάλλουσα τὰ τείχη κατέρριπτε. τοῦτο δὲ ἑκατέρους ὠφέλει. ἐκεῖνοί τε γὰρ ἐμάθανον ὡς ὑπὲρ ἀνθρώπων ὄντι ὁ πόλεμος· καὶ αὖ τοὶ ἐπαιδεύοντο πρὸς Ⓦ Θεὸν βλέπειν, καὶ μηδέποτε ὅτι τοῖς κατορθώμασι μεγαλοφρονεῖν, ἀλλὰ καὶ κομψοπίζεσθαι καὶ μετεωρίζειν. τοῦ γὰρ κρατῆσαι τὸ ὕπερ κρατῆσαι μᾶλλον αὐτοὺς ἐκόσμει· ὅπερ καὶ σεμνοὺς ἐποίει, καὶ μετεωρίζειν ἐδίδασκε· σεμνοὺς μὲν, ὅτι τοιοῦτον εἶχον στρατηγόν· μετεωρίζειν δὲ, ὅτι οὐκ οἰκείοις ἐφυσιοῦντο κατορθώμασι.

12 Καὶ ἔδωκα τὴν γῆν αὐτῶν κληρονομίαν, κληρονομίαν Ισραὴλ τῷ λαῷ μου.

Καὶ τοῦτο μέγιστον θαῦμα, ὃ μὴ μόνον ἐκβαλεῖν, ἀλλὰ καὶ δωρησασθαι καταφεῖν τὴν γῆν καὶ πόλεις νείμασθαι, ὃ δὲ πολλῷ πρεῖττον ἦν αὐτοῖς τὴν ἡδονὴν, πολλῷ τε κόσμον, πολλῷ τὴν φαιδρότητα. καὶ τοῦτο τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως. ὃ γὰρ μακρὸν καταφεῖν πολεμίων χώραν, ἀλλὰ πολλῆς καὶ σπουδῆς χρεία ῥοπῆς.

13 Κύριε, ὁ ὄνομά σου εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ τὸ μνημόσυνόν σου εἰς γενεὰν καὶ γενεάν.

Ἄλλος, Ἡ ἀνάμνησίς σου. Ἐπαυξάνει τῇ δοξολογίᾳ τὸ ζωηρὸν διακόπτει τοῦ λόγου, ὅπερ τοῖς ἀγίοις ποιεῖν ἔθος ἀεί. ἐπειδὴ γὰρ ἐξαμβυοί τι λέγειν τῶν τοῦ Θεοῦ θαυμάτων πυρωθῶσιν, ὃ πρότερον ὅτι τὸ τέλος ἔρχον), ἕως ἂν ὑπὲρ τῶν εἰρημένων δοξάσωσι τὸν Θεὸν, καὶ εὐφημήσωσι, καὶ τὸν ὑπερθυμίαν ἐμπλήσωσι τὸν ἑαυτῶν· ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος πανταχοῦ μὲν ποιεῖ, ἐν προοιμίοις δὲ μάλιστα τῶν ἐπιστολῶν· ὡς ὅταν λέγῃ τὰς ἐκκλησίας τῆς Γαλατίας· Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν κτλ· ὃ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν· καὶ ἐν τῇ πρὸς Ρωμαίους, Ὧν ἡ υἱοθεσία καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ λατρεία καὶ ἡ ἐπαγγελία, ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ὑπὲρ πάντων Θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν· καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ, Τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων ἀφθάρτῳ, ἀοράτῳ, σοφῷ Θεῷ, τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. οὕτω δὴ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἐπαυξάνει ἐπαινέσας τὴν μακροθυμίαν τὴν καθόλου, τὴν ἐν Αἰγύπτῳ πλημμέλειαν, τὰς ὑπὲρ τῆς ἐρήμου γογγυσμὰς διεργασίας καὶ ποικιλίας καὶ διαφορὰς, τὰς εἰς Ιουδαίους, τὰς ὑπὲρ ἐκείνων εἰς τοὺς πολεμίους, καὶ πυρωθεὶς ὑπὲρ τῆς ἀφάτου φιλανθρωπίας, δοξολογίαν ἐπήνεγκε λέγων· Κύριε, τὸ ὄνομά σου εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ τὸ μνημόσυνόν σου εἰς γενεὰν καὶ γενεάν· τουτέστιν, ἡ δόξα σου διηνεκής. οὐδὲν γὰρ αὐτὴν λυμαίνεται, οὐδὲν αὐτὴν σκοτίζει, ἀλλ' ἔστιν ἀεὶ, καὶ μένει ἄτρεπτος, ἀμετάβλητος, ἀνύβριστος, ἀκμάζουσα. Τί δέ ἐστι, τὸ μνημόσυνόν σου εἰς γενεὰν καὶ γενεάν; ἡ μνήμη, φησὶν, ἡ περὶ σοῦ, ἀτελεύτητος καὶ πέρας οὐκ ἔχουσα.

14 Ὅτι κρινεῖ Κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ὅτι τοῖς δούλοις αὐτοῦ παρακληθήσεται.

Ἡ ἀμφότερα παύσεται περὶ τοῦ λαοῦ ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι δίκαιον ἀπαιτήσει, καὶ μὴ ταῦτα παύσεται καὶ ἀνακλήσεται αὐτούς· ἢ διελόντας, τὸ μὲν παρακληθήσεται περὶ τοῦ λαοῦ, τὸ δὲ κρινεῖ περὶ τῶν πολεμίων· τουτέστι, τοὺς μὲν ἀνακλήσεται (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ, παρακληθήσεται)· κρινεῖ δὲ τοὺς πολεμίους, τουτέστι, δίκαιον ἀπαιτήσει ὑπὲρ αὐτῶν. Εἶτα ὅτι οὐκ

εἶχεν ἀπὸ βίᾳ καταρῥώματα αὐτῶν εἰπεῖν, τοῖς δικαιώμασι τοῦτοις χέχρηται, τῷ ὀνόματι τοῦ λαοῦ, καὶ οὐ τῷ ὀνόματι τῶν δούλων. Εἰπὼν δέ, οὐδαμοῦ κληθήσεται, δείκνυσι τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας τὸ καλλώπισμα, καὶ τὴν ἐκείνων ἀξίαν. ὅπου γὰρ οὐδαμοῦ κλῆσις, συγγνώμης χρεία· ὅπου δὲ συγγνώμης χρεία, οὐκ ἀξία καταρῥωμάτων, ἀλλὰ φιλανθρωπίας καιρός. ὅπερ τοίνυν εἶπεν ἀνωτέρω, ὃ μνημόσυνόν σου εἰς γλῶσσαν καὶ γλῶσσαν, μόνοις δὲ τοῖς ἄλλων ἐθνῶν αὐλοῖς Θεὸν ἐπεγράφοντο τότε, τοιοῦτόν τι ἀρίτηται δηλοῖ τοῦτο, καὶ λέγει· ὅτι ἡ σωτηρία ἡ ὅτι τοῦ λαοῦ, τὴν δόξαν τὴν εἰς τοὺς πολλοὺς οὐκ οὖσαν δείκνυσιν. ἡ μὲν γὰρ φύσει πεφυσιωμένα αὐτοῖς δόξα, κἂν μηδεὶς ὁ θεραπεύων ᾖ, μένει ἀμείωτος, ἀκαταλύτος, ἀνθηρὰ ὡσαύτως· ἡ δὲ εἰς πολλοὺς εὐφημία καὶ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας δειχθήσεται, ἀπολωλότων ἡμῶν τὴν πόλιν καὶ τὸ ἱερὸν καὶ τοῦ ναοῦ, καὶ ὅτι τῆς πατρίου πολιτείας πάλιν.

15 Τὰ εἴδωλα τῶν ἐθνῶν, ἀργύριον καὶ χρυσίον, ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων.

Ἐπειδὴ ἀρχόμενος ἔλεγεν, ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν ἐποίησε τοὺς οὐρανοὺς, καὶ ἐδόξασε τοὺς ἀγγέλους καὶ σύγκρισιν εἰσφέρων εἰσάγει τὴν ἀνθρωπίνην τῶν ἀκουόντων, ὅρα τοῦτο πῶς ἐπιτείνει τῷ λόγῳ. ἀρξάμενος γὰρ ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως, καὶ εἰπὼν ὅτι καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐν τῇ γῇ, καὶ ἐν ταῖς ἀβύσσοις, τὰ εἰς Ἰουδαίους, τὰ ὅτι τῆς οἰκείας, καὶ ὅτι τῆς ἀλλοτρίας, καὶ ὅτι τῶν ἐθνῶν, εἶτα αἰνιττόμενος τὴν χρηστότητα, τὴν φιλανθρωπίαν, τὴν κηδεμονίαν, τὴν σοφίαν, τὸ δυνάμενον, καὶ δείξας καθόλου Θεὸν ὄντα, καὶ τῆς οἰκουμένης προνοοῦντα, κωμῳδεῖ λοιπὸν καὶ τὸ εἰδωλικὸν θεῶν τὸ ἀσθενὲς· καὶ οὐδέπω ἀπὸ τῆς φύσεως αὐτῆς καταφορικῶς κέχρηται τῷ λόγῳ, μᾶλλον δὲ καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν εἰς κατηγορίαν προάγει. τὸ γὰρ εἴδωλον, οὐδέν ἐστιν ὄντως, ἀλλ' ἁρμονίες καὶ αὐλοὶ καὶ ἀσθενείας ὄνομα ὑπερπεπαμένης. διόπερ οὐτιδανὸν ἀρχὴν λέγων, τὰ εἴδωλα τῶν ἐθνῶν, ἀργύριον καὶ χρυσίον· πρῶτον ὅτι εἴδωλον· δεύτερον ὅτι ἄψυχος ὕλη καὶ κωφή· τρίτον ὅτι αὐτῷ τῷ εἴδωλα εἶναι, ὃ μόνον πρὸς ἑαυτῶν ἔχουσι τὸ μικρὸν καὶ ἀσθενὲς καὶ αὐλοί, ἀλλὰ καὶ τοῦ τῶν ἀνθρώπων. διὸ καὶ ἐπήγαγε, ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων· ὅταν μείζονα κατηγορίαν τῶν θεραπευόντων αὐτοὺς, ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ εἶναι αὐτὰ αὐλοὶ ὄντες αἴτιοι, καὶ αὐλοῖς τῆς σωτηρίας καὶ ἐλπίδας ἔχουσι.

16 Στόμα ἔχουσι καὶ οὐ λαλήσουσιν, ὀφθαλμοὺς ἔχουσι καὶ οὐκ ὄψονται,

17 Ὦτα ἔχουσι καὶ οὐκ ἐνωτισθήσονται· οὐδὲ γὰρ ἔστι πνεῦμα ἐν τῷ στόματι αὐτῶν. 18 Ὅμοιοι αὐτοῖς γένοιντο οἱ ποιοῦντες αὐτὰ, καὶ πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτοῖς. Στόμα, φησὶν, ἔχουσι καὶ οὐ λαλήσουσιν. εἶδες πῶς ὑπερτείνει τὴν κωμῳδίαν καὶ διελέγχει τὴν ἀπάτην; ὅπου γὰρ πολλάκις δαίμονες αὐτὰ κινοῦσιν, ἀπαμφιέννυσι τὴν ὑποκρισιν καὶ τὸ δρᾶμα, δεικνὺς ὅτι οὐκ ἔστι πνεῦμα ἐν τῷ στόματι αὐτῶν. καὶ ἵνα ἔνεχεν ὁ πονηρὸς δαίμων οὐ χρεία ἐκείνου δρᾷ, οὐδὲ φθέγεται; ὅπου πορνείας, μοιχείας, μιαιφονίας καὶ κακίας αἱ ψῆφοι τῶν εἰδώλων εἰσὶ τύποι τούτων, παιδοφθορίαι οὐδὲ ἀπαραμυθήτους δηλοῖ τῆς ὄψεως τῶν ξοάνων μεμειῶσθαι τὰ σφάλματα ὧν σχήματά ἐστι τὰ εἴδωλα, σφοδρύνει καὶ πλατύνει κἀκεῖθεν τὸ αὐτὰ καὶ ἀπατᾶν. εἶτα πάλιν ἕτερον κωμῳδίας εἶδος κινῶ λέγων· ὅμοιοι αὐτοῖς γένοιντο οἱ ποιοῦντες αὐτά. ἐννόησον οἵοι θεοί, ὧν ἡ ὁμοίωσις ἐν τάξει κεῖται ἀεργίας. ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν ἐναντία. ἕκαστος γὰρ ἀρετῆς ὄρεγος, σπεύδει αὐτὴν τὴν κορυφὴν ἀναβῆναι τῶν ἀγαθῶν ποιητὴν, τὸ σπεύδειν Θεὸν ὁμοιωθῆναι καὶ τὸ ἐγχωρεῖν ἡμῖν. τοὐναντίον δὲ ἐκείνοις, ἡ λατρεία, φησὶ, καὶ οἱ θεοὶ τοιοῦτοι, ὡς τὴν σπεύδειν αὐτοὺς ὁμοίωσιν ἐν τάξει εἶναι ἀεργίας τῆς ἑαυτῶν. ὥστε διὰ ταῦτα ἄψυχος εἶναι ὕλη, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ θεραπευόντων γίνονται, καὶ διὰ τοῦτο εἴδωλα ἀφημισυ-

νης

νης εἰσί, ⁊ δι' ὧν ἀνάξιοι τυγχάνουσι, καὶ δι' ὧν ἐν πάσῃ ἀφορμῇ τοῦ τοιούτου ἀποστήσονται τρόπου ὁμοίως ἅπαντες, δῆλον πάντων γὰρ δείκνυται τῆς πλάνης ἡ ὑπερβολή. εἰπὲ τοίνυν αὐτῶν τὸν ἀθέσμου, τὸν ἀπάτορα, τὸν τῶν δαιμόνων πομπεῖον, τὸν τῶν ποιμνίων αὐτὰ δύοντα, καὶ ταχέως αὐτῶν ἀπαλλαγείς, ὅπερ τοῦ δοξολογίαν καταχλεύη ϖ λόγων, οὐκ ἔτι διηνεκῶς τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἀποδείξας σαφῶς, ὅτι ὁμολογημένοις πᾶσι τοῦ βλασφημίαν ἁπάντων τῶν τῆς αἱρέσεως ἀπολαυόντων αὐτῷ. διὸ καὶ καλεῖ πάντας εἰς δοξολογίαν ὧδε λέγων· 19 Οἶκος Ισραηλ, εὐλογήσατε τὸν Κύριον· οἶκος Ἀαρών, εὐλογήσατε τὸν Κύριον· οἶκος Λευΐ, εὐλογήσατε τὸν Κύριον. 20 Οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον, εὐλογήσατε τὸν Κύριον. 21 Εὐλογητὸς Κύριος ἐκ Σιών, ὁ κατοικῶν Ιερουσαλήμ. Τί δήποτε δὲ πάντας καλεῖ ὁμοῦ, ἀλλ' εἰς τάγματα διαιρῶν; ἵνα μάθῃς ὅτι πολλὴ ἡ διαφορὰ τῆς εὐλογίας. ἄλλος γὰρ ὁ ἱερεύς, ἄλλος ὁ λευίτης, ἄλλος ὁ λαϊκός, ἄλλος ὁ πολὺς λαὸς εὐλογεῖ. ὃ οὖν εἰπεῖν, εὐλογήσατε, δεικνύων ὅτι τοῦ μακαρίου καὶ ἀκηράτου φύσιν ἐκείνου. εὐλογήσατε γάρ, φησιν, ὅτι τῶν ἐναντίων ἀπηλλάγητε, ὅτι τοιούτου κατηξιώθητε τυχεῖν Θεοῦ, ὅτι τοῦ ἀληθινοῦ ἐπέγνωτε. ἔστι μὲν γὰρ καὶ αὐτὸς εὐλογητός, ἐν τῇ φύσει ἔχων τὸν εὐλογίαν, καὶ δεόμενος τῶν παρ' ἑτέρων εὐφημίας· πλὴν καὶ ὑμεῖς εὐλογεῖτε, οὐχ ὡς ἐκείνῳ τι προσθέντες, ἀλλ' ὡς αὐτοὶ μέγα κερδαίνοντες. εἰ γὰρ καὶ φύσει ἐστὶν εὐλογητός, ὥσπερ δὴ καὶ ἔστιν, ἀλλὰ βούλεται καὶ παρ' ἡμῶν εὐλογεῖσθαι. καὶ πάλιν ἐκ τῆς Σιὼν μέμνηται καὶ τῆς Ιερουσαλήμ. ὅπερ γὰρ ἐκεῖ τὰ τῆς πολιτείας αὐτοῖς συγκεχύτητο, ⁊ τὰ τῆς λατρείας· ἐκεῖθεν ἐπαιδεύοντο καὶ ἐρρυθμίζοντο, βούλεται ποιῆσαι τοῦτο τοὺς σεμνοὺς τῇ ἐπωνυμίᾳ τοῦ Θεοῦ, ἵνα αἰδέσιμοι ὄντες, μᾶλλον αὐτοῖς ὦσι προσεσταότες· προσεσταότες δὲ ὄντες, μᾶλλον αὐτοῦ ἐφέλκωνται· ἐφελκόμενοι δέ, προσπλῶσι τῇ λατρείᾳ· προσπλέοντες δέ, εἰς μείζονα ἀγωγὴν ἀρετῆς, δι' ὧν πάντα ἐγίνετο. ἀμφὶ τότε μὲν Ιερουσαλὴμ καὶ Σιών, σήμερον δὲ ἅγιος καὶ τὰ ἐν τοῖς ἁγίοις. τοῦτο δὴ καὶ ἡμεῖς, τοῦτο καλῶ, τοῦτο παρακαλῶ, ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτυγχάνωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψάλμ. ρλε. 1 ΕΞΟΜΟΛΟΓΕΙΣΘΕ ΤΩ ΚΥΡΙΩ, ΟΤΙ ἀγαθός, ὅτι εἰς ϖ αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

ΕΠὶ πολὺ ἄνω τοῦ τῆς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ τῆς εἰς ἀνθρώπους γεγενημένης, καὶ τοῦ τῆς ποσότητος τοῦ ἐλέους αὐτοῦ διαλέγεται, οὐ μετρῶν (οὐδὲ γὰρ δυνατόν) ἀλλὰ τῷ ἀπείρῳ τὸ μέτρον αὐτοῦ προσάπτων βουλόμενος. καὶ προσκαλεῖ τοὺς δοξολογίαν ἀπαιτῶν, καλῶν καὶ λέγων, ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ· τουτέστιν, εὐχαριστεῖτε, εὐφημεῖτε αὐτόν. ὅτι εἰς ϖ αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. τί δέ ἐστιν, εἰς ϖ αἰῶνα; οὐ ποτὲ μόνον, φησιν, εὐεργετεῖ, ποτὲ δὲ ἀφίσταται· οὐδὲ ποτὲ μὲν ἐλεεῖ, ποτὲ δὲ παύεται (ὅσαι ἐπ' ἀνθρώπων συμβαίνει ⁊ πάθει κωλυομένων, καὶ αὐτελείᾳ ἐμποδιζομένων, ⁊ προσιάσει πραγμάτων οὐ συγχωρουμένων) ἀλλ' ὁ Θεὸς οὐ τοιοῦτος, ἀλλὰ διηνεκῶς ἐλεᾷ, καὶ οὐδέποτε παύεται τοῦτο ποιῶν, καὶ διαφόρως καὶ ποικίλως ὀπτελεῖ. ἀεὶ οὖν ἐλεεῖ, καὶ οὐδέποτε ἴσαται τοῦ ἀνθρώπου εὐεργετῶν. Εἶτα εἰπών, ὅτι ἐλεεῖ ὁ θεὸς πάντας, δείκνυσι καὶ τὰ δείγματα τοῦ ἐλέους, καὶ τοῦ ὁ θεὸς πάντας μάλιστα αὐτοῦ ϖ ἔλεον, ἐκ τῶν ὁρωμένων ποιούμενος τὴν ἀπό-

δυξιν. ϗ ὅπῳ τοὺς εὐσέβειαν αὐτῷ ἐχαρίσατο, ὅρα πῶς πάλιν τοὺς τοῦ Ἑλλήνων θεοὺς ἀποδείκνυται, πάλιν τῇ αὐτῇ συλλαβάδι χεχρημένος. τί γάρ φησιν;

2 Ἐξομολογήσασθε τῷ Θεῷ τῶν θεῶν, Καθ' ἕκαστον ὑπιλέγων,
Ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα ὁ ἔλεος αὐτοῦ.

3 Καὶ τῷ Κυρίῳ τῶν κυρίων. Ἐν μὲν οὖν τῷ πρώτῳ ψαλμῷ ἔλεγεν, ὅτι πῶς θεὸς τῶν θεῶν ἐστιν· ἐνταῦθα δὲ ἔτι πλέον, ὅτι ὁ Κύριος αὐτῶν ὁ δεσπότης αὐτῶν ἐστιν, ἂν τε τῶν εἰδώλων λέγῃς, ἂν τε τῶν δαιμόνων. Εἰ γὰρ καὶ ἠτιμωμένοι εἰσὶ πρόσκαιρόν τινες δαίμονες, ἀλλὰ δοῦλοι καὶ ὑποχείριοί εἰσι. διὰ τοῦτο οὖν ἐξομολογήσασθε, φησίν, ὅτι Θεὸν ἔχετε πάντων ἀνώτερον, οὐ ὁμοίους ὄντας, πάντων δεσπότην, πάντων κύριον. καί τοι καὶ τῶν εὐαρεστούντων καλεῖται Θεός, ὡς ὅταν λέγῃ· ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαάκ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ. πῶς οὖν ἐνταῦθα τῶν δαιμόνων φησίν; ἀλλ' ἕτερος ἐκεῖνος, καὶ ἕτερος τότε. ἐκεῖ μὲν γάρ, ἵνα τὴν οἰκείωσιν παράσχῃ καὶ τὴν πολλὴν πρὸς αὐτοὺς ἀγάπην· ἐνταῦθα δέ, ἵνα τὴν ὑπεροχὴν γνωρίσῃ.

4 Τῷ ποιοῦντι θαύματα μεγάλα μόνῳ, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα ὁ ἔλεος αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ ἀπεφήνατο ὅτι Κύριός ἐστι τῶν θεῶν ὁ δεσπότης, τῇ ἀποφάσει πρόσεχε λοιπὸν τὴν ἀπόδειξιν, ὁ κατασκευάζει ὁ Εἰρηναῖος, ἀπὸ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ πάλιν ἀναχηρύττων. καὶ οὐκ εἶπε, τῷ ποιήσαντι, ἀλλὰ τῷ ποιοῦντι, δεικνὺς αὐτὸν ἐνεργοῦντα καὶ θαυματοποιοῦντα διηνεκῶς καὶ παράδοξα ἐργαζόμενον. καὶ δύο ταῦτα αὐτοῦ τίθησιν ἐξαίρετα, ὅτι τε ποιεῖ, καὶ ὅτι μόνος ποιεῖ· μᾶλλον δὲ τρία καὶ τέταρτα. καὶ γὰρ ὅτι ποιεῖ, καὶ ὅτι θαύματα, καὶ μεγάλα θαύματα, καὶ ὅτι μόνος ποιεῖ. ταῦτα δὲ οὐ πρὸς ἀθετοῦντας τὸ παρὸν, ἀλλὰ πρὸς διαλεγόμενον εἴρηται τῶν δαιμόνων. ἐστὶ δὲ ταῦτα ἃ ὅτι θαύματα εἴδωλα, τὰ μεγάλα, ἃ μόνος ποιεῖ. κἀπειγε δεικνύμενος οὐ τὴν δυνάμεως διελέγξαι ἡμῖν, ἀλλὰ τὴν φιλανθρωπίας καὶ ἀγαθότητος· ἐξομολογήσασθε γὰρ τῷ Κυρίῳ, φησίν, ὅτι ἀγαθός· πῶς οὖν εἰς τὴν δυνάμεως ἐμπίπτει λόγον ἐνταῦθα λοιπόν; οὐ γὰρ δυνάμεως μόνον, ἀλλὰ καὶ φιλανθρωπίας ταῦτά ἐστι τὰ θαύματα. ἵνα δὲ ἐστὶ τὰ θαύματα δεικνύς, ἐπάγει λέγων·

5 Τῷ ποιήσαντι τοὺς οὐρανοὺς ἐν συνέσει· 6 Τῷ στερεώσαντι τὴν γῆν ὑπὲρ τῶν ὑδάτων. Ἕτερος, Τῷ πλήσαντι τὴν γῆν ὕδασι. 7 Τῷ ποιήσαντι φῶτα μεγάλα μόνῳ, 8 Τὸν ἥλιον εἰς ἐξουσίαν τῆς ἡμέρας, 9 Τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας εἰς ἐξουσίαν τῆς νυκτός. Ταῦτα * εἰ καὶ τὴν δυναμιν αὐτοῦ καὶ τὴν σοφίαν ἐμφαίνει, ἀλλ' ὅμως καὶ τὴν πολλὴν φιλανθρωπίαν δείκνυσι. τὸ μὲν γὰρ οὕτω μεγάλα γεγενῆσθαι καὶ καλὰ καὶ διαρκῆ, τὴν ἰσχὺν ἀναχηρύττει καὶ τὴν σοφίαν· τὸ δὲ δι' ἡμᾶς αὐτὰ γεγενῆσθαι καὶ τὴν χρείαν τὴν ἡμετέραν, τὴν φιλανθρωπίαν τε καὶ τὴν ἀγαθότητα τὴν διηνεκῆ. ὁρᾷς πῶς εἰς τὸν αἰῶνα ὁ ἔλεος αὐτοῦ. οὐ γὰρ πρὸς δέκα καὶ εἴκοσιν ἔτη πεποίηκεν αὐτά, οὐδὲ πρὸς ἑκατὸν καὶ ἑξακόσια καὶ χίλια, ἀλλὰ πρὸς πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν ἐξέτεινεν αὐτά. διὸ καὶ τοῦτο δηλῶν ἐν ἑκάστῳ στίχῳ ὑπιλέγει, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα ὁ ἔλεος αὐτοῦ. τὸ δὲ ἐκπλῆττον, ὅτι ἐποίησε μὲν καὶ ἔδωκεν ἐξ ἀρχῆς γενομένῳ· ὅπῳ δὲ πρέπει ὁ δεσπότης, οὐδὲ οὕτως αὐτὸν ἐξέβαλεν, ἀλλὰ καὶ ἄπορ ἔδωκεν οὐκ ἀμαρτόντι, τούτοις ἀφῆκε καὶ μὴ τὴν ἀμαρτίαν ἐνδιαπᾶσθαι, καὶ οὐκ ἐκώλυσεν αὐτοῦ τὴν χρῆσιν μὴ τὴν ἀμαρτίαν ἐκείνην. καὶ οὐκ ἐποίησεν οὐρανὸν ἕνα μόνον, ἀλλὰ τὸν ἕτερον, ἐκ τοσούτων δεικνὺς, ὅτι οὐκ ἐναφίησιν ἡμᾶς τῇ γῇ, ἀλλ' ἐκεῖ μεθίστησι. εἰ γὰρ μὴ ἔμελλεν ἐκεῖ μεθιστᾶν, ἵνος ἔνεκεν καὶ οὐρανὸς προσῆκτο; οὐ γὰρ αὐτῷ χρήσιμον τοῦτο τὸ στοιχεῖον (οὐδενὸς γὰρ δεῖται) ἀλλὰ τοῦ ἀπὸ γῆς ἐκεῖ μεθιστᾶν βουλόμενος, προεσκεύ-

ασε

ασε τὰ ἀκίνδυνα. διὸ ὁ προφήτης τοῦτο εἰδὼς, ἐφ' ἑκάστῳ εἰς Ⓜ αἰῶνα ὁ ἔλεος αὐτοῦ ὑπολέγει, ἐκπληττόμενος αὐτοῦ τὴν φιλανθρωπίαν. τῷ στερεώσαντι τὴν γῆν ὑπὲρ τῶν ὑδάτων. ὅσα πάλιν καὶ τοῦτο τῆς φιλανθρωπίας. ὑπὲρ γὰρ ἐγκλήματα ἀνθρώπινα ἀμαρτήματα πολλαῖς χρείαις κατέκλυσεν, οὐδὲ οὕτως ἐγκατέλιπεν, ἀλλὰ καὶ ἐν τούτῳ καινὸν ἡμῖν κατεσκεύασε τὸν μεταξὺ χρόνον, καὶ ποσότητι τὴν γῆν δεσμάτων τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας ἐνέπλησεν, ὡς μηδὲ λόγῳ παραστῆσαι δυνάσθαι. ὁ γὰρ προφήτης ἐμπίπτων εἰς τὴν ἀβυσσον τῶν ἐνεργετημάτων, καὶ ἰδὼν ὅ πέλαγος ἀχανές, ἀπεπήδησε μέγα βοήσας καὶ εἶπών· ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε· πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας. καὶ Ⓜ ἥλιον εἰς διάδοσιν καὶ τὴν σελήνην καὶ τὴν διάκρισιν τῶν καιρῶν, πάλιν ὄψεται αὐτοῦ τὴν φιλανθρωπίαν ἅπασαν. ὁ γὰρ μακρὸν ἡμῖν εἰς εὐπαράτασιν ζωῆς, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν ταῦτα συστήσας τὰ στοιχεῖα, τρέφοντα, καρπὸς πεπαίνοντα, ὧν ἄνευ ζῆσαι οὐκ ἰῶν, καιροὺς ἡμῖν δεικνύοντα, ὥρας χαρακτηρίζοντα, δρόμους ἡμέρας καὶ νυκτὸς διαγγέλλοντα, ὁδοιπόρους γῆς καὶ θαλάττης ὁδηγοῦντα, μυρίαν ἑτέραν χρείαν παρεχόμενα. εἶδες πῶς εἰς Ⓜ αἰῶνα ὁ ἔλεος αὐτοῦ, καὶ πῶς καθ' ἕκαστον τῶν στίχων διχῶς τοῦτο ὑπολέγει ὁ προφήτης; ἕτερος μὲν ἑρμηνευτὴς, εἰς ἐξουσίαν τῆς ἡμέρας, ὑπερκειμένην εἶπε τῆς ἡμέρας· ἄλλος, εἰς ἐξουσίαν τῶν νυκτί.

10 Τῷ παταξάντι Αἴγυπτον ἐν τοῖς πρωτοτόκοις αὐτῶν,

11 Καὶ ἐξαγαγόντα Ⓜ Ισραὴλ ἐκ μέσου αὐτῶν, 12 Ἐν χειρὶ κραταιᾷ καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ. Συνεχῶς προσφέρει ὁ ἀριθμὸς τὸ ἐν Αἰγύπτῳ, διὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ ἀγνωμοσύνην, καὶ τὸ ἀεὶ τοῦτον ἀκούοντας ὑπολαμβάνεσθαι. ὁ μακρὸν ἐστὶ καὶ τὸ ἔλεος σημεῖον. τοῦτο γὰρ ἀπήλλαξεν αἰχμαλωσίας ἐκείνης, [δουλείας] καὶ τοῖς μετὰ ταῦτα ἐγένετο θεογνωσίας ἐπίδοσις. καὶ ἕτερον δέ τι ἐνταῦθα αἰτίαται. ποῖον δή τοῦτο; ὅτι ἐκ μετὰ τὴν πληγὴν ἐκείνην, τῆς αὐτοῦ δυνάμεως γέγονε τὸ ἀπαλλάξαι αὐτοὺς τῆς δουλείας, καὶ ἀποστείσαντος αὐτοὺς τῷ φόβῳ καὶ καταπορπίσαντος αὐτοὺς τῇ θαλάττῃ. ταῦτα δὲ λέγει, ἵνα μὴ τις τῶν αἱρετικωτέρων νομίσῃ ὅτι κελεύσαντος αὐτοῖς χρυσίον λαβεῖν καὶ σκεύη ἀργυρᾶ, διὰ τοῦτο ἐξῆλθε. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἐποίησε πάντα χόδην βουλόμενος εἰ φοβεροὺς τοῖς πολεμίοις, καὶ δεῖξαι ὅτι δυνάμει καὶ μετ' αὐτοῦ ἀγωνίας ἅπαντα δυνάται ἐργάζεσθαι, καὶ ἀπατᾶν αὐτοὺς καὶ παραχρῆσθαι. ἃ τι γὰρ φανερῶς ἐποίησεν, ὑπὲρ διὰ τοῦτο ἐποίησεν ὡς ὑπὲρ δυναμένου ἀπατῆσαι· ἃ τι ἀπατήσας, ὑπὲρ διὰ τοῦτο ἐποίησεν, ὡς ὑπὲρ δυναμένου φανερῶς λαβεῖν, ἀλλ' ἐν ἑκατέρῳ τῶν μέρει τὴν ἰσχὺν τὴν ἑαυτοῦ δείκνυσι. ὅτι γὰρ καὶ τοῦτο μέγαν φόβον ἐνέβαλε τοῖς ἀλλοφύλοις, ἀκήκοεν τί φασι μετὰ ταῦτα ⓐ μάντεις ⓐ ἀζωτίων. Οὗτος ὁ Θεὸς ὁ σκληρὸς, ὃς ἐπάταξε τὸν Αἴγυπτον, καὶ ὅτι ἐπαιξεν αὐτοῖς, τότε ἐζήλωσεν αὐτούς. ὁρᾷς αὐτοὺς καὶ διὰ τοῦτο τρέμοντας αὐτὸν, διὰ τὴν κλοπὴν, διὰ τὴν ἀπάτην, διὰ ὃ ἀπεχρήσαντο αὐτοῖς;

13 Τῷ καταδιελόντι τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν εἰς διαιρέσεις.

Ἕτερος, Εἰς τομάς. Ἄλλος, Εἰς τμήματα. Οὐκ εἰς τὸ αἰῶνα ὁ ἔλεος αὐτοῦ.

Τινές φασιν οὐκ ἐν μιᾷ γέγονεν ἡ ὁδὸς, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην φυλὴν τὸ ὕδωρ ἐσχίζετο, ὡς πολλὰς γενέσθαι τὰς διαβάσεις. ἀλλὰ ταῦτα πάντα εἰ καὶ πολλὴν τὴν ἰσχὺν ἐπιδείκνυτο, καὶ φοβερὸν αὐτὸν ἀπέφαινε καὶ μέγαν, ἀλλ' οὔπω καὶ πολλὴν τὴν φιλανθρωπίαν εἶχεν, οὐκ ἐπὶ τοῖς ἀπολλυουσι μόνον, ἀλλ', εἰ προσέχειν ἐβούλοντο, καὶ τοῖς σωζομένοις. ὁ γὰρ ἁπλῶς κατεπόντισεν αὐτούς, ἀλλὰ μετὰ τοσαύτην θαυματουργίαν βουλομένους καταπαλαῖσαι τὸν ὑδάτων. ἔδει δὲ αὐτοὺς, εἰ καὶ πάντων ἦσαν ἀναισθητότεροι, τά τε προτέρως οἰκονομηθέντα, τά τε παρόντα καὶ τοῦ μέλλοντος, ἐκπλαγῆναι αὐτοῦ τὴν

ἐμοὶ καὶ προσκωπῶσαι καὶ παύσασθαι τῆς ἀκαίρου φιλονεικίας. Ⓜ ὁ τοίνυν κλίσιν ἅπασαν ὁρῶντες πρὸς τὸ δοκοῦν αὐτῷ μεταστοιχειωμένην καὶ πολεμοῦσαν αὐτοῖς, ἀεὶ ὅπως ἔλαθε τῆς μανίας, ἀλλὰ καὶ τὸ παράδοξον ἐκεῖνο θαῦμα βλέποντες, κατεστόλμησαν τῆς ξένης καὶ καινῆς ὁδοιπορείας. διὸ καὶ τάφος αὐτοῖς τὸ πέλαγος γίνεται. οὐδὲ γὰρ φύσεως ἰοῦ ἔργον, ἀλλὰ θεηλάτου πληγῆς τὸ γενόμενον. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ ἐν βεβαίᾳ καὶ ἐδάφει ῥοπῆς καὶ σφαλίᾳ ἐβράζετο· καὶ ὁ καθ' ἓν ἑστήκετο μέρος, ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν τὴν φυλακήν. καθ' ἕκαστον δὲ τῶν σημείων ἐλέγξαι μοι δοκοῦσι, ὅτι τοῦτο μάλιστα διὰ τὸν Θεὸν πεπαύσθαι συνέβη, ὅπερ διὰ τὴν στοιχείων ἐγίνετο καὶ θαύματα, μὴ φυσικῆς τινος ἀκολουθίας νομισθῇ καὶ γενόμενα, ἀλλὰ τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς παραδοξοποιούσης τὰ θαύματα. ὁ δὲ καὶ ὅτι τῆς θαλάττης ξηρᾶναι, καὶ δῆλον ἐγένετο οὐκ ἐκ τοῦ συμβῆναι τότε, ἀλλ' ἐκ τοῦ μετ' ἐκεῖνο μηκέτι γενέσθαι πάλιν. καὶ ὅ φυσικῶς γενόμενα, ξηρὰ καὶ πυκνά, καὶ εἰς κενεὸν ὑπολῆψαι πέφυκε.

14 Καὶ διαγαγόντι Ⓦ Ισραὴλ διὰ μέσου αὐτῆς, ὅτι εἰς Ⓦ αἰῶνα ὁ ἔλεος αὐτοῦ. Ὅρα πῶς δικαίως καθ' ἕκαστον στίχον ὑπολέγει ὁ, εἰς Ⓦ αἰῶνα ὁ ἔλεος αὐτοῦ. ταῦτα γὰρ ἅπαντα τὴν διαπαντὸς κηδεμονίαν ἐδείκνυ. εἰ γὰρ καὶ τὰ γενόμενα τέλος εἶχεν, ἀλλ' αἱ μνῆμαι αὐτῶν τοῖς μετὰ ταῦτα πολλὴν θεογνωσίας παρεῖχον τοῦτον. καὶ γὰρ τῇ μνήμῃ εἰς ἐγκώμια παρατεμπόμενα, ἐχειραγώγει πρὸς φιλοσοφίαν πολλήν. ἄλλως δέ, οὐκ ἐκεῖνο ἐπρεσβεύθη μόνον, ὡς ἐπαύσατο ἡ τοῦ Θεοῦ κηδεμονία, ἀλλὰ μέχρι τῶν Αἰγυπτιακῶν ἔσῃ καὶ τῆς φιλανθρωπίας, ὅτι ἕκαστος καιρὸς καὶ χρόνος ἅπας ἔχει παρατεινόμενα τῆς ἀφάτου αὐτοῦ φιλανθρωπίας καὶ δείγματα, ὑφ' ὧν καὶ αὐτὸς ἐκπλησσόμενος συνεχῶς ὑπολέγει τὸ, εἰς Ⓦ αἰῶνα τὸ ἔλεος. καλῶς ἐπήγαγε, τῷ διαγαγόντι Ⓦ Ισραὴλ διὰ μέσου αὐτῆς, ἐπεὶ καὶ τοῦτο τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως. ἡ γὰρ ἤρκει τὸ τὴν θάλασσαν ὑποστορέσαι, καὶ ῥᾳδίαν αὐτοῖς πεῖσαι τὴν ὁδόν, ἀλλ' αὐτῷ οὕτω τοῦτο μάλιστα δι' αὐτοὺς ἔξεπληξε καὶ ἐφόβησε καὶ ἀπεῖρξε τολμᾶν, τὸ παράδοξον πολλὴν δειλίαν ἐμποιοῦν· ἀλλὰ τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως ἐνῆν, τὸ καὶ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς θαλάσσης θαρσοῦς αὐτοῖς σὺν δεῖναι, καὶ πεῖσαι διαβαίνειν τὴν καινὴν ἐκείνην * καὶ ξένην ὁδόν. καὶ γὰρ ἂν ἑκατέρῳ τμήματι κορυφουμένων τῶν ὑδάτων, ὑψηλῆς τινος καὶ γυναίας ἔδει ψυχῆς αὐτοῖς, ὥστε μὴ δεῖσαι τὴν διάβασιν, μηδὲ ὑποπτεῦσαι ὅλη κορυφούμενα ἑκατέρωθεν καὶ πελαγὴ ἐπελθύσεται αὐτοῖς * καὶ καταποντίσει τὸ στράτευμα πεδὸν ἅπαν. 15 Καὶ ὑκτίνα ἔξαν Φαραὼ καὶ τὴν δυνάμιν αὐτοῦ εἰς θάλασσαν ἐρυθράν. Τὴν βυθολίθου βυθόμενος δηλῶσαι τὸ καταποντισμοῦ, τῇ λέξει ταύτῃ ἐχρήσατο. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς μετὰ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀγανακτήσεως, καὶ τὴν μακροθυμίαν ἐπεδείξατο, ὅ προτέρων αὐτοὺς ἀνελὼν καίτοι ὄντας ἀναγκαίως καὶ φιλονεικίας ἀξίους ἐκείμενους, ἕως ὅτε φεύγοντες αὖθις ἑαυτοὺς ἐκόντες κατεκρήμνισαν. οὐκ εἰκῇ δὲ καὶ τὸ στρατόπεδον ὁλοσχερῶς· ἀλλ' ὅπερ τὴν ἀμφὶ τιμάτιον σκοπωνησαν καὶ τῆς διώξεως μετέχον, κοπιῶνοῦσι καὶ τῆς κολάσεως καὶ τῆς τιμωρίας.

16 Τῷ διαγαγόντι τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅτι εἰς Ⓦ αἰῶνα ὁ ἔλεος αὐτοῦ. Τοῦτο οὐκ ἔλαττον τοῦ διὰ τῆς θαλάσσης διαγαγεῖν. εἰ γὰρ καὶ ξηρὰ κατέχειν γῆ * δυναμένη τρέφειν τὸ στρατόπεδον, ἀλλ' ὅμως πολλὰ ἔπρεπε καὶ λυποῦντα. καὶ γὰρ ἰχθῦς πρώτα κατόμενα καὶ θανάτου παραδοῦναι χαλεπωτάτου, καὶ λιμὸς, καὶ αὐχμὸς, καὶ δίψος, καὶ ἀκλὶς θερμοτέρα τοῦ δέοντος ὑπτιχειμένη, καὶ θηρίων πλῆθη, καὶ ἡ τῶν ὑπερτηδείων ἀπορίαν ἐρημία. οἶδα δὲ ὅσων δεῖ θεσπεσίου δεῖται. ἀλλ' ὅμως ἀπορώτων τρέφειν γυμνωθέντες, καὶ ὑ τρίχιλον ἔχοντες, ὑ τροφάς, οὐκ ἐνδύματα ἠρκέσθησαν, ὑχ ὑποδήματα,

ῥήματα, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων ᾠδήν, ὡς ἐν μέσαις χορεύοντες πόλεσιν, ὅπω δηλ τῆς ἐ-
ρήμου παύσης ἐκείνης ἐβάδιζον. σὺ δέ μοι σκόπει πόσα πεπόνθαμε θαύματα ἐν τῇ ἐρή-
μῳ γινόμενα, καὶ πόσων ἐτῶν δημαγωγίαν· ἓ δύο τινῶν μέμνηται θαυμάτων τῶν ὅτι τῶν
βασιλέων ἐκείνων ἐγκωμιαζόντων. καὶ γὰρ πρὸς εἰπεῖν τὸν χαμηλὸν τραπεζῶν ἐκεί-
νους, τὸν ἔγκλιτον τὸν ϖδοξόν, τὸν λαμπάδα τὸν μηδέπω φανῆσαν, τῶν ἰμα-
τίων τὰ ἄκρα, πῶν ἐκατοδημάτων τὸ ἀνείδοτον, τὰς ἀπὸ τῶν πετρῶν πηγάς, τὰ ἄλλα τὰ
χαμαὶ καὶ ϖδόξα, δι' ὧν ῥᾳδίαν ἐποίῃ τὸν ὁδοιπορεῖν αὐλῶν, δύο μόνον μέμνη), πῶς
τοὺς βασιλέας τῶν βαρβάρων ἀνῄλε, καὶ πῶς τὸ ἔθναρον ἔκτισε, καὶ τὸν νίκλον αὐλῶν
ἐχαρίσατο, τὰ λοιπὰ ϖδεγχωρῶν ὡς ἀκροατῆ μὴ ἀκριβείας ἀναλέγων. διό φησι,

17 Τῷ παπάξαντι βασιλεῖς μεγάλους, 18 Καὶ ἀποκτείναντι βασιλεῖς
κραταιούς· 19 Τὸν Σηὼν βασιλέα τῶν Αμορραίων, 20 Καὶ τὸν Ωγ βα-
σιλέα τῆς Βασάν. Καὶ ἐφ' ἑκάστῳ τούτων ὑπιλέγει, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐ-
τοῦ, δεικνὺς ὅλη εἰ καὶ ἀπὸ πολεμίων πολέμοι ἐδέχοντο, ἀλλ' οὐδεὶς αὐτοὺς ἐκίνησεν.
δηλοῖ δέ· ὅτι διηνεκῶς αὐτοῦ τῆς φιλανθρωπίας ἀπέλαυον· τοῦτο γὰρ αἰνίττε) λέγων
διηνεκῶς, ὅτι εἰς ϖ αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

21 Καὶ δόντι τὴν γῆν αὐτῶν κληρονομίαν, 22 Κληρονομίαν Ισραὴλ δού-
λῳ αὐτοῦ. Διπλᾶ τὰ τῆς εὐεργεσίας, καὶ τὸ κρατῆσαι τῶν πολεμίων, καὶ τὸ γε-
νέσθαι κυρίους τῶν ἐκείνων. καὶ γὰρ ἓ τοῦτο δυνάμεως πολλῆς ἦν, ἀ δὲ ἐκβαλεῖν τοὺς ἐνοι-
κοῦντας, ἀλλὰ καὶ ὃ δυνηθῆναι κατασχεῖν καὶ ϖδιηγήσασθαι τῆς ἀλλοτρίας. εἶτα
πάλιν σαφέστερον τοῦτο δεικνύς, καὶ ὅτι οὐκ ἀπὸ ἀξίας τούτων γεγόνασι κύριοι, ἀλλ' ἀπὸ
τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ μόνης, ἐπήγαγε ὃ, 23 Οτι ἐν τῇ ταπεινώσει ἡμῶν ἐμ-
νήσθη ἡμῶν ὁ Κύριος, Δηλῶν ὡς οὐκ ἐν τοῖς κατορθώμασιν, οὐδὲ ἐν τῇ εὐτυχία,
ἀλλ' ἐν τῇ ταπεινώσει ἡμῶν. ὃ δὴ λέγει τοῦτο ἐστιν· ἤρκεσεν ἡ συμφορὰ ὑπικαμ-
ψαι αὐτὸν καὶ ὃ κακῶς πάσχειν ἡμᾶς. ἐπεὶ καὶ ὅς ἔχης ὅτε αὐτοῦ ἀπήλλαξεν Αἰγύπ-
του, οὐκ εἶπεν, ἰδὼν εἶδον τὸν μεταβολὴν αὐτῶν τὸ ὑπὸ ὃ βέλτιον, ἀλλ' ἰδὼν εἶδον
τὸν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ.

24 Καὶ ἐλυτρώσατο ἡμᾶς ἐκ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν. Ινα μὴ κατὰ μικρὸν λέγῃ
τοὺς πολέμους, τὰς ἐφόδους, τὰς νίκας, τὰ θέσπισμα, πάλιν ἑνὶ ῥήματι κατορθωμάτων ὁρ-
μαθὸν ϖδιαθέσθαι, καὶ τὰ μεσεικὰ ἀφεὶς τὰ εἰς Ισδαΐους γινόμενα, ὅτι τὸν καθολι-
κὸν αὐτοῦ ϖδιένοιαν ἔρχε), λέγων· 25 Ὁ διδοὺς τροφὴν πάσῃ σαρκί.

Αλλος, Ὃς δίδωσιν. Αλλος, Διδοὺς ἄρτον. Οὐκ ἄρα γῆς, οὐδὲ ὑδάτων, οὐδὲ ἀέρων,
οὐδὲ ἀκτίνος, οὐδὲ ἄλλου τινὸς εἰσὶ τῶν καρπῶν αἰτίαι, ἀλλ' αὐτοῦ ὁ πρῶ. καὶ ὅσα καὶ-
νοτομῶνται ὑπ' αὐτοῦ δυνάμεις μόνον, ἀλλὰ ἓ τοῦ φιλανθρωπίαν τὸ ἄφατον. ὅπερ γὰρ ὁ Χρι- Matth. 5. 45.
στὸς φησι, Ανατέλλει ϖ ἥλιον αὐτοῦ ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς, ἓ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ
ἀδίκους, τοῦτο καὶ οὗτοι ἐν τούτοις ἠνίξατο εἰπών, ὁ διδοὺς τροφὴν πάσῃ σαρκί· τοῦτέστιν,
καὶ δικαίοις, οὐδὲ τοῖς κατορθοῦσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἁμαρτωλοῖς καὶ ἀσεβέσι καὶ πάσῃ τῇ τῶν ἀν-
θρώπων φύσει, ὃ καὶ μάλιστα αὐτοῦ τὴν διασωτείαν ἀναπηρύτει. εἶδες ὅτι δέδεικται μά-
λιστα ὁ ψαλμὸς σύγκει), ὥστε ϖὸς ϖεσυγκώσθη χειραγωγῆσαι; Δεῖ δὴ τοῦτο καὶ ἀρ-
χόμενος, ἀπὸ τῶν καθόλου ἤρξατο, καὶ τελευτῶν, εἰς τοῦτο καταλήξειν, ἀνώτερον μὲν εἰ-
πὼν ἥλιον ἓ σελήνην καὶ ἀστραπὰς καὶ ὑετόν, ἅπερ οὐκ ἐν μέρει τῆς οἰκουμένης, ἀλλ'
ὅλῃ τῇ γῇ εἰς τὸν κοινὸν ἀπάντων καταλήξας τροφόν. εἶτα ἀπὸ τούτων κατασκευ-
άσας τὴν καθόλου ϖδιένοιαν, ἐπήγαγε· 26 Εξομολογεῖσθε τῷ Θεῷ τοῦ οὐ-
ρανοῦ, ὅτι εἰς ϖ αἰῶνα ὁ ἔλεος αὐτοῦ.

Από

Ἀπὸ γὰρ τούτων καὶκεῖνο δῆλον, ὅτι καὶ τῶν ἄλλων καὶ τῶν καθ᾽ ἡμᾶς πάντων αὐτὸς ὢν δικαστὴς, καὶ πάντα χοῦ τὰ τῆς προαιρέσεως αὐτῶν καὶ τῆς καθημονίας ἀκριβῶν. ἐπὶ γὰρ ἀπάντων τούτων αὐτῷ τὸν θρόνον ἀναφέρομεν, τῶν κοινῶν, τῶν ἰδίων, ἐπὶ γὰρ τῆς ἀγαθότητος, ἐπὶ γὰρ τῆς φιλανθρωπίας, ἐπὶ γὰρ τῆς δυνάμεως, ἐπὶ γὰρ τῆς καθημονίας· καὶ διὰπαντὸς τοῦτο ποιοῦντες ἀναπεμψόμεθα, καθὼς ὁ ψαλμῳδὸς τοῦτο ποιῶν λέγων· ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ, ὅτι ἀγαθὸς, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. τοῦτο γὰρ θυσία, τοῦτο προσφορὰ, τοῦτο μάλιστα ἡμῖν ἵλεων αὐτὸν καθίστησι, καὶ τῆς ἐκείνης ἀπολαῦσαι ποιεῖ τῆς ἐκεῖθεν ἡμᾶς ἀπαλλαγῆναι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλμ. ρλϛ. 1 ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΟΤΑΜΩΝ ΒΑΒΥΛΩΝΟΣ ἐκεῖ ἐκαθίσαμεν, καὶ ἐκλαύσαμεν ἐν τῷ μνησθῆναι ἡμᾶς τῆς Σιών.

Πολὺς ὁ πόθος τοῖς ἀνδράσι τῆς πόλεως, πολὺς ὁ ἔρως τῆς ἐπιθυμίας. ἕως μὲν γὰρ εἶχον τὰ ἀγαθὰ ἐν χερσὶν, ἀκριβοῦμεν καὶ ὑβρίζοντες διετέλουν· ὅτε δὲ ἐξεβλήθησαν αὐτῶν, τότε λοιπὸν ἐν ἐπιθυμίᾳ κατέστησαν. διὰ γὰρ τοῦτο αὐτοὺς ἐξέβαλεν, ἵνα αὐτοὺς εἰς πόθον ἐναγάγῃ μείζονα. καὶ ὅτι πολλαχοῦ ποιεῖν ὁ Θεὸς εἴωθεν. ὅταν γὰρ ἐντυφῶντες αὐτὰ τοῖς ἀγαθοῖς μὴ ἀναθαρρῶμεν, ἐν ἐρημίᾳ αὐτῶν ἡμᾶς καθίστησιν, ὥστε τῇ στενοχωρίᾳ σωφρονιζομένους ζητῆσαι πάλιν τὸν ἀπόλαυσιν. Ἴσως δὲ ἔνεκεν καὶ τοῦ ποταμοὺς ἐκάθιζον· ἆρα ἀχμάλωτοι ὄντες καὶ ἀπὸ πολεμίας εἰλημμένοι χώρας, ἔξω τειχῶν καὶ πόλεως ἐκαθίζοντο.

2 Ἐπὶ ταῖς ἰτέαις ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκρεμάσαμεν τὰ ὄργανα ἡμῶν.

Ἕτερος, Κιθάρας. Ἄλλος, Λύρας. Καὶ τίνος ἕνεκεν τὰ ὄργανα ἐπήγοντο εἰς αἰχμαλωσίαν ἀπιόντες, καὶ ἃ μέλλοντες αὐτοῖς χρῆσθαι; ἐγκαινόμενοι καὶ τοῦτο τοῦ Θεοῦ, ὥστε καὶ διὰ τῆς ἀλλοτρίας ἔχειν τινὰ μιμήματα τῆς πολιτείας τῆς προτέρας, καὶ μᾶλλον αὐτοῦ διάκρεσθαι ὁρῶντας τὰ σύμβολα τῆς θρησκείας ἐκείνης.

3 Ὅτι ἐκεῖ ἐπηρώτησαν ἡμᾶς οἱ αἰχμαλωτίσαντες ἡμᾶς λόγους ᾠδῶν,

4 Καὶ οἱ ἀπαγαγόντες ἡμᾶς, ὕμνον· ᾄσατε ἡμῖν ἐκ τῶν ᾠδῶν Σιών.

Οὐ μικρὰ καὶ ἐνταῦθεν κέρδαινον, ἐν τῷ τοῦ βαρβάρους διατρίβειν καὶ τῶν ἀσμάτων ἐπιθυμεῖν ἀκούειν τῶν περὶ αὐτῶν. ὅρα δὲ καὶ πόθεν πόσῳ ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἐδέξατο τὴν διόρθωσιν. οἱ γὰρ ἐξορχησάμενοι καὶ τῆς οἰκείας ἀποσκιρτήσαντες λατρείας καὶ πρὸς ἕτερα τὰ νόμιμα καταπατήσαντες, τοσαύτην ἀκριβείαν κέκτηνται ἐπὶ τῆς ἀλλοτρίας, ὡς καὶ τῶν βαρβάρων ἐπιτιμώντων καὶ ἀπειλούντων καὶ πολλαχοῦ ἀναιρούντων αὐτοὺς καὶ ἐπιθυμούντων ἀκοῦσαι, μηδὲ οὕτω χαρίσασθαι αὐτῶν τῇ ἐπιθυμίᾳ, ἀλλὰ προτιμῆσαι τὸν νόμον καὶ διατηρῆσαι μετ᾽ ἀκριβείας. ὃ γὰρ, οἱ ἀπαγαγόντες, ἕτερος εἶπεν, οἱ καταλαζονευόμενοι ἡμῶν, μονονουχὶ τοῦτο δηλοῦν· οἱ περὶ τούτου ἐπιμελούμενοι καὶ ἐξακριβοῦντες, οὕτω τῷ χρόνῳ γεγόνασι πρᾶοι καὶ ἐπιεικεῖς καὶ ἥμεροι, ὡς καὶ τῶν ᾠδῶν ἐπιθυμεῖν ἀκοῦσαι τῶν ἡμετέρων. ἀλλ᾽ ὅμως οὐκ ἐπέδωκαν οὗτοι. εἶδες πῶς ἰσχυροὺς ἡ θλῖψις ἐργάζεται; πῶς κατημυσμένους ποιεῖ; πῶς σωτηρίους τὰ δεινότατα; καὶ γὰρ καὶ ἔκλαιον, ὡς τὸν νόμον διετήρουν· καὶ οἱ τῶν προφητῶν δακρύοντων γελῶντες καὶ κωμῳδοῦντες καὶ χλευάζοντες, οὗτοι νῦν μηδενὸς ὑπομιμησκόντος

μνήσκοντος αὐτοῦ τοῖς δάκρυα ἐπέπιπτο καὶ ἐθρίωσαν. ἐκ τούτου καὶ οἱ πολέμιοι τὰ μεγάλα ἐκέρδαινον. καὶ γὰρ ἑώρων αὐτοὺς οὐ τῇ αἰχμαλωσίᾳ πιεζομένους, οὐδὲ τῷ δουλείᾳ θρίωσιν ἄγοντας, οὐδὲ τῷ ἐν ἀλλοτείᾳ διατριβῇ, ἀλλὰ τὸ τῆς οἰκείας ἐκπεσεῖν λαμπρείας. Διὰ τοῦτο τοιοῦτόν ἐστιν, ὃ τῷ μνησθῆναι ἡμᾶς τῆς Σιών. καὶ γὰρ οὐκ ἁπλῶς θρίωσιν, ἀλλ' ἔργον τοῦτο ποιοῦνται. διὰ τοῦτο ὁ Ἱερόμενος ἔλεγεν, ἐκαθίσαμεν καὶ ἐκλαύσαμεν, δηλονότι ὅτι διὰ τοῦτο σωπηρεύσαμεν, ὥστε κωφοὺς θρίωσιν καὶ ὀλολυγάς. Τίνος δὲ ἕνεκεν οὐκ ἐφείτο ᾄδειν ὅτι τῆς ἀλλοτείας; ὅτι οὐκ ἔδει βέβηλα ὦτα ἀκούειν τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων.

5 Πῶς ᾄσομεν τὸ ᾠδὴν Κυρίου ἐπὶ τῆς ἀλλοτείας; Τουτέστιν, οὐκ ἐφ' ἁπλοῦν ἄδειν. Εἰ γὰρ καὶ τῆς πατρίδος ἐξεπέσομεν, ἀλλὰ τὸν νόμον μόνον ἐφυλάττομεν ἀκριβῶς καὶ τὴν ἀκρίβειαν αὐτοῦ ἐφυλάττοντες, ὥστε καὶ τὸ σώματος κρατῆσαι, τὸ γνώμης δὲ πεῖσαι. Εἶδες φιλόσοφον ψυχὴν γνωμοῦσαν ἀπὸ τῆς θλίψεως καὶ ἐφηλοτέραν τὸ δεσμοῦ; 6 Ἐὰν ἐπιλαθῶμαί σου, Ἱερουσαλήμ, ἐπιλησθείη ἡ δεξιά μου,

7 Κολληθείη ἡ γλῶσσά μου τῷ λάρυγί μου. Ὅρα καὶ ἐνταῦθα πολλὴν τὴν μεταβολήν. καὶ γὰρ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀκούοντες ὅλην τῆς πόλεως ἐκπιστοῦσθαι καὶ οὐ φθεγγόμενοι, ἑαυτοῖς ἐπαρῶνται τοῦτο, Εἰ ἐπιλάθοιτο αὐτῆς. τί δέ ἐστιν, ἐπιλησθείη ἡ δεξιά μου; ἡ ἰσχύς μου, φησίν, ἡ δυνάμις μου ἐπιλάθοιτο μου, καὶ ἀμοίμητον ἄφωνος ἀπὸ τοῦ μετέχειν τῶν κακῶν. Ἐὰν μή σου μνησθῶ. 8 Ἐὰν μὴ προτιμήσωμαι τὸν Ἱερουσαλήμ, ὡς ἐν ἀρχῇ τῆς εὐφροσύνης μου. Τί ἐστιν, ἐὰν μὴ προτιμήσωμαι τὸν Ἱερουσαλήμ; καὶ οὐκ ἁπλῶς σου μνημονεύσω, φησίν, ἐν τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ὕμνοις καὶ ἐν ταῖς ᾠδαῖς. Ὃ δὴ προτιμήσομαι, προσμαχεῖσθαί σοί ἐστι· σφόδρα πονηρῶν ῥῆμα φθεγγόμενοι, μᾶλλον δὲ ἐρώντων καὶ ἐκκαιομένων πρὸς αὐτόν. ἀκούωμεν πάντες ταῦτα, καὶ παιδευώμεθα. καὶ γὰρ καθάπερ οὗτοι σκιρτῶντες ὅτε ζητῶσιν αὐτόν, οὕτω καὶ ἡμᾶς πολλοὶ τοῦτο πείσονται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, τῆς ἄνω Ἱερουσαλὴμ ἐκπίπτοντες. ἀλλ' ὅτοι μὴ ἐκπεσόντες, ἐλπίδας ἔχον ἐπανόδου· ἡμᾶς δὲ ἐκπίπτοντας, οὐκ ἔνι πάλιν ἐπανελθεῖν. ὁ γὰρ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει, φησί, καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται. διὸ καὶ ἀκριβείτερον δεῖ τοῖς καθ' ἡμᾶς αὐλοῖς προσέχειν, καὶ πάντα βίον ὕστως οἰκονομεῖν, ὥστε μὴ γλυκάθαι αἰχμαλώτοις μηδὲ ἀλλοτείοις μηδὲ ξένης τῆς μητροπόλεως ἐκείνης. 9 Μνήσθητι, Κύριε, τῶν υἱῶν Εδὼμ τὴν ἡμέραν Ἱερουσαλήμ, 10 Τῶν λεγόντων, ἐκκενοῦτε, ἐκκενοῦτε τῶν θεμελίων αὐτῆς. Ἕτερος, Τοῖς υἱοῖς Εδώμ. Καὶ τοῦτο ὃ ῥῆμα ἐκκαιομένων πρὸς τὴν πόλιν. ὃ δὲ λέγει, τοῦτο ἔστιν· ἀπαίτησον δίκην τοὺς βουληθέντας ζῆσαι μέχρι τῆς ἁλώσεως, μηδὲ χρεωθέντας τῇ κατασκαφῇ, ἀλλ' ἐφίσταμένους καὶ λέγοντας, κατασκάπτετε ἕως ἂν ᾖ ὁ θεμέλιος ἐν αὐτῇ. ἐπιθυμοῦσι γὰρ μηδὲ τὰ βάθρα αὐτὰ μεῖναι τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ τὸν θεμελίους ἀνατραπῆναι. ὅτοι ἦσαν Ἀραβίοι ζηλοτυποῦντες τοῖς Ἰουδαίοις τότε μὲν τῶν Βαβυλωνίων· ὧν καὶ συνεχῶς μέμνηται ὁ προφήτης, καὶ σφόδρα αὐτῶν κατηγορεῖ, ὅτι καὶ" διχόθεν συνέπεσον ἔχοντες πρὸς αὐτούς, τῶν πολεμίων ἐγίνοντο πικρότεροι.

χ. λείαν κηλίδα

11 Θυγάτηρ Βαβυλῶνος ἡ ταλαίπωρος. Ἕτερος, Ἡ προνενομευμένη. Ἕτερος, Ἡ ἁρπαζομένη. Ἐνταῦθα δείκνυσι τοῦ Θεοῦ τὴν ἰσχύν, ὅτι οὐ τῇ τῶν κακῶν ἀπαλλαγῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τῶν πολεμησάντων ὀπίσω λύσει, προλέγει τὰ συμβησόμενα τῇ Βαβυλῶνι κακά· ὁ προφήτης, καὶ ἀθλίαν αὐτὴν ἀπὸ τῶν καταληφομένων κακῶν καλεῖ, καὶ τοῦτο παιδεύων τοὺς Ἰουδαίους, καὶ δείκνυσι τοῦ Θεοῦ τὴν ἰσχὺν πολ-

λαχοῦ

ζαχῦ τῆς γῆς ἐκλεζαμβάνω. Μακάριος, ὃς ἀνταποδώσει σοι ὃ ἀνταπόδομά σου, ὃ ἀνταπέδωκας ἡμῖν. Ἄλλος, Ὃ πεποίησας ἡμῖν. 12 Μακάριος, ὃς κρατήσει καὶ ἐδαφιεῖ τὰ νήπιά σου πρὸς τὴν πέτραν. Ταῦτα εἰ καὶ πολλῆ γέμει θυμοῦ καὶ σφοδρᾶς κολάσεως καὶ τιμωρίας, ὅμως τὸ πάθος τῶν ἀκμαλωτιζόντων ἐστὶ τὰ ῥήματα, πολλὴν ἀπαιτούντων τὴν τιμωρίαν ἐξ ἐνίων καὶ ἐκ προδόξου κόλασιν. πολλὰ γὰρ οἱ πρόφηται σὺν οἴκοθεν φθέγγονται, ἀλλ' ἑτέρων πάθη διηγούμενοι εἰς μέσον φέρουσιν. ἂν μὲν γὰρ τὴν αὐλὸν γνώμην ζητῇς, ἀκούσῃ λέγοντος, Εἰ ἀνταπέδωκα τοῖς ἀνταποδιδοῦσί μοι κακά, καὶ τὴν πρὸς τῶν νόμων δεδομένην αὐτῷ συμμετρίαν ὑπερβαίνοντος· ὅταν δὲ τὰ ἑτέρων διηγῆται πάθη, τὴν θυμὸν ὑποχωρᾷ φύσιν. ὁ δὴ καὶ νῦν πεποίηκε, τὴν ὀργὴν τὴν τῶν Ἰουδαίων εἰς μέσον ἄγων, οἱ καὶ μέχρι τῆς αὐτοῦ ἡλικίας τὴν ὀργὴν ἐξέτεινον. ἀλλ' οὐ τὰ τῆς κακίας τοιαῦτα, ἀλλὰ καὶ ποτίζειν καὶ τρέφειν τοὺς ἐχθροὺς κελεύομεν, καὶ εὔχεσθαι ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ἡμᾶς. τοῦτο δὲ ποιοῦμεν καὶ τὴν ὠφελιμένην νομοθεσίαν. ποίαν δὲ ταύτην; ἐὰν μὴ περιασπάσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν, φησι, πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. πολλὴν τοίνυν ὑπιδεξώμεθα τὴν ἀσυδοξίαν, καὶ μὴ περιοράσας ἅπασαν φυλάξωμεν, ἅτε λοιπὸν, ὡς ἐν οὐρανῷ, πολιτευόμενοι ὑπὲρ γῆς καὶ μετ' ἀγγέλων χορεύοντες. οὕτω γὰρ καὶ τῶν μελλόντων ὑπερβαλλόμεθα ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλμ. ρλζ. 1 ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΟΜΑΙ ΣΟΙ, ΚΥΡΙΕ, ΕΝ ὅλῃ καρδίᾳ μου.

ΠΟλλάκις ὑμῖν περὶ τούτου διελέχθημεν· διόπερ αὐτὸ παραλείποντες ὅτι τὸ ἐχόμενον αὐτοῦ λέγομεν. Διὰ τί τοῦτο ἔστι; Ἐπειδὴ ἀγγέλων φαμὲν εἶναι. ὅταν ἕτερος εἴπῃ ἑρμηνευτὴς, προφητείαν ἀκούσεται· ἄλλος, ἑνὸς θεῶν μυστήριον. ἐὰν μὲν οὖν τοὺς σὺν ἀγγέλοις ἀγέλους λέγῃ, τοιοῦτόν τι ἐστὶ τὸ λεγόμενον· ὅτι μετ' ἀγγέλων ᾄδειν βιάσομαι, καὶ φιλονεικήσω τοῖς ἀμέλλουσι προσεύχεσθαι καὶ συνορθοῦσι τὰς ἄνω δυνάμεσιν. Εἰ γὰρ τῇ φύσει διέσπασε, ἀλλ' ὅμως τῇ προθυμίᾳ ἀμιλλήσομαι μετ' ἐκείνων ζῆναι. Εἰ δὲ μετὰ τοὺς ἑτέρων ἔκδοσιν ἐκλάβωμεν τὸ εἰρημένον, δοκεῖ μοι περὶ τῶν ἱερέων τοῦτο εἰπεῖν. ἔθος γὰρ τῇ γραφῇ τοὺς ἀγγέλους καλεῖν καὶ ἱερέας καὶ θεόν· νῦν μὲν λέγουσα, Θεοὺς οὐ κακολογήσεις, καὶ ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς· νῦν δὲ, Χείλη ἱερέων φυλάξεται χρίσιν, καὶ ἐκ στόματος αὐτοῦ ζητήσουσι δικαιοσύνην, ὅτι ἄγγελος Κυρίου παντοκράτορός ἐστιν. ἂν τοίνυν τοῦτο ἐκλαβεῖν ᾖ, ἐκεῖνο νοεῖν δεῖ· ὅτι μετὰ τῶν ἱερέων, παρόντων αὐτῶν, μετὰ τῆς προσηκούσης εὐταξίας καὶ ἁρμονίας, ἐκείνων προηυμημένων ἕψομαι καὶ ἀκολουθήσω καὶ ᾄσομαι.

Ὅτι ἤκουσας πάντα τὰ ῥήματα τοῦ στόματός μου. Εἶδες εὐγνωμοσύνην, εἶδες προσοχὴν ὑπερτεταμένην. οὐ καθάπαξ ἔνιοι τῶν γραφῶν καὶ ὀλιγωρίαν ἐπιφέρουσιν· πρὶν ἢ μαθεῖν, σφοδροί τινες εἰσι, μετὰ τὸ μαθεῖν, ἀναπεπλωκότες· ἀλλ' ἔστι καὶ πρὶν ἢ μαθεῖν, ὑπήκοα, καὶ μετὰ τὸ μαθεῖν, μένει διηνεκῶς θυγάτρια. ἐντεῦθεν δείκνυται, ὅτι καθαρὰν καὶ ἀρίστην ἐποιεῖτο τὴν ψυχὴν, ἐκ τοῦ ἀκουσθῆναι παρὰ τοῦ Θεοῦ. τοῦτο γὰρ μάλιστα ἀκούεσθαι ποιεῖ, ὅταν καθαρὰν ἡ ψυχὴ γένηται· ὥστε καὶ τοῦ ἀκουσθῆναι ἡμεῖς

ἡμεῖς κύριοι. ὅταν γὰρ ταῦτα αἰτῶμαι, ἃ Ⓦ θεὸν ἄξιον δοῦναι, ὅταν μὴ πορθυμίας, ὅταν ἀξίως ἑαυτὸς τοῦ λαβεῖν παρέχωμαι, ἀκύρει καλεύμενος, ὁ αἰτούμενον πληροῖ.

2 Προσκυνήσω πρὸς ναὸν ἅγιόν σου. Οὐ μικρὰ ὁ τοῦτο ἀρετή, τὸ δυνασθαι ὑπιδαφεῖν ναοῦ, καὶ ὑπιδαφοῦται, μὴ καθαρὸς ψυχειδότως προσκυνῶν. ὁ γὰρ δὴ ὁ κάμψας γόνατα, οὐδὲ τὸ εἰσελθεῖν, τοῦτο ἐστὶ τὸ ζητούμενον, ἀλλὰ ὁ μὴ διανοίας θερμῆς ὁ γνώμης ψυχοειδοῦς, ὁ μὴ τῷ σώματι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ γνώμῃ ἔνδον εἶ· ὥσπερ οὐδὲ μικρὸν ἀξίωμα τὸ προσκυνεῖν Ⓦ ὑπὸ πάντων θεόν, ὡς χρὴ προσκυνῶν. εἰ γὰρ ὑπὸ τῶν βασιλέων ὁ ἀξιώματος τοῦτο κεῖται μέρει, πολλῷ μᾶλλον ὑπὸ τοῦ τῶν ὅλων θεοῦ. καὶ ἐξομολογήσομαί σοι ὅτι σὺ ἐλέει σου καὶ τῇ ἀληθείᾳ σου. Τί ὅτι τοῦτο; βλασφεμήσω σοί, φησιν, ὅτι πολλῆς ἀπέλαυσα κηδεμονίας. ὁ γὰρ ἀπὸ τῶν οἰκείων κακῶν μὴ ἔχων ὁ ἀπολαβεῖν τὴν πατρίδα καὶ Ⓦ ἴδιον ἰδεῖν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἐλέους καὶ τῆς φιλανθρωπίας σου. ὅτι τούτοις σε προσκυνήσω, ὅτι τούτοις ἐξομολογήσομαί σοι, ὅτι ἄξιον οὐδὲ κολάσεως καὶ ὠμοφαγίας, δικαίως ἂν ἀλλοτρίᾳ βασιλείᾳ δίκαιον οὐδὲ ταχέως ἐπεμήναγες.

3 Ὅτι ἐμεγάλωνας ὑπὲρ πᾶν τὸ ὄνομα τὸ ἅγιόν σου. Ὁ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ὁ μὲν βασιλεὺς τὰς ἐνεργείας βλασφεμήσω μόνον, ἀλλὰ δι' αὐτῶν τῶν δόξαν τὴν ἄφατον καὶ τὴν μεγαλωσύνην ἄπειρον, καὶ τὴν φύσιν τὴν ἄρρητον. ἐμεγάλωνας γάρ, φησιν, ὑπὲρ πᾶν τὸ ὄνομα τὸ ἅγιόν σου· τουτέστι, διὰ τῶν ἐνεργειῶν, διὰ τῶν στοιχείων, διὰ τῶν ἐν ὑρανοῖς, διὰ τῶν ἐν γῇ, διὰ τῶν κολάσεων, διὰ τῶν εἰς σὲ πολεμίων, διὰ τῶν εἰς σὲ οἰκείων. οὐκ ἔστι γὰρ σοῦ μέρος τῆς κλίσεως, τῆς ἄνω, τῆς κάτω, ὃ μὴ φωνὴν ἀφίησι σάλπιγος λαμπροτέραν, αἰνοκηρύττουσαν τὸ ὀνόματός σου τὴν μεγαλωσύνην. καὶ ἀγγέλους φύσεως εἶπης, καὶ ἀρχαγγέλους, καὶ δαίμονας, καὶ τὰ ἀναίσθητα στοιχεῖα, καὶ λίθους, καὶ ἀστέρματα, καὶ ἥλιον, καὶ σελήνην, καὶ γῆν, καὶ πέλαγη, καὶ νήκλα, καὶ πετεινά, καὶ λίμνας, καὶ πηγάς, καὶ ποταμούς, διὰ πάντων μέγα τὸ ὄνομά σου δείκνυται. ἕτερος δ' αὖ τὸ, ἐμεγάλωνας ὑπὲρ πᾶν τὸ ὄνομα τὸ ἅγιόν σου, εἶπεν, ἐμεγάλωνας γὰρ ὑπὲρ πάντα τὰ ὀνόματά σου, τὴν ῥῆσίν σου. ἄλλος, τὸ λόγιόν σου.

4 Ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ὑπικαλέσωμαί σε, ταχὺ ἐπάκουσόν μου.

Ἄλλος, Ἐν ᾗ αὐ ἡμέρᾳ ἐπεκαλεσάμην σε, ἐπήκουσάς μου. Τοῦτο δὲ ὁ αὐτὸς ἐπηγγείλατο λέγων, Ἐν ᾗ αὐ ἡμέρᾳ ὑπικαλέσῃ με, εἰσακούσομαί σου, καὶ ἐρῶ· Ἰδοὺ πάρειμι. Ἡσ. νη. θ. ὁ αὐτὸς δ' αὖ τοιαῦτα γὰρ αἱ ἰδιωτάτην ψυχαὶ· ταχέως βούλονται τὴν ἀπόκλησιν τῶν δεινῶν ἰδεῖν. Πολυωρήσεις με ἐν ψυχῇ μου δυνάμει σου.

Μετέωρα λέγεται τὰ ὑψηλὰ τοῦ τὸ μεταίρεσθαι· καὶ μετεωρισμοὶ δὲ λέγονται, τὰ κύματα αὐτῆς ὁ τὰ ὑψώματα, τοῦτ' ὁ ὑψοῦσθαι ὁ ἐπαίρεσθαι. Τὸ τοίνυν πολυωρήσεις ὅτι, ἐπάρεις με, ὑψώσεις με. τοῦτο καὶ ἀλλαχοῦ τέθεικε λέγων, Κατὰ τὸ ὕψος σου ἐπολυώρησας τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων· τουτέστιν, ἐπῆρας, ὕψωσας. ὅπου καὶ τὸ πολυωρήσεις με εἶπεν, ἵνα δηλώσῃ ὅτι ἐμπλήσεις με βλασφεμίας πολλῆς καὶ μετέωρον ἐργάσῃ μου τὴν ψυχήν, καὶ τὸ πάντων μεῖζον, οὐκ ἀφήσεις μου Ⓦ μετεωρισμὸν τοῦτον καὶ τὴν βλασφεμίαν σαθρὰν γενέσθαι, ἀλλὰ δυνατὴν καὶ ἰσχυρὰν, βεβαίαν τε καὶ ἀκίνητον. τοῦτο γὰρ ὅτι τὸ, πολυωρήσεις με ἐν ψυχῇ μου δυνάμει σου. ὃ δὲ λέγει τοῦτ' ἔστι· δυνάμει με πολυωρήσεις, ἰσχύι ὑψώσεις καὶ βοηθήσεις μοι. διὸ καὶ ἕτερος ἑρμηνευτὴς τὸ αὐτὸ ἐμφαίνων εἶπε, ζωώσεις τὴν ψυχήν μου. καλῶς δ' εἶπε, τὴν ψυχήν μου· ὅσῳ μᾶλλον Θεοῦ ἰδιόν ἐστιν, ἐν ταῖς θλίψεσιν ἀναπαύεσθαι τὰς ψυχάς· καθάπερ καὶ ὅτι τῶν ἀποστόλων ζωοῦται. μαστιζόμενοι γὰρ ἐπεμήνεσαν χαίροντες· ὅπως ἐπολυωρεῖτο αὐτῶν ἡ

ψυχή.

ψυχή. τοῦτο μάλιστα τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως ἔργον, τοῦτο δείκνυσιν αὐτοῦ τὸν ἰσχυόν, ὅ
ὁ μέσοις τοῖς δεινοῖς μὴ ἐᾶν" καταφέρεσθαι τὸν ψυχικόν. χ. καθ' ὑμᾶς

5 Ἐξομολογησάσθωσάν σοι, Κύριε, πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, ὅτι ἤκουσαν πάντα τὰ ῥήματα τοῦ στόματός σου. Ὅρα βέλτιον μοι σιώπα· οὐκ ἐχεῖται τοῦ μάτην βλασφημῆσαι, ἀλλὰ τοὺς χριστοκαπήλους ἀπάντας εἰς κοινωνίαν λαμβάνει τῆς βλασφημίας, 5
αὐτοὺς τοὺς τὰ ἐναντία μανθάνοντας. εἰ γὰρ ἡ μεγάλη αὐτῶν ἡ δόξα καὶ δυνάμις, ἀλλὰ σοι πάντες ὀφείλουσι βλασφημεῖν ὁμοίως τῶν εἰς ἑτέρους τετολμημένων. διὸ καὶ τοῦτο δηλῶν, ἐπήγαγε λέγων· ὅτι ἤκουσαν πάντα τὰ ῥήματα τοῦ στόματός σου. εἰ τοίνυν βλασφημοῦσιν, μεγάλα σοι τεύξεται καρπώσονται καὶ κερδανοῦσι. τοιαῦτα γὰρ σου τὰ δῶρα· πᾶσιν ὁμοίως μέσῳ" παρέκειται, ὥστε τοὺς βλασφημοῦντας μετέχειν τε καὶ ἀπολαύειν αὐτῶν. τοσοῦτον οὖν αὐ- 10 χ. ὑμᾶς
τοῖς ἡ βασιλεία ὑπόσην δυνάταν τοιοῦτον, οἷον τὸ τῶν σῶν ἀκούειν ῥημάτων. τοῦτο αὐτοῖς ἀσφάλεια, τοῦτο ἰσχύς, τοῦτο κόσμος, τοῦτο βαρρέπεια, * τοῦτο τῆς ἀρχῆς φαιδρότης τε καὶ δυνάμις. * τὸν λαὸν λαόν,

6 Καὶ ἀσάτωσαν ἐν ταῖς ᾠδαῖς Κυρίου. Ἐπειδὴ ἦ, Ἀδέτωσαν τὰς ὁδοὺς Κυρίου. Ἀν μὴ οὖν ταῖς ᾠδαῖς Κυρίου, τοῦτο ἐστὶ δὲ ἐῤῥιμμένον, ἐν τοῖς νόμοις σου λεγέτωσαν, 15
ἐν τοῖς προστάγμασί σου. ἀλλ' ἦ τὰς ὁδοὺς σου, τὰ κατορθώματα τοῦτά, φησι, λεγέτωσαν, ὑμνείτωσαν, ἀναχηρυττέτωσαν· τοῦτο γὰρ ὅστι δοξάτωσαν. Ὅτι μεγάλη ἡ δόξα Κυρίου· Τοῦτέστι, πᾶσι καταδηλος, πᾶσι σαφὴς, πᾶσι δήλη, πρὸ τοῦ ἀπτῶτων βασιλείας πρόεσκιασμένη, πάντας ὑπερθυμοῦσα ἔχουσα χαίρειν. 20

7 Ὅτι ὑψηλὸς Κύριος, καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορᾷ· Ὑψηλὸς τὴν φύσιν, φησὶν, ὑψηλὸς τὴν οὐσίαν. ἀλλ' ἐνταῦθα τέως συγκαταβατικώτερον εἶρηκεν, πρὸς ἀναπείθειν τὸν Ἰουδαϊκὸν, καὶ ἐμπεριπατοῦντα μᾶλλον. ὃ δὴ ἐξῆς καὶ τοῦτο διορθοῦται, καὶ εἰς μεγάλην διάνοιαν ἀνάγει καὶ τὰ ταπεινὰ ἀκροατήν. Τί δή τοῦτο ἐστί; Καὶ τὰ ὑψηλὰ ἀπὸ μακρόθεν γινώσκει. 25 30

Ἐνταῦθα γὰρ πρὸς προγνώσεως ὁ λόγος, ὅπερ μάλιστα τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεώς ἐστιν ἴδιον. διὸ καὶ τοῖς προφήταις πολλάκις διαλεγόμενος, ἐντεῦθεν ἀποτείνει πρὸς τοῦτο τὴν πλάνην τῶν εἰδώλων κατεγνωσμένους. ἄλλος, καὶ ἐπηρμένον μακρόθεν διαγινώσκει. ὅθεν γὰρ εἶπεν, ὑψηλὸς Κύριος, καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορᾷ, ἐπήγαγε καὶ τὰ ὑψηλὰ ἀπὸ μακρόθεν γινώσκει, δηλονότι ὅτι τὰ ὑψηλὰ οὐχ ἁπλῶς γινώσκει, ἀλλὰ καὶ οὐκ ἄλλου τοῦ διαστήματος, τοῦτέστι, πρὶν ἢ ἐκβλῦσαι, πρὶν ἢ εἰς ἔργον ἐλθεῖν.

8 Ἐὰν πορευθῶ ἐν μέσῳ θλίψεως, ζήσεις με. Οὐκ εἶπεν, ὅτι τὴν θλῖψιν ἀπελάσεις, ἀλλ' ἐν αὐτῇ μένοντα τοῖς δεινοῖς ζήσεις με· τοῦτέστι, διασώσας δυνήσῃ σὺ αὐτὸν ἐμπεσόντα τοῖς κινδύνοις· ὅπερ δὴ θαυμαστὸν καὶ παράδοξον, ἐξεγεῖραι τοὺς λυπηροῖς καὶ τοῖς ὀπτεσκληκόσι, τὴν ἀσφάλειαν καταξῆσαι καὶ ἐξισοχρόνιον ἐκ αὐτοῦ. Ἐπ' ὀργὴν ἐχθρῶν μου ἐξέτεινας τὴν χεῖρά σου. Ἐπειδὴ, Καπὶ τῆς ἀναπνοῆς τῶν ἐχθρῶν μου ἐκτενεῖς. Εἶδες ἑφ' ἑκάτερα τὰ μέρη μεγίστην ὑπερβολὴν τῶν δυνάμεων; ἐμέ τε γὰρ, φησὶν, ἐν μέσοις ὄντα τοῖς δεινοῖς διασώσας δυνήσῃ, ἐκείνους τε μεγαλομανῶς καὶ λυττώδως καὶ πῦρ πνέοντας ταπεινώσας καὶ καταξηράνας. Καὶ ἔσωσέ με ἡ δεξιά σου. Ἄλλος, Καὶ σώσει με δεξιά σου· τοῦτέστιν, ἡ δυνάμις σου, ἡ ἰσχύς σου. Εὔπορος γὰρ ὁ Θεὸς καὶ βυθὸν χάους καὶ ὄξος ἀπεγνωσμένων ἰσθμὸν εἰς σωτηρίαν ἀναγαγεῖν.

9 Κύριος ἀνταποδώσει ὑπὲρ ἐμοῦ. (Ἐπειδὴ, Σωτηρήσει) τοῦτέστιν, ἀμυνεῖται τοὺς ἐχθρούς. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἀμυνεῖται, ἀλλὰ ἀνταποδώσει, δηλονότι ὅτι καὶ ὑπεδυθυμος ὢν, αὐτὸς καταβαλεῖ καὶ καταπατήσει. Φιλάνθρωπος γὰρ ὅστι. δυνατὸν δὲ τοῦτο καὶ

εἰς

εἰς τὰ ϖδὰ τ̃ Χριστ̃ γινόμθα εἰς ἡμᾶς λέγεσθαι. αὐτὸς γὰρ ἀνταπέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν. Κύριε, ὁ ἐλέους σ̃ εἰς ϖ ἀγῶνα, τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σ̃ μὴ παρίδῃς.

Δύο ζῶντα αἰτῆσαι δικαιώματα τ̃ τυχεῖν φιλαν. θρωπίας· ἓν μέ, ὁ ἐλεήμονα αὐτὸν εἶ) καὶ ἀγαθόν, καὶ ἐλεήμονα διὰ παντός, ὡς μηδέποτε αὐτ̃ ἀφαιρεῖσθαι καὶ λήγειν τῶν φιλαν. θρωπίαν, μηδὲ ἀποδιδόναι ἑτέρῳ ὄν, τὸ δημιουργὸν αὐτοῦ εἶ) καὶ ποιητήν. ἀλλ' ὥσπερ ἀπὸ τούτων ἀξιούμθα σώζεσθαι, οὕτω δὲ τ̃ ἐλέους ἀξίων αἰτησόμθα. Ελεήσω γάρ, φησιν, οὓς ἂν ἐλεῶ. τ̃ γὰρ ἁπλῶς ὁ ἔλεος ἔπεισιν, ἀλλ' ἔχει τινὰ καὶ αὐτὸς σχέσιν. εἰ γὰρ δὴ ἁπλῶς ἐπῆλθε, σωθεὶς ἂν ἐκολάσθη. " διὰ μὴ μόνον διὰ τὸ ἐλεεῖσθαι ἀξια ϖεφύκαμθ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ϖδὰ Θεοῦ γεγράφθαι. τ̃ γὰρ τοῦ Θεοῦ δημιουργηθέντα καὶ τοιοῦτον ἐφικόμενα ποιητὴν καὶ βασιλέα, ἀξίαι τ̃ς κτήσεως αὐτοῦ καὶ τ̃ς τοιαύτης ϖεννοίας πολιτείαν ἐπιδείκνυσθαι χρή. διὸ ζῶντα ποιησόμθα, τῶν μελλόντων ἐπιτυγχάνομθα ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλαν. θρωπίᾳ τ̃ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τ̃ αἰώνων. Ἀμήν.

Ps. 9. 13.

χ. διὰ τὸ ἐπὶ ἐδ. ἐξα φαί ἀφθ. καὶ πάσης τ̃ θείας χ̃ς.

Ψδμ. ρλη. ΕΙΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΩ ΝΙΚΟΠΟΙΩ ΙΚΥ-

ελε, ἐδοκίμασάς με, καὶ ἔγνως με.

ΤΙ λέγῃς; μ̃ τὸ δοκιμάσαι οἶδεν ὁ Θεὸς, ϖρὸ τ̃ τὸ δοκιμάσαι οὐκ οἶδεν; οὐχί, μὴ γένοιτο. πῶς γὰρ, ὁ τὰ ϖάντα εἰδὼς ϖρὶν γένεσθαι αὐτ̃; ἀλλὰ τὸ, ἐδοκίμασάς με, ἀκριβῶς ἐπίσασαί με ὅτιν. ὥσπερ γὰρ ὁ ἀπόστολος ὅταν λέγῃ, ὅτι ἐρευνᾷ τὰς καρδίας, οὐκ ἄγνοιαν ἐμφαίνων λέγει, ἀλλὰ τὸ ἀκριβῆ εἰδέναι, ὅτω καὶ οὗτος λέγων, ἐδοκίμασας, τ̃ γνῶσιν τὸ σαφεστάτον δηλοῖ, τοῦτέστιν ἀκριβῶς ἐπίσασαί με. Σὺ ἔγνως τὸν καθέδραν μου καὶ τὸν ἔγερσίν μου.

Καθέδραν καὶ ἔγερσιν, ϖ βίον ἅπαντα φησὶν (ἐν γὰρ τούτοις ἡμῖν ὁ βίος) τὰς ϖροαιρέσεις, τὰς ἐνεργείας, τὰς εἰσόδους, τὰς ἐξόδους. Εἶτα ὅπ̃ ἀεχόμθος ἔλεγεν, ἐδοκίμασάς με, ἵνα μή τις τ̃ν δυσκόλων νομίζῃ, ὅτι ἀπὸ δοκιμ̃ς οἶδεν, ἢ ἀπὸ πείρας ϖεφυκότων, διὰ τοῦτο εἰπεῖν, ἔγνως τὸν καθέδραν μου καὶ τὸν ἔγερσίν μου, ὅσα πάσαις αὐτὸ διεργάζονται διὰ τ̃ς ἐπαγωγ̃ς, ἧς ἐπήγαγε λέγων· 2 Σὺ συνῆκας τοὺς διαλογισμούς μου ἀπὸ μακρόθεν. Δείκνυσι γὰρ διὰ τούτου, ὅτι οὐχὶ δοκιμασία οἶδεν, οὐδὲ δεῖται τ̃ δοκιμάσαι, ἀλλὰ ϖεγνωσικὴ δυνάμει ϖάντα ἐπίσαται). ὁ γὰρ λογισμοὺς εἰδὼς ἐπὶ τῷ νῷ κειμένους, οὐ δεῖται τ̃ς διὰ τ̃ν ἔργων δοκιμασίας. ἄλλως γ', οὐδὲ κινουμένους μόνον ἐν ζῴοις οἶδεν, ἀλλὰ καὶ ϖρὶν ἢ κινηθῆναι· καὶ οὐδὲ ἁπλῶς ϖρὶν ἢ κινηθῆναι, ἀλλὰ καὶ ϖεὶ ϖολλοῦ τ̃ χρόνου. διὰ ζῶντα δηλῶσαι βουλόμθος, ἐπήγαγε τὸ, σὺ συνῆκας τοὺς διαλογισμούς μου ἀπὸ μακρόθεν. καὶ εἰ οἶδέ, φησι, τοὺς διαλογισμούς, τίνος ἕνεκεν ἐπάγει τὸν διὰ τ̃ν ἔργων δοκιμόν; οὐχ ἵνα αὐτὸς μάθῃ, ἀλλ' ἵνα τοὺς ἀκροωμένους δοκίμους ἐργάσῃται). ἐπεὶ καὶ ϖ Ἰωὴλ ἤδει ϖεὶ τ̃ς πείρας· διὰ δὲ ἐμφ̃ τύρει λέγων, διὰ θεσπέσιος δίναμος, ἀληθινός, θεοσεβής. ἀλλ' ἐπήγαγε τὸν πεῖραν, ὥστε σφόδρα τε καρτερικώτερον ἐργάσασθαι, καὶ τὸ διαβόλου τὸν πονηρόν " ἐλέγξαι, καὶ τοὺς ἄλλους ἀπαντοδαποτέρους διὰ τὸ ϖδαδείγματος ποιῆσαι. καὶ τί θαυμάζεις εἰ τοῦτο ὁ Ἰωὴλ τοῦτο πεποίηκεν, ὅπου γε καὶ τοῦτο ϖ ἀμφοτέρων τοῦτο αὐτὸ ἐργάζεται); τοὺς γὰρ Νινευίτας ἤδει σαφῶς οὐκ ἀξίους ὄντας ἀπολέσθαι, ἀλλὰ διὰ τ̃ς μετανοίας βελτίους ἐσομένους, " καὶ ὅμως ἐπάγει δὲ τὸν διὰ τ̃ν ϖεγμάτων πεῖραν· καὶ ϖάντα δὴ πολλὰς ἀποδείξεις ϖέχει)

καὶ ἐκτεῖσαι,

ἢ ἀλλ' ἵνα

τῆς αὐτῦ κηδεμονίας κ) φιλανθρωπίας, οὐκ ἀχνοῦμενος τῇ" αὐτῦ γνώσει. διὰ τοῦτο χ. εἰκώς.
Ιωαν. δὲ ὁ μονογενὴς ἔλεγεν· Εἰ μὴ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι. Εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύσατε. ὅπερ γὰρ πολλοὶ παχύτερον τὸ γνώμιον ὄντες κ) ἀναίσθητοι πολλὰ διαῦτα φλέγονται, ὅτι τὰ δεῖνα ὠξελέξατο, κ) τὰ δεῖνα ἐφίλησε, κ) τὰ δεῖνα ἐμίσησε, διὰ τοῦτο ὁ μὲν πονηρός, ὁ δὲ Παῦλος ἐγίνετο, ἀπὸ τῶν πραγμάτων πείθει τὸν ἑκάστου τούτων διορθούμενος γνώμιον, κ) πρόσγων εἰς μίσον τὸν ἀπὸ τῶν ἔργων ἀπέδειξεν. καὶ ἀποφαίνει μὲν κ) περὶ τῶν πραγμάτων ὅτι σπάνιος ὁ δεῖνα, ἵνα μάθωσιν αὐτοῦ τὸν προγνωστικὸν δύναμιν· ἐπάγει δὲ κ) τὸν διὰ τῶν πραγμάτων πληροφορεῖν, ἵνα μὴ ὡς τῶν αἰσθητῶν εἴπῃ, ὅτι διὰ τὸν προῤῥησιν ὁ δεῖνα τοιοῦτος ἰῶ. Ρω, β. π. ὅρα γοῦν ὁ Παῦλος πῶς τοῦτο δηλοῖ λέγων· Μήπως γὰρ γνησθέντων, μηδὲ προσλάβωσι κ) ἀγαθὸν ἢ κακόν, ἵνα ἡ κατ' ἐκλογὴν πρόθεσις τοῦ Θεοῦ μένῃ οὐκ ἐξ ἔργων, ἀλλ' ἐκ τοῦ καλοῦντος, ἐῤῥέθη αὐτῇ, ὅτι ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι. οὐδὲ γὰρ δεῖται ἀναμείναι τὰ ἔργων τὸ τέλος, ἀλλὰ κ) πρὸ τούτων οἶδεν αὐτὸς τὸν Παῦλον καὶ τὸν τοιοῦτον ἐσόμενον. Τὸ τέλεον μου κ) τὸ χρεῖόν μου σὺ ὠξιολόγησας.

3 Καὶ πάσας τὰς ὁδούς μου προεῖδες.

Ωσπερ καθόδηγη κ) ἕτερον τὰς προάξεις λέγει ἀπὸ τῆς κοινῆς συνηθείας (καὶ γὰρ πολλάκις ὁ ἡμεῖς λέγομεν, οἶδεν ὁ δεῖνα πῶς κάθηται), πῶς ἐγείρεται, τὸν ἀκριβῆ αὐτοῦ γνῶσιν μαρτυρῶντες) ὅτω τέλεον ὁ χρῖνον σὺ ταῦτα, τὸ ζωὴν αὐτοῦ πᾶσαν λέγει· διὸ ὁ ἐπάγει· κ) πάσας τὰς ὁδούς μου προεῖδες. ὁ δὲ ὠξιολόγησας ἦν, οὐ ζητουμένου ἐστίν, οὐδὲ ἐρωτωμένου, ἀλλὰ ἀκριβῶς ὑπισαμένου. ὁ τοῦτο δεικνὺς ἐπάγει, προεῖδες· τουτέστι, πρὶν ἢ γενέσθαι, οἶδας πάσας τὰς προάξεις τὰς πονηρὰς κ) τὰς ἀγαθάς. Οτι οὐκ ἔστι δόλος σὸ γλώσσῃ μου. Αλλος, Ετερηλογία. Τοῦτο μέγιστον τεκμήριον Matth. γ. ἀρετῆς, ὅτω κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν, τοῦτο ὁ μάλιστα ὁ Χριστὸς ὑπιζητῶ λέγων· Εἰὰν μὴ στραφῆτε κ) γένησθε, ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, τὸ ἄκακον κ) τὸ ἄδολον, τὸ ἁπλοῦν κ) ἀφελὲς αἰνιττόμενος. διὸ κ) ἰδιώτας ὠξελέξατο ὁ ἔλεγεν, ὁμολογῶ σοι, πάτερ, ὅτι ἀπέκρυψας αὐτὰ ἀπὸ σοφῶν κ) συνετῶν, κ) ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. ὅρα· οὐκ εἶπεν, ὅτι ἐδόξαμεν κ) ἀπέβαλον τὸν δόλον, ἀλλ' ὅτι οὐδὲ ἐγένετό ποτε, οὐδὲ ἐπέβη τῆς γλώσσης τῆς ἐμῆς τοιοῦτόν τι νόσημα, ἀλλ' ἄκακος ἡ πορεία ἀπ' ἐμοῦ αὐτὴ γέγονεν.

4 Ιδού, Κύριε, σὺ ἔγνως πάντα τὰ ἔσχατα, καὶ τὰ ἐσχαῖα. Οὐ τοῦτο λογισμὸς μόνον οἶδας, φησιν, οὐδὲ τὰς προάξεις μου, οὐδὲ τὰς ὁδούς μου, ἀλλὰ πάντα τὰ γενόμενα κ) τὰ ἐσόμενα. Συ ἔπλασάς με, κ) ἔθηκας ἐπ' ἐμὲ τὴν χεῖρά σου.

Ἀπὸ τῆς προγνωστικῆς δυνάμεως ὅτι τοῦ δημιουργικοῦ μετέβη, κ) ἀπὸ τῆς δημιουργικῆς πάλιν ὅτι τοῦ προγνωστικοῦ. ὁ γὰρ δὴ μόνον οὐκ ὄντας ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ Βασ. γνοοῦντας ἀφῆκε τοῖς. Ταῦτα ἐκάτερα κ) ὁ Παῦλος μαρτυρῶν τῷ Χριστῷ λέγων· Πολυμερῶς κ) πολυτρόπως πάλαι ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, ὃν ἔθηκε κληρονόμον πάντων. Εἶτα ἐπαναγαγὼν λέγει κ) τὸν δημιουργόν· δι' ὃν κ) τοὺς αἰῶνας ἐποίησε. καὶ περὶ τῆς οὐσίας δὲ αὐτοῦ διαλεχθεὶς κ) εἰπών, ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης κ) χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, δείκνυσι κ) τὸν προγνωστικὸν αὐτοῦ δύναμιν, λέγων· Φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι Βασ. α. β. τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. κ) Κολοσσαῦσιν ὑπισχνεῖται τὰ αὐτὰ πάλιν ἔλεγεν· Οτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαί, εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ κ) εἰς αὐτὸν ἔκτισται, κ) αὐτός ἐστι πρὸ πάντων.

των. τοῦτο τῆς δημιουργίας αὐτοῦ. Εἶτα πρὸς τὸ προφητικὸν δηλοῦν, ἐπάγει· καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε. Ταῦτα πάλιν καὶ Ἰωάννης ἀμφότερα ἐνδεικνύμενος ἔλεγε· Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν· τοῦτο τὸ δημιουργίαν εἶπεν ἐμφαίνων. Εἶτα πρὸς τὸ προνοεῖσθαι· ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν ὁ φῶς τῶν ἀνθρώπων. Οὗτος δὲ ἐνταῦθα ὁ προφήτης ἀντιπόλμως λέγει, σὺ ἔπλασάς με· οὗτος τῆς δημιουργίας. Εἶπε καὶ ὁ τῆς προνοίας· καὶ ἔθηκας ἐπ' ἐμὲ τὴν χεῖρά σου. Τί ἐστιν, ἔθηκας; Διαχειρίζεις, συλλογίζεις, διασκάζεις. ὅταν καὶ ὁ Παῦλος δηλοῖ, Οὐκ ἐν αὐτοῖς, εἶπε, καὶ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν. Πεφ. κζ. κβ. οὐ γὰρ δὴ μόνον ἐν τῷ γνώσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ εἶναι καὶ κινεῖν δεόμεθα αὐτοῦ τῆς δυνάμεως.

Ἰω. α. γ.

5 Ἐθαυμαστώθη ἡ γνῶσις σου ἐξ ἐμοῦ, ἐκραταιώθη, οὐ μὴ δύνωμαι πρὸς αὐτήν. Ἄλλος, Ὑπερβάλλει με. ἀντὶ τοῦ, ἐκραταιώθη, ἕτερος ὑπερεπήρθη. Οὐδὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· καὶ προνοίας ἀπολαύω τῆς σῆς, καὶ εἰδὼς ὅλα πάντα προοῖδας, καὶ ὅλα ἐξ ὄντων με ἐποίησας, ὅμως τὴν περὶ σοῦ γνῶσιν ἀκριβῆ καὶ σαφῆ πᾶσαν ἔχειν οὐ δύναμαι, ἀλλ' ἐθαυμαστώθη, τουτέστιν, ὑπερέβαλεν, ἐπήρθη ὑπὲρ ἐμέ, ἰσχυροτέρα ἐγένετο ἢ ὥστε καταληφθῆναι τοῖς ἐμοῖς λογισμοῖς· ὅτι ὅτι θαυμαστή, οὐχ ὅτι μεγάλη. Τί οὖν, εἰ θαυμαστὴ μὴν ὅτι καὶ μεγάλη, δύναται καταληφθῆναι; οὐδαμῶς. ἔξεστι γὰρ τὸν ἐπαγαγόμενον, οὐ δύναμαι πρὸς αὐτήν, ἵνα μὴ τοῦτο λέγῃς. ὅταν εἴπῃ γνῶσιν, οὐ τοῦτο λέγει, ὅτι ἀγνοεῖ Θεός, ἀλλ' ὅτι πρωτελῆ καὶ σαφῆ τὴν περὶ αὐτοῦ γνῶσιν σὺκ οἶδα· ὅπερ φησὶν ὁ Παῦλος· Οτι μὲν ὅτιν, ἴσμεν· ὃ δὲ τί τὴν οὐσίαν ὅτιν, ἀγνοοῦμεν. Εκ. ια. ε.

10

15

20 πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ Θεῷ ὅτι ὅτιν, οὐ μὴν δὲ τί τὴν οὐσίαν ὅτι· τοῦτο γὰρ σὺκ ἔστι γνώσιμον. ὅτι φιλάνθρωπος οἴδαμεν, ὅτι χρηστός, ὅτι ἀγαθός· ὃ δὲ πόσον ἀγνοοῦμεν. ἀλλ' οὕτως ταῦτα πάντα προδεδράμηκεν, ἕτερον δοκοῦν εὐχερώτερον εἰς προσβάλλεται, καὶ αὐτὸ φησιν ἀγνοεῖν. οὐ γὰρ δὴ λέγω ὃ τί τὴν οὐσίαν ὅτι, φησιν, οὐδὲ ὃ πόσον ἀγαθός (ὡμολόγηται γὰρ ὅτι ταῦτα ἀκαταλήπτα) ἀλλὰ καὶ πῶς πρωταρχοῦ ὅτιν,

25 εἰπεῖν οὐκ ἔχω· ἀλλ' ἀκριβέστερον τῆς ἡμετέρας καταλήψεως. διὸ εἰπών, ἐθαυμαστώθη ἡ γνῶσις σου ἐξ ἐμοῦ, ἐπήγαγε· 6 Ποῦ πορευθῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός σου, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου ποῦ φύγω; 7 Ἐὰν ἀναβῶ εἰς οὐρανόν, σὺ ἐκεῖ εἶ· ἐὰν καταβῶ εἰς ᾅδου, πάρει· 8 Ἐὰν ἀναλάβοιμι τὰς πτερυγάς μου κατ' ὄρθρον, καὶ κατασκηνώσω εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης (Ἄλλος, Κατα-

30 μείνω) 9 Καὶ γὰρ ἐκεῖ ἡ χείρ σου ὁδηγήσει με, καὶ καθέξει με ἡ δεξιά σου. Πνεῦμα καὶ πρόσωπον, αὐτὸν Θεὸν φησι· τουτέστι, ποῦ πορευθῶ ἀπὸ σοῦ; πάντα πλήρεις, πᾶσι πάρει, οὐχὶ μέρος, ἀλλ' ὁμοῦ πᾶσιν ὅλος. καὶ εἰπὼν τὰ ἄνω, τὰ κάτω, πλάτος, μῆκος, βάθος, ὕψος, πρωταρχοῦ αὐτὸν παρουσίαν δηλοῖ. καὶ σὺκ εἶπεν, ὅπου μὴ ἀπέλθω, ἀκολούθησεις μοι καὶ καθέξεις με, ἀλλ' ὅπου ἂν ἀπέλθω, ἐκεῖ εἶ,

35 τουτέστιν, ἐκεῖ σε εὑρήσω προλαμβάνοντά με. διὰ τοῦτο λέγει, ἐθαυμαστώθη ἡ γνῶσις σου ἐξ ἐμοῦ. καὶ Εἰ μὴ οἶδας αὐτὴν ἀκριβῶς, φησι, πῶς οἶδας ὅτι θαυμαστή; διὰ τοῦτο μὲν οἶδα τοῦτο οἶδα ὅτι θαυμαστή, ὅτι ὑπερβάλλει μου τοὺς λογισμούς, ὅτι νικᾷ μου τὴν διάνοιαν. ἐπεὶ καὶ τὴν ἡλιακὴν ἀκτῖνα οὐ δυνάμεθα σαφῶς καταμαθεῖν, καὶ ὅμως διὰ τοῦτο μᾶλλον θαυμάζομεν· οὕτω δὴ καὶ ὅτι τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως, ὅτε καθόλου αὐτὴν ἀ-

40 γνοοῦμεν (οἴδαμεν γὰρ ὅτι * ὅτι, καὶ ὅτι φιλάνθρωπος, καὶ ὅτι χρηστὸς καὶ ἐπιεικής, καὶ ὅτι πρωταρχοῦ) ὃ δὲ τί τὴν οὐσίαν ὅτιν, * ἢ πῶς πρωταρχοῦ, τοῦτο ἀγνοοῦμεν. Εἰπὼν οὖν ἀφ' ὧν ἐθαυμαστώθη ἡ γνῶσις σου, καὶ ἀναπηδήσας αὐτοῦ τὸ γνωστικόν, τὸ δημιουργικόν, τὸ προνοητικόν, τὸ ἀκαταλήπτου τῆς οὐσίας, πάλιν ἐ-

* ὅτι ὅτιν τὸ ὑπάρχειν

πέρας αὐτὸ διηγεῖται δυνάμεων, καὶ αὐτὴν πολλῆς ἀπορείας γέμουσαν, εἰ λογισμοῖς ζητοῖτο. καὶ γὰρ καὶ αὕτη ἀκατάληπτος. Τίς οὖν ὅστις αὕτη; Ὅ, καὶ γὰρ ἐκεῖ ἡ χεὶρ σε ὁδηγήσει με, καὶ καθέξει με ἡ δεξιά σου· τοιαῦτα δύνασαι ἐμπεσόντας ἀνθρώπους εἰς τὰ δεινὰ μὴ ἀφεῖναι ἀλωναι τοῖς δεινοῖς, καὶ ἐν αὐλοῖς οὖσας τοῖς δεινοῖς. Ὅτο οὖν ἑρμηνεύων ἐπήγαγε· χ. δεινοῖς χ. συμφοραῖς

10 Καὶ εἶπα, ἄρα σκότος καταπατήσει με, ἡ νὺξ φωτισμὸς ἐν τῇ τρυφῇ μου. 5

11 Ὅτι σκότος ὑ σκοτισθήσεται ἀπὸ σοῦ, καὶ νὺξ ὡς ἡμέρα φωτισθήσεται. ὡς τὸ σκότος αὐτῆς, οὕτω καὶ ἡ φῶς αὐτῆς. Εἰπὼν αἴνω ταῦτα ἄνθρ ἀπηειθμησάμην, καὶ μετ' ἐκείνων ὅτι ὑ μόνον πλέσει πλουτοχοῦ, ἀλλ' ὅλη καὶ ποδηγεῖ καὶ ἀσφαλίζεται καὶ τειχίζει, ἐπάγει λοιπὸν ἡ ἐν τούτῳ δεικνὺς ἡ πλοῦτον, ὑ μόνον ὅτι τειχίζει ἡ ἀσφαλίζεται, ἀλλ' ὅτι καὶ ἡ ἀνθρ αὐτὴν τῶν πραγμάτων τὴν φύσιν. καὶ Εἶπα, ἄρα σκότος καταπατήσει με. Ἄλλος, Εἰμὴ εἶπω, ἴσως ὑπισχεπάσει με. Ἄλλος, Καλύψαι με. σκότος ἐν ταῦτα τὴν θλῖψιν σημαίνει. Ὃ δὴ λέγει τοῦτο ἐστὶ· πρειεσοιχήθην ἀπὸ τῶν δεινῶν, καὶ εἶπον ἐν ἐμαυτῷ, ὅτι πρείσαι μου τὰ δεινά. τοῦτο γάρ ὅστι τὸ, σκότος καταπατήσει με. ἕτερος φησι, σκότος καλύψαι με. καὶ νὺξ φωτισμὸς ἐν τῇ τρυφῇ μου. ἕτερος, νὺξ φωτεινὴ πρεί ἐμέ. τί δὴ τοῦτο ἐστιν; ἐγώ, φησι, ταῦτα μὲ εἶπον ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως ἀναλογιζόμενος. ἀληθῆ δὴ τὰ δεινὰ εἰς ἀγαθὰ μετεβλήθη. ἀλλὰ μὴν ὁρώντων τῶν δεινῶν ἐγὼ πολλῆς ἀπέλαυον τῆς χρηστότητος. ὑ γὰρ εἶπεν ὅλη νὺξ ἠφανίσθη, ἀλλ' ὅτι ἡ νὺξ φωτεινὴ ἐμοί· τοιαῦτα, μηνύουσα νὺξ ἡ νύξ. δῆλον δὴ ὅλα τὰ δεινὰ καὶ αἱ συμφοραὶ (ταῦτα γὰρ τῶν τῆς νυκτὸς ὀνόματι δηλοῖ) οὐκ ἔμυσάν με καταπατῆσαι, ἀλλ' ἐγλάμπρυνε ἐν τῇ νυκτὶ φῶς, τοιοῦτον, ἀνάπλησις πρεί ἐμέ. τὰ γὰρ εὐφημία ἐν τοῖς εὐαντίοις καὶ γίνεται καὶ φαίνεται, ὅταν ὁ Θεὸς βούληται. ἢ οὐκ εἶδες καὶ μανίαν ἀνασωφρόνησιν καὶ δρόσον λιμοκτονοῦσαν, καὶ ὅτι σκεύους σκευωρίαν, ὅτι ταύτην ξηρασιμφίαν; καὶ χάλαζαν καὶ φλόγα ὁμοῦ; πόθεν οὖν γέγονεν, εἰπέ μοι; πῶς ἦλθετο, βούλομαι μαθεῖν· μᾶλλον δὲ μαθεῖν βούλομαι ἃ εἶπον (οὔτε γὰρ δυνατὸν) πιστεύω ἢ ὡς γεγυμνασμένῳ καὶ πρεσκιωσῶ τὸ ποιήσαντα. τὰ γὰρ πλείονα τῶν ἔργων αὐτοῦ ἐν ἀποκρύφοις. οὐκ εἶδες ὅτι ἡμέρας ὕσης ἐνηλάφων ἃ Αἰγύπτιοι ὡς ἐν σκότει, καὶ σκότους τὰ πρῶτα κατέχοντος ἑώρων ἃ Ισραηλῖται, καὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν πάλιν σκότους ὄντος ὃ φῶς ἔλαμψεν ἐν ᾧ μέσῳ; πρωτοχοῦ γὰρ τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως κύριος ὁ ποιήσας, ὥστε πρὸς ἀναγκὴν οὐκ οἶδα, ἀλλ' ὥστε μηνύοντα ἐν τῇ φύσει ἑτέρως πρασκευάζειν αὐτά· δείκνυσι. χ. ἀναδιδάξ. ὅτι σκότος ὑ σκοτισθήσε) ἀπὸ σοῦ. ἕτερος, πρὸς σοί. καὶ νὺξ ὡς ἡμέρα φωτισθήσε). ἕτερος, ἀνὰ καὶ νὺξ ὡς ἡμέρα φανῇ. ὡς ὃ σκότος αὐτῆ, οὕτω καὶ ὃ φῶς αὐτῆ. ἕτερος, ὁμοίων ὃ σκότος καὶ ὃ φῶς αὐτῆ. κατὰ τοῦτο εἶπεν ἀπὸ σοῦ, τοιοῦτοι, πρὸς σοί, δηλῶν ὅτι ἐὰν σὺ βουληθῇς, τὸ σκότος οὐκ ἔσαι σκότος, ἀνὰ τὸ φῶς ὑπιδείξε). διὸ ἐπήγαγε τὸ, καὶ νὺξ ὡς ἡμέρα φωτισθήσε), σαφέστερον τὸ πρότερον ποιῶν. καὶ δείκνυσιν ὅλα τὰ ἡμέρας οὕτως ὑπιδείξεται ἡ νὺξ, ὡς τὰ ἴδια. ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς βουληθῇ, πρὸς τὰ σωτήρια μεθίσαται τῶν στοιχείων ἡ ἐνέργεια, οὕτως ἀκριβῶς πρὸς τὰ σωτήρια, ὡς πρὸς τὰ οἰκεῖα, ὡς πρὸς τὴν ἀρχὴν" κεκληρώτο. ἐὰν γὰρ σὺ βουληθείης, τοιαύτη ὅστιν ἡ νύξ, καὶ οὕτως ἕξει τὸ φῶς συγκεκληρωμένον, ὥσπερ τὸ σκότος. διὸ δὲ τοῦτο δηλῶν, ἐπήγαγε τὸ, ὡς ὃ σκότος αὐτῆς, οὕτω καὶ ὃ φῶς αὐτῆς. ταῦτα εἴρηται μὲν κυρίως ὅτι τῶν στοιχείων· μεταφορικῶς ἢ δὲ ὅτι τῶν πραγμάτων, [ἀφ' ὧν δείκνυται] ὅτι δύναται ὁ Θεὸς ἐν ταῖς θλίψεσιν τοσαύτην δύσιν ποιῆσαι τοῖς ἐμπίπτουσιν, ὅσην δὴ τοῖς ἐν αἰτέσει ὄσι, πρεσβυτῶν τῆς θλίψεως. Ὃ γὰρ δὴ θαυμαστὸν καὶ πρόδοξον τοῦτο, ὅπερ δὴ καὶ ὅτι τὸ Ιωσὴφ γέγονεν. ὑ γὰρ τοσαύτης ἐκείνος ἀπέλαυεν ἀνέσεως καὶ τιμῆς τὴν παρεφάν οἰκίαν οἰκῶν, ὅσην πρεσβεὶς καὶ ἐν βαρ-

βαρικῇ

ζαριχῆ τῆς φθόρας οἰκίᾳ, καὶ δι' αὐτῶν τῶν ἐπιβούλων αὐτοῦ τὸ δίκαιόν μου φαίνεται· ὁ δὲ ἀλυσιτελὴς κατεσκεύαζεν, καὶ ἡ τῆς ἀτιμίας ὑπόθεσις, αὕτη τιμῆς αὐτοῦ καὶ βασιλείας ἀφορμὴ γέγονεν. Εἶδες πῶς ἠρμήνευσεν, ὅτι νὺξ ὡς ἡμέρα φωτισθήσεται· πρὸς γὰρ τὸ, ὡς τὸ σκότος αὐτῆς, οὕτω καὶ τὸ φῶς αὐτῆς, πάλιν ἀνάγκη τὸ αὐτὸ εἰπεῖν, ὥσπερ ἐκεῖνο, οὕτω καὶ τοῦτο αὐτῆς ἔσται, ἡ φαντασία, ἀλλὰ σὸν τὸ Κυρίου τῶν φύσεων καὶ πραγμάτων μεταπηγέντος.

12 Ὅτι σὺ ἔκτισω τοὺς νεφρούς μου, Κύριε, ἀντελάβου μου ἐκ γαστρὸς μητρός μου. Καὶ ποία αὕτη ἀχολυθία πρὸς τὰ εἰρημένα; πολλὴ μὲν οὖν καὶ σφόδρα ζητημάτων. ὅπου γὰρ εἶπε περὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ τῆς τοσαύτης, δείκνυσι λοιπὸν ὅτι τῇ δυνάμει ταύτῃ εἰς τὸ τοῖς ἀνθρώποις χρήσιμον κέχρηται, καὶ πρὸς εὐεργεσίαν. ἵνα γὰρ μή τις λέγῃ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τί ταῦτα πρὸς ἐμέ, εἰ μέγας καὶ δυνατὸς καὶ παντογνωστικός; δείξει εἰ καὶ κερδαίνομεν ἐντεῦθεν, ἐπήγαγε τὸ, ὅτι σὺ ἔκτισω τοὺς νεφρούς μου, ἀπὸ μέρους τῶν πρώτων λέγων ἀνθρώπων. ὦ μακρὰν ἦ τοῦτο εἰς ἐγκωμίου μέρος καὶ προνοίας, τὸ κλῆμα εἶναι Θεοῦ. ὁ γὰρ κλώμενος, καὶ κήδεται καὶ προνοεῖ. διὰ καὶ τοῦτο δηλῶν προσίθησι τὸ ἑξῆς λέγων· ἀντελάβου μου ἐκ γαστρὸς μητρός μου· τουτέστι, διὰ πάντος με ἐτείχισας, προενόησω, ἠσφαλίσω, ἐκ προφάσεως ἡλικίας, ἐξ αὐτῶν τῶν σπαργάνων· καὶ ταῦτα διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν ἐπαίδευσας ἅπερ εἶπον.

13 Ἐξομολογήσομαί σοι, ὅτι φοβερῶς ἐθαυμαστώθης. θαυμάσια τὰ ἔργα σου, καὶ ἡ ψυχή μου γινώσκει σφόδρα. Τί ὅτι τοῦτο; ἔπλασάς με, φησιν, ἀλλ' οὐκ οἶδα πῶς ἔπλασας· προενόεις, ἀλλ' ἃ δύναμαι πᾶσαν ὁμοῦ προὐλάβειν τὴν προνοιαν τοῖς λογισμοῖς· πάντα χοῦν ἦν ἄρχεις, ἀλλὰ σοὶ τοῦτο ἔπεισα μόνῳ· τὰ μέλλοντα προοῖδας καὶ τὰ προγεγνημένα καὶ τὰ ἀπόρρητα τῆς διανοίας τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο καταλαβεῖν δύναμαι λογισμοῖς. μεταβάλλεις γὰρ τῶν προσωπείων τὰς φύσεις, καὶ μορφούσας τὰ ἐναντία ἐπιδείκνυσθαι προσποιάζεις, καὶ τὰ ἐναντία ὅπου πάλιν ἀξιοῖς, ὡς οἰκεῖα καὶ κατὰ φύσιν συγκεχλημένα. ταῦτα δὴ πάντα ζωογόνων καὶ γλυφόμενος εἴδους, ἀνέκραξε λέγων μέγα· ἐξομολογήσομαί σοι ὅτι φοβερῶς, ἐθαυμαστώθης· τουτέστι, θαυμαστὸς ἐφάνης καὶ θαυμαστὸς εἶ· θαυμάσια τὰ ἔργα σου, καὶ ἡ ψυχή μου γινώσκει σφόδρα. καὶ τί λέγω, φησὶ, σοί, ὅπου γε καὶ τὰ ἐμὰ σὸν γνώρισμα πολὺ τὸ θαῦμα ἔχει; εἶτα ἀφεὶς ἄπαντα ἐπεξελθεῖν, ἀρκεῖται τῇ οἰκείᾳ γνώσει λέγων, καὶ ἡ ψυχή μου γινώσκει σφόδρα. οὐκ ἁπλῶς γινώσκει, ἀλλὰ μετ' ὑπεροχῆς, φησι, καὶ σφοδρότητος. καὶ εἰ γινώσκει, πῶς ἔλεγεν ἔμπροσθεν, ὅτι ἐθαυμαστώθη ἡ γνῶσις σου ἐξ ἐμοῦ, ἐκραταιώθη, καὶ μὴ δύναμαι πρὸς αὐτό; μάλιστα μὲν οὖν ἐκεῖνο πρὸς αὐτὸ εἴρηται, τοῦτο δὲ πρὸς τὰ ἔργων· εἰ δὲ καὶ πρὸς αὐτὸ τοῦτο, ἐκεῖνο ἂν εἴποιμι, ὅτι γινώσκει, ὅτι θαυμαστός, ὅτι μέγας, ὅτι ὑψηλός· τὸ δὲ τί τὸν ὑπόνου (πάλιν γὰρ τὰ αὐτὰ ἐρῶ) καὶ πῶς ἡ μεγαλωσύνη, καὶ τίς ὁ ζόφος τῶν εἰρημένων, ἀγνοεῖ. ἀλλ' ἡ ἄγνοια αὕτη γνώσεώς ἐστιν ἀπόδειξις, εἰ καὶ θαυμαστὸν τὸ εἰρημένον. ἐπεὶ καὶ τὸν θάλασσαν πηλίκη τίς ἐστιν ἀγνοῦμεν, καὶ ὅμως δι' αὐτὸ μὲν οὖν ὅτο μάλιστα ἴσμεν θαλάττην, ὅτι ἀγνοοῦμεν αὐτῆς τὸ μέγεθος. εἰ δέ τις λέγοι εἰδέναι αὐτῆς τὸν ποσότητα, σαυτῷ μάλιστα ὅτι ὁ ἀγνοῶν αὐτόν. ὥστε ἐστὶν ἐπαγγελία γνώσεως ἄγνοια ἐλέγχουσα, καὶ ἔστιν ἄγνοια γνῶσιν ἡμῖν μαρτυροῦσα.

14 Οὐκ ἐκρύβη σὸ ὀστοῦν μου ἀπὸ σοῦ, ὃ ἐποίησας ἐν κρυφῇ, καὶ ἡ ὑπόστασίς μου ἐν τοῖς κατωτάτοις τῆς γῆς.

Πάλιν περὶ τῆς γνώσεως αὐτοῦ διαλέγεται, καὶ πάντα ταῦτα εἰδέναι δείκνυσιν αὐτόν. ἢ οὖν πάντα αὐτοῦ τὰ ἀπόρρητα λέγει, ἢ ἕτερόν τι αἰνίττεται, τὸν δημιουργὸν καὶ τὸν

τῶν ἀμφιπλασιν· καὶ ὅτι οὐδὲ πλατυνομένου τι ἠγνόησας, ἀλλὰ πάντα ἠπίστασο, καὶ μικρὰν τῆς φύσεως ὑφαιρέσης καὶ ἐν ἀπορρήτῳ αὐτῆς ἐργαζομένης καὶ ὡς ἐν κατωτάτοις τῆς γῆς· ἀλλ' ὅμως σοί, φησι, πάντα γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα. ἕτερος ἦν ἑρμηνευτὴς ὅτων εἶπεν· οὐκ ἐπεκαλύφθη ὀστᾶ μου, οἷς ἐποιήθην ἐν ἀποκρύφῳ. ἕτερος, οὐκ ἐλαθεν ἡ κατασκευή μου, ὡς ἐποιήθην ἐν ᾧ κρυπτῷ· ἐποικιλθην ὡς ἐν κατωτάτοις τῆς γῆς. ἄλλος, οὐκ ἐλαθεν ἡ δυναμίς μου, καὶ ὀστᾶ μου, ἀπὸ σοῦ. ὅτι καὶ ἐποιήθην ἐν κρυπτῷ, καὶ ἐξηκονιάθην ἐν τοῖς κατωτάτοις τῆς γῆς. πάντες μὲν οὖν καὶ αὐτὰ λέγουσιν, ὅλη ἀκριβῶς καὶ πλατύνθη με ὑπίσασα καὶ μέρος, καὶ μέχρι τῶν μυῶν ἕκαστον οἶδας, καὶ τῆς αὐξήσεως· ὅπερ καὶ ὁ Χριστὸς λέγει, Ὑμῶν δὲ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ἠριθμημέναι εἰσίν. ὁμοῦ δὲ καὶ τὴν εὐνοίας καὶ γνώσεως ἐμφαίνων ὁ λόγος ὅτι. Ps. 138.

15 Τὸ ἀκατέργαστόν μου εἶδον οἱ ὀφθαλμοί σου.

Ἡ δὲ αὐτὸ πάλιν φησὶν, ὅτι καὶ ἀμόρφωτόν με ἤδεις (καὶ γὰρ ἕτερος ὅτων εἶπεν, ἀμόρφωτόν με εἶδον οἱ ὀφθαλμοί σου) ἢ τὴν τῶν ῥημάτων αὐτῶν, ὅτι καὶ τὸ μηδέπω τετελεσθὲν εἶδον οἱ ὀφθαλμοί σου. Καὶ ὅτι τὸ βιβλίον σου πάντες γραφήσονται. ἡμέραι πλασθήσονται, καὶ οὐδεὶς ἐν αὐταῖς.

Ἀσαφὲς δὲ εἴρηται· ἀλλὰ δεῖ οὐκ τῆς ἀκριβείας, καὶ τὸ ἕτερου ἑρμηνέως αὐτὸ διηρθῶσαι. ὃ γὰρ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι, συμφωνῶ τῷ τετάρτῳ. Τί δὲ ἐστὶ τὸ τετάρτου; ἀμόρφωτόν με εἶδον οἱ ὀφθαλμοί σου· τουτέστι, μηδέπω λαβόντα τύπον, ἤτοι πλατυνόμενον, ἤτοι ὑφαιρόμενον. καὶ οὕτω με εἶδον σαφῶς, ὡς ἐκεῖνον Ⓦ μεμορφωμένον, ὡς ἐκεῖνον τετυπωμένον, ὡς ἐκεῖνον πεπληρωμένον, καὶ οὐδεμιᾶς ἡμέρας ἤτοι δεομένου τοῦ τὴν ἀπόπτωσιν. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτο ἐστιν, ἀκουσον τῆς ἑρμηνείας τοῦ ἑτέρου. ἀμόρφωτόν με τοὺς ὀφθαλμοί σου ἐν τοῖς ἐν τῇ βίβλῳ σου πᾶσι γεγραμμένοις, ἡμέρας πλασσομένους, οὐκ ἐνδεούσης οὐδεμιᾶς. ἐν ἐκείνοις με εἶδες, φησιν, ὁμοίως ἐκείνοις με εἶδες τοῖς πλασσομένοις ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς· ἡμέραις αἷς οὐκ ἐνέδει οὐδεμία ἡμέρα. ταῦτα δὲ λέγει, οὐχ ὡς βιβλίου ὄντος ἄνω, οὐδὲ ὡς ἐγγεγραμμένων ὑμνῶν, ἀλλὰ τοῦ ἀκριβῆ γνῶσιν λαβεῖν τοῦ βιβλίου σημαίνων· ὥσπερ ὅταν φησὶν, Ἤκουσε Κύριος, καὶ ἔγραψεν ἐν βίβλῳ· καὶ πάλιν, Βίβλοι ἠνεῴχθησαν. * ἀπὸ Malach. 3. 16. Dan. 7. 10.

15 Ἐμοὶ δὲ λίαν ἐτιμήθησαν οἱ φίλοι σου, ὁ Θεός.

Ἄλλος, Τίμιοι ἐγένοντο οἱ ἑταῖροί σου. Οὐ μικρὰ καὶ τοῦτο ἀρετή, τὸ τοὺς τοῦ Θεοῦ φίλους λαβεῖν πολλῆς ἄξιον ὑμῖν. προσενόησάς μου, φησιν, οὐκ ὀντα πρόσηγες, λαμπρατεῖς· καὶ ἐγὼ ταύτην δίδωμι τοῖς ἀμοίβην, τοὺς φίλους σου ὑμῶν.

Λίαν ἐκραταιώθησαν αἱ ἀρχαὶ αὐτῶν· Τουτέστιν, αὐξεῖ ἐκραταιώθησαν. Ἄλλος φησὶ, [τί] Παμπληθεῖς αἱ κεφαλαὶ αὐτῶν; ὅσαι καὶ σαφέστερον. ἑπάγει γὰρ,

17 Ἐξαριθμήσομαι αὐτοὺς, καὶ ὑπὲρ ἄμμον πληθυνθήσονται.

Ἐγὼ μὲν αὐτοὺς ὑμῶν, σὺ δὲ πολλοὺς ποιεῖς, καὶ ψάμμου πλείους· καὶ μόνον δὲ πολλοὺς, ἀλλὰ καὶ ἰσχυροὺς. τὸ γὰρ ἐκραταιώθησαν, τοῦτο ἐστι. καὶ διπλοῦν λέγει τὴν θύμησίαν· τοῦ τε εἰς πλῆθος, τοῦ τε εἰς ἰσχύος ὑπόδοσιν. 18 Ἐξηγέρθην, καὶ ἔτι εἰμὶ μετὰ σοῦ. Ἄλλος, Ἐξυπνώσω, καὶ εἰς ἀεὶ ἔσομαι πρὸς σοί. Οὐ μικρὸν τοῦτο ἀρετῆς σημεῖον, τὸ ἐν θύμησίᾳ μόνην τοῦ ἀρετοῦ λαμπρυνόμενα. πολλοὶ γοῦν ἀπολαύσαντες θαυμασίας, ἐπελάθοντο· ἀλλ' οὐκ ἐγώ, φησιν, ἀλλὰ καὶ δυάσας, τουτέστιν ἀπαλλαγεὶς τῶν δεινῶν, ἀεὶ μετὰ σοῦ ἔσομαι. Εἰ δὲ ἀποκτείνῃς ἀμαρτωλοὺς, ὁ Θεός.

Οὐ τοῦτό φησιν, ὅτι ἐὰν ἀποκτείνῃς, ὅτι ἔσομαι, ἀλλ' ὀκνῶ μὴ καὶ χρεὶς τοῦτο ἐπιτελέσαι· αἰτεῖ δὲ τοῦτο γνώσεσθαι, οὐχ ἵνα ἀφαιρεθῇ τοῦ θείαν τοῦ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἵνα

ἵνα μεταβάλλῃ αὐτοὺς ἐκ τῆς ἁμαρτίας ὅτι διχηοσιώλω. ὁ γὰρ εἶπεν, ἐὰν ἀποκτίνῃς σὺ θεφπους, ἀλλ' ἁμαρτωλούς. ἕτερος ὁ σὺ τὸ ἁμαρτωλούς, τοῦτό ἐστιν εἶπε, τοὺς πολεμίων λέγων, τῶν εἰδώλα τοξοκωοιώτων.

Ἄνδρες αἱμάτων, ἐκκλίνατε ἀπ' ἐμοῦ. Αἱμάτων ἀνδρας τοὺς φονικοὺς φησι, τοὺς σφαγαῖς χαίροντας. ὁ μικρὸν ὁ κ αὐτη τοὺς ὑπὲρ δοσιν ἀρετῆς ὁδὸς, τὸ φεύγειν καὶ ἀποπηδᾶν τοὺς τῶν τοιούτων ζωώσιας. εἶτα καὶ ἡ αἰτία·

19 Ὅτι εἰσαὶ ἐστε εἰς ψαλγισμούς. Ἄλλος, Οἵτινες ἀντελάλησάν σοι ψαλγισμόν. Ἄλλος, Οἱ παρεπίκειναί σε ἐν καχοδαλία. Ὃ ἐα μὴ τὸ ἑαυτῷ ζητοῦντα, ἀλλὰ ψαλτὸν εἰς τὸν Θεὸν ὕδειν ἀποπηδῶντα καὶ φεύγοντα τοὺς ἐκείνους συνουσίαν. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τῆς ἀπωλείας τοῖς Ἰουδαίοις αἴτιον γέγονε, τὸ τοῖς πονηροῖς ἀναμίγνυσθαι. ὅθεν τοῦτο [καὶ νόμον ἐλάμβανον] ἐν νόμῳ διετείχιζοντο ἀπ' αὐτῶν, καὶ τὰς πρὸς αὐτοὺς ἐπιγαμίας φεύγειν ἐκελεύοντο, καὶ ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου ὅτε ἐξελθόντες, ὅτι τὴν ἐρήμην τεσσαράκοντα ἔτη καὶ ἑαυτοὺς ἐπλάτυνον. ψαλτοῦτο καὶ φασμὸς ὁ νόμος ἐλέγετο, ἅτε πόθεν ἀνθρώπων ἐκείμενος, τοὺς πρὸς τοὺς πονηροὺς ἀναστέλλων ζωώσιας. εὐεξαπάτητον γὰρ αὐτῶν τὸ ἦθος, εὐάλωτον καὶ εὐπρόσιτον. Λήψονται εἰς ματαιότητα τὰς πόλεις σου.

Ἕτερος, Ἐπήρθησαν ματαίως ὁ ἐχθροί σου. Ἄλλος, Οἱ ἐχθροί σου. Διὰ τοῦτο φεύγει καὶ ἀποπηδᾷ, ὅτι ἐπήρθησαν κατὰ τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης, ὅτι πλανώμεθα, ὅτι βλάσφημα ἐφθέγγοντο ῥήματα. 20 Οὐχὶ τοὺς μισοῦντάς σε, Κύριε, ἐμίσησα, καὶ ὅτι τοὺς ἐχθρούς σου ὠζεπικόμην; 21 Τέλειον μῖσος ἐμίσουν αὐτούς, εἰς ἐχθρούς ἐγένοντό μοι. Οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ἐπηγείλατο ἐχθραίνειν τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ἀντικειμένοις τοῖς ἀντικειμένοις αὐτοῖς. Τοῦτο γὰρ μάλιστα φιλίας τεκμήρια. καὶ αὐτὸς τοίνυν ἀμείβεται τὸν Θεὸν δι' ἑκατέρων. αἰωτέρω μὲν οὖν ἔφη, ἐμοὶ γὰρ λίαν ἐτιμήθησαν οἱ φίλοι σου, ὁ Θεός· ἐνταῦθα δὲ τοὺς μισοῦντάς σε ἐμίσησα· καλῶς μὲν ὑποβολῆς, καὶ ἐνταῦθα μὲν ὑπερβολῆς. ὁ γὰρ ἐμίσησά, φησι, μόνον, ἀλλὰ καὶ ὠζετικόμην. Δοκίμασόν με, ὁ Θεός, καὶ γνῶθι τὴν καρδίαν μου. 22 Ἔτασόν με καὶ γνῶθι τὰς τρίβους μου.

23 Καὶ ἰδὲ εἰ ὁδὸς ἀνομίας ἐν ἐμοὶ, καὶ ὁδήγησόν με ἐν ὁδῷ αἰωνίᾳ.

Καίτοιγε ἀρχόμενος ἔλεγε, ἐδοκίμασάς με καὶ ἔγνως με· σὺ ἔγνως τὴν καθέδραν μου καὶ τὴν ἔγερσίν μου· σὺ συνῆκας τοὺς διαλογισμούς μου ἀπὸ μακρόθεν· τὴν τρίβον μου καὶ τὴν ἀοινόν μου σὺ ὠζηχίασας, καὶ πάσας τὰς ὁδούς μου προῆδες· σὺ ἔγνως πάντα τὰ ἔσχατα καὶ τὰ ἀρχαῖα. πῶς οὖν ἐνταῦθα ὡς μήπω δοκιμασθείς, δοκίμασόν με λέγει; ὁρᾷς ὅτι ἀνθρωπίναις κέχρηται λέξεσιν, οὐχ ἵνα τῇ αὐτοπείᾳ προσμένωμεν, ἀλλ' ἵνα διὰ πάντων ζωογαγήντες διορθρεπῆ ἐννοίαν, εἰς ὑψηλὰ ἀναβαίνωμεν νοήματα. δοκιμασθῆναι γὰρ καὶ ἐταστῆναι αὐτὸς, οὐχ ἵνα γνῷ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ὁ πρὸ τούτου εἰδὼς πάντα καὶ πρὸ γενέσεως, ἀλλ' ἵνα γνῶμεν ἡμεῖς ἀπὸ τῆς ἐκβάσεως τῶν διαλογισμάτων μανθάνοντες. Ὃ γὰρ, δοκίμασόν με, ἐνταῦθα τοῦτό ἐστι. καὶ ἰδὲ εἰ ὁδὸς ἀνομίας ἐν ἐμοὶ, καὶ ὁδήγησόν με ἐν ὁδῷ αἰωνίᾳ. ποία δέ ἐστιν αἰωνία ὁδὸς, ἀλλ' ἢ ἡ πνευματικὴ καὶ πρὸς τὸ ἀρέσκον αὐτῷ ἄγουσα, καὶ ἧ τέλος οὐκ ἔνι; ὡς ἄγε ἄλλα πάντα ὑπέτηξα, καὶ τῶν παρόντι συγκαταλύεται βίῳ. διὸ δὴ πάντα ποθεινὰ ἐκείνου ζητοῦντι τὸν ἀθάνατον, τὸν ἀπέραντον, τὸν εἰς τέλος οὐκ ἀποπτωσαν. πῶς ὁ δ' ἂν τις ὁδηγηθείη πρὸς ἐκείνου; τῆς ποθεινοῦ τοῦ Θεοῦ ῥοπῆς ἀπολαύων, καὶ τὰ πρὸ ἑαυτοῦ ζωωσφόρων, ἀρετῶν μετιών, φιλοσοφίας ἐπειλημμένος, ὑψηλότερος τῶν βιωτικῶν νομίμων. τὰ γὰρ ἐκ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης οὐκ ἔστιν ἐφήμερα, οὐδὲ προσκαιρα. ζωοῦσα γὰρ ἡ ἀρετή· διηνεκῆς

ἔχει

ἔχει τοὺς καρπούς, αἰδοιώτας καὶ μηδέποτε μαραινομένους, καὶ τὰ ἀγαθὰ ἀθάνατα καὶ ἀκήρατα καὶ ἀτελεύτητα· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλμ. ρλθ. 1 ΕΞΕΛΟΥ ΜΕ, ΚΥΡΙΕ, ΕΞ ΑΝΘΡΩΠΟΥ πονηροῦ, ἀπὸ ἀνδρὸς ἀδίκου ῥῦσαί με.

Οὐαὶ τοῖς λέγουσι, διὰ τί θεῖα; διὰ τί σκορπίοι; διὰ τί ἔχεις; ἰδοὺ γὰρ θῆρας ζῷον πλείονα καὶ χείρονα ἐπιδεικνύμενοι, οὐ πρὸς τὴν φύσιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν γνώμην, ὁ δὴ θεῖον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης πρὸς πάντα ἐκραγεὶς, ἀπὸ τούτου ἄξιοί ῥυσθῆναι. Τί οὖν, εἰπέ μοι; ἐπεὶ ζιζύφιος, οὐκ ἐχρῶν αὐθέκτους γλυφάς; ἀλλ' ἑκάστης δυοίας ἕνα λέγω. Οὐδὲν γὰρ ὅτι τὸ ἕλκειν δι' ἕτερον, ἀλλ' ἡ ἁμαρτία μόνη· καὶ ταύτης αἰτηριάσεως ἅπαντα ῥᾴδια καὶ βύκελα καὶ γαλιαί, ὥσπερ οὖν ταύτης παρούσης πάντα σκέπελοι καὶ χειμῶνες καὶ ναυάγια. μηδεὶς οὖν ἡμῶν καταγνωσκέτω, εἰ θείου πονηρότερον αἰθέκτου εἴη τι ἡ κακία εἰρηκώς. τὸ μὲν γὰρ, εἰ καὶ μὴ ἐν τῇ φύσει τὸ κακὸν ἔχει, ἀλλ' ἀπατηθῆναι δυνάμενα ῥᾴδιόν ἐστι, φαμέν· ὁ δὲ διάβολος μιγεὶς τῇ πονηρίᾳ, καὶ πολλὰ τὰ τῆς σωτηρίας τείχη περιελών, δυσφύλακτότερός ἐστι θείου, δοκῶν τῆς βάτου πολλαχοῦ τῆς φραγνυμένης, καὶ ἔνδον τὸν λύκον ἀποκρύπτων. διὸ καὶ ἀφυλάκτως πολλοὶ τοῖς τοιούτοις περιπίπτουσιν. ἐπεὶ οὖν δυσφώρατα τὰ τοιαῦτα θεῖα, ἐπ' εὐχῇ ὁ προφήτης τρέπεται, καὶ τὴν διὰ τοῦ Θεοῦ καλὴν ῥοπὴν, ὥστε τῆς τοιαύτης ἀπαλλαγῆναι ἐπιβουλῆς. τοῖς γὰρ τοιούτοις πολλάκις καὶ ὁ διάβολος ἐπιδύεται, καὶ οὕτω βάλλει. πολλὰ τοίνυν πάντα χρὴ τὰ ἐπιβουλεύοντα. καὶ γὰρ οὐθὲν πονηρὸς τοῦτο ποιῇ, καὶ δαίμων πολεμεῖ, καὶ πειρασμὸς ἀνέλπιστος ἐνοχλῇ. διὸ καὶ διδασκόμενοι εὐχόμεθα λέγειν· Μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμὸν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. ποικίλαι αἱ μάχαι καὶ πολυμηδεῖς αἱ παρατάξεις, καὶ δεῖ πρὸς ἅπαντα παρασκευάζεσθαι. καθάπερ γὰρ ὁ μέλλων εἰς πέλαγος ἀφιέναι, καὶ ὑδάτων ἀπάκλων ῥύμιν, καὶ πνευμάτων ἀχείρων ἐμβολὴν, καὶ νεφῶν συνδρομὴν, καὶ ὑφάλους πέτρας καὶ ἀπλοΐας, καὶ θηρίων ἐπιθυμάσιν, καὶ πειρατῶν παράταξιν, καὶ λιμὸν, καὶ δίψος, καὶ ὄρμον ἀλίμενον, καὶ ναυτῶν φιλονεικίαν, καὶ ἐφοδίων ἀπορίαν, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα προσορᾶν ὀφείλει, καὶ πρὸς ἅπαντα παρατίθεσθαι· οὕτω δὴ καὶ ὁ εἰς εὐεκτον τὸν πρόσορος βίον ἐλθών, καὶ πρὸς πάθη σώματος, καὶ πρὸς νοσήματα ψυχῆς, καὶ πρὸς διάβολος ἐπιβουλὰς, καὶ πρὸς ἐχθρῶν ἐπιθυμίας, καὶ πρὸς φίλων ἀπούλωτον ὀδύνας, καὶ πρὸς πενίαν, καὶ πρὸς βασάνους, καὶ πρὸς ἐπήρειαν, καὶ πρὸς δαιμόνων φάλαγγας, καὶ πρὸς διάβολου μανίαν παρεσκευάσθαι δεῖ. εἰ γὰρ μέλλοι πρὸς τὴν βασιλίδα πόλιν ἀπιέναι, καὶ πεπληρωμένος φορτίων εἰς λιμένα καταίρειν. ἐνταῦθα μὲν οὖν διάβολον πονηρὸν καλεῖ· ὅταν δὲ περὶ τοῦ διαβόλου διαλέγηται, ἁπλῶς πονηρόν. τί δήποτε; ὅτι αὐτὸς πατὴρ τῆς πονηρίας ἐγένετο, διὰ τοῦτο καὶ κατ' ἐξοχὴν λέγεται πονηρός, καὶ ἀντὶ τοῦ κυρίου ὄνομα ἐπίθετον ἦρκεσεν ὄνομα διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς κακίας, οὐκ ἐμφυτον ὄντα, ἀλλὰ προσημαινόμενον αὐτῷ. εἰ δὲ βούλει καὶ αὐτῆς τῆς πονηρίας τὸ ὄνομα μαθεῖν πόθεν εἴρηται, καὶ ἐντεῦθεν μεγάλα καρπώσῃ. πονηρία γάρ ἐστιν, οὐκ τοῦ πόνου

χ. διαλείπει

χ. ἐξοπλίζει

νον ἐπάγλν ϗ μόχθον αὐτῷ Ⓜ κεκτημένῳ. διὸ ϗ πις σοφὸς τῦτο δηλῶν λέγ. Ἐαν κα- Παρ. κε. 9. 18.
κὸς γλῳῃ, μόνος αὐτλήσεις τὰ κακά· ἐὰν ὃ ἀγαθὸς, σαυτῷ ϗ τοῖς πλησίον. ϗ πῶς, φησι, μόνος αὐτλῶ τὰ κακὰ ὁ πονηρός; κἀτοιγε πολλοὺς ἐπηρεάζει. ἀλλ' ὁσονοῦν τῶν μὴ χαύνων ϗ ῥᾳθύμων. ϗ εἰ βούλει Ⓜ πονηρὸν ἀνθρωπον ἀφέντες, αὐτὸν τὸν πονηρὸν δαίμονα
5 εἰς μέσον ἀγάγωμεν. εἶπέ δή μοι, ὑχὶ πᾶσαν αὐτοῦ ἐξέχεε τὴν κακίαν; μή τι τὸν Ἰωβ χῴμα ἔβλαψεν; ὑχὶ σκῶλον μᾶλλον ϗ λαμπρότερον ἐποίησεν, ἑαυτῷ δὲ χαλεπώτερον δὲ πῶμα εἰργάσατο; τί δ' ὁ Καΐν; ὑ μόνος ἑαυτὸν ἔπλησε τὰ κακά; ὑχὶ φησίν, ἀλλὰ ϗ ὁ Ἄβελ. πῶς δ' ἂν τις ἔφη τοῦτο; ὅτι ταχέως εἰς Ⓜ ἀκύμαντον παρεπέμφθη λιμένα; ἀλλὰ τοῦτο μὲν
ψ. * ἐργασίας μέγιστον εἶδος, * ὅτι μὴ κατορθώματος χρὴ τέλους, ὅτι δὲ κοινὸν τῆς φύσεως χρέος
10 ἐπεραγματεύσατο. ϗ γὰρ ὁ τοῖς ἄλλοις ἅπασι κοινὸν ϗ κατ' ἀνάγκην πᾶσι γινόμενον, τοῦτο μετ' ἐμπορείας τινὸς περιῆλθετο. ταῦτα ὑχὶ κακὸν ἐστὶν ὑποψεῖναι, ἀλλὰ σφόδρα αἰσθάνεσθαι λαμπρότερον. τί δ' τὸν Ἰωσὴφ ἔβλαψαν Ⓜ ἀδελφοί; οὐκ αὐτοὶ μόνοι τὰ κακὰ ἐπλήσαν; ἀλλὰ δοῦλος ἐγένετο, φησι. ϗ τί τοῦτο; ἐγὼ δὲ λέγω ὅτι ϗ δεσμώτης. δεῖ
15 δ' τοῦτο ἔστι τὸ ζητούμενον, εἰ δοῦλος γέγονε ϗ δεσμώτης, ἀλλ' εἰ βλάβην ἐνταῦθα ὑπέμεινε. τοιαῦτα γὰρ εὐείσκομεν, ὅτι ϗ σκέρδος τὰ μέγιστα, πλείονα παρὰ τῶν Θεῷ προσηκόντων κτησάμενος, ϗ διὰ αὐτῶν τῶν δοκούντων σφαλῆναι τινὰ προδοσίαν βουλευσάμενος λαβών. μὴ δὴ φοβώμεθα πονηρούς, ἀλλ' ἐλεῶμεν. ὅτε μὲν γὰρ εἰκότως ἦσαν φοβεροί, ὅτε παρῆν τῆς ὑφηλῆς ὁδοῦ τετυφωμένης τῆς ὑπὲρ φιλοσοφίαν ἀγούσης· νυνὶ δ' οὐκ ἔτι, τῶν ὑπάρχων ἡμῖν λοιπὸν ἀνεῳγμένων, ϗ τῶν ἀνθρώπων ἀγέλων γυμναζομένων. ἐπεὶ
20 ϗ ῥᾴδιον μὲν πολλῆς ἐμπίπλον τῆς ῥύμης τὴν τοῦ δράκοντος ἀγχόμην, δοκεῖ μὲν Ⓜ κατέχοντα δὲ δρῦν ἀμύσασθαι, ἑαυτὸν δ' πολλῷ πείρει χαλεπωτέραν πληγὴν ϗ ὁ πρὸς κέντρα λακτίζων, ὁμοίως τοῦ ποδὸς αἱμάττει. τοιοῦτόν τί ἐστιν ἡ ἀρετή, κέντρα ϗ ξίφος ἠχθημένα· ἀλλ. πονηρὸν Ⓜ δ' πονηροὶ πάντες, τῶν θείων χείρους καὶ ἀληθεστέρους. ὅταν τοίνυν ὀπτίωσι τοῖς ἀγαθοῖς, ἑαυτοὺς χαλεπώτερον πολιτεύουσι, τὰς μὲν εἰς χρήματα πολλάκις ἢ σώ-
25 ματα ζημιοῦντες, αὐτοὶ δ' εἰς ψυχὴν πολλαπλοῦν τὴν ὄντως ζημίαν. εἰ οὖν ἔβλαπτεν ἡμᾶς εἰς τὸν οἰκεῖον ἀρετὴν ἢ τῶν χρημάτων ζημία, οὐκ ἂν ἐκέλευσεν ὁ Παῦλος ἀδικεῖσθαι ϗ μὴ ἀδικεῖν. εἰ κακὸν τὸ ἀδικεῖσθαι, οὐκ ἂν ὁ τῶν ἀγαθῶν νο- a. Kορ. ε. ζ.
μοθέτης κακὰ ἐπέταξε. πλὴν ἀλλὰ ϗ ὅπου τῶν παραγγελμάτων ἐχόντων, οὐ δεῖ τοῖς πονηροῖς ὑπείκειν, οὐδὲ ὁμόσε χωρεῖν, ἀλλὰ φεύγειν καὶ ἐκκλίνειν αὐτῶν τὰς ζημιώσεις, ἐ-
30 πιόντας δ', μὴ ἀνδρείας δέχεσθαι. διὰ γὰρ τοῦτο κελεύομεθα εὔχεσθαι μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν. διὸ ϗ οὗτος εἶπεν, ἐξελοῦ με, Κύριε, ἐξ ἀνθρώπου πονηροῦ, ἐπάγει δὲ, ἀπὸ ἀνδρὸς ἀδίκου ῥῦσαί με, πάλιν γλιχόν ὄνομα τῆς κακίας λέγεις. οὐ γὰρ ἁπλῶς Ⓜ πρὸς χρήματα ἄδικον, ἀλλὰ Ⓜ πρὸς πάντα ἐνταῦθα λέγ. ἀξιοῖ δὲ ῥυσθῆναι, ὥστε μήτε πρὸς πεσεῖν, μήτε κατ' ἐκκλίνον γλιδᾶν. ϗ οὐχ ἁπλῶς αἰτεῖ, ἀλλὰ τὰ πρὸς ἑαυτὸν
35 ζωοποιούμενα. διὰ τοι τοῦτο ἐν Ⓜ τέλει τῶν πρότερον ψαλμῶν φυγὴν αὐλίζεις ϗ τὴν πρὸς αὐλίζεις ζωοποιοῦσαν, ἐνταῦθα τὴν πρὸς τὸν Θεοῦ ῥοπὴν αἰτῇ. ἐκκλίνατε γὰρ τὰ πρὸς ἑαυτὸν εἰσπνέοντα λέγων, ἄνδρες αἱμάτων ἐκκλίνατε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἐνεδρεύετε εἰς διαλογισμούς· ἐνταῦθα δ' Ⓜ Θεὸν πρὸς καλῇ ῥυσθῆναι ἀπὸ τῆς πονηρίας αὐτῶν. ἀνὴρ γὰρ
40 ὁ τυχὸν εἰς ἀσφαλείας λόγον ϗ ἀδείας ϗ ἐλευθερίας ϗ ἡδονῆς ἀπάσης, ὁ τῶν τοιούτων ῥύεται συλλόγων, ϗ ὡς πορρωτάτω καταστήσειν τῆς τῶν πονηρῶν ζωοποιοῦ, διὰ τὴν μεγίστην τοῦτο εὐμηχανίαν. εἶτα ἐπιγράφων αὐτῶν τὴν πονηρίαν ἐπάγ ϗ λέγ·

2 Οἱ λόγοι ἐλογίσαντο ἀδικίαν ἐν καρδίᾳ, ὅλον τὸν ἡμέραν πρεπάσαντο πολέ-
μους. Εἶδες πῶς δυσφύλακτα τὰ θεῖα, ϗ διανοίαν τυραννοῦντες τὰ κακὰ, ϗ
χρυπτομένους

κρύπτοντες ἐν τοῖς ἀπορρήτοις τὰς ἐπιβουλάς; ἐλογίσαντο γάρ, φησιν, ἐν καρδίᾳ, τουτέστιν, οὐκ ἔξω προσιέμενοι, ἀλλ' ἔσωθεν ἔνδον ὠδίνοντες τὴν πονηρίαν· καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον, ἀκριβωαρπαγῆται, οὐδὲ πρεπαπέντες, ἀλλὰ μελέτην τὸ πρᾶγμα ποιούμενοι. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ, ἐλογίζοντο· μὴ ἀσυδής, μὴ προθυμίας, φησίν, ἀπόσης. ὅλην τὴν ἡμέραν προπετάσαντο πολέμους. Βίον ἅπαντα δηλοῖ τοῦτο. πολέμους ἢ ἐν ταῦθα, ὅ τούτους τοὺς ὑπὲρ τῶν προπατέρων καὶ δηλητῆρ ὅπλων, ἀλλὰ τοὺς δηλητῆρ τῶν ἐπιβουλῶν ἀνίπτεται, ὃς καὶ ἐν ἀγορᾷς, καὶ ἐν οἰκίαις πολεμοῦσιν ἀλλήλοις, ὅ ἐστιν ἐνδυόμενοι, οὐδὲ ἀσπίδα προβαλλόμενοι, ἀλλ' ἀντὶ πάντος ὅπλου τῇ πονηρίᾳ κεχρημένοι, καὶ ῥήματα βελῶν πικρότερα ἀκοντίζοντες. ὃ μέγιστον ἢ αὐτῶν τῆς κακίας, ὅτι ὑ δουλεύει μόνον, ὑδ' ὅτι ὕπνωσι, ὑδ' ὅτι πρὸς πολέμους ἕτοιμοι καὶ μάχας, ἀλλ' ὅτι καὶ δηλητῆρ πάντος τοῦ βίου, καὶ οὐδέποτε ἀνακωχὴν ἔχουσι τῆς χαλεπῆς ταύτης προπατέρεως. καίτοιγε, εἴγε ἐβούλοντο πολεμεῖν, ἑτέραν εἶχον δικαίαν ὑποθεσιν. τὴν γὰρ τῶν ἁμαρτημάτων ἴσασθαι ἔδει, καὶ πρὸς Θεὸν δηλητῆρ προπατῆσθαι, καὶ πρὸς τὰ νοσήματα τῆς ψυχῆς μάχεσθαι, καὶ τὴν τῶν δαιμόνων ἀκοντίαν τὰ ξίφη. ἃ ἐκείνη μὲν οὐδὲ προσκύπτουσι τῇ προπατέρει, τὴν ἢ ἀλλήλων βάλλουσι τὰ βέλη.

3 Ἠκόνησαν γλῶσσαν αὐτῶν ὡσεὶ ὄφεως, ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν ἀεί.

Εἶδες τῆς κακίας τὴν δυσωδίαν; ἐξ ἀνθρώπων θηρία ποιεῖ, ἀσπίδας καὶ ὄφεις, καὶ τὴν γλῶτταν τὴν λογικὴν, πρὸς ἐκείνην καταφέρει τὴν θηριωδίαν. ὅπερ ἢ ἀνωτέρω ἠπίασαν, τοῦτο πάλιν καὶ ἐνταῦθα κατηγορεῖ. ποῖον δὴ τοῦτο; ὃ ἀεί. ἰὸς γὰρ ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν, φησὶν, ἀεί, τουτέστι, διὰ παντός. ὥσπερ οὖν ἀνωτέρω εἶπεν, ὅλην τὴν ἡμέραν προπετάσαντο πολέμους, οὕτω καὶ ἐνταῦθα, ἠκόνησαν γλῶσσαν αὐτῶν ὡσεὶ ὄφεως, ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη * ἀεί. ὃ γὰρ ὀφθαλμὸς τοῦτο δηλοῖ πάντα χρόνον. καὶ Εὐαγγελιστὴς, Σὺ εἶρηται ὃ ὀφθαλμὸς, ὅπερ ἐστὶν, ἀεί. καίτοιγε καὶ ἐν βραχεῖ καιρῷ φορτικὸν ἡ κακία· ὅταν ἢ καὶ διὰ παντὸς αὐτὴν μεθύσωσι, καὶ μήτε κόρον λαμβάνωσι, ποίαν ἀρίστην συγγώμην, ποίαν ἀπολογίαν;

4 Φύλαξόν με, Κύριε, ἐκ χειρὸς ἁμαρτωλοῦ, ἀπὸ ἀνθρώπων ἀδίκων ἐξελοῦ με·

5 Οἵτινες διελογίσαντο τοῦ ὑποσκελίσαι τὰ διαβήματά μου, ἔκρυψαν ὑπερήφανοι παγίδα μοι, 6 Καὶ σχοινίοις διέτειναν παγίδα τοῖς ποσί μου, ἐχόμβωμα τείβου σκάνδαλα ἔθεντό μοι.

Οὐδὲν ἀδικώτερον τῆς κακίας μειζόντων, οἱ πρὸς τῶν ἄλλων τὰς ἑαυτῶν ἀδικοῦσι ψυχάς. ὅταν γὰρ αὐτοὶ σκάνδαλα γένωνται αὑτοῖς, ὅταν τοῦ Θεοῦ τὴν δόξαν διὰ τῶν ἀνοήτων λοιδορίαν διασκευάζωσιν, ὅταν τὰ ὀφλήματα μὴ καταλύσωσιν, ἀλλὰ καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα λαβόντες διὰ τὸ φιλανθρωπον Θεοῦ ἀγνωμονῶσι πρὸς τὰς ἁμαρτίας, καὶ κόσμον τοσοῦτον καὶ τηλικοῦτον ἀπολαύοντες ἀγαθοῦ τοῖς ἐναντίοις ἀμείβονται δυσγενείᾳ, τί τούτων γένοιτ' ἂν ἀδικώτερον; τί δ' ἀγνωμονέστερον; τὸ δὴ μεῖζον καὶ πλέον εἰς κακίας ὑπερβολὴν, ὅτι καὶ ἑτέρους ἐπηρεάζειν ἐπιχειροῦσι. διελογίσαντο γάρ, φησὶ, τοῦ ὑποσκελίσαι τὰ διαβήματά μου. εἰ δὲ μὴ εἰς ἔργον ἐξῆλθεν ὁ λογισμὸς, τοῦτο τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας γέγονε κατόρθωμα. αὐτὸς γὰρ διέκοψε καὶ πολλὰ αὐτῶν βουλεύματα. καὶ ὅρα πῶς ἐπὶ μεμιγεσμένη ἡ πονηρία, καὶ μὴ ἀσυδὴς ἡ ἐπιβουλή. καὶ γὰρ ἔκρυψαν, καὶ διέτειναν, καὶ ἐχόμβωμα τείβου, ὥστε καὶ τοῦ μηχανᾶσθαι καὶ τοῦ λανθάνειν καὶ ζῶ πλησίον τείνειν, ἐλεῖν καὶ χειρώσασθαι. δημιουργεῖ γὰρ ἐλπίσαντο τῆς κακίας πάντα χρόνον ἐκτείνοντες τὰς πάγας, ἓν ἔργον πεφεύγοι ὃ καθελεῖν. βούλει μαθεῖν πῶς καὶ ὁ διάβολος τοιαῦτα ὑφῆκε χρήματα; ὅρα πάλιν ἐπὶ τοῦ Ἰὼβ ὃ πρᾶγμα συμβαῖνον. ὑ γὰρ

γὰρ πλατύτερον ἐκείνων; τί ἢ μακρότερον; τί ἢ εὐρύτερον; ὅπουγε οὐκ ἐν συγγενέσι μόνον, οὐδὲ φίλοις, οὐδὲ ἐν γυναικί, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ σώματι τὸν παῖδα ἔθηκεν.

7 Εἶπα τῷ Κυρίῳ, Θεός μου εἶ σύ, ἐνώτισαι, Κύριε, τὸν φωνὸν τῆς δεήσεώς μου.

8 Κύριε, Κύριε, δύναμις τῆς σωτηρίας μου.

9 Ἄλλος, Κράτος τῆς σωτηρίας μου. Εἰπὼν ϖ πόλεμον ἐκ τῆς ἐπιθυμίας, καὶ δείξας ἀφόρητα τὰ δεινά, καταφεύγει λοιπὸν ὅτι τὸν ἀχείρωτον συμμαχίδα, ἀπὸ τοῦ ὄρους καλῶν ϖ Θεὸν τοῦτο λύσαι δυνάμενον. τοῦτο ψυχῆς ἡνιόχου δεῖγμα, τοῦτο φιλοσόφου διανοίας, ἰσχὺς αὐτοῦ τοσαύτη πόλεμον ἐγείρειν οὐκ εἰωμένη, μὴ καταφεύγειν εἰς θεοπάλιον συμμαχίδα, μηδὲ εἰς λογισμοὺς ἀνθρωπίνους, ἀλλὰ τοὺς ϖ ὄρους ὁρᾶν καὶ πόλεμον χοῦ πόνου καλεῖν ϖ Θεόν, μηδὲ τῆς ἀθυμίας γίνεσθαι καὶ τοῦ θορύβου καὶ τῆς ταραχῆς. ἐκ ὄρους πῶς ἀξίως ἐαυτῷ ϖ λόγον κατασκευάζῃ. ὁ γὰρ εἶπε, ὃ καὶ ὃ κατώρθωσα, καὶ τὸν δε τὸν δικαιοσύνῃ εἰργασάμην, ἀλλὰ τί; Θεός μου εἶ σύ, μέγιστον δικαίωμα συμμαχίας τοιοῦτος, ὃ τοὺς δεσπότην καταφεύγειν καὶ δημιουργὸν καὶ βασιλέα. ἐνώτισαι, Κύριε, τὸν φωνὸν τῆς δεήσεώς μου. Κύριε, Κύριε, δύναμις τῆς σωτηρίας μου. δύναμις σωτηρίας εἶπε, δείκνυς ὅτι ὄντι καὶ δύναμις κολάσεως καὶ ἡμωρίας. ἀλλ' ἐμοὶ τὸν δύναμιν τῆς σωτηρίας, φησι, πρόσχες. δύνασαι μὲν γὰρ ἐκ κακῶν ποιεῖν καὶ ἀναιρεῖν, ἀλλ' ἀεὶ τοὺς σωτηρίαν τὴν ἐμὴν ἐπιδόσω τῇ δυνάμει *. καὶ ὅρος ϖ πόνου τοῦ λεγομένου· τοῦ γὰρ διπλασιασμῷ, καὶ ὡς τοιοῦτον εἶναι, τῆς σωτηρίας μου, πολλὴν δείκνυσι τὴν ἀθυμίαν.

10 Ἐπεσκίασας ὅτι τὸν κεφαλήν μου ἐν ἡμέρᾳ πολέμου. Εἶδες τὸν διάκρισιν ψυχῆς; τῶν τοιούτων δύναμιν ἔσχει ἑαυτόν, ὅτι ἐν ἀσφαλείᾳ * κατέσκιασεν αὐτόν. τοῦτο γὰρ ὅτι ὃ, ἐπεσκίασας. καὶ ὅρος ὃ βούλεται τοῦ Θεοῦ πῶς δείκνυσιν. ὁ γὰρ εἶπε, τοιοῦτο, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ, φησίν, ὅτε τὰ δεινὰ ἦρετο, ὅτε ἡ ϖ ἀλαζονεία ἰῶ, ὅτε τοῖς ἑκάστων σκανδαλίζουσιν, ὅτε με ἐν ἀσφαλείᾳ κατέσκιασας. ὁ γὰρ * ϖ διασκευῆς, ἢ ϖ διακλινεῖ σεως δεῖται ὁ Θεός, πάντα εἰδὼς τὰ τε ὄντα, τά τε μέλλοντα, τά τε γεγενόμενα, καὶ πάντα δυνάμενος, καὶ ἀεὶ πρόχειρος ἕτοιμος εἰς βοήθειαν. εἶτα δηλῶν τὸν ἐπιβολὴν τῆς νίκης καὶ τῆς ἀσφαλείας, οὐκ εἶπεν, ἔσωσάς με, ἀλλὰ τί; ἐπεσκίασας, τυτέστιν, οὐδὲ ὃ τυχὸν λυπηρὸν ἐπομένην ἐποίησας, οὐδὲ ὅσον ἀπὸ χειμάρρου· ἀλλ' ἐν τοσαύτῃ κατέσκιασας ἀσφαλείᾳ, καὶ μὴ τῆς ἀσφαλείας ἐν ἡδονῇ ἐκ ἀνέσει, ὡς μηδὲ τυχεῖν θέρμης τινὸς λυπούσης, ἀλλὰ σκιᾷ ἐπεσκίασας, τυτέστι, τῇ τῶν δεινῶν ἀπομαγῇ καὶ ἐλευθερίᾳ. ὅθεν τοῦτο ἐπήγαγε τὸ, ἐπεσκίασας, τοῦτό τε αὐτὸ δηλῶν, καὶ ὃ βούλεται τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ δεικνύς, ὅθεν τοῦ τῆς σκιᾶς ὀνόματος· ὡσανεὶ ἔλεγεν, ἔρχεῖ πρόσειναί σε μόνον, καὶ πάντα λέλυται.

9 Μὴ ϖ διαδῷς *, Κύριε, ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας μου ἁμαρτωλῷ.

Ἄλλος, Μὴ δῷς, Κύριε, τοῖς ἐπιθυμίας τοῦ ϖ διανόμου. Οὐ λέγει τοῦτο ἔστι· μὴ δῷς ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας τῆς καὶ ἐμοῦ· τυτέστιν, ἃ ἐπιθυμεῖ καὶ ἐμοῦ, τοῦτα μὴ ἀφῆς αὐτῶν πλησθῆναι. καὶ οὐκ εἶπεν, ἃ ἐπιθυμεῖ, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας μου, τοιοῦτον ὑβριλόμενος δηλῶσαι· μηδὲ μακρόν τι δῷς ὧν ἐπιθυμεῖ. τοιοῦτοι γὰρ ⟨4⟩ πονηροί· μὴ πολλῆς τῆς ἐπιθυμίας τὸν καὶ τῶν πλησίον ἐργάζονται ἐπιβουλήν. καθάπερ ὁ διάβολος, ὡς ἔφησιν, Ὅτι περιέρχεται ὡς λέων ὠρυόμενος, ζητῶν τίνα καταπίῃ. a. Petr. 5. 8.
ὅπως μὴ ἐπιθυμίας ποθούσαλε τῷ Ἰωβ· ὅπως ἐβουλεύετο τῷ Πέτρῳ ποθοσαλεῦσαι· διὸ καὶ ἔλεγε, Ποσάκις ἐζήτησατό σε ὁ Σατανᾶς σινιάσαι ὡς ϖ σῖτον; Εἶδες πόσην ἔχει ἐπιθυμίαν; Εἰσὶ καὶ ἄνθρωποι τὸν ἐκείνου ζηλωτὴν ἔχοντες καὶ ἀπὸ βασκανίας Luc. 22. 31.

Παρεμβ. β. ιδ. καὶ φθόνου δὲ τῶν χαίρειν ὅτι κακοῖς, οὓς καὶ ζηλανίζει ἡ γραφὴ λέγουσα· Οὐαὶ ⓖ δὲ φρονίμοις ὅτι κακοῖς, ⓖ χαίροντες ὅτι ἀγαθοῖς κακῶν. καὶ μάλα εἰκότως. διεφθαρμένης γὰρ τῆς τοιαύτης ἀγωνίας. Εἰ γὰρ καὶ ἀλγεῖν δεῖ καὶ πένεσθαι καὶ θρηνεῖν ὅτι τοῖς ἀπολλυμένοις, ἵνα δὴ ἀρόσιον συμπνεύσωμεν, ποίαν ἔτι ἀπολογίαν ⓖ μὴ μόνον δὲ συναλγοῦντες, ἀλλὰ καὶ χαίροντες; οὐκ εἶδες ὅλως ὁ αὐτὸς ὁ κλαίειν μέλλων Χριστός, δακρύει τὴν Ἱερουσαλὴμ ἀπολλυμένην; καὶ πῶς δὲ Παῦλον ξένον ἀπεργάζῃ τῆς ἑτέρων ἀπωλείας δὲ πειθοῦς; ἀλλ' εἰσί τινες οὕτω διεφθαρμένοι, ὡς τῶν οἰκείων κακῶν ἀδημονεῖν καὶ ἀλλοτρίας συμφορᾶς.

Διελογίσαντο κατ' ἐμοῦ, μὴ ἐγκαταλίπῃς με, μήποτε ὑψωθῶσιν ἀεί.

Τὸ γὰρ σφάλμα τοῦτό ἐστιν. Ἄλλος, Μὴ ἀποβαίνῃ, μήποτε ὑψωθῶσι. Τοῦτο μὲν ἀφρονος καὶ διεφθαρμένης γνώμης, ὅταν δὲ βουλῆς καὶ σχολῆς καὶ μελέτης δέωνται πρὸς τὴν κακίαν. καὶ γὰρ ἔρχεται τὰ ἀπὸ συναρπαγῆς γινόμενα; καὶ γὰρ ἰσχνὰ τὰ κατὰ προπέτειαν ἡμᾶς ἀπολέσαι, ἀλλὰ καὶ βουλῆς ἐστι καὶ χρόνου καὶ σκέψεως δεῖ πρὸς τὴν κακίαν; ποίαν οὖν ἔξεις ἀπολογίαν, μελέτην ποιούμενος τὴν πονηρίαν, καὶ βουλὴν διδάσκων τὴν τῶν κακῶν ἐργασίαν, καὶ κοινωνοὺς ζαμβαίων; ἀλλ' ὅρα τὴν τούτου ζαπεινοφροσύνην. καὶ γὰρ εἶπε, μὴ ἐγκαταλίπῃς με, ὅτι ἄξιος εἰμί, μὴ ἐγκαταλίπῃς με διὰ τὴν τοῦ βίου ἀρετήν, ἀλλὰ τί; μήποτε ὑψωθῶσι· τουτέστιν, ὥστε μὴ ἀλαζονικωτέρους γενέσθαι, καὶ εἰς πλείονα ἀπόνοιαν ἐρεθισθῆναι διὰ τῆς ἐμῆς ἐγκαταλείψεως.

10 Ἡ κεφαλὴ τοῦ κυκλώματος αὐτῶν, κόπος τῶν χειλέων αὐτῶν καλύψει αὐτούς.

Ἄλλος, Ὁ περισμὸς τῶν κυκλούντων με, ὁ μόχθος τῶν χειλέων αὐτῶν πομασάτω αὐτούς. Κύκλωμα ἐνταῦθα, ⓦ σύλλογον λέγει, ὃ συνέδριον, ὃ πονηρὸν ἐργαστήριον, τὰ διεφθαρμένα βουλεύματα. ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· αὐτὰ τὰ πονηρὰ βουλεύματα, καὶ ὃ κεφάλαιον τῆς πονηρᾶς καὶ διεφθαρμένης γνώμης, αὐτὸ αὐτοῦ καταδύσειε καὶ ἀπολέσειε. κόπος τῶν χειλέων αὐτῶν. κόπον ἐνταῦθα, τὴν πονηρίαν καλεῖ. καὶ γὰρ πολύπονον ἡ πονηρία. αὐτῷ ᾧ κεκτημένῳ γῆν ὅλεθρος, δὲ ἐπισφαλῆ αὐτὸν ἐργάζεται. τοῦτο γέγονεν ὅτι τὸ Δαβίδ. μυρίοις γὰρ αὐτὸν περιστοιχήσαν περιβαλεῖν κινδύνοις, ὁ δὲ λαμπρότερος ἦν. ναί φησιν, ἀλλὰ πῶς τῇ οἰκείᾳ βουλήσει περιεπάρησαν καὶ ἀπώλοντο δεῖξον, δὲ ποῦ αὐτὸ τοῦτο γενέσθαι, εἰπέ. ὅτι τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἰωσήφ. βουλόμενοι γὰρ αὐτὸν ποιῆσαι δοῦλον καὶ ἀπολέσαι, πρὸς τῶν ἰσμαηλιτῶν αὐτοὶ ἐκινδύνευσαν. καὶ πῶς δὲ εἰς δουλείαν καὶ εἰς θάνατον τόνδε αὐτῶν ἐνέπεσε μέρος. καὶ ὁ Ἀβεσσαλὼμ σφὰς τῆς πυραμίδος βουλόμενος ἀπολέσαι ⓦ πατέρα, σφᾶς ταύτης αὐτὸς ἐάλω.

11 Πεσοῦνται ἐπ' αὐτοὺς πῦρ. ἐν πυρὶ καταβαλεῖς αὐτούς.

Ὁ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ἰσχνὴ μὲν δὲ αὐτὴ ἡ πονηρία σφαφθεῖραι τοὺς κυκλοῦντας αὐτὸν· μετὰ ταύτης, καὶ τὸν θηλατον ἐπισήσονται ὀργόν. πῦρ θρανας ἢ πυρὸς ἐνταῦθα καὶ πῦρ, τὸν αἰῶνα λέγει φερομένην ὑμωείδη. πολλάκις δὲ καὶ ἐπ' αὐτὸν τοῦτο πυρὸς γέγονεν, ὡς ὅτι τοῦ Δαθὰν καὶ Κορὲ καὶ Ἀβειρών, καὶ ὅτι τῶν κυκλωσάντων τὸν κάμπον τὸν Βαβυλωνίδη. Εν ταλαιπωρείαις, δὲ μὴ ἐπισωθῶσιν.

Επεσε, Πεσοῦνται εἰς βοθυνίους, μήποτε ἀναστῶσιν. Αλλος, Εσπευσμένως, καὶ μὴ ἀναστήσει. κατὰ μὲν οὖν ⓦ ἕνα ἑρμηνευτὴν τοιοῦτόν τί ἐστι τὸ λεγόμενον· ὥστε αὐτοὺς ἀπόλεσον, ὥστε μηκέτι ἀναστῆναι· κατὰ δὲ ⓦ ἄλλον, ὅτι μετὰ πολλοῦ τοῦ ταχέως. τοῦτο γὰρ ἐστι τὸ, ἐσπευσμένως.

12 Ανὴρ γλωσσώδης οὐ κατευθυνθήσεται ἐπὶ τῆς γῆς. Εἰπὼν πρὸς τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, πάλιν δείκνυσιν ὅτι δὲ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ κακία ἰσχνὴ σφαφθεῖραι τοὺς ἐχόντας.

ἐχόντας. ὁ μικρὸν ἢ ἁμαρτῆσαι ἔοικε πονηρίας, ὁ δὲ ἐπιτιμῆσαι καὶ γλώττης μὴ κρατῆσαι. γλωσσώδη γὰρ ἐνταῦθα τὴν ὑβρισὴν λέγει, τὴν φλυαρίαν, τὴν λοίδορον, τὴν ζωηρὰν ὑλακτοιῶσαν, τὴν τοῦτον κυνὸς ἄμεινον διακείμενον. εἰπὲ καὶ τίς ὁ τούτου κέρδος. ὁ κατθανὼν δικαιωθήσεται, φησὶν, ὅτι τῆς γῆς. ἄλλος, οὐκ ἐδραιωθήσεται· τουτέστι, δίκης ἀπήσεται, κατενεχθήσεται), ἀπολεῖται. οὕτως ὁ τοῦ λοιδόρου κέρδος πᾶσι πολέμιος, πᾶσιν ἀηδής, πᾶσιν ἐπαχθὴς καὶ φορτικός ὁ τοιοῦτος. ὥσπερ οὖν ὁ μακρόθυμος καὶ ὑπτιοκὴς καὶ σιγᾶν ἐπιστάμενος, ἀσφαλὴς καὶ βεβηκὼς καὶ πᾶσιν ὑπήκοος· οὕτως ὁ τοιοῦτος σφαλερὸν μετεσι βίον, μυρίοις πολεμίοις ἑαυτὸν ἐκδοὺς ὑπτιασθόμενος, καὶ πρὸς τὰ ἄλλων τοὺς ψυχοὺς ταραττόντων τοὺς ἑαυτοῦ, οὐκ ἀφίεις εἰ) σὺ ἡσυχίαν, ἀλλὰ καὶ μηδενὸς ἐνοχλοῦντος, μυρίοις θορύβοις ὁ πολέμιος ἔνδον ἐτείρων. Ἄνδρα ἄδικον κακὰ θηρεύσει εἰς διαφθοράν.

χ ὀδυνηρὰ μοι

Οὕτω καὶ ἄλλος σοφὸς λέγει, Ϟ πλεονεξίαι ἄνδρα ἀγρεύουσιν. ὅρα πάλιν τοὺς κακοὺς ἐρχομένους εἰς διαφθορὰν τῶν ἐγγὺς. ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν ὁ τῆς θήρας ἔθηκεν ὄνομα; ἵνα ὁ ἀφθαρτον ἴδῃς, ἵνα, κἂν μὴ πλουτήσῃ ἁρπάσῃς ἀδίκως, μὴ θαρρήσῃς. τοιαύτη γὰρ ἡ ἄγρα, οὐκ ἀεὶ ὑπιτυγχάνει, οὐδὲ εὐθέως· ἀλλ' ὅμως καὶ μετὰ πολὺ ταλαιπωρίας καὶ θήρα ὁρμήματα, οὐδὲ ὕπνος σὲ ἀσφαλείᾳ τυγχάνει, καὶ μηδέπω τῶν δικτύων ἔνδον γένηται. κἂν ταῦτα τοίνυν μηδὲ ψυχὴ θαρρεῖτω ἄδικα πεπραχυῖα, καὶ μηδέπω ἁλοῦσα. ὅταν γὰρ δόκησις, ἁλώσεται. εἰ γὰρ βούλει σὺ ἀσφαλείᾳ εἶναι), παῦσαι ταῦτα πράττων, καὶ πολλῆς ἀπολαύσῃ τῆς ἀδείας. τί δήποτε ἢ εἶπεν, εἰς διαφθοράν; ὅτι πολλοὶ καὶ εἰς σωτηρίαν ἐθηρεύθησαν, ὡς οἱ περὶ τὸν ἀπόστολον, ὡς οἱ περὶ τοὺς ἁγίους ἀνδρας. ἀλλ' οὐχ ⓐ πονηροὶ ὅταν ἀπὸ τῆς κακίας θηρεύωνται, ἀλλ' ἐπ' ἀπωλείᾳ καὶ διαφθορᾷ. καὶ διὰ τί δὲ διὰ πόδας τῆς κακίας ἔπεται καὶ τῆς ὠμότητος; διὰ τὴν τῶν δεσποτῶν φιλανθρωπίαν. εἰ γὰρ ἐβούλετο τὴν ἀμυντικὴν ἕκαστον βύθιον ἀπὸ ὠμοτήτος ἄγειν, πολλοὶ ἂν ἐπράθησαν οἱ τῶν πλείονα μέρος τῶν δυσθεράπων.

13 Ἐγὼ ἐπὶ ποιήσει Κύριος τὴν κρίσιν τῶν πτωχῶν καὶ τὴν δίκην τῶν πενήτων.

14 Πλὴν δίκαιοι ἐξομολογήσονται τῷ ὀνόματί σου, καὶ κατοικήσουσιν εὐθεῖς σὺν τῷ προσώπῳ σου.

Ἄλλος, Παρὰ τὸ πρόσωπόν σου. ἀντὶ τοῦ κατοικήσουσι, διαμενοῦσιν ἕτερος λέγει καὶ ἄλλος, καταδιώξονται. ἀντὶ τοῦ ἔγνων, ἕτερός φησιν, οἶδα. Ἐπειδὴ εἶπεν, ὅτι θησεύσει, καὶ ὅτι ἀπολοῦνται, καὶ οὐκ εὐθέως δείκνυσι τὴν ὠμότητα ἐπαγόμενον, ἵνα μηδεὶς διὰ τοῦτο τῶν παχυτέρων ῥᾳθυμότερος γένηται), ἐπήγαγε τὸ, οἶδα, δεικνὺς ὅτι πάντως ἔσται τοῦτο. τὸ δὲ μέσον τῶν ἀδικουμένων ἀνέκδικητα. πτωχοὺς ἢ σύνταξα, οὐχ ἁπλῶς τοὺς πένητας καλῶν, ἀλλὰ τοὺς σφόδρα ταπεινοὺς, τοὺς ζωντετειμένους. ταῦτα ἢ λέγει καὶ τοὺς ἀδικουμένους παραμυθούμενος, καὶ τοὺς ἀδικοῦντας σωφρονίζων· ἵνα μήτε σκῆνοι τῇ μελλήσει" ἀπαγορεύωσι, μήτε ἕτοιμοι διὰ τὴν ἀναβολὴν ῥᾳθυμότεροι γένωνται). ἡ γὰρ ἀναβολὴ εἰς μετάνοιαν ἄγει· Ϟ ἢ ἐπιμένοντα χαλεπώτερον κολάζει· καὶ μάλα δικαίως. διὰ τί; ὅτι τοσαύτης ἀπολαύσαντες ἀγαθότητος, οὐκ ἐβελτίωσαν. σκόπησον ὅσον τὸ Θεοῦ ἡ φιλανθρωπία, ὅταν τοὺς ἀναχειμένους αὐτῷ ἀνέχηται παθῶν κακῶν, καὶ μὴ ἐπεξίῃ, τῇ μετανοίᾳ βελτίω ποιῆσαι βουλόμενος. πλὴν δίκαιοι ἐξομολογήσονται) τῷ ὀνόματί σου. τί ἐστιν, ὃ λέγει; ὅπερ ἂν γένηται, φησὶν, σκῆνοι θεραπεύσουσι. καὶ τοὺς ταπεινοὺς ἰδόντες ἐπηρεαζομένους καὶ τοὺς πονηροὺς ἐπαιρομένους, οὐκ ἀπαιτήσουσιν εὐθυμίας τῶν γινομένων. τοῦτο γὰρ δικαίων μάλιστα, τὸ διὰ παντὸς καὶ ἐν ἅπασιν εὐχαριστεῖν. καὶ κατοικήσουσιν εὐθεῖς ζωὴ τοῦ προσώπου σου· τουτέστι, τῆς βοηθείας ἀπολαύσαντες τῆς παρὰ σοῦ, τὴν εἴνοιαν ἔχοντες τὴν πρὸς σοῦ, ἀεὶ μετὰ σοῦ ὄντες, οὐδέποτε ἀποχήσονται· ὅπερ

ἂν γλίσχῃ), οὐδέποτε δυσχεραίνουσιν, οὐδέποτε μέμψον) τοῖς νομοθέταις. τοῦτο γὰρ ψυχῆς ἀπειρίας ἐστὶ, τοῦτο γνώμης ἀκλινοῦς, μὴ ἀπαυτῆν ⓦ δεσπότην εὐθυῶσαι. διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγε· Μενοῦνγε, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ Θεῷ; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι, τί με ἐποίησας οὕτω; Ταύτην τοίνυν καὶ ἡμεῖς διὰ πάντος τηροῦμεν τὴν διανοημοσύνην, ὑπὲρ ἀπάντων εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ, οὗ αὐτῷ ἡ δόξα καὶ ἡ εὐχαριστία καὶ ἡ προσκύνησις, νῦν τε ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Rom. 9. 20.

Ψαλμ. ρμ. 1 ΚΥΡΙΕ, ΕΚΕΚΡΑΞΑ ΠΡΟΣ ΣΕ, ΕΙΣΑΚΟΥΣΟΝ ΜΟΥ, ΠΡΟΣΕΧΕΣ ΤΗ ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΔΕΗΣΕΩΣ ΜΟΥ.

ΟΥΤΩ ΤΟΥ ΨΑΛΜΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ῥήματα ἁπάντων, ὡς εἰπεῖν, ἴσασι, καὶ παρὰ πάσης ἡλικίας μετέλαβον φάλλοντες· τὴν δὲ διάνοιαν * τῶν εἰρημένων ἀγνοοῦσιν. ὅπερ μακρὰν εἰς κατηγορίας λόγον, ὃ καθ' ἑκάστην ἡμέραν φάλλοντας καὶ διὰ στόματος τὰ ῥήματα προφέρομεν, μὴ ζητοῦντας τὴν νοημάτων τὴν δύναμιν τῶν ἀναπεπταμένων τοῖς ῥήμασιν. ὥσπερ ὕδωρ μὲν τοῖς διψῶσι τὸ καθαρὸν ὁρῶν οὐκ ἂν ἀναίροιτο μὴ προσελθεῖν καὶ ἅψασθαι καὶ πιεῖν, καὶ εἰς λειμῶνα τοῖς ζωσῇ τῶν ἀνθέων ὀσμὴν μὴ προσπελάσαι καὶ ἀπολαῦσαι τῆς ἡδονῆς· οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸν ἐπιστομίσαντα ἑαυτὸν τῷ ψαλμῷ καὶ τὰ ῥήματα εἰδότα μόνον, καὶ προσκεκλημένον ἀναπαύσει ψυχῆς πολυτελεστάτῃ, καὶ βαλανείου περιφέρεται ἐσφραγισμένου, καὶ οὐδὲ τοῦ πολυτελεστάτου πρωϊαίου ἅπτεται μαθεῖν τί ποτέ ἐστι τὸ λεγόμενον, οὐκ ἐζήτησεν, οὐκ ἠρώτησε. καίτοι γε οὐδὲν ἁπλοῦν ἐστιν εἰπεῖν, ἵνα σαφὴς τις ὢν ὁ ψαλμὸς πρόχειρος εἰς ὕπνον ἤγαγε, καὶ οὐκ ἀφῆκε ζητῆσαι τὸ προχείρως κείμενον. καὶ γὰρ ἔστιν ἀσαφὴς, καὶ ἱκανὸς διεγεῖραι ⓦ μὴ σφόδρα καθεύδοντα, μᾶλλον δὲ καὶ ⓦ καθεύδοντα. Τί γάρ ἐστι τὸ, μὴ σκληρύνῃς τὴν καρδίαν μου εἰς λόγους πονηρίας; τί δὲ τὸ, παιδεύσει με δίκαιος ἐν ἐλέει, καὶ ἐλέγξει με; τὸ δὲ μύρον τοῦτο, ὑπὲρ ἐμοί, οὐκ ἔστι πάντος ζόφου ζοφωδέστερον; ὅπου γε καὶ ἡ προσευχή μου ἐν ταῖς βυδοχίαις αὐτῶν. κατεπόθησαν ἐν ὀργῇ πέτρας ⓖ κριταὶ αὐτῶν. ἀλλ' ὅμως τοσούτων ὄντων ἀσαφῶν, ὥσπερ τινὰ ᾠδὴν ἁπλῶς προπετεύουσιν ⓖ πολλοί. ἀλλ' ἵνα μὴ τὴν κατηγορίαν ὀπίσω πλεῖον ὀπτιτίνοντες φορτικὸν ⓦ λόγον ἐργασώμεθα, φέρε δὴ πρὸς τὴν ἑρμηνείαν τῶν εἰρημένων βαδίσωμεν. ἀλλὰ προσέχετε μετ' ἀκριβείας. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς οἴμαι ⓦ ψαλμὸν τοῦτον τεταχθαι παρὰ τῶν πατέρων καθ' ἑκάστην ἑσπέραν λέγεσθαι, οὐδὲ διὰ τὴν μίαν λέξιν τὴν λέγουσαν, ἔπαρσις τῶν χειρῶν μου θυσία ἑσπερινή· ἐπεὶ καὶ ἄλλοι ψαλμοὶ ταύτην ἔχουσι τὴν λέξιν· ὥσπερ ὁ λέγων, Εἰσακουσθήσεται ἡ προσευχή μου ὡς θυμίαμα κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου. καὶ πάλιν τὸ, Ἑσπέρας αὐλισθήσεται κλαυθμός, καὶ εἰς τὸ πρωὶ ἀγαλλίασις. καὶ πολλοὶ ἂν εὕροι τις ψαλμοὺς ὀπτιτηδείους τῇ χειρῶν τῆς ἑσπέρας· οὐδὲ διὰ τοῦτο γοῦν ⓦ ψαλμὸν ἐτύπωσαν ⓖ πατέρες, ἀλλ' ὡς τι φάρμακον σωτήριον, καὶ ἀμαρτημάτων καθαρσίου ἀνομοθέτησαν λέγεσθαι, ἵνα ὅσαπερ ἂν προσγρισώμεθα δι' ὅλου τοῦ μήκους τῆς ἡμέρας, ἢ ἐν ἀγορᾷ ἢ ἐν οἰκίᾳ, ἢ ὅπου δήποτε διατρίβοντες, ταῦτα ἐλθόντες εἰς τὴν ἑσπέραν διὰ τῆς ἐπῳδῆς ταύτης ἀποδυσώμεθα τῆς πνευματικῆς. Φάρμακον γάρ ἐστιν ἀπημότων τούτων ἀναιρετικόν. τοιοῦτος γὰρ ὁ ἑωθινὸς ψαλμός. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸν βραχεῖ καὶ ἑνὸς ὀπομνησθῆναι. Τὸν πόθον γὰρ ἀνάπτει ⓦ πρὸς ⓦ Θεὸν, καὶ διεγεί-

Ψαλμ. κδ. 18. Ψαλμ. οη. 18. Ψαλμ. κθ. 5.

ρει

ρει τὴν ψυχὴν, καὶ σφόδρα πυρώσας καὶ πολλῆς ἐμπλήσας αὐφεσιώσεως τε καὶ ἀγάπης
ὥστε ἀφίησι πρὸς τὸν ἐλθεῖν. Ἴδωμεν δὴ καὶ πόθεν ἄρχεται, καὶ τί διδάσκει ἡμᾶς. Ὁ Θεὸς, Ψαλμ. ξβ. α.
ὁ Θεός μου, πρὸς σὲ ὀρθρίζω, ἐδίψησέ σε ἡ ψυχή μου. ὁρᾷς πῶς πεπυρωμένης δείκνυσι ψυχῆς ῥήματα; εἶθα δὴ ἀγάπη Θεοῦ, πόθεν οἴγεται τὰ πρόθυρα· εἶθα μὴ μὴ Θεοῦ, σὺν ταύτῃ ἀμαρτημάτων λήθη, καὶ κακῶν ἀναίρεσις. ὥστε σὺν ᾧ ἀγίῳ ὤφθαι σοι, τὸ ἰδεῖν τὴν δυναμίν σου καὶ τὴν δόξαν σου. Τί ὅστιν ὥστε; μὴ τὸ πόθου, φησὶ, τοῦτο, μὴ τῆς ἀγάπης ταύτης, ὡς τε ἰδεῖν σε τὴν δόξαν, ἵν' πανταχοῦ τῆς γῆς ὅστιν ἰδεῖν. ἀλλ' ἵνα μὴ Ⓦ σὺν χερσὶν ἀφέντες, Ⓦ πρόερχον ἐπεισαγάγωμεν, τὰ πεμφαντες τὸν ἀκροατὴν εἰς τὰ ὄπισθεν ἐκείνου εἰρηκότα, τὸν προκειμένων νῦν ἀψώμεθα. τί δέ φησιν οὗτος; Κύριε, σκέπασόν με πρὸς σε, εἰσάκουσόν μου. Τί λέγεις; * ὅπως σκέπασας, ἀκουσθῆναι ἀξιοῖς, καὶ ταύτην τίνος αἰτίαν βέλτιον ἀκουσθῆναι; Σὺ οἶσθα μεγαλοφώνων χρεία νῦν, καὶ τόνου ἐχόντων. ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοι τοῦτο λόγον. Τί γὰρ ἤμβλυνεν ὁ μικρόφωνος, ἢ ὁ ἰσχνόφωνος καὶ βεβαδύλωσσος; ἀλλὰ τοιοῦτος ἦν ὁ Μωϋσῆς, καὶ πάντων μᾶλλον ἠκούετο; ἀλλὰ πλέον πάντων ⓘ Ἰουδαῖοι ἔβοων; Ἀλλ' οὐκ ἐπέτυχεν αὐτῶν τῆς δεήσεως ὁ Θεός. τὸ γὰρ μέγα φωνῆσαι καὶ μακρὸν, φύσεώς ὅστι πλεονέκτημα καὶ ἐλάττωμα· ταῦτα δὲ οὔτε ἀκούεσθαι οὔτε προσέχεσθαι ποιεῖ· οὔτε γὰρ ἐγκωμίων, οὔτε κατηγορημάτων ἄξια. πολλὰ γὰρ τῶν τῆς φύσεως πλεονεκτημάτων καὶ μιαρῶς πρόσεστιν. ἀλλὰ καλὸς ἦν καὶ εὐειδὴς καὶ μέχρι τῶν βοστρύχων αὐτῶν εἶλκε θαύματος τὴν ὥραν ὁ Ἀβεσσαλὼμ; Τί δέ; οὐχὶ φαλακρὸς ἦν ὁ Ἐλισσαῖος, ὡς καὶ σκώπτεσθαι πρὸς τῶν παιδίων; ἀλλ' οὐδὲν οὔτε ἐκεῖνον ἡ ὥρα ὠφέλησεν, οὔτε τοῦτον ἡ ἀμορφία προέβλαψε. καὶ τί λέγω * ἰσχνόφωνον ἢ βεβαδύγλωσσον; ὅπου γε καὶ σιγῶν ἠκούετο ὁ Μωϋσῆς, καὶ μηδὲ φθεγγομένη ἡ Ἄννα. Ἰουδαίοις γὰρ ἀλεγόμενος ὁ Χριστὸς ἔλεγε, ἐὰν πληθύνητε τὴν δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν. τί οὖν φησὶ λέγει, ἐκέκραξα πρὸς σὲ, εἰσάκουσόν μου; κραυγὴν ἐνταῦθα τὴν ἔνδον φησὶν, ἵν' ἡ καρδία ἔπιχέῃ ἡ πεπυρωμένη καὶ ἀθόρυβος ἡ ζωντεμμένη, ἵν' ἡ Μωϋσῆς βοὴν ἠκούετο. ὥσπερ γὰρ ὁ φωνὴν πᾶσαν τὴν δυναμιν αὐτῆς κενοῖ, οὕτω καὶ ὁ καρδίᾳ βοὴν πρὸς τὸν νοῦν συγχέει. τοιαύτην οὖν κραυγὴν ζητεῖ ὁ Θεὸς, τὴν συγχέουσαν τὴν καρδίαν, τὴν οὐκ ἐῶσαν χασμᾶσθαι [καὶ ὑλακλᾶσθαι] τὸν φάλλοντα. οὐ μόνον δὲ κραυγὴν τοιαύτην ζητεῖ, ἀλλὰ δὲ τὸ πρὸς αὐτὸν βλέπεσθαι. Εἰσὶ γὰρ πολλοὶ, οἱ ἑστήκασι μὲν, οὐ βοῶσι δὲ πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλὰ τὰ μὲν χείλη πρὸς τὸν Θεὸν βοᾷ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ προφέρει, ἡ δὲ διάνοια ὀδενὸς ἐπαναβαίνεται τῶν λεγομένων. ὁ τοιοῦτος οὐ κράζει, καὶ μεγάλα βοᾷ, ὁ τοιοῦτος οὐδὲ πρὸς τὸν Θεὸν βλέπει, καὶ δοκεῖ πρὸς αὐτὸν βλέπεσθαι. ἀλλ' οὐχ ὁ Μωϋσῆς ὥστε, ἀλλ' ἐβόα καὶ ἠκούετο. δίδου καὶ τοῦ Θεοῦ, τί βοᾷς πρὸς μὲ, ἀκούω. οὐ μόνον δὲ βοᾷ, ἀλλὰ καὶ σιγῶν ἤνυσεν ἅπερ ἤθελεν, ἄξιον ἐναφεῖναι ἑαυτὸν τοῦ ἀκούεσθαι. Εἰ δὲ βούλει καὶ ἀμαρτωλοὺς σπουδαίως ἰδεῖν βλέποντας καὶ αἰτοῦντας καὶ κράζοντας μεγάλα, ὅρα τὸν πρῶτον τὸν σταθῆναι· ὅρα τὸν τελώνην ἀπὸ βλέπεσθαι διαπεφωνημένα μόνης. τοιαύτην γὰρ κραυγὴν καὶ οὗτος ποιεῖται· διὸ καὶ λέγει, Κύριε, ἐκέκραξα πρὸς σὲ, εἰσάκουσόν μου· καὶ διὰ τοῦτο ἀκουσθῆναι ἄξιοῖ. ἐν τῷ κεκραγέναι με πρὸς σὲ. ὅρα καὶ ἄλλην βρετὴν βλέπεσθαι. ὁ γὰρ ἀπὸ τοῦ ἀπροσδοκήτως εὐχεσθαι ἄξιοῖ ἀκουσθῆναι, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ τοιαύτην προθέσθαι τὴν εὐχὴν, ὥστε ἀξίαν εἶναι τῶν ἀκινήτων ὀφθαλμῶν ἐκείνων. ποία δέ ὅστιν αὕτη; ὅταν μὴ κατ' ἐξοχὴν ἡδονὴν εὔχηται, ὅταν μὴ πλοῦτον καὶ πλεονεξίας, ὅταν μὴ προστασίας καὶ δόξης, μηδὲ ὅλως τῶν ὀπισθόρων τούτων, ἀλλὰ τῶν ἀκηράτων καὶ ἀθανάτων ἐκείνων. Ζητεῖτε γὰρ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, Matθ. ς. λγ.

Θεοῦ, φησι, καὶ ταῦτα πάντα προσεδεήσατο ὑμῶν. ἐν τῷ κεκραγέναι με πρὸς σέ. ὁρᾷς πῶς βάλλει καὶ ἡμᾶς μετὰ σπουδῆς καλῶν, μετὰ προθυμίας; ὁ γὰρ ἁμαρτωλὸς τότε μάλιστα ἐφεδρεύει. ὅπου γὰρ οἶδεν ὅτι μέγιστον ὅπλον ἡ εὐχή, καὶ ἐν ἁμαρτωλοῖς ὤμην καὶ κατηγορημένοι, ὅμως μετὰ ἀκριβείας καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ νόμους "εὐχόμενοι αὐτῷ μεγάλα, τότε" ἐμβάλλειν ἐπαύσαχεν εἰς ῥᾳθυμίαν καὶ λογισμούς" ἀνάκλησιν, ὡς ἀκάρπους ποιῆσαι ἡμᾶς ἀπὸ τῆς εὐχῆς ἀπελθεῖν. διὸ δεῖ ταῦτα εἰδότας ὀπίσω ἰέναι αὐτῷ* τῷ ἡμετέραν παύσωμεν, καὶ μηδέποτε κατ' ἐμῶν εὐχαθαι, ἀλλὰ τοῦ ἀποστόλου μιμεῖσθαι. καὶ γὰρ ὀκνηροὶ μεῖα πάσχοντες δεινά, εἶτα εἰς δεσμωτήριον ἐμπεσόντες, καὶ τὰ πρὸς τῷ ἐσχάτων ὑποπίπτοντες κινδύνων, εἰς εὐχὴν καταφεύγοντες ἔλεγον, Ἐπιδὲ ὀπίσω ταῖς ἀπειλαῖς αὐτῶν. καὶ τί μετὰ ταῦτα; μὴ καταῤῥαξον αὐτοῦ ἡ ἀσθένειαν, ἔλεγον, ὁ πολλοὶ πολλάκις ἐπαρώμενοι λέγουσιν; ὐδαμῶς. ἀλλὰ τί; καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παῤῥησίας λαλεῖν τὸν λόγον σου. πῶς, καὶ πῦρ ἐστω; ἐν ᾧ ἀποκλεῖναι τοῦ ὀπίσω βουλεύονται; ἐν τῷ ἀφωνίαν καὶ πομφολυγίαν ἀποδοῦναι; ὐδαμῶς. ἀλλὰ πῶς; ἐν τῷ σημεῖα καὶ τέρατα ποιεῖν διὰ τοῦ ἁγίου παιδός σου Ἰησοῦ. εἶδες εὐχῆς φιλοσοφίας γέμουσαν, καὶ μετὰ πασαῦτα δεινὰ δεδεμένη αἰτοῦσαν τὴν ἐμφρονα τιμωρίαν. ἀλλ' οὕτω μὲν ἀθλοῦντες καὶ ἐμπνέοντες· ὁ δὲ Στέφανος καὶ ἀποῤῥήγνυσθαι μέλλων τοῦ παρούσης ζωῆς, οὐ μόνον τοῦδεν αὐτοῖς κακὸν ἠτήσεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς λιθάζοντας καὶ ἀναιρουμένους ἀπολογίας ἀπαλλάζει διὰ τῆς εὐχῆς ἐξαρπάσας τῆς ὀργῆς τὸν ὑπὲρ τῆς ἁμαρτίας ταύτης, καὶ φησι, Μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. ἵνας οὖν αὖ εἶεν συγνώμης ἄξιοι, ποίας ἂν ἀπολογίας, καὶ καὶ τῶν ἐχθρῶν εὐχόμενοι; πῶς δ' ἂν ἡ τοιαύτη ἀκαθεῖτο εὐχή, ὅταν ἀπειθοῦντας τοῖς τοῦ Θεοῦ νόμοις" ἀναφέρῃ"; μὴ δὴ τοιοῦτον μηδὲν λέγωμεν. οὐ γὰρ δὴ μόνον οὐκ εὔχεσθαι δεῖ καὶ τῶν ἐχθρῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὀργὴν" ἀναιρεῖν τὴν κατ' αὐτῶν. διὸ φησι, Βούλομαι τοὺς ἄνδρας προσεύχεσθαι ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπαίροντας ὁσίας χεῖρας χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ· τοῦτο ἐστι, καὶ ἐχθροὺς ἔχῃς, σοῦ ἕνεκεν τὴν ὀργὴν, καὶ ὅταν προσεύχῃ τῷ δεσπότῃ. καὶ μὴ μόνον διὰ τοῦ στόματος μηδὲν εἴπῃς κατ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν διάνοιαν ἀπάλλαξον τοῦ ἰοῦ. ἂν τοιαύτη ἡ εὐχὴ ᾖ, καὶ μετὰ σπουδῆς καλῶν Θεόν, καὶ πρὶν ἢ τελέσαι τὴν εὐχὴν, ἀκούσῃ. τοῦτο καὶ αὐτὸς αὐτῇ λέγων, προσέχες τῇ φωνῇ τῆς δεήσεώς μου ὅτι ἐν τῷ κεκραγέναι με πρὸς σέ. καὶ γὰρ αὐτὸ τοῦτό ἐστιν ὑποφαίνων λέγουσα, Ἐπὶ καλῶν σοῦτός σε ἐρῶ, ἰδοὺ πάρειμι. 2 Κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου, ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου.

Ἕτερος, Διορθώσατο ἡ προσευχή μου, ὡς θυμίαμα ἐμπροσθέν σου. Ἄλλος, Ἐπιμεληθήτω. Ἔπαρσις τῶν χειρῶν μου θυσία ἑσπερινή.

Ἄλλος, Δῶρον ἑσπέρας. Ἕτερος, Προσφορὰ ἑσπερινή. Τί διδάξαι βούλόμενος ἡμᾶς ὁ προφήτης, περὶ θυσίας ἑσπερινῆς διαλέγεται; δύο βωμοὶ ὁ παλαιὸν ἦσαν· εἷς μὲν ἀπὸ χαλκοῦ κατεσκευασμένος, ἕτερος δὲ χρυσοῦς. καὶ ὁ μὲν πάνδημος ἦν καὶ ὑπὲρ προκείμενος τοῖς ἱερεῦσι τοῖς τοῦ πλήθους πάντος· ὁ δὲ ἐν τοῖς ἀδύτοις ἀπέκειτο καὶ τοῦ καταπετάσματος ἔνδον. μᾶλλον δὲ ὥστε σαφέστερον λέγειν τὰ λεγόμενα ἡμῖν, εἰς δεῦρο λέγει ἀγαπᾶν περιγράφα. ναὸς ἦν παρὰ Ἰουδαίοις τὸ παλαιόν, τετραγώνια μὲν πήχεων τὸ μῆκος, τὸ δὲ πλάτος εἶχεν. τούτου μήκους δέκα ἀφελὼν πήχεις ἀπέλαβεν ἔνδον διὰ τοῦ καταπετάσματος, καὶ τὸ ἀπειλημμένον ἐκαλεῖτο ἅγια ἁγίων· ὃ δὲ ἔξω ἐκαλεῖτο ἅγια μόνον. καὶ χρυσῷ πάντα κατελάμπετο. λυχνίαι δὲ καὶ τοῦ δεκὸν ἐκείνου τοῦ ἔξω χρυσᾶ τὰ λυχνία ἔλεγεν εἶναι. ἐν ταῦθα ὁ ἀρχιερεὺς μόνος εἰσῄει ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκεῖ καὶ αἵματος ἔφερε, καὶ ταῦτα χρυσοῦν. ἐκεῖ καὶ ὁ βωμὸς εἰσῆ-

χειρ

Πρακ. κ'. κβ'.

Πρακ. ξ'. ξ'.

α. Τιμ. β. η'.

Ησ. νη'. θ'.

χ. ευξάμενοι χ. εὐχόμενοι χ. αἰσωπῆ,

* διὰ

χ. ἀναιρουμένους

χ. αἴρειν

ἐν. αὐτῷ,

χ. πρὸς τὸν

χει ὁ χρυσοῦς, ἔνθα ὃ θυμιατήριον προσεφέρετο, εἰς οὐδὲν ἕτερον πρεσβυσμένος, ἀλλ' ἢ προὸς ὃ θυμίαμα μόνον. τοῦτο γὰρ ἐγίνετο ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ. ἐν ᾧ ναῷ οὖν τῷ ἔξω ὁ χαλκοῦς ἦν βωμὸς, καὶ καθ' ἑκάστην ἑσπέραν ἐφέρετο ἄμνος ὁ καπνιζόμενος, καὶ ἐκαλεῖτο θυσία ἑσπερινή. ἦν γὰρ ὁ ἑωθινή, καὶ δὶς τῆς ἡμέρας εἰς τὸν ναὸν Ⓦ βωμὸν καίειν ἔδει ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἱερείων τῶν καθ' ἑκάστην τοῦ λαοῦ προσαγομένων. τοῦτο γὰρ τοῖς ἱερεῦσιν ὑπέταγμα καὶ νόμος ἦν, [ὥστε] οὐκ ἔξεν καὶ πρὸς ἑαυτόν, ὅταν μηδεὶς προσφέρῃ, εἶναι ἑωθινὸν δὲ ἵνα ἑσπερινὸν ἄμνον καταθύειν καὶ καπνίζειν· ὁ μὲν ἐκαλεῖτο θυσία ἑσπερινή, ὁ δὲ ἑωθινή. τοῦτο δὲ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νενομοθέτητο γίνεσθαι, δηλοῦντος ἅμα τὸ γινόμενον, ὅτι διὰ παντὸς αὐτὸν θεραπεύειν χρή, καὶ ἀρχομένης καὶ τελευτώσης ἡμέρας. αὕτη τοίνυν ἡ θυσία δεκτὸς ἦν ἀεί, ὃ δὲ "θυμα ὃ τοιοῦτον." ὃ δὲ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων ποτὲ μὲν" οὐ προσδεκτὸν ἦν, ποτὲ δὲ οὐκ οὐ προσδεκτὸν, ἀπὸ τῆς διαθέσεως τῶν προσφερόντων προὸς ἀρετὴν ἢ κακίαν τοῦτο καὶ ἐκεῖνο γινόμενον. ὅπερ δὲ καὶ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων ἑτέρων προσεφέρετο, ἀλλ' ἱερουργίας νόμος ἦν καὶ μεγαλοπρεπείας ἕνεκα, πάντως εὐπροσδεκτον ἦν. ἀξιοῖ τοίνυν οὗτος εὔπορον γίνεσθαι αὐτῷ τὴν εὐχὴν, ὡς ἐκεῖνο ὃ "θυμα ὃ σὺν ἐμοὶ καὶ λίδι τῷ προσάγοντος μολυνόμενον, ὡς ἐκεῖνο τὸ θυμίαμα τὸ καθαρόν τε καὶ ἅγιον. διὰ δὲ τοῦ ἀξιοῖ, παιδεύει καθαρεὰς ἡμᾶς ποιεῖσθαι τὰς εὐχὰς καὶ εὐωδεῖς. τοιοῦτον γὰρ ἡ δικαιοσύνη, ὥσπερ οὖν ἡ ἁμαρτία δυσώδης. διὸ καὶ τὴν δυσωδίαν αὐτῆς προδηλοῖ αὐτὸς οὗτος ἔλεγε· Ὅτι αἱ ἀνομίαι μου ὑπερῆραν τὴν κεφαλήν μου· ὡσεὶ φορτίον βαρὺ ἐβαρύνθησαν ἐπ' ἐμέ· προσώζεσαν καὶ ἐσάπησαν ἀπὸ μωλωπὸς μου. ὥσπερ οὖν τὸ θυμίαμα καθ' ἑαυτὸ ὅτι καλὸν καὶ εὐωδες, ὅταν δὲ μάλιστα ὑποδείκνυται τὴν εὐωδίαν, ὅταν ὁμιλήσῃ τῷ πυρί· οὕτω δὴ καὶ ἡ εὐχὴ, καλὴ μὲν καθ' ἑαυτὴν, καλλίων δὲ καὶ εὐωδεστέρα γίνεται, ὅταν μὴ θερμῆς καὶ ζεούσης ψυχῆς ἀναφέρηται, ὅταν θυμιατήριον ἡ ψυχὴ γένηται, καὶ πῦρ ἀνάπτῃ σφοδρόν. οὐδὲ γὰρ τὸ θυμίαμα τῆς ἐξαέρας μὴ" προσωαφτείσης ἐπετίθετο, ἢ τῶν δυθράκων μὴ διακαομένων. τοῦτο καὶ σύ ὅτι τὴν διανοίας ποίησον. προσέτερον αἴσθου αὐτὴν τῇ προθυμίᾳ, καὶ τότε ὑπόβαλε τὴν εὐχήν. εὔχεται τοίνυν τὴν μὲν εὐχὴν αὐτὸν γένεσθαι ὡς θυμίαμα, τὴν δὲ ἔκπτωσιν τῶν χειρῶν ὡς θυσίαν ἑσπερινήν· ἀμφότερα γὰρ εὐπρόσδεκτα. πῶς δ' ἂν γένοιτο τοῦτο; Εἰ ἀμφότερα εἴη καθαρὰ, εἰ ἀμφότερα εἴη ἄμωμα, ἥ τε γλῶττα καὶ αἱ χεῖρες· αἱ μὲν πλεονεξίας καὶ ἁρπαγῆς ἐκκεκαθαρμέναι, ἡ δὲ πονηρῶν ῥημάτων ἠλευθερωμένη. ὥσπερ γὰρ ὃ θυμιατήριον οὐδὲν ἔχειν ἀκάθαρτον χρή, ἀλλ' ἢ πῦρ καὶ θυμίαμα, οὕτω καὶ τὴν γλῶτταν μὴ" προσφέρειν κεκηλιδωμένον ῥῆμα, ἀλλ' ἢ αἰνῳζωμένον καὶ εὐφημίαν· οὕτω καὶ τὰς χεῖρας θυμιατήριον γίνεσθαι. ἔστω τοίνυν θυμιατήριόν σου τὸ στόμα, καὶ σκόπει μὴ κόπρου" τὸ θυμιατήριον ἐμπλήσῃς. τοιοῦτοι γὰρ οἱ τὰ αἰσχρὰ φθεγγόμενοι καὶ ἀκάθαρτα ῥήματα. καὶ ἵνος ἕνεκεν οὐκ εἶπεν, ἑωθινὴ, ἀλλ' ἑσπερινή; ἐμοὶ μὲν ἀδιαφόρως εἰρῆσθαι δοκεῖ. καὶ γὰρ Εἰ εἶπεν ἑωθινὴν, ὁ προσέρχεσθαι ἠρώτησεν ἄν, ἵνος ἕνεκεν οὐκ εἶπεν ἑσπερινήν; Εἰ δὲ ἑσπερινὴν, ἵνος" ἀπολυσεσαγμένως βάλοιτο ἀκούειν, ὅτι ἡ μὲν ἑωθινὴ δυνάμενοι τὴν ἑσπερινὴν, ἡ δὲ ἑσπερινὴ γινομένη τὴν ἱερουργίαν ἐπλήρωσε, καὶ οὐκ ἔστιν ἀπλεκτέρα πως ἐπὶ τῆς ἡμέρας λοιπὸν ἡ λατρεία, ἀλλὰ καὶ ἀπηρτίσθη καὶ πέλος ἔλαβεν. ἀλλὰ γὰρ τί βάλεται καὶ τῶν χειρῶν ἡ ἔκπτωσις ἐν τῇ θυσίᾳ; ὅπου πολλαὶς πονηρίαις διακονοῦνται αὗται, οἷον πλεονεξίαις, φόνοις, ἁρπαγαῖς, πλεονεξίαις, δι' αὐτὸ μὴ οἷόν τε τοῦτο κελεύομεν αὐτὰς διατείνειν, ἵνα ἡ τῆς θυσίας διακονία, δεσμὸς αὐταῖς γένῃ τῆς κακίας, καὶ" ἀπαγαγὴ τῆς πονηρίας· ἵνα ὅταν μέλλῃς ἁρπάζειν ἢ πλεονεκτεῖν ἢ τι πλέον ἕτερον, δυναμνησθεὶς ὅτι ταύτας μέλλεις δοῦναι λειτουργοὺς προὸς Ⓦ Θεὸν πέμπειν, καὶ διὰ τούτων τὴν θυσίαν" ἀναπέμ-

πειν σκεπίλω τῳ πνευματικῳ, μὴ καταχθείης αὐτας καὶ ἀπρόρητα σους ἐργάσῃ τῇ μαχαίρᾳ τῆς ποιμενικῆς ἐργασίας. καθαιρε τοίνυν αὐτας ἐλεημοσύνῃ, φιλοξενίᾳ, θεραπείᾳ δεομένων, καὶ ὅπως αὐτας εἰς βίχλιον ἄπτ. εἰ γὰρ" δυνάμενοι αὐτοῖς οὐκ ὀπτικὰ πέπεις εἰς εὐχλιον ἐπαίρεσθαι, πολλῷ μᾶλλον ἁμαρτήμασιν οὐκ ἂν εἴης δίκαιος αὐτας μιαίνειν. Εἰ δὲ ἔλαττον δέδοικας, πολλῷ μᾶλλον δὲ μεῖζον φείξον. δὲ μὴ" γὰρ δυνάμενοι χεροὶ προσεύχεσθαι, ὑ τοσοῦτον τὸ ἄτοπον· δὲ ἢ καταρρυπωθείσας αὐτας μυρίοις ἁμαρτήμασι προσάγειν, τοῦτο πολλῳ φέρει τὴν ὀργήν. τοῦτο καὶ ὑπὲ σώματος καὶ γλώττης λογίζωμεθα, καὶ ἄδακτον αὐτὸ τῇ ποιμενικῇ θεωμῶτες, ὕπω τὴν προσευχὴν προσάγωμεν. Εἰ γὰρ χρυσῆν τις σκεῦος ἔχων οὐκ ἂν ἔλοιτο εἰς ἄτιμον αὐτῷ χρήσασθαι δεσποτείαν διὰ τὸ πολυτίμητον τῆς ὕλης, πολλῷ μᾶλλον ⓐ χρυσοῦ ὂν μυριάκριτα τιμιώτερα σώματα ἔχοντες, οὐκ ἂν εἴημεν δίκαιοι ταῖς ἀναισχύντοις αὐτὰ καταρρυπαίνειν ἀκροκρημοσύναις καὶ λοιδορίαις καὶ ὕβρεσιν. οὐκ ἐν χαλκῷ προσάγεις βωμῷ τὸ θυματήριον, οὐδὲ ἐν χρυσῷ, ἀλλ' ἐν τιμιωτέρῳ τούτου, ἐν ναῷ πνευματικῷ. " σκεῦος μὲν γὰρ ἄψυχος * ἡ ὕλη. ἐν οἷς ὁ Θεὸς ἐνοικεῖ, καὶ μέλος ἐσὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ σῶμα *.

χ. ἐπεὶ οὐκ ἐν ἀκαθαρσίαις

χ. ἐν ἁγιασμῷ

χ. ἐν ἁγιασμῷ

3 Θου, Κύριε, φυλακὴν τῷ στόματί μου. Παρακαλέσας τὸν διαπαντὸς ἀκουσθῆναι αὐτοῦ τὴν" δέησιν καὶ δυσωπήσας λιμένα τοῦ προσάγειν προσφορὰν αἰτήσεων, ποίαν ἱκετηρίαν. ὑ γὰρ εἶπε, δός μοι χρήματα, δός μοι ὑμᾶς αὐτὰ προσάγω προσφορὰν αἰνέσεως, δός μοι κρατῆσαι τῶν ἐχθρῶν, δός μοι παιδία· οὐδὲν τούτων· ἀλλὰ πάντα ἀφεὶς ὅπτ τῆς γῆς ἐρρίφθαι, αἰτεῖ προσφορὰν τὰ τοῦ Θεοῦ ταῦτα, ἃ προσφορὰ ὅ Θεοῦ αὐτῶν δίκαιον.

χ. δέησιν

Γεν. κη. κ. Τί οὖν; ὑ δεῖ, φησιν, αἰσθητὰ αἰτεῖν; δεῖ μὲν," μέτρῳ δὲ· ὡς ὁ Ἰακὼβ λέγων, Ἐὰν δῶ μοι Κύριος ἄρτον φαγεῖν καὶ ἱμάτιον περιβαλέσθαι· ὡς ὁ Χριστὸς ἐκέλευσεν εὔχεσθαι λέγοντας, τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον· περὶ πνευματικῶν· ὃ δὴ καὶ αὐτὸς ποιῶν λέγων, φησί, Κύριε, φυλακὴν τῷ στόματί μου. Εἶδες ζωήσεως; Εἶδες " σοφίαν; πόθεν ἄρχεται τῆς αἰτήσεως; ἀπὸ τοῦ μείζονος τῶν κατορθωμάτων, ὃ ὁ πάντων αἴτιόν ὅτι τῶν κακῶν ἀμελούμενον," ὥσπερ τῶν ἀγαθῶν κατορθούμενον. καὶ γὰρ μυεῖα καὶ τῆς γλώττης ἡ εὐκολία ἐργάζεται, ὥσπερ οὖν καὶ ἀγαθὰ ἡ ἀσφάλεια. ὥσπερ οὖν οὐδὲν ὄφελος οἰκίας, ἡ πόλεως, ἡ τειχῶν, ἡ πυλῶν, ἡ θυρῶν, ἂν μὴ ὦσιν ⓐ φυλάττοντες, καὶ εἰδότες πότε μὲν κλείειν, πότε δὲ ἀνοίγειν δεῖ· ὕτως οὐδὲ γλώττης ὄφελος οὐδὲ σώματος, ἂν μὴ λογισμὸς ᾖ τοῦ κλείσιν καὶ τοῦ ἀνοῖξιν μετ' ἀκριβείας καὶ πολλῆς τῆς ὀπτικῆς ἐνημένης ὀπτευτηριασμένος, καὶ εἰδὼς πίνα μὲν χρὴ φέρειν δεῖ, ἵνα ᾖ ἔνδον κατέχειν.

χ. καὶ

Σειρ. κη. ιθ.

Ματθ. ιε. ια. Οὐ γὰρ οὕτοι γε, φησιν, ἔπεσον ἀπὸ μαχαίρας, ὅσοι ἀπὸ γλώσσης. καὶ ὁ Χριστός· Οὐ τὰ εἰσερχόμενα εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμενα ἀπὸ τοῦ στόματος. καὶ πάλιν ἕτερος, Ποίησον τῷ στόματί σου θύραν καὶ μοχλόν. οὗτος ᾗ ὅπῃ σφόδρα δύσκολον ὂν οἶδε τὸ πρᾶγμα, καὶ βύχας προσίθησι, καὶ τὸν Θεὸν εἰς τὴν συμμαχίαν ταύτην καλεῖ· μᾶλλον ᾗ καὶ ἐκεῖνος τὸ αὐτὸ τοῦτο αἰνίττεται, ὡς ὅταν λέγῃ, Τίς δώσει ὅτι τῶν χειλέων μου σφραγίδα πανσυδρὶ; δεῖ μὲν γὰρ καὶ τὰ πρὸς ἡμᾶς εἰσφέρειν (διὸ δὴ καὶ σαφέστερον προσάγματος αὐτὸ τέθεικε λέγων, ποίησον θύραν καὶ μοχλόν) δεῖ ᾗ καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ συμμαχίαν κτήσῃ, ἵνα καὶ ἡ ἡμετέρα ἀσθενὴς εἰς ἔργον χθὴ). φυλάττωμεν τοίνυν τὸ στόμα διηνεκῶς, κλῆ αὐτοῦ τὸν λογισμὸν ὀπτιτιθέντες, ὑ χ ἵνα διηνεκῶς ᾖ κεκλεισμένον, ἀλλ' ἵνα καὶ κινῆται ἀνοίγῃ τε προσηκόντα. ἔστι γὰρ ὅτε σιγὴ μᾶλλον ὠφέλησε λαλιᾶς, ὥσπερ καὶ λαλιὰ μᾶλλον σιγῆς. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὁ σοφώτατος ἐκεῖνος ἔλεγε· Καιρὸς τοῦ σιγῆσαι, καὶ καιρὸς τοῦ λαλῆσαι. εἰ γὰρ διὰ παντὸς ἀνεῳγέναι ἔδει, οὐκ ἂν ἐφύλαττε θύραν· εἰ δὲ διὰ παντὸς κεκλεῖσθαι ἐχρεών, οὐκ ἔδει φυλακῆς. τὸ γὰρ κεκλεισμένον τίς ἂν τις φυλάξειεν; ἀλλ'

Σειρ. κβ. λ.

Σειρ. γ. ζ.

λα-

λαὶ διὰ τῦτο θύρα ⸂ἐ⸃στὶ φυλακή, ἵνα καιρῷ ὀφιτηδείῳ ἔκαστα ἐργαζώμεθα. ἕτερος δέ φη-
σι, Συγχὴ ἡ τὰ θμὸν ποίησαι τῇ σαυτῦ γλώττῃ, " πλείονα ἀκρίβειαν ἀπαιτῶ, ἵνα μὴ Σηρ.κα.κε.
μόνον ἀφέρωμθ ῥήματα ἃ δεῖ, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς προσηκύσης ἀκριβείας τα θμίζον-
τες, ὡς δ᾽ ἔφη τις, καὶ διερθρωμένοι. εἰ γὰρ ὅτι χρυσᾶ τῦτο ποιοῦμθ καὶ ὕλης ἀπολ-
λυμένης, πολλῷ μᾶλλον ὅτι ῥημάτων ποιῆν δεῖ, ὥστε μηδὲν ὑστερῆσι, ἢ περιθύειν. διὸ καί
τις φησι, Μὴ κωλύσῃς λόγον ἐν καιρῷ ⸂σ⸃ωτηρίας. " εἶδες καιρὸν ὁδόν. ἕτερος καὶ καιρὸν σιγῆς λέγων, φησὶν, Σηρ.δ.κε.
εἰ ἔστι σοι λόγος, ἀποκρίθητί μοι· εἰ δὲ μή, ἔστω ἡ χείρ σου ἐπὶ τῷ
⸂σ⸃τόματί σου καὶ πάλιν, ὁ πλεονάζων ἐν λόγῳ μισηθήσε)· καὶ, χρείαν ἀνθρώπος ἀποκρύπτων
τὴν μανείαν αὐτῦ, ἢ ἄνθρωπος ἀποκρύπτων τὴν σοφίαν αὐτῦ. ἤκυσας λόγον, ἀναπαυέτω σοι
χάρισι, καὶ μὴ σε ῥήξῃ. καὶ πάλιν, ἀπὸ προσώπου λόγου ὠδίνησι μαιῆς, ὡς ἀπὸ προσώπου
βρέφος ἢ ἰσχύουσα. εἶτα καὶ παιδεία μέλλουσα, λάλησον, νεανίσκε, εἰ χρεία σοι μόλις δίς· ἐὰν
ἐπερωτηθῇς, κεφαλαίωσον ἐν ὀλίγοις πολλά. πολλῆς γὰρ χρεία " δοκιμασίας τῶν λε-
γομένων, ὥστε τὴν ὀξυσία τῆς γλώττης μὴ πολλῆς κενῶσθαι τῆς ἀσφαλείας. διὸ καὶ
πάλιν ἔλεγεν, ὅστις ἔλεγχος, καὶ σὸν ἔστιν ὠφελιος· καὶ ἔστι τις σιγῶν, καὶ θαυμασιόλογος σοφός. διὰ
γὰρ δὴ μόνον σιγᾶν δεῖ καὶ φθέγγεσθαι θύκαίρως, ἀλλὰ ⸂δὲ⸃ μὴ πολλῆς τῆς χάριτος. διὸ καὶ
Παῦλος ἔλεγεν, Ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι, ἅλατι ἠρτυμένος, εἰδέναι πῶς δεῖ Κολ δ.ς.
ὑμᾶς ἑνὶ ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθαι. σκόπησον ὅτι τῦτό ἐστι τὸ μέλος, διὰ τὸ ὁμολογεῖσθαι τῷ Θεῷ,
διὰ τὸ τιμᾶν θύφημίαν διαφέρομεν. τῦτό ἐστι τὸ μέλος, διὰ τὴν φερομένην θυσίαν " ἀπο-
δεχόμθα. ἴασιν Ⓐ πιστοὶ τὸ λεγόμενον. διὸ καὶ κατηχείας ἀπάσης αὐτὸ καθαρὸν εἶ)
χεν, καὶ λοιδορίας καὶ αἰσχρολογίας καὶ συκοφαντίας. κἂν ἀστεῖός τις λοιδορός σκλη-
ρύνῃ), ἀποπνίγει αὐτὸν εἴσω χεν, καὶ μὴ ἐᾶν εἰς ῥήματα ⸂ἐ⸃κφέρεσθαι. κἂν μαρολυχία τις
ἀποδυσπετήσι σε πρὸς ἀσκυλάζῃ, καὶ ταύτην * διαξηραίνειν τὴν ῥίζαν, καὶ ἀσφαλῆ τὴν
θύραν ἔχειν καὶ ἀκριβῆ τὴν φυλακήν, ⸂δὲ⸃ τὰ ποτηρὰ βαλβύματα μήτε ἐᾶν τίκεσθαι, καὶ
ἰκλόμθα ἀποπνίγει ἔνδον, καὶ " διαξηραίνειν τὴν ῥίζαν. οὕτω ταύτην εἶχε φυλακὴν ὁ
Ἰώβ. διὰ τῦτο σοφὸν ὀξυώγκε ῥῆμα ἀπηχές, ἀλλ᾽ ἐπὶ πλέον μὲ ἐοικα· ὅτε γὰρ καὶ φθέγ-
ξασθαι ἔδει πρὸς τὴν γυναῖκα, ἐφθέγξατο τὰ φιλοσοφίας γέμοντα ῥήματα. ὅτε γὰρ
δεῖ φθέγγεσθαι μόνον, ὅταν σιγῆς τὰ λεγόμενα χρησιμώτερα ᾖ. διὰ τῦτο καὶ ὁ Χρι- Ματθ.ιβ.λε.
στὸς ἔλεγε, Πᾶν ῥῆμα ἀργὸν, ὃ ἐὰν λαλήσωσιν Ⓐ οἱ ἄνθρωποι, δώσυσιν λόγον περὶ αὐτῦ λό-
γον. καὶ ὁ Παῦλος, Λόγος σαπρὸς ⸂ἐ⸃κ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ⸂ἐ⸃κπορευέσθω. ἀλλὰ εἴ τις ἀγαθὸς Εφ.δ.θ.
αἰκοδομὴν ἀσφαλὴς αὕτη ἡ θύρα καὶ ἡ φυλακὴ ἀκριβὴς, ἄκυσον ἑτέρου λέγοντος· Πᾶσα Σηρ.β.κ.
διηγήσις σου ἔστω ἐν νόμῳ ὑψίστου. ἐὰν γὰρ παιδεύσῃς μηδὲν περισσὸν λαλεῖν, ἀλλὰ διὰ
πάντος τῆς τῶν θείων γραφῶν διηγήσει τειχίζῃ σε καὶ τὴν διάνοιαν καὶ τὸ στόμα, ἀδάμαν-
τος ἔσαι ἀσφαλεστέρα ἡ φυλακή. καὶ γὰρ πολλαὶ ὁδοὶ ἀπωλείας διὰ τῦ στόματος· οἷον,
ὅταν τις αἰσχρολογῆ, ὅταν βωμολοχεύηται), ὅταν κενοδοξῇ, ὅταν μεγαλαυχῇ, ὡς ὁ φαει-
σαῖος, ὃς ἐπεὶ σὰρξ ἔφθασεν ὑπὲρ τὸ στόματος, πάντα ὀξεχύθη καὶ ἔνδον διὰ ὀλίγων ῥη-
μάτων. διὸ καὶ, ὥσπερ οἰκία ἀθύρωτος, σὰρξ ἰσχύσας καταφθεῖν Ⓦ θησαυρὸν τὸν ἀποκε- Ησ.ιδ.ιγ.
χειμένον, ἀγαθὸν ἐνύμετο πένης. σκόπει μοι καὶ ἄλλον διὰ " μεγαλησείου ἀπολλύμενον
ὁμοίως. Εἶπε γάρ, φησιν, ἐπάνω τῶν ἄστρων τὸν θρόνου θήσω Ⓦ θρόνον μου. Ἰσδαῖοι Ησ.ιδ.ιγ.
δὲ διὰ τὸ ἐφήδεσθαι τοῖς τῦ πλησίον κακοῖς, νῦν μὲ ἀκούσυσιν, ἀνθ᾽ ὧν εἶπας θῦγε, ἔυγε,
γέγονεν ὡς τὰ λοιπὰ ἔθνη Ισραὴλ · " νῦν δὲ ὀνειδίζου) διὰ τὸ ἀποδυσπετεῖν καὶ λέγειν,
Πᾶς ποιῶν ποτηρὰ, " καλὸς ναύκληρος Κυρίου, ⸂δὲ⸃ αὐτὸς σε αὐλῆς βύλεται, καὶ ἡμεῖς μαχα- Μιχ.ε.ιβ.ζ.
ειζόμθα ἀλλοτρίους, καὶ ἀνοικοδομοῦντας ποιοῦντες ἀνομήματα. σκόπει δὲ καὶ ταῦτα γέγρα- καὶ γ.ιε.
πται σε βίβλῳ; ἕτερος διὰ " γογγυσμὸν, ὡς φησι Παῦλος· μηδὲ γογγύζωμθ καθάπερ τι-

νες

νες αὐτῷ ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ. καὶ πότε ἐγόγγυσαν; ὅτε ἔλεγον,
Εξοδ. ιδ. ιβ. Ἐξήγαγες ἡμᾶς ἀποκτεῖναι ἐν τῇ ἐρήμῳ, διὰ τὸ μὴ εἶναι μνήματα ἐν Αἰγύπτῳ; ἕτεροι
δὲ ἀγρίαν παιδιάν, καθάπερ φησίν, ἔφαγον καὶ ἔπιον, καὶ ἀνέστησαν παίζειν. ἄλλοι δὲ κ. εἰς
λοιδορίας· πᾶς ὁ λέγων, φησί, τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ μωρέ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. ἕτεροι 5
τούτων πλείους δι' ἄλλα ἀπώλοντο, μὴ φυλάξαντες τὰ ἑαυτῶν σώματα. Εἰ δὲ βούλει
καὶ ἀπὸ σιγῆς ἀκοῦσαι ἀκαίρου ἀπολλυμένους πολλούς, ἐγώ σοι δείξω. ἐὰν γὰρ μὴ ἀφελεί-
λῃς, φησί, τῷ λαῷ, σκῆπτος μοῦ ἀποθανεῖται τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτοῦ· τὸ δὲ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῆς Ισ. ἐκκαθά-
χειρός σου ἐκζητήσω. ἄλλος ἐκ τοῦ ἀδιακρίτως περὶ ἁπάντων ἐλέεσθαι καὶ ἁπλῶς ἐμπιστεύεσθαι νεῖται
ἐκχεῖν. μὴ δῶτε γάρ, φησι, τὰ ἅγια τοῖς κυσί, μηδὲ ῥίψητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμ- 10
προσθεν τῶν χοίρων. ἄλλος ἐκ τοῦ τελᾶν· δι' ὃ φησιν, ὅταν ὑμῖν ⓐ τελῶντες, ὅτι κλαύ-
σετε. Εἶδες πῶς ἀπόλλυσι σώματα; ὅρα καὶ πῶς σώζει σώματα ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν. Εἶ-
δες ⓦ Φαρισαῖον ἀπολλύμενον δι' αὐτό; ὅρα τὸν τελώνιον σωθέντα δι' αὐτό. Εἶδες τὸν
μεγαλήτορα βάρβαρον δίκαιον δόντα; ὅρα τὸν δίκαιον μετεωριζόμενον καὶ λέγοντα, ἐγὼ εἰ-
μὶ γῆ καὶ σποδός. εἶδες τὸν ἐφημερόμενον ἐγκαλούμενον καὶ χολαζόμενον; ὅρα τὰ ζωαληθῶ- 15
Ιεζεκ. θ. δ. τα σωζόμενον. Δός μοί, φησι, τὸ σημεῖον ἐπὶ τῶν μετώπων τῶν στεναζόντων καὶ ὀδυνωμένων.
διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγε, χαίρειν μετὰ χαιρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων. εἰ καὶ μηδὲν ἕτερον
δυνάσαι, φησιν, ὦ μικρόν τοῦτο εἰσοίσεις, ὦ ἀληθῶς ὁ ζωαληθήσας. Εἶδες ⓦ γε-
λῶντα θρύπτῳ παιδιδόμενον; ὅρα ⓦ πενθοῦντα παιδαχλήσεως ἀπολαύοντα. μα-
χάριοι γάρ, φησιν, ⓐ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παιδαχλησθήσονται. Εἶδες τοὺς ἀποδυσα- 20
τοῦντας καὶ χολαζομένους; ὅρα τοὺς βυθισμοῦντας σωζομένους. βούλῃ τοῦτ' εἶναι, Κύριε, καὶ
αἰνέσω σου τὸ ὄνομα, ὅτι δίκαιος εἶ ὅτι πᾶσιν οἷς ἐποίησας ἡμῖν. καὶ μετ' ὀλίγα, πρὸς τὰ ὅ-
σα ἐπήγαγες ἡμῖν, καὶ ἀληθινὴ κρίσει ἐποίησας. σκῆπτον ἔλεγον, πᾶς ποιῶν πονηρόν, καὶ κ. καὶ ιι
Αββακ. α. ιγ. λέγει Κύριε· ὅτι ἀντενάντιας, Καθαρὸς ὁ ὀφθαλμός σου, τοῦ μὴ ὁρᾶν πονηρά.
σκῆπτον ἐμαχαίρισον ἀλλοτείως, ὅτι αἰσχροδομοῦντας ποιοῦντες δυομήματα· σοῦ τοῦ 25
Ψαλμ. λβ. ιβ. ὑπὸ Θεοῦ βοηθυμένους· Μαχαίρας, φησιν, ὁ λαός, ὁ Κύριος ὁ Θεὸς αὐτοῦ. καὶ πάλιν, μὴ
παραζήλου ἐν πονηρευομένοις, μηδὲ ζήλου τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν. Εἶδες σοῦ
ἁγίους καὶ ἑτέροις παιδαιοῦντας, καὶ αὐτοὺς ἀπειτεπίπλους ἐν τοῖς πειρασμοῖς μένοντας; κ. πειρασμοῖς
Γεν. κη. κ. ἀκουσον μου τοῦ Ιακὼβ λέγοντος, Εἰμὶ δὲ ᾧ μοι Κύριος αὐτὸν φαγεῖν, καὶ ἱμάτιον παρε-
Γεν. λδ. κγ. βαλέσθαι· καὶ τῷ Ἀβραάμ, Οὐ μὴ λάβω ἀπὸ σοῦ ἀπὸ σπαρτίου ἕως σφαιρωτῆρος ὑ- 30
ποδήματος. καὶ ἰωΐκα δὲ ἡ γυνὴ ἁμαρτεῖσθαι ἔμελλε, καὶ ὁ λιμὸς ἐπέκειτο, οὐδὲν ἐφθέγ-
ξατο * ἀπηχές· καὶ ὅτε ὁ παῖς εἶπε, πάτερ, ἰδοὺ τὰ ξύλα καὶ τὸ πῦρ, ποῦ τὸ πρόβατον; * βρῶμα
ὅρα πῶς μετ' ὀπτασίας καὶ φιλοσόφου διανοίας ἀποκρίνεται καὶ λέγει, ὄψεται ἑαυτῷ ὁ
Θεὸς πρόβατον, τέκνον, ὅτε ὑπὸ τῆς φύσεως ὅτε ὑπὸ τῆς συμπαθείας ὀπτιφρα- κ. καὶ πάσαι μὲν
φεὶς πρὸς τὰ τοῦ παιδὸς ῥήματα, μόνος πρὸς μόνον ἀνέπτηξε, ὅτε μάλιστα καὶ τὰ τοῦ 35 τῆς ἐμοῦ ψυχῆς, ὡς
πόθου σφοδρότερον αἰτᾶσθαι εἰκὸς ἦν. ἵνα γὰρ μή τις εἴπῃ, ὅτι ἕτερος αἰδούμενος ἂν ζωαλη-
οὐκ ἐπέστησε, χωρισθεὶς αὐτῶν καὶ μόνος ὤν, ἔδειξε τῆς φιλοσοφίας τὸ ὄγκον. Εἶδες τοῦ μόνου τοῦ συ-
ἁμαρτωλοῦ γέλωτος χολαζομένους; ὅρα τοὺς ἁγίων καὶ νηστειῶν σωζομένους, τοὺς Νινευίτας νόμου, ὅτι μάλι-
[ὑποπίπτοντας.] εἶδες τοὺς ἁμαρτίας πιμφεσυμένους; σκόπει τοὺς δι' εὐφημίαν μιαθέν- στα καὶ ὁ πλεῖ-
τας λαμβανόντας. Ὁ εὐλογῶν σε εὐλογημένος, καὶ ὁ καταρώμενός σε ἐπικατάρατος. Εὐλο- 40 στος ἐν τῷ
Αελθ. κδ. θ. Ματθ. ε. μδ. γεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς, εὔχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε ὅμοιοι
τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὁρᾷς ὅλη ὅτε κεκλῆσθαι δεῖ δι' ὅλα, ὅτε αἰτεῖσθαι
ναι εἰς πρᾶγμα, δι' εἰδέναι ⓦ καιρὸν ἑκάστου. Ζωῶτα καὶ ὁ προφήτης εἰδὼς φησι,

Θοῦ, Κύριε, φυλακὴν τῷ στόματί μου, καὶ θύραν περιοχῆς περὶ τὰ χείλη μου.

Τίς

Τίς δ' ἀν' ἡμῶν τὴν φυλακὴν ἄλλη, ἢ λογισμὸς φοβερώτερος ἐφεστὼς, μὴ χεῖρας ἔχων τὸ πῦρ τὸ μέλλον καταχεῖν τοῖς ἁπλῶς ϖ σώμασι καὶ κατεσθίειν τὴν σῆψιν πυλωρὸν καὶ φύλακα ἀπειλοῦντα ϖ ζωιδότῃ, ϵ θεὸν ἐποίησε τὸν θεραπεύοντα τοῦτον ἀκαίρως, ἀλλ' εἰς καιρὸν καὶ ὅτε χρὴ μυελοῖς ἀγαθοῖς. διὸ καὶ ὡς ἔλεγε, Διὰ πάντος μιμνήσκου ζῆν ἐφάπαξ σε, καὶ εἰς ϖ ἀγῶνα σὲ μὴ ἀμύητος. Εἶδες πῶς καὶ ἔστι τοῦτον ἐπέσπασε τὸν λογισμόν; ἐγὼ δὲ καὶ φοβερώτερον ἐποίησα αὐτὸν, καὶ τῇ τελευτῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ μὴ τὴν τελευτὴν, εἰ πάντως αὐτὸν μὴ χεῖρας ἔχειν. ἀνάστασιν, φησὶ, καὶ κρίσιν ϖ λέγοντα, ὅτι πάντος ῥήματος ἀργοῦ λόγον ἀποδώσεις ἐν τῇ ἡμέρᾳ κρίσεως. σύνοισον ὅτι καὶ ὁ θάνατος σύντεμνον εἰσῆλθεν. εἰ καὶ μὴ διελέχθη ἡ γυνὴ ϖ οἷς ϖ ὄφιν σκῶλα ἀ διελέχθη, εἰ μὴ ϖ ἐσήκατο καὶ ῥήματα, οὐκ ἂν ἐδέξατο τὸν βλάβιον, οὐκ ἂν ἔδωκε τῷ ἀνδρὶ, οὐκ ἂν ἔφαγε σκῶλος. καὶ ταῦτα λέγω, ἵνα γλώττης καὶ στόμα ἀπέχωμεν, ἄπαγε, ἀλλὰ τὸν ἀκαίρου αὐτῆς χρῆσιν, ἢ ϖ ἐξ ῥᾳθυμίαν γίνεται τὸν λογισμόν. ἔστι δὲ καὶ ἄλλη ὁδὸς ἀπωλείας διὰ στόματος γνωρίσαι, ὅταν φιλήματα αἰσχρὰ ἢ καὶ ἀκάθαρτα, ὅταν δολερὰ καὶ ὕπουλα. καὶ τὸν τοῖς ὠσὶ φυλακήν. τοιοῦτον φίλημα ἐν ὃ τῷ Ἰούδα, δόλου γέμον. ἀλλ' ἐὸ τῷ Παύλου τοιοῦτον, ὦ φιλοῦσι ἀλλήλους σκέλθυσε, λέγων· Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ· ὥσπερ οὐδὲ ὁ Δαβὶδ ὁ ϖ Ἰωνάθαν, ἀλλὰ ἅγιον καὶ σεμνὸν ϵ γνησίας ἀγάπης γέμον· οἷον ἦν καὶ ὁ τὴν ὀπισθότονον ϖ τῷ Παύλου τραχήλῳ καταφιλοῦντων αὐτόν. διὰ τοῦτό φησι, Σοὶ, Κύριε, φυλακὴν ϖ στόματί μου καὶ θύραν· οὐκ ἁπλῶς θύραν, ἀλλὰ πολυωρίας ἐπαγαγών, ὥστε μὴ ἐξελθεῖν ὃ πολὺ καὶ ἀσφαλίσασθαι. ἔστι καὶ ἕτερον εἶδος ἀπωλείας διὰ γλώττης, τὸ λέγειν, διὰ τί τοῦτο; εἰς τί τοῦτο; διὰ τοῦτο καθαπτόμενος ὁ Παῦλος τῶν οὕτω φερομένων ἀπερισκέπτως, μωμοσῶμεν, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος ϖ Θεῷ; καὶ στόμα ὃ δεῖ φράττειν μόνον, ἀλλὰ καὶ διανοίαν περὶ τοῦ στόματος. διὸ καὶ ὡς ἔλεγε· Τίς δώσει ὅπως τοῦ ζηλωτάς μου μάστιγας, ἵνα μὴ τοῖς ἀγροικίαις μου μὴ φείσωνται; διὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἔνδοθεν αὐτοὺς ἀναιρεῖ τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς λέγων, ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτήν. ὁρᾷς πῶς οὐκ ἀφίησι βλασφημῆσαι, οὐδὲ ὀργὴν λαβεῖν, οὐκ ἐπιθυμίαν, οὐκ ὀργήν; καὶ γὰρ ὁ ὀργιζόμενος, φησὶ, τῷ ἀδελφῷ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. καὶ μακρὰν ἡ, ϵ τὸ μὴ πολλὰ φθέγγεσθαι, εἰς ἀσφάλειαν. διὸ φησιν, Ἐκ πολυλογίας οὐκ ἐκφεύξῃ ἁμαρτίας· φειδόμενος δὲ χειλέων, νοήμων ἔσῃ.

4 Μὴ ἐκκλίνῃς τὴν καρδίαν μου εἰς λόγους πονηρίας, τοῦ προφασίζεσθαι προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις.

Ἄλλος, Μὴ προσπέσῃς τὴν καρδίαν μου εἰς λόγους πονηρούς, σύνοσον συνοίας προνόμους. Τί δήποτε σημαίνει τὸ ἕξιν ἐποίησαν, ϵ προέτεινον τοῦ σώματος ἀγαλείδες, τότε ὅπου τὴν καρδίαν ἦλθεν; οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ ὡς ἔτυχε, τοῦτο ποιεῖ. καθάπερ γὰρ ὅπου τὸ δεσμωτῆριον τῶν βαλανείων" ἐκφυτεῖν, ἔρχεται προεκκαυμένον ϕ τὸ ὑπομένειν ἕλκοντες ποιοῦνται προκαταλαβεῖν τὸ δεσμωτηρίου καὶ θύρας, καὶ τοῦτο πάντες ἐπαυδάκασι, καὶ τοῦτο γίνεται, ὃ λειπόμενον διόρθωτον· ὅτω δὴ καὶ οὗτος σύνεστα ποιῇ, καὶ δι' ὧν προσπέσῃ τὸ μονονουχὶ λέγει· ἔρρωσαν αἱ θύραι κεκλεισμέναι, καὶ ϕ πονηροὶ λογισμοὶ ταχέως χειρωθήσονται. διὰ τοῦτο οὐδὲ τὸν ἀρχὸν συγχωρεῖ ἔξωθεν εἰσελθόντας, καὶ τὸν πονηρὸν ἀνάστασιν λέγων· μὴ ἐκκλίνῃς τὴν καρδίαν μου εἰς λόγους πονηρίας. οὐχ ὅτι ὁ Θεὸς ἐκκλίνει (μὴ γένοιτο) ἀλλ' ὃ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· μὴ ἀφῇς κλιθῆναι, μὴ ἀφῇς προσπεσεῖν εἰς σύνοιας πονηράς. ἐκεῖθεν γὰρ ἡ πηγὴ τῆς

ἀρετῆς

ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας, ἀπὸ τῆς καρδίας. καὶ ἵνες εἰσὶ οἱ λόγοι τῆς πονηρίας; πολλοὶ καὶ διάφοροι. καὶ γὰρ οἱ ὀπίσω λάθρα πάντοντες, οἱ τὸν Θεὸν βλασφημοῦντες, οἱ ἀρετῶν ἀποτρεφόμενοι, οἱ κακίαν διώκοντες, οἱ περὶ δογμάτων διεφθαρμένων καὶ βίου ἠμελημένου [ἡδέως ἀκούοντες]" καὶ τὰ τοιαῦτα, λόγοι εἰσὶ πολλῆς πονηρίας περιέρχομοι. ὥσπερ δὲ εἰσὶν ἔννοιαι καὶ ῥήματα πονηρίας, οὕτω καὶ ζωῆς. διὸ ἔλεγον· οἱ μαθηταὶ τῷ Χριστῷ, ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις, καὶ πόθεν ἵνα ἀπελθόμεθα; λέγεται οὖν καὶ ῥήματα ζωῆς, καὶ ζωὴν πρέχοντα· λέγεται καὶ ῥήματα σωτηρίας, καὶ σωτηρίαν παρεσκευωτα. διὸ καί τις σοφὸς λέγει, Μὴ κωλύσῃς λόγον ἐν καιρῷ σωτηρίας. καὶ λόγοι πονηρίας, οἱ πονηροὶ ποιοῦντες [οὐ λέγοντας]. ὥσπερ γὰρ εἰσὶν αἱρέσεις λοιμώδεις καὶ νοσοποιοί, οὕτω καὶ λόγοι. ὅταν γὰρ ἐργάζονται ἐν σώματι ἕξεις, ὅτι ὅταν τῇ παραδεχομένῃ ψυχῇ." θέλγεται τοίνυν καὶ ἕλκει δι' ὧν ἐπήγαγε καὶ λέγει, μὴ ἀφῇς τὴν καρδίαν μου δέξασθαι λόγους τοιούτους, μὴ ἀφῇς ἐκεῖ κλισθῆναι. εἶδες πῶς δείκνυσι τὸ ἀντιξοῦσιον, καὶ ὅτι οὐκ ἐν ἑαυτῇ τὴν πονηρίαν ἡ φύσις ἔχει, ἀλλ' ἀπὸ ῥᾳθυμίας καὶ νωθείας δέχεται. τὸ παραφασίζεσθαι παραφάσεις ἐν ἁμαρτίαις. αὕτη μάλιστά ἐστιν ἡ τῆς ἀπωλείας ὁδός, ὅταν ἡ αὐτὴ ἡ ἁμαρτάνουσα ψυχὴ τὸ φόβον ἐκλύσῃ καὶ παραφάσεις τινὰς εἰς ῥᾳθυμίαν ὑπνοῇ, ἢ καὶ ὅταν μοιχεύσαντός τινος βαλόμενος ἕτερος ἐκλύσαι αὐτοῦ τὴν κατάνυξιν λέγῃ, μὴ γὰρ σὺ αἴτιος; ἡ ὀπιθυμία αἰτία. κακὸν μὲν γάρ ἐστιν ὁ ἁμαρτεῖν, χαλεπώτερον δὲ αὐτὸ ποιεῖ, τὸ ἀρνεῖσθαι μὴ τὸ ἁμαρτεῖν. τοῦτο μάλιστα ὅπλον τοῦ διαβόλου· τοῦτο καὶ ὅτι τῶν παραπλάτων ἐλθεῖν. δεῖ γὰρ ὁμολογῆσαι τὸν Ἀδὰμ τὰ πεπλημμεληθέντα, οὐ τὴν ἐφ' ἑτέραν μεταφέρει τὴν αἰτίαν· καὶ ἐκεῖνα πάλιν ὅτι τὸν Διάβολον. δεῖ εἰπεῖν, ἥμαρτον, οἱ δὲ μόνον οὐχ ὁμολογοῦσιν, ἀλλὰ τὴν ἀπολογίαν ζητοῦσιν. ὁ γὰρ διάβολος εἰδὼς ὅλη ἡ ὁμολογία τῆς ἁμαρτίας λύσις ἐστὶ τῆς ἁμαρτίας, πείθει τὸν ψυχὴν αὐαισχυντεῖν. ἀλλὰ σύ, ἀγαπητέ, ὅταν ἁμάρτῃς, εἰπὲ ὅτι ἥμαρτον. ταύτης τῆς ἀπολογίας οὐδὲν ἀνώτερον. οὕτω τὸν Θεὸν ἵλεων ποιῇς, οὕτω καὶ σεαυτὸν εὐκατηγόρητον εἰς τὸ τοὺς ἀγῶνας εἰσπεσεῖν. ὅταν δὲ μέλλῃς παραφάσεις οὐκ ἔσας ζητεῖν καὶ ἀπαλλάττειν τὴν ψυχὴν τοῦ δεινοῦ, παροξυμοτέραν αὐτὴν ἐργάσῃ πρὸς τὸ πάλιν ἁμαρτεῖν τοῖς ἀγῶσι, καὶ τὸν Θεὸν μειζόνως προξενεῖς. οὐδὲν γὰρ τῶν ἁμαρτανόντων παραφάσεις λείπει ἀναίσχυντος. καὶ γὰρ ὁ ἀνδροφόνος τὸν θυμὸν αἰτιάσασθαι ἔχει, καὶ ὁ κλέπτης τὴν πενίαν, καὶ ὁ μοιχὸς τὴν ὀπιθυμίαν, καὶ ἕτερος τὴν δυναστείαν. ἀλλὰ ταῦτα παραφάσεις εἰσὶν ἄλογοι," οὐδεμίαν ἀπολογίαν θέλουσαι ἔχουσαι. διὸ ἐκεῖνα ποιῆσαι ἁμαρτίας, ἀλλ' αἰνιγμὴν τῶν ἁμαρτανόντων. καὶ ὅτι αὗται, ἀπὸ τῶν "παραπεπτωκότων τοῦτο ποιήσω φανερόν. ὅταν δὲ φαίνηταί τις ἀνδρεῖος καὶ πενίᾳ συζῶν, ἐπιθυμίαν ἔχων, καὶ ταῖς δυνάγκαις τῆς φύσεως ὑποκείμενος, * ταῦτα μὴ ἁμαρτάνων, ποίαν ἕξουσιν δίκαι ἀπολογίαν; ἆρα τοῦτο σοφός τις καλῶς ὅπως εἰπεῖ· τίς δώσει ὅτι τὰ δίκαιός μου μάστιγας, ἵνα ἐν τοῖς ἀγνοήμασί μου μὴ φείσωμαι); ὅρα τὸν Δαυὶδ ἃ παραφασίζόμενον ἰώμενα ἥμαρτεν, ἀλλὰ λέγοντα, ἥμαρτηκα τῷ Κυρίῳ. καίτοιγε εἶχεν εἰπεῖν, τί γὰρ ἐγυμνώσατο ἡ γυνή; τί γὰρ ἐλύπησε παρὰ τὸ ὀφθαλμῶ τὸ ἐμῷ; ἀλλ' ἤδει ὅτι ταῦτα παραφασις ἰῶ ἄλογος, καὶ διὰ τοῦτο ἦλθεν ὅτι τοῦ σαφῆ ἀπολογίαν τοῦ εἰπεῖν, ἥμαρτον. ἀλλ' οὐχ ὁ Σαοὺλ οὕτως· ἀλλ' ἐγκαλυόμενος παρὰ τοῦ ἐπαχθρομοῦντος ἔλεγε, θλίβομαι, καὶ οἱ ἀλλόφυλοι πολεμοῦσιν ἐν ἐμοί. διὰ τοῦτο μάλιστα σχολάζεθ. δεῖ γὰρ εἰπεῖν, ἥμαρτον καὶ πλημμελήσαμεν, οὐ τοῦτο μὲν οὐκ εἶπε· παρήρχεθ οὖν παραφάσεις ἀλόγους" ζητῶ.

5 Σιὼ δὲ θεοῦ ἐργαζομένοις τὴν δύναμιν.

Τοῦτο

χ. διεφθαρμένοι.

χ. λόγοι εἰσὶ καὶ πονηρίας πονηρίας πολλῆς περιέρχομοι.

Σειρ. δ. κε.

χ. τί παρεκάλυψεν ψυχὴ ἕξεις; μὴ ἀφῇς

χ. ἐκεῖνα ἁμαρτίας λόγοι ἐκεῖνα.

χ. ἁμαρτάνων

* ἢ

Τοῦτο ἐπήγαγε, δεικνὺς ὅτι σκείνων ὄντι μάλιστα δεῖ προσέχεσθαι, δὲ ἁμαρτεῖν. διὰ δὴ τοῦτο καὶ συνεχῶς ἀνὰ ἑκάστης τοῦτο προβάλλεται, δὲ φεύγειν δεῖ τοιούτους συλλόγους. μᾶλλον δὲ καὶ σύστεγνον τὸ βιβλίον πᾶσιτος ἄρχεται λέγων, μακάριος ἀνὴρ δὸς οὐκ ἐπορεύθη σὺν βουλῇ ἀσεβῶν, καὶ σὺν ὁδῷ ἁμαρτωλῶν οὐκ ἔστη, καὶ ὅπου καθέδραν λοιμῶν οὐκ ἐκάθισε. διὰ αὐτὸ δὲ τοῦτο βδείσκεις αὐτὸν ἀεὶ σὺν τοῖς ἁμαρτήμασιν εὐγνώμονα. ὅτε γοῦν ἠλέθμησε Ψ λαὸν, ἔλεγεν, ἐγὼ ἥμαρτον, καὶ ἐγὼ δ ποιμὴν σκαιοποίησα. οὐκ εἶπε, Τί γὰρ ὄφελος ὅτι ἠλέθμησα; ἀλλ' ἑαυτὸν καταδικάζει· διὰ καὶ συγγνώμης τυγχάνει. οὕτω γὰρ μάλιστα τὸν Θεὸν ἵλεων ποιεῖ, ὡς δὲ καὶ οἰκεία ὁμολογῆσαι ἁμαρτήματα. τοῦτο δὲ μάλιστα αἱ σκ τοῦ φεύγειν δεῖ συλλόγους δεῖ σκλύοντας τὸν σκ τῶν ἁμαρτημάτων φόβον, καὶ εἰς ῥᾳθυμίαν ἐμβάλλοντας. διὸ καὶ Παῦλος καὶ Ἱερεμίας πολλαχοῦ τοῦτο ποιοῦνται λέγων, φεύγειν κελεύοντες ἑκάτερος τὴν ποτηρῶν καὶ συνουσίας καὶ τῶν ὕτω ῥαθύμων. καὶ δ Ἰωὴλ δὲ σκ ἔχει δοκεῖ τοῦτο λέγων, Εἰ ἥμελλον ποροθυμότερος μὲν γελοιαστῶν. δοκεῖ δὲ μηδὲ καθίσαι δείκνυσιν ἑαυτὸν μετὰ τοιούτων λέγων, Οὐκ ἐκάθισα μετὰ συνεδρίου ματαιότητος. δοκεῖ τοι τοῦτο καὶ Παῦλος οὐκ ἀφίησι συνεδρίοις, οὐδὲ ἁπλῶς συνίεσθαι, λέγων, Εἰ δέ τις δοκεῖ ἰσχυρὸς εἶναι τῷ λόγῳ ἡμῶν δοκεῖ τῆς ἐπιστολῆς, τοῦτον σημειοῦσθε, καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ.

Καὶ ἵ μὴ συνδυάσω μετὰ τῶν σκλεκτῶν αὐτῶν.

Ἕτερος, Μηδὲ συμφάγοιμι τὰ ἥδεα αὐτῶν. Ἄλλος, Μὴ συναυλισθῶ ἐν ταῖς τερπνότησιν αὐτῶν. Τὸ ἀποστολικὸν ἐνταῦθα λέγει, ὅτι καὶ πευφὰς αὐτῶν καὶ συμπόσια φεύγειν δεῖ. ἐνταῦθα μάλιστα τὰ τῆς ἁμαρτίας αὔξεται, ἔνθα πλείων ἡ ἄδεια γίνεται· ἵ μικροὶ δὲ τοῦτο ἀρετῆς σημεῖον, ἵ μικρὰ διορθώσεως ὁδός, δὲ φεύγειν τὰ τοιαῦτα συμπόσια καὶ δοὺς συλλόγους, καὶ μήτε φιλίαν αἰδεῖσθαι, μήτε χαρὰ δουλεύοντας τὸν θεὸν σκλύειν τῆς ψυχῆς, καὶ δ τῆς φιλοσοφίας ἔντονον παραλύειν. οὕτω πολλοὶ φιλίαν αἰδεσθέντες εἰς δ τῆς μέθης κατεκυλίσθησαν κλυδώνιον, ὥστε ἐκ τῆς πορνείας ἐάλωσαν, καὶ πῦρ ἡδονῆς ἀνῆψαν συμπόσια διοξάντες, ἀφ' ἑστίας πολλοὺς ἔξεντα παρανομίας. τοῦτο καὶ αὐτὸς δείκνυσιν ἑαυτὸν πεποιηκέναι, ὡς μηδὲ μεταλαβεῖν τῆς τοιαύτης τραπέζης.

6 Παιδεύσει με δίκαιος ἐν ἐλέει καὶ ἐλέγξει με, ἔλαιον δὲ ἁμαρτωλοῦ μὴ λιπανάτω τὴν κεφαλήν μου.

Ἄλλος, Κατελεήσάτω με δίκαιος ἐλέους καὶ ἐλεγξάτω. Καὶ τοῦτο ἵ μικρὰ ἀρετῆς εἶδος μετὰ πολὺ παρατέρου, τὸ μὴ φεύγειν ἐλέγχους, μηδὲ ὀπτιμήσεις καὶ παρὰ τῶν διορθώσεων γνωμένας. δ δὲ λέγει, τοιοῦτον ὄντι τῶν μὲν πρὸς χάριν δοκούντων ὀπτὶ βλάβη μηδέποτε μεταλάβοιμι τῆς συλλόγου· δοὺς δὲ ὀπτιφύοντας καὶ διορθουμένους, τούτους ἐλοίμην, δοὺς ἐλέγχοντας, τοὺς ἐγκαλύπτοντας τὰ πεπλημμεληνένα, τοὺς ὀπτιμῶντας. τοῦτο γὰρ μάλιστα ἐλέους καὶ φιλανθρωπίας, δὲ καὶ τραύματα διορθοῦται. ἔλαιον δὲ ἁμαρτωλοῦ μὴ λιπανάτω τὴν κεφαλήν μου. Εἴδες ψυχὴν συγκεχροτημένην ἀρετῇ. τῶν μὲν δικαίων καὶ τὰς ὀπτιμήσεις μετ' ἡδονῆς φέρει, τῶν δὲ παρανόμων καὶ τὰ πρὸς χάριν λεγόμενα προσαχρούεται. τί δήποτε; ὅτι σκληροὶ μὲν οἱ ἐλεοῦντες πολλάκις ἀπώλεσαν· ὕστοι δὲ ὀπτιμῶντες καὶ ὀπτιφύοντες διώρθωσαν· καὶ τῷ μὲν ἐλέγχῳ τὸν τῶν συγκεχλιμένων ἔλεος, τῷ δὲ ἐλέῳ σκείνων θάνατος. διὸ καὶ ὡς ἔφησεν, Ἀξιοπρεπέστερα τραύματα φίλου, ἢ ἑκούσια φιλήματα ἐχθροῦ. καὶ σκόπει πῶς δ ἀποστολικὸν σύνταγμα δηλοῖ, δ, Ἐλεγξον, ὀπτίμησον, προσκάλεσαι. τοιοῦτος γὰρ καὶ δ ἔλεγχος τῶν ἀγαθῶν. ὕτω καὶ ἰατροὶ ποιοῦσιν· ὑ τέμνουσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ὀπτιδεσμοῦσι. δοκεῖ τοῦτο καὶ δ Χριστὸς εὐπροσδεκτον ποιῶν γίνεσθαι Ψ ἔλεγχον, οὐκ ἀφίησι δημοσιεύεσθαι σκ

προσοιμίων

Matth. 18. 15. προσοιμίων τῶν ὑπομνήσεων, λέγων, Ὑπαγε, ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. ὅπου καὶ Παῦλος ἐποίει μετὰ ἐλέους ⓦ ἤλεγχεν ὑπεδεικνύμενος· νῦν μὲν λέγων, Ὦ ἀνόητοι Γαλάται· νῦν δέ, τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω. πολλὰ γὰρ δεῖ ⓦ ἐλέγχοντα ὑπομεῖναι, ὥστε εὐπροσδέκτως γενέσθαι τὸν ἔλεγχον, καὶ πολλῆς χρείαν σωφροσύνης ⓦ τοῦτο ἐπαγγέλλεται τὸ φάρμακον· μᾶλλον μὲν οὖν πλείονος ὁ ἐλέγχων δεῖται σωφροσύνης, ἢ ὁ σῶμα τέμνων. πῶς; ὅτι ἐκεῖ μὲν ἕτερον τὸ πάσχον, καὶ ἕτερον τὸ ὑποκείμενον τῷ ὁδυνῶντι· ἐνταῦθα δὲ αὐτὴ καὶ ἡ πεπονθυῖα, αὐτὴ δὲ καὶ φέρουσα τὸν ἀλγηδόνα. ἔλαιον δὲ ἀμυρτωλοῦ μὴ λιπαίνετε τῆς κεφαλῆς μου. Τί ἐστι τοῦτο; ἐκφυλίζει, φησίν, ὁ χρήσιμον ζητῶν τὸ ἀκούοντος, ἀλλὰ τὸ ἑαυτοῦ, ἵνα ἡδὺς φαίνῃ, ἵνα ποιήσῃς φίλης· οὐκοῦν ὁ περὶ τῆς ἑαυτοῦ χάριτος τὸ ἐκείνου συμφέρον σκοπεῖ ὥστε ἀλλήλων καὶ ταύτῃ μάλιστα διεφήκασιν. Εἰ δὲ ἐλεοῦσας ἀποτρέφεσθαι χρὴ τοὺς πονηροὺς, πότε αὐτοὺς δεῖ παρεῖσθαι; σὺ δὲ πότε. ὥστε κἂν χρήματα πρόσχῃ, κἂν πτωχὸν ἐπαγγέλλῃ καὶ ὑμᾶς, φάσκουσι καὶ φεῦγε· ⓦ δὲ δίκαιον, κἂν σκώπτῃ λέγοις, κἂν ὑπτιμᾷ," δίωκε. ἐκφυλίζει γάρ ἐστιν ὁ φιλῶν. χ. περιπόλιμα.

7 Ὅπου ἔτι καὶ ἡ παρουσία μου ἐν ταῖς εὐδοκίαις αὐτῶν. Ἄλλος, Ἐπὶ γὰρ καὶ ἡ παρουσία μου ἐστὶ τῶν κακιῶν αὐτῶν. Ἄλλος, Ἐν ταῖς πονηρίαις αὐτῶν. Τὰ μὲν αἰτήσει, τὰ δὲ πρὸς ἑαυτὸν προσέχεται." ἐντεῦθεν δείκνυσιν ὅτι εὐχὴ οὐ δεῖ θαρρῆσαι μόνον αὐτὸν ἀναπεπεικότας καὶ καταυδοῦσας, ἀλλὰ δὲ τὰ πρὸς ἑαυτῶν εἰσφέρειν. τί οὖν οὐκ ἐξ ἑαυτοῦ προσέχεται; οὐ παραιτοῦμαι τὰ ἐκείνου χρήματα, ἀλλὰ τὸν ὑποβολῆς ἀποτρέφεσθαι αὐτὸν τὴν πονηρίαν. οὐ μόνον, φησί, φεύξομαι τὰ ἐκείνων κακὰ τὴν ὑποβολήν, οὐδὲ αἱρήσομαι τὰ τούτων ὑπομνήσεις, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν αὐτῶν κρήσομαι. Τοσοῦτον γάρ, φησιν, ἀπέχω ἐλέους τῶν ἐκείνων ἔλεον, ὅτι καὶ βούλομαι τῶν ἐπιθυμιῶν αὐτῶν· τοῦτο γάρ ἐστιν, ἐν ταῖς εὐδοκίαις αὐτῶν. χ. τὸ μὴ ὑποβολῆς ἀποτρέφεσθαι αὐτὸν τὴν πονηρίαν.

Κατεπόθησαν ἐχόμενα πέτρας ⓐ κριταὶ αὐτῶν.

Ἄλλος, Ἐκπλήσσονται ἐν χειρὶ πέτρας Ἐνταῦθα δείκνυσι τὸ τῆς ἁμαρτίας εὐχείρωτον, καὶ τὸ ἀπόκρημνον τῆς κακίας. αὐτοὶ γάρ, φησιν, ⓐ δυνάσται, ⓐ πόντα ἀγόντες καὶ φέροντες, ἀπώλοντο· καὶ οὐκ εἶπεν ἀπώλοντο, ἀλλὰ κατεπόθησαν, δηλῶν ὅτι ὕστως, ὡς μηδὲ ἴχνος αὐτῶν φανῆναι· ὁ δὲ τοῖς τὰ ἀσεβοῦς λέγει, Ὅτι παρῆλθον, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν· καὶ ἐζήτησα αὐτὸν, καὶ οὐχ εὑρέθη ὁ τόπος αὐτοῦ. τί ἐστιν, ἐχόμενα; ἐπεὶ ὁ λέγει τοῦτο ἐστιν· " ὡσανεὶ πέτρα καταποντισθεῖσα οὐκ ἂν φανείη, οὕτω δὴ καὶ αἱ ἐκείνων εὐημερίαι καταδυόμεναι λοιπὸν ἀφανεῖς γίνονται, ὀλεθρίῳ τινὶ ἀπωλείᾳ ὑποβυθίσασαι. ἢ τοῦτο φησὶ, τὸ ἀνώνυμον, τὸ προπέτες· ἢ τὸ ἰσχυρὸν καὶ δυνατὸν δὲ καταιγόν. τοῦτο γάρ τὸ, ἐκπλήσσονται ἐν χειρὶ πέτρας. Psalm 25. 12. χ. ὅσαν ἡ πίστα τις ἐν πίστει βυθίσῃ σα.

8 Ἀκοὶ σονται τὰ ῥήματά μου ὅτι ἡδέως ἔπασαν.

Ἕτερος, Ὅτι ἐδορυφορήθησαν. Ἄλλος, Ὅτι εὐπροσωπήθησαν. Τουτέστι, διὰ τῆς πείρας ἔσονται τῶν προσταγμάτων τοῦ ἡδονοῦ τῆς ἐμῆς προδιανοήσεως δὲ συμβουλῆς, καὶ πῶς ὁ ἔλεγχος τῶν δικαίων τοῦτον φέρει ⓦ καρπὸν, καὶ ἡ παιδεία αὐτῶν πολλοῦ ἔχει τὸ ἡδονοῦ. τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀρετή· προσκαίρου μὲν ἔχει ⓦ πόνου, διωκεῖται δὲ τοῦ ὑφεστῶτος.

Ὥστε παίζης γῆς ἐρράγη ὅπι τῆς γῆς, 9 Διεσκορπίσθη τὰ ὀστᾶ αὐτῶν παρὰ ⓦ ᾅδου.

Ἕτερος, Ὡσπερ γεωργὸς ὅταν ῥήσσῃ τοῦ χοῦν, οὕτως ἐσκορπίσθη τὰ ὀστᾶ ἡμῶν εἰς στόμα ᾅδου. Ἄλλος, Ὁμοίως εἰ ἀποκλάσαντι καὶ διαχίζοντι τοῦ χοῦν, ἐσκορπίσθη τὰ ὀστᾶ ἡμῶν εἰς ⓦ ᾅδου. Ἄλλος, Ὡς καλλιεργῶν καὶ σκάπτων ἐν τῇ γῇ, διεσκορπίσθη τὰ ὀστᾶ ἡμῶν παρὰ ⓦ ᾅδου. Εἰπὼν ὅτι πολλὴν ἔχει αὐτοῦ τὰ ῥήματα τοῦ ἡδονοῦ, λέγει

λέγει καὶ ταῖς παλαιαῖς συμφοραῖς· ὅλη καθέστηκε τὰ ἔργα τὰ ἐμὰ ἐπάλξεσιν, καὶ ὥσπερ γῆ διῳρατισμένη καὶ ἀροτεσιμένη ἡμῶν ἡ διάνοια κατατέτμηται, ὅπως πάντες διεσπαρήμεν καὶ ἀπωλόμεθα, καὶ τοῦτο αὐτὰς τὸ θανάτου τὰς πύλας ἠλθομεν, ἀλλ' ὅμως καὶ ὅπου διακεκλείμεθα μᾶλλον δὲ ἐλείμεθα τῶν ἀπὸ τῶν διακόνων παίδευσιν καὶ διόρθωσιν, ἢ τὸν ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν ἔλεον. καὶ γὰρ, ὅπερ δὴ γέγονε, τῆς τοῦτο σε ἐλπίδος ἐκκεκεμάμεθα, καὶ οὐκ ἂν ποτε ἐκπέσοιμεν τοῦ τοῦτο σε ὁρᾶν. διὸ καὶ ἐπήγαγε λέγων,

Ὅτι τοῦτο σε, Κύριε, Κύριε, ⓐ ὀφθαλμοί μου, ὅτι σοὶ ἤλπισα, μὴ ἀντιμέλης τῆς ψυχῆς μου. Καὶ μυρία φησὶν, ἐπέλθῃ δεινὰ, καὶ πόλεμοι, καὶ μάχαι, καὶ θάνατοι, καὶ πύλαι ᾅδου, * οὐκ ἀφισάμεθα τῆς ἱερᾶς ἀγκύρας, ἀλλ' ἐχόμεθα τῆς ἐλπίδος τῆς ὅτι τῷ Χριστῷ συμμαχήσομεν, καὶ ὅπλα καὶ παράταξις ἀφέντες, ἐντεῦθεν τῷ ἀπονηγαγεῖν τοῦτο σε δεχώμεθα, ἀπὸ τῆς σῆς ῥοπῆς. ὅτι σοὶ ἤλπισα, μὴ ἀντιμέλης τῆς ψυχῆς μου. Ἄλλος, Μὴ ἐκκενώσῃς· τουτέστι, μὴ ἀποστήσῃ μου ἀφῆς ἀπελθεῖν.

10 Φύλαξόν με ἀπὸ παγίδος ἧς ἔστησάν τοι, καὶ ἀπὸ σκανδάλων τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν.

Οὐχ ἁπλῶς ἐνταῦθα ὑπεδείκνυται λέγων, ἀλλὰ τὰς λαθραίους, τὰς κεκρυμμένας, αἵτινές εἰσι καὶ δυσφύλακτοι καὶ δυσφώρατοι, καὶ μάλιστα τῆς αἰῶθεν δέονται ῥοπῆς. διὰ δὴ τοῦτο καὶ εἰς βοήθειαν κατακλείει τὸν λόγον, ἐντεῦθεν τοῦτο ἱκετεύσας καὶ ἐνταῦθα τελευτῶν, δεικνὺς ὅτι τὰ μὲν πρὸ αὐτοῦ τοῦτό ἐστιν· ἡ ἐλπὶς ἡ εἰς ϖ Θεὸν, τὸ διὰ πάντος τοῦτο σε ϖ Θεὸν βλέπειν, τὸ φεύγειν τῶν πονηρῶν τοὺς συλλόγους, τὸ μισεῖν αὐτῶν τὰς πονηρὰς ἐπιθυμίας· τὰ δὲ μετὰ τοῦτο τοῦ Θεοῦ, ἡ βοήθεια, ἡ συμμαχία, τὸ τῶν δυσφορωτάτων αὐτὸν μᾶλλον ῥύσασθαι ποιῆσαι. ὅταν γὰρ ἡ ἀρετὴ φαίνεται, καὶ τῆς ἡμετέρας ἀσυνδέτου εἰσαγωγιμώτης, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ συμμαχίας βοηθούσης.

11 Πεσοῦνται ἐν ἀμφιβλήστρῳ αὐτῶν ⓐ ἁμαρτωλοὶ, καταμόνας εἰμὶ ἐγὼ ἕως οὗ παρέλθω. Τίνος ἐν ἀμφιβλήστρῳ πεσοῦνται; αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ· τουτέστιν, ἁλώσονται, χειρωθήσονται. τὰ μὲν γὰρ τῶν διαβόλων, μέχρι διορθώσεως καὶ τοῦ διεγεῖραι αὐτῶν τὴν φιλοσοφίαν· τὰ δὲ τῶν ἁμαρτωλῶν, ἅτε ἀνίατα νοσούντων, μέχρι κολάσεως καὶ τιμωρίας. καταμόνας εἰμὶ ἐγὼ ἕως οὗ παρέλθω. ἕτερος, ἁμα ἐγὼ εἰμὶ ἕως οὗ παρέλθω. ἄλλος, ὅτι ὁ αὐτός· τουτέστι, Σωθήσομαι, συγχεχρότημαι, οὐ διεσπάρημαι. ἢ κατὰ τοῦτο ἐδοξομήκηνται, ἀπηλλαγμένος τῶν πονηρῶν, καθαρεύων τῆς ἐκείνων συνουσίας, καὶ ὡσανεὶ μόνος οἰκῶν, ὅπερ καὶ μέγιστόν ἐστιν ἀρετῆς εἶδος. οὐ μόνον δὲ καὶ δύο καὶ τρεῖς φησιν ἡμέρας τοῦτο ποιῆσαι, ἀλλὰ πάντα ϖ βίον. τοῦτο ἀσφάλεια, τοῦτο τεῖχος, τοῦτο ἀρετῆς ὑπόθεσις, τὸ φεύγειν τοὺς πονηρεύεσθαι, τὸ τοῦτο ἑαυτὸν συγκεχρότημένον καὶ Σωηγμένον εἰς πάντα τὸν βίον, καὶ καταμόνας οἰκεῖν τῶν διαφθειρόντων. οὐ γὰρ ἐρημία ποιεῖ τὸ μόνον εἶναι, ἀλλὰ γνώμη φιλόσοφος. ὅταν καὶ πόλεις μέσας οἰκοῦντες καὶ θορύβους καὶ ἀγορὰς δυνώμεθα εἶναι μόνας, θεσπροι, ὅταν τοὺς διεφθαρμένους φεύγωσι συλλόγους, καὶ τοῖς τῶν δικαίων Σωεδρίοις ἑαυτοὺς ἐκδιδῶσιν. αὕτη ἀσφαλὴς ὁδός. ὁμοῦ οὖν ἀρχὴν καὶ ἑτέρως διορθῶσαι, μιγνύσθω τοῖς μέλλουσι δέχεσθαι τὴν θεραπείαν, καὶ ποιείτω βελτίους· οὐ δυνατώτερος ὤν, φευγέτω τοὺς πονηροὺς, ὥστε μὴ τῷ πρὸς ἐκείνων δέξασθαι λύμῃ· καὶ ὅταν ϖ πρόντα βιώσεται βίον μετὰ ἀσφαλείας, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτεύξεται ἀγαθῶν, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλμ. ρμα. 1 ΦΩΝΗ ΜΟΥ ΠΡΟΣ ΚΥΡΙΟΝ ΕΚΕΚΡΑΞΑ, φωνῇ μου πρὸς Θεὸν ἐδεήθην.

ΟΡᾷς πῶς πάντα χοῦ ἦν τὰ ποιῆ, καὶ ἀπὸ τούτης παρασκευάζεται τῆς ἀρχῆς, καὶ δεύτερον σὺν τοῦδε φωνῇ καὶ φωνῇ λέγει; ποιῆ δ' ἔστω οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὥστε διδάξαι ἡμᾶς δύο τοῦτο ἕνεκα τὸ διπλασιασμοῦ, τό τε βύτινον τῆς προθυμίας, τό τε σωτηριωδέστερον τῆς διανοίας, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι, τὸ αὐτὸ εἶναι τῷ φωνῶ. οἱ γὰρ πάντες οὔτε φωνῇ βοῶσιν, οὔτε πρὸς τὸν Θεόν, οὔτε τῇ οἰκείᾳ. δεῖ δ' ἅπαντα τοῦτα συνελθεῖν. ὁ κατ' ἐξοχὴν βοῶν, οὐκ ἀν δεήσεσθαι φωνῶ προσέτασσε, ἀλλὰ διανοίας καὶ ὄψεως· ὁρᾷ γὰρ μὴ ἀκούων ὧν λέγει, καὶ πρὸς Θεὸν βοᾷ, ἀλλ' ἁπλῶς καὶ εἰκῇ φθέγγεται· ὁ μὴ διεστηκὼς τῷ διανοίᾳ, καὶ μεγάλα κεκράζῃ, πάλιν οὐ βοᾷ. φωνὴ γάρ, ὃ πολλάκις ἔφθην εἰπών, οὐ τὸν ὄγκον δηλοῖ τῶν πνευμάτων, ἀλλὰ τὴν συντεταμένην διάνοιαν. ἀλλ' οὐχ οὕτως οὖν· ἀλλὰ τοῖα τοῦτα συνάγει, καὶ δείκνυσιν, ὅτι τι φωνῇ βοᾷ, καὶ πρὸς Θεόν, καὶ τῇ αὐτῇ φωνῇ. διὰ τοῦτο δεύτερον φωνῇ μου καὶ φωνῇ μου φησιν.

2 Ἐκχεῶ ἐνώπιον αὐτοῦ τὴν δέησίν μου, τὴν θλῖψιν μου ἐνώπιον αὐτοῦ ἀπαγγελῶ.

Εἶδες ψυχὴν τῶν βιωτικῶν ἀπηλλαγμένην; τοῦτο γὰρ πρὸς αἱ θέσπιες κατέφυγε, τοῦτο ταῖς πρὸ τούτων ἐζήτησε συμμαχίας· ἀλλὰ πρὸς τὸν ἀχείρωτον βοήθειαν καὶ τὸν δώσοντα ῥοπήν. Εἶτα τὸ συντεταμένον τῆς διανοίας, καὶ τὸν θερμότητα ἣν εἶχεν ἐναποχειμάζων διὰ τῆς λέξεως ταύτης ἐμφῶναι βουλόμενος, ἐκχεῶ φησι μετὰ πολλῆς τῆς δακρυλείας. ἐντεῦθεν μανθάνομεν ὅτι οὐ μακρὰν καὶ αἱ θλίψεις εἰς φιλοσοφίαν συμβάλλονται. τοῦτο τῆς θλίψεως ὁ καρπός. μηδεὶς τοίνυν φευγέτω αὐτόν. δύο γὰρ ἔχει ταῦτα κέρδη· ἓν μέν, ὅτι τε σπουδαιοτέρους ἐργάζεται καὶ προσεκτικωτέρους, ἕτερον δέ, ὅτι ἐν μακρὰν ἡμῖν δικαίωμα εἰς τὸ ἀκηδιάσαι γίνεται. διὰ τοι τοῦτο καὶ αὐτὸς οὐκ εἶπε τὴν δικαιοσύνην μου, οὐδὲ τὰ κατορθώματά μου, ἀλλὰ τὴν θλῖψιν μου· ὡς δ' μικρὸς καὶ ταύτης οὔσης αὐτῷ σωτηρίας. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἡσαΐας, Παρακαλεῖτε, φησί, τὸν λαόν μου ἱερεῖς, λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν Ἰερουσαλήμ· ὅτι ἐδέξατο ἐκ χειρὸς Κυρίου διπλᾶ τὰ ἁμαρτήματα αὐτῆς. καὶ ὁ Παῦλος, Παράδοτε τὸν τοιοῦτον τῷ Σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ. καὶ Κορινθίους ὑπερέλλων ἔλεγε, Διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄῤῥωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί. εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκείνομεν, οὐκ ἂν ἐκεινόμεθα· κρινόμενοι δὲ ὑπὸ Κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν. καὶ τῷ πλουσίῳ δὲ ὁ Ἀβραὰμ ἔλεγεν· Ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος τὰ κακὰ αὐτός· καὶ νῦν μὲν οὗτος παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. καὶ ὁ Δαβὶδ δέ, ἰδοὺ γὰρ αὐτὸν κατηφῆ ὁρᾷ ὁ Σεμεΐ, ἔλεγεν, Ἄφες αὐτὸν καὶ κατευξάσθω μου, ὅτι Κύριος αὐτῷ εἶπε λάβῃ, ὅπως ἴδῃ τὴν ταπείνωσίν μου. καὶ πάντα χοῦ τῶν γραφῶν θυρίσωμεν, ὅτι τὰς θλίψεως φέροντες, οὐ μόνον πολλὰ τῶν ἁμαρτημάτων ἀπαλύονται, ἀλλὰ καὶ μικρὸν ἐντεῦθεν πρὸς τὸν Θεὸν γίνονται τὴν παῤῥησίαν.

Ησ. μ.α.

α. Κορ. ια. λ.

Λουκ. ιϛ. κε.

β. Βασ. ιϛ. ια.

3 Ἐν τῇ ἐκλείπειν ἐξ ἐμοῦ τὸ πνεῦμά μου, καὶ σὺ ἔγνως τὰς τρίβους μου.

Ὅτε μάλιστα ὁ μακροθυμῶν τῶν ἀνθρώπων ἀναπίπτωσι, πολλοὶ δ' ἂν δύσφημα ῥήματα φθέγξαιντο, τότε σοῦ μάλιστα φιλοσοφῆς, διδάσκαλον ἔχων τῆς σπουδῆς τὴν θλῖ-

ψιν.

ψῶ. ὅταν οὖν ἴδῃς τινὰ ἀπὸ θλίψεως ἀπογινώσκοντα, ἢ πικρόν τι ῥῆμα φθεγξόμενον, μὴ τὴν θλῖψιν αἰτίαν ἡγοῦ, ἀλλὰ τὴν μικροψυχίαν τὴν αὐτοῦ." λαλοῦντος. τῆς γὰρ θλίψεως ἡ φύσις καὶ ἀνατεῖναι καὶ κατασκυάζειν εἴωθε, πρὸς ὀργὴν, καὶ πρὸς ἀπόνοιας, καὶ πρὸς ταπεινὸν γνώμην, εὐλαβείας ἀπάσης. διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν, Ἡ θλῖψις Rom. 5.
ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμήν. Εἰ δὲ Ἰουδαῖοι θλιβόμενοι ἐγόγγυζον, ἀλλὰ τῆς θλίψεως, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων ἀνοίας ἦν τὰ τοιαῦτα γογγυσμοῦ ῥήματα. ἐπεὶ καὶ ἄλλοι θλιβόμενοι, λαμπρότεροι ἐγένοντο καὶ φιλοσοφώτεροι. διὰ τοῦτο ἔλεγεν αὐτὸς οὗτος· Ἀγαθόν μοι, Κύριε, ὅτι ἐταπείνωσάς με, ὅπως μάθω τὰ δικαιώματά σου. Καὶ ὁ Παῦλος· Καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῶν ἀποκαλύψεων ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος Σατανᾶ, ἵνα με κολαφίζῃ. ὑπὲρ τούτου τρὶς Ⓦ Κύριον παρεκάλεσα, καὶ εἶπέ μοι· ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου. ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. διὰ εὐδοκῶ ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀσθενείαις, ἐν διωγμοῖς. ὅταν γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι. ὁρᾷς δὲ τοῦτον ἐν τῇ θλίψει μᾶλλον διεγηγερμένον καὶ πρὸς Ⓦ Θεὸν καταφεύγοντα, καὶ ἀντεχόμενον αὐτοῦ μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος ἐν αὐτῷ τῷ πυθμένι τῶν κακῶν (τοῦτο γάρ ἐστιν, ἐν ᾧ ἐκλείπειν ἤρξε μου τὸ πνεῦμά μου) καὶ τότε μάλιστα ἀναδαιότερον γινόμενον. τοιγοῦν, σὺ ἔγνως τὰς πείρας μου, ἕτερος ἐρμηνευτὴς εἶπε, σὺ γὰρ οἶδας.

Ps. 118. Ps. 2. Cor. 12.

4 Ἐν οἷς ᾧ ταύτῃ, ἢ ἐπορευόμην, ἔκρυψαν παγίδα μοι. 5 Κατενόουν εἰς τὰ δεξιὰ καὶ ἐπέβλεπον, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐπιγινώσκων με.

Ἐν ταύτῃ τὴν ἐπίτασιν τῆς συμφορᾶς καὶ τὰ δεινὰ αὐξόμενα δείκνυσι, καὶ τὴν πολεμίων τὰς ἐπιβουλὰς, πῶς προσῄεσαν καὶ ἐγίνοντο βαλόμενοι ἀποσκελίσαι· καὶ ὃ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι οὐ μόνον οὐκ ἦσαν αὐτῷ ἴσως βοηθοὶ ἢ σύμμαχοι, "ἀλλ' οὐδὲ ἐπεγίνωσκον. τοῦτο ἐπίτασις ἐρημίας, ἡ ὑποβολὴ τῆς ἀλλοτριώσεως. ὀλίγων γάρ ἐστι τὸ ἐν συμφοραῖς πρᾶξαι καὶ βοηθῆσαι, καὶ μάλιστα ὅταν αἱ συμφοραὶ κινδυνώδεις ἀπειλῶσιν. ἀλλὰ τοῦτο οὐ μόνον αὐτὸν οὐκ ἔβλαψεν, ἀλλὰ καὶ μείζονας ὠφέλησε πρὸς Ⓦ Θεὸν αὐτὸν οἰκειώσαντα. καὶ σὺ τοίνυν, ἀγάπητε, ὅταν ἴδῃς αὐξόμενα τὰ δεινά, μὴ ἀπαπέσῃς, ἀλλὰ νῆφε μείζονος. διὰ γὰρ τοῦτο ἀφίησιν ὁ Θεὸς αἴρεσθαι αὐτά, ἵνα σε τῷ ῥᾳθυμίᾳ ἀποτινάξῃ, ἵνα σε ἀφυπνίσῃ καὶ διεγείρῃ. τότε πηγὴ καὶ πρόοδος πρείττων, τότε πηγὴ οὐκ φυτᾶται καὶ βιωτικά, τότε ἐν προσευχῇ ἀσυδαιότερος γίνεται, πρὸς ἐλεημοσύνην προθυμότερος, πρὸς ὑπερβολὴν ζῆλος. καὶ ἕκαστον πάθος εὐκαταγώνιστον γίνεται, κατὰ τῆς θλίψεως φυλαττόμενον· ἐπεὶ δὲ πρὸ τοῦ ἄρχειν, καὶ πρὶν κολάσαι βαλόμενος λύπας ἡμᾶς διώδυνε καὶ πόνους, εἰ καὶ οὐ ταύτῃ κολάσεως τὴν ἀπόφασιν τέθεικεν, ἀλλὰ σωφρονίσαι δὲ βελτίους ἐργάσασθαι. εἰ γὰρ δὲ λύπης ὑπερχειμένης, καὶ τοῦ βίου ὑπερόχθου ὄντος, τοσαύτη κατεῖχε κακία, εἰ μηδὲν τούτων ἦν, ποῦ ἂν οὐκ ἀνῆλθε τὰ τῆς πονηρίας; καὶ τί θαυμάζεις, εἰ ὑπὲρ τῆς ψυχῆς, ὅπου γε καὶ ἐν τοῖς σώμασιν ἀγαθὸν ἡ θλῖψις; καὶ γὰρ ὁ εἰς ἄκρον ὑπαθεῖν ἐξάπτεσθαι τὴν σάρκα, ὑπιβλαβές· ἄλλως τε δὲ ὁ πολλαχόθεν ὑπιόντας βλάπτειν ποιῆσαι, καὶ πρὸς ἐχόμενα, οὐδὲν βλαπτόμεθα. διὰ καὶ τίς φησιν· Ἐπίγνωθι ὅτι ἐν μέσῳ παγίδων ἐξαβαίνεις, καὶ ὑπὲ ἐπάλξεων πόλεων περιπατεῖς. δὲ οὗτος, ἐν οἷς ᾧ ἐπορευόμην ἔκρυψαν παγίδα μοι. Εἰ δέ τις καὶ νῦν ἀναγνοὺς ταῦτα σκληθοῖ, ὄψεται Ⓦ ἀβόλητον αὐτὸ ποιοῦντα, καὶ πόρρωθεν, ἀλλὰ πλησίον κρύπτοντα τὰς ὑπιβλάς. διὰ καὶ πολλῆς ἡμῖν δεῖ τῆς νήψεως. κρύπτει γὰρ παγίδα, ἐν ἐλεημοσύνῃ τὴν κενοδοξίαν, ἐν νηστείᾳ τὴν ἀλαζονείαν, οὐκ ἐν ἑτέροις, ἀλλὰ ἐν αὐταῖς ταῖς ὁδοῖς αἷς βαδίζομεν, ὅπερ ὄντως καὶ χαλεπώτερον.

Psal. 140.

6 Ἀπώλεσε φυγὴ ἀπ' ἐμοῦ. Ὅρα πάλιν ἑτέραν προσθήκην τῶν δεινῶν. δείκνυσι γὰρ ὅ μόνον ὅλη ἐν ταῖς ὁδοῖς αἱ παγίδες, ὅλ' ὅλη ἐνδεὴς ἦν ὁ βοηθῶν, οὐδὲ ὁ ὑπεραγωνιῶσων, ἀλλ' ὅλη ἐνδεὲς τὸ λειπόμενον· αὐτῷ προσῆκε ἀπαλλαγῆναι, τὸ φυγὴ τινὶ σωτηρίαν προεῖσθαι, ῥᾴδιον καὶ εὔκολον ἦν· ὅτως ἐν μέσοις ἀπείληπτο τοῖς κακοῖς, καὶ ἐν ἀφύκτῳ συμφορᾷ ἦν. ἀλλ' ὅμως καὶ ὅτως οὐκ ἀπεγίνωσκε. χ. αὐτή

Καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὴν ψυχήν μου.

Τουτέστιν, ὁ ἀμυνῶν, ὁ βοηθῶν. τί οὖν αὐτός; ἆρα ἐν ἀσαύρῳ ἀπορίᾳ καὶ ἀμηχανίᾳ ὢν ἀπέγνω τὴν σωτηρίαν; ἀδαμῶς. ἀλλὰ πρὸς τὸν Θεὸν καταφεύγει βλέπων ἐκ λέγει· 7 Ἐκέκραξα πρὸς σέ, Κύριε. Εἶπα, σὺ εἶ ἐλπίς μου, μερίς μου εἶ ἐν γῇ ζώντων. Ὁρᾷς νῆψιν ψυχῆς; οὐκ ἐδάπτισεν αὐτὸν τὰ δεινά, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπέρωσε· καὶ ἐν ἀπορίᾳ ὤν, ἔγνω τὴν ἀμαχον χεῖρα καὶ τὴν παμαλκῆ δύναμιν, καὶ τὴν ἐν ἀμηχανίαις εὐκολίαν. Εἶπα, σὺ εἶ ἐλπίς μου. τὰ δὲ θεσπιστά, φησιν, ἐλήλεγκται, ἐκ ὁ χειμὼν μείζων συμμαχίας ὅτως ἀπάσης, ὡς μηδεμιᾶ τέχνῃ οἷόν τε εἶ) περιγενέσθαι τῶν κυμάτων. ἀλλ' ὅμως ἐστὶ καὶ πρὸς αὐθέκτοις τοῖς τὰ ἀπόρρητα ἐξερευνᾶν, ἀλλά σοι πάντα ῥᾴδια· ὅθεν ἐκ ἐλπίζοντες οὐκ ἀπαναρχώμεθα μετ' ἐμὲ εἰς μὲν εἶ ἐν γῇ ζώντων· τουτέστιν, ὁλόκληρος ἡσυχάσεις μου, πλοῦτος μου, τὰ πάντα αὐτός εἶ. ἐν γῇ ζώντων. γλῶ ζώντων ἐν τούτοις τὴν οἰκείαν πατρίδα καλῶ. οἶδε γὰρ πολλάκις τὴν αἰχμαλωσίαν τὴν εἰς Βαβυλῶνα, ᾄδων καὶ θρῆνον καλῶν. εἶτα ὅπως ἐν μὴ ἀλλοτρίᾳ ὢν ἐνδημίαν λατρείαν ἐπετέλει τὴν εἰωθυῖαν, ἐκφέρει τὰ τῆς αἰχμασίας ἄπορα ἐπληροῦτο, λέγει τοῦτο φησι, μερίς μου εἶ ἐν γῇ ζώντων. ἀεί μου προσέχεις, φησί, καὶ ὠκείωσω με ἐν γῇ ζώντων, καὶ πολλή μοι πρὸς σὲ γέγονε κοινωνία.

8 Πρόσχες πρὸς τὴν δέησίν μου, ὅτι ἐταπεινώθην σφόδρα.

Ὁρᾷς πῶς ὅπερ ἀνωτέρω ἔλεγε, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα αὐτὶ ζωηρείας λέγει, τὸ ἰσχνὴν δοθῆναι τὴν ἡμαρτημένων μοι χαρβολῆς. τὸ δὲ σφόδρα, ὑπὲρ τὴν γνωμένων κατηγορίας ὅτι, ἀλλὰ τῆς λύπης καὶ τῆς ἀθυμίας τοῦ πάσχοντος. ἀνὰ μὲν γὰρ πρὸς τὴν ἀξίαν τῶν ἁμαρτημάτων ἴδῃς, ἐ σφόδρα ἡ ταπείνωσις· ἀνὰ δὲ πρὸς τὴν ἀθυμίαν τοῦ φέροντος, σφόδρα μετὰ χαρβολῆς. ἐδαμοῦ γὰρ ὁ Θεὸς ἀξίαν ἀπαιτεῖ τὴν πλημμελημάτων ὑμωείδη. εἰ δὲ τοῖς πάσχουσιν ἀφόρητος εἶ) δοκεῖ, ἐ πρὸς τὴν φύσιν τῶν γνωμένων, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀθυμίαν τῶν πασχόντων.

9 Ῥυσαί με ἐκ τῶν καταδιωκόντων με, ὅτι ἐκραταιώθησαν ὑπὲρ ἐμέ.

Ἰδοὺ δὲ ἄλλη αἰτία πάλιν· ἡ ἀδικος ὑπιβολὴ τῶν ἐπηρεαζόντων, καὶ τὸ εἶ) αὐτὸν ἐν ἀθυμίᾳ πολλῇ. 10 Ἐξάγαγε ἐκ φυλακῆς τὴν ψυχήν μου, τοῦ ἐξομολογήσασθαι τῷ ὀνόματί σου. Τὸ ἐξομολογήσασθαι ἐνταῦθα, αὐτὶ τοῦ εὐχαριστῆσαι ὅτιν. ὃ λέγει, τοῦτο ἔστιν· ἀπάλλαξόν με τῶν δεινῶν (φυλακὴν γὰρ φησι τὴν τῶν συμφορῶν προσβολήν) ὥστε εὐχαριστῆσαι τῷ ὀνόματί σου. ἐ μικρὸν καὶ τοῦτο, τὸ ἐν θύμησίᾳ γενομένους, μὴ εἰς λήθην ἐμπεσεῖν τῆς εὐεργεσίας. πολλοὶ γὰρ τῶν δυσθέτων ἐν θλίψεσι μὲν εἰσι σπουδαιότεροι, ἐν ἀνέσει δὲ ῥᾳθυμότεροι· ἕτεροι πάλιν ἐν ἀνέσει ῥᾳθυμοι, καὶ ἐν θλίψεσιν ἀπογινώσκοντες ἑαυτῶν, καὶ πρὸσεκτικώτεροι γινόμενοι. ἀλλ' ἔστι ἐν ἑκατέρᾳ τῇ τῶν χειρῶν διαφορᾷ, μᾶλλον τὴν αὐτὴν βλάβειαν διαπερᾶν. ὅτε γὰρ ἡ θλῖψις αὐτὸν ἀναπεσεῖν ἐποίησεν, ἀλλὰ μᾶλλον συνήγαγε πρὸς τὴν δέησιν καὶ τὴν βοήν, ὅτε ἡ ἀνέσεις ὕπνον κατεσκέδασεν, ἀλλὰ καὶ ὅτε πρὸς βλασφημίαν παρεσκεύαζε). χ. αὐτῶν

11 Ἐμὲ πρόσωμοσόν σε δίκαιον, ἕως ἀνταποδῷς μοι.

Ἕτερος, Στεφανώσουσί) δίκαιοι, ὅταν εὐεργετήσῃς με. Τί δέ τοῦτο; καὶ τοὺς δικαίους, φησί,

φησι, τοῦτο ὠφελήσει. καὶ γὰρ καὶ σκληροὶ διάφορα θήσονται, χαρήσονται, σκιρτήσουσιν ἰδόντες μὲν τὸν ἀπαλλαγὴν τῶν δεινῶν. διαδύεται γὰρ αἱ τῶν ἀλόγων ψυχαί, καὶ τοῖς πάθεσι κακῶς ζωωδυνῶσι, καὶ διὰ θηριωμένοις διαβασκαίνουσιν, ἀλλὰ καὶ χαίρουσι καὶ εὐφραίνονται καὶ ζωηδόνται τοῖς εὐεργετουμένοις. ὅθεν καὶ Παῦλος σκέλλυσε λέγων, Χαίρειν μετὰ χαιρόντων, καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων. διὰ μικρᾶς δὲ αὐτῆς ἀρετῆς. πολλοὶ γὰρ καὶ χειμῶσι ἐφήδονται, καὶ αἰσχροῖς βασκαίνουσιν, ἐξ ὠμότητος καὶ ἀπονοθεσίας πολλῆς ἐκάτερα τὰ πάθη ἰχθύοντες. ἀλλ' οὐχ ἁπλοῖ ὄντως, ἀλλ' ἑκατέρας ζωότητος τῆς κακίας ἀπηλλαγμένοι, καὶ ἐλεήμονες ὄντες καὶ φιλάνθρωποι, ζωαὶ ἀρεταὶ ζωαὶ ζωάνται. ὥσπερ οὖν σκληροὶ ἐξ ὠμότητος ἀμφότερα πάσχουσιν, ὅτοι ἀπὸ φιλανθρωπίας, τό τε συμπάσχειν ἀληθῶς, τό τε συνχαίρειν ἐν πάσχουσι. διὸ τί εἶπεν, δύνασαι ποδὸς ὧς μοι; ὁ μὲν ἕτερος φησιν, ὅταν θεραπεύσῃς με. καὶ ὦ ἄλλοι, δύνασαι ποδὸς ὧς ἀμείψῃ με· καίτοιγε δυνατέρω θλίψει καὶ ζωπείνωσιν ἔλεγεν, ἃ κατορθώματα καὶ πρόρησιαν τῶν ἀπὸ τῶν ἔργων. ἀντὶ τίνος ὧ καὶ δύνασαι ποδόσειν αὐτῷ; αὐτὶ τῶν ἡμερῶν τῆς ζωπεινώσεως. ἃ γὰρ μικρὸν καὶ τοῦτο κατόρθωμα, τῇ θλίψει συνεγκρῖναι μετὰ θυμηδείας. διὸ καὶ δύνασαι ποδόσειν καλὸς τῇ μὴ ζωῶσα ἀμοιβῇ. μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμεῖς ἀλύωμεν ἐν ταῖς θλίψεσιν, ἀλλ' εὐχώμεθα μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν, ὃπερ ὀφείλομεν ὧ δεχώμεθα. ζωὰ τε γὰρ ὄντα ἀμύρτιμματα ἀπὸ πηγάζομεν, καὶ εἴ τινα δικαιοσύνην ἔχομεν, καθείνην λαμπροτέραν ἐργαζόμεθα. ἐξ τοῦτο δείκνυσιν ὁ Ἰωὴλ, τότε μείζονος ζηλωτὰς. τοῦτο ἐξ ἐν σώμασιν ἀγαθόν· τοῦτο οὐκ ἐν δυθέοις μόνοις, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀλόγοις· οὐκ ἐν ἀλόγοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν φυτοῖς. διὸ δὴ τοῦτο οὐδὲ ταῖς ἀμπέλοις" συνχωρεῖσιν ὑπὲρ ὀ μέζον κεφαλῆν, οὐδὲ ἑτέροις δένδροις, ἀλλὰ κωλύσει τῷ εἰς ὃ ποσσὸν φορεῖν τὴν θρεπτήν, ἅπασαν αὐτοῖς τὴν δυνάμιν εἰς τὴν ῥίζαν ποιεσφέροντες, ὥστε μὴ ἐν τοῖς φύλλοις δυαλωθῆσαν αὐτῷ, ὀξίτηλον συνεγκεῖν ϖ καρπόν· ὅπερ καὶ ἐπ' ἀνθρώπων συμβαίνει. τῆς γὰρ ταυτησῆς εἰς τὰ ποσσιτὰ δυαλισκομένης, ἀπονωτέρα γίνῃ ἡ ψυχὴ ποὸς ὃ βλαβείας καρπὸν ὤειμον συνεγκεῖν καὶ ἀκμάζοντα. τοῦτο ἐξ ὅτι ὑδάτων ἴδοι τις ἄν. ὃ μὲν γὰρ ἐφικὸς καὶ ἀργεῶν φθείρεται· ὃ δὲ ῥιπιζόμενον καὶ ἀχλόμενον καὶ ποσιφερόμενον ὑγιεινότερόν ἐστι ἐξ ἰδεῖν, καὶ ἅψασθαι, καὶ πιεῖν ἥδιον. πολλάκις καὶ τῇ φύσει συνίκησεν ἡ θλῖψις. ὃ γὰρ κατωφερὲς τοῦτο καὶ ῥοῦτον θλιβόμενον, ποὸς τὸν αὖω φορεῖν ἐξακοντίζεται· ὃ δὴ καὶ ἐπ' ἀνθρώπων συμβαίνει. ἃ γὰρ εὐκόλως ζαὶ θλίψεις φέροντες, ὑψηλότεροι καθίστανται, κἂν σφόδρα ὦσι χαμαίζηλοι καὶ γήϊνοι ἐξ ταπεινοὶ, καὶ μεγάλα συντεῦθεν κερδαίνουσι. ζωῦτ' οὖν εἰδότες, φέρωμεν μετὰ εὐχαριστίας τὰ ἐπαγόμενα δεινά, ἵνα κἀκεῖνα εὐχαριστότερα ἡμῖν γένηται, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀξιωθῆναι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψδμ. ρμβ. 1 ΚΥΡΙΕ, ΕΙΣΑΚΟΥΣΟΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ μου.

Ρωμβ.

Ἐπὶ μὲν προσευχὴ καὶ ἡ δέησις ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία. δέησίς τοῦτο καὶ τις σοφὸς παραινεῖ λέγων, Μὴ δευτερώσῃς λόγον ἐν προσευχῇ σου. Σειρ. ζ. 14.
οὐχ ἵνα μὴ δεύτερον ταὐτὰ λέγωμεν παραπλησιοῦντες Θεὸν καὶ δεόμενοι, τοῦτο παραινεῖ, ἀπαγε, καὶ συμβουλεύει (καὶ γὰρ κελευόμεθα προσκαρτερεῖν ταῖς προσευχαῖς) ἀλλ' ἵνα μὴ Λουκ. ια. 8. Κολ. δ. β.
διαβαλλώμεθα, ὅταν λιτανεύωμεν τῷ Θεῷ, ἀλλ' ἵνα ἐπιγνώ-

μθα. διὸ καὶ ἀλλαχοῦ φησι, μὴ χρονίσῃς ἀποδοῦναι τῷ πενθοῦντι· καὶ γὰρ ἄδηλον τὸ μέλλον. ἢ γὰρ νόσος, ἢ πραγμάτων ἀδόκητοι ἀχολίαι συμπεσοῦσαι ἐκώλυσαν. Εἰ δὲ καὶ θάνατος ἐπελθὼν ἅπασί σε, συγγνώμην οὐκ ἔχεις. ἐνταῦθα μάλιστα τῷ πενθοῦντι, τῷ δέησιν λέγε καὶ τῶν ἱκετηρίαν. διὸ ἐπήγαγεν αὐτὸ τοῦτο δηλῶν, Ενώπησον τῷ δέησίν μου ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου.

Ετερος, Εν τῇ πίστει σου. Αλλος, Εν τῇ βεβαιότητί σου· Τουτέστιν, ἐπίνευσον τῇ αἰτήσει, καὶ εἰς ἔργον αὐτὴν ἄξαγε, βεβαιῶν τῇ ἀληθείᾳ σου· χρῆσαι τῇ δυνάμει πρὸς τὸ πληρῶσαι ἅπερ αἰτῶ. Αλλ' ἴδωμεν καὶ οἵα ἡ δέησις. ἐπὶ δυσσεβῶν ὅταν τις δέησιν προσαγάγῃ, τοῦτο σχοπούσιν ⓐ δεχόμενοι· καὶ ὃ δίκαιον καὶ ἔννομον ἔχῃ, ἀκούεται. ἀλλὰ πρὸς μὲν δυσσεβεῖς ὑπὲρ ἀξιωμάτων καὶ χρημάτων γίνεται ἡ δέησις, πολλάκις δὲ καὶ ὑπὲρ κωλύματος ἀδικίας· ἔνιοι δὲ καὶ ὑπὲρ βαίνοντα τοῦ δικαίου ἀξιοῦσιν. ἡμεῖς δὲ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων δεόμεθα συγχωρήσεως, καὶ ὅταν ὁ δικαστὴς ἡμῖν μὴ ἀφῇ ὁ ἔνδον, ὃ ζωοειδὲς λέγω τὸ ἡμῖν ἐγκαθήμενον (οὐδὲ γὰρ ἐξουσίαν ἔχει τοῦ ἀφιέναι) τότε ὅτι δέησιν ἐργαζόμεθα. καὶ καθάπερ βασιλεῖ οὐδεὶς ὑπὲρ ἱματίου διαρραγέντος, οὐδὲ ὑπὲρ δέκα ὀβολῶν ἀφαιρεθέντων τολμᾷ προσελθεῖν, ὅταν καὶ σύ, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλέον βλαβόμενος, μὴ προσέλθῃς Θεῷ ὑπὲρ εὐτελῶν πραγμάτων καὶ μηδαμινῶν· οἷον, εἴ τίς σε ἠδίκησεν ἐν χρήμασιν, ἢ καὶ ὕβρισεν· ἀλλ' ἐν οἷς σε ὁ διάβολος ἀδικεῖ, ἔνθα μάλιστα τῆς ἄνωθεν χρεία ῥοπῆς. ἀλλ' οὐκ ἔχεις πεῖσαί μου καὶ εἰσάγοντά σε τὴν δέησιν; Ησ. ξθ. ιθ. πειόντος τοῦ βασιλέως φώνησον, καὶ κραυγὴν ὀπτηδείων ζήτησον. πότε οὖν πείσει ὁ βασιλεύς; ἀεὶ καὶ διά παντός. πότε δὲ καὶ ὀπτηδείων ὁ κραυγός; ὅταν σὺ θέλῃς, ὅταν ἄξιον σαυτὸν ποιήσῃς. Ιουδαῖοι μὲν οὖν ἐκελεύοντο διὰ τὴν ὑπόρρησιν ἑστάναι τοῦ Θεοῦ φαινόμενοι καὶ τὰ ἱμάτια ἔχειν λευκά, καὶ μὴ πρὸς ἑταίραν γυναῖκα· σὺ δὲ αὐτὴ τῶν ἱματίων τὴν ψυχὴν ἀπόσμηξον, καὶ μετὰ σωφροσύνης καὶ ὀπτηρεσίας πρόσελθε καὶ πολλῆς τῆς σχολῆς, καὶ ἀπολήμψεσθε πρὸς βασιλέα, εἰ βούλει δεόντως δῦσαι. καὶ δεῖται ἀναλωμάτων πολλῶν ἡ ἀποδημία. λάβε ἐφόδια τὴν ἀρετήν. καὶ ποῦ ἔστι ὁ βασιλεύς; ἐγγὺς τῶν συντετριμμένων τὴν καρδίαν. ἐκεῖνον ἔπελθε τὴν ὁδόν. Εγγύς, φησι, Κύριος πᾶσι τοῖς ὀπτηκαλουμένοις αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ. ἐκεῖ αὐτὸν θηρήσεις, ἐκεῖ συντεύξῃ. ἐγγύς ἐστι τῶν ἀπηυπόντων πεποίθασι βάρτον καὶ ἐλεημοσύνῃ ἐργαζομένων. ἐὰν ταύτην ἔλθῃς, εὑρήσεις αὐτὸν ἕτοιμον ὀπτευόντα σε τῇ αἰτήσει. Επὶ γὰρ ἀληθινῶς σε, φησὶν ἰδοὺ πάρειμι. καὶ οὐδὲ δέκην μείνῃς, ἀλλὰ ἀπὸ στόματός σου τὴν δέησιν ὀπιδώσεις. Εἰσάκουσόν μου ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου.

Τί ποιεῖς, δυσσεβές; ποῖον μέλλεις ἐρεῖν, μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου, ὅτι οὐ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν, καὶ ἐνταῦθα ἀξιοῖς τὸ δίκαιον ἀκουσθῆναι; τί οὖν ἐστι τὸ λεγόμενον; δικαιοσύνῃ ἐνταῦθα, τὴν φιλανθρωπίαν λέγει, καὶ πολλαχοῦ τῆς γραφῆς ἴδοι τις ἂν ὅτι τὸ σημαινόμενον τότε τὴν δικαιοσύνην λαμβανομένην· καὶ μάλα εἰκότως. πρὸς μὲν γὰρ τοὺς δυσσεβεῖς, τὸ δίκαιον ἀπεχέρηται τοῦ ἐλέους· πρὸς δὲ τὸν Θεὸν οὐχ οὕτως, ἀλλὰ δυναμέμικται τῷ δικαίῳ καὶ ἔλεος· καὶ τοσοῦτον, ὡς καὶ αὐτὴν τὴν δικαιοσύνην φιλανθρωπίαν καλεῖσθαι. σκέψαι γοῦν ὅτι τοῦ κατακλυσμοῦ πόσος μὲν ἦν ὁ ἔλεος, πόσον δὲ τὸ δίκαιον. Εἰ γὰρ καὶ σκολιάσαντας ἁμαρτάνοντας ⓐ, ὅτε, ἀλλ' οὖν τὴν ἀξίαν ἔδοσαν δίκην. μὴ γάρ μοι τὸ ὄγκον ἴδῃς τοῦ ὑδάτων, μηδὲ τὸ πλῆθος τῶν ἡμερῶν, ὧν ὁ ναυάγιον ἐκεῖνο προετείνετο, μηδὲ τὴν οἰκουμένην ἄβυσσον γενομένην. Τί γὰρ τοῦτο πρὸς τὸν ἀπολωλότας; ταῦτα γὰρ φόβον μὲν δυνάτα ἔχειν, τιμωρίαν δὲ τοῖς τετελευτηκόσιν οὐδεμίαν. ⓐ γὰρ οὐκ αἰσθανόμενοι τῶν γενομένων, πῶς σκόλαζον-

τος;

ἐσχολάζοντο; ὧν ϗ ἐν βραχείᾳ κατεσθρόπῃ τὰ τῆς ἀπωλείας ἐγίνετο, ϗ τὸν ζωτικὸν ϗ κυφότατον ἐκ τοῦ ἐμείνατο θανάτου, ἔ πυρὸς ἔ ξίφους ἔ ἀγχόνης ἔ βασάνων εὐκολώτερόν τε ϗ ἀλυπώτερον· ὥστε ὄφελον μᾶλλον ὑμῶν εἶναι τὰ γινόμενα. παρὰ πάντα τοίνυν τὸν χρόνον μέρος γήρως ἑκάστῳ τοιαῦτα ϖ δανομήσαντες, ἐν βραχείᾳ κατεσθρόπῃ τὸν ὑμῶν ἔδοσαν, εἶτε ὑμῶν δεῖ καλῶν τῆς φύσεως χρέος. εἶδες πόση ἡ φιλανθρωπία; βούλει ἔ ἑτέρωθεν αὐτὴν ἰδεῖν; οὐκ οὔσης αὐτῇ ἐπήγαγεν, ἀλλὰ ϖ ροσῆκε ϗ ἅπαξ ϗ δὶς ϗ πολλάκις. ϗ γὰρ δεῖ τὰ λαφύσσοντα αὖθις διελέγχειν. ⓐ ἢ οὐδὲ ὅτως ἐνέδοτο· καί τοι οὐδὲ ϖ ολυλογίας ἐδεῖτο ἡ ϖ ανομία· ὅτε ἢ ἡ φύσις αὖθις ἐπαίδευσεν, ἀλλ' ὡς χεῖρες, μᾶλλον ἢ ϗ χοίρων χαλεπώτερον ἀπάντων, ἐν ἀλλήλοις φθειρόμενοι, ἔ τοῦ τῆς φύσεως νόμοις οὐκ βαθέως αὐτῶν ἁψάμενοι, καὶ μηδεμιᾷ ϖ ολυπείνει μηδὲ συμβολῇ ἐνδόντες, μηδὲ τοῦ ἀπὸ τῆς ὑ δικαίου γλυκασίας ὠφέλειαν καρπωσάμενοι, ἐν βραχείᾳ κατεσθρόπῃ μόνον τοῦ δικαίου ἔδοσαν· μᾶλλον ἢ καὶ φθορᾶς ἀπηλλάγησαν, καὶ δίκης ἠλευθερώθησαν. τῷ γὰρ καταχλυσθῆναι, πολλῷ χαλεπώτερον τὸ τοιαῦτα πιεῖν. τῷ τοῦ, εἰπέ μοι, ὑμῶν εἶα, ϗ κακία φθειρομένους, ϗ ἀλλήλοις φθειρομένους ϖ ολυνόμως, ϗ καταχρωμένους ϗ καταχρωμένους ἀπαλλάξαι τῆς ἑαυτῶν λύμης; εἶτα ἵνα ζῶν μὴ τὰ σεσηπότα ἐκτέμνοντα ὑ φήσομεν ὑμᾶς θαφθῆναι τὸ σῶμα, ἀλλ' ὡς φιλανθρωπον ἀποδεξόμεθα, ϖ ῶ Θεοῦ ὑ πολλῷ μᾶλλον ἐκπλαγησόμεθα ἔ τῆς σοφίας ϗ τῆς φιλανθρωπίας;" Διὰ πάντος μὲν οὖν ϗ θαυμάζειν αὐτὸν ἔ δοξάζειν χρή· ταύτης ἢ ἕνεκεν τῆς ἐκτάσεως μηδέποτε ἀποκωλύωμεν αὐτὸν τοῦ κηδεμονίαν ἐκπληττόμενοι, μηδὲ παυσώμεθα αὐτὸν ϗ διὰ ταῦτα αἰνοῦντες, ὅτι τε τομὴν ἔδωκε ζωτικὸν ϗ τοῦ νομίμου" ἐνέκοψε, ϗ τοῦ ἰατρείου ἀνώδυνον ἐπέθηκε. μὴ δὴ οὖν τοῦτό σε θορυβείτω, ὅτι ἀθεῶν ϗ πάντες κατεπονήθησαν. τί γὰρ διαφέρει τοῦτο τοῦ κτῆ μακρόν; τί ϖ ῶ ἀπελθόντα ὠφελεῖ ὃ καθ' ἑαυτόν, ἢ βλάπτει ὃ μὴ πάντων; ἐπάκουσόν μου ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου· τουτέστιν, ἐν φιλανθρωπίᾳ. "ὅτι γὰρ τοῦτό φησιν, ἐπήγαγε,

2 Καὶ μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου.

Τοῦτο ἔ ὁ Ἰωὼ αὐτῷ, οὕτω δίκαιος ὢν ἔ ἀληθινὸς ϗ θεοσεβὴς ἔ ἀπεζήμιος ἀπὸ πάντος πονηροῦ ϖ ράγματος, εἴτε ἰῶ ὁ διακρίνων ϗ διελέγχων μεταξὺ ἀμφοτέρων λέγων. τοῦ Θεοῦ φθονέντος, χεῖρα θήσω ὀπὶ στόματί μου, καίτοι τοῦ Θεοῦ ϖ ροκαλουμένου ϗ λέγοντος· Μή, ἀλλὰ ζῶσαν ὥσπερ δύνῃ τῷ ὀσφύν σου. ἔ Ἰουδαίοις τοῦτο ὀνειδίζει λέγων, Τί βέβρωσαν ⓐ πατέρες ὑμῶν ἐν ἐμοὶ πλημμέλημα, ϗ ⓐ ἄρχοντες ὑμῶν ἰούδαμησαν εἰς ἐμέ; ποιᾷ ἢ τοῦτο οὐ χαλεπώτερον θέλων τῶν ψήφον ἐργάσασθαι, ἀλλ' εἰς "αἴθησιν αὐτοῦ ἐμβοήθη ϗ ὁμολογίαν τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων, καὶ τότε δοῦναι τῷ συγχώρησιν, ἵν' ὅτως εἰδῶσι τῆς ἀνέρτισίας ὃ μέγεθος. διὰ φησι, Λέγε σὺ ταῖς ἀνομίαις σου ϖ ρῶτος, ὡς ἵνα κατακριθῇς, ἀλλ' ἵνα δικαιωθῇς. διὰ τοι τοῦτο οὐδὲ αὐτὸς αὐτὰς λέγει, ἀλλ' ἑκεῖνον ϖ ρασκευάζει. εἰ μὲν γὰρ κολάσαι ἐβούλετο, αὐτὸς ἂν κατηγόρησε· νυνὶ δὲ ὅπῃ ἐλεῆσαι θέλει, ϖ ροχωρεῖ τῷ ἡμαρτηκότι, ὥστε αὐτὸν δικαιωμοσιώτης λαβεῖν σέφθονον, ϗ διὰ τῆς ὁμολογίας ὑπαπασάσασθαι ϖ ῶ ἔλεον. τί οὖν τῆς φιλανθρωπίας γλυκύτερον ἂν ἴσον; οὐδέν. εἰπέ, φησι, ἔ οὐδὲν πλέον ζητῶ, ὁμολόγησον, καὶ δέχει μοι· εἰπέ, ϗ ὃ πάνυ ἀπέχω. μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου. τοῦτο ἀπὸ τοῦ δικάζεσθαι Θεοῦ ϖ ρὸς πολλοῖς κατώρθωται. ⓐ μὲν γὰρ δικαιώμονες ἔ ϖ ερὶ τούτου ἴσασι τοῦτο· ⓐ ἢ ἀδικώμονες ἀπὸ τοῦ ζωεχῶς σου ϖ ροφήτας λέγει, Κείσις τῷ Κυρίῳ ϖ ρὸς ϖ ῶ λαὸν αὐτοῦ, ϗ μετὰ τοῦ Ισραὴλ διαλεχθήσεται ϗ πάλιν, ἀκούσατε φάραγγες

Ιωβ λη.γ΄

Ισρμ. β. α.

Ησ.μγ. κς.

Μιχ.ς. β.

εαπες ϗ θεμέλια τῆς γῆς· ϗ, ἄχνυε θεσπέ, ϗ σκωπτίζου γῆ· ἀπὸ τοῦ ζωοποιῶ αὐ-
Ησ.νη. γ. τὸν λέγεσθαι δικαίζειν, ϗ τοῖς δυναμένοις καταφρονῶ. ϗ γὰρ ἔλεγόν τινες, Τί ὄλι
σκηνεύσαμεν, ἐ σὸν εἶδες; ϗ, πᾶς ποιῶν πονηρὸν, καλὸν ἐνώπιον Κυρίου, ϗ ἀνοικο-
δομοῦντας ποιοῦντες ἀνομήματα, ϗ μακαρίζομεν ἀλλοτρίους· ϗ, σὸν δίκαια ἡ ὁδὸς
Κυρίου. ϗ ὁ μακάριος ἢ Ἰωβ, ὅτε εἰς τὸν πειρασμὸν ἐνέπεσεν σκῶλον, ὃν ἀπὸ τοιαύτης
Ιωβ.β.λγ. γνώμης, ἧς ⓐ Ἰουδαῖοι, ἀδὲ τοιαῦτα (μὴ γένοιτο) ἔλεγε δ' οὖν ὅμως, Εἰ τε ἐγὼ ὁ μεσίτης ϗ
ἐλέγχων μεταξὺ ἀμφοτέρων. ἀπομαξάτω τὴν ῥάβδον αὐτοῦ ἀπ' ἐμοῦ, ϗ ὁ φόβος αὐτοῦ μὴ
με τροβείτω. ὀρθῶς δὴ τοῦτο λέγει αὐτῷ· ἐρωτήσω δέ σε, σὺ δέ μοι ἀποκρίθητι. Εἶπα ὅτε
κατεπλάγη ϗ ἔλεγε· Οὐκ ἐπὶ καλῷ κρίνομεν νουθετούμενος, ϗ ἐλέγχω Κύριον; ἐ πάλιν, χ.ἐγὼ ὁ μεσίτης
ἀχθῇ μὲ ἐ τὸς ἤκουόν σου ὃ πρότερον, νυνὶ δὲ ϗ ⓐ ὀφθαλμοί μου ἑωράκασί σε. ὀρθῶς ἐ- 10 μέσω ἀμφοτέρων Κυρίου;
φαύλισα ἐμαυτὸν ϗ ἐτάκην, ἤγημαι ἐ ἐμαυτὸν γλῶ ϗ ἀποδόν. χεῖρα θήσω ὀπὶ σό-
Ιωβ.λη.γ. ματί μου. λέγει πρὸς αὐτὸν, μή· Ἀλλὰ ζῶσαι ὥσπερ ἀνὴρ τὰ ὀσφύ σου· μονονου-
χὶ αὐτὸν ἀναμιμνήσκων αὐτοῦ τῶν ῥημάτων ϗ λέγων· ἐπεὶ ἐβούλου κρίνεσθαι πρὸς ἐ-
μέ, ἰδοὺ πάρειμι δικαιούμενος. Εἶδες Θεοῦ φιλανθρωπίαν ἄφατον; Εἶδες ἀναθότη-
τα πέρας σὸκ ἔχουσαν; ὀρθῶς δὴ τοῦτο ϗ ⓐ παῖδες ⓐ τῆς ἔλεγον· ἡμάρτομεν, ἠνομή- 15
σαμεν, ἠδικήσαμεν. ὅτε γὰρ πολλοὶ τῶν ἀναθητῶν τὰ ἑαυτῶν ἁμαρτήματα ὅτι
ⓦ Θεὸν ἐπάγουσι, τοῦτο τοῦ διαβόλου καταστυάσαντος, προφέρει τοιαῦτα ἀνάστων
τὸν Σωκράτην ὁ Θεὸς, Σωκρατικῶς λέγει κρίνεσθαι πρὸς αὐτούς. τοιοῦτον γοῦν τι ϗ ὁ πρω-
τόπλαστος ἥμαρτε, λέγων, ἡ γυνὴ, ἣν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ, αὕτη μοι ἔδωκε, ϗ ἔφα- χ. ὃν ἔδωκας
γον· ϗ Ἰουδαῖοι δὲ πολλὰ τοιαῦτα ἡμάρτανον. 20 μετ' ἐμοῦ.

Ὅτι δ' δικαιωθήσε) ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν. Τί λέγω ἐμαυτὸν, ϗ τὸν δεῖνα, ϗ τὸν δεῖνα,
φησιν; ὐκ ἔστιν αἰσθητὸς ὅτι τῆς γῆς, ὃς κρινόμενος πρὸς τὰ ἐπηγμένα πρὸς σὲ, δικαι-
ωθῆναι δυνάται· ὅτως ἐκ πρεσβείας τὰ νικητήρια πρὸς σοί.

3 Ὅτι καταδίωξεν ὁ ἐχθρὸς τὴν ψυχήν μου.

Ἐστι μὲ τοῦτο νοῆσαι ϗ ὅτε ⓦ Σαοὺλ ἐζήτησε τὸν Δαβὶδ ἐχθρὸν ὄντα, ἐ αὐτὸν τότε διώκοντα· ἔστι δὲ 25
ϗ τὴν ἀναγωγὴν ἐχθρὸν ⓦ ὀφείλειν εἰπεῖν· ὐ παύε) γὰρ ἐκεῖνος διώκων σὸν ὡς Θεόν.
πῶς οὖν δὴ ἀπαλλαγείημεν τοῦ διώκεσθαι; Εἰ τόπον εὑρεθείημεν, ἔνθα εἰσελθεῖν ὐ δύ-
ναται. ϗ ποῖός, φησιν, ὅτός ἐστιν ὁ τόπος; ποῖος ἕτερος, ἀλλ' ἢ ὁ ἀέριος; πῶς δὲ δυνα-
τὸν εἰς ⓦ οὐρανὸν ἀναδῦναι; ἄκυρον Παύλου λέγοντος ἐ δεικνύτος, ὅτι ἐ σαρκὶ συμ-
Κολ.γ.α. περιπεπλεγμένοι δυνάμεθα πορεύεσθαι ἐκεῖ. Τὰ ἄνω γὰρ φρονεῖτε, φησιν, ὃ ὁ Χρι- 30
φιλιπ.γ.κ. στός ἐστιν ἐ δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καθήμενος. ϗ πάλιν, Ἡμῶν δὲ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑ-
πάρχει. Ἐταπείνωσεν εἰς γῆν τὴν ζωήν μου.

Πολλὰ σημαίνει τὸ τῆς ταπεινώσεως ὄνομα. ἔστι γὰρ ϗ ἀρετῆς ταπείνωσις, ὡς ὅταν
λέγῃ, καρδίαν σεσυντετριμμένην ϗ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς ὐκ ἐξουδενώσει· ἔστι δὲ ἀπὸ
συμφορῶν ταπείνωσις· ἔστι δὲ ἀπὸ ἁμαρτημάτων. ἐν τούτοις μὲν τοι τὴν ἀπὸ τῆς συμ- 35
φορᾶς λέγει. ὀρθῶς δὲ ἐπήγαγε τοῦτο δεικνύς, ἐταπείνωσεν εἰς γῆν τὴν ζωήν μου. ἔστι τα-
πείνωσις ϗ ὀκ ἀπονοίας, ὡς ὅταν λέγῃ, ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσε)· ἔστι ϗ ἑτέρα τα-
πείνωσις, ἡ ἀπὸ τῆς ἁπλησίας. Τί γὰρ ταπεινότερον τῶν καπηλευόντων ἑαυτοὺς ἐν
πλούτῳ ϗ δυναστείαις ϗ δόξαις*; διπλῆ γάρ εἰσι ταπεινοὶ ⓐ τοιοῦτοι, τῷ τε χαμαὶ * πανοῦργοι;
σύρεσθαι, τῷ τε μεγάλα ταῦτα νομίζειν· ὥσπερ τὰ παιδία τὰ μικρὰ, ἃ σφαίρας ἐ 40
ἁρπαλάκας ϗ τὰ τοιαῦτα ἀθύρματα μεγάλα τίθενται. ἀλλὰ τοῦτο μὲν μεγάλα ὀκῶ-
να σημεῖόν ἐστιν, ἀλλὰ τοῦ μὴ θαυμαζόντων τὴν δόξαν ἀτελῆ τυγχάνειν ϗ ταπεινόν.
ἀλλ' ὀκῶνος μὲν ἡλικίας ἐ φύσεως ἐλάττωμα· τοῦτο δὲ προαιρέσεως ἔγκλημα. χρὴ χ. ἐστὶν ἀλλ' ὠ
γὰρ

γὰρ αἰὼν ὢν ἐν ἡλικίᾳ τελείᾳ γεγονὼς, περιπέσας καὶ πόνοις καὶ πυρετῷ μεγάλῳ εἰ νομίζει· ἢ τί γέγονεν ἀνθρωπότερον; καὶ τοι πολλοὶ τῶν τοιούτων μεγαλοψύχους κεκλῆσιν. ἀλλ' ὅτι ἐκείνων πολλῷ περιπεσότερος πάλιν. μαθωμεν τοίνυν ὅπερ ἐστὶν ὕψος ἀληθὲς, καὶ τί εὐτέλειαν ἐργάζεται. οὐδὲν γὰρ οὕτως ὑψηλὸν, ὡς τὸ τῶν συμφορῶν ὑπεροράν, ποι-
5 σ. νῶν οὖν ὁ προφήτης τὸν ἀπὸ τῶν συμφορῶν λέγει περίνωσιν.

4 Ἐκάθισέ με ἐν σκοτεινοῖς, ὡς νεκροὺς αἰῶνος.

Διπλοῦν λέγει τὸν συμφορᾶν, καὶ ὅτι ἐν σκοτεινοῖς, καὶ ὅτι ὡς νεκροὺς αἰῶνος, οἳ ἑκατέρων ἀπιτόμως τὸν τότε αἰχμαλωσίαν. ἐπεὶ γὰρ ὄντα τι προσάττει λύχνον ἅψαντα, μετ' ὀπτασίας βυλόμενος δεῖξαι τὸν ὑπερολικὸν τῶν κακῶν, τῷ
10 ὀνόματι τῶν νεκρῶν ὤγκωσε τὸν περιγραφὴν. διοὐτοι καὶ ④ ἐν ἀμαρτήμασι ζῶντες. ὡς γὰρ ἐν σκότῳ νεκροὶ, ὕπνος ἔοικε. καὶ μυείας οὖν προσφέρωσι λαμπηδόνας, καὶ προσὶς τὸ ἥλιον βλέπωσι, καὶ φαιδροὶ γένωνται ἀπὸ τῶν ἐσθημάτων καὶ τῆς ἄλλης περιβολείας, τῶν νεκρωθέντων ἅπαξ καὶ ἐν σκότῳ ὄντων οὐδὲν ἄμεινον διάκεινται, ἀλλὰ καὶ πολλῷ χαλεπώτερον, ὅσῳ τὸ μὲν φύσεως πρᾶγμα, τὸ δὲ προαιρέσεως κατηγορία. ἔστι σκότος καὶ τὸ
15 μέλλον, περὶ οὗ φησιν, Ἄρατε αὐτὸν καὶ ἐμβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. ἔστι σκότος καὶ τὸ τῆς καρδίας· Καθημένους ἐν σκότῳ, φησὶ, καὶ σκιᾷ θανάτου· καὶ ὁ Παῦλος, Οὐκ ἐστε πάντες γὰρ υἱοὶ σκότους· καὶ πάλιν, Ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὥσπερ ④ ἐν σκότῳ οὐκ ἴσασι τῶν πραγμάτων τὴν φύσιν, καὶ ④ ἐν ἁμαρτίαις ζῶντες πεπήρωνται, ⓒ δὲ διαγινώσκουσι τὰ φαν-
20 τάσματα, ἀλλὰ πρὸς τὰς σκιὰς ὡς πρὸς τἀληθινὰ πρέχουσι, πλοῦτον καὶ τρυφὰς καὶ δυναστείας διώκοντες, καὶ ἀγνοοῦσι ἐλπίδας, ⓒ ἀγνοοῦσι φίλους, τοῖς μὲν ἐλπίσι ὡς φίλοις θαρρύνοντες, τοῖς δὲ φίλοις ὡς πολεμίοις συρρηγνύμενοι. οὐχ ὁρᾷς καθ' ἑκάστην ἡμέραν πένητας βοῶντας, ὀδυνωμένους, καὶ οὐδένα ἀκούοντα; διὰ τί οὖν οὐκ ἀκούουσιν; ὅτι σκοτίσει αὐτοὺς ὁ διάβολος ἐν σκοτεινοῖς ὡς νεκροὺς αἰῶνος. ὅπερ γὰρ ἑτέρωσι τὸ σκότος καὶ
25 ἡ νεκρότης, τοῦτο τούτοις ἡ ἀπόνοια. τῶν ἐν σκότῳ καθημένων ἐστὶ τὸ μὴ ὁρᾶν τὰ ἐπιόντα κακά. τοῦτο δὲ ἐστι παίζουσι, παιδικοῖς ἡδοναῖς τὰς συμφορὰς βλέποντες, καὶ εἰς βάραθρα καὶ χρημάτους καταφερόμενοι. τῶν ἐν σκότῳ καθημένων ἐστὶ, τὰ αἰσχρὰ μὴ πάσης ἀδείας τολμᾶν· τοῦτο δὲ ④ ἐν πονηρίᾳ ζῶντες πράττουσιν, ὥσπερ ἐν σκότῳ καθήμενοι, καὶ μηδενὸς ὄντος αὐθέντου τὸ βλέποντος τὰ πραττόμενα. ὅτε μὴ ἀδεί-
30 ας ἅπαντα τολμῶσιν, ἐν μέσαις πόλεσιν ὡς ἐν ἐρημίᾳ παρανομοιοῦντες. ④ ἐν σκότῳ καθήμενοι ἐν φόβῳ εἰσὶ διὰπαντὸς· τοῦτο δὲ ἐστι. οὐδεὶς γὰρ πλεονέκτης καὶ ἅρπαξ ἐκτὸς δέους ἐστὶ, καὶ μυεία κομπάζει καὶ φαιδρὸς ἔξωθεν φαίνεται. τοιαύτη γὰρ τοῦ ζιζανίου ἡ φύσις. καὶ ἐμπροσθεν μὲν οὖν ἦσαν ἀπεστερημένοι συνηθείας ἁπάσης ἐστὶ, πολλῷ δὲ μᾶλλον νῦν, διότι τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης λάμψαντος ἐπὶ ἐν σκότῳ κάθηνται.
35 καὶ πῶς ἡλίου λάμψαντος ἐν σκότῳ κάθη; διὰ τὴν τῶν οἰκείων ὀφθαλμῶν ἀσθένειαν. πρὸς γὰρ καταδύσεις * ἢ φωλεοὺς ἢ ⓒ χειμάρρους ἑαυτοὺς κατορύξαντες τῆς πονηρίας, διαβλέψαι δύνανται πρὸς τὴν ἀκτῖνα.

Καὶ ἐπτοήθησεν ἐπ' ἐμὲ ὁ πνεῦμά μου· ἐν ἐμοὶ ἐταράχθη ἡ καρδία μου.

Ἕτερος, Καὶ ἐμελήθη ἐπ' ἐμὲ ἡ ψυχή μου. Πολλὴν τὴν περιβολὴν τῆς θλί-
40 ψεως διὰ τοῦ θορύβου τῆς διανοίας ἐμφαίνει. τί δέ ἐστιν, ἐν ἐμοί; οὐδὲ εἰς ἄλλους ἐξενεγκεῖν ἔχω, φησὶ, καὶ λαθεῖν προμηθίαν τινά. τοιαῦται αἱ τῶν πονηρῶν καὶ ἀθέσμων ψυχαί. οὐκ ἔστιν ὅτε ἡσύχασι, καὶ μόνον πρόσωπον, ἀλλὰ καὶ προσδοκωμένων τῶν δεινῶν. οὐκ ἔστι πρὸς αὐλοῖς οὐδέποτε γαλήνη, οὐκ ἔστιν ἀδεια τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ πάντοτε

πελάγους

Matth. xi. 19. Luc. a. 29. a Θ. 5. e. Ro a. 21.

πελάγους ταραττόμενον) μειζόνως. ὁ νὺξ, ὁ χ ἡμέρα ἄδειαν δίδωσιν αὐτοῖς τοῦ χειμῶνος, ἀλλ' ἐλαύνουσι) πολυπραγμονοῦσιν, καὶ μηδεὶς ὁ ἐνοχλῶν ᾖ, πόλεμον ἔνδοθεν ἔχοντες. ὁ τὰ ἤδη ληφθέντων οὐκ ἀπολαύσασι, ταῖς φροντίσι τὰ μηδέπω προσδοκωμένων τυραννούμενοι, κοπτόμενοι, καὶ πολλῶν μεμιμνησκόντες πραγμάτων, καὶ ἀπόντων προσόδους ἐργαζόμενοι, ἀναλογιζόμενοι πῶς τὰ μὴ πείσουσι, τὰ μὴ φοβήσουσι, τὰ μὴ κολακεύσουσι, τὰ μὴ βιάσουσι), τὰ μὴ δεσπόσουσι· συκοφαντίας, ὠνὰς, ἀπεμπολήσεις, ἀφαιρέσεις, ἐπῳδὰς, ἔχεις, κεφάλαια, τὰ φορυτὸν τῶν κακῶν τούτων πρὸ ἑαυτοῖς ἀνελίττοντες. ὁ ὅταν χειμῶνος αὐτοῖς καὶ πράγματα ἔλθῃ, τότε μάλιστα θορυβοῦνται. ὅρα τὰ πλούσιον ἐκφύγοντα καὶ ἐκπόντον, ὅταν θαλάσσης ἀπολαύσῃ αὐτὸ ἡ χώρα, ὁ ἀφορεσύμενον, ὁ ἐν ἀμμοχαλίᾳ καλυπτόμενα ὁ λέγοντα, Τί ποιήσω; Καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας, ὁ μείζονας οἰκοδομήσω. ἀλλ' ὁ πένης οὐδὲν πάσχει τοιοῦτον. Luc. 12. 18.

5 Ἐμνήσθην ἡμερῶν ἀρχαίων, ἐμελέτησα ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου.

Οὐ μικρὰ αὐτὴ παράκλησις, ὁ καὶ τὰ πρότερα εὐδέναι ὁ καὶ τὰ πρόντα. ὅπου γὰρ, ὡς εἶπεῖν, τοῖς αὐτοῖς νόμοις ὁ Θεὸς διοικεῖ ὁ καὶ νῦν ὁ καὶ ἔμπροσθεν, μεγάλη παράκλησις εἰς τὰ πρόντα, τὴν προελθόντων ἡ μνήμη. διὸ καὶ ἐν ἑτέρῳ ψαλμῷ λέγει, Μὴ εἰς τοὺς αἰῶνας ἀπώσεται) Κύριος, ἢ εἰς τέλος τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἀποκόψει; ὁ ἄλλος, Ἐμβλέψατε εἰς τὰς ἀρχαίας γενεὰς ὁ ἴδετε, τίς ἤλπισεν ὅτι Κύριον ὁ ἐγκατελείφθη; ὁ ὁ Παῦλος, Ταῦτα δὲ πρόντα τυπικῶς συνέβαινεν ἐκείνοις, ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντησεν. ὁ πολλάκις δυναμιμνησκόμενοι κερδαίνομεν. ὁ τοῦτο δείκνυσιν ὁ ἀπόστολος λέγων, Ἀναμιμνήσκεσθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων. Ἐκ δὲ τοῦ σκοπεῖν, Τίνα οὖν καρπὸν εἴχετε τότε, ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; ὁ ἄλλος σοφὸς, δυναμιμνήσκου τὰ ἔμπροσθεν, ἐκ δὲ τὸ ἀγῶνα ὁ μὴ ἀμύητος. Τοῦτο γὰρ ἐστὶν ἐκ μέλλον ὄντων, ὅτι ὅμως ἀπὸ τοῦ προελθόντος ἔχει τὴν ἀρχὴν ὁ θάνατος ὁ κοινός. τοῦτο δὲ ὁ Παῦλος ποιεῖ ἀπὸ τῶν μελλόντων καὶ προελθόντων, ὁ ὅταν προσδοκᾶν λέσαι δέῃ, καὶ ὅταν σωφρονίσαι. Οὐθέλω, φησὶν, ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοὶ, ὅτι ὁ πατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν, ἐκ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης ἦλθον, ὁ πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον· ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ Θεός. ποτὲ δὲ ἀπὸ τῶν μελλόντων· Οἵτινες δίκην δώσουσιν ὅλεθρον αἰώνιον *· ὁ πάλιν, Ἔφθασεν ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος. Ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτει). ὁ πάλιν, Διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχεται) ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ὅπου τοὺς τῆς ἀπειθείας. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅταν σωφρονίσαι· ὅταν δὲ παρακαλέσαι, ἀφ' ἑκατέρων παρακαλῇ, ἀπὸ μὲν τῶν προελθόντων, λέγων ὅτως, Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἐκ πάλιν, ὁ Θεὸς τῶν οἰκτιρμῶν, ὁ πατὴρ πάσης παρακλήσεως· ὁ πάλιν, ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐν πάσῃ τῇ θλίψει ἀφ' ἧς παρακαλούμεθα ὑπὸ Θεοῦ· ἀπὸ δὲ τῶν μελλόντων, Οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. ἀφ' τοῦτο ὁ ἐστὶ λέγει, ἐμνήσθην ἡμερῶν ἀρχαίων, ἐμελέτησα ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου. οὐχ ἁπλῶς εἶπεν ἐμνήσθην, ἀλλ' ἐμελέτησα· τουτέστιν, ἔργον ἐποιησάμην ὁ πολλὴν τὴν μελέτην, τὰ τοῖς παλαιοῖς συμβεβηκότα αὐτὸς ἀνελίττειν πρὸ ἐμαυτοῦ. μεγάλη γὰρ ἀπὸ τῆς τῶν γραφῶν ἰσοτιμίας ἐγένετο) ἡμῖν ὁ παράκλησις ὁ φιλοσοφία. διὸ δὲ ἔλεγεν ὁ Παῦλος· Διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν τὴν ἐλπίδα ἔχομεν. καὶ πάλιν, Πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος, ὁ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν. ὁ ἐστὶ

γραφῶν

γοιῶ ὁ τοῦ λόγου ἠδὺ προελήλυθεν ὑπὲρ τοσαύτην θλῖψιν ὧν καὶ παρεσχῆ, ᾧ τὰ παλαιὰ ἀνελίττειν πρὸ ἑαυτοῦ, καὶ τῶ Θεοῦ τὰς οἰκονομίας τὰς διαφόρως γεγυμνασμένας ἀναμιμνήσκεσθαι. ἕτερος γοιῶν φησι, καὶ ἐμελέτησα πάσας τὰς ποιήσεις σου, ὑπὲρ ποιήμασι τῶν χειρῶν σου ἐμελέτων. ἄλλος, τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου ἐμελέτων. δείκνυσι δι' τούτου ὅτι τῶν τοιούτων ποιῶν, πολλῶ ἐκαρποῦτο τὴν προσκλησιν, καὶ οἰκειότερος τοῖς ϖ Θεοῦ ἐγίνετο. διὸ καὶ ἐπήγαγε τοῦτο ἐμφαίνων,

6 Διεπέτασα τοῖς σὲ τὰς χεῖράς μου.

Οὐκ εἶπεν ἐξέτεινα, ἀλλὰ διεπέτασα, πολλῶ δεικνὺς τὴν διάθεσιν τῆς καρδίας μονονουχὶ ἐξαλλεσθαι τοῦ σώματος ἐπειγομένης καὶ τοῖς αὐτὸν ἀναπτέχειν. εἴθισται οὖν γε νόμιμος ὑπὸ τῆς μνήμης τῶν κατορθωμάτων, καὶ τὴν φιλανθρωπίαν ἀναλογισάμενος ἅπασαν, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν συμφορῶν παίδευσιν, καὶ τὴν ἀπὸ τῆς ἀπαλλαγῆς ἐλευθερίαν, προσῆς σε πάλιν καταφυγεῖν. Ἡ ψυχή μου ὡς γῆ ἄνυδρός σοι.

Ετερος, Ὡς γῆ διψῶσα προσῆς σε ἀεί. τοῦτο γὰρ ὅτι ὁ διψῶν ὀφθαλμα. καὶ ἐν ταῖς συμφοραῖς δὲ ἐν ταῖς θυμηδίαις καὶ ἐν πάσῃ καιρῶν διαφορᾷ τὴν ἴσην ἐπιδεικνύμενον ἀσυνδίαν, φησι. Τί δέ ἐστιν, ὡς γῆ ἄνυδρός σοι; ὥσπερ γῆ διψῶσα τοῦ ὑετοῦ ἐφίεται, οὕτω κἀγὼ τῶν προσῆκόντων σοι ἐπιθυμῶ ἀκορέστως. μάλιστα δ' ταύτην αὐτοῦ ἐπέτεινε τὴν ὀρθυμίαν τῶν θλίψεων ὁ ὄγκος. διὸ καὶ ἀφῆκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς αὐξηθῆναι, τὴν πολλῶ προενοίαν ὀπτιδεικνύμενος. ὁ γὰρ ἐποίησε τὰ κλίσματα μόνον, ἀλλὰ δι' ἡμερῶν ὀπτιμελεῖται, καὶ ἀνύδρων, καὶ τῶν ἄλλων ἀπόρων. τοῦτο γοιῶν δὲ ὁ Παῦλος εἰδὼς ἔλεγεν· Εν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν δὲ κινούμεθα καὶ ἐσμεν. καὶ πάλιν, Εν αὐτῷ τὰ πάντα συνέσηκε. δὲ ὁ Δαβὶδ, Πάντα προσῆς σε προσδοκῶσι δοῦναι τὴν τροφὴν αὐτῶν εἰς καιρόν. δόντος σου αὐτοῖς, συλλέξουσιν· ἀνοίξαντός σου τὴν χεῖρα, τὰ σύμπαντα πλησθήσονται χρηστότητος· ἀποστρέψαντος δὲ σου τὸ πρόσωπον, ταραχθήσονται. καὶ πάλιν, Ο ὀπτιβλέπων ὀπτὶ τὴν γῆν καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν. καὶ ὁ Ησαΐας, Ο κατέχων ϖ γῆν τῆς γῆς. καὶ πρὸ πάντων δὲ ὁ Δεσπότης, Εαν μὴ Κύριος, φησιν, οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἐκοπίασαν ϖ οἰκοδομοῦντες *. καὶ πάλιν, Ο κατοικίζων τρίσειν ἐν οἴκῳ μητέρα ὀπτὶ τέκνοις εὐφραινομένην. διὸ καὶ τοῦτο δὲ σείει τὴν γῆν, καὶ κραταιοῖ τὰ ὄρη ἀπόμοιος, τὴν διασωτείαν αὐτοῦ δηλῶν· σκοτοῖ δ' ϖ ἥλιον δὲ ἐκλείπειν ποιῶ, διὰ τοῦτο πάλιν τὴν δημιουργίαν αὐτοῦ ἀνακαινοῦντων. δὲ ἐν ταῖς γραφαῖς δ' ὡρᾶς ἥλιον δυναποδίζοντα, καὶ σελήνην μετ' αὐτοῦ πάλιν ἱσταμένην, καὶ πολλὰ ἕτερα θαύματα. ὅτε μὲν γὰρ αὐτοῦ ἡ γνῶσις ὅπως ἐκλέπτατο, τοιοῦτα ἐγίνετο· νυνὶ δ' οὐκ ἔτι χρεία τοιούτης τῆς διδασκαλίας, τῶν τοσούτων βοώντων καὶ δεικνύντων ϖ διαπαντὸς. Εἶδες ἐν Αἰγύπτῳ σκότος δὲ στοιχείων μεταβολάς; Εἰ δ' λέγοιεν τινες, ὅτι ἡ ἔκλειψις φυσικῶς, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος γίνεσθαι, εἰ πάτωσαν πῶς ἐν τῷ καιρῷ τοῦ σταυροῦ γέγονεν. ὁ γὰρ δὴ τῷ ὡρισμένῳ τότε καιρῷ, ἀλλ' ὅτε μάλιστα οὐκ ἦν ὧν ἀκόλουθον τῇ δρόμου φύσεως, ὅτε γίνεσθαι, παραφυσικαὶ δεκαπλασίας καὶ πλήρους ὄσης· αἱ δ' ἐκλείψεις ὑπὸ τοῦ γίνονται. ἀλλ' οὐκ αἰεὶ ἔγινεν. ὥστε δῆλον ὅτι καθάπερ τὰ ἄλλα τῇ τοῦ δημιουργοῦ προστάξει, οὕτω καὶ αἱ ἐκλείψεις ἅπασαι γίνονται. 7 Ταχὺ εἰσάκουσόν μου, Κύριε, ἐξέλιπε τὸ πνεῦμά μου.

Τί λέγεις; ἐπείγεις ϖ ἰαθῆναι τοῖς τὴν θεραπείαν; οὐδαμῶς. ἀλλ' ἔθος καὶ τοῦτο τοῖς θλιβομένοις ψυχαῖς, ὥσπερ καὶ τοῖς κάμνουσι τῶν ἀνθρώπων, προσκαλεῖν τοὺς ἰατροὺς, καὶ ὁ καιρὸς μὴ ἀπαιτῇ, καὶ ταχέως ἐπάγειν τὴν λύσιν. διὸ καὶ αὐτὸς τὴν αἴτησιν προσῆκεν, ἔλεγε, ἐξέλιπε τὸ πνεῦμά μου. καὶ τοι ὁ Θεὸς καὶ νεκρῶν ἐγείρειν δυνατὸς ὤν, πολλῶ μᾶλλον προσῆκε τελευτῆς. ἀλλ' ὅταν ἔφθιμοι εἰσὶν, ἡ ἀσθένεια τῆς φύ-

σεως

Πραξ. ιζ. κη. Κολ. α ιζ. Ψαλ. ρμδ. ιε.

Ησ. μ. κβ. Ψαλ. ρκε. α. Ψαλ ριβ. η.

στεως ἐντεῦθεν ἐλέγχεται. ἠδει μὲν γὰρ ὅτι αὐτῷ πάντα ῥᾴδια, ἀλλ' οὐ φέρει τὴν ἐπαγωγὴν τῶν δεινῶν.

8 Μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ, καὶ ὁμοιωθήσομαι τοῖς καταβαίνουσιν εἰς λάκκον.

Ἐπεσε, Μὴ κρύψῃς τὸ πρόσωπόν σου *. Καὶ πόθεν ἡ ἀποστροφὴ γίνεται; αὐτὸς ὁ Θεὸς ἔφη τῷ Ἡσαΐου λέγει· μὴ σὸν ἰσχύει ἡ χείρ μου; ἀλλ' αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν διίστων ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν. ἔστιν οὖν τι πρόφασιν πονηρὰν, ἀποστρέφεται. καθαρὸς γάρ, φησιν, ὁ ὀφθαλμός σου, τοῦ μὴ ὁρᾶν πονηρά, καὶ ἐπιβλέπειν ἐπὶ πόνους δ' δυνήσῃ. Ησ.ξε.β. ἔφη τὸ ἀποστρέφεται καὶ σὺν ἀπονενοημένοις. ἔφη φησιν, Ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν πραῢν καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους; ταύτην τοίνυν διώκωμεν τὴν ἀρετὴν, ἵνα ἐπιστασώμεθα αὐτοῦ τὸ πρόσωπον· ἵνα μὴ καταπέσωμεν εἰς τὰ βάραθρα τῆς κακίας πολλοῦ τοῦ σκότους κατέχοντος. ἔστι καὶ πεσοῦσι ἀνελθεῖν. δεῖ τοίνυν τοῦτον καταπίπτοντας μὴ μένειν κάτω κειμένους. λάκκος δέ ἐστι βαλεπὰ θηρία ἔχων καὶ σκότους γέμων, τῆς ἁμαρτίας ἡ φύσις. τοῦτον οὖν βαλόντων τὴν γραφὴν τὰ ῥήματα, ἐκ τῆς αἱρέσεως ἐπιδῶμεν, καὶ τὰ χεῖρε ἀνάσπασώμεθα, καὶ καταπίσωμεν. πῶς δ' ἂν γένοιτο ὁδὸς ἀνοδος; ἂν καταπεσόντες μὴ καταφρονήσωμεν, μηδὲ ἀπογνῶμεν, ἀλλ' ἐπάδωμεν ἑαυτοῖς τὰ προφητικὰ ταῦτα· Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; καὶ πάλιν, Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ· καὶ τούτοις τοῖς λογισμοῖς δήσαντες ἑαυτοὺς ἀνελκύσωμεν. Ιερεμ.κ.δ. ψαλ.ζ.δ.

9 Ἀκουστὸν ποίησόν μοι τὸ πρωΐ τὸ ἔλεός σου, ὅτι ἐπὶ σοὶ ἤλπισα.

Ἐπεσε, Ἀκουστὸν ποίησόν μοι ὀξὺ ὄρθρου τὸ ἔλεός σου· τουτέστι, ταχέως. εἶδες θλυβομένων ψυχὴν καὶ θορυβουμένην; πρὸ τῆς πείρας ἀκοῦσαι βούλεται, ὥστε παῦσαι ἐλπίσαι ὀργισθῆναι καὶ τῇ προσδοκίᾳ. ὃ δὴ λέγει, τοῦτο ἔστιν· ἀνάστησόν με ἀπὸ τῆς ἐπαγγελίας. εἶτα καὶ τὴν δικαιολογίαν τοῦ τυχεῖν προσίησι λέγων, ὅτι ἐπὶ σοὶ ἤλπισα. οὐδὲν γὰρ οὕτως ὁ Θεὸς ἐπιζητεῖ, ὡς τὸ διηνεκῶς πρὸς αὐτὸν κεκτημένους.

10 Γνώρισόν μοι, Κύριε, ὁδὸν ἣν πορεύσομαι, ὅτι πρὸς σὲ ἦρα τὴν ψυχήν μου.

Τί λέγεις; καὶ τῆς φύσεως ἐχούσης τὸν νόμον ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐντεθέντα, καὶ τῶν γραμμάτων αὐτὸν δυσωπούντων τὴν Μωσαϊκὴν, πῶς ἀξιοῖς λέγων πάλιν, γνώρισόν μοι, Κύριε, ὁδὸν ἣν πορεύσομαι; ἢ οὖν τοῦτο ἔστιν εἰπεῖν· ἐπεὶ ὑπὸ τῆς κακίας κατεχόμεθα μυρίοις ὁδοῖς, ἀξίωσον αὐτὸ δυσωπεῖσθαι· ἢ ὁδὸν ἐν ταύτῃ τὰ πολλὰ τῶν ἀγνοουμένων αὐτοῖς λέγει· ὥσπερ καὶ Παῦλος δείκνυσι λέγων· Τὸ γὰρ τί προσευξόμεθα καθὸ δεῖ, οὐκ οἴδαμεν. εἰ γὰρ Παῦλος ἀγνοεῖ μὴ τοσαύτην γνῶσιν, τί θαυμάζεις εἰ σοῦ; ὅρα γὰρ αὐτὸν οὐδὲν ἀγαθὸν ἐν ταύτῃ ζητοῦντα, ἀλλὰ τὴν ὁδὸν τὴν πρὸς Θεὸν φέρουσαν, καὶ οἰκεῖον πρόσχημα τὰς ἕξεις. ὁ γὰρ ἁπλῶς εἶπε, γνώρισόν μοι, Κύριε, τὴν ὁδὸν τὴν φέρουσαν, ἀλλὰ τί; ὅπως πρὸς σὲ ἦρα τὴν ψυχήν μου· τουτέστι, πρὸς σὲ κέκτημαι, πρὸς σὲ βλέπω. τούτοις γὰρ μάλιστα ὁ Θεὸς γνωρίζει. διὸ πρὸς Ἰουδαίους ἔλεγεν, ἐρωτῶμενος ὅπως τὰ ἐν παραβολαῖς λαλῇ αὐτοῖς· ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσι, καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσι. ὃ δὴ ἦρα, μετέστησα ἢ μετέθηκα πρὸς σὲ τὴν ψυχήν μου δι' ὅτιν.

11 Ἐξελοῦ με ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου, Κύριε, ὅτι πρός σε κατέφυγον.

Ὅρα πάντα χρὴ τὰς αἰτίας καὶ τὰ δι' ἃ δεόμεθα προσφέρεσθαι. μὴ ἀποστρέψῃς, φησὶ, τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἤλπισα ὅτι σέ. γνώρισόν μοι ὁδὸν, ὅτι πρός σε ἦρα τὴν ψυχήν μου. ἐξελοῦ με ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου, ὅτι πρός σε κατέφυγον. κεφ.

Δίδαξόν

Δίδαξόν με τὸ ποιῆν τὸ θέλημά σου, ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεός μου.

Οὐκ εἶπε, δίδαξόν με τὸ θέλημά σου ἁπλῶς, ἀλλὰ τὸ ποιῆν τὸ θέλημά σου· τοῦτ-έστιν, εἰς τὰ ἔργα αὐτὰ ἐμβίβασον. τῆς γὰρ ἄνωθεν ῥοπῆς χρεία καὶ τῆς ἐκεῖθεν διδασκαλίας, ὥστε βαδίζειν τὴν ὑπὸ τὴν ἀρετὴν φέρουσαν ὁδόν, οὐχ ἡμῶν ἀρχόντων, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν τὰ παρ' ἑαυτῶν εἰσφερόντων. ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεός μου. ὁρᾷς τὰς αἰτήσεις αὐτοῦ πνευματικάς; οὐ γὰρ τοιούτων χρημάτων καὶ δωματείας καὶ δόξης, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ τὸ θέλημα ποιῆσαι τὸ Θεοῦ παρεσκεύασε τὴν αἴτησιν, ὅπερ ὄντως ἦσαν τῶν ἀγαθῶν ἀπόντων, καὶ πλούτου ἀνελλιποῦς, καὶ εὐημερίας ἀρχὴ, καὶ ῥίζα, καὶ μέση, καὶ τέλος.

12 Τὸ πνεῦμά σου τὸ ἀγαθὸν ὁδηγήσει με ἐν γῇ εὐθείᾳ.

Ὁρᾷς πῶς μανθάνομεν, πῶς διδασκόμεθα εὐθύνειν τὴν ὁδόν; διὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου. διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος ἔλεγε· ἡμεῖς γὰρ ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. ἐν γῇ εὐθείᾳ, καὶ μὴ τὴν ῥᾳστώνην, τὴν πατρίδα αὐτοῦ φησι· καὶ γὰρ ἀναγκαίαν, τὴν ὑπὸ τὴν ἀρετὴν φέρουσαν ὁδόν. ἄλλος δέ φησι, διὰ γῆς ὁμαλῆς. ὅθεν γὰρ λειότερον ἀρετῆς, θορύβων ἀπηλλαγμένης καὶ ταραχῆς.

Ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου, Κύριε, ζήσεις με. Ὁρᾷς πάλιν ὑπὸ ϖ Κύριον καταφεύγοντα, ὑπὲρ ῥητορείαν βίου θαρροῦντα. 13 Ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου ἐξάξεις ἐκ θλίψεως τὴν ψυχήν μου. Ἄλλος, Ἐν τῇ ἐλεημοσύνῃ σου. Ὁρᾷς πῶς ἀληθὲς ὄντως ἐμπεφάθεν ἔλεγεν, ὅτι πολλαχοῦ τὴν δικαιοσύνην φίλαν θεσπίαν καλεῖ; ἐξάξεις ἐκ θλίψεως τὴν ψυχήν μου. οὐχεσθε γάρ, φησι, μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν.

Καὶ ἐν τῷ ἐλέει σου ἐξολεθρεύσεις τοὺς ἐχθρούς μου.

Οὐκ ἐπειδή, φησιν, ἐγὼ ἄξιος, ἀλλὰ διὰ τὴν σὴν φίλαν θεσπίδα ἀπάλλαξόν με τῶν πολεμούντων με, ἐλευθέρωσον τῶν ὑπεναντίων, δὸς ἀναπνεῦσαι μικρὸν ἀπὸ τῆς θλίψεως. 14 Καὶ ἀπολεῖς πάντας τοὺς θλίβοντας τὴν ψυχήν μου, ὅτι ἐγὼ δοῦλός σῶ εἰμι.

Ὅρα πάλιν τὴν αἰτίαν εἰμήνιον. οὐ γάρ ὅτιν ἁπλῶς ἐπιτυγχάνειν τῶν αἰτήσεων, ἀλλὰ πάντα χοῦ παιδεύειν ἑαυτοὺς ἀξίους γενέσθαι τοῦ λαμβάνειν ἅπερ αἰτοῦμεν, καὶ τὰ πρὸς ἑαυτῶν συνεισφέρειν, καὶ οὕτω παρεσκευάσθαι. οὐ γὰρ ἀρκεῖ μόνον τῆς εὐχῆς ἡ φύσις. ἐπεὶ καὶ Ἰουδαῖοι ηὔχοντο, καὶ ἤκουον· Ἐὰν πληθύνητε τὴν δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν. καὶ τί θαυμάζεις εἰ Ἰουδαῖοι οὐκ ἠκούοντο; ὅπου γε καὶ Ἱερεμίας ὑπὲρ αὐτῶν παρακαλῶν ἐπετιμᾶτο, καὶ ἀπαλλάττεται καὶ δὶς ἀκούει· μὴ παρεσύρῃ περὶ τοῦ λαοῦ τούτου, ὅτι οὐκ εἰσακούσομαί σου. καὶ τί θαυμάζεις εἰ Ἱερεμίας οὐκ ἐπεισακούσετο; καὶ Νῶε, φησι, καὶ Ἰὼβ, καὶ Δανιὴλ τῶν, γόνυ αὐτῶν καὶ δυνατέρας ὄντας μὴ ἐξέλωνται. ταῦτα τοίνυν εἰδότες, μὴ μόνον εὐχώμεθα, ἀλλὰ μετὰ τῶν εὐχῶν, ἀξίους ἑαυτοὺς παιδεύωμεν τοῦ λαβεῖν, ἵνα καὶ τῶν παρόντων καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψδμ. ρμτ. 1 ΕΥΛΟΓΗΤΟΣ ΚΥΡΙΟΣ Ο ΘΕΟΣ ΜΟΥ, ὁ διδάσκων τὰς χεῖράς μου εἰς παράταξιν, καὶ δακτύλους μου εἰς πόλεμον.

Τί λέγεις; πολέμων διδάσκαλος ὁ Θεὸς καὶ μάχης καὶ παρατάξεως; μάλιστα μὲν οὐκ ἀνθρώπου καὶ τινὸς ἐν τούτοις νικῶν αὐτὸς λογιζόμενος. τοῦτο γάρ ἐστιν, ὁ διδάσκων τὰς χεῖράς μου· τουτέστιν, ὁ ποιῶν εὐδοκιμεῖσθαι τῶν πολεμίων, κρατεῖν, ἔσπαιον ἐγείρειν. καὶ γὰρ νενίκηκε Γολιάθ καταβαλών, ἐκεῖνος ἰδοὺ ὁ τῆς νίκης αἴτιος· καὶ ἰδοὺ πολλοὺς πολέμους κατώρθωσε, καὶ ἔσπαια ἔστησε, καὶ αὐτόφορος εἵλε πολεμίας ἰσχυρὰς πόλεις, οὓς αὐτῶν κρατῆσαι ἐποίησε. διὸ καὶ ᾄδων ἔλεγε, Κύριος κραταιὸς καὶ δυνατός, Κύριος δυνατὸς ἐν πολέμῳ. καὶ ὅπερ τῷ Μωϋσέως ἦν πολλὰ τοιαῦτα εἰργάσατο. πλὴν ἀλλ' ἔστι καὶ ἕτερος πόλεμος τούτου χαλεπώτερος, ἔνθα ἡμῖν μάλιστα τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς δεῖ· ὅταν γὰρ τοῖς ἀντικειμένοις παρατάττωμεθα δυνάμεις. ὅπερ ἦν τοῖς τότε ἡμῖν ἐστὶ πόλεμος, ἄνωθεν Παύλου λέγοντος· Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου. Διὰ τοῦτο καὶ χαλεπώτερος, ὅτι δὴ ἑτέρας φύσεως αἱ φάλαγγες, καὶ ταύτης ἀοράτου· καὶ ὅπου γε πρὸς μαρῶν ὁ ἀγών, ἀλλὰ πρὸς σωτηρίας καὶ ἀπωλείας. ἐνταῦθα οὐκ ἔστι τοὺς σφαττομένους ἰδεῖν, οὐδὲ τραύματα θεάσασθαι, οὐ τόπον, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν. ἐν γὰρ καὶ ἐν ἀγορᾷ, καὶ ἐν οἰκίᾳ, καὶ παίζόντων καὶ ῥᾳθυμούντων ὁπόθεν) αὗται αἱ φάλαγγες. ὥστε διὰ πάντος δεῖ πεφραγμένους εἶναι). οὐ γὰρ οἶδεν ἀνακωχὴν ὁ πόλεμος, οὐκ ἔχει κήρυκας, οὐδὲ πρέσβεις, οὐδ' ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν, ἀλλ' ἀκήρυκτός ἐστιν ἡ μάχη. διὸ μάλιστα πάντοθεν φράττεσθαι καὶ τρέφεσθαι δυτόνως χρή. Ἔφη δὲ τὸ πολέμου τοῦτο καὶ ὅπλα τῶν τοιούτων γραπτῶν, τὰ θείων γραφῶν ἡ ἀκρόασις. Ταύτης ὁ μὴ ἀπολαύων, λιμῷ τήκεται. Δώσω γάρ αὐτοῖς, φησιν, ὃ λιμὸν ἄρτου, οὐδὲ δίψαν ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγου Κυρίου. καὶ ἐνταῦθα τοίνυν, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἀληθινοῖς πολέμοις, τῆς ἄνωθεν χρεία ῥοπῆς. Οὐ σώζει γάρ, φησι, βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν, οὐ γίγας διὰ σώματος) ἀλλ' πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ. ψευδὴς ἵππος εἰς σωτηρίαν. ἐν δὲ πλήθει δυνάμεως αὐτοῦ διὰ σωθήσεται). διὰ τοῦτο γοῦν οἱ πολλοὶ τῶν πολεμίους ἐβούλοντο πρότερον, θύλῳ προπορευομένῳ καὶ τὰς πολεμίας φάλαγγας καταβάλλοντι.

Ψαλ. κγ. ιε. Ἐφ. ϛ. ιβ. Ἀμὼς. η. ια. Ψαλ. λβ. ιϛ.

2 Ἔλεός μου καὶ καταφυγή μου· ἀντιλήπτωρ μου καὶ ῥύστης μου.

Ὁρᾷς πάλιν ἀπὸ φιλανθρωπίας ἀξιοῦντα σώζεσθαι; μᾶλλον δὲ καὶ ἕτερόν τι ἐνταῦθα αἰνίττεται)*. δείκνυσι γὰρ διὰ τούτου καὶ λέγει, ὅτι οὐδὲ αὐτοῦ τοῦ ἐλέους ἄξιος ἦμεν, εἰ μὴ αὐτὸς ἐπένευσεν. αὐτὸς οὖν ἐστιν ὁ ἔλεός μου, φησιν. οὐκ ἐγὼ ἔσχον αὐτὸν ἐν τοῖς ἔργοις. Εἰ γὰρ καὶ ἔλεός ἐστιν, ἀλλ' οὐκ ἄκριτος ἅπασιν ἔπεισιν. ἐλεήσω γάρ, φησιν, οὓς θέλω ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρήσω οὓς θέλω οἰκτείρω. δεῖ τοίνυν, εἰ μέλλομεν, πρέχειν τὰς ἀφορμὰς οἴκοθεν τῆς τοιαύτης φιλανθρωπίας. διὸ καὶ αὐτὸ τὸ ἐλεηθῆναι πρὸς αὐτοῦ ἔχειν λέγει. Εἶδες ζωντεπεμμένην ψυχήν; εἶδες γνώμην εὐγνώμονα, καὶ πῶς τὸ πνεῦμα ἀναπίπτει τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ; ἀντιλήπτωρ μου καὶ ῥύστης μου·

* πολλῆς φιλοσοφίας γέμει.

3 Ὑπεράσπιστής μου, καὶ ἐπ' αὐτῷ ἤλπισα.

Συνεχῶς εἰσφέρει τὴν ἐλπίδα τὴν εἰς αὐτόν, παιδεύων ἀπιστίας μὴ βαπτίζεσθαι τοῖς δεινοῖς, ἀλλὰ καὶ ἐν μέσαις ταῖς συμφοραῖς ἐκεῖ κεχηνέναι, μηδὲ ἀπαγορεύειν καὶ ἀναπεπτωκέναι. αὐτὸς γάρ ἐστιν ἀντιλήπτωρ καὶ ῥύστης· ὥστε κἂν μὴ πρὸς αὐτὰ τῶν δεινῶν τὰ προοίμια ἀντιλάβηται μηδὲ ῥύσηται), δεῖ θαρρεῖν. Εἰ τοίνυν αὐτός ἐστιν ἀντιλήπτωρ, πάντως ἀπαλλάξει τῶν δεινῶν. ἐλπὶς γὰρ μάλιστα τότε ἐστίν, ὅταν τῶν ὁρωμέ-

νων

νων εἰς ἀπάγνωσιν ἐμβαλλόντων αὐτὴ θαῤῥῆν καὶ τὸ μέλλοντος καθυβρίζῃ.

Ὁ καταπάσας λαὸν αὐτῷ καὶ ἐμέ. Καλῶς ὅπως εἶπε. καὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα τῆς δωρεᾶς βοηθείας, ὥστε εἶχεν τοὺς καταπόνους, καὶ μὴ σασαλεύειν μηδὲ καταξανίσασθαι. οὐκ ἄρα ἐν τῇ τῶν ἐχθρῶν καὶ πολεμίων καταγῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τῶν οἰκείων πολλῆς ἡμῖν τῆς ἀνωθεν δεῖ ῥοπῆς. Ἐν γὰρ καὶ τοῦτο μέγα, τὸ τοὺς οἰκείους θῦ θαρρεῖναι, καὶ οὐκ ἐλαττον τῶν τῶν ἐχθρῶν καθεῖλθέσθαι. πολλοὶ γοῦν πολλάκις ἐν πολέμοις μὴ ὅπλα ἔσησαν, ἐν εἰρήνῃ δὲ κατεκόπησαν, τῶν ἀρχομένων οὐκ εἰδότες φέρειν τὰς ἡνίας. οὐκ ἄρα ἐν τῇ δυνάμει τῆς βασιλείας δεῖ τὸ καταπατᾶσθαι τὰ στρατόπεδα, ἀλλ' ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ῥοπῇ. ὥσπερ δὲ ἀπὸ ταύτης αἱ τῶν πολεμίων νίκαι, οὕτω δὲ αἱ τῶν οἰκείων καταπατήσεις. 4 Κύριε, τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι ἐγνώσθης αὐτῷ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι λογίζῃ αὐτόν; Ετερος, Τί ἄνθρωπος, καὶ γνώσῃ αὐτόν; Ετερος, Οὐ γνωείζεις αὐτόν; Ἆρα μέγαν λαὸν ἐν χερὶ μέλλοντα Θεὸν γνωείζειν, μᾶλλον δὲ μέλλοντα γνωείζεσθαι πρὸς αὐτόν· ὃ τοῦτον δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ σκῆνος, ᾧ μέλλει γνωρίζειν ἑαυτὸν ὁ Θεός. διὸ καὶ ἄνεισα εἰρήκασιν οἱ ἑβδομήκοντα τό, ἐγνώσθης αὐτῷ, δεικνύντες ὅτι οὐκ ἡμεῖς αὐτὸν εὕρομεν, ἀλλ' αὐτὸς ἡμῖν εὑρέθη. Ἃ γὰρ εἶπε, Τί ἐστιν ἄνθρωπος ὁ γνωείσας σε, ἀλλὰ τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι ἐγνώσθης αὐτῷ; διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἄνω καὶ κάτω συνεχῶς τοῦτο ἐπιστρέφει λέγων, Τότε δὲ ἐπιγνώσομαι, καθὼς καὶ ἐπιγνώσθην. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Χριστός, Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς. καὶ ἑτέρωθι δὲ πάλιν ὁ Παῦλος, Εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, οὗτος ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ. διὰ δὴ τοῦτο καὶ συνεχῶς ἑαυτὸν ἄνω καὶ κάτω κλητὸν λέγει, δεικνὺς ὅτι οὐκ αὐτὸς ἐπέδραμεν, ἀλλὰ προέτερον ἐκλήθη. ὅπου καὶ ἀλλαχοῦ φησι· Διώκω δὲ εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ' ᾧ καὶ κατελήφθην. οὐκ εἶπε, κατέλαβον, ἀλλὰ κατελήφθην. πῶς δὲ λέγει οὗτος, Τί ἐστιν ἄνθρωπος; καὶ τοι ἄλλος φησί, μέγα ἄνθρωπος, καὶ τίμιον ἀνὴρ ἐλεήμων· καὶ ἄλλος, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν. ἡ γὰρ τῶν κλίσεως ἀπάσης τιμὴ ὑπεραίρει ἔλαχε. Εἰσὶ δέ τινες ὧν οὗτος ὁ κόσμος ἀτάξιος. ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη μὴ προσέρετης, ἡ ὅταν τινὲς αὐτῶν ὑπεδείξωνται· Τί δὲ ἐστιν ἄνθρωπος, προσὶ τῆς φύσεως εἰρήσθω). καὶ μὴ καὶ ἡ φύσις μεγάλη. μεγάλη μὲν, ἀλλ' ἐὰν τινὰ γνώσιν ἴδῃς, ἧς κατηξιώθη, πολὺ καταδεεστέρα ταύτης. ἀκουέτωσαν αἱρετικοὶ παῖδες, ὅτι τοσαύτην μανίαν μαίνονται καὶ μέτρα ὑπερβαίνοντες ἑαυτοὺς, καὶ ἀγνοίαν ἐκάστην νοσοῦσι καὶ ὑπὲρ αὐτοὺς εἰδέναι φάσκοντες. ἔστι γὰρ ἐν ἀγνοίᾳ γνῶσιν, καὶ ἐν γνώσει ἀγνοίαν εἰ). καὶ Εἰ βούλεσθε, ὅπως τῶν αἰσθητῶν αὐτὸ γυμνάσωμεν. εἰπὲ γάρ μοι, ἐάν τις λέγῃ τινὰ θαλάττης διῶσθαι σκοπεῖν καὶ εἰδέναι πόσους ἔχῃ κυάθους, ἆρα οὐχ οὗτος μᾶλλόν ἐστιν ὁ ἀγνοῶν τί ποτέ ἐστι θαλάττα; ὁ δὲ λέγων μὴ εἰδέναι, ἀλλ' ἀπειρον αὐτῆς τὸ ἀριθμοῦ διατεινόμενος, οὗτος μᾶλλόν ἐστιν ὁ εἰδὼς τί ποτέ ἐστι θαλάττα. τί δὲ ὅτι τοῦ Θεοῦ; ἐὰν εἴπῃ τις, εἶδον τὸν Θεὸν καὶ ἑλαβον τῇ ὄψει τῇ ἐμῇ, ἆρ' οὐχ οὗτος μᾶλλόν ἐστιν ὁ ἀγνοῶν τὸν Θεόν, ὁ τὸ ἄῤῥητον ὑῆτὸν εἰ) λέγων, ἢ ὁ τοσοῦτον ἀφαιρούμενος; ἐὰν δέ τις ἄῤῥητον αὐτὸν εἴπῃ καὶ μηδένα δυνάσθαι ὁρᾶν, οὐχ οὗτος μᾶλλόν ἐστιν ὁ εἰδὼς; τί δὲ πάλιν; ἐάν τις ἀκαταλήπτον αὐτὸν εἴπῃ, ἕτερος δὲ καταλήψοιτο, ἆρ' οὐχ οὗτος μὲ ἔσται ἀγνοῶν, σκῆνος δὲ εἰδώς; οὐχ ὁρᾷς καὶ Παῦλον τούτῳ ἐρχόμενον τῷ ὁδῷ καὶ λέγοντα, οὐ μέρος γινώσκομεν, καὶ οὐ μέρος προφητεύομεν; λέγωσαν πόσα γέγονεν, ἵνα μάθωμεν τὸν Θεόν, καὶ τίς ἐστι τῶν ὄντων, ἀλλ' ὅτι ἐστί. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ Παῦλος λέγει πιστεύσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ Θεῷ, ὅτι ἐστίν. καὶ κλίσις ἁπασα αὐτὸν κηρύττει (οὐ γὰρ μεγέθους, φησὶ, καὶ μικρότητος κλίσις ἐστὶν, ἀναλόγως ὁ δημιουργὸς θεωρεῖται) τὸ δὲ θεσπεσίου αὐ-

γάρ

καὶ ἐν τῷ

τὴν ἡ καταισχύνη, αἱ ὑμεῖς αἱ περὶ αὐτὸ δεδομέναι, αἱ χαλάσεις, αἱ διέργεσίαι, αἱ οἰκονομίαι, ἃ δὲ ἀφ' ἑαυτῶν προσθήκην ἐποιήσατο. μετὰ ταῦτα ἤλθεν αὐτὸς ὁ μονογλώσσης, ἐπὶ τὴν οἰκονομίαν τὴν ἡμετέραν ἐπείνων καὶ φειδὼ ἐπλήρωσε· καὶ ὅμως εἰσί τινες οἳ μηδὲπω τὸ σαφὲς μαθόντες, καὶ σὺ λέγεις ἐξ οἰκείων λογισμῶν δύνασθαι καταλαμβάνειν τὸ τί τὴν ὑσίαν ἐστίν; ἄκουε ἀγνοῶν τί Θεόν, φησιν. ἅπαξ· ἀλλ' οἶδα μὲν ὅτι ἐστί, καὶ ὅτι φιλάνθρωπος, καὶ ὅτι ἀγαθός, καὶ ὅτι προνοᾷ, καὶ πάλιν ἅπαξ ὅσα εἶπον αἱ γραφαί· τὸ δὲ τί τὴν ὑσίαν, οὐκ οἶδα. ἐνόμισε καὶ ὁ Ἀδὰμ πλέον ἀνείσκειν τοῦ διαβόλου πειθεὶς, καὶ διὰ τῆς πλεονεξίας ταύτης, καὶ ὃ εἶχεν, ἀπώλεσεν· ὅταν καὶ ὅτοι παίζουσιν ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων λογισμῶν ἀναγόμενοι, καὶ Παροιμ. 5. οὐκ ἀκούοντες, ὅτι Κύριος δίδωσι σοφίαν, καὶ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ γνῶσις καὶ σύνεσις. οὐκ ἀκούουσι Παύλου λέγοντος· Διὰ τὸ πνεῦμα ἀπεκάλυψεν ἡμῖν· καὶ τοὺς λογισμοὺς ἐκβάλλοντος, Λογισμούς, φησι, καθαιροῦντες καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. καὶ ἄλλος σοφός, Λογισμοὶ ἀνθρώπων δειλοί, καὶ ἐπισφαλὴς αἱ ἐπίνοιαι αὐτῶν. τί ὅστιν ἄνθρωπος, ὅτι ἐμεγαλύνθης αὐτῷ; σύνοισον τὸ ἄπειρον σκῆνος μέγεθος· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοῦτο λέγων ἀξίαν Θεοῦ λέγω. ἀλλ' οὐκ οἶδα πῶς λαλήσω. οὐδὲ γὰρ μέγεθος ὅτι Θεοῦ λέγοντες, κυρίως λέγομεν, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔστιν ἕτερος φθέγξεσθαι, τῆς ἐγχωρούσης χρησίμης ῥήμασιν· ἐπεὶ καὶ ὕψιστον καλοῦν, ἵνα τοῦτον περιορίζω, ἀλλὰ τὸ ὑψηλὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς αὐτοῦ τῆς φύσεως δηλοῖ καὶ διεκτικὸς καὶ πρώτων ἀνακεχωρηκός. ἀφ' ὅτι τοῦτο ἔλεγε, τί ὅστιν ἄνθρωπος, ὅτι ἐμεγαλύνθης αὐτῷ; ἀφ' ὅτι τοσοῦτον ἐποίησε καὶ μεγάλα ἐχαρίσατο, ἵνα μὴ ἐπιδεὴς ἔχων μεγάλων ἀναγκαίων τοῦ μετεωρίζειν, τὸν ἀπὸ τῆς φύσεως ἐντέλειαν. ἢ ὁρᾷς ἄνθρωπον, ὅτι λογίζη αὐτόν; Εἶδες πόσον τὸ μεγαλοπρεπὲς τῆς φύσεως τοῦ Θεοῦ; 5 Ἄνθρωπος ματαιότητι ὡμοιώθη. Ετερος δὲ ἑρμηνευτὴς τὸ ματαιότητι, ἀτιμίᾳ εἶπεν. Οὐκ ἄλλο δὲ ματαιότης δηλοῖ, ἢ ὅτι ἐπίκηρος, προσκαιρος, βραχύς· ἐπὶ ταύτῃ τε καὶ τὸ σώματος γυμνάζει λόγον. ἀφ' ὧν Ἀβραὰμ ἔλεγεν, ἐγὼ δέ εἰμι γῆ καὶ σποδός. ὁ δὲ Ησαίας· Ησ. μ. ζ. Πᾶσα σὰρξ, χόρτος· καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου, ὡς ἄνθος χόρτου. τί δέ ὅστι, ματαιότητι ὡμοιώθη; τῷ μηδενί, φησιν· ὅπερ τῶν ἀνθρωπίνων οὐδὲν σάσιμον οὐδὲ βέβαιον, ἀλλὰ πρόσκαιρα καὶ πρόσκαιρα). Αἱ ἡμέραι αὐτοῦ ὡσεὶ σκιὰ παρέρχονται.

Τουτέστιν, οὐδὲ νίκας πάρεισιν, ἃς μοί τινα ἔχουσιν, ἀλλὰ ταχέως ἀφίπτανται. καὶ σκόπει τοῦτο ὅπου τῶν πραγμάτων αὐτῶν, οὐ τὰ ἀξιώματα λογιζόμενος, οὐ τὰ ὅπλα τῶν σχημάτων, οὐδὲ τὰς δυναστείας, οὐδὲ εἰς τὸ δεσμωτήριον ἐμβάλλοντας καὶ μαστίζοντας. τί γὰρ σκιᾶς ἀφαφέρουσιν ὅτοι οὐκ ἐν τῷ χωρίῳ τῆς τελευτῆς, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς τελευτῆς; ὅταν γὰρ τῆς ἀρχῆς παραλυθῶσι, πάντα σκιὰ οἴχεται καὶ ἐκποδὼν γίνεται· τὰ δὲ ἄλλα τῆς σχήματα, μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν. ὅτε καὶ βασιλεῖαι καὶ χαλάσεις ἀληθεῖς, καὶ ἃ ἀγαθὰ ὁμοίως, καὶ ὁ δικαιοκρὶς δύεξαπάτητος· τὰ δὲ ἐνταῦθα παισὶν ἔοικε παίζουσιν. ὁ σήμερον γὰρ δικάζων, ἔσπερον αὖριον δικαζόμενος· καὶ πυκναὶ αἱ μεταβολαὶ, καὶ δυσμαλεῖ αἱ μεταβάσεις. 6 Κύριε, κλῖνον οὐρανοὺς καὶ κατάβηθι, ἅψαι τῶν ὀρέων, καὶ καπνισθήσονται. Ετερος, Κλίναντός σου οὐρανοὺς καὶ καταβάντος, καὶ ἁψαμένου τῶν ὀρέων, ἐκαπνίσθησαν. Καὶ ποία αὕτη ῥημεῖα ἀκολουθία; πολλὴ μὲν οὖν καὶ σφόδρα ἐναργὴς τῶν προτέρων. ὅπερ γὰρ περὶ τῆς εὐτελείας τῆς ἀνθρωπίνης διελέχθη, καὶ ὅτι ἀδαμάντου τῆς φύσεως πρέπει, καὶ ἐνταῦθα πάλιν κατασκέλλει τῶν φλεγμαινόντων τὴν ἀπόνοιαν, μονονοὺχὶ τοῦτο δι' ὧν ἐπήγαγε λέγων· ἔδει μὲν αὐτοὺς οἴκοθεν συνιδεῖν τῆς φύσεως τὸ εὐτελές, καὶ μὴ μέγα φρονεῖν· ὅπερ ὃ βούλον-

λον ται,

λοι), δεῖξον ἀπὸ τῶν ἔργων τοῦ ταπεινότητος εἶσιν ἀπῳκισμένοι. Κύριε, κλῖνον οὐρανοὺς καὶ κατάβηθι. τοῦτο λέγει, οὐκ ὄγκῳ Θεὸς καταβαίνει· πῶς γὰρ ὁ πάντα χωροῦν παρών; ἀλλ' ἵνα δείξῃ τῶν ἀνθρωπίνων τούτων λέξεων σοῦ παχυτέρους σκηπτῆναι τῶν ἀκροατῶν, διὰ ἀνθρωπινώτερον περὶ αὐτοῦ διαλέγεται. ἐπεὶ καὶ ὁ τῆς ἀφῆς, εἰ καὶ δοκεῖ μέγα εἶναι, ἀλλὰ πολὺ τῆς τοῦ Θεοῦ ἀξίας καταδεέστερον. οὐδὲ γὰρ ἀφῆς ὁ Θεὸς χρείαν ἔχει, ἵνα καπνίσῃ τὰ ὄρη, μᾶλλον δὲ οὐδὲ νεύματος, ἀλλὰ βουλῆς καὶ θελήσεως. εἰπὼν τοίνυν περὶ τῆς τελειότητος τοῦ ἀνθρώπου, λέγει καὶ περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ, ὡς ἀνθρώπῳ δυνατὸν εἰπεῖν· ἐπεὶ καὶ τοῦτο πολὺ ἀπολεῖπον τῆς μεγαλωσύνης ἐκείνης.

7 Ἄστραψον ἀστραπήν, καὶ σκορπιεῖς αὐτούς· ἐξαπόστειλον τὰ βέλη σου, καὶ ταράξεις αὐτούς.

Ἀστραπὴν καὶ τοῦτο καὶ βέλη, διὰ τὴν ἀστραπὴν τούτων φησίν, οὐδὲ τοῦτο τὰ βέλη, ἀλλὰ τὰς ἁμαρτίας ὅπως κελεύει, ἀπὸ τῶν ἤδη γνωρίμων καὶ καταφρονητὴν πείθων καὶ ἀναπεπτωκότα τρέμειν καὶ δεδοικέναι καὶ ἐκπλήττειν. εἰ γὰρ ἀστραπὴν τις οὐκ ἂν ἐνέγκοι, κἂν τοῦτο ὅπως κολάσει πεμπομένην, εἰ βουληθείη κινῆσαι τὴν ἁμαρτητικὴν αὐτοῦ δυνάμει, τίς ἐκφεύξεται; βέλη ὁ Θεοῦ, λιμοὶ καὶ λοιμοί, καὶ σκῶληκες, καὶ αἱ πολυειδεῖς ἁμαρτίαι. 8 Ἐξαπόστειλον τὴν χεῖρά σου ἐξ ὕψους, ῥῦσαί με καὶ ῥῦσαί με ἐξ ὑδάτων πολλῶν ἐκ χειρὸς υἱῶν ἀλλοτρίων.

Οὐ γὰρ τοῦτο ὁ κολάζειν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ὁ σώζειν ἀπηρτισμένη ἡ δυνάμις τοῦ Θεοῦ. χεῖρα δὲ ἐνταῦθα, τὴν βοήθειαν, τὴν συμμαχίαν λέγει· διὰ τοῦτο οὐκ ἔκτεινον εἶπεν, ἀλλ' ἐξαπόστειλον, τοῦτο δηλῶν. εἰ δέ που καὶ ἔκλεινον λέγει, ὁ αὐτὸ πάλιν αἰνίττεται. καὶ ὕδατα δέ, τὴν ἀπαλλοτρίωσιν τῶν πολεμίων ἔφοδον καλεῖ, καὶ συγχεχυμένῃ καὶ πολλῇ τῇ ῥύμῃ φερομένην. ὅτι γὰρ οὐ περὶ ὑδάτων ὁ λόγος, δῆλον ἀφ' ὧν ἐπάγωγῆς. ἐκ χειρὸς γάρ, φησιν, υἱῶν ἀλλοτρίων. υἱοὺς δὲ ἀλλοτρίους ἐνταῦθά μοι δοκεῖ λέγειν, τοὺς τῆς ἀληθείας ἀπεξενωμένους. ὥσπερ γὰρ τοὺς πιστοὺς, οἰκείους ἡγούμεθα καὶ ἀδελφούς, οὕτω τοὺς ἀπίστους, ἀλλοτρίους· διὰ τοῦτο μάλιστα καὶ οἰκεῖον καὶ ἀλλότριον ὀνομαζόμενον. οἰκεῖος γάρ ἐστι, ὁ τὰ αὐτὰ μοι πατέρα ὀνομαζόμενος, καὶ τῆς αὐτῆς κοινωνῶν τραπέζης, μᾶλλον ἢ ὁ γνήσιος συνοικῶν. καὶ γὰρ ἀκριβέστερος ἐστὶ τῆς συγγενείας ὁ νόμος· ὥσπερ οὖν καὶ ἀλλοτριότης ἡ ἀπὸ τῶν ἐναντίων, τοιοῦτος καὶ ὁ γνήσιος. μὴ τοίνυν τοῦτο εἴπῃς, ὅτι τὰ αὐτὰ καὶ τοῦ αὐτὸν ἐσμεν ὄντες, καὶ τὴν αὐτὴν οἰκουμένην· ἀλλὰ γὰρ ἐγὼ κοινωνίαν ἐπιζητῶ, τὴν τῶν ὄντων. ἐκεῖ ἡμῶν τὸ πολίτευμα καὶ ἡ ζωή. Ἡ ζωὴ γὰρ ἡμῶν, φησι, κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ Θεῷ. οὐδὲ γὰρ γῆν οἰκοῦμεν, ἀλλὰ μετέπειτα τοῦ τὴν ἄνω μὴ δύνασθαι· ἕτερον φῶς ἀληθινὸν ἔχομεν, ἑτέραν πατρίδα καὶ πολίτας ἄλλους καὶ συγγενεῖς. διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγε· Ἄρα οὐκέτι ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλὰ συμπολῖται τῶν ἁγίων. πῶς οὖν, φησι, Σαμαρείτην πλησίον ἔφησεν εἶναι ὁ Χριστὸς, καίτοι πολὺ τοῦ μέσου ὄν; ἀλλ' ἀντὶ τῆς φύσεως λέγει. ὅταν οὖν δεῖ ποιᾷ δέῃ, πᾶς ἀνθρώπος σοι ἐγγὺς ἔστω· ὅταν δὲ ὁ τῆς ἀληθείας γυμνάζηται λόγος, ὀφείλωσκε τὸν οἰκεῖον καὶ ἀλλότριον. κἂν ἀδελφὸν ἔχῃς ὁμοπάτριον καὶ ὁμομήτριον, καὶ μὴ κοινωνῇ σοι τῆς ἀληθείας νόμου, ἔστω σοι τοῦ Σκύθου βαρβαρικώτερος. κἂν Σκύθης, κἂν Σαυρομάτης ᾖ, τῶν δογμάτων δὲ εἰδῇ τὴν ἀκρίβειαν, καὶ πιστεύῃ τοῦτο ὁ καὶ αὐτὸς σύ, αὐτοῦ τοῦ τὰς αὐτὰς ὠδῖνάς σοι λυσαντος οἰκειότερος ἔστω καὶ ἐγγύτερος· καὶ τὸν βάρβαρον, καὶ τὸν τοιοῦτον ἐνταῦθα ἀκρίνωμεν, μὴ ἀπὸ τῆς γλώττης, μηδὲ ἀπὸ τοῦ ἤθους, μὴ ἀπὸ τῆς γνώμης καὶ τῆς ψυχῆς. τοῦτο γὰρ μάλιστα δεῖ θεσπος, ὅταν δογμάτων ἀκρίβειαν ἔχῃ καὶ πολιτείαν φιλόσοφον. ἀλλ' ἴδωμεν λοιπὸν σοῦ ἀλλοτρι-

ως, ως αὐτὸν ὑποτέμνεται [καὶ] ὁ προφήτης. Εἶπὼν γὰρ, ὄζελόν με ὁ χειρός μου ἀλλοτρίων, ἐπήγαγε· 9 Ων ὁ τόμος ἐλάλησε ματαιότητα, καὶ ἡ δεξιὰ αὐτῶν δεξιὰ ἀδικίας. Εἰδὼς τινας φησὶν ἀλλοτρίους τοῦ μὲν πονηρίας ζώντας, τοῦ δὲ ἀδικίας ἐρῶντας, τοῦ δὲ ψεύδους φιλογομθοῦς, τοὺς οὐδὲν χρήσιμον λέγοντας. ὑπεμίμνησκε τοίνυν τοὺς ἀλλοτρίους, ἀπὸ τοῦ τόματος, ἀπὸ τῶν ἔργων· ὥσπερ καὶ ὁ Χριστὸς φησιν, ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. καθάπερ γὰρ ἐν ταῖς γραπτοπέδαις πολλά τινα εἰδόντας ζωγραφήματα καὶ σημεῖα, ἵν', εἴποτε ἡ πυκτομαχία γένοιτο, ἡ κόνις ἐρρεῖσα τὰς τῆς πυκτὸς ὑποδείξαιτο, ἢ καὶ ἑτέρα τις γένοιτο σύγχυσις καὶ ταραχὴ, μὴ ⟨ω⟩ οἰκεῖον ὡς πολέμιόν τις ἴδῃ, μηδὲ τὸν ἑαυτοῦ ὡς οἰκέτην· οὕτω καὶ ἐνταῦθα δίδωσί σοι ζωγραφήματα ὁ προφήτης, δι' ὧν δυνήσῃ ⟨ω⟩ οἰκέτην καὶ τὸν ἀλλότριον γνωρίζειν, οἷον ἀφ' ὧν φθέγγεται, ἀφ' ὧν ποιεῖ, λέγων· ὧν ὁ τόμος ἐλάλησε ματαιότητα, ⟨ὃ⟩ ἡ δεξιὰ αὐτῶν δεξιὰ ἀδικίας. καὶ γὰρ καὶ νῦν πόλεμός ἐστι καὶ μάχη ⟨ὃ⟩ πυκτομαχία χαλεπωτάτη, δαιμόνων βαρυλήπτων, ὑπερθυμιῶν ὑπερβαλλουσῶν, λογισμῶν ἐπανισταμένων. ἔστι καὶ ἐν τοῖς μεμυημένοις ζωγραφήματα καὶ σύμβολα. κἂν βαλανθωμεν ἵνα, ἀμφιβάλλοντες εἴτε ἀμύητός ἐστιν εἴτε μεμυημένος, ὑπογράψαι, ζητοῦντες ἐρωτῶντες μαθήσωμεν. ἡ δεξιὰ αὐτῶν δεξιὰ ἀδικίας. Ἵνα τοίνυν τοῦτο χαλεπώτερον γένοιτ' ἄν, ὅταν τινὶ εἰς βοήθειαν δεδομένοι εἰς ὑπερβολὴν τρέπωμεν; Διὰ γὰρ τοῦτο ἔχομεν δεξιάς, ἵνα καὶ ἑαυτοῖς καὶ ἑτέροις ἀδικουμένοις ἀμύνωμεν, ἵνα ἀναιρῶμεν πλεονεξίαν, ἵνα λιμένι γενώμεθα καὶ καταφυγὴ τοῖς ἐπηρεαζομένοις. τίνα οὖν δὴ ἔχοιεν συγγνώμην οἱ μὴ πρὸς σωτηρίαν ἑτέρων χρώμενοι τῷ ὅπλῳ τούτῳ, ἀλλὰ πρὸς ἀπώλειαν τινὶ ἑαυτῷ;

10 Ὁ Θεὸς, ᾧδινὶ καινῇ ἀσμάτι σοι. Ποία αὕτη πάλιν ἀκαλουθία; πολλὴ μὲν οὖν καὶ ἐνταῦθα. ὅπερ γὰρ εἶπεν, ἐξαπόστειλον τὴν χεῖρά σου καὶ ῥῦσαί με καὶ σκόρπισον ἐκείνους, ἐπαγγέλλεται καὶ ἀμείψασθαι τῆς συμμαχίας αὐτὸν ἀμοιβῇ, ἐκείνῳ μὲν ᾠδὴν πλέον ποιῆσαν, τῷ δὲ εἰσφέροντι τὴν ἀμοιβὴν ὁ κέρδος φέρουσαν. Ἥις δὴ αὕτη ἐστίν; ὁ Θεὸς, ᾧδινὶ καινῇ ἀσμάτι σοι. Εἰ δὲ μικρὸν τοῦτο πρὸς τὸ μέγεθος τῆς εὐεργεσίας, ἀλλ' ὅσον ἔφην. ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς τῶν πενήτων καὶ τῶν κεκλημένων, οὐδὲν ἕτερον ὑπιζητοῦμεν, ἀλλ' ἢ εὐφημίαν καὶ εὐγνωμοσύνην. ἀλλ' ἡμεῖς μέν, ἵνα λαμπροτέροις γενώμεθα· ὁ δὲ Θεὸς, οὐκ ὑπὲρ δεῖπνα, ἀλλ' ἵνα αὐτοῦ τοῦ ᾄδοντος λαμπροτέρας ἐργάσηται, καὶ ταύτην πάλιν αὐτοῦ θυσιαστήριον. Ἐν ψαλτηρίῳ δεκαχόρδῳ ψαλῶ σοι.

Τυτέσιν, θυσιάσω σοι. ἀλλὰ τότε μὲν ὄργανα ἦν, δι' ὧν τὰς ᾠδὰς ἀνέφερον· νυνὶ δὲ αὐτὶ ὀργάνων, κεχρῆσθαί φησι τῷ σώματι. ἔστι γὰρ καὶ δι' ὀφθαλμῶν ᾄδειν καὶ δι' γλώττης μόνον, καὶ δι' χειρῶν, καὶ δι' ποδῶν καὶ ἀκοῆς. ὅταν γὰρ ἕκαστον τούτων τὰ τοιαῦτα προάγῃ, ἃ τῷ Θεῷ φέρει δόξαν καὶ αἶνον, οἷς ὅταν μὴ ἀκόλαστα ὀφθαλμοὶ βλέπῃ, ὅταν μὴ πρὸς ἁρπαγὰς αἱ χεῖρες, ἀλλὰ πρὸς ἐλεημοσύνην ὦσι τεταμέναι, ὅταν πρὸς ψαλμὸν καὶ πνευματικὴν ἀκρασίαν ὑποδύνωσι αἱ ἀκοαὶ πρεσκυασμέναι, ὅταν πρὸς ἐκκλησίαν ⟨ὃ⟩ πόδες τρέχωσιν, ὅταν ἡ καρδία δόλους μὴ ῥάπτῃ, ἀλλ' ἀγάπην βρύῃ, τότε ψαλτήριον καὶ κιθάρα τὸ σῶμα τὰ μέλη, καὶ ᾄδει καινὴν ᾠδὴν, οὐ τὴν δι' ῥημάτων, ἀλλὰ τὴν δι' ἔργων. 11 Τῷ διδόντι τὰ σωτήρια τοῖς βασιλεῦσιν. Οὐ γὰρ γραπτοπέδα καὶ πλὴν γραπτῶν, οὐδὲ σωματοφύλακες, ἀλλ' ἡ τοῦ Θεοῦ ῥοπὴ σώζειν εἴωθε. Τῷ λυτρωσαμένῳ Δαυὶδ τὸν δοῦλον αὐτοῦ.

Εἰπὼν ὃ κοινὸν, λέγει καὶ ὃ καθ' ἑαυτόν. καὶ οὐκ εἶπε τῷ λυτρωσαμένῳ, δίκαιον δεικνὺς αὐτὸν τὸ πρόσωπον. εἶτα πάλιν αἰτεῖ ἅπερ ἔμπροσθεν ᾔτησε, συνεχῶς προσαιτῶν καὶ προσκαλῶν, ὥστε ἀπαλλαγῆναι πειρῶν δυσθέρπων, ὅπερ λέγων·

12 Ex

12 Ἐκ ῥομφαίας πονηρᾶς ῥῦσαί με, καὶ ὀξύτερόν με ἐκ χειρὸς ἰδίων ἀλλοτρίων, ὧν τὸ στόμα ἐλάλησε ματαιότητα, καὶ ἡ δεξιὰ αὐτῶν δεξιὰ ἀδικίας· 13 Ὧν ⓐ υἱοὶ [αὐτῶν], ὡς νεόφυτα ἱδρυμένα ἐν τῇ νεότητι αὐτῶν. Ταῖς εὐθυγραμμίαις ἐστῶσα ἀφαγράφει ταῖς κοσμικαῖς καὶ ϖ πλούτου, καὶ πίστιν ὅταν ὦσι πρῶτον, τὸ παῖδας ἔχειν σφιγγομένας καὶ ἀκμαίζούσας, καὶ ἐξ ἑκατέρας τῆς φύσεως. ἐπήγαγε γοῦν,

14 Αἱ θυγατέρες αὐτῶν κεκαλλωπισμέναι, περικεκοσμημέναι ὡς ὁμοίωμα ναοῦ.

Μετὰ τῆς νεότητος τὸ πολλαὶ χλιδαὶ ἐνδείκνυται, καὶ ταῖς κρηδέμναις αὐτῶν καὶ τὸν γυναικεῖον ἀποχαράττει κόσμον, ἅπερ ἐκ πολλῆς εὐημερίας γίνεται. ἔπειτα ὁ δεύτερον εἶναι δοκεῖ, ταῖς γυναιξὶ πρῶτον, πάλιν τὸν πλοῦτον ἀποχαράττει λέγων·

15 Τὰ ταμεῖα αὐτῶν πλήρη, ἐξερευγόμενα ἐκ τούτου εἰς τοῦτο.

Τί ἐστιν, ἐξερευγόμενα; ξενοχωρούμενα. ἀχώρητός ἐστι τοῖς ταμείοις ὁ πλοῦτος φησι.

15 Τὰ πρόβατα αὐτῶν πολυτόκα, πληθυόντα ἐν ταῖς ἐξόδοις αὐτῶν· ⓐ βόες αὐτῶν παχεῖς. Καὶ αὕτη δὲ μικτὴ εὐθυμία ἐδόκει εἶναι. πρὸς γὰρ τοῖς παλαιοῖς ἐν τούτοις ὁ πλοῦτος ἦν, ἐν βουκολίοις καὶ ποιμνίοις καὶ ἀπέρμασι, πρὶν ἢ τὸ βλαχεύειν εὑρεθῆναι τὴ νῦν. 17 Οὐκ ἔστι καταπίωμα φραγμοῦ, οὐδὲ διέξοδος·

Τουτέστι, πολλῆς ἀπολαύει καὶ γεωργία φυλακῆς, πολλῆς τῆς ἐπιμελείας, πολλῆς τῆς ἀσφαλείας, κομώντων τῶν καρπῶν, τῶν φραγμῶν ἐστώτων, τῆς ἀμπέλου φιλυομένης πάντοθεν καὶ περιεσταλμένης. Οὐδὲ κραυγὴ ἐν τῇ πλατείαις αὐτῆ.

Ἄλλος, Ἐν ταῖς ἐπαύλεσιν αὐτῶν. Ἄλλο εὐημερίας εἶδος, ὅταν δὲ πάντα συγκεχυμένα πλοῦτῳ· τουτέστιν, εἰρήνη καὶ ἄδεια καὶ ἀσφάλεια. οὐδεὶς ὁ ἐπιβουλεύων, οὐδεὶς ὁ πολεμῶν· ἀλλ' οὐδὲ θόρυβος, οὐδὲ παραχή.

18 Ἐμακάρισαν τὸ λαόν, ᾧ ταῦτά ἐστι· μακάριος ὁ λαός, οὗ Κύριος ὁ Θεὸς αὐτοῦ.

Εἶδες ἀρετὴν ἀνδρός; θεὶς ἅπαντα ϖ πλοῦτον καὶ ἐπελθὼν αὐτὸν τῷ λόγῳ, εἶτα τιμᾷ φῆφον τῶν πολλῶν προσθεὶς τιμᾷ δὲ αὐτὸν, αὐτὸς οὐδὲν ἐκ τούτων ἀνθεστηκὼς πάσχει, οὐδὲ ζηλωτὴν εἶναι νομίζει τοὺς ταῦτα κεκτημένους· ἀλλὰ ταῦτα πάντα παραδραμὼν, ὅτι ϖ ἀληθῆ θησαυρὸν ϖ μακαρισμὸν ἐκτείνει. ⓐ μὴ γὰρ ἄλλοι, φησὶν, ἐμακάρισαν τοὺς ταῦτα ἔχοντας· ἐγὼ δὲ μακαρίζω ϖ λαόν, οὗ Κύριος ὁ Θεὸς αὐτοῦ, ἐνὶ τούτῳ πᾶσαν τιμᾷ ὑπεροχὴν αὐτῷ ὑποδειξάμενος, τιμᾷ δὲ ἀνθρωπίαν τῶν ἀγαθῶν, ϖ πλοῦτον. ἐκεῖνα μὲν γὰρ παρῤῥᾴδῃ καὶ πτερύσσεται· οὗτος δὲ ὁ μακαρισμὸς μένει διηνεκῶς· διὰ τοῦτο καὶ παίδων καὶ βοῶν καὶ προβάτων καὶ ἀμπελώνος, ὁ τοῦ Θεοῦ μακαρισμὸς μέλλων αὐξεῖται καὶ πλοῦτος καὶ ἀσφάλεια καὶ τείχους ἀκαταγώνιστον. ταῦτα τοίνυν ἀκούοντες, μηδενὶ τούτων προσέχωμεν, ἀλλὰ ταῖς σκιαῖς παραπέμποντες, τῆς ἀληθείας ἀντιλάβωμεθα. καὶ γὰρ προσλαβὼν ἔφησεν, ὅτι αὐθεστος ματαιότητι ὡμοιώθη, καὶ ὅτι αἱ ἡμέραι αὐτοῦ ὡσεὶ σκιὰ παράγουσιν. διὰ τοίνυν ἅπασι τούτοις ἴδοις τινὰς προερρεμμένους πορείᾳ συζώντας, κἂν ἡ οἰκουμένη αὐτοὺς μακαρίζῃ, ταλαίνιζε καὶ ἀθλίους νόμιζε σύ· οὓς δὲ μακαρισμένους τοῦ Θεοῦ ζηλωτοὺς κἀκεῖνος καὶ μακαρίους· καὶ τούτου ἀεὶ πάντες ζητήσωμεν ϖ πλοῦτον καὶ τοῦτον ϖ μακαρισμὸν, ἵνα τῶν προφήτων καὶ τῶν μαθητῶν ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψλμ. ρμδ. 1. ΥΨΩΣΩ ΣΕ, Ο ΘΕΟΣ ΜΟΥ, Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ μου, καὶ εὐλογήσω τὸ ὄνομά σου εἰς ϖ αἰῶνα καὶ εἰς ϖ αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

Μετὰ ἀκριβείας τούτῳ μάλιστα προσέχειν ἄξιον τῷ ψαλμῷ. διὸ καὶ λέγει ὅτι τὰ ῥήματα ἔχων ταῦτα, ἅπερ οἱ μεμνημένοι συνεχῶς οὕτω ψάλλουσι λέγοντες· οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων εἰς σὲ ἐλπίζουσι, καὶ σὺ δίδως τὴν τροφὴν αὐτῶν ἐν καιρῷ. ὁ γὰρ γλυκασμὸς ὁ ἐκ τῆς ἀπολαύσεως πνευματικῆς, δοξάζειν ἀναγκάζει καὶ εἰπεῖν τὸν πατέρα. Υἱὸς γάρ, φησι, δοξάζει πατέρα, καὶ δοῦλος κύριον αὐτοῦ φοβηθήσεται. γέγονας γὰρ ἐκ τῆς ἀπολαύσεως πνευματικῆς, σὺ τὸν μῦθον ταῦτα φρίττεις καὶ τὸ αἷμα τὸ ἀναγλυφῆσαί σε· ἀποδίδου τῆς τοσαύτης εὐεργεσίας τὴν ἀμοιβήν, καὶ δόξασε τὸν τοιαῦτα πρεσβεύσαντα, καὶ ἀναγινώσκων τὰ ῥήματα, ῥύθμιζέ σου τὴν γνώμην πρὸς τὰ λεγόμενα· καὶ λέγων, ὑψώσω σε, ὁ Θεός μου, ὁ βασιλεύς μου, πολλὴν ἐπιδείκνυσο τὴν οἰκείωσιν, ἵνα καὶ πρὸς σὲ λέγῃ ὁ Θεός, ὥσπερ πρὸς τὸν Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ· ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαάκ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ. σὺ γὰρ λέγῃς, ὁ Θεός μου, καὶ ὁ βασιλεύς μου, καὶ μὴ λέγῃς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀγάπην ἐπιδεικνύῃ τοιαύτην, καὶ αὐτὸς τὰ αὐτὰ ἐρεῖ πρὸς σέ, ὁ δοῦλός μου καὶ ὁ θεράπων μου, ὅπερ καὶ πρὸς τὸν Μωϋσέως εἴρηται. καὶ βουλήσομαι τὸ ὄνομά σου εἰς αἰῶνα καὶ εἰς αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Εἶδες τῆς μωμούσης ζωῆς τὰ πρόσοιμια πῶς ἐνδείκνυται; βούλομαι ἢ ἐν ταῦτα λέγῃ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀφ' ἧς τῶν ῥημάτων. ὅπου γοῦν καὶ ὑψοῦται Θεός, ὅπου καὶ βλέπεται. τοῦτο καὶ ἐν τῇ εὐχῇ κελευόμεθα λέγειν· Ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· τουτέστι, δοξασθήτω.

2 Καθ' ἑκάστην ἡμέραν εὐλογήσω σε, καὶ αἰνέσω τὸ ὄνομά σου εἰς αἰῶνα καὶ εἰς αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Ἕτερος, Εἰς αἰῶνα διηνεκῶς. Τοῦτο μάλιστα ψυχῆς εὐλαβοῦς, τὸ τῶν βιωτικῶν ἀπαλλαττῆσαν πραγμάτων τοῖς ὕμνοις ἀνακεῖσθαι. καὶ γὰρ αἰσχρὸν δὴ εἰπεῖν λογικὸν ἀνθρωπον καὶ τῶν ὁρωμένων ἁπάντων ἀμείνονα, ἐλαττον τῆς κλίσεως φέρειν καὶ τῆς εὐφημίας λόγον· οὐκ αἰσχρὸν ἦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄτοπον. πῶς ἦ οὐκ ἄτοπον; εἶτε αὐτὴ μὲν καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ ὥραν ἀναπέμπει τῷ δεσπότῃ δοξολογίαν. Οἱ ἄγγελοι γάρ, φησι, διηνεκῶς δόξαν Θεοῦ, πίστιν ἢ χεῖρα αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα· ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἐρεύγεται ῥῆμα, καὶ νὺξ νυκτὶ διαπαγγέλλει γνῶσιν· ἥλιός τε καὶ σελήνη καὶ ὁ ποικίλος τῶν ἄστρων χορός, καὶ τῶν ἄλλων ἢ ἁπάντων ἡ βυταξία τὸ οἰκεῖον κηρύττει δημιουργόν. ὁ τοίνυν τούτων ἁπάντων πρωτότερος, μὴ ποιῶν τοῦτο, δίκην ἐπὶ καὶ βίον πρέχων, δι' οὗ βλασφημία προσγρίβεται τῷ ποιήσαντι αὐτὸν Θεῷ, ποίας ἄρα ἔσται συγγνώμης ἄξιος ὁ τοιοῦτος; τίνος ἢ ἀπολογίας, ὅταν ἀφ' τούτου γνώμωσι, ἵνα ἀρέσῃ τῷ Θεῷ, καὶ τῆς βασιλείας ἀπολαύσῃ τῶν μελλόντων, τούτου μὲν μὴ πολλοῦ ποιῆται λόγου, προσχήματος ἢ βιωτικῆς καὶ μεμιμημένης ἑαυτὸν κοσμικοῖς προσβάλλῃ; δίκην οὐκ ἔστι τοιοῦτος· ἀλλὰ ἀφ' πάντος τοῦ βίου ἅπαν ἀνέφερε τῷ Θεῷ, ἀφ' ῥημάτων, ἀφ' πραγμάτων. καὶ γὰρ πολλῶν ἐσμεν ὀφειλέται αὐτῷ, ὅτι τε οὐκ ὄντας ἐποίησε, καὶ ὅτι τοιούτους εἰργάσατο· ὅτι γεγόναμεν ἀφ' ἑκάστου τοῦ ἡμέραν, καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ, καὶ λάθρα καὶ φανερῶς, καὶ εἰδότων καὶ οὐκ εἰδότων. τί γὰρ δεῖ τις εἴποι τὰ ὁρώμενα, ἃ δι' ἡμᾶς ἐποίησε; τοῦ σώματος τὴν ἀφ' πλασιν; τῆς ψυχῆς τὴν εὐγένειαν; τοῦ καθ' ἑκάστην ἡμέραν οἰκονομίαν, τοῦ ἀφ' τῶν γραμμάτων, τοῦ ἀφ' τῶν νόμων, τοῦ ἀφ' τῶν προφητῶν; τοῦ ποικίλου αὐτοῦ προνοίου δὲ ἀκαταλήπτου; ὃ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν, ὅτι οὐδὲ τοῦ μονογενοῦς ἐφείσατο δι' ἡμᾶς; τὰ δοθέντα ἤδη ἀφ' τοῦ βαπτίσματος, ἀφ' τῶν μυστηρίων; τὰ μέλλοντα δοθήσεσθαι

ἀπορρητα

Μαρχ.α.ε.

Ματθ.ε.θ.

Ψαλμ.ιη.α.

προσγρίβεται

ἰσχνότητα

ἀπόῤῥητα ἐκφῆναι ἀγαθά, τὴν βασιλείαν, τὴν δύναμιν, τὴν λῆξιν τῆς πάσης μακαριότητος γέμουσαν; διὰ γὰρ ἑκάστου τῶν τούτων καταλέγη, εἰς πέλαγος ἄφατον ἐμπεσεῖται εὐεργεσιῶν, καὶ ὄψει πόσων ἐστὶν ὠφελούμενος ὁ ἄνθρωπος τῷ Θεῷ. διὰ δὲ ταῦτα οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ μεγαλεῖον τῆς δόξης αὐτοῦ, διὰ τὴν ἀκήρατον οὐσίαν. καὶ γὰρ διὰ ταύτην ὀφείλεται αὐτῷ πρὸς ἡμῶν αἶνος καὶ εὐλογία ἡ διηνεκὴς εὐχαριστία καὶ λατρεία καὶ δέησις συνεχής. τοῦτο γάρ ἐστιν αὐτὸ δηλοῦν ἡ προφήτης,

3 Μέγας ὁ Κύριος, φησὶ, καὶ αἰνετὸς σφόδρα, καὶ τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ οὐκ ἔστι πέρας. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, εὐλογήσω καὶ αἰνέσω, δείκνυσιν ὅτι οὐ χρείαν ἔχει τῶν πρὸς ἡμῶν αἰνων οὐδὲ τῶν εὐλογιῶν, οὐδὲ προσίεται αὐτοῦ τι τῇ δόξῃ προσθήκην τῶν ὑμνῳδιῶν. ἀκήρατος γὰρ αὐτοῦ ἡ οὐσία καὶ ἀνενδεὴς ὅσα οὐδενὸς ἑτέρου προσδεῖται· ᾧ εἰ ἀνοσιῶτες αὐτὸν, ἀλλὰ λαμπρότεροι γίνονται. οὐ διὰ τοῦτο εἰ μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ὑπερέχον αὐτοῦ τῆς δόξης, ὀφείλεται αὐτῷ εὐφημία πρὸς ἡμῶν. διὸ καὶ τοῦτο δηλῶν εἶπε, μέγας Κύριος καὶ αἰνετὸς σφόδρα· τουτέστιν, οὐδενὸς δεόμενος. τί ὅτιν, αἰνετός; εὐφημιῶν ἄξιος, ἐγκωμίων καὶ ὕμνων. καὶ οὐχ ἁπλῶς αἰνετός, ἀλλὰ καὶ σφόδρα· διὰ τοῦτο προσέθηκε. πόσον εἰ αἰνετὸς ὁ δυνάμενος πᾶσαν τὴν λόγῳ, ἐπήγαγε· καὶ τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ οὐκ ἔστι πέρας· ὅπερ ἕτερος ἑρμηνευτὴς, ἀξεύρετος, εἶπεν. ὃ εἰ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ἐπεὶ μέγαν ἔχεις δεσπότην, ὑμνοῦ δὲ σὺ ὑψηλὸς, καὶ τῶν βιωτικῶν ἀπαλλάγηθι πραγμάτων, λαβὲ φρόνημα αἰωρούμενον τῆς ταπεινότητος τῶν πρόσκαιρων, μὴ ἵνα ἀπονενοημένος ᾖς καὶ ἀλαζών, ἀλλ' ἵνα μεγαλόφρων καὶ μεγαλόνους. ἕτερον γάρ ἀλαζονεία, καὶ ἕτερον μεγαλοψυχία. ἀλαζὼν μὲν γάρ ἐστιν, ὁ ὅτι τοῖς μαφοῖς κομπάζων καὶ τῶν ὁμοδούλων ὑπέρογκος· ὑψηλὸς δὲ, ὁ ταπεινὸς τὴν διάνοιαν, καὶ ταῖς φαντασίας τοῦ πρόσκαιρου βίου ὑπερκείμενος. ποῦ νῦν εἶπεν ὁ λέγοντες ὅπως εἰδείημεν τὸν Θεὸν, ὡς αὐτὸς ἑαυτὸν οἶδεν; ἀκουέτωσαν τοῦ προφήτου λέγοντος, ὅτι μεγαλωσύνης αὐτοῦ οὐκ ἔστι πέρας, καὶ αἰσχυνέσθωσαν*.

4 Γενεὰ δὲ γενεὰ ἐπαινέσει τὰ ἔργα σου. Ὅπερ ἔθος αὐτῷ ποιεῖν, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ἐργάζεται. ὅταν γὰρ αὐτοῦ θαυμάσῃ τὴν μεγαλωσύνην, τὴν δόξαν, ἔρχεται δὲ ὅτι τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων ἀποδεικνύειν. ὃ αὐτὸ δὴ καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ καὶ λέγει· γενεὰ καὶ γενεὰ ἐπαινέσει τὰ ἔργα σου, δείκνυσι ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ τὴν μεγαλωσύνην· τουτέστιν, οὐκ ἐν ἑνὶ χρόνῳ γέγονε μόνον καὶ πεπήληγεν, οὐδὲ ἐν δύο δὲ τισὶν ἔτεσιν, ἀλλὰ πάντι προσεχείνε τῷ παρόντι αἰῶνι, ὥστε ἑκάστην γενεὰν θεωρεῖν αὐτοῦ τὰ δημιουργήματα. τοῦτο γάρ ἐστι, γενεὰ καὶ γενεὰ, ἥ τε οὖσαι, φησὶν, αἱ τε ὀπτουσαι, αἵ τε μετ' ἐκείνην, δὲ ἡ μὴ ταύτην πάλιν, καὶ ἑκάστη τῶν ὀπτουσῶν. ἥ τε χιλιοστὸς πάλιν πάντι ὁμοίως τῷ χρόνῳ προσεχείνε τούτῳ, οἷ θερινὸς, γῆ, θάλασσα, ἀὴρ, λίμναι, πηγαὶ, ποταμοὶ, σπέρματα, φυτὰ, βοτάναι, καὶ ἡ ἐκ τούτων εὐεργεσία, φύσεως δρόμος μηδέποτε διακοπτόμενος, νύκτες, ἡμέραι, ἥλιος, σελήνη, τὰ ἄστρα, τὰ ἄλλα πάντα. ἔτι τε τὰ τούτων χωρεῖς, ἃ δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ πρὸς διόρθωσιν, πρὸς εὐεργεσίαν τοῦ κτίσματος τῶν ἀνθρώπων ἡμῖν· οἷα ὅτι τῶν Ἰουδαίων συνέβαινε συνεχῶς, θαύματα, σημεῖα, προφητεία, ἀνθρώπων ἡμῖν ἀναστάσεις, ἡ ἐν ταῖς νίκαις τῶν πολέμων, ἡ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν· οἷα ὅτι τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, ὅτι τῶν ἀποστόλων, ὅτι τοῦ κηρύγματος τῶν διωγμῶν, πλείονα δὲ πολὺ τῶν παλαιῶν διαφέροντα καὶ μέγεθος· οἷα ὅτι τῆς γενεᾶς τῆς ἡμετέρας. καὶ γὰρ οὐκ ἔστι χρόνος οὐδεὶς, καὶ τούτων ἐκτὸς τῶν κοινῶν, ὁ μὴ φέρων τῆς αὐτοῦ προνοίας σημεῖον. Καὶ τὴν δυνάμιν σου ἀπαγγελοῦσι. Καὶ διὰ τῶν ἐνεργειῶν, φησὶ, καὶ διὰ τῶν κολάσεων. ὁ γὰρ διαλιμπάνει πάντι τῷ παρὰ τὴν φύσεως

σεως

σεως τῆς ἡμετέρας οἰκονομίας ὁ Θεὸς διὰ παντὸς τοῦ χρόνου.

5 Τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς δόξης τῆς ἀληθείας σου λαλήσουσι, καὶ τὰ θαυμάσιά σου διηγήσονται. Ἑτέρως, Ὡραιότητα τοῦ ἐπαίνου σου, καὶ τοὺς λόγους τῶν θαυμασίων σου διηγήσονται. Ἐπειδὴ εἶπε δυνάμεις, δείκνυσι καὶ αὐτὰς μετὰ ὑπερβολῆς οὔσας δυνάμεως. Οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς, οὐδὲ τὰ τυχόντα ἐργάζεται, ἀλλ' ὅπου πολλὰ θαυματουργοῦσα καὶ παραδοξοποιοῦσα διατέλει, ὑπὲρ τὴν φύσιν ἐργαζομένη τὴν δύναμιν, ὡς καὶ θαύματος καὶ δόξης πλήρη τὰ γινόμενα εἶναι. Συνόψισον γοῦν τὰ ἐν Αἰγύπτῳ, τὰ ἐν Παλαιστίνῃ, τὰ ὅτε ἦν Ἀβραάμ, τὰ ὅτε τοῦ Ἰσαάκ, τὰ ὅτε τοῦ Ἰωσήφ· πάλιν τὰ ἐν Αἰγύπτῳ, τὰ ὅτε τοῦ Μωϋσέως, τὰ ἐν τῇ ἐρήμῳ, τὰ μετὰ τὴν Ἔξοδον· πάλιν τὰ ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ, τὰ ὅτε τοῦ Ναβουχοδονόσορ, τὰ ὅτε τῆς χαμήλης, τὰ ὅτε τῶν λεόντων, τὰ ὅτε τῆς ἐπαοιδοῦ, τὰ ὅτε τῶν τοιούτων. Ταῦτα γὰρ πάντα ὑπερήρτηται τοῦ παραδόξου τὸν ἰσχυρὸν, τὸν δόξαν, τὸν μεγαλοπρεπῆ, πολλοῦ τε τοῦ ἐκπλήττειν καὶ πολὺ τὸ θαῦμα παρέχοντα. 6 Καὶ τὴν δυνάμιν τῶν φοβερῶν σου ἐροῦσι, καὶ τὴν μεγαλωσύνην σου διηγήσονται. Δείκνυσι δηλονότι τοῦτο, ὅτι τοὺς ἑκατέρα ἀπηρτισμένη ἡ ἰσχὺς, καὶ τοὺς ὑπερηφάνους, καὶ τοὺς ἁμαρτίαν. καὶ ὅτι τὰ ἀπαθῆ μηδέπω ἄπαντα, ἑκάτερα τούτων ἔσχε. πάλιν τοῦτο οὐκ ὅτι τῶν τότε συμβαινόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῆς κτίσεως ὅλης ἴδιον, καὶ ἑκατέρας τῆς ἐνεργείας πολλὰ ὄντα τὰ ὀργανα· οἷς τὴν μὲν φοβερὰν, ἀστραπὰς, βροντὰς, σκηπτοὺς, θηρσὶ, λοιμοὺς, χιόνας, χάλαζαν, πάγον, πυρώσεις, ὑπερκλύσεις· καὶ ἐν τοῖς ἑρπετοῖς, δράκοντας, σκορπίους, ὄφεις· καὶ ἐν τοῖς πετεινοῖς, ἀκρίδα, ἐρυσίβην· καὶ ἐν τοῖς ὑστελέσι, κυνόμυιαν, κάμπην· ἅπερ δὴ μάλιστα καὶ αὐτὰ προνοίας ὄντα, ὑπερφέροντα τοῦ δυθέρπους, ἀπαλλάττοντα ῥαθυμίας, ἀφυπνίζοντα τοῦ βαθέος ὕπνου, ἀπὸ τοῦ κέρδους πρὸς πῆμα ἄγοντα. Οὐκ ἐν τούτοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἐναντίοις ἡ δύναμις αὐτοῦ ἀπηρτισμένη. διὸ καὶ περὶ τούτων ἡμᾶς διδάξαι βουλόμενος, εἰπὼν, τὴν δύναμιν τῶν φοβερῶν σου ἐροῦσιν, ἐπήγαγε·

7 Μνήμην τοῦ πλήθους τῆς χρηστότητός σου ἐξερεύξονται, καὶ τῇ δικαιοσύνῃ σου ἀγαλλιάσονται. Οἷον ἕτερος ἐρμηνευτὴς εἶπε, Καὶ ταῖς ἐλεημοσύναις σου εὐφημήσουσιν. Ἡμεῖς μὲν ὥσπερ ἀπεναθμησάμεθα τὰ φοβερὰ, ὅπως καὶ τὰ ἐναντία τούτων ἀναλαχεῖν εἰπεῖν· οἷς ὅτι τῶν ὁρωμένων καὶ περὶ ἡμᾶς, θέρμας ἐτησίους, ἡμέρας, παραδείσους, λειμῶνας, δένδρη ποικίλα, ὕδωρ πότιμον καὶ γλυκὺ, ὃ οὐκ ἐν τοῖς ὑετοῖς χρήσιμον, τῆς γῆς ταῖς ὠδῖσιν, τοῖς ποικίλοις καρποῖς, ταῖς δένδρεσι ταῖς ἀφόροις, τοῖς ἀνέμοις τοῖς προσηνέσι, τὴν ἡλιακὴν ἀκτῖνα, τὴν σεληναίαν λαμπάδα, καὶ ποικίλον τῶν ἄστρων χορὸν, ὃ προσωπεῖ τῆς κτίσεως· καὶ ὅτι τῶν ἀλόγων, προβατα καὶ βοῦς καὶ αἶγας καὶ ὅτι τῶν ἀγελαίων, δορκάδας, ἐλάφους, λαγωοὺς, καὶ ἕτερα πλείονα· καὶ ὅτι τῶν πετεινῶν, τοῦ ὄρνεις τοῦ Ἰνδικούς. καὶ ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ἴδοις ἂν οὐ κολάζοντα μόνον, ἀλλὰ καὶ εὐεργετοῦντα πολλῷ πλέον ἢ κολάζοντα. ταῖς μὲν οὖν φόβοις ἔνεχεν εἶπε. Εἰ δὲ καὶ ποτε πείσεται ἐπαγάγοι, διὰ τὸν πολλὸν θαυμασίαν τῶν διορθουμένων τῷ φόβῳ. τούτοις δὲ ἐμφιλοτιμεῖται, καὶ μέχρι τῆς πείρας αὐτὰ προάγει, οὐκ εἰς ἀξίας μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς ὑπεραξίας. ποικίλλων τοίνυν ἡμῶν τὴν σωτηρίαν ποτὲ μὲν ταῦτα, ποτὲ δὲ σκῆνα ἐργάζεται, πλεονάκις δὲ σκῆνα, καὶ μᾶλλον σκῆνα· ὅθεν καὶ σκῆνα βάλε) μόνα. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ γέενναν ἠπείλησεν, οὐχ ἵνα ἐπαγάγῃ, ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπαγάγῃ. καὶ τὸν μὲν τῷ διαβόλῳ πεσκευάσατε (πορεύεσθε γάρ, φησιν, εἰς τὸ πῦρ, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ) τὸν δὲ βασιλείαν οὐρανῶν, δεικνὺς ὅτι οὐ βάλε) οὐρανὸν εἰς γέενναν ἐμβαλῶν.

8 Οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων ὁ Κύριος, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος.

9 Χρηστὸς

9 Χρηστὸς Κύριος τοῖς σύμπασι, καὶ οἰκτιρμοὶ αὐτοῦ ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ.
Ὁρᾷς καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τούτοις ἐνδιατείνουσαν τοῖς χρηστοτέροις, καὶ ἐπιδαψιλευόμενον ὃ λέγω; καὶ γὰρ οἶδε σαφῶς ἐν τούτοις ὄντα μάλιστα τὸν Θεὸν ϖ πλοῦτον. οὐδὲ γὰρ ἐμὲ σωθῆναι, μὴ πολλῆς οὔσης αὐτῷ τῆς φιλανθρωπίας· οὐκ ἦν μείναι, μὴ πολλῆς ἀπολαύουσαν τῆς
5 ἀγαθότητος. διὸ καὶ αὐτὸς ἔλεγεν, Ἐγώ εἰμι ὁ ἐξαλείφων τὰς ἀνομίας σου· καὶ οὐ τὰς Ησ. μγ. κε.
ἁμαρτίας σου μνησθήσομαι σου. οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων ὁ Κύριος. ὅρα πῶς δείκνυσιν αὐτοῦ ἀφατον τὴν φιλανθρωπίαν. οὐ γὰρ ἐλεεῖ μόνον ἁμαρτάνοντας, ἀλλὰ καὶ ἕτερον εἶδος φιλανθρωπίας οὐ μακρὸν ἐπιδείκνυται, ὃ μακροθυμον, ὥστε αὐτοὺς εἰς μετάνοιαν ἐλθεῖν, καὶ μὴ τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας καὶ ἀπὸ τῆς οἰκείας σωθῆναι κατιδοῦσης, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν
10 κατορθωμάτων παῤῥησίαν ἔχειν. οὐχ ἁπλῶς ὁ ἐλεήμων, ἀλλὰ καὶ πολυέλεος εἶπε, δεικνὺς ὅτι ὃ πολὺ ἦν τὸ μετανοῆσαι οὐκ ἐνὶ, ἀλλὰ πολλοῖς συμβαίνει λέγειν. διὰ γοῦν τοῦτο ἐξῆς, καὶ ὁ ἐγκωμιαστὴς αὐτοῦ, ἐπεδείξατο, ἐπαγαγὼν δὲ εἶπεν· χρηστὸς Κύριος τοῖς σύμπασι, καὶ οἰκτιρμοὶ αὐτοῦ ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ. τί ἐστι, τοῖς σύμπασι; καὶ τοῖς
15 ἁμαρτωλοῖς, φησὶ, καὶ τοῖς ἐν πλάνῃ ζῶσιν. οὐ γὰρ δὴ μόνον ὁσίοις, οὐδὲ οἰκτιρμοῦσι, οὐδὲ μετριοπαθοῦσιν, οὐδὲ μετριοπαθοῦσι, ἀλλὰ καὶ πάντες δι' ὧν πάσχουσιν ἀνακηρύττουσιν αὐτοῦ τὸν ἔλεον καὶ τὴν χρηστότητα. καὶ μέλλοις ἕρπειν, τίνι χρηστὸς ἐγένετο; ἐρῶ· οὐχὶ τῷ Ἄβελ μόνον, ἀλλὰ δὲ τῷ Καΐν· οὐχὶ τῷ Νῶε μόνον δὲ τοῖς ἐκείνῳ παισὶν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐκτὸς τοῦ καταποντισμοῦ καθαχλυσθεῖσι. πολλὰ γὰρ ἀπὸ φιλανθρωπίας ἐργάζεται. καὶ ἵνα μάθῃς πῶς πᾶσιν ὅστι χρηστὸς, σκόπει ἐντεῦθεν. πόσης χρηστότητος ἐστὶν, εἰπέ μοι,
20 ὃ τὸν ἀδιαφθόνητον ἐκεῖνον καὶ τοιαύτην τολμήσαντα σφαγὴν, * καὶ τοῦ Θεοῦ καταπατήσαντα τοὺς νόμους, τοσαύτην ὑμνῳδίαν, νηστείαν μᾶλλον ἢ κηλίδωσιν ὕδατι, [ὥστε] καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον καθαρεῦσαι δι' ὧν ἔπαθε τοῦ μήκους τῆς ϖ χρόνου τῆς ἁμαρτίας τῆς ἐγκεκομμένης, καὶ τοσαύτην ἄλλως παιδοῦσαι, δι' ὧν ἔπαθεν ἐκεῖνος; πόσης ἐστὶ χρηστότητος, εἰπέ μοι, ὃ τοσαῦτα νοσοποιῆσαι, ἐπὶ τοσαύτῃ καταχλυσμοῦ, καὶ μήτε ἀπειλαῖς, μήτε λόγοις, μήτε ἄλ-
25 λῳ μηδενὶ διορθωθῆναι, ἕνεκα τῆς κακίας, καὶ τῷ κοινῷ χρέει τῆς Φύσεως δυτὶ φαρμάκῳ χρήσασθαι, καὶ τὸν κουφότατον αὐτοῖς ἐπαγαγεῖν θάνατον τὸν διὰ τῶν ὑδάτων; ὃ οὐ σύμπασιν, οὐκ ὀλίγοις τούτων μόνον ὄσιν ἰδεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ὁρωμένων ἀπάντων, ἐπὶ τῶν ζώων, ἐπὶ τῶν ἀλόγων. καὶ εἰς αὐτοῦ οὐ δύο μόνα ἀνθρώπου, οὐδὲ ἑξακισχίλους, οὐδὲ ἑπτακισχιλίους, πολλαπλασίονα ἔφησεν τὴν χρηστότητα, πολλοὺς οὐδὲ οἰκτιρμούς. ἔκαστον γὰρ ἔργον πολλῆς ἀπο-
30 λαύει φιλανθρωπίας. ὅπερ δὴ καὶ αὐτὸς ζωιδῶν, ἐπήγαγε·

10 Ἐξομολογησάσθωσάν σοι, Κύριε, πάντα τὰ ἔργα σου, καὶ οἱ ὅσιοί σου εὐλογησάτωσάν σε. Τουτέστιν, εὐφημησάτωσάν σοι, ἀναπεμπέτωσάν σοι ὕμνους, οἷς τε λόγῳ πεπιστευμένοι, καὶ τῷ φωνεῖν οὐκ ἔχοντα. καὶ γὰρ καὶ τῶν ἀφώνων ἕκαστον ὅτῳ τρόπῳ ἐνῆν, ὥστε εὐλογίαν ἀναπέμπειν διὰ τῆς οἰκείας φύσεως, καὶ ἄφωνα ἦ, διὰ τῶν ὁρώντων καὶ
35 ἀπολαυόντων ἀνθρώπων· καὶ οὐκ ἐνὶ μὲν διὰ τῆς ὑσίας τῆς αὐτῶν, ἀνθρώποι ὄντες καὶ διὰ τῆς διαγωγῆς καὶ διὰ τῆς ϖ σχέσεως. διὸ καὶ τοῦτο δῆλον ποιεῖ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς τοῦ, οἱ ὅσιοί σου εὐλογησάτωσάν σε. ὁσίους δὲ οὐ τοὺς τυχόντας, οὐδὲ ἁγίους καλῶ, οὐδὲ τοὺς τοῦ Θεοῦ ϖ σεσταλμένους πληρωτὰς, οὐδὲ ἀδάτους ἁμαρτήμασι καὶ πονηρίᾳ.

11 Δόξαν τῆς βασιλείας σου ἐροῦσι.
40 Τί ἐστι, δόξαν ἐροῦσι; ὃ ἀνενδεές, ὃ φιλάνθρωπον, φησὶ, ὃ κηδεμονικὸν, ὃ μὴ δεόμενον τῶν ἀρχομένων τοιαύτην ϖ σχέσιν αὐτοῦ ἐπιδείκνυσθαι ϖ σπουδὴν, ὃ ἀπροσίτον τοῦ φωτὸς, ὃ ἄῤῥητον τῆς ὑσίας, ὃ ἀκατάληπτον. Καὶ τὴν δυναστείαν σου λαλήσουσι. Τουτέστι, τὴν δύναμιν τὴν ἀμαχον, τὴν ἀχείρωτον [εἶσονται]· οὐκ ἐ-

πειδὴ

πειδή σοι χρεία τούτων τῶν ὕμνων ἢ τῶν θυφημιῶν, ἀλλὰ δι' αὐτοὺς τε σοῦ λέγοντας, ἢ ὥστε καὶ ἑτέρους διδάξαι ἢ ποιῆσαι τῆς θυφημίας κοινωνούς.

12 Τοῦ γνωρίσαι τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων τὴν δυναστείαν σου, καὶ τὴν δόξαν τῆς μεγαλοπρεπείας τῆς βασιλείας σου. Δείκνυσι δηλονότι τούτων ὅπου δηλονότι τὸ μαθεῖν ἑτέρους τὴν δυναστείαν αὐτοῦ, πᾶς θυφημίας ἄρχεσθαι. πολλὴ τοίνυν ἡ δυνάμις, πολλὴ ἡ δόξα, πολλὴ ἡ βασιλεία, πολλὴ καὶ ἄφατος, ἃ μόνον πάντα ὑπερβαίνουσα λόγον, δηλοῖ δὲ πάντα νικῶσα νοῦν. ἀλλ' ἡ πολλὴ καὶ ἄφατος αὕτη χρείαν ἔχει τῶν διδασκόντων αὐτὴν δηλονότι" ἄγγελοι τῶν πολλῶν. ἐπεὶ καὶ ὁ ἥλιος φαεινότατόν ἐστιν ἄστρον, καὶ ὅμως τὰ ὄμματα νοσοῦντες οὐχ ὁρῶσιν αὐτοῦ τὸ φῶς· οὕτω δὴ καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ πρόνοια ἡλίου μὲν πάντος ἐστὶ φαιδροτέρα, ἀλλ' οἷς λογισμοῖς διεστραμμένοις καὶ" βεβυσμένοις τὰς ἀκοὰς, πολλῆς δέονται τῆς ἐπιμελείας, ὥστε ἀνοιχθῆναι αὐτῶν τὰ δρώμενα. δεῖ τοίνυν συνεχῶς αὐλοῖς σημαίνειν καὶ σάλπιγγι τὰ περὶ τούτων διδασκαλίαν. Εἶτα ὅπως εἶπε δόξαν βασιλείας καὶ μεγαλοπρέπειαν, καὶ μὴ μόνα φήσας πρέπειν, πάλιν ἀναλαμβάνει καὶ λέγει τὸ ἐγκωμιαστικὸν αὐτοῦ, τί ἐστιν ἡ δόξα, ἐπαγαγών·

13 Ἡ βασιλεία σου, βασιλεία πάντων τῶν αἰώνων. Οὐ τῶν παρόντων μόνον, φησὶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐρχομένων. ἀτελεύτητος γὰρ καὶ ἀπειρος, καὶ μόνη τὸ ἀΐδιον ἔχουσα.

Καὶ ἡ δεσποτεία σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ. Οσα αὐτῆς καὶ ἐντεῦθεν τὸ ἀτελεύτητον· πάντα γοῦν τῆς οἰκουμένης, πάντα γοῦν τῶν αἰώνων, πάντα γοῦν τῶν χρόνων ἐκτέταται. 14 Πιστὸς Κύριος ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις αὐτοῦ, καὶ ὅσιος ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. Εἰπὼν τῆς βασιλείας τὸ ἀτελεύτητον, τὸ βεβηκὸς, τὸ πάγιον, τὸ ἀκίνητον, λέγει καὶ τῶν λόγων αὐτοῦ τὸ σεμνόν. τὸ γὰρ πιστὸς, τοῦτο ἐστὶ, βέβαιος, ἀληθής. Εἰ γὰρ πιστὸς, πάντως ἔσται τὰ ἐπηγγελμένα πρὸς αὐτοῦ. ὥσπερ γὰρ ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἀδιάπτωτος καὶ πέρας οὐκ ἔχουσα, οὕτω καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ σεμνοὶ, βεβηκότες. οὔτε οὖν ἐκείνη ποτὲ διακόπτεται, οὔτε οἱ λόγοι διαπίπτουσιν. Εἰ δὲ οὐ διαπίπτουσι, δεῖ πάντως ἀκολουθῆσαι τὰ ἔργα. Εἰ δὲ πού τι καὶ εἶπε καὶ οὐ γέγονε, καὶ τοῦτο τῆς ἀληθείας αὐτοῦ ἀπόδειξις. Πέρας γὰρ λαλήσω ὅπως ἔθνη καὶ βασιλείαν, ζοῦ καταισχύνειν καὶ ἐκείνου· καὶ ἐάν μετανοήσωσιν ὅπως τῇ κακίᾳ, μετανοήσω κἀγὼ ἐφ' οἷς ἐλάλησα ποιῆσαι αὐτοῖς. καὶ ὅπως τῶν ἀγαθῶν ὁμοίως· χρηστὰ διαλέξομαί, φησὶ καὶ μεταβαλῶν), κἀγὼ μεταβαλῶ τὰ περὶ αὐτῶν εἰρημένα. καὶ ὅσιος ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. Τί ἐστιν, ὅσιος; ἁπλοῦς, ὀρθός, καθαρός, ἄμωμος, οὐδεμίαν οὐδενὶ πρόφασιν ἔχων λαβεῖν.

Ιερ. ιν. 2.

15 Υποσημαίνει Κύριος πάντας τοὺς καταπίπτοντας, καὶ ἀνορθοῖ πάντας τοὺς κατερραγμένους. Εἰπὼν περὶ τῆς βασιλείας ὅτι ἀπέραντος, περὶ τῶν λόγων ὅτι ἀληθεῖς, περὶ τῶν πραγμάτων ὅτι ἀληθεῖς, περὶ τῆς δόξης, περὶ τῆς μεγαλοπρεπείας, λέγει πάλιν περὶ τῆς φιλανθρωπίας· ὃ καὶ" αὐτὴ μεγίστη δόξα τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ὃ μὴ μόνον θαυμαστεῖν ἐξῶσας, ἀλλὰ καὶ μέλλοντας καταπίπτειν μὴ ἐᾶν τοῦτο παθεῖν, ἀλλὰ χειμένους ἀνιστᾶν. καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν, ὅτι πάντας, ἃ δεῖνα καὶ τὰ δεῖνα μόνον, ἀλλὰ πάντας, κἂν δοῦλοι, κἂν πένητες ὦσι, κἂν ἄσημοι, κἂν ἐξ ἀσήμων. πάντων γὰρ ἐστὶ δεσπότης, ἀλλ' οὐδὲ χειμένους θαρρεῖ, οὐδὲ σαλευομένους ὑποφρᾶ. τοῦτο δὲ ὅπερ τῆς κοινῆς φύσεως ἐποίησε, τοῦτο καὶ ἐφ' ἑκάστου ἐργάζεται). Εἰ δέ τινες τῶν χειμένων οὐκ ἀνίστανται, οὐ παρ' αὐτὸν" βιαζόμενον ἀνορθῶσαι, ἀλλὰ παρ' ἐκείνους οὐ μὴ θέλοντας ἀναστῆναι. ἐπεὶ δὲ τὴν Ιούδαν πεσοῦσαν οὐδεμιᾷ δυνάμει ἀνέστησε, διὰ τοῦτο πάντα ἐποίησατο, ἀλλ' ἐκείνος οὐκ ἠθέλησε. τὴν γοῦν Δαβὶδ πεσοῦσαν ἀνώρθωσε διὰ ἰσχυρὸν ἐποίησε, τὸν Πέτρον μέλλοντα καταπίπτειν ἀνέστησε. καὶ ἄκουε πῶς. Σίμων, Σίμων, φησὶν, ἰδοὺ ὁ Σατανᾶς

Σατάνας ἐξήτησε σινιάσαι ὑμᾶς, ὡς τὸν σῖτον· καὶ γὰρ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλίπῃ ἡ πίστις σου. Εἶτα λέγει ἕτερον βούλησιν εἶδος. ποικίλη γὰρ αὐτοῦ ἡ πρόνοια καὶ πολυτρόπη ἡ οἰκονομία. 15 Οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων εἰς σὲ ἐλπίζουσι, καὶ σὺ δίδως τὴν τροφὴν αὐτῶν ἐν καιρῷ. Εἶδες πῶς ἔδειξεν ὅτι χρηστὸς τοῖς σύμπασι, καὶ ⓖ οἰκτιρμοὶ αὐτοῦ ὅπου πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ; ὅπερ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις εἴρηται, Ὅτι ἀνατέλλει Matth. 5. μ.
τὸν ἥλιον αὐτοῦ ὅπου πονηροὺς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχει ὅπου δικαίους καὶ ἀδίκους, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ἔστι φιλάνθρωπον τῶν εἰρημένων· καὶ σὺ δίδως τὴν τροφὴν αὐτῶν ἐν καιρῷ. ἀεὶ γὰρ εὐεργετεῖ καὶ γῆ καὶ ἀήρ, ἀλλὰ τὸ ὅπερ ἔργον αὐτοῦ τοὺς καρποὺς τελεσφορεῖν εἴωθεν. τοῦτο δὲ ἐν καιρῷ τοῦτο δηλοῖ, ὅτι καιρὸς πάντα διώρισται, καὶ ἕκαστα ἀφορίσας ἔδωκε. καὶ τοῦτο γὰρ μάλιστα αὐτοῦ δείκνυσι τὴν σοφίαν, τὸ μὴ ὁμοῦ πάντα μηδὲ ὑφ' ἕν, ἀλλὰ κατὰ πάντα τὸν ἑαυτοῦ διελεῖν καὶ τῆς ἕξεως, ὥστε καὶ τὸ γηπόνον ἀναπαύεσθαι, καὶ τὰ γινόμενα μὴ διαφθείρεσθαι. τὸ δίκαιον ἐν καιρῷ, ἢ ὅπερ ἔμπροσθεν εἶπομεν τοῦτο ἔστιν, ὅτι καιρὸς μεμέρισται ἕκαστα, ἢ ὅτι δεομένοις, χορηγοῦσι τὴν τροφὴν δίδως. καὶ πῶς, φησίν, ⓖ ὀφθαλμοὶ πάντων εἰς σὲ ἐλπίζουσι; καίτοι πολλοί εἰσιν αὐτόματα καὶ ὄντα λέγοντες, ⓖ ἐν ἀσεβείᾳ ζῶντες. * τὸ προσώπατος αὐτοῦ λέγει τὴν φύσιν ἐνταῦθα, ὥσπερ καὶ ἀγλαὸς ὄστεον λέγει· Τοῖς νεοσσοῖς τῶν κοράκων τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτόν, καίπερ ἀλόγιστα καὶ ζῶα ὄντα, καὶ πάλιν, Σκύμνοι ὠρυόμενοι τοῦ ἁρπάσαι καὶ ζητοῦσαι παρὰ τοῦ Θεοῦ βρῶσιν αὐτοῖς. καίτοι καὶ οὗτοι ἀλόγιστοι, καὶ οὐκ αὐτοῖ ζητοῦσιν· ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα πάλιν τοῦ προσώπατος λέγει τὴν φύσιν. οὐ γὰρ ἀπὸ τῆς ἐκείνων προαιρέσεως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν γινομένων φύσεως τοῦτο ῥητέον ἐστίν. Ψαλμ. ρμδ. 1. Ψαλμ. ρμγ. κβ.

17 Ἀνοίγεις σὺ τὴν χεῖρά σου, καὶ ἐμπιπλᾷς πᾶν ζῶον εὐδοκίας.

Χεῖρα, τὴν ἐνέργειαν λέγει καὶ τὴν χορηγητικὴν δύναμιν, ὅτι πάντων σε παιδεύων εἰδέναι, ὡς οὐκ ἐν τοῖς στοιχείοις, ἀλλ' ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ τὴν καρπῶν αἰτίαν. ἢ καὶ τὸ εὔκολον δείκνυσι εἶπε τοῦτο, δυσίτευς σὺ τὴν χεῖρά σου. ὅταν γὰρ ⓖ τότε μάλιστα τῶν πάντων αἴτιον ἀφέντες προσκυνοῦσι καὶ σέβουσι καὶ ἥλιον, καὶ ταῦτα ἐνόμιζον εἶναι τὰ παρέχοντα σὺν καρποῖς, αἰτιᾶται αὐτοὺς ὅπου τὴν ἀρχὴν τὴν δῶρα καὶ Ⓜ τούτων αἴτιον καὶ δεσπότην, συνεχῶς ταῦτα ὑπολέπει, δεικνὺς ὅτι οὐκ ἐκ τῆς ἐκείνου χειρὸς πάντα, ἐκ τῆς ἐκείνου κακοδαιμονίας ὑπάρχει καὶ ἀγαθά. εὐδοκίας ἢ ἐνταῦθα ἐμπιπλᾷν λέγει, * διότι ἔλαττον ζῶον πλησθῆναι τοῦ θελήματος αὐτοῦ, τοῦ ἀρέσκοντος αὐτῷ. ὁ γὰρ ἁπλῶς δίδωσι ἕκαστον, ἀλλὰ κατὰ τὸ χρήσιμον ἑκάστῳ, κατὰ τὴν ὑπομονὴν ἑκάστου, κατὰ τὸ πλῆρες. ὃ δή λέγει τοῦτό ἐστι· καὶ ἀληθῶς δίδως καὶ αἰσθητοῖς καὶ πᾶσιν, ὡς ἑκάστῳ πολύ, ὡς ἑκάστῳ ἀρεστόν· καὶ ὁ δίδως μόνον, ἀλλὰ καὶ πληροῖς, ὡς μηδὲν εἶναι ἐνδεόν.

18 Δίκαιος Κύριος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ ὅσιος ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ.

Ὁδοὺς ἐνταῦθα, τὰς οἰκονομίας λέγει, τὴν προνοίαν, τὴν κηδεμονίαν, δι' ἧς ἅπαντα διετύπωσε. πάντα γάρ, φησι, τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐγκώμια, θαυμάτων γέμει, εὐθημίαν οὐδενὶ προέχοντα" λαβεῖν, κἂν ἕνες μαίνωνται καὶ λυττῶσι. τὰ τοίνυν ἔργα φύσει τοιαῦτα, ὡς ἀπολαμπεῖν, ὡς ἀποστίλβειν, ὡς ἀναχηρύττειν τοῦ πεποιηκότος τὴν προνοίαν, τὴν κηδεμονίαν, τὴν φιλανθρωπίαν, τὴν δικαιοσύνην, τὴν ὁσιότητα.

19 Ἐγγὺς Κύριος πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ.

Ἰδοὺ καὶ ἕτερον προνοίας μέρος, ὃ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν. Εἶπων γὰρ τὰ κοινὰ καὶ τοῖς ἀπίστοις δεδομένα, τὴν τροφήν, σὺν ὑετοῖς, λέγει καὶ τὰ ἰδίως ζῶντας τοῖς πιστοῖς παρεχόμενα. τίνα ἢ ταῦτά ἐστι; τὸ ἐγγὺς αὐτῷ ἐστί, τοῦτ' ἔστιν, αὐτὸ χρῆναι, κηδεσθαι, προνοῆσαι πολὺ μειζόνως ἐκείνων, ἕπεσθαι αὐτοῖς καὶ ἵλεων καὶ εὐμενῆ, μᾶλλον αὐτοῖς ἀποκα-

λυπῆσαι τὰ ἀγαθά. 20 Θέλημα τοῦ φοβουμένων αὐτὸν ποιήσει, καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν εἰσακούσεται, καὶ σώσει αὐτούς. Καὶ μικρόν, φησιν, ὁ Παῦλος ἐβούλετο ἄγγελον Σατᾶν ἀποστῆναι ἀπ' αὐτοῦ· τοῦτο, τοὺς πειρασμούς, καὶ θλίψεις, καὶ ἐπιβουλάς, καὶ οὐκ ἐποίησε. καὶ μικρὸν ἐποίησε. Τὸ γὰρ, ὅπερ ἔγνω ὅτι καὶ μὴ συμφέρουσα ἤτει, πάλιν θελήσας καὶ σφόδρα θελήσας, Θεοῦ ἔργον ἦν. διὸ καὶ ἔλεγεν, Εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν θλίψεσιν, ἐν διωγμοῖς. Εἰ γὰρ τὰ συμφέροντα ποιῆσαι ἐβούλετο, διὰ ἄγνοιαν ἐβούλετο. ἐπειδὴ δὲ ἔμαθεν ὅτι τοῦτο ὁ Θεὸς βούλεται, καὶ αὐτὸς λοιπὸν ἀνέδεκτο. ἀγαθὸν γάρ ἐστιν ἄλλο τὸ θέλημα Θεοῦ, καὶ ἄλλο τῶν φοβουμένων αὐτόν. Εἰ δέ τινα καὶ αὐτοὶ ὡς ἀνθρωποι βούλονται, ἀλλ' ὕστερον διορθοῦνται. 21 Φυλάττει Κύριος πάντας τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν, καὶ πάντας τοὺς ἁμαρτωλοὺς ὀλοθρεύσει. Καὶ τοῦτο μέρος προνοίας ἀμικρόν, τὸ τηρεῖν, τὸ ἀσφαλίζεσθαι, τὸ τοῖς πρὸς αὐτὸν προνοίαν παρέχειν. ἁμαρτωλοὺς δέ φησι, τοὺς τὰ ἀνίατα νοσοῦντας, τοὺς ἀβουλήτους διορθωθῆναι. Εἰ δὲ ἵνας καὶ τῶν ἀγαπώντων αὐτὸν ἀφίησιν εἰς θανάτους ἐμπεσεῖν, καὶ τοῦτο φυλάττοντός ἐστιν, ὅπερ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἄβελ γέγονεν. εἰ γὰρ καὶ τὰ σώματα αὐτῶν διεφθάρη, ἀλλ' ὅμως τῇ ψυχῇ λαμπροτέρους γεγένασιν. ἀπολύων δὲ καὶ τὰ σώματα ἄφθαρτα. ἐπεὶ οὖν εἶπε τῆς προνοίας αὐτοῦ τὰ εἴδη, ὅσα δυνατὸν ἦν εἰπεῖν αὐτῷ, καὶ κοινὰ, καὶ ἰδιάζοντα, καὶ ὑξαίρετα τῶν ἁγίων, τὴν πρὸς τοὺς σαλευομένους κηδεμονίαν, τὴν πρὸς τοὺς χειμῶνας προνοίαν, τὴν μακροθυμίαν, τὴν τῶν ἁμαρτωλῶν διόρθωσιν, τὴν τῶν ἁγίων φυλακὴν, πάλιν εἰς αἶνον κατακλείει λόγον, καὶ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν εἰς κοινωνίαν τῆς εὐφημίας καλῶν λέγων· 22 Αἰνέσει Κυρίου καλήσει τὸ στόμα μου, καὶ εὐλογείτω πᾶσα σὰρξ τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

Ὁρᾷς πῶς ἀπὸ τῆς χρηστότητος τὸν φόβον μείζονα, ἀλλὰ καὶ τοὺς καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς (καὶ γὰρ καὶ τοῦτο καὶ δεσποτικόν) οὐκ ἀνθρώπους μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλογα, καὶ τὰ στοιχεῖα, καὶ τὰ ἀναίσθητα ἅπαντα. πρώτα γὰρ ἐμπέπληται αὐτοῦ τῆς ἀγαθότητος. μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμεῖς ἀγαλείπτωμεν ὅτου χρηστὸν, τοιοῦτον φιλάνθρωπον, τὸν πρωταγωνιστοῦντα αὐτοῦ τῶν εὐεργεσιῶν συνεχῶς ὑμνοῦντες, καὶ διὰ ῥημάτων, καὶ διὰ πραγμάτων· ἵνα καὶ τῶν παρόντων καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτυγχάνωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλμ. ρμε. 1 ΑΙΝΕΙ Η ΨΥΧΗ ΜΟΥ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟΝ. αἰνέσω Κύριον ἐν τῇ ζωῇ μου, ψαλῶ τῷ Θεῷ μου ἕως ὑπάρχω.

Matth. c. 11. Ἐνθα κατέλυσεν, ἐντεῦθεν ἀρχὴν πάλιν, ἀπὸ ἀρχῆς καὶ τῆς εὐφημίας. ἀγαθὸν γὰρ μακρῶς ἐκκαθαίρει ψυχὴν τὸ τοιοῦτον. αἶνον δὲ λέγει, οὐ συνεχῶς λέγων, ἀλλὰ τῶν ἔργων· ὅπερ καὶ ὁ Χριστὸς φησι, Λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ὑμῶν ἔργα, καὶ δοξάσωσι πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ πάλιν ὁ Παῦλος, Δοξάσατε δὴ τὸν Θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν. καὶ ὥσπερ ἐν ᾧ τοσοῦτον ἔλεγε, καθ' ἑκάστην ἡμέραν εὐλογήσω σε, ὅπου καὶ ἐν ταύτῃ, ψαλῶ τῷ Θεῷ μου, φησιν, ἕως ὑπάρχω. Εἶτα βουλόμενος πάλιν λαβεῖν κοινωνοὺς τῆς εὐφημίας ἀνθρώπους, εἰς τὰ διηγήματα αὐτοῦ τῆς φιλανθρωπίας ἐμπίπτει, καμόμενος, θερμαινόμενος τῷ πόθῳ, παρεστέχων τὴν οἰκουμένην ἅπασαν,

χ. ἐποίησε δὲ ἵνα τὰ μὴ συμφέροντα ᾖτει, τοῦτο πάλιν ἐθέλησε, διὰ ζ

πασιν, ἀπόντας ζωάγων εἰς ϖ οἰκεῖον χορόν. ϗ γὰρ ϗ τοῦτο μάλιστα φησι, τοῦτο μάλιστα δόξα εἰς Θεόν, ὅταν πολλοὺς ὑπὲρ ἡτῆς σὺν μέλλοντας τῆς αὐτοῦ ἀπολαύειν σωτηρίας. 2 Μὴ πεποίθατε ἐπ' ἄρχοντας, ὑπὲρ υἱὸς ἀνθρώπων, οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία. Ετερος, Τῷ ὄντι ἔχοντι σῶσαι. Ἀκουέτωσαν τοῦ ψαλμῳδοῦντος τούτοις ἐν συμβουλῇ ϖ τοὺς ταῖς ἀνθρωπίναις κενοδοξίαις, ταῖς ὑπερηφανίαις ϗ διεφθαρμένους. Τί δέ ἐστιν, οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία; οὐδὲ τῆς ἰδίας, φησί, σωτηρίας εἰσὶ κύριοι, οὐδὲ ἑαυτοῖς ϖροσκτήσαι δυνάμενοι. εἰ γὰρ ἐπέλθοι ἡ τελευτή, χείρονες λίθων ἀφωνότεροι. τοῦτο γάρ ἐστιν, ὃ ὑπερφέρει λέγων·

3 Ἐξελεύσεται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, ϗ ὑπερέψῃ εἰς τὸν χοῦν αὐτοῦ. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀπολοῦνται πάντες ϖ ψαλμοὶ αὐτοῦ. Ετερος, Αἱ ϖροθέσεις αὐτοῦ. Ὃ δὲ λέγει, τοῦτο ἐστίν· Ὅταν ϖροσκτήσαι μὴ δυνάμενος, πῶς ἑτέρους ὠφελήσεται; οὐδὲν γὰρ ὕπερ ὑπερφυὲς ϗ σαθρόν, ὡς ἡ τοιαύτη ἐλπίς. ϗ δείκνυσι τῶν ϖραγμάτων ἡ φύσις. διὸ ϗ Παῦλος ϖρὸ τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος ψαλμῳδούμενος ἔλεγεν, Ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει. ἀλλ' οὐ ταῦτα τοιαῦτα, ἀλλὰ σκιᾶς ἀσθενέστερα. μὴ γάρ μοι εἴπῃς ὅτι ἄρχων ὄντι. ϗ γὰρ ϗ ὁ ἄρχων οὐδὲν ἔχει πλέον τοῦ τυχόντος δυνάστου· τῇ αὐτῇ ἀδηλίᾳ ὑποκειται. Εἰ δέ τι χρὴ ϗ θαυμαστὸν εἰπεῖν, ὅπερ ἄρχων ὄντι, καὶ ψαλμῳδοῦντα τοῦτο μάλιστα οὐ χρὴ θαρρεῖν. ἀκροσφαλὴς γὰρ αἱ τοιαῦται δυναστεῖαι. καὶ μὴ μεταπέσῃ, ϖρὸς ὀργὴν ὄντι ὀξυρρεπὴς, καὶ τὴν ἐξουσίαν ϖρὸς ἀγνωμοσύνην ἀποκέχρηται, ὡς οὐ μέλλων ὑπεύθυνος εἶναι τῷ ὑποκειται δίκαμβον. καὶ θυμούμενον φασὶ, δυσχερεστέρας ἔχει τὰς μεταβολὰς τῶν ἰδιωτευόντων, ὅσῳ ϗ μείζοσι ϗ πλείοσιν ὑπεύθυνος ὑποκειται· καὶ μᾶλλόν ἐστιν εὐχείρωτος σοῦ, ὅσῳ καὶ πλείους ἔχει τοὺς ὑπεύθυνους. Τί γὰρ βλέπει ϖ σωματοφύλακες; τί δὲ αἱ πολλαὶ ϖροφυλακαί; πῶς σῶσαι ὁ ἐν πόλει λυομυρμήξ, μηδὲ ϖρὸς τοῦ σώματος αὐτοῦ θαρρῶν, ἀλλ' ὡς ἐν μέσοις δυναστρεφόμενος πολεμίοις, ὅπως ὢν ἀγαθὸς, ἑτέρους σῶσαι δυνήσεται); ὁ Εἰρήνης ὅσῳ τοῦ ἐν πολέμοις χαλεπώτερον διεδέξατο, πῶς ἑτέρους ἐν ἀσφαλείᾳ καταστήσει ϗ ὀξυρρεπὲς; ϖῶς κινδυνεύων; πολλοῖς δὲ δυναμένοις καθ' ἑαυτοὺς ζῆν μὴ ἀδείας, τοῦτο αὐτὸ γένοιτο ὑπεύθυνοι, τὸ τοιούτοις θαρρῆσαι, ϗ καταπεσόντων ἐκείνων ϗ ὅτοι συγκατεπλάκησαν. ἑτέρους δὲ ϖ φύλακες ϖροδόται γενήσεσθαι. ἀλλ' ὅμως ὁ ϖροφήτης ταῦτα ἅπαντα ψαλμῳδῶν, ὅπερ πολλοὶ διέφυγον, ὃ ἀναμφισβήτητον τίθησι, ὃ τὸ τελευτᾶν. καὶ γὰρ ἅπαντά σοι κατὰ ῥοῦν φέρῃ), καὶ οὕτως ᾖ, καὶ χεὶρ εἰδῶς, φησὶ, καὶ μέλλῃ ἀποδιδόναι, ἐν μέσαις τὰ ὑποθέσεσι καταλύσας τὸν βίον ἀφῆκέ σε ἐν ἐλπίσι κεναῖς, διὰ τὸ τὸ ζωὴν μὴ ἐγκόσαι ϖρὸς τὸ τὸ ὑποθέσεως τέλος. ὅταν γὰρ μηδὲ ζωὴν ἐγκῆται ἔχῃ ϖρὸς τὴν ὑπόθεσιν, ἀλλὰ ϖρὸς καταλύσῃ) τὸ τέλειος ὁ βίος, ὑπὲρ σαθρὰ καταφύγῃς συμμαχίαν. ἢ οὐκ ἴστε πολλοὺς τοῦτο πεπονθότας, ϗ τὸ συμμάχου πεσόντος, τὸ ϖροσάτου γυμνωθέντας ἐντεῦθεν μᾶλλον κατενεχθέντας; ϗ τί λέγω ϖρὸ τῆς ἐπαγγελίας, ὅπου ψαλμῳδεῖται ϗ ἀπέλυσε), ὅταν ὁ ταύτης κύριος ὢν μηδὲ αὐτὸς ῥύσῃ; ὑπερφέρει γάρ, φησὶν, εἰς τὸν χοῦν αὐτοῦ. Εἰ δὲ ὁ σκῶλος ἀπόλωλε, πολλῷ μᾶλλον καὶ ταῦτα. διὸ καὶ ἐπήγαγε τὸ, ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀπολοῦνται πάντες ϖ ψαλμοὶ αὐτοῦ, δεικνὺς ὅτι τὸ μόνον εἰς τέλος οὐκ ἦλθε τὰ τῆς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς οἰκήσεται ὁ ἐπαγγελόμενος. Τί οὖν ἐντεῦθεν ποιεῖ; ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἀπήγαγε ἐλπίδων, δείκνυσι λοιπὸν τὴν ἀσφαλῆ λιμένα ϗ τὸν ἀχείρωτον πύργον, ϗ συμβουλεύει. σοῦ γὰρ μάλιστα ψαλμῳδοῦντος ἄδεισος ἔφοδος, ἀπαγαγεῖν τῶν σανίδων ϗ ναύτην ϖρὸς τὰ ἰσχυρὰ· καθαιρῶν τὰ μάταια, ϗ ἰσχύοντα τὰ ἀληθινά· διελέγχειν τὰ ἀπατῶντα, ϗ δεικνύοντα τὰ ὠφελοῦντα.

4 Μακάριος, οὗ ὁ Θεὸς Ιακὼβ βοηθὸς αὐτοῦ, ἡ ἐλπὶς αὐτοῦ ὑπὲρ Κυρίου ϖ Θεοῦ

αὐλοῦ. Εἶδες πῶς ἐκ συνοίδη συμβουλῆς ἡ παιδεύσεως; ὅταν γὰρ μακαρισμὸν εἴπῃ, πάντα λέγει τὰ ἀγαθά, καὶ δείκνυσι τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἐλπίδος. μακαρίσας τοίνυν ἐλπίζοντα ἐπ' αὐτόν, λέγει λοιπὸν τὸ βοηθοῦν τὴν δύναμιν, δεικνὺς ὅτι ὁ μὲν ἀνθρωπος, ὁ δὲ Θεός· ὁ μὲν ἀπολλύμενος, ὁ δὲ ἰσχύων· οὐκ αὐτὸς δὲ μόνον μόνος, ἀλλὰ καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ. διὸ καὶ ὅπως ἐπήγαγε· Τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς. Εἰ δὲ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἰσχυρὰ, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς καὶ ἰσχυρὸς καὶ δυνατός· καὶ ὅτι τοιοῦτος, δείκνυσιν αὐτοῦ τὰ γλυπτὰ τὴν ἰσχύν. Τί οὖν, εἰ καὶ ἰσχυρὸς ἐστι καὶ δυνατός, τί βούλεται δέ; πολλοὶ γὰρ τῶν αἰσθητῶν ταῦτα λέγουσιν. ἀλλ' ὅρα πῶς καὶ ταύτην αἴρει τὴν ὑποψίαν. Εἰπὼν γὰρ τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, ἐπήγαγε, Τὸν φυλάττοντα ἀλήθειαν εἰς τὸν αἰῶνα, ποιοῦντα κρίμα τοῖς ἀδικουμένοις. Ὃ δὲ λέγει, τοῦτο ἐστὶ τοῦτο αὐτοῦ ἐστὶν ἔργον, τοῦτο ζωὴν ἦν, τοῦτο μάλιστα Θεοῦ ἴδιον, τὸ μὴ περιορᾶν ἀδικουμένους, ὃ μὴ πάσχειν ἐπηρεαζομένους, τὸ χεῖρα ὀρέγειν τοῖς ὑπὸ τῶν κρειττόνων ἐπηρεαζομένοις· καὶ τοῦτο εἰς ὃ διαφερόντως· διὰ καὶ ἔφησεν, εἰς τὸν αἰῶνα, τοῦτο δηλῶν. ἀεὶ τοῦτο ἦν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὃ ἐξῆς ἐχόμενον· Διδόντα τροφὴν τοῖς πεινῶσι. 6 Κύριος λύει πεπεδημένους, Κύριος σοφοῖ τυφλούς. Ἄλλος, Φωτίζει. 7 Κύριος ἀνορθοῖ κατερραγμένους, Κύριος ἀγαπᾷ δικαίους, 8 Κύριος φυλάσσει τοὺς προσηλύτους ὀρφανοὺς καὶ χήρας ἀναλήψεται, καὶ ὁδὸν ἁμαρτωλῶν ἀφανιεῖ.

Εἶδες πῶς διὰ πάντων δείκνυσιν αὐτοῦ τὴν ἀγαθότητα πεπαμένην, καὶ ὅτι τοῦτο ἔργον αὐτῷ, λύειν συμφοράς, λιμὸν διαφθαρῆναι, δεσμῶν ἐλευθεροῦν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐκ ἀνέχεται καὶ ἄνθρωποι δύνανται)· τὰ δὲ ἑξῆς οὐκέτι. καὶ γὰρ τῆς φύσεως αὐτῆς τὴν πήρωσιν διαφθαρῆναι, τὸν περιπατοῦντα δύνασθαι, φησί, τὸν δὲ ἀρετῇ λάμποντας ἐπαινεῖ, τὸν ἀποστατοῦντα σώζει, τὸν δὲ ὀρφανίαν ἢ χηρείαν δυσχεραίνοντας καὶ ὠθουμένους παραμυθεῖται καὶ ἀνακαλεῖται. Εἶτα ὅλῳ εἶπεν, ἀγαπᾷ δικαίους, δείκνυσιν ὅτι πολλοῖς καὶ ἀπὸ συμφορᾶς μόνης ἐπήρκεσε. καὶ γὰρ ὃς μὲν ἐφεῖται, μᾶλλον δὲ πεινῆν τρέφει, ὃν- περ οὐκ ἔστιν ἀρετῆς· καὶ τοὺς πεπεδημένους, μᾶλλον τὰ δεσμὰ λύει, οὐδὲ αὐτὸ δὲ ἀρετῆς, ἀλλὰ συμφορᾶς· καὶ τοὺς τυφλοὺς δὲ μᾶλλον τὴν πήρωσιν φωτίζει οὐδὲ τοῦτο δὲ κατορθώματος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ συμφορᾶς. ὁμοίως καὶ τὸ κατερράγθαι, καὶ τὸ προσήλυτον εἶναι καὶ ὀρφανὸν καὶ χήραν. Εἰ δὲ τοὺς διὰ συμφορᾶς, πολλῷ μᾶλλον τοὺς ἀρετῆς ἕνεκα τιμωμένους. ὅταν οὖν καὶ δύνῃ) καὶ βούλῃ), καὶ μᾶλλον τυγχάνῃ τὰ παρ' αὐτοῦ πάντα, καὶ ἀρετὴν ἀποδέχηται, καὶ μᾶλλον συμφορὰς ἐλεῇ, ἵνος ἕνεκεν οὐκ ἀφίησι τὸν ἀπολλύμενον, τὴν ἀθετῆσαι, τὸν ἐπίκειται, καὶ ὅτι τὸ ἰσχυρὸν καὶ ἀμαχον καταφύγοις, τὸν οὐκ ἀνειδίζοντα τὰς συμφορὰς, ἀλλὰ μᾶλλον τρέφοντα, τὸν πάντα ὅσα βούλεται δυνάμενον; σκόπει δὲ καὶ ὃ ἔφαγον πῶς μετ' ἀκριβείας εἴρηκεν. ὁ γὰρ εἶπεν, ἀμαρτωλοὺς ἀφανεῖ, ἀλλὰ τὴν ὁδὸν αὐτῶν, τουτέστι, τὴν τροπὴν αὐτῶν· ὁ γὰρ τὴν φύσιν ἀποστρέφει), ἀλλὰ τὴν κακίαν μισεῖ.

9 Βασιλεύσει Κύριος εἰς τὸν αἰῶνα, ὁ Θεός σου, Σιών, εἰς γενεὰν καὶ γενεάν.

Εἰ τοίνυν βασιλεύει διὰ παντὸς καὶ μένει διὰ παντός, οὐκ ἔστιν ὑποπτεύσαι, ἀλλὰ καὶ μὴ σώζοντα διὰ τὴν ἀντίδοσιν, ὅτι μείζοσιν αὐτὴν φυλάττει. μὴ τοίνυν μήτε τοῖς πειρασμοῖς θορυβώμεθα καὶ ταπεινώμεθα, ἂν μὴ πάντα πόδας ἡ λύσις γένηται, ἀλλ' αὐτῷ παραχωρῶμεν τὸν καιρὸν τῆς λύσεως· μήτε δὲ ἀγαθὸν τι κατορθώσωμεν, εὐθέως ἀπαντῶμεν ταῖς ἀμοιβαῖς, ἀλλὰ καὶ ὕστερον πάλιν ἀναμένωμεν τὸ αὐτοῦ βούλημα (μή τι γὰρ πλείονος δίδωσι τῆς ἀμοιβῆς, ὅταν δυνάσθαι δοκῇ)) καὶ διὰ παντὸς εὐχαριστῶμεν, καὶ μένωμεν ἀνοιῶντες. ὅταν γὰρ καὶ παρόντα ἀγαθὰ μὴ πολλῆς βιώσωμεν τὴν ἀδείας,

ἀδείας, καὶ τῶν ἀπορρήτων ἀπολαυόμενα ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ πατρὶ καὶ τῷ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν τε ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλμ. ρμς'. 1 ΑΙΝΕΙΤΕ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟΝ, ΟΤΙ ΑΓΑΘΟΝ ψαλμός.

ΑΝωτέρω μὲν τῷ τεσσαρακοστῷ τετάρτῳ καὶ ἑκατοστῷ ψαλμῷ ἔλεγε, μέγας Κύριος καὶ αἰνετὸς σφόδρα, καὶ πολλαχοῦ τῆς δόξης αὐτοῦ ἅπτεται· ἐν τούτῳ δὲ δείκνυσι καὶ αὐτὸ τὸ αἰνεῖν ὅτι καλόν, καὶ μυρίων ἀγαθῶν αἴτιον ὁ ψαλμός. ἀφίστησι γὰρ τοῦ ἀγενοῦς τῆς γῆς, καὶ πτερορρῖ τοῦ ψυχροῦ, κουφίζει καὶ μεταρσίους ποιεῖ. διὸ καὶ Παῦλος λέγει, Ἄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν τῷ Κυρίῳ. Τῷ Θεῷ ἡμῶν ἡδυσμένη αἴνεσις. Ἕτερος, Ἀλληλουϊά· ὅτι καλὸν ᾠδὴ τῷ Θεῷ. Τί ἐστι, τῷ Θεῷ ἡμῶν ἡδυσμένη αἴνεσις; ὡσπερεὶ δεκτὸς γένοιτο, φησίν. οὐ γὰρ ἀρκεῖ ὁ ψάλλειν ἁπλῶς πρὸς τὸ ἡδὺν προσθεῖναι τῷ Θεῷ τοῦ αἴνεσιν, ἀλλὰ δεῖ καὶ βίου καὶ τῆς προαιρέσεως καὶ τῆς ἀκριβείας τοῦ ᾄδοντος. δοκεῖ δέ μοι εἶναι ὁ ψαλμὸς εἰς τὴν ἐπανόδου. δείκνυσι δὲ τοῦτο καὶ τῆς ἐπαγωγῆς. ἐπάγει γὰρ λέγων,

2 Οἰκοδομῶν Ἰερουσαλὴμ ὁ Κύριος· καὶ συναπορραγὰς τοὺς Ἰσραηλίτας ἐπισυνάξει.

Εἰ γὰρ καὶ Κύριος αὐτοὺς ἀφῆκεν, ἀλλ' οὐ τῆς ἐκείνου γνώμης, ἀλλὰ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας τὸ πᾶν ἐγένετο. ἕτερος δὲ ἑρμηνευτής, φησὶ τὸ οἰκοδομῶν, οἰκοδομήσει· καὶ συναπορραγὰς, συνεξωσμένους εἶπε. Τί δήποτε; ὅτι οὐκ ἀναθέσει ἀνήχθησαν πάντες, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐπάνοδον καὶ μακρὸν συνῆντο. 3 Ὁ ἰώμενος τοὺς συντετριμμένους τῇ καρδίᾳ, καὶ δεσμεύων τὰ συντρίμματα αὐτῶν. Ἄλλος, Τὰ κατεαγμένα αὐτῶν. Ἐπειδὴ τὴν ἀπόῤῥησιν οὐκ εἶχεν εἰπεῖν, προσκάλλεται πάλιν τὴν συμφοράν, καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ συνῆκες. ἔργον γὰρ αὐτοῦ, τὸ τοὺς τεταπεινωμένους προσκαλεῖν, καὶ ἴδιον αὐτοῦ τοῦτο. ὥσπερ ὅταν λέγῃ καὶ Παῦλος, Ὁ ζωοποιῶν τοὺς νεκρούς· καὶ πάλιν, ὁ καλῶν τὰ μὴ ὄντα, ὡς ὄντα, τὸ ἴδιον αὐτοῦ λέγων ἔργον. ὅτω δὴ καὶ ἐν τούτοις ἐστὶν, ὁ ἰώμενος τοὺς συντετριμμένους λέγει, δεικνὺς ὅτι καὶν ἀνάξιοι ὦμεν, ὅπερ ἔργον αὐτοῦ ἐσμεν, τὸ προσέχειν αὐτοῦ οὐκ ἐγκαταλείψει, τὸ εἰωθὸς αὐτῷ οὐκ ἀφήσει. οὕτω καὶ Παῦλος, Ἀλλ' ὁ προσκαλῶν τοὺς ταπεινοὺς προσκάλεσεν ἡμᾶς. καὶ πάλιν, ὁ διδοὺς τοῖς ὀλιγοψύχοις μακροθυμίαν· καὶ ὁ αὐτὸς οὗτος προσφυὴς ἀναγορεύει, Καρδίαν συντετριμμένην καὶ ταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει. ὅταν οὖν βληθῇς προσκλήσεως ἀπολαύσας, ταπεινοῦ σαυτὸν, συντέτριφον σεαυτὸν τῷ ἀγαθῷ. τοῦτο μὲν οὖν προσκλήσεως αὐτοῦ, προσὶ τῆς χρηστότητος καὶ τῆς φιλανθρωπίας, ὅτι ἔργον αὐτοῦ τοῦτο, τὸ τοὺς σὺν συμφορᾷς προσκαμμένους θεραπεύειν· τὸ δὲ ἑξῆς προσὶ τῆς δυνάμεως.

4 Ὁ ἀριθμῶν πλῆθος ἄστρων· Τουτέστιν, ὁ εἰδώς. ὅπερ γὰρ προσὶ πλήθους ἐπὶ ἀγαπαρέντος ὁ λόγος καὶ ἀδαμοῦ φαινομένου τέως, εἰκότως τοῦτο τὸ ὑπόδειγμα εἰς μέσον ἤγαγε, δεικνὺς ὅτι τοῦτο ὅτι καὶ τοὺς διεσπαρμένους δυνήσεται συναγαγεῖν. τοὺς τε γὰρ συντετριμμένους ἔθος αὐτῷ διορθοῦν καὶ προσκαμμένους, τά τε ἄπειρα πλήθη τῶν ἀστέρων μετὰ ἀκριβείας ὁπίσαπαι, οὕτω καὶ ἡμᾶς, οἷς ἐπηγγείλατο καὶ τὸ πλῆθος ἐκείνων ἔσεσθαι, μετὰ ἀκριβείας συνάξει. Καὶ πᾶσιν αὐτοῖς ὀνόματα καλῶν.

Ἕτερος, Πάντας αὐτοὺς ὀνομαστὶ καλέσει. Ἡγεῖται τοῦτο προσὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰ-

Ησ.μα.β. ῥηθῆναι, ϗ ταυτὸ λέγειν τ̃ προφήτην ὅπερ ϗ Ησαΐας μ̃ ταῦτα· Μὴ φοβοῦ Ισραὴλ· σὺ γὰρ σκωλὴξ τῆς γῆς σκάλεσά σε, ϗ εἶπά σοι, παῖς μου εἶ. Ἵνα δῆτα, πόθεν αὐτὸν ὀνόμασεν καλέσει; σὺ δὲ εἶ, φησὶν, ἀπολεῖται, ἀλλ' ὥσπερ ⓐ κατ' ὄνομα καλοῦντες, ὅπως ϗ αὐτὸς μ̃ ἀκριβείας πάντας σωΐζει.

5 Μεγὰς ὁ Κύριος ἡμῶν, ϗ μεγάλη ἡ ἰσχύς αὐτοῦ. Ἐπειδὴ προῆγμα εἶπε μέγιστον, ὅτι τοσαύτας μυριάδας πόντου τῆς οἰκουμένης ἀφανισθείσας ἐπισωΐζει, πρὸ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ λοιπὸν ἀφελέγκτου, ϗ σοῦ σφόδρα θορυβουμένου τῶν Ιουδαίων εἰς πίστιν ἄγων. Καὶ τῆς σωτέρας αὐτοῦ σὸκ ἔστιν ἀριθμός.

Μὴ ζήτει τοίνυν πῶς ϗ τίνι τρόπῳ. καὶ γὰρ ἡ μεγαλωσύνη αὐτοῦ ἄπειρος· ἀφ' οὗτο ἔλεγε, τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ σὸκ ἔστι πέρας. ἀλλ' ὥσπερ ἡ μεγαλωσύνη ἄπειρος, ὅτω ϗ ἡ σωτηρία. ἀφ' οὗτο καὶ εἶπών, μέγας ὁ Κύριος ἡμῶν, ἐπήγαγε, καὶ τῆς
Ψαλ. ρλη. ε. σωτέρας αὐτοῦ σὸκ ἔστιν ἀριθμός. καὶ ἡ γνῶσις ἢ αὐτοῦ θαυμαστή. ἀφ' ὧ δὲ ἔλεγεν, Ἐθαυμαστώθη ἡ γνῶσίς σου ἐξ ἐμοῦ· ἐκραταιώθη, ἵνα μὴ δύνωμαι πρὸς αὐτὴν. καὶ τὰ
Ψαλ. λε. ε. κρίματα ἢ αὐτοῦ πάλιν ἀνεξερεύνητα. ἀφ' οὗ καὶ ἔλεγε, Τὰ κρίματά σου, ἄβυσσος πολλή. ὅταν τοίνυν καὶ μέγας καὶ δυνατὸς ᾖ καὶ σωτὴρ, μὴ περιεργάζου πῶς ταῦτα ἔσται.

6 Ἀναβαμβάων τραφεὶς ὁ Κύριος, ταπεινῶν ἢ ἀμάρτωλοις ἕως γῆς.

Ἵνα γὰρ μὴ λέγωσί τινες τῶν αἱρετικῶν, Εἰ πρὸς ἡμᾶς, ὅτι τὰ ἄτρα οἶδε μ̃ ἀκριβείας, λέγει ϗ τὴν ἐπ' ἀνθρώπων κηδεμονίαν ὅτω γινομένην· ϗ σὸκ εἶπε, βοηθῶν τραφέσιν ὁ Κύριος, ἀλλ' ὁ πολλῷ μεῖζον, ἀναβαμβαίνων, ὡς πρὸς παῖδας φιλοσόφου ἀφελεγόμενος. Τί δέ ἐστιν ἀναβαμβαίνων; ἀναπαλόμενος, φέρων, ἀφαβασάζων. Εἶδες πάλιν ἐφ' ἑκάτερα τὴν δυνάμιν αὐτοῦ ἀπηρτισμένην, ὅτι τε τὸ αἴρειν τοὺς ταπεινοὺς, ϗ ταπεινοῦν τοὺς ὑπερηφάνους; ὐχ ἁπλῶς ὁ ταπεινοῖ, ἀλλὰ ϗ μ̃ πολλῆς τῆς ὑποβολῆς· τοῦτο γὰρ ὅτι, τὸ ἕως γῆς.

7 Ἐξάρξατε τῷ Κυρίῳ ἐν ὁμολογήσει. Ἄλλος, Καταλέξατε. Εἰπὼν αὐτοῦ τὰ κατορθώματα, πάλιν ἐπὶ ⓦ ὕμνον αὐτὸς καλῶν λέγων, ἐξάρξατε τῷ Κυρίῳ ἐν ἐξομολογήσει· τουτέστιν, ἐν ᾠδῇ μουσικῇ, μ̃ πολλῆς τῆς κακοδοξίας.

Ψάλατε τῷ Θεῷ ἡμῶν ἐν κιθάρᾳ. Ἄλλος, Διὰ λύρας.

8 Τῷ περιβάλλοντι ⓦ νέφος ἐν νεφέλαις, τῷ ἑτοιμάζοντι τῇ γῇ ὑετόν.

Ἵνα μή τις τῶν ἀναθητῶν * λέγῃ, ϗ τί πρὸς ἐμὲ τὰ ἀέρια; ἐπήγαγε βῆμα τὴν χρείαν τὴν ἀνθρωπίνην, δεικνὺς ἀφ' ἧς τὴν ἐπαγωγὴν, ϗ τίνος ἕνεκεν περιβάλλει τὸν ἀέρα ἐν νεφέλαις. ἀφ' οὗ, φησὶν, ἵνα σοι προκυβαίζῃ ὑετός. ϗ ὑετὸς ἀφ' οὗ, ἵνα ἐκβάλλῃ χόρτον. ϗ ὅσα θρέμματα. λέγει τὰ καθολικὰ ἀγαθὰ ἃ πᾶσιν ἔδωκεν, ὅπερ μίζων αὐτοῦ ἐκ περιουσίας. Εἰ γὰρ ὅτι τῶν ἀπίστων τοσαύτη χέρηται τῇ ἀφιλεία, ὥστε καὶ νέφη σωτήρια, ϗ ὑετὸν κατὰ, ϗ χόρτον διεγείρειν, πολλῷ μᾶλλον ὑμῖν, οἳ αὐτῷ λαὸς περιούσιος ἐκλεγματίσατε.

9 Τῷ ἐξαπατέλλοντι ἐν ὄρεσι χόρτον. Ὅσα περιουσίαν τῆς προνοίας, ὅταν μὴ μόνον ἐν ἀφανεῖ γῇ, ἀλλὰ ϗ ἐν τοῖς ὄρεσι δαψιλῆ αὐτὸν παρέχῃ τὴν τράπεζαν, " τὴν ἀφ' ὑφῶν τῶν κτισμάτων τῶν πρὸς ὑπηρεσίαν τῶν ἀνθρώπων γεγυμνασμένων. ἀφ' ὧ ϗ ἐπήγαγε, Διδόντι τοῖς κτίσεσι τροφὴν αὐτῶν. Ἑτέρως πάλιν λέγει φιλοτιμίαν, ὅταν μὴ μόνον τοῖς ὑπηρετουμένοις ἀνθρώποις κτίσεσι τροφὴν παρέχῃ, ἀλλὰ ϗ ἑτέροις ἀλόγοις. Καὶ τοῖς νεοσσοῖς γάρ, φησὶ, τ̃ κοράκων τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτόν. Εἰ δὲ ἐν τοῖς ἀλόγοις, ϗ ἀλόγοις ἀγελαίοις ϗ ἀφανέσι παρέχουσιν ἀνθρώποις τροφὴν τοσαύτην ἡ πρόνοια, πολλῷ μᾶλλον ἐν ἀνθρώποις, ϗ ἀνθρώποις ὑμνοῦσιν, ὡς ϗ λαὸν

* ἀνθρώπων

" χ. διὰ τὴν διαφορὰν

λαὸν περιούσιον καὶ μεγάλα αὐτοῦ ἐκάλεσεν. Εἶτα ὅπως ἀσθενὴς ἦ καὶ ὅπλων ἔρημοι, καὶ πόλεων γεγυμνωμένοι, ἵνα μηδὲ ἐντεῦθεν θορυβῶνται, ὅσα πῶς καὶ ταύτῃ αὐτὸ διαρθοῦται τὴν ἀσθένειαν λέγων· 11 Οὐκ ἐν τῇ δυνάμει τοῦ ἵππου θελήσει, οὐδὲ ἐν ταῖς κνήμαις τοῦ ἀνδρὸς εὐδοκεῖ.

12 Εὐδοκεῖ Κύριος ἐν τοῖς φοβουμένοις αὐτὸν, καὶ ἐν τοῖς ἐλπίζουσιν ὅτι τὸ ἔλεος αὐτοῦ*. Ἂν ταῦτα ἔχητε, φησι, τὸν φόβον καὶ τὴν ἐλπίδα τὴν εἰς αὐτὸν μετ' ἀκριβείας, ὅτι ἀπὸ σεαυτοῦ αὐτοῦ τὴν εὐνοιαν· ὅτι ἀσθενεῖς ἐστε, πόλεων οὐκ ἔστε ἔποικοι καὶ ὅπλα ἐχόντων ἐστὲ δυνατώτεροι. ἐν τούτῳ ἐστὶ τὸ ζητούμενον, ὥστε μὴ ἀφαιρεῖσθαι μηδὲ θορυβεῖσθαι, ἀλλ' ἀναμένειν τὸ ἔλεος αὐτοῦ. τοῦτο γὰρ μάλιστα ἐλπίς, τὸ καὶ τὴν ἀγωνίαν μὴ λαβοῦσαν μὴ ἀπογινώσκειν, μηδὲ ἀπαγρυπνεῖν. καὶ καλῶς εἶπε τὸ ἔλεος αὐτοῦ. οὐδὲ γὰρ εἶχεν τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων πεῖρησιαν. ἀλλ' ὅμως, φησὶ, καὶ ἀπὸ τῶν ἔργων ἦτε πεπεισμένοι, ἐλπίζητε τὸ ἀπὸ τοῦ ἐλέους αὐτοῦ, τεύξεσθε τῆς εὐνοίας καὶ τῆς βοηθείας αὐτοῦ· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψδμ. ρμζ. 1 ΕΠΑΙΝΕΙ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ ΤΟΝ ΚΥριον, αἴνει τὸν Θεόν σου, Σιών.

Οὐ πρὸς τὴν πόλιν, ἀλλὰ πρὸς τοὺς οἰκοῦντας ἀποτείνει τὸν λόγον, ὁ δηλονότι πάντας τοῦ βιβλίου ποιεῖ, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ποιῶν. προτρέπεται δὲ συνεχῶς καὶ συμβουλεύει, ὥστε μὴ ὑπὸ τῶν θλίψεων εὐσεβείας διαφέρειν τὰς Θεῷ, καὶ μήτε οἰκοδομήμασι, μήτε ἀσφαλείᾳ πολεμίων, ἀλλὰ τῇ αὐτοῦ προνοίᾳ θαρρεῖν. τοῦτο δὴ προκατασκευάσας ἐπάγει καὶ λέγει,

2 Ὅτι ἐστερέωσε τοὺς μοχλοὺς τῶν πυλῶν σου· εὐλόγησε τοὺς υἱούς σου ἐν σοί.

Τίνες, τοὺς μοχλοὺς ἐστερέωσεν; ἐν ἀσφαλείᾳ σέ, φησι, κατέστησεν, ἀχείρωτον ἐποίησεν. εὐλόγησε τοὺς υἱούς σου· τουτέστιν, εἰς πλῆθος ὀπαδῶν ἐποίησεν. ἐν μὲν τοῦτο εἶδος εὐεργεσίας· ἕτερον δὲ τὸ καὶ ἐν σοί. ὃ τοίνυν λέγει, τοῦτο ἐστιν· οὐ διεσπαρμένους, οὐδὲ διεσκορπισμένους, * ἀλλὰ συναγείρας καὶ ἐν σοὶ οὕτως ἐπιδοῦναι ἐποίησεν. εἶτα καὶ ἄλλο προνοίας εἶδος δείκνυσι λέγει, 3 Ὁ θεὶς τὰ ὅρια σου εἰρηνικά.

Ἔστι γὰρ ἡ ἐν ἀσφαλείᾳ εἶναι, καὶ πολλοὺς εἶναι, καὶ πολεμεῖσθαι. ἀλλ' ἐνταῦθα καὶ ταύτης ἀπηλλαγμένους δείκνυσι τῆς ὀπισθολῆς, τῷ ὅπως εἰρήνην καὶ δεῖξαι οὐ τὴν πόλιν μόνον ἀπαλλαττῆσαν τῶν ὀπισθολυόντων, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ἐφαλιάς. εἶδες πόσας εὐεργεσίας ἀπαριθμεῖ, καὶ πρότερα καὶ μείζονα πάντων, τῷ εἰρηνεῖν, τὸν Θεὸν σου. δηλοῖ γὰρ τοῦ ῥήματος τούτου πάντα ταῦτα λέγει, ὅτι ὠκειώσατό σε, ὅτι κληρονόμον σε ἐποίησεν ἑαυτῷ, ὅτι κηδὼν ὢν ἀπάντων δεσπότης, ἐξαιρέτως σὸς ὅστιν, ὅπερ κεφάλαιον * προτέρων * τῶν ἀγαθῶν. δεύτερον, ὅτι ἐν ἀσφαλείᾳ τὴν πόλιν κατέστησε. τρίτον, ὅτι πολλοὺς αὐτοὺς εἶναι ἐποίησε. τέταρτον, ὅτι πολέμων ἀπήλλαξε καὶ προσκρούσεων, καὶ τὴν πόλιν μόνην, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔθνος ἅπαν· ὅπερ οὐκ εἰς χαρὰν καὶ δεύτερον καὶ τρίτον, ἀλλὰ διηνεκῶς τοῦτο ἐποίει· καὶ γὰρ εἶπεν ὁ θεὶς, ἀλλ' ὁ πιθείς. Εἰ δέ ποτε καὶ πόλεμοι συνέβαινον, οὐκ αὐτὸ ἐγκαταλιμπάνοντος, ἀλλ' αὐτὸν ἀποπηδώντων· ὡς οὖν αὐτὸ ἔργον τοῦτο ἐνδεικνύμενος, τὸ τειχίζειν, τὸ ἀσφαλίζεσθαι, τὸ ποιεῖν ἀπηλλάχθαι πάσης προσκρούσεως καὶ πολέμου. Εἶτα καὶ ἕτερον μετὰ ἐκείνης λέγει εὐεργεσίαν, τὴν εὐετηρίαν καὶ εὐθηνίαν τὴν ἀπὸ γῆς καρπῶν, πάλιν

λιν ἐν ταύτῃ παιδεύων αὐτοὺς μὴ τῇ γῇ, μηδὲ τῇ φύσει τῶν ἀέρων, ἀλλὰ τῇ αὐτοῦ προαιρέσει. ὃ πάνυ λογίζεσθαι. ποίαν οὖν ταύτην; ἵνα ἐπήγαγε λέγων,

Καὶ σέαρ πυρὸν ἐμπιπλῶν σε. Ὅρα, οὐκ εἶπεν ἁπλῶς πυρόν, ἀλλὰ σέαρ πυρόν, πολλὴν ἐνδεικνύμενος τὴν εὐημερίαν. σέαρ γὰρ πυρόν, ὃ λιπαρόν τοῦ καρποῦ δηλοῖ. τοιαῦτα γὰρ τῶν Θεοῦ τὰ δῶρα, δόκιμα καὶ εὐθαλῆ. τὸν κάλλιστον οὖν πυρὸν ἐνταῦθα λέγει ἐμπιπλῶν μετ' ἀφελείας. τοῦτο γὰρ δηλῶν οὐκ εἶπε, διδούς, ἀλλ' ἐμπιπλῶν σε. 4 Ὁ ἀποστέλλων τὸ λόγιον αὐτοῦ τῇ γῇ.

Ὅπερ αὖτις ζητοῦσί τινες ἀπὸ τῶν ἰδιωμάτων, ὅτι τὰ κοινὰ μεταφέρει τὸν λόγον, καὶ πάλιν ἀπὸ τῶν κοινῶν ὅτι τὰ ἰδιάζοντα, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ. ὅπερ γὰρ εἶπεν, ἄνω Θεόν σου, ἵνα μή τις τῶν ἀνοήτων νομίσῃ τῶν Ἰουδαίων μόνων Θεὸν εἶναι, δείκνυσι πῶς κοινὸς τῆς οἰκουμένης ὅλης, καὶ πάντα χορηγοῦντος τῆς γῆς ἡ προαίρεσις αὐτοῦ τέτακται, ἀπὸ τῶν ἰδίων ζόντων ὅτι τὸ κοινὸν ἐξάγων τὸν λόγον καὶ τῶν καθόλου προαίρεσιν. διὸ καὶ εἰπών, ὁ ἀποστέλλων τὸ λόγιον αὐτοῦ τῇ γῇ, ἐπήγαγε, Ἕως ταχέως δραμεῖται ὁ λόγος αὐτοῦ.

Τοῦτο δὲ εἶπε, δεικνὺς ὅτι οὐ μόνον τῆς ἡμετέρας κήδεται, ἀλλὰ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης. λόγον δὲ ἐνταῦθα, ὃ προστάγματά φησι, τὴν ἐνέργειαν τὴν προνοητικήν. Εἶτα τὴν βραδυτῆτα προσῆκεν, οὐ διὰ τοῦτο τοῦ λόγου, ἀλλὰ διὰ τὴν προσηκουσίαν τοῦ δρόμου ταύτην ποιήσασθαι. καὶ οὐδὲ τοῦτο αὐτῷ ἤρκεσεν, ἀλλὰ καὶ ὁ παῖς προσέθηκεν. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ὅπερ οὖν ὅτι τάξεως, μετὰ πολλῆς τῆς ταχυτῆτος. ὅτι τάττει γὰρ πάντα τοῦ οἰκουμένης. τί δὲ ὅτι τάττει; ταῦτα τὰ ζωοποιούμενα τὴν ζωὴν τὴν ἡμετέραν, λέγω δή, τὰ περὶ τῆς τῶν ἀέρων οἰκονομίας, καὶ τῶν ὡρῶν καὶ τῶν μεταβολῶν. διὸ καὶ ἐπάγει λέγων, 5 Διδόντος χιόνα αὐτοῦ, ὡσεὶ ἔριον, ὁμίχλην, ὡσεὶ σποδὸν πάσονται.

Τοῦτο ἕτερος ἑρμηνευτής, δρόσον πεπηγυῖαν. Ὁ δὲ Ἑβραῖος, Χεφὸρ χιόφηρ.

6 Βάλλοντος κρύσταλλον αὐτοῦ, ὡσεὶ ψωμούς. τίς προσώπων ψύχους αὐτοῦ τίς ὑποστήσεται; 7 Ἐξαποστελεῖ λόγον αὐτοῦ, καὶ τήξει αὐτά· πνεύσει τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, καὶ ῥυήσεται ὕδατα. Ἐνταῦθά μοι τὸ ἄμαχον καὶ ἀπέραντον αὐτοῦ τῆς δυνάμεως προῄρησται, ὅτι καὶ οὐκ ὄσας προσδέηται τὰς ὑσίας, καὶ γλυκασίας μεταπέμψασι, τὸ προσταχθὲν βούλεται μεταῤῥυθμίζει. ὅπερ καὶ ἕτερος προφήτης δηλῶν ἔλεγεν, Ὁ ποιῶν πάντα καὶ μετασκευάζων αὐτά. Εἰ γὰρ τὰ φύσεως ἀκινήτοις ὅροις πεπέδωται, ἀλλ' ὅταν αὐτοῦ δοκῇ, λύονται ὅτοι τὰ ὄρη. αὐτοῦ γὰρ * ἐστὶ καὶ προσταγή. καὶ ποτὲ μὲν αὐτὰς μεταβάλλει τὰς ὑσίας, ποτὲ δὲ γλυκούσας εἰς ἑτέραν μεταπέμψασι σύρτιαν, καὶ τὴν μὲν οἰκείαν αὐτοῦ καὶ συγχεχλημωμένην ἀφίησιν ἡσυχάζειν, ἑτέραν δὲ τὴν σφοδρὰν ὅτι δείκνυται· ὅπερ καὶ ὅτε τῆς καμίνου ἐποίησε. πῦρ γὰρ ἦν, καὶ οὐκ ἔκαιεν *· ἀλλὰ δρόσου ἰσχὺς ἦν τὰ ἐμβληθέντα ἀπέλαυον. πέλαγος ἦν ὅτε τῶν Ἰουδαίων, καὶ δι' ἀπορίαν τὰ ὕδατα, ἀλλὰ πέτρας σφοδρότερον διεβιβάζοντο. γῆ ἦν ὅτε τοῦ Δαθὰν καὶ Ἀβειρών, καὶ ὅμως οὐκ ἔσχεν αὐτῶν τὰ σώματα, ἀλλὰ θαλάσσης εὐκολώτερον κατεπόντιζον. ξύλον ἦν ξηρὸν ἡ ῥάβδος τοῦ Ἀαρών, καὶ τῶν ὅτε γῆς πεφυτευμένων ὡραιότερον καρπὸν ἤνεγκεν. ὄνος ἦν τὸ πάντων νωθέστερον ζῶον ὅτε τοῦ Βαλαάμ, καὶ δι' ἀσεφοῦς λογισμοῦ οὐκ ἔλαττον ἀπολογίαν εἰς παίζοντα πεποίηκε. λέοντες ἦσαν ὅτε τοῦ Δανιήλ, καὶ παθόντων ἡμερότητα ἐπεδείξαντο, διὰ τῆς φύσεως αὐτῶν ἀφανισθείσης, ἀλλὰ τῆς ἐνεργείας μεταβληθείσης. πολλὰ ἕτερα τοιαῦτα θαύματα καὶ ὅτε τῆς κλίσεώς ἐστιν ἰδεῖν. μὴ οὖν, ὅπερ καθ' ἕκαστον ἡμῖν συναυτὸν καὶ ἐν ὄψεσιν ἡμῶν συμβαίνει, μακρὸν νομίσῃς τὸ θαῦμα· ἐπεὶ ἐννόησον ἡλίκην ὅτε, νιφὰς μὲν χιόνα φαίνεσθαι, νιφὰς δὲ ὕδωρ, καὶ ἐν βραχείᾳ καιροῦ ῥοπῇ τοσαύτας γίνεσθαι μεταβολάς. ἵνα γὰρ μή τις τῶν ἀνοήτων λογίζηται τῇ φυσικῇ τῶν στοιχείων

ων ἐνεργεία, ⁊ τούτων ἁπλῶς αἴτια τὰ ῥηθέντα νομίζῃ, ἀλλ' εἰδέναι ὅτι ἐστὶν ὁ ἐπιτάττων, ὅτι τὸ πρόσταγμα αὐτοῦ πάντων τούτων αἰτιάται τὸν λόγον, καὶ φησιν, ἐξαποστελεῖ τὸν λόγον αὐτοῦ, καὶ τήξει αὐτά· τουτέστι, τὸ πρόσταγμα. ὁ γὰρ τῶν ἀνέμων ἡ φύσις προσηκόντως τοῦτο ἐργάζεται, ἀλλ' ὁ τοῦτον ἀνέμους ποιήσας Θεός. ἔξεστιν δὲ καὶ ἐπὶ τὰ στοιχεῖα τὸν λόγον, καὶ τὰ ἐν τοῖς στοιχείοις μεταβολάς, πείθων τὸν Ἰσραὴλ τὸν παλαιὸν καὶ ἀνάμνηστον ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστον σεαυτὸν γινομένων εἰδέναι τοῦ Θεοῦ τὴν ἰσχύν, καὶ ὅτι καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ῥᾴδιον αὐτῷ διαθεῖναι πάντα, ὅσα μὴ ἐθέλει, καὶ ἀπὸ τῶν ἐναντίων εἰς τὰ ἐναντία μεταβάλλειν. ὥσπερ γὰρ χρυσὸν γινομένου καὶ πάλιν αὐτοποίητου, ῥᾴδιον αὐτῷ χαλκεῖον ἐργάσασθαι καὶ πάντα διαλῦσαι, οὕτω δὴ καὶ αὐτὸν ἐν αἰχμαλωσίᾳ γινομένους καὶ ἐν πολέμοις ὑπολωτέρους αὐτῷ τοῖς ἐχθροῖς καὶ τὴν ἑαυτῶν ἐπομαγαγεῖν, ⁊ τοῖς τὴν τοιαύτην θημελείαν χειραγωγῆσαι. ὁ τοῦτο μόνον δηλοῖ, ἀλλὰ καὶ ἕτερον κεκρυμμένως αἰνίττεται. ποῖον δὴ τοῦτο; ὅτι καθάπερ τὰ λυποῦντα πολλάκις χρήσιμά τε ⁊ ὠφελίμως γίνεται, οὕτω καὶ τὰ κατ' αὐτὸν συμφερόντως γίνεται, καὶ ἐργασάμενα πολλὴν τὴν ὠφέλειαν, ἵνα μὴ ὅτι πλέον λυπήσῃ, πάλιν εἰς μεταβολὴν μετέσῃ τὴν διάθεσιν. τί δὲ αὐτῷ βούλεται καὶ τὰ παραδείγματα; ὁ γὰρ εἶπε, διδόντος χιόνα μόνον, ἀλλ' ἐπήγαγε, ὡσεὶ ἔριον· καὶ ὁμίχλην πάσοντος, ἀλλ' ἐπήγαγε, ὡσεὶ σποδόν· καὶ βάλλοντος κρύσταλλον, ἀλλ' ἐπήγαγεν, ὡσεὶ ψωμούς. ἐμοὶ δοκεῖ καὶ ἀντεῦθεν τὴν διάθεσιν τοῦ ἐργαζομένου δηλοῦν καὶ τὴν διάθεσιν. 8 Ὁ ἀπαγγέλλων τὸν λόγον αὐτοῦ τῷ Ἰακώβ. Ἕτερος, Ἀκριβασμούς. Ἄλλος, Προστάγματα.

Δικαιώματα ⁊ κρίματα αὐτοῦ τῷ Ἰσραήλ. 9 Οὐκ ἐποίησεν οὕτω παντὶ ἔθνει. Ἄλλος, Ὁμοίως. Καὶ τὰ κρίματα αὐτοῦ οὐκ ἐδήλωσεν αὐτοῖς.

Ὅρα πῶς πάλιν ἀπὸ τῶν καθολικῶν ὅτι τὰ μερικὰ μετάγει Ψ λόγον καὶ τῶν Ἰουδαίων τὰ ἐξαίρετα, βουλόμενος διεγεῖραι αὐτοὺς πρὸς πλείονα ἀκρόασιν. ἀρχόμενος οὖν τοῦ ψαλμοῦ, πρὸς τὰ αἰσθητὰ διελέχθη καὶ σῶμα ὠφελουμένων, οἷς ἀσφαλείας, εὐθηνείας, εἰρήνης· ἐνταῦθα δὲ ὅτι τὰ ὑψηλότερα δυάγει τὸν λόγον, Ψ πρὸς τὴν νομοθεσίαν λόγον δυάπλων, ὅπερ * μάλιστα εἶδος ἀρετῆσιας *, ἀπάγειν κακίας, χειραγωγεῖν πρὸς ἀρετὴν, φωτίζειν διάνοιαν. διὸ καὶ Μωϋσῆς ἄνω καὶ κάτω τοῦτο φρέφων ἔλεγε· Ποῖος ὡς θεὸς λαός; ὃ ἔθνος τὸ μέγα, ὅ ἐστιν αὐτῷ Θεὸς ἐγγίζων αὐτοῖς, Δευτ. δ ζ. ὡς Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὅτι πᾶσιν οἷς * αὐτὸν ἐπικαλεσόμεθα. καὶ ὁ Δαβὶδ πάλιν, Ποιῶν ἐλεημοσύνας ὁ Κύριος, καὶ κρίμα πᾶσι τοῖς ἀδικουμένοις. ἐγνώρισε Ψμγ. ρβ. ε. τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ τῷ Μωϋσεῖ, τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ τὰ θελήματα αὐτοῦ. καὶ ὁ Ἱερεμίας, Οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν· οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ Βαρὼχ γ. κγ. ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ. ἀλλ' ἴσως εἴποι τις ἄν· καὶ μὴ δηλώσας τοῖς λοιποῖς ἀνθρώποις, πῶς αὐτὸν καλέζει; ὅτι μὲν γὰρ καλέζει καὶ τοὺν πρὸ τοῦ νόμου καὶ τοὺν πάντας τῆς οἰκουμένης ἁμαρτάνοντας, δῆλον ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς φησι· Βασίλεια τότε ἀναζήσει καὶ καταχρινεῖ τὴν γενεὰν ταύτην. Ματθ. ιβ. μβ. καὶ πάλιν, ἄνδρες Νινευῖται ἀναζήσουσι καὶ καταχρινοῦσι τὴν γενεὰν ταύτην. πάντως γὰρ διὰ τοῦτο ὕστερον εἴρηται, ὡς καλέσων λόγον ἐσομένων, καὶ τὴν μὲν ἐπαινουμένων, τὴν δὲ καλεζομένων. εἰ δὲ μὴ ἴσως δῆλα αὐτοῖς τὰ προκείμενα, πῶς ἔμελλον καταχρίνειν τοὺς; πῶς δὲ πάλιν ἔλεγεν, ὅτι ὃ αἷμα ἐκδικηθήσεται ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου; πῶς δὲ καὶ ἀνεκτότερον ἔσται γῇ Σοδόμων καὶ Γομόρρας; τὸ γὰρ εἰπεῖν, ἀνεκτότερον, ὑπὲρ τελείαν ἀπαλλαγὴν, ἀλλὰ κουφοτέραν ὑμφείλειν, ὧν ἤμβροτον, αὐτοῖς δηλοῦσθαι δηλοῖ. εἰ δὲ Ψ κολασθέντες οὕτω καλεπῶς πάλιν δίκην διδόασι, ἣν τοῖς

ἄλλων

ἀλλων δηλαφθύξεται; ὁρᾶμεν γὰρ τοὺς ὅτι τὸ κατακλυσμοῦ δίκαιον δεδωκότας καὶ ἑτέρους πολλοὺς, καὶ αὐτὸν τὸν Κάϊν. Ὁ δὲ Παῦλος δέ φησι τοῦτο αὐτὸ τοῦτο δηλῶν· Ἀποκαλύπτεται ὀργὴ Θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ὅτι πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων τὴν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων, δηλονότι τοῦ γνωστὸν τοῦ Θεοῦ φανερόν ἐστιν αὐτοῖς. Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους. Εἶπα τοίνυν τὴν βίαν καὶ λόγῳ, οὐδὲ ἐν τούτοις ἀφίσιν αὐτοὺς ἀνθρώπους ἁπλῶς λέγων· οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ Θεοῦ ἐπιγνόντες, ὅτι οἱ τοιαῦτα πράττοντες ἄξιοι θανάτου εἰσίν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράττουσι. Λογίζῃ τοῦτο, ὦ ἄνθρωπε, ὁ κρίνων τοὺς τοιαῦτα πράττοντας, καὶ ποιῶν αὐτά, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ κρίμα τοῦ Θεοῦ; ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονεῖς, ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστόν τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει; τῇ σῇ τινὶ σκληρότητι κατὰ καὶ ἀμετανοήτῳ καρδίᾳ, θησαυρίζεις ἑαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως καὶ δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ, ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, τοῖς μὲν καθ' ὑπομονὴν ἔργου ἀγαθοῦ, δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρσίαν, τοῖς δὲ ἐξ ἐριθείας ἀπειθοῦσι μὲν τῇ ἀληθείᾳ, πειθομένοις δὲ τῇ ἀδικίᾳ, θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ θλῖψις καὶ στενοχωρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακόν, Ἰουδαίου τε πρῶτον, καὶ Ἕλληνος. Ὁρᾷς πάντων τῶν εἰρημένων πῶς ἅπαντες ὅσοι γεγόνασιν ἀνθρωποι τοῦ τὸν νόμον δίκαιον εἶναι δεδόασι, καὶ ὅσοι τῆς ἀρετῆς ἐπεμελήσαντο καὶ ἀσεβείας ἀπηλλάγησαν, ἀγαθῶν ἀπολαύσουσι; πῶς οὖν ἡ τότε ἔσται, ἢ ἐκείνου, εἴπερ οὐκ ἤδεισαν τὸ πρακτέον; εἰ δὲ καὶ ἤδεισαν τὸ πρακτέον, φησὶ, πῶς λέγω, οὐκ ἐπίστευσε δέ τινα πάντη ἔθνει, καὶ τὰ κρίματα αὐτοῦ οὐκ ἐδήλωσεν αὐτοῖς; τί οὖν ἐστὶ τὸ εἰρημένον, καὶ τί ποτε δηλῶν βούλεται; ἄκουε· χρατῶν νόμον οὐδενὶ τῶν ἄλλων ἔδωκε. Τοῦτο μὲν γὰρ φυσικὸν ἔνδοθεν εἶχον ἅπαντες ἐπιτηδεύοντα, τί μὲν καλὸν, τί δὲ πονηρὸν τοιοῦτον. ὁμοῦ γὰρ πλάττων τοῦτο ὁ θεὸς τοῦτο αὐτῷ ἐνέθηκε δικαστήριον ἀδέκαστον, τὸν ἐν ἑκάστῳ τοῦ συνειδότος φῶς. Τοῖς δὲ Ἰουδαίοις ἐξαίρετόν τι ἐπεγραμματεύσατο, τὸ καὶ σχεδὸν χραμμάτων δηλῶσαι τὰ νόμιμα. διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς οὐκ εἶπεν, ὅτι οὐκ ἐπίστευσεν ἐν πάντι ἔθνει, ἀλλ' ὅτως οὐκ ἐποίησε· τουτέστιν, ὁ πλάσας αὐτοῖς ἔπεμψεν, ὁ χράμματα, ὁ νομοθέτην Μωϋσέα, ὁ τἄλλα τὰ ὅτι τοῦ Σινᾶ ὄρους· ἀλλὰ τούτων ἁπάντων οὐ παρεσκεύασε Ἰουδαίους μόνους ἀπήλαυσαν. ἦν μὲν ὅτοι πᾶσα φύσις ἡ αὐτοῦ ἔκκοινῶνα εἶχε τοῦ συνειδότος νόμου. ἅπερ καὶ ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγε· Ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσι νόμος. διὰ καὶ μεῖζονος τῆς κατακρίσεως Ἰουδαῖοι ἄξιοι, ὅτι μετὰ τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ χρατῶν λαβόντες, τοσαῦτα παρηνόμησαν. ὥστε ἡ πολλὴ τοῦ Θεοῦ ἀνεξικακία, πλείονος αὐτοῖς κατακρίσεως ὑποθήσει ἐξεραζομένοις. καὶ μὲν οὖν τὸ ῥητὸν ἔρχεται τὰ εἰρημένα· εἰ δέ τις ἐπιθυμίαν ἔχει καὶ ἀναγκάζω τὸ ψαλμὸν ἐκλαβεῖν, καὶ πειρησόμεθα καὶ ταύτην ὁδὸν σὺν τὸν ὁδὸν, καὶ λυμαινόμενοι τὸν ἰσοειδῆ (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ μετ' ἐκείνης καὶ ταῦτα παρεισδέντες τοῖς φιλοπονωτέροις, καθὼς δυνατὸν ἐστιν ἡμῖν. ἐπαίνει Ἱερουσαλὴμ Κύριον, αἴνει Θεὸν σὸν Σιών. οἵδεν Ἱερουσαλὴμ τὴν ἄνω ὁ Παῦλος, παρ' ἧς λέγει· Ἡ δὲ ἄνω Ἱερουσαλὴμ ἐλευθέρα ἐστὶν, ἥτις ἐστὶ μήτηρ ἡμῶν. ὥσπερ καὶ Σιὼν οἶδε τὴν ἐκκλησίαν, ὅταν λέγῃ· Οὐ γὰρ προσεληλύθατε ὄρει ψηλαφωμένῳ καὶ κεκαυμένῳ πυρὶ καὶ γνόφῳ καὶ σκότῳ καὶ θυέλλῃ, ἀλλὰ προσεληλύθατε Σιὼν πόλει καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς. δυνατὸν οὖν τὸν ἀναγκάζω καὶ περὶ τούτης λέγεσθαι τὸ, ἐπαίνει Ἱερουσαλὴμ Κύριον, αἴνει Θεὸν σὸν Σιών· ὅτι ἐνίσχυσε

Γω. α. ιη.

Ρω β. γ.

Ρω. β. δ.

Γαλ. δ. κε.

Εζ. . . β. ιη.

νίαν σου τὸν μοχλοὺς τῶν πυλῶν σου, εὐλόγησε τοὺς υἱούς σου ἐν σοί. καὶ γὰρ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀσφαλέστερον αὐτὴν ἐποίησεν, οὐ μοχλοῖς καὶ βύροις, ἀλλὰ τῷ σαυρῷ τὸν θεμέλιον ἐδράξας καὶ τῇ ἀποφάσει τῆς οἰκείας δυνάμεως, δι' ἧς ἀνέστησε αὐτῆς πάντα χρόνον τὸν ἀντίθεον, εἰπὼν ὅτι πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. ἐν γὰρ τοῖς ἁγιωτάτοις, βασιλεῖς ἄπαντες καὶ δῆμοι καὶ πόλεις, καὶ τῶν δαιμόνων αἱ φάλαγγες, καὶ αὐτὴ ἡ ἁμαρτία ἡ τυραννὶς, καὶ μυρία πρόβλητα ἐπέβλεπτο τῇ ἐκκλησίᾳ. καὶ ὅμως πάντα μὲν ἐκεῖνα διελύθη καὶ ἀπώλετο· αὕτη δὲ αὐξομένη πρὸς ὕψος ἦρθη τοσοῦτον, ὅτι καὶ αὐτοὺς ὑπερβέβηκε τοὺς ἄρχοντας. βούλησε τοὺς υἱούς σου ἐν σοί. ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς εἶπεν, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ διὰ τῆς γῆς ἁπάσης ὁ λόγος διέδραμεν· ὅτω μὴ τοῦτα εἰπών, Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ὅτι κηρυχθήσεται τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, καὶ αὐτὰ τῆς οἰκουμένης τὰ πέρατα ἐν βραχείᾳ καιροῦ ῥοπῇ κατέλαβε τὸ ἐπίταγμα. διὰ καὶ ἔλεγεν, Ὁ κόκκος τοῦ σίτου, ἐὰν πεσὼν εἰς τὴν γῆν μὴ ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει· καὶ πάλιν, ὅταν ὑψωθῶ, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν. πολλοὶ μὲν οὖν τὴν ἀρχὴν ὡς εἶδος ἐθαύμασαν πολλοὶ, νόμῳ φύσεως τῇ πλήθυϊ αὐξομένῃ· διὰ δὲ γελοιότερον τὸ πρᾶγμα προῆλθε διὰ τῶν ἀποστόλων, οὐ νόμῳ φύσεως, ἀλλὰ χάριτι· ὁ πλῆθος ἐπεδίδου· διὸπερ οὐδέποτε ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τρισχίλιοι, εἶτα μύριοι, εἶτα πᾶσα ἡ οἰκουμένη διὰ τοῦ κηλῆδος ταύτης ἀναλωμάτισεως τριφθέντες, ἠυξήθησάν τε καὶ ἐπληθύνθησαν, καὶ τὴν εὐλογίαν διὰ τῶν ἔργων ἢ ἔλαβον ἐπεδείξαντο. οὐ γὰρ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος ἐγεννήθησαν. ὁ ὑμῖν τὰ θεία σου Εἰρήνιον. τοῦτο μάλιστα τοῦ τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς εἶπεν κυρίου, καὶ οὐ δὴ θαυμαστότερον, ὅτι πολεμουμένη Εἰρήνης ἀπέλαυε, καὶ πάντων ὑπεναντίων τὴν ἀδείαν ἐνεπύφα. διὸ καὶ ἔλεγεν, Εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφίημι ὑμῖν, Εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν. καὶ γέαρ πυρὸν ἐμπιπλᾷ σε. δυνατὸν καὶ ὅτι τῆς ἐκκλησίας τοῦτο λαμβάνεσθαι ἑτέρως εἰς πνευματικὴν τροφὴν, ὅτι αὐτὸν ἡμῖν δέδωκε τὸν τῆς ζωῆς. ὁ ἀποστέλλων τὸν λόγον αὐτοῦ τῇ γῇ. ἕως τάχους δραμεῖται ὁ λόγος αὐτοῦ. ποῖος λόγος, εἰπέ μοι; ὁ διὰ τῶν ἀποστόλων, ὁ πάσης κτίσεως πάντα τρισδραμών. διὸ καὶ ὁ Δαβὶδ τοῦτο ἀλλαχοῦ αἰνιττόμενος λέγει, Κύριος δώσει ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ. εἰ δέ τις ἀμφιβάλλοι τῶν ἀνόητων, ἀπὸ τῶν τὰ στοιχεῖα γινομένων λαμβανέτω τὴν ἀπόδειξιν καὶ μανθανέτω, πῶς ἡ χιὼν ἀθρόον ἔπεισι, καὶ ἐν μιᾷ χαρᾷ ῥοπῇ πᾶσαν καλύπτει τὴν γῆν, οὐκ ἐκ τριόδου ἐπιοῦσα τῷ προσώπῳ ταύτης, ἀλλ' ἀθρόον αὐτὴ παρεισέλλουσα. ὅπου τοίνυν προφήτης ἦν, καὶ εἰκὸς αὐτὸν τὰ μέλλοντα προφαίνοντα καὶ αἰνιττόμενον τὴν ἀναγωγὴν ταῦτα λέγειν, ἀκολούθως τῷ τῶν στοιχείων ἐνεργατεύει λόγῳ. ὃ γὰρ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· μέλλει πᾶσα ἡ γῆ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ κατηχεῖσθαι, καὶ μὴ πολλοῦ τοῦ τάχους, ἐν βραχεῖ καιρῷ. εἶτα ἵνα μή τις ἀμφιβάλλῃ, εἰ Ἰουδαῖοι ἔθνος ἐν τοσούτῳ χρόνῳ τοσαύτης ἀπολαύσαν ἐπιμελείας οὐ γέγονε δόκιμον, πῶς τοῦ τῆς οἰκουμένης οἰκοδομῆσαι ἐν βραχεῖ καιρῷ δυνατὸν μεταῤῥυθμισθῆναι, εἰς βεβαίωσιν τοῦ λόγου τὰ ἀπὸ τῶν στοιχείων παραδείγματα παραλαμβάνει, τὴν χιόνα, τὴν ὁμίχλην, καὶ κρύσταλλον, ἅπερ μάλιστα ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ γίνεται. μὴ τοίνυν ἀπιστήσῃς, εἰ καὶ τὰ τῆς γνώμης αὐτῶν μέλλοι μεταβάλλεσθαι εὐκόλως. ἀλλὰ πολλοὶ καὶ αἰθιόπες ἄμωμοι; ἀλλὰ καὶ δῆτοι ἐκτήσονται καὶ παραχωρήσουσιν. εἰ γὰρ ψυχὴς ὀλίγην σφοδρότερον γινόμενον οὐδεὶς ἐνεγκεῖν δυνάται, ἀλλ' εἴκουσιν αὐτῷ πάντες καὶ παραχωροῦσι, πολλῷ μᾶλλον ᾧ λόγῳ καὶ τῷ ὀπιτάγματι αὐτοῦ πάντα ἐκτήσεται τὰ ἐναντιούμενα. καὶ γὰρ τὰς οὐσίας ἱκανὸς μεταθεῖναι, καὶ μὴ ὄντας παραγαγεῖν, καὶ εἰς τοσαύτην αὐξήσαι

σαι " δυνάμιν, ὡς πᾶσι δ' ἀύπνοισα ταῦτα γίνεσθαι. ὁ ἀπαγγέλλων Ⓦ λέγειν αὐτὸ τῷ Ἰακώβ, διηγήματα καὶ κρίματα αὐτοῦ τῷ Ἰσραήλ. οὐ ταῦτα καὶ Ⓦ Ἰακὼβ οὐκ οὕτω δι' ἧς ἁμάρτοι Ⓦ πνευματικὸν εἰπὼν καὶ Ⓦ Ἰσραήλ, οὗ καὶ Παῦλος οἶδε λέγων, Εἰρήνη ὑμῖν δι' ὅτι Ⓦ Ἰσραὴλ τοῦ Θεοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Γαλ. 6. ιε.

χαρισθήται.

5

Ψαλμ. ρμη. 1 ΑΙΝΕΙΤΕ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟΝ ΕΚ ΤΩΝ οὐρανῶν, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν τοῖς ὑψίστοις· 2 Αἰνεῖτε αὐτὸν πάντες Ⓐ ἄγγελοι αὐτοῦ.

ΕΘος τοιοῦτον τοῖς ἁγίοις ἔχειν πολλαχοῦ διαγωγοσοφίζεται, ἐπειδὴ μέλλουσιν διὰ χειρὸς ἕξειν τὸν Θεὸν, πολλοὺς καλεῖν κοινωνοὺς τῆς εὐφημίας, καὶ παρακαλεῖν συνεφάπτεσθαι τῆς καλῆς ταύτης λειτουργίας αὐτοῖς. τοῦτο καὶ Ⓐ παῖδες Ⓐ τρεῖς πεποιήκασι, τὴν κτίσιν ἅπασαν, ἰδίᾳ ὄντων ἐν τῇ καμίνῳ, παρεῖναι τὴν εὐφημίαν τῆς ὑπὲρ αὐτῶν ἐνεργείας καλέσαντες καὶ πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ ὑμνῳδίαν. τοῦτο καὶ σοὶ ἐν ταῦτα ποιεῖ, ἑκάτερον Ⓦ κόσμον καλῶν, τὸν ἄνω, τὸν κάτω, τὸν ἀόρατον, τὸν νοητόν. τοῦτο καὶ ὁ προφήτης Ἡσαΐας, ὡς ὅταν λέγῃ· Εὐφράνθησαν Ⓐ οὐρανοὶ, καὶ ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ, ὅτι ἠλέησεν ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. καὶ αὖθις ὅταν πάλιν λέγῃ· Ἐν ὁδῷ ᾧ Ἰσραὴλ ὁδεύει Αἰγύπτου, οἴκου Ἰακὼβ ἐκ λαοῦ βαρβάρου, τὰ ὄρη ἐσκίρτησαν ὡσεὶ κριοὶ, καὶ Ⓐ βουνοὶ ὡς ἀρνία προβάτων. καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν ὁ Ἡσαΐας· Νεφέλαι ῥανάτωσαν δικαιοσύνην. ἅτε γὰρ οὐκ ὄντες ἱκανοὶ μόνοι πρὸς τὴν εὐφημίαν τοῦ δεσπότου, προσέρχονται πολλοὺς κοινωνοὺς λαβεῖν τῆς ὑμνῳδίας. καὶ διὰ τοῦτο συνεχῶς μάλιστα οὗτοι ποιεῖ, ὡς ὅταν λέγῃ, Καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ· καὶ πάλιν, Δῶτε τῷ Κυρίῳ, ποιοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ. Ⓒ ἕτερον δέ τι * οὐκ τούτων κατασκευάζει. ποῖον δὴ τοῦτο; Ⓒ μηδένα τῶν ἀληθεστέρων νομίσαι δύο δημιουργοὺς εἶναι. ὅπου γὰρ αἱ κτίσεις διάφοροι καὶ διεστήκασιν ἀλλήλων ταῖς οὐσίαις (ἡ μὲν γάρ ἐστιν ἀόρατος, ἡ δὲ νοητὴ, ἡ μὲν ὁρατὴ, ἡ δὲ ἀόρατος, ἡ μὲν σωματικὴ ἐμπέπλησται, ἡ δὲ ἐστὶν ἀσώματος) ἵνα μὴ διὰ τῆς διαφορᾶς τῶν ἔργων διαφόρους δημιουργοὺς ἐπεισαγάγῃ, ἕνα χορὸν ἴσχουσιν, ἐξ ἀπόντων μὲν ἀνάγων αὐτῷ τὴν μεγαλοδωρίαν, καὶ τὸν αὐτὸν λέγων δεῖν ἀπό τε τῆς ἄνω, ἀπό τε τῆς κάτω κτίσεως αὐνεῖσθαι Θεόν, δηλῶν καὶ ἐντεῦθεν, ὅτι εἷς ἑκατέρας ὁ δημιουργός. καὶ πρότερον μὲν ἄνωθεν ἄρξεται λέγων, αἰνεῖτε αὐτὸν πάντες Ⓐ ἄγγελοι αὐτοῦ, Αἰνεῖτε αὐτὸν πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ.

Ἕτερος, Πᾶσαι αἱ στρατιαὶ αὐτοῦ· τὰ χερουβὶμ λέγων, τὰ σεραφὶμ, ταῖς κυριότησι, ταῖς ἀρχαῖς, ταῖς ἐξουσίαις. τοῦτο σφόδρα ἐκκαλουμένης ψυχῆς, τοῦ φίλου πεπυρωμένου, ὃ πάντας διεγείρειν πρὸς τὴν εὐφημίαν τοῦ προφήτου· τοῦτο συνεχῶς ἐντεύφων ὅτι μιᾶς διανοίας τῆς πρὸς τὸν Θεοῦ ἐννοίαν, ἐκπληττομένης, θαυμαζούσης τὴν δόξαν αὐτοῦ, ἀναπεμπούσης αὐτῷ. 3 Αἰνεῖτε αὐτὸν ἥλιος καὶ σελήνη· αἰνεῖτε αὐτὸν πάντα τὰ ἄστρα καὶ τὸ φῶς. Ἕτερος, Ἀστέρες φωτός.

4 Αἰνεῖτε αὐτὸν Ⓐ οὐρανοὶ τῶν οὐρανῶν, καὶ τὸ ὕδωρ τὸ ὑπὲρ τοὺς οὐρανοὺς τῶν οὐρανῶν. αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα Κυρίου, 5 Ὅτι αὐτὸς εἶπε, καὶ ἐγενήθησαν, αὐτὸς ἐνετείλατο, καὶ ἐκτίσθησαν. 6 Ἔστησεν αὐτὰ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

Ἄλλος, Ἔστησεν αὐτὰ διαμένειν αἰωνίως. Πρόσταγμα ἔθετο, καὶ οὐ παρελεύσεται. Τίνος ἕνεκεν ὀλίγα περὶ τῶν οὐρανίων δυνάμεων εἰπὼν, ταχέως ἀπεπήδησεν ἐκεῖθεν,

θεν, καὶ ἐν τοῖς ὁρωμένοις τὸ λέγειν ἀναγκάζει. ἐνταῦθα αὐτὸν μηκύνει, πόθεν ἕκαστον ἐπεξιών, τὰ ἄνω, τὰ κάτω; ὅτι ταῦτα τοῖς τότε ἀκούουσι σαφέστερα ἦν, ἅτε ὁρώμενα καὶ παρ' ὀφθαλμῶν κείμενα. διὸ καὶ Μωϋσῆς ἀρχόμενος τῆς δημιουργίας, καὶ μηδὲν πρὸ τοῦ ἄνω διελεγχθεὶς, μὴ μακρὸν, μὴ μέγα, ἀπ' οὐρανοῦ καὶ γῆς ποιεῖται τὸν ἔλεγχον, καὶ διαβαίνει λοιπὸν ἀπὸ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ βοτανῶν καὶ ἰκτίνων καὶ τῶν τοιούτων, καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον καταλύει τὸν λόγον. οὐρανοὺς δὲ οὐρανῶν ἐνταῦθα λέγων, οὐ πλῆθος ἐνδείκνυται, ἀλλ' οὐρανὸν οὐρανοῦ τὸν αὐτὸν λέγει. τῇ γὰρ Ἑβραίων φωνῇ, τὸν οὐρανὸν ἕνα οὐρανοὺς καλῶν· καθάπερ καὶ ἑτέρωθί φησιν, Ὁ οὐρανὸς οὐρανοῦ τῷ Κυρίῳ, τὴν δὲ γῆν ἔδωκε τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων. καὶ τὸ ὕδωρ τὸ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν. ἤκουες καὶ Μωϋσέως λέγοντος, ὅτι τῶν ὑδάτων τὰ μὲν ἔβασε κάτω, τὰ δὲ ὑπὲρ τῶν νώτων τῶν οὐρανίων μετεωρίζεσθαι προσκύσασεν, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀβύσσου πήξας τὸ στερέωμα, καὶ ὑπὲρ τῶν νώτων ἀφεὶς τὰ ὕδατα μένειν. καὶ πῶς ταῦτα ἀκοῦσαι, ἴσως ἔλθοι τις ἄν, οὐ φωνὴν ἔχοντα, οὐ γλῶτταν, οὐ ψυχὴν, οὐ λογισμὸν, οὐ νοῦν, οὐ φωνητικὸν ὄργανον, οὐ διάνοιαν; ὅτι δύο δοξολογίας ἔθηκε· εἷς μὲν, ὁ διὰ ῥημάτων, ἕτερος δὲ, ὁ διὰ ἔργων. καὶ γὰρ καὶ ἀνθρώπων οὐ φθεγξομένων μόνον, ἀλλὰ καὶ σιγώντων, δόξα ἀναφέρεται τῷ Θεῷ, ὥσπερ καὶ ὁ Χριστὸς φησι, λαμπράτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ πάλιν, Τὰς δοξάζοντάς με δοξάσω. ἔστι καὶ διὰ γλώττης δοξολογία, ὡς καὶ Μωϋσῆς ἐδόξασε μετὰ τὴν Μαρίας λέγων· Ἀσωμεν τῷ Κυρίῳ. ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται, ἔστι καὶ ἡ διὰ τῆς κτίσεως αὐτῆς, ὡς αὐτὸς φησιν· Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ, ποίησις δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα. ὅταν καὶ ἐνταῦθα ἀφῇς αὐτὸν ἡ κτίσις τῷ κάλλει, τῇ θέσει, τῷ μεγέθει, τῇ φύσει, τῇ χρήσει, τῇ διακονίᾳ, τῇ ἀσφαλείᾳ, τῇ ἁρμονίᾳ, τῇ λυσιτελείᾳ τῇ ἐξ αὐτῶν γινομένῃ. ὅταν οὖν λέγῃ, αἰνεῖτε ⓦ Κύριοι ἄγγελοι, δυνάμεις, οὐρανοὶ, σελήνη, ἥλιος, ἀστέρες, τὸ ὕδωρ τὸ ὑπερᾴρων τῶν οὐρανῶν, τοῦτο λέγει, ὅτι ἕκαστον τῶν γινομένων ἄξιον τῆς τοῦ πεποιηκότος σοφίας, καὶ πολλοῦ γέμει τοῦ θαύματος. ὅπερ Χρυσόστομος ὁ Μωϋσῆς ἐν παρεσιμίοις ἔλεγε, καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν. ὅτε καλὰ, ὡς δοξάζειν ⓦ πεποιηκέναι, καὶ ⓦ θαυμάζειν ἐπάγειν εἰς βιβλιμέλη τοῦ τεκτηναμένου. αἶνον οὖν τοῦτόν φησι, τὸ κάλλος τῶν γινομένων εἶκτον ὁμολογίαν τῷ πεποιηκότι. ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος δηλοῖ· Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης. ἐὰν ὁ θεωρήτης ἰδὼν τὰ κτίσματα, καὶ τῇ ὄψει τὸ θεωρούμενον καταλιπὼν τὸ κάλλος αὐτῶν καταμαθεῖν ἐν τῷ μεγέθει καὶ τῷ χρείᾳ, αὐτὸς ἑτέραν ζήτησιν αἰτίαν, λέγων· ὅτι αὐτὸς εἶπε, καὶ ἐγενήθησαν, αὐτὸς ἐνετείλατο, καὶ ἐκτίσθησαν. ἔστησεν αὐτὰ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. πρόσταγμα ἔθετο, καὶ οὐ παρελεύσεται. ὅτι μὲν οὖν καλὰ καὶ θαυμάσια, καὶ αὐτὴ ἡ ὄψις δηλοῖ· ὅτι δὲ ἡ δημιουργὸν ἔχει, καὶ οὐκ αὐτόματα ταῦτα, οὐδὲ ἀγήπτα, ἰσχυρὸν μὲν καὶ τοῦτο ἀπὸ τῆς ἑρμηνείας αὐτῆς καταδεῖν. εἰ δέ τις ἀμφιβάλλοι, παρ' ἐμοῦ μαθητεύσθω, ὅτι δημιουργὸν ἔχει καὶ ποιητὴν ἐννοητέον καὶ κατανοητέον. δύο γὰρ ἐνταῦθα πήγνυσι, μᾶλλον δὲ τρία. εἰ δέ τις ἀκριβῶς ἐξετάζοι, καὶ πλείονα. οὐ τί ἐποίησε, καὶ ἐξ οὐκ ὄντων ἐποίησε, καὶ μετὰ δυσχερείας ἐποίησε, καὶ ῥημάτων ἐδεήθη. τὸ μὲν γὰρ εἰπεῖν, αὐτὸς εἶπε, τὴν εὐχερείαν δηλοῖ ὡς καὶ Παῦλος δηλῶν ἔλεγε· Τοῦ ζωοποιοῦντος τοὺς νεκροὺς, καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα. τῷ ὀνόματι τὴν κλῆσιν, τὴν εὐχερείαν ἡμῖν ἐμφανίζων. ὅτι δὲ καὶ ῥημάτων ἐδεήθη, αὐτὸς ὁ προφήτης πάλιν δείκνυσιν ἐπαγαγών, ἔστησεν αὐτὰ εἰς ⓦ αἰῶνα, καὶ εἰς ⓦ αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. πρόσταγμα ἔθετο, καὶ οὐ παρελεύσεται. ὅρα δὲ ἐνταῦθα*, τὸν ἐξουσίαν, τὸν αὐθεντι-

a Bασ. βλ. 9.

Εξαθ. με α.

ψλμ. ρμα.

Ρω. δ. κζ.

Ρω. α. κ.

ἀν πῶς παρεδήλωσεν, ὑ τὰ" ς ἰῶαγ μόνον, ἀλλὰ ϗ τὰ εἰπεῖν τοῦσαγμα, ταῖς ἀν- ἰσ. εἶπα
θρωπίναις λέξεσι τὴν ἐνέργειάν αὐτῦ τοῖς ἀνθρώποις. ὥσπερ γὰρ σοι ὃ εἰπεῖν βύκολον, ϗ ὃ τοῦσαι ῥᾴδιον, ὕτω δ Θεῷ ὃ ποιῆσαγ οὐκ ὄντα, ϗ γνώμῃα ἀναγκαστῆσαγ· μᾶλλον ϳ ἀχ ὕτως, ἀλλὰ ϗ πολλῷ πλέον. οὐδὲ γὰρ δυνατὸν τοῖς ἀνθρώποις τῆς βύκολίας τὴν ὑπερβολήν, μὴ ἧς ταῦτα ἐποίησε. ϗ ὃ δὴ θαυμαστόν, ἀχ ὅτι ἀγάκαστεῖ μόνον, ὑ- 5
δὲ ὅτι ἐξήκασιν ἀκίνητοι οἱ νόμοι τ φύσεως, ἀλλ' ὅτι ϗ χρόνον ὕτως ἀπείρων. ἐννόησον γοῦν πόσος αἰών, ϗ οὐδὲν ζωοχύθη τῶν ὄντων· ὑ θάλαττα τὴν γῆν ἐπέκλυσεν, ὐχ ἥλιος ὃν ὃ ὁρώμενον κατέχαυσεν, οὐκ ὐρανὸς πρέσταλβύ ῃ, ὑ νυκτὸς οὐδὲ ἡμέρας ὅρισι συνεχύθησαν, ὐχ ὡρῶν ἔρπαι, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν· ἀλλ' ἕκαστον ϗ τῶν κάτω ϗ τ ἄνω μ᾽ πάσης ἔσηκε τῆς ἀκριβείας οὗ ἅπαξ τελέσας ὅρισε ἐξ ἀρχῆς αὐτῷ διάτη- 10
σιν. εἰπὼν τοίνυν τὴν ἄνω κλίσεως ϗ τὴν κατ' ὐρανόν, κάτεισιν ὅτι τὴν γῆν. ὅ- περ ϳ ἐποίησεν ὅτι τῶν αἴω, ἀρξάμενος μ᾽ ἀπὸ τῶν ὑπερουρανίων, καταβὰς ϳ εἰς τὰ ὐράνια, τοῦτο ϗ ἐνταῦθα ποιῇ ἀπὸ τῶν ὐρανίων ὅτι τὴν γῆν μεταπηδῶν. ὅπῃ γὰρ ἴωνές εἰσι λέγοντες, τὰ μ᾽ κατ' ὐρανὸν τῆς τ Θεοῦ δημιουργίας ἄξια εἶ), τῶν ϳ ὅτι γῆς ὅτιλαμβάνονται [ἀφ' ὃ ἐν αὐτῇ εἶ)] σκορπίως λέγοντες, ἔχεις, δράκοντας, ϗ ὃ 15
λοιπὸν τῶν θηείων γλύος, ἐ τὰ ἄκαρπα τῶν δένδρων, τοὺς τοιούτους ὥσπερ ἀπολογου- μένος, ἑτέρως πάλιν μεταχειρίζει τὸν λόγον. ϗ ὅρα τί ποιεῖ. τὰ ὡμολογημένα καλὰ ἀ- φεὶς, τοῦσατα ϗ βόας, ὧν ϗ ἡ πεῖρα τὴν χρείαν δείκνυσιν, ὄνους, καμήλους, ϗ ὅσα πρὸς τὴν τ ἀναγκαίων ἡμῖν μεταχειρισιν ὑπὸ τὴν θεῖαν δίκαιοσύνην εἶ) πρεσ- 20 χαῦλα
άγει ⓦ λόγον, δράκοντας εἰς μέσον ἄγων, ϗ ὃ" ἁπλοῦν τὸ πελάγους μέρος, ϗ τὰ δο- χεῖα λυπεῖν, οἷς ὃ πῦρ, τὴν χάλαζαν, τὴν χιόνα, ⓦ χρύσαλλον. εἶτα τὰ ἄκαρπα τῶν δένδρων, τὰ ὄρη· ϗ πάλιν τὰ πεδία καταλιπών, τὰ ὑπία ϗ τοῦς γεωργίαν ὑπερ- βάλλοντα ϗ καρπῶν ἡμέρων φορεῖν, ὑπὲρ τὰ ὄρη μεταβαίνει ἐ τοὺς βοῦνους ϗ τὰ ἐρημότερα τῶν χωρίων, καὶ τῶν ἑρπετῶν μέμνηται πάντων. ὥστε ϳ σαφέστερον ταῦτα μαθεῖν, ἄξιον ἐπακοῦσαι αὐτῶν τῶν ῥημάτων. μ᾽ γὰρ τὸ εἰπεῖν, τοῦσαγμα ἔλεγετο, καὶ ὑ παρελθόστε- 25
ται, ἐπήγαγε·

7 Αἰνέσατε ⓦ Κύριον ἐκ τῆς γῆς, δράκοντες ϗ πᾶσαι ἄβυσσοι·

8 Πῦρ, χάλαζα, χιών, χρύσαλλος, πνεῦμα καταγίδος, τὰ ποιοῦντα ⓦ λόγον αὐτοῦ. Ετερος, Ἄνεμος τυφώνος. 9 Τὰ ὄρη ϗ πάντες ⓐ βουνοί, ξύλα καρ- ποφόρα ἐ πᾶσαι κέδροι· 10 Τὰ θηρία ϗ πάντα τὰ κτήνη, ἑρπετὰ ἐ πετει- 30
νὰ πτερωτά. Τίνος ἕνεκεν ὕτω μεταχειρίζει τὸν λόγον; ἐκ τοῦσουσίας δείκνυς τ Θεοῦ τὴν τοῦσταιαν. εἰ γὰρ τὰ δοκιμώτατα ἄχρηστα εἶ), ἐ πολέμια τῷ ὑγρᾷ τῶν ἀν- θρώπων ὄντως ὄντα καλά, ὅτε χρήσιμα, ὡς ϗ αὐτὰ ὕμνον ἀναφέρειν τῷ Θεῷ ἐ δοξολο- γίαν ἀφ' τῆς οἰκείας δημιουργίας, ἐννόησον οἷα τὰ ἄλλα. ἐ εἰ δοκεῖ, ἐπέλθωμεν ἑ- καστον τῶν εἰρημένων. δράκοντες, φησι, ϗ πᾶσαι ἄβυσσοι. δράκοντας ἐνταῦθα τὰ 35
Ἀλληγορία. κήτη λέγει, ὡς ϗ ἀλλαχοῦ ὅταν λέγῃ, Δράκων οὗτος ὃν ἔπλασας ἐμπαίζειν αὐτῷ. καὶ πολλαχοῦ ἴδοι τις ἂν ὃ ζῶον τοῦτο ὕτω καλούμενον. ϗ πῶς τοῦτο αἰνῷ τὸν ποιήσαντα, φη- σι; ϗ πῶς οὐκ αἰνῷ; ὅταν γὰρ ἴδῃς ὃ μέγεθος, τὴν σύμπηξιν τοῦ σώματος, ἰῶ ἐν τῷ
Ἰωὴλ μ. ιε. Ἰωὴλ ἡ γραφὴ δηγεῖται μ᾽ πλείονος τῆς ἀφελείας, πῶς ὑ θαυμάσεις τὸν δημιουργή- σαντα, ἡλίκον ζῶον πεποίηκε; ὑ θαυμαστὸν τὸ μέγεθος ϳ μόνον, ἀλλ' ὅτι ϗ χωρίον αὐτῷ τῆς θαλάσσης τὸ ἅπλωτον ἀπεκλήρωσε μέρος. ϗ ἄξιον θαυμάζειν πῶς ὐκ ἐνοχλεῖ τοῦ οἰκείοις ὅροις, ζῶον ἄγριον ὂν ϗ σφόδρα μέγιστον, ἀλλὰ μένει τοῖς οἰκείοις τόποις ἐν- διαιτώμενον, ἐ ὑ μόνῃ ς ὐκ ἔξεισι τοῦς τὴν γῆν, οὐδὲ τοῦς τὴν οἰκουμένην χώραν,

ἀλλ'

ἀλλ' οὐδὲ τῆς θαλάττης τὸ πρὸς ναυτιλίαν ὑπτιώδειον λυμαίνεται μέρος, ὑ δαπάνᾳ τῶν ἰχθύων καὶ γλίσχη, ἀλλ' εἴσω τῆς οἰκείας ἐνδιαιτᾶται χώρας. καὶ ὑ ταῦτα μόνον ἄξιον θαυμάζειν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀβυσσον, ὅσον τὸ βάθος ἐστίν. ὅπερ ὀ ὑπὲρ τὸ θεῖον, τοῦτο καὶ ὑπὲρ τῆς θαλάσσης ἐστὶν ἰδεῖν. καὶ γὰρ καὶ αὕτη ταῖς τῶν πνευμάτων βίαις οὖσα ἀφόρητος, καὶ τοσοῦτον πλῆθος ὑδάτων ἔχουσα, οὐκ ἐκρήγνυται τὰ οἰκείων ὅρων, οὐκ ὑπερχλύζει τὸν τείχους χῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ δεσμοῖς ἀκινήτοις πεπέδηται. καίτοι γε ἀτακτος ἡ τῶν ὑδάτων φύσις· ἔστω ὀ καὶ πλῆθος τοσοῦτον ἦ, καὶ ἐπὶ τοσούτων πνευμάτων ὠθῆται, ἀνιόησον ἡλίκην θαύματος, τὸ μήτε κατ' ὀλίγον μήτε τὸν ὄγκον μήτε τὸν βίαν ἐκπίπτειν τῆς οἰκείας χώρας, ἀλλὰ πᾶσαν ἐν ἀταξίᾳ τοσαύτῃ διατηρεῖν ταξίαν. ταῦτα τοίνυν ἀναλογιζόμενος, δυνήσῃ καὶ ἐντεῦθεν ὕμνον ὑφαίνειν τῷ Θεῷ, καὶ θαυμάζειν αὐτοῦ τὸν δύναμιν, τὸν σοφίαν, τὸν ἰσχύν, τὸν ἐξουσίαν. Εἰσὶ ὀ καὶ ἕτεροι λόγοι ἀπόρρητοι τούτων, οὓς ὁ ποιήσας οἶδεν αὐτός. διὰ καί τις ἔλεγε· Μὴ εἶπης, διὰ τί τοῦτο; Εἰς τί τοῦτο; πάντα γὰρ εἰς χρείαν ἐλήλυθε. πῦρ, χάλαζα, χιών, κρύσταλλος, πνεῦμα καταιγίδος, καὶ ποιοῦντα τὸν λόγον αὐτοῦ. ἐνταῦθα δὲ ἕτερόν τι μὴ τῶν εἰρημένων πρόσωπον. ἐν μὲ γὰρ τῷ πρώτῳ τοῦτο ἐθαύμαζεν, ὅτι ἐν βεβαίᾳ καὶ ἐφεδρὸ ῥοπῇ πᾶσαν ἔπεισι τὸν γῆν ἡ χιών, ὁ κρύος θησι· ὅτι πήγνυται, ὅτι μεταβάλλεται, ὅτι πρὸς καὶ ἐνδυτὰ μέλισσαν. ἐνταῦθα ὀ, ὅτι τε οὐκ ὄντα γέγονε, καὶ ὅτι ἡμόμβια μένει, καὶ ὅτι μένοντα θαυμάσιον τάξιν πλησῖ, καίτοι γε ἄλογα ὄντα, καὶ τὸ πρόσταγμα αὐτοῦ μὴ πολλῆς τῆς ἀναγκοῦς εἰς ἔργον ἄγει, μᾶλλον ὀ καὶ ἐνδυσία τῇ φύσει ἐν πολλάκις ὑπέταγμα ἐνύσσει· ὥσπερ ὑπὲ τῆς Βαβυλωνίας καμίνου τότε καῖον τὸ πῦρ, καὶ δροσίζον, ἑκάτερα προάγον ἐδείκνυτο. τοῦτο οὖν, φησιν, δυσχερείας ἄξιον; καὶ πολλῆς μᾶλ οὖν. τὸν γὰρ Θεὸν ὁμοίως αἰνεῖν χρὴ, καὶ κολάζοντα καὶ ἀνιέντα κολάσεως. ἀμφότερα γὰρ κηδεμονίας, ἀμφότερα ἀγαθότητος. αἱ θεφποὶ μὲν γὰ τὸ μὲ ἀγαθότητι ποιοῦσι, τὸ ὀ ποινείᾳ καὶ ζημῷ· ὁ ὀ Θεὸς ἀμφότερα φιλανθεφπίᾳ. ὁμοίως γοῦν αὐτὸν ὑμνεῖν δεῖ, καὶ ὅτι ἔδησεν ἐν ᾅδᾳ δείσῳ Ⓦ Ἀδάμ, καὶ ὅτι ἀνέβαλε, καὶ χαίρειν εἰδέναι οὐχ ὑπὲρ τῆς βασιλείας μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς γεέννης. καὶ γὰρ καὶ ταύτην ἐποίησέ τε καὶ ἠπείλησεν, ὥστε κακίας ἀπαλλάξαι. ὥσπερ οὖν ἰᾶσθαι ὁ τρέφοντα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀγχόπτα λιμῷ, οὐκ εἰς ἀγρεῖον μόνον ἀνάγοντα, ἀλλὰ καὶ ἐν οἴκοις που κατακλείοντα, οὐκ ἀλείφοντα μόνον, ἀλλὰ καὶ κάμνοντα καὶ τίμωντα θαυμάζομεν (εἰ γὰ καὶ ἐνδυτία καὶ γινόμενα, ἀλλὰ πρὸς ἓν ὁρᾷ τέλος) οὕτω καὶ Ⓦ Θεὸν χρὴ ἀπόντων ὑμνεῖν χρὴ, καὶ πολλῷ πλέον, ἴσως ὁ μὲ Θεὸς, ὁ ὀ δὲ θεφπος· καὶ ὅτι τὰ μὲ τούτων πολλάκις καὶ εἰς τοὐναντίον ἀνέβη, καὶ ὀ τοῦ Θεοῦ μὴ τῆς προσκυσης γίνεται σοφίας καὶ κηδεμονίας. οὐμωρεῖται ὀ μόνον χάλαζα καὶ πῦρ, ἀλλὰ καὶ ὑμωείας ἀπήλαυσε, καὶ πολέμους ἔστησε, καὶ ἐξόδους ὑπονίζας ἀπεκρούσατο. ἢ οὐκ οἶδα σὺ Αἰγύπτῳ ὅσα διὰ τούτων ἐθαυματουργήθη τῶν στοιχείων, καὶ ὅτι τῶν Ἰουδαίων, καὶ ὅτι τῆς ἡμετέρας τῆς ἡμετέρας; καὶ τοσαύτη ἡ τοῦ κελεύοντος δυνάμις, ὅτι ἅπαξ δι' ἀγγέλων ἐποίει τῶν νοερῶν ἐκείνων καὶ μεγάλων δυνάμεων, ταῦτα πολλάκις καὶ διὰ τῶν στοιχείων ἐθαυματούργει, ἵνα ὅταν καὶ ἄγγελος ταῦτα ἐργάζηται, μηδεὶς τῶν αἰσθητοτέρων ἐκείνῳ λογίζηται, ἀλλὰ τῷ ὑπατάξαντι. ἔστησεν οὖν ἄγγελος πόλεμον, ἔστησε καὶ χάλαζα· ἀνεῖλε τὰ πρωτότοκα ἄγγελος, ἀνεῖλε καὶ καταιγὶς θαλάττης Ⓦ δῆμον ἀπάτης. ὑπὲρ ἀπόντων τοίνυν ὑμνήσει τῷ φιλανθεφπῳ Θεῷ. τὰ ὄρη καὶ πάντες Ⓐ βουνοί· ξύλα καρποφόρα καὶ πᾶσαι κέδροι· τὰ θηρία καὶ πάντα τὰ κτήνη· ἑρπετὰ καὶ πετεινὰ πτερωτά. ὅρα πῶς τοῖς ἀλογωτέροις μᾶλλον ἐμφιλοχωρεῖ, ὄρεσι καὶ νάπαις καὶ βουσὶ καὶ θηρίοις, ἑρπε-

Σημ. λθ. κε.

ἑρπετοῖς καὶ ξύλοις ἀκάρποις. τὰ μὲν γὰρ καρποφόρα αὐτόθεν δηλόν ἐστι τὴν χρείαν, ὥσπερ καὶ τὰ ὑπτία πεδία καὶ τὰ ἥμερα ζῶα· τὰ δὲ θηρία καὶ τὰ ἑρπετὰ καὶ τὰ ὄρη καὶ τὰ ἄκαρπα δένδρα ποίαν αὐτῶν χρείαν, φησί; πολλὴν μὲν οὖν, καὶ σφόδρα τὴν ζωὴν συνέχουσαν τὴν ἡμετέραν. καὶ γὰρ τοὺς οἰκοδομίας ὄρη καὶ βοτάνη καὶ ξύλα ἄκαρπα σφόδρα ἡμῖν ὠφέλιμα, καὶ εἰ μὴ τούτων ἀπολαύομεν, οὐδὲν κωλύει διαφθαρῆναι τὸ γένος τὸ ἡμέτερον. ὥσπερ οὖν ἐπιδέομεν τῶν ἡμέρων ζώων εἰς τὸ τρέφεσθαι, ὅτω δεόμεθα καὶ τῶν ἀκάρπων ξύλων καὶ λίθων εἰς τὰς οἰκίας οἰκοδομεῖν καὶ μυρία ἕτερα συντεῖναι κατασκευάζειν. ἀλλ' ὁ ὄφις, φησί, καὶ ὁ σκορπίος καὶ ὁ δράκοντες καὶ ὁ λέοντες, τί χρήσιμον εἰσάγουσιν εἰς τὸν βίον; τί δ' αὐτῶν τὸ κέρδος; πολὺ καὶ ἄφατον, τοῖς τῶν ἡμέρων οὐκ ἔλαττον. ἐκεῖνα μὲν γὰρ τοὺς τὴν τοῦ σώματος χρείαν ὅσην ὀπιτήδεια· ταῦτα δέ σοι καὶ φόβον ὀπιτιθεῖ, καὶ σωφρονεῖν παρασκευάζει, καὶ ἀναγώνιον ποιεῖ, καὶ ἀναμιμνήσκει σε τῆς σῆς ὧν παραδείσου τὰς προπάτορας ἁμαρτίας, καὶ δείκνυσιν ὅσων κακῶν αἰτία ἡ παρακοή. ἃ γὰρ τοιαῦτα ἐστὶ τοῦτο τὰ θηρία, φοβερὰ καὶ φρικτὰ ὄντως ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ ὑβρισταὶ καὶ χειροήθη. ἤλαγε γοῦν αὐτὰ πρὸς Ἀδὰμ ὁ Θεός, καὶ αὐτὸς ἐπέθηκεν αὐτοῖς τὰ ὀνόματα. ὁ ὄφις τῇ γυναικὶ διαλέγεται, καὶ οὐκ ἀποπηδᾷ ἡ Εὔα. ὅπου γὰρ ἐπρεβάσθη ἡ ἐντολή, καὶ ὁ Θεὸς προήκουθη, ἠκρωτηριάσθη τὰς τιμῆς. ὅταν τοίνυν ἴδῃς λέοντα, ὅταν ἴδῃς ὄφιν, ἀναμιμνήσκου τῶν δυημάτων, καὶ ἃ μικρὰ σοι πρόξει ταῦτα φιλοσοφίας ἐντεῦθεν. ἀναμιμνήσκου γὰρ καὶ τοῦ Δανιὴλ, πῶς, ὅπου ποτὲ εἰς τὸν παλαιὸν ἐπαυλῶνα εἰσῆλθεν εἰκόνα, ἐκεῖνα φεύγοντα ἐκεῖ αὐτοῦ τὰ φοβερὰ θηρία, ὥσπερ καὶ Παῦλος ἔλεγε, καὶ ἃ μικρὰν ἐντεῦθεν καρπώσῃ ἀπονοίαν καὶ ὀπιμέλειαν ψυχῆς. μὴ τούτων γὰρ ἑτέρωθέν ἐστι θαυμάσαι τοῦ Θεοῦ τὴν οἰκονομίαν τὴν ἐπ' αὐτοῖς καὶ τὴν διάταξιν. ποίαν γὰρ ταύτην; ὅτι καὶ τούτοις ἀφώρισται χωρία ἀπῳκισμένα τῶν πόλεων, ταῖς ἐρημίαις, καὶ ὅτω φοβερὰ ὄντα οὐκ ἐμφιλοχωρεῖ ταῖς πόλεσιν, οὐδὲ κατατρέχει τοῦ ἔνδον οἰκουμένους, ἀλλὰ τέρψει καὶ ἀγαπᾷ τὴν ἔρημον, δίωθεν τοῦ Θεοῦ τὸν αὐτοῖς συγκληρώσαντος, καὶ ὅπου ὀπιτήδειον ἔχειν καὶ κλῆσιν διαίτης. ὅταν γὰρ σὺ καθεύδῃς, τότε ἐκεῖνα τὴν ἔρημον ἔπεισιν. ὅπερ καὶ ἄλλοθί δείκνυσιν ὁ προφήτης ὅτω λέγων· Ἔθου σκότος, καὶ ἐγένετο νύξ· ἐν αὐτῇ διελεύσονται πάντα τὰ θηρία τοῦ δρυμοῦ. Ψαλμ. ριδ. Εἶδες πῶς καὶ νῦν μάθει σοι τῆς ἀρχῆς τὰ ἴχνη, εἰ καὶ πεπρωτειασμένα, ἀλλ' ὅμως ἔχοντα αἴτημα τῆς παλαιᾶς ἡμῶν; ὥσπερ γὰρ δοῦλα, ὅτως ἀποφύσαι καὶ τοῦ χωρεῖν καὶ τοῦ τόπου. κἂν μὴ σὺ τούτοις ἐπέλθῃς, αὐτὰ οὐκ ἔπεισιν, ἀλλ' ἐνδιαιτήσαντα τὰς ἐρήμους. εἰ δὲ ἀθυμεῖς δυσχεραίνεις τινος ἕνεκεν γέγονε θηρία, σφόδρα ἀνόητος εἶ. ἀν γὰρ σὺ τὰ σαυτοῦ καλῶς οἰκονομήσῃς, οὐδὲν ἐντεῦθεν βλαβήσῃ· εἰ δὲ ἀπὸ θηρίων δέχῃ βλάβην, ἐπίσου ὅτι καὶ πολλάκις ἀνθρώπων πολλάκις χαλεπωτέρων ἐδέξω. ἔστι γὰρ ἃ θηρία ἀνθρώπου χαλεπώτερος. τὸ μὲν γὰρ σωφρονεῖν τὴν θηριώδη ἔχει, σοῦ δὲ κρύπτει τὴν πονηρίαν ὁ τῆς ὑπεικείας προσωπεῖον, ὅθεν ἃ πολλάκις ἐστὶ δυσφύλακτος. ἀλλ' ἐὰν ἴδῃς, ὅτε θηρίον, οὔτε ἀνθρώπος σε δεινόν τι ἐργάσεται, ἀλλὰ ἃ τὰ μέγιστα ὠφελήσει. καὶ τί λέγω θηρίον καὶ ἀνθρωπος, ὅπου τις καὶ αὐτὸς ὁ διάβολος ἃ μόνον οὐδὲν ἔβλαψε Ἰὼβ, ἀλλὰ μυρίων ἐφάνων αὐτῷ γέγονεν ἀφορμή; * τί λέγω θηρίον ἃ ἀνθρωπον, ὅπου τις καὶ τὸ σὸν κεφαλῆς τοῖς χείλεσιν, ἐὰν ῥᾳθυμήσῃς, πολλῷ χαλεπώτερα πείσῃ, οἶνος καὶ χολῆς καὶ φλέγματος, διὰ ἀμετρίαν τινὰ τὴν τούτων πλεονεξίαν προσιδήσῃς. ὅτω πάντα ἔνδον πηφούσης χρεία διαίτης. ἀλλ' ὥσπερ ῥᾳθυμῶν μεγίστων ἐντεῦθεν ἐπισήσῃ βλάβην, ὅτω πηφῶν καὶ ἐγρηγορὼς ἃ τὴν τυχοῦσαν καρπώσῃ πάλιν ὠφέλειαν. ὃ γὰρ πάντῃ ὅτι τῇ σῇ κεῖται γνώμῃ. ὅπερ οὖν ὅτι χιὼν ἐν ᾧ πάντι,

ἃ

καὶ πῦρ καὶ πνεῦμα, τοῦτο καὶ ἐν ᾧ σώματι φλέγμα καὶ αἷμα καὶ χολή· καὶ δεῖ μὴ ἀεὶ τοῦ λόγου ταῦτα οἰκονομεῖν, ὡς καρπώσασθαί τι πρὸς αὐτῶν ὄφελος, ἀλλὰ μὴ βλάπτεσθαι. καὶ τί λέγω περὶ τοῦ σώματος, ὅπου γε καὶ ἡ ψυχὴ ἔχει τινά, ἅπερ ἐάν ἀφῆς εἰς ἀμετρίαν ἐξελθεῖν, νοσήματα ἔσῃ, χολαζόμενα ἢ βοηθήματα; καὶ γὰρ ὁ θυμός, ἂν μὲν εἰς δέον χρήσῃ, γέγονέ σοι φάρμακον σωτηρίας· ἂν δὲ ἀμέτρως, γέγονεν ἀπωλείας κατάθεσις. καὶ ἡ ἐπιθυμία, μὴ μέτρου μὲν οἰκονομηθῇ, πατέρα σε ποιεῖ (καὶ γὰρ εἰς παιδοποιΐαν γέγονε χρήσιμος) ἀφιεμένη δέ, εἰς πορνείαν καὶ μοιχείαν σε καταβάλλει πολλάκις. μὴ δὴ τὰ πρόσωπα αἰτιῶ, ἀλλὰ πάντα χρὴ τῷ ζυγῷ γνώμῃ. ἂν μὲν γὰρ τούτης ἀμελῇς, καὶ κατὰ σαυτοῦ βλάψῃς, καὶ κατὰ τῶν οἰκείων σώματος ἀπολῇ· ἂν δὲ τούτης ἐπιμεληθῇ, οὐδὲ κατὰ τῶν δαιμόνων οὐδὲ κατὰ τοῦ διαβόλου, μήτι γε κατὰ θηρίων πείσῃ τι δεινὸν καὶ ἀνήκεστον. 11 Βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ πάντες λαοί. Ἄλλος, Πάντα φῦλα. Ἄρχοντες καὶ πάντες κριταὶ γῆς· 12 Νεανίσκοι καὶ παρθένοι. Ἄλλος, Ἐκλεκτοί. Πρεσβύτεροι μετὰ νεωτέρων. Ἄλλος, Μετὰ νέων.

Αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα Κυρίου. Πάλιν ἕτερον ἐν ταύτῃ τῇ προσῳδίᾳ εἶδος, ὃ τῶν ἀρχόντων. ὁ δὲ Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Ρωμαίους φησὶ μὴ πολλῆς τῆς συνέσεως, δεικνὺς ὅτι τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ἔργον ἐστὶ τὸ εἰς ἀρχὰς καὶ εἰς ἀρχομένους τόδε τὸ πᾶν διατάξαι. Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστι σοι εἰς τὸ ἀγαθόν. ἂν δὲ τοῦτο ἀνέλῃς, τὸ πᾶν οἴχεται. Εἰ γὰρ νῦν ὄντων ἀρχόντων καὶ πολλῶν ἐν αὐτοῖς διεφθαρμένων, τοσαύτη τοῦ πράγματός ἐστιν ἡ χρεία, ὡς καὶ κακῶς διοικουμένων πολλῷ γίνεσθαι τῷ ὠφελεῖν, ἐννόησον εἰ καλῶς μετεχείριζον οἱ τὰς ἀρχὰς ἐγχειριζόμενοι, πόσης ἂν τὸ ἦθος ἀπήλαυσεν εὐημερίας. ἀλλὰ τὸ μὴ τυπῶσαι τὰς ἀρχάς, τοῦ Θεοῦ γέγονεν ἔργον· τὸ δὲ πονηρεύεσθαι ἔστιν ἃ ἔστι, καὶ μὴ εἰς δέον αὐτὰς χειρίζεσθαι, τῆς τῶν ἀνθρώπων πονηρίας. λέγε τοίνυν· καὶ γὰρ τοῦ βασιλέως ἐστί, καὶ γὰρ τοῦ δικαστοῦ ἐστί, δεῖ μεγάλας εὐθηνίας ἀναφέρειν τῷ Θεῷ. τῆς γὰρ εὐταξίας τῆς τῶν ἀνθρώπων ἐπιμελούμενος, καὶ τοῦ μὴ θηρίων ἀλογώτερον πολλοὺς, ὥσπερ ἰδιοχείρου καὶ κυβερνητικήν, ἅπαντας ἀρχὰς καὶ βασιλείας ἐχειρίσατο. καὶ ἄρχων τοίνυν ἧς, εὐθηνεῖ τῷ Θεῷ, ὅτι ἔλαβες ἀφορμὴν τοσαύτης ἐπιμελείας· καὶ ἀρχόμενος, πάλιν εὐηκοεῖς, ὅτι ἔχεις τὸν ἐπιμελούμενον, καὶ σὺν οὐκ ἀφιέντα σε κατὰ τῶν πονηρῶν ἐπιβουλεύεσθαι. καὶ εἰς γῆρας ἔλθῃς, καὶ νέος ἧς, εὐηκοεῖς. τοῦτο γὰρ μάλιστα δηλοῖ πάντων ὁ ψαλμὸς οὗτος καταισχυνόμενος, ὅτι δεῖ κατὰ πάντων αἴρειν αὐτὸν, καὶ ἄρχων ἧς, καὶ τοῦ λαοῦ ἧς. διὸ καὶ τοῦτο δηλοῖ, καὶ πάντες εἶπε λαοί. καὶ νέος, φησὶν, ἧς, καὶ γεγηρακώς, καὶ γυνὴ καὶ ἀνήρ. Ὅτι ὑμνείσθω τὸ ὄνομα αὐτοῦ μόνου. Ἄλλος, Ὅτι ὑπερέχον.

13 Ἡ ἐξομολόγησις αὐτοῦ ὅτι γῆς καὶ οὐρανοῦ.

Ἄλλος, Καὶ ὁ ὕμνος αὐτοῦ. Καὶ ὑμνήσει κέρας λαοῦ αὐτοῦ. 14 Ὕμνος πᾶσι τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ, τοῖς υἱοῖς Ισραηλ, λαῷ ἐγγίζοντι αὐτῷ.

Οὗ ἕνεκα λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν ἔδειξα μὲν καὶ ἀπὸ τῶν ὁρωμένων ἀπόστολον αὐτοῦ τὴν κηδεμονίαν, τὴν δόξαν, τὴν μεγαλωσύνην· δεῖ δὲ αὐτὰ αἴρειν οὐ διὰ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ τούτων χωρὶς. καὶ γὰρ πρὸ τούτων, καὶ τούτων ἄνευ, συνεχῶς ἐστιν αὐτῷ ὕμνος καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ προσκύνησις τῶν ἀνθρώπων θεραπεία. ὃ δὲ, αὐτοῦ μόνου, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν οὐκ ὄντων θεῶν εἶπεν. εἶτα ἀναγκάζων ὅτι μείζονα Ⓜ ἀκροατὴν [ἔννοιαν], πάλιν ἀπὸ τῆς γῆς ὅτι Ⓜ θεῶν αὐτὸν μετατίθησιν. ὥσπερ ὃ ἐρχόμενος ἀπὸ τοῦ θεοῦ πρὸς τὴν γῆν κατίδῃ, ὅπως ἀπὸ τῶν ὁρωμένων ἀπόστολον ἀναγκάζῃ πάλιν αὐτὸν κατὰ Ⓜ θεῶν, λέγων· καὶ ἐξομολόγησις αὐτοῦ ὅτι γῆς καὶ οὐρανοῦ· τουτέστιν, εἰ καὶ αἱ οὕτω δυνάμεις αἱ ἀόρατοι καὶ νοεραὶ καὶ παντοῖαι

παύονται βλασφημοῦσαι καὶ μυκωμένη, * ὅμως ὁ τοσοῦτος καὶ τηλικοῦτος Θεὸς κατηξίωσε λαὸν αὐτὸν ἑαυτὸν καὶ ἡμᾶς ὀνομάσαι, καὶ οὐκ ὀνομάσαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπᾴδειν καὶ ὑμνῆσαι. διὸ καὶ ἐπήγαγε, καὶ ὑμνήσει κέρως λαοῦ αὐτοῦ, ταύτην πάλιν αὖθις ὑπισχνούμενος τοῖς μείζονα αὐτοῦ θεραπείαν, καὶ δεικνὺς ὅτι ὑπὲρ τῆς πρὸ αὐτῶν δεδομένης θεραπείας (πῶς γάρ, ὁ φύσει συγκεχλημένος ἔχων τὸν δόξαν καὶ τοσαύτην κλίσιν οὐ τεταγμένως;) ἀλλὰ διὰ ἀγαθότητα μόνην ᾠκείωσεν αὐτὸν ἑαυτῷ, καὶ εὐεργετεῖ ἐποίησε καὶ λαμπρούς * πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης. ὅταν οὖν καὶ δηλοῖ ἐλεγχῶν, ὕμνος πᾶσι τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ, τοῖς υἱοῖς Ισραὴλ, λαῷ ἐγγίζοντι αὐτῷ. ἵνα γὰρ μὴ ταύτῃ πάλιν ῥᾳθυμοτέρους ποιήσῃ ὑπερφυεστέρους τῷ λέγειν, καὶ λαὸς αὐτοῦ, καὶ τούτῳ μόνῳ θαρρύνων τῆς ψυχῆς ἀμέλειαν τῆς ἀρετῆς, εἶπεν, ὕμνος πᾶσιν, οὐχ ἁπλῶς εἶπε τοῖς δικαίοις, ἀλλὰ τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ. καὶ πάλιν εἶπεν τοῖς υἱοῖς Ισραὴλ, εὐφράνθητε, λαῷ ἐγγίζοντι αὐτῷ. ἕτερος δὲ ἑρμηνευτὴς αὐτὶ τοῦ ὕμνος, ἔπαινος εἶπεν. ὃ τοίνυν λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἐὰν ἦτε ὅσιοι, ἐὰν ἐγγίζητε αὐτῷ, πολλῆς ἀπολαύσεσθε δόξης. τὰ μὲν γὰρ αὐτοῦ πρόσταγμα ἀφορμὴ ἐστίν, ἵνα πλουτισθῶμεν καὶ τοσαύτην δόξαν ἔχοντος δεῖ καὶ τὰ πρὸς ἡμᾶς λοιπὸν ἀκολουθεῖν, καὶ πολλῆς ἀπολαύσομεν καὶ ἡμεῖς τῆς εὐεργεσίας, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλμ. ρμθ. 1 ΑΣΑΤΕ ΤΩ ΚΥΡΙΩ ΑΣΜΑ ΚΑΙΝΟΝ.

Κατὰ μὲν ἀναγωγήν, ὁ τῆς καινῆς Διαθήκης ἆσμα καινὸν εἴρηκεν· πρώτη γὰρ τότε γέγονε καινὴ Διαθήκη· Διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην, φησί, καινήν. κλίσις· Εἷς ὡς ἐν Χριστῷ, φησί, καινὴ κτίσις. ἄνθρωπος· Ἀπεκδυσάμενοι, φησί, τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν. διὰ τοίνυν καινὴν τοίνυν ζωήν, καὶ τὰ ἄλλα πρόσταγμα, Διαθήκη καινὴ λέγεται, καὶ ἆσμα καινὸν ὃ ταύτης ᾄδειν νῦν ὁ προφήτης προτρέπει. τί γάρ ἐστιν ᾄδειν, ὁ ὅτι νίκης, ὁ ὅτι καταρθώσεως, ὁ ὅτι θριαμβεύειν ἔμελλον ᾄδειν παρεγίνετο καὶ ἐπίσημον. Ἡ αἴνεσις αὐτοῦ ἐν ἐκκλησίᾳ ὁσίων.

Ὁρᾷς πῶς περὶ τῶν ῥημάτων τὴν διάνοιαν καὶ τὸν βίον καὶ τῶν ἔργων ἐπιζητεῖ, καὶ τούτους εἰς τὸ χορεύειν ἀγαγὼν τῶν ὑμνούντων *; ἐπεὶ γὰρ δέχεται ὁ διὰ ῥημάτων βλασφημεῖν μόνον, ἂν μὴ καὶ ἡ διάνοια τῆς προαιρέσεως ἀρετὴ συμβαίνῃ. ἡ αἴνεσις αὐτοῦ ἐν ἐκκλησίᾳ ὁσίων. καὶ ἕτερόν τι ἐνταῦθα παιδεύει. δείκνυσι γὰρ ὅτι ὁμοῦ, καὶ μὴ συμφωνίας ἀπάσης δεῖ τὰς βλασφημίας διαφέρειν. ἐκκλησία γὰρ συστήματος καὶ ἑνώσεώς ἐστιν ὄνομα.

2. Εὐφρανθήτω Ισραὴλ ἐπὶ τῷ ποιήσαντι αὐτόν.

Περὶ τῶν ἰδικῶν εὐεργεσιῶν λέγει τοῦ καθολικοῦ, μονονουχὶ τοῦτο, διὰ ὧν ἐπήγαγε, παρακαλῶν καὶ λέγων, εὐφραίνεσθε τῷ Θεῷ, ὅτι οὐκ ὄντα σε προσήγαγε καὶ ψυχὴν ἐνέπνευσεν. εἰ μικρὸν γὰρ καὶ τοῦτο εὐεργεσίας μέρος. ἐνταῦθα δὲ καὶ πλέον τι δείκνυσιν. οὐ γὰρ ἁπλῶς τοῦ δημιουργήσαι, ἀλλὰ τοῦ οἰκειότητα ἐμφαίνει τῷ ὅτως εἰπεῖν· καὶ εὐφραίνεσθαι τῷ Θεῷ), οὐχ ὅτι ἐποίησεν αὐτόν, ἀλλ' ὅτι καὶ οἰκεῖον λαόν. ὁρᾷς πῶς ἑνοῖ αὐτὸν τῷ Θεῷ καὶ συνάπτων, οὐχ ἁπλῶς εὐφραίνεσθαι βούλεται, ἀλλὰ μετὰ ἡδονῆς, μετὰ εὐφροσύνης, καὶ διαθερμαινόμενον τὸ διάνοιαν; ταῦτα γὰρ πάντα διὰ τὸ εὐφρανθῆναι ἠνίξατο. τὸ δὲ ἀγάθεσιν ἵνα ζητῇ τὸ εὐφραινόμενον, ἵνα ἐκκαίηται τῷ πόθῳ, ἵνα διεγείρηται τῷ φίλτρῳ, ἵνα ὅλος ἀναπτέηται τῷ ὑμνοῦντι Θεῷ· καθάπερ καὶ ἀμαχοῦ τὸ αὐτὸ δηλοῦν ἔλεγεν, Οὐ πρόπον ἐπιποθεῖ

* καὶ ἀμνημονεῖται, ἀλλ'

* καὶ αἰδέσιμος

χ. ἔτυμα

χ. διὰ τὸν ᾄδειν καινὴ, καὶ τὰ ἄλλα πρόσταγμα· διὰ τὸν καινὴ διαθήκη λέγεται, καὶ ᾆσμα καινὸν

* αὐτὸν

ἀγάθεσιν

Ἰσαΐου. λε λα. β Κορ. ε ιζ. Κολ. γ. θ.

Δαγ. μα. α.

ποθεῖ ἡ ἔλαφος ὅτι ταῖς πηγαῖς τ̃ ὑδάτων, ὕτως ἐπιποθεῖ ἡ ψυχή μου πρὸς σε, ὁ Θεός· καὶ πάλιν, ἐδίψησεν ἡ ψυχή μου πρὸς τ̃ Θεόν, τ̃ ἰσχυρόν, τ̃ ζῶντα· καὶ πάλιν, ἐδίψησέ σε ἡ ψυχή μου, ποσαπλῶς σοι ἡ σάρξ μου, ἐν γῇ ἐρήμῳ καὶ ἀβάτῳ καὶ ἀνύδρῳ· ὅπερ ἕτερος ἑρμηνευτής, ὡς ἐν γῇ διψάδι, εἶπε. βουλόμενος γὰρ τ̃ διάθεσιν τ̃ ἑαυτ̃ παραστῆσαι ψυχῆς καὶ
5 ϖ πόθου, γῇ παραβάλλει διψάδι, ἐλάφῳ διψώσῃ. καὶ διὰ ῥημάτ̃ ὃ πάλιν τὸν αὐτὸν πόθον ἐνδείκνυται λέγων, πότε ἥξω καὶ ὀφθήσομαι τ̃ τοῦ Θεοῦ; τοιαῦται γὰρ αἱ τ̃ ἀγίων ψυχαί, ὥσπερ καὶ ἡ Παύλου γενάζουσα ἐποίει τὴν μνήσει τ̃ ἐντεῦθεν ἀπο- Β. Κορ. ε. ζ.
δημίας. Καὶ γοὶ Σιὼν ἀγαλλιάσθωσαν ὅτι ὁ βασιλεὺς αὐτ̃.

Ορᾷς ὅτι τοῦτο, ὅπερ ἔφθην εἰπών, ἐνταῦθα αἰνίττεται, τὴν οἰκείωσιν, ὃ ἐξαίρε-
10 τον αὐτ̃ εἶ) λαόν; διὰ δὴ τοῦτο ἐπήγαγε ὅ, ὅτι ὁ βασιλεὺς αὐτ̃, τοῦτο δηλοῖ. ὁ γὰρ δὴ κ̃ τὸν τ̃ δημιουργίας λόγον μόνον ὠ̃ βασιλεύς, ἀλλὰ καὶ κ̃ τὸν τ̃ οἰκειώσεως.

3 Αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα αὐτ̃ ἐν χορῷ. Ὅσα πάλιν καὶ ταύτην τὴν συμφωνίαν ἀναβάμπουσαν. διὰ γὰρ τ̃το χορεύει, ἵνα κοινὴ πάντες καὶ ὁμοθυμαδὸν ἀναφέρωσι ταῖς θυφημίαις. τ̃το καὶ Παῦλος δηλοῖ λέγων, Μὴ καταλιμπάνοντες τὴν ἐπισυν- Εφ. δ κα.
15 αγωγὴν ἑαυτῶν. καὶ αὐτὴ ὁ ἡ θυμὸς τ̃το αἰνίττεται ἀπὸ τοῦ κοινοῦ πάντων ἀναφερομένη· πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ, ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν· ἐῤῥύσαι ἡμᾶς ἀπὸ τ̃ πονηροῦ, ὅτι πληθυντικῶ ὀνόματι * ‖ κε- χεχειμένους. ἤτοι καὶ τὸ παλαιὸν ἐπαιδεύοντο μὴ συμφωνίας φάλλειν καὶ ᾄδειν ὡς Θεῷ, πάντα χόθεν εἰς ἀγάπην ἀλειφόμενοι καὶ ὁμόνοιαν.

20 Εν τυμπάνῳ καὶ ψαλτηρίῳ ψαλάτωσαν αὐτῷ. Τινὲς μὲν καὶ τ̃των τὴν ὀργάνων τὸν λόγον κ̃ ἀναγωγὴν ἐκλαμβάνοντες λέγουσιν· ὅτι τὸ μὲν τύμπανον, τὴν νέκρωσιν τ̃ς σαρκὸς ἡμῶν ὑπιζητῷ· τὸ δὲ ψαλτήριον, τὸ πρὸς τὸν οὐρανὸν βλέπειν. καὶ γὰρ δώδεκα τὸ ὄργανον τοῦτο κιν̃σθαι, ὑπὸ κέντρων, ὥσπερ ἡ κιθάρα. ἐγὼ δὲ ἐκεῖνο μὲν οὐκ εἰποιμι, ὅτι τὸ παλαιὸν ὕτως ἤγοντο περὶ τ̃ ὀργάνων τ̃των, περὶ τὴν παχύτητα τ̃ς φωνοί-
25 ας αὐτῶν, ἐν τὸ ἀρτι ἀπεσπάσθαι ἀπὸ τῶν εἰδώλων. ὥσπερ οὖν ταῖς θυσίας ζωοχώρησεν, ὕτω κ̃ ταῦτα ἐπείσεφρησε, συγκαταβαίνων αὐτῶν τῇ ἀσθενείᾳ. ἀπαιτεῖ τοίνυν ἐνταῦθα τὸ μὴ ἡδονῆς ᾄδειν· τ̃το γὰρ ὅτι τὸ, αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα αὐτ̃ ἐν χορῷ, ἐν μετὰ συμφωνίας, ἐν μὴ βίᾳ καθαρεῦσαι. εἶτα πάλιν εἰς πλείονα προτρυμίδιον αὐτὸς διεγείρων, λέγει ἐν τοῦ ὑμνῳδοῦ τὴν ἔννοιαν τὴν πρὸς αὐλούς. ἐπαίτει γάρ·

30 4 Οτι εὐδοκεῖ Κύριος ἐν τῷ λαῷ αὐτ̃. Τί ταύτης ἴσον ἡγήσαιτ' ἂν τ̃ς εὐημερίας, ὅταν ὁ Θεὸς ἵλεως ᾖ; Καὶ ὑψώσει πραεῖς ἐν σωτηρίᾳ.

Οσα πάλιν πῶς κ̃ τὰ τ̃ Θεοῦ πέφηνεν, κ̃ τὰ τῶν ἀνθρώπων. ὥσπερ οὖν διὰ τὴν εὐχαριστίαν πρὸς αὐτῶν ἁπάντων κ̃ τὰ τ̃ Θεοῦ εἰσῆγε λέγων, ὅτι εὐδοκεῖ Κύριος ἐν τῷ λαῷ αὐτ̃· ὕτω καὶ ἐνταῦθα πάλιν ἐπαγγελόμενος τὰ πρὸς τοῦ Θεοῦ, ἀπαιτεῖ κ̃ τὰ
35 πρὸς διὰ δεήσεων λέγων, κ̃ ὑψώσει πραεῖς ἐν σωτηρίᾳ. ἐν μὲν γὰρ ὑψώσαι, τοῦ Θεοῦ· τὸ δὲ πραΰνοι εἶ), τ̃ν διὰ δεήσεων. ὁ γὰρ ἅγιος τὰ πρὸς τ̃ Θεοῦ, ἐὰν μὴ ᾖ πρὸς διὰ δεήσεων προηγήσηται. κ̃ ὅσα τ̃ς δωρεᾶς ὁ μέτρος. ὐκ εἶπε, σώσει ἁπλῶς, ἀλλ' ὑψώσει ἐν σωτηρίᾳ· τυτέστιν, οὐκ ἀπαλλάξει τ̃ν δεινῶν μόνον, ἀλλὰ κ̃ περιβλέπτους ποιήσει κ̃ περιφανῆς, μὴ τ̃ς σωτηρίας ἐν τὴν δόξαν αὐτοῖς πρέχων. τοῦτο γοῦν κ̃ ἁγιοπα-
40 φὼν, ἐπήγαγε πάλιν λέγων·

5 Καυχήσονται ὅσιοι ἐν δόξῃ. Ωσπερ ἐκεῖ πραΰς ὑπιζητεῖ, ὕτως ἐνταῦθα ὁσίους. πάντα χοῦ γὰρ ὁ Θεὸς μὴ θαυμάτων τὰ ἑαυ̃ πάντα ὑπιδείκνυται. ὕτως αὐτοὺς ἀπήλλαξεν Αἰγύπτ, ὕτως ἐπήγαγε ἀπὸ Βαβυλῶνος, οὐκ ἐν τῇ τ̃ν

τῶν δεινῶν ἀπαλλαγῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ θαύματι τῶν γινομένων λαμπροτέρους αὐτοὺς ἐργασάμενος.

Καὶ ἀγαλλιάσονται ὅτι τῶν κοινῶν αὐτῶν. Πολλῷ δείκνυσι τιμῶ ἀδείᾳ ὧν ἔτυχε, πολλῷ τιμῶ ἀνέσει, πολλῷ τιμῶ εὐφροσύνῃ, πολλῷ τιμῶ ἡδονῇ. Ταῦτα γάρ λέγει, ὡσὲ εἰδέναι αὐτοὺς, ὅτι οὐκ οἰκείοις ὅπλοις τοῦτο οἰκείᾳ δυνάμει, ἀλλὰ τῇ τοῦ Θεοῦ ῥοπῇ τὸ πᾶν γέγονε· καὶ ὅτι ταύτῃ ὅτι ἀπαθαι δεῖ δι' ταπεινοφροσύνης καὶ πραότητος. 6 Αἱ ὑψώσεις τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ λάρυγγι αὐτῶν, καὶ αἱ ῥομφαῖαι δίστομοι ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν· 7 Τοῦ ποιῆσαι ἐκδίκησιν ἐν τοῖς ἔθνεσι, ἐλεγμοὺς ἐν τοῖς λαοῖς. Ἐνταῦθα Ⓜ μὴ χορείας πόλεμον δηλοῖ, καὶ ὅτι ᾄδοντες καὶ ὑμνοῦντες οὕτω πορεύσονται. ὑψώσεις γὰρ, ταῖς ὑμνολογίας, ταῖς ψαλμῳδίας, ταῖς θυσίας λέγει. διὰ τί ἕτερος ταῖς ὑψώσεις, ὑμνολογίας εἶπε. τοῦτο ποιῆσαι ἐκδίκησιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἐλεγμοὺς ἐν τοῖς λαοῖς. Τί ὅστι τοῦτο; ὅτι τὸν πάντα χρόνον κεκτήσαντες ὠνείδιζον, ἐλέγξαι αὐτοὺς διὰ τῶν ἔργων ἐπαγγέλλεται, καὶ δεῖξαι διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν, ὅτι οὐκ ἦν τοῦ Θεοῦ ἀσθένεια, ἀλλ' αἱ αὐτῶν ἁμαρτίαι ἔδωκαν αὐτοῖς κεκτῆσαι. ὅτε γοῦν δίκην ἔδοσαν ἱκανὴν, ἔνθυσε μόνον ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς, καὶ τὰ πρόσταγματα εἰς θαυμαστὴν ἦλθε μεταβολήν. καὶ ὅρα τῆς νίκης τὴν ὑπερβολήν. ἐπαίτει γὰρ καὶ λέγει·

8 Τοῦ δῆσαι τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν ἐν πέδαις, καὶ τοὺς ἐνδόξους ἐν χειροπέδαις σιδηραῖς.

Εἶδες πρόσταγμα ἰσχύος; ἀνῄρηκασιν τοὺς πολεμίους μόνον, οὐδὲ ἀπώσαντο, ἀλλὰ καὶ δεσμώτας λαβόντες ἐπορεύθησαν, πᾶσιν ὅτι δεικνύμενοι τοῦ Θεοῦ τὴν ἰσχύν.

9 Τοῦ ποιῆσαι ἐν αὐτοῖς κρίμα ἐγγεγραμμένον.

Τί ὅστι, κρίμα ἐγγεγραμμένον; Φθονερὸν, ὠμολογημένον, καὶ δυνάμενον λήθην πρόσοδον ἔχειν. Ταῦτα γὰρ τοῦ Θεοῦ τοιαῦτα· καὶ ὡς μεγέθει τῶν κατορθωμάτων, καὶ τῇ τῆς θαυματουργίας ὑπερβολῇ, εἰς πάντα διατείνεται τὸν χρόνον. Τοιαύτη οὖν ἔσται ἡ νίκη, φησὶ, καὶ τοιοῦτον τὸ ἔγκριμα, ὡς ἅπασιν εἶναι δῆλον, ὅτω σαφὲς, καθάπερ ἐν πλακὶ γεγραμμένον καὶ μηδέποτε ἐξαλειφόμενον. Δόξα αὕτη ὅστι πᾶσι τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ.

Ποία αὕτη; τὸ νικῆσαι, μᾶλλον δὲ οὐ τὸ νικῆσαι ἁπλῶς, ἀλλὰ τὸ οὕτω νικῆσαι, διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ συμμαχίας, διὰ τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς. ὅρα δὲ πῶς * τῶν ὁσίων μέμνηται, διεστίρων αὐτοὺς εἰς τὴν τοῦ βίου καὶ τῆς ἀρετῆς ὅτι μέλειαν. ἐμοὶ δοκεῖ, οὐχὶ τὴν νίκην μόνον λέγειν δόξαν, ἀλλὰ καὶ τὸν ᾆσμα, καὶ τὰς μελῳδίας, καὶ τοὺς ὕμνους, παῤῥησίων διὰ πάντων, οἷα θεῖοι ἀνυμνοῦντες, μεγάλην ἑαυτοῖς περιθήσουσι δόξαν, καὶ λαμπροτέρους ἐκείνους ἀποφανοῦσι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλμ. ρν. 1 ΑΙΝΕΙΤΕ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΑΓΙΟΙΣ ΑΥΤΟΥ. Ἄλλος, Ἐν ᾧ ἁγίῳ αὐτοῦ. Ἄλλος, Ἐν ᾧ ἡγιασμένῳ αὐτοῦ.

Περὶ τοῦ λαοῦ σύνταξα τοῦτο λέγει, ἢ περὶ βίου ἁγίου καὶ διόρθωσιν ἁγίων. ὅρα δὲ πῶς τὸ βιβλίον κατέκλεισε πάλιν εἰς εὐφροσύνην, παιδεύων ἡμᾶς ὅτι οὕτω καὶ ἀρχὴν καὶ τέλος εἶναι δεῖ καὶ τοῦ κλαυθμοῦ καὶ τῶν ῥημάτων ἡμῶν. διὰ τί καὶ Παῦλός φησι· Πᾶν ὅτι ἂν ποιῆτε ἐν λόγῳ καὶ ἔργῳ, πάντοτε εὐχαριστεῖτε τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ δι' αὐτοῦ. ὅτω καὶ τῆς εὐχῆς ἡμῶν τὸ προοίμιον σύνταθεν ἔχει τὴν ἀρχήν. τὸ γὰρ λέγειν, πάτερ ἡμῶν, εὐχαριστούντων ὅστιν ὅτι τοσαύτης μεγαλοψυχίας δωρεᾶς, καὶ πάσας

σας αὐτὰς διὰ τῦ ὀνόματος τῦτο δειχνύντων. ὁ γὰρ εἰπὼν παιτέρα, τῷ ὑοθεσίᾳ ὡμολόγησεν· ὁ δὲ τῷ ὑοθεσίᾳ ὁμολογήσας, τῇ δικαιοσύνῃ, τ' ἁγιασμοῦ, τῇ ἀπολύτρωσιν, τῇ τῶν ἁμαρτημάτων ἄφεσιν, τῦ πνεύματος τῇ χορηγίᾳ ἀνεκήρυξε. δεῖ γὰρ ταῦτα πάντα παρεῖναι, ὥστε τῆς ὑοθεσίας ἡμᾶς ὅπως ἀπολαῦσαι, καὶ καλέσαι παιτέρα ἀξιωθῆναι. ἐμοὶ δὲ ἕτερον δοκεῖ αἰνίττεσθαι λέγειν. ὃ γὰρ ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, τῦτό ἐστι, διὰ τοὺς ἁγίους αὐτοῦ. εὐχαριστεῖτε οὖν ὅτι τοιαύτην πολιτείαν εἰς τὸν βίον εἰσήγαγεν, ἢ τοὺς ἀνθρώπους ἀγγέλους ἐποίησε. διὸ καὶ ἑτέροις ἐν τοῖς ἁγίοις εἰπών, ὅτι ἐπήγαγεν· Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν τερεώματι δυνάμεως αὐτοῦ,

Ἐμφαίνων ὅπερ ἔφθην εἰπών. τῦτο γὰρ μᾶλλον τῷ Θεῷ προσιαύδασιν, ἢ ἑκάστο. ὁ γὰρ ἄγγελος διὰ ϖ ἀνθρωπον γέγονεν, οὐκ ἀνθρωπος διὰ ϖ ἄγγελος. ἕτερος δὲ ἀντὶ τῦ, ἐν τερεώματι, τῷ ἁγιαστηρίῳ εἶπε· καὶ ἄλλος, ἐν τερεώματι κεφαίτοις αὐτοῦ. καὶ ἕτερον δέ μοι δοκεῖ αἰνίττεσθαι πάλιν, ὡς ἐν ᾧ προτέρῳ ψδμῷ. ὡς γὰρ ἐκεῖ εἶπεν, αἰνεῖτε αὐτὸν ϖ ἄγγελοι αὐτοῦ, ὅτω καὶ ἐν ταύτῃ, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν τερεώματι αὐτοῦ, τυτέστιν, ϖ ὄντες ἐν τερεώματι αὐτοῦ. ὃ γὰρ παύεται συνεχῶς κοινωνοὺς λαμβάνων τῆς ἀϊδιότητος τὰς αἰῶνο δυνάμεις. 2 Αἰνεῖτε αὐτὸν ὑπὲρ τῶν δυναστειῶν αὐτοῦ.

Ἄλλος, Διὰ τὰς δυναστείας αὐτοῦ. Ὃ δὲ λέγει, τῦτό ἐστιν· αἰνεῖτε αὐτὸν διὰ τὰς δυναστείας αὐτῦ, διὰ τὸ δυνάμει αὐτοῦ, διὰ τὰ δυνάματα αὐτοῦ, διὰ τὸ ἰσχύειν, ὧν διὰ ϖάντων ὑποδείκνυται, τῷ ἄνω, τῷ κάτω, τῷ χθονὶ, τῷ ἰδίᾳ, τῷ καθ' ἕκαστον, τῶν διηνεκῶς.

Αἰνεῖτε αὐτὸν κατὰ τὸ πλῆθος τῆς μεγαλωσύνης αὐτῦ.

μὴ ἀναγινώσκει καὶ ἵνα τί ἵνα 20 Καὶ πῶς τῦτο δυνατόν, ἀντίρροπον τὸ πλῆθος τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ αἶνον" ἀναγαγεῖν; ὁ τῦτο λέγει, ὅτι ἀντίρροπον, ἀλλ' ὅσον", φησί, δυνατὸν ἐκτείνειν, τοσοῦτον τὸ πλῆθος τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ, τοσοῦτον ὡς ἐγχωρεῖ σοι *ἀνάφερε, τὸν οἷς εἰκὸς τοιῦτῳ μεγάλῳ Θεῷ καὶ μὴ ἐπαρκοῦντας μεγάλῳ ἀναφέρειν ὕμνοι διὰ ϖάντων ὄντα· καὶ γὰρ ἄξιον τοσῆσδε ἀνενεγκεῖν δυνάται. Εἶδες πόθον ψυχῆς; Εἶδες ἐκκαιομένου διάνοιαν, βιαζομένου, φιλονεικοῦσαν καὶ τοῦ οἰκείου ἀσθενείαν ὑπερβαίνειν καὶ ἀνατείνειν λοιπὸν ϖρὸς αὐτὸν τὸν ὕμνον, συνδεδεμένου τῷ Θεῷ, ἀνακειμένου αὐτῷ πολλῷ τῷ πόθῳ;

3 Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν ἤχῳ σάλπιγγος. Ἄλλος, Διὰ ἤχου κερατίνης. Ἄλλος, Διὰ ναύλου καὶ λύρας. 4 Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν τυμπάνῳ καὶ χορῷ, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν χορδαῖς καὶ ὀργάνῳ. Ἄλλος, Διὰ χορδῶν καὶ κιθάρας.

5 Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν κυμβάλοις ἠχηροῖς· αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν κυμβάλοις ἀλαλαγμοῦ.

Ἄλλος, Ἐν κυμβάλοις σημασίας. Πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω ϖ Κύριον.

Ἄλλος, Ἀναπνοή. Πάλιν διακινεῖ τὰ ὄργανα, καὶ διὰ ϖάντων τῶν μελῳδίαν διαφέρεσθαι ϖροκελεύεται, διὰ θερμαίνων τῶν διάνοιαν αὐτῶν καὶ ἀνεγείρων. ὥσπερ οὖν ϖ Ἰσδαῆλοι διὰ ϖάντων τῶν ὀργάνων, ὅτως ὑμῖν ϖροκελεύεται διὰ ϖάντων τῶν μελῶν ὑμνεῖν ϖ Θεόν, δι' ὀφθαλμοῦ, διὰ γλώττης, δι' ἀκοῆς καὶ διὰ χειρός. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλος δηλῶν λέγων, Παρεστήσατε τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον ϖ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν. ἀρξ γὰρ καὶ ὀφθαλμὸς, ὅταν μὴ ἀκόλαστα βλέπῃ· καὶ γλῶττα, ὅταν ψάλλῃ· καὶ ἀκοὴ, ὅταν μὴ δέχηται ποτὲ ἀσματα, μηδὲ κατηχείας τῆς πλησίον· καὶ διάνοια, ὅταν μὴ δόλους ῥάπτῃ, ἀλλὰ ἀγάπην βρύῃ· καὶ πόδες, ὅταν μὴ ὅτι ποτὲ λάθρα τρέχωσι, ἀλλ' ὅτι ἀγαθῶν ἔργων οἰκονομίαν· καὶ χεῖρες, ὅταν μὴ ὅτι ἁρπαγὴν καὶ πλεονεξίαν καὶ πληγὰς, ἀλλ' ὅτι ἐλεημοσύνην καὶ τὴν τῶν ἀδικημάτων ϖερισσοτέραν ἐκτείνωσι. Τότε γὰρ κιθάρα ἐμμελὴς ὁ ἄνθρωπος, παναρμόνιον ἔχων μελῳδίαν καὶ ϖνευματικὴν ἀναφέρων ϖ Θεῷ. Ἐν τοῖς ὀργάνοις δὲ ἐκεῖνα διὰ Ps. 18. a.

διὰ τοῦτο ἐπιτέτραπται τότε, διά τε τὴν ἀδέησιαν αὐτῶν, καὶ διὰ τὸ χειραγωγεῖν αὐτοὺς εἰς ἀγάπην καὶ συμφωνίαν, καὶ ἑτέρωσε αὐτῶν τὴν διάνοιαν μὴ ἡδονῆς ποιᾷ τὰ τοῦ ὠφελοῦντος προσέχοντα, καὶ εἰς πολλὴν βλέπειν αὐτοὺς ἀγρυπνίαν σπουδῇ διὰ τῆς τοιαύτης ψυχαγωγίας. τὸ γὰρ βάναυσον αὐτῶν καὶ ῥᾳθύμων καὶ ἀναπεπτωκὸς σοφίζόμενος ὁ Θεὸς, ἀφυπνίζειν αὐτοὺς τούτῳ μεθώδευσε τῇ σοφίᾳ, ἀνακεφάσας εἰς πόνῳ τῆς προσεδρίας τὸ ἡδὺ τῆς μελῳδίας. τί δέ ἐστιν, ἐν κυμβάλῳ σημασίας; τοὺς ψαλμοὺς ἔφην. ἐγὼ γὰρ ἁπλῶς ἐκυμβάλιζον, οὐδὲ ἁπλῶς ἐκιθάριζον, ἀλλ', ὡς οἷόν τε ἦν, καὶ διὰ τῶν κυμβάλων, καὶ διὰ τῶν σαλπίγγων, καὶ διὰ τῆς κιθάρας ψαλμῶν τινὰ σημασίας ἐνδεικνύμενοι. καὶ ἦν αὐλῆς εἰς τοῦτο σπουδὴ καὶ πόνος πολὺ τὸ κέρδος φέρων. πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω τὸν Κύριον. ὅπερ ἐκάλεσε τοὺς ἀγγέλους, ὅπερ διήγειρε τὸν δῆμον, ἐπειδὴ τὰ ὀργανα ἅπαντα ἐκίνησεν, εἰς τὴν φύσιν πᾶσαν ἐκβαίνει λοιπὸν, πᾶσαν ἡλικίαν εἰς τὴν μελῳδίαν καλῶν, πρεσβύτας, ἄνδρας, νέους, ἐφήβους, γυναῖκας, ἅπαντας τοὺς τοῦ οἰκουμενίου οἰκοῦντας, καὶ ἐντεῦθεν ἤδη προσκαταβαλλόμενος τῆς κενῆς διδασκαλίας τὰ σπέρματα τοῖς πᾶσι τὰ χοῦ γῆς ἐκτεταμένοις. ἀφῶμεν τοίνυν τὸν Θεὸν διϊσχυρίζεσθαι, καὶ μὴ διαλείπωμεν ἐπαίροντες ἀπάντων ὑμνητοιοῦντες, καὶ διὰ ῥημάτων καὶ διὰ τῶν πραγμάτων. αὕτη γὰρ ἡμῶν θυσία καὶ προσφορὰ, αὕτη λειτουργία θερίστη καὶ ταῖς ἀγγελικαῖς πολιτείαις ἐοικυῖα. καὶ διαμείνωμεν ὕπνους αὐτὸν ὑμνοῦντες, καὶ τὸν παρόντα βίον ἀπροσκόπως διανύσωμεν, καὶ τῶν μελλόντων ἀπολαυσώμεθα ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΩ

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΩ
ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΑΙ
ΕΡΜΗΝΕΙΑΙ.

Ψδμ. να. ΕΙΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΣΥΝΕΣΕΩΣ ΤΩ ΔΑ-
ϐὶδ, ὲν τῷ ἐλθεῖν Δωὴκ ϖ Ἰδουμαῖον, καὶ ἀναγεῖλαι τῷ Σαοὺλ,
καὶ εἰπεῖν αὐτῷ· ἦλθε Δαϐὶδ εἰς ϖ οἶκον" Ἀβιμέλεχ.
χλχμελεχ.

1 Τί ἐγκαυχᾶ ὲν κακίᾳ ὁ δυνατός; ἀνομίαν ὅλην τὴν ἡμέραν,
2 Ἀδικίαν ἐλογίσατο ἡ γλῶσσά σου· ὡσεὶ ξυρὸν ἠκονημένον, ἐποίη-
σας δόλον· 3 Ἠγάπησας κακίαν ὑπὲρ ἀγαθωσύνην, ἀδι-
κίαν ὑπὲρ τὸ λαλῆσαι δικαιοσύνην. 4 Ἠγάπησας πάντα
ῥήματα καταποντισμοῦ, γλῶσσα δολίαν.

ΟΣα μὲν λγ' ψαλμὸς εἴρηται τῷ Δαϐὶδ, ὁπότε ἠλλοίωσε τὸ
ϖροσωπον αὐτοῦ ϵνώπιον Ἀβιμέλεχ, καὶ ἀπέλυσεν αὐτὸν, καὶ ἀ-
πῆλθεν· οὗτος δὲ ἐκείνῳ ἀκόλουθος καὶ εἷς ἦν τῶν ἰσοβίων.
λέγει γὰρ ἡ γραφὴ τῶν βασιλειῶν· Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ παιδα- a.Βασ. κα.ζ.
είων τοῦ Σαοὺλ ὲν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. ὑπεσημήνατο δὲ ϖ καὶ
χλχμ. ϵὸν, ὲν ᾧ ἦλθε Δαϐὶδ· εἰς τὸν οἶκον" Ἀβιμέλεχ, ϵ δοὺς ἄρτους τῆς
ϖροθέσεως ἔφαγε λαϐὼν ϖαρὰ τοῦ ἀρχιερέως, ὅτε καὶ ἠλλοίωσε τὸ ϖροσωπον αὐτοῦ
ϵνώπιον Ἀβιμέλεχ, ϵ ἀπέλυσεν αὐτὸν, καὶ ἀπῆλθεν. κατ' αὐτὸν δὲ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν
ἐκεῖνον, φησὶν, ἐν τῷ παιδαείων τοῦ Σαοὺλ Δωὴκ ὁ Σύρος, νέμων τὰς ἡμιόνους Σα- a.Βασ.κβ.θ.
ούλ, ὃς μετ' ἐκεῖνα ἐλθὼν ϖρὸς Σαοὺλ εἶπεν· ἑώρακα τὸν υἱὸν Ἰεσσαὶ ϖαραγινόμενον
χλχμ. εἰς Νομϐᾶ ϖρὸς Ἀβιμέλεχ υἱὸν Ἀχιτὼϐ τὸν ἱερέα, ϵ ἠρώτα αὐτὸν ἐκεῖ τὸν Θεὸν, καὶ ὑπὲρ
αὐτοῦ ϖροφητείαν ἔδωκεν αὐτῷ, καὶ τὴν ῥομφαίαν Γολιὰθ τοῦ ἀλλοφύλου ἔδωκεν αὐτῷ. καὶ ἀ-
χμ. πέστειλεν ὁ βασιλεὺς καλέσας τὸν Ἀβιμέλεχ τὸν ἱερέα, ϵ ϖάντας τοὺς υἱοὺς τοῦ ϖατρὸς
αὐτοῦ, τοὺς ἱερεῖς τοῦ Κυρίου τοὺς ὲν Νομϐᾷ, καὶ ϖαρεγένοντο ϖάντες ϖρὸς τὸν βασιλέα·
ὅτε καὶ κελεύσαντος τοῦ Σαοὺλ, αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ Δωὴκ ἐθανάτωσε τοὺς ἱερεῖς τοῦ Κυρίου
τριακοσίους καὶ πέντε ἄνδρας φέροντας ἐφούδ, καὶ τὴν Νομϐᾶ τὴν ϖόλιν τῶν ἱερέων ἐ-
ϖάταξεν ὲν στόματι ῥομφαίας, ἀϖὸ ἀνδρὸς ἕως γυναικός, ἀϖὸ ϖαιδὸς ἕως ϑηλάζον-
των, καὶ μόσχου, καὶ ὄνου, ϵ ϖροβάτου ὲν στόματι ῥομφαίας. Τούτων οὖν μαθὼν ὁ Δαϐὶδ
ὅτι ϖεϖραγμένα ϖ ἦσαν, τοὺς ϖροκειμένους ϖροφέρεται λόγους, ὅτε ᾠδὴν ϖαρει-
σήγαγε, ὅτε ὕμνον, ὅτε ψαλμὸν, ὅτε τι τοιοῦτο. ϖῶς γὰρ καὶ οἷόν τε ἦν ὑπὲρ συμφορᾶς
τοιούτων ἱερέων ᾠδὰς αὐτὸν καὶ ψαλμοὺς ᾄδειν; διὸ ϐούλεται τοιοῦτον ὑπιτέρραπται· μόνον
εἰς τὸ τέλος εἴρηται καὶ ϹωτέρΘεως, ὅπερ ἐπὶ τελευταίᾳ τῶν λόγων, ἀγαθόν ἐστιν ἀπαν-
γελτικὰ, ὲν οἷς φησὶν, ἐγὼ εἰμὶ, ὡσεὶ ἐλαία καὶ κάρπος, ὲν ᾧ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ ἤλπισα ὑπὲρ τὸ
ἔλεος τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς ϖ αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. καὶ ϹωτέρΘεως ἡ τῆς ὲκ Θεοῦ δεί-
ψεως καὶ τῶν ἐμφερομένων λόγων διάνοια. ὅτε μὲν οὖν ϖαρὰ τῶν Ἀβιμέλεχ γενόμενος τοῦ
ἱερατικῆς ἀπεγεύσατο Ϲοφῆς, ἀλλοιώσας τὴν γεῦσιν αὐτοῦ (ἢ τοῦ Ϲόπου αὐτοῦ, καὶ τὴν
τῶν

Ψαλμ. λγ. α. τῶν λοιπῶν ἑρμηνειῶν) εὐλογίας καὶ εὐχαριστίας ἀνέπεμπε τῷ Θεῷ λέγων· Εὐλογήσω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ, διὰ παντὸς ἡ αἴνεσις αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου, καὶ ἐξῆς. καὶ ὅτε τὸν διάβολον Δωὴκ τὸν ᾠκοδόμησεν ἔγνω, καὶ ὡς τοσούτους ἀνεῖλεν ἱερεῖς ἔργῳ διαβολικῷ χρησάμενος, τοὺς αὐτὸν ζωντάπασι τοῦ κειμήλιους λόγοις φάσκων·

Τί ἐγκαυχᾶσαι ἐν κακίᾳ ὁ δυνατός; ἀνομίαν ὅλην τὴν ἡμέραν, ἀδικίαν ἐλογίσατο ἡ γλῶσσά σου.

Καλοῦνται μὲν τὰ μετὰ χεῖρας πολὺ πρότερον τοῖς χρόνοις τὸ ἰσοστὸν τῆς πεντηκοστοῦ ψαλμοῦ. ἐπὶ γὰρ ζῶντος Σαοὺλ καὶ πρὸ τῆς βασιλεύσαι τὸν Δαβὶδ, ταῦτα καὶ πάντα ἐφθέγξατο καὶ εἴρητο· μακροῖς δ' ὕστερον χρόνοις μετὰ τὸν θάνατον Σαοὺλ, καὶ πρὸς τοῖς τελευταίοις τῆς ἑαυτοῦ βασιλείας ὁ Δαβὶδ τὴν ἐν τῷ πεντηκοστῷ ποιεῖται ὁμολόγησιν· διὸ πρότερον διὰ τοῦτο τοὺς μετ' ψαλμὸν ἀναγνῶναι, ὥσπερ οὖν ἀποδέδεικται. ὁ δ' ἀπὸ τοῦδε καὶ πεντηκοστοῦ τὸν ἀριθμὸν εἴκοσι τοῦ Δαβὶδ ὑπογεγραμμένοι μέχρι τοῦ ἑβδομηκοστοῦ, ἐξ ἑτέρας δεχῆς τὴν ὑποθεσιν εἰλήφασιν. εἰκάσαιμεν οὖν ἐπὶ ζῶντος Σαοὺλ εἰρῆσθαι, πρὶν ἢ βασιλεῦσαι τὸν Δαβίδ. ὅτε γὰρ μετὰ χεῖρας, ἐπὶ ζῶντος Σαοὺλ ἐλέχθη, ὅτε ὑφ' ἑλεῖν Δωὴκ τὸν Ἰδουμαῖον καὶ ἀναγεῖλαι τῷ Σαοὺλ, ὅτι ἦλθε Δαβὶδ εἰς τὸν οἶκον Ἀβιμέλεχ. ἀλλὰ καὶ ὁ πεντηκοστὸς τρίτος, ὅτε ὑφ' ἑλεῖν τοὺς Ζειφαίους καὶ εἰπεῖν τῷ Σαοὺλ, οὐκ ἰδοὺ Δαβὶδ κέκρυπται παρ' ἡμῖν, εἴρηται. καὶ ὁ πέμπτος καὶ πεντηκοστός, ὅτε ἐκρέμασαν αὐτὸν οἱ ἀλλόφυλοι ἐν Γέθ, ὑπογέγραπται. ἰδοὺ καὶ αὐτὸς ὁ χρόνος ὁ περὶ τῆς βασιλείας Δαβὶδ, ἐπὶ τοῦ Σαοὺλ πρώτου τῷ βίῳ. καὶ ὁ πεντηκοστὸς ἕκτος ὑπογράφει· τῷ Δαβὶδ, ἐν τῷ αὐτὸν ἀποδιδράσκειν ἀπὸ προσώπου Σαοὺλ εἰς τὸ σπήλαιον. ὡσαύτως καὶ ὁ πεντηκοστὸς ὄγδοος· ὁπότε, φησὶν, ἀπέστειλε Σαοὺλ καὶ ἐφύλαξε τὸν οἶκον αὐτοῦ, τοῦ θανατῶσαι αὐτόν. ὅτε μὲν πεντηκοστὸς ἔνατος, εἰ καὶ μετὰ τὸν θάνατον Σαοὺλ εἴρητο, ἤδη βασιλεύσαντος τοῦ Δαβὶδ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς πρὸ τῆς τοῦ Οὐρίου προφάσεως· ὃ δὴ σημαίνει ἀπὸ τῆς ἐπιγραφῆς, ὅπως δηλοῖ τὸ χρόνον φάσκουσα· ὁπότε ἐπεύθοντο τὴν Μεσοποταμίαν Συρίας καὶ τὴν Συρίαν Σωβάκ, καὶ ἐπέστρεψεν Ἰωάβ, καὶ ἐπάταξε τὴν Φάραγγα τῶν ἁλῶν, δώδεκα χιλιάδας. ταῦτα δὴ τοῖς χρόνοις προσάγει τὸν ἐν ᾧ πεντηκοστῷ ψαλμῷ ὁμολόγησιν. ἔτι μὴν καὶ ὁ ἑξηκοστὸς δεύτερος ψαλμὸς ἐλέχθη ὑφ' Δαβὶδ, ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας, ζῶντος ἔτι τοῦ Σαοὺλ. καὶ ἰδοὺ ὅπως σχεδὸν οἱ πλείστοι τοῦ δευτέρου μέρους τῆς βίβλου τῶν ψαλμῶν τοῦ Δαβὶδ, πρεκτὸς τοῦ πεντηκοστοῦ, τοῦ προπαλαι ἐρημώσεις αὐτῷ προ τῶν χρόνων τῆς τοῦ Οὐρίου προφάσεως προειλήφασι. τὸ μὲν οὖν πρότερον μέρος [ἀπὸ] τῆς αὐτῆς βίβλου, τὸ ἀπὸ προτέρου πεντηκοστοῦ, τὴν ἐναντίαν εἶχε τάξιν. τὰ γὰρ μετὰ τὴν ὁμολόγησιν τοῦ πεντηκοστοῦ ἐκεῖνο προεῖχε τὸ μέρος. ὁ δὴ τρίτος ψαλμὸς λελεχθῶ Δαβὶδ, ὁπότε ἀπεδίδρασκεν ἀπὸ προσώπου Ἀβεσσαλὼμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐφθέγξατο τὸν μετὰ τὴν ὁμολόγησιν τοῦ Οὐρίου. ἀλλὰ καὶ ὁ ἐν ᾧ ἕκτῳ τῆς αὐτῆς ἐνεχείρησε προάξεως ἀπεχλαίετο λέγων· ἐκοπίασα ἐν τῷ στεναγμῷ μου, λούσω καθ' ἑκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου· ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνήν μου βρέξω. καὶ ὁ ἕβδομος ὑπὲρ τὸν λόγων Χναὶ τοῦ Ἰεμθνεὶ λεγόμενος τῶν αὐτῶν αὖ ἐστὶ χρόνων. Χναὶ γὰρ ἀρχιεταῖρος γεγονὼς τοῦ Δαβὶδ, τῷ Ἀβεσσαλὼμ συνεβούλευσε. ἔτι μὴν καὶ ὁ ἑπτακαιδέκατος ἀποδέδεικται τοῦτο τὰ τελευταῖα τῆς ζωῆς Δαβὶδ λεγόμενος· ἀλλὰ καὶ ὁ τεσσαρακοστὸς ἕβδομος ὑπογεγραμμένος εἰς ἀνάμνησιν, τὴν αὐτὴν ἔχων διάνοιαν τῷ ἑκατοστῷ, ἄρχεται μὲν ἀπὸ τῶν αὐτῶν ῥημάτων λέγων· Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσῃς με· τοιοῦτον δὲ τὴν αὐτὴν ὁμολόγησιν τὴν ἐν τῷ πεντηκοστῷ

ἰσ. λειῶσι

τηκος ὦ Θεοδώρω ποιεῖται, ἔν τε τοῖς ἄλλοις, ἐν δι' ὧν φησιν, ὅτι αἱ ἀνομίαι μου ὑπερῆραν τὴν κεφαλήν μου· ϖροσώζεσαν δὲ ἐσάπησαν οἱ μώλωπές μου ἀπὸ ϖροσώπου τῆς ἀφροσύνης μου. καὶ σὺ δ' αὖ τῷ σαυτῆ συναγαλῶν βύθεις ἂν τὰ πλείστα τῶν ἐν τῷ ϖρώτῳ μέρει τῶν ψαλμῶν τῷ σῷ χρόνῳ τῆς τῶν Ὑσείαν ἰσοσίας εἰρημένα, τὰ δὲ μετὰ τὴν πεντηκοστὴν τοῖς χρόνοις ϖροσάγοντα τῷ τῶν Ὑσείου ϖροφητείᾳ. τί δέ ποτε, ἀ τῷ τῶν χρόνων ἀκολουθήσαν ϖροῆτοι τοῖς χρόνοις, ϖροῆτοι κατετάγησαν, καὶ δύτερον δύτερον, ἀλλ' οὐ μὴ ϖροῆτοι λελεγμένοι ἐπὶ ζῶντος Σαοὺλ, ἐν τῷ δυτέρῳ μέρει τοῦ ψαλμοῦ· ἐν ᾧ τῷ ϖροήτῃ, οὐ τοῖς χρόνοις ὕστατοι; ἠτιμάσθη δὲ τοιούτου ἐπιφάνειαν τῷ τάξει, ὡς ἂν μὴ ἀπὸ τῶν χρειττόνων ὅτι τὰ χείρω φέροιτο. ὀλιγωροῦσι γὰρ, εἰς ὃ τέλος μὴ ϖαραφθείρῃς, καὶ εἰς τὸ τῶν ψαλμῶν τάξεως ϖεφυλάχθαι ἔοικε. διὸ τὰ σκυθρωπότερα ϖροῆτα πίπτειν, ἵνα ἐν δυτέρῳ τὰ χρηστότερα φυλαχθῇ, καὶ λυπουμένων καὶ ἐξαφανιζομένων τῶν χειρόνων ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς δυτέροις χρειττόνων. εἰκὼς δὲ τὸν Δαβὶδ τὸ πλημμελητὸν αὐτῷ ὕστερον ἀπὸ τῶν ϖατέρων αὐτὸν καιροῦ ϖαθημάτων ἐθέλειν καλύπτειν. εἴποι δ' ἄν τις, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν βύλαβείας ϖρὸς τὰς ἑτάιρας τὰς ἐξομολογήσεις αὐτὸν, ὅπως δίκαιος ἑαυτῷ κατήγορος ἐν ϖροφητείᾳ. ἀλλὰ γὰρ τοσούτων ἡμῖν εἰς τὸν ἀποδοθεῖσαν τάξιν γεγυμνασμένων, καιρὸς ἤδη καὶ ὅπου τὰ ϖροχειμάσια φωνὰς τοῦ πεντηκοστοῦ ϖροήτου πεπελθεῖν. γράφει τοίνυν οὗτος ϖροχειμάσιος λόγους, μαθὼν ὁποῖα ἐπράξατο Δωὴκ ὁ Σύρος ἐν ταῖς κατ' αὐτοῦ Δαβιδικαῖς. διὸ ὡς ϖρὸς αὐτὸν ἀνετείνετο λέγων· τί ἐγκαυχᾶ ἐν κακίᾳ ὁ δυνατός; ὁ μὲν ὅλως ἀδύνατος καὶ ἄτονος καὶ ὀλίγος ἐν κακίᾳ, πλεονάζοντος ἐν αὐτῷ τοῦ κρείττονος ἔρπου, ὡς ἂν ἀσθενέστερος ἐν κακίᾳ ἐγκαλύψαται ἁμαρτημάτων, ἕως ἄν τῆς ζωοποιήσεως χειτόμενος μετάνοιαν ἀγάπησιν ἂν, ἐν τῆς ἑαυτοῦ κακίας ϖοιήσειεν ἂν αὐτῷ φάρμακα δι' ὁμολογήσεως καὶ εἰλικρινοῦς μετανοίας· ὁ δὲ δυνατὸς ἐν κακίᾳ, τυφούσαται ἐν αὐτῇ καὶ ἐγκαυχᾶται, ὡς ὅτι μεγάλῳ καιροῦ ϖράγματι σεμνυνόμενος. καί μοι δοκεῖ ϖῶς ἐναντίον ἔρπον ἀφανίζειν ὁ ϖρῶτος λόγος τῷ ϖροηγησαμένῳ ἐν τῷ πεντηκοστῷ ψαλμῷ. ἐν ἐκείνῳ μὲν γὰρ ὀλιγάνθρωπος ἐν κακίᾳ ἅπας ποτὲ μετεγίνωσκε, καὶ ἑαυτὸν ἔκρινεν ὁμολογούμενος καὶ τὰ αὐτοῦ κακὰ ἀποκλαιόμενος· ὁ δὲ ϖῶν, εἰ κακίᾳ ὢν δυνατός, οὐδὲ οὗτος ἔζωγε ϖειρώμενος ἐλέγχεις, ἀλλ' ἐναβρυνόμενος, ὡς ἐν ἀρετῇ, κακίᾳ σεμνώσεται, ἀπερυθριάσας ϖρὸς τὸν ἐν αὐτῷ ζωοποιήσιν. εἶτα καὶ αἰωνίδιον ὅλης τῆς ἡμέρας βυλεύσεται (ἢ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, τῷ Σύμμαχον) ἀλλὰ καὶ οὗτος λογισμοὶ οὗτος ἀδικίας πλήρεις ὅτι τῆς γλώσσης φέρει, ὁ καλύπτων αὐτοῦ ἔνδον ἐν ᾧ τῆς ψυχῆς ταμείῳ, ἀλλ' εἰς ἐξάκουστον τοῖς πᾶσιν αὐτοῖς ἀφ' ἑαυτῆς γλώττης ἀπαγγέλλων. διὸ λέλεκται, ἀδικίαν ἐλογίσατο ἡ γλῶττά σου· ὁποῖοί εἰσιν καὶ ἀδεῶς καὶ ἀκαταλύτως αἰσχρορρήμονοῦντες, ἢ ἀφυλάκτως ῥήματα βλάσφημα φθεγγόμενοι, ἢ καὶ ἀφόβως ψευδολογίας καὶ ὑπορκίας χρώμενοι, οἵ τε ἐκ τοῦ φανεροῦ τῆς τῶν πέλας ἀφροσύνης ϖροφερόμενοι· ὧν εἷς τις ἦν καὶ ὁ Δωὴκ, τοιαύτης τῆς τοῦ Δαβὶδ καὶ τοῦ Ἀβιμέλεχ χρησάμενος καταλαλιᾶς. καὶ ὁ μὲν δυνατὸς ἐν κακίᾳ, τοὺς ἀληθεῖς λογισμοὺς ὅτι τῆς γλώττης ἑαυτῷ φέρει· ὁ δὲ ἐλάττων ἐν κακίᾳ, εἰ μὴ κεκαθάρται γε λογισμοῖς, ἀλλ' οὖν κρύπτει αὐτοὺς, καὶ, ὅση δύναμις, ζοφοῦν καὶ ἀφανίζειν αὐτοῦ ἐν ἑαυτῷ ϖειράται. ἔτι μὴν ὁ δυνατὸς ἐν κακίᾳ, ὥστε ζυρὸν ἡγεμόνα, ἐποίησε δόλον, ἑξαπατῶν μὲ ἀπαλῷ λόγῳ ϖῶς ὑπολυόμενον, λαθραίως δὲ αὐτὸν ζυγκυβαζόμενος. καὶ τοῦτο δὴ Δωὴκ ὁ Σύρος ἐποίει, ϖρῶτον μὲν ἐν τῇ πόλει τῶν ἱερέων, ὁ πιωίκα ἐπεδήμει τῷ Ἀβιμέλεχ ὁ Δαβίδ, δολίως δὲ ὑπηρῶν τὰ ϖεριπόμενα, καὶ μηδὲν μὲν εἰς φανερὸν τότε φθεγγόμενος, τάχα δέ που καὶ φιλίαν ϖρὸς αὐτὸν τε τὸν Δαβὶδ καὶ ϖρὸς

Παρεμ. τ. ζ.

Μαχα.

τὸν ἱερέας ὑποχρινόμενος, ὕστερον ὀφείξας ἑαυτὸν ὅστις ἰῶ, καὶ τὸν ἐν αὐτῷ χρυπτόμενον δόλον, ὥσπερ ἰόν, ἀποπτύσας. ὁ δὲ αὐτὸς, δύο προσκομμάτων, κακίας καὶ ἀγαθότητος, δέον ἐλέσθαι τὸ χρεῖττονα, ὁ δὲ τὸ κακίαν προεῖπε. παρὸν δὲ αὐτῷ τὸ εἰ ἐν ἀγαθωσύνῃ τὸν ἀδικίαν εἵλετο. ἠδίκει γὰρ καταψευδόμενος τὸν ἱερέως, καὶ τὰ μὴ προσήκοντα κατ' αὐτοῦ λέγων. τὸ γὰρ ἐπερωτῆσαι τὸν Θεὸν ὑπὲρ τοῦ Δαβὶδ, ψεῦδος ἰῶ καὶ οὐκ ἀλήθεια. οὐδὲν γοῦν τοιοῦτον μεμαρτύρηκεν ἡ γραφή. ὀφείλων δὲ αὐτῷ καὶ λαλῆσαι δικαιοσύνην, διδάξαντα τὸν Σαοὺλ, ὅτι τὸν μὲ αἰτίαν τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Δαβὶδ ἠγνόει ὁ ἱερεύς· ὡς φίλον δὲ αὐτὸν ὑπεδέχετο τὸ βασιλέως, καὶ ἀπεκαλυμμένον ὅτι ὀχυρωτία βασιλικὴ εἰς ὑμᾶς τοῦ πέμψαντος ἐδόξιουν, καὶ οὐκ ἐδίδου μὲ ἐπισιτισμόν (οὐδὲ γὰρ ἤτησαν αὐτῷ ἄρτοι δυνάμενοι ἐφοδιάσαι τὸν Δαβίδ. τοῦτο γοῦν αὐτῷ καὶ ἀπελογήσατο ὁ ἱε- 10
a. Reg. xxi. 5. ρεὺς τῷ Δαβὶδ, εἰπών, οὐκ εἰσὶν ἄρτοι βέβηλοι, ἀλλ' ἢ μόνοι ἁγίας τῆς προθέσεως) οὐκοῦν οὐκ ἐδίδου ἐπισιτισμόν, ἀναγκὴς ὢν καλύσας καὶ πλέον τὸ νενομοθετημένου τολμᾷ, τῶν τὶς προθέσεως μεταδιδοὺς ὡς αὐδρὶ θεοφιλεῖ καὶ δικαίῳ. ταῦτα δὲ καὶ τοιαῦτα ἀναδιδάξας ὁ Δωὴκ ἐλάθλησεν αὐ δικαιοσυνίαν, εἰ ἠθέλετο· ὁ δὲ ψευδέσι ἀλαζονείας ζηλωτὴς ἠγάπησεν ἀδικίαν ὑπὲρ τὸ λαλῆσαι δικαιοσύνην. 15

Ἀλλὰ δὲ πονηρὰ τὰ ῥήματα καταπονηρισμοῦ, γλῶσσαν δολίαν, ἠγάπησεν.

Πάντα γὰρ τὰ προς ὀπισθοβουλίαν καὶ φόνον καὶ θάνατον τῶν τε ἱερέως καὶ τῶν λοιπῶν ἀπόντων τῶν ζῶν αὐτῷ τεθανατωμένων διεπραξάτο. διὰ ῥήματα καταπονηρισμοῦ ἐλέγει τῆς τοῦ Δωὴκ ψευδολογίας εἰρῆσθαι. ἀληθέως γὰρ πᾶσαν τὴν πόλιν τῶν ἱερέων, ὥσπερ ἐν βυθῷ, κατεπόντισε τοῖς ἑαυτοῦ ῥήμασιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲ ὁ Δωὴκ μόνος, ἀλλὰ καὶ πᾶς ὁ ἐν καρδίᾳ δυνατὸς προσέχειν δύναται καρδίας χεῶμένους ἀκωλύτως. οἱ- 20
ποῖα δὲ αὐτὸν τὰ ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ χρίστεως μετελθόντα, ἑξῆς ὁ λόγος διδάσκει φάσκων·

5 Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς καθελεῖ σε εἰς τέλος, ἐκτίλαι σε καὶ μετοικιεῖ σε ἀπὸ σκηνώματος σου, καὶ ῥίζωμά σου ἐκ γῆς ζώντων. διάψαλμα. χαυδὼν

6 Ὄψονται δίκαιοι καὶ φοβηθήσονται, καὶ ἐπ' αὐτὸν γελάσονται καὶ ἐροῦσιν· ἰδοὺ ἄν- 25
θρωπος, ὃς οὐκ ἔθετο Θεὸν βοηθὸν αὐτοῦ, 7 Ἀλλ' ἐπήλπισεν ὅτι τὸ πλῆθος τοῦ πλούτου αὐτοῦ, καὶ ἐνεδυναμώθη ὅτι τῇ μεταμότητι αὐτοῦ.

Ὥσπερ ὁ κήρυξ τῆς ἀληθείας λόγῳ χεώμενος μυείοις ἄρτιος ἐγίνετο σωτηρίας, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ δυνατὸς ἐν κακίᾳ τῷ αὐτῷ λόγῳ πολλοῖς προξενεῖ θάνατον καὶ ἀπωλείαν, ῥήματα καταπονηρισμοῦ προφέρων, καὶ ξίφει λογικῷ χεώμενος ἐπ' ἀνθρώπων 30
ἀπωλείᾳ· καὶ μάλιστα, ὅτε μὴ μόνον σώματα ταῖς αὐτοῦ ἀλαζονείαις ἀναιρεῖ, ἀλλὰ καὶ ψυχὰς αὐταῖς γλώσσῃ δολίᾳ καταδυναστεύει ὅτι ψευδεῖς καὶ ἀτέους δόξας. διὰ τοῦτο λελεκται
Ψαλμ. νε. 5. που· Οἱ φονεῖς ἀνθρώπων, καὶ ὀδόντες αὐτῶν ὅπλα καὶ βέλη, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν μάχαιρα ὀξεῖα· ὅς δεῖ φυλάττεσθαι μᾶλλον, ἢ τὸν ἐν ταῖς συμφοραῖς καχουργοῦντα· ὧν εἷς ὅτι καὶ ὁ Δωὴκ, ὅτι ψευδεῖ λόγῳ καὶ ἀλαζονείᾳ χεησάμενος τὸν ἱερέας ἀνεῖλε τῷ Θεῷ. 35
ἀλλ' ὁποῖα τοιοῦτον ἢ ἐκ Θεοῦ μετελεύσεται δίκη, ὁ πρῶτον διδάσκει λόγος, ὡς προς τὸν δυνατὸν ἐν κακίᾳ φάσκων· διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς καθελεῖ σε εἰς τέλος. ὅπου γὰρ ἠγάπησας κακίαν, τοῦτο χάσει αὐτὸς ὁ τῶν ἀπόντων κριτὴς Θεὸς προτον μὲν σε τῆς ἐπιστεως καὶ τῆς μεγαλαυχίας καθελεῖ, καὶ αὐτὶ ὑψηλοῦ ταπεινὸν ποιήσει, ὡς ἂν μηκέτι καυχᾶ ἐν κακίᾳ· εἶτα δὲ, ἐκτίλαι σε καὶ μετοικιεῖ σε ἀπὸ σκηνώματός σου, καὶ ῥίζωμά σου ἐκ γῆς ζώντων. τί δὲ τὸ Συμμαχεῖ, καθελεῖ σέ, φησι, καὶ ἀποξύσαι σε ἀπὸ τῆς σκηνῆς σου, καὶ ἐκριζώσαι σε ἐκ γῆς ζώντων εἰς αἰεί· ἵνα βλέποντες δίκαιοι φοβῶνται καὶ καταγελῶσιν αὐτοῦ λέγοντες· ἰδοὺ ἄνθρωπος, ὃς οὐ προέθετο Θεὸν βοηθὸν αὐτοῦ, ἀλλ'

ἀλλ' ἐπεποίηϑησε τῷ πλήϑει τῦ πλούτυ αὐτῦ, καὶ ἐνισχύσατο τῇ συμφορᾷ αὐτῦ. λέλεκται δὲ ταῦτα ὡς πρὸς ϖ Δωὴκ, ὅντα μὲν Σύρον τὸ γένος, ἀναγραφέντα δὲ ἐν μέσῳ τῦ Ισραὴλ, καὶ ποτε ταῖς καὶ προσβάλλοντα μετὰ τοῦ πλήϑους εἰς τὴν πόλιν τῦ Θεοῦ, ϑεοσεβῆ τε προσαγορεύοντα μόνον· εἴρηται δὲ καὶ πρὸς πάντα ϖ ἐν καρδίᾳ δίψυχον, τῇ γλώττῃ μὲν ὁμολογοῦντα ἀληϑῆ ξίφος, ὅτι ψυχῶν ἀπωλείας· ὃν ὥσπερ τινὰ πικρὸν καὶ λυμαντικὸν ῥίζαν ὁ τῶν ψυχῶν γεωργὸς ἐκτίλαι, καὶ δόξῃ πρὸς βραχύ τινα χρόνον ἐν τῷ σκηνώματι τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτῦ πεφυτεῦσθαι. ἐκτὸς μὴν εἰς ὁ τοιοῦτος καὶ μακρὰν ἀπορριφεὶς τῦ τῶν ἁγίων σκηνώματος, ϑάμνος κείσεται οἰκ ἐφ' ὠφελείᾳ καὶ σωφρονισμῷ τῶν ὁρώντων, οἳ τὸν ἀπότομον τῦ Θεοῦ καὶ τοῦ τοιῦτου χρῖσιν ὀφθαλμοῖς προσβαλόντες, ἀγωνιάσουσιν καὶ φυλάξονται μὴ τοῖς ὁμοίοις περιπεσεῖν. εἶτα ἀναφέροντες τὴν μνήμην τὸν προτέρων τῦ δίκαιου ἐν καρδίᾳ μεγαλαυχίαν, τό τε ὕψος, καὶ τὸν ἐπαφρισμὸν αὐτῦ, ὁρῶντες δὲ καὶ τὸν μετὰ ταῦτα μεταλλοῦσαν αὐτὸν παρείρωσίν τε καὶ ἀπώλειαν, καταπλαγήσονται αὐτὸν πήγνυσονται, δέξ οἷον εἰς οἶα καλὰ ἐμπέπληκε θεώμενοι· ἀποδέξον) δὲ τὸν Θεῦ τὸν χρῖσιν, δικαίαν αὐτὸν εἶ) ὁμολογοῦντες. εἶτα καὶ ταῖς αἰτίαις διελθόντα δι' ἃς ταῦτα πέπονθεν ὁ ἀσεβὴς, δικαιοῦντες τὸν τὸν Θεῦ χρῖσιν. δέον γὰρ μὴ ὅτι πλούτῳ μεγαφρονῆν, μηδὲ ὅτι τῇ παλαιότητι τῦ πρόσω βίυ ἐπαίρεσθαι, μόνον δὲ τὸν Θεὸν ἐλπίδα καὶ βοηϑὸν αὐτοῦ πᾶσαι, καὶ ὅτι ταύτῃ σαλεύειν τῇ ἐλπίδι, ὁ δὲ τὴν μὴ ἀναϑὴν ἐλπίδα τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας καταλέλοιπεν, ὅτι δὲ παλαιῷ πλούτῳ ταῖς ἐλπίδας ἁμαρτήσας, πλέον ὀδὲν ἢ γέλωτα" ὀφλήσας ὅτι τῇ αὐτοῦ παλαιᾷ καὶ ἀφϑόνῳ μεγαλαυχίᾳ. ι. ἄφρων

8 Ἐγὼ δὲ, ὡσεὶ ἐλαία καρπάκαρπος ἐν τῷ οἴκῳ τῦ Θεοῦ, ἤλπισα ὅτι τὸ ἔλεος τῦ Θεοῦ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τῦ αἰῶνος.

9 Ἐξομολογήσομαί σοι εἰς τὸν αἰῶνα, ὅτι ἐποίησας, καὶ ὑπομενῶ τὸ ὄνομά σε, ὅτι χρηστὸν ἐναντίον τῶν ὁσίων σε. Ὁ μὲν ἐν καρδίᾳ δίψυχος ὁποίου τέλους τυχεῖν, 25 ἀφ' ὧν εἰρηκὼς μεμαϑήκαμεν· ἐγὼ δέ, φησὶν, ὁ Δαβὶδ, ταῦτα παιδευϑεὶς παρὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ὅτε ὅτι πλήϑει πλούτυ προσκαίειν ἐπρεσβεύσαι ποτε, ὅτε ὅτι παλαιότητι τῦ ζηλῦ βίου (Παλαιότης γὰρ παλαιότητων, καὶ πᾶσα παλαιότης) ἀλλὰ Sup. a. 8. καὶ φϑόγγον τὴν ὁδὸν τῦ ὕδατος ἐν καρδίᾳ, τὴν ἐμφυτον γλῶτταν καὶ ῥήματα οὐκ εἰς ἀπώλειαν ἑτέρων ἀκούσας, ἀλλ' ἐπ' ὠφελείᾳ ψυχῶν· ἔσομαι, ὡσεὶ ἐλαία καρπάκαρπος, εἰς σωτηρίαν τῶν τοιούτων· καὶ ταῖς λοιπαῖς δὲ προσέξουσι ὅτας δὲ ἡμερίμνων ϑύραλὴς καὶ ϑύκαρπος, ὡς προσβάλλεσθαί μου τὴν ψυχὴν ἀεϑαλεῖ καὶ πολυκάρπῳ φυτᾷ ἐν οἴκῳ Θεοῦ πεφυτευμένῳ. διὸ φημι, ἐγὼ δὲ ὡσεὶ ἐλαία καρπάκαρπος ἐν τῷ οἴκῳ τῦ Θεοῦ· ἢ καὶ τὸν Σύμμαχον, ἐγὼ δὲ ὡσεὶ ἐλαία ϑύραλὴς ἐν τῷ οἴκῳ τῦ Θεοῦ. οὐδὲ γὰρ ἀπέναντι τῦ οἴκου τῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἔνδον ἐν αὐτῷ, ὥσπερ ἐν γεωργίῳ Θεοῦ πεφυτευμένος, καὶ τῶν ναμάτων τῆς ἐν ᾧ οἴκῳ τῦ Θεοῦ πηγῆς ἀπολαύων, πολυκάρπος ἐγνώμην καὶ ϑύραλὴς, καὶ τὸ προδήλωμα τῦ τῆς ἐλαίας φυτῦ, ὅπερ ἐν τοῖς ἀεϑαλέσι παρείληπται. τηρεῖ δὲ, ὅτι ταῦτα λέγων ὁ Δαβὶδ ὕστερον ὅτι τῆς Ιερυσαλὴμ ἐτύγχανεν, ὡς ἐνόμιζον εἶ) Ιουδαῖοι παῖδες οἴκου τῦ Θεοῦ (οὐδὲ γὰρ ᾠκοδόμητο αὕτη) ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῇ σκιωῇ τῇ τοῦ Μωϋσέως κατασκευασμένῃ τῇ ἐπὶ τότε προσβὰν Ιουδαίοις ὕστερον (φεύγων γὰρ τὸν Σαοὺλ πρὸς ἐπιθεσις ταῖς Ἀγγελικαῖς ἐποίησε) ὅμως δ' οὖν οὐκ ἠγνόει ἑαυτὸν ἐν ᾧ οἴκῳ τῦ Θεοῦ πεφυτεῦσθαι, οἴκου Θεοῦ νοῶν τὸν ϑεοσεβῆ πολίτευμα. καὶ ἐπειδήπερ καρπάκαρπος ἰῶ, ἀλλ' οὐκ ἄκαρπος, οὐδὲ πικροῖς φέρων καρποῖς, γλυκεῖς δὲ καὶ πολλῆς γέμοντας φιλανθρωπίας, εἰκότως ἐλαίας φυτῷ καρπάκάρπῳ προβάλλεται, τὸν

Εἰς τὸν πέλαγος ἔλεον σημαίνοντος καὶ τὴν εἰς ἄπαντας φιλανθρωπίαν τοῦ παραδείγματος. ὡς οὖν τοσούτοις βείθρων ἀγαθοῖς ἀκολούθως ἐπιλέγει· ἤλπισα ὅτι ὁ ἔλεος τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. τοῦ μὲν γὰρ ἐν καρδίᾳ δυνατὸν τέλος, ἐκείνων αὐτῷ καὶ ἀφανισμὸν ἐδήλου εὑρεῖν· ἡ γὰρ τῶν πικρῶν ποιητικὴ ῥίζα καρπῶν, τοὺς ἔχοντας σοφὸν γεωργὸν ἐκπολιοῦται. ὁ δὲ, ὡς ἐλαία κατάκαρπος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ, ἤλπισεν ὅτι ὁ ἔλεος τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, ἀθανασίαν καὶ ζωὴν αἰώνιον ποιεζόμενος ἀπὸ τῆς ἀγαθῆς ἐλπίδος, ἧς ποτε ἐκπεσεῖται. Ἡ γὰρ ἐλπὶς, κἂν τὸν ἀπόστολον, οὐ καταισχύνει. Εἶθ' ὡς ἐπ' ἀγαθοῖς καρποῖς ἀγαθὰς ἐλπίδας ἑαυτῷ ἐποτυπωσάμενος, τὴν αἰτίαν ἐξαίτεται τῶν πάντων ἀγαθῶν χορηγῷ· ἐξομολογήσομαί σοι εἰς τὸν αἰῶνα, ὅτι ἐποίησας. σὺ γὰρ ἐγὼ, φησιν, ἐποίησα ἐμαυτὸν ὡς ἐλπίδα καταίσχυντον, ἀλλὰ σὺ ἐποίησας· τοῦτό σοι γὰρ ἡ χάρις. διὸ ποτε παύσομαί σοι τὴν χάριν εἰδὼς καὶ σοι ἐξομολογούμενος· ἅπαξ γὰρ ἐλπίσας ὅτι ὁ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ἐπονομάζω ὄνομα αὐτοῦ. τῆς γὰρ ἀγαθῆς ἐλπίδος ἐπουσιώδης, ἐπονομὴ ἡμῖν χρεία. διὸ ἐπονομάζω τὸ ὄνομά σου, φησιν, ὅτι χρηστὸν ἐναντίον τῶν οἰκείων σου· ἢ κατὰ τὸν Σύμμαχον, ὅλη ἀγαθὸν ὁ ὄνομά σου ἀντικρὺ τῶν οἰκείων σου. Εἰδὼς οὖν, ὅτι ἀγαθόν ἐστι, καὶ ἀγαθῶν ποιητικὸν τοῖς δυνατοῖς ἐν καρδίᾳ, οὐδὲ τοῖς ἀποβλήτοις τῶν ζώντων, ἀλλὰ τοῖς σοῖς οἰκείοις, εἰκότως ἐπονομάζω τὸ ὄνομά σου, βέλτιον ὢν μήποτε ἐκπεσεῖν τοῦ ἐλέους. ὅπως οὖν ἤλπισα ἐπ' αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ πάντα πρὸς τὸ συμφέρον οἰκονομοῦντος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα ζὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ps. 95. Ψαλμ. ϛε. ΑΣΑΤΕ ΤΩ ΚΥΡΙΩ ΑΣΜΑ ΚΑΙΝΟΝ, Ασατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ.

ΚΑλὸν ἡμῖν ὡς ἀληθῶς καὶ θαυμάσιον ὕμνον ᾄδει τῆς πνευματικῆς ἀνεκρύσατο λύρας ὁ ὑμνογράφος Δαβὶδ, ᾄδει μὲν τῆς προφητικῆς γλώττης καὶ εὐαγγελικὸν ὑφαίνων λόγον, ᾄδει δὲ τῶν ἀρχαίων λόγων τὰ κρυπτὰ προφήματα σημαίνων. Τί γὰρ ἐβόησεν; ὡς ἀρτίως ἀκηκόαμεν, Ασατε τῷ Κυρίῳ ᾆσμα καινὸν, ᾄσατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ. σκέψασθε, ἀγαπητὲ, βύσσωθεν, καὶ νοήσατε, ὅπως τὰ προφητικὰ τοῖς εὐαγγελικοῖς ζυνάπτων ῥήμασιν, ᾄσατέ φησι τῷ Κυρίῳ ᾆσμα καινόν. ἴσμεν, ἀδελφοὶ, ὅτι ὁ καινὸν ᾆσμα προσῆν τοῖς παλαιοῖς ἀντιδιατέλλει). ἀναγκαῖον οὖν ζητῆσαι τί μὲν ὁ ᾆσμα τὸ παλαιὸν, τί δὲ τὸ καινὸν ἐπονόμασε). ὅταν γὰρ ἐκ τῆς τῶν προφημάτων διαφορᾶς δυνηθῶμεν καταλαβεῖν τῆς ἀληθείας τὸν ἔποπτον. Τὸ τοίνυν πρῶτον καὶ πάντων ἀρχαιότατον ᾆσμα ὅτι τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης ᾖδετο, ὅτε Μωϋσῆς ἐκλεκτὸς ὁ θαυμάσιος θεία δυνάμει τὸν θάλασσαν ‖ ἐπλάτυνσε, καὶ γλῶν ἐποίησε τὸ πέλαγος, καὶ ᾆσμα ἀναχρυσάμενος ἔλεγεν, ᾄσωμεν τῷ Κυρίῳ· ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται, ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔρριψεν εἰς θάλασσαν. ἐλέγετο καὶ ἄλλο παλαιὸν ᾆσμα ἐπὶ τῆς μαχαιρίας Δεβόρρας, ὁπλιτικὰ τρωθέντων ἐν τῷ πολέμῳ τῶν ἐναντίων, οἷόν τι μέγεθος ἦλθε ξύλον, τὸ ὀπτάνιον ὕμνον. εὑρήσεις καὶ ἄλλο παλαιὸν ᾆσμα ἐν τῇ ἐρήμῳ γενόμενον, ὅτε τὸ φρέαρ εὗρεν οἱ υἱοὶ Ισραὴλ, καὶ τῆς ζέσης ἀπήλαυσεν χαρίτος. καὶ πολιὸν ἐστιν εὑρεῖν λόγον τοῦ παλαιοῦ ᾄσματος τοῖς γνησίως καὶ εἰλικρινῶς ταῖς ἁγίαις γραφαῖς ἐντυγχάνουσιν.

ἴσ. ἢ τὸ ἀνὰ μέσον
ἴσ. ἐπόχευσι, ἢ ἐπήφανεν,

ἐντυγχάνειν. ἀναγκαῖον οὖν λοιπὸν ζητῆσαι, τὸ νέον τοῦτο καὶ καινὸν ἄσμα ποίαν ἔχει δύναμιν, καὶ ποίαν ὑπεροψίαν ἀπωλώλεκεν παλαιόν. καὶ μοι σφόδρα ἀκριβῶς. τὸ παλαιὸν ἄσμα ἐνὶ μόνῳ ἐδιδόετο λαῷ, καὶ εἰς ἓν μόνον ἐξεγέγραπτο κλίμα, τὸ τῆς Παλαιστίνης, καὶ οὐκ ἐπετέτραπτο τῷ λαῷ ἐκτὸς τοῦ κλίματος ἐκείνου τὸ παλαιὸν ἄσμα μεταφέρειν. ἀλλ' ὅπου λαὸς εἷς ἦν, ἓν ἔθνος ἦν, ἐνὶ τόπῳ καὶ τὸ ἅρμα καὶ ἡ λατρεία τὸ παλαιὸν ἐδιώκετο. μάρτυρεῖ μοι τοίνυν καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ, ὧδε ὀπιλέγων οὐκ ἐσφόπτου ἐπὶ τοὺς Βαβυλῶνα ἐμβαλόντων Ἰουδαίων· Πῶς ᾄσωμεν τὸν ᾠδὸν Κυρίου ὅπου γῆς ἀλλοτρίας; ὁρᾷς ὡς οὐκ ἐπέτρεπτο τῷ παλαιῷ ἄσματι ἔξω πάσης χωρεῖν τῆς ἑαυτοῦ ὁρίων, ἀλλὰ τῷ ἔθνει καὶ ὁ ὕμνος συνεπεγράφετο; ἀλλὰ πάλιν ἐπιμαλάττομαι τοὺς αἰχμαλωτευσαντας ἡμᾶς λόγους ᾠδῶν, καὶ οἱ ἀπαγαγόντες ἡμᾶς ὕμνον ᾄσατε ἡμῖν ἐκ τῶν ᾠδῶν Σιών. εἶτα τῷ νόμῳ ἐμπεριγραμμένοι, καὶ κωλυόμενοι ὅπου τῆς ἀλλοδαπῆς τὰ θεῖα ᾄδειν, ἀποκρίνονται· πῶς ᾄσωμεν τὸν ᾠδὸν Κυρίου ὅπου γῆς ἀλλοτρίας; τὸ μὲν οὖν παλαιὸν ἄσμα οὕτω διῃρημένον ἐδίδου, ὡς ἔφθην εἰπών, τῷ τε λαῷ καὶ τῷ κλίματι· τὸ δὲ νέον ἄσμα διὰ πάσης χωρᾷ τῆς ὑπ' οὐρανόν, καὶ ὑπὸ πάσης ᾄδεται τῆς οἰκουμένης. διὰ τοῦτο δὲ ὁ προφήτης εἶπεν, ᾄσατε τῷ Κυρίῳ ἅσμα καινόν, οὐχέως ἐπήγαγεν, ᾄσατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ. ὁρᾷς πῶς δείκνυσιν ἀνυπόδιαστελλόμενον τὸ ἅσμα τὸ καινὸν πρὸς τὸ παλαιὸν ἐκεῖνο καὶ προεγεγραμμένον. καὶ ἵνα μὴ ἡμᾶς τοιαῦτοις ἀνθρωπίνοις ἀμβλυώττῃ τὸν θεωρίαν, οὐκ ἐσιώπησεν ὅτε τῆς εὐαγγελικῆς χάριτος τὸν ἐνέργειαν, ἀλλ' εἶπεν, ᾄσατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ, πάλιν ἐπήγαγεν,

2 Εὐαγγελίζεσθε ἡμέραν ἐξ ἡμέρας τὸ σωτήριον αὐτοῦ.

Ὁποῖον σωτήριον; ἢ δῆλον ὅτι τὸν πολυύμνητον τοῦ σωτῆρος οἰκονομίαν λέγει, ὅτι Θεὸς ἦν ἀνθρώποις ἐλήλυθε διὰ φιλανθρωπίαν, ὅτι τοῖς κάμνουσιν ἰατρὸς ἐπεδήμησεν, ὅτι τοῖς ἐσκοτισμένοις τὸ φῶς ἐπέλαμψεν, ὅτι τοῖς πεπλανημένοις ἡ ὁδὸς ἐπέφανεν, ἡ ὁδὸς ἐκείνη ἡ σήμερον βοήσασα διὰ τῶν εὐαγγελίων, Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς, καὶ ἡ ἀλήθεια, καὶ ἡ ζωή. Ιω. ιδ. ς. ἀναγκαῖον οὖν, ἀδελφοὶ, μαθεῖν τίνος ἕνεκεν ὁ παλαιὸν ὁ Θεὸς ἐξεγράφετο τὸν λαὸν ἐν τόπῳ καὶ κλίματι. διὰ τί οὐκ ἐπέτρεπε τῷ λαῷ ἐκείνῳ αἰεὶ πᾶσαν τὴν γῆν ᾄδειν τὰ θεῖα; ἐκεῖνο γὰρ δεῖ πρῶτον εἰδέναι καλῶς, ὅτι Θεὸς οὐ τρέπεται, οὐ μεταβάλλεται, οὐδ' ἀφ' ἑτέρας εἰς ἑτέραν μετατίθεται γνώμην. οὐ ποτὲ μὲν ἔστο δοκιμάζει, ποτὲ δὲ ἕτερον· ἀλλ' αὐτὸς μὲν ὢν ἀτρεπτος καὶ ἀναλλοίωτος, ἁρμόζεται πρὸς τὴν ἀνθένειαν τὴν ἀνθρωπίνην. λαλεῖ Θεὸς, ἀδελφοὶ, καὶ νομοθετεῖ πολλάκις οὐχ ὡς αὐτὸς δοκῶν, ἀλλ' ὡς ἡμεῖς ἀκοῦσαι δυνάμεθα. ἐδυνατοῦμεν δὲ τὸ παλαιὸν ἄσμα τὴν ἀξίαν τὴν λαμπάδα τοῖς ἔθνεσιν, ἀλλ' οὐκ ἦσαν μεταχειριζόμενοι τὸν λαμπάδα εὐτονοι πρὸς τὸ τῆς εὐσεβείας κήρυγμα. εἰ γὰρ αὐτοὶ λαβόντες μὴ κατέφερον τὸν τῆς εὐσεβείας λόγον, πῶς εἰς ἄλλους διαδοῦναι τὴν τῆς εὐσεβείας νόμον ἠδύναντο; ἀλλ' ὅπου ὁ λαὸς σαθρὸς καὶ ἄπιστος ἦν, καὶ ταχέως τοῖς ἐθνικοῖς ἐναγκάλισμος μίασμασιν, ἐνὶ μόνῳ ἐδιορίζετο τόπῳ, ἵνα δυνηθῇ τὸ καθ' ἑαυτὸν ἀσκοῦσθαι τὸν τῆς εὐσεβείας νόμον. τοῦτο ποιεῖ καὶ πολλάκις τῶν καθ' ἡμᾶς ἕκαστος. ἐπειδὴ ἔχει ἐναπόκλειστον γυναῖκα, ἐδιορίζει αὐτῇ τόπῳ, καὶ θαλάμοις ἐναποκλείει, καὶ βύνους ἐπιτίθησι, καὶ πᾶσαν φυλακὴν ἐπιτίθησι, καὶ πόρτα ποιεῖ καὶ ἐπιγραπτεύει τὰ φυλάττοντα τὴν σωφροσύνην· ὅπου δὲ οὐκ ἔχει τὴν ἀληθῆ φιλανθρωπίαν, καὶ φυλακὴν τὴν ἀπὸ τῆς σώφρονος διανοίας, τὴν σώφρονι συμπολιτευομένην. ὁ γὰρ σώφρων καὶ κοσμίαν ἔχων γυναῖκα, ἐπιθυμίας αὐτῇ ἐπεισόδου κωλύει. ἔχει γὰρ ἀσφαλές ἐνέχυρον, τὴν διάθεσιν. φρόνιμον ἐπ' ἀληθοῦς, καὶ ἔσεσθαι ὁ ζῆλος ζωτυπούμενος

πολλοῖς ἀνδράσι, καὶ ὑδαμοῦ ζηλοτυπίας νόσος. ἡ γὰρ σώφρων ἔχει μὴν ἑαυτῆς φύλακα καὶ παιδαγωγὸν, τὸν θεσπον. οἱ δὲ οἶνον ἐφ' ἡμῖν λαβόντες τὸν ἀνθρώπινον, τοῦτο ὁ Θεὸς ποιῇ. καὶ μὴ τις ἀναρμόστως εἰ νομίσῃ τὴν εἰκόνα τὴν προσκειμένην. ὁ γὰρ Θεὸς ὅτω προσφέρεται τῷ λαῷ, ὡς ἀνὴρ γυναικί, οὐ κατὰ τὴν τῶν σωμάτων ἕνωσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν διάθεσιν καὶ τὴν ἕνωσιν. ὁ αὐτὸς γοῦν καὶ τῇ παλαιᾷ διαλεγόμενος συναγωγῇ διὰ τοῦ προφήτου, σαφῶς ἔλεγεν· Ἐμνηστευσάμην σε ἐν χρίματι, καὶ ἐν ἐλέῳ, καὶ ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ ἐν ὀπτανώσει. τοῦ Θεοῦ ἡρμήνευσε τὴν συναφειαν. καὶ τίς ἡ συναφεια Θεοῦ; ἡ ὀπτανωσις. ὅτι μὴ γὰρ τῆς ἀνθρωπίνης συναφείας σώματα σώματι συναπτεται, ὅτι ὁ τῆς κατὰ Θεὸν συναφείας, ψυχὴ τῷ Θεῷ κολλᾶται. καὶ ὥσπερ ἐκεῖ εἴρηται, Καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν· ὕπως ἡ ψυχὴ ἑνωθῇ τῷ Θεῷ λόγῳ, βοᾷ· Ἐκολλήθη ἡ ψυχή μου ὀπίσω σου, ἐμοῦ δὲ ἀντελάβετο ἡ δεξιά σου. Εἶχεν οὖν ἡ παλαιὰ συναγωγὴ ἄνδρα νόμον, ὡς μαρτυρεῖ σήμερον Ἡσαΐας διὰ τοῦ ἀποστόλου φθεγξάμενος. τῇ γὰρ προφητικῇ κατεχρήσατο φωνῇ Παῦλος, λέγων· Καθὼς γέγραπται, ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον, ἢ τῆς ἐχούσης ἄνδρα. ἐπὶ οὖν εἶχεν ἐκείνη ἄνδρα νόμον (ἐπιμαλήσομαι γὰρ τῷ λόγῳ) ὑποπτος ἦν ὡς πόρνην προδιδοῦσα τὴν εἰς Θεὸν εὔνοιαν τῇ πρὸς τὰ εἴδωλα συνειδήσει, ἐλέγχει [γὰρ] αὐτὴν ὁ Θεὸς, λέγων· Καὶ ἐμοίχευες λίθον καὶ ξύλον, καὶ μοι ἐπελάθου λέγει Κύριος. ὅθεν ὕποπτον εἶχε τὴν γνώμην ἡ συναγωγὴ, εἰκότως αὐτὴν προεγράφει τόπῳ, καὶ προεικλείει, οἷα δὴ λαλάμῳ, τῷ ναῷ, οὐκ ὀπτεύοντι ὅτε θυσιαστήριον ἵστα ἂν ἐν πόρνῃ τόπῳ, ἀλλὰ πᾶσα μὴν ἡ Ἰουδαία τοῦ λαοῦ καὶ Παλαιστίνη, εἷς ἦν ὁ τόπος ὁ ἔχων τὸ θυσιαστήριον. διὰ τοῦτο καὶ Μωϋσῆς ἰδὼν τὸ ὕποπτον τῆς γυναικὸς, γυναῖκα ἤτεως λέγει τὴν συναγωγὴν ὁ λόγος, εἰδὼς τὸ ὕποπτον τῆς συναγωγῆς, προδηλοῖ λέγων· Πρόσεχε ἑαυτῷ Ισραὴλ, μήποτε ἀνενέγκῃς τὰ ὁλοκαυτώματά σου, καὶ τὰς θυσίας ἐν πόρνῃ τόπῳ, οὗ ἂν βούσῃς, ἀλλ' ἢ εἰς τὸν τόπον, ὃν ἂν ἐκλέξῃ Κύριος ὁ Θεός σου. ὅρα πῶς προεικόνισαι· καὶ εἰκότως, ἀδελφοί. εἰ γὰρ ἐν ἑνὶ τόπῳ δεξαμένη θυσιαστήριον, πόρνην τόπον τῆς εἰδωλολατρείας ἐπλήρωσε, καθὼς μαρτυρᾷ κράζων Ιερεμίας· Κατ' ἀριθμὸν τῶν πόλεων σου ἦσαν οἱ θεοί σου, Ἰούδα, καὶ κατ' ἀμφόδους Ιερουσαλὴμ ἔθυες τῇ Βάαλ· εἰ τόπον ἕνα λαβοῦσα, πᾶσαν τὴν γῆν ἐπλήρωσε τῆς μοιχείας, εἰ εἰς πᾶσαν ἔλαβεν ἀδειαν, σὺ πόσον ὅσον ἔλαβεν ἀμέτρου ἀκολασίας. διὰ τοῦτο, ἀδελφοὶ, καὶ τὸ ἅγιον προεικόνισαι τόπῳ, καὶ τὸ θυσιαστήριον τόπῳ, καὶ ὁ λαὸς ἑκάστῳ τόπῳ. ἡ γὰρ ἐκκλησία ἡ σώφρων, καὶ κόσμιος, καὶ πόρνην τὴν Χριστὸν ἐν αὐτῇ προεφέρουσα, καὶ μυείσης μάρτυρος προσβαλλομένη τὸν πρὸς τὴν εἰς ἄνδρα βιοίας, οὐ κωλύει ἀπὸ τόπων· ἀλλ' ἐν πόρνῃ θυσιαστήρια, ἐν πόρνῃ τόπῳ διδασκαλίαν. ταῦτα προσμαφωνεῖ ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου. τὴν γὰρ ἐκκλησιαστικὴν βδελυρίαν σημαίνων, καὶ τὴν ἀγνωμοσύνην τοῦ λαοῦ συλλιτεύων, πρὸς ἐκείνους φησὶν· Οὐκ ἔστι μοι θέλημα ἐν ὑμῖν, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, καὶ θυσίας οὐ προσδέξομαι ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν. δῆτα ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν τὸ ὄνομά μου δεδόξασται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ θυσία προσάγεται τῷ ὀνόματι μου, καὶ θυσία καθαρά. ὅρα πῶς λαμπρῶς καὶ προφανῶς τὴν μυστικὴν ἡρμήνευσε τράπεζαν, τὴν ἀναίμακτον θυσίαν; θυμίαμα ἤ λέγει καθαρὸν, τὴν προσευχὴν τὴν ἁγίαν τὴν μὴ τῆς θυσίας ἀναφερομένην. ἐκεῖνο γὰρ Θεὸν ἀναπαύει τὸ θυμίαμα, ὃ τὸ ἀπὸ τῶν ῥιζῶν γηίνων λαμβανόμενον, ἀλλὰ τὸ ἀπὸ καθαρᾶς καρδίας ἀναπεμπόμενον θυμίαμα. Καίθυδιν δήτω ἡ προσευχή μου ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου. ὁρᾷς ὅπως πανταχοῦ δεῖ λάμπειν

ἐπιτρέπεται

ὑπερέπτ) τῇ λειτουργίᾳ ἀγγελικῇ; ὁρᾷς ὅπως ὑ ϖειώεισαι ὅτε ὃ θυσιαζόμενοι, ὅτε ὃ ἅσμα; ἐν πᾶσι τόπῳ θυμίαμα ϖροσφέρε) ϖ ὠόματί μου. ἔστι μὲ οὖν θυσία καθαρά, ϖρόσφορα μὲ ἡ μυστικὴ τράπεζα, ὃ ὑράνιον, ὃ ἐπουράνιον θῦμα. ἔστι ὄ ϗ ἐν ἡμῖν διάφορα πολλῶν θυσιῶν. ὅπου γὰρ ὁ νόμος εἶχε πολλὰς θυσίας ἐν τῇ παλαιᾷ, ϖ τὼ μὲ ἐπουρ ἁμαρτιῶν, τὼ ὄ ὁλοκαύτωμα λεγομένω· ϗ τὼ μὲν ἀφέσεως, τὼ ὄ σωτηρίου, ϗ ἄλλας πολλὰς ϗ διαφόρους ἐπουρ τῶν ἐν μυρίοις μιάσμασιν ἐξεταζομένων· ϗ πολεῖς ἴσως ϗ ἀμέτρος ἀριθμὸς θυσιῶν τῷ ϖ νόμον, ἡ νέα χάρις ἐλθοῦσα διὰ μιᾶς ϖροσαγαγοῦσα πάσας, ϗ μίαν ἀληθινὴν ἔσχηκε θυσίαν. ἐγνωμεν ὄ ϗ ἡμεῖς ἐν ἑαυτοῖς ἑτέρας θυσίας, διὰ τῶ νόμω στοιχούσας, ἀλλὰ τῇ ἀγγελικῇ χάριτι ϖροπούσας. ϗ βούλει μαθεῖν ϖᾶς θυσίας ταύτας, ἃς ἔχει ἡ ἐκκλησία, ϖῶς ἐκτὸς αἱμάτων, ϖ καπνοῦ, ϗ βωμοῦ, καὶ τῶν ἄλλων ὃ διαγγελικοὶ δῶρον διαπέμπεται τῷ Θεῷ, ϗ ἡ θυσία καθαρὰ ϗ ἀμίαντος; ἄκουε τῆς ἁγίας γραφῆς σαφῶς σοι παιδεύσης τὼ διαφορὰν ταύτης, ϗ τὼ ποικιλίαν. ἔστι οὖν ἡ ϖροσφορὰ θυσία, ἵν ἔφθην εἰπών, ὃ νοερὸν ἔχουσα ϗ μυστικὸν δῶρον, περὶ ὗ φησιν ὁ Παῦλος, Μιμηταὶ γίνεσθε τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά, ϖ περιπατεῖτε Ep. 5. a.
ἐν ἀγάπῃ, καθὼς ϗ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, ϗ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν ϖῷ Θεῷ θυσίαν ϗ ϖροσφορὰν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας. δευτέρα θυσία, ἡ τῶν μαρτύρων. καὶ ἵς μάρτυρς λόγος; ἄκουε Παύλου· Παρακαλῶ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, διὰ τῆς τοῦ σώματα Rom. 12. a.
ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον ϖῷ Θεῷ. ἔχεις ϖροφῆτων σωτηρίας τὼ θυσίαν, δευτέραν τὼ τῶν μαρτύρων, τρίτην τὼ τῆς δεήσεως. κατευθυνθήτω ἡ ϖροσευχή μου, ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου. ἔπαρσις τῶν χειρῶν μου, θυσία ἑσπερινή. τετάρτη ἡ δὲ ἀφέσεως, τουτέστι, δι' ὑμῶν. δῶσον ϖῷ Θεῷ θυσίαν ἀφέσεως. πέμπτη ἡ διὰ δικαιοσύνης· τότε εὐδοκήσεις θυσίαν δικαιοσύνης. ἕκτη ἡ δι' ἐλεημοσύνης· Θυσία, φησὶ, καθαρὰ ϗ ἀμίαντος, Isa. 1. c.
ὁπτασίαν ὀφθαλμῶν πλουσίοις καὶ ὀρφανοὺς ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν. ἑβδόμη ἡ τοῦ ἀλαλαγμοῦ. ἀλαλαγμὸς δέ ἐστιν ὁπινίκιος ἐν πολέμῳ κρότος. ἄλλο γὰρ ὁλολυγμός, καὶ ἄλλο ἀλαλαγμός. ὅταν γὰρ μὴ νίκης ἐν πολέμῳ στρατιῶται βοῶσιν, ἀλαλαγμός ἐστιν ἐκεῖνος, ϗ σήμαντρον νίκης. διὰ τοῦτο ὁ Προφήτης οὐ μέλλοντας ἐπὶ δέησιν τὼ νίκην τοῦ Χριστοῦ, ϖ ὕμνον βοῶντας ϖ τῶν πολεμίων, μαχαιρίζει λέγων· Μαχαίρα ὁ λαός, ὁ γινώσκων ἀλαλαγμόν. ἀλαλαγμὸς τοίνυν ἐστὶν ὁπινίκιος ἐν πολέμῳ κρότος. ἐπεὶ οὖν τὴν νίκην ἔλαβεν ὁ σωτὴρ τὼ κτισμάτων, Θαρσεῖτε, λέγων, ἐγὼ νενίκηκα ϖ κόσμον, ϖ ὕ- Ioan. 16. c.
μνον διαπέμποντες τοῦτον ϖῷ τὼ νίκην ἐργασαμένῳ ἀναπληρώσωμεν τὸν ἀλαλαγμόν, ὃν μαχαιρίζει ὁ ϖροφήτης λέγων· Εὐφράνθησαν, ϗ ἤχουσα ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ θυσίαν ἀφέσεως ϗ ἀλαλαγμοῦ. ὀγδόη ἐστὶν ἑτέρα θυσία ϖῷ Θεῷ, Πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην ϗ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει. ὁρᾷς πηλίκην θυσίαν ϖρὸ ἡμῶν πολιτεύον); ἔστι ϗ ἄλλη κρείττων θυσία ἡ ἀληθὴ ὑ διαγγελικοῦ κηρύγματος πληρουμένη, ὁ λόγος ὁ διδασκαλικός, ϖερὶ ὗ φησιν ὁ ἀπόστολος Παῦλος· Ἱερουργοῦντες ὃ διάγγελιον τοῦ Rom. 15. c.
Θεοῦ, ἵνα γένηται) ἡ ϖροσφορὰ τοῦ Θεοῦ δεκτὸς, ἡγιασμένη ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ὁρᾷς ὅπως ἔδειξεν, ὅτι ϗ ὃ κήρυγμα αὐτὸ θυσίας διαπέμπε) τῷ Θεῷ; ἔχεις οὖν ϖροφήτην θυσίαν, ὃ σωτήριον δῶρον· δευτέραν, τὼ τῶν μαρτύρων· τρίτην, τὼ τῆς ϖροσευχῆς· τετάρτην, τὼ τοῦ ἀλαλαγμοῦ· πέμπτην, τὼ τῆς δικαιοσύνης· ἕκτην, τὼ τῆς ἐλεημοσύνης· ἑβδόμην, τὼ τῆς ἀφέσεως· ὀγδόην, τὼ τῆς κατανύξεως· ἐνάτην, τὼ τῆς ϖαπεινοφροσύνης· δεκάτην, τὼ τοῦ κηρύγματος. εἰ ϗ ἄλλα παρέλιπον. ἐνέα γὰρ ἀπαιθμησάμθνος, ἐνόμισα δέκα ϖροδιδόναι. τίς οὖν ἡ ϖροσλελειμμένη θυσία; ἔστι τοίνυν δεκάτη ἡ τῆς καρποφορίας, ϖερὶ ἧς ὁ Παῦλός φησιν· Εὐδοκήσαμεν τοῦ φιλιπ. 4. b.

πρὸς ὑμᾶς ἀποστέλλω σὲ Ἐπαφρόδιτε, θυσίαν δεκτὴν εὐάρεστον τῷ θεῷ. ὁρᾷς πῶς
Ψαλμ. μθ΄ ιβ. καὶ τὸν καρποφορίαν τὴν εἰς τὸν ἅγιον θυσίαν καλῷ Παῦλος; ἔχεις οὖν ποικιλίαν
θυμάτων. Θῦσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως. ἐπῄνεσα ὑμᾶς, ἀδελφοί,
μᾶλλον δὲ πάντες ἐπῃνέσαμεν, καὶ αὐτὸ πάντων ὁ Θεὸς, τὴν θυσίαν, ἣν ἐνεδείξα-
σθε, λέγω δὴ τὴν εἰς αὐτὸν πίστεως καρποφορίαν. ἠλεήσατε γὰρ αὐτὸν ὅτι τῆς
ἀληθοῦς πατρωνίας, τὸν αὐτὸν Θεὸν βοήσαντας, καὶ δι' ὑμῶν ἐπακουσθέντας· ἐ-
μιμήσασθε τὸν Θεὸν τὸν φιλάνθρωπον, ἀπεσυλήσατε τῆς ἁρπαγῆς τὸ ὄνειδος τῆς Ισ. ἀπωλείας
φιλοτιμίας. αὐτὸς ἦλθεν ἡ ἐλεημοσύνη, καὶ ἔσβεσε τὴν αἰσχύνην. αἰσχύνη γάρ ἐστι τῶν
ἐχόντων ἡ κραυγὴ τῶν πενήτων. ἐθησαυρίσατε θησαυρὸν ζωῆς, ἀπεθησαυρίσατε
θησαυρὸν πλούτου δικαιοσύνης. τοῦτον γὰρ δεῖ θησαυρὸν αὐτὸ ὀφθαλμὸν ἔχειν,
τὴν τῆς ἀληθείας, τὸν τῆς δικαιοσύνης, τὴν τῆς φιλοπτωχείας· ἐπειδήπερ, ἀδελφοὶ, δύο
εἰσὶ θησαυροὶ, εἷς, ὁ τοῖς κακοῖς θησαυριζόμενος, καὶ εἷς, ὁ τοῖς ἀγαθοῖς τιμιβόμε-
νος. θησαυρὸς κακὸν ἡ πλεονεξία, ἡ ἀπείθεια, ἡ πλεονεξία· περὶ ἧς φησιν ὁ Παῦλος,
Ρω. β. δ. Ἄγνοεῖς ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει; κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου, καὶ ἀμε-
τανόητον καρδίαν, θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς, καὶ ἀποκαλύψεως τῆς
δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ. ὁρᾷς θησαυρὸν ἁμαρτημάτων ἀποθέμενον τοῖς ἐργάταις
τῆς ἀνομίας; ἰδοὺ καὶ τὸ θησαυρὸν τὸ ἀπὸ τῆς φιλοπτωχείας ἀποτιθέμενον τοῖς δικαιοσύ-
α. Τιμ. ε. ιζ. νην ἐργαζομένοις. ἄκουε Παύλου Τιμοθέῳ γράφοντος· Τοῖς πλουσίοις παράγγελλε τοῖς
ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι, ἀλλ' ἀγα-
θοποιεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικοὺς, ἀποθησαυρίζον-
τας ἑαυτοῖς θησαυρὸν ἀγαθὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς αἰωνίου ζωῆς. ὁρᾷς
θησαυρὸν ἀγαθῶν; ὁρᾷς θησαυρὸν κακῶν; καὶ παρὰ τίνι ὁ θησαυρὸς ἀποθέται; ἢ
δῆλον ὅτι παρὰ τῷ Θεῷ. αὐτὸς καὶ τὸν τῶν κακῶν θησαυρὸν τιμωρεῖται εἰς αἰτίαμεί-
ψιν· καὶ τοῦτον μὲν ἀμυνεῖται, τοῦτον δὲ ἀμείψεται). θέλεις ἰδεῖν αὐτὸν ἀκριβῆ τὸν μυημένον ἔ-
χοντα καὶ τὸν φυλακτὸν τῶν θησαυρῶν τούτων; λέγει περὶ τῶν ἐργαζομένων τὰ φαῦλα
Δευτ. λβ. λε. ἐκεῖ Μωϋσέως· Ἐκ γὰρ ἀμπέλου Σοδόμων ἡ ἄμπελος αὐτῶν, καὶ ἡ κληματὶς αὐτῶν ἐκ
Γομόρρας· ἡ σταφυλὴ αὐτῶν, σταφυλὴ χολῆς, βότρυς πικρίας αὐτοῖς, θυμὸς δρακόντων
ὁ οἶνος αὐτῶν καὶ θυμὸς ἀσπίδων ἀνίατος. καὶ ὡς ἀπηλθυμήσατο τὰ ἔργα τῆς ἀνομίας, βυ-
θέως ἐπήγαγε· οὐκ ἰδοὺ ταῦτα πάντα ζωπυρεῖται παρ' ἐμοὶ, καὶ ἐσφράγισαι ἐν θησαυ-
ροῖς μου; ἐν ἡμέρᾳ ἐκδικήσεως ἀνταποδώσω, ἐν καιρῷ οὗ σφαλῇ ὁ πούς αὐτῶν. ὅτι
τιμωρεῖται τὸν θησαυρὸν τῆς ἀνομίας τοῖς ἐργάταις τῆς ἀδικίας. τιμωρεῖται δὲ καὶ τοὺς θη-
Ησ. λγ. ε. σαυροὺς τῆς βασιλείας τοῖς ἐργάταις τῆς δικαιοσύνης· περὶ ὧν φησιν Ησαΐας, Ἥκει σο-
φία ἐκ ἐπιστήμη καὶ εὐσέβεια παρὰ Κυρίου. ὅτοι εἰσὶ θησαυροὶ δικαιοσύνης. ὅθεν καὶ
Ματθ. ε. κ. ὁ σωτὴρ ἔλεγε τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς· Θησαυρίσατε ὑμῖν θησαυροὺς ἀφθάρτους Ισ. ἀπωλείας
Ματθ. ιθ. κα. πλοῦτον, αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ὁ αὐτὸς τῷ πλησίον ἐγκαλούμενος, Δεῦρο ἀκολούθει μοι, καὶ
ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς. φύγωμεν τοίνυν τὸν θησαυρὸν τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἀπο-
θησαυρίσωμεν τὸν θησαυρὸν τῆς ἐλεημοσύνης, ἔργον καλὸν, καὶ ἰσθμὸν σβέσαι πᾶσαν
ἁμαρτίαν, ἰσθμὸν λῦσαι πᾶσαν παρανομίαν. καὶ ἵνα ἀκριβῶς μάθῃς ὅσον ἰσχὺν ἔχει
ἡ ἐλεημοσύνη, σκόπησον ἀκριβῶς τὰ λεγόμενα. τῶν ἁμαρτημάτων, τὰ μὲν εἰς ἀν-
θρωπον βλέπει, τὰ δὲ εἰς Θεόν· οἷον, τὸ ἀσεβῆσαι, καὶ βλασφημῆσαι, καὶ ναὸν Θεοῦ
ὑβρίσαι, ἢ σκληρὸν Θεοῦ διώξαι, ἢ ἱερὸς ἀτιμάσαι. ταῦτα πάντα εἰς Θεὸν τὴν
ἀναφορὰν ἔχει. τὸ δὲ μοιχεῦσαι, καὶ κλέψαι, καὶ ἀδικῆσαι, ταῦτα ἐν τῇ πρὸς τὸν ὁμο-
δούλους τρέπεται κατάστασιν. πολλὴ δὲ διαφορὰ τοῦ εἰς Θεὸν ἁμαρτάνοντος, καὶ τοῦ

εἰς

εἰς αἱρεσιάρχας πλημμελουμένων. ἀσεβείας τοίνυν χεῖρον οὐδέν, οὐδὲν δὲ εἰς θεὸν βλασφημίας μοχθηρότερον, οὐδὲν ἀσεβέστερον τῆς κατὰ θεοῦ βλασφημίας. ἀλλ' ὅμως καὶ τὴν τοσαύτην βλασφημίαν ἐλεημοσύνη διώματα λύειν, ὄχ ἑαυτὴν ὑπομένη τῇ βλασφημίᾳ, ἀλλ' ἑαυτὴν ἐν τῇ μετανοίᾳ τὴν ἁμαρτίαν διαχαλέσασα. μὴ γάρ τοι τις κατασχέτω τὸν λόγον κακῶς ἀκούων· ὁ μὲν γὰρ τὴν ὑποίαν τῶν ἁμαρτιῶν, ἀλλὰ πρὸς τοὺς πιστοὺς ὑμᾶς ὁ λόγος, πρὸς τοὺς ζωοδόχους τῆς ἀληθείας. οὐδὲν δεινότερον τῆς ἀσεβείας, οὐδὲν μοχθηρότερον βλασφημίας. ἀλλ' ὅμως τοσοῦτον κακὸν δι' ἐλεημοσύνης λύεται, ἐὰν γνησίως ἡμῖν προσέλθῃ τῇ ἀληθείᾳ. καί μοι λάβε πρὸς ἀπόδειξιν τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν τοῦ Δανιήλ. τοῦ Ναβουχοδονόσορ παῖς ὁ Βαλτάσαρ, ὑπερηφανήσας ποτὲ τοῖς θείοις καὶ ὑβρίσας τὰ ἅγια, ἐτόλμησε καθ' ὑμῶν συμποσίῳ μεθυόντων, καὶ ἀσεβούντων, καὶ βλασφημούντων, καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη, ἃ ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἔλαβεν, ταῦτα προσαγαγεῖν εἰς μέσον, καὶ χρήσασθαι τοῖς ὀργιώσι μέθης. καὶ ὄξηγαγέ, φησί, τὰ σκεύη τοῦ θεοῦ τὰ ὄντα Ἱερουσαλήμ, τὰ ἅγια, καὶ ἔπινεν ἐν αὐλοῖς αὐτὸς, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτοῦ, καὶ αἱ παλλακαί, καὶ αἱ προσκεκλημέναι αὐτοῦ. ὑβρίζετο τὰ θεῖα ὑπὸ μόνου σχεδὸν τραπέζης, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς ἀσελγείας. καὶ τοσοῦτον κακὸν ὁ θεὸς μακροθυμεῖ, ἡ ἀνεξίκακος δύναμις, ἡ πλουσία χάρις, ἡ ἄφθονος φιλανθρωπία ἡ ἐκδεχομένη τὴν μετάνοιαν ἡμῶν, καὶ ὑπερτιθεμένη τὴν ὠμότητα. ὑπερωμάζοντα τοῖς ἁγίοις φέρει θεὸς, καὶ προσφέρει κατ' αὐτοῦ ἀπόφασιν. ὄξηνεγκε γάρ, φησὶν, ἐν ᾧ ταῦτα γίνεσθαι, ὑπὲρ τοῦ κονιάματος τοῦ τοίχου, τουτέστιν, ὑπὲρ τοῦ χρίσματος, ὄξῆλθεν ὡς ἀστράγαλος χειρὸς ἀπὸ τοῦ καρποῦ μέχρι τῶν δακτύλων, ἡμμα χειρὸς, καὶ ἔγραφεν ὑπὲρ τοῦ τοίχου, μανὶ, θεκὲλ, φαρές. καὶ τὰ ῥήματα ἐν ᾗ ἐγράφη, καὶ ὁ ξένος τοῦ θαύματος ὄξέπληξε ϖ τύραννον καὶ σὺν συμποτάς. καὶ ἐζητεῖτο τῶν ἀπορουμένων ἡ λύσις, καὶ οὐχ ὑρίσκετο. σκαλεύει ἑρμηνέας πολλοὺς, καὶ ἡ πόρεια πρὸς τὸ φαινόμενον. καλεῖται Δανιὴλ εἰς τὸ μέσον. δεῖ γὰρ πρῶτον τὸ ψεῦδος ἀπορῆσαι, καὶ ὕστερον τὴν ἀληθείαν λαμπρᾶναι. καὶ ὥσπερ ἐν Αἰγύπτῳ ἠπόρησαν ⓐ μάντεις καὶ ⓐ σοφοὶ, καὶ τότε Ἰωσὴφ ἀνεκάλυψε τὴν ἀλήθειαν ἑρμηνεύων· οὕτω καὶ ἐν Βαβυλῶνι, ἐλεγχθείσης πάσης σοφίας ἀνθρωπίνης, ὅτε ἡ τοῦ θεοῦ σοφία ὄξαπὸ τοῦ πιστοῦ προφήτου ἔλαμψεν. σκληθῆ Δανιὴλ, εἰσῆλθεν ὁ τῶν ἁγίων λόγων προφήτης, ἡ νοερὰ τῶν γραφῶν βίβλος, ὁ ἑρμηνευτὴς τοῦ μεγάλου βασιλέως. καὶ ἵνα μάθῃς ὄξαφορᾶν ἀνθρώπου φιλοῦ, καὶ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ, φιλοῦ μὴ οὕτω τὴν φύσιν, ἀθανάτου ὄντι τὴν γνώμην, εἰσελθὼν εἰς τὸ συμπόσιον σκῆνος τῆς ἀσεβείας ἀναλῆφθαι πρὸς τὸ ἁρμοσυμπότου, λέγω δὴ τοῦ βασιλέως. φησὶ γὰρ πρὸς αὐτὸν σκῆνος, οἶδα ὅτι πνεῦμα θεοῦ ἅγιον ἐν σοί· ὑπολυσον ἡμῖν τὴν γραφὴν ταύτην. τί βούλεται; ϖ· ὑπηρέτην ἡμᾶς, καὶ τὴν δεσπότην ὑβρίζεις; ἄνθρωπον σέβεις, καὶ τὸν θεὸν ἀτιμάζεις; πνεῦμα ἅγιον ὁμολογεῖς, καὶ ἅγια μιαίνεις; οἶδα ὅτι πνεῦμα θεοῦ ἅγιον ἐν σοί. καὶ γὰρ ὑπὲρ τοῦ παῖδός μου πολὺ σοφώτερον ἦν τὸ πνεῦμα ἐν σοί. ἐὰν τοίνυν ὑπολύσῃς, φησι, τοῦτο τὸ ζητούμενον, πορφύραν ἐνδύσῃ, καὶ μανιάκην χρυσῆν περὶ τὸν τράχηλόν σου. ὁ δὲ μακάριος σκῆνος καὶ θαυμαστὸς ἐν σοφοῖς καὶ πολὺ δυνάμενος ὑπέμνησε δῶρα, πρὸ δὲ πάντων τιμὴν τὴν ἀληθείαν, λέγει· βασιλεῦ, τὰ δῶρά σου δυνάμει ἑτέρῳ δόξῃ, καὶ τὰ δόματά σου δόξῃ ἑτέρᾳ· ἐγὼ δὲ τὴν γραφὴν ἀπαγγελῶ. καὶ τίς σοι μισθὸς τῆς ἑρμηνείας; ἡ πολὺ τοῦ θεοῦ μισθαποδοσία· μᾶλλον δὲ αὐτό μοι μισθὸς τῆς ἀληθείας, τὸ ἑρμηνεῦσαι αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἐκδικῆσαι δυσφημουμένην τὴν εὐσέβειαν. καὶ ὅρα τὸ θαυμαστὸν τοῦ δικαίου. ὁ προφήτων ἑρμηνεύει τὴν γραφὴν, ἀλλὰ προφήτου ἐλέγχει τὴν γνώμην. καὶ τί φησι; βασιλεῦ, ὁ θεὸς σου

ὑψωσεν

ὐρανῦ ἔδωκε βασιλείαν ϗ κράτος τῷ πατρί σου Ναβυχοδονόσορ, ϗ τιμὴν ϗ δόξαν προσέθηκεν αὐτῷ· ὁμοίως ϗ σοι, ἵνα σωτέρω. ϗ ἔδωκέ σοι ὁ Θεὸς τὴν βασιλείαν, ϗ τὴν ἰσχύν, ϗ ἐπελάβου τοῦ Θεοῦ, ϗ δέησίς σου ἐγένετο ἐνώπιον αὐτοῦ τὰ δάκρυά σου ϗ χρυσᾶ σκεύη, ϗ ἔπινες σὺ ϗ αἱ γυναῖκές σου, ϗ αἱ παλλακαί σου, ϗ οἱ ὠδοποιοί σου· ϗ τὸν ἔχοντα ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὸν πνοὴν σου οὐκ ἠυλόγησας. διὰ τοῦτο ἀπεστάλη ἀφράγμαλος χειρὸς ἐκ προσώπου αὐτοῦ, ϗ ἔγραψεν ὅπερ ἔμελλε κονιάματος τοῦ ἰδίου ἀποφάσιν, ϗ τοῦτα τὰ ῥήματα. μανὴ· ἠρίθμησεν ὁ Θεὸς τὴν βασιλείαν σου, ϗ ἐπλήρωσεν. τοῦτο γὰρ ἑρμηνεύει ἡ Σύρα γλῶσσα καὶ Ἑβραϊκὴ ὁμοίως. θεκέλ· ἐστάθμησεν ὁ Θεὸς τὴν βασιλείαν σου, καὶ ἠυρέθη ὑστεροῦσα. φαρές· διῄρηται ἡ βασιλεία σου, καὶ ἐδόθη Μήδοις ϗ Πέρσαις. τότε γὰρ ἐπὶ μόνων Βαβυλωνίων ἡ βασιλεία. ϗ ὅρα τὸ θαυμαστόν, πῶς ἔδειξεν ὅτι ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἀριθμῷ καὶ στάθμῳ ποιεῖ. ἐστάθμησέ, φησι, καὶ ἐμέτρησεν. οὐδὲν γὰρ πρὸς αὔξησιν αὐτοῦ μέγου, οὐδὲ μῦθος στάθμου, οὐδὲν αὖθις ἀκολουθίας, ἀλλὰ καὶ δικαίῳ μέτρῳ τοῦ δικαίου ἐπάγει, καὶ πανοφρόνως στάθμῳ, τοῦ πανοικτίρμονος δύναλογον δίδωσι τῇ ἁμαρτίᾳ, οὐχ ὑπερβαίνουσαν τοῦ ἁμαρτίαν, ἀλλὰ σύμμετρον. διὰ τοῦτο ἀπειλῶν ποτε ὁ Θεὸς τῇ Ἰουδαίᾳ, προαναιρετίσεις τῆς Σαμαρίας ϗ προσαναλωτίσεις, λέγει· Καὶ σκυτινᾶ ὅτι τῇ Ἱερουσαλὴμ τὰ μέτρα Σαμαρίας, καὶ τὰ στάθμια τοῦ οἴκου Ἐφραὶμ· μὴ τῷ, τοῦ αὐτοῦ ὅτι μετρῶ δίκαιον τούτοις, ἵνα ἐπεμέτρησα ἐκείνοις. οὐ γὰρ ἀμέτρως ἡ θεία δίκη, ἀλλὰ μέτρῳ, ϗ καιροῖς, ϗ στάθμῳ κεχαλίνισται· καθὼς ὁ Σωτὴρ ἔλεγεν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις· ᾧ μέτρῳ μετρεῖς, ἀντιμετρηθήσεται. ἐμέτρησεν οὖν ὁ Θεὸς, ϗ ἐστάθμησε, ϗ διεῖλε, ϗ ἐπληρώθη ὁ ἀριθμὸς τῆς βασιλείας, φησι, προεῖκται. ϗ τί μετὰ τοσαύτην ἀποφάσιν; λύσιν εὐθέως ἐπήγαγε τῆς ἀποφάσεως. ϗ νῦν, βασιλεῦ, ἡ βουλή μου ἀρεσάτω σοι, ϗ τὰς ἁμαρτίας σου λύτρωσαι ἐν ἐλεημοσύνῃ, ϗ τοῦ εὐσεβεῖν σου οἰκτιρμοῖς πενήτων, μήποτε ἵλεως γένηται τοῖς πλημμελήμασί σου. ὁρᾷς ὅσον ἰσχύει ἐλεημοσύνη; ὅσον δύναται φιλανθρωπία; ὅσοι ἐργάζεται δικαιοσύνης ἔργον ὁ πρὸ πείρας ἔλεος; προῆνεσεν ὁ προφήτης, ὡς εἴπερ ὑπῆρχεν ὁ πλημμελής, ἠκολούθησεν αὐτῷ ἐπαγγελίας ἡ χάρις. ἀλλ' ἡ μὲν χάρις ἁπλῶς, ἡ δὲ γνώμη τοῦ διορθώσεως οὐκ ἐδήλου. ὅπως ἰσχύσῃ τοῦ πείρας ἡ φιλανθρωπία. προεῖλεν ἡ ἐλεημοσύνη ῥῆμα αἰχμαλώτου ἐκ τῆς αἰχμῆς, προῃρέθησεται ῥῆμα αἰχμαλωσίας ἐκ πάσης τῆς γῆς. εἶδες τοῦ ἀληθοῦς γέμουσαν αἰχμαλώτων, ϗ σωφρονίσας τοῦ ὄψιν τῆς ἀνδίας· συνελὼν ὁ Θεὸς τοῦ δίκαιον τῆς πικρείας, τοῦ κατὰ τῶν ἁμαρτημάτων ἐπαγομένου. ϗ γὰρ ἄδικος ὁ Θεὸς ὑπολαμβάνεσθαι τῶν ψυχῶν τῶν ἀδίκως δυσηρεστούντων, οὐδὲ τὸ αἵματος τὸ ἀδίκως ἐκκεχυμένου. δυσηρέστησαν ⟨ϟ⟩ ἅγιοι, ἀλλ' ὑπὲρ θυσεβείας ἀπέθανον. μὴ γάρμοι προσχῇς τῷ ῥήματι τῆς αἰχμαλωσίας ϗ τὸ πολέμου, ἀλλ' ὅτι ὑπὲρ ⟨Θ⟩εσεβείας τὸν ἀγῶνα δεξάμενοι, πολλοὶ ⟨Μ⟩ θάνατον ὑπέμειναν, πολλαὶ παρθένοι ἐν βυσσῷ χαμαιρῷ, ὡς ἐν χαμαιρῷ διωγμοῦ ἐξέφθησαν, ϗ ψυχαὶ πολλαὶ δι' αὐτὴν ἐπολεμήθησαν· ϗ μὴ νομίσῃς ἀναξίους εἶναι ⟨Θ⟩εοῦ, ὧν τὰ αἵματα ἔδεξω. ἀρχαῖον τοῦτο εἶδός ἐστιν εὐσεβείας· ἀεὶ ὁ Θεὸς τοὺς ἁγίους πῖς κινδυνοῖς ἐκδίδωσιν, ἵνα δι' ἐκείνων δειχθῇ τῆς θυσεβείας ἡ δυναμις. μή μοι λεγέτω, ἀρ' οὖν εἰ ἦσαν ὅσιοι, δυσηρέστησαν; εἰ ἦσαν τῷ Θεῷ μεμοιγετημένοι, τοσαύτην ἐπῆλθον πορθήσιν; ἀκουε τοῦ Δαβὶδ λέγοντος τῶν παλαιῶν τὰ νέα ᾄδοντος. Ὁ Θεὸς, εἰσῆλθοσαν ἔθνη εἰς τὴν κληρονομίαν σου, ἐμίανάν ⟨Μ⟩ ναὸν ϗ οὐχ ἁπλῶς ⟨Μ⟩ ναὸν, ἀλλὰ ⟨Μ⟩ ἅγιόν σου. ἔθεντο Ἱερουσαλὴμ εἰς ὀπωροφυλάκιον· ἔθεντο τὰ θνησιμαῖα τῶν δούλων σου βρώματα τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, τὰς σάρκας τῶν ὁσίων τοῖς θηρίοις τῆς γῆς. εἰ οὗτοι ὡς ἀνάξιοι θυσεβείας παρεδόθησαν, σκῆνοι πῶς

δ. Bασ. κα. γ.

γρ. τὴν πόλιν οἵαν Ἀχαΐ.

ψλγ. στ. α.

πῶς πρεσβεύσωσιν; Εἰ γὰρ τοιοῦτοι νῦν πάροχοι ἦσαν ὡς δυάξιοι, πῶς ἂν αὐτοὶ ἢ Ⓐ πρὶν ἔπαρχον ἅγιοι; Εἰ γὰρ ὁ αὐτὸς συγχωρῶν, καὶ πόντα τοῖς ὃ συμφέρον οἰκονομεῖ, καὶ διὰ τῶν ἁγίων δυάσελλει τὴν ῥύμλν τῆς ἁμαρτίας, οὐδὲν ἄδικον ἦν μόνου τῶν διὰ τῆς θείας δυνάμεως συγχωρουμένων. Ταῦτα συγχωρεῖ Θεὸς εἰς ὃ γυμνωθῆναι ἡμῶν τὰς γνώμας, καὶ ὑφίσανται δίκαιοι πολλάκις Ⓜ ὑπὲρ τῶν ἀδίκων θάνατον. Ἔχεις παλαιὰν ἀκολουθίαν διὰ τῶν ἀρχαίων ἱστορίαν. Ἀποφαίνεται ὁ Θεὸς τῷ Ἀδὰμ λέγων· Γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ. καὶ ὁ μὲν τὴν ἀπόφασιν δίκαιος ὢν ζωσιν ἐξηπάτησεν, Γεν. γ. ιθ.
ὁ δὲ μηδὲν ἡμαρτηκὼς Ἄβελ ἐσφάγη. καὶ ὁ ὑπόδικος ζωῆς ἀπόλαυε, καὶ ὁ δίκαιος θανάτου
ὑπεβάλετο. καὶ τίνος χρησίμως; ὅτῳ γὰρ ἀπεφήνατο ὁ Θεὸς τῷ Ἀδάμ, Ὅτι ᾗ δ' ἡμέρᾳ Γεν. β. ιζ.
φάγῃς, θανάτῳ ἀποθανῇ· οὐκ ἔδωκε τῷ θανάτῳ ἐξουσίαν τοῦ ἐνόχου τοῦτον
ἁλῶναι, ἵνα μὴ ἀληθεὶς καὶ ἀσφαλεὶς λάβῃ τὰς νομὰς τοῦ γένους ἡμῶν ὁ θάνατος.
Εἰ γὰρ τῶν παρανομησάντων τοῦτον ἦλθε, τίνι ἂν ἀμετάστατος καὶ ἀμετεμπτώτος ἦν μισθοφορία. Ἀλλ' εἰσῆλθεν ἀπ' ἀδικίας, ἵνα ἐξοικειωθῇ διὰ δικαιοσύνης. δυνηρὴ ἦσαν δίκαιοι, ἀλλ' οὐκ ἐσβέσθησαν. Εἰς μνημόσυνον γὰρ αἰωνίου ἔσται δίκαιος. αἵματα ἐδέχου τῶν δικαίων, ἀλλ' ὁ Θεὸς τοῦ παραδόντας ὡς δύτελῆς, τούτους ὡς γοητὰς καλῇ, καὶ ὡς γῆς σκώληκας; ὅτι ὃ Ⓐ δυνηρημένοι ἁπλῶς τινὲς ἐξηρῶν γοὶ Θεοῦ λέγειν), καὶ ὡς γοὶ τὴν σκώληκα δέγειν), ἐπιτάται μοι τὸν λόγον ὁ μακάριος Μωϋσῆς. Τί γὰρ φησι διὰ τῆς ᾠδῆς; Εὐφράνθητε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι αὐτοῦ, ὅτι ὃ αἷμα τῶν γιῶν αὐτοῦ σκδικεῖται. Εἰ γοὶ Θεοῦ, πῶς δυνήθησαν τινὲς τῶν ἐ- Δευτ. λβ. μγ.
ναντίων; ὁρᾷς ὅτι συγχωρεῖ ὁ Θεὸς δικαίως δυαιρεθῆναι εἰς δόκησιν εὐσεβείας, καὶ δ' βεβίασαι ὃ ῥῆμα, ἵνα βεβαιώσῃ ὃ φρόνημα; εὕφρανθητε ἔθνοι, ὅτι ὃ αἷμα τῶν γιῶν αὐτοῦ σκδικεῖται. πρεσβεύσαν ὡς ἀλλότριοι, καὶ σκδικιωῦται ὡς γοί. Ὃ γυμνάσιον τῆς εὐσεβείας, μαρτύριόν ὅστι προφανὲς καὶ ὡμολογημένον. Καὶ ὅπως, ἄκουε καὶ σκόπησον, προκαλοῦ, βαθμώσας τοὺς τῷ ἀκροάσιν τῷ ἔννοιαν. ὅπου ῥήματος ἑκάστῳ μαρτυ-
ρίου ἕτερον τοῦ τείνει), ἢ Θεοῦ δρήσασθαι, καὶ τοῖς τοιούτοις τὴν προτάσιν ἀγωνισάμενος, ὁμολογούμενον καὶ ἀναντίρρητον δέχει) τὸ σεφόμενον τῆς μαρτυρίας; ὅπου γὰρ τῶν ἐν ἁγίων ἁγίων, οὐκ ἦν δικαίως δικάζων, ἀλλ' ἡ ζωοποίησις. πολλοὶ ἐσὺ ὅτι (οὐ γὰρ καταχρίνω, ἀλλὰ σοῦ αὐθεφτίνης λογισμοὺς δυάξαίνω) πρέσβησαν ἐν Ἁγιοίᾳ· οἵ Εἰ Ἴις ποτὲ ἐν ἀλίψει εἶπε· ποῦ ὁ Θεός, ᾧ ἐλάτρευον; ποῦ ὁ Θεός, ᾧ ὄζωμολογούμλν; σκῆ κλυδών ἐῶ καὶ χειμών, καὶ ὃ σκάφος σκυδρώβυεν. Εἰ δέ Ἴις ἐν τοῖς χειμῶσιν ἐζεταζόμνος σκείνοις, πάλιν ἀνέπνλσεν, καὶ εἶπεν· μὴ γὰρ ἐν σοῦ τὰ μοι σεισώεισαι καὶ τῆς ζωῆς; μὴ γὰρ τῆς γῆς ἀνέμνων ἀγαθά; ἢ βασιλείαν ἐζεδεχόμλν; σκὶ δύασαι νεκρῶν σεσεδόκων; ἢ τῶν μετ' ἀγέλων Ἁγαγωγώ; ἢ τῶν ἀγῶρω ζωῶ; τί τοίνυν ἀδικεῖ με θάνατος ἔχοντα αἰώνια ἀγαθά; ἢ ἁγαπῶμεν σεσὶ τὰ σεσόκαιρα· σκδέχεται γὰρ τὰ αἰώνια. ὁ σοῦτα ἐν τῇ Ἁγιοίᾳ βασιλίσας, ἔχει δικαίως ἰῶ Ⓜ Θεὸν τῆς Ἁγιοίας, ἔχει ζωὴν σεον Ⓜ λογισμὸν τῆς εὐσεβείας. ὁ γὰρ τὰ κρυπτὰ ὁρῶν, ἐν ᾧ σεφανῆς σεφνοῖ· Πεόσευξαι σύ, φησι, ὦ πατεί σε ἐν ᾧ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σε ὁ ἐν ᾧ κρυπτῷ Ματθ. ς. ς.
ἀποδώσει σοι. ἆρ' οὖν ὁ ἐν ᾧ κρυπτῷ σεσευχόμνος σεφνοῦται, ὁ δὲ ἐν ᾧ κρυπτῷ βασανίζων τὸν σχοινοῦν εἰς ὁμολογίαν δ' σεφνοῦται; ὃ μαρτύριον, ἀδελφοί, δ' τῇ
ἀποδόσει κρίνε) μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ σεσθέσει. οὐκ ἐπειδὴ ἀπὸτ μὴ θῇ ὁ μάρτυς, ὅτε γὰρ μάρτυς, ἀλλ' ἀφ' δ' δὲ τὸν σεσθεσιν ἐπιδείξῃ) τῆς ὁμολογίας, μάρτυς ὅστ, κἂν μὴ πάθῃ τὰ μάρτυρος. Καὶ Ἴις ὁ τούτοις μάρτυρων; ὁ μακάριος Παῦλος. ἔστ γὰρ ἄπαξ ἀποθανὼν, καθ' ἡμέραν ἑαυτὸν ἀποθνήσκοντα δείκνυσι. Τί γὰρ φησι; Καθ' ἡμέραν ἀπο- α. Κορ. ιε. λα.

θνήσκω,

θνήσκω, διὰ τὴν ὑμετέραν καύχησιν ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ. καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω. πῶς ἀποθνήσκεις ὁ ζῶν; ἀπέθανον τῇ προθέσει, ἀλλ' ἐσώθην τῇ χάριτι. ὅσον ἐπ' ἀνθρώποις τοῖς δοκοῦσι, καὶ ἐπ' ἐμοὶ ὅσον, ἐμαυτὸν ἐξέδωκα, καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω· ὅσον δὲ ὅτι τῇ θείᾳ χάριτι, ὡς διδάσκαλος ἐφυλάχθην τῇ ἐκκλησίᾳ. οἰκονομεῖ γὰρ ὁ Θεὸς τὰ προσώπατα πρὸς τὸ συμφέρον, καὶ οὐ μὴ ἐκδίδωσιν, ἵνα δειχθῇ τὸ δόκιμον τῆς τοῦ πίστεως ἀγαθοῦ· ὃ φυλάττει, ἵνα φυλαχθῇ ζύμωμα τῆς ἐκκλησίας. οὐκ ἐμιάνθησαν αἱ παρθένοι. ἡ γὰρ πρόθεσις ἄσπιλος καὶ ἡ γνώμη ἀμίαντος. καί μοι σκέψασθε, ἀδελφοί· ἡ παρθενία δέχεται οὐ στεφάνους ὡμολογημένους. ποία; ἡ ἐκ προθέσεως, ἢ ἡ ἐξ ἀνάγκης; οὐκ οἶδας ὅτι μυριάδες παρθένων καὶ ἀμιάντων σωμάτων ἀπῆλθον; καὶ πολλαὶ θυγατέρες Ἑλλήνων καὶ μαρῶν καὶ ἀσεβῶν, ὥρᾳ ἐκδεχόμεναι γάμου, ἡρπάσθησαν; καὶ πολλοὶ νέοι ἄσπιλοι τὸ σῶμα ἀπὸ γάμου καὶ συζυγίας θανάτῳ παρεδόθησαν; νέοι λέγω, Ἑλλήνων υἱοί, Ἰουδαίων υἱοί, ἀσεβῶν υἱοί, αἱρετικῶν· καὶ ἀπῆλθον μυριάδες πολλαὶ παρθενίαν ἔχουσαι σώματος. ἆρα ὅτι τὸ βήματος τοῦ Χριστοῦ στέφανοι δίδονται τῆς παρθενίας ἐκείνης, καὶ πλήθη ἐκεῖνα στέφανοι δέχεται παρθενίας; καὶ δέχεται. εἰ μὴ οὖν δέχεται στέφανον παρθενίας, χαρτὸν ἔχει ἡ ἀνάγκη. εἰ δὲ θεσεὶς χαρτὸς ἀνάγκης, ἀλλὰ πᾶς μισθὸς προαιρέσεως, ἀστεφάνωτοι μένουσιν αἱ μυριάδες ἐκεῖναι, παρθενίαν μὴ ἔχουσαι, προαιρέσει δὲ παρθενίας οὐκ ἔχουσαι. καὶ γὰρ λογίζεται ὁ Θεὸς τὰ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλὰ τὸ ἐκ προαιρέσεως κατορθούμενον. εἰ τοίνυν ἐκείνας τὰς μυριάσιν ἡ παρθενία καὶ λογίζεται εἰς παρθενίαν, οὐδὲ τὰς τῷ προθέσει μιανθείσας. ἐμιάνθη τὸ σῶμα, ἀλλ' ὁ τῆς ψυχῆς ναὸς οὐκ ἐμιάνθη· ὑβρίσθη τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐκ ἐφθάρη τὰ νοήματα. μηδεὶς τοίνυν ἀπαγορευέτω τὸ πλῆθος τῶν ἀγίων τῇ ὕβρει προδιδομένων καὶ αἰσχυνομένων. ἴδιον ἀγίων πολλάκις πάσχειν ὑπὲρ τῶν ἀσεβούντων. ὁ σωτὴρ μηδεὶς ἡμαρτηκὼς ὑπὲρ τῶν ἁμαρτωλῶν προδίδοται. καὶ βοᾷ Ησαΐας, Ἀνθρωπος τῇ ὁδῷ αὐτοῦ ἐπλανήθη, καὶ Κύριος παρέδωκεν αὐτὸν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν, καὶ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ λαοῦ ἦλθεν εἰς θάνατον. ὁρᾷς; μιμηταὶ τοῦ Χριστοῦ γίνονται ἀδίκων πάσχοντες. συμβαίνει δή, ἀδελφοί, καὶ ἄλλως, ἵνα πλατύνω μικρὸν τὸν ἰσοδείμνου, συμβαίνει καὶ τῶν ἀναιρεθέντων τινὰς σφάλμασιν ὑποκεῖσθαι. ὁ δὲ Θεὸς διὰ τῆς προσκαίρου συμφορᾶς ἔλυσε τὸν ἁμαρτίαι, διὰ τῆς τῶν σωμάτων πληγῆς ἔπαυσε καὶ τὰ τραύματα τῆς ψυχῆς. λογίζεται δὲ καὶ ὁ θάνατος εἰς μισθὸν εἰ, λογίζεται δὲ καὶ νόσος τοῖς ἁμαρτάνουσι τῶν βυσεβῶν εἰς μισθόν. καὶ τίς ὁ τοῦτο ἐγγυώμενος; Παῦλος. οὐδὲν γὰρ δεῖ λέγειν ἁμάρτυρον, οὐδὲ ἀπὸ λογισμῶν μόνον. ἐὰν μὴ γὰρ ἄγραφον λέγῃ, ἡ διάνοια τῶν ἀκροατῶν σκάζει, πῇ μὲν ὀρθοῦσα, πῇ δὲ παρεγγραφομένη, καὶ ποτὲ μὲν τὸν λόγον ὡς ἔνδον προσπεφομένη, ποτὲ δὲ ὡς πλανῶν προσδεχομένη. ὅταν δὲ ἔγγραφος ἡ μαρτυρία τῆς θείας φωνῆς προέλθῃ, καὶ τοῦ λέγοντος θεοῦ λέγον, καὶ τοῦ ἀκούοντος τὸν διάνοιαν ἐκβεβαίωσε. τίς οὖν ἡμῖν λόγος μαρτυρήσει, ὅτι αἱ συμφοραὶ καὶ αἱ παιδείαι αἱ ἐπαγόμεναι τοῖς ἀνθρώποις, εἰς λύσιν ἁμαρτημάτων λογίζονται; ἄκουε τοίνυν τοῦ μακαρίου Παύλου λέγοντος περὶ τῶν ἀναξίως προσιόντων τῇ τραπέζῃ τῇ μυστικῇ· Οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἀναξίως ἐσθίοντες, εἰς κρίμα ἑαυτοῖς ἐσθίουσι καὶ πίνουσι; καὶ τί βλέπω ἐπήγαγε; διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἄρρωστοι· διὰ τοῦτο, διὰ τὸ ἀναξίως προσέρχεσθαι τῇ τραπέζῃ. διὰ τοῦτο πολλοὶ ἄρρωστοι, πολλοὶ ἀσθενεῖς, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί, οὐχὶ τοῦ, ἀποθνήσκουσιν, ὡς καὶ τοῦ θανάτου αὐτὴ ἁμαρτίας ἐπεργαζομένου. τοῦτοις βλέπω συμβαίνει, εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα· κρινόμενοι δὲ ὑπὸ

Ησαΐ. 53. 11.

1. Κορ. 11. 28.

πὸ Κυρίε παιδεύομαι, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν. ἐδικαίωσε γὰρ ὁ Θεὸς μὴ σώσας πολέσας τοὺς δικαίους τοῖς ἀσεβέσι, μηδὲ σώσας κατακρίνας τοῖς βεβήλοις τοὺς ἁγίους. καὶ μάλα εἰκότως. ὁ γὰρ ἔχει λόγον, τί τῷ σκώπτῃ ὁ Χριστὸς κολάζεται, μὴ ὁ βλασφημούμενος· ὡσαύτως τί ὁ ἀσεβοῦντα καὶ ὑμνοῦντα σωφρονίζεσθαι μὴ τῶν βλασφημούντων καὶ ἁπτομένων τοῦ ἀληθείας. ἀλλὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἀποκρύφοις καὶ ἀοράτοις τρόποις διαφόρως μαίζει τοὺς ἁμαρτάνοντας τῶν εὐσεβῶν, ἵνα ἀκεραίους φυλάξῃ τῷ μεγάλῳ βήματι, ἵνα σὺν αὐτῷ παιδεύσας, εἰς τὸν μαθὸν λογίσῃ. ἔτι δὲ ἀναλαμβάνετε τὸ ῥῆμα τῆς ἀποστολικῆς ἐννοίας· εἰ ἑαυτοὺς ἐκείνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα· κρινόμενοι δέ, ὑπὸ Κυρίε παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν. συμφωνεῖ τοῦτῳ καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ τῷ λόγῳ. Μακάριος γάρ, φησιν, ἀνὴρ, ὃν ἂν παιδεύσῃς, Κύριε, καὶ ἐκ τοῦ νόμου σου διδάξῃς αὐτὸν τοῦ ἀναπαύσαι αὐτὸν ἀπὸ ἡμερῶν πονηρῶν. ὁ γὰρ ἐνταῦθα παιδευθεὶς ἐν ἀναπαύσει ἔσται, καὶ τοῦ αὐτοῦ πείρας λήψεται τοῦ θείου κριτηρίου. καὶ μὴ θαυμάσῃς, εἰ τοῦ θυσεβῆ ἐνταῦθα παιδευόμενα ἐν τῷ μέλλοντι ἐλθυρεσῖ. θυρίσκεις γὰρ ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ ἀσφαλέστερον ἐνέχυρον. Σοδομιτῶν οὐδὲν χεῖρον, καὶ τῶν Γομορρα οἰκούντων οὐδὲν ἀσεβέστερον· ἀλλ' ὅμως ὅτι ἐνταῦθα δίκαιον ὑπέσχον, παραυτίκα αὐτοῖς ποιῆσαι διεξέπαυσεν ὁ σωτὴρ ἐπαγγελλε). Καὶ σὺ γὰρ, Καπερναούμ, ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ, ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοὶ, ἔμειναν ἂν ἕως ἄρτι· πλὴν ἀνεκτότερον ἔσται γῇ Σοδόμων, καὶ γῇ Γομόρρας ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ἢ σοί. εἰ τοίνυν Σοδομίταις ἀνεκτοτέραν ποιεῖ τὴν κρίσιν ἡ ἐνταῦθα κόλασις, ἐννόησον ὅπως οἱ ἐνταῦθα κολαζόμενοι τοῦ θυσεβοῦς τὸν μέλλουσαν δικαφθύγυσι κρίσιν, ἵνα γένωνται ἡμᾶς διαφθύγγεσθαι πρὸς τὸ παραστῆναι μὴ παρρησίας τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χάλιε χαμηλοτέρω

Ψδμ. ρ.

ΑΛΛΑ ἡμῖν, ἀγαπητοὶ, πνευματικῶς ᾄδειν ὁ μακάριος Δαβὶδ ὁ προφήτης παρακελεύεται· πάλιν τὸ καλὸν ᾆσμα μελῳδεῖν ἡμᾶς ὁμοφώνως παρασκευάζει· πάλιν τὸ πνευματικὸν καὶ ἐπουράνιον μέλος προβαλλόμενος, πνευματικοὺς ἡμᾶς δι' τῆς ᾠδῆς ἀπεργάζεται. πνεύματι γὰρ ἀείδω τῷ μελῳδίαν ποιούμενος, καὶ ὥσπερ κιθάρα ἔμψυχος καὶ λογικὴ τοῦ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἁρμοζόμενος, πνευματικῶς καὶ ἡμᾶς ᾄδειν διδάσκει. ᾄδει δὲ, οὐ τέρψαι καὶ ἡδυῶαι τὰ ὦτα προθέμενος, ἀλλ' ὠφεληθῆναι καὶ ὠφελῆσαι τοὺς ἀκούειν βουλόμενος. οὐδὲ γὰρ μόνον ἕως ἀκοῆς ἵστησι τὰ ᾀδόμενα, ἀλλὰ καὶ ἕως ψυχῆς προπέμπει τὰ λεγόμενα. ἀκοὴ μὲν γὰρ παραδίδωσι τοῖς παίδουσιν καὶ γνῶσιν τῆς ἀληθείας, ψυχὴ δὲ ἀντίδοσιν τοῖς ἀσφάλειαν καὶ βεβαίωσιν τῆς σωτηρίας. ᾄδει γὰρ τὸ ᾆσμα, οὐ ψιλοῖς ῥήμασι [τὰ λέξεις] προφερόμενος, ἀλλὰ ὠφελίμοις τῶν ᾀδόντων βίον ἐπιμορφούμενος. οὐδὲ γὰρ βιωτικὸν καὶ κοσμικὸν τὸ ᾆσμα τοῦτο, ἀλλὰ θεῖον καὶ πνευματικὸν, καὶ πάσης κοσμιότητος πεπληρωμένον. τὰ μὲν γὰρ βιωτικὰ ᾄσματα, καὶ αἱ τοῦ κόσμου μελῳδίαι ἀπηχοῦσαι τοῦ ἀκοῦ, καὶ ἀπατῶσαι τοῦ ἀγκοιδν, μακρὰν ἀπάγουσι τῆς ὠφελείας εἰς ὀπιθυμίας καθέλκουσαι τῆς ἀπωλείας. αἰχμῶν γὰρ ἀμάχῃ ἀνάπλεοι τυγχάνουσαι καὶ ἀθέσμων ὀρέξεων ἔμπλεοι καθεστηκυῖαι, πρὸς τοῦ τῶν ᾀδομένων ἡδυπάθειαν, καὶ πρὸς τὸ ἕλκυσιν τὸ μελῳδίας, οὐκ ἀπολύουσι τὸ ψυχῆς τοῦ ἀνδρείου, καὶ σωεκλύουσι τοῦ τὸ σώματος εὐγλωΐαν. τὰ δὲ ἐπουράνια, καὶ ἐκ πνεύμα-

χάλιε χαμηλοτέρω

τος ἀγάπ ἔχοντα τὴν χρηγίαν, πρὸς τὴν τῶν ῥημάτων εὐταξίαν, καὶ πρὸς τὴν τῶν νοημάτων εὐκοσμίαν εἰς τάξιν ἄγοντα τὴν διάνοιαν, κοσμίαν δὲ τὴν ψυχὴν ἀπεργάζεται. συγκινουμένη γὰρ ἡ ψυχὴ τοῖς λαλουμένοις, καὶ ζωοπνευσθεῖσα τοῖς νοουμένοις, ἐκεῖ φέρει τὴν ἕξιν, ἔνθα καὶ λέξις ἐφέλκεται τὸ κινητικὸν ὄργανον τῆς τοῦ πνεύματος μελῳδίας. Τοσαύτης οὖν οὔσης τῆς ἐν τῷ ἁσματι δυναμέως, καὶ τηλικαύτης ὑπαρχούσης τῆς ἐν τῇ μελῳδίᾳ ἐνεργείας, φέρε δὴ θεασώμεθα, τί περιέχει καὶ τὸ σήμερον ἡμῖν ὑπὸ μνασθὲν μνημόσυνον τῆς προφητείας. Τί οὖν φησιν;

1 Ἔλεον καὶ κρίσιν ἄσομαί σοι, Κύριε. Παῦ ὠφέλιμον, ἀγαπητοί, καὶ σωτήριον τὸ ἄσμα τοῦτο, ὃ ἐξ ἐλέους καὶ κρίσεως τὴν ἀρχὴν ποιούμενον. τὸ μὲν γὰρ ὑπιδείκνυσι τὴν ἀφθονίαν τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας, τὸ δὲ τὴν μεγαλίαν αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς γενομενομένην ἐνεργειαν. σημαίνει μὲν γὰρ τὸ ἔλεος τὴν ἐκ χάριτος εἰς ἀνθρώπους γενομενομένην εὐδοκίαν (Δόξα γὰρ ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία) ἡ δὲ κρίσις τὴν αἰωνίαν πεπεισμένην σωτηρίαν. Οὓς γὰρ προέγνω, τούτους καὶ ἐκάλεσεν· οὓς δὲ ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδικαίωσεν. ἔφυγε γὰρ ὁ ἀγαθὸς Θεὸς ἐλέῃ καὶ φιλανθρωπίᾳ σῶσαι τοὺς ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἀπολλυμένους. τοῦτο οὖν καταν. 8. 29. Ρο. 8. 30. νοήσας ὁ προφήτης, κηρύττει διδάσκων ἡμᾶς δι' οὗ τὸ ἄσματος ἀδιαλείπτοις πιεῖσθαι τὴν εὐχαριστίαν, λέγων· ἔλεον καὶ κρίσιν ἄσομαί σοι, Κύριε. σημαίνει δὲ καὶ ἕτερον, καὶ τὴν δικαίαν προφητείαν, καὶ πνεύματι ἁγίῳ τὰ μέλλοντα ὡς παρόντα ἐνθουσιάζοντος. θεωρῶν γὰρ τὴν δικαίαν κρίσιν τοῦ Θεοῦ, τὴν ὅτι Ⓦ ἄπιστον λαὸν τῶν Ἰουδαίων γενομενομένην, Ⓦ μὴ δεξάμενον τὸν λόγον καὶ τῶν προφητῶν κηρυττόμενον, δικαίως μὲν δι' ἀπιστίαν ζημιωθέντα, δικαίως δὲ καὶ [οὐκ] τῆς τοῦ νόμου ἐπαγγελίας ἀποστερούμενον· ὁρᾶν δὲ καὶ Ⓦ ἐξ ἐθνῶν λαὸν ἐν ἐλέῃ σωζόμενον, δικαίως τὸ εὐπειθὲς τῆς περὶ τὸν δεσπότην ἀναχωρήσεως τε καὶ πίστεως, προσφωνῇ πρεπούσῃ φωνῇ καὶ γλυκείᾳ τὴν ἀγαθότητα τοῦ δεσπότου τοῖς πᾶσι προδιηγούμενος· ἵν' ἕκαστος ὅτι γλώσσης φέρων τὸ ἄσμα, καὶ ἡδυφώνως ἁρμοζόμενος τὴν ἐν τῷ ἄσματι μελῳδίαν, ἀειμνημόνευτον ἔχῃ τῆς δεσποτικῆς εὐεργεσίας τὴν χάριν. ἔλεον, φησί, καὶ κρίσιν ἄσομαί σοι, Κύριε. καλὸν οὖν καὶ ἡμᾶς ἄδειν ἀδιαλείπτως τὸ ἄσμα τοῦτο, ἵν' ὁμοῦ ὅτι τὸ αὐτὸ εὐχαρίστει γινώμεθα περὶ τὴν εὐεργέτιν Θεόν, καὶ τὸν ἑαυτῶν βίον διορθώμεθα, ἐλέει καὶ κρίσει τὰ πάντα ζημιούμενοι. Ποιεῖτε γάρ, φησιν, ἔλεον καὶ κρίσιν ἐν μέσῳ τῆς γῆς· Διότι ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν, λέγει Κύριος. ἀλλὰ καὶ ἔλεον, φησί, ποιεῖτε ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ κρίμα δίκαιον καθυθμίζετε, ὅτι ἐν τούτοις τὸ θέλημά μου, λέγει Κύριος. ἐὰν γὰρ ὕμνῳ πορευώμεθα, καὶ ἐν τούτοις διαστρεφώμεθα, λέξομεν καὶ ἡμεῖς μετὰ παρρησίας ἁδόντες, ἔλεον καὶ κρίσιν ἄσομαί σοι, Κύριε. καὶ ἵνα μάθῃς, ἀγαπητέ, ὅτι ζῶντα τὸν ἔχει τὸν ζῆπον, καταθυμόσοφον τὴν τῶν γεγραμμένων ἀκολουθίαν, καὶ εὑρήσεις τὴν τῶν ἐρημίων ἀλήθειαν. ὅτι φέρει γὰρ λέγων·

2 Ψάλω καὶ συνήσω ἐν ὁδῷ ἀμώμῳ· πότε ἥξεις πρὸς μέ;

Ὁρᾶς ὡς διορθωσάμενος Ⓦ ἑαυτοῦ βίον, καὶ πορευθεὶς πάσῃ ὁδῷ δικαιοσύνης, μηδέν᾽ ἂν μᾶλλον ἢ σπουδὴν θέλοντος τοῦ ἑαυτοῦ ὁδοῦ, συνιεὶς τε πᾶσαν εὐθύτητα καὶ κρίσιν καὶ τὴν ἐν ἔργοις μαρτυρουμένην ἔννομον πολιτείαν, ἄδει ἐν ᾧ ἁσματι ἱλαρῷ ᾧ προσώπῳ τὰς προφάξεις ἐνδιηγούμενος. ἔψαλε δὲ ἐν συνέσει, ἀκαταγνώστῳ καρδίᾳ τὰ ἔργα κατευθυνόμενος. ἑτοιμάσας δὲ καὶ τὸ γεγραμμένον τὰς ὁδοὺς Κυρίου, καὶ εὐθείας ποιήσας τὰς τρίβους τοῦ Θεοῦ, ἐξεδέχετο δὴ τὸν δεσποτικὸν παρουσίαν προσκαλούμενος καὶ λέγων, πότε ἥξεις πρὸς μέ; μονονουχὶ τοιαῦτα ἀπεκρινόμενος ἔλεγεν· ἑτοίμασά μου τὸ δικαίωμα

Ωσὴ 18. 5. καὶ Ζαχ. 7. 8. Ωσὴ 5. 5. Ματθ. 7. 7.

τῆς

τῆς διανοίας, ἐξωμάλισά μου τὰ σκληρὰ τῆς καρδίας, πρὸ τοῦ σκῶλον ἀπέρριψα μὴ ἐ-
ἀσας ἐμπόδιόν τι τῆς σῆς παρουσίας. εὐθείαν ἐποίησα τὴν ὁδὸν τῆς ψυχῆς μου, ἀπέσμη-
χ' ἀξιοπί- ξα τὰ" ἀλλοτρία τῆς καρδίας μου, καθαρεῖς ἀπεργασάμην τοὺς ἐν ἐμοὶ λογισ-
στων; μούς· ἕτοιμός εἰμι πρὸς σὲ ὑποδοχὴν τῆς σῆς παρουσίας. πότε ἥξεις πρὸς μέ; ὅπι-
5 σαγε ἀκωλύτως, διάστασά μου, οὐχ εὑρήσεις ἐν ἐμοὶ ὁδὸν κακίας.

3 Διεπορευόμην γὰρ ἐν ἀκακίᾳ καρδίας μου, ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου μου.

Καὶ ἵνα γνῷς, ὡς ἕτοιμος ἐμοῦ πᾶσαν δικαιοσύνην κατεργαζόμενος, ἄκουε αὐτοῦ τὰ ἔρ-
γα μετὰ ἡδείας τῆς φωνῆς ἐξαγγέλοντος. διεπορευόμην, φησὶν, ἐν ἀκακίᾳ καρδίας μου,
ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου μου· 4 Οὐ προσεπέθεμην πρὸ ὀφθαλμῶν μου πρᾶγμα
10 πονηρόν, ποιοῦντας παραβάσεις ἐμίσησα.

5 Οὐκ ἐκολλήθη μοι καρδία σκαμβή. ἐκκλίνοντος ἀπ' ἐμοῦ τοῦ πονηροῦ οὐκ ἐγέ-
νωσκον. 6 Τὸν καταλαλοῦντα λάθρᾳ ϖ πλησίον αὐτοῦ, τοῦτον ἐξεδίωκον.

7 Ὑπερήφανῳ ὀφθαλμῷ καὶ ἀπλήστῳ καρδίᾳ, τούτῳ οὐ συνήσθιον.

8 Οἱ ὀφθαλμοί μου ἐπὶ τοὺς πιστοὺς τῆς γῆς, τοῦ συγκαθῆσθαι αὐτοὺς μετ' ἐμοῦ.
15 Βλέπεις, ἀγαπητὲ, πόσων καὶ πολίκων ἐργάτης ἐτύγχανεν ὁ μακάριος; καὶ πῶς μετὰ
πολλῆς τῆς παῤῥησίας καὶ πεποιθήσεως διεξῆει τοὺς προφήτου καὶ κατορθώματα; ἆρ' οὖν
ἑρμηνεύσω καὶ εἰρημένα, ἢ καταλείψω ὑμᾶς ἐκ τῶν λέξεων γνῶσκειν τὴν δύναμιν
τῶν γεγραμμένων; τί γὰρ φιλοπονώτερον τῶν εἰρημένων; τί δ' οὕτως ἀνερμήνευτον τῶν
ἡμῶν καταλελεγμένων; ἀλλ' ἵνα καὶ μέρος ἐξεπόσωμεν αὐτοῖς, ὡς ἔχει, καὶ λέξις πα-
20 ρελθέσθω, φέρε δὴ πάλιν αὐτὰ ἐπιμελέστερον, μιμησόμεθα καὶ ἴδωμεν, πόσην ὠφέ-
λειαν παρέχουσι συνεχῶς μεμαθήκαμεν. διεπορευόμην, φησὶν, ἐν ἀκακίᾳ καρδίας μου, ἐν
μέσῳ τοῦ οἴκου μου. πρῶτον, μέγα καὶ καλὸν κατόρθωμα, ἡ ἀκακία, οὐχ ἕως δὲ τούτου μόνου ἰσα- Παροιμ. θ. 18.
μὴν τοῦ κεκτῆσθαι, ἀλλὰ καὶ ὅτι τοὺς πλησίον παιδεύειν καλῶς ἔφη ἡ σοφία· Τέκ-
νον, ἐὰν ἀγαθὸς ᾖς, σεαυτῷ [σοφὸς] ἔσῃ καὶ τοῖς πλησίον σου· ἐὰν δὲ κακὸς ἀποβῇς, μόνος αὐ-
25 τὸς κλήσεις τὰ κακά. καλὴ οὖν ἀκακία· δεσποτικὴ ἡ μίμησις, θεϊκὴ ἡ ὁμοίωσις. ἀκακος
γάρ ἐστιν ὅσιος ὁ Κύριος. αὕτη ἡ ἀκακία ψυχῆς ὅτι φυλακτήριον, δίκαιος καθαρὸν, ἦθος
κατασοβὴ, λογισμῶν ἡσυχία, προσώπου ἡμερότης, θραύστης ὀφθαλμῶν, φιλίας κα-
θηγεμών, μήτηρ ἀγάπης, πίστεως ὁμοδίαιτος, τελειώσεως δικαιοσύνης, καὶ ἁπαξαπλῶς
ῥίζα πάσης ἀρετῆς, καὶ θεμέλιος τῆς ὅλης ἀγαθότητος· ὅταν ἀρχὴν ἡ ἀκακία. οὐκ οἶδεν
30 ἔριδας τοὺς ὑποῤῥάσσοντας, οὐκ ὀπίζεται τὰς ὀργὰς τοὺς ἀγελαίους, οὐ γινώσκει κακίας τοὺς ἐν-
έργειαν· ἀλλ' ἔστιν ὥσπερ βασίλεια τοῦ πασῶν τῶν ἀρετῶν δορυφορουμένη. καλὴ
οὖν ἡ ἀκακία, τοσούτων ἀγαθῶν αἰτία τυγχάνουσα. οὐκ ἐμοῦ τὴν κατάρχειαν λέγων· δι-
επορευόμην ἐν ἀκακίᾳ καρδίας μου. καὶ οὐχ ἁπλῶς εἶπεν ἐν ἀκακίᾳ, ἀλλ' ἐν ἀκα-
κίᾳ καρδίας μου, αὐτὶ τοῦ, οὐχ ἕτερα μὲν εἶχον ὑπὲρ σώματος, ἕτερα δὲ ἐν καρδίᾳ· οὐδὲ
35 ὡς μὲ σώματι ἐλάλουν εἰρωνικὰ, τῇ δὲ καρδίᾳ διελεγιζόμην κακά· ἀλλ' οἷος ἦμην ὡς
σώματι, τοιοῦτος καὶ τῇ καρδίᾳ δίκαιος ἐλογιζόμην. διεπορευόμην οὖν ἐν ἀκακίᾳ καρδίας μου,
ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου μου. ἐν ταύτῃ οἶκον, ἀγαπητοὶ, οὐ ϖ χειροποιητὸν τοῦτον ἐκ λίθων καὶ
ξύλων συγκείμενον, [οὐδὲ ϖ ἐξ ἀμόρφου ὕλης σκυλαζόμενον,] ἀλλὰ ϖ λογικὸν τῆς
χ' ὕλου ψυχῆς ναὸν, τὸν πρὸς τὸν " ἔνδοθεν ἀόρατον εἰκόνα τοῦ ἐξωθεν ἀπτυπούμενον, τὸν
40 ὑπὸ τῆς νοερᾶς καὶ λογικῆς φύσεως μορφούμενον, τὸν ὑπὸ τοῦ θείου ἐμφυσήματος ζωο-
ποιούμενον, τὸν φερόμενον τοῦ ψυχικοῦ καὶ ὑπὸ τῆς ψυχῆς φερόμενον, ὃν δεκτικὸν χαρι-
σμάτων τῆς ἀκινήτου δυνάμεως, ἐν μέσῳ τούτου ἐπορευόμην. μέσον δὲ καλῶ τὸ ἡγε-
μονικὸν τῆς καρδίας, ὅπερ μέσον κεῖται τοῦ ὅλου σώματος τοῦ ἀνθρωπίνου καὶ οἱ ὁδοὶ ὑ-

Matth. 15. 19. πάρχουσιν ⓐ διαλογισμοὶ, καὶ αἱ ἐνθυμήσεις, ὡς καὶ ὁ σωτὴρ φησιν, Ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχον) διαλογισμοὶ πονηροί. ἐν ταύτῃ γὰρ καὶ πᾶσα ἡ κίνησις τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης. ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· θορυβος ἐὰν γένῃ), ἡ καρδία κλάσται· πάθος ἐὰν συμβῇ, ἡ καρδία θορυβᾶται· ἐχθρὸν ἐπιφανῆναι ἐὰν τύχῃ, ἡ καρδία ταράττει). φόβος ἐὰν γένῃ), ἡ καρδία παλμοῖς ἐνδοθεν πιπαίνεται, ζωτικὰ ἐστι καὶ τὸ προσκείμενον μέλος τῷ σώματος, ⓒ ἀπολείπουσα καὶ πάλιν ὑπισχνουμένη οὐ συγχωρεῖ ἡσυχάζειν, ἀλλὰ συχνότερον κινουμένη μείζονα τὸν ἀγῶνα παρέχει, καὶ ὅλον ταράττει τὸ σῶμα, ἄλλοτε καὶ τὸ χρῶμα, μεταβάλλει καὶ τὸ σχῆμα, μεταποιεῖ τε καὶ τὴν ἕξιν, πελιδνὸν καὶ τὸ προσωπον ἀπεργάζεται), ἴσησι τῶν ὀφθαλμῶν τὴν ἐνέργειαν, ὑπὸ φόβου ποιεῖ τὰ χείλη, τῶν γενάτων παραλύει τὴν εὐτονίαν, καὶ τὴν τὰ πόμτα κινοῦσαν γλῶτταν συνδήσασα, ψελλὸν ἀποδείκνυσι, καὶ ὅλον, ὡς ὅτιν εἰπεῖν, ἄγριον καὶ νεκροειδῆ ἀποτελεῖ τὸν ἄνθρωπον· καὶ πολέμου συμβαίτος, ἀπεύδει μὴ ἐπείγουσα πρὸς τὴν μάχην· ἀγωνιᾷ δὲ μὴ πρεμοῦσα, ἕως ἂν καταγνῶσι) τὴν πάλιν. ταύτης δὲ παυσαμένης, καὶ νίκης γενομένης, ὑπὸ τὴν αὐτὴν ῥοπὴν μεταβληθεῖσα τρέφεται εἰς εὐφροσύνην, ἡσυχάζουσα ἀναπαύεται), καὶ χαίρειν ποιεῖ ⓦ ἄρτι τεταραγμένον, καὶ πάλιν εἰς τὴν πρόπτην ἐπαναλῆψαι καταστασιν, ἐνὶ ἑκάστῳ μέλει ἀποδιδοῦσα τὴν χρῆσιν, πάλιν χαροποιεῖ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καταγέλλει τὰ χείλη, ὑγιὲς ἀποτελεῖ τὸ τῆς γλώττης ὄργανον, ἡμερωτέρῳ τῷ ὄψει, καὶ ὥσπερ τις καλὸς ἡνίοχος ἐπιμελῶς τρέφουσα εἰς τὴν ἀρχαίαν τάξιν φέρει ⓦ μᾶλλον θερμόν. ἀλλ' ὁ τοιοῦτος ὁ λιγμὸς, οὐδὲ ταράττον ἢ φόβον δεχόμενος ἐν τῇ καρδίᾳ.

Ψαλ. 115. 2. καὶ γὰρ ἐν ἕρωτι συμβῇ ἐπιμανῆναι, λέγει θαρρῶν· Ἐὰν παρεμβολὴ), ὑ φοβηθήσεται) ἡ καρδία μου· ἐὰν ἐπιστῶσιν ἢ ἐπ' ἐμὲ πόλεμος, ἐν τούτῳ ἐγὼ πίζω. ἀλλὰ τοῦτό φησι, διεπορευόμην ἐν ἀκακίᾳ καρδίας μου, ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου μου τουτέστι, διεσκεπτόμην, πρίνων τὰ κατ' ἐμαυτὸν, ἵνα μὴ τις ῥίζα πικρίας ἀναφύσα ἐνοχλῇ, καὶ μιάνῃ τὸ ἀδιάπτωτον τῆς καρδίας μου· ἀλλ' ἵνα ἡ ἀκακία ἐν ἐμοὶ σωζομένη πόμτων γένηταί μοι παρέξενος τῆς ἀρετῆς· ὅταν δὲ παρεπιδημῶμεν παρὰ ὀφθαλμοῖς μου πρᾶγμα παράνομον. ὁ γὰρ εἶχον σκοπὸν τοῦ ἁμαρτάνειν, οὐδὲ παρέκειτό μοι παρανομεῖν, ἀλλότρια τῆς σωτηρίας καταργαζομένῳ· ἀλλ' ἰδοὺ παρὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς μου φόβος Θεοῦ, τήρησις ἐντολῶν, ἔργα δικαιοσύνης, πᾶσα χὴ νόμον πολιτεία. ὁ παρεπιδημῶν παρὰ ὀφθαλμῶν μου πρᾶγμα παράνομον. ὅσοις γὰρ σκοπὸς τοῦ ἁμαρτάνειν, τούτοις παρέκειται καὶ τὸ παρανομεῖν, καὶ ἔχουσιν ὥσπερ παρεπιδημοῦντα τὴν ἁμαρτίαν, ὑπὸ τὸ πρόσωπον ὀλιγόμενοι χὴ καρδίαν, ἔπειτα καὶ ὅλον εἰς αὐτὴν ἀναπίπτοντες τὸ ὅμμα τῆς ψυχῆς, ὅπως πρέχουσιν ὑπὸ τὴν παρανομίαν. ἐγὼ δὲ τούτων ἀλλότριος ἦμην. ὁ γὰρ ἰδοὺ παρὰ ὀφθαλμοῖς μου πρᾶγμα παράνομον, ἀλλ' ὅλος μοι ὁ σκοπὸς ἰδοὺ, τὸ νόμον πολιτεύεσθαι. ἀλλὰ καὶ ποιοῦντας παραβάσεις ἐμίσησα. ὁ μόνον αὐτὸς ἐγὼ οὐδεὶς παρὰ ⓦ τοῦ Θεοῦ νόμου παρέβην ἡδονῆς μέλημα, ἀλλὰ καὶ τοὺς παραβαίνοντας τὰ τῆς ἐντολῆς ἐμίσουν. ποιοῦντας γὰρ παραβάσεις ἐμίσησα. ἐν τούτοις δὲ διττῶς νοητέον τὸ, ποιοῦντας παραβάσεις ἐμίσησα. ⓓ μὲν γάρ εἰσιν παραβαίνοντες τὰ τοῦ Θεοῦ ἐντολὰς, καὶ τὰ δικαιώματα, καὶ τὰ κρίματα· καὶ εἰσὶν ὅτοι παραβάται νόμου. ἄλλοι πάλιν παραβαίνουσιν αὐτὸν τὸν σωτήριον τοῦ βαπτίσματος ὁμολογίαν, καὶ εἰσὶ παραβάται Θεοῦ. πολλὴ δὲ διαφορὰ μεταξὺ τῆς τῶν ἀμφοτέρων παραβάσεως. ⓓ μὲν γὰρ ἔτι ἐλπίδα ἔχουσι σωτηρίας, τὴν ῥίζαν τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως κεκτημένοι· ⓓ δὲ πόμτα τῆς σωτηρίας ἐκπεπτώκασιν, αὐτὸν ⓦ αἴτιοι τῆς σωτηρίας ἀρνησάμενοι. ἐγὼ οὖν, φησι, πῶς οὐ ποιοῦντας παραβάσεις ἐμίσησα. Ἀρχὴ γὰρ ἁμαρτίας, ἀφίσασθαι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ὡς

Sap. 1. 18. φησιν

φησιν ὁ σοφώτατος. ἡμεῖς γὰρ μόνον μισῶμεν τοὺς πονηροὺς, ἀλλὰ καὶ ὡς φίλους ἀσπαζόμεθα, δέον τοῖς τοιούτοις μηδὲ τὸ χαίρειν λέγειν (Οὐκ ἔστι γὰρ εἰρήνη ἀσεβέσι, λέγει Κύριος) καὶ μετ' αὐτῶν ἐσθίομεν καὶ πίνομεν, ὧν καὶ τιμῶμεν ἀπόστασιν ἀποφεύγειν ὀφείλομεν, καὶ μηδὲ δυσθέρατοι ἡτιῆσθαι τοῖς δαίμοσιν ἑαυτοὺς παραδεδωκότες, καὶ ἀψύχοις λίθοις καὶ ξύλοις τιμῶ ἑαυτῶν ζωὴν ἀνατεθεικότες. ἢ δὲ διδάσκει ἡμᾶς ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς τοῦ Προφήτης λέγων; Οὐχὶ τοὺς μισοῦντάς σε, Κύριε, ἐμίσησα, καὶ ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς σου ἐξετηκόμην; τέλειον μῖσος ἐμίσουν αὐτούς, εἰς ἐχθρούς ἐνόμιζόν μοι. μιμησώμεθα δὴ καὶ ἡμεῖς Ⓦ τοὺς Προφήτην, καὶ μισήσωμεν τοὺς τοιούτους τοὺς παραβάσεις, ἵνα μὴ δόξωμεν τῆς ἀδελφόσου ἡμῶν κοινωνίας πρὸς αὐτοὺς συνεργοὶ τῆς παραβάσεως αὐτῶν εὑρεθῶμεν. πρὸ πάντα γὰρ μισητέον τὴν πρὸς αὐτοὺς κοινωνίαν, ὅπου τοῦ φωτὸς ἀποστραφέντες, ἐν τῷ σκότει περιόντας (Τίς γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος;) καὶ ὅτι τοῦ Χριστοῦ τὸ ὄνομα ἀρνησάμενοι, τὸ τοῦ Βελιὰρ ὄνομα ἑαυτοῖς περιποίησαι (τίς γὰρ συμφώνησις Χριστοῦ πρὸς Βελιάρ; (καὶ ὅτι ἀποφυγόντες τὴν συναφὴν εἰδώλων, ναοῖς εἰδώλων προσεμείναμεν τῷ ἑαυτῶν ζωλῷ τοῖς μιάσμασι συμμιαίνοντες. Τίς δὲ συγκατάθεσις ναῷ Θεοῦ μετὰ εἰδώλων; ποιοῦντάς οὖν παραβάσεις ἐμίσησα, σὺν σχολῇ μοι καρδία σκαμβή, σκληρύνοντος ἀπ' ἐμοῦ τοῦ πονηροῦ σὺν ἐγίνωσκον. πάλιν σὺν αὐτοῖς, ἀγαπητέ, προσέρχεται τῷ δυνάμει τῶν εἰρηνοποιῶν. σὺν σχολῇ μοι καρδία σκαμβή. σὺν δέν ἐστιν ἐν ἐμοὶ σχολιὸν, σὺδὲ στραγγαλιώδες, ἀλλὰ καὶ μυελὸς ἥκιστα θλίβοντα, καὶ πονηρὰ τὰ συμβαίνοντα, καὶ ἐνδυτία τὰ αὐτὴ πίπτοντα, ἐμοὶ σὺν σχολῇ καρδία σκαμβή, ἀλλὰ ζηλωτὴς πονηρὸς, σὺν ἐνδύμησις ἀλλοτρία. οὐχ ὅτι θλίβομαι, οὐχ ὅτι στενοχωροῦμαι, σὺν ὁρῶ ἁμαρτωλοὺς εὐθηνοῦντας, καὶ ἀσεβεῖς πλουτοῦντας, καὶ πόλεις τοῦ παρανόμους κατευθυνομένους, ἐγὼ δὲ διαστρέφομαι τῇ καρδίᾳ πονηρὰ λογιζόμενος, καὶ λέγων· ἵνα τί ἀσεβεῖς ζῶσι, καὶ κεκαταπονῶνται ἐν τῷ πλούτῳ; Ὁ αὐτὸς αὐτῷ τῷ ψιλῷ, ᾧ οἶκοι αὐτῷ εὐθηνοῦσιν, Οἱ βόες αὐτῷ παχεῖς. σὺν ἐλυπήσαμεν περὶ τούτων οὐδαμοῦ, ἀλλὰ καὶ σκῆροι εὐθηνῶσιν, ἐγὼ δὲ θλίβομαι, Οἶδα ὅτι ἡ θλῖψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει. σὺν σχολῇ μοι καρδία σκαμβή. ὅτω λογιζόμενος ὀρθῶς, καὶ κατ' εὐθὺ πορευόμενος, τοῦ πονηροῦ ἀναβαίνοντος ἐπὶ τὴν καρδίαν μου, καὶ μὴ τόπον αὐτῷ μὴ διδόντος, ἐν τῷ μὴ ἔχειν χώραν κατ' ἐμοῦ, σὺκ ἐγίνωσκεν ποτε πρεσβεύειν, ἐμοῦ μὴ παραδεχομένου αὐτοῦ· ὅπως σὺδὲ ἐγίνωσκεν ὅτε ἐξέκλινεν. ἡ πονηρία γὰρ ὡς σκιὰ παραστέχουσα ὑποχωρεῖ, μηδεμίαν ἐν ἐμοὶ κατεργαζομένη βλάβην. καὶ ἡμεῖς οὖν παραδυώμεθα, ἐάν ποτε συμβῇ τινι ὑμῶν χαλεπόν τι πειρασμικὸν παθεῖν, καὶ ἐπιμέλθῃ λογισμὸς τοῦ πονηροῦ, μὴ κινείσθω ἡμῶν τὸ ἡγεμονικὸν, ἀλλὰ πρόσθεν ἀλλαβὴ τηρήσας ἡμῶν τὴν καρδίαν, ὥστε λέγειν καὶ ἡμᾶς, σκληύντος ἀπ' ἐμοῦ τοῦ πονηροῦ σὺκ ἐγίνωσκον. Ⓦ καταλαλοῦντα λάθρα Ⓦ πλησίον αὐτοῦ, τοῦτον ἐξεδίωκον. μάθωμεν καλὸν μάθημα, ἀγαπητοὶ, μὴ μόνον μὴ καταλαλεῖν, ἀλλὰ μηδὲ ἀκούειν καταλαλιᾶς. δεινὸν γὰρ κακὸν ἡ καταλαλιὰ, ἀκατάσχετον δαιμόνιον, μηδέποτε εἰρηνικὸν Ⓦ αἰεὶ θέρος· ἀφαγαζόμενον. Οὐ γὰρ σὺκ ἔστι κακὸν ἀπὸ καταλαλιᾶς; ὃς αὐτῆς ἔρραγε φυλάττονται, ἔρεις δὲ αὐτῆς ζωΐσαν), διηκόσιαι ἀπ' αὐτῆς τὴν ἀρχὴν λαμβάνουσιν, ὑποψίαι πονηραὶ σκέπτει γινόμεναι τῶν μειόνων κακῶν ταῖς αἰτίας πρόσχουσι, μῖσος ὥσπερ ἀπὸ πηγῆς ἐξ αὐτῆς βρύει, καὶ ὅσα αἱ λοιδορίαι εὑρήσει κακά, ταῦτα πάντα σὺκ ἐκ τῆς καταλαλιᾶς θέρη παρασκεύασμα. πόλεις εἰς κακίαν ἐλκύσασα οἶδεν ἡ καταλαλιά, θυμῶν πληρώσασα Ⓦ δαίμονον, καὶ φόνον ἐξ αὐτῆς μεταλαμβάνοντα, φονικὸν αὐτὸν τῷ

τῦ πλησίον" ἐργάζεσθαι. οἶδε γὰρ τὴν ψυχὴν ἀγελυάσασαν" ἀποξῆσαι τῆς ἀδελφικῆς κοινωνίας, καὶ ἐξῆρεν ⟨W⟩ τοσοῦτον φίλον ἄνθρωπον ἀποδεῖξαι. αὕτη γὰρ Μαρίας τῆς ἀδελφῆς Μωϋσέως ἀλαμβάνει, λεπροῦσαν ἀφ' ἑαυτῆς παρθένον ἀπέδειξεν, ὀργὴν ἣν κατ' αὐτῆς ἡ θυμὸν ἐπήγαγε ⟨W⟩ τῷ θεράποντι. αὕτη γὰρ ὅλους οἴκους ἀναστρέφει, καὶ πόλεις εἰρηνευούσας εἰς πόλεμον ἐξεγείρει. αὕτη γὰρ τῆς καλῆς εἰρήνης τὰ δεσμὰ διαλύει, καὶ τῆς μεγάλης ἀγάπης ⟨W⟩ σύνδεσμον ἀφαρπάσει. αὕτη καὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἀφιεῖσα τοὺς ἀνομεῖν ἐκδιδάσκει, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ φιλίας ἀποπαῦσα, μαχέσθαι τῆς ἀληθείας ἀπάτη. αὕτη τοὺς τοιούτους καὶ τῆς ἀπωλείας τοῦ παραπλάσου Ἀδὰμ αἰτία γεγένηται, καὶ τῆς ἐν τῷ παραδείσῳ ἁμαρτίας, καὶ τῆς ἐπαρᾶς τὴν φύσιν ἀπεστέρησεν. Εἰσελθοῦσα γὰρ εἰς τὸ σῶμα τοῦ ὄφεως ἡ ψευδὴς ἐργασαμένη καὶ τῆς ἀ- 10
Γεν. γ. α. ψευδοῦς τοῦ Θεοῦ ἀληθότητος, καὶ εἰποῦσα, Τί ὅτι εἶπεν ὁ Θεός, Ἵνα μὴ φάγητε ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ; παραβάσιν ἤγαγε τῆς ἐντολῆς ἀπὸ τῆς ἀληθείας διαχρέλασα ⟨W⟩ ὑπήκοον. ἃ ⟨W⟩ ζημιοῦσιν ὄντα δεσπότην ποιεῖς ἑαυτὸν ὑπισχνουμένη, ἀρτὶ ἐξῆρεν ἀφ' τῆς ἀπάτης κατέσπασε, καὶ ἀλλότριον εἰς ἅπαξ τῶν ἀγαθῶν ἀπέδειξε. φεισώμεθα τοίνυν τῆς καταλαλιᾶς, μαχέσθων αὐτῆς γινώμενοι, ἵνα μὴ 15
μάτην ἔξῃρας παρὰ ⟨W⟩ ἑαυτῶν δεσπότην κτησώμεθα. παυσώμεθα τῆς καταλαλιᾶς, ἵνα μὴ ἄδικοι κριταὶ τῆς ἀληθείας γενώμεθα, καὶ τοῦ νόμου ὡς ψευδεῖς μάρτυρες ὑρεθώμεν. Ὁ γὰρ καταλαλῶν, ἔφη, ἀδελφοῦ, ἢ κρίνων τὸν ἀδελφόν, καταλαλεῖ νόμου, καὶ κρίνει νόμον. Εἰ δὲ νόμον κρινεῖς, οὐκέτι ποιητὴς νόμου" εἶ, ἀλλὰ κριτής. Εἷς δέ ἐστιν ὁ κριτὴς καὶ νομοθέτης, ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι. βλέπεις, ἀγαπητέ, πόσον ἔχει βάρος ἡ καταλαλιά; παυσώμεθα ταύτης, ἵνα μὴ κρίσιν αὐτοῖς ἐπαγάγωμεν. ἀποδιώξωμεν ἀφ' ἡμῶν καὶ τοὺς καταλαλεῖν βουλομένους, ἵνα μὴ ἀλλοτρίοις κακοῖς ζημιούμενοι, ἑαυτοῖς ἀπώλειαν προξενήσωμεν· καὶ μὴ ἡδέως ἀκούωμεν τῶν καταλαλούντων, ἵνα μὴ διαβολικῶν ἐνθυμημάτων πληρωθῶμεν. καὶ γὰρ αὕτη καταλαλιὰ διαβολικὴ ὀνομάζεται, φυσικῶν ἐκ [τῆς] τοῦ μεγίστου δόξαν μὴ προσ- 25
ηκείας," ὅταν τῇ καταλαλιᾷ προσέχων δουλεύῃ τῷ διαβόλῳ, τὰ τῆς διαβολῆς ἔργα διαπεραίνομενος. ὁ δὲ ⟨W⟩ τοιοῦτον μὴ προσιέμενος, ἑαυτὸν μὲν ἐλευθεροῖ τῆς διαφόρου ταύτης ἁμαρτίας. ⟨W⟩ ὃ ἁμαρτάνοντα δύναται μὴ ἄδικον ὑπιφέρειν καὶ τὸ πλησίον κατηγορεῖν· ἐλεύθερον δὲ καὶ ⟨W⟩ καταλαλούμενον τῆς κατηγορείας ἀφαιρεῖται), εἰρήνης δὲ βεβαιωτὴς καὶ φιλίας καθηγητὴς γίνεται, τὸν τοῦ καταλαλοῦντος προαίρεσιν μυσαττόμενος. μάθωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ ἔργον μυσαττόμενοι λέγειν, ⟨W⟩ καταλαλοῦντα λάθρα ⟨W⟩ πλησίον ἀεὶ, τὸν τοῦτον δέ ἐστιν. ἵνα δὲ μάθῃς, ἀγαπητέ, πῶς ἡ καταλαλιὰ οὐδὲ μιᾶς ἀληθείας ἐστὶν ἐργάτις, πρόσεχε καὶ αὐτῇ τῇ τοῦ ὀνόματος προσηγορίᾳ καὶ τῷ ἐπαχολουθοῦντι ῥητῷ τοῖς ἀληθινοῖς ποιήμασι. ἡ μὲν γὰρ καταλαλιὰ κατηγορείας ἐστὶ διδάσκαλος· ὃ δὲ λάθρα, τὸ ψευδὲς τοῦ προσώπου καὶ ἀπρ- 35
ρησίαστον ὑπιδείκνυ). Εἰ γὰρ ἀληθὲς, καλὸν τὸ εἰς προσώπου ἐλέγχειν, καὶ μὴ παρρησίας εἰρηνοποιεῖν. Εἰ δὲ λάθρα, φέρεις τοῖς κατηγορείαν ψευδῆ, κακοῖς ὑπόνοιαν καὶ τὸ πλησίον" ἐργαζόμενος, μηδὲ ἐλέγξας τὰ ὑπὸ σοῦ προφερόμενα δυνάμενος. καλὸν οὖν ὡς ψεύστην καὶ λωποδύτην, ⟨W⟩ καταλαλοῦντα ἀποδιώκειν, ἵνα μὴ τοῖς εἰρηνεύουσαν ψυχὴν ταράσσοντες, πολεμικοῖς αὐτοῖς προσῇς ⟨W⟩ πλησίον δόξῃ τῆς καταλαλιᾶς ἐργαζώμεθα. ⟨W⟩ καταλαλοῦντα οὖν λάθρα τὸ πλησίον αὐτοῦ, τοῦτον δέχεσθαι. ὑποφωνῶ ὀφθαλμῷ καὶ ἁπλῆς ᾧ καρδίᾳ, τούτῳ δὲ ζωὴ θεῖον. ὅτι ὁ ὑποφ-
Ιακ. δ. ια. φανία μισητὴ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Θεὸν, ἄκουε τῆς γραφῆς λεγούσης, Ὁ Θεὸς ὑποφά-

νοις

νοις δικαιάσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. Ἐ πάλιν ἀλλαχοῦ· Μισητὴ ὑπερηφανία Σειρ. 10.7.
ἐναντίον Κυρίου καὶ ἀνθρώπων. καὶ, ἵνα δι' ὑπερηφανείας γῆ καὶ ἀσοδὸς; καὶ πολλαχοῦ
εὑρήσεις τὴν ὑπερηφανίαν βδελυκτὴν, καὶ πάνυ μεμισημένην. ὅτως οὖν καὶ ἐν ταῖς ἁγί-
φησιν, ὑπερηφάνῳ ὀφθαλμῷ καὶ ἀπλήστῳ καρδίᾳ, τούτῳ δὲ συνεσθίειν, ὡς πάνυ
βλαβερωτάτης καὶ ἐπιζημίου τῆς ὑπερηφανίας ὄσης, δ μόνον αὐτῷ τῷ ταύτην ἀνειλη-
φότι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὁλίγην αὐτὴν ὑποχρινομένοις. ἐπισιωπᾷ δὲ καὶ τὸν ἄπληστον τῆ
καρδίᾳ τῷ ὑπερηφάνῳ, ὡς μιᾶς ὄσης τῆς τῶν ἀμφοτέρων προαιρέσεως, τοῦ τε κτᾶ-
σθαι τὸ πλησίον ἐπαιρομένου, καὶ τοῦ ὁμοίως κτᾶσθαι τὸ πλησίον ἀπλησιουμένου. καλὸν οὖν, ἀ-
γαπητοὶ, ἀποθέσθαι ὑμᾶς τὴν ὑπερηφανίαν, ἀναλαβεῖν δὲ τὴν ταπεινοφροσύνην, Λουκ. ιδ.
ἵνα μὴ ἀκούσωμεν, Οὐψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ἀλλ' ἀκούσωμεν, ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν
ὑψωθήσεται. Ἐχεσθαι δὲ καὶ τῆ συμμέτρῳ αὐταρκείᾳ, καὶ μὴ τῆ ἀπλησίᾳ τῆς καρ- Ιερεμ. κγ. κβ.
δίας ἐκκλίναι τῆς δικαιοσύνης, ἵνα μὴ ἀκούσωμεν, Διὰ τὸ πλῆθος τῆς ἀδικίας σου
ἀνακαλύφθη τὰ ὑπόδιά σου, τοῦ μὴ δύνασθαι ταῖς πτέρναις σου. Ἀποφύγω-
μεν οὖν καὶ τὸν διαιτητὴν τῶν ὑπερηφάνων καὶ τῶν ἀπλήστων τῆ καρδίᾳ, ἵνα μὴ τῆ συν-
ηθείᾳ τῆς πρὸς αὐτοὺς κοινωνίας μιμηταὶ τῆς κακίας αὐτῶν γενώμεθα. ἀσκῶμεν οὖν
τὸ πρᾶττειν καὶ λέγειν· ὑπερηφάνῳ ὀφθαλμῷ καὶ ἀπλήστῳ καρδίᾳ, τούτῳ δὲ συνη-
θίειν. καὶ ταῦτα ὡς ἐκ προσώπου τοῦ δικαίου λέγει). πάλιν δὲ ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὴν ἀπόκρισιν ποιούμενόν φησιν, Οἱ ὀφθαλμοί μου ἐπὶ τοὺς πιστοὺς τῆς
γῆς, τοῦ συγκαθῆσθαι αὐτοὺς μετ' ἐμοῦ. ἀληθῶς γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς
πιστούς εἰσι, προσέχοντες αὐτοῖς, ἵνα μὴ ἐξω γένωνται τῆς ἀληθείας. Εἰ δὲ βούλει μα-
θεῖν, ὡς ἀληθὲς τὸ Εἰρημένον, κατάμαθε τοὺς μακαρίους ἀποστόλους, καὶ βλέπε τούτους
πιστοὺς ὄντας τῆς γῆς, τὸ καὶ ἅγια τῆς αὐτῶν πίστεως ὅλον τὸν οἰκουμένην πεπληρωθῆναι
τὸ κήρυγμα τῆς σωτηρίας. Εἰς πᾶσαν γὰρ τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ Εἰς Ρωμ. ιε.
τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. καὶ γὰρ πᾶσα ἡ οἰκουμένη τῆς αὐτῶν πίστε-
ως μεταλαβοῦσα πεπλήρωται, ἀκένωτον ἔχουσα τὸν πλοῦτον τῆς εὐσεβείας. ὅτοι οὖν
οἱ πιστοὶ συγκαθέζονται τῷ δεσπότῃ ἀκούοντες, Ὑμεῖς δὲ οἱ δώδεκα καθίσεσθε ὅτι Ματθ. ιθ. κε.
δώδεκα φυλὰς κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ισραὴλ. οἱ ὀφθαλμοί μου ἐπὶ τοὺς
πιστοὺς τῆς γῆς, τοῦ συγκαθῆσθαι αὐτοὺς μεῖ ἐμοῦ. ὧ τοῦ θαύματος. οἱ πτωχοὶ καλέ-
ζονται, καὶ οἱ ἀσώματοι" προσηκόντως. ἀλλ' ὅ τοὺς ἀπέλθοις τοῦ Θεοῦ ὄξυθεν (μὴ Προσέχουσιν.
γένοιτο) ἀλλὰ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ κηρύττω, δι' ἣν ἐτίμησε τὴν ἀνθρωπίνην
φύσιν. Εἰ δὲ ἅγιοι ἀπόστολοι καθίσονται κριταὶ γνώμονες τῶν ἀπίστων, ἐπαναγκες δὲ
τοὺς τῶν ἀποστόλων τὴν πίστιν ἐγκόπτας καὶ ὁμοίως αὐτοῖς πεπιστευκότας, καὶ αὐτοὺς συγκα-
θεδοῦναι τοῖς ἀποστόλοις, κριτὰς ἐσομένους τῶν μὴ προσδεξαμένων τὴν πίστιν, μηδὲ ὁμο-
λογησάντων τὸ σωτήριον λόγον. ταχὰ γὰρ, ἵνα ὅπως εἴπω, ἔσονται δώδεκα ἔθνη πιστά, Σωφρονι-
τὰ ὑπὸ τῶν ἀποστόλων κατηχηθέντα, ἅπινα κενῆς ζωῆς τοῖς ἀποστόλοις τὰς δώδεκα φυ- σμοῦ.
λὰς τοῦ Ισραὴλ, τὰς μηδὲ τοῦ ἀποστολικοῦ πειαθείσας κηρύγματος, μηδὲ τοῦ δεσποτι-
κοῦ πεπιστευκέναι θελήματι, ὥστε καὶ αὐτὰς τῇ πίστει" ζωοχρεισθείσας ἀκούσαι, οἱ ὀφθαλ-
μοί μου ἐπὶ τοὺς πιστοὺς τῆς γῆς, τοῦ συγκαθῆσθαι αὐτοὺς μετ' ἐμοῦ. ἔπειτα ἰδωμεν
τὰ ἑξῆς. Τί φησι;

Πορευόμενος ἐν ὁδῷ ἀμώμῳ, οὗτός μοι ἐλειτούργει. 9 Οὐ κατῴκει ἐν μέσῳ τῆς
οἰκίας μου ποιῶν ὑπερηφανίαν. ὁ λαλῶν ἄδικα οὐ κατεύθυνεν ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν
μου. Πρὸς τὸν καύχησιν τοῦ δικαίου καὶ ὁ Θεὸς ὁμοίως ἀντιποκρίνεται, καὶ προσθή-
σει ὡς τοιούτους εἶναι δεῖ, σὺν τῇ πίστει διελκυσθέντας. φησὶ, πορευόμενος ἐν ὁδῷ ἀμώ-
μῳ,

μω, ὅτός μοι ἐλεύτερος. τοιούτους γὰρ ἐγὼ ἐκλέγομαι λειτουργούς, τοὺς πορευομένους ἐν ὁδῷ ἀμέμπτῳ, καὶ μήτε δεξιὰ ἐκκλίνοντας, μήτε ἀριστερὰ, μήτε σχισφηνομένους ἀλλὰ τὴν
Ψαλμ. α. ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης ἐστὶ τῆς ἀληθείας. Μακάριοι γὰρ ἀμωμοι ἐν ὁδῷ, οἱ πορευόμενοι ἐν νόμῳ Κυρίου. τοὺς οὖν τὴν εἰρημένην φωνὴν ἐκ τοῦ προφήτου λέγοντος, φησὶ καὶ Σωτὴρ ἐν ὁδῷ ἀμέμπτῳ, ἐνταῦθα λέγει, πορευόμενος ἐν ὁδῷ ἀμέμπτῳ, ὅτός μοι ἐλειτούργει. καὶ πάλιν, ὡς φησι, διεπορευόμην ἐν ἁπλότητι καρδίας μου, ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου μου. καὶ, εὐφραινόμην ὀφθαλμῷ καὶ ἁπλότητι καρδίας, τοῦτο δὲ Σωτῆρος, ἀντιπαρίστησι λέγων· οὐ κατοικεῖ ἐν μέσῳ τῆς οἰκίας μου ποιῶν εὐφραινόμενον, ἀλλὰ ἐκ λαλῶν, φησιν, ἄδικα οὐ κατευθυνεῖ ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν μου. ὡς γὰρ ἐκεῖ φησι, τὸν καταλαλοῦντα λάθρα τὸν πλησίον αὐτοῦ, τοῦτον ἐξεδίωκεν· ὅτος ἐνταῦθα, λαλῶν ἄδικα οὐ κατευθυνεῖ ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν μου. Εἶτα ὅρα τί φησιν·

10 Εἰς τὰς προφάσεις ἀποκλίνον πόλεις τοὺς ἁμαρτωλοὺς τῆς γῆς, οὓς ἐξολεθρεύσας ἐκ πόλεως Κυρίου πόλεις τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν. Ἐνταῦθα λοιπὸν ἀνίσταται καὶ περὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. ὅπου γὰρ νὺξ ἐστὶν ὁ παρὼν αἰὼν, ἡμέρα ἐστὶν ὁ μέλλων,
Ρωμ. ιγ. ιβ. ὡς φησιν ὁ σοφώτατος Παῦλος, Ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν, προφάσεις ὀνομάζει τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἀϊδίου φωτὸς, οὓ μέλλουσιν οἱ δίκαιοι ἀπολαύειν. Εἰς ταύτην οὖν τὴν προφάσεις ἀποκλίνοντες ἁμαρτωλοὺς, ἀποστέλλων αὐτοὺς εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.
Ματθ. ι. κη. τοῦτο γὰρ καὶ ὁ τῶν ἁμαρτωλῶν θάνατος, ὡς φησι καὶ αὐτὸς ὁ σωτήρ. Φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον ἀποκτεῖναι καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἐν γεέννῃ. Εἰς τὰς προφάσεις οὖν ἀποκλίνον πόλεις τοὺς ἁμαρτωλοὺς τῆς γῆς, τοὺς ἐξολεθρεύσας ἐκ πόλεως Κυρίου πόλεις, τοῦτ' ἔστι, τῆς ἄνω Ἱερουσαλήμ, τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν. Εἰς ἐκείνην γὰρ μόνοι οἱ δίκαιοι ἀναπαύονται, ἀπολαύοντες τῆς αἰωνίου βασιλείας, ἧς γένοιτο καὶ ἡμᾶς καὶ ὑμᾶς πόλεις ἀπολαῦσαι διαρρήδην ἀξίους αὐτῷ ὁσίως πολιτευσαμένους ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλμ. ρα. ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΩ ΠΤΩΧΩ, ΟΤΑΝ ΑΚΗΔΙΑΣΗ, ΚΑΙ ἘΝΔΥΝΤΙ ΚΥΡΙΟΥ ΕΚΧΕΗ ΤΗΝ ΔΕΗΣΙΝ ΑΥΤΟΥ.

Ῥόρρησιν μὲ ὁ ψαλμὸς ἔχει τῆς ἐν Βαβυλῶνι τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων ταλαιπωρείας, καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἐπανόδου· προσαναβύει δὲ καὶ ταύτην ἐκ τῶν ἐθνῶν τὴν κλῆσιν ἐκ σωτηρίου· ἁρμόττει καὶ πάντι συμφορᾷ τινι προσταλαίνοντι, καὶ τῆς θείας ροπῆς τυγχάνειν ἱκετεύοντι. πλουτεῖ γὰρ κάκεῖ τὰ θείας ἐνδεᾶ προμηθείας, συμβάλλων αὐτὸν τῷ μακαριζομένῳ, καὶ ὃ, Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ
Ματθ. ε. γ. πνεύματι. πᾶς πτωχοῦ τοῦ Θεοῦ ἀναχείμενος, πτωχεύων ἐν τοῖς τοῦ βίου προσήμασι, πρὸς ὃ τὸν Θεὸν πλουτοῦντα, ἀκηδίᾳ λυπούμενος, ἢ ἀθυμεῖ καὶ τὸν Σύμμαχον, ὅπου
Μιχ. ζ. α. β. τῇ τῶν πολλῶν καὶ κἂν τι ἐπαπωλείᾳ, οἷος ἐκεῖ ὁ λέγων· Οἴμοι ψυχή, ὅτι ἀπόλωλεν εὐλαβὴς ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ὁ κατορθῶν ἐν ἀνθρώποις οὐκ ἔστιν ἀρχή· ἐκ ὁ εἰπών, Οὐκ
Ψαλμ. γ. γ. ἔστι πλοῦτος χρηστότητα.

1 Κύριε, εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου, καὶ ἡ κραυγή μου πρὸς σὲ ἐλθέτω.

Ἡ μὲν προσευχὴ τὴν ἱκετηρίαν δηλοῖ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν, ἐκ τὴν προσδοκήσιν· ἡ δὲ δέησις, τὴν αἴτησιν τὴν πρὸς ὧν βούλεται αὐτὸν δεομένῳ προσαχθῆναι. λέγει δὲ, δέξαι μου τὴν ἱκετηρίαν, ὦ δέσποτα, καὶ ποτιωμένῳ τὴν σὴν βοήθειαν ὄρεξον. τὴν γὰρ κραυγὴν, οἰμωγὴν ὁ Σύμμαχος εἶρηκεν.

2 Μὴ

2 Μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ. Ἀποστρέφει ὁ Θεὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπὸ ἀνόμων πρόσευγμένων καὶ ἔργοις πλείοναις· ἢ τοὶ τῶν αἰτουμένων μὴ παρακαλούντων λαβεῖν ἃ πρέπει Θεῷ χαρίζεσθαι, καὶ αὐτοῖς λυσιτελῆ λαβεῖν, ἢ τῷ μὴ, ἃ ἁρμόζει Θεῷ προέχειν, αἰτεῖσθαι, μὴ μέλῃ αὐτοὺς καιρὸν ἔχειν τὸ ὠφελίμως χορηγῆσαι ταῦτα. Εἰσὶ γὰρ καὶ ὅτε τὸ ἀμαρτάνειν τυχεῖν τινων ἀξιοῦσιν. ὁ ἅγιος οὖν παρακαλῶν λέγει· μὴ εἴη τοιαῦτά με αἰτῆσαι, ἐφ' οἷς δύναμαι σε ἀποστρέφεις ἀπ' ἐμοῦ τὸ πρόσωπον. θέλομεν γὰρ, οὐχ ὅπως μὴ θλιβῶ (ἀδύνατον γὰρ τοῦτο) ἀλλ' ὅπως θλιβόμενος μὴ πτοηθῶ, καὶ ὅπως τῇ ἐλπίδι χαρῶ, καὶ πτομένων ταῖς θλίψεσι, καὶ καυχώμενος ἐν αὐταῖς. Ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ θλίβωμαι, κλῖνον πρός με τὸ οὖς σου· *k. ἐπιστρέψῃς*

3 Ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἐπικαλέσωμαί σε, ταχὺ ἐπάκουσόν μου.

Δηλοῖ γὰρ ταῦτα τὸ ψαλμοῦ τὰ ῥήματα, ὡς μαθόντων ὅτι πρόσευξις, καὶ ὁ γεγυμνασμένοις διήγησις. ὅπου γὰρ ἐν θλίψει πολλῇ καὶ πρόσφυγι ἐτύγχανεν ὢν ὁ λαὸς ἐν τῇ τοῦ Ἰσραὴλ Δαβὶδ βασιλείᾳ, εἰκότως ὁ προφήτης τῷ ἐκείνων κεχρημένος προσώπῳ προσφέρει τὴν ἱκετείαν, καὶ τυχεῖν ἀντιβολῇ τῆς θείας κηδεμονίας, ἵνα ἀπὸ θλίψεως τούτου καιρὸς. 4 Ὅτι ἐξέλιπον ὡσεὶ καπνὸς αἱ ἡμέραι μου· καὶ τὰ ὀστᾶ μου ὡσεὶ φρύγιον ἐνεφρύγησαν.

Ἐντεῦθεν καὶ τὸ οἰκεῖον ἰδίωμα ταῖς ἐσομένοις ὡς γεγυμνασμέναις συμφορὰς δηλοῖται, καὶ φησι καπνῷ πλανήσεως καὶ τῆς ζωῆς ἀναλωθῆναι χρόνον, καὶ ἐξ ἀθυμίας δαλοὶ ξηρὸν γεγυῆσθαι τὸ σῶμα, ὡς ὑπὸ πυρὸς καταφλεχθὲν πυρὸς προσβολῆς. οὕτω γὰρ καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς ἠμείνετο· καὶ τὰ ὀστᾶ μου, ὡς καῦσις ἐφλογώθη.

5 Ἐπλήγην ὡσεὶ χόρτος, καὶ ἐξηράνθη ἡ καρδία μου. Ἀλλὰ γὰρ καὶ χόρτῳ πλανήσεως ἀπέσβην, καὶ τὸ πρότερον ἄνθος ἀπώλεσα.

Ὅτι ἐπελαθόμην τοῦ φαγεῖν τὸν ἄρτον μου· 6 Ἀπὸ φωνῆς τοῦ στεναγμοῦ μου ἐκολλήθη τὸ ὀστοῦν μου τῇ σαρκί μου. Πάσης μὲν γὰρ τροφῆς ἀπεβαλόμην ὄρεξιν, τῆς δὲ προτέρας εὐπαθείας πάντελῶς ἐγυμνώθην. τῇ γὰρ ἐξ ἀθυμίας τηκεδόνι κατέναλώθη τὸ σῶμα, γυμνοῖς δὲ τοῖς ὀστέοις ἐπίκειταί μου τὸ δέρμα.

7 Ὡμοιώθην πελεκᾶνι ἐρημικῷ· ἐγενήθην ὡσεὶ νυκτικόραξ ἐν οἰκοπέδῳ.

8 Ἠγρύπνησα, καὶ ἐγενόμην ὡς στρουθίον μοναζον ἐπὶ δώματος. Πολλαῖς κέχρηται προβολαῖς, ἀξίως βουλόμενος προσπαθεῖν ταῖς συμφοραῖς· διὰ ἑκάστου δὲ τῶν εἰρημένων ὁρισθαι, τὴν διάνοιαν δηλοῖ καὶ τὸ κηδεμόνος τινὸς ἐρημίαν. τό τε γὰρ στρουθίον ἐπ' ἀγωνίας ἐξελαύνει τὸν ὕπνον, καὶ ὁ νυκτικόραξ ταῖς οἰκουμένας φεύγων τῶν οἰκιῶν, ταῖς ἐρήμοις καταλελυμέναις τὰς πρέχει. τὰ γὰρ οἰκόπεδα, ἐρείπια ὁ Σύμμαχος εἶπεν. ὅτου καὶ ὁ ἄλλον ὄρνεον ταῖς ἐρήμοις ἐνδιαιτᾶται. *l. καταλελυμέναις*

9 Ὅλην τὴν ἡμέραν ὠνείδιζόν με οἱ ἐχθροί μου, καὶ οἱ ἐπαινοῦντές με κατ' ἐμοῦ ὤμνυον. Καταπλαστοὺς ἐγνώμην τοῖς δυσμενέσι· καὶ ὁ ποτὲ ζηλωτὸς καὶ πρόβλεπτος, νῦν ὄρχος γέγονα τοῖς πάλαι χαυμαζόντοις. τὸν γὰρ τῶν ἐμῶν ὀμνύουσι συμφορῶν· μὴ πάθοιμι, ἃ οἱ δεινὲς πεπόνθασιν.

10 Ὅτι σποδὸν ὡσεὶ ἄρτον ἔφαγον, καὶ τὸ πόμα μου μετὰ κλαυθμοῦ ἐκίρνων,

11 Ἀπὸ προσώπου τῆς ὀργῆς σου καὶ τοῦ θυμοῦ σου.

Ταῦτα καὶ ὁ ἕβδομηκοστῷ καὶ ἑνὶ τῷ ψαλμῷ ἔφη· ὡμοίωσε ἡμᾶς ἄρτον δακρύων, καὶ ποτίζει ἡμᾶς ἐν δάκρυσιν ἐν μέτρῳ. τὸν γὰρ τῆς ὀδύνης ἐπροβολὰ δηλοῖ τούτων δηλοῖ. Εἰ γὰρ ὁ τῆς θλίψεως καιρὸς ὀδύνης ἐπῆρχε μεσὸς, ἀλλ' ἄλλος καιρὸς ταύτης ἐλεύσεσθαι ἀν ἐκ. τούτοις δέ, φησι, προσεκλύζομαι τοῖς κακοῖς, ὅπου, δέσποτα,

κεκίνηκας

κεκώφηκας καὶ ἐμοῦ τὴν ὀργήν· Οὐ ἐπάρας κατέρραξάς με.

Ἐδοξάσθη γὰρ ὁ τε λαὸς καὶ ὁ ναὸς χρηματίζοντες τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅσον ἐπήρθη, κατέπεσεν, ὁμοῦ λαὸς ἀπαχθεὶς, ἐρημωθεὶς ὁ μὴ τῆς Ἱερουσαλὴμ ὁ ναὸς, ἐν οἷς ὁ νόμος καὶ ἡ κατ' αὐτὸν ἐτελεῖτο λατρεία, σκιὰν ἔχοντα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, καὶ ἦρτο καὶ ἔζυτα ἐκ μέσου. λέγει δὲ καὶ ὃ καθ' ἑαυτόν· ὑψώθη με γὰρ διέξας καὶ ἐδόξασεν ἀποφήνας, ἀξιώσεως ἀπέρριψας. ὃ γὰρ κατέρραξας, ἐκ μεταφορᾶς τίθησι τῶν ἐπαιρόντων εἰς ὕψος τι, καὶ κατὰ τοῦ ἐδαφίους καταρρήγνυντων.

12 Αἱ ἡμέραι μου, ὡσεὶ σκιά, ἐκλίθησαν· κἀγὼ, ὡσεὶ χόρτος, ἐξηράνθην.

Παρ' αὐτοῦ εἰμί, φησι, τοῦ τὸν βίον δυσμαῖς, καὶ ἔοικα σκιᾷ κλινάσῃ καὶ λήγουσι λοιπόν· καὶ χόρτου μιμούμενον τὴν ξηρότητα, τῶν θελόντων προσκαμοῦμαι τοῦ χαίρειν.

13 Σὺ δέ, Κύριε, εἰς τὸν αἰῶνα μένεις, καὶ ὁ μνημόσυνόν σου εἰς γενεὰν καὶ γενεάν.

Τὰ μὲν ἀνθρώπινα τοιαῦτα, ἀεί τε καὶ εἰς μηδὲν ἔτι συμπεπούμενα, καὶ μηδέποτε μένοντα, ὅπερ εἰσί· σὺ δὲ μηδὲν ἔχων ὑπόκεισαι, ἄτρεπτός τε ὢν διαμένοις ἀεί, καὶ αἱ περὶ σοῦ ἐπαγγελίαι βέβαιοι. καὶ μὴ τῇ παρούσῃ γενεᾷ φησι, ἀλλ' ἑτέρᾳ, τοῦτ' ἔστιν, Ἀναστελεῖ τῷ Κυρίῳ γενεὰ ἡ ἐρχομένη· καὶ ὃ, γραφήσεται αὕτη εἰς γενεὰν ἑτέραν. ὃ γὰρ τῶν ἐπαγγελιῶν σου μνημόσυνον πληρώσῃ, καὶ μεταβολὴν ἕξουσι τῶν παρόντων καὶ οὕτω ῥᾳδίως δὲ ὑπομενοῦσιν. δέ φημι θαρρῶν, ὅτι τοῦ Σιὼν ἀναστήσεις. τοῦτο γὰρ ὑπισχνεῖται·

14 Σὺ ἀναστὰς οἰκτιρήσεις τὸν Σιών, ὅτι καιρὸς οὗ οἰκτειρῆσαι αὐτόν, ὅτι ἥκει καιρός. Δός, φησι, μεταβολὴν ἀμείνω τῇ συμφορᾷ. ὁ γὰρ καιρὸς τοῦ ἐλεεῖν ἀπαιτεῖ. ἀπίτησεν δὲ ἀφ' ὧν τούτων τῆς πρὸς ἑβδομήκοντα ἔτεσι προειρημένης ἡμερείας ὁ τέλος. ὅτω καὶ ὁ θαυμάσιος Δανιὴλ ἀριθμήσας τῆς αἰχμαλωσίας τὸν χρόνον, προσφέρει τῷ ἱκετηρίαν κατὰ τὸν Ζαχαρίαν εἰπόντα· Κύριε παντοκράτωρ, μέχρι τίνος οὐ μὴ ἐλεήσῃς τὸν Ἱερουσαλήμ; τούτοις ζωγραφεῖ καὶ τῆς πνευματικῆς μελῳδίας τὰ ῥήματα. ὅτι καιρὸς τοῦ οἰκτειρῆσαι αὐτόν, ὅτι ἥκει καιρός. οἶμαι δὲ προσφυῶς ἐν τούτοις τοῦ Θεοῦ λόγου αὐτοῦ δὴ τοῦ Κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὸν εἰς αἰῶνα θεσπίζοντος φιλίαν, αἰτίαν ἐσομένην τῆς ἀποικοδομῆς τῆς Σιών. ἔνθα δὴ γνώμονος, μή μοι τὸν ὑπὲρ γῆς πόλιν νοήσωμεν, μηδὲ τὸν ὑπὲρ γῆν Ἱερουσαλὴμ νόμιζε δηλοῦσθαι· ἀγαλλιᾶται δὲ τῆς θυσεβείας πολιτεύματος τὴν ἀνάστασιν. ἔστι γάρ ὅτε καιρός, καὶ δὲ αὖτος ἀφὰ Ἡσαΐου φησὶ, Καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου. τοῦτον οὖν καὶ ὁ Παῦλος πεπληροφορῆσθαι τὸν καιρὸν, ὑπομνήσαντος τοῦ σωτῆρος, γράφει λέγων· Ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος.

15 Ὅτι εὐδόκησαν οἱ δοῦλοί σου τοὺς λίθους αὐτῆς, καὶ τὸν χοῦν αὐτῆς οἰκτειρήσουσιν. Λίθοι ἄγιοι κυλίονται ὑπὲρ τῆς γῆς, εἰρηταί που καὶ προφήταις. ἀλλὰ καὶ ὁ Πέτρος. Ὑμεῖς δὲ πρῶτε λίθοι ζῶντες, φησιν, οἰκοδομεῖσθε οἶκος πνευματικὸς εἰς ἱεράτευμα ἅγιον. τοῦτον δὲ καλεῖ τὸν τρόπον τοὺς εἰς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ προσλαμβανομένους. ἀφὰ γὰρ τῆς συμφυΐας καὶ ἁρμονίας τῆς πρὸς ἀλλήλους, ἀφά τε τοῦ τὰ αὐτὰ φρονεῖν καὶ τὰ αὐτὰ λέγειν, ὥ τι αὐτῷ νοεῖ τῇ αὐτῇ γνώμῃ στοιχεῖν, ἕνα οἶκον ἀναβαλλόμενον τῷ Θεῷ. τούτους δὲ οὖν τοὺς λίθους εὐδόκησαν οἱ δοῦλοί σου, δηλονότι οἱ προφῆται. ὅτοι γὰρ θείῳ πνεύματι προορῶντες τῆς μελλούσης οἰκοδομεῖσθαι καθ' ὅλης τῆς οἰκουμένης νέας Σιὼν τοῦ ἐξ ἁπάντων τῶν ἐθνῶν ζωωθησομένοις εἰς τὴν οἰκοδομὴν λίθοις εὐδόκησαν, ἀρεσθέντες ἐν αὐτοῖς. εἴποις δ' ἂν καὶ οὗν εἶναι τῆς νενοημένης ἡμῖν Σιὼν [ἢ τοι] τοῦ καθαιρομένου βιοτικὰς, τοῖς δὲ λίθοις τῆς οἰκοδομῆς ζωηφορημένοις. ὅθεν καὶ οἰκίαν τυγχάνειν ἄξιοι τοῦ ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἔθνους εἰσ-

ἐλθ

ἐλπιζόντων ἐπ' αὐτῷ· καὶ νικῶν χριστιανοὺς προσδέχεται προσηλύτους, ὃ δηλοῖ τοῦτο χριστῷ ὀνομαζομένους. οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων ἀξίους εἶναί φησι. δηλοῖ Ⓐ δουλεύειν τῷ Θεοῦ τούτους μὴ οἰκειρήσειν προφητεύονται, οὐδὲ ὅλης τῆς νέας οἰκοδομῆς ἐνδοκιμήσειν. ἢ λίθους, οὐδὲ πιστεύσαντας τῷ Χριστῷ μετὰ τοῦ ἀναίσθητοι φησι, δούλους ὄντας, οὐδὲ ἀγίους ἀποστόλους, δι' ὧν ἐσώθησαν Ⓐ πιστεύσαντες εἰς τὸ Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.

16 Καὶ φοβηθήσονται τὰ ἔθνη τὸ ὄνομα Κυρίου, καὶ πάντες Ⓐ βασιλεῖς τῆς γῆς τὴν δόξαν σου. Αἴτιον τούτων, τὸ ἀπὸ τῆς Σιὼν εἰς πᾶσαν ἡμέραν τοῦ οἰκουμένου κήρυγμα. καλῶς ὁ εἶπε, φοβηθήσον). τότε γὰρ αὐτοῦ τὸ φόβον τὰ ἔθνη οὐκ ἐκέκλωστο· ἀφ' οὗ οἱ τοῖς ἀποστόλοις προσέταξε, Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη. ἀλλὰ μᾶλλον Ⓐ βασιλῆς τῆς γῆς, οὐ λαοί, ἀλλὰ πάντες· διόπερ ἐρείσματα τῶν βασιλέων οὐδὲ δικαίως λέγεσθαι. αὐτοχειροτόνητοι γὰρ οὗτοι· μᾶλλον οἱ παρὰ Θεοῦ χειροτονηθέντες βασιλῆς, δηλοῖ δὲ δεσπόζειν τῶν ἡδονῶν, καὶ φυλάξαι τὴν βασιλικὴν εἰκόνα, τυγχάνουσιν. Ματθ. κη. ιθ.

17 Ὅτι οἰκοδομήσει Κύριος τὴν Σιών, καὶ ὀφθήσεται ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ γὰρ Ⓐ τὰς θείας ἀγνοοῦντες οἰκονομίας, ἀθετεῖσθαι ἐπελάμβανον τὸ Θεοῦ τὴν Ἰουδαίων δουλείαν καὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ τὴν ἐρημίαν, εἰκότως ἐκάλεσε δόξαν τοῦ Θεοῦ τὴν τῆς πόλεως νεκρίαν· ἀντὶ τοῦ, πάλιν τῆς Σιὼν οἰκοδομηθείσης, ἐν τῇ προτέρᾳ δόξῃ πάντες ὄψονται τὸ τῶν ὅλων Θεόν. ἰδίᾳ δὲ πάντως μέσος τὸ χορὸς τῶν ἀποστόλων ἵστατο, ὅτε ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ δηλοῦτο τοῖς σημείοις τῶν παραδόξων ἐφαίνετο. φησὶ γὰρ πρὸς τὸν Θωμᾶν· Φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ τὰ ἑξῆς. δόξαν δὲ τὰ παθήματα καλῶ, ὅπερ δι' αὐτῶν τὴν οἰκουμένην ἐπέταξε. νοήσεις δὲ καὶ ἑτέρως τὸ, οἰκοδομήσει Κύριος τὴν Σιών. ἡνώμενος γὰρ σαρξὶ ὁ Θεὸς λόγος, καὶ σκιωθεὶς ἐν ἡμῖν, ᾠκοδόμησε τὴν ἐκκλησίαν, πνευματικῶς Σιὼν ὀνομαζομένην· ὀφθήσεται ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, ὅταν σκηνώσαντος ἐν ἡμῖν αὐτοῦ θεασώμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας. Ἰω. α. ιδ.

18 Ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν προσευχὴν τῶν ταπεινῶν, καὶ οὐκ ἐξουδένωσε τὴν δέησιν αὐτῶν.

Οὐ κατεφρόνησε, φησιν, ὡς ἀχρειολώτων καὶ δούλων, ἀλλ' ἐδέξατο τὴν ἱκετείαν καὶ δέδωκε τὴν ἐλευθερίαν. ταπεινὸς γὰρ οὗτος ταπεινόφρονας φησι, τοὺς ὧν ὁ Κύριος ἔλεγεν· Ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ Ⓜ τὸν ταπεινὸν καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντα μου τοὺς λόγους; Ησ. ξς. β.

ἀντὶ τοῦ

ἀντὶ τοῦ

ἀντὶ τοῦ

εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ. τὸ γὰρ δεχιλίων ἐνιαυτῶν χιλιαδικῶν, δηλοῖ φέσιν, ἀλλ' οὐκ ἀλλοίωσιν. ὁ χιλιόμβυος οὖν ὅτω λαός, ἀνέστει Κύριον, εἰς γνῶσιν ἐρχόμβυος τοῦ μόνου Θεοῦ. εἰ δὲ ὑσίωσιν ἐσήμανεν, οὐχ ὁ χιλιόμβυος ἂν εἶπεν, ἀλλ' ὁ χιλιοστός. οὐ γὰρ δὴ ἐν τῷ ὑσιῶσθαι, δεῖ ἐν τῷ μετασκευάζεσθαι μόνον δυνατόν. ὅτως ὁ λαὸς ἡ τὰ παλαιὰ ἡ τὰ νέα παλιβόμβυος, τὸν ποιητὴν ὕμνον ἀναπέμπει τῷ σωτῆρι Θεῷ.

20 Ὅτι ἐξέκλιψεν ἐξ ὕψους ἁγίου αὐτοῦ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ ἐπὶ τὴν γῆν ἐπέβλεψεν. Ἐκκύψας ἀπὸ τοῦ ὕψους ὁ σωτὴρ λέγει) πρὸς τὸν καιρὸν τῆς ἁρχώσεως, ὡς ἀνω μείνας καὶ κάτω φανείς. τοῦτο γὰρ τῶν ἐκκυπτόντων ἀπὸ τοῦ ὕψους ἴδιον. ἐξέκλιψεν δὲ τὴν γῆν ἐπιδεῖν, τοῦτ' ἔστιν ἐπισκέψασθαι. ὥσπερ ἂν ὁ Κύριος ἀσώματος ὢν οὐσία καὶ νοερά, μᾶλλον δὲ ὑπὲρ ταῦτα, μηδαμοῦ περατούμβυος, οὐ σωματικῶς) τόπῳ· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐφοίτα δὲ τῇ ἀνθρώπου διὰ ὅλης τῆς κλίσεως. Ἐν ᾧ κόσμῳ γὰρ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο. Ἐξ λέγεται διχοτόμεῖσθαι ἐν τοῖς κρείττοσι τὸν κόσμου μέρεσι, πρὸς τὸ, Οἰκτιεῖται ἐν ἀνθρώποις· καὶ, Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, οὐ πρὸς σωματικῶς, ἀλλ' ἀφάτῳ δυνάμει τοῖς ἰδίοις ἔργοις πρέπων. ἐν ἀνθρώπῳ τοίνυν ὅτω λεγόμβυος εἶναι, τοῦ προνοεῖσθαι καὶ τῆς γῆς, ἐπέβλεψεν εἰς αὐτόν. 21 Τοῦ ἀκοῦσαι τὸν στεναγμὸν τῶν πεπεδημένων· ἵνα λύσας τοὺς υἱοὺς τῶν τεθανατωμένων· 22 Τοῦ ἀναγγεῖλαι ἐν Σιὼν τὸ ὄνομα Κυρίου, καὶ τὴν αἴνεσιν αὐτοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ. Τὸν αἰτίαν ἡμῖν τῆς κλίσεως τῶν ἐθνῶν προστίθεται. αὕτη δέ ἐστιν, ἡ τοῦ σωτῆρος ἐπιφάνεια, ἣν ἐποίησε κλίνας ἀνθρώπους. τίνες οὖν ἦσαν πεπεδημένοι, ἢ ἁμαρτιῶν ἐσφιγξεν ὁ μισόκαλος δαίμων; υἱοὶ δὲ τεθανατωμένων εἶεν αἱ ἐξ ἐθνῶν, καθ' ὃ ἀπέθανον πατέρες αὐτῶν ταῖς ἰδίαις ἁμαρτίαις εἰδωλολατρεύοντες ἔτι, σειραῖς τε τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων ἕκαστος σφιγγόμβυοι· ὧν τὴν ὀπισθοφυῆ μίμησιν ὁ Ἡσαΐας ποιεῖς τὸν Θεὸν ἔλεγεν· Καὶ σοὶ ἀκολουθήσουσι δεδεμένοι χειροπέδαις, καὶ ἐν σοὶ προσευξονται) καὶ προσκυνήσουσί σοι. ἐκ Σιὼν γὰρ ἐξελεύσεται νόμος, καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ, καὶ κρινεῖ μέσον ἐθνῶν πολλῶν.

23 Ἐν τῷ ὀπισωκατοικοδομῆσαι λαοὺς ὅτι ὁ αὐτός, καὶ βασιλεῦσι τοῦ δουλεύειν τῷ Κυρίῳ.

24 Ἀπεκρίθη αὐτῷ ἐν ὁδῷ ἰσχύος αὐτοῦ, τὴν ὀλιγότητα τῶν ἡμερῶν μου ἀνάγγειλόν μοι· 25 Μὴ ἀναγάγῃς με ἐν ἡμίσει ἡμερῶν μου.

Ὁδὸν ἰσχύος αὐτοῦ τὴν ὅτι γῆς πρεσβείαν φησίν. ἦλθε γὰρ ἵνα δείξῃ τῷ ἰσχυρόν. ἤνυκτο γὰρ ἰδεῖν, εἰ φθάσει εἰς ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἡ ζωὴ αὐτοῦ, καθ' ἃς ἔλυσεν ἐνανθρωπήσας ὅτι γῆς φανεσθαι ὁ μονογενής. τέως μὲν γὰρ ὅτι τὸ παρόντος, ὅτι ταῦτα προφητεύω, καὶ μέλλοντα ἔσεσθαι προορῶ, ἔοικα ἐν μέρει ἡμέρας εἶναι) θεοῦ· λείπει δέ μοι ἡ ἀνθρωπία τῆς τῶν προφητευομένων ἐκβάσεως, ἧς εἰ τύχοιμι, τελείαν λήψομαι τὴν ἐμαυτοῦ ζωήν· εἰ δὲ ἀσχολίαν τῆς ὕλης, ἔοικα τοῖς ἐν ἡμίσει ἡμερῶν τὴν ζωὴν ἀτελῆ καὶ ἄωρον ἀποτεθνηκόσι. καί μοι δοκεῖ διὰ ταύτας τὰς προφητῶν φωνὰς ὁ σωτὴρ ἡμῶν εἰρηκέναι, Πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ὑμεῖς ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.

Ἐν γενεᾷ γενεῶν τὰ ἔτη σου. Τὸν λόγον πάλιν πρὸς Κύριον ἔτρεψεν. αὐτοῦ γὰρ τὰ ἔτη, ἃ ἐν ἀρχῇ πεποίηκεν, ἐν γενεᾷ γενεῶν, ὡς ἀπηρτισμένῳ καὶ ὁλόκληρον τὸ πολιτεύμα ἔχοντα. ὅθεν καὶ ὁ Παῦλος οὐκ ἐν τελειότητι προσδεχόμβυος, ἔλεγεν· Ἵνα κατοικήσωμεν οἱ πάντες εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ. 26 Κατ' ἀρχὰς σύ, Κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί. 27 Αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις.

Δυνάται

Δικάζ) τὸ, κατ' ἀρχάς, κείμενον ἀναιρῶν δόξαν τῶν λεγόντων, πόντον τὴν γῆν στοιχεῖον εἶ), ὡς πόντα ὄξ αὐτῆς γεγηθέναι, ὁδένος ϖρότερον αὐτῆς ὄντος. Φαίνεται γὰρ οὐκ ἀρχὴ, ἀλλὰ κατά τινας ϖροεπινοουμένας ἀρχὰς Δημιούργος αὐτῆς ὢν ἀρχειν. Εἴρηται γ ϖ Ἰωὴ ὢν αὐτὸ τὸ Κυρίου, ὡς Δημιουργὸς τὸν γῆν· Ποῦ ἦς σὺ ϖ Δημιουργῶν με τὴν γῆν; Δημιουργὸς γ τοῦ Κυρίου, διὸ καὶ πόντα γεγένηται), τὴν γῆν. γ ϖρὸ τοῦ παίζεις λέγεται, Ὁ Θεὸς ὁ ἐν τῇ σοφίᾳ ἐθεμελίωσε τὴν γῆν. γ τὸ Εἰρημένον γ ϖρὸ Θεοῦ, Κρεμάζων τὴν γῆν ἐπ' ὁδένος, ἐμφαίνει τὴν ὑ ϖ μεσωτάτῳ τοῦ πόντος χώραν αὐτῇ ἐφικνεῖσθαι.

Ἰωὴ κα. δ. Παροιμ. γ. ιθ. Ἰωὴ κς. ζ.

Καὶ πόντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται). 28 Καὶ ὡσεὶ ϖερίβολαιον ἑλίξεις αὐτούς, καὶ ἀλλαγήσονται. Ἄπονται μὲν γὰρ τὰ ὁρώμενα καταγηράσει, καὶ ἱματίου μιμήσεται) παλαιότητα· σὺ γ) αὐτὰ ἀλλάξεις καὶ ϖεδήσεις, καὶ ἀφθαρτα ϖοιήσεις ἀντὶ φθαρτῶν. τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Ἀπόστολός ἔφη· Ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀϖὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Ρωμ. κβ.

Σὺ γ) ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι. Τὰ μὲν οὖν κτίσιν μεταρρυθμίζεις ὡς θέλεις, ὦ δέσποτα, σὺ δὲ ἄτρεπτον ἔχεις τὴν φύσιν καὶ ἀλλοιώσεως κρείττονα. Ταῦτα μέντοι ὁ θεῖος Ἀπόστολος τῇ τοῦ υἱοῦ ϖροσηγορίᾳ ἐδήλωσεν ἰδιότητι ἐν τῇ ϖρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῇ. ἀλλ' ὅμως ὢν ὦ υἱῶ Δημιουργοῦμαι τὸν πατέρα. ἀ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ϖοιῇ, ταῦτα δὲ ὁ υἱὸς ὡσαύτως ϖοιεῖ, δὲ τὸ ταὐτὸν τῆς φύσεως ἐν ἑκατέρῳ γνωρίζει). μίαν γὰρ ἴσμεν τῆς θεαδος ἐνέργειαν. Ἑβρ. αι.

29 Οἱ υἱοὶ τῶν δούλων σου κατασκηνώσουσι, καὶ τὸ σπέρμα αὐτῶν εἰς ϖ αἰῶνα κατευθυνθήσεται). Ἀντὶ γ τοῦ κατευθυνθήσεται, ὁ Σύμμαχος, Διαμενεῖ, τέθεικε. σημαίνει γ ὡς ἀ μὴ τ δουλείας ἀπαλλαγέντες, τὴν Ἱερουσαλὴμ οἰκήσουσι· τὸ γ ἐξ αὐτῶν σπέρμα εἰς ϖ αἰῶνα διαμενεῖ. ὑμᾶς γ δούλων τοῦ Θεοῦ καὶ ϖάντως χρὴ σάρκα δεῖ λαβεῖν, ἀλλὰ καὶ ϖαίδευσιν δὲ μίμησιν ἀληθοῦς πολιτείας (ταύτην γὰρ καὶ υἱοὶ τῶν ϖροφητῶν τινες ἐκαλοῦντο, "ὃ καὶ ϖροφητικὸν ἔξιν ἴσως" γεγηθέναι ϖρὸς αὐτὸν) σπέρμα γ αὐτῶν τὸν τῶν ἀ ϖρὸς αὐτῶν ὠφελουμένων ἐυτύχημον. ϖερὶ γ τούτου τὸ σπέρματος ὁ θεῖος Ἀπόστολός ἔφη· Μέχρις οὗ ἔλθῃ τὸ σπέρμα, ᾧ ἐπήγγελται). καὶ ὦ Ἀβραὰμ ἐρρέθησαν αἱ ἐπαγγελίαι καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ· οὐ λέγει γ τοῖς σπέρμασιν, ὡς ἐπὶ ϖολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνός, δὲ τῷ σπέρματί σου, ὅς ἐστιν ὁ Χριστός. τοῦτο τὸ σπέρμα εἰς τ αἰῶνα διαμενεῖ. ἐνταῦθα γὰρ ὦ Θεῷ λόγῳ διὰ τὸ ἀθάνατον ἔχει τὸ εἶ), καὶ δωρεῖται ζωὴν τοῖς πιστεύουσι, καὶ τὴν αὐτοῦ τοῦ Κυρίου φωνήν. λέγει γὰρ· Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ζήσεται εἰς ϖ αἰῶνα ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ ὦ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Ἰωὴ ϛ. νδ.

Ψαλμ. ρβ.

Ὀκεῖ μὲ ὁ ψαλμὸς τοῦτ' ἀκόλουθος εἶ) τῷ ϖροτεταγμένῳ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ὑϖόθεσιν. ἐν ἐκείνῳ μὲν γὰρ ϖ ἐν Βαβυλῶνι συμφορᾶς ὀλοφυρόμενοι ϖ Θεὸν ἱκέτευον τῆς ἐπανόδου τυχεῖν· ἐνταῦθα γ πεπυκότες ὧν ᾔτησαν, ὑμνοῦσι τ' εὐεργέτην. ἐγὼ γ οἶμαι πᾶσιν ἀνθρώποις ταύτην ἁρμόττειν τὴν ὑμνῳδίαν καὶ ϖικροτέρας ἀϖαλλαττεῖσι δουλείας, καὶ μείζονος ἀξιοῦσιν ἐλευθερίας. δηλώσει γ καὶ τῶν ῥητῶν ἡ Διάνοια, ὡς αὕτη μᾶλλον ἢ ἐκείνης ἀληθεστέρα.

1 Εὐλόγει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον, καὶ πάντα τὰ ἐντός μου τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον αὐτοῦ.

Μέση ἔστι ἡ ψυχή. τὸ μὲν σῶμα πρὸς ἡδονὰς καταπατᾷ, τὸ δὲ πνεῦμα πρὸς Θεὸν ἀνέλκει, πρόσταττον αὐτὴν εὐλογεῖν, τοῦτ' ἔστι θεολογεῖν καὶ δοξάζειν ἀποστόλους. τῷ
a Θεσ. ε. καὶ γ. δὲ Παύλῳ ἐμνήσθη λέγων· Ὁ δὲ Θεὸς καταρτίσαι ὑμᾶς ὁλοτελεῖς, καὶ ὁλόκληρον τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ τηρηθείη. τοῦτο δέ λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἀνθρωπον τὸ ἐν αὐτῷ, πρὸς οὗ πάλιν φησί· Περισσεύομεν ὡς πνεύματι, προσευχόμεν
a Κορ. β. ιβ. a Κορ. ιδ. ιε. Γαλ. β. ζ. δὲ καὶ τῷ νοΐ. μέμνηται δὲ καὶ Μωϋσῆς σώματος μὲν ἐν τῷ, Ἐλάβεν ὁ Θεὸς χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς,
Γεν. α. κζ. καὶ ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον· ψυχῆς δὲ ὡς, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν τοῦ δὲ πνεύματος, λέγων· καὶ ἐνεφύσησεν ὁ Θεὸς εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς. πάσας δὲ τῆς ψυχῆς καὶ δυνάμεις προσκαλεῖ τὸ πνεῦμα τὸν Θεὸν εὐλογεῖν, οἷον τὸν νοερὸν, τὸν λογικὸν, τὸν θυμικὸν, τὸν ἐπιθυμητικὸν, τὸν δοξαστικὸν, τὸν φανταστικὸν, τὸν αἰσθητικὸν,
a Κορ. ι. α. ἃς δὲ πάσας εἶπεν ἐντὸς ὅπερ ἑρμηνεύων ὁ Παῦλός φησιν· Εἴτε ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε. καὶ τὰ ἐντὸς δὲ τοῦ σώματος, ὕμνον προσφέρειν τῷ Θεῷ· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ὀργανικῶν τοῦ σώματος μερῶν τὰς ἐνεργητικὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις πρὸς ὕμνον καλεῖ. καὶ τὴν ψυχὴν δὲ λέγοντες εἶναι τοῦ πνεύματος, οὐχ ὡς
Λευ. ιζ. κα. ψυχοῦσαν αὐτὸ φασιν, ἀλλ' ὡς ἀπὸ τῆς αὐτοῦ κηδεμονίας τυγχάνουσαν. τὴν λογικὴν δὲ δύναμιν ἐντὸς εἶναι λέγει, καθ' ἃ καὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἐντὸς ὑμῶν ἔλεξεν ὁ σωτήρ. καὶ αἱ ψυχικαὶ δὲ δυνάμεις ἠρεμοῦσαι μὲν, ὧν δυνάμεις ποιοῦσαι καλὰς, ἐντὸς εἶναι λέγονται· κινηθεῖσαι δὲ ταῖς ἐνεργείαις εἰς ἄτοπα, τῶν ἐντὸς ἀξιώσεως. "ἐν δὲ νοῦν ἴσ. αὐ
ἔχετε πρὸς ὑμᾶς ἀναχωρεῖτε τοῦ Θεοῦ. ἁρμόσει οὖν πᾶσι τὸ λέγειν, εὐλογεῖ ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον. καὶ γὰρ εὐγνωμόνως πρὸς τὰς θείας χάριτας προσκείμεθα, εἰς ὑμνῳδίαν ἑαυτοὺς διεγείρομεν, καὶ εὐεργέτην οἷς δυνατὸν ἀμείβόμενοι. δυνατὸν δὲ ὑμνῆσαι ἀεὶ, καὶ τῶν εὐεργεσιῶν ἐναυλοῦσθαι τῇ μνήμῃ. ὅτοι καὶ πάντα τὰ ἐντὸς καθιερῶσαι, καὶ πάντα λογισμοὶ εἰς τὸν θεῖον ὕμνον ἀναχωροῦσιν. ἐντὸς γὰρ σκιρτᾶσι τοὺς λογισμοὺς καὶ τὰς ἐνθυμήσεις καὶ πάντα τῆς ψυχῆς τὰ κινήματα.

2 Εὐλόγει ἡ ψυχή μου καὶ Κύριον, καὶ μὴ ἐπιλαθάνου πάσας τὰς ἀνταποδόσεις αὐτοῦ.

Πάλιν ἑαυτῇ ἡ ψυχὴ διεγείρει διδάσκεται, καὶ τῆς λήθης ἐξελαύνειν τὸ νέφος, καὶ τῶν εὐεργεσιῶν ἀναπολεῖν τῇ μνήμῃ. ὁ γὰρ τῶν θείων εὐεργεσιῶν μεμνημένος ἀπαύστως τῶν ὑμνῶν. τὰς μέντοι ἀνταποδόσεις, εὐεργεσίας ὁ Σύμμαχος εἴρηκεν. εἶτα ταύτας κατὰ μέρος διέξεισι. 3 Τὸν ἐξιλασκόμενον πάσαις ταῖς ἀνομίαις σου, τὸν ἰώμενον πάσας τὰς νόσους σου. Οὗτος γὰρ σοι δεδώρηται τῶν ἁμαρτημάτων τὴν ἄφεσιν,
Matth. θ. β. Marc. β. ια. Λουκ. ζ. μζ. Δωρ. εγ. ρεγ. ὅτος σοι κεχάρισται τῶν παθημάτων τὴν ἴασιν. τούτων ὁ παρειμένος ἀπήλαυσεν. ἤκουσε γὰρ, Ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου καὶ, Ἆρον τὸν κράβαττόν σου, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. ὅτως ἡ ἁμαρτωλὸς γυνὴ τετύχηκε τῆς ἰάσεως τε καὶ ἀφέσεως· ὅτως ὁ λῃστὴς, ὅτως οἱ τελῶναι, ὅτως ἅπαντες οἱ πιστεύσαντες.

4 Τὸν λυτρούμενον ἐκ φθορᾶς τὴν ζωήν σου. Τοὺς μὲν ἀπαλλαγέντας τοῦ Βαβυλῶνος δουλαγώγους δουλείας μὲν ἠλευθέρωσε, τῆς δὲ φθορᾶς οὐκ ἀπήλλαξε βιοτῆς· ἡμῖν δὲ κεχάρισται τῆς ἀναστάσεως τὰς ἐλπίδας, καὶ τὸν ἀῤῥαβῶνα τοῦ πνεύματος ἔδωκε, καὶ τῆς ἀφθαρσίας ἡμᾶς ἐνέδυσε χιτῶνα. Τὸν στεφανοῦντά σε ἐν ἐλέει
Εφ. β. ε. καὶ οἰκτιρμοῖς. Χάριτι ἐστε σεσωσμένοι, βοᾷ ὁ θεῖος ἀπόστολος, καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν· Θεοῦ τὸ δῶρον, ἵνα μή τις καυχήσηται. καὶ πάλιν, Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ· ἀλλ' ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξηται Χριστὸς Ἰησοῦς τὴν πᾶσαν αὐτοῦ μακροθυμίαν πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων

των πιστεύειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον. χαίροιτος τοίνυν ἡ φιλανθρωπία ὁ τέθμος. οὕτω καὶ ὁ θεσπέσιος Ἡσαΐας ἐκ προσώπου τῆς νύμφης βοᾷ· Ἀγαλλιάσθω ἡ ψυχή μου ἐπὶ τῷ Κυρίῳ. ἐνέδυσε γάρ με ἱμάτιον σωτηρίου, καὶ χιτῶνα δικαιοσύνης περιέβαλέ με. ὡς νυμφίῳ περιέθηκέ μοι μίτραν, καὶ ὡς νύμφην κατεκόσμησέ με κόσμῳ. καὶ μετ' ὀλίγα, Καὶ ἔσται στέφανος κάλλους ἐν χειρὶ Κυρίου, καὶ διάδημα βασιλείας ἐν χειρὶ Θεοῦ σου. Ησ. ξα. ι. Ησ. ξβ. γ.

χμου

Ταῦτα οὖν ἅπαντα ἔδει τὴν νυμφίον καὶ δοῦναι. πίστιν γάρ ἠρᾠτησε μόνην. 5 Τὸν ἐμπιπλῶντα σου ἀγαθοῖς τὴν ἐπιθυμίαν σου.

Ἐπειδὴ ὅτι ἐπιθυμία ψυχῆς, λοιπὸν καὶ ὁ θεῖος νόμος ἀπαγορεύει καλῶς ὃ, ἐν ἀγαθοῖς προσέθηκε. Καὶ γὰρ ἀγαθὰς ἡμῶν ἐπιθυμίας ὁ δικαστὴς πληροῖ. Αἰτεῖτε γάρ, φησι, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει· καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει· καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. Αἰτεῖτε οὖν τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα ἐκ προσθήκης προστεθήσεται ὑμῖν. Ἀναπαύσεται ὡς ἀετοῦ ἡ νεότης σου. Ματθ. ζ. Ματθ. ς. λγ.

Ταύτην οὖν πάλιν τὴν ἀναγραίαν ἡμῖν ὁ δικαστὴς διὰ τοῦ πρωταγόρα βαπτίσματος ἐδωρήσατο, καὶ τῆς ἀμαρτίας ἀπορρύσας ὁ γῆρας, νέους ἀντὶ γεγηρακότων ἐξεργάσατο. Ησ. μ. λα.

Συμφωνᾶ τούτοις διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου φησὶν ὁ Θεός· Οἱ δὲ ὑπομένοντες μεταλλάξουσι ἰσχύν, πτεροφυήσουσιν ὡς ἀετοί. ὅταν γὰρ οὖν θεῖος καὶ βασιλικοὺς δημιουργηθέντες ἐνδεδάμεθα χαρακτῆρας, εἶτα τούτους ἠμαυρώσαμέν τε καὶ διεφθείραμεν τοῖς πρωτοδιαπλάσαις τῆς ἁμαρτίας ὀπίτηδεύμασιν, ἀνακαινίζεται ἡμῖν ὁ προφητικὸς λόγος τὴν τῆς βασιλείας ἀνάκτησιν. βασιλικὸς γὰρ ὄντως ὁ ὄρνις, καὶ τῶν πτηνῶν πάντων βασιλεύει· πορφυροῦς. διδάσκει δὲ ἡμᾶς καὶ τῆς θείας φιλοτιμίας τὸ ζῆπον, ὥστε ἀναχρηνίζεσθαι αὐτὸν τὸν παλαιὸν ἀποτιθεμένους ἄνθρωπον, τὸν δὲ νέον ἀναχρηνούμενοι εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ κτίσαντος ἀνακαινούμενον, ὅτω δέ φησιν· ἡ νεότης σου ἀναχρηνισθήσεται, ὡς ἀεὶ προβαινούσης ἐν ᾧ νεάζει ἐν τῇ ἀφθάρτῳ ζωῇ. ὅταν δὲ ὁ ἀετὸς πάντων ὀρνέων ὑψηπετέστατον, καὶ ὑψηπετέστατον, μόνον δὲ ζῶον ἡλίου φωτὸς μυδρυγᾶς ἀτρεπῆ δυνατόν, καὶ ἀετινὲς ἀφορᾶν αὐτῷ, εἰκότως τῶν ἀνθρώπων τὴν ψυχὴν, καὶ τὸν ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανὸν πᾶσιν, ὃν τε βίον αὐτῆς τὸν ἐν ἄκρῳ φωτὶ γυμνούμενον, ἀετοῦ φύσει πρέπαλε. 6 Ποιῶν ἐλεημοσύνας ὁ Κύριος, καὶ κρίμα πᾶσι τοῖς ἀδικουμένοις. ἐκπαστυμέω.

Οὐ γὰρ διὰ τὰς δικαιοσύνας ἃς ἐποιήσαμεν, ἀλλὰ κατὰ τὸ πολὺ ἔλεος αὐτοῦ ἔσωσεν ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινίσεως πνεύματος ἁγίου. καὶ θεασάμενος ἡμᾶς ἠδικημένους ὑπὸ τοῦ τῆς ἀδικίας διαβόλου, τοῦ ἐχθροῦ τῆς ἀληθείας, ἡμῖν μὲν ἠνέῳξε τὰς τοῦ ἐλέους πηγάς· κατ' ἐκείνην δὲ τὴν δικαίαν ἐξενήνοχε ψῆφον. ὡς γὰρ πατὴρ οἰκτίρμων καὶ μόνος ὢν ἀγαθός, τὴν καταδυναστευομένων ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ λυτρούμενος τὰς ψυχὰς ὀξὺ ἀδικίας καὶ βίᾳ, ὃν καθ' ἡμῶν ἄρας χειρόγραφον καὶ ᾧ σαυρῷ προσπλώσας, ἀπέδειξεν ἐλευθέρους. τοῦτο γὰρ κατέχων ὁ διάβολος, ὑπεύθυνους εἶχεν ἡμᾶς, διὰ ὧν ἐπλημμελήσαμεν, τοῦτο ποιήσαντας ἡμᾶς. τοῦτο δὲ κρίμα πεποίηκεν ὁ Θεὸς ἀδικουμένοις ἡμῖν, διὰ δὲ αἵματος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίσας ἡμᾶς ἀφ' ὧν τε ἠδικήσαμεν, καὶ ἠδικούμεθα παρ' αὐτοῦ. διόπερ ἡμᾶς ὁ Παῦλος ἐδίδαξεν ἀδικεῖσθαι μᾶλλον ἢ ἀδικεῖν. τοῖς μὲν γὰρ ἀδικουμένοις ὁ Θεὸς ποιεῖ κρίμα δι' ὑπερτασίας· τοῖς δὲ ἀδικοῦσι, διὰ χολάσεως, ὡς ἐκπίπτειν αὐτοὺς τῆς ἐπαγγελίας. Ἄδικοι γάρ, φησι, βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν. Τιτ. γ. α. α. Κορ. ς. ζ. α. Κορ. ς. θ.

7 Ἐγνώρισε τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ Μωϋσεῖ, τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ τὰ θελήματα αὐτοῦ.

ἡ παιδεία

Οὐκ ἐκ μεταμελείας δὲ ταῦτα ἡμῖν ἐπραγματεύσατο τὸ σωτήριον, ἀλλ' ἀΐδιον

τῶν τὰ δίκαι τῶν προφητῶν προεδέξασθε, καὶ διὰ τὸ δικαιοῦν Μωϋσέως τὴν ἡμετέραν ἐσκιαγράφησε σωτηρίαν. καὶ τὸ πέρας βαπτίσματος ἡ θάλασσα τύπον ἐδέξατο, ἡ πέτρα δὲ τῶν ἀθανάτων χρωμένη ἀπεφαίνθη σκιά, τῆς ἐπουρανίου δὲ τροφῆς εἰκὼν ὁ μάννα, καὶ τὰ ἄλλα δέ, ἵνα μὴ καθ' ἕκαστον διεξέρχωμαι, ὅτι ὅσα πρὸ ἐκείνοις ἐσκιαγραφημένα. ὁδὸν τοίνυν τὰ θελήματα, τὰς ἀρετὰς ἀμφοῖν σημαίνουσι, καὶ ὁ Κύριε, γνώρισόν μοι τὰς ὁδούς σου καὶ ὁ τοῦ Παύλου πρὸς Ἐλύμαν· Οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς Κυρίου τὰς εὐθείας; τοιοῦτον καὶ ὁ, Εὗρον Δαβὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαί, ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θελήματά μου. λέγει τοίνυν, ὅτι τὰς μεταβάσεις τὰς ἀπὸ τῆς τυπικῆς τοῦ νόμου καὶ τῆς σκιᾶς ὅτι τὰ μέλλοντα ἀγαθά, ἅπερ ἐστὶ πνευματικὰ καὶ πρωτότυπα, τὸν Μωϋσέα, διδοὺς αὐτῷ τὸν νόμον, ἐδίδαξεν, οἷόν τις ἡ περιτομή, ἵνα τὰ Σάββατα, ἵνες αἱ θυσίαι, ταῦτα διδάξας καὶ τὸν ὅστις ἐστὶν υἱὸς Ισραὴλ, ἐφ' ᾧ λελέχθαι, Ισραὴλ ὁ ἐκλεκτός μου. ταῦτα γὰρ γνωρίζει τοῖς διθεραπόντοις ὁ Θεός, τὸν ἐν κρυπτῷ Ιουδαῖον, καρδίας περιτομὴν, θυσίαν αἰνέσεως καὶ δικαιοσύνης.

8 Οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων ὁ Κύριος, μακροθυμος καὶ πολυέλεος.

Ταῦτα γὰρ ἐκ τῆς τοσαύτης ἀνέρχεται καὶ πάλιν γέγονε ἐκ νέου ἄρτια, φησὶ, καὶ Μωϋσέως· Κύριος μακρόθυμος καὶ πολυέλεος ἐκ ἀληθινός, ποιῶν ἔλεος εἰς χιλιάδας. ταύτας οὖν αὐτὰς δυνάμεις ἐγνώρισε τῷ Μωϋσεῖ λεγομένας ὁδοὺς, καὶ τὰς δρομὰς καὶ τὰ πάντα διέπει τῆς θείας ἀγαθότητος ἄῤῥυτος, ὁ ἀμέτρητος ἔλεος, τῆς φιλανθρωπίας ὁ πέλαγος. 9 Οὐκ εἰς τέλος ὀργισθήσεται, οὐδὲ εἰς τὸν αἰῶνα μενεῖ.

Οὐκοῦν ὅτε μὲν πρῶτος τῷ θυμῷ (ὅπερ γάρ ἐστιν ὀργὴ, εἰς τέλος) χρήσεται, ὅτε τὸν ἔλεον διηνεκῶς τοῖς ἀνθρώποις χαρίζεται. ἐπεὶ πῶς, ὅτι Θεὸς κριτὴς δίκαιος καὶ ἰσχυρὸς καὶ μακρόθυμος, πῶς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ; χαρτὰ τοίνυν τῷ ἐλέῳ τὴν ὀργὴν, ὅτε μὲ ἐλέους καιρὸς, αὐτὸν παραλλόμενος, ὅτε ἡ ὀργὴς, ὑπιφέρων αὐτὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς κρίσεως, ὡς ἡ, φησὶν ὁ Παῦλος, Ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. διὸ περ φησὶν, οὐκ εἰς τὸν αἰῶνα μενεῖ, τὸν παρόντα λέγων αἰῶνα· τῷ μέλλοντι γὰρ τὴν κρίσιν καὶ τὴν ὀργὴν ἐφύλαξεν.

10 Οὐ κατὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν ἐποίησεν ἡμῖν· οὐδὲ κατὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἀνταπέδωκεν ἡμῖν. Οὐκ ἐνέσχεν γὰρ ταῖς ἡμετέραις ἁμαρτίαις μετρῆσαι τὴν τιμωρίαν, οὐδὲ ὅτι πλῆθον καθ' ἡμῶν ἐκτεῖναι τὴν ἀγριάκτησιν. ἀληθὴς γὰρ ὢν ὁ Θεὸς, ταῦτα ἃ καθ' ἕξιν ἔχει ἔχει τὰς δρομὰς, πηγὴ ὢν αὐτῶν καὶ οὐσία· ὅθεν οὐκ ὅτι ὡς συντελέσαι κολάζει, τὴν ὀργὴν μέχρις [illegible] ὑπομόνων. αὐτὸς γὰρ ὁ λέγων· ὅταν ὀργὴν τὸν θυμόν μου ἀφῶ, πάλιν ἱάσομαι. ἐλαφροῖ γὰρ τὰς ἀνομίας, μὴ πρὸς ἀξίαν κολάζων.

11 Ὅτι κατὰ τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τῆς γῆς ἐκραταίωσε Κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ ὅτι ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν. 12 Καθ' ὅσον ἀπέχουσιν ἀνατολαὶ ἀπὸ δυσμῶν, ἐμάκρυνεν ἀφ' ἡμῶν τὰς ἀνομίας ἡμῶν. Εἰ γὰρ τούτων οὖρε μακρότερα διαστήματα, πάντως δὴ καὶ ταῦτα εἰς μέσον πρήγατε, δεῖξαι τὸ ἄπειρον τῆς θείας βουλόμενος ἀγαθότητος· ἀλλ' οὐχ οὕρεν ὁ δυθεσπέσιος λογισμὸς ὅτε οὐρανοῦ ὑψηλότερον μέγα, ὅτε τοῦ μέσου τῆς ἑσπέρας καὶ τῆς ἑῴας μακρότερον. ἐν σκότῳ δέ εἰσι καὶ δυσμαῖς οἱ ἁμαρτίας τυγχάνοντες δυθεσπέσιοι· ἀπαλλαγέντες δὲ τῶν πλημμελημάτων, ἐν φωτὶ δῆλον ὅτι μεταθέντες γίνονται. ὥστε εἰκότως τὸ τῶν ἁμαρτημάτων ἀπαλλαγὴ, μεταβασιν τὴν ἀπὸ δυσμῶν εἰς ἀνατολὰς κέκληκεν, ὁμοῦ δὲ καὶ ἡμᾶς διδάξαι, τί μέσον ἁμαρτίας καὶ δικαιοσύνης, βούλεται. μετανοίας

13 Καθὼς οἰκτίρει πατὴρ υἱὸς, οὕτως οἰκτίρησε Κύριος τοὺς φοβουμένους αὐτόν.

Παῦσ

Παρέχεις ἀγαθότητα δείκνυσιν ὁ δημιουργός τε καὶ ποιητής, μᾶλλον ἢ σὺ τοὺς φοβουμένους αὐτὸν οἰκτιρῶν εἰς ἡμᾶς ἔθετο τάξιν. οὐδὲ γὰρ μισῶν κατεσκεύασεν, ἀλλ' ὑπερβάλλουσαν τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, ἃς κατὰ μόνας ἔπλασεν, οἶδε τί ἑκάστῳ συμφέρει· καὶ ὧν ἔχομεν δυνάμιν τε καὶ ἀφορμὴν, ταῦτα δίδωσιν, ὑπὲρ τῶν κατ' ἐνέργειαν ἐχόντων αὐτὰ ἡμᾶς αὐτὸν ἡγεῖσθαι. λέγει δὲ ἀνθ' ὧν καὶ ὡς πεῖραν ἔλαβε τοῦ πλάσματος ἡμῶν ἡμόμενος σαρξ, καὶ φυσικὴν ἔσχε διάθεσιν, ἡνίκα ἡμᾶς λογισάμενος.

Ὅτι αὐτὸς ἔγνω τὸ πλάσμα ἡμῶν. 14 Ἐμνήσθη ὅτι χοῦς ἐσμεν.

Οἶδε γὰρ ὁ δημιουργὸς τῆς φύσεως ἡμῶν τὴν ἀσθένειαν· οἶδε δὲ πόθεν διεπλάσθημεν, καὶ ποῦ πάλιν χωρήσομεν. ὡς ἐν ἱκετείᾳ γ', τῶν ἐν ἡμῖν τὸ χεῖρον τροπτείνυσιν. ἡ γὰρ τὸ πρῶτον ἐσμεν χοῦς, ἀλλὰ δὲ κατ' εἰκόνα Θεοῦ καὶ ὁμοίωσιν. ὁ χοῦς οὖν ἐλεεινῶς δηλοῖ τὴν ἀσθένειαν. Ἄνθρωπος, ὡσεὶ χόρτος αἱ ἡμέραι αὐτοῦ, ὡσεὶ ἄνθος τοῦ ἀγροῦ, οὕτως ἐξανθήσει. 15 Ὅτι πνεῦμα διῆλθεν ἐν αὐτῷ, καὶ οὐκ ἔτι ἀρξει, καὶ οὐκ ἐπιγνώσεται ἔτι Ⓦ τόπον αὐτοῦ. Οὐδὲν χόρτου καὶ ἄνθους διενοούμεθα, ὃ ἐν ἔαρι μὲν τέθηλε, μετ' ὀλίγον μαραίνεταί τε καὶ ἐξαρρᾷ. τροπὴ γὰρ τοῦ ἔξω πάλιν ὁ λόγος ἀνθρώπου. μετὰ γὰρ τὴν ἔνυλον ζωὴν, καθ' ἣν ἐσμεν χοῦς, ἐφ' ἡμέρας τινὰς τὰ παρόντα περιεκτείνοντες χρόνον, τροπαλλόμεθα χόρτῳ ξηραινομένῳ. καὶ μετὰ Ⓦ Ἡσαΐαν γὰρ, Πᾶσα σὰρξ χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος, καὶ ἐξήρανε Ⓦ χόρτον, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε· διὰ ὧν ταῖς δοκούσαις ἀνθρώπων εὐημερίαις παρεῖκεν, πλοῦτον, δόξαν, ἀξίας, ἃ δὴ χόρτου δίκην μαραίνεται. ὁ μὲν Σύμμαχος ἐξέδωκεν, ὅτι πνεῦμα διέρχεται αὐτὸν, εἶτα οὐκ ἔτ' ἀρχει. πνεῦμα μὲν τὴν ψυχὴν λέγει, ἧς παρούσης καὶ ζῇ τὸ σῶμα καὶ ἐνεργεῖ· ἀποπαύσης δὲ κατασβέννυταί τε καὶ φθείρεται, ὡς μηδὲ τοῦ προτέρου ἐπιγινώσκεσθαι χαρακτῆρας, μηδὲ εἰδέναι, ὡς τοῦτο τοῦ δεῖνος, ἐκεῖνο δὲ τοῦ δεῖνος τὸ σῶμα. καὶ τοῦτο ἴδοι τις ἂν ἀκριβέστερον, ἀμαχύλας εἰς ταφον. πάντα γὰρ ὁμοίως φθορᾶς μὲν ἀναλώματα, ἐκ τοῦ προτέρου χαρακτῆρας ἐξαφανίζει. 16 Τὸ δὲ ἔλεος τοῦ Κυρίου ἀπὸ τοῦ αἰῶνος, καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν· 17 Καὶ ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ ἐπὶ υἱοῖς υἱῶν τοῖς φυλάσσουσι τὴν διαθήκην αὐτοῦ, 18 Καὶ μεμνημένοις τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ, τοῦ ποιῆσαι αὐτάς.

Ἡ μὲν οὖν Φύσις ὅπως ἐπέκρινεν· ἡ δὲ θεία Φιλανθρωπία Ⓦ μακροθύμως χρείζεται βίον, καὶ μέχρις ἐγίνων διατηρᾷ τὴν τοῖς προγόνοις ὀφειλομένην τῆς δικαιοσύνης ἀπόδοσιν. τοιγαροῦν διὰ τοὺς πατριάρχας τὸν ἐξ αὐτῶν Φιῶτα μετὰ ταῦτα λαὸν τῆς κλήσεως καὶ τῆς οἰκείας ἐπισκοπῆς κατηξίωσεν. ὅπερ διὰ Μωϋσέως ἐδήλωσε, λέγων· Μὴ εἴπῃς, διὰ τὰς δικαιοσύνας μου ἐξελέξατό με Κύριος (σὺ γὰρ λαὸς σκληροτράχηλος) ἀλλὰ διὰ τὸ ἀγαπᾶν τοὺς πατέρας σου. νοήσεις δὲ καὶ ἄλλως υἱὸς τῶν δικαίων ἀνδρῶν, τοὺς τῶν ἔργων αὐτῶν ζηλωτάς. προτείνει δὲ διὰ παντὸς τὸ ἔλεος αὐτοῦ. ἀεὶ γὰρ ὡς Φύσει ὢν ἀγαθὸς ἐλέει, τὴν σύζυγον ἔχων τῷ ἐλέῳ τοῦτο δικαιοσύνην ὑπὲρ τοὺς φυλάσσουσι τὴν διαθήκην αὐτοῦ, ἢ δὲ ἐνεργάφησαν δι' ἀρετῆς κληρονόμοι τῶν μεγαλουσῶν ἐπαγγελιῶν. οὐ γὰρ ἁπλῶς μέμνηνται τῶν ἐντολῶν, ἀλλὰ προσάπτουσιν, ἐφ' ᾧ καὶ δέδοται· καὶ τοῦ σωτῆρος εἰπόντος, Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ ποιῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με. κληρονομεῖ δὲ τὰς ἐπαγγελίας οὐχ ὁ μεμνημένος, ἀλλ' ὁ ποιήσας τὰς ἐντολάς. ὅτου δ' ἂν ἰσθμὸν μέχρι τεταρτης γλυκασ τὴν βασιλείαν τετήρηκε, κἂν μηδὲ τελείαν εὐσέβειαν κτησαμένῳ, ἀλλ' ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας ὑπιδειξαμένῳ Ⓦ ζῆλον. ὅτου τοῦ θεοσεβεστάτου Δαυὶδ ἀσθενοῦς διετήρησε Ⓦ τὴν γλυκεῖαν ἀσπασθεὶς, καὶ ταῦτα πολλῶν δυσσεβῶν ἐν μέσῳ βεβλαφηκότων. τοῦτον δὲ, φησιν, ὁρίζει Ⓦ ἔλεον τοῖς φυλάσσουσι τὴν

ἀφθόνως αὐτῷ, καὶ οὐχ ἁπλῶς μεμνημένους τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ, ἀλλ' ὑπομιμνήσκοντας τοῖς λόγοις καὶ ἔργα, καὶ κατὰ ταύτας τὸν οἰκεῖον ῥυθμίζοντας βίον.

19 Κύριος ὁ θεὸς ἐβασίλευσε τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ πάντων δεσπόζει. Δεσπόζειν πάντων, ἀλλ' οὐ βασιλεύειν εἴρηται, ἐπεὶ μὴ πάντες ἄξιοι τῆς αὐτοῦ βασιλείας. διὸ τοῖς μὲν ἀγγελικὸν καταρδοῦσι βίον πλεῖον τῶν ἐγκαινῶν βασιλεύει ὁ σωτὴρ ἐπιπρέπεται· κρατεῖ γὰρ καὶ τῶν ἀνέξίων, ὡς κύριος. ἔοικε δὲ τοῦτο τοῖς μὲν ἑτέρῳ εἰρημένοις ψαλμῷ· Ὁ δὲ ὑψηλοῖς κατοικῶν, καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορᾷ. ἐνταῦθα δὲ ὁ προφητικὸς ἡμᾶς διδάσκει λόγος, ὡς ἐν οὐρανῷ μὲν ἔχει τὸν θρόνον ὁ Κύριος, ἐφορᾷ δὲ καὶ τοῖς ἐπὶ γῆς κτίσιν, ἅτε δὴ πάντων ὢν δημιουργὸς καὶ βασιλεὺς καὶ δεσπότης. ψαλμ. ρβ.

20 Εὐλογεῖτε τὸν Κύριον πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, δυνατοὶ ἰσχύι, ποιοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ, τοῦ ἀκούσαι τῆς φωνῆς τῶν λόγων αὐτοῦ.

Εἰκότως τὰς ἀοράτους δυνάμεις εἰς κοινωνίαν τῆς ὑμνῳδίας καλέσει. οὐκ ἀπέχρη γὰρ ἡ ἀθανασία φύσις ἀξίως ὑμνῆσαι τὸν δημιουργόν· αἱ δὲ ἀσώματοι καὶ ἁγίαι φύσεις ἐλευθέραν ἔχουσαι παθημάτων ζωὴν, ἰσχυραὶ πλησιῶν τὰ θεῖα προστάγματα. λέγει δέ τινα καὶ ἑτέραν ἔννοιαν ὁ προφήτης. Κύριον μὲν καὶ σέ, φησὶν, ὦ ψυχή, δεῖ ἀδεῶς προσκυνεῖν· ὁ κατ' ἀξίαν δὲ ὑμνῆσαι τὸν Θεόν· οὐκ ἔστι δὲ τοῦτο ὅμως ποιεῖν. ἴσθι δὲ ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, δυνατοὶ ἰσχύι ὄντες, καὶ ἀδιαπλώτως τὸν λόγον αὐτοῦ ποιοῦντες, ἀξιοί τε ὄντες ἀκούειν αὐτοῦ τῆς φωνῆς καὶ τῶν αὐτοῦ λόγων, προπόντως καὶ κατ' ἀξίαν εὐλογοῦσιν αὐτόν. Εἰ δὲ καὶ ὁ ἀθάνατος ἐλέει τινὰς ἰσάγγελον βίον μετερχομένους (καθὼς φησὶ τὰ πάντα, Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ) καὶ ὅτι εὐλογεῖ ποιοῦσιν αὐτόν· μηδεὶς δὲ τῶν παραβαινόντων τὸν λόγον αὐτοῦ, καὶ παρακούοντων τῆς φωνῆς αὐτοῦ, προπετεύσεσθαι τολμάτω τοῦτο ποιεῖν. φιλ. π. ἀγγ.

21 Εὐλογεῖτε τὸν Κύριον πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ, λειτουργοὶ αὐτοῦ, ποιοῦντες τὸ θέλημα αὐτοῦ. Ἀγγέλους εἶπεν, ἵνα μὴ κατὰ μέρος τὰ ἐν οὐρανῷ τάγματα καταλέγῃ, ὧν ἐμνημόνευσεν οὐκ μέρος ὁ Παῦλος, Ὑπεράνω πάσης, εἶπεν, ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως καὶ κυριότητος καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου· καὶ πάλιν, Εἴτε ἀόρατα, εἴτε ὁρατά, εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαί, εἴτε ἐξουσίαι, ἑνὶ λόγῳ πάντα προείληφεν, δυνάμεις σκάλεσε. ποιοῦσας δὲ θέλημα αὐτοῦ λειτουργοὺς εἶπεν, ἀντιδιέστειλε τὰς ὁμωνύμους ἐναντίας δυνάμεσιν. οὐ γὰρ καὶ ταύτας καλὸν πρὸς τὸν ὕμνον, ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις καὶ τοῖς κοσμοκράτορας τοὺς σκότους τούτου καὶ πνευματικὰ τῆς πονηρίας. πάντα δὲ τὰ οὐράνια τάγματα, ἀγγέλους καὶ δυνάμεις σκάλεσε, οὐ μὴν, ὡς τοῖς θείοις ἐπουρανίοις τάγμασι καὶ τοῖς θείοις λόγοις ἁρμοσθησομένους· δυνάμεις δὴ, ὡς ἰσχυροὺς καὶ κελευόμενον ποιεῖν, καὶ οὐ δυνατὸν ἐν τῇ φύσει παρὰ τὸ πεπιστευμένον λαβόντας. Ἐφεσ. α καὶ. Κολ. α. ιε. Ἐφεσ. ε. ιδ.

22 Εὐλογεῖτε τὸν Κύριον πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας αὐτοῦ εὐλόγει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον. Διὰ τούτων πείθει τὴν ψυχὴν μὴ ἀπέχειν προσὸν τὸν ὕμνον ὡς πολὺ λειπομένην τῶν ἐγκαινίων. οὐ γὰρ αὐτὰ μόνα, πάντα δὲ προστάξαι τὰ ἔργα Κυρίου κοινῶς τὸν Κύριον εὐλογεῖν προσὸν δυνάμει ἔκαστον. προσὸν γὰρ τὸν ὕμνον πᾶς τόπος, ἀλλ' οὐ μόνος ἁγιασθεὶς ὑπὸ θεοῦ. ἀφ' οὗ προσῆλθεν γὰρ ἁγιασθῶν ἡ τοῦ εὐλογεῖν ἔστιν ἀξία. καὶ πρῶτον δὲ ἄψυχον καὶ ἄλογον, καὶ δοκεῖ βλασφημικὸν, ὡς δι' ἀρρήτου σοφίας λυσιτελῆσαι τῷ πάντι, προσὸν δοξολογίαν ζωτικὴν Θεοῦ, ὡς ἕκαστον κατ' ἀξίαν τοῦ ὑπ' ὄψιν τοῦτον τὸν Θεὸν εὐλογεῖν. ὁ δὴ ποιεῖ, φησὶν, ὦ ψυχή, ὑπ' ὄψιν τυγχάνεις διατελοῦσα τόπῳ, κἂν τε ἐν τῇ γῇ, κἂν τε κρείττονι χωρίῳ. κἀκεῖ γὰρ εὐλογεῖ ζῶν ἀγγέλων χοροῖς ὑ-

ἐφ' ἑπουρανίων ἀγαθοῖς καὶ πλείοσι. τοῖς δ' Ἰουδαίοις οὐδὲ τοῦτο ἐρμόττει. ἐκεῖνοι γὰρ
ὑπὸ τῶν ἀνδραποδιστῶν ἁπάντων ἅσας πεπραμένοι ἐκ τῶν ὡδῶν Σιών, ἔφασαν ἔννομα
δρᾶσαι, Πῶς ἀσόμεθα τὴν ὠδὴν Κυρίου ὅτι γῆς ἀλλοτρίας; ἡμῖν δ' ὁ θεῖος ἀπόστολος Ψαλ.ρλτ.α
πέρυσι ἐν πάσῃ τόσῳ πεπυκνωμένους ἄρειν οἴοις χεῖρας. τοῦτο καὶ ὁ διδάσκαλος α.Τιμ.β.η.
5 Χριστὸς πρὸς τὴν Σαμάρειαν ἔφη· Ἀμὴν, ἀμὴν, λέγω σοι, γύναι, ὅτι ἔρχεται ὥρα Ιω.δ.κα.κβ.
καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσουσι τῷ πατρί.
πνεῦμα γὰρ ὁ Θεὸς, καὶ οὐ προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυ-
νεῖν. Ὃ δή, βούλεται ἡ ψυχή μου ϖ Κύριον, σύμφωνον ἔσται ἀρχὴ τῷ ποιμένι τὸ τέλος.
καλέσας γὰρ εἰς χαρμονὴν τῆς ὑμνῳδίας τὰς νοητὰς ὑσίας, διδάσκει καὶ ἡμᾶς, ὡς δυ-
10 νατὸν, μεγαίρειν ϖ ποιητῷ, καὶ ἰσομέτρως τῇ δυνάμει προσφέρειν τὸ χαριστήριον ὕμνον·
ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ψδμ. ργ.

Τῷ πνευματικῷ πνεύματος χάρις ὑ μόνον ἠθικῷ καὶ δογματικῷ
15 διδασκαλίαν τοῖς αἰθέροις προσφέρει, ἀλλὰ καὶ ὅπως ὑμνῳ-
δῇ τὸ ποιητῷ, ἀκριβῶς ἐκπαιδεύει. δεῖ γοῦν τοῦτο τοῦτον συν-
εγείραντα τὸν ψαλμὸν, τῷ μαχαιρίῳ Δαβὶδ ἐνόργῳ χρη-
σαμένῃ, ὡς αἱ μάθοιεν ἅπαντες ὑμνοις χρὴ τὸν εὐεργέτην
ἀμείβεσθαι. τὰς μὲν τοι κοινὰς εὐεργεσίας ἐνταῦθα διέξεισι, καὶ
20 δείκνυσι ποιητῷ ἁπάντων ὁμοῦ καὶ φρύτανιν τὸν τῶν ὅλων Θεόν.

1 Εὐλόγει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον. Ὁ μὲν Θεὸς δὲν ἄθεσπον εὐλογεῖ, ἐν ἀσφα-
λείᾳ καθιστῶν καὶ λαμπρότερον ποιῶν, καθάπερ τὸν Ἀβραάμ· ὁ δὲ ἄθεσπος οὐχ ὅτως,
ἀλλ' αὐτὸν τότε λαμπρότερον ποιῶν. ἄν τε γὰρ ὁ Θεὸς εὐλογῇ, ἄν τε ἄθεσπος
τὸν Θεὸν, ἑκατέρωθεν ὁ κέρδος εἰς τὸν ἄθεσπον ἀναβαίνει. ὁ γὰρ θεῖον ἀποστερῶν.
25 ὑμνεῖν τε διδάσκει τὸν εὐεργέτην Θεὸν, ἕκαστον τῆς εὐσεβείας ἔφιμον.

Κύριος ὁ Θεός μου, ὡς ἐμεγαλύνθης σφόδρα. Ἐπιτάσεως καὶ ἐνταῦθα ὁ ὡς·
ὃ δὲ ἐμεγαλύνθης σφόδρα, οὐκ αὐξήσεως δηλωτικόν, ἀλλὰ τὸ ἀμετρήτου μεγέθους
σημαντικόν. ὅπου γὰρ καὶ ὁ Σύμμαχος ἠρμήνευσε· Κύριε ὁ Θεός μου, μέγας εἶ σφόδρα.
οὐ γὰρ σμικρὸς ὢν ἐμεγαλύνθης· ἀλλὰ φύσει μέγας ὤν, τοῦτο τοῖς εὐσεβέσιν ἐδείξθης. πῶς
30 δὲ μέγας, ὁ ἀεὶ ὢν μέγας, καὶ μὴ δεόμενος προσθήκης, ἀλλ' ἀεὶ τέλειος ὤν; πῶς με-
γαλύνεται; ὅταν ϖ ἀναχείμενοι αὐτῷ βίοι ἄρειον ὑπιδείξωσι), ὅταν καὶ διὰ ῥημά-
των καὶ δι' ἔργων αὐτὸν αὐξήσωσι, μεγαλύνεται τότε, οὐκ αὐτὸς ἵν προσλαμβάνων εἰς
μέτρος, ἀλλὰ τοῖς ἀγνοοῦσιν αὐτὸν διὰ τῶν θεαπαόντων μέγας δεικνύμενος διὰ με-
γαλουργίας κτισμάτων ποικιλίας τε καὶ προνοίας. χαίρουσα οὖν ἡ ψυχὴ τοσούτῳ φησί·
35 Κύριε ὁ Θεός μου. σεμνυνομένης γὰρ ἡ φωνή. ἵνα δ' ἕτερον ἐμεγαλύνθη, ἐπάγει.

2 Ἐξομολόγησιν καὶ μεγαλοπρέπειαν ἐνέδυσω.

Ὁ δὲ Σύμμαχος ὕμνον καὶ εὐδοξίαν ἠμφιάσω. Οὐκ ἔτι γάρ σε ἀγνοοῦσιν ϖ
τῶν σῶν ἀπολαύοντες ἀγαθῶν, οὐδὲ τοῖς εἰδώλοις τὸ σὸν σέβας προσφέρουσιν, ἀλλά
σε ὑμνοῦσι, καὶ σοὶ τὸ τῆς δοξολογίας ἐκλύνουσι χρέος. Εἰ γὰρ ἐκ ἰκμὴ εἰς δήλωσιν τοῦ
40 μεγέθους τοῦ Θεοῦ ἡ τῶν ἀγγέλων δημιουργία, ἡ τῶν οὐρανῶν ἔκπασις, ἡ τῆς γῆς διαμελί-
ωσις, ἐκ ἄλλα ὅσα τούτοις ὁ ψαλμῳδὸς ἐπήγαγε, ἀλλὰ τούτων ἱκανώτερον τὸ ἡγεῖσθαι
ϖ σωτῆρα αἰθέριον, καὶ μεῖναι θεῖον, παθεῖν τε τὰ ἡμέτερα, καὶ φυλάξαι τὴν οἰκεί-
αν ἀπάθειαν. διόπερ δοῦπος ταῦτα τῇ τάξει ὄντα, πρόσκειται τῶν ἄλλων ὅμως ἔταξεν,

ὡς

ὡς τῇ δυνάμει τυγχάνοντα προσέτερα. ἐξομολόγησιν τὴν ἀφ' ἡμῶν σάρκα φησίν, ὅπερ δι' αὐτῆς τῷ Θεῷ τὴν ἐκ ἡμῶν προσήγαγον ἐξομολόγησιν, ὥστε βοᾷν τῷ πατρί· ἐξομολογοῦμαί σοι Κύριε τῆς θαλάσσης καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ὅσα τοιαῦτα· μεγαλοπρεπείαν ἦν, ἐπειδήπερ μεγάλως καὶ λίαν ἐκπρεπούσης ἔφερε τὴν δωρεάν· ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐνδύσασθαι ταύτην αὐτὸν τὴν ἐξομολόγησιν καὶ τὴν μεγαλοπρεπείαν φησίν, οὐχ ὡς πάλιν ἀποδύεσθαι μέλλοντα, ἀλλ' ὥστε δεῖξαι, ὅτι ἐφ' ὡρισμένοις ἦν μετεβλήθη εἰς ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ Θεὸς μένει καὶ ἄνθρωπος ἔτι. Ὁ ἀναβαθμὸς φῶς, ὡς ἱμάτιον.

Περιβάλλει φῶς ὡς ἱμάτιον, ὡς γνώσεως πάντα μᾶλλον πεπληρωμένος, ὡς ἀκαπάλυτον ἔχων τὴν οὐσίαν. καὶ τὴν ἀκραιφνεστάτην καὶ τοῦ Θεοῦ γνῶσιν σημαίνει ὁ φῶς. οἰκεῖ γὰρ φῶς ἀπρόσιτον. ὃ γὰρ οἰκεῖν, τὸ ὅλον εἶναι γνῶσιν σημαίνει, δυσπερινόητον καὶ ἀρχοντα τοῖς νοητοῖς. ἀπρόσιτον γὰρ εἶπε τὸ φῶς. συνῳδὰ γὰρ τούτοις καὶ ὁ ἀπόστολος λέγει· ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον. τοσοῦτον γάρ ἐστιν ἐκεῖνο τὸ φῶς, ὡς μηδένα πελάζειν τολμᾶν· ἀποστρέφει γὰρ τὰς ὄψεις ἡ τῆς αἴγλης ὑπερβολή. εἰ γὰρ ὁ ἀθανάτους τοὺς ποιῶν ἥλιος ἀναγκάζει τοὺς ἀπλήστως καθορᾶν πειρωμένους, πῶς ἱκανὸς τὸ ἀπρόσιτον φῶς ἐν διανοίᾳ λαμβάνειν; ἐπὶ μὲν οὖν καὶ αὐτὸς φῶς ἀληθινόν, ἀναβαλλέται καὶ τὸ φῶς ὡς ἱμάτιον, καὶ φῶς οἰκεῖ ἀπρόσιτον, καὶ νεφέλη καὶ γνόφος κύκλῳ αὐτοῦ, καὶ ἔθετο σκότος ἀποκρυφὴν αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἐναντία ταῦτα ἀλλήλοις. ὃ γὰρ ἀπρόσιτον φῶς, τοῖς ὁρᾶν δυναμένοις τὸν γνόφον καὶ τὸ σκότος ταυτόν ἐστιν. ὅτε γὰρ ἐν τούτῳ, ὅτε τὰ ἐν ἐκείνῳ δυνατὸν καταδεῖν. καὶ τοῦτο μὴν τοι καὶ κενὸν τῆς θείας φύσεως δηλοῖ ὁ ἀόρατον. ὁ μὲν οὖν καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ θεολόγος περὶ τῆς αὐτῆς οἰκονομίας διηγούμενος, φῶς αὐτὸν ἐκάλεσε λέγων· Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβε. ταύτην ὡς ἱμάτιον ἐνδύεται, ὅτι ὁλοκλήρως τοῖς ὑστερήμασι τῆς ἐμῆς σκέπει τε καὶ κρύπτει τὴν δύναμιν τῆς θεότητος, οἷς πεινῶν, διψῶν, κοπιῶν, καὶ τὰ τούτων ὁμοιώματα πολλαπλάσια. ἀναβάλλεται γὰρ φῶς, ἵνα μὴ ἐαυτῷ φθονερῶς τὴν θεότητα, ὅτι μόνῳ τῇ θαλάσσῃ, σαλεύων τὴν γῆν, σκηπτόμενον τὸν ἥλιον. οὐκ ἔστι γὰρ συγχωρεῖν τὴν θεότητα ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος κρύπτεσθαι.

3 Ἐκτείνων τὸν οὐρανὸν ὡσεὶ δέρριν. Τὴν τῆς δημιουργίας εὐκολίαν δείκνυσι τούτων ἕνεκα. ὡς γὰρ ἂν ἄνθρωπος ῥᾴδιον δέρριν ἐκτεῖναι καὶ ποιῆσαι σκηνὴν, ὅτως ὁ τῶν ὅλων Θεὸς τὰ μεγάλα τῶν οὐρανῶν διεπέτασε κύτη, λόγῳ χρησάμενος μόνῳ.

Ὁ στεγάζων ἐν ὕδασι τὰ ὑπερῷα αὐτοῦ. Τοῦτο δὲ ὁ μακάριος ἐδίδαξε Μωϋσῆς. ἔφη γὰρ Θεὸν ἐπήνεγκεν· Γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος, καὶ ἔστω διαχωρίζον ἀνὰ μέσον ὕδατος τοῦ ἐπάνω τοῦ στερεώματος, καὶ ἀνὰ μέσον ὕδατος τοῦ ὑποκάτω τοῦ στερεώματος.

4 Ὁ ποιῶν νέφη τὴν ἐπίβασιν αὐτοῦ, ὁ περιπατῶν ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων.

Διὰ τούτων τὴν πάντα χοῦν διήκουσαν ἐδήλωσε προαίρεσιν. ἐφέζηκε γὰρ τοῖς ἀνέμοις καὶ νέφεσι, καὶ αὐτὸς ἰθύνει ταῦτα καὶ κυβερνᾷ, καὶ τὴν ἐντεῦθεν φυομένην εἰς χεῖρας δίδωσι χρείαν. διδάσκει δὲ διὰ τούτων, ὡς ἡ θεία φύσις πάντα χοῦν πάρεστι τοῖς πᾶσιν ἐφίσταται. ὅπερ γὰρ τῶν ἀθανάτων ἀπάντων ὑπερτάτη τῶν ἀνέμων ἡ φύσις (ἐν ἀκρᾳ γὰρ ἀπὸ τῶν ἑωσφορίων ὅτι τὴν ἕω διατέτακται, καὶ ἀπὸ τῆς ἕω πρὸς τὴν ἑσπέραν) οὐχ οὕτω ἑτέραν ἀκριβεστέραν ἐν τοῖς ἀθανάτοις εἰκόνα, ὅτι περὶ πτερύγων ἀνέμων ἔφη τὸν Θεὸν ἐποχεῖσθαι, πάντα χοῦν αὐτὸν πρᾶξαι ἀπὸ τούτων πρόδηλον. θυμούμεθα δὲ καὶ τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ ἐν νεφέλῃ τὸ τῶν ὅλων ὅτι φανέντα Θεὸν, καὶ ἐν τῇ σκηνῇ ἀπὸ νεφέλης τὸ οἰκεῖον ποιησάμενον

Ματθ. ια. κε.

α. Τιμ. ϛ. ιϛ.

Ιω. α. ε.

Γεν. α. ϛ.

σκήνωμα

σάμδνον ὑπτφδύειδν. ϗ μδνοι τ̃ Σολομδνος τὸν οἶκον ἐγκαινίζοντος, νεφέλη τὸν οἶκον ϗ. Bar ε. ι.
ἐκάλυψε. ϗ ὁ δεσπότης Χεισὸς ἐν τα῀ς ὄρει τοῖς τεισὶν ἀποστόλοις φωτεινὸν ὡσεὶ αὐτ̃ Matθ. ιζ. ε.
νεφέλιν ἐπ᾽ ἐδειξε, ϗ δνάλαμβανόμδνον νεφέλη φωτεινὴ ἐπ᾽ ἐλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τ̃
ὀφθαλμῶν αὐτῶν. 5 Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, ϗ τοὺς λειτουρ-
5 γοὺς αὐτοῦ πῦρ φλέγον. Εδειξεν ὐ τῶν ὀρέων αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ ϗ τῶν ἀοράτων
δημιουργόν. τοὺς γ᾽ ἀγγέλους ϗ πνεύματα ⁘ πῦρ ἐπεσημήνδνσε, τὸ δυνατὸν ϗ τὸ παχὺ δι᾽ ἑ-
κατέρων διδάσκων. ὀξὺ μὲ γὰρ τὸ πνεύματος ἡ φύσις· ἰσχυρὸν γ᾽ τὸ πυρὸς ἡ ἐνέργεια.
ἀγγέλοις γ᾽ λειτουργὸς ὁ τῶν ὅλων Θεὸς ϗ θεραπεύει τοὺς ἀξίους, ϗ κολάζει
τοὺς ἐναντίους. διὰ τοῦτο ϗ πυρὸς ἐμνημόνδνσε, τὴν κολαστικὴν σημαίνων ἐνέργειαν.
10 6 Ὁ θεμελιὼν τὴν γῆν ἐπὶ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆς.

Ὁ γ᾽ Ἀκύλας ϗ Σύμμαχος, Ἐπὶ τῆς ἕδρας αὐτῆς. Ποίαν ἀσφάλειαν, ὦ πεφ-
φῆτα, ὅπου ῥεῦστον ὕδωρ ἐπέχειται ϗ πέλαγος ἀχανὲς τὸ φέρον ἐπ᾽ τῶν νώτων
αὐτὴν; ϗ γὰρ ἄλλο τοῦτο δηλοῖ ἔλεγε· Τῷ στερεώσαντι τὴν γῆν ὅτι ἐπὶ τῶν ὑδά- Ψλ. ρλε. ε.
των. ὅτι γὰρ ὁ θεμέλιος οὐκ ἀσφαλὴς, ἀλλὰ σφόδρα σαθρὸς ἦν, ἐν αὐτῇ τὴν ἀ-
15 σφάλειαν ἔδειξεν ὁ ποιήσας. Ἵνα γ᾽ αὕτη ἡ ἀσφάλεια; ἢ δυνάμις τοῦ ἐργασαμένου. Ἐν Ψλ. ϛδ. δ.
γὰρ τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὰ πέρατα τῆς γῆς. γῆν δὲ καλεῖ, τὸν δι᾽ ὕδατος. τοῦτον τοίνυν ὅτι ἐπ᾽
ἀσφάλειαν θεμελιοῖ τῆς πίστεως, ὅστις ὐ κλυδήσεται εἰς τὸν ἀγῶνα τ̃ ἀγῶνος, δηλοῖ
ἐν τῷ μέλλοντι. Ου κλυδήσε῀ται εἰς τ̃ ἀγῶνα τ̃ ἀγῶνος.

Αὐτὴν γὰρ ἐφ᾽ ἑαυτὴν ἑδράσας δέδωκεν αὐτῇ τὸ ἀκίνητον· ϗ τοῦτον δηλοῖ τὸν
20 ζῆτον, ἐφ᾽ ὅσον δι᾽ αὐτὸς ἐθελήσῃ. ὅτω ϗ ἀλλαχοῦ φησι Κρεμῶν τ̃ γῆν ἐπ᾽ οὐδενός. Ιωβ κϛ. ζ.

7 Αβυσσος, ὡς ἱμάτιον, τὸ περικάλυμμα αὐτοῦ.

Τὸ αὐτὸ αὖτις τοῦ αὐτῆς πέφυκεν. οὕτω γὰρ ϗ ὁ Ἀκύλας ϗ ὁ Θεοδοτίων ἡρμήνδυ-
σαν· Ἄβυσσον ὡσεὶ ἔνδυμα περιβαλὲς αὐτήν. Ἄβυσσον δὲ καλεῖ ἡ θεία γραφὴ τὴν
ὑγρὰν οὐσίαν. ὅτω ϗ ἐν ἀρχῇ τῆς κτίσεως ὁ μακάριος ἔφη Μωϋσῆς· Η δὲ γῆ ἀόρατος Γεν. α. β.
25 ϗ ἀκατασκεύαστος, ϗ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου. ὅτι τοίνυν ἡ γῆ πάντα χρόνον ὕδατι
περίκειται, ϗ τὰ μεγάλα μὲ ϗ ἄπλωτα πελάγη τῶν τῆς ὑγρᾶς τέρματα, μέσην γ᾽ αὐ-
τὴν σχετέμνει ἕτερα πλεόνασμα, εἰκότως ἔφη τὴν ἄβυσσον καθάπερ ἱμάτιον ὑπικεῖ-
σθαι τῇ γῇ. ϗ ἄλλως γ᾽, τὴν ἄβυσσον ὅτι ἀκαταληψίας θρήσεις χειμάζει, ἐν τα῀ς· Τὰ Ψλ. λε. ε.
κρίματά σου, Κύριε, ἄβυσσος πολλή. ἀνεξερεύνητων γὰρ ὄντων τῶν κριμάτων αὐτοῦ, οὐκ
30 ἔστι καταλῆψιν αὐτῶν θρῆσαι. διὸ ϗ ὐχ ἁπλῶς ἄβυσσα, ἀλλὰ πολλὴ ϖ βάλλον᾽). ϗ
ϖ Θεὸν οὖν, ὃ πολλὴ ἄβυσσος τὰ κρίματα ὄντι, ἀβουλίᾳ δίκην καλύπτει ἀκατα-
ληψία, ἄβυσσος ὀνομάζομεν. Επὶ τῶν ὀρέων στήσεται ὕδατα,

8 Ἀπὸ ἐπιτιμήσεώς σου φεύξον᾽), ἀπὸ φωνῆς βροντῆς σου δειλιάσουσιν.

9 Ἀναβαίνουσιν ὄρη, ϗ καταβαίνουσι πεδία εἰς τόπον οὓς ἐθεμελίωσας αὐτοῖς.
35 Διὰ πολλῶν διδάσκει ὅ Θεῖος τ̃ προμήθειαν ἐφεξῆς τῇ κτίσει. τοῦτο γὰρ τὰ τ̃
ὀρῶν κορυφὰς ἡ θαλάττα μιμουμένη τοῖς κύμασιν οὐκ ἐπικλύσει τὴν ἔπειρον, ἀλλὰ
καθάπερ ἡμεῖς τὴν βροντὴν κατεπήχαμεν, ἵνα τὸ κεῖνο τ̃ κείμενον δέδοικεν ὄρος. ὃ γ᾽,
ὅτι τ̃ ὀρέων στήσε῀ται᾽) ὕδατα, λύτει ὅ, ὡς ὄρος ἔστηκε. ὃ γ᾽ ἀναβαίνουσιν ὄρη, λύτει τοῦ, ὡς ὄρη. νε-
φέλας δὲ οἶμαι δηλοῖν αὐτ̃ τὰς ἐπὶ τ̃ κορυφῆς τ̃ ὀρέων. τοῦτοις γὰρ τοῖς χωρίοις μά-
40 λιστα ἐμφιλοχωροῦσιν αἱ νεφέλαι, ὥτε μὴ τὰ οἰκούμενα σκηπτοῖς ζωοκτόνοις· αἳ, ὅταν
βληθῆς, φησι, πᾶσαν τ̃ οἰκείου ἀπολαμβάνουσι χώρην, ϗ θέλουσι᾽), ⁘ ὅθεν ἦλθον᾽). ϗ
ἄλλως δὲ, ὄρη τοῦ ϖεφῆκας θέλει ὅ ὕψος τ̃ θεωρίας καλεῖ. τὰ αὐλῶνα ὕδατα ἴσαν᾽), οἷς
οἱ διψῶντες τὸ ὕδωρ τῆς διδασκαλίας ποτίζον᾽). ποίας δὲ ἐπιτιμήσεως; τῆς κτ̃ τ̃ Ισ-

δαάων.

Αμὼς ιι. ιε. δαίων. τοῦτο γὰρ τοῖς φήτης ἕτερος δείκνυσι. φησὶ γὰρ, Καὶ δώσω αὐλοῖς, ὃ λιμοὶ ἄρτου, οὐδὲ δίψαν ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγου Κυρίου. ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς ὀργισθῇ, ἀφαιρεῖται καὶ τῶν προφητῶν ὕδατα, ἐπειδὴ τὰρ οὐκ ἀφ' ἑαυτῶν τοῦ χορηγεῖσθαι κέκτηται. φωνὴν ἡ βροντῆς λέγει τὴν τοῦ εὐαγγελίου, ἣν οὐκ ἀποφεύγει, ἀλλὰ διὰ τῆς προφητῶν ὑδάτων μᾶλλον καὶ τοῦ ὀνείδους τῆς ἐν αὐλοῖς γνώσεως. 5 ἴσ. ἀπὸ χ. παρακάσεται.

10 Οἶκον ἔχου, ὃν οὐ πεπλήρωσε, οὐδὲ ὀπισθόφυσι καλύμματι τὴν γῆν. Αἰσχύνεται τὴν ψάμμον ἡ θάλασσα, ἡ μέχρις ἐκείνης λυπήσασα, καθάπερ χαλινῷ, τῷ ὄρει τῷ θείῳ κωλυομένη, ἀναχαιτίζεται πάλιν ἡ εἰς τοὐπίσω χωρεῖ. ἢ τοῦτο· οὐδὲ γὰρ πάσας αὐτῶν τὰς ἀποκαλύψεις ἐν προφῆται ἀπαγγέλλουσι· μόνα ἡ ἅπερ αὐλοῖς ἀποκαλύψαι προσήκει), ἵνα μὴ τὸν πλοῦτον καλύψωσι τὴν γῆν, τοῦτ' ἔστι, τὸν ἀνθρώπου θεσπέσιον χορὸν ἀναβιβάσῃ. ἡ μάρτυς Παῦλος λέγων· Ἠκουσα ἀῤῥήτα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. 10 Α Κορ. ιβ. δ.

11 Ὁ ἐξαποστέλλων πηγὰς ἐν φάραγξιν· ἀνὰ μέσον τῶν ὀρέων διελεύσεται ὕδατα. Εἶτα τὴν τούτων ἀποδείκνυσι χρείαν. 12 Ποτίσουσι πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ· προσδέξονται ὄναγροι εἰς δίψαν αὐτῶν. 15

13 Ἐπ' αὐτὰ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσουσιν· ἐκ μέσου τῶν πετρῶν δώσουσι φωνήν. Καὶ τοῦτον τῆς θείας προνοίας τεκμήριον μέγιστον, ὃ μὴ μόνον τῶν ἀνθρώπων τὴν χρείαν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀλόγων πληροῖ. διὰ τοῦτο ὄρη τιμῶν παρέδωκε τοῖς ὕδασιν ἐτεκτήναντο, ὥστε μὴ μόνον ἀνθρώπους ἔχειν ἀφθόνως τὰ νάματα τῶν πηγῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν χερσαίων καὶ τῶν ἀεροπόρων ζώων τὰ γένη. ὃ δή, προσδέξονται ὄναγροι εἰς δίψαν αὐτῶν, ὁ Σύμμαχος οὕτως ἡρμήνευσεν, ἀναπήσεται ὄναγρος εἰς δίψαν ἑαυτοῦ. Ματθ. ε. 25. ἐκεῖ δὲ τῆς μέχρι τούτων προνοίας ἔλεγεν ὁ σωτήρ· Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. θηρία δὲ τὰ δρυμοὺς καὶ δαίμονες ὀνομάζουσι· θηρία δὲ τὰ ἄγρια, [τῶν Θεοῦ,] τοῦτ' ἔστι τοῦ κόσμου, τοῦ ἀμαρτωλοῦς καλῆς. ὅπερ καθάπερ καὶ ἐν ἀγρῷ θηρία χειροήθη γεγένηται λέγεται, οὕτω δὲ καὶ ἀμαρτωλοὶ μεταβληθέντες. ὅθεν καὶ πρὸς τοὺς προφητικοὺς καὶ ἀποστολικοὺς ὕδασιν. ὀνάγρους δὲ τοὺς μηδέπω νοητοφορηθέντας τῇ ἁμαρτίᾳ ἐκάλεσεν, ἐλευθερωθέντας δὲ αὐτῆς. διὸ καὶ ἐν ἐρήμῳ ἐξ ἀγρίων τῶν νοητῶν ὑδάτων εἰσήκασι. τοῦτο ὁ Θεὸς φησὶ τὸν Ἰωβ ἐνίξατο· Τίς ἐστιν ὁ ἀφεὶς ὄναγρον ἐλεύθερον; δεσμοὺς δὲ αὐτοῦ τίς ἔλυσε; Ἰώβ. α. 30

14 Ποτίζων ὄρη ἐκ τῶν ὑπερῴων αὐτοῦ· ἀπὸ καρποῦ τῶν ἔργων σου χορτασθήσεται ἡ γῆ. Τίνος ἕνεκεν καὶ ὄρη ποτίζει; ὅτι καὶ ἐκεῖνα δεῖται ὑετῶν, εἶθα βοτάνας καὶ δένδρα ἄκαρπα. ὃ γὰρ μόνον κάτωθεν ἀναβλύζει προσκυδάζει τῶν ὑδάτων τὴν φύσιν, ἀλλὰ καὶ ἄνωθεν διὰ νεφῶν τὴν ἀρδείαν προσφέρει. ὑπερῷα δὲ Θεοῦ, τὸν ἀέρα καλεῖ, καθάπερ ὅτι μιᾶς οἰκίας τοῦ παντὸς κόσμου, ἔργον Θεοῦ. ὃ δὲ λέγει τοῦ ὑετοῦ· διὰ τὴν ἐκ τῆς ἁλμώδους τῶν ὑδάτων ἀναγωγήν. 15 Ὁ ἐξαποστέλλων χόρτον τοῖς κτήνεσι, καὶ χλόην τῇ δουλείᾳ τῶν ἀνθρώπων, 16 Τοῦ ἐξαγαγεῖν ἄρτον ἐκ τῆς γῆς. 35

Φυὲν γὰρ ἡ πόα, καὶ διὰ τροφὴν καὶ κτηνῶν τὰ εἰς χρείαν αἰ θεσπίων γενήμενα. τρέφον δὲ καὶ καρποὶ διὰ τῶν ὑετῶν, καὶ ὠφέλιμοι γένον), καὶ τοῖς ἀνθρώποις προσφέρονται. τοῦτο καὶ ὁ ἕτερος ἔφη ψαλμῳδός· Ἀνθρώπους καὶ κτηνῶν σώσεις, Κύριε. ἀλλ' ὅμως διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων χρείαν καὶ τὰ κτηνῶν ταύτης ἀπολαύει τῆς προμηθείας. πιαίνομεν γάρ, φησὶν ἡ γῆ, τοῖς ἐπ' αὐτῆς πᾶσιν ἀναδίδωσι τὰς ὀπωρινὰς θρέψας, σίτον μοῦ, καὶ οἶνον, καὶ ἔλαιον θρέψω ἐξαίρετον ἀνθρώπῳ, τῷ τε βύλομαι καὶ τιμηθέντι ἴσ. ἀπὸ προσ-

τοῦ Θεοῦ· τὴ μὲν εἰς δύναμιν καρδίας, τὴ δὲ εἰς διάφθορον ψυχῆς, ἔλεγεν ἡ τῆς ὀπτικῆς σκληραγωγίας ἀπαλλοῦσα τε καὶ φαιδρύνουσα τὸ σῶμα. καὶ τῆς δὲ τῶν ἄλλων φερουσῶν σπερμονῆς, τοῖς μὲν ποσφάγοις κτίσεσιν ἀπέδωκε χόρτον· τοῖς δὲ τοῦ ὑπηρεσίου ἀνθρώπων ὀπτικοῖς δὲ ἡμερότητα καὶ ἡδονὴν, τὸν ἀπὸ δὲ ἀνθρώπων ἀπαρεῖσαν καὶ γεωργηθεῖσαν ἀπένειμε χλόην, τοῖς ἄλλοις ἀποδοὺς τὴν αὔξησιν βλαστάνουσαν. πλὴν διαφορὰν ἀμφοτέροις καὶ ἡ χλόη καὶ ὁ χόρτος δεδώκασι. ὅτε μὲν γὰρ χλόη, τὰ μὲν σάρκας ἐαθεῖσι. Καὶ οἶνος εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου,

17 Τοῦ ἱλαρῦναι πρόσωπον ἐν ἐλαίῳ· καὶ ἄρτος καρδίαν ἀνθρώπου στηρίζει.

Σαφέστερον ἡ ὁ Σύμμαχος εἴρηκεν· Ἐκβλαστῶν χόρτον τοῖς κτίσεσι καὶ χλόην τῇ δουλείᾳ τῶν ἀνθρώπων, εἰς τὸ ἐκφῦσαι φυτὸν ἀπὸ γῆς, καὶ οἶνον εὐφραίνειν καρδίαν ἀνθρώπου· στίλβειν πρόσωπον ἐν ἐλαίῳ, καὶ ἄρτον καρδίαν ἀνθρώπου στηρίζειν. ὅπερ τοῦτο γάρ, φησιν, ὁ τῶν ὅλων Θεὸς τῇ γῇ τὸν υἱὸν διηνεκῶς χορηγεῖ, ὡς τὸν πρωτοπλάστους βλαστῆσαι καρπούς· καὶ ἄρτῳ μὲν στηρίξαι καὶ διαθρέψαι τῶν ἀνθρώπων τὴν φύσιν, οἴνῳ δὲ εὐφρᾶναι καὶ θυμηρεστέραν ἐργάσασθαι τὴν ζωήν, ἐλαίῳ δὲ οὐ μόνον ἔνδοθεν διαθρέψαι, ἀλλὰ καὶ ἔξωθεν λαμπρῦναι τὰ σώματα, ἱλαρῦναι δὲ καὶ φαιδρῦναι τὸ πρόσωπον τὸ ἔσω ἀνθρώπου ἐλαίῳ τῷ θρεπτικῷ τοῦ θείου φωτὸς, ἐπινοίᾳ μόνῃ διαφέροντι τοῦ ἀποδοθέντος οἴνου. ὁ γὰρ τοῦ Θεοῦ λόγος, ὥσπερ ἄμπελος, ὅτου καὶ ἐλαία ἐστὶν. Ἐγὼ γάρ, φησιν, ὡσεὶ ἐλαία κατάκαρπος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ. ἡ γὰρ αὐτοῦ διδασκαλία καὶ διαφορεῖ φύσιν οἵνου τε καὶ ἔλαιον ὄντι καὶ ἄρτος. Ψαλμ. π.

18 Χορτασθήσε) τὰ ξύλα τοῦ πεδίου· Ὁ δὲ Ἑβδομήκοντα τὰ λοιπὰ, Τοῦ Κυρίου τεθείκασι. Διεξελθὼν τὰ κάρπιμα ἀναλογίως μνημονεύει καὶ τῶν ἀκάρπων, ὡς ἀναγκαίων καὶ τούτων τοῖς ἀνθρώποις καὶ αὐτῶν παρεχόντων χρείαν. διὰ τοῦτο καὶ Κυρίου αὐτὰ προσηγόρευσεν, ὡς αὐθυφῆ καὶ οὐ χειροποίητα, ἀλλὰ θείῳ λόγῳ βλαστήσαντα. Οἵνος δὲ χορτασθήσε); ἀγνωσίας δηλονότι. πῶς δὲ χορτάζον); τῇ μέθῃ τὸ νοερόν. διαφορῶν αὐτοῦ καὶ ξύλα τοῦ Κυρίου ἐκάλεσεν, ὅτι ϖ μεθύοντες ϖ νόμον ἡμέρας καὶ νυκτὸς, ξύλον προσαγορεύεται τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων πεφυτευμένον λέγοντα. Ψαλμ. α. γ.

χ. ἐνίστησιν. Αἱ κέδροι τοῦ Λιβάνου, ἃς ἐφύτευσας. ἐκεῖ στρουθία ἐννοσεύσουσι.

19 Τοῦ ἐρωδιοῦ ἡ κατοικία ἡγεῖται αὐτῶν. Ὁ δὲ Ἀκύλας οὕτως, Ἐκεῖ ὄρνεα νοσσεύσουσιν. Ὡς ἀναλογίων δὲ μὲν τὰ κάρπιμα μνημονεύει καὶ τῶν ἀκάρπων. διὰ δὲ τοῦ Λιβάνου ὁπτικῶς ὄρεσι καὶ τοῖς αὐτοῖς κέδροις τὰ λοιπὰ τῆς γῆς ὄρη καὶ δένδρα δεδήλωκε. Τὰ δένδρα δὲ τοῦτα αἰνίττεται μὲν (ωἰκίσιν οἴκοις, ὀρέων δὲ λέξει) τοῖς οἰκήσεις. Ἀκύλας δὲ ὀξέδωκεν, ἐκεῖ ὄρνεα νοσσεύσουσιν, ἐρωδιῷ ἑλάτας οἶκος αὐτῶν. τῷ δὲ πατέρων τις ἔφη· ἐρωδιὸς πᾶς τρόπος εἰς οἴκησιν ὀπτικὸς, καὶ ὡς εἰς προεπιμαδέντα οἶκον πρωταγοὺς προσγίνεται. τυπὴ γάρ, ὃ ἡγεῖται αὐτῶν. στρουθία δὲ κελεύ, τὰς προσὰ τὸ διαβόλου καὶ τῶν αὐτῶν προσαπόντων διανοημάτων ψυχὰς δι' ὑστέρειαν, διωκομένας δὲ αὐθις τὰς παγίδας φυγεῖν, προεῖ ὧν ὁ Δαβὶδ ἔλεγεν· Ἡ ψυχὴ ἡμῶν ὡς στρουθίον ἐρρύσθη ἐκ τῆς παγίδος θηρευόντων. ἐρωδιὸς δὲ ἐκ δὴ ἀμύρτοις ϖ Πέρσαι εἰπὼν, ὅτι ϖ τὸν Χριστὸν διανοικῶς ἠκολούθησε, ὥσπερ ὁ ἐρωδιὸς ἐκεῖ ἐθέλειν χωρίζεσθαι τῶν κεκλημένων λέγεται. ἔστ δὲ τῶν στρουθίων ἡγεῖται. δείκνυσι γὰρ αὐτοῖς, πῶς χρὴ τὰς τῶν θηρευόντων παγίδας ὑπεραλλεσθαι· καὶ αὐτὸς τῇ ἀρνήσει παγιδευθεὶς, διὰ μετανοίας τὴν παγίδα ἐξέφυγε. Ὄρη τὰ ὑψηλὰ τοῖς ἐλάφοις· πέτρα καταφυγὴ τοῖς λαγωοῖς.

Οὐ παιδρᾷ, φησιν, οὐδὲ τὰ σμικρὰ τῶν ζώων ἡ προμήθεια, ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐλάφοις ἔδωκεν

" ἐδωκεν ἀνέζήτημα, ζας τῶν ὀρῶν χηρυφάς· τοῖς ὃ σμικροτέροις τῶν ζώων, ζας τῶν πετεζῶν καταδύσεις. ϗ οὐδὲν ἄρα ματίως ϖρὸς σῦ τοῦ Θεοῦ γέγονε. τύτων γὰρ μὴ ὄντων, ἐν πεδιάδι ῥᾳδίως τὰ τῶν ζώων ἀθενῆ ϖρὸς τῶν ἰσχυροτέρων ἡλίσκετο, καὶ θᾶττον ἐξέλιπον δὴ χ̄ν̄ τ̄ τοῦ ὕπνου χαλεπὸν μάλιστα θηρεύομενα. διὰ ὃ τῶν πετεζῶν ἀπόλεια τε σημαίνει ϗ φωλεούς, εἰς ἃ καταφεύγουσι λαγωοί τε ϗ χοιροχερύλλιοι. καὶ γὰρ τὸ τῶν ἐλάφων γένος πολεμίως ἔχει ϖρὸς ὃ τ̄ ὄφεων. τοιοῦτοι ϖόντες ϗ Ⓐ Χεισοῦ μαθηταὶ, τὴν χ̄ν̄ τ̄ νοητῶν ὄφεων δυνάμιν ἔχοντες, χ̄ν̄ ὃ Εἰρηνεύων ἐστὶ Χεισοῦ· Ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τ̄ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων ϗ σκορπίων ϗ ὑπὲρ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. ὁ δὲ Σύμμαχος ἐξέδωκεν, Ⓐ λαγωοὶ ϗ Ⓐ χοιροχερύλλιοι, οἳ ϗ τοῖς ἀκαθάρτοις ζώοις τάτ̄ονται ϗ ἀθενέσι. Μωϋσῆς τοίνυν τὴν κάμηλον ϗ τὸν ὗν ϗ τὸν δασύποδα, ὅπερ ὅσί λαγωός, οὐκ" ἔδεσθαί φησι. διὰ τύτων οὖν ὁ Δαβὶδ τὰ ἔθνη αἰνίτ̄ε). ὅτι γὰρ καταφυγὴ, τὴν νοητὴν πέτραν, τὴν σκληρότητα ἔχουσι, δι' ἧς δύναμοῦνται ϗ καθαίρονται. ἔλαφοι δὲ, ὅτι καθαρὰ ζῶα χ̄ν̄ τὸν νόμον τυγχάνουσιν, ἀναγκαίως αἱ ψυχαὶ τῶν δικαίων εἰσὶν, ὅσαι τὸν νόμον ἐφύλαξαν.

20 Ἐποίησε σελήνην εἰς καιρούς. Τὰ χ̄ν̄ γῆν ἄπορα διεξελθὼν, ϗ τ̄ ἀοράτων φύσεων τὴν δημιουργίαν δείξας, ϗ τῶν ὁρατῶν ἐπιδείξας τ̄ ποίησιν, ϗ τῶν φωτήρων ποίησιν τὴν μηνιαίαν, ἃ χ̄ν̄ τὴν τεταρτὴν ἡμέραν ἐγένετο, ἐπὶ λέγ̄ τὴν τ̄ σελήνης δημιουργίαν διὰ τῶν καιρῶν γεγράφθαι διδασκαλίαν. αἱ γὰρ αὐτῆς ἀλλοιώσεις μετρεῖσθαι τὸν χρόνον ϖαρασκευάζουσι. τοῦ γὰρ μηνὸς ὃ μέχρι αὐτῆ ποιεῖ, ἐν τοσαύταις ἡμέραις αὔξουσά τε ϗ φθίνουσα. σελήνην δὲ ἐν ταύτῃ τὴν τῶν Ἰουδαίων λέγ̄ ζωναγωγὴν, ὡσπερνα μέχρι καιρῶν νόμου ϗ τῶν ϖροφητῶν ἔθετο· ἥλιον δὲ τὸν Χεισόν.

Malach. c. 3. ὅτω γὰρ αὐτὸν ϗ Μαλαχίας ἔλεγε· Ἀνατελεῖ ὑμῖν τοῖς φοβουμένοις ὃ ὄνομα Κυρίε, ἥλιος δικαιοσύνης, ἐπ ἴασις ἐν ταῖς πτέρυξιν αὐτοῦ, ὅτις ἐγένετο τὴν ἑαυτῆ δύσιν. τὴν γὰρ καιρὸν, καθ' ὃν ἔδει ὃ παθεῖν οἰκονομήσας, ἐγένετο· ὥστε ϖρὶν ἐλθεῖν τοῦτον, ἔλεγε· ὅτε ἥκει ἡ ὥρα, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ ἥλιος ἔγνω τὴν δύσιν αὐτοῦ. Οὐκ ἔμψυχος ὤν, οὐδὲ λόγῳ χρώμενος, ἀλλὰ χ̄ν̄ Ⓦ θεῖον ὄργανον ὁδοῦ, ὅτω ποιεῖ τὴν ἡμέραν φαινόμενος, ϗ τὴν νύκτα κρυπτόμενος, ϗ Ⓦ αὐτοῦ δρόμου τέχνει, ϗ τὰ μέτρα φυλάττει.

21 Ἐσκότωσε, καὶ ἐγένετο νύξ. Ἀναγκαία ϗ ταύτης χρεία, ϗ τῇ μὴ τοῦ φωτὸς ἐπιχωρήσει ζωοποιεῖσθαι, ἀναπαύεσθαι τοῖς ἀνθρώποις παρεσκεύασται. σαφῶς ὃ Ⓦ ϛαυρὸν λέγ̄ χρεών. ὅτι γὰρ σκότος ἀπὸ ἐκλείψεως ὥρας ἕως ὀπάτης ἐγένετο, ὅπερ εἰς ὁλόκληρον νύκτα ἔνεκα τοῦ τεταρτημορίου τῆς ἀνατάσεως προσεπλήρωσε μυστηρίου.

Ἐν αὐτῇ διελεύσεται πάντα τὰ θηρία τοῦ δρυμοῦ. 22. Σκύμνοι ὠρυόμενοι τοῦ ἁρπάσαι ϗ ζητῆσαι ϖαρὰ τοῦ Θεοῦ βρῶσιν αὐτοῖς.

Ἡ γὰρ νὺξ τοῖς μὲν ἀνθρώποις ἀνάπαυλαν ϖαρεμπαίνει), ἀδείαν ὃ τοῖς θηρίοις παρέχει, ὥστε πᾶς πεινῶσας ἐμπλῆσαι ζατέρας. ὃ ὃ ζητῆσαι ϖαρὰ τοῦ Θεοῦ βρῶσιν αὐτοῖς, αὐτὶ τοῦ, ϗ τύτοις ἡ θεία ϖρόνοια ϖρέχει τὴν χρείαν. ὃ μὲν γὰρ ϖαρὰ τοῦ Θεοῦ αἰτῆσι, λογισθῆναι· ὃ ὃ ζητῆσι, ϗ τῷ ἀλόγων. ἀλλ' ὅμως ἐπὶ τύτοις ὁ Θεὸς τὴν ἀναλογίαν ϖρέχει ϖροφήτου. Θηρία ὃ τοῦ δρυμοῦ ϗ σκύμνους, οὓς δαίμονας φησιν, οἱ ὄντες ἐν τῷ χαρακτῆρι τοῦ διαστοιχοῦντος ϛαυροῦ ὠρύοντο, νομίζοντες τότε θήρας ἕξειν χρεών. ἔβλεπον γὰρ Ἰούδαν ϖροδεδωκότα, τ̄ Πέτρον ἀρνούμενον, οὓς λοιποὺς ἀποστόλους σκορπιοδήκτους. ὠρύοντο τοίνυν ἁρπάσαι ϗ ζητῆσαι ϖαρὰ τοῦ Θεοῦ βρῶσιν αὐτοῖς· ϖρότερον ἁρπάσαι· οὐκ ὑπιτυχόντες ὃ τῆς ἁρπαγῆς, ζητῆσαι. οὐδὲ γὰρ ὀκνοῦσι ϖαρὰ τοῦ Θεοῦ ὑ-

πὲ

τὸ ἀναγδείας τοῦ διχαίους ἀξιατεῖν εἰς πειρατήρια. ἢ ὄχι Ⓦ Ἰωὸ ἀζήτησεν ὁ διχαίολος; ἀζήτησε δὲ ἡ τοῦ ἀποστόλους τοῦ Χειστοῦ, ὥστε Ⓦ Κύριον λέγειν· Σίμων, Σίμων, ποσάκις ἐζήτησεν ὁ Σατθμᾶς σινιάσαί σε, ὡς Ⓦ σῖτον; ἐγὼ δὲ ἐδεήθην τοῦ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλίπῃ ἡ πίστις σου. Λυκ. κβ. λα.

23 Ανέτειλεν ὁ ἥλιος, καὶ ζωήχθησαν, ⁊ εἰς τὰς μάνδρας αὐτῶν κειταθήσονται.

χαιρε

Ηλίου ἀνίσχοντος τὰ μὲν εἰς τὰς οἰκείας καταδύσεις χωρεῖ ⓐ ὁ δὲ θεῖος τὸν ἀεὶ τῆς θείας ἡμέρας ἀποδεχόμενοι πόνον, τοῦθ' ὁμοῦ πάλιν ὅτι τοῖς ἔργοις διημερεύουσιν. ἀναπαύοντος γὰρ τοῦ Χειστοῦ ἐκώρησαν. ὁ δὲ Σύμμαχος ἀντὶ τοῦ ζωήχθησαν, ἐκωρήσουν ἔγραψε. ποῦ δὲ ἐκώρησαν; εἰς τὰς ἑαυτῶν μάνδρας, ἔνθα κειτάζονται ἑρπετῶν δίκην φωλεύοντες. 24 Εξελεύσεται ὁ ἄνθρωπος ὅτι τὸ ἔργον αὐτοῦ, ⁊ ὅτι τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ ἕως ἑσπέρας. Εικότως· ὅπου τοι τὸ παρρῆν τοῖς ὄντως θείοις δέδωκεν ἡ τοῦ Χειστοῦ φύσις, καὶ τοσοῦτόν φησι μέχρις ἑσπέρας, δηλονότι τῆς τοῦ βίου ζωτελείας, τὸ οἰκεῖον ἔργον ἐργάζεσθαι, τοῦτ' ἔστι τὴν ἀρετήν. ζωτὴν γὰρ ἡμῖν ὁ Θεὸς εἰς ἐργασίαν ἔθετο.

25 Ως ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε· πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας.

Εκεισον τὴν εἰρημένων λογισάμενος ὁ προφήτης, καὶ τὴν πολλὴν τοῦ Θεοῦ κηδεμονίαν κατανοῶν, ἐν μέσῳ τῆς διηγήσεως Ⓦ ὕμνον ἀνέπεμψε, θαυμάσας καὶ λίαν ἀξιάγασας καὶ σοφίας μεστὰ φήσας εἶναι πάντα τοῦ Θεοῦ τὰ ποιήματα. εὗρε γὰρ καὶ τὴν ἀπὸ ὕλων δυσπειθῶν ἀφθονωτάτην καὶ σφόδρα χρησιμωτάτην, καὶ τὰ ἄκαρπα ξύλα χρείαν ἑτέραν εἰσφέροντα, καὶ τὴν θηρίων τὰ ἤμερα εἰς πολλὰ τοῖς ἀνθρώποις ἁρμόζοντα. θαυμαστὸν γὰρ ὡς, ⁊ σοφία, ἐν ᾗ πάντα ἐποίησεν ὁ Κύριος. ἔστι Χειστὸς γὰρ Θεοῦ δύναμις καὶ Θεοῦ σοφία, ἵν' ὡς ἐπαρθαλλόσαν καὶ λίαν ἀπόκρυφον τοῦδε εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν αἰώνων τοῦτο ἔγνωκεν. Ει γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν Ⓦ Κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν, καθώς φησιν ὁ Παῦλος. Επληρώθη ἡ γῆ τῆς κτίσεώς σου. α. Κορ. β. η.

Αντὶ τοῦ, πάντα θαυμασίως τοῦτον ἐνέπλησας ἀγαθῶν, τοῦτ' ἔστι, τοῦ ἐγκαμπισμοῦ καὶ τῆς αἰσθητεώσεως. Εἴ τις γὰρ ἐν Χειστῷ, καινὴ κτίσις. Πόθεν δὲ ἡ γῆ; ὅπου εἰς αὐτὴν ὁ κλύδων ὕδατος κατέβηκε. πῶς δ' αὐτὴ αἰσθήσεται; διὰ ὑδάτων, ὥσπερ αὐτοῦ καὶ ἀπ' ἀρχῆς πεποίηκε· διὰ ὑδάτων δ' τοῦ βαπτίσματος δῆλον ὅτι. δηλοῖ γὰρ τὸ ἐπόμενον.

26 Αὕτη ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη. Μεγάλη μὲν γὰρ ἡ χάρις τοῦ βαπτίσματος, ὡς μεγάλα θεοπρεπῆ ἐνέχουσα μυστήρια. εὐρύχωρος δ', ὡς ὅλων χωροῦσα τὴν ἐνέργειαν τοῦ πνεύματος. ἑρπετὰ δ' αὖ ἀμύθητα, ὅσα τὸ ἕρπειν αὐτοῦ ὅτι τὰ γήινα· οἱ ἰχθύες ὅσα τὸ πλῆθος, εἰκότως ὡσεὶ ἀριθμοῦ λέγονται· ἢ ὅτι μόνοις τοῖς διχαίοις ἀριθμεῖσθαι φέρει. φησὶ γὰρ, Ἐμοὶ δὲ λίαν ἐτιμήθησαν οἱ φίλοι σου, ὁ Θεός· ἀξαριθμήσομοι αὐτοῦ, ⁊ ὡσεὶ ἄμμον πληθυνθήσονται. Ψαλμ. ρλη. ιζ.

Αυτη ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη καὶ εὐρύχωρος· ἐκεῖ ἑρπετὰ, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς,

ἐζωωθητ.

27 Ζῶα μικρὰ μετὰ μεγάλων. Καὶ τοῦτο δὲ τῆς θείας κηδεμονίας τεκμήριον, ὃ τὰ μικρὰ ἡμῖν τοῖς μεγάλοις ἐνθαμπᾶσθαι, καὶ μὴ πάντως ὡσεὶ ἐκείνων καταθαλίσκεσθαι. θαλάττῃ τοίνυν τῇ καθ' ἡμᾶς παρεβάλλει τὸν ἀνθρώπινον βίον διὰ τὸ ἀσάθμητον καὶ ἀεικίνητον τῶν ἐν αὐτῷ πραγμάτων· ἑρπετῶν δὲ ἡμῖν τὸ ἀναρίθμητον, τὸ πολυειδὲς καὶ οἱονεὶ πολυπρόσωπον τῶν ἀνθρώπων πλήθους, εἰς τὸ τῆς ἕξεως ποικίλον νοεμένης τῆς ὀξηγαγῆς. Φύσις μὲν γὰρ πᾶσιν ἡ αὐτὴ, καὶ ὁ τῆς ψυχῆς τρόπος οὐκ ἕτερος· πολυχρόνιος δὲ ὁ νοῦς, καὶ πολυγνώμων ἐν ἡμῖν ἡ καρδία. καὶ τοῦτο εἰκότως ἡμᾶς ἔφασκεν Ωσπερ οὐκ ὅμοια πρόσωπα πρὸς πρόσωπα, οὕτως οὐδὲ αἱ διάνοιαι τῶν ἀνθρώπων. πλοῖα Παροιμ. κζ. ιθ.

ὃ εἶναι φαμὲν δεῖ πορευόμενα ἐν ταύτῃ τῇ θαλάσσῃ, τὰς ἁγίας τῶν σωτῆρος ἡμῶν ἐκκλησίας, ὅσας μὲν ἐν κόσμῳ, ἀνωτέρω δὲ τοῦ κόσμου· καθάπερ καὶ τὰς ὁλκάδας ὁρᾷς ὁρᾷν, ὅσας μὲν ἐν ὕδασι, πολὺ ὑδάτων ἀνωτέρω. αἱ δέ γε ἐν τάξει πλοίων ἐκκλησίαι τῶν νοητῶν ταύτην ἰδίᾳ νηχόμεναι θάλασσαν, δέχονται μὲν τοὺς πιστεύοντας, ἀποκομίζουσι δὲ, καθάπερ εἰς ἑτέραν γῆν ἴσως ἢ χώραν, τὴν τῶν ἀγαθῶν βασιλείαν, καὶ ἐλπίδα τοῦ ἐν Χριστῷ, καὶ εἰς ἀγιασμόν" Ⓦ πνεύματος, καὶ εἰς τὴν τῶν ἁγίων πατρίδα, τὴν ἀρετήν. Εὐρ. ια. γ. καὶ γ. ιδ. καὶ α. Παρ. β. ια. πάροικοι γὰρ ὄντες κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ πάροικοι ἐπὶ τῆς γῆς, οὐκ ἔχουσιν ὧδε μίνουσαν πόλιν· ἐπείγονται δὲ τοὺς οὐρανίους, ὧν τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ Θεός. χ. πε

Ἐκεῖ πλοῖα βλέπορεύεται. Χρεία καὶ αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων μεγίστη. ὅθεν ναυπηγικῆς γὰρ τέχνης καὶ κυβερνητικῆς ἐπιστήμης πρὸς ἀλλήλους χρώμεθα τὰ ἀναγκαῖα, καὶ Ⓦ πρὸς ἡμῶν φυόμενον καρπὸν χορηγοῦμεν ἑτέροις, καὶ δεχόμεθα Ⓦ πρὸς ἐκείνοις γινόμενον. 28 Δράκων οὗτος ὃν ἔπλασας ἐμπαίζειν αὐτῷ.

Διὰ τὸ δράκοντος τὰ μεγάλα πρεσβύλωσε κήτη, ἃ τοῖς μεγάλοις πελάγεσιν ἐμφιλοχωρᾷ. Ὃ δὲ ἐμπαίζειν αὐτῷ, ἀντὶ τοῦ, αὐτῇ τῇ θαλάσσῃ. ἀρρενικῶς γὰρ αὐτὴν καὶ ὁ Ἑβραῖος καὶ ὁ Σύρος καλεῖ. ὅτι, φησίν, ὅτι μεγάλη, ὅτι καὶ τὰ μυρία τῶν ἰχθύων ἐν αὐτῇ" ὠφέλειται γένη, καὶ τὰ μέγιστα κήτη ἀδεῶς ἐν αὐτῇ νήχεται. Εἰ δέ τισι δοκεῖ καὶ ἀλλη- ἰσ. ὠφέλειται
γορῆσαι Ⓦ δράκοντα, ἀλλ' ὅ καὶ ἐν Ὧ Ησαΐᾳ τὸν μάχαιραν τὸν μεγάλην καὶ τὸν ἀγάθον καὶ τὸν ἰσχυρὸν ὅτι Ⓦ δράκοντα χωρεῖ, Ⓦ ὄφιν τὸν σκολιὸν Ⓦ ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὃ καὶ ἡμεῖς ἐζητήσαμεν τὸν τοιοῦτον ἀλλαχοῦ· ὅθεν δὲ καὶ τοῦ Ιωὼ βοήσομεν Ⓦ Ησ. κζ. α.
Ιωὼ μικ. Θεὸν ἀπαλεγόμενον, Ἄρεις, φησί, δράκοντα ἐν ἀγκίστρῳ; οὗτος καὶ τοῦ Θεοῦ πλασθεὶς, ἐπαρθεὶς καὶ ὑπὸ τοῦ δημιουργήσαντος, εἰς ὃ παίζεσθαι δέδοται, ὡς ὅ πάλιν ὁ Ιωὼ μακ. Θεὸς τὸν Ιωὼ διελέγετο· Οὐκ ἔστιν ὅτι τῆς γῆς ὅμοιον αὐτῷ πεποιημένον ἐγκαταπαίζεσθαι ὑπὸ τῶν ἀγγέλων, λέγω δὴ τῶν δικαίων. ὅτοι γὰρ ἀλλὰ τὸν ἀρετὸν καὶ εἰς ἀγγέλων τάξιν ἀνελθόντες παίζουσι Ⓦ διὰ χαρὰν ἧς ἐκείνης ἐκπεσόντα τῆς τάξεως. καὶ Ανα. ι. ιδ. ὁ Κύριος ἐξουσίαν ἔδωκε τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς πάλαι ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων καὶ ὅτι πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. καὶ ἀλλαχοῦ φησι· Σὺ συνέτριψας τὰς κεφαλὰς τῶν Ψαλμ. γ. ιδ. δρακόντων ὅτι τοῦ ὕδατος. καὶ εἰκότως ἐπὶ τῆς θαλάσσης λέγω τοῦτο ἐμνημόνευσεν, ἅτε δὴ καὶ τοῦ βίου πάντος τοῦ ἡμετέρου ἀλμυροῦ τινος ὄντος, καὶ πάντα χόλου περιρριπτουμένου καὶ κύμασιν ἀγρίοις συγχεομένου. Πάλαι τοῖς σὲ προσδοκῶσι δοῦναι τὸν ἔφιππον αὐτῶν εἰς βύθισιν. Παρὰ σοῦ, φησίν, εἰς χειρὸν ἄπαντα τὸν χείμαρρον κομίζει). Τὰ γὰρ ἄλογα ζητεῖ μὲν τὸν ἔφιππον, ἀγνοεῖ δὲ τὸν χορηγόν· δέχεται δ' ὅμως ταύτην προσδοκῶντα.

29 Δόντος σου, αὐτοὶ συλλέξουσι. Σοῦ πρόσχοντος τὸν ἀφθονίαν, τούτων ἔχουσιν καρποῦσθαι τὰ προσφορά. Ανοίξαντος δέ σου τὸν χεῖρα, τὰ σύμπαντα πλησθήσεται χρηστότητος. Τὸν βυθὸν τῆς τῶν ἀγαθῶν χορηγίας λέγει τούτων ἐθέλουσιν. ὥσπερ γὰρ βύσπετες εἶσω νευθυκόλας ἐκτείναι δακτύλους, ὅπου ῥᾴδιον τῷ Θεῷ τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων δωρήσασθαι τὴν εἰσφοράν. ἀνοιγὸν δ' χειρῶν αὐτοῦ, καὶ τὸν ὅτι τοῦ χαρακτῆρος ἐκλάσεις χρὴ λογίζεσθαι, ἀφ' ἧς πάντα ἐπλήσθη χρηστότητος, τοῦτ' ἔστι φιλανθρωπίας· ὅθεν πᾶσα ἀμοιρία δέχεται χαρακτῆρος συνεχώρησαν.

30 Αποστρέψαντος δὲ τὸ πρόσωπον, ταραχθήσονται. Καθάπερ δὲ πάσης ἐμφορᾶς ἀνθρωπίνης τοῦ τῶν σῶν ἀγαθῶν ἀπολαύοντας, ἐν βιωφελείᾳ ταῦτα δωρούμενος· ὅπως ἀποστρεφομένου σου, ταραχῆς ἅπαντα τὰ δένδρα ἐμπίμπλα). χ. αὐτῶν

Αντιμελᾶς δὲ πνεῦμα αὐτῶν, καὶ ἐκλείψουσι, καὶ εἰς τὸν χοῦν" αὐτῶν ὑποστρέψουσι.

Σοῦ

Σὺ γὰρ βουλόμενός σου τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος τὸν χωρισμόν, μᾶλλον δὲ τὸ σῶμα φθορᾶς παραδίδοται καὶ εἰς τὸ πρόσθιον ἀναλύεται χοῦν. πνεῦμα δὲ σὸν ζῶσα, τῷ ψυχῷ παρεσπήρθυσιν. 31 Ἐξαποστελεῖς τὸ πνεῦμά σου, καὶ κτισθήσονται· καὶ ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς.

Ἐντοῦθα σαφῶς ἡμῖν τῷ αἰνίγματι παρεσκήνωσε, καὶ τῷ ἁγίῳ τοῦ πνεύματος ἀναβίωσιν. ὅπου δὲ καὶ Ἠλίας ὁ πρόμυ τῆς χήρας ἀνέστησε τὸν υἱόν, πρὸς ἐμφυσήσας τῷ παιδαρίῳ, ἁγίου τῆς οἰκούσης πνευματικῆς χάριτος ἐπαναγαγὼν εἰς ζωήν. ὅπου καὶ Ἐλισσαῖος τὸν τῆς Σωναμίτιδος ἐζωοποίησε παῖδα, ᾧ πνευματικῷ χρησάμενος ἐμφυσήματι, καὶ τῷ ζωοποιῷ πνεύματι παρεγματευσάμενος τῷ ζωῇ. ὅπου τῆς θείας δυνάμεως καὶ τοῦτο τὸ ὑπέρτιμον δείξας, εἰς ὑμνῳδίαν μεταφέρει τὸν γλωττῶν. 32 Ἡτω ἡ δόξα Κυρίου εἰς τοὺς αἰῶνας. Αἰεί, φησι, τοῖς πρώτοις αὐτὸν ὑμνῆσθαι δίκαιον. Εὐφρανθήσεται Κύριος ὅτι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. Τῷ ἐσομένῳ τὴν αἴνεσιν προσγνωσίαν ἁγίου τούτων ἐδήλωσε. τῆς γὰρ παρεστώσης ἀπάτης τὴν δυσέφικτον ἀπαλλαγήν καὶ δόξαν τοῦ Θεοῦ τῷ ὀπτήρωσιν, εὐφραίνεται Θεὸς, οὐ παρεσκευασμένος, ἀλλὰ σωζομένοις ὁρῶν. 33 Ὁ ὀπτιλέπων ὅτι τὸν γῆν, καὶ ποιῶν αὐτὸν τρέμειν· ὁ ἁπτόμενος τῶν ὀρέων, καὶ καπνίζονται.

Εἰκότως ταῦτα παρεξέθεικε, ὃ ἀνενδεὲς διδάσκων τῆς θείας φύσεως. οὐ γὰρ ὡς δεόμενος τέρπεται παρεσκευασμένος, ἀλλ' ὡς σώζειν βουλόμενος, τῷ ἀληθείαν δείκνυσι, καὶ κολάζειν δυνάμενος, οὐκ ὀπτιφέρει τῷ κόλασιν, καίτοι μόνῃ τῇ ὀπτιφανείᾳ σείων τὸν γῆν, καὶ πυρὸς καὶ καπνοῦ τὰ ὄρη πλήρων. τοῦτο γὰρ καὶ τῷ Σινᾷ ὄρει πεποίηκε. τὸν οἰκείαν γὰρ ποιησάμενος ὀπτιφάνειαν, τὸ ὄρος ἅπαν ἔδειξε καπνιζόμενον. Ἐξοδ. ιθ. ιη.

34 Ἀσω τῷ Κυρίῳ ἐν τῇ ζωῇ μου. ψαλῶ τῷ Θεῷ μου, ἕως ὑπάρχω.

Καὶ ταῦτα εἰκότως παρεστάθηκεν. Οὐ γὰρ ὅστις ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνημονεύων αὐτοῦ· ψαλμ. ϛ.
ἐν ᾅδῃ τίς ἐξομολογήσεται αὐτῷ; ὅπως ἀπεκλείσθη ταῖς μορφαῖς πρόθετος τοῦ νυμφῶνος ὁ υἱός, Ⓦ τῆς λαμπαδηφορείας χωρὶς εἰς ἀγέρωσίαν ἐλαίου δαπανησάσης. Ματθ. κε. ι.
35 Ἡδυνθείη αὐτῷ ἡ ἀδολογία μου. Διαλογὴν φησιν τὴν ἀρέσιν. ὁ γὰρ ψάλλων Θεῷ δικαίως λέγεται. ὁ δὲ Σύμμαχος τὴν δικαιολογίαν, ἀφέλειαν ἑρμηνεύει· ὁ δὲ Ἀκύλας ὁμιλίαν. εὐχομαι δέ, φησι, ταύτην μου τὴν ὑμνῳδίαν ἡδίστην καὶ τερπνοτάτην ὀφθῆναι. Ἐγὼ δὲ εὐφρανθήσομαι ὅπου τῷ Κυρίῳ. Τοῦτο γάρ, φησι, γινόμενον, ἐγὼ τὴν ἐντεῦθεν εὐθυμίαν καρπώσομαι.

36 Ἐκλείποιεν ἁμαρτωλοὶ ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἄνομοι, ὥστε μὴ ὑπάρχειν αὐτούς.

Τὸ θεῖον κάλλος καὶ Ⓦ ἄρρητον πλοῦτον, ὡς ἐνεῖν ἀνεπείᾳ φύσει, διεξελθὼν, πάσας ἀνεφώνησε τῆς αὐτῆς μεταλαχεῖν ἱμείρεται γνώσεως, καὶ τὴν τῶν ἁμαρτωλῶν παντελῶς ἐκλεῖψαι συμμορίαν ἱκετεύει, οὐκ αὐτοὺς ἀπολέσθαι παραιτῶν, ἀλλὰ μεταβληθῆναι δεόμενος, καὶ παύσασθαι αὐτῶν τὸ σίφος αἰτιβολῶν μεταταξαμένων καὶ μεταμαθόντων τὰ θεῖα. Εἰ δέ τις ἕτερος ταῦτα βούλεται νοεῖν τὰ ῥήματα, ὡς Ⓦ προφήτην τοῦ δυσσεβείᾳ συζῶντας ὑποβάλλοντος δεᾶς, καὶ ὅπως εὑρήσει τὴν ἀποστολικὴν διδασκαλίαν τῷ προφητικῷ συμβαίνουσαν. καὶ γὰρ ὁ μακάριος Παῦλος Κορινθίοις ἐπιστέλλων φησίν· Εἴ τις οὐ φιλεῖ Ⓦ Κύριον Ἰησοῦν, ἤτω ἀνάθεμα. ἴδιον γὰρ τῶν θερμῶν ἀγαπώντων. καὶ γὰρ ἅπαντες ἥμαρτον καὶ ἀμαρτίας, ἀνομίας ἐσμὲν πλήρης ἡ γῆ· ὅταν δὲ ἐπιφανεὶς ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ λόγος, καὶ γέγονεν ἄνθρωπος, ἐξέλειψαν Ⓐ ἁμαρτωλοὶ, ἐκλελοίπασιν Ⓐ ὄντες ἐν ἀνομίαις. πῶς ἢ πίνα τρόπον; ἐδικαίωσε γὰρ ἁπάντας, ἀπήλλαξε τῶν πεπλημμεληκότων. ὀλίγοι γεγόνασιν Ⓐ ἁμαρτωλοὶ, πολλοὶ 1 Κορ. κ. κβ.

δὲ λίθῳ ⓖ δεδικαιωμένοι. Εὐλόγει ἡ ψυχή μου ⓦ Κύριον. Οἱ μὲν οὖν ὑμᾶς ⓦ τοσούτων ἀγαθῶν χορηγὸν βουλόμενοι, ἐκεῖνα παρέπεσαν ἃ περ εἴρηκα· σὺ δέ, ὦ ψυχή, ἐκδέλεχῶς ⓦ σὸν ὕμνει δημιουργὸν καὶ σωτῆρα.

Ψαλμ. ρδ. Ἀλληλούϊα.

ΥΜνεῖν μὲν ἔστι ὁ ψαλμὸς παραχελεύει ⓦ τὸν ὅλων Θεόν. δηλοῖ δὲ καὶ ἡ ἐπιγραφή. τὸ γὰρ Ἀλληλούϊα, αἰνεῖτε τὸν Κύριον, ἑρμηνεύεται. ἀναμιμνήσκει δὲ τῶν τε τοῦ παντεπάρχου ἐπιτάξεων καὶ τῶν τοῦ Θεοῦ μεγαλημυθίων ἐπιταγέσεων, καὶ τῶν δι' ἐκείνους ἐπ' αὐτοῦ παραχεθέντων ἀγαθῶν τοῖς ἐκείνων ἐκγόνοις (ἐκδημεῖ γὰρ καὶ τούτων καὶ ἐκείνων ἡ μνήμη διὰ τοσούτων ἀγαθῶν ἀποπλαύσαντας εἰς ζῆλον τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς ἐρεθίσαι καὶ παραθῆξαι) διδάσκει δὲ καὶ τοὺς νῦν ⓦ νέον λαὸν, ὡς οὐκ ἀδίκως τὸν ἀγάλειτον ἐκλῆναι λαὸν τῆς οἰκείας κηδεμονίας ἐγνωσμένον. ὅπερ γὰρ λαὸς Θεοῦ ἐκλεκτὸν ἐγίνοντο, καὶ προφανῶς τῆς θείας προμηθείας ἀπέλαυον, ἔρημοι δὲ ταύτης ὕστερον ἐγένοντο πανωτελῶς, διὰ τῶν προκειμένων ψαλμῶν διδάσκει πανταχοῦ ἀνθεκτέον, ὅσα μὲν αὐτοῦ ἐνεργετήσεν, ὅπως δὲ ἀγάλειτοι τὰς εὐεργεσίας ἐκεῖνοι μεγαλύνωσι· ὡς ἂν ὁμοῦ καὶ τῆς κατ' ἐκείνων ἐξενεχθείσης ψήφου τὸ δικαίωμα καταμάθοιεν ἅπαντες, καὶ τῆς ἀχαριστίας ὁρῶντες τὰ ὀπίσθια, μὴ τὸν αὐτὸν ἐκείνοις βαδίζοιεν ὁδὸν, ἀλλὰ τὸν εὐθεῖαν ὁδεύοιεν. τὸν δὲ τοῦ Ἀλληλούϊα ἑρμηνείαν οἱ τοῦτοις εἰ λέγουσιν, αἶνον τῷ Θεῷ ἰαώ· ὁ δὲ ἰαὼ Ἑβραίοις ὀνομασίαν ὥσπερ ἰαὰ τῷ Θεῷ κατέλιπον ἑρμηνεύεται. ἀναγκαίως τοίνυν ἠκούσαμεν τοῦτο τοῦ παρόντος ψαλμοῦ. ποῖος δοξολογεῖται καὶ Θεοῦ τίνες οἱ αὐτῷ, ὥσπερ ὀφείλομεν, ὅτου δεῖ καὶ λεγόμενα. ποῖος τοίνυν ὁ παρὼν τυγχάνει ψαλμὸς τῶν ὀπισθογραμμένων ὁ Ἀλληλούϊα. οἶμαι δὲ ταύτην ἔχειν τὴν ὑπογραφὴν, διὰ ὁ ξένα τυγχάνειν χαρακτῆρος τοὺς ψαλμοὺς καὶ ταῖς τοῦ ψαλμοῦ. δι' ὅλων γάρ μοι δοκοῦσιν ὅτοι αἶνος καὶ ὕμνοις ποιεῖσθαι εἰς τὸν Θεόν. καὶ εἰκότως (ὁ γὰρ Ἀλληλούϊα ἑρμηνεύεται, αἰνεῖτε ⓦ Κύριον) ὅτε διὰ ψαλτηρίου χρυσθέντες, ὅτε δι' ᾠδῆς λεχθέντες, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο αἶνοι καὶ ὕμνοι τυγχάνοντες, καὶ ταῖς τοῦ Θεοῦ ἀνεπτισίαις εἰς δύναμιν ποιούμενοι.

1 Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ, καὶ ἐπικαλεῖσθε τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Ἐν τούτῳ τῷ ψαλμῷ ποιεῖται τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ ἐξ ἐθνῶν λαῷ φανερὸς ποιῆσαι πάσας ταῖς θαυματουργίας, ἃς πεποίηται ἐπὶ τῆς παρουσίας αὐτοῦ ὁ Κύριος. ὃ δὲ ἐπικαλεῖσθε, κηρύσσετε ὁ Σύμμαχος ἡρμήνευσε. παραχελεύεται δὲ ὁ λόγος τὸν εὐαγγελιστὴν ὑμνῳδὸν ποιησάμενον, καὶ διηγεῖσθαι ταῖς θείας ἐνεργασίας.

Ἀπαγγείλατε ἐν τοῖς ἔθνεσι τὰ ἔργα αὐτοῦ. Δῆλόν ὅτι καὶ σαφὲς, ὡς οὐκ ἐν Ἰουδαίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἅπασι ποιήσαντα).

2 Ἄσατε αὐτῷ, καὶ ψάλατε αὐτῷ· διηγήσασθε πάντα τὰ θαυμάσια αὐτοῦ.

Ἄσατε μὲν, ταῖς γλώσσας εἰς ἐκφώνησιν τῶν ὕμνων προέχοντες· ψάλατε δὲ, ζωιέντες τὰ μελῳδούμενα, ὕμνοις τε αὐτὸν καὶ μελῳδίαις ἀμείβεσθε, καὶ τοῦ ἀγνοουμένας τὰ περὶ αὐτοῦ μεγαλειώδη διδάξατε θαύματα.

3 Ἐπαινέσθε ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἀχύλας, Καυχᾶσθε, ἀντὶ τοῦ ἐπαινέσθε, πέφηκε. Παρεκελεύετο δὲ ὁ λόγος μὴ ἐπὶ πλούτῳ, μὴ ἐπὶ ῥώμῃ, μὴ ἐπὶ δυναστείᾳ μέγα φρονεῖν· ἀλλ' ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ γνώσει καὶ προμηθείᾳ. τοῦτο

προσήκυσε

πρ̃ηγῦησε καὶ ὁ θεῖος ἀπόστολος· Ὁ καυχώμενος γὰρ, φησὶν, ἐν Κυρίῳ καυχάσθω. a.Κορ. a. λα.
τοῦτο καὶ ἡ σοφωτάτη Ἄννα διέξεισι· Μὴ καυχάσθω ὁ σοφὸς ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ. a.Βασ. β. ι.

Εὐφρανθήτω καρδία ζητούντων ϖ Κύριον. Ἀπὸ ἐξομολογήσεως ἀρξάμενος εἰς θεοφιλίαν κατέληξεν. ἀρχὴ γὰρ τῆ προσόδου, τὸ τὰς ἰδίας ἐξαγορεύειν ἁμαρτίας μετανοοῦντας δι' ἃ χαρπῶν ἀγαθῶν, φησὶ, Ποιήσατε καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας. τότε γὰρ θαῤῥήσομεν ἐπικαλέσασθαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τεύξόμεθα τῶν δι' αὐτοῦ χαρισμάτων, δι' ὧν αὐτοὶ ἐγνώσθημεν καὶ ἑτέροις ὠφελούμενοι, εἶτα καταξιωθέντες τῆς πρὸς Θεὸν παῤῥησίας, ᾄδειν αὐτῷ καὶ ψάλλειν δυνησόμεθα, καὶ λοιπὸν τὰς θείας γραφὰς ἑρμηνεύειν ἀπερρίπτα. ταῦτα γὰρ αὐτοῦ τὰ θαυμάσια. τότε γὰρ, ὡς τοσαῦτα καταρξώμενοι, ἐν ϖ ὀνόματι αὐτοῦ ἐπαινεθησόμεθα. τῆς γὰρ εἰς ϖ Θεὸν ἐλπίδος ὠφελούμενοι καρπός. Matθ γ. θ.

4 Ζητήσατε ϖ Κύριον, καὶ κραταιώθητε.

Καὶ διδάσκων πῶς δεῖ τοῦτο ποιεῖν, ἐπήγαγε· Ζητήσατε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ διὰ παντός. Οὐ γὰρ ἅπαξ ἢ δὶς, ἀλλὰ πάντα ϖ βίον τοῦτο δεῖν ἐπικουρεῖσθαι προσήκει ζητεῖν, καὶ τοῦτο ὠφέλειαν καρποῦσθαι. ἄμαχοι γὰρ ④ ζητοῦντες ἔσονται καὶ ἀήττητοι. Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. Matθ ζ. ζ.

ζήτησις 3

Τί δήποτε ζήτησις; τὸ συνεχῶς σκοπεῖν σπουδῆ. ὁ γὰρ ζητῶν, ὅτι διανοίας σκοπὸς ἔχει τὸ ζητούμενον. διεγείρει δὴ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ κήρυκος εἰς τὸ ζητῆσαι τὸν Κύριον. κραταιοῦσθαι γὰρ ἐντεῦθεν αὐτὸν, ὡς ἂν κρείττους ὑπαρχόντας εἰδέναι πρὸς τὸ ποιεῖν τὰ προστεταγμένα, καὶ πᾶσιν Ἕλλησι καὶ βαρβάροις κηρύξοντας, καὶ τὸ, Κύριος δώσει ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ. τὸ δὲ διαπαντὸς ζητεῖν, αἰτέσασθαι τὸν καὶ Μωϋσέα, τεῖχον φανέντα τοῦ ἑαυτοῦ ἐθνώπιον λαοῦ. ὥσπερ δὲ καὶ τοῦ ἰσραὴλ ὁ Σαμουὴλ ἐν τῇ τοῦ μαρτυρίου σκηνῇ λειτουργῶν ἑώρα τοῦ Θεοῦ τὸ πρόσωπον, ὅτας ④ προσκόπους ὄντας ἐν ὀξεπαίσει δυνάμεσιν ἀεὶ καὶ παρέξει τὴν ἀρετὴν, διαπαντὸς αὐτοῦ ζητοῦσι τὸ πρόσωπον, ἰδεῖν βουλόμενοι τοῦτον νοῒ καθαρῷ, ὅσπερ ἐστὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου τυγχάνων εἰκών. διὸ δὲ ὁ ὁρῶν αὐτὸν, εὐθὺς ὁρᾷ τὸν πατέρα. χαρακτὴρ 3 Δευτ. ιε. ιε. Ψαλμ. ξζ. ιε.

5 Μνήσθητε τῶν θαυμασίων αὐτοῦ ὧν ἐποίησε· τὰ τέρατα αὐτοῦ καὶ τὰ κρίματα τοῦ στόματος αὐτοῦ. Μὴ παραδόδοτε λήθῃ τὰς ἀῤῥήτους θαυματουργίας, ἃς ὁ δεσπότης εἰργάσατο. κρίματα γὰρ εἰκότως προσηγόρευσε, τὰ εἰκότως τοῦ Θεοῦ γεγονότα θαύματα. ὅπερ δὲ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ γεγονότων ποιεῖται διήγησιν, προδιδάσκει τῆς Αἰγυπτίων τιμωρείας τὸ δίκαιον. σῶμα δὲ ὁ λόγος αὐτοῦ, ὡς ἀκριβεστέρου δίκαιον νομοθέτου καὶ παιδευτοῦ κεχρισμένα προφητεύειν. δοκεῖ δέ μοι ἐνταῦθα τοὺς νόμους λέγειν, τοὺς ἐν ὄρεσιν, τοὺς ἐν γῇ, τοὺς ἐν θαλάττῃ, τοὺς ὑποχθονίους, τοὺς ὑπὲρ οὐρανόν. ὁ γὰρ δὴ μόνος θεσπέσιος ἔλαβε νόμον, ἀλλὰ τὰ ὁρώμενα πάντα· ἡ θάλαττα, τὸ μὴ ὑπερβαίνειν τοὺς αἰγιαλούς· τὰ ὄρη, τὸ πεπηγέναι· ἡ γῆ, τὸ ἑστάναι· καὶ πάντα ὁμοίως τοῖς οἰκείοις διοικεῖται νόμοις. καὶ ταῦτα ἅπαντα ὑπετάγημεν γέγονε. Psal. θ. ε. Ier. ν. ζ. λθ.

6 Σπέρμα Ἀβραὰμ δοῦλοι αὐτοῦ, υἱοὶ Ἰακὼβ ἐκλεκτοὶ αὐτοῦ.

Τοὺς αὐτοὺς καὶ τοῦτο κἀκεῖνο καλεῖ, ὡς τοὺς μὲν ἀπογόνους, τοὺς δὲ υἱοὺς χρηματίσαντας. ἐκλεκτοὺς δὲ προσηγόρευσεν, ὡς πάντα τὰ ἔθνη λαοὶ κληθέντας Θεοῦ. τοῦτο δὲ καὶ διὰ τῶν ἐπιφερομένων ἐδήλωσεν. Ἐπεὶ μὴ πάντες ④ ἐξ Ἰσραὴλ, οὗτοι Ἰσραὴλ· μηδ' ὅσοι σπέρμα Ἀβραὰμ, πάντες τέκνα. καὶ γὰρ ὁ σωτὴρ ἔλεγε· Οἶδα ὅτι σπέρμα τοῦ Ἀβραὰμ ἐστε. καὶ πάλιν· Εἰ σπέρμα τοῦ Ἀβραὰμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ ἐποιεῖτε. ④ μὲν γὰρ σπέρμα μόνον, ④ δὲ καὶ ὅσοι κατὰ ταὐτὰ ἐκείνοις μιμηταὶ τυγχάνοντες ἐκλεκτοὶ καὶ Ἰωαν. η. λζ. λθ.

ψοὶ εἶντες· ὅπερ οὖν ἔφη πρὸς τὸ σπέρματος, ἀλλ' ὅτι δοῦλοι· ἐκάτερον γὰρ νῦν εἶπε πρὸς τῶν μαθητῶν· καὶ γὰρ ἦσαν ἀμφότερα καὶ δοῦλοι ὡς σπέρμα, καὶ ἐκλεκτοὶ ὡς ψοί· καὶ τό, Τούτους οὖν δώδεκα ἐξελέξατο ὁ Ἰησοῦς, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασε· καὶ δέ· Οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην; δὲ δὲ τῶν ἐκλεκτῶν νοήσεις ἀφαίρετον ἀπὸ τῶν· Πολλοὶ κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί. 7 Αὐτὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐν πάσῃ τῇ γῇ τὰ κρίματα αὐτοῦ. Ὁ γὰρ αὐτὸς ὢν ἁπάντων Θεὸς καὶ Κύριος, καὶ πάσης διακοσμῶν τῆς οἰκουμένης, τούτους ἰδίον λαὸν προσηρέθισε. διὸ προσέταξεν ἀπαγγεῖλαι τὰ κρίματα τοῦ στόματος αὐτοῦ, διὰ τοῦ πάντας ὑποκλίναι τοῖς αὐτοῦ κρίμασι. διὸ οὐκ Ἰουδαίους μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντας ἐξίωσε κλήσεως. καὶ ἄλλος δέ φησιν, ὡς ἡ προνοια τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καὶ ἅπαντα κόσμου θείοις κρίμασι διοικεῖ. 8 Ἐμνήσθη διὰ παντὸς καὶ αἰῶνα διαθήκης αὐτοῦ· λόγου, οὗ ἐνετείλατο εἰς χιλίας γενεάς.

Τὸ μακρὰς καὶ μόνιμον τῶν πρὸς τὸν Ἀβραὰμ γεγονυιῶν ὑποσχέσεων διὰ τούτων διδάσκει. οὐ γὰρ, ὡς τινες ὑπέλαβον, ἀπροβολικὸς ὁ λόγος, ἀλλ' ἀληθὴς καὶ θεῖος. Ὑπῆρχεν γὰρ ὁ τῶν ὅλων Θεὸς ἐν τῷ σπέρματι αὐτοῦ εὐλογήσειν πάντα τὰ ἔθνη· σπέρμα δὲ αὐτοῦ, ὁ δεσπότης Χριστὸς κατὰ σάρκα, οὗ αἰώνιον ἔχει τὸ κράτος καὶ τὴν βασιλείαν ἀνώλεθρον. τοῦτο δὲ καὶ τῶν χιλίων γενεῶν ἡ μνήμη προδηλοῖ. οὐ γὰρ ἐπὶ τῷ ἀριθμῷ ὁ λόγος σημαίνει, ἀλλὰ τὸ μακρὰς καὶ αἰώνιον τῶν γενεῶν τὸ πλῆθος αἰνίττεται, ἢ καὶ διὰ τὴν πρὸς μονάδα οἰκείωσιν, ὡς καὶ τῷ, Χιλιάδες εὐλογουμένων. καὶ πάλιν, Ἀγαθὸς μοι ὁ νόμος τοῦ στόματός σου ὑπὲρ χιλιάδας χρυσίου καὶ ἀργυρίου.

9 Ὃν διέθετο τῷ Ἀβραάμ· καὶ τοῦ ὅρκου αὐτοῦ τῷ Ἰσαάκ·

10 Καὶ ἔστησεν αὐτὸν τῷ Ἰακὼβ εἰς πρόσταγμα, καὶ τῷ Ἰσραὴλ εἰς διαθήκην αἰώνιον. Τοῦτον τὸν ὅρκον καὶ ὁ θεσπέσιος ἐμνημόνευσε Μωϋσῆς. Εἶπε γάρ, φησιν, ὁ Θεὸς πρὸς Ἀβραάμ· Καὶ ἐμοῦ ὤμοσα· ἢ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου, ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ· καὶ, εὐλογηθήσονται ἐν τῷ σπέρματί σου πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. " τούτῳ τῷ ὅρκῳ καὶ τὸν Ἰσαὰκ διαμεμηνύκασι, βεβαιοῖ δὲ καὶ πρὸς τὸν Ἰακὼβ τὰς ζωοδόκους. καὶ μέντοι καὶ πλεῖσι τοῦτο, διὰ μὲν Μωϋσέως τοὺς ἐκείνων κληρονόμους τῆς Αἰγυπτίων ἐλευθερώσας δουλείας, διὰ δὲ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ τὴν ἐπηγελμένην γῆν ἀποδοὺς, τὸ δὲ τέλος τῆς ἐπαγγελίας διὰ τοῦ δεσπότου συμπεράνας Χριστοῦ. 11 Λέγων, σοὶ δώσω τὴν γῆν Χαναάν, σχοίνισμα κληρονομίας ὑμῶν. Σχοίνισμα τὴν τῆς γῆς ἐκάλεσε δεσποτείαν· τῶν κεκλημένων γὰρ ἴδιον, μέτρῳ τὴν γῆν ὑποβάλλειν. 12 Ἐν τῷ εἶ) αὐτοῦ ἀριθμῷ βραχεῖς, ὀλιγοστοὺς, καὶ παροίκους ἐν αὐτῇ. Ταῦτα δέ, φησιν, ὑπέλαβον τοῖς πατράσιν ὀλίγοις ὄσι καὶ σφόδρα διαειθμήτοις. δηλοῖ δὲ διὰ τούτου τοῦ ὑποκρυμμένου τὴν δυνάμιν, ὅτι καὶ τοῖς ὕστερον ὀλίγοις τοσαύτης γῆς δεσποτείαν προδεδώκεν ἐδυνάτο. ἐπηγγείλατο γὰρ τοῖς ἀμφὶ τὸν Ἀβραάμ, δυνατὰ μὲν τὰ ὀλίγους αὐτοὺς εἶ), πληθυνθήσεσθαι ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὡς τὴν ἄμμον τὴν παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης, καὶ εὐλογήσειν ἐν αὐτοῖς πάντα τὰ ἔθνη· δυνατὸν δὲ τοῦ τότε παροικεῖν ἐν γῇ Χαναάν, δεσπόσας αὐτοῦ καταξῆσαι τῆς γῆς· ἃ δὴ καὶ γέγονεν ἀμφὶ τοῖς ὀξ αὐτῶν, οἵτινες εἰς πλῆθος ἄμμου δίκην ἐπέδωκαν. διὰ τὸ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ, ἐν ᾧ εὐλογήθησαν τὰ ἔθνη, καὶ ταῦτα γέγονεν ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει. τούτοις γὰρ λελεκται, Ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες. 13 Καὶ διῆλθον ὀξ ἔθνους εἰς ἔθνος, καὶ ἐκ βασιλείας εἰς λαὸν ἕτερον. Παροικοῦντες γὰρ τὰ πατριάρχαι διετέλεσαν, καὶ οὐδὲ ἐφ' ἑνὸς ἱδρυμένοι τόπου, ἀλλὰ νῦν μὲν ὧδε, νῦν δὲ ἐκ σκηνὰς ἀλλαχοῦ μεταφέροντες.

πς. βασιλείαν ὑ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ λέγ, ἀξ ἧς ἀφεστάντες, εἰς τὸν λαὸν Χαναναίων κατέλυτησαν. 14 Διὸ κ οὐκ ἀφῆκεν αὐτοὺς ἀδικῆσαι αὐτούς.

Κρείττους γὰρ αὐτοῦ τῶν ἀδικεῖν πειραθέντων ἀπέφηνε.

Καὶ ἤλεγξεν ὑπὲρ αὐτῶν βασιλεῖς· 15 Μὴ ἅπτεσθε τῶν χριστῶν μου, κ ἐν τοῖς προφήταις μου μὴ πονηρεύεσθε. Ταῦτα τῆς τῶν ἀξ αὐτῶν ἀποβολῆς δικαίας ἀπολογία, ὅτι μηδὲν ἐξ οὐκ προγόνων εὐεργεσίας ἠδέσθησαν, ἅπερ ἐξ οὐ ἀξ ἐθνῶν ὠφέλει. ϖ πατέρες οὖν αὐτῶν, φησιν, ὀλιγοστοὶ κ πάροικοι ὄντες, τοσαύτης ὕσης ἀμιξίας ὅτε κ τῶν κρατούντων ὠμότητος, ἀσφαλῶς ἐποιοῦντο Θεοῦ προνοίᾳ τὰς μεταβάσεις. μετῆλθε γὰρ ὁ μὲν Αβρααμ ἀπὸ Χαλδαίων εἰς Χαναάν, ἀπὸ ὑ Παλαιστίνης εἰς Αἴγυπτον, κἀκεῖθεν εἰς Γέραρα, ἔνθα μετ' αὐτὸν κατῴκησεν Ισαακ· Ιακὼβ ὑ μετῆλθεν ἀπὸ Παλαιστίνης εἰς Αἴγυπτον. γράφει ὑ Μωϋσῆς, πῶς ἐπάσας ὑπὲρ αὐτῶν ὁ Θεὸς βασιλῆς, οὐκ ἀφῆκεν αὐτοὺς ἀδικεῖσθαι. ὅτω ϖ Φαραὼ ἤπασεν ἐπασμοῖς μεγάλοις κ φοβεροῖς περὶ Σάρρας τῆς γυναικὸς Αβρααμ. ὅτω νύκτωρ ϖ Αβιμέλεχ ἐξεδιμάτωσεν, εἰρηκώς· Ἰδοὺ σὺ ἀποθνήσκεις περὶ Σάρρας τῆς γυναικὸς Αβρααμ, αὐτὴ δέ ἐστι συνωκημένη ἀνδρί. ὅτω ϖ Ισαακ ἀδέσμιον τοῖς πᾶσι καθάπερ τῶν Παλαιστίνων ἀπέφηνεν. ὅτω φοινίκῃ τῷ Λάβαν ἠπείλησεν· Ορα γὰρ, ἔφη, μὴ λαλήσῃς σκληρὰ μετ' τοῦ παιδός μου Ιακώβ. χειστὸς ὑ προφητεύει, ὐχ ὡς ἐλαφίῳ κεχειρισμένος, ἀλλ' ὡς ἐκλεκτοὺς ἡμῶν. προφήτην ὑ ὁ Θεὸς κ τ' Αβραὰμ προσηγόρευσεν. Ἀπόδος γάρ, φησι, τῇ γυναῖκα τῷ ἀνδρὶ, ὅτι προφήτης ἐστί, κ προσεύξεται περὶ σοῦ κ σωθήσῃ. ἡ χειρ ὺς φησιν, ὡς δηλ τὸ πνεύματος χεῖρα λαβοῦσα ἀόρατον. ὅτι γὰρ αὐτὸς ἑαυτῷ ὁ λαλήσας αὐτοῖς ἐδήλωσε λέγων· Αβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν· κ εἶδε, κ ἐχάρη. ποτε δὲ εἶδεν; ὅτε ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς εἶδεν ὅτι τρεῖς ἄνδρες αὐτῷ τῷ Θεῷ πρὸς τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῆ· ἐκεῖθεν εἶπεν ἡ γραφή, ΩΦΘΗ ὁ Θεὸς τῷ Αβραάμ.

16 Καὶ σκάλεσι λιμὸν ὅτι τὸν γῆν. Ἡ ἁμαρτία τὴν παιδείαν ἐφέλκεται· ἡ δὲ παιδεία τὸν βιωσιώδη βίον ἐλέγχει· ὁ δὲ ἔλεγχος τὴν τοῦ βίου μεταβολὴν πραγματεύεται. τοιοῦτον λιμὸν ἐπήγαγε δηλ τὸ πονηρὸν βίον τῶν πατέρων αὐθέκτων· ἀλλ' ὅμως κ οὕτω τῶν οἰκείων θεραπόντων ἐπεμελήθη, ὁ τῶν Θεὸς οἰκονομικῶς ἐποίησε τὸν λιμὸν, ἵνα δι' αὐτὸν κατελθόντες κ αὐξηθέντες τὸν γῆν ἀποδῶσι τῆς ἐπαγγελίας.

Παῖς σημεῖον ἀρτι συνέτειλεν. Ἀντὶ τοῦ, πρὸ δηλαδὴ ἀναδράμων σωρὸν ποιήσας πεποίηκεν, οὐ μόνον σῖτον, ἀλλὰ κ κριθὰς κ ὄσπρια, κ ἄλλα δι' ὧν δηλοῦσθαι αὐθέκτοι. τοῦτο γὰρ κατ' ὀργὴν Θεοῦ ἐν καιρῷ λιμὸς εἴωθε συμβαίνειν, ὃ μὴ σπείρεσθαι τοὺς αὐθέκτους ἐαθίουσας.

17 Ἀπέστειλεν ἔμπροσθεν αὐτῶν ἄνθρωπον· εἰς δοῦλον ἐπράθη Ιωσήφ.

ϗ ἦ θεῶ 35 Ἀμφίτροπα τοῦτον ἐδήλωσε, κ τῶν ἀδελφῶν τὴν μοχθηρίαν, κ τὴν αὐτοῦ σοφίαν. τῇ γὰρ ἐκείνων εἰς δέον ἐχρήσατο πονηρίᾳ. ὁ γὰρ αὐτὸς ἐκείνους ἠνάγκασεν ἀπεμπολῆσαι τὸν ἀδελφόν, ἀλλὰ τῇ κακοηθείᾳ μὴ ἐκείνων ἐνδέδωκεν, αὐτὸς ὑ εἰς δέον τούτῳ χρησάμενος, βασιλέα τὸν δοῦλον ἀπέφηνε, κ τῷ γῆρει τὴν εἰς Αἴγυπτον κάθοδον ἐπορυτόμευσεν. ἔδει γὰρ τὸν λαὸν Θεοῦ μέλοντας χρηματίζειν, περιφανῆς γενέσθαι κ περιβλέπτους ἀπὸ τῶν ἐκ αὐτῶν γινομένων θαυμάτων. ἡ γὰρ εἰς αὐτοὺς γινομένη κηδεμονία ϖ τούτων Θεὸν ἀνεκήρυττε, κ τὸν ἀκούοντας τῷ φωτὶ τῆς θεογνωσίας κατέλαμπεν. 18 Ἐταπείνωσαν ἐν πέδαις τοὺς πόδας αὐτοῦ· σίδηρος διῆλθεν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. Μετὰ γὰρ τὴν τῆς μοιχείας συκοφαντίαν, ὃ δεσμωτήριον

ειον ὤκησε, καὶ προσευτίκα ὡς εἰκὸς προσέθηκεν αὐτῷ τὰ ἐκ σιδήρου δεσμά. ὅτω γὰρ ὁ Σύμμαχος εἴρηκεν· εἰς σίδηρον ἦλθεν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, ἀντὶ τοῦ, μέχρι σφαγῆς ἐκαδώθυσεν· ἢ ὃ χεῖρον τῶν πειρασμῶν καὶ ὃ ἰσχυρὸν προσεπήρθυσε σίδηρον· ὅπερ δηλοῖ τὸ ἐταπεινώθη ὁ Ἰωσὴφ διέβαινε, καὶ πάροδος αὐτῷ τὰ λυπηρὰ δηλοῖ μακροθυμίαν ἐλάνετο.

Μέχρι τοῦ ἐλθεῖν ⟨Ψ⟩ λόγον αὐτοῦ· ὃ λόγιον Κυρίου ἐπύρωσεν αὐτόν.

Ταῦτα ἢ ἐταπείνωσεν ἅπαντα, χρυσοῦ δίκην δοκιμαζόμενος, ἵνα μὴ ὃ ἀκίβδηλον τῆς τοῦ Ἰωσὴφ ἀρετῆς ὁ τῶν ὅλων μαθητὴς Θεός, ὁ γινώσκων τὰ πάντα πρὸ γενέσεως αὐτῶν· ἀλλ' ἵνα τοῖς ἀνθρώποις τύπον ἐκείνου φιλοσοφίαν καὶ ἀρχέτυπον ἀληθείας προθῇ. καὶ μὲν οὕπω νόμος δοθεὶς ἐταπήρχει ἔγγραφος, ἀλλ' ἐκάστῳ λογικῷ λόγιον παρὰ Θεοῦ ὁ φυσικὸς νόμος, δι' οὗ καὶ λογικοὶ λεγόμεθα. ὃ ἢ, μέχρι τοῦ ἐλθεῖν ⟨Ψ⟩ λόγον αὐτοῦ, ⟨Ψ⟩ λόγον αὐτοῦ φησιν, οἱ ὅτι τοῖς ὁράμασιν ἰδὼν ἔξῃσε τῷ πατρὶ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς περί τε τῶν δραγμάτων καὶ τῶν ἀστέρων. μέχρι γὰρ ἔξένδη ταῦτα, τοῖς κακοῖς ἐγυμνάζετο.

Γεν. λζ. δ. η.

19 Ἀπέστειλε βασιλεὺς καὶ ἔλυσεν αὐτόν· ἄρχων λαοῦ, καὶ ἀφῆκεν αὐτόν.

20 Κατέστησεν αὐτὸν κύριον τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ ἄρχοντα πάσης τῆς κτήσεως αὐτοῦ.

Καὶ τὸν ἀπὸ τῆς οἰκονομίας ὠφέλειαν δείκνυς ἐπήγαγε·

21 Τοῦ παιδεῦσαι τοὺς ἄρχοντας αὐτοῦ ὡς ἑαυτόν· καὶ τοὺς πρεσβυτέρους αὐτοῦ σοφίσαι.

ψλγ. κβ. β.

Χρυσὸν δίκιμον πυρωθεὶς (κατὰ ὃ, Δοκίμασόν με, Κύριε, καὶ πείρασόν με) τοῦ Θεοῦ πρὸς νοῦν ἀναγόντος τῷ Φαραὼ λύεταί τε καὶ ἄρχει. ἀλλ' ὁ τυχὼν δὲ φαίνεται τοῦ Φαραὼ λογισμός. τί γὰρ ἐκώλυεν αὐτὸν μαθόντα τὰ περὶ τοῦ λιμοῦ, τοῦτον μὲν ἀπολέσαι, τὰ δὲ περὶ τὸν σῖτον δείξαντα μετὰ τῶν ἰδίων ἀρχόντων; ἀλλ' οὐ τοσοῦτον τῆς τῶν χρημάτων ἐφέσεως ἦν φυλακὴ, ὅσον τῆς ψυχικῆς ὠφελείας τῶν ὑπ' αὐτοῦ σωθῆναι μελλόντων ἀρχόντων τε καὶ πρεσβυτέρων αὐτοῦ, καὶ ὑπ' αὐτοῦ σοφισθῆναι δι' ὧν ἔδει βελτίους καὶ τοὺς ὑπηκόους γενέσθαι. ὀπτίσιμος γὰρ ὄντως τῆς τῶν ὀνείρων ἑρμηνείας ὁ βασιλεὺς γενόμενος καὶ τὴν ἐξουσίαν λαχών, εἰς θεογνωσίαν ἐποδήτει τοὺς ἄλλους, οὐ λόγοις μόνον χρώμενος, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις εἰς τὸ αὐτὸ εὐσέβειαν ἐφελκόμενος.

22 Καὶ εἰσῆλθεν Ισραὴλ εἰς Αἴγυπτον, καὶ Ιακὼβ παρῴκησεν ἐν γῇ Χάμ.

Υἱοὶ Νῶε Σήμ, Χάμ, Ιάφεθ. τοῦ δὲ Χάμ παῖς Χαναάν· τούτου δὲ Μεσραὶμ, οὗ ἑρμηνεύεται Αἴγυπτος, ἀφ' οὗ καὶ ἡ χώρα. ὅτι τοίνυν εἰσῆλθεν Ιακὼβ εἰς Αἴγυπτον, εἰκὸς ἦν τὸν Χὰμ πάππων ὄντα τοῦ Μεσραὶμ ἐν Αἰγύπτῳ κατοικῆσαι, τοῦ Χαναὰν ὄντι τῆς καλουμένης Παλαιστίνης οἰκιωτοῦ. ἔχει δὲ τοῦ Ισραὴλ καὶ Ιακὼβ εἰσῆλθεν εἰς Αἴγυπτον, καὶ οἱ τούτου παῖδες δηλωθήσονται. Ἐν ἑβδομήκοντα δὲ ψυχαῖς κατέβη Ισραὴλ εἰς Αἴγυπτον, εἶπεν ἡ γραφή. ἐξεδόθη δὲ καὶ ἑτέρως αὕτη, φησὶν, ἡ προφασις ἐλθόντος τοῦ πατριάρχου τῆς εἰς Αἴγυπτον ἐκδημίας. γλῶ ὁ Χὰμ, τὴν Αἴγυπτον ὀνομάζει, ὅθεν ὁ Μεσραὶμ υἱὸς τοῦ Χὰμ ἐλθόντος δεύτερος. Χὰμ γάρ, φησὶν, ἐλθόντος ⟨Ψ⟩ Χὼς προτέτοκεν, καὶ Μεσραὶμ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Χὼς ὁ τὴν Αἰθιοπίδα ἡ θεία καλῇ γραφὴ, Μεσραὶμ ὁ τὴν Αἴγυπτον. Ιακὼβ ὁ καὶ Ισραὴλ τὸ αὐτὸν ὀνομάζει. ὃ μὲν γὰρ ἐκ τῶν πατέρων ἔλαχεν ὄνομα, ὃ ὁ Θεὸς αὐτῷ τέθεικε, τὴν ὁμοιότητα αὐτῷ θείαν ὀπτασίαν δηλοῦν. ἐμνήσθη γὰρ ὁ Θεὸς τῆς πρὸς τὸν Αβρααμ ἐπαγγελίας. ὅτε γὰρ εἶπεν Αβρααμ, Πῶς ἔσται τοῦτο; ἐπήγαγε· γινώσκων γνῶσι, ὅτι πάροικον ἔσται τὸ σπέρμα σου ἐν γῇ οὐκ ἰδίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ καὶ κακώσουσιν ἔτη τετρακόσια.

Προσεξ. ιδ. καὶ Γεν. μς. κα.

Γεν. ι. ς.

Γεν. ιε. ιγ.

23 Καὶ ἤυξησε τὸν λαὸν αὐτοῦ σφόδρα, καὶ ἐκραταίωσεν αὐτὸν ὑπὲρ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ.

Εξοδ. α. βζ.

Τοῦτο καὶ τῆς ἐξόδου ἡ ἱστορία διδάσκει. ὅσῳ γάρ, φησὶν, ἐκάκουν αὐτοὺς

Αἰγύπτιοι, τοσούτῳ πλείους ἐγένοντο, καὶ ἐπλήθυνεν αὐτοὺς ἡ γῆ. δείκνυσι τοῦτο ἐργαζομένη, ὅτι ἡ φύσις ἰῶ ἡ ὀπτίδοσις, ἀλλὰ τῆς ἐπαγγελίας αὐτοῦ. ὅτε γὰρ ὀλιγωτέρους ἔδει γίνεσθαι τοὺς ἐργαζομένους ἐλαφυραγωγοὺς, τῶν παίδων εἰς τὸν ποταμὸν ῥιπτομένων, τῆς φύσεως ἐπηρεαζομένης, τότε μᾶλλον ἐπέδοσαν ὕπως, ὡς καὶ σφόδρα γίνεσθαι φοβερούς τοῖς ἐνοικοῦσιν· ὥστε τὸν Φαραὼ λέγειν, ὃς οὐκ ἤδει τὸν Ἰωσήφ· Ἰδοὺ νῦν πολυπλήθει ὁ λαὸς τοῦ ἔθνος, καὶ ἰσχύει ὑπὲρ ἡμᾶς. οὐκ ἀνεξητάστως ἐκεφαλαιώθησαν, εἰ μὴ τῆς Ἰωσὴφ ἕνεκεν τυχὸν προστασίας καὶ τῆς τοῦ Φαραὼ δεξιώσεως. Exod. a. 8.

24 Μετέτρεψε τὴν καρδίαν αὐτῶν, τοῦ μισῆσαι τὸν λαὸν αὐτοῦ, τοῦ δολιοῦσθαι ἐν τοῖς δούλοις αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ οὐκ ἦν τοῦ τιμᾶσθαι παρὰ τῶν Αἰγυπτίων αὐτοὺς, εἰς τὴν ὁμοίαν εἰδωλολατρείαν ἐξέβησαν, τοῦτο χάριν παρεσκεύασε μισῆσαι αὐτοὺς, ἵνα βαρέα τῶν ἔργων ὀπτήσηται· ἵνα κακωθέντες καταφύγωσιν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ βύρη χώραν πληρωθῇ ἡ πρὸς τὸν Ἀβραὰμ ἐπαγγελία. ὡς γὰρ τὸν Ἰωσὴφ πειράσας ἐδόξασεν, ἄξιον ὀφθέντα δι' ἧς πείρας· ὕπω νῦν τὸν λαόν. πειρασθέντες γὰρ ἐσήναξαν καὶ ἐκέκραξαν πρὸς τὸν Θεὸν αὐτῶν. διὰ νῦν εἰς μῖσος μετεσκάφη τοῖς Αἰγυπτίοις ἡ πρὸς αὐτοὺς τιμή. ἐν αἰσθήσει γὰρ ἠμύνοντο καὶ τιμῇ πρὸ Αἰγυπτίοις ἐπτελέσθησαν τοῦ πατρῴου Θεοῦ, καὶ τῆς αὐτῶν εἰδωλολατρείας γενέσθαι κοινωνοὶ, ὡς φησιν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, Καὶ νῦν φοβήθητε, λέγων, τὸν Κύριον καὶ λατρεύσατε αὐτῷ ἐν ἀληθείᾳ δικαιοσύνης, καὶ περιέλεσθε τοὺς θεοὺς τοὺς ἀλλοτρίους, οἷς ἐλάτρευσαν οἱ πατέρες ὑμῶν ἐν τῷ πέραν τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ. μετέτρεψε δὲ τὴν Αἰγυπτίων τὴν καρδίαν, οὐ βιασάμενος, ἀλλὰ τῷ αὐτεξουσίῳ παραχωρῶν. ἐδολιοῦσαντο δὲ ποτὲ μὲν ταῖς μάγαις ὀπτιπάξασαι αἰνέλθι τῶν Ἑβραίων τὰ ἄρρενα, ποτὲ δὲ τῷ ποταμῷ τοῦτα παραπέμψαι κελεύσαντες. ἀλλ' ὅμως ὕπω ὁ λαὸς διέφυγε τὸν θανάτον καὶ μηχανήματα. Exod. a. 22.

25 Ἐξαπέστειλε Μωϋσῆν τὸν δοῦλον αὐτοῦ, Ἀαρὼν ὃν ἐξελέξατο ἑαυτῷ.

26 Ἔθετο ἐν αὐτοῖς τοὺς λόγους τῶν σημείων αὐτοῦ, καὶ τῶν τεράτων αὐτοῦ ἐν γῇ Χάμ.

25 Τῆς ἱστορίας τὰ κεφάλαια ὑφηγοῦσι διηγήματα. Συντεμὼν γὰρ φησιν, ὡς ἱκανῶς αὐτὸν πρὸς τὴν ἀξίαν ὑμωρησάμενος, πέμπει τοῦτον δι' ὧν ἐποίησε τεράτων τοῦτον μὲν Αἰγυπτίους χολάζων, πρὸς τὴν ἰδίαν δὲ γνῶσιν τοῦτον Ἑβραίους παιδεύων. τῶν σημείων δὲ τὰς αἰτίας τοῖς ἀμφὶ Μωϋσέα μόνοις ἐξέφηνε, λογικὴν καταλῆψιν ὡς λογικοῖς μόνοις δοὺς δηλώσας, ὡς ἐνδέχεται δι' ὧν αἰτίαν ποτὲ μὲν τὰ ὕδατα τῶν Αἰγυπτίων μετέβαλε, ποτὲ δὲ τὸ καθ' ἕκαστον, καὶ διατί τῇ τῶν δὲ τὴν ἔξιν ἐγένετο, καὶ τοῦτα ὕλων εἰκόνες ἢ σύμβολα. ὅπῃ γὰρ μὴ πάντες οἷοί τε εἰσὶν ἐξ ἑαυτῶν καὶ δι' ἑαυτῶν αἰσθάνεσθαι τὰ βλαβερὰ, τοῖς ὕπως ἀσθενέσιν ἀπέστειλε Θεὸς τοὺς δυναμένους, ὁδηγοὺς δὲ πεμφθέντας τῆς ὁδοῦ τῆς ὅπῃ τὰ ἀγαθὰ φερούσης. Εἰσὶ γὰρ ὅτοι· ὁ Θεοῦ νόμος, Μωϋσῆς, δὲ ὁ ἀρχιερατικὸς λόγος, ὃ σύμβολον Ἀαρών. δὲ ἐκείνοις μὲν τὴν γλῶτταν ἐκίνουν, καὶ τὸ σῶμα ἐδάνειζον τῷ Θεῷ καὶ ῥήματα ἐξέβαλλον· ἡ δὲ δυνάμις πρὸ αὐτοῦ πᾶσα ἐπέμπετο.

27 Ἐξαπέστειλε σκότος καὶ ἐσκότασε· διότι παρεπικρανθησαν τοὺς λόγους αὐτοῦ.

Καὶ οὐκ ἀντέσπον Αἰγυπτίοις θεραπεύοντες τοῖς θείοις προστάγμασιν, ἀλλὰ τὰ κελευόμενα ἔδρων, καὶ τὴν μακροπάτειν αὐτοῖς καὶ τεθειμένον ἐπήγαγεν νύκτα, μᾶλλον δὲ νυκτὸς ζοφωδέστερον σκότος. ἡ μὲν γὰρ νὺξ, καὶ ἀστέλλωσα ἦ, τῇ αἰτίᾳ τῶν ἀστέρων κεκένωται· ἐκεῖνο δὲ τὸ σκότος ψηλαφητὸν ἡ θεία καλεῖ γραφή. ὁ γὰρ τὸν λαὸν κηδεμὼν Θεὸς, ἵνα δι' μεγάλων τινῶν τοὺς Αἰγυπτίους σκολάζειν (ἵνα γὰρ ἀπορεῖ ἡ πάντοδύναμος χεὶρ ἀθεάτου αὐτοῖς ὀργὴν ὀπτιπέμψαι, λέοντας, ἄρκτους, λιμὸν, ἢ λοιμὸν, ἢ θάνατον) ἀλλὰ δι' ὧν εἶπεν, ἐλυμφρεῖτο, καὶ αὐτοὺς ἠρέμα κολάσειν εἰς μετάνοιαν. ἡ δὲ μεγίστη τοῦ λαοῦ Exod. i. 22.

λαοῦ κάκωσις, ὃ δηλοῖ πηλοῦ καὶ πλινθείας ἁπλῶς. Δηλοῖ δὲ τὸ προσταττόμενον ὅτι σεβασ-
θείδωλων. διὸ καὶ βεκχὼ τοὺς ἐν τῷ πλαίνῳ ὁδηγοῦντας ἐκόλαζεν, εἰς ὑπόμνησιν καὶ τούτους ἀγῶν τῶν πόνων διαπορᾶν, δι' ὧν ἡ κλῖσις ἐξυπηρετεῖτο τοῖς μαθηταῖς. ἀὴρ μὲν εἰς σκότος, τὸ δὲ ὕδωρ εἰς αἷμα, εἰς δὲ βατράχους ἡ γῆ, τὸ δὲ πῦρ προδόξως ὑπεφέρετο ζῳῦ ὑετῷ καὶ χαλάζῃ. τὸ δὲ σκότος, φησίν, ἐξαποστελεῖ οὐκ Θεοῦ ἀπρεπέ- 5
χειαν τοῖς λόγοις αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπηκουσε προθύμως, μόνης ὑφαπλωθείσης τῆς Αἰγύπ-
Εξοδ. κγ. του. λέγει γοῦν ἡ γραφή, τοῖς υἱοῖς Ισραὴλ φῶς ἦν. Εἰ γὰρ ἦν πᾶσι τοῖς τοῦ κόσμου, πῶς ὅτι τρεῖς ἡμέρας αὐτὸ καὶ νύκτας μεμυηκέναι φησί; τί γὰρ ἦν τὸ διαφεῦγον ἡμέρας καὶ νύκτας, μιᾶς μόνης ὕστερον ἐπιτεταμένης νυκτός; ἵνα γὰρ μή τις λέγῃ, ὅτι ἔκλειψις τοῦ συμβαίνειν ἦν, μηδ' ὅτι δρόμος φύσεως, τῷ αὐτῷ χρόνῳ οἰκοῦντες Εβραῖοι ταύτης οὐκ 10
ἠθοῦντο τῆς πληγῆς· ὅπερ καὶ ὅτι τῶν ἄλλων ζωόκαμνε πληγῶν.

28 Μετέτρεψε τὰ ὕδατα αὐτῶν εἰς αἷμα, καὶ ἀπέκτεινε τοὺς ἰχθύας αὐτῶν.

Οὐ γὰρ τῇ χροιᾷ τῶν ὑδάτων μόνῃ, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ μετέβαλε τῆς γεύσεως τὴν ποιότητα, ὥστε ἅπαντα Δαφναῖον τῶν ἰχθύων ταριχῆναι.

29 Ἐξεῖρψεν ἡ γῆ αὐτῶν βατράχους ἐν τοῖς ταμείοις τῶν βασιλείων αὐτῶν. 15

Ἐπειδὴ γὰρ τῷ ποταμῷ τὰ βρέφη τῶν Εβραίων παρέδοσαν, μετέβαλε μὲν εἰς αἷμα τὸ ποταμοῦ τὸ ὕδωρ, τὴν δὲ αὐτῷ γεγηπυΐαν μιαιφονίαν ἐλέγχων· βατράχους γὰρ ἐκεῖθεν ἀναβλύσαι πεποίηκε τοῖς ἀνηρημένοις προσπλησίως βρέφεσιν ἔρπουσας, καὶ ταῖς οἰκίαις ἐπεμβαίνουσας, καὶ ἅψεις αὐτῶν χωρησώσας τῶν τοῦ βασιλέως θαλάμων. τῶν οὖν βασιλικῶν ταμείων ἐμνημόνευσεν, ὥστε δηλῶσαι τὸ τοῦ θαύματος μέγεθος, ὅτι μηδὲ 20
πλῆθος οἰκετῶν ἢ στρατιωτῶν (ὅπερ εἰκὸς ἐν τοῖς βασιλείοις ἔχειν) ἀποσοβῆσαι τοὺς βατράχους δυνάσθαι.

30 Εἶπε, καὶ ἦλθε κυνόμυια καὶ σκνῖπες ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῶν.

Ηκολούθει γὰρ τοῖς λεγομένοις τὰ ἔργα, καὶ προσταχθὲν Θεοῦ μὲν κελεύοντος, Μωϋσέως δὲ λέγοντος, καὶ κυνόμυια καὶ σκνῖπες ἐπλήθυνον τὴν γῆν, οὐκ Αἰγυπτίων ὄρεως ὑπα- 25
ειόντες, οὐδὲ ἄλλοις ἀνθρώποις τὴν λύμην ἐπιφέροντες, ἀλλὰ τοῖς ἀνθρώποις τὴν παιδείαν ἐπάγοντες. τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ, ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῶν, αὐτὴ τῆς, ἔξω τῶν Αἰγυπτίων ὅρων οὐδεὶς τοιοῦτον γινόμενον ἦν ἰδεῖν. 31 Εθετο τὰς βεκχὰς αὐτῶν χάλαζαν, πῦρ καταφλέγον ἐν τῇ γῇ αὐτῶν. 32 Καὶ ἐπάταξε τὰς ἀμπέλους αὐτῶν καὶ τὰς συκᾶς αὐτῶν, καὶ ζωέτεμε πᾶν ξύλον ὁρίου αὐτῶν. 30

Τὰ νέφη μὲν γὰρ τὰς ζωηθεῖσας ὠδῖνας ἐπήλαυξε, καὶ ἀντὶ βεκχῶν καὶ ὄμβρων χάλαζαν ἀπεκύησε, κεκραυνοὶ δὲ καὶ ταρηχῆρες μετὰ τῆς χαλάζης ἐφέροντο, καὶ ἐναντίαι ἀλλήλαις φύσεις, ὕδωρ καὶ πῦρ, ἀλλήλας οὐκ ἐλυμαίνοντο. ὅτε γὰρ τὸ πῦρ τὸ πεπηγὸς ὕδωρ τῆς χαλάζης ἐξέτηκεν, ὅτε τὸ ὕδωρ κατεσβέννυ τὴν φλόγα· ἀλλὰ τὴν φυσικὴν ἀποδέμενα μάχην, σύμφωνον Αἰγυπτίοις τὴν παιδείαν ἐπῆγον, καὶ τὴν ἐκείνων ἀνειωσύ- 35
αν διήλεγχον, ὅτι αὐθαίρετοι ὄντες οὐκ ἠδοκοῦντο τὴν φύσιν, ἀλλὰ τὸν ὁμοφυᾶ παρὰ φύσιν δουλεύειν ἠνάγκαζον. τοῦτο δὴ χάλαζα καὶ αἱ ἀμπελοι καὶ αἱ συκαῖ αὐτῶν, καὶ τὰ ἄλλα τῶν φυτῶν γῆν ἄρδην ἐν αὐτῶν διεφθείρετο.

33 Εἶπε, καὶ ἦλθεν ἀκρὶς καὶ βρούχος, οὗ οὐκ ἦν ἀριθμός· 34 Καὶ κατέφαγε πόαν τὸν χόρτον ἐν τῇ γῇ αὐτῶν, καὶ κατέφαγε πόαν τὸν καρπὸν τῆς γῆς αὐτῶν. 40

Διὰ μὲν τῆς χαλάζης καὶ τῶν πυρὸς, τὰ δένδρα διέφθειρε· διὰ δὲ τῆς ἀκρίδος καὶ τοῦ βρούχου, τὰ ἕλη, τοὺς λειμῶνας, τὰ λήϊα. οὐ γὰρ μόνον τὸν καρπὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν χόρτον αὐτῶν κατεσθίουσι. καὶ μέντοι οὐκ ἔστιν ἐν ταύτῃ ἀκρίδα καὶ βρούχον ὑπονοεῖσθαι. ἡ γὰρ ἔσχατη τοῦ

βρούχου

βεδυχον ἡ ἀκρὶς τὸ ἐλαβοδοσα, ἡ ὁ βεδυχος αὐξηθεὶς, ἀκρὶς τὸ ἐπέλας γέγ, ὥστε ὃ μὴ τὸ ἔτερον, ὃ ἦ χερόνῳ ὠνὶ ἀκολυθῆσαν ὕστερον. ἀλλ' ὅλῳ θαῦμα ἰῶ, καὶ τὸ ἐγμα-τι Θεοῦ ὃ σημεῖον ἐγένετο, ἅμα παρῆλθεν ἑκάτερον, καὶ κατέφαγε ἅμα τὸ χόρτῳ καὶ τὸ καρπόν· ὥστε τὸ τῇ ἔσφῃ τῶν δενδρων, καὶ ἡ τῶν κλάδων ἐφθείρετο.

35 Καὶ ἐπάταξε πᾶν πρωτότοκον ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, ἀπαρχὴ πάντος πόνου αὐτῶν. Ταύτῃ Αἰγυπτίοις ἐπήγαγε τελευταίαν πληγὴν, μᾶλλον ἐξελθεῖν τοὺς Ἰουδαίους κατήπειξεν. ἅπασα γὰρ οἰκία ἀρίων καὶ ὀλοφύρσεως ἐπέπλησο, τῶν πρωτοτόκων ἀπάντων ἀθρόον τελευτησάντων. κατὰ γὰρ τῶν πολυτιμοτέρων ἐπήγαγε τὴν πληγὴν, πικροτέρας βάλλων ἀκίδα τοῦ ἀνδηγήτου τὰς τῶν πρωτέρας ἀφαιρεθείσας πληγάς. 36 Καὶ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐν ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ.

Ἐπειδὴ γὰρ οὐδὲ τὰ οἰκεῖα ἔλαβον Αἰγύπτιοι τοὺς Ἰουδαίους ἐπέτρεπον, πρὸς τοῖς οἰκείοις ἔλαβον καὶ τῶν Αἰγυπτίων πλοῦτον, οἷόν ἐστι μισθὸν τῆς χαλεπῆς δουλείας κομισάμενοι τὸ χρυσοῦν καὶ τὸ ἄργυρον. ἃ γὰρ ἀδίκως τοῦτο ἠμέλουν προστάξει ὁ Θεὸς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀδικοῦντας παιδοβίων καὶ τοὺς ἀδικηθέντας ψυχαγωγῶν. Καὶ οὐκ ἦν ἐν ταῖς φυλαῖς αὐτῶν ὁ ἀσθενῶν. Τῶν γὰρ τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπαχθομένων πληγῶν οὐκ ἐλάμβανον πεῖραν. προσέταξε γὰρ ὁ Θεὸς σκυλεῦσαι τοὺς Αἰγυπτίους, ὡς νενικημένους, καὶ μισθὸν ὀφείλοντας τῆς μακροχρονίου δουλείας. μέγα γὰρ καὶ, οὐκ ἐκ χώρας τὰ χείρισα παθούσης ἀπαθεῖς ἀπαλλάττεσθαι μέχρι ἑνὸς ἐν μυριάσι τοσαύταις, ἕως δὲ ἐναπομείνῃ τῇ Αἰγύπτῳ μηδεὶς ἐκτὸς τῆς τοῦ σώματος ἀῤῥωστίας κεχειρωτημένος. ὅθεν ὁ Μωϋσῆς ἱστόρησεν. 37 Εὐφραίνθη Αἴγυπτος ἐν τῇ ἐξόδῳ αὐτῶν· ὅτι ἐπέπεσεν ὁ φόβος αὐτῶν ἐπ' αὐτοῖς. Οὕτω γὰρ ταῖς παντοδαπαῖς ἐξεδεικνύοντο, ἦσαν τιμωρίαις, ὡς ἐναργεστάτην οἰκείαν νομίσαι τὴν τῶν Ἑβραίων ἐλευθερίαν.

38 Διεπέτασε νεφέλην εἰς σκέπην αὐτοῖς, καὶ πῦρ τοῦ φωτίσαι αὐτοὺς τὴν νύκτα.

Ἡ γὰρ αὐτὴ νεφέλη, σκιὰ μὲν αὐτοῖς μετ' ἡμέραν ἐγίνετο, καὶ τῆς ἀκτῖνος ἐκώλυε τὸ λυποῦν· νύκτωρ δὲ πυρειδὴς γινομένη, τοῦ φωτὸς αὐτοῖς ἐχορήγει τὴν χρείαν.

39 Ἠτήσαν, καὶ ἦλθεν ὀρτυγομήτρα, καὶ ἄρτον οὐρανοῦ ἐνέπλησεν αὐτούς.

Ἐπειδὴ γὰρ καὶ χρεῶν ὠρέχθησαν, πρέπον ἦν αὐτοῖς δῆναι ὀρνίθων αὐτόματον· καὶ δεηθεῖσιν ἄρτων δοῦναι ἐχορήγησε, δι' ὧν τοὺς νεφελῶν οὐκ ὑετοὺς, ἀλλ' αὐτὸν δωρησάμενος τὸν Ἔσφιον. Τὸ δὲ μάννα λέγει, οὐχ ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὑπὲρ κεφαλῆς ἀέρος (ὅπερ ἡ θεία γραφὴ οὐρανὸν προσαγορεύει) φερόμενον, ἅμα δὲ καὶ ὡς εἰκόνα τοῦ οὐρανίου ἄρτου ἐδοθέντος ἐν μυστηρίῳ τῇ ἐκκλησίᾳ φέρειν.

40 Διέῤῥηξε πέτραν, καὶ ἐῤῥύησαν ὕδατα, καὶ ἐπορεύθησαν ἐν ἀνύδροις ποταμοί.

Ἐθεράπευσε δὲ αὐτῶν καὶ τὸ δίψος ταῖς παραδόξοις ὠδῖσι τῆς πέτρας. ἐν ἀνύδρῳ γὰρ καὶ ξηρᾷ ποταμοὺς ἀναβλύσαι προσέταξε. καλεῖ δὲ ποταμοὺς, τῶν ἀναδοθέντων ἐκ τῆς πέτρας ὑδάτων τοὺς ὀχετούς. Εἰ δὲ γράφοιτο, ποταμοῖς, ἐρεῖς ὡς κατὰ τὴν ἰσοτέλειαν τοιοῦτον μόνον τὸ Ἰορδάνου διέβησαν, δυνάμει δὲ ἄλλους, ὅσοι πρὸς ἀῤῥάβασιν ἐνεπόδιζον.

41 Ὅτι ἐμνήσθη τοῦ λόγου τοῦ ἁγίου αὐτοῦ, τοῦ πρὸς Ἀβραὰμ τὸν δοῦλον αὐτοῦ.

42 Καὶ ἐξήγαγε τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐν ἀγαλλιάσει, καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐν εὐφροσύνῃ. Ἀψευδὴς γὰρ ὅσα Θεὸς τοῖς ἀμφὶ Ἀβραὰμ ἐπηγγείλατο πρὸς τοῦ τὸ πλῆθος αὐξῆσαι πλήθει δόξης. καὶ Μωϋσῆς δὲ πρὸς αὐτοὺς ἐν τῷ δευτερονομίῳ φησὶ· Μὴ εἴπῃς, ἐμοὶ πρὸς δικαιοσύνας μου ἐξήγαγέ με Κύριος ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ἀλλὰ ἐμοὶ τὸν ὅρκον, ὃν ὤμοσε τοῖς πατράσιν ὑμῶν. ὁ γὰρ Θεὸς ποιῶν ἐστιν ἔλεος εἰς χιλιάδας τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν, ἅμα καὶ προτεπόμενος τοῖς ἐξ αὐτῶν, ὅπως δὲ φυλάξωσι τὰ δικαιώ-

Δευτ. 9. 5. a.

μματα

ματα αὐτοῦ. 43 Καὶ ἔδωκεν αὐλοῖς χώρας ἐθνῶν, καὶ πόνους λαῶν κατεκληρονόμησαν. Οὐ γὰρ μόνον τῆς Αἰγυπτίων ἠλευθέρωσε δουλείας, ἀλλὰ καὶ τὴν Χαναναίων αὐλοῖς ἐδωρήσατο γῆν, ἐκ τῶν ἀλλοτρίων πόνων δεσποζας ἀπέφηνε, καὶ ἐκείνους κολάσας ἀδίκως, καὶ ζῆλ οἰκείας ἐμπεδώσας ἐπαγγελίας. ὅτι δὲ οὐκ ἀδίκως ἐξέβαλε τοὺς πρώτους τὴν Παλαιστίνην οἰκοῦντας, διδάσκει μὲν καὶ δι' ὧν Ἰουδαίοις ἐνομοθέτησε, φυγεῖν κελεύσας τῆς ἐκείνων πολιτείας τὴν μίμησιν, διδάσκει δὲ καὶ πρὸς τὸν Αβρααμ ἐπαγγελίας*. τί δήποτε δὲ μὴ αὐθις αὐτῷ δίδωσι τῆς γῆς ἐκείνης τὴν δεσποτείαν, δηλαδὴ παρεσκευῆν ὅτι πλείστην ἐᾷ; Οὔπω γάρ, φησιν, ἀναπεπλήρωνται αἱ ἁμαρτίαι τῶν Ἀμορραίων ἕως τοῦ νῦν, φησὶ, πρωτοπλασίας τετολμήκασιν ἄξια· καὶ δίκαιον αὐτοῖς τὴν ὑμετέραν ἐπαγαγεῖν, οὐδὲ τὴν πρεσγνώσει τῆς μείζονος ἁμαρτίας τῆς ὑμετέρας τὸν ὕφορον ἐξενεγκεῖν, ἀλλὰ ἀναμεῖναι τὴν πρεσγραμμάτων τὸ τέλος. μέτρῳ γὰρ χρῶμαι καὶ σταθμῷ πρυτανεύω, οὐδὲν ἀσύμμετρον πρὸς ἐμοί. ἀφ' οὗ τετρακοσίων ἐτῶν ἀναμείνας πρόοδον, ὅπως καὶ ἐκείνους ἐξέβαλε, καὶ τούτοις ζῆς ἐπαγγελίας ἀπέδωκεν.

44 Ὅπως δὲ φυλάξωσι τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, καὶ τὸν νόμον αὐτοῦ ἐκζητήσωσι.

Δέδωκε γῆν αὐλοῖς, φησιν, ἵνα ἐπαγγείλατο γῆν, νόμον αὐλοῖς δεδωκώς, καὶ κτῆν τοῦτον βιοτεύειν κελεύσας.

Ψαλμ. ρε. Ἀλληλούϊα.

ΕΝ τούτῳ τῷ ψαλμῷ ζῆς ἁμαρτίας καταλέγει πρεσγενοῦς λαοῦ, διδάσκων πῶς, καὶ δι' ἃ γέγονεν ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν. ὁ μὲν οὖν τῷ ἑκατοστῷ καὶ πεντηκοστῷ ψαλμῷ ζῆς θείας ὁ πρεσφητικὸς λόγος διεξῆλθεν εὐεργεσίας· ὁ δὲ τούτῳ γε καὶ τῶν εὐεργετημάτων μέμνηται), καὶ τῆς τῶν εὐεργετηθέντων ἀχαριστίας κατηγορεῖ, καὶ ζῆς ἐπενεχθείσας αὐλοῖς" διαφόρως ὑμνῳδίας διδάσκει. ἐφημάπτεται γε ὡς οὐκ πρεσσώσας τῶν εὐσεβεστέρων ζῆς κοινὰς ὀλοφυρμῶν συμφορᾶς, καὶ φειδοῦς τυχεῖν δυνηθησομένων. τὸν γὰρ αὐτὸν ὑπογραφεὺν ὁ ψαλμὸς ἔοικότως ἔχει τῷ φθάσαντι· τὸ γὰρ αὐτὸς ἀκολουθίαν ἔχεται.

1 Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ, ὅτι χρηστός· ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

Ἡ ὑπογραφὴ σημαίνουσα τὸ, αἰνῆτε τὸν Κύριον, δηλοῖ τὸν ψαλμὸν αἶνον πρεσέχειν Θεοῦ. διδάσκει γὰρ ὧν δεῖ ἀρχῆς ἀπὸ ἁμαρτημάτων ὑπηρέφοντας, καθάπερ ἰατρῷ, πρεσιέναι τῷ σωτῆρι, δεικνύοντας ὥσπερ τῷ ὁμολογοῦσι τῷ πεπλημμεληκόσι τὰ πταίσματα. Χρηστός δηλονότι ψυχῆς, ἀλλ' ἃ λέγω τοῦτο ποιοῦντας φιλῶ. ἕτοιμος γάρ, φησι, Χρηστότητα τοῖς μετανοοῦσιν εἰς ἔλεον, εἰδὼς ἐλεᾶν δεῖσθαι ζῆς ἄνευ παρόντος ἀγῶνος, οἷα δὴ ἤπιος ὢν πρὸς ὑπήκοον. τί δέ ἐστιν, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ; Χρηστὸς ἐλεᾷ· Χρηστὸς φιλανθρωπεύεται· ἕτοιμός ἐστιν ἀεὶ ζῆς αὐτὸ διδόναι. ἃ γὰρ ὅδε χαρεὶς ὠνησάμενος αὐτῷ, ἀλλὰ τῆς γνώμης τῆς σῆς.

2 Τίς λαλήσει τὰς δυναστείας τοῦ Κυρίου; ἀκουστὰς ποιήσει πάσας ζῆς αἰνέσεις αὐτοῦ;

Ὅσα ὁ Θεὸς ὁ ἡμῖν ὑπὲρ ἡμετέρᾳ φύσιν ποιεῖ, ταῦτα δυναστεία Κυρίου, ἀπερ ἐνεργήματα δυνάμεων ὁ Παῦλός φησι, λέγων· Ὧ μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας, ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως κτῆ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, ἑτέρῳ δὲ πίστις ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι, ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων. καὶ πάλιν ἑτέρωθι· μὴ πάντες πρεσφῆται; μὴ πάντες δυνάμεις; μὴ πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων; Χαίρεται δὲ ταῖς δυνάμεις ἀπὸ τῶν ἰαμάτων. ζῆς μὲν γὰρ Ἰησοῦς ἐπετέλει πρεσπάντων τυχὸν ὅτι τῆς θαλάσσης,

λάσσης, ὅπου μὴ δὲ τοῖς ἀέμοις καὶ ϖ κλύδωνι, καὶ μεταμορφῶν ἑαυτὸν εἰς ϖ ὄρει· τὰ δὲ λεπτομερῆ καθαρίζων, καὶ πᾶσαν νόσον ἰώμενος. ϵ ἐν τῇ παλαιᾷ Δ. γῆν δυνάμεις μὲν αἱ κατὰ τῶν Αἰγυπτίων πληγαί, θάλατταί τε Δ. ερυθρὰ καὶ ποταμὸς Ἰορδάνης ὑποχωρῶν, ἡλίου τε στάσις ὅπου τοῦ Ἰησοῦ· ἰάσεις δὲ, ὅτε Μαρίαν λεπρῶσαν ἴασατο Μωϋσῆς, ὅσα τε Ἠλίας καὶ Ἐλισσαῖος εἰργάσαντο. ταῦτας δὲ πάσας τὰς δυναστείας ϖ ἀπόστολοι εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐποίησαν ἀκηκυσὰς μὲν ϵ τῶν ἀρχαίων αὐτὰ· ἐκείνη γὰρ ϖρεσβεῖα τοῦ Κυρίου αἰνέσεως γέμει. ταῦτα δὲ αἱμὲν δυναστείαι τοῦ Κυρίου τὰ θαυμάσια αὐτὰ ϖερέχουσι, τὰ δὲ χαρίσματα τῶν ἰαμάτων τὰς αἰνέσεις αὐτοῦ.

3 Μακάριοι ϖ φυλάσσοντες κρίσιν, καὶ ποιοῦντες δικαιοσύνην ἐν παντὶ καιρῷ.

Τῇ ἀληθείᾳ τῆς ἁμαρτίας ὁ τῆς ἀρετῆς καρπὸς ἤτοι μακαρισμὸς ἐπανεισέρχεται. ὁ γὰρ τὰς ἐναντίας ταύτης εὐθυμίας σκληρὸν μακαρίζει τὸν ταύτης ἀπηλλαγμένης, καὶ δικαιοσύνῃ ϖ οἰκεῖον βίον Δ. κοσμοῦσας. μακαρίζει δ' ϖ ἅπας τὴν δικαιοσύνην κεκτημένον, ἀλλὰ ϖ ἀεὶ ϵ διώκοντας τοῖς ταύτης ἐπόμενον ἴχνεσι.

4 Μνήσθητι ἡμῶν, Κύριε, ἐν τῇ εὐδοκίᾳ τοῦ λαοῦ σου· ἐπίσκεψαι ἡμᾶς ἐν τῷ σωτηρίῳ σου. Ἐν τούτοις ϖ νέον λαὸν ἀνίστησι καὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐξ ἐθνῶν, ἣν τῆς σωτηρίας ἠξίωσεν, ἧς ἁρπάσαι διδάσκει τὴν κοινωνίαν ἡ Ἰουδαίων πληθύς. ποίαν δ' εὐδοκίαν ἐν τούτοις, ἢ ποίαν ὅλως ἐπίσκεψιν ἐκκαλεῖται), ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν ὁ Θεὸς λόγος Δ. σὰρξ πεποίηται; ὅθεν καὶ τὸ μυστήριον εὐδοκίαν ϖροσηγόρευσε ϖ τοῖς ποιμέσιν ἐπιφανέντες ἄγγελοι. Δόξα γὰρ ἐν ὑψίστοις Θεῷ, ϵ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία, δοξολογοῦντες ἔφασαν. 5 Τοῦ ἰδεῖν ἐν τῇ χρηστότητι τῶν ἐκλεκτῶν σου, τοῦ εὐφρανθῆναι ἐν τῇ εὐφροσύνῃ τοῦ ἔθνους σου, τοῦ ἐπαινεῖσθαι μετὰ τῆς κληρονομίας σου. Ἀντικολουθοῦσι, φησί, τοῦ νέου σου ἔθνους μεταλαχεῖν εὐφροσύνης, καὶ κοινωνοὶ γενέσθαι τῆς χορηγουμένης ἐκείνοις χρηστότητος. χρηστότητα δ' τῶν ἐκλεκτῶν, τὴν ϖρὸς τὸν Θεὸν φιλανθρωπίαν γνωριζομένην τοῖς ἐκλεκτοῖς νόησον πολλαχοῦ οὖσαν, ὥστε καὶ πόρνους καὶ τελώνας καὶ ἁμαρτωλοὺς ϵ τῶν ἀλιέων τὴν ἐκλογὴν ἐπιδέξασθαι. Ταύτην ἰδεῖν ὁ ϖροφήτης ἐπιθυμεῖ (θαυμασίας γὰρ ἄξιον τὸ θαῦμα ἐτύγχανεν) εὐφρανθῆναι δ' ἐν τῇ εὐφροσύνῃ τοῦ ἔθνους σου, ὥστε τῆς κοινωνίας τῶν μυστηρίων ἀπολαῦσαι.

6 Ἡμάρτομεν μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν, ἠνομήσαμεν, ἠδικήσαμεν. Ὥσπερ γὰρ ὡσὰ φησι κλήσεων, οὕτω καὶ τῶν πατέρων διεδέξαντο τὴν τῶν σῶν νόμων ϖαράβασιν. πατέρας δ' καλεῖ, οὐ τοὺς ἁγίους πατριάρχας, ἀλλὰ τοὺς μετ' ἐκείνους ἡγουμένους. τοῦτο γὰρ οὗτοι τῶν ἐπαγγελιῶν ἐδήλωσεν. 7 Οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν Αἰγύπτῳ οὐ συνῆκαν τὰ θαυμάσιά σου· καὶ οὐκ ἐμνήσθησαν τοῦ πλήθους τοῦ ἐλέους σου.

Ἀνωθεν γάρ, φησιν, ἡμῶν τὸ γένος ἁμαρτητικόν. τοσούτων γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ δι' αὐτοὺς γενομένων θαυμάτων ζωὴ δὲ τοῦ σοῦ οὐκ ἐθέλησαν δυνάμιν. διὸ καὶ ὁ ϖροφήτης λέγει· Οὐαὶ ἔθνος ἁμαρτωλόν, λαὸς πλήρης ἀνομιῶν, σπέρμα πονηρόν, υἱοὶ ἄνομοι. Ησ. α. δ' δὲ συνῆκαν οὖν, φησι, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ γενόμενα τέσσαρα, καθὸ ἐν μέσῳ τῶν Αἰγυπτίων ἀγαθοῖσιν μὴ λαβόντες τῶν γενομένων χαρίσεων· ὅτε μὲν ἐλευθερωθέντες τῶν Αἰγυπτίων ἐκάησαν, ὅτι δ' διὰ τὰς αὐτῶν δικαιοσύνας, διὰ τὸ θεῖον ἔλεος τῆς ἐκείθεν ἐβυσσοπῆς. ταῦτα δὲ τὰ ἐν τῇ ἐρήμῳ ζωτόμως εἶπεν ὁ ψαλμὸς, μηδὲν τοῦ λαοῦ κατηγορήσας· ὁ δὲ νῦν ἐπάνω λαβὼν τὴν διήγησιν, ὅπως δι' ἃ ἡμάρτον Ἰουδαῖοι πρήναγε. 8 Καὶ παρεπιχειρῆσαι δυνάμενοι ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ.

Θεασάμενοι γὰρ τοὺς Αἰγυπτίους διώκοντας καὶ τὴν θάλασσαν ἐπέχουσαν τὸν φυγὴν, τὴν ὑπεικουσίαν ϖροσμεῖναι τὸν σὸν οὐκ ἠθέλησαν, ἀλλὰ τοῦ μεγάλου Μωϋσέως

Ἐξοδ. ιδ. ιε. στέως κατεβόων λέγοντες· Παρὰ τὸ μὴ εἶ) μνήματα ἐν Αἰγύπτῳ, ἐξήγαγες ἡμᾶς ἀποκτεῖναι ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ· ἀλλ' ὅμως ἡ ἀγωγίμους φανέντας σωτηρίας ἠξίωσας. τοῦτο γὰρ ἐπήγαγε. 9 Καὶ ἔσωσεν αὐτοὺς ἕνεκεν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, τοῦ γνωρίσαι τὴν δυναστείαν αὐτοῦ. 10 Καὶ ἐπετίμησε τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, καὶ ἐξηράνθη· ἡ ὡδήγησεν αὐτοὺς ἐν ἀβύσσῳ, ὡς ἐν ἐρήμῳ. 11 Καὶ ἔσωσεν αὐτοὺς ἐκ χειρὸς μισούντων, καὶ ἐλυτρώσατο αὐτοὺς ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν. χ. μισούντων,

Λόγῳ γὰρ τῆς θαλάττης Ⓜ πυθμένα γυμνώσας, τῷ πολλῷ ἐκείνῳ ἄβυσσον ἐπεπήλωτον αὐλῶνι ἀπέφηνε καὶ ἔρημον. ὅπου γὰρ ἐν ταῖς ἐρήμοις πολλὴ τοῖς τρέχουσιν εὐκολία, μήτε φυτῶν ὄντων, μήτε φαγημῶν κωλυόντων, τοῦ τῆς διαβάσεως εὐκολίαν διηλωκὼς τῇ τῆς ἐρήμου καθαιρέσει.

12 Ἐκάλυψεν ὕδωρ τοὺς θλίβοντας αὐτούς· εἷς ἐξ αὐτῶν οὐκ ὑπελείφθη.

Πανώλεις γὰρ τοὺς Αἰγυπτίους ὑποδρυχίους πεποίηκε, καὶ ἡ αὐτὴ θάλαττα Ἑβραίοις μὲν σωτηρίαν, Αἰγυπτίοις δὲ πυρὸς εἰδὼς ἐπήγαγε.

13 Καὶ ἐπίστευσαν τοῖς λόγοις αὐτοῦ, καὶ ᾖσαν τοῦ αἰνέσαι αὐτόν.

Ἐξοδ. ιε. α. Τῶν γὰρ ἀνδρῶν ὑμνούντων Μωϋσῆς ὁ μέγας ἡγεῖτο, τὸν δὲ χορὸν τῶν γυναικῶν Μαριὰμ ἡ προφῆτις. ἀναλγησίαν δὲ καὶ ἡ ᾠδή. 14 Ἐπάχυναν, ἐπελάθοντο τῶν ἔργων αὐτοῦ· οὐκ ὑπέμειναν τὴν βουλὴν αὐτοῦ, 15 Καὶ ἐπεθύμησαν ἐπιθυμίαν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἐπείρασαν Ⓜ Θεὸν ἐν ἀνύδρῳ. Τοσαῦτα γὰρ ἔχοντες καὶ τοιαῦτα ἐλέγχια τῆς θείας δυνάμεως οὐκ ἠτιμάζοντο τοῦ χρείου λαβεῖν, ἀλλὰ τὴν θείαν προσέμενον δωρεάν, ἀλλ' ὑβρεῖς λοιδορίας καὶ τῶν θείων ἐξεφώνουν θεραπόντων. δύο δὲ τῶν Ἰουδαίων Ξενοφῶν ἀμαρτήματα, εἰ μὴ, ὅτι σαρκικὴν ἐπιθυμίαν ἐπεθύμουν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐν ᾗ φιλοσοφεῖν ἔδει καὶ ἀπὸ πάσης ἐπιθυμίας ἐγκρατεύεσθαι· δεύτερον δὲ, ὅτι δεηθέντες ὕδατος, οὐκ ἠτοῦν, ἀλλ' ἐπείραζον. πλὴν θαυματουργῶν ὁ Θεὸς οὐκ ἐπαύετο.

16 Καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς τὰ αἰτήματα αὐτῶν· ἐξαπέστειλε πλησμονὴν εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν. Οὐ γὰρ, ὧν οὗ ἔπαθον ἤδη, τούτου τῶν ἐλλιπούντων ἐπίστευσαν· τὸ δὲ Θεοῦ χρεὼν ἐπελάλησαν λέγοντες, ἐμνήσθημεν τῶν χρεῶν καὶ τῶν λεβήτων τῶν ἐν Αἰγύπτῳ. αἴτημα δὲ τοῦ ἐπιθυμίαν ἐκάλεσεν. ὃ γὰρ ἤτησαν, ἀλλὰ κατελάλησαν. δέδωκε δὲ ὅμως αὐτοῖς ἐξ χρεῶν ἀφθονίαν ἐξ αὐτῶν ἀχειροποίητον καὶ ὕδωρ πίδιον καὶ ἄφθονον. Λευϊτ. κα. λ. α. καὶ Ἐξοδ. ιζ. γ.

17 Καὶ παρώργισαν τὸν Μωϋσῆν ἐν τῇ παρεμβολῇ, τὸν Ἀαρὼν τὸν ἅγιον Κυρίου.

Οὐτε παρεπικράνθησαν ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, ὅτε ἐν ἐρήμῳ πειράσαντες αὐτὸν μετῆλθεν αὐτοῖς ὁ παρορῶν ἁμαρτίας, ἀλλὰ ἐξ ἔδωκεν αὐτοῖς τοῦ ἐπιθυμίαν αὐτῶν· ὅτε δὲ Μωϋσοῦ παρώργισαν Ⓐ τοὺς Δαθὰν καὶ Ἀβειρὼν ἐξιόντες· Μὴ Μωϋσῆ μόνῳ λελάληκεν ὁ Θεός; οὐχὶ καὶ ἡμῖν; παγεῖσα διαμοιρθείσῃ παρεδίδου τῇ γῇ τούτους· τὸν δὲ Κορὲ καὶ τοὺς συν αὐτῷ μέλλοντας προσφέρειν τὰ θυμιατήρια αὐτῶν αὐτὸ τοῦ Ἀαρὼν, φλὸξ ἀπὸ τῆς σκηνῆς προελθοῦσα κατέφλεξεν. ὃ γὰρ θέλει Θεὸς τοῦς ἑαυτοῦ καταφρονηθῆναι παρακλῆσαι, ἀλλὰ καὶ δείξας τὴν χρηστότητα, δείκνυσι καὶ τὴν ἀποτομίαν, καὶ τὸ, Ἰδὲ σὺν χρηστότητα καὶ ἀποτομίαν Θεοῦ. ταῦτα γὰρ Θεοῦ κατάλληλα φάρμακα. Λευϊτ. κ. γ. καὶ ιβ. β. Ραϊμακβ.

18 Ἠνοίχθη ἡ γῆ, καὶ κατέπιε Δαθὰν, καὶ ἐκάλυψεν ἐπὶ τὴν συναγωγὴν Ἀβειρών. 19 Καὶ ἐξεκάη πῦρ ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν· φλὸξ κατέφλεξεν ἁμαρτωλούς. Δαθὰν μὲν καὶ Ἀβειρὼν μετὰ πάσης τῆς κατειᾶς κατεπόθησαν· Κορὲ δὲ καὶ Ⓐ συναυτῷ θηλάσαντα πυρὶ κατεφλέχθησαν. ταῖς δ' ὑμνωδίαις ἐπήγαγε ὁ Θεὸς, τοῦ ἄλλους σωφρονεῖν παρεπόμενος· ὑπόδειγμα δὲ λαοῖς ἐστάθην ὅπερ ἠθελήθησαν. καὶ τοῦτο δηλοῖ ἡ τῶν τεταλαιπωρημένων ἐξήγησις.

20 Καὶ

20 Καὶ ἐποίησαν μόσχον ἐν Χωρὴβ, καὶ προσεκύνησαν τῷ γλυπτῷ.

Οὐχ ἁπλῶς τὸ ὄρος ἐμνημόνθυσεν, ἀλλὰ τὴν τῆς ἀσεβείας διδάσκων ὑπερβολήν. ἐν τούτῳ γὰρ ὤφθη τῶν ὅλων ὁ Κύριος, ἐν τούτῳ δείματος αὐτοὺς ἐνέπλησε, μὴ πλείω πυρὸς φανείς, σάλπιγξι χρώμενος, καὶ κατακλυπτῶν βρονταῖς, καὶ μὴ τοσούτου δέους τὴν νομοθεσίαν προσφέρων· ἐν τούτῳ πεπολμήκασι τὴν ἀσέβειαν. ὃ γ', προσεκύνησαν τῷ γλυπτῷ, ἑτέρας καὶ ταύτα προδοσίας κατηγορία. ὁ γὰρ ἑώρων ἄφθ' τέχνης αὐθεφπίνης ὃ εἶδος δεξάμενον, τούτῳ ὃ σέβας τὸ θεῖον προσῳκείωκαν.

21 Καὶ ἠλλάξαντο τὴν δόξαν αὐτοῦ ἐν ὁμοιώματι μόσχου ἐσθίοντος χόρτον.

Σφόδρα αὐτῶν ἁρμοδίως τὴν αἴσθησιν ἐπαγάγόησεν, αὖθι τοσαῦτα θαυματουργήσαντος, καὶ τὴν προδόξον ἐκείνην σωτηρίαν χαρισαμένου, καὶ τοσαῦτα ἐνεργεῖν δυναμένου, εἰκόνα τετιμήκασι μόσχου, ἧς ὁ ἀρχέτυπον χόρτος ἐσθίειν ἐνδεές. ἔσθει γ' τοῦ μόσχου, οὐκ ἄρτος ὁ τοῖς λογικοῖς προσφερόμενος, ἀλλὰ πόα καὶ χόρτος. τῷ δὲ μόσχῳ, ὃ ἄλογος ἡ φύσις, καὶ ὁ χόρτος ἔδεσμα, καὶ ἡ δουλεία δεδωρημένη αὐθεφπος, ἡ εἰκὼν ἀπειλεσίεσε πολλῷ. ὃ γὰρ μόσχος ἄλογος, ἀλλὰ καὶ ἄψυχος, οὐκ ἐνεργεῖν, ὃ μοκᾶσθαι, οὐκ ἐσθίειν ἰσχύσα· ἀλλ' ὅμως τὴν ὕπως ἀφροσύνη τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων προτετιμήκασιν. ἔχοντες γὰρ ἐξ Αἰγύπτου φαντασίαν τοῦ ἄπιδος, ὅσις ἐν τῇ Μέμφιδι· καὶ ἀγαπῶντες ταύτην, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς ἕλκεσι προσεκύνησαν· ἕνα γὰρ μόσχον πεποιηκότες, πολλοὺς ἐδείκνυον φάσκοντες Οὗτοί εἰσιν θεοί σου, Ισραὴλ, οἱ ἀναγαγόντες σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Εξοδ.λβ.δ.

22 Ἐπελάθοντο τοῦ Θεοῦ τοῦ σώζοντος αὐτοὺς, τοῦ ποιήσαντος μεγάλα ἐν Αἰγύπτῳ, θαυμάσια ἐν γῇ Χάμ, φοβερὰ ἐπὶ θαλάσσης ἐρυθρᾶς.

Οὐκ εἰκῇ τούτων μέμνηται, δεῖξαι δὲ θέλων, ὡς ὅτι τοσούτοις οὐκ ἀπέβαλεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς, μέχρι τῆς Χριστοῦ παρουσίας ἀσεβέσατον ἔργοις ἐτόλμησαν, τὴν δοθεῖσαν αὐτοῖς ἀπαρτησάμενοι χάριν. διὸ φησιν αὐτοῖς ὁ σωτήρ· Ὁσάκις ἠθέλησα ἐπισωαγαγεῖν Matθ.κγ.λζ.
τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει τὰ νοσσία αὐτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε; ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. μὴ δεχεσθέντες οὖν, φησι, τοῖς πατρικοῖς κακοῖς, τὴν δόξαν αὐτῶν, ἥτις ἦν ὁ Θεὸς, ἠλλάξαντο ἐν ὁμοιώματι μόσχου. ἤτε γὰρ τῆς οἰκείας ἐμνημόνθυσαν σωτηρίας, ἤτε τῆς τῶν Αἰγυπτίων ὠμοφαγίας, ἤτε τὸ μεγάλου τῆς θαλάττης θαύματος· ἀλλὰ πάντα ἀθέως ἀπέπτυσαν.

23 Καὶ εἶπε τοῦ ἐξολοθρεῦσαι αὐτούς, εἰ μὴ ὁ Μωϋσῆς ὁ ἐκλεκτὸς αὐτοῦ ἔστη ἐν τῇ θραύσει ἐνώπιον αὐτοῦ, 24 Τοῦ ἀποστρέψαι τὸν θυμὸν αὐτοῦ, τοῦ μὴ ἐξολοθρεῦσαι αὐτούς. Τοῦ γὰρ Θεοῦ τῶν ὅλων ἐπιπλήττοντος, Εασόν με, καὶ θυμωθεὶς Εξοδ.λε.δ.λε.
ὀργῇ ἐκτείνω αὐτούς, καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα, εἶπεν ὁ μακάριος Μωϋσῆς· εἰ μὲν ἀφίης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ἄφες· εἰ δὲ μή, ἐξάλειψόν με ἐκ τῆς βίβλου, ἧς ἔγραψας. ἐνταῦθα ζήτημα μακρὸν κεῖται. τί γὰρ φησιν; Εἰ μὴ Μωϋσῆς, ἀπώλοντο ἄν. τί οὖν; Μωϋσῆς ὁ πρῶν ἥνυστε, καὶ αὐτὸν αἰδεσθεὶς, ὃ τῇ οἰκείᾳ φιλανθρωπίᾳ χρησάμενος ἔσπευσε τὴν ὀργήν; καὶ τίς ἂν τοῦτο εἴποι; τί οὖν ὅτι τὸ λεγόμενον; ἁμαρτὼν κέχρηται ὁ Θεὸς εἰς τὴν ἐκείνων ὠφέλειαν, καὶ φησιν αἰδούμενος αὐτὸν χαλᾶν τὴν ὀργὴν, καὶ λέγει· ἄφες με, καὶ ἐξαλείψω αὐτούς. καίτοι τοῦτον ἐφθέγξατο Μωϋσῆς, οὐδὲ προσῆλθεν, οὐδὲ ἱκέτευσεν· ἀλλὰ βουλόμενος αὐτὸν εἰς δεξιὰν ἱκετηρίας ἀγαγεῖν, ἐνταῦθα προοιμιάζεται. καὶ μὴν οὖν τὸ δίκαιον καὶ τὴν προγνωσιν τῆς ὅλης αὐτῶν κακίας, ὁ τῆς ἀπωλείας ὄρος· καὶ ὅτι τὸ φιλάνθρωπον, ἡ τοῦ σωθῆναι συγχώρησις δηλοῖ τὴν οὐσιότητα γνωμένην τοῦ προσβλητοῦ καὶ τὴν τοῦ κόσμου προσηκοῦσαν ἱκετεύσαντος, ὡς ἂν ἡ

τῦ Θεοῦ χάεις ἀτελὴς μὴ δόξῃ πρεῖ τ̃ Ισραὴλ ϗ ὀργὴ τλὺ πρὸς σὸν πατέρας ἐπαγγελίαν, ἣς ἱκετεύων ἀπεμνημόνευσε.

Καὶ ἔζων δύνασαι γλῶ ὀπτηυμητλύ. 25 Ουκ ὀπίστευσαν τῷ λόγῳ αὐτῦ, ϗ ἐγόγγυσαν ὸ τοῖς σκιωύμασιν αὐτῶ· οὐκ εἰσήκουσαν τῆς φωνῆς Κυρίυ. Πέρυσθον ἔγκλημα τῦτο μ̃ τλὺ ἔρυθρὰ ϗ τλὺ ἔρημον καὶ τλὺ εἰς Μωϋσῆν παροιμίαν καὶ τὸν μόχθον τ̃ ὸ Χωρήβ. ἐπῃνελόντες γὸ ϕ κατάσχοποι κακῶς λέγοντες τλὺ γλῶ καὶ σὸν ἄλλως ἀπέτρεψαν, χωεὶς Ιησῦ τῦ Ναυῆ, ϗ Χαλέφ ϖ τῦ Ιεφοννῆ. τῦ γὸ Θεοῦ παρεγυήσαντος τῆς ἐπιπελαμήνης ὀπτάνειαι γῆς, τῆς δειλίας ὸ πάθος δόξαμφοι αὐτέτεινον πρόφασιν, σὸν μ̃ Χαναναίοις γηναίοις εἶ λέγοντες, αὐτοὺς ἢ δύναμιν ἀξιόχρεων ὐκ ἔχειν πρὸς τλὺ ἐκείνων προθέταξιν. τῦτο ἢ ἀπιστίας πρόφασις τεκμήριον. τοὺς γὸ τοιῦτον ϗ τοσῦτον θαυμάτων αὐτόπτας θαῤῥῆν εἰς ἅπαντα δίκαιον ἰῶ τῇ τῦ σεσωκότος δυνάμει. 26 Καὶ ἐπῆρε τ̃ χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' αὐτοὺς, ϗ καταβαλεῖν αὐτοὺς ὸ τῇ ἐρήμῳ, 27 Καὶ τὸ καταβαλεῖν τὸ σπέρμα αὐτῶν ὸ τοῖς ἔθνεσι, ϗ διασκορπίσαι αὐτοὺς ὸ ταῖς χώραις. Τλὺ ἢ πρεῖ τῆς γῆς ἀνθλογίαν, κἂν τοι πρεσβυτέραν ὖσαν τῆς Κορὲ ϗ Δαθὰν ϗ Ἀβειρών, ὡς μείζονί τι ϗ δυσπρᾶ ὀργὴ τλὺ πρὸς Θεὸν ἀπιστίαν, τῇ μοχθοποιίᾳ φέρων ὑπ̃ ἔταξεν. ἡ δειλία γὸ αὐτοῖς τλὺ χ̃ πίστιν αἴρει ἐλπίδα, μηδὲ τῇ τῶν προλαβόντων πείρᾳ βεβαιμθίους· ὅθεν ὸ μείζω τλὺ δίκλυσιν ὑπ̃ έχει τῆς ὀπὶ τῇ μοχθοποιίᾳ κολάσεως. μεριχῶς γὸ τότε παθόντες, νῦν ἅπαντες ἀρδλω πλεῖω τῶν παίδων ἀπώλοντο, μηδὲ τῆς ἐπαγγελίας ἀξιωθέντες. ἠθυλήθη γὸ ὁ Θεὸς τῇ ἀπιστίᾳ καταλλῆλον ὀπτῆναι τλὺ ὑμωείαν, ὸ πᾶσι χ̃ τοῦτον ἐπενεγκεῖν τὸν ὅλεθρον. ἀλλ' ὅμως τῇ Ζωσθένους φιλανθρωπίᾳ χρώμθος μεσεῖλε αὐτοῖς ἐπήγασι κόλασιν.

28 Καὶ ἐτελέσθησαν τῷ Βεελφεγώρ, ὸ ἔφαγον θυσίαν νεκρῶν,

29 Καὶ παρώξυναν αὐτὸν ὸ τοῖς ὀπιτηδεύμασιν αὐτῶν.

Εἶλον ἀμάρτημα τῦτο ἦ, ὸ τοῖς ἀρχαίοις. Εἰς ἀνθλασίαν γὸ πάλιν ἔχοντες, ϗ ταῖς τῶν Μωαβιτῶν μιγνύμθοι γυναιξί, μετέμαθον τλὺ ἐκείνων ἀσέβειαν. Βεελφεγὼρ δέ ἐστιν εἴδωλον πρὸς ἐκείνοις ὑμνούμθον. ὸ Φεγὼρ μ̃ σκάλμα, τῦ εἰδώλου ὄνομα· Βααλ ἦ, ὸ εἴδωλον. τῦτον δέ φασί τινες Κρόνον καλεῖσθαι τῇ Ελλάδι φωνῇ· λέγεται ἦ ϗ Βήλ. θυσίας ἦ νεκρῶν καλεῖ τὰς κελυμθίας πρὸς Ελλήνων χάς, ἃς τοῖς νεκροῖς προσφέρειν εἰώθασιν, ἢ ἰῶ ἐποίουν ὀργὰ νεκρικῶν ἰώνων τῶν ϗ γενεσίαν ἔργων, ἢ ὀργὰ ὸ νεκρῶν ἀνδρῶν προέχειν μνήμας· ϗ αὐτοὺς ἦ σὸν κελυμθίους θεοὺς, νεκροὺς ὐκ ὀῦ τις ἀμφίβολος προσαγορεύσας. Καὶ ἐπληθύνθη ὸ αὐτοῖς ἡ πλάνη.

Οὐκ εἶπε ἦ τῆς εἰδωλολατρείας τὸ αἴτιον, ὅπερ ἰῶ ἡ πορνεία, δι' ἰῶ ἠσέβησαν, ἢ ὧν ἡ γαστριμαργία ζωπῆλο· τὸ ἦ ἀποτέλεσμα κατηγορῆ τλὺ ἀσέβειαν. τῦτο γὸ χάειν ϗ τλὺ ὀπιμιξίαν τῶν ἀλλοφύλων γυναικῶν ἀπεῖπεν ὁ νόμος. γυναικῶν γὸ συμπάθεια ὸ πρὸς ἀσέλγειαν οἶδε κινεῖν.

30 Καὶ ἔστη Φινεές, ϗ ἐξιλάσατο· ϗ ἐκόπασεν ἡ θραῦσις. 31 Καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην εἰς γενεὰν ϗ γενεὰν ἕως τῦ αἰῶνος.

Τλὺ θραῦσιν, ὁ Σύμμαχος πληγὴν εἶρηκε. Διδάσκει ἦ ϗ τῦτο ἡ ἱστορία, ὡς λαβὼν ϖ σιεγμαίην ὁ Φινεές διέπειρε μ̃ τῆς Μωαβίτιδος τ̃ πορνεύοντα Ζαμβρῆ, ϗ ᾧ δόρατι ζωωφλε τλὺ γυναῖκα. τῦτο ϖ ζῆλον ἀποδεξάμθος ὁ Θεὸς, αὐτὸν μὴ διεχήρυξε, τλὺ ἦ τοῖς ἄλλοις ἐπαγγελμένλν ὠφελείαν ἐκήρυξε. Τοσῦτον ἀνδρὸς ἰσχύει δικαιοσύνη πρὸς Θεῷ, κοινὴ πληγὴν ἀναστέλλουσα. 32 Καὶ παρώργισαν αὐτὸν ὀπὶ ὕδατος ἀπιλογίας. ϗ ἐκακώθη Μωϋσῆς δι' αὐτοὺς, ὅτι παρεπίκραναν τὸ πνεῦμα αὐτῦ·

Αριθμοι κ.

αὐτῶ. 33 Καὶ διέξειλεν ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτῶ. Ἑβδομον ἀμάρτημα, ἐφ' ᾧ καὶ Μωϋσῆς ἐνεχλήθη. πενθοῦσι γὰρ τὼ ἀδελφὼ παρεστηκότες μετὰ πολλῆς ἀταξίας τὼ χρείαν ἐξήτησαν. ὁ δὲ καὶ τῆ ἀθυμία τῶ πένθους βαλλόμενος, καὶ τὼ τούτων ἀχαριστίαν θεώμενος, θυμῶ καὶ λύπη παρεσχεθεὶς ἅμα τῆς ζωηθείσης ἁρμονίας τῶ θείω παρεσάλπιτο διπλόην· ἀλλ' ἀμφιβολίαν ἵνα τοῖς λόγοις δυαμίξας, τὼ πέτρα μὲ ἐπάταξε, ἐκ δὲ ὕδωρ ἐξήγαγε. τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, διέξειλεν ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτῶ· ἀντὶ τῶ, οὐκ ἀμφιβόλως τοῖς λόγοις ἐχρήσατο. εἶπε γάρ, φησι, Μωϋσῆς πρὸς αὐτούς· Μὴ ἐκ τῆς πέτρας ταύτης ἐπάξω ὑμῖν ὕδωρ; τοῦτο χάριν ἀγνωμοσύνης δῆλον ὁ τῶν ὅλων Θεός, ὃ δὴ καὶ αὐτῶ τὼ τοῖς πατράσιν ἐπαγγελμάτων ἀποδέδωκε γῆ, ἀλλ' αὐτὸ μὲ ἐκέλευσε δέξασθαι τὸ βίᾳ τὸ τέλος, δι' Ἰησοῦ ὃ τῶ Ναυῆ πεπλήρωκε τὼ ὑπουργεῖν. ᾧ δοκεῖ μὲ αὐτῷ ταύτῃ τὼ ὑμφείαν ὑπιτεθεικέναι ὁ τῶν ὅλων ῥυτόμης· ἕτερος ὃ οἰκονομῶν ἐπεσχημάτισατο τοῦτο. πρῶτον μὲ γὰρ τὼ τῶν Ἰουδαίων βαπτισάμενος υἱοῦ, οὐκ εἶασε δι' αὐτῶ τὼ ὑπουργεῖν πᾶσαν πέτρας λαβεῖν, ἵνα μὴ αὐτὴ Θεοὶ ὑπουργῶσιν. ⓐ γὰρ εἰκόνα μόσχου ποιησάντες, ποῖον οὐκ ἂν προσήνεγκαν σέβας ᾧ τοσούτων θαυμάτων ὑπουργῶ ἠμείβοντο; δι' οὗ τοι τοῦτο καὶ Ⓦ φόνον αὐτῶ λαβεῖν πεποίηκεν ὁ Θεός. πρὸς ὃ τοῦτο καὶ τῆς νομοθεσίας ἠδυνήθη δεῖξαι τὸ πρόσκαιρον ἀπὸ τῶ αὐτῶ ᾧ νομοθέτη συμβαίτων. Εἰ γὰρ αὐτὸς ὁ νομοθέτης τῆς ἐπηγγελμένης οὐκ ἀπέλαυσε γῆς, ζωηδὲν ἐντεῦθεν ῥᾴδιον ἰδεῖν, ὡς οὐδὲ αὐλοὶ ταύτης ἀπολαύσουσιν. ὅτου καὶ κατὰ τὼ ἔρημον διηγησάμενος, τὼ ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας γενησομένω αὐτῶν διελέγχει πολλαπλασιάσμου.

34 Οὐκ ἐξωλόθρευσαν καὶ ἔθνη, ἃ εἶπε Κύριος αὐτοῖς· ἐκ ἐμίγησαν ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἔμαθον τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ ἐδούλευσαν τοῖς γλυπτοῖς αὐτῶν, καὶ ἐγένηθη αὐτοῖς εἰς σκάνδαλον. Τὼ γὰρ ὑπερβολὴν δι' τὼ τῆς ἀσεβείας ἐκώλυσε κοινωνίαν, τῇ ἀρχῇ δὲ τέλος ζωησαιρῶν, ἐκ ζωὴ τῇ ῥίζῃ τὸν καρπὸν ἀφαμίζων, καὶ ᾧ ἐλάττονι κακῶ ὃ χεῖρον παρεσκεύαζεν. ἀλλ' ὅμως ὅτι ἐκ ἐν τούτῳ τὸν θεῖον παραβαίνοντες νόμον ὅτε καὶ δυατὸν ἐξωλόθρευσαν ἔθνη, ὅτε τὼ πρὸς αὐτὰ ἔφυγον κοινωνίαν· ἀλλὰ τὰ πονηρὰ αὐτῶν πολιτεία ἐζήλωσαν. δηλῶν τοίνυν ὁ προφήτης, ὡς ὑ μισαν θεοσεβίαν ἐδίδασκεν ὁ Θεός, ἀλλ' ἐν ἀσφαλείᾳ αὐλοὶ καταζῆσαι βουλόμενος, ἐπήγαγε, καὶ ἐγενήθη αὐλοῖς εἰς σκάνδαλον ἡ ἀπιμιξία καὶ ἡ ζωυσία αὕτη, καὶ σκάνδαλον ὑ ὃ τυχὸν. κατὰ γὰρ τῆς φύσεως αὐτῆς ἐμαίνοντο· ὅπερ ἐπάτει λέγων· 35 Καὶ ἔθυσαν τοῖς ἰδοῖς αὐτῶ ἐκ ταῖς θυγατράσιν αὐτῶν τοῖς δαιμονίοις, 36 Καὶ ὠξέχεαν αἷμα ἀθῶον, αἷμα υἱῶν αὐτῶν καὶ θυγατέρων, ὧν ἔθυσαν τοῖς γλυπτοῖς Χαναάν,

37 Καὶ ἐφονοκτονήθη ἡ γῆ ἐν τοῖς αἵμασι, καὶ ἐμιάνθη ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν.

Τὸν κολοφῶνα τῆς ἀσεβείας πλουτάρχου καταλιπὼν. ποίαν γὰρ δυατοσεβείας ὑπερβολὴν καταλείψει ὃ αἵμασιν ἰδίων καὶ θυγατέρων μολυνάμενα τὼ γῆ, καὶ τοῖς αἱμοβόροις δαίμοσι ταῖς τούτων θυσίας προσενεγκών; ᾧ Θεῷ μὲ γὰρ οὐδὲ τὰ νενομισμένα προσέφερον, τοῖς δὲ εἰδώλοις καὶ ταῖς τῶν παίδων σφαγάς. Καὶ ἐπορνεύσαν ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτῶν. Πορνείαν ἐν τοῦτο καὶ τὼ ἀκαθαρσίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὼ τῶν εἰδώλων λατρείαν καλῶ. ὀπτὴ γὰρ τῷ Θεῷ ζωημμένοι τὼ ἐκείνων προσκτείαν ἠγάπησαν, τὼ δεισιδαιμονίαν εἰκότως πορνείαν καλέσας.

38 Καὶ ὠργίσθη θυμῶ Κύριος ὅτι τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἐβδελύξατο τὼ κληρονομίαν αὐτοῦ. 39 Καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς χεῖρας ἐθνῶν, καὶ ἐκυρίευσαν αὐτῶν ⓐ μισοῦντες αὐτούς, 40 Καὶ ἐθλίψαν αὐτοὺς ⓐ ἐχθροὶ αὐτῶν, καὶ ἐταπεινώθησαν

ησαν ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτῶν. Ταῦτα καὶ ἡ τῶν κριτῶν ἱστορία διδάσκει, καὶ μάλιστα καὶ ἡ τῶν βασιλειῶν συγγραφή. ποτὲ μὲν γὰρ αὐτοὺς Μωαβίτας, ποτὲ δὲ Ἀμμανίτας, Ἀμαλημίτας, Μαδιναίοις καὶ ἀλλοφύλοις παρέδωκε, τῇ παιδείᾳ τοῦ ὠφελείου παιγματυόμενος. σὺν αὐτοῖς δέ πως ἔοικεν, ὅταν ἐκδικεῖ, ὃ ἐκδικάζων τοῦ κληρονομίαν αὐτοῦ, τῷ παροργισθῆναι, τῷ ἰδίῳ σὺν τῇ χρηστότητι τῶν ἐκλεκτῶν σε, τῷ βδελυχθῆναι σὺν τῇ βδελυσμίᾳ δὲ ἔθνους σε, ὃ ἐπαισχυνθῆναι μὲν τῆς κληρονομίας σου. ἀλλὰ τοῦ βδελυχθῆσαι λέγω τῶν, ὅσοι ἑτέρας παρηκολούθησαν κληρονομίας, ἑτέρᾳ δὲ λαῷ ἐθνεσι, μᾶλλον ἢ ἤξιωσε καταπαυθῆναι. παρὸν δὲ βδελυχθῆναι, εἶτα δὲ παιδευθῆναι κατὰ θεοῦ, εἶτα δὲ χειμασθῆναι παρὰ τῶν ἐχθρῶν. σὺν ὅσῳ γὰρ ἄρχει τινὸς ὁ θεὸς, ἄρχεται δουλώματος. καὶ ἐπάγει·

Πλεοπάκις ἐῤῥύσατο αὐτούς· 41 Αὐτοὶ δὲ παρεπίκραναν αὐτὸν ἐν τῇ βουλῇ αὐτῶν, καὶ ἐταπεινώθησαν ἐν ταῖς ἀνομίαις αὐτῶν. Ἐπάγων γὰρ τοῦ παιδείαν, πάλιν μεταδίδου φιλανθρωπίας· ὃ δὲ αὐτὸν τοῖς ἐναντίοις ἠμείβοντο. καὶ ὁ μὲν ἐῶν αὐτοῖς ἐκ φιλανθρωπίας γλυκύς, οἱ δὲ παρὸν ἑαυτοῖς ἰσάζοντες φαίνεται· καὶ πάλιν ἐσώζεν αὐτοὺς οἷα σωτὴρ, οἱ δὲ ἀπώλοντο ἔργοις ἀπωλείας ἑαυτοὺς παρεπίρατες, μᾶλλον πολλάκις
Matth. xv. 13. αὐτὸ ποιοῦντες τέλος ἀπώλοντο. Ὃ δὲ πλεοπάκις, ὅμοιον ᾧ, ποσάκις ἐβούλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου; ὃ δὲ, καὶ ἐταπεινώθησαν ἐν ταῖς ἀνομίαις αὐτῶν, τοῦ, καὶ οὐκ ἠθελήσατε. 42 Καὶ εἶδε Κύριος ἐν τῷ θλίβεσθαι αὐτούς, ἐν τῷ αὐτὸν εἰσακοῦσαι τῆς δεήσεως αὐτῶν. Ταῦτα καὶ αἱ ἱστορίαι διδάσκουσι, καὶ ὅτι ἐδεήθησαν τοῦ θεοῦ κατὰ τῆς ἀνάγκης ὠδύροντο, καὶ ὅτι δεηθέντες ἠκούσθησαν. 43 Καὶ ἐμνήσθη τῆς διαθήκης αὐτοῦ, καὶ μετεμελήθη κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους αὐτοῦ.

Διὰ γὰρ ταῦτα πρὸς τὰς πατέρας ἐπαγγελίας τὸν ἔλεον ἐχορήγησε. μεταμέλειαν δὲ καλῶ, τῆς παιδείας τοῦ παῦλαν. ὁ γὰρ θεὸς τῆς μεταμελείας οὐκ ἔχει τὸ πάθος, ὑδὲ νῦν μὲν τούτοις, νῦν δὲ ἐκείνοις ἀρέσκεται, ἀλλὰ σοφῶς ἅπαντα πρυτανεύων καὶ παιδείας ἐπάγει καὶ φιλανθρωπίαν ὀρέγει. 44 Καὶ ἔδωκεν αὐτοὺς εἰς οἰκτιρμοὺς ἐναντίον πάντων τῶν αἰχμαλωτευσάντων αὐτούς. Λέγει γὰρ Ἔσδρας, ὡς ἐκάλεσε Κύριος ὁ θεὸς εἰς τοῦ καρδίαν Κύρου τοῦ βασιλέως, καὶ μετὰ ταῦτα Δαρείου καὶ Ἀρταξέρξου, χρῆσθαι φιλανθρωπίαν ὧν τῶν Ἰουδαίων λαῷ. ἐν οἰκτιρμοῖς δὲ καὶ νῦν εἰσι Ρωμαίοις δουλεύοντες, ἀλλ' ἀλλοις οἰκτιρμοὺς, ὑδὲ ἀξίαν ἰδίαν. ὑ πάθος δὲ θεοῦ μεταμέλεια, παιδείας δὲ παῦσις.

45 Σῶσον ἡμᾶς, Κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ ἐπισυνάγαγε ἡμᾶς ἐκ τῶν ἐθνῶν,

46 Τοῦ ἐξομολογήσασθαι τῷ ὀνόματί σου τῷ μεγάλῳ καὶ ἁγίῳ, τοῦ ἐγκαυχᾶσθαι ἐν τῇ αἰνέσει σου. Καὶ ταῦτα δηλοῖ, ὡς ὁ πρεσβυτικὸς αὐλοὺς διδάσκει λόγους, πῶς δεῖ Θεὸν ἱλεώσασθαι, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν κηδεμονίας τυχεῖν. καὶ ὁ θεσπέσιος δὲ ἀπόστο-
Rom. iii. xi. 33. λος τοῦ ἐσομβώλου Ἰουδαίοις σωτηρίαν ἀπὸ Ἡλιοῦ τὸ Θεσβίτου προμηνύθυσεν. Ἥξει γάρ, 34
Hebr. ii. xi. 8. φησιν, ὁ ῥυόμενος, καὶ ἀποστρέψει ἀσεβείας ἀπὸ Ἰακώβ· καὶ αὕτη αὐλοῖς ἡ πρὸς ἐμοὺ διαθήκη, ὅταν ἀφέλωμαι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. ὑ μὲν τοῦ οἰκοδομίαν τῆς Ἱερουσαλὴμ προσμένειν δεῖ καὶ τοὺς μύθους τῶν ἀνοήτων, καὶ τοῦ καὶ νόμοι λατρείαν, ὡς τὰς ἀλόγους θυσίας, ὡς προσομιλεῖν, καὶ σάββατον, καὶ σκιώδη περιῤῥάντισμα μὲν τὸ πνευματικὸν βάπτισμα (ταῦτα γὰρ παιδίων μεθυόντων παραληρήματα) ἀλλὰ κλῆσιν καὶ ὑπόγνωσιν ἀλη-
θείας καὶ πίστιν εἰς τὸν δεσπότην Χριστὸν ὡς τῆς κτίσης δημιουργὸν τοῦ πολιτείαν. διδάσκειν δὲ καὶ πῶς δεῖ χρῆσθαι δεῖ, ὅπερ Ἰουδαῖοι μὲν προσδοκῶσι, ἡμεῖς δὲ πληρωθῆναι δηλοῦσι τῆς τοῦ σωτῆρος ὑπαδημίας φαμὲν, πάντων πάντα χρόνων προσιόντων τῷ σωτηρίῳ κη-

ρύγματι,

ρύγματι, χρείττονά τε τῆς σοδιηγήσεων ζωαγγελιῶ ὅτι τὴν τῶν ὑρανῶν βασιλείαν, ἥτις ἀληθῶς ὕστερον ἐπὶ γῆς τοῖς πρόσθεν ἐπήγγελται, καὶ τό· Μακάριοι Ϙ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν, ἔφην. Ϙ ζωαγγέλιστος διδασκάλους ἐχρῆν ἐκλέξασθαι, ὅτι τῇ τῶν σώσεσθαι μελλόντων ἀρέσει χειραγωγήσοντας. Matth. 5.

5 47 Εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς Ισραὴλ ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος· καὶ ἐρεῖ πᾶς ὁ λαός, γένοιτο, γένοιτο. Ὑμνητὸς γὰρ ὅτι πᾶσι τοῖς ὅλοις ὁ Κύριος, ὁ τοῦ Ισραὴλ δημιουργήσας Θεός, ὁ τοσαῦτα τῆς τῶν δύο διαθήκων ἕνεκα σοδιαπυσάμενος σωτηρίας. σοδήκει δὲ Ϙ λαὸν ἅπαντα τὸ ἀμὴν τῇ τῶν ὑμνουμένων ὀλιφέρειαν φωνῇ. Τὸ γὰρ γένοιτο, γένοιτο, ἀμὴν καὶ ἀμήν ὁ Εὐσεβὴς καλῶν ὅλον καὶ τὸ ἔθος ἐν ταῖς ἐκκλησίαις μεμύηκε, τὸ τῇ δοξολογίᾳ τοῦ ἱερέως δι' οὗ τὸ ἀμὴν ζωοπλάσαι Ϙ λαὸν, καὶ τὴν ὀφειλομένην ἀναπέμπειν, ἐν Χριστῷ τῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ψάλμ. ρϛ. Ἀλληλούϊα.

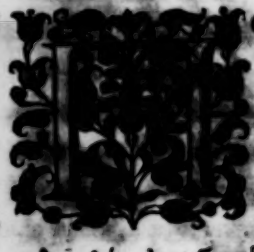

Ολλάκις ἀποδείξαμεν ὅτι σκιὰ τῆς κατὰ νόμον παλαιᾶς ἀληθείας ἡ καινὴ διαθήκη· θεῖον δ' ἂν εἴη καὶ ἐκ τοῦδε τοῦ ψαλμοῦ ῥᾴδιον τοῦτο καταμαθεῖν. τὴν τε γὰρ Ιουδαίων ἐλευθερίαν ἀναιρεῖ, καὶ τὴν τῶν δύο διαθηκῶν σωτηρίαν σοδιαγορεύει. ἔχει δὲ πολλοὺς σοδὺς τοὺς σοδιαπαμένους ἀκολουθίας. ὁ μὲν γὰρ τετάρτος καὶ ἑκατοστὸς διήγησιν εἶχε τῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ σοδὸς τοὺς παρειλημμένων ἐπαγγελιῶν, καὶ τῶν τοῖς ἐκείνων ἐγγόνοις σοδαχθεισῶν δωρεῶν· ὁ δὲ μετ' ἐκεῖνον σοδὸς τὰς διεργασίας καὶ τὴν Ιουδαίων ἀναισθησίαν ἐδίδαξε, καὶ ὡς δι' ἐκείνην ἐπενεχθείσας τιμωρίας αὐτοῖς. τοῦτο δὲ σοδιαγορεύει τὴν τῆς αἰχμαλωσίας ἀπαλλαγὴν διὰ τὴν ἄῤῥητον τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν γεγενημένην. ὅτι δὲ καὶ ἐν ἐκείνοις ἐσπιαγράφηται τὰ ἡμέτερα, ὁρᾶσθαι καὶ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας καὶ ἐν τῷδε τῷ ψαλμῷ τὰ θαυμάσια. μᾶλλον γὰρ ἡμῖν, ἢ ἐκείνοις ἁρμόττει τῆς σοδφητείας ὁ πλεῖστον.

1 Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ, ὅτι χρηστός, ὅτι εἰς Ϙ αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

Πάλιν ὑμνῳδεῖ ὁ σοδφητικὸς σοδιὼν λόγος τὸν διεργάτην Θεόν. αἰτίαν δὲ τῆς ὑμνῳδίας τὴν φιλανθρωπίαν εἶναί φησι. ταῦτα δὲ λέγει αὖ εἶεν ἰκέται Ϙ σεισάσης δι' αὐτοὺς φυγόντες. ἐλέῳ Θεοῦ μόνῳ χωρεῖς τινος ὄντες ἡμῶν ζωοτελείας. ὁ δὲ τοιοῦτος ἔλεος τοῖς μὲν πεπεδαί τινες σοδοκαίῳ βραχύ· τοῖς δὲ τῶν αἰωνίων ἀξιωμένοις, αἰώνιος. Εἰρήνευε, Τῷ ἐλέῳ αἰωνίῳ ἠλέησά σε, σοδὸς τὸ ποιοῦντος ἔλεος εἰς χιλιάδας Ησ. νδ. ε. τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν, ἑτοιμάζοντος αὐτοῖς, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε. ζωονυμεῖ δὲ ἀγαθὸν ὃ χρηστὸν ᾧ. 2 Ἐπάτουσαν Ϙ λελυπεωμένοι ὑπὸ Κυρίου, ὃς ἐλυτρώσατο οὐκ χερὸς ἐχθροῦ. Τὴν ἀποβολὴν τῶν Ιουδαίων ἔθνους διὰ τοῦ σοδητοῦ δηλώσας ψαλμοῦ, ὃν ᾧ ἐκδιελύξατο τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ· νῦν τὴν τῶν ἐθνῶν δηλοῖ κλῆσιν σοδωταχθεῖσαν τῆς οἰκουμένης διὰ τοῦ σωτῆρος ζωαγομένων καὶ ἁρπαζομένων οὐκ τῶν τοῦ διαβόλου χειρῶν· ὅτι τὴν ἀγίαν αὐλοῦ οὐκλησίαν. μάτην γὰρ Ιουδαῖοι σοδοκῶσιν οὐκ ὄντων ἐθνῶν ζωαγόντες καὶ ἑαυτοὺς τῶν Ιουδαίων οἰκήσειν. ὁ χιλιοστὸς γὰρ ἔτεσιν ἀπὸ τῆς εἰς Βαβυλῶνα γενομένης αἰχμαλωσίας τοῦτο μὲν οὐ γέγονεν, ἢ τῶν ἐθνῶν κλῆσις διὰ τῶν ἔργων ἀπεδείκνυτο.

Καὶ οὐκ τῶν χωρῶν ζωήγαγεν αὐτούς, 3 Ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν καὶ βορρᾶ καὶ θαλάσσης. Τοῦτο δὲ μὴ Ιουδαίων ὄντων γεγενημένων καὶ μεμαθηκέναι (καὶ

πᾶσαν

πᾶσαι γὰρ τὴν οἰκουμένην ἐσκεδασμένοι ἀφήγουσι) τὴν ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησίαν ἐν ἅπασι τοῖς οἰκουμένης τοῖς τιμήμασιν ἐφοις τε καὶ ἑσπερίοις, νοτίοις τε καὶ ἀρκτώοις ἐκάλεσε καὶ ζωῇ θεοῖσι, καὶ τὰς τοιούτους συλλήψεις πάντα χῦ γῆς ἐστὶν ἰδίαν. ὅτι μόνοι Ἰουδαῖοι ἀμυδρῶς τοῦτο γεγήπασι, τῶν μὲν ἀπὸ Βαβυλῶνος ἐπάνελθόντων, ὀλίγων δέ φασι καὶ ἐκ τοῦ κράτους συλλεγέντων ἐξ Αἰγύπτου καὶ τῶν πλησιοχώρων ἐθνῶν.

4 Ἐπλανήθησαν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν ἀύδρᾳ. Ἦν γὰρ τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν τότε ἀύδρος τε καὶ ἄγριος ἡ ζωή, ἐπλανήθησάν τε ἔθνη ὄντες ἄλογα τοῖς εἰδώλοις καὶ ἄφωνα ἀπαγόμενοι, ἀλλότριοί τε τῆς πολιτείας τοῦ Ἰσραὴλ, λιμῷ τε καὶ δίψει τῷ ψυχικῷ ἐκλείποντες, ὃν λογικῆς ἐρᾶσθαι θεφῆς ποτοῦ τε πνευματικοῦ, καὶ τοῦ,

Αμὼς ιʹ κε. Οὐ λιμὸν ἄρτου, οὐδὲ δίψαν ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Κυρίου. ἀλλὰ καὶ Βαβυλὼν ἔρημος καὶ ἀύδρος. ἔρημος γὰρ ἐστὶν ἀπὸ Θεοῦ, καὶ τῆς πνευματικῆς ἀρδείας δουλεῦον ἐκεῖ ἐτέρωτο τῷ Ἰουδαίων ὁ πλῆθος, καὶ οἱ ἐξ ἐθνῶν πεπιστευκότες ὡσαύτως ἐν

Ep. ß. 18. ἐρήμῳ καὶ ἀύδρῳ δίηγον, ἐλπίδα μὴ ἔχοντες καὶ ἄθεοι ὄντες, καθὼς φησιν ὁ Ἀπόστολος.

Ὁδὸν πόλεως κατοικητηρίου οὐχ εὗρον. Οὔτε γὰρ Ἰουδαῖοι ἐκφυτῆν τοῦ ἀνδραποδίσαντας ἴσχυσι, καὶ τὴν οἰκείαν πατρίδα καταλαβεῖν, οὔτε οἱ ἐξ ἐθνῶν πεπιστευκότες τοῦ τῆς τοῦ σωτῆρος ἐνθεσπίσεως τὴν ὅτι τὴν θείαν πόλιν ἀγνοῦσαι εὗρον ὁδόν. πόλιν γὰρ ἐνταῦθα νοητὸν τὴν θυσεβῆ πολιτείαν.

5 Πεινῶντες καὶ διψῶντες, ἡ ψυχὴ αὐτῶν ἐν αὐτοῖς ἐξέλειπε.

Θείας διδασκαλίας λιμὸς καὶ τοῦτος καὶ κεῖνος ἔπιεζεν. Ἰουδαῖοι μὲν γὰρ ὑπὸ Βαβυλῶνι δουλεύοντες καὶ ἱερέων ἐστέρηντο, καὶ τὴν κατὰ νόμον λατρείαν πληρῶσαι οὐκ ἐδύναντο· καὶ γὰρ ἔθυον πάλιν ὅτι νόμοι θεῖον ἐδέξατο, ὅτε πνευματικῆς διδασκαλίας ἀπέλαυε, δι' ὧν αἱ ψυχαὶ πεφύκασι τρέφεσθαι. τοῦτον μόνοι Ⓦ λιμὸν Ἰουδαίοις ἐπείλησεν ὁ Θεός. ἐπάξω γὰρ, ἔφη, λιμὸν ὅτι τὴν γῆν, ὃ λιμὸν ἄρτου.

6 Καὶ ἐκέκραξαν πρὸς Κύριον ἐν τῷ θλίβεσθαι αὐτοὺς, καὶ ἐκ τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν ἐρρύσατο αὐτούς. Τῶν μὲν Ἰουδαίων Ⓐ θυσεβέσι τοῖς θεῷ τὴν ἱκετείαν προσωλόγησαν. καὶ τοῦτο ἡμᾶς ἡ τοῦ Δανιὴλ προφητεία διδάσκει. καὶ αὐτὸς γὰρ καὶ Ἀνανίας καὶ Ἀζαρίας καὶ Μισαὴλ ἐν ἀπόντων ποτὲ ὠμνύοντο Ⓦ θεῖον ἐξήτησαν ἔλεον. τὰ δὲ ἔθνη ἔστε μὲν ταῖς πάντοδαπαῖς προσεπαλαίοντα συμφοραῖς, καὶ οἰμωγαῖς καὶ θρηνώδεσι ἀναβάμνησιν ἐκέχρηντο, τῆς δυνατότητος οὐκ ἔχοντα τὴν ἐλπίδα· ὑμνοῦ τὴν λύσιν τῶν κατεχόντων δεινῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων ἐξήτησαν. εἶδε δὲ ὅμως σφίσιν ὁ φιλάνθρωπος θεὸς καὶ Ⓦ ἔλεον ὤρεξε. τῶν γὰρ ἐθνῶν, ὡς ἔφην, ταλαιπωρουμένων ἐν τῇ τῶν ἐρημωθέντων ἀγαθῶν στερήσει, Ⓐ προσεχόντες αὐτῶν ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ, οἷα δὴ ποιμένες τῆς ἀνθρωπίνης ἀτέλης, ἐβόων πρὸς τὸν Θεὸν, κρῖναι αὐτοῖς καταπεμφθῆναι σωτῆρα. ὁ δὲ φιλάνθρωπος ὑπήγησεν αὐτοὺς ἐν ὁδῷ θυθείᾳ, ἥτις ἐστὶν ὁ σωτήριος λόγος ὁ θυαγγελικός. ἡμᾶς γὰρ αὐτὸς ἀνήγαγεν εἰς τὴν ἐπουράνιον πόλιν, ἐφ' οἷς ἡμῖν προκελεύεται τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ κηρύττειν εἰς πάντας ἀνθρώπους· ὅπως πάντες τὴν ἡμομένην εἰς ἡμᾶς χάριν μαθόντες, ὅτι τὴν αὐτὴν ἀπαύσωσι σωτηρίαν. ἄλλως δέ φησι, τοῦ Ἰουδαίους ἐν Αἰγύπτῳ πάλαι μοχθοῦντας βοῆσαι πρὸς Ⓦ Θεόν· ὃ καὶ πᾶν ἔπαθε δρᾶσεν, τῆς δεσποτικῆς Χριστοῦ τελείας ἐλευθερίας ἐπιτεύξονται.

7 Καὶ ὡδήγησεν αὐτοὺς εἰς ὁδὸν θυθεῖαν, τοῦ πορευθῆναι εἰς πόλιν κατοικητηρίου.

Ἰουδαίοις μὲν γὰρ διὰ Κύρου τοῦ Πέρσου τὴν ἐπάνοδον ἐδωρήσατο· τὰ δὲ ἔθνη διὰ τῶν ἁγίων ὡδήγησεν ἀποστόλων, καὶ τὴν ἄνω πόλιν ἐπέδειξε τὴν τοῦ θεμελίους ἔχουσαν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ Θεός.

8 Ἐξομολογησάσθωσαν

8 Ἐξομολογησάσθωσαν τῷ Κυρίῳ τὰ ἐλέη αὐτοῦ, καὶ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων. Ὅτι ἔσυμμαχος ἔστω, καὶ τὰ τεράστια αὐτοῦ τὰ εἰς τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. Τὸν μόνοι χρεωστήσιον ὕμνον ἔχ ὁ ἔλεος τῷ Θεῷ προσφέρει, ἔστε μόνα τὰ θαυμάσια, ἀλλ' Ⓐ τῶν τοσούτων ἀγαθῶν ἀπολαύσαντες. θαυμαστὴ μὲν γὰρ καὶ ἀξιάγαστος καὶ ἡ Ἰουδαίων ἐλευθερία· θαυμασιωτέρα δ' καὶ ἀξιαγαστοτέρα τῆς οἰκουμένης ἡ σωτηρία, καὶ ἡ ὅτι τὸ χρῆσιμον μεταβολή, καὶ τῆς πλάνης ἡ παῦλα, καὶ τῆς ἀληθείας ἡ γνῶσις. τούτων δ' πάντων ὁ θεῖος προέξενος ἔλεος. οὐ γὰρ δίκαι τὰς δικαιοσύνας ἡμῶν, ἃς ἐποιήσαμεν, φησὶν ὁ θεῖος ἀπόστολος, ἀλλὰ κατὰ τὸ πολὺ ἔλεος αὐτοῦ ἔσωσεν ἡμᾶς δίκαι λουτροῦ Τιτ.γ.ε.
παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου, οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως.

9 Ὅτι ἐχόρτασε ψυχὴν κενὴν, καὶ ψυχὴν πεινῶσαν ἐνέπλησεν ἀγαθῶν·

10 Καθημένους ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου, πεπεδημένους ἐν πτωχείᾳ καὶ σιδήρῳ.

Καὶ Ἰουδαίους δουλείᾳ καὶ κακουχίᾳ ζωγρηθέντας καὶ λιμῷ τηκομένους τῶν κρατούντων δεινῶν ἠλευθέρωσε, καὶ ἅπασαν τῶν ἀνθρώπων τὴν φύσιν ταῖς θείαις διδασκαλίαις διέθρεψε, καὶ τοῦ ζόφου τῆς ἀγνοίας ἐλευθερώσας, τῷ φωτὶ τῆς γνώσεως κατηύγασε, καὶ τὴν ὑπακουσθεῖσαν τοῦ θανάτου σκιὰν ἀπεσκέδασε, τῆς ἀναστάσεως δεδωκὼς τὴν ἐλπίδα, καὶ διέρρηξε τὰ ἰσχυρὰ δεσμὰ τῆς ἁμαρτίας. Σειραῖς γάρ, φησι, τῶν ἑαυτῶν Παροιμ.ε.κβ.
ἁμαρτημάτων ἕκαστος σφίγξει· καὶ, Οὐαὶ Ⓐ ὑπαστρώμνιοι ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῶν, ὡς Ησ.ε.ιη.
χρονίῳ μακρῷ, καὶ ὡς ζυγοδιμάντι δαμάλεως ταῖς ἀνομίαις αὐτῶν. ἐκείνη δ' ἦν λέγειν τὸ κυρίως ψυχὴ κενὴ, ἡ Ἑλληνικὴ, ἡ Ἰουδαϊκὴ, ἡ τῆς πνευματικῆς ἐστερημένη ἕξεως. Ἐμοὶ Ιω.δ.λ.δ.
γὰρ βρῶμά ἐστιν, ἵνα ποιήσω τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου. ἄρα καὶ τοῦτο ἕξις, καὶ ἕξις ἀρίστη. διὸ καὶ ἔλεγε· Μακάριοι Ⓐ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην. τοῦτο δ' ὁ Ματθ.ε.ς.
Χριστὸς ἐποίησε χορτάσας τὴν οἰκουμένην τῆς τοιαύτης ἕξεως. σκιὰν δ' θανάτου οὐκ ἂν ἁμάρτοις λέγων τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ τὰς ἐν ἀθεότητι πράξεις. αὗται γάρ εἰσιν αἱ χωρίζουσαι ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἀληθινῆς ζωῆς. ἐν ταύταις δ' ἡμᾶν πάλαι κατέσχεν Ⓦ Θεόν, καὶ τὴν βυθὸν τοῦ ὑψίστου προξένησεν. δίον γὰρ ἐκ μεγέθους καὶ καλλονῆς κτισμάτων Ⓦ γνωσιορνὸν τῶν ὅλων θεωρῶν καὶ τὴν ἀΐδιον αὐτοῦ δυνάμιν καὶ θεότητα ἀπὸ κτίσεως κόσμου νοῶν, ἡμεῖς οἷα τυφλοὶ ἐν σκότῳ καὶ σκιᾷ θανάτου ἥμενοι καὶ τὰς λογικὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις πεπεδημένοι καὶ πεπηρωμένοι ἐπιλαθόμενοι τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν.

11 Ὅτι παρεπίκραναν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν βουλὴν τοῦ ὑψίστου παρώξυναν.

12 Καὶ ἐταπείνωσεν ἐν κόποις ἡ καρδία αὐτῶν· ἠσθένησαν, καὶ οὐκ ἦν ὁ βοηθῶν.

Τούτων δ' πάντων τῶν ἀλγηδόνων αἰτία καὶ Ἰουδαίοις καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις, ἡ ἁμαρτία. καὶ γὰρ εἷς δίκας τινὸς ἐξεδόθησαν τῇ Βαβυλωνίων δουλείᾳ, καὶ πάντες ἀνθρωποι μὲν τὴν παράβασιν τῆς ἐντολῆς ἐπελήφθησαν τῇ τῶν πόνων ταλαιπωρίᾳ. μετὰ ταῦτα γὰρ ἤκουσεν Ἀδάμ· Ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου. ἀκάνθας καὶ τριβόλους Γεν.γ.ιζ.
ἀνατελεῖ σοι, ἐν λύπῃ φαγῇ αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου σου φαγῇ Ⓦ ἄρτον σου, ἕως τοῦ ἀποστρέψαι σε εἰς τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθης· ὅτι γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ. τοσαῦτας δ' προσοχθίζοντι συμφορᾶς, λύσιν οὐδεμίαν εὕρισκον τῶν ὀπτικειμένων κακῶν, ἀλλ' ὁ ταύτας αὐτοῖς συγκληρώσας αὐτὸς καὶ τούτων ἀπαλλαγὴν ἐδωρήσατο. 13 Καὶ ἐκέκραξαν πρὸς Κύριον ἐν τῷ θλίβεσθαι αὐτοὺς, καὶ ἐκ τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν ἔρρυσατο αὐτούς·

14 Καὶ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐκ σκότους καὶ σκιᾶς θανάτου, καὶ τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν διέρρηξεν.

ῥηξεν. Οἰκτείρας γὰρ ⸗ τούτους κἀκείνους, τοὺς μὲν τῶν ὑπεικμώων ἀπήλλαξε συμφορῶν, τοὺς δὲ τῆ τῆς ἀγνοίας ἠλευθέρωσε σκότους, ⸗ τῆς δουλείας διέῤῥηξε τὰ δεσμά. λέγεις δ' αὖ σκιὰν θανάτου, τὴν ἐιδωλολατρείαν, ⸗ τὰς ἐν ἀθεότητι τραφείσας, αἳ τῆς ἀληθινῆς ἡμᾶς ἐκώλυον πάλαι ζωῆς ἀπολαμβάνειν τοὺς Θεὸν ⸗ τὴν βυθὸν τῆ ὑψίστου παροξύνοντας. τότε μὲν γὰρ ἡ καρδία ἡμῶν ἐν τοῖς τῆς ἁμαρτίας ἐπαπείνωτο κόποις, πρεμβύνης ἡμῶν τῆς ἐμφύτου ⸗ λογικῆς δυνάμεως, ἣν οὐδεὶς ἀνεκλήσατο (ἠθέτησαν γὰρ, ⸗ οὐκ ἦν ὁ βοηθῶν) μόνῳ δ' πετήρητο τῷ τοῦ Θεοῦ λόγῳ τὸ μέγα τοῦτο κατόρθωμα. Ὃ δ', διέῤῥηξε τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν, δηλοῖ τοῦτο τὴν ἀφεσθν τῶν ἁμαρτιῶν ἄφεσιν, ἧς ἡμᾶς ἡ τοῦ σωτῆρος κατηξίωσε χάρις.

15 Ἐξομολογησάσθωσαν τῷ Κυρίῳ τὰ ἐλέη αὐτοῦ, ⸗ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων. 16 Ὅτι συνέτριψε πύλας χαλκᾶς ⸗ μοχλοὺς σιδηροῦς συνέθλασε. Πύλας χαλκᾶς ⸗ μοχλοὺς σιδηροῦς ὁ ἄφυκτον ἐκάλεσε τὸ κακόν. καθάπερ γὰρ ⸗ καθειργμένον ἔσωθεν τῶν θυρῶν καὶ τοῖς μοχλοῖς ἀφυγεῖν τὸν ἀδυνάτων ὄντα, ὅτως ἀμήχανον ἦν καὶ Ἰουδαίοις τὴν Βαβυλωνίων ἀφορήτου δουλείαν, καὶ πόλεις ἀνθρώπους τοῦ θανάτου τὴν δυναστείαν. μόνος γὰρ ὁ θεῖος ἔλεος ἦρκεσε κἀκείνων ⸗ τούτου σβέσαι τὸ κέντρον, καὶ τοῖς ἀναιρῶν τὸ λύπην ἐργάσασθαι. τὰ αὐτὰ δὲ δύο τέρων εἶπεν ὅπερ ταῖς δευτέραις αὐτοῦ διεργεσίαις. δηλοῖ δὲ τὴν μέχρι θανάτου καταπάτησιν τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν, δι' ἣν ἐδέησεν αὐτοῦ τοῦ μέχρι θανάτου καθόδου· ἔνθα γὰρ ὁμόθυμος, ⸗ μηδενὶ ἀντιπαθήσασα πύλας, καὶ ἀφ' οὗ τοῦτο σιδηρᾶς ⸗ χαλκᾶς Ἰωβ λπ.ε. λεγομένας, συνέτριψε. λέγει δὲ ⸗ ἐν Ἰώβ ὁ Κύριος. Ηλθες δὲ ὅπου πηγὴν θαλάσσης, ἐν δὲ ἴχνεσιν ἀβύσσου περιεπάτησας; ἀνοίγονται δέσοι πύλαι θανάτου, πυλωροὶ δὲ ἅδου ἰδόντες σε ἔπηξαν; καὶ ⸗ τὰς ἡμετέρας δὴ μόνος ἀφῆλεν ἀνομίας, δι' ἃς μέχρι τῶν τοῦ θανάτου πυλῶν ἐφθάσαμεν.

17 Ἀπελάβετο αὐτῶν ⸗ ὁδοῦ ἀνομίας αὐτῶν. ἀφὰ γὰρ ⸗ τὰς ἀνομίας αὐτῶν ἐταπεινώθησαν. Οὐτε Ἰουδαῖοι, ὅτε πᾶσα τὴν ἀνθρώπων ἡ φύσις ἀδίκως τοῖς ἀνιαροῖς περιέπεσεν· ἀλλὰ ⸗ ὅτοι κἀκεῖνοι δίκης ὧν ἐπλημμέλησαν τίνουσιν· ἀλλ' ὅμως ⸗ τούτους κἀκείνους τοσούτοις ἐγκαλινδουμένους κακοῖς σωτηρίας ἠξίωσε.

18 Πᾶν βρῶμα ἐβδελύξατο ἡ ψυχὴ αὐτῶν, ⸗ καὶ ἤγισαν ἕως τῶν πυλῶν τοῦ θανάτου.

Ἰουδαῖοι μὲν γὰρ τῷ πλήθει συνεχόμενοι τῇ κακίᾳ ⸗ αὐτοὶ ἀπεστρέφοντο τὴν σοφίαν. τοῦτο γὰρ ⸗ ἐν ἑτέρῳ ψαλμῷ, ὡς ἐκ εἰκόνων, εἴρηκεν ὁ προφήτης· ὅτι ἐπελαθόμην τοῦ φαγεῖν τὸν ἄρτον μου. τὰ δ' ἔθνη τοῦτ' ἐκ τῶν οἰκείων φιλοσόφων διδασκαλίας προσέχειν ἐβούλετο· ἃ δὴ χαίρειν ⸗ μὲν Σωκράτης κατεψηφίσατο θανάτου, ⸗ δ' ἀνάξαρχον ξέσαι προέδοσαν τιμωρίας ἰδίᾳ, ἄλλοι τοὺς Πυθαγόρου μαθητὰς πικρῶς ἀπισαμένοι προσώπου αὐτοῖς ἐπήγαγον θάνατον. ἀλλ' ὅμως ⸗ τούτοις ὁ τῶν ὅλων Θεὸς παρεσκεύασε μεταδιδοῦναι τῆς ἀθανάτου σοφῆς, ⸗ μὴ πάσης ταύτης προσφραμένης προθυμίας ἀνέπεισε, ⸗ τῶν τοῦ θανάτου πυλῶν ἐλευθέρωσε. ⸗ ἄλλως βρῶμα Ιω.ς. κζ. ⸗ τοῦτο τὴν λογικὴν νοήσομεν σοφίαν, περὶ ἧς ὁ Κύριος τοῖς ἀποστόλοις ἔλεγεν, Ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον. ταύτης πῶν εἶδος ὁ ἄνθρωπος ἐβδελύξατο. ὅτε μὲν φυσικὸν νόμον ὅτε γραπτὸν ἐφύλαξε, ⸗ ἀφὰ τοῦτο ἤγισαν ἕως τῶν πυλῶν τοῦ θανάτου. πύλαι δὲ θανάτου, τὰ ἁμαρτήματα οἷς ἤγισαν, δέον αὐτοὺς μαχρωθεσθαι. ὅσον γὰρ ταύτης ἤγισαν, πόῤῥω τῶν πυλῶν τῆς ζωῆς ἀναγκαίως ἐγένοντο. ἀλλ' ὁ Χριστὸς αὐτοῖς δὲ μακρὰν ὄντας, ἐγγὺς ἀφὰ τοῦ αἵματος τοῦ οἰκείου πεποίηκε. 19 Καὶ ἐκέκραξαν πρὸς Κύριον ⸗ τῷ θλίβεσθαι αὐτοὺς, ⸗

ⓒ ἐκ τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν ἔσωσεν αὐτούς. Κεκραγέτω ὁ Θεὸς ὑπὲρ τῶν ἀξιοφώνως γινομένων, ἀλλὰ τῇ ἀξιόθεσιν τῆς ἀγνοίας λογίζεται· ἐπεὶ καὶ Μωϋσέως σιωπῶντος ἔλεγε, Τί βοᾷς πρός με; [Ἐξοδ. ιδ. ιε.]

20 Ἀπέστειλε Ⓜ λόγον αὐτῶν, καὶ ἰάσατο αὐτούς· καὶ ἐρρύσατο αὐτοὺς ἐκ τῶν διαφθορῶν αὐτῶν. Ὁ γὰρ Θεὸς λόγος ἐστὶν ἀθεφπίστας, ⓒ ἀποστάλεις ὡς ἂν θεφπὸς (ὡς γὰρ Θεὸς, ἀπρόσιτος ἐστὶ, καὶ πάντα χορὸν πρέπει, καὶ πρόσεστι τὰ σύμπαντα) τὰ πάντοδαπὰ τῶν ψυχῶν ἰάσατο τὰ πάθη, καὶ τοὺς φαρίσαιους ἀνέρρωσε λογισμούς. οὕτω τὸ Λουκ. μζ. ἁμαρτωλὸν ἐκείνην ἰάσατο γυναῖκα, καὶ θαρρεῖν παρηγόρησεν· οὕτω Ⓜ προεμήνυσεν ζωὴ σφίγξει εἰρηκώς, Ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου· οὕτως ἀνέῳξε τῷ λῃστῇ τὸν παράδεισον· Ματθ. θ. β. οὕτω τοὺς τελώνας διδασκάλους τῆς οἰκουμένης ἀπέφηνεν· οὕτω τοὺς τῷ πάντων ἀγίῳ πνεύματι ζέοντας βαπτίσματι νεκρεῖ ⓒ καθαίρει καὶ τῶν τῆς ἁμαρτίας ἀπαλλάττει τραυμάτων.

21 Ἐξομολογησάσθωσαν τῷ Κυρίῳ τὰ ἐλέη αὐτοῦ, καὶ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων. 22 Καὶ θυσάτωσαν αὐτῷ θυσίαν αἰνέσεως, καὶ ἀξαγγειλάτωσαν τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν ἀγαλλιάσει. Ὑμῖν δὴ τούτων ἀπόντων ὑμνῶ, φησι, δίχομον τὸν φιλάνθρωπον θεὸν ἐλέῳ τοσούτῳ χρησάμενον, καὶ τῷ πάντων δόξαν ἡμῖν δωρησάμενον σωτηρίαν. χρὴ δὲ μὴ μόνον εἰδέναι τὰς θείας θαυματουργίας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀγνοοῦντας διδάσκειν, καὶ πάντας διεγείρειν εἰς ὑμνῳδίαν. ὅτι σὺν αἰνέσει θυσίαν καὶ σπουδὴν προσενεγκεῖν τῷ Θεῷ παρηγόρησε, καὶ τὰ τῶν ἀλόγων τὰ θύματα. τοιγαροῦν ἐκβάλλει καὶ σπουδὴν τοῦ νόμου λατρείαν. τὸ δὲ τῆς αἰνέσεως θυσίαν ὁ Ἀκύλας θυσίαν εὐχαριστίας προσηγόρευσεν.

23 Οἱ καταβαίνοντες εἰς θάλασσαν ἐν πλοίοις, ποιοῦντες ἐργασίαν ἐν ὕδασι πολλοῖς. Τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν ἅμα αὐτοῖς ἡ παροῦσα προφητεία τοῦ μυήμονος σοφοῦ ἀκολούθως ζωῇ τῇ τοῦ Θεοῦ λόγου εἰς ἀνθρώπους παρουσία. αὐλοὶ γὰρ ἦσαν Ⓓ καταβαίνοντες εἰς θάλασσαν ἐν πλοίοις ῥητῶς καὶ κατὰ λέξιν, ὥσπερ οὖν ἡ θεία γραφὴ τῶν εὐαγγελίων μάρτυρας αὐτοῖς ⓒ τὰ νέα μυστήρια τῆς καινῆς διαθήκης πρώτιστον προσελθόντες λέγων· Καὶ θυσάτωσαν αὐτῷ θυσίαν αἰνέσεως.

Ἔχει δὲ ὅπως. Παράγων γάρ, φησιν, ὁ Ἰησοῦς παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδε Ματθ. δ. ιη. δύο ἀδελφοὺς, Σίμωνα Ⓜ καλούμενον Πέτρον, καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν (ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς) καὶ εἶπεν αὐτοῖς· δεῦτε, ἀκολουθεῖτέ μοι, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων. καὶ παράγων ἐκεῖθεν εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφοὺς Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν, καὶ τούτους ὁμοίως ἐκάλεσε. περὶ τῶν ἀποστόλων τοίνυν ὁ λόγος. οἷα γὰρ ἰχθύας ζητοῦντες, καὶ ἵνες ὅτοι τυγχάνουσι; ἐπήγαγε, Ⓓ καταβαίνοντες εἰς θάλασσαν ἐν πλοίοις, καὶ τὰ ἑξῆς· καὶ δι' αὐτῶν ἐπληροῦτο τῶν ἔργων ἡ δύναμις. τῶν γὰρ μαθητῶν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν πλεόντων ζωὴ αὐ- Ματθ. η. κδ. τῷ σεισμὸς ἐγίνετο, φησι, μέγας ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων. Ⓓ οἱ προσελθόντες εἶπον αὐτῷ, Κύριε, σῶσον ἡμᾶς. καὶ ἐπετίμησε τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσσῃ, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη· ὅπερ ἐῶ, ἰδεῖν τὰ ἔργα Κυρίου καὶ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ ἐν τῷ βυθῷ.

24 Αὐτοὶ εἶδον τὰ ἔργα Κυρίου καὶ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ ἐν τῷ βυθῷ.

Παραβολικῶς ζῶντα τέθεικεν ὁ προφήτης. λέγει δέ τινας, ὅτι καθάπερ Ⓓ ναυτιλλόμενοι καὶ τὰ μεγάλα διαπερῶντες πελάγη διαφεύγοντας τὰς θείας μεγαλουργίας ὁρῶσι, κλύδωσι μὲν χαλεποῖς προσπίπτοντες, πᾶσαν δὲ ἀνθρωπίνην ἐλπίδα τῆς σωτηρίας ἀπολαύοντες· οὕτω δὲ Ἰουδαῖοι ταῖς συμφοραῖς ἐκείναις προσπεσόντες καὶ τὴν

ἐλευθερίαν

ἐλθυθερείαν ἀπειληφότες, τ῀ ϑείαν χαρέμαθον δυνάμιν. καὶ μὴν καὶ οἱ ἀπόστολοι ἀνέϑεφποι τ῀ ξένιον τ῀ν προφημάτων ὁρῶντες μεταβολήν, καὶ τ῀ς προτέρας πλάνης τ῀ παῦλαν, καὶ τ῀ν ψυχ῀ν τ῀ γαλήνην, καὶ τ῀ς ἀνασάσεως ⓐ λιμένα, τ῀ τούτων ϑαυμάζουσι χορηγόν. ἐν ταύτ῀ οὖν ὁ ϑαλασσόμιν νοήσας χρὴ, τὸν βίον τ῀ ἡμέτερον· πλοῖα, τὰς ἐκκλησίας, ἐν αἷς ⓐ ἀπόστολοι εἰργάσαντο σωτηρίαν, ἐν ᾧ πλήϑει δηλονότι τ῀ν ἀνέϑεφπων· εἰ- 5
δόσαν δ῀ ⓒ τ῀ Θεοῦ τὰ ἔργα, τοῦτ᾽ ἔστι, τὰ δημιουργήματα καὶ τὰ ϑαυμάσια, τὰ σημεῖα ὅσα τ῀ σωτηρίᾳ οἰκονομ῀ν τ῀ ἡμετέραν ἔδετο ἐν ᾧ βυϑῷ, τοῦτ᾽ ἔστιν, ἐν τῇ σοφίᾳ, μ῀ν ἧς οἰκονομεῖ τὰ ἡμέτερα. ″Βάϑος γὰρ ἡ τ῀ Θεοῦ σοφία, ὄχι ὃ αἰνίκαστον αὐτῆς καὶ ἀ- χειρία
μέτρητον. 25 Εἶπε, καὶ ἔστη πνεῦμα καταιγίδος, καὶ ὑψώϑη τὰ κύματα αὐτῆς.

25 Ἀναβαίνουσιν ἕως τ῀ν οὐρανῶν, καὶ καταβαίνουσιν ἕως τ῀ν ἀβύσσων. 10

Καὶ ὄχι τούτων ἐδίδαξεν, ὡς αὐτὸ νηύοντος καὶ τὰ λυπηρὰ γ῀ν, ⓒ τὰ ϑυμήρη προσδόκους). λέγει γ῀ οὖν πειρασμοὺς ὡς ἐγείρει ὁ πνεῦμα τῆς καταιγίδος, δηλονότι ὁ ἀντικείμενον πνεῦμα, ὁπότε ἔφαντος τ῀ Θεοῦ εἰς τὸν τ῀ν δικαίων γυμνασίαν καὶ φανέρωσιν. δηλοῖ γ῀ αὐτὸς ὁ Θεὸς, νίκα τ῀ν διάβολον πειράσαι ἐπέτρεψε, λέγων προς ⓐ Ἰώβ· Ἰώβ μεγ.
Οἴει με ἄλλως σοι χαρισματικέναι, ἢ ἵνα ἀναφανῇς δίκαιος; ὅπερ γὰρ ὄντι ὃ χρυσίῳ ὁ 15
πῦρ, τοῦτο ταῖς ψυχαῖς ⓐ πειρασμοὶ τυγχάνουσι, τίκτοντες αὐτὰς, οὐχ ὥστε διαφθεῖραι, ἀλλ᾽ ὥστε φανερωθ῀ναι, πῶς λαμπρότητος ἔχουσιν.

Ἡ ψυχὴ αὐτ῀ν ἐν κακοῖς ἐτήκετο· 27 Ἐπαρϑήϑι, ἐσαλεύϑη, ὡς ὁ μεϑύων· καὶ πᾶσα ἡ σοφία αὐτῶν κατεπόϑη. Ἐπέμεινε τῇ ἕξει· καὶ δοκεῖ μὴ προτ῀ναι πλοομένων λέγειν, ἀνίπτε) γ῀ ὄχι τότε τὰς πάντοδαπὰς τῆς ψυχῆς συμφορὰς, ἃς 20
οὐδεὶς ἂν ϑεφπὴν σοφίᾳ χρώμενος ἐκφυγεῖν ἔφαλσαι. οὐδὲ γὰρ ⓐ κυβερνήτας τηδε κἀκεῖσε μεϑυόντων δίκην προφερόμενοι, ὅταν ἐπ᾽ ἄφρονος ᾖ ὁ κλυδώνιον, πᾶσαν εἰσφέροντες τὴν τέχνην, προσηλέαται δυνάμεσι τ῀ν δεινῶν.

28 Καὶ ἐκέκραξαν προς Κύριον ἐν ᾧ ϑλίβεσϑαι αὐτούς· καὶ ἐκ τ῀ν ἀνάγκ῀ν αὐτ῀ν ἐξήγαγεν αὐτούς. 29 Καὶ ἐπέταξε τῇ καταιγίδι, καὶ ἔστη εἰς αὔραν· καὶ ἐ- 25
σίγησαν τὰ κύματα αὐτῆς, 30 Καὶ εὐφράνϑησαν, ὅτι ἡσύχασαν.

Καὶ εἰς τοὺς πλέοντας ἐπὶ τὰ μεγάλα ὕδατα τὸν οἰκεῖον ῥοπὴν ὁρέγει, καὶ νηύει, καὶ προσδέχεσϑαι εἰς αὔραν φέρειν ἡ καταιγὶς μεταβάλλεται, καὶ τ῀ς ζάλης ὁ πέλαγος ἀπαλλάπτε), καὶ ⓐ λυπηροῖς τισι προσπαλοίοντες ὄχι τ῀ς αὐτὰ καιρὸς μεταβολὴν εἰσχωρεῖν τ῀ν κακ῀ν. ὅπως Ἰουδαῖοι τ῀ς πικρᾶς δουλείας ἐκείνης ἠλευθερώϑησαν. 30

Καὶ ὡδήγησεν αὐτοὺς ἐπὶ λιμένα ϑελήματος αὐτ῀. Ἅμα γὰρ ἠθέλησε, καὶ λύσις ἐγίνετο τ῀ν κακ῀ν, καὶ αὐτὴ τ῀ κλύδωνος ὁ λιμὴν διεφαίνη. καὶ τοῦτο γ῀ μᾶλλον ἡμῖν ἢ ἐκείνοις αἰσιόδιον. ἡμᾶς γὰρ εἰς τ῀ τοῦ ϑελήματος λιμένα καϑώρμισε τὴν ϑείαν αὐλὸν δωρησάμενος γνῶσιν, δηλονότι τὴν βασιλείαν· ἣτις λιμὴν, ὡς οὐκ ἔχουσα τ῀ πειρασμ῀ν τὰ κύματα, εἰκότως προσηγόρευται, καὶ λιμὴν ϑελήματος τ῀ Χριστοῦ ἀ- 35
Lu. xi. ναγκαίως, τ῀ λέγοντος· Πάτερ, ὃς δέδωκάς μοι, ϑέλω, ἵνα ὅπου ἐγὼ εἰμὶ, κἀκεῖνοι ὦσιν.

31 Ἐξομολογησάσϑωσαν τ῀ Κυρίῳ τὰ ἐλέη αὐτοῦ, καὶ τὰ ϑαυμάσια αὐτοῦ τοῖς υἱοῖς τ῀ν ἀνϑρώπων. 32 Ὑψωσάτωσαν αὐτὸν ἐν ἐκκλησίᾳ λαοῦ, καὶ ἐν καθέδρᾳ πρεσβυτέρων αἰνεσάτωσαν αὐτόν. Ἀκολούϑως μὲν οὖν ἀποστόλους τ῀ς ἐκκλησίας καὶ τ῀ ″ πρεσβυτερίου τοῦ ἐν ταύτῃ μνήμην ποιῆται. προσῆκε ϑῶναι γὰρ τοῖς τ῀ν 40 χαριστήρια
ἀγαϑῶν εὐαγγελίοις ἔδει καὶ ταῦτα. δεῖ δέ, φησιν, ἐν τῇ τ῀ν ἐϑνῶν ἐκκλησίᾳ δοξάζειν τ῀ ϑεοδοξα ποιοῦντα Θεόν. ἔϑνη γὰρ καὶ Ἰουδαῖοι τὸν ἀλλήλων μετειλήφασι τάξιν. ⓐ μὲν γὰρ ὄχι κακίας ἀποβληϑέντες, ἀγελαίης ὁπιφανείας καὶ προφητικ῀ν ϑεσμάτων ἐξερημωθέντες,

ἐρημωθῇ, ἢ τὰ τούτων χώρα καὶ πόλις οἰκισθήσεται πολὺ πλέον ὅσα καρπῶν ἀγαθῶν, οὐκ εἰς Χεῖρον προῆλθεν ἄκαρπος ἐπὶ δίκαιος, ἢ μὴ ἔρημος ὅσα, οὐχ ἱερὰ, οὐχ ἅγια ἀγίων ἔχουσα, οὐχ ἱερωσύνῃ, ἢ βασιλείᾳ· ἐθνικοῖς δὲ νομίζουσι νόμοις ἐκπεσόντες ἐλευθερίας. ἡ δὲ, πρὶν ἄυδρος, ἐθνῶν ἐκκλησία, ἔρημός τε καὶ πλανωμένη, πλήρης νῦν ἁγίων, καὶ σοῦ πεινῶντας πληροῖ, καὶ συνεστήσατο τὴν ἔνθεον πολιτείαν. αὕτη γὰρ πόλις κατοικεσίας, ἣν ἡ καὶ λογικὴ θεοφὴ καὶ ἄρτος οὐράνιος.

33 Ἔθετο ποταμοὺς εἰς ἔρημον, καὶ διεξόδους ὑδάτων εἰς δίψαν,

34 Γῆν καρποφόρον εἰς ἅλμην, ἀπὸ κακίας τῶν κατοικούντων ἐν αὐτῇ.

Καὶ τοῦτο πᾶσι τῶν πεπιστευκότων ἐθνῶν διὰπαντὸς γινόμενόν ἐστιν ἰδεῖν. ἐν ἁπάσαις γὰρ ταῖς καθ' ὅλην οἰκουμένην ἐκκλησίαις τοῦ ἱεροῦ καὶ θεοσυμβούλου συλλόγου ἅπας ὁ λαὸς ϖ ἐνεργείᾳ ὑμνεῖ, τῆς θείας φιλανθρωπίας καὶ θαυματουργίας διεξιών. ὑμνοῦσι δὲ αὐτὸν ϕ τῆς σωτηρίας τετυχηκότες, τῇ ξένῃ ὁρῶντες μεταβολήν. ϕ γὰρ πάλαι πολλοῖς ἐρρύσθησαν ποταμοῖς, καὶ καρπὸν ὤφειλον" προσφέροντες δὲ Θεῷ, νῦν οὐδὲ νοτίδος μικρᾶς ἀπολαύουσιν· ἀλλ' ἔρημοι πάντελῶς ἀφ' ἧς οἰκείας πονηρίας τῆς πρώτης ἐρρύσθησαν. χ. ϖοτίφ. Ησ. μα. π.

35 Ἔθετο ἔρημον εἰς λίμνας ὑδάτων, καὶ γῆν ἄυδρον εἰς διεξόδους ὑδάτων.

Τὰ δὲ πάλαι ἔρημα ἔθνη καὶ οὐδὲ βεκχεῖδα ἐφικότα λιβάδα, τοῖς τῆς διδασκαλίας ὕδασι πρόσφορα γέγονε, ὡσεὶ τῇ χρείᾳ τὰ λογικὰ δεχόμενα ῥεύματα. ἰδοὺ τοίνυν πῶς τὰ περὶ τῆς ἐκκλησίας συμφώνως τῷ Ησαΐᾳ ἐκπεφώνηκε. φησὶ γὰρ κἀκεῖνος· Θήσω τὴν ἔρημον εἰς ἕλη, καὶ διψῶσαν γῆν εἰς ὑδραγωγείς. Ησ. μα. π.

36 Καὶ κατῴκισεν ἐκεῖ πεινῶντας, καὶ συνεστήσαντο πόλεις κατοικεσίας.

Τοῖς γὰρ πάλαι λιμῷ τηκομένοις καὶ τῆς πνευματικῆς τροφῆς ἐνδεῶς ἐχουσιν ἐκείνοις κατῴκισε τοῖς ποταμοῖς, καὶ τὴν θύσιθεν συνεστήσατο πολιτείαν.

37 Καὶ ἔσπειραν ἀγροὺς, καὶ ἐφύτευσαν ἀμπελῶνας, καὶ ἐποίησαν καρπὸν γενήματος. Ὁ γὰρ θεάνιος ἀπόστολος οὐκ ἀπὸ τῶν ἀποστόλων οὐκ ἄμοιρος ἀεὶ τῶν διδόμενος ἐν ταῖς τοῦ μετανοίας βίου ψυχαῖς κατασπείρεται, ὡσεὶ οὗ φησιν ὁ σωτὴρ· Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι ϖ σπόρον αὐτοῦ· καὶ ἃ μὲν ἔπεσεν ὅπου τὰς ἀκάνθας, ἃ δὲ ὅπου τὴν πέτραν, ἃ δὲ παρὰ τὴν ὁδὸν, ἃ δὲ ὅπου τὴν καλὴν καὶ ἀγαθὴν γῆν. φυτεύονται δὲ καὶ ἀμπελῶνες, οἱ πανταχοῦ τῆς γῆς ἐκκλησίαι, κατὰ τὸ· Ἐγὼ σε ἐφύτευσα ἄμπελον καρποφόρον, πᾶσαν ἀληθινήν· ἐν Ἀμπελος ἐγένετο ὁ ἠγαπημένῳ ἐν κέρατι, ἐν τόπῳ πίονι. ὁ δὲ ἀμπελὼν Κυρίου σαβαὼθ οἶκος τοῦ Ισραήλ ἐστι, καὶ ἄνθρωπος τοῦ Ιούδα, νεόφυτον ἠγαπημένον. ὡς γὰρ τῶν Ιουδαίων ἐδήλου διὰ τούτων προφητῶν, οὕτω νῦν τῶν ἐθνῶν ἐκκλησίαν. ὅτι δὲ καρπὸν δικαιοσύνης ἐποίησαν διὰ ἔθνη, φησὶν ὁ σωτήρ· Ἀρθήσεται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τῶν πρώτων λαοῦ, καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι ϖ καρπὸν αὐτῆς. Ιῃ. β. κα. Ησ. α. α. Ματθ. κα. μγ.

38 Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς, καὶ ἐπληθύνθησαν σφόδρα· καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν οὐκ ἐσμίκρυνε. Ταῦτα τυπικῶς εἴρηκεν ὁ προφήτης. καὶ ὁ Κύριος δὲ παραβολαῖς τοιαύταις ἐχρήσατο, καὶ ποτὲ μὲν τοὺς ἀποστόλους ἀκάλεστε θερίζειν, ποτὲ δὲ ἑαυτὸν σπορέα καὶ γεωργὸν, καὶ γῆν καλὴν τοὺς εὐπειθῶς δεχομένους τὸν λόγου τὰ σπέρματα. καὶ ὁ ἀπόστολος δὲ φησιν· Ἐγὼ ἐφύτευσα, Ἀπολλὼς ἐπότισεν, ὁ δὲ Θεὸς ηὔξανε. καὶ πάλιν· Θεοῦ γεώργιόν ἐστε, Θεοῦ οἰκοδομή ἐστε. καὶ ἔσπειραν τοίνυν ϕ ἀπόστολοι τὰ σωτήρια κηρύγματα, καὶ τοὺς λογικοὺς τροφῇ Θεῷ κατεφύτευσαν παραδείσους, καὶ ϖ ὤφειλον τῆς δικαιοσύνης καρπὸν τροφῇ Θεῷ προσενέγκαι· καὶ ἅπαντες δὲ ϕ μετ' ἐκείνους τῷ διδασκαλίᾳ πεπιστευμένοι, ταὐτὸ τοῦτο δρῶντες διατελοῦσιν. Ὁ γὰρ σπείρων ἐπ' β. Κορ. θ. ι.

 εὐλογίας,

βιλογήσας, ἐπ' βιλογήσας ϗ θείοις, ϗ Ⓦ θῶν ἀποστόλων. πτιὼν ὁ κριὸς τὸν ἑαυτοῦ ἐκμαλάξας, ὃς αὐτὸς ἤυξησε, τῆς θαυματουργίας χορηγήσας τοῖ δυνάμε. καὶ
Psal. 8. μ. μάρτυς ὁ μακάριος Λουκᾶς ἐν ταῖς πράξεσι λέγων· Ὁ δὲ Κύριος προσετίθει τοὺς σω-
Ia. 4. ζ. ζομένους καθ' ἡμέραν. ϗ αὐτὸς ὁ Κύριος πρᾶγμα κριὸς τὸ πεπιστευκότας. Τὰ πρόβατα γάρ, φησι, τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει. 5

39 Καὶ ὠλιγώθησαν ϗ ἐκακώθησαν ἀπὸ θλίψεως κακῶν ϗ ὀδυνῶν.

Οὗτοι μὲν οὖν, φησι, Ⓐ πάλαι τοῖ ἔρημον οἰκοῦντες ϗ ἄυδρον, τοσαύτης βίβλου νίας ϗ βιλογίας πεπιστευκότες ἀπήλαυσαν· Ⓐ δὲ πάλαι τῆς τῶν προφητῶν ἀπολαύσαντες ἀρδείας, εἶτα τούτης ἐστερημένοι διὰ τοῖ πονηροῦ τῆς γνώμης, Ⓒ ἔρημοι πάντολῶς μεμαθηκότες ϗ ἄκαρποι, πάντοδαπαῖς προσέπεσον συμφοραῖς, Ⓒ εἰς ἅπασι τοῖ οἰκουμένοις διεσκεδάσθησαν, ὥστε τοῖ πολυάνθρωπον αὐτῶν μηδὲ πολλοστὸν ὀλίγων οἰκεῖσθαι. 40 Ἐξεχύθη ἐξουδένωσις ἐπ' ἄρχοντας αὐτῶν.

Μαρτυρεῖ δὲ τῇ προρρήσει τὰ πράγματα. ϗ γὰρ Ⓐ δοκοῦντες αὐτῶν ἄρχοντες εἶναι ϗ διδάσκαλοι, σοφοὶ ἄξιοι καθεστήκεσι λόγου, ἀλλ' Ⓐ πάλαι προφανῶς ϗ περιβλεπτοι, ἄσημοι πάντελῶς εἰσι, ϗ ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων καταφρονούμενοι. Εἰ γὰρ ϗ τῶν σωματικῶν Ⓐ Ἰουδαῖοι πλησθήσονται ϗ δ', Καὶ ἰδοὺ ὁ ἀριθμὸς τῶν υἱῶν Ισραὴλ, ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, ἀλλ' οὐ πάντας ἀξίους ἀποφαίνει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. λέγει γὰρ διὰ Ησαΐου τοῦ προφήτου· Ἐὰν γένωνται οἱ υἱοὶ Ισραὴλ, ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ κατάλειμμα σωθήσεται. ὅσῳ νῦν λέγει, ὅτι ὠλιγώθησαν, καὶ καταφθαρῆναι ἀπὸ ζωοχῆς κακῆς ϗ ἀλαζονείας. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν Ⓐ πολλοί· Ⓐ δὲ προέχοντες ἐν ἀξιώμασι καὶ γνώσει, προεδόθησαν ὀξυδινώσει, ὡς δὴ ϗ ἐπλανήσει ὁ Θεὸς ἐν ἀβάτῳ, καὶ οὐχ ὁδῷ. Καὶ ἐπλάνησεν αὐτοὺς ἐν ἀβάτῳ, ϗ οὐχ ὁδῷ.

Ὁ δὲ Σύμμαχος ὕστερος· Καὶ πλανήσει αὐτοὺς ἐν ματαιότητι ἀγνοίας. Ὁ δὲ Θεὸς οὐκ ἐπάγει πλάνην, ἀλλὰ τοὺς μὴ πειθομένους αὐτῷ, ἀκυβερνήτους ἐᾷ· Ⓐ δὲ ἀκυβέρνητοι τῇδε κἀκεῖσε προφερόμενοι, πλανῶνται. τοῦτο ϗ Ἰουδαῖοι πεποίηκαν. τοῖ θελήμα γὰρ καταλιπόντες οὐδὲν τοῖς οἰκείοις ἔπονται λογισμοῖς.

41 Καὶ ἐβοήθησε πέπτη ἐκ σωτηρίας· ϗ ἔφαγον, ὡς πρόβατα, παιτεμάς.

Ὁ δὲ Σύμμαχος· Καὶ ὀχυρώσεις πέπτα ἀπὸ κακώσεως. Πέπτα δὲ λέγει Ⓦ ἐθνῶν λαοί. ϗ ἔφαγον, ὡς πρόβατα, παιτεμάς. Ὁ δὲ Ἀκύλας· Καὶ θήσει ὡς πρίμνιον συγγνείας. καὶ ὁ Σύμμαχος, ϗ ταῦξει ὡς πρίμνια ταῖ συγγενείας. λέγει δὲ ταῖ κτῆνη καὶ χόρτον συτάσας ἐκκλησίας. καὶ ὁ σωτὴρ δὲ φησι προεῖ τοῦ ἰδίου λαοῦ, Τὰ ἐμὰ πρόβατα τῆς ἐμῆς φωνῆς ἀκούει. ὡς δὲ προῄδοντων ϗ μήπω παρόντων φησίν·

42 Ὄψονται δίκαιοι ϗ εὐφρανθήσονται, ϗ πᾶσα ἀνομία ἐμφράξει στόμα αὐτῆς.

Ταῦτα γὰρ ὁρῶντες Ⓐ δικαίως τοῖ λογισμοῖ κεχρημένοι ἀμηχανίας ἐμπίμπλανται· Ⓐ δὲ δυσπειθείᾳ ϗ πονηρίᾳ συζῆν προαιρούμενοι, κύπτειν εἰς γῆν ϗ σηραὶ ἀναγκάζονται, τῇ δικαίᾳ χαλεπούμενοι ψήφῳ." Ὅτι δὲ ὄψονται, ἀλλ' οὐ τοῖ ἀπὸ τῶ χρόνου ὅτι τοῖ κρείττω μετεβάλοιο; διὰ τοῖς τοῖ τέλει τῶν προφητικῶν τεθραμμένοις ἔλεγεν ὁ Σωτήρ· Ὑμῶν δὲ μακάριοι ὀφθαλμοὶ, ὅτι βλέπουσι, ἃ πολλοὶ προφῆται ἐπεθύμησαν ἰδεῖν, ϗ οὐκ εἶδον. ἀνομίαν δὲ νοήσεις Ⓦ ἀμέλειαν, καὶ πάντα Ⓦ κατ' αὐτοῦ πεποιημένον.

43 Τίς σοφὸς ϗ φυλάξει ταῦτα, ϗ συνήσουσι τοῖ ἐλέει τοῦ Κυρίου;

Τὸ πολὺ γὰρ αὐτῶν ἀνάκει) πνευματικῆ ἀγνοίᾳ, ϗ δύπαι σοφίας εἰς νόησιν. ἀλλ' ὑ ἀγνοήσαι τοῖ φιλαν θρώπου σωτῆρος οἰκονομίας, ὅτε δὲ τοῖ θείας νομοθεσίας φυ-

λάξαι,

λάξαι, πάντας, ἀλλὰ τῶν βοώντας πρὸς τὸν δεσπότην· Ἀποκάλυψον τοὺς ὀφθαλμούς Ψαλτ.π.
μου, καὶ κατάνοησον τὰ θαυμάσια ἐκ τοῦ νόμου σου. διὸ ὧν ὁ λέγει, Συνήσουσιν, ὡς μέλλουσαν τοῖς ἐξ ἐθνῶν τὴν θεωρίαν ἀνέπεμψεν· ᾧ ἡ δόξα Χριστῷ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλμ. ρζ. ΩΔΗ ΨΑΛΜΟΥ ΤΩ ΔΑΒΙΔ.

Καὶ οὗτος ὡσαύτως ὁ ψαλμὸς τὴν Ἰουδαίων ἐπάνοδον προφητεύει, καὶ τῶν ἐθνῶν προσαγωγὴν τὴν σωτηρίαν. πολλὴν ὁ ἔχει τὸ συγγένειαν πρός τε τὸν πεντηκοστὸν ἔχοντα, καὶ πρὸς τὸ πεντηκοστὸν ἕνατον. ᾠδὴν ὁ ψαλμός, τὴν ἐν ζωῇ δοξολογίαν λέγει. τοῦτο γὰρ καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς δηλώσεται. 1 Ἑτοίμη ἡ καρδία μου, ὁ Θεός· ἑτοίμη ἡ καρδία μου. ᾄσομαι καὶ ψαλῶ ἐν τῇ δόξῃ μου.

Καὶ ἤδη προειρήκαμεν, ὡς δόξαν οἰκείαν ὁ προφήτης, τὴν προφητικὴν χάριν καλεῖ. τῇ τῆς προφητείας, φησὶ, χρώμενος μελῳδίᾳ λέγω σοι τῷ δεσπότῃ, ὡς ἑδραίαν ἔχων μου τὴν καρδίαν καὶ ἑτοίμην εἰς ὑποδοχὴν τῆς θείας σου χάριτος. Μακάριοι Matθ.5.n.
γάρ, φησιν, οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται· οἱ δὲ παρρησιαστικῶς ἐρῶσιν, ἑτοίμη ἡ καρδία μου, ὁ Θεός. δυνάμει δὲ φησιν ὁ προφήτης· ἰδού σοι, δέσποτα, καὶ τὴν ἐμὴν δυνάμεως προσκύσαι· πέμπε σου τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ τὸν προφητικὸν δωρεοῦ χάριν. εἰς γὰρ τὸν τούτου ὑπηρεσίαν τὸν ἐμὸν ἡτοίμασα γλῶσσαν. ᾄσω τε καὶ ψαλῶ, εἰ μὴ πληρώσῃς τὴν ἐπιθυμίαν, μᾶλλον δὲ τὴν καρδίαν. ἡ ἐμὴ δόξα, ἡ χάρις ἡ προφητική, ἣν ἔχω ἔξις ἡ θεωρητικὴ τε καὶ πρακτική.

2 Ἐξεγέρθητι ἡ δόξα μου, ἐξεγέρθητι ψαλτήριον καὶ κιθάρα. ἐξεγερθήσομαι ὄρθρου.

3 Ἐξομολογήσομαί σοι ἐν λαοῖς, Κύριε, ψαλῶ σοι ἐν ἔθνεσι.

14 25 Ψαλτήριον καὶ κιθάραν ἑαυτὸν ὁ προφήτης καλεῖ. * ἐν ὀργάνῳ γὰρ μουσικῷ τὸ πνεύματος ἡ χάρις, ἐν αὐτῷ τὴν προφητικὴν ἀνεκρούετο μελῳδίαν. βύτρεπίζεται γὰρ πρὸς τὴν θείαν ἐπίπνοιαν, ψυχήν τε καὶ σῶμα κινῶν· ὀργὰ μὲν τῆς κιθάρας τὰ μέλη τοῦ σώματος καὶ τὰ ἀναθητήρια, δι' ὧν ὁ νοῦς ἀνακρούεται πρὸς ὅ, τι βούλεται· ὀργὰ δὲ τὸ ψαλτηρίου τὰ λογικὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις. ὡς δὲ τὰς ἀπορρήτους τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς ἀναθεὶς τῷ Θεῷ, 30 τοῦ ὄρθρου θέσις ἀπολαμβάνει καὶ τοῦ καιροῦ τὸ φωτός, ὡς ἐπιτηδειοτέρους τῆς ὅλης ἡμέρας. διεγείρας τοίνυν ἑαυτὸν εἰς ὑμνῳδίαν τοῦ δεσπότου, ἀποκρίνεται πάλιν καὶ παραγγέλλεται ὄρθρου τοῦτο ποιῆσαι· ἅτε δὴ πλουσίαν οὖσαν οὐκ αὐτὸς μόνος προσοίσων τῷ ὕμνον, ἀλλὰ καὶ μετ' μυρίων ἐθνῶν καὶ λαῶν τὴν θείαν ᾠδὴν ποιησόμενος. ὄρθρου δὲ καλεῖ τὸν Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν τὴν ἐπιφάνειαν. ὃς ἐκείνην γὰρ ἀνέτειλε τῆς ἀληθείας τὸν 35 φῶς· ὃς ἐκείνην κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐν τοῖς ἀπάντων στόμασιν ὁ μακάριος ᾄδει Δαυὶδ, καὶ τὰς θείας ἀνεργεσίας ὑμνεῖ.

4 Ὅτι μέγα ἐπάνω τῶν οὐρανῶν τὸ ἔλεός σου, καὶ ἕως τῶν νεφελῶν ἡ ἀλήθειά σου.

Νικᾷ τῶν οὐρανῶν τὰ κύτη τὸ σὸν ἔλεος τὸ μέγεθος· πάντας γὰρ ἔσε τῆς σῆς ἀληθείας αἱ ἀκτῖνες διέδραμον. καὶ ἤδη ὁ Εἰρήκαμεν ὡς νεφέλας καὶ τοὺς ἀποστόλους καὶ τοὺς διδασκαλικῆς χαρίτος τετυχηκότας καλεῖ. ὀργὰ τούτων γὰρ, ὥσπερ ὀργά τινων νεφελῶν, τὴν πνευματικὴν ἀρδείαν τοῖς ἀνθρώποις προσφέρει. διὰ αὐτῶν γὰρ τὰ ἀληθῆ μεμαθήκαμεν δόγματα. ἔλεος ὁ καὶ ἀλήθεια τῆς οἰκονομίας Χριστοῦ τὸ μυστήριον, ὥστε τὸν προφήτην τοῦτον ἀλλαχοῦ λέγειν· Ἔλεος καὶ ἀλήθεια συνήντησαν εἰς Ψαλμ.πε.

ἔν· ἡ τοῦ Χριστοῦ θεότης καὶ ἀνθρωπότης τῇ τοῦ λόγου ἐνώσει κατελύτησεν. ἀλλὰ δι' ἔλεος ἁρμόσθη τῇ τοῦ λόγου ἐνωθέντος θεότητι (αὕτη γὰρ ὁ πλάσμα ὃ οἰκήσει πλέπουσιν) ἡ ἀλήθεια ἤ τῇ ἐνώσει. οὐδὲ γὰρ κτίσμα φαντάσιόν, ὡς τινες τῶν αἱρετικῶν δοκοῦσι, ψαλμ. 18. ἀλήθεια ἤ ὁ Θεὸς λόγος σὺν ἐνώσατο. τοῦτο γὰρ ἐρμηνεύων ὁ Δαβὶδ πάλιν ἔλεγεν, Ἀλήθεια ἐκ τῆς γῆς ἀνέτειλε, τουτ' αὐτὸ ἀνθρωπότητα τοῦ Κυρίου λέγων, τουτ' ἀπὸ τῆς ἡμετέρας γῆς δηλονότι τῆς ἀνθρωπότητος ἀνατείλασαν. μέγα τοίνυν ἐπιθύμω τῶν ἀγαθῶν ἡ τοῦ Χριστοῦ θεότης διὰ τοῦτο δοξάσαι, ἵνα καὶ τῶν οἰκείων δυναμέων ἐδοξάζετο. ἐπὶ γῆς γὰρ ἠγνοεῖτο καὶ τῇ σαρκὶ συνεσχιάζετο.

5 Ὑψώθητι ὅτι σὺν ἀγαθοί, ὁ Θεός, καὶ ὅτι πᾶσαν τὴν γῆν ἡ δόξα σου.

Aller. γρ. Τοῦτο καὶ ὁ μακάριος ἔφησεν Ἀκύλας· Ἐκάλυψαν ἀγαθοί ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ, καὶ τῆς 10 Οὐρανίους αὐτοῦ πλήρης ἡ γῆ. τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ ἐν τῷ ὀγδοηκοστῷ ψαλμῷ ἔφη· Κύριε ὁ Κύριος ἡμῶν, ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ; ὅτι ἐπήρθη ἡ μεγαλοπρέπειά σου ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν. τὸ οὖν ὑψώθητι, ἀντὶ τοῦ, δείχθητι ὑψηλὸς ἐν πᾶσιν ὑπερτερος, καὶ πᾶσα ἡ γῆ τοῦ σοῦ μαθέτω δόξαν. χαίνους

Ὅπως ἂν ῥυσθῶσιν ④ ἀγαπητοί σου· 6 Σῶσον τῇ δεξιᾷ σου, καὶ ἐπάκουσόν μου. 15

Αὐτὴ γὰρ ταχέως ἔπεισι τοῖς ἀγαθοῖς τοῦ χαρεῖν, καὶ ⑯ ὑψούμενον ἐν ἀγαθοῖς φανερῶσαι τοῦ δόξαν ὅτι πᾶσαν τὴν γῆν, ὅπως ἂν ῥυσθῶσιν ④ δυνάμενοι λέγειν, Καθὼς ἐξε- Εἰσ. κδ. λέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου, εἰ) ἡμᾶς ἁγίους ἐν ἀμώμους κατενώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ, προορίσας εἰς υἱοθεσίαν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν. ἀγαπητοὶ ἦ ὑ Θεοῦ εἰσιν ④ σωζόντες διὰ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ τῆς πρὸς τὸ γένος τὸ ἡμέτερον αὐθεντικοί, ὥσπερ καὶ ὑψωθεὶς εἰς ἀγαθὸν ἀπὸ τῆς ἀρχαίας αἰχμαλωσίας ἐρ- Ερισ. δ. α. ῥύσατο, κατὰ φησιν ὁ Παῦλος· Ἀναβὰς εἰς ὕψος ᾐχμαλώτευσας αἰχμαλωσίαν, ἔλαβες δόματα ἐν ἀνθρώποις. δόξαι ἦ τοῦ Θεοῦ λέγει, τουτ' ἀγαθοὶ ἐνέργειαι, ἢ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅπερ ἐκ Θεοῦ δάκτυλος ὀνομάζε), ὡς τῆς τειάδος μίαν ἐχούσης θείαν δυνάμιν τε καὶ ἐνέργειαν. εὐθυνέσθω τοίνυν ἡμᾶς ὁ προφήτης καὶ ἐπαναθυνέσθω παράκλησις τοῦ πνεύματι, ἵνα πνευματικοὶ γενώμεθα καὶ τῆς θείας χάριτος μέτοχοι.

Ὁ Θεὸς ἐλάλησεν ἐν τοῦ ἁγίῳ αὐτοῦ· 7 Ὑψωθήσομαι καὶ διαμερίσω Σίκιμα, καὶ τὴν κοιλάδα σκηνῶν διαμετρήσω.

Οὕτως ἤτησεν ὁ προφήτης ἀπέλαυσε, καὶ ὅπερ εἶπεν, ὑψώθητι, ἀποκρίνεται λέγων ὁ δεσπότης, ὑψωθήσομαι. δείκνυσι καὶ ⑯ ἔφησι· Διαμερίσω Σίκιμα. πόλις ἦ αὕτη κατ' ἐξαίρετον τοῦ Ἰωσὴφ δεδομένη. ἀλλὰ καὶ τὴν κοιλάδα τὴν ἔρημον γενομένην καὶ ποιμνίων δεξαμενὰς οὖσαν σκηνὰς αὐτοῖς, οἰκητόρων πληρώσω, καὶ διαμετρηθῆναι τοῖς ἐπανελθοῦσι προφητεύσω. τούτοις τοῖς ὀνόμασι τὴν δωρεὰν χαρακτηρίζει τοῦ πνεύματος. κοιλάδα μὲν τῶν σκηνῶν, τῶν ἐκκλησιῶν δηλονότι τυγχανούσαν, ὅπερ τὴν τῶν νοητῶν ὑδάτων ζωαγωγὸν (φημὶ ἦ ὑ βαπτίσματος) ἐν τῇ κοιλάδι ταύτῃ τῇ χορηγίᾳ τοῦ πνεύ- Ψαλμ. ξδ. ιδ. ματος κεκλῆσθαι, ὡς ἐκ τῆς ἀλλαχοῦ φησιν ὁ Δαβίδ· Καὶ αἱ κοιλάδες πλησθήσονται σίτου ὅπερ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας ὁ καρπὸς ἐν ταῖς κολυμβήθραις πληθύνε) τοῦ βαπτίσματος. Σίκιμα ἦ, ὡμίλασις ἑρμηνεύεται, τοῦτ' ἔστιν, ὄξος ἢ. τοῦτο γὰρ ὁ ὦμος τοῦ τῇ Ρ. Βασ. ι. εγ. θείᾳ γραφῇ δηλοῖ. ὅθεν καὶ τοῦ Σαοὺλ· ὑψηλὸς ἀπὸ ὠμίας καὶ ἐπάνω. διὸ ἦ τοῦ πνεύ- ματος ὑψηλότερον ἡ ποία ἀπορροὴ κτίσμα τῶν δωρεῶν τὸ σκῆνος διείσκε), ἵνα ὑψούμενος ὁ Χριστὸς διαμερίζει, ἀλλὰ μᾶλλον ἦ διαμετρεῖ, τοῦτ' ἔστι, πρὸς μέτρον διαιρεῖ; Ε- Ρ. Κορ. ιβ. ζ. κάστῳ γὰρ ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον δίδοται.

8 Ἐμὸς

8 Ἐμὸς ἐστὶ Γαλαάδ, καὶ ἐμὸς ἐστὶ Μανασσῆ· καὶ Ἐφραὶμ ἀντίληψις τῆς κεφαλῆς μου, 9 Ἰούδας βασιλεύς μου.

Οἰκειώσομαι γὰρ τὸ μόνον Ⓜ Μανασσῆ, ἀλλὰ καὶ τὴν τούτου χώραν. Γαλαὰδ γὰρ ὄνομα τόπου, Μανασσῆς δὲ φρούρια φυλῆς. ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἐφραὶμ τὴν στέγην ἀποδώσω δυνάμιν. Ⓜ μόνοι Ἰούδᾳ πασῶν τῶν φυλῶν βασιλεύειν προσκυνήσω. μετὰ γὰρ τὴν ἐπάνοδον ἀδιαίρετοι μεμενήκασιν αἱ φυλαί· ὁ δὲ Ζοροβάβελ καὶ τούτων καὶ ἐκείνων ἡγεῖτο· κυρίως δὲ καὶ ἀληθῶς ὁ δικαιοσύνης Χριστός, ὁ ἐκ Ἰούδα κατὰ σάρκα βλαστήσας, πάσης βασιλεύει τῆς κτίσεως.

Μωὰβ λέβης τῆς ἐλπίδος μου· 10 Ἐπὶ τὴν Ἰδουμαίαν ἐκτενῶ τὸ ὑποδημά μου, ἐμοὶ ἀλλόφυλοι ὑπετάγησαν. Τοσαύτην δὲ τὴν ἐμὴν λαοῦ πρόνοιαν ἐποιήσατο, ὥστε καὶ τῶν ἀλλοφύλων κρατῆσαι, καὶ Μωαβίταις καὶ Ἰδουμαίοις ὑποτάξαι λαβεῖν. ἀκριβέστερον δὲ ταῦτα ἐν τῷ πεντήκοντα ψαλμῷ εἴρηται. λυπούμενος γὰρ σαφέστερον ἐμυθολόγησεν ὁ Ἀχὼλας ἡ πέμπτη ἔκδοσις, περὶ οἷς εἴρηται· Μωὰβ λέβης τοῦ λουτροῦ μου, τοῦτ' ἔστι, δοχεῖον τοῦ λουτροῦ μου. οἶδα δ' ἐγὼ ἀκούσας λόγιόν τινα ἀπορρήτως παραδεδομένον ὑπὸ τῶν Ἑβραίων. μυστικῶς γὰρ ἔφασκε δηλοῦσθαι διὰ τῶν προκειμένων τὴν σάρκα τοῦ Χριστοῦ γεγενῆσθαι ἀπὸ τῆς γραφῆς τοῦ Μωὰβ προσηφθαῖσαν διὰ τὴν Μωαβίτιν Ῥούθ, ἀφ' ἧς γέγονε Δαβὶδ ὁ βασιλεύς· οὐκ ἀσπέρματος δὲ τὴν σάρκα ὁ Χριστὸς γεγένηται. δοκεῖ δέ μοι ὁ Θεὸς διὰ τούτων καὶ τοῦ Μωὰβ ἐπαγγέλλεσθαι τὴν χάριν τῆς κλήσεως, διὰ τῆς τοῦ λουτροῦ παλιγγενεσίας. ὅπερ γὰρ τοῦ Μωὰβ γενῶνται ἐπαγγέλλεται, ἡμῖν καταλιμπάνει νοεῖν καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ἐθνῶν τὰ ὅμοια. δηλοῖ γὰρ τὴν ἐξῆς ἡ προφητεία. Ἰδουμαῖοι γὰρ ἦσαν ἀπὸ τοῦ μεμισημένου Ἡσαῦ. ὑποβαλῶ οὖν τὸ ὑποδημά μου ἐπ' αὐτὴν σκηνὴν τὴν τοῦ μεμισημένου χώραν. ὑποτάξομαι οὖν τοῖς πάλαι ἐχθροῖς, εἰς χώραν φίλων καταπαύσων ἀυλάς.

11 Τίς ἀπάξει με εἰς πόλιν περιοχῆς; ἢ τίς ὁδηγήσει με ἕως τῆς Ἰδουμαίας;

12 Οὐχὶ σύ, ὁ Θεός, ὁ ἀπωσάμενος ἡμᾶς;

Ματθὰν ὁ προφήτης τὴν τῶν ἐθνῶν κλῆσιν, καὶ διὰ τοῦ ψαλμοῦ μανθάνει σοῦ ἀξιουμένους ἰδεῖν καὶ περὶ τῶν Ἰουδαίων, βουλόμενος εἰς ὑπάρχειν αὐτῶν. ὁ δὲ περιοχῆς, περιπεφραγμένην ἐξέδωκε Σύμμαχος, ἥτις ἐστὶν ἡ ἐκκλησία. θύρα δὲ καὶ εἰς τὴν Ἰδουμαίαν ἐλθεῖν, ἐφ' ἣν ἐκλεγὴ τὸ ὑποδημα καὶ τὴν χάριν τοῦ δοθησομένου τοῖς ἔθνεσι. ὁ δὲ οὐχὶ σύ, εἰ μὴ σύ ὁ Θεός, ἐξέδωκε Σύμμαχος, ὁ μηκέτι συμμαχῶν ἡμῖν, ἀλλὰ δῆλα ποιῶν. ὑ γὰρ ἠπώμοσά σε στρατηγοῦντος ἡμῶν· πολλὰ γὰρ τότε τῇ σῇ δυνάμει ἄλλων ἀπολομένων, ἡμεῖς τῆς μακαρίας μερίδος ἐσώθημεν διὰ σὲ δυναμούμενοι. διὸ καὶ ἐπήνεγκε· Καὶ οὐκ ἐξελεύσῃ ὁ Θεὸς ἐν ταῖς δυνάμεσιν ἡμῶν;

Ὁ δὲ Σύμμαχος· Καὶ μὴ προελθὼν Θεὸς ἐν ταῖς στρατιαῖς ἡμῶν. Οὐ γὰρ ἠπήθημεν πώποτέ σου στρατηγοῦντος καὶ τῆς Φαλαγγὸς ἡγουμένου.

13 Δὸς ἡμῖν βοήθειαν ἐκ θλίψεως, Κύριε· καὶ ματαία σωτηρία ἀνθρώπου.

14 Ἐν τῷ Θεῷ ποιήσομεν δύναμιν, καὶ αὐτὸς ἐξουδενώσει τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν.

Πασῶν τοίνυν τὰ λυπηρὰ καὶ τὴν σιωπὴν ὄρεξον· ὑδαμόθεν γὰρ ἄλλοθεν τούτου τυχεῖν δυνατόν. πᾶσα γὰρ ἡ παρὰ ἀνθρώπων συμμαχία, σοῦ μὴ συνεργοῦντος, ματαία καὶ ἄκαρπος. Διὸ καὶ τοῦτο τῶν σῶν ὑπεκλαυσάμεθα προσοίσειν. διὰ ταύτης γὰρ μόνης προσδεχόμεθα τὰς δυσμενεῖς δυνησόμεθα, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΟΝ ρπ. ΨΑΛΜΟΝ, ΗΤΟΙ ΤΟΝ ΑΜΩΜΟΝ.

στάσις α. Μεγα θησαύρισμα ἡ πλοῦτον πνευματικὸν ἐ ψυχῆ ἡμῶν ἐργάζεται λυσιτέλειαν πρός τε τὴν τοῦ Θεοῦ ἄφεσιν ἡ δοξολογίαν, ἡ τῆς βίου ἡμῶν ἀσφάλειαν ἐ κατόρθωσιν ἀγαθῶν ἔργων, ἡ διανάκλησιν τῆς ἑβδομάδος τῆ παρούσῃ ἡμέρᾳ (ἥτις ἡ κυριακὴ παρ' ἡμῶν ὀνομάζεται), ὅθεν ⓦ ἐν αὐτῇ διάφορα Κύριον) ⓖ κλῆροι καθηγεμόνες ἡ διδάσκαλοι, ἄγιοι πατέρες ἡμῶν, παρέδοσαν ἡμῖν ᾄσεις ἡ ψάλλειν ⓦ ἐκατέρᾳ ὀκτωηχήσεσιν ψαλμοί. στοιχείωσις γάρ ἐστι ἡ ὁδηγησις τοῦ ἡ Θεοῦ βίου. ὅταν γὰρ ἡ τὸ ὀρθογράφιον ἔχει, ὀρθοῦ τοὺς παρατρόχους ἡ ἑρμηνεύσας ἀκριβῶς τὸ τούτου σαφήνειαν ῥυθμίζει πρὸς τελειότητα βίου, ἡ ἡ τοῦ αὐτοῦ ὀνομασθὲν ἀμώμους ἀποτελῇ. ἄμωμος δέ ἐστιν, ὁ πάντοις ἄγιος ἡ μύστης ἡ ῥύστης ἀπηλλαγμένος, καὶ κηλίδος ἁπάσης ἐκτὸς ἐ δυσμίας ἡ ἁμαρτίας· ὁ αὐτὸς ἦ ἡ μακάριος, ὅτι μὴ τῷ σὺν θεῷ εἶναι τοῦ βίου ἐκδημίαν τῆς ἀληθοῦς μακαριότητος ἀξιωθήσεται, καὶ τῷ φωτὶ καταγλαϊσθήσεται τῆς θείας γνώσεως, ἡ εἰς ἀνάπαυσιν ἡ πηγὴν ἀφθίτου αἰωνίας αὐλισθήσεται, ἥτις ἐστὶν ἀρχαία βασιλεία. ὅθεν ἡ ὁ ὑμνογράφος Δαβὶδ τοῖς προφητικοῖς ὄμμασι κατανοήσας τὴν τοῦ ἁγίου βαπτίσματος χάριν ἐβόα· Μακάριοι, ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι. ὃν ἦ τηρήσαντες τούτῳ τῷ χάριτι, καὶ τῷ Χριστῷ ποιήσαντες, καὶ τῷ Θεῷ παρασταθέντες ἡ ᾧ ἁγίῳ βαπτίσματι, τότε ὡς κατορθώσαντες τὸν παρακλητικὸν ἀρετῶν ἐν τούτῳ ᾧ ψαλμῷ μακαρίζει. ἔχει ἦ ἡ ἑτέρωθι πάλιν ὑψηλοτέρᾳ ἔννοιαν ἡ τοῦ ψαλμοῦ τοῦδε· ἐπανάθεσις. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ θεῖος Δαβὶδ πολλοὺς ἐ διαφόρους παραπτώματος ἔχει μεταβολάς. ἡ γὰρ ἔφυγε πολεμίους, ἡ ἐδίωξε πολεμίους, ἡ παρέπεσεν ἀθυμίαις, ἡ θυμηρεσίαν ἔχε ζωῆς· ἐ τὴν θείαν ὁδὸν ἔδραμε, ἐ παρεστήσατο ὁδοὺς, ἡ αὖθις τοῖς θείοις ἠκολούθησε νόμοις. ταῦτα τοίνυν ἅπαντα ἡ ταυτὸν ἐν ᾧδε Χωτηλῷ ᾧ ψαλμῷ, ἡ ἃς καθ' ἕκαστον καιρὸν ἐπ' αὐτῷ παρεσενεχθείσας ᾧ Θεῷ παρρησίας παρεσαρμόσας ἀλλήλαις, μίαν τοῖς ἀνθρώποις ὁποιοφόρον διδασκαλίαν παρεστήσε, ἐ διδάσκει δι' ὧν λέγει, πῶς δυνατὸν κατορθῶσαι τὸ παρακλητικὸν ἀρετῶν. οὐκ ἀμελῶς ἦ οὐδὲ τῆς τῶν δογμάτων ἀκριβείας, ἀλλὰ ταῖς ἀνθρωπίναις ἐπανθήσεις ἡ τῶν παρὰ τούτων διδασκαλίαν παρεσήμηνεν, ὡς δηλοῖ τοῦτον ⓦ ψαλμὸν ἡ τὸν τῆς τελείας ἀρετῆς ἐφιεμένους ἐν αὐτῇ τελειῶσαι, καὶ τὸν ῥαιστώνης συζώντας παρὰ ποσὶν διεγείρει, καὶ ψυχαγωγήσας τὸν ἀθυμοῦντας, ἡ ῥυθμίσας τὸν ῥαθυμοῦντας, ἡ ἁπαξαπλῶς πάντοθεν ἀπαρτίαν ἐνδεῖναι τοῖς ποικίλοις τῶν ἀνθρώπων μαθήμασι. ὅτι παθήματι.

1 Μακάριοι ⓖ ἄμωμοι ἐν ὁδῷ, ⓖ πορευόμενοι ἐν νόμῳ Κυρίου. 35

Ὡς ἂν εἴποιμι, μακάριοι ⓖ ἐν τῷδε τῷ παρόντι καιρῷ βίῳ πορευόμενοι ἐν νόμῳ Κυρίου. οὗτος γὰρ τῷδε τῷ παρόντι ὁ πρέπων βίος εἴρηται, ὅθεν ὃ μηδὲν στάσιμον ἢ βέβαιον ἔχει. σκιὰ γάρ ἐστιν ὁ βίος ἡμῶν, ἡ καπνοῦ δίκην διέρχεται. ὅταν γὰρ ἔφη ὁ ἀπόστολος Ἰάκωβος. Ποία γάρ ἐστιν ἡ ζωὴ ἡμῶν; ἀτμὶς γάρ ἐστιν ἡ παρὰ ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα ἀφανιζομένη. τοιοῦτον δέ τι ἐ ὁ θεολόγος Γρηγόριος ἐφιλοσόφησε· κύκλος τις τῶν ἡμετέρων παρερχόμενος πραγμάτων, ἄλλοτε ἄλλως ὑπὲ μιᾶς ἡμέρας, ἐστὶ ἦ ὅτε ἡ ὥρας, φέρων μεταβολάς. Οὐδὲν οὖν, ἀδελφοὶ, ἐπισωνείκαμεν εἰς ⓦ κόσμον τοῦτον, καθὼς ὁ θεῖος ἀπόστολος λέγει, οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνησόμεθα. παρὲ τῷ

τῶν μωμήτων φερπήσωμεν· ταῦτα γὰρ καὶ μόνοι. μακαρίζει τοίνυν τοὺς τὴν βασι-
ις. ὁδὸν λικὴν ὁδὸν ὁδεύσαντας ἀκλινῶς, καὶ μήτε δεξιᾶς μήτε ἀριστερᾶς· καὶ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ
νόμου περιπατήσας. τίνες δ' ἂν εἶεν, διδάσκει· οἱ παρανομήσαντες τὸν νόμον Κυρίου. οἱ γὰρ
καὶ τούτοις πολιτευόμενοι τὸ ἄμωμον ἔχουσιν. ὁδοὶ γάρ, ὡς προέφην, Ψ βίοι καλοῦ-
5 ται γὰρ ἐξ ὠδίνων μέχρι ταφου διαδυόμεθα ἄπαντες.

2 Μακάριοι οἱ ἐξερευνῶντες τὰ μαρτύρια αὐτοῦ, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ἐκζητήσουσιν αὐτόν. Καὶ τὸν ὁλωσχερῆ δέκτον ψαλμὸν ἐρμηνεύοντες εἰρήκαμεν, τίνι διαφέρει νόμος, καὶ μαρτύρια, καὶ δικαιώματα, καὶ κρίματα, καὶ ἐντολαί. ἀναμνησόμεθα δ' ὅμως ἐν κεφαλαίῳ τῶν εἰρημένων. νόμον καλοῦ τὸν τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων διὰ δ' ὀ-
10 στέου Μωϋσέως δεδομένον· ἐντολὰς δὲ καὶ προστάγματα πάλιν τὸν αὐτὸν, ὡς βασι-
ις. δικαιώματα. λικῶς ἐνταλθέντα καὶ προσταχθέντα· δικαιώματα, ὡς δικαιοῦν τὸν κατορθοῦντα· δικαιώματα· κρίματα δὲ, ὡς διὰ θείας ψήφους ἐποδεικνύντα τὰς ἀξίας ἀντιδόσεις τῶν τε
ις. δικαιώματα. ἐνόμως καὶ παρανόμως βιούντων· μαρτύρια δὲ, ὡς διὰ μαρτυρόμενον καὶ δεικνύντα, οἵαις ἐπιστροφαῖς ἡμαρτήκασιν οἱ παραβαίνοντες. μακαρίζει τοίνυν καὶ ἐπαινεῖ τοὺς τὰ μαρ-
15 τύρια τοῦ Θεοῦ διηνεκῶς ἐρευνῶντας, καὶ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ τὸν Θεὸν ἐκζητοῦντας. ὁ πρῶτος δὲ τοῦτο, ἀλλὰ τοῦ τῶν χερουβὶμ καταπτερώτου αὐτῆς τῆς ἀρετῆς. ὁ γὰρ τοιοῦτος οὐ μενεῖ τὴν ἀρχαίαν εἰς Θεὸν καὶ φερπίδας βιωτικὰς, ἀλλ' ὅλον ἑαυτὸν ἀνατίθησι τῷ Θεῷ. καὶ γὰρ διὰ τῆς ἀναγνώσεως καὶ διὰ τῆς ἀκροάσεως τῶν θείων γραφῶν κα-
τορθοῦται ὁ βίος ἡμῶν. ὁ οὖν προφήτης μακαρίζει τοὺς ἐξερευνῶντας τὰ μαρτύρια
2ν αὐτοῦ. τοῦτο γὰρ καὶ ὁ Κύριος ἔφη, Ἐρευνᾶτε τὰς γραφὰς, ὅτι δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν Ιωαλθ.
αἰώνιον ἔχειν. ὁ δὲ προκόπτων ἐν τοῦδε τῷ βίῳ τῇ ἐρεύνῃ τῶν θείων γραφῶν, καὶ μὴ μενεῖζων τὸν βίον αὐτοῦ εἰς ἡδονὰς καὶ πάθη ἁμαρτημάτων, ἀλλ' ἐν πνεύματι ζῶν καὶ πνεύματι στοιχῶν, ἐρευνᾷ τὰς γραφὰς, τότε τελείως ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ἐκζητεῖ τὸν Θεόν. καὶ διὰ τοῦτο ὁ ψαλμὸς οὗτος νόμον καὶ ἐντολὰς καὶ δικαιώματα καὶ κρίματα καὶ μαρτύρια πε-
25 πυκνωμένως διαγορεύει, χρήσιμον ὄντα πρὸς τὸν τῶν ἀγαθῶν αὔξησιν. νόμος οὖν ἐδόθη παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτι αὐτός ἐστι βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ κύριος τῶν κυριευόντων. ἔστι δὲ νόμος, κοινὸν παράγγελμα ὅτι πᾶσιν ἀνθρώποις· ἀρχουσιν, ἀρχομένοις· δού-
λοις, δεσπόταις· πλουσίοις, πένησιν. Εἰρὴ δὲ παρὰ τὸ νέμειν. ὅτι πᾶσι γὰρ ἀνθρώποις νενομοθέτη, καὶ μοιχεύσεις, καὶ φονεύσεις, καὶ κλέψεις, καὶ ψευδομαρτυρήσεις, οὐκ ἐπιθυμή-
30 σεις τ' ἀγρὸν καὶ πλησίον σου, οἶκον τ' πατέρα σου καὶ μητέρα σου. τὸ αὖθις δὲ καὶ ἐντολὴ εἴρηται, ὅτι ἐντέλλεται ἡμῖν ὁ Θεὸς τὸ ἀγαθὸν ποιεῖν καὶ τοῦ φαύλου ἀπέχεσθαι. δικαιώματα δὲ καὶ κρίματα, καθ' ὃ καὶ Ψ δίκαιοι φυλάττοντες τὰς ἐντολὰς δικαιοῦνται παρὰ τῷ Θεῷ· Ψ δὲ παραβαίνοντες ἁμαρτωλοὶ κατακρίνονται. μαρτύρια δὲ εἴρηται, ὅτι διαμαρτύρεται ὁ Θεὸς διὰ τῶν θείων αὐτοῦ γραφῶν φυλάττειν πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ.

35 3 Οὐ γὰρ Ψ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ ἐπορεύθησαν.

Τὴν διαίρεσιν ταύτην πεποίηκε καὶ ἐν τῷ πρώτῳ ψαλμῷ. καὶ γὰρ ἐκεῖ μακαρίσας τὸν ἐν νόμῳ Κυρίου μελετῶντα ἡμέρας καὶ νυκτὸς, καὶ τὸν τῆς μελέτης ὀπτικὸν δείξας καρπὸν ἐπήγαγεν· οὐχ οὕτως οἱ ἀσεβεῖς, οὐχ οὕτως. καὶ ἐν τούτοις τοίνυν μακαρίσας τοὺς ἀνόμους, διδάσκει ὡς Ψ τῆς ἀνομίας ἐργάται ἑτέραν ἑαυτοῖς ὁδὸν κατασκευάσαντες, καὶ τῷ ἐκ τοῦ
40 Θεοῦ παιδεῦσαι κατέλιπον. μακαρίσας οὖν ὁ προφήτης τοὺς ἐκζητοῦντας Ψ Θεὸν ἐν ὅλῃ καρδίᾳ, ὀρθῶς φέρει λέγων· οὐ γὰρ Ψ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ ἐπορεύθησαν. 4 Σὺ ἐνετείλω τὰς ἐντολάς σου φυλάξασθαι σφόδρα.

Τοῦτο καὶ διὰ τὸν νόμον καὶ τὸν προφήτην καὶ διὰ τὴν ἱερῶν διαγελίων ὁ δεσπότης

προ-

παραχελεύεται, ἡ μεχὶ πάσα ἡ θεία γραφὴ τῆς τοιαύτης νομοθεσίας. ὁ γὰρ ἁπλῶς φυλάττειν, ἀλλὰ σφόδρα φυλάττειν προστάσσει, τοῦτ' ἔστι, ζωὴ ἀκριβείᾳ πάσῃ· καὶ διὰ τοῦτο μὴ φυλάττειν, τοῦτο δὲ ἀθετεῖν, ἀλλὰ πάσας τὰς ἐντολὰς φυλάττειν σφόδρα εἴρηκε. διὸ καὶ ἕτερος τῶν προφήτων ἔλεγεν· ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου ὁ μὴ πρόσθω, ἵνα μὴ ἀποθάνω.

5 Ὠφέλησόν με τὴν ὁδόν μου, τοῦ φυλάξασθαί με τὰ δικαιώματά σου. 5

Διὰ τοῦτό, φησιν, ἀντιβολῶ, οἷον τινὰ χάριν, δὸς σῷ νόμῳ τὴν ἐμὴν ὁδὸν εὐθυνθῆναι, ὡς ἂν δύνωμαι τηρῆσαί σου τὰ δικαιώματα. οὐχὶ δὲ δῆλον τὸ ὄφελον, ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν, γένοιτό μοι κατευθυνθῆναι φυλάττειν πάσας τὰς ἐντολάς σου. ὅπερ πᾶς ἀνθρωπος πόθον ἔχων φυλάττειν τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, εἰ μὴ συνεργὸν ἔχοι τῆς ἀγαθουργίας αὐτὸν, οὐκ ἂν εἰς πέρας τοῦ ποθουμένου φθάσοι. λέγεται γάρ, Οὐ τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος Θεοῦ. σκοπῶ δὲ ἡμῖν μὴ ὅτι ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀγαθοῦ, ὃ ἂν εἰς πέρας ἐλθεῖν τῆς τοῦ Θεοῦ δέεται βοηθείας. Ἐγίσατε γάρ, φησι, τῷ Θεῷ, καὶ ἐγὼ ὑμῖν. 6 Τότε οὐ μὴ αἰσχυνθῶ ἐν τῷ με ἐπιβλέπειν ὅτι πάσας τὰς ἐντολάς σου. Παρανομίας γὰρ αἰσχύνη καρπός. ὅτου καὶ ὁ θεῖος ἀπόστολος ἔφη· Τίνα οὖν καρπὸν εἴχετε τότε, ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; ᾧ γὰρ πάσας τοῦ Θεοῦ πληροῦντες τὰς ἐντολὰς τὴν ἀπὸ τοῦ συνειδότος ἔχουσι παῤῥησίαν. τότε γὰρ, πότε; ὅταν, καὶ τῷ προφήτῃ Δανιὴλ, Οἱ δίκαιοι διαλάμψουσιν εἰς ζωὴν αἰώνιον, οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ εἰς αἰσχύνην αἰώνιον. πρόσκαιρος οὖν ὁ προφήτης μὴ αἰσχυνθῆναι τότε. καὶ πῶς τοῦτο; ἐν τῷ ἐπιβλέπειν ὅτι πάσας τὰς ἐντολάς· διὰ τὴν μὲν πεῖραν, τὴν δὲ ἀφέλειαν. ὁ γὰρ εἰπὼν μὴ μοιχεύσης, εἶπε καὶ μὴ πορνεύσῃς· καὶ ὁ εἰπὼν μὴ πορνεύσῃς, εἶπε καὶ μὴ ἀδικήσῃς. Καὶ ὅστις ὅλον τὸν νόμον πληρώσει, πλὴν ἓν δέ τι, γένηται πρόπυλον ἔνοχος τῷ Κυρίῳ ἀποστολὴν Ἰάκωβον.

7 Ἐξομολογήσομαί σοι ἐν εὐθύτητι καρδίας, ἐν τῷ μανθάνειν με τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου. Ἐξομολόγησιν, τὴν θυσίαν αἰνέσεως καλῶ. τότε δυνήσομαι ὕμνον καθαρὸν σοι προσενέγκειν, ὅταν σε πρότερον καταμάθω τὰ κρίματα, καὶ τῷ ζῶντα βιώσω. ὁ γὰρ ἀγαθὰς πράξεις ἔχων, οὗτος ἐξομολογεῖται ἐν εὐθύτητι καρδίας, ἐξ ὅλης καρδίας μετανοῶν, ὡς ὁ Δαβὶδ ὅτι τῇ μοιχείᾳ, καὶ ὡς ὁ τελώνης βοῶν τὸ, ἥμαρτον· ἢ τὸ, ἱλάσθητι. ἐξωμολογήσατο καὶ Ἰούδας, εἰπών· Ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῷον· ἀλλ' οὐκ ἐν εὐθύτητι καρδίας. τῇ γὰρ φιλαργυρίᾳ συνείχετο. ἐξωμολόγητο καὶ ὁ Φαρισαῖος· ἀλλὰ τὴν καρδίαν ὑψηλὴν ἔχων καὶ οὐκ ἀληθῆ κατέβη μὴ δικαιωθείς, λέγων, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης.

8 Τὰ δικαιώματά σου φυλάξω· μή με ἐγκαταλίπῃς ἕως σφόδρα.

Τινὰς πρὸς βραχὺ πολλάκις ἡ θεία χάρις ἀφίησιν, ὠφέλειαν αὐτοῖς ἐντεῦθεν μηχανωμένη. ὅτου ὁ μέγας Ἠλίας ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τῆς θειότητος πρὸς ἐπισταμένην πάλιν, καὶ τῆς ἀνθρωπείας φύσεως μεμαθηκὼς τὴν ἀσθένειαν, ἀλλ' αὖθις πάλιν τῆς θείας ἀπήλαυσε χάριτος. ὅτου ὁ θεῖος Πέτρος ὠλίσθησεν ἀρνησάμενος, ἀλλ' αὖθις αὐτὸν ὁ δεσπότης ὑπήρεισε. γυμνὸς γὰρ πάντως Ἰούδας τῆς θείας γλώσσης προμηθείας ἕτοιμον ἐγένετο θήραμα τῷ διαβόλῳ. ἐγκαταλείφθη καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ μὲν τὴν ἀμαρτίαν ἐκείνην, καὶ ταῖς χαλεπαῖς ἐκείναις περιέπεσε συμφοραῖς, ἀλλὰ πάλιν τὴν πρὸς Θεὸν ἀπέλαβε παῤῥησίαν, καὶ τῆς ἐκ θεοῦ κηδεμονίας ἀπήλαυσεν. ὁ γὰρ Σαοὺλ τοῦτης ἔρημος γλώσσης πάντως, ἐγυμνώθη μὲν τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος, πορφυρᾷ δὲ πνεύματι συνεζύγη. Εἰκότως τοίνυν ὁ προφήτης ἱκετεύει μὴ ἐγκαταλειφθῆναι ἕως σφόδρα, τοῦτ' ἔστι, μὴ πάντα πάσης τῆς προμηθουμένης χάριτος γυμνωθῆναι. καὶ

πάλιν

χχεκείμ. παλιν τοίνυν τῇ αὐτῇ ἐννοίᾳ" χρησόμεθα, ὡς τοῦ εἰπεῖν Ⓜ τὸ ἐγκαταλείπω, μή με ἐγκαταλείπῃς ἕως σφόδρα. γίνεται τοίνυν πολλαχῶς ἐγκατάλειψις τοῦ Θεοῦ ἁγίους οἰκονομίας καὶ βέρτιστοις· ὡς ὅταν καταλείφθῃ ὁ Ἰωὰθ παρὰ τοῦ ἡγεμόνος αὐτὸν μᾶλλον τελειον. καταλείφθη καὶ Ἠλίας, ὡς φθάσαντες εἰρήκαμεν, παρὰ βασιλέως καὶ τοποχωρήσας
5 ἀπὸ προσώπου τοῦ Ἀχαὰβ καὶ τῆς Ἰεσάβελ· ἀλλ' ἕτερόν τι ὠκονομεῖτο παρὰ τοῦ ἐλ- γ.Bασ.ιζ.ι.
λεῖν αὐτὸν εἰς Σαρεφθὰ τῆς Σιδῶνος, ἵ φιλοφρονηθῆναι τοῦ γυναικὸς χήρας, καὶ
χίλιαΨ. ταύτῃ πρέξαι τροφώ (ἁ μὴ γὰρ" ἐκλείψῃ, φησὶν, ἡ ἀρὰξ τοῦ ἀλεύρου, οὐδὲ ὁ ἔ- λαιον οὐ κεραμφάκυ) καὶ ἵνα ὡς τοῦ κακοῦ τῶν Ἰουδαίων φησὶν Ⓜ ὑφανθῇ τὰ ἔτη καὶ
μειῶσαι ἐξ μὴ βρέξαι. φησὶ γὰρ· Ζῇ Κύριος, εἰ ἔσται ὑετὸς ἐπὶ τῆς γῆς, εἰ μὴ ὡς γ.Bασ.ιζ.α.
10 λόγου στόματός μου. Ὅ ἕως σφόδρα καταλειφθῆναι παρὰ τοῦ Θεοῦ, τοῦτο δεινὸν, ὥσπερ καταλείφθη ὁ Σαοὺλ καὶ ὁ Ἀβεσαλὼμ μηκέτι πρὸς σωτηρίαν ἀναστρέψαντες. ἐ- γυμνώθησαν γὰρ τῆς τοῦ Θεοῦ προμηθείας.

9 Ἐν τίνι κατορθώσει νεώτερος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ; ἐν τῷ φυλάξαι σὸν λόγους σου.

Ὀξύρροποι πρὸς ἁμαρτίαν ἡ νεότης, εἰς ἡδονὰς καὶ πάθη ἀτιμίας ἀπαγομένη. ἐὰν
15 μὴ τῇ φυλακῇ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ χαλιτῶται, μένει ἀβλαβής. ὅπερ γάρ ἐστιν ἀτιμίᾳ πώλῳ χαλινὸς καὶ πωλοδαμασμὸς, τοῦτο τοῖς νέοις γίνεται ὁ θεῖος λόγος. ὅθεν καὶ Δανιὴλ νέος ἦν· ἀλλ' ἐφύλαττε τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ προφητικῆς χάριτος ἠξιώθη, καὶ τῶν ἀπορρήτων μυστηρίων εἰσηγητὴς γέγονεν. ὡσαύτως καὶ Ⓐ τρεῖς παῖδες νέοι ὄντες τὸ πῦρ τῇ πίστει καὶ τοῖς ἔργοις αὐτῶν εἰς ἐναντίαν φύσιν μετήγαγον. ἀνεψύχοντο γὰρ ἐν μέσῳ τούτου,
20 καὶ ἐρροίζουντο τῇ παῤῥησίᾳ τῆς πίστεως καὶ τῇ αὐρᾳ τοῦ πνεύματος. οὕτως οὖν καὶ ἡμῖν πρόσεστιν. οἵτινες νέοι ἐπαρχουσι, λαβὲ τῆς ζωτηρίστεως τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ κεσμήσωσι ἑαυτοὺς, καὶ μὴ ἡδοναῖς παλικες ἄρχοι, ὡς Ἀβεσαλὼμ, ὁ τῇ κακίᾳ συζῶν· ὅστις καὶ ζωπυρωμένῳ ταύτῃ εἶχε κομῶσαν τὴν κεφαλὴν, ὁ ἀναίσθητος ἐν ταῖς φρεσίν. ἡ γὰρ θρὶξ, νεκρότητος σύμβολον. καὶ εἰκότως μὲν αἰτίαν τῆς ἀπωλείας αἱ τρίχες γεγέναι-
25 σι, κρεμασθέντι ἐξ αὐτῶν ἐν τῇ δρυῒ, ὡς ἡ τῶν βασιλέων ἱστορία διηγεῖται. ἀλλ' ἔστι χα- Δ.Bασ.κη.β.
λεπὸν, ὅτι καὶ πᾶν ἔθνος τοῦτον ζηλωτοῦντες, ἀπαγωγοῦσι πολυμηχεῖς βοστρύχους καὶ πλοκαμίδας, τὰ τῆς γυναικωνίτιδος ἔργα τῇ ψυχῇ καταπλοιοῦντες τῇ βλακείᾳ, εἰκῇ φυσιούμενοι ἐν τῷ ἰδίῳ νοΐ. καὶ οὐκ οἴδασιν ὅτι μᾶλλον ἀτιμίαν ἑαυτοῖς ἐπάγουσι, τὸ ἀπο-
στόλου λέγοντος· Ἀνὴρ ἐὰν κομᾷ, ἀτιμία αὐτοῦ ἐστιν· Ἕλλησιν ἢ πρὸς Ὁμήρου ἱστόρηται α.Κορ. ια.ιδ.
30 τοῦτο ποιοῦντες. φησὶ γὰρ, καρηκομοῶντες Ἀχαιοί. ἐπεὶ καὶ Ⓐ τῶν ἰατρῶν σοφοί φασι. πρὸς ὃν ὑπαρέπειμι τοῖς κεφαλῆς μεμετρημένας τὰς τρίχας ἔχοντες χρὴ τὴν τῶν ἀρχαίων ἀνδρῶν κόσμιον ἀρχαιοπρεπῆ μίμησιν ἀσκεῖν, καὶ μὴ ἐπαρκεῖσθαι ταύταις τῇ ψυχῇ θελήσω- χαῦτο
μεν μηδὲ τοῖς μεταφρένοις· ἀτιμία γὰρ ὄντι ᾧ" τοιούτῳ ποιοῦντι, ὡς ἠκούσαμεν τοῦ ἀποστόλου βδελυκτοῦντος.

35 10 Ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου ἐξεζήτησά σε, μὴ ἀπώσῃς με ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου.

Ζητοῦσι μὲν γὰρ πολλοὶ Ⓜ Θεὸν, ἀλλ' οὐκ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ. μερίζουσι γὰρ ταύτην μόνοι εἰς φροντίδας πραγμάτων βιωτικῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐπιθυμίας ἀτόπους καὶ φθόνους καὶ δόλους καὶ τὰς τῶν πλησίον ἐπιβουλάς. ὁ δὲ τῶν ὅλων ἐφεστὼς πᾶσαν ἀφιερεῖ ᾧ Θεῷ τοῦ ἁγίου, ἐκ τῆς σκηνῆς ἀπολαύει προθύσεως, μὴ καταπίπτων ἀπὸ τῶν
40 αὐτοῦ ἐντολῶν εἰς βάραθρον ἀπωλείας, ἀλλὰ στοιχῶν ᾧ ζωῇ Θεῷ, καὶ πᾶσαι τὰ ἑαυ- τοῦ ἁγίοις αὐτοῦ ἀναλιθέμενος. 11 Ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἔκρυψα τὰ λόγιά σου, ὅπως οὐ μὴ ἁμάρτω σοι. Ὁ χρυσὸν κεκτημένος ἢ ἄργυρον ἢ λίθους τιμίους οὐκ ἔξω ταῦτα προτίθησιν, ἀλλ' ἔνδον ἐν τοῖς ταμείοις καὶ τοῖς θαλάμοις ἐναποκρύπτει,

ὥστε

ὥςτε ἀφ' ἑαυτῶν τὴν ταπεινότητα καὶ χεῖρας. ὅπως ὁ τὸν πλοῦτον ἔχων τὴν ἀρετὴν κρύπτῃ μᾶλλον ἐν τῇ ψυχῇ, ὡς δὴ μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ δόξης κενὸς ᾖ τὸν ἐν ψυχῶν συλήσαντα λωποδύτην ἢ ἄλλως· ἢ κατάχρυσα, φησι, χρυσοῦ ἢ ἄργυρον ἢ ἐσθῆτα πολυτελῆ τι καὶ περίβλεπτον, ὅπερ σὺ καὶ σκώληξ ἀφανίζει, καὶ κλέπται διορύττουσι καὶ κλέπτουσι· ἀλλ' ἐν ταῖς ταμείοις τῆς καρδίας ἔχουλα τὰ λόγιά σου φησὶν ὁ προφήτης, ἵνα μὴ καταπίσω εἰς ἀμαρτίαν. διδάσκει δὲ ἡμᾶς ἕτερον ὁ λόγος. ἡ γὰρ ἄπαισι τοῖς θεῖα λόγια προσφέρῃ παρεγγυᾷ. Μὴ δῶτε γάρ, φησι, τοῖς κυσὶ, μηδὲ ῥίψητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων. ταῦτα δὲ εἰ καὶ πρὸς αὐτοὺς εἴρηται, ἀλλ' οὖν ἡμεῖς οἱ φάλλοντες ὀφείλέπαι ἐσμὲν ζωντηρᾶν τῆς ὑμνῳδίας ἡμῶν τὴν ὁμολογίαν. ἔχει δὲ καὶ ἕτερον νοῦν ὁ λόγος. ἡ χρὴ πρὸς τὸ παιδεύειν τοὺς αἱρετικοὺς τὰ ἀγαθὰ προσκεῖσθαι, ἐπεὶ ἀπέχω μαθεῖν μου· ἀλλ' ἐμφυτευθῆναι δεῖ καλὸν, ἵνα ὁ βλέπων θεὸς ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσῃ μοι ἐν τῷ φανερῷ.

Matth. ζ. ε.

12 Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε· δίδαξόν με τὰ δικαιώματά σου. Ἀντὶ τοῦ, ἡμερος εἶ καὶ φιλάνθρωπος, ἄξιος προσκυνεῖσθαι· ἢ δὲ χάριν ἀντιβολῶ σε μαθεῖν προσῆκε τὰ δικαιώματα δυνάμενα. ἢ ὅτως· εὐλογημένος εἶ καὶ δεδοξασμένος παρὰ πάντας, ὅτι φιλάνθρωπος εἶ οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος· ἱκετεύω, δίδαξόν με τὰ δικαιώματά σου. ἢ πλοῦτον ἐφίεμαι, ἢ χρυσοῦ ζητῶ, οὐκ ἄργυρον, οὐκ ἀξίδιν, ἅτε μὴ τὴν τερπνὴν τοῦ κόσμου τούτου· ἀλλὰ τὰ δικαιώματά σου μαθεῖν ζητῶ, ὅτι σὸ ὦ φυλάσσειν αὐτὰ ἀνταπόδοσις πολλή. τοῦτο γάρ ἐστι χρησιμωδοῦ ζήτησις. 13 Ἐν τοῖς χείλεσί μου ἐξήγγειλα πάντα τὰ κρίματα τοῦ στόματός σου.

Οὐ γὰρ ναυσκοπεῖ τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ πρέπειν ὅτι σιωπᾷ σὲ ἑαυτῷ, ἀλλ' ἐξαγγέλλῃ, καὶ ἑτέρους ἐπιμορφοῖ. Θεοῦ γὰρ ἀναγγέλλειν ἔργα ἔνδοξον. ἃ γὰρ δὴ προσῆκε τῆς σῆς ἀγαθότητος μάθοιμι, ταῦτα διδάξω σὸν ἀγροικίᾳ.

14 Ἐν τῇ ὁδῷ τῶν μαρτυρίων σου ἐτέρφθην, ὡς ἐπὶ πάντι πλούτῳ.

Ἐπίπονος μὲν ἡ τῆς ἀρετῆς ὁδὸς, ἀλλὰ τοῖς τελείοις τερπνότητος. δηλοῖ τοι τοῦτο καὶ ὁ διασώστης ἔφη Χριστός· Λάβετε ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι ὁ ζυγός μου χρηστὸς, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστι. τοῦτο καὶ ὁ προφητικὸς ἔφη λόγος· ὅτι πλούτου πάντος δυμπρεπέστερόν μοι τὸν σῶν μαρτυρίων ἡ κλῆσις. τὸ δὲ, ὅτι πάντι πλούτῳ, οὐχ ἁπλῶς προσκειται, ἀλλὰ παντοδαπὸν πλοῦτον προδηλοῖ. πολλαὶ γὰρ αἱ πλούτου ἰδέαι. ὁ μὲν γὰρ χρυσὸν ἔχων ὀνομαζόμενος πλούσιος· ὁ δὲ ἄργυρον· ὁ δὲ γλῶ πλείστιον, τὸν μὲν πεφυτευμένον, τὸν δὲ ἐν ἀπειρομένῳ· ὁ δὲ βοσκήματα. ἀλλὰ ταῦτα πάντα προελόμενος ὁ προφήτης, καὶ τοῖς θείοις μαρτυρίοις προσβαλών, ἔφησεν ἀξιέρεστα αὐτὰ εἶναι τὰ θεῖα μαρτύρια, ὡς τοῖς φιλοπλούτοις ἅπαντα ὁ πλοῦτος ἐν εἴδει. καὶ ὥσπερ ὁ ταῦτα πλουτῶν ἀφραίνει, ὅτω καὶ μᾶλλον εἰκότως ὅτι τοῖς δικαιώμασι τοῦ Θεοῦ, ὡς ὅτι πάντι πλούτῳ, ἀγάλλεται.

15 Ἐν ταῖς ἐντολαῖς σου ἀδολεχήσω, καὶ κατανοήσω τὰς ὁδούς σου.

Σχολάζειν καὶ μελετᾶν ἐπαγγέλλεται ὁ προφήτης τὰ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾗ καὶ πρέπειν ταύταις ἔχειν. τοῦτο γὰρ χάριν, φησὶν, ἐνδιατρίψω τῶν σῶν λόγων τῷ μελέτῃ χρήσω, καὶ ἐν ταῖς σαῖς ὁδοῖς τὴν πορείαν ποιήσομαι. δηλοῖ γὰρ ὅτο κατανόησιν καὶ τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ· δηλοῖ καὶ ὅπιφέρει

16 Ἐν τοῖς δικαιώμασί σου μελετήσω· οὐκ ἐπιλήσομαι τῶν λόγων σου.

Τοῦτ' ἔστιν, ἄληστον τῶν σῶν λογίων ἐν ἐμφυτῷ φυλάξω τὴν μνήμην.

17 Ἀνταπόδος τῷ δούλῳ σου. Οὐ πάντες τοῦτο προσκαλοῦμεν. τῶν γὰρ

δικαίων

δικαίων ὅτι ἡ ψυχή μου. ⁂ σωφρόνως ἡ βύσσος ἡ δικαίας ζητοῦντες, αὐτοὶ τὰ ἁρμόττοντα ἀπαιτοῦμεν· ἀπὸ παιδὸς τοῦ δούλου σου. ⁂ ὃ δὲ ἁμαρτίαις ἢ ἡδοναῖς δὲ πάθεσι ἀπρεπῶς ἐδουλώσατο λέγει· ἀπὸ παιδὸς τοῦ δούλου σου. Οὐδὲν γὰρ πονηρὸν ζωοποιὸς ἐφεύρεν ἐν ἀνθρώπου τῷ πρώτῳ διεστῶτι· ὁ δὲ καθαρὸς χειρώμασι λογισμοῖς, ζωὴ πρέπειαν ταύτῃ κέκτηται τῇ φωνῇ. Ζητήσω, καὶ φυλάξω σοῦ τὰς λήξεις σου.

Ταύτην τὴν ζωὴν αἰτῶ, ἵνα σὺ φυλακὴν τῶν λόγων σου παράσχωμαι. τῆς σῆς γὰρ ἀπολαύων ἐπιτυχείας, ἀμοιφὴν ἔχομεν τῆς ἁμαρτίας τὸν θάνατον, ἢ τὴν σὺν τῶν λόγων σου τετυχήσει ζωήν. 18 Ἀποκάλυψον τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ κατανοήσω τὰ θαυμάσια ἐκ τοῦ νόμου σου. Οὐκ ἀπόντες ⁂ τοῖς θείοις ἐντυγχάνοντες λογίοις, τὰ τούτων κατανοοῦσι θαυμάσια· ἀλλ' ⁂ τὰ αἴσθησιν ἀπολαύοντες ἄγγλης. ὃ δὴ χάριν καὶ ὁ μακάριος ἔφη Παῦλος· Οὗ δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς Κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα· ὁ δὲ Κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν. αὐτὸς μύστοι τῷ φωτὶ τῷ θείῳ καταυγαζόμενοι εἰκότως ἐσόμεθα· ἡμεῖς δὲ ἀπόντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμενοι εἰς τὴν αὐτοῦ εἰκόνα μεταμορφούμεθα, ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ Κυρίου πνεύματος. ἡμᾶς δὲ προσκαλεῖται διαστολὴν ἀνηκόλουθον, ἵνα τὸ κάλυμμα τῶν τῆς ψυχοειδοῦς ἡμῶν προσειλημένων ὀφθαλμῶν, ἐκποδίζῃ τῶν θείων λογίων τοῦ δυνάμει. Ταῖς γὰρ θείαις γραφαῖς χρῆ ἀναγωγικῶς καὶ νοεροειδῶς κατοπτριζόμενοι τὸ νοούμενον· ὡς ὅτι ὁ ἀμνὸς ὁ πάλαι σφαζόμενος ἦν ἡμῶν τῶν Ἰσραηλιτῶν, τύπος ἦν τοῦ ἀληθινοῦ ἀμνοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν τοῦ σφαγιασθέντος ὑπὲρ ἡμῶν. καὶ ὥσπερ ἐκεῖ ἡ χρῖσις τοῦ αἵματος τὴν φλιὰν ἔσωσε τὴν χρίσασαν· οὕτω τὸ αἷμα τοῦ ἀληθινοῦ ἀμνοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐλυτρώσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρας τοῦ ἐχθροῦ δὲ τῆς τοῦ θανάτου δεσμωτῆς. πάλιν ὑπὲρ ὁ Ἰσραηλίτης λαὸς ⁂ Ἰορδάνου διαβὰς ἢ εἰσελθὼν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, τύπος ἡμῶν τῶν χριστιανῶν γέγονεν· ὅτι ἡμεῖς διὰ ὕδατος τοῦ ἁγίου βαπτίσματος εἰς τὴν ἐπηγγελμένην γῆν, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, εἰσαγόμεθα. Εὐσεβοῦσι δὲ οὐδὲν τοιοῦτον καταθρῶσιν, ὅτι κάλυμμα ἐπὶ τῶν ὀφθαλμοῖς αὐτῶν κεῖται, καθὼς λέγει ὁ θεῖος ἀπόστολος Παῦλος.

19 Πάροικος ἐγώ εἰμι ἐν τῇ γῇ· μὴ ἀποκρύψῃς ἀπ' ἐμοῦ τὰς ἐντολάς σου.

Δεικνύει φωνὴ, ἢ τῷ Θεῷ βιοῦντος, ἢ μὴ λογιζομένου τὰ τοῦ κόσμου πρόσκαιρα. διὸ ἢ πάροικον ἑαυτὸν λέγει· καθὼς ἢ Ἀβραὰμ ἢ πάντες ⁂ ἅγιοι πάροικοί εἰσιν ἐν τῷδε τῷ βίῳ, ἔχοντες τὴν κατοικίαν ἐν τῇ τῶν οὐρανῶν βασιλείᾳ. τὴν γὰρ γῆν ταύτην πάντες ἡμεῖς οὐ κατοικοῦμεν, ἀλλὰ παροικοῦμεν. βραχεῖ γὰρ διαφωνάντως χρόνῳ εἰς ἕτερον μεταβαίνομεν βίον. τοῦτο ἢ οὐ πάντες ἐθέλουσιν εἰδέναι, ἀλλ' ὅτι τοῖς παροῦσιν ἀγαθοῖς ὡς ὅτι μονίμοις ἢ διηνεκέσι βρενθυόνται· ὁ δὲ τὰ θεῖα πεπαιδευμένος οἶδε τοῦ βίου τὸ πρόσκαιρον. διὸ δὴ οὐ παροικεῖν ἑαυτὸν ὀνομάζει, ἢ ἱκετεύει τὰς θείας ἐντολὰς μηδαμοῦ ἀγνοῆσαι. 20 Ἐπιποθήσει ἡ ψυχή μου τοῦ ἐπιθυμῆσαι τὰ κρίματά σου ἐν παντὶ καιρῷ. Ἐπιθυμοῦσι τῶν θείων κριμάτων πολλοὶ, ἢ τῆς τῶν οὐρανῶν ἐφίενται βασιλείας, ἀλλ' οὐκ ἀεὶ, ἀλλὰ νεῦμα μόνον τοῖς θείοις δεήσονται, νεῦμα δὲ τοῖς τοῦ σώματος ἀχθηδόσι παθήμασιν. ὁ δὲ προφήτης ἐμείρεται τούτου ⁂ πόθον ἔχειν διηνεκῆ· ἐν παντὶ οὖν καιρῷ λέγει, οὐχ ὡς ποτὲ μὲν ἐπιποθῶν, ποτὲ δὲ οὐ· ἴσασι γὰρ σύνεσις, [illegible] τοῖς κατηκόοις, ποτὲ μὲν ἐπιποθῶν τὰς τοῦ Θεοῦ ἐντολὰς διὰ τὸν φόβον τῆς ἀπειλῆς κολάσεως ἢ διὰ πόθον τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας, ποτὲ δὲ ἀπαίρεται τοῖς ἐμφύτοις ἐπιθυμίαις. ⁂ τοιοῦτοι οὖν ἐν παντὶ καιρῷ τὸν Θεὸν οὐκ ἐπιποθοῦσιν· ⁂ ὁ δὲ διὰ τὸν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην τοῦτο ποιοῦντες οὐδὲ ἄλλως ἀφίστανται τῶν τοῦ Θεοῦ

κριμάτων.

κριμάτων. 21 Επετίμησας ὑπερηφάνους. Οἱ τῶν θείων νόμων καταφρονοῦντες, τῇ τῆς ὑπερηφανίας ἐξεπίθουσι νόσῳ, ἢ τιμὴ ἦν ἐκ τοῦ δικαίου κριτοῦ δίκαιαι ἀμοιβαί. ἐπήρθησαν οὖν τινες κατὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐπετιμήθησαν παρ' αὐτοῦ, ὡς ὁ Φαραὼ ὁ τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ ἀπόλετο ὑπερηφανιζόμενος, ἢ ὁ Σεναχηρεὶμ εἰς ὕψος ἐπαρθεὶς ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀφέλετο. ὡσαύτως δὲ Ναβουχοδονόσορ ὑψωθεὶς τῇ καρδίᾳ, ἴσα κτηνῶν ἐβόσκετο. ζηοῦται γὰρ τοῖς ἀλαζόσιν ὁ μισθός. Κύριος γὰρ ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, καθὼς ἐν παροιμίαις γέγραπται. Παροιμ. γ. λδ.

Ἐπικατάρατοι οἱ σκληρύνοντες ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου. Τῇ τοῦ θείου πνεύματος ἐμπνεύσει προεφήτας ἐλάλησαν, καθὼς καὶ ἐν τῷ συμβόλῳ τῆς πίστεως ἡμῶν ὁμολογοῦμεν, ὃ λελάληκε διὰ τῶν προφητῶν. αὐτὸ οὖν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον βοᾷ· ἐπικατάρατοι οἱ σκληρύνοντες ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου. φοβηθῶμεν οὖν, ἀδελφοί, μή ἔλθοι ἐφ' ἡμᾶς ἡ κατάρα τοῦ ἁγίου πνεύματος. Τοιοῦτον δὲ ὁ νόμος τοῦ θεοῦ τοῖς παραβάταις προσφέρει. Ἐπικατάρατος γάρ, φησι, πᾶς ὃς οὐκ ἐμμένει τοῖς ἐγκειμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου, τοῦ ποιῆσαι αὐτά. καὶ ἡμεῖς οὖν ἀλλοτρίῳ πνεύματι σύμφωνοι γενόμενοι, τῇ ἀρᾷ παραπέμποντες τοὺς σκληρύνοντας ἀπὸ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. προσευξώμεθα οὖν, μήποτε ἄλλοις ἐπικατάρατοι λέγοντες, αὐτοὶ ἡμεῖς ἐσόμεθα τῇ παρεκβάσει τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Δευτ. κζ. κστ.

22 Περίελε ἀπ' ἐμοῦ ὀνειδισμὸν καὶ ἐξουδένωσιν· ὅτι τὰ μαρτύριά σου ἐξεζήτησα.

Ὠνείδισε προφήτην ὁ Νάβαλ, δοῦλον δραπέτην ἀποκαλέσας· ὠνείδισαν αὐτὸν καὶ Γεθαῖοι. ἀλγωμόλυθος τοίνυν ὅτι τάχος, ἀποτείσασθαι τὰ ὀνείδη προσκαλεῖ, ἅτε δὴ τὰ θεῖα σκιζήσασα μαρτύρια. οὐχ ἁρμόζει τοίνυν τοῖς παρὰ τοῦ Σεμεῖ ὀνείδεσι τὰ πρόσφορα ῥητά. σκεῦνα γὰρ μετὰ τιμωρίας ἐλήφθη· τὰ δὲ τοῦ Νάβαλ ἐστὶ τῶν ἄλλων προφητῶν τὰς ἁμαρτίας. ὁ ἑτέρῳ οὖν ψαλμῷ λέγει ὁ αὐτὸς προφήτης· Τὸ ὄνειδος τοῖς θλίβουσι, καὶ ἡ ἐξουδένωσις τοῖς ὑπερηφάνοις· καὶ, Οὗτοι ἁμαρτωλοὶ καὶ θλίβοντες εἰς αἰῶνα κατέσχον πλοῦτον. καὶ πάλιν ἕτερος προφήτης λέγει· Ἵνατί ἁμαρτωλοὶ θλίβουσι, πεπαλαίωνται δὲ καὶ ἐν πλούτῳ; θύεται οὖν ὁ προφήτης ἐξ αὐτῶν ἀφαιρεθῆναι τοῦτο τὸ ὄνειδος καὶ τὴν ἐξουδένωσιν. τὰ γὰρ τοῦ κόσμου ἤδετο προσκόμματα, πλοῦτος καὶ δόξα, αὐτὰ λέγει ὄνειδος καὶ ἐξουδένωσιν· τοῦτο κλέος καὶ ὑμνῳδεῖται, τὸ ζητεῖν τὰ μαρτύρια τοῦ Θεοῦ. 23 Καὶ γὰρ ἐκάθισαν ἄρχοντες, καὶ κατ' ἐμοῦ κατελάλουν. Κατὰ μὲν τὸ γράμμα ὁ Σαοὺλ καὶ ὁ Ἀβεννὴρ δὲ ὁ Ἀχιτόφελ ἐλοιδόρουν Δαβίδ· κατὰ δὲ διάνοιαν εἰς Χριστὸν ἀναφέρεται ὁ στίχος. δὲ γὰρ Ἡρῴδης καὶ Πόντιος Πιλάτος δὲ Ἄννας δὲ Καϊάφας συνεβουλεύοντο αὐτὸν ἀποκτεῖναι· αὐτὸς δὲ ἦν μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ ἐν ᾧ κήπῳ διαλεγόμενος τὰ τοῦ Θεοῦ καὶ παιδός. Εἶπε γὰρ πρὸς αὐτούς· Ἀ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου, ταῦτα λαλῶ ὑμῖν. ὡς ὁ γνήσιος τέλειος ἀδελφὸς δὲ μορφὴν δούλου λαβών, ὡμοιώσατο δὲ δούλοις. Ιω. ιε. ιε.

Ὁ δοῦλός σου ἠδολέσχει ἐν τοῖς δικαιώμασί σου. Ἐγὼ δὲ τοῦ ζῶντος διατυπώσω ὁμολογίαν, μηδέποτε ἔσχον τὰ σὰ δικαιώματα.

24 Καὶ γὰρ τὰ μαρτύριά σου μελέτη μού ἐστι· καὶ αἱ συμβουλίαι μου τὰ δικαιώματά σου. Πᾶσαι γὰρ αἱ θεοπνεύστου εἰσόψεσι προσκαλούμενος, ταῖς σαῖς ἐντολαῖς ἀκολουθῶ, δὲ οὐδὲν ἕτερον λαλῶ, ὅτι ἐν μελέτῃ εἰμὶ ἄλλων προσταγμάτων, εἰ μὴ τῶν μαρτυρίων σου καὶ τῶν δικαιωμάτων σου. Τοῦτο γὰρ τελείου ἀνδρός.

25 Ἐκολλήθη τῷ ἐδάφει ἡ ψυχή μου. Τὸν ὑπερβολὴν τῆς ταπεινώσεως λέγει τὸν τοιοῦτον ἐθέλοντα. ὅπου γὰρ καὶ ἐν τῷ πεπαρεσκευασμένῳ τόπῳ ἔφη ψαλμῷ· ὅτι ἐταπεινώθη

ἐταπεινώθη εἰς χοῦν ἡ ψυχή μου· ἐκολλήθη εἰς γῆν ἡ γαστήρ ἡμῶν· τοῦτ' ἔστιν, οὐχ ὑψώθην, οὐχ ὑπερηφανος ἐγενόμην, ἀλλὰ ταπεινόφρων. τοῦτο γάρ ὅστι ὁ ἐκολλήθη ὁ ἐδάφει ἡ ψυχή μου. διὰ αὐτοῦμοι· Ζῆσόν με κατὰ τὸ λόγον σου·

Τοῦτ' ἔστι, κατὰ Ψ νόμον σου τὸν ζωὸν μου διδάσκων. δηλοῖ ὅτι οὐδέποτε μὴ τὸ σῶμα αὐτῆς κοινωνίαν ἐκ τοῦ ἐδάφους οὔσης τοῦ χοός, ἔπειτα δὲ τὸν ἑκούσιον ταπείνωσιν αὐτοῦ, ἣν ἐφ' οἷς ἡμάρτομεν ἐπεδείξατο, ζῆσαι δι' αὐτῆς διὰ Ψ λόγον τοῦ Θεοῦ οὐδέποτε προσδοκήσας Ψ ταπεινωθῆναι ἑαυτὸν δυνάμενος. ζῆσόν με κατὰ Ψ λόγον σου. Οὐκ ἀορίστως αἰτεῖ ζωήν, ἀλλὰ τὴν κατὰ νόμον ζωήν.

26 Τὰς ὁδούς μου ἐξήγγειλα, καὶ ἐπήκουσάς μου· δίδαξόν με τὰ δικαιώματά σου.

Πάσας σοι, δέσποτα, ταῖς ἐμαῖς δεδήλωκα προαιρέσεις, καὶ σοὶ δῆλόν ἐστι λαθεῖν τὴν ἐμὴν ἀνεχόμενον. διὰ τοι τοῦτο ταῖς ἐμαῖς ἱκετείαις ὑπακούσας. δυσκόλως μαθεῖν ἀκριβῶς τὰ σὰ δικαιώματα. λέγει ὁ αὐτὸς προφήτης ἐν ἑτέρῳ ψαλμῷ· Εἶπα, ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ· καὶ σὺ ἀφῆκας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου. καὶ ἐν ἄλλῳ προφήτῃ εἴρηται· Λέγε σὺ τὰς ἁμαρτίας σου πρῶτος, ἵνα δικαιωθῇς. ἁμαρτάνομεν γὰρ οὖν ἡμᾶς ἐξαγγέλλειν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τὰς ἁμαρτίας καὶ, καθ' ὅσον ἐκποδὼν ποιεῖν (ἐκκοπὴ γάρ ἁμαρτίας ἡ ἐξαγόρευσις, ταύτης ἄφεσιν ἐργάζεται) καὶ μᾶλλον διδασκάλῳ ἰατρὶ ἐξαγγέλλειν, καὶ λαμβάνειν παρ' αὐτοῦ διδαχήν, ἣ ὀφείλομεν ποιεῖν ὅτι ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν. χρείας ἔχοντα μετανοίας δηλοῖ. ἔφη γάρ ἐν ἑτέρῳ ψαλμῷ ὁ αὐτὸς προφήτης· Ἰδε τὴν ταπείνωσίν μου καὶ Ψ κόπον μου, καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου. καὶ ὅτι τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτοῦ ἐνδιδοὺς λέγων· Λύσω καὶ ἐκεῖ ἐγὼ πάντα τὸν χλίνην μου, ἐν δάκρυσί μου τὸν στρωμνήν μου βρέξω.

Ψαλ. κδ. ιη. Ησαιας. νϛ. Ψαλ. λα. ε. Ψαλ. κδ. ιη. Ψαλ. ϛ. η.

27 Ὁδὸν δικαιωμάτων σου συνέτισόν με, καὶ ἀδολεσχήσω ἐν τοῖς θαυμασίοις σου.

Οἱ ἐν ταῖς ὁδοῖς τοῦ Θεοῦ πορευόμενοι καὶ συνετιζόμενοι παρ' αὐτοῦ εὐδελεχῶς, πάντοτε (τοῦτο γάρ ὅστι ὁ ἀδολεσχήσω) ἐν τοῖς θαυμασίοις τοῦ Θεοῦ μελετῶσιν, ἐννοούμενοι ὅτι αὐτός ὅστιν ὑφαντοῦ καὶ γῆς ποιητής, αὐτὸς σῴζει ἡμᾶς, αὐτὸς χορηγὸς τῶν ἀγαθῶν, αὐτὸς πέμπει ὑετόν, αὐτὸς φέρει ἔαρ καὶ θέρος, πάντα ποιῶν πρὸς δυὰ σῴζειν ἡμᾶς, αὐτὸς ἁρμονίᾳ καὶ τάξει, ὡς ποιητής, τὰ πάντα συντηρεῖ. καὶ γὰρ θείας ἡμῖν συνέσεως δεῖ, ὥστε Ψ θεῖον νόμον τὸν ἀρετὴν μετελθεῖν, καὶ τὴν φιλοθεωρίας χρῆμα μὴ πρὸς κενοδοξίαν ἰδεῖν, καὶ τὴν ἀσκητικὸν μὴ ἀνεῖσθαι τὴν δυσθεώρητον ἔπαινον, τὴν σώφρονα μὴ διὰ τὸν τῆς ἀκολασίας αἰσχύνην, ἀλλὰ διὰ τὴν πόθον τῆς ἀρετῆς εἰς τὸν σωφροσύνην. Εἰκότως τοίνυν ὁ προφήτης αἰτιᾶται συνέσεως θείας μεταλαχεῖν, ὡς διαγνῶναι τὸν τῆς δικαιοσύνης ὁδόν. 28 Ἐνύσταξεν ἡ ψυχή μου ἀπὸ ἀκηδίας· βεβαίωσόν με ἐν τοῖς λόγοις σου. Ἡ συνεχὴς προσοχὴ τῆς ἁμαρτίας διαλύει πολλάκις τὴν τόνον τῶν λογισμῶν, καὶ ἀπαυδῆσαι παρασκευάζει τὸν ἀθλητήν, καὶ τὸν καλὸν ἀκηδίαν ἐργάζεται. καθυγραίνει ἡ ψυχὴ τὸν ὕπνον εἰσδέχεται, ὁ δὲ ὕπνος ἐπάγει τὸν θάνατον· διόπερ βεβαιωθῆναι καὶ στηριχθῆναι ὁ προφήτης δυσκολεῖ. Ὃ δὲ καταπίπτειν εἰς ἁμαρτίαν, καὶ ῥαθυμίαν καὶ ὀλιγωρίαν καὶ ἀκηδίαν κεφαλαιοῦσθαι, καὶ μὴ προθύμως ἔχειν πρὸς τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, συσταλμός ὅστι. Ἐν ἑτέρῳ ψαλμῷ τοῦτο τὸν ἔννοιαν εὔχεται ὁ προφήτης λέγων· Φώτισον ὀφθαλμούς μου, μήποτε ὑπνώσω εἰς θάνατον, θάνατον τὸν ἁμαρτίαν κακόν. 29 Ὁδὸν ἀδικίας ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ, καὶ τῷ νόμῳ σου ἐλέησόν με. 30 Ὁδὸν ἀληθείας ἐξελεξάμην· τὰ κρίματά σου οὐκ ἐπελαθόμην. Ἀναγκαία καὶ αὕτη ἡ δέησις. προσέχει γὰρ ἡμᾶς αἰτεῖν παρὰ τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων βοηθεῖν, ὥστε τῆς ἀδικίας ἐκτρέπεσθαι τὴν ὁδόν, καὶ τὴν

Ψαλ. κη. ιγ. Ψαλ. ιη. κα.

τῆς ἀληθείας προαιρεῖσθαι πορείαν, καὶ ἀλλήλοις παρέχειν τῷ τοῦ Θεοῦ μαρτυρίων τὴν μνήμην. πᾶσαν γὰρ ἔξιν πονηρὰν ἐκ αὐτοῦ βούλεται ὁ προφήτης ἀφαιρεθῆναι (ἔστι γὰρ ὄντως ἡ ἀδικία) καὶ τῷ νόμῳ αὐτοῦ καὶ ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ ἐλευθέρως. λέγει γάρ, ὁδὸν ἀληθείας ἡρετισάμην· τοῦτ' ἔστιν ἠγάπησα, ἐξελεξάμην· καὶ τοῦτο εἴωθεν ὁ θεὸς τὰ κρίματα σου ἐπιλαθόμην, καὶ ὁ θεὸς τῆς μνήμης τῶν μαρτυρίων σου λήσομαι γέγονα. 5

31 Ἐκολλήθην τοῖς μαρτυρίοις σου, Κύριε· μή με καταισχύνῃς.

Οὐχ ἁπλῶς, εἶπεν, ἠκολούθησα τοῖς μαρτυρίοις σου, οὐδὲ πρόχειρος, ἀλλ' ἐκολλήθην· τοῦτ' ἔστιν, οὐδὲ πρὸς βραχύ τινων ἐχώρισα ⓦ ἐμαυτὸν λογισμοῖς, ἀλλὰ διαπαντὸς σὲ αὐτοῖς ἐμαυτῷ ἐφόμην μὴ ἀποστρεφόμενος ἐξ αὐτῶν. διὸ δὴ μηδὲ καταισχύνῃς με, ὅταν ἐκεῖσε ᾧ ἀποδιδῶσι χάριν τὰ ἔργα αὐτοῦ. ζητῶ γὰρ τυγχάνειν τῆς τοιαύτης διαθέσεως καρπόν, ὃ μηδεμιᾶς πείρας αἰσχύνης λαβεῖν. 10

32 Ὁδὸν ἐντολῶν σου ἔδραμον, ὅταν ἐπλάτυνας τὴν καρδίαν μου.

Ἀμφοτέρων χρεία, καὶ τῆς ἡμετέρας προθυμίας, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ προμηθείας. ὅτι γὰρ ἡ θεία χάρις δίδοται τοῖς τὴν ἀγαθὴν οὐκ ἐχουσι προθυμίαν, ὅτι δὲ θεοπρεπὴς φύσις δυνάται ἀρετὴν κατορθῶσαι δίχα τῆς ἄνωθεν βοηθείας. τοῦτο καὶ ὁ προφήτης διδάσκει, ὅτι τῷ ἐντολῶν σου τὴν ὁδὸν ἔτρεχον ἀκωλύτως, "ὅτε αὐτὸς ἐμβιβάσεις τὸν θρόμον τὴν βύκολίαν· πλατύτητα γὰρ τὴν εὐκολίαν καλεῖ. καὶ ἀλλαχοῦ φησιν· Ps. 9. a. Ps. 4. μ. Ἐν θλίψει ἐπλάτυνάς μοι. καὶ πάλιν· Ἐπλάτυνας τὰ διαβήματά μου ὑποκάτω μου, καὶ οὐκ ἐσαλεύθησαν τὰ ἴχνη μου, ὅτι μὲν βύκολος καὶ εὐχερὴς ἐποίησας τὰ κατ' ἐμέ, καὶ ἀπεδίωξας ἀπ' ἐμοῦ πᾶσαν τραχηλιώδη καὶ σκληρὰν προσβολὴν τοῦ ἐχθροῦ. τοῦτο γάρ ἐστιν, ὅταν ἐπλάτυνας τὴν καρδίαν μου, ὁδὸν ἐντολῶν σου ἔδραμον. τοιοῦτος ἦν ὁ 1 Cor. 9. 26. Παῦλος λέγων· Οὕτω τρέχω, ὡς οὐκ ἀδήλως· οὕτω πυκτεύω, ὡς οὐκ ἀέρα δέρων· ἀλλ' ὑποπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ. ὡσαύτως καὶ πάντες ⓐ ἅγιοι.

33 Νομοθέτησόν μοι, Κύριε, τὴν ὁδὸν τῶν δικαιωμάτων σου, καὶ ἐκζητήσω αὐτὴν διαπαντός. Τὸ νομοθέτησον ὁ Σύμμαχος, ὑποδείξον εἶπεν· Ἀχύλας δὲ καὶ Θεοδοτίων, Φώτισον. Διαπαντός, φησι, τῆς σῆς δεόμεθα φωταγωγίας καὶ νομοθεσίας, ὥστε Isa. 26. 7. καὶ γνῶναι τῶν δικαιωμάτων σου τὴν ὁδὸν, καὶ ταύτην ἀκολούθως ὁδεύειν. Πᾶσα "οὖν δόσις ἀγαθὴ, καὶ πᾶν δώρημα τέλειον, ἄνωθέν ἐστι, καταβαῖνον παρὰ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων· ἐὰν ἡμεῖς προαιρούμεθα ἀγαθόν τι ποιεῖν, εἰ μὴ αὐτόθεν ἕτοιμον τὴν συνεργίαν, Rom. 8. ἀτελὴς ἐστὶν ἡ ἔφεσις ἡμῶν. βύκη) οὕτω ὁ προφήτης, καὶ ἡμεῖς ⓐ φάλλοντες (Ὅσα οὖν προεχάφη, διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν προεχάφη) ⓦ Θεὸν συνεργὸν ἔχειν. διὸ καὶ ὑπισχνεῖται· 34 Συνέτισόν με, καὶ ἐξερευνήσω τὸν νόμον σου, καὶ φυλάξω αὐτὸν ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου. Τῆς αὐτῆς ἰσχύος ἔχεται ὁ λόγος οὗτος, ὃ δεῖται ἑτέρας ποιᾶς εἰς ἑρμηνείαν. καὶ γὰρ ὁ Κύριος προστάττει ἑρμηνεῦσαι τὰ γεγραμμένα· ἀλλὰ τοῖς ἑρμηνεῦσι χρεία τῆς ἄνωθεν αἴγλης, ἵνα καὶ βύρωσι τὸ ζητούμενον, καὶ φυλάξωσι τὸ θεωρούμενον. 35 Ὁδήγησόν με ἐν τῇ τρίβῳ τῶν ἐντολῶν σου, ὅτι αὐτὴν ἠθέλησα. Οὐχ ἁπλῶς αἰτεῖ ὁδηγηθῆναι αὐτὸν ἡγεῖσθαι τῶν ὅλων Θεὸν, ἀλλὰ δυνατὸς τῆς παρείας τὸν πόθον.

36 Κλῖνον τὴν καρδίαν μου εἰς τὰ μαρτύριά σου, καὶ μὴ εἰς πλεονεξίαν.

Ἐπὶ ὃ προαιρεῖ φέρεσθαι πέφυκε τῶν ὑδάτων ἡ φύσις, καὶ πῶς ὑπολαμβάνεται διεξόδως, ἐκεῖσε πᾶσα χωρεῖ· ὅτου τὸ διαβόλου τὸ ὅτι τὴν ἀμώμητον ὁδὸν διανοίξαντος, τῶν αὐθεντῶν ἐρρέθη ὅτι ὃ χαίρουσι ἡ φύσις. σφόδρα τοίνυν ὁ προφήτης ἁρμοδίως δυνάμενος ὅτι τὰ θεῖα μαρτύρια τὴν καρδίαν κλινθῆναι, εἰς τῆς ὑπὲρ ἀστέρων φορᾶς τὴν

πεῖραν

πεῖσαι δ᾽ἀφυτῶν. Ἐ γὰρ ἡ δ᾽ἐνοια τῦ αἰ᾽δεφπ᾽ ὑπιμελῶς ἔγκειται ὅπι τὰ ποιμενὰ Γεν.κα.
ἐκ νεότητος αὐτῦ, καθὼς γέγραπται. ἐυχόμεθα οὖν διδασκόμενοι ὑπὸ τῦ πνεφήτυ κλιθῆναι τὰς καρδίας ἡμῶν εἰς τὰ μαρτύρια αὐτῦ, καὶ μὴ εἰς πλεονεξίαν, εἰς ἁρπαγὰς καὶ ἀδικίας, καὶ εἰς πρασταπασμοὺς τῦ κόσμυ τύτυ. Ὅτι πᾶς ὁ βίος τῶν ἀσε- Ιαβ ιι.κ.
βῶν ἐν φεγγίδι, καὶ τὸν πολύαθλον Ἰὼβ. ἐκ τύτων γὰρ καὶ πλάτεται πλοῦτος, ὅσις
καὶ μαμωνᾶς κολεῖται.

37 Ἀπόστρεψον μοῦ τοὺς ὀφθαλμούς μυ, τῦ μὴ ἰδεῖν ματαιότητα· ἐν τῇ ὁδῷ συ ζῆ-
σόν με. Παρακαλῶ ὁ πνεφήτης μὴ μετιπαίζεσθαι τοῖς ὀφθαλμοῖς δι᾽ἃ τίνων
θεάτρων, ἵππων τε ἐν ἡλίκοις δρομαῖς ἐν ὀρχηστικῶν λυγισμάτων, ἃ λυπᾷ ὄντι ματαιότη-
τος, καὶ ἀκερδῆ καὶ αἰόνητα· ἐπεὶ ἐ πόντα τὰ πνεφήματα καὶ αἱ φεγγίδες αἱ πολλαὶ τυ
κόσμου τύτυ αἱ ζωτεύσαι πρὸς πάθη ψυχικά, ματαιότητές εἰσι. διὸ καὶ ἐν ᾧ ἐκ- Ἐκκλησιαστ̃
κλησιασθῆ εἴρηται· Ματαιότης ματαιοτήτων, καὶ πόντα ματαιότης· τὰ γήϊνα δηλονό- α.β.γ.
τι. ἐπάγει γάρ· τίς πρεισυεία τῳ ἀνθρώπῳ ἐν πόντι μόχθῳ αὐτῦ, ᾧ μοχθεῖ Ἐκκλησιαστ̃
ὑπὸ τὸν ἥλιον; γενεὰ πορεύεται, καὶ γενεὰ ἔρχεται καὶ αὖθις, Ὠκοδόμησά μοι οἴ- β.δ.ε.
κους, ἐφύτευσά μοι ἀμπελῶνας, ἐποίησά μοι κήπους ἐν παραδείσους, κολυμβήθρας
ὑδάτων τῦ ποτίσαι ἀπ᾽ αὐτῶν. ἐκτησάμην δούλους καὶ παιδίσκας, καὶ οἰκογενῆς ἐγένοντό μοι. καί τε κτῆσις βοσκολίων καὶ ποιμνίων πολλὴ ἐγένετό μοι ὑπὲρ πάντας τὸν ἔμπροσθεν
ἐμοὶ ἐν Ἰερυσαλήμ. Ζωτήσατό μοι χρυσίον καὶ ἄργυρον καὶ χρυσίον, καὶ πε- χ ὑφ᾽
ριουσιασμοὺς βασιλέων καὶ τῶν χωρῶν. ἐποίησά μοι ᾄδοντας καὶ ᾄδουσας, ἐ ἐντυφήματα
υἱῶν τῦ ἀνθρώπου, οἰνοχόους καὶ οἰνοχοούσας, καὶ ὅσα ἀπεκώλυσα τὴν καρδίαν μυ ἀπὸ
πάσης εὐφροσύνης. καὶ ἰδοὺ τὰ πάντα ματαιότης, καὶ πρόαιρεσις πνεύματος. μάταιον
δι᾽ὅτι ὃ ἀκερδὲς καὶ αἰόνητον. τοιαῦτα γὰρ τὰ δοκοῦντα τῦ βίου τερπνά. ἰκετεύει τοίνυν ὁ
πνεφήτης εἰς ἑτέραν θεωρίαν ῥέψαι τῆς ψυχοίας τὰ ὄμματα, καὶ τῇ τῶν πρόσω
ματαιότητι μὴ θελχθῆναι. ὃ γ᾽, ἐν τῇ ὁδῷ συ ζῆσόν με, καὶ σὸν σὰς δός μοι πολιτεύ-
εσθαι νόμους.

38 Στῆσον τὸν δοῦλόν συ ὃ λόγιόν συ εἰς τὸν φόβον συ.

Βέβαιον ἐν τοῖς σοῖς λόγοις ἀπόφηνόν με, ἀπειλῆσαι φυλάττων ὃν φόβον συ, διὰ
τῦ, ὑπακούσθω μοι ὁ φόβος συ, δεδιττόμενος καὶ μὴ ἐὰν ἐκτραπῶσιν τῶν λογίων συ,
εἰς ὃ πρεσελθὼν ἀπ᾽ ἐμοῦ πᾶσαν κακίαν καὶ ἀμαρτίαν. ὕστε τοίνυν δέομαι γενέσθαι ἐν
ἐμοὶ τὸν δοῦλόν συ. Φόβος γὰρ Θεοῦ (γέγραπται) εἰς ζωὴν διδρί. Ἐ, Τῷ φόβῳ Κυ- Παροιμ.ιθ.κγ.
ρίου ἐκκλίνει πᾶς ἀπὸ κακοῦ. καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς ὃ τῦ αὐτῦ ψαλμοῦ ὁ πνεφήτης λέγει· Παροιμ.γ.ζ.καὶ
Καθήλωσον ἐκ τῦ φόβυ συ τὰς σάρκας μυ· ὑπακούσθω μοι οὖν ὁ φόβος συ, μὴ ἐὰν με ιδ.ις. ψλγ.ρκβ.ιθ.
πρεσᾶξαι θέλημα σαρκός. Τὸ γὰρ θέλημα τῆς σαρκὸς, ἔχθρα εἰς Θεόν ἐστι, τοῖς Ρωμ.ζ.
οἱ Παῦλον πρόσολον.

39 Περίελε πνευσμὸν μυ, ὃν ὑπώπτευσα· ὅτι τὰ κρίματά συ χρηστά.

Ὁ γ᾽ Ἀχύλας δι᾽ τῦ, ὑπώπτευσα, Ὑπεσάλιν εἴρηκεν· ὕστε γ᾽ καὶ ὁ Θεοδοτίων. Ὁ
γ᾽ Σύμμαχος, Ὃν βλασφημῶ. Πνευσμὸν γ᾽ σὺ τῶν θαυμάσιον καλῶ· ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας γι-
νόμενον. τῦτον δὲ καὶ ὑπεσείλετο καὶ ἐδεδίει, καὶ ὑπόπτον ἔχη ζωλίν. διὸ τῦτο οὐκ ἐπή-
γαγε Ζωπήσω, ὅτι τὰ κρίματά συ ἐζεζήτησα, ἢ ἐφύλαξα, ἀλλ᾽ ὅτι τὰ κρίματά συ
χρηστά. κρίματα δὲ καλῶ, τὰς τῦ Θεοῦ δικαίας ψήφους. Ὃ δὲ ὑπώπτευσα, τῦτο ἐστί,
Ζωπήσων ἐμαυτὸν ἁμαρτήσαντα· καὶ ὄνειδός μοι τοῦτο ἐστιν, ὅτι καὶ εἰκόνα συ κλαδεῖς,
εἰς ἁμαρτίαν καταλίπωσα. πρόελε οὖν τοῦτον ἀπ᾽ ἐμοῦ, ὅτι ὑ μόνον τοῖς ἁμαρτά-
νουσιν ἐπάγῃς θυμοείδη, ἀλλὰ ἐ τοῖς μετανοοῦσι πλέον σωτηρίαν. χρηστὰ γὰρ τὰ κρίμα-

πά σε, κατ' ὀλίγαση τῶ ἀγαθοῦ ὄντα. πλεοναζούσης γὰρ τῆς ἀγαθότητος ἡ χρηστότης γίγν, ὡς ⓐ φασὶ αὐτὰ σοφοὶ λέγουσιν.

40 Ἰδοὺ ἐπεθύμησα τὰς ἐντολάς σου· ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου ζῆσόν με.

Ἐπιθυμία μοί ὅστι τελεία τὸ ἐν ταῖς ἐντολαῖς σου παρεῖναι· γλυκερώτερόν δέ μοι φάρυγος τινὸς ἡ δικαιοσύνη ζωή. τοῦτο γὰρ ποιεῖ, τὸ κεφάλαιον πασῶν τῶν ἀρετῶν κέκτημαι. 41 Καὶ ἐλθοί ἐπ' ἐμὲ τὸ ἔλεός σου, Κύριε. Πάντες γὰρ ἐνδεεῖς ἐσμεν τῆς θείας φιλανθρωπίας· ὃ ὁ αὐτὸς κατεπληφὼς τὸν ἀκροπάτιλον τῆς ἀρετῆς χορυφαῖον, ταύτης δεῖται διηνεκῶς· ἐπεὶ καὶ ⓐ ἁμαρτάνοντες καὶ ⓐ τὸν βίον καταρθωκότες χρήζομεν τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ. ἐνδεεῖς γὰρ πάντες τῆς θείας φιλανθρωπίας, Καὶ πάντες ὑστεροῦμεν τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι. μετὰ γὰρ τῆς τοῦ Θεοῦ συνεργίας ὃ ὁ ἁμαρτάνων ὀλιγωρέφει ἐκ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς ποιητικῆς, καὶ ὁ ἀγαθὸς ἀγαθωθήσεται) καὶ σωτηρθήσεται τῇ ἀγαθωσιώνῃ. Τὸ σωτήριόν σου κατὰ τὸν λόγον σου· 42 Καὶ ἀποκρινοῦμαι τοῖς ὀνειδίζουσί μοι λόγον. Ἠλπίκαμεν, δέσποτα, σωτηρίου ἐν τοῖς ἐντολαῖς σου λόγοις, ἵνα τοῖς πολεμίζουσί μοι σου ῥῆμα ἀφελεῖν. ὁ γὰρ ἐν συμφοραῖς ὤν, φέρει τὰ ὀνείδη σιγῶν· ὁ δὲ τὸν θυμὸν βιοτεύων βίον, διελέγχει τοὺς κακῶς ὀνειδίζοντας. καὶ γὰρ ἴσως τινὲς ἄπιστοι ὁρῶντές με ἐν τῷ βίῳ ἐν θλίψεσι καὶ συμφοραῖς ὄντα, ὀνειδίζουσί με· ἀλλ' οὖν ἀποκριθήσομαι αὐτοῖς λόγον· ὅτι ἔδησεν ἡμέραν Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὸν οἰκουμένην καὶ ἑκάστῳ ἀποδοῦναι κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· τοῖς μὲν καθ' ὑπομονὴν ἔργου ἀγαθοῦ δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρσίαν ζητοῦσι, ζωὴν αἰώνιον· τοῖς δὲ ἐξ ἐριθείας, ἀπειθοῦσι μὲν τῇ ἀληθείᾳ, πειθομένοις δὲ τῇ ἀδικίᾳ, θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ στενοχωρία, καὶ ὀλίγα πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τὸ κατεργαζόμενον τὸ κακόν, Ἰουδαίου τε πρῶτον καὶ Ἕλληνος. διὸ καὶ ὁ πλούσιος ἤκουσεν· Ἀπέλαβες σὺ τὴν ζωήν σου καὶ ἀγαθά σου, ὁμοίως καὶ ὁ Λάζαρος τὰ κακά· διὰ τοῦτο σκῆνος μὴ ὧδε πρόσκαλέσῃ, τὸν δὲ ὁδηγήσασαν. τὸ δὲ ἠλπισα ὅτι τοὺς λόγους σου, τί ὅστι; τῆς γὰρ σῆς ἐπαγγελίας ἐξήρτημαι, καὶ ὅτι ταύτης ὁδεύω τῆς ἐλπίδος.

43 Καὶ μὴ περιέλῃς ἐκ τοῦ στόματός μου λόγον ἀληθείας ἕως σφόδρα· ὅτι ὅτι τοῖς κρίμασί σου ἐπήλπισα. Τίμιον ἡ ἀλήθεια, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἔφη· Ἐγώ εἰμι ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή. καὶ ἕτερος προφήτης διδάσκει· Οὗτοι ⓐ λόγοι οὓς ποιήσετε, λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος πρὸς ⓦ πλησίον ὑμῶν, καὶ ὅρκον ψευδῆ μὴ ἀγαπᾶτε. ὃ δὲ ἐναντίον τῆς ἀληθείας ὃ ψεῦδος, ὃ καὶ ἐκ τοῦ πονηροῦ ὄστιν. αὐτὸς γὰρ πρῶτος ψευσάμενος ἐψεύσατο τὴν Εὔαν. ἐρᾶν οὖν ἡμᾶς τῆς ἀληθείας ὁ προφήτης διδάσκει, καὶ ταύτην αἰτεῖν παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν ὅλων ζωὴν πρόφασιν πολλήν.

44 Καὶ φυλάξω ⓦ νόμον σου διὰ παντὸς εἰς ⓦ αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

Ἐντεῦθεν μὲν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ φυλάξω ⓦ νόμον σου καὶ τὰς ἐντολάς σου διατηρήσω· ἀπόκειται δέ μοι τὰ ἀγαθὰ τὸ ποιοῦντι. ὅπου γὰρ καὶ προθυμότερος πρὸς τὸν τῶν νόμων ἠμήσομαι φυλακήν. διὰ μὲν τοι τοῦ, Εἰς ⓦ αἰῶνα, καὶ Εἰς ⓦ αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, ἐδήλωσε ⓦ μέλλοντα βίον, ἐν ᾧ καθαρὸς καὶ ἀκεραιφνὴς δοθήσεται) ἅπασι τοῖς θείοις νόμοις ἡ φυλακή, καὶ τὰ ἀγαθά, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ὅτι καρδίᾳ ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη. ταῦτα γὰρ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.

45 Καὶ ἐπορευόμην ἐν πλατυσμῷ, ὅτι τὰς ἐντολάς σου ἐξεζήτησα·

46 Καὶ ἐλάλουν ἐν τοῖς μαρτυρίοις σου ἐναντίον βασιλέων, καὶ οὐκ ἠσχυνόμην.

Μετὰ πολλῆς, φησιν, εὐκολίας, καὶ τὰς σὰς ἐντολὰς βιοτεύων, οὐδὲ βασιλικὴν ἔδεισα δυναστείαν, ἀλλὰ ἐν παῤῥησίᾳ πολλῇ τοῦ προσώπου αὐτῶν ἐποιούμην διάλεξιν. ἡ γὰρ

εὐνομος

ἔνομος ζωὴ παῤῥησίας δημιουργός. καὶ τούτου μάρτυς ὁ μέγας Δαβίδ. πρὸ μὲν γὰρ τῆς ἁμαρτίας μετὰ πολλῆς τῆς Σαοὺλ ἐφιλεῖτο παῤῥησίας· μετὰ δὲ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὴν παλαιὰν ἀποδιδράσκων ὁδόν, κατῳκίσθη εἰς γῆν καὶ τὴν κεφαλὴν καλύπτων ἐβάδιζε. πλατυσμὸν δὲ σὺ ἐπλάτυνας τὴν βάσιν αὐτῶν ὑπὲρ τὴν εὐκλείαν καὶ τὴν εὐκολίαν λέγει, ἵνα ἀγαθῶς βιοῶντες πορεύωνται), καὶ οὐκ ἐκκλίνουσι δεξιὰν ὅτε ἀριστεράν, εἰ μὴ πρὸς τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ ἔχουσι τὴν νῦν αὐτῶν. πρὸς γὰρ σὲ σκολιοὶ, σκολιὰς ὁδοὺς ἐποιήσατο Κύριος. ὅταν δὲ σὺ πλατυσμὸν τῶν ἐντολῶν σου ἐπορευόμην, ἐλάλουν ἐν τοῖς μαρτυρίοις σου ἐναντίον βασιλέων, καὶ οὐκ ᾐσχυνόμην. τοιοῦτος ἦν Ἠλίας ὁ πάνυ, τῇ δικαιοσύνῃ θαῤῥῶν, ἐλέγχων τὴν πονηρευομένην τοῦ Ἀχαάβ. τοιοῦτος ἦν ὁ θεσπέσιος Δανιὴλ λέγων τῷ Ναβουχοδονόσορ· Καὶ γνῶ βασιλεῦ, ἡ βουλή μου ἀρεσάτω σοι, καὶ τὰς ἁμαρτίας σου ἐν ἐλεημοσύναις λύτρωσαι καὶ τὰς ἀδικίας σου ἐν οἰκτιρμοῖς πενήτων. τοιοῦτος ἦν Ἰωαδὰμ, ἐλέγχων τὴν μοιχείαν τοῦ Ἡρῴδου, λέγων αὐτῷ· Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ σου. ὅπως ὁ θεῖος Παῦλος πρὸς τὸν Ἀγρίππαν καὶ τὸν Φῆστον καὶ τὸν Φίλικα διελέγετο. οὕτως καλλίνικοι μάρτυρες τῶν δυναστῶν κατεφρόνησαν βασιλέων. Δαν. δ. κδ. Μαρκ. ς. π. χ. γρ. ἔνιοι

47 Καὶ ἐμελέτων ἐν ταῖς ἐντολαῖς σου, ἃς ἠγάπησα σφόδρα·

48 καὶ ἦρα τὰς χεῖράς μου πρὸς τὰς ἐντολάς σου ἃς ἠγάπησα, καὶ ἠδολέσχουν ἐν τοῖς δικαιώμασί σου. Οὐ γὰρ ὡς λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὡς δυνάμει. καὶ, Ὁ ποιήσας καὶ διδάξας, μέγας κληθήσεται) ὡς τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. δεῖ τοι καὶ ὁ θεῖος τοῦ Φήτης τῇ μελέτῃ τὸν πρᾶξιν προσέθηκεν. Εἰρηκὼς γὰρ, ἐμελέτων δὲ ταῖς ἐντολαῖς σου ἃς ἠγάπησα σφόδρα, καὶ θερμὸν ὑπεδείξας πόθον, ἐπήγαγε· καὶ ἦρα τὰς χεῖράς μου πρὸς τὰς ἐντολάς σου ἃς ἠγάπησα, καὶ ἠδολέσχουν ἐν τοῖς δικαιώμασί σου. ἃ γὰρ δεῖ τῶν θείων λόγων ἐδιδασκόμην, ταῦτα δεῖ τῶν ἔργων μετιέναι. καὶ γὰρ μελέτη τῶν θείων λόγων καὶ ἡ ἀκρόασις τῆς ἀναγνώσεως πρὸς ἔργα ἀγαθὰ καταντᾷ. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ, ἦρα τὰς χεῖράς μου πρὸς τὰς ἐντολάς σου. αἱ χεῖρες γὰρ πρακτέων εἰσὶ δηλωτικαί. ἔφη γὰρ ὁ ἀπόστολος· Οὐχ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ Θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται) καὶ, Ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστι, καὶ τὰ ἔργα χωρὶς τῆς πίστεως δηλοῖ καὶ ὁ Κύριος ἔλεγε· Πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους καὶ μὴ ποιῶν αὐτοὺς, ὁμοιωθήσεται) ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον· καὶ κατέβη ἡ βροχὴ, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέρριψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσε, καὶ ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη. ὅστις δὲ ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ ποιεῖ αὐτοὺς, ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν· καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέπεσον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσε. τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. Ὃ δή, ἠδολέσχουν ἐν τοῖς δικαιώμασί σου, ἐνδελεχῶς, φησι, τὴν τούτων ἐποιούμην μελέτην. Ρωμ. ιγ. Ἰακ. β. κδ. Ματθ. ζ. κς. κζ. καταβολὴν

49 Μνήσθητι τοῦ λόγου σου τῷ δούλῳ σου, ὧν ἐπήλπισάς με.

Νομοθετῶν ὁ Θεὸς, καὶ τοῖς φυλάξουσι νόμον τὴν οἰκείαν βουλήσεσθαι ἐπηγγείλατο, καὶ τοῖς παραβάταις τὴν ἀμοιβήν. μνησθείην τοίνυν Θεοῦ τῶν οἰκείων ὑποσχέσεων ἱκετεύει. Εἰς ἐκείνας γὰρ, φησι, ἐλπίζειν ἐδίδαξάς με· μνήσθητι οὖν, δέσποτα, τῶν ὑποσχέσεων, ὧν ἐπηγγείλω ἡμῖν. ἔφης γὰρ τοῖς μαθηταῖς σου, Ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. καὶ ὃ μόνον αὐτοῖς τοῦτο ἐπηγγείλω, ἀλλὰ δὲ ἡμῖν πᾶσι τοῖς πιστεύουσι δι' αὐτῶν εἰς τὸ ὄνομά σου. μνήσθητι οὖν ἡμῶν ὧν μεθ' ἡμῶν ὑπέσχου, καὶ μὴ ἀποσῇς ἀφ' ἡμῶν, ἵνα μὴ ἀπολώμεθα. Ματθ. κη. κ. Ἰωαν. ι. ἐπηγγείλω

50 Αὕτη με παρεκάλεσεν ἐν τῇ ταπεινώσει μου, ὅτι ὁ λόγος σου ἔζησέ με.

Ταύτην γὰρ ἔχομεν παράκλησιν ἐν ταῖς συμφοραῖς ἡμῶν καὶ ἐν ταῖς θλίψεσιν. αὕτη ἡ ὑπόμνησις, αὕτη παράκλησις μείζων ἐστὶ καὶ ἀναψυχή, ἢ ὅτι ταύτης ἐχόμενος οὐκ ἐκπλεύσει τῶν κυμάτων. διὸ αὐτὴν μᾶλλον ἐν τοῖς λόγοις σε πολλαχοῦ ποιοῦμαι.

51 Ὑπερήφανοι παρίσταντό μου ἕως σφόδρα· ἀπὸ δὲ τοῦ νόμου σου οὐκ ἐξέκλινα.

Ὑπερηφάνους καλῶ τοὺς Σαοὺλ, τὸν Ἀβεσσαλὼμ, τὸν τῶν Ἀμμανιτῶν βασιλέα, τοὺς πολεμίους ἐκείνα εἰς τοῦτο ἀποσαλεύσαντας πρὸς αὐτὸ πεπεικότα. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν παράνομον ἠσεβήσαντο βίον, ἐγὼ δὲ τοῖς σοῖς ἠκολούθησα νόμοις. ταῦτα δὲ εἴρηκεν ἀντὶ τοῦ καὶ τὰς πολλὰς μάρτυρας, ὅσοι τῶν ἀπίστων καὶ δυναστῶν ὑπέμειναν τὰ δεινὰ ἐκεῖνα καὶ χαλεπὰ πεπονθότες. ὑπερηφανεύοντο δὲ σφόδρα καὶ οἱ Φαρισαῖοι μὴ παραιτούμενοι ἀκοῦσαι τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ. διὸ καὶ ἔλεγον αὐτοῖς, Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ἃ μόνοι γὰρ ἑαυτοὺς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους εἰσελθεῖν κωλύετε. ἐπὶ ὑπερηφανεύοντο οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ ἱερεῖς τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν ἀποστόλων, λέγοντες αὐτοῖς· Οὐ παρηγγείλαμεν ὑμῖν μηδενὶ λαλεῖν ἐν τῷ ὀνόματι τούτῳ; καὶ ἰδοὺ πεπληρώκατε τὴν Ἰερουσαλὴμ τῆς διδαχῆς ὑμῶν. οἱ δὲ ἀπεκρίναντο αὐτοῖς· Εἰ δίκαιόν ἐστιν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὑμῶν μᾶλλον ἀκούειν, ἢ τοῦ Θεοῦ, κρίνατε. 52 Ἐμνήσθην τῶν κριμάτων σου ἀπ' αἰῶνος, Κύριε, καὶ παρεκλήθην.

Διωκόμενος οὖν ὁ χορὸς τῶν ἀποστόλων καὶ μαρτύρων, πόθεν ἐμυήσκετο τῶν κριμάτων τοῦ Θεοῦ τῶν ἀπ' αἰῶνος· οἷα πέπονθεν ὁ Ἄβελ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοκτόνου Κάϊν, οἷα ὁ Ἀβραάμ, οἷα ὁ Μωϋσῆς· καὶ τὸν Ἰσαὰκ, καὶ τὸν Ἰακὼβ, καὶ τὸν Ἰωσὴφ, καὶ τὸν Ἰὼβ (καὶ ταῦτα εἴληπτο αὐτοῖς παρακλήσεις καὶ παραμυθία) καὶ ὅπως ποικίλοις πειρασμοῖς ἐκλεκτοὶ γεγόνασι καὶ πεφανερωμένοι ὑπῆρξαν καὶ πεπείρασται ἐγένοντο. ταῦτα πάντα εἰς νοῦν καὶ ἐγὼ λαμβάνων ψυχαγωγοῦμαι σύντονον ἀπολύσαι σκαρπωσάμενος.

53 Ἀγρυπνία κατέσχε με ἀπὸ ἁμαρτωλῶν τῶν ἐγκαταλιμπανόντων τὸν νόμον σου.

Ἐγὼ μὲν πάσχων κακῶς, τῇ μνήμῃ τῶν σῶν ἐψυχαγωγούμην κριμάτων· ἰωῶμην γὰρ ὅλως καὶ διετέλουν ἀγαλλιώμενος, πολλοὺς ὁρῶν ἀδίκως σοῦ σὺς παραβαίνοντας νόμους. ταῦτα καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἔλεγε (τῶν γὰρ τελείων ἐστὶν ὁ λόγος) Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; καὶ, Ἐν ἀσθενείᾳ ὦμεν, πλουτήσωμεν τὸ πνεῦμα αὐτοῦ. ἐθεώρει γὰρ κατεισθέοντα τὴν πόλιν ὕβριν. καὶ ἡμεῖς οὖν, ἀδελφοὶ, ὁρῶντες πολλοὺς καταλιμπάνοντας τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, οὐ λυπούμεθα, ἀλλ' ἐπὶ γε τούτοις ἀγαλλιώμεθα. Ἀγαπήσεις τοὺς πλησίον σου, ὡς σαυτὸν, καὶ κατὰ τοῦτο οὐ τούτων ἐν ψαλμῷ εἴρηται· εἶδον ἀσυνετοῦντας, καὶ ἐξετηκόμην, ὅτι τὰ λόγιά σου οὐκ ἐφυλάξαντο. 54 Ψαλτὴν ἦσάν μοι τὰ δικαιώματά σου ἐν τόπῳ παροικίας μου.

Παρώκησεν μὲν ὁ μακάριος Δαβὶδ, φεύγων τὸν Σαοὺλ διωκόμενος, πόθεν τοῖς ἀλλοφύλοις· παροικίαν δὲ αὐτὸν οἶμαι καλῶν οὐκ οἰκίαν τοῦ χρόνου, ἀλλὰ πόντα τοῦ βίου. ὁ γὰρ ὡς κατοικῶν, ἀλλ' ὡς παροδεύων, αὐτὸν διετέλεσε, καὶ ᾄδων τὰ τοῦ Θεοῦ δικαιώματα, τὸν βίον διώδυσεν. ὅτε γὰρ ἐρημωθῶσιν οἱ οἶκοι λοιποὶ ἐρημωθήσονται. ἄσματα δέ μοι τὰ προστάγματά σου ἐν τόπῳ τῆς παροικίας μου. πάντες μὲν οἱ ἅγιοι καὶ οἱ τοῦ Θεοῦ ζῶντες, ὡς παροικίαν, ἔχουν τοῦτον τὸν ζωὴν, κατοικίαν ἔχοντες τὴν μέλλουσαν. ψαλτὰ δέοι αὐτοῖς εἶσι τὰ δικαιώματα τοῦ Θεοῦ ἐν ᾧδε τῷ βίῳ. εἰς ὕστερον γὰρ ἡ ἔκλυσις αὐτῶν δόξαν, ἵνα αὐτὴ ἐν δόξῃ τοῦ Θεοῦ. 55 Ἐμνήσθην ἐν νυκτὶ τοῦ ὀνόματός σου, Κύριε, καὶ ἐφύλαξα τὸν νόμον σου.

Οὐ μόνον γὰρ διημερεύων τὸ πεποίηκα, ἀλλὰ καὶ ἐν νυκτὶ, ὅτε ἡ ἀνάπαυσις ἐστὶ τοῦ σώματος, καὶ αἱ τῶν φαντασιῶν ἀνυπάρκτους ἐπιφορὰς, καὶ λογισμοὶ ἀνδρῶν ἀνατυποῦνται, οὐ δίδωμι χώραν τούτοις, ἀλλ' ἐμμανοῦμαι τοῦ ὀνόματός σου. [διὸ καὶ

ἐφύλαξα

ἐφυλαξα τὸν νόμον σου.] καὶ ὁ τὰ ἀγαθὰ ὑποτιθέμενος καὶ ἀξιῶν ἀεὶ ἀγωνίζεσθαι καὶ πρεσβεύειν καὶ
συμμαχὸν τὸν ὅλον Θεὸν. οἶμαι γὰρ νικᾶσθαι σὺν τοῖς τὸν πλείονα τῶν κτισμάτων ὑπερβαλλόντως ζῶσιν.
ζόφος γὰρ ἐπιφέρει, καὶ νυκτὸς δίκαιον τοῖς ἀνθρώποις ἐπάγεται. σὺ δὲ τούτῳ ἀφθέγκτως ἀναλήψεται τοῦ Θεοῦ τὸν ὅλον ἡ μνήμη, ψυχαγωγοῦσα καὶ παρθαρρύνουσα καὶ τὸν σὸν ἀγωνι-
5 στὴν ἀξιολογώτερον λογισμοῖς. 56 Αὕτη ἐγένετό μοι, ὅτι τὰ δικαιώματά σου ἐξεζήτησα. Τίς αὕτη; ἡ νυκτερινὴ μελέτη. ὅτου γάρ, φησι, πεπαίδευμαι τὸν πρέποντα φόβον θεοῦ, καὶ τῶν σῶν δικαιωμάτων προσελεύσεσθαι τινὶ μνήμονι ἢ τινὶ κήπῳ, ὅπου τὰ δικαιώματά σου ἐξεζήτησα, καὶ σὺ νυκτὶ ἀδιλείπτῳ μνήμονά σε ποιούμενος. σύνοιδεν, ἀδελφοὶ, διδασκώμεθα ἀγρυπνεῖν σὺν προσευχῇ καὶ ψαλμῳδίᾳ.

10 57 Μερίς μου εἶ, Κύριε· εἶπα τοῦ φυλάξασθαι τὸν νόμον σου. Οὐ πάντων 2
ὄντι μερὶς ὁ Θεὸς, ἀλλὰ τῶν ἀσπαζομένων τὰ τέλεια. ὅπου τῶν ἱερέων καὶ Λευιτῶν μερὶς
καὶ κλῆρος ἐλέγετο. Τοῖς γὰρ ἱερεῦσι, φησὶ, Λευὶ οὐκ ἔσται μερὶς ἐν μέσῳ τῶν ἀδελφῶν αὐ- Ασεβ. πκ. καὶ
τῶν, ὅτι μερὶς αὐτῶν ἐγὼ Κύριος. ὅτου καὶ ἐν τῷ πεντηκοστῷ καὶ τῷ ἑβδομῷ· Κύριος Δευτ. ι. δ.
μερὶς τῆς κληρονομίας μου, καὶ τοῦ πατρίου μου. λέγει τοίνυν καὶ ἐνταῦθα, ὅτι τὰ ἀλ-
15 λων ἀπόντων ἐπιθυμιῶν, σὲ ἔγωγε μερίδα καὶ πρεσβεύσιν καὶ πλοῦτον. διὸ δὴ καὶ φυλάξαι
σοὺς ἐπείγομαι νόμους. ἔστι τοίνυν τῶν τελείων αὕτη φωνὴ, οἵτινες ὅλους ἑαυτοὺς τῷ
Θεῷ ἀνατίθενται, καὶ εἰς ἡδονὰς καὶ πολλὰς φροντίδας μὴ ἀπαγόμενοι. Εἶπε γὰρ ὁ
Κύριος· Οὐ δύναται Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ. 58 Ἐδεήθην τὸ πρόσωπόν Matθ. ς. κδ.
σου ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου. Διδάσκει ἡμᾶς ὁ λόγος, ὁποίους δεῖ ἡμᾶς πρὸς ἐσθαι, ὁ-
20 τῷ δεώμεθα τοῦ Θεοῦ, ὡς ὅτι κατ' ὄψιν παιζόμεθα. ἐδεήθην γὰρ τὸ πρόσωπόν
σου. ἢ καὶ πρόσωπον ὁ υἱὸς τοῦ πατρὸς, καθὼς ὁ θεῖος ἀπόστολος ἔφη· Ἀπαύγασμα τῆς Εβρ. α.
δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως· καὶ δι' αὐτοῦ ἀναφέρομεν θυσίαν διαφέρουσαν τῷ
Θεῷ, τὸν λογικὸν λατρείαν ἡμῶν. πάντα χρὴ ὁ, ὁλόκαρδος, ὁ Δαβὶδ προσ-
ῴδησε τῷ νόμῳ, καὶ σὺν τούτῳ πειθόμενος προσκεῖσθαι Θεῷ, διδάσκων ἡμᾶς ὁ ἀγαπᾶν
25 αὐτὸν ἐν ὅλῃ καρδίᾳ. Ἀγαπήσεις γὰρ Κύριον Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ Matθ. κβ. ζ.
ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου. ὃ ὄ, ἐλέησόν με κατ' ὃ λόγιόν σου,
ἕτερον οὐδέν ὅστιν, ἢ ὅτι σὺν σοὶ αἰτοῦμαι πάντα τὰ κατ' ἐμέ· καὶ ὡς βούλει, ἐλέησόν με.
Ελέησόν με κατ' ὃ λόγιόν σου. Οὐκ ἀορίστως ἐλεηθῆναι προσκαλῶ, ἀλλὰ
κατ' ὃ θεῖον λόγιον τοῦ ἐλέους τυγχάνειν. τοῦτο δ' ἂν εἴποι ὁ ζωντὸς ἀρρώστος ἰατρῷ· ὡς
30 οἶδας, θεραπεύσαι· ὡς τέχνη ἐξεργάζει. τοῦτο καὶ ὁ ζωντὸς ἔμπορος εἴποι ἂν ὁμοίως κυ-
βερνήτῃ· κατὰ τοὺς νόμους τῆς τέχνης ἴθυνον τὸ σκάφος· ὡς καὶ βαπτίσμα χαλεύει, κυβέρνη-
σον. ὅτου καὶ ἡμᾶς προσκεῖται τὸ θεῖον ἔλεον ἐπαγγέλλειν. ὁ γὰρ αὐτόμολος οἶδε τὸ ἐλέ-
ους τέρπον. πολλάκις γὰρ ἐξ ἀπαιδεύτων πραγματευτῶν σωτηρίαν, καὶ τοῖς ἡ πιστεία,
φιλανθρωπία. ὅτου καὶ ἰατρὸς καὶ τέμνει καὶ καίει ὡς καμνοντι τῷ ὑγιείᾳ προσφιλοτε-
35 ύμενος. ὅτου καὶ ἡμᾶς αἰτεῖν τὸ ἔλεον χρή. ἔστι γὰρ ὅτε καὶ πενίας ἔλεος χορηγεῖται, καὶ
δι' ἀφθονίας φιλανθρωπία πρόσκειται, ὡς τοῖς πολλοῖς ἰατρικὸν λόγιον τοῖς ἑαυτοῦ καὶ ἐν-
δυτικὰ ἰᾶται. 59 Διελογισάμην τὰς ὁδούς σου, καὶ ἐπέστρεψα τοὺς πόδας μου εἰς
τὰ μαρτύριά σου. Επειδὴ πᾶσαν μὲν τὴν προαίρεσιν εἰς τὰς σὰς ἐντολὰς ἀνέ-
θηκα, τοῦτο χάριν τοῦ τῶν μαρτυρίων σου ἐπορεύθην ὁδόν. ὁ ὃ Εβραῖος τὰς ὁδούς μου
40 ἔχω. ὡσαύτως ὃ καὶ ὁ ἄλλοι ἠρμήνευσαν ἑρμηνευταί, καὶ ὁ ἑβδομηκοντα ἐν τῷ
ἑξαπλῷ. λέγει ὃ, ὅτι λογισμοῦ μου τὰς ὁδοὺς, τουτέστι τὰ μαρτύριά σου τοὺς ἐμοὺς πόδας
κατεύθυνον, καὶ οὐκ εἶων ἐκτρέπεσθαι τῆς πρὸς σὲ φερούσης ὁδοῦ.

60 Ητοιμάσθην, καὶ οὐκ ἐταράχθην τοῦ φυλάξασθαι τὰς ἐντολάς σου.

Ευτρεπῆ

Ευτρεπῆ γὰρ ἐμαυτὸν τοῖς τῶν δεινῶν ἐμβολαῖς κατασήσας, οὐκ τῆς ἀθρόας τροσοδολῆς ὄχ' ὑπομενῶ ζάλιν. τοιοῦτος ἰὼ ὁ μακάριος Δαυὶλ ὁ σώματα λεόντων χαλινώσας· τοιοῦτοι ἦσαν ⓐ τρεῖς παῖδες, οἷς ἡ κάμινος διάπυρος σὺν γέγονεν· ὕδατος ⓐ θαυμάσιοι Μακκαβαῖοι· τοιοῦτοι ἦσαν ⓐ ἅγιοι ἀπόστολοι, τροφῆται, καὶ μάρτυρες. ὅτως ἅπαντες ταῖς τῶν δυσκολῶν εἴκασαν τροσοδολαῖς. τροὸ γὰρ τῶν κινδύνων ἡτοίμαζον ἑαυτοὺς, δι' ἃ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκοντες, πάντα ὑπομάρτυρα ἔχοντες καὶ εἰς οὐδέν. τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ὑπὸ τοῖς ἁγίοις θυαγελίοις παρεγύα, γρηγορεῖτε, λέγων, ὅτι οὐκ οἴδατε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κλέπτης ἔρχεται.

61 Σχοινία ἁμαρτωλῶν τροσεπλάκησάν μοι· καὶ τὸν νόμον σου οὐκ ἐπελαθόμην. Τὰς ὑπερηφανίας ἤτοι δαιμόνων, ἤτοι δυσθεράπων, σχοινία καλέσει, οὐκ τῆς πλοκῆς τὴν ἀφορμὴν λαβών τὸ τρέπης. ὅτω καὶ ὁ Ησαΐας· Οὐαὶ ⓐ ὑπερασπώμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, ὡς σχοινίῳ μακρῷ. τούτων δέ, φησι, τῶν σχοινίων τροσεταθέντων μοι οὐκ ἀπεστισάμην ὑ θείου νόμου τὴν μνήμην. σχοινία γὰρ τῶν ἁμαρτωλῶν λογιστέον τὰς τῶν δαιμόνων τροσοδολάς, καὶ σὺν ποτηρεῖς λογισμοὺς, ταῖς σφριγώσαις κινήσεις. σειραῖς γὰρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν ἕκαστος σφίγγεται· ὃ ὅτι δὴ ἁμάρτοι τις, ἐὰν μὴ σωτόμως ἑαυτὸν δυσκαλέσηται καὶ ἔλθῃ εἰς ξυναίθησιν, εἰς ἑτέραν πάλιν κατατίπτει ἁμαρτίαν. ὅτως οὖν ἁμαρτήσας ὁ Καΐν, τὴν ἴδιον ἀδελφὴν ἀποκλείνας, ψεύδος ἔσχεν ἀκόλουθον, ὡς σχοινίον συμπεπλεγμένον. εἶπε γὰρ αὐτῷ ὁ Θεός· Ποῦ Ἄβελ ὁ ἀδελφός σου; καὶ αὐτὸς ἀπεκρίνατο· μὴ φύλαξ τοῦ ἀδελφοῦ μού εἰμι; ὃ ἐψεύσατο τῷ Θεῷ τὰ πάντα ἐρθωνότι, καὶ τὰ βάθη τῶν καρδιῶν ἡμῶν. ὅτως ὁ Εβραῖος λαὸς, καθάπαντες φανεῖν ὃ πιστὸν, ἀνέκραγον παίζειν, καὶ ἁμαρτίαν ἐφ' ἁμαρτίᾳ σχεδιάσαντες, ἐμοσχοποίησαν εἰδωλολατρεύσαντες τὸ τῇ ἐρήμῳ. ὅτως οὖν καὶ ὁ Ιούδας φιλάργυρος ὤν, τροδότης τοῦ διδασκάλου ἐγένετο, καὶ τέλος ἀπήγξατο. ὁ δὲ Πέτρος ἀρνησάμενος, κλαύσας παρῴκησε τὴν ἀρνησιν, ἐδικαιώθη, μὴ τροσθεὶς ἁμαρτίαν. ὅτως οὖν καὶ ἡμεῖς, ἀδελφοὶ, εἰ ἁμαρτάνομεν, ὑπιστρέψωμεν, καὶ μὴ γλωσσώμεθα καταφρονηταὶ, ἵνα μὴ ἀκολουθήσῃ ἡμῖν ἁμαρτία ἐφ' ἁμαρτίαν, ὡς σχοινίον μακρόν.

62 Μεσονύκτιον ἐξεγειρόμην, τοῦ ἐξομολογεῖσθαί σοι ὑπὲρ τῶν κριμάτων τῆς δικαιοσύνης σου. Οὐ γὰρ μόνον ἡμέρᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ νυκτὸς, κατ' αὐτὸ δὲ μεσαίπατον τῆς νυκτὸς, ὡς μὴ πλείονος ἡδονῆς ὑπνος τοῖς ἀνθρώποις ἐπέρχεται, ὑμνῳδῆσε διετέλουν, καὶ τῶν δικαίας σου ψήφους ἀνθυφήμουν. τροσειρηκὼς οὖν, ὅτον πάντες τὴν ἀνάπαυσιν ἔχουσι, ὅτον τῷ ὕπνῳ τὸ σώματι ἀναπαύονται, ἐξεγειρόμην τοῦ ἐξομολογεῖσθαί σοι ὑπὲρ τῶν κριμάτων τῆς δικαιοσύνης σου. ποῖα δέ εἰσι ταῦτα; ὅτι μέλλει κρίνειν ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ παρουσίᾳ Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν. τοῦτο γὰρ ἡ δικαιοσύνη. καὶ διδάσκει ἡμᾶς, ἵνα καὶ ἡμεῖς καὶ ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἐν νυκτὶ ἐξομολογώμεθα καὶ τροσευχαλῶμεν τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. λέγει γὰρ καὶ ὁ θυαγελιστὴς Λουκᾶς· Καὶ ἦν Ιησοῦς διανυκτερεύων ἐν τῇ τροσευχῇ τοῦ Θεοῦ, ἡμᾶς διδάσκων τὸ πιστόν. τοῦτο δὲ ὁ θεῖος ἀπόστολος μετὰ τοῦ Σίλα πεποίηκε. πεπεδημένους γὰρ ξυὼ τοῦ Σίλα, καὶ τῇ τροδοκείᾳ τροσδεδεμένος μετ' αἰκίας καὶ μάστιγας τῇ τροσευχῇ τὴν ὑμνῳδίαν ἐκέρασε, καὶ τῆς καλῆς ἀγρυπνίας ἐτύγησε τὸν καρπόν. τῆς θείας γὰρ φιλοτιμίας ἀπέλαυσαν. 63 Μέτοχος ἐγώ εἰμι τάντων τῶν φοβουμένων σε, καὶ τῶν φυλασσόντων τὰς ἐντολάς σου. Ο δὲ Σύμμαχος ἀντὶ τοῦ μέτοχος, Σωνημμένος εἴρηκεν· ὁ δὲ Σύερος, Φίλος. Ἀποστρεφόμενος γὰρ τοὺς τανταχοῦ τὰ τοῖς σοῖς νόμοις τροσαγορευμένους, κοινωνοὺς εἶχον καὶ ξυνήθεις τοὺς τὸν φόβον τροσλαβόντας καὶ βιοτεύειν ἐννόμως

Ησ. ε. π.

Γεν. δ. θ.

Εξοδ. λβ. θ. ε.

Πρ. ιβ.

νόμως τῶν ἀμαρτιῶν. τοῦτο γὰρ ἐν ἑτέρῳ ἔφη ψαλμῷ· Ἐμοὶ δὲ λίαν ἐτιμήθησαν οἱ φίλοι σου, ὁ Θεός. παροιμιακῶς οὖν ἠκούσαμεν, Ὁ συμπορευόμενος σοφοῖς, σοφὸς ἔσται· ὁ δὲ συμπορευόμενος ἄφροσι, γνωσθήσεται. ὅσοι οὖν τὴν φιλοξενίαν τοῦ Ἀβραὰμ μὴ κέκτηνται, μέτοχοι τούτου γεγόνασιν· ὡσαύτως τοῦ Ἡλιοῦ τὸν ζῆλον, Μωϋσέως καὶ Δαβὶδ τὴν πραότητα. ἐπεὶ ὅσοι μιμηταὶ κακῶν γεγόνασιν ἔργων, ἀκούσουσιν, Εἰ ἐθεώρεις κλέπτην, συνέτρεχες αὐτῷ, καὶ μετὰ μοιχοῦ τὴν μερίδα σου ἐτίθεις. μὴ οὖν γινώμεθα, ἀδελφοί, συμμέτοχοι τούτων, ἀλλὰ τῶν τὰ ἀγαθὰ προαξιούντων. πολλαχοῦ γὰρ ἀπολωλόσι λύκοις ἁμαρτίας ποιοῦντες, καὶ ἑτέροις μετ' αὐτῶν συναπολλύουσιν. ἀλλ' ὅταν ὑμᾶς προσκαλῶνται ὑμᾶς πρὸς ἁμαρτίαν, ἀποκρίνεσθε αὐτῷ· Οὐκ ἐκάθισα μετὰ συνεδρίου ματαιότητος, καὶ μετὰ παρανομούντων οὐ μὴ εἰσέλθω, καὶ ποιοῦσας παραβάσεις ἐμίσησα.

Ψδ. γλυ. ιγ. Παροιμιακὰ Ψδ. μβ. οθ. Ψδ. κε. δ.

64 Τοῦ ἐλέους Κυρίου πλήρης ἡ γῆ· τὰ δικαιώματά σου δίδαξόν με.

χ ἰσχὺς

Ἐπὶ πόλεσι, φησί, πλουσίως ἐπιχέεις τὰς τοῦ ἐλέους σου πηγάς, καὶ ἀνατέλλεις τὸν ἥλιόν σου ὅτι ποιεῖς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχεις ὅτι δικαίους καὶ ἀδίκους, καὶ οὐκ ἐπαίτιος τοῦ ὀργιλοῦ καθ' ἑκάστην ἡμέραν· ἀλλὰ φέρεις μὲν τοὺς διαφθείροντας γάμους ἀλλοτρίους, καὶ τοὺς αἵματι μιαινομένους ἀδίκῳ, καὶ ἄλλους σφετερίζομένους τὰ μὴ προσήκοντα, καὶ τὰ βλασφημίαις τοῦ γλώσσης μολυόντας, καὶ ἄλλους ἄλλο τι τῶν παρανόμων τολμῶντας. τοσαύτη τοίνυν φιλανθρωπία χρώμενος, καὶ μετὰ ταύτης ἀξίωσον, δέσποτα, τὰ σὰ δικαιώματα πρέχων τοῖς γνῶσιν. ὅμοιον τοίνυν καὶ ὁ προφήτης Ἡσαΐας λέγει· Γῆ σύμπασα γνώσεται Κύριον. καὶ γὰρ ὅτι τῆς γῆς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐλάχιστος, πόλεσι τὰ πέρατα τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐπεπλήσθη, καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ ἐδιδάχθησαν πρὸς τῶν αὐτοῦ μαθητῶν. ἔχει δὲ ἑτέραν ἔποισαν ὁ λόγος, ὅτι τοῦ ἐλέους αὐτοῦ πάντες ἀπολαύομεν. βρέχει γὰρ ὅτι δικαίους ἐπ' ἀμαρτωλούς, καὶ μακροθύμως φέρει ὅτι ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν, καὶ οὐκ ἐπάγει ὀργήν.

Ἡσ. ια. θ. Παροιμιακὸν Ἡσ. θ. ιγ.

65 Χρηστότητα ἐποίησας μετὰ τοῦ δούλου σου, Κύριε, κατὰ τὸν λόγον σου. Πεῖραν τῆς σῆς ἔλαβον ἀγαθότητος, διὸ περ αὐτὸς ταύτης ἀπολαύσαι παρακαλῶ, καὶ κατὰ σοὺς δικαίωμα νόμους μανθάνω. ἐπεὶ γὰρ τοῦ ἐλέους σου πεπλήρωται ἡ γῆ, χρηστότητα ἐποίησας μετὰ τοῦ δούλου σου κατὰ τὸν λόγον σου. ἀγαθὸς γὰρ οὖν ὁ Θεὸς ἀγαθὰ ἡμῖν ἐδωρήσατο, καὶ ἁμαρτανόντων ἡμῶν παιδεύει ἡμᾶς πρὸς νουθεσίαν ὑπισχνούμενος. Οὐ γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει· μαστιγοῖ γὰρ πάντα υἱὸν, ὃν παραδέχεται, κατὰ τὸν παροιμιακὸν λόγον. σκοπῶ πλανώμενον, καὶ δικαίως σωφρονίζει, ἵνα ὑπιστρέφωμεν ἐκ τῆς ὁδοῦ τῆς πονηρᾶς. μέγα γὰρ· Καὶ ὁ λαὸς οὐκ ἐπεστράφη ἕως ἐπλήγη. καὶ διδασκόμεθα παρὰ τῆς χρηστότητος αὐτοῦ καὶ παιδείαν καὶ γνῶσιν, καὶ ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ πιστεύειν ἡμῖν τὴν σωτηρίαν δοξάζεσθαι. 66 Χρηστότητα καὶ παιδείαν καὶ γνῶσιν δίδαξόν με· ὅτι ταῖς ἐντολαῖς σου ὑπίστευσα. Οἶδεν ὁ προφήτης τῆς παιδείας τὸ χρήσιμον· ἐν ὅλῃ φιλανθρωπίᾳ χρώμενος ὁ δεσπότης, τούτῳ ὑπιφέρει τοῖς ἀνθρώποις· ὃ δὴ χαίρει τούτῳ μεταλαχεῖν ἀξιοῖ. χρηστότητι γὰρ χρώμενος ὁ Θεὸς, τῇ παιδείᾳ ἐπάγει· ἡ δὲ παιδεία, τῇ γνώσει. οὕτω καὶ ὁ προφήτης Ἱερεμίας δυτικόλως· Παίδευσον ἡμᾶς, Κύριε, πλὴν ἐν κρίσει, καὶ μὴ ἐν θυμῷ, ἵνα μὴ ὀλιγοστοὺς ποιήσῃς ἡμᾶς. ὅταν καὶ ἀρρώστως ὑγιείαν ποθῶν, ἐν σιδήρῳ τομὴν καὶ καυστῆρα ὑπίσχνεται. Εἶτα διδάσκει, πόθεν ἔγνω τῆς παιδείας τὸ χρήσιμον.

Ψδ. ρλη. ιζ. Ἱερ. ι. κδ.

67 Πρὸ τοῦ με ταπεινωθῆναι, ἐγὼ ἐπλημμέλησα· διὰ τοῦτο τὸ λόγιόν σου ἐφύλαξα. Ἐπειδὴ εὐημερῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ πλουτῶν πόλεσι πόλεσι πάντοτε (δ-

τοῦ γὰρ δηλοῖ, τοῦ τῦ με παπεινωθῆναι. ὁ πλούτος γὰρ πόντως ἐξ ἀδικίας ζωάγεται) ἀλλ' ὀπίσω μου, ἵνα φυλάξω σου τὰς λόγους σου. ἐγὼ γάρ, φησιν, ἐμαυτὸν εἰς παιδείαν τοῦ ὑξέπεσα. ἀδικίας γὰρ ἐλευθέρα τῆς πενεείας ἡ ὕβρις. τῇ ἁμαρτίᾳ ἠκολούθησεν ἡ παιδεία, τῇ δὲ παιδείᾳ τῶν νόμων ἡ φυλακή. ἠρώτησα, ἐτρέπθην, ἐρρώσθην. 68 Χρηστὸς εἶ σὺ, Κύριε. Τῷ ὄντι γὰρ χρηστὸς ὑπάρχεις καὶ φιλάνθρωπος, ἀγαθός τε ὢν καὶ ὑπερβολὴν ἀγαθὸς· καὶ τῇ σῇ ἀγαθότητι δὸς τοῖς δικαιώμασί σου διδάξαί με. τοῦτο γὰρ ἔστι πόντα σωτήρια.

Καὶ δὸς τῇ χρηστότητί σου διδάξον με τὰ δικαιώματά σου. Διὰ τῦτο παρρησίαν αἰτῶ τοῦτο, σὲ λαβεῖν τῶν σῶν δικαιωμάτων τὴν γνῶσιν.

69 Επληθύνθη ἐπ' ἐμὲ ἀδικία ὑπερηφάνων· ἐγὼ δὲ ὅλῃ καρδίᾳ μου ἐξερευνήσω τὰς ἐντολάς σου. Πόντες ⓐ μὴ φυλάσσοντες τὰς ἐντολὰς τῦ Θεοῦ, καὶ καταπαιζόμενοι ὑπ' τῆς γνώσεως αὐτῦ, αὐτοί εἰσιν ὑπερήφανοι. ὑ Εἰ ἡ μέσον τούτων αἱρέσεών φησιν, ἀλλ' ὅλῃ τούτοις οὐκ ἐπακολουθήσω, ἀλλ' ἐξερευνήσω σὺ ὅλῃ καρδίᾳ μου τὰς ἐντολάς σου, μᾶλλον πεπαιγμένος σὺ αὐτῆς. ⓐ μὴ γὰρ ἀλαζονείᾳ χρώμενοι, πᾶν εἶδος ὑποβουλῆς καταλύσει κατ' ἐμοῦ· ἀλλ' ὅμως τοῖς τ αὐτῶν πόνοις μόνον οὐκ ἐρεθιζόμενοι, ταῖς σαῖς ἐντολαῖς ῥυθμιζόμενος. Τοῦτο δὲ τοῖς γνησίοις ἡμῶν ἐγράφησαν, ἵνα ὦμεν ἐρριζωμένοι καὶ τεθεμελιωμένοι εἰς τὸ ἀγαθόν.

Ησ. ι. 70 Επυρώθη ὡς χαλκὸς ἡ καρδία αὐτῶν· ἐγὼ δὲ τὸν νόμον σου ἐμελέτησα.

Εοικε τῦτο τοῦ προφητικῶ ῥητῷ, Επαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν. ἔοικε δὲ τοῖς ἐν ὀξόδῳ

Εξοδ. ζ. κβ. τοῦ τῦ Φαραὼ εἰρημένοις· Καὶ ἐσκληρύνθη ἡ καρδία Φαραώ. ⓐ οὕτω Ιουδαῖοι, ὡς τυφλὸς ἐπάγησαν· ὁ δὲ τῶν ἀποστόλων χορὸς καὶ ⓐ πιστεύσαντες δι' αὐτῶν, ἐν μελέτῃ τῶν λόγων τῦ Θεοῦ αἱρέσεις τοῦ Θεοῦ πεισαρχήσαντες. σκληροὶ μὲν οὖν, φησιν, μὴ λίτυπον ἐχήκασι τὴν καρδίαν, αὐτοὶ δὲ ἀπαλὴν αὐτῆς σκληρὰν ἐργασάμενοι, καὶ καθάπερ χαλκὸν πήξαντες καὶ τυρώσαντες· ἐγὼ δὲ τῇ μελέτῃ τοῦ νόμου τοῦ σοῦ προσέσχηκα.

71 Αγαθόν μοι ὅτι ἐταπείνωσάς με· ὅπως ἂν μάθω τὰ δικαιώματά σου.

Χαίρει ὁ προφήτης ὁμολογεῖ τοῖς αὐστηροτέροις τῦ ἰουδαϊκοῦ φαρμάκοις, τὴν ἐντεῦθεν ῥιζοῤῥύπον καταμαθὼν ὑγίειαν. δυνατώτερον μὲν γὰρ εἶπε, τοῦ τῦ με ταπεινωθῆναι ἐγὼ ἐπλημμέλησα· σύμφωνα δὲ λέγει, ἀγαθόν μοι ὅτι ἐταπείνωσάς με. τοῦτο παιδείαν γὰρ ἡ ὀπισροφὴ τοῦ πίπτειν εἰς ὕψος καὶ συμφοράς ἡ ⓐ ἐν ὑπομονῇ ταύτας δεχόμενοι λέγουσιν· ἀγαθόν μοι ὅτι ἐταπείνωσάς με, ἵνα τὰ δικαιώματά σου μάθω. 72 Αγαθός μοι ὁ νόμος τῦ στόματός σου ὑπὲρ χιλιάδας χρυσίου καὶ ἀργυρίου. Εἰ γὰρ ἐκ τῆς βασιλείας ἐπὶ τῦ παιδὸς ἐζηλώθη, ἀλλὰ δῆλα τὴν παιδείας τὸν σὸν νόμον ἀνελαβόμην, ὃν τοῦ πλούτου πόντος ὑμιώτερον ἔχω. ὁ αὐτὸς δὲ προφήτης ἐν τοῖς ὕπνοις λέγει, ἀγαλλιάσομαι ἐγὼ ὅτι τὰ λόγιά σου, ὡς εὑρίσκων σκύλα πολλά· ὧδε δὲ λέγει, ὑπὲρ χιλιάδας χρυσίου καὶ ἀργυρίου ἀγαθώτερός μοι ὁ νόμος σου, ἡμᾶς ἀσφαλιζόμενος, ἵνα τῦ τὸν τηρῶμεν· τῦτ' ἔστι τὰς ἐντολὰς αὐτῦ, καὶ ταύτας φυλάττωμεν, καὶ ἐν αὐταῖς διαγρεφώμεθα. σὺ οὖν ἀξιωθέντες, ἀδελφοὶ, τὸν βίον ὑμῶν διευθύνειν· ἵνα καταντήσητε σὺ τοῖς ἐπηκειμένοις αἰωνίοις ἀγαθοῖς, καὶ σὺ τῷ νῦν αἰῶνι φυλαχθέντες ἀπὸ πάσης κακίας καὶ ἀμαρτίας, χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ᾧ πρέπει ἡ δόξα καὶ ἡ ἰσχὺς σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

73 ΑΙ ΧΕΙΡΕΣ ΣΟΥ ΕΠΟΙΗΣΑΝ ΜΕ ΚΑΙ ΕΠΛΑ-
σάν με· Συνέτισόν με, ϗ μαθήσομαι τὰς ἐντολάς σου.

ψαλσις ζ.

ΟΠροφήτης Δαυὶδ πολλῶν ἐν πείρᾳ γεγονὼς προαγμάτων, ἀρχοντικῆς ἐξουσίας, βασιλείας, πλούτου, δόξης, ὑμνῳδίας, πνευματικῆς καὶ πολέμων ἀνδραγαθίας, πρώτα σκύβαλα ἡγησάμενος, εἰς ὃ ὀντως ἐφετὸν ϗ ἐφετὸν ϗ ἀγαπητὸν ἀπέβλεψεν, εἰπών· ἀγαθός μοι ὁ νόμος τοῦ στόματός σου ὑπὲρ χιλιάδας χρυσίου ϗ ἀργυρίου. ϗ ἡμεῖς ἀδελφοὶ (προσκυνοῦσι γὰρ ἡμῶν ταῦτα προφῆται) πρώτα εἰς αὐτὸν λογισάμενοι, τὸν νόμον ϗ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ φυλάξωμεν. δεῖξαι γὰρ θέλων, ὅσης ὑμᾶς ἀξίωσε· ὁ ἀδελφὸς, μηνῳδήσας ἔφη· αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν με ϗ ἔπλασάν με. λόγῳ γὰρ τὰ πρώτα Συνέστησεν ὁ Θεὸς, ἐκ προσώπου ὧν οὐκ ὄντων εἰς τὸ εἶναι. ποιήσας γὰρ τὸν ἥλιον ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἶπε, Γενηθήτω φῶς, ϗ ἐγένετο φῶς· καὶ Γεν. α. γ.
γενηθήτω στερέωμα, ἐκ ἔστω διαχωρίζον αὐτὰ μέσον ὕδατος ἐκ ὕδατος, ϗ βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου, ϗ γενηθήτωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, ἐκ ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν, ϗ ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ψυχὴν ζῶσαν, κτῆνη, ἑρπετὰ, θηρία κτ̃ λ. αὐτῶν. τὸν δὲ ἄνθρωπον, χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς, ἔπλασεν. ὁ τοίνυν προφήτης πνεύματι θείῳ κινούμενος, τῆς περὶ τὸν ἄνθρωπον φύσεως φιλοστοργίας ἀναμιμνήσκει Θ ποιητήν. λόγῳ γὰρ ἅπαντα τεκτηνάμενος αὐτὸς λέγει) δημιουργήσας τῶν ἀνθρώπων τὴν φύσιν, ϗ χερσὶ χρησάμενος (ἀσώματος γὰρ ϗ ἀσχημάτιστος· Πνεῦμα γὰρ ὁ Θεὸς, κτ̃ τὸν τοῦ Κυρίου φωνὴν) ἀλλὰ τὸν πλείονα πρὸς τόδε τὸ ποίημα σχέσιν ἐνδειξάμενος ϗ οἰκείωσιν, ἵν' ἔχωμεν ἡμεῖς Θ οἱ ἄνθρωποι. κατ' εἰκόνα γὰρ αὐτοῦ ἐκτίσθημεν. διὸ ϗ αὐτὸ τὸ ζῷον ὁ ἄνθρωπος μόνος Συνετίζει). ἱκετεύει τοίνυν τὸν δημιουργήσαντα χορηγῆσαι τῷ ποιήματι Συνέσιν. ἐπήγαγε γάρ· Ιωβ. κδ.

Συνέτισόν με, ϗ μαθήσομαι τὰς ἐντολάς σου· 74 Οἱ φοβούμενοί σε ὄψονταί με, καὶ εὐφρανθήσονται, ὅτι εἰς τὸν λόγους σου ἐπήλπισα. Πεφάσεις, φησὶν, θεοσεβείαις τοῖς εὐσεβέσι χρήσομαι, ἐλπίσας εἰς σὲ, ϗ καταλλήλων θυρῶν τῇ ἐλπίδι τὸ τέλος. ϗ ὄντως χαίρει ὁ Θεὸς ὅταν ἑνὶ ἀνθρώπῳ μετανοοῦντι κτ̃ τὸν κυριακὸν φωνήν, Οἱ δίκαιοι ὡς μιμηταὶ αὐτοῦ ὄντες, θεοσεβοῦσι) ὅτι ἀνδρὶ Συνετῷ ϗ ἐλπίζοντι εἰς τὸν λόγους τοῦ Θεοῦ. Λκ. ιε. ζ.

75 Ἔγνων, Κύριε, ὅτι δικαιοσύνη τὰ κρίματά σου, καὶ ἀληθείᾳ ἐταπείνωσάς με. Ταῦτα διαφόρως λέγει, τὸν οἰκείαν θυγνωμοσύνην δεικνύς. οἶδά, φησὶν, ἀκριβῶς, ὡς ὀρθῶς μοι ϗ δικαίως κατεψηφίσω, ϗ ταῖς πρωτοδαπαῖς προσέβαλες συμφοραῖς. ἁμαρτωλὸν γὰρ ἡμᾶς ὄντα ὁ Θεὸς ὀργίζεται), ἔστι δὲ ὅτε ϗ μακροθυμεῖ, ἐκδεχόμενος ἡμᾶς τὴν μετάνοιαν. ἵνα οὖν μὴ ὑπερηφανῶμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, παιδεύσιν ϗ διόρθωσιν ἡμῖν ἐπάγει ὀργὴν, ϗ κρίνει δικαίως. λέγεται γὰρ διὰ τοῦ προφήτου· Ἐν θυμῷ μακρῷ ἐπάξω σε, ϗ ἐν ἐλέει αἰωνίῳ δοξάσω σε. Ησ. νδ. η. ϗ ϗ, Κύριος ἀλιτεῖν ποιῇ, ϗ πάλιν ἀποκαθίστησι. ϗ, Ὁ λαὸς οὐκ ἐπεστράφη, ἕως ἐπλήγη. ἀληθείᾳ γὰρ ὑπέφερεν συμφορὰς ϗ θλίψεις. τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸν ταπείνωσιν. ζ. ι. Ιωβ α. π. Ησ. θ. ιγ.

76 Γενηθήτω δὴ τὸ ἔλεός σου, τοῦ παρακαλέσαι με.

Φιλανθρωπίας γὰρ λοιπὸν ϗ ψυχαγωγίας χρείᾳ. ἔλεος οὖν τοῦ Θεοῦ, ἡ σὺ χρηστὴ πρόνοια Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Ἐποίησε γὰρ μὲν ἡμᾶς ἔλεος, ἐκ αὐτὸς ἐστι παράκλητος πρὸς τὸν πατέρα, ϗ ἱλασμὸς τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὡς φησιν Ἰωάννης ὁ ἀπόστολος. Καὶ α. Ιω. β. α. Ιω. δ. ιδ. ζ.

ἄλλοι

ἄλλον παράκλητον ἐπηγγείλατο, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. αὐτὸς γὰρ εἶπε τοῖς μαθηταῖς· Ὅταν ἔλθῃ ὁ παράκλητος, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ. αἰτίαν οὖν ὁ προφήτης ἠμφιάσατο τὸ ἔλεος τοῦτο εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, χωρὶς ἐπηγγείλατο ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν παράκλητον, τὸν νόμον καὶ τοὺς προφήτας. τοῦτο γάρ ἐστι· Ιω. κεφ. ιε.

Κατὰ τὸ λόγιόν σου τῷ δούλῳ σου. Τοῖς γὰρ μεταμελείᾳ χρωμένοις τιμᾷ σπουδαίοις ἐπηγγείλατο. τοῦτο καὶ ἀφ' Ησαΐου ἔφη· Ὅταν ἀποστραφεὶς στενάξῃς, τότε σωθήσῃ. καὶ ἀφὶ τοῦ Ἱερεμίου βοᾷ· Ἐπιστράφητι πρός με, καὶ ἐπιστραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς. Ησ. λ. κε. Ιερ. δ. α.

77 Ἐλλήπωσάν μοι οἱ οἰκτιρμοί σου, καὶ ζήσομαι· ὅτι ὁ νόμος σου μελέτη μού ἐστι.

Νεκρὸν ἑαυτὸν κτᾶται, τῆς θείας ἐστερημένος βουλήσεως· ὃ δὴ χεῖρον ὥσπερ ἀναίσθησίαν ἀφὶ τῆς θείας φιλανθρωπίας προσκαλεῖ. αὐτὸν οὖν τὸν οἰκτιρμοὺς λέγει, ὃς δέδωκεν ἡμῖν ὁ Κύριος διὰ τῆ παρουσίᾳ αὐτοῦ, καὶ διαγελικοὺς λόγους, καὶ ἀποστολικὰ διδάγματα· ἵνα ἐν τούτοις ζῶντες ἔχωμεν αὐτὰ μελέτην ἀπαύστου.

78 Αἰσχυνθήτωσαν ὑπερήφανοι, ὅτι ἀδίκως ἐλύμησάν με εἰς ἐμέ· ἐγὼ δὲ ἀδολεσχήσω ἐν ταῖς ἐντολαῖς σου. Οὐκ ἐπράξατο τοῖς ἐχθροῖς, ἀλλὰ ὑπερβύχεται τούτων. ἡ γὰρ αἰσχύνη τὴν σωτηρίαν κατεργάζεται. ἧς χάριν ἀπέλαυσεν ἰατρείας, καὶ κεῖνος τυχεῖν ἀξιοῖ. ὑπερηφανεύσῃ οὖν ὁ διάβολος καὶ αἱ ὑπ' αὐτὸν ἀντιχείμεναι δυνάμεις τῇ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀφὶ τῆς πράξεως· ἀλλ' οὖν ἠμύνθησαν ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. αὐτοὶ γὰρ ἔλεγον· Ἐπίτρεψον ἡμῖν ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων· καὶ, τί ἡμῖν καὶ σοί, υἱὲ τοῦ Θεοῦ; ἦλθες πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς; Ὃ δὲ, ἀδολεσχήσω ἐν ταῖς ἐντολαῖς σου, ὁ μὲν τῶν ἐναντίων ἐξέδεκε, διηγούμενόν σε ταῖς ἐντολαῖς σου ὁ ἄν, λαλήσω ἕτερος ἄν, ὁμιλήσω. Ματθ. κεφ. η.

79 Ἐπιστρεψάτωσάν με οἱ φοβούμενοί σε, καὶ οἱ γινώσκοντες τὰ μαρτύριά σου.

Ὡς πόρρω που τοῦ χορεῦσαι τῶν δικαίων ἀφὶ τῆς ἁμαρτίας γενόμενος, καὶ πόθεν αὐτὸν τῷ Θεῷ προσπλησίως ἐπιστραφέντων, ἱκετεύει πάλιν αὐτοῖς ἑνωθῆναι, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν κατάνυξιν ἐπιδοῦναι. Τοῦτο γὰρ ὁ Σύμμαχος σαφέστερον ἡμῖν ἐδήλωσεν· Ἀναστρεψάτωσάν με οἱ φοβούμενοί σε. Ὁ δὲ προφήτης ἐκ προσώπου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους διαλέγεται. οἱ γὰρ ἀπίστοι καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν Θεὸν ἐπέστρεψαν πρώτως τὰ ἔθνη εἰς ὁμολογίαν τῆς ἀληθείας. Εἶπε γὰρ αὐτοῖς ὁ Κύριος· Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη. αὐτοὶ γὰρ τῷ ὄντι ἔγνωσαν τὰ μαρτύρια τοῦ Θεοῦ. Ματθ. κεφ. κη.

80 Γενηθήτω ἡ καρδία μου ἄμωμος ἐν τοῖς δικαιώμασί σου, ὅπως αἰ μὴ αἰσχυνθῶ. Μώμου πάντος ἐλευθέραν καρδίαν ἔχειν ἐφίεται. ἡ τοιαύτη γὰρ αἰσχύνης ἀπαλλαχθαι. ἀφὶ ὧν τοῦτο καὶ βοᾷ ὁ ψαλμός, ὅταν ἀμώμους ἐμακάρισε. πότε οὖν ἐστιν ἄμωμος ἡ καρδία ἡμῶν, ἢ ὅταν ἀνεγεννήθημεν δι' ὕδατος καὶ πνεύματος, καὶ καθαρὰν γεγόναμεν ψυχῇ καὶ σώματι, καὶ ἀφὶ οὗ ἁγίου βαπτίσματος ἐν τοῖς δικαιώμασι τοῦ Θεοῦ πολιτευόμεθα, ἵνα μὴ αἰσχυνθῶμεν, ὅταν οἱ δίκαιοι εἰς ὑμνῳδίαν ἑαυτῶν καὶ δόξαν ἀναπέσωσιν, οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ εἰς αἰσχύνην αἰώνιον; ἐπεὶ καὶ ἐν τῷδε τῷ βίῳ αἰσχύνη ἐστὶ κλεπτῆναι, λῃσθῆναι πόρνοι, ἢ ἀδικηθῆναι, ἢ λοιδορῆσαι, ἢ ὀπίσω κόψαι, ἢ μισάδελφοι, ἢ μοιχευθῆναι, ἢ φλυαρῆσαι, ἢ ψεύσασθαι, ἢ τι τοιοῦτον.

81 Ἐκλείπει εἰς τὸ σωτήριόν σου ἡ ψυχή μου, εἰς τὸν λόγον σου ἐπήλπισα.

Οἱ σφόδρα τῆ πονουμένοις, καὶ ἐστερημένοι τοῦ πονουμένου, ἐκλείπειν φασίν. ὅταν οἱ τὰ τῶν γινομένων ἐξ ἀποδημίας προσμένοντες, ἰμείρωσι μεθ' ἡδέος, καταπίπτωσι τῷ πάθει ἀφαμπερτήσαντες· ὅταν οἱ ἀγαν διψῶντες καὶ ἀποπίζοντες ὕδατος· ὅτε καὶ οἱ συμφορᾶς ὕπνου προσαπολαύοντες καὶ τῆς θείας βουλήσεως προσμένοντες, ἀναβαλλομένου

μῶν τῶν τοιούτων ὁρῶντες ἐκλείπουσι. σωτήριον οὖν τὸ ἀληθείας λόγος ἐστὶν ἡ τοῦ ἑνὸς τῆς ἁγίας τριάδος πρὸς ἡμᾶς συγκατάβασις· ὅπερ καὶ ἐν ἑτέρῳ ψαλμῷ λέγει· Δεῖξον ἡμῖν, Κύριε, τὸ ἔλεός σου, καὶ τὸ σωτήριόν σου δὸς ἡμῖν. ὅτως οὖν καὶ αὐτὸς τοῦτο τὸ σωτήριον, ὃ ἀπέκειτο, ἤνυσε τάχιον γενέσθαι. ψλγ. πδ. ζ.

82 Ἐξέλιπον οἱ ὀφθαλμοί μου εἰς τὸ λόγιόν σου, λέγοντές ποτε πότε παρακαλέσεις με; Λόγιον καὶ ἡ ἐπάφεσις ἡ θεία καλεῖται, καὶ ἡ θεόπνευστος γραφή. ἐκλείπει τοίνυν οὐ μόνον ὁ τὴν ἐπάφεσιν θείαν δυάμενον, καὶ τὴν λύσιν τῶν ἐπιχειμένων κακῶν προσδεχόμενος, ἀλλὰ καὶ ὁ τοῖς θείοις ἐντυγχάνων λογίοις, καὶ τὴν τούτων διάνοιαν καταμαθεῖν ἀκριβῶς ἐφιέμενος, καὶ παράκλησιν δὲ ψυχαγωγίαν ἐπιλαμβάνει τὴ εὕρεση. ἐπιτείνει οὖν τὸν λόγον, ἐκδεχόμενος ταύτην τὴν παράκλησιν, ἣν τις ἐστὶν ὁ διαγγελικὸς λόγος. αὐτὸς γὰρ ὁ Σωτὴρ ἐλθὼν, πᾶσι εκάλεσεν ἡμᾶς εἰπών· Δεῦτε πρὸς μὲ πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. καὶ, ὁ ζητῶ μου χρηστὸς, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν. Matθ. ια. κθ.

83 Ὅτι ἐλπήθιον ὡς ἀσκὸς ἐν πάχνῃ· τὰ δικαιώματά σου οὐκ ἐπελαθόμην.

Ὁ ἀσκὸς θερμαινόμενος χαυνοῦται, καὶ φυσώμενος ὀξογκοῦται· ἐν ᾗ τῇ πάχνῃ σκληρύνεται καὶ πήγνυται. οἱ οὖν διαγγελικοὶ λόγοι δεξάμενοι, πᾶσαν τυφὼ καὶ σωμάτων χαυνώσεις καὶ ὀγκώσεις ἀποβάλλονται, καὶ βιοῦσι κατὰ τὸν θεῖον τὸ ζωὸν ἐν σεμνότητι καὶ ἐν θεοσεβείᾳ καὶ ἐγκρατείᾳ. οὕτω γὰρ ἐστὶν ἡ τοῦ σώματος φύσις· χαυνοῦται μὲν τῇ τυφῇ καὶ ὀξογκοῦται, καὶ κατὰ τῆς ψυχῆς ὀξυνίσαται, τῇ δὲ ἀσκητικῇ κακοπαθείᾳ ταπεινοῦται καὶ πιέζεται. καὶ τοῦτο μάρτυς ὁ Παῦλος βοᾷ· Ἀλλὰ ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μή πως ἄλλοις κηρύξας. αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι. διηγεῖται καὶ ὁ θεσπέσιος ὅπερ διωκόμενος ὑπὸ τοῦ Σαοὺλ κρείττων ἐν τοῖς παθῶν, εἰρήνης ἦν ἀπολαύσας, τοῖς ἀπὸ τῆς τυφῆς ἐλαφρὸν σκιρτήμασι, ταπεινώσας τὸ σῶμα, τῶν θείων νόμων τὸν μηνῖμον ἐνεκαίσατο. a Kορ. θ. κζ.

84 Πόσαι εἰσὶν αἱ ἡμέραι τοῦ δούλου σου; πότε ποιήσεις μοι ἐκ τῶν καταδιωκόντων με κρίσιν; Ὀλιγοστοὶ οὖν εἰσιν αἱ ἡμέραι τῆς ζωῆς ἡμῶν, καὶ καταδιωκόμεθα ὑπὸ λογισμῶν πονηρῶν καὶ ὑπὸ σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν τοῦ κόσμου φερομένων. Ἡ γὰρ σὰρξ κατὰ τοῦ πνεύματος ἀγωνίζεται, ὡς φησιν ὁ ἀπόστολος. Αἱ γὰρ ἡμέραι τῶν ἐτῶν ἡμῶν ἐν αὐταῖς ἑβδομήκοντα ἔτη. πότε τοίνυν μοι δικάσεις, καὶ τῶν δυσμενῶν ἀπαλλάξεις; κρῖνον οὖν, καὶ ταῦτα ἀποδίωξον ἀφ' ἡμῶν. Γαλ. ε. ιζ. ψλγ. πθ. ι.

85 Διηγήσαντό μοι παράνομοι ἀδολεσχίας, ἀλλ' οὐχ ὡς ὁ νόμος σου, Κύριε. Τῷ μὲν προφήτῃ σου ἐχθροὶ ἀνελεῖν ζωσεβάλοσαν· αὐτὸς δὲ τῷ θείῳ νόμῳ πειθόμενος, τὸν θεῖον φῆφον ἀνέμενεν. ἀλλὰ καὶ ἡμῖν τῶν λογίων τούτων ἡ διδασκαλία χρησιμωτάτη. προσήκει τοίνυν φυλεῖν οὐ μόνον σοῦ Ἑλλήνων μῦθος καὶ τὴν Ἰουδαίων ἀπιστίαν, ἀλλὰ καὶ τῶν αἱρετικῶν τὰ βλασφημα δόγματα. ὅπερ καὶ Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληνες καὶ αἱρετικοὶ διηγοῦνται, καὶ δοκοῦσιν ὡς διδάσκαλοι, οὐ ψεύδος ἔχοντες εἰς ζωαπόσμον, καὶ οὐδὲν ἐκ τῶν θείων γραφῶν φθέγγον). εἰ δὲ καὶ φθέγγον), ἀλλ' ἰδίας ἐπιθυμίας, ἀλλ' ὡς παράνομοι καταφλυαροῦσι καὶ ἐξαπατῶσιν· ὅπερ δὲ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἡμῶν γέγονε τοῦτο. οἱ χριστιανοκατήγοροι, ἤγουν εἰκονοκλάσται, πολλοὺς ζωήρπασαν, οἱ παυλικιανοὶ οἱ μετέχοντες τῆς αἱρέσεως τῶν μανιχαίων. οὐδὲ γὰρ ἐκ τῶν θείων γραφῶν ἐλάλησαν, ἀλλὰ τῷ ψεύδει συγκαλύπτον), καὶ αὐτῷ διϊσχυρίζονται. ἡμεῖς δὲ οἱ τὸ διαγγέλιον ἀκολουθοῦντες καὶ ὀρθοδόξως πιστεύοντες, καθὼς παρέλαβεν ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ καθολικὴ ἐκκλησία, λέγομεν.

86 Πᾶσαι αἱ ἐντολαί σου ἀλήθεια. Διὰ τοῦτο γὰρ σου τετηρήκαμεν τὸν νόμον, ὅπερ πάσας σου τὰς ἐντολὰς ἀληθείας κεκτημένους ὁρῶ. Ἀδίκως κατεδίωξάν με·

βοήθησόν μοι. 87 Παρὰ βεβχὺ ζωοτελεσαὶ με ὸ τῇ γῇ· ἐγὼ ὃ ὐκ ἐγκατέλιπον τὰς ἐντολάς σου. Πολλή, φησι, καὶ ἡ ἀδικία καὶ ἡ δυναστεία τῶν δυσμενῶν· καὶ αὐτῆς γὰρ με, μακροῦ δεῖν, ἐξέρησαν τῆς ζωῆς. διδάσκει ὃ ἡμᾶς χρωτῆν τὰς παιδόσεις, ἃς προελάβομεν· καθοδηγεῖ ὃ ἡμᾶς ἑτέρωι διδασκαλίᾳ, ὃ μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικῆν, μηδὲ ἀποδιδόναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ· ἀλλὰ τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ δέεσθαι βοηθείας, καὶ αὐτῷ ἀποδιδόναι τὴν κρίσιν. γέγραπται γὰρ ἁμαρτοῦσι τοῦ προφήτου· Ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει Κύριος. ἐγὼ ὃ ὐκ ἐγκατέλιπον τὰς ἐντολάς σου. ἐπειδὴ παρὰ μικρὸν προσήλισα ὡς θανάτῳ ἐκ τῆς τοῦ πονηροῦ προσβολῆς καὶ τῶν σωματικῶν ἡδονῶν, ἀλλ' ὐκ ἐγκατέλιπον ταῖς ἐντολάς σου. διαυτὰ τὰ τῶν ἁγίων κειμήλια, ἃ προὶς ἡμετέρων νουθετᾶται ὁ προφήτης ἁμαρτάνει. Ps. 17. v. 48. καὶ Δεύτ. λβ. λε.

88 Κατὰ ὸ ἔλεός σου ζῆσόν με, καὶ φυλάξω τὰ μαρτύρια τοῦ στόματός σου.

Ποῖον ἔλεος; ὃ ἐποίησας, δίκαιος τῇ ἐνσάρκῳ σου οἰκονομίᾳ. ὁδήγησόν με τὴν ταπεινοφροσύνῃ ὃ ὁ προφήτης τὸ λέγειν ἐκόσμησεν. ὁ γὰρ τῆς δικαιοσύνης ἀντίδοσιν ἠτήσατο τὴν ζωήν, ἀλλὰ δῶρον ἐλέους ταύτην λαβεῖν ἐπεθύμησεν, φυλάττειν ἐσπουδάκει τὸ Θεοῦ τὰ μαρτύρια.

89 Εἰς ⓦ αἰῶνα, Κύριε, ὁ λόγος σου διαμένει ἐν τῷ οὐρανῷ.

Πάντα γὰρ, φησι, ῥᾴδιά σοι τῷ δεσπότῃ καὶ δυνατά. ὃ προστάγμα γὰρ ὃ σὸν ἀκίνητα φυλάττει τὰ οὐράνια καὶ κύτη. τοῦτο ὃ καὶ τῷ ἑκατοντάρχῃ ὡς καὶ τετραρχῃ ὡς καὶ ὀδόντι ἔφη ψαλμῳ· ἔστησεν αὐτὰ εἰς ⓦ αἰῶνα, καὶ εἰς ⓦ αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· πρόσταγμα ἔθετο, καὶ οὐ παρελεύσεται. αὐτὸς οὖν ὁ οὐρανὸς διαμένει, καθὼς παρὰ σοῦ ἔκτισαι, δίκαιος, καὶ ⓖ ὸ αὐτῷ σοὶ διαπαύμενοι ἀγγέλοι ⓦ θεῖον διαφυλάττησι νόμον, καὶ παραβάσεως ἀπάσης εἰσὶν ἐλεύθεροι. Δυνατοὶ γάρ εἰσι, καὶ ἰσχυροὶ ποιοῦντες ⓦ λόγον σου. Ps. 118. v. 2.

90 Εἰς γενεὰν καὶ γενεὰν ἡ ἀλήθειά σου.

Πάλαι μὲν τοῖς Ἰσραηλίταις ἐδόθη νόμος, οἵτινές εἰσι προφητικὰ· μεθ' ὅπερ ὃ ἡμῖν τοῖς ἔθνεσιν ὁ εὐαγγελικός· αὕτη ὅστις ἡ ἀλήθεια. ταύτην γὰρ καὶ τὴν Ἰουδαίων ἐφύλαξας γενεάν, ὡς τὴν ἑτέραν τὴν μετ' ἐκείνους γενομένην. λέγει ὃ ⓦ ὃς ἐθνῶν λαόν, ⓦ διὰ τὸ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ τῆς σωτηρίας τετυχηκότα. 91 Ἐθεμελίωσας τὴν γῆν, καὶ διαμένει· τῇ διαταξει σου διαμένει ἡ ἡμέρα, ὅτι τὰ σύμπαντα δοῦλά σοί. χ. ἐπάνω

Ἐδωκας τῇ γῇ ὅ ὅτι πλῆθος διαρκές, καὶ μεμένηκεν, ὡς προσέταξας. διώρισας ἀπὸ τῆς νυκτὸς τὴν ἡμέραν, ὡς μὴ σὸν σὺς ὁδεύει νόμους. μένει καὶ ἡ γῆ μὴ τὴν σὴν δημιουργίαν, βλαστάνουσα μὴ τὸν καιρὸν αὐτῆς βοτάνας, φυτὰ, δένδρα, φέρουσα καρποὺς, σπέρματα προὶς ἀπόλαυσιν πάντων τῶν ζώων. καὶ τῇ διαταξει σου διαμένει ἡ ἡμέρα. διὰ τέλλων γὰρ ὁ ἥλιος πορεύεται προὶς δύσιν. πάντα γάρ σοι δουλεύει, καὶ τοῖς σοῖς νεύμασιν εἶχει. σὺ γὰρ εἶ ὁ δημιουργὸς τῶν ὅλων, καὶ πάντα σοι ὡς Θεῷ ὑπακούει.

92 Εἰ μὴ ὅτι ὁ νόμος σου μελέτη μοῦ ἐστι, τότε δὴ ἀπωλόμην ἐν τῇ ταπεινώσει μου.

Ταῦτα ἕκαστος εἴποι δὴ τῶν βιοτικῶν περιπετειῶν συμφορᾶ, καὶ ὁ Ἰωσὴφ δουλείαν καὶ μοιχείαν καὶ συκοφαντίαν φυγών, καὶ ὁ Δανιὴλ βληθῆναι κωλυθείς, καὶ ⓖ τρεῖς ἐκεῖνοι παῖδες προσκυνῆσαι κατηναγκασμένοι τὴν εἰκόνα, καὶ ⓖ νικηφόροι μάρτυρες πάντοδαπῆς ὑμνοείας ὑπομείναντες εἴδη. εἰκότως ὃ ταῦτα ἔφη ὁ μακάριος Δαβὶδ, ὀξελαθεὶς μὲν ὑπὸ τοῦ Σαοὺλ, ἀλλοφύλοις ὃ καὶ δυσμενέσιν αἰθρόοις συμβαλεῖν ἀναγκασθείς. ἐκινδύνευσε γὰρ διὰ τῆς ἀσεβείας, εἰ μὴ τῶν θείων νόμων συμπαρεῖφερε τὴν μελέτην. διὸ καὶ ὑπέφερεν.

93 Εἰς ⓦ αἰῶνα ὐ μὴ ἐπιλάθωμαι τῶν δικαιωμάτων σου, ὅτι ὸ αὐτοῖς ἔζησάς με.

Μακάριος

Μαχαίρας ἐστίν, ὃς τὴν φωνὴν ταύτην ἐν ἀληθείᾳ διαπέμπει πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἐν τοῖς δικαιώμασιν αὐτοῦ βιοῖ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. ὁ γὰρ ἁμαρτωλὸς οὐ δύναται εἰπεῖν, εἰς τὸν αἰῶνα οὐ μὴ ἐπιλαθωμαι τῶν δικαιωμάτων σου, διαβαίνων τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ. τῇ γὰρ πείρᾳ μαθὼν ὁ προφήτης λέγει, ὅτι ζωὴν τὰ σὰ δικαιώματα φύει, καὶ ἀσφαλέστερον τούτων διατηρεῖσθαι τὴν μνήμην. ϟϒ Σός εἰμι ἐγώ, σῶσόν με· ὅτι τὰ δικαιώματά σου ἐξεζήτησα. Εἰς διάφορα προσυπακούεται ὃ, σός εἰμι. σὸς γὰρ εἶμι δούλος, σὸς θεράπων, σὸς χεὶρ ποίησις. εἰ τις οὖν παρῆς φυλάττειν τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς λέγει, σός εἰμι ἐγώ, σῶσόν με. διατί; ὅτι τὰς ἐντολάς σου ἐξεζήτησα. ὁ γὰρ τοῦ σώματος ἔργα ποιούμενος, οὐκ ἐκζητήσει τὰς ἐντολάς, καὶ οὐ δυνήσεται εἰπεῖν· σός εἰμι ἐγώ, σῶσόν με. οὐ πάντες τοίνυν ταύτην κεκλήμεθα δυνάμεθα τὴν φωνήν. ψεύσεται γὰρ τῆς ἁμαρτίας ὁ δοῦλος, τοῦ Θεοῦ ἑαυτὸν ὀνομάζων. Ὧν γὰρ ἧς ἥττηται, τούτου δὲ δεδούλωται. ἐὰν τοίνυν ἐκείνης ἀπαλλαγέντες τῶν ἰδίων πρεσελώμεθα νόμους, ταύτην κεκλήσθαι δυνάμεθα τὴν φωνήν. Βασιλ. β. 19.

ϟϑ Εμὲ ὑπέμειναν ἁμαρτωλοὶ, τοῦ ἀπολέσαί με· τὰ μαρτύριά σου συνῆκα.

Τὸ ὑπέμειναν, προσεδόκησαν ὁ Σύμμαχος καὶ ὁ Θεοδοτίων ἑρμήνευσιν. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἤλπισαν παραδοθήναί με θανάτῳ· ἐγὼ δὲ τοῖς σοῖς προσέχων μαρτυρίοις, τὸ ἐντεῦθεν εὐχαριστοτέρως ζωῶ. πολλαχοῦ δὲ τὸ ἁμαρτίας ζῶντες κατεπαίρεσθαι τῶν δικαίων, μὴ προσδοκῶντες τὴν κρίσιν καὶ δώσειν ἀπόδοσιν, μηδὲ ἰσόρροπον δίκην τῆς κακίας αὐτῶν, ἔχοντες βέβαια τὰ παρόντα, ἐξ ἀδικίας συνάγοντες πλοῦτον, ἐξ ἀλλοτρίων καταπαλαίοντες. ὁ δὲ δίκαιοι τὰ μαρτύρια τοῦ Θεοῦ ἐκζητοῦσι, καὶ εἴ τι ἂν γένηται εἰς αὐτοὺς, οὐ προσέχουσιν ἐκ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ.

ϟϚ Πάσης συντελείας εἶδον πέρας· πλατεῖα ἡ ἐντολή σου σφόδρα.

Ὁ δὲ Σύμμαχος οὕτω, Πάσης κατασκευῆς εἶδον πέρας· εὐρύχωρος ἡ ἐντολή σου σφόδρα. Πάντα, φησὶ, τὰ ἀνθρώπινα, καὶ πλοῦτος καὶ περιουσία καὶ δυναστεία, ἡγεμονία καὶ στρατηλάτης, τυραννίδες καὶ βασιλεῖαι, τέλος ἔχουσι, καὶ τέλος ταχύ· ἡ δὲ σὴ ἐντολὴ πλατεῖά ἐστι καὶ εὐώλεθρος, ἐν τοῖς φυλάττουσιν αὐτὴν παρέχουσα ἀπέραντον καὶ αἰώνιον πλοῦτον ἐν τοῖς ἀγαθοῖς τοῖς μηδεμίαν μεταβολὴν δεχομένοις. αὐτοὶ γὰρ ἁμαρτωλοὶ πλουτοῦντες καὶ θεραπεύοντες ἐν τῷδε τῷ βίῳ ἐν θνητείᾳ περιγράπτοις καὶ δυναστείᾳ, τέλος λογίζονται εἰς τὴν ἀγαθῶν τοῖς πᾶσιν· ὁ δὲ προφήτης οὐχ οὕτως, ἀλλὰ φάλλει· πάσης συντελείας εἶδον πέρας· ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ πλατεῖα ὅτι σφόδρα, καὶ ἀναθύει εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ τὴν ἀντίδοσιν ἔχει τῶν αἰωνιζόντων ἀγαθῶν.

ϟϛ Ὡς ἠγάπησα τὸν νόμον σου, Κύριε; ὅλην τὴν ἡμέραν μελέτη μού ἐστιν.

Οὐ πᾶς ὁ τὸν θεῖον νόμον πληρῶν, ἀγαπᾷ τοῦτον πληροῖ· ἀλλ' ὁ μὴ δέει καὶ φόβῳ τῆς ὠφελείας, ὁ δὲ δόξαν τὴν παρὰ ἀνθρώπων ἀπρόσκοπος· ὁ δὲ γνήσιος τῆς ἀρετῆς ἐραστὴς, τῇ πρὸς τὰ ἀγαθὰ ἀναθέσει πληροῖ ἐπείγεται τὰ θεῖα προστάγματα. προσέχωμεν οὖν, ἀδελφοὶ, τοῖς λεγομένοις. ὅλην τὴν ἡμέραν μελετᾷ προστάττει ἡμῖν τὸν θεῖον νόμον καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ· ἐν ἡμεῖς δύο ὥρας ἢ τρεῖς σχολὴν ἀγορεύομεν θείας ἀναγνώσεως, δι' ἧς ὁ βίος ἡμῶν κατορθοῦται. εἰσί γάρ τινες, οἱ δίκην ἀστιδος κωφῆς κλείουσι τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ ὑποχωροῦσι, μὴ ἀκούσαι θέλοντες θείων λόγων καὶ διδασκαλίας ψυχωφελοῦς· ὃ δὲ δεινότερον, ὅτι ἐν κληρικοί τινες τοῦτο ποιοῦσι καὶ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοὶ ἡμῶν. καὶ εἰ μὴ παρὰ τοῦ ἀποστόλου εἴχομεν ἐντολὴν τὴν λέγουσαν, ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον, θύραν ὅτι σώματος ἐπεθήκαμεν ἄν, καὶ τὰ βαρήτερα τούτων ὑπενεγκεῖν καὶ βασάσαι. πλὴν ἀνδρες σοφοὶ ἐν ἐσμεν, καὶ ἐ-

Πρεσ. γ. ι. αυτοῦ δυάμεται ἐξορθῶσαι. γέγραπται γὰρ, Σοφοὶ ἑαυτῶν ὀπτηνώμονες.

98 Ναὶ γὰρ τοῦ ἐξορύξαι με ἐσόφισαι με τὴν ἐντολήν σου, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα ἐμή ἐστι. Θερμῶς τὸν θεῖον ἀγαπᾷ ὁ προφήτης ὁμολογήσας νόμον, τῇ θείᾳ χαίρει δὲ πᾶν αἱρετίζηται. καὶ γὰρ σοῦ γάρ, φησι, σοφίαν δὲ γνῶσιν ἀδεξάμενος, τὸν σὸν ἔστεξα νόμον. πλείονα γάρ μοι τῶν ἐχθρῶν εἴδησιν ἔδωκας. διὸ καὶ ἀεὶ μοι ἀντιδιαζύγουσιν, ἐγὼ δὲ οὐδὲ ἀμυνάσθαι τοὺς ἀδικοῦντας ἀνέχομαι. Τὸ γὰρ αἰώνιον τῆς ἀρετῆς φαντάζομαι κέρδος. καὶ ὁ χορὸς τῶν ἀποστόλων τοῦτο βοᾷ. ἐχθροὶ γὰρ αὐτῶν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι. αὐτοὶ οὖν καὶ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ σοφιαθέντες τὸν διαγγελικὸν λόγον ἐκήρυξαν, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα ἡ αὐτῶν διδασκαλία κεχρημάτικε· τῶν γὰρ γραμματέων καὶ Φαρισαίων παρέσκαμεν ἰσῶν. 99 Ναὶ πανταχοῦ τὰς διδασκαλίας με ζωῆκα· ὅτι σὰ μαρτύρια σου, μελέτη μού ἐστιν.

100 Ναὶ πρεσβυτέρους ζωῆκα, ὅτι τὰς ἐντολάς σου ἐξεζήτησα.

Βασιλέων ἴδιον, τὸ διδάσκειν· τὸ δὲ διδασκάλους, τῶν ἀρχομένων. ἐβασίλευσεν ὁ Σαοὺλ, πρεσβύτερος ὢν ἰσῶ καὶ τῷ χρόνῳ· ἀλλ' ὅμως ὅτε ἡ ἐξουσία τῆς βασιλείας, ὅτε τὴν ἡλικίας ὁ χρόνος σωφρονίσαι αὐτὸν προεσκεύασεν· ἀλλὰ καὶ εὐεργέτην ἀνέλαβε πεπυσμένος ὁ μέγας Δαβὶδ τοὺς ἐκκλησίους ἐπὶ ζωτεταγμένος καὶ νέῳ ἀγαν τὴν ἡλικίᾳ, τὴν φιλοσοφίαν ἠγάπησε, καὶ ὅτε ἄρξαι χειρῶν ἀδίκων ἐπέχετο, ὅτε τοῦ ἀδικοῦντας ἀμύνασθαι. τῆς αὐτῆς οὖν ἐννοίας ἔχεται ὁ προφήτης. καὶ γὰρ νομοδιδάσκαλοι καὶ γραμματεῖς θέλοντες καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων Ραββὶ, ἐδίδασκον ἃ μὴ ἔδει· καὶ οἱ ἀπόστολοι τὴν ἀληθῆ γνῶσιν μαρτυρομένην ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν ζωγραφοῦντες ἐκήρυττον. αὐτοὶ οὖν καὶ διδάσκαλοι τῶν Ἰουδαίων πρεσβύτεροι ὀνομάζονται, ἀφ' ὧν δὲ ἐν χρόνῳ εἰσὶ) αὐτοὶ πρὸ τῶν ἀποστόλων· καὶ οἱ ἀπόστολοι ζωῆκαν τόν τε νόμον καὶ τοὺς προφήτας, πνευματικῶς ταῦτα νοοῦντες. τοῦτο ἕνεκεν καὶ αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ πρὸ αὐτῶν τῷ ὄντι ἐξεζητήθησαν. 101 Ἐκ πάσης ὁδοῦ πονηρᾶς ἐκώλυσα τοὺς πόδας μου, ὅπως ἂν φυλάξω τοὺς λόγους σου. Οὔτε γὰρ τῶν δυνατῶν δύο ὁδοὺς ὁδεύειν ὁδοὺς, ἀχολασίας καὶ σωφροσύνης, δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας· ἀλλὰ δεῖ τὰς ἐναντίας φυγεῖν, καὶ τὴν εὐθεῖαν ὁδεῦσαι. ὅταν γὰρ οἷόν τε γένεσθαι τῶν θείων φύλακας λόγων. ὁ πάσας τοίνυν τὰς ἐντολὰς φυλάττων, αὐτὸς λέγει, ἐκ πάσης ὁδοῦ πονηρᾶς ἐκώλυσα τοὺς πόδας. ὅτε γὰρ ὁ ἀδικητὴς τοῦτο δύναται λέγειν, ὅτε ὁ λοίδορος, ὅτε ὁ πλεονέκτης, ὅτε ὁ φθόνον ἔχων ἢ μισαδελφίαν, ἢ ὁ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδούς.

102 Ἀπὸ τῶν κριμάτων σου οὐκ ἐξέκλινα, ὅτι σὺ ἐνομοθέτησάς με.

Διδάσκει ἡμᾶς ὁ λόγος μὴ ἐκτρέπεσθαί ποτε ἀπὸ τῶν ἐντολῶν καὶ τῶν κριμάτων τοῦ Θεοῦ. σὲ γὰρ τούτων ὑπισχνούμενος νομοθέτην, μὴ πάσης αὐτὰ ἀφ' ἡδονῆς ἀποτάζομαι. διὸ καὶ ἐπήγαγε· Ὡς γλυκέα τῷ λάρυγί μου τὰ λόγιά σου· ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου. Γλυκὺ μὲν τὸ μέλι ἕως τοῦ φάρυγγος, ἐπεὶ εἰς χιλίδιον καὶ εἰς ἀφεδρῶνα χωρεῖ· τὰ δὲ λόγια τοῦ Θεοῦ γλυκαίνουσι καρδίαν καὶ ψυχήν. καὶ γὰρ ὁ ἑτέρωφ ψαλμῷ λέγει· Ἐπιθυμητὰ ὑπὲρ χρυσίον καὶ λίθον τίμιον πολύν· καὶ γλυκύτερα ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον. ὃ γὰρ ὅταν ἡδονὴν μὲν τοῦ στόματος ἀφῇσιν ἡ γλυκύτης τοῦ μέλιτος, ὡς δυφορᾶν μὲν τὴν ψυχὴν ἡ τῶν σῶν λογίων μελέτη. καὶ γὰρ λάρυγξ τέθεικεν, ὡς ὄργανον ὄντα φωνῆς· ἀφ' φωνῆς δὲ ἡ μελέτη· τούτοις δὲ ἡ ψυχὴ κεχρημάτικε τὴν σύντευξιν ὠφέλειαν καρπουμένη. 103 Ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου ζωῆκα· διὰ τοῦτο ἐμίσησα πᾶσαν ὁδὸν ἀδικίας. Σωτὴρ γὰρ ἡμῶν ἀρέσκει, ἀπεχθάνεται δὲ τῆς κακίας τὰ εἴδη. πᾶς δὲ ὁ χαρακτὴρ τῆς ἐννοίας τοῦ προκειμένου ψαλμοῦ τὴν

τῶν

τῶν ἐντολῶν φυλακὴν τε καὶ τήρησιν ἡμῖν ἐμφαίνει, καὶ ὅ νομικὴ τίς ἐστιν ἡ φράσις καὶ σκιώδης, ἀλλ' εὐαγγελικὴ καὶ τῆς χάριτος ἡμῶν τῶν χριστιανῶν τὸ φυλακτήριον, καὶ τὸ βίου ἡμῶν ἰσοστάμιος καὶ ἀσφάλεια. ζωοποιεῖται γὰρ τὸ πεπιστευμένον νόμοις, ἐντολαῖς, δικαιώμασι, κρίμασί τε καὶ μαρτύρια, περὶ ὧν ἐν τῇ κατ' ἐρχὰς ὀξηγήσει τοῦ ψαλμοῦ εἴρηται τίς ἡ τούτων δήλωσις· νυνὶ δὲ ὅτι τὸ προκείμενον ἰώμεθα. ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου ζωοποίησόν με· ὡς ἵνα εἰδῶμεν, ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου προσέχομεν καὶ ἐνοήσαμεν· καὶ διὰ τοῦτο ἐμισήσαμεν πᾶσαν ὁδὸν ἀδικίας. αὗται γὰρ αἱ ἐντολαὶ διαπάσονται, οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ πορνεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐκ ἀδικήσεις, οὐ ψεύσῃ, οὐ λοιδορήσεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις τὰ ἀλλότρια, οὔτε ⟨W⟩ ἀγρὸν τοῦ πλησίον σου, οὔτε τὸν παῖδα, οὔτε τὴν παιδίσκην, οὔτε πᾶν κτῆνος αὐτοῦ. Οὐκ ἐκκοιλᾶς τὸν ἀδελφόν σου τοῦ χαλκὸν ἀργυρίου καὶ τοῦ χρυσίου καὶ τοῦ βρωμάτων. αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ, ἃς καὶ ἐκάστοτε ἐνωτιζόμεθα διὰ τῆς ἀναγνώσεως τῆς τε τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου καὶ τῶν ἀποστολικῶν μαθημάτων, αὗται γὰρ ἡμᾶς ὁδηγοῦσι πρὸς τὸ μισῆσαι πᾶσαν ὁδὸν ἀδικίας. πρῶτα γὰρ τὰ ἁμαρτήματα καὶ τὰ τῆς κακίας εἴδη, ἀδικία προσαγορεύεται, δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας· ἐξ ὧν φυλαχθέντες, ἀδελφοί, καὶ σπουδάσαντες εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτὸς ὑμῖν δωρήσεται πλοῦσια τὰ ἐλεῆ καὶ τοὺς οἰκτιρμοὺς αὐτοῦ, ὅτι σωτὴρ ἡμῶν ἐστιν ἀρχηγός.

Δετ κγ κ.

104 Λύχνος τοῖς ποσί μου ὁ νόμος σου, καὶ φῶς τοῖς τρίβοις μου. Εν σκότει βαδίζω, ἀλλ' οἱονεί τινι λύχνῳ, τῷ σῷ φωτιζόμενος νόμῳ. Εἰδέναι μὲν τοι χρὴ, ὡς ὁ μὲν νόμος λύχνος ὠνόμασται· ὁ δὲ σωτὴρ καὶ Κύριος ἡμῶν, δικαιοσύνης ἥλιος. ὁ μὲν γὰρ, οἷα δὴ λύχνος, μόλις ἐν κατηυγασεν ἔθνος· ὁ δὲ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐφώτισεν. οὕτω καὶ ⟨W⟩ δεκατέσσαρσιν Ἰωαννίνου λύχνον προσηγόρευσεν ὁ δεσπότης Χριστὸς, ἐπὶ νυκτὸς ὕσης "ὀπτανόμενος Ἰουδαίοις. ὅτε δὲ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὁ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς ⟨W⟩ κόσμον, ἀπέστειλε, καὶ τοὺς ἱερεῖς ἀποστόλους φῶς προσηγόρευσεν, ὡς ἐκείνου τὸ φωτὸς μετειληφότας τὸ πάντας ἀνθρώπους φωτίσαντος. καὶ ἐπειδήπερ καὶ τῶν τοῦ Κυρίου φωνῶν, Πᾶς ὁ κόσμος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται, καὶ ἐν συγχύσει καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐστὶν, ἀλλαὶ ἐστι σκότος (ἔφη γὰρ ὁ αὐτὸς Δαβὶδ, ὡς γέγραπται ἐν τοῖς βασιλείοις· νὺξ ἐστὶν ἐμοὶ ⟨W⟩ δείλαιον, ἐγὼ φημὶ) λύχνου δεόμεθα. δίδοται ἡμῖν ὁ νόμος εἰς βοήθειαν, καὶ γέγραπται φῶς ἐν ταῖς πορείαις ἡμῶν. γέγραπται γὰρ, Διότι φῶς τὰ προστάγματά σου ἐπὶ τῆς γῆς. ἔχει δὲ καὶ ἕτερον ὁ λόγος. λύχνος ἐστὶν ἡ παλαιὰ διαθήκη ἡ δοθεῖσά ποτε τοῖς Ισραηλίταις. ἓν γὰρ ἔθνος μόνον ἐφώτιζεν. ὅτε δὲ ἦλθεν ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, αὐτὸς ἐφώτισε τὰ πέρατα, καὶ εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου, ἐξ οὗ φωτὸς ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν.

χὸπ;κάντα

Μθ κε.ιδ. Ιω.α.λε. Ιω.α.θ. Ματθ ε.ιδ. α.Ιω.ε.ιδ. Ησ.κε.θ.

105 Ωμοσα, καὶ ἔστησα τοῦ φυλάξασθαι τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου.

Επειδὴ ὅρκῳ βεβαιοῦται τῶν πραγμάτων τὰ πλεῖστα, τὸ φερέγγυον καὶ ἀμεταθέτον, ὁ ἐκκλησιαστὴς ὁ προφήτης πρὸς τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, ὅρκον ἐκάλεσε. ζωοῦνται γὰρ τοῦτο τῇ θείᾳ γραφῇ, ὡς τὸ, Ωμοσε Κύριος ὁ Θεὸς τῷ Αβρααμ· καὶ, Ωμοσε Κύριος τῷ Δαβὶδ ἀληθείαν, καὶ οὐ μὴ ἀθετήσῃ αὐτήν, διὰ τὸ βέβαιον τῆς θείας ἐπαγγελίας· ἐπεὶ ὁ ὅρκος πάσης τῆς θείας γραφῆς ἀπαίδευτος, καὶ διὰ μὲν τῆς παλαιᾶς· Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ὅτι ματαίῳ· καὶ, Οὐκ ὀμεῖται τὸ ὄνομά μου ἐπ' ἀδίκῳ· καὶ, Ορκῳ οὐκ ἐθίσεις τὸ στόμα σου, δηλαδὴ ὅτι τοῖς κοσμικοῖς πράγμασιν. ἔφη γὰρ ὁ Ἐκκλησιαστὴς, Ἐκλησάμην ἑαυτῷ χρυσίον, ἄργυρον, ἱματισμόν· ἐποίησά μοι κήπους, ἀμπελῶνας,

Γεν.κβ.ις. Ψαλμ.πλα.ια. Εξοδ.κ.ζ. Λευιτ.ιθ.12. Σοφ.κγ.η. Εκκλησ.β.δ.

λωλιας, ὑδραγωγεῖς· ἢ ἰδοὺ τὰ πόντα ματαιότης ϗ προαίρεσις ἄπνευματος. ὁ ὅτι τούτων ὃ ὄνομα τῷ Θεοῦ ὅτι γλώσσης φέρων, ὅτι ματαιότητι λαμβάνει τὴν ἀρχὴν καὶ
Matθ.ε.λϛ' ἐπ' ἀδίκῳ. ἢ αὖθις ὁ Κύριος· Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ὀμόσαι ὅλως. ἢ ὁ αὐτὸς μαθητὴς
Iακ.ε.ιβ. Ἰακώβου· Πρὸ πάντων, ἀδελφοί, μὴ ὀμνύετε. ὥσπερ οὖν ὅστις ἐστολὴ, μὴ φονεύσῃς, χ. ἐμπλ.
μὴ μοιχεύσῃς, οὕτω καὶ ὁ μὴ ὀμόσῃς.

105 Ἐταπεινώθην ἕως σφόδρα, Κύριε· ζῆσόν με κατὰ τὸν λόγον σου.

Οὐχ ἁπλῶς ἔφη τεταπεινῶσθαι, ἀλλὰ σφόδρα ταπεινωθῆναι, ϗ ταῦτα βασιλεὺς ὢν ἢ προφήτης, ἢ τοῦ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς πλούσιον ἔχων, ἢ πλούτῳ κόσμῳ, καὶ τῷ πολεμίων κρατῶν. ἀλλ' ὅτε τῇ σοφίᾳ, ὅτε τῇ ἀνδρείᾳ, ὅτε τῇ δικαιοσύνῃ παρρησίαν ἐποιεῖτο πρὸς τὸν θεόν· τῆς θείας ταῦτα χάριτος ἀποτελεσμένης δῶρα. καὶ ζωὴν ἡ αὐτὸν τὸ δοῦναι δυνάμενον, οὐκ ἀορίστως αὐτὴν, ἀλλὰ τοῦ λογικοῦ, τοῦ ἐνόμου, τὸ τῷ θείῳ νόμῳ λαμπρυνομένου. ἢ ὅτι πάντως βιοῦντες εἰς ἁμαρτίαν καταλιαθαίνομεν (καθαρὸς γὰρ ἀπὸ ῥύπου πάντελῶς οὐδεὶς ἐναντίον Κυρίου, οὐδ' ἂν μία ἡμέρα ἡ ζωὴ αὐτοῦ) ἀσπαζώμεθα ἀναγκαίαν, δάκρυα, ἐγκράτειαν, πῆξιν σώματος. τοῦτο γάρ ἐστι ταπείνωσις ἕως σφόδρα. ὅτε ὃ λέγει ὁ προφήτης, ζῆσόν με, ἤτοι ταύτης τῆς ζωῆς τῆς ἐν βρώμασι ϗ πόμασιν, ἀλλὰ τῆς λογικῆς, τῆς πνευματικῆς, τὴν ἀρετὴν, ἥτις ταῖς θείαις ἐντολαῖς φυλάττει.

107 Τὰ ἑκούσια τοῦ στόματός μου εὐδόκησον, Κύριε· καὶ τὰ κρίματά σου δίδαξόν με.

Τῶν τῆς ἀρετῆς κατορθωμάτων τὰ μὲν πλάσα ⓘ θεῖοι νόμοι διαγορεύουσι, ἕνια δὲ ἢ γνώμη προεξεύρηκεν. ὅτε ἢ τοὺς θυσιῶν τὰ μὲν νομικὰ, τὰ δὲ γνωμικά. τὰ μὲν γὰρ τοῖς ἀμαρτίας ἢ πλημμελείας ἢ τοῖς ἀγνοίας, ἃς ὁ νόμος προσφέρειν ἐκέλευε, καὶ ταῦτα οἷον ἢ χρέος ἀποδίδοτο τῷ Θεῷ· τὰ δὲ τῇ φιλοτιμίᾳ τῆς γνώμης προσφερόμενα, δῶρα προσηγόρευσεν. ὅτε ἢ τινὲς, τοὺς μὲν σωφροσύνῃ ἢ τοὺς δικαιοσύνῃ ⓘ βιαγελικοὶ διαγορεύουσι λόγοι· πρὸς θείᾳ δὲ, ἢ μὴ νόμου ἐγκράτεια, ϗ ἀκτημοσύνη, ἢ μονήρης βίος, ἢ ἡ ἐν ἐρήμοις διαγωγὴ, τῆς γνώμης ἔργα, οὐ νόμος ἐπέταττεν. τὰ τοιαῦτα τοίνυν ὁ προφήτης ἑκούσια προσηγόρευσεν. ἃ γὰρ οὐκ ἐπιτάττεται νόμου ἀνάγκῃ, ἀλλὰ φιλοθέου γνώμης ἐπαρχεῖ καρπὸς, εἰκότως ἑκούσια προσηγόρευται.
Ψ.ξ.ἰ.β. πολλαχοῦ τε ἐμπίπτουσιν εἰς προεισάσεις καὶ θλίψεις, παρομοίως τῷ Θεῷ, ὡς ὅ, Ἀποδώσω σοι τὰς εὐχάς μου, ἃς διέστειλε τὰ χείλη μου, ἢ ἐλάλησε τὸ στόμα μου ἐν τῇ θλίψει μου. ταῦτα χρὴ ἡμᾶς πάντως ἐκπληροῦν. ἔχει δὲ ϗ ἑτέρωθι ἔποισθε ὁ λόγος. ἑκούσια οὖν εἰσιν, ὅσα καθ' ὑπερβολὴν τῇ ἐντολῇ τοῦ Θεοῦ εἰσιν. ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ
Εβ.ιγ.δ. ὅστι, μιᾷ γυναικὶ ζεύγνυσθαι. Τίμιος γὰρ ὁ γάμος, ϗ ἡ κοίτη ἀμίαντος· πόρνους δὲ ϗ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ Θεός. Εἰ δέ τις περιττείαν θέλει ἀσκῆσαι, τοῦτο ἑκούσιον αὐτοῦ ὅστιν. ὡσαύτως ὅπλιτες ἐπόμβα ἔχειν ἀγαθοφάς ἢ σκεπάσματα ἢ ὑποδύματα· ἐὰν δὲ ἀκτημοσύνῃ περιρρόμβα ἀσκῆσαι, ἑκούσιον ἡμῖν ὅστι· ἢ ἐὰν ⓜ μονήρη ϗ μοναχικὸν βίον ἐπιποθῶμεν ἀσκῆσαι, ἑκούσιον ἡμῖν ὅστιν. ἐν τούτοις οὖν βούλεται ὁ προφήτης κατευοδωθῆναι τοῖς θέλουσι ποιεῖν αὐτά. 108 Ἡ ψυχή μου ἐν ταῖς χερσί σου διαπαντός· καὶ τοῦ νόμου σου οὐκ ἐπελαθόμην. Ὑπὸ τῆς σῆς γὰρ προνοίας φρουρούμενος, τοῦ λαθεῖν τῶν σῶν ἐκρώσατο νόμων. πᾶς γὰρ ὁ ἁμαρτάνων ἑαυτὸν τῷ Θεῷ, τοῦ ψυχὴν αὐτοῦ παραπίπτειν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, καθάπερ καὶ ἐν ἑτέρῳ ψαλμῷ λέ-
ψ.λ.ε.ε. γει· Ὅτι σὺ εἶ ὁ ὑπερασπιστής μου, Κύριε, εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου. Εἰ δὲ μείζων τις ἑαυτὸν ποιεῖ τὰς ἡδονὰς ϗ πάθη σωματικὰ, ἁμαρτάνει τοῦ ψυχὴν αὐτοῦ τιθέναι ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ Θεοῦ. ἐὰν γὰρ ἐν ᾧ καιρῷ τῆς θείας λειτουργίας εἰς βι-

ωτικὰς

ωτικὰς φεγγίδας ἀπαγώμθα, ϗ ἡ ἑορλὴ ἡμῶν ὀνειδη γθήσεται, ϗ καταλίπωμθν τὴν αἴνεσιν τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἀναπτήξωμθν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν. ἐαν οὖν ἐωθινοὺς ὕμνους ἐκλείπωμθν καὶ ζητοῦντες ϵ̓ ὅτι κλίνης ἀναπαυόμθνοι, ϵ̓ χ̣ͬ ταῖς ἑσπερινὰς αἰνέσεις τῇ κραιπάλῃ ϗ τῇ μέθῃ παροξυνεῖμθα ϗ οἱονεὶ παροπλη-
5 γώμθα, ϗ ἀναπτήξωμθν τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ Θεοῦ. ἐαν δὲ ϖ καιρῷ τ̄ ζητίας ἀναγνώσεως, ϵ̓ μάλιστα ἐν ταῖς τῆς ἁγίας χυσιακῆς ἡμέραις, ἀφιῶμθν τὴν ἐκκλησίαν, ϗ ἐμπορευόμθνοι συμβολοποιοῦντες ϗ ἐμπορθυόμθνοι, ϗ ἐν ταῖς ὁδοῖς ϗ πλατείαις ἀναπτήξωμθν, οὐκ ἀναπτήξωμθν τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ Θεοῦ. ἐὰν παιδευόμθνοι ἐν τῇ ζητίᾳ λειτουργίᾳ, ἀφιῶμθν ϗ τὴν παροδυχίαν ϵ̓ τὴν αἵρεσιν, ϗ
10 παῖς ἀλλήλοις ὁμιλῶμθν παῖς χαρμικῶν παραγμάτων ϗ φεγγίδων, ϗ ἀναπτήξωμθν τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ Θεοῦ.

109 Εθεντο ἀμάρτωλοι παγίδα μοι ϗ οὐκ ἀπ' ἐντολῶν σου οὐκ ἐπλανήθην.

Πολλαὶ ϗ πάντοδαπαὶ καὶ ἀνόητοι ϗ δαίμονες ὑπῆρξάν μοι ἐγὼ δὲ τ̄ ἀπλανῆ τῶν σῶν ἐντολῶν πορείαν παροδεύω ὁδόν. ϵ̓ γὰρ ϗ δαίμονες ϗ λογισ-
15 μοὶ πολλαχῶς παγίδεύσι σοῦ χ̣ͬ Θεοὶ ζωῆς, εἶπα ϗ πονηροὶ ἀνόητοι· ἀλλ' αὐτοὶ ἐξηυχῶνται μὴ ἀποπλανηθῆναι ἀπὸ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. αὐτὸν γὰρ Ϣ Δαβὶδ παγιδεύων ὁ Σαοὺλ ϗ ζητῶν αὐτὸν ἀνελεῖν, οὐκ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ οὐκ ἀπέστη. καίτοιγε θηρῶν ὁ Δαβὶδ Ϣ Σαοὺλ ϗ ἀπαξ ϗ δὶς, οὐκ ἀπέδωκεν αὐτῷ κακὸν ἀντὶ κακοῦ. ϗ πάλαι τῷ Ἰωσὴφ ἔθεντο παγίδα ἡ Αἴγυπτος, ἀλλ' αὐτὸς οὐκ ἐπλανήθη, φυλάξας τ̄
20 ἑαυτῷ σωφροσύνην. τοῦτο γὰρ ἡ Σωσάννα πέπονθε ϖρὸς τῶν ϖρεσβυτέρων.

110 Εκληρονόμησα τὰ μαρτύριά σου ϵ̓ἰς Ϣ αἰῶνα· ὅτι ἀγαλλίαμα τῆς καρδίας μού ϵ̓ἰσιν. Ἀγαλλιῶνται Ⓖ ἅγιοι ϗ Ⓖ δύσεβεῖς ζῶντες, ϗ χαίρουσιν ὅτι τῇ τηρήσει τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ϗ πατέρα Ϣ Θεὸν ἔχοντες αὐλοὶ ϗ κληρονόμοι τῶν μαρ-
25 τυρίων αὐτοῦ γεγόναμι, ϵ̓ ὡς πατρῴαν κληρονομίαν ταῦτα κατέχουσιν ἀγαλλιώμθνοι. γλυκεῖα γὰρ ἡ τῶν γονέων κληρονομία. Διὰ τοῦτο δὴ ϵ̓ ὁ ϖροφήτης ἐπαυχόμθνος λέγει· ὅτι κληρονομιὰν αἰωνίου τε ϗ ἄσυλον τὰ μαρτύριά σου ϵ̓ἰς τ̄ πιστεύων, ὅτι τῇ μνήμῃ τούτων ἀγαλλόμαι ϗ εὐφραίνομαι.

111 Εκλινα τὴν καρδίαν μου τοῦ ποιῆσαι τὰ δικαιώματά σου ϵ̓ἰς τ̄ αἰῶνα δι' ἀνταπόδομιν. Τροπὴν ἔοικε τὸ τῆς ψυχῆς βουλευτήριον κατέχειν ϗ τὴν πρυτανεύουσαν ὁ νοῦς, ἡγεμονεύειν λογισμῶν. ἐὰν τοίνυν τοῖς εὐσεβέσι ϖροσθῆται λογισμοῖς, ἀναίτιον κλίνειν ὅτι τὸ ἄμεινον τὰ ζυγά. τοῦτο δεδρακέναι ὁ ϖροφήτης φησὶ ϗ ὑπὲρ πότε μὲ ἔκλινα, ποτὲ μὲν οὐκ· ἀλλ' ϵ̓ἰς τὸν αἰῶνα, τοῦτ' ἔστι πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου. ὁ δὲ αὐτοῖς γὰρ ἀγαλλιάσμαι εὐεύκτων τὴν ἀνταπόδοσιν, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ ϵ̓ἶδε, ϗ οὓς οὐκ ἤκουσε, ϗ ὅτι καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη. ταῦτα γὰρ ὅσην ἀνταμείψεις· ἀγαθὰ γὰρ τοῖς ἀγαπῶσιν ἑκλῆσαι.

112 Παρεσκόμμας ἐμίσησα· Ϣ ὑ νόμον σου ἠγάπησα.

Τοὺς γὰρ ϖονηροὺς ϵ̓κστοπλημμύρους ἀποστατάμθνους λογισμοὺς, τ̄ σὸν ϖροστάγμα νόμον. τοιαῦτα γὰρ τὰ κεκτήματα τ̄ ἁγίων. ϗ ὡς ἑτέρῳ γὰρ ψαλμῷ λέγει· Οὐχὶ τοὺς μισοῦντάς σε, Κύριε, ἐμίσησα; ϗ ὅτι τοῖς ἐχθροῖς σου ὠξετηκόμθν; τέλειον μῖσος ἐμίσησεν αὐτοὺς, εἰς ἐχθροὺς ἐλήλυθέ μοι. ὥσπερ ὁ ἀγαπῶν ὁ Θεὸς, ὁ σύμπας ἀποδέχεται ὅσους ὁ τὸν νόμον τ̄ Θεοῦ ἀγαπῶν, τοὺς ϖαρανόμους λογισμοὺς ϗ ϖροαιρέσεις μισεῖ, ϗ τοῦτον ἀποστροφὴν ἀγάπησε ὅστις ϖρὸς τὰς τοῦ νόμου ἐπαγγελίας. ὁ δῶν ταῦτα ὅτας ἔχων, αἰαβοᾷ. 113 Βασιλέα μου ϗ ἀντιλήπτωρ μου εἶ σύ· εἰς τοὺς λόγους σου ἐπήλπισα.

ψαλμ. κ.

Ου

Οὐ δίκαι ἦ τοῦτο τῆς σῆς βοηθείας καταῤῥῆσαι· ἀλλὰ τῆς σῆς ἀπολαύσας ῥοπῆς, καὶ τῇ σῇ ἐλπίδι τρεφόμενος. καὶ οὐκ ἤλπισα εἰς πλοῦτον, οὐδὲ εἰς τιμὴν ἢ δόξαν κοσμικὴν ἢ εἰς αἰθερίων βοήθειαν, ἀλλ' εἰς τὰς λήψεις σου. ὅθεν καί τις τῶν σοφῶν ἔλεγεν, αἰθερίων βοήθειαν μή μοι δῷης.»

114 Ἐκκλίνατε ἀπ' ἐμοῦ πονηρευόμενοι καὶ ἐξερευνήσω τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ μου. Πᾶσαν περισκοπὴν διαβολικῶν καὶ λογισμῶν πονηρῶν ἐκκλίνειν ὑπαπάτει, ὅπως τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ ἐν ἑαυτῷ φυλάξῃ, ἔργῳ καὶ λόγῳ. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ, ἐξερευνήσω. Ταῦτα γάρ, φησι, τοῖς ἀτόποις ἔλεγεν λογισμοῖς καὶ τοῖς τὰ φαῦλα συμβουλεύειν ὑπεξουσίοις, ὅτι μὴ δεήσῃ μοι τοιαύτῃ ἐπιτηδεύσει συμβουλεύειν. ἐμοὶ γὰρ καὶ ταῖς θείαις ἐντολαῖς περιπατεῖν ζωή. οὐκ ἁπλῶς ἦ ταύταις ἀκολουθήσω, ἀλλὰ μετὰ πάσης αὐταῖς ἀκριβείας ἐνερευνήσω, ὥστε μηδέν με τούτων λαθεῖν, ἀλλὰ πάντα πληρῶσαι, ὅσα τῷ ὅλων ὁ Κύριος ἐνετείλατο. 115 Ἀντιλαβοῦ μου καὶ τὸ λύτρόν σου, καὶ ζῆσόν με· καὶ μὴ καταισχύνῃς με ἀπὸ τῆς προσδοκίας μου. Τοῦτον τοίνυν ἔχοντα τὸν σκοπὸν τῆς σῆς προνοίας αἰτήσωσιν, ἵνα μὴ ἁμαρτιῶν τῆς ἐλπίδος, αἰσχύνης ἀναπλησθῶ. ὃ ἦ λύτρον ἐνταῦθα, τινὲς ἀντάλλαγμα λέγει, ἀντὶ τοῦ, τινὲς ἐπαγγελθεῖσάν μοι παράσχου σωτηρίαν. ὡς οὖν τέλειος καὶ φυλάξας ταῖς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ προσδοκᾷ μισθὸν καὶ δόξαν ὁ προφήτης ἐν τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἔνθα καὶ ζήσεσθαι ἐλπίζει τινὲς αἰώνιον ζωήν, καὶ μὴ καταισχυνθῆναι μετὰ τῶν ἁμαρτωλῶν, ἢ ἀπειθησάντων, καὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἑαυτοὺς ἀπομαχομένων.

116 Βοήθησόν μοι, καὶ σωθήσομαι· καὶ μελετήσω ἐν τοῖς δικαιώμασί σου ἐξεπόντος. Καὶ γάρ τυχὸν τῆς σωτηρίας, τῶν σῶν δικαιωμάτων οὐκ ἀμελήσω· ἀλλὰ ἐξεπόντος τινὲς τούτων μελέτην ποιήσομαι. μελέτην ἦ λέγει, οὐ τινὲς ἐν λήψεις μόνον, ἀλλὰ καὶ τινὲς ἐν ἔργοις. καὶ γὰρ πρότερον γινομένη τῶν τοῦ Θεοῦ δικαιωμάτων μελέτη τινὲς βοήθειάν ἡμῖν τινὲς αὐτοῦ ὑπισχνᾶται, καὶ ἐξ αὐτῆς ἥκει ἡ σωτηρία. 117 Ἐξυδένωσας πάντας τοὺς ἀποστατοῦντας ἀπὸ τῶν δικαιωμάτων σου· ὅτι ἀδικον τὸ ἐνθύμημα αὐτῶν. Ταύτην ἦ ταῖς ταῖς ἐντολαῖς ἔξω τινὲς προσθυμίαν, ἐπονειδίστους καὶ καταγελάστους γενομένους τοὺς τούτων παραβάτας εἶδον. καὶ ἐν ἑτέρῳ ἦ ψαλμῷ λέγει τοῖς τῶν ἁμαρτωλῶν· Ἐξυδενωθήσονται ὥσει ὕδωρ διαπορευόμενον. καὶ πάλιν, Τὸ ὄνειδος τοῖς θυμουμένοις, ἢ ἡ ἐξυδένωσις τοῖς ἀσεβέσιν. 118 Παρεβάνοντας ἐλογισάμην πάντας τοὺς ἁμαρτωλοὺς τῆς γῆς· διὰ τοῦτο ἠγάπησα τὰ μαρτύριά σου.

Τὸ, παραβαίνοντας, ὁ μὲν Θεοδοτίων εἰς τοῦτο εἴρηκεν, ὁ δὲ Σύμμαχος, σκωπτικῶς· ὁ δὲ προφήτης δεδήλωκεν, ὡς ἐξουθενοῦντας ἢ αὐτὸς, ὡς Θεῷ παραπλησίως, τοὺς παραβάτας, πᾶσαν προθυμίαν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν θείων λογίων προσήγαγεν, ἅτε δὴ τὴν τῆς παρανομίας ζημίαν εἰδώς. Ἰωάννης οὖν ὁ ἀπόστολος ἔφη· Ὁ ποιῶν τὴν ἀνομίαν, καὶ τὴν ἁμαρτίαν ποιεῖ. παραβὰς οὖν τοῖς εὐσεβοῦς ζῶσιν ἢ ἁμαρτωλοὶ παραβάται τοῦ νόμου γινωσκόμενοι. 119 Κατέλωσον ἐκ τοῦ φόβου σου τὰς σάρκας μου· ἀπὸ γὰρ τῶν κριμάτων σου ἐφοβήθην. Ἡ ψυχή μου, φησι, τὸν σὸν προσκείμενον φόβον ἀλλ' ὅλῃ τὸ σῶμα κατεξανίσταται τούτῳ, καὶ τὰ τούτου μέλη παραλαλῶ τούτῳ καταλωθῶσαι τῷ φόβῳ· ὥστε αὐτὰ νεκρὰ τῇ ἁμαρτίᾳ γενόμενα τῇ τῆς ψυχῆς ἀκολουθεῖν προθυμίᾳ. τούτῳ ἔοικε τὸ ἀποστολικὸν σκῆνος ῥητόν· Νεκρώσατε τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακήν· καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία. καὶ πάλιν· Χριστῷ συνεσταύρωμαι· ζῶ δέ, οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός. ὥσπερ γὰρ ὁ καταπελωμένος ἐν λίθῳ, ἢ ξύλῳ τις κινεῖσθαι· οὕτως οὐδὲ ὁ ἐν τῷ φό-

βῳ

Ψαλμ. ρζ. ζ. Ψαλμ. ρκβ. ι.

α Ιω. γ. δ.

Καλ. γ. ε.

Γαλ. β. κ.

ζῳ τῦ Θεοῦ καὶ πλανήσθω, τῦ φόβε τῦ Θεοῦ χωείζεσθαι. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἀπόστολος ἔφη· Ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι. α. Ko. θ. κζ.

120 Ἐποίησα κρίμα καὶ δικαιοσύνην· μὴ παραδῷς με τοῖς ἀδικοῦσί με. Τοῖς σοῖς, φησιν, ἀκολουθεῖν προελόμενος νόμους, μὴ γένωμαι τοῖς δυσμενέσιν ἀνάλωτος. τίς γὰρ νῦν ἔχει τοσαύτην ψυχῆς καθαρότητα, ὥστε ζῶν πρῆσις τοιούτοις χρήσασθαι λόγοις; τούτοις μέν τοι καὶ ὁ θεῖος ἀπόστολος προσόμοια εἴρηκεν· Ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστί, τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν. μέγας ὁ ταῦτα παῤῥησιασάμενος Θεῷ. διὰ γὰρ τῦ εἰπεῖν, ἐποίησα κρίμα καὶ δικαιοσύνην, πασῶν τῶν ἀρετῶν ἡ τῶν ἐντολῶν τὴν κατόρθωσιν ἐπεσπάσατο. ἔνθεν καὶ ἱκετεύει μὴ παραδοθῆναι τοῖς ἀδικοῦσι, πονηροῖς δαίμοσι καὶ ἀλογίστοις ὁρμαῖς καὶ λογισμοῖς ἀτάκτοις. β. Ko. α. 18.

121 Ἐκδίκησαι ϖ δοῦλόν σου εἰς ἀγαθόν. Ὁ μὲν Σύμμαχος, Ἀναδέξαί με ϖ δοῦλόν σου εἰς ἀγαθόν· Ὁ δὲ Ἀκύλας καὶ ὁ Θεοδοτίων, Ἐγγύησαι τὸν σὸν, ἀληθεύω, οὐ ψεύδομαι· πίστευσον ὑποχειρίῳ τῷ δούλῳ σου· αὐτὸς ἐγγυητὴς γενοῦ τῆς ἐμῆς ὑποταγῆς, ὅτι σου τοὺς δόγματα πληρῶσαι σπουδάσω νόμους. ἀνάδεξαί με, δέσποτα, φησὶ, καὶ πίστευσον τῷ δούλῳ σου, ὡς ἐγγυητὴς μου γενοῦ εἰς τὸ ἀγαθὸν, ὅτι φυλάξω τὰ προστάγματά σου, καὶ μὴ γένωμαι συκοφαντούμενος ὑπὸ ὑπηρετῶν. πολλοὶ γὰρ ϖ μὴ ταῖς ἐντολαῖς τῦ Θεοῦ φυλάττοντες, ὑπηρέται ὀνομάζονται, κατὰ τὸ ῥητὸν τὸ λέγον· Ὑπηρέται προφήτου ἕως σφόδρα. Μὴ συκοφαντησάτωσάν με ὑπηρέται. Ψαλμ. pm. ια.

Ἀληθὴς ἡ συκοφαντία, καὶ μέγαν ἔχει μισθόν. Ταύτῃ καὶ ὁ θαυμάσιος προεπύθετο Ἰωσήφ, καὶ ἕτεροι δὲ μυρίοι. παραπεπλάνηται δὲ καὶ ὁ Κύριος βούλεσθαι μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν. οὐδὲν οὖν ἀπεικὸς οὐδὲ ὁ προφήτης πεποίηκε ταύτην αἰτήσας τὴν αἴτησιν. Ἀφαιρεθέντος γὰρ ἡ τῶν ἀλαζόνων καὶ δυνατῶν συκοφαντία χαλεπωτέρα. ἀδικία γὰρ προσλαβοῦσα τὴν δυναστείαν μείζονα τὴν λώβην ἐργάζεται.

122 Οἱ ὀφθαλμοί μου ἐξέλιπον εἰς τὸ σωτήριόν σου, καὶ εἰς τὸ λόγιον τῆς δικαιοσύνης σου. Πάλιν σύνταγμα λόγιον, τὴν ὑποταγὴν καλεῖ. διὰ τοῦτο, φησὶ, τῦ σῦ σωτηρίου προσμένω, καὶ τῆς ὑποταγῆς ἀναμένω τὸ τέλος. τὸ δὲ ἐξέλιπον τέθεικε, τὴν ἐπιτεταμένην ἐπιθυμίαν δηλῶν· τῦτο καὶ ἐνωτέρω ἐδήλωσεν εἰπών· ἐκλείπει εἰς τὸ σωτήριόν σου ἡ ψυχή μου. ποῖον δὲ σωτήριον; ὃ ὁ Συμεὼν ἀγκαλιζόμενος ϖ Κύριον ἔφη· ὅτι εἶδον ϖ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἡτοίμασας κατὰ προσωπον πάντων τῶν λαῶν. τῦτο οὖν βούλεται ὁ προφήτης ταύτην γενέσθαι διὰ τὴν σωτηρίαν τῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. τὸ γὰρ, ἐκλείπει ἡ ψυχή μου, ἕτερον οὐδέν ἐστιν, ἢ ἡ ἔκπτωσις τῆς ἐπιθυμίας.

123 Ποίησον μετὰ τοῦ δούλου σου κατὰ τὸ ἔλεός σου· καὶ τὰ δικαιώματά σου δίδαξόν με. Ὁ τοσαύτης ἀρετῆς ἐργάτης ἐλέους τυχεῖν ἀξιοῖ, καὶ σωτηρίας ἀπολαῦσαι αὐτεῖ· καὶ οὐκ ἀπαιτεῖ μαθεῖν, ἀλλὰ φιλανθρωπίαν αὐτεῖ. εἰ γὰρ εἶχεν ὁ προφήτης ἐν ἀρεταῖς, ἀλλ' οὖν ϖ ἔλεον τοῦ Θεοῦ ἐζήτησε. ὅτου δὲ ἡμεῖς, ἀδελφοὶ, εἴ τι ἀγαθὸν ποιοῦμεν, αὐτὸν αἰτησώμεθα συνεργὸν ἡμῖν γενέσθαι, καὶ δῷ ἐλέει αὐτοῦ σωθῆναι.

124 Δοῦλός σῦ εἰμι ἐγώ· σωσόν με, καὶ γνώσομαι τὰ μαρτύριά σου.

Ἅπαντες μὲν οὖν ἄνθρωποι φύσει δοῦλοι Θεοῦ· ἀφθόνως γὰρ, ϖ τῦ Θεοῦ τὴν δεσποτείαν γνησίως αἰσθόμενοι. ταύτης οὖν τῆς συμμοίας ὁ προφήτης δοῦλον ἑαυτὸν ὀνομάζει, καὶ συνέσεως αἰτεῖσθαι παρακαλεῖ, ὡς γνῶναι τῦ Θεοῦ τὰ μαρτύρια.

125 Καιρὸς τῦ ποιῆσαι τῷ Κυρίῳ· διεσκέδασαι ϖ νόμον σου.

Ο πόντα σαθμῷ ϗ μέτρῳ παρυπομβύων Θεὸς φέρει μὲ ὑπὲρ πλῆσον τῶν αἰθερίων τὰς ἁμαρτίας· ὅταν γὰρ αἰ ξηθεῖσαι ἴδῃ τὴ μακροθυμία τὴν ποιηρίαν, τότε τὴν ὠμφελίαν ἐπάγει. τοῦτο τοίνυν ϗ σὺ ταῦθά φησι· χαιρὲς ἀγωνιᾷ σε εἰς ὑπικουρίαν τῶν ἀδικουμένων, ὧν δέσποτα. χαμαὶ γὰρ σου ⓦ νόμον ἐπάτησαν ⓐ πολέμιοι. ἔφη γὰρ ϗ
Β.Κ.ρ ε. β. ὁ ἀπόστολος Παῦλος περὶ τῆς πρόνοιας τοῦ Κυρίου ἡμῶν· Ἰδοὺ νῦν χαιρὸς εὐπροσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας. χαιρὸς μὲν γὰρ τοῦ Ἰσδαίους πιστεῦσαι· ἀλλ' οὐκ ἐνάντιον ἐποίησαντες ϗ ἀθετήσαντες τὸ εὐαγγέλιον. τοῦτο γὰρ ὅτι τὸ, διεσκέδασαν τὸν νόμον σου. 126 Διὰ τοῦτο ἠγάπησα τὰς ἐντολάς σου ὑπὲρ χρυσίον ϗ τοπάζιον.

Ἐκεῖνοι μὲν οὖν τὸ σὸν κατεφρόνησαν νόμου· ἐγὼ δὲ ἀξιεραστέρας ἠγοῦμαι τὰς σὰς ἐντολὰς ὑπὲρ χρυσίον, ϗ λίθον πολυτελῆ. τῶν γὰρ ὑμετέρων λίθων ἐνπάζιον· ἀπὸ γὰρ τοῦ ἑ- 10
νὸς πρέσβυτος ἀπομάσσει τοὺς λίθους. Εἰκὸς δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον τοῦτον τοῦ πι-
Ψλμ.ρπ. κ. μᾶσθαι τῶν ἄλλων λίθων. Ὁ δὲ ἀλλαχοῦ φησιν· Ἀγαθός μοι ὁ νόμος τοῦ στόματός σου ὑπὲρ χιλιάδας χρυσίου ϗ ἀργυρίου. ὑπερμεφαίνει δὲ ὁ λόγος ὑπὲρ πάντα πλοῦτον δὲ τὸν καθ' ὅλου ϗ ⓦ ὑπὲρ μέρος ἀγαπᾶν τὰς ἐντολάς. τοῦτο γὰρ τελειότης χρι-
Ιω. ιε. ι. στιανοῦ. ἔφη γὰρ ὁ Κύριος, Ὅταν μὲν τὰς ἐντολάς μου τηρῆτε, μένητε ἐν τῇ ἀγά- 15
πῃ μου. 127 Διὰ τοῦτο πάσας τὰς ἐντολάς σου κατορθοῦμαι· πᾶσαν ὁδὸν ἄδικον ἐμίσησα. Ὁ γὰρ πόθος τὴν προθυμίαν ἐργάζεται· ἡ δὲ προθυμία τὴν μὴ εὐθεῖαν πρᾶξιν ὁδὸν πρέσκευάζει, τὴν ϗ τῆς ἀδικίας ἐμποδίσπετο Ια.φ ἀπο
Ιερ. β. ι. τρίβον. ὁ πάσας τοίνυν τὰς ἐντολὰς κατορθῶν, πάντας ϗ ὁδὸν ἄδικον μισεῖ. Ὅστις γὰρ ὅλον τὸν νόμον πληρώσει, πταίσει ϗ ἐν ἑνί, φέρε πάντων ἔνοχος. ὁ γὰρ εἰπών, μὴ φονεύσῃς, εἶπε ϗ μὴ πορνεύσῃς· ϗ ὁ εἰπών, μὴ ἀδικήσῃς, εἶπε δὲ μὴ λοιδορήσῃς· ϗ ὁ εἰπὼν μὴ ψεύσῃ, εἶπε ϗ μὴ ὀμόσῃς.

128 Θαυμαστὰ τὰ μαρτύριά σου· διὰ τοῦτο ἐξηρεύνησεν αὐτὰ ἡ ψυχή μου.

Ἐδειξεν ὡς ϗ μάτην τούτων ἠφάνθη. ἀξιάγαστα γάρ, φησίν, ἐστὶ δὲ ἰσχυρὰ καταθέλξαι ϗ εἰς ἔρωτα διεγεῖραι τοῦ καπδεῖν δυναμένους. καὶ πῶς τοίνυν οὐκ εἰσὶ θαυ- 25
μαστά; ἐδηγήσατο γὰρ πρὸς βίον καθαρὸν καὶ σεμνὸν ϗ πολιτείαν ἀρίστην, πρὸς σωφροσύνην καὶ ἐγκράτειαν, μακροθυμίαν, ἐλεημοσύνην, δικαιοσύνην δὲ ἀγαθωσύνην. διὸ τοῦτο ϗ ὁ προφήτης καυχᾶται ἐρευνῆσαι αὐτά· ϗ μὴ δὲ τόμαπ λαλῆσι, τὴν ὀφείλουσαν μένεσθαι· ἀλλ' ὥσπερ τοῦ Θεοῦ ὅλης ψυχῆς ἀγαπᾶν προσε-
πάχθημεν, οὕτως αὐτῷ ϗ τὰς ἐντολὰς ποθεῖν δὲ προσήκειν ἐδιδάχθημεν. 30

129 Ἡ δήλωσις τῶν λόγων σου φωτεῖ ϗ συνετοὺς νηπίους.

Τῷ σῷ, φησί, καπαυγαζομένῳ φωτὶ ταύτην ἐδοξάμην τὴν γνῶσιν, δὲ ἄπομεν δὲ τοῦ ἀγνοίᾳ κατεχομένους ϗ βρέφεσιν ἐοικότας ὁ σὸς νόμος συνέσεως ἐμφορᾷ. τῶν θαυμαστῶν ϗ λόγων ἡ δήλωσις φωτίζει μόνον τοὺς τελείους, ἀλλὰ ϗ τοὺς ἐλλιπεῖς ἔ-
Ματθ.ια. κα. χοντας. διδάσκει ϗ ἕτερον ὁ λόγος. ἔφη γὰρ ὁ Κύριος· Ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ 35
Κύριε τοῦ οὐρανοῦ ϗ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν ϗ συνετῶν, καὶ ἀπεκά-
λυψας αὐτὰ νηπίοις, φέρε τῶν ἀποστόλων λέγων. τῇ γὰρ καρδίᾳ αὐτοῦ σκιρτίαζον.

130 Τὸ στόμα μου ἤνοιξα, ϗ εἵλκυσα πνεῦμα· ὅτι τὰς ἐντολάς σου ἐπεπόθησα.

Σῶμα σοφοῦ καλῆς τῆς διανοίας τὴν προθυμίαν. αὐτὴ γὰρ ἕλκει τὸ χάρι-
Ψλμ. π. ιι. σμα τοῦ πνεύματος. ϗ γὰρ ἀλλαχοῦ φησι· Πλάτυνον τὸ στόμα σου, ϗ πληρώσω αὐτό. ϗ ὁ 40
θεῖος ἀπόστολος τὸν αὐτὸν τοῦ στόματος λόγον διδοῦναι πρεκάλεσε. δὲ αὐτὸς ϗ ὁ προ-
Ψλμ ξζ. β. φήτης ἐν ἑτέρῳ ἔφη ψαλμῷ· Κύριος δώσει ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ. τοῦτο ϗ ϗ ἐν ταῦθα ἔφη· Τὸ στόμα μου ἠνοίξα, ϗ εἵλκυσα πνεῦμα, ὅτι τὰς ἐντο-

λάς

λάς σε ἐπεποθήκαμεν. γλιχόμενόν με γὰρ τῶν σῶν ἐντολῶν ἡ ἀγάπη μου, τῆς σῆς ἠξίωσας χάριτος. ⓐ μὴ οὖν ὅτι ποθοῦντες τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, δυσίζοντες ὃ σῶμα πλησθῶσι πνεύματος. καὶ Δαβὶδ ὅτι ποθεῖ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, τῆς παρ' αὐτοῦ χάριτος ἠξίωται, ⓒ πλατύνας ὃ σῶμα, ἐπλήρωσε πνεύματος. τοῖς δὲ ἀπεθνῄσκουσι τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ εἴρηκε· Ἐν κημῷ καὶ χαλινῷ τὰς σιαγόνας αὐτῶν ἄγξαις τῶν μὴ ἐγγιζόντων πρὸς σέ· καὶ, πολλαὶ αἱ μάστιγες τοῦ ἁμαρτωλοῦ· ὅς ὤν, ἀδελφοί, παρέχοντες τὴν τῶν λαλουμένων διηγήσει, ῥυσθείητε τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας καὶ ἀπολαύσητε, καὶ σώσει ὑμᾶς Κύριος ὁ Θεὸς καὶ σὺν τοῖς ἁγίοις, ἐν οἷς μέλλοντι ἀμοιβὴ γίνεσθαι· ᾧ πρέπει δόξα καὶ κράτος νῦν, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

χ. πῶς ἐντολάς

Ψαλ. ριβ. γ.

χ. σώσῃ

ςάσις γ.

131 ΕΠΙΒΛΕΨΟΝ ΕΠ' ΕΜΕ, ΚΑΙ ΕΛΕΗΣΟΝ με κατὰ τὸ κρίμα τῶν ἀγαπώντων τὸ ὄνομά σου.

Γνωτὸς ἐστιν, ἀδελφοί, τοῖς μακαρίοις Δαβὶδ πολυτρόπους ἐπινοῆσαι ἐμφάσεις ὅτι τοῖς παρεφθαρκόσι περὶ αὐτοῦ ἀδομένοις. καὶ γὰρ καὶ ἐν τούτῳ τῷ ψαλμῷ τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν πολλαχῶς φθέγγεται. σκοπὸς δὲ αὐτῷ ἐστιν, ἡ ἀποχὴ τῆς ἁμαρτίας καὶ ἡ ἀποστροφὴ τοῦ κακοῦ, τήρησις δὲ καὶ φυλακὴ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐλέγχειν τοὺς παραβαίνοντας, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποστρέφεσθαι, δέεσθαί τε τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας καὶ τοῦ ἐλέους αὐτοῦ. διὸ λέγει· ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμὲ ⓒ ἐλέησόν με. ἔστιν ὅτε ὁ Θεὸς ἐπιβλέπει κατ' ὀργήν, ὡς εἴρηκε πρὸς τὸν παρεφθαρκότα Ἀμβακούμ· Ἐπέβλεψε, ⓒ ἐτάκη ἔθνη· ὅτε δὲ ὅτι τοὺς ἁγαπῶντας αὐτὸν ἐπιβλέπει, ἔλεος καὶ σωτηρίαν ἐργάζεται. ταύτην οὖν ἐζήτησεν ὁ παρεφθαρκὼς· διὸ τοῦτο καὶ ἐπῆγαγε· κατὰ τὸ κρίμα τῶν ἀγαπώντων τὸ ὄνομά σου. ἱκετεύει τοίνυν τῆς θείας τυχεῖν βουλήσεως, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὡς εἰώθασι, φησί, τοῖς ἀγαπῶσί σε πρόσεχειν τὸν ἔλεον. τοῦτο γὰρ εἶπε, κατὰ τὸ κρίμα τῶν ἀγαπώντων τὸ ὄνομά σου· ἀντὶ τοῦ, τῆς ἴσης τούτοις ἀπολαύσαι ψήφου παρακαλῶ. 132 Τὰ διαβήματά μου κατεύθυνον κατὰ τὸ λόγιόν σου· καὶ μὴ κατακυριευσάτω μου πᾶσα ἀνομία. Ἡμῶν γὰρ παρεισφερόντων τὰ παρθυμίαν, καὶ Θεοῦ προτρέποντος τὴν βοήθειαν καὶ τὴν πορείαν εὐθυνόντος, χώραν οὐκ ἔχει τῆς ἁμαρτίας ἡ δυναστεία. τοῦ οὖν Θεοῦ κατευθύνοντος ἡμᾶς ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ ἡμῶν προτρεπόντων τὸ παρθυμεῖν, οὐκ ἔχει καθ' ἡμῶν ἡ ἁμαρτία δυνάμιν, ὅτε ἡ ἀνομία. ἐπαγγέλλεται γὰρ ἐν ἑτέρῳ ψαλμῷ τῷ φοβουμένῳ αὐτόν, Οὐ φοβηθήσῃ ἀπὸ φόβου νυκτερινοῦ· ἀπὸ βέλους πετομένου ἡμέρας, ἀπὸ πράγματος ἐν σκότει διαπορευομένου, ἅ ἐστιν ἡ ἀνομία. 133 Λύτρωσαί με ἀπὸ συκοφαντίας ἀνθρώπων, καὶ φυλάξω τὰς ἐντολάς σου. Κατὰ μὲν τὸ ῥητὸν πολλοῖς πειρασμοῖς ὁ Δαβὶδ ὑπέμεινεν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, τοῦ τε Σαοὺλ, καὶ ἑτέρων τινῶν. λέγει γὰρ καὶ ἐν ᾧ ἐξῆς ψαλμῷ· Κύριε, ῥῦσαί τὴν ψυχήν μου ἀπὸ χειλέων ἀδίκων καὶ ἀπὸ γλώσσης δολίας. Τί δοθείη σοι καὶ τί προστεθείη σοι πρὸς γλῶσσαν δολίαν; καὶ αὖθις πάλιν ἐν ἑτέρῳ ψαλμῷ· Υἱοὶ ἀνθρώπων, ⓐ ὀδόντες αὐτῶν ὅπλα καὶ βέλη, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν μάχαιρα ὀξεῖα. εὔχεται οὖν λυτρωθῆναι ἀπ' αὐτῶν. καὶ ὁ δεσπότης Χριστὸς τοὺς ὀνειδιζομένους καὶ συκοφαντουμένους, ζηλωτοὺς ⓒ μαχαίρους ἐκάλεσεν· ἀλλὰ καὶ εὔχεσθαι παρήγγειλε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν. συμβαίνει τοίνυν τοῖς εὐαγγελικοῖς νόμοις καὶ τοῦ παρεφθαρκότος ἡ παρεσευή. ὁ γὰρ ἅγιος Ἀθανάσιος τὰ διανοηθέντα ἑρμηνεύων τὸ ῥητὸν, συκοφαντίας ἀνθρώπων λέγει, ἃς τῶν

Ψαλ. ριβ. γ.

Ψαλ. ριβ. α.

Ἀββ. γ. ἀ.

Ψαλ. ζ. ἀ.

Ψαλμ. ριβ. β.

Ψαλμ. νε. ς.

Ματθ. κς. μα.

τῶν αἱρετικῶν δὲ παρανόμων ἀθυροστομίας καὶ γλωσσαλγίας. καὶ ἡμεῖς οὖν, ἀδελφοί, ὧν πατεῖ ἐξακολουθηταὶ ὄντες ἐκφύγωμεν ἀπὸ πάσης αἱρέσεως, τέως ἢ ἐκ τῶν νυνὶ ὑπερπολαζόντων ἡμῖν τῶν τε Εὐηνοχλαστῶν καὶ τῶν παυλικιανῶν καὶ μανιχαίων· καὶ ἐὰν εἴ-
Παρακ. σ. ια. ιε. πωσί τινι ἡμῶν, ἐλθὲ μετ' ἡμῶν, ἐκκλίνωμεν Ⓦ πόδα καὶ παραλλάξωμεν κτὶ Ⓦ πρόμαχον λόγον, καὶ μὴ συμπορευθῶμεν μετ' αὐτῶν. 134 Τὸ πρόσωπόν σου ὑπόφαινον ὑπὲρ Ⓦ δούλου σου, καὶ δίδαξόν με τὰ δικαιώματά σου. Ἀσώματον μὲν τὸ θεῖον, τὸ ἁπλοῦν καὶ ἀσύνθετον· σωματικώτερον ἢ καὶ παχύτερον ἡ θεία γραφὴ πολλαχοῦ αὐτοῦ διαλέγεται, τῇ φύσει τῇ τῶν ἀνθρώπων μεμιγμένα τοὺς λόγους· ἐπεὶ χαρακτὴρ τῆς ὑπο-
Εβρ. α. γ. στάσεως τοῦ πατρὸς ὁ υἱός, καὶ ἀπαύγασμα, ὡς τῇ ἀληθείᾳ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος δοκεῖ. ὑπόσπονδοι οὖν τῷ πρόσωπον αὐτοῦ ὑπὲρ σωτηρίας τοῦ ἀνθρωπείου γένους καταδεῖν. αὐτὸς γὰρ ἡμῖν ὑπεφάνης ἐδίδαξε πᾶσαν δικαιοσύνην. τοιγαροῦν τοῦ θείου προσώπου τὴν ὑπεραίειαν νοητέον τὴν λύσιν τῶν λυπηρῶν καὶ τὴν τῶν ἀγαθῶν χορηγίαν.

135 Διεξόδους ὑδάτων κατέδυσαν Ⓐ ὀφθαλμοί μου· ἐπεὶ οὐκ ἐφύλαξαν τὸν νόμον σου. Ἀποστολικὸς καὶ οὗτος ὁ νόμος. Εἰ γὰρ πάσχει, φησίν, ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη. τὴν εὐαγγελικὴν οἶμαι ὁ προφήτης μετέρχεται τελειότητα, τὰς τῶν ἄλλων παρανομίας ὀλοφυρόμενος. διεξόδους δὲ ὑδάτων τὸ πλῆθος τῶν δακρύων ἐκάλεσεν, ἀντὶ τοῦ, χρωμένους ἔφερον τὰ δάκρυα, τὰς τῶν ἀνθρώπων παρανομίας θρηνοῦντες. τοιαύτης λύπης ζωγρεῖται Ⓐ ἅγιοι ὑπὲρ τοῖς παραβαίνουσιν. ὠλοφύρετο γὰρ καὶ ὁ
Εξοδ. λβ. λα. Μωϋσῆς, ὅτε ὁ Ισραηλίτης λαὸς ἐξέκλινεν ἐκ τοῦ Θεοῦ μοσχοποιήσας, λέγων πρὸς τὸν Θεόν· Εἰ μὲν ἀφὲς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ἄφες· εἰ δὲ μή, ἐξάλειψόν με ἐκ τῆς βί-
χ. αφες βλου σου τῶν ζώντων. καὶ πάλιν ὁ ἀπόστολος ὁρῶν τοὺς Ἰουδαίους ἀλλοτριονομίους τὸ εὐαγγελίου,
Ρωμ. γ. ἔφη· Ηυχόμην αὐτὸς ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου τῶν κατὰ σάρκα. 136 Δίκαιος εἶ, Κύριε, καὶ εὐθεῖαι αἱ κρίσεις σου.

137 Ενετειλω δικαιοσύνην, καὶ μαρτυρία σου ἀλήθειαν σφόδρα.

Δικαίως ἅπαντα διέπεις, ὦ δέσποτα, καὶ τῶν ἀνθρώπων κηδόμενος, καὶ δικαιοσύνης ἐργάτας ἀποφῆναι βουλόμενος καὶ νόμον ἔδωκας, καὶ μαρτύρια τοῦ βαδίζειν, οἷα ἴσασι δίκας, καὶ ἐπαγγελίαν τοῖς φυλάττουσι τὰς ἀγαθὰς ἀποδόσεις, καὶ βεβαιοῖς τὰς ἐπαγγελίας τοῖς ἔργοις. τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, ἀλήθειαν σφόδρα. ἔστιν γὰρ ἡμέρα, ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην, καὶ ἀποδιδόναι ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· τοῖς μὲν καθ' ὑπομονὴν ἔργου ἀγαθοῦ δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρσίαν ζητοῦσι, ζωὴν αἰώνιον· τοῖς δὲ πειθομένοις τῇ ἀδικίᾳ, ἀπειθοῦσι δὲ τῇ ἀληθείᾳ, θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ θλῖψις καὶ στενοχωρία ὑπὲρ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακόν. δίκαιος δὲ τοῦ εἰπεῖν, ἀληθείαν σφόδρα, τὴν βεβαιότητα καὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ πράγματος ἐδήλωσεν.

138 Εξέτηξέ με ὁ ζῆλός σου· ὅτι ἐπελάθοντο τῶν λόγων σου Ⓐ ἐχθροί μου.

Καὶ τοῦτο παρανομίας συζώσας ὁ προφήτης θρηνεῖ, καὶ καταφερομένων ὁρῶν τὴν νομοθέτιν ἐνδίκως ἀγανακτεῖ. τοῦτο ὁ ζῆλος τῶν Φινεές ἀνεκήρυξεν· τοῦτο τὸν μέγαν Ηλίαν ἀοίδιμον ἀπετέλεσε· τούτῳ πυρπολούμενος ὁ καλλίνικος Στέφανος, τὴν Ἰουδαίων ἀπιστίαν διήλεγξεν. ἔχει δὲ τὸ ἀνωτέρω σήμερον τὴν ἔννοιαν. ὅπερ γὰρ ἐκεῖ ἔλεγε, διεξόδους ὑδάτων κατέδυσαν Ⓐ ὀφθαλμοί μου, ὧδε λέγει, ἐξέτηξέ με ὁ ζῆλός σου· ὅτι ἐπελάθοντο τῶν λόγων σου Ⓐ ἐχθροί μου. τοιοῦτος ἦν, ὡς ἔφην, ὁ Φινεὲς ἐκκεντήσας τὸν πορνεύσαντα, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. τοιοῦτος ἦν ὁ θεσπέσιος Παῦλος ὅλον
β. Κορ. ια. κθ. ἐν ἑαυτῷ τὸν Χριστὸν φέρων· διὸ δὲ ἔλεγε· Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδα-
Πραξ. κ. ιε. λίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; καὶ ὁ μακάριος Λουκᾶς φησιν, ὡς ἐν Ἀθήναις

ναις Ⓒ ωνέχετο δ' πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῇ ἡσυχίᾳ καὶ εἰδωλον ὅσαι τὴν πόλιν. Πρξ. ιζ. ιε.

139 Πεπυρωμένον τὸ λόγιόν σου σφόδρα, ᾧ ὁ δοῦλός σου ἠγάπησεν αὐτό.

Δοκιμός, φησι, Ⓒ ἀκίβδηλός ὅστιν ὁ σὸς λόγος καὶ μόνος πάντος ἐλεύθερος· ἐγὼ δ' ὅτι τοῦτον θερμὸν ἔχω τὸν φίλτρον. καὶ ἐν ἑτέρῳ δ' ψαλμῷ λέγει· Τὰ λόγια Κυρίου, λό- Ψαλ. ιι. ζ.
για ἁγνά· ἀργύριον πεπυρωμένον δοκίμιον τῇ γῇ, κεκαθαρισμένον ἑπταπλασίως. Οὐδὲν οὖν τῶν τοῦ Θεοῦ κριμάτων ἀδόκιμον ἢ νόθον ἢ κίβδηλον, ἀλλὰ πάντα μόνα πάντος ἐλεύθερα. ἐν τῇ καθαρότητι οὖν αὐτῶν, ἀδελφοί, Ⓦ βίον ἡμῶν διεθυνώμεθα.

140 Νεώτερος ἐγώ εἰμι καὶ ἐξουδενωμένος· τὰ δικαιώματά σου οὐκ ἐπελαθόμην. Μακρὸς ὢν ὁ Δαυΐδ, καὶ ἐλάχιστος ἐν τοῖς υἱοῖς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· ἀλλὰ δόξαν Ⓦ πόθον, οὐ εἶχε πρὸς Ⓦ Θεόν, ἐζήλευσε, καὶ τὴν βασιλείαν ἔλαβε καὶ χάριν προφητικήν. οὐδὲ γὰρ ὁ Θεὸς μισθοὺς ἀποδιδόναι τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, πλέον δ' ἐν τῷ μέλλοντι. νίκα τοίνυν τὸν θεῖον Σαμουὴλ προκηδεύσει ὁ Θεὸς ἕνα τῶν παίδων τοῦ Ἰεσσαὶ βασι- α Βασ. ιϛ. ζ.
λέα χριστὸν ἔσαι, τοῦτ' ἔστιν ἄλλως καὶ ῥώμῃ καὶ μεγέθει καὶ κάλλει σώματος κεκοσμημένον ἀπεδοκίμασεν ἄπαντας· ἤρετο δ' τὸν Ἰεσσαὶ, εἰ ἐκλέλοιπε τὰ παιδάρια. τοῦ δ' εἰρηκότος ὑπολελεῖφθαι μειράκιον, ὃ ποιμαίνει τὰ πρόβατα, καὶ ὡς ἁρμόσον εἰς βασιλέα, ἐκέλευσεν ὁ προφήτης τοῦτον ἀχθῆναι, καὶ ἔχρισεν ἀφικόμενον παρακρῆμα. ταύτης δὲ τῆς χάριτος τῆς δωρεᾶς ὁ προφήτης ἐμνήσθη, καί φησι· Καὶ νέον ὄντα με καὶ τοῖς γεγηθημένοις ἐκτελῆ νομιζόμενα σὺ τοσαύτης ἠξίωσας χάριτος, καὶ προφήτην ὁμοῦ καὶ βασιλέα ἐποίησας· ὃ δὴ χάριν ἐμοὶ πάσης προθυμίας καὶ σὰ φυλάττειν ἐφίεμαι δικαι- Ⓒ ώματα. 141 Ἡ δικαιοσύνη σου, δικαιοσύνη εἰς αἰῶνα· καὶ ὁ νόμος σου, ἀλήθεια.

Οἱ τοῖς δυσσεβέσι νόμοις πειθόμενοι, οὗτοι καὶ τὸν παρόντα βίον τῆς παρὰ τῶν νομοθετούντων ἀπολαύειν τιμῆς· οἱ δὲ ταῖς θείαις ἀκολουθοῦντες ἐντολαῖς, μισθὸν ἔχειν τῶν πόνων τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον. καὶ Ⓐ νόμοι δ' Ⓐ δυσσεβεῖς μὲν πάντες οὐ δίκαιοι ἔχουσιν, ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ νόμος ἀληθείας λαμπρύνεται. εἰκότως τοίνυν ἔφη· ἡ δικαιοσύνη σου, δι- Ⓒ καιοσύνη εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ ὁ νόμος σου, ἀλήθεια. ἡ οὖν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνη καὶ ὁ νόμος, ἀλήθεια εἰς Ⓦ αἰῶνα. διὰ καὶ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἔλεγεν ὁ μακάριος Παῦλος· Τὴν Ρω. ι. γ.
ἰδίαν δικαιοσύνην ζητοῦντες ςῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν.

142 Θλίψεις καὶ ἀνάγκη εὕρεσάν με. Ταῦτα γὰρ ζωνέζηλα τοῖς ἐργάταις τῆς ἀρετῆς. τοῦτο δὲ ὁμοίως ἐστὶ τῷ τοῦ Παύλου εἰρημένῳ· Τίς ἡμᾶς χω- Ρω. η. λε.
ρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλῖψις, ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμὸς, ἢ λιμὸς, ἢ γυμνότης; ὅτι ἕνεκα σοῦ θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν· ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς. τοιοῦτοι τῶν ἁγίων Ⓐ ἀγῶνες καὶ τὰ σκάμματα. Αἱ ἐντολαί σου μελέτη μου.

Ἐκ τῆς γὰρ τούτων διδασκαλίας τὴν ἀνδρείαν μαθάνω, καὶ φέρω γενναίως τὰ λυπηρά. 143 Δικαιοσύνη, τὰ μαρτύριά σου εἰς τὸν αἰῶνα·

Ἀντὶ τοῦ, πρόξενα τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν. Σωνέτισόν με, καὶ ζήσομαι.

Ὑπὸ γὰρ σου φωτιζόμενος, τῆς ἀληθοῦς ζωῆς ἀπολαύσω. 144 Ἐκέκραξα ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου, ἐπάκουσόν μου, Κύριε· τὰ δικαιώματά σου ἐκζητήσω.

Κεκραγὼν πάλιν τῆς ψυχῆς τὴν προθυμίαν καλῶ. διὰ τοῦτο προσέθηκε δ', ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου. ὅτου καὶ Μωϋσῆς ἐβόα σιγῶν, καὶ προσδυχομένῳ κατ' ἐμοῦ ὁ Θεός Εξοδ. ιδ. ιε.
ἔφη· Τί βοᾷς πρός με; ἐν ὅλῃ δ' καρδίᾳ λέγε, δ προθύμου τῆς ψυχῆς δηλοῦν· οὐκ ἐν Ε. ιιν. ε. ιθ.
κραυγῇ διὰ στόματος. ἔφη γὰρ καὶ ὁ θεῖος Παῦλος· Ἀδόντες καὶ ψάλλοντες ἐν ταῖς καρ- Ε. ιιν. ε. ιθ.
δίαις ὑμῶν τῷ Κυρίῳ.

145 Ἐκέκραξά σοι· σῶσόν με, καὶ φυλάξω τὰ μαρτύριά σου. Παρὰ σοῦ γὰρ

τὴν σωτηρίαν διηνύσθαι, φύλακες τῶν σῶν ἐντολῶν γενόμενοι. ⓖ οἱ φυλάττοντες τὰ μαρτύρια τοῦ Θεοῦ πάντως καὶ σώζονται παρ' αὐτοῦ. 146 Πεφθάσασι ἐν ἀνοίᾳ, καὶ ἐπέκραξα· εἰς σοὺς λόγους σου ἐπήλπισα. Βασιλεὺς οὖν ὁ προφήτης, καὶ μυρίαις φροντίσι περικλυζόμενος, καὶ πολεμικοῖς πρὸς ταύτας ἀναδιδυγμένος ἀγῶσι, καὶ μόνον ἡμέρας ἀπὸ τοῦ λαμπούσης τῷ Θεῷ τὰς ἱκετείας προσέφερεν, ἀλλὰ καὶ μεσούσης νυκτὸς, οὐκ ἀναμένων τὰς τῶν ἀλεκτρυόνων ᾠδάς. ὅτου ἐπόθει ⓦ πεπομπότα Θεόν· ὅτου προθύμως τὴν ἐκεῖθεν ἥτει βοήθειαν. Οὐκ ἔγνω γὰρ καιρὸν ὁ προφήτης τοῦ αἰνεῖν καὶ ὑμνεῖν ὁμοῦ Θεῷ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἐν νυκτὶ (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, ἐν ἀνοίᾳ) διδάσκων ἡμᾶς πάντοτε ὑπὲρ μυήμης φέρειν ⓦ Θεόν. μυημονευτέον γὰρ Θεοῦ μᾶλλον, ἢ ἀναπνευστέον, ὡς ὁ θεολόγος ἔφη Γρηγόριος. 147 Πεφθάσασιν ⓖ ὀφθαλμοί μου πρὸς ὄρθρον, τοῦ μελετᾶν τὰ λόγιά σου.

Οὐ μόνον ὁ κύ ⓦ καιρὸν τοῦ γλυκυτάτου ὕπνου, ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ ὄρθρον τὴν τῶν θείων νόμων πεποίητο μελέτην. ἡμεῖς δὲ πενίᾳ συζώντες καὶ πάσης φροντίδος ἀπηλλαγμένοι, ὅπου τῆς κλίνης ἀφαιρεθώμεν καλῶς λύμενοι, καὶ σὺν ἀρχομένῃ ἡμέρᾳ τὰς δοτῆρι τῶν ἀγαθῶν τὰ ὕμνοι προσφέρομεν. προφασίζεται οὖν ἡμᾶς ὁ προ- 15
Λευ. κα. λδ. φήτης μελετᾶν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ κύ τὴν ὥραν τοῦ ὄρθρου. ⓒ ὁ Κύριος ἔφη, Γρηγορεῖτε, μή ποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ ⓒ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς. καθὼς τῶν προφητῶν ἀποδυόμενος τοῖς τοιούτοις ἔφη· ὀλίγον τὴν νύκτα ὑπνω Εφεσίμ. 148 Τῆς φωνῆς μου ἄκουσον, Κύριε, κύ ⓒ ἔλεός σου· κύ ⓒ κρίμα σου ζῆσόν με. Ο θεσπέσιος κομᾷ ἀγαθοῖς, ἐλέους τυχεῖν ἀξιοῖ· καὶ οὐκ ἀορίστως αἰτᾷ τὸν ἔλεον, ἀλλὰ τὴν ὁποιαοῦν ψῆφον. προσκαλεῖται οὖν καὶ ἱκετεύει ⓦ Θεόν, ἵνα τὴν ζωὴν ἐν τοῖς κρίμασι τοῦ Θεοῦ ἔχῃ, δι' ἣν καὶ ἡμᾶς καθοδηγήσῃ τοῦτο προσεύχεσθαι. 149 Προσήγγισαν ⓖ καταδιώκοντές με ἀνομίᾳ· ἀπὸ δὲ τοῦ νόμου σου ἐμακρύνθησαν.

Πόρρω γὰρ τῶν θείων νόμων εἰσὶν ⓖ τὸν δίκαιον πειρώμενοι πολεμεῖν. καὶ γὰρ ⓖ γραμματεῖς καὶ ⓖ Φαρισαῖοι κατεδίωκον τὸν ἀποστόλους προσοπλίζοντες τῇ ἀνομίᾳ, οἷς
Λευ. ι. ιε. ὁ Κύριος ἔφη· Ο ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμὲ ἀθετεῖ· καὶ ὁ ἀθετῶν ἐμὲ, ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με.
Εξοδ. κγ. κζ. καὶ, Ἐξθρεύσω τοῖς ἐχθροῖς σου, καὶ ἀντικείσομαι τοῖς ἀντικειμένοις σοι. διὰ τοῦτο καὶ ἐμακρύνθησαν ἀπὸ τοῦ νόμου· ἢ διαστελικῶς, ἀπειθήσαντες τῇ διδασκαλίᾳ τῶν ἀποστόλων.

150 Ἐγγὺς εἶ σύ, Κύριε· καὶ πᾶσαι αἱ ὁδοί σου, ἀλήθεια.

Ὁρᾷς, φησιν, ἄπιστα, δίκαστα· ἃ γὰρ ἀφέσπερας ἀφ' ἡμῶν, ἀλλὰ τὴν οἰκείαν πλησίας, καὶ ἀληθείας ἐρώμενος προτρύνει τὴν κλῆσιν. τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς διὰ τοῦ
Ισ. κγ. κγ. προφήτου φησί· Θεὸς ἐγγίζων ἐγώ εἰμι, ⓒ οὐ Θεὸς πόρρωθεν. Πάντα γὰρ οἶδε καὶ ἐρευ-
Ψαλ. μγ. κγ. Πραξ. ιζ. κη. νᾷ, καὶ τὰ βάθη τῶν καρδιῶν ἡμῶν. καὶ ὁ μακάριος Παῦλος· Ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν.

151 Κατ' ἀρχὰς ἔγνων ἐκ τῶν μαρτυρίων σου· ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα ἐθεμελίωσας αὐτά. Μαρτύρια καλοῦ ⓦ ἀεικινήτου καὶ τοῦ γλυκυτάτου. καταβὰς γάρ, φησι, " ἐμαρτύρησε αὐτοῖς τὸν ἀεικινήτου καὶ τὸν γλυκύ. διὰ τοῦτο καὶ Μωϋσῆς ὁ μέγας τῆς ᾠδῆς ἀρχόμενος ἔφη· Πείσεται ἀεικινήτου, καὶ λαλήσω· ἀκουέτω γῆ ῥήματα ἐκ στόματός μου. ὁ δὲ τούτοις ὀφθεὶς διηνεκῶς ἡ τοῦ Θεοῦ προγνοια. μὴ πολλῆς γὰρ ἐδεῖτο καὶ ἔξεως ἄπιστα. 40
σοφοῦ εἶναι, φησιν, ἔγνων ἀκριβῶς, ὡς ἐγγὺς εἶ, καὶ πάρει τοῖς γινομένοις, καὶ λανθάνει σε τὰ
Ψαλ. ριη. ρνα. προσπομένων οὐδέν. καὶ ἄλλως ἐκ προοιμίων φησὶν, ἔγνων ὅτι βέβαιά εἰσι τὰ παρὰ σοῦ λαλούμενα, δίκαστα, καὶ διηνεκῆς σου αἱ ἐντολαί. σὺν γὰρ ὥσπερ τῶν βασιλέ-

ων

ων καὶ τῶν πόλεων ⓐ νόμοι μετατίθενται, οὕτω καὶ ⓐ τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' ὥσπερ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ εἰς τὸν αἰῶνα μένει, οὕτω καὶ αἱ τοῦ Θεοῦ ἐντολαί. ἐὰν αὐξῆς γάρ, φησιν, ὁδὸν ἔστι πορεύεσθαι, καὶ ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν. ἔφη γοῦν καὶ ὁ Κύριος· Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ Ματθ. κδ. λε. παρελεύσονται ⓐ οἱ λόγοι μου, οὐ μὴ παρέλθωσιν.

152 Ἰδὲ τὴν ταπείνωσίν μου, καὶ ῥῦσαί με· ὅτι τοῦ νόμου σου οὐκ ἐπελαθόμην.

Ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται τῷ τοῦ Κυρίου φωνῇ· καὶ, Μακάριοι ⓐ Ματθ. κγ. ιβ. πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. ταύτην ὁ θεῖος προφήτης ταῖς ἄλλαις ἐκόσμησεν ἀρεταῖς, ἣν ταύτην προοιμιάζεται τῇ ἡδονῇ ἐπαγγελλόμενος βοήθειαν. πολλαὶ δὲ εἰσιν εἴδη τῆς ταπεινώσεως. ταπεινοῦται γάρ τις ἢ ὑπὸ θλίψεως ἢ ὑπὸ συμφορᾶς καὶ ὑπὸ δυσφημιῶν ἑπηρειῶν. ἡ δὲ ἀληθὴς ταπείνωσίς ἐστιν, ὅταν μηδὲν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν ὑπεναντιῶμεν· οἷς ἐταπεινώθη αὐτὸς ὁ Δαβὶδ εἰπὼν καὶ ποιήσας· Λούσω καθ' ἑκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου, ὑπὸ δάκρυσί μου τὴν στρωμνήν μου βρέξω. καὶ, Ἰδὲ τὴν Ψαλμ. κδ. ιθ. ταπείνωσίν μου, καὶ τὸν κόπον μου· καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου. ὡσαύτως, ἐὰν ταπεινωθῶμεν ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ Θεοῦ, ἀγαπῶντες καὶ φυλάττοντες τὰ πρόσταγματα αὐτοῦ, τότε ὧν ὁ Κύριος φησι· μακάριοι ⓐ πτωχοὶ τῷ πνεύματι. Ψαλμ. ϟε. ς.

153 Κρῖνον τὴν κρίσιν μου, καὶ λύτρωσαί με· διὰ τὸν λόγον σου ζῆσόν με.

Ἐπειδὴ οὐκ ἐκ τοῦ δεχομένου ἐλπίδα διὰ τὸ ἀναβάσεως ἀπόδειξιν τὸ ἀνθρώπινον γένος οὐκ ἐκ τοῦ Θεοῦ, δῆλον· ὁ προφήτης χριθῆναι, καὶ σωτηρίας τυχεῖν ὃ δὴ ἀνθρώπινον γένος. αὕτη γίνεται διὰ τὸν λόγου τὸ εὐαγγελικόν. τὸν γὰρ εὐαγγελίου κηρυχθέντος ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ, κατηργήθη ὁ διάβολος, καὶ σέσωσται τὸ ἀνθρώπινον γένος ζωοποιηθὲν πνεύματι. ἀναμιμνήσκει δίνιων τῶν προφήσεων ϖ δεσποτείαν, καὶ παρ' αὐτοῦ τὴν σωτηρίαν αἰτεῖ, καὶ κρῖναι αὐτῷ καὶ τοῖς δυσμενέσιν ἀντιβολᾷ.

154 Μακρὰν ἀπὸ ἁμαρτωλῶν σωτηρία· ὅτι τὰ δικαιώματά σου οὐκ ἐξεζήτησαν.

Τῆς μὲν σῆς, φησι, σωτηρίας ἑαυτοὺς ἐξέρημον ⓐ ἀνομίᾳ συζῶντες, μὴ βουληθέντες καταμαθεῖν, ἵνα μὴ πείθειν ὁμολογήσωσι. τοῦτο δὲ πρὸς τῆς ἀπωλείας, τὸ μὴ ἐκζητεῖν ἡμᾶς τὰ τοῦ Θεοῦ δικαιώματα. οὐκ εἶπε μόνον ὅτι οὐκ ἐπίστευσαν, ἀλλ' ὅτι τὰ δικαιώματά σου οὐκ ἐξεζήτησαν. ἐν γὰρ τῷ καταφρονῆν ἡμᾶς τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ μακρύνει ἀφ' ἡμῶν τὴν σωτηρίαν.

155 Οἱ οἰκτιρμοί σου πολλοί, Κύριε· κατὰ τὸ κρίμα σου ζῆσόν με.

Οὗτος ὁ στίχος προφαίνει τὴν ἀγάπην ἔχει, καὶ δέεται λόγων εἰς ἐρμηνείαν. λέγει γάρ, πολὺς τῆς σῆς φιλανθρωπίας ὁ πλοῦτος, δικαία σου ἡ ψῆφος· τὴν ἀπὸ τούτων σωτηρίαν αἰτοῦ. 156 Πολλοὶ ⓐ διώκοντές με καὶ θλίβοντες· ἐκ τῶν μαρτυρίων σου οὐκ ἐξέκλινα. Πολλαῖς, φησι, προσκρούομαι συμφοραῖς, τὴν ὑπὸ σοῦ νενομοθετημένην οὐκ ἐκκλίνων τι παραβαίνειν καὶ τὴν ἐντολὴν εἰρηκότες τῷ ψαλμῷ εἰπόντι, ὡς ἅπαντα ὁ θεῖος Δαβὶδ τὰ συμβεβηκότα αὐτῷ ἐν τούτῳ ζωηγαγεῖ τῷ ψαλμῷ, ὅτι τὰ μὲν ἁμάρτημα τοῖς ἐπὶ τοῦ Σαοὺλ προσκεκλημένοις αὐτῷ λυπηροῖς, τὰ δὲ τοῖς ἐπὶ τοῦ Ἀβεσσαλώμ. ταῦτα μέντοι δῆλον, ὡς ἐπὶ τοῦ Σαοὺλ διωκόμενος εἰρηκε. τίνι καὶ τούτου τῆς ἁμαρτίας ἀπείρακτος ἦν. πολλοὶ οὖν τὸν ἀγῶνα ἐδίωκον, καὶ εἰς θάνατον ἀπήγαγον, ἀλλ' αὐτοὶ οὐκ ἀπὸ τῶν μαρτυρίων τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐξέκλιναν. ἐμέμνητο γὰρ τοῦ Κυρίου λέγοντος· Μακάριοι ⓐ διωκόμενοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· ὡσαύτως καὶ ὁ ἀποστόλου Παύλου, Ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. τούτου ἕνεκεν δίψαν διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος ⓐ μακάριοι δὲ ἀοίδιμοι μάρτυρες, οἳ ἔδωκαν τὰ σώματα αὐτῶν Ματθ. ε. ι. Πραξ. ιδ. κδ.

τὴν ἀγάπην τὴν τοῦ Θεοῦ ὁμολογίαν καὶ ἀγάπην· ἀλλ' ἔχουσι ἀπάτην ψυχῆς, γενηθέντες σύσσωμοι καὶ συμμέτοχοι Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.

157 Εἶδον ἀσυνετοῦντας, καὶ ὠξετηκόμην· ὅτι τὰ λόγιά σου οὐκ ἐφυλάξαντο.

Οὕτως ὁ μακάριος Παῦλος Ἰουδαίους ὠδύρετο· οὕτως αὐτὸς ὁ δεσπότης τὴν Ἱερουσαλὴμ ὠλοφύρετο· οὕτως ὁ θεῖος Ἱερεμίας τὸν τοῦ λαοῦ πάθος ἐθρήνησε. Τοιούτους χρὴ εἶναι ἡμᾶς, ἀδελφοί, συντήκεσθαι καὶ λυπεῖσθαι ὅτι τῶν ἀπάντων ἀσεβημάτων, καὶ ἐλέγχειν αὐτοὺς καὶ παρακαλοῦντας, καὶ δηλοῦν τὴν ἡμετέραν ζωὴν διαθησομένους. Ὁ γὰρ ὀρθοτρέφων ἀμάρτηλον οὐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτὸν, σώσει ψυχὴν οὐ θανάτου, καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν. Εἰ δὲ ἀδιόρθωτοι μένουσι, ζήλεσθαι δεῖ τῶν τοιούτων, ὡς ὁ ἀπόστολος διδάσκει. Στέλλεσθε γάρ, φησιν, ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος. καὶ, Ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ἢ πόρνος ἢ πλεονέκτης ἢ μέθυσος ἢ λοίδορος ἢ ἅρπαξ, τοῦ τοιούτου μηδὲ συνεσθίειν.

158 Ἴδε, ὅτι τὰς ἐντολάς σου ἠγάπησα, Κύριε· ἐν τῇ ἐλέει σου ζῆσόν με.

Συνεχῶς ἐντολῶν καὶ δικαιωμάτων καὶ νόμων μνημονεύει καὶ μαρτυρίων, τὸν τρόπον ταῦτα πάντα δεικνύς. διδάσκει ἡμᾶς τὸ ῥητὸν, ἵνα καὶ τὸν ἀδελφὸν ἰάσωμαι ἀγαπῶμεν μὴ λόγῳ καὶ γλώσσῃ, ἀλλ' ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ. οὕτω γὰρ ἂν ἐν ἐλέει τοῦ Θεοῦ ζησόμεθα.

159 Ἀρχὴ τῶν λόγων σου ἀλήθεια, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα πάντα τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου.

Ἀψευδεῖς ἔχεις τὰς ἐπαγγελίας, ἀληθείᾳ τὰς ἐπαγγελίας κοσμῶν, ἔργῳ βεβαιοῖς σου τοὺς λόγους. ἐν τῇ κατ' ἀρχὰς τοίνυν κοσμογλυφίᾳ εἶπεν ὁ Θεὸς τῷ Ἀδάμ· Ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ βρώσει φαγῇ· ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν, οὐ φαγεσθε ἀπ' αὐτοῦ· ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε. ἐψεύσατησεν οὖν αὐτὴν ἡ ἀποφασις εἰς τὸν αἰῶνα. ὁ γὰρ παραβὰς θεοῦ, θάνατον ἐπεισφέρει. ἔχει δὲ καὶ ἔπεσεν ὁ λόγος. γέγραπται γάρ· Εἶπεν ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραάμ· Ἐν τῷ σπέρματί σου εὐλογηθήσονται πάντα τὰ ἔθνη, ὃς ἐστι Χριστός. διὰ αὐτοῦ οὖν εἰς τὸν αἰῶνα γέγονεν ἡ δικαιοσύνη τῷ λαῷ τῶν ἀνθρώπων. ἐρχέσθω δὲ λόγων καλῶν τοὺς τοῦ Ἀβραὰμ ἐπαγγελίας. ἐξ ἐκείνου γὰρ ὁ Ἰουδαίων ζωογόνησε λαός. ἀλλ' ἐπλήρωσε τὰς ἐπαγγελίας, καὶ πλῆθος τοῦ λαοῦ, ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει· καὶ ἐν τῷ σπέρματι δὲ αὐτοῦ πεπλήρωκε τὰς ἐπαγγελίας πάντα τὰ ἔθνη. τοῦτο γὰρ προεδήλωσεν εἰρηκώς· καὶ εἰς τὸν αἰῶνα πάντα τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου. προεφήτης γὰρ ὢν εἶδε τοῦ Χριστοῦ τὸ αἰώνιον κράτος. δηλοῖ καὶ ἀλήθεια εἶναι τὰ τῶν θείων λογίων ἐρχόμενα. λέγει δὲ καὶ ἑτέρῳ ψαλμῷ· Ἔργα χειρῶν αὐτοῦ, ἀλήθεια καὶ κρίσις.

160 Ἄρχοντες κατεδιώξαν με δωρεάν, καὶ ἀπὸ τῶν λογίων σου ἐδειλίασεν ἡ καρδία μου.

Τοὺς πολεμοποιοὺς, φησι, καὶ διώκοντας οὐκ ἐφοβήθην· τοὺς δὲ σοὺς ἔδεισα νόμους· διὰ καὶ κατεδίωξαν τοὺς πολεμίους βιαίως, ἀνέλεφ οὐκ ἐπολέμησα. καὶ τὴν παιδαγωγίαν ἣν ἔπαθον καὶ μυσαρὸν παῖδα οἰκτείρων ἔλεγε· Φείσασθέ μοι τοῦ παιδαγωγοῦ. Τοῦτο μὲν ὁ Δαυὶδ διακόμενος ὑπὸ τοῦ Σαοὺλ ἔλεγε· τοὺς δὲ θεοφόρους καὶ ἁγίους ἄρχοντας εἶδε τὰ ποιμαντορικὰ πνεύματα, ὡς ὁ μακάριος Παῦλος ἡμᾶς διδάσκει· Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ κόσμου τούτου, τοὺς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας. αὐτοὶ οὖν τοὺς σφαλλουσιν ἡμᾶς, ἵνα λάμψωμεν ἀπαθῆσαι, ἀλλ' ἀπὸ τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ φοβηθῶμεν. Εἶπε γὰρ ὁ Κύριος, Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων τι βλάψαι. φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ.

161 Ἀγαλλιάσομαι ἐγὼ ὅτι τὰ λόγιά σου, ὡς εὑρίσκων σκῦλα πολλά.

Ἐπειδὴ

Ἐπειδὴ πολεμίων ἐμνημόνευσε διωκόντων, εἰκότως τῶν σκύλων τὴν μνήμην παρήγαγε. λέγει γάρ, ὅτι πρὸς μὲν ἐκείνους δεῖ σκυλεύσαι πλῆξαι ὅσα ζωπυροῦσι λαφυρεύσαι, οὐκ ἀλλ' ὅπως εὐφρανθῶμεν, ὡς τοῖς σοῖς ἀγαλλόμενοι νόμοις. ὅπερ γὰρ ἄνω εἶπε, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα λέγει. ἐκεῖ γάρ ἔφη· ἀγαθός μοι ὁ νόμος τοῦ στόματός σου ὑπὲρ χιλιάδας χρυσίου καὶ ἀργυρίου. δεῖ, ἠγάπησα τὰς ἐντολάς σου ὑπὲρ χρυσίον δὲ καὶ τοπάζιον. διδάσκει οὖν, ἵνα ὑπὲρ πᾶσαν εὐφροσύνην χαίρωμεν, δεῖ ἀγαλλιώμεθα ὅτι τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ. χαίρωμεν

162 Ἀδικίαν ἐμίσησα δεῖ ἐβδελυξάμην· τὸν δὲ νόμον σου ἠγάπησα.

Ἀληθὴς καὶ σφόδρα ὁ λόγος. ὁ γὰρ θερμῶς περὶ τὰ θεῖα διαχείμενος, ταύτην μυσάττεται. καὶ γὰρ ὁ μισῶν τὴν ἀδικίαν, πάντως τὴν δικαιοσύνην ἀσπάσεται. δύο γὰρ ἐναντίας λήψεις περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος ἀληθεῖς εἶναι, φύσιν οὐκ ἔχει. εἶπε δὲ καὶ ὁ Κύριος· Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ. Matt.6.xd.

163 Ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἤνεσά σε ὅτι περὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου.

Τίνες δὲ, ἑπτάκις, πλειστάκις ἁρμόσθησαν. καὶ τοῦτο δὲ καὶ ἐκεῖνο τὸν θερμὸν ἔρωτα τοῦ προφήτου δηλοῖ. τῆς γὰρ θείας ὑμνῳδίας οὐκ ἐλάμβανε κόρον. ἀδιαλείπτως τοίνυν χρὴ δεῖ ἡμᾶς αἰνεῖν τὸν Θεὸν, τοῦτ' ἔστιν, ὅτι περὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ. οἱ δὲ ὑπεικέτεροι καὶ βιλαθεῖς ἑπτάκις ποιοῦνται τὴν φασὶν αὐτῶν πρὸς τὸν Θεὸν νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν· πρῶτα μὲν ἀφανιζόμενοι, ὃ καὶ ὄρθρον ὀνομάζομεν· εἶτ' ἄντικρυς ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου, βυζαντινοὶ τὴν ἀναγκαίαν τὴν ἡμέραν· τρίτην ὥραν, ὅτε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὅτι τοῖς ἀποστόλοις ἐπεδήμησε· τὴν ἕκτην, ὅτε Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐπὶ ὅτι τῷ σταυρῷ προσηλώθη, καὶ ἐξήλειψε τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον· τὴν ἐνάτην, ὅτε τὸ αἷμα ἐξέχεε καὶ πνεῦμα ἔδωκε τὸ πνεῦμα, καὶ ἐλυτρώσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου κατοχῆς· περὶ ἡλίου δυσμάς (ὃ δὲ λυχνικὸν ὀνομάζομεν) διὰ τὸ δυχρίζειν ἡμᾶς ὅτι τὴν παρελθοῦσι τῆς ἡμέρας· πάλιν γάρ, ὅταν πρὸς τὸν ὕπνον ἐπανάγωμεν. ταῦτα οὖν ζωαρεθμήσθημεν, ἑπτάκις γίνεται.

164 Εἰρήνην πολλὴν τοῖς ἀγαπῶσι τὸν νόμον σου, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς σκάνδαλον.

Οἱ τῷ θείῳ πυρπολούμενοι φίλτρῳ, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν εἰρηνικὴν διάθεσιν τῶν ἐντολῶν προσκτώμενοι φυλακήν, καὶ ἐπὶ πάντων δυσχερῶν πολεμοῦνται, ὑπομονὴν ζῶσι ζωήν. καὶ μάρτυς ὁ θεσπέσιος Παῦλος βοᾷ· Ἐν πάντι θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι· 2.Kor.4.x. ἀπορούμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι· διωκόμενοι, ἀλλ' οὐ καταλειπόμενοι· καταβαλλόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι. καὶ ὁ Κύριος δὲ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· εἰς πᾶσαν ἀποστείλας τὴν οἰκουμένην, ἔφη πρὸς αὐτούς· Εἰ- Ioan.14.xf. ρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφίημι ὑμῖν. οὐδὲν γὰρ τῷ τὸν διαγγελικὸν νόμον ἔλαβον, καὶ πάντα χαρὰ κήρυξον· τοῦτο γὰρ δηλοῖ δὲ, πολλή. καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς σκάνδαλον. ζωστεύεσθαι γὰρ ὁ Σατανᾶς ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτῶν.

165 Περισσεύουσι δὲ σωτήριόν σου, Κύριε· καὶ τὰς ἐντολάς σου ἠγάπησα.

Οὐδὲ συμφοραῖς περιστοιχίζόμενος ἀπέκλινα τὰς χρηστοτέρας ἐλπίδας, ἀλλὰ τὴν σὴν δύναμιν σωτηρίαν διετέλεσα, καὶ ταῖς σαῖς ἐπόμενος ἐντολαῖς. ἐπειδήπερ οἱ ἀγαπῶντες τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, ἀπαμείνωσι ζηλοῦσι τῆς ἀγάπης καὶ τῆς φυλακῆς, καὶ περισσεύουσιν ἀπολαύσεσθαι αὐτοῖς τὴν τῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν.

166 Ἐφύλαξεν ἡ ψυχή μου τὰ μαρτύριά σου, καὶ ἠγάπησεν αὐτὰ σφόδρα.

167 Ἐφύλαξα τὰς ἐντολάς σου καὶ τὰ μαρτύριά σου· ὅτι πᾶσαι αἱ ὁδοί μου ἐναντίον σου, Κύριε. Εἰδὼς γὰρ ὡς ἅπασα ἐφορᾷς, ὡς πρὸς σοὶ ἅπασα πολιτεύ-

μθμος, ὑ μόνον ἐπλήρωσά σου τὰς ἐντολάς, ἀλλὰ καὶ μετὰ θερμῆς τῆς διαθέσεως ἐφύλαξα. Ταῦτα δὲ ὁ προφήτης πρὸς ἡμετέραν νουθεσίαν καὶ προδήλωσιν ἐγράφετο, ἵνα φυλάττωμθ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ μαρτύρια αὐτοῦ. ὅσοι δὲ ὑ δι' ἐμπορείαν καὶ αἰσχροκερδίαν, οὐδὲ διὰ τὸ πλουτῆσαι καὶ ἐπαρθῆναι προδὲ τῶν αἰθερίων ἀγαθὰ ποιοῦσιν, ἅτινα λέγουσι· πᾶσαι αἱ ὁδοί μου ἐνώπιόν σου, Κύριε. 168 Εἰσάκουσον ἡ δέησίς μου ἐνώπιόν σου, Κύριε· καὶ ὁ λόγιόν σου ζωοποίησόν με. Πάσαν τὴν ἱκετηρίαν προσενεγκών, μὴ ἀποκοπῆναι καὶ μὴ ἀπορριφῆναι τὴν δέησιν. καὶ προσκαλεῖ ζωοῦσιν λαοῦν, οὐκ ἀνθρώπων, ἀλλὰ τῶν θείων λόγων τὴν γνῶσιν. ὁ οὖν ἐν ἁμαρτίαις ζῶν καὶ αἰσχροφόρμθος, ὑ δυνάμενος εἰπεῖν· ἐγγισάτω ἡ δέησίς μου ἐνώπιόν σου, Κύριε. ἔφη γὰρ ὁ Θεὸς πρὸς τὸν προφήτην· Αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν διίστωσιν αὐτὰ μέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν. ὥστε ἐκ τῶν ἁμαρτημάτων προτροπὴν δεῖ, καὶ τότε εἰπεῖν, ἐγγισάτω ἡ δέησίς μου ἐνώπιόν σου, Κύριε· ἐπεὶ οὐδὲ ἀλλοίαν ἁμαρτωλῷ ἔξεστι γενέσθαι γάρ· Οὐχ ὡσαύτως ἅγιος ὁ τόματι ἁμαρτωλοῦ· Καὶ τῷ ἁμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεός, ἵνα τί σὺ διηγῇ τὰ δικαιώματά μου, καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου διὰ τόματός σου; σὺ δὲ ἐμίσησας παιδείαν, καὶ ἐξέβαλες τοὺς λόγους μου εἰς τὰ ὀπίσω. καὶ, Ψάλατε τῷ Κυρίῳ ὅσοι αὐτοῦ, ὐχ ὅσιοι αὐτοῦ.

169 Εἰσέλθοι ἡ ἀξίωμά μου ἐνώπιόν σου, Κύριε· κατὰ τὸ λόγιόν σου ῥῦσαί με.

Ἀξίωμα, τὴν ἱκεσίαν καλεῖ. τοῦτο γὰρ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους οὕτως ἑρμηνευτάς, ἵνα ᾖ ἡ ἔννοια οὕτως· Εἰσέλθοι ἡ ἱκεσία καὶ ἡ δέησίς μου ἐνώπιόν σου, Κύριε. καὶ ὅπερ προσδέχη τὴν δέησίν μου κατὰ τὸ λόγιόν σου, ὁ ἐπηγγείλω μετανοοῦσιν ἁμαρτωλοῖς, ῥῦσαί με τῶν ἁμαρτιῶν μου. Διαφόρως μὲν οὖν γεγράφθαι τοὺς λόγους ὁ προφήτης, ἀναδεδεῖχθαι μεμαθήκαμεν. 170 Ἐξερεύξονται τὰ χείλη μου ὕμνον, ὅταν διδάξῃς με τὰ δικαιώματά σου. Κατάπληκτος ἡ ἐρυγὴ τῇ ἐννοίᾳ. τὰ γὰρ σά, φησι, μαθήματα δικαιώματά, καὶ οὐ τῶν τοιούτων διδασκάλων προσοίσω τὴν ὑμνῳδίαν. ὅταν οὖν ταῦτα μάθω τὰ ἀρεταῖς καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ κατορθώσωμθ, τότε ἐξερευξόμεθα ὕμνον αἰνέσεως καὶ ἐλκύσωμθ πνεῦμα ζωοποιόν· ἐπεὶ ἐν ἁμαρτίαις ζῶντες, ὐδαμῶς ἐρευξόμεθα ὕμνον.

171 Φθέγξοιτο ἡ γλῶσσά μου τὰ λόγιά σου, ὅτι πᾶσαι αἱ ἐντολαί σου δικαιοσύνη.

Εἰς μαθητὴν τῶν σῶν λογίων τὴν γλῶσσαν ἀφιερώσω, εἰδὼς πάσης δικαιοσύνης κεκοσμημένας τὰς ἐντολάς σου. καὶ ἡ φωνὴ εὐκλεοῦς, διδασκούσας ἡμᾶς, ὅσης καταρίσεως εὐθυμοι γίνονται καὶ τὰ πορνικὰ ἀσματα φεύγομθοι, καὶ κολακείας καὶ εὐφημίας ἀνθρώπους προσφέροντες, καὶ κωμικὰς φλυαρίας ἀναφωνοῦντες, καὶ διὰ λοιδορίας ψιθυρίζοντες, καὶ ψευδηγορίας, καὶ κραυγὰς ἐν ἱπποδρομίαις θρυλλοῦντες. οὐδὲ γὰρ ἕτερόν τι χρὴ φθέγγεσθαι, ἢ τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ. τοῦτο ἔοικεν καὶ ὑποφέρει λέγων· ὅτι πᾶσαι αἱ ἐντολαί σου δικαιοσύνη. 172 Γενέσθω ἡ χείρ σου τοῦ σῶσαί με· ὅτι τὰς ἐντολάς σου ἐξελεξάμην. Τὸ ἐξελεξάμην, ὁ μὲν Σύμμαχος, Εἱλόμην· Ὁ δὲ Ἀκύλας καὶ ὁ Θεοδοτίων, Ἐξελεξάμην, εἰρήκασι. Χεῖρα δὲ καλεῖ, τὴν θείαν ἐνέργειαν, ὑφ' ἧς αἰτοῦσι τῆς θείας σωτηρίας τυχεῖν. τοῦτο γὰρ χεὶρ τοῦ Θεοῦ. καὶ γὰρ ἐκλεγόμθοι τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, πρὸς τοῦτοις καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ σωτηρίαν κομίζομθ.

173 Ἐπεκάθησα τῷ σωτηρίῳ σου, Κύριε· καὶ ὁ νόμος σου μελέτη μού ἐστιν.

Ἐμείσησά, φησι, προδὲ σοῦ σωτηρίας τυχεῖν, τὸν νόμον μελέτην ἔχων ἐκλεκτόν. ποῖον δὲ σωτήριον; ὁ γέγονεν, ἕνα ἀναπαύσαντος τὸν ἐκ τῆς ἁγίας παιδὸς, Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. τότε γὰρ ἐσώθημθ ἐκ τῆς κατοχῆς τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἐμάθομθ μαθητὰν τὰ οὐρανοπολιτικὰ προστάγματα. 174 Ζήσεται ἡ ψυχή μου, καὶ αἰνέσει σε· καὶ τὰ κρίματά σου βοηθήσει μοι.

χ. καὶ τὰ κρίματά σου βοηθήσει μοι.

ματά σου βοήθησάν μοι. Ζωὴν ἐνταῦθα τὴν ἔνδοξον λέγει, τὴν αἰνέσει τοῦ Θεοῦ γινομένην. ἀρτεῖ δὲ ζωοπεσθαι αὐτῷ εἰς βοήθειαν τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ. οἶδα δὲ ὡς οὐχ ἁμαρτήσομαι τῆς ἐλπίδος, ἀλλὰ τῆς ἀληθοῦς ζωῆς τεύξομαι, καὶ αἰνέσω σε τὸν δοτῆρα τῶν ἀγαθῶν. 175 Ἐπλανήθην ὡς πρόβατον ἀπολωλός.

Τοῦτο δὲ τῷ προφήτῃ λέγειν μὴ τὴν ἁμαρτίαν ὥρμοτε, καὶ πάσῃ τῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει.

Ζήτησον τὸν δοῦλόν σου, ὅτι τὰς ἐντολάς σου οὐκ ἐπελαθόμην.

Ἐκπεπληκότος τοῦ Ἀδὰμ δηλ τῆς προβάσεως τοῦ προδότου εἰς πόνους δηλ Ρωμ. ιβ.
δὲ ἁμάρτημα, ὡς ὁ ἀπόστολος ἔφη, καὶ ὡς πρόβατον ἀπολωλὸς ἐπλανήθησαν ὅτι
τὰ ὄρη καὶ οὐ χρημνοὺς δὲ τὰς φαραγγας τῆς ἁμαρτίας, ὅπου οὐκ ἰῶ ὅτι σκηνὴ τοῦ Θεοῦ,
λατρεύοντες δαίμοσι καὶ εἰδώλοις. ἀλλ' ἦλθεν ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς, ὁ πηδῶν τὴν ψυχὴν
αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν προβάτων, τοῦ ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός· δὲ ζητήσας πλανώ-
μενον, εὗρε, καὶ τοῦτο ἀνεκαλέσατο, καὶ ὅτι τῶν ὤμων ἐβάστασε, καὶ συγκατέμιξεν αὐτὸ
τῇ ἰδίᾳ ποίμνῃ. Εἰρωνοποίησε γὰρ τὰ ἐπίγεια τοῖς οὐρανίοις σὺν τῇ σαρκώσει αὐτοῦ πα-
ρουσίᾳ. διὸ καὶ ποιμένες μετ' ἀγγέλων σὺν τῇ γεννήσει αὐτοῦ ἐδόξαζον λέγοντες· Δόξα ἐν Λουκ. β. ιδ.
ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ὅτι γῆς Εἰρήνη. ὅλα ἰᾶται σου οὐκ ἐπελαθόμην. Εἰ γὰρ καὶ
πτῶσίν τινας, ἀλλὰ λήθην τούτων οὐκ ἐδέξατο πάντελῆ. ἀλλὰ ταύτην μὲν ὁ προ-
φήτης προσενίσσοχε τὴν θύραν, τετύχηκε δὲ ἅπασα τῶν ἀνθρώπων ἡ φύσις τῆς σω-
τηρίας. ὡς δὲ ἀνωτέρω εἴρηται, ἔδραμεν ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς ὅτι τὸ πλανώμενον προ- Λουκ. ιε. δ.
βατον, καὶ ζητήσας εὗρε, καὶ ὅτι τῶν ὤμων λαβὼν ἐπεμήνατε, καὶ εὐφράνθη ἐπ' αὐτῷ
μᾶλλον ἢ ὅτι τοῖς ἐνενηκοντα ἐννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις· τοῦτο δηλωθῆτος τοῦ λό-
γου, ὁσάκις τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ οὐκ ὅτι λελανθάνομεν, ζητεῖ ἡμᾶς ὁ Θεὸς εἰς ἑαυτὸν ἀ-
ναπαλαύμενος. σκοπήσωμεν δὲ τὴν τοῦ ψαλμοῦ ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος. λέγει γὰρ ἐν προ-
οιμίοις· μακάριοι ⓐ ἄμωμοι ἐν ὁδῷ, ⓐ πορευόμενοι ἐν νόμῳ Κυρίου· καὶ ἐν ᾧ τέ-
λει τούτου, ζήτησον ϖ δοῦλόν σου, ὅτι τὰς ἐντολάς σου οὐκ ἐπελαθόμην. ⓐ οὕτω
πορευόμενοι ἐν νόμῳ Κυρίου, πάντως τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ οὐκ ὅτι λελανθάνουσι· καὶ ⓐ
μὴ ὅτι λελανθανόμενοι τὰς ἐντολὰς, πορευόμενοι ἐν νόμῳ Κυρίου. ἡμεῖς δὲ τοῦ ψαλμοῦ τὴν
ἑρμηνείαν ἐν κεφαλαίῳ ποιησάμενοι προσκαλεσώμεθα σὺν ἐντυγχάνοντας μὴ ἀρκε-
σθῆναι τοῖς γεγραμμένοις, μηδὲ νομίσαι μόνῳ τούτῳ τῷ προφήτῃ προσκεῖσθαι· ἀλλ'
ἕκαστον τὴν προσφορὰν ἐκ τούτων ὠφέλειαν λαβεῖν, καὶ φαρμακὸν ἀλεξητήριον τοῖς
οἰκείοις καταπαλύσαι πάθημασι. δὲ τούτων μέν, ἀδελφοὶ, τῶν πατέρων τὰ ὑπομνήματα καὶ τὰ διδάγματα, ἐξ ὧν καὶ ἡμεῖς ἐρυσάμενοι μετεδώκαμεν ὑμῖν μετὰ δεύρο
σης ὑπαφορμῆς, ὅπως αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ προκόπωσιν εἰς ὑμᾶς. τοῦτο γὰρ ἐστὶ
χειμαῤῥοῦν ἴδιον, ἵνα καὶ τὴν εἰλικρινῆ ἡμῶν πίστιν, καὶ αἱ προκείμεναι ὠφε-
λείαι ὦσιν· ἐν αἷς
συνεύξει ὑμᾶς Κύριος ὁ Θεὸς, δωρούμενος ὑμῖν πλούσια τὰ ἐλέη αὐτοῦ καὶ τοῦ οἰκτιρμοὶ
αὐτοῦ, φυλάττων ὑμᾶς ἀπὸ πάντος κακοῦ, καὶ τῆς οὐρανίου αὐτοῦ βασιλείας ὑμᾶς
ἀξιῶν, προσευχαῖς τῆς ἁγίας δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρ-
θένου, καὶ πάντων ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος, εἰς δόξαν πατρὸς καὶ υἱοῦ
καὶ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν.

Τῷ

Τῶ ὲν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

τῦ Χρυσοστόμου ἑρμηνεία Εἰς ⳩ προφήτην Ησαΐαν.

ΤΟΥ προφήτυ τύτυ ὸ ὄξαίρετον, μάλιστα μὲ ἡ αὐτόθεν ὄστιν ἰδεῖν· δείκνυσι ἡ αὐτὸ ὸ τελέστερον ὁ πρῶτον ἀκριβέστερον τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ εἰδὼς Παῦλος, ἅτε πνεύματι τοσύτῳ φλεγόμενος. τὴν γὰρ ἐλευθεροστομίαν αὐτῦ, ἡ τὸ φρόνημα τὸ ἀδούλωτον, ὲ τὴν ὑψηλὴν γνώμην, ἡ τ̄ πολλὴν ὲν τῇ πρὸς τ̄ν Χριστὸν προφητείᾳ ⳩φίλειαν ὲνδεικνύμενος, ἅπαντα τῶτα ἑνὶ ῥήματι πρ̄έφησεν εἰπών· Ησαΐας ἡ ἀποστολμᾶ ὲ λέγει, Ησ.ξε.α. Εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι. πολὺ ἡ αὖθις ἡ ὸ συμπαθές. οὐ γὰρ δὴ μόνον κατεξανίστατο τ̄ς θείας μανίας, ὐδὲ ἐλευθέραν γλῶτταν ἡ ὑψηλοτέραν γνώμην τὰ μέλλοντα αὖθις καταλήψεσθαι λυπηρὰ μ̄ὶ πολλῆς ἀπηλλάττετο τ̄ς παῤῥησίας· ἀλλὰ ὲ ὲν αὐταῖς ταῖς τ̄ν προσταγμάτων εἰσάγουσιν αὐτ̄ν, ὐκ ἔλαττον τ̄ν ἐμπιπτόντων ἀλγεῖ καὶ δάκνεται, καὶ πικρότερον τ̄ν ἀλλότριων ὀδύρεται). καὶ πρῶτον δὲ, ὡς ἔπειν, τ̄ν προφητ̄ν ἡ τ̄ν ἀγίων τοιοῦτον ὸ ἦθος· πατέρων φιλοσοφίαν τῇ πρὸς ὸν ἀρχομένοις ἀπεκρύψαντο ἀφεθῆναι, ἡ τὴν τ̄ς φύσεως τυραννίδα ὐκ πολλοῦ τ̄ προσόντος ὑπερκόπτουσαν. ὐδεὶς γὰρ, ὐδεὶς πώποτε φιλόπαις ὕτω τ̄ν ὀκνούντων προσήκετο, ὡς ὅτοι τ̄ν ἀρχομένων ὑπεραπέθηκεν, ὀδυρόμενοι, θρηνοῦντες, κακῶς πάσχοντες αὐτ̄ν ⳩ Θεὸν προδιδόντα καὶ λοιδοροῦντες, ⳩ναπαγόμενοι, κοινωνοῦντες τ̄ν δεινῶν, πρῶτα καὶ ποιοῦντες ἡ πάσχοντες, ὥστε αὖθις ὄξελέσθαι ἡ τ̄ς αὖθεν ὀργ̄ς, ἡ τ̄ς τ̄ν προσταγμάτων ὑποδρομ̄ς. ἡ γὰρ ὐδὲν ὕπως ὑποπτώδιον εἰς ἀρχ̄ς αἵρεσιν, ὡς ψυχὴ φιλόσοφος ἡ ⳩ωνηγεῖν ὑπισαμένη. Διὰ τῦτο ἡ Μωϋσέα ⳩ μέγαν ὑπὸ τ̄ν θεῖον τ̄ς δημαγωγίας ἀνεῖδασεν ὁ Θεὸς, ὑπ̄ὸ προσλαβὼν διὰ τ̄ν ἔργων ἐπεδείξατο τὴν ἀρχ̄ τ̄ν δήμου φιλοσοφίαν. ἡ μ̄ὶ Ἐξοδ.λβ.λα. ⳩ῦτα ἔλεγεν, Εἰ μὲ ἀφεῖς αὖθις τὴν ἁμαρτίαν, ἄφες· ἐπεὶ καὶμὲ ὄξάλειψον ὐκ τ̄ς βίβλυ σ̄ς ἔγραψας. ἡ αὐτὸς ⳩ὸς ὁρῶν ὑπολυμαίνεσθαι αὐτὸν, ἔλεγεν· Αφετέ με, Ισ.αὐτὸν, Ησ.κβ.δ. πικρῶς κλαύσομαι. μὴ κοπιάσετε παρακαλῶν με ὑπὲ τὸ ⳩ώτερμα τ̄ς θυγα-

τρὸς

τῆς τῶ θεοῦ μυ. ὁ δ' Ιερεμίας καὶ θρήνους μακρὰς συνέθηκε τῆς πόλεως κατεσκαμμένης. Ιεζεκιὴλ δὲ καὶ Ζαχαρίας, καὶ τινὰ ἄλλοτε εἰδη τῆς οἰκείας χυδαιότερα εἰς σύμβολα, μάλιστα εἰς παιδαγωγίαν τῆς συμφορᾶς ἔχων ὁ πρῶτος τοῖς κάμνουσι, καὶ διὰ ῥητορικῶν καὶ ἑτέρων τοιούτων σχημάτων. καὶ ὁ Δανιὴλ δὲ ὑπὲρ τῆς διαδοχῆς τῆς τούτων εἶχεν καὶ πλείους ἡμέρας διέμεινεν ἄσιτος, καὶ πᾶσαν ἀπουδὴν ἐπεδείξατο, Ⓜ θεὸν ἱκετεύων ἀφελέσθαι τῆς πικρᾶς δουλείας αὐτούς· καὶ τῶν ἀγίων δ' ἕκαστος ἑαυτὸν ἔθηκεν φαίνεται λέγων. ὅτω καὶ ὁ Δαβὶδ ὁρῶν τὸν ἀπόλεμον ὀργὸν ἐκείνων ὅτι Ⓜ δῆμον φερωνύμων, ἐφ' ἑαυτὸν ἐκάλει τὸν πληγὸν λέγων· Ἐγὼ ὁ ποιμὴν ὁ πρῶτος, καὶ ἐγὼ ὁ ποιμὴν ἐκακοποίησα· καὶ ὅτοι τὸ πρόβατον τί ἐποίησαν; γενέσθω ἡ χεὶρ σου ἐπ' ἐμοὶ, καὶ εἰς τοὺς οἴκους τῆς πατρός μου. καὶ Αβεσσαλὼμ ὁ πατριάρχης πόρρω τῶν κακῶν ἐφυγεν, καὶ ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ κακὸν ἐποίησεν τοὺς τὰ καταλοιπόμενα σὺν εἰς Σοδόμοις καὶ, ὡς εἰ αὐλῆς μέσοις τοῖς δεινοῖς ἐμβεβηκώς, ὅτω πρεκάλει εἰς ἑαυτὸν τὸ θεοῦ, εἰς ὃν αὖ ἀπέστη πρώτα ποιῶν καὶ λέγων, ὥστε λῦσαι Ⓜ χαλεπὸν ἐμπορισμὸν σκότου, εἰ μὴ ὁ θεὸς αὐτὸν ἀφεὶς ἀπόλλυσιν. Ⓜ ὁ δὲ τῇ κρίσει εἰς μείζονα ἐπεδείξατο τὸ ταύτης τῶν ἀρετῶν, ἅτε καὶ πλείονος ἀπολελαυκότες χάριτος, εἰς τοὺς μακρότερα κληθέντες σκάμματα. διὰ τοῦτο καὶ Πέτρος ἀκούων τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, ὅτι τοῖς πλουτοῦσι δυσκολώτατη ἡ πρὸς τὸν θεὸν εἴσοδος, πανοπλίαν καὶ ἐπέσκεμε, καὶ πᾶσιν προσῆγε λέγων· Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι· τί ἄρα δυνάται σωθῆναι; καίτοι γε ὑπὲρ τῶν καθ' ἑαυτὸν θαρραλέων προαγωνίσασθαι. ὁ γὰρ ὃ ἑαυτῶν ἐσκόπουν, ἀλλὰ τῆς οἰκουμένης ἐφοδιάζοι. καὶ Παῦλος δὲ διόλου τοῦτο ἡμῖν ἐνδείκνυται τῶν ἐπιστολῶν· ὃς οὐδὲ τὸν Χριστὸν ἰδεῖν ἠνέσχετο πρὸς τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας, ὅτω λέγων· Τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι κρεῖσσον, τὸ δὲ ἐπιμένειν τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς. τοιοῦτον δὲ τοῦτ' ἦν ἡμῶν ἀμφοτέρων τὸν χαρακτῆρα ὁ προφήτης, καὶ λέγων ταῖς ἀποφάσεσι τοῦ θεοῦ μὴ πολλῆς τῆς προθυμίας, καὶ ἐπιτιμῶν τοῖς ἁμαρτάνουσι, καὶ παρακαλῶν αὐτοὺς συνεχῶς καὶ μετὰ μακρῶν τῶν λόγων παρεξιόντα κατ' αὐτῶν. καὶ τοῦτο μάλιστα προῆς τῶν τέλει τῆς προφητείας ἐστὶν ἰδεῖν· πρὸς ὃ αὐτῶν ἀναγκαῖον ἄρξασθαι τῶν προοιμίων.

1 Ὅρασις, ἣν εἶδεν Ησαΐας. Ὅρασιν καλεῖ τὴν προφητείαν, ἢ μετὰ τοῦ πολλοὶ τῶν ἀκουσομένων ἐπ' αὐτῆς ὁρᾶν τῆς ὄψεως· ὡς ὁ Μιχαίας εἶδε τὸν λαὸν ἐσπαρμένον· καὶ ὁ Ιεζεκιὴλ τὴν ἀρχαιωσίαν καὶ τὴν προσδοκωμένην τῶν τὸν ἥλιον προσκυνούντων δὲ τὸν θαμύζιον· ἢ μετὰ τοῦ τὴν ἀκοὴν τῶν προφητῶν τὴν ἐκ τοῦ θεοῦ ἠνυσθαι ῥᾳδίαν αὐδῆς, μηδὲν ἔλαττον ἔχειν τῆς ὄψεως, ἀλλ' ὁμοίως πληροφορῆ, ὅπερ ἐν τοῖς βιωτικοῖς οὐκ ἔνι. ὅτι γὰρ ἕτερος ἦκουον προσῆκε τοὺς λοιποὺς τῶν δώδεκα προφητῶν, φησί, Προσέθηκε μοι ὧτίον ἀκούειν. ποιᾷ δὲ τὰ λεγόμενα ἀξιόπιστον, ὅσαπερ εἰ πάντα, καὶ δύσκολα τὰ ἀκροατῆ, καὶ προσπέμπει πρὸς τὰ σημεῖα δείξοντα. ἔθος γὰρ αὐδῆς ἅπασι τοῖς προσὶ τοῦ θεοῦ λόγοις παρθμεύουσι καὶ λεγόμενα, ὅτι προσὶ τὰ ἄλλων κατασκευάζειν, ὡς οὐδὲν οἰκοθεν φθέγγου δὲ, ἀλλ' ὅλα θεῖοι χρησμοί τινες εἰσὶ καὶ λεγόμενα, καὶ γράμματα ἐκ τῶν ἀρχαίων καταβάντα. οὕτω καὶ ὁ Δαβὶδ· Ἡ γλῶσσά μου κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου. μὴ δοῦναι δὲ κάλαμον νόμιζε εἶναι τὰ γράμματα, ἀλλὰ τὸ κατευθύνοντος αὐτὸ δεξιᾶς, τουτέστι μὴ τὸ γλώττης δὲ Δαβὶδ, ἀλλὰ τὸ κινήσαντος αὐτὸ χαρίτος. καὶ ἕτερος δὲ προφήτης τοῦτο αὐτὸ τὸ ἐνδεικνύμενος ἔλεγεν, Ὅτι ἀπόλλυμεν, φησί, συγκάμπτα κλίζων· ἵνα μὴ ἀνθρωπίνη σοφία τὰ λεγόμενα δοκῇ παρεῖσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερόν τι προσέθηκεν εἰπών· ἀλλὰ μᾶλλον ἐγὼ ἐνεπλήσθην ἰσχύος ἐν πνεύματι Κυρίου, καὶ κρίματος, καὶ δυναστείας. οὐ γὰρ δὴ μόνον σοφοὺς αὐτοὺς ἠθέλησε, ἀλλὰ καὶ ἰσχυροὺς ἐβούλετο, οὐ τῇ παρασώματος κατασκευῇ, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ. ὅπερ γὰρ πρὸς δῆμον εἶχον ἰταμὸν

κεφ. α.

β Βασ. κδ. ιζ.

Γεν. ιη.

Λουκ. ιη. κτ.

φιλιπ. α. κγ.

γ Βασ. κβ. ιζ.

Ιεζ. κ. ισ. ιε.

Ησ γ. δ.

4 Μμς. β.

Αμὼς ζ. ιδ.

ταμὸν ⸂δ᾽ ἀναίσχυντον, αἱμάτων διῳῶντα τοῦ φθινοῦ, ⸂δ᾽ σφαγὰς ἀγίων ἐμμελετῶντα, εἰκότως πολλῆς ἐδέοντο τῆς δυνάμεως, ὥστε μὴ καταπλαγῆναι τὴν ἄφατον αὐτῶν
Isa. a. m. κ. ῥώμην. διὰ δὴ τοῦτο μὲν Ἱερεμίας φησί, Τέθεικά σε ὡς τύλον σιδηροῦν, καὶ ὡς τεῖχος χαλκοῦν. ὁ δὲ Ἰεζεκιὴλ, Ἐν μέσῳ σκορπίων σὺ κατοικεῖς, μὴ φοβηθῇς ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, μηδὲ πτοηθῇς. ⸂δ᾽ Μωϋσῆς δέ, ἡνίκα ἀπεστέλλετο, οὐχὶ τὸν Φαραὼ δεδοικὼς, ἀναδύεσθαί μοι δοκεῖ μόνον, ἀλλ᾽ αὐτὸν μᾶλλον τὸν δῆμον τῶν Ἰουδαίων. τῷ γοῦν Θεῷ
Exod. 5. διαλεγόμενος, καὶ βαρβάροις, μᾶλλον πολλῆς τῆς ἀσυδησίας μαθεῖν ἐζήτει, τί δεῖ πρὸς αὐδὲς εἰπεῖν ἀπιστοῦντας, ὅτι δὴ πρὸς Θεοῦ ἀφιγμένος εἶη, καὶ τὰ σημεῖα τῆς ἐκείνου ἔνεκεν ἐλάμβανε γνώμης· καὶ μάλα εἰκότως. εἰ γὰρ εἷς αὐτὸν οὕτως ἐφόβησε, καὶ ζῶντα ἀνερρητηρίας, τί εἰκὸς ἦν παθεῖν ἀνοσιώτατα ἅπαντα δῆμον ὄντα; διὰ τοῦτο οὐχὶ σοφίας μόνον, ἀλλὰ καὶ δυνάμεως ἐλάμβανε πνεῦμα, καὶ ἔλεγε· πεπλήσθη ἰσχύος
Isa. a. a. ἐν πνεύματι Κυρίου, καὶ κρίματος, καὶ δυναστείας. καὶ ἕτερος δὲ πάλιν, Ῥῆμα Θεοῦ ἐγένετο
Naum. a. πρὸς Ἱερεμίαν τὸν Χελκίου. καὶ ἕτερος δὲ πάλιν, Λῆμμα Νινευὶ, βιβλίον ὁράσεως Ναοὺμ τοῦ Ἐλκεσαίου. καὶ αὐτὸς γὰρ οὗτος ἑτέρῳ ῥήματι τὸ αὐτὸ τοῖς προτέροις ἐνδείκνυται, τὸν πνεύματος τοῦ κατοχλοῦντος λῆμμα καλέσας. ὅπερ γὰρ λαμβανόμενοι τοῦ πνεύματος ὕπνου ἔλεγον, τοῦτο καὶ Παῦλος πομπαχοῦντος φησὶ, τὸν βαπτισμὸν τῶν ἀποστόλων ὄνομα εἶπεν ἐπαινεῖν διὰ τοῦ λέγειν, ὅρασις, καὶ λόγος, καὶ λῆμμα, καὶ ῥῆμα, τοῦτο διὰ τὸν τῆς ἀποστολῆς καταισχύνων ὄνομα. ὥσπερ γὰρ ὁ λέγων ὅρασιν ⸂δ᾽ ῥῆμα Θεοῦ, οὐ τὰ οἰκεῖα φθέγγεται, οὕτω καὶ ὁ ἀποστολὸν ἑαυτὸν καλῶν, οὐ τὰ παρ᾽ ἑαυτοῦ διδάσκει, ἀλλ᾽ ἅπερ ὁ ἀποστέλλων ἐκέλευσεν. ἀποστόλου γὰρ ἀξίωμα, μηδὲν οἰκεῖον ἐπεισάγειν. διὸ ⸂δ᾽ ὁ Χριστὸς ἔλεγε· Μὴ κληθῆτε διδάσκαλοι, ὅτι εἷς ὑμῶν ἐστιν ὁ διδάσκαλος ὁ ἐν
Matth. 23. a. τοῖς οὐρανοῖς· δείκνυσι, ὅτι πᾶσα τῶν παρ᾽ ἡμῖν δογμάτων ἡ ἀρχὴ τοῦ ῥίζαν ἄνωθεν ἔλαβεν ἐκ τοῦ τῶν οὐρανῶν δεσπότου, καὶ διὰ τοῦτο ὡσπερεὶ τοῦ τὰ λεγόμενα διακονούμενοι. ἰδοὺ εἶδεν Ἡσαΐας. ὃ πῶς ὁρᾶσιν ⸂δ᾽ τοῦ φῶτα, ἅπερ ὁρῶσιν, οὐχ ἡμέτερον εἰπεῖν (οὐ γὰρ δυνατὸν ἐρμηνευθῆναι λόγῳ τὸ ἔργον τῆς ὄψεως) ἀλλ᾽ ἀκριβὲς μόνον οἶδε σαφῶς, ὁ τῇ πείρᾳ μαθών. εἰ γὰρ φύσεως ἔργα ⸂δ᾽ πάθη πολλάκις οὐδεὶς ἂν παρεσχήσατο λόγῳ, πολλῷ μᾶλλον τὸν ἔργον τῆς τοῦ πνεύματος ἐνεργείας. εἰ γὰρ ἀμυδρᾶς εἰκόσιν ἀπορρησόμενοι δεῖ κατατολμῆσαι, οὐχ ὥστε ὃ σαφὲς ἀπαγγεῖλαι, ἀλλ᾽ ἀσαφῶς ἀπαγγεῖλαι ὥστε αἰνίγματι ἀπαγγεῖλαι, ἐμοὶ δοκεῖ παντὸς καὶ ὅτι τῶν ἀποφθεγμάτων γένεσις, οἷς δὴ εἰ τὴ καθαρῶν ὑδάτων φύσις ἡλιακὰς ἀκτῖνας δεξαμένη καὶ σελαγισθεῖσα· οὕτω ⸂δ᾽ τῶν ἀποφθεγμάτων ταῖς ψυχαῖς καθαιρομένοις οἰκεῖα ἀρετῆς ἀποστολὴν ἐπιδέχεσθαι τὸ πνεύματος δωρεὰν, καὶ πρὸς τὴν λαμπηδόνα ποιουμένας ἐκείνην, ὅτω δέχεσθαι τῶν μυστηρίων τὴν γνῶσιν. Υἱὸς Ἀμμώς. Τίνος ἕνεκεν τοῦ παιδὸς μέμνηται; ἢ διὰ ταῖς ὁμωνυμίας, ἢ ὥστε μαθεῖν ὅτι οὐδὲν αὐτέλεια παιδὸς ἐπισκιάζει παιδὸς ἀρετήν. οὐδὲ αὐθάδημα τοῦτο ὃ ἐκ μεγάλων φωνῶν, ἀλλὰ ὃ μεγάλοις αὐδῆς ἠνέσχετο· ὅτος τε ἀσήμου παιδὸς ὤν, πάντων φαιδρότερος γέγονε, τῇ τῆς οἰκείας ἀρετῆς λάμψας ὑπερβολῇ.

κ. Ἀμώς.

Ἢ εἶδε κατὰ τῆς Ἰουδαίας καὶ κατὰ Ἱερουσαλήμ.

Τίνος ἕνεκεν διηρημένως ἑκατέρων ἐμνημόνευσε τῶν χωρίων; ὅπερ καὶ αἱ πηγαὶ διηρημένως γεγόνασι, καὶ ἐν διαφόροις καιροῖς, τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦτο σοφῶς οἰκονομήσαντος, ὃ μὴ πάντας ἀθρόον ἀπολέσαι, ἀλλ᾽ ἧρεμα ⸂δ᾽ καταμαρὸν, ὥστε τῇ τῶν ἀπαλλαγέντων ὑμνῳδίᾳ τοὺς λειπομένους θλίβεσθαι θορυβουμένους. εἰ γὰρ οὐκ ἐκρήσαντο εἰς δέον τῷ φαρμάκῳ, ἀλλὰ τοῦ ἰατροῦ, ἀλλὰ τῶν καμνόντων τὸ ἔγκλημα. ποιεῖ γὰρ αὐτὸ διὰ πάντος,

καὶ

ἢ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, οὐ πολλὰς ὁμοῦ τοῦ τὰ αὐτὰ ἁμαρτάνοντας, ὁμοῦ ἢ κολάζων (εἰ γὰρ, δι' ἅπαντα ἡμῶν πάλαι προεμηρπάσθη ὁ ἡμῶν) ἀλλὰ τοῦ μὴ ἐν ταύτῃ ἅπασι τοῖς ἀκούουσι, αὐδῆς τε ἐκείνοις κουφοτέρας τὴν ἐκ καταστολάζων κολάσιν, ἢ τοῖς ξυναμαρτάνουσιν αὐδῆς μείζονα τῆς ὀφειλομένου μεταβολῆς προσαπειλήμενος ὑπόθεσιν· τοῦ ὃ μήτε οἴκοθεν, μήτε ἐκ τῆς τοιαύτης οἰκονομίας βλαπτόμενος τι κερδαίνειν, τῇ ἀνθρωπότητι καὶ φοβερᾷ τῆς κρίσεως ταμιευόμενος ἡμέρᾳ.

Ἐν βασιλείᾳ Ὀζίου καὶ Ἰωάθαν καὶ Ἄχαζ καὶ Ἐζεκίου, οἳ ἐβασίλευσαν τῆς Ἰουδαίας.

χ. προσθήκη, Καὶ τὴν χρείαν ἀναγκαίως προσέθηκεν, τὸ φιλόπονον ἀκροατὴν ἀπαπέμπων εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν γεγραμμένων. οὕτω γὰρ εὐμαθεστέρα ἡ προφητεία, εἰ μάθοιμεν, πῶς τῶν προσταγμάτων ἀφικνουμένων, καὶ πῶς τῶν πραγμάτων ἐχόντων τῶν Ἰουδαίων, ὅτε τὰ φαρμακὰ κατεσκεύασαν. 2 Ἄκουε οὐρανέ, καὶ ἐνωτίζου γῆ, ὅτι Κύριος ἐλάλησε. Πολλοῦ χρόνου τὸν ζημιοῦν τὸ προοίμιον. εἰ γὰρ μὴ σφοδρὰ ἦς ἐπ' αὐτοῖς καὶ ἄφατος ἡ ὀργὴ, οὐκ ἂν τοῦ δεσπότου ἀφεὶς, πρὸς τὰ στοιχεῖα τὸν λόγον ἀπέτεινε· ποιᾷ δὴ αὐτὰ, οὐχ ὡς τῶν ὀργῶν ἐνδείξασθαι μόνον, ἀλλ' ὡς καὶ αὐτοῖς τοῦ ἀκούειν μέλλοντας μετὰ πολλῆς ἐπιτέλεσαι τῆς ἐπαφροδίτου, δείκνυσι ὅτι τῶν ἀναισθήτων φύσει στοιχείων χεῖρον Ⓘ λόγου τετιμημένοι τυγχάνειν. τοῦτο δὴ καὶ ἑτέροις ἔθος προφήταις ποιεῖν. Διὰ τοι τοῦτο καὶ ὁ πρὸς τὸν Ἱερεβοὰμ ἀποσταλεὶς, ἀφεὶς τὸν βασιλέα, πρὸς οὓς ἀπεστάλη, τῷ θυσιαστηρίῳ διαλέγεται· καὶ Ἱερεμίας τὴν γῆν σκαλεῖ λέγων, Γῆ, γῆ, γῆ, γέγραφον τὸν ἄνδρα τοῦτον, ἄνδρα σκληρυνόν. καὶ ἕτερος πάλιν ἔλεγεν, ἀκούσατε φαραγγες, θεμέλια τῆς γῆς. Υἱοὺς ἐθρήνησα. Οὐ τὴν κτίσιν πρὸς πολλὰς ἀνθρώπους τίθησιν εἰς αὐτοὺς ἀνεργασίαν, ὅπερ ἐμοὶ ὃ ἡμέσθαι· ἀλλὰ τὴν ἐξαίρετον, ὅταν ἐμοὶ τοὺς ἐμοὺς ἡμέσθαι. πάντα γὰρ ἀρχὴ τῶν ἀνθρώπων ὁ Θεός. καὶ ὥσπερ τὸν ἀνθρώπον πλάττων, οὕτω πω ἡμούμενον ἐπίμησε τῇ ἀρχῇ εἰπών, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν· ὅτι δὴ τῆς κτίσεως καὶ μείζονος (ἀ γὰρ δὴ μόνου μηδὲν εἰργασμένης, ἀλλὰ δὲ μυρία κακὰ εἰργασμένης ἐπίμησε διὰ τῆς τοῦ λουτροῦ παλιγγενεσίας) οὕτω καὶ σωτῆρα ἔστιν ἰδεῖν, ὅτι τῇ ἀθεσίᾳ οὐχὶ [οὐ] μόνον καταρθωκότας, ἀλλὰ καὶ ἐπολαικότας ἐπίμησεν. ἀ μὲν ὅτῳ πρὸ τῶν πόνων, ἀποστερῆς μὴ τοὺς πόνους, ἀλλὰ καὶ τότε μείζονα δίδωσι τὰ ἔπαθλα. Καὶ ὕψωσα.

Τὰ δὲ Αἰγύπτῳ, τὰ δὲ τῇ ἐρήμῳ, τὰ δὲ Παλαιστίνῃ, ἑνὶ ῥήματι πρέσβαμεν. ἔθος γὰρ τῷ Θεῷ τοῦτο, διὰ τὴν προειρημένων τὴν ἐνεργασιῶν μὴ καταμακρὸν τὸν διατείνειν τὴν διηγήσιν τῶν γεγραμμένων. Αὐτοὶ δέ με ἠθέτησαν. Παρέβησαν μου, φησὶ, Ⓦ νόμον, καὶ προστάγματα κατέλιπον. 3 Ἐγὼ βοῦς Ⓦ κτησάμενον, καὶ ὄνος τὴν φάτνην τοῦ κυρίου αὐτῶν. Αἱ συγκρίσεις αὔξουσι τῆς κατηγορίας πιστοῦσι, καὶ μάλιστα ὅταν ἐξ ὁμοίων ὦσι· καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς φησι· Ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν. καὶ πάλιν, βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει, καὶ κατακρινεῖ γενεὰν ταύτην, ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶντος. καὶ Ἱερεμίας δὴ πάλιν φησὶ, Πορεύθητε εἰς νήσους Κετιὶμ, καὶ ἴδετε καὶ εἰς Κηδὰρ· ἀποστείλατε καὶ γνῶτε, εἰ ἀλλάξουσι ἔθνη θεοὺς αὐτῶν· ὁ δὲ λαός μου ἠλλάξατο τὴν δόξαν αὐτοῦ, ἐξ ἧς οὐκ ὠφελήθησαν. Ὁ δὲ παιδεύσας τὴν νομοθεσίαν διέκρινε, καὶ ὅσον ἀπαιτεῖ τοῦ δεσπότου μέτρον, ὁ δὲ ἀληθὴς εὐκόλως καταγράσας, καὶ ἀληθῶν τοῖς δυσπετεστέροις. ἀλλ' ἐρεῖ τις, ὅτι σκληρὸν τῇ φύσει ἔχει τὸ γραφεῖον. ἀλλὰ δυνατὸν τὰ φύσει κατορθούμενα εἶναι, οὐ προαιρέσεως ὑφ' ἡμῶν γίνεσθαι. ἔγραφε βοῦς Ⓦ κτησάμενον· ὁ δὲ τῆς ἐξαιρέτου τῆς δωρεᾶς τιθεὶς αὐτοῦ, ἀλλ-

λοῦ

λα ⸂ τῇ ὑποβολῇ τῆς κακίας αὐτῶν αὔξει τὴν κατηγορίαν. ὥσπερ γὰρ εἰς σῶμα πολὺ αὐτῶν τὰ στοιχεῖα κακῶς, οὕτω πάλιν οὐκ ἀνθρώπους, ἀλλὰ ἀλόγοις αὐλοῖς συγκρίνει, ἢ τούτων τοῖς ἀνοήτοτάτοις ἢ διὰ πυρὸς χαλεπῆς κακείνων. ὅτι ἡ Ἱερεμίας ποιῶ, πυρὰ καὶ χαλιδόνα προσάγων εἰς μέσον, καὶ ὁ Σολομὼν ἢ νεῦ πρὸς τὴν μύρμηκα, νεῦ πρὸς τὴν μέλιτταν πέμπων τὸν ἀργὸν βίον ζῶντα. Ἰσραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω. Ἱερ. κ. ζ. Παρ. ς. χ. ϛκαὶ ω.

Ἐπίτασις κακίας, ὅταν καὶ ⸂ οἰκειωθῶσι, καὶ μὴ τοσαύτας ὑμᾶς, καὶ πρώτης ἀνθρώπου προσῆκε τὴν κακίαν ὠσὶν ἡντινοῦν μοχθηρότης. οὐκ εἶπεν, Ἰακώβ, ἀλλ' Ἰσραήλ, ὥστε τῇ ἀρετῇ ἢ προσήκοντι τὸν ἐγκλήτων μείζονα δεῖξαι τὴν ἀγνωμοσύνην. ὁμοῦ γὰρ τῇ τῆς ψυχῆς ἀρετῇ τὴν θυλακὴν ἐπισπάσατο τὴν τῆς προσηγορίας, ⸂ ἣ σχῆμα τῆς προδοσίας αὐτὴν προὐδωκεν. Καὶ ὁ λαός μου ἐμὲ ἢ ζυπῆκεν. Ἐμέ, φησι, τὸν τῆς ἡλίκης φιλανθρωπότερον.

4 Οὐαὶ ἔθνος ἁμαρτωλόν. Καὶ τοῦτο τοῖς προφήταις ἔθος, οὐ τὰ ἰδιώτατα νοσοῦντας θρηνῶν. ὅτω ἡ Ἱερεμίας πολλαχοῦ· ὅτω ⸂ ὁ Χριστὸς λέγων· Οὐαί σοι Χωραζίν, οὐαί σοι Βηθσαϊδά· ἐπεὶ ἢ τοῦτο διδασκαλίας εἶδος. οὐ γὰρ οἶκ ἀνεχήσατο λέγων, τοῦτον πολλάκις διώρθωσε θρηνῶν. Λαὸς πλήρης ἁμαρτιῶν. Ἄλλη προσθήκη κατηγορίας, ὃ ἢ πρώτης, ἢ μετ' ὀπτάσεως. Σπέρμα πονηρόν. Matth. ια. κα.

Οὐ τὴν ⸂ ἡμέραν αὐτὴν θρηβάλλει, ἀλλὰ διὰ παντὸς οὖσας κακούς. ὥσπερ γὰρ ὁ Ἰωάννης λέγων, ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν, οὐ τὴν φύσιν ἀπαιτίζει (οὐ γὰρ ἂν εἶπε, ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, εἰ φύσει ἢ ἀπὸ γεννήσεως ἦσαν τοιοῦτοι) ὅτω ἢ σὲ τοῦτο, λέγων σπέρμα πονηρόν, οὐ τὴν γένεσιν αὐτῶν θρηβάλλει. Υἱοὶ ἄνομοι. Οὐκ εἶπε παράνομοι, ἀλλ' ἄνομοι, τὴν ὕβριν ἐπιδεικνύμενος εἰληφότων νόμον οὐδὲν ἧττον ἀμείνον θρασείᾳ χειρί. ἀλλὰ τῆς προαιρέσεως τὴν θρασύτητα δηλοῖ. Ἐγκατελείπατε τὸν Κύριον, ἢ παρωργίσατε. Ἰσ. γίνεται

Ἐμφαντικῶς τοῦτο εἴρηκε. ἢ γὰρ ἤρκει ὃ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἰς κατηγορίαν· ὅπερ Ἱερεμίας ἐγκαλεῖ λέγων, ὅτι ἢ αὐτὸν ἀπέστησαν, ἢ δαίμοσι προσεπλώθησαν. Τὸν ἅγιον τοῦ Ἰσραήλ. Καὶ τοῦτο κατηγορίας ὑπόστασις, ὅτι κοινὸς ὢν ἁπάντων δεσπότης, αὐλοῖς ἐγκωμιάζετο τότε.

Ἀπηλλοτριώθησαν εἰς τὰ ὀπίσω. 5 Τί ἔτι πληγῆτε προστιθέντες ἀνομίας; Μείζων κατάγνωσις, ὅταν μηδὲ ταῖς ὠφελείαις γένωνται βελτίους. ἢ τοῦτο ἢ εἶδος θυρτισίας τὸ κολάζειν. οὐδὲ γὰρ ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν, ὅτι ἐτιμήσατο ⸂ θυρχέτησε μόνον, ἀμπαύουσα ἢ ἠφίει, ἀλλὰ ἢ ὠφέλει ἐφείλκετο, ἢ φόβῳ τῶν κολάσεων ἐσωφρόνισε, ⸂ σὺ ἑκατέρους ἔμεινας ἀίατα νοσοῦντες. πολὺ εἶδος ἰατρείας ἐπιδείξατο, τέμνων, καίων· τὰ ἢ τῆς νόσου οὐδὲ ὅπως εἶχε, ὃ μάλιστα τὸ νοσεῖν ἀίατα σημεῖόν ἐστι, τὸ μηδὲ δύνασθαι θεραπείαν. Πᾶσα κεφαλὴ εἰς πόνον, ἢ πᾶσα καρδία εἰς λύπην.

6 Ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ ὁλοκληρία, ὅτε τραῦμα, ὅτε μώλωψ, ὅτε πληγὴ φλεγμαίνουσα. Εἶτα λέγει τὰς κολάσεις ἢ τὰς ὠμωρίας. οὐκ ἔλαττον γὰρ τοῦτο εἶδος θυρτισίας ὅτι ἢ τῆς ὠμῆς τὸ εἰς αὐτὸν γενναιόφρονος. πολλάς γὰρ, φησι, ἐπάταξα, ἢ εἰς λύπην αὐτὸν ἐπέβαλον. Εἰ πᾶσα κεφαλὴ εἰς πόνον, πῶς οὐκ ἔστιν ὅτε τραῦμα, ὅτε μώλωψ; ὃ τραῦμα, τὸ λοιπὸν σώματος ὑγιαίνοντος, τότε φαίνεται τραῦμα ὄν· Εἰ δὲ ὅλον ἠλκωμένον τύχοι, οὐκέτι ἂν φαίη τὸ ἕλκος. τοῦτο οὖν ἐπιδείξασθαι βούλεται, ὅτι ὅλον τὸ σῶμα ἤλκωτο, ἢ οὐχὶ τὸ μὲν ὑγιαῖνε, τὸ δὲ ἀξιοδακρύτως ἰᾶτο, ἀλλ' ἅπαν φλεγμονῆς, ἅπαν μώλωπος ἦν. Οὐκ ἔστι μάλαγμα ἐπιθεῖναι. Τοῦτο δὲ προτέρου βαρύτερον. ἢ γὰρ τὸ νοσεῖν ὅτω χαλεπὸν,

πον, ὡς νεοσσιὰν μηδὲ ἀναπαύεσθαι δυνάσθαι, καὶ μάλιστα ὅταν ὁ ἁγιασθεὶς ἅγιος ᾖ.

Οὔτε ἔλαιον, οὔτε καταδεσμούς. Ὥστε ποιῆσαι νεοσσιὰν λόγον ἐμφατικῶς, ἐπέμεινε τῇ μεταφορᾷ. τοῦτο γὰρ αὐτῆς τὸ ἐξαίρετον. 7 Ἡ γῆ ὑμῶν ἔρημος.

Ταῦτα οὐχ ὡς γεγενημένα ἀπαγγέλλει, ἀλλ' ὡς ἐσόμενα προαναφωνεῖ. κέχρηται δὲ τῷ ἐθνικῷ προσώπῳ τούτῳ ὁμοῦ τε φοβοῦντες τοὺς ἀκροατὰς, καὶ τῆς οἰκείας ἀληθείας τὸ δυνάμει ἐνδεικνύμενοι. ὡς γὰρ τὰ προελθόντα οὐκ ἐν μὴ γεγενῆσθαι, οὕτω τὰ μέλλοντα ἐκ τῶν προφητῶν λέγεσθαι, οὐκ ἐν μὴ συμβαίνειν, πλὴν ἐὰν μή ποτε μετανοήσαντες κολάζεσθαι μέλλοντες. Αἱ πόλεις ὑμῶν πυρίκαυστοι.

Οὐ γὰρ ἠφάνισεν αὐτὰς παντελῶς, ἀλλ' ἀφῆκεν ἐσάναν τὰ λείψανα τοῦ ἐμπρησμοῦ τοῦ βαρβαρικοῦ, μᾶλλον δυνάμενα καθικέσθαι τῆς τῶν ὁρώντων ὄψεως. Τὴν χώραν ὑμῶν ἐναντίον ὑμῶν ἀλλότριοι κατεσθίουσιν αὐτὴν, καὶ πρήσσονται κατεσταλμένην ὑπὸ λαῶν ἀλλοτρίων. Ἐπίτασις συμφορᾶς, ὅταν καὶ γένωνται τῶν οἰκείων γένωνται συμφοραὶ, καὶ μηδὲ ἐξ ἀκοῆς αὐτὰ μανθάνωσι μόνον.

8 Ἐγκαταλειφθήσεται ἡ θυγατὴρ Σιὼν, ὡς σκηνὴ ἐν ἀμπελῶνι, καὶ ὡς ὀπωροφυλάκιον ἐν σικυηλάτῳ. Μέγα τι ἔχουσι καὶ αἱ εἰκόνες, καὶ μάλιστα ἐν τῇ γραφῇ, εἰς προφάσεων τῶν λεγομένων. τὴν Ἱερουσαλὴμ ἢ καλῇ θυγατέρα Σιὼν, ἀφ' ὧν ὁμοιοῦσθαι τοῦ ὄρους. ὡς σκηνὴ ἐν ἀμπελῶνι, καὶ ὡς ὀπωροφυλάκιον ἐν σικυηλάτῳ. τὸ μὲν γὰρ ἠρημωμένου, ἐκ τῶν γεωργῶν ἀπενεχθέντων, ὥσπερ λοιπὸν ἡ τῆς πόλεως οἰκοδομή. Ὡς πόλις πολιορκουμένη. Τοῦτο τῆς ἀληθείας αὐτῶν καὶ τῆς ἐγκαταλείψεως αἴτιγμα. ὅταν γὰρ μηδεὶς ὁ βοηθῶν ᾖ, τότε ἀνάγκη συγκεκλεῖσθαι, τὴν ἀπὸ τῶν τειχῶν ἀσφάλειαν μόνην ἐκδεχομένους.

χ. σικυηλάτου. ἰ. ἀφ' ὧν

9 Καὶ εἰ μὴ Κύριος σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα, ὡς Σόδομα ἂν ἐγενήθημεν, καὶ ὡς Γόμορρα ἂν ὡμοιώθημεν. Ἕως ἀεὶ τοῖς προφήταις, μὴ μόνον ἐκεῖνα προλέγει, ἃ μέλλουσι παθεῖν πλημμελοῦντες δικαίως, ἀλλὰ ἐξ ἃ παθεῖν ἦσαν ἄξιοι· ἵνα καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς καιροῖς τῆς τιμωρίας πολλὰς ἴδωσι τοῦ Θεοῦ χάριτας, καὶ τὴν ἀξίαν τῶν πλημμελημάτων, ἀλλὰ ἐλαττοῦσα πολλῷ τὴν δίκην τίνοντες. ὅτε γοῦν καὶ ἐν ταύταις φησὶν, ὅτι τὰ μὲν ἁμαρτήματα αὐτῶν, καὶ ταῦτα τὰ εἰρημένα, ἀλλὰ πάνυ ἀληθρίδην ἀπῄτει, καὶ ὁλοκλήρου τὸν ὄλεθρον ἀφανισμὸν πάντα· ἃ δὴ καὶ ὅτι Σοδόμων ζημιοῦσθαι. ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία οὐκ ἀφῆκε τοῦτο γενέσθαι, πολλῷ τῆς ἀμαρτίας ἐλαττοῦσα τὴν ζημίαν ἐπάγουσα. ὅπερ ἡ πολλὴ τῆς παλαιᾶς πρὸς τὴν καινὴν ἔστι συγγένεια, εἰκότως τούτῳ καὶ ὁ Παῦλος ἀπεχρήσατο. καὶ ὅπερ τὴν διάστασιν εἶπεν ὁ προφήτης. ὥσπερ γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, εἰ μὴ πολὺς ὁ τοῦ Θεοῦ γέγονεν ἔλεος, πάντες ἂν ἀπηρπάσθησαν· οὕτω καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, εἰ μὴ τὰ τῆς χάριτος ἐφάνη, χαλεπώτερα τούτων πάντες ἂν ἔπαθον. ἐγκατέλιπε ἡμῖν σπέρμα· τοῦτ' ἔστιν ἐκλογὰς ἀπὸ τῆς ἀγχιμαλωσίας λέγει.

10 Ἀκούσατε λόγον Κυρίου ἄρχοντες Σοδόμων, προσέχετε νόμῳ Θεοῦ ἡμῶν λαὸς Γομόρρας. Ἐπειδὴ εἶπεν, ὅτι τὰ Σοδόμων ἦσαν ἄξιοι παθεῖν, δείκνυσι, ὅτι καὶ τὰ Σοδόμων ἐτόλμων. διὸ καὶ ἀπὸ τῆς κοινῆς αὐτοὺς ὀνομάζει προσηγορίας. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, οὐδὲ χαρὰν εἶχεν ὁ λόγος. ὅτι γὰρ οὐ πρὸς Σοδομαίους ἀποτείνεται νῦν, ἀλλὰ πρὸς Ἰουδαίους, καλῶν αὐτοὺς τῇ τῆς προσηγορίας κοινωνίᾳ, δείκνυσι τὰ μὲν τοιαῦτα λεγόμενα. θυσιῶν γὰρ μέμνηται καὶ προσφορῶν καὶ τῆς ἄλλης τῆς νομικῆς λατρείας, ἧς οὐδὲ ἴχνος ἦν πρὸς Σοδομίτας. νόμῳ Θεοῦ ἡμῶν, φησὶ, ἐλέγχων.

11 Τί μοι πλῆθος, φησὶ, τῶν θυσιῶν ὑμῶν, λέγει Κύριος; πλήρης εἰμὶ ὁλοκαυτωμάτων

τραμάτων κριῶν, καὶ τράγων αἷμα ταύρων καὶ πάχνων οὐ βούλομαι.

Ὁ ψαλμὸς ὁ πρὸς σφόδρα σαφὴς ἅπασι δῆλος γέγονε τούτῳ προσέσικε, διὰ ἑτέρων μὲν ῥημάτων, λέγει δὲ τὴν αὐτὴν ὑφαρπάζων νοημάτων. τῷ γὰρ σὺ τὸν ψαλμῷ προσκαλέσασθαι τὸν οὐρανὸν ἄνω, καὶ τὴν γῆν, τὸ διαφέρειν τὸν λαὸν αὐτοῦ, ἵσον ὄντι τὸ ἄκουε οὐρανέ, καὶ ἐνωτίζου γῆ, ὃν ὁ Κύριος ἐλάλησε· καὶ τοῖς ἑξῆς ἢ τοιαῦτα. ὥσπερ γὰρ ὁ Δαυὶδ φησιν, οὐκ ἐπὶ ταῖς θυσίαις σου ἐλέγξω σε, καὶ ἢ ὁλοκαυτώματά σου ἐνώπιόν μού ἐστι διαπαντός· οὕτω δὲ ὁ Ησαΐας φησὶ, τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν λέγει Κύριος; καὶ πάλιν ὁ μὲν Δαυὶδ φησιν, οὐ δέξομαι ἐκ τοῦ οἴκου σου μόσχους, οὐδὲ ἐκ τῶν ποιμνίων σου τράγους· ὁ δὲ Ησαΐας, ὁλοκαυτώματα κριῶν, καὶ στέαρ ἀρνῶν, καὶ αἷμα ταύρων καὶ τράγων οὐ βούλομαι. ὅπερ γὰρ ἐγκαλούμενοι συνεχῶς ὅτι τῶν τῆς ἄλλης ἀρετῆς εἰσὶν ἔρημοι, ἀντὶ παντὸς ἀπολογίας ταῖς θυσίαις προσεβάλλοντο, συνεχῶς αὐταῖς ὑπιτελοῦντες, εἰκότως ἐκείνοις ὁ προφήτης, μᾶλλον δὲ καὶ ἄλλοι πολλοὶ ταύτης ἐκβάλλουσιν αὐτοὺς τῆς ἀπολογίας. ὅθεν δῆλον ὅτι οὐ προσηνωμένως αὐτὰς ἐδέχοντο, ἀλλ' ὥστε παραδραμεῖν ἡγεῖσθαι τῆς ἄλλης ἐντεῦθεν αὐτοῖς πολιτείας. ἐπεὶ δὲ τὴν ἀναγκαίων καὶ κατεπειγόντων ἀμφοτέρους ἐκτίνυσθαι, διὰ τούτου παρήλλαττο, διὰ ταύτας λοιπὸν προσίεσθαι φησιν ὁ Θεός. 12 Οὐδὲ δὺ ἔρχησθε ὀφθῆναί μοι. Εἰς τοῦτο ἦλθε φησὶ, εἰς ναόν. Τίς γὰρ ἐζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν;

Καὶ μέντοι ὁ λόγος συγκειται βιβλίον, ὃ λιβίτικον λεγόμενον, περὶ τῆς τῶν θυσιῶν ἀπρεπείας νομοθετῶν· καὶ ἐν τοῖς δευτερονομίοις δὲ, καὶ ἐν ἑτέροις πλείοσι πολλοὶ περὶ τούτων εἰσὶ διεσπαρμένοι νόμοι. πῶς οὖν φησι, τίς ἐζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; ἵνα μάθῃς, ὅτι ὁ προσηνωμένως τοῦ Θεοῦ θέλημα, ὃ τὰ τοιαῦτα νομοθετῶν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς αὐτῶν ἀθετείας τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν ἡ περὶ τούτων νομοθεσία. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἐβούλετο γυναῖκα ἐκβάλλεσθαι τὸν ἅπαξ ἀνδρὶ συναφθεῖσαν· μείζονα δὲ ἐπιτίθησι κακὸν, "Ὃ μὴ, καλυομένους ἐκδῆσαι, ἀναγκάζεσθαι σφάττειν ἔνδον ὕσας καὶ μισομήρας, ὃ ἔλαττον συνεχώρησεν· ὅτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, κωλύων ὃ δαίμοσι θύειν, καὶ παιδεύσαι ὅσον ἐβούλετο, εἰ ὅσον ἐβούλετο καταρθώσῃ. τοῦτο γοῦν αὖθις πάλιν Μιχαίας ὁ προφήτης ἐπεσκυθρώπασε λέγει· Μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσενέγκατέ μοι ἔτη τεσσαρακοντα, λέγει Κύριος; καὶ ὁ Ιερεμίας δὲ φησιν, Οὐ ταῦτά ἐστιν, ἃ ἐνετειλάμην τοῖς πατράσιν ὑμῶν. ὅπερ γὰρ καὶ δαίμονες τοῦτον ἐθεραπεύθησαν θέσθαι, καὶ αὐτὸς ἔδωκε, ἵνα μηδεμία τοῖς ἀθετεῖν ἐντεῦθεν ἀπωλείας λήμπται προφάσις, συνεχῶς ὄχλῳ πολλῶν ταῦτα φησι τῷ προφήτῃ. ἐκφοβοῦμαι γὰρ καὶ μὴ διδομένων ἡναπάλοιμι, καὶ συνεχῶς ἐπέκειντο τοῖς κρίνουσι δὲ καὶ κατηγοροῦντες δὲ λέγοντες, Τὸ γὰρ λάχομεν γέρας ἡμεῖς· αὐτὸς γοῦν ὅτε δέ χρῆς ἤτησε, καὶ ἰσχὺν ἐπέλυσεν, ἔδειξεν, ὅτι οὐκ βουλόμενος τοῦτο ἐπέτρεψεν· ὃ ταύτῃ γοῦν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ καταλύσαι ταχέως αὐτά, καὶ ἰσχὺν ἐπετέλεσε τὸ, μὴ προσίεσθαι, δὲ διὰ πολὺν ἀπαξαπλῶς ἐδήλωσεν ὅτι πολλῷ τῆς μεγαλοπρεπείας αὐτοῦ τῆς λατρείας δοῦλος ὁ ζῆλος ἀνάξιος.

13 Πατεῖν μου τὰς αὐλὰς οὐ προσθήσετε. Η τὰς ἀγχιμαλωσίας προλέγει, ἢ ἀπαγορεύει καὶ τοῦτο, ὅπερ οὐ μετ' ὀργῆς ἐποίησαν γενόμενοι.

Εἰς φέρητέ μοι σεμίδαλιν, μάταιον. Τῶν γὰρ ὑπιταγμάτων τὰ μὲν δι' ἑαυτὰ, τὰ δὲ δι' ἕτερα γίνεσθαι ἐπελθύσης· οἷον τὸ εἰς Θεὸν εἰδέναι, τὸ μὴ φονεύειν, μὴ μοιχεύειν, καὶ ὅσα τοιαῦτα, διὰ τὰς ἐξ αὐτῆς ὠφελείας ἐνομοθετεῖτο· τὸ μέντοι θῦσαι καὶ θυμίαμα προσφέρειν, καὶ τηρῆσαι σάββατον, καὶ ὅσα τοιαῦτα πάλιν, οὐχ ἵνα τὰ αὐτὰ ταῦτα γένηται ἁπλῶς, ἀλλ' ἵνα διὰ τῆς τούτων μελέτης, τῆς τῶν δαιμόνων ἀπα-

γωγῆς

γωνται θεραπείας. ἐπεὶ οὖν ὅτοι ταῦτα μὴ ἐπετέλουν, ὃ ἦν ὀξὺ αὐτῶν οὐκ ἐκαρποῦντο κέρδος, ἀλλ' ἔτι τοῖς δαίμοσιν ἦσαν προσπλοκόμενοι, εἰκότως καὶ ταῦτα ἐκβάλλεται· ἐπεὶ καὶ δένδρον εἰκότως ἂν ἐκτέμνοι, φύλλα μὲν ἔχον καὶ κλάδους, καρπῶν δὲ ἔρημον ὄν. ὁ γὰρ τοῦ γηπόνου πᾶσα προσὶ ὁ φυτὸν ἡ ὀπτιμόγεια, ἀ ὀξὺ Ⓦ φλοιὸν καὶ τὸ
χὴ καρπῶ 5 φύλλωμα, ἀλλ' ἵνα" τῶν καρπῶν ἀπολαύῃ. Θυμίαμα, βδέλυγμά μοί ἐστιν.

Ὁρᾷς ὅτι ἀ τῇ φύσει τὰ προσφερομένων ἔχαιρεν, ἀλλὰ τὰ γνώμῃ τῶν προσαγόντων ἐζήταζε. ὀξὺ δὴ τοῦτο Ⓦ μὴ καπνὸν καὶ τὰ κνίσσαν τὰ ἀπὸ τῆς θυσίας τοῦ Νῶε, ὀσμὴν εὐωδίας ἐκάλεσε, τὸ δὲ θυμίαμα, βδέλυγμα. οὐδὲ γὰρ ἔφη, ἀ" τὰ θυσίαν τῶν δώρων, ἀλλὰ τὰ διάθεσιν τῶν προσφερομένων ὁρίζεται.
ἀ. τὰς θυσίας τὰ δῶρον,

10 14 Τὰς νεομηνίας ὑμῶν, καὶ τὰς Σάββατα. Παρατηρητέον ὡς οὐδὲν τῶν ἀναγκαίων ἐκβάλλει, ἀλλὰ ταῦτα ἃ καὶ προσαγόμενος ὁ Χριστὸς κατέλυσε. διὸ καὶ ὁ Παῦλος εὐσταθέστερον τῶν λόγῳ χειρημένος, ἵνα μὴ Ἰουδαίους ἐμάχετο, ἀ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερα πλείονα τούτων ἦν, οὐ οὐδὲν οἴκοθεν ὑπεδεικνυμένους οὐδὲν ἐκφθεν κερδαίνειν ἔφησεν, ὅτω λέγων· Εἰ δὲ σὺ Ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ, καὶ ἐπαναπαύῃ τῷ νόμῳ, Ρω.β.ιζ.
15 καὶ καυχᾶσαι ἐν Θεῷ, καὶ γινώσκεις τὸ θέλημα, καὶ δοκιμάζεις τὰ διαφέροντα, κατηχούμενος ἐκ τοῦ νόμου. καὶ πάλιν, περιτομὴ μὲν γὰρ ὠφελεῖ, ἐὰν νόμον πράσσῃς· ἐὰν δὲ παραβάτης ᾖς, ἡ περιτομή σου ἀκροβυστία γέγονε. καὶ οὐδὲ ἀπὸ τοῦ πιστεῦσαι" αὐτὸν Ⓦ νόμον ἔφησε δεῖν πιστεύσαντας καρπώσασθαι, ὅπερ ἠπίστησαν. ὅθεν οὖν καὶ ὁ Δαβὶδ ἑτέρως ἀμπέλωνα ἔλεγε· Τῷ δὲ ἁμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεός, ἵνα τί σὺ ἐκδιηγῇ τὰ δι- Ψαλμ. μθ. ιζ.
20 καιώματά μου; ὅπερ γὰρ ἄνω καὶ κάτω τῇ ἀκροάσει τοῦ νόμου μέγα ἐφρόνουν, τῆς προφάσεως ὄντες ἔρημοι, καὶ ὁ Παῦλος αὐτοὺς ὀξέως ἤλεγξε τοῦ καυχήματος εἰπών· Ὁ οὖν Ρω.β.κα.
διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις; καὶ ὁ κηρύσσων μὴ κλέπτειν, κλέπτεις; καὶ ὁ Δαβὶδ ὁμοίως, λέγων· Εἰ ἐθεώρεις κλέπτην, συνέτρεχες αὐτῷ, καὶ μετὰ μοιχῶν τὴν μερίδα σου ἐτίθεις. Καὶ νηστείαν μεγάλην οὐκ ἀνέχομαι. Τὴν πεντηκοστὴν λέγει, Ψαλμ. μθ. ιθ.
25 τὴν σκηνοπηγίαν, τὸ πάσχα, καὶ τὰς λοιπὰς ἑορτάς. Νηστείαν καὶ ἀργίαν, καὶ τὰς ἑορτὰς ὑμῶν μισεῖ ἡ ψυχή μου.

Ἀνθρωπινώτερον τοῖς αὐτοῦ διαλέγεται. Ἐγλυκήθη μοι εἰς πλησμονήν. Εἰς χόρτον, εἰς μῖσος. τοῦτο γὰρ αὐτοῦ δείκνυσι τὴν ἄφατον μακροθυμίαν, καὶ τὸ πολλάκις ἁμαρτόντας ἀνεγκεῖν, καὶ μὴ πρότερον ἐπεξελθεῖν, ἕως αὐτὸν αὐτοῖς Ⓐ πε-
30 πλημμεληκότες τῇ ὑπερβολῇ τῆς ποιμείας ὠξενάλεσαντο. Οὐκέτι δύσω τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν. Οὐκέτι μακροθυμήσω. Τοιοῦτόν ἐστι τὸ ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ εἰρημένον· Ταῦτα ἐποίησας, καὶ ἐσίγησα. 15 Ὅταν τὰς χεῖρας ὑμῶν ἐκτείνητε πρὸς Ψαλμ. μδ. κα.
με, ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀφ' ὑμῶν· καὶ ἐὰν πληθύνητε τὴν δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι. Οἷον δῆλον, ὅτι βύσσης ὄφελος οὐδὲν ἐν μαχαίρᾳ γινομένης, ὅταν ὑπο-
35 μείνῃ τοῖς ἁμαρτήμασιν ὁ βυσσόμενος. οὐδὲν γὰρ ἀρετῆς ἴσον, ἐκ τοῦ ἀπὸ τῶν ἔργων φανῆς.

Αἱ γὰρ χεῖρες ὑμῶν αἵματος πλήρεις. Τουτέστι, φονικαί· ἀλλ' οὐκ εἶπε φονικαί, ἀλλὰ πλήρεις, δεικνύς, ὅτι μελέτην ἐποιοῦντο τὴν ἁμαρτίαν, καὶ πάσχοντες μετ' ὀπτασίας. ἐκ τούτου δὲ τῆς ἠμελημένης αὐτοῦ, ὃ ἀπειλοῦντα ἀπολεῖσθαι. ὕδησι γὰρ ἐκ αἰτίας, δι' ἃς ὁ προσίεται τὴν θυσίαν.

40 16 Λούσασθε, καθαροὶ γένεσθε. Πῶς, εἶπον οὐκέτι δύσω τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν, συμβουλεύει, καὶ δείξας δύσασθαι νοσούντας, διορθώσιν εἰσάγει; ἔθος τοῦ Θεοῦ, καὶ πρίν σε ἀπειλῇ, ἀπαγορεύειν τὴν σωτηρίαν, ὥστε αὐξῆσαι Ⓦ φόβον, καὶ μὴ ἐν τούτῳ καταλύειν Ⓦ λόγον, ὥστε χρησάς ἐστοχάσαι τὰς ἐλπίδας, καὶ τούτῃ πάλιν εἰς μετά-

νοιαν ἐπιφαίνει. Ὃ τοῦτο πολυταχοῦ γινόμενον ἴδοι τις ἄν. ὅτι μὲν τῶν Νινευϊτῶν, οὐ δι' ῥημάτων, ἀλλὰ δι' ἔργων αὐτὸ πεποίηκεν. οὐ γὰρ τοῖς λόγοις ἔδει χρῆσθαι ὑποχόλιθος, ἀλλὰ γυμνῷ τῷ ξίφει τῆς ἀπειλῆς κεῖται τοῦ θυμοειδοῦς ἀφεὶς, ὅπως τὰ πρὸς ἑαυτὸν ἐπιδείξηται πολίτας καὶ βαρβάροις, ταχέως ἔλυσε τὴν ὀργήν. ὅπου γὲ τοῦ ψαλμῳδὸς πάλιν ὁ Δαβίδ. ἔφθην γὰρ εἰπών, ὅτι ὅλως δι' ὅλης ἧς προσομιλῶ ὅπου προσέοικε· καὶ ὥσπερ ὅτος φησὶ, λύσασθε, καθαροὶ γίνεσθε, μὴ τὰς ἀπειλὰς, ὅπου καὶ ἐκεῖνος μὴ δὲ εἰπεῖν, ἐλέγξω σε καὶ παραστήσω κατὰ πρόσωπόν σου τὰς ἀνομίας σου, ἐπήγαγε, θυσία αἰνέσεως δοξάσει με, καὶ ἐκεῖ ὁδὸς, ἐν αὐτοῖς δείξω σωτήριον τοῦ Θεοῦ, αἰνεῖν λέγων τὸν δι' ἔργων δοξολογίαν, καὶ τὴν ἐπίγνωσιν τὴν εἰς αὐτόν. ἵνα ᾖ, λούσασθε, καθαροὶ γίνεσθε, ἀφανίσαντες, μὴ τοῦ εἰωθότας νομίσωσι καθαρμούς, ἐπήγαγε· 10

Ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου· παύσασθε ἀπὸ τῶν πονηρίων ὑμῶν. Τὸ τῆς ἀρετῆς εὔκοπον ἔδειξε, καὶ τὴν τοῦ ἐξουσίας ἐλευθερίαν, ὅτι οὐκ αὐτοῖς ἐστὶν ὃ μεταβαλέσθαι. 17 Μάθετε καλὸν ποιεῖν.

Οὕτως ἀπὸ τῆς πολλῆς πονηρίας, καὶ τὴν βαπτισμάτων τοῦ ἀρετῆς ἦσαν ἀκριβολήπτους. ὅπου καὶ ὁ προφήτης Δαβὶδ φησι· δεῦτε τέκνα, ἀκούσατέ μου· φόβον Κυρίου διδάξω ὑμᾶς. πασῶν γὰρ βαπτισμάτων αὕτη αἰωτέρα καὶ πλείονος δεομένη σπουδῆς, ὅσῳ καὶ πλείονα ἔχει τὰ ζημιούμενα, φύσεως τυραννίδα, καὶ προαιρέσεως ῥαθυμίαν, καὶ δαιμόνων βουλάς, καὶ πραγμάτων ὄχλον. οὕτω δὴ καὶ ὁ Βαρὺχ· ἔστι ὁ Θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν· ὁδὸν πᾶσαν ἐξεῦρε βαπτίσματος. Ἐκζητήσατε κρίσιν. Τοῦτ' ἔστι, καὶ ἐκδικήσατε τοὺς ἀδικουμένους, ὅπερ πολλοῦ ποιοῦσι δεῖται καὶ ταπεινῆς ψυχῆς (διὰ καὶ ἐκζητήσατε εἶπε. πολλὰ γάρ ἐστι τὰ συνιστάμενα τὸ δίκαιον, καὶ δυσωδία, καὶ ἀγνοια, καὶ δυναστία, καὶ αἰδώς, καὶ φόβος, καὶ θεραπεία προσώπων) καὶ διὰ πολλῆς τῆς ἀγχινοίας. Ῥύσασθε ἀδικούμενον. Τοῦτο πλέον τοῦ προστάτου. οὐ γὰρ ἁπλῶς τὸ φιλεῖσθαι τὸ δίκαιον, ἀλλὰ καὶ τὸ εἰς πέρας ἄγειν. Κρίνατε ὀρφανῷ, καὶ δικαιώσατε χήραν. Πολὺς τῷ Θεῷ λόγος τοῦ μὴ δεῖα πάσχειν κακῶς, πλείων δὲ, ὅταν μὴ τοῦ πάσχειν κακῶς, καὶ ἑτέρα ὦσιν" συνεδυσμένοι συμφοραί. ἴσ ἐνδιαμένει ἴσ. χρεία ὅταν γὰρ" χρεία καὶ ὀρφανία καὶ καθ' ἑαυτὸ ἀφόρητον· ὅταν δὲ καὶ πρὸς ἑτέρων ἐπηρεάζωνται, διπλοῦν τὸ ναυάγιον.

18 Καὶ δεῦτε, καὶ" διαλεξώμεθα, λέγει Κύριος. Παρατηρητέον ὅτι πολυταχοῦ τῶν προφητῶν οὐδέν ἔστιν ὁ Θεὸς βαπτίζητε, ὡς τοῖς ἀδικουμένοις ἐπαμύνειν. ὃ- 30
Μιχ. ε. ζ. που γοῦν καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς ἐν τῷ Μιχαίᾳ λέγων * τῷ Ἰουδαίων· Εἰ δώσω πρωτότοκά μου * δὸ
ὑπὲρ ἀσεβείας μου, καρπὸν κοιλίας μου ὑπὲρ ἁμαρτίας ψυχῆς μου, ἐπήγαγε λέγων, ἀπαγγελῶ σοι, ὦ ἄνθρωπε, τί καλὸν, καὶ τί Κύριος ἐκζητεῖ παρὰ σοῦ, ἀλλ' ἢ τοῦ ποιεῖν κρίμα καὶ ἀγαπᾶν ἔλεον, καὶ ἕτοιμον εἶναι τοῦ πορεύεσθαί σε ὀπίσω Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου. καὶ
Ψαλμ. ρ. α. πάλιν ὁ προφήτης Δαβὶδ ἔλεγεν, Ἔλεον καὶ κρίσιν ᾄσομαί σοι, Κύριε. καὶ δεῦτε δή. 35
πρότερον τοῖς δικαιώμασιν ὁπλίσας, τότε ὅτι τὸ δικαστήριον ἕλκει, καὶ διδάξας ὅπως ἂν ἀποδύσαιντο τὰ ἐγκλήματα, τότε ἀπαιτεῖ παρ' αὐθωδίας, ἵνα μὴ γυμνοὶ αὐτοῦ τῆς ἀπολογίας λαβεῖν κατακρίνῃ. καὶ διελεγχώμεθα, δικαιώματα φησιν. ὁ δικαζόμενος, συνήγορος γίνεται ἐκεῖθεν. Εἶτα δείκνυσι, ὅτι καὶ μεγάλα ἐργασώμεθα, ἔστι τῆς αὐτοῦ δεσπότης φιλανθρωπίας εἰς τὸ τῶν ἁμαρτημάτων ἀπαλλαγῆναι, φησιν· Ἐὰν ὦσιν ὑ- 40
μῶν αἱ ἁμαρτίαι ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ. Τὰς ἐκ βαθέος ποιότητας σκοτίας λαβεῖν, καὶ ὑποχόλιθος πρὸς τὸ ἐναντίον μεταστῆσαι αὐτό. ἐὰν ᾖ ὡς κόκκινον, ὡς ἔριον λευκανῶ. πολλὴ τῆς χάριτος προστασίας ἡ δύναμις, εἶπε τὸν ὕ-

τα

τῶ καταῤῥυπωθεῖσαν ψυχῶ, ὡς δὲ αὐτὸ βαφίω δέξασθαι πομπείας, μὴ μόνον ἀπαλλαττει τῆς κακίας, ἀλλὰ καὶ λαμπρὸν ὅπως ἐργάζοιτο.

19 Καὶ ἐὰν θέλητε, καὶ εἰσακούσητέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε.

20 Ἐὰν δὲ μὴ θέλητε, μηδὲ εἰσακούσητέ μου, μάχαιρα ὑμᾶς κατέδεται. Ὁ γὰρ στόμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα. Ἐπειδὴ γὰρ τοῖς παχυτέροις οὐχ ὅπως ἁμαρτημάτων ἀπαλλαγὴ πολλοὶ καὶ βιώσιμοί τινες, ὡς τῶν μὲν τῷ παρόντι βίῳ δοκούντων εἶναι καλῶν ἡ ἀπόλαυσις, μετ' ἐκείνων καὶ ταῦτα ἐπαγγέλλεται. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἐξ ἐκείνου. Εἶτα δείκνυσιν ὅτι βούλεται ἡ ἀρετὴ, ἐν τῷ θέλειν αὐτὸν τιθέναι μόνον. ὥστε ἵνα μὴ τοῖς χρηστοῖς ἐκλύσας, πάλιν εἰς τὰ φοβερὰ καπακλείσας Ⓦ λόγον, ἀξιόπιστον ποιῇ τὴν δωρεὰν μετὰ τοῦ ταῦτα ἀποφωνημένου. 21 Πῶς ἐγένετο πόρνη πόλις πιστὴ Σιών;

Καὶ τῆς ὁδύνης τοῦ λέγοντος, καὶ τῆς πολλῆς τῶν Ἰουδαίων ἀναισθησίας ἡ ἄμετρος ἀπορία, καὶ τὸ παρ' ἐλπίδα γινόμενον. τοιαῦτα δὲ Παῦλος ὅταν Γαλάταις ἄμετρος λέγων· θαυμάζω ὅτι οὕτω ταχέως μετατίθεσθε· ὅπερ ἐν ἐγκλημάτων τάξει καὶ τοῦτο ἔστιν εἶδος ὄν, τοῦ ἐρωτᾶν ἀνακαινίζων. Εἰ δὲ καὶ θαυμαστὸν τὸ λεγόμενον, καὶ ἐξωμίων ἀναμένων τὴν κατηγορίαν χαλεπωτέραν ποιοῦν. ὁ γὰρ ὅπου κακίζομεν τοὺς ὑδὲν ὄντας, καὶ φαύλων μετόντας βίον, ὡς τοὺς ἀποδιδόντας μὲν εἰ δόξαντας ἐμπεσεῖν, τὰ δὲ πονηρὰν ὕστερον ὑπεδείκνυμένους. πόρνην δὲ ἐνταῦθα καλεῖ, ὁ ὡμοιωμένην ἀστέλγητον ἀριπόμενος, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ ἀγνωμοσύνην, ὃ πορνείας ἐκείνης ὄντι χαλεπώτερον. ἐκεῖ μὲν γὰρ δι' ἄγνοιαν ὑδεχόμενος, ἐνταῦθα δὲ ὁ Θεὸς ὁ ἀγαθὸς ὢν. ποιεῖ δὲ καὶ αὐτὸ τοῦτο, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἐρωτῶσι, ὅπου καὶ ὁ Θεὸς κατηξίωσεν ἐν ἀνδρὸς τάξει τῆς πόλεως γενέσθαι, τὸν ἄφατον ἀγάπην τὸν εἰς αὐτοὺς ἐνδεικνύμενος· καὶ ὡς εἰς ἀνδρὸς δὲ γυναικὸς πολλαχοῦ ἀφαλέγονται, οὐχ ἵνα εἰς ἀνθρωπίνην παχύτητα κατενέγκωσι Ⓦ λόγον, ἀλλ' ἵνα ἀφ' ὧν ἐνεργάσατο θαυμάτων ὅτι τὸν γνῶσιν τῆς τοῦ Θεοῦ χειραγωγήσωσιν αὐτοὺς φιλοστοργίας· ἐμοῦ δὲ καὶ ὧδε αἰσχύνω τῆς ἐρωτήσεως καθάπαξ βούλονται. πιστὴ τοιοῦτον ἡ θυσιαστὴς καὶ πάσης ἀρετῆς γέμουσα· ὥστε καὶ ἐντεῦθεν δῆλον ὅτι πορνείαν, οὐ τὸν τῶν σωμάτων λέγει· ἐπεὶ εἶπεν ἂν, πόλις ἡ σώφρων (οὕτω γὰρ ἐν τῷ αὐλιδιαζελλόμενον τὴν πόρνην) νῦν δὲ δείκνυσι, ὃν τὸν ἀσεβείαν ἀριπέται ἀφ' ὧν τῆς πορνείας, τὸ ἀντικείμενον αὐτῇ τεθεικε τὴν πίστιν. Πλήρης κρίσεως.

Τοιοῦτοι πλήρης δικαιοσύνης. πάλιν μέγιστον ἔγκλημα, οὐχ ὅτι ἐρωτᾶς ὁλόκληρον τὴν κακίαν ἠντομόλησαν, ἀλλ' ὅλην καὶ ὁλόκληρον ἐρωτέδωκαν τὸν ἀρετὸν, καὶ Ⓦ πλοῦτον ἅπαντα τῶν ἀγαθῶν ἀθεσμον ἀπὸ τῶν χειρῶν ῥίψαντες, καὶ ἐρωτὰς ἑκάστην τῶν κακῶν κατενεχθέντες πενίαν. Ἐν ᾗ δικαιοσύνη κοιμήθη ἐν αὐτῇ.

Ηυλίωθη, φησὶ, κατεσκήνωσε, τοιοῦτοι πεφύτευται, ἐῤῥίζωσε, μὴ ἐρωθυμίας ὑπὸ πολλῶν καταφρονούσης τῶν πολιτῶν. ἐνδιατελοῦσι τοῖς ἐγκωμίοις τοῖς ἐρωτέροις, ὁμοῦ μὲν αὔξων τὸν κατηγορίαν τὸν ἐκ τῆς μεταβολῆς, ὁμοῦ δὲ χρηστὰς κατοτείνων τὰς ἐλπίδας, καὶ δεικνὺς, ὅτι ῥᾴδιον αὐτοὺς ἀναλῦσαι πάλιν.

Νῦν δὲ φονευταί. Ἀνδροφόνοι, φησί.

22 Τὸ ἀργύριον ὑμῶν ἀδόκιμον. Τουτέστι ῥᾴδιον, νόθον, κίβδηλον.

Οἱ κάπηλοί σου μίσγουσι Ⓦ οἶνον ὕδατι. Ἐπειδὴ ἐρωτοιμαζόμενος ὁ καὶ εἶδος εἶπεν αὐτῶν τὸν κακίαν, ἀλλ' ὅτι ἠθέτησαν, δὲ ὅτι ἄπρεμα πονηρὰ ἦσαν, καὶ ὑοὶ ἄνομοι (ὃ λοιδορίας ἐδόκει μᾶλλον, ἢ κατηγορίας εἶ) ἐν ταῦτα καὶ αὐτὰ λίθοις καὶ εἶδος τὰ ἐγκλήματα, καὶ ἐρωτον, ὃ ἐρωτὸν ὄντι καὶ μέσον καὶ τελευταῖον τῶν κακῶν, τὸν φιλαργυρίαν, καὶ τὸν ἐρὶ τὰ συμβόλαια καπηλείαν. ἀλλὰ ἵνες ζωντέντες τὸν ἄφα-

τον τοῦ Θεοῦ σοφίαν, κατ' ἀναγωγὴν ὁ Εἰρηναῖος ἐξέλαβεν. ὁ γὰρ αὖ, φησι, ὁ μέγας καὶ ὑψηλὸς Ἡσαΐας ἐν τῇ ταπεινώσει καὶ κακουργίας, καὶ καπήλων ἀμφιβολῆς διελέχθη· ἀλλὰ δηλονότι ἐν τούτοις τὰ λεγόμενα φησὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ οἷον τὴν διδασκαλίαν, ἣν ἐβούλετο ἐπεισάγειν αὐτῶν τὰ διδάγματα. ἐγὼ δὲ οὔτε τούτῳ ἀντιμάχομαι τῷ ἐξηγήσει, καὶ τῷ ἑτέραν ἀληθεστέραν εἶναι φημι. καὶ γὰρ μόνον οὐκ ἀξιόν τοῦ προφήτου τὸ τοιοῦτον ἀμελεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἄξιον ἐν αὐτῇ καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ φιλοσοφίας. καὶ τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν; ὅτε γοῦν τὰ ὑψηλὰ διδάγματα φέρων ἦλθεν ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ παῖς, καὶ τῶν τῶν ἀγγέλων καταφρονεῖν ἔμελλε πολιτείαν, οὐκ ὀλίγα περὶ μέτρων καὶ αὐτὸς διείλεκται, καὶ τῶν τούτων ὑπερεχόντων εἰς δοκησιωνταν, ἀποσασμῶν, καὶ μεσασμῶν, καὶ προσηλυσιῶν. τὰ γὰρ μικρὰ ταῦτα εἰς δοκησιῶντα προσημαίνομεν, μεγάλα ἁμαρτημάτων ἐστὶ σκηνώματα ἁγίων. Εἰ δὲ ὅτι τῆς κακίας ταῦτα διορθοῦσθαι ἔδει, πολλῷ μᾶλλον ὅτι τὴν παλαιὰν, ὅτι καὶ παχύτεροι οἱ ἀκροαταί, καὶ πᾶς αὐτῇ ὁ βίος ἐντεῦθεν ὠρθοῦτο, τῷ δήμῳ οὕτω πλέον ἐστὶ τοιοῦτοις παιδαγωγοῦντι πόρρω πάσης ἀδικίας γίνεσθαι, καὶ ἐστὶ μηδενὶ τῶν πλησίον πλεονεκτεῖν, μηδὲ ταῖς καταδιεστέρων ὑπερτείνειν πενίαις τῇ κακουργίᾳ τῆς καπηλείας. τούτων γοῦν ἀπαγορευόντων, καὶ πόλεις πολλαὶ καὶ ἔθνη ἀνέτρεψαν, καὶ ἀπὸ θρόνων ἀρχόντων κατεπατήθησαν, καὶ πόλεμος ἀκατάσχετος γέγονεν· ὥσπερ κατορθυμένων, εἰρήνη πολλὴ καὶ εὐνομία καὶ ἀσφάλεια τοὺς ἀρετὴν χειραγωγοῦσα. 23 Οἱ ἄρχοντές σου ἀπειθοῦσι. Μεγίστης νόσου καὶ ἀμαρτωλοῦς σημεῖον, ὅταν ἡ ἰσχὺς ταῖς νόσοις ὑπερτείνῃ. δεχόντων γὰρ τὸν δήμον ταῖς ἀταξίας καταξέλλειν, καὶ τοὺς δέον ῥυθμίζειν, καὶ τῷ νόμῳ πίστιν καταπειθεῖς· ὅταν δὲ αὐτοὶ τοὺς νόμους παραβαίνωσι, πῶς ἂν ἕτεροις γένοιντο διδάσκαλοι; ὃ γὰρ ἀπειθοῦσι, τοῦτ' ἔστιν, οὐ πείθονται τῷ νόμῳ, οὐκ ἀνέχονται τῶν ἐντολῶν· ὃ καὶ Παῦλος ἐγκαλῶν λέγων, Ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις; ὅτον οὖν καὶ ῥίζα διεφθαρμένη ᾖ, τί χρηστὸν ἂν εἴη τοῦ κλάδου ἐκφύειν; Κοινωνοὶ κλεπτῶν. Rom. 2. 21.

Περαιτέρω κατηγορίας, ὅτι οὐ μόνον οὐ καταστέλλουσι τὰ δεινὰ, ἀλλὰ καὶ συμπεραίνουσιν, οὐκ ἀμοιβῆς τῆς παρεσπουσμένης ἀρετῆς ἄρχοντι τῷ κακίᾳ μετιόντες. Ἀγαπῶντες δῶρα. Ἕτερον φιλαργυρίας εἶδος χαλεπὸν, εὐπροσώπου μὲν ἐπιθέσεως ἔχον, ἐν προσχήματι δὲ φιλοφρόνως τὴν ἐκατέρου πλεονεξίαν ὑπιδεικνύμενον. 25 ὑπιδεικνύουσιν

Διώκοντες ἀνταπόδομα. Μνησικακοῦντες τοῖς ἐχθροῖς, ἀνταποδοῦναι σπουδάζοντες τοῖς λελυπηκόσιν, ὅπερ μέγιστον κακίας εἶδος. διὸ οὐκ ἐν τῇ κακίᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ μιᾷ πολλῆς εἴργεται τῆς σπουδῆς. κακὸν γὰρ ἕκαστος, φησι, τὸν πλησίον αὐτοῦ μὴ μνησικακήσητε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. μάλιστα μὲν γὰρ καὶ ὁ δημοτικὸν, πολλῷ δὲ μᾶλλον τὸν ἀρχοντα τούτης δεῖ καθαρεύειν τῆς κακίας, καὶ τὸ τοῖς ἀπιθάνοις φιλοσοφεῖσθαι τοῖς κρινομένοις ἀπηλλάχθαι, ἵνα μὴ ὁ λιμὸν σκήπτεσθαι γένηται). 30 35

Ὀρφανοῖς οὐ κρίνοντες. Τουτέστιν οὐ προϊσάμενοι, ὡς καὶ τῶν δικαίων τυχεῖν.

Καὶ κρίσει χήρων οὐ προσέχοντες. Παρατηρητέον ὅτι οὐ ὁ κακοποιῶν, ἀλλ' ὅτι καὶ ὁ ἀγαθὸν μὴ ἐργάζεσθαι σὺν τάξει κεῖται παιδείας, καθάπερ οὖν καὶ ἐν τῇ κακίᾳ. καὶ γὰρ πεπαυκότα μὴ ἀφέλοντες, οὐχ ὅτι τὰ ἀλλότρια ἥρπασαν, ἀλλ' ὅτι τὰ αὐτῶν οὐ προσήκαντο τοῖς δεομένοις, εἰς ὃ τῆς γεέννης πέμπονται πῦρ· ὥσπερ οὖν καὶ ὅταν νῦν ἐγκαλεῖται, οὐχ ὅτι πλεονεκτοῦσιν, οὐδ' ὅτι καταδυναστεύουσιν, ἀλλ' ὅτι τοῖς δεομένοις τῆς αὐτῶν βοηθείας οὐκ ὀρέγουσι χεῖρα.

24 Διὰ τοῦτο τάδε λέγει ὁ δεσπότης Κύριος σαβαὼθ, ὁ δυνάστης τοῦ Ἰσραήλ·

Τοῦτ' ἔστι

Τουτέστι τὸ λαὸν. οὐχ ἁπλῶς ἢ τέτειχε, ὁ δικαίτης, ἀλλὰ δυναμενήσκων αὐτὸν ἐκ τῶν περὶ ἐλπίδας ἐνεργειῶν, ἢ τῶν χαλεπῶν κολάσεων, ἃς ὑπομεῖναι. ὅπερ πολλάκις ἁμαρτάνοντες, καὶ πολλῆς ἀπολαύοντες τῆς μακροθυμίας εἰς ῥᾳθυμίαν ἔπιπτον, ὅτε ἐκδιέξασθαι βούλεται, ὅτι δικαιοῖ ὅτι βάλεται ἐπεξελθεῖν, καὶ οὐ δεῖται χαιρῶν οὐδὲ χρόνων, ἀλλ' ἕτοιμα αὐτῷ πάντα καὶ παρεσκευασμένα. Οὐαὶ τοῖς ἰσχύουσιν ἐν Ισραήλ. οὐ παύσεται γὰρ μου ὁ θυμὸς ἐν τοῖς ὑπερηφάνοις μου. Τί γὰρ ἀθλιώτερον τῶν τοῦ Θεοῦ πολεμίων ἐχόντων; οὐ παύσεται ἢ ἔλεγεν, οὐχ ἵνα εἰς ἀπόγνωσιν ἐμβάλλῃ, ἀλλ' ἵνα αὐξήσας φόβον εἰς μετάνοιαν καλέσῃ. τὸ γὰρ οὐ παύσεται ὁ θυμός, φοβερώτερον ὂν τοῖς ὑπερηφάνοις μου. οὕτω γὰρ οὖν τὸν Θεὸν προσεῖπεν εἰώθει, ὡς ἡ τῶν πενήτων ἀδικία κατ' αὐτοῦ γνωρίμη. οὐαὶ ἢ τοῖς ἰσχύουσιν ἔλεγεν, οὐχ ἁπλῶς τὴν δύναμιν διαβάλλων, ἀλλὰ τὴν ὅτι κακῷ δυνάμεν. ἰσχὺν δὲ ὑπάρχειν, οὐ τὴν τοῦ σώματος φησιν, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων περιβολῆς δυναστείαν.

Καὶ κρίσιν ποιήσω ἐν τοῖς ἐχθροῖς μου. Κολάσω τοὺς ἐχθρούς μου, ἐχθροὺς αὐτοὺς λέγων, τοὺς τῶν πενήτων ἐχθροὺς ὄντας τὸ ἐπηρεάζειν οἷς. τοῦτο ἢ ἔλεγεν, ἵνα μάθῃς τῆς ἀδικίας τὸ μέγεθος. 25 Καὶ ἐπάξω τὴν χεῖρά μου ἐπὶ σέ, καὶ πυρώσω σε εἰς καθαρόν. Ἵνα μάθῃς, ὅτι οἵα αἱ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ τιμωρία, οὐκ ἐπικαλῶ, καὶ τὸ δικαίως δίκαιον γίνεται μόνον, ἀλλ' ὅτι τοῦ βελτίους γλυφθαι καὶ αὐτοὺς κολαζομένους. καὶ πυρώσω σέ, φησιν, εἰς καθαρόν. ἃ τοίνυν ὅταν κολαζώμεθα, ἀλλ' ὅταν ἁμαρτάνωμεν, τότε ἀλγεῖν δίκαιον. τὸ μὲν γὰρ ῥύπον, τὸ δὲ καθαρμὸν ἐργάζεται. Τί δέ ἐστιν εἰς καθαρμόν; ὡς μηδὲ ἴχνος εἶναι τῆς κηλίδος. ὥσπερ γάρ ἐστι τῷ χρυσίῳ τὸ πῦρ, τοῦτο τοῖς ῥαθύμοις ἡ τιμωρία.

Τοὺς δὲ ἀπειθοῦντας ἀπολέσω, καὶ ἀφελῶ πάντας ἀνόμους ἀπὸ σοῦ, καὶ πάντας ἐπηφόρους καταπαύσω. Οἱ μὲν γὰρ δίκαια νοσοῦντες, φησι, καὶ οὐδὲ μικρίας ἐίχοντες, ἀπολοῦνται. τί γὰρ ὄφελος τῆς τῶν ζωῆς, ὅταν μὴ ἑαυτοῖς καὶ ἑτέροις ὠφελιμώσιν ὦσι; ἢ δὲ ἐκ τῆς ἐκείνων μικρίας δυνάμενοι βελτίους γλυφθαι, μένουσι. δοκεῖ δέ μοι ἐνταῦθα καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν αἰνίττεσθαι.

26 Καὶ ἀποκαταστήσω τοὺς κριτάς σου, ὡς τὸ πρότερον, καὶ τοὺς συμβούλους σου, ὡς τὸ ἀπ' ἀρχῆς. Ενταῦθα τὴν ἐπανόδου φησι. τῶν τε γὰρ δίκαια νοσούντων αἰσθομένων, τῶν τε ὠφελιμέλειαν ἐκδιέξασθαι δυναμένων διορθωθέντων, εὐκαίρως ἢ ὃ λοιπὸν τῆς θεοσεβείας εἶδος πρεσβεύεται, δοκίμων ἀρχόντων ὑπάρχοντα, καὶ συμβούλων ἀγαθῶν φροντίδα, ἵνα καὶ τὸ σώματος ἔχοντος τοῖς φαρμάκοις, καὶ τῶν ἰατρῶν δεόντων ὄντων, πάντα χόθεν πρὸς ὑγίειαν ἐπανίῃ τὰ τῆς πόλεως μέρη. οὐ γὰρ μικρὸν ἐνεργεσίας εἶδος, δεομένων ὑπάρχειν ἀγαθῶν. Καὶ μετὰ ταῦτα κληθήσῃ πόλις δικαιοσύνης, μητρόπολις Σιών. Καίτοιγε ὕδαμού τοῦτο εὑρίσκομεν ὃ ὄνομα τῇ πόλει τῶν Ιεροσολύμων ὑπάρχειν. ὅτι τὴν ἀπὸ τῶν πραγμάτων προσηγορίαν ἐνταῦθά φησι. τοῦτο ἢ ἡμῖν οὐ μακρὰν συμβαλλῃ, ὅταν ἀπαντῶσιν ἡμᾶς Ισδαῖοι τοῦ Εμμανουὴλ τὴν ἑρμηνείαν. ὅπερ γὰρ Ησαΐας ἔφησε Χριστὸν ὕπως ὀνομασθήσεται, ὕδαμού ἢ ὠνόμασται, εἰπὼν αὐτὴν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι τὴν ἀπὸ τῶν πραγμάτων σημασίαν ἔφησεν ὄνομα εἶναι, ὥσπερ οὖν καὶ ἐνταῦθα.

40 27 Μετὰ γὰρ κρίματος σωθήσεται ἡ αἰχμαλωσία αὐτῆς, καὶ μετ' ἐλεημοσύνης.

Κρίματος, τουτέστι μετὰ δίκης καὶ κολάσεως καὶ τιμωρίας τῶν πολεμίων· μετ' ἐλεημοσύνης, τουτέστι πολλῆς τῆς φιλανθρωπίας. δύο ἐνταῦθα ἐπαγγέλλεται μέγιστα αὐτοῖς δῶρα, τό τε δίκαιον δοῦναι τοῦ ἀπαγαγόντας, τό τε αὐτοῦ πολλῆς ἀπολαῦσαι τῆς φιλανθρωπείας,

ἰσ. πάντα

ἰσ. κλῆσιν

μερίας, ὧν ἕκαστον ἢ καθ' ἑαυτὸ μεγίστην ἰσχυὸν τοῦ διαφεῖν ἡδονήν. ὅταν γὰρ ἀμφότερα συνδράμῃ, ἄφατος γίνεται ἡ βλάβη. ἄλλως τε καὶ δεῖξαι βουλόμενος, ὅτι μετὰ τῶν μακρὰν ἁμαρτωλοῖεν, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ δοῦναι δίκην ἀξίους, καὶ τὰ ἁμαρτήματα ἀποχειροῦται, ἀλλὰ διὰ τῶν φίλων θεραπείαν τὴν αὐτῶν τοῖς τὴν οἰκείαν ἐπιδεικνυμένοις, καὶ ἐλέου μᾶλλόν ἐστιν ἡ σωτηρία, ἢ ἀντιδόσεως καὶ ἀμοιβῆς, ἐπήγαγε, καὶ μετ' ἐλεημοσύνης. 5

28 Καὶ σωτηρήσονται οἱ δύο καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἅμα. Τρίτον καὶ τῦτο ἐργασίας εἶδος, τὸ μηδένα εἶναι τῶν τοιῦτων τοῖς τὰ τοιαῦτα συμβουλεύοντα καὶ τοῖς ἀπάτῃ ἕλκοντα, ἀλλ' ἐκποδὼν γίνεσθαι τοῦ τῆς πονηρίας διδασκάλου. Καὶ ἐγκαταλείποντες τὸν Κύριον σωτηρηθήσονται. Οἱ δὲ ἀσεβεῖς, φησὶν, ἀπολοῦνται. 29 Διότι νῦν αἰσχυνθήσονται ἐπὶ τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν, ἐφ' οἷς αὐτοὶ ἐβούλοντο. Τινὲς μὲν καὶ τῶν παρόντα καιρὸν τὰ εἰρημένα ἁρμόζειν ὅτι χειροῦσιν· ἀλλ' ἡμεῖς ὅτε ἐκείνοις αἰτιασόμεθα, καὶ τῇ ἀκηλουθίᾳ ἐφόμεθα. Τοῦτο γάρ ἐστιν, ἃ συμβήσεσθαί φησιν ὅτι τῶν πολεμίων ἐφόδου. ὅταν γὰρ τὸν βαρβάρων τοῖς χώραν καταλάβωσιν, καὶ τοῖς πόλιν προσαγάγωμεν, καὶ πάντας ὡς ἐν δικτύοις μέσοις ἔχοντος, μηδεὶς ὁ ἀμυνῶν ᾖ καὶ τὸ πέρας ἐκφυγὼν μαχρόμυθος δοκῇ τοῖς ἐγκαταλιπὼν τὸν Θεόν, εἰκότως καὶ ἐξ αὐτῆς τῶν προγμάτων τῆς πείρας πολλὴν κατασκεδασθήσεται τῶν τὰ εἴδωλα θεραπευόντων ἡ αἰσχύνη. ἐφ' οἷς ἐβούλοντο, τοῦτοι ἃ ἐπαυδάκεισάν φησι. Καὶ αἰσχυνθήσονται ὅτι τοῖς γλυπτοῖς αὐτῶν, ἐφ' οἷς ἐποίησαν. Εν τάξει διηγήσεως, κατηγορίαν ἤγησιν. ἤρκει γὰρ καὶ τοῦ τῆς τῶν πραγμάτων ἐκβάσεως, καὶ αὐτὸς τῆς τοιαύτης εἰδωλοποιίας ὁ ἔλεγχος αὐτοὺς καταισχῦναι. Ἵνα δὲ αἰσχρότερον τὸ θεὸν ἵνα ἑαυτῷ ποιῇ.

Καὶ αἰσχυνθήσονται ὅτι τοῖς κήποις αὐτῶν, ἐφ' οἷς ἐπεθύμησαν. Οὐ γὰρ δὴ ξόανα προσεκύνουν μόνον, ἀλλὰ καὶ δένδρα καὶ κήπους ἐθεράπευον.

30 Εσονται γὰρ, ὡς τερέβινθος ἀποβεβληκυῖα αὐτῆς τὰ φύλλα. Η αὐλὶς τῇ πόλιν οἰκουμένη. τὴν δὲ εἰκόνα τοῦ δένδρου τούτου προσήγαγε, διότε τὸ ἐγχώριον εἶδος μάλιστα τὸ φυτὸν καὶ πολὺ παρ' αὐλοῖς, καὶ διὰ τὸ σφόδρα αὐθῆ καὶ τερθηλέναι, ἵνα ἐκμάζῃ· καὶ ἐκάτερα ἀμορφίαν ἐνδείκνυται, ἐπειδὴ ἀποβάλλει τὰ φύλλα.

Καὶ ὡς κῆπος ἄδειος ὕδωρ μὴ ἔχων. Καὶ ἡ δευτέρα εἰκὼν τῆς προτέρας σαφεστέρα, καὶ πιστυμῦσα τῷ ὅτι τῇ προτέρᾳ λόγων" Εἰρημένων. ὅτε γὰρ κοῦφον ἰσ. ἐρημωθέντος θάλλοντος τερπνότερον, ὅτε ἐρημωθέντος ἀτερπέστερον, ἀμφότερα γέγονεν ὅτι τῆς μητροπόλεως ἐκείνης. ποτὲ γὰρ ἦν ἀμείνων καὶ λαμπροτέρα, μυρίοις κοσμουμένη κόσμοις· καὶ πάντων δὲ τελεστέρα γέγονε καὶ αἰσχροτέρα, τοσοῦτον ἀπὸ θείου δυνάμεως ἀποδυομένη πλοῦτον. 31 Καὶ ἔσται ἡ ἰσχὺς αὐτῶν, ὡς καλάμη συππίου.

Αἱ προτέραι μὲν εἰκόνες εἰς τὸ ἀτρεπὲς προσελήφθησαν, αὕτη δὲ εἰς τὸ ἀσθενές· πᾶσαν δὲ σφόδρα ἀναργεῖς, καὶ πολὺ τὸ σαφὲς καὶ ἐμφαντικὸν ἔχουσαι. ὡς καλάμη συππίου, τουτέστιν ἀσθενῆς. Καὶ αἱ ἐργασίαι αὐτῶν, ὡς πυρὸς σπινθήρ. 35

Εν τοῦτο δείκνυσιν ὅτι οἴκοθεν τὰ κακὰ, καὶ αὐτοὶ τῇ ἁμαρτωλοσίαι ἔτεκον, καὶ τῷ κάμινον ἀνῆψαν. ὥσπερ γὰρ σπινθῆρες ἐμπίπτοντες πῦρ ἀνεγείρουσιν, ὕτω τὰ ἁμαρτήματα τῶν τοιούτων τοῦ Θεοῦ τὴν ὀργὴν ἀνῆψε. Καὶ κατακαυθήσονται οἱ δύο μοι, καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἅμα, καὶ οὐκ ἔσται ὁ σβέσων. Πάλιν ἀπαγορεύει τὴν σωτηρίαν διὰ τὴν αὐτῶν πάλιν αἰτίαν, ἵνα μὴ ἐπιγνῶσιν, ἀλλ' ἵνα τοῦτῳ ζημιῶν ἀναμάζοντα τὴν φόβον δοξάσθωσι, τὴν πολλὴν ἀποτινάξωνται ῥαθυμίαν. Ἐ ἕτερόν δέ τι ἐν τοῦτοις αἰτίᾳ), τὸ ἁμάρτημα αὐτῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ὅτι καλάζοντος αὐτὸν καὶ ἀμφορμοῦντος οὐδεὶς δύτισπναι καὶ καταλῦσαι" δυνήσεται τὰ δεινά. ἰσ. ὑπτιο

Κεφάλαιον 6.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ β.

1 Ο Λόγος ὁ γεγομένος περὶ Ησαΐαν υἱὸν Αμμώς. Εντεῦθεν δῆλον, ὡς ἅπασας ὑφ' ἓν τὰς προφητείας εἰρήκασιν· ἀλλὰ καὶ διαφόρους ἐμπεπολιτευμένους καιροὺς, προεκηρύττοντο λύειν ἀπηγγελκότες, αἱ σωτηρίαν ὕστερον ὑφ' ἓν, ὁλόκληρον βιβλίον ἐποίησαν. διὸ καὶ ὅπως ἄρχεται. Οὐκ ἐντεῦθεν ἦν μόνον δῆλον ἔσεσθαι σαφὲς πᾶσιν, ἀλλ' ἐξ ὧν προεῖπεν καὶ τοῦ καιροῦ ἐπεσημαίνετο), νῦν μὲν λέγων, τῷ σταυρῷ, ὃν εἰσῆλθε Νάθαν εἰς ἄζωτον, νῦν δὲ λέγων, καὶ ἐβλύετο τοῦ σταυροῦ, ὃν ἀπέθανεν Οζίας ὁ βασιλεὺς, εἶδον Ⓦ Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου. ὃν γὰρ ὥσπερ αἱ 10 ἐπιστολαὶ αἱ Παύλου καὶ τὰ εὐαγγέλια ὑφ' ἓν σωτήριον ἦσαν, ὅτι καὶ αἱ προφητείαι, ἀλλ', ὥσπερ ἔφθημεν εἰπὼν, ἐν διαφόροις καιροῖς. ὅθεν ἡ ἀπ' ἀρχῆς ἑτέρας ἄρχεται ὃν λόγου· καὶ ὁ διὰ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ ὃ τῷ ἐπιθέσει, ὡσεὶ πᾶς μέλλῃ διαλέγεσθαι, σφόδρα ἀπηρτῆσθαι τῶν προφητῶν, καὶ ὑψηλοτέρων εἶ). ὡσεὶ γὰρ τῆς τῶν ἐθνῶν κλήσεως, καὶ τῆς τοῦ κηρύγματος εὐφανείας, καὶ τῆς πολυταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐκπα- 15 θείσης γνώσεως, καὶ τῆς καταληφθείσης τοῦ λαοῦ εἰρήνης πᾶσιν διαλέγεται. Εἰ δὲ μέλλων τις οὐτιοῦν ἄσεσθαι δογμάτων, Ιουδαίας μέμνηται καὶ Ιερουσαλήμ, ξένον οὐδέν. προφητεία γὰρ ἦν τὸ λεγόμενον, συνεσκιασμένη τισὶ ταῖς τῶν ὀνομάτων προσηγορίαις. ἐπεὶ καὶ Ⓦ ψαλμὸν Ⓦ ἑβδομηκοστὸν προεῖπον ὁ Δαβὶδ σωτηρίαν μέλλων, ἐπέγραψεν αὐτὸν τῷ Σολομῶντι· καὶ προφῆται πολλῷ μείζονα τῆς Σολομῶντος ἀξίας, ισ. νιβ. 20 μᾶλλον δὲ καὶ τῆς ἁπάντων ἀνθρώπων φύσεως" εἶδε. τὸ γὰρ, περὶ τοῦ ἡλίου διαμονῆς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς σελήνης ὁ θρόνος αὐτοῦ, καὶ ὅσα τοιαῦτα, οὐδεὶς ἂν οὐδὲ τῶν σφόδρα μωρῶν περὶ ἀνθρωπίνης εἴποι λέγεσθαι φύσεως. καὶ ὁ Ιακὼβ δὲ, ἰσχὺς δὲ ὁ Ησαΐας μέλλει νῦν ταῦτα λέγειν, καὶ πλείονα τούτων προφανεῖ. μὴ γὰρ τῆς τῶν ἐθνῶν κλήσεως, καὶ Ⓦ θανάτου εἶπε, καὶ τοῦ διώξασιν, εἰς Ⓦ χεῖρα, καθ' ὃν ἔμελλε πρέ- 25 σεσθαι. οὐδὲ ἐκεῖνος ἀποχυμωσας αὐτὰ τέθηκεν, ἀλλὰ τὸ προσωπεῖον τῆς προφητείας τοῦ γοῦ κρύψας, ἃ ἔμελλεν ἐρεῖν, ὅπως αὐτὰ προφανεφώνησε. ᾧ μοὶ δοκεῖ τὰ συμβησόμενα τῷ Ιούδα λέγων· καθὼς γὰρ τὸ τῶν πραγμάτων μυστήριον τέλος, ἀνάγκη ἔμελλε κατορθοῦν, προφανεφώνουν. ὅτε γὰρ παράδοξα ἐθνῶν Ιούδας γέγονεν, ὅτε τότε ἔλαμψεν ἡ φυλὴ, ὅτε ἐξέλιπεν αὐτῶν ἡ πολιτεία· ἀλλὰ ταῦτα πάντα, ὅτε ὁ Χριστὸς παρ- 30 ῆν, γέγονεν. Εἰ δὲ ἀναγκαιοτέρων Ιούδαν τοῦτον προσχρώμενος τῆς προφητείας Ⓦ νόμον, μάλιστα μὲν οὖν καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἑρμηνέων ῥᾳδίως διελεγχθείη, εἰ τις μὴ ἀκριβείας τοῦ προφητείας" ἀναπληρώσας, καὶ πᾶσαν ῥῆσιν μὴ τῆς προσηκούσης ἐξεπάζων προσοχῆς, ἁρμόζοι τὰ ἑρμηνεύματα τοῖς γεγονόσιν. ὥστε δὲ καὶ παρὰ τῶν ἑρμηνέων, οὐκ ἀπὸ τῶν εἰς Ⓦ Χριστὸν ἑρμηνέων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν εἰς 35 τὸν αὐτῶν πατριάρχας προφητευθέντων, τοῦτο πειρησόμεθα πιθανὸν φανερὸν, δείξαντες ὅτι αἱ πολλαὶ τῶν προφητειῶν ἑρμηνεύονται μὲν εἰς τὸν Σωτῆρα, ἐξέβησαν δὲ εἰς τοὺς ἐξ ἐκείνων. καὶ προσευχήματος ἕνεκεν μέν τε καὶ δευτέραν εἶπον ἰσοτιμίαν, ἄνομα τῶν προκειμένων. καὶ γὰρ ὅτε Ⓦ Συμεὼν καὶ Ⓦ Λευὶ καλέσας ὁ Ιακὼβ, προφανῶς τὰ συμβησόμενα αὐτοῖς, ὅπως ἔλεγε· Συμεὼν καὶ Λευὶ ἀδελφοὶ, καὶ κατηγορήσας αὐτῶν τὴν 40 προπετομίας, καὶ τῆς ἀδίκου σφαγῆς τῆς εἰς τοὺς Σικιμίτας γεγονυίας, προῖών φησι· μεμερισμένοι αὐτοὺς ἐν Ιακὼβ, καὶ διασπερῶ αὐτοὺς ἐν Ισραήλ. τοῦτο δὲ ὅτι τοῦ Λευὶ καὶ τοῦ Συμεὼν οὐδεὶς μὲν ἴδοι γεγονόσιν, ἀλλ' ὅτι τῶν φυλῶν τῶν ἐξ αὐτῶν. καὶ γὰρ ἡ τοῦ Λευὶ φυλὴ διεσπάρη, τὸ δέκατον μέρος αὐτῆς ἑκάστης φυλῆς ἐχούσης· ἥ τε τοῦ Συμε-

ὼν,

ὠν, ἥτις δ' αὐτὸ τοῦτο μᾶλλον ἔπαθε, πάσας αὐτὰς πρ̃ ἐκλαθεῖσα καὶ τ̃ κλῆσιν, καὶ οὐχ, ὡς ἑκάστη τ̃ ἄλλων, ζωηρμένην ἔλαβε τὴν κλησυλίδα, καὶ πρὸς ἑαυτὴν συγκεχροτημένην. καὶ ὁ Ιακὼβ δεξάμενος βλογίας παρὰ τοῦ πατρὸς, ἐδεήθη αὐτ̃ ἀπολαῦσαι αὐτός. ὁ μὲν γὰρ πατὴρ αὐτ̃ προῄρηκε εὐεπείᾳ πολλῇ, καὶ δίωκεν διεστείλατο τοῦ Ησαῦ· οὗτος δὲ καὶ τ̃ ἀναγκαίων ἠπόρει, καὶ φυτείων ἐτρέφετο· καὶ ἔσωσεν ἀπέχειν καὶ πῆσαι τοὺς ἀδελφούς, ὅτι δὴ καὶ πρὸς αὐτ̃ ἐκινδύνευε τ̃ ἐχθρῶν, καὶ ἅπαξ αὐτὸν ζωντυχὼν μόνον μετ̃ πολλοῦ τοῦ δέους, ἠγάπησε δ' ἂν ἀπηλλαγὴν αὐτὸν σωθῆναι. τί οὖν δὴ ἐποίμην πρὸς ταῦτα; ὅτι ψεῦδος ἡ προφητεία· ἅπαγε· ἀλλ' εἰς ἔσχατον αὐτῆς πολλαχοῦ τὸ ἔθος, καὶ σκιαγράφημα, ἑτέρων ὑποκειμένων προσώπων, λέγειν, καὶ ἀποχεῖρᾶσθαι ὀνόμασιν ἄλλοις ἀντ' ἑτέρων· ὃ καὶ ὅτι τοῦ Χαναὰν γέγονεν. οὐδὲ γὰρ ὁ ῥαδιουργῶν σκῆπτρον δουλεύσαντα τοῖς ἀδελφοῖς· οὐ μὴν οὐδὲ τὸν ἀρχὴν ἀφαιρεσόμενα, ἀλλ' ὅτι τ̃ Γαβαωνιτ̃ λαβοῦσαν τὸ τέλος τ̃ ἐκ τοῦ Χαναὰν γεγενότων. καὶ γὰρ ἐν τάξει ἀρᾶς προφητεία τὸ λεγόμενον ἰω̃. τοσούτων δὲ τοιούτων ὄντων προδειγμάτων τ̃ ἀποδεικνυόντων ἡμῖν, ὅτι πολλὰ τ̃ εἰρημένων λέγει μὲν ἐφ' ἑτέρων, σκιαίνει δ' ἐπ' ἄλλων, καὶ ὀνόμασιν ἀποχειρίζεται ὁ προφήτης), ἵνα μάθωμεν, εἰ καὶ νῦν ὁ τ̃ Ιουδαίας καὶ τ̃ Ιερουσαλὴμ προφήτης ὄνομα ὁ προφήτης, πρὸς τ̃ ἐκκλησίας προσαφωνῇ. καὶ γὰρ ὅπ̃ πρὸς ἀγνώμονας ὁ λόγος ἰω̃ αὐτῷ, προφήτας δυναμούσας, καὶ βιβλία κρίνοντας, καὶ θυσιαστήρια καταισχύνοντας, εἰκότως ὁ κάλυμμα ἔχειν ὅτι τῇ δυναγνώσει τ̃ παλαιᾶς διαθήκης, καὶ τοῦ μακαρίου Παύλου. ἡ γὰρ δὴ ἐκ προφήσεως τὰ βιβλία, εἰ ἐκκαίοιτο τ̃ προφητείας τὴν δύναμιν τ̃ πρὸς τὸν Χριστόν. ὅπου γὰρ παρόντα αὐτὸν καὶ θαυματουργοῦντα, καὶ σταυρῷ τ̃ οἰκείας δυνάμεως καὶ τ̃ πρὸς τὸν πατέρα συμφωνίας τε καὶ ὁμονοίας πρ̃ εκόμενον τὴν ἀπόδειξιν, οὐκ ἠδέσθησαν, οὐδὲ ἀπέσχοντο ἕως ἐσταύρωσαν· ὀλίγῃ τι τ̃ πρὸ αὐτοῦ λεγόντων ἐφείσαντο, ὃς καὶ χωρὶς τούτου κατέλυσεν ἐκεῖνος. διὰ τοῦτο τοῖς οἰκείοις καὶ γνωρίμοις αὐτ̃ ἐμφιλοχωροῦντες ὀνόμασι, καὶ προφητείας τούτῳ συσκιάζουσι τῷ προσώπῳ. ὅτι γὰρ οὐ περὶ τ̃ Ιουδαίας καὶ Ιερουσαλὴμ ὁ λόγος, ἐκεῖθεν ἀρξάμενος λέξω εἰς μέσον, μετ̃ ἀκριβείας εἰσόμενα καὶ εἰρηνεύσα.

2 Ὅτι ἔστι σὺν ταῖς ἑκάστης ἡμέραις ἐμφανὲς τὸ ὄρος Κυρίου.

Ὄρος ἀκρίβειαν προφήτου, οὐ τὰ πρόσωπα λέγοντος μόνον, ἀλλὰ καὶ χρόνον ὁπόσον μεμνημένου. ὅπερ γὰρ φησιν ὁ Παῦλος, Ὅτι ἦλθε τὸ πλήρωμα τ̃ καιρῶν, καὶ ἑτέρωθι πάλιν, Εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τ̃ καιρῶν, τοῦτο ὁ προφήτης φησὶν σὺν ταῖς ἑκάστης ἡμέραις. ὅρος δὲ τὸν ἐκκλησίαν καὶ τὸ τ̃ δογμάτων ἀκατανόητον καὶ ὑψηλόν. καθάπερ γὰρ ὄρεσι καὶ μυρία προσβάλλῃ στρατόπεδα, ὕψος τεινόντες, καὶ δόρατα ἀφιέντες, καὶ μηχανήματα προσάγοντες, ἐκεῖνα μὲν οὐδὲ προσβαλεῖν δυνήσονται, τὴν οἰκείαν καταλυσάντες ἰσχὺν ἀπελεύσονται· οὕτω δὴ καὶ τὴν ἐκκλησίαν πολεμήσαντες ἅπαντες, ταύτην μὲν οὐκ ἔσεισαν, τὴν δὲ οἰκείαν ἀπολέσαντες δύναμιν καὶ τηκόμενοι, σὺν τῷ παίειν ἁλισκόμενοι, καὶ σὺν τῷ βάλλειν ἀσθενοῦντες, καὶ σὺν τῷ ποιεῖν ὑπὸ τῶν πασχόντων νικώμενοι· "ὥσπερ καὶ πρόδηλος νίκης ἔκπτωσις ἐστί, καὶ οὐκ ἀνθρώπους, ἀλλὰ Θεὸν μόνον δυνατός. ὃ γὰρ ἐμαυνόμην τ̃ ἐκκλησίας, οὐχ ὅτι ἐσείσθη, ἀλλ' ὅτι καὶ οὕτως ἐσείσθη. ἐλαυνομένη γὰρ, διωκομένη, μυρίοις καταπατουμένη ἔθνεσι, καὶ μόνον οὐκ ἠλαπονοῦτο, ἀλλὰ καὶ μείζων ἐγένετο, καὶ σὺν ταῦτα ποιεῖν ὅτι χειρουμένας, αὐτὸ τὸ πάσχειν μόνον κατέλυεν· ὅπερ ἀδάμας ποιεῖ πρὸς σίδηρον, τῷ παίεσθαι μόνον ἁμαλύνων τὸ παίοντος τὴν ἰσχύν· καὶ κέντρα πρὸς ὄνον λακτίζοντας, αὐτὰ μὲν οὐδὲν ἀμε-

ἁλύτερα

Γαλ. δ. κ.

Ισ. ὅπερ

λύτησα σὰ τὴν γονάμνα, σὺ ἢ λοιπὰ ζῶντος ἀμαλάσσεται πάθας. Διὰ δὲ τοῦτο ὄφις σκαλεῦσι. Εἰ ἢ σὰκ ἀμέγεται τῆς μεταφορᾶς ὁ Ιουδαῖος, οἴκοθεν πάλιν ἐλεγχέσθω ἔλεγχον. αὐτὸς γὰρ ἔφη ὁ προφήτης λύκους καὶ ἀρνας ἔφησε τὰς αὐτὰς νομὰς κοινωνήσειν, καὶ μόσχους Θεὸν συνεῖναι τοῖς τὴν μελίσσαν, καὶ ποταμοὺς" ἀναγκαῖον Ιουδαῖον ὁπόταν σὺν Ιουδαίοις, ἀλλὰ καὶ σὰκ ἐκ τούτων σημαινόμενα δεχόμενος, οὐκ ἀποκλείσει τὴν νομαίαν *τιμὴν ἀκολουθίαν. Ἢ οἶσθ' ὅτι καὶ σὰκ τούτων σημαινόμενα; Διὰ μὲν τὴν λύκων καὶ τὴν ἀρνῶν, καὶ τὴν ἀκαθάρτων ζώων καὶ Θεμιστοκλέους καὶ Θεμιστοκλέους ἢ ἔτερος. Διὰ ἢ τὴν μόσχων, τὸ ἀναίμακτον τῶν Αἰγυπτίων. Διὰ ἢ τὸ ποταμοὺ, τὸ σφοδρὸν τῆς" ἐρατείας τὸ βαρβαρὸ. Διὰ ἢ τὸ Σιλωὰμ, τὸ ὡρᾶον καὶ ἐπιτηδείως τοῦ τότε ἄρχοντος, τὸ τῶν Ιουδαίων βασιλέως. καὶ οὐδεὶς οὐδὲ τὴν σφόδρα αὐχούντων ποιεῖς ζῶντα ἡμῖν ἀντερῇ. ὥσπερ γὰρ οἶμαι σκῆνα ἑτέρους ὀνόμασι προεδηλώθη, ὅτι καὶ τῆς ἐκκλησίας τὸ ἐρῤῥοὶ, τὸ ἀκάματον, τὸ ὑψηλὸν, τὸ ἀχείρωτον Διὰ τῆς τοῦ ὄφεως ἠνίξατο προσημείας. καὶ γὰρ ἕτερος προφήτης τοὺς πεπαιδαγωγμένους ὅτι Θεὸν ὁρᾷ προβάλλει, τὸ ἀκαταγώνιστον αὐτῶν ἐνδεικνύμενος. ἐμφαίνει τοίνυν, οὐδὲ τῆς ἀπὸ τοῦ λόγου λαμπρᾶς ἑρμηνείας δεῖται. ὅτως αὐτὴ τῶν προφητῶν ἡ φύσις, καλλιπίζοις λαμπροτέροις φωνοῖς ἀφίησι, τὸ σαφὲς ἐνδεικνυμένη τῆς ἐκκλησίας. ὁ γὰρ ὅτως ἥλιος φανὸς, οὐδὲ τὸ σκότος φαίης, ὡς τῆς ἐκκλησίας καὶ προφῆται.

Καὶ γὰρ ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ ἐπ' ἄκρων τῶν ὀρέων. Πῶς δὲ τοῦτο ἑρμηνευθήσεται ὁ Ιουδαῖος; ὑδαμοῦ γὰρ ἐπ' ἄκρων τῶν ὀρέων ὁ ναός ἐστιν. ἡ μὴν τοι τῆς ἐκκλησίας δυνάμεις αὐτῶν ἥψατο τῶν ὑψηλῶν. καὶ ὡσανεὶ οἶκος γάρ κορυφῆς ὀρῶν κείμενος, πᾶσιν ὅσι καταφανὴς, ὅτω δὲ πολλῷ πλέον αὐτὴ προεφάνης πᾶσιν αἱ προφῆται γέγονε. Καὶ ὑψωθήσεται γὰρ ὑπὲρ τοὺς βουνούς. Τὸ αὐτὸ τοῦτο πάλιν ἑρμηνεύσει, ὅπερ ὅτι τοῦ ναοῦ οὐδέποτε ζωὴν, οὐδὲ ἰσχὺς ἄλλης προσάπτειν ἐδόκει. πῶς γὰρ, ὅπου γε καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν Ιουδαίων πολλάκις ἠτιμάζετο, καὶ ὑπὸ βαρβαρικῶν ἠφανίζετο χειρῶν; ἢ ἢ τῆς ἐκκλησίας ἰσχὺς ἐπολεμήθη μὲν ὑπὸ ἐκείνου χαλεπώτερον δὲ πλέον, ἐλέξε ἢ οὐδέποτε ταῖς τῶν πολεμιωτάτων χερσὶν, ἀλλ' ὑψηλοτέρα καὶ προφανεστέρα μᾶλλον ὑπὸ τῶν πολεμίων ἐγένετο. τότε γοῦν τῶν μαρτύρων ἡ δίκη, τότε τὸ ὁμολογητῶν ζῆλ πλήθη, τότε αἱ σιδήρου ῥῶμαι ἐπεδείκνυντο ψυχὰς, καὶ τῶν ἀέρων αὐτῶν ἀκριβέστερον ἔλαμπον, τῶν μὲν σωμάτων αὐλῶν καὶ ταχυπαθούντων, τῆς γνώμης ἢ ἀνικωμένης, ἀλλὰ κρατούσης καὶ σεφανουμένης. Ὡς εἶδε, ὡς ἤκουσε φόνου σεφανοφόρου, καὶ σφαγὴν πάλαι ἐργαζομένην, δὲ τότε τὸ στρατόπεδον λαμπρότερον γινόμενον, ὅτι πλείοσι ἡ σφαγόμενοι προσῆσαν τῶν πολεμίων ἐφαίνοντο; Καὶ ἥξουσι ἐπ' αὐτῷ πάντα τὰ ἔθνη. Περιῶν σεφέστερος ὁ προφήτης γίνεται, καὶ μᾶλλον δυσκαλύπτως λέγει, καὶ τὸ μυστήριον δείκνυσι τῆς προφητείας, καὶ ἀκριβέστερον ἀποῤῥάπτει τῶν Ιουδαίων τὰ τόμαια. τοῦτο γὰρ, δὲ εἰ σφόδρα δυσκινήτους, ὅ δυνήσονται τῷ ναῷ τῶν Ιουδαίων ἁρμόσαι. καὶ γὰρ καὶ ἀπηγόρευτο καὶ μὴ προβολῆς κεκρύπτεσθαι ἔθνη εἰς ναοὺ εἰσιέναι, ὅπουτε καὶ αὐλοῖς μὴ πολλῆς τῆς ἀπειλῆς ὁ νόμος ἀπηγόρευε τοῖς τῶν ἐθνῶν ἐπιμιξίας, καὶ τὴν ἐκάτερα προβολὴν τούτων ἀπὸ τοῦ δίκαιον. ὁ γοῦν προφήτης Αγγαῖος ἅπασαν εἰς ὕστερα κατεπάλαισε τὴν προφητείαν, ἐγκλείσας, ἀπειλῶν, δυσχεραίνων ἀπάντων τῆς οὐ προσηκούσης ὑπηγορίας. ἀλλὰ οὐ ταῦτα ἡμέτερα ζειαῦτα, ἀλλὰ μὴ ἀνδρίας ἀπάσης ἀναπετάσασα σὺν κόλπους ἡ ἐκκλησία, χερσὶν ὑποδίοις ἄπτυστα τὰ τῆς οἰκουμένης καὶ ἐκάστην ἡμέραν προσδέχεται ἔθνη. ὕστερον δὲ ἡ προφήτης τῶν δογμάτων

διδάσκαλος

διδάσκαλοι τῶν ἔθνῶν μονογλωσσοι ἐπελεύσονται, τούτου ἐνώπιον ἀκούσαντες τοῦ φανεροῦ πορευθέντες μεθυτεύσατε πόντα καὶ ἔθνη. σκόπει δέ μοι, πῶς ἀπὸ τοῦ κλῆσιν τῶν ἐθνῶν ἠρξατο μόνον ὁ προφήτης, ἀλλὰ καὶ τοῦ μὴ προθυμίας αὐτῶν ἐπαινολογεῖ. ἀπὸ γὰρ εἶπεν, ἀκήκοεν, ἀλλὰ ἤξουσιν, ὅπερ ἕτερος προφήτης σαφέστερον ἐδεικνύμενος ἔλεγε· καὶ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πολίτην αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ λέγων, γνῶθι τὸν Κύριον, ὅτι πάντες εἰδήσουσί με ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου αὐτῶν. ὅτι μὲν γὰρ τῶν Ἰουδαίων καὶ ἡ κλῆσις ἀνέστηχιόδη, καὶ ἀπειλαὶ ξιφηρεῖς, καὶ χαλάσεις διώρυχες, καὶ θαύματα ἐπάλληλα, καὶ προφητῶν ὀφρύοι, καὶ νομοθέτου φόβος, καὶ πολέμων ἀπειλαί, καὶ βαρβάρων ἔφοδοι, καὶ ὀργαὶ θεήλατοι, καὶ χολάσεις ἐκ τοῦ θεσπεσίου πεμπόμεναι· καὶ ἔρημον σκληρότερα χάλαι καὶ ἀπόβατα μυστικῶς ὄντες, καθὼς ὁ Στέφανος ἔλεγεν, ἀτενεῖς καὶ δυσπειθεῖς τοῖς. ὅτι δὲ ἡ τῶν ἐθνῶν ἤρκεσε ῥῆμα ψιλὸν καὶ ἀκοὴ μόνη, καὶ πάντες βλέπουσι προσέδραμον. ὅπερ οὖν ὁ Δαβὶδ ἀριθμούμενος ἔλεγε· Λαός, ὃν οὐκ ἔγνων, ἐδούλευσέ μοι. ὡς ἔφην τῆς προφητείας θαυμάζων προστιθεὶς· εἰς ἀκοὴν ὠτίου ἐπήκουσέ μου. τοῦτο αὐτὸ δὲ ὁ Ἰακὼβ ἀπεγράφατο διὰ τῶν ἐμφάσεων ἔλεγε· Δεσμεύων πρὸς ἄμπελον τὸν πῶλον αὐτοῦ, καὶ τῇ ἕλικι τὸν πῶλον τῆς ὄνου αὐτοῦ. καίτοι τίς εἶδεν ἕλικι πῶλον δεσμούμενον, καὶ πρεσῶντα· ἄμπελον δὲ μὴ λυμαινόμενον ὃ **; ὅτι μὲν τὰ ἀληθῆ σαφεῖς, ὅτι δὲ τῶν ἀπίστων μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας. ὁ μὲν γὰρ Ἰουδαῖος μυρίοις δεσμοῖς ἐζώσατο τὸν ζυγόν, διέρρηξεν τὰ δεσμά, καθὼς ὁ προφήτης φησί· καὶ ἔθνη δὲ μιᾶς ταύτης δεδεμένα ἀνάγκης, ἑτοίμως ὑπήκουσαν, ὡς ἂν ἕλικι πῶλος δεσμούμενος, καὶ οὐδὲν ἐλυμαίνατο τῶν ὑποταγμάτων, ἀλλὰ προσεῖχεν πολλῷ σωφρονοῦντι τῷ ἀκολούθῳ.

3 Καὶ πορεύσονται λαοὶ πολλοί, καὶ ἐροῦσι· δεῦτε, καὶ ἀναβαίνωμεν εἰς τὸ ὄρος τοῦ Κυρίου, καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ. Ὅρα χορεύοντας καὶ πομπεύοντας, καὶ ἀλλήλοις ἐγκελευομένους, πάντας διδασκάλους νομοθέτας, καὶ οὐχ ἕν, καὶ δεύτερον, καὶ τέταρτον, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἔθνη συντρέχοντα. ἥξουσι γάρ, φησί, λαοὶ πολλοί, καὶ ἐκ μακρᾶς χώρας, ὅθεν ὅτι τῶν Ἰουδαίων οὐδέποτε γέγονεν. ἀλλ' εἰ καί τινες προσῆλθον, ὀλίγοι ποτὲ προσήλυτοι, μετὰ πολλῆς καὶ αὐδοῦς τῆς προσηγορίας, καὶ οὐδέποτε ἔθνη ὁλόκληρα, ἀλλὰ προσήλυτοι. προσήλυτοι γὰρ ὅτι σε διελεύσονται, καί σοι ἔσονται δοῦλοι, φησίν. εἰ δὲ ὑποπτεύῃ τῇ μεταφορᾷ ὁ προφήτης, ὄρος καλοῦν εἰς οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ, μὴ θαυμάσῃς. ὅθεν γὰρ ἔφθην εἰπών, νῦν μοι προφανοίγει, νῦν δὲ συσκιάζει τοῦ προφητεύειν· ὃ μοι, ἵνα τοῖς Ἰουδαϊκοῖς ἀφορμὰς προδόχοι τοῦ Ἰουδαΐζειν τὰ λεγόμενα· ὃ δέ, ἵνα τὴν ἀγνωμόνων καταπαύσῃ τοῦ ἀτακτοῦ ῥύμης· εἰς πομπαχόλην ποικίλην λόγων. εἰ δὲ τοῦ Θεοῦ Ἰακὼβ εἶπε, μὴ θορυβηθῇς, ἀγαπητέ. καὶ γὰρ ὁ μονογλώσσος υἱὸς τοῦ Θεοῦ, Θεὸς Ἰακὼβ λέγεται. αὐτὸς γὰρ καὶ νόμον ἔδωκε, καὶ κατ' αὐτοῦ ἐθαυματούργησεν ἄπορα. καὶ τοῦτο ἐκ τῆς παλαιᾶς αὐτῆς μάλιστα ἔστιν ἰδεῖν, ὅθεν τῆς κλῆσις οὐδὲ εἰς Ἰουδαίους λήγει. ὁ γοῦν Ἱερεμίας φησί· Διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην καινήν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην, ἣν διεθέμην τοῖς πατράσιν ὑμῶν, δείκνυσι ὅτι ἑκατέρων τῶν νόμων αὐτὸς ὁ νομοθέτης ἦν. ὅτι δὲ καὶ τῆς Αἰγύπτου αὐτὸς αὖθις ἀπάλλαξεν, ἐπήγαγεν· ἐν ἡμέρᾳ ὅτε λαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου. εἰ δὲ αὐτὸς ἐξήγαγε, καὶ πάντα σκῆνα ἦν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐποίησε θαύματα. Καὶ διδάξει ἡμᾶς τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν αὐτῇ. Ὁρᾷς ἕτερον ὃν ὅτι ζητοῦντας νόμον. ὁδοὺς γὰρ ἡ γραφὴ καὶ ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ εἴωθε λέγειν. εἰ δὲ ὅτι τῆς προτέρας ἔλεγε Δεσπότης, οὐκ ἂν εἶπεν, ἀ-

ναγγελεῖ

ναγελῆ ἡμῖν. δῆλη γὰρ ἰδεῖν καὶ σαφὴς καὶ γνώριμος ἅπασι. καὶ ὅτι μὲ σοφιζόμενοι ταῦτα φαμὲν, καὶ μὴν Ἱερεμίας καὶ αὐτὸν σφόδρα δυσχερανοῦντας ἰσχυρὰ πείσας. ὅπερ γὰρ ὁδοῦ μόνον ἐμνήσθη, λέγει καὶ ποίας ὁδοῦ, καὶ πολλὰ τίθησιν αὐτῆς τὰ γνωρίσματα. ἐπήγαγεν λέγων· Ἐκ γὰρ Σιὼν ἐξελεύσεται νόμος, καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἰερουσαλήμ. Πρὸς ταῦτα δὲ σφόδρα ἀναισχυντοῦντες Ἰουδαίων παῖδες οὐδὲ διανοίγουσι τὸ στόμα δυνήσονται. ὅτι γὰρ ἀπὸ τῆς χαμηλῆς ταύτης Ἱερουσαλὴμ ἀρξαμένης, καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου, δὲ ἀπὸ τοῦ χρόνου, καὶ ἀπὸ τῶν δεδομένων τῷ νόμῳ, καὶ ἀπὸ τοῦ προσήματος τοῦ μετὰ νόμον, καὶ πάντοθεν ἁπλῶς ὅστις ζητήσῃ. καὶ πρῶτον ἀπὸ τοῦ τόπου, τοῦ Σιὼν ὄρους. ὁ γὰρ ἁγὼ Μωϋσέως νόμος ἐν τῷ Σινᾳίῳ ὄρει τοῖς προφήταις αὐτῶν ἐδόθη. πῶς οὖν ἐνταῦθα ἐκ Σιὼν φησι; καὶ οὐκ ἠρχέθη μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν χρόνον προσέθηκεν. ὃ γὰρ εἶπεν, οὐ νόμος, ἀλλ' ἐξελεύσεται νόμος· ὅπερ ὅστις μέλλοντας χρόνους, καὶ προσήματος οὐδέπω γεγραμμένου. ὅτι δὲ ὁ προφήτης ταῦτα ἔλεγε, πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἰδοὺ δεδομένος ὁ νόμος· ὁ δὲ τῆς χαμηλῆς ἔμελλε μὴ ἔτι πλείονα δίδοσθαι. ἁγὼ τοῦτο οὐκ εἶπεν, οὐ νόμος, ἀλλ' ἐξελεύσεται, τουτέστι μὴ ταῦτα. καὶ πάλιν ὅτι τὸν τόπον αὐτὸν καταφθείρει λέγων· ὁ λόγος Κυρίου ἐξ Ἰερουσαλήμ. μὴ ἀκριβείας ἡμῖν τὸ προσήμιον τῆς χαμηλῆς διαθήκης ἐνταῦθα τίθησι. καὶ γὰρ νῦν μάλιστα ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ βουνοῖς, καὶ ὑψηλὰ καὶ τῶν ὑπερκειμένων ἄξια προσάγματα ἐνομοθέτει, νῦν δὲ ἐν Ἰερουσαλὴμ ἁγιστείαν. εἰπὼν οὖν καὶ τὸν τόπον, καὶ τὸν χρόνον, προσέθηκε καὶ τοὺς ὑποδεχεσθαι αὐτὸν μέλλοντας, παντοχόθεν ἀποῤῥαπίζων τοὺς ἀντιλεγόντων καὶ σώματα. Τίνες οὖν οἱ μέλλοντες αὐτὸν ὑποδέχεσθαι; ἆρα τῶν Ἑβραίων ὁ δῆμος καὶ Ἰουδαίων παῖδες; οὐδαμῶς, ἀλλ' οἱ ἐξ ἐθνῶν. διὸ καὶ ἐπήγαγε, 4 Καὶ κρινῶ ἀνὰ μέσον ἐθνῶν.

Τοῦτο γὰρ μάλιστα νόμου, τὸ δικάζειν τοῖς μαχομένοις αὐτόν. ὅτι δὲ ὁ περὶ τῆς παλαιᾶς ὁ λόγος, δῆλον ἀπὸ τῶν προσημάτων αὐτῶν. ὅτε γὰρ σαββατίζομεν, ὁ περὶ τομὴν ἐβδόμαν, ὁ τὰς ἑορτὰς ἐκείνων, οὐκ ἄλλο τῶν παλαιῶν οὐδέν. ἠκούσαμεν γὰρ Παύλου λέγοντος, ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε, Χριστὸς ὑμῖν οὐδὲν ὠφελήσει· καὶ, Ἡμέρας παρατηρεῖσθε, καὶ μῆνας, καὶ καιροὺς, καὶ ἐνιαυτούς. φοβοῦμαι μὴ πως εἰκῇ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς. ὅθεν δῆλον ὅτι περὶ τῆς χαμηλῆς ὁ λόγος, ὅτι ἀνὰ μέσον ἐθνῶν ἔκρινε· καθὼς καὶ ὁ Παῦλός φησιν, ἐν ἡμέρᾳ, ὅτε κρινεῖ ὁ Θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων. πῶς κρινεῖ, εἰπέ μοι; κατὰ τίνα παλαιὰν ἁγίαν; οὐδαμῶς, ἀλλὰ κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου. εἰδὼς ἁγίαν φωνὴν τὰ ῥήματα, συμφωνοῦντα ἢ τὰ νοήματα. Ησαΐας φησὶ, κρινεῖ ἀνὰ μέσον τῶν ἐθνῶν· Παῦλός φησι, κρινεῖ κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου. Γαλ. ε. Γαλ. δ.

Καὶ ἐλέγξει λαοὺς πολλούς. Τοὺς μαχομένους καὶ ἀντιλέγοντας. καὶ ἔστι δηλῶν ὁ Χριστὸς ἐλεγχθήσομαι· οὐκ ἐγὼ κρινῶ ὑμᾶς, ἀλλ' ὁ λόγος, οὗ ἐλάλησα, οὗτός κρινεῖ ὑμᾶς.

Καὶ συγκόψουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς ἄροτρα, καὶ τὰς ζιβύας αὐτῶν εἰς δρέπανα. καὶ οὐ λήψεται ἔθνος ἐπ' ἔθνος μάχαιραν, καὶ οὐ μὴ μάθωσιν ἔτι πολεμεῖν.

Οὐκ ἠρχέθη σημείοις τοῖς προτέροις ὁ προφήτης. πολλὴ γὰρ τῆς ἀληθείας ἡ περιουσία. ἁγὼ τοῦτο καὶ ἕτερον ἴδησι γνώρισμα τῆς χαμηλῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τοῦ οἰκουμένην λάμπον ἅπασαν. τί ἂν τοῦτο ἔστιν; Εἰρήνη καὶ πολέμων ἀναίρεσις. ὅταν γὰρ ταῦτα γένηται, φησι, τοσαύτη λήψεται θεωρία τοῦ οἰκουμένου, ὡς καὶ αὐτὰ τὰ ὅπλα τὰ πολεμικὰ εἰς γεωργικὰ χαλκεύεσθαι ὄργανα· ὅπερ ὅτι τῶν χειρῶν τῶν Ἰουδαίων οὐκ ἂν τις ἴδοι γεγενημένον, ἀλλὰ τῶν ἐθνῶν ἅπαν. οὐ γὰρ διέλειπον ἅπαντα τῆς πολιτείας αὐτῶν τὰ χαμαὶ πολεμοῦντες καὶ πολεμούμενοι, καὶ ἁγὼ μακρὰν καὶ διὰ ὀλίγου τῶν πολεμίων αὐλοῖς ἐπιόντων. καὶ γὰρ οὐκ γειτόνων οἰκοῦντες, μᾶλλον ἢ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Παλαιστίνῃ χαλε-

πολλάκις τὰ τοιαῦτα πράγματα ἐπέρχεται αὐλῆς πολλάκις, καὶ περὶ τῶν ἐφ' ἑκάστου ἐπιχειρέμασιν κινδύνων. καὶ ταῦτα δηλονότι μὴ ἡ τῶν βασιλείων ἰσχὺς σαφῶς, ὅλη δὲ ὅλης ὠσὶ πολεμίων ὑφαρπομένη· δηλονότι ὁ Θ τοὺς προφήτας πρώτους, τὰ ἡμόλογα ἀπαγγέλλοντας ταῦτα, ἢ πρὶν ἢ ἡμέρα ἀναφωνοῦντες· καὶ ἐξ αὐτῆς, ὡς εἰπεῖν, τῆς ἡμέρας, ἧς ἀπηλλάγησαν τῆς Αἰγυπτίων τυραννίδος, οὐ πολέμοις ἀπόντα χρόνον ἐδίωσαν. ἀλλ' αὐχὶ νῦν μόνον, ἀλλὰ πολλοῦ καὶ πάλαι οἰκουμένῳ εἰρήνη. εἰ δέ τινες γίνονται πόλεμοι, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως ὡς τότε. ὅτε μὲν γὰρ καὶ πόλεις πόλεσι, καὶ χώρα χώρᾳ, καὶ δῆμοι ξυνεῤῥήγνυντο δήμοις, καὶ ἔθνος εἰς ἔθνος διετέμνετο μέρη. καὶ τοῦ Ἰησοῦ ὁ βιβλίον ἡμῖν ἀναγνοὺς καὶ τῶν κριτῶν, εἴσεται πόσους καὶ Παλαιστίνη οὐ βραχεῖ πολέμους ὅτε ἐδέξατο χαράξ. καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐν ὅ χαλεπόν, ἀλλ' ὅτι πανταχοῦ ὅπλα ὑπῆρχεν ὁ νόμος ἐκέλευσε, καὶ οὐδεὶς ἀτελὴς ταύτης τῆς λειτουργίας ἦν. καὶ οὐ τοῖς Ἰουδαίοις μόνον ἦν ὁ νόμος ἐκεῖνος, ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης· ὥσπερ καὶ ῥήτορες καὶ φιλόσοφοι δόξαν μίαν πλέον οὐδεὶς ἔχοντες, πολέμου καθεστῶτος, καὶ ἀσπίδα μετεχειρίζοντο, καὶ ὅπλα παρεπάξεως ἴσχυον. ὁ γοῦν παρ' Ἀθηναίοις μάλιστα λάμψας ἀνδρεαγμοσύνης ἔνεκεν καὶ φιλοσοφίας Σωκράτης ὁ Σωφρονίσκου καὶ ἀπαξ ἢ δὶς ὅπλα παρεπάξεως ἔσχε. καὶ τῶν ῥητόρων τὸν πρὸ αὐτοῦ Κεφάλαιον Δημοσθένης, ἀπὸ τοῦ βήματος ὅπλα πολέμου δόξης πολλάκις. εἰ γὰρ ῥήτορας καὶ φιλοσόφους οὐδεὶς δόξηρτο νόμος τοῦ πολεμεῖν, σχολὴν τε ἕτερός ἂν τοῦ δήμου ταύτης ἀπέλαυσε τῆς ἀτελείας. ἀλλ' οὐχὶ τοῦτον οὐδὲ νῦν γινόμενον ἴδοι ἂν τις. ἐπειδὴ γὰρ ὁ τῆς δικαιοσύνης ἔλαμψεν ἥλιος, καὶ πόλεις καὶ δῆμοι καὶ ἔθνη πάντα τοσοῦτον ἀπέχουσι τοῦ ζῆν οὐ κινδύνοις τοιούτοις, ὅτι οὐδὲ μεταχειρίζεσθαί τι τῶν πολεμικῶν ἴσασιν, ἀλλ' ἔξω πόλεων καὶ τειχῶν καθήμενοι, πορρωτάτω τὰ τῶν πολέμων μανθάνουσι πράγματα, καὶ δῆμος ἅπας οὐ ἐλευθερίᾳ ζῇ, καὶ ἀτελείᾳ τῆς πικροπάτης ταύτης λειτουργίας. εἰ δέ που καὶ νῦν γίνονται πόλεμοι, πορρωτάτω που καὶ τοῦ ἔξω τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς, οὐ κατὰ πόλιν καὶ χώρας ὡς ἐμπροσθεν. ὅτε μὲν γὰρ, ὡς ἔφθην εἰπών, καὶ οὐ ἑνὶ ἔθνει μερίαν ξυνεχῶς ἐπεμασάσεις ἐλάγχανε, καὶ πολυπροσώποι πόλεμοι. νυνὶ δὲ ὁσονοῦν ἥλιος ἐφορᾷ κατὰ τὸ Τίγρητος ὅπου ταῖς Βρεττανικαῖς νήσοις, αὐτοῖ πᾶσα, καὶ μετ' αὐτὴν Λιβύη καὶ Αἴγυπτος καὶ Παλαιστινῶν ἔθνος, μᾶλλον δὲ ἅπαν τὸ κατὸ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν κείμενον· ἴσε δὲ ὡς αὗται αἱ πόλεις ἀδείας ἀπολαύουσι πάσης, ἀκμὴν οὐ πολέμους μανθάνουσαι μόνον. ἠδυνάτο μὲν γὰρ καὶ τὰ λείψανα κατελθεῖν ὁ Χριστός· ἀλλ' ἀφῆκε σωφρονισμοῦ τινος κατάδηλον, τοῖς ῥᾳθυμοῦσι καὶ κατὸ τῆς εἰρήνης χαυνοτέρως γινομένοις, τῶν βαρβάρων εἰς ταῖς ἐπιδρομαῖς. καὶ ὁ προφήτης δὲ τοῖς δυναμένοις ἀκριβῶς ξυνιδεῖν, αὐτὸ τοῦτο φιλοῖ, ὅπερ ἔφθην εἰπών, ὃ μηκέτι ταῖς δι' ὀλίγου γίνεσθαι ἐπιμασάσεις. οὐ γὰρ εἶπεν, οὐκ ἔσαι πόλεμος πρωτέλως, ἀλλὰ τί; οὐ μὴ ἀρῇ ἔθνος ἐπ' ἔθνος μάχαιραν. καὶ τὸν τῶν ἀνθρώπων ἐλευθερίαν προσέτηκεν εἰπών, ὃ μὴ μάθωσιν ἔτι πολεμεῖν, πλὴν ὀλίγων τῶν εἰς τοῦτο τεταγμένων στρατιωτῶν.

5 Καὶ νῦν οὐ ὁ οἶκος τοῦ Ιακώβ, δεῦτε, καὶ πορευθῶμεν τῷ φωτὶ Κυρίου.

6 Ἀπῆκε γὰρ τὸν λαὸν αὐτοῦ, τὸν οἶκον τοῦ Ιακώβ.

Ἀπαρτίσας τὸν περὶ τῆς ἐκκλησίας προφητείαν, πάλιν ὅπου τὸν ἱστορικὸν μεταβαίνει, ὡς δὴ τῶν ἀκολούθων ἐχόμενος ῥημάτων. τοιοῦτον γὰρ ἔθος αὐτοῖς, μὴ τῇ τῶν εἰρημένων ἀσφαλείᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ χρήματι τῆς ἀκολουθίας συνεπαίζειν τὸν προφητείαν. διὸπερ οὐδὲ ἀπηρτισμένον ποιεῖ τὸν λόγον, ἀλλ' ὡς μίαν ἴνα ἔλκων σειρὰν, ὅτω πρὸς τὸν τῶν Ἰουδαίων κατάστασιν μεταβαίνει πάλιν, καὶ φησι· καὶ νῦν οὐ ὁ οἶκος τοῦ Ιακώβ, δεῦτε, καὶ πορευθῶμεν ἐν τῷ φωτὶ Κυρίου· τουτέστι, ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ, ᾧ νόμῳ αὐτοῦ.

λύχνος

λύχνος γὰρ σὸ στόμα νόμιζε, καὶ φῶς καὶ ζωὴ, καὶ ἔλεγχος ⟨ε παιδεία. καὶ ὁ Δαβὶδ πάλιν φησίν· Η στολὴ Κυρίου τηλαυγὴς, φωτίζουσα ὀφθαλμούς. καὶ, Λύχνος τοῖς ποσί μου ὁ νόμος σου, ⟨ε φῶς τοῖς τρίβοις μου. καὶ πανταχοῦ ὅπου τὸν νόμον κελεύσθων κατίδοι τις ἀνῦ. ὅτου καὶ Παῦλός φησι· Πέποιθάς τε σαυτὸν ὁδηγὸν εἶ τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκότει, παιδευτὴν ἀφρόνων. ὁ γὰρ ὕπνος αἱ τῶ ἡλίου ἀκτῖνες χειραγωγοῦσιν ἡμῶν τὸ σώματος σοῦ ὀφθαλμούς, ὡς αἱ ὁ νόμος στολαὶ καταυγάζουσι τὰ τῆς ψυχῆς ὄμματα. διαιρεῖ τοίνυν ὁ προφήτης, ὅτι καὶ περὶ τῆς ἀμπιδόσεως, καὶ περὶ τῆς ἀμοιβῆς, ἐν αὐτῷ ⟨ῳ πληρῶσθαι, τὴν ἀμοιβὴν πρέχουσιν ἡμῖν αἱ στολαὶ, φῶς αὐτὰς καλέσαν. ὥσπερ γὰρ ὀφθαλμὸς ἐν αὐτῷ ⟨ῳ φωτίζεσθαι κερδαίνει, οὕτω καὶ ψυχὴ ἐν αὐτῷ ⟨ῳ πείθεσθαι τῷ νόμῳ, καὶ μέγιστα καρπούται, ἐκκαθαιρομένη καὶ καινὴ ἀπαλλαττομένη, καὶ παρὸς αὐτὴν ἀναβᾶσα τὴν ἀρετήν. ὥσπερ οὖν τοὺς ἀντίους Ⓓ σκοτοῦντες, καὶ πρὸ τῆς κολάσεως ἐν αὐτῷ τῷ σκότει κεκμηκότας ἀθλιώτερον δείκνυσι, τοὺς ἐν σκότει καὶ κεκμηκότας φόβου ⟨ε ζήμιας καὶ ποινῆς μέλλοντας ζωηδότας, καὶ ἐν μεσημβρίᾳ μέσῃ διδιηκότες ⟨ε τρέμοντας ἀπημβλυσμένους, σοῦ ζωηδότας, σοῦ σωτῆρος ζωηδότας. ἀνῆκε γὰρ τ' λαὸν, τ' οἶκον τῶ Ιακώβ. τουτέστιν, ἤκουσεν, ἀφῆκε, πρόσειδε, τῆς αὐτῶ προνοίας ἐγύμνωσεν. Εἶτα φοβήσας, λέγει καὶ τὴν αἰτίαν, ὥστε αὐτοὺς διορθῶσαι καὶ γενέσθαι. Τίς οὖν ἐστιν ἡ αἰτία;

Οτι ἐπλήσθη ἡ χώρα αὐτῶν κληδονισμῶν, ὡς ἡ τῶν ἀλλοφύλων.

Ἐμπέφυκεν γὰρ καὶ πλείστην αὐτοῖς καὶ φιλαργυρίαν καὶ τὴν τῶν χρημάτων ἐπιθυμίαν ἐνεργάζεται· τοῦτο δὲ καὶ δίγματα ποιεῖ, καὶ ἀσεβείας λείψανα καὶ μικρὸν αὐτοὺς ἐπισύρεται πρὸς τὴν τῶν δαιμόνων πλάνην. Εἶτα καθικνούμενος αὐτῶν, οὐκ εἶπεν ὅτι κληδονίζονται ἁπλῶς, ἀλλ' ὅτι ἐπλήσθη ἡ χώρα αὐτῶν μετὰ πολλῆς ἐπιθυμίας ἡ καινία αὐτῶν πάλιν ἠύξετο, φησίν. ὥσπερ αἰωτέρω ἔλεγε, λαὸς οὐκ ἁπλῶς ἁμαρτωλὸς, ἀλλὰ πλήρης ἁμαρτιῶν, ὅτου καὶ τοῦτο, ἐπλήσθη. Εἶτα πάλιν ὅπου τίνων τὸ ὄνειδος προσέθηκεν, Ως τὸ ἀπ' ἀρχῆς. Απ' ἀρχῆς· πότε; ὅτε Θεὸν οὐκ ἐγνώκεισαν, ὅτε νόμον οὐκ εἰλήφεισαν, ὅτε τῆς εὐεργεσίας αὐτὸν πεῖραν εἰληφότες οὐκ ἦσαν, ὅτε μετὰ τῶν ἐθνῶν ἦζον, ὅπερ ἑκάστης καταγνώσεως ἦν, μηδὲν ἁμείνονα ἀφορμὴν νῦν μετὰ τοσαύτην προνοιῶν τε καὶ ἐπιμελείαν τῶν μηδενὸς τούτων ἀπολελαυκότων. καὶ οὐδὲ σκοτοῦσθαι ἔοικε, ἀλλὰ καταπλήξεων αὐτοὺς πάλιν προσέθηκεν· ὡς ἡ τῶν ἀλλοφύλων, τῇ συγκρίσει τοῦ προσώπου τὴν κατηφείαν καὶ λεπτοτέραν ποιῶν. ὁ καὶ Παῦλος εἰώθειν ἐργάζεσθαι συνεχῶς· ὡς ὅταν λέγῃ, Περὶ δὲ τῶν κεκοιμημένων οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοὶ, ἵνα μὴ λυπῆσθε, ὡς καὶ Ⓓ λοιποὶ Ⓓ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα. καὶ πάλιν, Εἰδέναι ἕκαστον τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτᾶσθαι ἐν ἁγιασμῷ καὶ τιμῇ, μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας. καὶ οὐκ ἠρκέσθη τούτῳ, ἀλλὰ προσέθεικε λέγων, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα Ⓦ Θεόν. μάλιστα γὰρ τοῦτ' ὁ λόγος δάκνειν εἰώθει καὶ τοὺς σφόδρα ἀναπεπταικότας. Εἰ δὲ Ιουδαῖοι ταῦτα ἐγκαλοῖντο, ἵνος ἂν τύχοιμεν συγγνώμης ἡμεῖς, ποίας ἀπολογίας Ⓓ μὴ χάειν τοσαύτην, καὶ λιμὸν ἀφανῆ, καὶ τὰς ἀθανάτους ἐλπίδας, προὶς τὴν αὐτὴν σκηνὴν κατακλίνοντες πενίαν; καὶ γὰρ πολλοὶ καὶ νῦν εἰσι τῷ νοσήματι κεχειρωμένοι τούτῳ, καὶ τὸν ἑαυτῶν ἀφανίζοντες βίον, οἱ τῇ τῶν κληδόνων ἀλογίᾳ ἐκδιδόντες ἑαυτοὺς, μετὰ τὸ τῷ Θεῷ προσκρούειν, καὶ πρεπίας καρποῦνται λύπας, καὶ προὶς τοῦτο ἰσχὺν τῆς ἀρετῆς ἐκλύονται πόνος. καὶ γὰρ ἐπαιδεύθη ὁ ἀγαθολόγος ἀγὰ πολλῶν τοῦτο πεῖσαι τοὺς αἱροποιήσεις, ὅτι οὐκ ἐπ' ἀνδρὶ τὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τὰ τῆς κακίας, οὐδὲ ἐλευθερία τινὶ προαιρέσεως εἰσι τεπιμημένοι, δύο ⟨ε τῶν

τα τὰ αἴσχιστα κατορθῶσαι βουλόμενος, καὶ οὐδὲν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς ἐκλιπεῖν πάντως, καὶ τὸ μέγιστον τῆς ἐλευθερείας ἀφελέσθαι δῶρον. τοῦτο μὲν χλευάζων, τοῦτο μὲν συμβάλλων, ἕτερο μὲν παρατηρήσεως ἡμερῶν, τοῦτο μὲν τοῦ πικροῦ τῆς εἰμαρμένης δόγματος, τοῦτο δὲ ἑτέρων πολλῶν εἰς Θεὸν βίον εἰσάγας τὸ χαλεπὸν ἀσκημα, πάντα δμῶ καὶ κάτω τρέπων. διὸ δὴ καὶ ὁ προφήτης σφόδρα ἐστὶ κατηγορῶν, ὥστε προέρριζον ἀναπεπάσθαι τὸ πάθος. Καὶ τέκνα πολλὰ ἀλλόφυλα ἐγκέκηθη αὐτοῖς.

Τί ὅτι τέκνα ἀλλόφυλα; νόμος ἦν αὐτοῖς δοῦναι χείμαρος μὲν τὸ τῆς γνώσεως βούλημα, καὶ τὸ τῆς μανίας ἀνεξαπάτητον, μηδενὶ τῶν λειπῶν αἱρέσεων ἐπιμίγνυσθαι, ὥστε μὴ τὰς ἐκείνων συγγενείας, ἀσεβείας ἐπάγεσθαι ἡμᾶς. ὅπερ γὰρ ἐκεῖνοι μόνον ἑτέρους διαφθείσας οὐκ ἴσχυον, ἀλλ' οὐδὲ τοῦ πρὸς ἑτέρων οἷοί τε ἦσαν διαχρυσοῦν βλάβειν, τῶν νόμων τειχίσας αὐτοὺς, καὶ τῆς πρὸς τοὺς λοιποὺς ἐπιμιξίας αὐτοὺς ἀποκλείσας, κατ' ἰδίαν αὐλὴν ἔπλασε καὶ ἐρρύθμιζεν. ἀγαπητὸν γὰρ ἦν, καὶ οὕτως ἀγελαίους διαπεφευγέναι διατηρῆσαι τοῦ θεοῦ δεδομένον πολιτείαν αὐτοῖς. ἀλλ' ὥσπερ ἵπποι ἄλλας πρόβαινον ἐπιτολὰς, οὕτω δὴ καὶ οὗτοι ἀποκλίνοντες, μετέβησαν πρὸς τὰς τῶν πλησίον ἀγχιτείας, καὶ νύμφας ἐκεῖθεν ἀναλαβόμενοι παρὰ Μωαβιτῶν, παρὰ Ἀμμανιτῶν, πρὸς ἑτέρων ἀσεβῶν ἐθνῶν, καὶ τὰς ἄλλας ἀπατηλόμενοι συγγενείας, διδασκάλοις πονηρίας ἐδέχοντο, καὶ ὁ τῆς βδελυρίας ἀκέραιον διέφθειρεν. τοῦτο τοίνυν μὴ τῶν ἄλλων ὁ προφήτης ἐγκαλῇ. 7 Ἐνεπλήσθη γὰρ ἡ χώρα αὐτῶν, φησὶν, ἀργυρίου καὶ χρυσίου, καὶ οὐκ ἦν ἀριθμὸς τῶν θησαυρῶν αὐτῶν· 8 καὶ ἐνεπλήσθη ἡ γῆ αὐτῶν ἵππων, καὶ οὐκ ἦν ἀριθμὸς τῶν ἁρμάτων αὐτῶν. Καὶ ποῖον ἔγκλημα τοῦτο, ἴσως ἔποι τις ἄν, ὃ χρήματα ἔχειν, καὶ ἵππους κεκτῆσθαι, καὶ μάλιστα ὅτι τῆς γνώσεως ἐκείνης, ὅτι οὐ πολλῆ φιλοσοφίας ἦν ἀκρίβεια; τί οὖν δὴ ἔπ' οἰμωγῇ; ὅτι οὐ τῷ χρῆσθαι διέβαλλεν, ἀλλὰ τῷ γνώμῃ τῇ σὺν εἰς δέον αὐτοῖς κεχρημένῃ. ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγῃ, οὐαὶ οἱ ἰσχύοντες, οὐ τῷ δυνατεῖν αἰτιᾶται, ἀλλὰ τοὺς κακῶς τῇ δυνατείᾳ κεχρημένους· ὕπω δὴ καὶ ἐνταῦθα, οὐχ ὅτι χρήματα ἐκέκτηντο, ἀλλ' ὅτι μὴ πολλῆς τῆς περιουσίας, καὶ ὑπὲρ τὸν χρείαν ζωῆς. οὐκ ἦν, φησὶν, ἀριθμὸς τῶν θησαυρῶν αὐτῶν. καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὅτι πεφυσημένοι τῷ πλούτῳ καὶ τῇ τῶν ἵππων δυνατείᾳ καὶ μακρὰν ἀπὸ τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος προεσύροντο, ὃ καὶ ἄλλοθί αὐτοῖς ὁ προφήτης ἔλεγε· οὐαὶ οἱ πεποιθότες ἐπὶ τῇ δυνάμει αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῷ πλήθει τοῦ πλούτου αὐτῶν ἐγκαυχώμενοι. καὶ πάλιν ἑτέρωθι, Οὐ σώζεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν, καὶ γίγας οὐ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ. καὶ ἑτέρᾳ δὲ πάλιν ψαλμῷ φησιν, Οὐκ ἐν τῇ δυνατείᾳ τοῦ ἵππου θελήσει, οὐδὲ ἐν ταῖς κνήμαις τοῦ ἀνδρὸς εὐδοκεῖ, εὐδοκεῖ Κύριος ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν. Καὶ ἐνεπλήσθη ἡ γῆ βδελυγμάτων τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν οἷς ἐποίησαν οἱ δάκτυλοι αὐτῶν.

Ὥσπερ σοφὸς ἰατρὸς ὁ προφήτης, τοῦ νοσήματος τὴν αἰτίαν λέγει, καὶ τὴν πληγὴν τοῦ νοσήματος. μέλλων γὰρ κατηγορεῖν αὐτῶν τὴν ἀσέβειαν, προλαβὼν εἶπε τὰς ἀφορμὰς τῆς ἀρρωστίας, φιλαργυρίαν, ἀπάνοιαν, καὶ οὐ προσηκούσας ἐπιμιξίας· δηλῶν ὅτι σὺν τούτοις καὶ μικροὶ ὄντες ἐκελίσθησαν εἰς τὸ τῆς ἀπωλείας βάραθρον, καὶ εἰδώλοις προσεκύνησαν. εἶτα κωμῳδῶν αὐτὴν τὴν θρησκείαν, ἐπήγαγε, τὰ ἔργων τῶν χειρῶν αὐτῶν. εἰ γὰρ αἱ ἡμέτεραι καταγελαστότεραι ἄλλο, ἢ ὅταν δὲ ἄθεος δημιουργὸς ἢ Θεοῦ βδέλυγμα δὲ εἴωθεν ἡ γραφὴ καλεῖν τὰ εἴδωλα. σὺν τούτοις καὶ βδέλυγμα ἐρημώσεως λέγει ὁ ἀδριὰς ὁ ὅτι τὸ καλὸν ἐστὼς. Ὅταν γὰρ ἴδητε, φησὶ, τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως ἑστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ· ὁ ἀναγινώσκων νοείτω. ὅπερ γὰρ αὐτοῖς ἀπήγαγε τὸ

Ψαλμ. β. ιε.

Ψαλμ. ρμε. ια.

Ματθ. κδ. ιε. Δαν. θ. κζ.

πρὸς

τοὺς τὰ ἀληθινὰ ἐπιζητοῦντας, ἀπηρύθρισεν αὐτοῖς πολὺ ἐξεικόνισμα ποιήσας· καὶ βδέλυγμα τοῦτο ἐκάλεσε, πορρώτερον αὐτοὺς ἀναστέλλων τῆς ἀσεβείας. τὸ γὰρ βδελύττεσθαι, τὸ μὴ ἐπαρκοῦντος ὄντι μισεῖν, ὡς ἀκάθαρτον, ὡς σφαγές. τὸ δὲ οἶνον βδέλυγμα, τὸ μισητὸν καὶ ἀποστροφῆς ἄξιον ἐν τῇ γραφῇ λέγεται. πολλῷ γε εἴδωλον τοιοῦτον. καὶ τοσούτων οἷς ἐποίησαν Ⓜ δάκτυλοι αὐτῶν.

9 Καὶ ἔκυψεν ἄνθρωπος, καὶ ἐταπεινώθη ἀνήρ. Ὥσπερ γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ προσκύνησις εἰς ὕψος ἀνάγει, οὕτως ἡ ἐκείνων ταπεινοῖ καὶ καθαίρει. τί γὰρ ταπεινότερον ἀνθρώπου σωτηρίας ἐκπεπλωκότος, καὶ Ⓜ τῶν ὅλων Θεοῦ ἐφικότος ἐλπίδι, καὶ τοῖς ἀψύχοις ἐπικυλίοντος, καὶ λίθοις προσπεύοντος; ὁ μὲν γὰρ Θεὸς εἰς τοσαύτην ἡμᾶς αἰτίαν ἤγαγε τιμῆς, ὡς καὶ τῶν ἀγγέλων ὑψηλοτέρους ποιῆσαι· ὁ δὲ διάβολος εἰς τοσαύτην ἐκπεσεῖν ἀτιμίαν κατηγάγετο τοὺς πειθομένους, ὡς καὶ τῶν ἀναισθήτων ἀναισθητοτέρους ἐργάσασθαι. διὸ δή φησιν ὁ προφήτης, ἐταπεινώθη ἀνήρ. ἤρκει μὲν καὶ αὐτὴ ἡ κατηγορία Ⓜ νοεῖν ἔχοντα ἀπαγορεῖν τὰ νοσήματα· ὅπερ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων οὐχ οὕτω διὰ ἀμαρτίας, ὡς διὰ ἀμαθείας δεδοίκασιν, ἐπήγαγε δὲ καὶ τὸν κόλασιν, λέγων·

15 Οὐ μὴ ἀφῶ αὐτοῖς. Οὐ συγχωρήσω, φησὶν, οὐκ ἀφήσω, οὐ παρόψομαι, ἀλλὰ ἀπαιτήσω δίκας καὶ ὠδῖνας τῶν πεπλημμεληκότων.

10 Καὶ νῦν εἰσέλθετε εἰς τὰς πέτρας, καὶ κρύπτεσθε εἰς τὸν χοῦν ἀπὸ προσώπου τοῦ φόβου Κυρίου. Κωμῳδίας ἰκανῶς τὸν ἀνοίαν τῶν τὰ εἰδωλοποιούντων, καὶ ἀπὸ τοῦ ὄγκου τῆς δημιουργίας δείξας καὶ ἐκείνων τὸν προσκύνησιν, καὶ τῶν εἰδώλων τὸν ἀσθένειαν, ἐπαγωνίζεται τῷ λόγῳ πάλιν, τῇ πείρᾳ τῶν πραγμάτων ὑπιτιέπων τῶν εἰρημένων τὸν ἔξέτασιν, καὶ φησιν· ἤρκει μοι καὶ αὐτὸ τοῦτο πολλὰ δυσσεβῶν αὐτὰ ἠμέλεσθαι, δεῖξαι τὸν ἀνοίαν τῶν ἀπατωμένων· ὅπερ ὥσπερ τῇ μέθῃ τῇ ἀσεβείᾳ κεκαρωμένοι πρὸς τὰ φανερὰ καὶ σαφῆ τῶν πραγμάτων πεπήρωνται, τοιαῦτα καταλήφονται τὴν πόλιν κακά, ὡς καὶ σοῦ σφόδρα αἰσθητοὺς δίδαξαι, πόσον ἡ ἐκείνων ἀσθένεια, καὶ πόσον ἡ τοῦ Θεοῦ δυνάμις. Διὰ δὴ τοῦτο φρὶν ἢ Ⓜ πόλεμον εἰπεῖν, τὰ ὀξὺ αὐτοῦ συμβησόμενα λέγει, κελεύων εἰς πέτρας εἰσιέναι, καὶ ἐν αὐτῷ καταδῦναι τὸν γῆν, οὐχ ἵνα τοῦτο ποιήσωσιν, ἀλλ' ἵνα ἐκ τούτων μάθωσιν, ὡς ἀφόρητός ἐστιν ἡ τοῦ Θεοῦ τότε φερομένη ὀργή.

Κρύπτεσθε γάρ, φησιν, εἰς τὸν γῆν ἀπὸ προσώπου τοῦ φόβου Κυρίου, καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὅταν ἀναστῇ θραῦσαι τὸν γῆν. Οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, ἀπὸ τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος. τοιαῦτα γὰρ αὐτοῦ τὰ κατορθώματα, τοιαῦτα τὰ ἔργα, πολλὴν ἔχοντα τὴν προφάνειαν καὶ τὸν λαμπρότητα. ἐνταῦθά μοι δοκεῖ τὸν νίκην τὸν ὅτε τοῦ Ἐζεκίου σημαίνειν, γῆν τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων καλῶν, καὶ θραῦσιν τὸν καπάτωσιν, αἰάσασιν ἤ, αὐτοῦ τὸν ὅτε τὸν ἀντίληψιν ἔξοδον ἐπεὶ καὶ ὁ Δαβὶδ οὕτω φησὶν, ἀναστὰ ὁ Θεὸς κρίνων τὸν γῆν, ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων πραγμάτων καὶ σχημάτων τοῦ Θεοῦ τὰς ἐνεργείας χαρακτηρίζων.

11 Οἱ γὰρ ὀφθαλμοὶ Κυρίου ὑψηλοὶ, ὁ δὲ ἄνθρωπος ταπεινός.

Εἶτα ἵνα μηδεὶς τῶν ἀκουόντων τότε ἀπιστῇ τοῖς λεγομένοις (πολλοῖς γὰρ πρὸ ἐλπίδας τὸ συμβησόμενον, καὶ προσδοκίας ἀπάσης ἀνώτερον) κατέφυγε ὅτι τὸν δύναμιν τοῦ ποιοῦντος, καὶ τὸν βούλεσιν τῶν παρόντων. οὔτε γὰρ Θεοῦ, φησιν, ὑψηλότερόν τί ὅστιν, οὔτε ἀνθρώπων εὐτελέστερον. μὴ τοίνυν ἀπορεῖ, εἰ ὁ μέγας σοῦ καὶ ἰσχυρὸς σοῦ βούλεται ἀνθρώπους οὕτω ταπεινῶσαι δυνήσεται). καὶ καλῶς εἶπεν, Ⓜ ὀφθαλμοὶ Κυρίου ὑψηλοί. οὐκ εἶπεν ἡ δύναμις, ἀλλ' Ⓜ ὀφθαλμοὶ Κυρίου, ὡς ἀρχούσης καὶ τῆς ὄψεως

φη. ρκγ. ως μόνης ἀπτώτα τὰ ἐνδυτούμενα καθελῇ· ὅπερ καὶ ὁ Δαβὶδ ἑτέρωθι ἔλεγε, Ὅ ὅτι βλέπων ὅτι τιὼ γλῶ, ⁊ πιεῖν αὐτιὼ τρέμειν· καὶ ἕτερος πάλιν προφήτης, Ἐπιβλέψομαι πρὸς αὐτιὼ, καὶ δωνήσομαι" αὐτόν.

Ωσὴ ια. α. κ. αὐτῷ. ἀλλ. αὐτῇ.

Καὶ ταπεινωθήσεται ὁ ὕψος τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὑψωθήσεται Κύριος μόνος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Τῆς γὰρ παρὰ δόξαν γενομένης νίκης, ⁊ τῶν λαμπρῶν ⁊ θαυμαστῶν ἔργων ἐκείνων, ⁊ δαίμονες ἠλέγχθησαν καὶ εἴδωλα ἠτιμώθη, καὶ ψευδοπροφῆται ἐπεσοφίσθησαν, καὶ τῶν βαρβάρων ἡ τυραννὶς κατελύθη, καὶ πᾶν τὸ τῷ Θεῷ τόμα ἐνδυτιθέμενον ἐπεφάνη. Διὰ τοῦτό φησιν, ὑψωθήσε) Κύριος μόνος. Οὐδεὶς ἔσται λοιπὸν ὁ αἴτιος, οὐδὲ ἀμφιβάλλων περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως, τῆς τῶν πραγμάτων ἀποδείξεως οὕτω σαφεστάτης γενομένης. Ὃ μὲν γὰρ τῆς φύσεως ὕψος ἐχθὲς διέλυσε, καὶ ἐποπτὸν ἐξέβαινον, ἀλλὰ ἀεὶ ὂν· ὑψοῦται δ λέγε) ἐν τῇ διανοίᾳ τῶν ἀνθρώπων, ὅταν ἀπολείποντες καὶ ἐνδυτούμενοι ἀπ' αὐτῆς τῶν πραγμάτων πεισθέντες τῆς ἀποδείξεως ἐπανορθώσωσι, καὶ τιὼ προσήκουσαν αἰνέσεως ἀναπέμψωσιν εὐφημίαν.

12 Ἡμέρα γὰρ Κυρίου σαβαὼθ πᾶσι τοῖς ὑπερηφάνοις καὶ ὑψηλοῖς καὶ μετεώροις, καὶ ταπεινωθήσονται· 13 καὶ ὅπως πάσας κέδρους τοῦ Λιβάνου τὰς ὑψηλὰς καὶ μετεώρους, καὶ ὅπως πάσας δρῦς Λιβάνου βασάν, 14 καὶ ὅπως πάντα ὄρη ὑψηλὰ, καὶ ὅπως πάντας βουνοὺς ὑψηλούς, 15 καὶ ὅπως πάντα πύργον ὑψηλὸν· 16 καὶ ὅπως πᾶν πλοῖον θαλάσσης, καὶ ὅπως πᾶσαν θέαν κάλλους πλοίων. κ. βλητέον

17 Καὶ ταπεινωθήσεται ὁ ὕψος τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὑψωθήσε) Κύριος μόνος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Τεῖχος ἐν ταύτῃ καὶ κέδρον καὶ βοωνὸν καὶ δρῦν, τοὺς δυνάστας ἀνθρώπους φησὶ, ὧν ὑψοῖ τῶν δένδρων τούτων" μεταφορικῶς τιὼ δυναστείαν αὐτῶν ἐνδεικνύμενος, καὶ πλοῦτον· καὶ θέαν κάλλους πλοίων λέγων, τοὺς ὑπερτέρους αὐτῶν ἀφίησι). ὃ δ βούλεται τοῦτο εἰπεῖν, αὐτό ἐστιν· ὅτι πᾶς ἰσχυὸς, πᾶς δυνάστης, πᾶς στρατηγὸς, πᾶς περιβεβλημένος πλοῦτον, πᾶσα, ὡς εἰπεῖν, τῶν ἀνθρώπων ἡ ὑπερέπεια καὶ ἰσχὺς ὅτε οἰήσεται καὶ ὀχαλωθήσε)· καὶ ὀφθεὶς αὐτῷ προσήσεται πρὸς ὃ διαφυγεῖν τοῦ Θεοῦ τιὼ ὀργιὼ, οὐκ ἰσχὺς σώματος, οὐκ ἐμπειρία πολέμου, ὑ χρημάτων περιουσία, ὑ δυναστείας περιβολὴ, οὐ στρατοπέδου πλῆθος, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν. κέδρους δ Λιβάνου δηλοῖ τοῦτό φησι, δηλοῖ δ αὐτόθι τοῦτο μάλιστα φύειν τὸ δένδρον, ἢ διὰ τὸ πλησίον τὰ πρόβατα γίνεσθαι· θέαν δ κάλλους πλοίων, τ ὑπερέπειαν τῶν στρατηγῶν, τ ἀπὸ πλούτου καὶ ὅπλων καὶ στρατιωτῶν κεκαλλωπισμένων. δοκεῖ δέ μοι καὶ τ δηλοῦν μακρὰν γινομένην ἀποδημίαν τῶν βαρβάρων αἰνίττεσθαι. ἴσ. μεταφορικῶς

18 Καὶ τὰ χειροποίητα πάντα καταπτήσουσιν, 19 εἰσενέγκαντες εἰς τὰ σπήλαια, ⁊ εἰς τὰς σχισμὰς τῶν πετρῶν, καὶ εἰς τὰς πτώσεις τῆς γῆς, ἀπὸ προσώπου τοῦ φόβου Κυρίου, καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὅταν ἀναστῇ θραῦσαι τιὼ γῆν.

Τοσοῦτον γὰρ ἀφέξουσιν αὐτῶν, φησιν, ὡς θεοὶ προσκυνεῖν ἵνα συμμαχήσῃ, ὅτι τ παρὰ τ αἰθέρων δεήσον) βοηθείας, καὶ τόπων ἀσφαλείας, ὥστε μὴ ἁλῶναι, ἀπὸ προσώπου τοῦ φόβου Κυρίου, ⁊ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὅταν ἀναστῇ θραῦσαι τιὼ γῆν. ἵνα γὰρ μή τις τῶν βαρβάρων ἐφόδιον ταῦτα λογίζη), μηδὲ τῆς ἰσχύος τῆς ἐκείνων οἰ) νομίζῃ ⓦ φόβον, ἀναλαμβάνει τ λόγον ὅτι ⓦ τῶν ὅλων Θεὸν λέγων, ὅτι αὐτὸς ὁ πολέμου στρατηγεῖ τούτου, ⁊ πρὸς ἐκείνου δυνάμεις ἐν τοσούτῳ κινδύνῳ τῶν ἤδη πεπλημμεληκότων. 20 Τῇ γὰρ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκβαλεῖ αἰθέρος τὰ βδελύγματα αὐτοῦ, τὰ ἀργυρᾶ καὶ τὰ χρυσᾶ, ἃ ἐποίησαν ἑαυτοῖς εἰς τὸ προσκυνῆν τοῖς ματαίοις αὐτῶν καὶ τ νυκτερίσι, 21 τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὰς φαρεὰς πέτρας καὶ εἰς τὰς σχισμὰς τῶν πετρῶν

πεσῶν ἀπὸ τοῦ προσώπου τοῦ φόβου Κυρίου, καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὅταν ἀναστῇ θραῦσαι τὴν γῆν. Ἰσχνῶς αὐτοὺς ἐκωμῴδησε, δεικνὺς μὴ τῶν θεῶν κρυπτομένων καὶ εἰς τὴν γῆν καταδυομένων, καὶ ὅτε τὴν πολυτέλειαν τῆς ὕλης ἀρκέσαι οἱ δυναμένην πρὸς τὴν ἐπιχειμένην συμφορὰν. νυκτερίδας γὰρ ἐκάλεσε τὰ εἴδωλα, ἢ διὰ τὴν ἀσθένειαν, ἢ διὰ τὸ τῆς πλάνης ἐσκοτισμένον, ἐν ᾧ πάντα λάθρα πράττεται τῶν δαιμόνων παρατηροῦντων. ὥσπερ γὰρ ταῖς νυκτερίσιν, ὁ μὲν ἥλιος πολέμιον, καὶ τὸ φῶς, καὶ ἡ νὺξ καὶ τὸ σκότος φίλον· οὕτω καὶ τοῖς δαίμοσι, καὶ τοῖς ὑπ' ἐκείνων πλανωμένοις, ἡ πονηρία μία, καὶ τὰ τοιαῦτα ἅπαντα ζωοποιεῖται καὶ φίλα, ἐξ ὧν ἡ ἀρετὴ καὶ τὰ τοῦ φωτὸς ἔργα· καὶ λαμπάντων αὐτῶν οὐδέποτε σκοτίζονται, ἃ δεομένου τοῦ ἐν ἀρετῇ ζῶντος πόνου καὶ καμάτου. ἀρκεῖ γὰρ φαεινῶσαι μόνον, καὶ πάντα καταλύσει ἐκεῖνα.

22 Παύσασθε ὑμῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, οὗ ὀλίγη ἀναπνοὴ ἐν μυκτῆρι αὐτοῦ, ὅτι ἐν τίνι ἐλογίσθη αὐτῶν οὗτος; Ἐνταῦθά μοι δοκεῖ τὸ Ἐζεκίου ἀνίπτεσθαι, ἐκ τοῦ δέους καὶ τῆς πολλῆς ἀγωνίας πρὸς ἐκάστας ὄντα ἀναπνοάς. ἐπεὶ οὖν ὥσπερ ἐν δικλίνοις αὐτὸν λαβόντες Ⓐ βάρβαροι, ἕτοιμον ἐνόμιζον ἤδη ἔχειν, καὶ σοβεῖ πόνου δεῖσθαι εἰς τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν, καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τὴν ἐκείνου, ζωέδη τὸ ἀντίον τοῖς βαρβάροις. διὰ τοῦτό φησι, παύσασθε ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, οὗ ὀλίγη ἀναπνοὴ ἐν μυκτῆρι αὐτοῦ· ὅτι ἐν τίνι ἐλογίσθη αὐτῶν οὗτος; τουτέστιν ἐν οὐδενὶ ἐλογίσθη. καὶ γὰρ ὡς εἰς ἀπόρρομμῆς πάντα ἤλπισαν ἀναιρήσεσθαι· ὀξέως γὰρ πανδημεὶ ἅπαν. καὶ ὁ μηδὲν εἶναι νομιζόμενος πρὸ ὑμῶν, ἀλλ' ἀνταγώνιστος, οὗτος λαμπρότερος πάντων φανήσεται τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀπολαύων ῥοπῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ γ.

1 Ἰδοὺ ὁ δεσπότης Κύριος σαβαὼθ ἀφελεῖ ἀπὸ τῆς Ιουδαίας, καὶ ἀπὸ Ιερουσαλὴμ ἰσχύοντα καὶ ἰσχύσαν. Καθάπερ ἰατρὸς ἄριστος, νῦν μὲν κάμνων, νῦν δὲ τέμνων, νῦν δὲ πικρὰ δίδους φάρμακα, μεθοδεύει τῶν ἀρρωστούντων τὴν ὑγείαν· ὅπως δὲ καὶ ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς, ποικίλαις καὶ διαφόροις θεραπείαις τὸ διαρρέον καὶ δυσπειθὲς τῶν Ιουδαίων ἐπισφίγξων, νῦν μὲν τῇ τῶν βαρβάρων ἐφόδῳ φοβεῖ τοὺς ἀγνώμονας, νῦν δὲ τοῦ τῆς ἐκείνων ἐπηρείας ἄθλοις ἀπειλαῖς καταζέλλει, τῇ ποικιλίᾳ τῶν ἀπειλῶν ἀκμάζοντα διατηρῶν τὸν αὐτοῦ φόβον. νῦν γοῦν ἀθεΐαν αὐτοὺς ἀπειλεῖ, καὶ λιμὸν, καὶ αὐχμὸν, οὐχὶ τῶν ἀναγκαίων, ἀλλὰ τῶν ἐκείνων τῶν ἐπὶ ἔλαττον τῶν ἐπιτηδείων τὴν ἡμετέραν ζωὴν συνεχόντων ζωϊκή. οὐ γὰρ δὴ λιμὸς χαλεπὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν ἐρημίᾳ καθεζόμενα τῶν κυβερνώντων τὰ πράγματα· ὃ καὶ τὴν θυθίωνος λιμοῦ χαλεπωτέραν ἀποφαίνειν εἴωθε. ἵν. αὐτῆς

Ἡ γὰρ ὄφελος ἐκ πλησίον ἅπαντα ἐπιτηρεῖν, ὅταν ἐμφύλιοι πίπτωνται πόλεμοι, καὶ ἡ θάλασσα διαχειρίζῃ, καὶ τῶν κυμάτων μανιωδῶν, μήτε κυβερνήτης μήτε πρῳρεύς, μήτε ἄλλος ὅς ἢ δυνάμενος διαθεῖναι τὰ πρόσφορα τῶν κυμάτων χειμῶνα, καὶ καταῖσσαν γαλήνην; ὅταν δὲ μὴ τούτων καὶ λιμὸς ᾖ, σύνοπτον τῶν κακῶν τὴν ὑπερβολήν. Ταῦτα οὖν ἀπάντα ἀπειλᾷ ὁ Θεὸς, καὶ πρὸ τοῦ πάντων χαλεπώτερον. ἰδοὺ γὰρ, φησὶν, ὁ δεσπότης Κύριος σαβαὼθ. τῇ λέξει ταύτῃ ἰδοὺ, συνεχῶς Ⓐ προφῆται κέχρηνται), ὅταν πληροφορῆσαι Ⓦ ἀκροατὴν βούλωνται περὶ τῶν λεγομένων. Οὐκ ἐν ταύτῃ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ αὖθις, ἐξ ἧς ἀρχῆς ἐστιν ἰδεῖν, ὅτι τῆς σωματικῆς ἀθενείας αἱ ἁμαρτίαι προσηγήσαντο πολλάκις, ὡς ὅτε τῷ Καΐν. ὅτε γὰρ καλῶς ἐζητήσατο τὴν ἰαχύν, προῆλθε καλῶς· ὅτε καὶ ὁ ὅτε τῆς χολυμβήθρας. ὅτι γὰρ ἡ πηγὴ τῆς πρέσεως τὰ ἁμαρτήματα ἰῶ, φησὶν ὁ Χριστὸς, Ἰδὲ, ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι Ioan. 5. 14.

α. Κορ. ια. λ. κεπι ἁμάρτωμε. ϗ ὁ Παῦλος δέ φησι, Διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς, ὅτῳ ἡμάρτανον ὑ καθαρῷ ζωφοδόπι τῷ μυστηείων μεταλαμβάνοντες· ϗ ⓦ πεπορνευκότα ὁ ἀσθενεία σώματος ϖροδείδωσι, τοιούτῳ γὰρ ἁμαρτημάτων ἀπαγῶν δίκιω. ὑ μὴν πάντα χοῦ ἁμαρτημάτων ὅπιτί μιον τοῦτο, ἀλλ' ἔστιν ὅπου καὶ ϛεφάνων ἐπάθεσις ὃ ϖρᾶγμα ϗ, ὡς ὅπὶ τοῦ Λαζάρου καὶ τοῦ Ἰώβ. Οὐκ ἀσθένειαι ὁ μόνον, ἀλλὰ καὶ λῶβαι ἑτέραι σώματος ἐξ ἁμαρτημάτων ἐγίνοντο, ὡς ἡ λέπρα τοῦ Οζία διὰ τὴν ὑπερηφανίαν τῆς γνώμης, ὡς ἡ χὴρ τοῦ βασιλέως Ιεροβοὰμ τὴν ξηρότητα ἐπομείνασα διὰ τὴν ἀπόνοιαν αὐτοῦ ϗ ἀλαζονείαν. ϗ τοῦ Ζαχαρίου ὁ ἡ γλῶττα οὐχ ἑτέρωθεν ἐπαδδύθη, ἀλλ' ἢ διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ἁμαρτίαν. ἐπεὶ οὖν ϗ τοῖς Ιουδαίοις θύσωματεῖν καὶ σφειγᾶν ϗ τούτοις κομᾶν τοῖς πλεονεκτήμασιν ἀπόνοια ἐπάθεσις ἐγίνετο, ἐπάσυρε τῆς ἀλαζονείας τὴν ῥίζαν, νοητῶν αὐτοῦ ϗ βελτίοις ποιῶν, ϗ μείζονα δίδοις, ἢ ἀφαιρεύμενος ὧν αὐτῶν. ποῖον γὰρ βλάβος, ὃ σῶμα ἀσθενῇ, ὅταν σὺν πίστει παιδεύηται ἡ ψυχή; Εἶπα ἵνα μὴ νομίσωσι φύσεως ἀσθένειαν εἶ ὃ ἡμάρτανον, ϖροσημαίνων αὐτὰ ὁ ϖροφήτης, ϗ οὐ μέχρι τῶν ὑδάτων ἔστησε τὴν ἀπειλήν, ἀλλὰ ϗ ὅπὶ ὃ χωρακεῖον ἦλθος διεβίβασε τὴν ὠφέλειαν. ὅτῳ ϗ ἑκατέρα ἡ φύσις διέφθαρτο, ϗ ϖρῶτον διὰ τὴν ἐπιβολὴν τ ἀποπίας ϗ ϖρὸς αὐτὰς ἀποτίνεται ταῖς γωναιξὶ, ἐγκαλῶν αὐταῖς ἐγκλήματα, ἃ τὴν πόλιν αὐτὴν οὐκ ἐάσθεν ἀνέτρεπον. διὰ δὴ τοῦτο καὶ αὐτὰς ταχὺ λοιμῷ ϖροβάλλει. ϗ γὰρ λοιμὸν ἀφίτρεσθαί μοι δοκεῖ, λέγων, ἀφελῶ ἰχῦρα καὶ ἰχύουσαν, ἢ ἄλλως ὠνὰ σωματικὸν ἀσθένειαν οὐδὲ ἰατρῶν εἶχουσαν τέχνας. ὠιαῦται γὰρ αἱ τοῦ Θεοῦ πληγαί.

Ἰχὼ αὐτῆ ϗ ἰχὼ ὕδατος. Χαλεπωτάτη ἡ λιμώεια, ὅταν μὴ αὐτὴν ἀναιρῇ τὴν ὑσίαν, ἀλλὰ τὴν ἐξ αὐτῆς ἐπιπομπὴν δυσάλυτον, ὥστε ϗ τῇ ὄψει χαλάζεσθαι μηδέποτε ἐμπιπλαμένους, ϗ αὐτόθεν ζωοράν, ὅτι θηλάτος ἰῷ ὀργή.

2 Γίγαντα ὃ ἰσχύοντα. Γίγαντα ἀεὶ ἡ γραφὴ ⓦ ἰσχυρὸν λέγειν εἴωθεν, ἢ τὸν ὑπερέχοντα τῶν πολλῶν τῇ τῶν μελῶν ἀναλογίᾳ. ϗ γὰρ ἐν τῇ κλίσει ὅταν λέγῃ, ὅτι ἦσαν οἱ γίγαντες οἱ αἰῶνος οἱ ὀνομαστοὶ, οὐκ ἄλλο τι λῆμος γεγυμνασμένον διηνυσμένον ζωῦτά φησιν, ἀλλὰ ϗ τὸν ἰσχυρὸν ὃ εὐρρώστους ϗ σφειγῶντας ἡμῖν αἰτίας). Καὶ δῶ, δεσπον πολεμισῶν, ϗ δικαιῶν. Ἀφόρητος ἡ λιμώεια ϗ ἑκάστης ἀπωλείας ἀπόδειξις ζὰ εἰρημένα, ϗ, τ τειχῶν ἐσώτων ϗ τ πύργων, αὐτόμβρον τοῖς πολεμίοις τ πόλιν παραδιδοῦσα δωῶρτ δῶ. ἀσφάλεια γὰρ πόλεων οὐκ ἐν λίθοις ϗ ξύλοις ϗ ϖροβόλοις, ἀλλ' ἐν τῇ ζωέσει τ τ πόλιν οἰκούντων. οἱ ἰωΐκα μὲν δῶ ὦσι, ϗ πολεμίων ὄντων, ἀσφαλέστερον ἀπάντων αὐτὸν τειχίζουσιν ἰωΐκα ὁ δῶ ἀπῶσι, ϗ μηδενὸς ἐνοχλοῦντος τῆς πολιορκουμένης ἀθλιωτέραν αὐτὸν ἀποφαίνουσιν. ὥστε καχεῖνος, ϗ τὸν ἀκούοντας ἀπράκτους οὐ μακρὰν φιλοσοφίας δόγμα διὰ τούτων ὁ ϖροφήτης ἐπαίδδυσε, πείθων μηδέποτε μεγέθει πόλεως θαῤῥεῖν, μηδὲ ζάφεσις καὶ μηχανήμασιν, ἀλλ' ἀνδρῶν ὀπτευκότων ἀρετῆ. Φοβοῦ τοίνυν αὐλοὺς, φησιν, ὅτι ἐρημώσει τῆς ἀσφαλείας αὐτὸν, οὐ τὸν πολεμεῖν εἰδότας ἀναιρπάζων μόνον, ἀλλὰ ϗ τὸν δικάζειν ὀπτικαιμένους, οἱ τῶν πολεμούντων οὐκ ἔλαττον ζωτελοῦσι ταῖς πόλεσιν, ἐρημίαν τε αὖ ζαπιθέντες, ϗ πολεμίοις πολλάκις ὀπτιόντας ἀποκρυόμενοι. ὅτῳ γὰρ οὗτοι ζωεχῶς ἀπὸ τῆς τῶν ἁμαρτημάτων φύονται ῥίζης, δυνατὸν τὸν τῶν νόμων φύλακας, ϗ τὸ δικαίου μὴ ἀκριβείας ϖροϊσαμένους, ζὰ πλείονα τῶν ἁμαρτημάτων ἀναζέλλοντας ἀναιρῶ, ϗ τὸ πολέμου τ ἀπόθεσιν. Ἵνος οὖν ἔνεκεν ὁ Θεὸς αὐλοὺς ἀπάτᾳ; ὅτῳ ϖροῦσιν αὐλοῖς οὐκ εἰς δέον ἐκέχρηντο. ὥσπερ γὰρ τὰ σωτήρια αὐτοῦ διδάγματα πολλοῖς ἔφερεν τοῖς ἀκροωμένοις

τὴν

τὴν ὠφέλειαν, ὅτι ὁ τῶν Ιουδαίων ἀκμιγορῶν ἀναφείας τὰ λεγόμενα ἐκρυπτεν, ὅπως μὴ προσείχον τοῖς λεγομένοις· οὕτω δὴ καὶ τὰ δῶρα αὐτοῦ τὰ μεγάλα ζωῦται, καὶ σωτηρίαν ἡμῖν παλλιὼ κομίζοντα ἐκ μέσης πολλάκις ἀναιρεῖ, ὅταν ⓖ λαμβάνοντες μηδὲν ἀπ' αὐτοῦ βεληθῶσι κερπώσασθαι.

Καὶ προφήτιν καὶ τοκασιών.

Ου μικρὸν ὁ ὀργῆς εἶδος καὶ ὁ ζῆλος προφητείας ὑπολιπεῖν. ὅτε γοῦν ⓦ τ Ιουδαίων δῆμον δι' ἃ τὰ ἁμαρτήματα τῶν τοῦ Ηλὶ παίδων ὁ Θεὸς ἀπεγράφη, καὶ τὸν πολλὸν τοῦ πλήθους κακόν, ἐπέλιπεν ἡ προφητεία. ῥῆμα γὰρ ὅμοιον, φησιν, ἰωὴ, καὶ ὅρασις διαρέλλουσα. τίμιον, τοιοῦτοι, ἀσύμφορον. καὶ ὅτι τοῦ Οζία ὁ αὐτὸ πάθος γέγονεν. οὐ γὰρ μικρὰ καὶ σύντροφον ἐκαρποῦτο, εἶτε ἐβούλοντο. ὁ γὰρ μανθάνειν τὰ θεῖα τοῦ Θεοῦ, καὶ προῒς τὰ μέλλοντα θαρσαλεώτερος ἔσεσθαι δεινὰ, καὶ ὑπὲρ τῶν ἀθλίων πιθανώτερος, καὶ πότε μὲν ὑπηρέτης δεῖ πολεμίοις, πότε δ' ἡσυχάζειν, καὶ πῶς ἅπαντα τὰ λυπηρὰ διαφρουρεῖσθαι δέοι, πολλὸν ἔφερεν αὐτοῖς σωτηρίας εὐκολίαν. ἀλλ' ὅπως μεμαθήκοντες οὐκ ἐποίουν, διὰ τοῦτο ⓒ τὸ μεμαθηκέναι αὐτῶν ἀφῆλεν, ὁ πολλῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας δεῖγμα ἰωὴ, τὸ ⓒ προειδότα τὰ μέλλοντα, ⓒ ὡς οὐ χρήσονται εἰς δέον τοῖς παρ' αὐτοῦ δώροις, τὰ γοῦν παρ' αὐτοῦ ἅπαντα θαρρεῖν. μὴ δ' τὸ προφήτου, καὶ τοκασιών φησιν ἀναιρεῖ. ἐνταῦθά μοι δοκεῖ λέγειν τοκασιών, ⓦ ἀπὸ Σωσέως πολλῆς τῶν μελλόντων
ἰσ. τοκαζόμενον, ἢ τοκαζόμενον. " τοκάζεσθαι, καὶ ἀπ' αὐτῆς τῶν προγμάτων τῆς πείρας. ἕτερον μὲν γὰρ τοκασμός, καὶ προφητεία ἄλλο. ὁ μὲν γὰρ πνεύματι θείῳ φθέγγεται, θεόθεν οἴκοθεν εἰσφέρων· ὁ δὲ ζῆλος ἀφορμὰς ἀπὸ τῶν ἤδη γεγνημένων λαμβάνων, καὶ τὴν οἰκείαν Σωσέως διεγείρων, πολλὰ τῶν μελλόντων προορᾷ, ὡς εἰκὸς ἀνθρώπου ὄντα Σωσέου προειδεῖν. ἀλλὰ πολὺ τὸ μέσον τούτου κἀκείνου, καὶ τοσοῦτον, ὅσον Σωσέως θεοπρεπὴς καὶ θείας χάριτος τὸ διαφόρου. ἵνα δὲ καὶ ὅτι τοιοῦτοι ⓦ λόγον ποιήσω φανερὸν, ἐννοήσωμεν ⓦ Σολομῶντα καὶ ⓦ Ελισαῖον. ἀμφότεροι γὰρ κεκρυμμένα προγματα εἰς μέσον ἤγαγον, καὶ κεκρυμμένα ἀνεκάλυψαν· ἀμφότεροι δ' οὐ τῇ αὐτῇ δυνάμει. ἀλλ' ὁ μὲν ἀπὸ Σωσέως θεοπρεπὴς θεὸς τῆς φύσεως λαβὼν ἀφορμὰς ὅτι τῶν πόρνων γυναικῶν ἐκείνων· ὁ δὲ λογισμῷ τινὶ θεόθεν χρησάμενος (ποῖος γὰρ λογισμὸς ἀνακαλύψαι δυνατὸς ἰωὴ τοῦ Γιεζῆ τὸν χλοπιών;) θείᾳ δ' χάριτι τὰ πόρρωθεν γεγνημένα προειδώς.

Καὶ προσβύτερον καὶ πεντηκόνταρχον.

Μετὰ δὴ τοῦτον καὶ προσβύτερον καὶ πεντηκόνταρχον φησιν ἁμαρτὸν, προσβύτερον οὐχ ἁπλῶς γεγηρακότα λέγων, ἀλλὰ ⓦ μὴ τῆς πολιᾶς τὸν προσπεσοῦσαν τῇ πολιᾷ διατηρουμένα Σωσέων. καὶ πεντηκόνταρχον δ' ὅταν λέγῃ, οὐχ ἕνα τινὰ πεντηκόνταρχον φησιν, ἀλλὰ τῷ ὀνόματι τούτῳ τοὺς ἀρχοντας πολίτας αἰνίττεται. θεόθεν γὰρ, θεόθεν ἁμαρτίας χαλεπώτερον, ὥσπερ θεόθεν πλοίου τι σφαλερώτερον γλυκεῖ δ' κυβερνήτου οὐκ ἔλαττος. καὶ θεόθεν οἰκονομία ἴσται, ἀλλὰ ⓒ ἑτέρων μεγάλων ἀσφάλειαν αἰωρήσειν ἀπειλῇ, τοὺς τὰ ἀρίστα βουλεύειν εἰδότας, οἱ τῶν ὅπλων οὐκ ἐλάττονα εἰσφέρουσιν θυρεταίαν τῇ πόλεσιν. Ἀφελῶ γὰρ, φησι, καὶ θαυμαστὸν σύμβουλον, καὶ σοφὸν ἀρχιτέκτονα. Ουχὶ ⓦ οἰκοδόμον λέγων, ἀλλὰ τῶν προγμάτων ἔμπειρον, καὶ πολλὰ ὑπισχνούμενον, καὶ μὴ Σωσέως ἅπαντα τὰ τῆς πόλεως διατιθέναι προγματα εἰδότα. καὶ μὴ τούτων, Καὶ Σωσεὸν ἀκροατήν. Ἂν γὰρ τοῦτο ἀπῇ, κἂν τἆλλα ἅπαντα πρῇ, πλέον οὐδὲν ὅτι τῇ πόλεσι. κἂν προφῆται ὦσι, κἂν σύμβουλοι, κἂν δυνάσται, ὁ δὲ ἀκουσόμενος μηδεὶς ᾖ, πάντα εἰκῇ καὶ μάτην. ἐμοὶ δοκεῖ ἐνταῦθα ὁ ἀφελῶ λέγειν, ὃ ἐάσω καὶ ἀφήσω, ὥσπερ ὁ Παῦλός φησι·

προέδωκεν

προέδωκεν αὐτὸν εἰς ἀδόκιμον νοῦν, οὐ τοῦτο δείκνυσι, ὅτι ἐκέλευεν εἰς ἀθεΐαν, ἀλλ' ὅτι ἀφῆκε καὶ εἴασεν αὐτοὺς ὀργάς.

3 Καὶ ὀπίσω νεανίσκους ἄρχοντας αὐτῶν. Τοῦτο δὲ ἀρχὰς χεῖρον καὶ πολλῷ χαλεπώτερον. ὁ μὲν γὰρ οὐκ ἔχων ἀρχοντα, ἀπείρηται τῶν χειρόνων· ὁ δὲ ποτὲ μὲν ἔχων, καὶ ἐμβάλλοντα εἰς κρημνοὺς ἔχει. νεανίσκους δὲ καλοῦσι, οὐχὶ ἁπλῶς τὴν ἡλικίαν διαβάλλων ἔφησεν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ πλεονάζοντος τὴν ἀνοίαν αὐτῶν ὑποδείκνυσι. ἔστι γὰρ ἡ νέοις ἐπιεικέσι, καὶ γεγηρακόσιν ἀνοία συζῆν. ἀλλ' ὅπερ τοῦτο μὴ συναναίρεις συμβαίνει εἶναι, ὃ δὴ πλεονάζον τὸ ἀνοητότατόν ἐστιν, ὃ ἐκείνους ἀνοήτους ὠνόμασεν. ἐπεὶ καὶ Τιμόθεος νέος ἦν, καὶ μυρίων γεγηρακότων σοφώτερος τοῖς ἐκκλησίας διώρθωσε· καὶ Σολομὼν ἰσχὺν μὲν δωδεκαέτης ἦν, τῷ Θεῷ διελέγετο, καὶ πολλῆς ἀπήλαυε παῤῥησίας, καὶ ἀνεκηρύττετο καὶ ἐσεφανοῦτο, καὶ θέαν ἦν ἀπὸ τῶν βαρβάρων τῆς αὐτοῦ σοφίας ἐκαλλίζε. καὶ οὐκ ἄνδρες μόνον, ἀλλὰ καὶ παῖδες καὶ γυναῖκες, πόῤῥωθεν ἐπιόσαι, ταύτην μόνην τῆς ἀποδημίας τὴν ὑπόθεσιν εἶχον ὃ μαθεῖν ἦλθον καὶ ἀκοῦσαι παρὰ τῆς ἐκείνου φωνῆς. ὅπερ ἦν εἰς γῆρας ἦλθε, πολλῷ τῆς ἀρετῆς καθυφῆκε. καὶ ὁ τούτου πατὴρ ὁ μακάριος Δαβὶδ, τὴν χαλεπὴν ἁμαρτίαν ἐκείνην, οὐχ ἥνικα παῖς καὶ μειράκιον ἦν, ἀλλ' ἥνικα τὴν ἡλικίαν ὑπέρβαινε ταύτην, τότε ἥμαρτεν. ὅτε δὲ παιδίον μικρὸν ἐτύγχανεν ὄν, καὶ θέαμα ἀνέσχε θαυμαστὸν, καὶ βαρβάροις κατήνεγκε, καὶ πᾶσαν ἐπεδείξατο φιλοσοφίαν, καὶ σοφὸν ἡ νεότης αὐτῷ ποιεῖ τὰ κατορθώματα ταῦτα κώλυμα γέγονε. καὶ τὴν Ἱερεμίου ἡ τὴν ἀπὸ τῆς ἡλικίας προβαλλόμενον παραίτησιν οὐκ ἀπεδέξατο ὁ Θεὸς, ἀλλ' ὀξήκαγλω ὅτι τὸν τοῦ Ἰουδαίων δῆμον, σοφὸν ὑπάρτοθεν αὐτὸν κωλύεαζ λέγων, εἰ τὰ τῆς ἀγνοίας ἐῤῥωμένα εἶπε. ταύτην ἄγαν τὴν ἡλικίαν, μᾶλλον δὲ καὶ ταύτας ἐλαττόνα πολλῷ, τοὺς πρεσβυτέρους ἐκρινεν ὁ Δαμιήλ· καὶ Ἰωσίας δὲ σοφὸς δέκα ἔτη γεγονὼς ὅλα, ὅτι τῆς βασιλείας ἀπέβη θεῖον· καὶ ὅτε μὴ βιβλοκίμει, μὴ δὲ ταῦτα καταλιγωρήσας μικρὰ, ἐλυμαίνατο τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετήν. Οὐ δὲ ὁ Ἰωσήφ; οὐχὶ νέος ὢν, καὶ σφόδρα νέος, τὸν χαλεπὸν ἐκεῖνον ἀνείλετο πόλεμον, οὐχὶ πρὸς ἀνθρώπους, ἀλλὰ πρὸς αὐτὴν τῆς φύσεως τὴν τυραννίδα μαχόμενος, καὶ σὺν μέσῃ καμίνῳ καὶ φλογὸς πολλῆς τῆς Περσικῆς χαλεπωτέρας ἐξεπέδησεν ἀσωτίας, τῶν πεζῶν παίδων οὐκ ἔλαττον ἀβλαβῆς διαμείνας; ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνοι τὰ σώματα μετ' αὐτῶν τῶν τειχῶν ἀχέρσια τότε ὄξαγαγόντες ἐδιῦξαν, ὡς ἀπὸ πηγῆς μᾶλλον ἢ καμίνου ὀξιόντες· οὕτω δὴ καὶ οὗτος τῷ σὺν ἀγῶνι τῆς Αἰγυπτίας χειρὸς ἀπαλλαγεὶς, ὀξὺς, μήτε ἀπὸ τῆς ἀφῆς, μήτε ἀπὸ τῶν ῥημάτων, μήτε ἀπὸ τῆς ὄψεως, μήτε ἀπὸ τῶν ἱματίων, μήτε ἀπὸ τοῦ μύρου, ἀλλ' ἡλιματίδος καὶ πίστεως χαλεπωτέρας ἀπῆλθε τῆς ἐπιθυμίας τὸν φλόγα, μήτε ἀπ' αὐτῆς τῆς ἡλικίας παθών τι τοιοῦτον, οἷον εἰκὸς δὴ νέον ὄντα παθεῖν. καὶ αὖθις δὲ οἱ παῖδες οἱ τρεῖς ὅτι σὺν αὐτῇ τῆς ἡλικίας ὄντες τῷ δόξῃ, καὶ γαστρὸς ἐκράτησαν, καὶ θανάτου φόβον ἐπάτησαν, καὶ τραπέζου τοσούτου, καὶ βασιλέως αὐτῆς τῆς καμίνου σφοδρότερον ἀφιέντος θυμὸν παρεληλύθοντο, καὶ οὐδὲν αὐτοὺς κατέπληξεν, ἀλλ' ἕμενον διηνεκῶς ἀδούλωτον τὸ φρόνημα ἔχοντες. διὰ τοίνυν τὴν ἡλικίαν διαβάλλων" ταύτην φησὶν· ἐπεὶ καὶ ὁ Παῦλος, ὅταν λέγῃ, Μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου, διὰ νέον τὴν ἡλικίαν φησὶν, ἀλλὰ τὸν νεωστὶ φυτευθέντα, τουτέστι κατηχηθέντα. φυτεῦσαι γὰρ τὸ κατηχῆσαί φησι καὶ διδάξαι, ὥσπερ ὅταν λέγῃ· Ἐγὼ ἐφύτευσα, Ἀπολλὼς ἐπότισε. καὶ Χριστὸς φυτείαν τὸ τοιοῦτο καλῶν λέγων· Πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται. ἐπεὶ εἰ νεόφυτον τὸν νέον ἔλεγεν, οὐκ ἂν Τιμόθεον σφόδρα νέον ὄντα, καὶ ὅτι νέον, ὡς λέγειν, μηδεὶς σου τῆς νεότητος

a. Τιμ. γ. 5.

a. Κορ. γ. 5.

ἰσ. ξιη'

τος

τος καταφρονέιτω, ωσεὶς τοσοῦτον ὄγκον ἀρχῆς ἀπήγαγεν ἀπ᾽, Ⓒ ζοταύζας φέρειν ἐπέτρεψεν ἐκκλησίας. Καὶ ἐμπαίζαι κυειδύουσιν αὐτῷ. Ορᾷς ὡς ὁ τῶν ἡλικίαν ἀφαιρεῖται ἁπλῶς, ἀλλὰ τὴν διεφθαρμένην γνώμην. τῇ γὰρ ἐπαγωγῇ τοῦτο κατέφερεν ἐποίησεν. ἐμπαίζας ὁ ζωοῦδά φησι τοὺς ἀπατεῶνας, τοὺς ἐρῶνας, τοὺς κόλακας, τοὺς ἀφ᾽ τῆς τῶν ῥημάτων χάριτος ωσεπίονζας αὐζοὺς τῶν ἀγαθῶν.

4 Καὶ συμπεσεῖται ὁ λαὸς, ἀνὴρ ἄνδρος ωσεὶς ἀνὴρ ἄνδρον, Ⓒ ἀνὴρ ἄνδρος ωσεὶς Ⓦ πλησίον αὐτοῦ. Ωσπερ γὰρ τῶν ζαῖς οἰκοδομαῖς ζυνεχόντων ξύλων διαφθαρέντων, ἢ Ⓒ αἰρεθέντων, τοὺς τοίχους ἀδύνατον συρρήγνυσθαι, οὕτως ὁ λαὸς ὅταν τὸ κατέχοντες· ὅτω Ⓒ τούτων τῶν ἐμποδισθέντων ἐρημωθέντων ἀναιρεθέντων, ἀρχόντων, συμβούλων, δικαζῶν, ωσεφητῶν, οὐδὲν ὃ κωλύον ἰῶ τ᾽ δῆμον ἑαυτῷ συρράζαι, καὶ πολλὴν ἡδέσθαι τὴν σύγχυσιν. Περσκέψῃ ὃ παιδάριον ωσεὶς τ᾽ ωρεσβύτην, καὶ ὁ ἄτιμος ωσεὶς τ᾽ ἔντιμον.

Ενδυτιώσεται, φησιν, ὁ νέος τῷ γεγηρακότι, ἐνδρόψεται, καταφρονήσει. Ζαῦτα Ⓒ ωσεὶ τῆς τῶν πολεμίων ἐφόδου, πολέμου πάντος ἰῶ χαλεπώτερα. ὅταν γὰρ ἀτιμάζῃ μὲ γῆρας ωδὲ νεότητος, Ⓐ ὁ βύτελφς καὶ ἀφῃρημένοι τοὺς ωσέτιρον αἰδεσίμους καταπατῶσιν, οὐδενὸς ἔλαττον κλονδιζομένης ἡ τοιαύτη διακείσῃ πόλις.

5 Οτι ὑπολήψεται ἄνδρος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἢ τὸν οἰκείου ὃν παῖδες αὐτοῦ, λέγων· ἱμάτιον ἔχεις, ἄρχηγὸς ἡμῶν γενοῦ, καὶ ὁ βρῶμα ὁ ἐμὸν ὑπὸ σὲ ἔσω.

6 Καὶ ἀποκριθεὶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐρῇ, οὐκ ἔσομαι ἄρχηγός. ἐν γὰρ ὅτι ἐν ᾧ οἰκίᾳ μου ἄρτος, οὐδὲ ἱμάτιον. οὐκ ἔσομαι ἄρχηγὸς τοῦ λαοῦ τούτου.

Ενζαῦθά μοι δοκεῖ, ἢ πολιορκίαν ἴνα χαλεπωτάτην ἀπίθεσθαι εἰς τὴν ἑκάστην ξενοχωρεῖσθαι αὐτοὺς κατεγκοῦσαν, ἢ χωρεῖς πολιορκίας λιμὸν ἵνα ἀφόρητον, καὶ πολλοὺς ἀναγκαίων ἀσθενῆ. κέχρηκε ὁ ἡσαΐας. καὶ ὥσπερ πολλοί φασιν, εἰ ζωσθείη τὴν πάλιν ἅπασαν ὁλοθὲν πωλῆσθαι, οὐκ ἂν φρίξαι αὐτὴν φρίκαζ, τὴν ἑκάστην πενίαν ἐνδεικνύμενος· ὅτω καὶ ὁ ωσεφήτης φησὶν, ὅτι εἰ ἱματίου ἑνὸς Ⓒ ἄρτου μόνου γένοιτ᾽ ἂν αἱ ἀρχαὶ ἄπται, οὐδὲὶς ἔσαι ὁ ὠνούμενος. ζοσαύτη ἀσθένεια ἔσαι τῶν ἀναγκαίων.

7 Οτι ἀνέστη Ιερουσαλήμ· Τουτέστιν ἐγκαταλέλειπται, ἠρήμωται, τῆς τοῦ Θεοῦ ωσρνοίας γεγύμνωται). Καὶ ἡ Ιουδαία συμπέπωκε.

Ταραχῆς, φησιν, ἐμπέπλησται καὶ θορύβου, συγχύσεως καὶ ἀταξίας.

Καὶ αἱ γλῶσσαι αὐτῶν μετ᾽ ἀνομίας, ζὰ ωσεὸς Ⓦ Κύριον ἀπειθοῦσιν.

Εἶπα καὶ ἡ αἰτία τῶν κακῶν, τῆς γλώττης ἡ ἀκρασία, ὁ καὶ Ωσηὲ ἐγκαλῶν λέγων, Εφραὶμ ἐἰς ἀφανισμὸν ἐγένοντο ἐν ἡμέρᾳ ἐλέγχου, ἐν ταῖς φυλαῖς τοῦ Ισραὴλ ἔδειξα πιστά. καὶ ὁ Μαλαχίας τὰ αὐτὰ πάλιν λέγων· Ⓐ ωσεφῆται οἰωνιζόμενοι ζοῦ παροξύναζε Ⓦ Θεὸν ἐν λόγοις· καὶ Ἐν τίνι, ἐν τίνι παροξύνομεν αὐτόν; ἐν τῷ λέγειν ὑμᾶς, πᾶς ποιῶν πονηρὸν, καλὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐν αὐτοῖς αὐτὸς εὐδόκησε. καὶ Μαλ. β. κ. ιζ. ποῦ ἐστιν ὁ Θεὸς τῆς δικαιοσύνης; τοῦτο δὴ Ⓒ αὐτὸς αἰτιᾶται, διπλοῦν ωσεφέρων ἔγκλημα, ὅτι τ᾽ μόνοι ἀπειθοῦσιν, οὐδὲ τ᾽ μόνον παραβαίνουσι τ᾽ νόμον, ὀφείλοντες γνῶν αἰσχύνεσθαι ὅτι τούτῳ καὶ ἐρυθριᾷν, ἐγκαλύπτεσθαι καὶ κάτω κύπτειν, Ⓐ ὁ καὶ ἐπαγωνίζονται τοῖς ωσεφήταις μετ᾽ τοῦ μὴ ποιῆν τὰ ὁπιτεταγμένα, καὶ φορτικὰ φθεγγόμενοι ῥήματα· ὡσανεὶ οἰκέτης τις ἀγνώμων ἐγκαταλιμπάνων τὰ ὁπιτάγματα τοῦ δεσπότου, ἔτι καὶ θρασυνόιτο.

Διὸ νῦν ἐταπεινώθη ἡ δόξα αὐτοῦ, 8 Καὶ ἡ αἰσχύνη τ᾽ ωσώπου αὐτοῦ ἀντέσῃ αὐτοῖς. Πάλιν τὰ μέλλοντα ὡς παρελπλυθότα λέγει, ὃν ζωσὴθ κεχρηκὼς νόμῳ τῆς ωσεφητείας. ζαπεινώσιν ὁ δόξης, τὴν αἰχμαλωσίαν καλεῖ. ἐν γὰρ τῆς τυχούσης

σης

σης αἰχμώσης ἦν, οὐδὲ ὁ πάππος τῶν βασιλευόντων τῆς οἰκουμένης ὤν, τοσούτους ἀνθρώπους βεβήλους καὶ βαρβάρους ὑποστήσασθαι. αἰχμάλωτον γὰρ τοῦ σώματος ἀνθρώπου τὸν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἐπινομένην φησί. τοιοῦτος γὰρ ἦν αὐτῶν ὁ βίος. ἐπεὶ οὖν τοσοῦτον ἐκέκτηντο ἑαυτοῖς κατήχουσαν δι' ὧν ἐτόξευσεν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς τῆς δίκης αὐτοὺς ἀξιοῖ ἐξέβαλεν, ἐλέγχουσι καθάπερ δι' ὑμοειδοῦς ὑμοειδῆ τῆς ὑπ' αὐτῶν ἐπινεχθείσης αὐτοῖς. ὅ γὰρ ὅπως ἦσαν ἐπονείδιστοι τοῖς ἀλλοτρίοις οἰκοῦντες, ὡς τοῖς μηδέποτε ἔχουσι πρεσβεύομεν. τότε μὲν γὰρ ἐκεχόρητο αὐτοῖς τὰ τῆς κακίας· ἐπὶ δὲ τῆς παιδείας οὐ τοσοῦτον ἦρετο. μέγα τοίνυν αὐτοῦ τὸ τοῦ φήτης ἐπαίδευε δόγμα, πάντα χρὴ πείθεσθαι τοῦ τῆς κολάσεως τοῖς πονηροῖς φόβου, καὶ ἐγκαλύπτεσθαι δὲ αἰσχύνεσθαι, ὅταν βαρβάροις λαβόντες δούλοις ἀπάγωσιν, ἀλλ' ὅταν ἡ τῆς ἁμαρτίας τυραννὶς αἰχμαλώτους ἔχῃ.

Τῶν δὲ ἁμαρτιῶν αὐτῶν, ὡς Σοδόμων, ἀνήκλασαν καὶ ἐνέφαινον.

Ὁ πολλάκις εἶπον, λέγω δὲ νῦν· ὅτι δεικνὺς τὸ Θεοῦ τοῖς φιλανθρώποις ὁ προφήτης, οὐχ ἃ μέλλουσι πάσχειν προλέγει, ἀλλὰ δὲ ἃ παθεῖν ἦσαν ἄξιοι. τὰ μὲν γὰρ ἁμαρτήματα ἀνθρώποις, ἴσα Σοδόμοις ἦν, τὰ δὲ τῆς ὑμοειδείας καταδεέστερα. ὅ γὰρ προφρίζοις ἀνθρώποις ἀπήρτασεν, οὐδὲ λείψανα τοῦ ὄνους ἠφάνισε. διὸ δὲ ἀνήκλασαν καὶ ἐνέφαινον ἀνθρωπινώτερον εἴρηκε. ὅ γὰρ ὅτε μανθάνει ὁ Θεὸς τὰ γινόμενα, ὅταν γνῷ. πῶς γὰρ, ὁ πάντα εἰδὼς πρὶν γενέσεως αὐτῶν; ἀλλ' ἵνα δείξῃ τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς, ὅπως εἶπεν. ὥσπερ γὰρ ἀλλαχοῦ φησιν, ἀνέβη ἡ κραυγὴ τῆς κακίας αὐτῶν πρὸς μέ, ὄχι Θεὸν ἀποικίζων πρὸ πόρρω, οὐ εἰς τὸ ὑστερον προσκλείων, ἀλλὰ τὸ μέγεθος τῆς ἁμαρτίας δηλῶν· ὅτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, ἀνήκλασαν, τὴν ὑπερβολὴν τῆς πονηρίας δεικνύμενος λέγει. τὰ μὲν γὰρ καταδεέστερα τῶν ἁμαρτημάτων οὐ λαθεῖν δυνατὸν ἦν· τὰ δὲ ὑπερβάλλοντα καὶ μεγάλα πᾶσιν ὅσι γνώριμα καὶ καταφανῆ, κἂν μηδεὶς ὁ κατηγορῶν ᾖ, μηδὲ ἐλέγχων. αὐτὰ γὰρ ἑαυτὰ καταγγέλλει καὶ δῆλα ποιεῖ. βουλόμενος ὁ προφήτης ἐνταῦθα δεῖξαι τὸ μέγεθος τῶν κακῶν, φησὶν, ἀνήκλασαν δὲ ἐνέφαινον, τουτέστι μὴ πολλῆς τῆς ὑπερβολῆς, μὴ πολλῆς τῆς ὑπερφανείας τὰ κακὰ ἐτόξευσεν, οὐδὲ αἰσχυνόμενοι, οὐδὲ ἐγκαλυπτόμενοι, ἀλλὰ μελέτην τὴν πονηρὰν ποιούμενοι.

Οὐαὶ τῇ ψυχῇ αὐτῶν, ὅτι βεβούλευνται βουλὴν πονηρὰν καθ' ἑαυτῶν,

9 Εἰπόντες· δικαίως ὁ δίκαιον, ὅτι δύσκρητος ἡμῖν ὅστις. Ἐπίτασις πονηρίας, ὅτε μὴ μόνον ἁμαρτάνωσι, μηδὲ μὴ μόνον μετὰ παρρησίας ἁμαρτάνωσιν, ἀλλ' ὅτε καὶ σὺν δυναμένοις τοιαῦτα διορθοῦν ἀπελαύνωσιν. ὥσπερ γὰρ φρενίτιδι κατεχόμενοι ἰατρὸν πολλάκις ἐμέκφαν, οὕτω δὴ καὶ ὅτοι νοσεῖν μέγιστον δεῖγμα τοῦτο φέρουσι τοῖς δικαίοις ἐκβάλλειν. τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀρετή· καὶ φαινομένη μίσους ἄρχει λυπῆσαι τὰ κακία ζῶντα. τοιοῦτον ἡ κακία, οὐδὲ ἐλεγχομένη πολλάκις καὶ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ βαρυνέτην τῶν ἐν ὀπτεικείᾳ προσαγορευμένη. διπλῆν δὲ ἐνταῦθα ἡ κατηγορία, καὶ ὁ δεσμὸν δίκαιον, καὶ ὁ ὡς ἄλυσιν δεσμόν. ὅτε οὖν ὡς τὰ ὠφελοῦντα μὴ μόνον οὐ προσίεται, ἀλλὰ βλάπτειν αὐτὰ νομίζῃ τις, ποία λείπεται λοιπὸν διορθώσεως προφάσις; διὸ καὶ ὁ προφήτης ἰδὼν εἰς ἔσχατον ἐξοχείλαντας, ἀπὸ θρίων ἄρξεται πάλιν, οὐκ ἀπὸ κατηγορίας καὶ ἐγκλημάτων, λέγων, οὐαὶ τῇ ψυχῇ αὐτῶν. δὲ τὸ ἑξῆς μὴ πολλῆς (σωφρόνως, ὅτι βεβούλευνται) βουλὴν πονηρὰν καθ' ἑαυτῶν. καίτοι τὰ ῥηθέντα δοκεῖ τοῦ δικαίου βλάπτειν, ἀλλ' εἴ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειεν, οὐ τοῦ πάσχοντος, ἀλλὰ τῶν ποιούντων ἡ βουλὴ πέπτωκε. σὺν τούτοις μανθάνομεν, ὅτι ὁ μὲν καλὸς, καὶ μετὰ πάσης δυνατὸς, οὐδὲν βλάπτει τοὺς τοιούτους· οἱ δὲ ὀπτεβουλεύοντες,

ζωλεύοντες, ὅτοι μᾶλλόν εἰσιν Ⓐ καθ' ἑαυτῶν τὸ ξίφος ὠθοῦντες, καθάπερ καὶ ὅτοι. τὴ μὲν γὰρ δίκαιον ὧδε ἔλαττον διεμοῦντες, ἑαυτοὺς ὃ ἐν πλείονι ζόφῳ καὶ ἐρημίᾳ καθίζων, Ⓜ λύκοι ἐκποδὼν ἁρπάζοντες. Τοιοῦτον τὰ γλυκύτατα τῶν ἔργων αὐτῶν φαίνεται. Τοιοῦτον γὰρ ἡ κακία. αὐτὴ ἐν ἑαυτῇ τὸν ὑμνῳδὸν ἔχει, καὶ ὃ ἐν-
5 θαῦτά φησι, τοῦτ' ἔστιν, ἀπολαύσονται τῶν καρπῶν αὐτῶν, ἐν πλείοσι καθιζῶντες ἑαυτοὺς ἐρημίαις, καὶ πολλὰς κατασκευάζοντες ὁδοὺς κρημνούς.

10 Οὐαὶ τοῖς δυσὶν. ποτὲ μὲν γὰρ ζημιοῦσθαι αὐτοὺς τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν. Ὁρᾷς πῶς ἡμᾶς τὰ μέτρα τῆς ὑμωιείας ἀεὶ καὶ τὰς ἀρχὰς γνωμοῖ; ἀλλὰ δὴ τοῦτο πάλιν ὁ προφήτης δηλοῖ καὶ ὀδύρεται ὡς ἀμαχόμενος, ὅτι αὐτοὶ ἑαυτοὺς ἐπιβουλεύ-
10 ουσιν Ⓐ Ιουδαῖοι, καὶ πολεμίου πάντος χαλεπώτερον τὸν ἑαυτῶν ἐλυμαίνοντο σωτῆρα· ἢ τί γὰρ οἷοί τε ἂν ἐγένοντο; 11 Λαός μου, Ⓐ πρόκτορες ὑμᾶς καταμανθάνουσι ὑμᾶς. Τοῦτο ἀρίστου διδασκάλου, ποικίλλειν τὸν λόγον, καὶ μὴ τραχύνειν μόνον, μήτε πρόσωπον ποιεῖν, ἀλλὰ νεῦμα τοῦτο, νεῦμα ἢ σχῆμα μεταχειρίζειν ὁ ἔδος, ὥστε πολλῷ σὺν τῆς μίξεως γλυκάνθαι τὸν ὠφέλειαν. ἀλλὰ δὴ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης σὺν ἐγ-
15 καλῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ δηλοῖ, ὁ βαρύτερον μοὶ δοκεῖ τῶν ἐγκλημάτων, ἐλάττονα ἢ πρέπει τὸν ὀδυνῶν· καὶ ὃ θαυμάσαι τοῦτο, ὅτι σὺν βαθυτέρᾳ τῇ ὁμῇ προσωτέρω ἡ ἀλγηδών· καὶ οὐ δηλῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ διορθοῦται, καὶ ἕτερον πάλιν θαυμαστὸν διδασκαλίας ἀνάκλησ ὁδὸν. ποῖον δὴ τοῦτον; ὃ μὴ πᾶσιν ὑφ' ἓν ὑπιτιμᾶν, ἀλλὰ ἀποχίσας Ⓜ δῆμον τῶν ἀρχόντων, καὶ εἰς τὸν ἐκείνων προστρέψας κεφαλὴν καὶ ἐγκλήματα. ὅσοῦτον γὰρ
20 ὅσῳ τοῦτο τοῦ εἴδους τὸ κέρδος, ὡς τὸν Μωϋσέα καὶ μὴ πλείονος αὐτὸ ποιῆσαι τῆς ὑποβολῆς. σοὶ μὲν γὰρ, πάντων ὄντων ὑποβολίμων τοῖς ἐγκλήμασιν, ὅτι σοὶ ἀρχοῦσι πρέπει τὸν λόγον· ὃ δὲ Μωϋσῆς βλέπων τὸν δῆμον ὅτε μάλιστα ὄντα τοῦτο θυμούμενον ἐργασάμενον ἐκείνῳ, τὸν δὲ Ἀαρὼν ὑ τοσαύτης ὄντα κατηγορίας ἄξιον, ἀφεὶς τὰς ὑπευθύνας, ὅτι τὸν οὐχ ὅπως ὑπεύθυνον πρέπει τὸν κατηγορεῖν, τοῖς ἐγκλήμασι τοῖς κατ' ἐκείνου δίδοις ὦ
25 ζωμεδότι τούτων μείζονα ἑαυτῷ κατασκευάζ ὑμωιείαν· ὃ δὴ καὶ ἐγίνετο. ὑ γὰρ ἐδεήθη λοιπὸν λόγων πρὸς τὸν δῆμον ἑτέρων· ἀλλ' ἤρκεσε τὰ φιλικὰ ἐκεῖνα ῥήματα τὰ πρὸς τὸν Ἀαρὼν ἐρημώσα χιλιάδας τοσαύτας, ὡς ἕνα δεῖξαι, καὶ ἀπὸ τοσαύτης θρασύτητος εἰς δειλίαν καὶ ἀγωνίαν κατενεχθεῖν τὸν ἑκάτην. ἃ δὴ προορῶν ὁ Μωϋσῆς, καταβὰς βέλτιον, τά τε πλάκας ἔρριψε, καὶ πρὸς τὸν Ἀαρὼν ἔλεγε· τί ἐποίησέ σοι ὁ
30 λαὸς οὗτος, ὅτι ἐποίησας αὐτὸν ὑποχάρμα τοῖς ἐχθροῖς; τοῦτο καὶ ὁ προφήτης οὗτος ποιεῖ, τὸν ἄλλον ἐκεῖνον μιμούμενος δικαίως ὦ βέλτιστε. ὑ γὰρ δὴ μόνον ἐνεκάλεσε τότε ὁ Μωϋσῆς, ἀλλὰ καὶ συναλγῶντος προσωπεῖον λαβών, οὕτως ἐποιεῖτο τὸν κατηγορίαν ἐκείνου. οὕτω καὶ οὗτος ἀμφότερα ἐμιμήσατο λέγων, λαός μου, οἱ πρόκτορες ὑμᾶς καταμανθάνουσι ὑμᾶς. καὶ γὰρ κατηγόρησεν ἐκείνων, καὶ ὡς συναλγῶν τῷ δήμῳ ταῦτα ἔλεγε. προσέχθεσε ὃ σὺ-
35 ταῦθα δοκεῖ μὲν τοῖς ἀπαιτοῦσι λέγειν· ἐγὼ δὲ οἶμαι τοὺς ἁρπαγὰς, τοὺς πλεονέκτας αὐτῶν ἀνίτεσθαι· εἰ δὲ μὴ τοῦτο, ἀλλὰ τοὺς φορολογοῦντας. ὅσα αὐτὸ καὶ ταῦθα τοῦ συνεσιν. οὐ γὰρ τὸ πρᾶγμα ἐκβάλλει, ἀλλὰ τοῦ ἀμετρίου. οὐ γὰρ εἶπεν, ἀπαιτοῦσιν, ἀλλὰ καταμανθάνουσι, τουτέστι γυμνοῦσι τῶν ὄντων, ἀποστεροῦσιν ἀπόντων προφάσεσι τῆς ἀπαιτήσεως. Οὕτω δὲ εἴρηκε τοῦ λέξιν ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν κα-
40 ταμανθανόντων. καταμανθάνεσθαι γὰρ λέγεται ὃ μὴ Ⓜ ἀμηχάνων σὺν ἐκπεσοῦσας ἐκ τῶν θηριζόντων ἀσάφειας ἀναλέγεσθαι· καὶ μηδὲν οὕτως ὅτι ἀφύλακτος ἀφίεται. ὃ δὴ καὶ τότε οὗτοι ἐποίουν, ὁλόκληρα τὰ ὄντα ἁρπάζοντες, καὶ γυμνοὺς ἀφιέντες αὐτούς.

Καὶ Ⓐ ἀπαιτοῦντες κυκλοῦσιν ὑμᾶς. Καὶ ὃ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι σὺν ἃ

ὀργῶνται τῆς πλεονεξίας ἴσασιν, ἀλλὰ καὶ περαιτέρω προέρχονται τὴν τυραννίδα, δούλους τοὺς ἐλευθέρους ποιοῦντες. Λαός μου, οἱ μακαρίζοντες ὑμᾶς πλανῶσιν ὑμᾶς.

Ἐγκωμιάζοι μοι τοὺς ψευδοπροφήτας αἱρεῖσθαι δοκεῖ, ἢ τοὺς περὶ χάριν αὐλοῖς ὀχλαλεγομένους, ὁ τῆς ἑκάστης ἀφροσύνης αἴτιον γάνος πάμπαχυ. τὴν γοῦν ὀκτάτευχον βλάβην δηλοῖ ἐπάγων, Καὶ τὴν τελέσουσαν τοῖς ποσὶν ὑμῶν παρέσουσιν.

Τυτίσιν, οὐκ ἐῶσιν ὀρθὰ βαδίζειν, ἀμφιτρέφοντες, σκληύοντες, ῥαθυμοτέρους ποιοῦντες. 12 Ἀλλὰ πῶς καταίσθησεται εἰς κρίσιν Κύριος, καὶ στήσει εἰς κρίσιν τὸν λαὸν αὐτοῦ. 13 Αὐτὸς Κύριος εἰς κρίσιν ἥξει μετὰ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ, καὶ μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐτῶν. Ἐπὶ τῷ αὐτῷ εἴδει ὀπτιμᾶται τῆς διορθώσεως, ἀπὸ τοῦ δήμου πρὸς τοὺς γερουσιαστὰς καὶ τοὺς ἄρχοντας τρέπων τὴν ὀπτίμησιν, καὶ φοβερώτερον μεταχειρίζων τὸν λόγον. αὐτὸν γὰρ εἰσάγει τὸν Θεὸν δικαζόμενον καὶ καταδικάζοντα, καὶ ὡσαύτως τῶν εἰς τὸν δῆμον ἁμαρτημάτων ἐγκαλοῦντα τοῖς τοῦ δήμου ἀλγήδοσι. διὸ καὶ ἔλεγον, ἀλλὰ πῶς καταίσθησεται εἰς κρίσιν Κύριος. ὅπερ γὰρ εἰς ἐγκλήματα τοῦ λαοῦ ἀνήλωσε, τοῖς ἀναισθήτοις καὶ ἀναισθήτοις ὃ μὴ ἐγκαλεῖσθαι οὐ σφόδρα βαρύ, ὃ δὲ κολάζεσθαι φοβερόν, φησίν, ὅτι οὐ μέχρι κατηγορίας τὰ πράγματα ἔσται, ἀλλὰ καὶ δίκη τοῖς ἁμαρτήμασιν ἕψεται, αὐτὸν τὸν μέλλοντος καταδικάζειν βυθύνας λοιπὸν ἀπαιτοῦντος καὶ κρυπτοῦ πρὸς τοὺς πεπλημμεληκότας. ὁ δὲ τὴν συγκατάβασιν τοῦ Θεοῦ πολλὴν δείκνυσιν, ἀνεχομένου δικάζεσθαι μετ' ἐκείνων, καὶ ὑποτέπτωκεν οἷς λόγοις, ὁ δὲ τὸν νοῦν ἔχοντας εἰς μεγάλην ἀγωνίαν ἐμβαλεῖν εἴωθεν. Οὐκ ἐκείνης ἦν μόνον ἔτεκεν τῆς αἰτίας, ἧς ἔμπροσθεν εἶπον, πρὸς τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς γεγηρακότας πρέπει τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ διδάσκων ἅπαντας, ὅτι βαρυτέρα τῶν ἐγκλημάτων τοῖς ἄρχουσιν αἱ βύθιναι. ὁ μὲν γὰρ ἑαυτῷ μόνον, ὁ δὲ ἑαυτῷ καὶ τῷ δήμῳ, οὐ τὴν ἐγχείρησιν ἐγκεχειρισμένος; τυγχάνει, πρὸς ἃ ἔχει τὸν λόγον καὶ ὁ πρεσβύτερος ἦν οὐκ ἀπεικότως τοσαύτην ἀπαιτοῦντα τὴν ἀκρίβειαν. ὅπερ γὰρ ἐκείνοις ἡ ἀρχή, τοῦτο τούτοις ἡ ἡλικία. ἄξιος μὲν γὰρ καὶ ὁ νέος ὀπτιμήσεως διὰ ἁμαρτήματα· ὁ δὲ τὴν ἀπὸ τῆς ἡλικίας ἐντέλειαν ἔχων, καὶ τοσούτοις παθῶν οὐ πολυρρούμβοις κύμασιν, ἀλλὰ καὶ σωφρονῆν εὐκολώτερον, καὶ τῶν ἄλλων ἀνέχεσθαι τῶν βιωτικῶν ῥᾴων διαμένων, καὶ πλείονα κεκτημένος ζώσεως ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἐμπειρίας, δικαίως ἂν μᾶλλον ἁπάντων καταδικάζοιτο, τὰ τῆς ἀκολάστου νέου ἐν γήρᾳ ὑποδεικνύμενος.

Τί μεῖς δὲ πεπονθέναμεν ἅμπελῶνά μου, καὶ ἁρπαγὴ τὸ πλοῦτον ἐν τοῖς οἴκοις ὑμῶν; Παντελοῦς τῷ Θεῷ πολλὴ τῶν ἀδικουμένων ἡ πρόνοια· καὶ τῶν εἰς αὐτὸν ἁμαρτημάτων οὐκ ἔλαττον, ἀλλ' ἔστιν ὅπου καὶ πλέον προξενεῖ ζημίαν τῶν εἰς τοὺς ὁμοδούλους πλημμελημάτων. καὶ γὰρ ἅμα πόρνην ἔχοντα γυναῖκα σκυβάλλειν ἐπέτρεψε, τὴν δὲ ἐλλιποῦσαν οἰκέτην κεῖται τὸ μὲν εἰς αὐτὸν, ὃ ἐστι δεσπότην ὃ ἁμάρτημα. καὶ τῆς θυσίας προσκομιδὴν, καταλιμπάνειν τὸ δῶρον ἐκέλευσε, καὶ μὴ πρότερον αὐτὸ προσάγειν, ἕως ἂν τὰ πρὸς τὸν ἀδελφὸν διορθωθῇ ὁ τὸν πλησίον λελυπηκώς. ἐπὶ ληΐσῃ καὶ μυελὸς βάλανος κατεδηδοκότα ἔκρινεν, ὥσπερ μὲν τῶν εἰς αὐτὸν εἰσκαλῶν ἁμαρτημάτων, οὔτε ποτὲ ἐκάλεσεν, ἀλλὰ ἐπικλάγη βαρέως, καὶ ὃ δήμιον ἄπαν ἀφῆκεν· ὥσπερ ὁ τῶν ἑκατὸν δηναρίων καὶ ποτὲ μὲν δοῦλον κελεύσας, καὶ τοῖς βασανισταῖς παραδιδοῦσι, καὶ οὐ πρότερον ἔφησεν λύσειν, ἕως ἂν ἀποδῷ ὃ χρέος. καὶ ληΐσῃ μὴν αὐτὸς ἐρράπιζεν ὁ Χριστὸς, ὅτε τὸν δοῦλον εἰργάσατο τὸν πλησίον ἐπαγαγόντα, ἀλλὰ ἐπράως ἀπεκρίνατο λέγων· Εἰ μὲν κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις; ὅτε δὲ ὁ Ἱερεμίαν μὲν τὸν χεῖρα ὀπτεύσας ὀπτι-

λαβεῖαν

λαβεῖν τὴν περιφάτνην τοῦ ὄπτου ἐλέγξαντος αὐτὸν ἐπιχείρησιν, ἔπειτα τὴν χεῖρα εἰργάσατο, παιδεύων δὲ σε τὰ μὴ ἑαυτῷ πρέποντα φέρειν, τὰ ὑπὲρ τὴν δικαιοσύνην μὴ πολλῆς ἐνδεικνῦσθαι τῆς σωφροσύνης. δέομαι οὖν καὶ νομοθετῶ, εἰ δὲ δευτέραν ἔφησε τὴν εἰς τὸν πλησίον ἀγάπην εἶναι, ἀλλ' ὁμοίαν τῇ πρώτῃ· καὶ ὥσπερ ἐκείνην μὴ πάσης ἀπαιτεῖ τῆς ἐπιβολῆς, οὕτω δὲ ταύτην. ἐπ' ἐκείνῃ μὲν γὰρ φησι, ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ὅλης τῆς ψυχῆς σου· ὅτε ὑπὲρ ταύτης, ὡς ἑαυτόν. καὶ ἑτέρωθεν μὲν πολλαχόθεν ἴδοι τις ἂν, ὅσην ἀπρίβειαν ἐπιβάλλει τοῖς πρὸς ἀλλήλους ἡμᾶς ἀπαιτῶν δικαίοις ὁ Θεός. ὅθεν ἐγὼ καὶ ἐνταῦθα σφοδρῶς ἐπιτείμησον καὶ αὔξοντα τὴν κατηγορίαν βαρυτάτοις ῥήμασιν. ὑμεῖς δέ, φησι, τί ἐκπυρεύσατε τὰ ἀμπελῶνά μου; ὅπερ αὖ εἰργάσαντο πολέμιοι καὶ βάρβαροί τινες ἀπλῶς, ταῦτα ὑμεῖς τοὺς οἰκείους διεθήκατε. ἀμπελῶνα γὰρ καλῶ τὸν λαὸν ἀφ' οὗ τὴν πολλὴν πρὸς αὐτὸν κοινωνίαν καὶ τὴν δωρεὰν ἐπιμέλειαν. καὶ αὔξων ὃ ἔγκλημα, οὐκ εἶπε, τί τοὺς ὁμοδούλους, τοὺς πλησίον, τοὺς ἀδελφούς, ἀλλὰ τὰ ἐμά φησιν, ἀπωλέσατε, καὶ ἐμὰ διεφθείρατε. εἶτα δηλῶν τὸ ἐμπαρησμοῦ τὸ εἶδος, φησιν, ἡ ἁρπαγὴ τοῦ πένητος ἐν τοῖς οἴκοις ὑμῶν. οὐ γὰρ οὕτω λυμαίνεσθαι καὶ ἀμπέλους ἔθος χάλαζα, ὡς ἡ ἀδικία τὸν πένητος καὶ πικρὸν ἐμπνέουσα πνεῦμα τὴν ψυχὴν, θανάτου πάντως χαλεπωτέρα κατατείνουσα αὐτῷ ἀθυμίαν. πάντα γὰρ ἐῶν ὁ ἁρπάζειν, κακὸν, μάλιστα ὅταν ὁ ἐπηρεαζόμενος ἐν ἐσχάτῃ πενίᾳ ᾖ. οὐκ ἐπιτιμᾷ ὅτι τοῦτο μόνον λέγων, ἀλλὰ καὶ διορθοῦται, ποιεῖς τὴν πενίαν αὐξηθῆναι παύσασθαι τῆς ἁρπαγῆς. ἰκανὴ μὲν γὰρ μὴ τὴν ῥῆσιν αὐτὴν ὑμῖν ποιεῖν τὸν ὀφθαλμὸν κεκμηκότα κατασύξαι τὸ μὴ σφόδρα ἀναισθήτως διακεῖσθαι.

14 Τί ὑμεῖς ἀδικεῖτε τὸν λαόν μου; Τῷ αὐτῷ πάλιν ἐπέμφυσε ζόφῳ, ὥσπερ ἐκεῖ Ὡ ἀμπελῶνά μου, ὅτι καὶ ἐνταῦθα, τὸν λαόν μου λέγων. Καὶ τὰ ποιούμενα τὴν ταπείνωσιν καταμηνύετε. Οἷς ὀρθιῶ ἔδει, τούτοις ὠδυνῶντας, ὡς ἀνίας ἄν, τούτους καταῤῥηγνῦσι. μὴ γὰρ τῆς ἁρπαγῆς, καὶ διέπτυσεν ὁ θεὸς αὐτὰ λεγόμενος, ἐξ αὐδραπόδων χαλεπώτερον αὐτοῖς ἐκέχρηντο, ποιοῦντες τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν ἀλαζονείαν ὀπτιτείνοντες, καὶ ἀπὸ τῆς ἀδικίας τὸν πλοῦτον τοῦτον πολλοὶ τὴν ἀπόνοιαν κλώμενοι. συνέζευκται γὰρ τῇ πλεονεξίᾳ ὁ τῆς ὑπερηφανίας νόσημα, ἐξ ὅσον ἀν τις ὀπτιτείνῃ τὸν πλοῦτον, τοσοῦτο καὶ ὁ νόσημα ἐπιτείνει. Τοῦτό φησι Κύριος, Κύριος, Κύριος στρατιῶν.

Τί δέ ἐστι στρατιῶν; τῶν ἀγγέλων λέγει, τῶν δεχαγγέλων, τῶν ἄνω δυναμένων, ἀπὸ τῆς γῆς ὀπτὶ τὸ θεμένοις τὸν ἀκροατὴν ἀπάγων, εἰς ἔποψιαν τῆς μεγάλης αὐτοῦ βασιλείας αὐτὸν ἐμβάλλων· ἵνα τούτῳ νεκρωθεὶς, σωφρονέστερον ἐργάσηται, καὶ δείξῃ τὴν τοσαύτην ἀνοχὴν οὐκ ἀσθενείας, ἀλλὰ μακροθυμίας οὖσαν.

15 Ταῦτα λέγει Κύριος· ἀνθ' ὧν ὑψώθησαν αἱ θυγατέρες Σιὼν, καὶ ἐξεπορεύθησαν ὑψηλῷ τραχήλῳ, καὶ νεύμασιν ὀφθαλμῶν, καὶ τῇ πορείᾳ τῶν ποδῶν σύρουσαι ἅμα τοὺς χιτῶνας, καὶ τοῖς ποσὶν ἅμα παίζουσαι·

16 Καὶ ταπεινώσει ὁ Θεὸς θυγατέρας Σιὼν, καὶ Κύριος ἀνακαλύψει τὸ σχῆμα αὐτῶν. 17 Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ καὶ ἀφελεῖ Κύριος τὴν δόξαν τῶν ἱματισμῶν αὐτῶν, καὶ τὸν κόσμον αὐτῶν, καὶ ταῖς ἐμπλοκίοις, καὶ τοὺς ἀμφιβρώμους,

18 Καὶ τοὺς μηνίσκους, καὶ τὸ κάλυσμα, καὶ τὸν κόσμον τῶν ποδοψήστων αὐτῶν, καὶ τὴν στολὴν τοῦ κόσμου τῆς δόξης, 19 Καὶ τοὺς χλιδῶνας, καὶ τὰ ψέλλια, καὶ τὸ ἐμπλόκιον, καὶ τοὺς δακτυλίους, καὶ τὰ ἐνώτια, 20 Καὶ τὰ περιστόμια, καὶ τὰ μεσοπόρφυρα, καὶ τὰ βλαστήματα καὶ τὴν οἰκίαν, 21 Καὶ τὰ δακτύλια καὶ τὰ ψαλίδια, καὶ τὰ βύσσινα, καὶ τὰ ὑακίνθινα, 22 Καὶ τὰ κόσ-

χνα, ⸂τὴν βύσσον⸃ τὴν χρυσῷ ἢ ὑακίνθῳ συγκεκυφασμένην, ἢ θέσεσθαι" κατάληψιν τοῦ χρυσίου. 23 Καὶ ἔσται ἀντὶ ὀσμῆς ἡδείας, κονιορτός, ⸂καὶ ἀντὶζώνης⸃, ὀρυκτὸς ζώνη, καὶ ἀντὶ τοῦ κόσμου τῆς κεφαλῆς" σου, φαλακρώματα ἔξεις ⸂ἀφ' ἁπάντων⸃ τῶν ἔργων σου, καὶ ἀντὶ τοῦ χιτῶνος ⸂περιπορφύρου⸃, ⸂περιζώσῃ σάκκον⸃· ⸂καῦμά σοι ἀντὶ κεκαλλωπισμοῦ⸃. χ. κατάλυμα. χ. τῆς χιονός,

24 Καὶ ὁ υἱός σου ὁ κάλλιστος, ὃν ἀγαπᾷς, μαχαίρᾳ πεσοῦνται· καὶ ⸂οἱ ἰσχύοντες ὑμῶν⸃ μαχαίρᾳ πεσοῦνται, καὶ ταπεινωθήσονται.

25 Καὶ πενθήσουσιν αἱ θῆκαι τοῦ κόσμου ὑμῶν, καὶ καταλειφθήσῃ μόνη, καὶ ⸂εἰς τὸν γῆν⸃ ἐδαφισθήσῃ. Ξένον τοῦτο ὁ προφήτης αὐτὸς πεποίηκε, μακρὸν ποιῶν τὰς γυναῖκας ἀποστείνας λόγον, ὅπερ ὀδαμοῦ τῶν γραφῶν ὁρῶμεν γεγυμνωμένον οὕτω. τί οὖν ὁ αἴτιον τοῦ ξένου; ἐμοὶ δοκεῖ πολλοῦ τότε τὸν βλασφεῖδον τῶν γυναικῶν γεγωνῆσθαι, καὶ ὁ πλέον εἰς τὸν τῶν ἀνδρῶν κακίαν εἰσφέρειν μέρος αὐτάς. διὸ δὴ καὶ ἰδιαζόντως πρὸς αὐτὰς ἀποστείνει, καὶ χαλεπώτατα αὐτὰς ἐπαπειλῶν ἐγκλήμασι, καὶ εἰς ἀρχὴν ἀναγκῆ τὸν λόγον, ὁκ ἀπροσώπου τοῦ Θεοῦ πάλιν φθεγξόμενος· καὶ ⸂ἡ λέγει Κύριος⸃. αἰνιττόμενος οὖν ὑφώθησαν αἱ θυγατέρες Σιών, καὶ ἐπορεύθησαν ὑψηλῷ τραχήλῳ. ὃ κεφάλαιον τῶν κακῶν αὐταῖς ἐγκαλῶν, ἀπόνοιαν καὶ ἀλαζονείαν. τοῦτο γὰρ πάντων μὲν χαλεπὸν, μάλιστα δὲ ὅτι τῆς γυναικείας ἰδιάζουσι φύσεως. φρονήματος γὰρ ἐμπλησθεῖσαι γυναῖ, ἄτε ἀσθενέστερα καὶ ἀλογώτερα οὖσαι, εὐκόλως πρὸς τὸ ⸂ἐπαίρεσθαι⸃ καὶ βαστάζεται καὶ ναυάγιον ⸂πάσχουσιν⸃" πάντως πονηροῦ πνεύματος, τὸ τύφῳ καὶ τῆς ἀλαζονείας αὐτὸν βαστάζούσης. δοκεῖ δὲ πρὸς τὰς ἐν Ἱερουσαλὴμ ἀποστεῖναι· διὰ καὶ θυγατέρας Σιὼν ⸂καλεῖ⸃. καὶ ἐπορεύθησαν ὑψηλῷ τραχήλῳ. ⸂ἐν τούτοις αὐτὰς καὶ κωμῳδεῖ⸃, καὶ ὃ γυναικεῖον δείκνυσι φρόνημα, οὐδὲ ⸂ἐν ὀλιγωρίαις⸃ τε γνέσθαι δυνάμενον, ἀλλ' ⸂ἐκ ῥηγνύμενον⸃, καὶ ⸂ἀφ' ὧν τοῦ σώματος ὑπιδεικνύμενοι κινήσεων⸃. οὐκ εἰς ἀπόνοιάν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀσέλγειαν αὐτὰς ⸂ἀφαλλῆ⸃, τοῦτο λέγων καὶ δηλῶν ⸂ἐκ τῶν ἑξῆς⸃. ἐπήγαγεν οὖν· ⸂ἐνύμασιν ὀφθαλμῶν⸃, ὃ τῶν ἑταιριζομένων ὅτι γυναικῶν, διαφέρειν ταῖς κόραις, καὶ τῷ πολλῷ βλασφείδον καὶ ⸂ὡς⸃ μαλακισμὸν ἐντεῦθεν ἐμφαίνειν. ὑ ⸂ὑ θρύπτεσθαι καὶ μαλακίζεσθαι⸃, οὐδὲν ὕπνου σημαῖνον ὅτιν, ὡς τοῦτο. καὶ τῇ πορείᾳ τῶν ποδῶν σύρουσαν ἅμα τοὺς χιτῶνας. ὃ μαρὸν τοῦτο ἔγλημα, καὶ μακρὸν εἰ⸃ δοκῇ, ἀλλ' ἀζωλείας τὴν ἐκάστης ἔλεγχος, καὶ τὸ μαλακίζεσθαι, καὶ κατακλᾶσθαι, καὶ ⸂ἀφαλύεσθαι⸃, τὸ τοὺς χιτῶνας σύρειν. τοῦτο γοῦν ὡς καὶ τῶν ἔξωθεν κωμῳδῶν, ⸂ὃν τρόπον ἐποίκιλον τὰ αὐτῶν τρίχωμα λέγων, θύμιατον καθεὶς ἄχρι τῶν σφυρῶν. καὶ τοῖς ποσὶν ἅμα παίζουσαν. ⸂ἐν τούτοις τῆς αὐτῆς πάλιν ἀκμυσωπίας ἀποδείξεις. διὰ γὰρ πάντων, διὰ ὀφθαλμῶν, διὰ ἱματίων, ⸂διὰ ποδῶν, διὰ βαδίσεως⸃ ἤ τινα σωφροσύνη καὶ ἀσέλγεια φαίνεται. τῆς γὰρ ἔνδον καθημένης ψυχῆς ὥσπερ κήρυκές εἰσι τῶν αἰσθητηρίων αἱ κινήσεις. καὶ καθάπερ ⸂ζωγράφοι⸃ χρώματα κεραννύντες, ⸂εἰκόνας⸃ ἃς βούλονται χαρακτηρίζουσιν, οὕτω δὴ καὶ τὰ κινήματα τῶν μελῶν τοῦ σώματος, ⸂τὸν χαρακτῆρα⸃ ἔξω τῆς ψυχῆς ἄγει, καὶ ⸂τοῖς τῶν ὀφθαλμῶν⸃ ἀνοίγουσι τῶν ἡμετέρων. διὸ καὶ ἕτερός τις σοφὸς ἔλεγε· Στολισμὸς ἀνδρὸς, καὶ γέλως ὀδόντων, βῆμα ποδὸς ἀναγγελοῦσι περὶ αὐτοῦ. καὶ ταπεινώσει ὁ Θεὸς ἀρχούσας θυγατέρας Σιών, καὶ Κύριος ἀποκαλύψει τὸ σχῆμα αὐτῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἀφελεῖ Κύριος τὴν δόξαν τοῦ ἁγιασμοῦ αὐτῶν. δύο δηλοῖ ἐγκλήματα, ἀπόνοιαν καὶ ἀσέλγειαν, ἐκείνῃ φ καταλλήλων ἐπάγει φαρμακὸν, καὶ ⸂τὸ μὲν πρώτερον⸃ τῷ πρώτερον, τῷ δὲ ὑστέρῳ τὸ ὑστέρῳ ἐχόμενον· τῇ μὲν ἀπονοίᾳ, τὴν ταπείνωσιν, τῇ δὲ κακολλωπισμῷ τοῦ σχήματος, ἀναίρεσιν ἐκείνου. πολέμου γὰρ καταλαβόντος τότε ⸂καὶ πάντα οἰχήσεται⸃, φησὶν. αἱ τε γὰρ φλεγμαίνουσαι καὶ ἀπονενοημέναι, τῷ φόβῳ" κατασείσεται, τοῦ νοσήματος ἀπαλλάξονται· αἵ τε μαλα- ἴσ. κατακλιθῆσαι,

μαλακιζόμεναι καὶ ὀλιγοψυχοῦσαι εἰς Ⓦ τῆς ἀρχμαλωσίας ἐμπεσοῦσαι ζυγόν, πάσης ἀνέσεως ἐλευθερωθήσονται τῆς βαρυηκοΐας. ὥστε ἃ ποιήσας Ⓦ λέγει αὐτοῖς φορτικώτερον, καὶ καθάπαξ τῆς τῶν ἀκροωμένων ἀμαθίας, ἣ κατ' εἶδος διηγήσατο Ⓦ κεκλωπισμὸν τῶν ἱματίων, τῶν χρυσίων, τὸν ὀπτὸν τῆς ὄψεως, τὸν ὀπτὸν τοῦ λιπαροῦ σώματος, ἢ τοιαῦτα καὶ ὀπτὸν τῆς οἰκίας κόσμον. καὶ γὰρ δὴ μόνον τὰ σώματα ἀνεκαλλώπιζον, ἀλλὰ τῇ ὕβρει ταύτῃ καὶ μέχρι τῶν τοιχων ὄζηλον, εἰς ὃν οὐδὲν δέον δαπανώμενα· καὶ τὰς τείχας ὑπερβαλλούσας, τὰ πλεῖστα τῆς ἰδιώτης ἀπάτης πεπλήσθαι ἐτήσιον. ἢ τοῦτο γοῦν ἐγκεκλεῖσθαι λέγων, ὅτι ἀφελεῖ τῇ δόξῃ τοῦ ἱματισμοῦ αὐτῶν, ἢ τὸν κόσμον αὐτῶν, καὶ τὰ ἐμπλόκια αὐτῶν, καὶ τοὺς κορύμβους. κορύμβους ὑπὲρ λέγει, ἢ κόσμον ὠσεὶ τῇ κεφαλῇ, ἢ αὐτοῦ τοῦ κεφαλοδέσμου ὃ ἐστιν. καὶ τοὺς μηνίσκους· κόσμον ὡσεὶ τὸν πρόχλιον σελίνου δοκεῖ. ἢ ὃ κάθεμα, ὃ θείκρον λέγει. ἢ τὸν κόσμον τοῦ προσώπου αὐτῶν. ἐν ταῦθά μοι δοκεῖ ὀπτεύεσθαι καὶ ὑποχρεοφαὴς αἰνίττεσθαι. καὶ τὴν χ. ραπ. ζώνησιν τοῦ κόσμου τῆς δόξης· ἤτοι τὸ ὡσεὶ χρυσίον" φησι. καὶ τοὺς χλιδῶνας· τὰ ὡσεὶ τοὺς βραχίονας χρυσία. καὶ τὰ ψέλλια· τὰ ὡσεὶ τοὺς καρπούς. ἢ ὃ ἐμπλόκιον· κόσμον χρυσοῦν ὡσεὶ τῇ κεφαλῇ. ἢ τοὺς χ δακτυλίους, ἢ τὰ ὡσεὶ δέξια· ἃ λέγουσι δεξιάρια. ἢ τὰ σφόλια, ἢ τὰ ὡσεὶ πορφυρᾶ, ἢ τὰ μεσοπόρφυρα, ἢ τὰ ὀπισθήμια τὰ κατὰ τὴν οἰκίαν, ἢ τὰ δίκαφα λεγόμενα. τοιαύτη γὰρ ἦν αὐτῶν ἡ ὡσεὶ τὰ ἀστέλγεμα σκευή, ὡς μὴ μόνον τοῖς ἐγχωρίοις χεῖρον, ἀλλὰ καὶ πόρρωθεν ἐκ τῆς ἀλλοτρίας αὐτὰς συλλέγειν, καὶ δίκα ποντίους ἀποδημίας ὑπὲρ αὐτῶν τελεῖν. πολὺ γὰρ ὁ μέσον τῆς Παλαιστίνης καὶ τῆς Λαχεδαίμονος, καὶ πέλαγος ἄπειρον. οὐκ ἁπλῶς τοίνυν τὴν πατρίδα τέθεικεν ἀφεὶς τὰ χ ἀγάλματα, ἀλλ' ὥστε τὴν ὑπερβάλλουσαν αὐτῶν ἀκολασίαν ἔφησαν. ἢ τὰ βύσσινα, καὶ τὰ ὑακίνθινα, καὶ τὰ κόκκινα, καὶ τὴν βύσσον σὺν χρυσῷ καὶ ὑακίνθῳ συνυφασμένην, ἢ θείρα καὶ πάκλεια δὲ χρυσίου. οὐδὲν γὰρ εἶδος, οὐκ ἐν ἱματίοις, οὐκ ἐν τῷ λοιπῷ κόσμῳ κατέλιπον, ἀλλὰ πᾶσαν ἐπῆλθον πολυτελείας ὁδόν, τῇ τῆς ἀσελγείας ἐκβακχευθεῖσαι τυραννίδι. ταῦτα ὃ εἰ τότε ἐγκλήματα ἦν τοῦ τῆς χαίτης καὶ τῆς τοσαύτης φιλοσοφίας, ποίας ἂν τυχὸν συγνώμης αἱ νῦν Ⓦ θρασυνόμεναι κληθεῖσαι νῦν, καὶ εἰς μακρότερα σκάμματα, καὶ νῦν Ⓦ τῶν ἀγγέλων ἐλκόμεναι ζῆλον, καὶ μὴ πλείονος τῆς ὑπερβολῆς ταύτην νικῶσαι τὴν ἀσέλγειαν, καὶ τὰς ὅτι τῆς σκιμπὴς ἀποκρύπτουσαι; καὶ ὃ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι οὐδὲ ἀμυδρῶς μνημονεύουσαι. διὸ καὶ νῦν πρὸς αὐτὰς ἀνάγκη τὴν τῶν προφητῶν φωνὴν ὁπλίσαι. ἢ γὰρ δὴ μόνον πρὸς ἐκείνας, ἀλλὰ καὶ πρὸς ταύτας εἰρήσεται ὃ ἐπαγόμενον· ὅτι ἔσται ἀντὶ ὀσμῆς ἡδείας, κονιορτός. ὁρᾷς πῶς καὶ τὴν τῶν μύρων ἀλιφὴν ἐκβάλλει, καὶ μεγάλην αὐτὴν ὕβριν ἐμωλείαν. κονιορτὸν γὰρ ἐνταῦθά φησι Ⓦ αἰσθόμενον μὴ τὴν τῆς πόλεως καταστροφὴν ἢ τὴν τῶν βαρβάρων ἔφοδον. καὶ γὰρ καὶ πυρὶ καὶ σιδήρῳ τότε αὐτὴν διενείμαντο, ὃ μὴ αὐτῆς καταστάντες, ὃ ὃ ἐμπορησμῷ παραδιδόντες. ταῦτα οὖν πρὸς λέγων ἔλεγεν, ὅτι ἀντὶ ὀσμῆς ἡδείας ἔσται κονιορτός, ἢ ἀντὶ ζώσης, θανίσῃ ζώσῃ, ἐπ' ὄψιν ἄγων τῆς ἀρχμαλωσίας τὸ ῥῆμα, καὶ τὴν ὅτι τὴν βαρβάρων χώραν ἀπαγωγήν. καὶ ἀντὶ τοῦ κόσμου τῆς κεφαλῆς σου, φαλάκρωμα ἕξεις, ἢ τῶν τειχῶν ἀπὸ τῆς ταλαιπωρείας ἐπερρυεισῶν, ἢ τῶν πολεμίων τοῦτο ἐργαζομένων, ἢ αὐτῶν ἑαυτὰς ἕνεκα γὰρ ἐστὶ τὸ παλαιὸν ἐν πένθει ἢ συμφορᾷ ἀποχείρεσθαι καὶ ξύρεσθαι. καὶ γὰρ ὁ Ἰὼβ ἀπεχείρατο τὴν κεφαλήν, ἀκούσας τὸν παίδων τὴν συμφορὰν· καὶ ὁ προφήτης μετὰ σάκκου καὶ κοπετοῦ καὶ ξύρησιν ἔφησε γενέσθαι. καὶ ἄλλος πάλιν φησί, καὶ ξυρῆσαι καὶ κεῖραι· ὅτι τὰ τέκνα σου τὰ τρυφερά. καὶ αὐτὴ τοῦ χιτῶνος τοῦ μεσο- Ἰὼβ α.

μεσοπορφύρου ἐξιζώσησι σάκκοι. ἆρα οὐ δῆλοι φοβεροὶ τοῖς ἀφρόνοις; ἀλλ' ἐφ' ἡμῶν οὐ μέχρι τούτων ἔστησε τὰ τῆς τιμωρίας, ἀλλὰ σκώληξ ἰοβόλος καὶ σκότος ἀτελεύτητον ἀφορίζεται. εἰ γὰρ ἐκείνους αἰχμαλωσία καὶ δουλεία καὶ ἔρημος ἀνέμενε καὶ μετὰ τὸν καλλωπισμόν (ὅπερ γὰρ τοῦτο ἀπήτει δίκαιον, καὶ ἰδικῶς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην ἐκόλαζεν, ἄκουσον πῶς καταλέξας ἕκαστα, ἐπήγαγε καὶ τὴν αἰτίαν· ταῦτά σοι διὰ τὸν καλλωπισμόν) εἰ τοίνυν Ἰουδαίας γυναῖκες κεκαλλωπισμέναι τοσαύτην ὑπέμειναν ἡμῖν εἰσαγωγήν, τῆς πατρίδος ἐκ βάθρων ἀνατραπείσης, καὶ μετὰ τὸν πολλὸν τοῦτον, δουλεία καὶ αἰχμαλωσία καὶ ἀπώλειαν εἰς τὸν ἀλλοτρίαν ἀπενεχθεῖσαι χώραν, καὶ λιμῷ καὶ λοιμῷ καὶ θανάτοις παραδοθεῖσαι μυρίοις, πῶς οὐκ εἴδηλον, ὅτι χαλεπώτερα ἡμεῖς πεισόμεθα τοῖς αὐτοῖς ὑπεύθυνοι γενόμενοι; ὥσπερ γὰρ αἱ ἁμαρτίαι μείζους, οὕτω καὶ αἱ τιμωρίαι βαρύτεραι. εἰ δὲ μή τις τούτων τὸ τοιοῦτον ἔπαθε γυνὴ καλλωπισαμένη, μὴ θαρρείτω. ἔθος γὰρ τοῦ Θεοῦ τοῦτο, ταῖς ἁμαρτίαις ὁμοίας ἐπάγειν ἐφ' ἑνὸς καὶ δευτέρου, καὶ δι' ἐκείνων νομοθετεῖν τοῖς λοιποῖς ἅπασι τὰ καταληπτέα. αὐτοῖς δεινά· ἵνα ὁ καὶ σαφέστερον ὃ λέγω ποιήσω, λοιδοροῦσι ἁμαρτίαις χαλεπαῖς οἱ τοῦ Σοδόμων οἰκήτορες ποτε, ἔδοσαν δίκην τὴν ἐκείνων ἐκτίσαντες, τῶν σκηνῶν ἐκείνων κατενεχθέντων, καὶ τῶν πόλεων καὶ τῶν δένδρων καὶ τῆς γῆς αὐτοῖς σώμασιν ἐμφορηθέντων ἀπόντων. τί οὖν; οὐδεὶς μετ' ἐκείνους τοῦ ἐκείνων ἐτόλμησε; πολλοὶ μὲν οὖν, καὶ πολλαχοῦ τῆς οἰκουμένης. πῶς οὖν οὐδὲν τοιοῦτον ἔπαθον; ὅτι ἑτέρας χαλεπωτέρας τηρούμενοι τιμωρίας. διὰ γὰρ τοῦτο ἅπαξ αὐτὰ ποιήσας ὁ Θεὸς ἀπέπεμψεν, ἵνα καὶ αὐτοὶ τολμῶντες, καὶ μὴ δῶσιν ἑαυτοῖς δίκην, εἰδότες ὡσαφῶς, ὅτι οὐδέποτε διαφεύξονται. πῶς γὰρ ἂν ἔχοι λόγον, τοὺς μὲν τῆς χάριτος καὶ τοῦ νόμου, καὶ μήτε προφητῶν, μήτε ἄλλου ἀνθρώπου ἀκηκοότας, ἁμαρτάνοντας τοιαῦτα παθεῖν, τοὺς δὲ μετ' ἐκείνους τοσαύτης ἀπολαύσαντας προνοίας, καὶ μηδὲν τοῦ προσδιγματι ὁμοιωθέντας σωφρονεστέρους (ὃ πολλῷ χαλεπωτάτην ποιεῖ τὴν ἁμαρτίαν) διαφυγεῖν τὴν ὀφειλὴν τοῦτο χειμάρρου δίκην; πῶς οὖν οὐκ ἔδοσαν οὐδέποτε καὶ σήμερον; ἵνα μάθῃς ὅτι παλὺ χαλεπωτέρας τηρούμενοι τιμωρίας. ὅτι γὰρ ἔστι χαλεπωτέρα Σοδόμων παθεῖν, ἄκουσον τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· Ἀνεκτότερον ἔσται γῇ Σοδόμων καὶ Γομόρρας ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ταύτῃ. ὥστε καὶ καλλωπιζόμεθα ἵνα γυναῖκες μὴ πάθωσιν, ἅπερ ἔπαθον αἱ τότε καλλωπιζόμεναι, μὴ θαρρείτωσαν. ἡ γὰρ ὀργὴ αὐτὴ καὶ ἡ μακροθυμία χαλεπωτέραν εὑρήσει τοῦ πυρὸς τὸν κάμινον, καὶ μείζονα τὸν φλόγα ἐργάζεται. τοῦτο καὶ ὁ Ἀνδρέου καὶ Σαπφείρης λέγουσι. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ὁμοίαν δεξιὰν καὶ προαιμίαν τοῦ κηρύγματος ὑφελόμενοι τῶν χρημάτων ἐκείνων, ἀδεσποτοι ἀνηρπάσθησαν· μὴ ὁ ἐκείνοις πολλοὶ τοιαῦτα τολμήσαντες, οὐδὲν ἔπαθον. πῶς οὖν φησὶ λέγων, τὸ δίκαιον κρίνων τοῖς ἴσα νέμουσι, τοὺς μὲν ἧττον ἡμαρτηκότας κολάσας, τοὺς δὲ χαλεπώτερα πάσχοντας ἀφῆκα; οὐκ εὐδηλον, ὅτι ὅσῳ ἔστιν ἡμέρᾳ, οὐ μέλλει κρίνειν τοῖς οἰκουμένοις, ἀλλὰ τοῦτο ἀνεβάλλετο τὸ μισθοῖν; ἵνα καὶ τῇ μακροθυμίᾳ γνώσιμα βελτίους, καὶ τοῖς αὐτοῖς ὑστεμωροῦντες χαλεπώτερα πάθωσιν; ὅταν τοίνυν ἁμαρτάντες οὐ αὐτοὶ τοῖς ἤδη πεπλημμεληκόσι καὶ κολασθεῖσι, μὴ τὰ αὐτὰ πάθωμεν, μὴ θαρρῶμεν, ἀλλὰ μᾶλλον φοβώμεθα. ὥσπερ γὰρ νόμοι, τὸν ἐπ' ἐκείνοις ἡμῖν δέδωκεν ὁ Θεὸς, πάσι προδηλοῦν, καὶ λέγων, ὅτι ὅσα τοῦτο ποιήσας ἁμαρτάνετε κολάσω, ἵνα καὶ σὺ ὁ μὴ ἐκείνοις πλημμελῶν, τὰ αὐτὰ ἀναιδῶς, ἵνα μεταβάλλῃ καὶ γένῃ βελτίων. τοῖς γὰρ τοιούτοις ἁμαρτήμασι τοιαῦτα κεῖται ἡμῖν, καὶ μὴ πάθῃς ἔρημα ἔργωνται. τίνος οὖν οὐχ ἁπλῶς ἀνθρώπου ἐστὶ τὰ, ἀλλ' ὅλης πανηγύρεως νόσημα ἐκ τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐκπλῆξαι οἰκίας ὅλης τῆς τοῦ γυναικὸς βλαχείας, ὁ τῆς φιλαργυρίας ἔρως, ὃς καὶ τὸν τῶν χρημάτων

ἐπέτεινε

ἐπέτεινε ῥαπίδα, εἰς ἀκαίρους δαπάνας τοὺς ἄνδρας" ἐκβαλών, καὶ πλέονος καὶ σπουδῆς ἐπὶ φιλονεικίας ἑαυτοὺς παροξύνουσι καθημερινῆς, καὶ ταῖς τῶν πενήτων κατατείνουσι χερσί. ὅταν γὰρ ἅπασαν τὴν ἐνοῦσαν ψυχὴν, ἢ καὶ ὁ πλείων τῶν ὄντων, εἰς τὸν τοῦ σώματος ὕβριν ἀναγκάζῃ καὶ ἀνδράποδα δαπανᾶν (ὕβρις γὰρ σώματος, ὁ πεζεχείμενον χρυσίον) ἀνάγκη τὸν χεῖρα συγκλείεσθαι πρὸς τὸν τῆς ἐλεημοσύνης φιλανθρωπίαν. καὶ πολλὰ ἕτερα ἐκ τούτου λαμβάνοι ἄν τις ἰδεῖν ἀμαρτήματα ὄντα. ἀλλὰ ταῦτα ἀφέντες τῇ πείρᾳ τῶν παρόντων εἰδέναι σαφῶς, τῶν ἐγκλημάτων ἀπολυόμεθα. μετὰ γὰρ τὸ πεδήσασθαι τὰ ἀγκυλοποδίας τὸ ῥῆμα, καὶ εἰπεῖν, ὅτι αὐτὴ τοῦ καλλωπισμοῦ ταύτην ἐπάγω, ὑπαπίνει τὸν συμφορέα, λέγων· καὶ ὁ υἱός σου ὁ χάλλιστος, ὃν ἀγαπᾷς, μαχαίρᾳ πεσεῖται, καὶ οἱ ἰσχύοντες ὑμῶν μαχαίρᾳ πεσοῦνται. τοῦτο γὰρ ἀγκυλοποδίας χαλεπώτερον. καὶ γὰρ ὅτι ζωὴ θανάτου πικροτέρα. ὅταν γὰρ μετὰ τῆς δουλείας καὶ ἄωρα πένθη θρηνῶσι ἀναγκάζωνται, σύνοισθον ὅσον τῆς συμφορᾶς τὸ μέγεθος, τῶν καθ' ἑαυτὰ πικρῶν ὄντων συναπολλύειν ἀλλήλοις. καὶ γὰρ εἰ ἀγκυλοποδία μόνη εἶν, ἀφέντα εἶν τὸ δεινόν· καὶ εἰ ἐν ἐλευθερίᾳ ζώντων τοιαῦτα συνέβαινε πένθη, θανάτου πικροτέρα εἶν ἡ ζωή. ἀλλὰ νῦν ἀμφότερα ἔσται, φησὶ, συγκεκλεισμένα ἀλλήλοις. μᾶλλον δὲ διπλοῦν δεῖ ταύτην καλῶν συμφοράν, καὶ τετραπλοῦν, καὶ πεντεπλοῦν, ὅταν καὶ ὁ υἱός, καὶ ὁ χάλλιστος, καὶ πολυόμβρος, καὶ ὁ τοῦ βαρβάρων, ἀλλὰ μὴ τῶν χειρῶν τῆς φύσεως καταλύει νόμον τὸν βίον· καὶ μετὰ τοῦτο, καὶ ἡ τῶν ἀκμαίων πόλις, ὥστε μηδὲ ἐλπίδα ἀβλαβοῦς εἶναι χρῆσθαι τοῦ, ὅταν εἰς δουλείαν πέσῃ καὶ βοηθείαν καὶ συμμαχίαν. καὶ ταπεινωθήσεται· καὶ πενθήσουσιν αἱ θῆκαι τὸν κόσμου ὑμῶν, καὶ καταλειφθήσῃ μόνη, ἐκ εἰς τὸν γῆν ἐδαφισθήσῃ. δι' ἃ πόλιν αὔξει τὸ θρῆνον, ὀκτείνει τὸν φόβον, ἀκμαίζουσαν τὸν ἀγανίαν ἐργάζεται, τοῦτ' ὄψιν ἄγει τὰ δεινά, βύρσιν τῆς συμφορᾶς τὸν διήγησιν, πόλιν ταχὺ πεπτεχόν, πόλιν ὅλην ἀγαγὸν τὰ λυπηρὰ διὰ τὸν τῶν ἀκουόντων θαυμασμόν. ἀγαπητὸν γὰρ ἦν τοσαύτας καταστροφὰς αὐτῶν ἀπειλῆσαι δυνεργεῖν, καὶ λαβεῖν αἴσθησιν τῶν μελλόντων συμβήσεσθαι λυπηρῶν. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ἐπήγαγεν, ὃ σφόδρα ἐλεεινὸν ἔστι δεῖξαι, τὸ χρυσίου θηλὺ ὁρᾶν κεκενωμένον, ὑπόμνημα τῆς παλαιᾶς εὐτραπελίας, διὰ τῆς οὕτως ἀκμαίζουσαν διάτριβὴν τὸν ἀλγηδόνα. ἐκ γὰρ τότε μάλιστα δάκνειν ἡμᾶς εἰώθασιν αἱ συμφοραὶ, ὅταν αὐτὰς τὰς προτέρας εὐδαιμονίας θυμηθῶμεν, καὶ ἡ σύγκρισις χαλεπώτερον τὸ ἕλκος ἐργάζηται. τοιοῦτο γοῦν ποτε καὶ ὁ Ἰωὴλ θρῆνον ἔλεγε, Τίς αὐ με θείη τοῦ μιᾶναι ἡμέρᾳ τὸ ἔμπροσθεν; καὶ διηγεῖται τὸ πλοῦτον ἄπομπα, καὶ ταῖς ὥσπερ ἐκ πηγῶν ἐπιῤῥέοντα ἀγαθαῖς, ταῖς ἡμέραις, ταῖς προσόδοις, τὸν εὐφυΐαν ἅπασαν, ὥστε τῇ συγκρίσει τούτων πολλῷ χαλεπώτερα δεῖξαι τὰ παρόντα καὶ κατηφῆ αὐτὸν δεινά· ὁ δὴ καὶ ὁ προφήτης νῦν ἐποίησε, τῶν ἀκμῶν ἀναμνήσας, καὶ οὐδὲ τούτοις ἐχεαθεὶς, ἀλλὰ καὶ εἰσαγαγὼν αὐτὰς πειθούσας. ἐμφατικώτερον γὰρ τοῦτο τὸ λόγου τὸ εἶδος, ὅταν τοιαύτας ἐργάζηται προσωποποιΐας. ἤδη γοῦν καὶ ἀμπέλους θρηνούσας εἰσάγει, καὶ οἶνον, ὥστε μᾶλλον καθικέσθαι τῶν ἀκροωμένων, καὶ τῆς παχύτητος αὐτῶν καθάψασθαι. τί δέ ἐστι, καταλειφθήσῃ μόνη; καὶ συμμάχων, φησὶ, τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας ἐρημωθεῖσα, καὶ τῆς ἄλλης εὐφορείας γυμνωθεῖσα πάσης, καὶ πανταχόθεν ὑπὸ τῶν πολεμίων κυκλουμένη, καὶ εἰς μέσους ἀπειλημμένη βαρβάροις. εἶτα τὸν ὑπερβολὴν τῆς ταπεινώσεως ἐδήλωσεν ἄλλων, φησὶ καὶ εἰς τὸν γῆν ἐδαφισθήσῃ. οὐδὲ πέσῃ εἶπεν, οὐδὲ κατακλασθήσῃ, ἀλλ' ἕτερα λέξει σαφέστερον ἐκδεικνυμένη τὸν ἀτέλειαν αὐτῆς ἅπασαν ἀπεργασάμενα.

ΚΕΦΑ-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϡ.

1 Καὶ ἐπιλήψονται ἑπτὰ γυναῖκες ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνδρὸς ἑνὸς λέγουσαι, τὸν ἄρτον ἡμῶν φαγόμεθα, καὶ τὰ ἱμάτια ἡμῶν περιβαλώμεθα· πλὴν τὸ ὄνομά σου κεκλήσθω ἐφ' ἡμᾶς, ἄφελε τὸν ὀνειδισμὸν ἡμῶν.

Τίνων ἐκ τῶν πολέμων συμβαίνουσιν ὀλιγανδρίαι ἐμφαίνειν βούλεται, καὶ πῶς εἰς ἐλάχιστον περιέστη ὁ δῆμος τῶν Ἰουδαίων. Οὐδὲ γὰρ περιουσίας ἔφησαν δεῖσθαι, ταῖς γυναιξὶ περισπούσης ἐκ τοῦ ἀνδρὸς προσέχεσθαι, ἀλλὰ μόνης τῆς λειτουργίας αὐτὸν ἀφῆναι ταύτης, καὶ τέρψεως δὲ ἀγαπᾶν, εἰ ἁπλῶς ζῴη καὶ ὡς ἔτυχε τῶν τῆς χαρείας ἀπαλλάττειν ὀνόματος. τοῦτο γάρ ἐστιν, ἄφελε Ⓦ ὀνειδισμὸν ἡμῶν· ὅπερ ὁ παλαιὸν ὄνειδος εἶχεν. 2 Τῇ δὲ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐπιλήμψεται ὁ Θεὸς ἐν βουλῇ μετὰ δόξης ὅπερ τῆς γῆς, τοῦ ὑψώσαντος καὶ τοῦ δοξάσαντος τὸ καταλειφθὲν τοῦ Ἰσραήλ.

Ἐπειδὴ σφόδρα κατέσεισε τοὺς ἀκούοντας αὐτῶν τῇ τῶν λυπηρῶν ἀπειλῇ, καὶ τὴν συμφορὰν ἱκανῶς ἐπηγγέλθησε, καὶ μακρὰν ἀπέτεμε λόγων τὰ φοβερὰ διηνυσμένος, μεταλαμβάνει λοιπὸν ὅπερ τὰ χρηστότερα. τοῦτο γὰρ ἰατρείας ἄριστος τρόπος, μὴ τέμνειν μηδὲ καίειν μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἐκ θεοῦ γινομέναις ὠδῖσιν περισπείρειν φαρμάκοις. τοῦτο δὴ καὶ αὐτὸς ποιεῖ. οὐ γὰρ δὴ εἰς τὰ σκυθρωπὰ καταλύσειν ἔφησε τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ τῶν πατρῴων ἐκ μέσου ληφθέντων, ἀμαθέστερα τὰ χρηστότερα, καὶ οὐκ ἀπαλλαγὴν ἔσεσθαι μόνον τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ πολλὴν τὴν περιφάνειαν καὶ μεγάλην λαμπρότητα. τοῦτο γὰρ ἐπιλαμψιν Θεοῦ καλεῖ, ὃ σκότος τῆς ἀθυμίας λύουσαν, καὶ φαιδρὰν ποιοῦσαν ἡμέραν, καὶ περιφανῆς καθιστῶσα. ὃ δὲ ἐν βουλῇ, ὅτι ζωοτρόφως, φησί, πάντα ἐργάσεται, καὶ μετὰ τῆς περισπουδάστου αὐτῷ σοφίας.

3 Καὶ ἔσται ὁ καταλειφθεὶς τοῦ Ἰσραὴλ ἐν Σιὼν, καὶ ὁ καταλειφθεὶς ἐν Ἰερουσαλὴμ ἅγιοι κληθήσονται πάντες Ⓓ γεγραμμένοι εἰς ζωὴν ἐν Ἰερουσαλήμ.

Ἵνα μάθῃς ὅτι οὐ ζοωτυχίας λόγος ἡ σωτηρία γέγονε τῶν διαφυγόντων Ⓦ κίνδυνον, ἀλλ' ἐκ τῆς ἄνωθεν ψήφου τειχισθέντες, καὶ ἐν μέσοις τοῖς δεινοῖς ὄντες οὐκ ἐάλωσαν, διὰ τοῦτό φησιν, ἅγιοι κληθήσονται πάντες Ⓓ γεγραμμένοι εἰς ζωὴν ἐν Ἰερουσαλήμ· Ⓓ ἀφορισθέντες, φησίν, Ⓓ δοκιμασθέντες μηδὲν παθεῖν δεινόν. Εἰκότως δὲ αὐτοῦ ἁγίους καλῶν, δείκνυσιν, ὅτι οὐχ ἁπλῶς ὁ ἀφορισμὸς αὐτοῦ ἀπήλλαξεν, οὐδὲ ἁπλῶς ἦν τοῦ Θεοῦ ψῆφος· ἀλλά τι καὶ ἡ τῶν ἔργων εἰσπέπεγκεν ἀρετή, εἴτε πρότερα, εἴτε μετὰ ταῦτα. Εἰ γὰρ καὶ χρηστοί τινες ἦσαν καὶ ἐπιεικεῖς, ἀλλ' ὅμως ἐκ τῶν συμβάντων βελτίους ἐγίνοντο καὶ ἀκριβέστεροι. καθάπερ γὰρ ὁ χρυσὸς ὁ πυρὶ πεδιδόμενος πᾶσαν ἀποτίθεται κηλίδα, οὕτω καὶ Ⓓ ἀσυδαῖοι ἀσυδαιότεροι καθίστανται ἐν τοῖς πειρασμοῖς πᾶσαν ἀποτιθέμενοι ῥαθυμίαν.

4 Ὅτι ἐκπλυνεῖ Κύριος Ⓦ ῥύπον τῶν υἱῶν καὶ τῶν θυγατέρων Σιὼν, καὶ τὸ αἷμα ἐκ καθαρεῖ ἐκ μέσου αὐτῶν πνεύματι κρίσεως καὶ πνεύματι καύσεως.

Διπλοῦν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς μοι δοκεῖ λέγειν καθαρμόν, καὶ τὸ δοθῆναι δίκην ὧν ἥμαρτον, καὶ τὸ ἀσυδαιοτέρους γενέσθαι πρὸς τὸ μέλλον ἐντεῦθεν. αἷμα δὲ Ἰερουσαλὴμ τοὺς φόνους λέγει, τὰς σφαγὰς τὰς ἀδίκους. Εἶτα αὔξων τὸ ἔγκλημά φησιν, ἐκ μέσου αὐτῶν. οὐδὲ γὰρ λανθάνοντες καὶ κρυπτόμενοι τὰς αὐθροφονίας ἐτόλμων, ἀλλὰ τῶν ληστῶν καὶ τῶν τὰς λεωφόρους ἐφεδρευόντων χεῖρες. σκῆνοι μὲν γὰρ καὶ τοῦ σκότους κρυπτόμενοι καὶ τὰς ἐρημίας τολμῶσι καὶ εἰωθότα· ὅτε δὲ ἐν μέσαις ταῖς ἀγοραῖς, ἐν μέσῃ τῇ πόλει, ἐν αὐγαῖς τοῖς δικαστηρίοις καὶ ἐκείνων προύχουσιν. ἀλλὰ καὶ τοῦτο σκῆνος, φησί, μιαιφόνων κηλίδα

δια ἐπελθὼν ὁ πόλεμος ἀναλώσει. καὶ γὰρ ἐν ᾗ ἡμέρᾳ τὴν χρηστῶν ὑπὲρ τῶν πονηρῶν ἀπολουμένων λυπηρῶν, ὅτι καὶ αὐτὰ σκῆνα ἐστὶ καὶ συμβαίνει δι' ἃ τὸν Ζωσέβη, ἵνα σκηνωθῶσιν, ἵνα καθαρθῶσιν, ἵνα πᾶσαν ἀποθῶνται κηλίδα, ἵνα δὲ ἐκ τῶν ἁμαρτημάτων καὶ τῶν σφαγῶν ἀποπίωνται ὕδατος. Τί δέ ἐστιν ὅ φησι, πνεύματι κρίσεως καὶ πνεύματι καύσεως; τῇ μεταφορᾷ τῶν χωνευομένων ὑλῶν ἐπέμφθη. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖ τὸ πνεῦμα εἰς τὸ χωνευτήριον ἐμπίπτον καὶ τὴν φλόγα διαρρίπτει, ἐξ ἧς θερμοτέρους ποιοῦσι τοὺς διὰ φραγμοῦ, ἀπήρτια δαπανᾶ ῥύπου· ὕπου καὶ σκεῦος ἡ δεήλατος ἐρχὴ καὶ ἡ τῶν πολεμίων ἔφοδος ἐμπεσοῦσα, διὰ πυρὸς τῆς πόλεως γέγονε, πυρὸς οὐκ ἀπολλυόντος, ἀλλὰ καίοντος, καὶ καθαίροντος, καὶ κολάζοντος, καὶ διαρθουμένου. τὸ γὰρ πνεύματι κρίσεως, τοῦτ' ἔστι, κολάσεως, ζημιώσεως, ἐκδικήσεως.

5 Καὶ ἥξει Κύριος. Παρασκευὴν αὐτοῦ τὴν ἐπέρχεσθαι καλεῖ. Καὶ ἔσται πᾶς τόπος τῆς ὄψεως Σιὼν, καὶ πάντα τὰ κύκλῳ αὐτῆς σκιάσει νεφέλη ἡμέρας, καὶ ὡς καπνοῦ, καὶ ὡς φωτὸς πυρὸς καιομένου νυκτός, 6 Παύσῃ τῇ δόξῃ σκεπασθήσεται, καὶ ἔσται εἰς σκιὴν ἡμέρας ἀπὸ καύματος, καὶ εἰς σκέπην καὶ εἰς ἀποκρύφῳ ἀπὸ σκληρότητος καὶ ὑετοῦ. Νεφέλιον ἐκάλεσε τὴν ἐκ τῶν καπνῶν ἐγκαιομένων σωμάτων φησὶ φησὶ πυρὰν ἢ τὴν μετὰ τῆς σωματικῆς ἀφελείαν παρασκευάζουσαν. ὅπερ γὰρ ἐστὶ τὸ καύματι νεφέλη, τοῦτο τὸ σκότῳ ἐκ νυκτὶ βαθυτάτῃ πυρὰ λαμπαδοῦ ἀναπορθῆσαι. ἡ μὲν γὰρ Ⓜ αὐχμὸν ἀποκρούει), ἡ δὲ ἁλυκὴ τὸν ζόφον. τὴν μὲν οὖν παρὰ ἀφελείαν τῇ λαμπαδεύσει τῆς πυρᾶς, τὴν δὲ αἴρεσιν τῇ σκιᾷ τῆς νεφέλης προβάλλει. Εἶτα δυκηρὰς ὡς ὑπὸ μαρὸν τῶν δεινῶν λυομένων ταῦτα ἔσται, ἀλλὰ ἀθρόον ἐν αὐτῇ τῶν λυπηρῶν ἀκμὴ ἢ μεταβολὴ γένηται), ἵνα καὶ σύντομον μάθωσιν, ὅτι οὐχὶ ἐκ παρέργου ἴσως καὶ ζωντυχίας ἡ πρὸς τὸ βέλτιον γέγονε μετάστασις, ἀλλ' ἐκ τῆς αἰῶνος δωρεᾶς τὸ πεῦ καὶ πόρρωται, ὡς πυρὸς καιομένου νυκτὸς φησι, ὅπως ἡ μεταβολὴ γένηται), καὶ ἔσται εἰς σκιὰν ἡμέρας. Τίς ἔσται; ἡ τοῦ Θεοῦ βοήθεια, φησι, καὶ ἡ συμμαχία ὥσπερ σκιὰ ἐπὶ καύματι. καὶ ὥσπερ ὀρόφος ἢ καταδυσις τις ἀπλοῦς, ὁμοίως καταῤῥηγνυμένου σφοδροῦ, ἐπ' ἀσφαλείᾳ τοῦ ὑπὸ καταφυγόντα Δίκαιον ὅπου δὴ καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ συμμαχία οὐκ ἀφήσει δεινὸν οὐδὲν παθεῖν, καὶ τοσοῦτον καταῤῥηγνυμένου πολέμου, ὃς δὴ ἐλήλυθε ἐξ ἀρχῆς Δίκαιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ε.

1 Ἄσω δὴ τῷ ἠγαπημένῳ ᾆσμα τοῦ ἀγαπητοῦ μου τῷ ἀμπελῶνι μου. κεζ ε.
Φοβήσας τοὺς λυπηροὺς, ἐὐφράνας τοὺς χρηστοὺς, ποικίλλει τὴν προφητείαν ἐρασταῖς, εἰς ἀρχὴν πάλιν ἑτέραν ἀνάγει τὸν λόγον, ἀρχὴν ἐοικέναν τῇ προοιμίᾳ τῆς προφητείας. καθάπερ γὰρ ἀρχόμενος ταῖς εὐεργεσίας ἀπήγγειλε τοῦ Θεοῦ ταῖς εἰς αὐτὸν χαλεπάς, λέγων, υἱοὺς ἐθρέψατο καὶ ὕψωσα, ἐγὼ δὲ ἠθέτησάν με, καὶ ὅτι Ισραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω, καὶ ὁ λαός μου ἐμὲ οὐ συνῆκεν· ὕπου δὴ ἐν ταῦτα λέξεσι μὴ ἑτέρως, τοιαῦτα ἢ τοῖς αὐτοῖς τὰ αὐτὰ τοῖς προφήταις ἐδιδάχθητο. ἀλλά τινος ἕνεκεν κατηχεῖν μέλλων, ᾆσμα τοῦ κατηχεῖσθαι καλεῖ; Μωϋσῆς μὲν γὰρ εἰκότως τοῦτο ἐποίησε μὴ τῆς Μαρίας, ἅτε τοῦ βραδύτερον μέλλων ᾄδειν ᾠδὴν, καὶ εἰκότως ὅπως ἀρχόμενος ἐλεγεῖον· ἀσωμεν τῷ Κυρίῳ. ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται, ἵππον καὶ ἀναβάτην ἐρρίψαν εἰς θάλασσαν. καὶ ἡ Δεβόρα ἢ μὴν τὸ θαυμαστὸν ἐκεῖνο ἔπαινον, καὶ τοῦ ἐνδόξου νίκου, εἰκότως ᾠδοῦ ὑφαίρει τοῦ βραβεῖον ἐκείνου, ἐὐφημίαν ἀναφέρουσα τῷ Θεῷ. ἐοικὲ δὲ κατηχεῖν

τηρεῖν μέλλων, ἐ ζωντάνου λήψου δισμὸς, καὶ ψυχῆς σὰρκὸς ἀναιμάτης, ἀλλὰ ζωντανημένης, ἅσπερ ἡμῖν ἐπαγγέλλε), καὶ ἅσματα τὰ ἐγκλήματα καλεῖ. σὺν αὐτὸς ὁ μάτος, ἀλλὰ καὶ ὁ μέγας σκεῦος Μωϋσῆς τὴν ὀπτάκισι τότε ἅσας ᾠδὴν, κατηγορῶν τῶν Ιουδαίων,
Δευτ. λβ. 5. μακρὰν ᾠδὴν τὰ ἐγκλήματα, λέγων· Ταῦτα τῷ Κυρίῳ ἀνταποδίδοτε; οὐ ὁ λαὸς μωρὸς, καὶ ἀσοφὸς καὶ πολλὰς ζωὴς κατηγορίας, ἀδόντας αὐτὸν ταῦτα λέγειν ἐνομοθέτει· καὶ ἔτι καὶ νῦν ἄδοντες ταῦτα λέγομεν καὶ ἡμεῖς. Τίνος οὖν ἕνεκεν πᾶς κατηγορίας ᾠδὴν ποιοῦσι; σοφίαν κεκρυμμένοι πνευματικὴν καὶ πολὺ τὸ κέρδος σοφῶντας τῆς τῶν ἀκουόντων βουλόμενοι ψυχῆς. ὅπερ γὰρ σοφὸν ὕμνα χρήσιμον, ὡς τὸ πλημμελημάτων μεμνῆσθαι διὰ νυκτὸς, μνήμην ἡ σοφὸν ὕτω μόνιμον ὡς μελῳδία ποιεῖ· ἵνα μὴ ἀφ' ἑτέρου χαρᾶς τῶν κατηγορίας ἀκροώμενοι καὶ ἀκαδυόμενοι, φθάνωσι τὸ ζωντανὸν μεμνῆσθαι τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων, τῷ μέλει τῆς ᾠδῆς ἐκκλέπτοντες τὸ ἀπὸ τῆς μνήμης ἀηδόνιον, καὶ τὴν ἀφορτον ἀθυμίαν ἀθυμοῦμενος, ἅσματα αὐτὰ πεποίηκεν, ἵνα τῷ πάθῳ τῆς μελῳδίας ἀναγκαζόμενοι ζωντανὸν αὐτὰ φθέγγεσθαι, ζωντανὸν αὐτῶν ὦσι μεμνημένοι, διὰ νυκτὸς ἔχωσί ἵνα διδασκαλίαν ἀρετῆς, τὴν διὰ νυκτὸς τῶν ἁμαρτημάτων μνήμην. ἴσε γὰρ οὐ καὶ νῦν τὰ μὲ ἄλλα ᾠδὴν ἐξ ὀνόματος τοῖς πολλοῖς ὅσι βιβλία γνώριμα· τὴν δὲ τῶν ψαλμῶν προφητείαν ὅτι σώματος ἅπαντες φέρουσι, ἐ αὐτὰς ταύτας τὰς ᾠδάς. ὕτω δὲ αὐτῶν τῶν προφητῶν δύκην), πόσον ἀπὸ τῆς μελῳδίας τὸ κέρδος ὅσι. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ αὐτός φησιν, ἅσω δὴ τῷ ἠγαπημένῳ ἅσμα τῷ ἀγαπητῷ μου τῷ ἀμπελῶνί μου. ἅσμα ᾧ ἠγαπημένῳ, φησὶν, ἀμπελῶνι ἄσω τῷ ἐμοὶ τῷ ἠγαπημένου. ἐ αὐτῷ γὰρ ᾄδω, φησὶ, καὶ ἡ ὑπόθεσις τῆς ᾠδῆς τῷ ἐμοὶ καὶ τῶν αὐτῶν προφητῶν ὅσι. Εἰ δὲ μέλλων κατηγορεῖν, ἀγαπητὸν καλεῖ ἐ ἠγαπημένον, μὴ θαυμάσῃς. καὶ τοῦτο μέγιστον κατηγορίας ἐφόδιον, ὅτι δὴ ἀγαπητὸν, καὶ τοσαύτης ἀπολαύσαντες παρὰ Θεοῦ τῆς εὐνοίας, οὐδὲ ὕτω βελτίους ἐγένοντο. τοῦτο γοῦν καὶ ἕτερος προφήτης ἀπτόμενος ἔλεγε· Ὡς σταφυλὴν ἐν ἐρήμῳ εὗρον Ⓦ Ισραὴλ, ὡς σκηνὴν ἐν σικῇ προφίμον εἶδον πατέρας αὐτῶν, τὸ πρωϊνὸν αὐτῶν καὶ ἐπέρασον ἀφ' ἑαυτῶν καρπῶν τούτων ἐνδεικνύμενος· πρωϊνὸν ἡ αὐτὸν καὶ ἐπέρασον, ἀ παρὰ τὴν οἰκείαν ἀρετὴν, ἀλλὰ παρὰ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητα. ὃ ἡ λέγεις, τοιοῦτόν ὅσιν· ὅτι ἐγὼ μὲ ὕτως ἠγάπησα, ὡς δὴ τις σταφυλὴν εὑρὼν ἐν ἐρήμῳ, ἢ ὡς αἴ τις σκηνὴν ἐν σικῇ. Εἰ γὰρ καὶ ἀναξία τοῦ Θεοῦ τὰ παραδείγματα, ἀλλὰ καταλληλα τῆς ἐκείνου μακροθυμίας. αὐλοὶ δέ, φησι, τοσαύτης ἀπολαύσαντες τ' ἀγάπης, ἀπηλλοτριώθησαν, καὶ εἰσῆλθον πρὸς τὸ Φεελφαγώρ. οὕτω δὴ καὶ ἐν ταῦτα ἠγαπημένον αὐτὸν καλεῖ καὶ ἀγαπητὸν, δεικνὺς, ὅτι ὁ μὴν Θεὸς τὰ πρὸ ἑαυτοῦ πολλὰ ἐπεδείξατο, οὐκ αὐτῶν ἀρξαμένων, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ ἀγαπησαμένου· ἐκεῖνοι ἡ οὐδὲ μὴν ταῦτα ἄξιοι ἑαυτῶν τῆς φιλοτεχνίας ἔδειξαν, ἀλλὰ πάντα ἐπεδείξατο ἄπρακτα.

Ἀμπελὼν ἐγένηθη τῷ ἠγαπημένῳ, ἐν κέρατι, ἐν τόπῳ πίονι. 39

Τῷ ὀνόματι τοῦ ἀμπελῶνος πᾶσαι ἐφέπουσι τὴν προφητείαν, καὶ τὴν περὶ αὐτῶν ἐπιμέλειαν. οὐ μὴν ἴσασι μέχρι τούτου, ἀλλὰ καὶ ἕτερα ἀπριβεστέρα διηγήματα· καὶ πρότερον ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ τόπου τοῦτο ποιῶ. τὸ γὰρ ἐν κέρατι, ἐν τόπῳ πίονι, οὐ μὴν τὴν φύσιν τῆς γῆς ἐπαινῶν ἔλεγε, οὐ ἡ τὴν θέσιν. ὅπερ καὶ ὁ Δαβὶδ ψάλλων ἔφησεν· ὅτι Ιερουσαλὴμ, ὄρη κύκλῳ αὐτῆς, καὶ Κύριος κύκλῳ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. ἐπείσησι μὴ γὰρ αὐτὴν, φησι, καὶ τῇ θέσει τοῦ τόπου· πλὴν οὐκ ἠρκέσθη τούτῳ, ἀλλὰ τὸ μέγιστον τεῖχος αὐτὸς αὐτῇ γέγονεν. ὃ δὴ καὶ οὗτος αἰνίττεται λέγων, ἐν κέρατι, τό τε ἀχείρωτον καὶ ὃ ἀκαταγώνιστον τοῦ τόπου, καὶ περὶ τούτου τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ βοήθειαν δηλῶν, ἀπὸ μεταφορᾶς

φορεῖς τοῦ κέρως τοῦ βοός. ᾗ γὰρ ἡ παρομία τοιαύτη δημώδης ἐξευρέθη, ὡς ἐπὶ τῶν εἰς ἀσφαλές τι χωρίον καταφθυόντων. ὅπῃ γὰρ ἰσχυρότατον πρῶτον ὁ βοῦς, αὐτῷ ἢ τῷ ζυγῷ ὃ ἰσχυρότερον ὃ κέρας (ὅπλῳ γὰρ αὐτῷ κέχρηται) δῆλόν τὸ δυσχείρωτον ἐνθῦσαι λέγει Ⓐ πολλοί. ᾗ ἡ γραφὴ ἢ πολλάκις κέρας μονοκέρωτος καλῶς τοῦτ' ἐν ἀσφαλείᾳ ὄντας. ἐν κέρατι δοῦναι ζυγὸν φησιν, ἐν ἀσφαλείᾳ, ἐν ὕλῃ, ὅταν δεχόμενος ἕλεγμα· γοερὰ ἐμύκησα καὶ ὕλωτα. ἐν ζυγῷ πίειν. ὅταν ὁ Μοῦσος εἶπε γλυκὺ ῥέουσαν χάλαζαν καὶ μέλι. 2 Καὶ φεγμὸν ἐδείδηκα, ἢ ἐχαράκωσα. φεγμὸν, ἢ τὸ τάφρος φησὶν, ἢ Ⓦ νόμον, ἢ τὴν αὐτὴν διάνοιαν. ᾗ γὰρ ὁ νόμος τείχους ἀσφαλέστερον αὐλῆς διέκειτο. καὶ ἐχαράκωσα, τουτέστιν, ἰσχυρὰν τὴν ἀσφάλειαν ἐποιησάμην. ὅπῃ γὰρ πολλάκις φεγμὸς ἀντὶ χείρητον, ᾗ ἑτέρωι, φησὶ, διέβαλλον αὐλῆς συμμαχίαν. Καὶ ἐφύτευσα ἀμπέλων σειρήν. Ἐπιλήθει τῇ μεταφορᾷ, ἵνα οὐ δεῖ κατὰ λέξιν ἐρμηνεύειν, ἀλλὰ Ⓦ σκοπὸν εἰδέναι ἀρκεῖσθαι τούτῳ. σειρὴν δὲ ὀνόμασε, ἀληθινὸν φησιν, εὐγλῶ, οὐχὶ τῶν φαύλων φυτῶν, οὐδὲ τῶν καταδεεστέρων, ἀλλὰ τῶν δοκίμων καὶ σπουδαίων. πολλὰ γὰρ ἀμπέλων γλίνη.

Καὶ ᾠκοδόμησα πύργον καὶ σκηλίωνα ἐν μέσῳ αὐτοῦ.

Τινὲς Ⓦ νεωτέροι φασὶ καὶ σκηλίωνα τὸ θυσιαστήριον, ἀπὸ τῶν καρπῶν ἐκεῖ συναγομένων τῆς ἀρετῆς τῆς ἐκείνου, καὶ τῶν σπονδῶν, καὶ τῶν θυσιῶν ἁπασῶν· ἐγὼ μέντοι τοῦτο, ὅπερ ἔφθην εἰπών, καὶ νεὼν ἐρῶ, ὅτι τῷ σκοπῷ δεῖ σπουδάζειν τῆς μεταφορᾶς. ἅμα γὰρ πάντων τοῦτο βούλεται εἰπεῖν, ὅτι τὰ πρὸ ἐμαυτοῦ πάντα ἐπλήρωσα, πᾶσι ἐπιμέλειαν ἐπεδειξάμην, οὐ κατέτεινα καμάτοις, οὐ συνέτεινα πόνοις, οὐκ αὐτὸς οἰκοδομήσας ἐκέλευσα, οὐκ αὐτὸς σκάψας, οὐκ αὐτὸς φυτεύσας, ἀλλ' ἀπηρτισμένον τὸ ἔργον παρέδωκα. καὶ σοὶ μέλει ταῦτα τῆς φιλοπονωτέρας ἕνεκα μόνον.

Ἀλλὰ καὶ ἔμεινα τοῦ ποιῆσαι σταφυλήν. Καὶ ἀπέμεινα τὸν προσήκοντα χρόνον τῆς καρποφορίας, μακροθυμίᾳ πολλῇ χρησάμενος. τὸ γὰρ ἔμεινα, τοῦτο δηλοῖ.

Ἐποίησε δὲ ἀκρίδας. Τὸν ἄκαρπον αὐτῶν βίον ἐνδείκνυται, τὸν πρακτικὸν, τὸν σκληρόν. ἵνα οὖν μὴ ἔλεγον συγγνώμης ἄξιοι μὴ τοσαύτην ἐπιμέλειαν τούτοις ἀποδόντες τῷ γεωργῷ τοὺς καρπούς; 3 Καὶ νῦν αὖ, φησὶ, τοῖς Ἰούδα καὶ Ⓐ κατοικοῦσι τὰ Ἱερουσαλὴμ, κρίνατε τὰ ἐμοὶ καὶ ἀμπελῶνός μου.

Πολλὴ τῶν δικαιωμάτων ἡ παρουσία, ὅταν αὐτοὶ τοὺς ἐπιθυμίας δικαστὰς καθίζῃ τοῖς ἐπ' αὐτῷ γεγονόσιν καὶ τοῖς ἐπ' ἐκείνων. καὶ νῦν δέ λέγω τὰ παλαιά, φησὶν, ἀλλὰ καὶ σήμερον ἕτοιμός εἰμι δικάζεσθαι. ὥστε μηδέποτε ἀπολείπω τὰ ἐμαυτοῦ πληροῦν, μηδὲ ὑμεῖς τὰ ἑαυτῶν πληρεῖτε.

4 Τί ποιήσω ἔτι τῷ ἀμπελῶνί μου; Ἐπειδὴ τοῦ νίκου ἤρξατο, καὶ τοῦ ἀγριομυρσίνου ἔδειξε τοῦ ἐκείνων, ὅτι λοιπὸν σπάγει καὶ τοῦ φυτοῦ, καὶ λέγει ταῦτα ἃ μέλλει ποιεῖν, οὐχ ἵνα καταδικάσῃ, ἀλλ' ἵνα τῷ φόβῳ τῆς ἀπειλῆς ἐπιεικεστέρους ποιήσῃ. 5 Ἀφελῶ Ⓦ φεγμὸν αὐτοῦ, καὶ ἔσται εἰς διαρπαγήν· καὶ καθελῶ Ⓦ τοῖχον αὐτοῦ, καὶ ἔσται εἰς καταπάτημα. Ἀπορήσω, φησὶ, τοῦ ἐμοῦ συμμαχίαν, γυμνώσω τῆς βοηθείας, ἐρήμους καταστήσω τῆς τοσαύτης προνοίας, καὶ ἐάσουσιν διὰ τῶν ἐναντίων ὧν ἀπήλαυον ἔμπροσθεν, ὅταν ὦσι πᾶσιν εἰς ἁρπαγὴν προκείμενοι. 6 Καὶ ἀνήσω τὰ ἀμπελῶνά μου, καὶ οὐ μὴ τμηθῇ, οὐδὲ μὴ σκαφῇ.

Πάλιν λέγω, ὅτι τῇ μεταφορᾷ κέχρηται. Εἰ δέ τις καὶ θερμότερον ἐξετάζειν βούλοιτο, τοῦ ἀπὸ τῆς διδασκαλίας, τοῦ ἀπὸ τῶν ἀποστόλων ἐπιμέλειαν φησιν. οὐ γὰρ ἀποστείλαντα τῶν αὐτῶν, ὧν καὶ ἔμπροσθεν, οὐ διδασκάλους ἔζησεν, οὐκ ἀρχηγούς, ἢ προφήτας

προφήτας ὁμοίως τοὺς διηρθρωμένους αὐτοῦ, τοὺς ὑπὸ μιᾶς ἁρμονίας αὐτῷ. ὥσπερ γὰρ ⓐ τὴν ἄμπελον ληστεύοντες σκάπτουσι, τέμνουσιν, ὕστως ⓐ ψυχὰς διηρθρωμένοι ἀπειλοῦσι, φοβοῦσι, διδάσκουσιν. ἀλλ' οὐ ἐρημία τούτων ἔσονται, φησιν, εἰς τὴν ἀλλοτρίαν ἀπενεχθέντες. Καὶ δύασθε) εἰς αὐτὸν ὡς εἰς χέρσον ἀχθῆναι· ἢ ταῖς νεφέλαις ἐντελοῦμαι, τοῦ μὴ βρέξαι εἰς αὐτὸν ὑετόν. Η τὴν ἐρημίαν τῆς πόλεως φησιν, ἢ τὴν ἐρημίαν τὴν ἑαυτῶν, ἢ τῆς ἐκείνου ψυχῆς. νεφέλας δὲ σοφοὺς, τοὺς προφήτας ὑετὸς λέγουσιν, ἅτε αὔξοντες τὸν ὑετὸν δεχομένους καὶ καταπέμποντας τῷ δήμῳ τὰ λεγόμενα. ἀλλ' οὐδὲ ὅτοι, φησι, τὰ ζιζάνια ποιήσουσιν. Εἰ γὰρ ἢ εἷς που ἢ δεύτερος ζιζανιῆλθεν, ἀλλ' ὁ δῆμος τῶν προφητῶν ὅτι ἐσίγα.

7 Ο γὰρ ἀμπελὼν Κυρίου σαβαὼθ, οἶκος τοῦ Ισραὴλ ἐστὶ· ἢ ἀνὴρ Ιουδα, νεόφυτον ἠγαπημένον. ἔμεινα ἵνα ποιήσῃ κρίσιν, ἐποίησε δὲ ἀνομίαν, καὶ οὐ δικαιοσύνην, ἀλλὰ κραυγήν. Επειδὴ πολλῇ τῇ μεταφορᾷ διὰ τῶν ὀνομάτων ἐχρήσατο, ἀμπελῶνα, καὶ πύργον, καὶ προλήνιον, καὶ φραγμὸν, καὶ σκαφὴν, καὶ τιμῆσαι ἀμπέλου λέγων, ἵνα μὴ πρὸς ἀμπελωνίτας τοὺς τότε δόξῃ τὰ λεγόμενα, ταχέως πρὸς τοὺς τίλει ὁ προφήτης ἀπὸ τῆς ἐρημίας τοῦτον. ὁ γὰρ ἀμπελὼν Κυρίου σαβαὼθ, οἶκος τοῦ Ισραὴλ ἐστὶν. οὐ γὰρ πρὸς φυτὸν ὁ λόγος μοί, φησιν, οὐδὲ πρὸς ψυχὰς ἀψύχου, οὐδὲ πρὸς λίθων καὶ τοίχων, ἀλλὰ πρὸς δῆμον τὸν ἐμαυτοῦ. διὸ καὶ ἐπήγαγε, καὶ ἀνὴρ Ιουδα, νεόφυτον ἠγαπημένον· ὅπερ πλέον τι εἶχε τῶν δέκα φυλῶν, ἢ ὁ ναὸς αὐτόθι πλησίον ἦν, καὶ ἡ λοιπὴ θεραπεία, καὶ τῶν ἄλλων μᾶλλον ἦν, καὶ βασιλικωτέρα ἦν ἡ φυλὴ καὶ δυνατωτέρα. ἠγαπημένον δὲ εἶπε, πάλιν αὐτῶν καθαπτόμενος, ὅτι πρὸς τὸ σφοδρὸν ἐθος ἦν τοιοῦτοι γενέσθαι. ζιζυφος γὰρ τῶν φιλτάτων ὁ νόμος, μηδὲ τὸ αὐλῆς τοῖς ἐγκλήμασι κρύπτειν τῆς οἰκείας ἀγάπης τὸν ἐπιτρόπιον. ὀστέον οὐ μαφὸν καὶ ἕτερα μεμαθήκαμεν. ποῖον δὴ τοῦτο; ὃ πότε καὶ ἵνα ἀλληγορῇ χρὴ τῶν γραφῶν· καὶ ὡς οὐκ ἐσμὲν κύριοι τῶν νόμων τούτων αὐτοὶ, ἀλλὰ δεῖ αὐτῇ τῇ ζημιώσει τῆς γραφῆς ἑπομένους, οὕτω καὶ τῆς ἀλληγορίας ἔχεσθαι ἑκάστου. ὃ δὲ λέγω, ζιζυφον ὅτι εἶπεν ἀμπελῶνα νῦν ἡ γραφὴ, φραγμὸν, προλήνιον· οὐκ ἀφῆκε κύριον γενέσθαι τὴν ἀκροατὴν ἁρμόσαι τὰ εἰρημένα οἷς ἐβούλετο πράγμασιν, ἢ προσώποις, ἀλλὰ προῄδουσα ἑαυτὴν ἡρμήνευσεν, εἰποῦσα· ὁ γὰρ ἀμπελὼν Κυρίου σαβαὼθ, οἶκος τοῦ Ισραὴλ ἐστί. καὶ ὁ Ιεζεκιὴλ δὲ πάλιν ἀετὸν κακῶν μέγαν καὶ μεγαλοπτέρυγον εἰσιόντα εἰς ⓦ Λίβανον, καὶ ἀποκείροντα τὸ ἄκρον τῆς κέδρου, οὐδὲν ἐκεῖ ἀφίησι ὅτι τῇ γνώμῃ τῶν ἀκροατῶν χρῆσθαι τῆς ἀλληγορίας τὴν ἑρμηνείαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς λέγει, ἵνα μὴ ⓦ ἀετὸν φησι, ἵνα δὲ τὸν κέδρον. καὶ ἔστι δὲ πάλιν προφῆται, ποταμὸν ἵνα σφοδρὸν διώκει, λέγων, ὅτι τὴν Ιουδαίαν, ἵνα μὴ ὀξὺν ὦ ἀκούοντι καὶ τὴν οἰκείαν γνώμην ἁρμόζειν τὸ εἰρημένον προσώπῳ ᾧ βούλεται, εἶπε καὶ ⓦ βασιλέα τοῦτον, οὐ ποταμὸν ἐκάλεσε. καὶ πάντα δὲ τῆς γραφῆς ἔστι ὁ νόμος, ἐπειδὴ ἀλληγορῇ, λέγειν καὶ τῆς ἀλληγορίας τὴν ἑρμήνευσιν, ὥστε μὴ ἁπλῶς, μηδὲ ὡς ἔτυχε, τὴν ἀκόλαστον ἐπιθυμίαν τῶν ἀλληγορῆν βουλομένων πλανᾶσθαι καὶ πάντα χόρτον φέρεσθαι. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ ⓐ προφῆται; καὶ ὁ παροιμιαστὴς ὅτου ποιεῖ. Εἰπὼν γὰρ, ἔλαφος φιλίας, καὶ πῶλος σῶν χαρίτων ὁμιλείτω σοι, καὶ ἡ πηγὴ τοῦ ὕδατός σου ἔστω σοι μόνῳ, ἡρμήνευσε ἵνος ἔνεκεν ταῦτα ἔλεγεν, ὅτι πρὸς γυναικὸς σωφρονούσης καὶ ἐλευθέρας, ἀπεστρέφων πόρνης καὶ ἀλλοτρίας ἀπωθεῖται· ὅτου δὴ καὶ ἕνεκεν ταῦτα εἶπε ἵνα ἔφησε ⓦ ἀμπελῶνα εἶναι). Εἶτα ὅπερ εἶπεν αὐτῶν τὰ ἐγκλήματα, εἶπε τὰς ἀμοιρίας. πάλιν πρὸς ὃ τέλει τὴν ἀπολογίαν ἴδησι λέγων, ἔμεινα ἵνα ποιήσῃ κρίσιν, ἐποίησε δὲ ἀνομίαν, καὶ οὐ δικαιοσύνην, ἀλλὰ

λὰ κραυγήν. οὐκ δικαίως, φησὶν, ἀπαιτῶ δίκην. ἀνέμενα γὰρ, ἵνα ποιήσῃ κρίσιν, τουτέστι δικαιοσύνην, αὐτὸς δὲ τἀναντία ἐπεδείξατο, ἀνομίαν, ἀδικίαν καὶ κραυγήν. κραυγὴν δὲ τοῦτο τὴν πλεονεξίαν λέγει, Ⓦ ἄδικον θυμὸν, τὴν ὀργὴν τὴν ἀλόγιστον, τὰς μάχας, τὰς φιλονεικίας.

5 8 Οὐαὶ Ⓠ συναπτοντες οἰκίαν πρὸς οἰκίαν, καὶ ἀγρὸν πρὸς ἀγρὸν ἐγγίζοντες, ἵνα τοῦ πλησίον ἀφέλωνταί τι. Εἰπὼν ὅτι κραυγὴν ἐποίησε, τοῦτέστι πλεονεξίαν, ἁρπαγάς, λέγει καὶ τὸ εἶδος τῆς ἀδικίας, πολλῆς ἐμπεπλησμένον τῆς κακουργίας. καὶ πάλιν ἀπὸ ἀπόνου θεωρίαν ἄρχεται, τὸ μέγεθος τῶν ἁμαρτημάτων ἐνδεικνύμενος, καὶ σοῦ τὰ ἀνίατα νοσήματα ἐμφαίνων. Τοῦτο δὲ καὶ νῦν τολμήσωμεν ἰδεῖν τίς αὐτῶν τοὺς κακῶς τὰ τοῦ πλούτου κεχρημένους, οἱ τὰς ἀτιμίας ὑπενοοῦσιν, οὐκ εἰς ἀσφάλειαν, ἀλλ' εἰς ὑπεροψίαν τῶν πλησίον, καθάπερ πῦρ ὑλῶδες βαδίζον, ὥστε οὐκ γειτόνων πόνους ὑπενεμόμενοι.

Μὴ οἰκήσετε μόνοι ὑπὲρ τῆς γῆς; 9 Ηκουσθη γὰρ νῶν εἰς τὰ ὦτα Κυρίου σαβαὼθ ταῦτα. Δείκνυσιν αὐτὸν τὰ μέγιστα κακὰ καὶ εἰκῇ καὶ μάτην. ὅπερ γὰρ ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν τὰς κολάσεις καὶ αἰ ζημίαι τοῖς τοιούτοις ἀπάγειν εἰώθασιν, ὡς δὲ μαθεῖν ἀκριβῶς, ὅτι οὐκ ἀπολαύσουσι τῆς ἁρπαγῆς, ταύτην αὐτοῖς ἐπάγει τὴν ἀπειλὴν λέγων, ὅτι χαμαιῶται μὲν καὶ γαλεοπιθήκοις καὶ τὴν ἀμπέλον καρπώσονται, τῆς δὲ ἀπολαύσεως ἐκπεσοῦνται. οὐκ ἐφησυχάζει γάρ, φησὶ, τοῖς γεωμόροις ὁ ἀκοίμητος ὀφθαλμός. Ὃ δὲ ἠκούσθη νῶν, οὐχ ὡς τότε τῶν προφητῶν γνωρίμων ἠκουσθὲν αὐτοῖς ταῦτά φησιν, ἀλλ' ὡς τῆς δίκης κατὰ πόδας ἰούσης λοιπὸν καὶ τῆς ἀνταποδόσεως γεωμόρου.

Εἰ μὴ γὰρ γένονται οἰκίαι πολλαὶ, εἰς ἔρημον ἔσονται μεγάλαι καὶ καλαὶ, καὶ οὐκ ἔσονται Ⓠ κατοικιζόντες ἐν αὐταῖς. Τοιοῦτον γάρ ἡ πλεονεξία, ὅταν πλείονα προσβάλλῃ τοῖς ἔχουσι, καὶ τῶν προτέρων αὐτοὺς ἀζήμιους. ὃ δὴ καὶ ἐν τούτοις αἰνίττεται λέγων, ὅτι ὅταν οἰκοδομήσητε λαμπρὰς, καὶ τὰ πρώτων ὑμῶν αὐτῶν ποιήσασθε, καὶ ζήσονται αἱ οἰκίαι οἰκήτορας μὲν οὐκ ἔχουσαι, σάλπιγγος δὲ πάσης λαμπροτέραν ἀφίεσαι φωνὴν καὶ τοῖς τοῦ μεγάλου πραπάκοτων αὐτοῖς, τῆς ἐρημώσεως τῆς ὑπερτεμούσης δικαίᾳ τινὸς φαινομένης. 10 Οὐ γὰρ ἐργῶνται δέκα ζεύγη βοῶν, ποιήσει κεφάλαιον ἕν· καὶ ὁ σπείρων δραπάβας ἓξ, ποιήσει μέτρα τρία. Απὸ τῆς πόλεως ὑπὲρ τοῦ τῆς χώρας ἐρημίαν δηλοῖ Ⓦ λέγων, ὥστε πρώτοθεν καταπλῆξαι Ⓦ ἀκροατάς. ὅτε γὰρ αἱ οἰκίαι, φησὶ, καθέξουσι τοὺς οἰκοδομοῦντας, ὅτε ἡ γῆ τὰ αὐτῆς ἐπιδείξεται δυνάμεις. καὶ γὰρ ὅς δεκάτης δηλοῖ τὸ τοῦ Αδὰμ ἁμάρτημα ἀκριβῶς καὶ περιβόλους ἐξευγνύει, καὶ μετ' ὀκνηρὸν δηλοῖ τὸν τοῦ Καὶν προσομιλοῦντα, ἐλαύνοντα πολλῷ Ⓦ πόνῳ Ⓦ ἐκείνου καὶ τῆς οἰκείας ἰσχύος τὸ φορεῖν ἐπιδεικνύντος. καὶ πολλαχοῦ δὲ ἀλλαχοῦ ἴδοι τις ἂν δηλοῦντα τὰ τῶν ἀνθρώπων ἁμαρτήματα αὐτὸν καλοῦντα. καὶ θαυμάζεις, εἰ περὶ τὰς γεωργὰς αὐτῆς καὶ τὰς ὠδῖνας τῶν δικαίων ἡ προφητεία, ὅπου γε καὶ φθαρτὴ δι' ἡμᾶς ἐγένετο, ὁ ἄφθαρτος πάλιν δι' ἡμᾶς γέγονε; ὅπερ γὰρ ὅλως ὁ τὰ δι' ἡμᾶς ἔλαβε ὁ τὸν ἡμέτερον ἀναλαβὼν πάλιν ἀνθρωπίνου καὶ τὸ οὕτως ἢ ἐκείνως εἰ πάλιν ἀντιδώσει λαμβάνει τὸν δεκάτην καὶ τὸν ῥίζαν. οὕτω γοῦν καὶ ὅτι τοῦ Νῶε. ὅπερ προσὼν καλῶν ἐφάπτων ἐξώκειλε τῶν δικαίων ἡ φύσις, πρώτα ἐφύρετο τὰ προσλήμματα, καὶ ἀπέρματα καὶ φυτὰ, καὶ ἀλόγων γένη, ὁ ἡ γῆ, καὶ θάλασσα, καὶ ἀὴρ, καὶ ὄρη, καὶ νάπαι, καὶ βουνοὶ, καὶ πόλεις καὶ τείχη, καὶ οἰκίαι ὁ πύργοι· καὶ πρώτα ἁπλῶς ἐκείνῳ τῷ φοβερῷ τότε ἐκρύπτετο πελάγει καὶ ὅπερ πάλιν ἐπιδοῦναι τὸ γένος ἔδει, τὴν οἰκείαν βύθαλίαν ἀπελάμβανεν ἡ γῆ, καὶ εἰς τὸν προτέραν εὐμορφίαν ἐπανῆει πάλιν. ἴδοι δ' ἂν τις τοῦτο ὁ ὅτι μέσης γενόμενον καὶ τὸν εἰς

ἰσ. τῆς πόνων τῆς ἐκείνης

ἀνθρώπους τιμωρῶ. καὶ γὰρ πέλαγος ἀφανίσθη, καὶ πάλιν ἐφάνη, καὶ ἥλιος ἐλαμπρύνθη μετὰ σελήνης, καὶ τὸν οἰκεῖον δρόμον ἐπέλιπε, καὶ πῦρ καὶ ὕδατος ἐπεδείξατο, καὶ γῆ καὶ πελάγους, καὶ πέλαγος καὶ τῆς γῆς· καὶ πάντα, ὡς εἰπεῖν ἁπλῶς, τοῖς τῶν ἀνθρώπων μεταχηματίζει λυσιτέλειαν. καὶ ὅπου πάντων τιμιώτερος ἄνθρωπος, καὶ δι' αὐτὸν καὶ ἡμόμβια ἅπαντα. Διό τοι τοῦτο καὶ νῦν, ὅπου ἥμαρτεν ὁ τῶν Ἰουδαίων δῆμος, ἐπέσχε τὴν γῆς καὶ ὠδῖνας ὁ Θεός, καὶ μετὰ πολλοὺς πόνους καὶ ἱδρῶτας οὐκ ἀφῆκε καὶ εἰκείνης λαμπάδας τῷ ἐνοικοῦντι Φοβερὰν ἐπεγκεῖν, ἵνα καὶ ἐντεῦθεν μάθωσιν, ὅτι οὐ γεωργικῶν χειρῶν τέχνη, οὐδὲ βοῶν καὶ ἀρότρων, οὐδὲ γῆς φύσις, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν, ἀλλ' ὁ τούτων ἁπάντων δεσπότης οὗτός ἐστιν, ὁ καὶ θαλάσσης τὴν χεῖρα πάντα ἰσχύειν, καὶ πάλιν, ἐπειδὰν βούληται, συγχέαι ἅπαντα.

11 Οὐαὶ οἱ ἐπιρρέμβοι τὸ πρωΐ, καὶ τὸ σίκερα διώκοντες, οἱ μένοντες τὸ ὀψέ. ὁ γὰρ οἶνος αὐτοὺς συγκαύσει.

12 Μετὰ γὰρ κιθάρας καὶ ψαλτηρίου καὶ τυμπάνων καὶ αὐλῶν οἱ οἶνον πίνουσι, καὶ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐμβλέπουσι, καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ οὐ κατανοοῦσι.

Κατηχήσας αὐτῶν πλεονεξίαν πολλήν, καὶ τὴν ῥίζαν τοῦ κακοῦ τίθησιν. αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ μέθη μυρίων γεννήτρια κακῶν ἐστὶν ἡ κατάστασις, καὶ μάλιστα ὅταν μετὰ τοσαύτης τολμήσῃ τὴν ἐπιβολὴν. σκέψαι γάρ, πῶς μετὰ ἀκριβείας αὐτὴν κωμῳδεῖ. πᾶσαν γὰρ τὴν ἡμέραν εἰς τοῦτο δαπανᾶσθαί φησιν. ὁ γὰρ ὅταν ἀριστοποιεῖσθαι δέῃ, τοῦτο πρωΐ τοῦσί, φησιν, ἀλλὰ πάντα τὴν ἡμέραν μέθης ποιοῦντες καιρὸν, καὶ οὐκ ἀποιμίων τὴν ἡμέραν, ὅτε μάλιστα αὐτοῖς πρέπον ἦν ἐργεῖν, πολλῷ τῷ ἀκράτῳ διδόντες ἑαυτούς, καὶ ἄκοντες λοιπὸν καὶ μέχρι τῆς ἑσπέρας διαπορθμεύοντες τῷ νοσήματι. ἐπειδὰν γὰρ ἅπαξ φθάσωσι καταπονηθῶσιν εἰς τὸν τῆς ἀκρασίας βυθὸν, καὶ τὴν ψυχὴν σκληρώσωσι φρενῶν, καὶ τὸν ψυχικὸν ἀγκυρίσκον τῇ πονηρᾷ τῆς μέθης ἀποδώσουσι τυραννίδι, καθάπερ πλοῖον ἀνέρματον καὶ κυβερνήτου καὶ ναυτῶν ἀπεστερημένον ἁπλῶς καὶ εἰκῇ φέρεται τῇ τῶν ὑδάτων ἀπάκτῳ ῥύμῃ πάντα κατὰ πρόσωπον ἀναδεχόμενον, τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ οὗτοι ὑπὸ τῆς μέθης κατασυρέντες ἁλίσκονται. διὸ φησιν, οὐαὶ οἱ ἐγκαθήμενοι τῷ οἴνῳ, καὶ τὸ σίκερα διώκοντες. οὐ γὰρ τὸν χρείαν ἐπιλήψεως, οὐδὲ αἰτίαν ἔχοντα ἡδυπαθείας ἐμφανοῦς πληρῶσαι τὸν ἔνδειαν, ἀλλ' ἔργον ἐποιοῦντο τοῦτο καὶ μελέτην, τὸ διηνεκῶς μεθύειν. διὸ φησιν, οἱ διώκοντες σίκερα. σίκερα δὲ καλοῦσί φησι τὸν φοινίκων τὸν ὀπόν, ὃν ἐπιτηδεύουσι, ζωπυροῦντες τὸν καρπὸν καὶ καταθλῶντες, εἰς οἶνου μεταχηματίζειν φύσιν. καρωτικὸν δέ ἐστι τὸ ζωμοῦται, καὶ μέθης ἐργαστικόν. ἀλλ' οὐδὲν ὑφωρῶντο τούτων ἐκεῖνοι, τὴν ἡδονὴν πάντα κατὰ διώκοντες. μένοντες δὲ ὀψέ. ὁ γὰρ οἶνος αὐτοὺς συγκαύσει. τοιαύτη γὰρ τῆς μέθης ἡ φύσις, πρωϊοῦσα αὔξει, καὶ χαλεπώτερον δίψος ποιεῖ. εἶτα καὶ ἕτερον οὐκ ἐλαττον ἔγκλημα τοῦ πρώτου προσέθηκε, λέγων· μετὰ γὰρ κιθάρας καὶ ψαλτηρίου καὶ τυμπάνων καὶ αὐλῶν οἶνον πίνουσι. τοῦτο καὶ ἕτερος ἔγκλημα προφήτης λέγων, Οἱ πίνοντες τὸ διϋλισμένον οἶνον, καὶ τὰ πρῶτα μύρα χρίόμενοι, καὶ χροτοποιοῦντες πρὸς τὸν φωνὸν τῶν ὀργάνων. ὡς ἑστῶτα ἐλογίσαντο, καὶ οὐχ ὡς φθάνοντα. καὶ γὰρ ἑκάστης ἀναλγησίας τοῦτο τὸ σημεῖον, καὶ ψυχῆς σκληρότητος, τὸ ἡδέως ποιεῖν τὸν οἰκεῖον τὸν ἑαυτῆς, καὶ τοιούτοις ἁσμασιν ἑαυτοὺς σκοπεῖσθαι. ὅπερ γὰρ ἡ μέθη ποιεῖ σκοτοῦσα, τοῦτο ἡ μουσικὴ μαλάττουσα τὸ ἔντονον τῆς Δημοίας, καὶ κατακλῶσα τῆς ψυχῆς τὸν ἀνδρεῖον, καὶ ἐπὶ μείζονας ἐξάγουσα ἀσελγείας. τὰ δὲ ἔργα τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐμβλέπουσι, καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ οὐ κατανοοῦσιν. ἢ τὰ θαύματα αὐτοῦ φησιν, ἢ τῆς κλίσεως τὸν θεωρίαν. πῶς δ' ἂν δυνατὸν ἦν ἡμέραν θεᾶσθαι, τὸν μὲν ἡμέραν νύκτα ἐργαζόμενοι, τὸν δὲ νύκτα τῶν νεκρῶν

Ἀμὼς ε'.

νεκρῶν σωθῆναι ἄμεινον διακείμενοι; πῶς δυνήσονται ἥλιον ἰδεῖν ἀνατέλλοντα, καὶ οὐρανοῦ κάλλος λαμπρὸν, καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν ἄστρων ἐν ἐσπέρᾳ χορεύοντα, καὶ τὴν ἄλλην τῆς κτίσεως εὐταξίαν τε καὶ ἁρμονίαν, τῶν ἔξωθεν δὲ τῶν ἔνδοθεν ὀφθαλμῶν ἀπεστερημένοι; οὐ μικρὸν οἶμαι τοῦτο τὸ κακὸν), ὃ ἀθέατοι τῶν τοῦ Θεοῦ θαυμάτων ἐκ τοῦ πρόντος ἀπελθεῖν βίου, πηρὰν τὴν χρόαν ἐν τῇ σκότει τῆς μέθης κατορωρυγμένοι.

13 Τοίνυν αἰχμάλωτος ἐλήφθη ὁ λαός μου, διὰ τὸ μὴ εἰδέναι αὐτοὺς τὸ Κύριον.

Πάλιν τὸ μέλλον ὡς γεγενημένον ἀπαγγέλλει, καὶ ἀμφοῖν ἐπάγει τὴν πλημμελείαν ταύτην. ἱκανὴ μὲν γὰρ καὶ αὐτὴ ἡ μέθη αὐτὴ πάσης γλυκάσεως, θορύβους ἐμποιοῦσα τῇ ψυχῇ, ζόφου πληροῦσα τὸν διάνοιαν, αἰχμάλωτον καθιστῶσα αὐτὸν, μυρίων αὖθις ἐμπιπλῶσα νοσημάτων, τῶν ἐνδοθεν, τῶν ἔξωθεν. οἶδε τοῦτο καὶ Παῦλος, ὅτι καρὶα αὐτὴ ἀμφοῖν γίνεται. διὸ φησι, Καὶ τὴν αὐτὴν μανίαν, ἵνα ἔδει τῆς πλάνης αὐτῶν, ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες. ἀλλ' ὅπως καὶ τοῦτο τῆς ἀναισθησίας αὐτῶν, ὃ κολάζεσθαι, καὶ μηδὲ αἰσθάνεσθαι τὸ νοσεῖν, καὶ μὴ εἰδέναι ὅτι νοσοῦσιν, ἐπάγει καὶ τὰ τῶν ἔξωθεν ἀμοιβὰ λέγων· τοίνυν αἰχμάλωτος ἐλήφθη ὁ λαός μου, διὰ τὸ μὴ εἰδέναι αὐτοὺς τὸ Κύριον· Rom. κζ. ἀ. τὴν

καὶ πλῆθος ἐλήφθη νεκρῶν διὰ λιμὸν καὶ δίψαν ὕδατος.

Ὅρα καὶ ἐν τῇ ἀμοιβῇ πολλὴν τὴν νουθεσίαν, καὶ οὐκ ἀνθρώπων τὴν βαρυπάτην ἀναγομένην ὕλην. οὐ γὰρ θυμὸν τὴν αἰχμαλωσίαν ἐπήγαγε, ἀλλὰ λιμὸν πρότερον καὶ αὐχμὸν, ἵνα οἴκοι μένοντες γνῶσι βελτίους, μηδὲ αἰτίαν νοσοῦντες ἐφελκύσωνται τὸ τῶν βαρβάρων στρατόπεδον. ὅπως δὲ οὐκ εἶχεν, οὐδὲ ἐκέρδαναν ἐντεῦθεν, ἐπάγει λοιπὸν τὴν ἑκάτερα ἀμοιβὴν αὖθις. ἀλλ' ὅμως πρὸ ἐκείνων ταύτην ἐπαίρει καὶ ὀξυγκοῖ τὰ λόγια τὴν τοῦ λιμοῦ, λέγων·

14 Ἐπλάτυνεν ὁ ᾅδης τὴν ψυχὴν αὐτοῦ· Οὐχ ὡς ψυχὴν τοῦ ᾅδου ἔχοντος, ἀλλὰ πρόσωπον ποιήσας τὸ ἀπειλοῦν, ἐμφατικώτερον τὸ λέγειν ποιῆσαι βουλόμενος, καὶ φόβον ἀκμάζοντα ἐναποθέσθαι τῇ διανοίᾳ τῶν ἀκουόντων. διὸ καὶ ὑπερβάλλει λέγων·

καὶ διέρρηξε τὸ στόμα αὐτοῦ, τοῦ μὴ δύνασθαι.

Ὡς πρὸς θηρίου λυσσῶντος διηνοιγμένος, καὶ ἕτοιμος αὐτὸν τὴν εἰκόνα τῶν προσταγμάτων ἄγων. καὶ ὁ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι οὐκ ἐρρύηξε τὸ στόμα μόνον, ἀλλὰ καὶ ῥόφει κεχηνὼς, καὶ κόρον οὐ λαμβάνων τῶν ἐν αὐτῷ καταρυπωμένων. Καὶ καταβήσονται εἰς αὐτὸν οἱ ἔνδοξοι, καὶ οἱ μεγάλοι, καὶ οἱ πλούσιοι, καὶ οἱ λιμοὶ αὐτῆς.

Εἶτα ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐ κατὰ φύσεως ἀκαλουθίαν ὁ γινόμενος ἐστὶν, ἀλλὰ θελήσεως ἐστὶν ἡ πληγὴ, καὶ ψῆφος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατενεχθεῖσα, τοῦτο μὲν ἀφροσύνης, τοῦτο δὲ δυσαρεστείας, τοῦτο δὲ πολλὰ συγχέοντας, καὶ μᾶλλον δὲ κάτω τὰ τῶν Ἰουδαίων ποιοῦντας πράγματα, τούτους ἐκεῖ καταβήσεσθαι ἔφησε. λοιμοὺς δὲ εἰκότως αὖθις καλεῖ, ἅτε οὐ μέχρι ἑαυτῶν τὴν κακίαν διατεινομένους, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλους τὴν νόσον διαβιβάζοντας. τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ λοιμοῦ φύσις· ἐπειδὰν ἀφ' ἑνὸς ἄρξῃ σώματος, ὁδῷ βαδίζουσα τὸ λοιπὸν ὑπονέμεται πλῆθος. Καὶ ὁ ἀγαλλιώμενος ἐν αὐτῇ. Ὁ πυροφόρος, ὁ σιτοπῶν, ὁ νομίζων ἀκίνητα ἔχειν τὰ ἀγαθὰ, καὶ αὐτὸς ἐμπεσεῖται καὶ ἀλώσεται.

15 Καὶ ταπεινωθήσεται ἄνθρωπος, καὶ ἀπομαθήσεται ἀνήρ· καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ μετέωροι ταπεινωθήσονται, καὶ ὑψωθήσεται Κύριος μόνος σαβαὼθ ἐν κρίματι.

Ὅρα πάλιν Θεοῦ κηδεμονίαν. οὐ γὰρ πρωτολεθρεῖν ἐργάζεται, οὐδὲ ὅλον ἐκ μέσου ἡμῶν αὐτῶν δυαρπάσαι ποιεῖ, ἀλλ' ἀφίησί τινας, ὥστε τὴν ἀμοιβὴν τῶν ἀπολλύντων γλυκέσθαι βελτίους. τοῦτο γοῦν αἰνιττόμενος ἔφησεν, ὅτι ταπεινωθήσονται, τουτέστιν οἱ μένοντες, οἱ λοιμοὶ λιμῷ δυόμενοι. 16 Καὶ ὑψωθήσεται Κύριος σαβαὼθ ἐν κρί-

ματι, καὶ ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος δοξασθήσεται ἐν δικαιοσύνῃ. Δύο ἡμῖν ἀγαθά, ὅτι καὶ ἐκεῖνοι τῆς φλεγμονῆς ἀπαλλαγήσονται, καὶ ἔσονται βελτίους, καὶ ὁ Θεὸς θαυμασθήσεται πᾶσι (τοῦτο γάρ ἐστιν, ὑψωθήσεται καὶ δοξασθήσεται) διὰ τῆς κολάσεως.

17 Καὶ βοσκηθήσονται ὡς διασκορπισθέντες ὡς ζῶα, καὶ ἐκ ἐρήμους τῶν ἀπειλημμένων ἄρτες φάγουσιν. Τὴν ὀλιγότητα τῶν ζώων ἀντίθετον τῶν ἀποληφθέντων, καὶ τὴν ὑπερβολὴν ἐρημίαν τῆς χώρας.

18 Οὐαὶ οἱ ὑπερασπιζόμενοι ἐκ ἀμαρτίας αὐτῶν ὡς σκηνίῳ μαχαιρῶν, καὶ ὡς ζυγῷ ἱματίου δαμάλεως τὰς δικαιοσύνας αὐτῶν. 19 Οἱ λέγοντες, Ὁ τάχος ἐπισπευσάτω, ἃ ποιήσει ὁ Θεός, ἵνα ἴδωμεν· καὶ ἐλθέτω ἡ βουλὴ τοῦ ἁγίου Ισραὴλ, ἵνα γνῶμεν.

Τῶν ψευδοπροφητῶν ἀπειλουμένων συνεχῶς, καὶ τὰ φοβερὰ προσαφωνούντων, οἱ ψευδοπροφῆται πρὸς χάριν λαλοῦντες, καὶ τὰ ἥδιστα φθεγγόμενοι, καὶ μὴ σκέπτεσθαι ἐθέλοντες ἃ λέγουσιν εἶναι ψευδῆ, τὰ δ' αὐτῶν ἀληθῆ. πολλοὶ τοίνυν ἀπαγόμενοι ἠπίστουν καὶ αὐτοῖς τοῖς ῥήμασιν. Εἶτα ὅπως αἱ προφητεῖαι ὄχ ὁμοῦ τε ἐλέγοντο καὶ ὀξέβαινον (προφητείας γὰρ ἴδιον ἡ φύσις, τὸ πρὸ πολλοῦ χρόνου τὰ μέλλοντα σκοπεῖσθαι προσαφωνῆσαι) ἐπεὶ οὖν συνεχῶς μὴν ἔλεγον οἱ προφῆται σὸν λιμόν, σὸν λοιμοὺς, σὸν πόλεμον, ὅτι δὴ τῶν ἔργων αὐτὰ σὐκ ἐδείκνυον, πέως τὴν τοῦ χρόνου μέλλησιν ἀφορμὴν εἰς ἀπιστίαν λαμβάνοντες οἱ πολλοὶ τῶν ἠπατημένων ἔλεγον· ἐλθέτω τὰ λεγόμενα, εἰ ἀληθεύετε, ἐγλισάτω τὰ προσήματα, δείξατε ἡμῖν ὅτι τῶν ἔργων τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ. ἐπεὶ οὖν τὴν αὐτὴν μακροθυμίαν σὐκ ὄφελον ἀπιστίας ἐποιοῦντο, καὶ σὐτοῦ ἕνεκα προσεπίθηκε αὐτῶν τοῖς ἁμαρτήμασι τό τε ἀπιστεῖν, τό τε ἐκ τὴν ἀπιστίαν ῥᾳθυμότεροι γίνεσθαι, εἰκότως αὐτοῦ ὁ προφήτης θρηνεῖ λέγων· ὅτι καθάπερ σκηνίῳ μαχρῷ, ὕπως ἔλκητε καθ' ἑαυτῶν τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ αὔξητε ὑμῖν τὴν ποινήν. ὅπως γὰρ ἀπιστεῖτε τοῖς λεγομένοις ῥήμασι, λείπεται λοιπὸν τὴν ἐκ τῶν ἔργων ἐπανέχειν πίστιν ὑμῖν. ὥστε οἱ τὰ καλὰ ὑπερασπιζόμενοι, ὑμεῖς ἐστε, οἱ τοῖς λεγομένοις ἀπιστοῦντες. ἐκ τοῦτό φησιν, καὶ οἱ ὑπερασπιζόμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, τουτέστι τὴν αὐτόδοσιν τῶν ἁμαρτημάτων. ὡς σκηνίῳ μαχρῷ πόρρωθεν ἕλκητέ, φησι, τὴν ὠφελουμένην τοῖς ἁμαρτήμασιν ὑμῶν δίκην, καὶ ὡς ζυγὸν ἱματίου δαμάλεως σὐκ ὀκνεῖτε ὕσης· ἵνα εἴπῃ τὸ εὔτονον, τὸ μὴ ἀποσυρόμενον. ὡς ἐάν τις ἱματίῳ εὐτόνῳ ἐφελκύσαι τί, ὕπως ὑμεῖς ἐκ τῆς ἀπιστίας ἐφέλκετε καθ' ὑμῶν τοῦ Θεοῦ τὴν ὀργήν. Εἶτα λέγει καὶ πῶς ἐφέλκονται. οἱ λέγοντες, τὸ τάχος ἐπισπευσάτω, ἃ ποιήσει ὁ Θεός, ἵνα ἴδωμεν. ὁ καὶ ἕτερος προφήτης ἐγκαλεῖ λέγων· Οὐαὶ οἱ ἐπιθυμοῦντες τὴν ἡμέραν Κυρίου. καὶ ἵνα τί ὑμῖν ἡ ἡμέρα αὕτη, καὶ αὕτη ὅτι σκότος καὶ οὐ φῶς, καὶ γνόφος σὐκ ἔχων φέγγος αὐτῆς; καὶ γὰρ καὶ σκεῖνοι ἀπιστοῦντες ἔλεγον, πότε ἥξει ἡ ἡμέρα τῆς καλάσεως καὶ τῆς λυμωρίας;

Αμὼς ε. ιη.

20 Οὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ ποιηρὸν καλὸν, καὶ τὸ καλὸν ποιηρόν· οἱ τιθέντες τὸ φῶς σκότος, καὶ τὸ σκότος φῶς· οἱ τιθέντες τὸ γλυκὺ πικρὸν, καὶ τὸ πικρὸν γλυκύ.

Πάλιν περὶ τῶν αὐτῶν λαλεῖ. ὅπως τοὺς μὲν προφήτας ὑβριζόντων καὶ ἀπατεώνας ἔλεγον, τοὺς δὲ ψευδοπροφήτας ἐτίμων, καὶ ἀνέτρεφον τῶν προσημάτων τὴν τάξιν, παλαίει αὐτοῖς ὅτι τῇ κρίσει τῇ διεφθαρμένῃ· οὐαί, φησιν, οἱ λέγοντες τὸ ποιηρὸν καλὸν, τουτέστι τὴν ψευδοπροφητείαν, καὶ τὸ καλὸν ποιηρὸν, τὴν προφητείαν· οἱ τιθέντες τὸ φῶς σκότος, καὶ τὸ σκότος φῶς· οἱ τιθέντες τὸ γλυκὺ πικρὸν, καὶ τὸ πικρὸν γλυκύ. Εἰ γὰρ καὶ φορτικά, φησι, τὰ ῥήματα, ἀλλ' οὐδὲν γλυκύτερον τῶν προφητῶν, τῇ τῶν ῥημάτων ἀπειλῇ τὴν ἐκ τῶν προσημάτων ἀποκρουομένων πεῖραν. Εἰ καὶ γλυκέα τὰ τῶν ψευδοπροφητῶν, ἀλλ' οὐδὲν αὐτῶν πικρότερον, τῇ χάριτι τῶν λόγων τὴν

Αμ-

διὰ τῶν ἔργων ἐπαγόντων ἀπειλάς. ἰδοὺ προφήτης σοφίαν, πῶς διέστρεψεν αὐτῶν τὴν διάνοιαν. ὅπερ γὰρ τοῖς μὲν ὡς πικρότατα φθεγγομένοις ἀπροσείχον, τοῖς δὲ ὡς προσηνεστάτοις, καὶ γλυκύτητα πολλὴν ἔχουσιν, ἔφησεν, ὅτι τοιοῦτόν μοι οἶνόν ἐστι· πολὺ τῶν προφητῶν ὁ μέλι, πολὺ δὲ τῶν ψευδοπροφητῶν ἡ παρία. οὕτω καὶ ὅπου τοὺς φωτὸς καὶ τὸ σκότος ἀλλήλοις ἐναντία λέγων μεταχειρίζεσθαι φησιν. ἐγὼ μὲν γὰρ πρὸς τὴν πλάνην ἠγανάκτησα, ἐγὼ δὲ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐκεκραγώμην· καὶ ἐγὼ μὲν τῷ ζόφῳ τῆς αἰχμαλωσίας μονονουχὶ ταῖς χερσὶν ἁψάντες προσεδόμεθα, ἐγὼ δὲ ὅπως ἐν τῷ φωτὶ τῆς ἐλευθερίας ἀναπαύσωμαι, πάντα ἐποιησάμην. ἐπεὶ οὖν ταῖς ἐναντίαις περὶ τούτων δόξαις εἴχομεν καὶ ταῖς ἀντικρούσαις, εἰκότως αὐλοὺς διηρθρώσατο λέγων, ἐγὼ μὲν τὸ φῶς σκότος, ἐκ δὲ τὸ σκότος φῶς. 21 Οὐαὶ ἐγὼ σοφοὶ ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐνώπιον αὐτῶν ἐπιστήμονες.

Οὐ μικρὸν καὶ τοῦτο ἐλάφισμα, τὸ σοφὸν εἶναι νομίζειν ἑαυτόν, καὶ τοῖς ἑαυτῶν λογισμοῖς τὸ πᾶν ἐπιτρέπειν. ἐκ γὰρ ἐντεῦθεν ἐκρίνοντο ἔξω. τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος τοῖς ἔξω φιλοσόφοις ἐγκαλῶν ἔλεγεν, Ὅτι φάσκοντες εἶναι σοφοὶ, ἐμωράνθησαν· ἐκ ὁ παρομοιώσας λόγος πάλιν φησὶν, Εἶδον δὲ ἔφθασεν δοκοῦντα εἶναι σοφὸν πρὸς ἑαυτὸν, ἐλπίδα ἢ ἔχει μᾶλλον ἄφρων αὐτός. τοῦτο καὶ Παῦλος ἐγκαλῶν πάλιν λέγων, Μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς. καὶ πάλιν, Εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν, ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός. μὴ τῇ οἰκείᾳ σοφίᾳ, φησὶ, μηδὲ τοῖς ἑαυτῶν ἐπιτρέπων λογισμοῖς, ἀλλ' ἐκείνους κατεύνασας, ἐκδιδόντα τῷ ψυχῷ τὴν τοῦ πνεύματος διδασκαλίαν. ἐπεὶ οὖν καὶ τοῦδε Ιουδαίοις τοιοῦτοί τινες ἦσαν, ἐπαφορῶντες μὲν τῶν προφητῶν ὡς ποιμένων καὶ αἰπόλων, βουλόμενοι δὲ σοφίζεσθαι οἴκοθεν, ὃ καὶ ἀπιστίας αὐτοῖς ἐπόθεσις ἐγίνετο καὶ δὴ καταφρονῆσαι τῶν λεγομένων, εἰκότως αὐλοὺς θρῆνος λέγων· καὶ φησὶν Οὐαὶ οἱ ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐνώπιον αὐτῶν ἐπιστήμονες.

22 Οὐαὶ οἱ ἰσχύοντες ὑμῶν οἱ οἶνον πίνοντες, καὶ οἱ δυνάσται οἱ κιρνῶντες τὸ σίκερα. Μὴ θαυμάσῃς, εἰ τοσοῦτον μακρὸν ποιούμενος λόγον μέθης εἰπών, πάλιν τὸν αὐτὸν ἐπιμελεμφόμενος λέγει. ὅπερ γὰρ χαλεπὸν τὸ ἔλκος καὶ δύσιατον, διὰ τοῦτο καὶ συνεχῶς ἐπιμπλᾷ ἔδει. χαλεπὸν δὲ καὶ δύσιατον, ὃ μὴ δοκεῖ τοῖς πολλοῖς ἁμάρτημα εἶναι, πολλῶν ἁμαρτημάτων χαλεπώτερον ὄν, καὶ μυρία βλασφήμων νοσήματα. διὰ φησιν· οἱ οἶνον πίνοντες, καὶ οἱ δυνάσται οἱ κιρνῶντες τὸ σίκερα. διπλοῦς ὁ κρημνός, τυραννὶς μέθης, καὶ δυναστείας ἐπήρεια. πᾶσι μὲν γὰρ ἀνθρώποις λογισμοῦ χρεία, μάλιστα δὲ τοῖς ἐν ἀξιώμασι καὶ δυναστείαις οὖσιν, ὥστε μὴ καθάπερ ἀπάκλων ὑδάτων ῥύμῃ φέρεσθαι, ἀλλὰ τῆς λογικῆς ἐπιφερομένους ὄγκῳ καταχρημνίζεσθαι.

23 Οἱ δικαιοῦντες ἀσεβῆ ἕνεκεν δώρων, καὶ τὸ δίκαιον τοῦ δικαίου ἀφέντες ἀπ' αὐτοῦ. Διπλοῦν τὸ ἔγκλημα πάλιν, τὸ τὸν ἐπαθύμιον ἀφιέναι, καὶ τὸν ἀνθύμιον καταδικάζειν. ἑκατέρα ἁμαρτήματος ἡ ῥίζα, δωροδοκία.

24 Διὰ τοῦτο ὡς φάγεται καλάμη ἀπὸ ἀθράκος πυρὸς, καὶ συγκαυθήσεται ἀπὸ φλογὸς ἀνημμένης. Τὸ τῆς ὑμνῳδίας ταχύ, τὸ εὔκλεον τῆς κολάσεως παιδίσκει, διὰ τῆς εἰκόνος τὴν πανωλεθρίαν αὐτῶν δηλῶν. ἄπαντα γὰρ ταῦτα ἡ φλὸξ ἐκ ἀνθράκες καὶ ἡ καλάμη καὶ τὰ ἐξῆς ἡμῖν προδήλωσεν. Ἡ ῥίζα αὐτῶν ὡς χοῦς ἔσται, καὶ τὸ ἄνθος αὐτῶν ὡς χονιορτὸς ἀναβήσεται. Τὰ πεπηγότα καὶ τὰ βέβαια ἀπολεῖται, καὶ διαχυθήσεται τὰ λαμπρὰ, καὶ τὰ φαιδρὰ οἰχήσεται καὶ διαῤῥυήσεται. Οὐ γὰρ ἠθέλησαν τὸν νόμον Κυρίου σαβαὼθ ποιεῖν, ἀλλὰ τὸ λόγιον τοῦ ἁγίου παρώξυναν. Λόγιον τὸν νόμον λέγει.

25 Καὶ ἐθυμώθη Κύριος σαβαὼθ ὀργῇ ὅτι τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἐπέβαλε τὴν χεῖρα αὐτοῦ

αὐτὸ ἐπ' αὐλοὺς, ⁊ ἐπάταξεν αὐλούς. ⁊ παρωξύνθη ἐπὶ τὰ ὄρη, καὶ ἐγίνετο τὰ θηρίων μέγα αὐτῶν, ὡς κοπρία ἐν μέσῳ ὁδοῦ, καὶ ἐν πᾶσι τούτοις οὐκ ἀπεστράφη ὁ θυμὸς αὐτοῦ, ἀλλ' ἔτι ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑψηλή. Ἐντεῦθεν ἀρίτης) χαλεπὸν, ὡς οὐδὲ ταφῆναι τὰ σώματα συγχωρήσει τοῦ θεοῦ θηρίων, ἀλλ' ἵνα ⓐ ζῶντες ἐν ταῖς ἀλλοτρίαις συμφοραῖς τῆς οἰκείας ἀποτίμωνται τι κακίας. καὶ ὅρα πῶς χαλεπώτερον Ⓦ λέγων ἐπέθηκεν. οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι οὐκ ἐτάφησαν, ἀλλ' ὅτι κόπρου πάσης ἀτιμοτέρους ἐρρίμμένοι ἦσαν ⓐ τετελευτηκότες, ὃ τοῖς ζῶσι φορτικώτερον ἀπόντων εἶ) δοκεῖ, καὶ τῆς τελευτῆς αὐτῆς χαλεπώτερον. καὶ ὃ δὴ χεῖρον, ὅτι οὐδὲ τούτων γινομένων, φησὶν, ἐπιεικέστεροι γεγόνασι, ἀλλὰ τοῖς αὐλοῖς ἐπιμένουσιν. ἐπεὶ οὖν οὐδὲν βελτίους ἐγένοντο, ἀπειλᾷ πάλιν αὐλοῖς τοῦ χαλεπωτάτου ἐκείνου πληγοῦ τοῦ τῶν βαρβάρων. διὸ καὶ ἐπάγει λέγων·

26 Τοιγαροῦν ἁρπᾷ σύσημον ἐν τοῖς ἔθνεσι τοῖς μακρὰν. Ἵνα μὴ τῆς ὁδοῦ τὸ μῆκος εἰς ῥᾳθυμίαν αὐτοὺς ἐμβάλλῃ, φησὶν ὅτι οὕτω τῷ Θεῷ ῥᾴδιον ἀγαγεῖν αὐτοὺς, ὡς τὸ σύσημον αἴροντι, καὶ τοὺς προκεκινδυνευκότας καὶ ἑτοίμους ἐξάγοντι πρὸς παράταξιν, ὅπερ καὶ ὅτε τῶν ἵππων ἅπτεται τῶν ἀμαλλοτρόφων. ὁμοῦ τε γὰρ τὸ σύμβολον τῆς ἀφέσεως αἴρει), καὶ ἅμα τοὺς βοηθοὺς ἐκπηδῶσιν θᾶττον. δύο τοίνυν ἐνταῦθα ὁ προφήτης ἀρίτης), ὅτι καὶ βάσκολον αὐτοῦ ἐλθεῖν, τοῦ Θεοῦ καλοῦντος, καὶ πάλαι δὴ ἦλθον, εἰ μὴ ἡ πολλὴ κατέσχεν αὐλοῖς μακροθυμία. Εἶτα τῇ ἐπεξηγήσει πλείονα τοῦ βάσκολίου ἐνδείκνυ) λέγων· Καὶ συνελᾷ αὐτοῦ ἀπ' ἄκρου τῆς γῆς.

Μὴ θαυμάσῃς), εἰ τοῦ Θεοῦ μακροθύμου, οὕτω παχυτάταις χέρσιν λέξεσι. πρὸς γὰρ τὸν δύσκολον τῶν ἀκουόντων σημαίνει τὰ ῥήματα, ἐν βουλόμενος δεῖξαι μακρὰ πάντων, ὅτι καὶ τῷ Θεῷ ῥᾴδιον τοῦτο, ⁊ ὅτι πάντως ἀποτείσουσι). διὸ καὶ ἐπήγαγε λέγων· Καὶ ἰδοὺ ταχὺ κούφως ἔρχονται. 27 Οὐ πεινάσουσι, οὐδὲ κοπιάσουσι, οὐδὲ νυστάξουσι. Ταῦτα ἐναρμονίως εἴρηται. πῶς γὰρ ἐνῆν μήτε πεινῆν μήτε καθεύδειν αἰθέριος ὄντας, καὶ τοῦ κοπιᾶν λοιπὸν εἶναι λέγειν; ἀλλὰ τὸ ταχὺ τῆς γραπτῆς, τοῦ δυσκολίαν, τοῦ ταχύτητα, ὅπερ ἔφθην εἰπών, διὰ πάντων ἐνδείκνυ).

Οὐδὲ λύσωσι ταῖς ζώναις αὐτῶν, οὐδὲ μὴ ῥαγῶσιν Ⓐ ἱμάντες τῶν ὑποδημάτων αὐτῶν·

28 Ὧν τὰ βέλη ὀξέα ὅτι, καὶ τὰ τόξα αὐτῶν ἐντεταμένα· Ⓐ πόδες τῶν ἵππων αὐτῶν ὡς στερεὰ πέτρα ἐλογίσθησαν, Ⓐ τροχοὶ τῶν ἁρμάτων αὐτῶν ὡς καταιγίδες.

29 Ὀρυάσουσιν ὡς λέοντες, ⁊ προσέξουσιν ὡς σκύμνοι λεόντων.

30 Καὶ ὀπτιλήψεται καὶ βοηθήσει ὡς θηρίον, καὶ σκυλᾷ, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ῥυόμενος αὐτούς. καὶ βοήσει) δὲ αὐτοῦ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὡς φωνὴ θαλάσσης κυμαινούσης, καὶ ἐμβλέψονται εἰς Ⓦ γῆν καὶ ὄψονται σκότος, καὶ εἰς τὸν γῦρον κάτω· ⁊ ἰδοὺ σκότος σκληρὸν, σκότος ἐν τῇ ἀποικίᾳ αὐτῶν. Διὰ πάντων Ⓦ λόγων ἐξώγκωσε, καὶ Ⓦ φόβου ἐπῆρε, καὶ μάχῃ ἔπαρσε διηνυθμένος, ἅμα μὲν τῆς γνώμης, τὰ δὲ τῆς ἰσχύος, τὰ δὲ τῶν ὅπλων, τὰ δὲ τῶν ἁρμάτων, ὥστε τῷ πλήθει τῶν λεγομένων πολλὴν ποιῆσαι τὴν ἀγωνίαν, καὶ τῇ σαφηνείᾳ τῶν εἰκόνων ἐμφανῆ τὰ φαντάσματα αὐτῶν ἀπεργάσῃ. διὸ καὶ λέουσι αὐτοὺς παραβάλλει, καὶ οὐδὲν ἐνταῦθα ἔστι τοῦ παραδείγματος, ἀλλὰ καὶ φωνὴν ἀναπλάττει καὶ ὁρμὴν τοῦ θηρίου, καὶ ὀπτιλήψεται τῇ μεταφορᾷ, καὶ πολλὴν ποιήσεται τὴν ἔμφασιν. καὶ ἐπιτείνων ὅτι θαλάσσῃ ἐξάγει Ⓦ λόγῳ, λέγων, ὅτι τοσοῦτος ἔσται ὁ θόρυβος, τοσαύτη ἡ ταραχὴ, ὅση δὴ γίνοιτο μεγαλομανὴς θαλάσσης καὶ κύματα διεγειρούσης· καὶ πάντα κινεῖ ζόφον, αὔξων Ⓦ φόβον, ὥστε μὴ δεηθῆναι αὐτοὺς τῆς διὰ τῶν φαντασμάτων πείρας. καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι οὐδὲ ὁ παρασκηνήσας ἔσται, φησὶν, οὐκ ἀπὸ

τῆς

τῆς γῆς, οὐκ ἀπὸ τῶν ἀρχόντων· ἀλλ' ἔρημοι ἦσαν τῆς ἀνωθεν συμμαχίας, καὶ τῆς κάτωθεν βοηθείας, ἐκωλύθησαν] τοῖς πολεμίοις. σκότος ἦν ἐν γῇ φησι, δι' ἀπὸ τῆς συμφορᾶς αὐτοῖς ἐγίνοντο, ἀλλ' ὡς τῆς ἀκτῖνος ἀφανιζομένης, ἀλλὰ τῆς ἀληθείας τῶν παχόντων ἐν τῇ μέσῃ τῇ μεσημβρίᾳ αὐτοῖς φωτὸς σκότος ὁρώντων· ὅπερ τοῖς ὀλιγωρήσασι καὶ ἀμελήσασι συμβαίνειν ἔοικε. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι ἀπὸ τῆς φύσεως τοῦ ἀέρος τὸ σκότος ἦν, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων ἀληθείας, ἐπήγαγε· σκληρὸν σκότος ἐν τῇ ἀπωλείᾳ αὐτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ς.

1 ΚΑὶ ἐλθὼν τὸν ἑαυτοῦ, καὶ ἀπέθανεν Ὀζίας ὁ βασιλεύς. Τί δήποτε τοῦτ' κεφ. ς.
μὴ ἄλλως χρόνους ἀπὸ τῆς ζωῆς τῶν βασιλέων, τοῦτον ἢ ἀπὸ τελευτῆς χρηματίζει νεῶ ὁ προφήτης; καὶ γὰρ ἔλεγεν, ἐλθὼν ἐν ταῖς ἡμέραις Ὀζίου, οὐδὲ ἐν τῇ βασιλείᾳ Ὀζίου, ἀλλ' ἐλθὼν, ἵνικα ἀπέθανε. Τί δήποτε ἐν τούτῳ ποιεῖ; καὶ οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ ὡς ἔτυχεν, ἀλλά τι ἀπόρρητον ἡμῖν αἰνίττεται). Τί οὖν τοῦτο ἐστιν; Ὀζίας ἐστὶ τῇ τῶν γεγλυμμένων ὑπερηφανίᾳ μεγίων, καὶ ὑπὸ τῆς ὑπηκοΐας ἐγκαυχώμενος, μείζων τῆς ἀξίας ἐφρόνησε· καὶ ὅπερ βασιλεὺς ὤν, ἐνόμισεν αὐτῷ προσήκειν ἱερᾶσθαι, καὶ ἐπεπήδησε τῷ ναῷ, καὶ εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων εἰσῆλθε, ἐν τοῦ ἱερέως κωλύοντος καὶ ἀπαγορεύοντος αὐτῷ τὸν ἐκτὸς εἴσοδον, οὐκ ἐνέμεινε τῇ μανίᾳ, ὀλίγου τοῦ ἱερέως ποιήσαντος λόγον. Ταύτης ἕνεκεν τῆς δυναστείας ἐπαφῆκεν αὐτῷ λέπραν ὁ Θεὸς κατὰ τοῦ μετώπου. βουληθεὶς γὰρ πλείονα τῆς ὕβρεως ἐμοὶ λαβεῖν, καὶ ἧς εἶχεν, ἐξέπεσεν. οὐ γὰρ δὴ μόνον ἱερωσύνην οὐ προσελάβετο, ἀλλὰ καὶ βασιλείου ἀξιώματος ἐκαίρτος, τῶν βασιλείων ἐξεβάλλετο, καὶ πάντα χρόνον ἐν οἴκῳ τινὶ κεκρυμμένος κατῴκει, τιμὴν αἰσχύνην οὐ φέρων. καὶ ὁ λαὸς ὑπερεπήδησεν ἅπας τῆς ἰδιώτης ὀργῆς, ὅτι τοῦ τοῦ Θεοῦ νόμους προσέβαλλον, καὶ τιμὴν ἱερωσύνην ὑβριζομένην οὐκ ἐξεδίκησαν. πῶς οὖν ὑπερεπήδησε τῆς ὀργῆς; ᾧ τιμὴν προφητείαν δύασα λιῶναι. ὀργιζόμενος γὰρ ἀεὶς ὁ Θεὸς πρὸς οὐδένος οὐδὲν ἀπεκρίνατο. ἀλλ' οὐ μέχρι πάντως τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλὰ ᾧ μέτρῳ τῆς ζωῆς τοῦ βασιλέως καὶ μέτρῳ τῆς ὑμνῳδίας ὥρισεν. ὁμοῦ γοῦν ἐκείνου καταλύσαντος τὴν ζωὴν, καὶ ὁ Θεὸς τὴν ὀργὴν κατέλυσε, καὶ ἐξέφυγε πάλιν τῆς προφητείας ἀνέῳξε. Τοῦτο γοῦν ἀριθμούμενος ὁ προφήτης ὑπέμνησεν ἡμᾶς τοῦ χρόνου τῆς τελευτῆς οὗ βασιλέως. ὅπερ οὕτως ἄρχεται τῆς προφητείας, λέγων· Ἐλθὼν τοῦ ἔτους, οὗ ἀπέθανεν Ὀζίας
ὁ βασιλεύς, εἶδον ᾧ Κύριον καθήμενον. Καίτοιγε ὁ Χριστὸς φησι, Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· ὁ μονογενὴς υἱὸς, ὁ ὢν εἰς ᾧ κόλπον τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο. καὶ πάλιν, Οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τις ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἑώρακε τὸν πατέρα. καὶ πρὸς τὸν Μωϋσέα αὐτὸς φησιν, Οὐδεὶς ὄψεταί μου τὸ πρόσωπον μου, καὶ ζήσεται. πῶς οὖν οὗτός φησιν ἑωρακέναι τὸν Κύριον; Εἶδον γάρ, φησι, τὸν Κύριον. οὐκ εὐαρίθμητα τοῖς οὐ Χριστοῦ λέγων, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ζητητά. ὁ μὲν γὰρ Χριστὸς τὴν ἀκριβῆ κατανόησιν φησιν, ἣν οὐδεὶς εἶδε (γυμνὴν γὰρ τὴν θεότητα καὶ ἀπερίφραστον τὴν οὐσίαν οὐδεὶς ἐθεάσατο, πλὴν τοῦ μονογενοῦς) ὁ δὲ προφήτης τὴν αὐτῷ δυνατὴν ἰδεῖν ἀπαγγέλλει. οὐδὲ γὰρ αὐτὸς, ὅ ἐστιν ὁ Θεὸς, ἰδεῖν ἠδυνήθη, ἀλλὰ σχήματι θέντα αὐτὸν θεωρᾷ, καὶ τοσοῦτον καταβάντα, ὅσον δυνατὸν ἦν τοῦ θεωρητοῦ ἀθέατα ἐκφῆναι. ὅτι γὰρ οὐ γυμνὴν εἶδε τὴν θεότητα, οὔτε αὐτὸς, οὔτε ἄλλος οὐδεὶς, ἀπ' αὐτῶν, ὧν ἀπαγγέλλουσιν, εὐδήλων. εἶδον γάρ, φησι, τὸν Κύριον καθήμενον. Θεὸς ἦν οὐ καθήμενος. σχήματι γὰρ ὁ σχηματισμός. καὶ οὐχ ἁπλῶς καθήμενον, ἀλλ' ὑπὲρ θρόνου. Θεὸς ἦν ὁ προεκτεινόμενος. πῶς γὰρ ὁ πάντα χωροῦν, καὶ τὰ πάντα πληρῶν, οὐ ἐν τῇ χειρὶ τὰ πέρατα τῆς γῆς; ὅθεν δῆλον ὅτι συγ-

Ιωα. ιβ.

Ιωα. μ.

Εξοδ. κγ.

κατάβασις

καταβασις ἰῶ τὸ ὁρώμενον. οὕτω γοῦν ἕτερος προφήτης ἀντιβόμενος ἔλεγεν· οὐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ, Ἐγὼ ὁράσεις ἐπληθυνα, τουτέστι, διαφόρους ὤφθην. Εἰ γὰρ αὐτὴ ἡ ὑσία γυμνὴ ἐφαίνετο, οὐκ ἂν διαφόρως ἐφάνη. Ἀλλ' ὅτι δι' ὧν καταβαίνων, νῦν μὲν τούτῳ τῷ ζώῳ, νῦν δὲ ἑτέρῳ τοῖς προφήταις ἑαυτὸν ἐδείκνυε, καταλλήλως τοῖς ὑποκειμένοις χαρακτῆρας σχηματίζων τοὺς ὄψεις, διὰ τοῦτό φησιν, ὁράσεις ἐπληθυνα, καὶ ἐν χερσὶ προφητῶν ὡμοιώθην. οὐχ, ὥσπερ ἡμεῖς, ἐφάνην, φησίν, ἀλλ' ὡμοιώθην προὸς ὃ δὴ ἰδεῖν ἠδυνάμην ἀνθρωπίνως. ὁρᾷς γοῦν αὐτὸν νῦν μὲν καθήμενον, νῦν δὲ ὡπλισμένον, νῦν δὲ τείχη πολιὰν ἔχοντα, νῦν δὲ ἐν ἄυρᾳ, νῦν δὲ ἐν πυρί, νῦν δὲ οὐκ ἂν ὀπιαθίων φαινόμενον, νῦν δὲ ὅτι τῷ χερουβὶμ, καὶ παρὸς μείναμεν ὑλῶν λαμπρότητα τὰ διαφανεστάτων τῶν ὄψει ἐξεικονιζόμενον. Ἵνος μὲν οὖν ἕνεκεν νῦν μὲν ὡπλισμένος φαίνεται καὶ ἡμαγμένος, νῦν δὲ ἐν πυρί, νῦν δὲ καὶ ὀπιαθια δεικνύς, νῦν δὲ ἐν ἀέρι νέφει, νῦν δὲ ἐν θρόνῳ, νῦν δὲ ὅτι τὰ χερουβὶμ, ἀ τοῦ πρώτου δὴ ἐστὶν λέγειν καιρὸν, ὥστε μὴ τὸ πρέπον τῷ ἔργῳ ἡδέσθαι μεῖζον· τέως δὲ ἀναγκαῖον ἐστὶ τῆς προὐσης ὄψεως διαλεχθῆναι. Ἵνος οὖν ἕνεκεν οὕτω φαίνεται νῦν ὅτι θεοῦ καθήμενος, καὶ μὴ τῶν σεραφὶμ; ἀεὶ πτηνὸν ἔδος μιμεῖται, ὅπερ καὶ προὸς ἀνθρώπους ἰῶ ὁ λόγος αὐτῷ. ὅπερ γὰρ ἀποφαίνει σκέφρειν μέλλει, ὑπὲρ μὲν ἄλλων προαγμάτων καὶ τῆς οἰκουμενικῆς ἀπάσης, ἔτι δὲ καὶ τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ διπλοῦν λιθοι ψῆφον, τοῦ μὲν κόλασιν τῇ πόλει φέρουσαν ἐκ τοῦ ἔθνει πάντι, τοῦ δὲ εὐεργεσίαν τῇ οἰκουμένῃ, καὶ μεγάλας ἐπαγγελλομένου ἐλπίδας καὶ ζωὰς ἀθανάτους ἔθος δὲ τοῖς διδάζουσι ζοῦτα ποιεῖν μὴ λάθρα, ἀλλ' ἐφ' ὑψηλοῦ τοῦ βήματος καθημένους, πρέσωπον ἀπόντων, καὶ τῶν προπεπαμένων ζωντελουμένων τοῦτο ποιεῖ· τούτους καὶ αὐτὸς μιμούμενος, πρέσκεισεν αὐτῷ τὰ σεραφὶμ, καὶ ἐφ' ὑψηλοῦ καθῆται θεοῦ, καὶ οὕτω τοῦ ἀποφαίνειν ζαύτην σκέφρει. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐκ ἀναμφία ὁ προὸς ἄγγελα, ἀλλὰ τοῦτο ἔθος αὐτῷ, καὶ ἐξ ἑτέρου προφήτου τοῦτο πειράσομαι ποιῆσαι φανερόν. καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ Δανιὴλ, ὅπερ καὶ σκῆφον ἵνα μεγάλων σκέφρειν ἔμελλε προὸς κολάσεων καὶ ἡμερείαν Ἰουδαίοις, καὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν μελλόντων τῇ οἰκουμένῃ δίδοσθαι, καθέζεται θεὸς φαίνεται λαμπρὸς καὶ φειδαπὴς, καὶ δῆμος ἀγγέλων πρεσπικὸς, καὶ ἔθνη ἐξαπτέλων, καὶ ὁ μονογλυπὴς συγκαθήμενος, καὶ βίβλοι ἀνοίγονται, καὶ ποταμοὶ πυρὸς ἕλκονται, καὶ πολύτροπον χῆμα δικαστηρίου ζωιζεται. καὶ ἔστι καὶ ἕτερα συγγενῆ τοῖς ἐν ζωῇ λεγομένοις ἄπτυστα, ἃ καὶ σαφέστερον σκῆνος αὐτὰ ἀπαγγέλλει, ἅτε τῶν χρόνων ἐγγύτερον γινομένων, καὶ προὸς αὐτὰ λοιπὸν τὰ ὄμματα τῆς προφητείας ἀφικνουμένης. ἀλλὰ ζωῦτα τοῖς φιλοπόνοις ἀφέντες ζωαγαγεῖν καὶ διδασκάλοις, ἐκ τοῦ ἑκατέρας τῆς προφητείας κοινωνίαν καταμανθάνειν, ὅπερ ἔφην, τῆς προκειμένης ἡμεῖς ἀφώμεθα μετ' ἀκριβείας, ὡς δὴ οἱόντε ἦ, ῥᾴστην ἐκάστῳ δέκην ὑμνοῦντες. οὕτω γὰρ ἐκ ἡμῶν καὶ ὑμῶν σαφέστερα ἔσται τὰ εἰρημένα. Τί οὖν φησιν; Εἶδε Κύριον καθήμενον. τὸ καθῆσθαι ὅτι θεοῦ, σύμβολον ἀεὶ κρίσεώς ἐστιν, ὥσπερ ὁ Δαβὶδ φησιν, Ἐκάθισας ὅτι θεὸς ὁ κρίνων δικαιοσύνην· καὶ ὁ Δανιὴλ, Θεοὶ ἐτέθησαν, καὶ κριτήριον ἐκάθισε. Τὸ δὲ ἁπλῶς καθῆσθαι, ἑτέρου σύμβολον εἶναί φησιν ὁ προφήτης. τίνος δὴ τοῦτο; τοῦ παγίου, τοῦ μονίμου, τοῦ βεβηκότος, τοῦ ἀτρέπτου, τοῦ ἀτελευτήτου, τῆς ζωῆς τῆς ἀπεράντου. διὰ τοῦτό φησι· σὺ καθήμενος * τὸν αἰῶνα, καὶ ἡμεῖς ἀπολλύμενοι εἰς τὸν αἰῶνα. σύ, φησι, μένων, ὢν, ζῶν, ἀεὶ ὡσαύτως ὤν. ὅτι γὰρ οὐ προὸς ὑδρας ἔλεγεν, ἢ διὰ τί διαστολὴ δῆλον ἐποίησεν. οὐ γὰρ εἶπεν, ἡμεῖς ἐσόμεθα, ἀλλὰ ἀπολλύμεθα. Τὸ δὲ ὅτι θεοῦ καθῆσθαι, τὸ κρίνειν δηλοῖ. διὰ τοῦτο αὐτὸν ὅπως ὁρᾷς καθήμενον ὅτι θεοῦ ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου. ἢ ἕτερον μὲν τοῦτο, ἕτερον δὲ σκῆνος ἀμφίπεται. καὶ γὰρ ὑψηλὸς ἰῶ ὁ θεός, τουτέστι, μέγας καὶ ὑπερ-

Ωσ. ιβ΄ ι.

Ψαλμ. θ. δ. Δαν. ζ. θ.

ις΄.

ὑπερμήκης· ⁊ ἐπηρμένος, τουτέστι καὶ ὑψηλὸς φαινόμενος ἀφάτῳ, ⁊ μετεώρως.

Καὶ πλήρης ὁ οἶκος τῆς δόξης αὐτοῦ.

Ποῖος οἶκος, εἰπέ μοι; ὁ ναός. ὅπου γὰρ σκηνὴ καὶ ἔδρα, εἰκότως ⁊ ἐν τῇ ὑψηλῇ τῇ θαυμασίᾳ ταύτῃ σκηνῇ καθήμενος φαίνεται. δόξαν δ' ἐν ταῦθά φησι λαμπρότητα, φῶς ἀπόρρητον, ὃν ἐρμηνεύσαι τῷ λόγῳ μὴ δυνάμενος, δόξαν σκάλεστε, καὶ οὐχ ἁπλῶς δόξαν, ἀλλὰ Θεοῦ δόξαν.

2 Καὶ σεραφὶμ ἑστήκεισαν κύκλῳ αὐτοῦ. Τίνα λέγει ταῦτα τὰ σεραφίμ; δυνάμεις" ἀσώματοι τῷ ἄνω δήμων, ὧν τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν μακαριότητα ⁊ ἀπὸ τῆς προσηγορίας ὅδε ἰδοῖ. τῇ γὰρ Ἑβραίων γλώττῃ ἔμπυρα σώματα ἑρμηνεύεται τὰ σεραφίμ. Τί οὖν σκ τούτου μανθάνομεν; ὃ καθαρὸν τῆς οὐσίας, ὃ ἀγχυπτον, ὃ διεγηγερμένον, ὃ χορηγόν, ὃ ἐνεργητικόν, ὃ ἀκηλίδωτον. οὕτω γοῦν καὶ ὁ προφήτης Δαβὶδ τῶν ἄνω δυνάμεων τὴν ἀποδοτικὴν ἁγιοποίαν βουλόμενος ἡμῖν ἐνδείξασθαι, καὶ ὃ ταχὺ τῆς ὑπηρεσίας καὶ σφοδρὰ ἐνεργὲς ἔλεγεν, Ο ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα, ὃ ταχύ, ὃ καυστικόν, ὃ δραστήριον ἡμῖν δηλοῖ τῶν τοιχείων τούτων ἐνδεικνύμενος. διαὸτα καὶ αἱ δυνάμεις αὗται, καθαρᾶς τοῖς σώμασιν ἀνυμνοῦσαι Ⓦ δεσπότην, ἔργον τοῦτο ἔχουσαι διὰπαντὸς, ἀοφθαλμίας ἀναφέρουσαι, λειτουργίαν ἀδιάλειπτον. δείκνυσι γοῦν αὐτῶν τὸ ἀξίωμα καὶ τὸ πλησίον εἶ τοῦ θρόνου. καθάπερ γὰρ ὅτι τῶν βασιλέων τῶν ὅτι γῆς ⓐ ἐν μείζοσιν ἀξιώμασιν ὄντες, πρὸ αὐτοῦ ἑστήκασι Ⓦ θρόνου Ⓦ βασιλικοῦ· οὕτω δὴ καὶ αὗται αἱ δυνάμεις δηλοῖ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀρετὴν, τὸ ἄνω θρόνου κυκλοῦσι, τῆς ἀπορρήτου μακαριότητος ἀπολαύουσαι διηνεκῶς, καὶ ἐντευφοῦσαι τῇ μακαρίᾳ λήξει τῆς λειτουργίας ταύτης. Ψαλ. ργ. ϐ. Ἑβρ. α ζ.

Ἐξ πτέρυγες τῷ ἑνὶ, καὶ ἓξ πτέρυγες τῷ ἑνί. καὶ ταῖς μὲν δυσὶ κατεκάλυπτον τοὺς πόδας ἑαυτῶν, ταῖς δὲ δυσὶ κατεκάλυπτον τὰ πρόσωπα ἑαυτῶν, καὶ ταῖς δυσὶν ἐπετώντο.

3 Καὶ ἐκέκραγον ἕτερος πρὸς τὸν ἕτερον, καὶ ἔλεγον· ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, Κύριος σαβαὼθ, πλήρης πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ. Τί βούλεται ἡμῖν ταῦτα τὰ πρόσωπα, καὶ τί ἀνίτυπον ἡμῖν αἱ πτέρυγες; οὐ γὰρ δὴ πρόσωπα ὅτι ταῖς ἀσωμάτοις δυνάμεις ἐκείνας. ἀλλὰ πάλιν ὑπὸ παχυτέρων ῥημάτων ἀπορρήτά τινα ἡμῖν ὁ προφήτης ὑποδηλοῖ, συγκαταβαίνων μὲν τῇ ἀσθενείᾳ τῶν τότε ἀκροωμένων, ὅμως δὲ καὶ ὑπὸ τῆς συγκαταβάσεως πᾶσαν ὑπόνοιαν ἀναβαίνων, καὶ νοήματα μὴ ἀκριβείας ἡμῖν ἐνδεικνύμενος. Ἰδοὺ αἰνίττονται αἱ πτέρυγες; Τὸ ὑψηλὸν καὶ μεπάρσιον τῶν δυνάμεων τούτων. οὕτω καὶ ὁ Γαβριὴλ πετόμενος, καὶ σκ τῶν ὑπερανῶν καταβαίνων φαίνεται, ἵνα μάθῃς τὸ ταχὺ ⁊ κοῦφον. καὶ εἰ θαυμάζεις, εἰ ὅτι τῶν λειτουργικῶν δυνάμεων ταύτας ταῖς λέξεσι κέχρηται, ὅπουγε καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ οὐ πεφείσαντο τοιούτοις μεταχειρίσασθαι τοῖς συγκαταβάσεσιν; βουλόμενος γὰρ αὐτοῦ δεῖξαι καὶ τὸ ἀσώματον, καὶ τὸ ταχὺ ⁊ πανταχοῦ παρουσίας, φησὶν ὁ Δαβίδ· Ο περιπατῶν ὅτι πτερύγων ἀνέμων. καίτοιγε οὔτε ἄνεμοι πτέρυγας ἔχουσιν, οὔτε αὖθις ὅτι πτερύγων περιπατεῖ. πῶς γὰρ, ὁ πανταχοῦ παρών; ἀλλ', ὅπερ ἔφθιεν εἶπον, τῇ ἀσθενείᾳ ⁊ ἀκουόντων συγκαταβαίνων, ἀπὸ ⁊ ἐγχωρούντων ὑπῆγεν αὐτοῦ τὸν λόγον καὶ πάλιν τὸν βοηθεῖν αὐτοῦ βουλόμενος, καὶ τὸν σκ ταύτης ἀσφάλειαν ἐνδείξασθαι, ταῖς αὐταῖς κέχρηται λέξεσιν, οὕτω λέγων· Εν σκέπῃ ⁊ πτερύγων σου σκεπάσεις με. ἐνταῦθα μήποτε οὐ ὃ μεπάρσιον καὶ κοῦφον ἡμῖν αἰνίττεται μόνον ὁ προφήτης διὰ τῶν πτερύγων τούτων, ἀλλὰ καὶ ἕτερόν τι φειδωλές. δείκνυσι γὰρ, ὅτι εἰ καὶ συγκαταβασις ἐστὶ ὃ ὁρώμενον, ὥσπερ ἔστιν καὶ ἔστι, ἐνδεὲς αἱ ἄνω δυνάμεις πρὸς τὸ μέγεθος τοῦτο χωρῆσαι ἠδύναντο. ὃ γὰρ καλύπτειν τοὺς πόδας, ⁊ καλύπτειν τὰ νῶτα, σκπλητ-

ἴσ. ἀσωμάτως

ψαλμ. ριζ. ϐ.

ψαλμ. ιε. ι.

τομένων

τολμῶν ἰῶ, τεμουσῶν τ᾽ ἀγραπτίω, ὑ φερουσῶν τ᾽ ἀπὸ τ᾽ ὄρους πηδῶς ἀγραπτὴν ὀξὺ τῦτο καθάπερ τινὶ τειχίῳ, τῇ τ᾽ περύγων τροβολῇ ζωωσκίαζον ταῖς ἑαυτ᾽ ὄψις. ὑ ὥσ ἡμεῖς πάλαι εἰώθαμεν, ἢ βρεντῶν καταῤῥηγνυμένων, ἢ ἀγραπτῶν φαινομένων, ὅτι ὃ ἔδαφος κλπόμενοι, τῦτο δὴ ἐ σκίαν ἔπαθον. Εἰ γὰ τὰ στεφάνια, αἱ μεγάλαι ὑ ἀμαθεῖς δυνάμεις σκίαν, Θεὸν καὶ ἄνθρωπον, ὑ ὅτι ἀόρατος ὑκ ἠδυνήθησαν, ἀλλὰ ὑ ταῖς ὄψεσι ὑ τῶν ποδῶν σκάλυπτον, ὡς δῶ τραχήσατε λόγος τὸν μαθητὴν τ᾽ αὐτὸν Θεὸν εἰδέναι σαφῶς λεγόντων, ὑ τῶν ἀκηκοότων σκείνων τρεπεργαζομένων ὑσίαν; ταῖς δυσὶν ἐπέτηντο, ὑ σκέπασιν. ἵ ποτέ ὄντι τῦτο, ὃ ἐπέτηντο, ὑ τί τραπεμαῖναι βούλεται; ὅτι διηνεκῶς τρεῖ Θεός εἰσι, ὑ πρ᾽ αὐτ᾽ σὺκ ἀφίσανται, ἀλλ᾽ αὐτὴ αὐτῆς ἡ πολιτεία, τὸ διηνεκῶς εἰς αὐτὸν ἀεῖν, ὃ τραπτὸς βλέπειν Θεὸν ποιήσαντα. οὐ γὰ εἶπεν, σκέπασαι, ἀλλ᾽ σκέπασον, τῦτέστι διηνεκῶς τῦτο ἔργον ἔχυσιν ἕτερος τρεὸς τ᾽ ἕτερον. ὑ ἔλεγον· ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος. τῦτο τὸν πεπαρμένον αὐτῶν συμφωνίαν δηλοῖ, ἐ τὸν μὴ πολλῆς ὁμονοίας βλέπειν. ἔστ᾽ ὁ ὕμνος σὺκ βλέπειν μόνον ὄντι, ἀλλὰ ὑ τρεφητεία τῶν καταληφομένων τὸν οἰκουμένην ἀγαθῶν, ὑ δογμάτων ἀκρίβεια. Ἵνος γὰ ἔνεκεν, σὺκ εἶπον ἅπαξ, ἐ ἐσίγησαν, σὐδὲ δεύτερον, ὑ ἔστησαν, σὐδὲ τρίτον, ὑ τρεστέθηκαν; σὺκ δῆλον, ὅτι τῇ τραιδὶ τὸν ὕμνον ἀναφέρουσα τῦτο ἐποίουν; ὅμ. τοι τῦτο ὁ μὲ Ἰωάννης τρεῖ τῦ γού φησιν Εἰρηναῖος, ὁ γὰ Λουκᾶς τρεῖ τῦ πνεύματος, ὁ γὰ τρεφήτης τρεῖ τῦ πατρός. ὑ τὰ ἑξῆς γὰ ταύτην ἡμῖν ἐμφαίνει τὴν ἔννοιαν. μὴ γὰ τὸν ὕμνον ἐπήγαγεν· πλήρης πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτῦ. ὅπερ ἰῶ τρεφητείας ἀκριβοῦς, τὸν μέλλουσαν γνῶσιν τροαναφωνοῦσι, δι᾽ ἧς ἡ οἰκουμένη τῆς δόξης σκεπλήσθη τῦ Θεοῦ. ὡς ὄντε παλαιοὶ, ὑ νῦνὶ ταῦτα ἐλέγετο, οὐ μόνον τὸ λοιπὸν τῆς οἰκουμένης μέρος, ἀλλὰ ὑ αὐτὴ τῆς Ἰουδαίας ἡ χώρα πολλῆς ἀσεβείας ἰῶ ἐμπεπλησμένη, ἐ σὐδεὶς σὐδαμοῦ τὸν Θεὸν ἐδόξαζε. ὑ μάρτυς αὐτὸς ὁ τρεφήτης λέγων, Ὅτι δι᾽ ὑμᾶς τὸ ὄνομά μου βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι. πότε σῦν πλήρης ἐγένετο ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτῦ; ὅτε ὁ ὕμνος σῶῖ εἰς τὸν γλῶ κατῆλθε, ἐ συγχορεύται τ᾽ ἄνω δυνάμεων ἀ κάτω γενόμενον σῶῖ θεσπεσι, ὑ μίαν τὴν μαγῳδίαν αὐτὴν ἠγάγετο, ὑ κοινὸν τὸν βλέπειν ἐποιήσαντο. Εἰ γὰ δύναιτο τῖ τρεὸς ταῦτα Ἰουδαῖος, δειξάτω, πότε πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτῦ πλήρης ἐγένετο, ταύτης τ᾽ ἀπὸ τ᾽ γνώσεως; ἀλλ᾽ σὺκ ἂν ἔχοι δεῖξαι, κἂν μυριάκις ἀναισχυντῇ.

Ps. 8. xδ.

4 Καὶ ἐπήρθη ὁ ὑπερθυρον ἀπὸ τῆς φωνῆς, ἧς σκέπασον.

Εἶδες τρεφητείας εὐκολίαν, τὰ τρεάγματα ἀλλήλων ἐχόμενα. μὴ γὰρ τ᾽ ὕμνον ὕστον, ὑ ὁ πληρωθῆναι τὸν γλῶ τῆς δόξης αὐτῦ, ἐπαύσαντο τὰ Ἰουδαϊκὰ ἄσματα, ὅπερ ὑ αὐτὸ δηλ᾽ τ᾽ ἐπῳδὴν θῆναι ὁ ὑπερθυρον ἐδήλωσεν. ἐρημώσεως γὰ τύπῳ ὁ σημεῖον ἰῶ, ὑ διὰ ζωῆς τ᾽ ναοῦ. τοῦ ναοῦ γὰ ἀφανισθέντος, καὶ τἆλλα κατελύοντο πάντα. ὑ ἵνα μάθῃς, ὅτι ἡ καινὴ τὸν παλαιὸν ἔπαυσεν, ἀπὸ τῆς φωνῆς, φησι, ἐπήρθη ὁ ὑπερθυρον· τῦτέστιν ἀπὸ τ᾽ τρεσληφθῆναι τὸν δοξολογίαν ταύτην, ὑ λαμφαι τὸν χάριν, ὑ τὸν δόξαν σκιρθῆναι πάντα χορ᾽ τῆς οἰκουμένης, τὰ τῆς σκιᾶς σκποδὼν γέγονε.

Καὶ ὁ οἶκος σκεπλήσθη καπνοῦ. Ἐμοὶ καὶ τοῦτο δοκῇ σημεῖον εἶ τῆς ἁλώσεως τῆς αὐτῶν καταληφομένης, ὑ τ᾽ βαρβαρικὸν πυρὸς, καὶ τὸν χαλεπωτάτην ἐμπρησμόν.

5 Καὶ εἶπον· ὤ τάλας ἐγώ, ὅτι κατανένυγμαι, ὅτι ἀνὴρ ὤν, ὑ ἀκάθαρτα χείλη ἔχων, ὑ ἐν μέσῳ λαοῦ ἀκάθαρτα χείλη ἔχοντος ἐγὼ οἰκῶ· ὑ τὸν Κύριον σαβαὼθ εἶδον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου. Ἐξέπληξε τρεφήτην ἡ ὄψις, ὅμ᾽ ἐνέσησεν, εἰς πολὺ

πολιτῶν φόβον ἐνέβαλε, τοὺς ἐξομολογήσει σκέπτεσθαι, ἀκριβέστερον τὴν οὐτέλειαν τῆς οἰκείας οὐσίας ὑπογνῶναι προσκύσασα. Τοιοῦτοι γὰρ οἱ ἅγιοι πάντες· ἐπειδὰν μείζονος ἀπολαύσωσι λαμπῆς, τότε ταπεινοῦνται μείζονας. οὕτω καὶ ὁ Αβραὰμ τῷ Θεῷ προσαλεγόμενος, γῆν καὶ σποδὸν ἑαυτὸν καλεῖ· οὕτω καὶ Παῦλος, ὅτε τῆς ὄψεως ἐκείνης κατηξιώθη, τότε ἔκτρωμα ἑαυτὸν ἐνόμισεν· οὕτω δὴ καὶ ὧδε ταπεινοῖ ἑαυτὸν, τοσοῦτον ἀπὸ τῆς φύσεως, λέγων· ὦ τάλας ἐγὼ, ὅτι κατανένυγμαι, ὅτι ἀνδρὸς ὢν. Εἶτα ἀπὸ τῆς γνώμης, ὧδε ἀκαθάρτοις χείλη ἔχων. ἀκαθάρτα αὐτοῦ τὰ χείλη ἐκάλεσεν, ὡς ἔγωγε οἶμαι, τοὺς τῶν ἀγγέλων τὰ ἐμπύρων σωμάτων ἐκείνων, τῶν καθαρῶν δυνάμεων, τῆς ἀκριβεστάτης λειτουργίας ἐκείνης. καὶ οὐδὲ ἐν τούτοις ἔστη, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ λαοῦ πάντος ἐξομολογεῖται, ἐπάγων καὶ λέγων, ὅτι μέσῳ λαοῦ ἀκαθάρτα χείλη ἐχόντος ἐγὼ οἰκῶ. καὶ τίνος ἕνεκεν χείλη ὧδε τούτους αἰτιᾶται; ὁ ἀκριβῶς οἶδε φανερῶν. ἐπεὶ καὶ παῖδες τῆς τοῦτο αὐτὸ ἔλεγον ἀεὶ ὧδε τῇ καμίνῳ ὄντες· οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀνοῖξαι τὸ στόμα. καὶ πῶς, ὅπου ὑμνῳδίας ἦν χορὸς καὶ εὐφημίας, καὶ τοὺς ἄνω δυνάμεις ἑωρᾶτο τοῦτο ποιούσας, εἰκότως ὅτι τὰ χείλη τρέπει λέγει, τὰ μάλιστα τοὺς τῶν τοιούτων ἀγγελικῶν καλοῦμεν. ἀλλὰ τοὺς μὲν αὐτοῦ διὰ τοῦτο ἀκαθάρτα καλεῖ, τὰ δὲ τοῦ λαοῦ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὅτι πολλῆς ἀνομίας ἦσαν ἐμπεπλησμένοι. Εἶδον τὸν βασιλέα Κύριον εἶδον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου. ἀγαθὸν τέως καὶ θρῆνος, φησὶν, ὅτι τοσοῦτος ἠξιώθην ἁμαρτίας ἄξιος ὤν, ὑπερβαινούσης μου τὴν ἀξίαν, ἀναβεβηκυίας μου τὴν φύσιν. ὅταν γὰρ λέγῃ, εἶδον, μὴ τὴν ἀκρίβειαν κατανοήσῃς νόμιζε, ἀλλὰ τὴν αὐτοῦ δυνατόν. ἐκ σκέψει, πόσον τῆς ἐξομολογήσεως ὁ κέρδος. κατηγόρησεν ἑαυτοῦ, καὶ βύθιος ἐκαθάρθη. ὅπου γὰρ ταῦτα εἶπε τὰ ῥήματα,

6 Ἀπεστάλη πρὸς μέ, φησὶν, ἓν τῶν σεραφὶμ, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ εἶχεν ἄνθρακα, ὃν τῇ λαβίδι ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου.

7 Καὶ ἥψατο τοῦ στόματός μου, καὶ εἶπεν, ἰδοὺ ἥψατο τοῦτο τῶν χειλέων σου, καὶ ἀφελεῖ τὰς ἀνομίας σου, καὶ τὰς ἁμαρτίας σου περικαθαιρεῖ. Τινὲς μὲν τῶν μυστηρίων τὰ μελλόντων σύμβολα ταῦτα εἶναί φασι, τὸ θυσιαστήριον, τὸ πῦρ τὸ ὑπερκείμενον, τὸ ἁρπαγησόμενον δυνάμει, τὸ ἐν τῷ στόματι δίδοσθαι, τὸ καθαίρειν τὰ ἁμαρτήματα. ἡμεῖς δὲ τέως τῆς ἱστορίας ἐχόμεθα, καὶ λέγομεν, ὅτινος ἕνεκεν τοῦτο γέγονεν). μέλλει πέμπεσθαι πρὸς ἡμᾶς τὸν Ἰουδαϊκὸν, φοβερὰ ἅπαντα καὶ ἀφορητα. πέμπεται τοίνυν τὰ σεραφὶμ, ὥστε φόβου καὶ πληρώσεως αὐτὸν ἐμπλῆσαι. καὶ ἵνα μὴ προσκάλλῃ), καθάπερ Μωϋσῆς, λέγων ἰσχνόφωνος εἰμὶ), καὶ Ἱερεμίας, νεώτερος εἰμὶ), οὕτω καὶ οὗτος ἀκάθαρτα χείλη ἔχειν καὶ μὴ δυνάσθαι ἀφθόγγως τοῖς λεγομένοις, ἔρχεται τὰ σεραφὶμ ἐκκαθαίροντα αὐτοῦ τὰ ἁμαρτήματα, οὐκ οἰκείᾳ δυνάμει (τοῦτο γὰρ παρὸς καὶ γοῦ καὶ ἀγίου πνεύματος μόνου) ἀλλ' ὑπαγόμενα καὶ δόσει τῶν ἀνθράκων. ὃ γὰρ εἶπεν, ἰδοὺ ἀφαιρεῖ ἐγώ· ἀλλ' ἰδοὺ τοῦτο ἀφαιρεῖται τὰς ἀνομίας σου, καὶ τὰς ἁμαρτίας σου περικαθαιρεῖ δηλοῖ τὸ ὑπόταγμα τοῦ πέμψαντος. Τίνος ἕνεκεν ἐν τῇ λαβίδι τὰ σεραφὶμ ἔλαβε τὸν ἄνθρακα; ὃ γὰρ δὴ ἡ ἀσώματος δύναμις ἐγκαταναλίσκεσθαι ἔμελλεν ὑπὸ τῶν ἀνθράκων. Τίνος ἕνεκεν ταῦτα γέγονεν); δηλοῖ πολλὴν συγκατάβασιν. Διὰ δὴ τοῦτο ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου λαμβάνει, ἵνα αἱ θυσίαι προσφέρωνται, καὶ καθαρμοὶ τῶν ἁμαρτημάτων. Εἰ γὰρ λέγοις, πῶς τὸ στόμα ἁπτικὸν τοῦ προφήτου; μάλιστα μὲν οὖν πῦρ ἀόρατον ἐν τοῖς φαινομένοις· ἄλλως γὰρ ὅταν ὁ Θεὸς ἐργάζηταί τι, μὴ πολυπραγμόνει, μηδὲ περιεργάζου. καὶ γὰρ ἐνεργοῦν ἐκ ἀόρατον πῦρ σώματον ὁμιλῆσαι, τὰ δὲ πυρὸς οὐκ ἐπιδείξατο. Εἰ δὲ ἔνθα καὶ μετάδεσις καὶ πίστα, τῆς οἰκείας ἐπελάθετο φύσεως ἡ φλὸξ,

Γεν. ιη. κ'.

ἰσ. ἐχώμεθα, ἰσ. λέγωμεν.

Βέο. γ. ἱερ. α.

ὶ θαυμάζεις, εἰ τῶ τοσαύτης παῤῥησίας γλωσσὰν ἐκέκτηντο, ἀλλ' οὐκ ἔχουσι τοῦτο τὸ πῦρ;

Καὶ ἤκουσα τῆς φωνῆς Κυρίου λέγοντος, 8 Τίνα ἀποστελῶ; καὶ τίς πορεύσεται πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον; Ὁρᾷς πόσον ἰσχύει ἡ ὄψις, πόσον κατόρθωσεν ὁ φόβος. καίτοιγε καὶ ὅτι Μωϋσέως ἀνώτερόν τι λέγουσιν. Εἰ γὰρ μὴ σεσαφὴν ἐφάνη, μηδὲ αὐτὸς ὅτι θεσπέσιος καθήμενος, ἀλλ' ὅμως ἔτερον παῤῥόξοις ἅπασι τότε ἐδείκθη τῶν προφητῶν, καὶ τοιοῦτον, ὡς μηδένα αὐτῶν ἐλέγξαι δυνηθῆναι ὧν φαντασίαν. ὁ γὰρ βάτος ἐκαίετο, φησὶ, καὶ οὐ κατεκαίετο. ἀλλ' ὅμως ἐκεῖ μετ' ἐκείνα καὶ τὴν πολλὴν τοῦ Θεοῦ παρεσίησιν ὁ μέγας ἀναδύεται Μωϋσῆς, καὶ σκήπτεται, καὶ μυρίας ὅπλων προφάσεις παρεμπίπτει, λέγων· ἰσχνόφωνός εἰμι καὶ βραδύγλωσσος, καὶ προχείρισαι σὺ ἄλλον, ὃν ἂν ἀποστείλῃς. καὶ Ἱερεμίας ἢ τὴν ἡλικίαν προβάλλεται· καὶ Ἰεζεκιὴλ ἢ μᾶζαν τὸ κεφάλαιον, ἐπὶ ἀμφοτέροις τοῖς ποταμοῖς ἡμέρας ἀναδυόμενος καὶ ἀκμῆς. διὸ καὶ τὴν προβολὴν ἐκείνην προσέθηκεν ὁ Θεὸς λέγων· σκῆπτον δέδωκά σοι ὦ οἶκῳ Ἰσραὴλ, καὶ ὅτι τὸ ψυχρὸν αὐτῶν οὐ χαλεπῶς σε ἐκζητήσω. Ἰωνᾶς ἢ δὲ μόνον παρῃτήσατο, ἀλλὰ καὶ ἐδραπέτευσε. τί οὖν; Ὁ λιμενεύτερος πάντων ὁ Ἡσαΐας, καὶ Μωϋσέως τοῦ μεγάλου; καὶ τίς αὖ τοῦτο εἴποι; πόθεν οὖν κεκλυόμενος ἐκεῖνος ἀνέδυτο, ἢ μὴ φανερῶς ὅπου ταχὺ ἐπήδησεν; οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἄπελθε· ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ λέγοντος, ἵνα ἀποστελῶ, ἥρπασε τὸ ἐπίταγμα. Ἰωνᾶς μὲν οὖν φασιν, ὅτι ὀλίγῃ ἡμέρᾳ τε, τὴν Νινευὶ οὐκ ἐλέγξας καταπολεμῶντα τῶν ἀδύτων, ὑπὲρ ἐκείνης βουλόμενος ἀπολογήσασθαι τῆς ἁμαρτίας, τῇ μετὰ ταῦτα προθυμίᾳ τῆς ὑπακοῆς ἐπεπήδησε ταχέως, ὥστε διλεώσασθαι τὸν Θεόν. Δι' ἃ γὰρ τοῦτο ἐκ ἀκεράστα τὰ χείλη αὐτοῦ ἔλεγεν εἶναι, διὰ ταῦτα ἀπῤῥησίασεν. ἀλλ' οὐκ ἂν ἀναρίθμητον τῶν ταῦτα λεγόντων. ἀξιοπιστότερος γὰρ αὐτῶν ὁ Παῦλος, ὁ τολμητὴν αὐτὸν καλῶν καὶ λέγων, Ἡσαΐας δὲ ἀποτολμᾷ καὶ λέγει. διὰ γοῦν τοῦτο οὐδὲ ὦ κοινῷ, ὡς φασι, νόμῳ τὴν ζωὴν κατέλυσεν, ἀλλὰ χαλεπωτάτην ὑπέστη ὑμωείδη, τῶν Ἰουδαίων οὐκ ἀνεκτότερον αὐτοῦ τὴν παῤῥησίαν. χωρεῖς δὲ τούτων οὐδὲ φησιν ἡ γραφή πω, ὅτι πρῶτον, ἰσχνὰ τὰ χείλη τοῦ Ὀζίου ἐλάλουν, καὶ παρὼν ἐσίγα, ἀλλ' οἰκοθεν καὶ πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα ὁ λέγοντος τοιαζόμενος. τί οὖν ἐστιν εἰπεῖν; ὅτι οὐκ ἰσχὺν ἴσον ὁ Μωϋσέως, καὶ τοῦτο. ὁ μὲν γὰρ εἰς ἀλλοτρίαν ἐπέμπετο καὶ εἰς βαρβάρους χώρας, καὶ πρὸς τύραννον, καὶ μεμισημένον, καὶ λυπῶντα· ἐκεῖ δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους, καὶ πολλάκις ἀκηκοότας, καὶ ἐν πολλῷ παιδευθέντας χρόνῳ. καὶ διὰ τῆς αὐτῆς ἀνδρείας ἵνα τὸ ἐπακουσαι σκῆψιν καὶ ἐν ταύτῃ. Ἰωνᾶς δέ φασιν, ὅτι καὶ ἕτερόν τι αὐτοῦ τὴν προθυμίαν ἐποίησε ταύτην. ὀλίγῳ γὰρ ἔμπροσθεν ἑαυτῷ καὶ διὰ λαοῦ ὁμολογήσατο, καὶ τὰ σεσαφῆ εἰδὼς ἀποσταλέντα καὶ σκανδαλισθησόμενα αὐτοῦ τὰ χείλη, προσδοκήσας, ὅτι καὶ ὧ λαῷ ταῦτα συμβήσεται, καὶ ταῦτα ἀπελθὼν ἀπαγγέλλων, προθύμως ἥρπασε τὸ λεχθέν. ὥσπερ γὰρ ἦσαν φιλόθεοι, οὕτω καὶ φιλόσοφοι μάλιστα πάντων αἱρεσιωτῶν οἱ ἅγιοι. ἐλπίσας οὖν λύσιν ἵνα τῶν κακῶν ἀπαγγέλλειν, ἐπεπήδησε ταχέως, καὶ φησιν·

Ps. l.x.

Ἰδοὺ ἐγώ εἰμι, ἀπόστειλόν με.

Ἄλλως ἢ δὲ ψυχρὸν σφόδρα πρὸς κωφοὺς προσπεπαγμένην εἶχε· καὶ δῆλον αὐτοῦ τοῦτο ὃ ἦλος ὅλῳ πάσης τῆς προφητείας ὅτι. ἐπεὶ οὖν ἐσκέπτετο ἀπελεύσεσθαι, καὶ οὐκ ἐτόλμα λοιπὸν ἀναβῦσαι, τότε ἀκούει τὰ λυπηρά. καὶ γὰρ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν σοφῶς μετεχείρισεν. οὐ γὰρ ὀξὺς ἐλέγχης εἶπε, πορεύθητι, καὶ εἶπε· ἀλλὰ πρότερον μετέωρον ποιήσας τὸ ἐπίταγμα, καὶ ἀδηλον τῆς ἀποστολῆς ὧ τρόπον, ὅλῳ ῥᾳδίως ὑπήκουσε, λέγει τὰ καταληψόμενα τὸν Ἰουδαίους κακά. ἵνα δὲ ταῦτα ἴδῃ;

9 Πορεύθητι,

9 Πορεύθητι, φησι, καὶ εἰπὲ τῷ λαῷ τούτῳ· ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε.

10 Επαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶν αὐτῶν βαρέως ἤκουσε, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ὀπίσω ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς. χ. σωσαι

Ταῦτα οὖν ἐρμηνείας οἶμαι δεῖσθαι, τῶν ἀκριβῶς τὰ εἰρημένα γεγραφότων καὶ ἐξηγησαμένων αὐτά, Ιωάννου τε τοῦ υἱοῦ τῆς βροντῆς, καὶ Παύλου τοῦ τὰ παλαιὰ καὶ τὰ καινὰ μετ' ἀκριβείας εἰδότος. ὁ μὲν γὰρ ἐν τῇ Ρώμῃ πρὸς τοὺς συνελθόντας μὲν, ἀποπηδήσαντας δὲ, καὶ οὐκ ἀναχρωμένους τοῖς λεγομένοις, δημηγορῶν ἔλεγε, Καλῶς εἶπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε. ὁ δὲ τῆς βροντῆς υἱὸς, ὅπου θαύματα ἑώρων, καὶ οὐκ ὀπίσω ἔβλεπον, καὶ δογμάτων ἤκουον, καὶ οὐ μετεστείχον (ἀνέκραγε γὰρ Λάζαρον ὁ Χριστὸς, καὶ ἀνέλθειν αὐτὸν ἐπεχείρησε, δαίμονας ἤλασεν, καὶ δαιμονιῶντα ἐκάλεσεν, ὃν πατρὶ προσῆγε, καὶ πλοῦτον ὠνόμαζεν, καὶ τὰς ἐναντίας ἐδέξατο δόξας) μιμνησκόμενος τῆς προφητείας ταύτης λέγων· καλῶς εἶπεν Ησαΐας ὁ προφήτης, ὅτι ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. ὅπου γὰρ τὰ ἔνδον ὄμματα τῆς Ψυχοίας πεπήρωτο, διὰ τοῦτο ὄφελος ἦν αὐτοῖς τὸν ἔξωθεν ὀφθαλμὸν, ὃ κριτηρίου τῆς Ψυχοίας διεφθαρμένου. Ψυχὴ τοῦτο βλέποντες οὐκ ἔβλεπον, καὶ ἀκούοντες οὐκ ἤκουον. καὶ τοῦτο αὐτοῖς ἔφασκεν· ὅτι οὐχὶ τὰ ἀφανῆ ἐστιν ὄμματα διεφθαρμένα, οὐδὲ ἡ φύσις λελωβημένη, ἀλλὰ ἡ καρδία πεπηρωμένη. ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, φησὶ, πάχος ἦν Ψυχοίας ἐκεῖνο, ἀπὸ τε ἁμαρτημάτων, ἀπό τε βιωτικῆς ἐπιθυμίας. καὶ ταύτην ἐζηκυῖαν τὴν παχύτητα ὁ Παῦλος ἔλεγεν, Οὐκ ἐδυνήθην ὑμῖν λαλῆσαι ὡς πνευματικοῖς. ὅπου γὰρ ἠδυνάσθη, ἀλλ' οὐδ' ἐπὶ δύναται. καὶ τοῦτο αἰτιώμενος ἔλεγον· ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ἔρις καὶ ζῆλος καὶ διχοστασίαι, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε; ἐπεὶ οὖν κἀκεῖνοι φθόνῳ πολλῷ, καὶ βασκανίας τηκόμενοι πάθεσι, παχὺ τὸ ὄμμα τῆς Ψυχοίας εἰργάσαντο, καθαρὰ βλέπειν οὐκ ἔτι λοιπὸν ἠδυνάμτο. διὸ ἑτέρας ἐδέξαντο τὰς ὁρωμένων δόξας ἐλαμβάνομεν, καὶ τὰς ἐναντίας. ταῦτα οὖν μετ' ἀκριβείας ὁρῶν ὁ προφήτης, προανεφώνησε τὸ νοσήματος τὴν αἰτίαν. σὺ δέ μοι σκόπει, ὡς δυοῖν προφητειῶν ὑπαν, τὴν μὲν πρὸς τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν τῆς οἰκουμένης ἀγαθῶν τὰ σεσαφῆμ ἐδέξαντο λέγοντα, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, Κύριος σαβαὼθ, πλήρης πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ· τὴν δὲ πρὸς τῆς ἀλώσεως, καὶ τῶν ὑμωμοσιῶν τῶν Ιουδαίων ᾧ προφήτῃ κατέλειπον, ἵνα καὶ τοῦθεν μάθῃς τῆς ἐκκλησίας τὸ ὑπερέχον.

11 Καὶ εἶπον, ἕως πότε, Κύριε; Ορᾷς ὡς οὐ μάτην, οὐδὲ εἰκῇ ἐσοχασάμεθα τῆς ὑπερβαινούσης τὸν προφήτην τῆς μετὰ πολλῆς προθυμίας γεγυμνασμένης. ὅπου γοῦν τοσοῦτον τῶν προθυμιῶν ὧν προσεδέχησεν ἤκουσεν, ἐρημίαν, πόλεως λεηλασίαν, ἀγροὺς δὲ γοῦν μέχρι τῆς ὑμωμοσίας. οὐδὲ γὰρ ἐτόλμα ὁλοκλήρου τῆς ὀργῆς αὐτοὺς ἐξαρπάσαι, ἵνα τὸ προσλαβόντα τὸν Θεὸν δεῖξαι ἀσυγγνώστα ἁμαρτάνοντας. οὐ γὰρ συναρπαγῆς ἦν αὐτῷ τὰ ὑλικὰ ματα, οὐδὲ γνώμης ἐπηρεαζομένης, ἀλλὰ ψυχῆς ἔργον ποιουμένης τὴν παιδαγωγίαν, καὶ ἁγνοίας φιλανθίκου, καθάπερ ἐκ μητέτης υἱὸς καὶ παιδὸς, μανθανομένης τοῖς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ νομοθέταις. τοῦτο γοῦν αἰτιώμενος ἔλεγε, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ὀπίσω ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς. ὡσανεὶ δεδοικότες γὰρ, φησι, μήποτε ἃ τοῖς δεόντως μάθωσιν, οὕτω μετὰ πολλῆς τῆς ἀσυνδέτου τῇ ἁγνοίᾳ αὐτῶν ἐπήρωσαν. ἐπεὶ οὖν καὶ ἡ κατηγορία βαρυτάτη καὶ ἡ συμφορὰ ἀνεξίτηλος, ὅπερ ἐγὼ λειπόμενον, τοῦτο ζητεῖ μαθεῖν. ἀλλ' ὁ τάξει τοῦ μαθεῖν, ἱκετηρίαν εἰσάγει. ἐπει-

δι' ἣ σοδὲ ἐκεῖνα τότε φανερὰς ἐκπεσοῦσα ἐτόλμα, ἀφ' τοῦ μαθητικῶς προσῆμα-
τι ἐρώτησιν ὅπινος λέγων· ἕως πότε, Κύριε; Καὶ εἶπεν· ἕως ἂν ἐρημωθῶσι πό-
λεις τοῦ μὴ κατοικεῖσθαι, καὶ οἶκοι τοῦ μὴ εἶναι ἀνθρώπους, καὶ ἡ γῆ καταλειφθῇ-
σεται ἔρημος. 12 Καὶ μετὰ ταῦτα μακρυνῶ ὁ Θεὸς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ πληθυνθήσον-
ται οἱ καταλειφθέντες ἐπὶ τῆς γῆς, 13 Καὶ ἔτι ἐπ' αὐτοῖς ἐστι τὸ ἐπιδέκατον, καὶ πάλιν ἔσται 5
εἰς προνομὴν ὡς τερέβινθος, καὶ ὡς βάλανος, ὅταν ἐκπέσῃ ἀπὸ τοῦ θήκης αὐτοῦ. σπέρ-
μα ἅγιον τὸ στήλωμα αὐτῆς. Τὴν προφητείαν ἀπαρύσας ἐκείνην, ὅτι μὲν
ἱστορίαν πάλιν ἐξάγει λόγων, τὴν τε ἄλωσιν τῶν δέκα φυλῶν προσαφωνῶν, τὴν
τε αἰχμαλωσίαν ἐκείνων ὅτι τοῖς δύο φυλαῖς μακροθυμίαν ἐνδημιουργεῖν,
εἶτα καὶ τὴν τούτων αὖθις ἀπαγωγήν (ὅπερ εἰς τοῦτο δέον ἐξενέγκασθαι τὴν μακροθυ- 10
μίαν) καὶ τὴν ἐκ τοῦ λειψάνου πάλιν ἀναφυησομένην αὐτοῖς βιωμερίαν. ὅταν μὲν γὰρ
λέγῃ, ἕως ἂν ἐρημωθῶσι πόλεις τοῦ μὴ κατοικεῖσθαι, τῶν δέκα φυλῶν τὴν αἰχ-
μαλωσίαν αἰνίττεται. καὶ γὰρ ἀρδὴν ἠφανίσθησαν ἅπαντες, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς σφο-
δρότητος αἰχμάσαντες ἠλώμενοι. πάντες εἰς τὴν ἀλλοτρίαν ἀπῳκίσθησαν, ὡς καὶ τὰς
πόλεις ἁπάσας ἐρήμας κενὰς ἀνθρώπων, καὶ τὴν γῆν ἔρημον τῶν γεωπονούντων αὐτήν, 15
εἰς ὠφέλειαν τῶν ἀποικισθησομένων. ὅταν μὲν οὖν λέγῃ, ἕως ἐρημωθῶσι πόλεις
τοῦ μὴ κατοικεῖσθαι, καὶ οἶκοι τοῦ μὴ εἶναι ἀνθρώπους, τότε λέγει καὶ τὴν αἰχ-
μαλωσίαν. ὅταν δὲ λέγῃ, ὅτι καὶ μετὰ ταῦτα μακρυνῶ ὁ Θεὸς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὴν ὁ-
λοχερῆ πάντων ἀναστροφὴν αἰνίττεται, καὶ τὴν μετὰ τὴν ἀπαγωγὴν τῶν δέκα φυλῶν
ἠλωμένων τοῖς δύο φυλαῖς βιωμερίαν. ἀπαλλαγέντες γὰρ τῆ Σεναχειρείμ καὶ τῆς βαρ- 20
βαρικοῦ στρατοπέδου, καὶ τῆς παραδόξου νίκης ἀπολαύσαντες, εἰς πλῆθος πάλιν ἐ-
πέδοσαν, καὶ εἰς βίου μῆκος, ἀνδρὸς πολέμῳ θορυβουμένου αὐλοῖς. ὅταν μὲν εἴπῃ, ὅτι μα-
κρυνῶ, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ μῆκος τῶν ἐτῶν αἰνίττεται). καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι τοῦ
τῶν δύο φυλῶν τοῦτό φησιν, ἐπήγαγεν· ὅτι ἐπ' αὐτῆς ἐστι τὸ ἐπιδέκατον, ἐπιδέκα-
τον λέγων τὸ ἐπὶ τῶν δέκα, τὸ περιὸν τῶν δέκα, ὅπερ ἦσαν αἱ δύο φυλαί. ταύτην καὶ 25
a K. p. 11. r. Παῦλος τὴν λέξιν κέχρηται λέγων, Ἐπὶ πάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς, τουτέστι πλείοσι πεν-
τακοσίων. καὶ πάλιν ἔσται εἰς προνομήν, ὡς τερέβινθος· τουτέστιν αἱ δύο φυλαί. καὶ ὡς
βάλανος, ὅταν ἐκπέσῃ τῆς θήκης αὐτῆς. ὥσπερ γὰρ ἀτερπὴς ἐκφυὸς ὁ καρπὸς ἐκπε-
σὼν τῆς θήκης, οὕτω καὶ ὅτοι καταγέλαστοι καὶ ἐπαρείδιοι ἔσονται τῆς πόλεως ἐκπεσόν-
τες, καὶ τῆς δόξης ἐκείνης γυμνωθέντες ἅπαντες. σπέρμα ἅγιον τὸ στήλωμα αὐτῆς. οὐ 30
μὴν ἀνίατα τὰ κακὰ ἔσται, φησὶν, οὐδὲ ἀτελεύτητα, ἀλλὰ τὸ σπέρμα αὐτῆς ἅγιον ἔ-
σται, καὶ στήλωμα, τουτέστι βέβαιον, πεπηγὸς, ἀκίνητον, ἀναμφὸν τὴν τῶν πραγμάτων
μεταβολήν. τῆς μὲν γὰρ βιωφελείας ἐκπεσοῦσαν, αὐλοὶ δὲ οὐ πάντως λειφθείαν ἐπο-
ίησεν), ἀλλὰ μόνους καὶ ἔσονται, ἕως ἂν ἀπολάβωσι τὴν προτέραν πολιτείαν πάλιν,
καὶ ὅτι τὴν προτέραν ἐπανέλθωσιν ἀγαθείαν. 35

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ζ.

κεφ ζ. 1 Καὶ ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἄχαζ τοῦ Ἰωαθὰν τοῦ Ὀζίου, βασιλέως Ἰούδα.
Ὅσῳ πολλάκις εἶπον, τοσοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ, ὅτι τὰ παλαιὰ αἱ προφητείαι
ἐν ὄψει τοῦτο ἐποίουν, ἵνα ἁπλῶς οἱ Ἰουδαῖοι τὰ μέλλοντα μάθωσιν, ἀλλ' ἵνα μαθόντες 40
σωτηρίαν κερδάνωσι, καὶ τῷ φόβῳ τῆς ἀπειλῆς ἡμῶνται σωφρονέστεροι, καὶ τῇ τῶν ἀγα-
θῶν ἐπαγγελίᾳ προθυμότεροι πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἐργασίαν, ἑκατέρωθεν μανθά-
νοντες τοῦ Θεοῦ τὴν τε δύναμιν, καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς οἰκονομίαν. καὶ γὰρ ταύτης ἕνεκεν

τῆς αἰτίας προσελέγετο τὰ λεγόμενα· καὶ ἵνα μὴ νομίσωσιν ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, καὶ συμβαίνοντα ὀπτάναν καὶ τὰ ἴσα ἀχλυώδη φύσεως, ἢ προσγμάτων φορᾶι, ἀλλ' ἴδωσιν, ὅτι ἄνωθεν καὶ ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ ψήφου ταῦτα ἐκάτερα γίνεται· ὅπερ αὖθις καὶ μέγιστα εἰς θεογνωσίαν ὠφέλει. ἀλλ' ὅμως, καθάπερ καὶ ἔμπροσθεν ἔφθην εἰπών, ἡ προφητεία οὐκ ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ τὴν ἀπόδειξιν εἶχεν, ἀλλὰ τὰ μὲν ῥήματα τότε ἐλέγετο, καὶ ἦν τὰ σήματα μακροῖς ὕστερον ἔμελλον σκοπεῖσθαι χρόνοις, οἷον τὴν ἀχλυότητα πολλάκις καὶ προσαπορχομένην, καὶ δυναμένην δικαίαν τὴν τῶν λεγομένων ἀχλυσδίαν, ὅσα δὲ ποιεῖ καὶ προσγματεύεται ὁ Θεός. προφητείαν προφητείας ζωπάπλ μακροτέραις ἐσπουδέσαι, τὴν ὅτι τῆς ἡμέρας αὐτῶν γενομένην τῶν μακρῶν ὕστερον ἐσομένων μείζονα ἀπόδειξιν παρέχομεν. ὅτι ἡ τῶν εὐαγγελίων καὶ ἑτέρως μεθοδεύει τινὰ τῆς ὠφελείας ὁδὸν εἶδος, γάμματα προφητείας ζωπάπλων, καὶ γάτερον γατέρᾳ καταισχύνων. οἷόν τι λέγω. προσῆλθεν αὐτῷ ὁ λεπρός ποτε καὶ ἐκαθάρθη, καὶ μετ' ἐκεῖνον πάλιν ὁ τοῦ ἑκατοντάρχου παῖς ἀπηλλάγη τῆς χαλεπῆς ἀῤῥωστίας ἐκείνης, ἐσημεῖα ταῦτα μεγάλα ἰῶ, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἔστι μέζει τῶν σημείων, ἀλλὰ καὶ προφητείαν προεδείκνυεν. ὅτῳ γὰρ ὁ ἑκατόνταρχος τὴν γαμμαζῶ ἐκείνην καὶ μεγάλην ἐπεδείξατο πίστιν, δι' ἧς Ⓦ παῖδα ἀπήλλαξε τῆς ἀῤῥωστίας, ἐπήγαγεν ὁ Χριστὸς λέγων, Πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἥξουσι, καὶ ἀνακλιθήσονται μετ' Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, Ⓐ οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται ἔξω. ταῦτα δὲ ἔλεγε, καὶ τὴν τῶν ἐθνῶν ἐκκλησίαν, καὶ τὴν τῶν Ιουδαίων ἀποβολὴν προανεφώνει, ὃ δὴ καὶ νῦν ὅτι τῶν ἔργων δέδεικται, καὶ τοῦ ἡλίου φανερώτερον ἅπασι δείκνυται. ἀλλὰ τότε τίνος ἕνεκεν ἦν, καὶ τοῖς ἀπίστοις οὐκ ἐδείκνυτο. διὰ δὴ τοῦτο σημεῖον προσέλαβε τὸ τότε ἐκβάν, τὴν μὴ ταῦτα συμβησομένην πολλῶν προαπορθοῦσαν τὴν πίστιν· ὥσπερ οὖν καὶ αὐτὴ ἡ προφητεία ὅτι τῶν ἔργων φανομένη νῦν, τὴν σημείων τὴν τότε γενομένην πολλῶν παρέχει τὴν βεβαίωσιν. τί γὰρ ἂν εἴποι ὁ ἄπιστος; ὅτι οὐκ ἐκαθάρθη ὁ λεπρός; βλεπέτω τῆς προφητείας τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἀπὸ ταύτης καὶ τῷ σημείῳ πιστευέτω. τί δὲ δὴ εἴποιεν Ⓐ τότε Ιουδαῖοι; ὅλα προλέγει οὐκ ἔστιν ἀληθῆ; ὁρᾶτωσαν Ⓦ λεπρὸν καθαιρόμενον, καὶ ἀπὸ τῶν ἐπ' ἐκείνῳ γενομένων, καὶ ἐκ τῶν μηγόντων μὴ ἀπιστείτωσαν, μέγιστον λαμβάνοντες ἐνέχυρον ἐκβαίνοντα μὲν τῆς προφητείας τὸ σημεῖον, Ⓐ ὄντα τοῦ σημείου τὴν προφητείαν. εἶδες πῶς γατέρᾳ διὰ γατέρου κατασκυάζεται. τοῦτο καὶ ὅτι τῆς παλαιᾶς γινόμενον ἴδοις ἄν. ἐπεὶ γὰρ καὶ ὁ Ιεροβοὰμ τὴν χαλεπὴν ἐκείνην ἐμαπὴ μανίαν, καὶ δαμάλεις ἔστησε χρυσᾶς, ἐλθὼν ὁ προφήτης καί τε μέλοντα προανεφώνησε, καὶ σημεῖον θαῦμα ἔδωκεν. ἵνα γὰρ μηδεὶς ἀπιστῇ τοῖς μὴ τελεσθησομένοις ἔτη, Ⓦ βωμὸν ἔῤῥηξε, καὶ τὴν πιότητα ἐξέχεε, καὶ τὴν χεῖρα τοῦ βασιλέως ἐξήρανεν, ἀπὸ τῶν τοιούτων ὀφθαλμῶν γινομένων, τῶν μὴ πολλὰ χρόνον συμβησομένων σαφῆ προκόμενος τὴν ἀπόδειξιν. καὶ πολλὰ τοιαῦτα ἴδοις ἂν καὶ ἐν τῇ καινῇ καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ γινόμενα, τοῦ Θεοῦ διαφόρως τὴν ἡμετέραν οἰκονομοῦντος σωτηρίαν· ὃ δὴ καὶ ἐν τούτοις γέγονε, καὶ μὴ πλείονος τῆς προνοίας. ὑπὲρ γὰρ δὴ σημεῖον μόνον, ἀλλὰ καὶ προφητείαν ὁμοῦ καὶ σημεῖον ζωπέπλεξεν. ἀλλ' ὥστε σαφέστερα γνῶναι τὰ λεγόμενα, αὐτὴν μὴ ἀκριβείας τὴν ἰσοτιμίαν διέλθωμεν.

40 Καὶ ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Αχαζ, τοῦ Ιωαθὰν, τοῦ Οζίου βασιλέως Ιούδα, ἀνέβη Ῥασὶν βασιλεὺς Αραμ, καὶ Φακὲ υἱὸς Ρομελίου βασιλεὺς Ισραὴλ ὅτι Ιερουσαλὴμ πολεμῆσαι αὐτὴν, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν πολιορκῆσαι αὐτήν.

2 Καὶ ἀνηγγέλη εἰς Ⓦ οἶκον Δαβὶδ, λεγόντων· ζωεφώνησεν Αραμ τοὺς Ⓦ Εφραΐμ.

Ἐφεσίμ. Ἐστι μὲν ἱστορία τὰ εἰρημένα, καὶ πραγμάτων διήγησις. ἀλλ' ὁ νοῦν ἔχων, καὶ ὀξὺ βλέπων, πολὺ καὶ ἐντεῦθεν καρπώσεται τὸ κέρδος, τὴν Θεοῦ τὴν πολλὴν σοφίαν, καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων κηδεμονίαν καταμανθάνων. ὅτε γὰρ οὐ προοιμίων πόλεμον ἀνεχαίτισεν, ὅτε ἐπειλοῦντα κεφαλὴν τῆς πόλεως ζωεχώρησεν, ἀλλὰ τὴν ἀπειλὴν ἀφεὶς ἡμέλησε τὴν ἀφ' ἑαυτοῦ ῥημάτων, τὴν πεῖραν ἐκώλυσεν, ὁμοῦ μὲν ἐκείνους ἀφυπνίζων καὶ τῆς ῥᾳθυμίας ἀπαλλάττων, ὁμοῦ δὲ τὴν ἑαυτοῦ δυνάμει ἐπιδεικνύμενος, ὅτι δυνατὸν αὐτὸν καὶ πρὸς αὐτὰ τῶν δεινῶν τὰ τέλη ἐλθόντων, ὥσπερ οὖν ἐπὶ ἀρχὴν εἰληφότων, ὅτω τοῦ ἐμπεσόντας αἱρεσίους διατηρῆσαι, ὃ πολλαχοῦ ποιοῦντα αὐτὸν ἔστιν ἰδεῖν· οἷον ὅτι τῆς καμίνου τῆς Βαβυλωνίας, ὅτι τὸ λάκκου τῶν λεόντων, καὶ ἐφ' ἑτέρων μυρίων πραγμάτων. καὶ γὰρ ἦλθεν ὅτοι, καὶ ἐπολιόρκησαν, καὶ τῶν τειχῶν ἀνέβαλλον, καὶ τὴν ὄψιν τῶν ἔνδον οἰκούντων καταστείσαντες, οὐδὲν ἴσχυσαν περαιτέρω. ἔστι δὲ καὶ τὴν δίκαν φυλῶν τὴν εὐδαιμονίαν, ὅτι οὐ μόνον ἐμφύλιον ἔλαυνε πόλεμον, οὐδ' ὅτι πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἐστασίασαν, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀλλοφύλοις καὶ ἀλλογλώσσοις ἑαυτοὺς ζωῦσαν, καὶ μηδὲ ἁπλῶς κοινωνεῖν αὐτοῖς ὑπέστησαν, καὶ συμμάχοις ἐκάλεσαν, καὶ ζωεφόρησαν, καὶ κατὰ τῆς πόλεως ἔστησαν. καὶ γὰρ Ῥασὴν ἠγνόησαν ὅτι κατὰ τῆς μητροπόλεως ἦλθεν· καὶ ἐν τοῖς τῆς μάχης ἐνόμισαν. τοιγαροῦν ἐκείνους πλῆθος ἀπεῖργεν, ἡ πόλις, καὶ ἔλεγε, καὶ δῆμοι· σὺ τοῦτο ἢ τοῦτον οὐδείς, ἀλλὰ πόλις μία καὶ μητρόπολις, ὥστε οὐ πρεσβείας φανῆναι τὸ Θεοῦ τὴν ἰσχύν. οὐδενὸς γὰρ ὅπλα κεκοινῶτος, οὐδὲ ὀξίοντος καὶ καταπομφθέντος, ὀξέπεσον οἱ φίλοι τῶν πατρῴων τούτων ἐγχειρημάτων. τὸ γὰρ ἠδυνήθησαν, φησι, πολιορκῆσαι αὐτήν. καίτοι τί ὃ κωλύει λέγω; οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἢ τὸ Θεοῦ χεὶρ ἀοράτως αὐτοὺς ἀποχρωμένη. πλὴν ἀλλ' ὅπερ εἶπον, τὸν μὲν πόλεμον ἀπεκρούσαντο, τὸν δὲ φόβον οὐκ ἐξέλυσεν. ἀπηγγέλη γάρ, φησιν, εἰς τὸν οἶκον Δαβίδ, ὅτι ζωεφώνησεν Ἀσὴμ πρὸς τὸν Ἐφεσίμ,

Καὶ ἐξέστη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Ὅταν μέλλῃ τι παράδοξον ὁ Θεὸς ποιεῖν, οὐκ ἐξέλυσεν ὁ θαῦμα· ἀλλὰ πρότερον τοὺς μέλλοντας ἀπολεύειν, εἰς ἀθυμίαν τῶν δεινῶν ἀφίησιν ἐλθεῖν, ἵνα μὴ τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν δεινῶν μὴ δι' ἐμοῦ ἀγωνοθετοῦντι ἐπιδείξῃ. ὅπερ γὰρ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ μὴ ἐπὶ τύφῳ, καὶ ἐπὶ ῥᾳθυμίας ὑπολαμβάνουσι τῶν δεινῶν μὴ τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν δεινῶν, ἢ μὴ ὑπολαμβανόμενοι ἑαυτοῖς λογίζεσθαι βούλονται τὰ κατορθώματα, πρότερον ἀφεὶς αὐτοὺς ἐπὶ τῶν λυπηρῶν καταστείλασθαι, τότε τὴν ἐλευθερίαν δίδωσι τῶν συγχλειομένων, ὃ δὴ καὶ ἐνταῦθα πεποίηκεν. ἀφῆκεν αὐτῶν καὶ καρδίας ἐκπνεῦσαι, ἀφῆκεν εἰς ἀγωνίαν ἡμέσθαι πολλήν, καὶ τότε τὴν λύσιν ἐπήγαγε. τοῦτο καὶ ὅτι τὸ μεγαλεῖον πεποίηκε Δαβίδ. ὅπερ γὰρ ἤμελλεν αὐτὸ εἰς τὸ θαῦμα ἐξαγαγεῖν, καὶ ὃ λαμπρυνεῖν ἐκέλευσε διὰ παιδὸς ἐγείρει διὰ τῶν ἐκείνου χειρῶν, οὐκ ἐκ προοιμίων τοῦ πολέμου τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλ' ἀφεὶς πρότερον ἐκείνους ἡμέρας αὐτοὺς καταργαθῆναι καὶ φόβου, ὅτι τὸ οἰκείου ἀπέβησαν σωτηρίαν, καὶ μυρία ὀνειδίζοντος ὑβαρβάρου, οὐδὲ οὕτω τις ἐτόλμησε διεγερθῆναι καὶ δίκαιος ἀντιπαλαῖν, τότε δή, τότε τῆς ἥττης αὐτῶν ὁμολογησίσης, καὶ τῆς ἀσθενείας φανερᾶς γενομένης, μέγας ὁ μισοπόλεμον, καὶ τὸ παράδοξον σκεῦος νίκην εἰργάσατο. εἰ γὰρ καὶ μὴ ταῦτα τὸ τοσαύτην τῆς ἀσθενείας αὐτῶν ἀπόδειξη, ὁ σωθεὶς βασιλεύς, οὐκ ἂν φθόνου καὶ βασκανίας ἐκέκλυτο τὸν Δαβίδ, τὸν παῖδες ἡμόμενος ὅλος, καὶ ἀγνώμων πρὸς ἀντίτυπον ἐφάνη· εἰ μὴ τοῦτον ἔδωκεν ἔλεγχον καὶ τῆς αὐτοῦ καὶ τῆς στρατοπέδου πάντος ἀναισθησίας, τί οὐκ ἂν ἐποίησε; τοῦτο αὐτὸ καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ ποιοῦντα ἴδοι τις ἄν· ὃ δὴ καὶ ἐνταῦθα ἔστιν.

ὅπερ

ὅπως γὰρ μέλλει λύειν κύριος πόλεμον, καὶ ἀπαλλάττειν αὐτοὺς τῶν λυπηρῶν, ἀφίησι πρότερον τῶν δεινῶν ἀμφοτέρους. ἐξέστη γάρ, φησιν, ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ,

Ὡς ξύλον ἐν δρυμῷ ξύλων ἀπὸ πνεύματος σαλευθῇ.

Καὶ τοῦτο προφητείας ἴδιον, ὃ τὰ ἀπόρρητα αὐτῶν εἰς μέσον ἀγαγεῖν. ὃ γὰρ πάθος ἡμῖν ἐμπεπλεύκει τῆς ἐκάστου ἀμαθείας, καὶ σαφηνείας εἶχεν καὶ εἰκόνα προσέθηκεν, ὥστε δεῖξαι τὴν ὀπίτασιν τῆς ἀγωνίας. διεστάθη γὰρ αὐτῶν, φησιν, ἡ ψυχή, κατεβλήθη τὸ φρόνημα, ἀπέγνωσαν τῆς σωτηρίας, ὡς ἑκάστοις δόμιζον εἶναι, οὐδὲν ἰσχυρὸν προσδόκων, ἕκαστος ἀπὸ τῶν οἰκείων λογισμῶν προδεδομένους ἑαυτούς. Τί οὖν ὁ Θεός; προλέγει τὴν ἀπαλλαγήν, καὶ τότε αὐτὴν ἐργάζεται, ἵνα μὴ ἄλλῳ τινὶ λογίσωνται πάλιν τῆς πόλεως ἐλευθερίαν, καὶ πέμπει τὸν προφήτην προφωνοῦντα τὰ μέλλοντα.

3 Εἶπε γάρ, φησι, Κύριος πρὸς Ησαΐαν· ἔξελθε εἰς συναντησιν τοῦ Αχαζ, σὺ καὶ ὁ καταλειφθεὶς Ιασοὺβ ὁ υἱός σου πρὸς κολυμβήθραν τῆς ἄνω ὁδοῦ τοῦ ἀγροῦ τοῦ γναφέως,

χ. Ιαπεῦ χ. ἀὼ ἰδοῦ

4 καὶ ἐρεῖς αὐτῷ· φύλαξαι καὶ ἡσυχάσαι, καὶ μὴ φοβοῦ, μηδὲ ἡ ψυχή σου ἀσθενείτω μηδὲ φοβηθῇς ἀπὸ τῶν δύο ξύλων τῶν καπνιζομένων τούτων. ὅταν γὰρ ὀργὴ τοῦ θυμοῦ μου γένηται, πάλιν ἰάσομαι. Τί ἐστιν, ἔξελθε εἰς συναντησιν; ἀπὸ τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀγωνίας οὐκ ἠσύχαζεν ὁ βασιλεύς, οὐδὲ οἶκοι ἔμενεν· εἶχεν, ἀλλ' ὅπερ ἔθος τοῖς πολιορκουμένοις ἐποιοῦσιν, συνεχῶς ἔβλεπε, τὰ τείχη περιεσκόπει, τοὺς πύλας ἐνεκάθητο, περιεργαζόμενος καὶ πολυπραγμονῶν, πῶς τὰ τῶν πολεμίων ἔχει) προγυμνάζεται. Διὰ τοῦτό φησιν, ἔξελθε εἰς συναντησιν. Τί δέ ἐστι, σὺ καὶ ὁ καταλειφθεὶς Ιασοὺβ ὁ υἱός σου; Ιασοὺβ τῇ Εβραίων γλώττῃ, ἡ ἀναστροφὴ λέγεται, καὶ ἡ ἀγωγή. ἔχει τοῦτο καὶ ὁ Ιεσσαὶ πέμπων Δαβὶδ ἔλεε, καὶ ὃ ἐστὶν αὐτὸν λήψῃ, τουτέστι, τὴν ἀναστροφὴν αὐτῶν ἀπάγγελόν μοι, καὶ Τί διάγουσι προέποντες. καὶ συνῆκα τοίνυν, ἐμοὶ δοκεῖ, ὁ προφήτης κελεύειν πλῆθος μὲν ἑαυτῷ λαβεῖν, ἵνα, ὅταν σκοπὴν τὰ γινόμενα, μὴ ἔχῃ ἀγνωμονεῖν ὁ βασιλεύς, ὡς οὐδὲν τούτων ἀκηκοὼς πρὸς τὸν προφήτην. ὃ οὖν φησι, τοῦτο ἐστιν· ἔξελθε εἰς συναντησιν σὺ καὶ οἱ ἀναστρεφόμενοι μετὰ σοῦ, οἱ καταλειφθέντες τὸν λαόν. μὴ θαυμάσῃς ὅτι, εἰ γὰρ αὐτῶν καλεῖ λαόν. ἐγὼ γὰρ προῖόν φησιν, ἰδοὺ ἐγὼ, καὶ τὰ παιδία, ἃ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός. καὶ γὰρ πατέρων τάξιν ἐπεῖχον οἱ ἅγιοι, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν κηδεμονίαν τὴν πρὸς τὸν δῆμον σχόντες πρόδηλον τὴν φύσεως ἀποκρύπτοντες πατέρας. καταλειφθέντας δὲ φησι, διὰ τὸ πολλοὺς ἀπεπτοήσθαι ἀπὸ τῶν πολεμίων. ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ ἀγροῦ τοῦ γναφέως. πολλῆς μοι ἀπορίας καὶ τοῦτο ἔδοξε, εἶναι συγκεκλεισμένοι, καὶ πολιορκούμενοι, καὶ μηδὲ προκύψαι τολμῶντες, ἔξω πυλῶν ἐφαίνοντο. καὶ γὰρ ἔξω τοίχων ἡ ὁδὸς αὕτη φαίνεται οὖσα. Τίς οὖν ἡ λύσις τῆς ἀπορίας ταύτης; ὅτι ὁ παλαιοὶ ἕτερον προεβέβλητο τεῖχος. καὶ γὰρ διπλᾶ τὰ τείχη ἐν τῇ πόλει. ὃ τοῦτο ῥάδιον ἔξεστιν ἑτέρῳ προφήτῃ καταδῆσαι ὅτι τοῖς βουλομένοις προστέχειν. ἔξελθὼν τοίνυν διίσησιν αὐτῶν τὰ φρονήματα καταπαυόμενα, καὶ κελεύει θαρσεῖν ἀπὸ τῶν μελλόντων. ἡσύχασον γάρ, φησι, καὶ μὴ φοβοῦ, καὶ δαλοὺς ξύλων καλεῖ τοὺς βασιλέας, ὁμοῦ μὲν αὐτῶν τὸ σφοδρόν, ὁμοῦ δὲ τὸ εὐχείρωτον ἐνδεικνύμενος. καὶ γὰρ τὸ καπνιζομένων τοῦτο προσέθηκε, τουτέστιν ἐπὶ ὄντων τοῦ σβέσθαι λοιπόν. Εἶπα δηλονότι, ὡς ἐπὶ τῆς ἐκείνων δυνάμεως, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ συγχωρήσεως ἡ ἔφοδος ἔσται, φησίν·

Ὅταν γὰρ ὀργὴ τοῦ θυμοῦ μου γένηται, πάλιν ἰάσομαι. καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ῥομελίου, ὅτι ἐβουλεύσαντο βουλὴν πονηρὰν,

Εφραὶμ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ρομελίου καὶ σὺ λέγοντες· 6 Ἀναβησόμεθα ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν, καὶ παροξυνοῦμεν αὐτὴν, καὶ συλλαλήσαντες ἀποστρέψομεν αὐτὴν πρὸς ἡμᾶς, καὶ βασιλεύσομεν αὐτῆς τὸν υἱὸν Ταβεήλ. 7 Τάδε λέγει Κύριος σαβαὼθ, Οὐ μὴ μείνῃ ἡ βουλὴ αὕτη, οὐδὲ ἔσται, 8 Ἀλλ' ἢ κεφαλὴ Δαμασκὸς Ἀραὶμ Δαμασκὸς, καὶ ἡ κεφαλὴ Δαμασκοῦ Ρασὶν, καὶ ἔτι ἐξήκοντα καὶ πέντε ἔτη, καὶ συντριβήσεται ἡ βασιλεία Εφραὶμ ἀπὸ λαοῦ, 9 Καὶ ἡ κεφαλὴ Εφραὶμ Σομόρων, καὶ ἡ κεφαλὴ Σομόρων ὁ υἱὸς τοῦ Ρομελίου. καὶ ἐὰν μὴ πιστεύσητε, οὐδὲ μὴ συνῆτε.

Πάλιν ὁ προφήτης μείζονα ἀπόδειξιν προσέρχεται τῆς προφητείας. ὅπου γὰρ ὁ φόβος κατέσεισε, καὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἦν τὰ δεινά, ἐνταῦθα ἡ χρηστὰ ὑπὲρ ἐλπίδα, καὶ προσδοκίαν ὑπερβαίνοντα πᾶσαν, καὶ τὰ ἀκροώμενοι οὐ σφόδρα πιστοὶ, ὅσα νῦν πιστά. δίδωσι σημεῖον μέγιστον τὴν ἐκβησομένην, τὰ βάλβιδα τὴν πολεμίαν εἰς μέσον ἐκφέρων. λέγει γὰρ αὐτὸν τὸν γεώμορον, μὴ ἵνα ἐπιστρατεύσαι τῇ πόλει, καὶ νῦν τοὺς ἀλλήλους διελέξθησαι, καὶ τί ζωγρήσαντα ἐπανῆλθον, καὶ δείκνυσιν ἡ προδοσία τὸ πρᾶγμα οὖν (συλλαλήσαντες γάρ, φησι, αὐλοῖς, ἀποστρέψομεν αὐλοὺς πρὸς ἡμᾶς) ἡ πολλὴ τῇ ἀπονοίᾳ μεθύοντας, καὶ νομίζοντας μηδὲ ὅπλων αὐλοῖς δεῖν, μηδὲ παρατάξεως καὶ συμβολῆς εἰς τὸ τὴν πόλιν λαβεῖν. δέχεσθαι γὰρ ἡμᾶς φασὶν, μόνον καὶ ἀλεξανδρίνας, καὶ πομπὰς ἁρμαλιὰν λαβόντας ἀπελθεῖν. εἶτα, ὅπερ πάσχουσι καὶ ἀλαζόνες; ὑπὸ τῆς ἐλπίδος ταύτης φυσηθέντες, καὶ πρὸς βασιλέως βουλεύονται, ὡς ἤδη τῆς πόλεως ἀλούσης, καὶ ἅπερ ὑπισχνοῦνται δεῖ τῇ μητροπόλει. καὶ τὰ μὲν ἐκείνων τοιαῦτα, φησὶ· τὰ δὲ τοῦ Θεοῦ, πάντων ἐκείνων ἀναιρετικά. διὸ καὶ ἐπήγαγε· τάδε λέγει Κύριος· καὶ οὐκ ἔστι, ἀλλὰ προσέθηκε, σαβαώθ. ὅταν γάρ τι μέγα ἀπαγγέλλειν μέλλῃ, τῆς δυνάμεως ἀναμιμνήσκει τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς βασιλείας τῆς ἄνω, καὶ θαυμαστῆς ἐκείνης ἀρχῆς ἣν πρόκειται δεῖξαι. τί οὖν φησιν ὁ Θεός; οὐ μὴ μείνῃ ἡ βουλὴ αὕτη, οὐδὲ ἔσται· ἀλλ' ἢ κεφαλὴ Δαμασκὸς Ἀραὶμ Δαμασκός. ἡ ἀρχὴ αὐτῆς, φησὶν, ἡ ἐξουσία αὐτῆς ἐν Δαμασκῷ ἔσεται, καὶ περαιτέρω οὐ προβήσεται). καὶ ἡ κεφαλὴ Δαμασκοῦ Ρασίν. καὶ ὁ ἄρχων Δαμασκοῦ, φησὶ, καὶ ὁ κρατῶν Ρασὶν ἔσται· τυραννίδι, ἐν τοῖς αὐτῆς μέρεσι, καὶ πλείονα οὐ προσθήσει δύναμιν αὐτῷ. καὶ ἔτι ἐξήκοντα καὶ πέντε ἔτη, καὶ συντριβήσεται ἡ βασιλεία Ἐφραὶμ ἀπὸ λαοῦ. μεγίστη τῆς ἀληθείας ἀπόδειξις, ὅταν καὶ ἐχθροὶ προλέγωσι τὰ προφῆται, πρέχοντες τοῖς βουλομένοις ἀκριβείας τῆς προφητείας τὸ δύναμιν. νῦν μὲν γάρ φησι, ἀποχήσουσι) τῆς πόλεως· μετὰ δὲ πέντε καὶ ἑξήκοντα ἔτη, ὁλόκληροι ἀπολεῖται τὸ ἔθνος, καὶ ἡ βασιλεία τῶν Ισραὴλ οἰχήσεται, καὶ οἱ πολέμιοι λαβόντες αὐτὸν, ἀπελάσουσι τοὺς πολίτας. νῦν μέντοι προφητείας ἀκριβείας, οὐδὲν πλέον τῶν οἰκείων λήψονται. ἵνα γὰρ μὴ ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, ὅτι μετὰ ἑξήκοντα πέντε ἔτη ἀπολεῖται, λέγῃ πρὸς ἑαυτὸν, τί οὖν; ἐὰν νῦν ἡμᾶς λαβόντες, ὕστερον ἀπολεῖται, τί τὸ ὄφελος ἡμῖν; θαῤῥεῖ, φησὶ, καὶ πρὸς τὴν πρᾶξιν. ἀλώσονται γὰρ τότε πρωτελῶς. νῦν μέντοι πλέον οὐδὲν τῶν οἰκείων ἕξουσι· ἀλλ' ἔσται ἡ κεφαλὴ Ἐφραὶμ, τυραννὶς τῶν δέκα φυλῶν, ἡ Σαμάρεια (ἐκεῖ γὰρ ἦν αὐτοῖς ἡ βασιλεία) καὶ οὐκ ἔτι προβήσεται) περαιτέρω· καὶ ἡ κεφαλὴ Σαμαρείας ὁ βασιλεὺς τῆς Ισραὴλ· ὅπερ ὅτι τῆς Δαμασκηνοῦ ἔλεγε, τοῦτο καὶ ὀνειδίζων ἔλεγε, ὅτι οὐδὲν πλέον ἕξουσι, ἢ ταῦτα ἃ νῦν κατέχουσι. εἶτα ὅπως προφήματα εἶτα ὑπερβαίνοντα λόγον ἀνθρώπινον, καὶ αἰώνια τῆς τῶν λογισμῶν ἀκαλουθίας, καὶ προφητεία τὸ λεγόμενον ἦν, εἰκότως ἐπήγαγε· ἐὰν μὴ πιστεύσητε, οὐδὲ μὴ συνῆτε. μὴ ζήτει, φησὶ, πῶς τὴν ὄψιν ταῦτα ἔσται. Θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐργαζόμενος, καὶ πίστεως σοι δεῖ μόνης, καὶ συνέσεως τοῦ ποιοῦντος τὸ δυνάμενον. πᾶσαν ἔλαβες τὴν εἰρημένων τὴν ἀπόδειξιν

δυξιν. διὸ καὶ ὁ προφήτης Δαβίδ· Ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα. καὶ ὁ Παῦλος εἰκό- Ψαλμ. ριε.
τως ὁπλισάμενος τῆς ῥήσεως ταύτης, ὅτι μείζονα αὐτὴν εἵλκυσε προφάσεις λέγων· Ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἐπίστευσα, διὸ καὶ β Κορ. δ. ιγ.
ἐλάλησα, καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν. Εἰ γὰρ αἱ παλαιαὶ πίστεως ἔλεγξε,
τοσοῦτον ἀπέχουσι τῆς σὲ τὴν κρείττω, ὅσον ἡ γῆ τοῦ οὐρανοῦ, πολλῷ μᾶλλον ἡ τὸ ὕπτιος ὑψηλοῦ δογμάτων γνῶσις καὶ σοφία εἰς νοῦν ἐλθόντων ἡμῖν ποτε. ὅταν οὖν καὶ αὐτὸς δηλωθῇ ἔλεγχος· Ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ a. Κορ. β. θ.
ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.

10 Καὶ προσέθετο Κύριος λαλῆσαι τῷ Αχαζ λέγων· 11 Αἴτησαι σεαυ-
τῷ σημεῖον παρὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, εἰς βάθος ἢ εἰς ὕψος. 12 Καὶ εἶπεν Α-
χαζ, οὐ μὴ αἰτήσω, οὐδὲ μὴ πειράσω Κύριον. 13 Καὶ εἶπεν Ησαΐας, ἀκούσατε
δὴ οἶκος Δαβίδ· μὴ μικρὸν ὑμῖν ἀγῶνα παρέχειν ἀνθρώποις; καὶ πῶς Κυρίῳ παρέ-
χετε ἀγῶνα; 14 Διὰ τοῦτο δώσει Κύριος αὐτὸς ὑμῖν σημεῖον· ἰδοὺ, ἡ παρθέ-
νος ἐν γαστρὶ λήψεται, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Εμμανουήλ.

15 Πολλὴ τοῦ Θεοῦ συγκαταβάσεως, καὶ τῆς βασιλέως ἡ ἀγνωμοσύνη. ἔδει μὲν γὰρ αὐ-
τὸν ἀκούσαντα τοῦ προφήτου, μηδὲν ἀμφιβαλλόμενον περὶ τῶν εἰρημένων. Εἰ δὲ καὶ ἀμ-
φέβαλε, καὶν σημεῖον λαβόντα πιστῶσαι, ὅσοι πολλοὶ τῶν νῦν Ιουδαίοις πεποίηκασι.
καὶ γὰρ ὁ Θεὸς φιλάνθρωπος ὤν, οὐδὲ τοῦτο παρῃτήσατο πολλάκις τοῖς παχυ-
τέροις καὶ χαμαὶ συρομένοις, καὶ τῇ γῇ προσπλωμένοις, οἷον ἐποίησεν ὅτε τῷ Γεδεών.
ὅπερ γὰρ πανύστατον καταδέσεως ἦν καὶ παχύτατος, ὅσα ποτὲ καταβαίνει πάλιν ὁ Θεός.
αὖθις αὐτὸν ἐφέλκεται, καὶ προτρέπει προεῖς δὲ σημεῖον αἰτῆσαι. κἀκεῖνος οὐδὲ μακρὸν
ἔτι σημεῖον ἦν, ὃ ἐλέγξαι αὐτοῦ τὰ ἀπόρρητα, καὶ εἰς μέσον ἀγαγεῖν αὐτοῦ τὴν γνώμην
ἅπασαν, καὶ τὴν κατάκρισιν διελέγξαι πᾶσαν. ὅπερ γὰρ ὁ μὴ προφήτης εἶπεν, αἰτή-
σαι σεαυτῷ σημεῖον, ἐκεῖνος ὁ Θεὸς σφόδρα πιστὴν κατακρίσεως ἔλεγχον, οὐ μὴ αἰτήσω,
οὐδὲ μὴ πειράσω Κύριον, ὅσα πῶς μὴ πολλῆς τῆς σφοδρότητος ἐπαγαγὴ τὴν τοιαύτην
ὁ προφήτης, εἰκότως μὴ τὴν ἀπόδειξιν τῆς κατακρίσεως βαρυτέραν ποιούμενος
τὴν κατηγορίαν. Διὰ δὴ τοῦτο ἐκεῖνον μὲν οὐδὲ ἀποκρίσεως ἀξιοῖ, πρὸς δὲ ὁ θεῖος
ἀποστρέφεται λέγων· ἀκούσατε οἶκος Δαβίδ· μὴ μικρὸν ὑμῖν ἀγῶνα παρέχειν ἀνθρώ-
ποις; καὶ πῶς Κυρίῳ παρέχετε ἀγῶνα; ἀσαφὲς τὸ εἰρημένον· διὸ δὴ δεῖ τὴν ῥῆσιν ἀνα-
πτύξαι μὴ ἀκριβείας. ὃ γὰρ λέγει, τοῦτο ἔστι· μὴ γὰρ ἐμὰ τὰ ῥήματα ὅστι; μὴ γὰρ ἐ-
μὴ ἡ ἀποφασις; Εἰ δὲ καὶ ἀνθρώπους ἀπιστεῖν ἁπλῶς καὶ ἄνευ λόγου, βαρὺ καὶ ἐγκλημα
ἄξιον, πολλῷ μᾶλλον Θεῷ. τὸ οὖν ἀγῶνα παρέχειν, οὐδέν ἐστιν ἕτερον ὅστιν, ἢ ἀπιστεῖν. τοῦτο
οὖν, φησι, μὴ μικρόν ἐστιν ἔγκλημα, μὴ ἡ τυχοῦσα κατηγορία τοῖς ἀνθρώποις ἀπι-
στεῖν; Εἰ δὲ τοῦτο βαρύ, πολλῷ μᾶλλον τοῦ Θεοῦ. καὶ τοῦτο δὲ ἔλεγχον, ἵνα μάθωσι ποτὲ,
ὅτι ἀπεξαπάτητος ἔμεινεν ὁ προφήτης, οὐκ ἀπὸ τῆς ῥημάτων προσλαβὼν ὄγκος τὴν εἰ-
ρηνικήν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐν τῇ Δεσποίᾳ Αχαζ φέρων τὴν ὑπόνοιαν. τοῦτο δὲ ὁ Χριστὸς πολ-
λαχοῦ ὅτι τῶν διαγελίων ἐποίησε. πρὶν ἢ γὰρ τὴν ἀπὸ τῶν σημείων προσλαβεῖν ἀπό-
δειξιν, τὴν καθ' ἡμῶν τῶν Ιουδαίων εἰς μέσον ἄγων τὴν ἐν Δεσποίᾳ παρθενομήτωρ, καὶ μακρὸν
τοῦτο ποιήσας τὸ σημεῖον· ὃ δὴ ὅτι τῶν προλυτικῶν πεποίηκεν. ὅπερ γὰρ εἶπε πρὸς
αὐτὸν, ἀκάρσει τέκνον· ἀφέωνται σου αἱ ἁμαρτίαι, ἐκεῖνος ὁ ἔλεγεν ἐν ἑαυτοῖς, βλασφη-
μεῖ, φησι, πρὶν ἢ σφίγξαι ὁ προλελυκὼς, ἢ βυλεύεται πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις
ὑμῶν; μέγεθος ἀκοτητος τοῦτο προφέρων τεκμήριον, τὸ τὰ ἀπόρρητα εἰδέναι τῆς Δεσποί-
ας. Σὺ γὰρ βαπτισθείς, φησι, καρδίας μονώτατος· καὶ ὁ Παῦλος πάλιν φησίν, Ἐπάζων Ισ. λα. κ.
Ρωμ. ζ.
καρδίας

καρδίας καὶ τέρψεις ὁ Θεός. τοῦτο δὲ τοῖς προφήταις ἐδίδου πολλάκις ὁ Θεὸς εἰδέναι, ἵν' ⓐ ἀκούοντες μανθάνωσι, ὅτι οὐδὲν δυσθεώρητον τῶν εἰρημένων, ἀλλ' ἁπλῶν, καὶ οὐκ ἐκ τῶν ὑπερφυῶν ἡ ψῆφος ἅπασα κατεπεύσκιαστο. διὰ τοῦτο καὶ ὁ μεγαλοφωνότατος Ἡσαΐας, ὅπου μὴ πολλῆς τῆς ὑποκρίσεως δεῖ ἐν τῷ βασιλεῖ, ἐν τοῖς δεινοῖς ἀπήλλαξε, καὶ θαρρεῖν ἐκέλευσεν ὑπὲρ τῶν προφητῶν, καὶ τιμωρεῖσθαι τὸν παρόντα αὐτῷ, ὃ δὴ βουλομένῳ ὀξαγλῆλαι τὸν ὑπερφρονοῦντα, καὶ τὸν προδόσιαν ἐλέγξαι, καὶ τὸν ἀλόγως δεσπόζειν τῆς πόλεως καὶ ὀλέθρου, ἐν τῷ χρόνῳ τοῦτο ἀδύνατον, καὶ πρεσβύτερον προέσει, ἐν οὐκ ἀναμένει σημεῖον αὐτὸν αἰτῆσαι, ἀλλὰ καὶ μὴ βουλόμενον δι' ὑπερβολὴν ἀπιστίας προτρέπεται. καὶ οὐδὲ ἁπλῶς, ἀλλὰ ἐν βάθει τῆς αἱρέσεως ποιεῖ. οὐδὲ γὰρ φησὶ, ὃ καὶ ὃ σημεῖον, ἀλλ' ὅπου βούλει, φησὶ, πλούσιος ὁ δεσπότης, πάσαλκης ἡ δύναμις, ἄφατος ἡ ἐξουσία. μὴ οὐκ ἐκ τῶν οὐρανῶν βουληθῆς, οὐδὲν τὸ κωλῦον, ἀπ' οὐκ ἐκ τῆς γῆς, οὐδὲν τὸ ἐμποδίζον. οὗτος γάρ ἐστιν, ὁ εἰς βάθος ἢ εἰς ὕψος. ὅπου γε οὐδὲ ὕπνος αὐτὸν ἐπικαπάσασθαι, οὐδὲ εἰς ᾅδου ἐσίγησεν, ἀλλ' ἔλεγχον ἐπάγων, καὶ ὄντα ὑπὲρ διορθώσεως οὐ ἀκούοντος, καὶ τὸ δεῖξαι, ὡς οὐκ ἠπάτησεν (οὐδὲ γὰρ ἐλογίσατο)" ἀνακάμπτει προφητείαν ἀπόῤῥητον, τὴν ὑπὲρ σωτηρίας τῆς οἰκουμένης ἐσομένην, καὶ ὑπὲρ διορθώσεως τῶν προσταγμάτων ἀπόντων· καὶ φησι τὸ σημεῖον οὐχὶ τῷ Ἄχαζ δίδοσθαι λοιπὸν, ἀλλὰ τῷ κοινῷ τῶν Ἰουδαίων δήμῳ. διὰ μὲ γὰρ τὴν ἀργίαν πρὸς αὐτὸν ⓦ λόγον ἀπέτεινεν· ὅπου γ' ἀνάξιον ἑαυτὸν ἀπέφαινε, τῷ κοινῷ τὸν λαὸν διαλέγεται). διὰ τοῦτο γάρ φησι, δώσει, οὐχὶ σοι, ἀλλ' ὑμῖν σημεῖον. ὑμῖν, λέγει· τίς ὁ τῷ οἴκῳ Δαβίδ. καὶ γὰρ ὀκνῶν ἐβλάστησε. τὸ σημεῖόν ἐστιν, ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτῷ Ἐμμανουήλ. θαυμαστέον, ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν εἶπον, ὅτι οὐ δῶ Ἄχαζ δίδοται λοιπὸν τὸ σημεῖον. καὶ ὅτι οὐ κολάσεως, αὐτὸς ὁ προφήτης καὶ συνεκάλεσε καὶ κατηγόρησε λέγων, μὴ μικρόν ὑμῖν ἀγῶνα παρέχειν ἀνθρώποις; καὶ προσέθηκε· διὰ τοῦτο δώσει Κύριος ὑμῖν σημεῖον, ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει. εἰ δὲ μὴ παρθένος ἐστὶν, οὐδὲ σημεῖον ἐστί. τὸ γὰρ σημεῖον ἐκβαίνειν δεῖ τὴν κοινὴν ἀκολουθίαν, καὶ τὸν τῆς φύσεως ὑπερβαίνειν (συνήθειαν, καὶ ξένον εἶ) καὶ παράδοξον, ὥστε ἕκαστον ὑπισχνεῖσθαι τῶν ὁρώντων καὶ ἀκουόντων. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ σημεῖον λέγεται, διὰ τὸ ὑπίσχνον. ἐπίσχνον δὲ οὐκ ἂν γένοιτο, εἰ μέλλοι κρύπτεσθαι τῇ κοινωνίᾳ τῶν ἄλλων προσταγμάτων. ὥστε εἰ πρὸς γυναικὸς ὁ λόγος ἐστὶν νόμῳ φύσεως ἐκτὸς ὤν, ἵνος ἔνεκεν σημεῖον καλεῖ τὸ καθ' ἑκάστην γινόμενον ἡμέραν. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ἐρεῖ μνος, οὐχ ἁπλῶς εἶπεν, ἰδοὺ παρθένος, ἀλλ' ἰδοὺ ἡ παρθένος, τῇ προσθήκῃ τοῦ ἄρθρου ὑπίσχνον ὂν καὶ μόνον τοιοῦτον γεγονὸς ἡμῖν ἀπιστούμενος. ὅτι γὰρ ἡ προσθήκη αὕτη τοῦτο συνίσχυσαν, δῆλον ἐκ τῶν εὐαγγελίων μαθεῖν. ὅπου γὰρ ἔπεμψαν πρὸς ⓦ Ἰωάννην ⓐ Ἰουδαῖοι ἐρωτῶντες, τίς εἶ; οὐκ ἔλεγεν, σὺ εἶ Χριστὸς, ἀλλ' εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός. οὐδὲ ἔλεγεν, σὺ εἶ προφήτης, ἀλλ' εἰ σὺ ὁ προφήτης, ὧν ἕκαστον ἀξιάρετον ἦν. διὰ τοῦτο καὶ ἀπεκρίνατο ὁ Ἰωάννης οὐκ ἔλεγε· οὐκ ἀρχὴ ἐγὼ λόγος, ἀλλ' οὐκ ἀρχὴ ἐγώ ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς ⓦ Θεόν. οὕτω δὴ καὶ οὐ τοῦτο, οὐκ εἶπεν, ἰδοὺ παρθένος, ἀλλ' ἰδοὺ ἡ παρθένος· ἐν μὴ ἀξιώματος προφήτῃ πρέποντος, ὃ ἰδού. μόνον γὰρ οὐχὶ ὁρώντος ἐγὼ τὰ γινόμενα καὶ φθάνοντος, καὶ πολλῷ ἔμπροσθεν τῶν εἰρημένων πληροφορίαν. τῶν γὰρ ἡμετέρων ὀφθαλμῶν οὐκ ἦν σαφέστερον τὰ μὴ ὁρώμενα ἔβλεπον. τὸν μὲν γὰρ αἰῶνα εἰκὸς ἐν ἀπατηθῆναι· καὶ τοῦ πνεύματος χάριν δυσεξαπάτητον προσεῖχετο τὴν ἀπόφασιν. καὶ τίνος ἕνεκεν οὐ προσέθηκε, φησὶν, ὅτι οὐκ πνεύματος ἁγίου ὁ τόκος ἔσται; προφητεία ἐστὶ δὲ λεγόμενον, καὶ συνεσκιασμένως ἀπαγγέλλεσθαι ἔδει, ὁ πολλάκις εἶπον, διὰ τὸν

ις. αἰσχύν. τε.

τὴν τῶν ἀκουόντων ἀγνωμοσύνην, ἵνα μὴ σαφῶς πάντα μανθάνοντες, καὶ τὰ βιβλία πάντα κατακαύσωσιν. Εἰ γὰρ τῶν προφητῶν οὐκ ἐφείσαντο, πολλῷ μᾶλλον τῶν γραμμάτων οὐκ ἂν ἀπέσχοντο. καὶ ὅτι οὐ σοφασμὸς ὁ Εἰρημένον, ἔπειτά τις βασιλεὺς ὅτι τοῦ Ιερεμίου αὐτὰ τὰ βιβλία λαβὼν κατέτεμε, καὶ πυρὶ παρέδιδου. Εἶδες μανίαν ἀφόρητον, Ιερ. λε. κγ.
εἶδος ὀργὴν ἀλόγιστον. οὐκ ἦρκεσεν αὐτῷ ὁ ἀφανίσαι τὰ γράμματα, ἀλλὰ καὶ συνέφρησι, τὸ ἀλόγιστον αὐτοῦ πάθος πληρῶσαι βουλόμενος. ἀλλ' ὅμως καὶ ἀσαφῶς εἰπὼν ὁ θαυμάσιος οὗτος προφήτης, τὸ πρῶν συνεδείξατο. παρθένος γὰρ, ἕως ἂν μένῃ παρθένος, πόθεν ἀλλοθεν κυήσειεν, εἰ μὴ ἀπὸ πνεύματος ἁγίου; τὸ γὰρ νόμων λύσαι φύσεως, οὐδενὸς ἑτέρου ἰσχύει, ἀλλ' ἢ τοῦ δημιουργοῦ τῆς φύσεως. ὥστε εἰπὼν, ὅτι τέξεται ἡ παρθένος, τὸ πᾶν ἐνέφηνεν. Εἰπὼν τοίνυν Ⓦ τόκον, λέγει καὶ τὸ ὄνομα τοῦ βαλιομένου, καὶ τὸ τελεῖν, ἀλλὰ τὸ ἀπὸ τῶν γραμμάτων· ὥσπερ γὰρ τὴν Ιερουσαλὴμ καλοῦ πόλιν δικαιοσύνης, καί τοι γε ὑδαμοῦ δικαιοσύνης ἐκλήθη πόλις, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν γραμμάτων ταύτην εἶχε τὴν προσηγορίαν, διὰ τὸ πολλὴν γίνεσθαι τὴν ὅτι τὸ βέλτιον αὐτῆς μεταβολήν, καὶ τὴν τοῦ δικαίου πρόσταξιν. ἐπὶ γὰρ ὅτου πόρνη καλῆται, οὐχ ὡς τῆς πόλεως οὕτω ποτὲ κληθείσης, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς κακίας τὸ ὄνομα λάβοιμεν· οὕτω δὴ καὶ μοι ταῦτα ἀπὸ τῆς ἀρετῆς. τὸ αὐτὸ τοίνυν καὶ ὅτι τοῦ Χριστοῦ λεκτέον, ὅτι τὸ ἀπὸ τῶν γραμμάτων αὐτοῦ ὄνομα τέθεικε. Ὅτε γὰρ μάλιστα μὴ ἦν ὁ Θεὸς γέγονεν, ὅτε τῆς γῆς ὀφθεὶς, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστρεφόμενος, καὶ τὴν πολλὴν ὑπεδεικνύμενος εἰς ἡμᾶς κηδεμονίαν. ὑκέτι γὰρ ἄγγελος, οὐδὲ ἀρχάγγελος μόνον ἦν, ἀλλ' αὐτὸς καταβὰς ὁ δεσπότης, τὴν πᾶσαν ἀνέδειξατο διόρθωσιν, πόρναις μὲν ἀμνηστίαν, τελώναις συναναχείμενος, ἁμαρτωλῶν οἰκίας εἰσιών, λῃσταῖς παῤῥησίαν δίδους, μάγοις ἐφελκόμενος, πάντα θείων καὶ διορθούμενος, καὶ αὐτὸν τὸν φύσιν ἑνῶν πρὸς ἑαυτόν. ταῦτα οὖν πάντα ὁ προφήτης προαναφωνῶν, ὁμοῦ καὶ Ⓦ τόκον λέγων, καὶ τὸ κέρδος τῶν ὠδίνων τὸ ἄφατον σκιάζει ἀπιὼν. ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς μὴ ἀνθρώπων ᾖ, οὐδὲν δεῖ λοιπὸν δεδοικέναι οὐδὲ τρέμειν, ἀλλ' ὑπὲρ ἁπάντων θαῤῥεῖν· ὅπερ οὖν καὶ ἐγίνετο. καὶ γὰρ τὰ δεινὰ σκιώδη καὶ ἀκίνητα ἐλύθη κακά, καὶ ἡ κατὰ τοῦ κοινοῦ γένους ἀπόφασις ἠμπρύστο, καὶ τῆς ἀμαρτίας τὰ νῶτα σκέπτω, καὶ θανάτου τυραννὶς κατελύετο, καὶ ὁ πᾶσιν ἄδακρυς προδέδεισος ἀνθρωφόνῳ καὶ λῃστῇ προσῆν ἰωνόμενος, καὶ εὐφυεῖς ἀμφίδρομοι ἀνεπετάννυντο, καὶ ἀγγέλοις ἀνθρωποι συναναμίγνυντο, καὶ πρὸς Ⓦ βασιλικὸν θρόνον ἡ φύσις ἡ ἡμετέρα ἀνήγετο, καὶ τοῦ ᾅδου τὸ δεσμωτήριον ἄζηστον ἦν, καὶ ὁ θανάτου ὄνομα λοιπὸν ἔμενεν ὄν, προσήλματος ἀπειρημένου, καὶ μαρτύρων χορεῖ, καὶ γυναῖκες κατακλάσασαι τοῦ ᾅδου τὰ κέντρα. ταῦτα οὖν πάντα προσορῶν ὁ προφήτης ἐσκίρτα καὶ ἐχόρευε, καὶ δι' ἑνὸς ῥήματος ἡμῖν αὐτὰ συνεδείκνυτο, προφητεύων ἡμῖν τὸ Εμμανουήλ.

15 Βούτυρον καὶ μέλι φάγεται. πρὶν ἢ γνῶναι αὐτὸν ἢ προελέσθαι πονηρὰ, ἐκλέξεται τὸ ἀγαθόν.

16 Διότι πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον ἀγαθὸν, ἢ κακὸν, ἀπειθεῖ πονηρία, τοῦ ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθόν.

Ἐπειδὴ τὸ λαληθὲν παιδίον οὔτε ἀνθρώπου ἦν φιλὸς, οὔτε Θεὸς μόνον, ἀλλὰ Θεὸς σὺν ἀνθρώπῳ, εἰκότως καὶ ὁ προφήτης ποικίλλει Ⓦ λόγον, νῦν μὲν τοῦτον, νῦν δὲ ἐκεῖνο λέγων, καὶ τὰ προδόξα πῆξεις, καὶ οὐκ ἀφεὶς ἀπιστηθῆναι τὴν αἰσχυνομένην διὰ τὸν τοῦ θαύματος ὑπερβολήν. Εἰπὼν γὰρ ὅτι τέξεται ἡ παρθένος, ὑπερβαίνει ἀνωτέρω φύσεως, καὶ ὅτι κληθήσεται Εμμανουήλ, οὐχ αὐτὸ μεῖζον προσδοκίας

ἰῶ, ἵνα μή τις Ⓦ Ἐμμανουὴλ ἀκούσας, καὶ Μαρκίωνος πάθῃ, καὶ νοσήσῃ τὰ τοῦ Οὐαλεντίνου, δέχε τὴν οἰκονομίαν. Διαῤῥήδην ἐπήγαγε καὶ τῆς οἰκονομίας σαφεστέραν ἀπόδειξιν, ἀπὸ τῆς τραπέζης αὐτῶν τὸ ψεῦδος. Τί γάρ φησι; Βούτυρον καὶ μέλι φάγεται. τοῦτο δὲ οὐκ ἀν εἶη θεότητος, ἀλλὰ τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας. διὰ γὰρ τοῦτο ἀδὲ ἀνθρωπον ἀπλῶς πλάσας ἐνέπνευσεν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ τῆς κτίσεως ἐμέριζετο, καὶ ταύτης συνεμιλλᾶτο, καὶ ὠδίνων καὶ ἀπαργμάτων, καὶ τῆς σὺν τροφῆς ἡλικίας ἔτρεφε, ἵνα δείξῃ πάντων ἐμφορέσῃ καὶ σώματα τὴν ἀρίστην τὴν οἰκονομίαν ἐπιχειροῦντα. Ταῦτα οὖν ἀνῶθεν τροφῶν ὁ τροφήτης, οὐχὶ καὶ ὠδῖνας λέγει, καὶ Ⓦ θαυμαστὸν ἔχειν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν τροφῇ ἡλικίαν ἔτρεφεν, τὴν ἐν αὐλῇ τοῖς ἀπαργάνοις, σπάνει τῶν λειπῶν ἀλλαττήσαν ἀνθρώπων, σπάνει τι ξένον καὶ τοῦτο ἔχουσαν. ὅτε γὰρ ἅπαντα ἀξηλλαγμένα ἰῶ αὐτῷ, οὔτε πάντα κοινά. Ὃ μὲν γὰρ ἐκ γυναικὸς τεκοῦσαν, κοινόν, Ὃ δὲ ἀπὸ πνεύματος, μεῖζον ἢ καθ' ἡμᾶς. Ὃ τραφῶναι πάλιν τῷ κοινῷ τῆς φύσεως νόμῳ καὶ τῷ αὐτῷ τοῖς πολλοῖς, κοινόν· Ὃ δὲ ἄλατον γνέσθαι παρθένῳ Ⓦ ναὸν ἐκεῖνον, καὶ μηδὲ εἰς πεῖραν ἐλθεῖν παρθένου, τοῦτο ξένον καὶ παράδοξον, καὶ αὐτῷ μόνου. διὰ δὴ κἀκεῖνο, καὶ τοῦτο τεθεικεν. ὁ γὰρ μὴ τὴν πεῖραν τῆς κακίας ἀπέσῃ τῆς κακίας, φησὶν, ἀλλὰ δι' ὠδῖνος καὶ ἐκ τροφιμίων αὐτῶν πᾶσαν ἀρετὴν ἐπιδείκνυται. ὁ δὲ αὐτὸς ἔλεγε, Τίς δέ αὐτῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; καὶ, Ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἐν ἐμοὶ ἔχει οὐδέν. Ἐπ' αὐτοῖς δὲ τροφῶν ὁ τροφήτης λέγει, Ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ δόλος εὑρέθη ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. τοῦτο δὴ ἐ ἐνταῦθά φησιν· ὅτι πρὶν ἢ γνῶναι αὐτὸν ἢ προελέσθαι πονηρὸ, ἀπὸ τῆς ἡλικίας ἐκείνης τῆς ἀπειροκάκου, ἀφ' αὐτῶν τῶν τροφιμίων τὴν ἀρετὴν ἐπιδείξεται, καὶ οὐδὲν ἕξει πρὸς τὴν κακίαν κοινόν. διὸπερ πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον ἀγαθὸν ἢ κακὸν, ἀπειθεῖ πονηρίᾳ, ἢ ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθόν. πάλιν ταῖς αὐταῖς λέξεσι τὸ αὐτὸ νόημα ἀνίσταται, καὶ ἐνδιατείνεται τῷ λόγῳ. ὅπερ γὰρ σφόδρα ἰῶ ὑψηλὸν τὸ ἐξαίρετον τοῦτο, τῇ συνεχείᾳ τῆς διηγήσεως αὐτὸ πιστοῦται. ὅταν γὰρ ἀνωτέρω ἐδήλωσεν εἰπών, πρὶν ἢ γνῶναι αὐτὸν ἢ προελέσθαι πονηρὸ, τοῦτο προϊὼν ηὔξησε, εἰπών· πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον. καὶ ἐπεξηγήσει κέχρηται πάλιν λέγων· ἀγαθὸν ἢ κακὸν, ἀπειθεῖ πονηρίᾳ, τὸ ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθόν. τοῦτο γὰρ αὐτῷ μόνον ἰῶ τὸ ἐξαίρετον. διὸ καὶ ὁ Παῦλος αὐτὸ τρέφει συνεχῶς, καὶ Ἰωάννης ὁ ἰδὼν αὐτόν, τοῦτο ἀνεκήρυξε λέγων· Ἰδὲ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὰ ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. ὁ δὲ τὰ ἑτέρων αἴρων, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς ἀναμάρτητος ἰῶ. καὶ ὁ Παῦλος, ὅπερ ἔφθην εἰπών, συνεχῶς αὐτὸ διαβοᾷ. ὅπου γὰρ ἔλυσεν ἀποθνήσκειν, ἵνα μὴ ὡς νομίσῃ τὴν ἁμαρτίαν, ἣν οἰκείας ἁμαρτίας τινὰ δίκην, συνεχῶς αὐτὸ τὸ ἀναμάρτητον εἰς μέσον ἄγει, ἵνα Ⓦ θάνατον αὐτοῦ τῆς ἡμετέρας ἁμαρτίας λυτήριον ᾖ τὰ δείξῃ. διὸ δὲ ἔλεγε, Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν οὐκέτι ἀποθνήσκει. καὶ γὰρ ὁ ἁμαρτήσας, τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν. οὐδὲ ἐκεῖνον Ⓦ θάνατον, ὡς ἐπ' ἀδίκῳ ὤν, φησὶ, τῆς Ⓦ τῆς ἁμαρτίας λύσιν ἀπέθανεν, ἀλλ' ἐπὶ τῆς κοινῆς ἀπάντων πλημμελείας. Εἰ τοίνυν ᾧ προτέρῳ καὶ τῷ ἐπ' ἀδίκῳ οὐκ ἰῶ, ἐκ προσώπου ἀποδέδεικται, ὅτι οὐκέτι ἀποθνήσκει. Ἰσ. κγ' ιδν

Καὶ καταλειφθήσεται ἡ γῆ, ἰῶ σὺ φοβῇ, ἀπὸ προσώπου τῶν δύο βασιλέων.

Ὅταν συνεχῶς ὁ προφήτης ποιῇ, τοῦτο ᾗ σκοῦδα πεποίηκε. μὴ τὴν προφητείαν ὅτι τὴν ἰσοείαν ἐξάγει τὸν λόγον. τοῦτο καὶ ὅτι τῶν στερεφὶμ καπασκευάσαντα σαφῶς ἀπεδείξαμεν, ὃ ᾗ σκοῦδα εἰργάσατο. Εἰπὼν γὰρ ὅτι μέλλοντα ἔσεσθαι τῆς οἰκουμένης ἀγαθά, εἰς τὸν βασιλέα λοιπὸν τρέπει τὸν λόγον. διὸ καὶ ἐπήγαγε λέγων· καταλειφθήσεται ἡ γῆ. Τί ὅτι, καταλειφθήσεται; δυέπαφος ἔσται, καὶ οὐδὲν πείσει

ἀνδὲς,

Ιω α μς. Ιω ιδ. α. Ησ. ργ. β.

Ρσε. β.

Ιω α. κθ.

ἀνδὲς, ⸂καὶ τῦ πολέμυ⸃ ⸂ὅτε ὑποστήσεται. καὶ καταλειφθήσεται ἡ γῆ, ἐὰν σὺ φοβῇ,
ὑπὸ ἧς δέδοιχας, ὑπὸ ἧς τρέμεις, ἀπὸ προσώπυ τῦ δύο βασιλέων, τυ τε
Δαμασκηνυ, καὶ τυ Ισραηλίτυ. ⸂Εἶπε ἵνα μὴ τῇ τῦ ἀγαθῦ προφητείᾳ ῥᾳθυ-
μότεροι γθῶσι, μηδὲ ὑπὸ τῆς αἰρίυσης χαυότεροι, ὀλιγοφρόνῃ πάλιν αὐτὸ τὴν
ψυχὴν λέγων.

17 Ἀλλὰ ἐπάξῃ ὁ Θεὸς ὅτι σὲ, καὶ ὅτι τὸν λαόν συ, καὶ ὅτι τὸν οἶκον τυ πατρός συ ἡ-
μέρας, αἳ ὅπω ἦκασι, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀφῆλε Εφραὶμ ἀπὸ Ιυδα τ βασιλέα τῦ Ασ-
συρίων.

Διὰ γὰρ τύτων, τῦ βαρβάρων τὴν ἔφοδον δηλοῖ, δι' ἧς τὴν πόλιν προ-
ρίζον ἀνάπαυσαν, καὶ λαβόντες αὐτὸν αἰχμαλώτυς ἀπῆλθον. καὶ προλέγει ταῦτα,
ὐχ ἵνα γθῶσι, ἀλλ' ἵνα ὦ φόβῳ γθόμενοι σωφρονέστεροι, τὴν ἀπειλὴν ἀπαροίσωσιν).
ὅπερ ὅτι ⸂ἀπὸ τῦ χρηστῦ, ὧν πρὶν ἀξίαν ἀπήλαυσαν, ἐγθύοντο βελτίους (ὅλως γὰρ πρὶν
ἀξίαν ἀπήλαυσαν, ἔδειξεν ἡ γνώμη τῦ βασιλέως καὶ ἡ ⸂παρβάλλυσα ἀπιστία) οὔτε
τῇ ἀπειλῇ τῦ φοβεροῦ μετεβάλλοντο, ἀλλὰ πρὸς ἑκάτερον τῆς ὠφελείας ὁ φαρ-
μακον ἀντέσησαι χαλεπῶς, ἐπάγει λοιπὸν βαρυτέραν τὴν τομὴν, τὴν σπιπεδῶσα σκ-
τόμων καὶ ⸂εἶδε αἰχμάτα νεκρῶντας σκκόπλων. τί δέ ἐστιν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀφῆλε Ε-
φραὶμ ἀπὸ Ιυδα Ⓦ βασιλέα τῦ Ασσυρίων; ἐπῆλθον Ⓐ βάρβαροι, πανύργως αὐ-
τὸν ἁρπασόμενοι· ἀλλ' ἀφέντες Ⓦ Ιυδα καὶ τὰς δύο φυλὰς, ἐτεράπησαν κατ' τὸ
Ισραὴλ. ὃ τοίνυν λέγει, τῦτό ἐστιν· ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἀφ' ἧς αἱ δέκα φυλαὶ
ις. ἐφραὶμ· σαυτο ις. ἀπανέχθη- σαν, πρὸς ἑαυτὰς· ἐφελκύσονται ὁ τῦ βαρβάρων στρατόπεδον, ὑμᾶς ἀποσήσαντες, τῇ
τῆς οἰκείας ἁμαρτίας ⸂ἀφορμῇ, καὶ καθ' ἑαυτῦ καλέσαντες αὐτὸν· ἀπειλήσωσιν, ἀπ'
ἐκείνης γὰρ δεδοικέναι καὶ φοβεῖσθαι λοιπόν. ὁδῷ γὰρ πορευόμενοι, καὶ ἐφ' ὑμᾶς ἥξυσιν,
εἰ μὴ μεταβάλλοισθε. καὶ φησιν, ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐπάξῃ αὐτύς. ὑ γὰρ ὁ-
μοῦ τῦ Ισραηλίτῦ ἀπειληθέντων, καὶφίως ἐάλωσαν, ἀλλὰ βραχὺς μεταξὺ γέγονε
χρόνος. ὃ τοίνυν λέγει, τῦτό ἐστιν· ὅτι τὴν ψήφον ἐκ τότε ἐπήγαγον αἱ φυλαὶ ἡμέρας· ἀλλ'
ὑκ ἐμέλησεν ὁ Θεὸς, καὶ ἐμακροθύμει, καίτοι τῆς ἀξίας τῦ ἁμαρτημάτων ἐκ τότε ἀπαλ-
λάττοντος τὸν ἀνθρωπον· ὑκοῦν πολλάκις ποιῶν εἴωθε, τῆς κυρίας προσηκούσης ἡμέρας,
ἀναβάλλεσθαι καὶ ἀπαδύεσθαι, ὃ καὶ τῆς αὐτῦ φιλανθρωπίας τεκμήριον μέγιστον, καὶ τῆς
ἀγνωμοσυνίας τῦ σὺν ἐθελόντων εἰς δέον αὐτῦ χεῖρα θαι τῇ μακροθυμίᾳ ἀποδεῖξις
σαφεστάτη. τυτο οὖν καὶ σὺν ταῦτά φησιν, ὅτι ἀπὸ τότε ἡ ἀπειλὴ, ἀπὸ τότε ἡ ἀποφά-
σις, ἐκ τότε ἡ δηλήσασα ὀργὴ, ἵνα ὅτι φύγοις ἀγαγὼν τὸν πονηρόν, ἀμφιάσῃ πρὸς
μετανοίαν, καὶ βελτίους ἐργάσῃ), καὶ μὴ τῶν σκείνων ἅλωσιν εἰ ἀγωνία καταστῇ, μηδὲ,
ὅπερ Ⓐ οὐ ἀπενέγκησαν, Ⓐ ὑ διέφυγεν, ῥᾳθυμότεροι ταύτῃ γθῶσιν.

18 Καὶ ἔσται σὲ τῇ ἡμέρᾳ σκείνῃ, συριεῖ Κύριος μύιαν, αἱ κυριεύυσι μερῶν ποτα-
μῦ Αἰγύπτυ.

Ορᾷς ὡς ὐ μάτην ἔλεγεν, ὅτι Ⓦ φόβου αὐξῆσαι βυλόμενος, ἀπὸ τῆς ἡ-
μέρας σκείνης ὑκ ἐπαύσατο τὴν ἀπειλήν. ταῦ γοῦν ἕξῆς τῦτο δηλοῖ, δι' ὧν ἐπαίρει
τ φόβον τῦ λόγυ, καὶ τὰ στρατόπεδα αὐλοῖς δηλοῖ ποιῶν, ἅπερ ἐν αὐλοῖς φοβερῶ-
ις. τὸ σῖτος τ φατὰ ζοντα, καὶ τὴν εὐκολίαν τῆς ἐφόδυ δηλῶν, ὁ μὲν ⸂παρβολὴς αὐτὸς κατέστησε, καὶ ὁ
ξίφος τῆς στρατείας ἐπεφάνη, ὃ μάλιστα αὐτῦ ἐξέσησε τὴν ἰσχύσαι. ταῦτα γ' ἁπάν-
των ἀφ' ὧν ἐξῆς ἐδιδάξατο. σκόπει δέ. καὶ ἔσται σὲ τῇ ἡμέρᾳ σκείνῃ, φησὶ, συριεῖ Κύριος
μύιαν. σὺν ταῦτα τὸν Αἰγυπτίους σκάλεσε δηλ. ὃ ἀναιδὲς καὶ δυάλυτον, καὶ ὅτι σύν-
τροφος ἀφορμόμενοι ⸂συνεχῶς ἐπήεσαν, καὶ ὅτε μακρὰν ἀναπηδᾷ ⸂συνεχόμενοι, ἀλλὰ

μυῖα

μυεία πρόσχον αὐδῆς τοσάγματα πολλάκις, καθάπερ αἱ μῆλαι τοῖς τραύμασιν, ὕστω διωνεχῶς ταῖς τούτων ἐφιζάνουσαι συμφοραῖς. τούτους οὖν ἔχει, φησίν, ὁ Θεός. Ἀλλ' οὐκ εἶπεν, αὐξει, ἀλλὰ συνεχῆ, τὴν εὐκολίαν ἐμφαίνων τῆς ὁδοῦ, καὶ ὃ ἄμαχον τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως, καὶ ὅτι ἀρκῆ νεῦσαι μόνον, καὶ πάντα ἕπεται. καὶ εἰκότως ἀπὸ τούτων τοσούτων ἄρχεται τῆς ἀπειλῆς, ὧν ἤδη πεῖραν εἰλήφασι. ἰσ. ἄξει, ἰσ. ἄξῃ,

Καὶ τῇ μελίσσῃ, ἥ ἐστιν ἡ χώρα Ασσυρίων.

Ο Σύρος καὶ ὁ Ἑβραῖος, ὡς φασιν, οὐ λέγουσι μελίσσας, ἀλλὰ σφῆκας. ἐπειδὴ γὰρ οὐ σφόδρα αὐτῶν ἦσαν ἔμπειρα, τῇ εἰκόνι τοῦ ζώου εἰς πολλὴν αὐτοῦ ἐνέβαλλεν ἀγωνίαν, ὃ σφοδρὸν αὐτῷ, ὃ πληκτικόν, τὸ ἀμυντικόν, τὸ πικρὸν τῶν τραυμάτων, τὸ ἰσχὺ τῆς πρᾳότητος, τὸ δυσφύλακτον καὶ τοῦ ζώου τοῦτο δηλῶν. ἰσ. ὑμῖν,

19 Καὶ ἐλεύσονται, καὶ ἀναπαύσονται πάντες ἐν ταῖς φάραγξι τῆς χώρας, καὶ ἐν ταῖς τρώγλαις τῶν πετρῶν, καὶ εἰς τὰ ἀπήλαια, καὶ εἰς πᾶσαν ῥαγάδα, καὶ ἐν πάσῃ ξύλῳ.

Εἰπὼν τὸ φοβερὸν τῶν ἐθνῶν, καὶ τὸ πάχος τῆς γραπτείας, λέγει καὶ τὸ πλῆθος λοιπόν. καὶ οὐκ εἶπε γραπτοποδύσονται, ἀλλὰ ἀναπαύσονται, οὐδὲ ὡς εἰς πολεμίαν ἀφικνούμενοι χώραν, ἀλλ' ὡς τῇ οἰκείᾳ ἐντυφόντες, οὐδὲ ὡς καμάτου δέοντες καὶ πόνου, ἀλλ' ὡς ὅπου φανερὸν ἀπαντήσοντες νίκην, καὶ ἕτοιμον ληψόμενοι τὸ ἁρπαγμά. ἀλλὰ τοῦτό φησιν, ἐλεύσονται), καὶ ἀναπαύσονται, ὁ τῶν νεκρικωτάτων ἐστί, καὶ ξένον εἰσάγων, καὶ μὴ πολιὸν ἱδρῶτα καὶ ταῖς σφαγαῖς ἀναπαυομένων. καὶ οὐκ ἀναπαύσονται) ἐν πεδίοις μόνον· ἀλλ' ὅπου τὸ πλῆθος ἄπειρον, καὶ ἡ χώρα δέξασθαι τῶν σωμάτων ἀριθμόν, καὶ φάραγγες καὶ πέτραι καὶ ὄρη καὶ νάπαι, καὶ πάντα καλυφθήσεται τοῖς βαρβαρικοῖς σώμασι. καίτοι εἰ καὶ μὴ σφοδροὶ ἦσαν, μηδὲ ὅπλα ῥᾴδιοι, ἦρκει τὸ πλῆθος αὐτῶν καταπλῆξαι· ὅτῳ δὲ ἀμφότερα ἦν, καὶ πλῆθος τοσοῦτον, καὶ δυνάμεις τηλικαύτη, καὶ, ὃ πάντων χαλεπώτερον, ἡ τοῦ Θεοῦ ὀργὴ γραπτηδὸν σῶσαι, ποία λοιπὸν ἔστι σωτηρίας ἐλπίς; ὃ δὲ εἰς πᾶσαν ῥαγάδα, καὶ ἐν πάσῃ ξύλῳ, ὑπερβολικῶς εἴρηται. οὐ γὰρ δὴ ὅπου τῶν δένδρων ἔμελλον ἀναπαύεσθαι, ἀλλ' ὁμοῦ, καθάπερ εἶπον, καὶ τὴν ὑπερβολὴν ἠνίξατο καὶ τῇ μεταφορᾷ ἐνταῦθα. ἰσ. ῥαγάδων

20 Ξυρήσει Κύριος τῷ ξυρῷ ᾧ μεμισθωμένῳ. Αὐξήσας μοι φόβον ἀπὸ τῶν γραπτοπόδων, ὑπτιάσει πάλιν αὐτούς, ὅτι μοι ὑβρισταὶ μοι λόγων ἀναγκαίων, δείκνυσι διὰ τοῦτο βαρβαρόφωνας Αἰγυπτίους καὶ Πέρσας, ἀλλ' ὁ Θεός ἐστιν ὁ πολεμῶν τοῖς Ιουδαίοις. ξυρὸν δὲ ἐνταῦθα τὴν ἀφόρητον ὀργὴν αὐτοῦ φησι, καὶ ἵνα μὴ ἀπειλὴν ὑποπτεύσῃς διωρίσατο, μετ' εὐκολίας ὀπτισόμενα καὶ ἀναλίσκουσαν. ὥσπερ γὰρ αἱ τείχεις τοῦ σώματος τὸν ξυρὸν τὸν ἀκμὴν οὐκ ἂν ἐνέγκαιεν, ἀλλ' εἴξουσιν εὐθέως καὶ ὑποχωρήσουσιν· οὕτω δὴ καὶ τὰ Ιουδαϊκὰ τείχεσιν τοῦ θηλάτου ὀργὴν ἐκείνου οὐκ ἂν ὑπέστησαν ποτέ φησι. ξυρὸν τοίνυν μεμισθωμένον, τὴν ἀκμάζουσαν, τὴν μεμεστωμένην τοῦ Θεοῦ ὀργήν, τὴν πεπληρωμένην ἀποφάσεων ἡμῖν ἐνδείκνυ). Πέρσαι δὲ τοῦ ποταμοῦ βασιλέως Ασσυρίων, πέρσαι τοῦ Ευφράτου, φησίν

Απερ ἐν ἡ Ιουδαία, καὶ ἡ Παλαιστίνη πᾶσα ἀπὸ Περσίδος ἐπάμυνον. ζώνην οὖν ἄπαντα ἀφανῆ, φησιν, ἀρθλῶ. Κεφαλὴν δὲ καὶ τείχεις καὶ πώγωνα καὶ πόδας.

Ολόκληρον τὴν χάριν φησὶ τῆς σωτηρίας τοῦ σώματος, πᾶσαν αὐτῷ τὴν χάριν

ρον

ρων παρειλημμένων τῷ λόγῳ. ὥσπερ γὰρ ὁ ἀρχέμβιος ἔλεγε, πᾶσα κεφαλὴ εἰς πόνον, καὶ πᾶσα καρδία εἰς λύπην, ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ ὁλοκληρία, οὐ παρὰ ἑνὸς ἀνθρώπου λέγων, ἀλλ' ὁλόκληρον τὸν χορὸν εἰς σώματι παραβαλλων· τοῦτο δὴ καὶ ἐνταῦθά φησιν, ὅτι καὶ χαλεπὸν ἐποιήσατο ὑμωείδη πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ ὃ μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ ξυεφδ, ὃ δὲ ἀφ' ἑαυτῆς τὸ σώματος εἰκόνος ἐνέφηνε, δηλῶν ὅτι ξυεφδ πάντας χαλεπώτερον καὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ἀπὸ τῆς γῆς ἀναλώσει καὶ παρὰ τὸ Θεοῦ φερομένη ῥῆφος, καὶ γυμνὸν αὐτὸν καὶ ἔρημον καταλείψῃ. εἶτα τὸν ἐρημίαν ταύτην δι' ἑτέρας εἰκόνος ἐνδείκνυ). ποιᾷ δὲ αὐτὸ, ὥστε δηλῶν πάντων ἀκμάζοντα μαθεῖν Ⓦ φόβον, καὶ μὴ καταμοναίνεσθαι τῷ μήκει τοῦ λόγου τὸν ἀγωνίαν. καὶ δικαίως μὲν τοῖς οὐ παρεσκευασμένοις χρηστῶν τινων ἐπαγγελίας εἶναι τὸ λεγόμενον· Ⓦ δὲ ἀκριβῶς ἐξετάζοντες, ἴσασιν ὅτι ὑπὲρ παιδείας ἐρημία ἐστὶν ἀπόδειξις. τί γὰρ φησι;

21 Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἀρέσῃ ἀνθρώπου ἄμαλιν βοῶν, καὶ δύο παρδάλεις.

22 Καὶ ἔσται ἀπὸ τοῦ πλήθους πίνειν γάλα, φάγεται βούτυρον, ὅτι βούτυρον καὶ μέλι φάγε) πᾶς ὁ καταλειφθεὶς ὑπὸ τῆς γῆς. Ταῦτα πολλαχοῦ, ὡς ἔφθην εἰπὼν, ἐρημίαν ἐνδείκνυ). ἡ γὰρ πυρουμένη καὶ χρίδας φέρουσα γῆ, τῶν ἀνθρώπων ἐρημωθεῖσα, δαψιλῆ παρέξει νομὴν τοῖς παρβάτοις, καὶ ὅπου δαψιλῆ, ὡς ἀφ' ὑπερβολῆς τὸ ἀνθρώπου τοιαύτης τραπέζης δεηθῇ καὶ δύο παρδάλεις καὶ ἄμαλιν μίαν πηγὰς ὧν κεκτημένῳ παρέχειν γάλακτος. ὥστε ἡ εὐθηνία τῆς εὐνομίας τῶν ἀλόγων τῆς τῶν ἀνθρώπων ἐρημίας μέγιστον ὑπομνήμειον. ἐν ᾧ μέλι) τοῦτο αἰνίττε). Εἰώθασι γὰρ πᾶσι ἐρήμοις ἐμφιλοχωρεῖν αἱ μέλιτται, καὶ ἔνθα μὲν πολλῆς νομῆς ἀπολαύουσι, ἐν ἐνθα μηδεὶς ὁ ἐνοχλῶν ἦ. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι τὸν ὑπὲρ παιδείαν ἐρημίαν αἰνίττε), τὰ ἑξῆς δηλοῖ.

23 Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὃ ἐὰν ὦσι χίλιαι ἄμπελοι χιλίων σίκλων, εἰς χέρσον ἔσονται, καὶ εἰς ἄχανθαν·

24 Μετὰ βέλους δὲ τοξεύματος εἰσελεύσονται) ἐκεῖ, ὅτι χέρσος καὶ ἄχανθα ἔσται πᾶσα ἡ γῆ.

Πολλῆς καὶ τούτου δυσπραγίας σημεῖον, ὅτι μὴ ὄρη καὶ νάπαι, ἀλλ' αὐτὴ ἡ βαθύγαιος δὲ πολλῆς ἀπολαύουσα τῆς ὑπομελείας, ἀκάνθας φέρει. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς ὁ λιμὸς τῶν ἀμπέλων τέθεικεν, ἀλλ' ἵνα καὶ τὴν φύσιν τῆς γῆς ὑποδείξῃ, καὶ τὸ πολλοὺς τῶν γεωργῶν ὑπομέλειαν. ἀλλ' ὅμως ἐκεῖνα τὰ ὕπνος εὐθυμούμενα, φησι, καὶ γεωργοῦν ἀπολαύοντα χειρῶν, εἰς τοσαύτην καταφέρῃ τὴν ἐρημίαν, ὡς ἀκάνθας μὲν ἀντὶ ἀμπέλων φέρειν, τοξεύειν δὲ παρέχειν τοῖς εἰσιοῦσι τὸ φόβον, ὡς μηδένα τολμᾶν γυμνὸν δὲ ὅπλου εἰσιέναι. τοῦτο δὲ λέγει, τὴν ἐρημίαν ἐμφαίνων τοῦ ὕπνου, καὶ τὸν πολλοὺς αὐτόθι τῶν θηρίων ἀφανισθῆναι. καταστείσας τοίνυν αὐτῶν τὸν ἀφρονοῦν, καὶ μὴ ἀκριβείας καταργασάμενος αὐτοῦ τῷ φόβῳ, πάλιν ἀνίησιν ὀλίγον, τὰ χρηστὰ αἰνιττόμενος, καὶ τὸ ὅτι ὃ βέλτιον μεταβολὴν, ἵνα ἑκατέρωθεν μάθωσι τοῦ Θεοῦ τὸν ἰσχυόν. ἀλλὰ τοῖς μὲν φοβερὸς ἀναφανεῖται, τὰ δὲ χρηστὰ δίδωσιν ἀπολαύειν. τί δήποτε; ὅτι μάλιστα τούτου ἐδέοντο τοῦ τῆς ὑπομνήσεως φαρμάκου ὅτε. διὸ δὴ αὖθις μὴ δαψιλείας ὑπόθεις, ὥστε ἐνδοιῶναι μικροὺς ἀναπνεῦσαι, καὶ ταύτῃ πάλιν εἰς ἀρετὴν ἀνακαλέσασθαι, καὶ τὰ χρηστὰ ἀναμίγνυσι, λέγων·

25 Πᾶν ὄρος ἀροτειωμένον ἀροτειωθήσεται. Ὥσπερ γὰρ ἐν τῇ ὀργῇ τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ βαθύγειος ἔρημος ἔσται, ὅτε καὶ ἐν τῇ καθημαγῇ πάλιν καὶ ἡ τραχεῖα καὶ

τῆς λιμῶδους ὑπεδείξατο γῆς, ἀεὶ δὲ ἐστι δεκομένη καὶ σπέρμα. τούτων δὲ γενομένων, καὶ τὰ ἐκ τούτων ἔσται πάντα ἔσται, εἰρήνη δὲ ἄδεια, καὶ τὸ θαρσεῖν, δὲ μὴ διδοικέναι, καθάπερ ἔμπροσθεν. Οὐ γὰρ μὴ ἐπέλθῃ, φησίν, ἐκεῖ φόβος. ἔσαι δὲ ἀπὸ τῆς χέρσου καὶ ἀπὸ τῆς ἀχθώδους εἰς βόσκημα πρόβατα καὶ πάτημα βοός.

Καὶ διὰ τούτων πάλιν τὴν ἀθυμίαν ἀνίστησιν, ὥσπερ καὶ ἔμπροσθεν προοίμιον λέγει· Μακάριος ὁ σπείρων ἐπὶ πᾶν ὕδωρ, ὃ βοῦς καὶ ὄνος πατεῖ. ὥσπερ γὰρ, ὅταν ἐρημίαν παρασκευάσαι βούληται, ζιζύφους καὶ ὀνοκενταύρους εἰς μέσον ἄγει τῷ λόγῳ· οὕτως, ὅταν εἰρήνην δὲ ἀσφάλειαν, τὰ χειρωθήσεται καὶ ὑλαστὰ τῶν ζώων δὲ συμφαπλόμενα τῶν γεωργούντων ἔργων ἡμῖν ταῦτα πάντα χὰ δείκνυσι φαινόμενα, ἀπὸ τούτων τὰ ἐκ τούτων ἐμφαίνων, γεωργίαν καὶ τὴν ἄλλην αὐτῶν διαγωγίαν. Ησ. λβ. κ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κ.

1 Καὶ εἶπε Κύριος πρός με· λάβε σεαυτῷ τόμον καινὸν μέγαν, καὶ γράψον εἰς αὐτὸν γραφίδι ἀνθρώπου, τοῦ ὀξέως προνομεύσαι ποιῆσαι σκύλων.

2 Παρέστι γὰρ καὶ μάρτυράς μοι ποιήσαι πιστοὺς ἀνθρώπους, τὸν Οὐρίαν τὸν ἱερέα, δὲ Ζαχαρίαν υἱὸν Βαραχίου.

3 Καὶ προσῆλθον πρὸς τὴν προφῆτιν, καὶ ἐν γαστρὶ ἔλαβε, καὶ ἔτεκεν υἱόν. καὶ εἶπέ μοι Κύριος, κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ταχέως σκύλευσον, ὀξέως προνόμευσον.

4 Διότι πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον καλῶν πατέρα ἢ μητέρα, λήψεται δυνάμεις Δαμασκοῦ, καὶ τὰ σκῦλα Σαμαρείας ἐνώπιον βασιλέως Ἀσσυρίων.

Δοκεῖ μὲν ἀπηρτῆσθαι καὶ τὴν λέξιν ταύτην τὰ δύο προστάγματα, καὶ μηδὲν κοινὸν ἔχειν πρὸς ἄλληλα. Εἰ δέ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειε τῶν νοημάτων τὴν δύναμιν, πολλὴν συνάφειαν τὴν συνέργειαν, καὶ σκοπὸν ἕνα. ἀναγκαῖον δὲ πρῶτον εἰπεῖν, ὅπως ἔσχεν ὁ τῆς προφητείας εἶδος εἰς τὸν ἀνθρώπων εἰσπεσὸν βίον. ὅπως οὖν ἔνεκεν εἰσπεσὸν, ἀναγκαῖον εἰπεῖν. μέλλων εἰδέναι ὁ Θεὸς δὲ βεβαιῶν πρὸς τὰς τῶν ἁμαρτανόντων ὑμῶν ἐλπίδας, ὥσπερ οὖν ταχύς ἐστι καὶ ὀξὺς εἰς τὰς τῶν κατορθούντων ἐνεργασίας. τοῦτο δὴ ῥᾳθυμοτέρους ἀναπτίπτειν πρὸς ἀσκυλάζειν, ὁ μὴ καταπόδας ἐπεσθαι τὰ πλημμελήματα τὴν δίκην. ἵνα δῶν δὲ ὁ Θεὸς τὴν μακροθυμίαν ὑπεδείκνυτο τὴν ἑαυτοῦ, καὶ μηδὲν ὀκνηρὸν ἐκφύοι ἡδονὰς ῥᾳθυμοτέροις, ὃ τῆς προφητείας καταπαύει φάρμακον, καὶ τῇ πείρᾳ τῶν κολάσεων, ἀλλὰ τῇ προγνώσει παιδεύων τοὺς ἁμαρτάνοντας τέως· ἵνα, μὴ μὲν βελτίους γένωνται ταῖς ἀπειλαῖς ἀκούοντες, τὴν διὰ τῆς πείρας κόλασιν διακρούσωνται· μὴ δὲ ὑπομείνωσιν ἀναθηματιοῦντες, τότε δὴ καὶ τὴν ὑμωσίαν αὐτοῖς ἐπαγάγῃ. τοῦτο σημαίνων ὁ ἀμβολος, δὲ ὁ κέρδος πλίκην ὄστιν σίνασιν, τοὺς ψευδοπροφήτας ἀπῆχεν, οἱ τοῖς προφήταις ἀπειλοῦσι λιμοὺς, λοιμοὺς, πολέμους, βαρβάρων ἔφοδον, μὴ τέλεσιν χρησταὶ ἀπαγγέλοντες. ὥσπερ γὰρ ὁ Θεὸς τὴν φόβου τῶν ῥημάτων ἐβούλετο τὴν διὰ τῆς πείρας ἀποκρούεσθαι τιμωρίαν, οὕτω καὶ ὁ διάβολος τοὐναντίον ἐργάζεται· τῇ χαρᾷ τὸν λόγον σκύλων καὶ ῥᾳθυμοτέρους ποιῶν, εἰς ἀνάγκην καθίστησι τοῦ τὴν διὰ τῶν πραγμάτων ἐπιτομεῖναι τιμωρίαν. Εἶτα, ὅπως μὴ ταῦτα τοῖς ψευδοπροφήταις πιστεύοντες, καὶ ἀρετῆς οὐδένα ποιούμενοι λόγον, ἀλλὰ ταῖς ἑαυτῶν ἁμαρτίαις ἐμμένοντες, ὀφείλοντο καὶ τὴν κόλασιν, καὶ ἀπὸ τοῦ τέλους καὶ ἡ τῶν προφητῶν ἀλήθεια ἐδείκνυτο, καὶ ὁ τῶν ψευδοπροφητῶν ψεῦδος διηλέγχετο, ἕτερον πάλιν κατασκευάζει μηχάνημα πρὸς ἀπώλειαν τῶν ἀλισκομένων. ἐπεὶ δὲ γὰρ Ησ. κβ'. λόγου.

γὰρ αὐτοὺς, βουλομένους ὄντας, ὅτι δὴ ταῦτα τὰ δεινὰ τὰ συμβαίνοντα ἀπὸ τῆς τῶν δαιμόνων ὀργῆς ἐγίνετο ἀμελουμένων παρ' αὐτῶν καὶ καταφρονουμένων. τοῦτο τοίνυν ὁ δέσποτης ἀνακρούων ὁ Θεὸς, πρὸ πολλῶν ἐτῶν τὰ μέλλοντα αὐτοῖς συμβαίνειν, μᾶλλον δὲ καταλήψεσθαι δεινὰ προλέγει, ἵνα μὴ ἔχῃ τοῖς ἀπατῶσιν αὐτοὺς τῇ τῶν δαιμόνων ὀργῇ λογίζεσθαι τὰ συμβαίνοντα. καὶ ὅτι οὐ σοφιζόμενος ταῦτα λέγω, ἄκουσον Ησαΐου λέγοντος· Ἐγὼν ὅτι σκληρὸς εἶ, καὶ νεῦρον σιδηροῦν ὁ τράχηλός σου, καὶ τὸ μέτωπόν σου χαλκοῦν. διὰ τοῦτο ἔδειξά σοι, ἵνα μὴ εἴπῃς, ὅτι τὰ εἴδωλά μοι ἐποίησε, καὶ τὰ γλυπτά, καὶ τὰ χωνευτά μοι ἐποίησεν. ἤκουσας, ἄκουσαι σοι ἐγένετο. ἐπεὶ οὖν, ὥσπερ ἔφην, ὡς καὶ ἐκ τῆς μαρτυρίας ἔστιν ἰδεῖν, ἐκείνοις ταῦτα ἀνετίθεσαν, φθάσει ἡ προφητεία ταύτην διαφεύσασα τὴν ἀπάτην, καὶ πρὸ πολλῶν αὐτὰ διαγορεύουσα χρόνων. ἀλλ' ὅπως καὶ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ἀγνωμονοῦντας λέγειν, ἤκουσατε, οὐ προσηκούσαμεν, νῦν πλάττεσθε μὴ τὴν ἔκβασιν, ἣ γὰρ εἴδετε τὰ συμβησόμενα· πόθεν οὖν τοῦτο δῆλον, ὅτι εἴρηται; ὅτι πῶς σαφῶς ἀφυλίου αὐτοῖς κατασκευάζει ὁ ἔλεγχος, καὶ τὰ διαίσχιστα ἀπορράπτων σώματα. ἐγὼ γὰρ ἀφίσιν εἰπεῖν μόνον, ἀλλὰ κελεύει καὶ ἐν χάρτῃ γραφῆναι τὰ λεγόμενα, καὶ ἁπλῶς γραφῆναι, ἵνα μὴ ἔχῃ αὐτοῖς λέγειν, ὅτι μὴ ταῦτα ἐπλασεν, ἀλλὰ καὶ μάρτυρας τῶν γραμμάτων καλῶ ἄνδρας ἀξιοπίστους καὶ ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος, καὶ ἀπὸ τοῦ ἔθνους. ποίησον γάρ μοί, φησι, μάρτυρας πιστοὺς αἱρεθέντες, τὸν Οὐρείαν ἱερέα, καὶ Ζαχαρίαν· ἵνα ὅταν δέλθῃ, καὶ λέγωσιν, ὅτι οὐκ ἐλέχθη ταῦτα πρὸ πολλῶν χρόνων, ὁ βιβλίον δέξενεχθέν, καὶ οἱ μάρτυρες οἱ παρόντες καὶ διαισχιστοῦντας αὐτοὺς ἐπιστομίσωσι. διὰ τοῦτό φησι, λάβε χάρτην μέγαν καινόν, ἵνα μὴ παραιωθεὶς ἀπόλληται, ἀλλὰ μάθῃ τῷ χρόνῳ προεκπεσόμενος, καὶ κατηγορῶν διὰ τῶν γραμμάτων αὐτῶν καὶ γράψον γραφίδι ἀνθρώπου, τουτέστι καλάμῳ, τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι. ἵνα τί τὰ μέλλοντα; πόλεμος, νίκη βαρβαρικὴ, λαφύρων διανομὴ, σκύλων ἁρπαγή. ταῦτα τοίνυν, φησὶν, ἄπαντα γράψον, τὸ ταχέως ποιήσαι σκύλων. πάρεσι γάρ. τί δέ, πάρεσι γάρ; δύο ταῦτα δηλοῖ αὖτη ἡ χρίσις· ὅτι τότε ἤδη τῶν ἀμυτημάτων αὐτῶν ὁ μέτρος ἀπήτει τὴν δίκην, καὶ ὅτι θυμὸς καὶ ὀργὴ ἡ ὠμωρία, αὐτὸς ἦν ἀναβάλλεται; τῇ μακροθυμίᾳ βουλόμενος αὐτοὺς βελτίους ποιῆσαι καὶ ἀποκρούσαι τὴν ὠμωρίαν· καὶ ὅτι ῥᾴδιον αὐτῷ καὶ εὔκολον νεῦσαι μόνον, καὶ πάντα εἰς πέρας ἀγαγεῖν. διὰ γὰρ τοῦτο βαρβάρων ὁ λόγος ἐν τῷ μιγόντων ἐστρατεύετο, μὴ νομίσητέ, φησιν, ὅτι τῆς ὁδοῦ μῆκος, καὶ τῆς στρατείας τὸ πλῆθος μέλλησιν ἵνα ποιῇ, ἀφ' ἑπτὰ δυσθεφτῶν ἔσεσθαι πέφυκε. ἐν γὰρ Θεσὶ πρέσηκεν ὁ πορρωθὲν ὤν. ὅτως αὐτῷ ῥᾴδιον καὶ εὔκολον ἐν μιᾷ χειρὸς ῥοπῇ, καὶ ἐν ἀκαριαίῳ, ἀπὸ τῶν ἐσχάτων τῆς γῆς, κἂν πλείους ὦσιν, ἀγαγεῖν εὐθέως καὶ ἐπισῆσαι. καὶ μάρτυράς μοι ποίησον πιστοὺς δυσθεφτῶν, τὸν Οὐρείαν τὸν ἱερέα, καὶ Ζαχαρίαν υἱὸν Βαραχίου. μάρτυρας ἵνος; τοῦ χρόνου· ἵνα κἂν τὰ γράμματα συκοφαντῆται, οἱ ζῶντες ἀνυσθεφτοι καὶ παρόντες νικήσαι ἐγράφετο, καὶ τὸ χρόνου σαφῶς εἰδότες, πότε ταῦτα ἐλέγετο, δυνηθῶσιν ἐπιστομίζειν τοὺς ἀναισχυντεῖν ἐπιχειροῦντας. τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ἔχεται καὶ ὃ ἑξῆς, σαφέστερον ἐπάγων τὸν ἔλεγχον. πῶς καὶ φησι, τῶν ῥημάτων αὐτοῦ ἀκούσωμεν. προσπλὴξ γάρ, φησι, πρὸς τὸν προφῆτην. τὴν γυναῖκα τὴν ἰδίαν οὕτως ἐκάλεσεν ἴσως, διὰ δὲ καὶ αὐτὸν πνεύματος ἠξιῶσθαι προφητικοῦ. οὐ γὰρ ἐν ἀνδράσι καὶ τῶν χαρισμάτων εἰσήκει μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ γυναικεῖον διέβαινε φῦλον. καὶ γὰρ ὥσπερ ἐν ταῖς βιωτικαῖς χρείαις διῄρηται καὶ ἄλλα μὲν ἀνδρῶν, ἄλλα δὲ γυναικῶν ἐπιτηδεύματα, καὶ οὐκ ἂν δυνηθείη τὰ ἀλλήλων ἀνταλλάξασθαι, ὅτω δὴ

καὶ ὅτι τῶν πνευματικῶν· ἀλλ' ἴσως οἱ ἀγῶνες καὶ κοινοὶ οἱ σίφλωσι. καὶ τοῦτο δὲ ἐν τῇ παλαιᾷ καὶ ἐν τῇ καινῇ μὴ ἀκριβείας ἴδοι τις ἄν, καὶ πολλὰ πάντα βίου συμβαῖνον. ταύτῃ τοίνυν ὁμιλήσας νόμῳ γάμου, κύειν παρεσκεύασε· καὶ ὅπως ὁ παιδίον ἐπίδῃ, ἐπεπήδησαν αὐτῷ ὄνομα καινὸν καὶ παράδοξον, τὴν ἰσχὺν τῶν ἐσομένων ἔχον. Τί γάρ φησι; κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ταχέως σκύλευσον, ὀξέως προνόμευσον· ἵνα καὶ τὰ γράμματα ἀπίῃ τὰ ἐν τῷ τόμῳ κείμενα, ἡ προσηγορία τοῦ παιδίου τὴν ἰσχὺν τῶν ἐκβησομένων ἔχουσα, καὶ τοῦ τῆς ἐκβάσεως τῶν γενομένων τεθεῖσα, καὶ ζωγράφου πάντα καλυσμένη τὸν χρόνον, καὶ τῶν σφόδρα διαφυγόντων ἀπορράψῃ τὰ στόματα. ὅπερ γὰρ μὴ τὴν ἔκβασιν ἔπλασε ταῦτα ὁ προφήτης, ἀλλ' ἀνωθεν αὐτὰ προῆδε, διὰ τὰ σφόδρα ἀγνωμονῆσι ὑπερμεγέθεις ἡδυώσατο πείθεσθαι, διὰ τοῦ τῆς τῶν πραγμάτων ἐκβάσεως αὐτὸ τὸ παιδίον ὁρῶντες καλούμενον, καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἐσομένων συμφορῶν ἀναχηρύττον. δηλοῖ τοι τοῦτο καὶ ἑρμηνευτὴς τῆς προφητείας τὴν δύναμιν, καὶ τὸν χρόνον ὑπισημαίνεται μὴ ἀκριβείας, ὅτε λέγων·

4 Διότι πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον καλῶ πατέρα ἢ μητέρα, λήψεται δύναμιν Δαμασκοῦ, καὶ τὰ σκῦλα Σαμαρείας ἐνώπιον βασιλέως Ασσυρίων.

Ο ἤ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἐν τῷ χρόνῳ, φησί, τῆς ἡλικίας τῆς ἀώρου, καὶ μηδέπω φθέγξεσθαι δυναμένης, τὰ τῆς νίκης ἔσται καὶ τῶν ἐχθρῶν, οὐχ ὡς τοῦ παιδὸς δυναμένου προπάξασθαι, καὶ καθελεῖν τοὺς πολεμίους, ἀλλ' ὡς τῆς ἡλικίας σημεῖον, τουτέστι, τοῦ χρόνου τοῦ περὶ τῆς τοῦ παιδίου ἀφελείας προδιδόντος ἅπαντα τοῖς πολεμίοις.

5 Καὶ προσέθετο Κύριος λαλῆσαί μοι ἔτι.

6 Διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι τὸν λαὸν τοῦτον τὸ ὕδωρ τοῦ σιλωὰμ τὸ πορευόμενον ἡσυχῇ, ἀλλὰ βούλεσθαι ἔχειν τὸν Ρασσὶν, καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Ρομελίου βασιλέα ἐφ' ὑμῶν,

7 Διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἀνάγει Κύριος ἐφ' ὑμᾶς τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ, τὸ ἰσχυρὸν καὶ τὸ πολύ, τὸν βασιλέα Ασσυρίων.

Ὅπερ ἔθος ἐστὶ τῷ Θεῷ, μὴ μόνον ταῖς ὑμωσίαις προσέχειν, ἀλλὰ καὶ ταῖς αἰτίαις ὑφῆναι, ὥστε καὶ ταύτῃ παιδεῦσαι τοὺς ἀκούοντας, τοῦτο δὲ ἐν ταῖς θείαις ποιεῖ. Εἰπὼν γὰρ τὸν τῶν ἀλλοφύλων διανομὴν, καὶ τὰ σκῦλα, καὶ προσέχειν τὴν τῶν βαρβάρων ἔφοδον, λέγει καὶ τὸν αἴτιον τοῦ πολέμου. Τίς δέ ἐστιν αὕτη; ἡ ἀγνωμοσύνη τῶν τὸν πόλιν οἰκούντων. ἐπεὶ γὰρ βασιλέα ἔχοντες, φησὶν, ὑπεικὴ καὶ θρᾷον ἡμέρων, ἀπεσκίρτησαν, καὶ τυραννίδα ἐπεθύμησαν, καὶ πρὸς ἀλλοτρίαν ἀρχὴν αὐτομολῆσαι ἐπείχθησαν, τὸν οἰκείαν διὰ προφάσεων ὑφέσεντες, μὴ πλείονος τῆς παρούσης πληρώσει τὴν ὑπερθυμίαν αὐτῶν, βαρβάρων ὄντα καὶ ἀπήμερον ἄγαν δυσθεράπευτον. κέχρηται δὲ μεταφορικῶς τοῖς λέξεσι, τὸ τε ἦθος τοῦ ἐγχωρίου δηλοῦν βασιλέως, καὶ τὴν δύναμιν τοῦ βαρβάρου. πολὺ δὲ αὐτὸ, ὅπερ ἔφην ἀεὶ, καὶ λόγων ἐμφατικώτερον κατασκευάζων. Διὰ τί τὸ φησι, Διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι αὐτοὺς τὸ ὕδωρ τοῦ σιλωὰμ, τὸ περὶ ὕδατος λέγων· ἀλλ' ὅπερ ἡ πηγὴ ῥέμα καὶ ἀφορμὴ πρόσεισι, τὸ ἀπέραντον καὶ ὑπεικὲς τὸν ἔθνους τοῦτο βασιλεύοντος τῇ ῥέμῃ τῶν ὑδάτων διεξόδῳ προσβάλλει, καὶ σιλωὰμ αὐτὸν καλῶ, διὰ τὸ ἀνέπαφες καὶ ῥέμον· ὃ μεγίστων φέρει τοῖς ἀρχομένοις κατηγορίαν, ὅτι μὴ βαρὺν ἔχοντες ζυγὸν, νεωτερίζειν ἐπιχειροῦσι, καὶ δημοτικοῖς ἑαυτοὺς διδόναι βασιλεῦσι. ἐπεὶ οὖν οὐ βούλονται, φησὶ, τὴν ἡμέρον καὶ ὑπεικῆ, ἀλλὰ τὸν Ρασσὶν καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Ρομελίου, ἐπάγω, φησὶ, τὸν Βαβυλώνιον καὶ τὸ ῥαγδαῖον αὐτοῦ τῆς στρατιᾶς, ὕδωρ ποταμοῦ φησι πολὺ καὶ

ἰσχυρόν.

ἰσχυρόν. Εἶτα ἑρμηνεύων τὴν μεταφορὰν φησι, τὸν βασιλέα τῶν Ασσυρίων. ὁρᾷς πῶς ἀσχήμονως ὁ λόγος ὁ ἔμπροσθεν ἡμῖν λεχθεὶς φαίνεται, ὅτι πάντα χοῦς ἐν ταῖς μεταφοραῖς ἑαυτὴν ἑρμηνεύει; Εἶπον δὲ καὶ ἐν τούτοις πεπαίκει. Εἰ πόσα γὰρ ποταμοί, οὐκ ἐπαπέμενε τῇ μεταφορᾷ, ἀλλ' Εἶπε, τίνα φησὶ ποταμὸν, τὸν βασιλέα τῶν Ασσυρίων,

Καὶ πᾶσαν τὴν δόξαν αὐτοῦ. καὶ διαβήσεται ὑπὲρ πᾶσαν φάραγγα ὑμῶν, καὶ καταπατήσει ὑπὲρ πᾶν τεῖχος ὑμῶν,

8 Καὶ ἀφελεῖ ἀπὸ τῆς Ιουδαίας αὐθέφτον, ὃς δυνήσεται κεφαλὴν ἆραι, ἢ δυνατὸν ζωντελέσαι θαί τι. καὶ ἔσαι ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ, ὥστε πλησθῆναι τὸ πλάτος τῆς χώρας σου.

Δείκνυσιν ὅτι οὐκ ἀνθρωπίνῃ δυνάμει, ἀλλ' ὀργῇ θεηλάτῳ συμβήσεται τὰ λεγόμενα, ἀλλ' οὐχ ὡς πολέμιον αὐτὸν καταπολεμῶν ἱστορεῖ, ἀλλ' ὡς ὅτι προκεκυασμένῳ ἁρπαγὴν ἥκοντα. ἁρπαγὴν γὰρ φησιν, καὶ καταξέσει, ἀλλὰ τῷ πλήθει τῶν σωμάτων καλύψει τῆς γῆς τὴν ὄψιν, ἐμετ' ὀχολίας καταίσει. Εἶτα ἐν τῇ ὀργῇ πολὺ τὸ τῆς φιλανθρωπίας. ἁρπαγὴν γὰρ ἀναστατώσας αὐτῶν τὴν πόλιν ἀπειλεῖ, ἀλλ' αἰχμαλωσίαν ἵνα ἁρπαγὴν καταλείπῃ, τὸν λειπομένους βληθέντος τῆς τῶν λειφθέντων ὑμωείας σωφρονιστέρους ποιῆσαι. ἀφελεῖ γὰρ ἀπὸ τῆς Ιουδαίας, φησὶν, αὐθέφτον, ὃς δυνήσεται κεφαλὴν ἆραι, τὸν δὲ δυνατεία φησὶ, τὸν πάντα ἀγωνίας καὶ φόβους, τὸν τῷ πλήθει λυμαινομένους, αἰχμαλώτους ποιήσει καὶ δούλους· ὥστε τότε τὸν καταδεεστέρους δυνάμενον μαχεῖν, καὶ τῷ φόβῳ τῶν ἀπαλλαγέντων, καὶ τῆς οἰκείας ἐλευθερίας ἀδεία γλίσθαι βελτίους. Δηλοῖ τοῦτο φησι, δυνατὸν ζωντελέσαι θαί τι, τουτέστι, Ⓜ ἰσχυρὸν, Ⓜ ἐνεργεῖν δυνάμενον, Ⓜ ὅπλων καθέξαι ἰσχύοντα. καὶ καθ' ὑπαγωγὴν δὲ, διὰ αὐτῆς τῆς ὄψεως ἰσχυρὸς ὑμᾶς καταπλήξει, φησὶν, ὁ βάρβαρος, πᾶσαν τὴν γῆν πλήρη τῶν βαρβαρικῶν σωμάτων. διὸ καὶ τοῦτο ἐπήγαγε· καὶ ἔσαι ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ, ὥστε πλησθῆναι τὸ πλάτος τῆς χώρας σου.

Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός· 9 Γνῶτε ἔθνη, καὶ ἡττᾶσθε, ἐπακούσατε ἕως ἑκάτου τῆς γῆς, καὶ ἰσχύοντες ἡττᾶσθε. ἐὰν γὰρ πάλιν ἰσχύσητε, πάλιν ἡττηθήσεσθε·

10 Καὶ ἐὰν βουλεύσησθε βουλεύσασθαι, διασκεδάσει Κύριος· καὶ λόγον οὐ ἐὰν λαλήσητε, διὰ μὴ ἐμμείνῃ ἐν ὑμῖν, ὅτι μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Εμοὶ δοκεῖ τὴν τοῦ Εζεκίου νίκην σκοπεῖσθαι τοιοῦτον λέγειν, καὶ δι' αὐτῆς τῆς νίκης αὐτοῦ τὴν αἰτίαν. Εἰ γὰρ καὶ ὅπλα παρ' ἐκείνοις, φησὶ, καὶ στρατόπεδα ἄπειρα, καὶ ἐμπειρία πολεμικὴ, ἀλλ' ἡ παρὼν δυνατωτέρα συμμαχία μεθ' ἡμῶν, τουτέστιν ὁ Θεός. ἦλθε μὲν γὰρ ὁ βάρβαρος, καθὼς ἠπείλησεν ἐμπεσεῖσθαι, καὶ πολλὰς λαβὼν πόλεις ἀπῆλθε. μετ' ὀλίγα δὲ ταῦτα διστρατεύσας, ταὐτομάτα ἔπαθε. καὶ ταῦτα τοίνυν ὁ προφήτης προλέγει, καὶ Ⓜ τῆς νίκης αἴτιον διακηρύττει, καὶ προὸς αὐτὸν τὸν βαρβάρου ἀποτείνει Ⓜ λόγον. μὴ γὰρ δὴ τῇ προτέρᾳ νίκῃ θαρρήσητε, φησιν. ἐν γὰρ τῇ νῦν ἐφόδῳ μείζων πρὸς ἡμῶν ἡ συμμαχία. γνῶτε τοίνυν τοῦτο αὐτὸ, καὶ ἀπόσχησθε, ὡς ἀδυνάτοις διαχειρισθῆναι. Εἶτα τὸν αἴτιον τῆς νίκης ἐκείνης ἐμφαίνων, καὶ ὅτι προὸς τὰ ἑκατέρας ἀφίξεται τῆς γῆς ἡ φήμη τὰ κατορθώματα φέρουσα, φησιν· ἐπακούσατε ἕως ἑκάτου τῆς γῆς. τοιοῦτος γὰρ ἀνὴρ τῶν τότε συμβαίνων ἐν Ιερουσαλὴμ γέγονε. διὸ καὶ τοῦτο φησιν, ἐπακούσατε ἕως ἑκάτου τῆς γῆς, καὶ Ⓜ ἰσχύοντες ἡττᾶσθε. μεγάλην γὰρ

γὰρ ὅτι ῥᾴμη δόξαν ὁ βαρβαρος τότε ἐπέθηκε. ἰσχυρὸς γὰρ ὁ σκυθης ὑ τῶν ὁ τῇ τοῦ σώματος διέξιᾳ μεγάλους φησὶ, ἀλλὰ δὲ τῶν ὁ τῇ τῶν χρημάτων περιουσίᾳ, ὑ τῇ τῆς δόξης περιφανείᾳ. ἐὰν γὰρ πάλιν ἰσχύσητέ, φησι, πάλιν ἀτιμασθῆναι, ὑ ἵνα μὴ βουλεύσασθε βουλὰς, ἀφαιρεθέντες κύριος, ὑ λήψη ὃν ἐὰν λαλήσητε, ὑ μὴ ἐμμείνῃ ὁ ὑμᾶς, ὅτι μὲν ἡμῖν ὁ θεός. ὅπως ποτὲ πρὸς αὐτοὺς ἵνα βουλεύματα, ὑ παραδόξως τὸν πάλιν αὐτὸν ὁπλα βάθρον δύνασθαι, δὲ ὅτως οἴκοθεν ἀπολεῖσθαι, ὑ τὰ βουλεύματα αὐτῶν ὁ παραφήτης εἰς μέσον ἄγει, καί φησι, μέχρι τῶν ῥημάτων ἄπαντα ἡσυχάσατε. εἶτα ὅπως παράγματα ἀπήγειλε φύσιν αὐθεντίαν ὑπαρξάμενος, ἀξιόπιστον ποιῶν ⟨Ϣ⟩ λέγει, ὅτι ὃ ἀξίωμα τὸ κατορθωτὸς καταφύγει

συνεχῶς, λέγων, ὅτι μὲν ἡμῖν ὁ θεὸς, ὑ ὅτι αὐτὸς ἄπαντα ζῶντα

διαφεύγουσι τὰ μηχανήματα.

** λείπει **

Errata typographica, quanquam omnia pene leuiſſima, ne quid more *typographorum noſtri temporis diſſimulâſſe videamur, ſic reſtitue. Prior numerus paginam indicat, poſterior lineam.*

IN GENESIM.

Pag. 1. *l.* 36. *lege* ἀλλ' ἀλόγ. 4. 13. *poſt* δῦλοι *pone colon.* 6. 33. πλείον☉. 20. 43. εἶδεν. 23. 40. *poſt* ἡμώμεθα *dele comma.* 42. 11. ἀφεῖ. 71. 17. & 18. *pro* δια, φύ *lege* δια-φύ. *p. ead.* 19. ἐμ-βαλδίδω. 89. 41. *poſt* πνὸς *pone comma.* 92. 22. καλοπαδίσατας. 97. 8. *poſt* κεφάτος *pone comma.* 159. 37. τῦδια. 203. 9. εὐχαειστεῖν. 208. 31. *poſt* ἀπόλλυδς, & 32. *poſt* καταλυσμὸν *deletis plenis diſtinctionib. ſubſtituantur notæ parentheſeos, vt melius fluat ſententia.* 231. 18. ἀυτῷ φησ. 235. 15. τὸν ἀγῶνα. 245. 34. φρονῆ. 248. 27. *poſt* ἴσαδς *pone interrogationis notam.* 251. 40. ἰδυηέρ. 267. 8. παεῤῥιπῆ. 274. 5. *poſt* ἀδρεμ & *l.* 6. *poſt* ἀυτῦ *pone commata.* 275. 21. μέρυς. 30. 16. *ante* χ῾ ηευ. *ſere* χ῾ χριὸν πειπίζοντα. 301. 31. & 37. & 302. 5. & 7. *pro* παφεὶς *lege* παφεὶς. 305. 14. *poſt* εἰπὼν & σκεπάσματα *pro notis parentheſeos repone commata.* 312. 16. ἀνπποιήσ. *ib.* 22. *poſt* συληώμλω *pone comma.* 329. 16. ποιήσ. 360. 40. ἐρᾶ. 364. 8. εἰσιλθῦσα. & *l.* 19. ἀνεπαδὸπος. 371. 40. δίδραχμα. & *ſic pag. ſeq. bis.* 390. 34. πυδομῶν. 392. 13. ἐφθηχξάμλω. 429. 43. ἐῤῥαδδ. 486. 3. τυμβωρύχων. 488. 12. πάντα. 505. 4. ἐείων.

IN PSALMOS.

Pag. 547. 31. *poſt* ἑαυτοὺ *pone notam interrogationis.* 549. 3. ἔν. 560. 34. ἐχθρόν. 576. 24. καταλῦσαι. 577. 39. ἴχθ☉. 611. 37. χρεία. 617. 33. βιβλία. 620. 27. *pro* χ῾ *lege* χθ. 645. 34. *poſt* λέγῃ *repone colon.* 675. 27. ἐπιεῦθεν. 679. 17. ἤρξαντο. 685. 36. χαλδῶν ἀχῦ. 696. 24. ἡώπαι. 697. 1. βρέχων. 702. 42. ἔνδυσιν. 709. 3. *ante* ξέσον *pone comma.* 729. 2. *poſt* χειτὸν *plena diſtinctio collocanda.* 740. 3. παεατηρήσης. 746. 7. *poſt* ζῆν *plena diſtinctio.* 755. 21. *poſt* μυεῖα *pone notam interrogationis.* 769. 33. *poſt* ἀνθρωπος *dele notam interrogationis.* 781. 20. *pro* ἄνα *reſcribe* ἀνόδα. 792. 3. *poſt* ἐξδιτελιζόντων *plena diſtinctio.* 816. 41. *poſt* ασυδῆς *pone comma.* 820. 9. *in marg. pro* συρ. *repone* ἐκκλ. 837. 20. ἄλλοις. 858. 41. *in marg. pro* συρ. *pone* ἐκκλ. 864. 14. ἐυδοκίαις. 869. 26. *poſt* ἀειφερ. *pone comma.* 905. 13. φρισβύτεροι. 907. 12. αἰνεσάτωσαν. 917. 28. ἀεῶν. 924. 21. αἰχμαλωσία. 925. 11. *inter* αὐτὸν & τῦ *pone comma.* 938. 30. ἐυϊλαδίοντα. 940. 18. *poſt* δίκπυ *deeſt* ῆ. 942. 30. *poſt* αὐτὰς *deeſt* τῦ αἰῶν☉. *ibid.* 43. χρεῖποντι. 949. 33. ἐξαειθμήσαμαι. 950. 31. χρείαν. 955. 28. *poſt* ἐπιμελήθη *plena diſtinctio.* 995. 20. *poſt* κηρύξας *dele plenam diſtinctionem.* 1014. 9. ἐγγισάτω.

IN ESAIAM.

Pag. 1022. 3. & 4. περιπαλέσαται. 1050. 35. *poſt* πμωείαν, *dele notam interrogationis, & repone comma.* 1052. 21. κρδιοῦσιν.

ETONÆ,

Excuſum in Collegio Regali.

MDCX.

L.3.2

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ
Πατρὸς ἡμῶν

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΤΩΝ
Θείοστομώων

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ,

Δι' ἐπιμελείας καὶ δαπάνης ΕΡΡΙΚΟΥ τοῦ ΣΑΒΙΛΙΟΥ
ἐκ παλαιῶν ἀντιγράφων ἐκδοθείς.

ETONÆ, *in Collegio Regali,*
Excudebat IOANNES NORTON, in Græcis &c.
Regius Typographus.
1611

Τῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

τῦ Χρυσοστόμυ Εἰς τὸ κατὰ Μαθθαῖον

εὐαγγέλιον ὁμιλία α.

ΔΕΙ μὴ ἡμᾶς μηδὲ δειλίαν τῆς ἀπὸ τῶν γραμμάτων βοηθείας, ἀλλ' ὅπως βίον πρὸ τῆς γραφῆναι καθαρὸν, ὡς τὰ πνεύματος τὴν χάριν ἀντὶ βιβλίων γενέσθαι ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς· καὶ καταισχυνθῶμεν τὰ τοιαῦτα ἐν μέρει, ὅπως καὶ καρδίας τὰς ἡμετέρας ἐν πνεύματος ἐγγεγράφθαι. ὅπερ ἂν τοῦτο διεκρουσάμεθα τὴν χάριν, φύρεται καὶ τὸ δεύτερον ἀπατεώμεθα πλοῦτον· ἐπεὶ ὅτι τὸ πρότερον ἀμεινον *, ἐξ οὗ εἶπε, καὶ δι' ὧν ἐποίησεν, ἐδήλωσεν ὁ Θεός. καὶ γὰρ τῷ Νῶε, καὶ τῷ Ἀβραὰμ καὶ τοῖς ἐκείνοις τοῖς ἐκείνῳ, καὶ τῷ Ἰώβ, ἐξ οὗ Μωϋσεῖ * ὁ ἐν γραμμάτων διελέγετο, ἀλλ' αὐτὸς δι' ἑαυτῦ, καθάπερ καὶ βιαίοτερον αὐτῶν τὸ ἐκείνου. ὅπερ ὁ Εἰς αὐτὸν τῆς κακίας ἐνέπεσε τὸ πνεῦμα ἅπας τῶν Ἑβραίων ὁ δῆμος, ἀναγκαίως λοιπὸν γράμματα καὶ πλάκες, καὶ ἡ ἐν τούτων ὑπόμνησις. καὶ γὰρ οὐκ ὅτι τὸ ἐν τῇ παλαιᾷ ἀγίων [μόνον], ἀλλὰ ἐξ ὅτι τὸ ἐν τῇ καινῇ συμβαῖ ἰδοί τις ἄν. οὐδὲ γὰρ τοῖς ἀποστόλοις ἐδωκέ τι γραπτὸν ὁ Θεός, ἀλλ' ἀντὶ γραμμῶν τὸ τῦ πνεύματος ἐπηγγείλατο δώσειν χάριν. Ἐκεῖνος γὰρ ὑμᾶς ἀναμνήσει, φησί, πάντα. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτο πολὺ ἀμεινον ἦν, ἄκουσον ἐκεῖ τοῦ προφήτου τί φησι· Διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην καινὴν, διδοὺς νόμους μου εἰς διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν γράψω αὐτούς, καὶ ἔσομαι πᾶσιν διδάσκαλος Θεῦ. καὶ ὁ Παῦλος ἐν τούτοις ἐνδεικνύμενος τὸ ὑπερβάλλον, ἔλεγεν Εἰλικρινείας νόμον, οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναις. ὅπερ ἐν * τοῦ χείρονος τοιούτου ἐζώκειται, ἐν μὲν δοκεῖ ἔνεκεν, ἐν δὲ βίᾳ καὶ ἔθνεσιν, ἐδέησε πάλιν τῆς ἀπὸ τῶν γραμμάτων ὑπομνήσεως. ἐννόησον οὖν ἡλίκον ὄντι κακὸν, τοῖς ὅπως ὀφείλουσαν ζῆν καθαρῶς ὡς μηδὲ δεῖσθαι γραμμάτων, ἀλλ' ἀντὶ βιβλίων πρόχειρον ἔχειν τὰς καρδίας τῷ πνεύματι, ὅπερ τῶν τιμίων ἀπωλέσαμεν ἐκείνων, καὶ κατέσημεν εἰς τῶν τούτων χειρόν, μηδὲ τῷ δευτέρῳ πάλιν χειρωθῆναι φαρμάκῳ εἰς δέον. Εἰ γὰρ ἔκλημα, ὃ γραμμάτων δεηθῶσι, καὶ μὴ τὸ τῦ πνεύματος ὑπεισάσας ἡμᾶς χάριν, σκέπησον ἡλίκη κατηγορία, ὃ μηδὲ μετὰ τῶν βοηθημάτων τούτων ἐπέλθῃ κερδᾶναι, ἀλλ' ὡς εἰκῇ καὶ μάτην κείμενα τὰ γράμματα θεωρᾶν, καὶ μείζονα ὑπεισάσας τὸ κόλασιν. ὅθεν ἵνα μὴ γένηται, προσέχωμεν μετὰ ἀκριβείας τοῖς γεγραμμένοις, καὶ μάθωμεν πῶς μὲν ὁ παλαιὸς ἐδόθη

χ. δεῖ τε μὲν,

χ. ἐγγίνοις * δὲ,

χ. πάντα

Ioan. 14. 26.

Ier. 31. 33.

2. Cor. 3. 3.

χ. βιβλίοις

νόμος, πῶς ; * ἡ καινὴ δίκη. πῶς δὲ ὁ νόμος ἐκεῖνος ἐδόθη τότε, καὶ πόσῳ, μετὰ τὰ Αἰγυπτίων ὀλέθρου, δηλονότι τῆς ἐρήμου, ἐν ᾗ ὄρει Σινᾶ [καὶ τῷ] καπνοῦ καὶ [δὲ] πυρὸς ἀδιόπτου ἀπὸ τῆς ὄψεως, σάλπιγγος ἠχούσης, βροντῶν καὶ ἀστραπῶν γεμούσων, τοῦ Μωϋσέως εἰς αὐτὸν εἰσιόντος ⟨ω⟩ γνόφον. ἐν τῇ καινῇ δέ, οὐχ οὕτως. ὅτε μὲν γὰρ ἐν ἐρήμῳ, ὅτε δὲ ἐν ὄρει, ὅτε μετὰ καπνοῦ καὶ σκότους καὶ γνόφου καὶ θυέλλης, ἀλλ' ἐν ἡμέραις, ἐν οἰκίᾳ πόλεως συνηθεστάτῃ, μετὰ πολλῆς τῆς ἡμερότητος πάντα ἐγένετο. τοῖς μὲν γὰρ ἀληθεστέροις καὶ δυσπίστοις σωματικῆς ἔδει φαντασίας, οἷς ἐρημία, ὄρος, καπνός, σάλπιγξ ἠχῆς, καὶ τὰ ἄλλα * τοιαῦτα· τοῖς δὲ ὑψηλοτέροις καὶ καταπεπλεσμένοις καὶ τὰ τοῦ σώματος ἔννοιαν δυσκολωτέραν ἐχόντοις, οὐδενὸς ἦν τούτων χρεία. εἰ δὲ καὶ ἐπ' αὐτῷ ἦλθε τῷ ὄρει, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἀποστόλους, ἀλλὰ διὰ τὸν πρόδρομον Ἰουδαίους, δι' οὓς καὶ αἱ τοῦ πυρὸς ὠφθησαν γλῶσσαι. εἰ γὰρ καὶ μετὰ τούτων ἔλεγεν, ὅτι γλῶσσαι μεμερισμέναι εἰσί, πολλῷ μᾶλλον, εἰ μηδὲν τούτων εἶδον, ταῦτα ἂν εἶπον. καὶ ὅτι μὲν τῆς παλαιᾶς Μωϋσέως ἀναβάντος, ὅτως ὁ Θεὸς κατέβη· ἐνταῦθα δὲ τῆς φύσεως ἡ μετέρας εἰς τὸ ἀνωτάτω, μᾶλλον δὲ εἰς τὸ θεῖον τὸ βασιλικὸν ἐνεδείσης, ὅτω τὸ πνεῦμα καθίζει. εἰ δὲ τὸ πνεῦμα ἐλάττονον, οὐκ ἂν μείζονα καὶ θαυμαστότερα. καὶ γὰρ αἱ πλάκες αὗται πολλῷ βελτίους ἐκείνων, καὶ τὰ κατορθώματα λαμπρότερα. καὶ γὰρ οὐκ ὄρους κατέσεισαν σήλας φέροντες λιθίνας ὅτι τῶν χειρῶν οἱ ἀπόστολοι, καθάπερ Μωϋσῆς, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα ἐν τῇ ψυχῇ σοφίαν φέροντες, καὶ θησαυρόν τινα [καὶ] πηγὴν [καὶ] δογμάτων καὶ χαρισμάτων καὶ πάντων τῶν ἀγαθῶν ἀναβλύζοντες, ὅτω πόντος γῆ σοφίας ἐπλήσθησαν, βιβλία καὶ νόμοι * ὄχι τῆς χάριτος ἐμψυχοι. ὅτω καὶ οὐ τετρακισχιλίους, ὅτω καὶ οὐ πεντακισχιλίους, ὅτω οὐ τῆς οἰκουμένης ἐπεσπάσαντο δήμους, τοῦ Θεοῦ ὄχι τῆς ἐκείνων γλωττῆς τοῖς προσιοῦσιν ἅπασι διαλεγομένου. ἀφ' οὗ καὶ ὁ Ματθαῖος τοῦ πνεύματος ἐμπλησθεὶς, ἔγραψεν, ἀφ' ἑαυτοῦ ἔγραψε, Ματθαῖος ὁ τελώνης. οὐ γὰρ ἀφεμένου μὴ καλοῦ αὐτὸν ἀπὸ τῆς τέχνης, ὅτι τοῦτον, ὅτε οὐ ἄλλους. τοῦτο γὰρ μάλιστα δείκνυσι καὶ τὸν τοῦ πνεύματος χάριν, καὶ τῶν ἐκείνων ἀρετῶν. εὐαγγέλιον δὲ αὐτοῦ τὸν προφητικὸν εἰκότως ἐκάλεσε. καὶ γὰρ καλάσεως αἰχμάλωσιν, καὶ ἀμαρτημάτων λύσιν, καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἁγιασμὸν, καὶ ἀπολύτρωσιν. καὶ προφήτην, καὶ κληρονομίαν τῶν οὐρανῶν, καὶ συγκένησιν πρὸς ⟨ω⟩ τὸν τοῦ Θεοῦ πᾶσιν ἦλθεν ἀπαγγέλλων, τοῖς ἐχθροῖς, τοῖς ἀγνώμοσι, τοῖς ἐν σκότῳ * καθημένοις. Οἱ ποτ' οὖν ἴσοι τῷ εὐαγγελίων τούτων γένοιτ' ἄν; Θεὸς ὅτι γῆς, ἄνθρωπος ἐν οὐρανῷ, καὶ πάντα ἀναμίξ *, ἀγγέλοι συνεχόρευον ἀνθρώποις, ἄνθρωποι τοῖς ἀγγέλοις συνομίλουν καὶ ταῖς ἀλλήλων ταῖς ἄνω δυνάμεσι. καὶ ἵνα ἴδῃς ⟨ω⟩ χρόνιον λυθέντα πόλεμον, καὶ καθάπαξ Θεοῦ πρὸς τὴν ἡμετέραν πεφιλημένας φύσιν, δεδουλωμένον αἰχμαλώτους, δαίμονας δραπετεύοντας, θάνατον δεδεμένον, τὸ ᾅδειον ἀνειμένον, καταφανῆ πεφανερωμένα, ἁμαρτίαν συγκεκοπτωμένην, πλάνην ἀπεληλαμένην, ἀλήθειαν ἐπημελημένην, τῆς εὐσεβείας τὸ λῆρον πεπαυμένον καὶ παρεσκευασμένον καὶ κεκοσμημένα, τῷ τῶν ἄνω πολιτεύματι ἐπὶ τῆς γῆς πεφυτευμένῳ, μετὰ ἀδείας πολλῆς δυναμένης συνεῖναι ἡμῖν, καὶ τῇ γῇ συνεχῶς ἀγγέλους ἐπιχωριάζοντας, καὶ πολλῷ μᾶλλον τῶν μηνόντων τὴν ἐλπίδα ὄντων. διὰ τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τὸν ἰσοειδῆ συνάλεσεν· ὡς γὰρ ἄλλα πάντα, ῥήματα μόνον ὄντα ἔρημα, οἷς μετὰ ἐξουσία, δυνατείας μέγεθος, καὶ ἀρχαὶ καὶ δόξαι καὶ τιμαὶ, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα πρὸς ἀνθρώπους ἀγαθὰ εἶναι νομίζεται· τὰ δὲ πρὸς τῶν ἀλιέων ἀπαγγελθέντα, γνησίως τε καὶ κυρίως εὐαγγέλια ἂν καλοῖντο· οὐκ ὀπῆς βέβαια καὶ ἀκίνητα μόνον ὄντα ἀγαθὰ, καὶ ὑπὲρ τὰ ἐξίδιά τὰ ἡμέτερα, ἀλλ' ὅτι καὶ μετὰ εὐκολίας ἅπασης ἡμῖν ἐδόθη. οὐδὲ γὰρ πονήσαντες καὶ ἱδρώσαντες, καὶ κάμοντες καὶ ταλαιπωρηθέντες, ἀλλ' ἀναπεπταμένων καὶ ἐλευθέρων μόνον, ἐλάβομεν ἅπερ ἐλάβομεν. καὶ τί δήποτε, τοσούτων ὄντων τῶν μαθητῶν, δύο γράφουσιν οὐ τῶν ἀποστόλων μόνοι, καὶ δύο οὐ τῶν τυχόντων ἀκολούθων; (ὁ μὲν γὰρ Παύλου, ὁ δὲ Πέτρου μαθητὴς ὤν, μετὰ Ἰωάννου καὶ Ματθαίου τὰ εὐαγγέλια ἔγραψαν) ὅτι οὐδὲν πρὸς φιλοτιμίαν ἐποίουν, ἀλλὰ πάντα πρὸς

χρείαν.

* ἡ

* οὐ

χ. ἐγένετο.

* οἷς

χ. ἀπῆν

χ. τῶν

χ. κατέσεισαν.

* κεκοσμημένα

* καθημένοις.

* εὐηγγελίσατο.

χ. ἀπαγγ.

χ. ἡ κάμοντα

χ. τὰ λαμπρήναντες,

χ. ἔλαττον ἢ περ ἔλαττον

χ. μόνον,

χρείαν. τί οὖν; οὐκ ἦρκει εἰς εὐαγγελιστὴς πρῶτα εἰπεῖν; ἦρκει μὲν· ἀλλ' καὶ τέσσαρες οἱ γράφοντες ὦσι, μήτε κτ' αὐτὸν καιρὸς, μήτε ἐν τοῖς αὐτοῖς τόποις, μήτε συνελθόντες καὶ διαλεχθέντες ἀλλήλοις, εἶτα ὥσπερ ἀφ' ἑνὸς στόματος πάντα φθεγγόμενοι), μεγίστη τ' ἀληθείας ἀπόδειξις τοῦτο γίνεται. καὶ μᾶλλον βουλόμενον συνέβη, φησί. πολλαχοῦ γὰρ διαφωνοῦντες ἐλέγχονται. αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μέγιστον δεῖγμα τ' ἀληθείας ἐστίν. εἰ γὰρ πάντα συνεφώνησε κατ' ἀκριβείας, καὶ μέχρι καιροῦ, καὶ μέχρι τόπου, καὶ μέχρι ῥημάτων αὐτῶν, οὐδεὶς ἂν ἐπίστευσε τοῖς ἐλεγχομένοις, ὅτι μὴ συνελθόντες ἀπὸ συνωμοσίας τινὸς ἀνοήτου ἔγραψαν, ἅπερ ἔγραψαν. διὰ γὰρ τοῦτο τ' ἁπλότητος τ' τοσαύτην συμφωνίαν. νυνὶ δὲ καὶ ἡ δοκοῦσα ἐν μικροῖς εἶναι διαφωνία, πάσης ἀπαλλάττει αὐτοὺς ὑποψίας, καὶ λαμπροὺς ἀπὸ τοῦ ἔργου τ' γραφάντων ἀπολογεῖται. εἰ δέ τι περὶ καιρῶν ἢ τόπων διαφόρως ἀπήγγειλαν, ὅτι οὐδὲν βλάπτει τ' εἰρημένων τ' ἀληθείαν. καὶ ταῦτα δέ, ὡς ἂν ὁ Θεὸς προέχῃ, πειρασόμεθα περαίτερον ἀποδεῖξαι· ἐκεῖνο μὲν τοῦν εἰρηνικῶν ἀξιοῦντες ὑμᾶς προσέχειν, ὅτι ἐν τοῖς κεφαλαίοις καὶ συνέβησαν ἡμῶν τ ζωὴν καὶ τὸ κήρυγμα συγκροτοῦσιν, ὃ διαμιᾶς τις αὐτῶν οὐδὲ μικρὸν διαφωνήσας εὐθυμήσει. τίνα δὴ ταῦτά ἐστιν; οἷον, ὅτι ὁ Θεὸς μὲν, ἄνθρωπος ἐγένετο, ὅτι θαύματα ἐποίησεν, ὅτι ἐσταυρώθη, ὅτι ἐτάφη, ὅτι ἀνέστη, ὅτι ἀνῆλθεν, ὅθεν μέλλει κρίνειν, ὅτι ἔδωκε σωτηρίους ἐντολάς, ὅτι οὐκ ἐνάντιον τῇ παλαιᾷ νόμον εἰσήνεγκεν, ὅτι μία, ὅτι μονογενὴς, ὅτι γνήσιος, ὅτι τ' αὐτ' οὐσίας τῷ πατρὶ, καὶ ὅσα τοιαῦτα. περὶ γὰρ τούτων πολλαχοῦ εὑρήσομεν οὐ* αὐτοῖς συμφωνίαν. εἰ δὲ ἐν τοῖς θαύμασι μὴ πάντες πάντα εἶπον, ἀλλ' ὁ μὲν ταῦτα, ὁ δὲ ἕτερα, τοῦτό σε μὴ θορυβείτω. Εἴτε γὰρ εἰς πάντα εἶπε, περιττὸς ἦν ὁ τῶν λοιπῶν ἀριθμός· εἴτε πάντες ἐξηλλαγμένα καὶ κατὰ μόνας πρὸς ἀλλήλους ἔγραψαν, οὐκ ἂν ἐφαίνετο τῆς συμφωνίας ἡ ἀπόδειξις. διὰ τοῦτο καὶ κοινῇ πολλὰ διελέχθησαν, καὶ ἕκαστος αὐτῶν ἰδίαν τι λαβὼν εἶπεν, ἵνα μή τι περιττὸς εἶναι δόξῃ δὲ περιεργάζεσθαι ἁπλῶς, καὶ τῆς ἀληθείας τῶν λεγομένων ἀκριβῶς ἅπτηται τὸν βάσανον ἡμῖν. ὁ μὲν οὖν Λουκᾶς καὶ τ' αἰτίαν φησὶ, δι' ἣν ὅτι ὁ γράφων ἔρχεται. Ἵνα ἔχῃς γάρ, φησὶ, περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τ' ἀσφάλειαν· τουτέστιν, ἵνα συνεχῶς ὑπομιμνησκόμενος, τὸν ἀσφάλειαν ἔχῃς, καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ μένῃς. ὁ δὲ Ἰωάννης, αὐτὸς μὲν ἐσίγησε τ' αἰτίαν· ὡς δὲ λόγος ἔχει δῆλον ποιῶν* ἐκ πατέρων εἰς ἡμᾶς καταβάς, οὐδὲ αὐτὸς ἁπλῶς ὅτι ὁ γράφων ἦλθεν, ἀλλ' ὅπως τοῖς τελείοις ἡ σοφωτάτη γένηται τῆς τῆς οἰκονομίας ἐνδιατείνας λόγῳ, καὶ τὰ τῆς θεότητος ἐκπαιδεύθεν ἀποσιωπᾶσθαι δόγματα, τ Χριστοῦ κινήσαντος αὐτὸν λοιπὸν, ὥστε ἦλθεν ὅτι τὸν εὐαγγελικὴν συγγραφέα. καὶ ὅτι δῆλον καὶ ἐξ αὐτῆς τ' ἱστορίας, καὶ τῶν τ' εὐαγγελίων προοιμίων. οὐδὲ γὰρ ὁμοίως τοῖς λοιποῖς κἀκεῖθεν ἄρχεται, ἀλλ' ἀνωθεν, πρὸς ὅσαπερ ἠπείγετο, καὶ ἐκ τούτου τὸ πᾶν βιβλίον συνέθηκεν. οὐκ ἐν τοῖς προοιμίοις δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ πολλοῦ τ' εὐαγγελίου, τῶν ἄλλων ἐστὶν ὑψηλότερος. λέγει δὲ καὶ Ματθαῖος, τῶν ἐξ Ἰουδαίων πιστευσάντων προσελθόντων αὐτῷ καὶ προκαλεσαμένων, ἅπερ εἶπε διὰ ῥημάτων, ταῦτα ἀφῆναι διὰ γραμμάτων ἀγίων, καὶ τῇ τῶν Ἑβραίων φωνῇ συνθεῖναι τὸ εὐαγγέλιον· καὶ Μάρκος δὲν Αἰγύπτῳ, τ μαθητῶν προκαλεσαμένων αὐτὸν, αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι. διὰ δὴ τοῦτο ὁ μὲν Ματθαῖος, ἅτε Ἑβραίοις γράφων, οὐδὲν πλέον ἐζήτησε δεῖξαι, ἢ ὅτι ἀπὸ Ἀβραὰμ καὶ Δαβὶδ ἰὼν· ὁ δὲ Λουκᾶς, ἅτε κοινῇ πᾶσι διαλεγόμενος,* ἀνωτέρω τὸν λόγον ἀναγαγὼν, μέχρι τ Ἀδὰμ προῆλθεν. καὶ ὁ μὲν ἀπὸ τῆς γλώσσης ἄρχεται. (οὐδὲν γὰρ ἄτοπον ἀνέπαυε τὸν Ἰουδαῖον, ὡς τὸ μαθεῖν αὐτὸν, ὅτι τ Ἀβραὰμ καὶ Δαβὶδ ἔκγονος ἦν ὁ Χριστὸς) ὁ δὲ οὐχ ἅτοπον, ἀλλ' ἑτέρων πλειόνων μέμνηται προαγμάτων, καὶ τότε ὅτι τὴν γλωσσολογίαν προέθετο. τὴν δὲ συμφωνίαν αὐτῶν καὶ ἀπὸ τῆς οἰκονομίας παραστήσομεν τ δόξαν μιᾶς τὰ εἰρημένα, καὶ ἀπ' αὐτ τ τῆς ἀληθείας ἐξηρῶν. καὶ γὰρ πολλαὶ μετ' ἐκείνους αἱρέσεις ἐτέθησαν, ἐναντία δοξάζουσαι τοῖς εἰρημένοις. καὶ αἱ μὲν πρῶτα κατεδέξαντο τὰ λεχθέντα, αἱ δὲ μέρη τῶν Εἰρηνικῶν ἀποκόψασαι τῶν λοιπῶν, οὕτω πρὸς ἑαυτοὺς ἔχουσιν. εἰ δὲ μάχη τις ἐν τοῖς Εἰρηνικοῖς,

μβύοις, ὅτ᾽ ἀν αἱ πανδημία λέγουσαι ἄπαντα αὖ ἐδέξαντο, ἀλλὰ μέρος ὃ δηλῶ αὐτῆς
ζωοποιεῖν· ὅτ᾽ ἀν αἱ μέρος ἀποβαλοῦσαι διελέχθησαν ἀπὸ τῦ μέρους, ὡς μηδὲ τὰ κόμμα-
τα αὐτὰ λειθαίνειν, ἀλλὰ βοᾶν τ᾽ πρὸς ὃ ὅλον σῶμα συμπέπειλεν. ἐ καθάπερ ἀν ἀπὸ πλυ-
σῆς λέβητος λιθος μέρος, ἢ εἰ ἀφ᾽ οὗ μέρος τὰ πάντα εὑρήσεις, ἀφ᾽ ὧν ὃ ὅλον ζῶον ζωοποίηκε, ἐ νδυ-
σα, ἢ φλέβας, ἢ ὀστᾶ, ἢ ἀρτηρίας, ἢ αἷμα, ἢ ὁλοκλήρου, ὡς ἄν τις εἴποι λις, ἢ φυσᾶμα- χ. εἴπαι
τος δεῖγμα· οὕτω ἢ ὅπῃ τῶν γραφῶν ἔστιν ἰδεῖν, εἰ ἐκάστῳ τῶν εἰρημένων μέρει τὸν τ᾽ παντὸς
συνῆφθαι διαφαινομένων. εἰ γὰ διεφώνουν, ὅτ᾽ ἂν τοῦτο ἐδέχθη, ἢ αὐτὸ πάλαι ἂν διελύθη χ. διέλυσεν,
ἀνα. τα. ζ. ὃ δόγμα. Πᾶσα γὰ βασιλεία, φησὶν, ἐφ᾽ ἑαυτὴ μερισθεῖσα, οὐ σταθήσεται. νεῦ γὰ καὶν τύ- χ. ἑαυτῆς
πῳ τῦ πνεύματος ἡ ἰσχὺς λάμπει, πείσασα τὸν ἀνθρώπους τὰ ἀναγκαιότερα ἢ κατε-
πείγοντα γνωρίμους, μηδὲν ἀπὸ τ᾽ μακρῶν τούτων βλαβῆναι. εἶθα μὴ ἂν ἕκαστος δια- ι
τέλεων ἔγραψεν, ἃ σφόδρα ἡμῖν δοκεῖ ἀναγκαῖα; ὅτι γὰ καθ᾽ ἡμᾶς ἔσχισαν, ἵνα διὰ χ. λοιπὰ τὰ
πάσης τ᾽ πραγματείας πειρασόμεθα ἀποδεῖξαι. σὺ γὰ σαυτὸν ποιῇς, διαφωνίαν αἰτιώμε- λοι.
νος, ὥσπερ ἂν εἰ ἢ ῥήματα τὰ αὐτὰ σκέλβιες εἰπεῖν, ἢ ὄψεις λέξεων. ἢ οὕτω λέγω ὅτι
ἢ οἱ μέγα ὄντι ῥητορικῇ ἢ φιλοσοφίᾳ κομπάζοντες, πολλοὶ πολλὰ βιβλία γράψαντες περὶ
τῶν αὐτῶν πραγμάτων, ἃ μόνον ἁπλῶς διεφώνησαν, ἀλλὰ ἢ σφοδρῶς ἀπήλεγξαν (ἐ
γὰ ἔτερόν ἐστι διαφόρως εἰπεῖν, ἢ μαχομένως εἰπεῖν) ἀλλ᾽ ἁδὲν τούτων λέγω· μή μοι γένοιτο
σκιᾶ σκείνων πέρασιν ζωγρεῖναι τὴν ἀπολογίαν. σοὶ γὰ ἀπὸ ἃ ψεύδους τὴν ἀλήθειαν
συγκόσαι βούλομαι. ἀλλ᾽ σχεδὸν ἡδέως ἂν ἐρωτήσαιμι, πῶς ὀπτεύθη τὰ διαφωνοῦντα, πῶς
σκεφάτησε; πῶς σωφρόνως λέγοντες ἐθαυμάζοντο, ὀπτεύοντο, ἀνεκηρύττοντο πάντα χοῦ τ᾽ οἰ-
κουμένης; κάπει πολλοὶ οἱ μάρτυρες τ᾽ λεγομένων ἦσαν, πολλοὶ ἢ οἱ ἐχθροὶ ἢ πολέμιοι. ἃ γὰ 20
σὺ γνώμῃ μιᾷ γράψαντες αὐτὰ κατώρυξαν, ἀλλὰ πάντα χοῦ [τ᾽] γῆς ἢ θαλάττης ἅπλωσε χ. πλλαχοῦ
σπὸ τῶν πάντων ἀκοάς. ἢ ἐχθρῶν πρόντων ταῦτα ἀνεγνώσκετο, καθάπερ ἢ νῦ· ἢ ἁδένα
ἁδὲν τῶν εἰρημένων ἐσκανδάλισε· ἢ μάλα εἰκότως. θεία γὰρ δυνάμις ἰσχὺν ἡ πάντα
ὠφέλουσα ἢ κατορθοῦσα πᾶσι πᾶσιν. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἰσχύει, πῶς ὁ τελώνης ἢ ὁ ἁλιεὺς ἢ ὁ χ. πάντα
ἀγράμματος ποιμὴν ἐφιλοσόφει; ἃ γὰ ἁδὲ ὄναρ οἱ ἔξωθεν φαντασθῆναι ἠδυνήθησάν 25
ποτε, ταῦτα ὅτι μὴ πολλῆς τῆς πλεονεξίας ἢ ἀπαγγέλλουσι ἢ πείθουσι· ἐ ἢ ζῶντες
μόνον, ἀλλὰ ἢ τελευτήσαντες. οὐδὲ δύο ἢ ἴσχυσαν αἱρέσεις, οὐδὲ ἑκατὸν ἐ χιλίοις ἢ
μυρίοις, ἀλλὰ πόλεις ἢ ἔθνη ἢ δήμους, ἢ γῆν ἢ θάλασσαν, ἢ Ἑλλάδα ἢ βάρβαροι, ἢ τ᾽ οἰκου-
μένην ἢ τ᾽ ἀοίκητον, ἢ πρὸς πραγμάτων σφόδρα τ᾽ ἡμετέραν ἀπηλλαγότων φύσιν. τ᾽ γὰ
γνῶ ἀφέντες, πάντα πρὸς τῶν σὺ ἀρχαίων ἀγαλέγονται, ἑτέραν ἡμῖν ζωὴν εἰσάγοντες, καὶ 30
βίον ἄλλον ἢ πλοῦτον, ἢ πενίαν· ἢ ἐλευθερίαν, ἐ δουλείαν· ἢ ζωὴν, ἢ θάνατον· ἐ κόσμον
ἢ πολιτείαν, πάντα ἐξηλλαγμένα· ἃ καθάπερ Πλάτων ὁ τ᾽ κατεγέλασον ἐκείνην πολιτείαν
ζωῆς, ἢ Ζήνων, ἢ εἴ τις ἕτερος πολιτείαν συνέγραψεν, ἣ νόμους ζωνέθηκε. ἢ γὰ αὐτὸ- χ. ἔγραψεν,
θεν ἅπαντες ἐδείκνυσαν ὅτι, ὅτι πνεῦμα πονηρὸν, καὶ δαίμων τις ἄγριος πολεμεῖ ἡμῖν τῇ
φύσει, ἢ σωφρονισμὸς ἐχθρὸς, ἢ βίαιος πόλεμος, πάντα μᾶλλον ἢ κάτω ποιεῖ, συνήγειρεν αὐ- 35
τ᾽ τὴν ψυχήν. ὅτου γὰ κρεῖττον πᾶσι ταῖς γνωμαίαις ποιοῦσι, ἢ πρόθυμοις γυμνώσαντες ὅπλα τ᾽ πα- χ. τὰς
λαίσρας ἀγωνίσασθαι ὅπῃ θέλει αἱρεθέντων, ἐ λαθεσείοις καταισχύνουσι γάμοις, πάντα ὁμοῦ
πράγματα μιγνύντες ἢ ζωντανέγοντες, ἐ σὺ ὁρᾶς τ᾽ φύσεως δύναιτ᾽ ἐπόντες, ἵνα ἕτε- χ. πράγματα
ρόν ἐστιν εἰπεῖν; ὅτι γὰ δαιμόνων σκῆνα ἄπαντα εὑρήματα, ἢ πρὸς φύσιν τὰ λεγόμενα, ἐ χ. ζωντανέγον-
αὐτὴ μαρτυρήσειεν ἂν ἡμῖν ἡ φύσις, οὐκ ἀναγορεύουσα τ᾽ εἰρημένων· ἢ ταῦτα ἃ μὴ διωγμοῖ, ἃ 40
μὴ κινδύνοις, ἃ μὴ πολέμοις, ἀλλὰ μὴ ἀδείας ἢ ἐλευθερίας ἁπάσης γραφόντων, ἐ πολ- χ. πλλαῖς
λοῖς πολλαχόθεν κομπαζόντων. τὰ γὰ τ᾽ ἁλιέων ἐλεγομένων, μαστιζομένων, κινδυνευόντων, ἢ ἰ-
διωτῶν ἢ σοφοῖ, ἢ ἁλλοι ἐ ἐλεύθεροι, ἢ βασιλῆς ἢ γραπτοὶ, ἢ βάρβαροι ἢ Ἕλληνες μὴ
πάσης ἐδέξαντο τ᾽ ἐυσίας. ἢ οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν, ὅτι λέγ᾽ ὃ μικρὰ εἰ τῶν ταῦτα ἢ χαμαίζη-

λα,

χ. δ' σεισ. δι. κλα

λα, "θύραν δεδεκλα γεγονεν ἅπασι. καὶ γὰρ πολλῷ τούτων ἐκείνων ὑψηλότερα. πλὴ γενίας μὴ γὰρ ἐκφνοι σὺ δὲ ὄναρ σὺ δὲ ὄνομα ἐφθυτάθη, σὺ δὲ ἀκτημοσύνης, σὺ δὲ νηστείας, σὺ δὲ ἴνος

χ. τῶν ἄλλων

" ἀλλὰ τῶν ὑψηλῶν. ⓐ ὃ πρὸ ἡμῶν οὐκ ὀπτιθυμίαν ἔχοεις οἱ μόνον, σὺ δὲ τοξεύειν καλὰ ζοισιν, ἀλλὰ καὶ ὄψιν ἀκόλαστον, καὶ ῥήματα ὑβριστικά, καὶ γλῶττα ἀτακτον, καὶ σῆμα, καὶ βάδισμα,

χ. θρασυτέρ. * αἰδῆ

καὶ κεφαλὴν, καὶ μέχρι τῶν μακροτάτων " τοξαίρεσι τὴν * ἀκρίβειαν, ἐν τῷ οἰκουμένῳ ἅ-πασαν τὸ τῆς πλάνης ἐκέπλησαν φυτόν. καὶ σὺ Θεοῦ ὃ τοῦτα φιλοσοφεῖν πείθεται, ἐν τ ἐν ὑρανοῖς τοξαγμὸν, ἃ μηδεὶς μηδέποτε ἐκείνων μηδὲ εἰς νοῦν λαβεῖν ἴσχυσε. πῶς γὰρ, ⓐ κυνοδάλων καὶ θηείων χαμαὶ ἑρπόντων καὶ ἑτέρων ἀτιμοτέρων εἰκόνας θεοποιησαντες; ἀλλ' ὅμως καὶ ἐδέχθη ἐν ὀπτεύθη τὰ ὑψηλὰ τοῦτα δόγματα, ἐν καθ' ἑκάστην αὐθεῖ τὴν ἡμέραν,

χ. δ' πολίστε-ρον

ἐν ὀπτιδίδωσι τὰ ὃ ἐκείνων οἰκεῖα καὶ ἀπόλωλεν, ἀρχαιότερον " δὲ κολώτερον ἀφθυιαθέντα. καὶ μᾶλλα εἰκότως. δαίμονες γὰρ τοῦτα διηρθρουν. διὰ καὶ μᾶ τ ἀσελγείας καὶ πολυ ἔχα ⓦ ζόφον, καὶ πλέον " ὁ ἄτοπον. τί γὰρ αὖ θύσιν καταγλαστέρον τῆς πολιτείας ἐκείνης, ἐν ἡ μᾶ τῶν ἐρημώνων μειόνες διδώσασι σίτησι ὁ φιλόσοφος, ὥστε δυνηθῶαι δεῖξαι τί ποτέ ἐστι ὃ δίκαιον, μᾶ τῆς μακροβιότητος, καὶ ἀσαφείας πολλῆς τὰ εἰρημένα ἐν ἐπλησεν; ὅσῳ εἰ καί τι συμφέρον εἶχε, σφόδρα ἀχρηστον ἔμελλεν εἶ τῷ τῶν ἀνθρώπων βίῳ. εἰ γὰρ ὁ γεωργὸς, ἐν ὁ χαλκοτύπος, ἐν ὁ οἰκοδόμος, καὶ ὁ κυβερνήτης, καὶ ἕκαστος ἀπὸ τ τῶν χρόνων τεφόμενος ἐργασίας, μέλλοι τῆς τέχνης μὲ ἀφίσασθαι καὶ τ δικαίων πόνων, ἀνθρώπῳ ὃ ἔτη τόσα καὶ τοσα, ὥστε

χ. φθάσαι

μαθεῖν τί ποτέ ὄστι ὃ δίκαιον, καὶ πρὶν ἢ μαθεῖν, πολλάκις φθαῖσι λιμῷ διαφθαρεὶς, ἐν ἀπελθόντε), διὰ ὃ δίκαιον τοῦτο, μήτε τ ἄλλων τ χρησίμων μηδὲν μαθών, καὶ βιαίῳ θανάτῳ καταλύσας ⓦ βίον. ἀλλ' ὑ τὰ ἡμέτερα τοιαῦτα· ἀλλὰ ὃ δίκαιον καὶ ὃ πρέπον καὶ ὃ συμφέρον ἐν πᾶσαν τὴν ἀλλὴν ἀρετὴν ἐν βεβαίοι καὶ σαφέσι συλλαβὼν ῥήμασιν ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ

χ. πάτε

Χριστὸς "ποτὲ μὲ λέγων, Ὅτι ἐν δυσὶν ἐντολαῖς ὁ νόμος κρέμαται καὶ οἱ προφῆται), τουτέστι, Ματθ. κβ μ.

χ. πάτε

τῇ τοῦ Θεοῦ ἀγάπῃ καὶ τῇ τ πλησίον " ποτὲ ὃ λέγων, Ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄν- Ματθ. ζ. κ.
θρωποι, ἐν ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται. ἀνὴρ καὶ γυναῖκα καὶ οἰ-κέτῃ καὶ γυναικὶ χάρᾳ, καὶ παιδὶ αὐτῷ, καὶ ᾧ σφόδρα ἀνοίκτῳ δοκοῦσι εἶ), πάντα εὐσυνό-ητα καὶ ῥάδια κατανοεῖν. τοιαῦτα γὰρ τὰ τῆς θρησκείας. ἐν μάρτυρες τῶν προσταγμάτων τὸ τέλος. πάντες γοῦν ἔμαθον τὰ προσκτέα· καὶ οὐκ ἔμαθον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐζήλωσαν· καὶ οὐκ ἐν ταῖς πόλεσι μόνον, οὐδὲ ἐν μέσαις ταῖς ἀγοραῖς, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς κορυφαῖς τῶν ὀρῶν. καὶ γὰρ ἐκεῖ πολλοὶ ὤφθη τὴν φιλοσοφίαν ταύτην, καὶ χοροὶ ἀγγέλων ἐν ἀνθρώποις σώμασι λαμπο-ρούς, καὶ τὴν τῶν ὑρανῶν πολιτείαν ἐν τούτῳ φαινομένην. καὶ γὰρ καὶ πολιτείαν ἔγραψαν ἡμῖν οἱ ἁλιεῖς, οὐκ ἀπὸ παίδων κελεύσαντες λαμβάνεσθαι, καθάπερ ἐκεῖνοι, οὐδὲ τοσῶν καὶ τισῶν ἐτῶν

χ. τῶν

νομοθετουμένους εἶ) " τὸ ἐναρέτου, ἀλλ' ἁπλῶς πάσῃ διαλεγόμενοι ἡλικίᾳ. ἐκεῖνα μὲ γὰρ παίδων παίγνια· τοῦτα ὃ, προσταγμάτων ἀληθεια. καὶ τόπον ὃ ἀπέδωκεν τῇ πολιτείᾳ ταύ-τῃ, ⓦ ὑρανὸν, καὶ " τεχνίτην αὐτ τ Θεὸν ἐδίδαξεν, καὶ νομοθέτην τῶν ἐκεῖ * νόμων, ὥσπερ

χ. τῇ τέχνῃ αὐτῆς τ Θεὸν διδασκαλίαν, * κιμῶν,

οὖν καὶ ἐκεῖνο. τὰ ὃ ἐπαθλα τῆς πολιτείας, ὑ φύλλα δάφνης, ὑδὲ κότινος, ὑδὲ ἡ ἐν πρυτα-νείῳ σίτησις, οὐδὲ εἰκόνες χαλκαῖ, τὰ ψυχρὰ ταῦτα καὶ εὐτελῆ· ἀλλὰ ζωὴ τέλος οὐκ ἔ-χουσα, καὶ τὸ Θεοῦ φυέσθαι παῖδας, καὶ τὸ μετ' ἀγγέλων χορεύειν, καὶ τῷ δεσπότῃ πρεσβεύειν τῷ

" καὶ τῆς βασι-λείας

βασιλικῷ, καὶ διλωσεχῶς εἶ) μᾶ τῶν Χριστοῦ. δημαγωγοὶ ὃ τ πολιτείας * εἰσὶ ταύτης, τε-λῶναι, ἁλιεῖς, καὶ σκιωποιοὶ, οὐκ ἐν χρόνῳ ζήσαντες ὀλίγῳ, ἀλλὰ διαπαντὸς ζῶντες. διὰ ὅτο

4 καὶ μᾶ τελοῦσι, τοῦ πολιτευομένους τὰ μέλλοντα ὁπόσα διωάμει ἐν. ταύτῃ τῇ πολιτείᾳ πόλε-μος ὑ ποεῖς ἀνθρώπους, ἀλλὰ ποεῖς δαίμονας καὶ τὰ ἀσωμάτους διωάμεις ἐκείνας ὅστι διὰ καὶ στρατηγὸς αὐτῶν, οὐκ ἀνθρωπος, οὐδὲ ἀγγέλων τινὸς, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Θεός· καὶ τὰ ὅπλα δὲ τ στρατιωτ τούτων μιμεῖται ὑ πολέμου τὴν φύσιν. τοῦτο γὰρ ἀπὸ δέρματος καὶ σιδήρου κατε-σκευασμένα εἰσὶν, ἀλλ' ἐξ ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης καὶ πίστεως καὶ φιλοσοφίας ἀπάσης. ἐπεὶ οὖν

περὶ τῆς πολιτείας ταύτης ἡ ὃ βιβλίον ὅτι γέγραπται, ἡ ἡμῖν πρόκει) νων εἰπεῖν, πρόσ-
έχωμεν ἀκριβῶς τῷ Ματθαίῳ περὶ ταύτης τὰ δόξαντα διαλεγομένῳ. ὁ γὰρ αὐτὸ, ἀλλὰ τὸ
τὴν πολιτείαν νομοθετήσαντος Χριστοῦ, πάντα ὅσα ταῦτα λεγόμενα. προσέχωμεν οὖ, ἵνα καὶ
ἐκφαυλίσαι δυνηθῶμεν εἰς αὐτὴν, ἡ λάβωμεν μὴ τῶν ἤδη πολιτευσαμένων, ἢ τοὺς ἀμε-
ραύτους ἐκείνοις ἐκδεχομένων τεφανίους. καίτοιγε πολλοῖς δύσκολος ὁ λόγος δοκεῖ εἶ) δοκεῖ,
ται οὗ τῶν προφητῶν δυσκολίαν ἔχειν. ἀλλὰ ἡ τοῦτο ἀγνοούντων ὅτι ὁ βάθος τῶν ἐναποκει-
μένων αὐτοῖς νοημάτων. διὸ παρακαλῶ μὴ πολλῆς ἡμῖν ἔπεσθαι τῆς ἀσυδησίας, ὥστε εἰς
αὐτὸ τὸ πέλαγος τῶν γεγραμμένων εἰσελθεῖν, τοῦ Χριστοῦ προτρεψαμένου ταύτης ἡμῖν τὴν
εἴσοδον. ὥστε οὐ θαυμαστέον ἡγεῖσθαι τὸν λόγον, δεόμενα ἡ παρακαλοῦμεν, ὅσον ἡ ὅτι
τῶν ἄλλων γραφῶν πεποιήκαμεν, προσλαμβάνειν τὴν προσοχὴν τῆς γραφῆς, ἵνα αὐ μέλ- 10
λωμεν ἐξηπεῖσθαι, ἵνα τῆ" γνώσει ἡ ἀνάγνωσις προσοδοποιοῦσα (ὁ ἡ ὅτι τοῦ βιβλίου γέγονε) χ. αὐξηθῆναι
πολλὴν παρέχοι τὴν εὐκολίαν ἡμῖν. ἡ γὰρ τὰ ζητούμενα, πολλὰ ἡ ἐπάλληλα. ὅσα γὰρ
βιβλίων εἰς προοιμίοις τοῦ εὐαγγελίου αὐτοῦ, πόσα αὖ ἡς ἐπαπορήσειε. προῆκται μὲ, ἵνος ἔνε-
κεν ὁ Ιωσὴφ ἡγεμονεύεται, εἰκὸς ὢν τοῦ Χριστοῦ πατήρ. δεύτερον οὖ, πόθεν ἔσται δῆλος ἡμῖν ἀπὸ
τοῦ Δαυὶδ καταγὼν ὁ ἥλιος, τῆς Μαρίας, ἀφ' ἧς ἐτέχθη ὁ Χριστὸς, τὰ προγόνων ἀγνοουμέ- 15
νων. ὑδὲ γὰρ ἐγκεκαλυμμένη ἡ παρθένος. τρίτον, ἵνος ἕνεκεν ὁ μὲ Ιωσὴφ, ὁ μηδὲν συντελῶν
πρὸς τὴν γέννησιν, ἡγεμονεύεται· ἡ οὐ παρθένος, ἡ ἡ μήτηρ ἡγουμένη, οὐ δείκνυται τίνων πατέρων
ἡ πάππων ἢ" ὅτι πάππων ὄντι. μὴ οὐ τοῦτο ἄξιον καλῶς ζητῆσαι, τί δήποτε ἀφ' τῶν χ. προγόνων
ἀνδρῶν προάγων τὴν γενεαλογίαν, ἐμνήσθη ἡ γυναικῶν. ἡ ὅτῳ" τοῦτο δήπου" αὐτῷ ἔδο- χ αὐτὸ
ξεν, ὑδὲ πάσας τέθεικε ταὶ γυναῖκας· ἀλλὰ ταὶς ἀδοκίμους προδραμών, οἷ τὴν Σάῤῥαν, 20
τὴν Ρεβέκκαν, ἡ ὅσαι τοιαῦται, ταὶς ὅτι κακίας βεβοημένας, ταύταις εἰς μέσον ἤγαγε μόνον,
οἷ εἴ τις πόρνη ἡ μοιχαλὶς, εἴ τις οὐ πανίμων γάμων, εἴ τις ἀλλόφυλος ἡ βαρβα-
ρος ἦν. ἢ γὰρ τῆς τοῦ Οὐρίου [οὖ] ἡ τῆς Θάμὰρ ἡ τῆς Ρούθ ἐμνημόνευσεν· ὧν ἡ μὲ ἀλλο-
γλῶς ἦν, ἡ οὐ πόρνη, ἡ οὐ τῷ κηδεστῇ προσεφθάρη, ἡ θεσμὸ τοῦτο νόμῳ γάμου, ἀλλὰ κλέψασα
τὴν μίξιν, καὶ πόρνης προσηγορίαν προσωπεῖον ἑαυτῇ. ἡ τὴν τοῦ Οὐρίου οὐ θεσμὸς ἀγνὸς 25
δηλοῖ τὴν προφάσιν τοῦ πλημμήματος. ἀλλ' ὅμως πάσας ταὶς ἄλλας ἀφεὶς ὁ εὐαγγελιστὴς,
ταύτας ἐπέσπασε τῇ γενεαλογίᾳ μόνας. καίτοι εἰ μνησθῆναι γυναῖκας ἔδει, πασῶν ἐχρῆν·
εἰ οὐ μὴ πασῶν, ἀλλ' ἐκείνων, τῶν ἐν ἀρετῇ, ἡ τῶν ἐν ἁμαρτήμασι βεβοημένων. εἶδετε πόσ-
σης ἡμῖν δεῖ προσοχῆς ἐν τοῖς προοιμίοις εὐθέως, καίτοι δοκεῖ σαφέστερον εἶ) τῶν ἄλλων
ὂν προοίμιον· τάχα οὐ πολλοῖς ἡ θεῖον, ἀλλ' ὂν ὀνομάτων ἀριθμοὶ εἶ) μόνον. μὴ τοῦτο 30
ἄξιον καλῶς ζητῆσαι, τίνος ἕνεκεν τῆς πρέδραμε βασιλῆς. εἰ γὰρ ὡς σφόδρα ἀστοῖς
ἀπεσιώπησε τὴν προσηγορίαν, θεσὲ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων μνησθῆναι ἔδει. ἡ γὰρ ἡ
τοῦτο ἕτερόν ἐστι ζήτημα. δεκατέσσαρες γὰρ εἰπὼν γενεὰς, ἐν τῇ τετάρτῃ μερίδι τὸν ἀριθ-
μὸν ὑδιέσωσε. ἡ ἵνος ἕνεκεν ὁ μὲ Λουκᾶς ἑτέρων ἐμνημόνευσεν ὀνομάτων, ἡ ὑ μόνον ὑ τῶν αὐτῶν
ἀπάντων, ἀλλὰ ἡ πολλῷ πλειόνων· ὁ οὖ Ματθαῖος, ἡ ἐλαττόνων, ἢ ἑτέρων· καίτοιγε εἰς τὸν 35
Ιωσὴφ ἡ αὐτὸς τελευτήσας, εἰς οὓν ἡ ὁ Λουκᾶς κατέληξεν. ὁρᾶτε ὅσης ἀγευρυπνίας ἡμῖν
χρεία, ἐκ εἰς τὸ λύσαι μόνον, ἀλλὰ ἡ εἰς τὸ μαθεῖν, τίνα χρὴ λύσαι. θεσὲ γὰρ τῶν μι-
κρῶν, τὸ τὰ ἀμφιβάλλοντα δυνηθῆναι βλέπειν. ἢ γὰρ ἡ σκῆψιν ἀπορεῖ, πῶς ἡ Ελισάβετ ἀπὸ
τῆς Λευϊτικῆς φυλῆς ὖσα, συγγενὴς ἦν τῆς Μαρίας.

ΘΕΙΚΟΝ Αλλ' ἵνα μὴ καταχώσωμεν ὑμῶν τὴ μνήμην πολλὰ ξυνείροντες, ἐκβαῖνω τέως τὸν λόγον 40
σῴσωμεν. ἀρκεῖ γὰρ" ὑμῖν εἰς τὸ διεγρηγορῆναι, ἡ* τὰ ζητούμενα ἐκβαῖνω μαθεῖν. εἰ οὖ ἡ τὸ λύσεως χ. ὑμῖν
ἐρᾶτε, ἡ τότε πρὸ τῶν λόγων τῶν ἡμετέρων ὑμεῖς κύριοι. ἀν' μὲ γὰρ ἴδω διεγρηγορότας ἡ ὀπτι- *τὸ
θυμουμένους μαθεῖν, πειράσομαι ἡ τὴν λύσιν ἐπαγαγεῖν. ἀν' οὖ χασμωμένους, ἡ μὴ προσέ-
Matth. ζ. 5. χοντας, ἀποκρύψομαι ἡ τὰ ζητήματα ἡ τὴν λύσιν, θείῳ νόμῳ πειθόμενος. Μὴ δότε γάρ,

φησι,

φησι, τὰ ἅγια τοῖς κυσί, μηδὲ ῥίψητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, ἵνα μὴ καταπατήσωσι τοῖς ποσὶν αὐτῶν. Τίς δέ ἐστιν ὁ καταπατῶν; ὁ μὴ τίμια ζῶντα ἡγούμενος ἀλλὰ σεμνά. καὶ τίς ἄρτος ἀγαθός, φησιν, ὡς μὴ σεμνὰ ζῶντα καὶ πόνων ἠτιῶσθαι δοκιμώτερα; ὁ μηδὲ τοσαύτην προέχων ἀσχολίαν, ὅσην ταῖς περιαγωγαῖς ἐν τοῖς σατανικοῖς θεά-
5 τροις. ἐκεῖ μὲν γὰρ καὶ δημοσθένοισιν οἱ πολλοὶ, καὶ πολλὰ τὴν ὀπτὴ τῆς οἰκίας προσιδόασι, δεῖ τὴν ἀκοὴν ἀφελίδην ζωύτιον, καὶ μὴ ἀκριβείας ὅσα περ δὴ ἀκούσωσι, κατέχουσι, καὶ ζῶντα ὀπτὴ κ. ὄφ
λύμη τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς φυλάσσοντες. ἐνταῦθα δὲ τοῦ Θεοῦ φθεγομένου σοὶ μικρὸν διέλεγον πρὸς μείναι χρόνον. Διὰ τοι τοῦτο σοὶ καινὸν ἔχομεν πρὸς Ⓦ ὄρεκτον, ἀλλὰ μέτρει ῥημάτων ἡμῖν ἡ πολιτεία. καίτοιγε καὶ τέτευκται διὰ τοῦτο ἡπείλησεν ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἵνα ἐμβάλῃ, ἀλλ' ἵνα
κ. πεσπείσθαι 10 πείσῃ φυτεῦσαι τὸν χαλεπὸν Σωκήσιαν ζωύτιον, δι' ὧν ἀκούομεν. ἡμεῖς δὲ τἀναντίον ποιοῦμεν. ἀκούομεν, καθ' ἑκάστην ἡμέραν πρὸς τὸ ἐκεῖ φέρον ἑαυτοὺς τρέχομεν· καὶ τοῦ Θεοῦ κελεύοντος μὴ μόνον ἀκούειν, ἀλλὰ καὶ ποιεῖν ζῶντα λεγόμενα, δὲ ἀκοῦσαι ἀνεχόμεθα. πότε οὖν προέξομεν, εἰπέ μοι, ζῶντα κελευόμενα, καὶ τῶν ἔργων ἀφόμεθα, ὅταν μηδὲ τοὺς λόγους ἀκοῆς ἀνεχώ-
μεθα, ἀλλὰ καὶ ἀφαλλωμεθα καὶ ἀλύωμεν πρὸς τὸν ἀκροατὴν διαπελοῦν, καίτοι βεβαρεῖσθαι
15 οὐκ σφόδρα; εἶτα ἡμεῖς μὲν πρὸ ψυχρῶν διαλεγόμενοι προσωπείων, ἂν τοὺς συνηθροισμέ-
νους μὴ προσέχοντας ἴδωμεν, ὕβριν τὸ πρᾶγμα φαμὲν. Ⓦ Θεὸν δὲ οὐκ ἡγούμεθα προέχειν, ὅταν αὐτὸν πρὸ τοιούτων διαλεγομένου, καταφρονήσαντες τὰ λεγόμενα, ἑτέρωσε βλέ-
πωμεν; ἀλλ' ὁ μὲν γεγεωχὼς πολλοὺς ἐπελθὼν γῆς, καὶ στάδιον ἀριθμὸν, καὶ πόλεων θέσεις, κ. ἀκ
καὶ ῥήματα καὶ λιμένας καὶ ἀγορὰς μετ' ἀκριβείας ἡμῖν ἀπαγγέλλει πάσης· αὐτὸς δὲ ὅσον
20 ἀπέχομεν τῆς ἐν τοῖς οὐρανοῖς πόλεως ἴσμεν. ἢ γὰρ ἂν καὶ ἐσπουδάσαμεν ὁπωσοῦν μεῖναι τὸ μῆκος, εἰ τὸ διάστημα ἐγνώμεν. οὐ γὰρ τοσοῦτον ἡμῶν ἀφέστηκεν ἡ πόλις ἐκείνη, ὅσον οὐρανοῦ πρὸς τὴν γῆν τὸ μέσον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλέον, ἐὰν ἀμύσωμεν· ὥσπερ οὖν ἐὰν σπουδάζωμεν, καὶ ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ ὀπτὴ ταῖς πύλαις αὐτῆς ἥξομεν. οὐ γὰρ μήκει τόπων, ἀλλὰ γνώμῃ δίπτων
25 καὶ διαστήματα ζῶντα ὤεισαι. συὶ δὲ τὰ μὲν τοῦ βίου πράγματα μετ' ἀκριβείας οἶδας, καὶ κ. διαλοιδωσ
τὰ νέα καὶ τὰ ἀρχαῖα καὶ τὰ παλαιά, καὶ ἄρχοντας ἀριθμεῖν δυνάσαι, οἷς ἐστρατεύσω Ⓦ ἔμ-
προσθεν χρόνοι, καὶ ἀγωνοθέτιδι, καὶ ἀθλοφόροις, καὶ στρατηγοῖς, τὰ μηδὲν σοὶ διαφέροντα· κ. τίνα κατώ-
δεσε καὶ αἰρά-
σατο, Τίς δ' ἄρχων ἐν τῇ πόλει ζωύτῃ γέγονεν ἢ πρῶτος ἢ δεύτερος ἢ τρίτος, ἢ πόσον ἕκαστος χρό-
νον, ἢ Τί κατορθώσας καὶ ἐργασάμενος, ὥστε ὄναρ ἐφαντάσθης ποτέ· νόμων δὲ τῶν ἐν τῇ πόλει ζωύτῃ κειμένων, οὐδὲ ἑτέρων λεγόντων ἀκούσας καὶ προσέχειν ἐνομίσθης. πῶς οὖν, εἰπέ ἰσ. παῖζωσι
30 μοι, προσδοκᾷς τὰ τύφλα τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν, μηδὲ τοῖς λεγομένοις προσέ-
χων; ἀλλ' εἰ μὴ πρότερον, νῦν γοῦν τοῦτο ποιῶμεν. εἰ δὲ εἰς πόλιν μέλλομεν εἰσιέναι, ἐὰν ὁ Θεὸς ὀπτὴς ἐπῃ, χρυσῶν, καὶ χρυσοῦ πάντος τιμιώτερον. καταμαθώμεν οὖν αὐτὰ τὰ θε-
μέλια, ζῶσαι πύλαι ζῶσαι ἀπὸ ζωπφείρου καὶ μαργαρίτου συγκειμένων. καὶ γὰρ ἔχομεν ἄλειστον χει-
ραγωγὸν, τὸ Ματθαῖον. Διὰ γὰρ τῆς αὐτοῦ πύλης εἰσιμὲν νῦν, καὶ δεῖ πολλῆς ἡμῖν τὸ σπουδῆς.
35 δὴ γὰρ ἴδῃ τινὰ μὴ προσέχοντα, ἐκβάλλει τῆς πόλεως. καὶ γὰρ ὄντι βασιλικωτάτη ἡ πόλις καὶ προσφιλὴς, οὐχ ὥσπερ αἱ παρ' ἡμῖν, εἰς ἀγορὰν καὶ βασίλεια διῃρημένη, ἀλλὰ πάντα βασίλεια ζῶντα ἁγία. διαπεπασώμεθα τοίνυν ζῶσας πύλας τῆς δικαιοσύνης, διαπεπασώμεθα τὴν ἀκοὴν, καὶ μετ' φελείας πολλῆς, μέλλοντες ἐπιβαίνειν τῶν προθύρων, προσκυνήσωμεν Ⓦ ἐν αὐτῇ βασιλέα.
καὶ γὰρ οὐδέποτε ἡ προθυμία προσοδοῦ καταπλῆξαι δύναται τὸ θεατήν. κεκλῃσμέναι μὲν νῦν
40 εἰσὶν ἡμῖν αἱ πύλαι· ὅταν δὲ ἴδωμεν αὐτὰς διαπεπταμένας (τοῦτο γὰρ ὄντι ἡ τῶν ζητημάτων λύσις) τότε ἀφόμεθα πολλοῦ ἐνδοτέρω τῆς ἀγορᾶς καὶ γὰρ τοῖς θυμάτος ὁδηγούμενος ἀφθό-
μοῖς πάντα σοι ἐπαγγέλλεται δεικνύων ὁ τελώνης ἐκεῖνος, πολλὰ μὲν ὁ βασιλεὺς κάθηται, καὶ ἵνα κ. κάθ
αὐτῷ τῶν στρατευμάτων πρέσβεις, καὶ πολλὰ ἄγγελοι, πολλὰ δὲ ἀρχάγγελοι, καὶ τίς τοῖς νέ-
οις πολίταις ἐν τῇ πόλει ζωύτῃ τόπος ἀφώρισται, καὶ ποία ἡ ἐκεῖ φέρουσα ὁδός, καὶ ἵνα ἕλα-

ζον

βον λῆξιν ⓐ τοῦτον" πολιτευσάμενοι ἐκεῖ, καὶ ⓐ μετ' ἐκείνους, καὶ ⓐ μὴ τούτους, ἢ ὅσα τῶν δήμων ἐκείνων πράγματα, καὶ ὅσα τῆς βουλῆς, ἢ πόσαι ἀξιώματων διαφοραί. μὴ τοίνυν μὴ θορύβου καὶ ταραχῆς εἰσίωμεν, ἀλλὰ μὴ σιγῆς μυστικῆς. εἰ γὰρ ὅτι θεάτρου πολλῆς σιγῆς γενομένης, τότε τὰ τοῦ βασιλέως ἀναγινώσκει) γράμματα, πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῆς πόλεως ταύτης ἀπόντως δεῖ κατεσάλθαι, καὶ" ὀρθαῖς ταῖς ψυχαῖς καὶ ταῖς ἀκοαῖς ἑστάναι. ὧδε γὰρ ὅπου γέγραπται λαός, ἀλλὰ τοῦ τῶν ἀγγέλων δεσπότου τὰ γράμματα ἀναγινώσκεσθαι μέλλει, αὖ ὕστως ἑαυτοὺς ῥυθμίσωμεν, ἢ αὐτὴ τοῦ πνεύματος ἡ χάρις ὁδηγήσει μὴ πολλῆς ἀκριβείας ἡμᾶς, καὶ ποδηγὸς αὐτὸν ἕξομεν τὸν θεῖον τὸν βασιλικόν, καὶ πάντων ὅπερ τευξόμεθα τῶν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. πολιτευόμενοι

χ. ὀρθαὶ

Ομιλ. β. 1 ΒΙΒΛΟΣ ΓΕΝΕΣΕΩΣ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, υἱοῦ Δαβὶδ, υἱοῦ Αβραάμ.

Ρα μέμνησθε τῆς παραγελίας, ἣν πρώην ἐποιησάμεθα πρὸς ὑμᾶς, παρακαλοῦντες μὴ σιγῇ ἁπάσῃ καὶ μυστικῇ ἡσυχίᾳ ἀκούειν τῶν λεγομένων ἀπόντων; καὶ" νῦν μέλλομεν τῶν ἱερῶν σήμερον ἐπιβαίνειν πρόθυρων· διὸ καὶ τῆς παραγελίας ἐμέμνησα. Εἰ γὰρ Ιουδαῖοι κεκραυμένῳ ὄρει καὶ πυρὶ καὶ γνόφῳ καὶ σκότῳ καὶ θυέλλῃ προσιέναι μέλλοντες (μᾶλλον δὲ οὐδὲ προσιέναι, ἀλλὰ πόρρωθεν ταῦτα καὶ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν) πρὸ τριῶν ἡμερῶν ἐκελεύοντο γυναικὸς ἅπτεσθαι, καὶ τὰ ἱμάτια ἀποπλύναι, καὶ σὺν φόβῳ ἦσαν καὶ φόβῳ ἢ αὐλοί, ἢ μετ' ἐκείνων Μωϋσῆς· πολλῷ μᾶλλον" ὑμᾶς τοιούτων μέλλοντας" ἀκούειν λόγων, καὶ πόρρω ὄρους ἑστάναι καθαρίζομένους, ἀλλ' εἰς αὐτὸν εἰσιέναι" τὸν οὐρανόν, πλείονα χρὴ ἐπιδείκνυσθαι φιλοσοφίαν, καὶ μὴ ἱμάτια ἀποπλυνομένους, ἀλλὰ τὸ κοσμικὸν τῆς ψυχῆς ἀποσμήχοντας, καὶ πάσης βιωτικῆς ἀπαλλαττομένους μίξεως. καὶ γὰρ γυφόν οὐδὲ ἅψασθε, οὐδὲ καπνόν, οὐδὲ θυέλλην· ἀλλ' αὐτὸν ⓦ βασιλέα καθήμενον ὅπου τὸ θεῖον τῆς ἀπορρήτου δόξης ἐκείνης, καὶ ἀγέλους καὶ ἀρχαγέλους πρέσβεις αὐτοῦ, καὶ σὺν δήμοις τῶν ἀγίων μυρίοις τοῖς ἀπείροις μυριάσιν ἐκείνων. τοιαύτη γὰρ ἡ" τούτου πόλις, τὴν ἐκκλησίαν ἔχουσα τῶν πρωτοτόκων, τὰ πνεύματα τῶν δικαίων, τὴν πομπεύουσαν τῶν ἀγγέλων, τὸ αἷμα τοῦ ῥαντισμοῦ, δι' οὗ" πόντα ζωοποιήθη, καὶ θεσπίως ἐδέξατο τὰ ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ γῆ τὰ ἀπὸ τοῦ θεσπεσίου, καὶ ἡ πάλαι πολυλαλοῦσα καὶ ἀγγέλοις καὶ ἁγίοις προσαγόρευσεν εἰρήνην. ἐν ταύτῃ τὸ ξύλον ἔστι τοῦ σταυροῦ τὸ λαμπρὸν καὶ περιφανές, τὰ λάφυρα τοῦ Χριστοῦ, τὰ ἀκρογωνιαῖα τῆς φύσεως τὰ ἡμετέρας, τὰ σκῦλα τὰ τοῦ βασιλέως ἡμῶν. ταῦτα γὰρ ἀπόντα ἀπὸ τῶν ἀγγελίων εἰσορῶμεν μὴ ἀκριβείας. καὶ" ἀκολουθῆς μὴ ἡσυχίας τῆς προσηκούσης, δυνησόμεθά σε παρακαλεῖν πόντοχου, καὶ δεῖξαι, ποῦ μὲ ὁ θάνατος ἀνεσκολοπισμένος κεῖται· ποῦ δὲ ἡ ἀμυρτία κρεμαμένη· πῶς" τὰ πολλὰ καὶ παράδοξα ἀπὸ τοῦ πολέμου τούτου, ἀπὸ τῆς μάχης ταύτης [τὰ] ἀναθήματα. ὅπλα καὶ ⓦ τρόπαιον σὺν ταῦτα δεδημόσιον, καὶ τῶν ἀρχαλώτων τὸ πλῆθος ἐπόμπευον, καὶ τὴν ἀκρόπολιν ἀφ' ἧς ὁ μιαρὸς δαίμων ἐκράνος ἀπόντα κατέδραμε ⓦ ἔμπροσθεν χρόνου· ὅπλα τοῦ λῃστοῦ ταῦτα καταδύσεις καὶ τὰ σπήλαια διερρωγότα λοιπὸν καὶ ἀναπεπταμένα. ἢ γὰρ καὶ ἐκεῖ προεδρεύετο ὁ βασιλεύς. ἀλλὰ μὴ ἀποκάμῃς, ἀγαπητέ. οὐδὲ γὰρ εἰ πολεμοῦ ἦς διηγεῖτο ἀγαθοῦ καὶ τρόπαια καὶ νίκας, κόσον" ἔλαμβάνες δῦ· ἀλλ' οὐδὲ σιτίων" οὐδὲ ποτῶν πρὸ ταύτης δὴ ἕξου τῆς ἰσοδείας. εἰ δὲ ἐκείνη" πολυτελὴ ἡ διήγησις, πολλῷ μᾶλλον αὕτη. σπούδασον γὰρ ἡλίκον ἐστὶν ἀκοῦσαι, πῶς μὲ ἐκ τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν θεῶν δυάσας τῶν βασιλικῶν, καὶ εἰς τὸ γλῶ καὶ εἰς αὐτὸν ⓦ ἄδλω

χ. πολιτευόμενοι

χ. ὀρθαὶ

χ. ἀκολουθῆς

χ. πῶς ποῦ

ἀ̓δίκως ἤλαυνε ὁ Θεός, καὶ ὅτι τῆς προσπαίξεως ἕνεκα· πῶς γὰρ Θεῷ ἀντεπῆλθε παίξαντι ὁ διάβολος, μᾶλλον δὲ ὁ Θεῷ γυμνῷ, ἀνθρώπῳ καὶ Θεῷ ἀνθρωπίνῃ κρυπτομένῳ φύσει. Καὶ τοῦτο θαυμαστόν, ὅτι θανάτῳ θάνατον ὄφελε λυόμενον, καὶ καταράν ἀφανιζομένου κατάραν, καὶ δι' ὧν ἴσχυεν ὁ διάβολος, διὰ τούτων αὐτοῦ καταλυομένου τὴν τυραννίδα. διανασῶμεν τοίνυν, καὶ μὴ καθεύδωμεν. ἰδοὺ γὰρ ὁρῶ τὰς πύλας ἡμῖν ἀνοιγομένας· ἀλλ' εἰσίωμεν μετὰ εὐταξίας ἁπάσης καὶ σέβους, τὴν προθύρων αὐτῶν εὐθέως ὑπερβαίνοντες. Ἵνα δὲ ἴδητε ταῦτα τὰ προθύρια; βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαβὶδ, υἱοῦ Ἀβραάμ. τί λέγεις; ἐπὶ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ Δεσπότου ἐπῆρξαι, καὶ τοῦ Δαβὶδ μνημονεύεις, ἀνθρώπου μὲν μυείας γενεᾶς γενομένου, καὶ αὐτὸν εἰ φῇς καὶ πατέρα καὶ προγόνων; ὑπόχρεως, καὶ μὴ πόρρω ἀνθρώπου ζητεῖ μαθεῖν, ἀλλ' ἐγγὺς καὶ πλησίον. σὺ γὰρ τοῖς προθύροις ἔσπευδες ἤδη πρὸ αὐτῶν τῶν προπυλαίων. τί τοίνυν ἀπεύδεις πρὸς τὰ ἄδυτα; ὅπου τὰ ἔξω καλῶς κατώπτευσας ἄπορα. οὐδὲ γὰρ ἐκείνου σοι τέως διηγήσομαι τοῦ γένους· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοῦτο μέχρι τοῦδε. ἀνέκφραστος γὰρ καὶ ἀπόῤῥητος καὶ αὐτὴ καὶ προφήτου ἐμοῦ σοι ὕστερον ὁ προφήτης εἶπεν Ησαΐας. ἀπαραπήτων γὰρ αὐτοῦ ὁ πάθος καὶ τοῦ πολλοῦ ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης κηδεμονίαν, καὶ ἐκπλητικὸς μόχθος, τίς ὢν ἢ γέγονε, καὶ ποῦ κατέβη, ἀνέβοησε μέγα καὶ λαμπρὸν ὕστερον λέγων· Τοῦ γένους αὐτοῦ τίς διηγήσεται; καὶ τοίνυν οὐκ ἐκείνης ἡμῖν ὁ λόγος νῦν, ἀλλὰ οὐκ ἐκείνης τῆς κάτω, τῆς ἐν τῇ γῇ γενομένης, τῆς μυρίων μυρτύρων. καὶ οὐκ ἐκείνης ἦν, ὡς ἡμῖν δυνατὸν εἰπεῖν δεξαμένοις τοῦ τοῦ πνεύματος χάριν, ὕστερον διηγησόμεθα. οὐδὲ γὰρ ταύτης μυρίας σαφηνείας πάσης ἐδυνάσθησαν εἶναι· ἐπεὶ δὲ αὕτη φερεκδεξάτη. μὴ τοίνυν μικρὰ νόμισης ἀκούειν, ταῦτα ἀκούων τοῦ γένους· ἀλλ' ἀνάστηθι σὺ τοῦ διδασκάλου, καὶ βύθεως φρίξον, ἀκούσας ὅτι * Θεὸς ὅτι * γῆς ἦλθεν. ὅταν γὰρ τοῦτο θαυμαστὸν καὶ προδιδόξον ἴδῃς, ὡς καὶ σὺν ἀγγέλοις χορὸν ὑμνῆσαι τοῦτο τὸν ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης ὅτι τούτοις ἀναφέρειν δύφημίαν· καὶ σὺν προφήταις ἀνάπλησθαι, ὅτι ὅτι τῆς γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνδιεσπάφη. καὶ γὰρ καὶ σφόδρα προδιδόξου ἀκούσας, ὅτι ὁ Θεὸς ὁ ἀπρόσιτος, καὶ ἀνέκφραστος, καὶ ἀπερινόητος, καὶ τῷ πατρὶ ἴσος, διὰ μήτρας ἦλθε παρθενικῆς, καὶ γένεσθαι σὰρξ γυναικὸς κατεδέξατο, καὶ φεῦγειν προηγήσας τὸν Δαβὶδ καὶ τὸν Ἀβραάμ. καὶ τί λέγω τὸν Δαβὶδ καὶ Ἀβραάμ; ὃ γὰρ δὴ φερεκδέξεσι, ταῖς γυναιξὶ ἐκείναις ταῖς πόρναις, ὧν ἀρτίως ἐμνήσθημεν. ταῦτα ἀκούων ἀνάστηθι, καὶ μηδὲν ταπεινὸν ὑποπτεύσῃς· ἀλλὰ διὰ τοῦτο αὐτὸ μάλιστα θαύμασον, ὅτι υἱὸς ὢν τοῦ ἀναρχου Θεοῦ, καὶ γνήσιος υἱός, ἐνηνέχετο ἀκούσας Δαβὶδ υἱός, ἵνα σε ποιήσῃ καὶ Θεοῦ υἱόν· ἠνέσχετο πατέρα αὐτῷ γενέσθαι δούλου, ἵνα σοι τῷ δούλῳ πατέρα ποιήσῃ τὸν δεσπότην. Εἶδες ἐκ προοιμίων εὐθέως οἷα τὰ εὐαγγέλια; Εἰ δὲ ἀμφιβάλλεις περὶ τῶν σῶν, ἀπὸ τῶν ἐκείνου καὶ ταῦτα πίστευε. πολὺ γὰρ δυσκολώτερον, ὅσον ἐξ ἀνθρώπων λογισμοῦ, Θεὸν ἄνθρωπον γενέσθαι, ἢ ἀνθρωπον υἱὸν Θεοῦ χρηματίσαι. ὅταν οὖν ἀκούσῃς, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, υἱὸς τοῦ Δαβὶδ ἐστι καὶ τοῦ Ἀβραάμ, μὴ ἀμφιβάλλε λοιπόν, ὅτι καὶ σὺ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀδάμ, υἱὸς ἔσῃ τοῦ Θεοῦ. οὐδὲ γὰρ ἐλάττωσε μάτην τοσοῦτον ἑαυτὸν ἐταπείνωσεν, εἰ μὴ ἔμελλεν ἡμᾶς ἀνυψοῦν. ἐγένετο [μὲν] γὰρ καὶ σὰρξ, ἵνα σὺ γένῃ πνεῦμα καὶ ἐγένετο οὐκ γυναικὸς, ἵνα σὺ παύσῃ γυναικὸς ὢν υἱός. διὰ τοῦτο διπλῆ γέγονεν ἡ γένεσις, καὶ ἐοικυῖα ἡμῖν, καὶ ὑπερβαίνουσα τὴν ἡμετέραν φύσιν. Ὃ μὲν γὰρ οὐκ γυναικὸς γενηθέναι, ἡμῖν ξυνέβαινε· τὸ δὲ μὴ ἐξ αἵματος, μηδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς ἢ σαρκὸς, ἀλλ' ἐκ πνεύματος ἁγίου, τὴν ὑπερβαίνουσαν ἡμᾶς καὶ τὴν μέλλουσαν προσδιαφωνεῖ γένεσιν, ἣν ἡμῖν ἔμελλεν οὐκ πνεύματος χαρίζεσθαι. καὶ πολλὰ ἄν τις ἄλλα τοιαῦτα εὕροι. καὶ γὰρ ὁ λουτὴρ τοιοῦτον ἐστι. Εἶχε γάρ τι καὶ τὸ παλαιὸν, εἶχέ τι καὶ τὸ χαμαί." ὁ μὲν γὰρ τοῦ προφήτου βαπτισθῆναι, ὁ παλαιὸν ἐδείκνυ· τοῦ δὲ πνεῦμα καταλθεῖν, ὁ νέον ὑπέγραφε. καθάπερ τις ἐν μεταχειρίσῃ τὰς δύο γραφὰς

χ. αἱλανθρωπίαν,

χ. ἀφθαρσίαν· μὴ οὖν. χ. αὐτὴ * ὁ * τῆς

χ. τοῦτον

χ. ἀπόῤῥητος

χ. παιδὸς,

χ. τῷ χ. ὧν χ. τὴ

Ησ. νγ. ιδ.

Βαρ. γ. κγ.

νῶν ἀλλήλων διεχόντων, ἀμφοτέρας ἁπλώσας τὰς χεῖρας ἑκατέρωθεν λαβὼν ζωπύρησεν· ὅτω καὶ αὐτὸς ἐποίησε, τὴν παλαιὰν τῇ καινῇ ζωοποίησεν, τὴν θείαν φύσιν τῇ ἀνθρωπίνῃ, τὰ αὐτὰ τοῖς ἡμετέροις. Εἶδες τὴν ἀγραπλίαν τῆς πόλεως, ὅσην σε οὐκ ἐφοβοποίησε καταπύγασε τῇ λαμπηδόνι; πῶς σοι Ⓦ βασιλέα ἔδειξεν βλέπεως ἐν τῷ σῷ ἡμάτι, ὡσανεὶ ἐν τῷ γραπτοπέδῳ; ὁσὲ γὰρ ἐκῆ τὴν οἰκείαν ἀξίαν φαίνεται ἔχων διὰ παντὸς ὁ βασιλεύς, ἀλλὰ τὴν ἀλυσιγίδα ἀφεὶς καὶ ὃ ἐγκόδημα, γραπτὸν ἄγημα ὑπὲρ ἐν πολλάκις. ἀλλὰ οὐκ ἐμί, ἵνα μὴ γνώσιμος γένωμαι ἐφ' ἑαυτὸν ἑλκύσῃ σὸν πολεμίους· ἐνταῦθα γὰρ τὸν ἐναντίον, ἵνα μὴ γνώσιμος γένωμαι, φυγεῖν ἐβιάσαντο τῆς πρὸς αὐτὸν συμπλοκῆς Ⓦ ἐχθρόν, ἐκ τοῦ οἰκείου ἐγκαταλέξῃ πολίτας. σῶσαι γὰρ, οὐκ ἐκπλῆξαι ἐσπούδασε. ἐγὼ τοῦτο καὶ βλέπεως αὐτὸν ἀπὸ ταύτης ἐκάλεσε τῆς προσηγορίας, Ἰησοῦν προσειπών. ὁ γὰρ Ἰησοῦς τοῦτο ὄνομα, οὐκ ἔστιν Ἑλληνικόν, ἀλλὰ τῇ Ἑβραίων φωνῇ οὕτω λέγε) Ἰησοῦς· ὅ ὅστιν Εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶτταν ἑρμηνευόμενον, σωτὴρ· σωτὴρ γὰρ, ἀπὸ τοῦ σῶσαι Ⓦ λαὸν αὐτοῦ. Εἶδες πῶς ἀνεστέρωσε τὸν ἀκροατὴν, τὰ τε ἐν ζωηρείᾳ φθεγξάμενος, καὶ δι' αὐτῶν τὰ ὑπὲρ ἐλπίδα πᾶσαν ἡμῖν ἐμφιλίας; καὶ γὰρ ἀμφοτέρων τῶν ὀνομάτων τύπων πολλὴ ἡ γνῶσις πρὸς τοῖς Ἰουδαίοις [ἦν]. ὅπερ γὰρ πρόδοξα ἦν τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, ἐν Ⓓ τῶν ὀνομάτων προέδραμον τύποι, ὥστε μάτην πάντα χαμηλομίας προδιαιρεθῆναι χορυβον. καὶ γὰρ Ἰησοῦς ὁ μετὰ Μωϋσέα εἰσαγαγὼν Ⓦ λαὸν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας λέγει). Εἶδες τὸν τύπον, βλέπε καὶ τὴν ἀλήθειαν. ἐκεῖνος εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, οὗτος εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀγαθά· ἐκεῖνος μετὰ τὸ τελευτῆσαι Μωϋσέα, οὗτος μετὰ τὸ παύσασθαι τὸν νόμον· ἐκεῖνος ὡς δημαγωγὸς, οὗτος ὡς βασιλεύς. ἀλλ' ἵνα μὴ Ἰησοῦ ἀκούσας, ἐγὼ τὴν ὁμωνυμίαν πλανηθῇς, ἐπήγαγεν· Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαβίδ. ἐκεῖνος μὲν οὐκ ἦν τοῦ Δαβὶδ, ἀλλ' ἑτέρας φυλῆς. τίνος δὲ ἕνεκεν βίβλον αὐτὴν γενέσεως καλεῖ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καί τοι γε ἐν τῷ τόπῳ ἔχει μόνον τὴν γένησιν, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν οἰκονομίαν; ὅτι πάσης τῆς οἰκονομίας τὸ κεφάλαιον τοῦτο, καὶ ἀρχὴ καὶ ῥίζα πάντων ἡμῖν τῶν ἀγαθῶν γίνεται. ὥσπερ οὖν βίβλον γενέσεως καὶ γῆς καλεῖ Μωϋσῆς, καίτοιγε οὐ περὶ γενέσεως καὶ γῆς ἐξεταζόμενος μόνον, ἀλλὰ περὶ τῶν ἐν μέσῳ πάντων· οὕτω καὶ οὗτος, ἀπὸ τοῦ κεφαλαίου τῶν κατορθωμάτων τὸ βιβλίον ἐκάλεσε. τὸ γὰρ εὐαγγελίου γένος καὶ ὑπὲρ ἐλπίδα καὶ προσδοκίαν πᾶσαν, ἀνθρώπων ἦν θεόν. τοῦτο δὲ ἦν ὑπερβάλλον, καὶ μηδὲν τούτων ἄπορον καὶ λόγου καὶ ἀκολουθίας ἔπεται. τίνος δὲ ἕνεκεν οὐκ εἶπεν, υἱοῦ Ἀβραάμ, καὶ τότε υἱοῦ Δαβίδ; οὐχ, ὡς τινες οἴονται, κατωθεν ἄνω βουλόμενος ἐλθεῖν. ἐπεὶ ἐποίησεν ἄνω, ὥσπερ καὶ ὁ Λουκᾶς. νῦν δὲ τοὐναντίον ποιεῖ. τίνος οὖν ἕνεκεν προσθὲν τὸν Δαβὶδ ἐμνημόνευσεν; ἐν τοῖς πάντων τόμασιν ὁ αὐθέντης ἦν, ἀπό τε τῆς ἐπιφανείας, ἀπό τε τοῦ χρόνου. ὁ γὰρ πάλαι ἦν τελειότατος, ὥσπερ ὁ Ἀβραάμ. εἰ δὲ ἀμφοτέρωθεν ἐπηγείλατο ὁ Θεὸς, ἀλλ' ὅμως ἐκεῖνο μὲν, ὡς παλαιὸν ἐσιγᾶτο, τοῦτο δὲ ὡς πρόσφατον καὶ νέον ἀπὸ πάντων προεφέρετο. αὐδὶ γοῦν λέγουσιν· Οὐκ ἐκ τοῦ σπέρματος Δαβὶδ, καὶ ἀπὸ Βηθλεέμ τῆς κώμης, ὅπου ἦν Δαβὶδ, ἔρχεται ὁ Χριστός; καὶ σαφῶς αὐτὸν υἱὸν Ἀβραάμ, ἀλλὰ πάντες υἱὸν Δαβὶδ ἐκάλουν. καὶ γὰρ ἀπὸ τοῦ χρόνου, ὡς ἔφθην εἰπών, καὶ ἀπὸ τῆς βασιλείας μᾶλλον ἐν μνήμῃ πᾶσιν ἦν. ὅτω γοῦν, καὶ ὃς ἐτιμᾶτο βασιλέας μετ' ἐκεῖνον, ὀξ ἐκείνου ἀπόρρητα ἐκάλουν καὶ αὐδὶ καὶ ὁ Θεός. καὶ γὰρ καὶ Ἰεζεκιὴλ, ἕτεροι δὲ προφῆται λέγουσι αὐδῆς παραγίνεσθαι Δαβὶδ καὶ μίσασθαι· ὁ πρὸ ἐκείνου λέγοντες τὸ τετελευτηκότος, ἀλλὰ τῶν ζηλωτῶν τὴν ἀρετὴν τὴν ἐκείνου. ἐν ὁ Θεὸς τῷ Ἐζεκίᾳ δὲ

δ. Bασ. ιθ. λδ. φησιν· Υπερασπιῶ τῆς πόλεως ταύτης τοῦ σῶσαι αὐτὴν δι' ἐμὲ καὶ διὰ Δαβὶδ Ⓦ παῖδά μου. καὶ τῷ

ε. Bασ. ια. λδ. Σολομῶντι ἔδωκε· Ὅτι διὰ τὸν Δαβὶδ ὁ διέρρηξε ζωντος αὐτὸν τὴν βασιλείαν. πολλὴ γὰρ ἡ δόξα τοῦ ἀνδρὸς ἦν καὶ παρὰ Θεῷ καὶ παρὰ ἀνθρώποις. διὰ τοῦτο βλέπει τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ γνωσιμωτέρου τὸν ἀρχὸν ποιῆται, καὶ τότε ὅτι Ⓦ πατέρα ἀναγέγραπται, πρεσπόν ἡγεμόνος, ὅσον πρὸς Ἰουδαίους,

χ Ἑλλάδα. χ μεθερμηνευόμενον. χ. ἐσηγόμενον. χ. πᾶσιν

χ. Σολομῶντι

χ. εἰσαγωγ. Ιουδαίοις, ὑψωτέρω ⟨W⟩ λήγειν" ἀγαγεῖν. ὅτοι γὰρ μᾶλιστα ἦσαν ⟨Φ⟩ ἀεὶ μαζόμενοι, ὁ μὲν, ὡς προφήτης ⟨Ε⟩ βασιλεὺς· ὁ δ', ὡς πατριάρχης καὶ προφήτης. καὶ πόθεν δῆλον ὅτι ἐκ τοῦ Δαβὶδ ἐστί, φησιν; Εἰ γὰρ ἐξ ὑδρὸς οὐκ ἐγεννήθη, ἀλλ' ἀπὸ γυναικὸς μόνον, ἡ δὲ παρθένος ὑ γενεαλογεῖται, πῶς εἰσόμεθα ὅτι τοῦ Δαβὶδ ἔκγονος ἦν; δύο γὰρ ὄντι τὰ ζητούμενα·

χ. καὶ ὃ ἔχων 5 ἵνος τε ἕνεκεν ἡ μήτηρ ὑ γενεαλογεῖται, καὶ τί δήποτε ὁ Ιωσὴφ, ὁ μηδεν" ⟨Ω⟩ τελῶν πρὸς τὴν γέννησιν, μνημονεύε⟨ται⟩ παρ' αὐτῶν. δοκῇ γὰρ τὸ μὲν πρέπον εἶ⟨ναι⟩, τὸ δ' οὐδέν. ποῖον οὖν πρότερον ἀναγκαῖον εἰπεῖν; πῶς ἐκ τοῦ Δαβὶδ ἡ παρθένος. πῶς οὖν εἰσόμεθα ὅτι ἐκ τοῦ Δαβίδ; ἄκουσον τοῦ Θεοῦ λέγοντος τῷ Γαβριὴλ ἀπελθεῖν πρὸς τὴν παρθένον μεμνη-

χ. πρὸ. λοιπὸν εἰσῆκε, στευμένου ἀνδρὶ, ᾧ ὄνομα Ιωσὴφ, ἐξ οἴκου ⟨Ε⟩ πατριᾶς Δαβίδ. Τί τοίνυν βούλει τοῦτο" σα- Λ κα. κζ.
φέστερον, ὅταν μὴ ἀκούσῃς, ὅτι ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαβὶδ ἦν ἡ παρθένος; ὅθεν δῆλον, ὅτι καὶ ὁ Ιωσὴφ ἐκεῖθεν ἦν. καὶ γὰρ νόμος ἦν, ὁ κελεύων μὴ ἐξεῖναι γαμεῖν ἄλλοθεν, ἀλλ' ἢ ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς. καὶ ὁ πατριάρχης ἦ Ιακὼβ ἀπὸ τῆς Ιούδα φυλῆς ἐμακάρισεν αὐτὸν προεῦ- Γεν. μθ. ι.
λεγῶν, ὅτε λέγων· Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ιούδα, οὐδὲ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ, ᾧ ἀπόκειται καὶ" αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν. ἡ γὰρ προφητεία αὕτη, ὅτι μὲν ἐκ

χ. ἵνος 15 τῆς φυλῆς Ιούδα γέγονε δηλοῖ· ὅτι δ' καὶ τοῦ γένους Δαβὶδ, οὐκέτι. ἆρ' οὖν τῇ φυλῇ Ιούδα καὶ γένος ἓν ἦν μόνον ὃ τοῦ Δαβίδ; ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἕτερα· καὶ ζωέβαινε τῆς μὲν φυλῆς ⟨ἦ⟩ τοῦ Ιούδα, οὐκ ἐπὶ δ' καὶ τοῦ γένους Δαβίδ. ἀλλ' ἵνα μὴ τοῦτο λέγῃς, ἀνῆλέσου τῷ ὑποπτοῦντι τοιούτῳ ὁ διαγγελιστὴς, εἰπών· ὅτι καὶ ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς ἦν Δαβίδ. Εἰ δ' καὶ ἑτέρωθεν ὅτου βούλει μαθεῖν, οὐδὲ ἑτέρας ἀπορήσομεν ἀποδείξεως. ἡ γὰρ δὴ μόνον ἀπὸ φυλῆς οὐκ ἐξ-

20 ἦν ἑτέρας, ἀλλ' οὐδὲ ἀπὸ πατριᾶς ἑτέρας, τοῦτ' ἔστι συγγενείας, γαμεῖ. ὥστε αὖ τε τὴν παρθένον ὃ ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαβὶδ ἁρμόσωμεν, ἔσται τὸ εἰρημένον· αὖ τε τοῦ Ιωσὴφ, δι' ἐκείνου καὶ τοῦτο κατασκευάζεται. Εἰ γὰρ ἐξ οἴκου Δαβὶδ καὶ πατριᾶς ἦν ὁ Ιωσὴφ, οὐκ ἂν ἄλλοθεν ἔλαβε τὴν γυναῖκα, ἢ ὅθεν καὶ αὐτὸς ἦν. Τί οὖν Εἰ παρέβη ⟨W⟩ νόμον, φησίν; ἀλλὰ δῆλον τοῦτο πρὸ πάντων ἐμαρτύρησεν, ὅτι δίκαιος ἦν ὁ Ιωσὴφ, ἵνα μὴ τοῦτο λέγῃ· ἀλλὰ μα-

χ. πλὴν ἀλ. ἴση, 25 γὰν αὐτοῦ τὴν ἀρετὴν, καὶ ἡνίκα" εἶδεν, ὅτι οὐκ ἂν παρέβη ⟨W⟩ νόμον. ὁ γὰρ ὕπω" φιλάν-
χ. φιλάνερπε θρωπος καὶ πάντος ἐκτὸς, ὡς μηδὲ ὑποψίας ἀναγκαζούσης βουληθῆναι ἐπιχειρῆσαι κωλύσαι τὴν παρθένον, πῶς ἂν δι' ἡδονὴν παρέβη ⟨W⟩ νόμον; ὁ γὰρ ὑπὲρ νόμον φιλοσοφήσας (καὶ γὰρ ὃ ἀφιέναι, καὶ λαβεῖν ἀφιέναι, ὑπὲρ νόμον φιλοσοφοῦντος ἦν) πῶς ἂν" παρέ-

χ. παρέβη νόμον γοι ⟨W⟩ τοῦτο ἐπράξε ἂν, καὶ ταῦτα οὐδὲ μιᾶς ἀνάγκης οὔσης αὐτῷ; ἀλλ' ὅτι μὲν ἐκ τοῦ γένους τοῦ 30 Δαβὶδ ἦν ἡ παρθένος, ἐκ τούτων δῆλον. Τίνος δ' ἕνεκεν αὐτὴν οὐκ ἐγενεαλόγησεν, ἀλλὰ τὸν Ιωσὴφ, ἀναγκαῖον εἰπεῖν. Τίνος οὖν ἕνεκεν; οὐκ ἦν νόμος παρὰ Ιουδαίοις γενεαλογεῖσθαι γυναῖκας. ἵν' οὖν ὃ ἔθος φυλάξῃ ⟨Ε⟩ μὴ δόξῃ παρακεκρούσθαι οὐκ ἀποκρίσεων, καὶ τὸν κύριον ἡμῶν γνωρίσῃ, διὰ τοῦτο οὐδὲ προγόνους αὐτῆς σιγήσας, τὸν Ιωσὴφ ἐγενεαλόγησεν. Εἴτε γὰρ ὅτι τῆς παρθένου τοῦτο ἐποίησεν, ἔδοξεν ἂν καιροτομεῖν· Εἴτε ⟨W⟩ Ιωσὴφ ἐσίγησεν, οὐκ

35 ἂν ἐγκωμίου τῆς παρθένου τοὺς προγόνους. Ἵν' οὖν μάθωμεν τὴν Μαρίαν, τίς ἦν, καὶ πόθεν, καὶ διὰ τῶν νόμων ἀκίνητα μείνῃ, τὸν μνηστῆρα [αὐτῆς] ἐγενεαλόγησε, ⟨Ε⟩ ἔδειξεν ὄντα ἐκ τῆς οἰκίας Δαβίδ. τοῦτο γὰρ ἀποδεικτέον, καὶ κατὰ τὸν Ιωσὴφ ἐκεῖθεν ⟨ἦ⟩ ἦν), ὅθεν τὸ ⟨W⟩ δίκαιον τοῦτον, καθάπερ ἔφθην εἰπών, μὴ ἀναγέσθαι ἑτέρωθεν" ἀναγέσθαι

χ. ἀναγεῖν γυναῖκα. ἔστι δ' καὶ ἕτερον λῆρον εἰπεῖν μυστικώτερον, δι' ὃν ἐσιγήθησαν ⟨Φ⟩ τῆς παρθένου
40 προγονοι· ὅπερ οὐκ βύλομαι νῦν ἐκκαλύψαι διὰ τὸ πολλὰ ⟨ἦ⟩ τὰ εἰρημένα.

ΘΕΙΚΟΝ Διόπερ ἐν τούτοις ὄντες ⟨W⟩ πρὸς τὴν ζητημάτων λῆρον, κατέχωμεν τέως μὴ ἀκριβείας διὰ ἐκκαλυφθέντα ἡμῖν· οἷον, διὰ τὸ Δαβὶδ ἐμνήσθη πρότον· διὰ τὸ βιβλίον, γενέσεως ἀκάλεσε βιβλίον· διὰ Εἶπεν Ιησοῦ Χριστοῦ· πῶς ἡ γέννησις κοινή, καὶ ὁ κοινὴ· πόθεν ὅτι ἡ Μαρία ἐκ τοῦ Δαβὶδ ὄντα ἐδείχθη· καὶ τίνος ἕνεκεν ὁ Ιωσὴφ ἐγενεαλογήθη,

σιγηθέντων

σιγηθέντων τ̃ σχείνης προγόνων. ἀν̓ μ̃ γὰρ φυλάξητε ταῦτα, προθυμοτέρους ἡμᾶς ἡ πρὸς τὰ μέλλοντα ἐργάσεσθε· αἴ γ̓ ἀποπύσητε ἡ ἐκβάλητε αὐτὰ τ̃ ψυχῆς, ἡ πρὸς τὰ λοιπὰ ὀκνηρότερον διακείσόμθα. ὁδὲ γὰρ γῆς τὰ πρότερα διαφθειρόσης σπέρματα, ἕλκει ἀν̓ ὅτι μὴ σπασθῆ γεωργός. δὴ παρακαλῶ ταῦτα τρέφειν. ἀπὸ γὰρ τ̃ τοιαῦτα μεγίστη τῇ ψυχῇ ἡ σωτηρία ἐγγίνε᾽ ἀγαθόν. ⁘ γὰρ καὶ ὁ Θεὸς δωρησόμθα ἀρέσαι ταῦτα φεύγοντες, καὶ ὕβρεων ἡ αἰσχρολογίας ἡ λοιδορίαι τὰ σώματα καθαρὰ ἔσαι, πνευματικὰ μελετῶντα ῥήματα· ἡ δαίμονι ἐσόμθα φοβεροί, καθοπλίζοντες ἡμ̃ τ̃ γλωττ̃ μ τοιούτοις ῥήμασι ἡ τ̃ Θεοῦ τιμ̃ χάριν ὑπομασόμθα μᾶλλον, ἡ δι᾽ ἃ πάσχομεν ἡμεῖς ἐργάσηται [μᾶλλον] τὸ ὄμμα. καὶ γὰρ ἡ ὀφθαλμός, ἡ σῶμα, ἡ ἄλλο δή τ̃ τοῦτο ἡμῖν ἐνέδηκεν, ἵνα αὐτῷ πρὸς δουλεύῃ· ἵνα τὰ αὐτ̃ φρονῶμθα· ἵνα τὰ αὐτ̃ φρονῶμθα· ἵνα ἀδρωμθ αὐτῷ ὑμνοις" διηνεκεῖς· ἵνα βυσσείας ἀναπέμπωμθ, ἡ δι᾽ ἃ τούτων ὁ ζωοποιὸς ἑαυτ̃ᾧ" σκηνάρωμθ. ὥσπερ γὰρ σῶμα ἀέρος ἀπολαῦσαι καθαροῦ ὑγιεινότερον ἔσαι· οὕτω καὶ ψυχὴ φιλοσοφωτέρα ταύταις" ἐπιτεφομένη μελέταις. οὐχ ὁρᾶς ἡ τοῦ τ̃ σώματος ὀφθαλμοὺς, ὅταν μ̃ ἐν καπνῷ ἀναπίμπλωσι, δι᾽ ἃ πάντος δακρύοντας· ὅταν γ̓ ἐν ἀέρι λεπτῷ καὶ λιμπρῷ ⁘ πηγαῖς ἡ ῥοδαδείσοις, ὀξυτέρους τε γινομένους καὶ ὑγιεινοτέρους; τοιοῦτος καὶ ὁ τ̃ς ψυχ̃ς ὀφθαλμός. ἀν̓ μ̃ γὰρ ἐν τ̃ λειμῶνι τ̃ πνευματικ̃ βόσκηται λογίων, καθαρὸς ἔσαι καὶ διαυγὴς καὶ ὀξυδερκ̃ς· ἀν̓ γ̓ εἰς τὸν καπνὸν τ̃ βιωτικ̃ ἀπίῃ πραγμάτων, δακρύοντ᾽ μενεῖα καὶ κλαύσεται, καὶ νῦν, καὶ τότε. καὶ γὰρ καπνῷ ἔοικε τὰ ἀνθρώπινα πράγματα. δι᾽ τοῦτο καὶ Ἰ̃ς ἔλεγν· Ἐξέλειπον ὡσεὶ καπνὸς αἱ ἡμέραι μ̃. ἀλλ᾽ ἐκεῖνος μ̃ πρὸς ὀλιγοχρόνιον ἰδὼν καὶ ἀνύποστον· ἐγὼ γ̓ οὐκ εἰς τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς ὃ" παραχώρησε εἰ᾽ποιμι αὖ δεῖν ἐκλαμβάνειν τὰ ἐρημωμένα. ὅθεν γὰρ ὅτω λυπρὰ ψυχὴ ὀφθαλμοὶ καὶ δολοῖ, ὡς ὁ τ̃ν βιωτικ̃ν φροντίδων ὄχλος, καὶ ὁ τ̃ν ἐπιθυμιῶν ἐσμός. ταῦτα γὰρ τ̃ καπνοῦ τούτου τὰ ξύλα. καὶ καθάπερ τὸ πῦρ, ὅταν ὑγρᾶς καὶ παχείας τινὸς ἐπιληφθ̃ ὕλης, πολὺν ἀνάπτει καπνόν· οὕτω καὶ ἡ ἐπιθυμία ἡ σφοδρὰ αὕτη καὶ φλογώδης, ὅταν ὑγρᾶς τινος καὶ παχυλυμένης ἐπιλάβη᾽ ψυχ̃ς, πολὺν ἀνατ̃ τὸν καπνόν. δι᾽ τοῦτο χρεία τ̃ δρόσου τ̃ πνεύματος καὶ τ̃ς αὔρας ἐκείνης, ἵνα τὸ πῦρ σβέσῃ, καὶ τ̃ καπνὸν παχέῃ, καὶ πλουτον ποιήσῃ ἡμ̃ν τ̃ λογισμόν. ὑ γὰρ ὅστι, οὐκ ἔστι τοσούτοις βαρυνόμθοις κακοῖς πρὸς ὑψηλὸν ἀναπτῆναι, ἀλλ᾽ ἀλαπτον βύζωνοις ἡμᾶς ὄντας, δυνηθῆναι ταύτ̃ τεμεῖν τ̃ ὁδόν· μᾶλλον γ̓ οὐδὲ ὕτω δυνατόν, ἀν̓ μὴ τ̃ πνεύματος λάβωμθ τὸ πτερόν. εἰ τοίνυν ἡ κούφης ἡμῖν παχυότητος καὶ πνευματικ̃ς χάριτος δεῖ, ἵνα ἀναβαίνωμθ εἰς τὸ ὕψος ἐκεῖνο, ὅταν μηδὲν τούτων, ἀλλὰ ⁘ τοὐναντία πάντα ἐφελκώμθα, ἡ βάρος σαρκικόν, πῶς δυνησόμθα ἀναπτῆναι, τοσούτῳ βαρεῖ καθελκόμθοι; ἡ γὰρ εἴ᾽ τις ὥσπερ ἐν δικαίοις ζυγοῖς οὕτω" λόγοις ἡμ̃ν ζ̃ησαν ἐπιχειρήσειεν, ἐν μυρίοις ταλάντοις βιωτικ̃ν λόγων μόλις εὑρήσει δηναρίοις ἑκατὸν ῥημάτων πνευματικ̃ν· μᾶλλον γ̓ οὐδὲ ὀβολοῖς δέκα. ἆρ᾽ οὖν οὐκ αἰσχύνη ⁘ γέλως ἕξαστος, οἰκέτην μ̃ ἔχοντας, ἐν πλείοσι εἰς τὰ ἀναγκαῖα χρεῖαν αὐτῷ παρέχειν· σῶμα γ̓ κεκτημένους, μηδὲ οἰκέτῃ ὁμοίως προσφέρεσθαι τῷ μέλει τῷ ἡμετέρῳ, ἀλλ᾽ ἀπιρόφως εἰς ἄχρηστα ἡ πρέλκοντα παρέχειν; ἡ εἶδε εἰς πρέλκοντα μόνον· νυνὶ γ̓ εἰς σαπτία ἡ βλαβερά, ἡ εἰς οὐδὲν ἡμῖν χρήσιμα. εἰ γὰρ ἐν ἡμῖν χρήσιμα, ἃ ἐφιέμθα, ἡ τῷ Θεῷ πρὸ τῶν φίλα ἐν τὰ λεγόμθα. νυνὶ γ̓ ἅπερ ἀν̓ ὁ διάβολος ὑποβάλλῃ, πρὸ τῶν φιλούμθα, νῦν μ̃ γελῶντες, νῦν γ̓ ἀσεῖα λέγοντες· νῦν μὲν καταρώμενοι ἡ ὑβρίζοντες, νῦν γ̓ ὀμνύοντες ἡ ψευδόμθοι ⁘ ἐπιορκοῦντες· ἡ νῦν μ̃ ἀπεδυσπετοῦντες, νῦν γ̓ βασκαίνοντες, ἡ χρεῶν ἀρπαγὰς πλέον, τὰ μηδὲν πρὸς ἡμᾶς πάντα εἰς μέσον φέροντες. Ἵνα γὰρ ὑμ̃ν, εἰπέ μοι, τ̃ν ἀνθρώπων ἐσπάσατο, ψαλμὸν ἕνα ἀπαιτηθεὶς εἰπεῖν δυνάμενος, ἀν̓, ἢ ἄλλο τι μέρος τ̃ν θείων γραφ̃ν; οὐκ ἔστιν οὐδείς. ἡ τοῦτο μόνον

ὄχλῳ δεινόν, ἀλλ' ὅτι τοῖς τὰ πνευματικὰ διαπεπτωκόσιν ὕπνου, τοῖς τὰ σατανικὰ πυ-
ρὸς ἐστι σφοδρότερον. ᾗ γὰρ εἰ βουληθείη τις ὑμᾶς ᾠδὰς ἐξετάσαι ἀθεολογικὰς, ἢ πορνι-
κὰ καὶ κεκακισμένα μέλη, πολλοὺς εὑρήσει μετ' ἀκριβείας ταῦτα εἰδότας, ἢ μετ' πολ-
λῆς αὐτὰ ἀπαγγέλλοντας τῆς ἡδονῆς. ἀλλά τίς ἡ ἀπολογία τῶν ἐγκλημάτων; οὐκ εἰμί,
φησι, τῶν μοναχῶν, ἀλλὰ καὶ γυναῖκα ἔχω καὶ παιδία, ἢ οἰκίας ὀφείλω μελεδωνᾶν. τοῦτο γάρ ἐ-
στιν ὃ πάντα ἐλυμήνατο, ὅτι ἐκείνοις μόνοις νομίζετε προσήκειν τὴν ἀναγνωσιν τῶν θείων γραφῶν,
πολλῷ πλέον ὑμεῖς ἐκείνων ὑμεῖς δέονται. τοῖς γὰρ ἐν μέσῳ φρεφομένοις, καὶ καθ' ἑκάστην ἡ-
μέραν τραύματα δεχομένοις, τούτοις μάλιστα δεῖ φαρμάκων. ὥστε τὸ μὴ ἀναγινώσκειν,
πολλῷ χεῖρον ὂν ἢ τὸ ἁμαρτάνειν εἶναι τὸ τοιοῦτον νομίζειν. ταῦτα γὰρ σατανικῆς μηχανῆς τὰ
ῥήματα. οὐκ ἀκούετε Παύλου λέγοντος· ὅτι τοῖς κοσμικοῖς ἡμῶν ταῦτα πάντα ἐγκά-
φη; σὺ δὲ μὴ βιαγλύφιον δέξασθαι δύνῃ, χερσὶν αἱμάτοις οὐκ ἂν ἔλαιον τοῦτο ποιήσας· ταῦτα
ἔνδον ἐγκείμενα ἢ χεὶρ σφόδρα ἀναγκαῖον εἶναι; Διὰ τοῦτο πάντα ἄνω ἢ κάτω γίγνεται.
εἰ γὰρ βούλει μαθεῖν ὅσον τῶν γραφῶν τὸ κέρδος, ἐξέτασον σεαυτὸν, πῶς μὴ γίνῃ ψαλμῳδὸς ἀκούων,
τίς ἢ σατανικῆς ᾠδῆς· ἢ πῶς ἐξήκειστας ἐν ἐκκλησίᾳ ἑστηκὼς, ἢ πῶς ἐν θεάτρῳ καθήμε-
νος· ἢ ὄψει πολὺ τὸ μέσον ταύτης καὶ ἐκείνης τῆς ψυχῆς, κρίνοντι μιᾶς ὥρας. διὰ τοῦτο Παῦλος ἐλε- a. Kορ. ιβ. λγ.
γε· Φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί. ἐξὸν ὑγιᾶ συνεχῶν ἡμῖν δεῖ τὸν ἀπὸ τῶν πνευμάτων ἐπῳ-
δῶν. ἐν γὰρ τούτῳ ἐσμὲν, ᾧ τὸν ἀλόγων πλεονεκτούμεθα, ὡς τῷ τε ἄλλῳ ἔνεκεν ἢ σφόδρα αὐτῶν ἐ-
λαττούμεθα. τοῦτό ἐστι ζῶον ψυχῆς, τοῦτο κόσμος, τοῦτο ἀσφάλεια· ὥσπερ οὖν ὃ μὴ ἀ-
κούειν, λιμὸς ἢ φλόξ. Δώσω γάρ, φησι, αὐλῖς οὐ λιμὸν ἄρτου, οὐδὲ δίψαν ὕδατος, ἀλ- Αμ. η. ια.
λὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγου Κυρίου. τί γὰρ οἴοιτ' ἂν εἶναι ἀθλιώτερον, ὅταν ὁ θεὸς ἐν ταῖς
χολαῖσιν ἀπειλῇ, τοῦτο αὐθαιμάτως σὺ κατὰ τῆς σαυτοῦ κεφαλῆς ἕλκῃς τὸ κακὸν, λιμὸν πι-
να χαλεπὸν ἐπεισάγων τῇ ψυχῇ, ἢ πάντων αὐτῇ ἀδυνατώτερον ποιῶν; ἀπὸ γὰρ λόγων καὶ
φθείρεσθαι καὶ σώζεσθαι πέφυκε. ἢ γὰρ εἰς ὀργὴν τοῦτο αὐτῇ ἐξάγει, ἐκ τραύνει τὸ αὐτὸ τοῦ-
το πάλιν· καὶ τοὺς ἐπιθυμίαν ἔχοντας ῥᾳστα αἴρειν, ἢ εἰς σωφροσύνην ἤγαγε λόγος με-
μύστους γάμων. εἰ δὲ λόγος ἁπλῶς τοσαύτην ἔχει τὴν ἰσχύν, πῶς τῶν γραφῶν καταφρονήσῃς, εἰπέ μοι; εἰ γὰρ ᾠδαὶ νήφειν τοσαῦτα δύνανται, πολλῷ μᾶλλον ὅταν μετὰ πνεύ-
ματος ὦσιν αἱ ᾠδαὶ νήφειν. καὶ γὰρ πυρὸς μᾶλλον τὴν πεπωρωμένην μαλάττει ψυχήν, ἢ
τοὺς ἅπαντα ὑπτιάσαντας κατασκευάζει τὰ καλὰ λόγος ἀπὸ τῶν θείων σπηκούμενος γρα-
φῶν. οὕτω καὶ Κορινθίους πεφυσιωμένους λαβὼν ὁ Παῦλος ἐκ φλεγμαίνοντας, κατέσεισε καὶ
ὑπτιοκαθέσεις ἐποίησε. καὶ γὰρ ἐφ' οἷς αἰσχύνεσθαι ἔδει καὶ ἐγκαλύπτεσθαι, ὑπὲρ τούτοις μεγα
ἐφθέγγοντο. ἀλλ' ὅπερ τὴν ὑπτιοκλίαν ἐδέξατο, ἀνέτρεψεν αὐτῶν τὴν μεταβολήν, ὧν αὐτὸς
ὁ διδάσκαλος αὐλῶν ἐμῶν τύρσιν, οὕτω λέγων· Αὐτὸ γὰρ τοῦτο ὃ κατ' Θεὸν λυπηθῆναι β. Kορ. ζ. ια.
ὑμᾶς, πόσην κατειργάσατο ἐν ὑμῖν σπουδήν; ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀγ-
ανάκλησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλὰ ἐκδίκησιν. οὕτω καὶ οἰκέτας, καὶ παῖδας, ἢ γυναῖκας ἢ φίλους ῥυθμίζο-
μεν, ἢ τοὺς ἐχθροὺς φίλους ποιοῦμεν· οὕτω κατὰ μὲν ἀνδρῶν [καὶ] πρὸς Θεὸν φίλοι βέλ-
τιους ἐγίνοντο. καὶ γὰρ ὁ Δαβὶδ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν, ὅπερ λόγων ἀπήλαυσε, τότε εἰς τὴν β. Βασ. ιβ. γ.
καλλίονα ἐκείνην ἦλθε μετάνοιαν· καὶ οἱ ἀπόστολοι οὕτω γενόμενοι ὅπερ γεγόνασι, καὶ
τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐπεστάσαντο. καὶ τί τὸ κέρδος, φησὶν, ὅταν ἀκούσῃ τις, καὶ μὴ ποιῇ
τὰ λεγόμενα; ἀμικρὸν μὲν καὶ ἀπὸ τῆς ἀκροάσεως ἔσται τὸ κέρδος. καὶ γὰρ καταγνώσεται
ἑαυτοῦ καὶ στενάξει, καὶ ἐρεῖ ποτὲ καὶ ὅτι τὸ ποιῆσαι ταῦτα λεγόμενα· οὐ μικρὸν ὅτι ἡμάρτηκεν εἰδώς,
πότε ἀποκόψεται τὴν πλημμέλειαν; πότε καταγνώσεται ἑαυτοῦ; μὴ τοίνυν καταφρονῶμεν τῆς
ἀκροάσεως τῶν θείων γραφῶν. σατανικῆς γὰρ ταῦτα ἐμφύσεως, οὐκ ἀφιείσης ⓦ ἡμᾶς
ἐν ὑδεῖν, ἵνα μὴ τὸν πλοῦτον κερδάνωμεν. ἐξὸν τοῦτο οὐδὲν ἕτερόν φησι τὴν ἀκρόασιν τῶν θείων
νόμων, ἵνα μὴ τὴν πρᾶξιν ἀπὸ τῆς ἀκροάσεως ἴδῃ προσγινομένην ἡμῖν. Εἰδότες τοίνυν

τὴν ποιησάν ταῦτην αὐτῷ τέχνην, πόθεν ἐαυτὸν " ἀποτειχίζωμεν. ἵνα τοῖς ὀπλοις τούτοις φραξάμενοι, αὐτοί τε ἀνάλωτοι μένωμεν, καὶ τὴν ἐκείνου βάλωμεν κεφαλήν, καὶ ὅπω λαμπρᾶς τὰ νικητήρια ἀναδησάμενοι, τῶν μισθῶν ἀπολαύσωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. ἀποτειχίζωμεν.

Ομιλ. γ. ΒΙΒΛΟΣ ΓΕΝΕΣΕΩΣ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, υἱοῦ Δαβὶδ, υἱοῦ Αβραάμ.

ΙΔοὺ τέτταρα διηλέγξις, καὶ τὰ ἐν παροιμίοις οὐδέπω διελυσάμεθα. οὐκ ἄρα μάτην ἔλεγεν, ὅτι πολὺ τὸ βάθος ἔχει τῶν νοημάτων τούτων ἡ φύσις. φέρε δὴ καὶ λειπόμενα σήμερον εἴπωμεν. τί πολλοὶ οἶδεν ἐστὶ τὸ ζητούμενον νεῦσαι; ἵνος ἕνεκεν ὁ Ἰωσὴφ ἠνεώλοιτο, οὐδὲν παρὰ τὴν ἡλικίαν ζωτικὸν. καὶ μάλα μὲν αἰτίαν εἰρήκαμεν ἤδη· ἀναγκαῖον δὲ καὶ τὴν ἑτέραν εἰπεῖν τὴν μυστικωτέραν καὶ ἀπορρητοτέραν ἐκείνης. τίς οὖν ὅστιν αὕτη; οὐκ ἐβούλετο τοῖς Ἰουδαίοις εἰ δῆλον " πόθεν τὸν τῶν ὠδίνων κρατεῖν, ὅτι οὐκ ἀπὸ παρθένου γεγένηται ὁ Χριστός. ἀλλὰ μὴ θορυβεῖσθε παρὰ τὸ παράδοξον τοῦ λεγομένου. οὐδὲ γὰρ ἐμοὶ ὁ λόγος, ἀλλὰ πατέρων ἡμετέρων θαυμαστῶν καὶ θεσπεσίων ἀνδρῶν. εἰ γὰρ πολλὰ ζωοποιήσαι δεῖ λέγειν, ἀφ' ὧν δι' ἑαυτοῦ καλῶν ἑαυτὸν, καὶ οὐδὲ τοῦ πρὸς τὸν πατέρα ἰσότητα πρωταχοῦ σαφῶς ἡμῖν διεκάλυψε, τί θαυμάζεις εἰ καὶ τοῦτο ζωοποιήσαι τέως, θαυμαστὸν ἢ καὶ μέγα οἰκονομῆ; ἢ ποῖον θαυμαστόν, φησι; τὸ ἁγιασθῆναι τὴν παρθένον, ἢ ἐκ τοῦ ψίας ἀπαλλαγῆναι ποινῆς. εἰ γὰρ τοῦτο δεῖ λέγειν τοῖς Ἰουδαίοις γέγονε καταδῆλον, " καὶ κατέλυσαι τὴν παρθένον, κακουργοῦντες ὡς λεγομένῳ, καὶ μοιχείας αὐτὴν ἔκριναν δεῖν. εἰ γὰρ ἐν τῶν ἄλλων, ὧν πολλαχοῦ καὶ ὑποδείγματα εἶχεν ἐν τῇ παλαιᾷ, φανερῶς ἐνήργησεν (καὶ γὰρ ὅπου δαίμονας ἐξέβαλε, δαιμονῶντα ἐκάλυεν, καὶ ὅπου ἐν σαββάτῳ ἐθεράπευσεν, ἀντίθεον εἶ νόμιζον, καίτοιγε πολλαχοῦ καὶ πρότερον ἐλύθη τὸ σάββατον) τί οὐκ ἂν εἶπαν τότε λεχθέντος; καὶ γὰρ εἶχον πρόφασιν τὸν περὶ τούτου ζωαγωνιζόμενον αὐτοῖς κρατεῖν, οὐδέποτέ τι τοιοῦτον ἐνεγκόντα. εἰ γὰρ μὴ τοσαῦτα σημεῖα ἐπὶ αὐτὸν τὸν Ἰωσὴφ ἐκάλυεν [γάρ,] πῶς ἂν περὶ τοῦ σημείου ἐπίστευσαν ὅτι [καὶ] ἐκ παρθένου ἦν; ἔχρῃ δὴ τοῦτο ἐκ μνηστείας καὶ μνηστεύειν τὴν παρθένον. ὅπου γὰρ ὁ Ἰωσὴφ, καὶ δίκαιος ὢν καὶ θαυμαστὸς ἀνὴρ, πολλῶν ἐδεήθη ὥστε δέξασθαι τὸ γεγεννημένον, καὶ ἀτέλειαν, καὶ τῆς δι' ὀνείρατων ὅλως, καὶ τῆς ἀπὸ τῶν προφητῶν μαρτυρίας, πῶς ἂν Ἰουδαῖοι, ἐκ σκαιοὶ ὄντες ἐκ διεφθαρμένοι, καὶ πολεμίως ἔχοντες, τοιοῦτον ἂν προσεδέξαντο ὑπόνοιαν; σφόδρα γὰρ αὐτοὺς ἔμελλε θορυβεῖν τὸ ξένον καὶ καινὸν, ἐκ τὸ μηδέποτέ τι τοιοῦτον μηδὲ ἀκοῇ παραδεξάμενοι, ὅτι τῶν προγόνων συμβεβηκός. ὁ μὲν γὰρ ἄπαξ πεισθεὶς ὅτι τοῦ Θεοῦ υἱός ὅστιν, " οὐδὲν περὶ τούτου λοιπὸν ἀμφισβητεῖν εἶχεν· ὃ δὴ καὶ πλαίον καὶ ἀντίθεον αὐτὸν εἶ νομίζων, πῶς οὐκ ἂν ἀπὸ τούτου καὶ ἐσκανδαλίσθη μειζόνως, καὶ πρὸς ἐκεῖνα ὠδηγήθη τὴν ὑπόνοιαν; ἔχρῃ τοῦτο οὐδὲ ὁ ἀπόστολος παρὰ τὴν ἀρχὴν βούλεως τοῦτο λέγεσθαι· ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τῆς ἀναστάσεως πολλὰ ἔλεγεν) καὶ πολλαχοῦ, ὅπου ταύτης ὑποδείγματα ἦν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, εἰ καὶ μὴ ταυτά. ὅτι δὲ ἐκ παρθένου γέγονεν, ὑπὲρ σπανίως λέγουσιν· ἀλλ' οὐδὲ αὐτὴν ἡ μήτηρ ἠξίωσεν τοῦτο ἐπιλαμβάνεσθαι. ὁρᾷς γοῦν καὶ πρὸς αὐτὸν τί φησιν ἡ παρθένος· Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ σου ἐζητοῦμέν σε. εἰ γὰρ τοῦτο ὑπῆρχεν ὑπόπτευτον, οὐδ' ἂν τῷ Δαβὶδ λοιπὸν ὑπομιμνήσκει υἱός· τοῦτο δὲ μὴ νομιζόντος, πολλὰ ἂν ἐτέρωθι καὶ ἕτερα κακά. ἔχρῃ τοῦτο οὐδὲ ὁ ἀγγελοι πᾶσι ταῦτα λέγουσιν· ἀλλὰ τῇ Μαρίᾳ μόνῃ καὶ τῷ

Λεκ. β. μη.

τῶν Ιωσὴφ διεσάφησαν τοῖς ἰδίοις ποιμέσιν θαυμαζελιζόμενοι τὸ γεγονὸς μυστήριον, οὐκέτι τὰ τοιαῦτα προσέθηκαν. Ἵνος δὲ ἔνεκεν μνησθεὶς τοῦ Ἀβραάμ, καὶ εἰπὼν, ὅτι

χ. ἢ ὁ μνημονεύσας τοῦ αὐτοῦ αὐτῷ.

2 Ἐγέννησε ⟨ω⟩ Ισαὰκ, ὁ δὲ Ισαὰκ ⟨ω⟩ Ιακὼβ, Οὐκ ἐμνημόνευσε τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ· ὅτε δὲ εἰς ⟨ω⟩ Ιακὼβ ἦλθε, καὶ τοῦ Ιούδα καὶ τῶν ἀδελφῶν τοῦτου μέμνηται; τίνες

χ. ἰδίᾳ. μὲν οὖν φασι, δηλοῖ τὸ δύσκρατον τοῦ Ησαῦ, καὶ τῶν ἄλλων τῶν προτέρων. ἐγὼ δὲ Οὐκ ἂν εἴποιμι τοῦτο φαίην. Εἰ γὰρ τοῦτο ἦν, πῶς μακρὸν ὕστερον τοιούτων μέμνηται γυναικῶν; ἀπὸ γὰρ τῶν ἐναντίων ἐνταῦθα ἡ δόξα αὐτοῦ φαίνεται, οὐκ ἀπὸ τοῦ μεγάλους ἔχειν προγόνους, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ μικροὺς καὶ βυτελῆς. τῶν γὰρ ὑψηλῶν δόξα πολλή, τὸ δυνηθῆναι ταπεινωθῆναι σφοδρῶς. τίνος οὖν ἕνεκεν οὐκ ἐμνημόνευσεν; ὅτι μὲν καινὸν οὐδὲν εἶχον οἱ πρὸς τὸ τῶν Ισ-

χ. Αραβίου, 10 ραηλιτῶν γένος, Σαρακηνοὶ καὶ Ισμαηλῖται καὶ Ἄραβες, καὶ ὅσοι γεγόνασιν ἐκ τῶν προγόνων ἐκείνων. δῆλα δὴ τοῦτο ἐκείνης μὲν ἐσίγησεν, ἐπείγεται δὲ πρὸς τοὺς αὐτοῦ προγόνους, καὶ ὃ δήμου τοῦ Ιουδαϊκοῦ. δῆλα φησίν· Ιακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ιούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ.

Ενταῦθα γὰρ τὸ τῶν Ιουδαίων λοιπὸν χαρακτηρίζεται γένος.

3 Ιούδας δὲ ἐγέννησε ⟨ω⟩ Φαρὲς καὶ τὸν Ζαρὰ ἐκ τῆς Θαμάρ.

* παλαιὸς λόγος. 15 Τί ποιεῖς, ὦ ἄνθρωπε, ἱστορίας ἡμᾶς ἀναμιμνήσκων * παλαιὸν μίξιν ἐχούσης; καὶ τί τοῦτό φησιν; Εἰ μὲν γὰρ ἀνθρώπου καταλέγεται γένος φιλοῦ, εἰκότως ἂν τοῦτό τις εἰσήγησεν· εἰ δὲ Θεοῦ σαρκωθέντος, καὶ μόνον οὐ σιγᾶν, ἀλλὰ καὶ ἐκπομπεύειν αὐτὰ χρή, δεικνύοντας αὐτοῦ τὴν οἰκονομίαν ὡς τινὰ δυνάμει. δηλοῖ γὰρ τοῦτο ἦλθεν, οὐχ ἵνα φυγῇ τὰ ὀνείδη τὰ ἡμέτερα, ἀλλ' ἵνα αὐτὰ ἀνέλῃ. ὥσπερ οὖν οὐκ ὄκνῳ ἀπέθανεν, ἀλλ' ὅλῳ δὲ ἐσταυρώθη, μᾶλλον θαυ-

20 μάζε), καίτοι ἐπονείδιστον τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ὅσῳ ἐπονείδιστον τὸ πρᾶγμα, τοσούτῳ φιλάνθρωπον αὐτὸν δείκνυσιν· οὕτω καὶ ὅτι τῆς γεννήσεως ὄντα εἰπεῖν, οὐκ ὄκνῳ σάρκα ἀνέλαβε καὶ ἀνθρωπος ἐγένετο, θαυμάζειν αὐτὸν δίκαιον μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ τοιούτοις συγγλώσσις κατηξίωσεν ἔχειν, οὐδαμοῦ καὶ ἡμέτερα ἐπαισχυνόμενος κακά. καὶ τοῦτο δὲ αὐτῷ τῆς γεννήσεως ἐκήρυττε τῶν προοιμίων, ὅτι οὐδὲν ἐπαισχύνεται τῶν ἡμετέρων, παιδοῦν καὶ ἡμᾶς δηλονότι

25 τῶν μηδέποτε ἐγκαλύπτεσθαι ὅτι τὴν τῶν προγόνων κακίαν, ἀλλ' ἓν μόνον ὅτι ζητῶν, τὴν ἀρετήν. ὁ γὰρ τοιοῦτος, κἂν ἀλλόφυλον ἔχῃ πρόγονον, κἂν πεπορνευμένην μητέρα, κἂν οἱουδηποτοῦν ἕτερον ᾖσαν, οὐδὲν προβλαβήσεται. Εἰ γὰρ αὐτὸν ⟨ω⟩ πόρνον μεταβληθέντα οὐδὲν ὁ πρότερος αἰσχύνει βίος, πολλῷ μᾶλλον τὴν κτίσιν καὶ μυριάδος ἀνάρετον οὖσαν, οὐδὲν ἡ τῶν προγόνων κακία καταισχύνει δυνήσεται. οὐχ ἡμᾶς δὲ μόνον ταῦτα παι-

30 δεύων ἐποίει· ἀλλὰ δὲ Ιουδαίων καταγέλωτα τὸ φύσημα. ὅτι γὰρ τῆς κατὰ ψυχὴν ἀρετῆς ἀμελοῦντες ἔκφυλοι, ⟨ω⟩ Αβραὰμ ἄνω καὶ κάτω πρέφεσθαι, νομίζοντες ἔχειν ἀπολογίαν, τὴν τῶν προγόνων ἀρετὴν, δείκνυσιν ἐξ αὐτῶν τῶν προοιμίων, ὅτι οὐκ ὄκνῳ τούτοις αὐχεῖν δεῖ, ἀλλ' ὅτι τοῖς οἰκείοις κατορθώμασι. μὴ τοῦτο δὲ ἕτερον κατασκευάζει, τὸ δεῖξαι πόλλας ἀνωφελοῦς ἀμαρτήμασιν οὔσας, δὲ τοὺς προγόνους αὐτοῖς. ὁ γοῦν πατριάρχης

35 αὐτῶν καὶ ὁμώνυμος, ὃ μακρὰν φαίνεται ἡμαρτηκώς. δὲ γὰρ ἐφέστηκεν ἡ Θαμὰρ κατηγορεῦσα αὐτοῦ τῆς πορνείας. καὶ ὁ Δαβὶδ ἐκ τῆς πορνευθείσης γυναικὸς ⟨ω⟩ Σολομῶνα ἐκτήσατο. Εἰ μὲν οὖν τοῦ μεγάλου ὁ νόμος οὐκ ἐπληρώθη, πολλῷ μᾶλλον * τοῦ τῶν ἐλαττόνων. Εἰ δὲ οὐκ ἐπληρώθη, πάντες ἥμαρτον, καὶ ἀναγκαῖα γέγονεν ἡ τοῦ Χριστοῦ παρουσία. Διὰ τοῦτο καὶ τῶν δώδεκα πατριαρχῶν ἐμνημόνευσε, καὶ τελευτῶν πάλιν ὅτι τὴν τῶν

40 προγόνων πονηρίαν φύσημα καταισχύνων. καὶ γὰρ πολλοὶ τούτων ἀπὸ δουλίδων ἦσαν τεχθέντες γυναικῶν· ἀλλ' ὅμως ἡ τῶν γονέων διαφορὰ, διαφορὰν τοῖς τεχθεῖσιν οὐκ ἐποίησε. πάντες γὰρ ὁμοίως ἦσαν δὲ πατριάρχαι καὶ φυλαρχοι. τοῦτο γὰρ τῆς ἐκκλησίας ὅτι δὲ πρότερμα, αὕτη τῆς πρὸ ἡμῶν πολιτείας ἡ προεδρία, πόνῳ ⟨ω⟩ τύπον λαμβάνουσα. ὥστε, κἂν δοῦλος ᾖς, κἂν ἐλεύθερος, οὐδὲν σοι πλέον, οὐδὲν ἔλαττον ἐντεῦθεν ἕξεις, ἀλλ' ἓν ὅτι δὲ ζη-

τούμβιοι, ἡ γνώμη καὶ ὁ τῆς ψυχῆς τύπος. ἔστι δέ ὅτε μὴ τῶν ἐρημιῶν ἀλλ' ἑτέρων, δι' ὃ καὶ τῆς ἱστορίας ταύτης ἐμνημόνευσεν. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς παρεισέρριπται ταῦτα Φαρὲς ὁ Ζαρά. ἀλλὰ πρέλογοι ἵνα ἀλλαχοῦ τὸν Φαρὲς μεμνημένοι, ἀφ' οὗ ⟨W⟩ Κύριον ἐμέλλε γενεαλογεῖν, ἀλλὰ τὸν Ζαρὰ μνημονεῦσαι πάλιν. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐμνήσθη; ἵνα εἴπῃ ὅτι ἡ Θαμὰρ, τῶν ὠδίνων παραγενομένων, ἀξιώσεγκε παρὸν ὁ Ζαρὰ τὴν χεῖρα· εἶτα ἡ μαῖα θαυμάσῃ τοῦτο, ὥστε γνώσιμον εἶναι τὸ παρὸν, κοκκίνῳ τὴν χεῖρα ἔδησεν. ὡς δὲ ἐδέθη, συνέσπασε δὲ παιδίον τὴν χεῖρα, καὶ συσπάσαντος ἐκείνου παρῆλθεν ὁ Φαρὲς, καὶ τότε ὁ Ζαρά. Γεν. λη. κδ. Ταῦτα ἰδοῦσα ἡ μαῖα, φησὶν· Τί διέκοψη διὰ σὲ φραγμός; Εἶδες μυκηναίων αἰνίγματα; ἀλλὰ γὰρ ἁπλῶς ταῦτα ἡμῖν ἀναπέφανται. ἀδὲ γὰρ ἰσορίας ἄξιον ἦν τὸ μαθεῖν, τί ποτε ἐφθέγξατο ἡ μαῖα· οὐδὲ διηγήσεως, τὸ γενέσθαι, ὅτι τὴν χεῖρα παρῆκε παρὸν ὁ δεύτερος ἐξελθών. τί οὖν ἐστι τὸ αἴνιγμα; παρὸν ἀπὸ τῆς παρουσηρείας τοῦ παιδίου μεμαθήκαμεν τὸ ζητούμενον. τὸ γὰρ Φαρὲς, διαίρεσίς ἐστι καὶ διάκοπή. εἶπεν ἀπ' αὐτοῦ ὃ συμβαίνος. ἀδὲ γὰρ φυσικῆς ἀκολουθίας ἦν, τὴν χεῖρα ἐκβαλόντα συσπᾶσαι πάλιν δεθέντα. οὐδὲ γὰρ κινήσεως ἦν λογικῆς ταῦτα, οὐδὲ ἀπὸ φυσικῆς τάξεως ἀκολουθίας. παρεκπεσούσης μὲν γὰρ τῆς χειρὸς ἑτέρου παρεξελθεῖν, ἴσως φυσικόν· τὸ δὲ συσπᾶσαι ταύτην, καὶ ἑτέραν ὁδὸν παρὸν ⟨W⟩ τὸν διατομέναν νόμον ἰοῦ, ἀλλ' ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις πρὸ τῶν παιδίων ταῦτα οἰκονομοῦσα, καὶ εἰκόνα ἡμῖν ἵνα τὸν μυηθέντων ἐκφέρουσα δι' αὐτῶν. τί οὖν φασὶν τινες τὰ ταῦτα ἀκριβῶς ἐξηπατηκότες; ὅτι τὰ δύο λαοὶ τύπος ἐστὶ ταῦτα τὰ παιδία. εἶτα ἵνα μάθῃς, ὅτι τοῦ δευτέρου λαοῦ ἡ πολιτεία παρεξέλαμψε τῆς τοῦ πρωτέρου γνώσεως, τὴν χεῖρα ἐκτεινομένην ἔχον τὸ παιδίον, οὐχ ὁλόκληρον ἑαυτὸ δείκνυσι, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν συσπᾶται πάλιν· καὶ μὴ τὸ ὁλόκληρον ἔχοντα ἐξολιαθῆσαι ⟨W⟩ ἀδελφοί, τότε καὶ αὐτὸς ὅλος φαίνεται· ὃ καὶ ὅτι τῶν λαῶν ἀμφοτέρων γέγονε. τῆς γὰρ πολιτείας τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐν τοῖς ⟨W⟩ Ἀβραὰμ χρόνοις φανείσης, εἶτα ἐν τῷ μέσῳ συσαλείσης, ἦλθεν ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς καὶ ἡ νομικὴ πολιτεία, καὶ ὅτε ὁλόκληρος ὁ νέος ἐφάνη λαὸς μὴ τῶν αὐτῶν νόμων. διὰ τί ἡ μαῖα φησιν· Τί διέκοψη διὰ σὲ φραγμός; ὅτι τὴν ἐλευθερίαν τῆς πολιτείας ἐπεισελθὼν ὁ νόμος διέκοψε. καὶ γὰρ φραγμὸν ἀεὶ τὸν νόμον ἡ γραφὴ καλεῖν εἴωθεν. ὥσπερ καὶ ὁ προφήτης Δαβὶδ φησι· Καθαίρεις τὸν φραγμὸν αὐτῆς, καὶ τρυγῶσιν αὐτὴν πάντες οἱ παραπορευόμενοι τὴν ὁδόν· καὶ [ὁ Ησαΐας, Καὶ] φραγμὸν αὐτῇ περιέθηκε· καὶ ὁ *Παῦλος, Καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας. ἄλλοι δέ, Τί διέκοψη διὰ σὲ φραγμός; ὅτι τοῦ νέου φασὶν εἰρηκὸς λαοῦ. οὗτος γὰρ παραβαίνοντας τὸν νόμον κατέλυσεν. ὁρᾷς ὡς οὐκ ὀλίγων οὐδὲ μικρῶν ἕνεκεν ἐμνημόνευσε τοῦ ⟨W⟩ Ἰούδα ἰσορίας ἁπάσης; διὰ τοῦτο δὲ ὁ Ρουθ καὶ τὴν Ραὰβ μέμνηται, τῆς μὲν ἀλλοφύλου, τῆς δὲ πόρνης, ἵνα μάθῃς, ὅτι πάντα ἦλθε τὰ κακὰ λύσων τὰ ἡμέτερα. ὡς γὰρ ἰατρὸς, οὐχ ὡς δικαστὴς παραγέγονε. ὥσπερ οὖν πόρνας ἔλαβον γυναῖκας ὅτι· ὅτε καὶ ὁ Θεὸς τὴν φύσιν τὴν ἐκπορνεύσασαν ἡρμόσατο ἑαυτῷ. ὁ καὶ ⟨Ψ⟩ προφῆται αἰνῶσιν παρελέγουσιν ὅτι τὴν συναγωγὴν νεηνέαν. διὰ ἐκείνη μὲν ἀγνώμων γεγόνηται παρὰ ⟨W⟩ Χριστοῦ πάντα· ἡ δὲ ἐκκλησία ἅπαξ ἀπαλλαγεῖσα τῶν πατρώων κακῶν, ἔμεινεν ἀσπαζομένη τὸν νυμφίον. ὅσα γοῦν καὶ ὅτι τῆς Ρουθ γαμθεῖσα ἐοικότα τοῖς ἡμετέροις. αὕτη γὰρ ἀλλόφυλός τε ἦν, καὶ εἰς ἐσχάτην κατηνέχθη πενίαν. ἀλλ' ὅμως ἰδὼν αὐτὴν ὁ Βοόζ, ὅτι τῆς πενίας κατεφρόνησεν, οὐτε τὴν δυσγένειαν ἐβδελύξατο· ὥσπερ οὖν καὶ ὁ Χριστὸς τὴν ἐκκλησίαν δοξάσθαι, καὶ ἀλλόφυλον, καὶ ἐν πενίᾳ πολλῇ, τῶν μεγάλων ἀγαθῶν ἔλαβεν αὐτὴν κοινωνόν. ἀλλ' ὥσπερ αὕτη εἰ μὴ παρέτρεσεν ἀφῆκε πατέρα, καὶ τιμήσασα οἶκον καὶ ἔθνος καὶ πατρίδα καὶ συγγενεῖς, οὐκ ἂν ἐπέτυχε τῆς ἀγχιστείας ταύτης· οὕτω καὶ ἡ ἐκκλησία καὶ πατρῷα ἔθη καταλιποῦσα, τότε ἐπέρασε τὸν νυμφίον. ὅπερ Ψαλμ. μδ. ιβ. οὖν καὶ ὁ προφήτης [αὐτῇ] διαλεγόμενός φησιν· Ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου, καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου· τοῦτο καὶ ἡ Ρουθ ἐποίησε. διὰ τοῦτο καὶ

μήτηρ

μήτηρ ἐλθέτω βασιλέων, ὥσπερ οὖν ἡ ἐκκλησία. ἐκ γὰρ ταύτης ἐστὶν ὁ Δαβίδ. ἀλλὰ δὴ τούτων πρώτων ἀντεπτων αὐτοῦ, καὶ πείθων μὴ μέγα φρονεῖν, τοῦ τε ἡμεταλήτου [sic] ἐμνήσθη, καὶ ταπεινώσεως ταύτας εἰς μέσον ἤγαγε. καὶ γὰρ τὸν βασιλέα τὸν μέγαν αὐτὸν ἀλλὰ τῶν μέσων ἐλθόντα ἐποίησε. καὶ σὺ αἰσχύνῃ ὁ Δαβὶδ ὅτι τούτοις. οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ὅτε οὐκ ἀρετῆς, ὅτε ἀπὸ κακίας πρόηνται εὐ) ἀσυνδάτου, ἢ φαῦλον, ἢ ἄσημον, ἢ λαμπρὸν· ἀλλ' εἰ χρὴ καὶ τῷ εὐδόξῳ εἰπεῖν, οὐχ ὅτος [sic] ἐκλάμπει μείζονως, ὁ μὴ [οὐ] τῶν ἀσυνδάτων πρόηνται ὤν, γνήσιος ἢ ἀγαθός.

χ λάμπει

Μηδεὶς τοίνυν ὅτι τούτοις μέγα φρονείτω· ἀλλ' ἐννοήσας τὸν δεσπότην τοῦτον πρόηνται, ΘΗΙΚΟΝ
φύσιν ἁπάσην κενούτω, καὶ ὅτι κατορθώμασι μέγα φρονείτω· μᾶλλον δὲ μηδὲ ὅτι τούτοις.

χ δ 10 ὅπου γὰρ καὶ ὁ Φαρισαῖος τοῦ τελώνου γέγονεν ὕστερος. εἰ γὰρ βούλει μέγα δεῖξαι τὸ κατόρθωμα, μὴ μέγα φρόνει, καὶ τότε τοῦτο μεῖζον ἀπέφηνας· μὴ νομίσῃς τι πεποικέναι, καὶ τὸ πᾶν εἰργάσω. εἰ γὰρ, ὅταν ἁμάρτωσὶ ὧμεν, ἂν νομίσωμεν τοῦτο εἶναι) ὅταρ ἐσμὲν, δίκαιοι γενόμενα, ὥσπερ οὖν καὶ ὁ τελώνης· πόσῳ μᾶλλον, ὅταν δίκαιοι ὄντες ἁμάρτωλοὶ ἑαυτοὺς εἶναι) χὶ τοίνυν νομίζωμεν; εἰ γὰρ ἐξ ἁμαρτωλῶν δικαίους ποιεῖ τὸ ταπεινοφρονῆσαι (καίτοιγε οὐδὲ ταπεινοφροσύνη ἐστὶν ἐκεῖνο, ἀλλ' ὑπνωμοσύνη) εἰ οὖν ὑπνωμοσύνη τοσοῦτον δύναται) ὅτι ἁμαρτωλῶν, ἢ ταπεινοφροσύνη σκέψασθε ὅτι δικαίων ἂν οὐκ ἐργάσεται); μὴ τοίνυν λυμαίνῃ χ λυμαίνῃ τοῦ πόνου, μηδὲ "ἐκκόπτεσθε τοῦ ἱδρῶτος, μηδὲ εἰκῇ δράμῃς, μὴ τοῦ μυρίους δηχθῆναι πάντα κενῶν ⓦ πόνον. καὶ γὰρ σου μᾶλλον οἶδε τὰ κατορθώματα ὁ διαστήσας τὰ στά. κἂν ποτήσεσθαι ψυχροῦ δῶς, οὐδὲ τοῦτο πρόφασις· κἂν ὀδόντα καταβάλῃς, κἂν γενάδος μίσον, μετὰ πολλῆς πάντα δέχεται τῆς βουσίας, καὶ μέμνηται, καὶ μεγάλης αὐλῆς ὀφείλει μισθούς. ἵνος ἢ ἔνεκεν ἐξεπάζεις τὰ στά, καὶ φέρεις ἡμῖν εἰς μέσον διωνεχῶς; οὐκ οἶδας, ὅτι ἐαὶ ἐπαινίσῃς σαυτὸν, οὐκ ἔπι σε ὁ Θεὸς ἐπαινέσεται; ὥσπερ οὖν, ἂν ταλαπίσῃς [σαυτὸν,] οὐ παύσεταί σε πρὸ πᾶσιν ἀνακηρύττων. οὐδὲ γὰρ βούλεται σοῦ τοὺς πόνους ἐλαττωθῆναι· καὶ τί λέγω ἐλαττωθῆναι; πάντα μᾶλλον οὖν ποιεῖ καὶ πρόσχυσιν [sic] ποιεῖται, ὥστε καὶ ἀπὸ χ πταισμάτων μικρῶν σε "στεφανωθῆναι· καὶ πρόφασεις ζητεῖ, δι' ὧν δύνηται ἀπαλλαγῆναί τ' ὀφείλης. ἀλλὰ τοῦτο κἂν ἐνδεκάτην ὥραν ἐργάσῃ τῆς ἡμέρας, ὁλόκληρον τὸν μισθὸν δίδωσι. κἂν μηδεμίαν ἔχῃς ἀφορμὴν σωτηρίας, φησὶ, δι' ἐμὲ ποίησον, ὅπως μὴ τὸ ὄνομά μου βεβηλωθῇ. κἂν ἐξ. λε. κβ λε. στενάξῃς μόνον, κἂν δακρύσῃς, ἁρπάζει ταῦτα πρόφασιν ταχέως εἰς ἀφορμὴν τῆς σῆς σωτηρίας αὐτός. μὴ τοίνυν ἐπαιρώμεθα· ἀλλὰ [χ] λέγωμεν ἑαυτοῖς ἀχρεῖοι, ἵνα γνώμεθα ὠφέλιμοι. ἂν μὲν γὰρ σὺ εἴπῃς σαυτὸν ὠφέλιμον, γέγονας ἄχρηστος, κἂν ὠφέλιμος ᾖς· ἂν δὲ ἄχρηστον ὀνομάσῃς, γέγονας ὄχρηστος, κἂν ἀφέλιμος ᾖς. διὸ ἀναγκαῖον ὑπολαμβάνειν κατορθωμάτων. καὶ πῶς δυνατὸν τοῦτο, φησὶν, ἅπερ ὑπέσχημεθα, ταῦτα μὴ εἰδέναι; τί λέγῃς; παίζοντες διωνεχῶς τῷ δεσπότῃ πρόφασις καὶ γελᾶς, καὶ οὐδὲ οἶδας ὅτι ἡμάρτηκας, λήθῃ παραδοὺς πρόφασιν κατορθωμάτων ὃ ἀφύσησας σκληρὸν τὸν μυκτῆρα· καὶ πίεχυ- εὐτερον ὁ φόβος. ἡμᾶς ἢ τοιναυτίον ποιοῦμεν. καθ' ἑκάστην μὲν [γὰρ] ἡμέραν παίζοντες οὐδὲ εἰς νοῦν βαλλόμεθα· ἂν ἢ μικρὸν ἀργύριον πέμπτι δῶμεν, ἄνω καὶ κάτω τὸν σπρέφομεν· ὅπερ ἑκάστης ὕστι ἀνοίας, καὶ μεγίστη τοῦ συλλέγοντος ζημία. ἀσφαλὲς γὰρ τὰ μικρὸν κατορθωμάτων, λήθη κατορθωμάτων. καθάπερ γὰρ τὰ ἱμάτια καὶ ὁ χρυσὸς, ὅταν μὲν χ ἀπασάμενα ἐπ' ἀρετῆς ταῦτα παίζωμεν, πολλοὶ "ὑπιστοῦμεν τοῦ ὑπιβουλεύσειν, ἂν δ' ἀποθώμεθα εἰκεῖ καὶ καταχρύψωμεν, ὡς ἀσφαλείᾳ κατασημήνωμεν ἅπαντα· ὅταν δὲ καὶ τὰ κατορθώματα, ἂν μὴ συνεχῶς ὅτι τῆς μνήμης φέρωμεν, προξενοῦμεν ⓦ δεσπότῃ, τ' ἐμφρὸν ὁπλίζομεν, ὅτι τ' κλοπεῖ καλοῦμεν· ἂν δὲ μηδεὶς εἰδῇ αὐτὰ, ἀλλ' οἰ εἰδέναι χρὴ μόνον, ὡς ἀσφαλείᾳ κείσε). μὴ τοίνυν "ἀφίστρεφε συνεχῶς, ἵνα μή τις αὐτὰ ἀφέληται, μηδὲ πάθῃς ὅ καὶ ὁ Φαρισαῖος ἔπαθεν, ὅτι τῆς γλώττης αὐτὰ παρεφέρων. ὅθεν καὶ ἥρπασεν αὐτὰ ὁ χ ὑπιστοῦμεν χ ἀφίστρεφε μεν

σχέσολας· καίτοιγε μὴ" βλάσφημίας αὐτῶν ἐμέμνητο, καὶ ὃ πολὺ δυέβηκε τῷ Θεῷ. Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἤρκεσεν αὐτῷ. ἦν γὰρ" βλασφημίας ὃ ὀνειδίζων ἑτέρους, ὃ φιλοτιμεῖσθαι ὅτι πολλῶν, ὃ καταξιώσασθαι τῶν πεπλημμεληκότων. Εἰ γὰρ βλασφημεῖς τῷ Θεῷ, ἀρκέσθητι μόνον αὐτῷ, καὶ μὴ ἀξιενέγκῃς εἰς ἀνθρώπους, μηδὲ καταδικάσῃς πλησίον. ἦν γὰρ ὅτε τοῦτο" βλασφημίας. βούλει μαθεῖν βλασφημίας λόγους; ἄκουσον τῶν τελωνῶν παίδων λεγόντων· ἡμάρτομεν, ἠδικήσαμεν, δίκαιος εἶ, Κύριε, ὅτι πᾶσιν οἷς ἐποίησας" ἡμῖν, ὅτι σὺ ἀληθινῇ κρίσει πάντα ἐπήγαγες. Τὸ γὰρ τὰ οἰκεῖα ἁμαρτήματα ὁμολογεῖν, τοῦτο ἔστιν βλασφημεῖν τῷ Θεῷ ὁμολογοῦντα, ὅπερ δείκνυσιν μυρίων ἓν αὐτὸν ὄντα ἐπαθύμουν, οὐκ ἀπαγγέλλοντα ἢ τινὶ ἀξίαν δίκην. ὃ μάλιστά ἐστιν ὁ ἐνηχαρισιῶν. Φυλαξώμεθα τοίνυν τὸ περὶ ἑαυτῶν τι λέγειν. τοῦτο γὰρ τὸ πρὸς ἀνθρώπους μισητούς, καὶ πρὸς Θεὸν" βδελυγμὸς ἐργάζεται. ὅρα τοῦτο ὅσῳ αἰ μεγάλα κατορθώσωμεν, τοσούτῳ μικρὰ περὶ ἑαυτῶν λέγωμεν. οὕτω γὰρ μείζω καρπωσόμεθα δόξαν, καὶ πρὸς αἰνθρώπους, καὶ πρὸς Θεόν· μᾶλλον ἢ δὲ δόξαν μόνον πρὸς Θεῷ, ἀλλὰ καὶ μισθὸν καὶ ἀντίδοσιν μεγάλην. μὴ τοίνυν ἀπαίτει μισθόν, ἵνα λάβῃς" μισθόν. χαρίζῃ ὁμολογῆσαι σῶσαι, ἵνα σοι αὐτὸς ὀφειλέτην ἑαυτὸν ὁμολογήσῃ, οὐχὶ τῶν κατορθωμάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τοιαύτης βλασφημοσιμίας. ὅταν μὲν γὰρ κατορθῶμεν, τῶν κατορθωμάτων ὀφλέτην ἔχομεν μόνον· ὅταν ἢ" μὴ κατορθώμεν ἀλλὰ καὶ κατορθωκέναι, καὶ αὖθις τὸ ὕστερα ζημιοῦσθαι, καὶ μείζονος ἢ ἐκείνων. ὥστε ἀντίρροπον τῶν κατορθωμάτων τοῦτο ἔστιν. ἀν γὰρ μὴ τοῦτο πρῇ*, οὐδὲ σκῦλα φανῇ μεγάλα. καὶ γὰρ ἡμεῖς οἰκέτας ἔχοντες, τότε αὐτοῖς μάλιστα ἀποδεχόμεθα, ὅταν πάντα μετ' εὐνοίας ζηλοτυπήσαντες, μηδὲν κρύπτωσι πεποιηκέναι μέγα. ὥστε εἰ βούλει καὶ σὺ μεγάλα σε ποιῆσαι τὰ κατορθώματα, μὴ νόμιζε αὐτὰ εἶναι μεγάλα, καὶ τότε ἔσται μεγάλα. ὕστερον καὶ ὁ ἑκατοντάρχης ἔλεγε· Οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς. ὅθεν τοῦτο ἄξιος γέγονε, καὶ ὑπὲρ πάντας Ἰουδαίους ἐθαυμάζετο. ὅτε καὶ Παῦλος λέγων, Οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, ὅθεν τοῦτο πρῶτος πάντων ἐκλήθη. ὅτε καὶ Ἰωάννης, Οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι αὐτοῦ ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος, ὅθεν τοῦτο καὶ φίλος ἐστὶ τοῦ νυμφίου, καὶ τὴν χεῖρα, ἐν ἀναξίαν ἑαυτὸν ἔφησεν εἶναι τῶν ὑποδημάτων, τοῦτ' ἔστιν ὁ Χριστὸς ὅτι τὴν κεφαλὴν ἐβλάκωσε τὴν ἐαυτοῦ. ὅτε καὶ ὁ Πέτρος ἔλεγε· Ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι*. ὅθεν τοῦτο θεμέλιος τῆς ἐκκλησίας γέγονεν. οὐδὲν γὰρ ὕτω τῷ Θεῷ φίλον, ὡς ὃ μὴ τῶν ἑαυτῶν ἁμαρτωλῶν ἑαυτὸν ἀριθμῶν. τοῦτο φιλοσοφίας πάσης ἀρχή. ὁ γὰρ* τεταπεινωμένος καὶ συντετριμμένος ὑπὸ χειροδοξήσει, οὐκ ὀργισθήσεται, ὑ φθονήσει τῷ πλησίον, οὐκ ἄλλο τι δέξεται πάθος. οὐδὲ γὰρ χεῖρα συντετριμμένην, κἂν μυριάκις φιλονεικήσωμεν, εἰς ὕψος ἀναστῆσαι δυνησόμεθα. ἂν τοίνυν καὶ τὴν ψυχὴν ὕτω συντρίψωμεν, κἂν μυρία αὐτὴν ἐπθῇ φυσήματα [πα]πάθη, οὐδὲ μακρὰν ἀφεθῆναι δυνήσεται). Εἰ γὰρ βιωτικὴν ὡς πεπηδηκότων σωμάτων, πολὺ δεόμεθα τοῦ νοήματος τῆς ψυχῆς· πολλῷ μᾶλλον ὁ ὑπὲρ ἁμαρτιῶν τῶν ποιῶν, ἀπολαύσεται τῆς φιλοσοφίας. καὶ ὡς ὕτω δυνήσεται συντρίψαι τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν, φησίν; ἄκουσον τοῦ Δαβὶδ τοῦ σφόδρα τοῦτο μάλιστα λαμψαντος, ὃ" Ἐθέσθη αὐτοῦ τὸ συντετριμμένον τῆς ψυχῆς. μὴ γὰρ μυρία κατορθώματα καὶ πατρίδος καὶ οἰκίας, καὶ αὐτῆς μέλλων σκηνώσειν τῆς ζωῆς, πρὸς αὐτὸν ἀναβῇ τῆς συμφορᾶς, τραπώτω βιαίως καὶ ἀπερρημμένον ὁρῶν ἐπεμβαίνοντα αὐτοῦ τῷ κεφαλῇ καὶ λοιδορούμενον, ὃ μόνον οὐκ ἀντιλοιδορήσει, ἀλλὰ τῶν τραπηγῶν ἵνα βουλόμενον αὐτὸν ἀνελῇ διεκώλυσεν, εἰπών· Ἀφετε αὐτὸν, ὅτι ὁ Κύριος ἐπετίμησε αὐτῷ. καὶ πάλιν, τῶν ἱερέων ἀξιούντων μεῖ αὐτοῦ τὸ κράσπεδον συμπαραφέρειν," οὐ κατεδέξατο· ἀλλὰ τί" φησιν; Ἀπόστρεψον τὸ κράσπεδόν σου ἐκ τῆς πόλεως, καὶ κρεμάσατε εἰς τὸν τόπον αὐτῆς. ἐὰν εὕρω χάριν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἀπαλλάξῃ με τῶν ἐν χερσὶ δεινῶν ὁ Θεός, ὑποστρέψω τὸ ἀναστρέπειν αὐτῆς· αἰ δὲ εἴπῃ μοι, οὐ τέρπομαι ἐν σοί,

χ. χαρᾶσθαι χ. ὁμολογῆσαι

χ. ἀληθείας. χ. ἁμαρτίας,

χ. βδελυκτὸς

χ. αὐτὸν.

χ μηδὲ

* τὸ κατὰ σωμα,

Matth. v. 11.

a. Kor. xi. 9.

Matth. γ. 11.

Luc. v. 8.

* Κύριε.

* ὅτι

c. Bas. xv. 14.

β. Bas. ii. 22.

χ. ἐκκλίνατε ... φησιν; ὅτι τοῦ ναοῦ κρεμάσατε καὶ ἀπαλλάξῃ

χρ

καὶ σε, ἰδοὺ ἐγὼ, ποιεῖτω μοι ὃ ἀρεστὸν ἐνώπιον αὐτοῦ. Ὃ γ' ὅπι τῦ Σαοὺλ ἡ ἀπαλὴ καὶ δίς γ' ἡ πολλάκις γεγυμνωμένον, ποίαν σὺκ ἐνδείκνυται φιλοσοφίας ὑπερβολήν; ὃ γὰρ [ἡ] Ⓜ παλαιὸν ὑπερέβη νόμον, ἡ τῶν ἀποστολικῶν ἐπῶν ἐγένετο πρεσβευμάτων. διὰ τοῦτο πάντα ἐξερευνᾷ καὶ πάλιν τῦ διασώσαι, ἃ δικαίως τοῖς γεγραμμένοις· ἀλλ' ἓν μόνον ἀποδιάζων, πάντα γὰρ πείθεσθαι ἡ ἕπεσθαι τοῖς πρὸ αὐτοῦ κειμένοις νόμοις. ἡ ὁρᾶν μὴ τοσαῦτα αὐτῦ κατορθώματα τὸν τύραννον, τὸν πατραλοίαν, τὸν ἀδελφοκτόνον, τὸν υἱοκτόνον, τὸ μαινόμενον ἀντ' αὐτοῦ τὴν αὐτοῦ ἔχοντα βασιλείαν, οὐδὲ ὅτως ἐσκανδαλίζετο· ἀλλ', ἀν ᾧ Θεῷ ταῦτα δοκῇ, φησιν, ἐμὲ μὲ ἐλεῦνεσθαι [ἡ πλημμέλεσθαι] ἡ φθύνειν, σκῆνον ἢ εἰ] ὲν ὑμῖν, τέρψω ἡ δέχομαι, ἡ χάριν ἔχω τῶν μειόνων αὐτοῦ κακῶν· ὐχ ὡς πολλοὶ τῶν ἀνοιγμένων ἡ ἰταμῶν, οὐδὲ ὃ πολλοστὸν κατορθοῦντες τῶν ἐκείνῳ κατορθωμένων," ἀν' εἴδωσι ἵνας ἐν βυθμιείαις ὦσι, ἑαυτοὺς ἢ μικρὰν ὑποπτεύοντας ἀγωνίαν, μυείας τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς ἀπολλύουσι βλασφημίας. ἀλλ' οὐχ ὁ Δαβὶδ τοιοῦτος, ἀλλὰ πᾶσαν ἐπεδείκνυτο ἐπιείκειαν. διὸ ἡ ἔλεγεν ὁ Θεός· Εὗρον Δαβὶδ τὸν τοῦ Ιεσσαί, ἀνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου. τοιαύτην ἡ ἡμεῖς κεκτησώμεθα ψυχὴν, ἡ ὅπερ ἀν πάθωμεν, αἰσθώμεθα ῥᾳδίως, ἡ πρὸς τῆς βασιλείας ἐντεῦθεν καρπωσώμεθα τῆς ταπεινοφροσύνης τὴν πρόσοδον. Μάθετε γάρ, φησιν, ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πραΰς εἰμι ἡ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, ἡ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. ἵν' οὖν ἀπολαύσωμεν ἀναπαύσεως ἡ ἐνταῦθα ἡ ἐκεῖ, μὴ πολλῆς [τῆς] ἀσυδοξίας τῶν πόνων μητέρα τῶν ἀγαθῶν, τὴν ταπεινοφροσύνην λέγω, ἐν ταῖς ἑαυτῶν φυτεύσωμεν ψυχαῖς. οὕτω γὰρ ἡ ὁ τοῦ βίου τούτου πέλαγος χωρὶς κυμάτων διανήσομεν ἀβλαβῶς, ἡ εἰς τὸν γαληνὸν ἐκεῖνον καταπλεύσαι λιμένα, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα ἡ ὁ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ΛΖ. 17 ΠΑΣΑΙ ΟΥΝ ΑΙ ΓΕΝΕΑΙ ΑΠΟ ΑΒΡΑΑΜ ἕως Δαβὶδ, γενεαὶ δεκατέσσαρες· ὃ ἀπὸ Δαβὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος, γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ, γενεαὶ δεκατέσσαρες.

ΕΙς τρεῖς διῄρε μερίδας τὰς γενεὰς ἁπάσας, δεικνὺς ὅτι " οὐδὲ τῶν πολιτειῶν μεταβληθεισῶν ἐγίνοντο βελτίους· ἀλλ' ἡ ἀεισχεστύμενοι, ἡ βασιλευόμενοι, καὶ ὀλιγαρχούμενοι, ἐν τοῖς αὐτοῖς ἦσαν κακοῖς· ὃ ὅτε δημαγωγῶν, ὅτε ἱερέων, ὅτε βασιλέων αὐτοὺς διεπόντων, ἔσχον τι πλέον εἰς ἀρετῆς λόγον. τίνος γ' ἕνεκεν ἐν μὲ τῇ μέσῃ μερίδι τρεῖς πρὸ ἑβδόμης βασιλεῖς· ἐν γ' τῇ ἑβδόμῃ δώδεκα θεὶς γενεάς, δεκατέσσαρας αὐτὰς [εἶ] ἔφησε; ὃ μὲ προέτεσθαι ὑμῖν ἀφίημι ζητῶν (οὐδὲ γὰρ πάντα ὠφελεῖν ὑμᾶς ἀναγκαῖον, ἵνα μὴ ἀναπέσητε) τὸ γ' δεύτερον ἡμᾶς ἐρευνᾶν. ἐμοὶ γὰρ ἐν ταύτῃ δοκῇ ἡ τὸν χρόνον τῆς αἰχμαλωσίας ἐν τάξει γενεᾶς ἰδέαν, ὃ αὐτὸν εἶναι Χριστόν, πάντα χρόνον ζωοποιῶν ἡμῖν αὐτόν. ἀναμιμνήσκει γ' τῆς αἰχμαλωσίας ἐκείνης καλῶς, δηλῶν ὅτι οὐδὲ ἐκῇ κατελθόντες, ἐβλάπτοντο σωφρονέστεροι· ὥστε πάντοτε δυσὶ καὶ μιᾷ φανεῖσαι τῦ αὐτοῦ προυσίαν. τί οὖν ὁ Μάρκος, φησὶν, ὁ ποιῆς τοῦτο, οὐδὲ γενεαλογεῖ τὸν Ιησοῦν, ἀλλ' ὅπιτομώς ἅπαντα φθέγγε); ἐμοὶ δοκῇ ὁ μὲ Ματθαῖος, πρὸ τῶν ἄλλων ἤρχθαι ὁ πρόλογος, διὰ τὴν γενεαλογίαν λῦσαι μὴ ἀκριβείας, ἡ πρὸς τὰ κατεπείγοντα "ἴσασι γ' ὁ Μάρκος μετ' ὀκνον. διὰ ὅπι ζωτόμων ἦλθεν ὁδὸν, ἅτε τοῖς ἤδη λεχθεῖσι ἡ δηλοῖς γεγενημένοις ὅπι χειρῶν. πῶς οὖν ὁ Λουκᾶς ἡ γενεαλογῇ, ἡ διὰ πλειόνων τοῦτο ποιῆ; ἅτε τῦ Ματθαίου πρόδρομος ποιήσαντος, βέλεταί τι τῶν ἐκλειπόντων διδάξαι πλέον ἡμᾶς. ὃ ἕκα-

τος ὃ ὁμοίως τὸν διδάσκαλον ἐμιμήσατο· ὁ μὲν τὸν Παῦλον ὑπὲρ τοῦ παπαμὺς ῥέοντα· ὁ δὲ τὸν Πέτρον, βεκχυλογίας ἕνεκα μελῳδούμενον. Ϛ τί δήποτε ἀρχόμενος ὁ Ματθαῖος οὐκ εἶπεν, ὥσπερ ⓖ τοσοῦτον· ὅρασις ἰδοὺ εἶδον, καὶ ὁ λόγος ὁ γλυκύμυθος τοῖς μέ; ὅτι τοὺς βυγκώμονας ἔγραφε καὶ σφόδρα αὐτῷ προσέχοντας. καὶ γὰρ καὶ τὰ γλυκύθυμα θαύματα ἐδόα, Ϛ ⓖ δεχόμενοι σφόδρα ἦσαν πιστοί. ὅπερ ὃ τῶν προφητῶν, ὅτε θαύματα ἰδοὺ τοσαῦτα αὐτοῦ διακηρύττοντα, Ϛ πολὺ ὃ τῶν ψευδοπροφητῶν " ὀχώμασιν ἔθνος, οἷς καὶ μᾶλλον προσοτίζειν ὁ τῶν Ἰουδαίων δῆμος. διόπερ ἀναγκαῖος ἦν τῶν προσομίσων ὁ ζόφος ἰδοὺ πρὸ αὐλῆς. Εἰ δέ ποτε καὶ ἐγλύφετο σημεῖα, τῶν βαρβάρων ἔνεκα ἐγίνετο, ὥστε πολλοὺς γλυκέως τοῦ προσηλύτους, Ϛ εἰς ἔνδειξιν τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως, Εἰ ποτε αὐτοῦ ⓖ πολέμοι λαβόντες, ὡς τῶν πρὸ αὐλῆς θεῶν ἰσχυρῶν ὄντων, ἀνόμιζε κεκρατηκέναι· καθάπερ ἐν Αἰγύπτῳ, ὅθεν καὶ πολὺς ὁ σύμμικτος ἀνέβη λαὸς καὶ μεῖζον τοῦτο ἐν Βαβυλῶνι, πολὺ μεῖζον καὶ τὸ κάμινον καὶ τὰ ὀνείδεσμα. ἐγλύφετο ὃ, καὶ ἰδίᾳ καθ' ἑαυτοὺς ἦσαν, σημεῖα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθάπερ καὶ ἐφ' ἡμῶν. καὶ γὰρ καὶ ἐφ' ἡμῶν, ἰδίᾳ τῆς πλάνης " ἐξήλθομεν, πολλὰ θαύματα ἐδείξθη. μεῖζον ὃ τοῦτο ἐστὶ, τῆς " θυσιδείας πόντα χοῦ φυτθυείσης. Εἰ ὃ καὶ μεῖζον τοῦτο γέγονεν, ὀλίγα καὶ σπουδάζω· οἷον, ἰδίᾳ ὁ ἥλιος ἔστη τὸ δρόμου, καὶ πάλιν ἀνεχαίτισεν εἰς τὰ ὀπίσω. ἴδοι δ' ἂν τις τοῦτο πάλιν καὶ ἐφ' ἡμῶν γεγυμνώσον. καὶ γὰρ [καὶ] ἐν τῇ ἡμέρᾳ* τῇ ἡμετέρᾳ, ὅτε τὸ πρῶτος ἀσεβείᾳ νικήσαντος Ἰουλιανοῦ, πολλὰ καὶ παράδοξα ζωὴν. καὶ γὰρ τῶν Ἰουδαίων τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν ἀνασῆσαι ἐπιχειρούντων, πῦρ τῶν θεμελίων " ἐκπηδῆσαν ἄπαντας διεκώλυσε· Ϛ ὅτε ὅτι τὰ σκηνὴ τὰ ἱερὰ τοῦ αὐτοῦ " παρουσίαν ἐπεδείξατο ὅ τε ζαμίας, ὅ τε θεῖος καὶ " ὁμώνυμος ἐκεῖνος, ὁ μὲν σκωληκόβρωτος γλυκύθυμος ἐξέψυξεν, ὁ δὲ " ἐλάκησε μέσος. καὶ ὃ ζάω πηγὰς ὃ ἐπιλιπεῖν θυσιῶν ἐκεῖ γλυκυθύων, καὶ ὃ μεθ' αὐτοῦ τὸ βασιλέως τὸν λιμὸν εἰς ζάω πόλεις ζωεμπεσεῖν, σημεῖον μέγιστον ἰδού. ἔθος γὰρ ζιαφθορᾶς ποιεῖν τῷ Θεῷ, ὅταν αὐξηθῇ τὰ κακὰ, καὶ τοὺς μὲν αὐτοῦ καταχθονίους ἴδῃ, τοὺς δὲ ἀναιτίους σφόδρα τῇ κατ' αὐτῶν τυραννίδι μεθυούσας, τότε τὴν οἰκείαν ὀπτασίαν ἐπιδείκνυσθαι δυνατεῖον· ὁ καὶ ἐν Περσίδι πεποίηκεν ὅτι τῶν Ἰουδαίων. ὅπου μὲν οὖν καὶ ἁπλῶς οὐδὲ ὡς ἔτυχε ποιεῖν εἰς τοὺς μείζονας διένεμε τοῦ Χριστοῦ, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων. σκόπει ὃ καὶ πόθεν ἀρχεῖ), καὶ ποῦ τελευτᾷ. ἀπὸ τοῦ Ἀβραὰμ εἰς τὸν Δαβίδ· ἀπὸ τοῦ Δαβὶδ εἰς τὴν μετοικεσίαν Βαβυλῶνος· ἀπὸ ταύτης εἰς αὐτὸν τὸν Χριστόν. καὶ γὰρ [καὶ] ἀρχόμενος τοὺς δύο τέτμηκεν ἐφεξῆς, τόν τε Δαβὶδ καὶ τὸν Ἀβραάμ, Ϛ διακεφαλαιούμενος ἀμφοτέρων ἐμνημόνευσεν ὁμοίως. Ϛ γὰρ, ὅπερ ἔφθημεν εἰπών, προσὸς αὐτοὺς ἦσαν αἱ ἐπαγγελίαι γεγυμνωμέναι. τί δήποτε ὃ, ὥσπερ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἐμνήσθη, οὐκ ἐμνήσθη καὶ τῆς καθόδου τῆς εἰς Αἴγυπτον; ὅτι ἐκείνης μὲν οὐκέτ' ἐδεδοίκεσαν, τούτου ὃ ἔτερεμον ἔτι· καὶ τὸ μὲν ἀρχαῖον ἰδού, τὸ δὲ νεαρὸν Ϛ ἀρχαῖον γεγυμνωμένον· καὶ καὶ μὲν ἃ δι' ἁμαρτήματα κατηνέχθησαν, οὐ ταῦτα δὲ ἀφ' ὧν προσομίας ἀπήχθησαν. Εἰ δέ τις καὶ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν ταύτης ἑρμηνείας μεταβαλεῖν ἐπιχειρήσει, πολλὰ " θυρήσει καὶ οὐ ταῦτα τὴν θεωρίαν ὄντα, καὶ μεγάλα προσὸς τὴν καινὴν " ὠφελοῦσαν ἀφορμήν· οἷον, ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ, ἀπὸ τοῦ Ἰακώβ, ἀπὸ τοῦ Σολομῶντος, ἀπὸ τοῦ Ζοροβάβελ. οὐ γὰρ ἁπλῶς ταῦτα αὐτοῖς ἐπετίθετο καὶ ὀνόματα. ἀλλ', ἵνα μὴ δόξωμεν πολὺ μῆκος ποιοῦντες ἀνοχλεῖν, ταῦτα πρὸ ἑνὸς ὅτι καὶ κατεπείγοντα ἴωμεν. εἰπὼν πρὸ μικροῦ πρὸς προγόνους ἀπάτορας, καὶ τελευτήσας εἰς " Ἰωσήφ, οὐκ ἔστι μέχρι τούτου, ἀλλὰ προσέθηκεν Ἰωσὴφ τὸν ἄνδρα Μαρίας, δικαίως ὅτι δὴ ἐκείνῳ καὶ τόπον ἐφυλαξάτησεν. Εἶτα, ἵνα μὴ ἀκούσας ἄνδρα Μαρίας, τῷ κοινῷ νομίσῃς τετέχθαι τῆς φύσεως νόμῳ, σκόπει πῶς αὐτὸ διορθοῦται τῇ ἐπαγωγῇ. ἤκουσας, φησὶν, ἄνδρα, ἤκουσας μητέρα, ἤκουσας ὄνομα τῷ παιδίῳ τεθέν· ἀκουσον ἄκουε καὶ τὸν ζόφον τῆς γλυκύτητος.

18 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γένεσις οὕτως ἦν.

Ποίαν

γρ. ἐκ μεταβ. ἀντὶ ἐπικομίζειν

γρ. ἡμᾶς.
γρ. ἐξήμεθα.
γρ. ἀλαβείας

* ταύτῃ

γρ. καὶ ἐπὶ τῷ

γρ. παρόσιον
γρ. ἐπὶ τῷ
γρ. ἐλάκησε

γρ. ἐν τοῖς ἰδίοις ἀντὶ ἐπιχειρήσει.
γρ. ἀφέσπ τ διαφείαν · ἐν τοῖς ἔξ, γρ. Ζωπιλείν

Ποίαν [μοι] ὑμνῳδίαν λέγεις, εἰπέ μοι; καίτοιγε σὺν πολλοῖς εἶπας· ἀλλὰ βούλομαι & παρὰ τοῦτον τῆς ὑμνῳδίας εἰπεῖν. εἶδες πῶς ἀμφέβαλε παρὰ ἀκροατήν; ὡς γὰρ μέλλων τι καινότερον ἐρεῖν, ἐπαγγέλλεται & τὸν τρόπον λέγων. & σκόπει τῶν εἰρημένων ἀκολουθίαν ἀρίστην. οὐδὲ γὰρ βούλεται ὅτι τὴν ὑμνῳδίαν ἦλθεν, ἀλλ' ἀναμιμνήσκει πολλάκις ἡμᾶς, πόσος ἦν ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ, πόσος ἀπὸ τοῦ Δαβὶδ, πόσος ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος, & τὸν ἀκριβῆ λόγον τούτων ἀκριβῶς εἰς ἐξέτασιν ἐμβάλλει τῶν γραμματέων, δεικνὺς, ὅτι οὗτός ἐστιν ἐκεῖνος ὁ Χριστός, ὁ λόγῳ τῶν προφητῶν κηρυχθείς. ὅταν γὰρ ἀριθμήσῃς τὰς ὑμνεάς, καὶ μάθῃς ἀπὸ τοῦ γράμματος, ὅτι οὗτός ἐκφανός ἐστιν, οὐκόλως δέξῃ καὶ τὸ ῥῆμα τὸ περὶ τὴν ὑμνῳδίαν συμβαν. ὅθεν γὰρ ἔμελλε μέγα τι φθέγγεσθαι, ὅτι ἐκ παρθένου ἐτέχθη, πρὶν ἢ μὲν ἀριθμῆσαι τὰ γράμματα, συσκιάζει τὸ εἰρημένον, ἀλλὰ μᾶλλον Μαρίας εἰπών, μᾶλλον δὲ καὶ σωτέμνει τὴν διήγησιν αὐλοῖς τῆς ὑμνῳδίας. ἀριθμεῖ δὲ τὰ ἔτη λοιπόν, ἀναμιμνήσκων & ἀκροατήν, ὅτι οὗτός ἐκφανός ἐστιν, ὃν ὁ πατριάρχης Ἰακὼβ, ἐπιλειπόντων λοιπὸν τῶν Ἰουδαίοις ἀρχόντων, παρέστεσθαι ἔφησεν· ὃν ὁ προφήτης Δανιὴλ μὲν τὰς ἑβδομάδας τὰς πολλὰς ἐκφανῶς ἤρξεν προαναφώνησε. καὶν ἐθελήσῃ τις τὰ ἔτη ταῦτα τὰ ἐν ἑβδομάσιν ἀριθμῷ παρὰ τὸν ἀπὸ τοῦ Ἐιρημένα τῷ Δανιὴλ ἀπὸ τῆς οἰκοδομῆς τῆς πόλεως ἀριθμόν, καταβιῶναι εἰς τὴν αὐτὴν ὑμνῳδίαν, ὀφείλεται ταῦτα ἐκείνοις συμφωνοῦντα. πῶς οὖν ἐμνήσθη εἰπέ;

Μνησευθείσης τῆς μνηστῆς αὐτοῦ Μαρίας. Οὐκ εἶπεν, παρθένου· ἀλλ' ἁπλῶς "μνηστῆς, ὥστε δι' παραδείκνυσθαι τὴν λόγον. διὸ πρότερον παραπλήσας προσδοκᾶν τὸν ἀκροατὴν ἀκούσεσθαί τι τῶν ζωηθέντων, καὶ καταχὼν "τοῦτο, τότε ἐκπλήττει τῇ τοῦ παραδόξου πράγματος ἐπαγωγῇ, λέγων·

Ὅτι πρὶν ἢ ζωελθεῖν αὐτούς, εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου.

Οὐκ εἶπε, πρὶν ἢ ἀχθῶσι αὐτὴν εἰς τὸν οἶκον τοῦ νυμφίου. καὶ γὰρ ἔνδον ἦν. ἔθος γὰρ τοῖς παλαιοῖς ὡς τὰ πολλὰ ἐν οἰκίᾳ τὰς μεμνηστευμένας ἔχειν, ὅπου τε καὶ νεῦσαι τοῦτο νομοθέτου ἔδοσαν αὐτοῖς· καὶ & γαμβροὶ ἦσαν τοῦ Λὼτ ἔνδον ἦσαν μετ' αὐτοῦ. ἔνδον οὖν καὶ αὐτὴ μὲν τοῦ Ἰωσὴφ ἦν. καὶ ἵνος ἕνεκεν οὐ περὶ τῆς μνηστείας ἐκύησεν; ἵνα, ὅπερ ἔφθην εἰπὼν [ὀλίγας,] συσκιασθῇ τὸ γινόμενον τέως, καὶ ἵνα πᾶσαν ποιήσῃ ἀφορμὴν ἡ παρθένος ἐν τοιούτοις. ὅταν γὰρ ὁ ζηλοτυπεῖν ὀφείλων μάλιστα πρῶτον, φαίνῃ μὴ μόνον μὴ ἐκπομπεύων αὐτὴν, μηδὲ ἀτιμάζων, ἀλλὰ καὶ δεχόμενος καὶ θεραπεύων μὲν τὴν κύησιν, δῆλον ὅτι, εἰ μὴ σαφῶς ἦν πεπεισμένος ἑαυτὸν, ὅλως ἐκ τῆς τοῦ πνεύματος ἦν ἐνεργείας ὁ γεγονὼς, οὐκ ἂν κατέσχε, καὶ πάλαι πρῶτον ἀπηλλάξατο. κυρίως δὲ σφόδρα καὶ ὁ ῥηθεὶς ἐν γαστρὶ ἔχουσα τέθεικεν· ὅσαν ὅτι τῶν παραδόξων καὶ παρ' ἐλπίδα πᾶσαν ἐκβαινόντων, καὶ ὑπερδοκωμένων λέγεσθαι εἴωθε. μὴ τοίνυν περαιτέρω χάρει, μηδὲ ζήτει πλέον τι τῶν εἰρημένων, μηδὲ λέγε, καὶ πῶς ὁ πνεῦμα εἰργάσατο τοῦτο ἐκ παρθένου; εἰ γὰρ, τῆς φύσεως ἐργαζομένης, ἀδύνατον ἐρμηνεῦσαι τῆς παραπλάσεως τὸν τρόπον· πῶς, τοῦ πνεύματος θαυματουργοῦντος, δυνησόμεθα ταῦτα εἰπεῖν; ἵνα γὰρ μὴ σκώπτῃς "τὰ ἀγγελικὰ ταῦτα, μηδὲ ἀνοχλῇς ζωηχῶς ταῦτα ἐρωτῶν, εἰπὼν "ἐργασάμενον τὸ ῥῆμα, ἀπηλλάγη. οὐδὲν γὰρ οἶδα, φησι, πλέον, ἀλλ' ἢ ὅτι ἐκ πνεύματος ἁγίου γέγονε τὸ γεγεννημένον. ἀφωνέωσαν & τὸν ἄνω θεριεργαζόμενοι γλῶσσαν. εἰ γὰρ ταύτην τὴν μυείσις ἔχουσαν μάρτυρας, καὶ περὶ τοσούτων ἀνακηρυχθεῖσαν γραφῶν, καὶ φανῆσαν & ψηλαφηθεῖσαν, οὐδεὶς ἐρμηνεῦσαι δυνάται, ποίαν καταλείπουσι μανίαν ὑπερβολὴν & τὸ ἀπόρρητον ἐκείνου θεριεργαζόμενοι & πολυπραγμονοῦντες; οὐδὲ γὰρ ὁ Γαβριὴλ, οὐδὲ ὁ Ματθαῖος ἐδυνήθησαν ἢ πλέον εἰπεῖν, ἀλλ' ἢ ὅτι ἐκ πνεύματος μόνον· τὸ δὲ, πῶς ἐκ πνεύματος, & ἵνι τρόπῳ, οὐδεὶς τούτων ἐρμηνεῦσαι. οὐδὲ γὰρ δυνατὸν ἦν. μὴ δὲ νομίσῃς ὃ πρῶτον μεμαθηκέναι, ἐκ πνεύματος ἀκούων. καὶ γὰρ πολλὰ ἀγνοοῦμεν ἕως, καὶ τοῦτο μανθάνοντες, ὅτι "πῶς ὁ ἄπειρος σὺν μήτρᾳ" ὅτιν πῶς ὁ πρῶτα συνέχων

χ. Μαρίας ἰσ. τίτρ.

χ. ἵνος κ. ἵνετινι

ἐχων κυοφορῆται τὸ γυναικός· πῶς τίκτει ἡ παρθένος, ἢ οὐκ ἔστι παρθένος· πῶς ἔπλασεν, εἰπέ μοι, ὁ πνεῦμα ⟨Ϣ⟩ ναὸν σκῆνος· πῶς οὐ πᾶσαν τὴν σάρκα ἀπὸ τῆς μήτρας ἔλαβεν, ἀλλὰ μέρος αὐτῆς, ἢ πύξησε καὶ διετύπωσεν. ὅτι μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς σαρκὸς τῆς παρθένου τοῦτο ἦλθεν, ἐδήλωσεν εἰπών· ὃ γὰρ ἐν αὐτῇ γέννηθέν· ⟨ὁ⟩ Παῦλος, "Γενόμενον ἐκ γυναικός. Γαλ. δ. δ. χ. γενόμενον
ἐκ γυναικός φησιν, ἐπισημαίνων τοῦτο λέγοντας, ὅτι ὥσπερ ἀφ' ἑνὸς σωλῆνος παρῆλθεν ὁ Χριστός. Εἰ γὰρ τοῦτο ἰῶ, ἵνα σαρκὸς τῆς μήτρας; Εἰ τοῦτο ἰῶ, οὐδὲν ἔχει κοινὸν πρὸς ἡμᾶς· ἀλλ' ἄλλη ἐστὶν ἐκείνη ἡ σάρξ, οὐ τὸ φυράματος τοῦ ἡμετέρου. πῶς οὖν ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί; πῶς δὲ ῥάβδος; πῶς δὲ υἱὸς ἀνθρώπου; πῶς δὲ μήτηρ ἡ Μαριάμ; πῶς δὲ ἐκ σπέρ- χ. μαλλα;
ματος Δαβίδ; πῶς δὲ μορφὴν δούλου ἔλαβε; πῶς δὲ ὁ λόγος ἐγένετο σάρξ; πῶς δὲ Ρωμαίοις Ρομ. ι. ε.
φησὶν ὁ Παῦλος· Ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεός; οὐκ ἄν οὖν ἐξ ἡμῶν 10
καὶ τοῦ φυράματος τοῦ ἡμετέρου, καὶ τῆς μήτρας τῆς παρθενικῆς, ἦλθεν ἐκ τούτων καὶ ἐξ ἑτέρων πλειόνων· τοῦτο δέ, πῶς, οὐκέτι δῆλον. "μὴ τοίνυν μηδὲ σὺ ζήτει, ἀλλὰ δέχου τὸ ἀποκαλυ- χ. μηκέτι
φθέν, καὶ μὴ διεργάζου τὸ σιγηθέν. 19 Ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς δίκαιος ὤν, φησὶ, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρᾳ ἀπολῦσαι αὐτήν. Εἰπὲ οὖν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου, καὶ ζωοποίας χωρεῖς, καὶ ἑτέρωθεν κατασκευάζῃ ⟨Ϣ⟩ λόγον. ἵνα 15
γὰρ μή τις λέγῃ, πόθεν τοῦτο δῆλον; τίς εἶδε, τίς ἤκουσε τοιοῦτόν τι ποτε συμβεβηκός; μὴ δὲ ὑ- ποπτεύσῃς τι μᾶλλον τῷ διδασκάλῳ, ὡς χειροῦσθαι τοῦ διδασκάλου [καὶ] ζῶντα πλάττοντα, εἰσάγει ⟨Ϣ⟩ Ἰωσήφ, δι' ὧν ἔπαθε, πρὸς τοὺς τῶν Ἑβραίων ζωτυλισσόμενα πίστιν, μονονουχὶ λέγων δι' ὧν ἀπαγγέλλει· Εἰ ἀπιστεῖς ἐμοὶ, καὶ ὑποπτεύεις μου τοὺς μάρτυρας, πίστευσον τοῦ ἀνδρί. Ἰωσὴφ γὰρ, φησὶν, ὁ ἀνὴρ αὐτῆς δίκαιος ὤν. δίκαιον δὲ ζῶντα, ⟨Ϣ⟩ οὐκ ἀρεστὸν δὲ ἅπασι λέγει. 20
ἔστι μὲν γὰρ δικαιοσύνη, ἣ δὴ μὴ πλεονεκτεῖν· ἔστι δὲ καὶ καθόλου ἀρετή. καὶ μάλιστα ὅταν τούτου τῇ τῆς δικαιοσύνης προσηγορίᾳ κέχρηται ἡ γραφή, ὡς ἔστιν ὅτε λέγει· Ἄνθρωπος δίκαιος, ἀ- Λευ. α. ε.
ληθινός· καὶ πάλιν, ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι. δίκαιος οὖν ὤν, τοῦτ' ἔστι χρηστὸς καὶ ὀπτικός, ἐβουλήθη λάθρᾳ ἀπολῦσαι αὐτήν. Διὰ τοῦτο λέγει ὁ συμβαίνει πρὸς τῆς γνώσεως, ἵνα μὴ ἀπιστήσῃς τοῖς μετὰ τὴν γνῶσιν γεγονόσιν. κρίνουσι δὲ παραδειγματισμοῦ μόνον ἰῶ ἐνθυ- 25
μήσεως ἢ τοιαύτη, ἀλλὰ καὶ κολάζεσθαι αὐτὴν ὁ νόμος ἐκέλευεν. ἀλλ' ὁ Ἰωσὴφ οὐ μόνον τὸ μεῖζον ἐκρίνω, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔλαττον συνεχώρησε, τὴν αἰσχύνην. οὐ γὰρ μόνον οὐ κολάσαι, ἀλλ' οὐδὲ παραδειγματίσαι ἐβούλετο. εἶδες φιλόσοφον ἀνδρα καὶ πάσης ἀπηλλαγμένον τοῦ τυραννικωτάτου; ἴσχε γὰρ πλείονα ζηλοτυπία. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς σαφῶς εἰδὼς ἔλεγε·
Παρ. ε. λθ. Μεσὸς γὰρ ζήλου θυμὸς ἀνδρὸς [αὐτῆς,] οὐ φείσεται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως· καὶ, Σκληρὸς ὡς ᾅδης 30
Ασμ. η. ε. ζῆλος. καὶ ἡμεῖς δὲ πολλοὺς ἴσμεν τοὺς ψυχὰς ἐλαθέντας παρεσθαι μᾶλλον, ἢ εἰς ζηλοτυ- πίας τοιαύτας ἐμπεσεῖν. ἐκρίνω δὲ οὐδὲ τοιαύτα ἰῶ, οὐ τῆς γαστρὸς ὄγκου διελέγχον- τος. ἀλλ' ὅμως οὕτως ἰῶ πάντες καθαρεύς, ὡς μὴ θελῆσαι μηδὲ ἐν τοῖς μακροτάτοις λυπῆ- σαι τὴν παρθένον. ὅπερ γὰρ τὸ μὴ κατέχειν ἔνδον, παρανομίας ἐστὶ ἔδοξεν· τὸ δὲ ἐκπομ- πεύσαι καὶ εἰς δικαστήριον ἄγειν, θανάτῳ παραδοῦναι ἰῶ ἀναγκάζει, οὐδὲν τούτων ἐποίησε, ἀλλ' χ. πωῦ;
ἐπὶ νόμον ἤδη πολιτεύεται. ἔδει γὰρ, τῆς χάριτος παρεληλυθυίας, πολλὰ λοιπὸν εἶναι τὰ σημεῖα τῆς ὑψηλῆς πολιτείας. καθάπερ γὰρ ὁ ἥλιος καὶ μηδέπω τὰς ἀκτῖνας δείξας, πορρώθεν τῷ φωτὶ καταυγάζει τῆς οἰκουμένης τὸ πλέον· ὅτου καὶ ὁ Χριστὸς μέλλων ἀνίσχειν ἀπὸ τῆς μήτρας ἐκείνης, καὶ πρὶν ἢ ὀφθῆναι, τὴν οἰκουμένην κατέλαμψεν ἅπασαν. διὰ [τοῦ] παρὰ τῶν ὠδίνων παρεφθῆναι ἐσχίρτων, καὶ γνώρισας τὰ μέλλοντα παρεῖναι, καὶ Ἰωάννης ὅπου τῆς 40
πηδύος παρεγένετο, ἀπὸ τῆς μήτρας αὐτῆς ἐπήδα· ἐνταῦθα δὲ δεῖ πολλῶν" ἐπεδείκνυτο χ. ἐπιδείκνυσι
φιλοσοφίαν. ὅτε γὰρ ἐκεκάλεσεν, ὅτε ὠνείδισεν· ἀλλ' ἐκόλαζεν ἐπεχείρησε μόνον. ἐν τού- τῳ τοίνυν τῷ παραγμῷ ὄντων, καὶ πάντων ἐν ἀμηχανίᾳ καθεστώτων, παραγίνεται [ὁ] ἄγ- γελος πάντα λύων καὶ ἅπερα. ἄξιον δὲ ἐξετάσαι, διὰ τί μὴ πρὸ τούτου" Εἶπεν ὁ ἄγγελος, χ. ἢ ὅτε

πρὸ

περὶ τῦ δέρατος θλῶαι Ⓦ ὕδρα τῦτο· ἀλλ' ὅπῳ ἀνεθυμήθη, τότε" ἀφικνῦται. Ταῦτα γὰρ αὐτῦ, φησιν, ἀναθυμηθέντος, ὁ ἄγγελος ἔρχε). καίτοιγε αὐτὸν ἢ περὶ ἕ συλλαβεῖν βιάγγελίζεται, ὃ ἢ αὐτὸ πάλιν ἐτέρα ἀπορίαν ἔχει. Εἰ γὰρ καὶ ὁ ἄγγελος οὐκ εἶπε, Τίνος ἕνεκεν ἡ παρθένος ἐπίστευσεν, ἀκούσασα παρὰ τῦ ἀγγέλυ, ἢ Ⓦ μνησθεῖσα ὁρῶσα θορυβούμενον, οὐκ ἔλυσεν αὐτὸν τὴν ἀπορίαν. Τίνος οὖν ἕνεκεν περὶ τῦ θορυβηθῆναι αὐτὸν ὁ ἄγγελος οὐκ εἶπε; ἢ γὰρ ἀναγκαῖον ἦν περὶ τούτυ λῦσαι πρῶτον. Τίνος οὖν ἕνεκεν οὐκ εἶπεν; ἵνα μὴ ἀπιστήσῃ, ἢ πάθῃ τὸ αὐτὸ τῇ Ζαχαρίᾳ. ὁρωμένου μὲν γὰρ τῦ σχήματος, βύκολος ἡ πίστις λοιπόν· μηδέπω δὲ ἐρχομένυ λαβόντος, οὐχ ὁμοίως βύπαράδεκτον ἦν ὃ λεγόμενον. Διὰ τῦτο οὐκ εἶπεν ἐξ ἀρχῆς ὁ ἄγγελος· ἢ ἡ παρθένος ἦ τῆς αὐτῆς ἔνεκεν αἰτίας ἐσίγησεν. ἡγοῦμαι γὰρ πιστεύεσθαι παρὰ τῷ μνησθέντι, περὶ οὗ μηδὲν ἀπαγγέλλυσα ξένον· ἀλλὰ ἢ προσδοκῶμεν μᾶλλον αὐτό, ὡς ἀμύθητα μεγαλωμένον συσκιάζυσα. Εἰ γὰρ αὐτὴ ἡ ἀποδέχεσθαι μέλλυσα τοσαύτην τὴν χάριν, δι' ὑποψίαν τινὰ παρῆλθεν, καὶ φησι, πῶς ἔσται τῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; πολλῷ μᾶλλον ἐκεῖνος ἀμφέβαλεν ἄν, ἢ μάλιστα παρὰ γυναικὸς ἀκούων τὸν ὑποστᾶθμόν. διὰ ταῦτα ἡ παρθένος μὲν οὐδὲν αὐτῷ λέγει, ὁ ἢ ἄγγελος τὸ κατὰ σὲ καλῶς τοὺς ἐφίσταται τίνος οὖν ἕνεκέν, φησιν, ἀγνοῦσι, ὅτι τῆς παρθένου τῦτο ἐποίησε, ἢ μὴ τὴν κίνησιν αὐτὴν εὐηγγελίσατο; ἵνα μὴ εἰς ταραχὴν ἢ ἢ φόβῳ πολλῷ. Ἐ γὰρ εἶχος ἦν, ὃ σαφὲς οὐκ εἰδῦμεν, ἢ βουλεύσασθαί τι περὶ ἑαυτῆς ἄτοπον, καὶ ὅτι βέλτιον ἐλθεῖν Ἐ ὅτι ξίφος, οὐ φέρουσαν τὴν αἰσχύνην. καὶ γὰρ θανατηφὸν ἦν ἢ παρθένος, καὶ δείκνυσιν αὐτῆς τὴν ἀρετὴν ὁ Λυκᾶς, λέγων· ὅτι, ὅπῳ Ⓦ ἀπασμὸν ἔσχυσεν, οὐκ βύθέως ἑαυτὴν ἀξίωσεν, οὐδὲ ἐδέξατο ὃ λεχθέν· ἀλλ' ἐταράχθη ζητοῦσα, ποταπὸς εἴη ὁ ἀπασμὸς οὗτος· ἢ ἦ ἄτως ὅσα διηριθμῆται, καὶ ἐξέσῃ τῇ ἀθυμίᾳ, τὴν αἰσχύνην λογιζομένῃ, ἢ οὐ προσδοκῶσα, ὅσα δὲ λέγῃ, πείσειν ἴσως τὴν ἀκούοντων, ὅτι οὐ μοιχεία ὃ γεγενημένον. ἵν' οὖν ταῦτα μὴ γένῃ), ἦλθε περὶ τῆς συλλήψεως ὁ ἄγγελος. ἢ γὰρ ἔδει ταραχῆς σκότος εἰ) τὴν ψυχὴν ἐκείνην, ἣν ὁ πάντων δημιουργὸς ἐπέδη· καὶ πάντος ἀπαλλάξαι θορύβου τὴν ψυχὴν, τὴν παραξιωθεῖσαν εἰσιέναι γένεσθαι Θεοτόκον μυστηρίων. διὰ ταῦτα τῇ μὲν παρθένῳ περὶ τῆς κυήσεως, ᾧ ἦ Ἰωσὴφ εἰ τῷ χαρῷ τῷ ὠδίνων Θαλέτε). " ὁ πολλοὶ τῷ ἀφελεστέρων οὐ Θεωδότες, Θαφωνίαν ἔφασαν εἶ)· διὰ τῦτο Ⓦ μὲν Λυκᾶν λέγει, ὅτι τῇ Μαρίᾳ βύαγγελίζεται Ⓦ ἦ Ματθαῖον, ὅτι τῷ Ἰωσὴφ, οὐκ εἰδότες, ὅτι ἀμφότερα γέγονεν· ὅπερ ἀναγκαῖον πᾶσαν τὴν ἱστορίαν παρατηρῆ. ἢ γὰρ πολλὰς ἄτα λύσωμεν ἀπορίας δοκούσας εἶ) Θαφωνίας. ἔρχεται τοίνυν ὁ ἄγγελος θορυβουμένου τῦ Ἰωσὴφ. Ἐ γὰρ ἢ τῶν εἰρημένων ἔνεκεν, καὶ ἵνα φανῇ αὐτῦ ἡ φιλοσοφία, ἀναβάλλεται τὴν παρουσίαν. ὅπῳ ἦ ὃ ἔργον ἐμέλλεν σκεδάσειν, παραγίνεται λοιπόν.

20 Ταῦτα ἦ αὐτὸ σκυθυμηθέντος, " ἄγγελος κατ' ὄναρ φαίνεται τῷ Ἰωσὴφ. Ὅρα τὸ ἀνδρὸς τὴν ὑπεικείαν· οὐ μόνον ὅτι οὐκ ἐκόλασεν, ἀλλ' ὅτι οὐδὲ ἔξῆλθέ νι, οὐδὲ αὐτὴν τὴν ὑποψίαν, ἀλλὰ καθ' ἑαυτὸν ἐλογίζετο, ἢ " αὐτῇ τῇ παρθένῳ ἀπορρήτῳ κρύψαι τὴν αἰτίαν. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, σκάνδαλον αὐτὸν ἤθελεν, ἀλλ' ἀπολῦσαι. τοσῦτον ἴσῳ ἦν μέρος Ἐ ὑπεικὴς ὁ ἀνήρ. Ταῦτα ἦ αὐτὸ" σκυθυμουμένου, κατ' ὄναρ φαίνε) ὁ ἄγγελος τῷ Ἰωσὴφ. καὶ διὰ τί μὴ φανερῶς, καθὼς τοῖς ποιμέσι ἢ τῷ Ζαχαρίᾳ, καὶ τῇ παρθένῳ; στόμφρα πιστὸς ἴσῳ ὁ ἀνήρ, Ἐ οὐκ ἐδεῖτο τῆς ὄψεως ταύτης. ἡ μὲν γὰρ παρθένος, ἅτε πολὺ μέγα βύαγγελιζομένη, Ἐ τῷ Ζαχαρίου μεῖζον, ἢ περὶ τῦ σχήματος ἔσχεν ἢ παραδόξου ὄψεως· Ⓐ ἦ ποιμένες, ἅτε ἀγραυλοῦντες καὶ ἀγρυπνοῦντες Θαφεῖμενοι. σωτ ἦ μὴ Ⓦ τύχῃ, τῆς ψυχῆς λοιπὸν" ἐκ τῆς πανηγύρεως ἐκ τοσαύτης καταληφθείσης καὶ ἑτοίμου οὔσης περὶ ταῖς χρησταῖς μεταδόσθαι ἐλπίδας, εἰ φανείη τις ὁ περὶ τῦτο ὁδηγῶν, " βύκόλως δέχεται τὴν ἀποκάλυψιν. διὰ μὴ τὴν ἐκ τοσῦτου βύαγγελίζε) · ἵνα αὐτὸ τῦτο γένηται αὐτῷ τῶν λεγομένων

γελιθῶν ἀπόδειξις. τὸ γὰρ μηδενὶ ἐξεῖπεῖν, ἀλλ' ἀ τῷ ἀγγέλῳ εἰρημένα, ταῦτα ἀκριβοῦσαν λέγοντος τοῦ ἀγγέλου, ἀναμφισβήτητον αὐτῇ παρέχει σημεῖον τοῦ τὸν * Θεοῦ * λέγοντα ἀφίξεσθαι. αὐτὸ γὰρ μόνον τὰ ἀπόρρητα τῆς καρδίας εἰδέναι ὄντος. ὅρα γοῦν πόσα γίνεται; καὶ ἡ τοῦ ἀνδρὸς φιλοσοφία δῆλον δείκνυσι· καὶ τοῖς τοῦ πίστει αὐτὴ συμβάλλεται τὰ δυσκαίρως λεχθέντα· καὶ ὁ λόγος ἀνύποπτος γίνεται, δικαίως ὅτι ἔπαθεν ἅπερ εἰκὸς ἦν παθεῖν ἄνδρα. πῶς οὖν αὐτῇ πιστεύσαι ὁ ἄγγελος; ἄκουσον καὶ γὰρ μᾶσον τοῦ σοφίου τοῦ Ἑρμηνέως. ἐλθὼν γάρ φησιν·

Ἰωσὴφ υἱὸς Δαβίδ, μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου.

Εὐθέως αὐτὸν ἀναμιμνήσκει τοῦ Δαβίδ, ὅθεν ὁ Χριστὸς ἔμελλεν ἔσεσθαι, καὶ οὐκ ἀφίησιν αὐτὸν ἀλλαχοῦ ζητεῖν, ἀλλ' ἐπὶ τῆς τῶν προγόνων προσηγορίας τῆς ἐπαγγελίας τῆς πρὸς τὸ ὅλον γένος γενομένης ἀναμνήσας. ἐπεὶ τίνος ἕνεκεν * υἱὸν Δαβὶδ αὐτὸν καλέσει; μὴ φοβηθῇς. κρείττων ἀλλαχοῦ ὁ Θεὸς ἐνίοις οὕτω ποιῆσαι, ἀλλ' βουλευομένου τινὸς τοιαῦτα γυναικὸς τοῦ Ἀβεσαλὼμ ὅπερ οὐκ ἔδει, ὑπερπληροφορώτερον καὶ μὴ ἀπειλῆς τοῦ λόγου κεχρῆσθαι· κρείττονα τὸ πρᾶγμα ἐκ τῆς ἀγνοίας ἐκείνου. οὐδὲ γὰρ εἰδὼς ἔλαθε τὸν Σαμψὼν ὁ κύριος, ἀλλ' ὅμως ἐπέπληξεν. ἐνταῦθα δὲ ἡμερώτερον. πολὺ γὰρ τὸ μέγεθος τῶν οἰκονομουμένων ἐκείνου, καὶ τὸ μέσον ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν. διόπερ οὐδὲ "ὑπερπλήξεως ἔδει. εἰπὼν δέ, μὴ φοβηθῇς, δείκνυσιν αὐτὸν δεδιότα, μὴ προσκρούσῃ τῷ Θεῷ, ὡς μοιχαλίδα ἔχων. ὡς εἰ μὴ τοῦτο ἐκείνου, ὅσῃ δὴ συνοίσει σκανδάλου. διὰ πάντων τούτων δείκνυσιν, ὅτι παρὰ τοῦ Θεοῦ ὁ ἄγγελος ἦκει, καὶ ἅπερ συνοίσει καὶ ἅπερ ἔπαθε καὶ διὰ πάντα "ἅπερ ἐποίησε, εἰς μέσον ἐκφέρων καὶ προφητείας. εἰπὼν δὲ αὐτῆς τὸ ὄνομα, οὐκ ἔστι μείζονα τούτου, "ἀλλ' ἐπήγαγε· τὴν γυναῖκά σου, οὐκ ἂν ὕστερον καλέσας, εἰ διέφθαρτο. γυναῖκα δὲ ἐνταῦθα τὴν μνηστὴν λέγει· ὥσπερ οὖν καὶ γαμβρὸς ἐλέγετο ἡ γραφὴ λέγει καὶ πρὸ τοῦ γάμου τὸν μνηστῆρα. ἵνα δὲ ὅτι παρθένος; εἶδον κατέχει. ἤδη γάρ "αὐτῇ τῇ ἀγγελίᾳ ἀπολέλυτο. "ταῦτα τὴν ἀπολελυμένην, φησί, κάτεχε, ἵνα σοι παραδίδωσιν ὁ Θεός, οὐχ ᾧ γῆς. παραδίδωσι δέ, οὐκ εἰς γάμον, ἀλλ' εἰς τὸ ζωοποιεῖν· καὶ παραδίδωσι δηλονότι φωνῆς τῆς ἐμῆς. ὥσπερ οὖν καὶ αὐτὴν ὁ Χριστὸς ὕστερον παρέδωκε τῷ μαθητῇ, ὅτω καὶ νῦν τῷ Ἰωσήφ. εἶτα καὶ τὴν ὑποψίαν ἀφιξάμενος, τὴν μὲν παρεῖναι ὑποψίαν οὐκ εἶπε· σεμνότερον δὲ καὶ πρεπωδέστερον "τῇ τῶν ὑπόνοιαν ἀφίησι καὶ ἐκείνῳ δηλῶν, ὅτι, ὅπερ ἐδεδοίκει καὶ σκανδαλοῦ ἤλπιζε, δι' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο καὶ λαβοῦ καὶ κατάσχεῖν ἔνδον αὐτὴν εἶπεν δίκαιος, ἐκ προσουσίας λύων τὴν ἀγανάκτησιν. οὐ γὰρ μόνον παραιτοῦμαι, φησίν, ἀπηλλαχέναι μίξεως· ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ φύσιν καὶ μετὰ τούτων ᾧ φόβου σκλυδωνίου μείζονος, ἀλλὰ καὶ θαύματος μείζονος.

Τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν οὐκ ἀνθρωπίνου ἐστὶν ἀγίου. Παραδόξων δὲ Ἑρμηνέων, ὑπερβαίνοντα δὲ καὶ ἀνθρώπινον λογισμόν, καὶ ἀνώτερον τῶν τῆς φύσεως νόμων. πῶς οὖν "πιστεύσει ὁ τούτων ἄπειρος τῶν ὑπερφυῶν πραγμάτων αὐτός; "ἀπὸ τῶν προελθόντων, φησίν, ἀπεκαλύφθη. ἅπερ γὰρ τοῦτο τὰ ἐν τῇ ἀγανοίᾳ ἅπαντα ἐξεκαλυψεν, ἅπερ ἔπαθεν, ἅπερ ἐδίδαξεν, ἅπερ ποιῆσαι "ἐβουλεύσατο· ἵνα ἐξ ἐκείνων καὶ τούτων πιστώσηται. μᾶλλον δέ, οὐκ ἀπὸ τῶν παρεληλυθότων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν μελλόντων αὐτὸν ἐπάγει).

21 Τέξεται δέ, φησιν, υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. Μὴ γὰρ, ὅπερ οὐκ ἀνθρώπινον ἐστιν ἅγιον, νομίσῃς ἀλλότριόν σε τῆς ἀγελαίας εἶναι τῆς καὶ τῶν οἰκονομιῶν. εἰ γὰρ καὶ εἰς τὴν γένησιν σοῦ δεῖ συνελθεῖν, ἀλλ' ἀνέπαφος ἔμεινε καὶ παρθένος, ὅμως ὅπερ ἐστὶ παρὰ σοῦ ἴδιον, ὃ λυμαινόμενον τῆς παρθενίας ἀξίωμα, τοῦτό σοι δίδωμι, τὸ ὄνομα ἐπιθεῖναι τῷ παιδίῳ. σὺ γὰρ αὐτὸν καλέσεις. εἰ γὰρ καὶ μὴ σὸς ὁ τόκος, ἀλλὰ τοί παρὰ σοῦ ἐπιδείξῃ σοῦ αὐτόν. ἔχε τοῦτό σε καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ ὀνόματος θέσεως εὐθέως οἰκεῖον τῷ παιδίῳ. εἶτα ἵνα μὴ πάλιν ἐκ τούτου πατέρα σὺ αὐτὸν ὑποπτεύσῃ, ἄκουσον πάλιν ἐξῆς πῶς μὴ ἀκριβείας ἕνεκεν. "τέξεται γάρ, φησιν, υἱόν· οὐκ εἶπε, τέξεταί σοι, ἀλλ' ἁπλῶς τέξεται. διὰ μετέπειτα

χ. ἀλλὰ καὶ διὰ τοιαῦτα ἐνδυμασίαν παιδίων τοιαῦτα λέγοντες
* τοῦ
* τὸν
* υἱὸν
χ. βουλευόμενον
χ. ὑπερπλήξεως ἐδεῖτο.
χ. πάντα, χ. ἀλλὰ καὶ ἑπόμενα.
χ. αὐτοῦ
χ. ἀλλὰ τ.
χ. καὶ
χ. ἵνα πιστεύσῃ
χ. ἀπὸ τῶν προελθόντων, φησίν, ἀπεκαλύφθη.
χ. ἐβούλετο.
χ. τέξεται μετὰ τοῦτο ἐκ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

τέως ἐγὼ αὐτὸ τέθεικεν. ϑ̔ γὰρ αὐτῷ ἔπεισεν, ἀλλὰ τῇ οἰκειμένῃ πάσῃ. διὰ τοῦτο γὰρ ὁ ὄνομα ἐκ τῶν ἔργων ἦλθε κομίζων ὁ ἄγγελος, ἵν' ἐντεῦθεν δείκνυσι θαυμαστὸν ὄντα τὸν τόκον, ὃν τὸν Θεὸν εἰς τὸν κόσμον ἐνέτεκεν. τοῦτο γὰρ, οὐδὲ τοῦτο" ἁπλῶς εἰπεῖν, ἀλλὰ μείζονα ἀγαθὰ ἦσαν ἐκεῖνα. διὰ τοῦτο ἐρμηνεύει τοῦτο ὁ ἄγγελος, τὴν χρείαν" ἐπιστείλας ἐλπίδας, καὶ ταύτην τοῖς πίστιν αὐτῶν ἐπαγόμενος. τοῖς γὰρ τοῦτα ἐπιτρέπεσθαι εἰώθαμεν ἔχειν· διὸ καὶ μᾶλλον αὐτοῖς πιστεύειν" φιλοδοξῶ. ἀπὸ πάντων τοίνυν κατασκευάσας τὴν πίστιν, ἀπὸ τῶν παρελθόντων, ἀπὸ τῶν μελλόντων, ἀπὸ τῶν ἐνεστώτων, ἀπὸ τῆς εἰς αὐτὸν ἡμῶν, εἰσάγει καὶ τὸν προφήτην διχήρεις τούτοις ἅπασι ψηφιζόμενον. πρὶν ἢ γὰρ αὐτὸν εἰσαγαγεῖν, τὰ μέλλοντα τὴν οἰκειμένην δι' αὐτοῦ συμβήσεσθαι ἀγαθὰ προδιαφωνεῖ. ἵνα γὰρ τοῦτό" ἐστιν; ἀμαρτιῶν ἀπαλλαγὴ καὶ αἱρέσεις.

χ. ἐπεσεῖν χ. ἐστὶν ἵνα. αὖ. -νον χ. ὀπ. συμβαίνειν. χ. ἵνα γ

Αὐτὸς γὰρ σώσει, φησὶ, τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.

Καὶ ὁρᾷς τὸ προάδολον ἐνδείκνυται. οὐ γὰρ πολέμων ἀφθαρσίαν, οὐδὲ βαρβάρων, ἀλλ' ὃ πολλῷ τούτων μείζον ἦν, ἁμαρτημάτων ἀπαλλαγὴν ἐπαγγελίζεται· ὃ μηδεὶς ποτε ἔμπροσθεν ἐλπίσαι ἐτόλμησε δυνατόν. καὶ τίνος ἕνεκεν, φησὶ, τὸν λαὸν αὐτοῦ εἶπε, καὶ οὐχὶ καὶ τὰ ἔθνη προσέθηκεν; ἵνα μὴ πλοῦτον τὸν ἀκροατὴν τέως. τῶν γὰρ ἰουδαίων ἀκροωμένων καὶ τὰ ἔθνη ἠνίξατο. λαὸς γὰρ αὐτοῦ, οὐχ ὁ Ἰουδαῖοι μόνον, ἀλλὰ δὲ πάντες οἱ προσιόντες καὶ δεχόμενοι τὸν πρὸς αὐτοῦ γνῶσιν. σκόπει γὰρ πῶς αὐτοῦ καὶ τὸ ἀξίωμα ἡμῖν παρίωσιξε, λαὸν αὐτοῦ καλῶν τὸν δῆμον τὸν Ἰουδαϊκόν. τοῦτο γὰρ οὐδὲν ἄλλο δεικνύειν δοκεῖ, ἢ ὅτι Θεοῦ παῖς ὁ ἰησοῦς, καὶ προεῖ τοῦ τῶν ὅλων βασιλέως ὁ λόγος ἐστὶν αὐτῷ. οὐδὲ γὰρ ἁμαρτήματα ἀφιέναι ἑτέρας ἐστὶ δυνάμεως, ἀλλ' ἢ τῆς οὐσίας μόνης ἐκείνης.

Ἐπεὶ οὖν τοσαύτης ἀπελαύσαμεν δωρεᾶς, πάντα ποιήσωμεν ὥστε μὴ τῶν εὐεργετῆσαι" καὶ διορίσαι [τὸν] τοσαύτην. Εἰ γὰρ δὲ περὶ τῆς ἡμῶν ταύτης ἀξίας καλέσεως τὰ γινόμενα ἴσμεν, πολλῷ μᾶλλον μὴ τὸν ἄφατον τοῦτον ἐνεργεῖσθαι. καὶ τοῦτο οὐκ ἁπλῶς λέγω νῦν, ἀλλ' ὅπως πολλοὺς ὁρῶ μὴ τὸ βάπτισμα ῥᾳθυμότερον τῶν ἀμυήτων διὰ τελειότητα, καὶ ὀλίγου ἔργου ἴδιον γνώρισμα πολιτείας. διὰ τοι τοῦτο οὐκ ἐν ἀγορᾷ, οὐκ ἐν ἐκκλησίᾳ δυνατὸν εἰδέναι καλέσεως, ἵνα μὴ ὁ πιστὸς, ἵνα ἢ ὁ" μὴ πιστός· πλὴν εἴ τις κατὰ τὸν καιρὸν ἐπιστείλῃ τῶν μυστηρίων, καὶ ἴδοι τοὺς μὴ ἐκδεδυμένους, τοὺς δὲ ἔνδον μόνους καλοῦντας. ἐγὼ δὲ οὐκ ἀπὸ τοῦ τόπου, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ βίου γνωρίζεσθαι. τὰ μὲν γὰρ τῶν ἔξωθεν ἀξιώματα εἰκότως ἀπὸ τῶν ἔξωθεν τεκμηρίων ὁρᾶται καταδηλα· τὰ δὲ ἡμέτερα ἀπὸ τῆς ψυχῆς δεῖ γνώρισμα λαβεῖν. ⟨ΜΝ⟩ γὰρ πιστὸν οὐκ ἀπὸ τῆς δωρεᾶς λαβεῖν φαίνεσθαι μόνον, ἀλλὰ δὲ ἀπὸ τῆς ζωῆς τῆς καλῆς. ⟨ΜΝ⟩ πιστὸν φωτῆρα δεῖ τοῦ κόσμου καὶ ἅλας. ὅταν δὲ μηδὲ σαυτὸν φαίνῃς, μηδὲ τὸν οἰκεῖον σπεδόνα ὑπισφίξῃς, πόθεν σε εἰσόμεθα λοιπὸν; ὅτι τῶν ναμάτων ἐπέβης τῶν ἱερῶν; ἀλλὰ τοῦτό σοι κολάσεως ἐφόδιον γίνεται. ὑμῖν γὰρ μέγεθος τοῖς οὐκ ἀξίως τῆς τιμῆς ζῆν προαιρουμένοις, προσθήκη ὑμωρίας ἐστί. ⟨ΜΝ⟩ γὰρ πιστὸν, οὐκ ἀφ' ὧν ἔλαβε παρὰ τοῦ Θεοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀφ' ὧν αὐτὸς εἰσήνεγκε, λάμπειν δίκαιον, καὶ πάντα χρόνον γνώριμον, [καὶ] ἀπὸ τοῦ βαδίσματος, [καὶ] ἀπὸ τοῦ βλέμματος, [καὶ] ἀπὸ τοῦ σχήματος, [καὶ] ἀπὸ τῆς φωνῆς. ταῦτα γὰρ εἶπον, οὐχ ἵνα τρόπος ὑπόδειξιν, ἀλλ' ἵνα τρόπος ὠφέλωμεν τοὺς ὁρῶντας ἑαυτοὺς ῥυθμίσωμεν. νυνὶ γὰρ ὅθεν μὲν ζητήσω σε ἐπιγνῶναι, πάντα καὶ σε ἀπὸ τῶν ἐναντίων δείκνυμι φαινόμενον. εἴ τε γὰρ ἀπὸ τοῦ τόπου βλήθῃ σε καταμαθεῖν, ἐν ἱπποδρομίαις καὶ θεάτροις καὶ θεάτροις ὁρῶ διημερεύοντα, καὶ ποτοποσίαις συλλόγοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ, καὶ μυθολογοῦντα ζωγραφίας διεφθαρμένων· εἴ τε ἀπὸ τοῦ σχήματος τῆς ὄψεως, ἀναλαγχάζοντα βλέπω διλωσεχῶς καὶ ἀλαλελυμένον, καθάπερ [" ἀνοσίαν ἔχουσι τὸ σῶμα] σεσηπυῖαν ἐταιρείαν καὶ ἀπολελυμένην· εἴ τε ἀπὸ τῶν ἱματίων, τῶν ὅλων σκηνῆς οὐδὲν ἄμεινον διακειμένων ὁρῶ· εἴ τε ἀπὸ τῶν ἐπομένων, πολλοστοὺς πρὸς φέρεις δὲ κόλακας· εἴ τε ἀπὸ τῶν ῥημάτων, ὑδὲν ὑγιὲς οὐδὲ ἀναγ-

χ. ἀνεκτὸν

The Library
Exeter College
Oxford

κρῖον ὑδὲ συνέχον ἡμῶν τ̃ ζωὴν ἀκριβῶ φιλοσόφουν· ἀλ̓ τε ἀπὸ τ̃ τραπέζης, μείζων ὀντευθὲν ἡ κατηγορία φανήσεται. πόθεν οὖν, εἰπέ μοι, δυνησόμεθά σε ὀπτηνῶναι τ̃ πιστὸν, τ̃ εἰρηκότων ἀπάντων ταῦτα ψηφιζομένων; καὶ τί λέγω τ̃ πιστόν; οὐδὲ γὰ, εἰ ἀλ̓ θεὸς εἶ, σαφῶς δυνάμεθα μαθεῖν. ὅταν μὲ γὰ λοιδορῇς μὲ ὥσπερ ἵνος, σκιρτᾶς ἢ ὥσπερ ταῦρος, χρεμετίζῃς ἢ ὅτι γυναῖκα ὥσπερ ἵππος· ἢ γαστριμάργης μὲ ὥσπερ ἄρκος, πιαίνῃς ἢ τ̃ σάρκα ὥσπερ ἡμίονος, μυσπιμπακῆς ἢ ὥσπερ κάμηλος· καὶ ἁρπάζῃς μὲ ὡς λύκος, ὀργίζῃ ἢ ὡς ὄφις, πλήττῃς καὶ ὡς σκορπίος, ὕπουλος ἢ [ἡς] ὥσπερ δράκων, ἰὸν ἢ πονηρίας διαπηρῇς ὥσπερ ἀσπὶς καὶ ἔχις, πολεμῇς ἢ κτ̃ τ̃ ἀληθῶς ὥσπερ ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκφύσας· πῶς δυνησόμεθά σε μὴ τ̃ ἀνθρώπων ἀριθμεῖν, ὁρῶν ὄντα σὲ τοιαύτης φύσεως τὸν χαρακτῆρα; κατηγορημένου γὰ καὶ πιστοῦ δραφορεῖν ζητ̃, κινδυνεύω μηδὲ ἀνδρὸς καὶ θείου θύρᾳ δραφορεῖν. τί γάρ σε εἴποι; θεῖον; ἀλλὰ τὰ θηρία ἐνί τούτων τ̃ ἐλαττωμάτ̃ κατέχει· σὺ" ἢ ὁμοῦ συμφορήσας πάντα, πορρωτέρω τ̃ ἐκείνων ἀλογίας ὁδεύεις. ἀγαθὰ δαίμονά σε προσείπω; ἀγαθὰ δαίμων οὔτε χαίρει τυραννίδι, οὔτε χρημάτ̃ ἐρᾷ. ὅταν οὖν καὶ θείων καὶ δαιμόνων ἐλαττώματα πλείονα ἔχῃς, πῶς σε ἄνθρωπον καλέσομεν, εἰπέ μοι; εἰ ἢ ἄνθρωπόν σε οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, πῶς σε προσερούμεθα πιστόν; καὶ ὃ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι οὔπω διακείμενοι κακῶς, οὐδὲ ἐννοούμεθα τῆς ψυχῆς ἡμῶν τὴν ἀμορφίαν, οὐδὲ καταμανθάνομεν αὐτῆς ὃ δυσειδές. ἀλλ̓ ὡς κουρείῳ μὲ καθήμενος καὶ τὴν κόμην ἀποκείρων, [ὡς] ὃ κάτοπτρον λαβὼν προσκοπεῖς μ̃ ἀκριβείας τὴν τῶν τειχῶν ζωθησιν, καὶ τὸν πλησίον ἐρωτᾷς, καὶ ὡ ἀποκείραντα αὐτὸν, εἰ καλῶς τὰ πρὸς τῷ μετώπῳ ζωνέθηκε, καὶ γέρων ὢν πολλάκις τὸν αἰσχύνην νεωτερικὴν φαντασίαις ὅπλοις μαινόμενος· τῆς ἢ ψυχῆς ἡμῶν τὸν ἀμορφον μόνον, ἀλλὰ καὶ θηριομόρφου, καὶ σκύλλης πικρὸς ἢ χιμαίρας καὶ τὰ ὡ "ἔξω μῦθον γεγυμνάσθης τοῦτ̃ μικρὸν ἀναπολῶν. καίτοιγε καὶ ἐνταῦθα κάτοπτρόν ὅτι πνευματικὸν, καὶ πολλῷ βέλτιον ἐκείνου καὶ χρησιμώτερον. τοῦτ̃ γὰρ δείκνυσι τὴν ἀμορφίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ μετατίθησιν αὐτὴν πρὸς κάλλος ἀμήχανον, ἂν θέλωμεν. τοῦτο δέ ὅτιν, ἢ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν μνήμη καὶ τῆς μακαρίας ζωῆς αὐτῶν ἱστορία, ἢ τῶν γραφῶν ἀνάγνωσις, ὧ δὴ τὸ Θεοῦ δοθέντες νόμοι. κἂν βουληθῇς ἅπαξ μόνον ἰδεῖν εἰς ταύτ̃ τῶν ἁγίων ἐκείνων εἰκόνας, ὡ ὃ δυσειδὴς ὄψ τῆς ψυχαγωγίας τῆς σῆς· καὶ ἰδὼν τοσοῦτος δεήσῃ λοιπὸν ἑτέρου εἰς ὃ ἀπαναγλύψαι τῆς αἰσχρότητος ταύτης. καὶ γὰ εἰς τοῦτο χρήσιμον ἡμῖν ὃ κάτοπτρον, καὶ ῥᾳδίαν ποιεῖ τὴν μετάθεσιν. μηδεὶς τοίνυν ἐν τ̃ τῶν ἀλόγων μιμείσθω μορφ̃. εἰ γὰ ὁ δοῦλος εἰς τὴν οἰκίαν τὴν παρᾷς τὸν εἰσέρχεται, ὅταν αὐτὸς καὶ θεῖον γένῃ, πῶς δυνήσῃ τῶν πορνῶν ὑπερβαίνειν ἐκείνων; ὡ τί λέγω θεῖον; θείου μὲ πολλοὺς χαλεπώτερος ὁ τοιοῦτός ὅτιν. σκῆνα μὲ γὰ, καίτοι κτ̃ φύσιν [ὄντα] ἄγια, δἰ θεοπίτης ἀπολαύσαντα τέχνης πολλάκις "ἥμερα γένε]· σὺ ἢ ὁ τὴν ἐκείνων θειωδίαν τὴν κτ̃ φύσιν εἰς τὴν πρὸς φύσιν ἡμερότητα μεταβαλών, ποίαν ἕξεις ἀπολογίαν τὴν σεαυτ̃ ὠμότητα τὴν κτ̃ φύσιν εἰς τὴν πρὸς φύσιν θειωδίαν ὀξαγαγών; καὶ ὃ μὲ ἄγριον φύσει" δεινὸς ἥμερον, σαυτ̃ ἢ ὡ ἥμερον φύσει πρὸς φύσιν ἄγριον ἰσχύς; καὶ λέοντα μὲν θαλαστεύων καὶ χειρούμενον ποιᾷ· τ̃ ἢ θυμὸν τ̃ σὸν λέοντος ἀγριώτερον κατασκευάζων; καὶ τοι δύο σκῆπτρα κωλύματα, καὶ ὃ λογισμοῦ ἐστερῆσθαι τὸ θεῖον, καὶ τὸ πρὸς τὸν ἐ] θυμῶ δέσθαι· ἀλ̓ ὅμως τ̃ παρουσίᾳ τῆς πρὸς τὸ Θεοῦ δοθείσης σοι σοφίας, καὶ τ̃ φύσεως κρείττ̃. ὁ τοίνυν ὅτι τῶν θείων καὶ τὴν φύσιν νικᾷν, πῶς ὅτι σαυτὸ μὴ τ̃ φύσεως καὶ τὸ τ̃ προαιρέσεως παρεδίδως καλόν; καὶ εἰ μὲν ἄλλον ἐκέλευον δἰ θεοπον ποιῆσαι πρᾶον, οὐδὲ ὅτω μὲν ἀδυνάτου ἔδοξα· δἰ ὃ ὑπετάττειν· πλὴν ἀλλ̓ ἐᾶν σοι παρεδόμεθα τὸ μὴ κύριον εἶ] τ̃ ἑτέρου γνώμης, μηδὲ ὅτι σοὶ κεῖσθαι τὸ πρᾶν. νυνὶ ἢ τὸ σαυτὸ λέγω ποιῆσαι θεῖον ἥμερον, καὶ ὃ πάντως κύριος εἶ. ἵνα οὖν ἔχεις ἀπολογίαν, τ̃ φύσεως μὴ κρατ̃; "ἵνα ἢ παρέφασιν ὑπερβάσεως παρεδόμεθα δυνήσῃ, λέοντα μὲν ποιᾷν δἰ θεοπον, σαυτὸν

τὸν ὃ πλειόνων ἕξ, μὴ θεφπου γενόμενον λέοντα; καὶ εἰκότως· μᾶλλον γὰρ φύσιν χαριζόμενος,
σαυτῷ ὃ μᾶλλον καὶ φύσιν τηρῶν· ἀλλὰ σὺν μηδὲ ἀγελίας ἦσθαι εἰς τὸν ἡμετέραν φιλο-
χ. λογῶν νεικίαν" σπεύσει βλήσεται, σαυτὸν ὃ ἀπὸ τῦ θείου τῆς βασιλείας καταστρέφων, καὶ εἰς
τὸν μεμισθωμένον ἐξωθῶν τὸν σκείνων; νόμισον γὰρ, εἰ βούλει, καὶ ⟨Ⓦ⟩ θυμὸν θεῖον εἶ)· καὶ
5 ὅσην πλεῖστον λέοντας ἕτερον, τοσαῦτον σὺ πλεῖ σαυτὸν ὑπόδειξαι τ' ἀπωδῶν· καὶ ποίησον
ἥμερον καὶ πρᾶον εἶ) τ' τοιῦτον λογισμόν. καὶ γὰρ ⟨ⓦ⟩ χαλεποὺς ὀδόντας ἔχῃ καὶ ὄνυχας· καὶ μὴ
ἡμερώσῃς αὐτόν, πόντα ἀπολῇ. σὺ δὲ γὰρ ὕπω λέων καὶ ἔχεις τὰ ἀπλάγχνα ⟨ⓦ⟩ ἀφαπα-
χ. τῆ σώμα ρεῖξαι δυνάται, ὡς θυμός, τοῖς σιδηροῖς ὄνυξι διϊωχεῶς τῦτο ποιῶν. ὁ γὰρ δὴ τὸ σῶμα
λυμαίνεται μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τῆς ψυχῆς ⟨ⓦ⟩ ἀφαιρεῖται τὴν ὑγίειαν, καταθέων,
χ. ποιῶν. 10 ἀπαρρήξων, ⟨ⓦ⟩ ἀφαιρῶν τὴν δύναμιν αὐτῆς ἅπασαν, καὶ ἄλυσιν πρὸς πόντα" τιθείς.
χ. πεῖσον Εἰ γὰρ σκώληκας ὃς ὁ τοῖς ἐγκάτοις τρέφων, σὺ δὲ δύναμιν δωσήσει), " πόντως τῶν ἔνδον
χ. αὐτῷ. " αὐτὸ διαπομπεύσων· πῶς ὄφιν ἡμᾶς τηλικοῦτον ἔχοντες καταπατήσωμεν πόντα τὰ ἔνδον,
χ. τὸν τὸν θυμὸν λέγω, δωσησόμεθά τι φιλοσοφον τεκμῆ; πῶς οὖν τοῦτης ἀπαλλαγησόμεθα τῆς λύ-
μης; ἢ πίωμεν ποτὸν νεκρῶσαι δυνάμενον τὰς ἔνδον σκώληκας καὶ τὰς ὄφεις. καὶ ποῖον δὴ
15 Εἰπὲ δὲ ποτόν, φησι, δ τὸν ἐμὸν τοῦτον ἔχοι; τὸ τίμιον αἷμα τῦ Χριστῦ, εἰ μὴ πρὸ ῥη-
χ. τῶν σίας ληφθείη (πᾶσαν γὰρ νόσον σβέσαι δυνήσει) τῦτο) καὶ μὴ " τότε τῆς θείων χαρφῶν τι
μὴ ἀκριβείας ἀκρόασις, ⟨ⓒ⟩ ἐλεημοσυνῶν τῆ ἀκροάσει προσομιλῶν. Σφαγὴ γὰρ τῶν πόν-
χ. τῆ ψυχῆ των δυνήσει) νεκρωθῆναι τὰ λυμαινόμενα τὸν ψυχὸν ἡμῶν πάθη· καὶ ὅτε ζησόμεθα μό-
νον. ὡς νῦν γε σθένει τῆς τεθνεώτων ἀμείνον ⟨ⓦ⟩ ἀφελίμεθα· ἐπεὶ γε σὺν ἔστι ζώντων σκείνων
χ. κρὸν μὴ 20 καὶ ἡμᾶς ζῆν, ἀλλ' ἀνάγκη ἡμᾶς ἀπολέσθαι." δῦ γὰρ μὴ φθάσωμεν αὐτὰ ἀποκτείναντες
σὺ σῶμα, σκεῖ πόντως ἡμᾶς [αὐτὰ] ἀποκτενῆ· μᾶλλον ὃ καὶ πρὸ σκείνου τὸ θανάτου τ'
ἐμάτιον ἡμᾶς καὶ σταῦθα ἀπαιτήσει δίκην. ⟨ⓒ⟩ γὰρ ἔκαστον τῶν παθῶν τῶν τοιῦτον, καὶ
ὠμὸν καὶ τυραννικὸν καὶ ἀκόρεστον, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμᾶς ἐλθὸν τ' ἡμέραν σὺδέποτε ἱσταται ὀδόντας
γὰρ λέοντος ⟨ⓐ⟩ ὀδόντας αὐτῶν, μᾶλλον ὃ καὶ πολλῷ χαλεπώτερα. ὁ μὲν γὰρ λέων ὁμοῦ τε
χ. περιπε- 25 ἐκορέσθη, καὶ ἀπέστη τῦ " σθαπεσόντος αὐτῷ σώματος· ταῦτα ὃ τὰ πάθη, ὅτε ἐμπίμπλα-
σπτης ται, ὅτε ἀφίσαται, ἕως ἂν ἐκδύσῃ τῦ ἀληθοῦ σῶν τὸν ἀλόντα δῦ θεφπον. τοσαύτη γὰρ
αὐτῶν ἡ δύναμις, ὡς τὸν δουλεύσαι, ἐὰν ὁ Παῦλος πρὸς τὸν Χριστὸν ἐπιδείκνυτο, καὶ γεέννης καὶ
βασιλείας δι' αὐτὸν καταφρονῶν, τὸν αὐτὸν καὶ πρὸς τῶν ἀλόντων ἀπαιτῆσαι. δῦ τε γὰρ σω-
μάτων ἔρωτι, αὖ τε χρημάτων, δῦ τε δόξης πρὸς πίσιν ἕλῃς, καὶ γεέννης καταγελᾷ λοιπόν, καὶ
30 βασιλείας καταφρονῆ, ἵνα τὸ θέλημα τῦτων ἐργάσηται). μὴ τοίνυν ἀπιστῶμεν Παύλῳ λέ-
γοντι, ὅτι τὸν Χριστὸν ὕπνως ἐφίλησαν. ὅταν γὰρ εὑρεθῶσί τινες τοῖς πάθεσιν ὕπνῳ δουλεύον-
τες, πῶς ἄπιστον σκῆνο δόξει εἶ) λοιπόν; καὶ γὰρ ὀφείλει τῦτο ὁ πρὸς ⟨Ⓦ⟩ Χριστὸν πόθος ἀσθενέ-
στερος, ὅταν πᾶσα ἡμῶν ἡ δύναμις εἰς τῦτο καταναλῶται τὸν ἔρωτα, καὶ ἁρπάζωμεν, ⟨ⓒ⟩
πλεονεκτῶμεν, ⟨ⓒ⟩ δόξῃ δουλεύωμεν κενῇ· ἧς εἰ γένοιτο ἀπαλλάττεσθαι· καὶ γὰρ μυριάκις γέ-
35 νη πρὸς Ἑλλήνων, σὺδὲν τῶν ἀτίμων ἔσῃ βδελυκτόν· ἀλλὰ διὰ τοῦτο μᾶλλον τῦτο καὶ ἀτιμότερος.
ὅταν γὰρ ⟨ⓐ⟩ βουλώμεθά σε δοξάζειν καὶ λαμπρὸν ἀποδεικνύναι, διὰ τοῦτο τῦτό σε γελῶσιν,
χ. ῥίπτουσι ὅτι τῆς παρ' αὐτῶν ὑπτιωμένης δόξης, πῶς σὺκ εἰς τὸ σκαπτὸν" πρέπει σαπτέσθαι σοι τὰ τῆς
τοιαύτης ἀνοίας; ⟨ⓒ⟩ γὰρ τῶν κατηγορημένων τὸ πρᾶγμά ἐστιν. ὥσπερ γὰρ ⟨Ⓦ⟩ ὑπτιωμένην
μοιχεύειν ἢ πορνεύειν δῦ ἐπαιτῆ τις ⟨ⓒ⟩ κλαπεύῃ, αὐτῷ τῦτο μᾶλλον κατήγορος γίγνῃ, ἢ ἐπαι-
40 νέτης τῦ τὰ τοιαῦτα ὑπτιωμένου· ὕτω καὶ τὸν δόξης ὑπτιωμένου ὅταν ἐπαινῶμεν ἅπαν-
τες, κατήγορον μᾶλλον ἐσμεν, ἢ ἐπαινέται τῶν βουλομένων δοξάζεσθαι. τί τοίνυν ὠφέλη-
κεις τὸ πρᾶγμα, ἀφ' ᾗ τὸ σκαπτόν σοι συμβαίνειν ἐθίσθη; εἰ [γὰρ] δοξάζεσθαι βού-
λῃ, καταφρόνει δόξης, καὶ πόντων ἔσῃ λαμπρότερος. τί πάσχεις ὅπερ ἔπαθεν ὁ Ναβουχο-
χ. δὰ δονόσορ; καὶ γὰρ σκῆνος εἰκόνα ἔστησεν, ἀπὸ τῦ ξύλου καὶ " τῆς ἀναθήτου μορφῆς πρόσθησιν

νομίζων ἑαυτῷ πορίζειν βλασφημίας, καὶ ὁ ζῶν ἀπὸ τῶν μὴ ζώντων λαμπρότερος ἤθελε φαίνεσθαι. Εἶδες τῆς μανίας τὸν ὑπερβολήν; δοκῶν γὰρ ἑαυτὸν τιμᾶν, μᾶλλον ἀξύβριστον. ὅταν γὰρ φαίνῃ τῷ ἀψύχῳ θαρρῶν μᾶλλον, ἢ ἑαυτῷ καὶ τῇ σὺν αὐτῷ ζώσῃ ψυχῇ, καὶ δηλοῖ ὅτι τοσαύτην ἀγνοεῖ πρόνοιαν, πῶς οὐκ ἂν εἴη γέλωτος ἄξιος, οὐκ ἀπὸ ξύλων, ἀλλ' ἀπὸ σανίδων καλλωπίζεσθαι ἀποβλέπων; ὥσπερ οὖν εἴ τις ζητεῖ ὁ βασιλεὺς ὁ ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ δηλοῖ τὸν κλίμακα καλὸν ὄντα ἀξιοῖ μᾶλλον, ἢ δηλοῖ ὁ δεσπότης εἶναι), ἐναβρύνεσθαι. τοῦτον καὶ ἐφ' ἡμῶν πολλοὶ μιμοῦνται νῦν. ὥσπερ γὰρ σκῆνος ἀπὸ τῆς εἰκόνος· οὕτως ἀπὸ τῶν ματαίων ἑτέρων, καὶ ἐξ οἰκίας ἄλλοι, καὶ ἐξ ἡμιόνων καὶ ὀχημάτων, καὶ ἀπὸ χιόνων τῶν ἐν ταῖς οἰκίαις ἀξιοῦσι θαυμάζεσθαι. ὅπου γὰρ ὁ δεσπότης εἶναι) ἀπώλεσαν, προέρχονται συλλέγοντες ἑαυτοῖς ἑτέρωθεν τὸν πολλὸν γέλωτος γέμουσαν δόξαν. ἀλλ' οὐχ Ἕλληνες καὶ μεγάλοι τοῦ Θεοῦ θεραπεύοντες ἐντεῦθεν, ἀλλ' ἀφ' ὧν ἔδει μάλιστα, ἐκ τούτων ἔλαμπον. καὶ γὰρ [καὶ] ἀγράμματοι, καὶ ἄθλιοι, καὶ νέοι, καὶ ξένοι, καὶ πάντων τῶν οἴκοθεν ὄντες ἔρημοι, τοῦ πάντα προβεβλημένου ζῶντα σεμνότερα πολλῷ τότε ἐφάνησαν. ἐπὶ μὲν Ναβουχοδονόσορ, οὐκ εἰκὼν ἦν ταύτη, οὐ σατράπαι, οὐ στρατηγοί, οὐ στρατόπεδα ἄπειρα, οὐ χρυσοῦ πλῆθος, οὐκ ἄλλη φαντασία προῆγε τὸν ὑπερθαυμάζοντα ἤρκεσε καὶ τὸ "δεῖξαι μέγαν· τούτοις δὲ τούτων πάντων γεγυμνωμένοις ἤρκεσεν ἡ φιλοσοφία μόνον, καὶ τοῦ τὸ σχῆμα τοῦ πορφυρίδα ἔχοντος καὶ τιάραν προβεβλημένου τὸν τότε τούτων κεκλημένους λαμπρότερος ἀπέφηνε, τοσοῦτον, ὅσον ὁ ἥλιος ὄστρακον μυρίαρα λαμπρότερος. καὶ γὰρ ἐν μέσῳ τῆς οἰκουμένης ἅπασης ἦσαν, νέοι τε ὄντες καὶ ἀγράμματοι καὶ δοῦλοι, καὶ φανέντων βοῦς ὁ βασιλεὺς πῦρ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἠφίει, καὶ στρατηγοὶ, καὶ ὕπαρχοι, καὶ ὕπατοι, καὶ πάντα τὰ ἀβόλητα τότε ἔφριξεν, καὶ φωνὴ συρίττων "πάντα ἐτάραξεν καὶ σαλπίσων καὶ πάσης μουσικῆς τοῦ θεάτρου πρότερος ἐνέκυψε ταῖς ἐκείνων ἀκοαῖς· καὶ κάμινος αὐτὸν εἶδεν τοῦ ὄρους ἄπειρον, καὶ αὐτὸν ἡ φλὸξ ἥπτετο τῶν νεφελῶν, καὶ πάντα φόβου καὶ "ἐκπλήξεως ἦν ἀνάμεστα. ἀλλ' ἐκείνης τούτων "ἔξέπληξεν· ἀλλ' ὥσπερ "παίδων παίζόντων καταγελάσαντες, τὸν ἀνδρεῖον καὶ τὸν "ὀπείκειαν ἐπεδείκνυντο, καὶ τῶν σαλπίσων ἐκείνων λαμπρότερον ἀφέντες φωνὴν ἔλεγον· Γνωστὸν ἔστω σοι, βασιλεῦ. οὐδὲ γὰρ μέχρι ῥήματος ὑβρίσαι ἐβούλοντο τύραννον, ἀλλὰ τὸν εὐσέβειαν ὀπιδείξασθαι μόνον. διόπερ οὐδὲ μακρούς "ἀπεπέμψαντο λόγους, ἀλλ' ἐν βραχεῖ πάντα ὑπεδείκνυντο. ἔστι γάρ, φησι, Θεὸς ἐν οὐρανῷ δυνατὸς ἐξελέσθαι ἡμᾶς. Οἴμοι τῆς πλῆθος δεικνύεις; Οἴμοι τὸν κάμινον; "τί μοι τὰ ξίφη τὰ ἠκονημένα; Οἴμοι θῆρες δορυφόρους; πάντων τούτων δυνατώτερος ἡμῶν ὁ δεσπότης καὶ δυνατώτερος. Εἶτα, ἐποίησαντες ὅτι συμβαίνει τοῦ Θεοῦ βουληθῆναι καὶ συγχωρῆσαι αὐτοὺς καυθῆναι, ἵνα μὴ τοῦτο ἡμολυσμένου δόξωσι ψευδῆ λέγειν, προσιέμενοι καὶ τοῦτο, λέγοντες· ὅτι ἐὰν μὴ τοῦτο γένηται, γνωστὸν ἔστω σοι, ὅτι τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν. Εἰ γὰρ εἶπον, ὅτι δι' ἁμαρτήματα οὐ ῥύεται), καὶ μὴ ῥύσηται, ἠπιστήθησαν ἄν. ἀλλὰ τοῦτο οὐ τοῦτο σιγῶσι· λέγουσι δὲ αὐτὸ ὅτι τῆς καμίνου, δῆλον καὶ κἂν ἐπὶ τὰ ἁμαρτήματα προσεληλυθότες· ὅτι δὲ βασιλέως οὐδὲν τοιοῦτον, δηλοῦσι καὶ κἂν μέλλωσι, τὸν εὐσέβειαν οὐ προσδοκῶσιν. οὐ γὰρ ἐπ' ἀμοιβαῖς καὶ ἀνταποδόσεσιν ἐπρεσβεύσαντο ἅπερ ἐπρεσβεύσαντο, ἀλλ' ἐξ ἀγάπης μόνης· καίτοι οὐκ αἰχμαλωσίαν ἦσαν καὶ οὐ δουλείαν, καὶ οὐδενὸς ἀπολελαυκότες χρηστοῦ. καὶ γὰρ καὶ πατρίδος, καὶ ἐλευθερίας, καὶ τῶν ὄντων πάντων ἐξέπεσον. μὴ γάρ μοι ταῦτα τὰ ταῖς βασιλικαῖς αὐλαῖς εἴπῃς ἡμᾶς. ὅσοι γὰρ ὄντες καὶ δίκαιοι, μυριάκις δὲ ἔλεγον ἐπιορκεῖν οἴκοι, καὶ τὸν τὰ τοῦ ναοῦ κελεύοντα ἀπολιπεῖν. Ἐξελεξάμην γάρ, φησι, προῤῥιφθαι τὰ τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ μᾶλλον, ἢ οἰκεῖν με τὰ σκηνώματα ἁμαρτωλῶν· καὶ, χρείττων ἡμέρα μία τὰ ταῖς αὐλαῖς σου ὑπὲρ χιλιάδας. μυριάκις [οὖν] ἂν ἔλεγον ἀπορῤῥίφθαι οἴκοι, ἢ βασιλεύειν τὰ Βαβυλῶνι. καὶ ὅτι δῆλον ἐξ ὧν καὶ τὰ τῇ καμίνῳ

δηλοῦσι,

χ. ξαίπμία·
χ. βορζόρμ
χ. παίπδων
χ. φόβους καὶ ἐκπλήξεως
χ. παιδίων
χ. φιλοσοφία ὑπεδείκνυντο,
χ. ἀπέστειλαν
χ. τί τὰ ξίφη τά
Δαν γ. ιη.
Ψαλμ. ογδο.

δηλονότι, βαρούμενοι τῷ αὐτόθι ἀμπέλωνι ὑμῶν, καὶ τῶν ἄλλων ὁρώντες συμφορὰς σφόδρα ἐδάκνοντο. ὅπερ μάλιστά ἐστιν ἀγίων ἴδιον, μὴ δόξῃ, μὴ ὑμνεῖν, μηδὲ ἄλλο τοιοῦτον τιμᾶν τὸν θεὸν πλησίον σωτηρίας. ὅσα γοῦν, πῶς ἐν καμίνῳ ὄντες, ὑπὲρ τῶν δημίων πάντων τὴν ἱκετηρίαν ἐποιοῦντο· ἡμᾶς γοῦν ἐν ἀνέσει ὄντες, τὰ ἀναγκαῖα μὴ μνημονεύομεν. καὶ ἵνα καὶ σὺ πίνια ἐξήτουν, ἀλλ' οὐδὲ ἑαυτῶν ἐσκέπτοντο, ἀλλ' τὰ τῶν πολλῶν. ὅτι γὰρ θανάτῳ καὶ τιμωρίαις, ὡς πολλοὶ μὲν ἑαυτοὺς παραβάλλονται, ἵνα θεὸν δυσωπήσωσι βουλόμενοι. εἶτα ὅλῃ οὐδὲ ἑαυτοὺς ἠνείχοντο, ὅπου τοὺς πατέρας καταφεύγουσιν· αὐλοὶ γοῦν οὐδὲν πλέον ἔφασαν εἰσφέρειν, ἀλλ' ἢ πνεῦμα ζωοποιούμενον. τούτους δὴ καὶ ἡμεῖς ζηλώσωμεν. καὶ γὰρ καὶ νῦν ἔσηκεν εἶναι χρυσοῦν, ἢ τὰ μαμωνᾶ τυραννίς. ἀλλὰ μὴ προσέχωμεν τοῖς τυμπάνοις, μηδὲ τοῖς αὐλοῖς, μηδὲ ταῖς κιθάραις, μηδὲ τῇ λοιπῇ τοῦ πλούτου φαντασίᾳ· ἀλλὰ καὶ εἰς καμίνον ἐμπεσεῖν δεῖ πενίας, ἐλωμένα ὥστε μὴ προσκυνῆσαι ἐκείνῳ· καὶ ἔσται δρόσος ἐν μέσῳ φλογὸς μαινομένης. μὴ τοίνυν φείδωμαι, πενίας ἀκούοντες καμίνου. καὶ γὰρ καὶ τότε, οἱ μὲ ἐμπεσόντες εἰς τὴν καμίνον ἀπεδείχθησαν λαμπρότεροι· οἱ δὲ προσκυνήσαντες ἀνῃρέθησαν. ἀλλὰ τότε μὲν ὁμοῦ πάντα ἐγίνετο· νῦν δὲ τὰ μὲν σκληρὰ ἔσται, τὰ δὲ σκληρὰ καὶ ἐν τῇ μελλούσῃ ἡμέρᾳ. οἱ μὲν γὰρ μὴ προσκυνήσαντες τὴν μαμωνᾶν πενίᾳ ἐλέγχονται, καὶ ἐν σκληρὰ καὶ τότε ἔσονται λαμπρότεροι· οἱ δὲ πλουτοῦντες σκληρὰ ἀδίκως, τότε τὴν ἑκάστην δώσουσι δίκην. ἀπὸ ταύτης γὰρ ὁ Λάζαρος τῆς καμίνου ἁρπάζει τὰ παίδων ἐκείνων οὐχ ἧττον λαμπρός· ὁ δὲ ἐν τῇ τάξει τῶν προσκυνησάντων τὴν εἰκόνα πλούσιος, ἐν γεέννῃ καλεδιαίζετο. καὶ γὰρ τὰ εἰρημένα τύπος ἐκείνων. ὥσπερ οὖν ἐν σκληρὰ, οἱ μὲ ἐμπεσόντες οὐδὲν ἔπαθον, οἱ δὲ ἔξω καὶ θηλυμανοῦντες μετὰ πολλῆς ἁρπαγῆσαι τὸ σφοδρότητος· οὕτω καὶ τότε ἔσται, οἱ μὲ ἅγιοι δηλαδὴ τῷ ποταμῷ τοῦ πυρὸς βαδίζοντες οὐδὲν πείσονται ἀνδες, ἀλλὰ δὲ φαιδροὶ φανοῦνται· οἱ δὲ τὴν εἰκόνα προσκυνήσαντες, ὅλον ὁ πῦρ αὐλῶν θηείου χαλεπώτερον πάντος ὁπτηπόδων δὲ καθέλκων ἔνδον. ὥστε εἴ τις ἁρπάσει τὴν γεέννην, ταύτην ἰδὼν τὴν καμίνον, ἀπὸ τῶν παρόντων πιστευέτω τοῖς μέλλουσι, καὶ μὴ φοβείσθω πενίας καμίνον, ἀλλὰ ἀμυρτίας καμίνον. τοῦτο μὲν γὰρ φλὸξ καὶ ὀδυνη, ἐκεῖνο δὲ δρόσος καὶ ἄνεσις· καὶ ἐκείνῃ μὲ τῇ καμίνῳ παρέσχεν ὁ Δανιήλους, ταύτῃ δὲ ἀπέλυσι, λυπαίνοντες τὸν φλόγα. ταῦτα ἀκηκοότες οἱ πλουτοῦντες, οἱ τὴν καμίνον τὴν πενίας λυπαίνοντες. ἐκείνους μὲ γὰρ οὐδὲν βλάψουσι, τὴν δρόσου παραμυθούμενοι αὐλοῖς· ἑαυτοὺς δὲ εὐχειρώτους ἐργάσονται τῇ φλογί, ἵνα ἀπὸ τῶν ἰδίων λυπῶνται χειρῶν. τότε μὲ οὖν ἄπελος συγκατέβη τοῖς παισὶ ἐκείνοις· νυνὶ δὲ ἡμεῖς τοῖς ἐν καμίνῳ πενίας ὄντι συγκαταβῶμεν, καὶ δρόσῳ τῆς ἐλεημοσύνης ἐργασώμεθα δρόσον, καὶ ἐκλυνάξωμεν [τὴν] φλόγα, ἵνα δὲ τῶν σεφανίων αὐτῶν γλυκάνωμεν κοινωνοί· ἵνα καὶ τὴν φλόγα τῆς γεέννης ἡ τοῦ Χριστοῦ δροσοδόσῃ φωνὴ λέγουσα· Πεινάσας γὰρ ἐμὲ εἴδετε καὶ ἐθρέψατε. Matth. κε. λδ. λε.
αὕτη γὰρ ἡ φωνὴ τότε αὐτὴ δρόσον παρέξουσιν ἡμῖν, δρόσου μέσης συνείρουσα τῆς φλογός. καὶ τελέσωμεν τοίνυν μὴ ἐλεημοσύνης εἰς τὴν τῆς πλουσίας καμίνον· ἰδωμεν τὸν φιλοσοφοῦντας βαδίζοντας ἐν αὐτῇ, καὶ τοὺς ἀνθρακας πατοῦντας· ἰδωμεν τὸ θαῦμα τὸ χαρισθὲν παρὰ δόξαν, ἀλλ' θερμὸν ἐν καμίνῳ φάλλοντα, ἀλλ' θερμὸν ἐν πυρὶ βυζαντιοῦντα, πενίᾳ παρασκευαζόμενοι ἑκάστῃ, καὶ πολλὴν φέροντα τὴν βυθημίαν τοῦ Χριστοῦ. καὶ γὰρ τοῖς παισὶν ἐκείνοις ἴσοι γίνονται οἱ πενίαν μετὰ βυζαντίας φέροντες. καὶ γὰρ πυρὸς φοβερώτερον ἡ πτωχεία, καὶ μᾶλλον ἐμπιπράναι εἴωθεν· ἀλλὰ τοὺς παῖδας οὐκ ἐνέπρησεν ἐκείνους, ἀλλ', ὅπου χαρίεσσα ὡμολόγησαν καὶ δεσποτικὰ καὶ τὰ δεσμὰ βύθεως αὐλοῖς διελύετο. οὕτω καὶ νῦν, αὖ ἐμπεσὼν εἰς πενίαν εὐχαριστήσῃς, καὶ τὰ δεσμὰ λύσῃ, καὶ ἡ φλὸξ σβέσῃ· καὶ μὴ σκεδασθῇ, ὁ πολλῷ μᾶλλον μαστίσει, ἀντὶ φλογὸς πηγὴν ἕξῃς. ὁ δὴ καὶ τότε ἔπαθε· καὶ ἐν τῇ καμίνῳ μέσῃ δρόσου καθαρὸς ἀπέλαυσεν. τὸ μὲν γὰρ πῦρ οὐκ ἔσβεσε, τὸ δὲ καυθῆναι τοὺς ἐμβληθέντας διεκώλυσε.

χ. τὰ
χ. τὰ

χ. ποίαν

χ. ἀπιστῶ

χ. ἀπιστῶ

χ. ὑμᾶν χρίας
χ. θεῖος·
χ. ὁ ἐν ὅλῃ ὅλῃ ἡμέρᾳ· ὡ-ναν δὲ ἰδίαν, ἴσως πηγὴν, ἢ πλατυσμὸν ἀπολαύσουσι διὰ-κωτοι, καὶ ἐν καμίνῳ μέσῃ δρόσου καθαρὸς ἀπολαύσουσι, ὅπερ καὶ πάσχουσι· τὸ μὲν γὰρ πῦρ οὐ κατέβεσε, τὸ δὲ καυθῆναι διεκώλυσε. ὡ πίνων

διεκώλυσε. τοῦτο καὶ ὅπου τῶν φιλοσοφούντων ἔστιν ἰδεῖν. καὶ γὰρ ὁ πενίας τὴν πλουτοῦντων ἀδέσποτον ἀχθεῖν). μὴ τοίνυν ἔξω τῆς καμίνου καθεζώμεθα, ἀνήλεως τοὺς σοὺς πένητας ἔχοντες, ἵνα μὴ παθωμεν ὅπερ ἔπαθον τότε ἐκεῖνοι. ἂν μὲν γὰρ καταβαὶς τοὺς αὐτοῦ ἴδῃ μετὰ τῶν παίδων, εὐκέπι σε ἐνδὲν ἐργάσηται δεινὸν τὸ πῦρ· ἐὰν δὲ ἄνω καθήμενος φείδῃ αὐτοῦ ὡς τῆς φλογὸς τῆς πενίας, καταφλέξει σε ἡ φλόξ. καταβηθι τοίνυν εἰς τὸ πῦρ, ἵνα μὴ καταφλεχθῇς ὑπὸ τοῦ πυρός· μὴ καθίσῃς ἔξω τοῦ πυρός, ἵνα μή σε ἁρπάσῃ ἡ φλόξ. δεῖ μοὶ γὰρ ἰδεῖν σε μετὰ τῶν πενήτων, ἀποχήσεταί σε· ἂν δὲ ἀλλοτρίου μόνον αὐτῶν, ὀπισθαμείται σοι χ. σου
ταχέως, καὶ ἁρπάσεταί σε. μὴ τοίνυν ἀποχῆς αὐτῶν ἐμβλητέον. ἀλλ' ὅταν ὁ ἀγγελος χ. ἐκβλητ.
κελεύῃ σοὺ μὴ προσκωπῆσαι τῷ χρυσῷ βαλεῖν εἰς τὴν κάμινον τῆς πενίας, μὴ τῶν ἐμβαλλόντων, ἀλλὰ τῶν ἐμβαλομένων μόνον· ἵνα γένῃ τῶν σωζομένων καὶ μὴ τῶν καιομένων. ὁ γὰρ μεγίστη δρόσος, ὁ μὴ κατέχεσθαι ἐπιθυμίᾳ πλούτου, ὁ πένησιν ὁμιλεῖν. ὅτοι πενήτων εἰσὶν εὐπορώτεροι, ἢ τῶν ἐπιθυμίαν τοῦ πλούτου καταπατήσαντες· ἐπεὶ ὁ ἐκεῖνοι καταφρονήσαντες τότε τοῦ βασιλέως, ἐλάμποντο τοῦ βασιλέως λαμπρότεροι. καὶ σὺ τοίνυν αἰδεῖσθης τὸν τῷ κόσμῳ πραγμάτων, τοῦ κόσμου πάντος ἔσῃ ἀμείνοτερος, καὶ σοὺ ἀγγέλους ἐκείνους, ὧν σὺκ ἐῶ ἄξιος ὁ κόσμος. ἵν' οὖν ἄξιος γένῃ τῶν ὁρωμένων, καταγέλασον τῶν πρόντων. οὕτω γὰρ καὶ σὺ τούτων ἔσῃ λαμπρότερος, καὶ τῶν μιγμάτων ἀπολαύσεις ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Β' ιαλπ.

Ομιλ. ε. 22 ΤΟΥΤΟ ΔΕ ΟΛΟΝ ΓΕΓΟΝΕΝ, ΙΝΑ ΠΛΗ-
ρωθῇ ὃ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος·
23 Ἰδοὺ, ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ. χ. καλέσεται

ΠΟλλοὶ ἀκούω λεγόντων, ὅτι πάντες μὲν ἐκ τῆς ἀκροάσεως ἀπολαύοντες, συζελλόμεθα· ἐξελθόντες δὲ ἕτεροι πάλιν ἀπ' ἑτέρων γινόμεθα, τὸ πῦρ τῆς προθυμίας σβεννύντες. τί οὖν ἀπ' ἐμοῦ γένοιτο, ὅπως τοῦτο μὴ γένῃ); σκεπτώμεθα ὅθεν γένῃ). πόθεν οὖν γένῃ) ἡμῖν ἡ τοσαύτη μεταβολή; ἀπὸ τῆς ἀμελείας τὸ μὴ προσκύσης, καὶ τῆς τῶν ποιητῶν ἀπειθείας" ζημιούσας. ἀπὸ γὰρ ἑκατὸν ἀπὸ τῆς ζημιώσεως ἀναχωρεῖν τὰς μὴ προσήκοντα τῇ ζημίᾳ" ἐμβάλλειν ἑαυτὸν πράγματα· ἀλλ' αὐθέως οἴκαδε" ἐλθόντας τὸ βιβλίον μεταχειρίζεσθαι, καὶ τὴν γυναῖκα δὲ τὰ παιδία προτρέπειν τὴν κοινωνίαν τῶν τῶν εἰρημένων καλῶν συλλογῆς, καὶ τότε τῶν βιωτικῶν ἀπολείας προσλήψῃ. εἰ γὰρ ἀπὸ βαλανείου ἢ ἀγορᾶς ἀπιὼν" ἐμβάλλειν, ὥστε μὴ τὸ ἐκεῖθεν αἴρεσιν λυμαίνασθαι τοῖς ἐν ἀγορᾷ προσήκουσι· πολλῷ μᾶλλον ἀπὸ ζημίας ὅτου ποιοῦ ἐγκρίνων. νῦν δὲ τοὐναντίον ποιοῦμεν. ἐγκαλοῦμεν δὲ ὅτου καὶ πάντα ἀπόλλυμεν. ὅπου γὰρ τὰ ὠφελείας τὰ λεχθέντων παιδείσης καλῶς, ἡ πολλὴ ῥᾳθυμία τὰ ἔξωθεν προσαπολλύντων πάντα" κατασύρασα οἴχεται). ἵν' οὖν μὴ ὅτου γένῃ), ἀπὸ ζημίας ἀναχωρῶν, μηδὲν ποιοῦ τῶν εἰρημένων συλλογῆς ἀναλαμβάνοντες. καὶ γὰρ ἑκάστης ἀγωμοσιώσεως δεῖ εἶναι, πέντε καὶ ἓξ ἡμέρας τοῖς βιωτικοῖς ἀποτεμνούσας, τοῖς πνευματικοῖς μηδεμίαν ἡμέραν, μᾶλλον δὲ μηδὲ μικρὸν τῆς ἡμέρας μέρος" δίδοναι. οὐχ ὁρᾶτε τὰ παιδία τὰ" ἡμέτερα, ὅτι τὰ μαθήματα, ἅπερ καὶ δεῖξον), ταῦτα δι' ὅλης μελετῶσι τῆς ἡμέρας; τοῦτο δὴ καὶ ἡμεῖς ἐργασώμεθα· ἐπεὶ πλέον οὐδὲν ἡμῖν ἔσται τῆς σὺκ ἐῶ ἀφίξεως, εἰς πίθον τετρημένον ἀντλοῦσι καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ μηδὲ τοσαύτην προσχοῦσι σπουδὴν τῇ τῶν εἰρημένων φυλακῇ, ὅσην πρὸς χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἐπιδεικνύμεθα. δικαίως μὲν γὰρ γ. ἀκοντῶς δι-δόναι· ἀλλ. δόναι αὐτοῖς. χ. ὑμέτερα.

γλῶ τῆς ὀλίγα λαβοῦσι, καὶ εἰς βαλλάντιον ἀποβλέπε), καὶ σφεγγίδα ὑπτιάζησιν· ἡμεῖς δὲ
χ. ἀργυρᾶ χρυσίου ἢ λίθων πολυτελῶν τιμιώτερα διηρθμοῦμεν λόγια, καὶ οὐδὲ τῶ πνεύματος ἐπωδεχόμενοι θησαυρούς, οὐκ εἰς τὰ ταμεῖα τῆς ψυχῆς ἀποτιθέμεθα· ἀλλ' ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἐσπείρωμεν τῆς ἡμετέρας διανοίας ἐκεῖσε. τίς οὖν ἡμᾶς ἐλέγξει λοιπόν, ὁπόταν πολλοὺς τοὺς ἐπαύλεις, καὶ εἰς τοσαύτην ἐμβάλλοντας πενίαν; ἵν' οὖν μὴ τοῦτο γένῃ), γεράφωμεν ἑαυτοῖς νόμον ἀκίνητον, καὶ τοῖς γυναιξὶ καὶ τοῖς παισὶ τοῖς ἡμετέροις, μίαν τῆς ἑβδομάδος ἡμέραν ταύτην ὅλην ἀνατιθέναι τῇ ἀκροάσει καὶ τῶν ἀκουσθέντων τῇ συλλογῇ. ὅταν γὰρ καὶ βιωμαθέστεροι τοὺς καὶ μέλλοντα ῥηθήσεσθαι ἀπομνημονεύωμεν, καὶ ἡμῖν ἐλαφρότερον ὁ πόνος ἔσται, καὶ ὑμῖν δὲ
χ. τοῦτον δὲ ἀνεγνώσθη καὶ τῆς εἰρημένον συλλογῆς. κέρδος πλέον, ὅταν τὰ προφθάσαντα εἰρημένα φέροντες ὀπτὶ μνήμης, ὅταν τὰ μὴ ταῦτα ἀκούσητε. ὁ γὰρ μακρός τις καὶ τοῦτο ζωντελὴς τοὺς τὰ τῶν λεγομένων ζωέσιν, τὸ τὰ ἀκόλουθα ἔχειν εὐδέναι μὴ ἀκριβείας τῶν πρὸς ἡμῶν ὑφαινομένων ὑμῖν νοημάτων. ὁπόταν γὰρ οὐκ ἔνι πάντα ἐν μιᾷ καταβάλλειν ἡμέρᾳ, καὶ ἐν πολλαῖς ὑμῖν ἡμέραις καταπιθέμενα τῇ τῆς μνήμης ζωχείρᾳ ὥσπερ σπερμά τινα ποιήσαντες, ὅταν δὲ προσπεθῆτε τῇ ψυχῇ, ὥστε ὀλόκληρον φανέντα τὸ σῶμα τῆς γραφῆς, δύναμιν ποιήσαντες τοιοῦτον τὸν ἔναγχος εἰρημένων ἑαυτοῖς, ὅταν καὶ σημείων ὀπτὶ καὶ προσχείμενα ἴσωμεν. ἵνα δὲ ὅτι τὰ προσχείμενα σήμερον; ὅταν ὁ ὅλον τέλεσον, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ὅλῳ τῷ προφήτῃ λέγοντος. ἀξίως τοῦ παύματος, ὡς αὐτῷ δυνατὸν ἰῷ, δυσβόησον, εἰπών· ὅταν ὁ ὅλον τέλεσον. ὁπόταν γὰρ εἶδε τὸ πέλαγος καὶ τὸν ἄβυσσον τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ μηδέποτε ἐλπιδὲν εἰς ἔργον ἐλθόν, καὶ φύσεως λυθείσας νόμους, καὶ χαλαλασγὰς γενομένας, καὶ Ⓦ πάντων ὑψώσεσιν τοὺς Ⓦ πάντων καταπόσεσιν καὶ πόντα, καὶ μεσότοιχα λυόμενα, καὶ χωλύματα διαῤῥηγνύμενα, καὶ πολλῷ πλείονα τούτων ἕτερα γενόμενα, ἐνὶ ῥήματι τὸ θαῦμα πρέσπεσεν, εἰπών· τοῦτο ὁ ὅλον τέλεσον, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου. μὴ γὰρ νομίσῃς, φησίν, ὅτι νῦν ταῦτα ἔδοξε· πάλαι προεπεύδετο. ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος πάντα χοῦ δείξας ἐσπούδασε. καὶ προπέμπει Ⓦ Ἰωσὴφ τὸν Ἡσαΐαν λοιπόν· ἵνα καὶ τὴν αὐτοῦ ῥημῳ ὀπτιλάθῃ) ἀφυπνιάσεις, ἅτε προσφάτους εἰρημένων, τὴν προφητικὴν, οἷς Ζωσιμᾶς ἄφη, ἅπαντος δυναμωθείς, καὶ τὰ πρὸς αὐτοῦ λεχθέντα κατάσχῃ. καὶ τῇ μὲν γυναικὶ οὐδὲν τούτων εἴρηκεν, ἅτε κόρῃ οὔσῃ καὶ ἀπείρως τούτων ἐχούσῃ· τὸν δὲ ἀνδρὶ, ἅτε δικαίῳ [τε] ὄντι καὶ μυστικῶτι προφήτῃ, σύνεσιν ἔχαλέτε). καὶ περὶ μὲν τούτου Μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου λέγει· σὺ δὲ ὅταν ὁ ὅτε Ⓦ προφήτην εἵλκυσεν εἰς τὸ μέσον, τότε αὐτοῦ πίστευε τὸ τῆς προφητείας ὄνομα. ὁ γὰρ ἂν ὅπως ἀπαράκτητος ἔλθῃ, προφήτην προσ αὐτοῦ ἀκούων, εἰ μὴ προφήτου δὲ Ἡσαΐου. καὶ γὰρ οὐδὲν ξένον, ἀλλὰ τὸ ζωπῆς καὶ τὸ ὀλιγοπολλῷ χρόνῳ μυστικὸν ἔμυσεν ἀκούσας προφήτου. ὅπερ τοῦτο ποιῶν θαυμάσιον τὸ εἰρημένον ὁ ἄγγελος, προφήτης εἰς μέσον τοῦ Ἡσαΐαν. καὶ οὐδὲ ὁ ζωῆς ἴσα) · ἀλλ' ὀπτὶ τοῦ Θεοῦ ἁπαρτᾶ τοῦ λόγον. οὐ γὰρ αὐτοῦ φησιν εἶ) τὸ εἰρημένον, ἀλλὰ τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ. ὅπερ ὅταν οὐκ εἴπεν· ἵνα πληρωθῇ ὃ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Ἡσαΐου, ἀλλὰ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου. τὸ μὲν γὰρ σῶμα ἦν Ἡσαΐου· ὁ
χεῖρ. ζωσ. δὲ χρησμὸς αὖθις ἐφέρετο. τί οὖν ὅτος φησιν ὁ χρησμός; Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι ὃ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ. πῶς οὖν οὐκ ἐκλήθη, φησὶ, τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ἀλλὰ Ἰησοῦς Χριστός; ὃ οὐκ εἶπε, καλέσεις, ἀλλὰ καλέσουσιν, ἡ ὄχλοι τοῦτ' ἔστι, καὶ ἡ τῶν προφητῶν ἔκβασις. ἐκάλεσε γὰρ ὃν Συμβαίνοντα ὄνομα τίθησι. καὶ ἔστος τοῦτο τῇ γραφῇ, καὶ συμβαίνοντα πράγματα αὐτοῖ ὀνομάζει ἡμᾶς. οὐδὲν οὖν ἄλλο δηλοῖ ὃ, καλέσουσιν Ἐμμανουήλ, ἢ ὅτι ὄντα) Θεὸν μεθ' ἡμῶν ἄνθρωπον. ἀεὶ μὲν γὰρ ἦν μεθ' ἡμῶν· οὐδέποτε δὲ οὕτω σαφῶς. εἰ δὲ ἀναισχυντοῦσιν Ἰουδαῖοι, ἐρησθήσθω αὐτοὺς· πότε παῖδιον ἐκλήθη, καὶ χέως σκύλευσον, ὀξέως προνόμευσον; ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν. πῶς οὖν ὁ προφήτης ἔλεγε· Κάλεσον ὃ ὄνομα αὐτοῦ, ταχέως σκύλευσον; ὅτι μεθ' ἡμῶν θέντος αὐτοῦ, προ- Ησ. η.
νομὴ σκύλων ἐγένετο καὶ προνομή, ὅπερ τοῦτο τὸ ἐπ' αὐτοῦ προφήτευμα συμβεβηκὸς, ὡς ὄνομα

αὐτοῦ

αὐτὸ φησι. καὶ ἡ πόλις δέ, φησι, κληθήσῃ πόλις δικαιοσύνης, μητρόπολις πιστὴ Σίων. Ἐ
ὑδαμοῦ δὲ εἰσῆλθεν ὅτι ἠρημώθη ἡ πόλις, ἀλλ' ἔμεινεν Ἱερουσάλημ καλουμένη. χ. ιη
ἀλλ' ὅπως τοῦτο εἰς τὸ βέλτιον αὐτῆς μεταβληθείσης, διὰ τοῦτο αὐτὴν οὕτω καλεῖ-
σθαι φησιν. ὅταν γὰρ ᾖ συμφέρον τοῦ πράγματος, ὃ τῆς προνοητικῆς σοφίας γνωρίζει τὰ χ. ιε
κατορθοῦντα αὖθις, ἢ καὶ ἀπολλύοντα αὐτό, ὀνόματα αὐτοῖς φησιν εἶναι τοῦ πράγματος τὴν ἀ-
λήθειαν. Εἰ δὲ ἐντεῦθεν ὁρμώμενοί τινες ἕτερον ζητοῖεν τὸν τῆς προφητείας λόγον, καὶ
καλοῦντες ἡμῖν ἑτέρας ἐρμηνείας λέγοντες, ὅτι οὐκ εἶπον προφήτου, ἀλλὰ νεανίου· πρῶ- χ. ιδ
τον μὲν σκοπὸν ἐροῦμεν, ὅτι τῶν ἄλλων μᾶλλον ἀπόντων τὸ ἀξιόπιστον ⓐ ἑβδομήκοντα ἔχειν
ἐν δικαίῳ. οἱ μὲν γὰρ μὴ τῷ τοῦ Χριστοῦ παρουσίᾳ ἐρμηνεύθησαν, Ἰουδαῖοι μείναντες,
καὶ δικαίως ἐν ἀποπτώσει, ἅτε ἀπειθείᾳ μᾶλλον εἰρηκότες, καὶ τῇ τῆς εὐφημείας συσκι- χ. δικαίως
άζοντες ὑπάτῃσιν· ⓐ ἢ ἑβδομήκοντα πρὸ ἑκατὸν ἢ καὶ πλειόνων ἐτῶν τῆς τοῦ Χριστοῦ παρου-
σίας ὑπὸ τοῦτο ἐλθόντες, καὶ τοσοῦτοι ὄντες, πάσης τοιαύτης εἰσὶν ἀποφάσεως ἀπηλλαγμένοι, καὶ
διὰ ⓦ χρόνου καὶ διὰ τὸ πλῆθος καὶ διὰ τὴν συμφωνίαν μᾶλλον ἂν εἶεν πιστεύεσθαι δίκαιοι.
εἰ δὲ καὶ τὴν ἐκείνων προσήκουσι μαρτυρίαν, καὶ ὅτα τὰ νικητήρια παρ' ἡμῖν. καὶ γὰρ τὸ τῆς νεα- χ. πίστ
νιότητος ὄνομα ὑπὸ τῆς προφητείας εἴωθεν ἡ γραφὴ λέγειν, οὐχ ὑπὸ γυναικὸς [δὲ] μόνον, ἀλ-
λὰ καὶ ὑπὸ ἀνδρῶν. νεανίσκοι γάρ, φησι, καὶ πρεσβύτεροι μετὰ νεωτέρων. καὶ ὑπὸ κόρης χ. σει
δὲ ὑπεκλυομένης δηλονότι πάλιν φησίν· ἐὰν φωνήσῃ ἡ νεᾶνις, τοῦτέστιν ἡ παρθένος. καὶ
τὰ περὶ τούτου εἰρημένα, τοῦτον ⓦ λόγον ζωώσουσιν. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς εἶπεν, ἰδοὺ ἡ παρ-
θένος ἐν γαστρὶ ἕξει· ἀλλὰ προέτεινεν εἰπών, ἰδοὺ δώσει Κύριος αὐτὸς ὑμῖν σημεῖον, τότε
ἐπάγων, ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει. καί τοι εἰ μὴ παρθένος ἦν ἡ μέλλουσα κύειν, ἀλ-
λὰ νόμῳ γάμου τοῦτο ἐλάμβανε, ποῖον ἂν εἶχε σημεῖον τὸ γινόμενον; τὸ γὰρ σημεῖον ἐπαρ-
καίνειν δεῖ τῷ τῶν πολλῶν ἀνθρώπων ἀνθρωπείᾳ, καὶ ξένον ἢ καὶ παραλλαγμένον. ἐπεὶ πῶς ἂν
εἴη σημεῖον;

24 Διεγερθεὶς δὲ ὁ Ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος Κυ-
ρίου. Εἶδες ἐπανάπαυσιν, καὶ καταπεισθῆναι δόγμασι; εἶδες ψυχὴν διεγηγερμένην καὶ ἐν ἅ-
πασιν ἀδέκαστον; ὅτε γὰρ ἰσόκλινα ἐπανόρθωσιν ἀνδρὸς ἢ ἄτοπον, καταφρονεῖν ἰσάζετο τῆς
παρθένου. Οὐδὲ ὅπως ταύτης ἀπαλλάγῃ τῆς ὑποψίας, σκανδαλῶν ἐπέμεινεν, ἀλλὰ καὶ χ. ὅτι
κατέχει καὶ δέχεσθαι τὴν οἰκονομίαν παῦσαι.

Καὶ παρέλαβε [γὰρ φησι] Μαριὰμ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ.

Εἶδες πῶς ζωηρῶς τὸ ῥῆμα τὸ ὄνομα ὁ εὐαγγελιστής, οὐ βουλόμενος σκανδαλισθῆναι
τὸ μυστήριον σκεῦος τέως, καὶ τὴν ποινὴν ἢ σκεύη αἰσχρῶν ὑποψίαν; παραλαβὼν
ἢ αὐτὴν,

25 Οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν, ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον.

Τὸ ἕως, σὺν τοῖς εἰρημένοις, οὐχ ἵνα ὑποπτεύσῃς ὅτι μετὰ ταῦτα αὐτὴν ἔγνω, ἀλλ' ἵνα
μάθῃς, ὅτι περὶ τῶν ὠδίνων πάντως ἀνέπαφος ἦν ἡ παρθένος. Διὰ τοῦτο οὖν ἔνεκεν, φησι, τοῦ ἕ-
ως τέκῃ; ὅτι ἅπαξ τῇ γραφῇ τοῦτο πολλάκις ποιεῖν, καὶ τὴν ῥῆσιν ταύτην μὴ ὅτι διωρισμέ-
Γεν. κ. νον ἀλλὰ χρόνον. καὶ γὰρ καὶ ὅτι τῆς κιβωτοῦ φησιν, Οὐκ ἐπέστρεψεν ὁ κόραξ ἕως οὗ ἐξηράν- χ. ὑπόστ
Ψαλμ. πθ. β. θη ἡ γῆ· καίτοιγε οὐδὲ μετὰ ταῦτα ἐπέστρεψε. καὶ περὶ τοῦ Θεοῦ δὲ ἀφωρισμένῃ φησίν,
Ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος σὺ εἶ, καὶ οὐχ ὅρους ὑπεῖσα σὺν τούτοις. καὶ πάλιν θαυμαζομένη καὶ
λέγουσα· Ἀναπλήσω σὺν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ δικαιοσύνην, καὶ πλῆθος εἰρήνης ἕως οὗ ἀρθῇ ἡ σελήνη·
καὶ πέρας δίδωσι τῷ χαλεπῷ τούτῳ στοιχείῳ. οὕτω δὴ καὶ σὺν τούτοις τὸ ἕως εἶ-
πε, Τὰ περὶ τῶν ὠδίνων ἀσφαλιζομένη, τὰ δὲ μετὰ ταῦτα * σοι καταλιμπάνουσα συλλο- χ. τὸ εἰσάγειν
γίζεσθαι. ὃ μὴ γὰρ ἀναγκαῖον ἦν πρὸς αὐτοῦ σε μαθεῖν, ὅτε αὐτὸς εἶπεν, ὅτι ἀνέπαφος ἦν
ἡ παρθένος ἕως τοῦ τόκου· ὃ δὲ σὺν τοῖς εἰρημένοις ἀκόλουθόν τε ἐφαίνετο καὶ ὡμολογημένον, τοῦτο

σοι

σοι λειπόν ἀφίκοι ζωιδξν· οἷον, ὅτι οὐδὲ μ῀ ταῦτα τιὼ οὕτω ἠμομιμένω μητέρα, ἢ χαι-
νῶν ὠδίνων ἢ ξένων καταξιωθεῖσαν λοχυμάτων, οὐκ ἂν δίκαιος ὢν ἐκεῖνος ἐπέμενε λει-
πόν γωναι. Εἰ γὰρ ἔγνω αὐτιὼ, ἢ ὃν τάξει γωαικὸς εἶχε, πῶς ὡς ἀπεστάθητον αὐ-
τιὼ ἢ οὐδένα ἔχουσαν τῷ μαθητῇ προσπέσεται, ἢ κελεύει αὐτῷ εἰς τὰ ἴδια αὐτιὼ λα-
βεῖν; πῶς οὖν, φησι, ἀδελφοὶ αὐτοῦ χρηματίζουσι ⓐ περὶ ἰάκωβον; ὥσπερ ἢ ἐξ οὐ σὺν-
μίζετο αὐτὸς τῆς Μαρίας. πολλὰ γὰρ ἐλύετο τὰ προπετάσματα, ὥστε συσκιαθῆναι τέ-
ως τ῀ τοιοῦτον τόκον. διὸ ἢ ὁ Ἰωάννης ὕστως῀ αὐτοὺς ἐκάλει λέγων· Οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐ- Ιωαν. ζ α.
πίστευον εἰς αὐτόν. ἀλλ᾽ ὅμως ⓐ μὴ πιστεύοντες πρότερον, θαυμασοὶ ἢ προφανεῖς γε-
γόνασιν ὕστερον. ὅτε γοῦν εἰς Ιερουσάλυμα ἀπῆλθον οἱ περὶ Παῦλον δογμάτων ἔνεκεν, πρὸς
Ιάκωβον βυθέως εἰσῆλθον. ὕστω γὰρ ἰῶ θαυμαστὸς, ὡς ⓒ τιὼ βαπτισταιὼ ἐγχειμαδῆ-
ναι προφῆτος. Φασὶ γ῀ αὐτὸν ἢ σκληραγωγίαν προσέχειν τοσαύτην, ὡς ἢ τὰ μέλη νεκρωθῆ-
ναι ἅπαντα, ἢ ἀπὸ τῆς ζωτικῆς βυχῆς ἢ τῆς διωνεχοῦς προσ῀ ὀλίγος ὁμιλίας ὃ μέπο-
πον ὕστως αὐτῷ κατισχληκέναι, ὡς μηδὲν ἄμεινον γενάτων καμήλω ζηκεῖσθαι τῆς ἀντιτυ-
πίας ἔνεκεν αὐτῆς. οὗτ῀ ἢ ⓦ Παύλου μ῀ ταῦτα πάλιν εἰς τὰ Ιερουσάλυμα ἀνελθόντα
ῥυθμίζει λέγων· Θεωρῶ, ἀδελφέ, πόσαι μυριάδες εἰσὶ τῶν ζωπιστευκότων; τοσαύτη Πραξ. κα κ.
ἰῶ αὐτοῦ ἡ ζωέσις ⓒ ὁ ζῆλος· μᾶλλον ἢ τοσαύτη ἡ τ῀ Χριστοῦ δυνάμις. ⓐ γὰρ ζῆσου-
σοντες αὐτὸν ζῶντα, μ῀ ὃ ἀποθανῶν ὕστως αὐτὸν ἐξεπλάγησαν, ὡς ἢ ἀποθανεῖν ὑπὲρ
αὐτοῦ μ῀ πολλῆς τῆς προθυμίας· ἀπὸ μάλιστα δείκνυσι τῆς ἀναστάσεως τιὼ ἰσχύν. διὰ
γὰρ τοι τ῀τον τὰ λαμπρότερα ὕστερον ἐτηρεῖτο, ἵνα ἀναμφισβήτητος αὐτοῦ ἡ ἀπόδειξις γέ-
νηται. Εἰ γὰρ ⓒ τ῀ν ἐν τῇ ζωῇ θαυμαζομένων πρὸ ἡμῶν ἀπελθόντων ὀπίσω θαυμάζομεθα, πῶς
ⓐ ζῶντα διαχλευάζοντες τ῀τον ὕστερον Θεὸν εἶ) ὠόμισαν, εἰ τ῀ν πολλῶν εἷς ἰῶ ὁ Χρι-
στός; πῶς δ᾽ ἂν ὑπὲρ αὐτοῦ ἢ σφαγῶναι κατεδέξαντο, εἰ μὴ σαφῆ τῆς ἀναστάσεως ἔλαβον τιὼ ἀπόδειξιν;

Ταῦτα γ῀ ἢ ἵνα ἀκούσαντες μόνον λέγωμεν, ἀλλ᾽ ἵνα ⓒ μιμῆσθε τιὼ τε ἀνδρείαν, τιὼ ΗΘΙΚΟΝ
τε πρὸ῀ ῥησίαν, τιὼ τε διαπροσωπῶσαι ἅπασαν, ἵνα μηδεὶς ἑαυτ῀ ἀπογνώσκῃ, καὶ προ῀ τούτου
ῥᾳθύμως ἰῶ, ἵνα εἰς μηδὲν ἕτερον ἔχῃ τὰς ἐλπίδας μ῀ τ῀ ἔλεον τ῀ Θεοῦ, ἀλλ᾽ εἰς ἀρε-
τιὼ οἰκείαν. Εἰ γὰρ ὕστοι τῆς τοιαύτης οὐδὲν ἀπώναντο συγγενείας καὶ οἴκου, ⓒ πατριᾶς τ῀
αὐτῆς ὄντες τῷ Χριστῷ, ἕως ἀρετιὼ ἐπεδείξαντο, ἵνος δωνησόμεθα ἀπολαῦσαι συνηνώ-
μενος ἡμῖς, συγγενῆς ⓒ ἀδελφοὶς δικαίοις προβαλλόμενοι, ἀν῀ μὴ σφόδρα ὦμεν ὀπτειχεῖς
καὶ ἐν ἀρετῇ βεβιωκότες; καὶ γὰρ ὁ προφήτης αὐτὸ ὕστο αἰνιττόμενος ἔλεγεν· Ἀδελφὸς ἀ Ψαλμ. μα. ζ.
λυτρῶται, λυτρώσε῀) ἄνθρωπος; καὶ Μωϋσῆς ἢ, καὶ Σαμουὴλ, καὶ Ιερεμίας. ἀκουσον γ᾽ ἂν Κύ
φησι προ῀ς αὐτὸν ὁ Θεός· Μὴ προσεύχου γὰρ ὑ λαῷ τούτῳ, ὅτι οὐκ εἰσακούσομαί σου. ἢ Ιερ. ια. ιδ.
τί θαυμάζεις εἰ σὺ οὐκ ἀκούω; καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ Μωϋσῆς, φησιν, εἰ παρῆν ἢ Σαμουὴλ,
οὐκ ἂν αὐτῷ ἐδεξάμην τιὼ γὰρ πάντων ἱκετηρίαν. καὶ Ιεζεκιὴλ ἢ ὁ προφήτης,
ἀκούσεται, ὅτι ἐὰν ᾖ Νῶε καὶ Ἰὼβ καὶ Δανιὴλ, υἱοὺς αὐτῶν ἢ θυγατέρας οὐ μὴ ῥύσωνται. Εζε. ιδ. ιδ.
καὶ Αβραὰμ ὁ πατριάρχης ἢ γὰρ τ῀ν σφόδρα δικαίων νοσούντων καὶ μὴ μεταδιωκόντων
δεόμενος, ἀπελύσεται ὁ Θεὸς αὐτὸν καταλιμπάνων, ὥστε μὴ δέξασθαι τιὼ γὰρ τούτων
φωνιὼ. καὶ Σαμουὴλ πάλιν ἢ ὁ ὕστο ποιῶν, ἐρᾷ προ῀ς αὐτὸν, μὴ πένθει περὶ τοῦ Σαούλ. καὶ α. Βασ. ιε. α.
γὰρ ἀδελφ῀ς τις προβαλλῇ μὴ προσκόντως, ἀκούσε῀) πάλιν ὅταν Μωϋσῆς Εἰ ἐμπί- Λευ. ιβ. ιδ.
ων ἐνέπνυσεν ὁ πατὴρ εἰς ὃ πρόσωπον αὐτῆς. μὴ δὴ προ῀ς ἑτέρους ὠμῶν κεχλωότες. ἔ-
χουσι μὲν γὰρ δυνάμιν αἱ βυχαὶ τ῀ν ἁγίων μείζω· ἀλλ᾽ ὅταν ἢ ἡμῖς μετάνοιαν ὦμεν ἢ γε-
νώμεθα βρῖθυς. ἐπεὶ ἢ Μωϋσῆς ⓦ ἀδελφὸν τ῀ ἑαυτ῀ ἢ μυριάδας ἑξήκοντα τῆς θεηλά-
του τ῀ ταύτης ὀργῆς ἐξαρπάσας, τιὼ ἀδελφιὼ οὐκ ἴσχυσεν ὀξελέσθαι· καίτοιγε οὐκ ἴσον ὃ
ἁμάρτημα ἰῶ. ἐκείνη μὲν γὰρ ⓦ Μωϋσέα ὕβρισεν· ἡ ταύτα δ᾽ ἀσέβεια ἰῶ ὃ τολμηθέν.

ἀλλὰ

ἀλλὰ τοῦτο μὴν ὑμῖν ἀφίημι τὸ ζήτημα· τὸ δὲ ἐπὶ τούτῳ χαλεπώτερον ὑπέλυσαν πείσομεν. τί γὰρ χρὴ λέγειν τοῖς ἀδελφοῖς; ὁ γὰρ τοσοῦτον δήμου προεστὰς, ἑαυτὸν ἐρχόμενον οὐκ ἴσχυσεν, ἀλλὰ μετὰ τοὺς μυρίους πόνους καὶ τὰς ταλαιπωρίας, καὶ τοῖς οὐ πιστεύουσι ἔτοιμος προσέδραμε, ἐκωλύετο τῆς γῆς ὑπεδύναι, τοσαύτης ἦν ἐπαγγελίας τοσαῦτα καὶ ὑποσχέσεις. τί οὖν τὸ αἴτιον; οὐκ ἰσχὺν λυσιτελοῦσα ἡ χάρις αὕτη, ἀλλὰ δὲ πολὺ τὸ βλάβος ἔχουσα, καὶ πολλοὺς τῶν Ἰουδαίων ὑποσκελίζειν ἐμέλλεν. εἰ γάρ, ὅπου τῆς Αἰγύπτου μόνης ἀπήλλαγησαν, καὶ Θεὸν ἀφέντες, Μωϋσέα ἐζήτουν, καὶ αὐτῷ τὸ πρῶτον ἐλογίζοντο, εἰ καὶ εἰσαγαγόντα εἶδον εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, πολὺ οὐκ ἂν ὄκνωσαν χειλεῖν ἀσεβείας; ἔχει τοι τοῦτο οὕτως ὁ ζῆλος αὐτοῦ καταδηλος γέγονε. καὶ Σαμουὴλ μὲν Σαοὺλ οὐκ ἴσχυσεν ἀπαλλάξαι τῆς δωρεᾶς ἐκείνης· οὐδὲ Ἱερεμίας Ἰουδαίους οὐκ ἤρκεσεν ἕτερα δὲ ἦν· ἀνακαλύψαι σὺν τῇ προφητείᾳ. καὶ ὁ Δανιὴλ οὐ μὴν βαρβάρους ὠφέλησε σφαττομένους· οὐδὲ Ἰουδαίους οὐκ ὠφέλησε τοὺς ἀγνωμονοῦντας. καὶ σὺ τοῖς εὐαγγελίοις ἕψῃ· οὐκ ἐφ' ἑτέρων, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἀμφότερα ταῦτα γινόμενα. καὶ Θεὸς αὐτὸν νεῦμα ἐκέκτητο ἑαυτῷ, νεῦμα δὲ προσδεδομένον. ὁ γὰρ τὰ μυρία πλήθη ὀφειλῶν, ὃν ὤφειλεν ἑαυτὸν τῷ κυρίου δηλῆσαι, καὶ πάλιν οὐκ ἴσχυσεν. ἕτερος δὲ ἀντιστρόφως προέτερον ἑαυτὸν προσδοὺς, ὕστερον τὰ μέγιστα ἑαυτῷ βοηθήσας ἴσχυσε. τίς δὲ οὗτός ἐστιν; ὁ τοῦ παντὸς καταφρονῶν οὐσίαν. ὥστε ἐὰν μὲν ῥᾳθυμῶμεν, οὐδὲ δι' ἑτέρων δυνησόμεθα σώζεσθαι· ἐὰν δὲ νήφωμεν, καὶ δι' ἑαυτῶν τοῦτο ἰσχύσομεν, καὶ δι' ἑαυτῶν μᾶλλον, ἢ δι' ἑτέρων. καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῖν μᾶλλον δυνῶναι βούλεται τοῦ χαίρειν, ἢ ἑτέρους ὑπὲρ ἡμῶν· ἵνα καὶ παῤῥησίας ἀπολαύωμεν, καὶ βελτίους γινώμεθα, ταπεινοῦντες αὐχοῦσαν τὴν ὀργήν. οὕτω τοῦ Χαναναίου ἠλέησεν· οὕτω τοῦ πορνεύσαντος ἔσωσεν· οὕτω καὶ ληστὴν, ἐσθίειν γενομένου μεσίτην προσήτησε. ταῦτα λέγω, οὐχ ἵνα μὴ ἱκετεύωμεν τοὺς ἁγίους, ἀλλ' ἵνα μὴ ῥᾳθυμῶμεν, μηδὲ ἀναπίπτοντες αὐχοῦσι καὶ ῥεμβόμενοι, ἑτέρους τὰ καθ' ἡμᾶς ὀφείλοντας μόνους. καὶ γὰρ εἶπον, ποιήσατε ὑμῖν φίλους, ἵν' μέλλει τούτου ἔσεσθαι μόνον, ἀλλὰ προσέθηκεν, οὐ τοῦ ἀδίκου μαμωνᾶ· ἵνα πάλιν σοὶ ὁ καταρθωμα γένηται. ἐπεὶ γὰρ ἕτερος, ἢ ἐλεημοσύνῃ σεαυτὸν ἠνίξατο. καὶ ὃ δὴ καὶ ματὸν, ὅτι "οὐδεὶς ἀκριβολογεῖται πρὸς ἡμᾶς, ἐὰν ἀποτῶμεν τῆς ἀδικίας. ὁ γὰρ λέγει, ἰδιόν ἐστιν· οὐκ ἐστὶν κακῶς; ἀνάλωσον καλῶς. συνέλεξας ἀδίκως; σκόρπισον δικαίως. καίτοι πόθεν τοῦτο ἔρεσθε ὃ οὐκ τῶν ἰδίων διδόναι; ἀλλ' ὅμως ὁ Θεὸς φιλάνθρωπος ὤν, καὶ μέχρι τούτου "συγκαταβαίνει· καὶ οὕτω ποιοῦμεν, πολλὰ ἡμῖν ἐπαγγέλλεται ἀγαθά· ἀλλ' ἡμεῖς εἰς τοσοῦτον ἀναισθησίας ἤκομεν, ὡς μηδὲ οὐκ τοῦ ἀδίκου διδόναι· ἀλλὰ μυρία ἁρπάζοντες, δι' πολλοστὸν μέρος καταβάλλομεν, ὃ πᾶν νομίζομεν πεπληρωκέναι. οὐκ ἤκουσας Παύλου λέγοντος, Ὅτι ὁ ἀπείρων φειδόμενος, φειδόμενος δὲ θερίσει; ἵνος οὖν ἔνεκεν φείδῃ; μὴ γὰρ ἀνάλωμα τὸ προσῆμά ἐστι; μὴ γὰρ δαπάνη; προσόδος ἐστὶ καὶ ἐμπορεία. ὅπου γὰρ σπορεὺς, ἐκεῖ καὶ ἀμητός· ὅπου ἐμπορεία, ἐκεῖ καὶ πλεονασμός. σὺ γὰρ, εἰ μὴ χιλιάδων καὶ βαθείαν, καὶ πολλὰ δυναμένην δέξασθαι σπέρματα γεωργεῖν ἐθέλεις, καὶ τὰ ἔντα ἂν ἀξέβαλες, καὶ παρ' ἑτέρων ἂν ἐδάνειζε, ζημίαν τοῦ σὺ τοῖς τοιούτοις φειδὼ νομίζων εἶναι. καὶ γὰρ καὶ μέλλων γεωργεῖν, καὶ σπέρμα ἀνωμαλίαν ἀέρων ὑποκείμενον, ἀλλὰ πάντας ἀποδώσοντα μετὰ πλείονος προσθήκης τὰ καταβαλλόμενα, ὀκνεῖς καὶ ἀναδύῃ, καὶ οὐκ οἶσθας ὅτι ἔστι φειδόμενον ἀπολέσαι, καὶ μὴ φειδόμενον κερδῆναι; σκόρπισον τοίνυν, ἵνα μὴ ἀπολέσῃς· μὴ κατάσχῃς, ἵνα κατάσχῃς· ἔκβαλε, ἵνα φυλάξῃς· ἀνάλωσον, ἵνα κερδάνῃς. καὶ φυλάξαι αὐτὰ δεῖ, μὴ σὺ φύλαττε (πάντως γὰρ [αὐτὰ] ἀπολεῖς) ἀλλὰ "ὑπόταξον τῷ Θεῷ. οὐδεὶς γὰρ σκῆνος ἁρπάζει. μὴ σὺ προσγραμματεύου (οὐδὲ γὰρ οἶδα κερδαίνειν) ἀλλὰ δάνεισον τῷ πλέον τοῦ κεφαλαίου τῷ τόκον παρέχοντι· δάνεισον, ἔνθα μηδεὶς φθόνος, ἔνθα μηδεμία κατηγορία, μηδὲ ἐπιβουλὴ, μηδὲ φόβος.

Δευτ. δ. λε. a. Βασ. ιε. a.

Δαν. β.

Ματθ. π.

Λουκ. ιε.

β. Κορ. θ. ε.

χ. ἐκρυψεν

χ. οὐκ

χ. κατα-βαίνει

γ. ὑπόταξον ἀλλ. ἄφες

ϲος. δλύσσον δ᾽ μηδενὸς δεομένῳ, ϗ χρείαν ἔχοντι δῶρά σε· δ᾽ πάντας τρέφοντι, ϗ πεινῶντι, ἵνα σὺ μὴ λιμοκτόνῃς· δ᾽ πενομένῳ, ἵνα σὺ πλουτήσῃς. δλύεισον, ὅθεν σὸν ἔϲι θάνατον, ἀλλὰ ζωὴν ἀντὶ θανάτου καρπώσασθαι. ὅτοι μὲν γὰρ βασιλείαν, ἐκεῖνοι ἢ γέενναν προξενοῦσιν ⓐ ἔχοι. ⓐ μὲν γὰρ φιλαργυρείας*, ⓐ ἢ φιλοσοφίας εἰσί· καὶ ⓐ μὲν ὠμότητος, ⓐ ἢ φιλανθρωπίας. τίνα οὖν ἕξομεν ἀπολογίαν, ὅταν καὶ πλείονα ἔχον λάβῃς, ϗ μὴ ἀσφαλείας, ϗ σὺ χαρᾷ δ᾽ προσοπτεύῃ, ϗ σὺ ἐλευθερίᾳ πολλῇ, ϗ σκωμμάτων χωρὶς ϗ φόβων ϗ κινδύνων, ἀφέντες ταῦτα χαίρωμεν, διώκωμεν ἐκεῖνα τὰ αἰώνια ϗ ὠφέλιμα ϗ σφαλερά καὶ ἁρπαϲθησόμενα, ϗ πολλοῦ προξενοῦντα πρὸς ἡμᾶς ἡμῖν; ὁπόθεν γάρ, ὁπόθεν τὴν ἐκεῖθα τόκων αἰρετώτερον, ὁπόθεν ὠμότερον. ταῦ γὰρ ἀλλοτρίας ὁ ζιζυφος δ᾽ προσγματεύεται συμφορᾶς, ϗ προϲόδου πρὸς ἑταίρου δυσμενείαν ποιῆται, καὶ μισθὸν ἁπαιτῇ φιλανθρωπίας, ϗ καθάπερ δεδοικὼς μὴ ἀνελεήμων φανῇ, προϲῳήματι φιλανθρωπίας βαθύτερον ὀρύσσει· ⓦ βόηθρον, ἐν τῷ βοηθεῖν ὑπονοεῖσθαι πρὸς πενίαν, ϗ ἐν τῷ χρέσι ὀρέγειν ὠφῆναι, ϗ δεηθέντος μὲν ὡς ἐπὶ λιμῷ, ναυαγίῳ ἢ προσβάλλειν, ὡς ἐν σκοπέλῳ ϗ ὑφάλῳ καὶ σπιλάδι τοῦτον. ἀλλά μοι κελεύεις, φησί; ὃ συλλιζθὲν ἀργύριον ϗ ἐμοὶ χρήσιμον ἑτέρῳ διδόναι εἰς ἐργασίαν, ϗ μηδένα μισθὸν ἀπαιτεῖν; ἁπαξ· οὐ φημι τοῦτο ἐγώ, ἀλλὰ ϗ σφόδρα βούλομαί σε μισθὸν λαβεῖν, οὐ μικρὸν ϗ μακρὰν, ἀλλὰ πολλῷ μείζονα. δότι γὰρ χρυσίου, ⓦ θεατὰ βάλομαί σε τοκον λαβεῖν. μὴ οὖν εἰς σωφρείαν σεαυτὸν κατακλείεις, σοὶ πρὸς γλῶ συσόμενος, ϗ μικρὰ δοῦναι μεγάλων ἀπαιτῶν; τοῦτο γὰρ οὐκ εἰδότος ὅϲτι πλουτεῖν. ὅταν [γὰρ] ὁ μὲν Θεὸς δοτὴ χρημάτων ὀλίγων ἐπαγγέλληται στέφανον τῶν ἐν τοῖς θεανοῖς ἀγαθῶν· σὺ δ᾽ λέγῃς, μὴ θεανὸν μοι δῷς, ἀλλ᾽ δοτὴ τὸ θεανοῦ χρυσίον ὃ ἀπολλύμενον, τοῦτο βουλομένου μάθειν ὅϲτιν ἐν πενίᾳ· ὡς ὅταν ὑπὲρ μὲν πλούτου ϗ εὐπορείας τὰ μάθοντα προσῆν ἀπολλυμένων, ϗ δύαλωτα προσῆν δαπανωμένων, ϗ πολλὰ προσῆν ὀλίγων, ϗ ἀκήρατα προσῆν φθειρομένων αἰρήσεται. ὅτω γὰρ καλὸν ἔϲται. ὁ μὲν γὰρ τιμὴν ϗ πρὸς τὸ θεανοῦ ζητῶν, ϗ ταύτης ἐκπεσεῖται πάντως· ὁ δ᾽ ἐκεῖνον ταύτης προτιθεὶς, ἀμφοτέρων ἀπολαύσεται μὴ πολλῆς τῆς ὀχλήσεως. ὅταν δὲ ἐφ᾽ ἡμῶν γένηται, καταφρονήσαντες τῶν ἐνταῦθα πάντων, ἐλπίδα τὰ μέλλοντα ἀγαθά. ὅτω γὰρ ϗ τούτων καὶ ἐκείνων τυγχάνομεν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα ϗ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. φιλοσοφία.

χ. φιλόμισθον

χ. κατὰ παραγραμματίσεως χ. ἑτέρου

χ. ἐλπίσων χ. τὰ θεανοῦ ἐκεῖνον,

χ. θεανοῦ.

Ομιλ. ς. 1 ΤΟΥ ΔΕ ΙΗΣΟΥ ΓΕΝΝΗΘΕΝΤΟΣ ΕΝ ΒΗΘΛΕΕΜ Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ηρῴδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπ᾽ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ιερουσαλημ, 2 λέγοντες· ποῦ ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ιουδαίων; εἴδομεν γὰρ αὐτοῦ ⓦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, ϗ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. κξ β.

ΠΟλλῆς ἡμῖν δεῖ τῆς ἀγρυπνίας, πολλῶν τῶν δακρύων, ὥϲτε δυνηθῆναι ἐπεξελθεῖν τῷ πράγματι χωρίς, ϗ μαθεῖν τίνες ⓐ μάγοι ἦσαν, ϗ πόθεν ἦλθον, ϗ πῶς, ϗ τίνος αὐτοὺς πείσαντος, ϗ τίς ὁ ἀστὴρ. μᾶλλον δ᾽, εἰ βούλεσθε, πρότερον ἃ φασιν ⓐ τῆς ἀληθείας ἐχθροὶ, ταῦτα εἰς μέσον ἀγάγωμεν. ϗ γὰρ τοσοῦτον κατ᾽ αὐτῶν ἐπῆλθεν ὁ διάβολος, ὥϲτε ϗ ἐπιτεῦθεν αὐτοὺς ὑπεχειρᾶν ὁπλίζειν κατὰ τῶν τῆς ἀληθείας λόγων. τί οὖν φασιν; ἰδοὺ, φησι, ϗ τοῦ Χριστοῦ γεννηθέντος, ἀστὴρ ἐφάνη, ὅταν ὅϲτι σημεῖον ἦν πρὸς ἀστρολογίαν εἰ βεβαίαν. πῶς οὖν, εἰ κατ᾽ ἐκεῖνον ἐτέχθη ⓦ νόμον, ἀστρολογίαν ἔλυσε, ϗ εἱμαρμένην ἔδυσε, ϗ δαίμονας ἐπεσόμισε, ϗ πλάνην ἐξέβαλε, ϗ πᾶσαν τοιαύτην

τὴν

τίων μαγδωλείων ἀνέτρεφε; Ἢ" δηλ. ἢ οἱ μάγοι τοῦτ' ἔτυχε ἀγνοοῦντες; ὅτι βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων ἰω̃; Ἐμοὶ γὰρ οὗτος ἰω̃ τῆς βασιλείας βασιλεύς, καθὼς ἡ τοῦ Πι- χ. ιζ.
Ιωαν. ιη. λε. λάτου ἔλεγε· Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Οὐδὲν γοιῶ ἐπεδείξατο τοιοῦτον. Οὐδὲ γὰρ δορυφόρους, ὅτε περιεπάτησε, ὅτε ἵππους, ὅτε ἡμιόνων ζεύγος, ὅτε ἄλλο τι τοιοῦτον ἔσχε τοῦτο· ἀλλὰ βούλεται τοῦτον βίον καὶ πτωχὸν μετὰ χ. αὐτ. β.
δώδεκα βουλευτὰς ἀνθρώπους μετ' ἐαυτοῦ ποιεῖσθαι. Εἰ δὲ καὶ βασιλέα ἤδεισαν ὄντα, τίνος ἕνεκεν προσεγένοντο; οὐ γὰρ δὴ τοῦτο ἀστρονομίας ἔργον ἐστίν, ἀπὸ τῶν ἄστρων εἰδέναι τοὺς πλουτοῦντας, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ὥρας τῶν πλουτούντων προαναφωνῆσαι τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι, ὡς φασιν. Ὅτοι δή, χ. εἰσ.
"ὅτε ὠδίνουσι τὴν μητέρα πτῶσαι, ὅτε καμοῦσα ἔγνωσαι, καθ' οὓς ἐτέχθη, ὅτε σύστεγον λαβόντες τὸν ἀρχιλῃ, ζωνέθηκαν ἀπὸ τῆς τῶν ἄστρων κατόψεως τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι· ἀλλ' ἀντιστρόφως, ἀστέρα προ πολλοῦ τοῦ χρόνου θεασάμενοι φαινόμενα ὑπὸ τῆς αὐτῶν χώρας, ἔρχονται ὀλόμενοι καὶ πεσόντα· ὅσῳ γὰρ αὖθ' ὕστερον τοῦ πρώτου σφόδρα ἀπορώτερον ἂν εἴη. τίς γὰρ αὐτοὺς ἔπεισε λόγος, ποίων ἀγαθῶν ἐλπὶς οὐκ τοσούτου διαφήματος προσκινῆσαι βασιλέα; Εἰ μὲν γὰρ αὐτῶν ἔμελλε βασιλεύειν, μᾶλλον μὲν οὐδὲ ὕστερον λόγον εἶχε τὸ γενόμενον. Εἰ δὲ μὴ οὐ βασιλικῆς αὐλῆς ἐπίλεκτος, καὶ παῖς αὐτῷ βασιλέως πρώτου, εἰκότως ἄν τις ἔφη τοῦτο, βουλομένους θεραπεῦσαι, προσκινῆσαι τὸ τεχθὲν παιδίον, καὶ τούτῳ πολλῷ ἑαυτοὺς ὑποβῆσαι προαποθέσθαι οὐσίας. νυνὶ δὲ μὴ αὐτῷ προσδοκῶντες ἔσεσθαι βασιλέα, ἀλλὰ ἔθνους ἀλλοκότου καὶ πολὺ τῆς αὐτῶν ἀφεστηκότος χώρας, ὅτε ἄνδρα ὁρῶντες ἤδη γιγόμενον, τίνος ἕνεκεν τοσαύτῃ σπουδῇ μέλλοντα ἀποδημίᾳ, καὶ δῶρα προσφέρουσι, καὶ ταῦτα μέλοντες μετὰ κινδύνων ἅπαντα πράττειν; καὶ γὰρ καὶ Ἡρῴ- χ. προσ.
δης ἀκούσας διεταράχθη, καὶ ὁ δῆμος ἅπας ἐταράχθη, ταῦτα ἀκούσαντες περὶ αὐτῶν. Ἀλλ' ἦ προσῆδεσαν ὅτι ταῦτα; ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοι λόγον. εἰ γὰρ καὶ σφόδρα ἦσαν ἀνόητοι, τοῦτο οὐκ ἂν ἠγνόησαν, ὅτι εἰς πόλιν βασιλευομένην ἐλήλυθεν, καὶ τοιαῦτα κηρύξαντες, καὶ βασιλέα ἕτερον· ἦδη δὲ τότε οἰκειοῦται δείξαντες, καὶ μυρίοις καθ' ἑαυτῶν ἂν ἐπεπασάσαντο θανάτοις; τί δὲ ὅλως καὶ προσκυνοῦσιν οἱ ἀπαργόμενοι ὄντα; Εἰ μὲν γὰρ ἀνὴρ ἦν, εἶχεν ἂν τις εἰπεῖν, χ. δια
ὅτι προσδοκῶντες τὴν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν εἰς προὔπτον ἑαυτοὺς ἔρριψαν κίνδυνον· ὅσῳ καὶ αὖθ' τῆς ἑκάστης ἀληθείας ἐστίν, "Πέρσαι," βάρβαρον, καὶ οὐδὲν κοινὸν ἔχοντα προς χ. καὶ
τοὺς Ἰουδαίων ἔθνος, βούλεσθαι μὲν τῆς οἰκείας * ἀφίστασθαι, καὶ πατρίδα καὶ συγγενεῖς καὶ " οἰ- χ. εἶναι δη-
κείους ἀφῆναι, ἑτέραν δὲ ἑαυτοῖς ἐπιβάλλειν βασιλείαν. Εἰ δὲ τοῦτο ἀνόητον, ὃ μυρίῳ τοῦτο ἀνοητότερον πολλῷ πλέον. ποῖον δὴ τοῦτο; ὃ μηχανὴν ὅπως ἀποδημίαν ἐλθόντας, καὶ προσκυνήσαντας καὶ θεραπεύσαντας πατρίδος, ἀπελθεῖν οἴκαδε. τί δὲ ὅλως καὶ βασιλείας σύμβολον εἶδον, καλύβιον δὲ φάτνιον, καὶ παιδίον ἐν ἀπαργμοῖς, καὶ μητέρα πτωχὴν ἰδόντες; τίνι δὲ καὶ [τὰ] δῶρα προσέφεραν; καὶ τίνος ἕνεκεν; ἆρα νόμος ἰω̃ καὶ ἔθος, τὸν πάντα χρόνον τοιαῦτα μόνοις βασιλέας ὅτε θεραπεύειν; καὶ πᾶσαν εἰκὸς ἦσαι ἀεὶ τὴν οἰκουμένην, ὡς ἤδη ἐσομένους βασιλέας ἀπὸ μικροῦ καὶ βουλευτῶν, πρὶν ὅτι τὸ θρόνου τὸ βασιλικὸν ἀναβῆναι, προσκυνοῦντες; ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοι ὡς ὅτε εἰπεῖν. Τίνος δὲ ἕνεκεν καὶ προσκυνοῦσιν; εἰ μὲν τὸ παρόντων ἕνεκεν, καὶ τί προσεδόκων παιδίου καὶ μητρὸς βουλευτὴς λήψεσθαι; Εἰ δὲ τῶν μελλόντων ἕνεκεν, εἰκὸς ἦδεσαν ὅτι ἀπομνημονεύσει τῶν τότε γενομένων ὁ παῖς, ἐν ἀπαργανοῖς προσκυνηθείς; Εἰ δὲ ἡ μήτηρ ἐμελλεν ἀναμιμνήσκειν αὐτὸν, οὐδὲ οὕτω τιμῆς, ἀλλὰ χλευασίας ἦσαν ἄξιοι, εἰς προὔπτον ἐμβάλλοντες αὐτὸν κίνδυνον. Ἀπελθὼν γοιῶ ὁ Ἡρῴδης ταραχθεὶς, καὶ ἐζήτει καὶ διεμηχανᾶτο, καὶ ἀνελεῖν ἐπεχείρει. Εἰ πάντα χρόνον δὲ, ὁ μέλλοντα βασιλεύειν κατάδηλον ποιῶν, ἐκ προφήτης ἡλικίας ἰδιώτην ὄντα, οὐδὲν ἕτερον ἢ σφαγὴν προδείδωσι, καὶ μυρίους ἀνάπλεως πολέμους αὐτῷ. Εἶδες" πόσα τὰ ἄτοπα φαίνεται, Εἰ χρὴ ἀνθρωπίνῳ ἀκολουθίαν καὶ κρίνειν ταῦτα ἐξετάσαι μόνον; οὐδὲ γὰρ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ χ. ἴσως

πλείονα

χ. μαζω πλείονα τούτων σὺν αὐτοῖς εἰπεῖν, ζήτησιν ἔχοντα" πλείω τῶν εἰρημένων. Ἀλλ' ἵνα μὴ ζωμάττοντες ἀποδείας ἀποδείαις ἰλιγγιᾷν ὑμᾶς ποιῶμεν, φέρε δὴ λοιπὸν ἐκ ὅτι τὴν λύσιν τῶν ζητουμένων ἐλθωμεν, ἀρξώμεθα τῆς λύσεως ἀπὸ τοῦ ἀστέρος αὐτοῦ ποιούμενοι. δῦ γὰρ μάθωμεν τίς ὁ ἀστὴρ, καὶ ποταπὸς, καὶ εἰ τῶν πολλῶν εἷς, ἢ ξένος παρὰ τοὺς ἄλλους· καὶ εἰ φύσει ἀστὴρ, ἢ ὁπόταν μόνον ἀστὴρ, βιαίολως καὶ παρὰ ἄλλα πάντα εἰσόμεθα. πόθεν οὖν ταῦτα ἔσται δῆλα; ἀπὸ τῶν γεγραμμένων αὐτῶν. ὅτι γὰρ οὐ τῶν πολλῶν εἷς ὁ ἀστὴρ οὗτος ἴσως· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἀστὴρ (ὡς ἔμοιγε δοκεῖ)· δηλοῖ δυνάμεις τινὰς ἀόρατος εἰς ταύτην μεταφηματιζόμενος τὴν ὄψιν, προῆλθεν ἀπὸ τῆς πορείας αὐτῆς δῆλον. οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστιν ἀστὴρ" τίς ταύτην βαδίζων τὴν ὁδὸν· δηλοῖ καὶ ἥλιον εἶπεν, καὶ σελήνην, καὶ τοὺς ἄλλους ἀπάντας ἀστέρας, οἳ διανύουσι δύσιν ὁρῶμεν χωρούμενοι τοῦτ' ἐπὶ ἀνατολῶν" ἀπὸ μεσημβρίας" ἐφέρετο. οὕτω γὰρ ἡ Παλαιστίνη πρὸς τὴν Περσίδα κεῖται. δεύτερον δὲ ἀπὸ τοῦ χαρακτῆρος τοῦτο ἔστιν ἰδεῖν. οὐ γὰρ ἐν νυκτὶ φαίνεται, ἀλλ' ἐν ἡμέρᾳ μέσῃ" λάμπουσης ἡλίου· ὅπερ οὐκ ἔστι δυνάμεως ἀστέρος, ἀλλὰ σελήνης. ἡ γὰρ τοσοῦτον πάντων ὑπερέχουσα τῶν ἀστέρων, τῆς ἀκτῖνος φανείσης τῆς ἡλιακῆς κρύπτεται) αὐγῆς καὶ ἀφανίζεται. τοῦτ' ἦν τῇ τῆς οἰκείας λαμπρότητος ὑπερβολῇ, ἐκ τὰς ἀκτῖνας ἐκείνησε τὰς ἡλιακὰς, φανοτέρους ἑαυτὸν φανεὶς, ἐκ ἐν τοσούτῳ φωτὶ μικρὸν λάμψας. τεῖνον, ἀπὸ τοῦ φαίνεσθαι, καὶ πάλιν κρύπτεσθαι. τὴν μὲν γὰρ ἕως Παλαιστίνης ὁδὸν ἐφαίνετο χειραγωγῶν. ὅπερ ἦν ἐπίδηλον τῶν Ιερεσολύμων, ἔκρυψεν ἑαυτόν. Εἶτα πάλιν" ὅτι Ηρῴδου ἀφέντες, καὶ διδάξαντες αὐτὸν ὑπὲρ ὧν ἦλθον, ἔμελλον ἀπιέναι, δείκνυσιν ἑαυτόν· ὅπερ οὐκ ἔστιν ἀστρου κινήσεως, ἀλλὰ δυνάμεως λογικωτάτης. οὐδὲ γὰρ ἰδίαν ὁδὸν πορείαν ἔσχεν· ἀλλ' ὅτε μὲν ἔδει βαδίσαι αὐτοὺς, ἐβάδιζεν· ὅτε δὲ ἔστη, ἵστατο, πρὸς δὲ δέκα πάντα οἰκονομῶν· καθάπερ ὁ σύλλογος τῆς νεφέλης, καλίζων καὶ ἐγείρων τὸ στρατόπεδον τῶν Ιουδαίων, ἰωΐκα ἐγένετο. τέταρτον, ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς δύξεως τοῦτο αὐτὸς καταμάθοι σαφῶς. ὁ γὰρ αὖθις μόνων Ⓦ τόπον ἐδείκνυ (οὐδὲ γὰρ δυνατὸν ἦν αὐτοῖς ὕστερον μαθεῖν) ἀλλὰ κάτω καταβαὶς τοῦτο ἐποίει. ἴσμεν γὰρ ὅτι τόπον ὕστερον μακρὸν καὶ ὅσον εἰκὸς κάλυβον καταχεῖν, μᾶλλον δὲ ὅσον εἰκὸς σῶμα παιδίου μακροῦ κατέχειν, οὐκ οἴοντε ἀέρα γωνεύειν. ὅπερ γὰρ ἄπειρον τὸ ὕψος, οὐκ ἤρκει ὕστερον τόπον χαρακτηρίσαι καὶ γωνεύσαι τοῖς βουλομένοις ἰδεῖν. καὶ τοῦτο ἀπὸ τῆς σελήνης ἴδοι τις ἄν· ἡ τοσοῦτον" ὑπερφερὴς οὖσα τῶν ἀέρων, πόσοι τοῖς κύκλῳ τὴν οἰκουμένην οἰκοῦσι, καὶ εἰς τοσοῦτον πλάτος γῆς" ἐκτείνεται κύκλοις ἀπασιν ἐγκύκλιος εἶναι δοκεῖ. πῶς οὖν ὁ ἀστὴρ, εἰπέ μοι, τόπον ὕστερον ἐνόει φαίνεσθαι καὶ κατὰ κορυφὴν ἑστάναι, εἰ μὴ τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ἀφεὶς, κάτω κατέβη καὶ ὑπὲρ αὐτῆς ἔστη τῆς κεφαλῆς τοῦ παιδίου; ὅπερ οὖν ἐκ ὁ θαυμασιώτατος ἀπιστήσομεν ἔλεγε· ἰδοὺ ὁ ἀστὴρ προῆγεν αὐτοὺς, ἕως * ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω ὅπου ἦν τὸ παιδίον. ὁρᾷς δὲ ὅσων δείκνυσιν ὁ τῶν πολλῶν εἷς ὢν οὗτος ὁ ἀστὴρ, οὐδὲ κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἔξω γνωρίσεως δείκνυς ἑαυτόν; καὶ τίνος ἕνεκεν ἐφάνη; ὥστε καθικέσθαι τῆς Ιουδαίων ἀναισθησίας, καὶ πᾶσαν αὐτοῖς ἀποκλεῖσαι" ἀπολογίας ἀφορμὴν ἀγνωμονοῦσιν. ὅπερ γὰρ ὁ προσκυνούμενος, τὸν μὲν παλαιὸν" ἀναπαύειν ἔμελλε πολιτείαν, τὴν δὲ οἰκουμένην" εἰς τὴν αὐτὸν προσκύνησιν καλεῖν, καὶ ἐν γῇ καὶ ἐν θαλάττῃ προσκυνεῖσθαι πᾶσι, οὐκ προσοιμίων αὐτοῖς τοῖς ἔθνεσιν αὐοίκῃ τὴν ὑγείαν, ἀφ' ὧν" ἀγαπητίων τοὺς οἰκείους παιδεύσας θεῶν. ὅπερ γὰρ τῶν προφητῶν ζωηρῶς ἀκούοντες λεγόντων προ τῆς αὐτοῦ παρουσίας ἀσφόδρα προσεῖχον, ἐποίησε καὶ βαρβάρους ἐλθεῖν ἀπὸ γῆς μακρᾶς, Ⓦ πρὸ αὐτοῖς βασιλέα ὀπτίζεσθαι, καὶ πρὸ Περσικῆς προφητῆς φωνῆς μανθάνουσι, ἃ πρὸ τῶν προφητῶν μαθεῖν οὐκ ἠνέσχοντο· ἵνα αὖ μὴ ἀγνωμονῶσι, μεγίστην ἔχωσι τὴν πίστιν προφασιν· ἐὰν γὰρ φιλονεικῶσι, πάσης ὦσιν ἀπεστερημένοι λοιπὸν ἀπολογίας. Τί γὰρ αὖ ἔχοιεν εἰπεῖν, μὴ δεξάμενοι Ⓦ Χριστὸν μετὰ τοσούτους προφήτας, ὅταν ἴδωσι μάγους ἀπὸ ὄντως ἑνὸς ἀστρου τοῦτον δεξαμένους, καὶ προσκυνήσαντας Ⓦ φανέν-

τα; ὅπερ [οὖν] ὅτι τῶν Νινευϊτῶν ἐποίησε, πέμψας τὸν Ἰωνᾶν, ϗ ὅπερ ὅτι τῆς Σαμαρείτι-
Matθ. 18. μα. δος ϗ τ Χαναναίας, ἔφη ϗ ὅτι τῶν μάγων. ἀλλ' ὅτω ϗ ἔλεγεν· Ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσον-
Luc. 18. λα. ται ϗ κατακρινοῦσι, ϗ βασίλισσα νότου ἀναστήσ ϗ κατακρινεῖ τ γενεὰν ταύτην· ὅτι ἐκεῖνοι μὲν τοῖς
ἐλαττόσιν ἐπίστευσε, οὗτοι δὲ οὐδὲ τοῖς μείζοσι. ϗ τίνος ἕνεκεν ἀλλ' τοιαύτης αὐτοῦ εἴλκυσεν ὄψεως,
φησίν; ἵνα τί πῶς ἐλθῇ; προφήτας πέμψας; ἀλλ' οὐκ ἦν οἱ μάγοι προφῆται ἐκεῖνοι. ἀλλὰ φω- 5
τιῶ αὐτῶν ἀφεῖναι; ἀλλ' οὐκ ἦν τοσοῦτον. ἀλλ' ἄγγελον ἀποστεῖλαι; ἀλλὰ ϗ τοῦτον αὐτὸν πρὸ-
έφαμεν. ἀλλ' ἵνα τοῦτο πάντα σκῆπτα ἀφεὶς ὁ Θεὸς, ἀλλ' τ Χριστὸν αὐτοῦ καλῇ, σφόδρα συγ-
κατάβασιν, ϗ δείκνυσιν ἄκρον μέγα ϗ ὑπερβολῆς γέμοντα. ὥστε ϗ ᾧ μετέδει ϗ ᾧ κάλλει τ ὄψεως
αὐτοῦ ἐκπλῆξαι, ϗ ᾧ ζήτησε τ πορείας. ταῦτα ϗ ὁ Παῦλος μιμούμενος ἀπὸ βοσμῶν τοὺς
Ἕλληνι ἀγκαλέτ), ϗ ποιητ μαρτυρείας πάλιν εἰς μέσον, ϗ μετ' ὀλίγα τομῆς τοὺς Ἰουδαίους δη- 10 χ. ἀγκαλέτ
μηγορῶ, ϗ ἀπὸ θυσιῶν τοὺς τοῦ τόμου ζήλους τὸν ἀρχὸν ποιῆται τῆς διδασκαλίας. ἐ- χ. ἀδημονῶν,
πειδὴ γὰρ ἐκεῖσε τὰ Χριστιανῶν φίλα, ϗ ὁ Θεὸς ϗ ⓐ πρὸ αὐτοῦ πεμφθέντες ἄνθρωποι τοὺς
τὸν τῆς οἰκουμένης σωτῆρα, οὕτω τὰ τοιαῦτα μετακινεῖ ἔθνη. μὴ τοίνυν ἀνάξιον εἶ-
ναι νομίσῃς αὐτὸν, ὃ δι' ἀστέρος αὐτοῦ καλέσαι· ἐπεὶ οὕτω ϗ τὰ Ἰουδαϊκὰ πάντα ⓦ βδελυκτὰ,
τὰς θυσίας, ϗ τοῦτον καθαρμοὺς, ϗ τὰς νεομηνίας, ϗ τὸν κιβωτὸν, ϗ ⓦ ναὸν ᾧ αὐτόν. καὶ 15
γὰρ ἐξ Ἑλληνικῆς ταῦτα παχύτητος ἔλαβε τὸν ἀρχόν. ἀλλ' ὅμως ὁ Θεὸς διὰ τὸν τῶν
πλανωμένων σωτηρίαν ἐνέφηνε διὰ τούτων θεραπεῦσαι βούλεται, δι' ὧν ⓐ ἔξωθεν δαίμονας ἐθε-
ράπευσεν, μικρὸν παραλλάξας αὐτά· ἵνα αὐτοῦ τ μικρὸν τῆς ζωηρείας ἀπαλάσας, ὅτι
τὸν ὑψηλὸν ἀγάγῃ φιλοσοφίαν· ὁ δὴ ϗ ὅτι τ μάγων ἐποίησε, δι' ὄψεως ἄκρου καλέ- χ. ἀναγάγῃ
σας αὐτοῦ δυσχερῶς, ἵνα λοιπὸν ὑψηλοτέρας ἐργάσῃ). ἐπεὶ οὖν ἤγαγε ϗ ἐκμεταλλεύ- 20
σε ϗ πρὸς τὸν φάτνην ἔστησεν, οὐκ ἔτι δι' ἄστρου, ἀλλὰ δι' ἀγγέλου λοιπὸν αὐτοῖς ὀφθῆνα- χ. λων
α. Βασ. ι. ται· ὅπου τ μαθητῶν βελτίονες ἐγένοντο. τοῦτο ϗ ὅτι τῶν Ἀσκαλωνιτῶν ϗ Γαζαίων ἐπόησε. ϗ
γὰρ αἱ πέντε πόλεις σκῆπται, ὅθεν τῆς κιβωτοῦ παραγενομένης ἐπλήγησαν κακείνη πλη-
γὴν, ϗ ἀπαλλαγὴν ᾐτήσαντο θυσίαν τῶν ὁμοιωμάτων κακῶν, τοὺς μάντεις καλέσαντες,
α. Βασ. ε. καὶ σκληρὰν ζυγὸν ἀναγαγόντες, ἐζήτουν λύσιν βύρσῃ τῆς θηλαίτ πληγῆς σκείνης· εἶτα 25
τῶν μαντέων σκείνων εἰπόντων, ὅτι δαμάλεις ἀδαμάστους ϗ πεφοτοκούσας ὑποζεύξαι
τῇ κιβωτῷ χρὴ, καὶ μηδενὸς ἡνιοχοῦντος ἀφεῖναι βαδίζειν· ὅπου γὰρ ἔσαι καπάδηλον, εἴ-
τε θηλάτος ἰοῦ ἡ πληγὴ, εἴτε σὺν πεφορᾶς τινος ἡ νόσος. ἀλλ' μέν γὰρ, φησι, ⓦ ζυγὸν
ὑπὸ τῆς ἀπειρίας ζωτεύψουσιν, ἢ πρὸς ταῖς δαμάλεις μυκωμένας ὑπισραφῶσι, συν-
τυχία δ' γεγλυπμένον ὄντι· αἱ δ' ὀρθαὶ βαδίσουσι, καὶ οὔτε πρὸς ⓦ μυκηθμοὶ τῶν παιδίων 30
πάθωσί τι, οὔτε ὑπὸ τῆς ἀγνοίας τῆς τ τὸν πλανωμένων, δῆλον ὅτι ἡ τοῦ Θεοῦ χεὶρ
ὄντιν ἡ ἀναμφὴ τῶν πόλεων τούτων. ἐπεὶ οὖν ταῦτα τῶν μαθητῶν εἰπόντων ἐπείσθησαν ⓐ
ταῖς πόλεις οἰκοῦντες σκεῖνας, ϗ ἐποίησαν ὡς σκελεύσθησαν· ϗ ὁ Θεὸς τῇ τῶν μαντέων ἀ-
κολούθησιν γνώμην, συγκαταβαίνων πάλιν, ϗ οὐκ ἀνόμισεν ἀνάξιον εἶ) αὐτοῦ τῶν αὐτ μαν- 35
τέων τὸν πρόρρησιν εἰς ἔργον ἄγαγεῖν, ϗ ποιῆσαι πίστεις εἶ) δοκεῖν, ἐν οἷς τότε εἰρήκα-
σι. ϗ γὰρ μείζονι ὃ καταρτύομενον ἰοῦ, τῷ· ϗ αὖθις τὸν ἀναμφίοις μαρτυρῆσαι τῇ τοῦ Θεοῦ
δυνάμει, καὶ τὸν πρὶν αὐτοῦ ψῆφον τὸν αὐτῶν διδασκάλοις ὀξενεγκεῖν. ϗ ἕτερα δ' πολλὰ
α. Βασ. κα. ἴσασται ἴδοι τις ἂν οἰκονομιῶντα ⓦ Θεόν. ἐν γὰρ ϗ ὅ ὅτι τῆς ἐπαχριμένου τούτῳ πρέπε
οἰκε τῆς οἰκονομίας τοῦ ζήτου, ὁ ϗ ὑμεῖς λοιπὸν ἀπὸ τῶν εἰρημένων ὑπόλοιπα δυνήσεσθε.
τοῦτο μὲν οὖν ἀρκέσει ἕνεκεν πολλοῦ μὲν ἡμῖν ταῦτα εἴρηται· πολλοῦ δ' ὑμῖν καὶ πλείονα λε- 40 χ. ὑμῶν
Παρ. δ. θ. γόμενα δυνατ' ἂν. Δίδου γάρ, φησι, σοφῷ ἀφορμὴν, καὶ σοφώτερος ἔσαι. δεῖ δ' λοι-
πὸν ὅτι τὸν ἀρχὸν τῶν ἀναγεωθέντων ἐλθεῖν. πῖς δ' ἡ ἀρχή; τοῦ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθ-
λεὲμ τῆς Ἰουδαίας, ἐν ἡμέραις Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ, μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν ἔρ-
χονται εἰς Ἱεροσόλυμα. μάγοι μὲν ἀστέρος καταρχοντος ἠκολούθησαν, ἤτοι δ' θεὸς προ-

φητῶν

φητῶν ἐπηκριβώσαντο διήρευναν. ἵνος ἦ ἔνεκεν ἡμῖν ἡ Ⓦ χρόνον λέγει ἡ Ⓦ τόπον, ἐν Βηθλεὲμ εἰπών, ἡ ἐν ταῖς ἡμέραις Ηρώδου τοῦ βασιλέως; ἵνος ἦ ἔνεκεν καὶ τὸ ἀξίωμα προσῆψεν; τὸ ἀξίωμα μὲν, ὅτι Ⓦ καὶ ἕτερος ἦν Ηρώδης, ὁ Ⓦ Ιωάννου συνήλικος· ἀλλ' ἐκεῖνος τετράρχης ἦν, οὗτος ἦ βασιλεύς. Ⓦ Ὅπου ἦ ἡ Ⓦ χρόνον λέγει, προφητείας ἡμᾶς ἀναμιμνήσκων παλαιᾶς· ὧν τὴν μὲν ὁ Μιχαίας προεφήτευσε λέγων· Καὶ σὺ Βηθλεὲμ γῆ Ιούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ιούδα· ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ισραήλ. Μιχ. 5. β. τὴν δὲ ἑτέραν ἐκ τῶν πραγμάτων ἔλαβον αὐτοῦ. ἐπειδὴ γὰρ ἐκ τῆς Ιουδαίας ἦν ὁ Χριστὸς κατὰ σάρκα, ἐκ τῆς Βηθλεὲμ δὲ ἦν ἡ μήτηρ αὐτοῦ, ἐκ τούτου τὸ ἀξίωμα ἔλαβεν ἡ Μαρία. ἐκ γὰρ τῆς Ναζαρὲτ ἦν ἡ Μαρία, ἀλλ' ἐκ τῆς Βηθλεὲμ

Πῦρ ἦλθον βαλεῖν. ὅτι τοῦ γλυκέος. καὶ τί ἤθελεν, εἰ ἤδη ἀνῆφθη; καὶ ὁ πνεῦμα ἐν πυρὶ λέγει τοῦτο φάνεται. ἀλλ' ἡμεῖς τὰ φερόμενα ψυχρότερα γεγόναμεν, καὶ τοῦ τεθηκότων νεκρότερα· καὶ ταῦτα παῦλαν ὁρῶντες ἔχοντα τὴν ἀρχὴν ἀπολαμβάνομεν, καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ κακοῦ, καὶ φλοιὸς ἀπάσης σφοδρότερα ἀπόντα νικῶντα καὶ ἐπαίροντα, τὰ κάτω, τὰ ἄνω, τὰ παρόντα, τὰ μέλλοντα, τὰ ὁρώμενα, τὰ οὐκ ὁρώμενα. εἰ δὲ μεῖζόν σου σκῶμμα ὁ προδιήγημα, μᾶλλον μὴ δοῦναι καὶ ἐπὶ νωθείας ὁ λόγος. ἵνα γὰρ σε πλέον ἔχειν ὁ Παῦλος, ὅτι ἀδυνάτου τὴν ἀρχὴν σκῶμμα σοί φησι εἶναι ζῆλον; πάλιν ἀλλ' ἵνα μὴ φιλονεικῶμεν, τὸν Παῦλον ἀφέντες, σὺν ἀφθονίᾳ πιστεύσαντας σπουδάσωμεν, οἱ καὶ χρήματα, καὶ κτήματα, καὶ ἀγροὺς, καὶ ἀγαθεῖα ἅπασαν βιωτικὴν ἐξέβαλον, καὶ ὅλοις ἑαυτοὺς διέδηκαν τῷ Θεῷ, καθ' ἑκάστην νύκτα καὶ ἡμέραν τῆς τοῦ λόγου διδασκαλίας ἀπασχολούντες. τοιοῦτον γὰρ τὸ πῦρ τὸ πνευματικόν, οὐδέποτε ἐπιθυμίαν ἀφίησιν ἔχειν τῶν ἐνταῦθα, ἀλλ' εἰς ἕτερον ἡμᾶς μετίστησιν ἔρωτα. ἀλλὰ τοῦτο ὁ τοιούτων ἐρῶν ἀπαγορεύει, κἂν τὰ ὄντα ἀπολέσθαι δέῃ, κἂν τυφῶς, κἂν δόξης καταγελάσαι, κἂν αὐτὴν ἐκδοῦναι τὴν ψυχήν, μὴ πάσης δυκολίας πρώτα ταῦτα ποιεῖ. ἡ γὰρ τοῦ πυρὸς ἐκείνου θερμότης εἰς τὴν ψυχὴν εἰσιοῦσα, πᾶσαν ἐκβάλλει νωθείαν, καὶ πλέον ποιεῖ κινεῖσθαι καὶ ἐπὶ τὰ ἀνώτερα, καὶ πάντων τὴν ὁρωμένων ὑπεροράν. λοιπὸν ὁ τοιοῦτος ἐν κατανύξει μόνῃ διαπαντὸς διατελεῖ, πηγὰς δακρύων ἀφιεὶς καὶ πολλῶν ἀπολαύει καρπούμενος τὴν ἡδονήν. οὐδὲν γὰρ οὕτως συνέχει καὶ ἑνοῖ τὸν Θεὸν, ὡς τὰ τοιαῦτα δάκρυα. ὁ τοιοῦτος κἂν ἐν μέσαις πόλεσιν ᾖ κατοικῶν, ὡς ἐν ἐρημίᾳ διατρίβει καὶ ὄρεσι καὶ ἀπηλλάχθαι, ὅλην ἔνα τὸν πρόσωπον ὁρᾷ, οὐδὲ κόρην τῶν τοιούτων λαμπόντων ὀφθαλμῶν, ἄνθρωπον, ἄν τε ὑπὲρ ἑαυτὸν, ἄν τε ὑπὲρ τὸν ἑτέρους πεπληρωμένην δακρύων. διὰ τοῦτο τοῦ τῶν ἄλλων τούτοις ἐμακάρισεν ὁ Θεὸς, Μακάριοι οἱ πενθοῦντες λέγων. καὶ πῶς ὁ Παῦλος φησι, Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε; τίνων ἐκ τῶν δακρύων τούτων λέγων ἡδονήν. ὥσπερ γὰρ ἡ διὰ κόσμου χαρὰ, λύπην ἔχει συγκεκληρωμένην· οὕτω καὶ ἡ διὰ Θεὸν δάκρυα χαρὰν βλαστάνει διηνεκῆ καὶ ἀμάραντον. οὕτω καὶ ἡ πορνὴ πρότερον ἐλύετο σεμνοτέρα, τούτῳ καθαρθεῖσα τῷ πυρί. ὅπερ γὰρ διεθερμάνθη τῇ μετανοίᾳ, ἐξέβαλε χιόνα λοιπὸν ὡς τὴν Χιονὶν πόθῳ, καὶ τείχας λύουσα, καὶ τοὺς ἀγίους αὐτοῦ βρέχουσα πόδας τοῖς δάκρυσι, καὶ ταῖς ἰδίαις αὐτοῦ ἀπομάττουσα κόμαις, καὶ τὸ μύρον χέουσα. καὶ ταῦτα μὲν ἄπορα ἔξωθεν ἐγίνετο· τὰ δὲ ἐν τῇ διανοίᾳ τελούμενα, πολλῷ τούτων θερμότερα ἦν, ἃ μόνος αὐτὸς ἐώρα ὁ Θεός. διὰ δὴ τοῦτο ἕκαστος [ἡμῶν] ἀκούων, συγχαίρει τε αὐτῇ, καὶ οὐ φθονεῖται τοῖς ἐκείνης κατορθώμασι, καὶ πόνων ἀπαλλάττει τὴν ἐγκλημάτων αὐτὴν. εἰ δὲ ἡμεῖς τὰ πονηρὰ ταῦτα φέρομεν τὴν ψῆφον, σκόπησον, ὅπως ἀπήλλαξε τοῦ τὰ φίλαν θεοῦ, καὶ πόσα καὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ δωρεὰν ἀπὸ τῆς μετανοίας ἐκαρπώσατο τὰ ἀγαθά. καθάπερ γὰρ, ὑετὸς καλαρραγὴς σφοδρὸς, αἰθρίαν ποιεῖ καθαρὰν· ὅτω καὶ δακρύων καταφερομένων, γαλήνην ποιεῖ καὶ εὐδίαν τῇ ψυχῇ, καὶ ὃ οὐκ ἔστι μαρτύριον ἀφανίζει σκότος. καὶ ὥσπερ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, ὕτως ἀπὸ δακρύων καὶ ὁμολογήσεως καθαρόμεθα πάλιν, ἂν μὴ πρὸς ἐπίδειξιν ὕστερον ποιῶμεν καὶ πρὸς φιλοτιμίαν. τὸ γὰρ ὕτω δακρύειν τῆς καλλωπιζομένης ἐν ἐπιτηδεύμασι μᾶλλον κατηγορῶν φαίην ἂν εἶναι δίκαιον. ἐγὼ γὰρ σκῶμμα ζητῶ τὰ δάκρυα τὰ μὴ πρὸς ἐπίδειξιν, ἀλλὰ πρὸς κατάνυξιν γινόμενα· τὰ λανθάνοντα καὶ ἐν τοῖς ταμιείοις καὶ μηδενὸς ὁρῶντος, ἀλλ' ἢ ἐρημία καὶ ἀφανεῖ ταῦτα ὄντα· τὰ ἀπὸ βάθους διανοίας· τὰ ἐν ἀληθείᾳ καὶ ὁδυνᾶσθαι· τὰ διὰ Θεὸν [μόνον] γινόμενα, οἷα καὶ ὁ Αἰνᾶς ἔλεγεν. τὰ γὰρ χείλη αὐτῆς, φησὶν, ἐκινοῦντο, καὶ ἡ φωνὴ αὐτῆς οὐκ ἠκούετο· ἀλλὰ τὰ δάκρυα μόνα σάλπιγγος λαμπροτέραν ἠφίει φωνήν. διὰ δὴ τοῦτο καὶ τὴν μήτραν ἠνέῳξεν ὁ Θεὸς, καὶ τὴν σκληρὰν πέτραν ἀπαλὴν ἀρδεύσαν εἰργάσατο. διὰ ὅτω καὶ αὐτὸς δακρύει, μιμητὴς τοῦ δεσπότου γενέσθαι. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐδάκρυσε, καὶ ὅτι Λαζάρου, καὶ ὅτι τῆς πόλεως, καὶ ὅτι τοῦ Ἰούδα διεταράχθη.

Αυκ. ιθ. μθ.

α. Βασ. κε.

Ησα. λε. Αυκ. ιθ. μα.

χ. οἷς

χ. κάπως,

χ. πεπλανημένων

* ὅπ αὐτοὶ σπερχαλωθῶσιν

Ματθ. ε. δ. φιλ. δ. δ.

χ. αὐτὸν

χ. ζωοδοφείται

χ. πυρὸ

χ. τὰ

χ. ἐκεῖσε,

χ. ἀνίῳξεν

διεπερᾴζῃ. καὶ τοῦτο μὲν πολλάκις ἐστὶν ἰδεῖν αὐτὸν ποιοῦντα, γελῶντα ἢ ὑδαμοῦ· ἀλλ' οὐδὲ μειδιῶντα πρέμα. Σκοπῶ τὴν διαγελιςῶν οὐδεὶς τοῦτο εἴρηκε. Δηλὰ τοῦτο δὲ Παῦλος ὅτι μὲ ἐδάκρυσε, καὶ πεντετίαν νύκτα καὶ ἡμέραν τοῦτο ἐποίει, καὶ αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν, καὶ ἕτεροι πρὸς αὐτὸν τοῦτο λέγουσιν· ὅτι ἢ ἐγέλασεν, ὑδαμοῦ ὅτε αὐτὸς εἴρηκεν, οὐδὲ ἄλλος, οὐδὲ

χ. ἰωσῆν, χ. ἀλλὰ

5 εἷς τῶν ἁγίων, ὅτε πρὸς" αὐτὸν, οὔτε πρὸς ἕτερόν τινος τοιούτου·" ἀλλ' ἢ πρὸς Σάρρας μίνης ὅτο εἴρηκεν), ἵνα ἐπεπιμήθη· καὶ πρὸς τοὺς υἱοὺς Νῶε, ὅτε αὖτ' ἐλευθέρου δοῦλος γέγονε. καὶ

χ. ἀλλ' ἐστὶ

χ. ἀλλ' ἐστὶ

τοῦτα λέγω, ὅτι ⓜ γέλωτα σκοπῶν, ἀλλὰ τὴν" ἀμαύλυσιν ἀναιρῶν. τίνος γὰρ ἕνεκεν, εἰπέ μοι, ἀθύμει καὶ δακρύεις τοσαύτας ἐνοχλῶν ἡδονὰς ἔνοχος ὢν ἔτι, καὶ φοβερῷ μέλλων" παρεῖσθαι δικαστηρίῳ, καὶ πάντων πρέχειν λόγον μὴ ἀκριβείας τὴν σταγόνα γελωπιῶν; καὶ

Matth. 7 λγ. Luc. 18. 9.

10 γὰρ ὧν ἐκόντες καὶ ὧν ἀκόντες ἡμάρτομεν, δώσομεν λόγον. Ος γὰρ δὺ δρήσεταί μὲ, φησιν, ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, κἀγὼ δρήσομαι αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. καίτοιγε ἀκηδίας ἢ τοιαύτη ἀρίησις, ἀλλ' ὅμως δ' ἀναφθύλλ τὴν κόλασιν, ἀλλὰ καὶ ταύτης δίδομεν δικαίωσιν, καὶ ὧν ἴσμεν, καὶ ὧν οὐκ ἴσμεν (Οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ συνοιδά, φησιν, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι) καὶ ὧν τῷ ἀγνοῆσαι, καὶ ὧν τῷ γνῶναι. Μαρτυρῶ γὰρ

a. Kορ. δ. δ. Rom. 8. 8.

15 αὐτοῖς, φησιν, ὅτι ζῆλον Θεοῦ ἔχουσιν· ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν. ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο εἰς ἀπολογίαν αὐτοῖς. καὶ Κορινθίοις δὲ ἐπιστέλλων ἔλεγε· Φοβοῦμαι μή πως ὡς ὁ ὄφις Εὔαν ἐξ-

β. Kορ. ια. γ.

απάτησεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, οὕτω φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἁπλότητος τῆς εἰς τὸν Χριστόν. Τοσούτων τοίνυν μέλλων διδόναι αὐτὸς δικαίωσιν, κἀμὲ γελῶν, καὶ ἀσεῖα λέγων, καὶ τυφῆ προσέχων; ἀλλ' γὰρ μὴ ταῦτα ποιήσω, φησὶν, ἀλλὰ πενθήσω, τί δ' ὄφελος; μέγα-

20 σον μὲν οὖν, καὶ τοσοῦτον, ὅσον οὐδεὶς πω λόγῳ προσῆκεν δακρυτόν. ὅτι μὴ γὰρ τὴν ἔξωθεν διαιρετέον, ὅσα μὲν δακρύσης, οὐκ ἀφεύξῃ τὴν κόλασιν μὴ τὴν ἀπόφασιν· ἀναίτια, αἰ συγγνώσης μόνον, ἔλυσας τὴν ψῆφον, καὶ συγγνώμης ἀπήλαυσας. Δηλὰ τοῦτο πολλαχοῦ πεῖ πένθος ἡμῖν ὁ Χριστὸς προσλέγεται, καὶ μακαρίζει τοὺς πενθοῦντας, καὶ παραινίζει τοὺς

χ. μὴ πρὸς

γελῶντας. ὑ γὰρ ἔστι τὸ πάθος τοῦτο γέλωτος, οὐδὲ δηλὰ τοῦτο ζωπήλομεν, ἵνα ἀναχαγ-

25 χάζωμεν, ἀλλ' ἵνα ζηνάξωμεν καὶ βασιλείαν ἐκ τοῦ ζηναγμοῦ τούτου κληρονομήσωμεν. σὺ δὲ βασιλεῦ μὴ πρεσῆς, οὐδὲ ἁπλῶς μειδιάσας ἀνέχῃ· ⓜ δὲ τὴν ἀγέλαν διεσπότιν ἔχων ἐνοικὴν, ὑκ ἔσπικας" πρέμων καὶ μὴ σωφρονισθῆς τῆς προσπαύσης, ἀλλὰ γελᾷς, αὐτὸ πολλάκις ὀργιζομένῳ, ἐ οὐκ ἐνορᾷς ὅτι τὴν ἁμαρτημάτων ταύτῃ μειζόνως προξενεῖς αὐτόν; ὑ γὰρ ὕτω τοὺς ἁμαρτάνοντας, ὡς τοὺς μὴ τὴν ἁμαρτίαν μὴ συζελομένους ἀποτρέφεσθαι

30 ἐβούλετο ὁ Θεός. ἀλλ' ὅμως ὕτως εἰσὶν ἀνεπιδιόρθωτοι ὡς ἀκηκείμενοι, ὡς ὑ μὴ ταῦτα τὰ ῥήματα λέγω· ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο διακρύσαι ποτέ, ἀλλὰ δῶρα μοι γελᾶν ἐ παίζειν ὁ Θεὸς πρώτην τὴν χρόνον. ὑ τί ταύτης παιδικώτερον τῆς Ἀβραὰμ γένοιτ' ἄν; ὑ γὰρ ὁ Θεὸς δίδωσι παίζειν, ἀλλ' ὁ διάβολος. ἀκούσωμεν οὖν ⓜ παίζοντες τί ἔπαθον. Ἐκάθισε, φησὶν, ὁ λαὸς τοῦ Εξ. β. λβ. δ.

φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ ἀνέστησαν παίζειν. τοιοῦτοι ἦσαν ⓜ οἱ Σοδόμοις, τοιοῦτοι ⓜ ὅτι τὸ κα-

35 τακλυσμοῦ. ὑ γὰρ ἦν ἐκείνων φησὶν, ὅτι οἱ μὲν γαμοῦντες καὶ οἱ δὲ διδόμενοι καὶ οἱ πλησμονὴν ἀρτῶν ἐσθιόντων καὶ ⓜ τὸν Νῶε ὄντες τὰ χθὲς τὸν ὅτι" τοσοῦτον ὁρῶντες κατασκυ-

χ. πανοῦντας χ. ἔπιναν,

αζομένην" χρόνον, δυσμιγήτως διακειμένους, μηδὲν τῶν μελλόντων προορώμενοι. Δηλὰ τοῦτο καὶ πολλοὺς αὐτοὺς ἐπελθὼν πρέσυρεν ὁ κατακλυσμός, καὶ δὲ κρεῖττον τῆς οἰκουμένης ναυάγιον τότε εἰργάσατο. μὴ τοίνυν αἴτει πρὸς τὰ τοῦ Θεοῦ ταῦτα, ἃ πρὸς τὰ Δαβὶλ λαμβάνεις.

40 τὰ γὰρ Θεοῦ ὅσα δοιῶσαι συντετειμένῳ καρδίᾳ καὶ τεταπεινωμένῳ, νήφουσαν, σωφρονοῦσαν καὶ κατεσταλμένῳ, μετεμοοῦσαν καὶ κατανενυγμένῳ. ταῦτα ἐκείνου τὰ δῶρα· ὅπερ δὲ τούτων ἡμῖν χρεία μάλιστα. καὶ γὰρ ἀγὼν ἐφέστηκε χαλεπὸς, καὶ πρὸς ταῖς αἱρέσεσιν ἡμῶν δυνάμεις ἡ πάλη, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἡ μάχη, πρὸς ταῖς ἀρχαῖς, πρὸς ταῖς ἐξουσίας ὁ πόλεμος, καὶ ἀγαπητὸν ἀσυνδάζοντας ἡμᾶς καὶ νήφοντας καὶ διεγηγερμένους δικαι-

θεῶν τὴν ἀγρίαν" ἐκείνων φάλαγγα ἀνεγκλήτ. δεῦτε οὖν γελάσωμεν, καὶ παίζωμεν, καὶ ὅλως πάν-
τας ῥᾳθυμήσωμεν, καὶ περὶ τῆς συμβολῆς ἀπὸ τῆς οἰκείας καταπαίσωμεν ῥᾳθυμίας. ἃ τοί- χ. ἐκαὶ γὰρ
νυν ἡμέτερον τὸ γελᾶν διηνεκῶς καὶ θρύπτεσθαι καὶ τρυφᾶν, ἀλλὰ τῶν ὅτι σκηπτῶν, τῶν πορ-
νευομένων γυναικῶν, τῶν εἰς τοῦτο ἐξυβρισμένων ἀνδρῶν, τῶν παρθένων, τῶν κολάκων
καὶ τῶν ὅτι ⓐ ὑφαντὸν κεκλημένων, οὐ τῶν εἰς τὴν ἄνω πόλιν ἐγγεγραμμένων, οὐ 5
τῶν ὅπλα βαστάζοντων πνευματικά, ἀλλὰ τῶν τῷ διαβόλῳ τελουμένων.
ἐκεῖνος γὰρ ὅστις ἐκεῖνος ὁ καὶ τέχνην τὸ παῦλαν ποιήσας, ἵνα τοὺς γραπτὰς ἐλκύσῃ τῷ
Χριστῷ, καὶ μαλακωτέρα αὐτῶν ποιήσῃ τὴν πρόθυμίαν, καὶ νεύρα. διὰ τοῦτο καὶ θέατρα ἀ-
νοικοδόμησεν ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ τοὺς γελωτοποιοὺς ἐκείνους ἀσκήσας, ὅλῃ τῆς ἐκείνων λύμης
Ep. a. d. καὶ τῆς πόλεως ἁπάσης τὸ τοιοῦτον" ἐγείρει λοιμόν, ἃ φθέγγεται ὁ Παῦλος ἐκέλευσε, Τὴν μω- 10 χ ἐκακίσθη
ρολογίαν, καὶ τὴν βωμολοχίαν [φημί,] ταῦτα διώκειν ἀναπείθων· καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον
τούτων, ἡ τοῦ γέλωτος ὕβρις ἐστίν. ὅταν μὲν γὰρ βλάσφημόν τι εἴπωσιν ἢ αἰσχρὸν ⓐ
μίμοι τῶν γελοίων ἐκείνων, ὅτε πολλοὶ τῶν αἰσχροτέρων γελῶσι καὶ τέρπονται, ὥστε ὧν αὐτοὺς
λιθάζειν ἐχρῆν, ὥστε τούτων κροτοῦντες, καὶ τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς ὅλῃ τῆς ἡδονῆς ταύ-
της καὶ τῆς ἑαυτῶν ἔλκοντες κεφαλῆς. ⓐ γὰρ ἐπαινοῦντες τοὺς τὰ τοιαῦτα λέγοντας, ὅταν 15
μάλιστα εἶσιν ⓐ λέγειν ἀναπείθοντες. διὸ καὶ τῆς χλεύης τῆς ὅτι τούτοις κεκμήκασι, διεγεί-
ρουσι δὲ εἰς ὑπόθυμοι. εἰ γὰρ μηδεὶς ἦν ὁ τὰ τοιαῦτα θεώμενος, οὐδ' ἂν ὁ ἀγωνιζόμενος
ἦν. ὅταν δὲ ἴδωσιν" ὑμᾶς δὲ ἐργασίαν καὶ τέχνας καὶ τὴν ἐκ τούτων εὐφορίαν, καὶ πάντα ἁ- χ ὑμᾶς
πλῶς ὥστε τῆς ἐκεῖ θεατρικῆς ἀφέντας, μείζονα δέχονται τὴν πρόθυμίαν, καὶ πλεί-
ονα ἐκεῖ ταῦτα ποιοῦνται σπουδήν. δὲ ταῦτα οὐκ ἐκείνους ἀπαλλάττειν ἐγκλημάτων 20
λέγω, ἀλλ' ἵνα ὑμεῖς μάθητε, ὅτι τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ῥίζαν τῆς τοιαύτης πλάνομίας ὑ-
μεῖς μάλιστά ἐστε ⓐ πρόσχοντες, ⓐ τὴν ἡμέραν ἅπασαν εἰς ταῦτα" ἀναλίσκοντες, καὶ Ισ. σχολά-
ζοντες καὶ
τὰ σιμικὰ τῶν γάμων πρόσχημα σκηπτόμενοι, καὶ τὸ μυστήριον τὸ μέγα πανδημιαπρά- καταναλί-
σκοντες
ζοντες. οὐδὲ γὰρ ὄντως ἐκεῖνος ὁ ταῦτα ὑποκριτὴς ὅστις ὁ πλημμελῶν, ὡς ἐκεῖνον σύ, ὁ ταῦτα κελεύων ποιῶν· μᾶλλον δὲ οὐ κελεύων μόνον, ἀλλὰ καὶ σπουδάζων καὶ βι- 25 χ λαμβάνω
χ. πορ
φερομένως, καὶ γελῶν, δὲ ἐπαινῶν τὰ" γινόμενα, καὶ πάντ" ἔστιν ὅπου συγκροτῶν τὰ τοιαῦτα ἐργα-
σήρια τῶν δαιμόνων. ποίοις οὖν ὀφθαλμοῖς, εἰπέ μοι, λοιπὸν τὴν γυναῖκα ὅτι τῆς οἰκί-
ας ὄψῃ, ἰδὼν αὐτὴν ὑβριζομένην σήν; πῶς δὲ οὐκ ἐρυθριᾷς ἀναμιμνησκόμενος τῆς συνοι-
κούσης, ἵνα δὴ τὴν φύσιν αὐτὴν πανδημιαπρασμένην ἴδῃς; μὴ γάρ μοι τοῦτο εἴπῃς, ὅτι
ὑποκρισίς ἐστι τὰ γινόμενα. ἡ γὰρ ὑποκρισις αὕτη πολλοὺς εἰργάσατο μοιχοὺς, καὶ πολλὰς 30 χ. ἀκοῦς
ἀπέτεκνωσεν οἰκίας. καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα φεύγω, ὅτι" οὐδὲ δοκεῖ ποτὲ εἰς τὸ γινόμενον· δη-
λαδὴ καὶ κρότοι, καὶ κραυγὴ, καὶ γέλως πολὺς, μοιχείας πλησμονῆς ἔσαυτῆς. τί λέγεις; ὑ-
ποκρισις τὰ γινόμενα; διὰ αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μυρίων ἂν εἶεν ἐκεῖνοι ἀπαιτήσεων ἄξιοι, ὅτι ἃ φθέγ-
γεται ⓐ νόμει κελεύουσιν ἅπαντες, ταῦτα μιμεῖσθαι ἐσπουδάκασιν ἐκεῖνοι. εἰ γὰρ αὐτὸ κα-
κὸν, καὶ ἡ μίμησις τούτου κακόν. καὶ οὕτω λέγω, πόσους ἐργάζονται μοιχοὺς ⓐ [τὰ] τοιαῦτα 35
τῆς μοιχείας ὑποκρινόμενοι δράματα· πῶς ἵππαρχοι καὶ ἀναιδεῖς καταισχύνουσι τοὺς
τῶν τοιούτων θεωρούς. οὐδὲν γὰρ πορνικώτερον οὐδὲ" ἱππικώτερον ὀφθαλμοῦ τοιαῦτα βλέπειν χ. ἢ
ἀνεγκλήτου. σὺ γὰρ σὲ ἀηδρᾶς μὲν οὐκ ἂν ἕλοιο γυναῖκα γυμνουμένην ἰδεῖν· μᾶλλον δὲ οὐδὲ σὴν
οἰκίαν, ἀλλὰ καὶ ὕδωρ τὸ πρόσχημα καλῶς· ὅτι δὲ τὸ θέατρον ἀπαδεῖν, ἵνα τὸ κοπιῶν τῶν
ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν συνειδὸς ἦθος, καὶ τοὺς σαυτοῦ αἰσχύνῃς ὀφθαλμούς; μὴ γὰρ δὴ 40
τοῦτο εἴπῃς, ὅτι πορνή ἐστιν ἡ γυμνουμένη, ἀλλ' ὅτι ἡ αὐτὴ φύσις, καὶ τὸ σῶμα τὸ αὐτὸ καὶ τῆς
πόρνης καὶ τῆς ἐλευθέρας. εἰ γὰρ οὐδὲν ἄτοπον τοῦτο, ἵνος ἕνεκεν ἐπ' ἀγορᾶς οὐκ ἴδῃς τοῦ-
το γινόμενον, καὶ αὐτὸς ἀποπηδᾷς, καὶ τὴν ἀκμιστοῦσαν ἐλαύνεις; ἢ" ὅταν μὲν διηρημένοι ὦ- χ. ὅτι
μεν, τότε ἄτοπον τὸ τοιοῦτον· ὅταν δὲ ζωσμένοι καὶ πάντες ὁμοῦ καθήμενοι, οὐκ ἐπὶ ὁμοί-

ως

ως αἱρεόν; ἀλλὰ γέλως ταῦτα ᾗ ὄνειδος, ⸀ ἑκάστης τῶν παπληξίας ῥήματα· ᾗ βέλτιον πηλῷ ⸀ βορβόρῳ τὴν ὄψιν ἀναλεῶσαι πᾶσαν, ἢ τοιαύτην θεωρῆσαι παρανομίαν. ὅτε γὰρ ὕπνος ὀφθαλμῶν βλέβην βάρβορος, ὡς ἀκόλαστος ὄψις ᾗ γεγυμνωμένης γυναικὸς θεωρία. ἀλλ' εὐσυνοήτως τί τὴν γύμνωσιν ἐποίησεν ἐξ ἀρχῆς, καὶ φοβήθητι τῆς ἀημοσύνης τῆς τοιαύτης τὴν ὑπόθεσιν. Τί οὖν ἐποίησε τὴν γύμνωσιν; ἢ παραχρῆμα, ⸀ ἢ τὸ σχοινίον συμβουλή. ὕπνος αἴσθησιν ⸀ ἐξ ἀρχῆς σκέπης τοῦτο γέγονε [τὸ] ἀποτιθέμενα. ἀλλ' σκῆνοι μὲν καὶ ἡμφιεσμένοι γυμνοὶ ὄντες· ὑμεῖς ⸀ ἐγκαλλωπίζεσθε, ᾗ τὸ ἀποστολικὸν σκῆνος, ὃν τῇ αἰσθήσει τὴν δόξαν ἔχοντες. πῶς οὖν ὄψεταί σε λοιπὸν ἢ γυνὴ ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἐπιθελγόντα παρανομίας; πῶς δέξεται; πῶς παρέσται, ὕπνος ἀτίμως τὸ κοινὸν τῆς γυναικείας παραδειγματίσαντα φύσεως, ᾗ αἰσχμάλωτον ὑπὸ τῆς τοιαύτης ὄψεως, καὶ δοῦλον γεγυμνωμένου τῆς παρθενίσεως γυναικός; εἰ ᾗ ἀλγεῖτε ταῦτα ἀκούοντες, χαίειν ὑμῖν ἔχω πολλήν. τίς γὰρ ὅστις ὁ θρηνῶν με, εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ὀξέμοι; μὴ δὴ παύσασθέ ποτε κλαίοντες ὅτι τούτοις καὶ δακνόμενοι. ᾗ γὰρ παρόμοιον ὑμῖν ἔσται τῆς ὅτι τὸ κρεῖττον μεταβολῆς ἢ ἐκ τῶν τοιούτων ὀδυνῶν. ὀξὺ τοῦτο καὶ ὠφελιμώτερον ⓦ λέγειν ἐποιησάμην, ἵνα βαθυτέραν δοὺς τὴν τομήν, ἀπαλλάξω τῆς σηπεδόνος τῶν μεθυσκόντων ὑμᾶς, ἵνα παρὸς καθαρὰν ἐπαναγάγω ψυχῆς ὑγιείαν· ἧς ἡμᾶς ἀπολαύοντας ὀξὺ πόνων, ᾗ τῶν κειμένων ἐπάθλων τοῖς κατορθώμασι τούτοις ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα ᾗ τὸ κράτος ⸀ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ζ. 4 ΚΑΙ ΣΥΝΑΓΑΓΩΝ ΠΑΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΑΡΧΙΕΡΕΙΣ ᾗ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ, ἐπυθάνετο παρ' αὐτῶν, ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται. 5 Οἱ ᾗ εἶπον αὐτῷ· ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας.

χ. Ἰουδαϊκὸν ᾗ χείρων,

χ. ἀγνωμοσύνην

Ἴδες ἀπόνοια εἰς ἔλεγχον γενόμενα Ἰουδαίων; ἕως νῦν γὰρ αὐτοὶ οὐκ ἐθέλουσιν, ὡσὲ ⸀ ἀπὸ τῆς βασιλείας πεπλήσθητε, παρ' ἀληθείας τὰς μαρτυρίας διηρθρωσεν. ὅπερ ᾗ εἶδον τὴν ἀπὸ τῶν θαυμάτων ὀπτανομένην δόξαν, ⸀ ἀπὸ τοῦ φθόνου καταλαβόντες λοιπὸν παρεύδωκαν τὴν ἀλήθειαν. ἀλλ' ἡ ἀλήθεια ὀξὺ πόνων ἦρετο, ᾗ ⸀ ἀπὸ τῶ ἐχθρῶν μειζόνως ζωηχρόηστο. ὅσα γὰρ ἐκεῖνα πῶς θαυμασὰ ⸀ παράδοξα οἰκονομεῖται παρ' ἄγγελοι. ὁμοῦ τε γὰρ ⸀ μεμαθήκοτι πλέον παρ' ἀλλήλων, ᾗ διδάσκεσιν ἀλλήλους, οἵ τε βάρβαροι ᾗ ⓖ Ἰουδαῖοι. ⓖ μὲν γὰρ Ἰουδαῖοι παρὰ τῶν μάγων ἤκουον, ὅτι ᾗ ἀστὴρ αὐτοὺς ὅπου τῆς Περσῶν ἀπήρυξε χώρας· ⓖ ᾗ μάγοι παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἐμάθανον, ὅτι τοῦτον, οὗ ὁ ἀστὴρ ἀνεκήρυξε, ᾗ παρεφθάκαμεν πολλῶν ἀνωθεν διηρθρωμένων χρόνων· ⸀ ἐκ τῆς ἐρωτήσεως ἡ ⸀ ἀπόθεσις, διδασκαλίας σαφεστέρας τε ᾗ ἀκριβεστέρας ἑκατέρους ἀπέδειξις γέγονε· ᾗ ⓖ τῆς ἀληθείας ἐκβροὶ τὰ ⸀ ἀπὸ τῆς ἀληθείας καὶ ἄκοντες ἀναγκάζονται δυναμωσεν γράμματα, ᾗ τὴν παρεφθείαν ἐμμωμῦσεν, εἰ καὶ μὴ πᾶσαν. Εἰπόντες γὰρ τῷ Βηθλεὲμ, ᾗ οὐδὲ ἐξ αὐτῆς ἐξελεύσεται ὁ ποιμαίνων ⓦ Ισραὴλ, λοιπὸν σὺκ εἶδι παρεστήκεμ τὸ ἑξῆς, κολακεύοντες ⓦ βασιλέα. τί ᾗ τοῦτο ἰῶ; Ὅτι αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος. ᾗ τίνος ἕνεκεν, φησιν, εἰ σὺκ ἦσαν ἔμελλε Μιχ. ε. β.
παραγενέσθαι, ὁ Ναζαρὲτ μὲν ⓦ τόκον δίκης, ᾗ σωεσκίαζε τὴν παρεφθείαν; καὶ μὴν οὐ σωεσκίασεν, ἀλλὰ ᾗ μᾶλλον ἐξεκάλυψε. τὸ γὰρ, σὺκ ἐκ τῆς μητρὸς οἰκείωσις ἐξ ἀνθρώπου, ὁ ταῦτα ἐμπνεύσας, δείκνυσιν ἐξ οἰκονομίας τὸ παράδοξον γινόμενον. ἐξὸ τοι τοῦτο οὐδὲ αὐτὸς τελείως ἐξῆλθεν σὺκ ἦσαν, ἀλλ' ἐποίησεν ἡμέρας πλείονας σὺκ ἦσαν, τοῖς βουλομένοις παρεργάζεσθαι διδοὺς μὲν ἀκριβείας ἐξετάζειν ἀπόντα. ᾗ γὰρ πολλὰ ἰῶ ταῦ

χλευάζοντα

κηρυττα τοῖς τῶν τοιαύτων ζήτησιν, εἴγε τοῦ σέχειν ἐβούλοντο. καὶ γὰρ ἐλθόντων τῶν μάγων, ἐτεθορύβη πᾶσα ἡ πόλις, καὶ μετ' τῆς πόλεως ὁ βασιλεύς· καὶ ὁ τοῦ φήτης εἰς μέσον πρῆκτο, καὶ δικαστήριον μέγιστον συνεκρότησε· καὶ ἕτερα μὲ πλείονα γέγονεν αὐτόθι, ἅπερ ὁ Λουκᾶς μετ' ἀκριβείας διηγεῖται ἅπαντα· οἷς, τὰ κατ' τὸν Ανναν καὶ τ' Συμεῶν καὶ τ' Ζαχαρίαν, καὶ τοῦ ἀγγέλους, & τοῦ ποιμένας, ἀφ' ἁπάντων τοῖς τοῦ σέχουσιν ἰκανὰ ἦν δεῖξαι ἀφορμὰς τὸ γεγονὸς θεῖον. εἰ γὰρ ἀπὸ Περσίδος ἐλθόντες μάγοι οὐκ ἠγνόησαν τ' τόπον, πολλῷ μᾶλλον οἱ ἐκ Ἱερουσαλὴμ ὄντες ταῦτα μαθεῖν ἐδύναντο. ἔδειξε μὲ οὖν ἑαυτὸν ὁ ἀρχὰς ἀρχὴ πολλῶν θαυμάτων. ὅθεν οὐκ ἠθέλησαν ἰδεῖν, κρύψας τὸν μεγαλοῦ χρόνον ἑαυτὸν πάλιν ὡς ἕτερος ἀπεκάλυψε λαμπροτέρας ἀρχῆς. οὐδὲ γὰρ μάγοι λοιπόν, οὐδὲ ὁ ἀστὴρ, ἀλλ' ὁ πατὴρ ἀνωθεν ἀνεκήρυττεν ὅτι τῶν Ἰορδανείων ῥείθρων, καὶ ὃ πνεῦμα ἐπεφοίτα, τοῦ φωνοῦ ἐκείνου ἦλθον ὅτι τοῦ κεφαλοῦ τοῦ βαπτιζομένου· & Ἰωάννης μετ' παῤῥησίας ἁπάσης πάντα χοῦ τῆς Ἰουδαίας ἐβόα, τοῦ οἰκουμένου, τοῦ ἀοίκητον τῆς τοιαύτης διδασκαλίας πληρῶν. καὶ τῶν θαυμάτων ἡ μαρτυρία· καὶ γῆ, καὶ θάλαττα, καὶ ἡ κλίσις ἅπασα λαμπρὰν ἦφιεν τὴν φωνοῦ. ἀλλὰ τ' χαρὰν τῶν ὠδίνων τοσαῦτα ἐγίνετο, ὅσα ἦν εἰκὸς πρέμα δεῖξαι τὸν ἀναγκαιότητα. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι οὐκ ἴσμεν πότε ἐτέχθη, οὐδὲ ἐν ποίῳ χωρίῳ, διὰ τι καὶ οὐ μάγοις πάντα φανερὰ ἦν, καὶ τὰ ἄλλα, ἅπερ εἰρήκαμεν, ὥστε οὐδεμίαν αἰτίαν αἰ ἔχοιεν εἰπεῖν, μὴ ζητήσαντες τὸ γεγονὸς. σχεδὸν ἡ καὶ τῆς προφητείας τοῦ ἀκρίβειαν. ὃ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐν Βηθλεέμ μόνῃ, ἀλλ' ἐξελεύσεται. ὥστε καὶ τοῦτο προφητείας ἦν, τὸ γνησθῶσι ἐκ μόνον. Οἱνες ἂν αὐτῶν αἰσχυνθέντες φασὶ τοῦ Ζοροβάβελ ταῦτα εἰρῆσθαι. καὶ πῶς αἰ ἔχοιεν λέγειν; ὃ γὰρ δὴ αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰώνος. πῶς ἂν τὸ ἐν ἀρχῇ λεχθεῖν, ὅτι ἐκ σοῦ ἐξελεύσεται, ἁρμόσειεν ἂν ἐκείνῳ; ὃ γὰρ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, ἀλλ' ἐν τῇ Βαβυλῶνι ἐτέχθη· ὅθεν καὶ Ζοροβάβελ ἐκλήθη, ἐξ οὗ τὸ ἐκ σπερμάτων· καὶ ὅσοι τοῦ Σύρων ἴσασι γλῶτταν, ἴσασι τὸ λεγόμενον. μετ' ἂν τῶν Ἑβραίων καὶ ὁ μετ' ταῦτα χρόνος ἅπας ἱκανὸς συνῆσαν τοῦ μαρτυρίαν. τί γὰρ φησιν;

6 Καὶ σὺ Βηθλεὲμ οἶκος ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα.

Καὶ τοῦτο αὐτίκα προσέθηκεν τῆς προφητείας, λέγων, Οὐκ ἐκ σοῦ ἐξελεύσεται).

Οὐδεὶς ἂν ἕτερος" λαμπρὸν καὶ προφανὲς ἐκ τοῦ χωρίου ἐποίησεν, ἀλλ' ἢ μόνος αὐτός. μετὰ γοῦν τὸν τόκον ἐκεῖνον, ἀπὸ τῶν πεφάτων τῆς οἰκουμένης ἔρχονται) ὀφθέντες τοῦ φάτνου & τῆς καλύβης τὸν τόπον· ὅπερ αὖθις ὁ προφήτης προεμαφώνησε λέγων· καὶ Βηθλεὲμ οἶκος ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· τουτέστιν, ἐν τοῖς φυλάρχοις. τοῦτο δ' εἶπεν, καὶ τοῦ Ἱερουσαλὴμ προεῖλεγεν. ἀλλ' οὐδὲ ὅπω προσεῖχεν, καὶ τοι τῆς ὠφελείας εἰς αὐτοὺς ἀναβαινούσης. καὶ γὰρ ἄγει τοῦτο θάλαμος τοῦ τῆς ἀξίας αὐτοῦ ἀναλέγονται οἱ προφῆται ἐν ἀρχῇ τοσοῦτον, ὅσον τοῦ τῆς ἐνεργείας τῆς πρὸ αὐτοῦ γνωμένης εἰς αὐτούς. καὶ γὰρ Ἡσαΐας ἐτόλμησεν ἡ παρθένος, καλέσεις, φησί, τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· καὶ ἐπάγει λέγων, αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. καὶ οἱ μάγοι δ' οὐκ ἔλεγον, ποῦ ἔστιν ὁ γιὸς τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. καὶ ἐνταῦθα πάλιν οὐκ εἶπεν, Οὐκ ἐκ σοῦ ἐξελεύσεται ὁ γιὸς τοῦ Θεοῦ,

Ἀλλ' ἡγεμών, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τ' Ισραήλ.

Εἶδεν γὰρ καὶ συγκαταβατικώτερον ἀναλέγεσθαι τὰ προοιμίοις, ἵνα μὴ σκανδαλίζωνται, καὶ τοι τοῦ τῆς σωτηρίας αὐτῶν κηρύττειν, ἵνα τούτῳ μᾶλλον σάγων). ὅσαν γοῦν προεῖπεν προφέρεται μαρτυρίαν, καὶ ὧν βιάθεως πρὸ τῶν γνήσιον καιρὸς ἦν, οὐδὲν μέγα οὐδὲ ὑψηλὸν τοῦ αὐτοῦ λέγουσιν, οὐδὲ οἷς αἱ μετ' τῶν σημείων ἐπιδείξιν." ἐκφύναι γὰρ πρόνωτερον τοῦ τῆς αὐτοῦ ἀξίας ἀναλέγεσθαι. ὅτε γοῦν μετ' πολλὰ θαύματα, παιδία εἰς αὐτὸν

χ. φανῆναι

χ. ἀπιθάνως χ. αὐτοῦ

τὸν ὕμνους ἠδον, ἄκουσον τί φησιν ὁ προφήτης· Ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον. καὶ πάλιν, ὅτι ὄψομαι τοὺς οὐρανούς ἔργα τῶν δακτύλων σου· ὅταν δημιουργὸν αὐτὸν δείκνυσι τοῦ παντὸς ὄντα. καὶ ἡ μὴ τίνι δυνάληψιν ἡ προφητεῦσα μαρτυρεία ὁ προφὴς Ⓦ πατέρα ὁμότιμον δηλοῖ. Εἶπε γὰρ, φησιν, ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου. Ψαλμ. ρθ. α. καὶ ὁ Ησαΐας δέ φησιν· Οτι ὁ αἰσχύνομος ἀρχὴν ἐθνῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσι. πῶς δέ Ησ. ιβ. ι. φησι τίνι Βηθλεέμ σὺ τοῖς ἡγεμόσιν Ιούδα οὐκ εἶ) ἐλαχίστη; οὐδὲ γὰρ σὺ Παλαιστίνη μόνον, ἀλλὰ καὶ σὺ τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ περίβλεπτος γέγονεν ἡ χώρα. ἀλλὰ τίνος προς Ιουδαίους ὁ λόγος. δεῖ καὶ ἐπήγαγε, ποιμανῶ Ⓦ λαόν μου Ⓦ Ισραὴλ, καίτοιγε τίνι οἰκουμένῳ ἐποίμαινεν. ἀλλ' * ὅπερ ἔφθιν, ἡ βουλὴ) σκανδαλίσαι τίνας, Ⓦ προεῖπεν ἐθνῶν * ὅμως χ. ἐγκαλύπτων ὁ " ἐγκαλυπτῶν λέγει. καὶ πῶς οὐκ ἐποίμανέ, φησι, τὸν λαὸν τὸν Ιουδαϊκόν; μάλιστα μὲν καὶ αὐτὸ γέγονε." τὸν γὰρ Ισραὴλ σὺ ταῦτα εἶπων, τοῦτ' αὐτῷ πεπιστευκότας ἐξ Ιουδαίων ἠνίξατο. καὶ τοῦτο ἑρμηνεύων ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Οὐ γὰρ πάντες Ⓐ ἐξ Ισραὴλ, οὗτοι Ισραὴλ, Ρω. θ. ξ. ἀλλ' " ὅσοι ἐξ πίστεως ἐπηγγελίας ἐγεννήθησαν. Εἰ δὲ μὴ πάντας ἐποίμανε, τοῦτο αὐτῷ ἔγκλημα καὶ κατηγορία. δέον γὰρ αὐτοὺς προσκυνῆσαι μὲν τὸν μάγων ἐξ δοξάσαι τὸν Θεόν, χ. ὑπὸν χ. ἔκεσε, ὅπερ ἐποίησε καθ' ὅτους πάντα " λύων αὐτῶν τὰ ἁμαρτήματα (καὶ γὰρ οὐδὲν τοιοῦτος δικαστηρίων " ἤκουεν, οὐδὲ βλάπτων, ἀλλὰ τοῦ ἡμέρου καὶ πράου ποιμένος) τοιοῦτον ποιοῦσι, καὶ ζαφάπτονται, καὶ ζορυσσοῦσι, καὶ μυρίας μὲν ζωὴν κατασκευάζουσιν ὀπίσω λάς.

7 Τότε Ηρῴδης καλέσας λάθρα τοὺς μάγους, ἠκρίβωσε παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος.

Επιχειρῶν διελεῖν ὃ τρέχειν, ὅπερ ἑκάστης δυνάμεως ἴδιον, καὶ μανίας μόνον. ἐξ γὰρ ἐρημία καὶ τὰ μεγάλα ἴχνη ἰδὼν ἀποστῆσαι αὐτὸν πάσης [τοῦ] τοιαύτης ὀπιχειρήσεως. οὐδὲ γὰρ κατ' ἀδελφὸν ἰδὼν ἐσυμβούλευε. ὁ γὰρ ἀστέρα καλέσας τοὺς μάγους ἄνωθεν, καὶ ὁ βαρβάρους ἄνδρας τοσαύτην ἀποδημίαν εἰληφέναι, ὥστε προσκυνῆσαι τὸν ἀπαργαίους καὶ φάτνῃ κείμενον, καὶ ὁ προφήτας ἡ ἄνωθεν ταῦτα πάντα προφωνῶν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα, μείζονα ἦν κατ' ἀδελφὸν ἰδών. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν αὐτὸν τῶν τοιούτων κατεῖχε. τοιοῦτον γὰρ ἡ πονηρία· ἑαυτῇ πείθεται, καὶ ἀνιάτοις ἀεὶ προσγόμασιν ὀπιχειρεῖ. σκέπτει δὲ τὰ αἴσιμα. εἰ μὲ ὀπίστευε τῇ προφητείᾳ, καὶ ἀκίνητον αὐτὴν εἶ) ἐνόμιζεν, οὐδὲν ἂν ὑπὲρ τοῦτο ἐπεχείρει, καὶ ἀνιάτοις ἐπιχείρει προσγόμασιν. Εἰ δὲ ἠπίστει πάλιν, ἐξ οὐ προσεδόκα ἐκβήσεσθαι τὰ λεγόμενα, δεδοικέναι καὶ φοβεῖσθαι οὐκ ἐχρῆν, οὐδὲ ἀφ' ἑαυτοῦ ὀπισθοβούλευεν. ὥστε ἑκατέρωθεν προδότης ὁ " δόλος ἦν. καὶ τοῦτο δὲ ἀνοίας ἑκάστης, ὃ νομίσας τοὺς μάγους " αὐτὸ προσπαίσειν τοῦ τρέχοντος, ἵνα δ' τοσαύτην ὁδὸν ἦλθον ἀποδημίαν. Εἰ γὰρ πρὶν ἰδεῖν ὅτως ἦσαν ἐκκεκαυμένοι τῷ πόθῳ, μὴ ὃ θαύσασθαι καὶ πιστωθῆναι πρὸ τῆς προφητείας, πῶς ἤλπιζεν αὐτοὺς πεῖσαι προσδιῶναι ὃ παιδίον αὐτῷ; ἀλλ' ὅμως καὶ τοσούτων ὄντων τῶν ἀπαντώντων αὐτὸν, ἐπεχείρει· καὶ καλέσας λάθρα τοὺς μάγους, ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν. καὶ γὰρ ἐνόμιζεν Ιουδαίους κήδεσθαι τοῦ παιδίου· καὶ χ. ἀλλ' οὐκ ἂν προσεδόκησεν εἰς τοῦτο μανίας ἐξολισθαίνειν αὐτοὺς, ὡς [" ἀφ' οὗτος τὸν προστάτην καὶ σωτῆρα καὶ ἐπ' ἐλευθερίᾳ τοῦ ἔθνους προκεκλημένον βουλεύσασθαι ἐκδοῦναι τοῖς ἐχθροῖς. ἀφ' οὗτος καὶ λάθρα καλεῖ, καὶ ζητεῖ τὸν χρόνον, οὐ τοῦ παιδίου, ἀλλὰ τοῦ ἀστέρος, ἐκ πολλῆς τῆς προνοίας πηδεῖ ὁ θεσπέσιον. καὶ γὰρ πολλοῦ χρόνου δοκεῖ μοι ὁ ἀστὴρ φαίνεσθαι. ὅπου γὰρ πολὺν τὸν ὁδοιπορεῖν ἔμελλον ἀναλίσκειν χρόνον Ⓐ μάγοι, ἵνα δὲ ἡδέως ὀπιζῶσι τὸν τεχθέντα (ἔδει γὰρ σὺν αὐτοῖς προσκυνηθῆναι τοῖς απαργαίοις αὐτὸν, ὥστε ὃ θαυμαστὸν καὶ προδόξον φανῆναι τοῦ προσώπου) πρὸ πολλοῦ τοῦ χρόνου δείκνυσιν ἑαυτὸν ὁ ἀστήρ. Εἰ γὰρ ἴσως ἐτέχθη σὺν Παλαιστίνῃ, ὅτε αὐτοῖς ὤφθη σὺν τῇ ἀνατολῇ, πολὺν χρὴ τὴν ὁδοιπορεῖν διατείνοντες χρόνον, οὐκ ἂν σὺν απαργαίοις εἶδον αὐτὸν προσκυνοῦμενοι. Εἰ δὲ ἀπὸ διετοῦς ἀναμένῃ καὶ κατωτέρω, μὴ θαυμάσωμεν. ὁ γὰρ θυμὸς καὶ τὸ δέος ὑπὲρ πλεί-

ονος

οτος ἀσφαλείας χὴ πλείονα" ϖϱοσπ[ο]ιήσηται χρόνον, ὥϛε μηδένα ϕαφυγεῖν. καλέσας οὖν αὐλοὺς, φησι· χ. σφηνὸν

8 Πορευθέντες ἀκριβῶς ἐξετάσατε ϖερὶ τοῦ παιδίου· ἐπὰν δὲ εὕρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν ϖροσκυνήσω αὐτῷ. Εἶδες τὴν ἀγνοιάν; Εἰ μὲν γὰρ ἐξ ἀληθείας ταῦτα λέγει, ἵνος ἔνεκεν * λάθρα ἐρωτᾷς; Εἰ δὲ ἐπιβουλεύσας βουλόμενος, πῶς οὐ ζωοῖδες ὅτι οὐκ τοῦ λάθρα ἐρωτᾶν δηλώσοντος ζωιδῶν ④ μάγοι τὸν δόλον; ἀλλ', ὅπερ ἔφην, ψυχὴ νεκρὸ ποπειρίας ἀλόυσα, πάντων ἀνοητοτέρα γέγ. καὶ οὐκ εἶπεν, ἀπελθόντες μάθετε ϖερὶ τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ ϖερὶ τοῦ παιδίου. οὐδὲ γὰρ τὸ ὄνομα τῆς ἀρχῆς καλέσαι ἠνέσχετο. ἀλλ' ④ μάγοι τούτων οὐδὲν ζωιδόντες, νεκρὸ πολλῆς βύλαβείας (οὐ γὰρ ἂν ϖροσεδέξαντο, ὅτι εἰς "τοσοῦτον ποπειρίας ἐξῆλθεν αἰ ἐκφνος, καὶ ὅτω θαυμαϛῇ οἰκονομίᾳ ὑπεξαλύσας" ὑπεχειρήσειε) ἀπέρχον) τούτων ὑδὲν ὑφορώμενοι, ἀλλ' ἐκ τῆ καθ' ἑαυτὸν καὶ ζῶ τῶν ἄλλων σοφὸς ὁμήνοι ἀπόντα. χ. τοῦτο χ. ἐπιλέγων

9 Καὶ ἰδοὺ, ὁ ἀϛὴρ, οὗ εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ, ϖροῆγεν αὐτούς.

Διὰ γὰρ τοῦτο ἡ ϲκηνὴ, ἵνα ἀπολέσαντες ⓦ χειραγωγεῖται, εἰς ἀνάγκην ἐμπέσωσιν ἐρωτῆσαι τοὺς Ἰουδαίους, ἡ πᾶσι καταδηλον ὃ ϖρᾶγμα γένῃ). ὅπῃ γὰρ ἠρώτηϛ, καὶ διδασκάλους ἔχον τοὺς Ἰουδαίους, φαίνεται πάλιν αὐτοῖς. ϲ σκέπει ἀκηλυθίαν ἀρίϛην ἡγουμένῳ. ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ ἀϛέρος δέχεται αὐτοὺς ὁ τῶν Ἰουδαίων δῆμος ἡ ὁ βασιλεύς, ἡ τ" ϖροφήτου εἰσάγουσι διδάσκοντα ὃ φαινόμενον. ἀπὸ δὲ τοῦ ϖροφήτου πάλιν ἄγγελος αὐτοὺς ϖρὸς ἀλλοδαποὺς πέμπα εἰδίῃ αἴξει. τέως δὲ ἀπὸ Ἱεροσολύμων εἰς Βηθλεέμ ὅλῃ ὁ ἀϛέρος βαδίζουσιν. ὁ γὰρ ἀϛὴρ πάλιν κάκῆθεν ζωιώδυεν· ἵνα μάθῃς κἀντεῦθεν ὅτι οὐ τοῦ πολλοὺς εἶς ἰῶ ἔσται. οὐδὲ γὰρ ἔχει ταύτῃ τὴν φύσιν ἀϛὴρ οὐδὲ εἷς. ἡ οὐχ ἁπλῶς ἐβάδιζεν, ἀλλὰ ϖροῆγεν αὐτοὺς καὶ χειραγωγῶν ἐν ἡμέρᾳ μέσῃ. καὶ τί τοῦ ἀϛέρος τούτου ἔδει, φησί, λοιπὸν, τοῦ χωρίου γνωριθέντος; ἵνα καὶ ὁ παιδίον ὀφθῇ. οὐδὲ γὰρ ἰῶ τι ὃ δηλοῖ αὐτό· ὅπῃ μηδὲ ἡ οἰκία ϖροφήτης ἰῶ, μήτε ἡ μήτηρ λαμϖρὰ ἡ ὀπίσημος. ἔδει τοίνυν τοῦ ἀϛέρος ὑ ὀπισήσαντος" αὐλοὺς τῷ τόϖῳ. δῆ ἡ ἀπὸ Ἱεροσολύμων ἔξελθόσι φαίνεται, ἡ ὑ ϖροέπεσι ἴϛαται, ἕως τὴν φάτνην κατέλαβε, ϲ ϑαῦμα ζωῆϛε τῷ θαύματι. ἡ γὰρ ἀμφότερα ϖροδόξα ἰῶ, ἡ ὃ τοὺς μάγους ϖροσκυνῆν, ϲ ὃ ⓦ ἀϛέρα "ϖροσάγειν, ἡ ἐκφανὰ ἡ τοὺς σφόδρα λιϑίνους ὀπιαπάσαϑαι. Εἰ μὲν γὰρ εἶπον ④ μάγοι, ὅτι ϖροφητῶν ἤκουσαν ταῦτα λεγόντων, ἢ ὅτι ἄγγελοι κατ' ἰδίαν αὐλοῖς διελέχθησαν, καὶν ὑπεκηθησαν· νῦν δὲ τῆς ὄψεως τὸ ἀϛέρος δῶϑεν φαινομένης, ἡ ④ σφόδρα δυαιχμωτοῦντες ἐπεσομίζοντο. Εἶπα ὅπῃ ἐπέϛη τῷ παιδίῳ, ἔϛη πάλιν ὁ ἀϛὴρ· ὅπερ καὶ αὖϑ" μείζονος δυνάμεως, ἢ κὴ ἀϛέρα ἰῶ, ὃ νῦν μὴ κρύπτεϑαι, νῦν δὲ φαίνεϑαι, καὶ φθονέντα ἴϛαϑαι. ἐντεῦϑεν κἀκεῖνοι ϖροσθήκην πίϛεως ἐλάμβανον. ὅϑεν καὶ ἔγραψαν, ὅτι ὃ ζητούμενον εὗρον, ὅτι ἄγγελοι ἀληθείας γεγόνασιν, ὅτι οὐκ εἶχῃ τοσαύτην ἦλθον ὁδόν. οὕτω πολλὴν τινα πόϑον ϖρὸς ⓦ Χριϛὸν εἶχον. καὶ γὰρ ἐλθὼν, κατ' αὐτῆς ἔϛη τῆς κεφαλῆς, δεικνὺς ὅτι ϑεῖόν ἐϛι ὃ ῥῆμα· καὶ ϲαλεὶς, ὅτι τὴν ϖροσκύνησιν ἄγει, οὐχ ἁπλῶς βαρβάρους, ἀλλὰ τοὺς σοφωτέρους ϖρὸ ἐκείνους. ὁρᾷς ὅτι εἰκότως ἀϛὴρ ἐφάνη; ἡ γὰρ ἡ μὴ τοῦ ϖροφητεύειν, καὶ μὴ τὴν τῶν ἀρχιερέων καὶ γραμματέων ἐξήγησιν, ἐπὶ τούτῳ ϖροσεῖχον.

ΗΘΙΚΟΝ Αἰσχυνέσθω Μαρκίων, αἰσχυνέσθω Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς, μὴ βουληθέντες ἰδεῖν ἅπερ ④ μάγοι εἶδον, ④ τῆς ἐκκλησίας ϖρόμοιοι (οὐδὲ γὰρ αἰσχύνομαι οὕτως αὐτοὺς καλεῖν) αἰσχυνέσθω Μαρκίων, ὁρῶν Θεὸν ἐν σαρκὶ ϖροσκυνούμενον· αἰσχυνέσθω ὁ Παῦλος, ὁρῶν οὐχ ὡς ἀνθρωπον ϖροσκυνούμενον ἁπλῶς. ἀλλ' ὅτι μὲν ἐν σαρκὶ, τὰ παράγματα δείκνυσι καὶ ἡ φάτνη· ὅτι δὲ οὐχ ὡς ψιλὸν ἄνθρωπον ϖροσκυνοῦσιν, δηλοῦσιν ἐν ἀώρῳ τῆς ἡλικίας

τοιαῦτα

τιαδτα δῶρα προσάγοντες, ἀ Θεῷ προσάγλν εἰκὸς ἰῶ. αἰχμωτίδωσαν μετ' αὐτῶν καὶ Ιουδαῖοι, βαρβαρόν κ μάγοις ὁρῶντες αὐτὸν φθάνοντας, κ οὐδὲ μετ' ἐκείνους ἐλθεῖν ἀνεχόμενοι. ὁ γὰρ τύπος ἰῶ τῶν μελλόντων τὰ τότε γινόμενα, ὁ δὲ αὐτῶν τῶν προσιόντων ἐδηλοῦτο, ὅτι φθάσει Ⓦ δῆμον τ" ἐκ φύσεως τὰ ἔθνη. καὶ πῶς, φησίν, οὐκ ἄξιος ἀρχῆς, ἀλλὰ μετὰ τοῦτα ἔλεγε, πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη; ὅτι τῶ μέλλοντος (ὅπερ ἔφθιν) γίνεσθαι τύπος ἰῶ ὁ συμβαίνων ὁ προφωνήσις τις. ὁ μὲν γὰρ ἀχόλουθον ἰῶ, Ιουδαίους προσελθεῖν προφήτης· ἐπειδὴ ἔ ἐχόντες προῦδωκαν τὴν οἰκείαν ἀνεργεσίαν, ἀντιτρόφως τὰ πράγματα γίνεται. ἐπεὶ οὐδὲ ἐν τούτοις προτῶν Ιουδαίων ἔδει τὸν μάγους ἐλθεῖν, οὐδὲ τὸν ἐκ τοσούτου διαστήματος προσκυνῆσαι τὸν πρὸ αὐτῶν τὴν πόλιν καθημένης, οὐδὲ τὸν οὐδὲν ἀκηκοότας φθάσαι τὰς προφητείας ζωτεραφέντας τοσούτους. ὅπερ ἔ μὲν ὑπερβολῆς τὰ οἰκεῖα ἠγνόησαν καλά, ὁ ἀπὸ Περσίδος τὰς ἐν Ιεροσολύμοις προσλαμβάνουσιν. ὅπερ οὖν κ ὁ* Παῦλός φησιν· Ὑμῖν [ἰῶ] ἀναγκαῖον προῆν λαληθῆναι Ⓦ πρῶτ. μς. λόγον τῶ Κυρίου· ὅπερ ἔ ἀναξίους ἑαυτοὺς ἐκείνους, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη. εἰ γὰρ κ μὴ προὶ τούτου ἐπείθοντο, οὐδὲ γοῦν τῶν μάγων ἀκούσαντας ἔδει δραμεῖν. ἀλλ' οὐκ ἠθέλησαν. ἀφ' τοῦτο καταδύονται ἐκείνων ὅτοι προτετύχασιν. ἀκόλουθον οὖν ἐστιν τοῖνυν ὁ ἡμεῖς τοῖς μάγοις, ὁ τῆς βαρβάρου ζωντείας ἀπαλλαγῶμεν, κ πολὺ ὁ μᾶλλον ποιήσωμεν, ἵνα ἴδωμεν Ⓦ Χριστόν. ἐπεὶ καὶ ἐκεῖνοι, εἰ μὴ μακρὰν τῆς αὐτῶν ἐλθόντο χώρας, οὐκ ἂν αὐτὸν εἶδον. ἀποστῶμεν τῶν γηΐνων προγμάτων. κ γὰρ ὁ μάγοι, ἕως μὲν ἦσαν ἐν τῆ Περσίδι, τὴν ἀστέρα εὐρον· ὅπερ ἔ ἀπέστησαν τῆς Περσίδος, Ⓦ ἥλιον τῆς δικαιοσύνης ἐθεάσαντο· μᾶλλον ἔ οὐδὲ τ" ἀστέρα εἶδον ἄν, εἰ μὴ προθύμως ἐκεῖθεν αὐτὸν ἦλθον. ἀπαστῶμεν οὖν ὁ ἡμεῖς· καὶ πάντες ταράττωνται, ἡμεῖς ὅτι τὴν οἰκίαν τοῦ παιδίου τρέχομεν. καὶ βασιλεῖς, καὶ δῆμοι, καὶ τύραννοι τὴν ὁδὸν ταύτην ἐκκόπτωσι, μὴ καταλύωμεν τ" πόδα. ὕστερον γὰρ πάντα τὰ ὀπτεινόμενα θεραπεύσομεν διπλᾶ. ἐπεὶ καὶ ὅτοι, εἰ μὴ τὸ παιδίον εἶδον, οὐκ ἂν τ" κίνδυνον ὑπέφυγον· τ" οὐδὲ τὸν βασιλέως. πρὶν ἢ τὸ παιδίον ἰδεῖν, φόβοι καὶ κίνδυνοι κ ταραχαὶ πανταχόθεν ἐπέκειντο· μετ' ἔ τὴν προσκύνησιν, γαλήνη καὶ ἀσφάλεια, καὶ οὐκ ἐπ' ἀστέρι, ἀλλ' ἄγγελος αὐτοῖς δέχεται, ἱερέας ἀπὸ τῆς προσκυνήσεως γνωμένους. κ γὰρ κ δῶρα προσέφερον. ἀφεὶς τοίνυν ὁ σὺ Ⓦ Ιουδαϊκὸν λαὸν, τὴν ταραττομένην πόλιν, τ" φονῶντα τύραννον, τὴν βιωτικὴν φαντασίαν, σπεῦσον ὅπου τὴν Βηθλεέμ, ὅπου ὁ οἶκος τῆς ἁγίας τοῦ πνεύματος. καὶ γὰρ ποιμένες ἦσαν, κ ἐνταῦθα ἔλθοις, εὑρεῖς ὁ παιδίον ὁ καταλύματι· καὶ βασιλεὺς ἦς, κ μὴ προσκυνῆς, ὑδέν σοι τῆς πορφυρίδος ὄφελος· καὶ μάγος ἦς, οὐδέν σε κωλύσει τῦτο, μόνον ἀν ὅτι ταχὺ πιμήσας ἔλθοις ὁ προσκυνῆσαι, καὶ μὴ καταπατῆσαι τ" ὑὸν τῦ Θεοῦ, ἀν μετ' ὀργῆς κ χαρᾶς τῦτο ποιῆς. ἔστι γὰρ ταῦτα ὁμῶς συμβῆναι ἀμφότερα. ἀλλ' ὅρα μὴ κατ' τ" Ηρώδειον ἦμεν, κ εἴπῃς· ὅπως ἐλέγχων προσκυνήσω αὐτῷ, κ ἐλθὼν ἀνελεῖν βουληθῆς. τύτῳ γὰρ ἐοίκασιν ὁ τῶν μυστηρίων ἀναξίως μετέχοντες. Ενοχος γὰρ ὁ τοιοῦτος ἔσται, φησί, τῦ σώματος καὶ τῦ αἵματος τῦ" Κυρίου. κ γὰρ ἔχουσιν ὁ ἑαυτοῖς τ" τύραννον ἀληθῶτα τὴν βασιλείαν τῦ Χριστοῦ, τ" ἐκείνου τῦ Ηρώδου προσομοίτερον, μαμωνᾶν. ὅστις γὰρ βούλεται κρατῆσαι, κ πέμπει τὰς οἰκείας τοῖς ἑαυτῦ προσκυνήσοντας μὲ σχήματι, σφάττοντας ὁ τὰ τῶν προσκυνῶν. φοβηθῶμεν τοίνυν μή ποτε σχῆμα μὲ" ἱκετῶν καὶ προσκυνητῶν ἔχωμεν, σὺ ὁ τῶν ἔργων τὰ σφάγια" ὑποδεικνύμενα· καὶ πάντα ἀπὸ τῶν χειρῶν ῥίψωμεν, προσκυνῆσαι μέλλοντες. καὶ χρυσὸν ἔχωμεν, αὐτῶν προσενέγκωμεν, κ μὴ κατορύξωμεν. εἰ γὰρ ὁ βάρβαροι τότε σχῆνοι εἰς πιμὴν προσηνέγκαμεν, ὅς ἔσῃ μηδὲ τῶν χρείαν ἔχοντι δισθῆς; εἰ σχῆνοι τοσαύτην ἦλθον ὁδὸν, ἵνα τὸν παιδίον ἴδωσι, ποίαν ἔξεις ἀπολογίαν σύ, μήτε ξενῶνα ἕνα ἀπιών, ἵνα" ἀρρωστοῦντας ἐπισκέψῃ κ" δεδεμένους; καίτοιγε κάμνοντας κ δεδεμένους, κ τῶν ἐμῶν ἐλεοῦμεν· σὺ δ' ὑ-

δὲ ⸂ὦ⸃ βύρετίτλω τ̄ σὸν καὶ διασόπλω; καὶκλησοι μὴ χρυσίον περισώσεγκθμ, σὺ δ̄ αρ̄τον μόλις δίδως; σκεῦνοι εἶδον ⸂ὦ⸃ ἀστέρα, καὶ ἐχάρησαν· σὺ δ̄ αὐτὸν ὁρῶν τ̄ Χριστὸν ξένον ὄντα καὶ γυμνόν, οὐκ ἐπεσκέψω; ὡς γὰρ ὑμῶν δεῖ τ̄ Χριστὸν τοσαύτλω ἀποδημίαν ἀπεδήμησε τῶν μυεία βύεργετηθέντων, ἕσλω σκεῦνοι ⸂ὦ⸃ βαρβαροι, μᾶλλον δ̄ ⸂ὦ⸃ φιλοσόφων" φιλοσοφώτεροι; καὶ τί λέγω τοσαύτλω ὁδόν; πολλαὶ γὰρ τῶν γυναικῶν ὕστες ἡμῖν μαλακίζονται, ὡς μηδὲ ἀμφοδον ἐν ⸂καφαρνλω⸃ καὶ ἰδεῖν αὐτὸν ἐπὶ *τῆς πνθυματικῆς [πραπέζης], εἰ μὴ ἡμιόνων ἐπιλάβοντο. ἕτεροι δ̄ δεῖ βαδίζειν ἔχουσιν, ⸂ὦ⸃ μὴ βιωτικῶν πραγμάτων ὄχλοι, ⸂ὦ⸃ δ̄ θέατρα τῆς σωτῶδα ἀφίξεως περιθέασι. ⸂ὲ⸃ ⸂ὦ⸃ μὴ βαρβαροι πρὶν ἰδεῖν αὐτ̄, τοσαύτλω ἐλθοῦσαν ὁδὸν δι' αὐτὸν· σὺ δ̄ οὐδὲ μ̄ ὃ ἰδεῖν, ἐκεῖνος ζηλεῖς· ἀλλ' ἄφεις αὐτὸν μ̄ ὃ ἰδεῖν, πρέχεις ἵνα τ̄ μίμον ἴδῃς (τῶν γὰρ αὐτῶν ἀπολομαι πάλιν ὢν καὶ πρόλω) ⸂ὲ⸃ χείμθμον τ̄ Χριστὸν ὁρῶν ἐπὶ τῆς φάτνης καταλιμπάνεις, ἵνα γυναῖκας ἐπὶ σκλωῆς ἴδῃς. πόσων οὐκ ἄξια ⸂σωῦτα⸃ σκηπτῶν; εἶπέ γὰρ μοι, εἴ τις σε εἰς βασίλεια εἰσαγαγὼν" ἐπηγγέλλετο, καὶ δεῖξαι τ̄ βασιλέα καθήμθον, ἆρα ἂν εἶλε ὃ θεάσεσθαι αὐτὶ τούτων ἰδῇ; καίτοιγε οὐδὲν ὕστε" ἐκεῖ κερδθῆναι ἰῶ· ἐνταῦθα δ̄ πηγὴ πυρὸς" πνθυματικὴ ἀπὸ ταύτης ἀναβλύζει τῆς πραπέζης· καὶ σὺ ταύτλω ἀφεὶς," καὶ πᾶς ἔχεις εἰς ὃ θεάσεσθαι ἰδῇ νηχομθύας γυναῖκας, ⸂ὲ⸃ φύσιν ⸂σῶμα⸃δειγματιζομθύλω, καὶ καταλιπὼν τ̄ Χριστὸν ⸂σῶμα⸃ τλω πηγλω καὶ θήμθον; ⸂ὲ⸃ γὰρ καὶ ναῶν ⸂σῶμα⸃ τλω πηγλω κεῖται, ὅ Σαμαρείτιδι ⸂καλεγόμθος, ἀλλ' ὁλοκλήρω πόλει; ταῦτα δ̄ καὶ ναῶν Σαμαρείτιδι μόνη. οὐδὲ εἰς γὰρ αὐτῷ πρέσειν οὐδὲ ναῶν" ἀλλ' ⸂ὦ⸃ μὴ τοῖς σώμασι μόνοι, ⸂ὦ⸃ δ̄ οὐδὲ αὐλοῖς. ἀλλ' ὅμως αὐτὸς οὐκ ἀναχωρῆ, ἀλλὰ" μολῦ, καὶ πρὸς ἡμῶν αὐτῆς πεῖν, καὶ οὐδωρ, ἀλλ' ἀγωσωύλω. ⸂σὺ⸃ γὰρ ἄλλα τοῖς ἁγίοις δίδωσιν. οὐδὲ γὰρ οὐδωρ ἀπὸ ταύτης ἡμᾶν πρέχει τῆς πηγῆς, ἀλλ' αἷμα ζωῆς. καὶ μὲν θανάτου ὀσὶ σύμβολον, ἀλλὰ ζωῆς γέγονεν αἴτιον. σὺ δ̄ ἀφεὶς τλω πηγλω τὸ αἷματος, τὸ ποτήριον τὸ φειδῶδες, εἰς τ̄ πηγλω ἀπῆλθε τλω δράβολικλω, ὥστε νηχομθύλω πόρλω δῆναι ψυχῆς. τὸ γὰρ οὐδωρ ⸂σκεῦνο⸃ πέλαγος ἀσελγείας ὀστν, καὶ σώματα ποιοῦν ⸂καταβρύχια⸃, ἀλλὰ ψυχῶν ναυάγια ἐργαζόμθον. ἀλλ' ἡ μὲ νήχεται γυμνουμθύη τὸ σῶμα, σὺ δ̄ ὁρῶν καταπονῆζη πρὸς τ̄ τῆς ἀσελγείας βυθόν. τοιαύτη γὰρ ἡ τῦ δράβόλου σαγλύη· οὐκ εἰς αὐδ' καπόντας τὸ οὐδωρ, ἀλλ' ἀνῶθεν καθημθύης τ̄ ἐκῆ καλινδουμένων μᾶλλον ὑποβρυχίους ποιεῖ, καὶ χαλεπώτερον ἀποπνίγλ ὕ Φαραὼ, ὅ μὴ τ̄ ἵππων καὶ τ̄ ἁρμτ̄ καταποντισθέντος τότε. καὶ εἴτε τῶν ψυχὰς ἰδῇ, πολλὰς ἀν ὑμῶν ἔδειξα ὑπιπλεύσας τοῖς οὐδασι τούτοις, ὥσπερ τ̄ Αἰγυπτίων τότε τὰ σώματα. δηλα δ̄ χαλεπώτερον ἐκῆνό ὀστν, ὅτι καὶ τέρψει τ̄ τοιαύτην πανωλεθρίαν καλῦσι, καὶ δ̄ πέλαγος τ̄ ἀπωλείας ἡδονῆς ὄνειρον ὀνομάζοισι· καίτοιγε λυκαλώπεκες αν πις δ̄ Αἰγαῖον ⸂ὲ⸃ δ̄ Τυρρλωικὸν ⸂σῶδαφάμοι πέλαγος μ̄ ἀσφαλείας, ἡ τ̄ θαλείδν ταύτλω. ⸂σῶφτον⸃ μὲ γὰρ δι' ὅλης νικλὸς ⸂σῶλαμβάνει τῇ ⸂σῶσδοκίᾳ τὰς ψυχὰς ὁ δράβολος· εἶτα, δείξας δ̄ ⸂σῶσδοκηθέν, ἐδησεν ὐδέως καὶ αἰχμαλώτους ἐποίησε. μὴ γὰρ δ̄ μὴ ἐμίμης τῇ πόρνῃ, καθαρὸς εἶ νομίσῃς τῆς ἁμρτίας. τῇ γὰρ προθυμίᾳ δ̄ πᾶν ἀπήρκασας. εἰ μὲ γὰρ ⸂σῶδ' ὀπθυμίας κατέχῃ, μείζονα τλω φλόγα δῶκας. εἰ δ̄ οὐδὲν παρῆλθε ⸂σῶ⸃ ὁρώμθνα, μείζονος εἶ ἄξιος κατηγείας, ἑτέρωις σκανδαλον γινόμθνος, καὶ τῇ τῶν θαμτ̄ τούτων ⸂σῶθεσπῇ καὶ τλω σταῡ καταιχμίων ὄλω, καὶ μ̄ τῆς ὕλως τλω ψυχλω. ἀλλὰ γὰρ ἵνα μὴ μόνον ὑπιπλεῦσαι, φέρε καὶ ⸂θέσπιν⸃ ὑπιοῦσαν διηρθώσεως. ὡς οὖν ὁ ⸂θέσπις⸃ ἔσται; ταῖς γυναιξὶν ὑμᾶς ⸂σῶδαδοῦναι βούλομαι ταῖς ὑμετέραις, ἵνα αὗται ὑμᾶς παιδθύσωσιν. ἐδεῖ" μὲ, καὶ ⸂ὦ⸃ τῦ Παῦλου "νόμον, ὑμᾶς εἶ) ⸂σῶν διδασκάλους· ὑπ' δ̄ ἡ τάξις ἀντιγράφη δράβόλου τῆς ἁμρτίας, καὶ αὖω μὲ ὃ σῶμα, καίπ δ̄ ἡ κεφαλὴ γέγονε, καὶ ταύτλω ἐλωθῆναι τλω ὁδόν. εἰ δ̄ αἰχμλη διδάσκαλον ἔχων γυναῖκα, φθόγε τλω ἁμρτίαν, καὶ δυνήσῃ ταχέως ὑπὸ ⸂ὦ⸃ θέσπιν ἀναβλῦναι ⸂ὦ⸃ ⸂σῶδὲ τῦ Θεοῦ σοι δοθέντα. ὡς ἕως ἂν πλημμθλῆς,

χ. σοφότερον

* τῆς φάτνης

χ. ἐπαγγελία τε,

χ. ἐκεῖσε

χ. - κῦ

χ. ἐκπηγή

Ἰωαν. δ. α.

χ. ἀναφέρα,

χ. δὲ χ. λάγη,

μθῆς, ὐχὶ πρὸς γυναῖκας μόνον, ἀλλὰ ἡ πρὸς ἄλλα σε ἐντελέσατα πέμπει ἡ γραφή· ἡ οὐκ αἰσχύνεται τ τῷ λόγῳ τελιμηθῆναι ὃ μύρμηκι πέμπουσα μαθητεύ. ὐ γὰρ τῆς γραφῆς τοῦτο κατηγορία, ἀλλὰ τῆ ὕπτια τοῦ ἑαυτῆ ἐυγλώττου προδιδόντων. τοῦτο δὴ ἡ ἡμεῖς ποιήσομεν, ὃ νῦν μὴ σε τῇ γυναικὶ παραδώσομεν. ἀπ' ὧν τούτης καταφρονήσης, καὶ εἰς τὸ τῆ ἀλόγων διδασκαλῆον ἀποστελοῦμεν, ἡ δείξομεν πόσοι μὲ ὄρνιθες, πόσοι δ' ἰχθύες, πόσα δ' τετράποδα ἡ ἑρπετὰ σε σεμνότερα ἡ σωφρονέστερα φάνεται. εἰ δ' αἰσχύνῃ ἡ ἐρυθριᾷς τοῦ σύγκρισιν, ἀναβῆθι πρὸς τοῦ οἰκείου εὐγλώττου, ἡ τὸ τῆς γεέννης πέλαγος, ἡ τὸν τῦ πυρὸς ποταμόν" λαβὼν κῦ νοῶν, φεῦγε τοῦ ὃ ταῦτης χολυμβήθρου. αὕτη γὰρ ἡ χολυμβήθρα σκῆνος τὸ πέλαγος προξενῆ, ἡ τοῦ ἄβυσσον σκότους ἀνάπλεω τῆς φλογός. εἰ γὰρ ὁ ἐμβλέπων εἰς γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν, ὁ δ' γυμνοῦ ἀναλογιζόμενος ἰδεῖν, πῶς ἂ μυριάκις αἰχμάλωτος γίνῃ; ἀχ ὕπως ὁ ὅπτις τοῦ Νῶε κατακλυσμὸς τοῦ τῶ ἀνθρώπων ἀπώλεσε γῆος, ὡς αὕτας αἰτιολόγησαι ἀπάντων σκῆ μὴ πολλῆς ἀποπνίγεσι τῆς αἰσχύνης. σκῆνος μὲ γὰρ ὁ ὑετὸς, εἰ ἡ θάνατον εἰργάσατο σώματος, ἀλλὰ τοῦ τῆς ψυχῆς κακίαν ἀνέκλειψεν. ἔστ δ' τοιοῦτον κακῶν ποιῆς τῶν σωμάτων μόνον, τοῦ ψυχῆ ἀπόλλυσιν. ὑμεῖς δ', ὅταν μὲ παρρησίας ἡ λόγος, ἀξιοῦτε τῆς οἰκουμένης προκαθῆσθαι πάσης, ὅπῳ παρ' ἡμῖν ἡ πόλις ἡμῶν τὸ τῶν χειμαρρῶν ἀνεδήσατο ὄνομα· σὺ δ' ὦ τῆς σωφρονεστάτης ἀγάπης, ἡ τῶν ἀγενεστέρων πόλεων ἐλάττονι φέροντες οὐκ αἰσχύνεσθε; ναί φησι. ἡ τί οὖν κελεύεις ποιῆν; ἵνα ὄρη καταλαμβάνειν ἡ μοναχοὺς γίνεσθαι; ὄχι· γὰρ τοῦτο γένω, ὅτι μόνους ἐκείνους ἡγεῖσθε ἁρμόζειν κοσμιότητα ἡ σωφρονεστάτην· καίτοιγε ὁ Χριστὸς χειροὶ τοῦ νόμοις ἔθηκε. ἡ γὰρ ὅταν λέγῃ· Ἐάν τις ἐμβλέψῃ γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἂ ὦ μοιάζοντι λέγει, ἀλλὰ καὶ ὦ γυναῖκα ἔχοντι. καὶ γὰρ τὸ ὄρος σκῆνος ἐστί, πολλῶν τῶν τοιούτων πεπληρωμένον ἰῶ. ἐνόησον τοίνυν σκῆνος τὸ θάλασσαν, καὶ μίσησον τοῦτο τὸ ἀφροδισιακόν, καὶ μὴ καταγνῷς τῦ λόγου βαρύτητα. οὐδὲ γὰρ κωλύω γαμεῖν, οὐδὲ ἐμποδίζω τέρπεσθαι· ἀλλὰ μὴ σωφρονισμὸς τοῦτο βούλεσθαι γένεσθαι, ἂ μὴ αἰσχύνης καὶ κατηγορίας ἡ μυρίων ἐγκλημάτων. ἂ νομοθετῶ γὰρ ὄρη καταλαμβάνειν ὦ γὰρ ἐρημίας, ἀλλὰ χρησὸν ἐστὶ) ἡ ἐπιεικῆ ὦ σώφρονα, μέσῳ οἰκιῶν τοῦ πόλει. ἡ γὰρ πόρνα ἡμῖν γὰρ τῶν νόμων κοινὰ πρὸς τοῦ μοναχοὺς ἐστὶ, πλὴν τῦ γάμου. μᾶλλον δ' ἡ σὺ τοῦτο κελεύῃ ὁ Παῦλος σὺ ἅπασιν ὁρίζων ἀνθρώποις, λέγων· Παρέστηκε [γὰρ] ὃ σχῆμα τοῦ κόσμου τοῦτου, ἵνα ἡ ὦσιν ἔχοντες γυναῖκας, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσιν. ὥστε ἂ κελεύω γὰρ κορυφὰς τῶν ὀρέων καταλαμβάνειν. ἐβουλόμην μὲ γὰρ, ὄφελε ὃ γὰρ πόλεις μιμεῖσθαι τὰ σὺ Σοδόμοις γινόμενα· πλὴν ἂ κατασκάπτω τοῦτο. μήτε οἰκίαν ἔχων ὦ παιδία ἡ γυναῖκα· ἀλλὰ μὴ ὑβρίζε τὴν γυναῖκα, μηδὲ παραδειγμάτιζε τὰ παιδία, μηδὲ ἔσαγε εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ἀπὸ τῶν θεάτρων λύμην. οὐκ ἀκούεις Παύλου λέγοντος· ὁ ἀνὴρ τῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ἡ γυνή, ἡ κοινοὶ ἀμφοτέροις ὑμῖν τοῖς νόμοις; σὺ δ', ὃν μὲ εἰς ἐκκλησίαν ὡσεχῶς ἐμβάλῃ ἡ γυνή, βαρεῖ κατηγορεῖς γάμου· αὐτὸς δ' εἰς θέατρα διημερεύων, ὐχ ἡ ἀγῆ κατηγορίας ἄξιος ἐστί)· ἀλλὰ πρεῖ μὲ τὴν τῆς γυναικὸς σωφροσύνην ὅπως εἶ ἀκριβὴς, ὡς ἡ πρεπτὸς ἐστί) ἡ ἀμέριμνος, ἡ μηδὲ ταῖς ἀναγκαίας ἐξόδοις συγχωρῇς, σαυτῷ δ' νομίζεις πόνους ἄξειν. ἀλλ' οὐκ ὀπτεύεπει σοι Παῦλος, ὁ ἡ τῇ γυναικὶ τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν διδοὺς. ἡ γὰρ τῇ γυναικί, φησιν, ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλομένην εὔνοιαν ἀποδιδότω. ποία οὖν αὕτη ἡ τιμή, ὅταν σὺ τοῖς κοινοῖς αὐτὴν ὑβρίζῃς, ἡ δ' σῶμα αὐτῆς ταῖς πόρναις παρέχῃς; (τὸ γὰρ σὸν ἐκείνης σῶμα ὄντ) ὅταν θορύβους ἡ πολέμους εἰσάγῃς εἰς τὴν οἰκίαν; ὅταν τοιαῦτα ποιῆς σὺ ἀγαθὰ, ἃ διηγούμενος σὺ οἰκία, καταισχύνεις μὲ τὴν ἀκούουσαν γυναῖκα, αἰσχύνεις δ' τὴν πρόσθεν θαλαττέρα, ἡ πρὸ γε ἐκείνων σαυτόν. ἀνάγκη γὰρ ἡ σιγᾶν, ἡ τοιαῦτα ἀκηκοέναι, ἐφ' οἷς ἡ σὸν οἰκέτας φλεγομένους μαίζεσθαι δίκαιον. τίνα οὖν ἔξεις

ἀπολησίμι, εἰ πέ μοι, ἃ μηδὲ εἰπεῖν καλὸν, ταῦτα βλέπειν μὴ πολλῆς τῆς ἀσυδησίας; ἃ μηδὲ διηγήσασθαι ἀνεκτὸν, ταῦτα πρᾶγμα ποιεῖσθαι; πῶς μὴ οὖν, ὥστε μὴ ἡμέσθαι φορτικώτερος, ἐντεῦθεν καταλύσω ⟨Ν⟩ λόγον· ἐὰν γὰρ τοῖς αὐλοῖς ὑπομείνητε, ὀξύτερον τὸ σιδήριον ποιήσας, βαθυτέραν δώσω τὴν τομήν· καὶ γὰρ παύσομαι, ἕως ἂν διδασκεδάσας τὸ δέος ὅλον τὸ θέατρον, καθαρὸν ποιήσω τῆς ἐκκλησίας ⟨Ν⟩ σύλλογον. ὅπου γὰρ καὶ τῆς παρούσης ἡμῖν ἀπαλλαγησόμεθα, καὶ τὴν μέλλουσαν καρπωσόμεθα ζωήν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ιι. 11 ΚΑΙ ΕΙΣΕΛΘΟΝΤΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΙΚΙΑΝ, ΕΥΡΟΝ τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ. 10 χαλάστητι χ. εὗρον

Ὡς οὖν φησιν ὁ Λουκᾶς, ὅτι ὑπὸ τῆς φάτνης κείμενον ἰδών; ὅτι πεινοῦσα μὲν βοτάνης αὐτὸ κατέκλινεν εἰκός. ἅτε γὰρ πολλῶν ζωίων ἐκεῖ τὴν ἀπογραφὴν, οὐκ ἂν οἰκίαν εὗρεν. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Λουκᾶς ὑπισημαίνεται λέγων· ὅτι διὰ τὸ μὴ εἶναι τόπον, ἀνέκλινεν αὐτόν. μετὰ ταῦτα δὲ ἀνείλετο, καὶ ὑπὸ τῶν μάγων εἶχεν. ὁμοῦ τε γὰρ ἐπέβη τῆς Βηθλεέμ, καὶ τὰς ὠδῖνας ἔλυσεν· ἵνα μάθῃς καὶ τεθὲν τὴν οἰκονομίαν ἅπασαν, καὶ ὅτι οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ ὡς ἔτυχε ταῦτα ἐγίνετο· ἀλλὰ καὶ προφητικὴν δεῖσθαι καὶ προφητείας ἀκολουθίαν ταῦτα πάντα ἐπληροῦτο. ἀλλὰ τί δὴ πεῖσαν αὐτοὺς προσκυνῆσαι; οὔτε γὰρ ἡ πρόρρησις ὑπισμος ἦν, οὔτε ἡ οἰκία προφανὴς, οὔτε ἄλλο τι τῶν ὁρωμένων ἰσχυρὸν ἦν σκηπτῆσαι καὶ ὑπαπατῆσαι. ἀλλ' οὐ μόνον προσκυνοῦσιν, Λυσ. β, ζ.

Ἀλλὰ καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, δῶρα προσφέρουσι·

Καὶ δῶρα, οὐχ ὡς ἀνθρώπῳ, ἀλλ' ὡς Θεῷ. ὁ γὰρ λιβανωτὸς καὶ ἡ σμύρνα τοῦτο σύμβολον ἦν. τί οὖν δὴ πεῖσαν αὐτοὺς; τὸ προσκυνῆσαι οἴκοθεν ἀνάγκην καὶ τοσαύτην ἐλθεῖν ὁδόν; τοῦτο γὰρ ἦν, ὅ τε ἀστὴρ, καὶ ἡ προφητεία τοῦ Θεοῦ ἡμωμένη τῇ προνοίᾳ αὐτῶν ἑλλαμψις, καὶ μικρὸν αὐτοῖς προσῆν τὴν τελειοτέραν ὁδηγοῦσα γνῶσιν. οὐδὲ γὰρ δή, εἰ μὴ τοῦτο ἦν, τὰ φαινομένων ὑπερτελῆ ὄντα ἀπόντων, τοσαύτην ἐπεδείξαντο ῥᾳθυμίαν. διὰ τοῦτο οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων μέγα ἦν ἐκεῖ, ἀλλὰ φάτνη, καὶ κατάλυσις, καὶ μήτηρ πτωχή· ἵνα γυμνὴν τῶν μάγων ἴδῃς τὴν φιλοσοφίαν, καὶ μάθῃς, ὅτι οὐχ ὡς ἀνθρώπῳ φιλῶ, ἀλλ' ὡς Θεῷ προσήεσαν καὶ Ἐνεργέτῃ. διόπερ οὐδενὶ τῶν ὁρωμένων ἔζωθεν ἐσκανδαλίζοντο, ἀλλὰ καὶ προσεκύνουν καὶ δῶρα προσῆγον, τῆς μὲν Ἰουδαϊκῆς ἀπαλλαγμένα παχύτητος (οὐδὲ γὰρ προβατα καὶ μόσχους ἔθυσαν) τῆς δὲ ἐκκλησιαστικῆς ἐγγὺς οὔσης φιλοσοφίας. ὑπῆγωσιν γὰρ καὶ ἐπῆγαγον καὶ ἀγαπῶν αὐτῷ προσῆγον. χ. λιβανίτ.

12 Χρηματισθέντες δὲ κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρῴδην, διὰ ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησε εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. Θέα καὶ τοῦτο τὴν πίστιν αὐτῶν, πῶς οὐκ ἐσκανδαλίσθησαν, ἀλλ' εὐσὶν εὐλαβεῖς καὶ εὐγνώμονες, καὶ δορυβοῦντα, καὶ δι' ὅλης ἀλαλάζοντα πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες καὶ μέγα τὸ παιδίον τοῦτο καὶ ἔχει πολλὰ ἰσχύν, ὡς χρείαν φυγῆς καὶ ἀληθείας διαχωρήσεως; καὶ τί δήποτε φανερῶς ἐλθόντας ἡμᾶς, καὶ μετὰ παῤῥησίας καὶ πρὸς δῆμον τοσοῦτον καὶ πρὸς βασιλέως μανίαν φάντας, ὡς δραπέτας καὶ φυγάδας ἐκπέμπει ὁ ἄγγελος τῆς πόλεως; ἀλλ' οὐδὲν τούτων ὅτε εἶπεν, ὅτε ἐνενόησαν. τοῦτο γὰρ μάλιστα πίστεως, τὸ μὴ ζητῆσαι βεβαίωσιν τῶν προτεταγμένων, ἀλλὰ πειθαρχῆσαι τοῖς ὑπιταπομένοις μόνον. χ. ἀληθείας

13 Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ, ἄγγελος Κυρίου φαίνεται τῷ Ἰωσὴφ καὶ ὄναρ λέγων, ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον.

Ἄξιον

Ἄξιον οὖν ταῦτα ἀφαπορῆσαι καὶ ὑπὲρ τῶν μάγων, καὶ ὑπὲρ τοῦ παιδίου. Εἰ γὰρ καὶ ἐκεῖνοι μὴ ἐθορυβήθησαν, ἀλλὰ μετὰ πίστεως πάντα ἐδέξαντο, ἡμᾶς ἄξιον ζητῆσαι, διὰ τί μὴ πρότερον σώζονται ἐκεῖνοι καὶ τὸ παιδίον, ἀλλ' ὁ μὲν εἰς Περσίδα, τὸ δὲ εἰς Αἴγυπτον φυγαδεύεται μετὰ τῆς μητρός; ἀλλὰ τί; ἔδει αὐτὸν ἐμπεσεῖν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ηρῴδου, καὶ ἐμπεσόντα μὴ καταπόπλεσθαι; ἀλλ' οὐκ ἂν ὑνομίσθη σάρκα ἀνειληφέναι, οὐκ ἂν ἐπιστεύθη τῆς οἰκονομίας τὸ μέτρον. Εἰ γὰρ τοῦτων ἠμοιμήθη, καὶ πολλῶν ἂν ἀσεβῶν οἰκονομουμένων, ἐτόλμησαν εἰπεῖν τινες, ὅτι μῦθος ἡ τῆς σαρκὸς ἀνάληψις, ποῦ οὐκ ἂν ἐξέπεσαν ἀσεβείας, εἰ πάντα θεοπρεπῶς καὶ κατὰ τὴν αὐτοῦ δυνάμιν ἐπράττε; σὺν ᾗ μάγους ἐκπέμπει ταχέως, ὁμοῦ μὲν διδασκάλους ἀποστέλλων τῇ Περσῶν χώρᾳ, ὁμοῦ δὲ ἐκκόπτων τὸ τυραννικὸν τοῦ παιδίου, ἵνα μάθῃ ὅτι ἀνικήτοις ὑπεχειρὶ πολεμεῖ, καὶ θυμοῦ σβέσῃ, καὶ τῆς μανιοποιίας αὐτὸν ἀπαγάγῃ ταύτης. ὑπὲρ γὰρ δὴ τοῦ μὴ πρόρησιας πεπληρῶσθαι τῶν ἐλπίδων μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ μετ' εὐκολίας αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι, τῆς αὐτοῦ δυνάμεως ἄξιον. οὕτω γοῦν καὶ τοὺς Αἰγυπτίους ὅτι τῶν Ιουδαίων ἠπάτησε, καὶ δυνάμενος φανερῶς τὰ ἐκείνων πλοῦτον εἰς τὰς τῶν Εβραίων μεταῤῥῆσαι χεῖρας, λάθρα καὶ μὴ ἀπάτης χωρὶς τοῦτο ποιῆσαι· ὅπερ οὐκ ἔλαττον τῶν ἄλλων σημείων φοβερὸν αὐτὸν καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐποίησεν. Ὦ γοῦν Ασκαλωνῖται, καὶ Ὦ λοιποὶ πόλεις, νίκης τοῦ κρείττονος ἔλαβον, καὶ πλησμόνης λοιπὸν πρόφασιν τοῖς οἰκείοις μὴ πολεμεῖν, μηδὲ ὀξὺ ἐχθροῖς ἴσασθαι, μὴ τῶν ἄλλων θαυμάτων καὶ τοῦτο εἰς μέσον ἤγαγον, λέγοντες· Ινα τί βαρύνετε τὰς καρδίας ὑμῶν, καθὼς ἐβαρύνεν Αἴγυπτος καὶ Φαραώ; ὅτε ἐπαίξεν αὐτοῖς, τότε ἐξαπέστειλε τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἀπῆλθον; ταῦτα γὰρ ἔλεγον, τῶν ἄλλων σημείων τῶν φοβερῶς γινομένων οὐκ ἔλαττον τοῦτο νομίζοντες εἶναι εἰς τὸ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ καὶ τῆς μεγαλοσωσίας ἀποδειχθῆναι. ὁ δὲ καὶ σωτὴρ ἡμῶν γέγονεν, ἵνα μὴν ἐκπλήξας Ὦ τὸν ἐχθρὸν. σύνισον γὰρ οἷα πάσχειν εἰκὸς ὑπὸ Ὦ Ηρῴδου, καὶ πῶς ἀποπνίγεσθαι ἀπατηθέντα τοὺς μάγους καὶ οὕτω καταγελασθέντα. τί γὰρ, εἰ μὴ γέγονε βελτίων; οὐ τοῦτο οἰκονομήσαντος ἔγκλημα, ἀλλὰ τῆς ἐκείνου μανίας τὸ ὑπερβολὴ, μηδὲ τοῖς δυναμένοις αὐτὸν σαμωθῆσαθαι καὶ ἀποσῆσαι τῆς πονηρίας ἐθέντος, ἀλλ' ἐπιξίοντος πειρατέρω, ἵνα καὶ χαλεπωτέραν δέξηται δίκην τοσαύτης ὠμότητος. καὶ τίνος ἕνεκεν, φησιν, εἰς Αἴγυπτον ὁ παιδίον πέμπει; μάλιστα μὲν ὁ εὐαγγελιστὴς τὴν αἰτίαν εἴρηκεν· ἵνα πληρωθῇ γὰρ, φησιν, ὅπερ ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα Ὦ υἱόν μου. ἅμα δὲ καὶ χρησῶν πρόκειται λοιπὸν ἐλπίδων τῇ οἰκουμένῃ προφωνῆσαι. ἐπειδὴ γὰρ Βαβυλὼν καὶ Αἴγυπτος μάλιστα τῆς γῆς ἁπάσης τῇ φλογὶ τῆς ἀσεβείας ἦσαν ἐκκεκαυμέναι, ἐκ προοιμίων δείκνυσι ὅτι ἀμφοτέρας διορθώσεται, καὶ βελτίους ποιήσει, καὶ πείθων διὰ τούτων καὶ τὴν ὅλης οἰκουμένης τὰ χρηστὰ προσδοκᾶν, τῇ μὲν οὖν μάγους ἀπέστειλε, τῇ δὲ αὐτὸς ἐπέβη μετὰ τῆς μητρός. πρὸς δὲ τοὺς Ἑβραίους καὶ ἕτερον πάντευξεν παιδαγώγημα, οὐ μικρὸν εἰς φιλοσοφίαν ἡμῶν συντεῖνον. ποῖον δὴ τοῦτο; ὃ ἐκ προοιμίων πειρασμοὺς προσδοκᾶν καὶ ὑποβουλάς. ὅσα γοῦν καὶ ἀπὸ τῶν ἀπαρχῶν οὕτως τοῦτο γινόμενον. καὶ γὰρ τικτόντος αὐτοῦ, καὶ τύραννος μήνεται, καὶ φυγὴ καὶ μετάστασις γίνεται πρὸς τὴν ἀποδημίαν, ὃ σοῦν ἀδικήσασα ἡ μήτηρ, εἰς τὴν τῶν βαρβάρων φυγαδεύεται χώραν· ἵνα σὺ ταῦτα ἀκούων, ὅταν καταξιωθῇς μαθητεύσαθαί σοι πνευματικῷ προσήμαλι, εἶτα δὴ ἴδῃς σαυτὸν πάσχοντα καὶ δυσκόλως καὶ μυρίοις ἀποκλύζοντα κινδύνοις, μὴ ἀφαπεσχθῇς, μηδὲ εἴπῃς, ἵνα ποτε τοῦτο ἔστι; καὶ μᾶλλον στεφανοῦσθαι μὲ ἔδει καὶ διαπρυτέσθαι, καὶ λαμπρὸν εἶναι καὶ θεοφιλῆ, πρόσχημα πλεονῶντα δεσποτικόν· ἀλλ' ἔχων οὕτω τὸ ἀποδειγμα, φέρῃς πάντα γενναίως, εἰδὼς ὅτι μάλιστα αὕτη τῶν πνευματικῶν ἡ ἀκολουθία ἐστὶ, τὸ πάντα καλοῦ πειρασμοὺς συγκεχλημένους ἔχειν. ὅσα γοῦν οὐκ ὅτι τῆς μητρὸς τοῦ παιδίου οὕτω γινόμενα μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῶν βαρβάρων ἐκείνων. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι λάθρα ἀνα-

χωρεῦσαι τὸ τάξει φυγάδων· καὶ αὖτη πάλιν οὐδέποτε τὴν οἰκίαν ἐκάρθασα, μακρὰν ὅτι τῆς ἀλιτηριώδους ὁδὸν ἐκτρεμούσιν κελεύει), ἀλλὰ Ⓦ θαυμαστὸν τοῦτον τὸν καὶ τὰς πνευματικὰς ὠδῖνας. καὶ ἰδοὺ δὲ πάλιν. Παλαιστὴν μὲν ὑπεδέχετο, Αἴγυπτος δὲ ὑποδέχεται καὶ ἀσφαλίζει τὸν ὑπεξουλευόμενον. οὐ γὰρ δὴ μόνον ὅτι τὴν παίδων τοῦ πατριάρχου τύποι ἐγίνοντο, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ δεσπότου. πολλὰ γοῦν, ἀφ' ὧν ἐκ' αὐτοῦ γινομένων τότε, προεμηνύετο τὰ ὕστερον συμβαίνειν μαθόντων· ὅπερ οὖν καὶ ὅτι τῆς οἴκου καὶ ὅτι τοῦ πόλου γέγονε. Φασὶν οὖν ὁ ἄγγελος, καὶ τῇ Μαρίᾳ, ἀλλὰ τῷ Ἰωσὴφ ἀφανίζεται· καὶ τί φησιν; ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ. σκοπεῖν γὰρ ἐνταῦθα λέγει, τὴν γυναῖκά σου, ἀλλὰ τὴν μητέρα αὐτοῦ. ὅπως γὰρ ὀκνήσῃ, καὶ ἡ ἐπαγγελία ἐλυθῇ, καὶ ὁ μνήμη Ἰωσὴφ ἐβαπτίσθη, μὴ προφάσεως λοιπὸν ἀφαιρεῖται) ὁ ἄγγελος, οὔτε παιδίον, οὔτε γυναῖκα αὐτοῦ καλῶν· ἀλλὰ, τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεύγε εἰς Αἴγυπτον. καὶ τὴν αἰτίαν λέγει τῆς φυγῆς. Μέλλει γὰρ [ὁ] Ἡρῴδης, φησὶ, ζητεῖν τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἰωσὴφ, οὐκ ἐσκανδαλίσθη, οὐδὲ εἶπεν, ἄπιστα τὰ προστάγματα ὄντα. σὺ προφῆτα ἔλεγες, ὅτι σώσει Ⓦ λαὸν αὐτοῦ· καὶ νῦν οὐδὲ ἑαυτὸν σώζει, ἀλλὰ φυγῆς ἡμῖν χρεία, καὶ ἀποδημίας καὶ μακρᾶς μετοικεσίας; ἀναιτία τῇ ἐκκλησίᾳ τὰ γινόμενα. ἀλλ' οὐδὲν τούτων λέγει (πιστὸς γὰρ ἦν ὁ ἀνὴρ) οὐδὲ διενοχλεῖται τῆς ἐπιτάξεως τὸ χρόνον, καὶ ταῦτα τοῦ ἀγγέλου ἀδιορίστως αὐτὸν πεπτωκότος. Ἕως γὰρ ἂν εἴπω σοι, ἴσθι σκῆ.

Ἀλλ' ὅμως οὐδὲ πρὸς τοῦτο ἀπήντησεν, ἀλλ' ὑπακούει καὶ πείθεται), πάντας μὲν χαρᾶς τοὺς πρεσβυτὰς ὑπομένων. καὶ γὰρ ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς τοῖς ἀνθρώποις τούτοις καὶ ἡδέα ἀνέμιξεν. ὅπερ καὶ ἀπὸ πολλῶν τῶν ἀγίων ποιεῖ, ὅτε δεῖ κινδύνους, ἵνα μὴ ἀνέσεις συνεχεῖς λάβωσιν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τούτων καὶ δι' οἰκείων ὑφάρων τὴν δικαίων βίον· ὁ δὴ καὶ ἐνταῦθα πεποίηκε. σκόπει γάρ. εἶδε κύουσαν τὴν παρθένον· εἰς προσκλαυτὸν αὐτὸν ἐκάλεσε τοῦτο καὶ Ⓦ ἕκαστον "δόρυβον. ὅτι μοιχείᾳ γὰρ τὴν κόρην ὑπονοήσειν. ἀλλ' οὐδέπω ἐπέσχε ὁ ἄγγελος, τὴν τε ὑπονοίαν λύων, καὶ Ⓦ φόβον ἀναιρῶν τοῦτον· καὶ ὃ παιδίον τεχθὲν ὁρᾷς, χαρὰν ἐνεποίησε μεγίστην. πάλιν τὴν χαρὰν ταύτην κίνδυνος οὐ μικρὸς ἀφαρπάζεται, τῆς πόλεως ἁρπαζομένης, καὶ τοῦ βασιλέως μαινομένου, καὶ τὸν τεχθέντα ὅτι ζητοῦντος. ἀλλὰ τὸν δόρυβον τοῦτον ἐτέρα πάλιν διαδέχεται χαρά· ὁ ἀστὴρ, καὶ ἡ τῶν μάγων προσκύνησις. πάλιν μὴν τὴν ὀδύνην ταύτην φόβος καὶ κίνδυνος. ζητεῖ γὰρ, φησιν, Ἡρῴδης τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. καὶ πάλιν ὁ ἄγγελος μένουσι καὶ φυγεῖν καὶ "μεταναστῆσαι ἀνθρώπινος. θαυματουργεῖν γὰρ τέως οὐκ ἔδει. Εἰ γὰρ οὐκ ἔστης ἡλικίας θαύματα ἐπεδείξατο, ὅτε δὴ ἐνομίσθη δὴ θεσπέσιος εἶ). ὅθεν τοι ὕστερον, ὅτε ἁπλῶς ναὸς πλάττει), ἀνατὰ καὶ κύκνος ἦν, καὶ ἀνεπαμφιάζων χρόνος, καὶ ὠδῖνες ἐκ τόκος, καὶ γαλακτοτροφία, καὶ ἀπὸ πάντος ἡσυχία ὕστερον, καὶ ἀναμένει τὴν ἀνδρὸς πρέπουσαν ἡλικίαν· ἵνα ἀπὸ πάντων ἀνεπιδέκτον γένηται τῆς οἰκονομίας ὁ μυστήριον. Ὑιὸς οὖν ἔνεκεν καὶ ταῦτα τὰ σημεῖα ἐγένετο, φησιν, ὅς ἀρχῆς; ἀπὸ τὴν μητέρα, ἀπὸ Ⓦ Ἰωσὴφ, ἀπὸ τὸ "Συμεὼν μέλοντα ἀπιέναι λοιπὸν, ἀπὸ τοὺς ποιμένας, ἀπὸ τοὺς μάγους, ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους. Εἰ γὰρ ἐβούλοντο προσέχειν μὴ ἀκριβείας τοῖς γινομένοις, καὶ μικρὰ καὶ ἐντεῦθεν αἰ πρὸς τὰ μέλλοντα ἐκαρπώσαντο. Εἰ δὲ μὴ λέγουσιν Ⓦ προφῆται ταῦτα πρὸ τῶν μάγων, μὴ θορυβηθῇς. ὅτε γὰρ πάντα προφητοι, ὅτε πάντα ἐποιήσαν. ὥσπερ γὰρ ὅ, μηδὲν ἀκούσαντας ἰδεῖν προφητευόμενα τὰ πράγματα, πολλὴν ἐποίει τὴν ἔκπληξιν καὶ "θόρυβον· οὕτω καὶ ὅ πάντα μαθεῖν, καθ' ὑδὸν προεσκεύαζε "ἀκροατὴν, καὶ τοῖς διαπελαίσαις οὐδὲν ἧττον ἐφίει πλέον. Εἰ δὲ πρὸς τῆς προφητείας ἀμφισβάλλοιεν Ἰουδαῖοι λέγοντες, ὅτ' ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν "μου, μὴ ἐπ' αὐτὸν εἰρῆσθαι, ἐποίησθαι δὲ πρὸς αὐτοὺς· ὅτι καὶ τοῦτ' προφητείας νόμος, ὅ πολλὰ πολλάκις λέγεσθαι μὴ ἐπ' ἄλλων, πληροῦσθαι δὲ ἐφ' ἑτέρων, οἷς ὅ ὅτι τῶν Συμεὼν καὶ Λευὶ εἰρημένον ἐστί· Διαμερίσω γὰρ αὐτοὺς, φησιν, ἐν

Ιακὼβ,

χ. ὅπως ἀδῇ, 10

χ. τὸ παιδίον, τοῦ ὑπολάβου αὐτό.

χ. μεταστάσεως; χ. ἀπόδημον 15

χ. κίνδυνον. 20

χ. μαθήσεως 25

χ. ἐκ ἔτους 30

χ. ἐκ ἔτους 35

χ. μικρὸν ἐπ' εἰρῆσθαι, 40

Ιακὼβ, ⸂καὶ⸃ Ἰσραὴλ. καίτοιγε οὐκ ἐπ' αὐτῷ τοῦτο γέγονεν, ἀλλ' ὅτι τῷ ἐκλόγων. καὶ ὅτι τῷ Χαναὰν ὑπ' αὐτῷ τοῦτο Νῶε λελάληκεν, εἰς τοὺς Γαβαωνίτας τοὺς ἐκγόνους τοῦ Χαναὰν δέδεκται· καὶ ὅτι τῷ Ἰακὼβ οὕτως ἴδιόν τις ἦν συμβόλον. αἱ γὰρ βλασφημίαι ἐκφυναὶ αἱ λέγουσαι· Γίνῃ κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου, καὶ προσκυνησάτωσάν σε ④ υἱοὶ τοῦ πατρός σου, οὐκ ἐπ' αὐτῷ τέλος ἔχοι (πῶς γάρ, ὃ διαδοχότος καὶ τρέμοντος, καὶ μεμαχὶς αὐτὸν προσκυνοῦντος;) ἀλλ' ὅτι τῷ ἐκλόγων τῷ αὐτοῦ. ὁ δὲ καὶ ἐν τούτοις εἴποι τις ἄν. πῆς γὰρ ἀληθεύσειεν υἱὸς Θεοῦ λεγόμενος· ὁ μόσχῳ προσκυνῶν καὶ τῷ Βεελφεγὼρ τελούμενος, καὶ τοὺς υἱοὺς θύων τοῖς δαιμονίοις, ἢ ὁ φύσει υἱός, καὶ τοσοῦτον μεγέθους πρεσβύτατος; ὥστε εἰ μὴ προεβλήθη οὗτος, οὐκ ἂν ἡ προφητεία τέλος ἔλαβε τὸ προσῆκον. ὅσα γοῦν πῶς αὐτὸ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἀφίησιν λέγων· ἵνα πληρωθῇ, δεικνὺς ὅτι οὐκ ἂν ἐπληρώθη, εἰ μὴ τοῦδε γέγονεν. οὐχ ὡς ἔτυχε δὲ τὸν πρῶτον λαμπρὸν τοῦτο ποιεῖ καὶ θαυμαστόν. ὅπερ γὰρ εἶχεν ὁ δῆμος ἅπας ἐν ἐγκωμίου τάξει, τοῦτο καὶ αὐτὸ λοιπὸν ἔχειν ἠδύνατο. ὅτῳ γὰρ μέγα ἐφρόνουν ὅτι παρ' ἐμοῦ ἐξ Αἰγύπτου, καὶ σκόμπαζον (ὅπερ οἶν καὶ ὁ προφήτης ἀφιστόμενος ἔλεγεν, Οὐχὶ τὸν ἄλλον φύλον ἀπήγαγεν οὐκ Καππαδοκίας, καὶ τὸν Λασυρίαν οὐκ βόθρου;) ποιεῖ καὶ τῆς πρώτου τὸ προτέρημα τοῦτο [ἐστί]. μᾶλλον δὲ καὶ ὁ λαὸς καὶ ὁ πατριάρχης καταβάντες ἐκεῖ, καὶ ἀναβάντες ἐκεῖθεν, τὸν τῆς ἐξόδου τούτης τύπον ἐπλήρουν. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι θανάτου φθόγγου τε ἀπὸ τοῦ λιμοῦ, κατῆσαν· καὶ ἔστε θανάτου τε ἐξ ὑπουλῆς. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἐλθόντες οὐκ τοῦ λιμοῦ τότε ἀπηλλάγησαν· ἔστε δὲ καταβάς, τοῦ χόρτου πᾶσαν ἐξαρ τῆς ὑπερβάσεως ἠίασε. σκόπει γοῦν πῶς μεταξὺ τῆς ταπεινῶν, καὶ τὰ τῆς θεότητος ἐκκαλύπτεται. ⸂καὶ γὰρ⸃ ὁ ἄγγελος εἰπών, φεύγε εἰς Αἴγυπτον, οὐκ ἐπαγγείλατο αὐτοῖς ζωοδοτῆσαι, ὅτε καὶ ἔδοσαν, ὅτε ἀνῄρουν, ἀριστόμυθος ὅτι μέγα ἔχουσι ζωοδοτοῦσι, τὸ τεχθὲν παιδίον· ὃς καὶ τὰ πρόβατα πρώτα μετέβαλεν ὁμοῦ φασεὶς, καὶ τοὺς ἐχθροὺς πρέσβυτας πολλὰ τοῖς τοῦ οἰκονομίου ἀφελήσασθαι τούτου. καὶ γὰρ μᾶλλον καὶ βάρβαροι τοῦ παρ' ἡμῶν δεισιδαιμονίαν ἀφέντες, ἔρχονται προσκυνήσοντες, καὶ ὁ Αὔγουστος ὑπηρετεῖται τῷ ἐν Βηθλεὲμ τόκῳ ἀφ' τοῦ προστάγματος τῆς ἀπογραφῆς, ἡ Αἴγυπτος ἀφαιρεῖ δέδεμένη φθόγγα καὶ ἐπιβουλεύομένη, καὶ λαμβάνει ἀνὰ τοὺς πρὸς αὐτὸν οἰκειώσεως ἀφορμήν· ἵν', ὅταν μέλλῃ κηρυττόμενον αὐτὸν ἀκούειν τοῦ τῶν ἀποστόλων, καὶ ὅτι τούτων καλλωπίζηται, ἅτε αὐτὸν δεδεμένη πρότερον. καὶ μοῦ τῆς Παλαιστίνης ἰδοὺ τὸ προτέρημα τοῦτο μόνης, ἀλλ' αὐτὴ θερμοτέρα ἐκείνης γέγονε.

Καὶ συνιὼν ἐλθὼν εἰς τὴν ἔρημον τῆς Αἰγύπτου, ⸂καὶ δείσας⸃ πρώτος βγτίω τὴν ἔρημον ΗΘΙΚΟΝ
τούτην ὤφελε γεγονυῖαν, καὶ χορεὺς ἀγγέλων μείζων ἐν ἀνθρωπίνῳ σχήματι, καὶ δήμους μυρίους, καὶ συλλόγους πρώτων· καὶ πᾶσαν μὲν τὸ Ἰσραὴλ τὴν τερατείαν καταλελυμένην, τὴν τοῦ Χριστοῦ βασιλείαν ἐλαμπρυσμένην· καὶ τὴν ποιητὴν καὶ ἐν φιλοσόφων καὶ μάγων μητέρα, καὶ τὴν πρὸ εἴδος μαθημείας θύεσθαι καὶ τοῖς ἄλλοις ἀφανίζεσθαι, τούτων ὄφελον ἰδεῖν ὅτι τοῖς ἀληθῶς καλλωπιζομένοις, καὶ ἐκείνων μὲν καταφρονουμένων ἀπρότων, τὸν δὲ τελωνίου καὶ σκηνοποιὸν πρωτοχορεύοντα, καὶ τὸν ταπεινὸν προκαλλομένην. καὶ ταῦτα οὐκ ἐν ταῖς πόλεσι μόνον ἀγαθά, ἀμᾶ δὲ ἐν ταῖς ἐρήμοις μᾶλλον ἢ ἐν ταῖς πόλεσι. καὶ γὰρ ὅστις ἰδοὺ πρωτοχορεύει τῆς χώρας ἐκείνης τὸν Χριστὸν ὁ τραπεζοπέδον, καὶ τὴν βασιλικὴν ἀγέλην, καὶ τὴν τῶν ἄνω δυναμένων πολιτείαν· καὶ ταῦτα οὐκ ἐν αἰνιγμοῖς μόνον, ἀμὰ καὶ ἐν γυμνικείᾳ φύσει κεκτημένα βυθοῦ ὕλης ἄν. καὶ γὰρ καὶ ἐκείνων ἀνδρῶν οὐχ ἥκιστα φιλοσοφούσιν· οὐκ ἀσπίδα λαμβάνουσαν καὶ ἀναβαίνουσαν ἵππον, καθάπερ ④ σημεῖα τῶν Ἑλλήνων κελεύουσι νομοθέτας δὲ φιλοσόφους, ἀμὰ ἑτέρων πολὺ κρείττονα δεχόμενα μάχην. κρεῖττον γὰρ αὐτοῖς καὶ ἀνδράσιν ὁ πόλεμος πρὸς τὸν διάβολον καὶ τὰς ἐξουσίας τοῦ σκότους. καὶ ὅλαμοῦ τὸ τῆς φύσεως ἀπαλὸν ἐμπόδιον γένεται τοῖς τοιούτοις συμβολαῖς.

ὑ γὰρ σωμάτων φύσει, ἀλλὰ ψυχῆς προαιρέσει ταῦτα κρίνεται τὰ παλαίσματα. Διὰ τοῦτο καὶ γυναῖκες ἀνδρῶν μᾶλλον ἠγωνίσαντο πολλάκις, καὶ φιλοσοφότερα ἔργα ἔστησαν. οὐχ ὕτως ὅτι λαμπρὸς ὁ ἀγὼν τῶν ποικίλων τῶν ἄγρων χορῶν, ὡς ἡ ἔρημος Αἰγύπτου τὰς σκιρτώσας πόρνας ἔθρεψεν ἡμῖν διακρίνουσα τῶν μοναχῶν. Εἰ τις τοίνυν παλαιστὴν Αἰγύπτιον σκέψαιτο τὸν δυσμάχητον ἐν μεθοδείαις, τὸν τῶν αἰσχρῶν δύλων, τὸν χρόμμυα δεδοικότα καὶ πέπονθεν" εἶδεν, ὅτι ἑστηκε κλαίων τὸν Χριστοῦ τὸν ἐχθρόν. μᾶλλον δὲ ἡ ἀχρεία ἡμῖν παλαιστὴ διηγήσατο. ἐπὶ γὰρ καὶ νῦν τῆς δυσπαθοῦς ἐκείνης λείψανα κλύει τοὺς ἀποδεῖξαι τῆς προτέρας μανίας. ἀλλ' ὅμως ὅτι οἱ τὸ παλαιὸν πάθη τες τοὺς τοσούτους" ἀπορραγῆτες μανίαν, ὡς ὑφαντοῦ καὶ τῶν ἐσθῆτα οἱ ὑφαντοὶ φιλοσοφοῦσι προσχημάτων, καὶ καταγελῶσι τῶν παιζόντων ἐθῶν, καὶ τοὺς προσηνεῖς παλαιστὰς, καὶ τῶν φιλοσόφων ἐκεῖνα ποιοῦντα λέγει. ἔμαθον γὰρ Διὰ τῶν προσχημάτων αὐτῶν, ὅτι τὰ μὲν ἐκείνων, γραϊδίων μεθυόντων ὄντων ῥήματα· ἢ δὲ ὄντως" σοφία καὶ τῶν ὑφαντῶν ἀξία αὕτη ὄντως ἡ ἀληθὴς τῶν ἀλιέων αὐτῆς καταπελτεῖσα. ἀλλὰ δὴ τοῦτο μὲν τῆς τοσαύτης ἀκριβείας τῶν δογμάτων, καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ βίου πολλοῦ" ἐπιδείκνυται σαφῶς. τὰ γὰρ ὄντα ἀποδυσάμενοι πάντα, καὶ τῷ κόσμῳ γαυρωθέντες πάντι, καὶ περαιτέρω πάλιν ἐλαύνοντες, τὸν τοῦ σώματος ἐργασίαν ποιοῦς τὸν τῶν δεομένων ἀποχρώμενοι ἐφιλοτεύσατο. ἐπεὶ γὰρ, ὅπου νηστεύουσι καὶ ἀγρυπνοῦσι, ἀργεῖν μὴ ἡμέραν ἀξιοῦσιν· ἀλλὰ τοὺς μὲν νίκλας τοῖς ἱεροῖς ὕμνοις καὶ ταῖς πάννυχίσι, τοὺς δὲ ἡμέρας εἰς θύρας τε ὁμοῦ καὶ τὸν ἀπὸ τῶν χειρῶν ἐργασίαν καταμοχθίσουσι, καὶ ἀποστολικὸν μιμούμενοι ζῆλον. Εἰ γὰρ σκήνος, τῆς οἰκουμένης ποιοῦς αὐτὸν βλεπούσης, ἵνα τοὺς δεομένους ὠφελήσῃ, καὶ ἐργασίαν κατέλαβε, καὶ τέχνῃ μετεχείρησε, καὶ τοὺς νίκλας σκάνθυδε τοῦτο ποιοῦν· πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς, φησι, τοὺς ἔρημον κατειληφότας, καὶ τοὺς κοινοὺς ποιοῦς τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι θορύβους ἔχοντας, τῇ τῆς ἡσυχίας σχολῇ εἰς ἐργασίαν πνευματικὴν καταχρήσασθαι δίκαιον. αἰσχυνώμεθα τοίνυν ἅπαντες οἱ πλουτοῦντες καὶ πενόμενοι, ὅταν σκήνη μὲν μηδὲν ὅλως ἔχοντες, ἀλλ' ἢ σῶμα μόνον καὶ χεῖρας, βιάζωνται οἱ φιλονεικῶσι ποιοῦσιν τοῖς δεομένοις ἐντεῦθεν θύρᾳ· ἡμεῖς δὲ, μυρίων ἔνδον ἀποκειμένων, μηδὲ τῶν τυχόντων εἰς τοὺς ἀπόμενα. ποίαν οὖν ἐξομεν ἀπολογίαν, εἰπέ μοι; ἵνα δὲ συνιγνώμεν; κἂν τοῦτο σκήψωμεν, πῶς ὃ παλαιὸν ἦσαν ὅτι καὶ φιλοτιμήματα, καὶ ματρίμβησι μὴ τῶν ἄλλων κακῶν. σκήψ γὰρ ἦσαν οἱ λέοντες τῶν κρεῶν, ὧν οἱ Ἰουδαῖοι μεμνῆσθαι· σκήψ ἡ πολλὴ τῆς ματρὸς τυραννίς. ἀλλ' ὅμως ὅπου ἐβαλήθησαν, μετεβάλοντο, καὶ ὃ πῦρ τοῦ Χριστοῦ δοξάσθαι, ὡρὸς οἱ ὑγιεῖς" μεθωρμίσαντο· καὶ θερμότεροι τῶν ἄλλων ὄντες, καὶ ὡρὸς ὀργὴν καὶ τοὺς ἡδονὴν σωμάτων ποιοῦσι τέτεροι, ταῖς ἀσωμάτοις δυνάμεις τῇ ὀπτικείᾳ καὶ τῇ λοιπῇ τῆς φιλοσοφίας ἀπαθείᾳ μιμοῦνται. καὶ Εἴ τις ὁ τῇ χειρὶ γένηται, οἶδεν ἃ λέγω. Εἰ δέ τις ἐκεῖποτε ἐπέβη τῶν σκιῶν ἐκείνων, ἐννοείτω οἱ μικρὸν νεῦον τὸ τοῖς ἀπόσιν τόμισον οἴκοι, ὃν μὴ ὁ ἀπὸ τόλμης ὁ Αἰγύπτιος ἤνεγκε, οἱ μακάριον καὶ μέγα Ἀντώνιον· καὶ λογιζέσθω ὅτι καὶ ὁ ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ γένηται, ὁ ἢ ὁ Φαραώ· ἀλλ' ὅμως οὐδὲν παρέβλαβεν, ἀλλὰ ἐ θείας ὄψεως κατηξιώθη, καὶ τοιοῦτον ἐπεδείξατο βίον, ὃν οἱ τοῦ Χριστοῦ νόμοι ζητοῦσι. ἐ τοῦτο Εἴσεταί τις μὴ ἀκριβείας ἐντυχὼν τῷ βιβλίῳ τῶν τὸν ἰσρεῖαν ἔχοντα τῆς ἐκείνου ζωῆς, ὁ ὡ καὶ πολλοὶ ὄφεται τὸν παρθενίαν. καὶ γὰρ οἱ τῶν οἱ Ἀρείου νοσήσαντα παρθενοφώνησέ τε, καὶ Εἶπε τὸν ὀξὺ ἐκείνων μέλλουσαν βλέπειν γένεσθαι, τοῦ Θεοῦ δείξαντος αὐτῷ τότε, καὶ παρὰ τὴν ὀφθαλμὴν τὰ μέλοντα ἐκτὸς γεάψαντος ἅπαντα. ὃ δὴ μάλιστα μὲν τῶν ἄλλων τῆς ἀληθείας ὄντων ἀπόδειξις," τῷ μηδένα τῶν ἔξωθεν αἱρέσεων αὐθρα τοιοῦτον ἔχειν. ἀλλ' ἵνα μὴ πρὸς ἡμᾶς ταῦτα ἀκούσητε, τοῖς γεάμμασιν ἐγκύψαντες τοῖς τοῦ βιβλίου, πάντα μαθήσεσθε μὲν ἀκριβείας, καὶ πολλὴν παιδθήσεσθε τὴν φιλοσοφίαν ἐκεῖθεν. τοῦτο δὲ παρακαλῶ, ὑχ

ἵνα

Ἐξοδ. ιε.

χ. σφαλέντες ἐν ἁλμασιν

χ. εἶδεν,

χ. ἀποτέμνοντες

χ. φιλοσοφίαν

χ. ἀποδύσαντες

χ. σώματα

χ. μεθωρμίσαντο

χπρθ.ωμ. χαίρομεν.

ἵνα " ἐπέλθωμεν τὰ γεγραμμένα μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ ζηλώσωμεν, καὶ μήτε χάσκειν, μήτε " ἀναζέφειν, μήτε προσώπων ποιείσθαι προσδοκώμεν. ἀλλ' ἑαυτοῖς προσέχειν, σὺν θεῷ τάχιον ἡμῖν ἔσται κάλυμμα. ἐπεὶ καὶ Αβραὰμ ἀστοῦ πατέρα ἔσχεν, ἀλλ' ὑ διεδέξατο τ προσδοκώμεν. καὶ ὁ Εζεκίας Ⓦ Αχάζ, ἀλλ' ὅμως ἦν φίλος τῷ Θεῷ ἐγένετο. καὶ ὁ Ιωσὴφ ὁ 5 ἐν μέσῃ τότε Αἰγύπτῳ σὺν τῆς σωφροσύνης ἀνεδήσατο στεφάνους. καὶ Ⓓ παῖδες [ὁ] Ⓓ τρεῖς ἐν Βαβυλῶνι μέσῃ, καὶ ἐν οἰκίᾳ μέσῃ, συναριπτικῆς προσκειμένης τραπέζης, τ ἄκρον ἐπεδείξαντο φιλοσοφίαν. ἐπὶ Μωϋσῆς ὁ ἐν Αἰγύπτῳ· καὶ ὁ Παῦλος ἐν τῇ οἰκουμένῃ· καὶ σὺν αὐτοῖς τούτοις ἐγένετο κάλυμμα πρὸς Ⓦ τῆς ἀρετῆς δρόμον. ταῦτ' οὖν καὶ ἡμεῖς πάντα ἐννοοῦντες, καὶ μὴ προπετὰς ταύτας σκηψεις καὶ προφάσεις ἐν μέσῳ " ποιησώμεθα· πλὴν ὑ 10 χωρὶς τῆς ἀρετῆς ἰδιώτων " ἀγωνίσμα. ὅταν γὰρ καὶ Ⓦ Θεοῦ δοκῇ μείζονα ἐπιτάσασθαι, καὶ πείσωμεν ἑαυτοὺς φαιδρύνεσθαι τῷ ἀγώνων ἡμῖν, καὶ τῶν αἰωνίων ἀπολαύσωμεν " στεφάνων· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα σὺν τ ἁγίῳ καὶ τ ζωοποιῷ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χπποιώμεθα. χ.ἀγώνων. χ.στεφάνων.

15 Ομιλ. θ. 16 ΤΟΤΕ ΗΡΩΔΗΣ ΙΔΩΝ ΟΤΙ ΕΝΕΠΑΙΧ-ΘΗ ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν.

χ.αὐθεντοῦς

ΚΑὶ μὴν οὐκ ἐγκωμιῶν θυμοῦσθαι, ἀλλὰ φόβου σθαι καὶ συγκαλύπτεσθαι, καὶ ἰδεῖν ὅτι " ἀνθρώπους ἐπιχειρῶ προσάγεσθαι. ἀλλ' ὑ καταστέλλε). ὅταν γὰρ ἀγνώμων ἡ ψυχὴ καὶ ἀνίατος, οὐδενὶ εἴκει τ παρὰ θεοῦ δεδομένων φαρμάκων. ὅρα γοῦν καὶ τοῦτον τοῖς προτέροις ἐπαγωνιζόμενον, καὶ φόνῳ " φόνον ζωοπαθοῦντα, καὶ χρημοῦ πάντα μᾶλλον φερόμενον. ὥσπερ γὰρ ὑπό τινος δαίμονος, τῆς ὀργῆς ταύτης καὶ τῆς βασκανίας σκληρότερος, οὐδενὸς ποιεῖται λόγον· ἀλλὰ καὶ χ τῆς φύσεως αὐτῆς μαίνεται, καὶ τῶν ἐρώτων τῶν χ τῶν ἐμπαιζόντων μάγων, χ τῶν οὐδὲν οὐδενὸς ἥττονα παίδων ἀφῆκεν, συντρίψας δρᾶμα τῶν ἐν Αἰγύπτῳ " πεπραγμένων τότε ἐν Παλαιστίνῃ πάλιν.

χ.βάσκανος. χ.φόνου. χ.ὀργιλώτερον.

Ἀποστείλας γάρ, φησιν, ἀνεῖλε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον, ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων.

Ἐντεῦθά μοι μετ' ἀκριβείας προσέχετε. καὶ γὰρ πολλοὶ πολλὰ φλυαροῦσιν ὑπὲρ τῶν παίδων τούτων, ἀδικίαν ἐγκαλοῦντες τοῖς ἀγγέλοις. καὶ Ⓓ μὴ ἐπιεικέστερον ὑπὲρ αὐτῶν διαπορεῖσθαι· Ⓓ ἢ θρασύτερον καὶ μανικώτερον. ἵν' οὖν τοῦτο μὴ τῆς μανίας, τοῦτο ἢ τ ἀπειρίας ἀπαλλάξωμεν, ἀνάγκη μακρὸν διαλεχθῆναι πρὸς " ὑμᾶς περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. Εἰ γὰρ δὴ τοῦτο ἐγκαλοῦσιν, ὅτι προεώφθη τὰ παιδία ἀναιρεθῆναι, ἐγκαλέσωσιν καὶ τῇ τῶν τριακοντῶν σφαγῇ, τῶν τὸν Πέτρον φυλακιζόντων. ὥσπερ γὰρ ἐνταῦθα τὸ παιδίου " φυγόντος, ἕτερα παιδία ἀντὶ τοῦ ζητουμένου κατασφάττεται), οὕτω δὴ τότε καὶ τ " Πέτρον τοῦ δεσμωτηρίου καὶ τῶν λύσεων ἀπαλλάξαντος τὸ ἀγγέλου, ὠμόψυχος ἦν τοῦ τυράννου τούτου καὶ ὁμόζηλος, ζητήσας αὐτὸν καὶ οὐχ εὑρών, σὺν τηρεῖσθαι αὐτὸν τριακοντάδας ἀπέκλεινεν ἀντ' ἐκείνου. Ἐπὶ τί τοῦτό φησι; τοῦτο γὰρ οὐ λύσις, ἀλλὰ προσθήκη τοῦ ζητουμένου. οἶδα καὶ γὼ, καὶ ἀφ' οὗτος εἰς μέσον πάντα φέρω τὰ τοιαῦτα, ἵνα πᾶσι μᾶλλον ἐπαγάγω τὴν λύσιν. τίς οὖν ὁ σὺν τούτων ἡ λύσις; καὶ τίνα ἀπ' " ἐμοῦ λόγον οὐ προσώπων εἰπεῖν; ὅτι οὐχ ὁ Χριστὸς τῆς σφαγῆς " αὐτοῖς αἴτιος γέγονεν, ἀλλ' ἡ ὠμότης τοῦ βασιλέως· ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἐκείνοις ὁ Πέτρος, ἀλλ' ἡ ἄνοια τοῦ Ηρῴδου. Εἰ μὴ γὰρ τοῖχον διορυχθῆναι εἶδεν, ἢ θύρας ἀναῳχθείσας, εἶχεν ἴσως ῥᾳθυμίᾳ ἐγκαλέσαι τοῖς φυλάττουσι τ ἀπόστολον τραπώτας· νυνὶ δ' πάντων ὁρᾷ σώματος μυρίων, καὶ τῶν θυρῶν ἀνοιχθέντων, καὶ τῶν ἁλύσεων ταῖς χερσὶ τῶν

χ.παῖδα. χ.ἀνέκλινεν. χ.πῶς.

φυλακιζόντων

φυλακῆ ὁπλων συμβεβλημένων (καὶ γὰρ ἦσαν αὐτῷ ξωνδεδεμένοι) ἠδύνατο συλλογίσασθαι
οὐκ τότων (εἶγε ὀρθῶς ἐδίκαζε τοῖς γνομένοις) ὅτι οὐκ ἀν θεοπέσιος δυνάμεως ἦν, οὐδὲ
κακουργίας ὁ γενόμενον, ἀλλὰ θείας τινὸς ἐξ ἀδοξοποιοῦ δυνάμεως, ἣ προσκυνῆσαι
τὸ ποιήσαντα ταῦτα, ἀλλ' ἢ πολεμῆσαι τοῖς φυλάττουσιν. ὅπω γὰρ ὁ Θεὸς ἐποίησεν, ἅπερ
ἐποίησεν, ἀπέστη, ὡς μὴ μόνον τοὺς φύλακας μὴ προδοῦναι, ἀλλὰ καὶ τὸ βασιλέα δι' αὐτῶν
χειραγωγῆσαι πρὸς τὴν ἀλήθειαν. εἰ δὲ ἀγνώμων ἐκεῖνος ἐφαίνη, τί πρὸς τὸ σοφὸν τῶν
ψυχῶν ἰατρὸν, καὶ πάντα ἐπ' εὐεργεσίᾳ προαγματευόμενον, τῆς τοῦ κάμνοντος ἀταξίας; ὃ
δὴ καὶ ἐνταῦθά ὅτιν εἰπεῖν. Τίνος γὰρ ἕνεκεν ἐθυμώθης, ὦ Ἡρῴδη, πρὸς τῶν μάγων ἐμ-
παιζθείς; οὐκ ἔγνως ὅτι θεῖος ὁ τόκος ἦν; οὐ σὺ τοὺς ἀρχιερεῖς ἐκάλεσας; οὐ σὺ τοὺς γραμ-
ματέας συνήγαγες; οὐχὶ καθήντας ἐκεῖνοι καὶ τὸ προφήτου μεθ' ἑαυτῶν" ἤγαγον εἰς χ. ἀδύνατον
τὸ σὸν δικαστήριον ταῦτα αὐτοῖς προφωνοῦντα; οὐκ εἶδες τὰ παλαιὰ τοῖς νέοις συμ-
φωνοῦντα; οὐκ ἤκουσας ὅτι ἡ αἰχμὴ τούτοις δικηγόρησατο; οὐκ ἠδέσθης τῶν βαρβάρων τὸ ἀσε-
βὲς; οὐκ ἐθαύμασας αὐτῶν τὴν παῤῥησίαν; οὐκ ἔφριξας τὸ προφήτου τὴν ἀλήθειαν; οὐκ
" ἐνενόησας ἀπὸ τῶν προτέρων καὶ τὰ ἔσχατα; τίνος ἕνεκεν οὐκ ἐλογίσω σεαυτὸν οὐκ τούτων χ. ἐδύνασο
ἀπρόπτων, ὅτι οὐ τῆς ἀπάτης τὸ μάγων ἦν τὸ γενόμενον, ἀλλὰ θείας δυνάμεως πρὸς
τὸ δέον οἰκονομούσης; εἰ δὲ καὶ ἠπατήθης πρὸς τῶν μάγων, τί πρὸς τὰ παιδία τὰ οὐδὲν ἠ-
δικηκότα; ναί φησιν. ἀλλὰ τὸ μὴ Ἡρῴδου κακίας ἀπεστέρησας τῆς ἀπολογίας, καὶ μιαφόνον
ἔδειξας· οὐδέπω δὲ τὸ πρὸς τῆς ἀδικίας τῶν γεγονότων ἔλυσας λόγον. Εἰ γὰρ ἡ ἐκείνου
ἀδίκως ἐβασάνιζε, τίνος ἕνεκεν ὁ Θεὸς ξωνεχώρησε; τί οὖν δὴ ἐποίμι πρὸς τοῦτο; ὅπερ ἀεὶ
ἐν ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐν ἀγορᾷ, καὶ πάντα χοῦ λέγων ἀ" παύομαι, ὃ καὶ ὑμᾶς βούλομαι μὴ χ. παύσωμαι,
ἀκριβείας ἁμαρτῆσαι. καινὸν γὰρ τὶς ὅτι πρὸς ἅπασαν ἡμῶν τοιαύτην ἀρμόττειν ἀπορίαν.
Τίς οὖν ὁ τότος ἐστὶν ὁ καινὸς, καὶ τίς ὁ λόγος; ὅτι Ⓦ μὲ ἀδικηθῶντες πολλοὶ, ὁ δὲ ἀδικούμενος οὐ-
δεὶς ἐστίν. καὶ ἵνα μὴ ὅτι πλέον ὑμᾶς ὁ ἀριθμὸς ταράττῃ, καὶ τὴν λύσιν ἐπαγάγω ταχέως. ὅταν
γὰρ δὴ πάθωμεν ἀδίκως πρός τινος, ἢ εἰς ἁμαρτημάτων ἀφέλυσιν ὁ Θεὸς ἡμῶν λογίζεται χ. καθάπερ
τὴν ἀδικίαν ἐκείνην, ἢ εἰς μισθῶν" ἀντιπόδοσιν. καὶ ἵνα σαφέστερον γένηται τὸ λεγόμενον,
ὅτι ἐκ τοῦ δείγματος Ⓦ λόγον ἀγάγωμεν. Θέλω γὰρ εἶναί τινα οἰκέτην πολλὰ ὀφεί-
λοντα τῷ δεσπότῃ χρήματα· εἶτα πρὸς ἀδίκων ἀνδρῶν ἐπηρεασθῆναι Ⓦ οἰκέτην ἴδιον,
καὶ ἀφαιρεθῆναι ἵνα τῷ αὐτοῦ. δὴ τοίνυν ὁ δεσπότης ὁ κωλύσας ἀνδράποδος Ⓦ ἁρπα-
γὰ καὶ πλεονέκτην, ἐκεῖνα μὲν μὴ ἀποκαταστήσῃ τὰ χρήματα, εἰς δὲ τὰ ὀφειλόμενα αὐτῷ
πρὸς τοῦ δούλου λογίσηται τὰ ἀφαιρεθέντα, ἆρα μὴ ἠδίκηται ὁ οἰκέτης; πάνυ μὲν οὖν. τί δ', εἰ
καὶ πλείονα ἀποδῷ; ἆρα οὐχὶ μείζονος ἐκέρδανε; πάντι που δῆλον. τοῦτο τοίνυν καὶ
ἐφ' ὧν ἡμᾶς πάσχομεν, λογισώμεθα. ὅτι γὰρ ὧν αὖ πάσχομεν κακῶς, ἢ ἁμαρτήματα
ἐξαλυόμεθα, ἢ λαμπροτέρας λαμβανόμεθα στεφάνους, αὖ μὴ ἁμαρτήματα τοσαῦτα ἔχω-
μεν, ἄκουσον τοῦ Παύλου λέγοντος πρὸς Ⓦ πεπορνευκότα· Παραδότε τὸν τοιοῦτον τῷ Σα- a. Kορ. ε. ε.
τανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ. καὶ τί τοῦτό φησι; πρὸ γὰρ τῶν ἀδι-
κημάτων πρός ἑτέρων ὁ λόγος ἦν, καὶ πρὸ τῶν πρὸς τῶν διδασκάλων διορθουμένων. μάλιστα
μὲν οὖν τὸ μέσον. τὸ γὰρ ζητούμενον ἦν τοῦτο, εἰ τὸ παθεῖν κακῶς οὐκ" ἔστιν ἐπήρεια τῷ πάσχον- χ. ἰῶ
τι. ἀλλ' ἵνα καὶ πρὸς τὸ ἐγκύτερον τὸ ζητούμενον ἀγάγω Ⓦ λόγον, ἀναμνήσθητι τοῦ Δα-
βὶδ, ὃς τὸν" Σεμεεὶ τότε ὁρῶν ἐπιχείμενον καὶ σφόδρα ὀμόμενον αὐτῷ τὴν συμφορὰν, καὶ μυρίοις αὐ- χ. Σεμεεὶ
τὸν ὀνείδεσι πλυνόντα, βουλομένων ἀνελεῖν τῶν στρατηγῶν, διεκώλυσε λέγων· Ἄφετε αὐτὸν β. Βασ. ις. ια.
" καταρᾶσθαι, ὅπως ἴδῃ Κύριος τὴν ταπείνωσίν μου, καὶ ἀνταποδῷ μοι ἀγαθὰ ἀντὶ τῆς χ. ῥᾳδίᾳ
καταρᾶς" ταύτης σὺ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. καὶ σὺ τοῖς ψαλμοῖς ἦδων ἔλεγεν· Ἰδὲ σὺν ἐχθροῖς ψ. κδ. ιθ. χ. αὐτῶ
μου ὅτι ἐπληθύνθησαν, καὶ μῖσος ἀδίκων ἐμίσησάν με, καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου. καὶ
ὁ Λάζαρος ἦν ἐκεῖ τῶν ἀπολαύσων ἀνέσεως, ὅπου μετὰ τὸν βίον τοῦτον ἔπαθε κακά.

οὐκ

οὐκ ἀεὶ ἠδικοῦντα ⓐ ἀδικηθέντες, ἐὰν γυναῖος ἐνέγκωσιν ἅπερ πάσχουσιν ἄπονα, ὀργὰ
χ. κερδαίνουσι· καὶ μειζόνως" κερδωοῦσιν, αἵ τε ὧδε τοῦ Θεοῦ πλήκτων), ἀν τε ὧδε ὑ Δικαίου μαστί-
ζωνται. καὶ ποίαν εἶχον ἁμαρτίαν τὰ παιδία, φησίν, ἵνα ταύτην" Δικαιοῦσωνται; ὡς ἐμὲ
χ. ἐστι; γὰρ τῶν ἐν ἡλικίᾳ γεγονότων καὶ πολλὰ πεπλημμεληκότων εἰκότως ἂν ὑπὸ ταῦτα εἶποι· ⓐ
ἢ ἄνωθεν ὥσπερ ἐπιμείναντες τελευτῶσι, ποίᾳ ἁμαρτήματα, δι' ὧν κακῶς ἔπαθον, ἀπέθε-
χ. ἀπέθανον το; οὐκ ἤκουσάς μου λέγοντος, ὅτι κἂν ἁμαρτήματα μὴ ᾖ, μαθῶν" ἀνταπόδοσις ἐκεῖ γίνε-
ται τοῖς πάσχουσι κακῶς ἐπαθον; Διὰ τοῦτο ἐβλάβη τὰ παιδία ἀναιρεθέντα, ὅτι ἐπιθήσει τοι-
αὐτη, καὶ ὡς τὸν ἀκύμονα ταχέως ἀπενεχθέντα λιμένα; ὅτι πολλὰ καὶ μεγάλα [πολ-
λάκις], φησίν, ἔμελλον ζήσαντες κατορθοῦν. ἀλλὰ Δικαίᾳ τῷ μακρὸν αὐλὸν ὡς ἀποτίθε-
ται τοὺς μαθὸν τὸ ὅτι ἐπιθήσει τοιαύτη καταλύσαι τὸν βίον. ἄλλως ἢ, ὡσὶ ἂν ἔλασεν, εἰ
μεγάλοι ἦσαν ἔμελλον ἔσεσθαι ⓐ παῖδες, ὡς ἁρπασθῆναι. Εἰ γὰρ τοῦ ἐν πονηρίᾳ
μέλλοντας ζῆν διὰ παντὸς, μετὰ μακροθυμίας φέρει τοσαύτης, πολλῷ μᾶλλον τούτους οὐκ
ἀν ἔλασεν ὥστε ἀπενεχθῆναι, εἴ τινα μεγάλα ὠφελεῖν ἐμέλλον. καὶ ὅτοι μὴ ⓐ πρὸς
χ. ἡμᾶς " ἡμῶν λέγει ὁ μὲν ἀπόντες ὅτοι, ἀλλ' εἰσὶ καὶ τούτων ἀπορρητότερα ἕτερα, ὧς μετὰ ἀκρι-
βείας οἶδεν ὁ ταῦτα οἰκονομῶν αὐτός. ὧδε χωρήσαντες τοίνυν αὐτῷ τῆς ἀκριβεστέρας ἐν τού-
τῳ καταλήψεως, τῶν ἐξῆς ἡμῖν ἐχώμεθα, καὶ ἐν ταῖς ἑτέρων συμφοραῖς παιδευώμεθα πρᾴ-
τειν φέρειν γενναίως. καὶ γὰρ ὁ μακρὸς τότε κατέλαβε τῆς ἀγωνίας τὸν Βηθλεέμ, τῶν παίδων
ἁρπαζομένων ἀπὸ τῆς θηλῆς τῶν μητέρων ἐπὶ ὅτι τὸν ἄδικον ταύτην ἀγομένων σφαγήν.
χ. πάσης Εἰ γὰρ ἔτι μακροψυχεῖς, καὶ ἐλάττων εἶ τῆς ὅτι" τοιούτοις φιλοσοφίας, μάθε τὸ ταῦτα πολ-
μήσαντος ὅ τέλος, καὶ μακρὰν ἀπενθυσον. ταχέως γὰρ αὐτὸν ἀπὸ τούτων κατέλαβε δίκη, ἐπὶ
τῷ μιάσματος τούτῳ τὸν ἐπιοῦσαν ἐδίδου ὑμωείαν, θανάτῳ χαλεπῷ ἐπὶ τῷ νῦν τολ-
μηθέντος ἐλεφωτέρῳ καταλύων ⓦ βίον, ἐπὶ ἕτερα μυεῖα πάσχων κακά· ἅπερ εἴσεσθε, τὸν
χ. Ἰωσήπου " Ἰωσίππου ἐπὶ τούτων ἰσοείδη ἐπελθόντες ἰῶ, ἵνα μὴ μακρὸν ποιῶμεν ⓦ λόγον καὶ τὸν
Συμεὼν Δικαιοπωλοῦμεν, οὐκ ἀναγκαῖον εἶ; ὑπομείναμεν τοῖς παροῦσιν ἐνθεῖναι.

χ. ἰοῦ 17 Τότε ἐπληρώθη ὃ ῥηθὲν " Δι' Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος·

18 Φωνὴ ἐν Ραμᾶ ἠκούσθη, θρῆνος καὶ κλαυθμὸς ἐπ' ὀδυρμὸς πολύς, Ραχὴλ κλαίουσα τὰ
τέκνα αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσίν.

Επειδὴ γὰρ φείκης ἐνέπλησε τὸν ἀκροατὴν, ταύτην διηγησάμενος τὴν σφαγὴν τὴν
βιαίαν, τὴν ἄδικον, τὴν ὠμοτάτην, τὴν παράνομον, παραμυθεῖται πάλιν αὐτὸν λέγων·
ὅτι οὐκ ἀδυνατοῦντος τοῦ Θεοῦ κωλύσαι, ταῦτα ἐγένετο, οὐδὲ ἀγνοοῦντος, ἀλλὰ καὶ προ-
ειδότος καὶ προμαχηρύξαντος διὰ τοῦ προφήτου. μὴ τοίνυν θορυβηθῆς, μηδὲ καταπέσῃς,
εἰς τὴν ἀπόῤῥητον αὐτοῦ προνοίαν ἀφορᾶν, ἵνα καὶ δι' ὧν ἐνεργεῖ, καὶ δι' ὧν συγ-
χωρεῖ μάλιστα ὅστιν ἰδεῖν· ὅπερ οὖν καὶ ἀλλαχοῦ τοῖς μαθηταῖς Δικαιολόγημος ἠνί-
χ. ἰσαγωγάς, ξατο. ὅπου γὰρ τὰ δικαστήρια καὶ ταῦ" ἀπαγωγάς, καὶ οὗτος τῆς οἰκουμένης πολέμους, καὶ τὴν
ἀπανθρωπίαν μάχην αὐτῆς προανεκήρυττεν, ἀνέχων αὐτῶν τὴν ψυχὴν καὶ παραμυθούμενος,
φησίν· Οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς. ταῦτα ἢ ἔλεγε, δεικνὺς ὅτι οὐδὲν ἀγνοοῦντος αὐτοῦ γίνε- Ματθ. ι. κθ.
ται· ἀλλ' εἰδότος μὲν ἅπαντα, οὐ μὴν πάντα ἐνεργοῦντος. μὴ τοίνυν, φησί, ταραττέσθε, μη-
δὲ θορυβεῖσθε. ὁ γὰρ εἰδὼς ἃ πάσχετε, καὶ κωλύσαι δυνάμενος, εὐδηλον ὅτι προνοεῖ ὑμῶν
χ. προνοεῖ καὶ κηδόμενος οὐ κωλύει. ὅπερ καὶ ὅτι τῶν πειρασμῶν τῶν ἡμετέρων " ἐπινοεῖν δεῖ· καὶ ἐνθυμεῖ
σθαι λημμάτα τοῦ προφήτου. καὶ τί κοινὸν τῇ Ραχὴλ πρὸς τὸν Βηθλεέμ, ἴσως εἴ-
ποι τις ἄν; Ραχὴλ γάρ, φησι, κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς. Τίς ἢ τῇ Ραμᾶ πρὸς τὸν Ρα-
χήλ; ἡ Ραχὴλ μήτηρ ἦν τοῦ Βενιαμίν· τελευτήσασαν ἢ αὐτὴ ἔθαψαν ἐπὶ τὸν ἱππόδρομον
τὸν πλησίον ὄντα τοῦ χωρίου τούτου. ἐπεὶ οὖν ὁ τάφος πλησίον, καὶ ὁ κλῆρος τοῦ παιδίου

τούτου

τ̃τ̃ε τ̃ω̃ν τ̃ω̃ν Βενιαμὶν (ἡ γὰρ Ραμᾶ τ̃ Βενιαμίτιδος ἰω̃ φυλῆς) ἀπό τε τ̃ φυλάρχου, ἀπό τε τ̃ τόπου τ̃ ταφῆς εἰκότως αὐτ̃ τὰ παιδία τὰ σφαγιαζόμενα κελεῦ. Εἶτα δειμνιᾷ ὅτι ἀνίατον ἦν τὸ συμβὰν ἕλκος καὶ ὠμόν, φησὶν· οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσί. πάλιν καὶ ἐντεῦθεν παραβλέπομέν τινα, ὅπερ ἐμπροσθεν ἔλεγεν, τὸ μηδέποτε θορυβεῖσθαι, ὅταν τῆ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ τὰ γινόμενα σύμφυτα ᾖ. ἰδοὺ γοῦν παραμυθούμενος αὐτ̃ ὅτι σωτηρία τ̃ λαοῦ, μᾶλλον δὲ ὅτι σωτηρία τῆς οἰκουμένης, οἷα γέγονε τὰ προοίμια; "ὁ φυγῆ μὴ [γὰρ] ἡ μήτηρ, συμφορᾶς ἢ δυσκόλους ἡ πατρὶς προσπίπτει, καὶ τολμᾶται φόνος πάντων φόνων ὁ πικρότατος, καὶ ἀθλίως ἡ ὀδυρμὸς πολις, καὶ οἰμωγαὶ πάντα γεμει. ἀλλὰ μὴ ταραχθῆς. εἰωθε γὰρ ἀεὶ ἄγαν τὴν σπουδὴν τῶν οἰκονομιῶν τῶν ἑαυτ̃ πληροῦν, μεγίστη ἰω σπουδὴ τῆς αὐτ̃ δυνάμεως προκόπτοντος ἡμῖν ἀποδειξαι. ὅταν καὶ σὸν μαθητὴν σπάγῃ σὸν ἑαυτ̃, καὶ καταργοῦν πάντα προσκυλίζῃ, ἄγαν τὴν σπουδὴν οἰκονομῇ, ἵνα μείζονα δόξαν λάβωσι. μισζόμενοι γοῦν κἀκεῖνοι καὶ ἐλαυνόμενοι, καὶ μυρία πάσχοντες δεινὰ, οὕτω τῶν μισζόντων καὶ ἐλαυνόντων προεχώρουν. χ. φύγῃ.

19 Τελευτήσαντος δὲ τ̃ Ηρώδου, ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ φαίνεται τῷ Ιωσὴφ*, *ἐν Αἰγύπτῳ,

20 Λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτ̃, καὶ πορεύου εἰς γῆν Ισραήλ. Οὐκέτι φησὶ, φεῦγε, ἀλλὰ πορεύου. Εἶδες πάλιν μετὰ πειρασμοὺ ἄνεσιν, εἶτα μετὰ τὴν ἄνεσιν κίνδυνον πάλιν. τῆς μὲν γὰρ ἀσφαλείας ἀφείθη καὶ πρὸς τὴν οἰκείαν ἐπανῆλθε χώραν, καὶ φονέα τῶν παίδων σφαγιαζόμενα εἶδεν. ὅπερ ἂς ἦν τῆς "οἰκείας, πάλιν λείψανα τῶν πρότερον διεσκεδασμένων κινδύνων, τὸν γὰρ τυράννου ζῶντα, καὶ βασιλεύοντα. καὶ πῶς Αρχέλαος ἐβασίλευσε τῆς Ιουδαίας, Ποντίου Πιλάτου ἡγεμονεύοντος; πρόσφατος ἰω ἡ τελευτὴ τ̃ ἡμιμονάρχου, καὶ σὲ πω εἰς πολλὰ ἰω διῃρεῖτο ἡ βασιλεία· ἀλλ' ὡς ἅρπι καταλύσαντος ἐκείνου τὸν βίον, τέως ὁ γὸς τὴν ἀρχὴν κατεῖχεν ἀντὶ Ηρώδου τ̃ πάππου αὐτ̃. καὶ γὰρ καὶ τῷ ἀδελφῷ αὐτ̃ τοῦτο ὄνομα ἰω. "Διὸ τοῦτο προσέθηκεν ὁ εὐαγγελιστής, χ. δὲ

22 Ἀντὶ Ηρώδου τ̃ πάππου αὐτ̃. Ἀλλ' εἰ τ̃ Ιουδαίας ἐδεδοίκει, φησὶ, καταλαβὼν Διὰ Αρχέλαον, ἔδει καὶ τὴν Γαλιλαίαν Διὰ Ηρώδην φοβηθῆναι. Ἀλλ' εἰ τὸ χωρίον ἤμειψε, τὸ πρᾶγμα συνεσκίαζετο λοιπόν. ἡ γὰρ ὁρμὴ πᾶσα κ τῆς Βηθλεὲμ ἰω καὶ τ̃ ὁρίων αὐτῆς. τῆς τοίνυν σφαγῆς γενομένης, ὡρέτο λοιπὸν ὁ "παῖς Αρχέλαος ἐκπνεύσαι τέλος τὸ πρῶτον, καὶ ἐν τοῖς πολλοῖς καὶ ζητούμενον" διαμεῖναι. ἄλλως γὰρ καὶ πατέρα ὄντα καταλύσαντα βίον ἰδὼν, βλαβέστερος τοῖς τὸ πατρῷον προσελθεῖν ἐγίνετο, καὶ ἐπαγωνίσασθαι τῇ πονηρίᾳ. ἔρχεται τοίνυν ὁ Ιωσὴφ εἰς τὴν Ναζαρέτ, ὁμοῦ τε κίνδυνον φεύγων, ὁμοῦ τε ἐμφιλοχωρῶν τῇ πατρίδι· ἵνα μᾶλλον θαρρῇ, καὶ χρηματισμὸν δέχεται πρὸς τ̃ ἀγγέλου περὶ τούτου. καὶ μὴν ὁ Λουκᾶς ὄ φησι κ "χρηματισμὸν ἐληλυθέναι αὐτὸν οἴκοι, ἀλλ' ὅτι κ "καθαρισμὸν πληρώσαντες πάντα, ὑπέστρεψαν εἰς Ναζαρέτ. τί οὖν ἐστιν εἰπεῖν; ὅτι κ χρόνον κ περὶ τῆς καθόδου τῆς εἰς Αἴγυπτον ἱστορῶν ὁ Λουκᾶς ταῦτα λέγει. σαφὲς γὰρ ἀμ περὶ τ̃ καθαρμοῦ κατήγαγεν αὐτὸν οἴκοθεν, ὥστε μηδὲν ὑφεῖσθαι πρὸς νόμον, ἀλλ' ἔμελλε καθαρθῆναι καὶ ἐλθεῖν εἰς Ναζαρέτ, καὶ τότε καταβῆναι εἰς Αἴγυπτον· εἶτα μετὰ τὸ ἀνελθεῖν, κελεύει αὖθις εἰς τὴν Ναζαρὲτ ἐλθεῖν. περὶ ὧν τότε οὐκ ἦσαν χρηματιζόμενοι οἴκοθεν ἐλθεῖν, ἀλλ' ἐμφιλοχωροῦντες τῇ πατρίδι, αὐθομάτως τοῦτο ἐποίουν. ὅθεν γὰρ δὴ σαφὲς ἕτερον, ἢ ὅτι τὴν ἀποχαφὴν αὐτῶν ἔδοσαν, καὶ "σαφὲς που φησὶν εἶναι, πληρώσαντες δι' ὅπερ ἀνῆλθον, κατέβησαν εἰς τὴν Ναζαρέτ. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὁ ἄγγελος αὐτὸν λοιπὸν ἀναπαύων ἀποδίδωσι" τῇ οἰκίᾳ· καὶ σαφὲς τοῦτο ἁπλῶς, ἀλλὰ σὲ αὐτὸ μετὰ φητείας ποιᾷ. χ. ἐκεῖ τὴν πατρίδα. χ. ἐκεῖσε.

23 Ινα πληρωθῇ γάρ, φησὶ, τὸ ῥηθὲν "ὑπὸ τ̃ προφητῶν, ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται. χ. διὰ

γήσεται. Καὶ πῶς προφήτης τοῦτο εἶπε; μὴ προεργάζου, μηδὲ πολυπραγμόνει. πολλαὶ γὰρ τῶν προφητικῶν φάνηται βιβλίων. ἐκ ταύτα ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν παλαιοποιῶν ἴδοι τις ἄν. ῥᾴθυμοι γὰρ ὄντες καὶ εἰς ἀσέβειαν ζωηρῶς ἐμπίπτοντες, καὶ μὴ ἀφίεσαν ἀπόλλυσθαι, καὶ ἢ αὖθις κατέκαιον καὶ κατέκρυπτον. καὶ τὸ μὲν Ιερεμίας διηγεῖται· τὸ δὲ ὁ τοῦ τελώνου ζωντῆς τῶν βασιλέων, λέγων μὴ πολὺν χρόνον μέλλις τὸ δυσπερνόμενον εὑρῆσθαι" κατορωρυγμένον που καὶ ἠφανισμένον. Εἰ δὲ ὄκτω βαρβάρου, ὅτου καὶ βιβλία προσῆκαν, πολλῷ μᾶλλον τῶν βαρβάρων ἐπελθόντων. ἐπεὶ ὅλα γε προσῆκαν ἃ προσῆκαν, καὶ ἃ ἀπόκρυφα πολλαχοῦ Ναζωραῖον [αὐτὸν] καλοῦσι. τοῦτο οὖν ζωοσχίαζε τοῦ προφητείαν, φησί, τοῦ ἐκ τῆς Βηθλεέμ; οὐδαμῶς· ἀλλ' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μάλιστα ἐκίνει, καὶ προὴς τοῦ ἔρωνα διήγαρε τῶν περὶ αὐτοῦ λεγομένων. ὅπου γοῦν ὁ Ναθαναὴλ προὴς τοῦ ζήτησιν ἔρχεται τοῦ περὶ αὐτοῦ, λέγων· Ἐκ Ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι; καὶ γὰρ ἐν Βηθλεὲμ τὸ χωρίον μᾶλλον ἢ οὐ τὸ χωρίον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄπωθεν τὸ μέρος τῆς Γαλιλαίας. Διὰ τοῦτο ἔλεγον οἱ Φαρισαῖοι· Ερώτησον, καὶ ἴδε ὅτι ἐκ τῆς Γαλιλαίας προφήτης οὐκ ἐγήγερται.

Ἀλλ' ὅμως αὐτὸς οὐδὲ ἐκεῖθεν ἐπαισχύνεται καλεῖσθαι, δεικνὺς ὅτι οὐδενὸς δεῖται τῶν ἀνθρωπίνων. καὶ σὺ μαθὼν ἢ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ἐκλέγει, πόθεν καὶ σκήψεις προικόπλων τῶν ῥᾳθυμούντων βουλομένων, καὶ δεικνὺς ὅτι οὐδενὸς ἡμῖν τῶν ἔξωθεν δεῖ, ἐὰν ἀρετὴν ἀσκήσωμεν. Διὰ τοῦτο οὐδὲ οἰκίαν ἐκλέγει· Ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, φησίν, οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ· καὶ Ηρώδου ἐπιβουλεύοντος φεύγει, καὶ ἐν φάτνῃ τεχθεὶς ἀναπαύεται, καὶ ἐν καταλύματι μένει, καὶ μητέρα βούλεται λαμβάνει, διδάσκων ἡμᾶς μηδὲν τούτων ἀγαθὸν εἶναι νομίζειν, καὶ ὡς ἀνθρώπινον καταπατῶν ἐκ προοιμίων τύφον, καὶ μόνης ἐκλέγει τῆς ἀρετῆς κελεύων. Εἰ γὰρ ὅτι πατρίδι μέγα φέρεις, ὅταν πάσης τῆς οἰκουμένης ξένον εἶναί σε κελεύω, φησίν; ὅταν δύνῃ σοι γένεσθαι τοιοῦτον, ὡς κόσμου ἅπαντα μὴ εἶναί σου ἄξιον; ὅπου γοῦν ταῦτα" διακαταφέρηται, ὡς μηδὲ τοῖς φιλοσοφοῦσι τῶν Ελλήνων ἀξιοῦσθαι λόγου ζωὸς, ἀλλὰ τὰ ἔκλος κελεῖσθαι, καὶ τὸ ἑκάστου χρέος κατέχειν. καίτοιγε ὁ Παῦλος καταδέχεται, φησίν, ὅτω λέγων· Καταὶ τὸ ἐκλογὴ ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέρας. ἀλλ' εἰπέ, πότε, καὶ ποῦ τίνων, καὶ ποῖος τίνας Διαλεγόμενος; ποῖος [γοῦν] τοὺς ἐξ ἐθνῶν" μέγα φυσῶντας ὅτι τῇ πίστει, καὶ τῶν Ιουδαίων καταξιωσαμένους, καὶ ταύτῃ μειζόνως αὐτοὺς ἀποῤῥηγνυμένους, καταστέλλων μὲν ἐκείνων τὸ φύσημα, τούτους δὲ ἐφελκόμενος καὶ ποιῶν ὡς αὐτὸν διεγείρων ζῆλον. ἐπεὶ ὅταν ποῦ τῶν γναμῶν ἐκείνων καὶ μεγάλων ἀνδρῶν λέγῃ, ἀκούσον πῶς φησι· Οἱ δὲ ταῦτα λέγοντες, ἐμφανίζουσι ὅτι πατρίδα ὀπτάζηπουσι. καὶ Εἰ μὲν ἐκείνης ἐμνημόνευον ἀφ' ἧς ἐξῆλθον, εἶχον δὴ καιρὸν ἀνακάμψαι· νυνὶ δὲ ἑτέρας κρείττονος ὀρέγονται. καὶ πάλιν· Κατὰ πίστιν ἀπέθανον οὗτοι πάντες, μὴ κομισάμενοι τὰς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ πόῤῥωθεν αὐτὰς ἰδόντες δὲ ἀσπασάμενοι. καὶ Ιωσήπης δὲ τοῖς προς αὐτὸν ἐρχομένοις ἔλεγε· Μὴ δόξητε λέγειν, ὅτι πατέρα ἔχομεν τὸν Αβραάμ. καὶ ὁ Παῦλος πάλιν· Ου γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ισραὴλ, οὗτοι Ισραὴλ, οὐδὲ κατὰ τέκνα σαρκός, τοῦτα τέκνα τοῦ Θεοῦ. Εἰ γὰρ ὁ Σαμουὴλ ἀπώσατο παῖδες, εἰπέ μοι, τῆς οὐσίας τοὺς παῖδας, μὴ ζηλωτὰς τῆς ἀρετῆς τοὺς παῖδας κληρονόμους; Εἰ δὲ ὁ Μωϋσέως ἐκέρδανον, μὴ ζηλώσαντες αὐτοῦ τοῦ ἀκριβείας; οὐκοῦν οὐδὲ διεδέξαντο τὸν ἀρχιμύ· ἀλλ' ὅτου μοῦ αὐτὸν ἐπεζήφοντο πατέρα, ἢ ὁ δημαγωγία προὴς ἕτερον μετέβαινε, καὶ κατ' ἀρετὴν αὐτοῦ ζηλούμενοι υἱόν. Εἰ δὲ ὁ Τιμόθεος πατρὸς ἕλληνος ὢν ἐβλάβη; Εἰ δὲ αὖ πάλιν ὁ Ναὲ υἱὸς ἐκέρδανε ἐκ τῆς τοῦ πατρὸς ἀρετῆς, δοῦλος αὖτ' ἐλευθέρου ζηλούμενος; Εἶδες πῶς οὐκ ἀρκεῖ πατρὸς εὐγένεια τοῖς ζηλοῦσιν εἰς προσιόντα; ἡ γὰρ κακία τῆς προαιρέσεως οὖν τῆς φύσεως ἐκίνησε νόμους, καὶ οὐ μόνον αὐτὸν τῆς εὐγενείας τῆς προὴς ἐγκωμιαστὰ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐξέβαλε.

ΗΘΙΚΟΝ

χ. κατορυγμένον

Ιωαν. μς.

Ιωαν. ζ. υ.

Λουκ. θ. νη.

χ. τοῦτον ἀλλ. τοῦτο τον

χ. σοι κατα-φέρηται,

Ρωμ. ια. κη.

χ μηδὲ

Εβρ. ια. ιδ.

Εβρ. ια. ιγ.

Λουκ. γ. η.

Ρωμ. θ. ς. ια.

χ. αὐτὸ

Ἰί" ἦ ἀχὶ ὁ Ησαῦ ἰὸς ἰῶ τῦ Ισαὰκ, καὶ Ⓦ ἠμνήσαντο εἶχε ⟨ϖϱοϊϛάμενον αὐτῷ; καὶ γὰϱ ⟨Ⓒ ὁ πατὴϱ ἐασυόδαζε καὶ ἐπεθύμει μεταχεῖν" αὐτὸν τῶ βλεγιῶν, καὶ αὐτὸς γὰϱ τύτου τὰ κελευσθέντα πάντα ἐποίει· ἀλλ' ὅμως ὅπῳ σκαιὸς ἰῶ, ⟨ϖάντ' αὐτὸν τῶτων ὠθησεν· ἀλλὰ καὶ τῇ φύσει" ⟨ϖέτεϱος ὤν, ⟨Ⓒ Ⓦ πατέϱα μῶ ἑαυῖ πάντα γὰϱ τῶτο ⟨ϖϱάττοντα ἔχων, ἐπειδὴ Ⓦ Θεὸν οὐκ εἶχε μῶ ἑαυῖ, πάντων ἐξέπεσε. καὶ ἵνα λέγω σῦ ἀδελφούς; οἱ τῦ Θεοῦ γεγόνασιν Ⓐ Ιουδαῖοι, καὶ ⟨ϖάντ' ἀπὸ τῆς εὐγλωσσίας ταύτης ἐκέϱδαναν. Εἰ ἦ γὰϱ τοῦ Θεοῦ τις γλώττωος, ἀῶ μὴ τῆς εὐγλωσσίας ταύτης ⟨ϖϱοτιμᾷ ὅτι δείξῃ) ἀξίαν λόγου, καὶ κολάζε) μειζόνως, ἵνα μοι ⟨ϖϱοφήτου καὶ πάντων εὐγλωσσωτέϱων ⟨ϖϱοφέϱεις εἰς μέσον; ⟨ϖάντ' γὰϱ ἐν τῇ παλαιᾷ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ καινῇ τῦτο κεκϱατηκὸς θῦρεῖ τις αὖ. Οσοι γὰϱ ἔλαβον αὐτόν, φησιν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι· ἀλλ' ὅμως τῶν τέκνων τούτων πολλοὶ ἐξέπεσον. καὶ πάλιν Γαλάτας φησὶν μηδὲν ὠφελήσεσθαι ⟨ϖᾶν τὸ πατϱὸς ὁ Παῦλος. Εαὶ γὰϱ ⟨ϖεϱιτέμνησθέ, φησι, Χϱισὸς ὑμᾶς ⟨ϖάντ' ἀῶφελήσει. Εἰ ἦ Χϱισὸς ⟨ϖάντ' ὠφελῆ ⟨ϖᾶν μὴ βουλομένους ἑαυτοῖς ⟨ϖϱοσέχειν, πῶς ἂν ἀδελφὸς ⟨ϖϱοήσετο); μὴ δίνου μήτε ἐπ' ἀληθείᾳ, μήτε ὅτι πλούτῳ μέγα φϱονῶμεν, ἀλλὰ καταφϱονῶμεν τῶν ὄντων ἀμαχιμένων· μήτε ὅτι πενίᾳ καταπίπτωμεν, ἀλλ' ἐκεῖνον ζητῶμεν Ⓦ πλοῦτον, Ⓦ ἐν ἔϱγοις ἀγαθοῖς· ἐκείνῳ φθόνωμεν τῷ πενίᾳ, τῷ ἐν κακίᾳ καλιζῶσαν ἡμᾶς, διὰ ἣν καὶ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος πένης ἰῶ· διὰπεϱ ⟨ϖάντ' γαγόνος ἐτύγετο κύϱιος, Ⓒ ταῦτα πολλῶ ἦν ἱκετηϱίᾳ. καὶ τοι τίς ἀῦ ὕτω ἠμύητο πένης ⟨ϖϱὸ ἡμῶν, ὡς καὶ ὕδατος ⟨ϖᾶς ἀπόλαυσιν ἀπορῆν; οὐκ ἔστι ⟨ϖάντ' εἷς. καὶ γὰϱ [καὶ] Ⓓ ἑκάτῳ λιμῷ τηκόμενοι, γαγόνος ἀπολαύσαι δυώμενοι· καὶ ⟨ϖάντ' γαγόνος μύνης, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλείονος ἄλλης ⟨ϖϱαμυθίας. ἀλλ' ἦχ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος, ἀλλὰ καὶ μείζει τύτῳ πένης ἰῶ. καὶ ὃ δὴ χαλεπώτεϱον, ὅτι ⟨ϖάντ' ⟨ϖϱαμυθήσασθαί ποθεν τῶ πενίαν" ἠδυώατο. τί τοίνυν ⟨ϖεὶ τὰ χϱήματα κεχήκαμεν, ὅταν εἰς Ⓦ οὐϱανὸν ἡμᾶς μὴ" εἰσάγῃ; Εἰπέ γὰϱ μοι· εἰ βασιλεύς τις τ' ὑπὸ γῆς εἶπεν, ὅτι τ' πλουτοῦντα ἀμὴ χϱὴ ἐν βασιλείοις λάμπειν, ἢ ἡμᾶς ἀπολαῦσαί ἰνος, ἆϱα οὐκ ἂν ἅπαντες ἀπαμάσαντες ἐῤῥίπτατε τὰ χϱήματα; εἶτα, ἂν μὲ τῆς ⟨ϖὰ τοῖς κάτω βασιλείοις τιμῆς ἡμᾶς ἐκβάλλῃ, εὐκαταφόητα ἔσαι· τῷ ὄντι γὰϱ θεϱῶν βασιλέως καθ' ἑκάστην ἡμέϱαν βοῶντος καὶ λέγοντος, ὅτι δύσκολον μετ' αὐτῶν ὑπαιθϱιῶσαι τῶν ⟨ϖαθύϱων ἐκείνων τ' ἱεϱῶν, καὶ ⟨ϖϱοπηδῶντα πάντα, καὶ ἀποπηδῶντα πάντων τῶν ὄντων, ἵνα μὲ πϱῤῥησίας εἰς τ' βασιλείαν εἰσέλθωμεν; καὶ ποίας ἀξίοι συγνώμης ἐσμέν, τὰ ἀποτιχίζοντα τὴν ἐκκλησίαν" εἰσοδον μὲ πολλῆς ⟨ϖεϱιαλλόμενοι σπουδῆς, καὶ ὑ μόνον ἐκ χϱωμένοις, ἀλλὰ Ⓒ ἐν γῇ κατακύπτοντες, πϱὶν ἢ τῆν τῶν θεϱαπόντων" ⟨ϖαϱαδοῦναι φυλακήν; ὡς νεῶν γε ὁ αὐτὸ ποιῶν, οἵ ἂν εἴ τις γεωργὸς σῖτον λαβὼν ὥϛε σπεῖϱαι * λιμῷ ἀῤῥέϱων, ἀφεὶς τὴν ἀῤῥοϱίαν, εἰς λάκκον τ' σῖτον πάντα κατορύξῃ, ἵνα μήτε αὐτὸς ἀπολαύσῃ, καὶ ὁ σῖτος ἀφανισθεὶς ἀπόληται). ἀλλὰ τίς ὁ πολὺς λόγος αὐτῷ, ὅταν ταῦτα ἐγκαλῶμεν ἡμῖν; ὑ μιϱεάν τινα ⟨ϖαϱαμυθίαν, φησί, φέϱει ὃ εἰδέναι, ὅτι μὲ ἀσφαλείας ἡμῖν ἀπόκειται ἔνδον ἅπαντα. ὃ μὴ εἰδέναι μὲ ὅτι, ὅτι ἀπόκειται, ⟨ϖαϱαμυθία. Εἰ γὰϱ ⟨Ⓒ μὴ λιμὸν δέδοικας, ἀλλ' ἕτεϱα χαλεπώτεϱα ἀφ' τῶν ἀποθηκῶν ταύτων δεδοικέναι ἀνάγκη, θανάτους, πολέμους, ὀπτιβουλάς. Εἰ ἦ λιμός ποτε καταλάβοι, πάλιν ὁ δῆμος ὑπὸ τῆς γαστϱὸς καταναγκαζόμενος, τ' δεξιὰν ὁπλίζει κὲ τῆς * οἰκίας· μᾶλλον ἦ, ὅταν ταῦτα ποιῆς, σὺ ὑ τὸν λιμὸν" εἰσφέϱεις εἰς ταύς πόλεις, ὑ τὸ λιμῶ χαλεπώτεϱον τυτὶ ὃ βάϛαζε τὴν σὴν κατασπαράζεις οἰκίαν. λιμῶ μὲ γὰϱ ἀνάγκη οἶδά τινας τετελυτηκότας ταχέως (καὶ γὰϱ ὅτι πολλὰ πολλαχόθεν ὑπενόησαν ⟨ϖϱὸς τὸ κακὸν τῦτο ⟨ϖαϱαμυθίαν) ἀφ' ὧν χϱήματα ὑ πλοῦτον ὑ ταύς τοιαύτας ⟨ϖεϱιγματείας, πολλοὶ αὐτϱημόνους δείκνυμι, ⟨ϖᾶν μὲ λείβοντα, ⟨ϖᾶν ἦ δημοσίᾳ. καὶ πολλῶν μὴ τοιούτων ⟨ϖαϱαδειγμάτων γέμουσιν αἱ ὁδοὶ, πολλῶν ἦ ταὶ δικαστήϱια καὶ αἱ ἀγοϱαί. καὶ ἵνα λέγω ταὶς ὁδοὺς καὶ τὰ δικαστήϱια ⟨Ⓒ ταὶς ἀγοϱαίς; καὶ γὰϱ τὴν θάλασσαν

χ. ἐλιᾶ

χ. ἀυτῷ

χ. ⟨ϖεϱῆπε

χ. ἀφελῆ.

χ. ἐλωσσίαν.
χ. εἰσαγάγῃ

χ. ἐδὲν
γ. ⟨ϖεϱιλλόμενοι αὐτὰ φυλ.
* οἷς

* σῆς
χ. οἰκίαν

Ιω. α. ιβ.

Γαλ. ε. β.

θαλαττῆσθαι αὐτὴν ὄψει τῶν τοιούτων αἱμάτων ἐμπεπλησμένην. οὐ γὰρ δὴ γῆς ἐκείνης μόνον ἡ τυραννὶς αὕτη, ἀλλὰ καὶ εἰς ὃ πέλαγος μὴ πολλῆς εἰσεχώμασε τῆς παρανίας. καὶ ὁ μὲν πλοῦτος χρυσὸν, ὁ δὲ σφαγὴ πάλιν· καὶ ἡ αὐτὴ τυραννὶς, ὦ μὴ ἔμπορον ἐποίησε, τοῦτο δὲ ἀνδροφόνον. Οἵ τοίνυν ἀπιστότερον γένοιτ' ἂν τοῦ μαμωνᾶ, ὅταν δὲ αὐτὸν ἀποδημῇ καὶ κινδύνου καὶ σφαγῆναι; Ἀλλὰ τίς ἐλεήσει, φησὶν, ἐπαοιδὸν ὀφιόδηκτον; ἔδει γὰρ εἰδέναι τὴν ὠμὴν τυραννίδα, φεύγειν τὴν δουλείαν, καὶ καταλῦσαι τὸν χαλεπὸν ἔρωτα. καὶ πῶς, φησι, τοῦτο δυνατόν; μὴ ἕτερον εἰσαγάγῃς ἔρωτα, τοῦ τοῦ ἀργυροῦ. ὁ γὰρ ἐπιθυμῶν βασιλείας, καταγελάσεται πλεονεξίας, ὁ γυμνὸς τοῦ Χριστοῦ δοῦλος, οὐκ ἔσται δοῦλος τοῦ μαμωνᾶ, ἀλλὰ καὶ διασώστης. τὸν μὲν γὰρ φεύγοντα, διώκειν εἴωθε· τὸν δὲ διώκοντα, φεύγει· οὐχ ὅτι τὸν διώκοντα τιμᾷ, ὡς τὸν καταφρονοῦντα αὐτοῦ· οὐδενὸς ὅτου καταγελᾷ, ὡς τῶν ἐπιθυμούντων αὐτοῦ· ὃ καταγελᾷ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ μυρίοις αὐτοὺς πολεβάλλει δεσμοῖς. λύσωμεν δὴ ὀφθῆναι ποτε τοὺς χαλεπὰς τούτους σειρούς. τί καταδουλοῖς τὸν λογικὸν ψυχὴν τῇ ἀλόγῳ ὕλῃ, τῇ μηδὲν τῶν μυρίων καλῶν; ἀλλ' ὦ γέλωτος· ἡμεῖς μὲν γὰρ αὐτῷ πολεμοῦμεν λόγοις, αὐτὸς δὲ ἡμῖν πολεμεῖ δι' αὐτῶν ἔργων, καὶ ἀγῶνα πάντα καθ' ἑαυτοῦ καὶ πολέμους ἀργυρωνήτους καὶ μαστίγας ἀπαιτίζων· ὃ τί γένοιτ' ἂν αἰσχρότερον τούτου; εἰ γὰρ ὑλῶν δυναμένων καὶ πολεμεῖσθαι, πῶς τὰ ἀσώματα πολεμούμενα δυνάμεων; εἰ τῆς ὑπερβολῆς [ὕλης] καὶ καταφρονοῦμεν καὶ λίθων ἀφορίμμενων, πῶς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ὑποπτήξομεν; πῶς σοφρονισθήσομεν; εἰ γὰρ ἄργυρος καταλήμπτων ἡμᾶς ἐκπλήττει, πότε κάλλος ὄψεως δυνησόμεθα παραδραμεῖν; καὶ γὰρ οὕτω τινὲς ἐκδεδομένοι πρὸς τοῦτον εἰσὶ τὸν τυραννίδα, ὡς καὶ πρὸς αὐτὴν πάλιν τὴν τοῦ χρυσίου τοῦτον ὄψιν, καὶ χρεμετιζόμενοι λέγειν, ὅτι καὶ ὀφθαλμοὶ ὠφελεῖ νόμισμα χρυσοῦν φανόμενον. ἀλλὰ μὴ παίζε τοιαῦτα, μὴ θεωπε. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἀδικεῖ ὀφθαλμοὺς, καὶ τοῦ τοῦ σώματος ἐκ τοῦ τῆς ψυχῆς, ὡς ἡ τούτων ἐπιθυμία. τοῦτο γοῦν ὁ χαλεπὸς ἔρως τῶν πρώτων ἐκείνων τοὺς λαμπάδας ἔσβεσε, καὶ τὸ νυμφῶνος ἐξέβαλεν. αὕτη ἡ ὄψις, ἡ τοῦ ὀφθαλμοὺς ὠφελοῦσα, καθὼς ἔφης, ὁ ἄθλιον Ἰούδαν οὐκ ἀφῆκεν ἀκοῦσαι τῆς διακοσμητικῆς φωνῆς, ἀλλὰ καὶ εἰς βόρβορον ἤγαγε, καὶ μέσον λακκῆσαι πεποίηκε, καὶ μετ' ὀκτὼ πάντα, εἰς γέενναν πυρὸς ἐπέμψε. τί τοίνυν τούτης πολλομοιρότερον γένοιτ' ἄν; τί δὲ φειδωλότερον; οὐ τῆς ὕλης τῶν χρημάτων λέγω, ἀλλὰ τῆς ἐπιθυμίας αὐτῶν τῆς ἀκαίρου καὶ μανικῆς. καὶ γὰρ αἱμάτων μὴ θεσπεσίων σπάζῃ, καὶ φόνου βλέπει, καὶ θηρίου πάντος ὄντι χαλεπώτερα, καὶ ἀπαραίτητα τοῦ ἐμπεσόντας, καὶ ὃ πολλῷ χεῖρόν ἐστιν, οὐδὲ τῶν ἀπαραμυθήτων ἀφίησιν αἰσθάνεσθαι τούτων. δεινὸν γὰρ ὄντα τοῦτον τὰ τοιαῦτα πάσχοντας, καὶ πρὸς τοῦ πλησίον τὰς χεῖρας ὀκνεῖν καὶ εἰς συμμαχίαν καλεῖν. ᾧ τῇ γνώμῃ ἔχοιτ' ἂν τούτων τῶν ἐλκηθρῶν· ὃ τί γένοιτ' ἂν ἀθλιώτερον; ταῦτα οὖν ἅπαντα ἐννοοῦντες, φύγωμεν τὸν μιαρὸν νόσον, θεραπεύσωμεν αὐτῆς τὰ* δήγματα, καὶ μακρὰν ἀποστῶμεν τῆς τοιαύτης λύμης· ἵνα καὶ ἐνταῦθα ἀσφαλῶς καὶ ἀπαθῶς ζήσωμεν βίον, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτυχωμεν θησαυρῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ σοὶ πρέπει ἅμα σὺν ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ἵνα

χ. πρὸς,

χ. τοῦτο

χ. φιλοτιμήσῃ;

* Λυπᾷ,

Σαρ. ιβ. πε.

Ομιλ. ι. 1 ΕΝ ΤΑΙΣ ΗΜΕΡΑΙΣ ΕΚΕΙΝΑΙΣ ΠΑΡΑΓΙνεται Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς, κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας,

2 Καὶ λέγων· μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

ΠΟίαις ἡμέραις ἐκείναις; οὐδὲ γὰρ τότε, ἰωΐκα παῖς ἰὼ, ἡ εἰς Ναζαρὲτ ἦλθεν, ἀλλὰ μὴ τεσσαράκοντα ἔτη πρὸ γίνεται ὁ Ἰωαννης, καθὼς δὲ ὁ Λουκᾶς μαρτυρῶ. πῶς οὖν φησιν, ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις; ἔθος ἀεὶ τῇ γραφῇ τούτῳ χαίρειν τῷ ῥήματι· οὐχ ὅτε τὰ ἐν τῷ ἑξῆς χρόνῳ συμβαίνοντα λέγῃ μόνον, ἀλλ' ὅτε καὶ τοῖς πολλοῖς ὕστερον ἔτεσιν ἐκβησόμενα. οὕτω γοῦν καὶ ἰωΐκα ὅτι τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν αὐτῷ καθημένῳ προσῆλθον οἱ μαθηταί, καὶ περὶ τῆς παρουσίας αὐτοῦ μαθεῖν ἐζήτουν, καὶ τῆς τῶν Ἱεροσολύμων ἀλώσεως· καίτοιγε ἴσασι ὅσον τὸ μέσον ἑκατέρων τῶν καιρῶν. εἰπὼν γὰρ τὴν καταστροφὴν τοῦ μηκέτι πόλεως, καὶ (W) περὶ τούτων ἀπορήσας λέγει, καὶ μέλλων εἰς (W) περὶ τῆς συντελείας ἐκβαίνειν, ἐπήγαγε· τότε δὲ ταῦτα ἔσται· καὶ συναγωγὴν τοὺς χρόνους τοῦ τότε εἰπεῖν, ἀλλ' ἐκεῖνον μόνον δηλοῖ (W) καιρὸν, ἐν ᾧ ταῦτα συμβήσεσθαι ἔμελλεν. ὅπερ καὶ νῦν ποιῶ, λέγων· ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. οὐ γὰρ ταύτας ἑξῆς δηλοῖ, τοῦτο τέθηκεν, ἀλλ' ἐκείνας, ἐν αἷς ταῦτα συμβαίνειν ἔμελλεν, ἃ διηγήσασθαι προεκαλύζετο. καὶ ἵνος ἔνεκεν μὴ τεσσαράκοντα ἔτη, φησὶν, ὅτι ὁ βάπτισμα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς; λύειν (W) νόμον ἔμελλε μὴ ὁ βάπτισμα τοῦτο λοιπόν. ἀλλὰ τοῦτο μέχρι ταύτης τῆς ἡλικίας τῆς πολλὰ διεκρίνης καὶ ἁμαρτήματα, μᾶλλ αὐτὸν πληρῶν ἄπολλα, ἵνα μηδεὶς λέγῃ, ὅτι ἀλλὰ ὁ μὴ δυνάσθαι αὐτὸν πληρῶσαι ἔλυσεν. οὐδὲ γὰρ ἀεὶ πάντα ἡμῖν ὑπῆρξε) τὰ παθήματα· ἀλλ' ἐν μὲ τῇ τοσαύτῃ ἡλικίᾳ πολὺ ὁ δύσπνοον καὶ μικρόψυχον· ἐν ᾗ τῇ μετ' ἐκείνῳ σφοδροτέρα ἡ ἡδονή· καὶ μὴ ταύτῃ πάλιν, ἡ τῶν χρημάτων ἐπιθυμία. ἀλλὰ τοῦτο πάσαν τὴν ἡλικίαν δυνάμεσιν, καὶ ἀλλὰ πάσης πληρώσας αὐτὸν, ὅτως ὑπὸ ὁ βάπτισμα ἔρχεται, ὕστερον αὐτὸ ὑπεδέξατο τῇ τῶν ἄλλων ἐντολῶν ἐκπληρώσει. ὅπερ γὰρ τοῦτο ἕκαστον ἰὼ αὐτῷ κατόρθωμα τῶν νομίμων, ἀκουσόν τι φησιν· οὕτω γὰρ πρέπον ἡμῖν ὅτι πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. ὃ δὲ λέγω, τοιοῦτόν ὅτι· πάντα ἰωΰσαμεν τὰ νομικὰ, οὐδεμίαν παρέβημεν ἐντολήν. ἐπεὶ οὖν ὕστερον ἔμελλε μόνον, δεῖ καὶ τοῦτο προσθεῖναι, καὶ οὕτω πᾶς πληρώσομεν τὴν δικαιοσύνην. δικαιοσύνην γὰρ ἐνταῦθα, τὴν ἐκπλήρωσιν καθόλου τῶν ἐντολῶν ἁπασῶν. διὸ ὅτι μὲν ὁ Χριστὸς διὰ τοῦτο ὅτι ὁ βάπτισμα ἦλθε, δῆλον ἐκ τούτου. ἵνος δὲ ἕνεκεν ὁ βάπτισμα αὐτῷ ἐπεινοήθη τοῦ; ὅτι μὲν γὰρ οὐκ οἴκοθεν ὁ Ζαχαρίου παῖς, ἀλλὰ διὰ θεοῦ χρησαντος αὐτόν, ὅτι τοῦτο ἦλθε, φησὶ ὁ Λουκᾶς αὐτὸ δηλοῖ λέγων· Ῥῆμα Luc. 3. 2.
Θεοῦ ἐγένετο ἐπ' αὐτὸν, τοῦτέστι, προφήτημα. καὶ αὐτὸς δὲ φησιν· Ὁ ἀποστείλας με βαπτίζειν ἐν Ioan. 1. 33. κ. Κυρίου
ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον, ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ μένον ἐπ' κ. θεοῦ
αὐτὸν, οὗτός ὅστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ἵνος οὖν ἕνεκεν ἐπέμφθη βαπτίζειν; πάλιν δὲ τοῦτο ὁ βαπτιστὴς δῆλον ἡμῖν ποιῶ, λέγων· Ὅτι ἐγὼ οὐκ ἤδειν αὐτὸν, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ Ioan. 1. 31. κ. φανῇ
τῷ Ἰσραὴλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐν ὕδατι βαπτίζων. εἰ δὲ αὐτὴ ἰὼ μόνη ἡ αἰτία, πῶς φησιν ὁ Λουκᾶς, ὅτι ἦλθεν εἰς τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου, κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· καίτοιγε οὐκ εἶχεν ἄφεσιν, ἀλλὰ τοῦτο ὁ δώσων τοῖς μὴ ταῦτα δεδέγμενος βαπτίσματος ἰὼ; ἐν τούτῳ γὰρ ζωοποιήθη, καὶ ὁ παλαιὸς ἡμῶν αὐθέντης τότε συνεσαρώθη, καὶ περὶ τοῦ σαρκὸς ὕδατος φάνεται ἄφεσις ὕσα. πονηρὸν γὰρ τῷ αἵματι αὐτοῦ τοῦτο λογίζεται. καὶ ὁ Παῦλος δέ φησιν· Ἀλλ' ἀπελούσασθε, ἀλλ' ἡγιάσθητε, οὐ 1 Cor. 6. 11.
δι' ὃ βαπτίσματος Ἰωάννου, ἀλλ' ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν τῷ Πράξ. 18. 25.
πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. καὶ ἄλλαχοῦ δέ φησιν· Ἰωάννης μὲ ἐκήρυξε βάπτισμα μετανοίας (καὶ ὃ λέγω ἀφέσεως) ἵνα πιστεύσωσιν εἰς (W) ἐρχόμενον μετ' αὐτόν. ὅπου γὰρ τῆς θυσίας προσεσταλμένης, οὐδὲ τοῦ πνεύματος καταδεδύτος, οὐδὲ τῆς ἁμαρτίας λυθείσης, οὐδὲ τοῦ ἔδρας ἀπηρτημένης, οὐδὲ τῆς κατάρας ἀφανισθείσης, πῶς ἔμελλεν ἄφεσις γίνεσθαι; ἵ οὖν ὅτι ὁ, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν; ἀγνώμονες ἦσαν (Q) Ἰουδαῖοι, καὶ τῶν οἰκείων οὐδέποτε ἡδαίνον-

τὸ ἁμάρτημάτων, ἀλλὰ τοῖς ἐχάτοις ὄντες ἀνθρώποις κακοῖς, ἐδικαίουν ἑαυτὸν πάντα-
χοῦ· ὅπερ αὐτὸν μάλιστα ἀπώλεσε καὶ τῆς πίστεως ἀπήγαγε. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ Παῦλος ἐλ-
καλῶν αὐτοῖς ἔλεγε· Ὅτι ἀγνοοῦντες τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν ζητοῦντες Rom. x.
στῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ οὐκ ὑπετάγησαν. καὶ πάλιν, Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ Rom. ix.
διώκοντα δικαιοσύνην, κατέλαβε δικαιοσύνην· Ισραὴλ δέ, διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς
νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασε; διατί; ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὡς ἐξ ἔργων. ἐπεὶ οὖν τοῦ-
το ἦν τὸ αἴτιον τῶν κακῶν, φησὶν ὁ Ἰωάννης, σοὶ ἑτέρωθι ποιῶν, ἢ εἰς ἔννοιαν αὐτὸν ἄγων
τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ ἄγγελος αὐτὸ ἐδήλου, μετανοίας καὶ ἐξομολο-
γήσεως ὄν· τοῦτο καὶ τὸ κήρυγμα ἐδείκνυ. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἔλεγεν, ἀλλ' ἢ, ὅτι ποιήσατε καρ-
πὸν ἀξίους τῆς μετανοίας. ἐπεὶ οὖν τὸ μὴ καταγινώσκειν τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων, ὡς ὁ
ὁ Παῦλος ἐδήλωσεν, ἀποστρέφειν αὐτοὺς ἐποίησε τοῦ Χριστοῦ· τὸ δὲ εἰς ἔννοιαν ἔρχεσθαι, εἰς
ὃν ἐπιθυμοῦσι καθῆκεν τοῦ Ⓦ λυτρωτοῦ ἐπιζητεῖν καὶ τῆς ἀφέσεως ἐπιθυμεῖν, τοῦτο ἦλθε
κατασκευάζων Ἰωάννης καὶ πείθων αὐτοὺς μετανοεῖν· οὐχ ἵνα κολασθῶσιν, ἀλλ' ἵνα τῇ μετα-
νοίᾳ γλυκάνθωσι καὶ πεινάσωσι, καὶ καταγνόντες ἑαυτῶν, εἰς τὸ λαβεῖν τὴν ἄφεσιν ἑτοιμάσωσι. ὃ-
περ γοῦν πῶς αὐτὸ τέλειον ἀκριβοῖ. εἰπὼν γάρ, ὅτι ἦλθε κηρύττων βάπτισμα μετανοί-
ας ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας, ἐπήγαγε, εἰς ἄφεσιν· ὡσανεὶ ἔλεγε, διὰ τοῦτο αὐτοὺς ἔπειθον
ὁμολογεῖν καὶ μετανοεῖν ὅτι ταῖς ἁμαρτίαις· οὐχ ἵνα κολασθῶσιν, ἀλλ' ἵνα εὐκολώτερον τὴν
μέλλουσαν ἄφεσιν δέξωνται. εἰ μὴ γὰρ κατέγνωσαν ἑαυτῶν, οὐκ ἂν οὐδὲ τὴν χάριν ἐζήτη-
σαν· μὴ ζητοῦντες δέ, οὐκ ἂν οὐδὲ τῆς ἀφέσεως ἔτυχον. ὥστε τοῦτο ἐκείνῳ προοδοποιεῖ
τὸ βάπτισμα. διὰ τοῦτο ἔλεγεν, ἵνα πιστεύσωσιν εἰς Ⓦ ἐρχόμενον μετ' αὐτόν, μέλλουσαν τῆς ἐρημίας
καὶ ταύτην ἑτέραν αἰτίαν λύσεις τοῦ βαπτίσματος. οὐδὲ γὰρ ἴσον ἦν προτίθεσθαι τὰς οἰκίας, καὶ κ. λαμβάνο-
προτρέπειν Ⓦ Χριστὸν τῆς χειρὸς λαβόμενον, καὶ λέγειν, εἰς τοῦτον πιστεύσατε, καὶ πάντων προ- μένον,
γινομένων καὶ ὁρώντων τὴν μακαρίαν ἐκείνην ἐκβοῆσαι φωνὴν, καὶ τὰ ἄλλα ἐπιτελεσθῆ- κ. βαπτίσμα-
ναι ἅπαντα. διὰ τοῦτο ἔρχεται ὁπὸ τὸ βάπτισμα. καὶ γὰρ ἡ τοῦ βαπτίζοντος ἀπόληψις, καὶ ἡ τοῦ
προφήματος ἀπόδοσις, πᾶσι τὸν πόλιν εἶλκε, καὶ πρὸς Ⓦ Ἰορδάνην ἐκάλει, καὶ θέ-
ατρον ἐγίνετο μέγα. διὰ τοῦτο αὐτὸν καὶ προαγινομένους καταστέλλει, καὶ πείθει μηδὲν μέγα
περὶ ἑαυτῶν φαντάζεσθαι, δεικνὺς τῶν ἐχάτων ὄντας ἀνθρώπους καὶ κακῶν, εἰ μὴ μετανοή-
σαιεν, καὶ τοὺς προηγμένους ἀφέντας καὶ ἐπὶ ἐκείνοις ἀγαλλεσθαι, δέξωνται τὸν προαγόμενον. καὶ
γὰρ ἔμελεν τὰ τοῦ Χριστοῦ τέως, καὶ ἐδόκει τεθνάναι πρὸ πολλοῖς διὰ τὴν εἰς Βηθ-
λεέμ γεγενημένην σφαγήν. εἰ γὰρ καὶ δώδεκα ἐτῶν γεγόνως ὑπέφηνεν ἑαυτὸν, ἀλλὰ
βαθέως καὶ ἔμελεν πάλιν. διὰ δὴ τοῦτο λαμπρῶν ἔδει τῶν προοιμίων καὶ ὑψηλο-
τέρας ἀρχῆς. διὸ καὶ προῆλθον ὅτε, ἃ μηδέποτε ἤκουσαν Ἰουδαῖοι, μήτε προφητῶν,
μήτε παρ' ἄλλων τινῶν, ἀπαχηρύττει λαμπρᾷ τῇ φωνῇ, τὴν ὑπαρχὴν καὶ τῆς ἐκεῖ βασιλείας
μεμνημένος, * οὐδὲν περὶ τῆς γῆς λέγων λοιπόν. βασιλείαν δὲ ἐνταῦθα, τὴν παρουσίαν
αὐτοῦ τὴν τε προτέραν καὶ τὴν ἐκάτην λέγει. καὶ τί τοῦτο πρὸς Ἰουδαίους, φησίν; οὐδὲ γὰρ
ἴσασι τί λέγεις. διὰ γὰρ τοῦτο ἄτε λέγω, φησίν, ἵνα ἀπὸ τῆς ἀσαφείας τῶν λεγομένων
διεγερθέντες, ἔλθωσιν εἰς ὃ ζητοῦσα τὸ κηρυττόμενον. ὥστε οὖν αὐτοὺς ἐπῆρε τὸ χρηναῖς ἐλπίσι
προαγομένους, ὡς καὶ πολλὰς καὶ γραπτὰς πολλοὺς ἐρωτᾶν, τί δεῖ ποιεῖν, καὶ πῶς τὸν ἑαυτῶν
βίον οἰκονομῶν. ὅπερ ἦν σημεῖον τοῦ βιωτικῶν λοιπὸν ἀπηλλάχθαι προαιρέσεως, καὶ πρὸς ἕτερα
μείζονα ὁρᾶν, καὶ τὰ μέλλοντα ὀνειροπολῶν. καὶ γὰρ ἅπαντα αὐτοῦ, καὶ τὰ ὁρώμενα καὶ τὰ λεγόμενα,
εἰς ὑψηλὸν ἦτε φρόνημα. συνόησον γοῦν ἡλίκον ἦν ἰδεῖν δένδρον μὴ πεντήκοντα ἔτη κατα-
βαίνοντα ἀπὸ τῆς ἐρήμου, ἀρχιερέως υἱὸν γνώμενον, μηδὲν δεηθέντα τῶν δυνάστων· πάππο-
που, καὶ πατρὸς ὄντα αἰδέσιμον, καὶ τὸν Ησαΐαν ἔχοντα μᾶλλον ἑαυτοῦ. πρίν γὰρ καὶ αὐτὸν ἀναχω-
ρῆσαι, καὶ λέγων· οὗτός ἐστιν, οὗ πρέσταλμαι ἔφην βοῶντα, καὶ τὴν ἔρημον λαμπρᾷ τῇ φωνῇ κη-
ρύττοντα

ρύπτοντα ἀπάτης. Τοσαύτη γὰρ ἀσυνήθεια τοῖς προφήταις περὶ τῶν ἐλπιζομένων πραγμάτων, ὡς μὴ ⟨W⟩ δεδοικέναι τὴν ἑαυτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ⟨W⟩ μέλλοντα αὐτοῖς ἀλγεινοτέραν ἐργάζεσθαι τὴν παρὰ πολλοῦ προφυλαττόμενον τὸ χεῖρον· καὶ μὴ μόνον αὐτὸν λέγειν, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον, ἐν ᾧ δίκην τείσειν ἔμελλε, καὶ τὸν κηρύγματος τρόπον, οὗ διδάξαι προῃρεῖτο, καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ συμβαῖνον κατόρθωμα. ὅρα γνώμην πῶς ἐπ' αὐτῶν ἔρχονται τῶν νοημάτων, εἰ καὶ μὴ ἐπ' αὐτῶν τῶν ῥημάτων, ὅ τε προφήτης, καὶ ὁ βαπτιστής. ὁ μὲν γὰρ προφήτης φησὶν, ὅτι πρέσαι λέγων,

3 Ετοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιήσατε τὰς τρίβους αὐτοῦ.

Ησ. μ. γ. Αὐτὸς δὲ ὁ προφήτης ἔλεγε· Ποιήσατε καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, ὅπερ ἴσον ἐστὶ τῷ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου. ὁρᾷς ὅτι καὶ δι' ὧν ὁ προφήτης εἶπε, καὶ δι' ὧν αὐτὸς ἐκήρυττεν, ἓν τοῦτο δηλοῦσθαι μόνον, ὅτι προοδοποιῶν παρῆν καὶ προετοιμάζων, καὶ τὴν διαρρεῦσαν χειμάζομενος, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἄφεσις, ἀλλὰ προδιασκευάζων τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν δέχεσθαι ⟨W⟩ τὸν ὅλων Θεόν. ὁ δὲ Λουκᾶς καὶ πλέον τι φησιν. καὶ γὰρ ὃ προοίμιον εἶπεν, Ησ. μ. β. ἀπηλλάγη, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τιθησι τὴν προφητείαν. Πᾶσα γὰρ φάραγξ, φησὶ, πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται· καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθείαν, καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας, καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ. Εἶδες πῶς προλαβὼν ὁ προφήτης πάντα εἶπε, καὶ τὴν τοῦ ὄρους ζωφρόνησιν, καὶ τὴν τῶν πραγμάτων ὅτι τὸ βέλτιον μεταβολήν, καὶ τὴν τοῦ κηρύγματος εὐκολίαν, καὶ τὴν αἰτίαν τῶν ἡμερωθέντων ἀπάντων, ἐν ᾗ ἔφθασε ταῦτα τεθῆκε. καὶ γὰρ ἵνα προφητεία τὸ λεγόμενον. ὅταν γὰρ εἴπῃ, πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται, καὶ ἔσονται αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας, καὶ τοὺς ταπεινοὺς ὑψουμένους δείκνυσι, καὶ τοὺς ἀπονενοημένους ταπεινουμένους, καὶ τὴν τῶν νόμων δυσχολίαν εἰς εὐκολίαν πίστεως μεταδημοσίευσιν. οὐκ ἔτι γὰρ ἱδρῶτες καὶ πόνοι, φησὶν, ἀλλὰ χάρις καὶ συγχώρησις ἁμαρτημάτων, πολλὴν παρέχουσα τῆς σωτηρίας τὴν εὐχολίαν. Εἶτα τὸ αἴτιον τούτων τίθησι, λέγων· ὅτι ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ. οὐκ ἐπὶ Ιουδαίοις καὶ προσηλύτοις μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσα γῆ καὶ θάλασσα, καὶ ὅλη τῶν ἀνθρώπων ἡ φύσις. Περὶ γὰρ τῶν σκολιῶν, πάλιν ⟨W⟩ διεφθαρμένον βίον ἠνίξατο, τελώνας, καὶ" πόρνους, καὶ λῃστὰς, καὶ μάγους, οἵτινες ὄντες διεγραμμένοι προέτρεψε, τὴν ὀρθὴν ὁδὸν ἐβάδισαν ὁδόν· ὅπερ οὖν καὶ αὐτὸς ἔλεγε, Οτι τελῶναι καὶ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ὅτι ὑπίστευσαν. καὶ διὰ ἑτέρων δὲ ἐδήλωσε ῥητῶς ὁ Ησ. ξα. κα. προφήτης πάλιν ὃ αὐτὸ τοῦτο, ὅτε λέγων· Τότε λύκοι καὶ ἄρνες ἅμα βοσκηθήσονται). ὥσπερ γὰρ ἐν τούτοις ἀγρίων καὶ θαλαττίων, ὃ αὐτὸ μάλιστα ἦν εἰς μίαν φιλοσοφίας ἰσότητα χίρνασθαι ἔφησι· ὅτε καὶ ἐκ τοῖς τῶν ἀλόγων ἤθεσι τὴν διαφορὰν τῶν ἀνθρώπων ἐμφαίνων τρόπους, πάλιν εἰς μίαν αὐτὴν εὐσεβείας συμφωνίαν ζωάγεσθαι ἔλεγε· καὶ ἐκεῖ πάλιν τὴν αὐτὴν τίθεις· αὐτὴ δέ ἐστιν. Εσται γὰρ, φησὶν, ὁ αἰσχύμενος ἄρχειν ἐθνῶν, καὶ ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσιν· ὅπερ οὖν καὶ τοῦτο ἔλεγε, ὅτι ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ· πάντα χοῦ δηλοῖ ὅτι πρὸς τὰ πράγματα τῆς οἰκουμένης χωρήσεται τῶν εὐαγγελίων τούτων ἡ δύναμις καὶ ἡ γνῶσις, ἀπὸ ἀνειώδους τρόπου καὶ σκληρότητος γνώμης εἰς ἡμερότητα πολλὴν καὶ" ἀπαλότητα μεταβάλλουσα τῶν ἀνθρώπων τὸ ἦθος.

4 "Ουτος δὲ ὁ Ιωάννης εἶχε τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ. Εἶδες πῶς τὰ μὲν ⟨W⟩ προφῆται προέτρεψε, τὰ δὲ τοῖς εὐαγγελισταῖς καὶ τέλειον; ὅπερ καὶ ὁ Ματθαῖος καὶ τὰς προφητείας ἔλυσε, καὶ τὰ πρὸ ἑαυτοῦ προέτρεψε, οὐδὲ τοῦτο περιεργον ἡγούμενος εἶναι, τὸ περὶ τῆς στολῆς εἰπεῖν τοῦ διηκόνου. καὶ γὰρ ἵνα θαυμαστὸν καὶ προδήλως σὺ αἰδέσιμε σώματι τοσαύτην καρτερίαν ἰδεῖν· ὃ δὴ καὶ τοὺς Ιουδαίους μᾶλλον ἐφείλκετο, τὸν μέγαν Ηλίαν σὺ αὐτοῦ βλέποντας, καὶ πρὸς τὴν

χ. τὰ ἑτοιμάσατε

χ. πόρναι,

χ. ἀπαλότητα χ. αὐτὸς

τῶν τῦ μακαρίου μνήμιλου ἐκείνου ἀλλ' ἀπεπεμπομένους ἐκ τῶν ὁρωμένων τότε· μᾶλλον δὲ καὶ πολὺς πλείονα ἔκπληξιν. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐν τῇ πόλει, καὶ ἐν οἰκίαις ἐτρέφετο, οὗτος δὲ ὅλου τοῦ ἐρήμου ᾤκησεν ἐκ ἀπαργμῶν αὐτῷ. ἔδει γὰρ ⓦ τοῦ δρόμου τῦ μέλλοντος καὶ παλαιὰ λύειν ἅπαντα (οἷς, ⓦ πόνου, τοῦ καπέρου, τοῦ λύπου, ⓦ ἱδρῶτος) ἐχειν ὑπολαβὴν καὶ αὐτὸν σύμβολα τῆς τοιαύτης δωρεᾶς, καὶ δώτερον ἡγεῖσθαι λοιπὸν τῆς καταδίκης ἐκείνης. ὅτε γοῦν ἐλοῦ ἤρξατο, ὅτε ἀύλακα ἕτερον, οὐκ ἐν ἱδρῶτι τῦ προσώπου ⓦ ἄρτον ἐφαγεν, ἀλλ' ἐν ἐφιλοσοφεῖτο αὐτῷ ἡ τραπέζα, καὶ εὐκολωτέρα τῆς τραπέζης ἡ παροιμία, ἢ ἀπορεγμονεστέρα τῆς παροιμίας ἡ οἴκησις. ὅτε γὰρ στέγης, ὅτε κλίνης, ὅτε τραπέζης, ὅτε ἄλλου τινὸς τύτων ἐδεήθη· ἀλλὰ ἀγγελικόν τινα βίον ἐν τῇ σαρκὶ ταύτῃ ἐπεδείκνυτο. ἀφῆκε τοῦτο δὲ τεῖχος ἱμάτιον αὐτῷ ἐν, ἵνα ἀφῇ τῦ ἁγήματος παιδεύσῃ τὸν ἀνθρώπινον ἀφίστασθαι, καὶ μηδὲν κοινὸν ἔχειν πρὸς τοῦτον, ἀλλ' ὅτι τοῦ παρόντος ἐπιμανθάνειν εὐγνώμονα, ἐν ᾗ ἦν πρὶν ἢ δεηθῆναι ἱματίων καὶ παροιμίας ὁ Ἀδάμ. οὕτω καὶ βασιλείας καὶ μετουσίας εἶχε σύμβολα τὸ ἁγῆμα ἐκεῖνο. καὶ μή μοι λέγε, πόθεν αὐτῷ τεῖχος ἱμάτιον καὶ ζωὴ, τὸ ἔρημον οἰκητῶν; εἰ γὰρ τῦτο μέλλοις ἀπορεῖν, καὶ ἕτερα πλείονα ζητήσεις· πῶς ἐν τοῖς χειμῶσι, πῶς ἐν τοῖς καύμασι διέτελεῖ ὅτι τῆς ἐρημίας, καὶ ταῦτα ἐν ἀπαλῷ σώματι καὶ ἀώρῳ ἡλικίᾳ· πῶς ἤρκεσεν ἡ τῆς παιδικῆς σαρκὸς φύσις δύο μαλία ἀέρων τοσαύτη, καὶ τραπέζη ὕπνος ἐξηλλαγμένη, καὶ τῇ ἄλλῃ τῇ ἀπὸ τῆς ἐρημίας ἀλαζονεία. πόθεν οὖν εἰσιν ⓐ τῶν Ἑλλήνων φιλόσοφοι, ⓐ εἰκῇ καὶ μάτην τὴν κενὴν αἱρεσιν αἱρούμενοι ζηλώσαντες; ἵ γὰρ ὄφελος τῦ καταγελᾶσθαι ἐν πόθῳ, καὶ τοιαῦτα ἀπελαύειν ὑβρεων; οἱ καὶ δακτυλίους, καὶ φιάλας, καὶ δεκάποδας, καὶ δεκαπαρίδας, καὶ πολλὴν ἄλλην παιδιὰν ἐπινοήσαντες φαντασίαν, εἰς ἑκατέραν ἀμετρίαν ἐκπίπτοντες. ἀλλ' οὐκ ἔστι τοιοῦτος· ἀλλ' ὥσπερ ⓦ ἀετὸς, τοῦ ἐρήμου ᾤκησε, πᾶσαν ἀκριβῆ φιλοσοφίαν ἐπιδεικνύμενος, καὶ κήρυξεν, ὡς ἄγελος ἦς ὀξ ὑψους, ὅτι ταῖς πόλεις καταβαίνει, ἀθλητὴς εὐσεβείας ὤν, καὶ τῆς οἰκουμένης ἐφαπτόμενος, καὶ φιλόσοφος τῆς τῦ ὑψους ἀξίας φιλοσοφίας. καὶ ταῦτα ἵν, ὕπω τῆς ἁμαρτίας λυθείσης, ὕπω τοῦ νόμου παυσαμένου, ὕπω τοῦ θανάτου δεδεντος, οὔπω τῶν χαλκῶν πυλῶν καταχλασθεισῶν, ἀλλ' ἔτι τῆς παλαιᾶς κρατούσης πολιτείας. τοιοῦτον ὄντι ψυχὴ καὶ διεγηγερμένη. καὶ γὰρ πάντα χοῦ προσηκόντα, καὶ τὰ χείλεα ῥοφεῖ σκάμμασι· καθάπερ καὶ ὁ Παῦλος ἔτι τῆς κοινῆς ἐποιεῖ πολιτείας. ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν, φησὶ, καὶ ζωὴ μετὰ τῦ ἱματίου ἐζήτησατο; ἕνος τῦτο τοῖς παλαιοῖς ἵν, πρὶν εἰς ὃ μαλακὸν τῦτο καὶ ἀνθρώπειον ἁγῆμα ἐξελθεῖν. ὕτω γοῦν ὁ Πέτρος φαίνεται ἐζωσμένος, καὶ ὁ Παῦλος. Τὸν γὰρ ὕδρα, φησὶν, ἔστιν ἡ ζωὴ αὕτη. καὶ ὁ Ἠλίας ἦν ὕτως ἵν ἐσταλμένος, καὶ τῶν ἁγίων ἕκαστος. ἀλλὰ δὲ εἰ ἐν ἔργῳ διανεκῶς, ἤτοι ὁδοιπορίας, ἤτοι * ἑτέρου τινὸς τῶν ἀναγκαίων πονουμένους καὶ ἀσυνδάζοντας· ὃ ἀλλὰ τῦτο ἦν μόνοι, ἀλλὰ καὶ ἀλλὰ δὲ καλλωπισμὸν ἅπαντα καταπατεῖν, καὶ σκληραγωγίαν ἅπασαν μιμεῖσθαι. ὅπερ οὖν καὶ αὐτὸ μέγιστον ἀρετῆς ἐγκώμιον ἐῖναί φησιν ὁ Χριστὸς, ὕτω λέγων· Τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; ἀνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ, ⓐ οἱ μαλακὰ φορεμῶτες, ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν. εἰ δὲ σκῆνος ὁ καθαρὸς ὕτω, καὶ τὸ οὐρανοῦ λαμπρότερος ὤν, καὶ πολλῆς φιλοσοφίας πρώτας, καὶ ὃ μείζων τοσοῦτος ἐλθὼν, καὶ πτωχείαν ἔχων τοσαύτην, ὕτως ἑαυτὸν ἐσκληραγώγει, τοῦ μὲ ἀναγκαίου περιφλιᾶν ἁπλῶς μὴ πολλῆς τῆς περιουσίας, ὅτι ὁ ⓦ σκληρὸν τῦτον ἄγων βίον ἑαυτὸν, τίνα ἔχομεν ἀπολογίαν ⓐ μὴ τοσαύτην ἐνέργειαν καὶ τὰ μυρία φορτία τῶν ἁμαρτημάτων, μηδὲ ὃ πολλοστὸν μέρος τῆς ἐξομολογήσεως ἐπιδεικνύμενοι τῆς σκείνου, ἀλλὰ μεθύοντες καὶ μαχριζόμενοι καὶ μύρων ὄζοντες, καὶ τῶν ἐν τῇ σκιῇ πορευομένων γυναικῶν ὀδὲν ἄμεινον ἀναχείμενοι, ἐκ πάντα χόθεν ἑαυτὸν καταμαλακίζοντες, ἐκ ὑχιρώτερα τῶν ἀνδρῶν ποιοῦντες;

5 Τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία καὶ Ἱεροσόλυμα, καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ Ἰορδάνου,

6 καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

Ὁρᾷς πόσον ἴσχυεν ἡ προφητεία τοῦ προφήτου; πῶς πάντα Ⓦ δῆμον διεπέρασε; πῶς αὐτοὺς εἰς ἔννοιαν ἤγαγε τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων; καὶ γὰρ θαύματος ἄξιον ἦν ἰδεῖν ἐν ἀνθρωπίνῳ σχήματι τοιαῦτα ὑπιδεικνύμενον αὐτὸν καὶ τοσαύτῃ χαιρόμενον τῇ παῤῥησίᾳ, καὶ πόλεων, ὡς παίδων, καθεξόμενον, καὶ πολλῶν ἀπὸ τοῦ προσώπου τὸν χαλκὸν ἔχοντα ἀπολάμπουσαν. Ζωντελεῖ δὲ εἰς ἔκπληξιν, καὶ ὃ σχεδὸν πολλοῦ τοῦ χρόνου προφήτου φανῆναι (καὶ γὰρ ἐκέλιπεν αὐτοὺς ὁ χαλκὸς, καὶ σχεδὸν μακροῦ προῆλθε τοῦ χρόνου) καὶ ὁ ὢν κηρύγματος ἦθος, ξένος καὶ πεπλανημένος. Ὠδὴν γὰρ τὴν Ζωσιμᾶν ἦκουον, οἷς, πολέμους καὶ μάχας, καὶ νίκας καὶ κάτω, καὶ λιμοὺς καὶ λοιμούς, καὶ *Βαβυλωνίους, Πέρσας, καὶ πόλεως ἅλωσιν, καὶ τὰ ἄλλα τὰ Ζωσιμᾶ· ἀλλ' ὑμᾶς καὶ τὴν ἐκεῖ βασιλείαν, καὶ τὰ ἐν τῇ γεέννῃ κόλασιν. σχεδὸν τοι ταῦτα, καὶ τῶν πρὸ μικροῦ τὴν ἔρημον ἀποσατῶν σφαλῶτων πρώτων καὶ πολλοῦ τοῦ χρόνου, τῶν μετὰ Ἰούδα καὶ Θούδα, οὐκ ἐλάττονα ὀκνηρότερον οὗτοι πρὸς τὴν ἔξοδον τὴν σκάφος. σχεδὸν γὰρ ὅπου τοῖς αὐλοῖς αὐτοὺς σκάλει, οἷς, ὅπου τυραννίδι καὶ ἀποστασίᾳ, καὶ νεωτερισμοῖς· ἀλλ' ὥστε πρὸς τὴν ἄνω χειραγωγῆσαι βασιλείαν. διόπερ σχεδὸν κατεῖχεν ἐν τῇ ἐρήμῳ μόνῃ ἑαυτῷ φέρων· ἀλλὰ βαπτίζων, καὶ σὺν πολλῇ φιλοσοφίας παιδεύων λόγοις, ἀπέλυε· διὰ πάντων αὐτοὺς διδάσκων, τῶν μὴ ἐν τῇ γῇ πάντων ὑπερορᾶν, πρὸς ἃ τὰ μέλλοντα αἴρεσθαι, καὶ καθ' ἑκάστην ἐπείγεσθαι τὴν ἡμέραν.

ΗΘΙΚΟΝ Τοῦτον δὴ καὶ ἡμεῖς ζηλώσωμεν, καὶ τὰς τρυφὰς καὶ τὴν μέθην ἀφέντες, ὅπως Ⓦ Ζωσιμᾶ μέλωμεν βίον. καὶ γὰρ ἐξομολογήσεως ὁ καιρὸς, καὶ τοῖς ἀμυήτοις καὶ τοῖς βαπτιζομένοις· τοῖς μὲν, ἵνα μετανοήσαντες, τῶν ἱερῶν τύχωσι μυστηρίων, τοῖς δὲ, ἵνα ἀποπλύνωνται ἐν τῷ βαπτίσματι τὰς κηλῖδας, καθαρῷ Ζωσιμᾶ τῇ τραπέζῃ προσέλθωσιν. ἀποστῶμεν τοίνυν τῆς ὑγρᾶς τύτης καὶ ἀθλεμμένης βίου. ὑγρὰ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστιν ὁμοῦ καὶ ἐξομολογεῖσθαι καὶ τρυφᾶν. καὶ ταῦτα διδασκέτω ὑμᾶς ὁ Ἰωάννης, ἀπὸ μὲν σκευάσματος, ἀπὸ τῆς τροφῆς, ἀπὸ τῆς οἰκίας. τί οὖν; μὴ κελεύεις ἡμᾶς κατεσθίειν, φησίν; οὐ κελεύω, ἀλλὰ συμβουλεύω καὶ παραινῶ. εἰ δὲ μὴ δυνατὸν ὑμῖν τοῦτο, καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν οὖσιν ὑπεδεξώμεθα τὸν μετάνοιαν. καὶ γὰρ ὅπου θύραις ὁ δικαστήριον, ἐνταῦθα μὴ μὴ μακροτέρω ἦν, σχεδὸν οὐ θαῤῥεῖν ἔδει. τὸ γὰρ ἑκάστου πέρας τῆς ζωῆς, τῆς σωτηρίας ἐπέχει δύναμιν παντὸς κλυδωνίου. ὅλη δὲ ἡ ὑπὸ θύραις, ἀκούσον τοῦ Παύλου λέγοντος· Ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικε. καὶ πάλιν· Ἥξει γὰρ ὁ ἐρχόμενος, καὶ οὐ χρονιεῖ. ἐπὶ γὰρ τὰ σημεῖα λοιπὸν ἀπήρτισται, τὰ καλυπτόμενα τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Κηρυχθήσεται γάρ, φησι, τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος. προσέχετε μὴ ἀκριβείας τοῦ λεγομένου. οὐκ εἶπεν, ὅταν πιστευθῇ πρὸς πάντων ἀνθρώπων, ἀλλ' ὅταν κηρυχθῇ πρὸς πᾶσι. δεῖ δὲ τοῦτο ἐλεγχθῆναι, εἰς μαρτύριον * τοῖς ἔθνεσι· δεινὸς, ὅτι οὐκ ἀναμένει πιστευσαι πάντας, ἐπὶ τότε πρὸς γένεσθαι· τὸ γὰρ εἰς μαρτύριον, τοῦτό ἐστι, εἰς κατηγορίαν, εἰς ἔλεγχον, εἰς ἀπόκρισιν τῶν μὴ πιστευσάντων. ἀλλ' ἡμεῖς ταῦτα ἀκούοντες καὶ ὁρῶντες, καθεύδομεν καὶ ὀνείρατα βλέπομεν, καθάπερ ἐν βαθυτάτῃ νυκτὶ, μέθῃ κεκαρωμένοι. σχεδὸν γὰρ ὀνειρόπαν ἄμεινον τὰ παρόντα πράγματα, καὶ χρηστά ἐστι, καὶ λυπηρά. διὸ δὴ πρὸς κελεύω λοιπὸν ἀφυπνισθῆναι, καὶ πρὸς Ⓦ ἥλιον τὸν δικαιοσύνης ἀποβλέψαι. ὃ δεῖς γὰρ κεκαθάρθαι ἥλιον ἰδεῖν δύναται, σχεδὸν ὑφέξαι τὰς ὄψεις τοῦ κάλλους τοῦ ἀκτίνος· ἀλλ' ἄφρ' ἂν ἴδῃ, πάντα ὡς ἐν ὀνείρῳ βλέπει. διὰ τοῦτο πολλῆς ἡμῖν δεῖ τῆς ἐξομολογήσεως ἐπὶ πολλῶν τῶν δακρύων, καὶ ὅτι ἀνάγκης πλημμεληθῶμεν, καὶ ὅτι μεγάλα τὰ ἁμαρτήματα καὶ συνεχῶμεν μείζονα. καὶ ὅτι ἂν ψευδόμεθα, μάρτυρες ἡμῖν πλείονες τῶν ἀκουόντων.

Ματθ. κδ'. ιδ.

Ρωμ. ιγ'. Εβ. ι. λζ'.

κ. ἐπὶ τὴν

* τοῦ χῦ

κ. κατανυ-γμόν

ἀχθόντων. ἀλλ' ὅμως εἰ δὲ συνενώμεθα, μείζονα, μετεμποιήσωμεν, καὶ τεφθόνων ἀπολαυσόμεθα.
χ. μείζονα. μετεμποιεῖν ἢ λέγω, οὐ δὲ τῶν πρεσβυτέρων ἀπολαῦσαι κακῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ δ'' ἄμεινον, ὅπερ δείξασθαι καλῶ. ποιήσατε γάρ, φησι, καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας. πῶς ἢ ποιήσομεν; δῦ γὰρ σκαπτικὰ προφέρωμεν. οἷόν τι λέγω· ἥρπασας γὰρ ἀλλότρια; δὸς καὶ σὺ λοιπόν. πολιὼ ἐπόρισας χρέος; ἀπόσχου καὶ τῆς γυναικὸς τῆς σῆς ὠραϊσμένης ἡμέρας, ἄσκησον ἐγκράτειαν. ὕβρισας καὶ ἐτύπτησας παιδίσκας; βούλομαί λοιπὸν σὲ ὑβρίζουσας, καὶ βυέργέτει σὸν πλήσιον σας. οὐ γὰρ ἀρκεῖ εἰς ὑγείαν ἡμῖν ὃ βέλος ἕλκειν μόνον, ἀλλὰ δεῖ καὶ πρὸς πνεύματι φαρμακεῖ ὀπτάνειν. ἐτύφησας καὶ ἐμεθύσθης Ⓦ ἔμπροσθεν χρόνου; νήφευε καὶ'' ὑδροποτεῖ· προσέχε, ἵνα τῷ σκεύει ἐγκομιάσω λύμης ἀπέλῃς. εἶδες ἀχολάσας
χ. ὑδροποσίας σχόντας, ἵνα μ χ. ὀπ
ὀφθαλμοῖς κάλλος ἀλλότριον; μηδὲ ὅλως ἴδῃς γυναῖκα λοιπόν, ἵν'' ὃ πλείονι κατασχῇς ἀσφαλείᾳ. Ἐκκλινον γάρ, φησιν, ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίησον ἀγαθόν. καὶ πάλιν, Παῦσον τῆς γλώσσης σου ἀπὸ κακοῦ, καὶ χείλη σου * μὴ λαλήσαι δόλον. Ἀπόστηθι κακοῦ καὶ ποίησον ἀγαθόν. Ζήτησον εἰρήνην, καὶ δίωξον αὐτήν· οὐ τῆς πρὸς θεοὺς λέγω μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς πρὸς Ⓦ Θεόν. καὶ καλῶς εἶπε, δίωξον. ἀπελήλαται γὰρ καὶ σκοβέλλεται, καὶ τ'' χ. ἐπιδύ-
χ. δωσόμεθα
γλῶ ἀφῆσα, εἰς τ'' ὄρεινὸν'' ἀπεδήμησεν. Ἀπὸ δ'' διωκόμεθα πάλιν αὐτὴν ἐπισυναγαγεῖν, ἐὰν θέλωμεν, ἀποποιῶμεν καὶ ἀλαζονείαν δὲ πόντα καὶ κωλύματα αὐτῆς σκεδαλόντες, τὸν σώφρονα τοῦτον καὶ λιτὸν διώκειν βίον. σπάνις γὰρ ὀργῆς χαλεπώτερον καὶ θρασύτητος. αὕτη γὰρ καὶ τετυφωμένους καὶ δουλοπρεπεῖς ἐργάζεται, δι' ἐκείνου μὴ καταιτιάσεις, ἀφ' τούτου δ' μισητοὺς ποιοῦσα, καὶ σκαπτίας εἰσάγουσα κακίας, ἀπόνοιάν τε ἐμοῦ καὶ'' κολακείαν.
χ. ἀχολασίαν.
ἀλλ' ἐὰν τῶν πλεονεξίαν τοῦ πάντος φεύγωμεν, καὶ ταπεινοὶ μὴ ἀκριβείας, καὶ ὑψηλοὶ μὴ ἀσφαλείας ἐσόμεθα. καὶ γὰρ καὶ ἐν τοῖς σώμασι τοῖς ἡμετέροις ἀπὸ πλεονεξίας αἱ δυσκρασίαι γίνονται· καὶ ὅτε τοῦ οἰκείους ὅρους ἀφέντα τὰ στοιχεῖα εἰς ἀμετρίαν ἐξέλθῃ, τότε αἱ μυελίαι νόσοι δὲ Ⓐ χαλεποὶ πίλον) θανατοῖ· ὅσῳ δὲ ὅπου τῆς ψυχῆς συμβαῖνον ἴδοι
χ. κόντος;
τις δή. φεύγωμεν τοίνυν τὴν ἀμετρίαν, καὶ τὸ σωτήριον τῆς συμμετρίας πάντες φάρμακον, μάθωμεν ὅπου τῆς ὑκρασίας τῆς προσηκούσης, καὶ ταῖς εὐχαῖς μὴ ἀκριβείας προσέχωμεν. κἂν μὴ λάβωμεν, ἀφ' μείνωμεν ἵνα λάβωμεν· κἂν λάβωμεν, ὅπῳ ἐλάβομεν, μὴ ἀποχῶμεν. σπὲρ γὰρ αὐτὸς βούλεται αἰσθάλλεσθαι τὴν δόσιν, ἀλλὰ τῇ μνήσει τὴν προσευρίσκομεν σοφίζε). Ἀφ' τοῦτο καὶ ὑπῆρξεται τὴν αἴτησιν, ὡς πειρασμὸν συγχωρῆς πολλάκις ἐπελθεῖν, ἵνα συνεχῶς πρὸς αὐτὸν καταφεύγωμεν, καὶ καταφεύγοντες μένωμεν. ὅπου καὶ πατέρες φιλόστοργοι ποιοῦσι, καὶ μητέρες φιλόπαιδες. ἐπειδὴ γὰρ ἴδωσι τὰ παιδία τὴν πρὸς αὐτοὺς συνουσίαν ἀφέντα, ὡς μὴ τῶν ἐμπλίκων παίζοντα, πολλὰ τοὺς οἰκέτας ὑποκρίνασθαι προσκυλίοντας φόβερά, ὥστε ὑπὸ τοῦ δίους καταμαγκασθῆναι πρὸς Ⓦ μητρικὸν κόλπον καταφυγεῖν. ὅπου καὶ ὁ Θεὸς ἀναλείνει) πολλάκις ἀπειλῶν, οὐχ ἵνα ἐπαγάγῃ, ἀλλ' ἵνα πρὸς αὐτὸν ἐφελκύσῃ). ὅταν γοῦν ἐπαμελθωμεν πρὸς αὐτὸν, λύει Ⓦ φόβον εὐθέως· ὡς εἴτε ὁμοίοι ἦμεν τοῖς πειρασμοῖς καὶ τοῖς αἰτέσει, οὐδ' ὅλως ἐδέησε πειρασμοῦ. καὶ τί λέγω'' πρὸς ἡμᾶς; καὶ γὰρ τοῖς ἁγίοις ἐκείνοις πολὺς ἐπελεύθην ὁ σωφρονισμὸς ἐκεῖ. Ἀφ' τοῦτο καὶ ὁ προφήτης λέγει· Ἀγαθόν μοι ὅτι ἐταπείνωσάς με. καὶ αὐτὸς ἢ τοῖς ἀποστόλοις ἔλεγεν· Ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἕξετε. καὶ ὁ Παῦλος τοῦτο αὐτὸ αἰτεῖται), ὅταν λέγῃ· Ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκὶ, ἄγγελος Σατᾶν, ἵνα με κολαφίζῃ. διὰ δὲ δεηθεὶς ἀπαλλαγῆναι
χ. ἐγκόπτειν.
τοῦ πειρασμοῦ, οὐκ ἐπέτυχε, διὰ τὸ πολλοῦ ὄφελος'' ὑπάρχειν αὐτῷ τὴν ὠφέλειαν ὑπομένειν. ἐὰν ἢ τοῦ Δαβὶδ τὸν βίον ἐπέλθωμεν ἅπαντα, εὑρήσομεν αὐτὸν ἐν τοῖς κινδύνοις λαμπρότερον ὄντα, καὶ αὐτὸν, καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας τοὺς κατ' ἐκεῖνον. καὶ γὰρ ὁ Ἰωὴλ τότε μειζόνως ἔλαμψε, καὶ ὁ Ἰωσὴφ ὅτε ὅτε πλέον εὐδοκίμησε, καὶ ὁ Ἰακὼβ ἢ, καὶ ὁ τούτου πατήρ, καὶ ὁ ἐκείνου, καὶ πάντες, ὅσοι ποτὲ ἔλαμψαν καὶ λαμπρότεροι ἀνεδείξαντο τεφά-

ροις,

νους, ἀπὸ θλίψεων καὶ πειρασμῶν καὶ ἐξεφανώθησαν καὶ ἀνεκηρύχθησαν. ἄνδρ πάντα
Σειρ. β ε. ζωνειδότες, κ τὸν σοφὸν λόγον, Μὴ καυχήσωμαι ἐν χαιρῷ ἐπαγωγῆς, ἀλλ' ἐν μόνον ἑαυτοὺς
παιδεύσωμεν, ὃ φέρειν πάντα γενναίως ⁊ μηδὲν πολυπραγμονῆν, μηδὲ περιεργάζεσθαι
τῶν γινομένων. ὃ μὲν γὰρ εἰδέναι πότε δεῖ λυθῆναι τὰς θλίψεις, τὸ συγχωρησάντος αὐ-
τὰς παραστελλεῖν Θεοῦ· ὃ δ' ἐπενεχθείσας μὴ πάσης φέρειν ὑπομονῆς, τῆς ἡμῶν ὑπηκο- 5
μοσύνης λοιπὸν ἔργον ὄντος. ὅπερ ἐπὶ γῆς), πάντα ἔνεστι τὰ ἀγαθά. ἵν' οὖν τοῦτα ἔν-
πηται, κ δοκιμώτεροι μὲν ὦμεν τοῦτο, λαμπρότεροι δ' ἐκείνου, πῶς, ὁ ἐπὶ ἐπενεχθῇ,
δεχώμεθα, χάριν εἰδότες τῷ δόντι μᾶλλον ἢ μέμψει τὸ συμφέρον, κ τῶν γε-
νησομένων σφοδρότερον ἡμᾶς φιλοῦντι· κ τότε ἀμφοτέρους τοὺς λογισμοὺς καθ' ἕκαστον
τῶν δεινῶν ἑαυτοῖς ἐπάδοντες, καταγέλωμεν τῆς ἀθυμίας, κ δοξάζωμεν ἐν πᾶσι Ⓜ 10
πάντα ὑπὲρ ἡμῶν ποιοῦντα κ πραγματευόμενον Θεόν. ὅτω γὰρ κ τὰς ὑπερουσίους δόξας
χρυσούμεθα ῥᾳδίως, κ τῶν ἀκηράτων ὑπερτυχόμεθα στεφάνων· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπερ-
τυχεῖν, χάριτι κ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, κράτος,
τιμή, σὺν ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, κ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. 15

Ὁμιλ. ια. 7 ΙΔΩΝ ΔΕ ΠΟΛΛΟΥΣ ΤΩΝ ΣΑΔΔΟΥΚΑΙ-
ων κ Φαρισαίων ἐρχομένους ὑπὲρ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· γεννήμα-
τα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς.

Ὡς οὖν φησιν ὁ Χριστός, οὐκ ὀφείλει βαπτίζεσθαι Ἰωάννης; οὐκ ἂν ἐῶν τοῦτο πι- 20
στεύσαι, ὃ τὸν κηρυττόμενον ὑπ' αὐτοῦ μὴ δέξασθαι. ἐπεὶ κ τοῖς
προφήταις ἔδοξεν προσταγήναι καὶ τῷ νομοθέτῃ· ἀλλ' ὅμως χ. προσήγεν
ἔφησεν αὐτὸς μὴ προσταγήναι, ὑπὲρ τῶν περὶ ἐκείνου προφη-
Ἰωαν. ι. α μς. τευομένων οὐκ ἐδέξατο. Εἰ γὰρ ἐβαπτίσατέ, φησι, Μωϋσῆν, ἐβα-
πτίσατε ἂν ἐμοί. ⁊ μὴ τοῦτα δὲ ἐρωτώμενοι πρὸς τὸν Χριστόν, 25
ὃ βάπτισμα Ἰωάννου πόθεν ἦν· ἔλεγον, οὐκ ἐὰν εἴπωμεν, ἀπὸ γῆς, φοβούμενα τὸν ὄχλον·
Ματ. κα. κε. κζ ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἀπὸ οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν, πῶς οὖν οὐκ ἐβαπτίσατε αὐτόν; ὥστε δι' ἀπόκρισιν
τούτων δῆλον, οὐκ προσεδοῦτο μὲν κ ἐβαπτίσθη· ὑπὲρ μὴν ἔμενεν ὑπὲρ τὸ πίστεως τοῦ κηρύγματος.
Ιω. α. κα. κβ. κδ. κ γὰρ ὁ Ἰωάννης δείκνυσιν αὐτὸ τὸ ποτήριον, ὃ ὧν ὡρὸς τὸ βαπτισθῆναι ἔπεμπον, λέγοντες· Εἰ σὺ
εἶ Ἠλίας; εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός; δηλ. κ ἐπήγαγον· οἱ δ' ἀπεσταλμένοι ἦσαν οὐκ ἐκ τῶν Φαρισαίων. Οὐκοῦν; 30
κ κ οἱ ὄχλοι ὃ αὐτὸ ἦν τὸ νομιζόμενον; ναί, ἐνόμιζον. ἀλλ' Ⓜ μὲν ὄχλοι ἀπὸ γνώμης ἁπλοστέρου χ. φασί.
ἦν ὑπόπτευον· οἱ δὲ Φαρισαῖοι, ὑπερφυᾶ βλασφημίαν βουλόμενοι. ὑπὲρ γὰρ ὡμολόγουν ἀπὸ τὸ κώμης
ἦ Δαβὶδ ἤρχετο τὸ Χριστόν, ἐκ δὲ ἀπὸ τῆς Λευϊτικῆς φυλῆς ἦν, ἐνέδρᾳ εἶχον τὸ ἐ- χ. ἔνιοι δὲ
ἐπὶ τ. ἐκ τ
ρωτήσεως· ἵνα, εἴ τι τοιοῦτον εἴποι, ταχέως ὑπαχθῶσιν. τοῦτο γοῦν κ οὐκ τὴν ἐξῆς ἐδήλω- πρώτης ἱστ.
σε. μηδὲν γὰρ ὧν προσεδόκησαν ὁμολογήσαντος, κ ὅτως ὑπολαμβανόμενοι λέγοντες· Οὐκοῦν 35
βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ Χριστός; κ ἵνα μάθῃς, ὅτι ἑτέρα μὲν Ⓜ Φαρισαῖοι, ἑτέρα δ' ὁ
δῆμος πρεσβύτερος γνώμη, ἄκουσον πῶς κ ὁ εὐαγγελιστὴς κ τοῦτο ἐδήλωσε· πρὸ μὲν τὸ δήμου
λέγων, ὅτι πρεσβύτερος, κ ἐβαπτίζοντο ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν· πρὸ
δὲ τῶν Φαρισαίων οὐκ ἔτι ὁμοίως, ἀλλ' ὅτι ἰδὼν πολλοὺς τῶν Σαδδουκαίων κ Φαρισαίων 40
ἐρχομένους ἔλεγε· γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀρ-
γῆς; βαθεῖαν τῆς μεγαλοιοσίας. πῶς δ' ἀφελεῖται πρὸς δυσθεραπεύτους αἱμάτων ἀεὶ διψῶντας
πονηρίαν, κ ὄφεων ὄντων ἀμείνων ἀφαιμωμένους; πῶς κ αὐτοὺς κ τοῦ γεννήματος μὴ
πολλῆς ἀφαιρήσεται τῆς παῤῥησίας; ναί φησιν· ἀλλ' ἡ μὲν παῤῥησία πολλή· τὸ δὲ ζητούμενον,
εἰ λόγον ἔχει καὶ ἡ παῤῥησία αὕτη. οὐδὲ γὰρ ἁμαρτάνοντας εἶδεν, ἀλλὰ μεταβαινομέ-
νους·

νας· διὸ καὶ εἰκαλέσαι ἐκείνω, ἀλλὰ καὶ ἐπαινέσαι καὶ ἀποδέξασθαι, ὅτι πόλιν ἀφέντες καὶ οἰκίας, ἔδραμον ἀκουσόμενοι τοῦ κηρύγματος. Τί οὖν ἂν εἴποιμι; ὅτι οἱ μὲν τοῖς πρώτοις, οὐδὲ τοῖς γνωμένοις ἐφθάσειαν· ἀλλὰ τὰ ἀπόρρητα τῆς διανοίας αὐτοῦ ἠπίστατο, τοῦτο σκηκαλύψας τοῦ Θεοῦ. ἐπεὶ οὖν μέγα ἐφρόνουν ὅτι τοῖς πρώτοις, καὶ τοῦτο αἴτιον αὐτοῖς τῆς ἀπωλείας ἐγένετο· ὃ εἰς ῥαθυμίαν ἐνέβαλε, τὴν ῥίζαν τῆς ἀπονοίας ἐφείκοπεν. δηλοῖ τοῦτο καὶ Ησαΐας ἄρχοντας Σοδόμων καλεῖ, καὶ λαὸν Γομόρρας. καὶ ἕτερος προφήτης φησίν, Οὐχ ὡς γὰρ Αἰθιόπων ὑμεῖς ἐστε; καὶ πάντες αὐτοῦ τῶν ἀπάγων τῆς ἐπιλήψεως, ὃ φύσημα αὐτοῦ κενοῦντες, τὸ μεῖζον αὐτοῖς αἴτιον ἐγκλήματος κατέθεν. ἀλλ' ὁ μὲν προφήτης, φησίν, εἰκότως (ἁμαρτάνουσας γὰρ ἑώρων) ἐνέβαλε· καὶ Παῦλος ἔνεκεν καὶ Βαπτιστής, πειθομένους ἑαυτοῦ τοῦτο αὐτὸ ποιεῖ; ἵνα ἀπαλωτέρους ἐργάσηται. εἰ δέ τις μὴ ἀκριβείας προσέχει τοῖς λεγομένοις, καὶ ἐν κωμῳδίᾳ τινὶ ὑπερτίμησιν σκέψασθε. θαυμάζω γὰρ αὐτοῦ, ὅτι οὐκ ἐγὼ ποτε τὰ ἀδυνάτα αὐτοῖς προσῆν εἰ δοκοῦντα ἠδυνήθησαν, ταῦτα ἔλεγεν. ἐφθονομένου τίνων αὐτοῦ μᾶλλον ἐστὶν ἡ ὑπερβολή, καὶ προσκυλίοντος ἀνδρῶν. ὅταν γὰρ φαίνηται σκληπλησόμενος, καὶ τὴν ἔμπροσθεν δείκνυσιν αὐτοῦ πονηρίαν πολλῷ οὖσαν, καὶ τὴν μεταβολὴν θαυμαστὴν καὶ παράδοξον. Τί γὰρ γέγονέ, φησιν, ὅτι πάλαι ὄντες σκεύεων, καὶ ὕστερον τραφέντες κακῶς, μετενέσησαν; πόθεν ἡ τοσαύτη γέγονε μεταβολή; τίς ὁ πρῶτος τῆς γνώμης ὑμῶν κατεμάλαξε; τίς διώρθωσε τὸν αἰτιατόν; καὶ ὅσα πῶς αὐτοῦ βούλεσθε ἀπὸ τῶν προειμένων ἐξέπληξε, τὰς περὶ τῆς γεέννης καταδυομένους λόγους. οὐ γὰρ εἶπε τὰ εἰωθότα· τίς σοι ἔδειξεν ὑμῖν φυτεῦσαι τοὺς πολέμους, τὰς τῶν βαρβάρων ἐφόδους, τὰς αἰχμαλωσίας, τοὺς λιμοὺς, τοὺς λοιμοὺς; ἀλλ' ἄλλοις χρῶνται κόλασιν προσημερύσσει μηδέποτε αὐτοῖς φανερὰν γεγενημένοις, ὅπου λέγων· τίς σοι ἔδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; καλῶς γὰρ αὐτοὺς καὶ γλυπτὰ ἐκίνδυνον σκάλεσε. καὶ γὰρ σκεῦος ὃ θεῖον ἀφθαρτίᾳ τιμῇ ὠδίνουσαν, καὶ ἀγαπῶσιν τῇ γαστρὶ αὐτῆς, οὕπω λέγεται προϊέναι εἰς φῶς. ὅπερ καὶ οὗτοι ἐποίουν, πατραλοίαι δὲ μητραλοίαι γινόμενοι, καὶ τοὺς διδασκάλους ταῖς ἑαυτῶν ἀφθαρτίαις χερσίν. ἀλλ' οὐκ ἴσασιν μέχρι τοῦτης τῆς ὑπερβολῆς, ἀλλὰ καὶ συμβουλὴν εἰσάγει.

8 Ποιήσατε, φησι, καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας. Οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὸ φυγεῖν τὴν πονηρίαν, ἀλλὰ καὶ ἀρετὴν δεῖ πολλὴν ἐπιδείξασθαι. μὴ γάρ μοι τὰ σύνηθη καὶ σιωπᾶτε· ὅτι πολὺς ὁ λιμὸς ἦν, πολὺς ὁ χρόνος, πολὺς τὴν αὐτὴν ἐπάγετε πονηρίαν. καὶ γὰρ ὑπὲρ τοῖς αὐτοῖς προσευχόμεθα, ὡς καὶ ὁ ἔμπροσθεν προφήτης. ἐζημιωμένα γὰρ τὰ παρόντα καὶ ὑψηλότερα· ἐπεὶ [καὶ] αὐτὸς προσδοκᾷ λοιπὸν ὁ κριτὴς, αὐτὸς ὁ τῆς βασιλείας δεσπότης, πολὺς μείζονα ἀγῶνα φιλοσοφίαν, εἰς τὸν ὑπερκείμενον καλῶν, καὶ πολὺς τὰς ὑπερβεβλημένας ἀνέλκων. διὰ τοῦτο καὶ τὸν περὶ τῆς γεέννης μυστήριον ἀποκαλύπτω λέγων. καὶ γὰρ δὲ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ λυπηρὰ, ἀθάνατα. μὴ τοίνυν τοῖς αὐτοῖς ἐμμένετε [κακοῖς,] μηδὲ τὰς εἰωθυίας προβάλλεσθε προφάσεις, Ⓦ Αβραάμ, Ⓦ Ισαὰκ, Ⓦ Ιακὼβ, τῶν προγόνων τὴν εὐγένειαν. ταῦτα γὰρ ἔλεγον, ὑπὲρ κωλύων αὐτοὺς λέγειν ἐξ ἐκείνων εἶναι τῶν ἁγίων, ἀλλὰ κωλύων μὴ τούτῳ θαρρεῖν, τῆς τῶν ψυχῶν ἀρετῆς ἀμοιρούσας, καὶ τὰ τῶν διανοιῶν εἰς μέσον ἐκφέρων, καὶ τὰ μέλλοντα προφητεύων. καὶ γὰρ μὴ ταῦτα φαίνονται λέγοντες· Ημεῖς πατέρα ἔχομεν τὸν Αβραάμ, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε. ἐπεὶ οὖν τοῦτο ἴδιον, ὁ μάλιστα αὐτοὺς εἰς ἀπόνοιαν ἦρε καὶ ἀπώλεσε, πρῶτον αὐτὸ καθαιρεῖ. ὅρα δὲ πῶς μὴ τὸ εἰς τὸν πατριάρχην τιμῆς, τὴν ἐκ τούτων ποιᾶται διόρθωσιν. Εἰπὼν γὰρ,

9 Μὴ δόξητε λέγειν ὅτι πατέρα ἔχομεν τὸν Αβραάμ, Οὐκ εἶπεν, οὐδὲν γὰρ ὑμᾶς ὁ πατριάρχης ὠφελῆσαι δυνήσεται· ἀλλ' ἡμερώτερόν πως καὶ προσηνέστερον αὐτὸ τοῦτο ἠνίξατο, εἰπών· Δυνατὸν γάρ ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Αβραάμ. Τινὲς μὲν οὖν φασιν, ὅτι πρὸς τὴν ἐθνικὴν ταῦτα λέγει, λίθους αὐτοὺς μεταφορικῶς

χ. ἀναμάρτητος

χ. ἀναμάρτητος

χ. ἀναμάρτητος

φοεικῶς καλῶν· ἐγὼ γὰρ ἕτεραν ἔποιδα τὴν ἐρημίαν ἔχειν. ποίαν δὴ ταύτην; μὴ νομίζετέ, φησιν, ὅτι, ἐὰν ὑμεῖς ἀπόλησθε, ἀπαγδα ποιήσουσι τὸν πατριάρχην. οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστι. τῷ γὰρ Θεῷ δυνατόν ἐστιν ἀπὸ λίθων τούτων ἀναστῆσαι τέκνα τῷ Ἀβραάμ, ἐπεὶ καὶ ἐξ ἀρχῆς οὕτως ἐγένετο. τί γάρ ἐστι λίθων ἀναίσθητον, ὅμοιον ἐκείνων τῶν ἀπὸ τῆς μήτρας ἐκείνης τῆς σκληρᾶς τεκνοῦν παιδίον. ὅπερ οὖν καὶ ὁ προφήτης αἰνιττόμενος ἔλεγεν· Ἐμβλέψατε εἰς τὴν πέτραν, ἐξ ἧς ἐλατομήθητε, καὶ εἰς τὸν βόθυνον τοῦ λάκκου, ἐξ οὗ ὠρύγητε· ἐμβλέψατε εἰς Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ὑμῶν, καὶ εἰς [τὴν] Σάρραν τὴν ὠδίνουσαν ὑμᾶς. ταύτης τοίνυν τῆς προφητείας αὐτοὺς ἀναμιμνήσκων, καὶ δεικνὺς ὅτι ἐξ ἀρχῆς οὕτω θαυμαστῶς αὐτοὺς ἐποίησε πατέρας, ὡσανεὶ καὶ ἐκ λίθων αὐτοὺς ἐποίησέ, φησι δυνατὸν καὶ νῦν τοῦτο γενέσθαι. καὶ ὅρα πῶς καὶ φοβεῖ, καὶ ἐκκόπτει. οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἤγειρεν ἤδη, ἵνα μὴ ἀπογνῶσιν ἑαυτοῖς· ἀλλ' ὅτι δυνατὰ ἐστιν. καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι δυνατὰ αὐτοὺς ποιῆσαι ἀπὸ λίθων, ἀλλ' ὃ πολλῷ μεῖζον ἦν, καὶ συγγενεῖς καὶ παῖδας τῷ Ἀβραάμ. εἶδες πῶς τέως ἀπέστησεν αὐτοὺς τῆς περὶ τὰ σωματικὰ φαντασίας, καὶ τῆς εἰς τοὺς προγόνους καταφυγῆς, ἵνα ἐν τῇ οἰκείᾳ μετανοίᾳ καὶ σωφρονούσῃ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας ἔχωσιν; εἶδες πῶς τὴν τῆς ἀρχῆς ἀναβάλλων συγγένειαν, τὴν ἀπὸ τῆς πίστεως εἰσάγει; σκόπει τοίνυν πῶς καὶ ἀπὸ τῶν ἐξῆς αὔξει τὸν τούτων τὸν φόβον, καὶ ἐπιτείνει τὸν ἀγωνίαν. εἶπον γάρ, ὅτι δυνατὸν ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ, ἐπήγαγεν· Ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται, Διὰ πολλῶν τοῦ λόγου φοβερῶν ποιῶν. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς πολλοῦ ἀπὸ τῆς βίας τὴν παῤῥησίαν εἶχε, καὶ κεῖνοι σφοδρᾶς ἐδέοντο τῆς ὑποπλήξεως, πολλοῦ ἤδη χειρωθέντες χρόνου. τί γὰρ λέγω, φησίν; ὅτι ἀποπίπτειν μέλλετε τῆς πρὸς τὸν πατριάρχην συγγενείας, καὶ ἑτέρους ὁρᾶν τοὺς ἀπὸ λίθων εἰς τὴν ὑμετέραν εἰσαγομένους προεδρίαν; οὐδὲ γὰρ μέχρι τούτου τὰ τῆς ὑμετέρας ὑμῖν, ἀλλὰ καὶ πραγτέρω προβήσεται τὰ τῆς χολάσεως. ἤδη γάρ, φησιν, ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται. οὐδὲν φοβερώτερον ταύτης τῆς λήψεως τῆς ἐφπῆς. "οὐκέτι γὰρ δρέπομεν πτόλμων, οὐδὲ φραγμὸν καθαίρεσις, οὐδὲ τὸ καταπατεῖσθαι τὸν ἀμπελῶνα· ἀλλὰ ἀξίνη σφοδρὰ ἀκμάζουσα, καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι καὶ ὑπὸ θύραις αὐτῆ. ὅπερ γὰρ τοῖς προφήταις συνεχῶς ἀπιστούντες ἔλεγον· Πῦ ἐστιν ἡ ἡμέρα Κυρίου; καὶ, ἐλθέτω ἡ βουλὴ τοῦ ἁγίου Ἰσραήλ, ἵνα γνῶμεν, ἀλλὰ τὸ μὴ πολλὰ πολλάκις ἔτη ἐκβαίνειν τὰ λεγόμενα, καὶ ταύτης αὐτοῖς ἀπάγειν τῆς ῥᾳθυμίας, ἐπεὶς αὐτοῖς ἴσησι τὰ δεινά. καὶ τοῦτο ἐδήλωσε τῷ εἰπεῖν, ἤδη, καὶ τῷ τὴν ῥίζαν αὐτοῖς "προσαγαγεῖν. οὐδὲν γὰρ τὸ μέσον λοιπόν, φησιν· ἀλλ' αὐτὴ γὰρ ὑπόκειται τῇ ῥίζῃ. καὶ οὐκ εἶπε, τοῖς κλάδοις, οὐδὲ τοῖς καρποῖς, ἀλλὰ τῇ ῥίζῃ· δεικνὺς αὐτοῖς, εἰ ῥᾳθυμήσαιεν, ἀνίατα πεισομένους δεινά, καὶ οὐδὲ ἐλπίδα ἔξοντας θεραπείας. οὐδὲ γὰρ ὅλως ὅστιν ὁ παραληρούμενος, ὡς ἐπὶ πρότερον· ἀλλ' αὐτὸς ὁ τῶν ὅλων δεσπότης, "σφοδρὰν ἐπάγων τὴν τιμωρίαν καὶ δυναστικωτάτην. ἀλλ' ὅμως καὶ φοβήσας πάλιν αὐτοὺς, οὐκ ἀφίησιν εἰς ἀπόγνωσιν ἐμπεσεῖν· ἀλλ' ὥσπερ ἀνωτέρω οὐκ εἶπεν, ὅτι ἤγειρεν, ἀλλ' ὅτι δυνατὸν ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ, φοβῶν τε ὁμοῦ καὶ "παραμυθούμενος, οὕτω καὶ ἐνταῦθα οὐκ εἶπεν, ὅτι ἤψατο τῆς ῥίζης, ἀλλ' ὅλη ὑπόκειται ἡ ὁμιλία τῇ ῥίζῃ. καὶ οὐδαμοῦ ἀναβολὴν ἐνδείκνυται, πλὴν ἀλλαχοῦ καὶ οὕτως ἐγγὺς αὐτοῖς ἀγαγών, ὑμᾶς κυρίους ποιεῖ τῆς τομῆς. ἂν μὲν γὰρ μεταβάλησθε καὶ γένησθε βελτίους, ἀπελθόντα μηδὲν ἐργασαμένη ἡ ἀξίνη αὖτη· ἂν δὲ τοῖς αὐτοῖς ὑπομείνητε, παῤῥιζον ἀναστήσει τὸ δένδρον. ὅθεν τοι τοῦτο οὐτε ἀφῆκε τῆς ῥίζης, οὐτε ὑπεκειμένην τέμνει· τὸ μὲν, ἵνα μὴ ἀπόσησθε, τὸ δὲ, ἵνα μάθητε ὅτι δυνατὸν καὶ ἐν [τῷ] βεβαθρωμένῳ μεταβαλομένους σωθῆναι· διὸ καὶ πρόθεν αὖθις τὸν φόβον, διεγείρων αὐτοὺς καὶ ὠθῶν πρὸς μετάνοιαν. καὶ γὰρ [καὶ] τὸ τῶν προγόνων ἐκπεσεῖν, καὶ τὸ ἑτέρους ἀντεισαχθῆναι,

καὶ

καὶ ὃ ὅτι θύραις εἰσὶ) τὰ δεινά, καὶ τὸ αὐτίκα πείσεσθαι (ἅπερ ἀμφότερα δηλοῖ τῆς ῥίζης καὶ τῆς ἀξίνης ἐδήλωσεν) ἐνθυμεῖσθαι δὲ τοὺς σφόδρα αἰσθησιν ἐπαγωνίοις ἐργάσασθαι. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν· Οτι λόγον ζωντες μηδὲν θύρον ποιήσει Κύριος ὅτι τῶν οἰκοδομίων ὅλων. Ἀλλὰ μὴ φοβηθῆς, μᾶλλον δὲ φοβήθητι μὲν, μὴ ἀπογνῷς δέ. ἔστι γὰρ ἔχεις ἐλπίδα μεταβολῆς. ὁ γὰρ αὐστηρὸς ἡ ἀποφασις, οὐδὲ ὅτι τὸ τέμνειν ἡ ἀξίνη ἦλθεν (ἐπεὶ τί σκώλυεν αὐτὴν τεμεῖν ὁμιλοῦσαν τῇ ῥίζῃ;) ἀλλ' ὅτι τὸ σὲ τῷ φόβῳ τούτῳ ποιῆσαι βελτίονα, καὶ ἀδρασκυάσαι καρπὸν εὐαγγελίου. διὰ τοῦτο ἐπήγαγε·

χ. μήποτε

Ηετ. 1. κγ. Ρω. θ. κα.

Πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

Οταν ἴδῃ εἶπε, πάν, σκεδάλλει πάλιν τὸν ἀπὸ τῆς βύβλου τρόπον. καὶ γὰρ αὐτὸς Αβραάμ ἔκλαυσε φησι, καὶ μυρίους ἔχεις ἀφορμὰς πατριάρχας, διπλοῦν ἐπισχήσῃ τὸν κόλασιν, ἄκαρπος μένων. ἀπὸ τούτων τῶν ῥημάτων, καὶ τελώνας ἐφόβησε, καὶ στρατιώτας δίψυχοι κατέστησε, ὅτε εἰς ἀπόγνωσιν ἐμβαλών, καὶ ῥᾳθυμίας ἀπαλλάττων ἀπάσης. μετὰ γὰρ τοῦ φόβου καὶ πολλὴν ἀδράκλησιν ἔχει τὸ εἰρημένον. τῷ γὰρ εἰπεῖν, μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἔδειξεν ὅτι τὸ ποιοῦν καλὸν, πάσης ἀπηλλαγμένους ὀκνηρίας. καὶ πῶς δυνησόμεθά, φησι, ποιῆσαι καρπὸν, τῆς τομῆς ἐπικειμένης, καὶ τοῦ χρόνου ἤδη γενομένου, καὶ τῆς ἀποτεμνούσης; δυνήσῃ, φησίν. ὁ γὰρ τοιοῦτος ἐστὶν ὁ καρπὸς, οἷος ὁ τῶν δένδρων, χρόνον μακρὸν πολλὴν καὶ ὥραν δουλεύων μακρᾶς, καὶ πολλῆς ἑτέρας δεόμενος ἀναμονῆς· ἀλλ' ἀρκεῖ θελῆσαι, καὶ τὸ δένδρον βύβλου ἐλαφρότερον. ὁ γὰρ ἡ φύσις τὴν ῥίζης μόνον *, ἀλλὰ καὶ ἡ τέχνη τοῦ γεωργοῦ πρὸς τὸν τοιοῦτον τὰ μέγιστα ζωτικὴν τὴν καρποφορίαν. διὰ γοῦν τοι τοῦτο, ἵνα μὴ ταῦτα λέγωσιν, ὅτι θορυβεῖς ἡμᾶς καὶ κατεπείγεις καὶ ἀγχεις, ἀξίνην τε ὀπτίλλεις καὶ τομὴν ἀπειλεῖς, καὶ προσόδους ἐν χαρᾷ μυρίας αὐτῶν, ἐπήγαγε, δείκνυσι τὸν βίον τῆς καρποφορίας.

* ἀκμήν.

χ. ἐπίλυσις.

* οἷς μεταδοὺς αὐ· χ. ἐκκαθαίρει τὰ ἐπανορθώματα βαπτίσματα.

11 Εγὼ μὲν ὑμᾶς βαπτίζω ἐν ὕδατι * · ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός μού ἐστιν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἄξιος Ⓦ ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος λῦσαι· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί. Διὰ τούτων δείκνυσι, ὅτι γνώμης μόνης δεῖται καὶ πίστεως, καὶ πόνων καὶ ἱδρώτων· καὶ ὥσπερ βύβλον βαστάζειν ἀδύνατον, οὕτως βύβλον μεταβληθῆναι καὶ γενέσθαι ἀμείνονα. κατασείσας τοίνυν αὐτῶν τὸν ὀκνηρίαν ᾧ φόβῳ τῆς κρίσεως, καὶ τῇ προσδοκίᾳ τῆς κολάσεως, ᾧ ὀνόματι τῆς ἀξίνης, καὶ τῇ ἀποβολῇ τῶν προγόνων, καὶ τῇ εἰσαγωγῇ τῶν ἑτέρων τέκνων, καὶ τῇ διπλῇ ὠμωξία, τῇ σκοτομῇ καὶ ᾧ ἐμπρησμῷ, καὶ πανταχόθεν αὐτῶν καταμαλάξας ὡς σκληρὸν, καὶ καταστήσας εἰς ἐπιθυμίαν τῆς ἀπαλλαγῆς [τῶν] τοσούτων κακῶν, τότε εἰσάγει Ⓦ περὶ τοῦ Χριστοῦ λέγων· ὃς οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς ὑπερβολῆς. εἶτα ὃ μέσον αὐτὸν καὶ ἐκείνου τίθεις, ἵνα μὴ δόξῃ χαριζόμενος τοῦτο λέγειν, ἀπὸ τῆς συγκρίσεως τῶν πρὸς ἑκάτερον διδομένων τοῦτο κατασκευάζει. ὁ γὰρ βύβλου εἶπεν, οὐκ εἰμὶ ἄξιος αὐτοῦ λῦσαι τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος, ἀλλὰ πολλὸν ὃ βύβλος τοὺς βαστάσαντας ὑπὲρ αὐτοῦ θεὶς, καὶ δείξας ὡς οὐδὲν πλέον ἔχει ὁ πρὸς μετάνοιαν ἄγοντες (οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι ὕδατι ἀφέσεως, ἀλλὰ μετανοίας) τίθησι καὶ ὃ αὐτὸν, τὸ τῆς ἀφάτου δωρεᾶς γέμον. ἵνα γὰρ μὴ ἀκούσας, φησὶν, ὅτι μετ' ἐμὲ ἔρχεται, καταφρονήσῃς αὐτοῦ ὡς ὑστερον παρελθομένου, μάθῃ αὐτοῦ τῆς δωρεᾶς τὸν δυνάμιν, ἃ εἶπόν σαφῶς, ὅτι οὐδὲν ἄξιον εἴρηκα, οὐδὲ μέγα, εἰπὼν [οὐ] οὐκ εἰμὶ ἄξιος λῦσαι Ⓦ ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος. ὥστε, ὅταν ἀκούσῃς, ὅτι ἰσχυρότερός μού ἐστιν, μὴ νομίσῃς τὴν σύγκρισιν με τοῦτο εἰρηκέναι. οὐδὲ γὰρ εἰς δούλους ἄξιος εἰμὶ ταπεινοῦσθαι ἐκείνου, οὐδὲ εἰς δούλους ἑκάτερος, οὐδὲ ὃ βύβλος τῆς οἰκονομίας ἀνασχέσθαι μέρος. διὰ τοῦτο οὐχ ἁπλῶς εἶπε, τὰ ὑποδήματα, ἀλλ' οὐδὲ Ⓦ ἱμάντα, ὅπερ ἔλαττον πάντων ἐδόκει εἶναι). εἶτα, ἵνα μὴ νομίσῃς ταπεινοφρονοῦντα εἰπεῖν τὰ εἰρημένα, ἐπήγαγε καὶ τὸν ἀπὸ τῶν πραγμάτων ἀπόδειξιν. ἐκεῖνος γὰρ ὑμᾶς, φησι, βαπτίσει

σει

σει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί. εἶδες πόσον τοῦ βαπτίσματος ἡ σοφία; ὅταν γὰρ αὐτὸς κηρύττῃ, τὰ φοβερὰ πάντα λέγει καὶ ἀγωνίαν ἐμβάλλοντα· ὅταν δὲ περὶ ἐκείνου πέμπῃ, τὰ χρηστὰ, καὶ ἀναπαύσασθαι ἡμᾶς. οὐ γὰρ τὴν ἀξίνην, οὐδὲ τὸ δένδρον τὸ ἐκκοπτόμενον καὶ καιόμενον, ἀλλὰ εἰς πῦρ βαλλόμενον, οὔτε τὴν μέλλουσαν ὀργὴν εἰς μέσον ἄγει· ἀλλ' ἀμαρτημάτων ἄφεσιν, καὶ ἁγιασμὸν, καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἀπολύτρωσιν, καὶ υἱοθεσίαν, καὶ ἀδελφότητα, καὶ κληρονομίας κοινωνίαν, καὶ πνεύματος ἁγίου δαψίλειαν χορηγίαν. ταῦτα γὰρ πάντα ἠνίξατο, εἰπών, βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ αὐτῇ τῇ μεταφορᾷ τῆς λέξεως τὸ δαψιλὲς τῆς χάριτος ἐμφαίνων. οὐ γὰρ εἶπε, δώσει ὑμῖν πνεῦμα ἅγιον· ἀλλὰ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ τῇ ἐπεξηγήσει τοῦ πυρὸς πάλιν τὸ σφοδρὸν καὶ ἀκατάσχετον τῆς χάριτος ἐνδεικνύμενος. ἐνταῦθα γοῦν ἵνας εἰκὸς ἰδεῖν ἡμᾶς ἀκούοντας, λογιζομένους ὅτι καὶ τοῦτο τοὺς ἀποστόλους ἀθρόον ἔσονται [καὶ τοῦτο] τοὺς μεγάλους ἐκείνους. ἀλλὰ γάρ τοι τοῦτο καὶ πυρὸς ἐμνημόνευσεν, ἵνα εἰς ἔννοιαν αὐτοὺς τῆς μνήμης ἐκείνων ἀγάγῃ. καὶ γὰρ ὅσαν ἡδονὴν αὐτοῖς ὄψεις ἐφαίνοσαν, αἱ πλείους ἀλλὰ πυρὸς ἐφαίνοσαν. οὕτω τῷ Μωϋσῇ διελέχθη ἐν τῇ βάτῳ ὁ Θεός· οὕτω τῷ λαῷ πάντι ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ· οὕτω τῷ Ἠλεχιὴλ ὀπτασίαν πυρὸς ἐδημιούργησε. σκόπει δὲ πῶς καὶ διεχείρισε ἀκροατήν, πρότερον μὲν εἰς ὃ μέλλει πάντα ἐμέλλε γίνεσθαι. ἔδει γὰρ σφαγῶν τὰ ἁμαρτήματα, καὶ τὴν ἁμαρτίαν ἀφανισθῆναι, καὶ καταλυθῆναι τὸν ἅδην, καὶ τὴν ἀφθαρσίαν γενέσθαι καὶ τὴν ἀνάστασιν, καὶ τότε τὸ πνεῦμα δοθῆναι. ἀλλὰ τούτων οὐδὲν λέγει πάντως· ἀλλὰ πρῶτον τὸ τελευταῖον, καὶ δι' ὃ πάντα ἐκεῖνα ἐγένετο, καὶ ὃ μάλιστα ἰσχυρὸν ἦν αὐτὸν τὴν ἀξίαν κηρύξαι· ἵν', ὅταν ἀκούσῃ ὁ ἀκροατὴς, ὅτι πνεῦμα λήψεται τοσοῦτον, ζητήσῃ πρὸς ἑαυτὸν, πῶς, καὶ τίνι τρόπῳ τοῦτο ἔσται, τῆς ἁμαρτίας οὔσης κεχωρισμένης· ἵνα λαβὼν αὐτὸν μεμεριμνημένον καὶ ἐμπεδώσχυον πρὸς τὴν ἀκρόασιν, οὕτω πρὸς τοῦ πάθους εἰσαγάγῃ λόγον, μηδενὸς λοιπὸν σκανδαλιζομένου τῇ προσδοκίᾳ τῆς τοιαύτης δωρεᾶς. διὰ πάλιν ἐδόα λέγων· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. οὐκ εἶπεν, ὁ ἀφεὶς, ἀλλ', ὁ μείζονος ἐκείνης κηδεμονίας, ὁ αἴρων. τί γάρ ἐστιν ἴσον ἄφεσιν ἁπλῶς, καὶ τὴν αὐτὸν ἀναβαθμόν. ὃ μὴ γὰρ ἐξ ἀκροάσεως ἐγίνετο, τοῦτο μὴ θαυμάτου. καὶ πάλιν ἔλεγεν, ὅτι υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐστιν. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο τοῖς ἀκούουσι τὴν ἀξίαν ἐδήλου (οὐδὲ γὰρ ἠδέσαν οὐδέπω γνήσιον αὐτὸν εἶναι υἱόν) ἀπὸ δὲ τῆς τοσαύτης τοῦ πνεύματος δόσεως καὶ ἔργου. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὁ πατὴρ πέμπων Ἰωάννην, τοῦτο αὐτῷ δεῖγμα πρῶτον τῆς τοῦ Ἰωαν. αλγ. παραγινομένου δέδωκεν ἀξίας, εἰπών· Ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτὸν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ. διὰ καὶ αὐτὸς φησι· ἐγὼ ἑώρακα καὶ μεμαρτύρηκα, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὡς ἀπὸ τούτου καὶ ἐκείνου λοιπὸν σαφῶς συνιέναι μέλλου. εἶτα, ὅπερ πάντα χρηστὰ εἶπε, καὶ φύσει τοῦ ἀκροατοῦ, καὶ ἐλάλησε, πάλιν ὀπισθίγει, ὥστε μὴ θορυβεῖσθαι ῥᾴθυμον. τοιοῦτον γὰρ τὸ θόρυβος τὸ Ἰουδαϊκὸν, ὑπὸ τῶν χρηστῶν ἐκφαυλίζεσθαι ῥᾳδίως καὶ χείρους ἐγίνοντο. διὰ τοῦτο πάλιν ἐπάγει τὰ φοβερὰ, λέγων·

12 Οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. Ἀνωτέρω μὲν γὰρ τὴν κόλασιν εἶπεν, ἐνταῦθα δὲ τὴν κρίσιν δείκνυσι, καὶ τὴν τιμωρίαν ἀθάνατον εἰσάγει.

Καταναύσει γὰρ, φησὶ, τὸ ἄχυρον πυρὶ ἀσβέστῳ. Ὁρᾷς αὐτὸν τὴν προαγ- Ἰωαν. ιε. α.
μάτων κύριον, καὶ αὐτὸν ὄντα θεὸν γεωργὸν, "καὶ πατέρα ἄλλαχοῦ" ταυτὸ λέγῃ; Ὁ πατήρ μου γάρ, φησιν, ὁ γεωργός ἐστιν. "εἶτα, ὅπερ εἶπεν, ἀξίνη, ἵνα μὴ νομίσῃς πόνου δεῖσθαι τὸ προαγμα, καὶ δυσδιάκριτον εἶναι, ὅτε ἕτερον "παραδείγματος καὶ τὴν θυκλίδα εἰσάγει, δεικνὺς πάντα αὐτὸ ὄντα θεὸν κόσμον. ὃ γὰρ δοῦλοι μὴ "ἔσονται σκόλοπες. νῦν μὲν οὖν πάντα δυναμένους. καὶ γὰρ" φάνηται ἅλωνα ὁ σῖτος, ἀλλ' ὅμως μὴ τὴν ἀχύρων κεῖται, ὡς ἐν ἅλωνι, οὐχ ὡς ἐν ἀποθήκῃ· τότε δὲ πολλὴ ἔσται ἡ διάκρισις. πού" νῦν εἶσιν ἐν τῇ γεέννῃ βαπτισθέντες; καὶ γὰρ δύο τέθηκε, καὶ ὅτι βαπτίσει πνεύματι ἁγίῳ, καὶ ὅτι

καταναύσει

χ. ξύλου.

χ. ζωῆς

χ. ζωοποι.
χ. -ηλωμένη

χ. καὶ
χ. τὸ αὐτὸ λέγει.
χ. ἐπιστήμης
χ. θεσμοῦ τοῦ
χ. αὐτῶν
χ. διατὶ λαμπρὰ
χ. ὧν

καταχαύσει ὑμᾶς ἀπιστοῦντας. Εἰ τοίνυν ἐκεῖνο πιστόν, καὶ τοῦτο πεπίστευται. Διὰ γὰρ τοῦτο ἐφείσης ἓξ δύο προῤῥήσεις τέθεικεν, ἵνα ἀπὸ τῆς ἤδη γνωμένης καὶ τοῦ μηδέπω συμβᾶσαν πιστώσηται. καὶ γὰρ [καὶ] ὁ Χριστὸς πολλαχοῦ τοῦτο ποιεῖ, πολλάκις μὲν ὑπὲρ τῶν αὐτῶν προλαμμάτων, πολλάκις δὲ ὑπὲρ τῶν ἐσομένων, δύο λαβεῖν προφητείας· καὶ τοῦ μὲν ἐνεστῶτος πρέχ. ἐξιστησιν. 5 χόμενος, τοῦ δὲ ἐν τῷ μέλλοντι παραγινομένου, ἵνα ἀπὸ τῆς ἤδη γνωμένης καὶ τῇ μηδέπω γνωμένῃ πιστεύσωσιν ⓐ φιλονεικότεροι. καὶ γὰρ τοῖς δι' αὐτὸν ἀποδυομένοις καὶ ὅντα πάντα, ἑκατονταπλασίονα παρέχειν δώσειν ἐν τῷ παρόντι βίῳ, καὶ ζωὴν αἰώνιον ἐν τῷ μέλλοντι, ἀπὸ τῶν ἤδη δοθέντων καὶ τὰ μέλλοντα ἀξιόπιστα καθίστησι. ὁ δὴ καὶ Ἰωάννης ἐνταῦθα πεποίηκε δύο λαβεῖν προφητείας· ὅτι καὶ βαπτίσει πνεύματι ἁγίῳ, καὶ κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ. 10 Εἰ τοίνυν μὴ ἐβάπτισεν [ἐν] πνεύματι τοὺς ἀποστόλους καὶ πάντας καθ' ἑκάστην ἡμέραν τοὺς βουλομένους, ἔχεις δὴ καὶ περὶ ἐκείνων ἀμφιβάλλειν· εἰ δὲ μεῖζον καὶ δυσκολώτερον ἐστὶ δοκοῦν καὶ πάντα παράδοξον λέγειν, καὶ γέγονε, καὶ καθ' ἑκάστην γίνεται, πῶς οὐκ ἐκεῖνα ἐπιστεύθη καὶ τῇ λόγῳ γενόμενον ὑφ' ἡμῶν ἐστὶ δηλονότι; ὅτε γὰρ εἶπεν, ὅτι βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί, καὶ μεγάλα παρέχειν ἐνταῦθα ἀγαθά, ἵνα μὴ ἀναπείσῃς τῶν προτέρων 15 ἀπάντων ἀφεθείς, ἐπήγαγε τὸ πῦρ, καὶ τοῦ μὲν τούτου χρίσιν ἐμφανομένην. μὴ γὰρ δὴ νομίσητέ, φησιν, ἀρκεῖν τὸ βάπτισμα, εἰ φαύλοι μετὰ ταῦτα γένοισθε. δεῖ γὰρ πίστεως καὶ ἀρετῆς καὶ πολλῆς τῆς φιλοσοφίας. διὰ τοῦτο εἰς μὲν τοῦ χεῖρον τὸ λαβεῖν ἀπὸ τῆς ἀξίνης αὐτοὺς ὠθεῖ· μετὰ δὲ τοῦ χεῖρον, ἀπὸ τοῦ πτύου καὶ τοῦ πυρὸς τοῦ ἀσβέστου φοβεῖ. καὶ τῶν μὲν περὶ τοῦ βαπτίσματος οὐδεμίαν ποιεῖται διάκρισιν, ἀλλ' ἁπλῶς· Πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται, φησὶ, τοὺς ἀπίστους ἅπαντας ἀπειλῶν· μετὰ δὲ τὸ βάπτισμα διαίρεσίν τινα ἐργάζεται, ὅτε πολλοὶ τῶν πιστευσάντων ἀνάξιοι ἔμειναν τῆς πίστεως ὑπεδείκνυτο βίου. μηδεὶς τοίνυν γενέσθω ἀμελὴς, μηδεὶς ὑπεύθυνος ἔστω, μηδὲ τὴν πονηρὰν ὑπερθυμίαν παρεισάγετω· πᾶσι γὰρ ῥᾳδίως ἐπ' αὐτὴν ἀναῤῥιπίζομεν. διὰ μὲν γὰρ μείζης σῖτος, κἂν πειρασμὸς ἐπενεχθῇ, οὐδὲν πεῖσαι δεινὸν (καὶ γὰρ τὴν ἄλωνα ἀμάξης οἱ ἐργάται οἱ φρυγανεύοντες ⓦ σῖτον ἐξαιτέμνουσιν) διὰ δὲ εἰς ἀχύρων μεταπίσης ἀθένειαν, καὶ ἐνταῦθα διήκεσα πεῖσαι κυκλόμενος ὑπὸ πολλῶν, καὶ ἐκεῖνα τὴν ἀθανάτου ἐπιστήσαι κόλασιν. οἱ γὰρ τοιοῦτοι πάντες καὶ περὶ τὴν ἐκεῖ καλύβην ἐργάται τοῖς ἀληθείας γάνους) ἐνταῦθα πάθεσιν, ὥσπερ ὁ ἄχυρον τοῖς ἀληθείας ζώοις. καὶ ἐκεῖ πάλιν ὕλη καὶ τροφὴ τοῦ πυρός. τὸ μὲν οὖν εἰπεῖν ἐξ εὐθείας, ὅτι αὐτὸς δικαίοις τοῖς γενομένοις, οὐκ ἦν ἐποίει εὐπαράδεκτον τὸ λόγον· τὸ δὲ ἀναμίξαι τοῦ παραδόξου καὶ διὰ ταύτης κατασκευάσαι τὸ πᾶν, μᾶλλον ἔπειθε, καὶ μυρίους παραμυθίας ἐφείλκετο ⓦ ἀκροατάς. διὰ δὲ ταῦτα πλείονα ὧν αὐτὸς αὐτοῖς διαλέγεται, ἄλωνα, καὶ ἀμητοὺς, καὶ ἀμπελῶνα, καὶ λίνου, καὶ ἄρπαγας, καὶ σαγήνην, καὶ ἁλιεῖς, καὶ πάντα τὰ ζωνῦν καὶ οἷς ἐχρήσατο, τοῖς λόγοις μυρίας τοῖς αὐτοῦ. ὅθεν οὖν καὶ ὁ βαπτιστὴς ἐνταῦθα πεποίηκε, καὶ ἀπίδευξιν μείζονα προέθετο τῶν ἐρημώσεων, τοῦ τοῦ πυρὸς δόσιν. ὁ γὰρ τοσαῦτα δυνάμενος, ὡς καὶ ἁμαρτήματα ἀφεῖναι, καὶ πνεῦμα δοῦναι, καὶ ταῦτα πολλῷ μᾶλλον δυνήσεται, φησιν. Εἶδες πῶς ἤδη τὸ μυστήριον προεκαταβάλλετο ἀνενδύτως τῆς διαιρέσεως καὶ τῆς χρίσεως. καὶ τίνος ἕνεκεν, φησιν, οὐκ εἶπε τὰ βοῦς ἐσόμενα πρὸς αὐτοῦ σημεῖα καὶ τέρατα; ὅτι τοῦτο μεῖζον ἁπάντων ἐστὶν, καὶ διὰ τοῦτο πάντα ἐνήνεικται. τὸ γὰρ κεφάλαιον θεὶς, πάντα προεῖλαβε, θανάτου λύσιν, ἁμαρτημάτων ἀναίρεσιν, καταφορᾶς ἀφυπνισμὸν, τῶν χθονίων πολέμων ἀπαλλαγὴν, τοῦ εἰς ⓦ παράδεισον εἴσοδον, τοῦ εἰς ἀγγέλους ὁμόδουλον, τοῦ μετ' ἀγγέλων πολιτείαν, τοῦ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν κοινωνίαν· ἃ γὰρ οὐκ ἀῤῥαβῶνα ἐκείνων ἐστίν. Εἰπὼν τοίνυν τοῦτο, εἶπε καὶ τοῦ τῶν σωμάτων δύσασιν, καὶ τοῦ τῶν ἐνταῦθα σημείων ὑπόδειξιν, καὶ τοῦ τῆς βασιλείας κοινωνίαν, καὶ τὰ ἀγαθὰ, Ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ ἃ οὐκ ἀκουστε, καὶ ὅτι καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη. Ταῦτα γὰρ πάντα δι' ἐκείνου τοῦ χειρίσ- α. Κορ. β. θ.

ματος ἡμῶν προέχετο. ὥστοιν τοίνυν ἰῶ πρὸς τὴν σπουδὴν ἐπεῖν τὴν θύρας ἀνοιγομένων, καὶ τῆς ἀφ' ἡμῶν κρυπτομένων· ἀλλ' ἀνάγκη ἀκείνων ἔδει ἀφανεσθῆναι, ὧν ἀμφέβαλον· οἷς, ὅτι υἱός Θεοῦ ἐστιν, ὅτι ἀνάγκη τὸ Ἰωάννου ἀσυγκείτως, ὅτι αἴρει τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ὅτι δίκην ἀπαιτήσει τῶν πεπραγμένων, οὐ οὐ μέρει τοῦ πρόντος ἀκ ἡμέτερα, ἀλλ' ἀκὴ τὴν ἀξίαν ἕκαστος ἀναφήσεται τιμωρίαν. ταῦτα γὰρ οὐκ ἀφέξησαν τέως ὁ ἰῶ.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτα οὖν εἰδότες, πολλῆ τῇ σπουδῇ χρώμεθα ἕως ἂν ὦμεν ἐν τῇ ἄλωνι. ἡ γὰρ ἔξεσι [καὶ] ἀνταῦθα οὖσι τὸ ἐξ ἀχύρου μεταβάλλεσθαι εἰς σῖτον, ὥσπερ οὖν καὶ ἀπὸ σίτου πολλοὶ γεγόνασιν ἄχυρον. μὴ τοίνυν ἀναπέσωμεν, μηδὲ ἀνέμῳ πανλὶ ἀφερώμεθα, μηδὲ τῶν ἀδελφῶν ἀποκλιζώμεθα τῶν ἡμετέρων, κἂν μικροὶ δοκῶσιν εἶ) ἡ βύτελεις· ἐπεὶ καὶ ὁ σῖτος τὸ ἀχύρου κἀμὶ ὃ μέγον, ἐλάττων, κἀγὼ τὴν φύσιν, βελτίων. μὴ δὴ τὰς ἔξωθεν φαντασίας ἴδῃς (τῷ πυεὶ γὰρ εἰσι πρεσκυασμέναι) ἀλλὰ τὴν κἀμὲ Θεὸν ταπεινότητα, τὴν φρᾶσαν ταύτην καὶ ἀσφάλυτον, καὶ τὴν μηδῶν μὴ δυναμένην, μηδὲ ἀπὸ τῶν πυρῶν κεκομμένων. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τῷ ἀχύρῳ μακροθυμεῖ, ἵνα ἀπὸ τῆς τοῖς ἀνδρὶς ὁμιλίας βελτίους γένωνται. διὰ τοῦτο ὅπω κείρει, ἵνα κοινῇ πάντες σεφανωθῶμεν, ἵνα ἀπὸ πονηρίας πολλοὶ μεταβληθῶμεν εἰς ἀρετήν. φείξωμεν τοίνυν τῆς ῥᾳθυμολῆς ταύτης ἀκούοντες. καὶ γὰρ ἀσβεστόν ἐστιν ἐκεῖνο τὸ πῦρ. καὶ πῶς ἀσβεστόν, φησι; ὄχ ὁρᾶς τοῦτον τὸν ἥλιον κεκόμενον ἀεί, καὶ μηδέποτε σβεννύμενον; οὐκ εἶδες τὴν βάτον κεκομένην, καὶ μὴ κατακομένην; εἰ τοίνυν καὶ αὐλὸς βάλει διαφυγεῖν τὴν φλόγα, τὴν ἀθέμιτον ὁμιλίαν ἀποθῶ, καὶ ὅτως οὐδὲ πείσει λήψῃ τὸ πυρὸς ἐκεῖνο. ἂν μὴ γὰρ ἀνταῦθα πιστεύσῃς τοῖς λεγομένοις, οὐδὲ ὄψει τὴν κόμινον ταύτην ἀπελθὼν ἐκεῖσε· ἐὰν δὲ ἀπιστήσῃς αὐτῇ νῦν, ἐκεῖ διὰ τῆς πείρας εἴσῃ καλῶς, ὅτι ὅτε διαφυγεῖν δυνατόν. καὶ γὰρ ἀπαίτητος ἡ κόλασις τοῖς ὀκ ὀρθὴν ὑποδεδειγμένοις βίον. οὐδὲ γὰρ ἐχρεῖ τὸ πιστεῦσαι μόνον, ἐπεὶ καὶ δαίμονες φείσῃσι Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ὅτω ὑμωρηθήσονται· διὰ πολλῆς ἡμῖν τῆς καὶ βίον ὑπομονῆς δεῖ. διὰ τοῦτο καὶ ἀνταῦθα ὑμᾶς σωεχῶς σωάγομαι, ὄχ ἵνα εἰσέλθητε μόνον, ἀλλ' ἵνα τι καρπώσησθε ἀπὸ τῆς ἀνταῦθα διατριβῆς. ἂν δὲ παραλίπησθε μὲ ἀεί, μηδὲν δὲ ἀντεῦθεν καρπούμενοι ἀναχωρῆτε, "οὐδὲ τῆς ἀνταῦθα εἰσόδου καὶ παρουσίας ἔσαι τι πλέον. εἰ γὰρ παιδία παρὸς διδασκάλους πέμποντες, ἂν ἴδωμεν ἐκεῖθεν μηδὲν καρπούμενα, σφοδροὶ κατηγορεῖ τῶν διδασκάλων γινόμεθα, καὶ παρὸς ἑτέρους αὐτὰ μεθίσαμεν πολλάκις· ἵνα ἔξω σὺν ἀπολογίαν, μηδὲ, ὅσην ἀνθρώποις τούτοις, τοσαύτην τῇ ἀρετῇ προέχοντες τὴν ἀσυδίαν, ἀλλὰ κενὰς ἀεὶ τὰς δέλτους οἴκαδε φέροντες· καὶ τοι καὶ πλείους καὶ μείζους ἀνταῦθα διδάσκαλοι· ἡ γὰρ παρουσία καὶ ἀποστόλους καὶ πατριάρχας καὶ δικαίους ἀπέφηνε καὶ ἐκάστοτε ὑμῖν ἐφιστῶμεν διδασκάλους· καὶ οὐδὲ ὅτω γίνεται μὴ πλέον· ἀλλὰ δὸ δύο ψαλμοὺς ἢ τρεῖς ἀναγινώσκοντες, καὶ τὰς σωνθεῖς εὐχὰς ἁπλῶς δὲ ὡς ἔτυχε ποιήσαντες ἀπαλυθῆτε, νομίζετε ἀρκεῖν τοῦτο εἰς σωτηρίαν ὑμῶν. οὐκ ἠκούσατε τοῦ προφήτου λέγοντος, μᾶλλον ἢ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ προφήτου, Ὅτι ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χείλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ; ἵν' οὖν τοῦτο μὴ γένηται καὶ ἐφ' ἡμῶν, ἐξαλείφωμεν τὰ γράμματα, μᾶλλον δὲ τὰ χαράγματα, ἅπερ ὁ διάβολος ἐνετύπωσέ σου τῇ ψυχῇ, καὶ φέρε μοι καρδίαν βιβλίαν ἀπηλλαγμένην θορύβων, ἵνα μὴ ἀδείας, ἃ βούλομαι, ἐγγράψω. ὡς νῦν γε οὐδὲν ἕτερόν ἐστι γινώσκειν, ἢ τὰ ἐκείνου γράμματα, ἁρπαγὰς, πλεονεξίας, φθόνον, βασκανίαν. διὰ δὴ τοῦτο, ὅταν τὰς δέλτους λάβωμεν ὑμετέρας, οὐδὲ δυνάμεθα δυνάμει. ὃ γὰρ βλέπομεν τὰ γράμματα, ἅπερ ἡμεῖς καὶ καθ' ἑκάστην ἐγγράφοντες ὑμῖν ἀφίεμεν· ἀλλ' ἕτερα μὲν ἕτέρων, ἀσπμα δὲ διεσταλμένα· εἶτα, ὅταν "ἐξαγείραντες αὐτὰ," γράψωμεν τὰ ἀπὸ τοῦ πνεύματος, ἀπελθόντες ὑμεῖς, καὶ ταῖς διαβολικαῖς

λικῆς ἐνεργείας δόντες πᾶς καρδίας ὑμῶν, πρόσεχετε ἐκείνῳ πάλιν τοῦ ἑαυτοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι ὑμῶν. Τί οὖν ἔσται τούτων τὸ πέρας; καὶ ἐγὼ μὴ λέξω, τὸ ἐκάστου συνειδὸς οἶδεν. ἐγὼ μὲν γὰρ ὑπόσημα τὸ ἐμαυτοῦ ποιῶν, καὶ τὰ ὀρθὰ γράμματα ἐπεσφράγισα. Εἰ δὲ ὑμεῖς λυμαίνεσθε ἡμῶν τὴν σπουδήν, ἡμῖν μὲν ὁ μισθὸς ἀκίνητος· ὑμῖν δὲ μακρὸς ὁ κίνδυνος. ἀλλ' οὐδὲν βούλομαι φορτικὸν εἰπεῖν· ἀλλὰ δέομαι πάλιν τοῦ διδασκάλου, καὶ τῶν παίδων τῶν μικρῶν μιμήσασθε τὴν προθυμίαν τούτων τὴν σπουδήν. τοῦ γὰρ ἐκείνοις πρώτον μὲν τὸν τύπον μαθήσασθαι τῶν στοιχείων· ἔπειτα διεσταλμένα αὐτὰ γινώσκειν μαθητοῖς· καὶ τότε τοῦ ὀπίσω τῆς ἀναγνώσεως ὁδὸν βαδίζουσι τῇ ὄψει ἐκείνων. οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν· διελόμενοι τὴν ἀρετὴν, μανθάνωμεν πρότερον τὸ μὴ ὀμνύναι, μηδὲ ὀπιορκεῖν, μηδὲ καταγορεύειν· εἶτα, ἐπ' ἄλλο στοιχεῖον ἐλθόντες, τὸ μὴ βασκαίνειν, μηδὲ σωμάτων ἐρᾶν, μὴ μαστρίζεσθαι, μὴ μεθύσκεσθαι· μὴ ὠμοί, μὴ νωθεῖς, ἵνα ἀπὸ τούτων πάλιν εἰς τὰ πνευματικὰ μεταβάντες, μαθητῶμεν ἐγκράτειαν καὶ μαστρὸς ἀποφυγὴν, σωφροσύνην, δικαιοσύνην, τὸ δόξης τῆς ἀνεπιλήπτου χρείττονος, καὶ ὀπτικοῖς, καὶ τῇ διανοίᾳ σωτετειμένους, καὶ σωζόμενοι τοῦτα ἀλλήλοις, καὶ ἐγγεγράφωμεν ἡμῶν τῇ ψυχῇ. καὶ τοῦτα ὑπὲρ τῆς οἰκίας, ὑπὲρ τῶν φίλων, ὑπὲρ τῆς γυναικὸς, ὑπὲρ τῶν παίδων γυμνάζωμεν ἄπονα· καὶ τέως ἀπὸ τῶν ῥητῶν ἀρξώμεθα τῶν εὐκολωτέρων, οἷς ἀπὸ τοῦ μὴ ὀμνύειν, καὶ τοῦτο συνεχῶς μαθητῶμεν τὸ στοιχεῖον ὑπὲρ τῆς οἰκίας. καὶ γὰρ πολλοὶ τῶν ἐμποδίζοντες οἴκοι τῇ μαθητῇ ταύτῃ. καὶ γὰρ οἰκέτης πρόξενει, καὶ γυνὴ λυπηθεῖσα εἰς ὀργὴν ἐμβάλλῃ, καὶ παιδίον ἀμαθαῖνον καὶ ἀτακτοῦν εἰς ἀπειλὴν καὶ ὅρκον ἄξαγε. ἂν τοίνυν ὑπὲρ τῆς οἰκίας σωφρονῶ· ἀπὸ τούτων ἀρξάμενος, κατορθώσῃς δὲ μὴ ῥᾳδίως ὀργεσθαι εἰς ὅρκους, εὐκόλως καὶ ὑπὲρ τῆς ἀγορᾶς δυνήσῃ μείναι ἀνάλωτος. ἀλλὰ μέντοι καὶ τὸ μὴ ὑβρίζειν κατορθώσεις, μήτε τὴν γυναῖκα ὑβρίζων, μήτε τὸν οἰκέτην, μήτε τῶν ὑπὲρ τῆς οἰκίας ἕτερόν τινα. καὶ γὰρ γυνὴ πολλάκις ἐπαρθεῖσα τοῖς δεινὰ καὶ παλαίσασα ἑαυτῇ, ὀξάνει εἰς τὸ κακῶς ἐκφέρειν εἰπεῖν. ἀλλὰ σὺ μὴ ἀναλαβὴς κατηγορήσας τὸν ἐπαρθέντα, ἀλλὰ φέρε πρᾴως. καὶ οὐδὲ οἰκέτας ἑτέρους ἐπανορθοῦντας δεσπότας ἴδῃς, μὴ ταράχθῃς, ἀλλὰ ξηρὸν γυμνάσιον. ἀγὼν ἔστω καὶ παλαίσματα ἀρετῆς ἡ οἰκία, ἵνα ἐκεῖ καλῶς γυμνασάμενος, μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιστήμης τοῖς ἐν ἀγορᾷ προσβάλλῃς. τοῦτο καὶ ὑπὲρ τῆς κενοδοξίας ποιεῖ. ἂν γὰρ μαθητὴς μὴ κενοδοξῇ ὑπὲρ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων καὶ τῶν οἰκετῶν, ἐπ' οὐδενὸς λοιπὸν ἑτέρου ῥᾳδίως ἁλώσῃ τούτῳ τῷ πάθει. πολεμαχεῖ μὲν γὰρ ὁ νόσημα τοῦτο χαλεπὸν καὶ τυραννικὸν, μάλιστα ὅταν γυνὴ πρᾴῃ. ἂν τοίνυν ἐκεῖ καταλύσωμεν αὐτὸ τὸν ἰσχυρὸν, ῥᾳδίως αὐτὸ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις προελεύσομεθα. καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων ὧν παθῶν ὁ αὐτὸ τοῦτο ποιῶμεν, ὑπὲρ τῆς οἰκίας γυμναζόμενοι κατ' αὐτῶν, καὶ καθ' ἑκάστην ἀλειφόμενοι τὴν ἡμέραν. καὶ ἵνα εὐκολωτέρα ἡμῖν ἡ γυμνασία γένηται, καὶ ὑπὲρ τιμίου καθ' ἑαυτῶν ἐκφέρωμεν, ὅταν τι τῶν προσηκόντων παραβαίνωμεν. ἔστω δὲ καὶ τὸ ὑπὲρ τίμιον πάλιν, μὴ ζημίαν, ἀλλὰ μισθὸν ἔχον, καὶ κέρδος προσηνοῦν μέγιστον. τοῦτο δέ ἐστιν, ἂν ὑγιείας ὑπερτιθέμενοι ἑαυτοὺς καταδικάζωμεν καὶ χαμερπείας, καὶ ἑτέρα τοιαύτη σκληραγωγία. οὕτω γὰρ πόρρωθεν ἡμῖν πολλὰ ἥξει καὶ κέρδη· καὶ ἐντεῦθα ἤδη τῆς ἀρετῆς βιωσόμεθα βίον, καὶ τῶν μελλόντων ὑπερτυχόμεθα ἀγαθῶν, καὶ τοῦ Θεοῦ διηνεκῶς ἐσόμεθα φίλοι. ἀλλ' ὅπως [ἂν] μὴ τὰ αὐτὰ γένηται πάλιν, καὶ θαυμάσαντες ἐν τούτοις τὰ εἰρημένα, ἀπελθόντες ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε τὸν δέλτον τῆς διανοίας ὑμῶν ῥίψαντες, προσέχητε τοῦ σχολῇ τούτοις δέδωκεν, ἀναχωρήσας οἰκαδε ἕκαστος καλείτω τὴν γυναῖκα τὴν ἑαυτοῦ, καὶ ἀπαγγελλέτω τούτοις καὶ λαμβανέτω βοηθὸν, καὶ ἀπὸ τοῦ σήμερον ἡμέρας εἰς τὸν καλὸν τούτων εἰσίτω παλαίσματα, ἐλαίῳ τῇ τοῦ πνεύματος χρώμενος χορηγίᾳ. καὶ ἅπαξ, καὶ δὶς, καὶ πολλάκις καταπέσῃς γυμναζόμενος, μὴ ἀπογνῷς, ἀλλὰ ξηρὸν πάλιν τὸ πάλαισον, καὶ μὴ πρότερον ἀποξῇς, ἕως ἂν λαμπρὸν ἀναδήσῃ καὶ τοῦ σχολῇ τὸν στέφανον, καὶ ἐν ἀσύλῳ θησαυρῷ λοιπὸν τῆς ἀρε-

τῆς ἀπόθη τιω κλῆσιν. ἂν γὰρ σὺ σωτηρίαν τῆς κενῆς ταύτης σαυτοῦ κατασκήσῃς φιλοσοφίας, οὐδὲ ῥᾳδιομῶς λοιπὸν δυνήσῃ τοῦ Χριστοῦ τι τῶν ὑπὲρ σὲ πραγμένων, τῆς σωτηρίας τὴν τῆς φύσεως μεμιγμένης ἀσθένειαν. ὥσπερ γὰρ ὁ καθεύδειν βούλεται, καὶ ἐσθίειν δὲ πίνειν καὶ ἀναπαύεσθαι, ὅτως ἔξεστι καὶ τὰ τῆς ἀρετῆς ἡμῖν ῥάδια, ἐὰν τιω ἐπιλαθώμεθα καρπωσόμεθα ἡδονὴν, ὑπὲρ ὕπνου ἀκυμόντου λιμένι καθήμενοι, καὶ γαλήνης διηνεκῶς ἀπολαύοντες, καὶ μὴ πολλῶν φόρτον τὸ πλοῖον εἰς ἐκείνην ὁρμίζοντες τιω πόλιν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ἐν τῶν ἀκηράτων ἐπιτύχωμεν θεωμάτων· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κβ. 13 ΤΟΤΕ ΠΑΡΑΓΙΝΕΤΑΙ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΑΠΟ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην πρὸς Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ.

ΜΕτὰ τῶν δούλων ὁ δεσπότης, μετὰ τῶν ὑπολυθέντων ὁ κριτὴς ἔρχεται βαπτισθησόμενος. ἀλλὰ μὴ θορυβηθῇς. ἐν γὰρ τοῖς ταπεινοῖς τούτοις μάλιστα θαυμάζεται αὐτοῦ τὸ ὕψηλόν. ὁ γὰρ κυοφορηθῆναι τοσοῦτον χρόνον ἐν μήτρᾳ κατασβέσθεις πρῶτον, καὶ πρόσωπον ἰδεῖν μετὰ τῆς ἡμετέρας φύσεως, καὶ βαπτισθῆναι καὶ σταυρωθῆναι *, καὶ τὰ ἄλλα πάθη ἅπερ ἔπαθε, τί θαυμάζεις εἰ καὶ βαπτισθῆναι κατεδέξατο, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἐλθεῖν πρὸς τὸν δοῦλον; ὁ γὰρ σκοπὸς ἐκεῖνο ἦν, ὃ θεὶς ὄντα βληθῆναι ἠνέσθαι δι' ἔθος. τὰ δὲ ἄλλα [λοιπὸν] μετὰ λόγου ἕπεται ἅπαντα. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰωάννης πρόσωπον ἔλεγε σκῆνα αὐτὸν εἶπεν· ὅτι οὐκ ἔστιν ἄξιος λῦσαι τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος, καὶ τὰ ἄλλα πάντα· οἷς, ὅτι κριτής ἐστι, καὶ κατ' ἀξίαν ἀποδίδωσιν ἑκάστῳ, καὶ πνεῦμα πρόσεξε δαψιλὲς ἅπασιν· ἵνα, ὅταν ἴδῃς αὐτὸν ὅτι τὸ βάπτισμα ἐρχόμενον, μηδὲν ταπεινὸν ὑποπτεύσῃς. διὰ τοῦτο καὶ πρόσθετα

14 Αὐτὸν διεκωλύει λέγων· ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός μέ;

Επειδὴ γὰρ τὸ βάπτισμα μετανοίας ἦν, καὶ εἰς κατηχεῖσθαι τῶν πεπλημμεληκότων ἐτέθη, ἵνα μή τις νομίσῃ, ὅτι καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν τοιούτων γνώμης ὅτι Ἰορδάνην ἔρχεται, προδιορθοῦται αὐτὸν, τῷ τε ἀμνὸν κεκλέσθαι, καὶ λυτρωτὴν τῆς καὶ τοῦ οἰκουμένου ἁμαρτίας ἁπάσης. ὁ γὰρ τὰ πάντων τῶν τῶν ἀνθρώπων κρίματα δυνάμενος ἀνελεῖν, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς δυνάμενος ἦν. διὰ δὴ τοῦτο οὐκ εἶπεν· ἴδε ὁ δυνάμενος· ἀλλ' ὁ πολλῷ πλέον ἦν, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἵνα μὴ τοῦτο κἀκεῖνο μὴ πάσης δέξῃ πληροφορίας, καὶ δοξάσθεις ἴδῃς, ὅτι ἑτέρα ἦν οἰκονομία, ὅτι τὸ βάπτισμα ἔρχεται· διὸ καὶ ἐλθόντι αὐτῷ ἔλεγε· ἐγὼ χρείαν ἔχω τοῦ σὲ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός μέ; καὶ οὐκ εἶπε, καὶ σὺ βαπτίζῃ τὸν ἐμόν (καὶ γὰρ [καὶ] τοῦτο ἔδειτο εἰπεῖν) ἀλλά τί; καὶ σὺ ἔρχῃ πρός μέ; τί οὖν ὁ Χριστός; ὅπερ ὅτι τὸ Πέτρου πεποίηκεν ὕστερον, τοῦτο καὶ τότε ἐποίησε. καὶ γὰρ ὁ σκῆνος διεκώλυεν αὐτὸν νίψαι σοῦ πόδας· ἀλλ', ἐπεὶ ἤκουσεν, ὁ ποιῶ νῦν, σὺ οὐκ οἶδας, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα, καὶ, ὅτι οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ, ταχέως ἀπέσῃ τοῦ τόπου, καὶ πρὸς τὸ σαυτοῦ μετέσῃ. καὶ οὗτος ὁμοίως πάλιν, ἀκούσας,

15 Ἄφες ἄρτι· ὅπου γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην,

Εὐθέως ὑπήκουεν. ἐν γὰρ ἀμέτρως ἦσαν φιλόνεικοι· ἀλλὰ καὶ τιω ἀγάπην ἐπεδείκνυντο, καὶ τιω ὑπακοήν, καὶ πάντα πείθεσθαι ἐμελέτων τῷ διδασκάλῳ. σκόπει δὲ πῶς ἐντεῦθεν αὐτὸν

αὐτὸν σπάργη, ἀφ' ὧν μάλιστα ὑποπίπτουσι τὰ γινόμενα. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, οὕτω δικαιοῦν ἐστιν, ἀλλ' οὕτω πρέπον ἐστίν. ὅπερ γὰρ ἀνάξιον αὐτοῦ μάλιστα " ἐνόμιζε τοῦτο, τοῦτο καὶ τοῦ δούλου βαπτισθῆναι, τοῦτο μάλιστα τέθεικε τὸ πρὸς σκῆψιν αὐτῷ προφερόμενον. ὥσπερ οὖν ἔλεγεν· οὐχ ὡς ἀπρεπὲς τοῦτο φεύγεις καὶ προφασιλύεις; " πρὸς τοῦτο μὲν οὖν οὐ φησιν, ἆφες, ἀλλὰ καὶ μάλιστα πρέπον ἐστί. καὶ οὐχ ἁπλῶς εἶπεν, ἄφες· ἀμφὶ δὲ, ἄρτι, προσέθηκεν. οὐ γὰρ διηνεκῶς τοιοῦτα ἔσται, φησὶν, ἀλλ' ὀλίγα με ἐν τούτοις οἷς ὑπέθημας· ἄρτι μόνον ὑπόμενον τοῦτο. εἶτα καὶ δείκνυσι πῶς οὗτο πρέπον ἐστί· πῶς οὖν πρέπον ἐστίν; ὅτι νόμον πληροῦμεν ἅπαντα· ὅπερ οὖν δηλῶν, ἔλεγε, πᾶσαν δικαιοσύνην. δικαιοσύνη γάρ ἐστιν ἡ τῶν ἐντολῶν ἐκπλήρωσις. ἐπεὶ οὖν πάσας τὰς ἄλλας ἐντολὰς λυύσαμεν, φησι, τοῦτο ὃ " ὑπολείπεται μόνον, ἵνα προσθῶμεν καὶ τοῦτο. καὶ γὰρ ἦλθεν λύσαι τὴν ἀρχαίαν τὴν ὑπὸ τῇ παιδαγωγίᾳ νόμου κειμένην. δεῖ τοίνυν προσθεῖναι με αὐτὸν πάντα πληρώσαντα, καὶ ὑπερλάμπουσαν ὑμᾶς τῆς καταδίκης, οὕτως αὐτὸν ἀναπαῦσαι. πρέπον οὖν ἐστὶν ἐμοὶ πληρῶσαι νόμον ἅπαντα· ὅπερ καὶ πρέπον ἐστὶ λῦσαι τὴν καθ' ὑμῶν " ὑπὸ τῷ νόμῳ γεγραμμένην κατάραν. ἀμφὶ γὰρ τοῦτο καὶ σάρκα ἀνέλαβον, ὃ προειρήμεθα.

Τότε ἀφίησιν αὐτόν. 16 Καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εὐθὺς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος. καὶ ἰδοὺ, ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοὶ, καὶ εἶδε τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον, ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν. Επειδὴ γὰρ πολλῷ μείζονα αὐτὸν τοῦ Ἰωάννου ἐνόμιζον, ἀμφὶ τὸ μὴ εἶναι " ἐρήμῳ πόντα περαιτέρω τοῦ χρόνου, καὶ ἱερέως ἐνός, καὶ σωλῆνι περικεῖσθαι τοιαύτῃ, καὶ πόθεν ἔδει τὸ βάπτισμα καλεῖν, καὶ ἀπὸ ποίας τετυχθαι τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἀπὸ τελετῆς χορηγοῦ ἐνός (ὁ γὰρ τῆς προφητείας ὄχλος οὐδέπω πᾶσι καταδηλος ἦν) καὶ ἀμφὶ τὸ ἐν οἰκίᾳ περαιοῦσθαι, καὶ μετὰ πόντων " ἀναστρέφεσθαι, καὶ τῷ κοινῷ τούτῳ ἐθνητὰ περικεῖσθαι, ἐλαίῳνα αὐτοῦ ἐνός) σωθῆναι, οὐδὲν οὐδέπω τῶν ἀπορρήτων εἰδότες σκεύων συνέβη ἢ βαπτισθῆναι αὐτὸν σὺν τοῦ Ἰωάννου (ὅπερ τούτῳ μᾶλλον ἐβεβαίου τὸν σύνοιαν, εἰ καὶ μηδὲν τῶν προτέρων ἦν. σημεῖον γάρ ὅτι ἐστὶ μόνου τῶν πολλῶν ἓν ἦν· εἰ δὲ γάρ, εἰ μὴ τῶν πολλῶν ἓν ἦν, οὐκ ἂν μετὰ τῶν πολλῶν ὅπου τὸ βάπτισμα ἦλθεν· ἐκεῖνος γὰρ μείζων αὐτοῦ καὶ πολλῷ θαυμαστότερος) ἵν' οὖν μὴ αὐτὴ χορτήσῃ περὶ τοῖς πολλοῖς ἡ δόξα, καὶ οἱ οὐρανοὶ ἀνοίγονται βαπτισθέντος αὐτοῦ, καὶ τὸ πνεῦμα κάθεται, καὶ φωνὴ μετὰ τοῦ πνεύματος κηρύττουσα τοῦτον τὸν μονογενοῦς τοῦ ἀξίαν. ὅπερ γὰρ ἡ φωνὴ ἡ λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, περὶ τοῖς πολλοῖς μᾶλλον ἁρμόσειεν ἐδόκει ἂν Ἰωάννῃ (ὁ γὰρ προσέθηκεν, οὗτος ὁ βαπτίζομενος, ἀλλ' ἁπλῶς οὗτος· καὶ τὸ ἀκροατῶν ἕκαστος περὶ τοῦ βαπτίζοντος μᾶλλον, ἢ τοῦ βαπτιζομένου ἐνόησαν αὐτοῦ τοιοῦτον, ἅμα τε αὐτὸ τὸ βαπτισθὲν τὸ ἀξίωμα, ἅμα τε τὰ εἰρημένα ἅπαντα) ἦλθε τὸ πνεῦμα ἐν εἴδει περιστερᾶς, τῇ φωνῇ ἔλαχεν ὅτι Ἰησοῦ, καὶ πᾶσι δῆλον ποιοῦν, ὅτι οὗτος, οὐ περὶ Ἰωάννου τοῦ βαπτίζοντος, ἀλλὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ βαπτιζομένου εἴρηται. καὶ πῶς, φησιν, οὐκ ἐπίστευσαν τούτων γινομένων; ὅτι καὶ ὅτι Μωϋσέως πολλὰ γέγονε θαύματα, εἰ καὶ μὴ ἴσασιν, καὶ μετὰ πόντα σκῆνα καὶ τὰς φωνὰς καὶ τὰς σάλπιγγας καὶ τὰς ἀστραπὰς, καὶ μόχθον ἐκάλυπτον, καὶ ὡς Βεελφεγὼρ ἐτελέσθησαν. καὶ αὖθις ὅτοι οἱ τότε πρόντες, καὶ Λάζαρον θαυμασάντα ἰδόντες, τοσοῦτον ἀπέχον πίστευσαν τῶν τοῦτα ἐργασαμένων, ὅτι καὶ αὐτὸν ἀνελεῖν ἐπεχείρησαν πολλάκις. εἰ τοίνυν τοσοῦτον ὀφθαλμῶν ὁρῶντες νεκρῶν ἀνάστασιν, οὕτως ἦσαν πονηροὶ, τί θαυμάζεις, εἰ φωνῇ οὐκ ἐνδέξονται φερομένῃ ἄνωθεν; ὅταν γὰρ ἀγνώμων ἡ ψυχὴ καὶ διεστραμμένη, καὶ τῶν τῆς βασκανίας κατεχομένη νοσήματι, οὐδενὶ ἔοικε τούτων· ὥσπερ οὖν ὅταν ἀγνώμων ἡ, μὴ πίστεως ἅπαντα δέχεται, καὶ τούτων οὐ σφόδρα δῆλον. μὴ τοίνυν τοῦτο εἴπῃς, ὅτι οὐκ ἐπίστευσαν· ἀλλὰ σκῆνος ζητεῖ, εἰ μὴ πόντα γέγονεν ἀφ' ὧν αὐτοῦ πιστεῦσαι ἐχρῆν. καὶ γὰρ ἀπὸ τοῦ προφήτου ἀπὸ τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀπόντων τούτων ζωντι θησι Θεὸς πόθεν τῆς ἀπολογίας ὁ Θεός. ἐ-

πειδὴ γὰρ ἀπόλλυσθαι ἔμελλον Ιουδαῖοι καὶ ἑκάτερ παραδίδοσθαι κελεύσει, ἵνα μὴ ἵνα ἀπὸ τ
Ησ. ιθ. ἐκείνων πομπείας τιμὴ αὐτὸ ἀμβαλὴ παρέχοιδ', φησιν· Οτι τί με ἔδει ποιῆσαι τῷ ἀμ-
πελῶνι τούτῳ, καὶ οὐκ ἐποίησα; τοῦτο δὴ καὶ ἐνταῦθα σκέπει· Τί ἔδει ἡμέσθαι καὶ οὐκ
ἐλθέτω; Ἐ Εἰ ποτε ἦ λόγοι ἡμοιτο παρὰ τῆς τοῦ Θεοῦ παρουσίας, τούτῳ κέχρησο τῷ ξίφει
τῆς ἀπολογίας παρὰς σοῦ ἀπὸ τῆς "πολλῆς κακίας ἀμβαλλειν αὐτὴν ὑπὸ χειρωθέντας. 5 χ. τὴν πολλὴν
ὅρα γοῦν, οἷα παράδοξα ἔχει, καὶ τῶν μελλόντων παροίμια. Οὐκ ἔτι γὰρ παράδεισος, ἀλλ' ὑ-
μετέρος δυοίγεται. ἀλλ' ὁμὶ παρὰς Ιουδαίους λόγος Εἰς ἕτερον ἡμῶν ὑπορκείσθω καιρόν·
νυνὶ ἦ, τοῦ Θεοῦ ζωεργοῦντος ἡμῶν, ὅτι τὰ παρακείμενα Ⓜ λόγου ἀγάγωμεν. καὶ βαπτι-
σθεὶς ὁ Ιησοῦς, εὐθὺς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἠνεῴχθησαν αὐτῷ Ⓖ οὐρανοί. Τίνος οὖν
ἕνεκεν αὐεῳχθησαν Ⓖ οὐρανοί; ἵνα μάθῃς, ὅτι καὶ σὺ βαπτιζομένου τοῦτο γίνῃ, παρὰς τὴν ἄνω 10
πατρίδα τοῦ Θεοῦ σε καλοῦντος, καὶ πείθοντος μηδὲν κοινὸν ἔχειν παρὰς τὴν γῆν. Εἰ ἦ μὴ
ὁρᾷς, μὴ ἀπιστήσῃς. καὶ γὰρ ὁ παροιμίοις ἀεὶ τῶν παραδόξων καὶ πνευματικῶν παραγμά-
των αἰσθητὰ φαίνονται αἱ ὄψεις καὶ σημεῖα τοιαῦτα, οἷα σοῦ αἰσθητότερον ἀμβλυωπούντος καὶ
χρῄζοντος ὄψεως αἰσθητῆς, καὶ μηδεμίαν ἔννοιαν ἀσωμάτου φύσεως λαβεῖν δυναμένους, πρὸς
ἦ τὰ ὁρατὰ μόνον ἐπτοημένους· ἵνα, κἂν μὴ ταῦτα μὴ γλῶ ταῦτα, τὰ ὄξ αὐτῶν δηλωθέντα 15
ἄπαξ καὶ σὺ δέξῃ τῇ πίστει. καὶ γὰρ ὅτι τῶν ἀποστόλων ἦχος ἐγένετο πνοῆς χ. δέξοντα
βιαίας, καὶ ὄψεις γλωσσῶν πυρίνων ἐφάνησαν· ἀλλ' οὐ διὰ σοῦ ἀποστόλους, ἀλλὰ διὰ σοῦ παρ-
όντας τότε Ιουδαίους. ἀλλ' ὅμως εἰ καὶ μὴ αἰσθητὰ γίνῃ σημεῖα, τὰ ὄξ αὐτῶν δηλωθέντα ἄ-
παξ καταδεχόμθα· ἐπεὶ καὶ ἡ παρουσία διὰ τοῦτο τότε ἐφάνη, ἵν' ὥσπερ διὰ δακτύλου τι-
νὸς δείξῃ τοῖς πρόσθεν καὶ τῷ Ιωάννῃ Ⓜ υἱὸν τοῦ Θεοῦ· οὐ μόνον ἦ διὰ ὅτι, ἀλλ' ἵνα καὶ σὺ μά- 20
θῃς, ὅτι καὶ ὅτι σὲ βαπτιζόμενον τὸ πνεῦμα ἔρχεται. λοιπὸν ἦ ἡμῖν αἰσθητὴς οὐ χρεία ὄ-
ψεως, τῆς πίστεως ἀντὶ πάντων ἐρχούσης. τὰ γὰρ σημεῖα οὐ τοῖς πιστεύουσι, ἀλλὰ τοῖς
"ἀπιστοῦσι. διὰ τί ἦ οὖν εἶδεν περιστερᾶς; ἤμελεν τὸ ζῷον καὶ κεκραγέν. ἐπεὶ οὖν καὶ τὸ πνεῦ- χ. ἀπίστοις.
μα παραπλησίως ὄστι πνεῦμα, διὰ τοῦτο οὖν τούτῳ φαίνεται· ἄλλως ἦ, καὶ παλαιᾶς ἡμᾶς ἀνα-
μιμνήσκει ἱστορίας. καὶ γὰρ ναυαγίου ποτὲ κοινοῦ τὴν οἰκουμένην κατακλυσθέντος ἅπασαν, καὶ 25
τοῦ γένους ἡμῶν κινδυνεύοντος ἀφανισθῆναι, ὅστε ἐφάνη τὸ ζῷον, καὶ τὴν λύσιν ὁ χειμαρρος
ἔδειξε, καὶ χλάδον φέρει ἐλαίας, τὴν κοινὴν τῆς οἰκουμένης γαλήνην εὐηγγελίσατο· ἄνθρ πόλ-
λα τύπος τῶν μελλόντων ἦν. καὶ γὰρ ὅτε πολλῷ χεῖρον τὰ τῶν ἀνθρώπων διέκειτο, καὶ πολ-
λῷ μείζονος ἡμωείας ἄξιοι ἦσαν. ἵν' οὖν μὴ ἀπογνῷς, ἀναμιμνήσκει σε τῆς ἱστορίας ἐκεί-
νης. καὶ γὰρ τότε τῶν παραγμάτων ἀπογνωσθέντων, γέγονε λύσις ἧς καὶ διόρθωσις· ἀλλὰ τότε 30
διὰ ἡμωείας, νῦν ἦ διὰ χάρετος καὶ δωρεᾶς ἀφάτου. διὰ τοῦτο καὶ τὸ περιστερὰ φαίνεται, οὐ
χλάδον ἐλαίας φέρουσα, ἀλλὰ τὴν πάντων τῶν κακῶν ἐλευθερωτὴν ἡμῖν δεικνύουσα, καὶ χρη-
σάς τινα τοιαύτην ἐλπίδας. οὐδὲ γὰρ ἀπὸ κιβωτοῦ ἀνθρώπων ὀξάγλη ἕνα, ἀλλὰ τὸν
οἰκουμένην ἅπασ εἰς τὴν ἀρετὴν ἀναγλ φαῆσα, καὶ ἀντὶ "χλάδου ἐλαίας τὴν ὑποθεσίαν τῆς χ. δαλὸν
χαρᾶς τῆς οἰκουμένης καμίζει γῆν. σκόπησας τοίνυν τὸ μέγεθος τῆς δωρεᾶς, μὴ ἦ ἐλάττονα 35
αὐτὴν τῶν ἀξίων νομίσῃς εἶ), διὰ τοῦ τοιαύτη φανεῖσαν ὄψ. καὶ γὰρ ἀκούω τινῶν λεγόν-
των, ὅτι ὅσον ἀνθρώπου καὶ περιστερᾶς τὸ μέσον, τοσοῦτον τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ πνεύματος.
ὅπερ ὁμὶ σὲ τῇ ἡμετέρᾳ φύσει, τὸ ἦ σὲ ὄψ περιστερᾶς ἐφάνη. Τί οὖν πρὸς ταῦτά ὅστιν
εἰπεῖν; ὅτι ὁ μὲν υἱὸς τοῦ Θεοῦ φύσιν ἀνθρώπου ἀνέλαβε· τὸ ἦ πνεῦμα οὐ φύσιν ἀνέλαβε
περιστερᾶς. διὰ τοῦτο καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς οὐκ εἶπεν, ὅτι σὲ φύσει περιστερᾶς, ἀλλ' σὲ εἴδει 40
περιστερᾶς. Οὐκοῦν οὐδὲ μὴ ταῦτα ὠφθῇ σὲ τούτῳ τῷ σχήματι, ἀλλὰ τότε μόνον. εἰ ἦ
διὰ τοῦτο ἐλάττονα αὐτὴν τῶν ἀξίων φῂς εἶ), εὑρεθήσεται καὶ τὰ χαρίσμ κ Ⓜ λόγου τοῦ-
τον ἀμείνω πολλῷ, καὶ τοσοῦτον, ὅσον περιστερᾶς ἀετός· καὶ γὰρ εἰς "ταύτην καὶ ἑνὸς ἁγίου χ. αὐτὴν
ματι θῆναι τὸν ὄψιν. καὶ Ⓖ ἄγγελοι ἦ ἀμείνους πάλιν· καὶ γὰρ σὲ σχήματι ἀνθρώπου πολλάκις
ἐφάνησαν.

ἐφάπτεται. ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστι. καὶ γὰρ ἕτερα οἰκονομίας ἀλήθεια, καὶ οὐκ ἀεὶ τὰ αὐτὰ πρέπει συγκαταβάσεις. μὴ τοίνυν ἀχθέσῃς μάτην ἀεὶ τῷ εὐεργέτῃ, μηδὲ τοῖς ἐνδυτοῖς ἀμείνου τοῦ πηλοῦ σοι τῆς μακαριότητος δωρησαμένου. ὅπου γὰρ ὑφέσεως ἀξίωμα, ἐκεῖ καὶ ἡ τῶν κακῶν αἵρεσις, καὶ ἡ τῶν ἀγαθῶν ἀπόνοια δόσις. διὰ δὴ τοῦτο, ὃ μὲ Ἰουδαϊκὸν παύεται βάπτισμα, ὃ δὲ ἡμέτερον ἐρχόμενον λαμβάνομεν· καὶ ὅπερ ὅτι τῷ πάθει γέγονε, τοῦτο καὶ ὅτι τῷ βαπτίσματος συμβαίνει. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖ ἀμφότερα μεταλήψῃ, ὃ μὲ ἀπέπαυσε, τοῦ δὲ ἐρχομένου δέδεκται· καὶ ἐνταῦθα πάλιν πληρώσας ὃ Ἰουδαϊκὸν βάπτισμα, ὁμοῦ καὶ τὸ τῆς ἐκκλησίας ἁγίου πνεύματος ἀνοίγνυσιν, ὥσπερ ἐπὶ μιᾶς τραπέζης τότε, οὕτως ἐνὶ πο-
χ. σεσωδώκε. τάμῳ νῦν καὶ τῷ σκιᾷ ἐπιστομίσας, καὶ τῷ ἀληθείᾳ" παρεδείς. πνεύματος γὰρ χά-
10 ριν τοῦτο ἔχει τὸ βάπτισμα μόνον· ὃ δὲ Ἰωάννου, ταύτης ἔρημον τῆς δωρεᾶς ἦν. διὰ δὴ τοῦτο ὅτι μὲ τῶν ἄλλων τὰ βαπτιζομένων οὐδὲν τοιοῦτον ζητεῖται, ὅτι ὁ αὐτὸ μόνου τοῦ μέλλοντος ἦν
χ. βαπτίσματι. παραδιδόναι· ἵνα μὲ τῶν εἰρημένων καὶ τοῦτο μάθῃς, ὅτι οὐχ ἡ καθαρότης τοῦ" βαπτίζοντος, ἀλλ' ἡ δύναμις τοῦ βαπτιζομένου τοῦτο ἐποίησε. Τότε γοῦν καὶ ⓐ ἄγγελοι ἀνεῴχθησαν, καὶ ὃ πνεῦμα ἐπῆλθεν. ἀπὸ γὰρ τῆς παλαιᾶς λοιπὸν ὅτι τῶν κρείττονι δόξαν πολιτείαν ἡ-
15 μᾶς, ταῖς τε πύλαις ἡμῶν ἀνοίγνυσι ταῖς ἄνω, καὶ πνεῦμα πέμπων ἐκεῖθεν, καλεῖ εἰς τὴν ἐκεῖ πατρίδα· καὶ οὐχ ἁπλῶς καλεῖ, ἀλλὰ καὶ μετ' ἀξιώματος τοῦ μείζονος. ὁ γὰρ ἀπέλθοις καὶ ἀγγελικὴν ἐποίησε, ἀλλὰ υἱὸς Θεοῦ κατασκευάσας καὶ ἁγιασθέντα, ὅπως ἕλκει πρὸς ἐκεῖνα τῶν λῆξιν ἡμᾶς.

Ταῦτ' οὖν εἰπόντες ἅπαντα, καὶ τῆς ἁγιότητος τοῦ καλοῦντος, καὶ τῆς πολιτείας τῆς ἐκεῖ, ΗΘΙΚΟΝ
20 καὶ τῆς τιμῆς τῆς δοθείσης ἄξιον ὑπόδειξαι βίον, τῷ κόσμῳ σωφρονῆσαι καὶ σωφρόνως αὐτὸν
χ. ἑαυτῷ, "σαυτῷ, τῶν τοῦ ἀγγέλου πολιτεύου πολιτείαν μετ' ἀκριβείας ἁπάσης· μηδὲ, ὅπερ ὃ σώμα σου μὴ μετέσχε πρὸς ⓐ ἄγγελον, νομίσῃς ἔχειν τι κοινὸν πρὸς τὴν γῆν. τῇ γὰρ κεφαλῇ αὐτῷ ἔχεις καθημένῃ. καὶ ἅμα τοῦτο ὃ πρότερον σὲ ταῦτα παραμυθούμενος ὁ δεσπότης, καὶ τοῦ ἀγγέλου ἀγαγών, ὅτε σε αὐθαδῶν ἀπῆλθεν ἐκεῖ· ἵνα δὲ πρὸ τῆς ἀνόδου τῆς ἐκεῖσε
25 μάθῃς, ὅτι δυνατόν σοι τὴν γῆν ὡς ⓐ ἄγγελον οἰκεῖν. μεθώμεθα τοίνυν τὴν εὐγλωττίαν τὴν ἐμὴν τὴν ἀνθρωπίνην, ἵν' ἐδραίαν ὦμεν ἐξ ἀρχῆς, καὶ τὰ ἐκεῖ βασίλεια καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν ὑπιζήτωμεν, καὶ πάντα τὰ σκηνώματα σκιὰν ὄναρ εἶναι νομίζωμεν. οὐδὲ γάρ, εἰ βασιλεὺς τις τῶν ὅτι τῆς γῆς πλουσίων ὄντα ἐστρατευμένον λαὸν, ὑὸν ἐξαίφνης ἐποιήσατό σε, τὴν κληρονομίαν
χ. αὐτοῦ, καὶ τὴν βασιλείαν τῆς "κληρονομίας τῆς σῆς ἐνόησας αὐ· καίτοιγε ὁ πολὺ τὸ μέσον ἐκεῖ. μὴ
30 τοίνυν μηδὲ σκηνώματα λογίζου τι τῶν παρόντων. καὶ γὰρ ὅτι πολλῷ μείζονι σκληρότητος. "ὅταν γὰρ ὁ κληρονόμος, ὁ τῶν ἀγγέλων δεσπότης" ᾖ, τὰ ὄντα διδόμενα ἀγαθὰ, καὶ λόγον καὶ ἐξουσίαν ἐπιφανῆ πᾶσαν (ὁ γὰρ ἀπὸ γῆς εἰς γῆν σε μεθίστησι, καθάπερ ὁ βασιλεὺς, ἀλλ' ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανὸν, καὶ ἀπὸ φύσεως θνητῆς εἰς ἀθάνατον δόξαν καὶ ἀῤῥησίαν, ὅτε δυναμένην μόνον φθονεῖσθαι καλῶς, ὅταν αὐτῆς ἀπολαύσωμεν) τοιού-
35 των οὖν τοίνυν μέλλων μετέχειν ἀγαθῶν, χεῖρόν μοι μέμνησαι καὶ τὰ σκηνώματα φαντασίας αὐτέχη; καὶ ὁ νομίζεις ἅπαντα ταῦτα ὁρώμενα τῶν τὰ τοιαῦτα ῥᾳθύμων βλέπεσθαι ἐστί) ; καὶ πῶς ἄξιος φανήσῃ ταύτης τῆς τιμῆς ; ποίαν ἔξεις ἀπολογίαν εἰπεῖν ; μᾶλλον δὲ ποίαν ὁ δώσεις δίκην, μετὰ τοσαύτην δωρεὰν ὅτι τὰ πρότερον ἐμετὸν πρέχων ; οὐκ ἔστι γὰρ ὡς ἀνθρωπος ἁπλῶς, ἀλλ' ὡς υἱὸς Θεοῦ ἁμαρτάνων κολάζῃ, καὶ γένεται σοι ὃ τῆς ὑμῶν μάγους, ἐφόδι-
40 ον τιμωρίας μείζονος. καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς οὐχ ὁμοίως δούλους ἁμαρτανόντας, καὶ υἱὸς ὃ αὐτὸ πλημμελοῦντας κολάζομεν· καὶ μάλιστα, ὅταν μεγάλα πρὸς ἡμᾶς" εὐεργετούμενοι τυγχάνωσιν.
χ. ὧν ἐργετούμενοι τυγχάνουσιν. Εἰ γὰρ ὁ παιδεύσειν λαχὼν, δίκαι μέλλει παιδαγωγὸν τοσαῦτα μετὰ τῶν υἱῶν ἐπιτρέψειν δεινά, ⓐ ἄγγελον ἀπολαβόντες ἡμεῖς, καὶ παρ' μονογενῆ υἱὸν συγκληρονόμοι, τίνα ἐξομεν συγγνώμην, ὅπου μετὰ τῶν πρώτων πρεσβευόντες ; οὐκ ἔστι γάρ, Γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ.

γῆν

γλῶ ἀπελθόσῃ, ἢ ἐργᾶ τὴν γλῶ, ἢ ἁ πρότερα ἀκρασόμθα σκάφα, ἀλλὰ καὶ πολλῷ τῶ-
των χαλεπώτερα, ὃ σκότος ὃ ἐξώτερον, καὶ δεσμὰ τὰ ἄλυτα, ⟨W⟩ σκώληκα ⟨W⟩ ἰοβόλον, τ̃
βρυγμὸν τ̃ν ὀδόντων· καὶ μάλα εἰκότως. ὁ γὰρ μηδὲ ἐργασίᾳ τοσαύτῃ ἡμόμθος βελ-
τίων, δικαίως ἂν τὴν ἑκάτην καὶ χαλεπωτέραν " δοίη δίκην. ⟨W⟩ ἠνοιξέ ποτε καὶ ἔκλεισε ⟨W⟩ ἠρε- χ. λύσω
νὸν ὁ Ηλίας, ἀλλ' ὥστε ὑετὸν καταγαγεῖν καὶ ἀναστεῖλαι· σοὶ δ' οὐχ ὕστως ἀνοίξεται ὁ οὐρανός, ἀλλ' 5
ὥστε ἀναβῶναί σε ἐκεῖ. καὶ ὃ δὴ μεῖζον, οὐχ ὥστε ἀναβῶναι, ἀλλ' ὥστε καὶ ἑτέρους ἀναγαγεῖν, ἐ-
ὰν βληθείης. τοσαύτην σοι παρρησίαν καὶ ἐξουσίαν ὁ τοῖς " ἐαυτ̃ ἕδωκεν ἅπασιν. ἐπεὶ οὖν χ. αὐτῶ
ἐκεῖ ἡμ̃ν ἡ οἰκία, ἐκεῖ πολὺ τὰ ἀποθνήσκοντα, καὶ μηδὲν ἐνταῦθα καταλείπωμεν, ἵνα μὴ αὖ-
τὰ ἀπολέσωμεν. ἐνταῦθα μὲν γὰρ καὶ " κλαῦσαι ἔσται καὶ μοχλοὺς, καὶ μυρίας χ. κλαῦ-
ἐπιζήσης οἰκέτας, ἢ πρώτων παρελθὼν τῶν καταγράφων, καὶ τοὺς τ̃ν βασκάνων ἐκφύγῃς ὀφ- 10
θαλμούς, καὶ τοὺς ὄπας, καὶ τὴν ἀπὸ τ̃ς χρόνου γινομένην ἀπώλειαν (ὅπερ ἀδύνατον) "τ
γοιῶν θάνατον ἢ ἀφανεύξῃ ποτέ, ἀλλ' ἀφαιρεθήσῃ) ἅπαντα ἐκεῖνα ἐν μιᾷ καιρο῀ ῥοπῇ· ἢ
οὐκ ἀφαιρεθήσῃ) μένον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς τ̃ν ἐχθρῶν πολλάκις παρελεύσῃ χεῖρας. διὸ
ἢ εἰς ἐκεῖνα παρελεύσῃ τὴν οἰκίαν, πρώτων δυώτερος ἔσῃ. ὅτε γὰρ κλαῦσαι οὐκ ἔστι φύ- 15
γας καὶ μοχλοὺς ὑπιδεῖναι δεῖ. τοιαύτη τ̃ς πόλεως ἐκείνης ἡ δύναμις· ὥστως ἄσυλον ὃ
χωρίον ὄστι, καὶ φθορᾶ καὶ πορνείᾳ πάσῃ ἄβατον τ̃τον ὑφέστηκε. πῶς οὖν οὐκ ἐχάτης αἰσ-
χίας, εἶτα ἐκεῖ " ἀπόλλυ) καὶ ἀφανείρεται καὶ ἀποτίθεμθα, σωρεύειν ἅπαντα· εἶτα ἢ ἀνέ- χ. ἀπόλλυται
πταφα μένει καὶ πλείω γίνῃ, ἐνταῦθα μηδὲ ὃ πολλοστὸν ἀπολίθεσθαι μέρος· καὶ ταῦτα ⟨W⟩ καὶ ἀλόγιστα
ἅπαντα μέλοντας ἐκεῖ βιώσασθαι χρόνον; ἀλλὰ τοῦτο καὶ ἕλληνες ἀπιστοῦσι τοῖς πρ̃ ἡμῶν λε-
γομένοις. ἀφ' ὧν γὰρ πεφάτομεν, οὐκ ἀφ' ὧν λέγομεν, τὴν πρ̃ ἡμῶν ἀπόδειξιν λαμ- 20
βάνειν ἐθέλουσι· καὶ ἐπειδὴ ἴδωσιν οἰκίας οἰκοδομουμένους λαμπρὰς, καὶ περιβόλους κα-
τασκευαζομένους, καὶ λουτρὰ καὶ ἀγορὰς ὠνουμένους, οὐκ ἐθέλουσι πιστεύειν, ὅτι πρὸς ἑτέραν
πρ̃εσκευασάμθα πόλεως ἀποδημίαν. εἰ γὰρ τοῦτο ἴσ῀, φασὶν, ἅπαντα τὰ ἐνταῦθα ἂν ὠ-
αρυγείσαντες, οὐκ ἐπεφαπίθεντο. καὶ τοῦτο ἀπὸ τ̃ν ἐνταῦθα γινομένων σοφίζονται. καὶ γὰρ
ὁρῶμεν οὖν σφόδρα εὐπόρους ἐν ἐκείναις μάλιστα τ̃ πόλεσιν οἰκίας καὶ ἀγορὰς καὶ τὰ " ἄλ- 25 χ. τοιαῦτα
λα πάντα κεκτημένους, ἐν αἷς ἅπαξ εἶναι μέλλουσιν. ἀλλ' ἡμ̃ς τοίνυν τοιοῦμθα καὶ
τὴν μὴ γλ῀ῆν, ἵν' μικρὸν ὕστερον ἀφίεναι μέλλωμεν, μ῀ πολλ῀ς κλῶμθα τ̃ς κοσμικ̃ς, οὐχὶ
χρήματα μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο εἰσερχόμενοι ἐκ῀ πλέθρων γ̃ς καὶ οἰκημάτων ὀλί-
γων· ἐκ῀ γὰρ ἂν τὸ ⟨W⟩ ἀρκοῦν " παρασκευάσῃ, οὐδὲ καὶ περιττὰ τ̃ς χρείας ἀνεχόμθα δοῦναι, καὶ χ. φιάλας
ταῦτα ὀλίγης αὐτὸν μέλλοντες ὠνεῖσθαι λιμ῀ς, καὶ ὅταν πάντως ἔχειν, εἶτα αὐτὸν ὠπησάμε- 30
θα. διὰ τοι τοῦτο τὴν ἑκάτην δώσομεν δίκην, γυμνοὶ καὶ πένητες ἀπιόντες ἐκεῖ· μᾶλλον γὰρ
οὐκ ἐκ῀ τ̃ς ἡμετέρας σωτηρίας μόνης, ἀλλὰ καὶ ἐκ῀ ὧν ἄλλους τοιούτους ποιοῦμθα, καὶ
ἀπήχθειος ἐκ῀ασησόμεθα συμφορᾶς. ὅταν γὰρ ἴδωσιν ἕλληνες ἐκεῖ ταῦτα ἀσυθάζοντας
τοὺς τοσούτων ἀπολαύσαντας μυστηρίων, πολλῷ μᾶλλον αὐτοὶ τ̃ν παρόντων αὐλίζονται, καὶ 35
πολὺ καὶ σπουδάζει ὅτι τὴν ἡμετέραν κεφαλὴν σωρεύοντες πῦρ. ὅταν γὰρ ⟨W⟩ διδάσκειν αὐ-
τοὺς ὀφείλοντες ἐκ῀φορᾶν τ̃ν φαινομένων ἀπόντων, αὐτοὶ μάλιστα πάντων αὐτοὺς εἰς τ̃
τούτων ἐμβάλλωμεν ὑπιθυμίαν, πότε δυνησόμθα σωθῆναι, τ̃ς ἑτέρων ἀπωλείας καὶ θυ-
σίας ἐκ῀ἐχοντες; οὐκ ἀκούεις τ̃ Χριστοῦ λέγοντος, ὅτι ἀντὶ ἀλλοῦ καὶ λαμπάδων ἀ-
φ῀κεν ἡμᾶς εἰ) ὁ Χριστὸς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ· ἵνα καὶ τοὺς ἁρπάζοντας ἐκ῀ πυφ῀ς ὑπι-
σφίγωμεν, καὶ τοὺς τ῀ μεσίμνῃ τ̃ν χρημάτων ἐσκοτωμένους φωτίζωμεν; ὅταν οὖν καὶ εἰς 40
σκότος αὐλοὺς ἐμβάλλωμεν πλείον, ἐν χρυσοτέρους ποιοῦμθα, ἢς ἔσαι σωτηρίας ἡμῖν ἐλπὶς;
οὐκ ἔστιν οὐδεμία· ἀλλ' " οἰμώζοντες καὶ τοὺς ὀδόντας βρύχοντες, καὶ δεδεμένοι πόδας καὶ χεῖ- χ. κλάοντες
ρας εἰς ὃ τ̃ς γεέννης " ἀπελθυσόμθα πῦρ, μ῀ ὃ κατεργασθῆναι καλῶς ταῖς τ̃ πλούτου καὶ ἐξέλ-
φερνίσι. ζητ῀ οὖν ἐποήσαντες ἅπαντα, τὰ δεσμὰ λύσωμεν τ̃ς τοιαύτης ἀπάτης, ἵνα χ. ὑπόπλεως
δω

μηδὲ

μηδὲ εἰς ὀκλα ἐμπέσωμεν τὰ τῷ πυεί τῷ διδόντα ἡμᾶς τῷ ἀσθές ω. ὁ μὲν γὰρ χρήμασι δουλεύων, καὶ πᾶς ὀνείδη ἀλύσεσι καὶ πᾶς ὀκεῖ δίωκεται ἔσαι ὑπεύθυνος· ὁ δὲ ταύτης ἀπηλλαγμένος τῆς ὀπιθυμίας, ἐκ πόρας τεύξε) τῆς ἐλευθερείας· ἧς ἵνα καὶ ἡμεῖς ὀπιτύχωμεν, πάντα χαλεπὸν τῆς φιλοχρηματίας ζωντες φαντες ζυγὸν, περώσωμεν ἑαυτὰς τοὺς πάντα ὑφαιρόν, χάριτι καὶ φιλαν θρωπία τῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Ομλ. ιγ. 1 ΤΟΤΕ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΑΝΗΧΘΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ἔρημον ὑπὸ τὸ πνεύματος πειρασθῆναι [ὑπὸ τοῦ διαβόλου.]

ΤΟτε· πότε; μετὰ τὸν τῦ πνεύματος καθοδον, μετὰ τὴν φωνὴν τὴν ἐνεχθεῖσαν ἄνωθεν καὶ λέγουσαν· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς ἐν ᾧ ἠυδόκησα. καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν, ὅτι ὑπὸ τῦ πνεύματος τῦ ἁγίου. τῦτο γὰρ αὐτὸν ἐνταῦθά φησιν ἀνάγειν. ὅπερ γὰρ πάντα τοὺς διδασκαλίαν ἡμῶν ἔφαπτέ τε καὶ ὑπερέλπιδε, ἀνέχεται καὶ τῆς ὀκείσε ἀναγωγῆς, καὶ τῆς τοῦ διαβόλου πάλης, ἵνα ἕκαστος τῶν βαπτιζομένων, εἰ μετὰ τὸ βάπτισμα μείζονας ὑπομείνειε πειρασμὸς, μὴ ταραχθῆναι, ὡς παρὰ προσδοκίαν τὰ πράγματος γινομένης, ἀλλὰ μᾶλλον γενναίως πάντα φέρων, ὡς κατὰ ἀκολουθίαν τάντα συμβαίνοντος. καὶ γὰρ ὅπλα τῦτο ἔλαβες ὅπλα, οὐχ ἵνα ἀργῇς, ἀλλ' ἵνα πολεμῇς. διὰ τῦτο οὐδὲ ὑπισχνῶται κωλύει τοὺς πειρασμὸς ὁ Θεός· προῆτον μὲν, ἵνα μάθῃς, ὅτι πολλῷ μείζονας ἰσχυρότερος ἔπειτα, ἵνα μὴ μετεωρίζῃ, καὶ μὴ τῷ μεγέθει τῶν δωρεῶν ἐπαρθῇς, τῶν πειρασμῶν συστέλλειν σε δυναμένων· τρίτον τύτοις, ἵνα ὁ πονηρὸς δαίμων ὀκεῖνος, "ὁ τέως ἀμφιβάλλων περὶ τῆς σῆς" ἀποστάσεως, ἀπὸ τῆς βασάνων τῶν πειρασμῶν πληροφορηθῇ, ὅτι τέλεον αὐτὸν ἐγκαταλιπὼν ἀπέσης· [ὁ] τέταρτον, ἵνα ἰσχυρότερος καὶ σιδήρου πάντος βύτινώτερος ταύτῃ κατασκευασθῇς· πέμπτον, ἵνα ἀποδείξῃ λαβὼν σαφῶς τῶν πιστευθέντων σοι θησαυρῶν. οὐδὲ γὰρ ἂν ἐπῆλθεν ὁ διάβολος, εἰ μή σε ὂν μείζονι ἡμύμενον εἶδε ζημῇ. ὀντεῦθεν γοῦν καὶ ὀξ ἀρχῆς ἐπομένη τῷ Αδάμ, ὅπερ πολλῆς αὐτὸν εἶδεν ἀπολαύσαντα τῆς ἀξίας. διὰ τῦτο προσελάξατο τοὺς τὸν Ιῶβ, ὅπερ σεφανύμενον αὐτὸν καὶ ἀναπαυόμενον ἐθεάσατο παρὰ τῶν ὅλων Θεῦ. ἐ πῶς οὖν, φησιν, ἔυχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν; διὰ τῦτο οὐκ ἀνίονται αὐτὸν ἁπλῶς δείκνυσι τὸν Ιησοῦν, ἀλλ' ἀναμένον κατὰ τὸν τῆς οἰκονομίας λόγον, ἀντιπόμενος διὰ τύτων, ὅτι αὐτὸν οὐκ ὀπιπόθειαν χρὴ, ἀλλ' ἑλκυσθῆναι ἑαυτοῖς θαυμαίως. καὶ ὅσα ποῦ λαβὸν αὐτὸν τὸ πνεῦμα ἀνήγαγε· οὐκ εἰς πόλιν καὶ [εἰς] ἀγορὰν, ἀλλ' εἰς τὸν ἔρημον. ὅπερ γὰρ τὸν διάβολον ὀπιπόθειαν ἐβύλετο, ὁ διὰ τῆς πείνης μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ τόπου δίδωσιν αὐτῷ λαβεῖν. τότε γὰρ μάλιστα ὀπιλίθεται ὁ διάβολος, ὅταν ἴδῃ μεμονωμένους καὶ καθ' ἑαυτὸν ὄντας, ὅπου καὶ τῇ γυναικὶ παρὰ τὸν ὄφιν" ἐπέλετο, μόνην αὐτὴν ἀπολαβών, ἐ τὸν ἀνδρὸς χωρεὶς ὖσαν εὑρών. ὅταν μὲν γὰρ μῦ ἕτερον ὄντας ἴδῃ καὶ συλλεχροτημένους ὁμοίως θαρρῇ, οὐδὲ ἔπεισι. διὸ χρὴ μάλιστα καὶ διὰ τοῦτο μετ' ἀλλήλων ἀντιλαμβάνεσθαι σωνεχῶς, ὥστε μὴ εὐχειρώτους εἶναι) τῷ διαβόλῳ. εὑρὼν τοίνυν αὐτὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἐρήμῳ ἀδάπτῳ (ὅτι γὰρ τοιαύτη ἡ ἔρημος ἴσως, ὁ Μαρκος ἐδήλωσεν εἰπών, ὅτι μετὰ τῶν θηρίων ἦν) ὅσα μῦ ὅσπερ ὑπερέρχεται κακουργίας ἐ πονηρίας, καὶ ποῖον πατρὸς καιρόν. οὐδὲ γὰρ πιστεύομεν, ἀλλὰ πειρᾶται ὑπερέρχεται· ἵνα σὺ μάθῃς, ἡλίκην ἡ πίστις καλὸν, καὶ πῶς ὅπλον ὀστὶ κατὰ τοῦ διαβόλου μέγιστον, καὶ ὅτι μετὰ τὸ λοιδορεῖν ὁ πυφὴ καὶ μέθη καὶ πραπέζη πληθύσῃ, ἀλλὰ πίστεως προσέχειν δεῖ. διὰ γὰρ τῦτο καὶ αὐτὸς ἐπέτρεπεν, ἵνα αὐτὸς ταύτης δεόμενος, δηλ' ἡμᾶς παιδεύων.

ὅπερ

ὅπῳ γὰρ τὰ ἁμαρτήματα τὰ τοῦ λαοῦ, ὁ μαςὶρ δουλεύειν εἰσήγαγε. ὥσπερ ἂν εἴ τις νοσοῦντα ὑγιῆ ποιήσας, κελεύοι μὴ ποιεῖν ἐκεῖνα, ἐξ ὧν ἡ νόσος γέγονεν, ὅπως δὴ μὴ ἐπιτρῶθα καὶ αὖθις μὴ ὁ λοιμὸς ἡσιέιδη εἰσήγαγε. καὶ γὰρ καὶ τὴν Ἀδὰμ ἡ ἀκρασία τῆς μαςρὸς ἐξέβαλε τοῦ παραδείσου, καὶ τὸν κατακλυσμὸν τὸν ὀπὶ τοῦ Νῶε αὕτη πεποίηκε, καὶ τὸν Σοδόμων πυρωνὺς αὕτη κατήγαγεν. Εἰ γὰρ ἡ πορνείας ἔγκλημα ἰῶ, ἀλλ' ὅμως ἐκατέρας τῆς κο- 5
Ιεζ. 16. μη. λάσεως ἡ ῥίζα ἐντεῦθεν ἐφύη. ὅπερ καὶ ὁ Ιεζεκιὴλ αἰνιττόμενος ἔλεγε· Πλιὼ τοῦτο ὃ ἀνόμησε Σοδόμων, ὅτι ἐν ὑπερηφανίᾳ καὶ πλησμονῇ ἄρτων καὶ ἐν ἡδυπαθείαις ἐκαπάλων. οὕτω καὶ Ιουδαῖοι τὰ μέγιστα εἰργάσαντο κακά, ἀπὸ τῆς μέθης καὶ τῆς τρυφῆς ὅτι πλεῖον ἀνομίαν ἐξοχείλαντες. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἡσυχίαν τοσαύτην ἄγουσι ἡμέρας, ἡμῖν τὰ φάρμακα τῆς σωτηρίας δεικνύς· καὶ ἐὰν προέρχεται πρωϊτέρω, ὥστε μὴ πάλιν τῇ ὑπερβολῇ τοῦ ἁμαρτήματος ἀπιστηθῆναι τῆς οἰκονομίας τὴν ἀλήθειαν. νῦν μὲν γὰρ τοῦτο οὐκ ἀνέχυσεν, ὅπως καὶ Μωϋσῆς καὶ Ηλίας προσλαβόντες εἰς τοσοῦτον ἴσχυσαν ἐξελθεῖν μήκους, τῇ τοῦ Θεοῦ χειροτόνητοι δυνάμει. Εἰ δὲ πρωϊτέρω προέβη, πολλοῖς ἂν καὶ ἐντεῦθεν ἄπιστος ἔδοξεν εἶναι ἡ τῆς σαρκὸς ἀνάληψις.

2 Νηστεύσας τοίνυν τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ νύκτας τοσαύτας, ὕστερον ἐπείνασε, 15
Λαβὼν αὐτὸν πρόχειρον εἰς ὃ προσελθεῖν, ἵνα συμπλακεὶς δείξῃ πῶς δεῖ προγυμνάζεσθαι καὶ νικᾶν. οὕτω δὴ καὶ ἀθληταὶ ποιοῦσι. τοὺς [γὰρ] μαθητὰς τοὺς ἑαυτῶν διδάσκοντες προγυμνάζεσθαι καὶ νικᾶν, ἐκόντες ἐν ταῖς παλαίστραις συμπλέκονται ἑτέροις, ἐν τοῖς τῶν ἀντιπάλων σώμασι προτρέποντες τοὺτοις θεωρεῖν, καὶ παιδεύεσθαι τῆς νίκης ὧν ζητοῦσιν· ὁ δὴ καὶ τότε ἐγένετο. ὅπως γὰρ ἐβούλετο αὐτὸν ὀπτασίαις εἰς τοῦτο, καὶ ὃ πεινῆν αὐτὸν καταδῆλον ἐποίησε, καὶ προσελθόντα ἐδέξατο, καὶ δόξαν μὲν ἀπαξ καὶ δὶς καὶ τρὶς αὐτὸν κατέρρηξε μετ' εὐκολίας τῆς αὐτοῦ προσποιούσης. ἀλλ' ἵνα μὴ πολλὰς ἔχοντες τὰς νίκας ταύτας, λυμαινώμεθα ὑμῶν τὸν ὠφέλειαν, ἀπὸ τῆς προφητικῆς ἀρξάμενοι προσοδοῦ, ἐκεῖθεν μὴ ἀκριβείας ἀξετάζωμεν. ὅπως γὰρ ἐπείνασε, φησί·

3 Προσελθὼν ὁ πειράζων εἶπεν αὐτῷ, Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. Ἐπειδὴ γὰρ ἤκουσε φωνῆς ἄνωθεν φερομένης καὶ λεγούσης, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἤκουσε δὲ καὶ Ἰωάννου τοσαῦτα περὶ αὐτοῦ μαρτυρουμένου, εἶτα εἶδε πεινῶντα, ἐν ἀμηχανίᾳ λοιπὸν ἦν ὅτε ὅτι ἀληθῶς υἱὸς ἦν θεοῦ καὶ ψευδὴς πίστευσαι ἠδυνάτου δι' ἃ καὶ περὶ αὐτοῦ λεγόμενα, ἠδη αὖ πάλιν προσδέξασθαι ὅτι υἱὸς ἦν τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸ βλέπειν αὐτὸν πεινῶντα· ὅθεν ἐν ἀμηχανίᾳ ἡμῶμεν, ἀμφιβολίας ἀφίσι φωνάς. καὶ ὥσπερ τῷ Ἀδὰμ προσελθὼν προσῆλθε τοῦ ἀρχοῦ πλάτῃ καὶ μὴ ὄντα, ἵνα μάθῃ καὶ ὄντα, οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, οὐκ εἰδὼς σαφῶς τὸ ἀπόῤῥητον τῆς οἰκονομίας μυστήριον, ἐν ᾧ τίς ποτέ ἐστιν ὁ πεῖρων, ἕτερα ὑπεχείρει πλέκειν δόλια, δι' ὧν ᾤετο εἴσεσθαι τὸ κεκρυμμένον καὶ ἀσαφές. ἐν τί φησιν; Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. οὐκ εἶπεν, ὅπως πειρᾷς, ἀλλ' Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, νομίζων ὑποκλέπτειν αὐτὸν τοῖς ἐγκωμίοις. διὰ καὶ τὴν πεῖναν ἐσίγησεν, ἵνα μὴ δόξῃ προσφέρειν αὐτῷ τοῦτο καὶ ὀνειδίζειν. ὁ γὰρ εἰδὼς τὴν οἰκονομουμένων τὸ μέγεθος, αἰσχρὸν αὐτῷ τοῦτο ἐνόμιζεν εἶναι διὰ κολακευόντων αὐτὸν, ὑποπτύλως τὸ ἀξίας μέμνηται μόνης. τί οὖν ὁ Χριστός; ὁ τύφον αὐτοῦ καθαιρῶν, καὶ δεικνὺς οὐκ ἀχρείως ἄξιον ὂν τὸ συμβαῖν, οὐδὲ ἀνάξιον τῆς αὐτοῦ σοφίας, ὅπερ κολακευόντων αὐτὸν ἐκεῖνος ἀπεσίγησε, τοῦτο εἰς μέσον αὐτὸς προφέρει καὶ λέγων·

4 Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος· Οὐκ ἀρχεται ἀπὸ τῆς χρείας τοῦ γαστρὸς ἀνάγκης. σὺ δέ μοι σκόπει τοῦ πονηροῦ δαίμονος ἐκείνου τὴν κακουργίαν, καὶ πόθεν ἄρχεται τῶν παλαισμάτων, καὶ πῶς τῆς οἰκείας οὐκ ὀπολαθάνεται τέχνης. ἀφ' ὧν γὰρ καὶ τὸ πρῶτον ἐξέβαλεν αἰῶθρωπον, καὶ ἑτέρους μυρίους προέβαλε κακοῖς, ἀπὸ τούτων καὶ ἐνταῦθα

ἢ πλέκῃ τὸν δόλον, τῆς κ΄ τῶν γαστέρα ἀκρασίας λέγω. πολλῶν γοῦν ἐστιν ἀκρατεσάμενον μύσπων λεγόντων τὰ μυεῖα δεῖ τῶν χειλίαν κακεῖ· ἀλλ' ὁ Χριστὸς δείκνυς ὅτι τ΄ εὐάρεστον θεῷ αὐτὴ ἡ τυραννὶς καταμαγκάζει τι τῷ μὴ προσκόντων ποιῆν, ἢ πεινᾶν, ἢ ὑπαχθεῖν τῷ ὑπερτάγματι, παιδεύων ἡμᾶς ἐν μηδενὶ πείθεσθαι τῷ διαβόλῳ. ὅπερ γὰρ ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἀντεῖπε τῷ Θεῷ προσέχοντι τῷ νόμον πρὸς ἕωλα, ἐκ παρουσίας σε διδάσκει, καὶν μὴ παραβάσεως ἢ ὁ πρῶτ αὐτὸ κελεύσθμενον, μηδὲ οὕτω πείθεσθαι. ἢ τί λέγω παραβάσεων; καὶν γλῶττί τι χρήσιμον λέγωσιν οἱ δαίμονες, φησι, μηδὲ ὕστερα προσέχε αὐτοῖς. οὕτω γοῦν ἢ τοὺς δαίμονας ἐπεσόμισεν ἐκείνης, κηρύττοντας αὐτὸν υἱὸν Θεοῦ· καὶ ὁ Παῦλος ὁ πάλιν αὐτὸ τοῦτο βοῶσιν ἐπεθύμησε, καίτοι ὂ λεγόμενον χρήσιμον ἦν. ἀλλ' ἐκ παρουσίας ἀπομάζων αὐτοῖς, καὶ ἀποτειχίζων τὸν καθ' ἡμῶν ἐπιβουλίαν, καὶ σωτήρια δόγματα κηρύττοντας ἤλαυνεν, ἐμφράττων αὐτῶν τὰ στόματα καὶ σιγᾶν κελεύων. [καὶ] διὰ τοῦτο οὐδὲ ἐνταῦθα τοῖς λεγομένοις ἐπείθυσεν· "ἀλλὰ τί φησιν; οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος (οὐ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ὅτι δυνατὸς) ὁ Θεὸς καὶ ῥήματι δρέψαι τ΄ πεινῶντα) ἀπὸ τῆς παλαιᾶς φέρων αὐτῷ μαρτυρίαν γραφῆς, ἢ παιδεύων, καὶν λιμοκτονῶμεν, καὶν ὁποιωνοῦν πάσχωμεν, μηδέποτε ἀφίσασθαι τῶν δεσποτῶν. εἰ γὰρ λέγει τις, [ὅτι] ἢ μὴν ἐπιδείξασθαι ἐγείρω, ἐρεῖμεν αὐτῷ, τίνος ἕνεκεν καὶ διὰ τί; οὐδὲ γὰρ ἵνα πιστεύσῃ, ταῦτα ἔλεγεν ἐκεῖνος, ἀλλ' ἵνα ὡς ἤθελε [εἰς] ἀπιστίαν ἐλέγξῃ· ἐπεὶ καὶ τοὺς προφήτας ὕστερον ἠπάτησε καὶ ἐλεγξεν, ὑ σφόδρα πιστεύοντας τῷ Θεῷ. σκληρία γὰρ ὢν εἶπεν ὁ Θεὸς, σκῆνος ὑποφερόμενος, καὶ χειρὰς αὐτοῖς φυσήσας ἐλπίδι, ἢ εἰς ἀπιστίαν ἐμβαλεῖν, ὕστερον καὶ ὢν εἶχεν ἀγαθὸν ἐξέβαλεν. ἀλλ' ὁ Χριστὸς δείκνυσιν ἑαυτὸν μήτε τότε τότε, μήτε ὕστερον τοῖς τὰ αὐτῷ φρονοῦσιν Ιουδαίοις σημεῖα αἰτοῦσιν ὑπνεύοντα, πάντα χοῦ παιδεύων ἡμᾶς, καὶν δυνώμεθά τι ποιῆν, μηδὲν προσάπτειν εἰκῇ καὶ ματίῳ, μηδὲ ἀνάγκης ὑπεικόμενος πείθεσθαι τῷ διαβόλῳ. τί οὖν ὁ μιαρὸς οὗτος πτήξεις, καὶ πείσας μὴ δυνηθεὶς τὸ κελεύσθμενον ποιῆσαι, καὶ ταῦτα πείνης ὑπεικόμενος τοσαύτης; ἐφ' ἕτερον προέισι, λέγων·

6 Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω· γέγραπται γὰρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, καὶ ὅτι χερσὶν ἀροῦσί σε. Τί δήποτε καθ' ἑκάστῳ πεῖραν τοῦτο προσίθησιν, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ; "ὅπερ ὅτι τῶν προτέρων ἐποίησε, τοῦτο δὲ νῦν ποιῆ. ὥσπερ γὰρ τότε διέβαλε τὸν Θεὸν, λέγων, ὅτι ἢ μὲν ἡμέρα φάγητε, διανοιχθήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ, διὰ τοῦτων δεῖξαι βουλόμενος, ὅτι ἠπάτηται καὶ πεπλανήθησαν, καὶ οὐδὲν εἰσιν εὐεργετημένοι· οὕτω δὴ δὲ ἐνταῦθα τὸ αὐτὸ τοῦτο αἰτεῖται, λέγων, ὅτι εἰκῇ σε ἐκάλεσεν υἱὸν καὶ ἠπάτησε τῇ δωρεᾷ. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἔστι, πεπλάνηται ἡμῖν ἀποδείξει τοῦ τῆς δυνάμεως οὗ ἐκείνης. εἶτα, ὅπερ ἀπὸ γραφῶν αὐτῷ διελέχθη, καὶ αὐτὸς τῶν προφητῶν παρέχει μαρτυρίαν. πῶς οὖν ὁ Χριστὸς οὐκ ἠγανάκτησεν, οὐδὲ προσώκωσθη, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιεικείας πάλιν ἀπὸ τῶν γραφῶν αὐτῷ διελέγετο, λέγων,

7 Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου; Παιδεύων ἡμᾶς, ὅτι τοῦ διαβόλου οὐ δεῖ σημείων, ἀλλὰ διὰ αἰτιακίας καὶ μακροθυμίας προσγίνεσθαι χρή, καὶ μηδὲν προσῆκ ἐπιδείξῃ ποιῆ καὶ φιλοτιμίαν ἁπλῶς. σκέπει γὰρ αὐτὸ τὸ αἰσχρὸν καὶ ἀπὸ τῆς μαρτυρίας αὐτῆς ἧς προσήγαγε. αἱ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ Κυρίου προενεχθεῖσαι μαρτυρίαι, σφόδρα ἁρμοδίως ἀμφοτέροις ἐῤῥωται· αἱ δὲ πρὸς ἐκείνου, ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, καὶ ὑδὲ τοῖς προκειμένοις τὸ προσῆκον" αἰτιῶνται. ὁ γὰρ δὴ τὸ γεγράφθαι, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, παραινεῖ ῥίπτειν ἑαυτὸν καὶ κρημνίζειν· ἄλλως δὲ, οὐδὲ περὶ τοῦ Κυρίου τοῦτο εἰρημένον ἐστίν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν τέως οὐκ ἤλεγξε, καίτοιγε ὑβριστικῶς αὐτὸν ζητοῦντος τὴν λόγῳ καὶ σφόδρα ἐνδυτίως. οὐδὲν γὰρ παρὰ τοῦ υἱοῦ ὃ Θεοῦ ζητοῦντα αἰτεῖ, ἀλλὰ διαβόλου καὶ δαιμόνων τὸ βάλλειν ἑαυτὸν κάτω· [ὃ] Θεοῦ δὲ καὶ τοὺς χαμαιζήλους ἀνίστησιν. εἰ γὰρ δυνάμεν

μὴν ὑπεδείξαθαι ἔδει, ὄχ ἑαυτὸν ῥιπτοῦντα εἰκῇ καὶ χρημνίζοντα, ἀλλ' ἑτέρους σῴζοντα. ὃ δὲ ἑαυτοὺς ῥίπτειν εἰς φάραγγας καὶ χρημνοὺς, τῆς ἐκείνου φαλακρότητος ἐστιν· οὕτω γοῦν ὁ [παρ' αὐτοῖς] πλοῦτος ποιεῖ πάντα χοῦν. ἀλλ' ὁ Χριστὸς καὶ τούτων εἰρημένων, οὐδέπω ἑαυτὸν ἐκκαλύπτει, ἀλλ' ὡς ἂν θεσπέσιος τέως αὐτὸν ἀμφιλέγει. τὸ γὰρ εἰπεῖν, οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, καὶ τὸ, οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου, σφόδρα ἑαυτὸν ἐκκαλύπτοντος ἦν, ἀλλ' ἕνα τῶν πολλῶν διαλύοντος. μὴ θαυμάσῃς δέ, εἰ ὑφ' ὧν Χριστῷ ἀμφιλεγόμενος πειρᾶται πολλάκις. καθάπερ γὰρ οἱ πυκλεύοντες, ὅταν χειρίας δέξωνται πλησίας, ἅμα τῷ ἐρρέθαι πολλῷ καὶ σκοτοῦσθαι πείθονται· οὕτω δὴ καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας πληγῆς σκοτωθείς, ἁπλῶς καὶ ὁπωσοῦν φθέγεται, καὶ πρόεισιν ὅπου τῶν τελωνῶν τὸ συνέδριον. 8 Καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν εἰς ὄρος ὑψηλὸν, δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας *, 9 καὶ φησι· πάντα ταῦτά σοι δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι. 10 Τότε λέγει αὐτῷ *· ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ. γέγραπται γὰρ, Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.

Ἐπειδὴ γὰρ λοιπὸν εἰς τὸν πατέρα ἠμύρτομε, καὶ ἐκείνου πάντα αὐτὸ λέγων εἶναι, καὶ Θεὸν ἐσπουδάζεν ἑαυτὸν ἀποφῶαι, ὡς δημιουργὸν τοῦ παντὸς, ὅτε ἐπετίμησε καὶ οὐδὲ τότε μὴν σφοδρότητος, ἀλλ' ἁπλῶς, ὕπαγε [ὀπίσω μου] Σατανᾶ· ὅπερ καὶ προέσχημα μᾶλλον ἦν, ἢ ἐπιτίμησις. ὁμοῦ τε γὰρ εἶπεν αὐτῷ, ὕπαγε, καὶ δραπετεύσαν αὐτὸν ἐποίησεν. ὅτε γὰρ ἑτέρους πειρασμοὺς προσήγαγε. καὶ πῶς ὁ Λουκᾶς φησιν, ὅτι πάντα συνετέλεσε πειρασμόν; ἐμοὶ δοκῇ καὶ κεφάλαια τῶν πειρασμῶν αὐτῶν, πάντα εἰρηκέναι, ὡς καὶ τῶν ἄλλων ὧν τούτοις προειλημμένων. καὶ γὰρ μυρία συνέχονται κακὰ, ταῦτά ὅστι, ὃ μαρὶ δουλεύειν, ὃ προσκυνεῖν δόξαν ἢ ποιεῖν, ὃ χρημάτων μανίαν ὑποβύθιον εἶ). ὅπερ οὖν καὶ ὁ μιαρὸς οὗτος συνιδὼν, ὃ πάντων ἰσχυρότερον ὕστερον τέθηκε, τὴν τοῦ πλείονος ἐπιθυμίαν, ἄνωθεν μὴν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὠδίνων ἐλθεῖν ὅπου τοῦτο, ἕκαστον ἦν ὕστερον τηρῶν, ὡς τὰ ἄλλων δυναστότερον ὄν. καὶ γὰρ οὗτος αὐτὸς τῆς πάλης ὁ νόμος· καὶ δυνάμενα μᾶλλον ἰσοσκελίζειν, ταῦτα προσάγει ἕκαστοι ὅπερ καὶ ὅπου τοῦ Ἰωὰβ ἐποίησε. δεῖ δὴ καὶ σοῦ ἀπὸ τῶν δοκούντων εὐτελεστέρων εἶ) καὶ ἀδυνατεστέρων ἀρξάμενος, ὅπου τὸ ἰσχυρότερον προεῖσι. πῶς οὖν τοῦτο προεγνώσθαι δεῖ; ὅτως ὡς ὁ Χριστὸς ἐπαίδδυσεν, ὅτι Θεὸν κατὰ φθόνον καὶ μήτε σὺ λιμῷ καταπονεῖσθαι, πιστεύοντας δὲ δυναμένῳ καὶ δεῖ λόγου τέφειν· μήτε σὺ οἷς ἂν ἀφθονώτερον ἀγαθοῖς, πειράζειν Θεὸν δεδωκότα, ἀλλ' ἀρκεῖσθαι τῇ ἄνωθεν δόξῃ, τῆς ἀνθρωπίνης οὐδένα ποιουμένους λόγον, καὶ πάντα χοῦν τῆς χρείας τὸ περιττὸν ἀτιμάζειν. οὐδὲν γὰρ οὕτω δι' ἀβολίαν ἀποπίπτειν ποιεῖ, ὡς τὸ τοῦ πλείονος ἐφίεσθαι καὶ πλεονεξίας ἐρᾶν. καὶ τοῦτο καὶ ἀπὸ τῶν νεῶν ἠμομυθῶν ὅστιν ἰδεῖν. καὶ γὰρ καὶ νεῶν εἰσιν οἱ λέγοντες, ταῦτά σοι πάντα δώσομεν, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς *, ἀνθρωποι μὴν ὄντες τῇ φύσει, ὄργανα δὲ ἐκείνου γενόμενοι. ἐπεὶ καὶ ὅτε καὶ δι' ἑαυτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἑτέρων αὐτῷ προσῆει. ὅπερ καὶ ὁ Λουκᾶς δηλοῖ ἔλεγεν, ὅτι ἕως καιροῦ ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ, δηλονότι μὴ ταῦτα δεῖ τῶν οἰκείων αὐτῷ ὀργάνων προσῄει.

11 Καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσῆλθον, καὶ διηκόνουν αὐτῷ. Ηνίκα γὰρ τὰ τῆς προσβολῆς ἐγίνετο, οὐκ εἴασεν αὐτοὺς φαίνεσθαι, ὥστε μὴ ταύτῃ σοβῆσαι τὸν ἄγγελον. ὅπου δὲ αὐτὸ ἅπασι λεγεῖν καὶ δραπετεύσαι προεσκεύαζε, τότε φαίνονται σκιοὶ· ἵνα μάθῃς καὶ σὺ, ὅτι καὶ σὲ μὴ ταῦτα κατ' ἐκείνων νίκας ἀγγέλοι δέξοιτο), προτοιοῦντες καὶ δρυφορεῖν τὸ ἅπασιν. ὅτου γοῦν καὶ τὸν Λάζαρον, μὴ τὸν κάμνοντα τῆς πονηρίας καὶ τοῦ λιμοῦ καὶ τῆς πενιχρείας ἀπάσης, ἀγγέλοι λαβόντες ἀπῆλθον. ὅπερ γὰρ ἔφθην εἰπών, πολλὰ ὁ Χριστὸς ὑπεδείκνυται νεῦσι, ὧν καὶ ἡμεῖς ἀπολαύειν μέλλομεν.

ΘΕΙΚΟΝ Ἐπεὶ οὖν ταῦτα πάντα δεῖ σε γένεσθαι, ζήλωσον καὶ μίμησαι τὸν νικῶντα. καὶ προσελθὼν

ἐλθῃ σοί τις τῶν τοῦ δαίμονος ἐκείνου θεραπόντων, ὀνειδίζων καὶ
λέγων, Εἰ θαυμαστὸς εἶ καὶ μέγας, μετάγησον τὸ ὄρος, μὴ ταράχθῃς μηδὲ θορυβηθῇς· ἀγ-
χ. ὕπερ λὰ [καὶ] μὴ ὀπτεικείας ἀποκρίναι καὶ εἶπε, " ὥσπερ τοῦ διαβόλου σε ἥκουσας λέγοντος· οὐκ
ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου. καὶν ἐκεῖνος δίξαι καὶ δυνατείδω περιβαλλόμενος καὶ
χ. κυλίῃ 5 χρημάτων πλῆθος ἄπειρον," κελεύσῃ περισκοπεῖν, ζῆλι πάλιν ἡμιαίως. οὐδὲ γὰρ ὅτι τὸ
χρυσοῦ διακόσια πρώτων ἡμῶν τοῦτο πεποίηκεν ὁ διάβολος μόνον, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέ-
χ. ὑπὸ ραν ἐφ' ἑκάστου τῶν ἐκείνου δούλων ταῦτας περιστάγει τὰς μηχανάς, οὐκ ἐν ὄρεσι μόνον" καὶ
ἐν ἐρημίαις, ἀλλὰ καὶ ἐν πόλεσι, καὶ ἐν ἀγοραῖς, καὶ ἐν δικαστηρίοις· καὶ οὐδὲ δι' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ
διὰ τῶν συγγενῶν ἡμῖν ἀνθρώπων. Πῶς οὖν δεῖ πιστὸν; ἀπιστεῖν αὐτῷ καθόλου, καὶ τὰς ἀκο-
10 ὰς ἀποφράττειν, καὶ χαλκεύοντα μισεῖν, καὶ ὅταν μείζονα ἐπαγγέλληται, τότε μειζόνως ἀποστρέ-
φεσθαι. ἐπεὶ δὲ πρὸ Εὔδου, ὅτε μάλιστα ἐπῆρε τὰς ἐλπίσι, τότε κατέβαλε, καὶ τὰ μέγιστα
χ. ἐδέξατο εἰργάσατο κακά. καὶ γὰρ ἐχθρός ἐστιν ἀσυνδος, καὶ πόλεμον ἀκήρυκτον" ἀνεδέξατο περὶς
ἡμᾶς· καὶ οὐχ ὕστως ἡμῖς ἀσυνδαζόμθα ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ὡς ἐκεῖνος ὑπὲρ τῆς
ἀπωλείας τῆς ἡμετέρας. ἀποστραφῶμθα τοίνυν αὐτὸν, μὴ ῥήμασι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔργοις,
15 μὴ διανοίᾳ, ἀλλὰ καὶ πράξεσι, καὶ μηδὲν ποιῶμθα τῶν ἐκείνῳ δοκούντων. οὕτω γὰρ πάντα
ποιήσομθα τὰ τῷ Θεῷ δοκοῦντα. ὃς γὰρ καὶ ἐπαγγέλλεται πολλὰ, οὐχ ἵνα δῷ, ἀλλ' ἵνα λάβῃ· ἐπαγ-
γέλλεται δὲ ἁρπαγῆς, ἵνα ἀφέλῃ· βασιλείαν καὶ δικαιοσύνην· καὶ τί θησιν, ὥσπερ τινὰς παγίδας
καὶ θηρατρα, θησαυρεῖς ἐν τῇ γῇ, ἵνα καὶ τούτων καὶ τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀποστερήσῃ θησαυρῶν·
* ἡμᾶς βούλεται δὲ * ἐν ταῦθα πλουτεῖν, ἵνα μὴ πλουτήσωμθα ἐκεῖ. καὶν μὴ δυνηθῇ δι' ἐμὲ πλού-
20 τον τῆς ἐκείνου λήξεως ἡμᾶς ἐκβαλεῖν, ἑτέραν ἔρχεται τὴν διὰ τῆς πενίας ὁδόν· ὅπερ ὅτι τοῦ
Ἰὼβ πεποίηκεν, δῆλον καὶ ἐξ ἐκείνου, ὅτι οὐδὲν αὐτὸν ὁ πλοῦτος ἠδίκησε, διὰ τῆς πενίας πλέ-
κει τὰ δίκτυα, ἐκεῖθεν αὐτὸν παρειέσθαι προσδοκῶν· οὐ τί γοῦν δύνοιτ' ἂν ἀνοητότερον; ὁ γὰρ
πλοῦτον δυνηθεὶς ἐνεγκεῖν σωφρόνως, πολλῷ μᾶλλον πενίαν οἴσει γενναίως. ὃς ὁ πτωχῶν
χ. πόσει. οὐκ ὀπτυμθα χρημάτων, οὐδὲ ἀπόντα" ζητήσειεν. ὥσπερ οὖν οὐδὲ ὁ μακάριος τότε ἐ-
25 κεῖνος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πενίας λαμπρότερος ἐγένετο πάλιν. τὰ μὲν γὰρ χρήματα ἴσχυσεν ἀ-
φελέσθαι ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνος· τὴν δ' ἀγάπην τὴν πρὸς Θεὸν οὐ μόνον ἀφε-
λεῖν οὐκ ἠδυνήθη, ἀλλὰ καὶ δυνατωτέραν ἐποίησε, καὶ πάντων αὐτὸν γυμνώσας, πλείο-
σιν ἐποίησε κομᾶν ἀγαθοῖς· διὸ καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ ἦν. ὅσῳ γὰρ πλείοις ἐπήγαγε πληγάς,
τοσούτῳ τότε δυνατώτερον ἐώρα γινόμενον. διὸ δὴ πάντα ἐπελθὼν ὃς διαχωδωνίσας,
30 ὅπερ πλέον οὐδὲν ἴσχυσεν, ὅτι δὲ παλαιὸν ὅπλον ἔδραμε, τὴν γυναῖκα, καὶ προσωπεῖον ὑ-
ποδύεται κηδεμονίας, καὶ τὰς συμφορὰς ἐπιτραγῳδεῖ τὰς ἐκείνου σφόδρα ἐλεεινῶς, καὶ
χ. γον. προσαποίησιν ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς τῶν ἐκείνου κακῶν τὴν ὀλεθρίαν ἐκείνην εἰσάγει
συμβουλίαν. ἀλλ' οὐδὲ ὥστε ἐχρώτησε. ὃς γὰρ ἔγνω αὐτοῦ ὁ δόλεαρ ὁ θαυμαστὸς
ἐκεῖνος ἀνὴρ, ὃς μὴ πολλῆς τῆς ζημίας τὴν διὰ ἐκείνης φλεγομένην γυναῖκα ἐπεσόμι-
35 σεν· ὁ δὴ καὶ ἡμᾶς χρὴ ποιεῖν· καὶν ἀδελφοὶ, καὶν φίλοι γνήσιοι, καὶν γυναῖκα, καὶν ὁντινα-
οῦν τῶν ἀναγκαιοτάτων ἡμῖν παρόδυς, φθέγξηταί τι τῶν ὑ προσηκόντων, μὴ ἀπὸ τοῦ προ-
σώπου τοῦτο λέγοντος δέχεσθαι τὴν συμβουλήν· ἀλλ' ἀπὸ τῆς συμβουλῆς τῆς ὀλε-
θρίας τὸν ταῦτα λέγοντα ἀποστρέφεσθαι. καὶ γὰρ καὶ νῦν πολλὰ τοιαῦτα ποιεῖ, καὶ συμπα-
θείας προβάλλεται προσωπεῖον· καὶ δοκεῖ μὲν βίους εἶναι, τὰ δ' ὀλέθρια καὶ διηνεκῶν
40 χαλεπώτερα εἶναι ῥήματα. τὸ μὲν γὰρ ὅτι βλάβην κολάζειν, ἐκείνου· τὸ δ' ὅτι ὠφε συμ-
χ. ὑπὲρ. φέροντι παιδεύειν," Θεοῦ. μὴ δὴ προδαλιζώμθα, μηδὲ ὦμεν πάντως ὑπὲρ " ἄνετον
χ. ἀνετον ὅτι ζητῶμθα βίον. οὗ γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει, φησίν. ὥστε ὅταν ἀπραγμοσύνης ἀπο-
λαύωμθα καὶ πονηρίαν ζῶντες, τότε μάλιστα ἀλγῶμθα. ἀεὶ μὲν γὰρ ἁμαρτάνοντας δεδοι-
κέναι χρὴ μάλιστα δέ, ὅταν μηδὲν πάσχωμθα δεινόν. ὅταν μὲν γὰρ τῆς μέρος ἀπαντᾷ τοῖς

ὑμωείας ὁ Θεός, κύφιω ἡμῖν" ποιῆται τὴν ἐπ' τούτων ἔκλισιν· ὅταν γ' ἐφ' ἑκάστου τ̃ πλημμεληθέντων μακροθυμῇ, εἰς μεγάλην ἡμᾶς τοῖς" αὐτοῖς ὑπευθύνους ταμιεύεται δίκην. εἰ γὰρ τοῖς" κατορθοῦσιν ἀναγκαῖον ἡ θλῖψις, πολλῷ μᾶλλον τοῖς ἁμαρτάνουσιν. ὅσα γοῦν πόσης μακροθυμίας ἀπολαύσας ὁ Φαραὼ, ἑκάστην ὕστερον ἐπ' ἀπόντων ἔδωκε δίκην· πόσα ὁ Ναβουχοδονόσορ πλημμελήσας, ἐως τῷ τέλει ὃ πᾶν ἐξέπιεν. καὶ ὁ πλούσιος, ἐπεὶ μηδὲν ἔπαθεν ἀνάξιον δεινόν, διὰ αὐτὸ τοῦτο μάλιστα γέγονεν ἄθλιος, ὅτι τυφήσας ἐν τῷ πρόσκαιρῳ βίῳ, ἀπῆλθεν ἐκ τῶν πάντων τούτων δώρων δίκην, ἔνθα οὐδὲ παραμυθίαν ἐν ὀργῇ τοῦ κακοῦ. ἀλλ' ὅμως εἰσί τινες οὕτω ψυχροὶ καὶ ἀσκοποι, ὡς τὰ ἐνταῦθα ὑπιζητεῖν" ἀεὶ μόνον, καὶ τὰ καταγέλαστα ἐκεῖνα λέγειν ῥήματα· ἀπολαύσω τῶν πρόσκαιρων πάντων, ἐν τότε" σκέψομαι ἐως τῶν ἀθλίων· χαείσομαι τῇ ματαιότητι, δουλεύσω ταῖς ἡδοναῖς, ἐνδιαχρήσομαι καὶ τῷ παρόντι βίῳ· δίδου μοι τὴν σήμερον, καὶ λαμβάνε τὴν αὔριον. ὦ ἐκ βολῆς ἀνοίας· καὶ τί τραγῳδεῖς καὶ χοίρων ⓐ ταῦτα λέγοντες διαφέρουσιν; εἰ γὰρ οὐκ ὑπὲρ τὴν γαστέρα τὸ πλησίον χρεμετίζοντας οὐκ ἀφίσιν ὁ ἐσθίτης ἀνθρώπους νομίζεσθαι· τίς ἡμῖν ἐγκαλέσει τούτους τραγῳδοὺς καὶ χοίρους καὶ ὄνων ἀνοητοτέρους εἶναι νομίζων, οἳ τὰ τῶν ὁρωμένων" φανερώτερα, ταῦτα ἄδηλα εἶναι νομίζουσιν; εἰ γὰρ μηδενὶ τῶν ἀλλων πιστεύεις, τοῖς δαίμοσι μᾶλλον τοῖς ὑπὸ [τὴν] βλασφημίαν τὴν ἡμετέραν ἅπαντα καὶ λέγουσι καὶ πράττειν μεμαθηκόσιν. οὐ γὰρ δὴ ἐκεῖς τοῦτο ἀνέτρεψε· ὅτι οὐ πάντα ὥστε αὐξῆσαι τὴν ῥαθυμίαν ἡμῶν πεφάτευσι, καὶ ⓦ τῆς γεέννης ἐκλύσαι φόβον, καὶ ἀπιστηθῆναι τὰ ἐκεῖ δικαστήρια. ἀλλ' ὅμως ⓐ ταῦτα βουλόμενοι, βοῶντες καὶ ὀλολύζοντες πολλάκις ἐκεῖ βασανίσεις ἀναχηρύττουσι. πόθεν οὖν ταῦτα λέγουσι, καὶ σκιαπία ὧν βάλλονται φθέγγονται; ἀδαμόθεν ἄλλοθεν, ἀλλ' ἐκ τῶν πλείονα κατανοῦειν ἀναγκαίων. οὐ γὰρ ἂν ἠβουλήθησαν ἑκόντες ὁμολογεῖν, ἀδηλ' ὅτι κατὰ νεκρῶν ἀνθρώπων βασανίζονται, ἀδηλ' ὅτι ὅλως πάσχουσί τι δεινόν. πῶς τί οὖν μοι ταῦτα εἴρηται; ὅτι δαίμονες ὁμολογοῦσι γέενναν, ⓐ βουλόμενοι ἀπιστεῖσθαι γέενναν· σὺ γ' ὁ τοσαύτης ἀπολαύων ἡμῖν καὶ ἀπορρήτων κατανοήσας μυστηρίων, οὐδὲ ἐκείνης μνήμην, ἀλλὰ καὶ τούτων ἀγνωμονέστερος γέγονας; καὶ Ἰὼς ἦλθεν ἐκ τῶν ἐν ἅδου, φησί, ⓒ ταῦτα ἀπήγγειλεν; ἀπὸ γὰρ τῶν ὑφεωμένων Ἰὼς πεφεύγετο, καὶ εἶπεν ὅτι Θεός ἐστιν ὁ τὰ πάντα δημιουργήσας; ὅθεν γ' ψυχὴν ἔχομεν πόθεν δῆλον; εἰ γὰρ δὴ τοῖς ὁρωμένοις μέλλεις πιστεύειν, ⓒ ἐκεῖ θεοῦ, καὶ ἐκεῖ ἀγγέλων, καὶ ἐκεῖ νοὸς ⓒ ἐκεῖ ψυχῆς" ἀμφιβάλλεις, καὶ οὕτω σοι πάντα οἰχήσεται τὰ τῆς ἀληθείας δόγματα. κρίτοιτε εἰ ζῶις φανεροῖς πιστεύειν βούλει, ζῶις ἀοράτοις μᾶλλον, ἢ τοῖς ὁρωμένοις πιστεύειν δεῖ. εἰ γὰρ καὶ ἐκδέδοξον ὃ εἰρημένον, ἀλλ' ὅμως ἀληθές, καὶ ἐκδικὰ τοῖς νοῦν ἔχουσι σφόδρα ὡμολογημένον. ⓐ μὴ γὰρ ὀφθαλμοὶ πολλὰ σφάλλονται), οὐκ ἐν τοῖς ἀοράτοις" μόνοις (οὐδὲν γὰρ οὐδὲ ἴσασιν) ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς οἷς δοκοῦσιν ὁρᾶν, καὶ σχήματος, ⓒ ἀέρος, καὶ σχέσεως ἀλλοχρόου τεταραγμένης, ⓒ θυμοῦ, καὶ φερνίδος, καὶ μυρίων ἑτέρων ἐμποδιζόντων αὐτῇ τὴν ἀκρίβειαν· ὁ γ' τῆς ψυχῆς λογισμός, αὐτὸ φῶς δέξη) τὸ θεῖον γραφῶν, ἀκριβέστερον καὶ ἀνεξαπάτητον τῶν ὄντων ἔσται κριτήριον. μὴ δὴ μάτην ἑαυτὸν ἀπατῶμεν, μηδὲ ἐως τῆς ῥαθυμίας τὸ βίου τῆς σχολῆς τῶν τοιούτων λογισμῶν δογμάτων, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν τῶν δολερῶν χαλεπώτερον ἑαυτοῖς ὑπισωρεύσωμεν πῦρ. εἰ γὰρ μὴ ὅστις κρίσις, μηδὲ εὐθύνας δώσομεν τῶν πεπραγμένων, οὐδὲ τιμὰς τῶν πεπονημένων ληψόμεθα, σκόπησον" οἵ τείνει τὰ τῆς βλασφημίας ὑμῶν, ὅταν λέγητε ⓦ δίκαιον Θεὸν καὶ φιλάνθρωπον καὶ ἥμερον τοσούτους πόνους καὶ ἱδρῶτας ὑπορᾶν. καὶ πῶς ἂν ἔχοι ταῦτα λόγον; εἰ γὰρ ⓒ μηδαμόθεν ἄλλοθεν, ἀπὸ γοῦν τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν τὴν ζῶν ταῦτα" συλλογίζου, καὶ τότε ὄψῃ τὸ ἄτοπον. κἂν γὰρ μυριάκις ἦς αὐτὸς ὠμὸς καὶ ἀπάνθρωπος ⓒ θηρίων αὐτῶν" ἀγελαιότερος, οὐκ ἂν ἔλθοι ⓦ οἰκέτην ⓦ εὔνουν καὶ ἡμόμενον τελευτῶν ἀφῆναι ἄτιμον, ἀλλὰ καὶ ἐλευθερίας ἀμείψεις καὶ χρημάτων δωρεᾶς. καὶ ὅπως" αὐτὸς λοιπὸν ἀπιὼν

οὐδὲν

χ. ποιεῖ

χ. ποιήσεις

χ. καταρθῶσι

χ. τούτων

χ. ἄμεινον, σκύψ-

χ. φανώτερα ἄδηλα

ἴσ. ἀμφιβαλλεῖς·

χ. μόνον

χ. ἕν τίσιν τὰ

χ. λογίζου

χ. ἀλογώτερος

χ. κληρονόμους τῆς οὐσίας

σὸν δὲν δύνασαι εἰς αὐτὸν ἐργάσασθαι ἀγαθόν, τοῖς μέλλουσι σε κληρονομεῖν τὴν οὐσίαν ὀπισκήπτοις; σὸν αὐτό, δεόμενος, σὸν κελεύων, πρᾶγμα ποιῶν, ὥστε μὴ μεῖναι αὐτὸν ἀγέραστον. Εἶτα σὺ μὲν ὁ πονηρός, ὅτι χρηστὸς καὶ φιλάνθρωπος γέγονε πρὸς σὲ οἰκέτην· ἡ δὲ ἄπειρος ἀγαθότης, ὁ Θεός, ἡ ἄφατος φιλανθρωπία, ἡ τοσαύτη χρηστότης, τὸν οἰκέτας τὸν ἑαυτῆς τὸν περὶ Πέτρον καὶ Παῦλον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, τὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν δι' αὐτὸν λιμοῦ ξένους, δεσμοῦ ὄντας, μαστιζόντας, καταπονουμένους, ἀηδίοις πράγμασι περιπίπτοντας, ἀποθνήσκοντας, τοσαῦτα πάσχοντας, ἃ μηδὲ ἀριθμῆσαί ἐστι, ἀστεφανώτους περιόψεται; καὶ ὁ μὲν ἀγωνοθέτης Ὀλυμπιονίκαις ἀναρρήτοις καὶ στεφανοῖ, καὶ ὁ δεσπότης τὸν οἰκέτην, καὶ ὁ βασιλεὺς τὸν στρατιώτην, καὶ ἕκαστος ἁπλῶς τὸν θεραπεύσαντα αὐτόν, οἷς δύνασαι; ἀμείβεται κλῆσις· ὁ δὲ Θεὸς μόνος μὴ τὰς τοσούτους ἱδρῶτας καὶ πόνους, καὶ μικρὸν, καὶ μέγα αὐτοῖς ἀγαθὸν ἀποδώσων· ἀλλ' οἱ δίκαιοι καὶ εὐσεβεῖς ἐκεῖνοι, καὶ πᾶσι ἀρεταῖς ἐπηλλαγμένοι, ἐν τοῖς αὐτοῖς κείσονται τοῖς μοιχοῖς, καὶ πορνοκόποις, καὶ ἀνδροφόνοις, καὶ τοιχωρύχοις; καὶ πῶς ταῦτα ἔχρην ἂν λέγειν; εἰ γὰρ μηδὲν μεῖζον τοῦ σπουδῆναι ἀποδημίᾳ ἐστὶν, ἀλλὰ μέχρι τῶν πρώτων τὰ ἡμέτερα, ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐκεῖνοι τούτοις· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐν τοῖς αὐτοῖς. εἰ γὰρ καὶ μὴ ταῦτα ἐν τοῖς αὐτοῖς κεῖται τοῦ σπουδῆναι λόγου, ἀλλ' ἐνταῦθα ἐν ἀνέσει μέν ἐστι, ἐν κολάσει δὲ ἐκεῖνοι τῶν πρώτων γενέσθαι χρόνον. Ἐπεὶ πῶς τοῦτο τύχοιμι, λίαν ὠμὸς ἂν δεσπότης καὶ ἀπηνὴς ὅπου πρὸς τὸν αὐτοῦ ποτε ἐβουλεύσατο θεραπόντων καὶ συνοικόων; Εἶδες τῆς ἀβουλίας τὸν ὑπερβολήν, καὶ πρὸς τελευτὰς ὁ λόγος ἔστι; Οὐκοῦν εἰ καὶ μηδαμόθεν ἄλλοθεν βούλῃ, ἀπὸ τούτων τῶν λογισμῶν παιδεύθητι, ἀπαλλάγηθι τῆς ποιηρᾶς ταύτης ὑπονοίας, καὶ φεῦγε κακίαν, καὶ τὸν ὑπὲρ [τῆς] ἀρετῆς μὴ τούτου πόνων. Ἴσθι δὲ ὅτι μέχρι τοῦ πρώτου βίου τὰ ἡμέτερα ἔστηκε. καὶ τις ἐρωτᾷ σε· Τίς ἐλθὼν ὑπῆγειλε τὰ ἐκεῖ; Εἰπὲ πρὸς αὐτόν· ἀπόστολος μὲν οὐδεὶς (οὐ γὰρ δή, καὶ πολλάκις, ἄτε κερματίζων καὶ ἐπαίρων τὸ πρᾶγμα) ὁ δὲ τῶν ἀγγέλων δεσπότης, πρᾶγμα μὴ ἀκριβείας ἐκεῖνα ἀπήγειλε. Διὰ τοῦτο ἡμῖν δεῖ μὴ θεοπρεπῶς, τοῦ μέλλοντος ἡμᾶς αὖθις ἀπαλλάξειν καὶ ἑκάστου βοῶντος [τοῦ] ἡμέτερα, ὅτι καὶ γέενναν ἡτοίμασε, καὶ βασιλείαν προεσκύλασε, καὶ τούτων ἡμῖν ἀποδείξεις πρόκειται σαφεῖς; εἰ γὰρ μὴ ἔμαθε κεῖνον, ἀλλ' αὖ ἐνταῦθα δίκην ἀπήτησε. Ἐπεὶ καὶ αὖθις τοῦτο πῶς μὴ ἔχοι λόγον, τὸ τῶν πονηρῶν τοὺς μὲν κολάζεσθαι, τοὺς δὲ μὴ κολάζεσθαι; εἰ γὰρ μὴ θεοσωποληπτοῦντός ἐστιν ὁ Θεὸς (ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἔστι) τί δήποτε τὸν μὲν ἀπήτησε δίκην, τὸν δὲ ἀφῆκεν ἀνεμφρηπτον ἀπελθεῖν; τοῦτο γὰρ τοῦ χείρονος πάλιν ἐστὶν ἀπορώτερον. Ἀλλ' εἰ βούλεσθε μετ' ἐμοῦ γνωμοσυνῆς ἀκούειν τῶν λεγομένων, καὶ ταύτην λύσομεν τὴν ἀπορίαν. τίς οὖν ἐστὶν ἡ λύσις; Οὐδὲ πρᾶγμα ἐνταῦθα ἀπαιτεῖ δίκην, ἵνα μὴ ἀπογνῶς τὴν ἁμάρτησιν, καὶ ἀπελπίσῃς τὸν κεῖσε, ὡς πρᾶγμα ἐνταῦθα διδόντων λόγον· οὐδὲ πρᾶγμα ἀφίησιν ἀνεμπόδιστον ἀπελθεῖν, ἵνα μὴ πάλιν ἀναισχυντότερον εἰς τὰ πρᾶγματα νομίσῃς· ἀλλὰ καὶ κολάζει, καὶ οὐ κολάζει δι' ὧν μὲν κολάζει, δείκνυσι ὅτι καὶ ἐκεῖ τοὺς οὐ κολασθέντας ἐνταῦθα ἀπαιτήσει λόγον· δι' ὧν δὲ οὐ κολάζει, παρασκευάζων σε πιστεύειν, ὅτι ἔστι τι μετὰ τὸν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν κεφάλαιον φοβερόν. Εἰ δὲ καθ' ὅλων τῶν πρότερον ἡμῖν, σκόλασε ἵνας ἐνταῦθα, σκόλασε δὴ θυμρυτήσε. νεῦε δὲ ὁρᾷς αὐτὸν τοὺς μὲν ὑγιαίνοντας πίνοντα, καὶ ἥλιον ἀνατέλλοντα, καὶ γλυκὺ ἐπιμβλιοῦντα, καὶ θάλατταν χέοντα, καὶ ἀέρα ἁπλοῦντα, καὶ σελήνης ἀτέλεστα δρόμους, τοὺς δὲ ταῖς ὠδαῖς τὸ ἔτος ἀκινήτους ἑλίττοντας νόμους, καὶ τὰ ἄλλα ἅπερ τοῦ νοὸς τοῦ ἐκείνου ἐστὶν ἐναντία μὴ ἀκριβείας ἀνύοντα δρόμον. καὶ γὰρ ἡ Φύσις ἡ ἡμετέρα, καὶ ἡ τῶν ἀγγέλων, τῶν ἐρπόντων, τῶν βαδιζόντων, τῶν πετομένων, τῶν νηχομένων, τῶν ἐν λίμναις, τῶν ἐν πηγαῖς, τῶν ἐν ποταμοῖς, τῶν ἐν ὄρεσι, τῶν ἐν νάπαις, τῶν ἐν οἰκίαις, τῶν ἐν ἀέρι, τῶν ἐν πεδίοις, καὶ φυτὰ, καὶ σπέρματα, καὶ δένδρα, τά τε ἄγρια, τά τε ἥμερα, τά τε ἔγκαρπα, καὶ πρῶτα ἁπλῶς ἕνεκα τῆς ἀκαμάτου κινούμενα χειρὸς ἐκείνης, τὴν ἡμετέραν οἰκονομῶ ζωὴν, οὐ πρὸς

χ. ἀειμνήστου, χ. - θεοῦ

χ. ἀμείβεται

χ. τυμβωρύχοις; χ. πῶς

χ. πῶς

χ. πάγματα

χ. ἀκινήτους

χρείαν μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς φιλοτιμίαν τὴν ἀκριβῆ ἡμῖν ὧν αὐτῶν προεχόμενα. τοσαύτην τοίνυν ὁρῶν εὐλαβείαν (κἀγὼ γοῦν τὸ πολλοστὸν εἰπόμην μέρος) τολμᾷς εἰπεῖν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς τὰ τηλικαῦτα ἐργασάμενος ἀφέστη, ἐν τοῖς χαλεποῖς σε πρόφασι, καὶ μὴ τῶν ὄντων καὶ τῶν χείρων" ἀφίησι τελευτήσαντα κεῖσθαι; καὶ δώρῳ σε τιμήσας τοιούτῳ, τῷ τῆς εὐσεβείας, ᾧ καὶ τῶν ἀγγέλων ἐποίησεν ἴσον, ῥᾳδιούμενόν σε μὴ τοῦτο μυρίοις πόνοις καὶ ἱδρῶσι; καὶ πῶς ἂν ἔχοι ταῦτα λέγειν; ταῦτα γὰρ κἂν ἡμεῖς σιγήσωμεν, οἱ λίθοι κεκράξονται. ὅτου σαφῆ καὶ δῆλα, καὶ τὰ ἀκριβῆ αὐτῆ" δυνώτερα. ταῦτα οὖν ἀπορήσαντα λογισάμενοι, καὶ πείσαντες τὴν ἑαυτῶν ψυχήν, ὅτι μὴ τηλικαύτην ἀποδημίαν, καὶ βήματι παραστησόμενα φοβερῷ, καὶ λόγον δώσομεν τῶν πεπραγμένων ἀπάντων, καὶ βδελυρίας ὑφέξομεν καὶ δίκην ἀνασησόμενα, ἂν μὴ ὦμεν πλημμελεῖς· καὶ σεφαίνων" ἀπολαύσομεν καὶ ἀγαθῶν ἀπορρήτων, ἃ μικρὰν ἑαυτοῖς προσοχὴν βαλομένοις, τοῖς τε ἀγαπῶσιν αὐτὸν ἑτοίμως, καὶ αὐτοὶ τὴν τῆς ἀρετῆς ὁδὸν ἐλώμεθα, ἵνα μὴ πρόφασις τῆς προσκούσης εἰς ᾅδου τὸ δικαιότερον ἀπελθόντες ὑπὲρ τούτων ἡμῖν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ἀφῆσεν

ἴσ. φανήσεται.

χ. ἀπολαυσόμεθα

Ομιλ. ιδ΄. 12 ΑΚΟΥΣΑΣ ΔΕ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΟΤΙ ΙΩΑΝΝΗΣ παρεδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

Τίνος ἕνεκεν ἀνεχώρησε πάλιν; παιδεύων ἡμᾶς μὴ ὁμόσε χωρεῖν τοῖς περιεσομένοις, ἀλλ' εἴκειν καὶ παραχωρεῖν. καὶ γὰρ ἔγκλημα ἦν μὴ ῥίπτειν ἑαυτὸν εἰς κίνδυνον, ἀλλὰ τὸν ἐμπεσόντα μὴ ζῆναι ἡμιαμῶς. τοῦτο τοίνυν διδάσκων, καὶ τὸν φθόνον τῶν Ἰουδαίων παραμυθούμενος, ἀναχωρεῖ εἰς τὴν Καπερναούμ, ὁμοῦ μὲν τὴν προφητείαν πληρῶν, ὁμοῦ δὲ καὶ τοὺς διδασκάλους τῆς οἰκουμένης ἁλιεύσας ἀπειδούς, ὅθεν ἐκεῖ διέτριβον τὴν τέχνην μεταχειρίσασθαι. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς πάντα χοῦ μέλλων ὅτι τὰ ἔθνη ἀπιέναι, παραιτεῖται τοὺς Ἰουδαίους λαμβάνειν τὰς αἰτίας. καὶ γὰρ σταυροῦ ὑπεδύετο προθύμως, καὶ εἰς δεσμωτήριον ἐμβαλόντες, ὡθοῦσιν αὐτὸν εἰς τὴν Γαλιλαίαν τῶν ἐθνῶν. ὅπου γὰρ ὅτε μέσους λέγει τοὺς ἔξωθεν τοὺς Ἰουδαίους, ὅτε πάσας αἰνίττεται τὰς φυλάς, σκόπει πῶς δηλοῖ τὸ χωρεῖον ἐκεῖνο ὁ προφήτης, ὅτου λέγων·

15 Γῆ* Νεφθαλείμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν,

16 Ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει, φῶς εἶδε μέγα·

Σκότος ἐνταῦθα τὸ ἀμαθὲς καλεῖ, ἀλλὰ τὸν πλάνον καὶ τὸν ἀσέβειαν. διὸ καὶ ἐπήγαγε,

Τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.

Ἵνα γὰρ μάθῃς, ὅπι ὅτε φῶς ὄντι σκότος ἀμαθίαν φησί, τοῦτο μὲν τοῦ φωτὸς λαμπρυνόμενος ὡς ἁπλῶς φῶς καλέσειν, ἀλλὰ φῶς μέγα, ὅπερ ἀλλαχοῦ ἀληθινὸν φησι· τὸ δὲ σκότος ἐπεξηγούμενος, σκιὰν θανάτου ὠνόμασεν. εἶτα, δεικνὺς ὅτι οὐκ αὐτοὶ ζητήσαντες εὗρον, ἀλλ' ὁ Θεὸς αὐτοῖς αὐτὸν ἐπεφάνη, φησί, φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς· τουτέστιν, αὐτὸ τὸ φῶς ἀνέτειλε καὶ ἔλαμψεν, οὐκ αὐτοὶ προθυμηθέντες τοῦ φωτὸς προσέδραμον. καὶ γὰρ οὐ ἑκάστοις ἦν ἀληθῶς ἰδεῖν τὸν τῆς Χριστοῦ παρουσίαν. οὐδὲ γὰρ ἐβάδιζον ἐν σκότει, ἀλλ' ἐκάθηντο ἐν σκότει· ὅθεν σημεῖον ἦν, τὸ μηδὲ ἐλπίζειν αὐτοὺς ἀπαλλαγήσεσθαι. ὥσπερ γὰρ οὐδὲ εἰδότες πῶς δεῖ προσιέναι, ὅτε καταληφθέντες ὑπὸ τοῦ σκότους ἐκάθηντο, μὴ δυνάμενοι μηδὲ ζῆναι λοιπόν.

17 Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρύσσειν καὶ λέγειν· μετανοεῖτε, ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ἀπὸ τότε· πότε; ὅτε ὁ ἐνεβλήθη Ἰωάννης. καὶ διατί μὴ ὅτε ἤρχετο αὐτὸς ἐκήρυττε;

* Ζαβουλὼν γῆ χ. λοιπόν

ἐκήρυξε; ἵ ἢ ὅλως Ἰωάννου ἔδει, τῆς τῶν ἔργων μαρτυρίας αὐτὸν κηρυττούσης; ἵνα καὶ τοῦτο μάθῃς αὐτοῦ τὸν ἀξίωμα, ὅτι καθάπερ ὁ πατὴρ, ὅπου καὶ αὐτὸς προφήτας ἔχει· ὥσπερ δὲ ὁ Ζαχαρίας ἔλεγε, Καὶ σὺ παιδίον προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ· καὶ ἵνα μηδεμίαν τοῖς ἀναγκαίως αἰτίαν καταλείπῃ Ἰουδαίοις. ὅθεν οὖν καὶ αὐτὸς τέθηκε λέγων· Ἦλθεν Ἰωάννης μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, καὶ λέγουσι, δαιμόνιον ἔχει· ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν, ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν· καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς. ἄλλως γ', καὶ ἀναγκαῖον ἦν πρὸς ἑτέρους προτέρους λεχθῆναι ταῦτα περὶ αὐτοῦ, καὶ μὴ πρὸς αὐτόν. εἰ γὰρ καὶ μετὰ τοσαύτας καὶ τηλικαύτας μαρτυρίας τε καὶ ἀποδείξεις ἔλεγεν, σὺ μάρτυράς μοι σεαυτόν, ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής· εἰ, μηδενὸς ἐρήμου Ἰωάννου, πρὸς ἐλθόντας εἰς μέσους προῆτο αὐτὸς ἐμαρτύρησε, ἵ οὐκ ἂν ἐφθέγξατο; διὰ τοῦτο ὅτε ἐκήρυξε περὶ ἐκείνου, ὅτε ἐβάπτιζε, ἕως ἐνέπεσεν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἐκεῖνος, ἵνα μὴ ταύτῃ τὸ πλῆθος σχίζηται. διὰ τοῦτο οὐδὲν σημεῖον οὐδὲν ἐποίησεν Ἰωάννης, ἵνα καὶ ἐντεῦθεν τὸ πλῆθος τῷ Ἰησοῦ προσάγωσι, τῶν ῥημάτων πρὸς ἐκεῖνον ἐλκόντων αὐτούς. Εἰ γὰρ καὶ τοσούτων οἰκειομηδέντων καὶ περὶ τὸ δεσμωτηρίου, καὶ μὴ τὸ δεσμωτήριον, ζηλοτύπως πρὸς αὐτὸν εἶχον ⓐ μαθηταὶ Ἰωάννου, καὶ ⓐ πολλοὶ ἦλθόν πρὸς αὐτὸν, ἀλλὰ ⓦ Ἰωάννῃ· ἐπιστώθησαν δὲ ⓦ Ἰησοῦ, Εἰ μηδὲν τούτων ἐλύπει, ἵ οὐκ ἂν ἐφεύγετο; διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ματθαῖός φησιν, ὅτι ἀπὸ τότε ἤρξατο κηρύσσειν· καὶ ἀρξάμενος τὸ κήρυγμα, ὃ ἐκεῖνος ἐκήρυττε, τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐδίδασκε, καὶ οὐδὲν οὐδέπω περὶ ἑαυτοῦ κηρύττων λέγει. Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τέως ἀναπτὸν ἦν προδιδάσκειν, ἐπεὶ μηδέπω τὸν προσήκοντα περὶ αὐτοῦ δόξαν εἶχον. διὰ τοῦτο καὶ ἀρχόμενος οὐδὲ φορτικόν τι φησὶ καὶ ἐπαχθές, οἷον ἐκεῖνος, ἀξίνη, καὶ δένδρον κατακόπτεται, καὶ πτύον καὶ ἄλωνος καὶ πυρὸς ἀσβέστου μυκτηρισμῶν· ἀλλὰ χρηστὰ προοιμιάζεται, τὴν οἰκουμένην καὶ τὴν βασιλείαν τὴν ἐκεῖ τοῖς ἀκούουσιν εὐαγγελιζόμενος.

*ὁ Ἰησοῦς

18 Καὶ περιπατῶν* παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, εἶδε δύο ἀδελφοὺς· Σίμωνα ⓦ τὸν καλούμενον Πέτρον, καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν (ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς)

19 Καὶ λέγει αὐτοῖς· δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων.

*οἱ δύο

20 Οἱ δὲ* ἀφέντες τὰ δίκτυα, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Καίτοι Ἰωάννης φησὶν ἑτέρως αὐτοὺς κεκλῆσθαι· ὅθεν δῆλον ὅτι δευτέρα αὕτη ἡ κλῆσις ἦν, καὶ πολλαχόθεν τοῦτο δῆλον τις ζωιόδι. σκόπει γάρ φησιν, ὅπου οὔπω βληθέντος Ἰωάννου εἰς τὸ φυλακεῖον προσῆλθον· συνῆσθαι δὲ μετ' αὐτοῦ. καὶ εἶτα μάλα ὁ Ἀνδρέας καλεῖ ⓦ Πέτρον· συνῆσθαι δὲ ἀμφοτέρους ὁ Ἰησοῦς. καὶ Ἰωάννης μάλα φησὶν, ὅτι ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς ⓦ Σίμωνα ἐρχόμενον λέγει· σὺ εἶ Σίμων ὁ υἱὸς Ἰωνᾶ, σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς, ὃ ἑρμηνεύεται Πέτρος· ὁ δὲ Ματθαῖός φησιν, ὅτι ἤδη τοῦτο ἦν τὸ κεκλημένος τὸ ὄνομα. ἰδὼν γάρ, φησι, Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον. καὶ ἀπὸ τότε ὅθεν ἐκλήθησαν, καὶ πολλαχόθεν ἄλλοθεν αὖ τις τοῦτο συνίδοι, καὶ οὐ τοσοῦτον ἀκουσαν, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ πράγματος ἀφῆναι. ἤδη γὰρ ἦσαν προπαιδευμένοι καλῶς. σκόπει γὰρ εἰς τὴν οἰκίαν φαίνεται ὁ Ἀνδρέας ἐρχόμενος καὶ πολλὰ ἀκούων· συνῆσθαι δὲ ψιλὰ ῥήματα ἀκούσαντες εὐθέως ἠκολούθησαν. καὶ γὰρ εἰκὸς ἀκολουθήσαντας ὀξέως ἀφῆναι πάλιν, τόν τε Ἰωάννην ἰδόντας εἰς δεσμωτήριον ἐμπεσόντα καὶ αὖθις διαχωρήσαντα, καὶ ὅτι τὴν οἰκείαν πάλιν τέχνην ἐπανελθεῖν. ὅπου γοῦν αὐτοὺς εὑρίσκει ἁλιεύοντας ὄντι τὴν οἰκείαν πάλιν τέχνην ἀπολαβεῖν. οὔτε βαλομένους διαχωρῆσαι τὸ ἀρχαῖον συνέλυσεν, οὔτε ἀναχωρήσαντας εἰς τέλος ἀφῆκεν· ἀλλὰ σοβοῦς ὅτι ἀπεπήδησαν, ἔρχεται πάλιν αὖθις ἀναπηδῶμενος· ὅπερ μέγιστος τύπος ἁλιείας ὄντι. σκόπει γὰρ αὐτῶν καὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀναχώρησιν. καὶ γὰρ ἐν μέσοις τοῖς ἔργοις ὄντες (ἴσως γὰρ πῶς λίχνον ἡ ἁλιεία) ἀκούσαντες αὐτοῦ καλοῦντος, οὐκ ἀνεβάλλοντο,

λοντο, οὐχ ὑπερέβαντο, οὐκ εἶπον, ὑπερφέροντες οἴκαδε δηλεληθώμεν τοῖς πεφοπκόσιν· ἀλλὰ πάντα ἀφέντες εἶποντο, καθάπερ ὁ Ελισσαῖος ἐποίησεν ὅτε Ηλίου. τοιαύτην γὰρ ὁ Χριστὸς ὑπαγωγὴν ζητεῖ παρ' ἡμῶν, ὥστε μήτε ἀγαθὸν ὑπαβάλλεσθαι χρόνον, καὶ σφόδρα τι τῶν ἀναγκαιοτάτων ἡμᾶς καταπείγῃ. διὸ καὶ ἕτερόν τινα προσελθόντα καὶ ἀξιοῦντα θάψαι ⟨W⟩ ἑαυτοῦ πατέρα, οὐδὲ τοῦτο ποιῆσαι ἀφῆκε, δεικνὺς ὅτι πάντων τιμᾶν ὀφείλομεν ἐλάττω τὴν ἑαυτοῦ προθυμίαν δεῖ. Εἰ δὲ λέγοις, ὅτι μείζων ἡ ὑπόσχεσις· καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον αὐτὸν θαυμάζω, ὅτι μηδὲν μηδέπω σημεῖον ἰδόντες, μετὰ τοσούτου ἐπηγγείλαντο πιστεύσειν, καὶ πάντα δεύτερα ἔθεντο τῆς ἀκολουθήσεως ἐκείνης. καὶ γὰρ διὰ ὧν ἠκούσθησαν λόγων, ἐπίστευσαν ὅτι ⟨C⟩ ἑτέρους διὰ τούτων ἁλιεύειν δυνήσονται. τούτοις μὲν οὖν τοῦτο ὑπῆρχεν· τοῖς δὲ περὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην οὐδὲν τοιοῦτόν φησιν. ἡ γὰρ τῶν "Φθασάντων ὑπαγωγὴ πάντα προποίησε λοιπὸν τούτοις· ἄλλως δέ, καὶ πολλαὶ ἦσαν πρότερον ἀφορμαὶ τοῦ αὐτοῦ. θέα δὲ πῶς καὶ τὴν πειθὼ αὐτῶν ἡμῖν μετ' ἀκριβείας ἀπήτηται. εὔρες γὰρ αὐτοὺς ῥᾳδίως διορύττοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν. τοσαύτη ἦν τῆς πλησμονῆς ἡ ὑπερβολή, ὡς καὶ πεποιηκότα διαῤῥηγνύναι, μὴ δυναμένους ὑπομεῖναι ἕτερα. ὁ μὲν γὰρ τέως καὶ αὐτὴ ἔνδειξις ἀρετῆς, τὸ πενίαν φέρειν εὐκόλως, τὸ ἀπὸ δικαίων πόνων τρέφεσθαι, τὸ ζωοδοτεῖσθαι ἀλλήλοις τῇ τῆς ἀγάπης δυνάμει, τὸ ⟨W⟩ πατέρα ἔχειν μὲν ἑαυτῶν ⟨C⟩ θεραπεύειν. ὅπερ τοίνυν αὐτοῖς ἠλίθυσε, τότε ἄρχεται πρόντων θαυματουργεῖν, διὸ ὧν ἐποίει, καὶ ὑπὸ Ἰωάννην τὸν αὐτὸν εἰρημένα βεβαιῶν. ζωοχῶς γὰρ τοὺς ζωαγωγοὺς ἐπεχειρίζε, καὶ σπεύδων αὐτοῖς παιδεύων, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνθρώπου τις καὶ πλάνος, ἀλλὰ συμφωνῶν τῷ πατρὶ θαῤῥεῖν ἐποίει. ὑπισχνούμενος δέ, οὐκ εἰκῆ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ σημεῖα ἐπεδείκνυτο. καὶ γὰρ πάντα χοῦ, εἴ που τι ξένον γίνεται ⟨C⟩ παράδοξον καὶ πολιτείας τινὸς εἰσαγωγή, σημεῖα ποιῶν εἰώθεν ὁ Θεός, ἐνέχυρα τῆς αὐτοῦ δυνάμεως προέχων τοῖς τὰς νόμους δέχεσθαι μέλλουσιν. οὕτω γοῦν ὅτε ⟨W⟩ διὰ θαλάττης ποιῶν ἔβαλε, ⟨W⟩ κόσμον ἔκτισεν ἅπαντα, καὶ τότε αὐτῷ ⟨W⟩ "νόμον ἔκρινον ἔδωκε ⟨W⟩ ἐν τῷ παραδείσῳ. καὶ ὅτε τῷ Νῶε νομοθετῆσαι ἔβαλε, πάλιν μεγάλα ἐπεδείξατο θαύματα, διὰ ὧν ἅπασαν ἀνεσοιχείωσε τὴν κτίσιν, καὶ ὃ φοβερὸν κρῖνον πέλαγος ἐπ' ἐκείνου ὁλόκληρον ἐποίει κρατεῖν, καὶ διὰ ὧν ἐν τοσαύτῃ ζάλῃ ⟨W⟩ λίκμον κρῖνον διέσωσε. καὶ ὅτι τῷ Αβραὰμ ὤφθη πολλὰ σημεῖα προέφερετο· οἷς, τὴν νίκην τὴν ἐν ⟨C⟩ πολέμῳ, τὴν πλησμονὴν τὴν κατὰ τὸ Φαραώ, τὴν ἐκ τῶν κινδύνων ἀπαλλαγήν. καὶ Ἰουδαίοις νομοθετεῖν μέλλων, τὰ θαύματα ἔκρινα καὶ μεγάλα περίσσια ἐπεδείξατο, καὶ τότε ⟨W⟩ νόμον ἔδωκεν. ὅπου δὴ καὶ ἐν τοῦτο μέλλων ὑψηλὸν ἵνα εἰσάγειν πολιτείαν, καὶ ἃ μηδέποτε ἤκουσαν λέγειν αὐτοῖς, τῇ τῶν θαυμάτων ὑπεδείξει βεβαιοῖ τὰ λεγόμενα. ὅπερ γὰρ ἡ κηρυττομένη βασιλεία οὐκ ἐφάνη, ἀπὸ τῶν φαινομένων τὴν ἀόρατον ποιεῖ φανερόν. καὶ σκόπει ὃ ἀπέριττον τοῦ εὐαγγελιστοῦ, πῶς ὑπὲρ ἕκαστον ἡμῖν διατείνας τῶν θεραπευομένων, ἀλλὰ βραχέσι ῥήμασι νικφάδας παραστέλλει σημείων.

24 Περσαίνεται γὰρ αὐτῷ, φησι, πολύς τις καὶ χαῶς ἔχοντας, ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομένους, καὶ δαιμονιζομένους, καὶ σεληνιαζομένους, καὶ παραλυτικούς, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.

Ἀλλὰ ὃ ζητούμενον σκοπῶ "ἐστί, τί δήποτε πρὸς οὐδενὸς αὐτῶν πίστιν "ἐπεζήτησεν. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὁ μὴ ταῦτα φαίνεται λέγων· πιστεύετε ὅτι δυνάμεθα τοῦτο ποιῆσαι; ὅλη δὲ πάντα τὴν αὐτοῦ δυνάμεως ἀπόδειξιν ἐν δεδωκώς· ἄλλως δέ, καὶ αὐτῷ ⟨C⟩ προσιέναι ⟨C⟩ "προσαγαγεῖν, καὶ τὴν τυχοῦσαν ἐπεδείκνυτο πίστιν. καὶ γὰρ παῤῥώθην αὐτοῦ ἔφερον, οὐκ ἂν ἐνεγκόντες, εἰ μὴ μεγάλα ἦσαν περὶ αὐτοῦ πεπεικότες ἑαυτούς.

χ. ἐν ἐν.
χ. ἐπέζητησεν.
χ. προσάγειν.

ΗΘΙΚΟΝ Ἀκολουθήσωμεν τοίνυν αὐτῷ καὶ ἡμεῖς. καὶ γὰρ νοσήματα πολλὰ ἔχομεν ψυχῶν, καὶ ταῦτα προθυμούμενος βούλεται θεραπεύειν. διὰ γὰρ τοῦτο κάκεῖνα διορθοῦται, ἵνα ταῦτα ἐξαρεθείσης τῆς ψυχῆς τῆς ἡμετέρας. προσέλθωμεν τοίνυν αὐτῷ, καὶ μηδὲν βιωτικὸν αἰτῶμεν· ἀλλ'

ἀλλ' ἁμαρτημάτων ἄφεσιν. καὶ γὰρ δίδωσι καὶ νῦν, ἐὰν κατευδαίζωμεν. τότε μὲν γὰρ εἰς τὴν
Συρίαν ὀξηλθεν αὐτῶν ἡ ἀκοή· νῦν δὲ εἰς τὴν οἰκουμένην ὅλην. καίτοι μὲ ἀκούσαντες, ὅτι
δαιμονιῶντας ἐθεράπευσε, ζωντέτεχον· σὺ δὲ πολλῷ πλείονα πεῖραν αὐτῶν λαβὼν τῆς δυ-
χ. -πείδας νάμεως καὶ μείζονα, καὶ θαυμάσας καὶ τέχνας; ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν καὶ "πατρίδα ἀφῆκαν, καὶ φί-
5 λους, καὶ συγγενεῖς· σὺ δὲ οὐδὲ οἰκίαν ἀφῆναι ἠνέσχου ὑπὲρ τοῦ προσελθεῖν, καὶ πολλῷ μείζονων τυ-
χεῖν; μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοῦτο ἀπαιτοῦμεν παρὰ σοῦ· ἀλλὰ ζωντῆδεν ἄφες πονηρὰν μόνον, καὶ
μοιχῶν οἴκοι μετὰ τῆς σεαυτοῦ, δυνήσῃ εὐθέως ῥᾳδίως. νῦν δὲ αἱ μὲν σωματικὴν ἔχουσι πάθος,
πόντα ποιοῦμεν καὶ παραμαθούμενα, ὥστε ἀπαλλαγῆναι τοῦ λυποῦντος ἡμᾶς· τῆς δὲ ψυ-
χῆς ἡμῶν κακῶς διακειμένης, μέλλομεν οὐκ ἀναδύεσθαι. διὰ τοῦτο οὐδὲ ἐκείνων ἀπαλλασ-
10 σόμεθα· ὅτι ἃ μὲν ἀναλγησία ἡμῖν πέπρακται γένεται, ταῦτα δὲ πέπρακα ἀναλγησία, καὶ τῷ πηλῷ
τῶν κακῶν ἀφέντες, τοῦτο ῥύακας ἐκκαθαίρειν ἐθέλομεν. ὅτι γὰρ τῶν ἐν τῷ σώματι κακῶν
ἡ πονηρία τῆς ψυχῆς αἰτία, καὶ ὁ ζωδαλελυμένος τεθέαται καὶ ὁκέως ἔστι, καὶ ὁ διὰ τὸ μέγεθος
χαλασθεὶς, οὐ τούτων ἕνεκα ὁ Καὶν ἐδήλωσε. καὶ πολλαχόθεν ἔστιν ἑτέρωθεν τοῦτο δεῖξαι. ἴδοι.
χ. κατίδοι. ἀμέλουμεν τοίνυν τοῦ κακοῦ τοῦ πηλοῦ, καὶ πόντα ζήσεται τῶν νοσημάτων καὶ ῥεύματα. καὶ γὰρ
15 ὃ ζωδαλελύσθαι μόνον, νόσημα, ἀλλὰ καὶ ὃ ἁμαρτάνειν· καὶ τοῦτο μᾶλλον, ἢ ἐκεῖνο, ὅσῳ καὶ
ψυχὴ σώματος ἀμείνων. τοσούτῳ τοίνυν αὐτῷ καὶ νῦν, καὶ ζωδακαλέσωμεν ἵνα σφίξῃ
τοῦ ψυχικοῦ ἡμῶν ζωδαλελυμένου, καὶ τὰ βιωτικὰ ἀφέντες πόντα, ὑπὲρ τῶν πνευμα-
τικῶν μόνον ποιώμεθα λόγον. Εἰ δέ τινων ἀμελήσει, μετ' ἐκεῖνα αὐτῶν φείσεται. μηδὲ
ὅτι οὐκ ἀγνοεῖς ἁμαρτάνων κατα φέρει, ἀλλὰ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐναλλεκτέον, ὅτι
χ. μᾶλλον οὐκ ἀπαθαίνῃ τῆς ὀδύνης τῶν πλημμελημάτων. καὶ γὰρ ζωδὲ ὃ μὴ δάκνει τοῦ ἁμαρτάνειν
τοῦτο γίνεται, ἀλλὰ ζωδὲ ὃ ἀναίσθητον εἰ τοῦ πλημμελούσης ψυχῆς. σκόπησον γοῦν σὺ
ἀσθενοῦντας τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων, πῶς τῶν τεμνομένων καὶ καιομένων παρότερον ὀ-
λολύζουσι; πόσα ζωεπίτοισι; πόσα πάσχουσι; πόσα πενθοῦσι καὶ ὀδύρονται, ὥστε ἀπαλλα-
γῆναι τοῦ ποιεῖν ζωεισὸ τος; ὅταν οὐκ αἰσθάνηται ἐποίησαν, εἰ μὴ σφόδρα ἤλγουν καὶ ψυχῇ.
τὸ μὲν οὖν ἄμεινον, τὸ μηδὲ ὅλως ἁμαρτάνειν· τὸ δὲ μετ' ἐκεῖνο, τὸ ἁμαρτάνοντας ἀσθαίνεσθαι καὶ ὀδυρεσθαι. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἐχωμεν, πῶς δεησόμεθα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄφεσιν αἰτησό-
μεθα ἁμαρτημάτων, ⓐ τούτων μηδένα ποιούμενοι λόγον; ὅταν γὰρ σὺ αὐτὸς ὁ πεπλημ-
μεληκὼς, μηδὲ αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ἡμάρτες, εἰδέναι ἐθέλῃς, πῶς ποίων ζωδακρύσεις Ⓦ Θε-
ὸν πλημμελημάτων; πῶς ὧν οὐκ οἶδας; καὶ πῶς εἴσῃ τῆς διεργασίας τὸ μέγεθος; Εἶπέ
τοίνυν σοι τὰ πλημμελήματα κατ' εἶδος, ἵνα μάθῃς τίνων λαμβάνεις συγχώρησιν, ἵν' ὕ-
τως εὐγνωμόνων γένῃ περὶ Ⓦ εὐεργέτην. σὺ δὲ ἀνθρωπον μὲν προξένων, καὶ φίλους, καὶ γείτονας,
καὶ ἄρχοντας ζωδακάλεις, καὶ χρήματα δαπάνας, καὶ πολλὰς ἀναλίσκεις ἡμέρας παρ' αὐτῶν
καὶ δεόμενος· κἂν ἅπαξ, κἂν δίς, κἂν μυριάκις σε ἀθυμήσαντα ὁ προξενήσας, οὐκ ἀ-
ναπίπτεις; ἀλλ' ἀγωνίως μᾶλλον γίνόμενος, πλείονα τοῦ ἱκετεύειν ἔχεις· τὸν δὲ τῶν ὅ-
λων Θεοῦ προξενοῦντος, χασμῶμαι, καὶ ἀναπίπτομεν, καὶ τρυφῶμεν, καὶ μεθύομεν, καὶ
καὶ ζωπόντα παρατρέπομεν. καὶ πότε αὐτὸν δυνησόμεθα ἵλεων ποιῆσαι; πῶς δὲ
οὐκ αὐτῷ τούτῳ μειζόνως προξενοῦμεν αὐτόν; ἢ γὰρ ἁμαρτάνειν τὸ μηδὲ ἀγνοῆν ἁμαρ-
τάνοντας μᾶλλον ἀναναχθῆν αὐτὸν ποιεῖ καὶ ὀργίζεσθαι. ὅθπερ εἰς αὐτοῦ λοιπὸν ἄξιον κα-
ταδυῶμεν τοῦ γλιχῶ, καὶ μηδὲ Ⓦ ἥλιον ὁρᾶν τοῦτον, μηδὲ ἀναπνεῖν ὅλως, ὅτι ὕτως ἀνεκαπάλλαχ-
θεν δεκαπλοῦν ἔχοντες, προξενοῦμεν τε αὐτὸν, καὶ προξενοῦντες οὐδὲ μετανοοῦμεν· κἀκτοῦτο
αὐτὸς, ἀεὶ ὅταν ὀργίζηται, μισῶν καὶ ἀποστρεφόμενος ἡμᾶς τοῦτο ποιεῖ, ἀλλ' ἵνα κἂν ὕτως ἡ-
μᾶς ἀναπαύσηται πρὸς ἑαυτόν. Εἰ γὰρ ὑβριζόμενος διηνεκῶς ἐνεργέτει, μᾶλλον αὖ
κατεφθείρομεν· ἵν' οὖν μὴ τοῦτο γένηται, ἀποστρέφεται πρὸς ὀλίγον, ἵνα σχῇ πάντως σε ἔ-
χῃ μεθ' ἑαυτοῦ. Παῤῥησιασώμεθα τοίνυν αὐτοῦ τῇ φιλανθρωπίᾳ, καὶ μετανοίαν ἐπιδειξώμεθα

μεμε-

μεμεμνημένοι, πρὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν· καὶ οὐκ εἶπεν ἡμᾶς κεκλῆσθαι· νῦν μὲν γὰρ ἐφ' ἡμῖν ἡ πρόκλησις· τότε δὲ, ὁ δικάζων μόνος τῆς ψήφου γίνεται κύριος. πρόσφατον οὖν τοῖνυν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὅταν ὄψόμεθα, κλαύσομεν, θρηνήσομεν. αἱ γὰρ δυνηθῶμεν πρόκλησιν τῇ δικαίᾳ κρίσει τῆς κυρίας ἀφέσεως ἡμῖν τὰ ἁμαρτήματα, οὐδὲν εἰσόδου χρεία λοιπόν· ὥσπερ οὖν ἐὰν μὴ τοῦτο γένηται, δημοσία τῆς οἰκουμένης παρούσης, ἕκαστος ἡμῶν εἰσαχθήσεται, καὶ οὐδεμία ἡμῖν ἔσται λοιπὸν συγγνώμης ἐλπίς. οὐδὲ γὰρ τῶν ὀφθαλμῶν, μὴ δι' ἀκριβείας τὰ ἁμαρτήματα, ἀπελθὼν ἐκεῖ δυνήσεται τὰς ὀπτικὰς αὐγὰς ἀφαφυλεῖν· ἀλλ' ὥσπερ ἀπὸ τῶν δεσμωτηρίων τούτων μὴ τῶν ἀλύσεων προσάγεται εἰς τὸ δικαστήριον· οὕτω καὶ ψυχαὶ πᾶσαι, ὅταν ἐντεῦθεν ἀπέλθωσι, τὰς ποικίλας προκείμενα στερεὰς τῶν ἁμαρτημάτων, ὀπτὸν βῆμα ἄγεται τὸ φοβερόν. καὶ γὰρ δεσμωτηρίου τοῦτον ἀμείνων ὁ παρὼν βίος δοκεῖται. ἀλλ' ὥσπερ εἰς τὸ οἴκημα εἰσελθόντες ἐκεῖνο, πολλὰς ὁρῶμεν ἀλύσεις προκειμένους, οὕτω δὲ καὶ νῦν, ἀν τῆς φαντασίας τῆς ἔξωθεν ἑαυτοὺς ἀποσήσαντες, εἰς τὸν ἐκείνου βίον εἰσέλθωμεν, εἰς τὸν ἐκείνου ψυχρὸν, ὀλόμβασι δήπου χαλεπώτερα δεσμὰ προκείμενα, καὶ μάλιστα, ἂν εἰς τὰς τῶν πλουσίων εἰσέλθῃς ψυχάς. ὅσῳ γὰρ αἱ πλείονα ὦσι προβεβλημένοι, τοσούτῳ μᾶλλον εἰσὶ δεδεμένοι. ὥσπερ οὖν δεσμώτης, ἐπειδὰν ἴδῃς καὶ ὅτι τοῦ ποδὸς καὶ ὅτι τῶν χειρῶν, πολλαχοῦ καὶ ὅτι τῶν ποδῶν στεροδηρωμένον, διὰ τοῦτο μάλιστα ταλαιπωρεῖς· οὕτω καὶ πλούσιον, ὅταν θεάσῃ μυρία προβεβλημένον προσήκοντα, μὴ διὰ ταῦτα πλούσιον, ἀλλὰ δι' αὐτὰ μᾶλλον οὗτον ταῦτα ἀθλιον εἶναι νόμιζε. μὴ γὰρ τῶν δεσμῶν τούτων, καὶ δεσμοφύλακα ἔχει χαλεπὸν, καὶ πικρὸν ἔρωτα τῶν χρημάτων· ὃς οὐκ ἀφίησιν ἀπολῦσαι τοῦτο τὸ δεσμωτήριον, ἀλλὰ μυρίας αὐτῷ κατασκευάζει πέδας καὶ φυλακὰς, καὶ θύρας, καὶ μοχλοὺς· καὶ εἰς τὸν σιδηρότερον αὐτὸν ἐμβολὸν φυλακίου, πείθει καὶ ἅδεσθαι τοῖς δεσμοῖς τούτοις, ἵνα μηδὲ ἐλπίδα λάβῃ ἀπαλλαγῆς σύρη τῶν ὀπτικειμένων κακῶν. κἂν ἀποκαλύψῃς σοι λογισμῷ τὸν ψυχρὸν τὸν ἐκείνου, καὶ δεδεμένον μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐχμῶσαν καὶ ῥυπῶσαν καὶ φθειρῶν γέμουσαν ὄψει. οὐδὲν γὰρ ἐκείνων ἀμείνους αἱ τῆς τρυφῆς κλοναὶ, ἀλλὰ βδελυρώτερα, καὶ μᾶλλον τὸ σῶμα αὐτῶν λυμαίνον) μὴ [καὶ] τῆς ψυχῆς, καὶ τούτῳ καὶ ἐκείνη μυρίας ὀπτοφέρουσι νοσημάτων πλημμύρας. διὰ δὴ ταῦτα πολλὰ, ἵνα λυτρωτὸν τῶν ψυχῶν τῶν ἡμετέρων προβεβλεσώμεθα, ἵνα καὶ τὰ δεσμὰ διαρρήξῃ, καὶ χαλεπὸν ἡμῶν τοῦτον ἀποκτήσῃ φύλακα, καὶ τὸ φορτίον τῶν σιδηρῶν ἐκείνων ἀλύσεων ἀπαλλάξας, πτερωτὸν καὶ κοφότερον ἡμῖν ποιήσῃ τὸ φρόνημα. προβεβλεσώμεθα οὖν αὐτὸν, καὶ τὰ πρὸς ἑαυτῶν εἰσενέγκωμεν, ἀπροσδόκητα καὶ γνώμιλον καὶ πρόθυμον ἀγαπῶν. ὅταν γὰρ δυνησόμεθα καὶ ὁ θεσπέσιος καιρὸς τῶν κατεχόντων ἡμᾶς ἀπαλλαγῆναι καλῶν, καὶ μαθεῖν ὁ οἷς ἡμᾶς ὁ πρέπον, καὶ τῆς προσηκούσης ἀντιλαβέσθαι ἐλευθερίας· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὀπτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χξ ε. Ὁμιλ. ιε. 1. ΙΔΩΝ ΔΕ [Ο ΙΗΣΟΥΣ] ΤΟΥΣ ΟΧΛΟΥΣ, Ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος. καὶ καθίσαντος αὐτοῦ, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. 2 Καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς, λέγων.

ΟΡα τὸ ἀφιλότιμον καὶ ἀκόμπαστον. ὁ γὰρ προσῆλθον αὐτῷ μὴ ἑαυτῷ· ἀλλ' ὅτε μὲ θεραπεῦσαι ἔδει, αὐτὸς προσήρχου, καὶ πόλεις καὶ χώρας ὀπτισχυρούμενος· ὅτε μὲν πόλεις ὄχλος γίνεται, ἐν ἐνὶ καθέζεται χωρίῳ· καὶ οὐκ ἐν πόλει δὲ ἀγορᾷ μέσῃ, ἀλλ' ἐν ὄρει καὶ ἐρημίᾳ, παιδεύων ἡμᾶς μηδὲν πρὸς ὀπόδειξιν ποιεῖν, καὶ τῶν ἐν μέσῳ θορύβων ἀπαλλάττεσθαι, καὶ μάλιστα ὅταν φιλοσοφεῖν δέῃ, καὶ πρὸ αἰαγκαίων διαλείπειν πράγματων.

προσμάτων. δύαδεύτας ἢ αὐτὸ ϰ καθίσαντος, προσῆλθον Ⓐ μαθηταί. Εἶδες αὐτῶν τ
ὑπόδοσιν τῆς ἀρετῆς, ϰ πῶς ἀ.θρόον βελτίους ἐγένοντο; Ⓐ μὴ γὰ πολλοὶ τῶν θαυμάτων
ἦσαν θεαταί, ὅτοι ἢ ϰ ἀκηδυαί τι λοιπὸν ἐπεθύμουν μέγα ϰ ὑψηλόν· ὅπερ οὖν αὐτὸν ϰ εἰς
τὸν διδασκαλίαν ἐκάλεσε, ϰ τῶν λόγων ἀρξασθαι τούτων ἐποίησεν. Οὐδὲ γὰ σώματα ἐ-
θεράπευε μόνον, ἀλλὰ ϰ ψυχὰς διώρθου, ϰ πάλιν ἀπὸ τῆς τούτων ὑπιμελείας ὑπὶ τὸν
ἐκείνων μετέβαινεν ὑπιμέλειαν, ποικίλλων τὸ ὁμοῦ τὸν ὠφέλειαν, ϰ δυναμιοῦς τῇ τ λόγων
διδασκαλίᾳ τὸν ἀπὸ τῶν ἔργων ὑπόδειξιν, ϰ ζωὰ μιάσματα τῶν αἱρετικῶν ἐμφερόντων σώ-
ματα, δι' ὧν ἑκατέρας ὑσίας ἐκπέπτω, δεικνὺς ὅτι ἐλεκλήσου τοῦ ζώου αὐτός ἐστι δημιουργός.
δι' ὃ ϰ πολλῆς ἑκατέρᾳ τῇ φύσει μετεδίδου προνοίας, νῦν μὲ ἐκείνῳ, νῦν ἢ ζωὰ τὸν διόρ-
θουμον· ὃ δὴ ϰ τότε ἐποίει. δυοίξας γὰρ, φησι, τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτούς. Ε τίνος ἕ-
νεκεν προσκειται τὸ, δυοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ; ἵνα μάθῃς ὅτι Ε σιγῶν ἐπαίδευεν, ϰ μὴ φθεγ-
γόμενος μόνον· ἀλλὰ νῦν μὲ τὸ στόμα αὐοίγων, νῦν ἢ τὸν ἀπὸ τῶν ἔργων ἀφεὶς φωνὸν. ὅ-
τῳ ἢ ἀκηύσῃς ὅτι ἐδίδασκεν αὐτοὺς, μὴ τοῖς μαθηταῖς αὐτὸν νόμιζε διαλέγεσθαι μόνον,
ἀλλὰ ϰ δι' ἐκείνων ἅπασιν. ὅπῃ γὰ τὸ πλῆθος δημῳδες ἦν, ἐπὶ ἢ Ε τῶν χαμαὶ ἑρχομένων,
τ μαθητῶν Ⓦ ἦθος ἐστασιασμένος, πρὸς ἐκείνους ποιῆται τοὺς λόγους, ἐν τῇ πρὸς αὐ-
τοὺς διαλέξει ϰ τοῖς λοιποῖς ἅπασι τοῖς σφόδρα ἀποδέουσι τῶν λεγομένων, ἀμέπαυτῃ γίνεται
παιδαγωγῶν τῆς φιλοσοφίας τὸν διδασκαλίαν. ὅπερ οὖν Ε ὁ Λυκᾶς αἰτιώμενος ἔλε-
γεν, ὅτι Ⓦ λόγον ἀπέστρεψε πρὸς αὐτούς· ϰ ὁ Ματθαῖος ἢ αὐτὸ τοῦτο δηλῶν ἔγραφεν, ὅτι
προσῆλθον αὐτῷ Ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ, ϰ αὐτοὺς ἐδίδασκεν. οὕτω γὰ ϰ Ⓐ λοιποὶ προσε-
χεῖν ἔμελλον προθυμότερον, ἢ Εἰ πρὸς ἄπαντας ἀπετείνατο αὐτόν. πόθεν οὖν ἄρχεται, ϰ
ποῖα θεμέλια τίθησι τῆς ϰμῖν πολιτείας ἡμῖν; ἀκούσωμεν μετ' ἀκριβείας τῶν λεγομένων.
Εἴρηται μὲν γὰ πρὸς ἐκείνους, ἐγράφη ἢ ϰ δι' αὐτὸς μετ' ζωὰ ἀπάντας. ἀλλὰ δὴ τοῦτο
προσέχει μὲ τοῖς μαθηταῖς δημιηρῶν· οὐκ εἰς ἐκείνους ἢ πρόκειται ζωὰ λεγόμενα, ἀπ'
ἀδιορίστως προσάγ τὸς μακαρισμοὺς ἀπάντας. Οὐδὲ γὰ Εἶπε, μακάριοί ἐστε ὑμεῖς,
ἐὰν πτωχοὶ γένησθε, ἀλλὰ μακάριοι Ⓐ πτωχοί. ϰ τοι Ε εἰ προκειται ἐκείνοις εἰρήκει, κοινὰ
τὰ τῆς συμβουλῆς ἔμελλε γίνεσθαι. ϰ γὰ ὅταν λέγῃ, Ἰδοὺ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡ- Ματθ. κη. κ.
μέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, οὐ πρὸς ἐκείνους μόνους, ἀλλὰ ϰ δι' ἐκεί-
νων πρὸς τὴν οἰκουμένην ἅπασαν. ϰ ὅταν αὐτοὺς μακαρίζῃ διωκομένους Ε ἐλαυνο-
μένους ϰ τὰ ὑπέκεσα πάσχοντας, οὐκ ἐκείνοις μόνον, ἀλλὰ ϰ πᾶσι τοῖς ζωὰ αὐτὰ κατορθοῦσι
πλέκει Ⓦ στέφανον. πλὴν ἀλλ' ἵνα ϰ ζωφέρεσθαι τοῦτο λάβῃ, ϰ μάθῃς ὅτι ϰ πρὸς
σὲ ἔχει κοινωνίαν πολλὴν ζωὰ λεγόμενα, ϰ πρὸς τὴν φύσιν ἢ ἅπασαν τὴν ἀνθρωπίνην, εἴ
τις βούλοιτο προσέχειν, ἄκουσον πῶς τ θαυμαστῶν τούτων ἄρχεται λόγων.

3 Μακάριοι Ⓐ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Τί ἐστιν, Ⓐ πτωχοὶ τῷ πνεύματι; Ⓐ ταπεινοὶ ϰ συντετριμμένοι τὴν διάνοιαν.
πνεῦμα γὰρ συντριβὲν, τὴν ψυχὴν ϰ τὴν προαίρεσιν εἴρηκεν. ὅπῃ γὰρ εἰσὶ πολλοὶ
ταπεινοὶ οὐχ ἑκόντες, ἀλλ' ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων ἀνάγκης βιαζόμενοι, ἀφεὶς ἐκεῖ-
νους (οὐδὲ γὰρ ἄν εἴη τοῦτο ἐγκώμιον) τοὺς ἀπὸ προαιρέσεως ἑαυτοὺς ταπεινοῦντας ϰ
καταγέλωντας μακαρίζει πρότερον. ϰ τίνος ἕνεκεν οὐκ εἶπεν, Ⓐ ταπεινοὶ, ἀλλ' Ⓐ πτω-
χοί; ἔτι τοῦτο ἐκείνου πλέον. τοὺς γὰρ καταπεπτηχότας συντριβὰ φησι ϰ τρέμοντας τὸ Θεοῦ
τὰ ὑπιτάγματα, ὃς ϰ διὰ Ησαΐου τοῦ προφήτου σφόδρα ἀποδεχόμενος ὁ Θεὸς, ἔλε-
γεν· Επὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ὅτι Ⓦ πρᾶον ϰ ἡσύχιον Ε τρέμοντά μου τοὺς λόγους; ϰ Ησ. ξϛ. β.
γὰ πολλοὶ τῆς ταπεινοφροσύνης Ⓐ ἔρωτι· ϰ ὁ μὲν ὅτι ταπεινὸς συμπέπτωκεν, ὁ ἢ μετ' ὑ-
περβολῆς ἁπάσης. ταύτην ϰ ὁ μακάριος προφήτης* ἐπαινῶ τὴν ταπεινοφροσύνην, * Δαυὶδ
ἣ τὴν ἁπλῶς κατεσκληκυῖαν ἡμῖν διάνοιαν ἐπανορθοῦν, ἀλλὰ τὴν σφόδρα συντε-

θραυσμέ-

Ψαλμ. ν. ιη. ηραωσμένῳ, δι' ὧν φησι· Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένον ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει. καὶ ἵνα παῖδες καὶ ἵνα τρεῖς ταύτην αὐτὴ θυσίας μεγάλης προσάγουσι τῷ Θεῷ, λέγοντες· Ἀλλ' ἐν ψυχῇ συντετριμμένῃ καὶ πνεύματι ταπεινώσεως προσδεχθείημεν. ταύτην καὶ ὁ Χριστὸς μακαρίζει νῦν. ὅθεν γὰρ καὶ μέγιστα τῶν κακῶν ἐστὶ τὸ οἰκτρότερον· λυμαινόμενα ἅπασαν ἐξ ἀπονοίας εἰσπηδᾷ (ὅ τι γὰρ ἀφρόνων οὐκ ὢν προῆν τούτου τοιοῦτος, ὅταν ἀγρόνων γένηται· ὅπερ οὖν ἐστὶ καὶ ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν, Ἵνα μὴ τυφωθεὶς, εἰς κρῖμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου· ὅτε γὰρ ἔπεσε, διὰ τοῦτο ἔπεσε· καὶ ἀδελφὸς ταύτης τῆς ἀγρόνων φυσηθεὶς ταῖς ἐλπίσιν, ἐξέπεσε καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου ἐγένετο. προσδοκήσας γὰρ ἔσεσθαι Θεός, καὶ ὅπερ εἶχεν ἀπώλεσεν. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Θεὸς ὀνειδίζων αὐτῷ, καὶ τὴν ὑπόνοιαν αὐτοῦ κωμῳδῶν ἔλεγεν· ἰδοὺ, Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν. καὶ ἔκπεσὼν ἐκεῖνος τῆς μὴ ταῦτα σκοπεῖν εἰς ἀσέβειαν ἐξώκειλεν, ἰσοθεΐαν φαντασθείς) ἐπεὶ οὖν αὕτη ἡ ἀκρόπολις τῶν κακῶν ἐστιν, ἡ ῥίζα καὶ ἡ πηγὴ τῆς πονηρίας ἁπάσης, τοῦ ῥοσήματος τὸ κεφάλαιον καταπελτάζων φάρμακον, ὥσπερ δηλήριον ἰαχυρὸν ἵνα καὶ ἀσφαλῆ, τοῦτον προῆται· κατεβάλετο τὸν νόμον. ταύτης γὰρ ὑποχειμένης, μετ' ἀσφαλείας ἅπαντα καὶ ἄλλα ὁπωσοῦν ἐπιθήσουσιν ὁ οἰκοδομῶν· ταύτης δὲ ἀνῃρημένης, κἂν μέχρι τῶν ὑπερανω φθάσῃ πολυτελὴς ὄγκος, ἅπαντα ὑποσύρεται ῥᾳδίως, καὶ εἰς χαλεπὸν καταστρέφει τέλος. κἂν νηστείαν, κἂν δι' ὅλης, κἂν ἐλεημοσύνην, κἂν σωφροσύνην, κἂν ἄλλο τι οὖν συναγάγῃς ἀγαθὸν, ταπεινοφροσύνης χωρὶς ἅπαντα ἀπόλλυται ἅπαντα· ὅπερ οὖν καὶ ὅτε τὸ Φαρισαίου ἐλέγετο. καὶ γὰρ μὴ τὸ φθάσαι εἰς αὐτὴν τὴν κορυφὴν, πρὸ τοῦ ἀπολέσαι κατέδει, ὅθεν τὴν μητέρα τῶν ἀγαθῶν οὐκ εἶχεν. ὥσπερ γὰρ ἡ ἀπόνοια πηγὴ κακίας ἁπάσης ἐστὶ, οὕτως ἡ ταπεινοφροσύνη φιλοσοφίας ἁπάσης ἀρχή· διὸ δὲ σκοπεῖν ἀρξάμενος, προῤῥίζου διὰ παντὸς τὴν ἀλαζονείαν σκάπτων τῆς τῶν ἀκουόντων ψυχῆς. καὶ τί τοῦτο πρὸς σοῦ μαθητάς, φησι, σοῦ πτωχοὺς εἶναι ταπεινούς; σοὶ γὰρ εἶχον ἀφορμὴν ἀπονοίας ἵνα, ἁλιεῖς ὄντες καὶ πένητες, καὶ ἄσημοι καὶ ἰδιῶται. εἰ καὶ μὴ πρὸς σοῦ μαθητὰς ταῦτα, ἀλλά πρὸς γε σοῦ πρώτας τότε," καὶ σοῦ μὴ ταῦτα μέλλοντας αὐτοὺς κατασκάπτειν, ἵνα μὴ ἀφῇ ταῦτα αὐτῶν καταφρονῆσαι· μᾶλλον δὲ καὶ πρὸς σοῦ μαθητὰς ταῦτα. εἰ γὰρ καὶ μὴ τότε, ἀλλ' ὕστερον ἔμελλον δεῖσθαι τῆς ὠφελείας" ταύτης μετὰ σημεῖα καὶ θαύματα, καὶ τὴν τῆς οἰκουμένης ἁμιλλὼν καὶ τὴν πρὸς Θεὸν παῤῥησίαν. ὅτε γὰρ πλοῦτος, ὅτε δυναστεία, οὐκ αὐτὴ ἡ βασιλεία ὅταν ἐπάρασι ἵππων ἰσχὺν, ὡς καὶ ἐκείνοις κατήρξατο ἅπαντα. ἄλλως δὲ, καὶ πρὸς τῶν σημείων εἰκὸς ἵππους καὶ τότε ἐπιθυμῆσαι, ὁ πλῆθος ὁρῶντας καὶ ὁ θεατὴς ἐκεῖνο ὁ πρωτοστάτης διδάσκαλον, ἐπὶ παθεῖν τι ἀνθρώπινον. διὸ περ αὐτῶν βούλεως καταστέλλει ὁ φόβημα. καὶ οὐκ εἰσάγει κατέξει" πολλαπλάσιος τὰ λεγόμενα καὶ ὅταν μάτων, ἀλλ' ἐπέξει μακαρισμοῦ, ἀνεπαισθήτως λόγου ποιῶν, καὶ πᾶσιν ἀνοίγων ὁ τῆς διδασκαλίας σάδιον. ὁ γὰρ εἶπεν, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα, ἀλλ' ὁ πάντα ποιοῦντες μακάριοι πάντες. ὥστε, κἂν δοῦλος ᾖς, κἂν πτωχὸς, κἂν πένης, κἂν ξένος, κἂν ἰδιώτης, οὐδὲν ὅτι ὁ κωλύον ἔσεσθαί σε μακάριον, ἂν τὴν ἀρετὴν ταύτην ζηλώσῃς. ἀρξάμενος οὖν ἐντεῦθεν, ὅθεν μάλιστα ἐχρῆν, προέρχου ἐφ' ἑτέραν ἐντολὴν," ἀπενδυτίας δοκοῦσ᾽ εἰ τῆς τῆς οἰκουμένης ψήφου. ἁπάντων γὰρ τῶν χαίρειν ζηλωτὰς εἰ νομιζόντων, τοῦτον ὃν ἐν ἀθυμίᾳ καὶ πενίᾳ καὶ πένθει ἀθλίοις, αὐτὸς τοῦτοις μᾶλλον ἐντεῦθεν μακαρίζει, λέγων ὅτι·

4 Μακάριοι οἱ πενθοῦντες. Καίτοιγε πάντες αὐτὸν καλοῦσι. Διὰ γὰρ τοῦτο προλαβὼν τὰ σημεῖα εἰργάσατο, ἵνα τοιαῦτα νομοθετῶν ἀξιόπιστος ᾖ. ἐν ταύτῃ δὲ πάλιν οὐκ ἁπλῶς τοῦτον πενθοῦντας τέθεικεν, ἀλλὰ τοῦτον ἀπὸ μυρίων τοῦτο ποιήσας· ὡς τοῦτό γε ἕτερον τὸ σφόδρα ὅτι κεκωλυμένον, τὸ ὅπου γε τῶν βιωτικῶν δηλονότι. ὅταν οὖν

οὐ

καὶ ὁ Παῦλος ἐδήλωσε λέγων· Ὅτι ἡ μὲν τοῦ κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται· ἡ δὲ κατὰ Θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται. τούτους τοίνυν μακαρίζει καὶ ὧδε ὁ Κύριος τοὺς οὕτω λυπουμένους· καὶ οὐχ ἁπλῶς τοὺς λυπουμένους τέθεικεν, ἀλλὰ τοὺς μετὰ ἐπιστάσεως. διόπερ οὐδὲ εἶπεν, Οἱ λυπούμενοι, ἀλλὰ Οἱ πενθοῦντες. καὶ γὰρ [ὁ] αὐτὸς πάλιν ἡ ἀποστολὴ πάσης ἐστὶ φιλοσοφίας διδάσκαλος. εἰ γὰρ οἱ παῖδας καὶ γυναῖκα, ἢ ἄλλον τινὰ τῶν προσηκόντων ἀπολλύντα πενθοῦντες, ἀλλὰ χρημάτων, ἀλλὰ σωμάτων ἔρωσι κατὰ σκότον τῆς ὀδύνης καὶ κλαίουσιν, ἀλλὰ δόξης ἐφίενται, οὐκ ὄφρεσι προσέχουσι, ἀλλ' οὐδὲ βασκανίας ἀλίσκονται, ἀλλ' οὐδὲ ἄλλου πολιορκοῦνταί τινος πάθους, ἀλλὰ πένθους μόνου· πολλῷ μᾶλλον οἱ τὰ ἁμαρτήματα πενθοῦντες τὰ ἑαυτῶν, ὡς πένθους ἄξιον, μείζονα τούτου τὸν βαθμὸν εἰσάγουσι) φιλοσοφίαν. Εἶπα, τί δὲ ἔπαθον αὐτοί; Ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται, φησίν. Εἰπέ μοι, ποῦ παρακληθήσονται οὗτοι; καὶ οὐ τοῦτο, καὶ ὅτι· ὅπου γὰρ τὸ ἐπίταγμα σφόδρα ἐστὶν ὀφρυῶδες καὶ ἐπαχθές, ὃ μάλιστα αὐτοῖς κόπον ἐποίει, τοῦτο· οὐκέτι ἔσται δῆλον. ὥστε εἰ θέλεις παρακαλεῖσθαι, πένθει. καὶ μὴ νόμισῃς αἴνιγμα εἶναι τὸ εἰρημένον. ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς παρακαλῇ, καὶ μυρίαι συμφοραὶ ἐπελθοῦσαι λυπηραὶ, πάντων ἀμύθητος ἔσται. καὶ γὰρ πολλῷ μείζους ἀεὶ δίδωσι τῶν πόνων ὁ Θεὸς τὰς ἀμοιβάς· ὃ δὴ καὶ οὗτος πεποίηκε, μακαρίσας ἀποφαίνων τοὺς πενθοῦντας, οὐ κατὰ τὸ τοῦ ἐγκλήματος ἀξίαν, ἀλλὰ κατὰ τὸ αὐτοῦ φιλανθρωπίαν· ὅπερ ἐστὶ τῆς τοῦ ἐγκλήματος ἀξίας, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας ἔργον. οἱ γὰρ πενθοῦντες, πλημμελήματα πενθοῦσι· τοῖς δὲ τοιούτοις ἄφεσις [ἐστὶ] τῶν συγκλώμενα ἀπολαῦσαι καὶ ἀπολογίας τυχεῖν. ἀλλ' ὅπου αὐτὸς σφόδρα ἐστὶ φιλάνθρωπος, οὐδὲ ἐν τῇ τοῦ κολάσεων διαιρέσει, οὐδὲ ἐν τῇ τοῦ ἁμαρτημάτων ἀπαλλαγῇ τὸν ἀνθρώπινον ἴσησιν· ἀλλὰ καὶ μακαρίους ποιεῖ, καὶ πολλῆς μεταδίδωσι παρακλήσεως. πενθεῖν δὲ ἡμᾶς οὐκ ἐπὶ τῶν οἰκείων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀλλοτρίων κελεύει πλημμελημάτων· οἷαι τῶν ἁγίων ἦσαν αἱ ψυχαί, οἷα ἐπὶ τοῦ Μωϋσέως, οἷα ἐπὶ τοῦ Παύλου, οἷα ἐπὶ τοῦ Δαυίδ. καὶ γὰρ οὗτοι πάντες ἀλλοτρίοις πολλάκις ἐπένθησαν κακοῖς.

5 Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν.

Ποίαν γῆν, εἰπέ μοι; τὴν νοητὴν φασιν· ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο. οὐδαμοῦ γὰρ εὑρίσκομεν ἐν τῇ γραφῇ γῆν νοητήν. ἀλλὰ ποτέ ἐστι τὸ εἰρημένον; αἰσθητὴν εἰπεῖν ἔπαθον, ὡσπερ καὶ ὁ Παῦλος. εἰπὼν γάρ, Ἵνα σοι πατέρα καὶ τὴν μητέρα σου, ἐπήγαγε· ὅτω γὰρ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ αὖθις τῷ λαῷ πάλιν· σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ. ὅτε γὰρ ἀπὸ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν προτρέπει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων, ἅτε δὴ παχυτέρους τὴν ἀκροωμένων, καὶ περὶ τῶν μελλόντων ἐκεῖνα ζητοῦντας. ἅτε τοῦτο γινώσκων καὶ προϊών, ἔλεγε· Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου. Εἶπα τῆς τοιαύτης φιλοσοφίας ὃ ἔπαθον λέγει, καὶ φησι· μή ποτέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτὴς τῷ ὑπηρέτῃ. ὁρᾷς πόθεν ἡ φόβησεν; ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν, ἀπὸ τῶν παρὰ πόδας συμβαινόντων. καὶ πάλιν· Ὃς ἐὰν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ. καὶ ὁ Παῦλος ἃ μαθητὰς ἔδει παθεῖν, πολλῷ ὄντι καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων προτρέπων· οἷ, ὡς ὅταν περὶ πρᾳότητος λέγῃ. ὅθεν γὰρ περὶ τῶν ἀφανῶν εἰπὼν τινος, [ἀλλ'] ἀπὸ τῶν παρόντων σπάσας, λέγων, ἅτε τοῦ συνεχοῦς ἀνάγκην· καὶ, ἐγὼ ὑμῶν φείδομαι· καὶ, θέλω ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι. οὕτω δὴ καὶ ὁ Χριστὸς τοῖς πνευματικοῖς καὶ μαθηταῖς ἀνέμιξεν. ὅπου γὰρ νομίζεται ὁ πραὸς ἀπόντα ἀπολλύναι τὰ ἑαυτοῦ, ὃ σφόδρα ἐστὶν ἰσχυρὸν, λέγων· ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ μὴ ἀσφαλείας καὶ ὀνήσεως ἕνεκα θυμούμενος, ὁ μὴ θρασύς, μηδὲ ἀναίδην· ὁ τοιοῦτος, τῶν πατρῴων ἐκτήσεται πολλάκις, καὶ αὐτῆς τῆς ψυχῆς. ἄλλως τε, καὶ ὅπου ἐν τῇ παλαιᾷ συνεχῶς ὁ προφήτης, καὶ γὰρ πραΰς κληρονομήσουσι τὴν γῆν, ἔλεγε, ἀπὸ τῶν ψαλμῶν αὐλοῖς ῥήμασι συμφαίνει λέγων, ὥστε μὴ παντάπασι ξενοφωνεῖσθαι.

β. Κορ. ζ. ι.

χ. βρωνῶντες,

χ. ὥσπερ δὴ καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ. αὖτ.

χ. καὶ ὁ Π. διὰ πολλάκις αἰδοῦς ἐπιτίθησιν ἔπαθε καὶ ὑπὸ τῶν παρόντων προτρέπων.

αθαι. ζωῦτα ᾗ λέγῃ, οὐ μέχρι τῶν πρότερον ἰσχύσας ζῆς ἀμοιβάς, ἀλλὰ μᾶλλον τὰ πρότερα πρόσχωμεν. αἴ τε γὰρ πνευματικὴν εἶπῃ τις, οὐκ ἀφαιρήσεται ζῆν ἐν τῷ πρότερον βίῳ· Ματθ.ε.λγ. δὴ τε τῶν ἐν τῷ βίῳ τι πάλιν ἀνασχήσεται, ἃ μέχρι τούτου τῶν ἀνασχέσεων ἴσχυσε. Ζη- χ. τοῦτου
Ματθ.ιθ.κθ. τεῖτε γὰρ, φησι, τῶν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ζωῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. καὶ πά-
Μαρ.ι.κθ. λιν· Ὅστις ἀφῆκεν οἰκίας, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀ- 5
γρούς, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, καὶ ἐν τῷ μέλ-
λοντι ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.

6 Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην.

Ποίαν δικαιοσύνην; ἢ τὴν καθόλου φησὶν ἀρετὴν, ἢ τὴν μερικὴν ταύτην τὴν ἀπε- χ. λείπουσι
νδυτίας τῆς πλεονεξίας χειμάῤῥουν. ὅπου γὰρ μέλλει τοῦ ἐλεημοσύνης ὑπιστάτειν, δεικνὺς 10
πῶς ἐλεεῖν χρὴ (οἶμαι, ὅτι οὐκ ἐξ ἁρπαγῆς, οὐδὲ ἐκ πλεονεξίας) μακαρίζει τοὺς δικαιο-
σύνης ἀντιποιουμένους. οὐ γὰρ μόνος ὁ τῆς ἀνοχολῆς. ἃ γὰρ εἶπε, μα- χ. αὐτιχώ-
κάριοι οἱ δικαιοσύνης ἀντιχόμενοι, ἀλλὰ μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιο- νους.
σύνην· ἵνα μὴ ἁπλῶς, ἀλλὰ μετ' ἐπιθυμίας ἀπάσης αὐτὴν μετιώμεν. ὅπου γὰρ τοῦτο 15
μάλιστα ἴδιον τῆς πλεονεξίας ἐστὶ, καὶ ἐκ ὅτου ἐρασθῆναι σιτίων καὶ ποτῶν, ὡς τὸ πλείονα κλαῦσαι
καὶ θρηνῆσαι, τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην ποιεῖ τὸ μὴ πλεονεκτεῖν μεταθεῖναι ἐκέλευσεν. εἶ-
τα πάλιν ἀγαθὸν τὸ ἔπαθλον ὀνείζει, λέγων·

Οτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. Διὰ γὰρ τὸ νομίζεσθαι τὴν πλεονεξίαν εὐπορίας ποιεῖν 20
τοῖς πολλοὺς, λέγει ὅτι τοὐναντίον μᾶλλόν ἐστιν. ἡ γὰρ δικαιοσύνη τοῦτο ἐργάζεται. μὴ τοί-
νυν δίκαια πρόσχωμεν φόβου πενίας, μηδὲ τρέμωμεν λιμόν. οἱ γὰρ ἁρπάζοντες, ὅταν μάλιστα 20
ἔχωσιν οἱ πλούτων ἐκπίπλοντες· ὡς ὁ τῶν δικαιοσύνης ἐραστὴς, καὶ πλούτου αὐτὸς ἔχει μᾶλλον χ. πλοῦτον
ἀσφαλείας. εἰ γὰρ οἱ τὰ ἀλλοτρίων μὴ ἐφιέμενοι, τοσαύτης ἀπολαύουσιν εὐπορίας, πολ-
λῷ μᾶλλον οἱ τὰ αὐτῶν προϊέμενοι.

7 Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες. Ἐνταῦθα δὲ τοῦ δόξαι χρημάτων ἐλεοῶντας μόνον ἐ- 25
μοὶ δοκῇ λέγειν, ἀλλὰ καὶ τοῦ δόξαι προστάτων. ποικίλος γὰρ ὁ τῆς ἐλεημοσύνης τρόπος,
καὶ πλατεῖα αὕτη ἡ ἐντολή. τί οὖν αὐτῆς τὸ ἔπαθλον;

Οτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. Καὶ δοκεῖ μοὶ ἀντίδοσις εἶναί τις ἴσον· ἔστι γὰρ πολὺ μεῖζον
τοῦ κατορθώματος. αὐτοὶ μὲν γὰρ ἐλεοῦσιν ὡς σύνδουλοι· ἐλεοῦνται δὲ παρὰ τοῦ τῶν ὅλων
Θεοῦ. οὐκ ἔστι δὲ ἴσον αἰσθητὸς ἔλεος καὶ θεῖος, ἀλλ' ὅσον πουηρίας καὶ ἀγαθότητος τὸ μέ-
σον, τοσοῦτον τοῦτο ἐκείνου διέστηκε. 30

8 Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται. Ἰδοὺ πάλιν πνευ-
ματικὸν τὸ ἔπαθλον. καθαροὺς δὲ ἐνταῦθά φησιν, ἤτοι τοὺς καθόλου ἀρετὴν κεκτημέ-
νους, καὶ μηδὲν ἑαυτοῖς συνειδότας πονηρὸν, ἢ τοὺς ἐν σωφροσύνῃ διάγοντας. οὐδενὸς γὰρ
Εβ.ιζ.ιδ. ἡμῖν οὕτω δεῖ πρὸς τὸ ϖ Θεὸν ἰδεῖν, ὡς τῆς ἀρετῆς ταύτης. διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Εἰ-
ρήνην διώκετε μετὰ πάντων καὶ ϖ ἁγιασμὸν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται ϖ Κύριον. ὄψον δὲ ἐν- 35
ταῦθά φησιν, ἵνα ἀπαθῆ ϖ δυνατὸν ἴδῃ. ὅπου γὰρ πολλοὶ ἐλεοῦσι μὲν, καὶ οὐκ ἁρπάζουσιν, οὐδὲ πλεονεκτοῦσι, πορνεύουσι δὲ καὶ ἀσελγαίνουσι, δεικνὺς ὅτι οὐκ ἀρκεῖ τὸ προτερεῦσαι,
καὶ τοῦτο προστέθηκεν· "ὅπερ δὴ καὶ ὁ Παῦλος Μακεδόσιν ἐμβρυτύρησι, Κορινθίοις ἐπιστέλλων, χ. ὅπερ
ὅτι οὐ μόνον ἐλεημοσύνῃ ἐπλούτουν, ἀλλὰ καὶ τῇ ἄλλῃ ἀρετῇ. Εἰπὼν γὰρ περὶ τῆς φιλο-
τιμίας αὐτῶν τῆς ἐν τοῖς χρήμασι, φησὶν ὅτι καὶ ἑαυτοὺς ἔδωκαν τῷ Κυρίῳ καὶ ἡμῖν. 40

9 Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί. Ἐνταῦθα δὲ τὸ μὴ σασιάζειν" ἑαυτοῖς μόνον καὶ ἀ- χ. ἑαυτοῖς
πεχθάνεσθαι προσὸν ἀλλήλοις δυσμαρῆ, ἀλλὰ καὶ ἕτερόν τι πλέον ὑπιζητῆ, ἵνα καὶ ἑτέρους σα-
σιάζοντας ζωσάγωμεν. καὶ πάλιν πνευματικὸν ἐπάγει τὸ ἔπαθλον. ποῖοι δὴ τοῦτο;

Οτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται. Καὶ γὰρ τὸ μονογενοῦς ἔργον ἐνόμιστο τοῦτο, ζωσαγα-

γεῖν

γειν τὰ διεζωτα, ⁊ καταλλάξαι τὰ ὑπερπολεμωμένα. Εἶτα, ἵνα μὴ νομίσῃς, ὅτι πόνος ἡ εἰρήνη καλόν, ἐπήγαγε·

10 Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης· Τουτέστι, τῆς ἀρετῆς ἕνεκεν, τῆς πρὸς ἕτερον σωφροσύνης, τῆς εὐσεβείας. δικαιοσύνην γὰρ εἴωθεν ἀεὶ τὴν ἄσκησιν λέγειν τῆς ψυχῆς φιλοσοφίαν.

11 Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς ⁊ διώξωσι, ⁊ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ. 12 Χαίρετε ⁊ ἀγαλλιᾶσθε. Οἷον, κἂν γένησθε, κἂν πλήθους, κἂν λυμεῶνας, κἂν ὁτιοῦν ἕτερον καλέσωσι, μακάριοί ἐστέ, φησι. Τί τούτων χαλεπώτερον ἦν οἷς τὸν ὑπὲρ ἁπάντων ἐσταύρωσαν, ὅταν τὰ τοῖς ἄλλοις φίλτατα, ταῦτα πρὸς αὐτὸν εἰ λέγῃ; Ὃ πλανᾶσθαι λέγω ⁊ πεισθῆναι ⁊ διώκεσθαι ⁊ κακῶς ἀκούειν. Ἀλλ' ὅμως ⁊ εἶπε, ⁊ ἔπεισεν, οὐχὶ δύο ⁊ δέκα καὶ εἴκοσι ⁊ ἑκατὸν καὶ χιλίους ἀνθρώπους, ἀλλὰ τὸν οἰκουμένην ἅπασαν. ⁊ ἀκούοντες γὰρ φορτικὰ ⁊ ἐπαιρῆ ⁊ ἀπειθείας τὴν τῶν πολλῶν ζωηρείαν, ἐξεπλήττοντο ὃ ὄχλοι· Τοσαύτη ἡ τοῦ λέγοντος δύναμις ἰδοῦ. πλὴν ἀλλ' ἵνα μὴ νομίσῃς, ὅτι ὃ κακῶς ἀκούειν ἁπλῶς μακαρίους ποιῇ, δύο τέθεικε διορισμούς· ὅταν ⁊ δι' αὐτὸν, ⁊ ψευδῆ ᾖ τὰ λεγόμενα. ἐπεὶ ἐὰν μὴ ταῦτα πάσχῃ, ὁ μόνον οὐ μακάριος, ἀλλὰ καὶ ἄθλιος ὁ κακῶς ἀκούων. Εἶτα ὅρα ὃ ἔπαθλον πάλιν· Ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ⁊ τοῖς οὐρανοῖς. Σὺ δὲ εἰ ⁊ μὴ καθ' ἕκαστον τῶν μακαρισμῶν βασιλείαν ἀκούεις δωρουμένην, μὴ ἀθύμει. εἰ γὰρ καὶ διαφόρως ὀνομάζει τὰς ἀμοιβὰς, ἀλλὰ πάντας εἰς τὴν βασιλείαν εἰσάγει. καὶ γὰρ ὅταν εἴπῃ, παρακληθήσονται ⁊ πενθοῦντες, καὶ ἐλεηθήσονται ⁊ ἐλεοῦντες, καὶ ⁊ Θεὸν ὄψονται ⁊ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ⁊ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται ⁊ εἰρηνοποιοὶ, οὐδὲν ἄλλο, ἢ τὴν βασιλείαν δείκνυσι τούτων ἁπάντων αἰτίᾳ ⁊. ⁊ γὰρ τούτων ἀπολαύοντες, ἐκείνης ἐπιτεύξονται πάντως. μὴ τοίνυν τῷ τῶν πνευμάτων πλουτεῖν μόνων νόμιζε εἶναι τὸ μακάριον, ἀλλὰ ⁊ τῷ πεινῶντων τὴν δικαιοσύνην, ⁊ τῷ πραέων ⁊ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἁπλῶς. Διὰ γὰρ τοῦτο ὅπου πάντων ⁊ μακαρισμὸν ἔθηκεν, ἵνα μηδὲν ἀνθρώπινον ἀναμένῃς. Οὐδὲ γὰρ ἂν εἴη μακάριος ὁ ἐν τούτοις στεφανούμενος, ἂν τῷ πλήθει τῶν πόνων συγκαταλύῃ βίον, ⁊ σκιᾶς ταχύτερον παραπέτηται. εἰπὼν γάρ, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολύς, ἐπήγαγε ⁊ ἕτερον παράκλησιν, λέγων· Οὕτω γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν. Ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνο ἔμελλε, τὸ τῆς βασιλείας, ⁊ ἐν ἐλπίσιν ἰδοῦ, ἐστενάχθη αὐτοῖς πρόσεχε τὸν διωγμόν, ἀπὸ τῆς κοινωνίας τῶν προ αὐτῶν πεπονθότων κακῶς. μὴ γὰρ νομίσητέ, φησιν, ὅτι σπάνια. ἵνα λέγοντες ⁊ νομοθετοῦντες ταῦτα πάσχετε· ἢ ὅτι πονηροὶ δοκοῦντες διδάσκαλοι, μέλλετε ἐλαύνεσθαι πρὸ αὐτῶν. ὑ γὰρ τῆς πονηρίας τῶν λεγομένων, ἀλλὰ τῆς κακίας τῶν ἀκουόντων αἱ ἐπιβουλαὶ ⁊ ⁊ κίνδυνοι· ὅθεν οὐδὲ " ὑμᾶς τοὺς κακῶς πάσχοντας διαβάλλουσιν, ἀλλὰ τοὺς κακῶς ποιοῦντας ἐκείνους. καὶ μαρτυρεῖ τούτοις ἅπας ὁ ἔμπροσθεν χρόνος. ὑδὲ γὰρ τοῖς προφήταις ἐδυνάμην ⁊ ἀντίθεον φέρειν μαρτυρίαν ἐγκαλεῖν τοῖς, τοὺς μὲν ἐλίθαζον, τοὺς δὲ ἤλαυνον, τοὺς δὲ μυρίοις ἑτέροις προσέβαλλον κακοῖς. μὴ δὴ τοίνυν τοῦτο διορυσσέτω ὑμᾶς. ἀπὸ γὰρ τοῦ αὐτοῦ γνώμης ⁊ τὰ νῦν ἅπαντα πράττουσιν. εἴδες πῶς τὰ φρονήματα αὐτῶν ἀνέῳξεν, ἐγκεῖσθαι τῷ Μωϋσέα ⁊ Ἠλίαν φήσας αὐτοῖς; ὅτου ⁊ ὁ Παῦλος Θεσσαλονικεῦσι γράφων, φησὶν· Ὑμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ τῶν οὐσῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ. ⁊ γὰρ ⁊ ὑμεῖς τὰ αὐτὰ ἐπάθετε ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθάπερ κἀκεῖνοι ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, τῶν καὶ τὸν Κύριον ἀποκτεινάντων Ἰησοῦν, καὶ τοὺς ἰδίους προφήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων, καὶ Θεῷ μὴ ἀρεσκόντων, ⁊ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίων. ὁ δὴ ⁊ ἐνταῦθα " κατασκευάσας ὁ Χριστός. ⁊ ὅπου μὲν τῶν ἄλλων μακαρισμῶν ἔλεγε, μακάριοι ⁊ πτωχοὶ ⁊ ⁊ ἐλεήμονες· ἐνταῦθα δὲ οὐκ ἀδοξείστως αὐτὸ τέθεικεν, ἀλλὰ πρὸς αὐτοὺς πρέπει τὸν λόγον, λέγων· μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς ⁊ διώξωσι ⁊ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆ-

χ. λόγου

χ. ἐλεήμονες,

χ. ἡμᾶς

χ. περικόπτει

Ες. ιδ.

α. Θεσσ. β. ιδ.

μα καθ' ὑμᾶς, δεικνὺς ὅτι αὐτῷ τοῦτο μάλιστα ἀξαίρετόν ἐστι, καὶ γὰρ τοὺς ἄλλους ἀπάντων, τῶν διδασκάλων ἴδιον τοῦτο. ὁμοῦ δὲ καὶ ὃ αὐτὸ ἀξίωμα ἐπαύξει αἰτίαται, καὶ τιμὴ πρὸς τοῦ γεγυμνικότα ὁμοτιμίαν. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνοι ἀφῃροῦντο τὸν πατέρα, φησίν, ὅταν καὶ ὑμεῖς δι' ἐμὲ ταῦτα πείσεσθε. ὅταν δὲ εἴπῃ, τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν, δείκνυσι καὶ αὐτοὺς προφήτας ὄντα γεγυμνασμένους. εἶτα, δηλονότι ὅτι τοῦτο μάλιστα αὐτοῦ ὠφελεῖ καὶ ποιεῖ λαμπροτέρους, οὐκ εἶπεν, ὅτι κακῶς με ἐροῦσι καὶ διώξουσιν, ἐγὼ δὲ κωλύσω τοῦτο. ἐγὼ γὰρ οὐ τῷ μὴ ἀκούειν κακῶς, ἀλλ' οὐ τῷ κακῶς ἀκούοντας φέρειν γενναίως, καὶ ἀφ' τῶν ἔργων αὐτοῦ ἐλέγχειν, τιμὴ ἀσφάλειαν αὐτοῖς βούλεται). πολλῷ γὰρ τοῦτο ἐκείνου μεῖζον· ὥσπερ τὸ μὴ πλήττεσθαι, τὸ μὴ πληττόμενον μηδὲν πάσχειν δεινὸν πολλῷ μεῖζόν ἐστι. ἐνταῦθα μέν οὖν φησιν, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ὁ δὲ Λουκᾶς καὶ ὑπερτεταμένως καὶ μετὰ πλείονος αὐτόν "σκιρτᾶν λέγει μισθός· τοῦτο εἰρηκέναι φησὶν. ἐγὼ γὰρ δὴ μόνον τοὺς κακῶς ἀκούοντας τοῦ Θεοῦ ἀκούοντας "μακαρίζει, ἀλλὰ καὶ τοὺς σφόδρα πρώτων καλῶς ἀκούοντας "ταλαντίζει. καὶ γὰρ ὑμῖν, φησιν, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσι πρῶτες ⓐ δι' ἐμέ. καίτοι καὶ τοὺς ἀποστόλους καλῶς ἔλεγον· ἀλλ' οὐ πρώτους. διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσιν ⓐ δι' ἐμέ, ἀλλ' ὅταν πρώτους. οὐδὲ γὰρ δυνατὸν τοὺς ἐν ἀρετῇ ζηλωτὰς σφόδρα πρώτων ἀκούειν καλῶς. καὶ πάλιν φησίν· ὅταν ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρόν, χαίρετε καὶ σκιρτήσατε. οὐδὲ γὰρ τῶν κινδύνων μείζονα ἐνέμεινεν, ἀλλὰ καὶ τῆς κακηγορίας πολλῷ ὀλίγῳ τιμὴ αὐτῶν δοσιν. διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ὅταν ἐλάσωσιν ὑμᾶς καὶ ἀποκλείσωσιν· ἀλλ' ὅταν ὀνειδίσωσι καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρόν. μάλιστα γὰρ τῶν σφοδρῶν αὐτῶν χαλεπώτερον δάκνουσιν αἱ κακηγορίαι. ἐν μὲν γὰρ τοῖς κινδύνοις πολλὰ τὰ κουφίζοντα τὸν πόνον ἐστίν· οἷον, ὁ σφόδρα πάντων ἀλείφεσθαι, ὁ πολλὰς ἔχειν τὰς χρησιμότητας καὶ σφοδρὰς ὑπομονητικὰς· ἐν δὲ τῇ κακηγορίᾳ, καὶ αὕτη διήρηται ἡ σφοδρότης. καὶ γὰρ δοκεῖ τι μέγα εἶ) ὁ καταφρονούμενος, καὶ μᾶλλον τῶν κινδύνων δάκνει τὸν ἀγωνιζόμενον. πολλοὶ γοῦν καὶ ὅτι βέβηλον ἦλθον, πονηρὸν οὐ φέροντες δόξαν. καὶ διὰ τοῦτο θαυμάζεις "ὅτι τῶν ἄλλων; τὸν γὰρ προδότην ἐκεῖνον, τὸν ἀνάγκην καὶ μαρὸν, καὶ πρὸς πάντα ἀπερυθρίαστα ἁπλῶς, τοῦτο μάλιστα ὅτι βέβηλον ὁρμῆσαι προσκύσαι. καὶ ὁ Ἰωβ ὅ), ὁ ἀδάμας, καὶ πέτρας στερροτέρας, ἰδοὺ καὶ χρήματα ἀφῆρηται, καὶ παῖδας ἔπαγε δεινά, καὶ ἅπαντα ὀξαφνης ἐγένετο, καὶ πληγὴν σκωλήκων τὸ σῶμα ἀνάλυζον ἔσωθεν, καὶ τὴν γυναῖκα* ὑπεκειμένην, διεκρούσατο μετ' ὀλίγας ἄπαντα· ὅπου δὲ εἶδε τοὺς φίλους ὀνειδίζοντας καὶ ἐπεμβαίνοντας, καὶ πονηρὰν δόξαν περὶ αὐτοῦ ἐχοντας, καὶ λέγοντας γὰρ ἁμαρτημάτων ταῦτα πάσχει, καὶ κακίας δίδυναι δίκην, ὥστε ἐθορυβήθη, τότε ἐπαρρησιάσθη ὁ γενναῖος καὶ μέγας" ἀνήρ. καὶ ὁ Δαβὶδ δὲ πάντα ἀφεὶς ἅπερ ἔπαθεν, ἀντὶ τῆς κακηγορίας "μόνης ἀμοιβὴν ἐζήτει παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ἄφες γὰρ αὐτοῖς κύριε, φησὶν, ὅτι Κύριος ἀπεστείλατο αὐτῷ, ὅπως ἴδῃ Κύριος τὴν ταπείνωσίν μου, καὶ ἀνταποδῷ μοι ἀγαθὰ ἀντὶ τῆς κατάρας τῆς σήμερον ταύτης. καὶ ὁ Παῦλος δὲ οὐχὶ τοῦ κινδυνεύοντας μόνον, τοῦτο τοῦ ἀφαιρουμένους τὰ ὄντα, ἀλλὰ καὶ τούτους ἀνακηρύττει οὕτω λέγων· Ἀναμιμνήσκεσθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων, τοῦτο μὲν ὀνειδισμοῖς καὶ θλίψεσι θεατιζόμενοι, τοῦτο δὲ κοινωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφομένων γενηθέντες. ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ μισθὸν πολὺν τίθησιν ὁ Χριστός. εἶτα ἵνα μή τις λέγῃ, ἐνταῦθα τοίνυν οὐκ ἀμοιβὴς οὐδὲ ἀπορράπτους αὐτῷ τὰ σώματα, καὶ ἐκεῖ μισθὸν δίδωσι τίθησι τοῦ προφήτας, δείκνυσι, ὅτι οὐδὲ ἐκεῖ μένει ὁ Θεός. εἰ δὲ ὅπου σφόδρα πόδας ἡ ἀντιδόσεις, ἀπὸ τῶν μισθῶν αὐτοῖς πλείονα· πολλῷ μᾶλλον νῦν, ὅτε πραγματικώτερα αὐτὴ γέγονεν ἡ ἐλπὶς, καὶ μείζων ἡ φιλοσοφία. θέα δὲ καὶ μετὰ πόσας ἐπαγωγὰς αὐτὸ τίθησιν. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς αὐτὸ πεποίηκεν, ἀλλὰ δηλονότι ὅτι οὐκ ἔνι τὸν μὴ πᾶσιν ἐκείνοις καρτερικὸν γενόμενον καὶ συγκαρτερήσαντα τοῖς τότε ἐκβολαῖς τοῦ ἀγῶνος. διὰ τι δὲ τοῦτο ἀπὸ τῆς προτέρας

χ. παῤῥησίας

χ. -εἰζειν αὐτὸν, φησι, ἀλλὰ

χ. -νίζειν.

χ. περὶ τ.

* εἶχεν

χ. ἀθλητήν. χ. ἐκείνου

β. Βασ. 15. 12.

Εβ. 1. λβ.

χ. πτα χευσία
χ. δίκαιος
χ. τῇ καρδίᾳ
χ. κἂν μυρ.
ἴσ. πῷ
χ. ζητεῖ
χ. ὅτι ἓν κακοεῖς
χ. ναὸν
χ. σεσαγματα.

ρας ἀεὶ τῇ ὀπτούσῃ προσοδοποιῶν ἐντολῇ, σειρὰν ἡμῖν ἐκ χρυσοῦ ὕφηνεν. ὅ τε γὰρ ταπεινὸς, καὶ τὰ οἰκεῖα πάντως πενθήσει ἁμαρτήματα· ὁ πενθῶν, καὶ παρὰ ὀλίγον ἔσται τῇ "ὀπτικῇ καὶ ἐλεήμων· ὁ ἐλεήμων, καὶ δίκαιος καὶ κατανενυγμένος πάντως καὶ καθαρὸς "τὴν καρδίαν· ὁ δὲ τοιοῦτος, καὶ εἰρηνοποιός· ὁ δὲ πάντα ταῦτα κατορθώσας, καὶ πρὸς κινδύνους ἔσται παρατεταγμένος, καὶ ὑ θανάτου πειράσεται ἀκηράτων κακῶν "καὶ τὰ μυρία πάσχων δεινά. παρανέσας τοίνυν ἃ προσῆκε, πάλιν ἀναπαύει τοῖς ἐγκωμίοις αὐτούς. ὀπτοὺς γὰρ ὑψηλοτέρα ὀπτήραγμα ἰῶ, καὶ πολλῷ μείζονα τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ, ἵνα μὴ θορυβῶνται καὶ ταράττωνται καὶ λέγωσι· πῶς δυνησόμεθα ταῦτα κατορθοῦν; ἄκουσον τί φησιν·

13 Υμεῖς ἐστε ὁ ἅλας τῆς γῆς, Δείκνυς ὅτι ἀναγκαίως ταῦτα ὀπιτάττει. ὑ γὰρ τῆς καθ' ἑαυτὸν ζωῆς, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης, φησὶν, ἁπάσης ὁ λόγος ἔσται ὑμῖν. οὐδὲ γὰρ εἰς δύο πόλεις, οὐδὲ δέκα καὶ εἴκοσιν, οὐδὲ εἰς ἓν ἔθνος ὑμᾶς ἀποστέλλω, καθάπερ τοὺς προφήτας, ἀλλ' εἰς γλῶτταν καὶ παλαιστίνην καὶ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, καὶ ταύτην κακῶς διακειμένην. "ὁ γὰρ εἰπεῖν, ὑμεῖς ἐστε ὁ ἅλας τῆς γῆς, ἔδειξε μορφουμένην ἅπασαν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ κατασαπεῖσαν ὑπὸ τῶν ἁμαρτημάτων. διὰ τοι τοῦτο ταῦτας πρὸς αὐτὸν "ὀπτίζηται ἀρετὰς, αἳ μάλιστα πρὸς τὴν τῶν πολλῶν ὀπιμέλειαν εἶπν ἀναγκαῖαι καὶ χρήσιμοι. ὁ τε γὰρ παρὰς καὶ ὀπτικὸς καὶ ἐλεήμων καὶ ὀλίγος ὄχλος εἰς αὐτὸν συγκλείει τὰ κατορθώματα μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν [τ] ἑτέρων ὠφέλειαν ταῖς καλαῖς ταύταις ὑπάρχειν πηγαῖς παρασκευάζει· "ὁ δὲ αὖ καθαρὸς τὴν καρδίαν καὶ εἰρηνοποιός, καὶ ἐλαυνόμενος ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, πάλιν πρὸς ὃ κοινῇ συμφέρον βίον καθίσαται. μὴ τοίνυν νομίσητέ, φησιν, ὀπὶ τοὺς τυχόντας ἀγῶνας ἕλκεσθαι, μηδὲ ὑπὲρ μικρῶν ὑμῶν ἕνεκα τὸν λόγον ὑμῖν· ὑμεῖς ἐστε ὁ ἅλας τῆς γῆς. τί οὖν; τὰ σεσηπότα ἀνθρώπων διορθώσασθαι; ἀδύνατον. οὔτε γὰρ δυνατὸν τὰ διεφθορότα ἤδη ὀπιπάσσοντας ἅλας ὠφελῆσαι· οὐδὲ τοῦτο ἐποίουν· ἀλλὰ δυανεωθέντα προσῆκον καὶ προσδοθέντα ἀνθρώποις, καὶ τῆς δυσωδίας ἀπαλλαγέντα ἐκείνης, ὅτε ἤλιζον, κατέχοντες καὶ διατηροῦντες ἐν τῇ νεαρότητι ταύτῃ, καὶ τὸ διαπαντὸς προσέλαβον. ὃ μὲν γὰρ ἀπαλλαγῶναι τῆς σηπεδόνος τῶν ἁμαρτημάτων, τοῦ Χριστοῦ κατόρθωμα γέγονε· ὃ δὲ αὖ πάλιν μηκέτι ἐπ' ἐκείνῳ ἐπιμεληθεῖν, τῆς τούτων ἀνοησίας καὶ παλαιπωρείας ἔργον ἐστὶν. ὁρᾷς πῶς καὶ μικρὸν δείκνυσι καὶ τῶν προφητῶν ὄντας βελτίους; οὐ γὰρ τῆς Παλαιστίνης διδασκάλους εἶναί φησιν, ἀλλὰ τῆς γῆς ἁπάσης· καὶ οὐχ ἁπλῶς διδασκάλους, ἀλλὰ καὶ φοβερούς. τὸ γὰρ δὴ θαυμαστὸν τοῦτο ἐστὶν, ὅτι οὐ κολακεύοντες, οὐδὲ θεραπεύοντες, ἀλλ' ὀπιτιμῶντες, ὥσπερ ὁ ἅλας, ὅπου ποθηνοὶ πᾶσι γένοιντο. μὴ τοίνυν θαυμάσητέ, φησιν, εἰ τοὺς ἄλλους ἀφεὶς, ὑμῖν προσλέγομαι, καὶ πρὸς τοσούτους ἔλκω κινδύνους. σὺνοήσατε γὰρ ὅσαις πόλεσι καὶ δήμοις καὶ ἔθνεσι μέλλω πέμπειν ὑμᾶς ὀπιτάξας. διὰ τοῦτο οὐχ ὑμᾶς εἰ βούλομαι φρονίμους μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους τοιούτους ποιῆσαι. τοῖς γὰ τοιούτοις πολὺ δεῖ σωτὸς εἶ, οἷς ἡ τῶν ἄλλων "κινδυνεύεται σωτηρία, καὶ τοσαύτην αὐτοῖς τὴν προσουσίαν εἶ τῆς ἀρετῆς, ὡς καὶ ἄλλοις μεταδιδόναι τῆς ὠφελείας. εἰ γὰρ τοιοῦτοι μὴ γένησθε, οὐδὲ ὑμῖν αὐτοῖς ἀρκέσετε. μὴ τοίνυν δυαρεσκήσητε, ὡς ἐπαινῶν ὄντων τῶν λεγομένων. τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις μορφουμένοις δυνατὸν ἐπιμεληθεῖν δι' ὑμῶν· ὑμεῖς δὲ, εἰ τοῦτο πάθοιτε, μῶν ἑαυτῶν καὶ ἑτέρους προσαπολεῖτε. ὥστε ὅσῳ μεγάλα ἐγκελεύεσθε "προστάγματα, τοσούτῳ καὶ μείζονος δεῖσθε σωτηρίας. διὸ φησιν·

Ἂν δὲ ὁ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι, εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω, καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι μυρίοις πίπτοντες, δύνανται τυχεῖν συγνώμης· ὁ δὲ διδάσκαλος, ἐὰν τοῦτο πάθῃ, πάσης ἀπεστέρηται ἀπολογίας, καὶ τὴν ἑαυτοῦ δώσει ζημίαν. ἵνα γὰρ μὴ ἀκούσαντες, ὅταν ἐνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν,

μῶν, διελιάσωσιν εἰς μέσον παρελθεῖν, λέγε ὅτι, ἀῦ μὴ παρὰ τοῦτα ἦτε παραπεταγμένοι, εἰχῆ ἐξελέγητε. οὐ γὰρ ὃ κακῶς ἀκούειν χρὴ δεδοικέναι, ἀλλὰ ὃ ζωυποχρινομένοις φαίνεσθαι. τότε γὰρ μακαρισθήσεσθε καὶ καταπατηθήσεσθε. ἐὰν γὰρ μόνητε ἀῦτοῦ ἐπιχύφοντες, εἶτα κακῶς ἀκούητε, χαίρετε. τοῦτο γὰρ ἀλὸς ἔργον ἐστί, τὸ δάκνειν καὶ λυπεῖν τοὺς χρώτας. ὥστε ἀναγκαίως ἡ κακηγορία ἕπεται τοῖς ὑμᾶς βλαπτούσαις, ἀλλὰ καὶ μαρτυρούσα ὑμῶν τῇ σεμνότητι. ἂν γὰρ φοβηθέντες αὐτὴν, παρδῶτε τῷ παροξύναντι ὑμῶν σφοδρότητα, πολλῷ χαλεπώτερα πείσεσθε, καὶ κακῶς ἀκούοντες καταφρονούμενοι παρὰ πάντων. ἕτοιμα γάρ ἐστι καταπατήσεσθε. εἶτα ἐφ' ἕτερον ὑψηλότερον ἀναβάσεσθε δεῖγμα. 14 Ὑμεῖς ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Πάλιν τοῦ κόσμου, οὐκ ἔθνους ἑνὸς, οὐδὲ εἴκοσι πόλεων, ἀλλὰ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης· καὶ φῶς νοητὸν, καὶ τῆς ἀκτῖνος ταύτης πολὺ βέλτιον, ὥσπερ οἶμαι καὶ ἄλλας πνευματικόν. καὶ παρέτερον ἄλλας, καὶ τότε φῶς· ἵνα μάθῃς ἡλίκον τὸ καταξυμμένων ῥημάτων τὸ κέρδος, καὶ τῆς σεμνῆς διδασκαλίας τὸ ὄφελος. καὶ γὰρ σφίγγει, καὶ οὐκ ἀφίησι διαῤῥεῦσαι, καὶ διαβλέψαι ποιεῖ πρὸς ἀρετὴν χειραγωγοῦσα.

Οὐ δυνάται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη· 15 Οὐδὲ καίουσι λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον. Πάλιν αὐτὸν διὰ τούτων εἰς ἀκρίβειαν ἀγεῖ βίου, παιδεύων ἀγωνίας εἶναι, ὡς ὑπὸ τοῖς ἀπόντων ὀφθαλμοῖς κειμένης, ἢ ἐν μέσῳ τῷ τῆς οἰκουμένης ἀγωνιζομένης θεάτρῳ. μὴ γὰρ δὴ τοῦτο " εἶδητέ, φησιν, ὅτι ἐν τούτοις καθήμεθα νῦν, καὶ ἐν μικρῷ γωνίας ἐσμὲν μέρει· οὕτω γὰρ καταδήλοι ἔσεσθε πᾶσιν, ὡσανεὶ πόλις ὑπὲρ κορυφῆς ὄρους κειμένη, ὡσανεὶ λύχνος ἐν οἰκίᾳ ὑπὲρ τῆς λυχνίας φαίνων. ποδαγωγῶ δὲ τῇ δυνάμει τοῦ Χριστοῦ βαπτισθέντες; ἀκουέτωσαν τούτων, καὶ τῆς παρθενείας τὴν δύναμιν ἐκπλαγήτωσαν, παρασκευέτωσαν αὐτῷ τὴν ἰσχύν. σύνισον γὰρ ἡλίκα ὑπέσχετο τοῖς ὑπὲρ τὴν χώραν γνωρίμοις ὄντι τῇ αὐτοῦ· ὅτι γῆ καὶ θάλαττα αὐτοῦ ἔσονται, καὶ παῖδες βαπτίσματα τῆς οἰκουμένης ἕξουσι τῇ φήμῃ· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τῇ φήμῃ, ἀλλὰ καὶ τῇ τῆς θυσίας ἐνεργείᾳ. οὐδὲ γὰρ ἡ φήμη φέρουσα πανταχοῦ δήλους αὐλοὺς ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ὄψις τῶν ἔργων ὑπέδειξε. καθάπερ γὰρ ὑπὸ πλεόνων ἡμόμεθα, τῆς ἀκτῖνος σφοδρότερον τὸν ὑπὲρ ἐπέδραμον ἅπασαν, ἀπείργοντες τῆς θυσείας τὸ φῶς. ἐπαύσατο δέ μοι αὐλοὺς καὶ τρόπος παῤῥησίας ἀλείφειν δοκῇ. τὸ μὲν γὰρ εἰπεῖν, οὐ δυνάται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη, τὸ αὐτὸ δυνάμιν ἔσχεν ἐμφαίνοντος. ὥσπερ γὰρ ἐκείνου κρυβῆναι ἀμήχανον, οὕτω τὸ κήρυγμα ἀδύνατον σιγηθῆναι καὶ λαθεῖν. ὅπερ γὰρ εἶπε διωγμοὺς καὶ κακηγορίας καὶ ἐπιβουλὰς καὶ πολέμους, ἵνα μὴ νομίσωσιν ὅτι ταῦτα αὐλοὺς ἐπισομίσαι δύνασαι, θαῤῥύνων αὐτούς, φησιν, ὅτι οὐ μόνον οὐ λήσεσθε, ἀλλὰ καὶ παλαμᾷ τοῦ οἰκουμένου ἅπασαι καὶ σὺ αὐτὸ μὲν οὕτω τοῦτο ἔσονται λαμπροὶ καὶ ἐπίσημοι. τούτῳ μὲν οὖν τὸν ἑαυτοῦ δυνάμιν ἐνδείκνυται, τῷ δὲ ἐξῆς τὸν παῤῥησίαν ἀπαιτεῖ τὸν παρ' αὐτοῦ, οὕτω λέγων· οὐδὲ καίουσι λύχνον καὶ τιθέασιν ὑπὸ Ⓦ μόδιον,

Ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ· 16 Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι Ⓦ πατέρα ὑμῶν Ⓦ τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Ἐγὼ μὲν γὰρ ἥλια τὸ φῶς, φησὶ· τὸ δὲ μεῖναι κελεύσαν, τῆς ὑμετέρας γνώμης ἀπουδῆς· οὐ δι' ὑμᾶς αὐτοὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς μέλλοντας " τῆς αὐγῆς ἀπολαύειν ταύτης, καὶ πρὸς τὸν ἀγῶνα χειραγωγεῖσθαι. οὐ γὰρ δὴ δυνήσονται αἱ κακηγορίαι συσκιάσαι ὑμῶν τὸν λαμπηδόνα, ἐὰν ὑμεῖς ἦτε μὴ ἀκριβείας βιοῶντες, καὶ οὕτως, ὡς μέλλοντες ἅπασαν ἐπιτρέφειν τὴν οἰκουμένην. ἄξιον τοίνυν τῆς χάριτος ἐπιδείξασθε βίον, ἵν', ὥσπερ ἐκείνη πανταχοῦ κηρύττεται, οὕτω καὶ αὕτη ἐκείνην ζωντανέχῃ. Εἶτα καὶ ἕτερον κέρδος ὑπίσησι μὴ τῆς τοῦ

χ. ἑαυτοῦ

χ. καταπατήσεσθε.

χ. ἴδητε,

χ. τῆς αὐτῆς ἀπ. λαμπρότητος, καὶ

τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας, ἱκανὸν αὐτοὺς ἀναγκαίους ποιῆσαι καὶ εἰς πᾶσαν ἀγαγεῖν ἀσυδοσίαν. ὁ γὰρ δὴ τὴν οἰκουμένην διορθώσεται, φησι, μόνον ὀρθῶς βιοῦντες, ἀλλὰ δι' Θεὸν δοξάζεσθαι παρασκευάσετε· ὥσπερ οὖν καὶ ἐναντία ποιοῦντες, καὶ τὸν ἀνθρώπινον ἀπολεῖτε, καὶ τὸ Θεοῦ δι' ὄνομα βλασφημεῖσθαι ποιήσετε. καὶ πῶς, φησιν, ὁ Θεὸς δοξασθήσεται δι' ἡμῶν, εἰ γε μέλλοιεν ἡμᾶς δι' ἀνθρώπους κακοηθρεῖν; ἀλλ' οὐ πάντες, καὶ εἰσὶν οἳ αὐτοὶ ἀπὸ βασκανίας· καὶ ἐν βασκανίᾳ τοῦτο ποιοῦντες, καὶ τὸ ζωοποιὸν ὑμᾶς θαυμάσονται καὶ ἀποδέξον)· ὥσπερ οὖν ἐν φανερῷ χλευάζοντες τοὺς ἐν πονηρίᾳ ζῶντας, καὶ νοσῶ δίκαι βάλλουσι. τί οὖν κελεύεις; πρὸς ἐπίδειξιν ἡμᾶς ζῆν καὶ πρὸς φιλοτιμίαν; ἀπαγε, οὐ τοῦτο φημι· οὐδὲ γὰρ εἶπον, ἀσυδάζετε ὑμεῖς εἰς μέσον φέρειν τὰ κατορθώματα ὑμῶν, οὐδὲ εἶπον, δείξατε αὐτά, ἀλλὰ λαμπάτω τὸ φῶς ὑμῶν, τουτέστι, πολλὴ ἔστω ἡ ἀρετή, διαφυλέσσω τὸ πῦρ, καὶ τὸ φῶς ἄφατον. ὅταν γὰρ τοσαύτη ᾖ ἡ ἀρετή, ἀδύνατον αὐτὴν λαθεῖν, κἂν μυριάκις ὁ μέλιων αὐτὴ συσκιάσῃ. ἀλλήλοις τοίνυν ἐαυτοῖς παράσχεσθε βίον, καὶ μηδεμίαν ἐχέτωσαν ἀληθῆ κατηγορίας ἀφορμήν· καὶ, κἂν μυρίοι κατηγορῶσιν ὦσιν, οὐδὲν ὑμῖν ὄφελος γενήσεται. καὶ καλῶς εἶπε, τὸ φῶς. οὐδὲν γὰρ οὕτως ὑπόσημον διδάσκαλον ποιῇ, κἂν μυριάκις λαμπάνειν βούληται, ὡς ἀρετῆς ἐπίδειξις. ὥσπερ γὰρ αὐτὴν τὴν ἀκτῖνα παρεβεβλημένος, οὕτως αὐτῆς φαιδρότερος λάμπει, οὐκ εἰς γῆν βαλὼν τὰς μυρμυγὰς ἀφεὶς, ἀλλὰ καὶ τοῦτον ὑπεραίρων δεξιόν. ὀφείλουσι καὶ παραμυθεῖται αὐτοὺς μείζονος. εἰ γὰρ ἀληθῆτε, φησι, βλασφημούμενοι, ἀλλ' ἕξετε πολλοὺς τοὺς δι' ὑμᾶς θαυμάζοντας Θεόν. ἑκατέρωθεν ὁ μισθὸς ὑμῖν συλλέγεται, καὶ δοξαζομένου τοῦ Θεοῦ δι' ὑμᾶς, καὶ βλασφημουμένων ὑμῶν δι' Θεόν. ἵνα γὰρ μὴ ὑπιτηδεύωμεν κακῶς ἀκούειν, μαθόντες ὅτι μισθὸν ἔχει τὸ πρᾶγμα, ὅτε ἐκεῖνο ἁπλῶς τὴν, ἀλλὰ μετὰ δύο διορισμῶν· οἷς, ὅταν ψευδῆ λέγηται, καὶ ὅταν δι' Θεόν· καὶ δείκνυσιν, ὅτι οὐκ ἐκεῖνο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ καλῶς ἀκούειν πολὺ φέρει τὸ κέρδος, τῆς δόξης εἰς Θεὸν ἀναφερούσης· καὶ χρήσας αὐτοῖς ἐποφείλει τὰς ἐλπίδας. ὁ γὰρ τοιοῦτον, φησιν, ἰσχύει ἡ κακηγορία τὴν πονηρῶν, ὡς καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπισχνῆται εἰς τὸ ἰδεῖν ὑμῶν τὸ φῶς. ὅταν γὰρ μισεῖσθε, τότε ὑμᾶς καταπατήσουσι μόνον, οὐχ ὅταν τὰ ὀρθὰ πράττοντες διαβάλλησθε. τότε γὰρ καὶ πολλοὶ ἔσονται θαυμάζοντες, οὐχ ὑμᾶς μόνον, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς καὶ τὸν πατέρα τὸν ὑμέτερον. καὶ οὐκ εἶπε, τὸν Θεόν, ἀλλὰ τὸν πατέρα, τῆς μισγούσης δίδοται αὐτοῖς βλασφημίας ἤδη παραταβάλλων τὰ σπέρματα. εἶπα, δεικνὺς τὸ ὁμότιμον, ἀνωτέρω μὲν ἔλεγε, μὴ λυπεῖσθε ὅταν κακῶς ἀκούητε (ἀρκεῖ γὰρ ὑμῖν τὸ δι' ἐμὲ ταῦτα ἀκούειν) ἐνταῦθα δὲ τὸν πατέρα φησίν, πάντα γὰρ τὸ ἴσον δηλοῖ.

Εἰδότες τοίνυν τὸ ἀπὸ τῆς ἀσυδοσίας τούτης κέρδος, καὶ τὴν ῥᾳθυμίας τὸ κίνδυνον (τὸ γὰρ ἡμέτερον ΗΘΙΚΟΝ ἀπωλείας πολλῷ χεῖρον τὸ τῆς δεσπότου τὸ ἡμέτερον βλασφημεῖσθαι δι' ἡμᾶς) ἀναδύσχητοι γενώμεθα καὶ ἰσθαμοὶ καὶ ἕλκησι, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, τοῦ [τ]βίου ἡλίου λαμπρότερον παρέχοντες, καὶ ἵς βάλη) κακηγορεῖν, μὴ τὸ κακῶς ἀκούειν δηλοῦντες, ἀλλὰ τὸ δικαίως ἀκούειν κακῶς. διὰ μὲν γὰρ τὴν πονηρίαν ζωὴν, καὶ μηδεὶς ὁ κακηγορῶν ᾖ, πολλῶν ἐσμεν ἀθλιώτεροι· διὰ δὲ τὴν ἀρετὴν ὑπομένομεν, καὶ ἡ οἰκουμένη λέγῃ κακῶς, τότε πολλῶν ἐσόμεθα ζηλωτότεροι καὶ πολλῶν ὑπεράσομεν σὺν σωτηρίᾳ περιγενόμενοι. διὰ γὰρ τῆς κακηγορίας τὸ πονηρὸν, ἀλλὰ τῇ ἀρετῇ τὸν βίου περιστέλλοι. καὶ γὰρ σάλπιγξ ἀπάσης λαμπροτέρα ἡ δι' ὧν ἔργων ὑπόδειξις, καὶ τὸ φῶς αὐτὸ* φανερώτερος βίος καθαρὸς, καὶ μυρίοι διαβάλλοντες ὦσιν. διὰ γὰρ τοῦτο περιπεμπόμεθα ἄπονοι ἔχοντες, καὶ θαρραλοί, καὶ ταπεινοὶ καὶ ἐλεήμονες ὦμεν, καὶ καθαροὶ καὶ εἰρηνοποιοὶ, καὶ κακῶς ἀκούοντες μὴ δυσωπούμεθα, ἀλλὰ καὶ χαίρωμεν, τῶν σημείων οὐκ ἔλαττον ὑπιτασσόμενα τοῖς θεωρουμένοις ἡμᾶς, καὶ ἡδέως ἅπαντες πρὸς ἡμᾶς ἥξουσι, κἂν θηρίον, καὶ δαίμων ᾖ λυσ, κἂν ὁτιοῦν. εἰ δ' εἰσίν τινες καὶ κακηγορούντες,

χ. ὁ χριστὸς
χ. ἀπ. βασκ. ἀπ' ὄμως καὶ οἱ βασκ.
χ. πῶν; σφ. ὑπόδ. χιλιάδες ἡμ.
χ. φησιν·
χ. ὧν
χ. τὸ πωτ. ἴσον δ.
* καθαρώτερος καὶ
χ. ὧν

μηδὲ θορυβηθῇς σὺ τεθνᾶναι, μηδ' ὅτι σε δημοσίᾳ ὑβρίζουσιν ἴδῃς, δι' ὀλίγου ἐξέπασον αὐτῶν τὸ ζωηρὸν
Δαν. γ. δός, καὶ ὡς ψυχροποιοῦσά σε καὶ θαυμάζουσα, καὶ μυρίας ἀριθμοῦσα ἐπαίνους. ὅσα γοῦν πρὸς ὁ
Ναβουχοδονόσορ ἐπαινεῖ τοὺς παῖδας τοὺς ἐν τῇ καμίνῳ, καὶ ταῦτα ἐχθρὸς ὢν καὶ πολέμιος·
ἀλλ' ὅτι εἶδε γυναῖκας ἑστῶτας, δυσχεραίνει καὶ σεφθῆναι· δι' ἕτερον μὲν οὐδέν, ὅτι ἦν αὐτὸν
πεπωκός, καὶ τὸν νόμον ἠχθυσαν τοῦ Θεοῦ. ὁ γὰρ Παῦλος ὅταν ἴδῃ ἑαυτὸν μηδὲν αὐτὸν ὄν- 5
τα, ἀφίσταται λοιπόν, δεδοικὼς μὴ πλειόνων ἡμῖν σεφανίων αἴτιος γένηται· ἐκείνου δὲ ἀπο-
στάντος, κἂν μακρὸς ᾖ τις καὶ διεφθαρμένος, γνώσεται τὴν ἀρετήν, τῆς ἀχλύος ἐκείνης ἀ-
ναιρεθείσης. διὸ καὶ διὰ θεφποι παραλογίσωνται, παρὰ τοῦ Θεοῦ ἔξεις τὸν ἔπαινον ἢ ὃν θαῦ-
μα μεῖζον. μὴ τοίνυν ἄλγει, μηδὲ καταπίπτε· ἐπεὶ καὶ ὁ ἀπόστολος, τοῖς μὲν ὀσμὴ θανά-
β. Κορ. β. 16. του ἦσαν, τοῖς δὲ ὀσμὴ ζωῆς. οὐ γὰρ σὺ μηδεμίαν παρέσχης λαβεῖν, πρὸ τῶν ἀπήλλαξαι τὸν 10
ἐγκλημάτων, μᾶλλον δὲ μακαριώτερος γέγονας. λάμπε τοίνυν τῷ βίῳ, καὶ τῇ καθ- χ. - λάμψον
καιρεσιώτου μηδένα ποιοῦ λόγον. ὁ γὰρ ὄντως, οὐκ ἔστιν ἀρετῆς· ὁ πολυμελόμενον μὴ πολ- χ. τέτων
λοὺς ἔχειν ἐχθρούς· ἀλλ' οὐδέν· τοῦτο παρὰ τοῖς τὰ κάρετον. Διὰ γὰρ τῶν τοιούτων λαμπρό-
τερος ἔσται μεῖζόνως. ζητῶμεν οὖν συνοοῦντες, ἓν μόνον σκοπῶμεν, μὴ ἀκριβείας τῆς ἑαυτῶν
οἰκονομεῖν βίον. οὕτω γὰρ παρὰ τοῦ σκεῖ χειραγωγήσομεν ζωὴν οὐδὲν ὑγιᾶ καὶ ἀνημέ- χ. - μῶν μὴ
νους. τοιαύτη γὰρ τοῦ φωτὸς ταύτης ἡ δύναμις, ὡς μὴ σκιαῦδα μόνον λάμπειν, ἀλλὰ καὶ
σκεῖ ἐφοδηγεῖν οὐδὲν ἐπομένους. ὅταν γὰρ ἴδωσι πλούτων τοὺς πρόσκαιρον καταφρονοῦντας, καὶ
παρὰ ὃ μέλλοι παραδοξάζομένοις, παρὰ λόγου πάντος πᾶς ἕρπυσις ἡμῶν πειθήσονται. πῶς
γὰρ ὅτως αἰσχρὸς, ὡς ὁρᾶν τοὺς καὶ παρέλκειν τυφλοὺς καὶ πλουτοῦντα, πάντα ἀποδυόμενον
καὶ πεφυόμενον, καὶ παρὰ λιμοῦ καὶ πενίαν, καὶ παρὰ σκληραγωγίαν ἅπασαν, ἢ παρὰ κιν- 20
δυνους καὶ παρὰ αἷμα, καὶ παρὰ σφαγὰς καὶ παρὰ πάντα τὰ δοκοῦντα εἶ δεινὰ παραπτα γμένον, μὴ σαφῆ λαβεῖν τῶν μελλόντων ἐντεῦθεν ἀπόδειξιν; διὸ δὴ τοῖς πρόσθεν ἑαυτὸν
ἐμπλέκωμεν, [καὶ σκοτέρω" ὠθῶμεν,] πῶς δυνήσεται πειθῶμεν, ὅτι παρὰ ἀποδημίαν χ. ὠθῶμεν
ἐπεγήμαμεν ἑτέραν; ἵνα δὴ μὴν ἔσται ἀπολογία λοιπόν, ὅταν, ὅσον ἰσχύσεν ἡ διεφθαρμένη δόξα
παρὰ τοῖς ἑλλήνων φιλοσόφοις, μὴ ἰσχύσῃ πρὸς ἡμᾶς ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος; καὶ γὰρ ἐκείνων ὧδε 25
καὶ χρήματα ἀπεδύσαντο, καὶ θανάτου κατεφρόνησε, ἵνα διεφθαρμένοι ὀφθῶσι· διὸ καὶ
κενὰς γενόμενοι αὐτῶν αἱ ἐλπίδες. Τίς οὖν ἡμᾶς ἀζημιώσει λόγος, ὅταν, τοσούτων παρεκει-
μένων, καὶ τοσαύτης τῆς φιλοσοφίας ἡμῖν ἀνοιχθείσης, μηδὲ τὰ αὐτὰ δυνηθῶμεν ἐκείνοις,
ἀλλὰ καὶ ἑαυτοὺς καὶ ἑτέρους παρέσται πολλυμένους; οὐδὲ γὰρ ὅτω βλάπτει ἕλλην παρόν- χ. τοιαῦτα
μενα παρόντων, ὡς χρυσίδιον" τοιαῦτα ποιεῖ· καὶ μάλα εἰκότως. ἐκείνων μὲν γὰρ διεφθαρ- 30
μένη ἡ δόξα· ἡ δὲ ἡμετέρα διὰ τὸν τοῦ Θεοῦ χάριν, καὶ παρὰ τοῖς ἀσεβέσι σεμνὴ καὶ παρε- χ. καπηλεύ
φθονής. διὰ ὅταν μάλιστα ἡμῖν ἀνοιδίσαι βούλωνται, καὶ τὸν" καπηλείαν αὐξῆσαι, τοῦτο βλα- χ. τοῦτόν
πτέσθωσιν· οἵ, ὁ χρυσίδιος (οὐκ οἶδ' εἰ πάντες, εἰ μὴ μεγάλων παρεῖ τὸ δόγματος ἔχομεν ὑπό-
νοιαν) οὐκ ἔπαυσας πόσα ὁ Χριστὸς ἐπετάλεξε καὶ ἐλίκα; πότε οὖν δυνήσῃ μίαν ἐκείνων
αὖσαι τῶν ἐντολῶν, ὅταν πανταχοῦ ἀφεὶς παρέρχῃ τόκους συλλέγων, δανείσματα ῥᾳδίως, 35
παραμυθίας ζωντῆς, ἀτέλειας ἀνθρακοπόδων ὠνούμενος, ἀργυρᾶ σκεύη κατασκευάζων,
ἀγρούς καὶ οἰκίας καὶ ἐπίπλοις ἀναφαίζων μυρία; καὶ εἰ τοῦτο μόνον· ὅταν δὲ ταῖς ἀκμήσεις
ταύταις ἀσυνδέτοις καὶ ἀδικίαν παρέσωθῆς, γλῶν ἀποτεμνόμενος, οἰκίας ἀποκαπῶν, πενίαν
ὑπερτείνων, λιμὸν αὔξων, πότε δυνήσῃ τῶν" θυρῶν ὑπολιπῶν τούτων; ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ πέ- χ. παρόντα
πτωκας ἐλεεῖς· οἶδα καγώ. ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ πολλὴ πάλιν ἡ λύμη. ἢ γὰρ μὴ τύφου, ἢ μὴ κε- 40
νοδοξίας τοῦτο ποιεῖς, ἵνα μηδὲν ᾖ τοῖς ἀγαθοῖς κερδάνῃς· ἢ εἰ ἧττον δὲ ἀθλιώτερον, ὅταν
καὶ ὁ τῶν λιμῶν ναυαγῆς; ἵν' οὖν μὴ τοῦτο ᾖ), ποιήσας τι καλὸν, μὴ ζήτει παρ' ἐμοῦ τὴν
Ακκ. ε. λε. χάριν, ἵνα τὸν Θεὸν ἔχῃς ὀφειλέτην. Δανείζετε γάρ, φησι, παρ' ὧν μὴ προσδοκᾶτε λήψε- χ.
σθαι. ἔχεις χρεώστην· εἰ σκῦλον ἀφεὶς, ἐμὲ ἀπάτησας, διὰ θεφπον πέπτα καὶ ταλαίπωρον;

μὴ

μὴ γὸ ἀγανακτεῖ ὁ χρεώστης ἀπαιτούμενος; μὴ γὸ πένης ὄστ; μὴ γὸ ἠβούλετο καταβῆναι; ἠχ ὁρᾷς αὐτὸν τοὺς ἀφάτους ἠσαυρούς; ἠχ ὁρᾷς τὴν αἰσχυλίαν τὴν φιλοτιμίαν; αὐτὸν τοίνυν κάτασχε κὴ" ἀπαίτησον. ὕτω γὰρ ἀπαιτούμενος χαίρει. δὺ γὸ ἕτερον ἀπαιτούμενον ἴδῃ αὐτὸ ὧν αὐτὸς ὤφειλε, ὡς ὑβριστὴς ὄυτω λήψεται, καὶ οὐκέτι σοι ἀποδίδωσιν, ἀλλὰ κὴ ἐγκαλῇ δικαίως. ποίαν γὰρ μὴν ἀγνωμοσύνην κατέγνως, φησί; ποίαν μοι πένθος ζωοίδας, ὅτι σὺ δραχμὴν ἐμοὶ, ἐφ' ἑτέρους ἔρχῃ; ἄλλῳ ἐδάνεισας, κὴ ἄλλον ἀπαιτῇς; εἰ γὰρ κὴ δὺ, θεσπέσιος ἀπεδέξατο, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐκέλευσε καταδῆσαι. κὴ αὐτὸς καὶ ποσοτύπως ὀφειλέτης, ἓ ἐπιτηδὲς εἰ βούλεται, μυρίας σοι πρόφασιν ἀφορμὰς τοῦ πρόσθεν αὐτὸν ἀπαιτῆσαι. μὴ δὴ οὖν ἑαυτὸν βιωτικαῖς καὶ βιοτικαῖς ἀφεὶς, πρὸς ἐμοῦ ζήτει λαβεῖν τὰ μηδὲν ἔχοντος. ἵνα γὸ ἔνεκεν ἐμοὶ ὑπεδείκνυσαι ἐλεεῖν πένητα; μὴ γὸ ἐγώ σοι εἶπον, δός; μὴ γὰρ πρὸς ἐμοῦ ἤκουσας, ἵνα καὶ πρὸς ἐμοῦ ἀπαιτήσῃς; αὐτὸς εἶπεν, Ο ἐλεῶν πένητα, δανείζει Θεῷ. Θεῷ ἐδάνεισας, αὐτῷ" ἀπαίτει. ἀλλ' οὐκ ἀποδίδωσι τὸ πρῶτον; κὴ τοῦτο ἱκανὸν σοὶ ποιεῖ. τοιοῦτος γὰρ ὁ ὀφειλέτης· ἠχ ὡς πολλοὶ τὸ δανεισθὲν ἀσυδαίζουσιν ἀποδοῦναι μόνον, ἀλλ' ὥστε κὴ τὸ δοθὲν σὺν ἀσφαλείᾳ καταθεῖναι, πόρτα τραγματεύεται κὴ ποιεῖ. δέχε δοῦλε καὶ μὴ σὺν ἐκεῖ ζημιοῦ). ζῶντ' οὖν εἰδότες πολὺν ποιῶμεν τὸν ἔλεον, κὴ πολλὴν τὴν φιλανθρωπίαν ὑποδειχώμεθα, κὴ δέχε" χρημάτων, κὴ δέχε τραγμάτων. κἂν ἰδωμεν ἵνα κακῶς πάσχοντα κὴ τυπτόμενον σὺν ἀγορᾷ, κἂν δεχύσιον δυνατὸν καταβαλεῖν, ποιῶμεν· κἂν λόγοις δυνατὸν διαλῦσαι, μὴ ὀκνῶμεν. ἔστι γὰρ κὴ λόγου μισθὸς, μᾶλλον δὲ καὶ στεναγμοῦ. κὴ τοῦτο ὁ μακάριος Ιωὴ ἔλεγεν· Εγὼ δὲ ἔκλαυσα ὅτι πενιχρὸν ἀδυνάτῳ, ἐστέναξα δὲ ἰδὼν ἄνδρα σὺν ἀνάγκαις. Εἰ δὲ δακρύων καὶ στεναγμοῦ ἐστι μισθὸς, ὅταν κὴ λόγοι κὴ ἀσυδὴ, κὴ πολλὰ ἕτερα τοιαῦτα, σκόπησον ἡλίκη ἡ ἀμοιβὴ γίνεται. κὴ γὸ κὴ ἡμεῖς ἐχθροὶ ἦμεν τῷ Θεῷ· κὴ ὁ μονογενὴς ἡμᾶς κατήλλαξε, μέσον ἑαυτὸν ἐμβαλών, κὴ πληγὰς ὑπὲρ ἡμῶν δεξάμενος, καὶ θάνατον ὑπὲρ ἡμῶν ὑπομείνας. ἀσυδάσωμεν τοίνυν κὴ ἡμεῖς τὸν ἐμπεπτωκότας μυρίων ἀπομάτων κακῶν, ἀλλὰ μὴ ὡς νεκρὸν ποιούμεθα, ἐπειδὴ ἴδωμεν ἵνας συγκρουομένους κὴ συρρηγνυμένας ἀλλήλαις," ἱσάμενοι κὴ βυθιζομένοι ταῖς ἑτέρων ἁμαρτίαις, κὴ θέλετε τοιούτους ἀποκόπτειν τοὺς ἑταίρους; ὅ τι γὰρ ἂν" ὠμότερον; ὁρᾷς καρκῖνος ἀκούοντας, διαῤῥηγνυμένους, καταπιμπλαμένους τοῦ ἑαυτῶν αἵματος, συγκροτουμένους δὲ πρόσωπον, κὴ ὑποφαινούσης ἡσυχῆ πρεσβείας; μὴ γὰρ ἀρκτός ὄστιν ὁ μαινόμενος; μὴ γὰρ θηρίον; μὴ γὰρ ὄφις; ἀδελφός ὄστ, μέλος ὄστ. μὴ θεώρει, ἀλλὰ διάλυε· μὴ τέρπου, ἀλλὰ διόρθου· μὴ ἑτέρως πρόσκεινε ὅπως τοῦ ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ κὴ τοῖς συνειλεγμένοις ἀποσόβει κὴ διάλυε. δυναμένων γὸ κὴ οἰκοτείχων τὸ χαίρειν ταῖς τοιαύταις συμφοραῖς, κὴ καθαρμοῦ κὴ ὄνων ἀλόγων. ὁρᾷς αἰσθητὸν ἁμαρτάνοντα, ἓ ἠχὶ ἡγῇ αὐτὸς ἁμαρτάνειν, οὐδὲ εἰσέρχῃ μέσος κὴ διασκεδάζεις τὸ διάβολον τὸ φάλαγγα, κὴ ἵνα δὺ αἰσθητὰ διάλυεις κακά; ἵνα κὴ αὐτὸς πληγὰς λάβω, φησὶ, κὴ σὺ τοῦτο κελεύεις; μάλιστα μὲν οὐδὲ τοῦτο πεῖσον. δὺ γὰρ κὴ τοῦτο πάθῃς, μάρτυρίον σοι ὁ πρᾶγμά ὄστ. διάβολε γὰρ Ⓦ Θεοῦ ἔπαθες. εἰ δὲ πληγὰς ὀκνεῖς λαβεῖν, σκόπησον ὅτι ὁ δεσπότης σε φεισόμενον οὐκ ὤκτισεν ὑπομένειν διάβολε σέ. σκῦλοι μὲν γὰρ μύουσι κὴ ἐσκότωνται, τοῦ θυμοῦ τυραννοῦντος κὴ στρατηγοῦντος αὐτοῖς· δέονται δὲ ἵνα ὑγιαίνοντας τοῦ βοηθήσοντος αὐτοῖς, ὅ τε ἀδικῶν," ὅ τε ἀδικούμενος· ὁ μὲν, ἵνα ἀπαλλαγῇ πάσχων κακῶς, ὁ δὲ, ἵνα παύσηται ποιῶν κακῶς. πρὸς ἥδε τοίνυν κὴ χεῖρα ὄρεξον, ἀνάφωνα τοῦ μύοντι. ἔστι γὰρ κὴ ὀργῆς μέθη, κὴ τῆς ἐκ τοῦ οἴνου χαλεπωτέρα. ἠχ ὁρᾷς τοὺς ναύτας, [οἱ] ὅταν ναυαγίῳ ἵνας περιπεσόντας ἴδωσι, πῶς καὶ ἰσία πεπίσαντες μυρίας ἀφορῶνται ἀσυδῆς, ὥστε τοὺς ὁμοτέχνους ἁρπάσαι τοῦ κλύδωνος; εἰ δὲ τέχνης κοινωνοὶ τοσαύτην ὑπεδείκνυσαν" προθυμίαν," πόσῳ μᾶλλον τοὺς τῆς φύσεως κοινωνοὺς ζῶντα πόρτα ποιῆσαι δίκαιον; κὴ γὸ κὴ σὺ ζῶντα ναυάγιόν ὄστ

σκείνου

Παρ. ιθ. κζ.

Ιωὴβ λ. κθ.

ἐκείνου χαλεπώτερον. ἢ γὰρ ἐβλασφήμησεν ἐπηρεασθείς, ἢ πάντα ἐκένωσεν· ἢ ὀπίσω-
χησεν" τοῦ θυμοῦ τυφωνούμενος, ἢ πάλιν εἰς γέενναν ἐνέπεσεν· ἢ πληγὴν δίδωσι ἢ χ. κόπ
φόνον ἐργάζεται, καὶ τὸ αὐτὸ τοῦτο πάλιν ἐστομώθη ναυάγιον. ἄπελθε τοίνυν, φησὶν τὸ κα-
κὸν, καὶ καταποντιζομένους ἀνάσωσον, εἰς αὐτὸ τῆς ζάλης τὸ πέλαγος καταβάς, ἢ σβέ-
λυσας τοῦ σκάφους τὸ θέαζον, ἢ κατ' ἰδίαν λαβὼν ἔκαυσον, παῦσαι νῦν, κατάστειλαι τὴν
φλόγα, τὰ κύματα κοίμισαι. εἰ δὲ μείζων ἡ πυρά, καὶ χαλεπωτέρα ἡ κάμινος, μὴ
φοβηθῇς. πολλοὺς γὰρ ἔχεις τοὺς ζωσφαπομένους καὶ χεῖρα ὀρέγοντας, αἰ ἀρχὴ παύ-
σεως μόνον, καὶ παρὰ τῶν πόντων ⓦ τῆς εἰρήνης Θεόν. "κἂν παρῇ τις ζαπινάξῃ τὴν φλό- χ. ἢ
γα, πολλοὶ καὶ ἕτεροι ἀκολουθήσουσι, καὶ τὴν ἐπ' ἐκείνων κατορθουμένων αὐτῆς λήψῃ ⓦ
μαθόν. ἀνέστησεν τὴν πενθοῦσαν ὁ Χριστὸς τοῖς Ἰουδαίοις τοῖς χαμαὶ ἕρπουσιν· αἰ τὸ ἐπιζύ-
γιον ἴδῃς τῆς ἐλπίδος σου, φησὶ, καταπίπτον, μὴ παραδράμῃς, ἀλλὰ" ἀνάστησον. κἂν τοῦ χ. ζωπυρή-
χειλώνιον ἐπιζύγιον ἀνάσῃσαι, πολὺ κουφότερον τὸ μαχόμενόν σοι ἀνθέψεις ζῆλον καὶ σησον.
ζῆλος ἀγαθός. εἰ δὲ ἐλπίδων ὄνον, πολλῷ μᾶλλον φίλων ψυχάς" ζωπυρήσεις ζῆλος· καὶ χ. διανάστα
μάλιστα, ὅταν ἀλεπώτερον ἡ τὸ πρᾶγμα. ἢ γὰρ εἰς βόρβορον αὐτὰ πέπτωκεν, ἀλλ' εἰς
τὸ τῆς γεέννης πῦρ, τὸ φορτίον ἢ φέρουσα τοῦ θυμοῦ. σὺ δὲ ὁρᾷς ⓦ ἀδελφὸν ἐπὶ ⓦ ζό-
μον κείμενον, ἢ ⓦ ζῆλον ἐφεζῆτα ἢ τὴν πυρὰν ἀνάπτοντα, παραιτήσεις ὠμῶς ἢ ἀ-
Λυκ. ι. λδ. νιλέως· ὅπερ οὐδὲ ἐπ' "ἀγόνων ποιῆσαι ἀκούσιον. ἢ ὁ μὲ Σαμαρείτης τραύματα ἰδὼν χ. -λόγη
ἀγνῶτα ἢ οὐδὲν αὐτῷ προσήκοντα, ἢ ἐπέστη, ἢ ὅπου τὸ ἐπιζύγιον ἀνεβίβασε, τὸ εἰς τὸ
πανδοχεῖον κατήγαγε, ἢ ἐθεράπευσεν, τὸ μὲ ἔδωκεν ἀργύριον, ὃ δὲ ἐπέμεν.
σὺ δὲ ἀηδίας προσιπεσούσης βλέπων, ἀλλὰ δαιμόνων φάλαγγι τὸ θυμοῦ πολιορκίᾳ, οὐκ ἐπ
ἐρημίᾳ, ἀλλ' ἐν ἀγορᾷ μέσῃ, ἢ χρήματα ἀναλίσκειν μέλλων, οὐδὲ ἐπιζύγιον μισθοῦται,
οὐδὲ μισθόν" πέμπειν ὀφείλων, ἀλλὰ ῥήματα φθέγγεσθαι μόνον, οὐκ ἀφῆς ἢ ἀναδύῃ, ἢ παρα- χ. φεισθή-
πτέχεις ὠμῶς ἢ ἀνιλέως; τὸ πῶς προσδοκᾷς, ⓦ Θεὸν καλῶν, ἵλεώ ποτε ἕξειν; εἶπω δὲ ἢ πρὸς σεται
ὑμᾶς τοῦτο ἀφημονοῦσας δημοσίᾳ, πρὸς ⓦ ἐπηρεάζοντα ἢ ἀδικοῦντα· πληγὰς
ἐπιτείνεις, εἰπέ μοι, τὸ λακτίζεις καὶ δάκνεις; ὡς ἄγριος ἐλοῦ, ἢ ὄνος ἄγριος; ἢ οὐκ αἰ- χ. ἐπιτίνει
σχύνῃ, οὐδὲ ἐρυθριᾷς σκηπτούμενος, ἢ τὴν οἰκείαν" ἀνθημοῦσθαι προδοσίαν; εἰ γὰρ πένης χ. συγγίνε
ἐστί, ἀλλ' ἐλεύθερος· εἰ γὰρ χειροτέχνης ἐστί, ἀλλὰ χρυσιαυός. διὰ τοῦτο μὴ οὕτω τοῦτο ὅτι
πένης ἐστί, ἀναλγητέον ἐστὶ συμπάσχειν. τὴν γὰρ πλουτούντων ὅτι τὸ μάχεσθαι, ἢ τὴν πενήτων, τὴν
πλουτούντων, τὴν πολλὰς ἐχόντων ἀνάγκας πολέμων. σὺ δὲ τὴν ἡδονὴν οὐκ ἔχων τὴν πλού-
τον, τὰ καὶ κατὰ τοῦ πλούτου προσέρχῃ ζωάγραν σεαυτῷ, ἔλεγχε, τὸ φιλονεικίας, ἢ μάχας, καὶ
ἀποπνίγῃς" ἀδελφὸν ἢ" ἄγχεις, καὶ καταβάλλῃς δημοσίᾳ ἀπλήστων ὀρώντων· καὶ ἢ χ. ἀπάγ
γῇ αὐτὸς μᾶλλον ἀφημονῇς, τὴν ἀλόγων μιμούμενος τὰς ὁρμάς, μᾶλλον δὲ ἢ ἐκείνων" χεί- χ. -ους
ρων γενόμενος; πάντα γὰρ ἐκείνοις κοινὰ, ἢ ζυγομαχοῦσιν ἀλλήλοις ἢ συμβασίζουσιν
ἡμῖν δὲ οὐδὲν κοινὸν, ἀλλὰ πάντα μᾶλλον καὶ κάτω, μάχαι, [ἢ] φιλονεικίαι, λοιδορίαι, καὶ ἀ- χ. ἐρ
πέχθειαι καὶ ὕβρεις. καὶ ἵνα τί ταῦτα λέγομεν, εἰς οὐκ ἐκλησίαν κοινὴν ἅπαντες, οὐδὲ χ. δ
τὸν γλυκὺν, ἵνα" κοινὴν πᾶσιν μύηκεν, οὐκ αὐτὸν τὸν φύσιν· ἀλλὰ πάντα ὁ θυμὸς καὶ ὁ τῆς χ. κοινὸν
Ματθ. ιη. κα. ζηλοτυπίας" ἔρως παραιτεῖσθαι οἴκεται. οὐκ εἶδες σκάνδαλον τὰ μυρία τάλαντα ὀφείλοντα, εἶτα
μὴ τὸν ἐκείνων ἄφεσιν ἀποπνίγοντα τὸν ἑαυτῆς ζωὸν ἐπὶ ἑκατὸν δηναρίων, ἅπερ
ἐστὶν οὐδέν, ἢ πῶς ἀγανακτῶν πρὸς ἐδόθη κολάσει; ἢ δέδοικας τὸ κατάδειγμα; οὐ φο-
βῇ μὴ ἢ αὐτὸς τὰ αὐτὰ πάθῃς; ἢ γὰρ ἢ ἡμεῖς ὀφείλομεν τῷ δεσπότῃ πολλὰ ἢ μεγάλα
ὀφλήματα· ἀλλ' ὅμως ἀνέχεται ἢ μακροθυμεῖ, καὶ οὐδὲ ἐπέχεται, καθάπερ ἡμεῖς τοῖς
ζωδούλοις, ὅτε ἀγχει ἢ ἀποπνίγει· κἂν τοιγε εἰ ἢ ὁ πολλοστὸν μέρος αὐτῷ ἡμᾶς ἐβουλή-
θη ἀπαιτῆσαι, πάλαι ἂν ἀπολώλειμεν. ταῦτ' οὖν ἐννοοῦντες, ἀγαπητοὶ, τὰ πεινῶντῶ-
μεν, ἢ χάριν ἔχωμεν τοῖς ὀφείλεσιν ἡμῖν. γίνονται γὰρ ἡμῖν, ἂν φιλοσοφῶμεν, " ἀφορμὴ χ. μὴ
συγχωρήσεως

συγχωρήσεως μεγίστης, καὶ ὀλίγα διδόντες, πολλὰ ληψόμεθα. τί τοίνυν ἀπαλλάξ μοι βίας, δέον, εἰ καὶ σκῆνος ἐβούλετο δοῦναι, αὐτὸν συγχωρῆσαι, ἵνα καὶ τὸ Θεοῦ τὸ πρᾶον λάβῃς; νυνὶ δὲ ὧν πράττα ποιεῖς, καὶ βιάζῃ καὶ φιλονεικεῖς, ὥστε σοι μηδὲν ἀφεθῆναι τῶν σῶν· καὶ δυσχερὲς μὲν ἐπηρεάζειν τῷ πλησίον, χεῖρον δὲ σαυτὸν τὸ ξίφος ὠθεῖς, αὔξων τὴν ἐν τῇ γεέννῃ κόλασιν· εἰ δὲ μακρὸν σοι δοκοῦμεν φιλοσοφήσεις, ἡμέρας σαυτῷ ἁρμόττουσας ποιεῖς. καὶ γὰρ ὁ Θεὸς διὰ τοῦτο ἡμᾶς βούλεται ἄρχεσθαι τῆς τοιαύτης φιλοτιμίας, ἵνα ἀφορμὴν λάβῃ τὸ πλείονα ἡμῖν ἀποδοῦναι. ὅσας τοίνυν ὀφειλέτας ἔχεις καὶ χρεμπτῆς καὶ ἁμαρτημάτων, πάντας ἀφεὶς ἐλεύθερος, τοῦ Θεοῦ ἀπαίτει τῆς τοιαύτης μεγαλοψυχίας τὴν ἀμοιβήν. ἕως μὲν γὰρ ἂν σκῆνος σοι μένωσιν ὀφείλοντες, οὐκ ἔξεις τὸν Θεὸν ὀφλέτην· ἐὰν δὲ σκεύους ἀφῇς, δώσει σοι ὁ Θεὸν καταχεῖν καὶ ἀπαντῆσαι μετὰ πολλῆς τῆς φιλοτιμίας τῆς σαυτοῦ τὴν φιλοσοφίαν τὴν ἀμοιβήν. εἰ γὰρ δι' ἄθεσπος πλήκτην καὶ ἰδών σε τὸν σωθησόμενον κατέχοντα, καὶ κελεύσας σκῆνος μὲν ἀφεῖναι, σοὶ δὲ αὐτὸν ἔχειν τὸν σκεύους λέγων, οὐκ ἂν ἔλαττον ἀγωνοθετήσαι μετὰ τὴν ἄφεσιν (ἄνθρωπε ἐφ' ἑαυτὸν τὸ πᾶν μεταθεὶς) πῶς ὁ Θεὸς ὁ πολλαπλασίονα καὶ μυριοπλασίονα ἀποδώσει, ὅταν καὶ τὸ αὐτὸ σοὶ σῶμα τοὺς σωθησομένους ἡμῖν ὀργὰς, μὴ μικρὸν, μὴ μέγα ἐγκαλέσαντες, ἀφαλῶς ἀπελθεῖν ἀνθρώπους ἡμολυσμένους; μὴ δὴ τὴν τοσαύτην σπουδὴν ἡδονὴν τὴν ἐγκομπάζουσαν ἡμῖν οὐ τοῖς τοιούτοις ἀπαλλάξῃ, ἀλλὰ τὴν ζημίαν, ὅσην εἰς τὸ μέλλον ὑποστησόμεθα, ἐν τοῖς ἀθανάτοις [ἀγαθοῖς] ἑαυτοὺς καταβλάπτοντες. πάντων οὖν ἀνώτερον ἡμῶν ἡμόλυμμοι, χαρισώμεθα καὶ χρήματα καὶ πλημμελήματα τοῖς ὑπευθύνοις ἡμῖν, ἵνα ἡμέρας αὐγῆς ἡμῖν τὰς βαθυσκιάσωμεν· καὶ ὅπερ οὐκ ἰσχύσαμεν διὰ τὴν ἄλλης ἀρετῆς αὐδυσαν, τοῦτο διὰ τὴν μὴ μνησικακῆν τοῖς πλησίον δυστυχοῦσιν, τῶν αἰωνίων ἀπολαύσωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ιϛ. 17 ΜΗ ΝΟΜΙΣΗΤΕ ΟΤΙ ΗΛΘΟΝ ΚΑΤΑΛΥσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας.

ΤΙς γὰρ τοῦτο ἐποίησεν; ἢ τίς ἐνεκάλεσεν, ἵνα περὶ τούτου ποιήσηται ἀπάντησιν; οὐδὲ γὰρ ἐκ τῶν εἰρημένων τοιαύτη τις ὑπόνοια ἐλύετο. τί γὰρ κελεύων πράους εἶναι καὶ ἐπιεικεῖς καὶ ἐλεήμονας, καὶ καθαρεύειν τῇ καρδίᾳ, καὶ ὑπὲρ δικαιοσύνης ἀγωνίζεσθαι, οὐδὲν ἐναντίον ἐνεδείκνυτο, ἀλλὰ καὶ τὸν νόμον ἔπαθλον. τί δήποτε οὖν τοῦτο εἴρηκεν; οὐκ ἁπλῶς οὐδὲ εἰκῇ, ἀλλ' ὅτι μείζονα τῶν παλαιῶν ἐμέλλε νομοθετεῖν (λέγων· ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μηδὲ ὀργίζεσθε) καὶ θείας ὄντως καὶ ἐπουρανίου πολιτείας τέμνειν ὁδὸν, ἵνα μὴ τὸ ξένον παρέχῃ τῶν ἀκουόντων τὰς ψυχὰς, καὶ διεγείρειν παρασκευάσῃ τοὺς παραλογισμούς, ταύτῃ χαίρειν) τῇ προδιορθώσει. εἰ γὰρ καὶ μὴ ἐπλήρουν τὸν νόμον, ἀλλ' ὅμως πολλῆς κατεῖχοντο τοὺς αὐτὸν συνειδήσει, καὶ τοῖς προγράμμασι καθ' ἑκάστην αὐτὸν παραλύοντες τὴν ἡμέραν, τὰ γράμματα ἤθελον μόνον ἀκίνητα, καὶ μηδένα προσθεῖναι πλέον αὐγῆς· μᾶλλον δὲ προστιθέντων μὲν ἠνείχοντο τῶν δεχόντων, οὐκ ὀπὶ τὸ χρῆσιμον ὄν, ἀλλ' ὀπὶ τὸ χεῖρον. καὶ γὰρ τὴν εἰς τοὺς γονέας τιμὴν ὅπου παρέλυον ταῖς ἑαυτῶν προσθήκαις, καὶ ἑτέραν πλείονα τὴν ἐγκειμένων ἐξέλυον τοῖς ἀκούουσι τούτοις πλεονασμοῖς. ἐπεὶ οὖν ὁ Χριστὸς ὅτε ἐξ ἱερατικῆς φυλῆς ἐτύγχανεν ὤν, καὶ ἅπερ ἔμελλεν εἰσπράττειν, προσῆκεν τισὶν, ὁ μὴν ἐλαττῶσα, ἀλλ' ἐπιτείνουσα τὴν ἀρετὴν, προδείκνυσι τὰ μέλλοντα αὐγοὺς παρέξειν, πρὶν ἢ τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους ἐγκαλέσαι νόμους, ἐκβάλλει τὸ μέλλον αὐτῶν ὑφορμᾶν τῇ διανοίᾳ. τί γὰρ

τῶν

ἦν ὁ ὑφορμούμ καὶ ἀντιχρῶνον; ἐνόμιζον αὐτ' ταῦτα λέγοντα, ἐπ' ἀναιρέσει τ παλαιῶν νομίμων ποιεῖν. ταύτην τοίνυν ἰᾶται τ' ὑπόνοιαν· καὶ οὐκ ἐναντίον μόνον τοῦτο ποιεῖ, ἀλλὰ καὶ ἑτέρωθι πάλιν. δηλοῖ γὰρ καὶ ἀπὸ τοῦ τὸ σάββατον μὴ τηρεῖν, θεραπεύων αὐτὸν τὴν τοιαύτην ὑπόνοιαν, καὶ πάλιν ἀπὸ λογίας, ταῖς μὲν ἑαυτὸν παρεπούσας· ὥσπερ ὅταν λέγῃ, Ὁ πατήρ μου ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι· ταῖς Ιω. ε. ιζ. Ματθ. ιβ. δὲ πολὺ τὸ συγκαταβατικὸν ἐχούσαις· οἷς, ὡς ὅταν Εἰς μέσον προβαλόμενος πρόβατον ἀπολλύμενον ἐν σαββάτῳ, καὶ δεικνὺς διὰ τὴν ἐκείνου σωτηρίαν τὸν νόμον κινούμενον, καὶ παρεκτομῆς μνημονεύῃ τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιούσης πάλιν. διὰ δὲ τὸ παρεπότερα φθέγγεται πολλάκις ῥήματα, ἵνα τὸ δοκεῖν ἀπίθανος ἐλέγῃ· διὰ τοῦτο ὁ μακάριος νεκρὸν ἐπίτηδες λέγων μόνον, ἰδίᾳ καὶ Λάζαρον καλεῖ, καὶ θρηνῶν παρεσκεύασεν. Εἶπα, ἵνα μὴ τοῦτο ἐλαττονᾷ Ιω. ια. μα. μβ. αὐτὸν δείξῃ τῆς μελλουσης, διορθούμενος τὴν ὑπόνοιαν, ἐπήγαγεν· ὅτι ταῦτα Εἶπον διὰ τὸν ὄχλον τὸν παρεστῶτα, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας. καὶ οὐδὲ πρότερον ὡς ἀνθυπηρετοῦντι ἐργάζεται, ἵνα τὴν ἐκείνου ἀσθένειαν διορθώσηται· οὔτε πάντα θηρεύων ποιεῖ, ἵνα μὴ τοῖς μὴ ταῦτα καταλίπῃ πονηρᾶς ὑπονοίας ὑπόθεσιν, ὡς ἀσθενὴς καὶ ἀδυνάτους ἔχων, δηλαδὴ μίμησιν ταῦτα ἐκείνοις, καὶ ἐκεῖνα τούτοις· οὐδὲ τοῦτο ἁπλῶς ποιεῖ, ἀλλὰ μὴ τῆς αὐτῷ παρεσπουδασμένης συνέσεως. τὰ γὰρ μείζονα ἐξουσιαστικῶς ποιῶν, ἐν τοῖς ἐλαττώσιν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέπει. ἀμαρτήματα μὲν γὰρ λύων, καὶ τὰ ἀπόῤῥητα ἀποκαλύπτων, καὶ παῤῥησίαν δυσώπους, καὶ δαίμονας ἀπελαύνων, καὶ λεπρὰς καθαρίζων, καὶ θάνατον χαλινῶν, καὶ νεκροὺς ἐγείρων μείζους, ἐξ ὑπερβάλλοντος πάντα ἐποίει· ἰδίᾳ δ', ὁ πολλῷ τούτων ἐλάττων ἰδίᾳ, αὐτοὺς ἐξ ὀλίγων πολλοὺς παρεσκεύαζε πηγάζειν, ὅτε εἰς οὐρανὸν ἀνέβλεπε, δεικνὺς ὅτι ἃ μὲν ἀσθενείαν τοῦτο ἐργάζεται. ὁ γὰρ τὰ μείζονα δωρηθεὶς μετ' ἐξουσίας ἀπάσης ποιῆσαι, πῶς ἂν ἐν τοῖς ἐλαττώσιν ἀσθενὴς ἐδείκνυ; ἀλλ' ὥσπερ ἔφθην Εἰπών, ἵνα ἐκείνων ἐπισκοπίσῃ τὴν αἰσχύνην, τοῦτο ποιεῖ. ὃ αὐτὸ τοίνυν καὶ ἐν τοῖς ῥήμασιν, ὅταν αἰσχύνης αὐτὰ ταπεινὰ φθεγγομένου, λογίζου. ἐν γὰρ πολλαῖς τῶν ῥημάτων καὶ τῶν πραγμάτων τῶν τοιούτων εἰσὶν αἱ αἰτίαι· οἷς, ὃ μὴ νομίζεσθαι ἀλλότριον εἶναι τοῦ Θεοῦ, ὃ παῖδα παιδεύειν αὐτὸν καὶ θεραπεύειν, ὃ ταπεινοφρονεῖν διδάσκειν, τὸ σάρκα περικεῖσθαι, ὃ μὴ δύνασθαι Ιουδαίους πάντα ἀθρόως ἀκούειν, τὸ διδάσκειν μηδὲν μέγα περὶ ἑαυτοῦ φθέγγεσθαι. διὰ τοῦτο πολλὰ ταπεινὰ αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ πολλάκις Εἶπεν, ἃ μεγάλα ἑτέροις ἀφίησι λέγειν. αὐτὸς μὲν γὰρ Ιουδαίοις διαλεγόμενος, ἔλεγε· Περὶ τοῦ Ἀβραὰμ Ιω. η. νη. γενέσθαι, ἐγὼ εἰμι. ὁ μαθητὴς δὲ αὐτοῦ οὐχ οὕτως· ἀλλ', Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν Ιω. α. α. πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. πάλιν, ὅτι οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ θάλατταν αὐτὸς ἐποίησε, καὶ τὰ ὁρώμενα καὶ τὰ ἀόρατα πάντα, αὐτὸς μὲν σαφῶς εἴρηκεν· ὁ δὲ μαθητὴς μετὰ πολλῆς τῆς παῤῥησίας οὐδὲν ὑποστειλάμενος, καὶ ἅπαξ καὶ δὶς καὶ πολλάκις τοῦτό φησι, Πάντα δι' Ιωαν. α. γ. αὐτοῦ ἐγένετο, χωρὶς οὗ ἐγένετο οὐδὲ ἕν· καὶ, ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο. καὶ τί θαυμάζεις εἰ ἕτερα μείζονα περὶ αὐτοῦ εἰρήκασιν, ὧν αὐτὸς εἴρηκεν ὕστερα πολλὰ διὰ τῆς παρεσπουδασμένης, διὰ τῆς ῥητῶς σαφῶς οὐκ ἔλεγεν; ὅτι γὰρ τὴν διάθεσιν αὐτὸς ἐποίησεν, ἔδειξε σαφῶς καὶ διὰ τυφλοῦ. ἰδίᾳ δὲ περὶ τῆς ἀρχῆς πλάσεως ὁ λόγος ἦν αὐτῷ, οὐκ Εἶπεν, ὅτι ἐγὼ ἐποίησα· ἀλλ' ὁ ποιήσας, αἴρεσιν καὶ δῆλον ἐποίησεν αὐθις. πάλιν, ὅτι κόσμον ἐδημιούργησε καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, διὰ τῶν ἰχθύων, διὰ τοῦ οἴνου, διὰ τῶν ἄρτων, διὰ τῆς γαλιλαίας τῆς ἐν τῇ θαλάσσῃ, διὰ τῆς ἀκτῖνος, ἧς ἀπήστραψεν ἐν τῷ σταυρῷ, διὰ πλειόνων ἑτέρων ἀπέδειξε· ῥήμασι δὲ οὐδαμοῦ τοῦτο σαφῶς Εἶπεν, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ συνεχῶς τοῦτο φθέγγονται, καὶ Ἰωάννης, καὶ Παῦλος, καὶ Πέτρος. Εἰ γὰρ ἐκεῖνοι οἱ νύκτωρ καὶ μὴ ἡμέραν ἀκούοντες αὐτοῦ διαλεγομένου, καὶ θαυματουργοῦντα βλέποντες, καὶ οἷς κατ' ἰδίαν πολλὰ ἐπέλυσε, καὶ τοσαύτην ἔδωκε δύναμιν, ὡς καὶ νεκροὺς ἐγεῖραι, καὶ ὕστερον ἀπηρ-

λυσμένους

ῥυσμένους ἐϊργάσατο, ὡς πάντα ἀφῆναι μὲν αὐτὸν, μὴ τὴν τοσαύτην ἀρετὴν καὶ φιλοσοφίαν σὺν ἴσχυϊ καὶ πάντα βασάσαι πρὸς τῆς τῶ πνεύματος χορηγίας· πῶς δῆμος Ιουδαϊκὸς καὶ Σωσθένεως ἀμοιρος, καὶ τῆς τοσαύτης ἀρετῆς ἀπολιμπανόμενος, καὶ σὺν τοῦ προσκυνήσοντος προσκυνόμενος τοῖς γινομένοις ἢ τοῖς λεγομένοις ποτὲ, μὴ ἀλλότριον αὐτὸν τῆ τῆ ὅλων Θεοῦ ἐπείθη, Εἰ μὴ συγκαταβάσει τοσαύτη δι' αὐτοῦ ἐχρήσατο; διὰ γάρ τοι τοῦτο, καὶ ὅτε τὸ σάββατον ἔλυεν, ὃ προσηκόμως τὴν τοιαύτην εἰσῆγε νομοθεσίαν, ἀλλὰ ποικίλως δὲ πολλὰς προέτεινε Σωτὴρ ἀπολογίας. Εἰ γὰρ μέλλω ἀποτολμᾶν μέλλων" ἀπολύειν, τοσαύτη χέχρηται λόγων οἰκονομία, ἵνα μὴ πλήξῃ τοὺς ἀκούοντας, πολλῷ μᾶλλον προσθεὶς ὁλοκλήρῳ τῷ νόμῳ ὁλοκλήρων ἑτέραν νομοθεσίαν, πολλῆς ἐδεῖτο τῆς κατασκευῆς καὶ τῆς θεραπείας, ὥστε μὴ θορυβῆσαι τοὺς ἀκροωμένους τότε. Διὰ δὴ τοῦτο οὐδὲ προεῖς τῆς θεότητος τῆς ἑαυτῆ πάντα χου φανέντα σαφῶς" παιδεύων. Εἰ γὰρ ἡ τῶ νόμου προσθήκη τοσοῦτον αὐτοῦ ἐθορύβει, πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς ἑαυτὸν ἀποφαίνειν. διὰ τοῦτο πολλὰ κατασιώπα τῆς οἰκείας φιλοτεχνίας ἀξίας· ἡ σιγὴ γάρ, μέλλων σκοπεῖν εἰς τὴν τοῦ νόμου προσθήκην, πολλῆ τῆ προθυμίᾳ χέχρηται. οὐδὲ γὰρ ἄπαξ εἶπεν, ὅτι οὐ λύω Ⓦ νόμον, ἀλλὰ ἡ δευτέραν αὖθις ἀνέλαβε. πάλιν καὶ ἑτέραν προσέθηκε μείζον. Εἶπων γάρ· μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἐπήγαγεν· Οτι οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι. Τοῦτο γὰρ οὐκ Ιουδαίων ἐμφορᾶται τὰ αἱματωτίδων μόνον, ἀλλὰ δὲ τὰ αἱρετικῶν ἀπορράπτα τὰ σώματα, τὰ ἐκ τῆ διαβόλου λεγόντων εἶναι τὰ παλαιά. Εἰ γὰρ καταλῦσαι τὸν ἐκείνου τυραννίδα πᾶς ἐλήλυθε ὁ Χριστὸς, πῶς γὰρ τὸν μὲν καταλύει, ἀλλὰ δὲ πληροῖ; ἃ γὰρ μόνον εἴρηκεν, ὅτι οὐ καταλύω (καίτοι εἴρηκε τοῦτο) ἀλλ' ὅτι καὶ πληρῶ· ὅπερ ἃ μόνον οὐκ ἀναπτυσσόμενα ἰῶ, ἀλλὰ συγκροτουμένους αὐτούς. καὶ πῶς ἃ καταλύσει, φησι; πῶς γὰρ ἐπλήρωσεν, ἢ Ⓦ νόμον, ἢ τοὺς προφήτας; τοὺς προφήτας μὲν, δι' ὧν τὰ περὶ αὐτοῦ λεχθέντα ἄπαντα τοῖς ἔργοις ἐβεβαίωσε. διὸ καὶ καθ' ἕκαστον ὁ βαπτιστὴς ἔλεγε· Ἵνα πληρωθῇ ὃ ῥηθὲν ὑπὸ τῶ προφήτου, καὶ ἵνα ἐτέθη, καὶ ἵνα Λευκ.κα.κβ.
πάντα παιδία Ⓦ ἡμᾶς μαθεῖν ὕμνον ἤδειν εἰς αὐτὸν, καὶ ἵνα ὅπως τῆς ὄνου σκάλιστε, καὶ ἐφ' ἑτέρων ἢ πλειόνων ὃ αὖθις τοῦτο ἐπλήρωσεν· ἅπερ πάντα ἀπλήρωτα ἔμενον ἦν), Εἰ μὴ παρεμένετο. Ⓦ ἢ νόμον οὐχ ἑνὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ δευτέρῳ καὶ τρίτῳ ἐπλήρωσε ἕρπῳ. ἑνὶ μὲν, ὧ μηδεὶς προσκοπὴν τῶν νομίμων. ὅτι γὰρ πάντα αὐτοῦ ἐπλήρωσεν, ἀκούσον ἃ φησι τῶν Ιωάννη· Οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. καὶ Ιουδαίοις ἢ ἔλεγε, Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; καὶ τοῖς μαθηταῖς ἢ πάλιν· Ερχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ" ἔχει οὐδέν. καὶ ὁ προφήτης ἢ αὖθις ἔλεγε, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν. ἑνὶ μὲν οὖν αὐτὸν ἐπλήρωσε τούτῳ τῶν ἕρπῳ ἑτέρῳ ἢ, τῶν καὶ δι' ἡμᾶς τοῦτο ποιῆσαι. ὃ γὰρ βαπτισθῆναι τοῦτο ἦν, ὅτι μόνον αὐτὸς ἐπλήρωσεν, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν ἐχρήσατο τοῦτο· ὅπερ δὲ ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγε· Οτι τέλος νόμου Χριστὸς εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι. καὶ τὸν ἁμαρτίαν ἢ αὐτὸν ἔλεγε κρῖναι ἐν τῇ σαρκί Ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσι. καὶ πάλιν· Νόμον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως; μὴ γένοιτο, ἀλλὰ νόμον ἱστῶμεν. ὅτῳ γὰρ ὁ νόμος τοῦτο ἐπαίδευε δικαίου ποιῆσαι Ⓦ δι' ἕτερον, ἤτοι ἢ, ἐλθὼν αὐτὸς καὶ ἕτερον εἰσαγαγὼν δικαιοσύνης Ⓦ διὰ τῆς πίστεως, ἔστησε τοῦ νόμου τὸ βούλημα· καὶ ὅπερ οὐκ ἴσχυσε διὰ γραμμάτων σκιᾶς, τοῦτο αὐτὸς διὰ τῆς πίστεως ἰοῦσε. Διὰ τοῦτό φησιν, οὐκ ἦλθον καταλῦσαι Ⓦ νόμον. Εἰ δέ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειε, καὶ ἕτερον τρίτον ἕρπον εὑρήσει καθ' ὃν τοῦτο γέγονε. ποῖον ἢ τοῦτον; Ⓦ τῆς μυστικῆς νομοθεσίας, ἣν ἔμελλεν παραδιδόναι. οὐ γὰρ διαίρεσις τῶν προτέρων, ἀλλ' ἐπίτασις καὶ πλήρωσις ἐστὶ τῶν λεγομένων. τοῦ γὰρ μὴ φονεύειν, οὐκ αἴρεσις ὁ μὴ ὀργίζεσθαι, ἀλλὰ πλήρωσις καὶ πλείων ἀσφάλεια, καὶ ὅπου τῶν ἄλλων ἀπέστην. διὸ δὴ καὶ τὰ σπέρματα τοῦ-

τῶν

των προηγαπαβαλόμενος ἀνυπόπτως, τότε, ὅτε ἐφέστεφεν ἔλεγεν ἐκ τῆς παραθέσεως τῶν παλαιῶν καὶ νέων νομίμων ὅτι ἐναντιώσει ἀποπλεύσαι, τῇ προσδοκήσει κέχρηται. αἰνιγματωδῶς μὲν γὰρ αὐτὰ καὶ ἤδη κατεβάλετο ἀπὸ τῶν Ἑβραίων. ὃ γάρ, μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, τοιοῦτόν ἐστι τῷ μὴ ὀργίζεσθαι· καὶ ὃ, μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, τῷ μὴ ἐμβλέπειν εἰς γυναῖκα πρὸς ἐπιθυμίαν· καὶ ὃ μὴ ὀμνύειν ὀμνύουσι ἐπὶ τῆς γῆς, τῷ μακάριοι οἱ ἐλεήμονες ζυγάζει· καὶ ὃ πενθεῖν ἢ καὶ ὃ διώκεσθαι δὲ ὀνειδίζεσθαι, ἴσον ἐστὶ τῷ ἀπὸ τῆς σεσηπυίας πύλης εἰσιέναι· καὶ ὃ πεινᾶν καὶ διψᾶν τὴν δικαιοσύνην, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἀλλ' ἢ σκῦλα, ὁ μὴ ζωῦτά φησιν, ὅτι ὅσα αἱ θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· καὶ Ἑβραιοποιὸν μακαρίσας, πάλιν ὃ αὖθις ἐδὸν Ἑβραῖον, ὅτε ἐκέλευσεν ἀφεῖναι ὃ δῶρον, καὶ ὅτι τὴν καταλλαγὴν ἀπεύδειν τὸν λευπηρμένου, δὲ ὃ ἀνοσφίτου τῷ ἀντιδίκῳ. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν τὰ ἔπαθλα τῶν καρτερησάντων τέθεικεν· ἐνταῦθα δὲ τῶν μὴ ποιούντων ζὰ ὑμφείας. διόπερ ἐκεῖ μὲν ἔλεγεν· ὅτι οἱ πραεῖς κληρονομήσουσι γῆν· ἐνταῦθα δὲ, ὁ μισεῖν καλῶν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἔνοχος ἔσται τῇ γεέννῃ τοῦ πυρός. καὶ ἐκεῖ μὲν, ὅτι Θεὸν ὄψονται οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ· ἐνταῦθα δὲ, ὅτι μοιχὸς ἐστιν ἀπηρτισμένος ὁ ἀκολάστως ἰδών· καὶ τοὺς Ἑβραιοποιοὺς υἱοὺς Θεοῦ καλέσας ἐκεῖ, ἐνταῦθα δὲ ἑτέρωθεν φοβεῖ, λέγων· μή ποτέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ. ὅπου καὶ τοὺς πενθοῦντας καὶ τοὺς διωκομένους μακαρίζων ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ἐν τοῖς μὴ ζωῦτα δὲ αὖθις τὸ κατασκευάζων, ἀπώλειαν ἀπειλεῖ τοῖς μὴ ζωύτων ἐρχομένοις τὴν ὁδόν. ἀπὸ γὰρ τῆς πλατείας βαδίζοντες, φησιν, ἐκεῖ καταφέρουσι. καὶ ὃ δύνασθαι Θεῷ δουλεύειν δὲ μαμωνᾷ, ἴσον εἶναί μοι δοκεῖ, τῷ μακάριοι οἱ ἐλεήμονες καὶ οἱ πεινῶντες τὴν δικαιοσύνην. ἀλλ' ὅπερ ἔφθην εἰπών, ὅπως μέλλει τραπώτερον αὐτὰ λέγειν, καὶ ὑ τραπώτερον μόνον, ἀλλὰ καὶ πλείονα τῶν Ἑβραίων προσῳδέναι πάλιν (οὐκέτι γὰρ ἐλεήμονα ζητῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ χριστιανίσαι ἄξιόν ἐστιν ἐνθάδε πρᾶον ἁπλῶς, ἀλλὰ δὲ τὴν ἑτέραν σιαγόνα στρέφειν τῷ βουλομένῳ ῥαπίζειν) τὴν δοκοῦσαν αὐτάρκειαν εἰ προτέρων ἀναιρῶ. ἀλλὰ δὴ τοῦτο, ὅπερ ἔφθην εἰπών, οὐδὲ ἅπαξ τοῦτο ἔρηκεν, ἀλλὰ καὶ δεύτερον. εἰπὼν γάρ, μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι, ἐπήγαγε· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι, [πάλιν φησίν.]

18 Ἀμὴν [γὰρ] λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἓν ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ * τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται. Οὗ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἀμήχανον ἀτέλεστον μεῖναι, ἀλλὰ καὶ τὸ βεβαιότατον αὐτοῦ πληρωθῆναι δεῖ· ὅπερ αὐτὸς ἐποίησε, μὴ ἀκριβείας αὐτοῦ ἀπάσης ἀπορρίσας. ἐνταῦθα δὲ ἡμῖν ἀνίστησι), ὅτι καὶ ὁ κόσμος ἅπας μεταμορφοῦται. δὲ οὐχ ἁπλῶς αὐτὸ τέθεικεν, ἀλλ' ἵνα ἐπὶ ἀκροατὴν, καὶ δείξῃ δικαίως ἑτέραν εἰσαγαγὼν πολιτείαν· εἴγε μέλλοι καὶ τὰ τῆς κτίσεως ἅπαντα μεταμορφοῦσθαι, δὲ τῶν ἀνθρώπων γένος τρεπτὸν ἑτέραν καλεῖσθαι πατρίδα, καὶ βίου παράσκευὴν ὑψηλοτέραν.

19 Ος ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Επειδὴ γὰρ ἀπήλλαξεν ἑαυτὸν τῆς πονηρᾶς ὑποψίας, καὶ τοὺς βουλομένους ἀντιλέγειν ἐπεστόμισε· τότε λοιπὸν καὶ φοβεῖ, καὶ ἀπειλεῖ βλάψει μείζω ὑπὲρ τῆς μηδούσης νομοθεσίας. ὅτι γὰρ οὐχ ὑπὲρ τῶν παλαιῶν νόμων τοῦτο ἔρηκεν, ἀλλ' ὑπὲρ ὧν αὐτὸς ἔμελλε νομοθετεῖν, ἀκουσον τῶν ἑξῆς.

20 Λέγω γάρ, φησιν, ὑμῖν· ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Εἰ γὰρ περὶ τῶν παλαιῶν ἠπείλει νόμων, πῶς ἔλεγεν· ἐὰν μὴ περισσεύσῃ; τοὺς γὰρ τὰ αὐτὰ ποιοῦντας,

ποιοῦσας, ἅπερ σκῆπτοι ἐποίουν, οὐκ ἰῶ πειθόμενοι τῇ τ῾ τῆς δικαιοσύνης λόγῳ. ἀλλὰ ποῖον ἰῶ τὸ πειθόν; τὸ μὴ ὀργισθῆναι, ἢ μηδὲ ἐμβλέψαι εἰς γυναῖκα ἀκολάστως. Ἵνος οὖν ἕνεκεν ἐλαχίστας αὐτὰς σκάλεσε, καίτοι οὕτω μεγάλας καὶ ὑψηλὰς οὔσας; ὅπῳ αὐτὸς τὴν νομοθεσίαν εἰσάγῃ ἔμῳγεν. ὥσπερ γὰρ ἑαυτὸν ἐταπείνωσε, καὶ μέτεισι πρὸς ἑαυ῾ πολλαχοῦ
χ. δεῖ αὐτῆς τῆς νομοθεσίας, φθάσῃ τα· οὕτω καὶ πρὸς τῆς ἑαυ῾ νομοθεσίας, παιδεύων ἡμᾶς καὶ τοῦτο πράγματος μετεωρίζειν. ἄλλως γ᾽, καὶ ὅπῳ καινοτομίας ἐδόκει ἰὼς ἂν ψιλὰ εἰ), ἵνα ἐσαλπίσῃ τέως κέχρηται τῷ λόγῳ. ὅταν γ᾽ ἀκούσῃς ἐλάχιστον ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, μηδὲν ἄλλο νόησον, ἢ γέενναν καὶ κόλασιν. βασιλείαν γὰρ οἶδεν οὐκέτι τὴν ἀπόλαυσιν μόνον λέγων, ἀλλὰ καὶ τ῾ χαρὰν τῆς ἀναστάσεως, καὶ τὴν προσοῦσαν ἐκείνην τιμήν. ἐπεὶ πῶς ἂν ἔχοι λόγον, τ῾ μὴ εἰσόντα ⟨Ⓦ⟩ ἀδελφὸν μωρὸν, καὶ μίαν προβολὴν ἐνόχλιον εἰς τὴν γέενναν ἐμπεσεῖν· τ῾ γ᾽ ὅλως λύοντα, καὶ ἑτέρους εἰς τοῦτο ἀναγόντα ἐν τῇ βασιλείᾳ εἶ); ἀ τοίνυν τοῦτό φησιν, ἀλλ᾽ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ χαρᾷ ἐλάχιστος ἔσται, τουτέστιν ἀπαρίθμητος, ἔσχατος. ὁ γ᾽ ἔσχατος πάντως εἰς τὴν γέενναν ἐμπεσεῖται τότε. ἐγὼ γὰρ Θεὸς ὢν, προῄδει τὴν τ῾ πολλῶν ῥᾳθυμίαν, ἐξ ὅτι μέλλουσί τινες ὑπερβολὴν νομίζειν εἶ) τὰ εἰρημένα μόνης, καὶ συλλογίζεσθαι τοὺς νόμους, καὶ λέγειν· ἐὰν οὖν τις μοιχεύσῃ καλέσῃ, καθάζεται; ἐὰν οὖν ἴδῃ τις ἁπλῶς, μοιχὸς γίνεται; διὰ δὴ ταύτην προῄδησε τὴν ὀλιγωρίαν, ἀπειλῶν τέθεικε μείζονα ἑκατέρωις, καὶ τοῖς πλεονάζουσι, καὶ τοῖς ἑτέροις εἰς τοῦτο ἀναγομένοις. " ἰδόντες τοίνυν τὴν ἀπειλήν, μήτε αὐτοὶ πλεονάζωμεν, μήτε τοὺς βουλομένους ταῦτα φυλάττειν ἀκλύωμεν. ὃς δ᾽ ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, φησί, μέγας κληθήσεται. ἀ γὰρ ἑαυτοῖς δεῖ χρησίμους εἶ) μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις. οὐδὲ γὰρ ἴσος ὁ μαθὼν τῷ ἑαυτὸν κατορθοῦντι, καὶ τῷ μὴ ἑαυ῾ ἕτερον προσελθόντι. ὥσπερ γὰρ ὁ διδάσκων δύο τὸ ποιῆν κρίνει τ῾ διδάσκοντα (Ο γὰρ διδάσκων, φησίν, Ro. c. xa. ἕτερον, σεαυτὸν ἀ διδάσκεις;) ὅτω ὁ ποιῆν μὴ, ἑτέρως γ᾽ μὴ ὑφηγεῖσθαι, ἐλαττοῖ τ῾ μαθόν. δεῖ τοίνυν ἐν ἑκατέροις ἄκρον εἶ), καὶ προέτερον ἑαυ῾ κατορθώσαντα, ὅτω καὶ ὅτι τὸν τῶν ἄλλων σκοπὸν ὁπτιμῆσαι. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ αὐτὸς τὸν ποιῆσιν προῆκε τῆς διδασκαλίας ἔθηκε, δείκνυς ὅτι ὅτω μάλιστα δεῖ διδάξαι δυνήσεται), ἑτέρως γ᾽ ἀδαμῶς. ἀκούσεται γὰρ, ἰατρὲ, θεράπευσον σεαυτόν. ὁ γὰρ ἑαυ῾ διδάξαι μὴ δυνηθεὶς, καὶ ἑτέρους ὁπτιχειρῶν διορθοῦν, πολλοὺς ἕξει τοὺς κωμῳδοῦντας αὐτόν· μᾶλλον γ᾽ οὐδὲ διδάξαι ὁ τοιοῦτος δυνήσεται, τῶν προσιόντων ἀνιαφθεγκτομένων αὐτῷ. ἂν γ᾽ ἐκατέρωθεν ἀπηρτισμένος ᾖ, μέγας κληθήσεται) ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. λέγω γὰρ ὑμῖν· ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, ἀ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ἐνταῦθα δικαιοσύνην τὴν πᾶσ᾽ ἀρετὴν λέγει, ὥσπερ καὶ περὶ τοῦ Ἰωὴ Σαμουὴλ ἔλεγε· καὶ ἰῶ δὴ, Δεσπότ᾽ ἀμεμπτος, δίκαιος. κ῾ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ὃ σημαινόμενον δίκαιον σκῆπτον σκάλεσεν, ᾧ μηδὲ κεῖσθαι νόμον ἔλεγε. Δικαίῳ γὰρ, νόμος ἀ κεῖται, φησί. καὶ πολλαχοῦ a. Tim. a. 1. γ᾽ ἀλλαχοῦ τοῦτο ὃ ὄνομα ὅτι τῆς ἀρετῆς τῆς καθόλου κείμενον θῦσι ἴως δῦ. σὺ δέ μοι σκόπει τῆς χάριτος τὴν ὑπόδοσιν, ὅπου σὺν μαθητὰς σὺν νεηλύδας τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ διδασκάλων χρείττους εἶ) βάλεται. γραμματέων γὰρ ἐνταῦθα καὶ Φαρισαίων, ἀχ ἁπλῶς εἶπε τ῾ νομικῶν, ἀλλὰ τῶν κατορθούντων. ἀ γὰρ εἰ μὴ κατόρθουν, ἔφησεν αὐτοὺς ἔχειν δικαιοσύνην, οὐδὲ δῦ προέβαλε τὴν οὐκ οὖσαν τῇ οὔσῃ. ὁρᾷς γ᾽ ἐνταῦθα πῶς ζωώσησι τὴν παλαιὰν, σύγκρισιν ποιούμενος ταύτης πρὸς ἐκείνην· ὅπερ δείκνυσιν ὁμόφυλον αὐτὴν οὖσαν καὶ συγγενῆ. τὸ γὰρ πλέον καὶ ἔλαττον, τοῦ αὐτοῦ γένους ἐστίν. ἀ τοίνυν Σαμουὴλ τὴν παλαιὴν, ἀνῃ ὑπεναντιοῦσθαι αὐτὴν βάλεται. εἰ γ᾽ ἰῶ " πονηρὸν, οὐκ ἂν τὸ πλέον ἐζήτησεν, οὐδ᾽ ἂν αὐτὴν διώρθωσεν, ἀλλ᾽ ἐξέβαλεν ἄν. καὶ πῶς, φησιν, εἰ τοιαύτη ἐστὶν, εἰς τὴν βασιλείαν οὐκ εἰσάγει νῦν; οὐκ εἰσάγει σὺν μετὰ τοῦ τοῦ Χριστοῦ προσοίαν πολιτευομένους, ἅτε δὴ πλείονος ἀπολελαυκότας δυνάμεως, καὶ μείζονα ὀφείλοντας ἀγωνίζεσθαι·

Ματθ. ι. ια. Λυκ. ιε. ἐπεὶ τίς γε αὐτῆς ἔσται εὐφημότερος εἰσάγει ἀπόντας. Καὶ γὰρ πολλοὶ ἀπὸ δυσμῶν καὶ ἀνατολῶν καὶ βορρᾶ καὶ νότου ἥξουσι, φησὶ, καὶ ἀνακλιθήσονται εἰς τοὺς κόλπους Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ. καὶ ὁ Λάζαρος ὁ τῶν μεγάλων ἀπολαύων ἐπαίνων, ὁ τοῖς ἐκείνου κόλποις φαίνων) διαπεμπόμενος· καὶ πρώτους ὅσους μετ' ὀλιγοψυχίας ἔλαμψαν ἐν τῇ παλαιᾷ, διὰ ταύτης ἔλαμψαν ἅπαντες. καὶ ὁ Χριστὸς γὰρ, Εἰ ποιήσαις ἂν ἐν καὶ ἀλλοτρίᾳ, οὐκ ἂν αὐτὴν ἐπλήρωσεν ἐλθὼν ἅπαξ. Εἰ γὰρ τοῖς Ἰουδαίοις ὑπισχνήσατο τοῦτο ἐποίει μόνον, καὶ οὐχ ὡς δεῖξαι συγγενῆ ταύτην διὰ τῆς χαμαὶ καὶ συμβαίνοντος, ἵνος ἕνεκεν οὐχὶ καὶ τῶν ἐλλιπῶν ἐπλήρου νόμιμά τε καὶ ἔθη, ἵνα καὶ ἐλλιπεῖς ὑπισχνήσατο); ὥστε πολλαχόθεν δῆλον, ὅτι διὰ τὸ ποιήσαι εἰς) οὐκ εἰσάγει, ἀλλὰ διὰ τὸ μείζονων ἐντολῶν εἰς) χαμαὶ. εἰ γὰρ ἀτελεστέρα ἐστὶ τῆς χαμαὶ, οὐδὲ τοῦτο δείκνυσιν αὐτὴν ποιήσαι· ἐπεὶ καὶ τοῦτο καὶ ἡ χαμαὶ ὁ αὐτὸ τοῦτο πείσει). καὶ γὰρ ἡ ταύτης γνῶσις πρὸς τὰ μέλλουσαν συγκριθήσεται, μεμικήται ἐστὶ ἀτελὴς, καὶ καταργεῖται ἐκείνης ἐλθούσης. Ὅταν γὰρ ἔλθῃ, φησὶ, τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται· ὅπερ ἔπαθεν ἡ παλαιὰ διὰ τῆς χαμαὶ. ἀλλ' ἐὰν διὰ τοῦτο ἀθροίζωμεν· καί τοι καὶ αὕτη ἄνω ἐξίσταται, ὅταν τῆς βασιλείας ἐπιτύχωμεν (τότε γὰρ τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται, φησὶν) ἀλλ' ὅμως μεγάλων αὐτὴν εἶναί φαμεν. ἐπεὶ οὖν τὸ μείζονα καὶ ἔπαθε, καὶ πλείων ἡ δόξα διὰ τὸ πνεύματος δωρεᾶς, εἰκότως καὶ μείζονα ἀπαιτῆσαι χαρίσματα." Οὐκ ἔλαιον γὰρ γῆ ῥέουσα γάλα καὶ μέλι, οὐδὲ γῆπεδα λιπαρὰ, οὐδὲ πολυπαιδία, οὐδὲ σῖτος καὶ οἶνος, καὶ ποίμνια καὶ βουκόλια· ἀλλ' οὐρανὸς καὶ γῆ" οὐρανοῖς ἀγαθαῖς, καὶ ὁμόνοια, καὶ ἀδελφότης ἡ πρὸς ἀλλήλους μονογλωσσίᾳ, καὶ κοινωνία κληρονομίας, καὶ τὸ συνδοξαθῆναι καὶ συμβασιλεῦσαι, καὶ τὰ μυρία ἔπαθε ἐκεῖνα. Ῥωμ. ιι. α. Οὐκοῦν ἐὰν καὶ πλείονος βοηθείας ἀπολαύσωμεν, ἀκουσόμεθα τοῦ Παύλου λέγοντος· Οὐδὲν ἄρα κατάκριμα τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου. ἀπειλήσας τοίνυν τοῖς μαθηταῖς, καὶ μεγάλα ἔπαθε θεὶς τοῖς καρδίαις, καὶ δείξας ὅτι δικαίως πλέον ἡμᾶς ἀπαιτήσει τῶν πατέρων μέτρων, ἄρχεται τῆς νομοθεσίας λοιπὸν, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ κατὰ σύγκρισιν τῶν παλαιῶν νομίμων· δύο ταῦτα δεῖξαι βουλόμενος, ὅτι τε οὐ μαχόμενος τοῖς πατράσι, ἀλλὰ καὶ σφόδρα συμφώνων ταῦτα νομοθετεῖ· καὶ ὅτι εἰκότως καὶ σφόδρα θυκαίρως καὶ δικαίως ἑτέροις πατράσι. ὅπερ ἵνα καὶ σαφέστερον γένηται), αὐτῶν ἐπακούσωμεν τῶν τοῦ νομοθέτου ῥημάτων. Τί οὖν αὐτός φησιν;

21 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις.

Καί τοι ὁ καιρὸς δοὺς αὐτὸς ἐστὶν· ἀλλὰ πέως ἀπροσώπως αὐτὰ τίθησιν. Εἴτε γὰρ εἶπεν, ὅτι ἠκούσατε ὅτι εἶπον τοῖς ἀρχαίοις, δυσπαραδεκτικὸς ὁ λόγος ἐγίνετο, καὶ πᾶσιν ἂν προσέκρουσε τοῖς ἀκούουσιν· εἴτε αὖ πάλιν εἶπεν, ὅτι ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις πρὸς τὸ παχὺς μὲν, ἐπήνεγκε· ἐγὼ δὲ λέγω, μείζων δὲ ἔδοξεν εἶναι ὁ αὐθαδιασμός. διὰ δὴ ἁπλῶς αὐτὸ τέθεικεν, ἓν μόνον ἀπ' αὐτῶν κατασκευάζων, ὃ δεῖξαι ὅτι εἰς καιρὸν ἦλθε πρόσφορα ταῦτα λέγων. Τὸ γὰρ εἰπεῖν, οὐ ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, ἀνέφηνε πολὺν χρόνον, ἐξ οὗ τὸν ἐντολὸν ταύτην ἔλαβον. τοῦτο δὲ ἐποίησεν, ἵνα ἐντρέψῃ πρόσωπον ἀκροατὸν τὸν ἀναδυόμενον πρὸς τὰ ὑψηλότερα ἐκδιῶξαι τῶν ὀντάγματι· ὡσανεὶ διδάσκαλος παιδίῳ ῥᾳθυμοῦντι λέγοι, οὐκ οἶδα πόσον δύπλωσας χρόνον συλλαβὰς μανθάνων; τοῦτο δὴ καὶ αὐτὸς ἀριθμόμενος ὡς τῶν ἀρχαίων οἶμαι, ἐκκαλεῖται λοιπὸν αὐτοὺς πρὸς τὰ μείζονα τῆς διδασκαλίας, ὡσανεὶ ἔλεγεν· ἀρκούντα ἔσχετε τὸν χρόνον ταῦτα μανθάνοντες, καὶ δεῖ λοιπὸν πρὸς τὰ ὑψηλότερα τύπων ἐπείγεσθε." Οὐ γὰρ ἐστὶ τὸ μὴ συγχεῖν τὴν ταξιν τῶν ἐντολῶν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρξασθαι" πρώτου, ἀφ' ἧς καὶ ὁ νόμος ἤρξατο. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο δεικνύοντος ὅτι τὴν συμφωνίαν.

22 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει.

χρίσει. Εἶδες ἐξουσίαν ἀπηρτισμένην; Εἶδες ἄρημα νομοθέτην πρέπον; Τίς γὰρ προφήτῃ ὅτε ποτὲ ἐφθέγξατο; τίς δικαίων; τίς πατριαρχῶν; οὐδείς· ἀλλὰ, τὰ δὲ λέγω Κύριος. Ἀλλ' ἰσχὺς ὁ τρόπος οὗτος. ἐκφυοῖ γὰρ τὰ τοῦ δεσπότου διηγέλου, ἔστι δὲ τὰ τοῦ πατρός. ὅταν δὲ εἴπω τὰ τοῦ πατρός, τὰ αὐτοῦ λέγω. τὰ γὰρ ἐμά, φησι, σά ἐστι, καὶ τὰ σὰ ἐμά. καὶ ⟨Ⓦ⟩ μὴ τοῖς μοσθύλοις [ἔλεγον]· οἷς δὲ τοῖς αὐτοῦ δηούλοις ἐνομοθέτει. ἐρωτήσωμεν τοίνυν τοῦτον τὸν νόμον, ἐκβάλλοντας, ὃ μὴ ὀργίζεσθαι τῷ μὴ φονεύειν ἐκαλύσει, ἢ μᾶλλον ἐκείνου τελείωσις τοῦτο καὶ κατασκευή; δῆλον ὅτι τοῦτο ἐκείνου πλήρωσις καὶ μείζονι τούτου ἔνεκεν. ὁ γὰρ τοῦς ὀργὴν οὐκ ἐκφεύγων, πολλῷ μᾶλλον φόνου ἀφέξεται· καὶ ὁ θυμὸν χαλινῶν, πολλῷ μᾶλλον τὰς χεῖρας καθέξει πρὸ ἑαυτοῦ. ῥίζα γὰρ τοῦ φόνου ὁ θυμός. ὁ τοίνυν τὴν ῥίζαν ἐκκόπτων, πολλῷ μᾶλλον φυλάξει τοῦ κλάδους· μᾶλλον δὲ οὐδὲ φυῶσαν τὴν ἀρχὴν ἐάσει. οὐκοῦν οὐκ ἐπ' ἀναιρέσει τοῦ νόμου, ἀλλ' ὑπὲρ πλείονι ταῦτα ἐνομοθέτει φυλακῇ. Ἵνα γὰρ βουλόμενος ὁ νόμος ταῦτα ἐπέταξεν; ἵνα μηδεὶς φονεύσῃ τὸν πλησίον; ἵνα τὸ μαχαιρίου τῷ νόμῳ τὸ κελεύειν φονεύειν ἦν. τὸ δὲ φονεύσῃ τὸ μὴ φονεύσῃ ἐναντίον. εἰ δὲ μηδὲ ὀργίζεσθαι ὑπιτρέπει, οὗπερ ὁ νόμος ἐβούλετο, τοῦτο μᾶλλον ἴσχυσιν. τὸ γὰρ ὁμοίως ἀφέξεσθαι φόνου ὁ μηδὲ μὴ φονεύειν ἐφ' ᾧ καὶ τὸ ὀργιλῷ ἀνήρηκότι. πορρωτέρω δὲ τοῦτ' ἔσπευσε τὸ νομοθέτης. ἵνα γὰρ ἕτερος αὖ τοῦτο ἕλωμεν, εἰς μέσον ἃ λέγουσιν ἀγαγώμεθα ἅπαντα. Ἵνα οὖν ἐστιν ἃ φασι; λέγουσιν ὅτι ὁ τὸν ἥλιον ἀνατέλλων ὑπὲρ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, ὁ βρέχων ὑπὲρ δικαίους καὶ ἀδίκους, πονηρός τις ἐστίν. οἱ δὲ ἐπιεικέστεροι δηθεν αὐτῶν, τοῦτο μὲν ἀποδεχόμεθα, δίκαιον δὲ αὐτὸν λέγοντες εἶναι, ἀποστεροῦσι τὸ εἶναι ἀγαθόν· ἕτερον δέ τινα τὸν οὐκ ὄντα, ὅτε ποιήσαντά τι τῶν ὄντων, πατέρα δίδασι τῷ Χριστῷ. καὶ τὸ μὲ οὐκ ἀγαθὸν * ἐν τοῖς ἑαυτῆς μένειν, καὶ τὰ ἑαυτῆς ἁγαπήσῃ, φασὶ· τὸν δὲ ἀγαθὸν τῶν ἀλλοτρίων ἐφίεσθαι, καὶ ὧν οὐκ ἐγήμετο δημιουργὸς, τούτων ἅψασθαι βούλεσθαι γένεσθαι σωτῆρα. Εἶδες τοῦ διαβόλου τὰ τέκνα, πῶς ἀπὸ τῆς πηγῆς τοῦ πατρὸς αὐτῶν φθέγγονται· ἀλλοτριοῦντες τοῦ Θεοῦ τὴν δημιουργίαν, τοῦ Ἰωάννου βοῶντος, ὅτι Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ ὅτι ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο; Εἶτα ⟨Ⓦ⟩ νόμον ἐξετάζοντες ⟨Ⓦ⟩ ἐν τῇ παλαιᾷ, τὸν κελεύοντα ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος ἐκβάλλειν, ἐπεμβαίνουσιν εὐθέως λέγοντες· καὶ πῶς ἂν δύναιτο ἀγαθὸς εἶναι ὁ ταῦτα λέγων; Ἵνα οὖν τοῦτα φαμὲν; ὅτι μέγιστον εἶδος φιλανθρωπίας ἐστίν. οὐ γὰρ ἵνα ἀλλήλων ἐκκόπτωμεν ὀφθαλμούς ⟨Ⓦ⟩ νόμον ἔθηκε τοῦτον· ἀλλ' ἵνα φόβῳ μὴ παθεῖν ὑφ' ἑτέρων, ἀπεχώμεθα τοῦ δρᾶσαί τι τοιοῦτον· ἑτέρως. ὥσπερ οὖν τοῖς Νινευίταις ἠπείλησε καταστροφὴν, οὐχ ἵνα αὐτοὺς ἀνέλῃ (εἰ γὰρ τοῦτο ἐβούλετο, σιγᾶν ἐχρῆν) ἀλλ' ἵνα τῷ φόβῳ βελτίους ποιήσας, παύσῃ τὴν ὀργήν· οὕτω καὶ τοῖς τοσούτοις ὑπιπτεύσασι τοῖς ἑτέρων ὀφθαλμοῖς ὑμοιώθη, ἵνα, καὶ ἀπὸ προαιρέσεως ἀγαθῆς μὴ βουλωνται ἀπέχεσθαι τῆς ὠμότητος, ἀπὸ τοῦ φόβου κωλυθῶσι λυμαίνεσθαι ταῖς τῶν πλησίον ὄψεσιν. Εἰ δὲ ἔκφυον ὠμότητος, καὶ τὸ κατέχεσθαι ⟨Ⓦ⟩ αἱδροφόνον, καὶ τὸ κωλύεσθαι ⟨Ⓦ⟩ μοιχόν. ἀλλ' ἀμφότερα ταῦτα τὰ ῥήματα, καὶ τὴν ἐσχάτην μανίαν. ἐγὼ γὰρ τοσοῦτον δέω ταῦτα ὠμότητος εἶναι λέγειν, ὡς τἀναντία τούτοις φάναι εἶναι πρόσταγμα καὶ ἀνθρώπινον λογισμόν. σὺ μὲν γὰρ λέγεις, ὅτι ὅπως ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ ἐκβάλλειν ἐκέλευσε, δῆλον ὅτι ὠμὸς· ἐγὼ δὲ λέγω, ὅτι εἰ μὴ τοῦτο ἐκέλευσε, τότε ἂν ἔδοξε πᾶσι τοῖς πολλοῖς τοῦτο εἶναι, ὃ σὺ φῄς. θαῦμα γὰρ τῷ λόγῳ λελύσθαι ⟨Ⓦ⟩ νόμον ἅπαντα, καὶ μηδένα τὸν ἐκ τούτου δεδιέναι μοιχείαν, ἀλλ' ἐξεῖναι τοῖς πονηροῖς ἅπασι μετ' ἀδείας ἁπάσης τοῖς ἑαυτῶν χερσὶν ἕπεσθαι, καὶ τοῖς μοιχοῖς, καὶ τοῖς ἀνδροφόνοις, καὶ τοῖς κλέπταις, καὶ τοῖς ἐπιόρκοις, καὶ τοῖς πανταλοίαις· ἆρα οὐκ ἂν πάντα ἄνω καὶ κάτω γένοιτο, καὶ μυρίων μιασμάτων καὶ φόνων πόλις, καὶ ἀγροὶ, καὶ οἰκίαι, καὶ γῆ καὶ θάλαττα, καὶ πᾶσα ἐνεπλήσθη ἂν οἰκουμένη; πάντα που δῆλον. εἰ δὲ

χ. κήρυγμα
χ. ἐκπτ.
χ. τῷ
* ἀλλὰ δίκαιον
χ. αὐτοῦ
χ. αὐτῶ
χ. ἐτέρως.
χ. ὠμότης, χ. ἀνδρία.
χ. αὐτῷ χ. τῷ ἕπεσθαι

γὰρ νόμων ὄντων καὶ φόβου καὶ ἀπειλῆς, μόλις αἱ πονηραὶ ἐπέχονται γνῶμαι· εἰ δὲ καὶ αὕτη αἰρηθῇ ἡ ἀσφάλεια, τί ὄ κωλύον" αἱρεῖσθαι τὴν κακίαν; πόση οὖν ἂν εἰστεκώμασεν εἰς τ" ἀνθρώπινον βίον [ἡ] λύμη; οὐδὲ γὰρ τοῦτο ὠμότητος μόνον, ὃ συγχωρῶ τοῖς κακοῖς ἀεὶ βάλλονται τοξεύειν· ἀλλὰ καὶ ἕτερον οὐκ ἐλαττον τούτου, ὃ Ⓦ ἠδικηκότα μὲν οὐδέν, κακῶς δὲ πάσχοντα εἰκὸς καὶ μάτην τοξεύρᾶν ἀποφαίνοντον. Εἰπὲ γάρ μοι, εἴ τις ἀνθρώπους μοχθηροὺς πάντα χάριν ζωαγωγῶν καὶ ξίφεσιν ὁπλίσας ἐκέλευσε [τις] τὴν πόλιν τοξεύειν πᾶσαν, ἐκ τοῦ ἀπαντῶντας καταφάπτειν ἅπαντας, ἆρα ἂν ἐν τούτῳ θηριωδέστερον; τί δ' εἴ τις ἕτερος τοῦ μὲν ἐκείνου καθοπλισθέντας ἔδησε καὶ καθεῖρξε μετὰ σφοδρότητος πάσης, τοῦτο δὲ ἀποσφάττεσθαι μέλοντας τῶν ἀνόμων ἐκείνων ἐξήρπασε χειρῶν, ἆρα ἂν ἐν τούτῳ φιλανθρωπότερον; ταῦτα τοίνυν καὶ ὅτι Ⓦ νόμου μεταθέσεώς ἐστι παραδείγματα. ὁ μὲν γὰρ κελεύων ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ ἐξορύττειν, ὥσπερ ἰατρὸς δεσμὸν ἐφιεὶς, Ⓦ φόβον ταῖς τῶν πονηρῶν ἐνέβαλε ψυχαῖς, καὶ ἐκείνῳ τοσοῦτοι καὶ τοιοῦτοι ξιφήρεις ἐκείνους καθειργνύντι· ὁ δὲ μηδεμιᾶς ἀνάγκης ἔξωθεν ἡμᾶς ἀναγούσης, μονονουχὶ ὁπλίζει τὴν ἀδεᾶν, καὶ ἐκείνου μιμεῖται Ⓦ ἐγχειρίσαντα ἀνάγκης τὰ ξίφη, καὶ κατὰ τῆς πόλεως ἀφέντα πάσης. ὁρᾶς πῶς οὐ μόνον οὐκ" ὠμότητος, ἀλλὰ καὶ πολλῆς φιλανθρωπίας δεῖται τὰ ἐπιτάγματα; εἰ δὲ βαρὺ κελεύσω ἀκοῦσαι τοιούτων Ⓦ νομοθέτου καὶ φορτικόν, ποῖον ἐπιτηδειότερον, εἰπέ μοι, καὶ βαρύτερον; τὸ μὴ φονεύειν, ἢ τὸ" μηδὲ ὀργίζεσθαι; τίς σφοδρότερος, ὁ τοῦ φόνου δίκας ἀπαιτῶν, ἢ καὶ ὁ τῆς ὀργῆς; ὁ Ⓦ μοιχὸν μὲν τὴν τοξεύειν κελεύσαντα τῇ ἀμφείᾳ, ἢ ὁ καὶ τῆς ἐπιθυμίας αὐτῆς κελεύων δίκας διδόναι καὶ δίκας ἀθανάτους; ὁρᾶτε ὅτι εἰς τὸ ἀνθρώπινον αὐτοῖς ὁ λόγος τοξεύεται; καὶ ὁ μὲν τῆς παλαιᾶς Θεὸς, οὗ φασιν ὠμὸν εἶναι, εὑρεθήσεται ἥμερος καὶ πρᾶος· ὁ δὲ τῆς χαρᾶς, οὗ ἀγαθὸν ὁμολογοῦσι, φορτικὸς καὶ βαρὺς κατὰ τὴν ἐκείνων ἀνοιαν; ἡμᾶς γὰρ ἕνα καὶ Ⓦ αὐτὸν θαλάμῳ ἑκατέρων τῶν διαθηκῶν νομοθέτου, τοσοῦτο τὸ δέον πάντα οἰκονομήσαντα, καὶ τῇ τῶν χαρῶν διαφορᾷ τὴν διαφορὰν ἑκατέρας τῆς νομοθεσίας ἁρμόσαντα. οὐκοῦν ὅτε σκιὰ ὠμὰ τὰ ἐπιτάγματα, ὅτε ταῦτα ἐπαχθῆ καὶ φορτικά, ἀλλὰ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς κηδεμονίας ἅπαντα. ὅτι γὰρ καὶ τὴν παλαιὰν αὐτὸς δέδωκεν, ἀκουσον τί φησιν ὁ προφήτης· μᾶλλον δὲ τί, λέγε λέγων, σκιὰς δὲ οὐ. Διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην καινὴν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν διεθέμην τοῖς πατράσιν ὑμῶν. Εἰ δὲ δείκνυται ταῦτα ὁ καὶ Μανιχαίων νοσῶν, ἀκουέτω τοῦ Παύλου λέγοντος τὸ αὐτὸ τοῦτο πάλιν· Ἀβραὰμ γὰρ δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἕνα μὲν τῆς παιδίσκης, καὶ ἕνα μὲν τῆς ἐλευθέρας. αὗται δέ εἰσι δύο διαθῆκαι. ὥσπερ οὖν μὴ διαφέρει μία γυναῖκες, εἷς δὲ ὁ ἀνήρ· οὕτω καὶ ἐνταῦθα, δύο μὲ αἱ διαθῆκαι, εἷς δὲ ὁ νομοθέτης. ἵνα μάθῃς, ὅτι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἡμερότητος ἐστι, καὶ μηδὲ φησὶν, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ· ἐνταῦθα δὲ, ἐάν τίς σε ῥαπίσῃ εἰς τὴν σιαγόνα τὴν δεξιὰν, στρέφου αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖ τῷ πάθει τὸ φόβῳ τὸ πάθος σωφρονίζει Ⓦ ἀδικουμένῳ· οὕτω καὶ ἐνταῦθα. καὶ πῶς, φησὶν, ὁ κελεύων αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην παρέχειν; καὶ τί τοῦτο; Ⓦ φόβον ἐκλύων οὐ τοῦτο ἐπέταξεν, ἀλλὰ αὐτῷ κελεύων παρέχειν τὸ πάθος ἐμφορᾶσθαι· οὐδὲ εἶπεν, ὅτι ἀνιμφόρητος ἐκεῖνος μένει, ἀλλὰ σὺ μὴ κολάσῃς· ὁμοῦ δὲ τ" πλήθοντα μειζόνως φοβῶν ἐπιθυμοῦντα, καὶ Ⓦ πλησιόμενον παραμυθούμενος. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὡς ἂν τις ἐν παρόδῳ τοῦ παιδὸς εἴποι τῷ ἐπιτολῶν, ἡμῖν εἰρήσθω). ἀναγκαῖον δὲ ὅπως τὸ παροξυνόμενον ἐλθὸν, καὶ τῆς ἀκολουθίας ἔχεσθαι τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων. ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει, φησίν. ὁ γὰρ πάντα τὸ παράγαν ἀνῶν· προῆκται μὲν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνθρώπου οἴκτου, παθῶν ἀπαλλάττεσθαι· ἀλλὰ κρατῆσαι μὲν δυνατὸν, ἐκτὸς δὲ αὐτῶν πάντως ἐστὶν ἀμήχανον. ἔπειτα δὲ, ὅτι καὶ χρήσιμον" ταύτης τὸ πάθος, ἀν μὲν τοῦ προσήκοντος οἰόμεθα αὐτοῦ χρῆσθαι καιροῦ. σκόπει γοῦν ἡλίκα εἰργάσατο ἀγαθὰ ἡ τοῦ Παύλου ὀργὴ ἡ κατὰ Κορινθίων τότε γεγονυῖα (καὶ γὰρ καὶ ἐκείνους αὕτη μεγάλης λύμης ἀπήλλαξε) καὶ

τὸ

Ps. 4. 5.

κ. αἱρεῖσθαι ἀλλ. αἱρεῖται

κ. ὠμότητος,

κ. μὴ

κ. τοῦ

Is. 54.

ὁ Γαλατῶν ὁ ἔθνος ταύτῃ πάλιν ἐκπεπτωκὸς ἀνεκτήσατο, καὶ ἑτέρους ὁ πλείους τῶν.
Πῶς οὖν ὁ προσήκων τῆς ὀργῆς καιρός; ὅταν μὴ ἑαυτοῖς ἀμυνώμεθα, ἀλλ' ἑτέροις σκιρτῶ-
χ. ἀνέχομεθ, ἀλλ. ἐπέχο- μεν, ἄγχωμεθα, καὶ ῥᾳθυμοῦμεν ὑπερφρόνως. Πῶς ὁ μὴ προσήκων; ὅταν ἑαυτὸν ἐκ-
δικοῦντες τοῦτο ποιῶμεν (ὅπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλος κωλύων ἔλεγε· Μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦν- Ρω. ιβ. ιθ.
τες, ἀγαπητοί, ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ) ὅταν προῖκα χρημάτων μαχώμεθα. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο α. Κορ. ϛ. ζ.
ἐκώλυεν εἰπών· Διατί οὐ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διατί οὐ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; ὥσπερ γὰρ
αὕτη προῖκα ἐστί, οὕτως ἐκείνη ἀναγκαία καὶ λυσιτελής. Ἀλλ' οἱ πολλοὶ τοὐναντίον πεπόν-
θασιν, ἐκδικούμενοι μὲν, ἡττώμενοι δὲ ἀδικούμενοι· ἐκλυόμενοι δὲ καὶ μαλακιζόμενοι, ἡττώμενοι δὲ
χ. ἥδιον· ἕτερον ἐπηρεαζόμενον βλέπουσιν· ἀμφότερα ἀπενδυτίας ἐστὶ τοῖς νόμοις τοῖς ἀγγελι-
κοῖς. οὐ τοίνυν τὸ ὀργίζεσθαι, πονηρόν, ἀλλὰ τὸ ἀκαίρως τοῦτο ποιεῖν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ψαλ. ϛ. ε.
προφήτης ἔλεγε· Ὀργίζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε.

Ος δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ Συνεδρίῳ.

Συνέδριον συνοδὸν, τὸ δικαστήριον τῶν Ἑβραίων φησί. τίθησι δὲ αὐτὸ νῦν, ἵνα μὴ πάν-
ταχοῦ δίκην ξενίζειν καὶ χαυνοτομεῖν. τὸ δὲ ῥακὰ τοῦτο, οὐ μεγάλης ἐστὶν ὕβρεως ῥῆμα, ἀλλὰ
μᾶλλον καταφρονήσεως ἐκ ὀλιγωρείας πινὸς τὸ λεγόμενον. καθάπερ γὰρ ἡμεῖς, ἢ οἰκέτας
χ. ἄπιθι ὦν, ἀπὸ ἢ τισι τῶν καταδεεστέρων ὑπιστάμενοι λέγομεν, ἄπελθε σὺ, ἢ εἰπὲ τῷ δεῖνι σύ· οὕτω δὲ
καὶ οἱ τὴν Σύρων κεκρημένοι γλῶτταν ῥακὰ λέγουσιν, ἀντὶ τοῦ, σὺ, τοῦτο λέγοντες. ἀλλ' ὁ φιλάν-
θρωπος Θεὸς ἐκ τὰ μικρότατα αἰτήματα, καὶ ἀπαιτοῦντος ἡμᾶς κεκρῆσθαι ἀλλήλοις κελεύων
καὶ μὴ τῆς προσηκούσης ἡμῖν, καὶ ἵνα δι' αὐτῶν ἐκ τὰ μείζονα ἀναιρῆται.

Ος δ' ἂν εἴπῃ, μωρὲ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

Πολλοῖς τοῦτο βαρὺ ἐκ φορτικὸν ἔδοξεν εἶναι τὸ ὑπίταγμα, εἴ τε ῥήματος ψιλοῦ το-
χ. διὰ τοῦ· σαύτην μέλλομεν διδόναι τὴν ἡμετέραν· καὶ τινες αὐτῶν [καὶ] ἐκφορτικῶς μᾶλλον εἰρῆσθαι
φασιν. ἀλλὰ δέδοικα μὴ λόγοις ἑαυτοὺς σκιαθέντες ἀπατήσαντες, τοῖς ἔργοις σκιᾷ τινὶ ἑαυ-
χ. κατημέ- τοὺς ἀποφώλωμεν ἡμετέραν. διατί γάρ, εἰπέ μοι, φορτικὸν εἶναι δοκεῖ τὸ ὑπίταγμα;
χ. δηλοῖς οὐκ οἶδα, ὅτι αἱ πλείους τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἀπορημάτων ἔχουσι τὴν ἀρχήν;
ἐκ γὰρ διὰ ῥημάτων βλασφημίαι, καὶ ἀρνήσεις διὰ ῥημάτων, ἐκ λοιδορίαι, καὶ ὕβρεις, καὶ ὑπορκίαι,
καὶ τὸ ψευδομαρτυρεῖν [καὶ ἀναιρεῖν.] μὴ τοίνυν ὅτι ῥῆμα ψιλὸν ἐστιν ἰδὼν· ἀλλ' εἰ μὴ πολλοῦ
ἔχει κίνδυνον, τοῦτο ἐξέταζε. ἢ ἀγνοεῖς, ὅτι ἐν τῷ τῆς ἐλπίδος καιρῷ, τῆς ὀργῆς ἐκ-
καιομένης καὶ τῆς ψυχῆς ἐμπιπραμένης, καὶ τὸ μακρότατον μέγα φαίνεται, καὶ τὸ μὴ λίαν ὑ-
περισχοῦ, φορτικὸν εἶναι δοκεῖ; καὶ πολλάκις πὰ μικρὰ ταῦτα καὶ φόνον ἔτεκε καὶ πόλεις ὅλε-
κλήσεις ἀνέτρεψεν. ὥσπερ γὰρ φιλίας οὔσης καὶ ἐπαληθοῦς, κοῦφα· ὅταν ἔχθρας ὑ-
ποκειμένης, καὶ τὰ μικρὰ, ἀφόρητα φαίνεται· καὶ ἂν ἁπλῶς λεχθῇ, μετὰ πονηρᾶς ὑποψίας
ἐκδηλοῦσθαι νομίζεται. καὶ καθάπερ ὅταν πυρὸς, ἂν μὲν μικρὸς ἁψιθὴρ ᾖ, καὶ μυεῖα δυσκόλως
ξύλα, ὅ ῥᾳδίως αὐτῷ ὑπιλαμβάνεται· ἂν δὲ σφοδρὰ καὶ ὑπηλὴ γένηται ἡ φλόξ, οὐ ξύλων
μόνον, ἀλλὰ καὶ λίθων καὶ πάσης ὀχλώδους τῆς ἐμποδίσεως ὕλης ἀντέχεται· καὶ διὰ τοῦτο εἰώ-
θασι σβέννυσθαι, διὰ τῶν ἀναπίπτει) μειζόνως (ὑγρὰ γάρ φασιν, ὅτι τὸ πυκνὰ ταῦτα, ὑγρὰ ξύλα
χ. ὑπαναπίπτει- μόνον καὶ συμπαθῆ καὶ ἑαυτοῖς καὶ ἄλλα ἑαυτοῖς καυστικὰ, ἀλλὰ καὶ ὕδωρ ὀξυκοντιζόμενον μᾶλλον αὐ-
τῆς ἀναῤῥιπίζει τὴν δύναμιν) οὕτω δὴ καὶ ὀργῆς, ὅπερ ἂν φλέγξηταί τις, ἐφθὴ
γέγονεν αὐθέως τῇ πονηρᾷ ταύτῃ πυρᾷ. ἅπερ ἅπαντα προσδιαστέλλων ὁ Χριστὸς, φησὶν ὁ μὴ
ὀργιζόμενον εἰκῇ, καταδίκασε τῇ κρίσει (διὰ τοῦτο καὶ εἴρηκεν, ὁ ὀργιζόμενος ἔνοχος ἔσται
τῇ κρίσει) φησὶν ὁ λέγοντα ῥακὰ, τῷ Συνεδρίῳ. ἀλλ' οὕτω ταῦτα μεγάλα. συνταῦθα
γὰρ αἱ ἁμαρτίαι. διὰ τοῦτο καὶ μωρὸν ὀνομάζοντι τὸ τῆς γεέννης προσετέθηκε πῦρ, νῦν προσ-
ῆκον ὄνομα γεέννης εἰπών. πρότερον γὰρ πολλὰ περὶ βασιλείας διαλεχθεὶς, τότε ταύτης
ἐμνήσθη, δείκνυς, ὅτι ἐκείνη μὲν τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας καὶ γνώμης ἐστὶν, αὕτη δὲ τῆς

ἡμετέρας ῥᾳθυμίας. καὶ ὅρα πῶς κατὰ μικρὸν παρεισιν εἰς τὰς ψυχὰς, μονονουχὶ ἀπολογούμενός σοι καὶ δεικνὺς, ὅτι αὐτὸς μὲν οὐδὲν βούλεται τοιοῦτον ἀπειλῆσαι, ἡμεῖς δὲ αὐτὸν εἰς τὰς τοιαύτας ἐλκομεν ἀποφάσεις. σκόπει γάρ· εἶπόν, φησι, μὴ ὀργιζόμενος μάτην, ἐπειδὴ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. κατιδὲ φείσασθαι τοῦ παρόντος; * ὅρα τί ἔτεκεν ἡ ὀργή· εἰς ὕβρεις σε βάλλων ἀδίκως ἔζησας. ῥᾳκὰ γὰρ σκαλέσας (κ) ἀδελφόν. πάλιν ἕτερα εἶπα ἑτέραν ψυχωφελείαν, τὸ συνέδριον. δεῦρο καὶ τούτων πεῖσθητι, ὅτι τὸ χαλεπώτερον παρελήλυθας, οὐκ ἔτι σε τοῖς συμμέτροις τούτοις ψυχαγωγοῦμεν, ἀλλὰ τῇ τῆς γεέννης ἀθανάτῳ κολάσει, ἵνα μὴ λοιπὸν καὶ παρὸς φόβου ἐκπεσόντες. οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστιν οὐδὲν ὕβρεως ἀφορητότερον, καὶ ὃ μάλιστα δυσωπᾶται διάκειται αὐθέκτου ψυχῆς. ὅταν δὲ αὐτὸ τὸ ῥῆμα τῆς ὕβρεως πληκτικώτερον ᾖ, διπλῆν ἕξῃ (κα) τὴν πυράν. μὴ τοίνυν τὸ τυχὸν νομίσῃς εἶναι, τὸ καλέσαι μωρόν. ὅταν γὰρ ὦ τῶν ἀληθῶν διεφθαρμένων, καὶ ὦ μάλιστα ἔσμεν δεῦρο πάντες, τῷ κἀμοὶ καὶ τῇ συνέσει, τοῦτο ἀφέλῃ τὸν ἀδελφόν, πάσης αὐτὸν ἀπεστέρησας τῆς ὠφελείας. μὴ δὴ τοῖς ῥήμασιν ἁπλῶς παρέλθωμεν, ἀλλ' ὅτι τὴν παραγωγὴν αὐτῶν ἐξετάσωμεν καὶ τὰ πάθη, λογισώμεθα ἕως ἐργάζεται τὸ ῥῆμα τοῦτο πλημμελές, καὶ εἰς ὅσον προέρχεται κακόν. δέδωκε καὶ ὁ Παῦλος καὶ τοῖς μοιχοῖς μόνον καὶ τοῖς μαλακοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς λοιδόροις τῆς βασιλείας ἐξέβαλε· καὶ μάλα εἰκότως. ὁ γὰρ ὑβριστὴς τὸ τῆς ἀγάπης (κβ) καλὸν λυμαίνεται, καὶ μυρίοις (κγ) πλησίον παρεμβάλλει δεινοῖς, καὶ διὰ συνεχεῖς ἀπειλείας ἐργάζεται, καὶ τὰ τοῦ Χριστοῦ δόγματα μᾶλλον, καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ πόθον εἰρωνείαν καθ' ἑκάστην ἀπελαύνει τὴν ἡμέραν, πολλῶν τῶν ἀγαθῶν ἀπὸ τῶν ὑβρεων διδοὺς τὸν βύρσινον, καὶ ἰσχυότερον σκῆνος ποιῶν. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς τὰ νεῦρα τῆς ἐκείνου δυνάμεως ἐκκόπτων, τοῦτον (κδ) νόμον εἰσήγαγε. καὶ γὰρ πολὺς αὐτῷ τῆς ἀγάπης ὁ λόγος. ἡ γὰρ τῶν ἀγαθῶν μήτηρ ἀπάντων, καὶ τὸ τῶν μαθητῶν γνώρισμα, καὶ ἡ πρώτη συνέχουσα καὶ καθ' ἡμᾶς, αὕτη μάλιστα πρώτων ἐστίν. εἰκότως οὖν τὰς ῥίζας τῆς λυμαινομένης αὐτὸν ἀπειθείας καὶ τὰς πηγὰς μιᾷ πολλῆς αἴρει τῆς σφοδρότητος. μὴ τοίνυν ὑπερβολῆς λόγος εἶναι νόμιζε τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἐννοήσας τὰ ἐξ αὐτῶν κατορθούμενα, θαύμασον τῶν νόμων τούτων τὴν ἡμερότητα. οὐδὲν γὰρ οὕτω τῷ Θεῷ προσεπούδασεν, ὡς τὸ ἡνῶσθαι καὶ συνδεδέσθαι ἡμᾶς ἀλλήλοις. διὰ τοῦτο καὶ δι' ἑαυτοῦ καὶ διὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ τότε μὲν διὰ τῆς χειρὸς, καὶ τῶν μὲν διὰ τῆς παλαιᾶς, πολλαχοῦ τῆς ἐντολῆς ταύτης ποιήσας τὸν λόγον, καὶ σφοδρὸς ἐστὶν ἔκδικος καὶ τιμωρὸς τῶν τοῦ σώματος καταφρονούντων. καὶ γὰρ οὐδὲν οὕτω τὴν
Ματθ. κδ. ιβ. πονηρίαν εἰσάγει πᾶσαν καὶ ῥίζοι, ὡς ἡ τῆς ἀγάπης αἵρεσις. διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγεν· Ὅτι πληθυνθήσεται ἡ ἀνομία, ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. οὕτως ὁ Καὶν ἀδελφοκτόνος ἐγένετο· οὕτως [ὁ] Ησαῦ· οὕτως (κε) τοῦ Ιωσὴφ ἀδελφοί· οὕτω καὶ μυρία εἰστηκώμασε κακὰ, ταύτης διαπαρωθείσης. διὰ δὴ τοῦτο καὶ αὐτὸς καὶ λυμαινόμενα ταύτην μιᾶς πολλῆς πέπτωκεν αἱρέσεως τὴν αἱρετικείας. καὶ οὐδὲ μέχρι τῶν εἰρημένων ἴσασι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερα τῶν εἰρημένων ἐπάγει πλείονα, δι' ὧν δείκνυσιν ὅσον αὐτῆς πτίσσεται λόγον. ἀπειλήσας γὰρ διὰ τοῦ συνεδρίου καὶ τῆς κρίσεως καὶ τῆς γεέννης, ἐπήγαγεν ἕτερα πάλιν συνῳδὰ τοῖς προτέροις, ἅπερ λέγων·

23 Ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, 24 ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἄπελθε, πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. Ὡς τῆς ἀγαθότητος, ὡς τῆς φιλανθρωπίας τὴν πρώτην λόγον ἐπιδεικνύσης. τὸ εἰς αὐτὸν καταφρονῆσαι ἡμᾶς ἐπιτρέπει τῆς εἰς τὸν πλησίον ἀγάπης, δείκνυσιν ὅτι οὐδὲν τῶν ἑτέρων, ἅπερ ἠπείλησεν, ἕνεκα ἀπειθείας ἦσαν, οὐδὲ διὰ θυμοῦ κολάσεως ἠπείλησεν, ἀλλὰ φιλοστοργίας πολλῆς. Τί γὰρ ἂν γένοιτο τούτων ἡμερώτερον τῶν ῥημάτων; "ἐγκοπέσθω, φησὶν, ἡ ἐμὴ λατρεία, ἵνα ἡ σὴ ἀγάπη μείνῃ· ἐπεὶ καὶ τοῦτο θυσία, ἡ τῶν (κζ) ἀδελφῶν καταλλαγή. διὰ γὰρ τοῦτο οὐκ εἶπε, μὴ ὃ προσενεγκεῖν, ἢ πρὶν ἢ προσενεγκεῖν· ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ δώρου χειμάζοντος, καὶ τῆς θυσίας

ἀρχὴν

ἀρχὴν ἐχούσης, πέμπει ἀγγελησόμενον τῷ ἀδελφῷ· ϗ ὅτε ζωντελέστα τὰ προσκείμενα, ὅτε πρὶν ἢ προσῆναι, ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ χειμῶνι κελεύει πρέχειν ἀκρίσεως. Τίνος οὖν ἕνεκεν ὅτω κελεύει τοῦτο ποιῆν, ϗ ἀγαπᾷ; δύο ταῦτα, ὡς ἐμοὶ δοκῇ, δι' ἃ τοῦτον ἀμπόλμους ϗ καταπονδάζων· ἓν μέν, ὅπερ ἔφην, δεῖξαι θέλων ὅτι πολλοῦ ποιᾶται τὴν ἀγάπην, ϗ ταύτην μείζω ἡγεῖται εἶναι τῆς θυσίας, καὶ ταύτης αὐτὸν ἀπολύει κρείττονα προσδέχεται· ἕτερον δέ, ἀναγκαῖον ὀφειλέτης ἀπροσδιόρθωτον τῆς καθημαγῆς. ὁ γὰρ κελευσθεὶς μὴ προστεθῆναι προσενεγκεῖν, ἕως ἂν καθημαγῇ, καὶ μὴ διὰ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην, διὰ γοῦν τὸ μὴ κεῖσθαι ἀτέλεστον, ἐπειρᾶτο δραμεῖν πρὸς ϖ λελυπημένον ϗ καταλύσαι τὴν ἔχθραν. διὰ τοῦτο ϗ "ἐμφανέστατα ἀπόντα εἴρηκε, φοβῶν αὐτὸν ϗ διεγείρων. Εἰπὲ γάρ· ἄφες τὸ δῶρόν σου, οὐκ ἔστι μέλει τούτου, ἀλλ' ἐπήγαγεν· ἔμπροσθεν τὸ θυσιαστηρίου, καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου πάλιν εἰς φείκιον αὐτὸν ἐμβοᾷ, ϗ ἄπελθε. καὶ οὐχ ἁπλῶς εἶπεν, ἄπελθε, ἀλλὰ προσέθηκε, πρῶτον, καὶ τότε ἐλθὼν προσφερε τὸ δῶρόν σου, διὰ πάντων "τούτων δηλῶν, ὅτι οὐ δέχεται τοὺς ἀπεξόδως πρὸς ἀλλήλους ἔχοντας αὐτῇ ἡ προσπέλασις. ἀκουέτωσαν ϖ μεμνημένοι, ὅσοι μὴ ἔζηρας προσέρχονται· ἀκουέτωσαν ϗ ϖ ἀμύητοι. ϗ γὰρ ϗ πρὸς τούτους ἔχει τι χρηστὸν ὁ λόγος. προσάγουσι γὰρ καὶ αὐτοὶ δῶρον καὶ θυσίαν, εὐχὴν λέγω καὶ ἐλεημοσύνην. ὅτι γὰρ καὶ τοῦτο θυσία, ἀκούσον τί φησιν ὁ προφήτης· Θυσία αἰνέσεως δοξάσει με. ϗ πάλιν· Θύσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως· καὶ, ἔκπτυσις τῶν χειρῶν μου, θυσία ἑσπερινή. ὥστε κἂν εὐχὴν μὴ τοιαύτης γνώμης προσάγῃς, βέλτιον ἀφεῖναι τὴν εὐχήν, καὶ ὑπὲρ τὸν καταλλαγῆναι ἐλθεῖν τὸν ἀδελφόν, ϗ τότε τὴν εὐχὴν προσφέρειν. διὰ γὰρ τοῦτο πέμπτα ἐγένετο· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς δώρων προσδεὴς γέγονε, καὶ πέμπτα σχῆμα ἐπραγματεύσατο, ἵνα ἡμᾶς ζωαγάγῃ. σὺ τοίνυν μὴ οὖν τὸν ἠδικηκότα πέμπεις πρὸς τὸν ἠδικημένον· σὺ γὰρ τὸν ἠδικημένον ἀγαπᾷς πρὸς τὸν ἠδικηκότα, ϗ καταλλάττεις. σχῆμα γάρ φησιν· Ἀφετε τοῖς ὀφειλέταις τὰ ὀφλήματα αὐτῶν· σὺ τοίνυν, ἐὰν ἔχῃ τι κατὰ σοῦ, ἄπελθε πρὸς αὐτόν. μᾶλλον γὰρ καὶ ταῦτά μοι δοκεῖ ϖ ἠδικημένον δηλοῦν. διόπερ οὐδὲ εἶπεν, καταλλάξον σεαυτὸν τῷ ἀδελφῷ σου, ἀλλά, καθημαγήθι. ϗ δοκεῖ μὲν ὑπὲρ ϐ λελυπηκότος εἶναι τὸ λεγόμενον· τὸ γὰρ ὑπὲρ ϐ λελυπημένου ἐστίν. ἀλλὰ γὰρ σκέπτῳ καταλλαγῆς, φησί, διὰ τὴν σχέσιν ἀγάπης ϗ ἐμὲ ἕξεις ἵλεων, ϗ κατὰ πολλῆς δυνήσῃ τῆς παῤῥησίας τὴν θυσίαν προσαγαγεῖν. Εἰ δὲ ὀφλεγμαίνοις ἔτι, σπούδασον ὅτι κἀγὼ ἡδέως τὰ ἐμὰ καταφρονεῖσθαι κελεύω, ἵνα ὑμεῖς φίλοι γένησθε. καὶ ταῦτά σοι γνέσθω πρὸ παντὸς τῆς ὀργῆς. καὶ οὐκ εἶπεν, ὅταν σὺ μεγάλα ἠδικημένος ᾖς, τότε καταλλάγηθι· ἀλλα κἂν τὸ τυχὸν ἔχῃ τι κατὰ σοῦ. καὶ οὐ προσέθηκεν, εἴτε δικαίως, εἴτε ἀδίκως· ἀλλ' ἁπλῶς, ἐάν τι κατὰ σοῦ. καὶ γὰρ δικαίως, οὐδὲ ὅπως ὀφειλέτην δεῖ τὸν ἕτερον· ἐπεὶ ϗ ὁ Χριστὸς δικαίως ἡμῖν ὠργίζετο, ἀλλ' ὅμως ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἐξέδωκεν εἰς σφαγὴν, μὴ λογισάμενος [ἡμῖν] σχέσιν τὰ παραπτώματα. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἑτέρῳ τρόπῳ ὀφειλέτας ἐπείγων ἡμᾶς, ἔλεγεν· ὁ ἥλιος μὴ ὀπεδύτω ὀφθαλμῶν ὑμῶν. ὥσπερ γὰρ ὀφειλέτου ἀπὸ τῆς θυσίας ὁ Χριστὸς ὅπως ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκεῖ ζωωθεῖ πρὸς τὸ αὐτὸ τοῦτο ὁ Παῦλος. ϗ γὰρ δέδοικε τὴν νύκτα, μήποτε μόνον ἀπολαβοῦσα τὴν πεπληγότα, μεῖζον τὸ ἕλκος ἐργάσηται. ἐν ἡμέρᾳ μὲν γὰρ πολλοὶ ϖ φειδόμενοι ϗ αἰδούμενοι· ἐν νυκτὶ δέ, ἐπειδὴ μόνος γένῃ, ϗ καθ' ἑαυτὸν ἀναλογίζηται, ἐγκεῖται τὰ κύματα, ϗ μείζων ἡ ζάλη γίνεται. Διὰ τοῦτο οὖν πρὸ καταλαμβάνων ὁ Παῦλος, καταλλαγὴν βούλεται προδοθῆναι τῇ νυκτί, ἵνα μηδεμίαν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἀφορμὴν ἔχῃ λοιπὸν ὁ διάβολος εἰς τὸ τὴν καθ' ἡμέραν ἀναλαβεῖν τῆς ὀργῆς ϗ ποιῆσαι σφοδροτέραν. ὅτω ϗ ὁ Χριστὸς οὐκ ἀφῆκεν οὐδὲ μακρὸν ὑπὲρ πιθέσθαι, ἵνα μὴ, τῆς θυσίας πληρωθείσης, ῥᾳθυμότερος ὁ τοιοῦτος γένῃται), ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ἀναβαλλόμενος. οἶδε γὰρ τὸ παθος πολλῆς δεόμενον τῆς ταχυτῆτος. ϗ καθάπερ σοφὸς ἰατρὸς οὐ

μόνον

χ. ἐκφανεστάτα

χ. ἔστι

χ. φλεγμαίνῃς

Ψαλμ. μθ'. ιθ'.

Ματθ. ε'. κδ'.

μόνον τὰ περιφυλακτικὰ τῶν νοσημάτων δίδησιν, ἀλλὰ καὶ τὰ διορθωτικὰ [δείκνυσιν·] ὅτω καὶ αὐτὸς ποιῶ. τὸ μὴ γὰρ κωλύειν καλὸν μοιχεύειν, περιφυλακτικόν ὅτι τῆς ἐχθρας· τὸ δὲ κελεύειν καταλλαγῆναι, τῶν μὴ τὴν ἐχθραν ἐμποιούντων νοσημάτων ἀναιρετικόν. καὶ ὅρα ἑκάτερον πῶς μετὰ σφοδρότητος κεῖται. ὀκνῶ μὲν γὰρ γέενναν ἀπειλῆσαι, ὀκνῶ δὲ τοῦ θεοῦ καὶ δέεται πρὸ τῆς καταλλαγῆς, πολλῷ ἐνδεικνύμενος τὴν ὀργήν, καὶ διὰ τούτων πάντων καὶ τὴν ῥίζαν καὶ τὸν καρπὸν ἀναιρῶν. καὶ περιττὸν μὲν φησι, μὴ ὀργίζου· μετὰ δὲ ταῦτα, μὴ λοιδόρει. καὶ γὰρ ἀμφότερα ταῦτα δι' ἀλλήλων αὔξει· ἀπὸ τῆς ἐχθρας, ἡ λοιδορία· ἀπὸ τῆς λοιδορίας, ἡ ἐχθρα. διὰ δὴ τοῦτο νῦν μὲν τὴν ῥίζαν, νῦν δὲ τὸν καρπὸν ἰᾶται, κωλύων μὲν καὶ φυῶσαι τὸ κακὸν τὴν ἀρχήν· αὖ δ' ἄρα βλαστήσῃ καὶ καρπὸν ἐνέγκῃ πονηρότατον, πάντοθεν αὐτὸ κατακαίων μειζόνως. διὰ τοι τοῦτο καὶ κρίσιν εἰπὼν καὶ συνέδριον καὶ γέενναν, καὶ παρὰ τὰς αὐτοῦ θυσίας διαλεχθείς, καὶ ἕτερα περιέθηκε πάλιν, ὅτω λέγων·

25 Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχύ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ.

Ἵνα γὰρ μὴ λέγῃς· τί οὖν, ἀδικῶμαι; τί οὖν, ἁρπάζωμαι καὶ εἰς δικαστήριον ἕλκωμαι; καὶ ταύτην ἀνῄρει τὴν ἀφορμήν καὶ τὴν προφασιν. κελεύει γὰρ μηδὲ ὅτως ἐχθραίνειν. εἶτα, ὅπερ τοῦτο μέγα ἰῶ τὸ ἐπίταγμα, ἀπὸ τῶν μελλόντων πίστιν τὴν συμβουλίαν, ἀ[καὶ] δοὺ παχυτέρους μᾶλλον τῶν μελλόντων κατέχειν εἰώθασι. Τί γὰρ λέγῃς, φησίν; ὅτι δυνατώτερός ὅστι καὶ ἀδικῇ; ὀκνῶ μᾶλλόν σε ἀδικήσει, ἐὰν μὴ καταλύσῃς, φησὶ ἀναγκασθῆς εἰς δεσμωτήριον ἐλθεῖν. Ὅτε μὲν γὰρ χρημάτων ἀπόσας, ὅ σῶμα ἔξεις ἐλεύθερον· ὅταν δὲ τῇ ψήφῳ ἁλόμενος τοῦ δικασοῦ, καὶ δεσμευθήσῃ, καὶ τὴν ἐσχάτην δώσεις δίκην. αὖ δὲ φύγῃς τὴν ἐκ μάχης, δύο καρπώσῃ καλά· καὶ τὸ μηδὲν παθεῖν ἀνδρός, καὶ τὸ σὸν ἁμέσθαι τὸ κατόρθωμα λοιπόν, καὶ μηκέτι τῆς ἐκείνου βίας. εἰ δὲ βούλει πειθοῖ τοῖς λεγομένοις, ὀκνῶ ἐκεῖνον· ἀδικήσεις τοσοῦτον, ἴσον σαυτόν. ὅρα δὲ καὶ ἐν ταύτῃ πῶς αὐτὸν ἐπάγει. Εἰπὼν γὰρ, ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου, ἐπήγαγε, ταχύ. καὶ οὐκ ἠρκέθη τούτῳ, ἀλλὰ διὰ ταύτης τῆς ταχυτῆτος ἐτέραν ἐξήτησεν ὑπόπτασιν, εἰπών· ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, ὡς τούτων ὠθῶν αὐτὸν καὶ κατεπείγων μὴ πολλῆς τῆς σφοδρότητος. οὐδὲν γὰρ οὕτω βίον διαπέπει ἡμέτερον, ὡς ὃ μέλλειν καὶ ἀναβάλλεσθαι ἐν τῇ τῶν ἀγαθῶν ἐργασίᾳ. πολλάκις γοῦν τοῦτο καὶ ἔμπεσεῖν ἡμᾶς τοῦ πονηροῦ ἐποίησεν· ὥσπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλός φησι· πρὶν ἢ τὸ ἅλιον δῦναι, λύσον τὴν ἔχθραν· καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν αὐτὸς, πρὶν ἢ τὴν περιφορὰν ἀπαντῆσαι, καταλάγηθι. οὕτω καὶ ἐνταῦθά φησι, ταχύ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, πρὶν ἐπὶ τὰς δίκας ἐλθεῖν τὸ δικαστήριον, πρὶν ἢ τῷ βήματι παρᾶσχῆναι, καὶ γενέσθαι λοιπὸν ἐκτὸς τῆς τοῦ δικάζοντος ἐξουσίας. περὶ μὲν γὰρ τῆς εἰσόδου, σὺ κύριος εἶ τοῦ πράγματος· ἐὰν δὲ ὑπερβῇς ἐκείνων τὰς περιφόρους, οὐδὲ σφόδρα σπουδάζων δυνήσῃ τὰ καθ' ἑαυτὸν, ὡς βούλει, διαθεῖναι, ἐκτὸς τοῦ ἑτέρου γενόμενος δυάγκλου. Τί δέ ὅστιν ἐκτός; ἢ τοῦτό φησιν, ὅτι καταδέχου μᾶλλον ἀδικηθαι, ἢ οὕτω δίκασον τῇ δίκῃ, ὡσανεὶ τοῦ ἐκείνου ταξιν ἔχων, ἵνα μὴ τῇ φιλαυτίᾳ ὁ δίκαιον διαφθείρῃς, ἀλλ' ὡς περὶ οἰκείου, τὸ ἀλλοτρίου βουλευόμενος πράγματος, ἵνα ταύτην ἐξενέγκῃς τοῦ ψήφου. εἰ δὲ μικρὰ τοῦτο, μὴ θαυμάσῃς. διὰ γὰρ τοῦτο πολλοῖς ἐκείνοις ἔδηκε τοὺς μακαρισμούς, ἵνα περιλεφθεὶς καὶ περιφραγκυάσας τὸ ἀκροατοῦ τοῦ ψυχοῦ, ὅπερ τηδειότερον ἐργάσηται) πρὸς τοῦτο ἐκδοχὴν τῆς νομοθεσίας ταύτης ἁπάσης. ἵνες μὲν οὖν τὸ διάβολον αὐτὸ ἀπίθεσθαι φασι τῇ τοῦ ἀντιδίκου περιστοιχείᾳ, καὶ κελεύειν μηδὲν ἔχειν τῶν ἐκείνου (τοῦτο γὰρ εἰ τὸ θύρας αὐτῷ) ὡς οὐκ ἐκεῖ διαλύσασθαι μετὰ τοῦτον ἀπαλλαγῆναι, τῆς ἀναβαντότου λοιπὸν ἐκδεχομένης ἡμᾶς κολάσεως. ἐμοὶ δὲ περὶ τῶν ἐνταῦθα δοκεῖ λέγειν δικαστῶν, καὶ τῆς ὅτι τὸ δικαστήριον ὁδοῦ, καὶ ὃ δεσμωτηρίου τοῦτο. ὅπερ γὰρ ἀπὸ τῶν ὑψηλοτέρων ἐπιτρέψει καὶ τῶν μελλόντων, καὶ ἀπὸ τῶν ἐν ᾧ πρόκειται βίῳ φοβεῖ. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλος ἐργάζεται, ἀπὸ

χ. αὐτὸν

χ. ἀδικῇς
χ. ἐπίμ.

χ. ἀπαντ-
ήσαι,

χ. ἀποδύ-
σαι,
χ. εἰς τὸ
σωματεῖον
χ. ἐπίμ.

τοῦ

τε τῶν μωμένων, ἀπό τε τῶν πρόντων σαλαγων τ' ἀκροατήν· οἵ ὡς ὅταν ἀπάγωσι καὶ κλίας,
χ. λέγει τὸν τ' ἄρχοντα ὁπλιζόμενον" δεικνύη δ' ποτηρθυμούμενος, ὅτω λέγων· Ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῆς, φο- Ρω. ιγ. δ'.
χ. ἐνδικος βοῦ. ὁ γὰρ εἰκῆ τὴν μάχαιραν Φορᾷ· Θεοῦ γάρ" ἐξάκτωρ ἐστί. καὶ πάλιν κελεύων ὑποτάσ-
σεσθαι αὐτῷ, ὁ τ' τῶ Θεοῦ φόβον ἐνδύσασθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπειλὴν τὴν ἐκείνου καὶ τὴν
5 κόλασιν. ἀνάγκη γὰρ ὑποτάσσεσθαι, ὁ μόνον ἐξὸ τὴν ὀργήν, ἀλλὰ καὶ ἐξὸ τὴν ζωὴν δη-
σιν. οὐ γὰρ ἀληθεστέρας, ὅπερ ἔφθην εἰπών, ταῦτα μᾶλλον εἴωθε ἐξορθοῦν ἢ φαινό-
μενα ἐκ ποδὸς πόδας. διὰ καὶ ὁ Χριστὸς οὐ γέενναν μόνον ἐμνημόνευσεν, ἀλλὰ καὶ δικαστηρίου
χ. ἀπαγωγῆς καὶ" ἀπαγωγῆς καὶ δεσμωτηρίου, καὶ τῆς ἐκεῖ παλαιπωρείας ἀπάσης, ἐξὸ πάντων τούτων ἐκ
ρίζας ἀναιρῶν τὸ φαῦλον. ὁ γὰρ μήτε λοιδορούμενος, μήτε δικαζόμενος, μήτε τὴν ἐζημίαν
10 ἐκτείνων, πῶς φονεύσει ποτέ; ὥστε καὶ τοῦτεν δῆλον, ὅτι ὢν τῷ τῶ πλησίον συμφέροντι ὃ ἡ-
χ. μεῖζον μέτερον κεῖται συμφέρον. ὁ γὰρ τῷ ἀντιδίκῳ βούλων, πολλῷ" μείζονα ἑαυτὸν ὠφελήσει,
δικαστηρίων καὶ δεσμωτηρίων καὶ τῆς ἐκεῖ παλαιπωρείας ἑαυτὸν ἀπαλλάττων.

Πειθώμεθα τοίνυν τοῖς λεγομένοις, καὶ μὴ ἀντιτείνωμεν, μηδὲ αἰτιφιλονεικῶμεν. μάλιστα μὲ ΗΘΙΚΟΝ
γὰ ἐκ τοσοῦτ' ἐπάθλων ὢν ἑαυτοῖς ἔχει τ' ἡδονὴν καὶ τ' ὠφέλειαν ταῦτα. εἰ
15 δ' τοῖς πολλοῖς ἐπαχθῆ εἶ) δοκεῖ καὶ πολλὴν πρέχειν τ' πόνον, σύνοισον ὅτι ἐξὸ τ' Χριστὸν ταῦτα
ποιεῖς, ἐκ ὃ λυπηρὸν ἔσαι ἡδύ. ἐὰν γὰ τ' λογισμὸν ὅτον ἔχωμεν ἐξαπάντος, ὁ δενὸς πειρασόμεθα
φορτικῶ, ἀλλὰ πολλὴν πόθοθεν χαρπωσόμεθα τ' ἡδονήν. ὁ γὰ πόνος οὐκ ἔτι πόνος φανεῖται·
χ. ἀσωμεν ἀλλ' ὥσωπερ αἰ ὀπτανίνη), τοσοῦτῳ γλυκύτερος ἐκ ἡδίων γίνεται. ὅταν τοίνυν ὀπτανθῶμεν καὶ ζωπυ-
ρηθῶμεν τῇ καιρῷ γενόμενοι, καὶ ἡ τῶν χρημάτων ὀπτυμία, μὴ λιχράτευσον αὐτὴν τ' λογισμὸν
20 ἐκεῖνον ὡ λέγοντα, ὅτι πολλὴν ληψόμεθα ὡ μισθὸν τῆς προσκαίρου καταφρονήσαντες
φ. ἀλλὰ μὴ ἀ- ἡδονῆς· καὶ εἰπὲ προὸς τὴν ψυχήν, [πόνου] ἀγνωμεῖς, ὅτι σε ἡδονῆς ἀποστερῶ· * ἀλλ' εὐ-
δώμει, φραίνου, ὅτι σοι τ' ὄρεκτοι προσξενῶ· ὁ δὲ μὴ δυνάμενον ποιεῖς, ἀλλὰ δεῖ τὸν Θεόν. αὐτάρκου
τοίνυν μικρόν, ἐκ ὄψει ὃ κέρδος ἡλίκον· καρτέρησον καὶ τὸν πρόντα βίον, καὶ λήψῃ πρόρησίαν
ἄφατον. μὴ γὰρ τοιαῦτα αὐτὴν δεικνύωμεν, ἐκ μὴ μόνον ὃ φορτικοὶ σπουδάζομεν τῆς ἀρε-
25 τῆς, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐξ αὐτῆς λογιζώμεθα καρπόν, ταχέως αὐτὴν καὶ κλίας ἀποκτησόμεθα ἀ-
πάσης. Εἰ γὰρ ὁ δεκάβολος δεικνὺς ὃ μὴ ἡδὺ προσκαίρου, ὃ δ' ὀδυνηρὸν διωνεκές, ὅμως
χ. ἡνύκα καὶ προσγίνε) ὅταν ἀνυσρόφως πρὸς ἡμᾶς ταῦτα" φαίνῃ), τὸ μὲ ὀπτὸν πόνου, προσκαί-
χ. ἴδητε ρου, τὸ δ' ἡδὺ καὶ κτήσιμον, ἀθάνατον, πῶς ἡμᾶς" ὅτι λόγος μὴ μετιοῦσιν ἀρετὴν μὲ τοσαύ-
την πόθεν μυθίαν; ἀρκεῖ γὰρ ἡμᾶς αὐτὴ πόνων ἡ τῶν πόνων ὑποθεσις, καὶ τὸ πεπεῖσθαι σα-
30 φῶς, ὅτι ἐξὸ τὸν Θεὸν ὑπομένομεν ταῦτα πόντα. Εἰ γὰρ τὸν βασιλέα ἔχων ὃς ὀφειλέ-
τιν, ἀρκέσαν ἐκ πάντα νομίζει τὸν βίον ἀσφάλειαν ἔχειν, σύνοισον ἡλίκος ἐστὶν ὁ τὸν φι-
λὸν θερμὸν καὶ ἀεὶ ζητῶν Θεόν, καὶ μικρῶν καὶ μεγάλων κατορθωμὲ χρεὼν ἐν ἑαυτῷ
καταρήσας. μὴ τοίνυν προβάλλου μοι πόνους καὶ ἱδρῶτας. οὐδὲ γὰρ τῇ τῶν μωμένων ἐλ-
πίδι μόνον, ἀλλὰ ἐκ ἑτέρῳ τρόπῳ κυφίως τὴν ἀρετὴν ἐποίησεν ὁ Θεός, ζωεφαπόμενος
35 ἡμῶν πόντα χορὸ καὶ ζωνδιλαμβανόμενος. κἂν βουληθῇς μόνον ὀλίγον εἰσενεγκεῖν προ-
θυμίαν, τὰ ἄλλα πάντα ἕπεται. ἐξὸ γὰ τῦτο βάλεται καὶ σὲ μικρὸ πονῆσαι, ἵνα καὶ σὺ νίκη-
σῃς. καὶ καθάπαξ βασιλεὺς βάλεται μὲ ὡ ἑαυτῷ παῖδα πρῆναι ὀπτὸς τῆς προθαλάξεως,
καὶ τοξεύειν, καὶ φαίνεσθαι, ὥστε αὐτὸ λογισθῆναι ὃ ἐράσιον, ὃ δ' πᾶν αὐτὸς δύνῃ· ὕστερον καὶ ὁ
Θεὸς ὢν τῷ πολέμῳ τῷ κατὰ τῦ διαβόλου ποιῇ. ἓν γὰρ ἀπαιτεῖ προθαλὸ σῦ μόνον, ὥστε ἐκ-
χ. παύτου χ. ὀργῆ φλέ- δρὸν προὸς σκῆνον ὀπισθεξασθαι γνησίαν· καὶ" ταῦτα αὐτῷ προθάσχῃς, αὐτὸς πάντα
γα, χ. μία, δύνει ὡ πόλεμον. καὶ" ὀργὴ φλεγμαίνῃ, καὶ χρημάτων" ὀπτυμία, καὶ ὁτιοῦν ἕτερον
χ. αἰ ἴδῃ σε παίδος τυραννικὸν προθαλόντα," ταχέως, αἰ ἴδῃ σε μόνον προὸς αὐτὸν ἀποδυόμενον καὶ πρε-
πχέως σκυασμένον, καὶ ῥάδια πάντα ποιεῖ, καὶ ἀνώτερον ἵστησι τῆς φλογός, καθάπαξ δ' παῖδας τό-
τε ἐκείνους ὀπτὶ τῆς Βαβυλωνίας καμίνου. καὶ γὰ ἐκείνοι πλέον οὐδὲν τῆς γνώμης ἐδείνυ-

χθη.

καν. ἵν' οὖν ⸂ ἡμεῖς, πᾶσαν κάμινον ἡδονῆς ἀ⸂άκλου καταλύσαντες ἐν⸂αῦθα, τῷ ἐκεῖ
ἀφυγωμεν γένηνται, ⸂αῦτα καθ' ἑκάστην ἡμέραν κ̀ "βαλλυώμεθα κ̀ μεμιμνώμεθα καὶ χ. βωλώμεθα
⸂αρατίθωμεν, τῇ τε ⸂αρεὶ ⸂α ἀγαθὰ ⸂αρέχουσι, καὶ ταῖς ψυχαῖς εὐχαῖς τὸν Θεὸν τὴν εὔνοιαν
ἐπιστώμενοι. ὅπως γὰρ καὶ τὰ δικαιώ⸂ατα ἀφορήτα ⸀εἶ) νῦν, ῥᾴδια ἔσται ⸂ αὐφα καὶ ἐπίφορα.
ἕως μ̀ γὰρ ἐν τοῖς πάθεσιν ὦμεν, ⸂αχεῖαν κ̀ δύσκολον κ̀ " ἀνάπτει τὴν ⸂αρετὴν ⸀εἶ) νομί- 5 χ. ἐναπίσω
ζομεν, τὴν ⸂ αὐκίαν ⸂αφυλὴν καὶ ἡδίστην· ἂν ⸂ μικρὸν ἀ⸂οστῶμεν τούτων, τότε κἀκείνη φα-
νεῖται βδελυρὰ καὶ δυσειδής, καὶ αὖτη ῥᾳδία καὶ εὔκολος καὶ ⸂αφυλή. κ̀ ταῦτα ἐκ τῶν πα-
ρθενικότων ὅτι ⸂αφῶς μαθεῖν. ἄκουσον γοῦν πῶς ὁ Παῦλος ἐκείνα μ̀ κ̀ μὴ τὴν ἀ⸂αλ-
λαγὴν ἀγαπᾷ, λέγων· Τίνα γὰρ καρπὸν ⸀εἴχετε τότε, ἐφ' οἷς νῦν ἐ⸂αισχύνεσθε; Ρω. ϛ. κα.
ταύτην ⸂ κ̀ μὴ ⓦ ⸂οίνοι κύφωνες εἶναί φησι, ὃ ⸂ωδαυτίκα τῆς θλίψεως κ̀ ὃ ὀ⸂ίσ⸂ονον ἐ- 10
λαφρὸν κλῆσιν, κ̀ χαίρων ἐν τοῖς ⸂αθήμασι, ⸀εἰ ἀγαλλόμενος ἐν ταῖς θλίψεσι, καὶ μέγα
φρονῶν ἐ⸂ὶ τοῖς σήμασι τοῖς ἁγί⸂ Χριστοῦ. ἵν' οὖν καὶ ἡμεῖς ἐν ταύτῃ καθεστῶμεν τῇ ἕξει,
τοῖς εἰρημένοις καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἑαυ⸂τοὺς ῥυθμίζοντες, κ̀ τῷ μ̀ ὄ⸂ισθεν ὀ⸂τιλαν⸂θανό-
μενοι, ⸂ρὸς ⸂ τὰ ἔμ⸂ροσθεν ἐ⸂εκτεινόμενοι, διώκωμεν ὀ⸂τὶ ⸀εἰς τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως·
ᾧ γένοιτο ⸂άντας ἡμᾶς ὀ⸂τυχεῖν, χάριτι κ̀ φιλανθρω⸂ίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, 15
ᾧ ἡ δόξα κ̀ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ιζ. 27 ΗΚΟΥΣΑΤΕ ΟΤΙ ΕΡΡΕΘΗ ΤΟΙΣ ΑΡ-
χαίοις, ⸀ οἰχεύσεις. 28 Ἐγὼ ⸂ λέγω ὑμῖν, ὅτι ⸂ᾶς ὁ
"ἐμβλέπων γυναικὶ ⸂ρὸς τὸ ἐ⸂ιθυμῆσαι" αὐτὴν, ἤδη ἐμοίχευσεν 20 χ. βλέπων γυναῖκα
αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. χ. αὐτῆς,

Παρθένος * τὴν ⸂ροσηγορίαν ἐ⸂ολίτευσαι, ⸀εἰς "ἄκρον φιλοσοφίας αὐ- * πάνυ
τὴν ἐκτείνας, ἰδοὺ κ̀ ταύτην ⸂αρέβαινον, λοι⸂ὸν ὀ⸂τὶ τὴν δευτέ- χ. ἀκριβεστέραν
ραν ⸂ρόεισι, κἀγ⸂αῦθα τῷ νόμῳ ⸂ειθόμενος. καὶ μὴν ⸀ δευτέ- 25 λοσοφίαν
ρα αὕτη, φασίν, ἀλλὰ τρίτη. οὐ γὰρ ⸂ρώτη ἐστίν, οὐ φονεύσεις·
ἀλλὰ Κύριος ὁ Θεός σου, Κύριος ⸀εἷς ἐστι. δι⸂ὸ κ̀ ζητῆσαι ἄξιον, τίνος
ἕνεκεν οὐκ ἐκ⸂λήττει ⸂ράξεως. τίνος οὖν ἕνεκεν; ὅτι ἀργαλέων ἐκ⸂λήττει, ἐ-
δει κ̀ αὐτὴν αὐξῆσαι, κ̀ ἑαυ⸂τὸν ⸀ωνεισαγαγεῖν. οὕτω ⸂ γοῦν ἐ⸂ὶ ⸂ᾶσι διδάσκει τὰ
⸂ιοῦτον· ἀλλως ⸂ γ', κ̀ ⓦ ἡλικόν τέως ἐγύμναζε λόγον, ὁ⸂τιοῦν βουλόμενος ⸂ρᾶξαι, κ̀ ἐκ 30
τῶν ⸂αραμάτων ⸂ει⸂ᾶσαι ⸂ρὸς ⸂ αὐτὸν ἀκούοντας, ὅτι ὑὸς ἐ⸂ὶ τοῦ Θεοῦ. ⸂ὸ μ̀ οὖν εὐθέως, ⸂ρὶν ἢ τι φθέγ-
ξασθαι καὶ ⸂ε⸂ῖσαι, λέγει· ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός σου, κ̀
⸂λεῖόν ἐμοῦ ἐκ ἔστιν ἄλλος, ἐγὼ ⸂ λέγω ὑμῖν κ̀ ἐμὲ ⸂ροσκυνῆν ὡς ἐκεῖνον, ἐ⸂οίει ⸂ρόφασις
ὡς μανομένῳ ⸂ροσέχειν αὐτῷ. Εἰ γὰρ κ̀ μὴ τὴν διδασκαλίαν κ̀ τὰ ⸂οσαῦτα σημεῖα Ιωαν. π. νβ.
⸀εἴ⸂ε ⸂ω ⸂αρεῖχε τούτου ⸀εἰ⸂εῖν, δαιμονᾶντα ἐκάλεσεν, ⸀εἰ ⸂ρὸ τούτων ἀ⸂ρήμων κ̀ ι. κ.
ἐ⸂ιχειρεῖ τοιοῦτον ⸀εἰ⸂εῖν, τί ἐκ ἂν ⸀εἶ⸂εν; τί ἐκ ἂν ἐνόησαν; τῷ ⸂ γε καιρῷ τῷ 35 χ.
⸂αρόντι τὴν ⸂ρεῖ τούτων τηρῆσαι διδασκαλίαν, εὐ⸂ρόδεκτον ἐ⸂οίει τοῖς ⸂ολλοῖς γίνε-
σθαι ⸀ δόγμα. δι⸂ὸ ⸂ερ νῦν μὴν αὐτὸ ⸂ρέφραμεν, ἀ⸂ὸ τῶν σημείων αὐτὸ ⸂ρωτάγειν κατα-
σκευάσας κ̀ τῆς ἀρίστης διδασκαλίας· ὕστερον ⸂ γ' αὖτε κ̀ δι⸂ὰ ῥημάτων ⸀εἰσκάλυψε. νῦν μὴν
τοι τὴν τῶν σημείων ὑ⸂ό⸂δειξιν ⸀εἰ αὐτῷ τῆς διδασκαλίας τῷ ζήτῳ κ̀ μικρὸν καὶ ῥῆμα αὐ- 40
τὸ " ⸂ροσδιδόντος. τὸ γὰρ μετ' ἐξουσίας τὰ τοιαῦτα νομοθετεῖν καὶ διορθοῦν, ⓦ χ. ⸂ιστωθὲν
Ματθ. ζ. κθ. ⸂ρεσ⸀εχθὲν κ̀ νοῦν ἔχοντα" δύναται κ̀ κ̀ ⓦ τὸ δόγματος λέγειν. Ἐξεπλήττοντο γὰρ νυσι.
Μαρκ. α. κβ. αὐτὸν, φησὶν, ὅτι οὐχ ὡς ⓐ γραμματεὺς αὐτῶν ἐδίδασκεν. Ἐξῆλθος γὰρ ἀ⸂ὸ τῶν γε- χ. ἐσπηκὲ ἀὐ-
νικωτάτων ἐν ἡμῖν ⸂αθῶν, θυμοῦ λέγω κ̀ ἐ⸂ιθυμίας (ταῦτα γὰρ ὅτι μάλιστα τὰ τυραν- τὴν
νοῦντα

νοιῶτα σὺ ἡμῖν, καὶ τῶν ἄλλων ὄντα φυσικώτερα) μετὰ πολλῆς τῆς αὐστηρότητος καὶ ὄσης νομοθέτην πρέπον ἦν, διώρθωσέ τε αὐτά, καὶ μετὰ πάσης ἐκόσμησε τῆς ἀκριβείας. Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὅτι ὁ μοιχὸς κολάζεται μόνον, ἀλλ' ὅπερ ἐπέπεισε δεῖ τὸν φονεύοντος, τοῦτο δὲ σὺν ἄγαν ποιεῖ, καὶ τὴν ἀκόλαστον ὄψιν κολάζων, ἵνα μάθῃς ὃ πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων ἐστί. διόπερ φησίν· ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· τουτέστιν, ὁ ποιοῦμενος ἔργον τὸ τὰ λαμπρὰ σώματα φιλεργάζεσθαι, καὶ τὰς εὐμόρφους ὄψεις θηρᾶν, καὶ ἑστιᾶν τὴν θέαν τῇ ψυχῇ, καὶ πρόσπλασιν τὰ ὁμοῖα τοῖς καλοῖς πρόσωπα. οὐ γὰρ τὸ σῶμα ἦλθεν ἁπαλλάξαι τῶν πονηρῶν πράξεων μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν πρὸ ἐκείνου. ὅπερ γὰρ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ τὰ πνεύματος δεῖται χάριν, αὐτὴν ἐκκαθαίρει πρότερον. καὶ πῶς δυνατὸν ἐπιθυμίας, φησίν, ἀπηλλάχθαι; μᾶλιστα μέν, εἰ βουληθείημεν, δυνατὸν καὶ αὐτὴν νεκρωθῆναι καὶ ἀνενέργητον μεῖναι· ἄλλως γὰρ οὐ σὺν ταύτῃ ὄχ ἁπλῶς τὴν ἐπιθυμίαν ἀναιρεῖ, ἀλλὰ τὴν ἐκ τῆς ὄψεως ἐπιγινομένην ἐπιθυμίαν. ὁ γὰρ ἀσυδάζων ὁρᾶν τὰς εὐμόρφους ὄψεις, αὐτὸς μᾶλιστα τὴν κάμινον ἀνάπτει τῶν πάθους, καὶ τὴν ψυχὴν αἰχμάλωτον ποιεῖ, καὶ ταχέως δὲ ὅτι τὴν πρᾶξιν ἔρχεται. διὰ δὴ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ὃς ἐὰν ἐπιθυμήσῃ πρὸς τὸ μοιχεῦσαι· ἀλλ', ὃς ἂν ἴδῃ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι. καὶ ὅτι μὴ τῆς ὀργῆς δέδοικεν ἵνα τεθῇκεν, ἐπαγαγών καὶ εἰπών· ὃ εἶχη· σὺν ταῦτα δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ καταπαύει τὴν ἐπιθυμίαν ἀφεῖλε. κεῖται γε ἀμφότερα ἔμφυτα, καὶ χρήσιμα ἡμῖν ἀμφότερα ἔγκειται, καὶ ὀργὴ καὶ ἐπιθυμία· ἡ μὲν, ἵνα σὺν πονηρεύεσθαι κολάζωμεν καὶ σὺν ἀκοσμοῦντας διορθώμεθα· ἡ δὲ, ἵνα παιδοποιώμεθα καὶ τὸ γένος ἡμῖν συγκεκτημένα τοιαύταις ἀφορμαῖς. Οἶνος οὖν ἔνεκεν σὺν ἔδωκε δέδεισθαι καὶ σὺν ταῦτα; μέγιστον μὲν οὖν, ἐὰν πρόσεχῃς, ὅμως καὶ σὺν ταῦτα δέδεισθαι ἐγκείμενον. ὁ γὰρ ἁπλῶς εἶπεν, ὃς ἂν ἐπιθυμήσῃ (ἐπεὶ ἔστι καὶ σὺν ὄρεσι καθήμενον ἐπιθυμῆσαι) ἀλλ' ὃς ἂν ἐμβλέψῃ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι· τουτέστιν, ὁ ἑαυτὸν τὴν ἐπιθυμίαν συλλέγων, ὁ μηδενὸς ἀναγκάζοντος τὸ θεῖον ἐπεισάγων πρεμοιῶπι τῷ λογισμῷ. τοῦτο γὰρ σὺν ἐπὶ τῆς φύσεως ἦν, ἀλλὰ τῆς σῆς ῥᾳθυμίας. τοῦτο καὶ ἡ παλαιὰ διορθοῦται ἀνώνυμον λέγουσα· Μὴ καταμάθῃς κάλλος ἀλλότριον. Εἶπα, ἵνα μή τις λέγῃ· Οὐ οὖν, ἐὰν [καὶ] καταμάθω, καὶ μὴ ἁλῶ; κολάζει τὸν ὀφθαλμόν· ἵνα μὴ τῇ ἀδείᾳ ταύτῃ θαρρῶν, καταπέσῃς ποτὲ εἰς τὸ ἀμέλειν. Οὐ οὖν, ἐὰν ἴδω, φησί, καὶ ἐπιθυμήσω μόνον, μηδὲν πρᾶξιν πονηρόν; καὶ ὅτι μετὰ τὴν μοιχείαν ἔστηκας. ἀπεφήνατο γὰρ ὁ νομοθέτης, καὶ σὺν ἐᾶν διὰ περιεργάζεσθαι πλέον. ἅπαξ μὲν γὰρ καὶ δὶς καὶ τρὶς ὅπως ἰδών, ἴσως δυνήσῃ κρατῆσαι· ἂν δὲ συνεχῶς ὅτο ποιῇς καὶ ἀνάπλης τὸ κάμινον, ἀλώσῃ πάντως. ὁ γὰρ ἔξω τὰν ἀνθρωπίνης ἔστηκας φύσεως. ὥσπερ ἂν ἡμᾶς, ἐὰν ἴδωμεν παιδίον μάχαιραν καλέχον, κἂν μὴ πληγὴν ἴδωμεν, μαστιγῶμεν καὶ ἀπαγορεύομεν αὐτὸ μηδέποτε αὐτὴ καταχρῆσθαι· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς τὰ ἀκόλαστον ὄψιν καὶ πρὸ τῆς πράξεως ἀναιρεῖ, μήποτε καὶ εἰς πρᾶξιν ἐμπέσῃ. ὁ γὰρ τὰ φλέγα ἀνάψας ἅπαξ, καὶ ἀπούσης τὰ ὀφθείσης γυναικός, πλάττει πρὸ ἑαυτοῦ διὰ παντὸς ἐκείνου ἐξακριβῶς εἰδωλα πράγματος αἰσχροῦ, καὶ ἀπ' αὐτῶν πολλάκις καὶ ὅτι ὃ ἔργον πράσσει. διὰ τοῦτο καὶ τὸ διὰ τὰ καρδίας συμπλοκὴν ὁ Χριστὸς ἀναιρεῖ. Τί τοίνυν εἶπεν ἀν ὁ τὰς χοιρικούσας ἔχοντες παῖδας; ἀπὸ γὰρ τῆς τῶν νόμων θέσεως μείζων ἀν εἶεν μοιχείας ἐνθυμήσεις, καὶ διὰ ἐκείνου ἡμέρας μετὰ ἐπιθυμίας ὁρῶντες αὐτάς. διὰ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Ἰωὴλ τοῦτον τὸν ὄζ ἀρχῆς ἐπὶ τῷ νόμον, ἀποτειχίζων ἑαυτῷ πρὸς τὸν τοιαύτην θεωρίαν. καὶ μείζων ὁ ἀγὼν μετὰ τὸ ἰδεῖν, καὶ μὴ ἀπολαῦσαι τῆς ἐρωμένης· καὶ ὅσῳ ἀπὸ τῆς ὄψεως καρπούμενα τὴν ἡδονὴν, ὅσῳ ἀπὸ τοῦ τὴν ἐπιθυμίαν αὐξῆσαι ταύτην ἀποκρυβόμενα τὴν λύμην, ἰσχυρὸν ποιοῦντες τὸν ἀγωνιστὴν, καὶ πλείονα διδόντες τὴν θυρωρείαν τῷ διαβόλῳ, καὶ σὺν ἔτι ἰσχύοντες αὐτὸν ἀποκρούσασθαι, ὅταν εἰς τὰ ἐνδότατα εἰσαγάγωμεν καὶ ἀναπετάσωμεν αὐτῷ τὴν διάνοιαν. διὰ τοῦτό φησι, μὴ μοιχεύσῃς τοῖς ὀφθαλμοῖς,

χ

χ. ἀόλαστον

χ. κολάζει,

χ. πρὸ τοῦ χ. ἐγγινομένην

χ. καὶ

χ. καὶμφορ.

Σειρ. θ. π.

χ. διαπεράξω ἀλ. διαπεράσω

χ. ποσαύ-

χ. ἐπιστρεπτέον

Ἰωὴλ ιγ. α.

χ. ζωοποιοῦντες

καὶ δ' μοιχεύσεις τῇ διανοίᾳ. ἔστι γὰρ καὶ ἄλλως ἰδεῖν, ὡς ὁ σώφρονες βλέπουσι. διὰ τοῦτο οὐχ ἁπλῶς τὴν ὄψιν αἰτεῖται, ἀλλὰ τὴν μετὰ ἐπιθυμίας ὄψιν. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἐβούλετο, εἶπεν ἂν, ὁ βλέπων γυναῖκα ἁπλῶς· νῦν δὲ οὐχ οὕτως εἶπεν, ἀλλ' ὁ βλέπων πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ὁ βλέπων ὥστε τρῶσαι τὴν ὄψιν. Οὐδὲ γὰρ εἰς τοῦτό σοι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐποίησεν ὁ Θεὸς, ἵνα διὰ τούτων μοιχείαν εἰσαγάγῃς, ἀλλ' ἵνα αὐτοῖς τὰ κτίσματα βλέπων θαυμάζῃς τὸν δημιουργόν. ὥσπερ οὖν ἔστιν εἰπεῖν ὀργίζεσθαι, ὅταν ἔστιν εἰπεῖν ὁρᾶν, ὅταν πρὸς ἐπιθυμίαν τοῦτο ποιῇς. Εἰ γὰρ βούλει ὁρᾶν καὶ τέρπεσθαι, ὅρα τὴν σαυτοῦ γυναῖκα, καὶ ταύτης ἔρα διὰ παντός· οὐδεὶς κωλύει νόμος. Εἰ δὲ τὰ ἀλλότρια μέλλεις περιεργάζεσθαι καὶ λῆρον, καὶ ἐκεῖθεν ἀδικῇς ἁλισκόμενος μετεωρίζων σοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ταύτην, ἵνα εἴδῃς, ἀπολωλὼς αὐτῆς οὐδαμῶς. Εἰ γὰρ καὶ μὴ ἥψω τῇ χειρὶ, ἀλλ' ἐψηλάφησας τοῖς ὀφθαλμοῖς. διὰ τοῦτο καὶ τὸ μοιχεία νενόμισται, καὶ περὶ τῆς κλάσεως ἐκείνης κόλασιν ὑπὲρ τὴν τυχοῦσαν ἐπάγει. καὶ γὰρ θορύβου καὶ ταραχῆς πάντα τὰ ἔνδον πλήρη ἐστὶν, καὶ πολλὴ μὲν ἡ ζάλη, χαλεπωτάτη δὲ ἡ ὀδύνη, καὶ τὴν ἀρχὴν ἀλωτὸν καὶ διδεμνῶν οὐδὲν ἀμείνον ὁ ταῦτα παθὼν διακείσεται. καὶ ἡ μὲν τὸ βέλος ἀφῆσα πολλάκις ἀπέστη, ἡ δὲ πληγὴ καὶ οὕτω λυμαίνει· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐκείνη τὸ βέλος ἀφῆκεν, ἀλλὰ σὺ κακείνην ἔδωκας ἑαυτῷ τὴν πληγὴν ἀκολάστως ἰδών. καὶ ταῦτα λέγω, ἵνα σωφρονοῦσαι ἀπαλλάττωσι τῆς κατηγορίας. ὡς εἴγε μὴ καλλωπίζοιτο καὶ καλοῖ πρὸς ἑαυτὴν τοὺς τῶν ἀπόντων ὀφθαλμοὺς, κἂν μὴ πλήξῃ τὸν ἐντυχόντα, δίκην δώσει τὴν ἐσχάτην. Ὁ γὰρ φαρμακὸν ἐκέρασε, καὶ τὸ κώνειον κατέσκιασεν, εἰ καὶ μὴ τὴν κύλικα προσήγαγε· μᾶλλον δὲ καὶ τὴν κύλικα προσήγαγε, εἰ καὶ μηδεὶς ὁ πίνων εὑρέθη. Τί οὖν; οὐχὶ καὶ πρὸς αὐτὰς διαλέγεταί, φησιν; ὅτι κοινοὺς τοὺς νόμους πάντας ἔθηκεν, Εἰ καὶ πρὸς τοὺς ἄνδρας ἀποτείνεσθαι δοκεῖ μόνοις. τῇ γὰρ κεφαλῇ διαλεγόμενος, κοινὴν ἅπασι τὴν ἁμαρτίαν ἐποίησε. γυναῖκα γὰρ ἡ ὕδρα ἐν οἷς ζῶον, καὶ οὐδαμοῦ διαιρεῖ τὸ γένος. Εἰ δὲ καὶ ἰδίως ἀκούσαι βούλει τῆς κατ' αὐτῶν ἐπιπλήξεως, ἄκουσον τοῦ Ησαΐου πολλὰ πρὸς αὐτὰς ἀποτεινομένου, καὶ κωμῳδοῦντος αὐτῶν τὸ σχῆμα, τὸ βλέμμα, τὴν βάδισιν, τοὺς συρμοὺς χιτώνας, τοὺς παίζοντας πόδας, τοὺς διακλωμένους τραχήλους· ἄκουσον μετ' ἐκείνου καὶ τοῦ μακαρίου Παύλου πολλοὺς αὐταῖς ἐπιτιθέντος νόμους, καὶ μὴ ἐν ἱματίοις, καὶ μὴ ἐν χρυσίοις, καὶ μὴ ἐν πλοκαῖς τριχῶν πλοκῆς, καὶ μὴ ἐν ἀσωτίαις, καὶ μὴ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων σφοδρῶς ἐπιτιμῶντος τῷ γένει τούτῳ. Ὁ δὲ Χριστὸς δὲ διὰ τῶν ἑξῆς ἀριγμὸν ποιῶν ἀπὸ τούτου ἐνέφηνεν. ὅταν γὰρ λέγῃ, ἔξελε καὶ ἔκκοψον σκανδαλίζοντα, τὴν πρὸς ἑτέραν ὀργὴν ἐπεδείκνυτο φησί. διὰ τοῦτο καὶ ἐπήγαγεν.

29 Εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζῃ σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ.

Ἵνα γὰρ μὴ λέγῃς· Τί οὖν, ἐὰν συγγενὴς ᾖ; τί οὖν, ἐὰν ἄλλως μοι πρόσοχῃ; διὰ τοῦτο τὴν ταῦτα προσέταξεν, ὃ πρὸ μελῶν διαλεγόμενος. ἅπαντα· οὐδαμοῦ γὰρ τῆς σαρκὸς τὰ ἐγκλήματα εἶναί φησιν, ἀλλὰ πάντα δι' τῆς γνώμης τῆς ποιητικῆς ἡ κατηγορία. οὐ γὰρ ὁ ὀφθαλμός ἐστιν ὁ ὁρῶν, ἀλλ' ὁ νοῦς καὶ ὁ λογισμός. πολλάκις γοῦν ἀλλαχοῦ πεπραμένων ἡμῶν ὁ ὀφθαλμὸς τὰς πόρνας οὐ βλέπει· ὥστε οὐκ ἔστιν αὐτοῦ τῆς ἐνεργείας τὸ πᾶν. Εἰ γὰρ πρὸ μελῶν ἔλεγεν, οὐκ ἂν πρὸ ἑνὸς εἶπεν ὀφθαλμοῦ, οὐδ' ἂν τοῦ δεξιοῦ μόνου, ἀλλὰ πρὸ ἀμφοτέρων. ὁ γὰρ διὰ τοῦ δεξιοῦ σκανδαλιζόμενος, δῆλον ὅτι καὶ διὰ τοῦ ἀριστεροῦ τὸ αὐτὸ τοῦτο πείσεται. Ἵνος οὖν ἕνεκεν τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν εἴρηκε, καὶ τὴν χεῖρα προσέθηκεν; ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐ πρὸ μελῶν ὁ λόγος, ἀλλὰ πρὸ τῶν οἰκείως πρὸς ἡμᾶς ἐχόντων. διὰ γὰρ ἵνα οὕτω φιλῇς, φησιν, ὡς ἐν χώρᾳ πάσαν δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ, ἢ οὕτω χρήσιμον εἶναι νομίσῃς, ὡς ἐν τάξει ἔχειν χειρός, καὶ βλάπτει σε τὴν ψυχὴν, καὶ τοῦτον ἀπότεμε. καὶ ὅρα τὴν ἔμφασιν. οὐ γὰρ εἶπεν, ἀπόκοψον· ἀλλὰ τὸν πολὺν χωρισμὸν ἐμφαίνων, ἔξελε, φησὶ, καὶ βά-

λε

χ. ἐκ

χ. αὐτοῦ πα
χ. ἐντυχό
νοντα, δίκλω
δίδωσι τὴν

χ. κἂν

χ. κοινὴν

Ησ. γ. ιε.

α. Τιμ. β.

χ. πάντα

λε ἀπὸ σῦ. Εἶτα, ὅπῳ ἀποτόμως σκέλλυσι, δείκνυσι κὴ ὃ κέρδος ἑκατέρωθεν, ἀπό τε τῆ ἀγαθῶν, ἀπό τε τῆ κακῶ, ὑπιμνῶν τῆ μεταφορᾶ.

Συμφέρῃ γὰρ σοί, φησιν, ἵνα ἀπόληται ἓν τῶ μελῶν σε, ⸀ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σε βληθῆ εἰς γέενναν. Οτὰν γὰ μήτε ἑαυτὸν ⸀ σώζῃ, κὴ σὲ ⸀ ἀσαπολλύῃ, ποία φιλανθρωπία ἀμφοτέρους καταποντίζεσθαι, ἀλλ' ἕνα σωθῆναι; Ἱ οὖν ὁ Παῦλος Ρω. θ. γ. ἐβούλετο, φησιν, ἀνάθεμα γίνεσθαι; οὐχ ὥστε μηδὲν κερδᾶναι, ἀλλ' ὥστε ἑτέρους σωθῆναι. σὺ γοῦν ἂν ἀμφοτέρων ἦν βλάβη. διόπερ οὐκ εἶπεν, ἔξελε μόνον· ἀλλά, κὴ βάλε ἀπὸ σῦ, ὥστε μηκέτι λαμβάνειν, ἐὰν ⸀ σώσῃ. οὕτω γὰρ καὶ κρεῖττον μείζονος ἀπαλλάξεις ἐγκλήματος, κὴ σαυτὸν ἀπωλείας ἐλευθερώσεις. ἵνα ⸀ καὶ σαφέστερον ἴδῃς τὸν νόμον ὃ κέρδος, εἰ δοκῇ, κὴ ὅτι σώματος καθ' ἑαυτὸν τίθησιν ἐξεπάσωμεν τὸ εἰρημένον. εἰ γὰρ αἵρεσις παρεῖχεν κὴ ἀνάγκη ἦν ἢ ⓦ ὀφθαλμὸν ἔχοντα ἐμβληθῆναι εἰς ὄρυγμα ⸀ ἀπολέσθαι, ἢ ἐξελόντα τὸ λοιπὸν σῶσαι σῶμα, ἆρα οὐκ ἂν τὸ δεύτερον ἐδέξω; πάντι που δῆλόν ἐστιν. οὐ γὰ μισοῦντος ἦν τοῦτο ⓦ ὀφθαλμόν, ἀλλὰ τὸ λοιπὸν φιλοῦντος σῶμα. τοῦτο δὴ κὴ ἐπ' ἀνδρῶν λογίζου ⸀ γυναικῶν. εἰ γὰρ ὁ βλάπτων σε τῆ φιλίᾳ αἴτιος μόνοι, κὴ σὲ λύμης ἀπαλλάξει πάσης σκηπτόμενος οὕτω, κὴ αὐτὸς τῆ μείζονος ἀπαλλαγήσεται ἐγκλήματος, ἵ- κέτι μὴ τῆ αὐτῆ κακῶ κὴ τῆς σῆς ἀπωλείας ⓦ λόγον ἔχων. ἴδε ὅσης ἡμερότητος ὁ νόμος γέμει κὴ κηδεμονίας, καὶ ἡ δοκοῦσα ⸀ δὲ τοῖς πολλοῖς ἀποτομία εἶ), πόσῳ ἐνδείκνυται φιλανθρωπίαν. ἀκουέτωσαν τοίνυν ⓐ ⸀ οἱ τὰ θήλεα αὐτύδοντες, κὴ μοιχοὺς ἑαυτοῦ καθ' ἑκάστην ποιοῦντες τὴν ἡμέραν. Εἰ γὰρ ⓦ οἰκειωθέντα ὅτι βλάβην ἔκκοπεν ὁ νόμος κελεύει, ἵνα ἀν ἔχοιεν ἀπολογίαν, ⓐ τοῦ οὐδέπω γλωμοὺς γνωρίμους δίκῃ τ ἐκεῖ δικαστηρίῳ καθ' ἑκάστην ὑπιτιθώμενοι τὴν ἡμέραν, ⸀ μοιχείας κατασκευάζοντες ἑαυτοῖς ἀπωλείας ἀφορμάς; οὐ γὰρ μόνον ἀκολάστως ἰδῇν ὃ συγχωρῇ λοιπόν· ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν ἐκ τοῦ ⸀ σχήματος ἔδειξε βλάβην, καὶ ὑπιτείνει ⓦ νόμον ⸀ ποιῶν, ἐκκόπειν κελεύων κὴ ἀποτέμνειν ⸀ πόῤῥω που βάλλειν. κὴ ταῦτα ὁ μοιχοὺς ⸀ δὲ ἀγάπης κινήσας λόγους νομοθετῇ, ἵνα ἑκατέρωθεν αὐτοῦ μάθῃς τὴν ⸀ ποιότητα, ⸀ πῶς πάντα γίνεται τὸ σοὶ συμφέρον ζητῇ.

31 Ἐῤῥέθη δέ, * ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῆ ⸀ βιβλίον ἀποστασίου.

32 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ⸀ παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν ⸀ μοιχευθῆναι· κὴ ὃς ἂν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται.

Ου ⸀ πρότερον ὅτι ⸀ ἐμπροσθεν ⸀ εἰσιν, ἕως ⸀ τὰ ⸀ πρότερα σκιὰ δαρῇ καλῶς. ἰδοὺ γὰ κὴ ⸀ ἕτερον δείκνυσιν ἡμῖν πάλιν μοιχείας εἶδος. τί δέ ἐστι τοῦτο; νόμος ὢν [κείμενος] παλαιὸς, ⓦ μισοῦντα τὴν γυναῖκα τὴν ἑαυτοῦ ἐξ οἵας δήποτε αἰτίας, μὴ κωλύεσθαι σκεδάλλειν, κὴ ἑτέραν αὐτῇ σκείνης εἰσάγειν. οὐ μὴν τοῦτο ἁπλῶς ποιῇ ὁ νόμος σκέλλυσιν, ἀλλὰ δόντα βιβλίον ἀποστασίου τῆ γυναικί, ὥστε μὴ ⸀ εἰ κωλύειν πάλιν ἐπ' αὐτὸν ἐπανελθεῖν, ἵνα καὶ τὸ ᾐμα μὴν τοῦ γάμου. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἐπέταξεν, ἀλλ' ἐξὸν σκεδάλλειν τε αὐτὴν κὴ ἑτέραν λαμβάνειν, Εἶτα τὴν πρότερον ἐπανάγειν, πολλὴ ἡ σύγχυσις ἔμελλεν ⸀ εἶναι), ξυνεχῶς γὰ ἀλλήλων λαμβανόντων ἀπωθοῦντων, κὴ μοιχεία τὸ πρᾶγμα λοιπὸν ἐφαίνετο. διόπερ οὐ μικρὸν ἐπενόησε πρᾶγμα τὸ βιβλίον τοῦ ἀποστασίου. ἐνῆν δὲ ταῦτα σὶ ἑτέραν πολλῷ μείζονα κακίαν. εἰ γὰ ἠνάγκασε κὴ μισογύνην κατέχειν ἔνδον, ἐσφαλεῖτο δ' ὁ μισῶν. τοιοῦτον γὰ τῶν Ιουδαίων τὸ ἔθνος. οἱ γὰρ παίδων μὴ φειδόμενοι, καὶ πρὸς φηγὰς δυσερωτῶντες, κὴ ὡς ὕδωρ αἷμα σκεόντες, πολλῷ μᾶλλον γυναικῶν οὐκ ἂν ἐφείσαντο. Διὰ τοῦτο τὸ ἔλαττον ξυνεχώρησε, τὸ μεῖζον σκεδάσωσιν. ἐπεὶ ὅτι οὐ ⸀ πρόσκαιρος ⸀ ἐστὶ ὁ νόμος ἰδοὺ, ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· Μωϋσῆς ⸀ πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν Matθ. ιθ. η. ταῦτα ἐγραψεν, ἵνα μὴ ⸀ ἔνδον σφάττητε, ἀλλ' ἔξω σκεδάλλητε. ὅπῳ δ' αὐτὸς τὴν ὀργὴν πᾶ-

χ. μηδένα· χ. ἀμφοτέρους χ. ὡς χ. ἔδει. χ. γυμιθῶσι χ. ἔδει. ταῦτας φυλάττητε, ἀλλ.

σαν ἀιξλεν, οὐχὶ Ⓦ φόνον μόνον, ἀλλὰ ϗ τὸ ἁπλῶς ϑυμοδα῀ κωλύσας, μετ' εὐχϑλίας ϗ τῦτον εἰσαγϑ Ⓦ νόμον. δϊχ τῦτο ϗ τῶ῀ πρεσϐυτέρων ἀεὶ ῥημ῀ ἀναμιμνήσκει, ἵνα δείξῃ ὅτι σὐκ ἐναντία ἐκείνοις, ἀλλὰ συμϐαίνοντα λέγϑ, ὑπερτείνων αὐτὰ, σὐκ ἀνατρέπων· καὶ διορθυύμϑος, οὐ λύων. ὅρα γοῦν αὐτὸν πρὸς τὸν ἀνδρὶ ϖαλεγόμϑον. ὁ γὰρ ἀπολύων, φησὶ, τὴν γυναῖκα αὐτῦ, ποιῆ αὐτὴν μοιχευθῆναι· ϗ ὁ γαμῶν ἀπολελυμένην, μοιχᾶται. ὁ μὲν γὰρ, καὶν ἑτέραν μὴ λάϐῃ, τούτῳ αὐτὸν κατέστησεν ἑαυτὸν ἐγκλήματος ἐκϖϖ ϐύϑιον, μοιχαλίδα ϖοιήσας ἐκείνην· ὁ δὲ, τὸν τὴν ἀλλοτρίαν λαϐόν, μοιχὸς γέγονε πάλιν. μὴ γάρ μοι τοῦτο εἴϖῃς· ὅτι ὀξέως ἐκβαλεῖν ἐκέλευσε. ϗ γὰρ ϗ ἐκβληθεῖσα μένει ἂν ἐκβαλλομένη οὖσα γυνή. εἶτα, ἵνα μὴ ὅλον ὅπερ ἦν ἐκβάλλοντα ῥίψας, αὐθαδεστέραν ἐργάσῃ τὴν γυναῖκα, ϗ ϖᾶσι τὸ δεχομένοις τοῦτο ἀϖέκλεισεν αὐτῇ φυγάς, ᾧ μόνῳ εἰϖεῖν, ὃς ἂν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται, τὴν γυναῖκα ϗ ἄκυρα σωφρονίζων, ϗ τὸν ϖρὸς ἕτερον ἄνδρα ϖόντως ἀποτειχίζων εἴσοδον αὐτῇ, καὶ σὐκ ὑπερτείνων ἀφορμὰς πρὸς ἐγγὺ μακροψυχίας. ἡ γὰρ μαθοῦσα ὅτι ϖᾶσα ἀνάγκη ἢ τὸν ὅλον ἐξ ἀρχῆς κληρωθῆναι ἔχειν, ἢ τῆς οἰκίας σκϖτεσθῆ ἐκείνης, μηδεμίαν ἑτέραν ἔχειν κατα φυγὴν, ϗ ἄκυρα ἰωαγκάζετο ϖεργὰν τὸν ζωοποιον. εἰ δὲ μηδὲν αὐτὴν ϖρὸς τοῦτον διαλέγε῀, μὴ ϑαυμάσῃς. ἀθενέστερον γὰρ ἡ γυνή. διὰ τοῦτο αὐτὸν ἀφεὶς, ἐν τῇ κτ῀ τῶν ἀνδρῶν ἀπειλῇ τὴν αὐτῆς διορθοῦται ῥᾳθυμίαν. ὥσπερ οὖν εἴ τις ϖαῖδα ἄσωτον ἔχων, σκῦλον ἀφεὶς, τοῖς ϖοιοῦσιν αὐτὸν τοιοῦτον ὑπεπλήϖοι, κἀκείνοις ἀπαραιτήτοις μὴ στρίνεσθαι μηδὲ ϖλησιάζειν αὐτῷ. εἰ δὲ φορτικὸν τοῦτο, ἀναμνήσθητί μου τῶν ἔμϖροσθεν εἰρημένων, ἐφ' οἷς ἐμακαρίσατε σὸν ἀκύοντας, ϗ ὃ μὴ ϖολὺ δυνατὸν ϗ δύσκολον ὄν. ὁ γὰρ ϖρᾶος ϗ εἰρηνοϖοιὸς ἐστὶ ϖῶς τῷ ϖνεύματι ϗ ἐλεήμων ϖῶς σκϖθῇ τὴν γυναῖκα; [ϗ] ὁ ἑτέρας καταλαϐέσθαι, ϖῶς αὐτὸς ϖλησιάσει ϖρὸς τὴν ἑαυτῦ; ϗ ταύτῃ δὲ μόνον, ἀλλὰ ϗ ἑτέρῳ τρόπῳ κοῦφον ἐϖοίησε Ⓦ νόμον. ϗ γὰρ ϗ τούτῳ καταλιμϖάνει τρόπον ἕνα ἀφέσεως, εἰϖὼν, ϖαρεκτὸς λόγου ϖορνείας· ἐϖεὶ ϖάλιν εἰς ὃ αὐτὸ ϖερίεστατο. εἰ γὰρ σκέλθοι ϗ ϖολλοῖς συγγινομένη κατέχει ἔνδον, ϖάλιν εἰς μοιχείαν ὃ ϖερᾶγμα κατέστρεφεν. ὁρᾷς ϖῶς συμϐαίνουσι ταῦτα τοῖς ἐμϖροσθεν; ὁ γὰρ μὴ ϐλέϖων ἑτέραν γυναῖκα ἀκολάστοις ὀφθαλμοῖς, ὑ ϖορνεύουσι· μὴ ϖορνεύων δὲ, ὑ ϖροέξει [τῷ ἀνδρὶ] ἀφορμὴν σκϖτεσθῆναι τὴν ἑαυτῦ γυναῖκα. ἆρα δὴ τοῦτο λοιϖὸν μετ' ἀδείας ἐϖισφίγξει ϗ Ⓦ φόϐον ὑϖερτείνᾳ, μέγαν ὑϖερσείων ᾧ ἀνδρὶ Ⓦ κίνδυνον, εἰ ἔγκε σκϖτάλοι. τῆς γὰρ μοιχείας τῆς σκείνης ἐκτὸς εὐϑύνων ἑαυτὸν ϖοιῇ. ἵνα γὰρ μὴ ἀκύσας, ἕξελε Ⓦ ὀφθαλμὸν, νομίσῃς ἐστὶ ϖᾶσι γυναικὸς ταῦτα λέγεσθαι, εὐκαίρως ἐϖήγαγε τὴν ὑϖερϐάρθωσιν ταύτην, εἰς ἕνα μόνῳ συγχωρῶν σκϖτάλειν αὐτὴν, ἑτέρῳ δὲ σὐδενί.

33 Πάλιν ἠκύσατε, ὅτι ἐρρέϑη τοῖς ἀρχαίοις, σὐκ ἐπιορκήσεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ Κυρίῳ σὸν ὅρκους σου· 34 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως.

Τίνος ἕνεκεν σὐκ εὐθέως ἦλθεν ἐπὶ τὸ κλοπίῳ, ἀλλ' ἐπὶ τὸ ψευδομαρτυρίαν, ὑϖοϐὰς σκείνην τὸ στολίῳ; ὅτι ὁ μὲν κλέπτων ἐστὶν ὅτε ϖρὸς ὀμνύϝ· ὁ δὲ μήτε ὀμνὺς μήτε ψευδόμενος εἰκότως, ϖολλῷ μᾶλλον σὐκ ἀρήσεται κλέπτειν· ὥστε δεῖ ταύτης κἀκείνην ἀνέτρεψε τὴν ἁμαρτίαν· ὃ δὲ ψεῦδος ἀπὸ τοῦ κλέπτειν. τί δέ ἐστιν, ἀποδώσεις τῷ Κυρίῳ σὸν ὅρκους σου; τοῦτέστιν, ἀληθεύσεις ὀμνύς. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως. εἶτα ϖαραιτέρω αὐτὸν ἀϖάγων τοῦ κτ῀ Θεοῦ ὀμνύειν, φησί·

Μήτε ἐν τῷ κτ῀ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ· 35 μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑϖοπόδιόν ἐστι τῶν ϖοδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς κτ῀ Ἱερουσαλήμ, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου ϐασιλέως, Ἀϖὸ τῶν ϖροφητικῶν ἔτι φερόμενος, δεικνὺς ἑαυτὸν σὐκ ἀναντιρύμενον τοῖς παλαιοῖς· ἐκ γὰρ ἔθος εἶχον κτίσεων ὀμνύειν ϗ δείκνυσι ϖρὸς ὃ τέλει τὸ εὐαγγελίου τοῦτο ὃ ἔθος. σὺ δέ μοι ϑέα ϖόθεν ἐπαίρῃ εἰς στοιχεῖα, σὐκ ἀϖὸ τῆς οἰκείας φύσεως,

ἀλλ'

Ἐξοδ. κ. Δευτ. ε.

χ. ὀμεῖσθαι

χ. παύεται

χ. ἐν τῷ ἐρανῷ, χ. εἰς ἱερουσάλημ,

ἀλλ' ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ προς αὐτὰ ἀγέσεως τῆς χ̄ς συγκαταβαίνειν Εἰρηναίης. ὅπως γὰρ πολλὴ ἡ τῆς εἰδωλολατρείας τυραννὶς ἰῶ, ἵνα μὴ δόξῃ τὰ στοιχεῖα δι' ἑαυτὰ εἶναι θεία, ταύτην τέθεικε τὴν αἰτίαν ἰῶ εἰρήκαμεν, καὶ πάλιν εἰς τὸν τοῦ Θεοῦ δόξαν διέξαινεν. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὅπως κλητὸς καὶ μέγας ὁ προφήτης· οὐδὲ, ὅπως χρησίμη ἡ γῆ· ἀλλ', ὅπως τοῦ Θεοῦ
χ. ἢ
ὁ μὴν ὅτι θεῖος, ἡ ἢ ταπεινόν, πάντα χρῆναι αὐτὸν ὅτι ⓦ διασώζειν ζωωθῆναι.

36 Μητε χ̄ς τ̄ κεφαλῆς σοῦ, φησιν, ὅτι δυνάσαι μίαν τρίχα λευκὴν ποιῆσαι ἢ μέλαιναν.
χ. ἐν τῇ κεφαλῇ του ὁμοίως, ὅτι
Πάλιν ἐνταῦθα θαυμάζων ⓦ δι' ὅλου, ἐπήγαγε· μηδὲ χ̄ς τῆς κεφαλῆς ὀμνύναι (ἡ γὰρ αἰ̈ρεσις προσεκτήσατο) ἀλλὰ τὴν δόξαν ὅτι ⓦ Θεοῦ αἰνάγων, καὶ δεικνὺς ὅτι οὐδὲ σαυτοῦ ἐξ ἰσχύος· ὁκοῦν οὐδὲ τῶν χ̄ς τῆς κεφαλῆς ὅρκων. εἰ γὰρ ὁ παιδίον οὐκ ἂν ἰοις δοίη ὃ ἑαυτῷ ἑτέρῳ· πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς ὃ ἔργοις ὃ ἑαυτῷ θ̄ προσήκεται σοι. εἰ γὰρ καὶ σὴ ἡ κεφαλή, ἀλλ' ἑτέρα τὸ κλῆμα· καὶ τοσοῦτον ἀφέστηκας τοῦ κύριος εἶναι, ὅτι οὐδὲ τὸ πάντων ἔλαττον ἐργάσασθαι ἐν αὐτῇ δυνήσῃ. θ̄ γὰρ εἶπεν, θ̄ δυνάσαι ἐξενεγκεῖν τρίχα· ἀλλ' οὐδὲ ἀλλάξαι αὐτῆς τ̄ ποιότητα. ἰ οὖν, ἂν ἀπαυτῇ ἰοις ὅρκον, φησί, καὶ ἀνάγκην ἐπάγῃ; ὁ τ̄ Θεοῦ φόβος τ̄ ἀνάγκης ἔχει δυνατώτερος. ἐπεὶ, εἰ μέλλοις τοιαύτας προβάλλεσθαι προφάσεις, θ̄ δὲν φυλάξεις τῶν ὁπτιζομένων. καὶ γὰρ ἐν ὁπτὶ τ̄ γυναικὸς ἐρᾷς· τί οὖν; ἐὰν μάχιμος ᾖ καὶ δαπάνης; καὶ ὁπτὶ θ̄ ὀφθαλμῶ θ̄ δεξιῶ· ἰ οὖν; ἐὰν ἀφέλω αὐτὸν, καὶ βλάπτωμαι; καὶ ὁπτὶ τῆς ὄψεως τῆς ἀκριβοῦς· ἰ οὖν; δυνάμαι μὴ ὁρᾶν; καὶ ὁπτὶ τῆς προς τὸν ἀδελφὸν ὀργῆς· ἰ οὖν, ἐὰν προπετὴς ὦ καὶ μὴ δυνώμαι γλώττης κρατῆσαι; καὶ πάντα ἁπλῶς ὅτου καταπατήσεις τὰ εἰρημένα. καίτοιγε ὁπτὶ τῶν νόμων τῶν αἰθερίων ἁδαμοῦ τοῦτο
χ. ἀφελῶ
τολμᾷς προβεβλῆσθαι, οὐδὲ εἶπεῖν, ἰ οὖν, ἐὰν τὸ ζ τό; ἀλλὰ καὶ ἔχων καὶ ἄκων κατάδεχη τὰ γεγραμμένα· ἄλλως ἦ, οὐδὲ ἀνάγκην ποτέ. ὁ γὰρ τῶν ἐμπροσθεν μακαρισμῶν ἀκούσας, καὶ τοιοῦτον ἑαυτὸν προσκυνήσας, οἷς ἐπέταξεν ὁ Χριστὸς, οὐδεμίαν προφάσεως ποιήσεται τοιαύτην ἀνάγκην, ἀδέσμιος ὢν πάσης καὶ σεμνός.

37 Ἐγω ἦ ὁ λόγος ὑμῶν [τὸ] ναί, ναί, [καὶ] οὔ, οὔ· τὸ ἦ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστι.
Τί οὖν ἐστι τὸ περισσὸν τῶν ναὶ καὶ οὔ; ὁ ὅρκος, ἀ τὸ ὀμνύειν. ἐκφυγὼν γὰρ ζ ὡμολογημένον ἐστὶ, καὶ οὐδὲνὸς δεῖται μαθεῖν, ὅτι ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστι, καὶ ἀ περιττὸν, ἀλλ' ἐναντίον· ὃ ἦ περιττὸν, τὸ πλέον ζ ἐκ περιουσίας προσκείμενον, ὅπερ ἐστὶν ὁ ὅρκος. ἰ οὖν, φησιν; ἐκ τοῦ πονηροῦ ἰῶ; καὶ εἰ ἐκ τοῦ πονηροῦ ἦν, πῶς νόμος ἦν; τὸ αὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ περὶ τῆς γυναικὸς ἐρᾷς· πῶς μοιχεία νῦν νενόμισαι τὸ προστεθὲν ὑπὸ τετραμμένον; ἰ οὖν προς ταῦτά ἐστιν εἰπεῖν; ὅτι τ̄ ἀληθείας τ̄ δεχομένων οὐ νόμους ἰῶ τὰ λεγόμενα· ὅτε. ἐπεὶ καὶ ὁ Χριστὸς θεραπεύειν σφόδρα ἀνάξιον Θεοῦ, ὥσπερ καὶ ὁ ψαλλίζειν ἀνάξιον φιλοσόφου. μοιχεία τοίνυν νομίσθη νῦν τὸ τοιοῦτον, ζ ἐκ
χ. π̄
τ̄ ποιηροῦ ὁ ὀμνύειν, ὅτε ἐπέδωκε τὰ τῆς ἀρετῆς· εἰ ἦ σβεβόλα ταῦτα ὄντες ἀρχῆς ἦσαν νόμοι, οὐκ ἂν τοσοῦτον κατώρθωσε. ζ γὰρ εἰ μὴ ἐκφύη προτον προέδραμεν, οὐκ αἰ̈ τως εὐκόλως ἐδέχθη τὰ νῦν. μὴ τοίνυν αὐτῷ ἀπαίτει τὸν ἀρετὸν, ὅτε πρ̄ ἦλθεν αὐτῷ ἡ χρεία· ἀλλὰ τότε, ὅτε ὁ καιρὸς αὐτὰ ἐκάλει· μᾶλλον ἦ, εἰ βούλῃ, καὶ νῦν. καὶ γὰρ καὶ νῦν ἡ ἀρετὴ αὐτῷ δείκνυται, καὶ σβεβόλα τοῦτο μάλιστα πρ̄ αὐτῶν σβεβάλλεται. ὃ γὰρ ταῦτα αὐτὰ φάνεσθαι νῦν, ἐγκώμιον αὐτῶν μέγιστόν ἐστιν. εἰ γὰρ μὴ καλῶς ἡμᾶς ἔλεγεν, καὶ προς τὸν τῷ μειζόνων ὑποδεχόμενον ὁπτιτηδείους ἐποίησεν, οὐκ ἂν ἐφθάνη τοιαῦτα. ὥσπερ οὖν ὁ μαγὸς, ὅταν ὃ αὐτὸ πληρώσῃ πᾶν, καὶ προς τ̄ τελειότερον τρέπεται ὃ παιδίον προβαπτίσῃ, λοιπὸν ἄχρηστος φαίνεται, καὶ ⓓ προτερον δυναγκαῖον αὐτ̄ εἶναι νομίζοντες τῷ παιδίῳ γονῆς, μυρίοις αὐτὸν σβεβάλλουσι σκώμμασι· πολλοὶ ἦ οὐδὲ ῥήμασιν αὐτ̄ μόνον σβεβάλλουσιν, ἀλλὰ ζ πικροῖς ὁπτιχέουσι φαρμάκοις, ἵν', ὅταν μὴ ἰσχύσῃ τὰ ῥήματα τὸν ἀκμαῖον προς αὐτὸν σβέλος ἀμύνασθαι τῆς παιδίου, τὰ προσάγματα σβέσῃ τ̄ πόθον· οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ἐκ τοῦ πονηροῦ ἔφησεν αὐτὰ εἶναι, οὐχ ἵνα δείξῃ τοῦ σβεβόλα τὸν παλαιὸν ὄυσαν,

ἀλλ' ἵνα μὴ πολλῆς τῆς ὑποβολῆς ἀπαγάγῃ τῆς παλαιᾶς βὐτελείας. καὶ τοῖς μὲν αὐτοῦ ταῦτα λέγει· ὅτι οἱ τῶν δυναμένων Ιουδαίων καὶ ὑπερμενόντων τοῖς αὐλοῖς, καθάπερ πυρία λυσὶ, δι' τῆς αἰχμαλωσίας φόβῳ τὴν πόλιν κατειργάσατο, ἄβατον ἐποίησεν. ὅθεν οὐδὲ τοῦτο ἴσχυσεν αὐλοὺς κατέχειν, ἀλλὰ πάλιν αὐτὴν ἐπεθύμουν ἰδεῖν, ὥσπερ παιδίον ὅτι τὸ θηλὺ καταπτοηθέντες, τέλεον αὐτὴν ἀπέφυγε, καθελών τε αὐτὴν καὶ σὺν πλείονας πόρρω ταύτης ἀπαγαγών· καθάπερ ὅτι τὴν βοῶν πολλοὶ τὰς δαμάλεις ἀποκλείοντες, τῷ χρόνῳ πείθουσιν ἀποστῆναι τῆς παλαιᾶς τῦ γάλακτος ζωοτροφίας. εἰ δὲ τῦ φιλοβόλου ἕνεκα ἡ παλαιά, οὐκ αὖ τῆς εἰδωλολατρείας ἀπήγαγε· ἀλλὰ τοὐναντίον εἰσῆγε αὖ εἰς αὐτὴν, καὶ ἐνέβαλε. τοῦτο γὰρ ὁ φιλόβολος ἤθελε. νῦν δὲ τοὐναντίον ὁρᾶται τῆς παλαιᾶς γινόμενον. καὶ αὐτὸ δὲ τοῦτο ὁ ὅρκος ὃ παλαιὸν ἦν τὸ νομοθετηθῆναι, ἵνα μὴ κατὰ τῶν εἰδώλων ὀμνύωσιν. Ὀμεῖσθε γάρ, φησι, τὸν Θεὸν τὸν ἀληθινόν. ὑπὸ τοίνυν μικρὰ κατώρθωσεν ὁ νόμος, ἀλλὰ καὶ σφόδρα μεγάλα. ὃ γὰρ ὅτι τὴν φερναὶ αὐλοὶς ἐλθεῖν ἔφθη, τῆς ἐκείνου σοφίας ἦν ἔργον. τί οὖν; ἀκὶ τῦ πονηροῦ, φησίν, ἐστὶ τὸ ὀμνύειν; καὶ σφόδρα μὲν οὖν τῦ πονηροῦ· ἀλλὰ νῦν μὴ τὴν τοσαύτην φιλοσοφίαν, τότε γε οὐ. καὶ πῶς δὴ τὸ αὐλεῖν ἡδύοιτο, φησι, νῦν μὲν καλὸν, νῦν δὲ οὐ καλόν; ἐγὼ δὲ τοὐναντίον λέγω· πῶς δὲ οὐκ δὴ ἡδύοιτο καλὸν καὶ οὐ καλόν, τῶν φερομένων ἀπρήκτων αὐτὰ βοώντων, τῶν τεχνῶν, τῶν καρπῶν, τῶν ἄλλων ἁπάντων; ὅρα γοῦν ὅτι τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας αὐλεῖν φέρτον συμβαῖνον. τὸ γὰρ βασάζεσθαι σὺν μὲν τῇ φερούσῃ ἡλικίᾳ καλὸν, μὴ γε ταῦτα ὀλέθριον· τὸ μεμασημένως ἔφθην ἐλθεῖν, σὺν μὲν φερομένοις τῆς ζωῆς ἡμῶν καλὸν, μὴ γε ταῦτα βδελυγμίας γέμει· τὸ γαλακτοφορεῖσθαι καὶ φέρεσθαι τὸν θηλὺν φύλλον, σὺν ἀρχῇ μὲν χρήσιμον καὶ σωτήριον, μὴ γε ταῦτα ὀλέθριον καὶ βλαβερόν. ὁρᾷς πῶς τὰ αὐτὰ πράγματα ὑπὸ τῶν καιρῶν καλὰ, καὶ πάλιν τοιαῦτα φαίνεται; καὶ γὰρ τὸ ἱμάτιον φορεῖν παιδικὸν, μειρακίῳ μὲν ὄντι καλὸν, ἀνδρὶ γε ὄντι πάλιν αἰσχρόν. βούλει καὶ σὺ τῶν ἐναντίων μαθεῖν· πῶς τῷ παιδὶ τὰ τοῦ ἀνδρὸς ἁρμόζει πάλιν; δὸς τῷ παιδὶ ἱμάτιον ἀνδρικὸν, καὶ πολὺς ἔσται ὁ γέλως, καὶ μείζων ὁ κίνδυνος σὺν τῷ βαδίζειν ὕστερον πολλάκις. δὸς αὖτῷ μεταχειρίζειν πράγματα πολιτικὰ, καὶ ἐμπορεύεσθαι καὶ ἀπείρειν καὶ ἁμᾶσθαι, καὶ πάλιν πολὺς ἔσται ὁ γέλως. καὶ τί λέγω ταῦτα; ὁ γὰρ φόνος ὁ τοῖς πᾶσιν ὡμολογημένος βύρεμα εἶναι τῦ πονηροῦ, ἐπιλαβόμενος καιροῦ τοῦ προσηκόντος, καὶ ἐργασάμενον αὐτὸν Φινεὲς ἱερωσύνης ἠξιώθαι ἐποίησεν. ὅτι γὰρ ὁ φόνος ἔργον ἐκείνου, ἄκουσον τί φησιν· Ὑμεῖς τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν· ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς. ἀλλ' ἐζήλωτο αὐτὸν ὁ Φινεές, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, φησίν. οὐ γὰρ Αβεσαλὼμ οὐκ ἀνθρωποκτόνος μόνον, ἀλλὰ καὶ παιδοκτόνος (ὃ πολλῷ χεῖρον ἦν) ἠξιώθη, μείζονος δυδοκίμησε πάλιν. καὶ ὁ Πέτρος δὲ διπλοῦν εἰργάσατο φόνον, ἀλλ' ὅμως πνευματικὸν ὃ ἠξιώθη ἦν.

ΗΘΙΚΟΝ Μὴ τοίνυν ἁπλῶς τὰ πράγματα ἐξετάζωμεν· ἀλλὰ καὶ χαρὰν, καὶ αἰτίαν, καὶ γνώμην, καὶ πρόσωπα καὶ φορὰν, καὶ ὅσα δὴ αὐλοῖς ἕτερα συμβαίνει πάντα μὴ ἀκριβείας ζητῶμεν (οὐδὲ γὰρ ὅτι ἕτερος ἐφικέσθαι τῆς ἀληθείας) καὶ κατευθύζωμεν, εἰ βουλοίμεθα βασιλείας ἐπιτυχεῖν, πλέον ἢ τῶν παλαιῶν ἐπιδείξασθαι ἐπιταγμάτων, ὡς οὐκ ἄν ἄλλως ἐπιλαβέσθαι τῶν ἀρετῶν. δὴ γὰρ εἰς ὃ αὐλοὶ μέγιστον τῶν παλαιῶν φλάσωμεν, ἔξω τῶν πρόθυρων ἐσόμεθα τούτων. ἂν γὰρ μὴ περιστείλῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ δυνήσεσθε εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, φησίν. ἀλλ' ὅμως καὶ τοσαύτης ἀπειλῆς χειμαζόμης, εἰσί τινες, οἳ οὐ μόνον οὐχ ὑποφαίνουσι τὴν δικαιοσύνην ἐκείνην, ἀλλὰ καὶ ὑστεροῦσιν αὐτῆς. οὐ γὰρ μόνον ὅρκους οὐ φεύγουσιν, ἀλλὰ καὶ ἐπιορκοῦσιν· οὐ μόνον ἀκόλαστοι ὀφθῆναι οὐκ ἐκκλίνουσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πονηρὰν ἐμπίπτουσι πρᾶξιν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἀδηγήτως τὰ κεκωλυμένα τολμῶσιν, ἓν μόνον δυναμένοντες, τῆς κολάσεως

Ισρ. δ. ε.

Ισ. σπουδία

χ. λυσεῖας

Λευϊτ. ιε. ια. Ψαλμ. ρε. λ. Ιωαν. μ. μα. μς. Γεν. κς. Πρ. ε.

χ. ὁ ἀνὴρ ὁ πολῶν ὀπλοδέεται ἐν ἐσχάτοις.

χ. ὁ διωκόμενος

λάστεως τιὼ ἡμέραν, ϗ πότε τιὼ ἑκάτιον τῶν πεπλημμεληκότων δώσουσι δίκιω· ὁ τὴν ἐν
πονηρίᾳ καταλυσάντων Ⓦ βίον ὅστι μόνον. ἐκείνους γὰρ ἀπογινώσκειν χρὴ, ϗ μηδὲν ἕτερον, ἢ
τιὼ κόλασιν λοιπὸν ἀναμένειν. Ⓐ γὰρ ἐνταῦθα ὄντες ἔτι, ϗ μαχόμενοι δωνήσονται, ϗ νι-
κῆσαι ϗ τεφανωθῆναι ῥᾳδίως. μὴ τοίνυν ἀναπέσῃς, ἀδελφὲ, μηδὲ τὴν καλὼ κατάλυ-
σης τεθυμίαν. σὸν γὰρ φορτικὰ τὰ ὑπὲρ τὴν δύναμιν. ποῖος πόνος, εἰπέ μοι, ὄρκον φύ-
γειν; μὴ γὰρ χρημάτων ἀπώλεια; μὴ γὰρ ἰδρὼς ϗ ταλαιπωρία; ἀρκεῖ θελῆσαι μόνον,
ϗ τὸ πρᾶγμα γέγονεν. Εἰ δὲ τὴν Ζωὴν ἀγαπᾷς μοι τεθαλλη, δι' αὐτὸ μὲ οὕτω τοῦτο μάλιστα βούλεσθαι
εἶναί φημι τὸ κατόρθωμα. ἀν γὰρ εἰς ἑτέραν σαυτὸν καταστήσῃς Ζωὴν ἀγάπης, τὸ πρᾶγμα κατώρ-
θωσας. ἐννόησον γοῦν ὅτι πολλοὶ, Ⓐ μὴ τραυλίζοντες, μελέτης πολλῆς χωλεύου-
χ. φορμιζόντες σαν αὐτοῖς τὴν γλῶτταν διόρθωσιν. Ⓐ ὁ δὲ ὦμος ἀτάκτως ἀναφερόμενος ϗ κινούμενος
Ζωσχῶς, ξίφος ὑπερτιθέντες ἀπέχῃ. ὅπου γὰρ ἀπὸ γραφῆς οὐ πείθεται, ἀπὸ τῆς ἔξωθεν Ier.B.1.
ἀναγκάζομαι ἐντρέπειν. τοῦτο ϗ ὁ Θεὸς τοῖς Ιουδαίοις ἐποίει λέγων· Πορεύθητε εἰς νή-
σους Χετιείμ, ϗ εἰς Κηδὰρ ἀποστείλατε, ϗ γνῶτε εἰ ἄλλα ἔξουσιν ἔθνη θεοὺς αὐτῶν· ϗ αὐ-
τοὶ οὐκ εἰσὶ θεοί. ϗ πρὸς τὰ ἄλογα ὑπέμπει πολλάκις ὕστερον λέγων· Ἴθι πρὸς Ⓦ μύρμη- Παρ.ς.ς.
15 κα, ὦ ὀκνηρέ, ϗ ζήλωσον τὰς ὁδοὺς αὐτῆς, ϗ πορεύθητι τοῖς τὰ μέλισσαν. τοῦτο τοίνυν καὶ ϗ λ. κβ.
χ. ἐσμὸν ἐγὼ νῦν ὑμῖν ἐρῶ· ἐννοήσατε οὖν ἐλλιῶν φιλοσόφους, ϗ τότε εἴσεσθε πόσης ἔσονται ἀξιοι
χαλάσεως Ⓐ τῶν νόμων τῶν θείων παρακούοντες· ὅταν ὀκνηροὶ μὲν πρὸς ὁρμὴν Ζωῆς ἀν-
χ. ἐσχατῶν δρεπτίνης μυρία ὧσι πεποιηκότες, ὑμᾶς δὲ μηδὲν πρὸς τῶν ἀρετῶν τιὼ αὐτιὼ πρὸς ἔχωσθε
ασυδιώ. Εἰ δὲ ϗ μὴ ταῦτα λέγεις, ὅτι δεινὸν ἡ Ζωὴ ϗα χλέναζα ϗ σὸν σφόδρα ασυ-
20 δάζονται, ὁμολογῶ μὴν τοῦτο καγώ. πλιὼ καὶ χάριν μὴ τούτου φημὶ, ὅτι ὥσπερ δεινὸν ἀπα-
τῆσαι, οὕτω ϗ θύραθεν διορθωθῆναι. ἀν γὰρ ὑπερῆς τὴν οἰκίας πολλοὺς σαυτῷ φύ-
λακας, οἷς, Ⓦ οἰκέτιν, τιὼ γυναῖκα, Ⓦ φίλον, ῥᾳδίως κατὰ πόνων Ζωσωτύμους τε
ϗ Ζωελαυνόμους ἀποφήσῃ τῆς πονηρᾶς Ζωῆς. καὶν δέκα ἡμέρας μόνον αὐτὸ κατορθώ-
σῃς, οὐκ ἔτι δεήσῃ λοιπὸν ἑτέρου χρόνου, ἀλλὰ κείσεταί σοι μὴ ἀσφαλείας ὁ πόνος, τῇ δὲ χαλ-
25 λίστης Ζωῆς ἐρρότητι πάλιν ριζωθέν. ὅταν οὖν ἄρξῃ τοῦτο διορθοῦν, καὶν ἅπαξ, καὶν
δεύτερον παραβῇς τὸν νόμον, καὶν τρίτον, καὶν ἑπτάκις, μὴ ἀπογνῷς· ἀλλὰ πάλιν ἀνάστη-
θι ϗ ἐπιλαβοῦ τῆς αὐτῆς ασυδῆς, ϗ παρείσει πόνους. σὸν γὰρ τὸ τυχὸν ὅστι κακὸν ἡ ὑπερ-
ορία. Εἰ δὲ τὸ ὀμνύειν τὸν πονηρὸν, τὸ ὑπερορᾶν πόσῳ οἴσει τιὼ ὀμωμοσίαν; ἐπηνέσατε τὰ
Εἰρηνικά; ἀλλ' ἐμοὶ χρόνων δεῖ, σὸν θορύβων, σὸν ἠχῆς· ἐν βουλομένῳ μόνον, μὴ ἡσυχίας
30 καὶ ὑπερημένης ἀκούοντας ποιῶ τὰ λεγόμενα. τοῦτό μοι χρόνος, τοῦτο ἐγκώμιον. ἂν δὲ ἐπαι-
νῆς μὲν τὰ Εἰρηνικά, μὴ ποιῇς δὲ ἅπαξ ἐπαινῇς, μείζων μὲν ἡ κόλασις, πλείων δὲ ἡ κατηγορία,
χ. πύτη καὶ ἡμῶν αἰσχύνη καὶ γέλως. σὸν γὰρ δεκτὸν ὅστι τὰ πρακτὰ, οὐ τραγῳδιὰς καθῆσθαι θεω-
μένοις νεῶ, ἵνα κροτῆτε μόνον· διδασκαλῶν ὅστι τὰ ἐνταῦθα πνευματικόν. διὸ καὶ τὸ ασυ-
δαζόμενον ὅστιν ἐν, ὥστε κατορθῶσαι τὰ Εἰρηνικὰ, καὶ διὰ τῶν ἔργων ὑπιδείξαι τιὼ ἑτα-
35 ροῖω. ὅτε γὰρ τὸ πρᾶγμα ἐσόμεθα ἀπειληφότες· ὡς νεῶ γε καὶ ἀπηρθρώσαμεν λοιπόν. καὶ γὰρ
[ϗ] τοῖς ἰδίᾳ Ζωτυγχάνουσιν ϗ διέλιπον ταῦτα παραινῶν, ϗ ὑμῖν κοινὴ Ζαλεγόμενος, ὥ
χ. κλαυς σὸν ἕν" ὄμφρα ὁρᾷ γεγυμνασμένον πλέον, ἀλλ' ἕλη τῶν ἑτέρων ὑμᾶς ἐχομένους στοιχείων· ὅταν
ἰσθμὸν δὲ διδάσκωμαι πολιὼ σκῆναι τὸν ὄχλον. ὅρα γοῦν ϗ Παῦλος Ζαὶ τοῦτο δυσανασχε-
τοῦντα, ὅτι πολιὼ χρόνον τοῖς τρέχουσι σκιδιέτειδον μαθήμασιν Ⓐ ἀκροατάς. Καὶ γὰρ Εβ.ε.ιβ.
χ. χρόνων 40 ὀφείλοντες εἶναί, φησι, διδάσκαλοι Ζαὶ Ⓦ χρόνου, πάλιν χρείαν ἔχετε τοῦ διδάσκεσθαι ὑ-
λίων μᾶς ἵνα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ. διὸ καὶ ἡμεῖς ἐρωτοῦμεν ϗ ὀδυσόμε-
χ. ρμίω θα. καὶν ὑπισχνῶμαι ἴδω, " ἀπαγορεύσω λοιπὸν ὑμῖν τῶν ἱερῶν τούτων ὑπισχνεῖσθαι τεθύρων,
ϗ τῶν ἀθανάτων μεταφεῖν μυχείων, ὥσπερ τοῖς πορνεύουσι ϗ μοιχεύουσι ϗ ὑπὸ φόνοις ἐγ-
καλυμμένοις. Ⓒ γὰρ βέλτιον μὴ δύο καὶ τρεῖς τοῦ τοῦ Θεοῦ φυλακτήριον νόμους Ζαὶ συν-

ήθης διαφέρειν δίκαι, ἢ πλῆθος ὑπισύρεσθαι τῶν νομοθετῶν καὶ τοὺς ἄλλους διαφθείρωσιν. μὴ μοί τις πλούσιος, μὴ μοί τις δυνάστης σὺν τοῖς ὀφθαλμοῖς διαπαττέτω· πτώματα μοι ταῦτα μῦθος καὶ σκιὰ καὶ ὄναρ. οὐδεὶς γὰρ τῶν νῦν πλουτούντων ἐκεῖ μὲν προέσεται, ὅταν ἐγκαλῶμεν καὶ κατηγορῶμεν, ὡς μὴ μετὰ τῆς προσηκούσης σφοδρότητος τοὺς τοῦ Θεοῦ διεκδικήσας νόμους. τοῦτο γὰρ, τοῦτο καὶ τὸν ἅπαντα ἐκεῖνον παρεσύρτιμεν, ἐκεῖνον τὸν Ἡλὶ λέγω, ἀπώλεσε, καὶ τοὺς βίους προεχόμενον ἄλυπον· ἀλλ' ὅμως ὅτε τοὺς τοῦ Θεοῦ νόμους πατουμένους ἐκαρτέρει, ἐκολάζετο μετὰ τῶν παίδων, καὶ τὴν χαλεπὴν ἐδίδου δίκην. Εἰ δὲ ἦν ἕτερος τοσαύτη τῆς φύσεως ἰσχὺς ἡ τυραννὶς, ὁ μὴ μετὰ τῆς προσηκούσης ἀνδρείας τοῖς ἑαυτοῦ παισὶ ζημιούμενος, ὄντα χαλεπὴν ἔδωκε δίκην· ἵνα ἔξωμεν συγγνώμην ἡμεῖς, καὶ τῆς τυραννίδος ἐκείνης ἀπηλλαγμένοι, τὸ κολάσιμον τοῦ πρὸ ὀφθαλμῶν ἐργάζεσθε; ἵν' οὖν μὴ τοὺς ἡμᾶς καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς προσαπολέσητε, πείθητε, παρακαλῶ, καὶ μείους ὀξέτατα καὶ λογισάμενοι ἑαυτοῖς καταψήσαντες, ἀπαλλάγητε τῆς τῶν ὀρχων ζημίας· ἵνα ὁδῷ προβαίνοντες, ἐντεῦθεν καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν μετ' εὐκολίας κατορθώσητε πάσης, καὶ τῶν μελλόντων ἀπολαύσητε ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπερτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ἐγκαλῶμαι καὶ κατηγορῶμαι.

Ομιλ. ιη.

38 ΗΚΟΥΣΑΤΕ ΟΤΙ ΕΡΡΕΘΗ, ΟΦΘΑΛΜΟΝ ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. 39 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίσει εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· 40 καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον.

ΟΡᾷς ὅπου οὐδεὶς ὀφθαλμὸν τὸν πέρας ἔλεγεν, ἵνα ὁμοθέτει τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκόπτειν καὶ σκανδαλίζοντα· ἀλλὰ πρὸς τὸ τῆς φιλίας βλέπουτος ἡμᾶς, καὶ εἰς τὸ τῆς ἀπωλείας ἐμβάλλοντος βάραθρον; ὁ γὰρ τοσαύτην σπουδὴν ποιούμενος τὴν εὐταρέλειαν, καὶ μηδὲ ἑτέρου ὀξυτέρου τὸν ὀφθαλμὸν ὑπερέπτων ἐκκόψαι τὸν ἐκείνου, πῶς ἂν τὸν ἑαυτοῦ ἐκκόπτειν ὁμολογήσειεν; Εἰ δέ τις τὸ παλαιὸν κατηγορῇ νόμου, ὡς τὸ κελεύειν ἅπτεσθαι, σφόδρα μοι δοκεῖ σοφίας νομοθέτην παρεπούσης ἀπείρως εἶναι, καὶ χειρὸν διώκειν ἀγνοῶν καὶ συγκαταβάσεως κέρδος. διὰ γὰρ ἐννοήσεις, εἴπερ ἦσαν ταῦτα ἀκούοντες, καὶ πῶς ἀμφιείμενοι, καὶ πότε τὴν νομοθεσίαν ἐδέξαντο ταύτην, σφόδρα ἀποδέξῃ τοῦ νομοθέτου τὴν σοφίαν, καὶ εὑρήσεις ὅτι εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὁ ἐκφέρων καὶ ταῦτα νομοθετήσας ὅτι, καὶ σφόδρα χρησίμως ἑκάτερα καὶ μετὰ τοῦ προσήκοντος χαλάσας καιροῦ. καὶ γὰρ, εἰ μὲν ἐν τῇ ἐρήμῳ τὰ ὑψηλὰ ταῦτα καὶ παράλογα εἰσήγαγε πρὸς ἀγγέλους, ὅτε δὲ ταῦτα ἐδίδου, ὅτε ἐκφέρων τὸν ἄνθρωπον ἐκάτερα δέχεσθαι, τὴν οἰκουμένην ὅλην ἀμφοτέρων κατάρξασαν ἅπασαν. ἀλλως δὲ καὶ τοῦτο ἐκέλευσεν, οὐχ ἵνα τοὺς ἀλλήλων ἐκκόπτωμεν ὀφθαλμοὺς, ἀλλ' ἵνα πρὸς ἑαυτοὺς τὰς χεῖρας κατέχωμεν. καὶ γὰρ ἀπειλὴ τοῦ παθεῖν, τὸ ὅτι ὃ δρᾶσαι ὁρμῶμεν διεκώλυε· καὶ οὕτω δὴ πολλαχοῦ πρέπον καὶ τοῦτο εἰρηται τῷ φιλοσοφίᾳ, ὅπουγε παθόντα τοῖς ἴσοις ἀμύνεσθαι κελεύει καὶ πολλῷ μείζονος κολάσεως ἄξιος ἂν ὁ τῆς ἀδικίας ταύτης κατάρξας, καὶ τοῦτο ὁ τοῦ δικαίου λόγος ἀπαιτεῖ. ἀλλ' ὅπως καὶ φιλανθρωπίαν ἐβούλετο χορίσαι τῷ δικαίῳ, καὶ μείζονα πλημμελήσαντα ἐλαττῶσαι τῆς ἀξίας καταδικάζει ὑμωμοσία, παιδεύων καὶ ἐν τῷ πάσχειν πολλοῦ ὑπεδείκνυσθαι τὴν ὑπεροχήν. Εἰπὲν τοίνυν καὶ παλαιοὺς νόμους, καὶ αἰσχύνας αὐτοὺς ἀ-

πόντα,

πάλιν, δείκνυσι πάλιν οὐ Ⓦ ἀδελφοὶ ὄντα τ̄ ζῶντα ἔργα παθόντων, ἀλλὰ τ̄ πονηρά. Διὰ
τοῦτο καὶ ἐπήγαγεν· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ. Οὐκ εἶπε μὴ ἀντιστῆναι τῷ
ἀδελφῷ, ἀλλὰ τῷ πονηρῷ, δεικνὺς ὅτι ἐκείνου κινοῦντος ζῶντα τολμᾶται, ἡ ζωὴ δὲ πο-
λὺ τῆς ὀργῆς τῆς ἐκ τ̄ πεποιηκότα χαλεπωτέρα καὶ ἀκοντεμνόμενος τῷ τὸν ἀπέναντι ἐφ' ἑ-
τερον μεταβαίνει. τί οὖν; ἡ χρὴ ἡμᾶς ἀμύνασθαι τῷ πονηρῷ, φησί; δῆλον μέν, οὐ τούτῳ δὲ τῷ
χ. πάντων ῥήματι· ἀλλ' ὡς αὐτὸς ἐπέταξε, τῷ παρέχειν τ̄ ἑαυτὸν παθεῖν κακῶς· ἄτοπον γὰρ αὐτὸν
πυρίσαι. οὐδὲ γὰρ πυρὶ σβέννυται πῦρ, ἀλλ' ὕδατι πῦρ. ἵνα δὲ μάθῃς ὅτι καὶ ἐν τῷ παλαιῷ
νόμῳ ὁ παθὼν κρατεῖ μᾶλλον, ἡ ὅστις ὅστιν ὁ σφαγούμενος, ἐξέτασον αὐτὸ τὸ γινόμενον, καὶ
ὅτι πολλῷ αὐτοῦ τοῦ πεσεῖν ἦσαν. ὁ μὲν γὰρ ἄρξας χεῖρα ἀδίκων, ἀμφοτέρους αὐ-
τοὺς ἔσαι δυνηρικὸς τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ τ̄ τὸν πλησίον, ἡ τ̄ αὐτόν. δεῖ δὲ μισεῖται πάν-
χ. μυριάκις των δικαίως, ἡ μ̄ μυρίαις βάλλειν κατηγορίαις· ὁ δὲ ἠδικημένος, ἡ μὴ τοῖς ἴσοις ἀμύνε-
σθαι οὐδὲν ἔσαι δεινὸν πεποιηκώς. δεῖ δὲ πολλοὺς ἔχει τοὺς συναγωνιοῦντας, ἅτε κατὰ θεὸς ὢν
ἡ μὴ τὸ ποιῆσαι ζωὴν τῆς πλημμελείας. καὶ ζᾷ μὲν τῆς συμφορᾶς ἴσα ἀμφοτέρους· ζᾷ
δὲ τῆς δόξης οὐκ ἴσα, οὐδὲ πάντα θεῷ, ὡδὲ πάντα ἀνθρώποις· διόπερ λοιπὸν ὅτι τὰ τ̄ συμ-
φορᾶς ἴσα. ἀρχόμενος μὲν οὖν ἔλεγεν· ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἔνοχος ἔσαι τῇ κρίσει, καὶ ὁ μωρὸν
καλῶν, ἔνοχος ἔσαι τῇ γεέννῃ τοῦ πυρός· οὐ ζῶντα δὲ καὶ πλείονα ἀπαιτεῖ φιλοσοφίαν, οὐ
μόνον καθ' ὧν ἰσυχάζειν τ̄ πάσχοντα κακῶς, ἀλλὰ δὲ καὶ φιλοτιμεῖσθαι μειζόνως τῷ ἑ-
τέρᾳ πρέχοντα σιαγόνα. ὅτο δὲ λέγω, οὐ πρὸς τὴς τοιαύτης πλευρᾶς νομοθετῶν μόνον, ἀλλὰ
δὲ τῷ σὺν ἅπασι τοῖς ἄλλοις ἀνέξικακίαν παιδεύων ἡμᾶς. ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγῃ, ὅτι ὁ κα-
λῶν τ̄ ἀδελφὸν αὐτοῦ μωρὸν, ἔνοχος ἔσαι τῇ γεέννῃ τοῦ πυρός, οὐ πρὸς τ̄ ῥήματος τούτου λέ-
γει μόνον, ἀλλὰ ἡ πρὸς ἀναιδείας ἅπασης· οὕτω δὴ ἡ σὺν ζῶντα, ἵνα μὴ ῥαπιζόμενοι μόνον
φέρωμεν γενναίως νομοθετῇ, ἀλλ' ἵνα ἡ πρὸς ὁμοιῶν πάσχοντες μὴ θηριώμεθα. διὰ τοῦτο κα-
κῆς τ̄ ἐκάστην ὕβρεως ἐπελέξατο, ἡ σὺν ζῶντα τὸν μάλιστα δοκοῦσαν εἰ πληγὴν ἐπονείδι-
στον, τ̄ ὅτι σιαγόνος, ἡ πολλῷ ἔχουσαν τὸν ὕβριν τέθεικε. καλοῦσι γὰρ τὸν τοῦτο, ὥσπερ τι τῶν
πληττόντος, ὥσπερ τε τῶν πληττομένου Ⓦ λέγειν ποιοῦμεν. ὁ τε γὰρ ὑβρισμένος, οὐδὲν ἡγήσε-
ται πάσχειν δεινὸν οὕτω προπεπασμένος φιλοσοφίᾳ (οὐδὲ γὰρ τῆς ὕβρεως αἰσθήσεται λήψε-
ται, ἅτε ἀγωνιζόμενος μᾶλλον ἢ τυπτόμενος) ὅτε ἐπηρεάζων καὶ παίζων θέλει ἐπὶ δοκ-
τέρᾳ ἐπάξαι πληγὴν, καὶ θηρίου πάντος χαλεπώτερος ἦ, ἀλλὰ ἡ ὅτι τῇ προτέρᾳ
σφόδρα ἑαυτῷ καταγώσεται. οὐδὲν γὰρ οὕτω κατέχει σὸν ἀδικουμένους, ὡς τὸ φέρειν τοὺς ἀ-
χ. πλείστους δικουμένους ὑπτίοις ζῶν γινόμενα. ὁ κατέχει ὃ μόνον τῆς προσωτέρω ῥίμης, ἀλλὰ δὲ ὅτι
τοῖς φάσασι μετὰ μοῦσαν πρὸς ἀσκυβάζει, ἡ θαυμάζοντας τὸν ὑπτίκειθαι ἀναχωρῆσι, καὶ
οἰκειοτέρους καθίσησι, ἡ δούλους, ἀλλὰ φίλους μόνον, ἀντὶ ἐχθρῶν ἡ πολεμίων ποιῇ· ὥσπερ οὖν
τὸ ἀμύνεσθαι, ζᾷ σώματα ἄπτωτα. ἀμφοτέρους τι [γὰρ] καταισχύνει, καὶ χείρους κατασκευ-
άζει, ἡ τὸν ὀργὸν εἰς μείζονα ἀνάγκλα φλέγα, καὶ πολλάκις ἦ καὶ εἰς θάνατον καταφέρει
πεφαλαιωτέρω δὲ δεινὸν πρόσωπον. δεῖ δὲ τοῦτο ἀ μόνον ῥαπιζόμενον ἐκέλευσε μὴ ὀργίζεσθαι, ἀλ-
λὰ ἡ ἐμπιπλᾷ αὐτοῦ τ̄ ὑπτιυμίαν ἐπέταξεν, ἵνα μηδὲ τὸ προτέρου δόξης ἔχειν ἐπιμεμψιμοιρίαν. ὅτω γὰρ δὲ ἀναίσχυντον ὄντα χειρία δυνήσῃ πλῆξαι πλησῃ μᾶλλον, ἢ
χ. εἶεν ἐν τῇ χειρὶ ἔπληξας, ἡ ἀναισχυντότερον ὄντα ὑπτιοτέρου ποιήσεις. ᾧ θέλοντί σοι κριθῆ-
χ. γῶν ναι ἡ Ⓦ χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ ἡ τὸ ἱμάτιον. οὐδὲ γὰρ ὑπτί πλησῶν μόνον, ἀλλὰ ἡ
ὑπτί χειμῷ ζημίας βούλεται τὸν τοιαύτην ἀνέξικακίαν πρέχεσθαι. δεῖ πάλιν τ̄ αὐ-
τὸν τί ἄπτωτον ὑπορρολιῶ. ὥσπερ γὰρ σὰρξ κελεύει νικᾶν σὺν τῷ πάσχειν, ὅτω ἡ σὺν ζῶντα ᾧ
χ. πλεονεκτῆ ἀφαιρεῖσθαι πλείονα, ὧν ὁ πλεονεκτῆν θέλων προσεδόκησε. πλὴν οὐχ ὅτως ἁπλῶς αὐ-
τὸ τεθεικεν, ἀλλὰ μὴ προσθήκης. ὁ γὰρ εἶπε, δός τῷ αἰτοῦντί σὲ ἱμάτιον, ἀλλὰ τῷ θέ-
λοντί σοι κριθῆναι· τουτέστιν, ἐὰν εἰς δικαστήριον ἔλκῃ ἡ προσήματά σοι πρέχῃ. ἡ

ὥσπερ

ὥσπερ εἰ πὼν μὴ χαλεῖν μφεὸν μηδὲ ὀργίζεσθαι εἶχη, πφείων πλέον ἀπήτησεν, ἰωΐκε ἐκέλθυσε ⸌ τὴν δξιὰν σιαγόνα πῦ ἔχειν· ὅτω ϗ σὺ ζαῦθα, εἰ πὼν βύνοῦ τῷ ἀντιδίκῳ, πάλιν ὑπτείνει ὃ ὑπίταγμα. ἰν γὰ δὴ μόνον ἀ βούλε) λαβῆν, κελθύει δοῦναι, ἀλλὰ ⸌ πλείονα ὑπιδείξα θαι φιλοτιμίαν. Ἱ οὖν; γυμνὸς μέλλω πφεϊέναι, φησίν; σὺκ ἀνῆμθα γυμνοὶ, εἰ τθτοις ἐπειθόμθα μῦ ἀκριβείας· ἀλλὰ ϗ πολλῷ πλείονα" ἀπθύτων ἀνῆμθα πφεθυμοτέρων. πφεῶτον μὶ γὰ σοὶς αὐ ὅτω ζμαχειμθίοις ἐπέτρεπε· δθύτερον ἦ, εἰ ⸌ ἐτυχέ τις ὅτως ἄγελος ὢν ⸌ αὐημερος, ὡς ϗ μέλλει τοσθτο πφοελθῆν· ἀλλὰ πολλῷ πλείως αὐ ἐφθόησαν ⓐ ⓦ ὅτω φιλοσοφοιῶτα ϗχ ἱματίοις μόνον, ἀλλὰ ϗ τῇ σαρκὶ τῇ ἑαυτῶν, εἴγε οἷόν τε ἰῶ, πφεβάλλοντες. εἰ ἦ ⸌ ἐχρῶ γυμνοὶ πφείέναι ζμᾶ τοιαύτῃ φιλοσοφίαι, ὑ-
Γεν. β. δὲ ὅτως αἰσχρὸν ἰῶ· ἐπεὶ ⸌ ὁ Ἀδὰμ γυμνὸς ἰῶ ὢν τῷ πφδαδείσῳ, ϗ σὺκ ἠμώετο· καὶ ὁ
Ησ.κ.γ. Ησαΐας γυμνὸς ϗ ὑποδθτος, ⸌ πολλῶν Ιουδαίων λαμπφότερος ἰῶ· ϗ ὁ Ιωσὴφ ἦ, ὅτε
Γεν. λθ. ἀπεδύσατο, τότε μάλισα ἔλαμψεν. οὐ γὰ ὃ ὅτω γυμνοῦσθαι κακὸν, ἀλλὰ ὃ ὅτως σὶ-δύεσθαι, καθάπεφ νῦν ἡμεῖς, ἱματίοις πολυτελέσι, τθτο ϗ αἰσχρὸν ⸌ καταγέλασον. ζμᾶ τοι ὅτο σκείνοις μὶ ὁ Θεὸς ἐπῄνεσι, τθτοις ἦ ἐγκαλῆ, ϗ ζμᾶ πφοφήτῃ ϗ δι' ἀποστόλων. μὴ τοίνυν ἀδιάφα εἶ) νομίζωμθ ζᾶ ὑπιτάγματα. ϗ γὰφ μῦ τ συμφέφοντος σφόδφα ὄστιν ὕλα, ἐὰν νῆφωμθ· ϗ τοσθτον ἔχει ὃ κέφδος, ὡς μὴ μόνον ἡμᾶς, ἀλλὰ ϗ σκείνους τοὺ ἐπηφεάζοντας τὰ μέγιστα ὠφελῆν. ϗ τ τὸ μάλισα αὐτῶν ὅτι ὃ ὐζαίφετον, ὅτι πείθοντες ἡμᾶς πάσχειν κακῶς, ζμᾶ τῶν αὐτῶν ϗ τοὺ ποιοιῶτας διδάσκουσι φιλοσοφῆν. ὅταν γὰφ σκεῖνος μὶ νῆπται μέγα τὸ ζᾶ ἑτέφων λαμβάνειν, σὺ ἦ αὐτῷ δείξῃς, ὅτι σοι κοῦφον ϗ ἀμὴ αὐτῷ δοῦναι, ϗ ἀντίφφοπον φιλοτιμίᾳ εἰσαγάγῃς τῆς σκείνου πωϊχείας, ϗ φιλοσοφίᾳ τῆς σκείνου πλεονεξίας, σκόπησον ὅσης ἀπολαύσε) διδασκαλίας, οὐ ζμᾶ ῥημάτ, ἀλλὰ ζμᾶ τῶν ἔφγων αὐτῶν παιδθόμθος καταφθῆν μὶ κακίας, ἐφίεσθαι ἦ ἀφετῆς. σὲ γὰφ ἑαυτοῖς χφησίμους ἡμᾶς εἶ) μόνον βούλε) ὁ Θεὸς, ἀλλὰ ⸌ τοῖς πλησίον ἅπασι. διὸ μὶ οὖν ὡς ⸌ μὴ δικαίῳ, ὃ σαύτοῦ συμφέφοι ἐζήτησας μόνον· ἀλ ἦ πφοσθῶς καὶ ἕτεφον, κἀκεῖνον βᾳτίω ποήσας δέξεπεμψας. τοιοὺτόν ὅτι τὸ ἄγαθ, ὅπεφ αὐζυὺς εἶ) βούλεται. καὶ γὰφ ἑαυτὸ
" συγκφοτῆ, καὶ ζᾶ ἄλλα ζμᾶκφατῆ σώματα οἷς ἂν ὁμιλήσῃ." τοιοὺτός ὅτιν ὁ ὀφθαλμός· ϗ γὰφ ἑαυτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις φαίνει. ἐπεὶ οὖν σὺ ζᾶξει σε τὰ τῶν κατέχησεν, ὠφέλησον καὶ τὸν σὺ" σκότῳ καθήμθον, καὶ δίδαξον αὐτ" ὅτι οὐδὲ τὸ " πφότεφον βίᾳ ἔλαβε· πεῖσον ὅτι οὐκ ἐπηφέασεν. ὅτω γὰφ ϗ αὐτὸς αἰδεσιμώτεφος ἔσῃ καὶ σεμνότεφος, ἐὰν " δείξῃς ὅτι ὠφελήσω, καὶ οὐχ ἁπάγῃς. πείσον τοίνυν αὐτὸ τ ἁμάφτίαν ζμᾶ τῆς σῆς ὑπειξείας φιλοτιμίᾳ σοί. εἰ ἦ μέγα τθτο εἶ) νομίζεις, ἀναμένοι, καὶ ὀψὲ σαφῶς, ὅτι οὐδέπω πφὸς τὸ τέλφον ἀπλώτηκας. οὐδὲ γὰφ σὺ ζαῦθα ἴσα παῖσι ὁ τοὺ πφὸς ἀνεξικακίας ὑμῖς νόμος, ἀλλὰ καὶ πεφαιτέφω πφόσεισιν, ὅτω λέγων·

41 Εἰ ἀν ὑς σε ἀγγαφεύσῃ μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτ δύο.

Εἶδες ὑπφοφολίαν φιλοσοφίας; μὴ γοῦν ὃ δοῦναι ⓦ χιτῶνα ϗ ὃ ἱμάτιον, οὐδὲ εἰ γυμνῷ ὃ σώματι χφῆσθαι βούλοιτο ὁ ἕτεφος πφὸς " ζαλαιπωφίας ϗ πόνους, οὐδὲ ὅτως αὐτὸν δεῖ κωλύειν, φησί. πάντα γὰ βούλε) κεκλῆσθαι ἡμᾶς χοινά, ⸌ ζᾶ σώματα ϗ ζᾶ χφήματα, ϗ τοῖς δεομθίοις πῦ ἔχειν ϗ τοῖς ὑβφιζομένοις. ὃ μὶ γὰ ἀνδφείας, ὃ ἦ φιλανθφωπίας ὄστ. ζμᾶ τοῦτο ἔλεγεν· ἐὰν ὑς σε ἀγγαφεύσῃ μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτ δύο, ἀνωτέφω σε ἀνάγων πάλιν, ϗ τὴν αὐτὴν φιλοτιμίαν ὑπιδείκνυσθαι κελεύων. εἰ γὰ, ἅπεφ ἐγχω-
μθμος ἔλεγεν ἐλάτονα οἴτα τ τῶν πολλῷ, τοσθτους ἔχῃ μαχαιφισμοὺς, σκόπησον οἵα λῆξις τοὺ ζαῦτα καταφθοιῶντας ἀναμθνεῖ, ⸌ ὑμᾶς πφὸς τῶν ἐπαθλων γίνονται, σὺ ἀνθφώπῳ σώματι ϗ παθητῷ ἀπαθῆ ἅπασαν καταφθοιῶτες. ὅταν γὰ μηδὲ ὕβφεσι ϗ πληγαῖς, μήτε χφημῦ ἀφαιφέσει δάκνων), μήτε ἄλλῳ μηδενὶ εἴκωσι τοιούτῳ, ἀλλὰ ϗ ὑπιδαψιλεύων) ζῷ

χ. ἅπαντι
χ. δεῖδαι
χ. συγκφατῆ
χ. πιπῖῆ τὶ φῶς
χ. -πι
χ. σκότῳ
χ. δίξῃ
χ. πμᾶν

ῷ παῤῆ μᾶλλον, σκῶπτον οἷα αὐτοῖς καταισχυνόμενος ἡ ψυχή. ἀλλὰ δὴ τοῦτο ὅπερ ὅτι τῶν πλησίον, ὅπερ ὅτι τῶν χρημάτων, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ἐκέλευσε ποιεῖν. Οἱ γὰρ λέγω, φησίν, ὑβρεμένοι χρήματα; καὶ αὐτῷ τῷ σώματι σου βουλήθητε εἰς πόνον χρήσασθαι καὶ κάματον, καὶ τοῦτο ἀδίκως, πάλιν νίκησον καὶ ὑπερβολῇ τῇ ἀδικίᾳ ὅπερ ἐκείνου. τὸ γὰρ ἁρπάσαι, τοῦτο ἐστί, τὸ ἀδίκως ἑλκῦσαι, καὶ ἄνθρωπον λῄσασθαι ζῶντα. ἀλλ' ὅμως καὶ ταύτης τοῦτο ἔστω τοῦ πράγματος ἐγκεκλημένος, ὥστε πλέον παθεῖν, ἢ ἐκεῖνος βουλεύσηται ποιῆσαι.

42 Τῷ αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ τὸν θέλοντα δανείσασθαι ἀπὸ σοῦ μὴ ἀποστραφῇς.

Ταῦτα ἐκείνων ἐλάττονα· ἀλλὰ μὴ θαυμάσῃς. τοῦτο γὰρ εἴωθεν ἀεὶ ποιεῖν· ἀναμίγνυσι τοῖς μεγάλοις τὰ μικρά. Εἰ γὰρ ταῦτα μικρὰ τοὺς ἐκεῖνα, ἀκούσεται καὶ τὰ ἑτέρων λαμβάνοντες, καὶ πόρναις τὰ ἑαυτῶν διανέμοντες καὶ διπλοῦν ἑαυτοῖς ἀνάπλοντες πυρὸν, καὶ ὅλως τῆς τοσούτου τῆς ἀδίκου, καὶ ὅλως τῆς δαπάνης τῆς ὀλεθρίας. δοκίμιον γὰρ ταῦτα, ἵνα τὸ μεῖζον τῶν τόκων λέγῃ συμβόλαιον· ἀλλὰ τοῦ χρῆσιν ἁπλῶς. ἀλλαχοῦ γοῦν καὶ οὐδὲ ὑπιτείνει, λέγων ἐκείνοις δίδοται, παρ' ὧν καὶ τοσούτου ἀπολαμβάνω.

43 Ηκούσατε ὅτι ἐρρέθη· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου· Λε. ιθ. ιζ.

44 Εγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων καὶ διωκόντων ὑμᾶς· ὑλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς,

45 Οπως γένησθε ὅμοιοι τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ὅτι πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ὅτι δικαίους καὶ ἀδίκους. Οσα τῇ χρωμένῃ τῶν ἀγαθῶν πῶς ἐπέδειξεν ἐφάπτου. ὅλως γὰρ τοῦτο παιδεύει μὴ μόνον ῥαπιζομένους φέρειν, ἀλλὰ καὶ πρέχειν τῇ δεξιᾷ σιαγόνα· μηδὲ μόνον τὸν χιτῶνα τὸ ἱμάτιον προσθεῖναι, ἀλλὰ καὶ δύο χιλιοδυνάμια μίλια τοῦ ἐν ἀγγαρείᾳ, ἵνα τὸ πολλῷ πλέον τούτων μᾶλ' εὐκολίας δέξῃ πάσης. καὶ τί τούτων πλέον ἐστί, φησι; τὸ καὶ ποιοῦντα ζῶντα μηδὲν ἔχειν· μᾶλλον δὲ καὶ τοῦτο ἕτερόν τι πλέον. τὸ γὰρ εἶπε, μὴ μισήσῃς, ὅσα καὶ ἀγάπησον. οὐκ εἶπε, μὴ ἀδικήσῃς, ἀλλὰ καὶ καλῶς ποίησον. Εἰ δέ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειε, καὶ τούτων αὐτῶν ἕτερον ὀφείλεται προσθήκην πολλῷ μείζονα τούτων. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς ἐκέλευσεν ἀγαπᾶν, ἀλλὰ καὶ εὔχεσθαι. Εἶδες ὅσους ἀνέβη βαθμούς, καὶ πῶς εἰς αὐτὸν ἡμᾶς τὸν χορυφαῖον ἔστησε τῆς ἀρετῆς; σκόπει δὲ ἄνωθεν ἀρξάμενος· πρῶτός ἐστι βαθμὸς, μὴ ἄρχειν ἀδικίας· δεύτερος, μετὰ τὸ μὴ ἄρξαι, τὸ ἀδικουμένους τοῖς ἴσοις μὴ ἀμύνεσθαι· τρίτος, μὴ δράσαι τὸ ἐπηρεάζοντα ταῦτα, ἅπερ ἔπαθεν, δηλονότι συγχάσαι· τέταρτος, τὸ καὶ προσθεῖναι ἑαυτὸν εἰς τὸ παθεῖν κακῶς· πέμπτος, τὸ καὶ πλέον προσθεῖναι ἢ ὁ ἐχθρὸς βούλεται ὁ ποιήσας· ἕκτος, τὸ μὴ μισῆσαι τὰ ταῦτα ἐργαζόμενον· ἕβδομος, τὸ καὶ ἀγαπῆσαι· ὄγδοος, τὸ καὶ εὐεργετῆσαι· ἔνατος, τὸ καὶ τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ προσκαλεῖν. Εἶδες ὕψος φιλοσοφίας; ἀλλά τοι τοῦτο καὶ λαμπρὸν τὸ ἔπαθλον ἔχει. ὀλίγῳ γὰρ μέγα ἰῶ τὸ ὀπτάσιμα καὶ νεκρικῆς δεόμενον ψυχῆς καὶ πολλῆς τῆς ἀσυνδησίας, καὶ μαθὸν αὐτοῦ λίθησι τοιοῦτον, οἷ σοδενὶ τῶν πρώτων. ὁ δὲ γῆς ἐνταῦθα μέμνηται, καθάπερ ὅτι τῶν πρώων· ὅτε προσκλήσεως τὸν ἐλέου, καθάπερ ὅτι τῶν πενθούντων καὶ ἐλεημόνων· ὅτε βασιλείας οὐρανῶν· ἀλλ' ὁ πολιτῶν τούτων ἰῶ φεικωδέστερον, τὸ γένεσθαι ὁμοίους τῷ Θεῷ, ὡς ἂν ἀθάνατοι γένεσθαι εἰκός. ὅπως γένησθε, φησὶν, ὅμοιοι τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Εἰ δέ μοι προσθήσει, πῶς οὖν ἐνταῦθα, οὐδὲ ἐν τοῖς ἑπομένοις φησὶν πατέρα ἑαυτῷ καλεῖ· ἀλλ' ἐκεῖ μὲν Θεὸν τὸν βασιλέα μέγαν, ὅτε περὶ τῶν ὅρκων διελέγετο· ἐνταῦθα δὲ πατέρα αὐτῶν. ποιεῖ δὲ τοῦτο, τῷ προσήκοντι χαιρῷ τοῦτο περὶ τούτων τηρῶν λόγους. Εἶτα ἐπεξηγούμενος τὴν ὁμοιότητα, ἐπάγει, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ δυατέλλει ὅτι πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ὅτι δικαίους καὶ ἀδίκους. καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ μόνον ὁ μισεῖ, φησὶν, ἀλλὰ καὶ ὁ ὠφελεῖ τοὺς ὑβρίζοντας· καίτοιγε ὁδαμοῦ τὸ γινόμενον ἴσον, ὁ μόνον ὅτι τὴν τῆς εὐεργεσίας

γεσίας ὑποβολιμ̃, ἀλλὰ καὶ διὰ τιμὴν τῆς ἀξίας ὑποχειρίου. σὺ μὲν γὰρ διὰ τὸ ὁμοδούλου καταφρονῇς, ἐκεῖνος δὲ διὰ τὸ δούλου καὶ μικρᾶς δυνάμεως ὑπερτιθέντος· καὶ σὺ μὲν ῥήματα χρείζῃ διχόμηνος ὑπὲρ αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ πρόγματα πολλὰ μεγάλα καὶ θαυμαστά, τὸν ἥλιον ἀνατέλλων, καὶ τοὺς ἐπισίους ὄμβρους διδούς. ἀλλ' ὅμως καὶ ὅταν δίδωμι ἴσον εἶναι, ὡς ἀνθρωπον ἐλεῆσαι χρὴ). μὴ τοίνυν μίσει τὸν πονηρὸν χαλεπῶς, τοιούτων ὄντα σοι πρὸς ξένον ἀγαθῶν, καὶ εἰς τοσαύτην ἀγνωμοσύνην ἐμπεσόντα μὴ χαλεπῶμεν ἐπηρεάζοντι· ἐπεὶ καὶ μικρὸν ὑπέστης, τὸν καιρὸν ἀπεξενήθης· καὶ τὰ μὲν ζημίαν οἴσεις, τὰ δὲ μιαρὸν ἀπολεῖς· ὑπὲρ ἑκάστης ὅστις ἀνοίας, ὃ χαλεπώτερον ὑπομένομεν τὸ ἔλαττον τούτου μὴ φέρειν. καὶ πῶς ἔνι τοῦτο γενέσθαι, φησί; Θεὸν ἰδὼν ἀνθρωπον γινόμενον, καὶ τοσοῦτον καταδεδυκότα, καὶ τοσαῦτα παθόντα διὰ σέ, ἐρωτᾷς ἔτι καὶ ἀμφιβάλλεις, πῶς δυνατὸν τοῖς ὁμοδούλοις ἀφεῖναι τὰς ἀδικίας; οὐκ ἀκούεις αὐτοῦ τοῦ σταυρῷ λέγοντος,

Ακκ. κγ. λδ. Ρω. η. λδ. Αφες αὐτοῖς, διὰ τί γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσιν; οὐκ ἀκούεις Παύλου λέγοντος, Οτι ὁ σατανᾶς δύναται καὶ σχηματίζει ἑαυτὸν εἰς ἀγγέλου φωτός; οὐχ ὁρᾷς ὅλη καὶ μιᾷ τέχνῃ καὶ μιᾷ τινὶ ἀναλήψει τοῖς ἀπιστοτάτοις Ιουδαίοις ἐπεμπε τοὺς ἀποστόλους τὰ μυρία οἰσοντας ἀγαθά, καὶ ταῦτα μέλλοντας μυρία πρὸ αὐτῶν παθεῖν δεινά; ἀλλὰ σὺ μεγάλα ἠδίκησας; καὶ τί τοιοῦτον πέπονθας, οἷ ὁ σὸς δεσπότης, δεσμούμενος, ῥαπιζόμενος, μαστιζόμενος, καὶ διὰ οἰκετῶν ἐμπτυόμενος, θάνατον ὑπομένων, καὶ θάνατον τῶν θανάτων ἀπόρρητον αἰσχρὸν, μιᾶς τὰς μυρίας ἐνεργεσίας; εἰ γὰρ μεγάλα ἠδίκησας, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα εὐεργέτησον, ἵνα καὶ σαυτῷ λαμπροτέραν ποιήσῃς τὴν σεφάνωσιν, καὶ τὸν ἀδελφὸν τῆς ἑκάστης ἀπαλλάξῃς ἀῤῥωστίας. ἐπεὶ καὶ οἱ ἰατροί, ὅταν λοιμώττωσι καὶ ὑγιάζωσι, διὰ τῶν μαγειρίων, τότε μάλιστα αὐτοῦ ἐλεοῦσι καὶ διασκευάζονται πρὸς τὴν σκηνὴν διόρθωσιν, εἰδότες ὅτι τῆς ὑποβολῆς τὸ νόσημα τοῦτο ἐστί. καὶ σὺ τοίνυν τοῦτον διὰ τῶν ὀπτιβολιούντων ἔνεστι γνώμην, καὶ ὅταν χέζῃσο τοῖς ἀδικήσασιν. ἐκεῖνοι γὰρ εἰσὶ μάλιστα οἱ νοσοῦντες καὶ τὴν βίβλον ὑποφαίνοντες [ἅπασαν.] ἀπάλλαξον τοίνυν αὐτοῦ τῆς χαλεπῆς ταύτης ἐπηρείας, καὶ δὸς ἄφεσιν τῇ ὀργῇ, καὶ δαίμονος ἐλευθέρωσον χαλεποῦ, τὸ θυμοῦ. καὶ γὰρ δαιμονῶντας ἐὰν ἴδωμεν, δακρύομεν· καὶ οὐχὶ αὐλοὶ σατυρδαζόμεν δαιμονᾶν. τοῦτο καὶ νῦν ποιῶμεν ἐπὶ τῶν ὀργιζομένων. καὶ γὰρ ἐκείνοις ἐοίκασιν οἱ θυμούμενοι, μᾶλλον δὲ καὶ ἐκείνων εἰσὶν ἀθλιώτεροι, μὴ αἰσθήσεως μεταλαμβάνοντες· διὰ καὶ ἀσύγγνωστος αὐτῶν ἡ ῥᾳθυμία. μὴ τοίνυν ἐπέμβαινε χειμῶνι, ἀλλὰ καὶ ἐλέει. καὶ γὰρ δὴ σχολῆς ἵνα σχολάσωμεν καὶ σκυθρωπάσωμεν καὶ ἐμέσαι ἐπειγόμενον πονηρὸν τοῦτον χυμὸν ἴδωμεν, χεῖρα ὀρέξωμεν καὶ ἀναβαστάζομεν ἀπερεπτόμενον, κἂν ὃ ἰμάτιον μολυνώμεν, οὐκ ἀπιτρεφίμεθα· ἀλλ' ἓν μόνον ζητῶμεν, ὅπως ἐκεῖνον ἀπαλλάξωμεν τῆς χαλεπῆς ταύτης κακοχειρίας. τοῦτο τοίνυν καὶ ὅταν τούτων ποιῶμεν, καὶ ἀναβαστάζωμεν ἐμοιοῦντας καὶ ἀπερεπτόμενοι· μὴ δὴ πρότερον ἀφῶμεν, ἕως ἂν ἅπασαν ἀποθῆται τὴν πικρίαν· καὶ τότε σοι χάρις ἔσεται μεγίστη, ἐπειδὰν παύσηται, ὅτε γνώσεται σαφῶς, ὅσης αὐτὸν ἀπήλλαξας κακοχθείας. καὶ τί λέγω τὴν πρὸς ἐκεῖνον χάριν; ὁ γὰρ Θεὸς σε εὐθέως τεθραυμάτισε καὶ μυρίοις ἀμείψεται καλοῖς, ὅτι σὸν ἀδελφὸν νοσήματος πονηροῦ ἐλυθέρωσας χαλεποῦ· κἀκεῖνος δὲ ὡς δεσπότην μισήσει, διὰ πάντος αἰδούμενός σε τὸν ὀπτεύειν. οὐχ ὁρᾷς τὰς λυθείσας γυναῖκας, πῶς διὰ παντὸς τὰς πρεσβύτας, καὶ οὐκ ἀληθῶς ἐκείνας; μᾶλλον δὲ ἀληθῶς μέν, φέρουσι δὲ γλυκέως, καὶ ζωοθρεψοῦσι ταῖς ὀδυνωμέναις καὶ διακναπομέναις ὑπὸ τῆς ὠδῖνος. ταῦτας καὶ σὺ ζήλωσον, καὶ μὴ γένου σὺ μαλακώτερος γυναικῶν. ἐπειδὰν γὰρ τέκωσιν αἱ γυναῖκες αὗται (γυναικῶν γὰρ εἰσι μικροψυχότεροι) τότε σε ἄνδρα εἴσονται· εἰ δὲ βαρέα τὰ ἐπιτάγματα, σκόπησον ὅτι διὰ τοῦτο προσεγένετο ὁ Χριστὸς, ἵνα ταῦτα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ καταφυτεύσῃ διανοίᾳ, ἵνα καὶ ἐχθροῖς καὶ φίλοις χρησίμως κατασκευάσῃ. διὰ τοῦτο καὶ ἑκατέρων τούτων ὑπομιμνήσθαι κελεύει· τὸν μὲν ἀδελφὸν, ἰδίᾳ αὐτὸν λέγῃ, ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου· τὸν δὲ ἐχθρὸν, ἐπειδὰν νομοθετῇ φιλεῖν

τε

τι ϗ ἔυχεσθαι ὑπερ αὐτῶν. ϗ οὐκ ἀπὸ τοῦ ὑποδείγματος τοῦ χυ̃ τ̃ Θεοῦ σπάγη μόνον εἰς τοῦτο, ἀλλὰ ϗ ἐκ τοῦ ἐναντίου.

46 Ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητέ, φησι, τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ἵνα μισθὸν ἔχητε; οὐχὶ καὶ Εβ.ιβ.δ.
οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ [τοῦτο] ποιοῦσι; Τοῦτο ϗ ὁ Παῦλός φησιν· Οὕτω μέτρεις αἰ-
μάτος αὐτὴ κατέχητε τοὺς τὴν ἀμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι. αἰ μὴ οὖν ταῦτα ποιῆς, μὴ
τοῦ Θεοῦ ἔσηχας· ἂν γ' ἐγκαταλιμπάνῃς αὐτά, μ̃ τῶν τελωνῶν. Εἶδες πῶς οὐ τοσοῦτον τῶν
χ.μόνον, ἁμαρτολῶν τὸ μέγεθος, ὅσον τῶν τροσώπων τὸ διάφορον; μὴ τοίνυν τοῦτο λογιζώμεθα, ὅτι
δυσχερές τὸ ἐπίταγμα, ἀλλὰ ϗ τὸ ἔπαθλον σκοπῶμεν, ϗ λογισώμεθα ἵνος ὅμοιοι γενώμεθα
κατορθώσαντες, τ̃ ἵνος ἴσοι διαμαρτάνοντες. τοιγαροῦν ἀδελφῷ κελεύει καταλλάτ-
εσθαι, ϗ μὴ τρότερον ἀφίστασθαι, ἕως αὐ τ̃ ἔχθραν ἀνέλωμεν· ὅτανγ' οὖν τρὸ τῶν δώρων δια-
γῇ), οὐκ ἐπὶ ταύτῃ τὴν χάριν καταβάλλει τῇ ἀναγκῃ, ἀλλὰ τ̃ πρὸ ἡμῶν ἀπαρτᾶ μόνον, βί-
κολον ϗ ταύτην ποιῶν τ̃ νόμον. ὅτανγ' γὰρ εἴπεν ὅτι ἐδίωξαν τοὺς τροφήτας τοὺς τρὸ ὑμῶν,
ἵνα μὴ δι' ἃ ταῦτα αὐτὰ ἀνδρῶς τρὸς ἀλλοὺς ἔχωσι, κελεύει μὴ μόνον φέρειν ταῦτα τοιοῦντας,
ἀγαπᾶν ϗ ἀγαπᾶν. ὁρᾶς πῶς τροῤῥίζον τὸν θυμὸν ϗ τὴν ἐπιθυμίαν τ̃ τρὸς τὰ σώματα, τ̃
τρὸς τὰ χρήματα, τὴν τρὸς τὴν δόξαν, τ̃ τρὸς τὸν τρόττα βίον διαιρᾷ; τοῦτο γὰρ ἐποίησε
μὲ ἐξ ἀρχῆς, πολλῷ πλέον γ' νῦν. ὁ τε γὰρ πλοῦτος ϗ ὁ τρᾶος ϗ ὁ πενθῶν κενοῖ τ̃ ὀργήν· ὁ τε
λιμὸς ϗ ἐλεήμονα κενοῖ τ̃ τῶν χρημάτων ἐπιθυμίαν· ὁ καθαρὸς τὴν καρδίαν ἀπήλλαχ-
ται ἐπιθυμίας τονηρᾶς· ὁ δεδιωγμένος καὶ φέρων τὰς ὕβρεις ϗ κακῶς ἀκούων πᾶσαν ἀ-
φεῖλε λοιπὸν τὴν τῶν τρόττων τρογμάτων ἐπιφορὰν, τ̃ τύφου τ̃ κενοδοξίας ὅλ' καθα-
ρός. λύσας τοίνυν τῶν δεσμῶν τούτων τὸν ἀκροατὴν ϗ εἰς τοὺς ἀγῶνας ἀλείψας, πάλιν ἑ-
τέρως ἀναπαῦ ταῦτα τὰ πάθη, τ̃ μ̃ πλείονος τῆς ἀκριβείας. ἐξαίφνης γὰρ ἀπὸ τῆς ὀρ-
γῆς ϗ τοῦ τρώτου σκληρὰς τῇ τάθους τούτῳ τὰ νεῦρα, καὶ εἰπών, ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελ-
φῷ [αὐτοῦ,] ϗ ὁ μωρὸν καλῶν, τ̃ ὁ ῥακά, κολαζέσθω· ϗ ὁ τροσφέρων τὸ δῶρον μὴ τρό-
τερον τροσίτω τῇ τραπέζῃ, ἕως αὐ καταλύσῃ τὴν ἔχθραν· ϗ ὁ ἀντίδικον ἔχων, τρὶν ἢ τὸ
δικαστήριον ἰδεῖν, φίλον τοιείτω τ̃ ἐχθρὸν, ὅτι τὴν ὑπεθυμίαν μεταβαίνει πάλιν. ϗ Ἵ φη-
σιν; ὁ ἐμβλέπων ἀκολάστοις ὀφθαλμοῖς, ὡς μοιχὸς ὑμωρείαν· ὁ σκανδαλιζόμενος τ̃ τοῦ
γυναικὸς ἀκολάστου ἢ τ̃ τοῦ ἀνδρός, ἢ τ̃ τοῦ ἄλλου ὁτουοῦν τῶν αὐτῷ τροσηκόντων, ἅτ-
παντας σκληροτέτους τούτους· ὁ νόμῳ γάμου κατέχων γυναῖκα, μηδέτοτε αὐτὴν σκανδαλέτω ϗ
χ.μηδέπω τοὺς ἑτέρους βλεπέτω. δι' ἃ γὰρ τούτων τῆς τονηρᾶς ἐπιθυμίας αἱ ῥίζαι ἀνέλκει. Εἶτα σκ-
τεῦθεν τῶν χρημάτων τ̃ ἔρωτα ἀνασείλλει, κελεύων μήτε ὀμνύναι, μήτε ψεύδεσθαι, μήτε
χ.φιλοῦς αὐτὸν ἀντὶ τοῦ θεοῦ τοῦ χειροτονῆσαι, οὗ ἂν τις εὐδοξότερος τύχῃ· ἀλλὰ ϗ τὸ ἱμάτιον τροσίε-
σθαι ἐᾶν βουλομένῳ, ϗ τ̃ τοῦ σώματος χρῆσιν, ἐκ τολλῆς τροιούσας τ̃ τοῦ χρήματα ἀ-
ναιρῶν τόνον· ϗ τότε μ̃ ταῦτα τρώτα καὶ τ̃ τοικίλων τῶν ὑπαγμάτων τούτων σέφανον
ἐπάγῃ, λέγων· Ὄψεσθε γὰρ τὴν ἐπηρεαζόμενον ὑμᾶς, ἐπ' αὐτῷ ἄνω τῷ ἀκροατῇ τ̃
φιλοσοφίας ἀνάγων [τὸν] κορυφαῖον. ὥσπερ γὰρ τοῦ τρᾶον εἶ μειζον ὁ ῥαπίζεσθαι, ϗ τοῦ
χ.σκιᾶς ἐλεήμονα εἶ ὁ ϗ ὁ ἱμάτιον τροσίεσθαι μ̃ τ̃ χιτωνίσκου, καὶ τ̃ δίκαιον εἶ ὁ καὶ ἀδικούμενον φέρειν, καὶ τοῦ εἰρηνοποιοῦ εἶ τὸ καὶ ῥαπιζόμενον καὶ ἁρπαζόμενον ἕτοιμος· οὕτω ϗ τὸ διώκεσθαι τὸ διωκόμενον ὠφελεῖν. ὁρᾶς πῶς χ̃ μακρὸν εἰς αὐτὰς ἡμᾶς ἀνάγῃ
χ.τῶν ἀρετῶν τὸ οὐρανοῦ τὰς ἀψίδας; ἵνος οὖν ἂν ἐλπίδα ἄξιοι, ὦ τοῖς τ̃ Θεοῦ κελευόμενοι τὸν
ζῆλον ἔχειν, καὶ τάχα μηδὲ τῶν τελωνῶν γενόμενοι ἴσοι; Εἰ γὰρ τὸ φιλεῖν τοὺς φιλοῦντας, τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν καὶ ἐθνικῶν· ὅτανγ μηδὲ τοῦτο τοιῶμεν (οὐ γὰρ τοιοῦμεν αὐτὸ βασκαίνοντες εὐδοκιμοῦσι τοῖς ἀληθοῖς) τοῖον ὑχ ὑτοστησόμεθα δίκιον, ὑτερβαίνειν τοὺς
χ.λία, γραμματᾶς κελευόμενοι, ϗ τῶν ἐθνικῶν ἐσῶτες κατώτεροι; τῶς οὖν ὀψόμεθα βασιλείαν,
χ.ἰδὲ Εἰπέ μοι; τῶς ὑτενεγκόμεθα τῶν ἱερῶν τροθύρων ἐκείνων, τοὺς τῶν τελωνῶν ἀμείνους γενόμενοι;

νόμφοι; τοῦτο γὰρ ἠνίξατο εἰπών· οὐχὶ ἡ ⓐ πελάγη ὃ αὐτὸ ποιοῦσιν; ὁ δὲ μάλιστα θαυμάσας αὐτοῦ τῆς διδασκαλίας ὅστις· ὅτι πάντα χοῦ ἔπαθλα τὰ ἀγώνων ὑδεὶς μὴ πολλῆς τῆς περιουσίας, οἷον καὶ ὁ ⓦ Θεὸν ὁρᾶν, καὶ βασιλείαν οὐρανῶν κληρονομεῖν, καὶ ὁ υἱὸς Θεοῦ κληθῆναι, καὶ τὸ ὁμοίους Θεοῦ, καὶ τὸ ἐλεηθῆναι, καὶ τὸ παῤῥησιάζεσθαι, καὶ τὸ σὺν ἀγγέλοις ἔχειν πολιτεύεσθαι· εἰ δὲ που καὶ λυπηρῶν μνημονεύων ἔδει, ὑφειμένως τοῦτο ποιεῖ. τὸ μὲν γὰρ τῆς γεέννης ὄνομα ἅπαξ εἰρῆσθαι τοσούτοις πέφηκε λόγοις· καὶ ἑτέρωθι δέ φησιν ὑπερεσταλμένως καὶ συστελλόμενος μᾶλλον, ἢ ἀπειλητικώτερον κεχρημένος τῷ λόγῳ, διορθούμενος τὴν ἀκροατὴν λέγων· Οὐχὶ καὶ ⓐ πελάγη τὸ αὐτὸ ποιοῦσι; καὶ, Ἐὰν τὸ ἄλας μωρανθῇ καὶ, Ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. ἔστι δ' ὅπου δὲ τὰ ἀμαρτήματα αὐτὴν καλάσεως Mαρ. θ. γ. Λκκ. ιδ. λδ. Ματθ. ε. ιθ. ὕδησι, τὸ φορτικὸν τῆς καλάσεως τῇ ἀκροατῇ διδοὺς ζωιδέν. ὡς ὅταν λέγῃ· ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· καὶ ὁ ἀπολύων ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι· καὶ τὸ πρᾶγμα οὐκ ἔστι πονηρόν. τοῖς γὰρ νοῦν ἔχουσιν αὐτὴ τοῦ τῆς καλάσεως ὀνόματος ἀρκεῖ καὶ τὸ τῆς ἁμαρτίας μέγεθος εἰς σωφρονισμόν. διὰ δὴ καὶ σκάνδαλον τοὺς ἐθνικοὺς καὶ τοὺς τελώνας εἰς μέσον ἄγει, τῇ ποιότητι τοῦ προσώπου ⓦ μαθητὴν ἐντρέπων. ὃ καὶ ὁ Παῦλος ἐποίει λέγων· α. Θεσσ. δ. ιζ. Μὴ λυπεῖσθε ὡς καὶ ⓐ λοιποὶ ⓐ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα· καὶ πάλιν, καθάπερ καὶ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα τὸν Θεόν. καὶ δεικνὺς ὅτι οὐκ ἐν ἀνθρώπου ἀπαιτῆ, ἀλλὰ μικρῷ πλέον τοῦ εἰωθότος, φησίν· οὐχὶ καὶ ⓐ ἐθνικοὶ τοῦτο ποιοῦσιν; ἀλλ' ὅμως οὐκ ἴσασιν οὐκοῦν τὸν λόγον· ἀλλ' εἰς τὰ ἔπαθλα αὐτὸν καλαλύει καὶ τὰ χρήσιμα ἐλπίδας, λέγων·

ΗΘΙΚΟΝ 48 Γίνεσθε οὖν τέλειοι, ὡς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. Καὶ πολὺ τὸ τῶν οὐρανῶν ὄνομα ἀφανείρει πάντα χοῦ, καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου τὰ φρονήματα αὐτῶν διεστείρων. τίνος γὰρ ἀνθρώπου ἀνεκτὸν ἦν παχύτερον πως ἔχειν διανοήματα. Ἀπόντα οὖν ἐννοοῦντες τὰ εἰρημένα, πολλῷ καὶ τοὺς οὐκ ἐχθροὺς ὑπερβαλλόμεθα τῷ ἀγάπῃ· καὶ ὃ καταγέλαστον ἐκεῖνο ἔθος ἐκβάλωμεν, ὅπερ πολλοὶ τῶν ἀλογωτέρων ὑπομιμούμενοι, ἀναμιμνήσκοντες οὐκ ἀπόντων ἀφῆτας ἀφιστεῖν, οἱ μὲν ἔχει πολλὴν μανίαν, μὴ ζηλοῦντες, οἱ δὲ ὅσι καταγέλαστοι, τί τὸ διώκοντες. ἵνος οὖν ἕνεκεν ὁ ἀφιεὶς αὐτὸν ἀφίησι; ὅπου ὅτο ἀμαρτάνει, φησίν. οὐκοῦν διὰ αὐτὸ τοῦτο μάλιστα ὑπομνῆσαι δεῖ, ἵνα σὺ λάβῃς ⓦ σέφανον. ὦ, φησίν· ὅπου τοῦτο ἐσκοτώδακε. καὶ τί τοιούτης τῆς ἀγωνίας χεῖρον γένοιτ' ἄν; ὅπου γὰρ ὅτο ἐσκοτώδακε, φησί, μανθάνει μοι γένεσθαι ἀφιέναι, οὐ βούλομαι ὑπολαβέσθαι τῆς ὑποθέσεως ταύτης. ἀλλὰ μὴ οὖν οὐκ ἐᾷνός σε ἀφιστίπη ἀφίεναι, οὐδὲν σοι ἧττον πλέον καὶ ἀφιστιπόντι· ἐὰν δὲ σὺ ἀφίεναι ὑπομνήσῃς τῇ ἀφιόντι, ἐπεσκυβάλωσε τὸ τύφον ἐκείνου, καὶ σαυτὸν ἀπὸ τῆς ὑπονοίας αὐτὸ τὸ καρπὸν ἐρύσασθαι. πῶς οὖν οὐκ ἐκάτερος οὐσίας τοσαῦτα μηχανᾶται καρποῦσθαι ἀπὸ φιλῶν ῥημάτων, ἀφελοῦσαι ὁ κέρδος, καὶ καταγινώσκουσαν αὐτοῦ, τοῖς αὐλοῖς ἀφιπίπτειν; εἰ γὰρ δεῖ τοῦτο αὐτὸν αἰτιᾶ, ὅπου ἀφίεναι τὸν πρὸ ἑτέρου ἀφιόντα, ἵνος ἔσχεν ζηλοῦς ὅταν ἐγκαλεῖς, καὶ ὅταν ἔφης εἶ πιστεῦσαι, τοῦτο ὡς ἀγαθὸν μιμεῖσθαι ἐσκοτώδακας; ὁρᾶς πῶς οὐδὲν δυσθεράπευτον χαλεπὸν συζῶντος δυσκοτότερον; διὰ ταῦτα καλῶ, φύγωμεν ὅ πιστεῦσαι τοῦτο ἔθος καὶ καταγέλαστον. καὶ γὰρ μυρίας δυέτρεψε φιλίας ὁ νόσημα τοῦτο, καὶ πολλὰς ἔχθρας εἰργάσατο. διὰ δὴ τοῦτο φανερῶμεν αὐτὸν ἡμεῖς. ⓐ γὰρ ῥαπίζεσθαι καὶ ἀγαπᾶσθαι καὶ γυμνοῦσθαι πρὸ ἐχθρῶν κεκλυσμένοι, καὶ φέρειν, ποίας ἂν εἰκότως συγγνώμης ἀξιοι, ὃν παῤῥησιάζεται φιλῆ τοσαύτην ὑπιδεικνύμενοι φιλοσοφίαν; ἀλλὰ καταφρονούμεθα, φησί, καὶ ματαιούμεθα, ὅταν αὐτῷ χαριζώμεθα τοῦτο. καὶ ἵνα μὴ καταφρονήσῃ αὐθέντης, παρασκευάζει Θεῷ; καὶ ἵνα μὴ καταφρονήσῃ σου ὁ μυριόμβιος ὁμόδουλος, καταφρονεῖς τὸν δεσπότην, ὃς τοσαῦτά σε ὑπερβάλλοντος; εἰ γὰρ ἄτοπον τὸ καταφρονεῖν σου ⓦ ὁμότιμον, πολλῷ μᾶλλον τὸ σε καταφρονεῖν τὸν σε πεποιηκότος Θεοῦ. μὴ οὖν τοῦτο καὶ ἐκεῖνο σκόπει, ὅτι ὅταν σε καταφρονήσῃ, τότε σοι μείζονος μισθοῦ ἔσται παρέξενος.

ἀφ'

χ. τ' αὐτῶ νόμω μαθητας. Δεῖ γὰρ τ' Θεὸν ζωῦτα ὑποφαίνειν, ὅπῃ τ' τῶ αὐτῶ νόμων ἤκουσας. τοῦτο γ' ποίας οὐκ ἀν' εἴη ἡμῖν ἀνατάξιον; πόσων Δεσποτῶν; ἐμοὶ γοῦν τὸ ὑβρίζεσθαι καὶ καταφρονεῖσθαι δεῖ τ' Θεὸν, ἢ ἡμᾶς παρὰ βασιλέων ἀπόντων. οὐδὲν γὰρ, οὐδὲν τῆς δόξης ζωῦτης ἴσον. ζωῦτω τοίνυν διώκωμεν ὅπως, ὡς αὐτὸς ἐκέλευσε, καὶ τῶν ἀνθρώπων μηδένα ποιούμενοι λόγον, ἀλλὰ τὴν ἀκριβῆ φιλοσοφίαν ἐπιδεικνύμενοι δεῖ πόντων *, ὅτω καὶ ἑαυτῶν βίον οἰκονομῶμεν. καὶ γὰρ τῶν ὀφιαίων καὶ τῶν ἐκείνε τερφαίων ἀντεύθεν ἤδη καρπωσόμεθα καὶ ἀγαθὰ, ὡς ἄγγελοι μὴ τῶν ἀνθρώπων βαδίζοντες, ὡς αἱ τῶν ἀγγέλων δυνάμεις ἐν τῇ γῇ περιπολεύοντες, καὶ πάσης μὲν ὑπερυμίας, πάσης δ' ἐκτὸς μένοντες ζαφορᾶς· καὶ μὴ τούτων δ' πόντων, καὶ ζὰ ἐπόρρητα ἀπολαμβάνομεν ἀγαθά· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρχειν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τῦ Κυρίυ ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος καὶ ἡ προσκύνησις ζὺν τῶ ἀναρχω πατρὶ καὶ τῶ ἁγίω καὶ ἀγαθῶ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ὑπερυμίας. χ. ἀνθρωπίνων. χ. φιλανθρωπίας.

Ομιλ. ιθ. ΠΡΟΣΕΧΕΤΕ ΤΗΝ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗΝ ΥΜΩΝ μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς. κεφ. ς.

ΟΤυραννικώτερον πόντων λοιπὸν ὀξυείζει πάθος, τὴν λύσσαν καὶ τὴν μανίαν τὴν περὶ τὴν κενὴν δόξαν ἐπιπομένην τοῖς καταρθοῦσιν. ὀξὺ δρόμος μὲν γὰρ οὐδὲν πρὸ αὐτῦ διελέχθη. ἐπὶ γὰρ ἐλεημοσύνης, πρὶν ἢ πεῖσαι ποιεῖν ἢ τῶν δεόντων, πρὸ τῦ πῶς δεῖ ποιεῖν αὐτὰ καὶ μετέπειτα διδάσκει. ὅπῃ γ' οὖν ἤρξατο εἰς φιλοσοφίαν, τότε λοιπὸν καὶ τὴν πρυφιαμένην αὐτῇ καθαρὰ λυμένην. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς πέκτεται τοῦτο τὸ νόσημα, ἀλλ' ὅταν πολλὰ κατορθώσωμεν τῶν ὀπταπομένων. ἔδει τοίνυν πρότερον φυτεῦσαι τὴν ἀρετὴν, καὶ τότε ὀπωρεάζειν αὐτῆς τὸν καρπὸν ἀνελεῖν πάθος. ἔστι δ' ὅρος πόθεν ἄρξεται. ἀπὸ νηστείας καὶ ψυχῆς καὶ ἐλεημοσύνης. τούτοις γὰρ μάλιστα ἐμφιλοχωρεῖ ἕκαστος τοῖς κατορθώμασιν. ὁ γοῦν Φαρισαῖος ἐντεῦθεν ἐφυσᾶτο, λέγων· Νηστεύω δὶς τῆς ἑβδομάδος, ἀποδεκατῶ μὲν τὰ ὑπάρχοντα· ἐν αὐτῇ γ' ἐκενοδόξει τῇ ψυχῇ, πρὸς ὀπτάδειξιν αὐτὴν ποιούμενος. ὅπῃ γὰρ οὐδεὶς ἄλλος πρὸ ἐμοῦ, παρὰ τελώνη ἐνεδείκνυτο, λέγων· οὐκ εἰμὶ ὡς οὗτος ὁ λοιπὸν τῶν ἀνθρώπων, οὐδὲ ὡς οὗτος ὁ τελώνης. καὶ σκέπει πῶς ἤρξατο, ὡς πρὸ ἐμοῦ ἀνείου ἐνὸς δυσφορωτάτυ ὄχλου ἐκλεγόμενος, καὶ δεινοῦ κλέψαι τὴν μὴ σφόδρα ἐγκρατεύεσθαι. προσέχετε γάρ, φησι, τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν. ὅτω καὶ ὁ Παῦλος λέγει Φιλιππησίοις· Βλέπετε τοὺς κύνας. καὶ γὰρ λαθρα ἐπεισέρχεται τὸ ἀνείον, καὶ πόντα σκοτεινὰ ἀνοφητὶ, καὶ δύεπαγθήτως σκοτόρει τὰ ἔνδον ἀπόντα. ἐπεὶ οὖν πολὺ πρὸ τῆς ἐλεημοσύνης ἐποίησαν λόγον, καὶ τῦ Θεὸν εἰς μέσον ἤγαγε, τὸν δυνατέλλοντα τὸν ἥλιον ὅτι ποιηρὸς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ πόντα ζάθεν προσέτεψεν εἰς τοῦτο, καὶ κομᾶν ἔπεισε τὴν θαλασσίαν τῆς χορηγίας, αἰωρῦ λοιπὸν καὶ τὰ σκοτεινὰ τῆ καλῆ ζωύτη ἐλαίᾳ πόντα. διὸ φησι, προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων. σκεύη γὰρ ἡ ἔμπροσθεν εἰρημένη, ἅ Θεοῦ ὄντα ἐλεημοσύνη. καὶ εἰπὼν, μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἐπήγαγε, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς. καὶ δοκεῖ μὲν προσέχειν εἰρῆσθαι τὸ αὐτὸ· δύο δέ τις ἀκριβῶς προσέχῃ, οὐκ ἔστι τὸ αὐτὸ, ἀλλ' ἕτερον ὄν, καὶ ἕτερον σκότος, καὶ πολλὴν ἔχει τὴν ἀσφάλειαν καὶ ἄφατον τὴν κηδεμονίαν ἐκ τῦ Φειδῶ. ἔστι γὰρ ἡ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων ποιοῦντα, μὴ πρὸς τὸ θεαθῆναι ποιεῖν καὶ μὴ ποιοῦντα [πάλιν] ἔμπροσθεν, πρὸς τὸ θεαθῆναι ποιεῖν. διόπερ οὐκ ἁπλῶς τὸ γινόμενον, ἀλλὰ τὴν γνώμην κολάζει καὶ τεφροῖ. εἰ γὰρ μὴ αὕτη ἡ ἀκρίβεια περισκέμμένη ἦν, πολλοὺς ἂν τοῦτο ὀκνηροτέρους ἐποίησε πρὸς τὴν τῆς ἐλεημοσύνης δόσιν, διὰ τὸ μὴ πόντα χορ-

χ. κενοδοξίαν

Λκκ. ιη. ιβ.

φιλιπ. γ. β.

χ. λύπην

χ. σκοτόμην

πόντα χοῦ πόντος δυνατὸν εἶ) λανθανόντως ποιῆν. ἀλλὰ τοῦτο ἀπολύων σε τῆς ἀνάγκης ταύτης, οὐ τῷ τέλει τοῦ πράγματος, ἀλλὰ τῇ προαιρέσει τοῦ ποιοῦντος καὶ τῷ ζημίῳ καὶ τῷ μισθὸν οὐκ ἔχει. ἵνα γὰρ μὴ λέγῃς, τί γὰρ ἐγὼ πάθω, ἂν ἕτερος ἴδῃ; οὐ τοῦτο ζητῶ, φησιν, ἀλλὰ τὴν ἀρχὴν αὐτὴν ἐκκόψαι τοῦ ζήλου, καὶ τὸν ἕτερον τοῦ γινομένου. τὸν γὰρ ψυχὴν ἁπλώσαι βούλεται, καὶ πάντας ἀπαλλάξαι νοσήματος. ἀπαγορεύσας τοίνυν τὸ πρὸς ἐπίδειξιν ποιῆν, καὶ τὸν ἐκ τούτου ζημίαν διδάξας, τὸ μάτην καὶ εἰκῆ τοῦτο ποιῆν, πάλιν αὐτὴν ἐγκείρει τὰ φορτήματα, τοῦ παρεῖναι ἀναμνήσας καὶ τοῦ ἄρχοντος, ἵνα μὴ τῇ ζημίᾳ μόνῃ καθάψηται, ἀλλὰ καὶ τῇ μνήμῃ τοῦ γαμψωνύχου σκιρτήσῃ. χ. νοήματα

Οὐκ ἔχετε γὰρ μισθόν, φησί, παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν οὐρανοῖς. Καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἔστι, ἀλλὰ καὶ περαιτέρω πρόεισι, καὶ δι' ἑτέρων πολλῶν τὸν ἀπόρρητον ἐργάζόμενος. ὥσπερ γὰρ αὐστηρότερον τελώνας καὶ ἐθνικοὺς τέθεικε, τῇ ποιότητι τοῦ προσώπου καταιχμάζων τοὺς μιμουμένους, οὕτω καὶ ἐνταῦθα τοὺς ὑποκριτάς.

2 Οταν οὖν ποιῇς, φησίν, ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταί. Οὐχ ὅτι σάλπιγξας εἶχον ἐκεῖνοι, τοῦτο λέγει, ἀλλὰ τὸν πολλὸν αὐτῶν ἐπιδείξασθαι βούλεται μωρίαν, τῇ λέξει τῆς μεταφορᾶς ταύτης κωμῳδῶν καὶ σκώπτων αὐτούς. καὶ καλῶς ὑποκριτὰς εἶπε. τὸ μὲν γὰρ προσωπεῖον, ἐλεημοσύνης ἐστί· ἡ δὲ διάνοια, ὠμότητος καὶ ἀπανθρωπίας. οὐ γὰρ δι' ἃ μὲν πλησίον ἐλεᾶν ποιοῦσιν, ἀλλὰ διὰ δόξης ἀπολαύειν αὐτῆς· ὅπερ ἐκάστης ἐστὶν ὠμότητος, ἑτέρᾳ λημῷ διαφθειρομένου φιλοτιμίαν ζητῆσαι, καὶ μὴ λύειν τὸν συμφορῶν. οὐκ ἄρα τὸ δοῦναι ἐλεημοσύνη, ἀλλὰ τὸ, ὡς χρή, δοῦναι ἐστὶ τὸ ζητούμενον, καὶ διὰ τοῦτο δοῦναι. κωμῳδήσας τοίνυν αὐτῶν ἱκανῶς, καὶ καθάπαξ μυθος αὐτῶν, ὡς καὶ αἰχμὴν θεῖναι πρὸς ἀκροατὴν, διορθοῦται πάλιν τὸν τὰ τοιαῦτα νοσοῦσαν γνώμην, καὶ εἰπὼν πῶς δεῖ μὴ ποιῆν, διέκρουσι πάλιν πῶς δεῖ ποιῆν. πῶς οὖν δεῖ ποιεῖν; χ. ὑπαὶ χ. αἰχμ

3 Μὴ γνώτω, φησὶν, ἡ ἀριστερά σου, ἵνα ποιῇ ἡ δεξιά σου. Πάλιν τὸ ταῦτα δι' ἡμέρας αἰνίττεται), ἀλλ' ὑπερβολικῶς αὐτὸ τέθεικεν. Εἰ γὰρ οἷόν τε ἦν, φησι, καὶ σεαυτὸν ἀγνοῆσαι, πρὸς ἀπόδασιν ἔστω σοι τοῦτο, καὶ μὴ ταῖς δοκούσαις χερσὶ λανθάνειν· οὐχ ὡς λυπές φασιν, ὅτι τοὺς σκαιοὺς δεῖ κρύπτειν ἀνθρώπους. πόθεν γὰρ τοῦτο λανθάνειν ἐκέλευσεν. Εἶτα καὶ ὁ μισθὸς σαφήσων ὅσος. ὅπερ γὰρ εἶπε τὸν ἐκεῖθεν κόλασιν, δείκνυσι καὶ τὸν ἀντοῦθεν ἡμῖν, ἐκατέρωθεν αὐτοὺς ὠθῶν καὶ εἰς ὑψηλὰ ἄγων διδάγματα. καὶ γὰρ πείθει εἰδέναι, ὅτι πάντα χοῦ πρέσειν ὁ Θεὸς, καὶ ὅτι οὐ μέτρει τοῦ παρόντος βίου ἔσχε τὰ ἡμέτερα, ἀλλὰ καὶ φοβερώτερον ἡμᾶς ἀντοῦθεν ἐκδέξεται δικαστήριον, καὶ αἰτῶν πεπραγμένων βδύσσας ἀπόρρητον καὶ ἄμικτον καὶ κόλασιν, καὶ ὅτι θεῖον, ὃ μακρὸν, ὃ μέγα ἡμῖν ποιῆσαι λήσεται, κἂν δόξῃ τοῦ ἀνθρώπους λανθάνειν. ταῦτα γὰρ ἄπαντα ἠνίξατο εἰπών, χ. ἐπαὶ χ. αἰγμ

4 Ο πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ· Μέγα καὶ σεμνὸν αὐτῷ καθίζων θέαζον, καὶ ὅπερ ὀπτῶμεν, τοῦτο μὴ πολλῆς αὐτῷ διδοὺς τῆς προσουσίας. τί γὰρ βούλει, φησίν; ἐκεῖ θεατὰς ἔχειν τῶν γινομένων ἵνα; ἰδοὺ τοίνυν ἔχεις, οὐχὶ ἀγγέλους· ἀλλὰ τὸν ὅλων Θεόν. Εἰ δὲ καὶ ἀνθρώπους ἐπιθυμεῖς ἔχειν θεωροὺς, οὐδὲ ταύτης σε ἀποστερῶ τῆς ὀπτῶμεν χορῷ τῶν προσόντων, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον πλείονός σοι αὐτὸ προσέχει τῆς ὑποκρίσεως. νῦν μὲν γὰρ ἀνθρώπους ἐπιδείξῃ, δέκα ἢ εἴκοσιν, ἢ καὶ ἑκατὸν ἀνθρώπους ὀπτῶμεν δυνήσῃ μόνους· ἀνθρώπους δὲ ἅπαντας ἡμῖν λανθάνῃ, τότε σε αὐτὸς ὁ Θεὸς ἀνακηρύξει, τῆς οἰκουμένης πάσης οὔσης ἀπάσης. ὥστε μάλιστα, εἰ βούλει ἀνθρώπους ἰδεῖν σε τὰ κατορθώματα, κρύπτον αὐτὰ νῦν, ἵνα μᾶλλον πλείονες ὑμῖν τότε αὐτὰ πάντες θεάσωνται, τοῦ Θεοῦ φανερὰ ποιοῦντος καὶ ἐπαίροντος καὶ πᾶσιν ἀνακηρύττοντος. νῦν χ. ἐχεις χ. ἀπὶ χ. ἀπὶ χ. ἐ

μ

μὴ γάρ σε κὴ καταγνώσονται ⓐ ὁρῶντες, ὡς κενοδόξως τεφανούμενον ἢ ἰδόντες, οὐ μόνον δὲ καταγνώσονται, ἀλλὰ κὴ γαυριάσουσι ἢ ἅπαντες. ὅταν οὖν κὴ μισθὸν ᾖ λαβῇς, κὴ γαῦμα καρπώσασθαι μεῖζον, ὀλίγην ἀναμείναντα χρόνον, ἐννόησον ἡλίκης ἀνοίας ἐστὶν ἀμφοτέρων ἐκπεσεῖν τούτων, κὴ τοῦ θεοῦ ⓦ μισθὸν αἰτοῦντας, καὶ τὸ θεοῦ ὁρῶντος, τοὺς ἀνθρώπους καλῶς τοῦς τὴ ὑπόδειξιν τῶν γινομένων. εἰ γὰρ ὑποδείκνυσθαι δεῖ, ᾧ πατρὶ τοσοῦτον ὑποδείκνυσθαι χρή· καὶ μάλιστα, ὅταν καὶ τὸ τεφανῶσαι κὴ τὸ ζημιῶσαι κύριος ὁ πατὴρ ᾖ. καίτοι εἰ καὶ ζημία μὴ ἦν, οὐκ ἔδει τὸ θέατρον τοῦτο ἀφιέντας, ἀνταλλάξασθαι τῶν ἀνθρώπων, ⓦ τῆς δόξης ὑποδυομένους. ὡς γὰρ ὕπνος ἄθλιος, ὡς τὸ βασιλέως ἀσεύδοντος ὑπὸ τῶν θεραπόντων κὴ τῶν τοσούτων κακῶν ἐλθεῖν, οὕτω μὴ ἀφιέναι, ἀπὸ δὲ τῶν πονηρῶν κὴ τῶν τοσούτων καθίζειν αὐτὸ τὸ θέατρον; Ἀλλὰ δὴ τοῦτο, οὐχὶ μόνον οὐκ ὑποδείκνυσθαι κελεύει, ἀλλὰ κὴ ἀσυσδάζειν παραινεῖ. τοῦτο γάρ ἐστιν ἴσον, μὴ ἀσυσδάσαι φθονοῦσαι, κὴ ἀσυσδάσαι λαθεῖν.

5 Καὶ ὅταν προσεύχηθε, φησίν, οὐκ ἔσεσθε ὥσπερ ⓐ ὑποκριταί· ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς κὴ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἑστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως ὀφθῶσι τοῖς ἀνθρώποις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, * ἀπέχουσι ⓦ μισθὸν αὐτῶν.

6 Σὺ δέ, ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου, προσεύξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ.

Πάλιν κὴ τούτους ὑποκρίσεως καλῇ· ἐπὶ μάλα εἰκότως, ὅτι θεῷ προσαναπαυόμενοι προσεύχεσθαι, ἀνθρώποις προσέχουσιν, οὐχ ἑαυτῶν προσεχέλυθοι ὄγκον, ἀλλ' ἀνθρώπων καταγελάστων. ὁ γὰρ μέλλων ἱκετεύειν, ἅπαντας ἀφεὶς, πρὸς ἑαυτὸν μόνον ὁρᾷ ⓦ κύριον ὄντα δοῦναι τὴν αἴτησιν. ἂν δὲ τοῦτον ἀφεὶς, προσέρχῃ πλανώμενος ἐπὶ πάντα χῦ προσφέρων τοὺς ὀφθαλμούς, κενῆς ἀπελεύσῃ χερσί. τοῦτο γὰρ αὐτὸς ἐβούλήθης. διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ὅτι οὐ λήψονται μισθὸν ⓐ τοιοῦτοι, ἀλλ' ὅτι ἀπέχουσι· τουτέστιν, ὅτι λήψονται μέν, παρ' ὧν ᾖ ὑποδυμοῦσιν αὐτοί. οὐ γὰρ ὁ θεὸς τοῦτο βούλεται, ἀλλ' αὐτὸς μὲν τὴν παρ' ἑαυτῷ παρέχειν ἤθελεν ἀμοιβὴν· ἐκεῖνοι ᾖ τὴν παρὰ τῶν ἀνθρώπων ζητοῦντες, οὐκέτ' ἂν εἶεν δίκαιοι λαβεῖν παρ' ἐκείνου, οἷ οὐδὲν πεποίηκασι. σὺ δέ μοι σκόπει τοῦ θεοῦ τὴν φιλανθρωπίαν, ὅταν ᾖ, ὑπὲρ ὧν "αἰτῆται παρ' ἡμῶν ἀγαθῶν, ἐπαγγέλληται μισθὸν παρέξειν. Ἀφαιρῶν τοίνυν τοὺς προσπόντας ἐκ προφάσεως χρωμένους, καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου, καὶ ἀπὸ τῆς διαθέσεως, καὶ δείξας σφόδρα καταγελάστους ὄντας, εἰσάγει τὸ ἄριστον τῆς προσευχῆς τρόπον, καὶ πάλιν τὸν μισθὸν δίδωσιν, εἰπών· Εἰσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου. Τί οὖν; ἐν ἐκκλησίᾳ, φησίν, οὐ δεῖ προσεύχεσθαι; καὶ σφόδρα μὲν οὖν, ἀλλὰ μετὰ γνώμης τοιαύτης. πάντα χρῶν γὰρ ὁ θεὸς τὸν σκοπὸν ζητεῖ τῶν γινομένων· ἐπεὶ, κἂν εἰς τὸ ταμιεῖον εἰσέλθῃς, καὶ ἀποκλείσας προσὸς ὑποδειξιν αὐτῷ ἐργάσῃ, οὐδέν σοι τῶν θυρῶν ὄφελος. ὅθεν δείκνυσιν κὴ σταθμὸν πῶς ἀκριβῆ τὸν διορισμὸν τέθεικεν, εἰπών, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις. ὥστε, κἂν ταῖς θύραις ἀποκλείσῃς, τοῦτο προσὸς τῆς τῶν θυρῶν ἀποκλείσεως κατορθῶσαί σε βούλεται, καὶ ταῖς τῆς διανοίας ἀποκλείειν θύρας. κενοδοξίας γὰρ πάντα χῦ ἀπηλλάχθαι καλὸν, μάλιστα ᾖ ἐν εὐχῇ. Εἰ γὰρ καὶ τοῦτο χωρὶς πλανώμενα κὴ προφερόμενα, ἂν καὶ ταύτῃ εἰσερχόμενα τὴν νόσον ἔχοντες, πότε ἀκουσόμεθα τῶν πρὸς ἡμᾶς λεγομένων; Εἰ ᾖ ἡμεῖς ⓐ δεόμενοι κὴ προσκαλούμενοι οὐκ ἀκούομεν, πῶς τὸν θεὸν ἀξιοῦμεν ἀκούειν; ἀλλ' ὅμως εἰσί τινες, ⓐ μετὰ ταῦτα κὴ τοσαῦτα προσαγέλματα ὕπνου ἀφημονοῦντες ἐν [τῇ] εὐχῇ, ὡς κὴ τοῦ σώματος κρυπτομένου διὰ τῆς φωνῆς πᾶσι καταδήλους ἑαυτοὺς ποιῆν, συρφετωδῶς βοῶντες, κὴ τῷ σχήματι καὶ τῇ φωνῇ καταγελάστους ποιοῦντες ἑαυτούς. οὐχ ὁρᾷς ὅτι κὴ ἐν ἀγορᾷ, μὴ μετὰ ταῦτα προσελθῇ τις ποιῶν κὴ μετὰ βοῆς ἱκετεύων," σοβήσει τὸν ἱκετεύοντα· μὴ ᾖ ἡσυχῇ κὴ μετὰ προσεύχοντος σχήματος, τότε ὅτι πᾶσαν μᾶλλον ⓦ δυνάμενον δοῦναι τὴν χάριν; μὴ τοίνυν τῷ σχήματι

σήματι τῦ σώματος, μηδὲ τῇ κεφωνῇ τῆς φωνῆς, ἀλλὰ τῇ προθυμίᾳ τῆς γνώμης ταῖς εὐχαῖς ποιώμεθα, μήτε μετὰ φόφου ἢ ἠχῆς ἢ πρὸς ἐπίδειξιν, ὡς ἢ τὰς πλησίον" ἐκκρούειν, ἀλλὰ μετὰ ἐπιεικείας πάσης ἢ τῆς πρὸ ἀφάνοιαν ζωτελοῦς δακρύων τῶν ἔνδοθεν. ἀλλ' ἀληθεῖς τὴν ψυχὴν, ἢ οὐκ ἀν δύναιο μὴ βοᾶν; ἐ μὴν τῦ σφόδρα ἀληθῶτός ἐστι, ὃ οὕτως βύχεται ἢ προσκαλεῖ ὥσπερ εἶπον· ἐπεὶ ἢ Μωϋσῆς ἡλγε, ἐ ὅτως ἠυχετο, καὶ ἠκούετο. Ἐξ. ιδ. ιε. α. Βασ. α. Γεν. δ. ια. Ἰωὴλ ς. ιγ. Ἀφ' τοῦτο ἢ ἔλεγε πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός· Τί βοᾷς πρὸς μέ; καὶ ἡ Ἄννα ἡ πάλιν, τῆς φωνῆς αὐτῆς οὐκ ἀκουομένης, πάντα ἐδύνατο ὅσα ἠθέλησεν, ὅπερ ἡ καρδία αὐτῆς ἐβόα. ὁ δὲ Ἄβελ ἀχὶ σιγῶν, ἀλλὰ ἢ πλουτῶν ἠυχετο, ἢ ὃ αἷμα αὐτῦ σάλπιγγος λαμπροτέραν ἠφίει φωνήν. φέναξον οὖν καὶ σὺ οὕτως ὡς ὁ ἄγιος ἐκεῖνος· οὐ κωλύω· Διάῤῥηξον, ὡς ὁ προφήτης ἐκέλευσε, τὴν καρδίαν σου, ἢ μὴ τὰ ἱμάτια σου. ἐκ βαθέων κάλεσον Ⓦ Θεόν. Ψαλμ. ρκθ. α. Ἐκ βαθέων γάρ, φησιν, ἐκέκραξά σοι, Κύριε. κάπτωγεν ἀπὸ τῆς καρδίας σου ἔλκυσον φωνήν, μυσήριον ποίησον σου τὴν εὐχήν. ὐχ ὁρᾷς ὅτι ἢ ἐν τοῖς βασιλείοις θορύβος ἐκπεπόδωκε πάντας, ἢ πολλὴ πάντα χόρτον ἡ σιγή; καὶ σὺ οὖν ὡς ἐν βασιλεία ἐποίησον, οὐ τὰ ἐν τῇ γῇ, ἀλλὰ τὰ πολλῷ φερωτέρα τούτων, τὰ ἐν τοῖς ὐρανοῖς, πολλὴν ἐπιδείκνυσο τὴν εὐχημοσύνην. ἢ γὰρ ἐ ἀγγέλων ἐστὶ συγχορδία, ἢ ἀρχαγγέλων "κοινωνός, ἢ" μετὰ τῶν σεραφὶμ ᾄδεις. πάντες ἴσμεν ὅτι Ⓦ δῆμοι πολλὴν ἐπιδείκνυνται τὴν εὐταξίαν, μετὰ πολλῆς τῆς φειδοῦς τὸ μυστικὸν ἐκεῖνο μέλος ἢ ὑμνοῦσι ἀδοντες τῷ βασιλεῖ τῶν ὅλων Θεῷ. τούτοις τοίνυν ἐγκαταμίξον σαυτὸν εὐχόμενος, ἢ Ⓦ μυστικὸν αὐτῶν ζηλωσον χόσμον. ὀρθὴ γὰρ δὺ θεσπίοις εὐχὴ, ἀλλὰ τῷ Θεῷ τῷ πάντα χοῦ πρόντι, τῷ ἢ τοῖς τῆς φωνῆς ἀκούοντι, τῷ τὰ ἀπόῤῥητα τῆς ψυχῆς ἐπιστάμενῳ. αὕτη οὕτως εὐχὴ, πολλὴν ἀπολήψῃ Ⓦ μισθόν.

Ο πατὴρ γάρ σου, φησιν, ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν Ⓒ φανερῷ.

Οὐκ εἶπε, χρεωστεῖταί σοι, ἀλλ' ἀποδώσει ζι. ἐ γὰρ χρεώστιον ἑαυτὸν σοι κατέστησε, καὶ μεγάλη σε ἢ ὀφειλὴν ἐπήμησε ὑμῖν. ὅπερ γὰρ αὐτός ἐστιν ἀόρατος, ἢ τὴν εὐχήν σου ζητεῖ αὐτὴν εἰ βούλεται. εἶπα λέγω ἢ τὰ ῥήματα αὐτὰ τῆς εὐχῆς.

7 προσευχόμενοι γάρ, φησι, μὴ βαττολογῆτε, ὥσπερ Ⓒ ἐθνικοὶ ποιοῦσιν.

Οτε μὲν γὰρ περὶ τ' ἐλεημοζώνης διελέγετο, τὴν ἀπὸ τῆς κενοδοξίας λύμην ἀπέτεμνε μόνον, ἢ ὀρθὴν πλέον προσέθηκεν, ὀρθὴ εἶπε πόθεν ἐλεημοσύνην δεῖ ποιεῖν, οἷ ἀπὸ δικαίων πόνων, ἀλλὰ μὴ ἐξ ἁρπαγῆς, μηδὲ ἀπὸ πλεονεξίας· ἢ γὰρ σφόδρα ἰῶ ὠμολογημένον πᾶσι. ἢ ἀμώτερόν γ' τῦτο προδιεκάθαρεν, ὅτι ὀρθὸν πειθοῖ καὶ διψῶντας τὴν δικαιοσύνην ἐμακάρισεν. ὅπερ γ' τῆς ψυχῆς ἢ ἕτερόν τι προσίθησι πλέον, ὃ μὴ βαττολογεῖν. ἢ ὥσπερ ἐκεῖ ὀρθὸν ὑποκρίσεως, ὅτως ἐνταῦθα ὀρθὸν ἐθνικοῖς κωμῳδεῖ, πάντα χοῦ τῇ τῶν προσώπων βύτελείᾳ μάλιστα ἐντρέπων Ⓦ ἀκροώμενον. ὅπερ γὰρ ὡς τὰ πολλὰ τῦτο μάλιστα δάκρει καὶ καθάπτεται, ὃ δοκεῖν ἀπειρημένοις δὺ θεσπίοις ὄχλοις ἀγωνίζεσθαι, ὀρθὸν αὐτὸν ἀποτρέπει, βαττολογίαν ὀνομάζων τὴν φλυαρίαν λέγων· οἷ ὅταν τὰ μὴ προσήκοντα αἰτῶμεν παρὰ τῦ Θεοῦ, δυναστείας καὶ δόξας, ἢ ὃ τῶν ἐχθρῶν περιτρέπεσθαι, ἢ χρημάτων περιουσίας, ἢ ἁπλῶς τὰ μηδὲν ἡμῖν ζητοφέροντα. οἶδε γάρ, φησιν, ὧν χρείαν ἔχετε. μετὰ τ' τοῦτον δοκεῖ μοι κελεύειν ὀρθῶς μηδὲ μακρὰς ποιεῖσθαι τὰς εὐχάς· μακρὰς γ' ἢ χὶ τὴν χρόνῳ, ἀλλὰ τὴν πλήθει ἢ μήκει τῶν λεγομένων. παραμυθεῖται γὰρ χρὴ τὰ αὐτὰ αἰτοῦντας. Ρω. ιϛ. ιϛ. Τῇ γὰρ εὐχῇ, φησι, προσκαρτεροῦντες. ἢ αὐτὸς γ' ὅταν τῦ παραδείγματος ἐκείνου τῦ κριτὴ τοῦ χήρα, ἢ τὸν ἀνελεῆ ἢ ὠμὸν ἐπέκαμψεν ἀρῆναι τῇ ζωηρείᾳ τῆς ἐντεύξεως, ἢ τῦ κριτὴ φίλον τὸν ἀεὶ τῶν κυκλῶν παραγινόμενον ἢ τὸν καθευδόντα ἀπὸ τῆς κλίνης ἀναστῆσαι δύναται τὸν φιλίᾳ ἀλλὰ δυσωπίᾳ, ὃ δὲν ἕτερον ἢ τὸ ζωηρῶς ἐντυγχάνειν αὐτῷ ἀπομῶξαι ἐνομοθέτησεν, ἢ μᾶλλον μειζόνων τυχὼν

εὐχῶν

εὐχὴν ζωλιθήσας αὐτῷ τοσοῦτον καὶ ἀπαγγέλλειν ἁπλῶς κελεύει. τοῦτο γὰρ ἠνίξατο εἰπών·

Δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται·

8 Μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὧν χρείαν ἔχετε, πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. Καὶ εἰ οἶδέ, φησιν, ὧν χρείαν ἔχομεν, τίνος ἕνεκεν δεῖ χρόνου ἡμᾶς διδάξης, ἀλλ' ἵνα ὀπτικὰ μάθῃς, ἵνα οἰκειωθῇς τῇ ζωηρείᾳ τῆς ἐντεύξεως, ἵνα ζαπεινωθῇς, ἵνα δυναμωθῇς τῷ ἀμέρτημῷ τῶν σῶν.

9 Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς, φησι· πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Οὐκ πῶς δὲ τέως ἀνέσχησε τὴν ἀκροατήν, ἢ πάσης ἀνέμνησε τῆς διεργασίας ἐν προοιμίοις. ὁ γὰρ πατέρα εἰπὼν τοῦ Θεοῦ, ἢ ἀμέρτημῷ ἄφεσιν, ἢ κολάσεως ἀναίρεσιν, ἢ δικαιοσύνην, ἢ ἁγιασμόν, ἢ ἀπολύτρωσιν, ἢ υἱοθεσίαν, ἢ κληρονομίαν, ἢ ἀδελφότητα τὴν πρὸς τὸν μονογενῆ, ἢ πνεύματος χορηγίαν ἀφ' ἧς τῆς μιᾶς ταύτης ὠμολόγησε προσηγορίας. οὐδὲ γὰρ δυνατὸν καλέσαι πατέρα τοῦ Θεοῦ, μὴ πρότερον ἰδίων ἐπιτυχόντα τῶν ἀγαθῶν. διπλῆ τοίνυν αὐτῶν διεστείλατο τὸ φέρτημα, ἢ τῷ ἀξιώματι τοῦ καλουμένου, καὶ τῷ μεγέθει τῶν ἐνεργειῶν ὧν ἀπέλαυσαν. τὸ γάρ, ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅταν εἴπῃ, οὐκ ἐν τῷ Θεῷ συγχωρεῖν τοῦτό φησιν· ἀλλὰ τῆς γῆς ἀπάγων τὴν ἐνθύμησιν, καὶ τοῖς ὑψηλοῖς προσηκόντων χωρίοις ἢ ταῖς ἄνω διατριβαῖς. παιδεύει γὰρ ἢ χρηστὸν ὄντα τῶν ἀδελφῶν ποιεῖσθαι τὸν ἔνθεον. ὁ γὰρ λέγει, ὁ πατὴρ μὲν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἀλλ' ὁ πατὴρ ἡμῶν, ὄντα τοῦ χοϊκοῦ σώματος ἡμᾶς ἀναφέρων, ἢ ὑδαμοῦ σκοπῶν τὸ ἑαυτῷ, ἀλλὰ πάντα ζητοῦντα τὸ τοῦ πλησίον. ἀπὸ γὰρ τούτου καὶ ἔρωτα ἀναιρεῖ, καὶ ἀπόνοιαν καταστέλλει, καὶ βασκανίαν ἐκβάλλει, καὶ τὸν μητέρα τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων τὸν ἀγάπην εἰσάγει, καὶ τὸν ἀνωμαλίαν τῶν ἀνθρώπων διορθοῦται πρᾶγμα, καὶ πολλὴν δείκνυσι τὴν βασιλικὴν πρὸς τοὺς πλησίον τὴν ὁμοτιμίαν, εἴτε ἐν τοῖς μεγίστοις καὶ ἀναγκαιοτάτοις χρηστοήθειαν ἅπαντες. Ἐν γὰρ βλάβος ἐκ τῆς κατὰ συγγενείας, ὅταν μὴ τὸν ἄνωθεν ἅπαντες ὦμεν ζωσμένοι, καὶ μηδεὶς ἕτερον πλοῦτον ἔχῃ μηδὲν, μήτε ὁ πλούσιος τοῦ πένητος, μήτε ὁ δεσπότης τοῦ δούλου, μήτε ὁ ἄρχων τοῦ ἀρχομένου, μήτε ὁ βασιλεὺς τοῦ γραμματέως, μήτε ὁ φιλόσοφος τοῦ βαρβάρου, μήτε ὁ σοφὸς τοῦ ἰδιώτου; πᾶσι γὰρ μίαν ἐγεννήσατο εὐγένειαν, πάντων ὁμοίως κληθῆναι καταξιώσας πατήρ. δυναμώσας τοίνυν τῆς εὐγενείας ταύτης καὶ τῆς ἄνωθεν δωρεᾶς, καὶ τῆς πρὸς τοὺς ὁμοφύλους ἀδελφοὺς ὁμοτιμίας καὶ τῆς ἀγάπης, ἢ τῆς γῆς ἀπορήσας, καὶ τοῖς ἐπουρανίοις προσηλώσας, ἵδωμεν τί κελεύει λοιπὸν αὐτὸν μάλιστα μέ· γὰρ καὶ αὐτὴ ἡ λέξις ἰσχυρὰ πάσης ἀρετῆς διδασκαλίαν ἐνθεῖναι. ὁ γὰρ πατέρα καλέσας τοῦ Θεοῦ, καὶ πατέρα χοϊκόν, διχόθεν ἂν εἴη τοιαύτην ἐπιδείκνυσθαι πολιτείαν, ὡς μὴ τῆς εὐγενείας ταύτης ἀνάξιος φανῆναι, καὶ ἴσην τὴν δωρεὰν πρέπεσθαι τὸν εὐεργέτην. πλὴν ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνα τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἕτερον προσέθηκεν, ὅπερ λέγων·

Ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. Ἀξία τοῦ Θεοῦ προσκαλουμένου ἡ εὐχή, τὸ μηδὲν αὐτὴν πρὸς τῆς τοῦ παρόντος δόξης, ἀλλὰ πάντα δεύτερα ἡγεῖσθαι τῆς εἰς ἔπειτα εὐφημίας. τὸ γὰρ ἁγιασθήτω, τοῦτο ἐστι, δοξασθήτω. τὸν μὲν γὰρ οἰκεῖον ἔχει δόξαν πεπληρωμένον, καὶ ὡσαύτως ἀεὶ μένουσαν· ἀξιοῖ δὲ ἃ κελεύει τὸν εὐχόμενον καὶ ἀφ' ἧς ἡμετέρας αὐτὸν δοξάζεσθαι ζωῆς. ὅπερ καὶ ἐμφαίνεσθαι ἔλεγε· λαμπράτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ὑμῶν ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ἢ γὰρ τὰ σεραφὶμ δοξάζοντα οὕτως ἔλεγον· Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος ὡσὲ τὸ, ἁγιασθήτω, τοῦτο ἐστι, δοξασθήτω. καταξίωσον γάρ, φησιν, ὅπως ἡμᾶς βιοῦν καθαρῶς, ὡς δι' ἡμῶν ἅπαντας σε δοξάζειν· ὅπερ πάλιν ἀπηρτισμένης ὄντος φιλοσοφίας, τὸ οὕτω βίον ἄλυπον πρέπεσθαι τὸν πᾶσιν, ὡς ἕκαστον τῶν ἑρώντων τῆς διαιτητῆ τοῦτον ἀναφέρειν εὐφημίαν.

Isa. 6. 3

10 Ελθέτω ἡ βασιλεία σου. Καὶ τοῦτο πάλιν παιδὸς εὐγνώμονος τὸ ῥῆμα, τὸ μὴ προσπλῶδαι τοῖς ὁρωμένοις, μηδὲ μέγα φρονεῖν τὰ παρόντα ἡγεῖσθαι, ἀλλ' ἐπείγεσθαι πρὸς τὸν πατέρα, καὶ τὸν μηγάστων ἐφίεσθαι· ὅπερ ἀπὸ ζωηδότος ἀγαθοῦ γίνεται, καὶ ψυχῆς ἀπαλλαγμένης τοῦ τῇ γῇ προσηγμένου. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ Παῦλος καθ' ἑκάστην ἐπιθυμεῖ τὴν ἡμέραν. Διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγεν· Οἱ γὰρ αὐλοὶ τῆς ἀπορίας τοῦ πνεύματος ἔχοντες στενάζομεν, ἐπιθυμοῦντες ἀπενδύσασθαι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν. ὁ γὰρ τοῦτον ἔχων τὸν ἔρωτα, οὔτε ὑπὸ τῶν χρηστῶν τοῦ βίου τούτου δύναται φυσιωθῆναι, οὔτε ὑπὸ τῶν λυπηρῶν ταπεινωθῆναι· ἀλλ' ὡς ὁ αὐλοῖς διατρίβων τοῖς ὑγιαινοῦσι, ἑκατέρας ἀπήλλακται τῆς ἀνωμαλίας. Ps. 2. xy.

Γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Εἶδες ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς γῆς; ἐπιθυμεῖ μὲν γὰρ ἐκεῖσε τὴν μηγάστων, καὶ πρὸς ἐκείνην ἐπείγεσθαι τὴν ἀποδημίαν· ἕως οὗ ἂν τοῦτο μὴ γένῃ), καὶ οὐ θέλει διατρίβοντας τοὺς ἀνω πολιτεύεσθαι ἐπιδείκνυσθαι. ἐπιθυμεῖ μὲν γὰρ δεῖ τὴν οὐρανὸν, φησι, καὶ τὴν ἐν τοῖς οὐρανοῖς· πλείω καὶ πρὸς τὸ οὐρανοῦ τὸν γλῶ οὐρανὸν ἐκέλευσε ποιῆσαι, καὶ οὐ αὐτῇ διατρίβοντας, ὡς ἐκεῖ πολιτευομένους, ἵνα πρῶτα ποιεῖν καὶ λέγῃ, ὡς καὶ γὰρ τούτων τῶν καλεῖν τὸ δικαστήριον. οὐδὲν γὰρ ὃ κωλύει φθάσαι τὸν τὴν ἄνω δυναμένους ἀκριβεῖσθαι διὰ τὸ τὸν γλῶ οἰκεῖν· ἀλλ' ἵνα μὴ οὐδεμίαν διατρίβοντα, ὡς ἄνω γεγονότα ἤδη, πρῶτα ποιεῖν. ὁ λέγει τοίνυν, "τοιοῦτόν ἐστιν· ὥσπερ ἐκεῖ πρῶτα ἀκωλύτως γίνεται, καὶ ἐν ἀκούσιν ἀγγέλοι, καὶ ἢ προσκύνουσι, ἀλλὰ πρῶτα ἐπίκουσι δὲ πείθονται) (δυνατὸν γάρ, φησιν, ἰαμεῖ, ποιοῦντες λόγοι αὐτὸν) ὕστε καὶ ἡμᾶς καταξίωσον τὸν ἀνθρώπους μὴ ἐξ ἡμισείας τὸ θέλημά σου ποιεῖν, ἀλλὰ πάντα, καθάπερ θέλεις, πληροῦν. Εἶδες πῶς καὶ μετεκαίζειν ἐδίδαξε, δηλώσας ὅτι οὐ τῆς ἡμετέρας ἀσωτίας ἡ ἀρετὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς αὐτῶν ἀγγέλων; καὶ πάλιν τὸν ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης προσευχὴν ἔχειν ἡμᾶς τῶν προσωπικῶν ἀναδέχεσθαι ἐπέταξεν. οὐδὲ γὰρ εἶπε, γενηθήτω τὸ θέλημά σου ἐν ἐμοὶ, ἢ ἐν ἡμῖν· ἀλλὰ πάντα χοῦ τῆς γῆς, ὥστε λυθῆναι τὸν πλάνην, καὶ φυγαδευθῆναι τὸν ἀληθῆ, καὶ ἐκκλησιασθῆναι καλὰς ἅπασιν, καὶ ἐπὶ νικῆσαι ἀρετὴν, ἐπὶ μηδὲν τούτῳ διαφέρῃ λοιπὸν τὸ οὐρανὸν τῆς γῆς. Εἰ γὰρ τοῦτο γένοιτο, φησι, οὐδὲν δείσει καὶ κάτω τὸν αὖθις, εἰ καὶ τῇ φύσει διέστηκεν, ἀγγέλους ἑτέρους τῆς γῆς ἡμῖν ἐπιδεικνυμένης. Ps. 2. xy. χ. ἐπιδημ. ω. χ. τοῦ

11 Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον. Τί ἐστι, τὸν ἄρτον τὸν ἐπιούσιον; τὸν ἐφήμερον. ὅπερ γὰρ εἶπεν, ὕστε γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, ἐπὶ τῆς γῆς, δι' ἐνδείαν ἢ διελέγετο σαρκὸς ἀναγκαίας ἐχομένους, ἐπὶ ἀνάγκη φύσεως ἐπεχομένους, καὶ οὐ δυναμένους τὸν αὐτὸν ἔχειν ἀπαθῆ τοῖς ἀγγέλοις· διὰ μὲν ὑπογράμματα ὁμοίως κελεύει γίνεσθαι ἐπὶ τῆς ἡμῶν, καθάπερ αὐτὰ καὶκεῖνοι πληροῦσι· συγχωρεῖται δὲ καὶ τῇ τῆς φύσεως ἀδυνατίᾳ λοιπόν. ἀκριβείαν μὲν γὰρ, φησι, πολιτείας ἀπαιτῶ τοσαύτην, ἣν μόνοι ἀπάθειαν. οὐδὲ γὰρ ὑπερέπει τῆς φύσεως ἡ τυραννίς. δεῖται γὰρ τροφῆς τῆς ἀναγκαίας. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς καὶ ἐν τοῖς σωματικοῖς πολὺ τὸ πνευματικόν. οὐδὲ γὰρ χρημάτων, οὐδὲ γὰρ τυφῶς, οὐδὲ γὰρ πολυτελείας ἱματίων, οὐδὲ γὰρ ἄλλου τοιούτου τῶν τοιούτων· ἀλλὰ γὰρ ἄρτου μόνου ἐκέλευσε τὸν θύραθεν ποιεῖσθαι, καὶ γὰρ ἄρτου τοῦ ἐφημέρου, ὥστε μὴ γὰρ τῆς αὔριον μεριμνᾶν. διὰ τοῦτο προσέθηκε, τὸν ἄρτον τὸν ἐπιούσιον, τουτέστι, τὸν ἐφήμερον. ἐπὶ οὐδὲ τούτου ἠρκέσθη τῷ ῥήματι, ἀλλὰ καὶ ἕτερον μέτρον τοῦτο προσέθηκεν, εἰπών, δὸς ἡμῖν σήμερον· ὥστε μὴ πλεονέκτειν ἑαυτοὺς τῇ φειδοῖ τῆς ὑπερβάσης ἡμέρας. τίς γὰρ οἶδεν εἰ ὃ ἀρκέσαι ἐνδεῖ, ἵνος ἕνεκεν ἐπομένης μεριμνᾶν; τοῦτο καὶ προσῳκείωσε πλείονα ἐπέταξε, λέγων· μὴ μεριμνήσητε εἰς τὸν αὔριον. καὶ γὰρ βουλόμενος παιδεῦσαι ἡμᾶς ἀγγέλους εἶναι) καὶ ἐπερωτώμενος, τοσοῦτον ἐδίκαιος τῇ φύσει, ὅσον ἡ τῆς χρείας

as

ας ἀνάγκη πρὸ ἡμῶν ἁπαντᾶν. Εἶτα, ὅπως συμβαίνει τὸν μὴ τὸ λυσιτελοῦντος παλιγγενεσίας ἀμνημονεῖν, πολλοῦ γε ὄντος τοῦ φιλεῖν θεσπίαν αὐτὸν ὑπιδεπομένους, κελεύει περὶ τῆς τῶν ἁμαρτημάτ[ων τούτων] ἀφέσεως προσεύχεσθαι τῷ φιλεῖν θεσπίᾳ Θεῷ, καὶ λέγειν ὅτι·

12 Ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν.

Εἶδες φιλεῖν θεσπίας ἐπιβολήν; μὴ τοσούτων κακῶν ἀναίρεσιν καὶ δωρεᾶς μέγεθος ἀφατον, πάλιν ἁμαρτάνοντας ἀξιοῖ συγγινώμης. ὅτι γὰρ πιστὸς αὐτὴ ἡ προσευχὴ προσήκει, καὶ ⓐ νόμοι τῆς ἐκκλησίας διδάσκουσι, καὶ τὸ προσοίμιον τῆς εὐχῆς. ὁ γὰρ ἀμύητος οὐκ ἂν δύναιτο πατέρα καλεῖν ⓦ Θεόν. Εἰ τοίνυν πιστὴ προσήκει ἡ εὐχὴ, εὔχεσθαι) ἤτοι ἁμαρτήματα ἑαυτοῖς ἀφεθῆναι [δεόμενοι,] δῆλον ὅτι οὐδὲ μὴ τὸ λυσιτελοῦν αἰτήσῃ) τῆς μετανοίας τὸ κέρδος. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἐβούλετο διεῖξαι, οὐδ' ἂν τοῦτο συνομολόγησεν εὔχεσθαι. ὁ γὲ ἁμαρτημάτ[ων] ἀφέσεως καὶ μετανοήσεως, καὶ κελεύων αἰτεῖν ἄφεσιν, καὶ διδάσκων ὅπως ἂν ἐπιτύχωμεν τῆς ἀφέσεως, καὶ εὔχεσθαι τοιαύτην ποιεῖν τὴν ὁδὸν, δῆλον ὅτι εἰδὼς καὶ δυνατὸς, ὅτι καὶ μὴ τὸ λυσιτελοῦν ἐστὶν ἀποιήσασθαι τὰ πεπλημμεληκότα, τοῦτον τῆς ἱκετείας ⓦ νόμον εἰσεισήγαγε· τοὺς μὲ ὑπομείνασι τὴν ἁμαρτημάτ[ων], μετεπαίζειν πείθων· τοὺς δὲ ἑτέρωσις ἀφεῖναι κελεύσας, μνησικακίας ἀπάσης ἀπαλλάττων ἡμᾶς· ὧν δὴ αὐτὴ τοῦτον καὶ ἡμῖν ἐπαγγέλλεσθαι συγχωρεῖν, χρησταῖς ἐλπίσιν ἐπανιόντας, καὶ πρὸς τῆς ἀφάτου τοῦ Θεοῦ φιλεῖν θεσπίας φιλοσοφεῖν ἡμᾶς παιδεύων. ὃ δὴ μάλιστα χρὴ προσδιατηρῆσαι, τοῦτ' ἔστιν· ὅτι καὶ ἐκείνοις τῶν εἰρηκότων ὀλεκλήρου μνημονεύσας τῆς ἀρετῆς, καὶ ταύτην δὲ τὸ μνησικακεῖν παρελαβεῖν (καὶ γὰρ τὸ ἀγαθὸν αὐτοῦ ὄνομα αὐτὸ, ἀπηρτισμένης δηλοῖ πολιτείας ἀκρίβεια· καὶ τὸ ἠμπεδῶσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ, τὸ αὖθις τοῦτο πάλιν [δηλοῖ]· καὶ τὸ πατέρα διευθύνεσθαι καλεῖν τὸν Θεὸν, ἀμφοῖν πολιτείας ὑπερδεξίς ἐστιν· ἐν οἷς ἅπασι (μωσέλιπτο καὶ τὸ δεῖν ἀφίναι τοῖς πεπλημμεληκόσι τοῦ ὀργοῦ) ἀλλ' ὅμως οὐκ ἠρκέσθη τούτοις, ἀλλὰ δεῖξαι βουλόμενος ὅσῳ ὑπὲρ τὸ προσήκοντος ποιεῖσθαι τοῦ κατευδοκεῖν, καὶ ἰδιωτῶν αὐτὸ θέσθαι, καὶ μὴ τοῦ δύκαιου τοδημίας ἄλλης ὑπαλλαγὴν μέμνηται ἢ ταύτης, οὕτω λέγων· ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει ὑμῖν καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. ὥστε πρὸ ἡμῶν ἡ ἀρχὴ, καὶ κύριοι τῆς κρίσεως τῆς περὶ ἡμῶν ἡμεῖς. ἵνα γὰρ μηδὲ τῶν ἀναγκαίων μηδεὶς ἐγκαλῶν ἔχῃ δικαζόμενος, μὴ μεροὰ, μὴ μέγα, σὲ ⓦ ἐκτενεύσαιον κύριον ποιεῖ τῆς ψήφου· καὶ ὡς ἂν αὐτὸς ἐδίκασας σεαυτῷ, φησὶν, οὕτω σοι δικάζω καγώ. καὶ ἀφῆς τῷ (μοδούλῳ, καὶ πρὸ ἐμοῦ τῆς αὐτῆς ταύτης χρήσεως· καὶ τοιγε οὐκ ἴσον τοῦτο σοὶ εἰσῆκα. σὺ μὲν γὰρ δεόμενος ἀφίης, ὁ δὲ Θεὸς μηδενὸς χρείαν ἔχων σὸ τῷ ὁμοδούλῳ, ὁ δὲ Θεὸς τῷ δούλῳ· σὺ μὲν ἐπιβώτιμος ὢν μυρίοις κακοῖς, ὁ δὲ Θεὸς ἀναμάρτητος ὤν. ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτω τὸν αὐτὸν φιλεῖν θεσπίαν" σοδεὶ κτυπᾷ. ἠδικήκατο μὲν γὰρ καὶ χρεὶς τοῦτο πρώτα σοι ἀφεῖναι τὰ πεπλημμεληκότα, ἀλλὰ βούλεταί σε καὶ ἐντεῦθεν εὐεργετεῖσθαι, μισείας σοι πρωταγόρου πρέχων ἡμερότητος καὶ φιλεῖν θεσπίας ἀφορμὰς, καὶ ὃ σὸν ἡνιοδες ἐκβάλλων, καὶ ⓦ θυμοῦ σβεσις, καὶ πρωταγόρου συγκαλλῶν τῷ μέλει τῷ (σῷ. Ἢ γὰρ αὖ ἔχεις εἰπεῖν; ὅτι ἀδίκως ἐπαθές ἢ κακοῦ πρὸς τοῦ πλησίον; ταῦτα γάρ ἐστι τὰ ἁμαρτήματα· ὡς εἰ δικαίως, οὐδὲ ἁμάρτημα ἐστὶν. ἀλλὰ καὶ σὺ τοιούτων προσέρχῃ λημμάτων ἀφεσιν, καὶ πολλῷ μείζονων. καὶ προσ τῆς ἀφέσεως ἣ μὲν μικρὸς ἀπήλλαξας δωρεᾶς, διδασκόμενος δὲ θεσπίλου ἔχεις ψυχικὸν, καὶ πᾶσαν παιδευόμενος ἡμερότητα, καὶ μὴ" τούτων ἢ καὶ μιᾶς σοι μέγας κείσεται ἔγκλημα, ὃ μηδενὸς ἁπαντᾶν δίκαιον λόγον τὰ πεπλημμεληκότων. ποίας οὖν οὐκ ἂν εἰκότως κολάσεως ἄξιοι, ὅταν τὰ ἐξουσίαν λαβόντες, προσδῶμεν ἡμῖν τὴν σωτηρίαν, πῶς ἢ τοῖς ἄλλοις προσήκομεν ἀξιώσομεν ἀκούεσθαι, αὐτοὶ μὴ θέλοντες, τοῖς ὀφείλουσι κύριοι, φείδεσθαι ἑαυτῶν;

13 Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμὸν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ· ὅτι σοῦ

ἐστὶν

ὅστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δυνάμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

Ἐντεῦθεν ἡμᾶς τὴν ἡμετέραν παιδεύει σοφῶς ἐντέλλεσθαι, καὶ καταξίλλει τὸ φύσημα, διδάσκων μήτε παραιτεῖσθαι τοὺς ἀγῶνας, μήτε μὴν ὑπερηφανᾶν. οὕτω γὰρ καὶ ἡμῖν ἡ νίκη λαμπροτέρα ἔσται, καὶ ἡ ἧττα τῷ διαβόλῳ καταγελαστοτέρα. ἐλκυσθέντας μὲν γὰρ δεῖ γενναίως ἐσθίειν· μὴ κελευομένους δέ, πυγχάζειν καὶ τὴν κρείττονα δυναμένην τῶν ἀγώνων, ἵνα καὶ τὸ ἀκροδόξου καὶ τὸ γενναῖον ὑποδειξώμεθα. ποιεῖ δὲ ἐνταῦθα τὸ διάβολον καλεῖ, κελεύων ἡμᾶς ἀσπονδοὺς πρὸς αὐτὸν ἔχειν πόλεμον, καὶ δείκνυς ὅτι οὐ φύσει τοιοῦτός ἐστιν. ὁ γὰρ τῶν ἐκ φύσεως, ἀλλὰ τῶν ἐκ προαιρέσεως ὑπογεγραμμένων ἐστὶν ἡ πονηρία. κατ' ὀξυμμὼ δὲ οὕτως ἐκφανὲς καλέσας, δηλαδὴ τὸν ὑπερβολικὸν τῆς κακίας, καὶ ὅθεν μηδὲν πρὸς ἡμᾶς ἀδικηθείς, ἀσπονδοὺς πρὸς ἡμᾶς ἔχει πόλεμον. δηλαδὴ τοῦτο οὐδὲ εἶπε, ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τῶν πονηρῶν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ πονηροῦ· παιδεύων ἡμᾶς μηδαμοῦ πρὸς τοὺς πλησίον ἀνδρὸς ἔχειν, ἐν οἷς δὲ πάσχομεν πρὸς αὐτῶν κακῶς, ἀλλ' ἀπὸ τούτων πρὸς ἐκφανὲς μεταφέρειν τὸν ἔχθρον, ὡς πολλῶν αὐτὸν αἴτιον τῶν κακῶν ὄντα. συναγωνίους ἡμῖν ποιήσας τῇ μνήμῃ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ τὴν ῥᾳθυμίαν ἡμῶν ἅπασαν ἐκκόψας, πάλιν θαρρύνει καὶ ἀνίσησι τὰ θεσπίσματα, τῆς βασιλείας ἀναμνήσας ὑφ' ἣν ταττόμεθα, καὶ δείξας πολλῶν αὐτὸν ὄντα δυνατώτερον. σοῦ γάρ ἐστι, φησιν, ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα. ὁπόσων οὖν ἐστὶν ἡ βασιλεία, τοσοῦτα δεδοικέναι χρή· ἅτε τοσούτοις ὄντος τοῦ ἀνταγωνιστοῦ, καὶ τοσοῦτον ἀφεστηκότος. ὅταν γὰρ εἴπῃ· σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, δείκνυσι καὶ ἐκφανὲς τὸν πολεμίους ἡμῖν ὑποτεταγμένον, καὶ ἀναπτοοῦσθαι δοκῇ τοῦ Θεοῦ συγχωροῦντος τέως. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς τῶν δούλων ἐστίν, εἰ καὶ τῶν ἠπιωμένων τοῦ Θεοῦ· καὶ οὐκ ἂν τολμήσειεν οὐδενὶ τῶν ὁμοδούλων ὑπιδέσθαι, μὴ τοῦ κτίσαντος ἀνῶθεν τὴν ἐξουσίαν λαβών. τί οὖν λέγω τῶν ὁμοδούλων; οὐδὲ χοίρων καταπολεμῆσαι ἰσχύειν, ἕως ὅτε αὐτὸς ἐπέτρεψεν, οὔτε ποιμνίων, οὔτε βουκολίων, ἕως ὅτε τὴν ἐξουσίαν ἀνῶθεν ἔλαβε καὶ τὴν δύναμιν. οὐκοῦν καὶ μυελώδης ἀδένης ἦς, δίκαιος ἂν εἶης, θαῤῥεῖν τοιοῦτον ἔχων τὸν βασιλεύοντα, πάντα βιάζοντα καὶ δηλονότι καταρτιζόμενον. καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. οὐδὲ γὰρ ἀπολαύσεσι τῶν ὑποκειμένων δεινῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐνδόξοις δυνάμεσι ποιεῖ καὶ λαμπροῖς. ὥσπερ γὰρ ἡ δύναμις αὐτοῦ πολλή, οὕτω καὶ ἡ δόξα ἄφατος, καὶ τὰ πάντα ἀπέραντα, καὶ τέλος οὐκ ἔχοντα. εἶδες πῶς πάντα ἐπέρανε καὶ ἔλυσε τὰ ἀθλητικὰ καὶ θαῤῥεῖν παρεσκεύασεν; εἶπα, ὥσπερ ἔφθην εἰπών, διξαὶ βουλόμενος ὅτι πάντων μάλιστα μνησικακίαν ἀποτρέφεται καὶ μισεῖ, καὶ μάλιστα πάντων τὸν σκάνδαλον [τὴν κακίαν] ταύτην ἀποδέχεται ἀρετὴν, καὶ μὴ τὸν θυμὸν πάλιν αὐτοῦ τὸ καταρτίσματος ἐπέμψῃ, καὶ ἀπὸ τῆς χειμώνος κολάσεως, καὶ ἀπὸ τῆς ὠμοσμένης ὑμῖν ἀκροατὴν σπάσαι εἰς τὸν τῆς στολῆς ταύτης ἐπαχθῆ.

14 Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε, φησι, τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει ὑμῖν·

15 Ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε, οὐδὲ αὐτὸς ὑμῖν ἀφήσει.

Διὰ τοῦτο τὴν συναγωγὴν πάλιν καὶ τὸ παράδεισον ἐμνημόνευσεν, ὥστε καὶ τούτῳ ἀκροατὴν σπουδαῖον· εἴγε τοιούτου παράδεισος ὢν σκηνοποιοῦσι μέλλοι, καὶ τοὺς ἀγαθοὺς κληθεὶς, γήινον οὐ καὶ βιωτικὸν ἔχει φρόνημα. οὐ γὰρ δὴ χαρίζεται σκηνοποιοῦσι παῖδας μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις. ὑδὲ δὲ ἔστω ὅμοιοι τῷ Θεῷ, ὡς ὁ τοῖς πονηροῖς καὶ τοῖς ἀδικοῦσιν εἰ συγχωρητικός· ὥσπερ οὖν καὶ ἔφθη διδάξας, ἵνα μὴ ἐλέγετο τὸ ἥλιον ἀνατέλλειν ὅτι πονηροὺς καὶ ἀγαθούς. δηλαδὴ τοῦτο καὶ καθ' ἑκάστην τῶν ἡμερῶν κοινὰς κελεύει ποιεῖσθαι εὐχὰς, πατέρ ἡμῶν λέγων, καὶ γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ὅπως τῆς γῆς, καὶ δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον, καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμὸν, καὶ ῥῦσαι ἡμᾶς, πάντα δὲ τῷ πληθυντικῷ ῥήματι τούτῳ κελεύων κεχρῆσθαι, ἵνα μηδεὶς ἔχθος ὀργῆς πρὸς τὸν πλησίον ἔχῃ μόνον.

Πόσης

Πόσης οὖν ἀν εἶεν κολάσεως ἄξιοι οἱ μὴ ταῦτα πράττοντα μὴ μόνον αὐτοὶ μὴ ἀφέντες, ΗΘΙΚΟΝ
ἀλλὰ καὶ τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἄμετρον τῶν ἐμπόρων φιλαργυρίαν καταλιπόντες, καὶ ὥσπερ ἐκ βαμμένου τινὸς νόμον τοῦτον καταβαίνοντες· καὶ ταῦτα αὐτοῦ πάντα ποιοῦντος καὶ προσγματευομένου, ὥστε μὴ βλασφημίζειν ἡμᾶς τοὺς ἀλλήλους; ὅπου γὰρ ῥίζα πάντων τῶν ἀγαθῶν ἐστιν ἡ ἀγάπη, καὶ λυμαινόμενα αὐτὴν δυσερῆ, πάντοθεν ἡμᾶς τοὺς ἀλλήλους [συνάγει] συσκολλῶν. οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστιν οὐδείς, κἂν πατὴρ ᾖ, κἂν μήτηρ, κἂν φίλος, κἂν ὁστισοῦν, ὃς οὕτως ἡμᾶς ἠγάπησεν, ὡς ὁ ποιήσας ἡμᾶς Θεός. καὶ τοῦτο μάλιστα καὶ ἐξ ὧν ἐνεργεῖ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ ἐξ ὧν ὅτι πάσχει, δῆλον. Εἰ γὰρ λύπας μοι λέγεις καὶ τὰς ὀδυνάς καὶ τὰ τοῦ βίου κακά, ἐννόησον ὅσα αὐτῷ προσκρούεις καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ οὐκ ἔστι θαυμάσαι, καὶ πλείονα τούτων ἐπέλθῃ κακά· ἀλλ' αὖ ἀγαθοῦ τινος ἀπολαύσῃς, τότε καὶ θαυμάσαι καὶ ἐκπλαγῆναι. νῦν δὲ εἰς μὲν τὰς συμφορὰς ὁρῶμεν τὰς ὀφειλούσας καὶ τὰ τοῦ βίου κακά· τὰ δὲ προσκρούσματα, ἃ καθ' ἑκάστην προσκρούομεν τῷ ἡμέρᾳ, οὐκ ἐννοοῦμεν· ὥστε τοῦτο ἀλυόμεν. ὡς εἴγε μιᾶς ἡμέρας μόνον μὴ ἀκριβείας καὶ ἁμαρτήματα ἡμῶν ἐλογισάμεθα, τότε ἂν ἐγνωμεν καλῶς πόσων αὖ εἰσημεν εὐθύνων κακῶν. καὶ ἵνα τὰ ἄλλα ἀφεὶς τὰ ἰδία πεπλημμεληκότα ἑκάστῳ, καὶ σήμερον εἴπω γινόμενα (κἀγὼ γοῦν οὐκ οἶδα τί ποτ' ἔχασος ἡμῶν ἡμάρτεν, ἀλλ' ὅμως τοσαύτη ἡ παρουσία τῶν πλημμεληκότων, ὡς μηδὲ ἀκριβῶς ἅπαντα εἰδότα δυνασθαι καὶ ὑπὲρ τούτων ἑλεῖν) τίς οὖν ἡμῶν οὐκ ἐρράθυμησεν εὐχόμενος; τίς οὐκ ἀπενοήθη; τίς οὐκ ἐκενοδόξησε; τίς οὐ κακῶς εἶπε τὸν ἀδελφόν, οὐδὲ ἐδέξατο ποινὴν ὑπὲρ θυμοῦ; οὐκ εἶδεν ἀκολάστοις ὀφθαλμοῖς; οὐκ ἐμνησθη μὴ παίζουσ ἐχρῆν, καὶ οἰδαίνειν τῷ καρδίᾳ ἐποίησεν; εἰ δὲ ἐν ἐκκλησίᾳ ὄντες, καὶ ἐν καιρῷ δεχεῖ τοσούτοις ἐπαθήμασι γεγόναμεν κακοῖς, ἵνες ἐσόμεθα ἐξελθόντες ἐντεῦθεν; Εἰ ἐπὶ τῶν λιμένων τοσαῦτα τὰ κύματα, ὅταν ἐξέλθωμεν εἰς τὸν βίον τὸν κακόν, τῷ ἀγαθῷ λέγω, καὶ τὰ πολιτικὰ πράγματα, καὶ τὰς ἐν οἰκίᾳ φροντίδας, ἆρα ἑαυτοὺς γενῶ ὑπερωδίνας δυνησόμεθα; ἀλλ' ὅμως τῆς τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων ἁμαρτημάτων ἀπαλλαγῆς ἔδωκεν ἡμῖν ἐπιτομον καὶ ῥᾳδίαν ὁδὸν καὶ πάντως ἀπηλλαγμένην πόνου ὁ Θεός. ποῖος γὰρ πόνος ἀφῆναι τὰ λελυπηκότα; πόνος μὲν οὖν, τὸ μὴ ἀφεῖναι, ἀλλὰ κατέχειν τὸν ἐχθρὸν· ὡς τότε ἀπαλλαγῆναι θυμοῦ, καὶ μύσεσι πολλοῖς ἐμποιεῖ, καὶ σφόδρα εὔκοπον τὸν βουλόμενον. οὐδὲ γὰρ πέλαγος διαβῆναι δεῖ, οὐδὲ ὁδὸν ἀποδημήσαι μακράν, οὐδὲ ὄρη ὑπερβῆναι κορυφάς, οὐδὲ χρήματα δαπανῆσαι, οὐδὲ καταπεῖναι τὸ σῶμα· ἀλλ' ἐρκεῖ τὸ θελῆσαι μόνον, καὶ πάντα λέλυται καὶ ἁμαρτήματα. διὸ μὴ μόνον αὐτὸς μὴ ἀφῇς, ἀλλὰ καὶ τῷ Θεῷ κατ' αὐτοῦ ἐντυγχάνῃς, ἵνα λοιπὸν ἔξεις σωτηρίας ἐλπίδα, ὅταν, ἡνίκα δέηται αὐτὸν δέῃ, καὶ τότε αὐτὸν προέμενος, ἱκέτης μὲν χῆμα προσκείμενος, θηρίου δὲ φωνὰς ἀφιεὶς, καθ' ἑαυτοῦ καὶ βέλη τῶν ποινῶν δέξασθαι ζῶν ἑκόντα; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ὑπὲρ μεμνημένος, οὐδὲν ὅτως ἐζήτησεν ὡς τῆς ἐντολῆς ταύτης τὴν φυλακήν. Ἐπαίσθησας γὰρ ὁσίους χειρὰς, φησι, χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ. Εἰ γὰρ ὅτε ἐλέους χρείαν ἔχεις, οὐδὲ τότε ἀφίης τὸν ὀργὴν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα αὐτῆς μέμνησαι, καὶ ταῦτα εἰδὼς ὅτι κατ' σεαυτοῦ τὸ ξίφος ὠθεῖς, πότε δυνήσῃ φιλάνθρωπος καὶ ἥμερος, καὶ πονηρὸν ἀποβλύσας τῆς ποιηείας ταύτης ἰόν; εἰ δὲ οὐδέπω τῆς ἀτοπίας ταύτης εἶδες τὸ μέγεθος, ἐπ' ἀνθρώπων αὐτὸ λογίζου γινόμενον, καὶ τότε ὀψῇ τῆς ὑβρεως τὸ χαλεπόν. Εἰ γὰρ ἀνθρώπῳ σοι ὄντι προσπλάκῃ τις ἀξιῶν ἐλεηθῆναι, εἶτα μεταξὺ χείμενος ὅτι τῆς γῆς εἶδεν ἐχθρὸν, καὶ ἀφεὶς σε ἱκετεύσαντα, ἐκεῖνον ἔτυπτεν, ἆρα οὐκ ἂν μείζονα ἐποίησω τὸν ὀργήν; τοῦτο λογίζου καὶ ὅτι τοῦ Θεοῦ συμβαίνειν. καὶ γὰρ καὶ σὺ Θεὸν ἱκετεύων, μεταξὺ τῶν ἱκετηρίων ἀφεὶς, τὸν ἐχθρὸν τοῖς ῥήμασι τύπτεις, καὶ τοὺς τοῦ Θεοῦ νόμους ὑβρίζεις, τὸν νομοθετήσαντα πᾶσαν ὀργὴν ἀφιέναι καὶ τὸ λελυπηκότων κακῶν, καὶ ἀξιῶν ἐναντία τοῖς ἑαυτοῦ προσάγμασι ποιεῖν. οὐκ ἄρα ἀρκεῖ εἰς

ὑμῶν εἰας

ωμφείας σοι λόγων, ὅτι σὺ παραβαίνεις τ̃ νόμον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τοῦτον παρανομῆς ποιῶν; μὴ γὰρ ἐπελάθετο ὧν ἐπέταξε; μὴ γὰρ ἀγνοεῖ πότερός ἐστιν ὁ ταῦτα εἰπών; Θεός ἐστιν ὁ ταῦτα εἰπὼν, καὶ μ̃ ἀκριβείας ἁπάσης τὰς ἑαυτ̃ βουλόμενος φυλάττεσθαι νόμους, καὶ τοσοῦτον ἀπέχων τ̃ ποιῆσαι ταῦτα, ἅπερ ἀξιοῖ, ὅτι καὶ σὲ τ̃ ταῦτα λέγοντα καὶ συμβ̃ λέγειν μόνον ἀποτρέπει καὶ μισεῖ καὶ δίκαιον ἀπαιτ̃ τ̃ ἑκάστου. πῶς οὖν ἀξιοῖς παρ' αὐτ̃ τυχεῖν, ὧν αὐτὸς μ̃ πολλῆς ἀπέχεσθαί σε κελεύῃ συμβ̃ς; ἀλλὰ γὰρ εἰσί τινες, οἱ δὲ εἰς τοσοῦτον ἀλογίας ἦκασιν, ὡς μὴ μόνον τῶν ἐγκλημάτων καταγνῶναι, ἀλλὰ καὶ τέκνοις ἐπαινεῖσθαι τοῖς ἐκείνων, δὲ αὐτῶν, εἶτα σιδ̃, ἀποχειροτονήσαντες τῶν σαρκῶν ἀπεκείρατο, μᾶλλον δὲ καὶ ἀποκαλύπτουσι. μὴ γάρ μοι τοῦτο εἴπῃς, ὅτι τοὺς ὀδόντας οὐκ ἐπέπηξας τ̃ σώματι τ̃ λελυπηκότος. πολὺ γὰρ χαλεπώτερον ἐπέτασας, τόγε εἰς σὲ ἦκον, ἀξιῶν δίκην ὀργῆς ἐπενεχθῆναι κατ' αὐτ̃, καὶ ἀδυνάτῳ παραδοθῆναι κολάσει, καὶ μ̃ τῆς οἰκίας ἀπαγαπῆσαι ἁπάσης. ποίων γὰρ ταῦτα χαλεπώτερα δημ̃; ποίων βελῶν οὐ πικρότερα; οὐ ταῦτά σε ἐπαίδευσεν ὁ Χριστός, οὐχ οὕτω τ̃ σῶμα αἱμάττειν ἐκέλευσε. καὶ γὰρ ἡ μαγμένων σωμ̃ ἀπὸ σαρκῶν ἀνθρωπίνων χαλεπώτεραι αἱ τοιαῦται γλαφύραι. πῶς οὖν ἀγαπήσῃ τὸν ἀδελφόν; πῶς ἄψῃ τῆς θυσίας; πῶς προσεύξῃ τ̃ αἵματος τ̃ δεσποτικοῦ, τοσοῦτον ἔχων ὑπὲρ τῆς βλασφημίας μ̃ον; ὅταν γὰρ εἴπῃς, κατάρραξον αὐτὸν, καὶ τὴν οἰκίαν ἀνάτρεψον, δὲ πόλεσον, καὶ μυρίους αὐτῷ ὀλέθρους κατεύχῃ, σὺν ἀνθρωποκτόνου διενθυμοχλᾷς, μᾶλλον δὲ ἀνθρωποφάγου θηρίου. παυσώμεθα τοίνυν τῆς νόσου ταύτης καὶ τῆς μανίας, καὶ τὴν φιλοσοφωτάτην, ἵν' ἐκέλευσεν, ἐπιδειξώμεθα τ̃ δεσπότ̃ λελυπηκότας, ἵνα γενώμεθα ὅμοιοι τ̃ παρ' ἡμῖν τ̃ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. παυσώμεθα δή, ἀνθ' ὧν οἰκείων ἀναμνησθῶμεν ἁμαρτημ̃ν, ἀνθ' μ̃ ἀκριβείας ἁπάντα ζητήσωμεν καὶ πεπλημμεληκότα ἡμῶν, καὶ ἔνδον, τὰ ἔξω, τὰ ἐν ἀγορᾷ, καὶ ἐν ἐκκλησίᾳ. Εἰ γὰρ μηδενὸς ἑτέρου, τ̃ γοῦν ἐπαύσατο ὀλιγωρίας τὸν ἑκάστου ἀξιοῦ ἐσμεν δίκην ὑποσχεῖν. καὶ γὰρ τοσούτων φαλλόντων, καὶ ἀποστόλων ὑμνούντων, καὶ Θεοῦ παλαιστὴν ὄντος, ἔξω πλανώμεθα, καὶ βιωτικ̃ν τοσούτων γραμμάτων ἐπεισαγόμεθα δόγμασιν. καὶ οὐδὲ τοσαύτην ἀπονέμομεν τοῖς τ̃ Θεοῦ νόμοις τὴν ἡσυχίαν, ὅσην τοῖς τ̃ βασιλέως γράμμασιν οἱ τοῖς ταῦτα ἔχουσι τὸν σηλόν. ἐκεῖ μὲν γὰρ τ̃ν γραμμ̃ν τούτων ἀναγινωσκομένων, καὶ ὕπατοι, καὶ ὕπαρχοι, καὶ βουλὴ καὶ δῆμος ὀρθοὶ πάντες ἑστήκασι μετὰ ἡσυχίας ἀκούοντες τ̃ν λεγομένων· καὶ μεταξὺ τ̃ς ἡσυχίας τ̃ς βαθυτάτης ἐκείνης ἀνθρώπου [αὖ] τις πηδήσας καταβοήσῃ, ἅτε εἰς τ̃ βασιλέα ὑβρεικώς, τὸν ἑκάστου δίδωσι δίκην. ἐνταῦθα δ', τ̃ν ἐκ τ̃ θείου γραμμάτων ἀναγινωσκομένων, πολλοὶ πάντα χόδην ὁ θόρυβος ἦν· καίτοι καὶ ὁ πέμψας τὰ γράμματα πολὺ τ̃ βασιλέως τούτου μείζων ἐστί, καὶ τὸ θέατρον σεμνότερον (οὐ γὰρ ἀνθρώπων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀγγέλων ἐστί) καὶ τὰ ἐπινίκια ταῦτα, ἃ τὰ γράμματα βραβεύει), πολλ̃ τ̃ν ἐν τ̃ γ̃ φεικωδέστερα. διόπερ οὐκ ἀνθρώποι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄγγελοι, καὶ ἀρχάγγελοι, καὶ τ̃ν θείων δῆμοι, δὲ ἐν τ̃ γ̃ πάντες θυφημ̃ν κελευόμεθα. Εὐλογεῖτε γάρ, φησι, Κύριον πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ. καὶ γὰρ ὁ μικρὰ καὶ καταφρονούμενα, ἀλλὰ πάντα ἐπαινεῖται λόγου καὶ νοῦ καὶ ἀνθρώπων ἀνθρωπίνων. καὶ ταῦτα καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀνακηρύττουσιν οἱ ἄγγελοι, ἕκαστος ὃ λαμπρὸν τοῦτο ἐπαινον ἀναγορεύων. ὁ μὲν γὰρ, Ἀνέβης εἰς ὕψος, φησὶν, ᾐχμαλώτευσας αἰχμαλωσίαν, καὶ ἔλαβες δόματα ἐν ἀνθρώποις· καὶ, Κύριος κραταιὸς καὶ δυνατὸς ἐν πολέμῳ. ὁ δὲ φησι, τ̃ν ἰχθύων μεμιγμένα καὶ σκύλα. καὶ γὰρ ἐκεῖ τοῦτο ἦλθεν, ὥστε κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν. ὁ δὲ τοῦ θανάτου τὸν ἐπινίκιον ἀλαλάζων ᾠδὴν ἔλεγε· Ποῦ σου, θάνατε, τὸ νῖκος; ποῦ σου, ᾅδη, τὸ κέντρον; ἕτερος δὲ [αὖ] πάλιν τ̃ βαθυτάτου εἰρμὸν βραβεύει χορὸν ἔλεγε· Σιωπήσουσι μαχαίρας αὐτοῦ εἰς ἄκρα, καὶ ζημίας αὐτῶν εἰς δρέπανα. καὶ ὁμοῦ τὸν Ἱερουσαλὴμ καλεῖ, λέγων, Χαῖρε σφόδρα

Ψαλμ. ρβ. κβ.
Ψαλμ. ξη. ιη.
Εφεσ. δ. η.
Ψαλμ. κγ. η.
α. Κορ. ιε. νς.
Ωσ. ιγ. ιδ.
Ιωηλ γ. ι.
Ζαχ. θ. θ.

χ. ἐπιγκρόμεθα
χ. μεσῶ
χ. φοβῶ

θ κύριων, θύγατερ Ιερουσαλήμ,

δρα θύγατερ Σιών, *ὅτι ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σε ἔρχεται σοι πραΰς, ὑποζύγιον δὲ πῶλον νέον· οὗ ἡ πλεῖ δόντες αὐτῷ ἐμαχημύθησε πρῶτοι, οὕτω λέγων· Ηξει Κύριος οἱ ὑμεῖς ζητεῖτε, καὶ ἐξαίφνης ἐμέρεται εἰσόδῳ αὐτοῦ; Σκιρτήσατε ὡς μοσχάρια ἐκ δεσμῶν ἀνειμένα. καὶ ἕτερος πάλιν τοιαῦτα ἐκπληττόμενος ἔλεγεν· σοὶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἃ λαλήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. ἀλλ' ὅμως καὶ τούτων δὲ πολλῷ πλειόνων λεγομένων, δέον φείδεσθαι δὲ μηδὲ ὅτι γῆς νομίζειν εἶ) ὡς ἂν ἀγρᾷ μέσῃ θορυβοῦμεν, καὶ ἀπολόμεθα, καὶ μηδὲν πρὸς ἡμᾶς ὄντα ἀκαλεπήμενοι ἀπόντα ἀναλίσκομεν τῆς Σωτῆρος ἡμῶν. ὅταν οὖν καὶ ἐν μικροῖς καὶ ἐν μεγάλοις, καὶ ἐν ἀκροάσει, καὶ ἐν πράξει, καὶ ἔξω, καὶ ἔσω ἐν ἐκκλησίᾳ ὅτως ὦμεν ῥᾳθυμοῦμεν, καὶ μετὰ τούτων ἁπάντων καὶ κατ' ἐλπίδα οὐχ ὑμᾶς, πόθεν ἔξομεν σωτηρίας ἐλπίδα, τοῖς τοσούτοις ἁμαρτήμασι πρόσθηκον ἕτερον χαλεπώτερον καὶ τούτων ἀντιβροποι, τὸν ἀδικούμενον ταύτην προσιόντες θεόν; Εἶτ' οὖν θαυμάζει δίκαιον, ἂν συμβῇ τι τῶν ἀδοκήτων ἡμῖν καὶ λυπηρόν; δέον ὅταν μὴ συμβῇ θαυμάζειν. ἐκεῖνο μὲν γὰρ τῆς τῶν πραγμάτων ἀκολουθίας· τοῦτο δὲ ἴσως λέγειν πάντα καὶ προσδοκᾶν. ἐπειδὴ γὰρ λόγων, ἐλπίδος τῷ Θεοῦ ἡμομένους καὶ προσμένοντας αὐτὸν ἀπολαύειν ἡλίου καὶ ὑετῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ἀνθρώπους ἐπίσης ὠμότητα νικῶντας δὲ κατ' ἀλλήλων ἰσαμβύστους, καὶ τοῖς τῶν πλησίον δόγμασι τὴν γλῶτταν αἱματίσαντας, μὴ τὸν πάντων τὸ πνεῦμα πικραίνειν καὶ τὰς τοσαύτας ἐνεργείας καὶ τὰ μυεῖα τῶν ἀγαθῶν. ταῦτ' οὖν ἐποσωπῶντες ἐμέσωμεν τὸν ἰόν, καταλύσωμεν τὰς ἐλπίδας, καὶ τὰς ἡμῖν προπούσας εὐχὰς ποιώμεθα, ἀντὶ δαιμόνων ὑπηρεσίας ἀγγέλων λαβεῖν ἀξιώμεν ἡμερότητα, καὶ ὅσα ἂν ὦμεν πεπληκτόμενοι, τὰ αὐτῶν ἡμάτερα ἐποποιοῦντες, καὶ ὡς καὶ ταύτης τῆς ἐπαλῆς κείμενον ἡμῖν μαθοῦ, μὰ λάξωμεν τὸν ὀργὸν, καταξείλωμεν τὰ κύματα, ἵνα καὶ τὸ παρὸν βίον ἀταράχως διέλθωμεν, καὶ ἀπολήξοντες ἐκεῖ τοιούτου τύχωμεν τοῦ διαστότου, οἷοι καὶ σοὶ δοῦλοι γενόμεθα. Εἰ δὲ βαρὺ τοῦτο καὶ φοβερόν, ποιήσωμεν ἡμεῖς αὐτὸ κοῦφον καὶ ἡδύ, καὶ τὰς τῆς προθέσεως τῆς πρὸς αὐτὸν λαμπάδας ἀνοίξωμεν θύρας· καὶ ὅπερ οὐκ ἰσχύσαμεν ἀνδρες γενέσθαι διὰ τὸ τῶν ἁμαρτημάτων ἀπηχεθαι, τοῦτο ἀπόσωμεν διὰ τὸ γενέσθαι τοῖς ἡμαρτηκόσιν εἰς ἡμᾶς ἥμερον (οὐδὲ γὰρ βαρὺ ἦτο, οὐδὲ ἐπαχθὲς) καὶ σοὶ ἐξαίφνης εὐεργετοποιοῦντες σοὶ ἡμετέρους, πολλῷ ἑαυτοῖς προσαποδώμεθα ἔλεον. ὅταν γὰρ καὶ τὸ παρὸν βίον ἅπαντες ἡμᾶς ἀγαπήσωσι, καὶ τὴν ἄλλων ἀπόντων ὁ Θεὸς φιλήσει καὶ σεφθυώσει, καὶ τὴν μελλόντων ἡμᾶς πεμπτῶν ἀξιώσει ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρχειν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

χ. ἰλαρὸν,

χ. ῥαπτόν.

Ομιλ. κ. 16 ΟΤΑΝ ΔΕ ΝΗΣΤΕΥΗΤΕ, ΜΗ ΓΙΝΕΣΘΕ, ὥσπερ οἱ ὑποκριταί, σκυθρωποί. ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα ἑαυτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες.

χ. ἀνοιμῶξαι

χ. ἀλογίας

Καλὸν οὖν ταῦτα ἀκούσαι μέγα καὶ ἀοίμωξαι παρόν. ἃ γὰρ μόνον τοῦ ὑποκριτοῦ μιμούμεθα, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους πρελαυθάνομεν. οἶδα γὰρ, οἶδα πολλοὺς, οὐ νηστεύοντας καὶ ὑπισχνουμένους μόνον, ἀλλὰ καὶ μὴ νηστεύοντας καὶ τὰ τῆς νηστείας πρόσωπα περικειμένους, καὶ ἀπολλύντας χείρονα τῆς ἁμαρτίας πρόσθημα. ἵνα γὰρ μὴ σκανδαλίσω, φησὶ, τοὺς πολλοὺς, τοῦτο ποιῶ. Ὑλέλας; νόμος θεῖος ὁ ταῦτα κελεύων, καὶ σκανδάλου μέμνησαι; καὶ φυλάττων μὴ αὐτὸν σκανδαλίζειν νομίζεις· πολλαπλάσιον ἢ ἀπαλλάττειν σκανδάλου; καὶ τί ταύτης τῆς ἀπολογίας χεῖρον γένοιτ' ἄν; καὶ

παύσῃ

παύσῃ ϗ τῶν ὑποκριτῶν χείρων γινόμενος, ϗ διπλῶν τὴν ὑποκρισιν ἐργαζόμενος, καὶ πολλὴν τῆς καρδίας ταύτης τὴν ὑπερβολὴν σπουδήν; οὐκ αἰσχυνθήσῃ τῆς λέξεως ταύτης τὴν ἔμφασιν; οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὅτι ὑποκρίνονται ἁπλῶς· ἀλλὰ δεικνύων καθάπαξ βουλόμενος, φησὶν· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα ἑαυτῶν, τουτέστι, διαφθείρουσι, ἀπολλύουσιν. εἰ γὰρ τοῦτο ἀφανισμός προσώπου, ὃ προὸς κενοδοξίαν ὠνομάσθαι, τί δὴν εἴποιμεν περὶ τῶν ὑποτεμνομένων ϗ ὑποχαράττων; διαφθείρουσι γὰρ πρόσωπα γυναικῶν, ὅτι λύμη τῶν ἀκαλήπτων νέων; σκῆνος μὲν γὰρ ἑαυτοῦ βλάπτουσι μόνον· αὗται δὲ καὶ ἑαυτὰς ϗ τοὺς ὁρῶντας· δεῖ γὰρ φθόγγῳ ϗ ταύτην καὶ ἐκείνην τὴν λύμην εἰς πολλοὺς τὸ πρόσωπον. οὐδὲ γὰρ μόνον μὴ ὑποδείκνυσθαι, ἀλλὰ ϗ ἀπαυδάζειν χρὴ ταύτην σκέλευσιν· ὅταν ϗ ἐμπροσθεν ἐποίησε. ϗ ὅτι μὴ τῆς ἐλεημοσύνης ἁπλῶς αὐτὸ πέφυκεν, ἀλλ' εἰπών, προσέχετε μὴ ποιῆν ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, προσέθηκε, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· ὅτι ἡ τῆς ψυχείας ϗ τῆς προσευχῆς οὐδὲν τοιοῦτον διώρισε. τί δήποτε; ὅτι ἐλεημοσύνῃ μὲν ἀδύνατον πρόσωπον λαθεῖν, θύραν ἡ ϗ ψυχείαν δυνατόν. ὥσπερ οὖν εἰπών, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου, ὑ προὲ χάριν ἔλεγε, ἀλλὰ προὲ τὸ δεῖν * μὴ ἀκριβείας ἀπαιτῆσαι λαθεῖν· ϗ κλείσας εἰς τὸ ταμεῖον εἰσιέναι, ὑ πάντως, οὐδὲ προσευχὴν μόνον ἐπέταξεν εὔχεσθαι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ πάλιν ἡνίξατο· ὅτω ϗ σταθῆναι ἀλείφεσθαι κελεύσας, ὑχ ἵνα ἀλιφώμεθα πάντως νομοθέτησεν (ἐπεὶ πάντες εὑρεθησόμεθα νόμον παραβαίνοντες τοῦτον, ϗ προὸς τὰ πάντων μάλιστα αὐτὸν φυλάττειν ἐσπουδακότες, τῶν μοναχῶν δηλονότι, τὰ ὄρη κατοικοῦντες) ὑ τοίνυν τοῦτο ἐπέταξεν, ἀλλ' ὅπερ τοῖς παλαιοῖς ἔθος ἀλείφεσθαι (συνεχῶς ἐν εὐφραινομένοις ϗ χαίρουσι (ϗ τοῦτο ἀπὸ τοῦ Δαυὶδ ϗ ἀπὸ τοῦ Δανιὴλ ἂν τις καταδείσαι φῶς) εἶπεν ἀλείφεσθαι· ὑχ ἵνα πάντως τοῦτο ποιῶμεν, ἀλλ' ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτό ἐστιν, αὐτὸς τοῦτο, ὅπερ διὰ τῶν λόγων ἐπέταξε, διὰ τῶν ἔργων ὑποδειξάμενος, ϗ νηστεύσας πρὸ ἡμέρας, ϗ μὴ τοῦ λαθεῖν νηστεύσας, ὅτι πλείονα, ὅτι ἐλάττονα· ἀλλ' ὅμως ἐκ ταύτα μὴ ποιήσας, μάλιστα πάντων χωρὶς κενοδοξίας ὃ πᾶν ὠφέλησεν. ὃ δὴ ϗ ἡμῖν ὑποτάττει, ϗ τοὺς ὑποκριτὰς εἰς μέσον ἀγαγών, ϗ διπλῆν τὴν γελοιότητα τοῦ ἀκούοντος ἐπιτείνας· ϗ ἕτερόν τι διὰ τῆς προσηγορίας ταύτης ἠνίξατο, τῆς τῶν ὑποκριτῶν λέγω. ὑ γὰρ μόνον τῷ τὸ πρᾶγμα εἶναι καταγέλαστον, οὐδὲ τῷ ζημίαν ἔχειν ἐκάτην, ἀλλὰ ϗ τῷ προσκαίρων δεῖξαι τὴν τοιαύτην ἀπάτην, ἀπάγει τῆς ποιήσεως ὑποθυμίας. ὁ γὰρ ὑποκριτὴς μέχρι τούτου φαίνεται λαμπρὸς, ἕως ἂν τὸ θεατὸν καθηται· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τότε πᾶσιν. ἴσασι γὰρ οἱ πλείονες τῶν θεωμένων, οἷς ὧν τινα ὑποκρίνεται· πλὴν ἀλλὰ τοῦ θεατοῦ λυθέντος, σαφέστερον ἅπασι σκηνὴ ἀναπέπταται. ὅτο τοίνυν ϗ τοῦ κενοδόξου ὑποκρίνεται ἀνάγκη πᾶσα. ϗ σταθῆναι μὲν γὰρ τοῖς πλείοσιν εἰσὶ καταδηλοι, ὅτι οὐκ εἰσὶ τοῦτο ὅπερ φαίνονται, ἀλλὰ προσωπεῖον περίκεινται μόνον· πολλῷ δὲ πλέον μὴ ταῦτα ἀλώσονται, ὅτε πάντα γυμνὰ ϗ τετραχηλισμένα φανήσεται. καὶ ἑτέρωθεν δὲ πάλιν αὐτοῦ ἀπάγει τῶν ὑποκριτῶν, ὃν δείξας κοῦφον ὃ ὑπόταγμα ὄν. ὑ γὰρ τὴν ψυχείαν ὑποτίνει, οὐδὲ μείζονα ὑποδείξασθαι κελεύει· ἀλλὰ μὴ ὥστε αὐτὴν ἀπολέσαι εὐφημοι [ἀσφαλίζεται.] ὥστε ὅμως δοκεῖ φορτικὴν εἶναι), κοινὸν ἡμῖν ϗ τοῖς ὑποκριταῖς (νηστεύουσι γὰρ καὶ οὗτοι) ὃ δὲ ὄντως κουφότατον, ὃ κερδαίνομεν μὴ ἀπολέσαι ὥστε μισθὸν, τοῦτο ἐστιν ὃ κελεύω, φησί· τοῖς μὲν πόνοις οὐδὲν προσιδεῖς, τὸν δὲ μισθὸν ἡμῖν ζητῶν μὴ ἀσφαλείας ἀπάσης, ὃ οὐκ ἀφιεὶς ἀσφαλῶτας ἀπελθεῖν, καθάπερ ἐκείνους. ὃ οὐδὲ τοῦ ἐν τοῖς ὀλυμπιακοῖς ἀγῶσι παλαίοντας μιμεῖσθαι ἐθέλουσιν, οἳ, τοσοῦτο καθημένου δήμου ϗ θεωμένων τοσούτων, εἰ βούλονται θρέψαι ὧν βεβουλόμεθα τὸν νικῶντα αὐτοῖς, κρύπτουσι πολλῷ οἶμαι καλλίονι· σὺ δὲ διπλῶν ἔχων τὸν ἀφορμὴν τὸ τὸν νικῶν ὑποδείκνυσθαι ἐκεῖνο, ὃ

ϗ

χ. ὅση τῆς καρδίας ταύτης τὴν ὑποκρισιν

χ. διαφθείρουσιν

* ἀπαυδάζειν

a. Bas. 15.

χ. λαμπροὶ τυγχάνουσιν

χ. ἐκεῖνα

χ. πρὸς

χ. πώποτε

καὶ αὐτὸν εἰ Ⓦ βεβαιοῦντα, καὶ ὃν πολύτων ἀσυγκρίτως ὑπερέχειν τῶν ἐν ὃν θεάτρῳ καθημένων, ἑτέρους ὑποδείκνυσαν τοῖς δὲ μόνον ὑδὲν ὠφελοῦσιν, ἀλλὰ καὶ μέγιστά σε βλάπτουσι. πλὴν οὐδὲ τοῦτο κωλύω, φησὶν· ἀλλ' εἰ καὶ δυνατὸν ὑποδείξασθαι βούλει, ἀνάμεινον, καὶ ἐγώσοι καὶ τοῦτο μᾶλλον πλείονος ποιήσομαι τῆς παρουσίας καὶ πολλοῦ τὸ κέρδος. νῦν μὲν γάρ σε ἀπορρίπτουσι τῆς θέας μὲ δόξης τοῦτο, ὥσπερ οὖν συνηθλᾶ ὁ τούτων ὑφορᾶν· τότε δ' πολύτων ἀπολαύσῃ μᾶλλον ἀδείας ἀπάσης, καὶ μακρὸν καὶ πρὸ ἐκείνου καὶ ἐπαξίως χαρπωσάμενος, τὸ πᾶσαν καταπατήσαι τιμὴν δυνατῶν δόξαν, καὶ τῆς χαλεπῆς τῶν δυνατῶν ἐλευθερωθῆναι δουλείας, καὶ γνήσιον γενέσθαι τῆς ἀρετῆς ἐραστήν· ὡς νῦν γε οὕτω διακείμενος, δυνατὸν ἐρημίαν γένῃ, πάσης ἔρημος ἔσῃ τῆς ἀρετῆς, οὐκ ἔχων σοῦ θεωρῆσαι. ὁ δὲ αὐτὸν ὑβρίζοντος ὅτι τιμὴ ἀρετῆ, εἶτε μὴ δι' αὐτὴν, ἀλλὰ διὰ Ⓦ χρυσοφόρον, καὶ Ⓦ χαλκοτύπον, καὶ Ⓦ πολιτῶν ἀγοραίων δῆμον μέλλοις αὐτὴν μετιέναι· ἵνα δὲ Ⓓ κακεῖ καὶ Ⓓ πόρρω ταύτης ὄντες σε θαυμάσωσι, δὲ σοῦ ἐχθροὶ αὐτῆς καλῆς ὑπὲρ τιμῆς ὑποδειξιν αὐτῆς δὲ τιμῆ θεωρίαν· ὥσπερ δὴ εἴ τις σωφρονισῇ ἕλκοντα, μὴ διὰ τὸ τῆς σωφρονισμοῦ καλόν, ἀλλ' ἵνα ὑποδείξηται τοῖς πεπαρηκόσι. καὶ σὺ τοίνυν οὐκ αὖ ἕλκε τιμὴν ἀρετῆς, εἰ μὴ διὰ σοῦ ἐχθροὺς τῆς ἀρετῆς· δέον αὐτὴν καὶ ἐπιτυχεῖν θαυμάσαι, ὅτι καὶ σοῦ ἐχθροὺς ἐπαινέτας ἔχει· θαυμάσαι δ', ὡς ἐχρῆ, μὴ δι' ἑτέρους, ἀλλὰ δι' αὐτήν· ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς ὑπὲρ μὴ δι' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ δι' ἑτέρους φιλούμεθα, ὕβρεως τὸ πρᾶγμα νομίζομεν. τοῦτο τοίνυν καὶ ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς λογίζου, καὶ μηδὲ δι' ἑτέρους αὐτὴν δίωκε, μήτε δι' αὐθρώπους ἀνάσχου ὃν θεῷ, ἀλλὰ διὰ Ⓦ θεὸν δι' αὐθρώπους· ὡς δὴ τὸ ἐναντίον ποιῆς, καὶ μετέραν δοκῆς ἀρετὴν, ὁμοίως ὃν μὴ μετιόντι πτερωξιμάς. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος ὃν μὴ ποιῆσαι πτερήκωσεν, οὕτω καὶ σὺ ὃν πεπλανημένως ποιῆσαι.

19 Μὴ θησαυρίζητε ὑμῖν θησαυροὺς ὑπὶ τῆς γῆς.

Επειδὴ ὁ τῆς κενοδοξίας ὄζος ἐβαλε νόσημα, δυσκάιρως λοιπὸν καὶ τὸ περὶ ἀκτημοσύνης εἰσάγει λόγον. οὐδὲν γὰρ οὕτω χρημάτων ἐρᾶν παρασκευάζει, ὡς ὁ τῆς κενοδοξίας ἔρως. δέχου τοῦτο καὶ παρὰ τῶν ἀνθραποδωδῶν ἀγέλας, καὶ Ⓦ ἐσμοὺς τῶν βυσσούχων, καὶ σοῦ χρυσοφορούσας ἵππους, καὶ παρὰ ἐργυρᾶς πραπέζας, καὶ τὰ ἄλλα τὰ καταγελαστότερα ὑπονοῦσι ἀνθρωποι, οὐχ ἵνα χρείαν πληρώσωσιν, οὐδ' ἵνα ἡδονῆς ἀπολαύσωσιν, ἀλλ' ἵνα τοῖς πολλοῖς ὑποδείξωσι). ἀνωτέρω μὲν εἶπον, ὅτι ἐλεεῖν οὐ μόνον ἔλεγεν· ἐνταῦθα δὲ καὶ πόσον ἐλεεῖν χρὴ δείκνυσιν, εἰπών, μὴ θησαυρίζητε. ὑπὲρ γὰρ σοῦ οὐκ ἐνταῦθα δέχῃς ἀθρόον τὸ περὶ τῆς ὑπερφυΐας τῶν χρημάτων εἰσαγαγεῖν λόγον διὰ τὴν τυραννίδα τοῦ πάθους, καὶ μικρὸν αὐτοῦ διαστήσας καὶ ἐλευθερώσας, εἰσπίπτει σοι τῇ τῶν ἀκροατῶν διανοίᾳ, ὥστε δυσπαράδεκτον γενέσθαι. διὰ δὴ τοῦτο πρῶτον μὲν ἔλεγε, μακάριοι Ⓓ ἐλεήμονες· μᾶλλον δὲ τοῦτο, ἵνα δύνασθαι τῶν ἀντιδίκων σου· εἶτα μετὰ ταῦτα πάλιν, ἐάν τίς σοι θέλει κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, δὸς αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον· εἰσάγει δὲ τὸ πολλῷ μᾶλλον πολύτων ἐκείνων. ταῦτα μὲν γὰρ εἶπεν, ὅτι αὖ δίκην ἴδῃς ὑπτιεμένην, τοῦτο ποίησον (τὸ γὰρ μάχεσθαι ἔχοντα βέλτιον τὸ μὴ ἔχοντα ἀπαλλάττεσθαι μάχης) εἰσάγει δὲ οὔτε δυνάμενον, οὔτε τὸν χρήσιμον ὄντα, οὔτε ἄλλου τοιούτου μνημονεύσας, αὐτὸν καθ' ἑαυτὸν διδάσκει τὸν τῶν χρημάτων ὑπερφυᾶ, δεικνὺς ὅτι τὸ μὲν σοῦ ἐλεουμένους τοσοῦτον, ὅσον δεῖ τὸν διδόντα ταῦτα νομοθετεῖ, ἵνα καὶ μηδεὶς ᾖ ὁ ἀδικῶν καὶ ἕλκων εἰς δικαστήριον, καὶ ὥστε καταφρονεῖσθαι τῶν ὄντων, πτερέχοντες αὐτὰ τοῖς δεομένοις. καὶ οὐδὲ εἰσάγει τὸ ὅλον τέλειον, ἀλλὰ δι' ὑπερβολῆς ῥῆμα· καίτοιγε σοῦ ἀγῶνας σοῦ περὶ τούτων μᾶλλον ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς ὑπερβολῆς ὑποδειξάμενος. ἀλλ' ὅμως τίθησι τοῦτο, οὐδὲ εἰς μέσον ἄγει (οὐδέπω γὰρ ἐκκαλύπτειν καιρὸς ἦν) ἀλλὰ λογισμοὺς ἐξεπάζει τέως, συμβούλου μᾶλλον ἢ νομοθέτου τάξιν ἐν τοῖς περὶ τούτων φυλάττων λόγοις. εἰπὼν γὰρ, μὴ θησαυρίζητε ὑπὶ τῆς γῆς, ἐπήγαγεν·

Οπου σὶς κ βρῶσις ἀφανίζει, κ ὅπου κλέπται διορύττουσι κ κλέπτουσι.

Τέως δείκνυσι τῶ σὶ τοῦ θησαυροῦ τὴν βλάβην, κ τῶ σκ τὴν ὠφέλειαν, κ ἀπὸ τ̃ ὅ τόπου κ ἀπὸ τ̃ν" ὑπερχομένων. Ἐ οὐδὲ μέχρι τούτου ἵσταται, ἀλλὰ Ἐ ἕτερον ἐπάγει λογισμόν. Ἐ πρῶτον, ἀφ' ὧν μάλιστα δεδοίκασιν, ἀπὸ τούτων αὐτοὺς προτρέπει. Εἰ γὰρ δέδοικάς, φησι; μὴ ἀναλωθῇ τὰ χρήματα, ἐὰν ἐλεημοσυνῶν δῷς; Οὐκοῦν δὸς ἐλεημοσύνην, καὶ οὔτε σὸν ἀναλωθήσεται· κ τὸ δὴ μεῖζον, ὅτι οὐ μόνον σὸν ἀναλωθήσεται, ἀλλ' ὅτι κ πρόσθηκιν λήψεται" πλείονα. κ γὰρ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς προσίδεται. Ἀλλὰ τέως αὐτὸ ὑ λέγει, ἀλλ' ὕστερον αὐτὸ εἰσήσει. τέως ὃ μάλιστα αὐτοῦ προτρέπεται κδιώκειν, τοῦτο εἰς μέσον ἄγει, τὸ μηδὲν αὐτοῖς τὸν θησαυρὸν κ ἐκπέρδειν αὐτοὺς ὠφέλειαν. Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐὰν ὅλως ἐλεημοσυνῶν, τηρεῖται μόνον, ἀλλὰ κ τὸ σὸν πλέον ἀπείληφεν· ὅτι κ ἐὰν μὴ ὅλως, ἀπόλλυται. Ἐ ὅρα τὴν ἀφελῆ ζυγέσιν. Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὅτι Ἐ ἑτέρωσις αὐτὰ καταλιμπάνει (ἐπεὶ καὶ τοῦτο πολλάκις κδὺ τοῖς δικαίοις) ἀλλ' ἑτέρωθεν αὐτοῦ φοβῇ, δείκνυς ὅτι οὐδὲ τούτου τυγχάνουσι. καὶ γὰρ δίκαιοι μὴ ἀδικήσωσιν, εἰσὶν ⓐ ἀδικηθῆναι πρόνοιαν, ὁ σὶς κ ἡ βρῶσις. Εἰ γὰρ κ σφόδρα βιάλωτος εἰ) δοκῇ αὕτη ἡ λύμη, ἀλλ' ὅμως ἀμοιρός ἐστι Ἐ ἀκακίδηκτος. καὶ ὁτιοῦν ὀπτιοῦν, ἵ δυνήσῃ τούτῳ ὀπτικεῖν τὴν βλάβην. Εἰ δῦν; τὸ χρυσίον σὶς ἀφανίζει; Εἰ κ μὴ σὶς, ἀλλὰ κλέπται. τί δῦν; ἄρπαντες ἐσυλήθησαν; Εἰ κ μὴ πάντες, ἀλλ' ⓐ πλείους. διὰ δὴ τοῦτο κ ἕτερον, ὅπερ ἔφθην εἰπών, ἐπάγει λογισμόν, λέγων·

21 Οπου * ὁ θησαυρός" τοῦ ἀνθρώπου, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία" αὐτοῦ.

Καὶ γὰρ μηδὲν τούτων γένηται, φησὶν, ἀλλὰ μυρίων ὑποκείσῃ βλάβην, τοῖς κάτω προσηλωμένος, καὶ δοῦλος αὐτὸ ἐλεύθερος" γινόμενος, καὶ τῶν" ἀνθρωπίνων σκοπὸν, κ μηδὲν τ̃ ὑψηλῶν ἐννοῆσαι δυνάμενος, ἀλλὰ" πάντα χρήματα Ἐ ὄνειρος κ δημεύσματα κ κέρδη κ κοπηλείας ἀνελεύθερος, ἵ τί γένοιτ' ἂν ἀθλιώτερον; κ γὰρ ἀνδραπόδου πάντος ὁ" βίος τοιοῦτος διακείσεται χεῖρον, τυραννίδα χαλεπωτάτην ὑπομένοντος, κ ὃ πάντων χαλεπώτατον προσδοκᾷ, τ̃ ἀνθρώπου κ τ̃ ἐλευθερίαν. ὅσα γὰρ αἱ τῆς σὶ διαλέγονται, τ̃ διηνεκίας προσπλωμένης τοῖς χρήμασιν, οὐδὲν ἀκούσαι δυνήσῃ τῶν σὶ προσηκόντων. ἀλλ', ὥσπερ κύων" ὑφρῶν, προσδεδεμένος ἀλύσεως ἀπάσης χαλεπώτερον τῇ τῶν χρημάτων τυραννίδι, κ τῶν προσόντων ἀπάντων ὑλακίαν, ἓν ἔργον τοῦτο ἔχεις ἀνιηκές, ὃ τηρῶν ἑτέρους τὰ χείρονα, ἵ τί γένοιτ' ἂν ἀθλιώτερον; ἀλλ' ὅμως ὅπῃ τοῦτο ὑψηλότερον ἰῶ τῆς τῶν ἀκροωμένων διανοίας, κ οὕτε ἡ βλάβη αὐτὴ τοῖς πολλοῖς ἐνσιώπιος, οὔτε ὁ κέρδος φανερόν, ἀγαπᾷ φιλοσοφωτέρας ἐδέησε γνώμης, ὥστε ἑκάτερα θεωρῆσαι, τίθησι μὲν αὐτὸ μετ' ἐκεῖνα τὰ δῆλα, εἰπών· ὅπου ὁ θησαυρός σὸν ἀνθρώπου, ἐκεῖ κ ἡ καρδία αὐτοῦ. ποιεῖ δ' αὐτὸ [τοῦτο] σαφέστερον πάλιν, ἀπὸ τῶν νοητῶν ὅτι τὰ αἰσθητὰ ἀξιάγων τ̃ λόγου, κ λέγων·

22 Ο λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός.

Ο δ' λέγει τοιοῦτον ἔστι· μὴ καθορύξῃς χρυσίον ἐν τῇ γῇ, μηδὲ ἄλλο τι τῶν τοιούτων μηδέν. ταῦτα γὰρ σπεῖ κ τῇ βρώσει κ τοῖς κλέπταις αὐτὰ ζυγάλης. ἐὰν δ' κ τοῦτο διαφύγῃς τὰ βλάβη, τὸ δουλωθῆναί σε τῷ καρδίᾳ κ προσηλωθῆναι τοῖς κάτω πᾶσιν ὑ διαφεύξῃ. ὅπου γὰρ αἱ ἡ ὁ θησαυρός, ἐκεῖ Ἐ ἡ καρδία σε. ὥσπερ" οὖν εἰς ⓐ ὀφθαλμὸς, οὐ τοῦτο" καρποῦται μόνον ὃ τυγχάνει τῶν ὑπὸ τοῦτον" ἐπάθλων, ἀλλ' σπεύδει πάντα ⓐ μαθεῖν λαμβάνειν, ἐκεῖ μεθορμίζόμενος κ τὰ ἐκεῖ φέρειν κ ὑπερ τ̃ ἐκεῖ μένειν (ὅπου γὰρ ἀπέδου τ̃ θησαυρόν, ἔνδηλον ὅτι κ τῶν διηνεκίαν ἐκεῖ μετατίθησι) οὕτως δὲ ὅτι τ γῆς τοῦτο ποιήσῃς, πάναρτία πείσῃ. Εἰ δ' ἀσαφές σοι τὸ εἰρημένον, ἄκουσον τοῦ ἑξῆς.

Ο λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται·

23 Ἐὰν

χ. λυμαινόμενον ἀλ. λυμαινομένων.

χ. μείζονα.

* γαρ ἐστι

χ. ὑμῶν, χ. ὑμῶν. χ. ἡμῶν. χ. ἐστιν ἴσ. πάντα χ. τοιοῦτος χαλεπωτάτην τῶν ὀπτικῶν τῶν δουλῶν

χ. πάρα,

χ. ὁ χ. χρηματ χ. ἀθλων,

23 Εαν ὖ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. Εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστί, τὸ σκότος πόσον; Επὶ τὰ ἀναθητότερα ἐξάγει τὸν λόγον. ὅπερ γὰρ ἐμνημόνευσε τοῦ νοός, ὡς καταδουλευομένου ϰὴ αἰχμαλωτιζομένου, τοῦτο ὖ ϰ᾽ πολλοῖς εὑσύνοπτον οι ἰῶ, ἐπὶ τὰ ἔξω ϰὴ πρὸς τὴν ὀφθαλμὴν κείμενα τὴν διδασκαλίαν μετατίθησιν, ἵνα ἀπὸ τούτων ϰὴ πρὸς ἐκείνων νοήσωσιν. Εἰ γὰρ μὴ οἶδά, φησι, τί ποτέ ἐστι βλέφαρον νῦ, ἀπὸ τῆς σωματικῆς τοῦτο καταμάθανε. ὅπερ γάρ ἐστιν ὀφθαλμὸς τῷ σώματι, τοῦτο ὁ νοῦς τῇ ψυχῇ. ὥσπερ οὖν οὐκ ἀνέλοιο χρυσοφορῆν ϵ᾽ σπείρᾳ πρὸς βελέων ἱμάτια, ϰὴ πεπηρωθαί σε τὸν ὀφθαλμοὺς, ἀλλὰ τὴν ὑγείαν τὴν τούτων ἀπάσης τῆς τοιαύτης πρείττονος εἶ νομίζεις (ἀπ᾽ γὰρ αὐτὴν ἀπολέσης ϰὴ ἀμαφθείρης, οὐδέν σοι τῆς λοιπῆς ὄφελος ζωῆς. ὥσπερ γὰρ τῶν ὀφθαλμῶν τυφλωθέντων, τὸ πολὺ τῆς τῶν λοιπῶν μελῶν ἐνεργείας οἴχεται, τοῦ φωτὸς αὐτοῖς σβεσθέντος· οὕτω ϰὴ τῆς διανοίας διαφθαρείσης, μυρίων ἡ ζωὴ σου κακῶν ἐμπλησθήσεται) ϰαθάπερ οὖν ἐν (σώματι τοῦτο σκηνοῦμεν, ὥστε τὸν ὀφθαλμὸν ἔχειν ὑγιῆ, οὕτω ϵ᾽ ἐν τῇ ψυχῇ τὸν νοῦν. διὰ τοῦτον πηρώσωμεν τὸν ϰὴ τοῖς ἄλλοις πρέχειν ὀφείλοντα τὸ φῶς, πόθεν διαβλέψωμεν λοιπόν; ὥσπερ γὰρ ὁ τὸν πηλὸν ἀνελών, ϰὴ τὸν ποταμὸν ἐζήρανεν, οὕτως ὁ τὸν νοῦν ἀφανίσας, πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ πρᾶξιν ἐβόλωσε. διὸ φησιν, Εἰ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος, τὸ σκότος πόσον; ὅταν γὰρ ὁ κυβερνήτης ὑποβρύχιος γένηται, ϰὴ ὁ λύχνος σβεσθῇ, ϵ᾽ ὁ ἡγεμὼν αἰχμάλωτος γένηται, ποία λοιπὸν ἔσται τοῖς ἐπιβάταις ἐλπίς; διὰ δὴ πολλὰ ἀφεὶς εἰπὼν ταῦτα ὑπεβουλήσατο διὰ τοῦ πλούτου, διὰ μάχας, διὰ δίκας (ἠνίξατο μὲν γὰρ αὐτὰ ἀνωτέρω εἰπών, ϖῶς δηλώσει σε ὁ ἀντιδίκης τῷ κριτῇ, ϰὴ ὁ κριτὴς τῷ ὑπηρέτῃ) τὰ πόντων χαλεπώτερα τούτων συμβαίνοντα πόντος εἶς, οὕτως ἀπάγει τῆς πονηρᾶς ἐπιθυμίας. τὸ γὰρ τὸ δεσμωτήριον οἰκῆσαι, πολλῷ χαλεπώτερον τὸ διδουλῶσθαι τοῦ νοῦ τῷ νοσήματι τούτῳ. ϰὴ τὸ μὲν οὐ πόντος συμβαίνει, ὃ ὖ ἐφεξῆς συγκεχλήρωται τῇ τῶν χρημάτων ἐπιθυμίᾳ. διὸπερ αὖθ᾽ μετ᾽ ἐκεῖνο τίθησιν, εἴτε χαλεπώτερον οἱ, ϰὴ πόντος συμβαῖνον. ὁ γὰρ Θεός, φησιν, ἔδωκεν ἡμῖν νοῦν, ἵνα τὴν ἀγγοιαν διασκεδάσωμεν, ϰὴ τὴν τοῦ τρόπου χρῖσιν ὀρθὴν ἔχωμεν, ϰαὶ πρὸς τὰ λυποῦντα πόντα ϰὴ ἐπιβλαβῆ, τούτῳ ὥσπερ ὅπλῳ τινὶ ϰὴ φωτὶ χρώμενοι, μόνων ἐν ἀσφαλείᾳ· ἡμεῖς ὖ πρὸς δίδομεν τὴν δωρεὰν διὰ τὰ πρέποντα ϰὴ αἰσχρά. τί γὰρ ὄφελος στρατιωτῶν χρυσοφορούντων, ὅταν ὁ στρατηγὸς αἰχμάλωτος γένηται; τί ὖ κέρδος νηὸς καλλωπιζομένης, ὅταν ὁ κυβερνήτης ὑποβρύχιος γένηται; τί ὖ σώματος ὅλου συγκειμένου πλέον, ὅταν ὁ ὀφθαλμοὶ τῆς ὅλως ὦσιν ἐκκεκομμένοι; ὥσπερ οὖν ϖ ἰᾶσθαι ϖ ὀφείλοντα ὑγιάνειν, ἵνα λύσῃ τὰς νόσους, διὰ τοῦτο ἐμβαλὼν εἰς νόσον, εἰς ἀργυρᾶν κελεύσῃ κλίνην ϰὴ χρυσοῦν θάλαμον, οὐδὲν ὄφελος ἔσται τοῖς κάμνουσιν· οὕτως διὰ τὸν νοῦν ϖ διαφθείρας ϖ δυνάμενον λύειν τὰ πάθη, ἡσαυρῷ πρὸς ἀκαθίσης, οὐ μόνον οὐδὲν ὠφέλησας, ἀλλὰ ϰὴ τὰ μέγιστα ἐζημίωσας ϰὴ πᾶσαν ἔβλαψας τὴν ψυχήν. Εἶδες πῶς σὺν ὧν μάλιστα ἐπιθυμοῦσιν διὰ θεφποι τῆς πονηρίας πόντας χορηγοῦσι, διὰ τούτων αὐτοὺς μάλιστα ἐκείνης ἀπάγει, ϰὴ πρὸς ἀρετὴν ἐπανάγει; Τίνος γὰρ ἕνεκεν ἐπιθυμεῖ χρημάτων, φησίν; οὐχ ἵνα ἡδονῆς ἀπολαύσῃς ϵ᾽ τρυφῆς; τοῦτο μὲν οὖν μάλιστα οὐκ ἔσται σοι ἐντεῦθεν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἀπόν. Εἰ γὰρ ὀφθαλμοῦ σκοπέντων σφόδρα αἰσθανόμεθα τῶν ἡδέων διὰ τὴν συμφορὰν τὴν ἐκεῖθεν· πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ τοῦ νοὸς διαφθορᾷ ϵ᾽ πηρώσει τοῦτο πεισόμεθα. Τίνος ὖ ἕνεκεν καταρύπτεις ἐν τῇ γῇ ἵνα φυλάττῃ) μὴ ἀσφαλείας; ἀλλὰ ϰὰν ταῦτα πάλιν τοὐναντίον, φησίν. ὥσπερ οὖν ϖ νηστεύοντα ϰὴ ἐλεοῦντα ϵ᾽ πρεσευόμενον πρὸς κενοδοξίαν, ἀφ᾽ ὧν ἐπιθυμᾷ μάλιστα, ἀπὸ τούτων αὐτὸν ἐπεσπάσατο εἰς τὸ μὴ κενοδοξεῖν (τίνος γὰρ ἕνεκεν οὕτως βύχη ϰὴ ἐλεᾷς, φησιν; ἀχὶ τῆς παρὰ τῶν ἀνθρώπων δόξης ἐρᾷς; σκοπῶ μὴ οὕτως βύχου, φησί, ϰὴ τότε αὐτῆς τεύξῃ χὴ τὴν ἡμέραν τὴν μέλλουσαν) οὕτω ϰὴ ϖ φιλάργυρος,

ἀφ' ὧν μάλιστα ἐκπονδάκει, ἀπὸ τούτων ἐλθε. τί γὰρ βούλει, φησί; τὰ χρήματά μου φυλάττεσθαι; οὐ δῆτα· ὃ τρυφᾶν καὶ δοξάζεσθαι καὶ ἡδονῆς ἀπολαύειν; ταῦτα δι' ἀμφότερα προσδέχομαι μὴ πολλῆς τῆς περιουσίας, ἐὰν ἐκεῖ καταθῇ ὁ χρυσίον, ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν. σαφέστερον μὲν οὖν ἐν τοῖς μὴ ταῦτα τοῦ τοῦ νοῦ βλάβην τοῦτο ἐντεῦθεν γνωρίζων ἐπέδειξεν, ὅτε τῶν ἀχρήστων ἐμνημόνευσε· τέως δὲ καὶ ἐν ταύτῃ οὐκ ὡς ἔτυχε τοῦτο ἠνίξατο, δείξας ἐσχωμμένον καὶ ταῦτα μεμιγμένον. καὶ καθάπερ ὄντες ἐν σκότῳ ἐνίοτε ὁρῶσι σαφές, ἀλλὰ καὶ τι ξύλινον ἴδωσιν, ὄφιν εἶναι νομίζουσιν, καὶ τερπνὸν φάσγανον, ἀποτεθνηκασι τῷ δέει· οὕτω δὲ καὶ ὅτοι, τὰ μὴ φοβερὰ τοῖς ὁρῶσι, ταῦτα δι' ὑπερβολὴν ἔχουσι. καὶ γὰρ πενίαν τρέμουσι· μᾶλλον δὲ οὐκ πενίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν τυχοῦσαν ζημίαν. ἐὰν γὰρ δύο μικρὰ ἢ ἀποβολέσωσι, τῶν τῆς ἀναγκαίας ἀπορωτέρων ἐφῆς μᾶλλον ἀλγοῦσι καὶ δυσκολαίνουσι. πολλοὶ γοῦν τῶν πλουτούντων [τούτων] καὶ ὅτι βέλτιον ἦλθον, τοῦτο τοιαύτῃ οὐκ ἐνεγκόντες δυσημερίαν. ἐὰν δὲ ὑβρίζεσθαι ἢ καὶ τὸ ἐπηρεάζεσθαι ὕστερον ἀφόρητον αὐτοῖς εἶναι δοκῇ, ὡς καὶ ἀγαθὸν τοῦτο πάλιν τῆς πτωχείας πολλοῖς ἀπαλλαγὴν ζωῆς. ποσοὶ γὰρ πόντα μαλακώτερον αὐτοῦ ὁ πλοῦτος ἐποίησε, πλοῦ τῆς αὐτῆς ἀγκυρίας. ὅταν γὰρ αὐτῷ ἀγρεύειν κελεύῃ, καὶ φόνων καταπολμῶσι, καὶ μαστίγων ἐνειδῶν, καὶ αἰχμῆς ἀπάσης, ὑπὲρ τῆς ἐλάττης ἐστὶν ἀθλιότητος, ἐν μὲν οἷς ἀγαθὸν φιλοσοφεῖν, πόντων εἶναι μαλακώτερος· ἐν δὲ οἷς εὐλαβεστέρους ἐχεῖν, αἰσχυντοτέρους πάλιν καὶ ἀναιμοτέρους γίνεσθαι. καὶ γὰρ ὃ αὖθ' συμβαίνει τούτοις, οἷς δὲ ἕλκος πάθοι τὰ ἔντερα πόντα ἀναλῶσαι εἰς τὰ μὴ δέοντα. ὁ γὰρ τοιοῦτος τῆς χειρὸς τῆς ἀναγκαίας δαπάνης ὑπισάντος, οὐδὲν ἔχων ὑπιδοῦναι, τὰ αἰσχρὰ πάσχει δεινά, πάντων τῶν αὐτῷ προσαναλωθέντων κακῶς. καὶ καθάπερ ἐν ὕπνῳ τῆς σκιᾶς τὰ ποτερὰς τέχνας εἰδότες ἐκείνας, ἐν μὲν ταύταις πολλὰ τῶν προσόντων ὑπισχνοῦνται, ἐν δὲ ἕτεροι χρησίμοις καὶ ἀναγκαίοις προσάγμασι πόντων εἰσὶ καταγελαστότεροι, οὕτω δὲ οὗτοι. καὶ γὰρ ἐν ὕπνῳ τεταμένης βαδίζοντες, τοσαύτην ἀνδρείαν [ἐν ἐκείνῃ] ὑπιδεικνύμενοι, ὡσίκα αἴ τι τῶν ἀναγκαίων τόλμαν ἀπαιτῇ καὶ ἀνδρείαν, οὐδὲ ἐννοησάτι τι δύναται), ἢ ἀνέχεν) τοιοῦτον. ὥστε δὴ καὶ ἐν ὕπνῳ πλουτοῦντες, πόντα ἐπὶ χρημάτων τολμῶντες, ἐπὶ τῇ φιλοσοφίᾳ ὑ μικρὸν, οὐ μέγα τι τοιοῦτον ἐπομένην ἀνέχονται. καὶ καθάπερ ἐκεῖνοι καὶ σφαλερὸν καὶ ἀκερδὲς προσάγμα μετὰ χειρίζουσιν· ὥστε δὲ ὅτοι κινδύνους μὲν ἐπομένους πολλοὺς καὶ χρημάτων, εἰς οὐδὲν ἢ χρήσιμον ἀπόντων τέλος, καὶ διπλοῦν ἐπομένους σκότος, ἀπό τε τῆς τοῦ νοῦ ἀχειροφῆς πεπηρωμένοι, ἀπό τε τῆς τῶν φερνίδων ἀπάτης πολλῷ τῷ ἀχλυῖ ἐπομένοντες· ὅπερ οὐδὲ ἀμβολέναι ῥᾳδίως δύνανται. ὁ μὲν γὰρ ἐν σκότει ὤν, μόνοι [τοῦ] ἡλίου φανέντος ἀπαλλάττει τοῦ σκότους· ὁ δὲ ἐν ὅλῃ πεπηρωμένος, οὐδὲ ἡλίου φανέντος· οἱ δὴ καὶ ὅτοι πεποίηκασιν. οὐδὲ γὰρ τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης λάμψαντος ἐπὶ σωτηρίαν ἀκούουσιν, ἀποκλείσαντος αὐτοῖς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ πλούτου. διὸ καὶ διπλοῦν σκότος ἐπομένην, ὃ μὴ ἐξ αὐτῶν, ὃ δὲ ἐκ τῆς μὴ προσέχειν τῷ διδασκάλῳ.

ΗΘΙΚΟΝ Περισκοπῶμεν οὖν αὐτῷ μετὰ ἀκριβείας, ἵνα ὀλιγωρῶμεν ποτε ἀναβλέψωμεν. καὶ πῶς ἀναβλέψαι δυνατόν; ἐὰν μάθῃς πῶς ἐτυφλώθης. πῶς οὖν ἐτυφλώθης; ἀπὸ τῆς ποθεῖς ἐπιθυμίας. καθάπερ γὰρ κόρη [ὀφθαλμοῦ] καθαρᾶ χυμὸς ὑπιῤῥέουσα ποθεῖ, ὁ τῶν χρημάτων ἔρως, πυκνοῦ τοῦ νεφέλιον ἐποίησεν· ἀλλὰ ἐν ὀλισθηρᾷ καὶ ῥᾳδίᾳ τοῦ νεφέλιον τοῦτον ῥᾴδιον, ἐὰν τοῦ ἀκτῖνα τῆς τοῦ Χριστοῦ δεξώμεθα διδασκαλίας· ἂν ἀκούσωμεν αὐτοῦ παραινοῦντος καὶ λέγοντος, μὴ θησαυρίζητε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ τί μοι, φησι, πλέον ἀπὸ τῆς ἀκροάσεως, ὅταν ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας κατέχωμαι; μάλιστα μὲν οὖν καὶ τοῦ ἐπιθυμεῖν ἡ συνεχὴς ἀκρόασις καταλύσαι δυνήσεται. ἂν δ' ἄρα ἐπιμείνῃς κατεχόμενος, ἐννόησον ὅτι οὐδὲ ἐπιθυμία ὃ προσάγμα ἐστί. ποία γὰρ ἐπιθυμία, χαλεπῶς δουλεύειν καὶ ὑποκρίνεσθαι τυραννίδι, καὶ δεδέσθαι πόντα χρόνον, καὶ ἐν σκότῳ

ἁμα-

διατελέσειν, καὶ θορύβου γέμειν, καὶ πόνους ὑποφέρειν ἀνερδεῖς, καὶ ἑτέροις φυλάττειν τὰ χρήματα, πολλάκις δὲ καὶ ἐλπροῖς; ποίας τοῦτο ἐπιθυμίας ἄξια; ποίας δὲ φυγῆς καὶ δρόμων; ποία ἐπιθυμία ἔσται ἀποτίθεσθαι μεταξὺ κλοπῶν; εἰ γὰρ ὅλως ἐπιθυμεῖς χρημάτων, μετάθες ἐνθα δυνατὸν μηδὲν ἀσφαλῆ καὶ ἐπήρεαστα. ὡς ἄγε νῦν ποιῆς, ἵνα χρημάτων ἐπιθυμοῦντός ἐστιν, ἀλλὰ δουλείας, καὶ ἐπηρείας, καὶ ζημίας, καὶ ὀδυνῶν διηνεκῶς. σὺ δὲ μηδὲ μὴ ἴδῃς μηδὲ θεάσῃ ὅτι τῆς γῆς τόπον ἀνεπηρέαστον [σοι] δείξῃ, κἂν εἰς αὐτὸν ἐξαγάγῃ τὸν ἔρημον, ὑποχόμψως ἀσφάλισαι τὴν φυλακὴν τῶν χρημάτων, καὶ κατοικῆς οὐδὲ ἀναδύῃ, ἀλλὰ καὶ ἐμπιτεύεις καὶ ἐκβάλλεις ἐκεῖ τὰ χρήματα· τὸ Θεοῦ δὲ ἀντὶ ἀνθρώπων ὑπισχνοῦμαί σοι τοῦτο, καὶ οὐχὶ τὸν ἔρημον, ἀλλὰ Ⓦ θέρους τρεφόντος, τὰ σώματα καταδέχη. χαίτοιγε κἂν μυριάκις σὲ ἀσφαλείᾳ κεῖται καὶπου, τῆς φερούσης οὐδέποτε ἐλθούσης ἡμῖν δῶσαι δωρεάν. κἂν γὰρ μὴ ἀπολέσῃς, τὸ φερούσῃ οὐδέποτε ἀπαλλαγήσῃ. ἐκεῖ δὲ οὐδὲν ὑποφήσῃ τούτων. καὶ ὃ δὴ πλέον, ὅτι καταρύπεις ὃ χρυσίον μόνον, ἀλλὰ καὶ φυτάλιες. ὃ γὰρ αὐτὸ καὶ θησαυρός ἐστι καὶ σαῦρος· μᾶλλον δὲ ἑκατέρων τούτων πλέον. ὁ μὲν γὰρ σαῦρος οὐ μόνῳ ἐκεῖ πόντος, ἔστω δὲ μόνῳ διηνεκῶς. πάλιν ὁ θησαυρὸς οὐ βλαστάνει, σὺ δὲ ἀθανάτους σοι φέρει καρπούς. εἰ δὲ τὸ χρόνον μοι λέγεις καὶ τὴν ἀναβολὴν τῆς ἀποδόσεως, ἔχω μὲν καὶ ἐγὼ δεῖξαι καὶ εἰπεῖν, ὅσα καὶ σὺ ταῦτα ἀπολαμβάνεις· χωρὶς δὲ τούτων, καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν βιωτικῶν σε ἐλέγξαι πειράσομαι μάτην ταῦτα προφασιζόμενον. πολλὰ γὰρ ἐκ τοῦ παρόντος βίου καταπαύεις, ὧν ἐμέλλεις αὐτὸς ἀπολαύειν· καὶ ἐγκαλεῖς μὲν, σὸν παῖδας καὶ σὸν ἐκείνων παῖδας προβαλόμενος, ἐκεῖθεν δὲ ἀναμένειν τὴν πρώτην ὀρθρινὴν πόνων. ὅταν γὰρ ἐξάπτῃ γήρᾳ ἐμποδίσῃ λαμπρὰς οἰκίας, ὧν πρὸ τοῦ τέλους ἀπελεύσῃ πολλάκις, καὶ δένδρα φυτεύῃς, ἃ μὴ πολλὰ ἔτη Ⓦ καρπὸν οἴσει· ὅταν φυτεύῃς ἐκ χωρίου δένδρα, ὧν μὴ μικρὰ ἔτη ὁ καρπὸς ἥξει, καὶ ὑσίας ἀποφαίζῃς καὶ κλήσεις, ὧν μὴ πολλῶ δεῖξῃ χρόνον τὴν διαστασίαν, καὶ ἕτερα πολλὰ τοιαῦτα φιλοπονῇς, ὧν οὐ καρπώσῃ τὴν ἀπόλαυσιν, ἄρα ἁπλῶς σεαυτόν, ἢ ἁπλῶς σὸν μὴ ταῦτα ποιεῖς; πῶς δὲν οὐκ ἐχάτης ὑσίας, ἐκ ταύτης μὲ μηδὲν ἀλύειν προῒς τὴν τοῦ χρόνου μέλλησιν, καὶ ταῦτα μέλλοντας ἐκ τῆς μηνύσεως ταύτης, ἀπάσης τῶν πόνων ἐκπίπτειν τῆς ἀμοιβῆς· ἐκεῖ δὲ ἁπλῶς τὴν ἀναβολὴν ἀρκᾶν, καὶ ταῦτα πλέον σοι φερούσης τὸ κέρδος, καὶ οὐκ εἰς ἑτέρους παρεκπεμπούσης ἐκ ἀγαθά, ἀλλά σοι χαμιζούσης ἐκ δωρεάς; χωρὶς δὲ τούτων οὐδὲ ἡ ἀναβολὴ πολλή. καὶ γὰρ ὅτι ζώσης ἐκ προῒγμαι, καὶ οὐκ ἴσμεν μὴ ποτε ἐκ τῆς ἡμετέρας γενεᾶς τέλος ἕξει ἐκ καθ' ἡμᾶς ἅπαντα, καὶ ἡ φοβερὰ ἐκείνη ἡμέρα ἐκείνη, ὃ φεισάμενος ἡμῶν ἐνδεικνυμένη καὶ ἀδέκαστον δικαστήριον. καὶ γὰρ ἐκ πλείονα τὰ σημεῖα ἀπήρτισαι, καὶ ὃ εὐαγγέλιον λοιπὸν πάντα χοῦ τῆς οἰκουμένης κεκήρυκται, καὶ ἐκ τῶν πολέμων, καὶ τὰ τῶν σεισμῶν, καὶ τὰ τῶν λιμῶν ἐξέβη, καὶ οὐ πολὺ ὃ μέσον. ἀλλ' οὐκ ὁρᾷς τὰ σημεῖα; καὶ τοῦτο αὖθ' μέγιστον σημεῖον. οὐδὲ γὰρ Ⓐ ὅτε Νῶε εἶδον προοίμια τῆς πάντων ὀλεθρίας ἐκείνης, ἀλλὰ μεταξὺ παίζοντες, ἐσθίοντες, γαμοῦντες, ἐκ ζωὴν προσάπτοντες ἅπαντα, ἕως κατελήφθησαν ὑπὸ τῆς φοβερᾶς ἐκείνης. ἐκ Ⓐ δὲ Σοδόμοις ὁμοίως, πυροῦντες καὶ οὐδὲν ὑποφορώμενοι τῶν γεγονότων, ὑπὸ τῶν καινῶν κατεφλέχθησαν τότε κατεσχεθέντων. ἅπερ οὖν ἅπαντα ἐννοοῦντες, ὑπισχνούμεθα ἑαυτοὺς προῒς τὸ ἐντεῦθεν ἀποδημίας παρασκευῇ. καὶ γὰρ ἡ καινὴ τῆς ζωῆς τελείας ἡμέρα μηδέπω ὑπῇ, ὃ ἑκάστου τέλος ὑπὸ θύρας, καὶ γεγηρακώς ἐς ἡ, καὶ νέος· ἐκ ἔστιν ἐντεῦθεν ἀπελθόντας ὅτε ἔλαιον πρίασθαι λοιπόν, ὅτε δεηθέντας ὑπιτυχεῖν συνιώμης, καὶ Ἀβραὰμ ὁ Ⓐ θερμανθῆναι ἡ, καὶ Νῶε, καὶ Ἰὼβ, καὶ Δανιήλ. ἕως οὖν χρεὼν ἔχομεν, προαποπέμπωμεν ἑαυτοῖς πολλῇ τῇ προθύμῃ, ζωαγάγωμεν ἔλαιον δαψιλές, μεταθῶμεν ἅπαντα εἰς Ⓦ θέρους· ἵνα ἐν καιρῷ τοῦ προσήκοντος καὶ ὃ μάλιστα αὐτῶν δεόμεθα, πάντων ἀπολαύσωμεν· χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ

θεοπία τῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κα. 24 ΟΥΔΕΙΣ ΔΥΝΑΤΑΙ ΔΥΣΙ ΚΥΡΙΟΙΣ δουλεύειν ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει.

ΟΡᾶς πῶς κατὰ μικρὸν τῶν ὄντων ἀφίσησι, καὶ ἀπὸ πλούτου τοὺς τῆς ἀκηδεμοσύνης εἰσάγει λόγους, καὶ πῶς τῆς φιλαργυρίας ἡ καταξέλλει τυραννίδα; οὐδὲ γὰρ ἠρκέσθη τοῖς ἔμπροσθεν, κἀστὶ πολλοῖς δὲ μεγάλοις ὄσιν. ἀλλὰ δὲ ἕτερα παρεισήνεγκε πλείονα καὶ φοβερώτερα. Τί γὰρ τῶν νῦν εἰρημένων φοβερώτερον, εἴτε μέλλομεν τῆς τοῦ Χριστοῦ δουλείας ἐκπίπτειν δι' ἃ χρήματα; τί δὲ ποθητότερον, εἴτε μέλλομεν αὐτῶν ἀπαρεισδύντες ἀκριβῆ τὴν παρὰ αὐτοῦ εὔνοιαν ἕξειν καὶ τὴν ἀγάπην; ὅπερ γὰρ ἀεί λέγω, τοῦτο δὲ νῦν ἐρῶ· ὅτι δι' ἑκάτερον ὠθεῖ τὴν ἀκροατὴν εἰς τὴν τῶν ἀκουόντων, δὲ διὰ τῶν ὠφελίμων καὶ διὰ τῶν βλαβερῶν· καθάπερ ἰατρὸς ἀγαθὸς ἀεί τοις, καὶ τὴν ἐκ τῆς ἀπαρεσκείας νόσον, καὶ τὴν ἀπὸ τῆς ἀκοῆς ὑγίειαν ἐπιδεικνύμενος. ὅρα γάρ οἷς πάλιν δείκνυσι τὸ κέρδος τοῦτο, καὶ πῶς κατασκευάζει τὸ συμφέρον ἀπὸ τῆς τῶν ἐναντίων ἀπαλλαγῆς. ὁ γὰρ τοῦτο μόνον ὑμᾶς βλάπτει, φησίν, ὁ πλοῦτος, ὅτι λησταὶ ὁπλίζει καθ' ὑμῶν· οὐδ' ὅτι ἀνοήτους μετ' ὀπτασίας ἀπάσης· ἀλλ' ὅτι καὶ τῆς δουλείας ὑμᾶς ἐκβάλλει τοῦ Θεοῦ, ἀχμαλώτους τῶν ἀψύχων χρημάτων ποιῶν, καὶ ἑκατέρωθεν βλάπτων, δὲ τῷ δούλους ποιεῖν ὧν κρατεῖ ἕδει, καὶ τῷ τῆς δουλείας ἐκβάλλειν τοῦ Θεοῦ, ᾧ μάλιστα πάντων δουλεύειν ἀναγκαῖον ἡμῖν. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖ διπλοῦν ἔδειξε τὸν βλάβον, τῷ καὶ ἐνταῦθα διδάσκει, ὅπου σὺν ἀφαιρεῖται, καὶ ἐκεῖ μὴ διδάσκει, ἔνθα ἀνάλωτος ἡ φυλακή· οὕτω καὶ ἐνταῦθα διπλοῦν δείκνυσι τὸν ζημίαν, καὶ δι' ὧν ἀφέλκει τοῦ Θεοῦ, καὶ δι' ὧν ἐπιστρέφει τῷ μαμωνᾷ. ἀλλ' οὐκ αὐθέως αὐτὸ τίθησιν, ἀλλ' ἀπὸ κοινῶν αὐτὸ προῳκονομεῖ καταισκευάζει λογισμῶν, οὕτω λέγων· οὐδεὶς δυσὶ κυρίοις δουλεύει, δύο γοῦν τὰ ἐναντία ὑπιστάμενος λέγων ἐνταῦθα. ἐπεὶ, εἰ μὴ τοῦτο ἦν, οὐδὲ δύο ἂν εἶεν. Καὶ γὰρ τοῦ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία· καίτοι εἰς πολλὰ σώματα ἦσαν διηρημένοι, ἀλλ' ὅμως ἡ ὁμόνοια τοὺς πολλοὺς ἓν ἐποίησεν. εἶτα ὑπισχνεῖται αὐτό, φησίν· ὁ μόνον οὐ μισήσει καὶ ἀποστραφήσεται· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, φησί, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ τοῦ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. καὶ δεύτερον εἰρῆσθαι τοῦτο αὐτό· οὐ μὴν ἁπλῶς οὕτως αὐτὸ εἴρηκεν, ἀλλ' ἵνα διδάξῃ ῥᾳδίαν οὖσαν τὴν ὑπὸ τοῦ βέλτιον μεταβολήν. ἵνα γὰρ μὴ λέγῃς, ἐδουλώθην ἅπαξ, ἐτυραννήθην ὑπὸ τῶν χρημάτων, δείκνυσιν ὅτι δυνατὸν μεταθέσθαι, καὶ ὥσπερ ἐκεῖθεν ὑπὸ τοῦτο, οὕτω καὶ ἐντεῦθεν ἐπὶ ἐκεῖνο ἐλθεῖν. εἶπων τοίνυν ἀδιαλείπτως, ἵνα πείσῃ ἀκροατὴν ἀδέκαστον κριτὴν γενέσθαι τῶν λεγομένων, καὶ ἀπ' αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς φύσεως τὸ ψῆφον ἐξενεγκεῖν, ὅτε ἔλαβεν αὐτὸν συμφωνοῦντα, τότε καὶ ἑαυτὸν ἀποκαλύπτει. ἐπήγαγε γοῦν·

Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.

Φείδεται πάλιν ἐννοήσαντος τὸ προσκυσαι τὸν Χριστὸν εἰπεῖν, καὶ μὴ Θεοῦ θεῖναι τὸν χρυσόν. εἰ γὰρ τοῦτο φεύγει, δῆλον τὸ ἔργον γενέσθαι καὶ προτιμᾶσθαι τοῦ Θεοῦ τὸν χρυσοῦ τυραννίδα πολλῷ φεύγοιτο ἂν μᾶλλον. Τί οὖν; ὅτι τῶν παλαιῶν οὐκ ἰσχύει τοῦτο δυνατόν; οὐδαμῶς. πῶς οὖν ὁ Αβραάμ, φησί, πῶς ὁ Ιωὴβ εὐδοκίμησε; μὴ μετὰ τοῦ πλουτεῖν εἶπας, ἀλλὰ τοῦ δουλεύειν. ἐπεὶ καὶ ὁ Ιωὴβ πλούσιος ἦν· ἀλλ' οὐκ ἐδούλευε τῷ μαμωνᾷ,

χ. καταξέλλει ἀλ. ἐκβάλλει

χ. ἀπὸ, χ. δουλεύειν

χ. μαμωνᾷ χ. ἐστὶ

μωνᾶ, ἀλλ' ἐξ εἶχεν αὐτὸν καὶ σκεφάτει, καὶ δεσπότης, οὐ δοῦλος, ἰῶ. ὥσπερ οὖν οἰκονόμος ὢν χρημάτων, ὅτω πολλὰ σκῆνα σκέλλητο· ἃ μόνοι τὰ ἑτέρων οὐχ ἁρπάζων, ἀλλὰ καὶ τὰ ἴδια προϊέμενος τοῖς δεομένοις· καὶ ὃ δὴ μᾶζον, ὅτι οὐδὲ προῦσει ἔχαιρεν. ὁ καὶ ἐδήλων λέγων· Εἰ καὶ οὐφεὶν θέλω πολλοῦ πλούτου μοι γινομένου. Ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲ πλάνησιν ἀπελ- Ιὼς λα.
5 γόντος. ἀλλ' οὐχὶ νῦν τοιοῦτοι ⓐ πλουτοῦντές εἰσιν, ἀλλὰ ἐκ πολλοῦ ἀνδραποδώδη χεῖρον ἀφειμένοι, καθάπερ τυφλοὶ καὶ χαλεπῷ φόρυς ἄγοντες. ὥσπερ γὰρ ἀκρόπολίν τινα αὐτῶν καταλαβὼν τὴν διάνοιαν ὁ τῶν χρημάτων ἔρως, καὶ πάσης παρανομίας γέμοντα ἐπιτάγματα σκῆψεν αὐτοῖς καθ' ἑκάστην πέμπει ποιῶν τὴν ἡμέραν, καὶ ὁ παράκουσον οὐδείς. μὴ τοίνυν ἐκπλὰ φιλοσόφει. καὶ γὰρ ἀπεφήνατο ἅπαξ ὁ Θεός, καὶ εἶπεν ἀδυνάτον εἶ)
10 ναι τούτῳ καὶ κεῖνο συμβῶναι τῷ δικαίῳ. μὴ τοίνυν σὺ λέγε, ὅτι δυνατόν. ὅταν γὰρ ὁ μὲν ἁρπάζῃ κελεύῃ, ὁ δὲ καὶ ὄντα ἀποδύεσθαι· ὁ μὲν σωφρονῇ, ὁ δὲ πορνεύειν· ὁ μὲν μεθύειν καὶ τρυφᾶν, ὁ δὲ λιμοῦ κατέχειν· ἐκ ὁ μὲν ὑπερορᾶν τῶν ὄντων, ὁ δὲ προσπλώσασθαι τοῖς πλούσιν· ὁ μὲν θαυμάζειν μύρμηκα καὶ τοίχους ἐκ ὀφθαλμούς, ὁ δὲ πάντα ἀτιμάζειν, ὑμᾶς δὲ φιλοσο-
15 φίαν, πῶς δυνατὸν ταῦτα συμβῶναι; κύριον δὲ ἐνταῦθα ⓦ μαμωνᾶν σκάλλουσιν, οὐ διὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν κληρονόμων αὐτῷ παλαιπωρίαν. ὅτω δὲ τὴν χιλίαρχον Θεὸν καλῶ, οὐκ ἀπὸ τοῦ τῆς διανοίας ἀξιώματος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν δουλευόντων ἀθλιότητος· ὃ πάσης κολάσεως χεῖρόν ἐστι, καὶ πρὸ τῆς κολάσεως ἐκμοὶ ὑμωρῆσθαι τὰ
20 ἀληθῆ. ποίων γὰρ καταδίκων οὐκ ἂν εἶεν ἀθλιώτεροι, ⓐ ⓦ Θεὸν δεσπότην ἔχοντες, καὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας βασιλείας ἐκείνης ὀπὶ τὴν χαλεπὴν αὐθομολοῦντες τυραννίδα, καὶ ταῦτα τοσαύτης ἀπὸ τοῦ παράγματος βλάβης καὶ ἐνταῦθα γινομένης; καὶ γὰρ ζημία ἀφατος ἀπὸ τοῦ παράγματος, καὶ δίκαι, καὶ ἐπήρειαι, καὶ ἀγῶνες, καὶ πόνοι, καὶ ψυχῆς πτήρωσις, καὶ ὃ πάντων χαλεπώτερον, ὅτι τῶν ἀγαθῶν ἐκπίπτει τις τῶν αἰωνίων ἢ τοῦ μαμωνᾶ δουλεία. δείξας τοίνυν Ἀφ' πάντων ὃ συμφέρον τῆς τῶν χρημάτων ὑπερορίας καὶ τοῦς αὐτὴν τῶν χρημάτων τὴν φυλακήν, καὶ τοῦς τὴν τῆς ψυχῆς ἡδονήν, καὶ τοῦς τὴν τῆς φιλοσοφίας κλῆσιν, καὶ τοῦς τὴν εὐσεβείας ἀσφάλειαν, καταισχύνει λοιπὸν ὅτι καὶ δυνατὴ αὕτη ἡ παράθεσις. τοῦτο γὰρ μάλιστα νομοθεσίας ἔρις, ὃ μὴ τὰ συμφέροντα μόνον ὑπιστάτῃ, ἀλλὰ καὶ δυνατὰ αὐτὰ ποιῇ. Ἀφ' τοῦτο καὶ ἐπάγει λέγων·

χ. ἐκπίπτει τὶ αὐτῶν, ὅ ἐστιν ἡ τοῦ Θεοῦ δουλεία. δείξας τοίνυν χ. χρημάτων

25 Μὴ μεριμνήσητε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε.

Ἵνα γὰρ μὴ λέγωσι, τί οὖν; αἱ πόλεις ῥίψωμεν, πῶς δυνησόμεθα ζῆσαι; τοῦς ταῦτα λοιπὸν ἴσασιν τὴν ἀνάθεσιν σφόδρα εὐκαίρως. ὥσπερ γὰρ εἰ τοῦτό τινι ἀρχὴν εἶπε, μὴ μεριμνήσητε, ἐδόκει βαρεῖ εἶ) ναι ὁ λόγος· ὅτως, ὅπῳ ἔδειξε τὴν λύμην τὴν ἐπομένην ἀπὸ τῆς φιλαργυρίας, εὐκόλως λοιπὸν ποιῇ τὴν ἀθέσιν. δέδωκε γοῦν ἀπλῶς εἰπε, μὴ μεριμνήσητε, ἀλλὰ τὴν αἰτίαν προσθείς, ὅτω τοῦτο ἐπέτελλε. μὴ γὰρ ὃ εἰπεῖν, ὑ δυνάσθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ, ἐπήγαγε· διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ με-
35 ριμνήσητε. τοῦτο, ποῖον; ὃ τῆς ζημίας ἄφατον. οὐδὲν γὰρ οὕτω χρήμασι μόνον ὑμῶν ἡ βλάβη, ἀλλὰ καὶ σὺν τοῖς χαριεστάτοις ἡ πλάνη, καὶ τῇ τῆς ὠφελείας ὑμῶν ἀνάθεσῃ. τοῦ γὰρ ποιήσαντος ὑμᾶς καὶ κηδομένου καὶ φιλοτίμου σκυβάλλει Θεοῦ. διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνήσητε. ὅπῳ γὰρ τὴν βλάβην ἔδειξεν ἄφατον, ὑπιτεθεὶς λοιπὸν ὃ ὑπίταγμα. οὐδὲ γὰρ τὰ ὄντα κελεύει ῥίπτειν μόνον, ἀλλὰ μηδὲ ὑπὸ τῆς ἀναγκαίας μεριμνᾶν ἔασῃς, λέγων· μὴ
40 μεριμνήσητε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε. οὐκ ὅπῳ ἡ ψυχὴ ἔασῃς δεῖται (ἀσώματος γὰρ) ἀλλὰ χάριν τοῦ κοινοῦ ἐφθέγξατο ζωοποιῶν. εἰ γὰρ ἐκ μὴ δεῖται ἔασῃς, ἄλλως οὐκ ἂν ἀνάσχοιτο μένειν ἐν τῷ σώματι, ἀφ' ἧ περιφορεῖται αὐτῷ. καὶ τοῦτο εἶπεν, ὑχ ἁπλῶς αὐθ' ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ ἐν τούτοις λογισμοὺς ἀνάκλησ· οὐδὲ μὲν ἐκ τῶν περιγινομένων ἡμῖν πόθεν, οὐδὲ ἐξ ἑτέρων παραδείγματος. ἀπὸ μὲν τῶν περιγινομένων, ὅτω λέγων·

Οὐχὶ

Ουχὶ πλεῖόν ἐστιν ἡ ψυχὴ τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος;

Ὁρᾶτε τὸ μέζον δοὺς, πῶς τὸ ἔλαττον ἀπαιτεῖ; ὁ τὴν τεφρομόρφον σάρκα δημιουργήσας, πῶς τὴν τροφὴν οὐ παρέξει; διόπερ καὶ ἀπλῶς εἶπε, μὴ μεριμνήσητε τί φάγητε καὶ τί ἐνδύσησθε, ἀναπείθων σώματι καὶ τῇ ψυχῇ· ὅπερ ἀπ' αὐτῶν ἔμελλε καὶ ἀποδείξεις ποιήσασθαι, καὶ σύγκρισιν Ⓦ λέγειν τοιαύτην. ἀνατέτμηκε μὲν ψυχὴν ἄπαξ ἔδωκε, καὶ μηδὲ τοιαύτην· τὸ δὲ σῶμα καθ' ἑκάστην ἀποδίδωσι τὴν ἡμέραν. ἅπερ οὖν ἀμφότερα ἐνδεικνύμενος, καὶ τῆς μὲν τὸ ἀθάνατον, τοῦ δὲ τὸ ἀπίκτητον, ἐπήγαγε λέγων· Τίς δύναται δὲ ὑμῶν προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα; καὶ τὴν ψυχὴν σιγήσας, ἅτε δὴ λαμβανούσαν ἀπίδοσιν, ἅτε τοῦ σώματος διελέχθη μόνου· ἀπὸ τούτου καὶκεῖνο δηλοῖ, ὅτι οὐχ ἡ τροφὴ αὐξεῖ, ἀλλ' ἡ τοῦ Θεοῦ
α.Κορ.γ.ζ. πρόνοια. ὃ καὶ διὰ ἄλλων ὁ Παῦλος δηλοῖ ἔλεγε· Ὥστε οὔτε ὁ φυτεύων, οὔτε ὁ ποτίζων ἐστί τι, ἀλλ' ὁ αὐξάνων Θεός. ἀπὸ μὲν οὖν τῶν ἀνθρωπίνων οὕτω προέτρεψεν· ἀπὸ δὲ ἑτέρων παραδειγμάτων,

26 Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, λέγων. Ἵνα γὰρ μὴ λέγῃ τις ὅτι ὠφελούμεθα μεριμνῶντες, καὶ ἀπὸ τοῦ μείζονος καὶ ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος αὐτοῦ ἀποτρέπει· τοῦ μείζονος μέν, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος· τοῦ ἐλάττονος δέ, τῶν πετεινῶν. Εἰ γὰρ τῶν σφόδρα καταδεεστέρων τοσοῦτος λόγος αὐτοῖς, πῶς ὑμῖν οὐ δώσει, φησί; καὶ πρὸς μὲν τούτους ἴσως (ὄχλος γὰρ ἦν ἐκεῖ τότε πολὺς) τῷ Δημόκριτῳ δέ οὐχ ὕστερος, ἀλλὰ πῶς; οὐκ ἐπ' αὐτῷ μόνον ζήσεται ἀνθρωπος, ἀλλ' ὅτι παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ. ἐντεῦθεν δὲ τῶν ὀρνίθων μέμνηται, καὶ σφόδρα εἰκότως καὶ ἐπιεικῶς· ὅπερ μεγίστην εἰς ἀναισθησίαν λόγον ἔχει τινὰ ἐμοῦ. ἀλλὰ γὰρ εἰς τοσοῦτον αἰσχύνης ἦλθον οἱ τῶν ἀνθρώπων, ὡς καὶ ὑπολαμβάνεσθαι τοῦ παραδείγματος. οὐ γὰρ ἔδει, φησί, προαιρέσεως ἀλείφουσα, ἀπὸ φυσικῆς πλεονεκτημάτων εἰς τοῦτο σοφίαν. ἐκεῖνος γὰρ τοῦτο τῇ φύσει ποιεῖ, φησί. τί οὖν ποιῶ; ὅτι εἰ καὶ τῇ φύσει ἐκείνους ποιεῖ, ἀλλὰ δυνατὸν καὶ ἡμᾶς ἐκ προαιρέσεως ποιῆσαι τοῦτο. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐμβλέψατε ὅτι πέτεται καὶ πετεινά, ὅπερ ἀδύνατον ἦν ἀνθρώπῳ· ἀλλ' ὅτι πέφυε καὶ μεμίμησις, ὅπερ, δι' ἧλωμεν, εἰς ἡμᾶς οὐκ ὀλίγον κατορθώσαι. καὶ τοῦτο ἔδειξεν ἀπὸ τοῦ ἔργου αὐτὸ δυύσαντος. διὸ δὴ ἄξιον μάλιστα θαυμάσαι τοῦ τοῦ νομοθέτου σοφίαν, ὅτι ἐξ ὧν ἀνθρώπων ἔχων τὸ παράδειγμα λαβεῖν, καὶ δυνάμενος εἰπεῖν τὸν Ἠλίαν καὶ τὸν Μωϋσέα καὶ Ⓦ Ἰωάννην καὶ ἑτέρους τοιούτους μὴ μεμνήσαντας, ἵνα αὐτῶν καθάψῃ μᾶλλον, τῶν ἀλόγων ἐμνημόνευσεν. Εἰ μὲ γὰρ εἶπε τοὺς δικαίους ἐκείνους, εἶχον ἂν τινὲς λέγειν, ὅτι οὐδέπω κατ' ἐκείνους γεγόναμεν. νυνὶ δὲ σιγήσας αὐτοὺς, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ παραγαγών, πᾶσαν αὐτῶν ἀφεῖλε πρόφασιν, καὶ ἐντεῦθεν παλαιὸν μεμύθευκε νόμον. καὶ γὰρ ἡ παλαιὰ διαθήκη εἰς πρὸς τινὰ μέμνηται πέμπει, καὶ πρὸς Ⓦ μύρμηκα, καὶ πρὸς τὴν τεττίγα, καὶ πρὸς τὴν χελιδόνα. οὐ μακρὰν δὲ καὶ τοῦτο δείγμα ἡμῖν, ὅταν ἅπερ ἐκεῖνα ἀπὸ φύσεως ἔχῃ, ταῦτα δυνώμεθα ἡμεῖς κατορθοῦν τῇ προαιρέσει. Εἰ τοίνυν τῶν δι' ἡμᾶς τοσαύτην πεποίηται πρόνοιαν, πολλῷ μᾶλλον ἡμῶν· εἰ τῶν δούλων, πολλῷ μᾶλλον τοῦ δεσπότου. διὸ καὶ ὅτο ἔλεγεν, ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινά. καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι οὐ κοπιῶσιν, οὐδὲ ἐμπορεύονται (ταῦτα γὰρ τῶν σφόδρα ἀπειρημένων ἐστί)

" Ἀλλ' ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσι. Τί οὖν; οὐ δεῖ σπείρειν, φησίν; οὐκ χ.ἀλλὰ ἐ
εἶπεν, ὅτι σπείρειν οὐ δεῖ, ἀλλ' ὅτι μεριμνᾶν οὐ δεῖ· οὐδὲ ὅτι ἐργάζεσθαι οὐ χρή, ἀλλ' ὅτι μακρόψυχον εἶ) καὶ καταλείπειν ἑαυτὸν ταῖς φροντίσιν ὑμῶν χρή. ἐπεὶ καὶ τρέφεσθαι ἀνέλυσεν, ἀλλὰ μὴ μεριμνᾶν ἐᾷ. τοῦτον καὶ ὁ Δαβὶδ ἀνῶδεν προκαταβάλλε) Ⓦ λέγων αἰνίγμα-
Ψαλμ.μδ.ιζ. τωδῶς οὕτω λέγων· Ἀνοίγεις σὺ τὴν χεῖρά σου, καὶ ἐμπιπλᾷς πᾶν ζῶον εὐδοκίας. καὶ πάλιν,
Ψαλμ.ρμε.ι. Τῷ διδόντι τοῖς κτήνεσι τροφὴν αὐτῶν, καὶ τοῖς νεοσσοῖς τῶν κοράκων τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτόν. τίνες οὖν οὐκ ἐμεμίμησαν, φησι; οὐκ ἤκουσας πόσους προήγαγον τῶν

δικαίων;

διχαίων; οὐχ ὁρᾷς μετ' ἐκείνων Ⓦ Ιακὼβ [ἀπὸ] τῆς πατρῴας οἰκίας γυμνὸν ἀποδυόμενον ἀναχωρεῖν; οὐκ ἀκούεις αὐτοῦ βοῶντος καὶ λέγοντος· Ἐὰν δῷη μοι Κύριος ἄρτον φαγεῖν καὶ ἱμάτιον περιβαλέσθαι; ἀλλ' ἐγὼ μεμνημένος, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ τὸν πόθον "ζητοῦντος ἐῶ. τοῦτο δὲ Ⓖ ἀπόστολοι κατώρθωσαν, ἅπαντα ῥίψαντες καὶ μὴ μεμνήσαντες· καὶ Ⓖ πεντακισχίλιοι, καὶ Ⓖ τετρακισχίλιοι. εἰ γὰρ οὐκ ἀνέχῃ τοσούτων ἀκούων ῥημάτων ἀπολῦσαι σαυτὸν τῶν χαλεπῶν τούτων δεσμῶν, ὃ ἀνώνητον τοῦ πράγματος σεαυτὸν ποιήσας, κατάλυσον τὴν φροντίδα.

Gen. xii. x.

χ. κἀπωῦτο

27 Τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν, φησι, μεμνημένος δύναται προσθεῖναι ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα; Ἰδὲ πῶς ἀπὸ τοῦ φανεροῦ καὶ ὃ ἀφανὲς κατέδηλον ἐποίησεν. ὥσπερ γὰρ τῷ σώματι, φησιν, οὐδὲ μικρὸν προσθεῖναι δυνήσῃ μεμνημένος· ὅπως οὐδὲ τῷ ἔργῳ συναγαγεῖν, εἰ δὲ οὕτω νομίζεις. ἀπὸ τούτου δῆλον ὅτι οὐχὶ ἡ ἡμετέρα ἀσυδησία, ἀλλ' ἡ τοῦ Θεοῦ προνοια καὶ ἐν οἷς δοκοῦμεν σπουδὴν ὃ πᾶν δύει· ὡς δὴ [εἰ] σκῆνος ἡμᾶς ἐγκαταλίπῃ, οὐ φροντὶς, ἢ μέλημα, οὐ πόνος, οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδὲν φαῦλόν ποτε, ἀλλὰ πάντα οἰκήσεται.

Μὴ τοίνυν νομίζωμεν ἀδύνατα εἶναι τὰ ὑπερβήματα· πολλοὶ γάρ εἰσιν Ⓖ κατορθοῦντες αὐτὰ καὶ νῦν. Εἰ γὰρ ἄγνοεῖς, θαυμαστὸν οὐδέν· ἐπεὶ καὶ Ηλίας ὑπώμοσεν εἶναι μόνος, ἀλλ' ἤκουσεν, Οτι κατέλιπον ἐμαυτῷ ἑπτακισχιλίους ἄνδρας. ὅθεν δῆλον ὅτι καὶ νῦν πολλοί εἰσι Ⓦ βασιλικὸν ὑπερεκτυλίσσοντες βίον, καθάπερ καὶ Ⓖ τετρακισχίλιοι τότε, καὶ Ⓖ πεντακισχίλιοι. Εἰ γὰρ ἃ πιστεύομεν, οὐ πάντες τὸ μὴ εἶναι σὺν κατορθοῦμεν, ἀλλὰ πάντες τὸ πολὺ τῆς προαιρέσεως ἀπέχομεν. ὥσπερ οὖν ὁ μεθύων οὐκ ἂν ῥᾳδίως πιστεύσειεν ὅτι ὕδωρ ἐστὶν ἄνθρωπος ὢν οὐδὲ ὑδαλέος ἀπογλυκόμενος, κἀκεῖνο καὶ τοῦτο πολλοὶ κατώρθωσαν ἐφ' ἡμῶν μοναχοί· καὶ ὁ μοιχὸς γυναικὶ μιγνύμενος, ὅτι ῥᾴδιον πορνεύειν· οὕτω ὁ καὶ ἀλλοτρία ἁρπάζων, ὅτι καὶ τὰ αὐτοῦ τις ῥᾳδίως προήσεται. ὕστερον [οὖν] Ⓖ καὶ ἐκείνων ἡμέραν μοιχοὺς φροντίσιν ἑαυτοῦ "κατατήκοντες, οὐκ ῥᾴδιον ἂν ὕστερον" προσδέξοιντο. ὅτι μὲν οὖν πολλοὶ Ⓖ τοῦτο κατορθώκοτες εἰσὶν, ἀπ' αὐτῶν δυνατὸν ἡμῖν δεῖξαι τῶν ταῦτα φιλοσοφούντων καὶ ὅτι τῆς ἡμετέρας ἡδυπαθείας. ἀλλ' ὑμῖν τέως ἀρκεῖ τὸ μὴ πλεονεκτεῖν μαθεῖν, καὶ ὅτι καλὸν ἡ ἐλεημοσύνη, καὶ τὸ εἰδέναι ὅτι χρὴ τῶν ὄντων μεταδιδόναι. ταῦτα γὰρ ἂν κατορθώσῃς, ἀγαπητὲ, ταχέως καὶ ἐπ' ἐκεῖνα βαδεῖς. τέως τοίνυν τὸν πολυτελεισμὸν ἀποθώμεθα τὸν περιττὸν, καὶ ἀναχωρήσωμεν τῆς συμμετείας, καὶ μάθωμεν ἀπὸ δικαίων πόνων κλαῦσαι ἅπαντα, ἅπερ μέλλομεν ἔχειν. ἐπεὶ καὶ ὁ μακάριος Ιωάννης ὅτε διελέγετο τοῖς περὶ τὸν τελώνην ἐθορυβήθησαν καὶ τοῖς Luc. v. γραμματευομένοις, ἀρκεῖσθαι τοῖς ὀψωνίοις" ἐπέταττεν. ἐβούλετο μὲν γὰρ καὶ ἐφ' ἑτέροις μείζοσι αὐτοὺς ἀγαγεῖν φιλοσοφίαν· ἐπεὶ δὲ οὐδέπω περὶ τοιούτων ἦσαν διατεθειμένοι, καὶ ἐλάττονα λέγει· ὡς εἰ τὰ ὑψηλότερα τούτων εἶπεν, οὐτ' ἂν ἐκείνοις προσέσχον, καὶ τούτων ἐξέπεσον ἄν. δεῖ δὲ τοῦτο καὶ ἡμᾶς ἐν τοῖς καταδιεξόδοις ὑμᾶς γυμνάζομεν. καὶ γὰρ τέως ἴσμεν, ὅτι μείζων ὑμῶν τῆς ἀκριβοσύνης ὁ φορτίον, καὶ ὅσον ἀφέσηκεν ὁ θεσμὸς τῆς γῆς, τοσοῦτον ὑμῶν ἡ φιλοσοφία ἐκείνη. ἐκκοῦσαι καὶ τῶν ἐμαυτοῦ διατιθεμένους διπλασιάσαι· οὐδὲ γὰρ αὕτη μικρὰ φιλοτιμία. καίτοιγε πρὸ ἑλληνικοῦ ἴσως καὶ τοῦτο κατώρθωσαν, εἰ καὶ μὴ μετὰ τῆς προσηκούσης γνώμης, καὶ τὰ ὄντα ἅπαντα ἀπεδύσαντο. ἀλλ' ὅμως ἡμεῖς ἀρκούμεθα ἐφ' ὑμῶν τῷ τῆς ἐλεημοσύνης λαμπρὸν πρὸ ὑμῶν. ταχέως γὰρ καὶ ἐπ' ἐκεῖνα ἥξομεν, ἂν οὕτω προβαίνωμεν. εἰ γὰρ μηδὲ ὕστερον ποιήσωμεν, τίνος ἂν εἴημεν συγγνώμης ἄξιοι, Ⓖ τοὺς ἐν τῇ παλαιᾷ ἐκκλησίᾳ κεκλυόμενοι, καὶ τῶν πρὸ ἑλλήνων φιλοσόφων ἐλάττους φαινόμενοι; τί ἂν εἴποιμεν ὅταν ὀφείλοντες εἶναι ἄγγελοι καὶ υἱοὶ Θεοῦ, μηδὲ τὸ ἀνθρώποις εἶναι ἐκφεύγωμεν; τὸ γὰρ ἁρπάζειν καὶ πλεονεκτεῖν, οὐ τῆς ἀνθρώπων ἀμεότητος, ἀλλὰ τῆς τῶν θηρίων ὠμότητος· μᾶλλον δὲ καὶ ἐκείνων χείρεις Ⓖ τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιθυμοῦντες. τοῖς μὲν

ΗΘΙΚΟΝ

γ. Βασ. ιθ. ιη. Ρω. ια. δ.

χ. κατατή. κοντες, χ. δέξωνται.

γὰρ

γὰρ ξηρίοις ἀπὸ φύσεως τοῦτο πρόσεστιν· ἡμᾶς δὲ ⓐ λόγῳ μεμηνότας, καὶ πρὸς τὴν πρώτην φύσιν καταπίπτοντας δυσχεράνωμεν, τίνος ἀπολαυσόμεθα συγγνώμης; σὺνοήσαντες τοίνυν ἃ μέτεστι τῆς παρεκπεπτώκης ἡμῖν φιλοσοφίας, καὶ εἰς τὰ μέσα φθάσωμεν, ἵνα καὶ τῆς μηγούσης ἀπαλλαγῶμεν κηλήσεως, καὶ ὁδῷ προβαίνοντες, ἐπ' αὐτὴν ἔλθωμεν τὴν κορυφὴν τῶν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κϛ. 28 ΚΑΤΑΜΑΘΕΤΕ ΤΑ ΚΡΙΝΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΥ

πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει. 29 Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων. 10

ΕΙπὼν περὶ τῆς ἀναγκαίας τροφῆς, καὶ δείξας ὅτι οὐδὲν χαλᾷ τούτης χρὴ μεριμνᾶν, ὅπερ ὁ κουφότερον μεταβαίνει λοιπόν. οὐδὲ γὰρ ὕπως ἀναγκαῖον ἔνδυμα, ὡς ἔφη. τίνος οὖν ἕνεκεν οὐ κέχρηται ἐνταῦθα τῷ αὐτῷ ὑποδείγματι τῶν ὀρνίθων, οὐδὲ λέγει ⓦ ταῦτα ἡμῖν, καὶ ⓦ κύκνον, καὶ ὃ τοιοῦτον; καὶ γὰρ πολλὰ τοιαῦτα παραδείγματα ἐκεῖθεν ἐκφέρειν ἐῶν λαβεῖν. ὅτι βούλεται ἑκατέρωθεν δεῖξαι τὴν ὑπερβολήν, ἀπό τε τῆς εὐτελείας τῶν τοιούτων μεταχόντων εὐπρεπείας, ἀπό τε τῆς φιλοτιμίας τοῦ καλλωπισμοῦ τῆς δοκούσης τοῖς κρίνοις. ἔχει τοῦτο ὅτε αὐτὰ κατεσκεύασεν, οὐδὲ κρίνα αὐτὰ καλῶς λοιπόν, 20

30 Αλλὰ χόρτον ἀγρού. Καίτοι ὃ τῷ ὀνόματι ἐρεθίσαι τοῦτο, ἀλλὰ πάλιν ἐπὶ χ. ἀλλ
τρεῖς εὐτέλειαν προσεπήγαγεν, εἰπών, Σήμερον ὄντα· Καὶ οὐκ εἶπεν, χ. λυπῶν

Αὔριον Οὐκ ὄντα, ἀλλὰ τὸ πολλῷ πάλιν καταδεέστερον,

Εἰς κλίβανον βαλλόμενον. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἁπλῶς ἀμφιέννυσιν·

Αλλ' οὕτως ἀμφιέννυσιν. Ορᾷς πάντα χορὸν πολλὰς ταῖς ὑπερβολαῖς καὶ ταῖς ὀπταισίαις; ποίᾳ δὲ τούτου, ἵνα αὐτῶν καθάψηται. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ ἐπήγαγε·

Οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς; Καὶ γὰρ πολλῷ καὶ τοῦτο ἔχει τὸ ἔμφασιν. Ὃ γὰρ, ὑμᾶς, οὐδέν ἐστιν ἀριθμοῦ, ἢ ὃ πολυτίμητον καὶ περιαστράπτον τοῖς ὕμνοις· ὥσανεὶ ἔλεγε, ὑμᾶς, οἷς ψυχὴν ἔδωκεν, οἷς σῶμα διέπλασε, δι' ὃς τὰ ὁρώμενα ἅπαντα ἐποίησε, δι' ὃς προφήτας ἔπεμψε καὶ νόμον ἔδωκε, καὶ τὰ μυεία εἰργάσατο ἀγαθά· δι' ὃς τὸν μονογενῆ παῖδα ἐξέδωκε, καὶ τὰ μυεία δι' αὐτοῦ χαρίσματα ἐδωρήσατο. ὅπερ δὴ ἀπέδειξε σαφῶς, τότε καὶ ὀπτασπίτει, λέγων· Ολιγόπιστοι. Τοιοῦτον γὰρ ὁ συμβουλεύων· οὐ χ. πε
μόνον παραινεῖ, ἀλλὰ καὶ καθάπτεται, ἵνα διεγείρῃ πλέον πρὸς τὴν πειθὼ τῶν λεγομένων. ἀπὸ τούτων δὲ ἡμᾶς οὐχὶ μὴ μεριμνᾶν διδάσκει μόνον, ἀλλὰ μηδὲ ἐπιποθεῖν πρὸς τὴν πολυτέλειαν τῶν ἱματίων. χλιδὴς γὰρ ἡ βυρσέπεια, καὶ πόας ὁ κάλλος, μᾶλλον δὲ καὶ ἀμιώτερος ὁ χόρτος τῆς τοιαύτης στολῆς. Ἆ τοίνυν μέγα φρονεῖς, ἐν οἷς τὰ νικητήρια παρὰ τῇ βοτάνῃ μὴ πολλῆς τῆς περιουσίας; καὶ ὅρα πῶς ἀπὸ τῶν προσομοίων κάλφον δείκνυσι τὸ ὀπτάσιμα, πάλιν ἀπὸ τῶν ἀνανταίων αὐλῶν, καθ' ὧν δεδοίκασιν, ἀπὸ τούτων ἀπάγων. Εἶπὼν γὰρ· καταμάθετε τὰ κρίνα τὸ ἀγρού, ἐπήγαγε· οὐ κοπιῶσιν. ὥστε κόπτων ἡμᾶς ἀπαλλάξαι βουλόμενος ταῦτα ἐκέλευσεν. ὃ τοίνυν ὃ μὴ μεριμνᾶν ταῦτα πόνος, ἀλλὰ ὃ μεριμναν. καὶ καθάπερ εἶπὼν, οὐ σπείρουσιν, ὃ τὸν" σπόρον ἀνέτρεψεν, ἀλλὰ τὴν φροντίδα· ὕτως εἶπὼν, ὃ κοπιῶσιν, οὐδὲ νήθουσιν, ὃ ὃ ἔργον ἀνεῖλεν, ἀλλὰ τὴν μεριμναν. εἰ δὲ Σολομὼν ἠτήθη τὸ κάλλος αὐτῶν, καὶ ὑχ ἅπαξ οὐδὲ δὶς, ἀλλὰ διὰ ὅλης τῆς βασιλείας αὐτοῦ (οὐδὲ γὰρ" ἔχει τις εἰπεῖν ὅτι νεῶν μὴ τοιαῦτα περιεβάλετο, μὴ δὲ ταῦτα οὐκ ἔτι, χ. ἔχει
ἀλλὰ

ἀλλὰ σοδὲ σὺ μιᾷ ἡμέρᾳ ὕτως ἐκθηλωπίσατο. τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν Εἰπών, ὃ πάσῃ τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ) ἢ οὐχ ὑπὸ τούτου μὴ πεπίθθη τοῦ λόγους, ὃ ἕτερον ἐμιμήσατο, ἀλλὰ πᾶσιν ὁμοῦ προεχώρησε, διὸ καὶ ἔλεγλε, ὡς ἐν τούτων (ὅσον γὰρ τῆς ἀληθείας πρὸς τὸ ψεῦδος, τοσοῦτον τῶν ἱματίων ἐκείνων ἢ τοῦ ἀνθρώπου τούτου τὸ μέσον) Εἰ τοίνυν ἐκεῖνος ὡμολόγησε τοῦ πεπίθθαι, ὁ πολλῶν βασιλέων τοῦ πώποτε ἡγουμένων λαμπρότερος, πόσῳ σὺ περιεγλεάσθαι δυνήσῃ, μᾶλλον δ' ἐγκρεμασθῆναι" καὶ μικρὸν τῆς τοιαύτης διαφορᾶς; σπουδὴν ἡμᾶς παιδεύει μηδ' ὅλως ἐφίεσθαι τοῦ τοιούτου καλλωπισμοῦ. ὅσα γοῦν αὐτοῦ ὁ τάλας· μὴ τοῦ νίπτου Εἰς κλίβανον βάλλε). Εἰ δὲ τοῦ καὶ δύτελῆ καὶ σοδενὸς λόγου ἄξια, ἢ τοῦ τυχόντος προέχοντα χρείαν τοσαύτην προσῆκεν ὁ Θεὸς ἐπεδείξατο," πῶς οὐ προσήσει ὁ πολλῶν" ἀναγκαιότερον ζῶον; τίνος οὖν ἕνεκεν ὕπνα καλὰ αὐτὰ ἐποίησεν; ἵνα τοῦ αὐτοῦ σοφίαν ἐπιδείξῃ) καὶ τοῦ προνοίαν τῆς ἄνωθεν, ἵνα πάντα χθὲς αὐτοῦ τοῦ δόξαν μάθωμεν. οὐ γὰρ οἱ ὄρνεοι μόνοι διηγοῦνται τοῦ δόξαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡ γῆ· καὶ τοῦτο ὁ Δαβὶδ ἄνωθεν ἔλεγλε· Αἰνεῖτε Κύριον ἐκ τῆς γῆς, δράκοντες καὶ πᾶσαι ἄβυσσοι· πῦρ χάλαζα μὴ γὰρ ὄρος τοῦ καρποῦ, οὐδὲ βουνὸς τοῦ μεγέθους, οὐδὲ πρᾶγμα τοῦ κάλλους ἀναπέμπει τῷ ποιήσαντι τοῦ εὐφημίαν. πολλῆς γὰρ ἢ ὕπνου σοφίας καὶ προνοίας σημεῖον, ὅταν ἢ εἰς τοῦ σφόδρα δύτελῆ (τί γὰρ δύτελέστερον τοῦ σημείου ὄντος ἢ ἄνευ σκιᾶς ὄντος;) τοσοῦτον ἐκμάξῃ τὸ κάλλος. Εἰ τοίνυν τῷ χόρτῳ τὸ μὴ σὺν χρείᾳ δέδωκε (τί γὰρ αὐτοῦ τὸ κάλλος πρὸς τοῦ πυρὸς ὄφελος (ωφελῆ;) πῶς σοι τὰ σὺν χρείᾳ ὕ" δίδωσιν; Εἰ τὸ πολλῶν δύτελέστερον ἐκμηχάνησε σὺν προνοίᾳ, καὶ τοῦτο ὑπὲρ χρείαν, ἀλλὰ πρὸς φιλοτιμίαν τοῦτο ποιῶν· πολλῷ μᾶλλον σε τῶν ἀπολλυμένων ὑμᾶς τοῦ τοῖς ἢ τοῦ χρείαν" τιμήσει. ὅπερ τοίνυν ἀπέδειξε πολλοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ προνοίαν ὕσαν, ἢ ἔδει δὲ ὅπισθεν λοιπόν, δὲ ἐνταῦθα κέχρηκε) τῇ φειδοῖ, σὺν ἀπιστίᾳ, ἀλλ' ὀλιγοπιστίᾳ αὐτοῖς ἐγκαλῶν. Εἰ γὰρ ὁ χόρτον, φησί, τὸν ἀγρὸν ὁ Θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσι, πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι. καίτοιγε ταῦτα πάντα αὐτὸς ἐργάζε). πάντα γὰρ δι' αὐτοῦ ἐγίνετο, δὲ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν· ἀλλ' ὅμως ὑδαμοῦ ἑαυτὸν μέμνηται τίνος. ἦρκει γὰρ Εἰς τὸ δεῖξαι τοῦ αὐθεντίαν τίνος, τὸ λέγειν καὶ ἐκέλευσεν οὗτοι ἐνετείλατο, ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν. μὴ τοίνυν θαυμάσῃς, ὅταν ἢ σὺ τοῖς μὴ ταῦτα κρύπτῃ ἑαυτοῦ, ἢ ταπεινοῖ τι τοῦ ἑαυτοῦ φήσῃ). ἓν γὰρ ἐστουδάζε τίνος, δι' οὗ δεδόξασται ἀνθρώπους ἡμᾶς θαυμάζειν λέγων, ἢ δὲ πάντων ἀποδείξαι σὺν αὐτίθεον ὄντα, ἀλλ' ὁμονοοῦντα ἢ συμβαίνοντα τοῦ πατρί· ὃ δὴ καὶ σὺν ταῦτα ποιεῖ. τοσούτους γὰρ ἀναλώσας λόγους συνεχῶς αὐτὸν σὺν τοῦ μέσῳ διδοῦσι, τοῦ σοφίαν αὐτοῦ θαυμάζων, τοῦ προνοίαν, τοῦ κηδεμονίαν, τοῦ δὲ πάντων, ἢ τῶν μεγάλων καὶ τῶν μικρῶν. ἢ γὰρ ὅτι προῆκε τῆς Ιερουσαλὴμ ἔλεγε, τοῦ πόλιν τοῦ μεγάλου βασιλέως αὐτοῦ σκάλεσε· ἢ ὅτε τοῦ ὄρεινοῦ ἐμνημόνευσε, θρόνον πάλιν ὠόμοσε τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅτε περὶ τῆς ΧΥ΄ κόσμου οἰκονομίας διελέγετο, αὖτοῦ πάλιν τοῦ πρῶ ἀνατέθεικε, λέγων· ὅπου τὸ ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ὁπότε ποιηρούς καὶ ἀγαθούς, δὲ βρέχει ὁπότε δικαίους ἢ ἀδίκους. ἢ σὺ τῇ βύχῃ ὃ ἐδίδασκε λέγειν, ὅτι αὐτοῦ ὅστιν ἡ βασιλεία, ἢ ἡ δυνάμις, καὶ ἡ δόξα. δὲ σταῦθα περὶ τῆς προνοίας αὐτοῦ θαλεγόμενος, ἢ δεικνὺς πῶς ἢ σὺ τοῖς μικροῖς ἀειεπίχειρ ὅστι, φησὶν, ὅτι ΧΥ΄ χόρτον τοῦ ἀγροῦ ἀμφιέννυσι· δὲ ὑδαμοῦ ἑαυτοῦ πατέρα καλεῖ, ἀλλ' ἐκείνων, ἵνα ἢ τῇ ὑμῇ καθάψηται, δὲ ὅταν" ἑαυτοῦ λέγῃ πατέρα, μηκέτι ἀγωνιᾶτε. Εἰ δὲ τῶν φιλῶν ἢ ἀναγκαίων ὑδὲν μεμέμνηται, ἵνος ἂν Εἶεν ἄξιοι συνῳκίσθαι ΧΥ΄ τοῦ πολυτιμήτων μεμνῆσθαι; μᾶλλον δὲ ἵνος ἂν Εἶεν συνῳκίσθαι ἄξιοι ΧΥ΄ μηδὲ καθεύδοντες, ἵνα τὰ τῶν ἄλλων λάβωσι;

31 Μὴ οὖν μεριμνήσητε, λέγοντες, Τί φάγωμεν, ἢ Τί πίωμεν, ἢ τί περιβαλώμεθα;

32 Πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη [τοῦ κόσμου] ἐπιζητεῖ.

Εἰδὼς

Εἶδες πῶς πάλιν αὐτοὺς ⸂ὲ⸃ ἐπέτρεψε μειζόνως, ⸂ὴ⸃ προεδήλωσεν ὅτι οὐδὲν φορτικὸν, οὐδὲ ἐπαχθὲς ἐπέτασσεν; ὥσπερ οὖν ὅτε ἔλεγεν, ἐὰν ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, οὐδὲν μέγα ποιεῖτε (⸂γὰρ⸃ ⸂ὁ⸃ ἐθνικοὶ ⸂ὸ⸃ αὐτὸ ποιοῦσιν) ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν ἐθνικῶν αὐτοὺς διήγειρε πρὸς τὸ μεῖζον· ὅτω ⸂ὲ⸃ νῦν ἐκείνους εἰς μέσον ἄγει, καθαπτόμενος ⸂ὴ⸃ δεικνὺς ὅτι δυσχερῶν ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν ὀφείλημα. Εἰ γὰρ τῶν γραμματέων ⸂ὲ⸃ φαρισαίων πλέον δικαιοσύνην ἐπιδείξασθαι χρὴ, οὗτος δὲ οὐδὲν ἄξιοι, ⸂ὁ⸃ μὴ μόνον ἐκείνους μὴ ὑπερβαίνοντες, ἀλλὰ ⸂ὴ⸃ ἐν τῇ τῶν ἐθνικῶν βωμολοχείᾳ μένοντες, ⸂ὴ⸃ τίνι αὐτῶν μακροψυχίαν ζηλωτοὶ; ⸂ὁ⸃ μέλει μέχρι τῆς ἐπιπλήξεως ἔσω, ἀλλὰ καθαλάμενος ἐντεῦθεν ⸂ὴ⸃ διεγείρας αὐτὸς ⸂ὴ⸃ ἐντείνας μὴ ὑπερβολῆς ἀπάσης, ⸂ὲ⸃ ἑτέρωθεν πάλιν ἀναχαλᾷ λέγων·

Οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος, ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων. 10

Οὐκ εἶπεν, οἶδεν ὁ Θεὸς, ἀλλ' οἶδεν ὁ πατὴρ, ὥστε αὐτοῖς εἰς μείζονα ἐλπίδα ἀγαγεῖν. Εἰ γὰρ πατὴρ ὅτι, ⸂ὴ⸃ πατὴρ τοιοῦτος, οὐ δυνήσε⸃ πρεπόντως τοὺς υἱοὺς ἐν ἐσχάτοις οὕτως κακοῖς ὄντας, ⸂ὲ⸃ οὐδὲ ἀνθρωποι πατέρες ὄντες τοῦτο ὑποπτεύουσι. ⸂ὴ⸃ ἕτερον ⸂ὴ⸃ μὴ "τοῦτο πάλιν ἐπάγει λογισμόν. ποῖον δὴ τοῦτον; ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων. ὃ ⸂ὴ⸃ λέγει, τοιοῦτόν ὅτι. μὴ γὰρ "πρέπει ὅτι ταῦτα, ἵνα καταφρονήσῃ; κἀκεῖνα οὐδὲ ἐν τοῖς πρεπουσιν κατεφρόνησεν, ὅτι τῷ χρῆται· νυνὶ ⸂ὴ⸃ ἀναγκαῖά ὅτιν· ὥστε ὀνομάζει ἄμεινον εἶναί σοι τῆς φερνῆδος, τοῦτο ἱκανὸν εἶναί φησι τῆς φερνῆδος σε ταύτης ἀπαγαγεῖν. Εἰ "⸂ὴ⸃ λέγεις, ὅλη ἀφῄρηται τοῦτό με χρὴ μεεμνῆσαι, ὅπως ἀναγκαῖά ὅτι, τοιοῦτόν ἐγώ φημι· ὅτι εἰ αὖθις μὴ οὕτω τοῦτο μνησθῇς, ἐπειδὴ ἀναγκαῖά ὅτιν. Εἰ γὰρ πρεπόντως ἴσθι, οὐδ' ὅπως ἀπαγορεύσεις, ἀλλὰ θαῤῥῶν ⸂ὡς⸃ τῆς αὐτῶν χορηγίας ἐχούσης· ὅπως ⸂ὴ⸃ ἀναγκαῖά ὅτιν, οὐκέτι ἀμφιβάλλειν δεῖ. ποῖος γὰρ ὅτι πατὴρ, ὃς ⸂ὑποπτεύει μηδὲ ταῖς ἀναγκαίαις προσέχειν τοῖς παισίν; ὥστε ⸂ὴ⸃ δεῖ τοῦτο πρὸς ἕξιν ὁ Θεός. ⸂ὴ⸃ γὰρ δημιουργὸς τῆς φύσεως αὐτός ὅτι, ⸂ὴ⸃ τίνι χρείᾳ αὐτῆς μὴ ἀκριβείας αὐτὸς ὑπίσχηται. οὐδὲ γὰρ τοῦτο ἂν ἔχοις εἰπεῖν, ὅτι πατὴρ μὲν ὅτι ⸂ὴ⸃ ἀναγκαῖά ὅτι ταῦτα, ἄγνοεῖ ⸂ὴ⸃ ὅτι τὰ χρεία αὐτῶν καθεστήκαμεν. ὁ γὰρ τίνι φύσιν αὐτίνι εἰδώς, ⸂ὲ⸃ δημιουργὸς αὐτῆς γεγονὼς, ⸂ὴ⸃ τοιαύτῃ αὐτίνι χαριζόμενος, οὐδηλονότι ⸂ὲ⸃ τίνι χρείᾳ αὐτῆς ὑπίσχηται σῶ μᾶλλον τῷ τὰ χρεία" αὐτὸ καθεστῶτος. ⸂ὴ⸃ γὰρ αὐτῷ ὕστερον ἔδοξεν, ὥστε τὰ τοιαύτῃ χρεία εἶ⸃ αὐτίνι. ὑ τοίνυν τὰνομιώσεται οἷς ἠθέλησε, καταῤῥάσας μὲν τὰ ἀνάγκη" τοσαύτῃ τῆς χρείας, ἀποστερῶν ⸂ὴ⸃ οὖ πάλιν τῆς χρείας ⸂ὴ⸃ τῶν ἀναγκαίων αὐτίνι. μὴ τοίνυν φερνῆζωμεν. οὐδὲν γὰρ ἡμῖν πρεπέσαι πλέον, ἢ ὃ καταπίνειν ἑαυτούς. ὅταν γὰρ ⸂ὴ⸃ μεεμνώντων ἡμῶν ⸂ὲ⸃ μὴ μεεμνώντων προσέχῃ, ⸂ὴ⸃ μᾶλλον μὴ μεεμνώντων, τί σοι πλέον ἀπὸ τῶν φερνῆδος, ἢ τὸ δίκτιν" σαυτῷ πρεπτὸν ἀπαιτῆσθαι; οὐδὲ γὰρ ὅπῃ δαψιλὲς ἀπόθεσις μέλλων ἄνεσίν τις, ὑπὲρ ⸀ἐφῆς ἀνέξε⸃ μεεμνᾶσθαι· οὐδὲ ὁ ὅπῃ πηγὴν βασίζων, ὑπὲρ ὕ" πίνειν φερνῆζε. μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμεῖς, ⸂ὲ⸃ πηγῆς ἀπάσης ⸂ὴ⸃ μυρίων δεόντων προεκδυσαμένων δαψιλεστέραν ἔχοντες χορηγίαν ὑ Θεοῦ τῶν πρώτων," μεεμνώμεθα μηδὲ μακροψυχῶμεν. μὴ γὰρ τῶν εἰρημένων ⸂ὲ⸃ ἕτερον λογισμὸν πάλιν ⸂ὑπὲρ⸃ τῶν θαῤῥῆσαι πρὸς τῶν τοιούτων ἀθλητὴν λέγων·

33 Ζητεῖτε * τίνι βασιλείαν "τοῦ οὐρανοῦ, ⸂ὴ⸃ ταῦτα πάντα προστεθήσε⸃ ὑμῖν.

Ἐπειδὴ γὰρ ἀνῆκε τῆς φερνῆδος τίνι ψυχίνι, τότε καὶ τῶν οὐρανῶν ἐμνημόνευσε. καὶ γὰρ ταῦτα παλαιὰ ἀναλύσων προῆγεν, καὶ πρὸς μείζονα καλέσων παιδεία. διὸ τοῦτο πάντα ποιεῖ, ὥστε τῶν πρώτων ἡμᾶς ἀπαλλάττειν καὶ τῆς πρὸς τίνι γλῶ συμπαθείας. διὸ τοῦτο καὶ τῶν ἐθνικῶν ἐμνημόνευσεν, εἰπὼν ὅτι ταῦτα ἔθνη ὀπτίζητε ταῦτα, οἷς ὁ πόνος ἅπας κεῖ⸃ ⸀πρόκειται βίου, οἷς λόγος οὐδεὶς πρεπτὸς μαθόντων, οὐδὲ ἔννοια τῶν οὐρανῶν· ὑμῖν ⸂ὴ⸃ οὐχὶ ταῦτά ὅτι τὰ προσηκόμενα, ἀλλ' ἕτερα. οὐ γὰρ δεῖ τοῦτο ἐνθυμεῖσθαι, ἵνα φάγωμεν καὶ πίωμεν καὶ πρεπόντως ἐνδυσώμεθα· ἀλλ' ἵνα ἀρέσωμεν τῷ Θεῷ, καὶ τῶν μαθόντων ὀπτιτύχωμεν ἀγαθῶν. ὥσπερ οὖν ἐν τῇ παρούσῃ πρέπει ταῦτα, οὕτω καὶ ἐν τῇ αἰτήσει πρέπει ἔστω.

δεῖ τοῦτο

τοῦτο καὶ ἔλεγε· ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.
ις. μέγα καὶ οὐκ εἶπε, δοθήσεται, ἀλλά, προστεθήσεται, ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐδεὶς μετὰ τῶν διδομένων τὰ προσόντα ὁμοῖ πρὸς τὸ μέγεθος τῶν μισθῶν. δίχα δὲ τοῦτο τοῦδε αὐτὴν αὐτὰ κελεύει· ἀλλ' αὐτὴν μὲν ἕτερα, θαρρεῖν δὲ ὡς καὶ τούτων ἐκείνοις προστεθειμένων. ζητεῖ τοίνυν τὰ μέλλοντα, καὶ
5 λήψῃ καὶ τὰ προσόντα· μὴ ζήτει τὰ ὁρώμενα, καὶ πάντως αὐτῶν ἀπολαύξῃ. καὶ γὰρ ἀνάξιον σε
χ. ὑπὲρ ὃ" φησὶ τοιούτων προσιέναι τῇ δεσποτείᾳ. ὁ δὲ τὴν ἄπασαν ἀποδυσὼ καὶ τὴν μέλλουσαν ἐκεῖθεν ὀφείλων ποιεῖσθαι, σφόδρα σεαυτὸν καταισχύνεις, εἰς τὴν τῶν ῥεόντων προσαγωγὴν ἀπηυμένῳ καταναλίσκων σαυτόν. πῶς οὖν, φησιν, ἐκέλευσε τοῦτον αἰτεῖν; ἀλλὰ τοῦτο ἐπιούσιον προσεῖπε, καὶ τοῦτο πάλιν τὸ σήμερον· ὅπερ
10 οὖν καὶ ἐν ταῦτα ποιεῖ. οὐ γὰρ εἶπε, μὴ μεριμνήσητε, ἀλλὰ μὴ μεριμνήσητε ἐπὶ τῆς
χ. πάντως. ἄνεσιν, ὁμοῦ καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἡμῖν προέχων, καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν προσηλῶν τοῖς" ἀναλισκομένοις. καὶ γὰρ ἐκεῖνα αὐτὴν δίχα τοῦτο ἐκέλευσεν, οὐχ ὡς τοῦ Θεοῦ δεομένου τῆς παρ' ἡμῶν ἐπιμελείας, ἀλλ' ἵνα μάθωμεν ὅτι μετὰ τῆς αὐτοῦ βοηθείας κατορθοῦμεν, ἃ περ ἂν κατορθώσωμεν, καὶ ἵνα οἰκειωθῶμεν τῇ ζωοποιῷ ταύτῃ καὶ τοιαύτῃ αἰτήσει. εἶδες πῶς καὶ σπεύδει ἐπει-
15 σεν ὅτι λήψῃ καὶ τὰ προσόντα παντως; ὁ γὰρ τὰ μείζω προέχων, πολλῷ μᾶλλον τὰ ἐλάττω δώσει. οὐ γὰρ δίχα τοῦτό, φησιν, εἶπον μὴ μεριμνᾶν μηδὲ αἰτεῖν, ἵνα ταλαιπωρῆτε καὶ γυμνοὶ περιέρχησθε, ἀλλ' ἵνα καὶ τούτων ὦσι ἀφορμαὶ ὑμῖν τε· ὃ δὴ μάλιστα πάντων ἐμοὶ ἐπιθυμοῦσιν ὑμᾶς ἐφελκύσασθαι. ὥσπερ οὖν ὅτι τῆς ἐλεημοσύνης ἀποτρέπων αὐτοὺς ὑπεδείκνυτο τοῖς ἀνθρώποις, τοῦτο μάλιστα ἐπειθε τοῦ μὴ πλείονος αὐτὴ προέχειν ἐστερῆσθαι τῆς φιλοτι-
20 μίας αὐτοῖς (ὁ γὰρ πατὴρ σοῦ, φησιν, ὁ βλέπων σε τοῦ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ)
χ. αὐτὴ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἀφέλκων αὐτοῦ τὸ μὴ ζητεῖν" αὐτὰ, τοῦτο μάλιστα πείθει τοῦ μὴ ζητοῦσι μετὰ πλείονος ἐστερῆσθαι προέχει τῆς περιουσίας. διὰ γὰρ τοῦτο κελεύω, φησί, μὴ ζητεῖν, οὐχ ἵνα μὴ λάβῃς· ἀλλ' ἵνα λάβῃς δαψιλῶς· ἵνα λάβῃς μετὰ τοῦ σοι προσήκοντος σχή-
χ. σχηματιζόμενος ματος, μετὰ ἁρμοζούσης σοι λυσιτελείας· ἵνα μὴ μεριμνῶν μηδὲ" σχιζόμενος εἰς τὴν
25 τούτων φροντίδα ἀνάξιον σαυτὸν καὶ τούτων καὶ τοῦ πνευματικοῦ καταιτήσῃς· ἵνα μὴ ταλαιπωρίαν προσείπῃ, καὶ τοῦ προκειμένου πάλιν ἐκπέσῃς.

χ. εἰς τὸ αὔριον· ἢ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς· ἀρκεῖ.

34 Μὴ οὖν μεριμνήσητε" εἰς τὴν αὔριον· ἐρχέτω [γὰρ] τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.
Τοιαύτη, ἡ ταλαιπωρία [αὐτῆς,] ἡ ζωτική. οὐκ ἐρχεῖ σοι ὁ, Ἐν ἱδρῶτι τοῦ προ- Γεν. γ. ιθ.
σώπου σου ἐσθίεις τὸν ἄρτον [σου]; τί γὰρ ἕτερα" προσιθεῖς τῇ ἀπὸ τῆς φροντίδος ταλαιπω-
χ. φροντίδος ρίαν, μέλλων λοιπὸν καὶ τῶν προτέρων ἀπολύεσθαι κόπων; κακίαν ἡ σαρκικὴ φησιν, οὐ τὴν πονηρίαν (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ τὴν ταλαιπωρίαν καὶ τὸν πόνον τὸν ταῖς συμφοραῖς, ὥσπερ Αμ. γ. ε.
οὖν καὶ ἀλλαχοῦ φησιν· Εἰ ἔστι κακία ἐν πόλει, ἣν Κύριος οὐκ ἐποίησεν; οὐχ ἁρπαγὰς
* καὶ χ. δωρεᾶς, χ. ὲ * λέγων ὧδε" πλεονεξίας, οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδέν, ἀλλὰ ταῖς δούλοις φερομένας πληγάς. τὸν πάλιν, Ἐγώ, φησι, ποιῶν εἰρήνην καὶ κτίζων κακά. " ὧδε γὰρ οὐ ταῦτα τὴν Ησα. με. ζ.
κακίαν φησίν, ἀλλὰ τοῦτον λιμὸν καὶ τοῦτον λοιμούς, ταῖς δοκούσαις εἶναι κακαῖς ὧδε τοῖς πολλοῖς.
ἔθος γὰρ τοῖς πολλοῖς ταῦτα λέγειν κακά. οὕτω γοῦν καὶ ὁ τῶν πέντε σατραπειῶν ἐκεί- a. Βασ. ε.
νων ἱερεὺς καὶ μάντεις, ἐπὶ καὶ βοῦς ἐπιζεύξαντες τῇ κιβωτῷ χωρεῖ τῶν ἀλλοφύλων ἀφῆκαν βαδίζειν, κακίαν ταῖς ἀγελάταις ἐπάγουσι πληγὰς ἐκείνας, καὶ τὴν ὀξὺ αὐτῶν ἀγομένην καὶ ὀδυνωμένην ἐγκαταλιμπάνουσιν αὐτοῖς. τοῦτο οἶνον καὶ ἐνταῦθα δηλοῖ, λέγων, ἐρχέτω τῇ ἡμέρᾳ
40 ἡ κακία αὐτῆς. οὐδὲν γὰρ ὕστερος ἀλγύνει ψυχήν, ὡς μέλλουσα δὲ φέρειν. οὕτω καὶ * Παῦλος εἰς
πρόθεσιν ἐπάγων ζωοβουλίαν, λέγων· θέλω ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι. ὅταν γὰρ λέγῃ, ὁ-
τι ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, πῶς τὰ τοῦ κυρίου μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς, οὐχ ὡς τῆς ἡμέρας μεριμνώσης ταῦτα φησιν, ἀλλ' ὅπως δῆμον ἀτελέστερον ὁ λόγος ἦν αὐτῷ, βαλόμενος ἐμφανεστέρων ποιῆσαι τὸ λεγόμενον, προσωποποιήσας καὶ ἡμέραν, καὶ τὴν τῶν πολλῶν ζωώδη φθεγξόμενος πρὸς αὐ-

Λευκ. ι. δ. τάς. ἡ σὺ ταῦτα μὴ συμβουλεύει τοιοῦτον ἢ αὐλὸ ἢ νομοθετῆς λέγων· Μὴ κτήσησθε χρυσόν, μηδὲ ἀργύριον, μήτε πήραν εἰς ὁδόν. ὅπου γὰρ ἁπλᾶ τὰ ἔργα αὐτὸ ἐπεδείξατο, τότε λοιπὸν ἡ τὰ ἀπὸ τῆς ῥητῆς εἰσάγει νομοθεσίαν, ὅτε ἡ διάνοια δυσκολωτέραν, ὅτε ἡ διδασκαλία ὁ λόγος ἐλήφθη, τοῖς ἔργοις τοῖς ἑαυτῶν τοιούτοις βεβαιωθείς. ποῦ οὖν ἔδειξε δῆλα τὰ ἔργα; ἀκούσον αὐτὰ λέγοντος· Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. καὶ οὐδὲ τοῦτο ἐξεῖπαι μόνον· ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς μαθηταῖς πρέπειν τὰ τοιαῦτα ἐπιδεῖξαι, καὶ αὐτὸν οὕτω σχηματίσας, καὶ οὐκ ἀφεὶς οὐδένος δεηθῆναι. σκόπει ἡ αὐτὰ καὶ τὴν ἀνδρεμονίδην, πῶς πάντας παιδεύει φιλοσοφίαν. τοῦτο γὰρ κελεύων, φησί, πλείονα μὴ οὐδὲν, ἵνα ἡ ὑμᾶς ἀπαλλάξω τοιούτων φροντίδων. καὶ γὰρ σήμερον μεριμνήσῃς ἴσως τῆς αὔριον, καὶ πάλιν αὔριον μεριμνήσεις. τί οὖν τὸ τοιοῦτον; τί καταμαγκάζεις τὴν ἡμέραν πλέον τῆς συγκεχλημένης αὐτῇ ταλαιπωρίας καταδέχεσθαι; καὶ μὴ τῶν οἰκείων πόνων καὶ τὸ τῆς ὑποστάσεως τοιοῦτον φορτίον. εἰ ταῦτα ὕδωρ τὶ ἑτέραν μέλλων ἀπὸ τοῦ παρόντος τῆς γνωμάσης ὑπισχνίζειν, ἀλλὰ πλεονεξίαν μόνον τοιοῦτον ὑποδείκνυσθαι πόνων; ἵνα γὰρ μείζονός αὐτῶν καταπίπτῃ, μονονουχὶ καὶ αὐτὸν ψυχώσας, ὡς ἀδικούμενον εἰσάγει καὶ καταβοᾶσθαι αὐτῶν ἔοικε τῆς τοιαύτης ἐπηρείας. καὶ γὰρ ἔλαβες τὴν ἡμέραν, ἵνα καὶ αὐτῆς φροντίζῃς. τίνος οὖν ἕνεκεν καὶ τὰ τῆς ἑτέρας αὐτῇ τοιαῦτα ζητεῖς; μὴ γὰρ οὐκ ἀρκεῖ ἔχει φορτίον τὸ ἑαυτῆς φροντίδα; τί τοίνυν βαρύνεις αὐτὴν μείζοσι;

ΗΘΙΚΟΝ Ὅταν ἡ ὁ νομοθέτης ταῦτα λέγῃ καὶ ὁ μέλλων ἡμῖν δικάζειν, σκόπει πῶς ἡμῖν χρήσεται· ἔοικε τείνει καὶ ἐλπίδας, ὅταν αὐτὸς μάρτυρῃ ὅτι ταλαίπωρος ὁ βίος οὗτος καὶ ὑπόμοχθος, ὡς καὶ τὴν τῆς μιᾶς ἡμέρας φροντίδα ἀρκεῖν εἰς ὃ κακοῦν ἡμᾶς καὶ συντείνειν. ἀλλ' ὅμως τοιούτων εἰρημένων καὶ τηλικούτων, ἡμεῖς ἔοικε μὲ τούτων μεμενήκαμεν, ἔοικε ἢ τῶν σὺν τοῖς ὑφεστηκόσι οὐκ ἔτι, ἀλλ' ἀντεξετάζομεν τὴν ταῦτα, ἑκατέρωθεν μαχόμενοι τοῖς λεγομένοις. σκόπει γὰρ· μὴ ζητεῖτε τὰ πρόκατα, φησί, καθόλου· ἡμεῖς ἢ ζητοῦμεν ταῦτα διηνεκῶς. ζητεῖτε τὰ ἐπουράνια, φησίν· ἡμεῖς ἢ οὐδὲ μικρὰν ὥραν ἔχομεν ζητοῦμεν, ἀλλ' ὅσον ἔοικε τῶν βιωτικῶν ὑποδεικνύμενα τὴν μεμενήκαμεν, τοσαύτην σύνοισιν πνευματικῆς ἐγχολῆς τὴν ὀλιγωρίαν, μᾶλλον ἢ κατὰ πολλῷ πλείονα. ἀλλ' οὐκ ἀεὶ ταῦτα παραχωρεῖ, οὐδὲ ἀεὶ ταῦτα ἀνέχεται). ἰδοὺ δέκα ἡμέρας κατεφρονοῦμεν· ἰδοὺ εἴκοσι· ἰδοὺ ἑκατόν. οὐκ ἀνάγκη πάντως ἀπαιτεῖν καὶ ἐμπίπτειν εἰς ἔοικε ὑ δικάζοντος χεῖρας; ἀλλ' ἔχει παραμυθίαν ἡ ἀναβολή. καὶ ποία παραμυθία ὃ καθ' ἑκάστην ἡμέραν προσδοκᾶν κέλευσιν καὶ ὑμνεῖν; εἰ γὰρ βούλει παραμυθίαν λαβεῖν ἵνα ἀπὸ τῆς ἀναβολῆς ταύτης, λάβε τὴν ἀπὸ τῆς μετανοίας καρπούμενος διόρθωσιν. καὶ γὰρ εἰ ὃ μέλλει τὴν ὑμνῳδίαν παραψυχὴν ἵνα εἶ νομίζεις, πολλῷ μᾶλλον κέρδος τὸ μὴ ἐμπίπτειν τῇ ὑμνῳδίᾳ. καταχρησώμεθα τοίνυν τῇ μηνύσει ταύτῃ πρὸς τὸ ἀπαλλαγῆναι πάντελῶς τῶν ὑπεικειμένων δεινῶν. οὐδὲ γὰρ φορτικὸν ἐπαχθές ἡ τῶν ὑπεναντίων ἐστίν· ἀλλ' οὕτως εὔκολα πάντα καὶ ῥᾴδια, ὡς παρὰ πάντων μόνον εἰσενεγκόντας γνησίαν πάντα δυνηθῆναι αἰτῆσαι, καὶ μείζων ὥρμησεν εὐθὺς πλημμέλημα. ὁ γὰρ Μανασσῆς μιάσματα ἄπειρα εἰς τὸν τόπον ἐκολμησεν. ὁ γὰρ τῶν ἁγίων ἅπτεται χειρῶν ἐξέτεινε, καὶ τὰ βδελύγματα εἰς τὸν ναὸν εἰσήγαγε, καὶ φόνων τὴν πόλιν ἐνέπλησε, καὶ πολλὰ ἕτερα εἰργάσατο συνηνώμης μείζονα· ἀλλ' ὅμως μετὰ τοσούτων καὶ τηλικούτων παρανομίαν, ἅπαντα ἀπενίψατο εὐθέως. πῶς, καὶ τίνι τρόπῳ; μετανοίᾳ καὶ γνώμῃ. τὸ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν οὐδὲν ἁμάρτημα, ὅπερ οὐκ ἔστιν καὶ παραχωρεῖ τῇ τῆς μετανοίας δυνάμει, μᾶλλον ἢ τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι. καὶ γὰρ διὰ μετανοήσωμεν μόνον, αὐτὸν ἕξομεν συνεφαπόλουθον ἡμῖν. κἂν θελήσῃς ἰδέσθαι καλῶς, οὐδεὶς ὁ κωλύων· μᾶλλον δὲ ἔστι μὴ ὁ κωλύων ὁ διάβολος, τοῦτο μὲν ἢ ἰσχύει, σοῦ καὶ ἀεῖσα προσαμαρτάνου, καὶ ταύτῃ τοῦ Θεοῦ ὑπισχνουμένου πρὸς συμμαχίαν. διὰ ἢ σὺ μὴ βουληθῇς, ἀλλ' ἀποπηδήσῃς, πῶς σοι προσήσει;

ξήσει); οὐδὲ γὰρ ἀνάγκη καὶ βία, ἀλλ' ἐκόντα βούλεται σώζεσθαι. Εἰ γὰρ αὐτὸς οἰκέτην ἔχων μισοῦντά σε καὶ ἀποστρεφόμενον καὶ συνεχῶς ἀποπηδῶντα καὶ φθόνοντα, οὐκ ἂν ἔλαιο κατέχειν, καὶ ταῦτα δεόμενος αὐτὸν τῆς συγγενείας· πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς, ὁ μὴ διὰ τὴν οἰκείαν χρείαν, ἀλλὰ διὰ τὴν σὴν σωτηρίαν πάντα ποιῶν, οὐκ ἂν ἔλοιτό σε τοῦτον βίᾳ κατέχειν· ὥσπερ οὖν ἐὰν προαίρεσιν ἐπιδείξῃ μόνον, οὐκ ἂν ἔλοιτό σε ποτε τοῦτον ἔχεσθαι, κἂν ὁπωσοῦν ὁ διάβολος ποιῇ. ὥστε ἡμᾶς αἴτιοι τῆς ἀπωλείας τῆς ἡμετέρας ἐσμέν. οὐδὲ γὰρ προσερχόμεθα αὐτῷ, οὐδὲ ἐντυγχάνομεν, οὐδὲ προσκαλούμεθα, ὡς χρή· ἀλλὰ κἂν προσέλθωμεν, τοῦτο ποιοῦμεν οὐχ ὡς ὀφείλοντες λαβεῖν, οὐδὲ μετὰ τῆς προσηκούσης πίστεως, οὐδὲ ὡς ἀπαιτοῦντες, ἀλλὰ χασμώμενοι καὶ ἀναπεπταικότες πάντα ποιοῦμεν. κἀντεῦθεν βούλεται ἀπαιτεῖσθαι πρὸς ἡμῶν ὁ Θεὸς, καὶ χρέιν ἔχει σου τούτου πολλοῦ. μόνος γὰρ ἔστ' ὁ χρεώστης, ὅταν ἀπαιτῆται, χρέιν ἔχει, καὶ ἃ μὴ ἐδανείσαμεν δίδωσι. κἂν μὴ σφοδρῶς ἴδῃ ἐπικείμενον τὸ ἀπαιτοῦντα, καὶ ἃ μὴ ἔλαβε πρὸς ἡμῶν καταβάλλει αἰσχύνης, καὶ αὐτὸς διαναβάλλεται), ὅ διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι δοῦναι, ἀλλ' ὅπως πρὸς ἡμῶν ἡδέως ἔχει ἀπαιτεῖσθαι. διὰ τοῦτό σοι καὶ τὸ ὑποδειγμα εἶπεν ἐκείνου τοῦ φίλου τοῦ νύκτωρ προσκαλουμένου καὶ αἰτοῦντος, καὶ τοῦ δικαστοῦ τοῦ τὸν Θεὸν μὴ φοβουμένου, μηδὲ αἰδουμένου ἀνθρώπους ἐντρεπομένου. καὶ οὐκ ἔστι μέχρι τοῦ παραδείγματος, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτῶν αὐτὸ τοῦτο τῶν ἔργων ἔδειξεν, ἵνα τὴν χ. Χαναναίαν Φοίνισσαν ἐκείνην γυναῖκα τῆς μεγάλης δωρεᾶς ἐμπλήσας ἐξέπεμψε. διὰ μὲν γὰρ ταύτης, ὅτι καὶ τὰ μὴ προσήκοντα τοῖς ἀπαιτοῦσι σφοδρῶς δίδωσιν, ἔδειξεν. Οὐ γὰρ καλόν Μαρ. ζ. κζ.
ἐστι, φησι, λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις· διὰ τοῦτο ἔδωκεν, ὅπως χ. δοῦναι χ. αὐτὸν χ. μὴ σφόδρα αὐτὴ ἀπήτησε. διὰ δὲ τῶν Ιουδαίων ἐδήλωσεν, ὅτι τοῖς ῥᾳθύμοσιν οὐδὲ τὰ αὐτῶν δίδωσιν. ἐκείνοις ἔλαβον ἐκεῖνοι οὐδέν, διὰ δὲ τὰ αὐτῶν ἀπώλεσε. καὶ ὅτοι μὲ, ὅπως ῥᾳθύμως ἠτήσε, οὐδὲ τὰ ἴδια ἔλαβον· ἐκείνη δὲ, ὅπως σφοδρῶς ἐπετέθη, καὶ τὰ ἀλλότρια ἴσχυσεν ἐκδικῆσαι, καὶ τὰ τῶν τέκνων ἔλαβε τὸ κυνάριον. Τοσοῦτον ἡ προσευχὴ ἀγαθόν. κἂν γὰρ κύων ἦς, προσευχῶν προσπιμήσῃ τὰ τέκνου ῥᾳθυμοῦντος. ὅσα γὰρ οὐκ ἀνὴρ ἡ φιλία, τοσαῦτα ἰσχύσει ἡ προσευχή. μὴ τοίνυν λέγε, ὅτι ἐχθρός μού ἐστιν ὁ Θεὸς, καὶ οὐκ εἰσακούσεταί [μου]. ἀθρόως σοι ἀποκρίνε) συνεχῶς σκόπει, εἰ καὶ μὴ διὰ τὸ [μὴ] εἶναι φίλον, ἀλλὰ διὰ τὸ προσευχήν· καὶ ὅτι ἡ ἐχθρα, ὅτε ἡ ἀκρισία, οὔτε ἄλλο οὐδὲν χρῆμα κώλυμα. μὴ εἴπῃς, οὐκ εἰμὶ ἄξιος καὶ οὐκ εὔχομαι. καὶ γὰρ ἡ Συροφοίνισσα τοιαύτη ἦν. μὴ εἴπῃς ὅτι πολλὰ ἥμαρτον, καὶ ὁ δυνάμενος προσκαλέσασθαι ὠργισμένος. ὁ γὰρ τὴν ἀξίαν ὁ Θεὸς σκοπεῖ, ἀλλὰ τὴν γνώμην. εἰ γὰρ τὴν ἀρχοντα τὸν Θεὸν μὴ φοβούμενον καὶ ἀνθρώπους μὴ αἰσχυνόμενον ἔκαμψεν ἡ χήρα· πολλῷ μᾶλλον τὸν ἀγαθὸν δύναται ἡ συνεχὴς ἔντευξις. ὥστε κἂν μὴ φίλος ᾖς, κἂν μὴ τὰ ὀφλήματα ἀπαιτῇς, κἂν τὰ πατρῷα κατεδηδοκὼς ἦς καὶ κατημαλωκὼς, καὶ πολιὸν γέροντα ἐξ ὑβρεως γυμνόμενος, κἂν ἄτιμος, κἂν πτώματων ἔσχατος, κἂν ὀργιζομένῳ, κἂν ἀγανακτοῦντι προσέλθῃς· θέλησον μόνον ἀνύσασθαι καὶ ἐπανελθεῖν, καὶ πάντα ἀπολήψῃ, καὶ τὴν ὀργὴν καὶ τὴν κατάκλισιν σβέσεις ἀθρόως. ἀλλ' ἰδοὺ εὐχομαί, φησι, καὶ οὐδὲν γίνεται πλέον. οὐ [γὰρ] εὐχῇ κατ' ἐκείνους οἷς τὴν Συροφοίνισσαν λέγω, καὶ Ⓦ φίλον τὸν ἀεὶ προσκαλούμενον, καὶ τὴν χήραν τὴν συνεχῶς σκοχλοῦσαν Ⓦ δικαστήν, καὶ τὸν υἱὸν Ⓦ τὰ πατρῷα κατημαλωκότα. Εἰ γὰρ ἄντως ἤνυσον, τάχους ἐπετύγχανες. καὶ γὰρ εἰ καὶ ὑβρείσθη, πατὴρ ἐστι· καὶ εἰ ὠργίσθη, φιλόπαις ἐστί· καὶ εἰ ζητᾷ μόνον, ἵν' δίκην λαβεῖν τῶν ὕβρεων, ἀλλ' ἰδοὺ σε μεταδιδόμενον καὶ προσκαλούμενον. ὀφείλων δὲ ἡμᾶς οὕτω διεθερμαίνθη, ὡς ἐκεῖνα τὰ ἀπλάγχνα πρὸς τὸν ἀγάπιον ἀναίσασθαι τὸν ἡμέτερον. ἀλλ' ἀφορμὴν ὀπτίζητε μόνον τοῦτο τὸ πῦρ· καὶ μαρὸν αὐτῷ παρέσχης ἀπανθῆσαι, ὁλόκληρον χ. ἀνάπηρος ἀναστήσεται φλόγα εὐεργεσίας. οὐδὲ γὰρ ὅπως ὕβρεισαι, ἀγανακτεῖς, ἀλλ' ὅπως σὺ ὁ ὑβρείζων εἶ, καὶ ταύτῃ γνώμῃ πρόσεισι. Εἰ γὰρ ἡμᾶς ποτε σοι ὀν-

τις τ̃ παίδων ὑβριζόντων ὑπ̓ ἐκείνων ἀληθῶς, πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεός, ὁ μηδὲ ὑβρισθῆναι δυνάμενος, ὑπ̓ σ̃ τ̃ ὑβρικότος ἀηδιακῆς. Εἰ ἡμεῖς ⓦ φύσει ἀγαπῶντες, πολλῷ μᾶλλον ὁ ὑπ̓ φύσιν φιλόστοργος. Εἰ γὰρ ⓒ "ὀπτανθησόμενοι γυνή, φησι, τὰ "ἔκγονα τ̃ς κοιλίας αὐτ̃ς, ἀλλ̓ ἐγὼ σὲ οὐκ ὀπτήσομαί σε, λέγει Κύριος. πορευθῶμεν τοίνυν αὐτῷ, ᾗ Εἴπωμεν· Ναί Κύριε· ᾗ γὰρ ᾗ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τ̃ πιπτόντων ἀπὸ τ̃ς τραπέζης "τ̃ς κυρίων αὐτ̃ν. πορευθῶμεν θύραθεν, ἀκαίρως· μᾶλλον ⓘ οὐδέποτέ ἐστιν ἀκαίρως πορευθῆναι. ἀκαίρως γὰρ ὁ μὴ διὰ παντὸς πορευόμενος. ⓦ γὰρ ὀπτὸν θυμούμενον "διδόναι δεῖ πάντοτε θύραθεν αὐτῷ. ὥσπερ γὰρ ὁ ἀναπνεῖν οὐδέποτε ἀκαίρως· οὕτως οὐδὲ ὁ αὐτῷ, ἀλλὰ ὁ μὴ αὐτῷ, ἀκαίρως. ᾗ γὰρ καθάπερ τ̃ς ἀναπνοῆς δεόμεθα ζωτ̃ς· οὕτω ᾗ τ̃ς πρὸς αὐτὸ βοηθείας. καὶν θέλωμεν, ῥᾳδίως αὐτὸν ὀπτὸν ἀπασώμεθα. ᾗ τοῦτο δηλοῖ ὁ προφήτης ᾗ δεικνὺς τ̃ς θυσίας ὃ ἀεὶ προσκυνούμενον, ἔλεγεν· Ὡς ὄρθρου ἕτοιμον θυσόμεθα αὐτόν. ὁσάκις γὰρ ἂν πορευθῶμεν, ἀναμένοντα τὰ πρὸς ἡμᾶς εὑρήσομεν. Εἰ ⓘ οὖν ἀπὸ τ̃ς πηγαζούσης αὐτὸ ἀρετ̃ς ἀρυόμεθα, ἡμέτερον ὃ ἔγκλημα ἄπονον. ὅτου χάριν ᾗ Ἰσαΐας ἐγκαλῶν ἔλεγε· ὃ ⓘ ἔλεός μου, ὡς νεφέλη πρωϊνή, ᾗ ὡς δρόσος ὀρθρινὴ παρερχομένη. οὐ ⓘ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ἐγὼ μὲν τὰ πρὸς ἐμαυτὸν ἅπαντα πρόθυμον· ὑμᾶς ⓘ, ὥσπερ ἥλιος θερμὸς ὄντων ᾗ τὴν νεφέλην ᾗ τὴν δρόσον παραχρῆμα ἀφανίζει) ⓒ ἀπεκρύψατο, ὅτω διὰ τ̃ς πολλ̃ς πονηρίας τὴν ἄφατον ὠφελείαν φιλοτιμίαν· ὃ ᾗ αὐτὸ πάλιν πρωϊνοίας ἐστίν. ὅταν γὰρ ⓒ ἀναξίως ἴδ̃ τὸ παθεῖν οὗ, ἐπέχει τὰ εὐεργεσίας, ἵνα μὴ ῥᾳθύμους ἡμᾶς ἐργάσηται. δὺ ⓘ μεταδιωκόμενα μικρόν, ᾗ τοσοῦτον ὅσον γνῶναι ὅτι ἡμέρτομεν, ὑπ̓ τὰ πηγὰς ἀναβλύζει, ὑπ̓ τὸ πέλαγος χεῖται· ᾗ ὅσῳ δὲ πλείονα λαβ̃ς, τοσούτῳ μᾶλλον χαίρει· ᾗ ταύτῃ πορεύ "τὸ πλείονα δοῦναι παραινέσαι πάλιν. ᾗ γὰρ πλοῦτον οἰκεῖον τὴν ἡμετέραν ἠγάπηται σωτηρίαν, ᾗ τὸ δωρᾶσθαι παραφιλῶς τοῖς αἰτοῦσιν. ὅπερ οὖν ᾗ ὁ Παῦλος δηλῶν, ἔλεγε· Πλουτῶν εἰς πάντας ᾗ ὅτι πάντας σὺν ὀπτικαθυμοῦντας αὐτόν. ὅταν γὰρ μὴ αἰτήσωμεν, τότε ὀργίζεται· ὅταν μὴ αἰτήσωμεν, τότε ἀπεστράφη). διὰ τοῦτο ἐπῳκοδόμησεν, ἵνα ἡμᾶς πλουσίους ἐργάσηται· διὰ τοῦτο πάντα ὑπέστη σκῆνα, ἵνα ἡμᾶς σκηνικλέσηται πρὸς τὸ αἰτ̃σθαι. μὴ τοίνυν ἀπογνῶμεν· ἀλλ̓ ἔχοντες τοσαύτας ἀφορμὰς ᾗ χρησὰς ἐλπίδας, καὶν καθ̓ ἑκάστην τ̃ ἡμέραν ἁμαρτάνωμεν, πορισώμεθα παρακαλοῦντες, δεόμενοι, τὴν ἄφεσιν τ̃ν πλημμελημάτων αἰτοῦντες. ὅτω γὰρ ⓒ πρὸς τὸ ἁμαρτάνειν οἰκειότερον λοιπὸν ἐσόμεθα, ᾗ ⓦ διάκονον ἀποστελοῦμεν, ⓒ τὸ Θεοῦ τὴν φιλανθρωπίαν σκηνικλεσόμεθα, ᾗ τ̃ν μισθὸν τ̃ν ἀγαθ̃ν ὀπτυχόμεθα, χάριτι ᾗ φιλανθρωπίᾳ τ̃ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα ᾗ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τ̃ν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΣΖ. Ομιλ. κγ. 1 ΜΗ ΚΡΙΝΕΤΕ, ΙΝΑ ΜΗ ΚΡΙΘΗΤΕ.

Τί οὖν; οὐ χρὴ τοῖς ἁμαρτάνουσιν ἐγκαλεῖν; ᾗ γὰρ ὁ Παῦλος ὃ αὖθις τοῦτό φησι· μᾶλλον ⓘ καὶ ὁ Χριστὸς διὰ Παύλου, λέγων· σὺ τί κρίνεις ⓦ ἀδελφόν σου; ᾗ σὺ τί ὀξουθυμεῖς τὸν ἀδελφόν σου; ᾗ σὺ τίς εἶ, ὁ κρίνων ⓦ ἀλλότριον οἰκέτην; ᾗ πάλιν· ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ Κύριος. πῶς οὖν "ἑτέρωθί φησι· "ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον; ᾗ πάλιν, σὺν ἀμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἔλεγχε; ᾗ ὁ Χριστὸς ⓘ τῷ Πέτρῳ· ὕπαγε, ᾗ ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ ᾗ αὐτοῦ μόνου· καὶν παρακούσῃ, ᾗ ἕτερον σαυτῷ προσάγες. διὰ ⓘ μηδὲ οὕτως σιδ̃ῷ, ᾗ τῇ ἐκκλησίᾳ "καταπείλειν. ᾗ τοσούτους ἐπέσπασο σὺν ὀπτιμῶντας, ᾗ οὐ μόνον σὺν ὀπτιμῶντας, ἀλλὰ ᾗ κολάζοντας. ⓦ γὰρ σὺν ἑνὸς τούτων ἀκούσαντα ἐκέλευσεν ὡς ἐθνικὸν εἶ) ⓒ τελώνην. πῶς

χ. ὑβριζόμενον
χ. ὀπτὸν
χ. ἔγγονα
χ. σοῦ
χ. διὰ παντὸς διδόναι ἔγκλημα
χ. πῶς
χ. ἐπίμεινον
χ. καὶ ἀπειλεῖν

ἢ αὐτῆς καὶ ταῖς κλῆσι ἔδωκεν; Εἰ γὰρ μὴ μέλλουσι κρίνειν, ἀπηνῶν ἔσονται ἄκυροι, καὶ μάτην τὴν ἐξουσίαν τὸ δεσμεῖν καὶ τὸ λύειν εἰλήφασι. Ἢ ἄλλως ἤ, Εἰ τοῦτο κρατήσειεν, ἄπονται οἰκήσεται, καὶ τὰ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, Ἢ τὰ ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ τὰ ἐν ταῖς οἰκίαις. καὶ γὰρ ὁ δεσπότης ⓦ οἰκέτην, καὶ ἡ δέσποινα τὴν θεραπαινίδα, καὶ ὁ πατὴρ ⓦ υἱόν, καὶ ὁ φίλος ⓦ φίλον ἐὰν μὴ κρίνωσιν, ὑπιδώσει τὰ τῆς κακίας. καὶ Τί λέγω ὁ φίλος ⓦ φίλον; τὸν ἐχθρὸν ἐὰν μὴ κρίνωμεν, οὐδέποτε καταλύσαι δυνησόμεθα τὴν ἔχθραν, ἀλλ' ἄνω καὶ κάτω πάντα ἡμᾶς). Τί ποτ' οὖν ἐστι τὸ Εἰρημένον; ταῦτα ἐροῦμεν μὴ ἀκριβείας, ἵνα μὴ τὰ φαρμακα τῆς σωτηρίας καὶ τὸν τῆς Εἰρήνης νόμους νομίζῃ τις διὰ ζημίας εἶναι ἢ συγχύσεως νόμους. μάλιστα μὲν γὰρ Ἢ ὅλῳ τῷ ἔξῆς ἐνεδείξατο τοῖς νοῦν ἔχουσι τὸν νόμον τοῦτον τὸν ἀρετῆς, εἰπών· Τί βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου· τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς; Εἰ δὲ πολλοῖς τῶν ῥᾳθυμοτέρων τὸ Εἰρημένον ἀσαφέστερον ἔτι εἶναι δοκεῖ, ἄνωθεν αὐτὸ ἀναλύσαι πειράσομαι. ἐν τούτοις γὰρ, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, οὐχ ἁπλῶς ἁπάντων τὰ ἁμαρτήματα κελεύει μὴ κρίνειν, οὐδὲ ἁπλῶς * ἀπαγορεύει τὸ τοιοῦτον ποιεῖν· ἀλλὰ τοῖς μειζόνων γέμουσι κακῶν, καὶ ἄλλοις ὑπὲρ τῶν τυχόντων ἐπεμβαίνουσι. δοκεῖ δέ μοι καὶ Ἰουδαίους ἐν τούτοις αἰτίᾳ σθαι, ὅτι πικροὶ τῶν πλησίον ὄντες κατήγοροι μικρῶν ἔνεκεν καὶ ἀδαμαντίνων, αὐτοὶ τὰ μεγάλα ἀνεπαισθήτως ἡμάρτανον· ὃ καὶ πρὸς αὐτοὺς τέλει ὀνειδίζων αὐτοῖς ἔλεγεν· Ὅτι δεσμεύετε φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα, ὑμεῖς δὲ τῷ δακτύλῳ οὐ θέλετε κινῆσαι αὐτά· καὶ, Ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον, καὶ καταλείπατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ ⓦ ἔλεον καὶ τὴν πίστιν. δοκεῖ μοὶ οὖν καὶ πρὸς τούτους ἀποτείνεσθαι, πρὸς ἐσθιόντων ἀμύγδαλα καὶ οἷς ἔμελλον τῶν μαθητῶν κατηγορεῖν. Εἰ γὰρ καὶ μηδὲν ἥμαρτον ἐκεῖνοι τοιοῦτον, ἀλλ' ὅμως ἐκείνοις πλημμελήματα ἐνομίζετο εἶναι, οἷς, ὃ σάββατον μὴ τηρῶν, ὃ χερσὶν ἀνίπτοις ἐσθίειν, ὃ μὴ πλυνῶν κατακεῖσθαι. Ὁ δὲ ἀλλαχοῦ φησιν· ⓓ ⓦ κάνωπα διϋλίζοντες, καὶ τὴν καμήλον καταπίνοντες. πλὴν καὶ χαλεπὸν ⓦ πρὸς τύπων λίθινον νόμον. καὶ Κορινθίοις δὲ ὁ Παῦλος οὐχ ἁπλῶς ἐκέλευσε μὴ κρίνειν, ἀλλὰ τοῦτον ὑπὲρ ἑαυτοῦ μὴ κρίνειν, καὶ δι' ὑποθέσεων ὁμολογημένων, [ἀλλὰ πρὸς τὰ κρυπτὰ καὶ ἀδήλων,] οὐχ ἁπλῶς τοῦτο ἁμαρτάνοντας μὴ διορθοῦν. καὶ τοῦτο ἀδεῶς ἅπασι τότε ἐπέτρεπε, ἀλλὰ μαθητὰς πρὸς διδασκάλων τοῦτο ποιοῦσιν ἐπέπληττε, καὶ τοὺς μειζόνων κακῶν ὑπευθύνους ὄντας καὶ τοῖς ἀνθρωπίνοις δόγμασι καὶ τοῖς ἀνθρωπίνοις ἀβασάνιστοις. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Χριστὸς ἐν τούτοις ἠνίξατο· καὶ οὐχ ἁπλῶς ἠνίξατο, ἀλλὰ καὶ πολλῷ ἐπέσκηψε ⓦ φόβου καὶ τῷ κόλασιν ἀπαραίτητον.

2 Ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, φησι, κριθήσεσθε.

* κρίνων,

Οὐ γὰρ σκῆπτρον καταδικάζεις, * φησὶν, ἀλλὰ σαυτὸν, καὶ φοβερόν σοι ποιεῖς τὸ δικαστήριον, καὶ ἀκριβῆ τὰς εὐθύνας. ὥσπερ οὖν ἐν τῇ τῶν ἁμαρτημάτων ἀφέσει πρὸς ἡμᾶς αἱ ἀρχαὶ, ὅταν δὲ ἐν ταύτῃ τῇ κρίσει πρὸς ἡμᾶς τὰ μέτρα τῆς καταδίκης εἴληται. οὐδὲ γὰρ ὀνειδίζειν δεῖ οὐδὲ ἐπεμβαίνειν, ἀλλὰ νουθετεῖν· οὐδὲ κακηγορῆν, ἀλλὰ συμβουλεύειν· οὐδὲ μετ' ἐπονείδας ὑπολήψεσθαι, ἀλλὰ μετὰ φιλοσοφίας διορθοῦν. οὐ γὰρ ἐκεῖνον, ἀλλὰ σαυτὸν ⁿ ὠφελήσεις ἑκάστῃ ὑμωείᾳ, μὴ φειδόμενος αὐτοῦ, ἰώμενα δὲ δεήσῃ ψηφίζεσθαι τοῖς τῶν πεπλημμεληθέντων ⁿ αὐτῶν. ὁρᾷς πῶς αὗται αἱ δύο ἐντολαὶ καὶ κοῦφαι καὶ μεγάλων αἰτίαι ἀγαθῶν τοῖς πειθομένοις, ὥσπερ οὖν καὶ κακῶν τοῖς μὴ πειθομένοις; ὁ τε γὰρ ἀφιεὶς τὸν πλησίον, ἑαυτὸν πρὸς ἐκείνου τὸν ἐγκλημ[illegible] ἀπήλλαξεν, οὐδὲν κάμνων· ὁ τε μὴ φειδὼς καὶ συγγνώμης τὰ πεπλημμεληθέντα ἑτέρους ἐξετάσας, πολλῷ ἑαυτὸν τῆς συγγνώμης ⓦ ἔφανον ἀπὸ τῆς ψήφου πρὸς ἀπέθετο. Τί οὖν, δὴ πορνεύῃ, φησὶ, μὴ εἴπῃς ὅλη κακὴ ἡ πορνεία, μηδὲ διορθώσομαι ⓦ ἀσελγαίνοντα; διορθωσον μὲν, ἀλλὰ μὴ ὡς πολέμιος, μηδὲ ὡς ἐχθρὸς ἁπάντων δίκην, ἀλλ' ὡς ἰατρὸς φάρμακα κατασκευάζων. οὐδὲ γὰρ εἶπε, μὴ παύσῃς ἁμαρτάνοντα, ἀλλὰ μὴ κρίνῃς· τουτέστι, μὴ πικρὸς γίνου δικαστής. ἄλλως ἤ, οὐδὲ πρὸς τὴν μεγάλων καὶ

Matth. xv. 5.

χ. κατακρίσει
χ. κατηγορεῖν,
χ. παραδίδως

χ. αὐτῶν.

χ. ἴλεον

ἀπηγορευμένων, ὅταν ἐφθόνουν εἰπών, ἀλλὰ περὶ τῶν οὐδὲ δοκούντων εἶναι πλημμελημάτων ἦν ὁ λόγος). διὸ καὶ ἔλεγε·

3 Τί βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου;

Καὶ γὰρ καὶ πολλοὶ νῦν τοῦτο ποιοῦσι. καὶ ἰδοὺ μοναχὸν περιττὸν ἱμάτιον ἔχοντα, νόμιον αὐτῷ περιβάλλον, δεσποτικόν, αὐλοὶ μυεῖα ἁρπάζοντες καὶ καθ' ἑκάστην πλεονεκτοῦντες τὴν ἡμέραν καὶ ἰδοὺ δαψιλεστέρας τροφῆς ἀπολαύοντα, πικροὶ γίνονται κατήγοροι, καθ' ἡμέραν αὐλοὶ μεθύοντες καὶ κραιπαλῶντες, οὐκ εἰδότες ὅτι μετὰ τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων μεῖζον ἑαυτοῖς ἐντεῦθεν συνάγουσι τὸ πῦρ, καὶ πάσης ἑαυτοὺς ἀποστεροῦσι τῆς ἀπολογίας. ὅτι μὲν γὰρ δεῖ μετὰ ἀκριβείας ἐξετάζειν τὰ σά, σὺ παρὸν νόμον ἔθηκας, ὅπου τοῖς τοῦ πλησίον δικάσας. μὴ τοίνυν βαρὺ εἶναι νόμιζε, εἰ καὶ αὐτὸς μέλλεις τοιαύτας ἐπέχειν εὐθύνας.

5 Ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου.

Ἐνταῦθα τὴν ὀργὴν ἐπιδείξασθαι βούλεται τὴν πολλήν, ἣν ἔχει πρὸς αὐτοὺς τὰ τοιαῦτα ποιοῦντας. καὶ γὰρ ὅπουπερ αὐτοὺς βουληθῇ δεῖξαι τὸ ἁμάρτημα μέγα ὄν, καὶ πολλὴν τὴν ἐπ' αὐτῷ κόλασιν καὶ ὀργήν, ἀπὸ ὕβρεως ἄρχεται. ὥσπερ οὖν καὶ πρὸς ἐκεῖνον τὰ ἑκατὸν
Ματθ. ιη. λβ. δηνάρια ἀπαιτοῦντα ἀγανακτῶν ἔλεγε, Πονηρὲ δοῦλε, πᾶσαν τὴν ὀφλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι· οὕτω καὶ ἐνταῦθα, ὑποκριτά. οὐ γὰρ κηδεμονίας ἡ τοιαύτη ψῆφος, ἀλλὰ μισανθρωπίας ὄντι. καὶ γὰρ πρόσωπεῖον μὲν φιλανθρωπίας περιβάλλει), ἔργον δὲ ἑκάστης πονηρίας πληροῖ, ὀνείδη πρόχειρα καὶ ἐγκλήματα προφερόμενος τοῖς πλησίον, καὶ διδασκάλου τάξιν ἁρπάζων, οὐδὲ μαθητὴς ἄξιος ὢν εἶ). διὸ καὶ ὑποκριτὴν αὐτὸν ἐκάλεσεν. ὁ γὰρ ἐν τοῖς ἑτέρων οὕτως ὢν πικρός, ὡς καὶ τὰ μικρὰ ἰδεῖν· πῶς ἐν τοῖς σοῖς οὕτω γέγονας ῥᾴθυμος, ὡς καὶ τὰ μεγάλα παραδραμεῖν; ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου. ὁρᾷς, ὅτι οὐ κωλύει ὃ κρίνει, ἀλλὰ κελεύει ἐκβαλεῖν πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ, καὶ τότε καὶ τὴν ἄλλων διορθοῦν; καὶ γὰρ καὶ ἑαυτοῦ μᾶλλον οἶδεν, ἢ καὶ ἑτέρων· ἐκεῖ καὶ μείζονα μᾶλλον ὁρᾷ, ἢ τὰ ἐλάττω· καὶ ἑαυτὸν μᾶλλον φιλεῖ, ἢ τὸν πλησίον. ὥστε εἰ κηδόμενος ποιεῖς, σαυτὸν κήδου πρότερον, εἶτα καὶ σαφέστερον καὶ μείζονα τὸ ἁμάρτημα. εἰ δὲ σαυτὸν καταφρονεῖς, θέλων ὅτι καὶ τὸν ἀδελφόν σου ὁ κηδόμενος κείνεις, ἀλλὰ μισῶν καὶ ἐκπομπεύσαι βουλόμενος. εἰ γὰρ καὶ δεῖ τοῦτον κείνεσθαι, πολλῷ τῷ μηδὲν τοιοῦτον ἁμαρτάνοντος, ὁ πολλῷ σοῦ. ὅπου γὰρ μεγάλης καὶ ὑψηλῆς φιλοσοφίας ἐνδέηκε δόγματα· ἵνα μή τις λέγῃ, ὅτι τὰ τοιαῦτα φιλοσοφεῖν λόγοις εὔκολον, δείξας βαλόμενος τὴν πρόρρησιν, καὶ ὃ μηδεὶς τῶν ἐρημιῶν ἐστὶν εὔθυνον ἔφη), ἀλλὰ πρᾶγμα κατορθωκέναι, τούτῳ εἶπε τῷ παρακολουθοῦν.
Ματθ. κζ. ιδ. καὶ γὰρ ὁ αὐτὸς ἔμελλε κείνειν μὴ ταῦτα, Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, λέγων. ἀλλ' οὐκ ἦν εὔθυνος τοῖς ἐρημιώταις. ὅτε μὲν γὰρ κάρφος ἐξέβαλεν, ὅτε δοκὸν εἶχεν ὅτι τῶν ὀμμάτων, ἀλλὰ πρώτων τούτων ὢν καθαρός, ὅτε τὰ πρώτων διορθοῦν πλημμελήματα. οὐδὲ γὰρ δεῖ, φησι, κείνειν ἕτερος, ὅταν μὴ τῶν αὐτῶν ὑπεύθυνος ᾖ. καὶ ἰδοὺ θαυμάζεις, εἰ νόμον τοῦτον αὐτὸς ἔθηκεν, ὃν πυκνὰ καὶ ὁ λῃστὴς αὐτὸν ἐγίνωσκεν ὅτι
Λουκ. κγ. μ. τοῦ φανεροῦ, τῷ ἑτέρῳ λῃστῇ λέγων· Οὐδὲ φοβῇ σὺ τὸν Θεόν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶσμεν; τὰ αὐτὰ τῷ Χριστῷ νοήματα λέγων. σὺ μὲν τὴν σαυτοῦ δοκὸν οὐ μόνον οὐκ ἐκβάλλεις, ἀλλ' οὐδὲ ὁρᾷς· ὃ δὲ ἕτερος κάρφος οὐ μόνον ὁρᾷς, ἀλλὰ καὶ κείνεις καὶ ἐκβάλλειν ἐπιχειρεῖς; ὥσπερ εἴ τις ὑδέρῳ ζωγρήσας χαλεπῷ, ἢ καὶ ἑτέρῳ τινὶ νοσήματι δυσιάτῳ, τοῦτον μὲν ἀμελοίη, ἐγκαλοίη δὲ ἑτέρῳ φυσήματος ἀμυχῶν μικροῦ. εἰ δὲ κακόν, ὃ μὴ ὁρᾷν τὰ ἑαυτοῦ ἁμαρτήματα, διπλοῦν καὶ τριπλοῦν κακόν, ὃ καὶ ἑτέροις δικάζειν, αὐτὸν δυσαλγήτως ὑπὸ τῶν ὀφθαλμῶν περιφέροντας τὰς δοκούς. καὶ γὰρ δοκοῦ βαρύτερον ἁμάρτημα. ὅ τοίνυν ἐκέλευσε λαβεῖν τῶν ἐρημιῶν τοῦτο ἔστι, καὶ ὑπεύθυνον ὄντα μυρίοις κακοῖς μὴ πικρὸν εἶναι δικαστήν

διχαζ ἰω τῶ ἑτέρῳ πλημμελημάτων, ⸌ μάλιστα ὅταν μιχθῶ ταῦτα· οὐ δὲ ἐλέγχειν, οὐδὲ δὲ διορθοῦν δυνατὸς ἐστιν, ἀλλὰ δὲ τῶν οἰκείων ἀμελῶν κωλύων, ⸌ * τοῖς ἀλλοτρίοις ἐναλλεσθαι. καὶ γὰρ εἰς μεγάλην ὑπεισδύναι καὶ κίνδυνον ἐποίει ὕστερον, διπλοῦν πονηρίαν εἰσάγων. ὁ γὰρ μελετήσας ἀμελεῖν μὲν τῶν ἑαυτῷ μεγάλων ὄντων, ὀξέπαιζεν ἢ τὰ ἑτέρων πιχρᾶς μιχθέντα ἦν τὰ βύτελη, διπλῆ διεφθείρετο, τῷ τε τῶν οἰκείων καταφρονεῖν, ᾧ τε ἔξοδος καὶ ἀπιστίας τοὺς ἄπαντας ἀναδέχεσθαι, καὶ εἰς ἑκάτερα ὠμότητα καὶ δὲ ἀσυμπαθείας καθ' ἑκάστην ἀλείφεσθαι τὴν ἡμέραν. ταῦτ' οὖν ἅπαντα ἀμελῶν δείκνυσι τῆς καλῆς ταύτης νομοθεσίας, ἐπήγαγε πάλιν ἕτερον παράγγελμα, λέγων·

6 Μὴ δῶτε τὰ ἅγια τοῖς κυσί, μηδὲ ῥίψητε τοὺς μαργαρίτας [ὑμῶν] ἔμπροσθεν τῶν χοίρων. Καίτοιγε πρὸς ἰῶσι σκέλους, φησι, [καὶ] Ἠκούσατε εἰς δὲ ὃς, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωμάτων. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο σκοπὸν ὅστι τῷ προτέρῳ. οὐδὲ γὰρ σκεῖ πᾶσιν ἁπλῶς ἐπέταξεν εἰπεῖν, ἀλλ' οἷς δεῖ εἰπεῖν, μετὰ παῤῥησίας εἰπεῖν. κύων ἢ σκάφη, οὐκ ἐπ' ἀσεβείᾳ ζωὴν ἁμάρτῃ καὶ μεταβολῆς τῆς ἐπὶ δὲ κρεῖττον οὐκ ἔχοντας" ἐλπίδα ἠνίξατο, καὶ χοίρους οὐκ ἐπ' ἀκολάστῳ βίῳ διατρίβοντας δηλῶν πάντος, ὥσπερ ἄπρακτος ἀναξίους ἔφησεν εἶναι τῆς τοιαύτης ἀκροάσεως. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ Παῦλος δηλῶν, ἔλεγε· Ψυχικὸς ἢ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος· μωρία γὰρ αὐτῷ ὅστι. καὶ πολλαχοῦ ἢ ἑτέρωθι βίου διαφθορὰν αἰτίαν φησὶν εἶναι τοῦ μὴ δέχεσθαι τὰ τελειότερα δόγματα· διὸ κελεύει μὴ" ἀναπετάσαι ταῖς θύραις αὐτοῖς. καὶ γὰρ ἀφρασύτεροι γίνονται μὴ δὲ μαθεῖν. τοῖς μὲν γὰρ εὐγνώμοσι καὶ νοῦν ἔχουσιν ἀκκαλυπτόμενα, σεμνὰ φαίνεται· τοῖς δὲ ἀναμαθήτοις, ὅταν ἀγνοῆται μᾶλλον. ὅπως οὖν ἀπὸ τῆς φύσεως δύνανται αὐτὰ καταμαθεῖν, καλυπτέαθωσαν, φησιν, ἵνα κἂν ἀπὸ τῆς ἀγνοίας αἰδεσθῶσιν. οὐδὲ γὰρ ὁ χοῖρος οἶδε τί ποτέ ὅστι μαργαρίτης. σκοπῶ ὅπως οὐκ οἶδε, μηδὲ ὀφθῶ, ἵνα μὴ καταπατήσῃ ἃ μὴ οἶδεν. οὐδὲν γὰρ οὕτω πλέον, ἢ βλάβη μείζων τοῖς ὕστερον ἁμαρτάνουσι. ⸌ γὰρ τὰ ἅγια ἐμπρόσθειται πρὸς ἐκείνων οὐκ εἰδότων τίνα ὅστι ταῦτα, ἢ σκῦλοι μᾶλλον ἐπαίρονται ⸌ ὁπλίζουσι κατ' ἡμῶν. τοῦτο γὰρ ὅστι, Μὴ καταπατήσωσι, ἢ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.

Καὶ μέντοι ὕστερον ἰσχυρὸν ἔδει εἶναι, φησιν, ὡς καὶ μὴ δὲ μαθεῖν ἀνάλωτα μένειν, καὶ μὴ πρόσκειν ἑτέροις λαβὰς καθ' ἡμῶν. ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνα πρόσκειται, ἀλλὰ δὲ χοῖρος εἶναι τούτοις· ὥσπερ οὖν καὶ ὁ μαργαρίτης καταπατούμενος, οὐκ ὅπως εὐκαταφρόνητός ὅστι, καταπατεῖται, ἀλλ' ὅπως εἰς χοῖρος ἐκπέσῃ. ⸌ καλῶς εἶπε, στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς. ⸌ κατακρίνουσι γὰρ ἐπιτείνειαν, ὥστε μαθεῖν· εἶτα ἐπειδὴ μάθωσιν, ἕτεροι μὲν ἕτερον ἡμούμενοι κωμῳδοῦσι, χλευάζουσι, γελῶσιν ὡς ἀπατηθέντας ἡμᾶς. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε τῷ Τιμοθέῳ· Οὗ καὶ σὺ φυλάσσου· λίαν γὰρ ἀνθέστηκε τοῖς ἡμετέροις λόγοις. καὶ πάλιν ἀνάλαβε δὲ· Τοὺς τοιούτους ἀποστρέφου· καὶ, Αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ. ὁ τοίνυν πρὸς ἐκείνων ὁπλίζονται, ἀλλ' αὐτοὶ αὐτοῖς τοῦτο γίνονται, πλεονος" ἀπονοίας πληρούμενοι. διὰ τοῦτο ὁ μικρὸν κέρδος, τὸ ἐν ἀγνοίᾳ μένειν αὐτούς. " οὐδὲ γὰρ οὕτω καταφρονοῦσιν. ἀνὴρ μάθωσι, διπλῆ ἡ ζημία. αὐτοί τε γὰρ ἐπτύσθησαν οὐδὲν χαρπώσονται, ἀλλὰ ⸌ βλαβήσονται μείζονος, καὶ σοὶ μυρία προέξουσι γελάματα. ἀκουέτωσαν ⓐ πᾶσιν ἀναιδῶς συμπλεκόμενοι καὶ τὰ σεμνὰ θυκαταφρόνητα πιοιοῦντες. καὶ γὰρ τὰ μυστήρια διὰ τοῦτο τοὺς θύρας" κλείσαντες ὑπετιθέμεθα, καὶ οὐκ ἀμυήτους ἐβουλόμεθα, ἵνα μὴ ὑπὸ ἀδείαν" κατεγνωκότες τῶν τελουμένων, ἀλλ' ὅπως ἀτελέστερον ⓐ πολλοὶ πρὸς αὐτὰ ἔτι διακείνεται. διὰ δὴ τοῦτο καὶ" αὐτὸς ἐν προβολαῖς πολλὰ τοῖς Ιουδαίοις διελέγετο, ὅπως βλέποντες οὐκ ἔβλεπον. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἐκέλευσεν εἰδέναι, πῶς δεῖ ἑνὶ ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθαι.

7 Αἰτεῖτε, ⸌ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.

Επειδὴ

* τὸ ἰσ. ἠσύχον.

χ. δας

χ. ἀναπτύξω

χ. κερπελῶσι

χ. αὐοίας
χ. ὕπου δέ-ῃ κε.

χ. κλώντες
χ. ἐγκαινίζω

χ. αὐτοῖς

Ματθ. ι. κζ.

α. Κορ. β. ιδ.

β. Τιμ. δ. ιε.
Τιτ. γ. ι.

Επειδὴ γὰρ μεγάλα καὶ θαυμαστὰ ἐπέταξε, καὶ πόνων ἐκέλευσε τοὺς παθόντας εἰς αὐστηρὰς, καὶ τοὺς αὐτὸν ἄγαγε φόβου, καὶ ἀσυδάζειν ἐπέταξεν, οὐκ ἀπέλεις οὐδὲ ἀξιαπέλεις, ἀλλ' αὐτῷ τῷ τῶν ὅλων διασπᾷ, κατὰ τὸ ἐγχωρεῖν, ὁμοίως γίνεσθαι, οὐδὲ ἂν μαθηταὶ οὐκ αὐτοῦ μόνους ταῦτα κατορθοῦν, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους διορθοῦν ἐκέλευσε, καὶ διακρίνειν οὐδὲ πονηροὺς καὶ οὐ τοιούτους, οὐδὲ κωφοὺς καὶ οὐ κωφοὺς (πολὺ γὰρ ὁ ὑπὲρ ἐχρυμμένον ἐν ἀνθρώποις) ἵνα μὴ λέγωσιν ὅτι χαλεπὰ ταῦτα καὶ ἀφόρητα (καὶ γὰρ ἐν τοῖς Ματθ. ιθ. ι. μὴ ταῦτα ὁ Πέτρος ἐφθέγξατό τι τοιοῦτον, εἰπών· Τίς δύναται σωθῆναι; καὶ πάλιν· Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τῶν ἀνθρώπων, οὐ συμφέρει γαμῆσαι) ἵνα οὖν μὴ ταῦτα λέγωσι καὶ νῦν, μάλιστα μὲν καὶ ἔμπροσθεν ἀπέδειξεν οὐχλαστα ὄντα, λογισμοὺς ὑγιεῖς πολλοὺς καὶ ξυνεχεῖς, οὐδὲ δυναμένους πεῖσαι· λοιπὸν ἦν καὶ τὴν χορωνίδα ἐπάγει τῆς εὐκολίας, καὶ τὴν τυχοῦσαν ὑπενοῶν ῥᾳθυμίαν τοῖς πόνοις, τὴν ἀπὸ τῶν εὐχῶν τῶν ὑπομόνων συμμαχίαν. καὶ γὰρ αὐτοῦ ἀσυδάζειν δέ μόνους, φησὶν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνωθεν χαλεπὴν βοήθειαν, καὶ πάντως ἥξει καὶ πρέσαι καὶ ξυνεφάψεται τῶν ἀγώνων ἡμῖν, καὶ πάντα ποιήσει ῥᾴδια. Διὰ τοῦτο καὶ αἰτεῖν ἐκέλευσε, καὶ τὴν δόσιν ἐπηγύησεν. πλὴν οὐκ ἁπλῶς αἰτεῖν ἐκέλευσεν, ἀλλὰ μετὰ σπουδῆς πολλῆς καὶ εὐτονίας. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ, ζητεῖτε. καὶ γὰρ ὁ ζητῶν, πάντα ἐκβαλὼν τῆς διανοίας, πρὸς ἐκεῖνο μόνον τὸ ζητούμενον, καὶ οὐδένα τῶν παρόντων ἐνοεῖ. καὶ ἴσασι τοῦτο ὃ λέγω, ὅσοι ἢ χρυσίον ἢ οἰκέτας ἀπολέσαντες ὑπεζήτησαν. ἀπὸ μὲν οὖν τοῦ ζητεῖν, τοῦτο· ἀπὸ δὲ τοῦ κρούειν, τὸ μετὰ σφοδρότητος πολλῆς καὶ θερμῆς διανοίας ἐδήλωσε. μὴ τοίνυν καταπέσῃς, ὦ ἄνθρωπε, μηδὲ ἐλαττόνα ὑπιδείξῃ πρὸς τὰ χρήματα ὑπομονήν. ἐκεῖνα μὲν γὰρ πολλάκις ζητήσας οὐχ εὑρες· ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα εἰδὼς ὅτι οὐ πάντως εὑρήσεις, πάντα κινεῖς ἐρεύνης τρόπον· σὺ δὲ ἐπαγγελίαν ἔχων ὅτι λήψῃ πάντως, οὐδὲ τὸ πολλοστὸν τῆς σπουδῆς ἐκείνης ὑπιδείκνυσαι μέρος. εἰ γὰρ μὴ εὐθέως λαμβάνεις, μηδὲ οὕτως ἀπογνῷς. Διὰ γὰρ τοῦτο εἶπε, κρούετε, ἵνα δείξῃ, ὅτι καὶ εὐθέως μὴ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, προσμένειν δεῖ. Εἰ δὲ ἀπιστεῖς μου τῇ ἀποφάσει, καὶ τῷ ὑποδείγματι πίστευσον.

9 Τίς γάρ ἐστιν ἐξ ὑμῶν, φησὶ, πατὴρ, ὃν ἐὰν ὁ υἱὸς αὐτοῦ αἰτήσῃ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; Επ' ἀνθρώπων μὲν γὰρ ἀνεχῶς τοῦτο ποιεῖς, καὶ ὀχληρὸς καὶ βαρὺς εἶναι δοκεῖς· ἐπὶ δὲ τοῦ Θεοῦ ὅταν μὴ τοῦτο ποιῇς, τότε προξενεῖς μειζόνως. ἂν γὰρ ἐπιμείνῃς αἰτῶν, κἂν μὴ εὐθέως λάβῃς, λήψῃ πάντως. Διὰ γὰρ τοῦτο κέκλεται ἡ θύρα, ἵνα σε εἰς τὸ κρούειν ἀναγάγῃ· Διὰ τοῦτο οὐκ εὐθέως ἐπινεύει, ἵνα αἰτήσῃς. μᾶλλον τοίνυν ταῦτα ποιῶν, καὶ λήψῃ πάντως. ἵνα γὰρ μὴ λέγῃς· Τί οὖν ἀνῆσω αἰτήσω, καὶ μὴ λάβω; ἐπετείχισέ σοι τὸ ῥᾳθυμεῖν, λογισμοὺς πάλιν ὑγιεῖς, καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων εἰς τὸ περὶ τούτων θαρρῆσαι ἀνάγων, * δείκνυσι διὰ τούτων, ὅτι οὐκ αὐτῇ χρεία μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη αὐτῆς. Τίς γάρ ἐστιν ἐξ ὑμῶν πατὴρ, ὃν ὁ υἱὸς αὐτοῦ αἰτήσει ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ὥστε ἂν μὴ λάβῃς, ὅπερ λίθον αἰτεῖς, τοῦτο λαμβάνεις. Εἰ γὰρ καὶ υἱὸς εἶ, οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο εἰς τὸ λαβεῖν· ἀλλὰ καὶ αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο κωλύει τὸ λαβεῖν, τὸ μὴ οἴεσθαι, ἃ μὴ συμφέρει, αἰτεῖν. καὶ σὺ τοίνυν μηδὲν αἰτήσῃς ἀσυμφόρων, ἀλλὰ πνευματικὰ πάντα, καὶ λήψῃ πάντως. καὶ γὰρ ὁ Σολομὼν, ἐπειδὴ κακῶς ᾐτήσατο ἅπερ αἰτησάμενος ἐλαβεν, ὅσα πῶς ταχέως ἔλαβε. δύο τοίνυν εἰσὶ χρὴ ὧν βούλομαι, καὶ τὸ αἰτεῖν σφοδρῶς, καὶ τὸ ἃ χρὴ αἰτεῖν. ἐπεὶ καὶ ὑμεῖς, φησὶ, καὶ πατέρες ἦτε, μᾶλλον αἰτήσαντος τοῦ υἱοῦ· καὶ ἀσύμφορόν τι παρ' ὑμῶν αἰτήσωσι, κωλύετε τὴν δόσιν· ὥσπερ οὖν ἐὰν συμφέρῃ, δίνευετε καὶ πρέχετε. [τοίνυν] καὶ σὺ ταῦτα ἐννοῶν, μὴ ἀποσῇς, ἕως ἂν λάβῃς, ἕως ἂν εὕρῃς, μὴ ἀναχωρήσῃς, μὴ καταλύσῃς τὴν ἀσυδίαν, ἕως ἂν ἀνοιχθῇ ἡ θύρα. ἐὰν γὰρ μετὰ ταύτης προσέλθῃς τῆς διανοίας, καὶ εἴπῃς, ἐὰν μὴ λάβω, οὐκ ἀπέρχομαι, λήψῃ πάντως, ἐὰν τοιαῦτα αἰτῇς, οἷα καὶ τῷ αἰτοῦντι δοῦναι πρέπει, καὶ σοὶ τῷ αἰτοῦντι συμφέρει.

Ἵνα

ἵνα δέ ὅτι ταῦτα; τὸ γὰ πνευματικὰ ζητεῖν ἀπόντα· τὸ ἀφέντα τοῖς πεπλημμεληκόσιν
οὕτω παρασιένας τὴν ἄφεσιν αὐτοῖν τὰ· τὸ χωρὶς ὀργῆς δὲ διαλογισμῶν χεῖρας ἐπαίρειν ὁ-
χ. αἰτωμένα, σίους. δεῖ ὕτως "αἰτῶμεν, λαμβάνετα. ὡς νεῦν γε γέλως ὅστιν ἡ αἴτησις ἡμῶν, καὶ μεμυόντων
δὲ θεόπων, ἢ νηφόντων. Τί οὖν, φησιν, ὅταν δὲ πνευματικὰ αἰτήσω, καὶ μὴ λάβω; ἁμάρ-
χ. ἀπίκπας. 5 τασυδῆς ἐκρουσας πάντως, ἢ σαυτὸν ἀναξιον παρεσκεύασας τοῦ λαβεῖν, ἢ ταχέως" ἀπέσης.
καὶ Τίνος ἕνεκεν, φησι, μὴ εἶπεν αἰ χρὴ αὐτῶν; καὶ μᾶλλον εἶπεν ἄπαντα τὰ τοῖς ἔμ-
παροθεν, καὶ ἔδειξεν ὑπὲρ πάντων χρὴ παρασιένας. μὴ τοίνυν λέγε, ὅτι παρασῆλθον, καὶ οὐκ ἔ-
χ. Τοῦ θεοῦ τὸ λαβον. ἁδάμαντ γὰρ πᾶσα ἡ θεία τὸ μὴ λαβεῖν, ἢ ὕτω φιλεῖ τοῦς, ὡς καὶ πατέρας νικῆσαι,
μὴ λαβ. ἢ ὕ- καὶ τασοῦτον νικῆσαι, ὅσον τὴν πονηρίαν ταύτην ἡ ἀγαθότης.
τω φιλεῖ τα,
10 11 Εἰ γὰ ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ
μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος;

Ταῦτα ἦ ἔλεγεν, ἁ διαβάλλων τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν (ἄπαγε) οὐδὲ κακίζων τὸ γέ-
νος· ἀλλὰ παρὰ αὐτῆς ἐπιδείκνυσθαι τῆς ἀγαθότητος τῆς αὐτῆ, τὴν φιλοσοργίαν τὴν πατρι-
κὴν πονηρίαν καλῶν. τοσαύτη αὐτῆ τῆς φιλανθρωπίας ἡ ὑπερβολή. Εἶδες λογισμὸν
χ. ἀκήρατον, 15 " ἀνεπιτίρρητον, ἰσχυρὸν καὶ σφόδρα ἀπεγνωκότα παρ' ἐλπίδας διανοῆσαι ἐλπίδας; σὺ-
ταῦθα μὲν οὖν ἀπὸ τῶν πατέρων τὴν ἀγαθότητα δείκνυσιν· σὺ δὲ τοῖς ἐμπαροθεν ἀπὸ τῶν
μειζόνων αὐτοῖς ἔδωκεν, ἀπὸ τῆς ψυχῆς, ἀπὸ τοῦ σώματος. καὶ ἁδάμαντ τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγα-
θῶν Τίθησιν, οὐδὲ εἰς μέσον παράγει τὴν ἑαυτῆ προαίρεσιν. ὁ γὰρ ὕτω φιλεῖ υἱοὺς παρὰς σφα-
χ. διλώσας, γίλους σκυδρωπᾶν" ἀπούσας, πῶς ἁ πάντα ἡμῖν χαρίσεται; οὐδέπω γὰρ ἐν σκυθρωπός. ἀλλ' Ρω. η. λς.
20 ὁ μὲ Παῦλος τοῦτο πέθησιν, οὕτω λέγων· Ος γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν
αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρείσεται; αὐτὸς ἦ ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων αὐτοῖς ἔπι παραλέγεται. Εἶ-
τα δείκνυς ὅτι οὔτε βύχῃ δεῖ παρρήσι ἀμέμπτοις τῶν καθ' ἑαυτοὺς, οὔτε ἀπαυδάζοντας τῇ οἰ-
κείᾳ μόνον πίστει ἀπαυδῆ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄνωθεν ὀπτίζητσι βοήθειαν, καὶ πὰ πρὸ ἑαυτῶν συν-
εισφέρειν, σωφρόνως τοῦτο καὶφνιο Τίθησι. καὶ γὰ πολλὰ πεποίηκας, καὶ βέβλησαι ἐδίδαξε,
25 καὶ διδάξας βέβλησαι, πάλιν ὅτι τὴν πολιτείαν τῶν προκειμένων ἦλθεν· Εἶτα ἀπ' ἐκείνου
πάλιν ὅτι ὃ δεῖ βέβλησαι σωφρόνως, εἰπών· αἰτεῖτε καὶ ζητεῖτε δὲ κρούετε· καὶ ἐντεῦθεν
πάλιν ὅτι ὃ δεῖ καὶ αὐτὸν ἀπούσαμεν τοῦ).

χ. γὰρ, 12 Πάντα" οὖν, φησιν, ὅσα ἐὰν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς,

30 Εν βραχεῖ πάντα ἀνακεφαλαιούμενος, καὶ δικαίως ὅτι σωτοκον ἡ ἀρετὴ καὶ ῥᾳδία καὶ
πᾶσι γνώσιμος. καὶ οὐδὲ ἁπλῶς εἶπε, πάντα ὅσα ἐὰν θέλητε, ἀλλὰ πάντα οὖν ὅσα ἂν
θέλητε. Τὸ γὰ, οὖν, τοῦτο οὐχ ἁπλῶς παρατέθηκεν, ἀλλ' ἀντιπόμβος· Εἰ βούλεσθέ, φη-
σιν, ἀκούεσθαι, μετ' ἐκείνων ὧν εἶπον δὲ ταῦτα ποιεῖτε. ποῖα δὴ ταῦτα; ὅσα ἂν βούλησθε
ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι. Εἶδες πῶς ἔδειξε καὶ ἐντεῦθεν ὅτι μετὰ τῆς βύχῆς δὲ πολιτεί-
χ. ἴσα δίλης 35 ας ἡμῖν ἀκριβοῦς δεῖ; καὶ οὐκ εἶπεν, πάντα" ὅσα ἂν θέλῃς γνώεσθαί σοι παρὰ θεοῦ, ταῦ-
τα ποίει εἰς πλησίον, ἵνα μὴ λέγῃς, καὶ πῶς δυνατόν; ἐκεῖνος θεός, ἐγὼ δὲ ἄνθρω-
πος· ἀλλ' ὅσα ἂν θέλῃς γνώεσθαί σοι παρὰ τοῦ ὁμοδούλου, ταῦτα καὶ αὐτὸς ποίει πλη-
σίον· ὑπόδειγμα δοῦ. Τί τούτου χαυφότερον; τί διαφανέστερον; Εἶτα καὶ ὃ ἐγκώμιον παρὰ τῶν ἐπά-
γλων μέγιστον.

40 Οὗτος γὰρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.

Οὐκ ἄλλη, ὅτι κατὰ φύσιν ἡμῖν ἡ ἀρετὴ, καὶ οἰκεῖα τὰ δίοντα ἅπαντες ἴσμεν, καὶ οὐκ
οἴοντε εἰς ἄγνοιαν οὐδέποτε καταφυγεῖν.

13 Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης, ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγου-
σα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί εἰσι οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς·

14 Καὶ

14 Καὶ τενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν χ. ὅτι
οἱ εἰσιόντες αὐτήν.

Καὶ μὴν μὴ ταῦτα ἔλεγε· ὁ ζυγὸς μου χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστι· καὶ σὺ τοῖς ἔναγχος ἐξ ἐρημιῶν τὸ αὐλὸν ἠνίξατο. πῶς οὖν σὺ ταῦτα τενὴν αὐτὴν εἶναί φησι καὶ τεθλιμμένην; μᾶλιστα μὴν, ἐὰν προσέχῃς, καὶ σὺ ταῦτα δείκνυσι πολὺ κοῦφον ὄντα καὶ ῥᾴδιον καὶ εὔκολον. καὶ πῶς, φησιν, ἡ τενὴ καὶ τεθλιμμένη, ῥᾳδία; ὅτι ὁδός ἐστι καὶ πύλη· ὥσπερ οὖν καὶ ἡ ἑτέρα καὶ πλατεῖα" καὶ εὐρύχωρος, ἡ αὐτὴ ὁδὸς καὶ πύλη· τούτων ἢ οὐδὲν χ. κἀν
μόνιμον, ἀλλὰ πάντα πρόσοδός ἐστι), καὶ τὰ λυπηρὰ καὶ τὰ χρηστὰ τοῦ βίου. καὶ οὐ ταύτη μόνον ῥᾳδία τὰ τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ τῷ τέλει πάλιν εὐκολώτερα ἔστι. οὐ γὰρ τὸ" πρόσοδον ἔχειν τοῦ πόνου καὶ τοῦ ἱδρῶτος, ἀλλὰ τὸ εἰς χρηστὸν τέλος" ἀπαντᾶν (εἰς ζωὴν γὰρ τελευτᾷ) 10 χάδην
ἱκανὸν παραμυθήσασθαι τοὺς ἀγωνιζομένους. ὥστε καὶ τὸ προσαιρεῖν τῷ πόνῳ, καὶ τὸ διηνεκὲς τῷ σφάνων, καὶ τὰ ταῦτα μὴ ἔστι) παρόντα, σκιὰν μὴ ταῦτα, μείζην τῶν πόνων ῥώσει ἂν παραμυθίαν. διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἐλαφρὸν τὴν θλῖψιν ἐκάλεσεν, οὐ διὰ τὴν φύσιν τῶν γινομένων, ἀλλὰ διὰ τὴν προαίρεσιν τῶν ἀγωνιζομένων καὶ τὴν τῶν μελλόντων ἐλπίδα. τὸ γὰρ * ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως, φησι, [καθ' ὑπερβολὴν] αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται, * παρεμπίπ
μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. εἰ γὰρ τὰ κύματα καὶ τὰ πελάγη τοῖς ναύταις, καὶ αἱ σφαγαὶ καὶ τὰ τραύματα τοῖς στρατιώταις, καὶ ἡ χειμῶνες καὶ ἡ καύσωνες τοῖς γεωργοῖς, καὶ τοῖς πυκλοῦσιν αἱ σφίγξαι πλησμοναὶ, καὶ φόβοι καὶ φόρτοι πάντα διὰ τὴν ἐλπίδα τῶν ἐπαθλων τῶν ὑπισχνουμένων· πολλῷ μᾶλλον, ὅταν ὁ οὐρανὸς προσκείμενος ᾖ, καὶ τὰ ἀπόῤῥητα ἀγαθὰ, καὶ τὰ ἀθάνατα ἔπαθλα, σβεννύῃ τὰς 20
ἀθύμους) τῶν πρόσθεν δεινῶν. εἰ δέ τινες αὐτὴν καὶ ὕπνον ὑπνοῦσιν ἔστι) νομίζουσι, τῆς αὐτῆς ῥᾳθυμίας ἡ ὑπόνοια μόνον. ὅρα γοῦν πῶς ἡ ἑτέρωθεν αὐτὴν εὔκολον ποιεῖ, κελεύουσα μὴ συμπλέκεσθαι τοῖς κυσί, μηδὲ σκιδνᾶναι ἑαυτοὺς τοῖς χοίροις, καὶ φυλάττεσθαι ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν. καὶ πάντα χόθεν αὐτοὺς συναγωνίοις ἐργαζόμενος. καὶ αὖθις ἡ ὁ τενὴν καλέσας, μέγιστον εἰς τὸ ποιῆσαι αὐτὴν εὔκολον ζωοβάλετο. νήφειν γὰρ αὐτοὺς προσκυάζει. 25
Εφ. ε. ιβ. ὥσπερ οὖν ὁ Παῦλος, ὅταν λέγῃ, Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα· οὐχ ἵνα καταβάλῃ, ἀλλ' ἵνα διεγείρῃ τὰ φρονήματα τῶν στρατιωτῶν τούτου ποιεῖ· ὕπου δὴ καὶ ὁ αὐτὸς ἀφυπνίζων τοὺς ὁδοιπόρους, τραχεῖαν σκάλεσε τὴν ὁδόν. καὶ οὐ ταύτῃ μόνον νήφειν προσκεύασεν, ἀλλὰ καὶ τῷ προσδεῖναι, ὅλη πολλὰς ἔχῃ τὰς ὑποσκελίζουσας· καὶ ὃ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι οὐδὲ φανερῶς προσβάλλουσιν, ἀλλὰ κρύπτοντες ἑαυτούς. τοιοῦτον γὰρ τῶν 30
ψευδοπροφητῶν ὁ ὄχλος. ἀλλὰ μὴ τοῦτο ἴδῃς, φησὶν, ὅτι τραχεῖα καὶ τενὴ, ἀλλὰ ποῦ τελευτᾷ· μηδ' ὅτι πλατεῖα καὶ εὐρύχωρος ἡ ἀπάτη, ἀλλὰ ποῦ καταφέρει. ταῦτα ὁ χ.
Ματθ. ια. ιβ. πάντα λέγῃ, διεγείρων ἡμῶν τὴν προθυμίαν· ὥσπερ οὖν καὶ ἀλλαχοῦ ἔλεγε, Ὅτι βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν. ὁ γὰρ ἀγωνιζόμενος, ἐπειδὴ ἴδῃ σαφῶς (ἴσασι) ἀγωνοθέτην θαυμάζοντα τὸ ὑπέρογκον τῶν" ἀγωνισμάτων, προθυμότερος ἔσται. μὴ τοίνυν ἀλύωμεν, ὅταν 35 χ. ἀγῶνα
πολλὰ ἡμῖν ἐπιτεύξῃ συμβαίνῃ λυπηρά. τεθλιμμένη γὰρ ἡ ὁδὸς καὶ τενὴ ἡ πύλη, ἀλλ' οὐχ ἡ πόλις. διὰ δὴ τοῦτο οὐδὲ ἐκεῖσε δύνεσιν ἔχει προσδοκᾶν, οὐδὲ ἐκεῖ λυπηρὸν τι λοιπὸν ἐκδέχεσθαι. εἰπὼν δέ, ὅτι ὀλίγοι εἰσὶν (ἴσασι) εἰσιόντες αὐτήν, πάλιν καὶ ἐκεῖθεν τὴν τῶν πολλῶν ῥᾳθυμίαν ἐδήλωσε, καὶ τοὺς ἀκούοντας ἐπαίδευσε μὴ ταῖς τῶν πολλῶν εὐημερείαις προσέχειν, ἀλλὰ τοῖς τῶν ὀλίγων πόνοις. (ἴσασι) γὰρ πλείους, φησὶν, ἃ μόνον αὐτὴν εἰσβαδίζουσιν, ἀλλ' οὐδὲ αἱρεῖσθαι, ὅπερ ἐσχάτης" ἀνοίας ἔστιν. ἀλλ' ἃ τοῖς πολλοῖς δεῖ προσέχειν, χ. κεκτ
οὐδὲ ὑπτεύθειν θορυβεῖσθαι, ἀλλὰ ζηλωτὰς τοὺς ὀλίγους, καὶ πόθεν ἐαυτοὺς συγκροτῆσαι ὥστε αὐτὴν βαδίζειν. καὶ γὰρ τοῖς τῷ τενὴν αὐτὴν ἔστι), πολλοὶ καὶ (ἴσασι) ὑποσκελίζοντες εἰσὶ τὴν εἰσιοῦσαν" εἴσοδον. διὸ καὶ ἐπήγαγε· χ. ἰδὼ.

15 Προσέχετε

15 Προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν. ἐλεύσονται γὰρ πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων· ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες. Ἰδοὺ μὴ τῶν κυνῶν καὶ χοίρων ἕτερον εἶδος ἐνέδρας ἢ ὑποβουλῆς πολὺ χαλεπώτερον ἐκείνων. ⓐ μὲν γὰρ ὠμολογημένοι καὶ φανεροί, ὅτοι δὲ κεκωκιασμένοι. διὸ καὶ ἐκείνων μᾶλλον ἀπέχεσθαι ἐκέλευσε· τούτους δὲ καὶ ἀσκέπτους μὴ ἀκριβείας, ὡς οὐκ ὄντι οὐκ προφῆτας αὐλοὺς ἰδεῖν προσβολῆς. διὸ καὶ ἔλεγε· προσέχετε, πρὸς τὴν διάγνωσιν αὐτῶν ἀκριβεστέρᾳ πίστει. Εἶτα, ἵνα μὴ φανερὰν ἀκούσαντες καὶ τεθλιμμένην, καὶ ὅτι ἐπιτήδειον τοῖς πολλοῖς διαβάλλειν, καὶ χοίρους φυλάττεσθαι καὶ κυνᾶς, καὶ μὴ τούτων καὶ ἕτερον ποικιλώτερον ψῦχος τοῦτο δὲ τῶν λύκων· ἵνα μὴ τῷ πλήθει τῶν λυπηρῶν καταπέσωσι, μέλλοντες καὶ τὴν ἐπιτήδειον τοῖς πολλοῖς εἶναι, καὶ μὴ τούτων πάλιν καὶ τὴν ἐκ τούτων ἔχειν φοβερίδα, ἀπέμηνσε τῶν ὅτι τῶν πατέρων αὐτῶν ψυχομένων, ψευδοπροφήτας καλέσας. καὶ διὰ τοῦτο ἐπιλαμβάνεται λέγων· μὴ τοίνυν θορυβεῖσθε, φησίν. οὐδὲν γὰρ καινὸν οὐδὲ ξένον συμβήσεται. τῇ γὰρ ἀληθείᾳ πρόσφορον ἀεὶ τὸ ἀπάτειν ὁ διάβολος. ψευδοπροφήτας δὲ εἰκότως, οὐ τοὺς αἱρετικοὺς αἰτίασθαί μοι δοκεῖ, ἀλλὰ τοὺς βίου μὲν ὄντας διεφθαρμένου, προσωπεῖον δὲ ἀρετῆς περικειμένους, ὃς τῇ τῶν ἐπιθετῶν προσηγορίᾳ καλῇ εἰώθασιν ⓐ πολλοί. διὸ καὶ ἐπήγαγε λέγων·

16 Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.

Παρὰ γὰρ αἱρετικοῖς ὅσι πολλάκις καὶ βίον βλέπειν· πρὸς δὲ τούτοις οἷς εἶπον, οὐδαμοῦ. τί οὖν, φησιν, οὐ καὶ ἐν τούτοις ὑποκρίνονται; ἀλλὰ ἁλώσονται ῥᾳδίως. τοιαύτη γὰρ ἡ τῆς ὁδοῦ [ταύτης] φύσις, ἰὼ σκέλευσα βαδίζειν, ἐπίπονος καὶ μοχθηρά· οὐ γὰρ ὑποκριτὴς πονεῖν οὐκ οὐ ἔλαιτο, ἀλλ' ἐπιδείκνυσθαι μόνον. διὸ καὶ ἐλέγχεται ῥᾳδίως. ὅπου γὰρ εἶπεν, ὅτι ὀλίγοι εἰσὶν ⓐ βιαζόμενοι αὐτὴν, σκληραὶ πάλιν αὐλοὶ ἀπὸ τῶν μὴ εὐρισκόντων μὲν, ὑποκρινομένων δὲ, κελεύων μὴ τοὺς τοιούτους προσωπεῖα περικειμένους μόνον ὁρᾶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς μὴ ἀληθείας μετέχοντας αὐτοῦ. καὶ ἵνος ἕνεκεν οὐ καταδήλους αὐτοὺς ἐποίησε, φησιν, ἀλλ' ἡμᾶς εἰς τοῦτο ἔρευναν ἐκέλευσεν; ἵνα χρηγορῶμεν καὶ σκαιοὶ διὰ παντὸς ὦμεν, μὴ τοὺς φανεροὺς μόνους, ἀλλὰ δὲ τοὺς κρυπτομένους ἐχθροὺς φυλαττόμενοι. Ὥσπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλος ἀνιτόμενος ἔλεγε· Ὅτι τῇ χρηστολογίᾳ ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων. μὴ τοίνυν θορυβῶμεν, ἐπειδὴ πολλοὶ τοιοῦτοι καὶ νῦν ὄντες ἴδωμεν. καὶ διὰ τοῦτο προέφην ἀνωθεν ὁ Χριστός. δὲ ὅρα τὴν ἡμερότητα. οὐδὲ γὰρ εἶπε, κολάσατε αὐτοὺς, ἀλλὰ μὴ βλέπετε πρὸς αὐτὴν, μὴ ἀφύλακτοι αὐτοῖς προπέσητε. Εἶτα, ἵνα μὴ λέγῃς ὅτι ἀδύνατον ὑπιδεῖν τοιούτους, πάλιν λογισμοὶ ἀπὸ παραδείγματος δυθεφπίνου ἄφησιν, οὕτω λέγων·

Μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν ἢ σταφυλὴν; ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα;

17 Οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ· δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ.

18 Οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. Ὁ λέγει τοιοῦτόν ὅστιν· οὐδὲν ἔχουσιν ἄμεσον, οὐδὲ γλυκὺ μέτεστι τῆς δοξῆς τὸ πρόσωπον· διὸ δὲ εὔκολος ἡ διάγνωσις. καὶ ἵνα μὴ [τὸ] τυχὸν ἐνδιαζῇς, φυσικῆς· ἀνάγκης παραβάλλει τὰ οὐκ ἐγχωροῦντα ἄλλως γίνεσθαι· ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε, Τὸ [γὰρ] φρόνημα τῆς σαρκὸς θάνατος. τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται· οὐδὲ γὰρ δύναται). Εἰ δὲ δεύτερον τὸ αὐτὸ πίθησιν, οὐκ ἔστι ταυτολογία. ἵνα γὰρ μή τις εἴπῃ, ὅτι τὸ ποιοῦν δένδρον φέρει μὲν καρποὺς πονηρούς, φέρει δὲ ἀγαθούς, καὶ δύσκολον ποιῇ τὴν διάγνωσιν διπλῆς τῆς φορᾶς ὄντος, οὐκ ἔστι, φησί, τοῦτο. πονηρὸς γὰρ φέρει μόνον, καὶ ἀγαθοὺς οὐκ ἄν ποτε ἐνέγκοι· ὥσπερ οὖν καὶ τὸ ἀνάπαλιν. τί οὖν; οὐκ ἔστιν ἀνὴρ ἀγαθὸς, νόμιμος ποιητής; τὸ τοιοῦτον πάλιν ὅστι, τὸ πολλῶν ὁ βίος τοιούτων γέμει παραδειγμάτων.

ο

ὁ ὁ Χριστὸς οὐ τοῦτο λέγει, ὅτι ⟨W⟩ πονηρὸν ἀμὴ χρῆναι μεταβάλλεσθαι, ἢ ⟨W⟩ ἀγαθὸν" ἀδύνατον μεταπεσεῖν· ἀλλ' ὅτι ἕως ἂν ᾖ πονηρία συζῶν, ὑ δυνήσεται καρπὸν ἀγαθὸν ἐνεγκεῖν. μεταβάλλειν μὲν γὰρ εἰς ἀρετὴν δυνάται πονηρὸς ὤν· μὴν ὢν πονηρία, καρπὸν οὐκ οἴσει καλόν. "Τί οὖν; ὁ Δαβὶδ ἀγαθὸς ὢν οὐ πονηρὸν καρπὸν ἐνήνεγκεν; ὐχὶ μὴν ἀγαθός, ἀλλὰ μεταβληθείς· ὡς, εἴγε ἔμεινεν ὅπερ ἦν διηνεκῶς, ὐκ ἂν καρπὸν τοιοῦτον ἐνήνεγκεν. ὑ γὰρ ἐν μὴν ἐν τῇ" τάξει τῆς ἀρετῆς ἐτόλμησεν" ἅπερ" ἐτόλμησε. ταῦτα ὁ κὴ τοὺς ἁπλῶς ἁμαρτάνοντας βαπτισμίζων ἔλεγε, κὴ τὴν" κακηγόρων γλῶσσαν τὰ σώματα. ὅπερ γὰρ πολλοὶ τὰς ἀγαθοὺς ἀπὸ τῆν πονηρῶν ἀναστρέφουσι, πάσης ἀποστερῶν αὐτοὺς ἀπολογίας τοῦτο εἴρηκεν. οὐδὲ γὰρ ἂν ἔχοις εἰπεῖν, ὅτι ὑπάτημαι προελήμθην. ἐ γὰρ ἀκριβῶσαι" πρέσχον τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων διάγνωσιν, πρεσταξας βαδίζειν ὅτι ταῖς πράξεις, κὴ μὴ πάντα ἁπλῶς ζωπυρεῖσθαι. Εἶτα ὅπως κωλύειν μὲν αὐτοὺς οὐκ ἐκέλευσε, φυλάττεσθαι ὁ μόνον, ὁμοῦ ἐ τοὺς ἐπηρεάζομένους πρὸς αὐτῶν ἐδημωδούμενος, καὶ κείνους φοβῶν κὴ μεταβάλλων, ἐπετείχισεν αὐλοῖς τὴν πρὸς αὐτὸ κόλασιν, εἰπών·

19 Ὅτι πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπεται κὴ εἰς πῦρ βάλλεται.

Εἶτα ἀνεπαρθέστερον ποιῶν ⟨W⟩ λόγον, ἐπήγαγε·

20 Ἄρα οὖν ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.

Ἵνα [ὁ] μὴ πρόφασιν μήλιον τὴν ἀπειλὴν δόξῃ εἰσάγειν,* ἐν ταῖς ἐκείνων βουλαῖς" κατασείει αὐτῶν τὸ διάνοιαν. ἐν ταῦτά μοι κὴ Ἰουδαίοις ἀρίτρεσθαι δοκεῖ, τοιούτους καρπούς ἐπιδεικνυμένοις. διὸ κὴ τὸν Ἰωάννου ῥημάτων ἐπανέμνησε, διὰ τὸ αὐτὸ ὀνομάτων τὴν ὑμωείαν αὐτοῖς ἐπαναγάγας. κὴ γὰρ κὴ ἐκεῖνος ταῦτα ἔλεγεν, ἀξίνης, κὴ δένδρου κοπτομένου, κὴ πυρὸς ἀσβέστου πρὸς αὐτοὺς μεμνημένος.

ΗΘΙΚΟΝ Καὶ δοκῶ μία τις εἶναι ὑμωφεία, ὃ καταχρῆσαι· εἰ δέ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειε, δύο αὐτὰ κολάσεις εἰσίν. ὁ γὰρ κολόμενος κὴ τῆς βασιλείας ἐκπίπτει πρώτως· αὕτη ὁ ἐκείνης χαλεπωτέρα ἡ ὑμωφεία. κὴ οἶδα μὲν ὅτι πολλοὶ τὴν γέενναν μόνον πεφεύξεσθαι· ἐγὼ ὁ τὴν ἔκπτωσιν τῆς δόξης ἐκείνης πολὺ τῆς γεέννης κόλασιν πικροτέραν εἶναί φημι. εἰ ὁ μὴ δυνατὸν ἦν διαφῆσαι τῷ λόγῳ, θαυμαστὸν ἂν ἦν. ἀλλὰ γὰρ ἴσμεν ἐκείνων τῶν ἀγαθῶν τὴν μακαριότητα, ἵνα κὴ τὴν ἀθλιότητα τὴν ἀπὸ τῆς στερήσεως αὐτῶν σαφῶς εἰδῶμεν· ἐπεὶ καὶ Παῦλος ὁ ταῦτα σαφῶς εἰδώς, οἶδεν ὅτι τὸ ἐκπεσεῖν τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ πάντων ἐστὶ χαλεπώτερον. κὴ τοῦτο κὴ ἡμεῖς εἰσόμεθα τότε," ὅταν εἰς αὐτὴν τὴν πεῖραν ἐμπέσωμεν. ἀλλὰ" μή ποτε τοῦτο παθοιμεν, ὦ μονογενὲς τοῦ Θεοῦ παῖ, μηδὲ λαβοιμεν ποτέ ἵνα πείραν τῆς ἀπηκέστου ταύτης κολάσεως. ὅσον γὰρ ὅτι κακὸν ἐκπεσεῖν τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων, σαφῶς μὲν εἰπεῖν οὐκ ἔνι· πλὴν, ὡς ἂν οἷός τε ὦ, βιάσομαι κὴ φιλονεικήσω διὰ τοσούτου γλίσχρου ὑμῖν αὐλῆ καὶ κτὶ μικρὸν ποιῆσαι φανερόν. "Τοσοῦτόν γὰρ εἰ παιδίον ἦν μαστόν, κὴ μετὰ τῆς ἀρετῆς κὴ τὴν βασιλείαν τῆς οἰκουμένης ἔλαχεν, ἐ ὅτως εἰ ἐπάρετον" πάντα ἂν, ὡς δυάσθαι ἅπαντας ἐκ φιλοσοφίας παιδικῆς καταῤῥῆσαι τὰ θέσεως. Τί τοίνυν οὐκ ἂν οἴεσθε ⟨W⟩ πατέρα ⟨W⟩ τοῦτο παθεῖν ἂν ἡδέως, ὥστε μὴ ἐκπεσεῖν αὐτὸν τῆς ὁμιλίας; Τί ὁ ἢ μικρὸν ἢ μέγα κακὸν οὐκ ἂν" δέξασθαι, ὥστε ὁρᾶν κὴ ἀπολαύειν αὐτόν; τοῦτο τοίνυν κὴ ὅτι τῆς δόξης ἐκείνης λογιζώμεθα. οὐ γὰρ οὕτω παιδίον, κἂν μυριάκις ἐπάρετον ᾖ, ποθήσον ὅτι κὴ ἐπέρασεν, ὡς τῶν ἀγαθῶν ἡ λῆξις ἐκείνων, ἐ ὃ ἀναλύσαι κὴ ζωὴ Χριστῷ εἶ). ἀφόρητον κὴ ἡ γέενα κὴ ἡ κόλασις ἐκείνη. πλὴν κἂν μυρίας τις ᾖ γεέννας, οὐδὲν τοιοῦτον ἐρᾷ, οἷ ὁ τῆς μακαρίας ἐκείνης ἐκπεσεῖν δόξης, ὃ μισηθῶσαι παρὰ τοῦ Χριστοῦ, ὃ ἀκούσαι, ὅτι οὐκ οἶδα ὑμᾶς, ὃ ἐγκληθῆναι ὅτι πεινῶντα αὐτὸν ἰδόντες οὐκ ἐθρέψαμεν. κὴ γὰρ βέλτιον μυρίοις ὑπομεῖναι κεφαλαιοῖς, ἢ ὃ πρόσωπον ἐκεῖνο ὃ ἥμερον ἰδεῖν ἀποστρεφόμενον ἡμᾶς, κὴ ⟨W⟩ γαλιλαῖον ὀφθαλμὸν οὐκ ἀνεχόμενον εἰς ἡμᾶς βλέπειν. Εἰ γὰρ αὐτὸς ἐλθὼν εἶπε

εἶπε

ὄντα με κ᾽ μισοῦντα αὐτ᾽ κ᾽ ἀποστρεφόμενον ὅπως᾽ ἐδοξώσατο, ὡς μηδὲ ἑαυτ᾽ φείσασθ᾽, ἀλλ᾽ ἐκδ᾽ ὕβρεως ἑαυτ᾽ εἰς θάνατον ὅτε μ᾽ πρώτα ἐκεῖνα᾽ μηδὲ ἄρτι ἀξιώσω αὐτ᾽ λιμφθῆναι, ποίοις λοιπὸν αὐτ᾽ ὀφθαλμοῖς ὄψομαι; σκέπει γ᾽ αὐδ᾽ κ᾽ σκιᾷ τ᾽ ἡμερότητα. ὐδὲ γδ᾽ κατάλεγε τὰς βδελυρτισίας, ὐδ᾽ ὅτι τ᾽ τοσαῦτα ὠφελήσαντα᾽ ὑπερῆδες. ὐδὲ γδ λέγε, ἐμέ τ᾽ ἐκ τ᾽ μὴ ὄντος εἰς τ᾽ εἶ) σε παγαγόντα, τ᾽ ψυχὴν ἐμπνεύσαντα ἐ βαπτίσαντά σε πᾶσι τοῖς ἐν τῇ γῇ, τ᾽ δῶρά σε γῆν κ᾽ θρόνου κ᾽ θαλάτταν κ᾽ ἀέρα κ᾽ πρώτα τὰ ὄντα ποιήσαντα, τ᾽ ἀτιμαζόμενα παρ᾽ σοῦ, κ᾽ τ᾽ δῶρα ὅλα ἀτιμότερον εἶ) δόξαντα, κ᾽ μηδὲ ὅπως ἀποσάντα, ἀλλὰ μυρία μᾶ ζῶντα ὑπενόησαντα, τ᾽ ἐλεύθερον γνέσθ᾽ δοῦλον, τ᾽ ῥαπιζόμενα ἐ ἐμπυζόμενα, τ᾽ σφαγιάζοντα κ᾽ ἀποθνήσκοντα τ᾽ αἴσχιστον θάνατον, τ᾽ κ᾽ αὖθ᾽ ὑπὲρ σοῦ συντυγχάνοντα, τ᾽ πνοῦ μά σοι θεριζόμενον, τ᾽ βασιλείας σε καλ᾽ ἀξιοῦντα, τ᾽ τοιαῦτα ἐπαγγελόμενον, τ᾽ κεφαλιῶ σε βουληθέντα εἶ), κ᾽ νυμφίον, κ᾽ ἰμάτιον, ἐ οἶκον, κ᾽ ῥίζαν, ἐ θεμέλιον κ᾽ πόμα, κ᾽ ποιμένα κ᾽ βασιλέα, κ᾽ ἀδελφόν, ἐ κληρονόμον κ᾽ συγκληρονόμον σε ἐλόμενον, τ᾽ ἀπὸ σκότους εἰς θαυμαστὴν φωτὸς σε ἀγαγόντα (ταῦτα γδ κ᾽ πλείονα τούτων ἔχων εἰπεῖν, ὐδὲν τούτων λέγω) ἀλλὰ τί; μόνον αὐτὸ ὃ ἀμάρτημα. κ᾽ σκιᾷ δείκνυσι τ᾽ ἀγάπην, κ᾽ τ᾽ πόθον, οἵ ἔχω πρὸς σέ, ἐνδείκνυμ᾽). ὐδὲ γδ εἶπε, πορεύεσθε εἰς ὃ πῦρ ὃ ἡτοιμασμένον ὑμῖν, ἀλλὰ [ὃ ἡτοιμασμένον] τῷ διαβόλῳ ἐ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. κ᾽ πρότερον λέγω ἃ ἠδίκησε, ἐ ὐδὲ ὅπως ὑπομιμνήσκω πρώτα εἰπεῖν, ἀλλ᾽ ὀλίγα. κ᾽ πρὸ τούτων ἐκείνους καλῶ κατηγοροῦντας, ἵνα δείξῃ ἐ σκοῦθεν δίκημα εἴχαλωσ. πόσης δν χολάσεως τὰ ῥήματα ταῦτα οὐ χαλεπώτερα; εἰ γδ᾽ ἀνθρώπου ὡς βδελυρίτην λιμπάνοντα ἰδών, ὐκ ἀν᾽ πρεπίδοι· εἰ δ᾽ ἐ πρεπίδοι, οὐδὲ ζόμενος ἔλοιτο μᾶλλον καταδύναι εἰς τ᾽ γῆν, ἢ ὅπῃ δύο ἢ [ἐ] τρεῖς φίλων ταῦτα ἀκούσαι, ἵ πεισόμεθα ἡμεῖς ὅπῃ τ᾽ οἰκουμένης ἁπάσης ταῦτα ἀκούοντες, ἃ οὐ χρὴ ὐδ᾽ ἂν τότε εἶπεν, εἰ μὴ ὑπὲρ τ᾽ καθ᾽ ἑαυτ᾽ ἀπολογήσασθ᾽ ἔσπευδεν; ὅτι γὰρ ὐκ οὐδίζων αὐτὰ προέφερεν, δῆλον· ἀπολλύμενος, καὶ ὑπὲρ ὧ δεῖξαι ὅτι ὐ μάτην ὐδὲ εἰκῇ πρὸς αὐτὸν ἔλεγε, πορεύεσθε ἀπ᾽ ἐμοῦ, δῆλον ἐκ τ᾽ ἀφάτων εὐεργεσιῶν. εἰ γὰρ ἐβούλετο οὐδίσαι, πάντα ἂν ἐκεῖνα εἰς μέσον ἤγαγε· νυνὶ γ᾽ ἄνθρ᾽ ἔπαθε λέγει μόνον. φοβηθῶμεν τοίνυν, ἀγαπητοί, ὃ ταῦτα ἀκούσαι τὰ ῥήματα. ὐκ ἔστι παίγνιον ὁ βίος· μᾶλλον γ᾽ ὁ μὴ πρέπων βίος παίγνιον, τὰ γ᾽ μέλλοντα ὐ παίγνια. ταῦτα γ᾽ ὐδὲ παίγνιον μόνον ὁ βίος, ἀλλὰ ἐ τούτου χείρων. ὐ γὰρ εἰς γέλωτα τελευτᾷ, ἀλλὰ κ᾽ πολλῷ φέρει τ᾽ βλάβην τοῖς μὴ μετ᾽ ἀκριβείας τὰ καθ᾽ ἑαυτὸς οἰκονομοῦσι βλεμμένοις. τί γὰρ παίδων, εἰπέ μοι, διεφέρομεν τ᾽ παιζόντων καὶ οἰκίας οἰκοδομούντων ἡμᾶς ἃ ταῖς λαμπρὰς οἰκίας οἰκοδομοῦντες; ἢ γ᾽ διεστοιχημένων αὐτ᾽ ἡμᾶς οἱ τυφόντες; οὐδέν, πλὴν ὅσον μετ᾽ κολάσεως ταῦτα πράττομεν. εἰ γ᾽ ὐδέπω σωζόμεθα τ᾽ εὐτέλειαν τ᾽ γινομένων, θαυμαστὸν ὐδέν. ὕπω γδ᾽ ἄνδρες γεγόναμεν· ὅταν γ᾽ γλυκώμεθα, εἰσόμεθα ὅτι πρώτα ταῦτα παιδικά. ἐπεὶ κ᾽ ἐκείνων γινόμενοι ἄνδρες καταγλῶμεν παῖδες γ᾽ ὄντες νομίζομεν θεῖα ὐδαστὰ εἶ), κ᾽ ὄστρακα κ᾽ πηλὸν συνάγοντες, τ᾽ τοῦ μεγάλους αἰσχύνων θεοῖς ὐκ ἐλαφροὶ φερόμεθ᾽· ἀλλ᾽ ὅμως βούλεως ἀπόλλυ) κ᾽ καταπίπτῃ, κ᾽ ὅταν ἐσώτατα πρὸς χρήσιμα γένοιτ᾽ ἂν ἡμῖν ὥσπερ ὅν ὐδὲ αὖ) αἱ λαμπραὶ οἰκίαι. τ᾽ γδ᾽ τ᾽ ὄντως πολίτην ὐκ ἂν δύναιτο δέξασθ᾽, ὅτ᾽ ἂν αἰάσχιστο μείναι ἐν αὐτ᾽ οὐ᾽ αὖθ᾽ πατρίδα ἔχων· ἀλλ᾽ ὥσπερ ἡμᾶς τοῖς ποσὶ ταῦτα καθαίρομεν, ὅταν κἀκῶς ὦ φρονήματι καταστρέφῃ, κ᾽ καθάπερ ἡμᾶς τ᾽ παίδων ὅτι τῇ καταστροφῇ κλαιόντων καταγλῶμεν· ὅταν κ᾽ ὅτοι, ταῦτα ὀδυρομένων ἡμῶν, ὁ γλῶσσι μόνοι, ἀλλὰ κ᾽ κλαίοισιν. ὀφθῇ κ᾽ συμπαθῆ αὐτ᾽ τὰ σπλάγχνα, κ᾽ πολλὴ σύντεθθεν ἡ βλάβη. γλωσσίδια τοίνυν ἄνδρες. μέχρι τίνος χαμαὶ συρόμεθα, ὅτι λίθοις κ᾽ ξύλοις μέγα φρονοῦντες; μέχρι τίνος παίζομεν; κ᾽ εἰ τὰ μόνον ἐπαίζομεν· νυνὶ γ᾽ κ᾽ τ᾽ ἑαυτ᾽ προδίδομεν σωτηρίαν. κ᾽ καθάπερ τὰ παιδία, ὅταν τ᾽ ὀργὴν τούτοις σχολὴν ἄγῃ τ᾽ γραμμᾶς ἀμυήσαντα, ἐκβάντα ὑπομνήσει πληγάς· ὅτω κ᾽ ἡμεῖς ἐν τούτοις ἅπαξ τ᾽ ἀσυδίαν καταναισχύντως, κ᾽ τὰ πνευματικὰ ἀπαιδάγωγοι μαθήματα τότε διὰ τ᾽ ἔργων, ἐ ὐκ ἔχοντες παραμυθεῖν, τ᾽ ἐκβάτειν ὠμωρίαν δώσομεν· κ᾽ ὐδεὶς ὁ ἐξαιρούμενος, κἂν πατὴρ ᾖ, κἂν ἀδελφός, κἂν ὁτιοῦν. ἀλλὰ ταῦτα μὲ οἰκήσει) πρώτα, ἢ γ᾽ ἐξ αὐτ᾽ γινομένη βάσανος, ἀθανάτως μένει κ᾽ διηνεκής· ὅταρ ὅν κ᾽ ὅτι τ᾽ παίδων γέγ᾽, τὰ μὲ παιδικὰ ἀθύρματα τ᾽ παρόντος βίου τ᾽ ῥᾳθυμίαν αὐτ᾽ τέλεον ἀφαιρίζοντος, αὐτὸν γ᾽ εἰς ὃ διηνεκῶς κλαίειν καθιστῶντος. κ᾽ ἵνα μάθῃς, ὅτι ταῦτα παιδικά ἐστιν, ὁ μάλιστα πρώτων εἶ) δοκεῖ παιδαγωγόν, τ᾽ πλοῦτον εἰς μέσον ἀγάγωμεν, κ᾽ αὐτὸν ἐξετάσωμεν αὐτῷ ψυχῆς χρεὼν ἢν ἀνθέλῃς, κ᾽ τότε αὐτὸ μάλιστα ὀφλῇ τ᾽ βδελυρίαν. θεωμεν τοίνυν δύο θέσεις εἶ) δύο (ἐ ὅπως λέγω πρὸς πλεονεξίας, ἀλλὰ πρὸς διαφορὰν πλούτου τινός) κ᾽ τ᾽ δύο τούτων, ὁ μὲ συνα-

γέτω χρήματα, καὶ πλείτω θάλατθαν, καὶ γεωργείτω γῆν, καὶ πολλοὺς ἑτέρας ἐμπορίας θεμισκέτω ζῆτους (κἀκεῖτι οὐκ οἶδα εἰ ταῦτα ποιῶν δύναται) δικαίως κερδαίνειν, πλὴν ἀφ' ἑαυτοῦ δικαίως κέρδη κερδαίνειν αὐτὸν) καὶ ἀγορὰς ὠνείσθω καὶ ἀνδράποδα καὶ ὅσα τοιαῦτα, καὶ μηδεμία παρεστέτω τούτοις ἀδικία· ὁ δὲ ἕτερος [ὡς] τοσαῦτα κεκλημμένος, πωλείτω ἀγορὰς, πωλείτω οἰκίας, καὶ σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, καὶ πρόκειτω τοῖς δεομένοις, ἐπιτρόκειτω τοῖς πενομένοις, θεραπευέτω νοσοῦντας, τοὺς ἐν φυλακῇ λυέτω, ζυοὺς ὑπὸ δεσμὰ ἐκδεδημένους, ζυοὺς ἐν μεταλλοις ἐλευθερούτω, ζυοὺς ὀπὶ βρόχοι καλαιτέτω, ζυοὺς ἀχμαλώτους λυέτω τῷ ὑμωείας. Τίνος οὖν βούλεσθε μερίδος εἶναι; καὶ σὺ δὲ πω τὰ μέλοντα, ἀλλὰ τέως τὰ ἐνεστῶτα εἰρήκαμεν. Τίνος οὖν εἶναι βούλεσθε; σὺ συναίροντος χρεῖσιον, ἢ σὺ λύοντος συμφορὰς; σὺ τοὺς ἀγορὰς ὠνούμενον, ἢ σὺ λιμένα καλασκευάζοντος ἑαυτῷ τῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει; σὺ τὸ πολὺ περιβεβλημένον χρεῖσιον, ἢ σὺ μυείαις βύθημίαις ἐσεφθαρμένον; οὐχ ὁμῶς ἀληθῶς τινὶ προσέοικεν ὃς ἄφνω καταβάλλει τοὺς τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων διόρθωσιν· ὁ δὲ ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ παιδίῳ τινὶ μάτην καὶ ἁπλῶς πάντα συνάγοντι; εἰ δὲ τὸ δικαίως χρηματίζεσθαι οὕτω καταγέλαστον καὶ ἀνοίας ἐσχάτης· ὅταν μηδὲ τὸ δικαίως τροφὴν, πῶς ἂν πάντων ἀθλιώτεροι οἱ τοιοῦτοι; εἰ γὰρ ὁ γέλως τοσοῦτος, ὅταν καὶ γένεια τροφὴν καὶ βασιλείας ἔκπωσις, πόσων ἂν εἴη θρήνων ἄξιος καὶ ζωὴ καὶ τελευτὴ κακή; ἀμφὶ καὶ ἕτερον, εἰ βούλει, τὰ ἀρετῆ μεταχρισώμεθα μέρος. Ὅκου οὖν ἀπάγωμεν [πάλιν] ἕτερον ἄνθρωπον ἐν δυναστείᾳ ὄντα, πᾶσιν ἐπιπλάττοντα, ἀξίωμα περιβεβλημένον μέγα, κήρυκα ἔχοντα λαμπρὸν καὶ ζωηρὸν καὶ ῥαδιουργῆς, καὶ πολλὴν τὴν θεραπείας χορηγὸν, ὃ μὴ δοκεῖ ὅτι μέγα εἶναι καὶ μακαρισμοῦ; φέρε οὖν καὶ τοῦτον ἀντιθῶμεν πάλιν ἕτερον, τὸν ἀνεξίκακον καὶ πρᾷον καὶ ταπεινὸν καὶ μακρόθυμον· καὶ ὑβριζέσθω, τυπτέσθω, καὶ φερέτω βαρέως, καὶ τοὺς τοιαῦτα ποιοῦντας βουλευέσθω. Τίς οὖν ὁ θαυμαστός, εἰπέ μοι, ὁ περφυσιωμένος καὶ Φλεγμαίνων, ἢ ὁ κατεσταλμένος; ἀρά γε ὁ μὴ ἔοικε πάλιν τὸν αὖθις δυνάμενον, τὸν πολλῷ ἐλεύσεσθαι τὸν ἀπάθειαν; ὃ φύσει σωφροσύνη, ἢ ὕδατος ἀνθρώπῳ ἐλέγχει καὶ πολλὴν τὴν Φλεγμονήν; καὶ ὁμῶς ἰατρῷ πνευματικῷ, ὃ τοὺς γνάθους φυσῶντι παιδίῳ καταγελάσῃ; ἆρα γὰρ μέγα φρονεῖς, ἄνθρωπε; ὅτι ὑψηλὸς ὀπὶ ὀχήματος φέρῃ; ὁρᾷς σε ζεύγους ἡμιόνων ἔλκει; καὶ τί τοῦτο; τοῦτο γὰρ καὶ ὀπὶ ξύλων καὶ ὀπὶ λίθων γινόμενον ἴδοι τις ἄν. ἀλλ' ὅτι ἱμάτια καλὰ περιβέβληκας; ἀλλ' ὅρα τὰ ἀρετὰ ἀντὶ ἱματίων ἐνδεδυμένον, καὶ ὁρᾷ σαυτὸν μὴ χόρτῳ ἐοικότα σπαρμένῳ· ἐκεῖνον γὰρ δένδρῳ θαυμαστὸν φέροντι καρπὸν, καὶ πολλὴν τοῖς ὁρῶσι παρέχοντι τὴν θεοσύνην. σὺ μὴν γὰρ ζῳφὴν σκωλήκων περιφέρεις καὶ σηπτὸν· οἱ, ἂν ὀπίθωνται σοι, ζαχέως σε γυμνὸν ποιήσουσι τοῦ κόσμου τούτου. καὶ γὰρ καὶ ἱμάτια καὶ χρυσὸς καὶ ἄργυρος, ζαὶ μὴ σκωλήκων νήματα, ζαὶ γῆ καὶ κόνις, καὶ πάλιν γῆ καὶ πλέον οὐδέν· ὁ δὲ ἀρετὴ περιβεβλημένος, τοιαύτην ἔχει στολὴν, ἣν οὐ μόνον σῆτες, ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς ὁ θάνατος λυμήνασθαι δύναται· καὶ μάλα εἰκότως. οὐ γὰρ ἀπὸ γῆς ἔχουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῆς τὰ ψυχῆς αἱ ἀρεταί, ἀλλὰ πνεύματός εἰσι καρπός· διὸ οὐδὲ σκωλήκων ὑπόκεινται σώμασι. καὶ γὰρ καὶ τὸ ἀργυρῶν ζαὶ ἱμάτια ταῦτα ὑφαίνον, ὅπου οὐδὲ σὴς, οὐδὲ σκώληξ, οὐκ ἄλλο τι τοιοῦτον οὐδέν. Τί τοίνυν, εἰπέ μοι, βέλτιον; πλουτεῖν, ἢ πένεσθαι; ἐν δυναστείᾳ εἶναι, ἢ ἐν ἀτιμίᾳ; ἐν πενίᾳ, ἢ ἐν λιμῷ; οὐδηλον ὅτι τὸ τιμᾶν καὶ πενίᾳ καὶ πλοῦτῳ. ἀκούσωμεν οὖν ζαὶ τῶν ῥημάτων βούλει καὶ μὴ τὰ ὀνόματα, τὴν γῆν ἀφεὶς καὶ τὰ ὁμοῦ αὐτῇ, μεδορμίζου τοῦ τοῦ οὐρανοῦ. τὰ μὲν γὰρ ζαὶ ζαὶ, σκιά· τὰ δὲ ζαὶ, τῶν ῥημάτων ἀκίνητα καὶ πεπηγότα καὶ πᾶσιν ἀχείρωτα. ἐλώμεθα τοίνυν αὐτὰ μὴ ἀκριβείας ἀπάσης, ἵνα καὶ τοῦ θορύβου τὴν ζαὶ ἀπαλλαγῶμεν, καὶ τοῦ τὸν γαλιῶνον ζαὶ κλύδωνα καταπλεύσαντες λιμένα, μὴ πολλῶν τῶν φορτίων φλυαρίαν καὶ ἀφάτου τῆς ἐλεημοσύνης πλούτου· οὗ γένοιτο πάντας ἡμᾶς [πληρεῖς ὄντι τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ θαυμαστοῦ καὶ τῶν οὐρανῶν βασιλείας] ὄντως τυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κδ'. 21 Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Ps. β. ιζ.

Ια τί μὴ εἶπεν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τὸ ἐμόν; ὅτι τέως ἀγαπητὸν ἐῶν [ἡ] τοῦτο προτερεῖν δέξασθαι. ἡ γὰρ πολὺ τοῦτο μέγα ἐῶν τοῖς τὴν ἀθανεσιαν τὴν ἐκείνων. ἄλλως γὰρ ἡ τοῦτο δι' ἐκείνην ἠνίξατο. μὴ γὰρ τοῦτων κακεῖνό ἐστιν εἰπεῖν· ὅτι οὐδὲ ἐστὶ θέλημα ἕτερον τοῦ ἐμοῦ τοῦτο παρέξειν. ἐν ἐμοὶ δέ μοι τὴν Ιουδαίων μάλιστα καθάπερ δοκεῖ ἐν τοῖς δόγμασι διαμένειν τὸ πᾶν, καὶ τὴν βίου πρόνοιαν οὐδεμίαν ποιουμένων. διὸ καὶ [ὁ] Παῦλος αὐτοῖς ἐγκαλεῖ, λέγων· Ἰδε, σὺ Ιουδαῖος

Ιουδαῖος ἐπονομάζῃ, καὶ ἐπαναπαύῃ τῷ νόμῳ, καὶ καυχᾶσαι ἐν Θεῷ, καὶ γινώσκῃς τὸ θέλημα· ἀλλ' οὐδέν σοι πλέον ἐντεῦθεν, ὅταν μὴ τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα ἀπόδειξις μὴ προσῇ. αὐτὸς γὰρ [ὁ] μείζων τούτων ἔφη, ἀλλὰ καὶ τὸ πολλῷ πλέον εἶπε. 22 Πολλοὶ γάρ ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, Κύριε, Κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν; Οὐ γὰρ δὴ μόνον, φησίν, ὁ πίστιν ἔχων, τὸν βίον ἀμεμπτότατον, τὸν οὐρανὸν ἐκβάλλει, ἀλλὰ κἂν μὴ τὸν πίστεως σημεῖα πολλὰ πεποιηκὼς ᾖ, καὶ οὐδὲν ἀγαθὸν ἐργασάμενος, ἐξ ἴσου ὁμοίως τῶν ἱερῶν εἴργεται τῶν ἐκείνων. πολλοὶ γὰρ ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, Κύριε, Κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν; ὁρᾷς πῶς λαμπρὸν τὸν ἑαυτοῦ συνεισάγει λοιπόν, ὅτῳ τὸ πᾶν ἀπήρτισε δημιουργείσθαι, καὶ δείκνυσιν ἑαυτοῦ ὄντα κριτήν; ὅτι μὲν γὰρ κόλασις ἐκδέξεται τοὺς ἁμαρτήσαντας, ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔδειξε· τίς ὁ κολάζων, ἐκεῖνο λοιπὸν ἐκκαλύπτει. καὶ οὐκ εἶπε φανερῶς, ὅτι ἐγώ εἰμι· ἀλλὰ πολλοὶ ἐροῦσί μοι, τὸ αὐτὸ τοῦτο πάλιν κατασκευάζων. εἰ γὰρ μὴ αὐτὸς ἦν ὁ κριτής, πῶς ἂν πρὸς αὐτοὺς εἶπε· 23 Καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς, ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ, οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς; Οὐχὶ μόνον ἐν τῷ κριτηρίῳ τῆς κρίσεως· ἀλλ' οὐδὲ τότε, φησίν, ἡνίκα ἐθαυματουργεῖτέ, φησι. δῆλον δὲ τοῦτο καὶ τοῖς μαθηταῖς ἔλεγε· Μὴ χαίρετε ὅτι τὰ δαιμόνια ὑμῖν ὑποτάσσεται, ἀλλ' ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν γέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ πολλαχοῦ πολλοῦ κελεύει τὸν βίον ἀκριβοῦν ποιοῦσι. οὐ γάρ ἐστιν ἄνθρωπον ὀρθῶς βιούντα, καὶ πόνων ἀπηλλαγμένον τῶν παλαιῶν ἀφεωρθωμένα ποτέ· ἀλλὰ κἂν πλημμελήσας τύχῃ, ταχέως αὐτὸν ὁ Θεὸς πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐπιστρέφει. ἀλλ' εἰσί τινες οἱ φασιν, ὅτι ψευδόμενοι οὗτοι ταῦτα ἔλεγον· δῆλον γὰρ οὐδὲ ἐσώθησαν, φησιν. ἐκεῖνο δὲ ἐναντίον· ὃ βούλει κατασκευάζει. καὶ γὰρ βούλει δεῖξαι, ὅτι ἡ πίστις οὐδὲν ἰσχύει χωρὶς τῶν ἔργων· εἶτα ἐπιλείπων αὐτὸ, παρεσήμανε καὶ τὰ σημεῖα· δηλῶν ὅτι οὐ μόνον ἡ πίστις, ἀλλ' οὐδὲ ἡ τῶν σημείων ἐπίδειξις ἀνίσποτέ τι τῶν θαυμαζομένων ἀφεῖ χωρεῖ. εἰ δὲ μὴ ἐποίησε, πῶς ἂν ἐδύνατο τοῦτα συζῆναι τοῖς ἀνοσίοις; ἀλλως δέ, οὐσῆς αὐτῆς ἐτόλμησαν τὴν κρίσεως προύσης πρὸς αὐτοὺς ταῦτα εἰπεῖν. ἡ αὐτὴ δὲ ἡ ἀποκρισις, καὶ ὃ καὶ ἐρώτησιν λέγω, δείκνυσιν αὐτοὺς πεποιηκότας. ὅτῳ γὰρ ἐναντίον τῇ προσδοκίᾳ τὸ τέλος εἶδον, καὶ τοῖς μὲν θαυμασοὶ ἦσαν πᾶσι θαυματουργοῦντες, ἑαυτοῖς δὲ πᾶσι θαυμαστοὶ ἦσαν ἑαυτοὺς λοιπὸν κολαζομένους, ὡς ἀπληπόμενοι καὶ θαυμάζοντες λέγουσι· Κύριε, Κύριε, οὐχὶ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν; πῶς οὖν ἡμᾶς ἀποστρέφῃ νῦν; Τί βούλει τὸ ξένον καὶ παράδοξον ὄντος τέλους; ἀλλ' ἀπιστοῦσιν, ὅτι τοιαῦτα θαυματουργήσαντες ἐκολάσθησαν· σὺ δὲ μὴ θαύμαζε. ἡ γὰρ χάρις πᾶσα τοῦ δεδωκότος δωρεᾶς· ἀπιστοῦσι δὲ πρὸ ἑαυτῶν εἰσπνεύσαντες. διὸ καὶ κολάζεται δίκαιοι, ὅτι ἀεὶ τοῦτο μιμησάμενοι, ὡς καὶ ἀναξίοις δοθῆναι τὴν χάριν, ἀγνώμονες γεγόνασι καὶ ἀνάξιοι θαυμάσθητοι. τί οὖν, φησίν; ἐργαζόμενοι τὰ ἀνομίαν τοιαῦτα ἐποίουν; καὶ τινες μὲν φασιν, ὅτι ἀπὸ τῶν χαρισμάτων, ἐν ᾧ ταῦτα ἐθαυματούργουν, καὶ ἐνόμιζον, ἀλλ' ὕστερον μετεβάλοντο, καὶ τὰ ἀνομίαν ἐποίουν. ἀλλ' ἐὰν τοῦτο ᾖ, πάλιν ὁ αὐθαδιζόμενος οὐκ ἴσα). ὁ γὰρ δείξας ἐκαυτοῦ δοὺς, ὅτο ἔστιν· ὅτι οὔτε πίστις, οὔτε θαύματα ἰσχύει, βίον μὴ πρόντος. ὅπερ δὴ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Ἐὰν ἔχω πίστιν ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδέν εἰμι. τίνες δέ εἰσιν οἱ τοιοῦτοι, φησι; πολλοὶ τῶν πιστευσάντων ἔλαβον χαρίσματα, οἷος καὶ ὁ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων καὶ μὴ ὢν μετ' αὐτοῦ, οἷος ἦν ὁ Ἰούδας. καὶ γὰρ καὶ ἦν πονηρὸς ὢν χάρισμα εἶχε. καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ δὲ τοῦτο εὕροι τις ἄν, εἰς ἀναξίους τὴν χάριν ἐνεργήσασαν πολλάκις, ἵνα ἑτέρους εὐεργετήσῃ. ὅτῳ γὰρ οἱ πάντες πρὸς πάντα ἐπιτηδείως εἶχον, ἀλλ' οἱ μὴ πᾶσι βίον καθαρὸν, πίστιν δὲ οὐ τοσαύτην εἶχον, οἱ δὲ τοιοῦτοι· καὶ ἐκείνοις δέ τούτων προτέτακται, ὥστε πολλὴν ἐπιδείξασθαι πίστιν, καὶ τούτους δέ τὰ ἀφάτου ταύτης δωρεᾶς ὥστε ἡμέρας βιβλίους ἐξεκαθαίρετο. διὸ καὶ μετὰ πολλῆς [τῆς] ἀσφαλείας τὴν χάριν ἐδίδου. δυνάμεις γάρ, φησι, πολλὰς ἐποίησαμεν· ἀλλ' ὁμολογήσω αὐτοῖς τότε, ὅτι οὐκ οἶδα ὑμᾶς. νῦν μὲν γὰρ νομίζουσιν εἶναι μοι φίλοι· τότε δὲ εἴσονται, ὅτι οὐχ ὡς φίλοις ἔδωκα. καὶ τί θαυμάζεις εἰ ἀνδράσι πεπιστευκόσι μὲν εἰς αὐτὸν, βίον δὲ οὐκ ἔχουσι τῇ πίστει συμβαίνοντα, τὰ χαρίσματα δέδωκεν· ὅπερ καὶ εἰς τοὺς ἀμφοτέρων τούτων

χ. παρ.

χ. ἀγαθὸν

χ. τὸ ἀκέραιον βίβλ.) κατασκεύαζει.

χ. τὸν οὐρανὸν

Luc. 1. x.

a. Kor. 13. β.

Αρ. κλ. ἐκπεπλωκόσας βυείσκεται ἱερῶν; ὁ γὰρ Βαλαὰμ καὶ πίστεως καὶ πολιτείας ἀείσης ἀλλότριος ἰῶ· ἀλλ' ὅμως ἐπήρκησεν εἰς αὐτὸν ἡ χάρις δι' ἃ τὴν ἑτέρων οἰκονομίαν. καὶ ὁ Φαραὼ τοιοῦτος· ἀλλ' ὅμως καὶ ἐκείνῳ τὰ μέλλοντα ἔδειξε. καὶ ὁ Ναβουχοδονόσορ θαυμαστὸς· καὶ
Γεν. ιδ. τούτῳ πάλιν τὰ μὲν πολλὰς ὕστερον ἐσόμενα ἠμέρας ἀπεκάλυψε· ὁ δὲ παιδὶ πάλιν ὢν ἐ-
Δαν. ζ. κείνου νικῆσαι Ⓦ πατέρα τὴν θαυμασίαν τὰ μέλλοντα ἔδειξε, θαυμαστὰ καὶ μεγάλα οἰκονο- 5
μίας πράγματα. ἐπεὶ οὖν καὶ τότε ἀρχὰς ὁ κήρυγμα εἶχε, καὶ πολλῶν ἔδει ἡμέρας τῆς δυνάμεως αὐτοῦ τὴν ἐπίδειξιν, πολλοὶ δὲ τῶν ἀναξίων δῶρα ἐλάμβανον. ἀλλ' ὅμως ἀπὸ τῶν σημείων τότων οὐδὲν ἐκέρδαινον ἐκεῖνοι, ἀλλὰ δὲ μᾶλλον κολάζονται. διὸ δὲ τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο ῥῆμα εἶπεν αὐτοῖς· οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς. πολλοὺς γὰρ δὲ ἀπιστίαν ἤδη μισεῖ, καὶ
πολὺ τῆς Ⓦ κρίσεως ἀποφέρεται. φοβηθῶμεν τοίνυν, ἀγαπητοί, καὶ πολλὴν ὑπιμέλειαν 10 χ. καλάστας
ποιησώμεθα βίου, μηδὲν νομίζωμεν ἔλαττον ἔχειν, ὅταν σημεῖα οὐ ποιῶμεν νεῶν. οὐδὲν γὰρ
ἐκ τούτου πλέον ἔσται ἡμῖν ποτε, ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἔλαττον ἐκ τοῦ μὴ ποιεῖν, ἐὰν ἀρετῆς ἐ-
πιμελώμεθα πάσης. τῶν μὲν γὰρ σημείων ἐκ αὐτοῖ ὀφειλέται ἐσμεν, τοῦ δὲ βίου καὶ τῶν πρά-
ξεων Ⓦ Θεὸν ἔχομεν ὀφειλέτην. ὅταν τοίνυν πάντα ἀπάρτισε, καὶ πᾶσι ἀρετῆς διελέ-
χθη μὲν ἀκριβείας ἁπάσης, δὲ οὐκ ἀποχρωμένους αὐτοῖ ἔδειξε διαφόρους δὲ ὄντας, τούς τε 15
νηπεύοντας πρὸς ἐπίδειξιν καὶ βυλομένους, τούς τε ἐν δορᾷ πρόβατον θαυμαζομένους, τούς τε
λυμαινομένους αὐτοῖ, οὓς δὲ χείρους δὲ κυνὸς ἐκάλεσε, δεικνὺς λοιπὸν πόσον μὲ τὰ ἀρετῆς
καὶ ἐνταῦθα ὁ κέρδος, πόσον ὂ τῆς κακίας ὁ βλάβος, φησί· 24 Πᾶς οὖν, ὅστις
ἀκούει μου τοὺ λόγους τούτους, δὲ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ.

"Οἱ μὲ γὰρ μὴ ποιοῦντες, κἂν σημεῖα ἐργάζωνται, πίσονται ἃ ἀκηκόασι. διὰ ὑμᾶς εἰ- 20 χ. ἃ μὲ γὰρ μὴ π.
δέναι δὲ ὕλων Ⓐ πειθόμενοι τοῖς ἑρμηνεῦσιν ἅπασιν ἀπολαύσουσι), οὐκ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶ-
νι μόνον, ἀλλὰ δὲ ἐνταῦθα. πᾶς γάρ, φησιν, ὅστις ἀκούει μου τοὺ λόγους τούτους, καὶ ποιεῖ αὐ-
τούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ. εἶδες πῶς ποικίλλει τὴν λόγον, ποτὲ μὲ λέγων· ὁ πᾶς
ὁ λέγων μοι, Κύριε, Κύριε, καὶ ἑαυτὸν ἐκκαλύπτων· ποτὲ δὲ λέγων, ὁ ποιῶν ὁ θέλημα ὁ πα- 25
τρός μου, καὶ πάλιν κριτὴν ἑαυτὸν εἰσάγων; πολλοὶ γάρ ἐρροί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, Κύ- χ.
ριε, Κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν; δὲ ἐρῶ, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. καὶ ἐνταῦθα πά-
λιν δείκνυσιν ἑαυτὸν τοὺ ἐξουσίαν ἔχοντα τοῦ πάντος. διὸ καὶ ἔλεγε· ὅστις ἀκούει μου τοὺς λό-
γους τούτους. ὑπὲρ γὰρ πολλῶν διελέχθη, καὶ βασιλείαν λέγων καὶ μισθὸν
ἄφατον, καὶ παράκλησιν, καὶ ὅσα τοιαῦτα, βουλεῖ) δὲ ἐντεῦθεν αὐτοῖς δοῦναι τοὺς καρπούς, καὶ
"δεῖξαι πόσον καὶ τοῦ πρόντα βίον ἡ ἰσχὺς τῆς ἀρετῆς. Ὑις οὖν ὅστιν ἡ ἰσχὺς τῆς ἀρετῆς; ὃ 30 χ. δεῖξ. προσκυνοῦν τὴν περὶ τοῦ βίου τὴν ἰσχὺν τῆς ἀρετῆς
μὲ ἀσφαλείας ζῆν, τὸ μηδενὶ τῶν δεινῶν δυχείρωτον εἶ), τὸ πάντων αὐτοτερον εἶναι τῶν
ἐπηρεαζόντων· ὃ δὴ ἔλεγον· δὴ ἴσον; τοῦτο γὰρ οὐδὲ αὐτὸς ὁ τοῦ διαδήματος φειδόμενος ἑαυτῷ
"καθασκεύασεν δυνατὸν δν, ἀλλ' ὁ ἀρετὴν μετιών. αὐτὸς γὰρ μόνος μὲ πολλῆς τοῦτο χ. κρησίν
κέκληται τῆς φειδοῦς, ἐν τῷ τῶν πρόντων δείπτω φαγμάτων πολλῆς ἀπολαύων
γαλιλώης. τὸ γὰρ δὴ θαυμαστὸν τοῦτο ἐστιν, ὅτι οὐκ ὕδατος ὄσης, ἀλλὰ σφοδροῦ τοῦ χειμῶ- 35
νος, καὶ πολλῆς τῆς θαλάσσης, καὶ "πολλῶν τῶν πειρασμῶν, αὐτὸς οὐδὲ μικρὸν σαλευθῆναι χ. συμβῆ
δυνάται.

25 Κατέβη γὰρ, φησιν, ἡ βροχὴ, ἦλθον Ⓐ ποταμοὶ, ἔπνευσαν Ⓐ ἄνεμοι, δὲ φοσέπε-
σαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσε. τεθεμελίωτο γὰρ ὅπου τοῦ πέτρου.

Βροχὴν ἐνταῦθα δὲ ποταμοὺς καὶ ἀνέμους μεταφορικῶς θαλάττας λέγων συμ- 40 χ. ἀπωλείας
φορὰς καὶ δυσπραγίας· οἷς, συκοφαντίας, ἐπιβουλὰς, πένθη, θανάτους, οἰκείων" ἀπωλεί-
ας, ἀλλοτρίων ἐπηρείας, πόντα ὅσα διὰ εἶπεν Ὑις δὲ ἐν τῷ πρόντι βίῳ κακά. ἀλλ' οὐδὲν
ἔχει, φησίν, ἡ τοιαύτη ψυχή· ὃ δὲ αἴτιον, ὅτι ὑπὸ τῆς πέτρας τεθεμελίωται, πέτραν δὲ τοῦ
ἀσφάλειαν τῆς ἑαυτῆς διδασκαλίας" καλεῖ. καὶ γὰρ πέτρας ἰσχυρότερα θαὶ τὰ τοιαῦτα χ. καλῶ
ἀυτοῦ,

γρ. ὑπέρτερον αὐτῆ, " ὑψηλότερον πάντων ποιοῦντα τῶν ἀνθρωπίνων κυμάτων. ὁ γὰρ τοῦτο μὴ ἀκριβείας φυλάττων, οὐκ ἀνθρώπων ἀφίεσαι μόνον ἐπηρεαζόντων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν δαιμόνων ἐπιβουλευόντων αὐτῷ. καὶ ὅτι ἀληθῆ λόγος" τὰ εἰρημένα, μάρτυς ἡμῖν ὁ Ἰώβ, πάσας ἀθλήσας τὰς ἀφορήτους συμφοράς, καὶ τὴν ἀφόρητον ταύτην πολιορκίαν, καὶ μείνας ἀκίνητος· μαρτυρήσειαν δ' ἂν καὶ οἱ ἀπόστολοι, οἱ τὴν κυβερνῆτιν τῆς οἰκουμένης περιστρηνυμένων αὐλῶν, καὶ δήμων, καὶ τυράννων, καὶ οἰκείων, καὶ ἀλλοτρίων, καὶ δαιμόνων, καὶ ἀφορήτου, καὶ πάσης μηχανῆς κινηθείσης, πέτρας στερροτέρους ἑαυτοὺς καὶ τοῦτο πάντα ἀφορήτους. Τί τοίνυν τοῦ βίου τούτου μακαριώτερον ἄν εἴποιτ' αὐτοῦτο γὰρ οὐ πλοῦτος, οὐ σώματος ἰσχύς, οὐ δόξα, οὐ δυναστεία, οὐκ ἄλλο οὐδὲν ἐπαγάλλεσθαι δυνήσεται, ἀλλ' ἡ τῆς ἀρετῆς κτῆσις μόνη. οὐ γὰρ ὄντως, οὐκ ἔστι βίον ἀμείνω ἑτέρου καθ' ὁντινοῦν ἐλεύθερον ἀπάντων, ἀλλ' ἢ τοῦτον μόνον. καὶ μάρτυρες ὑμῖν τοῦτο οἱ τοῖς βασιλείοις εἰδότες ἐπιβουλάς, καὶ τοὺς θορύβους καὶ τὰς ταραχὰς ταύτας ἐν ταῖς τῶν πλουσιωτάτων οἰκίαις. ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς ἀποστόλοις τοιοῦτον οὐδέν. Τί οὖν; οὐδεὶς γέγονε τοιοῦτος, οὐδ' ἔπαθόν τι δεινὸν πρὸς οὐδενὸς σκῆπτοι; ὃ γὰρ θαυμαστὸν τοῦτο μάλιστα πάντων ἐστίν, ὅτι πολλοὶ μὲν ἐπεμείναν ἐπιβουλαῖς, καὶ πολλοὶ κατεπάλαισαν ἐπ' αὐτοῖς" αὐτοὺς οἱ χειμῶνες, τὴν ψυχὴν αὐτῶν οὐ σείσαντες οὐδὲ εἰς ἀθυμίαν ἐνέβαλον· ἀλλὰ καὶ γυμνοῖς σώμασι παλαίοντες ἐκράτησαν καὶ περιεγένοντο. καὶ σὺ τοίνυν, ἐὰν θέλῃς ταῦτα ποιῆσαι μὴ ἀκριβείας, πάντων καταγελάσῃ. κἂν γὰρ ᾖς ὠχυρωμένος τῇ τῶν φιλοσόφων δόγματα, οὐδεὶς σε λυπῆσαι δυνήσεται. Τί γὰρ σε βλάψει ὁ βουλόμενος ἐπιβουλεύειν; χρήματά σου ἀφαιρεθήσεται; ἀλλὰ καὶ τῆς ἀπειλῆς τῆς ἐκείνου ἐκείνης καταφρονῆσαι, καὶ μὴ τοσαύτης ἀπέχεσθαι τῆς ἐπιβουλῆς, ὡς μηδὲ τῶν δεσμωτηρίων ἐμβάλλειν; ἀλλὰ τοῦ δεσμωτηρίου ὕστερον ζημίαν ἐκείνου ἐστὶν ἐπιβουλεύειν, ὡς καὶ πρὶν ἐξαιρεῖσθαι τῶν κόσμου. ἀλλὰ λέγε καλῶς; ἀλλὰ καὶ ταύτης ἀπάλλαξέ σε τῆς ὀδύνης ὁ Χριστός, πολλοῖς σοι ἀνοίγει τῆς ἀνεξικακίας ἐπαγγελόμενος μισθόν, καὶ ὅπου σε καθαρὸν τῆς ἐντεῦθεν ὀργῆς καὶ λύπης ποιήσας, ὡς καὶ κελεύσαι ὑπὲρ ἐχθρῶν εὔχεσθαι. ἀλλ' ἐλαύνει, καὶ μυρίοις σε τοῦτο ἐλαύνει καλοῖς; ἀλλὰ λαμπροτέροις σοι ποιεῖ στέφανοι. ἀλλ' ἀναιρεῖ καὶ κατασφάττει; καὶ πῶς" τοῦτο γὰρ μέγιστά σε ὠφελεῖ πάλιν, τὰ τῶν μαρτύρων σοι ἔπαθλα καταστιλβωτὰ ποιοῦν, καὶ ταχύτερον εἰς ἀκύμαντον λιμένα καθιστῶν, καὶ μείζονος ἀμοιβῆς ὑποθήσοντα σοι πρέχων, καὶ τὸν καιρὸν δίκαιον τοῦ γυμνασθῆναί σε καθοσιουμένους. ὃ δὴ καὶ μάλιστα πάντων ἐστὶ θαυμαστότερον· ὅτι τὰ μόνον οὐδὲν καθοπλίζουσιν οἱ ἐπιβουλεύοντες, ἀλλὰ καὶ εὐδοκιμωτέρας ποιοῦσι τοὺς ἐπηρεαζομένους· εἴ τί γέγονε τοιοῦτον ἐλεεῖν βίον, οἷος μόνος τοῦτ' ἐστίν; ὅπερ γὰρ εἶπε ξένιον καὶ τεθλιμμένην τὴν ὁδόν, καὶ ἐντεῦθεν καθαμοῦμαι τοὺς πόνους, δείκνυσι πολλῷ αὐτῆς ὄντα τὸν ἀσφαλέστερον, πολλῷ τὸν ἡδονῆς· ὥσπερ οὖν καὶ τῆς σωφροσύνης πολλῷ τὸν σαρκὸς θάνατον καὶ τὸν ζημίαν. καθάπαξ γὰρ τῆς ἀρετῆς καὶ ταύτην ἔδειξε τὴν ἔπαθλα, ὥστε καὶ τῆς κακίας τὴν ὀπτικὴν. καὶ γὰρ ὅπερ ἀεὶ λέγω, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ, δεῖ ἀμφοτέρων πολυτρόπου κατασκευάζειν τῶν ἀκροατῶν τὴν σωτηρίαν, δι' ἀγαθῶν τε τοῦ ζῆλον τῆς ἀρετῆς, δι' ἀγαθῶν τε τοῦ τῆς κακίας μῖσος. ὅπερ γὰρ ἐμέλλον τινες εἴ), τὰ μὲν λεγόμενα θαυμάζοντες, τὸν δὲ δι' ἀγαθῶν ἔργων ὑπερέχοντες ὑπιδείξιν, τοσοῦτον καταλαμβάνων αὐτοὺς φοβεῖ, λέγων· ὅτι εἰ καὶ τὰ εἰρημένα, οὐκ ἄρχει εἰς ἀσφάλειαν ἡ ἀκρόασις, ἀλλὰ δεῖ καὶ τῆς δι' ἀγαθῶν ἔργων ἐπανόρθωσις, καὶ τοῦτο πῶς ἐν τούτῳ μάλιστα ὅτι. καὶ ἐν τοῦτο καταλύει λέγων, τὸ φόβον αὐτοῖς ἀκμάζοντα ἀφείς. ὥσπερ γὰρ ὅτι τῆς ἀρετῆς, οὐκ ἀπὸ τῶν μελλόντων ποιεῖται μόνον, βασιλείαν εἰπὼν καὶ ἀγάπην, καὶ μισθὸν ἄφατον καὶ ἀπόλαυσιν, καὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων, ὃ τερπνὸν καὶ ἀκίνητον ἐπιδείξαμενος τῆς πέτρας· οὕτω καὶ ὅτι τῆς κακίας, οὐκ ἀπὸ τῶν ποσοδοκωμένων φόβου μόνον, οἷς, τοῦ κεκολομένου δένδρου καὶ τοῦ πυρὸς καὶ ἀσβέστου, καὶ τοῦ μὴ εἰσελθεῖν εἰς τὸν βασιλείαν,

σιλείαν, ἢ τοῦ λέγειν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς, ἀλλὰ ἢ ἀπὸ τῶν παρόντων, τῆς τῶν ὡσεως λέγω τῆς κτ' τὴν οἰκίαν. διὸ ⸂ἐμφατικώτερον ⸃ λέγων ἐποίησεν ὅτι τὸν βαλόντος αὐτὸν γυμνάζων. οὐδὲ γὰρ ἐν ἐπεῖν ἴσον, ὅτι ἀχείρωτος ἔσται ὁ σπάρετος, ἢ βύαλωτος ὁ πονηρὸς, καὶ πέτρα θεῖναι, καὶ οἰκίαν, καὶ ποταμὸς, ⸂ βεβλῆσθαι, ἢ ἄνεμον, ἢ ὅσα τοιαῦτα.

26 Καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους, φησὶ, καὶ μὴ ποιῶν αὐτοὺς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον.

Καλῶς δὲ μωρὸν ἐκάλεσε τοῦτον. Τί γὰρ ἂν ἦν ἀνοητότερον τὴν οἰκίαν οἰκοδομοῦντος ἐπὶ τῆς ἄμμου, καὶ τὸν μὲν πόνον ἐπομένου, τὸν δὲ καρπὸν καὶ τῆς ἀναπαύσεως ἀπορεομένου, καὶ ἀντὶ τούτων κόλασιν ἐπομένου; ὅτι γὰρ καὶ ⸂ κακίαν μετιόντες κάμνουσι, πάντί που δῆλόν ἐστι. καὶ γὰρ καὶ ὁ ἅρπαξ, ⸂ ὁ μοιχὸς, καὶ ὁ συκοφάντης πολλὰ πονοῦσι καὶ ταλαιπωροῦνται, ὥστε τὴν αὐτὴν κακίαν εἰς τέλος ἀγαγεῖν· ἀλλ' οὐ μόνον οὐδὲν ἀπὸ τῶν πόνων τούτων καρποῦται * κέρδος, ἀλλὰ ⸂ πολλὴν ἐπισωρεύουσι τὴν ζημίαν. Γαλ. ε. ιι. ἐπεὶ ⸂ ὁ Παῦλος "ὃ αὖ πάλιν ἀντιπόμβυος ἔλεγεν· Ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ θερίσει φθοράν. τούτῳ ἔοικασι καὶ οἱ ὅτι τὴν ἄμμον οἰκοδομοῦντες· οἷς οἱ ὅτι πορνεία, οἱ ὅτι ἀσελγεία, οἱ ὅτι μέθη, οἱ ἐπὶ θυμῷ, οἱ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι. τοιοῦτος ἦν ὁ Ἀχαάβ, ἀλλ' ἀντοιοῦτος ὁ Ἠλίας. καὶ γὰρ ⸂ βεβλημένοι τῇ ἀρετῇ καὶ τῇ κακίᾳ, ἀκριβέστερον εἰσόμεθα ⸂ διαφέρειν. ὁ μὲν γὰρ ὅτι τὴν πέτραν ᾠκοδόμησεν, ὁ δὲ ὅτι τὴν ἄμμον· διὰ καὶ βασιλεὺς ὢν ἐδεδοίκει καὶ ἔτρεμε ⸂ προφήτου, ⸂ τοῦ μηλωτοῦ ἔχοντα μόνον. ζήσουσι ⸂ Ἰουδαῖοι, ἀλλ' οὐχ ⸂ Ἀπόστολοι. διὰ καὶ ὀλίγοι εἰσὶν ⸂ δεδεμένοι, τῆς πέτρας ἀναδείκνυσθαι ⸂ τὸ στερρόν· ἐκεῖνοι δὲ καὶ πολλοὶ καὶ ὡπλισμένοι, τῇ ἄμμου ⸂ τῇ ἀσθενεῖ *. καὶ γὰρ ἔλεγεν, Τί ποιήσομεν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις; ὁρᾷς ἀπορίαν οὖσαν, ἀλλ' οὐκ ⸂ ἀναχειρίας ⸂ δεδεμένους, ἀλλὰ οὐ κατέχοντας καὶ δεσμεύοντας· ἆρά τι ἧττον ἂν κραιπνότερον; σὺ κατέχεις, καὶ ὀλιγαρκεῖς; καὶ μάλα εἰκότως. ὅτῳ γὰρ ἐπὶ τῇ ἄμμῳ [πεπύτα]ωκε δόμος, ὀλίγα ἔστι καὶ ἀσθενέστερα πεπώτων ἢ. ὀλίγα ἔστι καὶ πάλιν ἔλεγον· τί ποιοῦσι βεβλημένοι ἐπαγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς τὸ αἷμα τῶν ἀνθρώπου τούτου; τί φησι; συμαίζεις, καὶ συφοβῇ; συ ἐπηρεάζεις, καὶ συ" δέδιας; συ κρίνεις, καὶ συ τρέμεις; ὅπως ἀσθενὴς ἡ κακία. ἀλλὰ ⸂ ἀπόστολοι ἔχ ὅπως· * ἃ δυνάμεθα ἡμεῖς ἀ" εἰδόμεν καὶ ἠκούσαμεν μὴ λαλεῖν. εἶδες φρόνημα ὑψηλόν; εἶδες πέτρας κυμάτων καταγνύσας; εἶδες οἰκίαν ἀσφαλῆ; καὶ τί δεῖ λαμπρότερον, ὅτι ἃ μόνον οὐδὲ ἐνόησαν αὐτοὶ δεινοὶ δι' ὧν ἐπεβουλεύοντο, ἀλλ' ὅτι ⸂ πλεῖον ἐλαφρύνεται θάρσος, καὶ εἰς μείζονα ἐτοίμως ἀγωνίαν. καὶ γὰρ ὁ ⸂ ἀδάμαντα πλήττων, αὐτὸς ὄστιν ὁ πλησσόμενος· καὶ ὁ ⸂ κέντρα λακτίζων, αὐτός ἐστιν ὁ κεντούμενος ⸂ τὰ χαλεπὰ δεχόμενος πεύματα· καὶ ὁ τοῖς σπαρέτοις ἐπιβουλεύων, αὐτός ἐστιν ὁ κινδυνεύων. ἡ γὰρ κακία τοσούτῳ μᾶλλον ἀσθενεστέρα γίνεται, ὅσῳπερ δυ" πρὸς τὴν ἀρετὴν προσβάλητε. καὶ καθάπερ ὁ πῦρ ἐν ἱματίῳ δεσμῷ, τὴν μὲν φλόγα οὐκ ἔσβεσε, ὃ δὲ ἱμάτιον ἐδαπάνησεν· οὕτως ὁ τοῖς σπαρέτοις ἐπηρεάζων, ⸂ κατέχων, καὶ δεσμεύων, ἐκείνους μὲν λαμπροτέρους εἰργάσατο, ἑαυτὸν δὲ ἠφάνισε. καὶ γὰρ ὅσα ἂν δεινὰ παθῇς ὑπὲρ εὐσεβῶς ζῆν, τοσούτῳ γέγονας ἰσχυρότερος. ὅσῳ γὰρ δυ" ὑπὲρ τὴν φιλοσοφίαν, τοσούτῳ μᾶλλον σοφὸς δεικνύμεθα· καὶ ὅσῳ ἂν μηδενὸς δεηθῶμεν, τοσούτῳ μᾶλλον ἰσχυροὶ γινόμεθα καὶ πάντων δυνατώτεροι. "οὕτως καὶ ὁ Ἰωάννης· διὰ ἐκεῖνον μὲν δεθεὶς ἐλύπει, αὐτὸς δὲ ἐλύπει ⸂ Ἡρῴδην· καὶ ὁ μὲν μηδὲν ἔχων, κατεξουσίαζε τὸν κεκτημένων· ὁ δὲ διάδημα καὶ ἁλουργίδα καὶ μυρίαν φαντασίαν περιβεβλημένος, τρέμει καὶ δέδοικε ⸂ πάντων γεγυμνωμένον, καὶ οὐδὲ ἀποτετμημένον τὴν κεφαλὴν ἀδεὴς ἰδεῖν" ἐδύνατο. ὅτι γὰρ ἡ μὴ τὴν πολυτελῆ ἀκριβαζόντα εἶχε ⸂ φόβον, ἄκουσον τί φησιν· ⸂ οὗτός ἐστιν [ὁ] Ἰωάννης, ὃν ἀνεῖλον ἐγώ. ὃ δὲ, ἀνεῖλεν, οὐκ ἐπαιρομένου ἐπὶ τούτῳ, ἀλλὰ ⸂ φόβου πολλοῦ γεμοντος τὸν ψυχὴν τὸν ἀποκτείναντα ἀναμνησθῆναι, ὅτι αὐτὸς αὐτὸν ἔσφαξε. τοσαύτη τῆς ἀρετῆς ἡ ἰσχύς,

ὅτι

* τὸ
χ. τοῦτο
χ. καὶ ὁ
φάμμου
χ. πονεῖν
χ. οἰκέτης
χ. λίθινης
* ἀλλὰ πῶς
χ. οἰκίαν
χ. πυῶν
χ. πάντα

ὅτι κ̀ μ̀ τελευτιῶ τ̃ῶν ζώντων ὀξὺ δυναπωτέρα. διὰ δὴ ἔτο κ̀, ἰωάννε ἔζη, ⓐ πα' πολλὰ κεκλημένοι χρήματα πρὸς αὐτὸν ἐρχόμενοι ἔλεγον· τί ποιήσομεν; τοσαῦτα ἔχετε, κ̀ πρὸς τί μηδὲν ἔχοντος βούλεσθε μαθεῖν τ̀ς ὑμετέρας δυσμενείας τὴν ὁδόν; πρὸς τί πάντος ⓐ πλουτοποιῶντες; πρὸς τί δ' οὐδὲ οἰκίδιον ἔχοντος ⓐ φρατυόμενοι; τοιοῦτος κ̀ ὁ Ηλίας ἰω̃ διὰ τ̀ μ̀ τ̀ς αὐτ̀ς παῤῥησίας τῷ δήμῳ διελέγετο. ὁ μὲν γὰρ ἔλεγε, γλυκήματα ἐχιδνῶν· ἕως πότε χωλαίνετε ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις ὑμῶν; κ̀ ὁ μὲν ἔλεγεν· Ἐφόνευσας κ̀ ἐκληρονόμησας; ὁ δὲ ἔλεγεν· Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα Φιλίππου τὸ ἀδελφοῦ σου. Εἶδες τὸν πέτρον; Εἶδες τὸν ψάμμον πῶς εὐκόλως καταπίπτει; πῶς εἴκει ταῖς συμφοραῖς; πῶς σείεται, καὶν μ̀ βασιλέως, καὶν μ̀ πλήθεις ᾖ, καὶν μ̀ δυνασείας; ἁπάντων γὰρ σὺ μετέωρος αὐτὸν ἀναιδηστέρους ποιεῖ κ̀ σὺ δὲ ἁπλῶς καταπίνεται, ἀλλὰ μ̀ πολλῆς τ̀ς συμφορᾶς.

γ. Bασ. ιν. κα. γ Bασ. ιν. Ματθ. ιδ'. δ'.

27 Καὶ [γὰρ] ἰω̃, φησιν, ἡ πίστωσις αὐτ̀ς μεγάλη [σφόδρα.]

ΗΘΙΚΟΝ

Οὐδὲ γὰρ ὑπὲρ τ̃ῶν τυχόντων ὁ κίνδυνος, ἀλλ' ὑπὲρ ψυχ̃ς, ὑπὲρ ἐκπλώσεως ἀέρων κ̀ τ̃ῶν ἀθανάτων ἐκείνων ἀγαθ̃ῶν· μᾶλλον δὲ κ̀ περὶ ἐκείνων πάντων ἀθλιώτερον ὁ ταῦτα διώκων βιώσεται βίον, ἀθυμίαις διηνεκέσι, δειλίαις, φροντίσιν, ἀγωνίαις συζῶν· ὅπερ οὖν κ̀ ἰ̃ς ὁ σοφὸς ἀμπρόμυος ἔλεγε, Φεύγει ἀσπὶς, σοφὸς διώκεται. ⓐ γὰρ τοιοῦτοι τὰς σκιὰς τρέμουσι, τοὺς φίλους ὑποπτεύουσι, τοὺς ἐχθροὺς, τοὺς οἰκέτας, τοὺς εἰδότας, τοὺς οὐκ εἰδότας αὐτούς, κ̀ περὶ τ̃ῆς κολάσεως ἀνταῦθα τὴν ἐκάτην ὑποτοπεῖσι" κόλασιν. κ̀ ταῦτα πάντα δηλοῖ ὁ Χριστὸς ἔλεγε· κ̀ ἰω̃ ἡ πίστωσις αὐτ̀ς μεγάλη [σφόδρα,] εἰς τὸ περιποίησιν τέλος καταπλεῖον τὰ καλὰ ταῦτα προσδοκίματα, κ̀ τοὺς σφόδρα ἀπίστους" πείθων ἐκ τῶν πρόσθεν φόβῳ κακίαν. Εἰ γὰρ κ̀ μείζων ὁ περὶ τ̃ῶν μελλόντων λόγος, ἀλλὰ τοῖς παχυτέροις τούτοις μᾶλλον ἰσχυὸς [ἰω̃] καταφεῖν κ̀ ἀπαγαπᾶν τ̀ς ποινείας. διὰ τ̀ εἰς αὐτὸν κατέληξεν, ὥστε ἑαυτὸν εἰ) τὴν ὠφέλειαν αὐτοῖς. πάντα τοίνυν ταῦτα ζωιδόντες, ἐκ τὰ πρόσθεν κ̀ τὰ μέλλοντα, φύγωμεν [τὴν] κακίαν, ζηλώσωμεν ἀρετὴν, ἵνα μὴ μάτην μηδὲ εἰκῇ καμώμεθα, ἀλλὰ κ̀ τ̀ς ἐνταῦθα ἀπολαύσωμεν ἀσφαλείας, κ̀ τ̀ς ἐκεῖ μεταλάχωμεν δόξης· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι κ̀ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα κ̀ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Πασχ. κη. α.

γ. διηνεκέσι ἰσχυρὸς μα'

γ. δήλων.

γ. ἀπίστους

γ. πείθων

γ. ἐκ τῶν

γ. κόλασιν

γ. ἀπαγαπᾶν

γ. ἐπιτυχεῖν

γ. χάριτι

30 Ομιλ. κε. 28 ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ΟΤΕ ΕΤΕΛΕΣΕΝ Ο Ιησοῦς * τοὺς λόγους τούτους, ἐξεπλήσσοντο ⓐ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

γ. πάντες

Καὶ μὲν ἀκόλουθον ἰω̃ ἀλγεῖν αὐτοὺς περὶς τὸ φορτικὸν τ̃ῶν εἰρημένων, κ̀ ναρκᾶν περὶς ὃ ὕψος τ̃ῶν ἐπιτεταγμένων· νυνὶ δ' οὕτω τοσαύτη ἡ ἰσχὺς τοῦ διδάσκοντος ἰω̃, ὡς πολλοὺς αὐτ̃ῶν κ̀ ἑλκύσαι, κ̀ εἰς θαῦμα μέγιστον ἐμβαλεῖν, καὶ πεῖσαι διὰ τὴν ἡδονὴν τ̃ῶν εἰρημένων μηδὲ "παυσαμένου τ̀ λέγειν ἀπὸς ἰω̃αν λοιπόν. σοὶ δὲ ὅπῃ σὰ τὰ ὄρεις κατέβη, ἀπέπεσαν ⓐ ἀγροαταί, ἀλλὰ κ̀ εὖτυπο τὸ θέατρον ἅπαν ἠχολούθησε· τοσοῦτον σοὶ ἔθηκεν αὐτοῖς τ̃ῶν εἰρημένων ἔρωτα. ἐξεπλήσσοντο δ' αὐτοῦ μάλιστα τὴν ἐξουσίαν. οὐ γὰρ εἰς ἕτερον διαφέρων, ὡς ὁ περιφήτης * Μωϋσῆς, ἔλεγεν, ἅπερ ἔλεγεν, ἀλλὰ πάντα χοῦ ἑαυτὸν σὺ δεικνύμενος εἰ) ⓦ τὸ κῦρος ἔχοντα. ὁ γὰρ νομοθετῶν συνεχῶς περιστέφει, ἐγὼ δ' λέγω ὑμῖν· κ̀ τ̃ῆς ἡμέρας διαμιμνήσκων ἐκείνης, ἑαυτὸν ἐδείκνυ ⓦ δικάζοντα εἰ), κ̀ διὰ τ̃ῶν κολάσεων, ὃ δὲ διὰ τ̃ῶν ἀμῶν. κ̀ τοι κ̀ ἐντεῦθεν θορυβηθῆναι εἰκὸς

γ. παυσαμένου

γ. χοῦ

κὸς ἰῶ. Εἰ γὰρ ἀφ' ἑαυτῶν ἔργων ὁρῶντες ἐπιδεικνύμενον αὐτὸν τὴν ἐξουσίαν ἐλίσσαζον ἂν γραμματεῖς καὶ πλανῶνοι, ὅπου ῥήματα [ἰῶ] μόνον τοῦτο ἐμφαίνοντα, πῶς οὐκ εἰκὸς ἰῶ αὐτοὺς σκανδαλίζεσθαι, [ἐ] μάλιστα ὁπότε ἐν παροιμίοις ταῦτα ἐλέγετο, καὶ πρὶν ἢ πεῖραν αὐτοῦ δεδωκέναι τῆς ἑαυτῶν δυνάμεως; ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων ἔπαθον. ὅταν γὰρ ψυχὴ καὶ ἀφύσια θυμώματα ᾖ, ῥᾳδίως πείθε) τοῖς τῆς ἀληθείας λόγοις. ἀφ' ἁπλοῦ δὴ τοῦτο σκῆνος μὲ καὶ τῶν σημείων ἀναπηδώντων αὐτοῦ τὴν δύναμιν ἐσκανδαλίζοντο. ὅτοι ᾖ "λόγοι ἀκούοντες "ψιλοὶ, ἐπείθοντο καὶ ἠκολούθουν. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ βαπτιστὴς ἀνεπόμνυος ἔλεγεν· ὅτι ἠκολούθησε αὐτῷ ὄχλοι πολλοί· οὐχὶ τῶν ἀχρήστων ἦσαν οἱ γραμματέων, ἀλλ' ὅσοι καλῶς ἦσαν ἀπηλλαγμένοι, καὶ γνώμην εἶχον ἀδέκαστον. ἀφ' ἁπλοῦ ᾖ τοῦ βαπτιστοῦ τούτου ὁρᾷς αὐτὸν προσηλωμένους. καὶ γὰρ ἰδίᾳ ἔλεγε, μᾶλλον σιγῆς ἤκουον, οὐδὲν παρεμβάλλοντες οὔτε ἀφορμὴν τῇ ἀκολουθίᾳ, οὐδὲ ἀποπειρώμενοι καὶ λαβεῖν ὑπὲρ ὑμῶν τὸν ῥήτορα, καθάπερ οἱ Φαρισαῖοι· καὶ μᾶλλον τῷ δημηγορεῖν ἠκολούθουν πάλιν θαυμάζοντες. σὺ δέ μοι σκόπει τὴν διαφορὰν τούτου τοῦ ζώου, πῶς ποικίλλει τὸν ὠφέλιμον τὸν παρόντων, ἀπὸ θαυμάτων εἰς λόγους "ἐμβαίνων, καὶ πάλιν ἀπὸ τῶν λόγων διδασκαλίας εἰς θαύματα μεταβαίνων. καὶ γὰρ πρὶν ἢ ἀναβῆναι εἰς τὸ ὄρος, πολλοὺς ἐθεράπευσε, προοδοποιῶν τοῖς λεγομένοις, καὶ μᾶλλον ὁ τῷ μακρὰν ταύτην ἀπέχουσαν δημηγορεῖν, πάλιν ὅπου θαύματα ἔρχεται, βεβαιῶν σὺν τῷ νομοθετεῖν καὶ εἰρηνεύειν. ἐπειδὴ γὰρ

29 Ὡς ἐξουσίαν ἔχων ἐδίδασκεν,

Ἵνα μὴ νομισθῇ κόμπος εἶ) καὶ αὐθαδιασμὸς εἶναι τῆς διδασκαλίας ὁ τόπος, ἐν οἷς ἐν τοῖς ἔργοις τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιῇ, καὶ ὧν ἐξουσίαν ἔχων "θεραπεύει, ἵνα μηκέτι θορυβούμενοι ὁρῶντες αὐτὸν οὕτω διδάσκοντα, ὁπότε καὶ τὰ θαύματα ὕστερον ἐποίει.

κζ΄ η. 1 Καταβάντι γὰρ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί.

2 Καὶ προσῆλθε λεπρὸς λέγων· Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.

Πολλὴ ἡ ζωὴ καὶ ἡ πίστις τοῦ προσελθόντος. οὐ γὰρ διέκοψε τὴν διδασκαλίαν, οὐδὲ ἔτεμε τὸ θέατρον, ἀλλ' "ἀνέμεινε ⓦ προσόντα χρόνον, καὶ καταβάντι αὐτῷ προσέρχεται· καὶ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ [καὶ] μετὰ πολλῆς τῆς θερμότητος, καὶ "πρὸς τὴν γνώσιν αὐτὸν προσκαλεῖ, ὡς ἕτερός φησιν εὐαγγελιστής, καὶ μετὰ γνησίας τῆς πίστεως καὶ τῆς προσηκούσης περὶ αὐτοῦ δόξης. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἐὰν ἀξιώσῃς ⓦ Θεόν, οὐδὲ, ἐὰν εὔξῃ· ἀλλ' ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι· οὐδὲ εἶπε· Κύριε, καθάρισον, ἀλλ' αὐτῷ τὸ πρῶτον ὀνόματι, καὶ κύριον "ποιήσας τῆς διορθώσεως, καὶ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ μάρτυρα ἅπασαν. τί οὖν, φησιν, εἰ ἐσφαλμένη ἡ δόξα τοῦ λεπροῦ ἦν; καταλύσαι αὐτὴν ἐχρῆν καὶ ὀπτιμῆσαι καὶ διορθῶσαι. ἆρ' οὖν τοῦτο ἐποίησεν; οὐδαμῶς· ἀλλὰ καὶ τοιοῦτον ὄντα, καὶ ζωώσησι καὶ βεβαιοῖ τὸ εἰρηνεύειν. ἀλλά τοι τοῦτο οὐδὲ εἶπε, καθάρθητι·

3 Ἀλλά, θέλω, καθαρίσθητι, Ἵνα μηκέτι τῆς ὑποψίας τῆς ἐκείνου, ἀλλὰ τῆς γνώμης τῆς αὐτοῦ τὸ δόγμα ᾖ. ἀλλ' οὐχ ⓐ ἀπόστολοι οὕτως· ἀλλὰ πῶς; ὅπου ὁ δῆμος ἐξεπλήττετο ἅπας, ἔλεγον· τί προσέχετε ἡμῖν, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ ἐξουσίᾳ πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν; ὁ δὲ δεσπότης, καίτοι πολλὰ μέτεια φθεγξάμενος πολλάκις καὶ καταδέξεσθαι τῆς αὐτοῦ δόξης, ὥστε πῆξαι τὸ δόγμα ἐνταῦθα τῶν ἐκπληττομένων αὐτὸν ὅτι τῇ ἐξουσίᾳ, [ὑ] φησι; θέλω, καθαρίσθητι. καίτοι τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα ποιήσας σημεῖα, οὐδαμοῦ φαίνε) τοῦτο εἰρηκὼς τὸ ῥῆμα· ἐνταῦθα μόνοι ὥστε κυρῶσαι τὴν ὑπόνοιαν καὶ τοῦ δήμου πάντος καὶ τοῦ λεπροῦ τὴν περὶ τῆς ἐξουσίας, ἀφ' οὗτο προσέθηκε, θέλω. καὶ οὐκ εἶπε μὲ τοῦτο, οὐκ ἐποίησε ᾖ· ἀλλὰ καὶ ὃ ἔργον εὐθέως ἠκολούθησεν. εἰ ᾖ μὴ καλῶς ἔλεγον, ἀλλὰ βλασφημία ἰῶ ὃ εἰρηνεύει, ἔδει ἀμαχητὶ ἂν ἔργον· νυνὶ ᾖ καὶ εἶχεν ἡ φύσις ὑπιστομοῦσθαι, καὶ μὴ τοῦ προσόντος ζήλους, καὶ μείζονος ἢ ὁ βαπτιστὴς εἶπε. εἰ γὰρ

ζ

τῷ βλέπειν, πολὺ βελτίονά ἐστι τὰ ἔχοντα τὴν χεῖρα τοῦ ἔργον γεγυμνασμένου. οὐχ ἁπλῶς ὁ εἰπέ, θέλω, καθαρίσθητι· ἀλλὰ καὶ

Τὴν χεῖρα ἐκτείνας ἥψατο αὐτοῦ· Ὁ δὲ μάλιστα ἄξιον ζητήσεως. Τίνος γὰρ ἕνεκεν θελήματι καθαίρων αὐτὸν καὶ λέγω, τοῦ τῆς χειρὸς προσέθηκεν ἀφεῖναι; ἐμοὶ δοκεῖ δὲ οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἵνα δείξῃ καὶ ἐντεῦθεν ὅτι οὐχ ὑποκείται τῷ νόμῳ, ἀλλ' ὑπίκειται· καὶ ὅτι τῶν καθαρῶν λοιπὸν οὐδὲν ἀκάθαρτον. Διὰ δὲ τοῦτο Ἐλισσαῖος μὲν οὐδὲ εἶδεν Ⓦ Νεεμμάν, ἀλλὰ καὶ σκανδαλισθέντα ἰδών, ὅπως μὴ ὀφθῇ μηδὲ ἥψατο, τηρῶν τὸν νόμον τοῦ ἀκριβῶς εἰδέναι οἴκοι μένοντα, καὶ πέμπει πρὸς Ⓦ Ἰορδάνην αὐτὸν λυσόμενον· ὁ δὲ δεσπότης, δεικνὺς ὅτι οὐχ ὡς δοῦλος ἀλλ' ὡς Κύριος θεραπεύει, καὶ ἅπτεται. οὐ γὰρ ἡ χεὶρ ἀπὸ τῆς λέπρας ἐγίνετο ἀκάθαρτος, ἀλλὰ τὸ σῶμα τὸ λεπρὸν ἀπὸ τῆς χειρὸς τῆς ἁγίας καθίστατο καθαρόν. οὐ γὰρ δὴ μείζονα σώματα προσῆλθε θεραπεύσων, ἀλλὰ καὶ ψυχήν· Εἰς φιλοσοφίαν σπεύδων. ὥσπερ οὖν [καὶ] χερσὶν ἀνίατοις ἐαθεὶς οὐκ ἔτι λοιπὸν σκώλυε, Ⓦ ἄρτι τὴν σκῆνον εἰσάγων νόμον, Ⓦ πρὸς τῆς τῶν βρωμάτων ἀφροσύνης· οὕτω δὴ καὶ σὺ ταῦθα [λοιπὸν] παύσων ὅτι τῆς ψυχῆς ὑπιμελεῖσθαι χρή, καὶ τῶν ἔξωθεν ἀπαλλαγὴν ἁγνείας καθαρμῶν σκεύεσιν ἀποσημήνειν καὶ τὴν αὐτῆς λέπραν δεδοικέναι μόνον, ὅπερ ὄντως ἁμαρτία (τὸ γὰρ λεπρὸν εἶναι) οὐδὲν κώλυμα εἰς ἀρετὴν) πρόσωπος αὐτὸς ἅπτεται τοῦ λεπροῦ, καὶ οὐδεὶς ἐγκαλεῖ. Οὐδὲ γὰρ ἐν ἀφῇ διεφθαρμένον τὸ δικαστήριον, οὐδὲ ὑπὸ φθόνου κατεχόμενοι Ⓐ ἀκροαταί. Διὰ τοῦτο οὐ μόνον οὐκ ἐπέσκηψαν, ἀλλὰ καὶ ἐξεπλάγησαν τὸ θαῦμα καὶ προσεχώρησαν, ἀπό τε τῶν Εἰρηνικῶν, ἀπό τε τῶν γενομένων τοῦ ἀνιάτου δυνάμει προσκινήσαντες. θεραπεύσας τοίνυν αὐτοῦ τὸ σῶμα, κελεύει

4 Μηδενὶ εἰπεῖν, ἀλλὰ δείξαι ἑαυτὸν τῷ ἱερεῖ, καὶ προσενεγκεῖν τὸ δῶρον ὃ προσέταξε Μωϋσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. Τινὲς μὲν οὖν φασι, ὅτι Διὰ τοῦτο ἐκέλευσε μηδενὶ μηδὲν εἰπεῖν, ἵνα μὴ κακοργήσωσι πρὸς τὴν διάκρισιν τοῦ καθαρμοῦ, σφόδρα δυσκόλως τοῦτο ἐξηγούμενοι. Ἐγὼ δὲ οὔτως ἐκλαμβάνω, ὡς καὶ ἀμφισβητήσιμον εἶναι τὸν καθαρμόν· ἀλλὰ μηδενὶ εἰπεῖν κελεύει, διδάσκων τὸ ἀκόμπαστον καὶ ἀφιλότιμον. καίτοιγε ἤδει ὅτι οὐ πειθήσεται ὄχλος, ἀλλὰ διαχειρίζει Ⓦ βιαιότερον· ἀλλ' ὅμως τὸ αὐτοῦ ποιεῖ. πῶς οὖν δηλαδὴ κελεύει εἰπεῖν, φησίν; οὐχὶ ἑαυτὸν προεπιστώσων τοῖς ἐνδυτοῦ μύθοις, ἀλλὰ παιδεύων ὑγιῶς μονάς εἶναι). Οὐδὲ γὰρ ἐκεῖ διαχειρίζεσθαι ἑαυτὸν ἐκέλευσεν, ἀλλὰ δοῦναι δόξαν τῷ Θεῷ· διὰ μὲν τοῦτο λεπροῦ τότε, ἀτύφους ἡμᾶς διδασκαλίζων καὶ ἀκενοδόξους, διὰ δὲ ἐκεῖνο, εὐαρέστους καὶ εὐγνώμονας εἶναι), καὶ παιδεύων πόντα τοῦ γενομένου τοῦ εὐφημίαν ἀναφέρειν τῷ δεσπότῃ. Ὅπως γὰρ, ὡς τὰ πολλά, Ⓐ δυσθεφποι νοσοῦντες μὲν μεμψίμοιρα τὸ Θεοῦ, τῆς δὲ ἀρρωστίας ἀπαλλαγέντες ῥᾳδιουργότεροι γίνονται), κελεύων διηνεκῶς καὶ νοσοῦσαν καὶ ὑγιαίνουσαν προσέχειν τῷ δεσπότῃ, φησί· δὸς δόξαν τῷ Θεῷ. τίνος δὲ ἕνεκεν καὶ δεῖξαι ἑαυτὸν ἐκέλευσε τῷ ἱερεῖ καὶ δῶρον προσενεγκεῖν; πάλιν Ⓦ νόμον σκιαῖς ἀναπληρῶν. Οὐδὲ γὰρ πόντα αὐτὸν προέλυεν, ὥσπερ οὐδὲ πόντα ἐφύλαττεν· ἀλλὰ ποτὲ μὲν τοῦτο ἐποίει, ποτὲ δὲ ἐκεῖνο· τοῦτο μὲν τῇ μωγιλάλῳ φιλοσοφίᾳ προσοδοποιῶν, ἐκείνου δὲ τοὺς διαίρεμωτοὺς τῶν Ἰουδαίων τέως κατέχων γλωττῇ, καὶ συγκαταβαίνων αὐτῶν τῇ ἀσθενείᾳ. καὶ τί θαυμάζεις εἰ καὶ προσοιμίοις αὐτὸς τοῦτο ἐποίησεν· ὅπου γε καὶ Ⓐ ἀπόστολοι μὴ τὸ κελευσθῆναι εἰς τὰ ἔθνη ἀπελθεῖν, καὶ τὰς θύρας ἀνοιγῆναι τῇ τοῦ οἰκουμένην διδασκαλίας, καὶ Ⓦ νόμου ἐκκλεισθῆναι, καὶ ἀνενεωθῆναι τὰ προσάγματα, καὶ τὰ παλαιὰ παύσασθαι ἅπαντα, φαίνονται ποτὲ μὲν τηροῦντες Ⓦ νόμον, ποτὲ δὲ αὐτὸν παραπέμποντες; καὶ τί τοῦτό, φησι, πρὸς τὸν τοῦ νόμου Σωτῆρα Φυλακίτην, τὸ εἰπεῖν, δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ; καὶ τοῦτο γὰρ νόμος ἦν παλαιός, Ⓦ λεπρὸν καθαρθέντα μὴ ἑαυτῷ τοῦ δοκιμασίαν ὑπιτρέπειν τοῦ καθαρισμοῦ, ἀλλὰ φαίνεσθαι τῷ ἱερεῖ, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῖς ἐκείνου

πρέχειν

πρὸ ἔχειν τιὼ ἀπόδειξιν, ϗ ἀπὸ τῆς ψήφου ταύτης ἐγκρίνεσθαι τοῖς καθαιρεῖς. Εἰ γὰρ μὴ εἶπεν ὁ ἱερεὺς ὅτι "κεκαθάρεισαι ὁ λεπρὸς, ἔτι μὴ τῶν ἀκαθάρτων ἐμένεν ἔξω τῆς πρεμβολῆς. διὸ φησι, δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε ὃ δῶρον ὁ προσέταξε Μωϋσῆς. Οὐκ εἶπεν, ὁ" προσάτου ἐγὼ, ἀλλὰ τέως παραπέμπει τῷ νόμῳ," πάντα χόθεν ἀπορράπλων αὐτῷ τὰ στόματα. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν, ὅτι τῶν ἱερέων τιὼ δόξαν ἥρπασε, ὃ μὴ ἔργον αὐτὸς ἐπλήρωσε, τιὼ δὲ δοκιμασίαν ἐκείνοις ἐπέτρεψε, ϗ χρίσας αὐτὸν ἐκάθισε τῶν οἰκείων θαυμάτων. Τοσοῦτον γὰρ ἀπέχω" μάχεσθαι, φησιν, ἢ Μωϋσῆ ἢ τοῖς ἱερεῦσιν, ὅτι ϗ τοὺς πρὸ ἐμοῦ θεραπευθέντας εἰς ὃ πείθεσθαι ἐκείνοις" ἐκάλεσα. Τί δέ ἐστιν, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς; εἰς ἔλεγχον, εἰς ἀπόδειξιν, εἰς κατηγορίαν, εἰ καὶ ἀγνωμονοῦσιν. ὅπερ γὰρ ἔλεγον· ὡς πλεῖόν ϗ ἀπατεῶνα διώκομεν, ὡς ἀντίθεον ϗ παράνομον, σὺ μοι μαρτυρήσεις, φησὶ, κατ' ἐκεῖνον τ' χαρὲν, ὅτι ὁ παράνομος ἐγὼ. ϗ γὰρ θεραπεύσας σε παραπέμπω τῷ νόμῳ ϗ τῇ τῶν ἱερέων δοκιμασίᾳ· ὅπερ ἡμεῖς τὸν νόμον, καὶ θαυμάζοντος τὸν Μωϋσέα, ϗ οὐκ ἀναιρούμεθα τοῖς παλαιοῖς δόγμασιν. Εἰ δὲ μηδὲν ἔμελλον κερδαίνειν, καὶ ἐντεῦθεν μάλιστα τιὼ τοῦ νόμον αὐτῷ καταμαθεῖν ὅτι ἡμεῖς, ὅτι καὶ προφάσεως οὐδὲν καρπωσομένους, τὰ αὐτῷ πάντα ἐπλήρουν. ϗ γὰρ προῆδει τοῦτο αὐτὸ καὶ προεῖπεν. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, εἰς διόρθωσιν αὐτῶν, οὐδὲ εἰς διδασκαλίαν· ἀλλ', εἰς μαρτύριον αὐτοῖς, τουτέστιν, εἰς κατηγορίαν καὶ εἰς ἔλεγχον καὶ εἰς μαρτυρίαν, ὅτι σοι πρὸ ἐμοῦ πάντα" ἐγίνετο· ϗ προφάσεως ἀδιορθώτους μένουσας, οὐδὲ ὕστερον ἀπέλειπον ἅπερ ποιῆσαι ἐχρῆν· ἐκεῖνοι δὲ τιὼ οἰκείαν ἔ-
Ματθ. κδ. ιδ. μενον ἀπατεῶνας καλοῦσι. Τοῦτο γοῦν ϗ ἀλλαχοῦ. Κηρυχθήσεται γάρ, φησι, τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος. τοῖς ἔθνεσι, τοῖς οὐχ ὑπακούσασι, τοῖς οὐ πεισθεῖσιν. ἵνα γὰρ μὴ ἵνας λέγῃ, καὶ ἵνος ἕνεκεν πᾶσι κηρύττεις," Εἰ μὴ πάντες μέλλουσι πείθεσθαι; ἵνα τὰ" ἐμαυτῷ πάντα φασὶ πεποιηκώς, ϗ μηδεὶς ἔχῃ μὴ ταῦτα ἐγκαλεῖν ὡς οὐκ ἀκηκοώς. καταμαρτυρήσει γὰρ αὐτῶν αὐτὴ ἡ κήΨαλμ. ιν. δ. ρυξις, ϗ οὐκ ἂν ἔχοιεν μὴ ταῦτα εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἠκούσαμεν. Πρὸς γὰρ τὰ πάντα τῆς οἰκουμένης ὁ λόγος" ἐξῆλθε τῆς εὐσεβείας.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτα οὖν εἰνοοῦντες ϗ ἡμεῖς, τὰ πρὸς ἑαυτῶν ἅπαντα πληροῦμεν εἰς τὸν πλησίον, ϗ τῷ Θεῷ διὰ πάντος εὐχαριστοῦμεν. ϗ γὰρ ἄτοπον, ἔργῳ τῆς εὐεργεσίας αὐτὸν καθ' ἑκάστην ἀπολαύοντας τιὼ ἡμέραν, μηδὲ λόγῳ τιὼ χάριν ὁμολογεῖν, ϗ ταύτῃ τῆς ὁμολογίας "πολλὴν ἡμῖν τιὼ ὠφέλειαν φερούσης. οὐδὲ γὰρ αὐτὸς δεῖται τῶν ἡμετέρων ὕμνων, ἀλλ' ἡμεῖς δεόμεθα τῶν ἐκείνου ἀπάντων. ϗ γὰρ ἡ εὐχαριστία ἐκείνῳ μὲν οὐδὲν προσέρχεται· ἡμᾶς δὲ οἰκειοτέρους αὐτῷ κατασκευάζει. Εἰ γὰρ δι' ἄθεσπτον εἰς μικρὰν λαβόντες βασκανίας, δεσμωτήριόν ἐστιν εὐχαριστία, πολλῷ μᾶλλον τὸ δεσπότην μεμνημένοι διὰ παντὸς τῶν κατορθωμάτων τῶν εἰς ἡμᾶς, ἀσυδαιμονέστερον πρὸς τὰς ἐντολὰς τὰς ἐκείνου ἐσόμεθα. Διὰ τοῦτο ϗ ὁ Παῦλος ἔλεγε· εὐχαρίστει γίνεσθε. φυλακὴ γὰρ εὐεργεσίας ἐστὶν, ἡ τῆς εὐεργεσίας μνήμη ϗ ἡ διαπαντὸς εὐχαριστία. Διὰ δὴ τοῦτο ϗ τὰ φρικωδέστατα μυστήρια ἐν πολλῆς γέμοντα τῆς σωτηρίας, τὰ καὶ ἐγὼ ἐκάστοτε τελούμενα [λέγω] σώζειν, εὐχαριστία καλεῖται, ὅτι πολλῶν ἐστιν εὐεργετημάτων δύναμις, ϗ τὸ κεφάλαιον τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας ἐνδείκνυται, ϗ διὰ πάντων προσκυνεῖ *εὐχαριστεῖν. Εἰ γὰρ ὁ γυμνασιάρχης οὐκ ἠρκέσθη, θαῦμα μέγα, καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἔλεγε, τοῦτο ἢ ὅλον γέγονε· ὃ καὶ σφαλῶμεν ποιήσωμεν, εἰπέ μοι; Εἰ γὰρ ὃ γυμνασιάρχης, τοῦτο ὅλον καλεῖται, ὃ σταυρωθεὶς καὶ ὃ αἷμα σχεῖν δι' ἡμᾶς καὶ ὃ ἑαυτὸν δοὺς ἡμῖν εἰς ἐσθίειν καὶ εὐωχίαν πνευματικὴν, "τί ἂν κληθείη; εὐχαριστῶμεν τοίνυν αὐτῷ διαπαντὸς, καὶ ῥημάτων καὶ ἔργων τῶν ἡμετέρων προτρεπόμεθα τοῦτο. εὐχαριστῶμεν δή, μὴ γὰρ τῶν οἰκείων μόνων, ἀλλὰ καὶ γὰρ τῶν ἀλλοτρίων ἀγαθῶν. οὕτω γὰρ ϗ τιὼ βασκανίαν ἀμεινόν δυνησόμεθα, καὶ τιὼ ἀγάπην ὀπισφίγξαι

χ. κεκαθάρισαι

χ. προσένεγκε

χ. πάντων

χ. μάχεσθαι

χ. αἰνέσω.

χ. γίνεται

χ. ἐπὶ

χ. ἡμῶν

χ. πῶν

χ. δέξεται

χ. τίνα

σφίξαι καὶ γνησιωτέρων ποιῆσαι. οὐδὲ γὰρ δυνήσῃ βασκῆναι λοιπὸν ἐκείνοις, ὑπὲρ ὧν εὐ-
ηγέρεισαι τῇ ἀποστολῇ. διὰ δὴ καὶ ὁ ἱερεὺς ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης, ὑπὲρ τῶν πατέρων, ὑπὲρ
τῶν υἱῶν, ὑπὲρ τῶν ἐληλυθότων ἐμπορεύεται, ὑπὲρ τῶν μὴ ὄντων ἐσομένων [εἰς] ἡμᾶς εὐ-
ηγερσιῶν κελεύει, τῆς θυσίας τοιαύτης ἐκείνης. τοῦτο γὰρ ἡμᾶς καὶ τῆς γῆς ἀπαλλάττει,
καὶ τοὺς Ⓜ θεσμοὺς μεταλύσῃσι, καὶ ἀγγέλους ἐξ αὐθεφήτων ποιεῖ. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνοι χορηγοὶ γε-
νάμενοι, ὑπὲρ τῶν εἰς ἡμᾶς ἀγαθῶν εὐηγερισμένοι τῷ Θεῷ, λέγουσι· Δόξα ἐν ὑψίστοις Λουκ.β.ιδ.
Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. καὶ οὐ τοὺς ἡμᾶς, φησί, τοὺς οὐκ ὄντας
γῆς, οὐδὲ ἀνθρώπους; μάλιστα μὲν οὖν τοὺς ἡμᾶς. ὅταν γὰρ ἐπαυλούμεθα τοῦ Σωσιβίου
λους φιλῶν, ὡς καὶ τὰ ἐκείνων ἀγαθὰ ἡμέτερα νομίζειν. διὰ δὲ Παῦλος πάντας τῶν
ὑπτιολῶν ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης εὐηγερισεῖ χειροτονῶν. καὶ ἡμεῖς τοίνυν ὑπὲρ τῶν οἰ-
κείων, καὶ ὑπὲρ τῶν ἀλλοτρίων, καὶ ὑπὲρ μικρῶν δὲ ὑπὲρ μεγάλων διηνεκῶς εὐηγερισώμεθα.
καὶ γὰρ μακρὰν ἡ ὁδὸς δοθεῖ, μέγα γέρας δῶρα τὰ τοῦ Θεοῦ δεδόσθαι (μᾶλλον δὲ οὐδὲν μακρὰν τὰ πρὸς
ἐκείνην· ὁ δὲ πρὸς ἐκείνην μόνον προσεχθείς, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ τῇ φύσει. καὶ ἵνα τὰ ἄλλα παύσω λέγων,
ἀπὸ τοῦ ἄμισθον νικᾷ δῶρα πλήθη· πῶς ἴσον τῆς ὑπὲρ ἡμῶν οἰκονομίας; ὁ γὰρ υἱὸς αὐτοῦ
τιμιώτερος ἁπάντων, ὁ μονογενὴς παῖς, τοῦτον ἔδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἐχθρῶν· καὶ οὐκ ἔδωκε
μόνον, ἀλλὰ καὶ μὴ δι' ἄλλου, τραπέζας ἡμῖν αὐτὸν προέθηκε, πάντα αὐτὸς καὶ ὑπὲρ ἡμῶν
ποιῶν, καὶ δι' ἄλλου, ἢ δι' εὐηγερίσεως ὑπὲρ τούτων ποιῆσαι. ὅλῳ γὰρ ὡς καὶ πολλὰ ἀχαρί-
στως ἔστιν ὁ ἀνθρωπος, πάντα χρὴ αὐτὸν ἀναδέχεται καὶ καταισχυνόμενα ὑπὲρ ἡμῶν· καὶ ὅ-
περ ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων ἐποίησεν, ἀπὸ θύπων καὶ χρόνων καὶ ἑορτῶν ἀναμιμνήσκων αὐτοὺς τῶν
εὐεργεσιῶν, τοῦτο καὶ σὺ ταῦτα εἰργάσατο, ἀπὸ τοῦ τρόπου τῆς θυσίας εἰς διηνεκῆ τῆς ὑπὲρ
τούτων εὐεργεσίας μνήμην ἡμᾶς ἐμβάλλων. οὕτως οὐδὲν ἐκαινούργησε δοκίμους γενέσθαι
καὶ μεγάλους καὶ πρὸ πάντων εὐγνώμονας, ὡς ὁ ποιήσας ἡμᾶς Θεός. διὰ τοῦτο καὶ ἀ-
χαρίστους ἡμᾶς ἐνεργεῖ πολλάκις, καὶ ἀγνοοῦντας τὰ πλείονα. εἰ γὰρ μαίζης ὁ Ἑρμηλύου,
οὐκ ὀπὶ τῶν τυχόντων τινός, ἀλλ' ὀπὶ τοῦ μακαρίου Παύλου δείκνυμί σοι τοῦτο συμβαῖνον.
καὶ γὰρ ὁ μακάριος ἐκεῖνος πολλὰ κατεδυσωπήσατο καὶ θλιβόμενος, πολλάκις παρεκάλεσε τὸν Θε-
όν ἀποστῆσαι αὐτοῦ τοὺς πειρασμούς· ἀλλ' ὅμως οὐ τῇ αἰτήσει αὐτοῦ, ἀλλὰ τῇ λυσιτελείᾳ
προσοῦσα ὁ Θεός· καὶ τοῦτο δεικνὺς ἔλεγεν, Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν β. Κορ.ιβ.θ.
ἀσθενείᾳ τελειοῦται. ὥστε πολὺ ἐστὶ παῦσαι αὐτὸν τοῦ αἰτήματος, ἄκοντα ἐνεργεῖ καὶ οὐκ εἰδότα.
τί οὖν μέγα αἰτεῖ ἀντὶ τῆς τοσαύτης κηδεμονίας εὐχαρίστους κελεύων εἶναι; σιωπήσωμεν λοιπόν,
καὶ πάντας τοὺς ἀγῶνας ἐπὶ τὸν Δεσπότην μου. καὶ γὰρ οὐδὲν Ἰουδαίους οὐδὲν ὄφελος ἀπώλεσεν, ὡς δὲ ἀ-
σεβεῖς εἰσι, καὶ ἐμὲ πολλὰς καὶ ἐπαλλήλους σκέπας πλησμὸς οὐδὲν ἕτερον ἢ τὸ ἐπήγαγε·
μᾶλλον δὲ καὶ πρὸ τῶν πληγῶν τοῦ ψυχοῦ αὐτῶν τοῦτο ἀπώλεσε καὶ διέφθειρεν. Ἀγαθὸς γὰρ Σοφ. ιε. κδ.
ἐλπὶς, ὡς πάσχει χειμέριος, φησίν. ὅταν καρπὸν καὶ νεκροῦσθαι τοῦ ψυχοῦ ποιῇ, καθάπερ ἐ-
κείνων καὶ σώματα. τοῦτο δὲ ἦν ἐξ ἀπονοίας καὶ τὸ νομίζειν ἑαυτὸν ἄξιον εἶναι τινος. ὁ δὲ Σω-
τετεμμένος, καὶ οὐχ ὑπὲρ ἀγαθῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν δεχόμενον εἶναι, εὐηγερ-
σίας εἵστηκε τῷ Θεῷ, καὶ ὅσα δι' αὐτὸν πάσχει, οὐδὲν ἡγήσεται ἀξίων πεπονθέναι. καὶ ἡμεῖς τοί-
νυν, ὅσῳ δι' αὐτὸν ἀρετὴν ὑπιδώμεθα, τοσούτῳ μᾶλλον ἑαυτοὺς Σωστεμψώμεθα· ἐπεὶ καὶ
τοῦτο μάλιστα ἀρετή. ὥσπερ γὰρ ὅσῳ αἰ ὀξύτεροι ἰδώμεθα, τοσούτῳ μᾶλλον μεμφόμεθα
ὅσοις διεσπάκαμεν τοῦ ὁσμοῦ· οὕτως ὅσῳ δι' ὑπιδώμεθα τοὺς ἀρετὴν, τοσούτῳ μᾶλλον παυ-
δυόμεθα ἐλάττους τοῦ Θεοῦ τὸ μέσον τοὺς ἡμᾶς. οὐ μικρὸν ἡ μέρος τοῦτο φιλοσοφίας,
δυνηθῆναι Σωσθῆναι τὸν ἀξίαν τὸν ἡμετέρων. σοὶ γὰρ μάλιστα δοκεῖ ὁ ἑαυτὸν εἰδώς, ὁ
μηδὲν εἶναι ἑαυτὸν νομίζων. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Δαβὶδ καὶ ὁ Ἀβραάμ, ὅτε τοὺς τὸν ἄλεσαν Γεν.ιη.κζ.
ἀπέθεσαν τῆς ἀρετῆς κορυφαίους, ὅτε μάλιστα ἦσαν τοιοῦτοι. καὶ ὁ μὲν γῆν καὶ σποδὸν, Ψαλ.κα.ς.
ὁ δὲ σκώληκα ἑαυτὸν καλεῖ· καὶ πάντες δὲ Ⓐ ἅγιοι ὁμοίως τούτοις ἑαυτοὺς καταγίνουσιν· ὡς

ὅτε

ὄγε τοὺς ἀλαζονείαν ἀφόρμως, ἐκφνός ὅστιν ὁ μάλιστα πεπόντων ἑαυτὸν ἀγνοῶν. διὸ καὶ τὴν τῶν κεντυρίωνος ἕξιν ἡμῖν λέγει τοῦτο τῶν ὑπερηφάνων, οὐκ οἶδεν ἑαυτόν, ἀγνοῶ ἑαυτόν. ὁ δὲ ἑαυτὸν ἀγνοῶν, ἵνα γνώσεται; ὥσπερ γὰρ ὁ ἑαυτὸν εἰδώς, ἅπαντα εἴσεται· ὅτως ὁ τοῦτο μὴ εἰδώς, οὐδὲ τὰ ἄλλα εἴσεται. τοιοῦτος ἐστὶν ἐκφνος, ὁ λέγων· ἐπάνω τῶν ἀρχόντων θήσω σε. θεῖον μυστήριον. ὅπερ γὰρ ἠγνόησεν ἑαυτὸν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἠγνόησεν. ἀλλ' οὐχ ὁ Παῦλος· ἀλλ' ἔκτρωμα ἑαυτὸν καὶ τῶν ἀγίων ἔλαττον ἐκάλει, καὶ οὐδὲ τῆς ἀποστολικῆς ἀξίου ἑαυτὸν εἶναι ἐνόμιζε τῶν ἀποστόλων μὴ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα κατορθώματα. τοῦτον τοίνυν ζηλώσωμεν καὶ μιμησώμεθα. μιμησόμεθα δέ, ἂν τῆς γῆς καὶ τῶν ἐν τῇ γῇ ἀπαλλαγῶμεν πραγμάτων. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἀγνοεῖ ἑαυτὸν ποιεῖ, ὡς ὁ τοῖς βιωτικοῖς ἐμπλεκόμενος· οὐδὲν οὕτω πάλιν τοῖς βιωτικοῖς ἐμπλέκεσθαι ποιεῖ μᾶλλον ἀδασκυάζει, ὡς ὁ ἀγνοῶν ἑαυτόν. ἀλλήλων γὰρ ταῦτα ἐξήρτηται. ὥσπερ γὰρ ὁ τῆς δόξης ἐρῶν τῆς ἐξωθεν, καὶ μεγάλα καὶ πρόντα πημαίνεται, κἂν μικρὰ φιλονεικῇ, ἁπαντα συγχωρεῖται ἑαυτὸν καταδεῖν· οὕτως ὁ τούτων ὑπερορῶν ῥᾳδίως ἑαυτὸν εἴσεται· ἑαυτὸν δὲ μαθὼν, οἶδε καὶ ὅτι τὰ ἄλλα πάντα βαδιεῖται μέρη τῆς ἀρετῆς. ἵν' οὖν τοῦτο καλὸν τοῦτον μάθωμεν ὑπερήμενον, ἀπαλλαγῶμεν τῶν ὑπερόντων ἀπάντων τῶν πολλῶν ἐν ἡμῖν· ποιοῦντες τὸν φλέγα, καὶ μαθόντες ἑαυτῶν τὸν οὐτέλειαν, πᾶσαν ὑπόδειξώμεθα ταπεινοφροσύνην καὶ φιλοσοφίαν, ἵνα καὶ τῶν πρόντων καὶ τῶν μελλόντων ὑπερτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, κράτος, τιμὴ σὺν τῷ ἁγίῳ καὶ ἀγαθῷ [καὶ ζωοποιῷ] πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ιϛ'.

5 ΕΙΣΕΛΘΟΝΤΙ ΔΕ ΑΥΤΩ ΕΙΣ ΚΑΠΕΡ-
ναούμ προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος παρακαλῶν αὐτὸν,

6 Καὶ λέγων· Κύριε, ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλελυμένος, δεινῶς βασανιζόμενος.

ΟΜὲν λεπρὸς καταβαίνει ἀπὸ τοῦ ὄρους προσῆλθεν· ὁ δὲ ἑκατόνταρχος οὐδὲ εἰσβαίνει εἰς τὴν Καπερναούμ. ἵνος οὖν εἶχεν ὅτε οὐτε ἐκφνος εἰς ὃ ὄρος ἀνέβησαν; ἢ μᾶλλον ῥαθυμίαν (καὶ γὰρ ἀμφοτέρων ἡ πίστις θερμὴ) ἀλλ' ὥστε μὴ ἐγκόλαψαι τὸν διδασκαλίαν. προσελθὼν δέ, φησὶν· ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικὸς, δεινῶς βασανιζόμενος. ἵνες μὲν [οὖν] φασιν, ὅτι ἀπολογούμενος καὶ τὸν αἰτίαν εἶρηκε, δι' ἣν αὐτὸν οὐκ ἠναγκε (οὐδὲ γὰρ δυνατὸν ἦν, φησι, παραλελυμένον καὶ βασανιζόμενον καὶ προσελθόντα ἐφάπτεσθαι ὄντα ἀνάπνοιαν φοβερὸν ποιεῖν. ὅτι γὰρ καὶ ἀποπνεῖν ἔμελλεν, ὁ Λουκᾶς φησιν, ὅτι καὶ ἔμελλε τελευτᾶν) ἐγὼ δὲ τὸ μεγαλεῖον αὐτὸν ἔχειν πίστιν τοῦτο σημεῖον εἶναι φημι, καὶ πολλῷ μείζονα τῶν διὰ τὸ σεῖσαι χαλασάντων. ὅπερ γὰρ ἠδύνατο σαφῶς, ὅτι καὶ ἐπίταγμα ἀρκοῦν μόνον εἰς τὸ ἀνάστασιν τοῦ παραλύτου, τοῦτον ἐνόμισεν αὐτὸν ἀναγκαῖον. τί οὖν ὁ Ἰησοῦς; ὁ μηδαμοῦ τοιοῦτον ἐποίησεν, οὐ τοῦτο ποιεῖ. πανταχοῦ γὰρ ἐπόμενος τῇ προαιρέσει τῶν ἱκετευόντων, οὐ τοῦτο καὶ ὑπισχνεῖται· καὶ οὐχὶ θεραπεύσαι ἐπαγγέλλεται μόνον, ἀλλὰ καὶ παραγενέσθαι εἰς τὴν οἰκίαν. ποιεῖ δὲ τοῦτο, ἵνα μάθωμεν τὸν ἀρετὴν τοῦ ἑκατοντάρχου. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἐπηγγείλατο, ἀλλ' εἶπεν, ὕπαγε, ἰαθήτω ὁ παῖς σου, οὐδὲν ἂν τούτων ἐγνωμεν. τοῦτο γοῦν δείκνυσι τὸ ὅτι τῆς Φοινίσσης ἀπεναντίας ἐποίησε γυναικός. οὐ τοῦτο μὲν γὰρ μὴ καλούμενος εἰς τὴν οἰκίαν αὐτεπάγγελτος φησὶν ἥξειν, ἵνα μάθῃς τοῦ ἑκατοντάρχου τὴν πίστιν καὶ τὴν πολλὴν ταπεινοφροσύνην· ὅτι δὲ τῆς Φοινίσσης δεῖται τὴν δόσιν, καὶ ὑπομένουσαν ἄδακρυτον. σοφὸς γὰρ ὢν ὁ δυνάμενος ἰᾶσθαι, διὰ τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία κατα-

καταισχυνάζειν οἶδε. ἡ σὺ μὲν ἀφ' ἧς ἀντεπαγγέλλῃ πρὸς ἐξουσίας, ἀφ' ἧς τῆς ὑπερτεταμένης ὑπερφάσεως καὶ προπετείας τὸν πίστιν ἐκκαλύπτει τῆς γυναικός· οὕτω καὶ ὁ πρὸ τοῦ Αβραὰμ ποιῶν λέγων· οὐ μὴ κρύψω ἀπὸ τοῦ παιδός μου Αβραὰμ, ἵνα μάθῃ ἐκείνου τὴν φιλοξενίαν καὶ τὴν ὑπερ Σοδόμων προαίρεσιν. ἐπὶ τοῦ Λὼτ ἐρωτῶντας * εἰσελθεῖν παρ' αὐτὸν ἐπιμόνως, ἵνα τοῦ δικαίου μάθῃς τῆς φιλοξενίας τὸ μέγεθος. τί οὖν ὁ ἑκατοντάρχης φησίν;

8 Οὐκ εἰμὶ ἱκανός, ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς.

Ἀκούσωμεν ὅσοι τὸν Χριστὸν μέλλομεν ὑποδέχεσθαι (δυνατὸν γὰρ αὐτὸν ὑποδέχεσθαι καὶ νῦν) ἀκηκόαμεν καὶ ζηλώσωμεν, καὶ μὴ τοσαύτης δεξιώμεθα τῆς ἀσυνδήτου. καὶ γὰρ ἐκεῖνος πένητα ὑποδέξῃ πεινῶντα καὶ γυμνόν, ἐκεῖνος [καὶ] ὑπόδεξαι καὶ ἐνθρέψας.

Ἀλλ' εἰπὲ μόνον, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου.

Ὅρα καὶ τοῦτον, ὥσπερ τὸν λεπρὸν ἐκεῖνον, τιμῶν τὸν δεσπότην ἐκεῖ αὐτὸν δόξαν ἔδωκεν. οὐδὲ γὰρ εἶπε, προσκάλεσαι, οὐδὲ εἶπεν, δύξαι καὶ ἰκέτευσον, ἀλλ' ὑπόταξον μόνον. εἶτα δεδοικὼς μὴ μετεπάζων ἀναβύσῃ, φησί·

9 Καὶ γὰρ καὶ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. Καὶ τί τοῦτό φησιν, εἰ ὁ ἑκατοντάρχης ὑπωπτεύετο οὕτως; Οἶδα γὰρ ζητοῦμενον, εἰ ὁ Χριστὸς τοῦτο ἀποφήνατο καὶ σκύρωσε. καλῶς καὶ σφόδρα συνετῶς λέγεις. σκοπῶ ἐγὼ καὶ τοῦτο αὐτό. καὶ [γὰρ] εὑρήσομεν, ὅπερ ὀπίσω τοῦ λεπροῦ γέγονε, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα γεγραμμένον. ὥσπερ γὰρ ὁ λεπρὸς εἶπεν, ἐὰν θέλῃς (καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ λεπροῦ διηκριβούμεθα μόνον τὴν ἐξουσίας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ φωνῆς. οὐ γὰρ μόνον οὐ κατέλυσε τὸν ὑπόνοιαν, ἀλλὰ καὶ ἐβεβαίωσε μείζονως, ὁ πρότερον ἐν εἰπεῖν προσθεὶς, καὶ εἶπον, θέλω, καθαρίσθητι, ἵνα κυρώσῃ τὸ δόγμα τὸ ἐκείνου) οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα σκοπεῖν δίκαιον, εἴ τι τοιοῦτον γέγονε. καὶ γὰρ εὑρήσομεν τὸ αὐτὸ τοῦτο πάλιν συμβεβηκός. τοιαῦτα γὰρ τοῦ ἑκατοντάρχου εὑρηκότος καὶ μαρτυρήσαντος ἐξουσίαν τοσαύτην, οὐ μόνον ἐκεκάλεσεν, ἀλλὰ καὶ ἀπεδέξατο, καὶ πλέον τι ἐποίησεν· ἢ ἀπεδέξατο. οὐδὲ γὰρ εἶπεν ὁ εὐαγγελιστὴς ὅτι ἐπήνεσε τὸ εἰρημένον μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ταῦτα δηλῶν τὸν ἔπαινον, φησί·

10 Ὅτι καὶ ἐθαύμασε· Καὶ οὐδὲ ἁπλῶς ἐθαύμασεν, ἀλλὰ καὶ τὸν ὄχλον πρὸς τοῦτο, καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπόδειγμα δέδωκεν ὥστε αὐτὸν ζηλῶσαι. ὁρᾷς πῶς ἕκαστος τὸν μαρτυρηθέντα αὐτῷ ἐξουσίαν θαυμάζει); καὶ ἐξεπλήττοντο ὁ ὄχλοι ὅτι τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ὡς ἐξουσίαν ἔχων ἐδίδασκε. καὶ οὐ μόνον οὐκ ἐκεκάλεσεν, ἀλλὰ καὶ λαβὼν αὐτὸν κατῆλθε, καὶ δι' ὧν ἐκεῖνος ἐσκάνδηρεν, ἔσκυρωσεν αὐτοῦ τὸν γνώμην. πάλιν ἔλεγεν ἔσχατος· ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι· καὶ οὐ μόνον οὐκ ἐπετίμησεν, ἀλλὰ καὶ θεραπεύων αὐτὸν οὕτως, ὡς ἔσχατος εἶπεν, ἐσκάνδηρε. πάλιν ὁ ἑκατοντάρχης οὗτος φησιν· εἰπὲ λόγῳ μόνον, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου.

Καὶ θαυμάζων αὐτὸν ἔλεγεν, οὐδὲ ἐν τῷ Ισραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρεν.

Ἵνα δὲ μὴ ἐκ τοῦ ἐναντίου τοῦτο μάθῃς, ὅπερ ἡ Μάρθα τότε ἔλεγεν, ἀλλὰ τοὐναντίον, ὅτι ὅσα δὲν αἰτήσῃ τὸν Θεὸν δώσει σοι, οὐ μόνον οὐκ ἐπῄνεσεν, καὶ τοι [καὶ] γνώριμος οὖσα καὶ ἀγαπητὴ καὶ τῷ σφόδρα πρὸς αὐτὸν ἐσπουδακόσιν, ἀλλὰ καὶ ἐπετιμήθη καὶ διωρθώθη πρὸς αὐτοῦ, ὡς οὐ καλῶς εἰρηκυῖα. καὶ γὰρ ἔλεγεν αὐτῇ· οὐκ εἶπόν σοι, ὅτι, ἐὰν πιστεύσῃς, ὄψῃ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ; ὡς μηδέπω πιστεύσασαν ἐγκαλῶν. καὶ πάλιν, ὅπερ ἔλεγεν· [ὅτι] ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν Θεὸν δώσει σοι, ἀπάγων τῆς τοιαύτης ὑπονοίας αὐτὴν, καὶ διδάσκων ὅτι περὶ ἑτέρου τινὸς δέεται λαβεῖν, ἀλλ' αὐτός ἐστιν ἡ πηγὴ τῶν ἀγαθῶν, φησίν· ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή· τοιοῦτός ἐστιν, οὐκ ἀναμένω δέξασθαί σε ἐργάσασθαι, ἀλλ' οἵαν πρώτην ἐργάζο-

μεν. ὅθεν τ̃ μ̃ ἑκατονταρχίω καὶ θαυμάζει, ϗ τ̃ δ̃ημον πάντας προτίθησι, καὶ τ̃ῃ τ̃ης βασιλείας δόσει ὑμᾶς, καὶ ϲ̃δ̃ ἄλλους εἰς τὸν αὐλ̃ν ζ̃ηλον" κελ̃ϲ. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι ὀλιγ̃ὰ τ̃ρ ζ̃ῶντα εἶπεν, ἵνα καὶ ϲ̃δ̃ ἄλλοις παιδθ̃ύσῃ πιϛεύϛ̃ῃ ὄντως, ἀκ̃ύσον τ̃ εὐαγγελιϛοῦ τ̃ ἀκρίβ̃ϛ̃ν, πῶς αὐτὸ ἠνίξατο. γραφεὶς γὰρ, φησιν, ὁ Ἰησ̃ϋς, εἶπε τοῖς ἀκολ̃θ̃ήσουσιν αὐτῷ· οὐδὲ ἐν ϖ̃ Ἰσραὴλ τοσαύτ̃ην πίϛιν εὗρον. ἄρα τὸ μεγάλα προ̃ὶ αὐτ̃ φαντάζεσθαι, τ̃ρ μᾶλιϛα πίϛεως, ϗ βασιλείας, καὶ τ̃ῶν ἄλλων προ̃ϋχ̃ον ἀγαθ̃ῶν. οὐδὲ γὰρ μέχρι λόγων αὐτῷ γέγονεν ὁ ἔπαινος, ἀλλὰ καὶ τὸν νοσοῦν̃τα ὑγιῆ ἀπέδωκεν ἀντὶ τ̃ης πίϛεως, καὶ λαμπρὸν πλέκει αὐτῷ τ̃ ϛέφανον, ϗ μεγάλας ἐπαγγέλλε̃ται δωρεάς, οὕτω λέγων·

11 Πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν ϗ δυσμῶν ἥξουσι, καὶ ἀνακλιθ̃ήσονται" μ̃ Ἀβρααὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ· χ. εἰς κόλπ.

12 Οἱ δ̃ὲ υἱοὶ τ̃ης βασιλείας ἐκβληθ̃ήσονται" ἔξω. Ἐπειδ̃ὴ γὰρ πολλὰ ἐπεδείξατο θαύμ̃ατα, μ̃ πλείονος λοιπὸν αὐτοῖς προ̃ϕ̃αλέγεται πρ̃όνοιας. Εἶτα, ἵνα μὴ τις νομίσῃ κολακείας εἶ̃ναι ῥ̃ήματα, ἀλλὰ μανθ̃άνωσιν ἅπαντες ὅτι οὕτω διέκειτο ὁ ἑκατοντάρχης, φησίν· Ὕπαγε, ὡς ἐπίϛευσας γενηθ̃ήτω σοι. Καὶ βούλεως τὸ ἔργον ἐκολούθησε μ̃ρτυρ̃ούν̃τ̃ος τ̃ῆ προ̃αιρέσει. χ. ἐκβλ̃θ̃ήσονται.

13 Καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτ̃ ἀπὸ τ̃ ὥρας ἐκείνης· Ὅπερ ϗ ἐπὶ τ̃ης Συροφοινίσσης Χαν̃έου. ϗ γὰρ φησιν ἐκείνη· ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίϛις, γενηθ̃ήτω σοι ὡς θέλεις. Ϲ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτ̃ης. ἐπεὶ δ̃ὲ ϗ ὁ Λαζαρ̃ὸς τ̃ὸν τ̃ο θαν̃άτου πρεντ̃έθην ἕτερα πλείονα, ἃ δόξῃ προ̃ϕωνίαν ἐμ̃ϕαίνειν, ἐπιλυσαι ϗ ζ̃ῶντα ἀναγκαῖον" ὑμ̃ῖν. Τί οὖν φησιν ὁ Λαζαρ̃ὸς; ἔπεμψε πρεσβυτέρους τ̃ῶν Ἰουδαίων προ̃ὸς αὐτὸν, προ̃καλ̃ῶν αὐτὸν ἐλθεῖν· ὁ δ̃ὲ Μαθθαῖός φησιν, ὅτι αὐτὸς προ̃σελθὼν ἔλεγε, ὅτι οὐκ εἰμὶ ἄξιος. καὶ ἄλλως μὲν φασιν, ὅτι οὐκ ἔστιν ϲ̃ϖ̃ ἐκεῖνος, εἰ ϗ πολλὰ ἔχει ἐοικότα. προ̃ὶ μ̃ὲν γὰρ ἐκείνου φησὶν, ὅτι ϗ * συναγωγὴν ἡμ̃ῶν ἔκτισε, ϗ τὸ ἔθνος ἀγαπᾷ· προ̃ὶ δ̃ὲ τούτ̃ου αὐτὸς φησιν ὁ Ἰησ̃ϋς, οὐδὲ ἐν τ̃ῷ Ἰσραὴλ τοσαύτ̃ην πίϛιν θ̃ύρον· καὶ ἐπ̃ ἐκείνου μ̃ὲν οὐκ εἶπεν, ὅτι πολλοὶ ἥξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν *, ὅθεν εἰκὸς Ἰουδαῖον αὐτὸν εἶ̃ναι. Τί οὖν ἐρ̃ῶμεν; ὅτι μ̃ὲν αὕτη εὐχ̃ὴ ἐκ̃ύσθη ἡ λύσις· τὸ δ̃ὲ ζητ̃ούμενον, εἰ ἀληθ̃ής. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ ϲ̃ϖ̃ ἐκεῖνος εἶ̃ναι. πῶς οὖν, φησιν, ὁ μὲν Μαθθαῖος λέγει, ὅτι αὐτὸς εἶπεν, οὐκ εἰμὶ ἄξιος, ἵνα μ̃ου ὑπὸ τ̃ὴν στέγην εἰσέλθῃς· ὁ δ̃ὲ Λουκᾶς ὅτι ἔπεμψεν ἵνα ἔλθῃ; ἐμοὶ δοκεῖ τ̃ὴν κολακείαν τ̃ὴν Ἰουδαϊκὴν ἀπ̃ῃτ̃ῆσθαι ἡμ̃ᾶς ὁ Λουκᾶς· ϗ ὅτι ⓐ ἐν συμφορᾷ ἀκαπάστοι ὄντες πολλὰ μεταβουλεύονται. εἰκὸς γὰρ τ̃ ἑκατοντάρχου βουλ̃ήμ̃ατον ἀπελθεῖν κωλυθ̃ῆναι ὑπὸ τ̃ῶν Ἰουδαίων, κολακευόντων αὐτὸν καὶ λεγόντων, ὅτι ἡμ̃ᾶς ἀπελθόντες ἄξομεν αὐτόν. ὅρα γοῦν αὐτ̃ῶν καὶ τ̃ὴν προ̃άλλησιν κολακείας μεστ̃ὴν οὖσαν. ἀγαπᾷ γὰρ ὁ ἔθνος ἡμ̃ῶν, φησι, ϗ τ̃ὴν συναγωγ̃ὴν αὐτὸς ᾠκοδόμησεν· οὐδὲ ἴσασιν ὅθεν ἐπαινοῦσι ⓑ ἀν̃ύρα. δέον γὰρ εἰπεῖν, ὅτι ἐβουλ̃ήθη μ̃ὲ αὐτὸς" ἐλθεῖν καὶ προ̃καλέσαι, ἡμᾶς ὑ̃ὲ ϲ̃ϖ̃ωλύσαμεν, τ̃ὴν συμφορὰν" ἰδόντες ϗ ὃ πέπ̃ονθα ὃ ὅτι τ̃ῆς οἰκίας κείμ̃ενον, Ϲ ὕτω προ̃ϲ̃ήσαν τ̃ῆς πίϛεως αὐτ̃ὸ μέγεθος· τοῦτο μ̃ὲν οὐ λέγουσιν (οὐδὲ γὰρ ἤθελον δ̃ῆλα ὃ βασκαίνειν ϲ̃ϖ̃καλ̃ύψαι ὕ ἀν̃ύρος τ̃ πίϛιν) ἀλλ̃ ἠρ̃ώτουν μᾶλλον συσκιάσαι τ̃ ἀρετ̃ὴν, ὑ̃ὲρ ὕ τ̃ ἱκεσίαν ἦλθον ποιησόμ̃ενοι, ἵνα μὴ δόξῃ μέγας τις εἶ̃ναι ὁ προ̃καλούμ̃ενος, ἢ τ̃ πίϛιν αὐαχηρύξαντες τ̃ ἐκείνου ἀν̃ύσαι ὕτο, δ̃ίϗπερ ἦσαν ἀφιλ̃ήμ̃ονες. ἱκανὸν γὰρ βασκανίας πηρ̃ῶσαι δ̃ιάνοιαν. ἀλλ̃ ὁ ϗ ἀπόῤῥητα εἰδὼς, ϗ ἀκόντων αὐτ̃ῶν ἐκεῖνον ἀνεκήρυξε. ϗ ἐπὶ ὕτ̃ο ἐστὶν ἀληθ̃ές, ἄκ̃ουσον αὐτ̃ ὕ Λαζ̃ὲ πάλιν αὐτὸ ἑρμην̃ευόντος. αὐτὸς γὰρ ὕτω φησὶν· ὅτι ὑ μακρὰν ἀπέχοντος αὐὑ̃ ἔπεμψε λέγων· ὦ Κύριε, μὴ σκύλλ. ὑ γὰρ εἰμι ἄξιος, ἵνα μ̃ου ὑπὸ τ̃ὴν στέγην εἰσέλθῃς. ὅτε γὰρ ἀπηλλάγη τ̃ ἐπαχθείας αὐτ̃ῶν, ὅτε πέμπει λέγων· μὴ νομίσῃς ὅτι σὲ ὄκνου ὑ προ̃εγενόμην, ἀλλ̃ ἐμαυτὸν ἀνάξιον εἶ̃ναι σ̃ὸμισα τοῦ δέξασθαί σε ὑ τ̃ῇ οἰκίᾳ. Εἰ δ̃ὲ ὁ Μαθθαῖός φησι μὴ ὀλιγ̃ὰ τ̃ῶν φίλων, ἀλλὰ σὲ ἑαυτ̃ῷ τοῦτο αὐτὸν εἰρηκέναι, οὐδὲν τοῦτο ποιῇ. τὸ γὰρ

χ. ἐκάγα.

χ. ἐν τ̃ῇ ὥ̃ῃ ἐκείνῃ.

χ. ὑμ̃ῖν.

* τὴν

* ϗ συναγ̃ὴν

χ. ἐπαινοῦσι

χ. ἀσθένησι

γὰρ ζητούμενον, Εἰ τὴν προθυμίαν ἐκάτερος προέτεινε τοῦ ὑδρὸς, καὶ ὅτι τὴν προσοίκησαν τοῦ Χριστοῦ δόξαν εἶχεν. Εἰκὸς ἦν καὶ αὐτὸν μὴ τὸ πέμψαι τοῦ φίλους προθυμούμενον ζῶντα εἰπεῖν. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο εἶπεν ὁ Λουκᾶς, ἀλλὰ σφόδρα ὁ Ματθαῖος· ὅπερ
χ. παρελημπέμφθη. καὶ μαχομένων ἑαυτοῖς ἦν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀλλήλων προλειπόντων διαπληρούντων μᾶλλον. ὅρα δὲ πῶς καὶ ἑτέρωθεν τὴν πίστιν διεκήρυξεν ὁ Λουκᾶς εἰπών, ὅτι ἔμελλε τελευτᾶν ὁ παῖς. ἀλλ' ὅμως σφόδρα τοῦτο εἰς ἀπόγνωσιν αὐτὸν ἐνέβαλεν, σφόδρα ἀπελπίσας προσεβύσασεν· ἀλλὰ τοὐναντίον οὕτως ἤλπισε προσέσεσθαι. Εἰ δὲ ὁ μὲν Ματθαῖός φησι τὸν Χριστὸν εἰρηκέναι, σφόδρα ἐν τῷ Ισραὴλ τοσαύτην πίστιν οὐδεὶς, καὶ τοῦτο δηλοῖ σφόδρα οὐκ ὄντα αὐτὸν Ισραηλίτην· ὁ δὲ Λουκᾶς, ὅτι ὡκοδόμησε τὴν συναγωγὴν, σφόδρα τοῦτο ἐνδοιαστόν. δυνατὸν γὰρ καὶ Ιουδαῖον ὄντα, καὶ τὴν συναγωγὴν οἰκοδομῆσαι καὶ τὸ ἔθνος ἀγαπᾶν. σὺ δέ μοι μὴ ἁπλῶς ἐξέταζε τὰ εἰρημένα πρὸς αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ προσίδε, καὶ τότε ὄψῃ τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός. καὶ γὰρ πολὺς ὁ τύφος τῶν ἐν ἀρχαῖς ὄντων, καὶ σφόδρα ἐν συμφοραῖς καταβαίνουσιν. ὁ γοῦν προφήτης ἔλεγε περὶ Ιωακὶμ κείμενος ἔλκει αὐτὸν προσ τὴν οἰκίαν, καὶ φησι· καταβήσῃ· μέλλει γάρ μου τὸ παιδίον τελευτᾶν. ἀλλ' οὐχ ὕπως σοί, ἀλλὰ καὶ
χ. καταβαίνων χ. βέλτιον. ἐκείνου καὶ τῶν ἀμφὶ τὸν ἡγεμόνα "καθὼς τὴν πλείστων πολὺ" βελτίων. καὶ γὰρ σωματικὴν προσεσήμηνε θεραπείαν, σφόδρα ἐκεῖνος τὸν ἱερὸν Ⓦ κέμενα ἐώγκει, ὅπερ οὐ μικρὰ φθονταζομένου ἐστὶ τοῦ αὐτοῦ· ἀλλὰ θεραπεύει τὴν ἑκατόνταρχον ἔχων φησὶν, εἰπὲ λόγῳ μόνον. καὶ ὁ δὲ ἐν ἀρχῇ λέγει, εἰπὲ λόγῳ, ἀλλὰ μόνον τὸ παῖς διηγεῖται. σφόδρα γὰρ προσεδόκησεν ἀπὸ πολλῆς τῆς πεπεισμένης εὐθέως ὀφθήσεσθαι Ⓦ Χριστὸν, ἐν τῷ οἰκίᾳ ἐβούλετο ζητήσειν. διὰ τοῦτο ὅτε ἤκουσεν αὐτοῦ λέγοντος, ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτὸν, τότε φησὶν, εἰπὲ λόγῳ. καὶ σφόδρα τὸ παῖς αὐτὸν ζωὸν ἔχειν· ἀλλὰ καὶ ἐν συμφορᾷ φιλόστοργος, ὁ προσ τὴν ὑγείαν τοσοῦτον ὁρῶν τοῦ παιδὸς, ὅσον προσ τὸ μὴ δόξαι μηδὲν ἀνυπεύθυνος ποιεῖν. καίτοιγε οὐκ αὐτὸς ἐπάγκασεν, ἀλλ' ὁ Χριστὸς ἐπηγείλατο· ἀλλὰ ἐν ὕτω δέδοικε μήποτε δόξῃ τὴν ἀξίαν ὑπερβαίνειν τὴν ἑαυτοῦ, καὶ βαρὺ προσάγμα ἐφέλκεσθαι. Εἶδες αὐτοῦ τὴν σύνεσιν; σκόπει τῶν Ιουδαίων τὰ ἀνοίκτα λεγόντων, ἄξιός ἐστιν ᾧ παρέξει τοῦτο χάριν. δέον γὰρ ὑπὲρ τῆς φιλανθρωπίαν καταφυγεῖν τὸν Ιησοῦν· Ⓐ ἦν ἐκεῖνο ἀξίαν τοῦτο προσάλλον), καὶ σφόδρα ὅλην "προσάλλεσθαι δεῖ, φασιν. ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνος οὕτως, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἑαυτὸν ἀνάξιον ἔφη εἶναι), καὶ μόνον τῆς εὐεργεσίας, ἀναπαύσασθαι τὸν τῇ οἰκίᾳ δέξασθαι Ⓦ Κύριον. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Εἶπεν, ὁ παῖς μου βέβληται, οὐκ ἐπήγαγεν, εἰπέ, δεδοικὼς μὴ ἀνάξιος εἴη τοῦ τυχεῖν τῆς δωρεᾶς· ἀλλὰ τὴν συμφορὰν ἀπήγειλε μόνον. ὅπου γὲ εἶδε τὸν Χριστὸν φιλότιμον μᾶλλον, καὶ δὲ οὕτως ἐπεπήδησεν, ἵνα ἔτι μᾶλλον τὸ ἑαυτῷ προσῆκον διατηρῶν μεῖζον· εἰ γὰρ λέγει τις, τίνος ἕνεκεν οὐκ αὐτεπῆλθεν αὐτὸν ὁ Χριστὸς; σκόπει δὴ εἰπόντα, ὅτι σφόδρα αὐτὸν ἀπετίμησε· προσῆκον μὲν τῷ δεῖξαι τὴν γνώμην, ὅπερ οὐ τὸ μάλιστα μὴ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν ἐφάνη· δεύτερον γὰρ, τῷ εἰς τὸν βασιλείαν αὐτὸν εἰσαγαγεῖν, καὶ προσπεμψάντος τὸν ἔθνους τὸν Ιουδαϊκοῦ. ὅπερ
χ. ἐπίσης. γὰρ καὶ τὸν δέξασθαι Ⓦ Χριστὸν εἰς τὴν οἰκίαν ἀνάξιον ἑαυτὸν "εἶ) ἐνόμισε, καὶ βασιλείας γένεσιν ἄξιος, καὶ τὸν τῶν καλῶν ἐπιτυχεῖν, ὧν ἀπώλεσεν ὁ Αβραάμ. καὶ ἵνος ἕνεκεν ὁ λεπρὸς, φησι, μείζονα τούτων ἐπιδεικάμενος οὐκ ἐπηνέθη; σφόδρα γὰρ εἶπεν ἐκεῖνος, εἰπὲ λόγῳ, ἀλλ' ὁ πολλῷ μεῖζον ἦν, ἤλησον μόνον· ὁ προσ τὸν παῖς φησιν ὁ προφήτης, Οτι πρώτα Ψαλμ. ργ. ια.
ὅσα ἠθέλησεν ἐποίησεν. διὰ καὶ καὶ ἐκεῖνος ἐπηνέθη. ὅτου γὰρ εἶπεν, προσετέθεικε ὃ δῶρον ὁ προσέταξε Μωϋσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς, σφόδρα ἕτερον φησιν, ἢ ὅτι σὺ κατηγορήσεις αὐτῶν ὧν ὃν ὧν ἐβάπτευσας. ἄλλως ἦν, οὐκ ἦν ἴσως Ιουδαῖον ὄντα πιστεῦσαι, καὶ ἔξωθεν [ὄντα] τὸν ἔθνους. ὅτι γὰρ
χ. λον οὐκ ἦν Ιουδαῖος ὁ ἑκατοντάρχης, καὶ ἀπὸ τὸν ἑκατοντάρχης εἶ)" δῆλος ἦν, καὶ ἀπὸ τὸν εἰρῆσθαι, σφόδρα ἐν τῷ Ισραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρεν. καὶ [πολὺ] μέγα ἦν διάφορον ἐκτὸς ὄντα τὸν Ιουδαϊκοῦ καταλόγου τοσαύτην λαβεῖν ἔννοιαν. ὡς γὰρ ἐφθάνατο, ὡς ἔμοιγε δο-

κφ, ζαὶ ὲν ὐρεσιῷ γραπαὶς· ἢ ὅπι αὐτῷ τὰ πάνθ' ὅσα ὐσοτεταγμένα, ϗ θάνατος, ϗ τὰ ἄλλα πάνθα, ὡς αὐτῷ ⓦ γραπαται. διὸ ζ ἔλεγε· ϗ γὰρ ἐγὼ ἀνθρωπός ἐιμι ὑσὸ ἐξουσίαν ζαὶ ὑμῶν· τυπίσι, σὺ θεὸς, ἐγὼ ἀνθρωπος· ἐγὼ ὑσὸ ἐξουσίαν, σὺ ὃ οὐχ ὑπὸ ἐξουσίαν. Εἰ τοίνυν ἐγὼ αἰνθρωπος, ϗ ὑσὸ ἐξουσίαν ὢν, τοσαῦτα δυνάμαι· πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς, ὁ ϗ θεὸς ὢν" ϗ οὐχ ὑσὸ ἐξουσίαν. μᾶ γὰρ ὑσερβολὴν θέλει αὐτὸν πεῖσαι, ὅτι οὐχ ὡς ὅμοιον διδοὺς ὑσόδειγμα ζαῦτα λέγ', "ἀλλὰ σφόδρα ὑσερέχον. Εἰ γὰρ ἐγὼ ἐμότιμος ὢν τοῖς ὀπιπαπομθοις, φησὶ, ϗ ὑσὸ ἐξουσίαν ὢν, ὅμως δέχ' τ' μικρὰν τῆς ἀρχῆς ὑσροχλὴν ζοσαῦτα δύναμαι, ϗ σὺ θεὸς ἀν τερ, ἀλλ' ἄπερ ὀπιπάτω, ζαῦτα γίνῃ, ϗὰν δέχ- φορα ἢ πὰ ὀπιπάγμαλα (λέγω γὰ τὰτο, πορθύε, ϗ πορεύε), ϗ ἄλλο, ἔρχου, ζ ἔρχε)) πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς δυνήσ. ὠνὲς ὃ ϗ ὅτως δυαγνώσκουσι ὅτι ὃ χρεῖον· εἰ γὰ ἐγὼ ἀνθρωπος ὢν, ϗ μέλαξυ σίξυλες ἐπάγουσιν, ὑπὸ ἐξουσίαν ἔχων ὑπ' ἐμαυτ" γρατιώτας. σὺ δέ μοι σκέπει, πῶς ἔδειξεν ὅτι ϗ θανάτε χαλεπὴν δύνα) ὡς δούλε, ϗ ὀπιπάπειν ὡς δεσπότης. ὅταν γὰ εἴ- πῃ [ὅτι] ἔρχε, ζ ἔρχε), ϗ πορθύε, ϗ πορεύε), ὅτο λέγει, ὅτι ἐὰν κελεύσῃς μὴ ἐλθεῖν τὸν τε- λευτὸν ἐπ' αὐτὸν, οὐχ ἥξει. Εἶδες πῶς ὠῦ πιστός; ὁ γὰρ ἐμέλλεν ἅπασιν ὕστερον φανερὸν ἔσεσθαι, τῦτο αὐτὸς ἤδη καπάδηλον κατέστησεν, ὅτι ζ θανάτε ϗ ζωῆς ἐξουσίαν ἔχει, ζ "κα- τάγειν εἰς πύλας ᾅδου, ζ "ἀνάγειν. ϗ ὐ πρὸς γραμματέων εἶπε μόνον, ἀλλὰ ϗ πρὸς δούλων, ὅπερ ὠῦ μείζονος ὑσακοῆς. ἀλλ' ὅμως ζ τοσαύτην πίστιν ἔχων, ἔτι δυάξιον ἑαυτὸν εἶ) ἐ- νόμιζεν. ὁ ὃ Χριστὸς δεικνὺς ὅτι ἄξιος ὠῦ τῦ εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἰκίαν αὐτῦ, πολλῷ μείζο- να ἐποίησε, θαυμάζων αὐτὸν, ϗ ἀνακηρύτ̃ων, ϗ πλείονα δίδοὺς ὧν ἤτησε. ϗ γὰρ ἦλθεν ὑγίειαν ζητῶν τῆς παιδὸς σωματικὴν, ζ βασιλείαν λαῶν ἀπῆλθεν. εἶδες πῶς ἤδη ἐπε- πλήρωτο ὃ, ζητῆτε τὴν βασιλείαν τῦ θεῦ, ϗ ζαῦτα πάντα ωροστεθήσεται ὑμῖν; ἐ- πεὶ γὰρ πολλὴν πίστιν ἐπεδείξατο ϗ ζαπεινοφροσύνην, ϗ τ' θεῖον ἔδωκε, ϗ τὴν ὑγίειαν αὐτῆς ωροσέθηκε· ϗ ὐ τῦτον μόνον ἐτίμησεν, ἀλλὰ ϗ τῆς δεῖξαι ὄχλων ἐκβαλλομένων αὐ- τὸς εἰσάγεται. ϗ γὰρ ἐντεῦθεν ἤδη λοιπὸν πᾶσι ποιεῖ γνώριμον, ὅτι ἀπὸ πίστεως ἡ σωτηρία, ὐκ ἀπὸ ἔργων τῦ νόμου. διὅπερ ὐκ Ιουδαίοις μόνον, ἀλλὰ ϗ ἔθνεσι ὃ τῆς δωρεᾶς ζαύτης ωροσχείσεται· ϗ ἐκείνοις μᾶλλον, ἢ τῦτοις. μὴ γὰ δὴ νομίσητε, φησὶν, ὅτι ὀπὶ τῦ- τε γέγονε τῦτο μόνον· ϗ γὰ ϗ ὀπὶ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης τῦτο ἔσται. τῦτο ὃ ἔλεγε ωρὸ τῦ ἐθνῶν ωροφητεύων, ϗ χρηστὰς αὐτοῖς ὑσοτείνων ἐλπίδας. ἦσαν γὰ καὶ ἀπὸ Γαλιλαί- ας ἀνελθοῦντες τῆς τῦ ἐθνῶν. ζαῦτα ὃ ἔλεγε, τὰς τε ἐθνικὰς ὐκ ἀφεὶς ἀπογνῶναι, τῦ τε Ιουδαίων" καθαιρῶν ζαὶ φρονήματα. ὥστε ὃ μὴ" ωροσιῶσι ὃ λεγόμενον τοῖς ἀ- κούσι, μηδὲ ωροσέχειν αὐτοῖς λαοῖς μηδεμίαν, ὅτε ωροσηλυθότας ⓦ ωρὸς τῦ ἐθνῶν εισ- άγει λόγον, ἀλλ' ἀφορμὴν λαοῦ ἀπὸ τῦ ἑκατοντάρχου, ὅτε γυμνὸν ὃ ὄνομα τῦ ἐθνῶν ὑπῆν. οὐ γὰ ἔπε, πολλοὶ τῦ ἐθνῶν, ἀλλὰ πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν ϗ δυσμῶν· ὅπερ ἰῶ δηλοῦντος ζαὶ ἐθνη. ὑ ωροσίσατο ὃ ὕτω τοῖς ἀκούσι. Συνεσκιασμένον γὰρ ἰῶ ὃ λε- χθέν. ὑ ζαύτη ὃ μόνον ωροσμυθεῖται τὴν δοκῆσαι ἔ) τῆς διδασκαλίας καινοτομίαν, ἀλλ' ϗ τῶν ωρ̃ ὑπὸ κόλπους Αβρααμ ἀνακεῖσθαι τῆς βασιλείας ἔιπεῖν. οὐδὲ γὰ ἐκφνο γνώριμον αὐτοῖς ὃ ὄνομα ἰῶ· ϗ μειζόνως αὐτ̃ ἐδασκεν ὁ Αβρααμ εἰς ὃ μέσον τεθείς. διὸ ϗ ὁ Ιωάννης ὑ- δὲν βουλέως ωρὸς γέεννης ἔιπεν· ἀλλ' ὃ μάλιστα αὐτ̃ ἐλύπει φησὶ, μὴ δόξητε λέγειν ὅτι "πατέρα ἔχομεν ⓦ Αβρααμ. μᾶ ὃ τῦτον ζ ἕτερον κατασκευάζῃ, τὸ μὴ δόξαι ϲαναλύ- ους ἵς ἔ) τῇ παλαιᾷ πολιτείᾳ. ὁ γὰρ ωρ̃ πατριάρχας θαυμάζων, ϗ λῆξιν ἀγαθῶν τοὺς ἐκείνων κόλπους καλῶν, ὐκ πολλῆς τῆς ωροιμίας καὶ ζαύτην δύναμεῖ τὴν ὑσόνοι- αν. μηδεὶς οὖν μίαν ἔ) νομίζέτω τὴν ἀπειλήν. διπλῆ γὰρ ὄντι ϗ τῦτοις ἡ κόλασις, ϗκείνοις ἡ βλάφεσιν· τῦτοις μέ, ὐχ ὅτι ὀξέπεσον, ἀλλ' ὅτι τῶν ἰδίων ὀξέπεσον· ἐκείνοις ὃ, ὐχ ὅτι ἐπέτυχον, ἀλλ' ὅτι ϗ ὧν οὐ ωροσεδόκων ἐπέτυχον. ϗ τρίτη μᾶ τῦτον, ὅτι ζ ἐκείνων

χ. ϗ ἐξουσίαν μὴ ὑσοτεί- μησον.

χ. ἀνήγαγε.

χ. καπάγειν χ. ἀνάγειν.

χ. ωπῶς ἔχει σωτῆ.

ἐκείνων ἔλαβον ὅ τοι. γοῦς ὁ βασιλείας φησίν, οἷς ἡ βασιλεία ἐστὶν ἡτοιμασμένη· ὃ καὶ μάλιστα αὐτοὺς ἔδακνε. δείξας γὰρ εἰς κόλπους ὄντας τῇ ἐπαγγελίᾳ καὶ τῇ ὑποσχέσει, τότε ἐξάγει. εἶτα ὅπως ἀπόφασις ἐστὶ τὸ εἰρημένον, πιστοῦται αὐτὸ διὰ σημείου· ὥσπερ οὖν καὶ τὰ σημεῖα ἀπὸ τῆς προρρήσεως τῆς μὴ τούτων γενομένης δείκνυσιν. ὁ τοίνυν ἀπιστῶν τῇ ὑγιείᾳ τῇ γνωσθείσῃ τῷ παιδὶ τότε, ἀπὸ τῆς προφητείας τῆς ὀξελθούσης σήμερον πιστευέτω κἀκείνῳ. καὶ γὰρ ἡ προφητεία καὶ περὶ τῆς ἐκβάσεως ἀπὸ τοῦ σημείου τοῦτο δῆλη πᾶσιν ἐγένετο. διά τοι τοῦτο πρότερον τούτων προσφωνήσας, τότε τῷ παραλελυμένον ἀνέστησεν, ἵνα τὰ μέλλοντα ἀπὸ τῶν παρόντων πιστώσηται, καὶ τὸ ἔλαττον ἀπὸ τοῦ μείζονος. τὸ μὴ γὰρ εὐαρέστους ἀπολωλέναι τῷ ἀγαθῶν, καὶ τοὺς εὐαισθίους πάλυπρᾶ ἐνομίζειν, οὐδὲν ἀπειλικὸς, ἀλλὰ [καὶ] τοῦ λόγου καὶ τῆς ἀκολουθίας νόμιμον ἐγένετο· τὸ δὲ παραμύθιον σφίγξας καὶ νεκρὸν διασῴσας, μείζονα τῆς φύσεως ἔδωκε. ἀλλ' ὅμως εἰς τὸ μέγα οὗτος καὶ θαυμαστὸν, οὐ μικρὸν καὶ ὁ ἑκατοντάρχης συνεισήνεγκεν. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Χριστὸς δηλῶν ἔλεγεν· ὕπαγε, καὶ ὡς ἐπίστευσας γενηθήτω σοι. εἶδες πῶς ἐκήρυξεν ἡ τοῦ παιδὸς ὑγίεια καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ δύναμιν, καὶ τὴν τοῦ ἑκατοντάρχου πίστιν, καὶ τὸ μέλλον ἐπιστώσατο; μᾶλλον δὲ πρότερα τὴν τοῦ Χριστοῦ δύναμιν ἀνεκήρυττεν. οὐ γὰρ τὸ σῶμα διορθώσατο μόνον τοῦ παιδὸς· ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ ἑκατοντάρχου ψυχὴν εἰς τὴν πίστιν διὰ τῶν θαυμάτων αὐτὸς ἐφελκύσατο. σὺ δὲ μὴ τοῦτο σκόπει μόνον ὅτι οὕτως ἐπίστευσε, καὶ ὅτι ἐκεῖνος ἰάθη, ἀλλὰ καὶ τὸ τάχος θαύμασον. καὶ γὰρ τοῦτο δηλῶν ὁ εὐαγγελιστὴς ἔλεγε· καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ· ὥσπερ οὖν καὶ ἐπὶ τοῦ λεπροῦ εἶπεν, ὅτι εὐθέως ἐκαθαρίσθη. οὐδὲ γὰρ ὧδε θεραπεύων, ἀλλὰ καὶ τῷ θαυμαστῷ τοῦτο ποιῶν καὶ ἐν ἀκαρεῖ ῥοπῇ τὴν δύναμιν ἐπεδείκνυτο. καὶ οὐ τοῦτο μόνον ὠφέλει, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκεῖσε τῆς βασιλείας θαυμαστοὺς ἐποίει λόγους, καὶ πρὸς τοὺς ἐφέλκεσθαι πρὸς αὐτόν. καὶ γὰρ οὐκ ἐκάλλυνε ἠπείλει, οὐχ ἵνα ἐκβάλλῃ ἠπείλει, ἀλλ' ἵνα τῷ φόβῳ πρὸς αὐτὸν ἀγάγῃ τοὺς ῥᾳθύμους. εἰ δὲ [μηδὲν] μηδὲ ἐντεῦθεν ἐκέρδαινον, αὐτῷ τὸ ἔγκλημα ἄφωνον, καὶ πρότερον τοὺς τοιούτους νοσούντων. οὐδὲ γὰρ ὅτι Ἰουδαίων μόνον τὸ συμβαῖνον ἴδοις ἂν, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῶν πιστευσάντων. καὶ γὰρ ὁ Ἰούδας υἱὸς βασιλείας ἦν, καὶ ἦκουσε μετὰ τῶν μαθητῶν, ὅτι δώδεκα θρόνους καθήσεσθε, ἀλλὰ γέγονεν υἱὸς γεέννης· ὁ δὲ Αἰθίοψ, βάρβαρος [ἀνὴρ καὶ] ἀπὸ τῶν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, μετὰ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ ἀπολαύσεται τῶν τεθνεώτων. τοῦτο δὲ ἐφ' ἡμῶν γέγονε. Πολλοὶ γὰρ ἔσονται, φησὶ, πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι. τοῦτο Ματθ. κ. 16. ἔλεγεν, ἵνα μήτε σκήπτοι ῥᾳθυμήσωσιν, ὡς οὐ δυνάμενοι ἐπομβρεῖν, μήτε ὅτοι θαρρήσωσιν, ὡς ἐσῶντες. ὅτο καὶ ὁ Ἰωάννης ἄνωθεν προδιαφωνῶν ἔλεγε· δύναται ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. ὅπερ γὰρ τοῦτο ἔμελλε γίνεσθαι, προδιακηρύττεται πόρρωθεν, ὥστε μηδένα τῷ ξένῳ τοῦ πράγματος θορυβηθῆναι. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ὡς ἐνδεχόμενον αὐτὸ λέγει (ἄνθρωπος γὰρ ἦν)· ὁ δὲ Χριστὸς ὡς πάντως ἐσόμενον, τιθεὶς ἀπὸ τῶν ἔργων ἀπόδειξιν προέχων.

Μὴ τοίνυν θαῤῥῶμεν ἐσῶντες, ἀλλὰ λέγωμεν ἑαυτοῖς, ὁ δοκῶν ἑστάναι βλεπέτω μὴ πέσῃ· μηδὲ ἀπογινώσκωμεν κείμενοι, ἀλλὰ λέγωμεν ἑαυτοῖς· μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; καὶ γὰρ πολλοὶ εἰς αὐτὸ τὸ χρυσοῦν ἐμβλέποντες τὸ θεῖον, καὶ πᾶσαν τὴν καρτερίαν ὑπεδείξαμενοι, καὶ τὰς ἐρήμους κατειληφότες, καὶ οὐδὲ γυναῖκα ὄναρ εἰδότες, ῥᾳθυμήσαντες μακρὰν ὑπεσκίσθησαν, καὶ πρὸς αὐτὸ ἦλθον τὸ χαλκίας ὃ βάσανον ἔχει. ἕτεροι δὲ πάλιν ἔκβαθεν πρὸς τὸ θεῖον ἐμβλέψαντες, καὶ ἀπὸ τοῦ σκότους καὶ ἀπὸ τοῦ ὀρχήστρας πρὸς τὸν ἀγγελικὸν μετεπτέρυξαν πολιτείαν· καὶ τοσαύτην ἐπεδείξαντο [τὴν] ἀρετὴν, ὡς δαίμονας ἀπελάσαι καὶ πολλὰ ἄλλα σημεῖα τοιαῦτα ἐργάσασθαι. καὶ τούτων μὲν πλήρεις εἰσὶν αἱ γραφαί, πλήρης δὲ ὁ βίος τῶν θαυμαστῶν ἡμῶν· καὶ πόρνοι καὶ μαλακοὶ καὶ Μανιχαίων ἐμφράττοισι στόμα-

πα, ⓐ τὴν κακίαν ἀκίνητον εἶ) φασι, τῷ Διαβόλῳ τελούμενοι, καὶ ταῖς τῶν ασυδαίζειν βουλομένων χερσὶν σκλύοντες, καὶ τὴν ζωὴν ἅπασαν διατέροντες. ⓐ γὰρ ταῦτα πείθοντες, οὐ τοῖς τὰ μέλλοντα προδηλοῦσι μόνον, ἀλλὰ τοῖς σὺν ταῦτα δῶρα καὶ κάπηλα πράττουσι, τότε αὐτῶν μέρος. πότε γὰρ ὅπι μνησθήσεται τις ἀρετῆς τῶν ἐν κακίᾳ ζώντων, ὅταν ἀδύνατον τὴν τοῖς ἐκείνων ἐπιῤῥοδον εἶ) νομίζῃ καὶ τὴν ὅπι ὃ βέλτιον μεταβολήν; εἰ γὰρ νεῶν καὶ νόμων ὄντων ἐν κολάσεων ἐπειλημμένων, καὶ δόξης τοῦ πολλοὺς διεπτοήσης, καὶ χ. ἐκπεπλη-
μένης, γέεννης προσδεκωλύσης, καὶ βασιλείας ἐπηγγελμένης, ἐν τῶν κακῶν ἀνειδιζομένων, καὶ τῶν καλῶν ἐγκωμιαζομένων, μόλις αἱρεθῶσί τινες τοῦ ἐπὶ τῆς ἀρετῆς ἱδρῶτας, πῶ ταῦτα πάντα αἰέλης, ἵνα ὃ κωλύον ἐν πάντα ἀπολέσθαι καὶ διαφθαρῆναι; ζωμιδότες οὖν τὴν κακοτροπίαν τὴν διαβολικὴν, καὶ ὅτι καὶ τοῖς ἔξω νομοθέταις, ἐν τοῖς τοῦ Θεοῦ χρησμοῖς, καὶ χ. Χειτῶ
τοῖς τῆς φύσεως λογισμοῖς, καὶ τῇ κοινῇ πάντων δεσποτῶν δόξῃ, καὶ βαρβάροις, καὶ Σκύθαις, καὶ Θραξὶ, καὶ πᾶσιν ἁπλῶς ἀπενδυτὰς ὄντι καὶ ⓐ τὰ τῆς εἱμαρμένης δόγματα νομοθετεῖν ὅτι χειροῦντες φεύγουσι, νικῶμενοι, διαπτοοῦσι, πάντων ἐχθροὶ, πᾶσιν εἰκῆ ῥᾳδίως εἰπόντες, χ. ἔῤῥωσθε
ὁδοιπορῶμεν ἀπὸ τῆς εὐθείας ὁδοῦ, καὶ θαῤῥοῦντες καὶ δεδοικότες· δεδοικότες μὲν, ἀπὸ τοῦ ἑκατέρωθεν κρημνοὺς· θαῤῥοῦντες δὲ, ἀπὸ ⓦ πεποιθότων ἡμᾶς Ἰησοῦ· εὐθυπορῶμεν νικῶντες καὶ ἐγρηγορότες. καὶ γὰρ μικρὸν ὡς ἀπονυστάξῃ, κατολισθήσῃ ταχέως. οὐ γὰρ ἐσμεν ἀκριβέστε-
α. Βασ. ιβ. ροι τοῦ Δαβὶδ, ὃς μικρὸν ὀλιγωρήσας πρὸς αὐτὸ κατεκρημνίσθη τῆς ἁμαρτίας· ὃ βάραθρον, ἀλλ' ἀνέστη ταχέως. μὴ τοίνυν ὅτι ἥμαρτεν ἴδῃς μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ τὴν ἁμαρτίαν ἀπενίψατο. ἀπὸ γὰρ τούτου τὴν ἰσοείδειαν ἐκείνου φύγεται, οὐχ ἵνα πεσόντα θεάσῃ, ἀλλ' ἵνα ἀνασάντα θαυμάσῃς, ἵνα μάθῃς ἐπιδοῦ πέσῃς, πῶς ἀνίστασθαι χρή. καθάπερ γὰρ ⓐ
ἰατροὶ τῶν νοσημάτων τὰ χαλεπώτατα σκληρύνονται ταῖς βίβλοις ἐκφεύγοντες, καὶ τῆς τοιαύτης διορθώσεως τὴν μέθοδον διδάσκουσιν, ἵνα ἐν τοῖς μείζοσι γυμνασάμενοι, ῥᾳδίως τὰ ἐλαφρότερα φιλῶσιν)· οὕτω δὴ καὶ ὁ Θεὸς τὰ μέγιστα τῶν ἁμαρτημάτων εἰς μέσον ἤγαγε, ἵνα καὶ ⓐ τὰ μικρὰ παίοντες δι' ἐκείνων ῥᾳδίαν τὴν τούτων διόρθωσιν θῶνται. εἰ γὰρ σκῆνα ἔχει ἴασιν, πολλῷ μᾶλλον τὰ ἐλαφρότερα. ἰδωμεν τοίνυν πῶς καὶ ἠρώησε, πῶς καὶ ἀνέστη ταχέως ὁ μακάριος σκῆνος. ὡς οὖν τῆς ἀῤῥωστίας ὁ τρόπος ἴσωμεν· ἐμοίχευσε καὶ ἐφόνευσεν. οὐδὲ γὰρ ἐγκαλύπτομαι λαμπρᾷ ταῦτα ἀναισχυντίᾳ τῇ φωνῇ. εἰ γὰρ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐκ ἐνόμισεν αἰσχύνης ταύτην ἀναδεῖξαι πᾶσαν τὴν ἰσοείδειαν, πολλῷ μᾶλλον οὐδὲ ἡμᾶς συσκιάζειν χρή. διόπερ οὐ μόνον αὐτὰ ἀναισχυντῶ, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις προτίθημι. καὶ γὰρ ὅσοι ταῦτα κρύπτουσιν, ὅτι μάλιστα τὴν ἀρετὴν συσκιάζουσι τὴν ἐκείνου. καὶ ὥσπερ ⓐ ⓦ πόλεμον σιγῶντες τὸ Γολιὰθ οὐ μικρὸν αὐτὸν ἀποστεροῦσι στεφάνων· οὕτω καὶ ⓐ ταύτην προδατέχοντες τὴν ἱστορίαν. ἆρα οὐ δοκεῖ προδόξον εἶ) τὸ λεγόμενον; οὐκοῦν ἀναμείνατε μικρὸν, καὶ τότε εἴσεσθε ὅτι δικαίως ταῦτα ἡμῖν εἴρηται). Διὰ γὰρ τοῦτο αὔξω τὰ ἁμαρτήματα καὶ προδοξότερον ποιῶ τὸν λόγον, ἵνα ἐκ πλείονος περιουσίας τὰ φάρμακα κατασκευάσω. τί οὖν ἐστιν ὃ προτίθημι; τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός· ὃ μεῖζον ποιῇ [καὶ] τὸ χ. ἀφεθὲν
ἔγκλημα. ὁ γὰρ ὁμοίως πάντα ὅπι πάντων κρίνει). Δυνατοὶ γάρ, φησὶ, δυνατῶς ἐτασθήσονται)· καὶ, Ὁ εἰδὼς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ μὴ ποιῶν, πληγήσεται) πολλάς· ὥστε ἡ πλείων γνῶσις πλείονος κολάσεώς ἐστιν ὑποθήκη. διὰ δὴ τοῦτο ὁ ἱερὸς τὰ αὐτὰ τοῖς ἀρχομένοις ἁμαρτάνουσιν, οὐ τὰ αὐτὰ πείσεται), ἀλλὰ τὰ πολλῷ χαλεπώτερα. τάχα ὁρῶντες τὴν κατηγορίαν αὐξομένην πρέμετε καὶ θαυμάζετέ με ὡς τῶν χρημάτων ἐρχόμενον. ἀλλ' ἐγὼ οὕτω θαῤῥῶ τοῦ δικαίου, ὅτι καὶ παραιτήσομαι. ὅσῳ γὰρ ἂν αὐξήσω τὸ ἔγκλημα, τοσούτῳ μᾶλλον δείξω δωρησόμενον τὸ ἐγκώμιον τοῦ Δαβίδ. καὶ τί τούτων πλέον ἐστὶ, φησὶν, εἰπεῖν; πάνυ γε πολύ. ὥσπερ γὰρ ὅπι τοῦ Καΐν, οὐ φόνος μόνον τὸ ἠμόμενον ἦν, ἀλλὰ καὶ πολλῶν φόνων χεῖρον (καὶ γὰρ ἀλλότριον, ἀλλ' ἀδελφόν, οὐκ ἠδικηκότα, ἀλλ' ἠδικημένον ἐφό-

ἐφύτευσεν, οὐ μὴν πολλοὺς φυτέας, ἀλλὰ τοῦτος δὲ μῦσος εὗρεν) οὕτω δὴ καὶ ἐν τοῦτῳ δὲ φόνος
χήλημα ἦν μόνον δ' τὸ λῃστήμα (δ γὰρ ὁ τυχὼν ἦν ἀνὴρ ὁ πεποιηκώς, ἀλλὰ προφήτης) καὶ δ' τὴν ἀδικηκότα,
ἀλλὰ τὴν ἀδικημένον ἁρπάζει καὶ γὰρ ἀδικητὸν ἐν τοῖς χαμαίοις τὴν γυναικὸς ἁρπαγείσης· ἀλλ' ὅμως
μετ' ἐκφοβου καὶ τὸ τοῦτο ἐποίησεν. εἰδέτε πῶς οὐκ ἐφεισάμην τὴν δικαίαν; πῶς οὐδὲ μεθ' ὑπο-
στολῆς ἕνος εἶπον γὰρ πεπλημμεληκυῖα αὐτῷ; ἀλλ' ὅμως ὅπως ὑπὲρ τὴν ἀπολογίας θαρρῶ, ὅτι
μὴ τοσοῦτον ὄγκον τὴν ἁμαρτήματος ἐβουλόμην πρᾶξαι καὶ Μιχαίους δὲ μάλιστα τοῦτα
κωμῳδιοῦντας, καὶ τοὺς τὰ Μαρκίωνος νοσοῦντας, ἵνα ἐκ τοιούτοις αὐτὴν ἐμφράξω τὰ στόμα-
τα. ἐκφοβοῦμαι γὰρ λέγειν τοῖς, ὅτι ἐφόνευσε καὶ ἐμοίχευσεν· ἐγὼ δὲ οὐ τοῦτο λέγω μόνον, ἀλλὰ καὶ
διπλοῦν Φόνον ἀπέφηνα, ἀπό τε τοῦ ἀδικημένου, ἀπό τε τῆς πιστότητος τοῦ τρόπου τὸ
πεπλημμεληκότος. οὐ γὰρ ὅστις ἴσον πνεύμασι ἀξιωθέντα τοσαῦτα ἐνεργεστηθέντα, καὶ
τηλικαύτην ἐμηχανήσατο πρᾶξιν, καὶ ἐν τοιαύτῃ ἡλικίᾳ τοιαῦτα τολμᾷν, καὶ τούτων πρώτων
χωρεῖν τὸ αὖθις τοῦτο ποιῆσαι. ἀλλ' ὅμως καὶ ταύτῃ μάλιστα θαυμαστός ἐστιν ὁ γέρων ἐκεῖνος
ἀνήρ, ὅτι εἰς αὐτὸν Φθόνος πνεύματα τῆς κακίας κατέπεσεν, οὐκ ἀνέπεσεν, οὐδὲ ἀπέγνω, οὐδὲ
ἐρρίφη ἑαυτὸν ὕστερον, οὕτω τοῦ δικαίου κρείττων λαβὼν πλημμελοῦς, ἀλλὰ ταχέως,
μᾶλλον δὲ ἡδέως, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος κρείττονα ἔδειξεν ἢ ἔλαβε τὸν πλη-
γόν. καὶ ταῦτ' γένοιτο, οἶμαι, ἂν εἰ καὶ ἐν πολέμῳ καὶ παρατάξει βαρβάρου τινὸς εἰς ἀνιέως
καρδίαν ἐμπήξαντος δόρυ, ἢ κατὰ τὸ πάτερ ἀφεὶς βέλος, καὶ δόντες ὦ πρότερον τραῦμα
πρότερον ἐκείνου κρείττονα, πεσὼν δὲ αἵματι πολλῷ περιρρεόμενος πάντοθεν ὁ τὰς
χαλεπὰς ταύτας λαβὼν πληγὰς, καὶ διασαίνας ταχέως, καὶ δόρυ κατὰ τοῦ τοξεύσαντος ἀφεὶς, νε-
κρὸν ἐπὶ τὸ πεδίον δείξειεν εὐθέως. ὅπου δὴ καὶ ἐνταῦθα, ὅσῳ ἂν μείζονα εἴπῃς τὸν πλη-
γόν, τοσούτῳ θαυμαστέραν δείκνυεις τὸν πληγέντος τὸν ψυχῆς, ὅπου ἴσχυσε μὴ ὁ χαλεπὸν
τοῦτο τραῦμα καὶ ἀναστῆσαι καὶ στῆσαι ἐν αὐτῷ τῷ τοῦ Φάλαγγος μετώπῳ, καὶ πρώσαντα
κατενεγκεῖν. τοῦτο δὴ κλέος ἐστὶν, ἴσασι μάλιστα, ὅσοι χαλεπαῖς περιπίπτουσιν ἁμαρτίαις. οὐ
γὰρ ὅπου θυμοῦ καὶ νεανικῆς ἔστι ψυχῆς ὁρᾶν βαδίζοντα δι' ὁδοῦ πρόπτερον (ἔχει γὰρ ὁ τοι-
ούτος συνοδοιπόρον τὸν ἀγαθὸν ἐλπίδα, ἀλείφουσαν, διεγείρουσαν, ἐνθυμοῦσαν, προθυ-
μότερον ἐργάζεσθαι) ὡς δὲ μὴ σὺν μείζοις στεφάνοις καὶ πολλὰ θέατρα καὶ τὰς νί-
κας, τὸν ἐχάτερον ἀνακομιζόντα ζημιῶσαι, ἀναπαύσεσθαι πάλιν ἐπιλαβέσθαι τῶν αὐτῶν δρό-
μων. καὶ ἵνα σαφέστερον ὃ λέγω γένηται, καὶ ἕτερον ὑδὸν ἔλαττον ὑπὸ προτέρου πρόδειγμα
τος εἰς μέσον ὑμῖν ἀγαγεῖν πειράσομαι. σκόπησον γὰρ μοι ἅμα κυβερνήτην μνεία δέκα-
λόντα πελάγη, μὴ τὸ τὸν θαλάσσαν διαπλεύσαι ἅπασαν, μὴ δὲ πολλοὺς χειμῶνας
καὶ δὲ σκοπέλους καὶ τὰ κύματα, πολὺν ἔγκοπα φόρτον, ἐν αὐτῷ καταπονιζόμενον τῷ σώματι
τὸ λιμένος, καὶ γυμνῷ μόλις τῷ σώματι τὸ χαλεπὸν τοῦτο διαφυγόντα ναυάγιον· πῶς
τοὺς τὸν θαλάσσαν διαχεῖσθαι εἰκὸς, καὶ τὸν ναυτιλίαν καὶ δὲ τοιούτους πόνους; ἆρα
αἱρήσεταί ποτε ὁ τοιοῦτος, εἰ μὴ σφόδρα ἡμερίας εἶη ψυχῆς, ἀγαθὸν ἰδεῖν, ἢ πλοῖον, ἢ λι-
μένα; οὐκ ἔγωγε οἶμαι· ἀλλ' ἐγκαλυψάμενος κεῖσεται ἡσύχα τὸν ἡμέραν ὁρῶν, καὶ τοὺς
πόντους ἀπαγορεύων· καὶ μᾶλλον αἱρήσεται τοσαύτην τὴν ζημίαν, ἢ τὸν αὐτὸν ἆθλα θαι πόνων.
ἀλλ' οὐχ ὁ μακάριος οὗτος τοιοῦτος· ἀλλὰ τοιοῦτον ναυάγιον ὑπομένας μὴ δὲ μυρίους
πόνους καὶ δὲ ἱδρῶτας ἐκείνους, οὐκ ἐμεινεν ἐγκεκαλυμμένος, ἀλλὰ καὶ τὸ πλοῖον κα-
θεῖλκυσε, καὶ τὰ ἱστία πετάσας, καὶ τὸ πηδάλιον μετὰ χειρίσας, τὸν αὐτῷ ἔπλευσε πόνων, τὸ πλεί-
ονα τῶν τοσούτων πλοῦτον ἐργάσατο [πάλιν.] εἰ γὰρ τὸ ζημίαν θαυμαστὸν *, καὶ τὸ μὴ
κεῖσθαι δι' ὅλης πεσόντα, καὶ τὸ ἀναζῆναι καὶ τοιαῦτα ἐργάζεσθαι, πόσων οὐκ ἂν εἴη τε-
φθόνων ἄξιον; καίτοιγε πολλὰ ἐστὶ τὰ εἰς ἀπόγνωσιν αὐτὸν ἐμβάλλοντα. καὶ τοῦτον, τὸ μέ-
γεθος τὸ ἁμαρτήματος· δεύτερον, τὸ μὴ ἐν τοσούτοις τῆς ζωῆς, ὅτε καὶ πλείους αἱ ἐλπί-
δες, ἀλλὰ τοῖς τῷ τέλει ταῦτα παθεῖν. οὐδὲ γὰρ ὁ ἔμπορος ἀπὸ λιμένος ἐξελθὼν

ναυάγιον

ναυάγιον βλέπω· ἐπομένας ὁμοίως ἀλγεῖ τῷ μὴ μιᾶς ἐμπορείας πεῖσαι ἑαυτὸν σκηπτέλῳ. τέτον, ὃ πολλῷ πάλαι χαλεπώτερα πλοῦτον, τοῦτο παθεῖν. καὶ γὰρ ἡ μάχαιρα ἀπέκειτο αὐτῷ φορτία τότε, οἷς καὶ τὴν τοῦ σκήπτρου ἡλικίαν, ὡίκα ἐποίμαινε, καὶ τὴν Γολιάθ, ὅτε ὁ λαμπρὸν ξίφος ἔκτησε, καὶ τὴν φιλοσοφίαν τὴν ὅτι τοῦ Σαούλ. καὶ γὰρ τὴν βασιλικὴν ἐπεδείκνυτο μακροθυμίαν, μιμούμενος Δαβὶδ ἐλθόντι εἰς χεῖρας ἑλὼν καὶ φεισάμενος δίκαιος· καὶ μᾶλλον ἐλάμβανος σκέψεσιν παιδείας καὶ ἐλευθερίας καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς, ἢ ἀδίκως βεβουλεύονται ἀνελεῖν. καὶ μὴν τὴν βασιλείαν ὁ μάχαιρα δίκαιος αὐτῷ καὶ" κατορθώματα· μὴν ὁ τῶν Εἰρηναίων, καὶ ἡ τοῦ πολλοῦ κατάληψις, καὶ τὸ λαμπρὸν ὕπνου δόξης σκέψεσιν, ἃ τυγχάνει ἐποίει θόρυβον. οὐδὲ γὰρ ὕπνος αὐτὸν σκοτόω ἔζειν ἡ πορφύρα, ὡς κατήχουν ἡ τῆς ἁμαρτίας ταύτης ἡλίς. ἴσε ὁ πάντως ἡλίκον ὅσον ἁμαρτήματα σκοπεῖσθαι, καὶ πῶς μεγάλης δεῖται ψυχῆς ὁ τοιοῦτος, ὥστε μὴ τὴν τῶν πολλῶν κατηγορίαν καὶ τὸ μάρτυρας ἔχειν τοσούτους τῶν οἰκείων πλημμελημάτων μὴ δύασθαι. ἀλλ' ὅμως ἄπαντα ταῦτα ὁ ἡμέτερος σκοπὸς τῆς ψυχῆς ὀξέλκυσας καὶ βέλη, ὕπνος ἔλαμψε μὴ ταῦτα, ὕπνος ἔσμηξε τὴν κηλῖδα, ὕπνος ἐλεύκανε καθαρὸς, ὡς τῶν" σκηνῶν τῶν αὐτοῦ καὶ τελευτήσας τὰ ἁμαρτήματα" ἐδάμησαν. * καὶ ὅσον ἐλέγετο περὶ τοῦ Αβραὰμ, καὶ περὶ τούτου φαίνεται ὁ Θεὸς λέγων· μᾶλλον ὁ πολλῷ πλέον περὶ τούτου. ὅτι μὲν γὰρ τοῦ πατριάρχου φησίν· ὅτι ἐμνήσθη τῆς διαθήκης τῆς πρὸς Αβραάμ· σὺ ταῦτα ὁ οὐ τῆς διαθήκης φησὶ, ἀλλὰ πῶς; διὰ Δαβὶδ παῖδά μου· σώσω τὴν πόλιν ταύτην. καὶ Σολομῶντα ὁ διὰ τὸν πρὸς σκοπὸν εἶναι οὐκ ἀφῆκε τηλικοῦτον ἁμαρτήσαντα ἁμαρτίαν τῆς βασιλείας σκέψεσιν. καὶ τοσαύτη ἐστὶν ἡ δόξα τοῦ ἀνδρὸς, ὥστε Πράξ. β. κθ. Πέπεισμαι μετὰ παῤῥησίας πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ πατριάρχου Δαβὶδ, ὅτι καὶ ἐτελεύτησε καὶ ἐτάφη. καὶ ὁ Χριστὸς ὁ" πρὸς Ιουδαίους διαλεγόμενος, δείκνυσιν αὐτὸν μὴ τὸν ἁμαρτόντα πολλάκις ἀξιωθέντα τοσούτου, ὡς καὶ περὶ τῆς αὐτοῦ θεότητος ἀξιωθῆναι προφητεύσαι πάλιν· καὶ ἐντεῦθεν αὐτοῦ ὑπισχνίζων ἔλεγε, πῶς οὖν ὁ Δαβὶδ ἐν πνεύματι Κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων· Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου; καὶ ὅσον ὅτι τοῦ Μωϋσέως γέγονε, τοῦτο καὶ ὅτι τοῦ Δαβίδ. καθάπαξ γὰρ τὸν Μαρίδμ καὶ" ἅπαντος τοῦ Μωϋσέως σκόλαψεν ὁ Θεὸς διὰ τὸν εἰς ἀδελφὸν ὕβριν, ὅπου σφόδρα ἐφίλει ἄγιον· ὕπνα καὶ τοῦτο καὶ ὁ παιδὸς ὑβριαθέντι ἀγαθοῦ ἤμυνε, καὶ ταῦτα μὴ βουλομένῳ. ἱκανὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα, μᾶλλον ὁ πρὸς τοὺς ἄλλους ταῦτα ἱκανὰ δεῖξαι τὸν ἀρετὸν τοῦ ἀνδρός. ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς ψηφίζηται, οὐδὲν δεῖ περιεργάζεσθαι πλέον. Εἰ ὁ βούλεσθε καὶ κατ' εἶδος αὐτοῦ τὸν φιλοσοφίαν μαθεῖν, ἔξεστιν ὑμῖν ἐπελθόντι τὸν ἱστορίαν τὸν μὴ τὸν ἁμαρτίαν ἰδεῖν αὐτοῦ τὸν παῤῥησίαν τὸν πρὸς Θεὸν, τὸν θυσίαν, τὸν τῆς ἀρετῆς ὑπόδοσιν, τὸν εἰς ἑκάστας ἀναπνοὰς ἀκρίβειαν. ταῦτα οὖν ἔχοντες καὶ παραδείγματα, νήφωμεν καὶ σπουδάζωμεν μὴ καταπίπτειν. Εἰ δέ ποτε καὶ πέσιμεν, μὴ κεῖσθαι. οὐδὲ γὰρ ἵνα ὑμᾶς εἰς ῥᾳθυμίαν" ἐμβάλω, ταῦτα τοῦ Δαβὶδ ἁμαρτήματα εἶπον· ἀλλ' ἵνα πλείονα φόβον ἐργάσωμαι. Εἰ γὰρ ὁ δίκαιος σκοπὸς ῥᾳθυμήσας μικρὸν τοιαῦτα ἐδέξατο [πάθη καὶ] πταύματα· τί πεισόμεθα ἡμεῖς, οἱ καθ' ἑκάστην ὀλιγωρήσαντες; μὴ τοίνυν ὅτι ἔπεσεν ἴδῃς, καὶ ῥᾳθυμήσῃς· ἀλλ' ἐννόησον πόσα καὶ μὴ ταῦτα εἰργάσατο, πόσους θρήνους ἐπεδείξατο, πόσῳ μετανοίᾳ, ταῖς νύξας ταῖς ἡμέρας προσεῖπεν, πηγὰς δακρύων" ἀφῆκεν, τὴν κλίνην λύων τοῖς δάκρυσι, πρὸς τούτοις σάκκον προσεδαφίσθη. Εἰ ὁ σκοπὸς τοσαύτης ἐδεήθη τῆς ἐπιστροφῆς, πότε διαφεύξομεθα σωθῆναι ἡμεῖς μὴ τοσαῦτα ἁμαρτήματα ἀθεμίτου διαχείρισιν; ὁ μὲν γὰρ πολλὰ ἔχων κατορθώματα, ῥᾳδίως ἂν καὶ ἐντεῦθεν τὰ ἁμαρτήματα συσκιάσειεν· ὁ δὲ γυμνὸς, ὅπου ἂν δέξῃ βέλος, καιρίαν δέξεται πληγήν. ἵν' οὖν μὴ τοῦτο γένηται,

χ. κατορθώματα μόνα.
χ. ἐγένοντο
χ. ἐδεήθησαν. * ἀλλ
χ. πῶς Ιουδαίοις
χ. ἀλλότριον
χ. ἡμέραν

γλήπται, ὁπλίσωμεθα ἑαυτοὺς ἀγαθοῖς ἔργοις· καὶ εἴ τις σφάλμα τι πλημμέλημα, ἀπονιψώμεθα· ἵνα καταξιωθῶμεν, εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ ζήσαντες ☧ πρόντα βίον, τῆς μελλούσης ἀπολαύσαι ζωῆς· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρξαι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κζ. 14 ΚΑΙ ΕΛΘΩΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΙκίαν Πέτρου, εἶδε τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν· 15 Καὶ ἥψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός, καὶ ἠγέρθη, καὶ διηκόνει αὐτοῖς.

Ὁ Δὲ Μαρκος καὶ, βυθέως, φησί, βουλόμενος καὶ ☧ χρόνον δηλῶσαι· εὐθὺς γὰρ μόνον τὸ σημεῖον τέτηκε, ☧ χρόνον οὐκ ὑπεσημήνατο. καὶ ὁ μὲν ἄλλοι φασίν, ὅτι εὐθὺς προσκάλεσεν αὐτὴν ἡ κατακειμένη, εὐθὺς γὰρ καὶ τοῦτο ἐσίγησε. τοῦτο γὰρ οὐκ ἔστι διαφωνίας· ἀλλὰ τὸ μὲν σωτηρίας, τὸ γὰρ ἀκριβοῦς ἐξηγήσεως. ἀλλά τινος ἕνεκεν εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πέτρου; ἐμοὶ δοκεῖ θεοφῆς μεταληψόμενος τοῦτο γοῦν ἐδήλωσεν εἰπών· ἀνέστη, καὶ διηκόνει αὐτοῖς. ὥσπερ γὰρ τοῖς μαθηταῖς κατήστετο, ὥσπερ καὶ τῷ Ματθαίῳ, ὅτε αὐτὸν προσκάλεσε, ἁμοῦ αὐτῶν καὶ προθυμοτέρους ταύτη ποιῶν. σὺ δέ μοι σκόπει καὶ ἀνταῦθα τοῦ Πέτρου τὴν αἰδῶ τὴν πρὸς αὐτόν. ἔχων γὰρ τὴν πενθερὰν οἰκοι χειμαζομένην καὶ πυρέσσουσαν σφοδρῶς, οὐχ εἵλκυσεν αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν, ἀλλ' ἀνέμενε τὴν διδασκαλίαν ἀπροσδιαθέτως, καὶ τῶν ἄλλως θεραπευθῆναι πρόσας, καὶ τότε αὐτὸν εἰσελθόντα προσκάλεσεν. ὅτως δὲ ἀρχῆς ἐπαγγέλλετο τὰ τῶν ἄλλων ἑαυτῷ προσήκοντα. οὐκοῦν οὐκ αὐτὸς αὐτὸν εἰσήγαγεν, ἀλλ' αὐτὸς αὐτομάτως ἐπέβη μὴ τοῦ εἰπεῖν ☧ ἐναντίαρχον, οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς, δείκνυσιν ὅσον ἐφρόντιζε τῶν μαθητῶν. καὶ τοι σύνοισον οἷα ἐν τοῖς τὰ δώματα τῶν ἁλιέων τούτων· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀπηξίου ὑπὸ τὰς καλύβας αὐτῶν εἰσιέναι τὰς βυτελεῖς, παιδίων σε ὄχλῳ πάντων ☧ δυσθεράπευτον καταπατῆν * τύφον. καὶ ποτὲ μὲ λόγοις θεραπεύει μόνον, ποτὲ δὲ τοῦ χεῖρα ἐκτείνει· ποτὲ δὲ ἀμφότερα ταῦτα ποιεῖ, εἰς ὅλον ἄγων τὸν ἰατρείαν. οὐ γὰρ ἐβούλετο ἀεὶ μὲν ὑποφοβολῆς θαυματουργεῖν. ἔδει γὰρ τέως λανθάνειν, καὶ μάλιστα ὑπὸ τῶν μαθητῶν. καὶ γὰρ οὐκ πολλῆς ἡδονῆς πάντα δι' ἐκήρυξαν· καὶ τοῦτο δῆλον ὅτι ὧν μὴ τὸ ἐλθεῖν εἰς τὸ ὄρος ἐδέησε τοῦ θαυματουργῆσαι αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ ἐπίπωσιν. ἀναλαμβάνει τοίνυν τοῦ σώματος, οὐχὶ ☧ πυρετὸν ἔσβεσε μόνον, ἀλλὰ καὶ καθαρὰν τὴν ὑγίειαν ἀπέδωκεν. ὅπερ γὰρ ὁ νόσημα βυτελὲς ἦν, τοῦτο ἔφθη τῆς ἰατρείας τὴν δυνάμιν ἐπεδείκνυτο· ὅσῳ οὐκ ἂν εἰργάσατο τέχνη ἰατρική. ἴσμεν γὰρ ὅτι τὸ μὴ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ πυρετοῦ πολλοῦ δεῖ χρόνου πάλιν τοῖς κάμνουσιν, ὥστε εἰς τὸ πρόσω ὑγίειαν ἐπιμελεῖν. ἀλλὰ τότε ὁμοῦ πάντα ἐγένετο· καὶ οὐκ ἀνταῦθα μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅπου τῆς θαλάττης. ὥστε γὰρ οὐκ οὖν ἀνέμους ἔπαυσε μόνον καὶ ☧ χειμῶνα, ἀλλὰ καὶ ☧ σάλον βυθέως ἔσχεν, ὅπερ καὶ τοῦτο ξένον ἦν. εἰ γὰρ καὶ ἡ ζάλη λήξειε, μένει πολλοῦ μόνον καὶ ὕδατα σαλευόμενα. ἀλλ' οὐκ ὅπου τοῦ Χριστοῦ ὅτως· ἀλλ' ὁμοῦ πάντα ἐλύετο. ὅπερ οὖν καὶ ὅπου τῆς γυναικὸς γέγονε. καὶ τοῦτο ἐμφαίνων ὁ βυαγγελιστὴς ἔλεγεν· ἀνέστη, καὶ διηκόνει αὐτοῖς· ὁ τῆς τοῦ Χριστοῦ δυνάμεως σημεῖον ἦν, καὶ τῆς βαθέσεως τῆς γυναικὸς, ἣν ☧ Χριστὸν ἐπεδείκνυτο. καὶ ἕτερον δέ τι μὴ τούτων σύντευθεν αὖ καταδιδῶμεν, ὅτι καὶ τῇ ἑτέρων πίστει χαρίζεται ὁ Χριστὸς τὴν ἑτέρων διόρθωσιν (καὶ γὰρ καὶ ἀνταῦθα ἑτέροις αὐτὸν προσκαλεῖ, ὡς καὶ ὅπου τοῦ παιδὸς τοῦ ἑκατοντάρχου) χαρίζεται δέ, ὅταν μὴ ἀπιστῇ ὁ θεραπεύεσθαι μέλλων, ἀλλ' ἢ διὰ νόσου μὴ δυνῇ πρὸς αὐτὸν ἰέναι, ἢ

δι'

δι' ἀγνοιαν μηδὲν μέγα περὶ αὐτὸν φαντάζηται, ἢ δι' ἡλικίαν ἀφεσιν.

16 Οφίας γὰρ ἡγεμονίας, περισωρεύσας αὐτῷ δαιμονιζομένους πολλοὺς, καὶ ἐξέβαλε τὰ πνεύματα [αὐτῶν ἀπ' αὐτῶν] λέγω, καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἐχοντας ἐθεράπευσεν,

17 Οπως πληρωθῇ τὸ διὰ τοῦ προφήτου Ησαίου λεγθέν, ὅτι τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἀνέλαβε, καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν.

Εἶδες τὸ πλῆθος εἰς πίστιν" αὐξόμενον λοιπόν. Οὐδὲ γὰρ τοῦ καιροῦ κατεπείγοντος ἀναχωρῆσαι ἐπείγουσι, οὐδὲ ἄκαιρον εἶναι νομίζουσι τὰ παρόντα περισάττειν τοῦ ἀρρώστους" αὐτῷ. σὺ δέ μοι σκόπει πόσων πλῆθος θεραπευομένων παρατείνουσι καὶ διαλείπουσι, οὐχὶ καθ' ἕνα λέγοντες ἡμῖν καὶ διηγούμενοι, ἀλλ' ἑνὶ ῥήματι πάντας" ἄφατον θαυμαστὸν ἐπαγόμενοι. Εἶτα ἵνα μὴ πάλιν ὁ μέτοχος τοῦ θαύματος εἰς ἀπιστίαν ἐμβάλῃ, εἶπε δῆμον τοσοῦτον καὶ ποικίλα νοσήματα ἐν μιᾷ χαιροῦ ῥοπῇ ἔλυσε καὶ διώρθωσεν, ἐπάγει καὶ περισσοτέρων μαρτυρίαν τοῖς γινομένοις, μεγάλην πάντα χρὴ τὴν ἀπὸ τοῦ γεγραμμένου ἀπόδειξιν ἡμῖν ἐκφέρειν, καὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ ἰσχὺν ἐπιδεικνύμενον, καὶ φησιν· ὅτι καὶ Ησαίας ταῦτα εἶπεν, Οτι τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε, καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν. Οὐκ εἶπεν, ἔλυσεν, ἀλλ' ἔλαβεν, καὶ ἐβάστασεν. ὁπερεῖ ἀμφοῖν μᾶλλον εἰρῆσθαί μοι δοκεῖ τῷ προφήτῃ συμφώνως Ιωαννῃ τῷ λέγοντι· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. πῶς οὖν περὶ νοσημάτων αὐτὸ οἰκονομῆσθαι φησιν ὁ εὐαγγελιστής; ἢ κατὰ ἰσοτιμίαν" τὴν μαρτυρίαν ἀναγινώσκων, ἢ δηλονότι ὅτι τὰ πλείονα τῶν νοσημάτων ἐξ ἁμαρτημάτων ὅτι ψυχικῶν. εἰ γὰρ τὸ κεφάλαιον αὐτοῦ ὁ θάνατος ἐξ ἁμαρτίας ἔσχε τὴν ῥίζαν καὶ τὴν κατάθεσιν, πολλῷ μᾶλλον καὶ τῶν νοσημάτων τὰ πολλά· ἐπεὶ καὶ αὐτὸ τὸ παθητὸν ἡμᾶς ὅλως γέγονεν.

18 Ιδὼν δὲ ὁ Ιησοῦς πολλοὺς ὄχλους περὶ αὐτὸν, ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν.

Εἶδες πάλιν τὸ ἀκόμπαστον; οὐ μὴν ἄλλοι φασὶν, ὅτι τοῖς δαίμοσιν ἐπετίμα, ἵνα μὴ εἴπωσιν ὅτι αὐτὸς ὄφις· οὗτοι δέ φησιν, ὅτι τοὺς ὄχλους διωθεῖται. ἐποίει δὲ τοῦτο, ὁμοῦ τε μετεκδιδάσκειν ἡμᾶς παιδεύων, ὁμοῦ τε φθόνον διαμυθούμενος Ιουδαϊκὸν, καὶ διδάσκων ἡμᾶς μηδὲν περὶ ὑπόδειξιν ποιεῖν. οὐ γὰρ δὴ σώματα ἐθεράπευσε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν διώρθου καὶ φιλοσοφεῖν ἐπαίδευε, δι' ἀμφοτέρων ἑαυτὸν δεικνύς, καὶ τὰ λύων νοσήματα, καὶ τῷ μηδὲν περὶ ὑπόδειξιν ποιεῖν. καὶ γὰρ ἦσαν αὐτῷ περισπλωμένοι, φιλονίκως αὐτὸν καὶ θαυμάζοντες, καὶ ὁρᾶν εἰς αὐτὸν ἀεὶ βουλόμενοι. Τίς γὰρ ἂν ἀπέσχετο τοιαῦτα θαυματουργοῦντος; τίς δ' οὐκ ἂν δι' ὃ περισώπει ἠθέλησεν ἁπλῶς ἰδεῖν, καὶ τὸ σῶμα τὸ τοιαῦτα φθεγγόμενον; οὐδὲ γὰρ θαυματουργὸν ἦν θαυμαστὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ φαινόμενος ἁπλῶς πολλῆς ἐγέμε χάριτος. καὶ τοῦτο ὁ περισώπτης δηλονότι ἔλεγε· Ωραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. Εἰ δὲ ὁ Ησαίας λέγει, Οὐκ εἶχεν εἶδος οὐδὲ κάλλος, ἢ περὶ τὴν τῆς θεότητος δόξαν τὴν ἀπόρρητον καὶ ἄφατον τοῦτο φησιν· ἢ τὰ ἐν τῷ παθεῖν συμβαίνοντα διηγούμενος, καὶ τὴν ἀτιμίαν ἣν ὑπέμεινεν ἐν ζωμῷ τοῦ σώματος, καὶ τὴν εὐτέλειαν ἣν περιέβαλε πτωχὸν βίον ἐπεδείξατο διὰ πτωχῶν. οὐ περίτεσον δὲ ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν, ἕως ἂν ἐθεράπευσεν. ἢ γὰρ δὴ οὐδὲ ἠνέσχοντο. ὥσπερ οὖν ἐν τῷ ὄρει οὐχὶ δημηγορῶν παρέμενον μόνον, ἀλλὰ καὶ σιγῆς οὔσης ἠχολούθουν· οὕτω δὲ ἐνταῦθα οὐχὶ θαυματουργοῦντι προσήρχοντο, ἀλλὰ καὶ παυσαμένῳ πάλιν, ἀπὸ τοῦ περισώπου πολλὴν τὴν ὠφέλειαν διεγνωκότες. Εἰ γὰρ Μωϋσῆς δεδοξασμένον τὸ περίσωπον εἶχε, καὶ Στέφανος ὡς ἀγγέλου, ἐνόησεν καὶ κοινὸν διασώζειν οἷς εἰκὸς ἦν φαίνεσθαι τότε. Τάχα πολλοὶ νῦν εἰς ἐπιθυμίαν ἐκέπεσον τοῦ εἰκόνα ἐκείνου ἰδεῖν· ἀλλ' ἂν ἐθελωμεν, πολλῷ βελτίονα ὁμοίωμα ἐκείνης. ἂν γὰρ μετὰ παρρησίας καὶ πρόντα διανύσωμεν βίον, ὅτι τῶν νεφελῶν αὐτὸν δεξόμεθα, ἀπαντήσαντες ἐν ἀθανάτῳ καὶ ἀφθάρτῳ σώματι. θεὰ γὰρ πῶς αὐτοῦ οὐκ ἁπλῶς ἐλαύνει, ἵνα μὴ πλήξῃ. οὐ γὰρ εἶπεν, διάχωρήσατε, ἀλλ' εἰς τὸ πέραν ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν, περισσοκίδυ

διδοὺς

διδοὺς τῶ πάντως ἤξειν ἐκεῖ. ἡ Φ μὴ ὄχλοι τοσαύτην ἐπεδείκνυντο τὴν ἀγάπην, ἡ μὴ πολλῆς ἠκολούθουν τῆς Διδασκάλου· εἷς δέ τις χρημ. δοῦλος καὶ πολλὴν ἔχων τὴν ἀπόνοιαν

19 Πορευθείς, φησὶ διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι ὅπου δ' ἂν ἀπέρχῃ. Εἶδες πόσος ὁ τύφος; οὔτε γὰρ ὤκνησεν μὴ τὸν ὄχλον ἀριθμεῖσθαι, ἀλλ' ἐνδεικνύμενος ὅτι κἂν σὺν πολλοὶς ὦσιν αὐτὸς, ὅπου θέλει ἐστὶ, τοιαῦτα γὰρ καὶ ἦν τὰ Ἰουδαϊκὰ, ἀχαίρου παῤῥησίας ὄντα μεστά. οὕτω καὶ ἄλλος μὴ τῶν τὰ πρῶτα σιγώντων [αὐτὸς] ἀναπηδήσας, φησί· Ποία σὺ τολμᾷς προφάσει; ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐπετίμησεν ὁ δεσπότης τῇ ἀχαίρῳ παῤῥησίᾳ, παραδύων ἡμᾶς καὶ σοῦ τοιούτους φέρειν. δεῖ τοῦτο οὐκ ἐλέγχει φανερῶς σοῦ πονηρὰ βουλεύματα· προσὼν ἦ τὸν αὐτὸν ἀποκρίνεται, μόνοις αὐλαῖς καταλιμπάνων εἰδέναι τὸ ἔλεγχον, καὶ διπλῆν αὐλαῖς ὠφέλειαν, ὧν τε δηλαδὴ ἦν οἶδε τὰ ἐν ᾧ ζωφόρῳ, καὶ ᾧ μὴ τὸν ὑπόδειξιν ταύτην χρείσασθαι ὃ λέγω, καὶ δοῦναι πάλιν, εἰ βούλοιντο, ἑαυτοὺς ἀναλήψασθαι· ὃ δὴ καὶ ὅπερ τοῦτο ποιεῖ. σοὶ γὰρ ἴδιον τὰ πολλὰ σημεῖα καὶ πολλοὺς ὑποτυπούμενοις, προσεδόκησε χρηματίζεσθαι ἐκ τῶν τοιούτων θαυμάτων· διόπερ καὶ ἀκολουθήσαι ἐπαυσάμενος. [καὶ] πόθεν τοῦτο δῆλον; ἀπὸ τῆς ἀποκρίσεως ἧς ὁ Χριστὸς ποιεῖται, οὐ πρὸς τὸν ἐρώτησιν τὴν ῥηθ., ἀλλὰ πρὸς τὸ γνώμιον τῆς διανοίας ἀποβλέπων. Τί γάρ φησι; χρήματα προσδοκᾷς ἀκολουθῶν ἐμοὶ συλλέγειν; εἶτα, οὐχ ὁρᾷς ὅτι οὐ πᾶσι μοί ἐστιν, οὐδὲ τοσοῦτον ὅσον πᾶς ὁρίσιν;

20 Αἱ γὰρ ἀλώπεκες, φησὶ, φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.

Ταῦτα δὲ οὐκ ἦν ἀποτρεπομένου, ἀλλ' ἐλέγχοντος μὲν τὴν πονηρὰν γνώμην, προτρέποντος δὲ εἰ βούλοιτο μὴ τῆς τοιαύτης προσδοκίας ἀκολουθεῖν. καὶ ἵνα μάθῃς αὐτοῦ τὴν πονηρίαν, ὅσα ἐποίησε. ἀκούσας ταῦτα καὶ ἐλεγχθεὶς οὐκ εἶπεν, ἕτοιμός εἰμι ἀκολουθῆσαι. ἐκ πολλαχοῦ δὲ ἄλλαχοῦ τοῦτο φαίνεται ποιῶν ὁ Χριστός. Φαμέρωσε μὲν οὖν ἐλέγχει, ἀπὸ δὲ τοῦ ἀποκρίσεως δηλοῖ τὴν γνώμην τὴν προσοῦσαν. καὶ γὰρ ἐκείνῳ τῷ λέγοντι, διδάσκαλε ἀγαθὲ, καὶ προσδοκήσαντι ἀφ' ἁπλότητος αὐτὸν ὑποπτεύσασθαι, πρὸς τὴν γνώμην ἀπεκρίνατο, λέγων· τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός. καὶ ὅτι ἔλεγεν αὐτῷ, Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ζητοῦσί σε, ὅπερ δὲ ἐποίησεν τί ἔπαθεν, οὐκ ἀκούσας ἦ τῶν χρησίμων βουλόμενος, ἀλλ' ὑποδείξαι ὅτι προσῆκεν αὐτῷ καὶ ταύτην κενοδοξῆσαι, ἀκούσας ἦ φησι· Τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου; καὶ αὐτοῖς πάλιν τοῖς ἀδελφοῖς λέγουσιν αὐτῷ· Φαμέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ, καὶ βουλομένοις σὺν θεῷ καινοδοξεῖν, ἐλέγχει· Οὐμέτερος καιρός, φησιν, ἀεὶ ἕτοιμος, ὁ δὲ ἐμὸς ὅπου πάρεστι. καὶ ἀπὸ τῶν ἐναντίων δὲ τοῦτο ποιεῖ, ὡς ὅτι τῷ Ναθαναὴλ λέγων· Ἰδὲ ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι. καὶ πάλιν, Πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε. οὐδὲ γὰρ σπεύδει πρὸς τὰ ῥήματα, ἀλλὰ πρὸς τὴν γνώμην τὸν πέμψαντος ἀπεκρίνατο. ἐκ τοῦ δήμου δὲ πάλιν ὁμοίως πρὸς ὃ ζωοδὸς ἀφελέσθαι, λέγων· Τί ἐξήλθετε ἰδεῖν εἰς τὴν ἔρημον; ὅπερ γὰρ εἰκὸς ἦν αὐλοὺς ὡς πρὸς βύκολον καὶ βυσσίσου τινὸς ἀφαιρεῖσθαι τὸν Ἰωάννου, ταύτην διορθούμενος τὴν ὑπόνοιαν, φησί· Τί ἐξήλθετε εἰς τὴν ἔρημον ἰδεῖν; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; ἢ ἀνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; δι' ἀμφοτέρων δηλοῖ, ὅτι οὔτε οἰκτρὸς ἐστιν βυσσίσος, οὔτε ἀπὸ τρυφῆς τινος μαλακισθήσεται. οὕτω τοίνυν καὶ ἐνταῦθα πρὸς τὴν γνώμην τὴν ἀπάρσιον ποιεῖται. καὶ ὅρα πῶς καὶ ἐν τούτῳ πολὺ τὸ μέτριον ἐπιδείκνυται. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἔχω μὲν, καταφρονῶ δέ· ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔχω. Εἶδες ὅσον μὴ τῆς συγκαταβάσεως ἡ ἀκρίβεια; ὡς ὅταν ἐλθὴ καὶ πίνῃ, ὅταν φαίνηται ἀπ' ἐναντίας ὡς Ἰωάννης ποιῶν, καὶ τοῦτο τῆς τῶν Ἰουδαίων σωτηρίας ἕνεκεν ποιεῖ, μᾶλλον δὲ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης, ὁ-

μοῦ

ὁμοῦ μὲ τῶν αἱρετικῶν ἐμφερόμενα καὶ τόμαπα, ὁμοῦ ἢ καὶ " ζῆν τότε ἐκ περιουσίας βουλόμενος ὑπομαίσασθαι. χ. τότε

21 Ἕτερος δέ τις, φησιν, εἶπεν αὐτῷ· Κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν, καὶ θάψαι Ⓦ πατέρα μου. Εἶδες ὃ ἀγαθόν ἐστιν, καὶ πῶς ὁ μὲ " ἀναβολὴν ποιησάμενος φησιν, ἀκολούθησόν μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς; χ. καὶ αἰσχυντος ἀλλ. αἰσχυνθῆ

22 Ἄφες δὲ τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς, σὺ δέ μοι ἀκολούθει. Πάντα γὰρ τῇ γνώμῃ προστίθησι. καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ ἐπέτρεψε, φησιν; ὅτι καὶ Ⓐ σκῦλον " πληρώσοντες ἦσαν, καὶ οὐκ ἔμελλεν ἄταφος μένειν· καὶ τοῦτον τῶν ἀναγκαιοτέρων ἀπάγειν οὐκ ἐχρῆν. Εἶπὼν ἢ τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς, δείκνυσιν ὅτι οὐκ ἔστι οὐκ ἔστιν αὐτοῦ νεκρός. καὶ γὰρ τῶν ἀπίστων, ὡς ἔγωγε οἶμαι, ἐστὶν ὁ τετελευτηκώς. Εἰ δὲ θαυμάζεις Ⓦ νεανίσκον, ὅτι τοσοῦτον προέμενος " ὕστως ἀναγκαίου Ⓦ Ἰησοῦν ἠρώτησε, καὶ οὐκ " ἀνεβλήθη, πολλῷ " πλέον θαύμασον, ὅτι ὁ κωλυθεὶς ἔμεινεν. ἆρ' οὖν, οὐκ ἐν ἀγχιστείᾳ ἐφάτης, φησί, τὸ μὴ προσηλθέσθαι θαπτομένου τὸν πατέρα; Εἰ μὲν ἀπὸ ῥᾳθυμίας ἐποίησεν, ἀγχιστείᾳ ἐν· Εἰ δὲ ὥστε μὴ ἐγκόλαψαι ἕρχεσθαι ἀναγκαιότερον, ὃ ἀπελθεῖν μᾶλλον ἀγνωμοσύνης ἐν τῆς ἐφάτης. ἢ γὰρ ὁ Ἰησοῦς ἐκώλυσεν αὐτὸν· ἀλλὰ καταφρονεῖν τῆς εἰς τὸν γεγωνικότας ἡμῖν κελεύων, ἀλλὰ δεικνὺς ὅτι οὐδὲν τῶν ἀναγκαίων ἡμῖν ἀναγκαιότερον ἐστὶν ἢ χρή, καὶ ὅτι μὴ ἀνυστὸν τούτων ἀπόντων ἔχεσθαι δεῖ, καὶ οὐδὲ μακρὸν ἀναβάλλεσθαι, κἂν σφόδρα ἀναγκαῖόν τι καὶ περιποιητικὸν ἢ καὶ ἐφέλκυσθαι. τί γὰρ ἀναγκαιότερον ἂν εἴη τοῦ θάψαι πατέρα; τί ἢ ἀνυσιτελέστερον; οὐδὲ γὰρ χρόνον πολὺν ἀναλῶσαι ἐν. χ. καὶ ἐπ.

ΗΘΙΚΟΝ Εἰ δὲ μηδὲ ὅσον εἰς ταφὴν παθεῖν καιρὸν ἀναλῶσαι δεῖ," οὐδὲ τοσοῦτον ἀπολιμπάνεσθαι τῶν πνευματικῶν ἀσφαλές, σύνοισιν ἡμῖν δὲ εἰπεῖν ἄξιοι, Ⓐ πόντα Ⓦ χρόνον ἀφισάμενοι τῶν παρ' Ἑλλησι τοσούτων προσκόπτοντα, καὶ σφόδρα ἀντελῆ τὰ ἀναγκαῖα προτιθέντες, καὶ μηδενὸς καταπείγοντος ῥᾳθυμοῦντες. καὶ σύνεσθι ἢ τῆς διδασκαλίας τὴν φιλοσοφίαν θαυμάζειν χρή, ὅτι σφόδρα αὐτὸν προσήλωσε τῷ λόγῳ· καὶ μὴ " τοῦτο καὶ μυείων ἀπήλλαξε καὶ ὅλως, οἷς τριῶν καὶ πέντε καὶ τοῦ σύνεσθι σκοπουμένων. μὴ γὰρ ὁ θάψαι, ἀναγκαῖον λοιπὸν ἦν καὶ ἀφεθῆναι προσελθεῖν, καὶ κληρονομῆσαι, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα τούτοις ἕπεται· ἀπόντα· καὶ οὕτω κύματα σκληρὰ αὐτὸν ἀφεδεχόμενα πορρωτάτω τοῦ τῆς ἀληθείας ἀπήγαγε λιμένος. ἀφ' τοῦτο αὐτὸν ἔλκει καὶ ἑαυτῷ προσπλοῖ. εἰ δὲ ἔτι θαυμάζεις καὶ θορυβῇ, ὅτι καὶ συνεχωρήθη προσηλθέσθαι τῇ ταφῇ τὸ πάθος, σύνοισον ὅτι πολλοὶ τῶν κακῶς ἔχοντας (κἂν πατὴρ, κἂν μήτηρ ᾖ, κἂν παιδίον, κἂν ἄλλος ὁτιοῦν τῶν προσηκόντων ὁ τετελευτηκώς) οὐκ ἀφιᾶσι μαθεῖν, οὐδὲ ὅτι ὁ μυστήριον ἀκολουθήσας· ἐκ οὐκ ἐγκαλεῖσθαι " τούτῃ αὐτοῖς ὠμότητα, οὐδὲ ἀπόνως θεραπεύειν· καὶ μάλα εἰκότως. τοιοῦτον γὰρ ἀν ὠμότητος ἐστὶν, ὃ ὕστερον ἀφαιρεῖσθαι ὅτι " ὃ πάθος δέξασθαι. Εἰ δὲ ὃ τοῦ προσήκοντας πεισθῆσαι ἐκ σωτηρίου τοῦ ἀφανοῦς, κακόν, πολλῷ μᾶλλον ὃ τῶν πνευματικῶν ἀπάτησθαι λόγων. ἀφ' δὴ τοῦτο καὶ ἀλλαχοῦ ἐλέγομεν· Οὐδεὶς βαλὼν τοῦ χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ γραφεὶς εἰς τὰ ὀπίσω, εὔθετός ἐστιν " εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. καὶ γὰρ πολλῷ βέλτιον βασιλείαν ἀνακηρύξαι καὶ ἑτέρους ἀναπεῖσαι ἀπὸ θανάτου, ἢ Ⓦ οὐδὲν ὠφελοῦμενοι νεκροὺς θάπτειν· καὶ μάλιστα ὅταν ὦσιν Ⓐ ταῦτα " πληρώσοντες ἄπορα. οὐδὲν οὖν ἕτερον σύνεσθι μεμφόμενος, ἀλλ' ἢ ὅτι οὐδὲ Ⓦ τυχόντα καιροῦ προσπολλοῦ χρή, καὶ μικρὰ καὶ περιττὰ καταπείγοντα ἢ· ἀλλὰ πόντων καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων τὰ πνευματικὰ προτίθει, καὶ εἰδέναι, ὅτι μὲ ζωὴ, ὅτι ἢ θάνατος. πολλοὶ γὰρ καὶ τῆς ζωῆς δοκούντων, νεκροὶ εὑρεθήσονται, ὅταν ἡ κακία ζώσι μᾶλλον ἢ καὶ ἐκείνων εἶσι χείρους. Ὁ μὲν γὰρ ἀποθανὼν, φησι, δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας· ὁ δὲ δουλεύει τῇ ἁμαρτίᾳ. μὴ γάρ μοι Ρω. ς. ζ. τοῦτο

τοῦτο εἶπης ὅλη ὑποδεδεμένη οὐ κατεσθίεται, οὐδὲ ἐν λάρναξι κεῖται, οὐδὲ ἀπέκλεισε σοῦ ὀφθαλμούς, οὐδὲ χειρίας δέδεται. καὶ γὰρ τὰ χαλεπώτερα ὑποδεδεμένη τοῦ τετελευτηκότος· οὐ σχολῆς αὐτὸν κατεσθιόντων, ἀλλὰ θηρίων σφοδρότερον τῶν περὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἀπαναπαυόντων. Εἰ δὲ ἀνεῴγασιν ⓐ ὀφθαλμοί, καὶ τοῦτο πολυ χεῖρον· πάλιν τοῦ μεμνηκέναι. ⓐ μὲν γὰρ τοῦ νεκροῦ οὐδὲν ὁρᾶσθαι ποιεῖ· οὗτος δὲ μυρίας ἑαυτῷ ζωὰς νόσος, ἀνεῳγμένων αὐτοῦ τῶν ὀφθαλμῶν. καὶ ὁ μὲν ἐν λάρναξι κεῖται, πρὸς πολλὰ ἀκίνητος ὤν· οὗτος δὲ ἐν τῷ τάφῳ μυρίων κατορώρυκται νοσημάτων. ἀλλὰ τὸ σῶμα αὐτῷ σπόμενον οὐχ ὁρᾷς· καὶ τί τοῦτο; πρὸς γὰρ τὰ σώματος αὐτῷ ἡ ψυχὴ διέφθαρται καὶ ἀπόλωλε, καὶ πλείονα ὑποδεδέδεται τοῦ σπεδόνα. ὁ μὲν γὰρ δέκα ὅδωδεν ἡμέρας· οὗτος δὲ πολλὰ ⓦ βίον δυσωδίας ἀποπνεῖ, σῶμα ἔχων ὀχετῶν ἀκαθαρτότερον. ὥστε τοσοῦτον αὐτοῦ διενεγκεῖν σκῆνος, ὅσον ὁ μὲν τοῦ ἀπὸ τῆς φύσεως ὑποδεδεμένος μόνον βλαφθορᾶς· οὗτος δὲ μετ' ἐκείνης καὶ τοῦ ἀπὸ τῆς ἀσωτίας ἐπεισάγει σπεδόνα, μυρίας καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὀπυιῶν ὑποδύσεις διαφθορᾶς. ἀλλ' ἐφ' ἵππου φέρεται; καὶ τί τοῦτο; καὶ γὰρ σκῆνος ὑπὸ κλίνης· καὶ ὁ δηλαδὴ πότερον, λυόμενον μὲν σκῆνος καὶ σπόμενον οὐδεὶς ὁρᾷ, ἀλλ' ἔχει τοῦ λάρνακα τοῦ ἀπάτασμα· οὗτος δὲ ζῶν καὶ ὁδωδὼς πολὺ χεῖρον βαστάζει, καθάπερ ὁ τάφῳ τῷ σώμα τὴν νεκρωθεῖσαν ψυχὴν περιφέρων. καὶ εἶτα ἵνα τὴν ψυχὴν ἴδῃς ὑδρὸς τεθῆναι καὶ κακίας· συζῶντος, εἶδες δὴ ὅτι πολὺ βέλτιον ὁ τάφῳ κεῖσθαι δεδεμένον, ἢ ταῖς τῶν ἁμαρτιῶν σφίγγεσθαι σειραῖς, καὶ λίθον ἔχειν ὑπερκείμενον, ἢ τὸ βαρὺ τῆς δυναστείας πῶμα. διὸ δὴ μάλιστα τοὺς τούτοις προσκεκολλημένους τοῖς νεκροῖς, ὅπερ οὕτως ἀνηγμένους βλάπτειν, πρεσβείαν δέχεσθαι αὐτὸ τοῦ Ἰησοῦ, καθάπερ ἡ Μαρία τότε ἐποίησεν ὑπὲρ τοῦ Λαζάρου. καὶ ὀδωδὼς ἦν, καὶ τεταρταῖος ἦν, μὴ ἀπογνῶμεν, ἀλλὰ πρόσελθε, καὶ ⓦ λίθον ἄνελε πρῶτον. καὶ γὰρ ὅτε ὄψις κείμενον ὥσπερ ὁ τάφος, καὶ ταῖς χειρίας δεδεμένον. καὶ εἰ βούλεσθε, τῶν μεγάλων [τούτων] ἵνα καὶ πρείττονα εἰς μέσον ἀγάγωμεν. ἀλλὰ μὴ δείσητε. ἀνωνύμως γὰρ ἐρῶ ὃ ὑποδείγματι μᾶλλον ἢ εἰ καὶ τὸν προσηκείαν ἔλεγον, οὐδὲ οὕτω δεδοικέναι ἐχρῆν. τίς γὰρ ποτε νεκρὸν δέδοικε; καὶ γὰρ ὅσα ἂν πάθῃ, μένει νεκρὸς ὤν· νεκρὸς ἢ ζῶντα οὐ μακρὸν, οὐ μέγα ἀδικῆσαι δύναται). ἴδωμεν τοίνυν τὸν κεφαλὸν αὐτῶν δεδεμένον. ἐπὶ γὰρ ὅταν μεθύωσι διὰ παντὸς, καθάπερ ⓐ νεκροὶ τοῖς πολλοῖς ὑπολήμμασιν ἐκείνοις καὶ ταῖς χειρίας, οὕτω πολλὰ τὰ ἀφανῆ ἀποκλείεται καὶ δεσμεῖται. εἰ δὲ βούλει καὶ τὰς χεῖρας ἰδεῖν, ὄψει καὶ αὐτὰς τῇ γαστρὶ προσδεδεμένας, καθάπερ τῶν οἰκετῶν, καὶ προεσφιγμένας οὐ χειρίαις, ἀλλ' ὁ πολλῷ χαλεπώτερον ὄντι, τοῖς τῆς πλεονεξίας δεσμοῖς. οὐ γὰρ ἀφίησιν αὐτὰς ἐκτανθῆναι πρὸς ἐλεημοσύνην ἐκείνη, οὐδὲ πρὸς ἄλλο τι τῶν τοιούτων κατορθωμάτων, ἀλλὰ τῶν νενεκρωμένων ἀγρυπνοτέρας ἐργάζεται. βούλει καὶ τοὺς πόδας ἰδεῖν ὑποδεδεμένους; ὅρα πάλιν αὖθις προεσφιγμένους φρυκτοῖς, καὶ διὰ τοῦτο οὐδέποτε δυναμένους εἰς οἶκον Θεοῦ δραμεῖν. Εἶδες ⓦ νεκρόν, βλέπε καὶ ⓦ ἐνταφιαστήν. Τίς οὖν ὅστιν ὁ ἐνταφιαστὴς τούτων; ὁ διάβολος, ὁ ἀκριβῶς αὖθις προεσφιγκώς, καὶ οὐκ ἀφεὶς λοιπὸν ⓦ ἀνδρεῖον ἂν ἀνδρεῖον φαίνεσθαι, ἀλλὰ ξύλον ξηρόν. ὅπου γὰρ οὐκ ὀφθαλμός, οὐ χεῖρες, οὐ πόδες, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν, πῶς ἂν ὁ τοιοῦτος ἀνδρεῖος φανείη; ὥστε καὶ τοῦ ψυχὴν αὐτῶν ἐναργημονοῦσθαι ὅστιν ἰδεῖν, καὶ εἴδωλον μᾶλλον ἢ ψυχὴν ὄντα. ἐπεὶ οὖν ἀναθήτως αὐτοὶ δέδεκται πῶς νεκροὶ γεγυμνωμένοι, προσέλθωμεν ἐκεῖ αὐτῶν τῷ Ἰησοῦ, καὶ διακελεύσωμεν ἀναῦσαι, ἀνέλωμεν ⓦ λίθον, λύσωμεν τὰς χειρίας. διὰ γὰρ ⓦ λίθου ἀνέλης, ἵστησι τοῦ ἀναθησίαν τοῦ ὑπὸ τοῖς κακοῖς, τάχους δὲ ἀναστῆναι αὖθις δυνήσῃ τὸ μνήματος ἐξαγαγών σε, εὐκολώτερον τῶν δεσμῶν ἀπαλλάξας. Τότε σε εἴσεται ὁ Χριστὸς, ὅταν ἀναῦσῃς, ὅταν λυθῇς, τότε σε καὶ ὑπὲρ τὰ δεῖπνα καλέσῃ τὰ ἑαυτοῦ. ὅσοι τοίνυν τὸν Χριστοῦ φίλοι, ὅσοι μαθηταί, ὅσοι ⓦ ἀπελθόντα φιλεῖτε, προσέλθετε τῷ Ἰησοῦ, καὶ δεκάθητε. Εἰ γὰρ

καὶ μωρίας γέμει τῆς δυσωδίας, ἀλλ' ὅμως τὰς προσηκούσας ὧδε ὕπως αὐτὸν καταλιμπάνειν χρὴ, ἀλλὰ βοηθητὸν μᾶλλον προσιέναι, [ὁπόσοι ἡ φλοερὰ ὑπισιδώσιν] (ὅπερ οὖν καὶ αἱ ἀδελφαὶ τοῦ Λαζάρου τότε ἐποίησαν) καὶ μὴ πρέσβεσιν ἀφίσασι παρακαλοῦσας, δεομένους, ἱκετεύουσας, ἕως ἂν αὐτὸν ζῶντα λάβωμεν. διὰ γὰρ ὕπνου τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἢ τὰ τῶν πλησίον διοικῶμεν, καὶ τῆς μελλούσης ταχέως ὑπιτυχόμενα ζωῆς· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κη. 23 ΚΑΙ ΕΜΒΑΝΤΙ ΑΥΤΩ ΕΙΣ ΤΟ ΠΛΟΙΟΝ,

ἠκολούθησε αὐτῷ Ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ. 24 Καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων· αὐτὸς δὲ ἐκάθευδεν. χ. γεγόνει

Μετὰ [οὖν] Λυκᾶς ἀπαλλάττων ἑαυτὸν τοῦ ἀπαντηθῆναι τὴν χεῖρον τάξιν, ὅπως εἴπεν· ἐγένετο δὲ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἐνέβη εἰς τὸ πλοῖον καὶ Ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ· καὶ ὁ Μάρκος ὁμοίως. οὐκοῦν δὲ ἦν ὅπως, ἀλλὰ καὶ ἀκολουθίαν ἐνταῦθα διατηρεῖ. οὐδὲ γὰρ ὅπως πρότερον [πρότερα] ἔλεγεν. ταῦτα δέ μοι καὶ ἔμπροσθεν εἴρηται), ἵνα μὴ τῇ παραλείψει διαφωνίαν τις εἰσάγῃ νομίσῃ. τοὺς μὲν οὖν ὄχλους προέπεμψε, τοὺς δὲ μαθητὰς μεθ' ἑαυτοῦ ἔλαβε. καὶ γὰρ τοῦτο ἐκεῖνοι λέγουσι. πλὴν ἔλαβε δὲ οὐ μάτην, οὐδὲ εἰκῇ, ἀλλ' ὥστε πιθανὰ ταῦτα τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι θαύματος. καθάπερ γάρ τις παιδοτρίβης ἄρτιος εἰς ἀμφότερα αὐτοὺς ἤλειφεν, εἴς τε τὸ ἀκαταπλήκτους εἶναι πρὸς τὰς δεινοῖς, εἴς τε τὸ μετριάζειν ἐν ταῖς ὑμνῳδίαις. ἵνα γὰρ μὴ μέγα φρονῶσιν ὅτι τοὺς ἄλλους ἐκπέμψας αὐτοὺς κατέσχεν, ἀφίσι κλυδωνισθῆναι, τοῦτό τε κατορθῶν, καὶ γυμνάζων πιεσμοὺς φέρειν ἀνανάγκως. μεγάλα μὲν γὰρ ἐκ τοιούτων θαύματα ἐώ· ἀλλὰ τοῦτο καὶ γυμνασίαι ἕνεκα εἶχεν ὁ μικρόν, καὶ τὸ παλαιοὺς συγγενεῖς σημεῖον ἐώ. ἀλλὰ τοῦτο μόνους τοὺς μαθητὰς ἀγαγὼν μόνους ἑαυτοῦ. εἶτα μὲν γὰρ θαυμαστὴν ὑπόδειξιν ἐῶ, καὶ Ⓦ δῆμον ἀφίσι πορθῆναι· ἔνθα δὲ πιεσασμοῦ καὶ φόβων ἐπηνάγασεν, οὗτοι ἀθληταὶ τῆς οἰκουμένης, ὡς γυμνάζειν ἔμελλε, τούτους παραλαμβάνει μόνους. ἐκ ὁ μὲν Ματθαῖος ὅτι ἐκάθευδεν εἶπεν ἁπλῶς· ὁ δὲ Λυκᾶς, ὅτι ἐν προσκεφαλαίῳ φησὶ, δεικνύς τε τὸ ἄτυφον, καὶ πολλῷ σύντυφον ἡμᾶς παιδεύων φιλοσοφίαν. τοῦ κλυδωνίου τοίνυν διεγερθέντος, καὶ τῆς θαλάσσης μεγαλυνθείσης, χ. κεφ.

25 Διεγείρουσιν αὐτὸν λέγοντες· Κύριε, σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα.

Ὁ δὲ αὐλὸς ἐπετίμα τῇ θαλάσσῃ. καὶ γὰρ, ὅταν ἔφῃ, γυμνασίας ἕνεκεν ταῦτα συνεχωρήθη, καὶ τύπος ἦν τῶν μελλόντων καταλήψεσθαι αὐτοὺς πειρασμῶν. καὶ γὰρ καὶ μετὰ ταῦτα πολλαχοῦ ἀφῆκεν αὐτοὺς εἰς χαλεπωτέρους χειμῶνας πραγμάτων ἐμπεσεῖν, καὶ ἐμεγαλοψύχησε. διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγεν· Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ὑπὲρ δύναμιν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν. καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν· ὃς ἐκ τηλικούτων θανάτων ἐρρύσατο ἡμᾶς. δεικνὺς τοίνυν ἐντεῦθεν, ὅτι θαρρεῖν χρὴ, κἂν μεγάλα διεγείρηται τὰ κύματα, καὶ ὅτι πάντα συμφερόντως οἰκονομεῖ, πρῶτον αὐτοῖς ὑπόμνησιν. καὶ γὰρ αὐτοὶ ὁ θορυβηθῆναι, συμφερόντως ἐγένετο· ὥστε μεῖζον φανῆναι τὸ θαῦμα, καὶ διὰ μνήμης ἡμᾶς ἔχειν τὸ συμβαίνοντος τοῦ μνήμου. ὅταν γὰρ προδοκῶμεν ἡμᾶς ἀπολέσθαι μέλλειν, πολλὰ πρὸς κατασκυάζεται πρὸς ἡμᾶς ποιήσει, ἵνα μὴ μετὰ τὸ παρελθεῖν τὸ θαῦμα εἰς λήθην ἐμπέσωσιν. ὅτε δὲ Μωϋσῆς πρὸς ἡμᾶς φοβεῖται Ⓦ ὄφιν, καὶ φοβεῖται χ. κεφ. ἀ. ἐπι

φοβηθῆναι ὑχ ἁπλῶς, ἀλλὰ χ μὴ πολλῆς τῆς ἀγωνίας, χ ὅτε ὁρᾶ τὸ παράδοξον ἐκβαῖνον νόμων. ὅτε χ ὅτοι, παρασδοκήσαντες ἀπόλλυσθαι πάντες, ὅτε ἐσώθησαν· ἵνα ὁμολογήσαντες Ⓦ κύδωνοι, μάθωσι τὸ θαύματος τὸ μέγεθος. Διὰ τοῦτο χ καθεύδει. Εἰ γὰρ ἐγρηγορότος ἐλύετο, ἢ οὐκ ἂν ἐφοβήθησαν, ἢ οὐκ ἂν προσεκάλεσαν, ἢ οὐδ' ἂν ἐνόμισαν αὐτὸν δύνασθαι τοιοῦτόν τι ποιῆσαι. Διὰ τοῦτο καθεύδει, διδοὺς χώραν τῇ δειλίᾳ, ⁊ τραπέζαν αὐτοῖς ποιῶν τὴν ἀθησίαν τῶν γινομένων. ὑ γὰρ ὁμοίως τις ὁρᾷ τὰ ἐν τοῖς ἀλλοτρίοις σώμασι γινόμενα, καὶ τὰ ἐν ἑαυτῷ. ἐπεὶ οὖν πόλλας εἶδον ὑερτετηκυίας, ἑαυτὸν ὁ σεσεικὼς ἀπολελαυκέναι, χ ὕπνοι ἦσαν (ὅτε γὰρ χωλοὶ, ὅτε ἄλλο τι τοιοῦτον νόσημα ἔχοντες ἦσαν) ἔδει ὁ αὐτὸν Διὰ τῆς οἰκείας αἰσθήσεως ἀπολαῦσαι τῶν ὑεργεσιῶν· συγχωρεῖ Ⓦ χειμῶνα, ἵνα Διὰ τῆς ἀπαλλαγῆς σαφεστέραν λάβωσιν αἴσθησιν τῆς ὑεργεσίας. Διὰ τοῦτο σεσεῖ παρόντων τῶν ὄχλων τοῦτο ποιεῖ, ὥστε μὴ καταγνωσθῆναι ὀλιγοπιστίας· ἀλλ' αὐτὸν μόνοις λαοῖς διορθοῦται, χ πρὸς τὸ χειμῶνος τῶν ὑδάτων Ⓦ χειμῶνα τῆς ψυχῆς αὐτῶν λύει, ὑπομιμνήσκων χ λέγων,

Τί δειλοί ἐστε, ὀλιγόπιστοι, Καὶ παραδύων ὁμοῦ, ὅτι Ⓦ φόβον ὑχ ἡ τῶν πνευμάτων ἐργάζεται ἐπαγωγή, ἀλλὰ τὸ τῆς Διανοίας ἀσθενές. Εἰ ὁ λέγοι τις, ὅτι δειλίας οὐκ ἦν, σεσεῖ ὀλιγοπιστίας τὸ σεσελθόντας ἐτεῖσαι, ἐκεῖνο δὲ εἰπεῖν, ὅτι τοῦτο αὐτὸ μᾶλλον σημεῖον ἦν τοῦ μὴ τὸν σεσοικότα σεῖ αὐτὸν δόξαν ἔχειν. ὅτι μὲν γὰρ δειλοὶ ὑπερμαχῶν ἐφάνητε, ἤδεισαν· ὅτι ὁ χ καθεύδων, σεσέπω. χ τί θαυμάζεις, εἰ νῦν, ὅπου γε χ μετὰ πολλὰ ἕτερα θαύματα ἀτελέστερον ἔτι διέκειντο; Διὸ χ ὑπομιμνήσκει πολλάκις, ὡς ὕστερον λέγη· ἀκμὴν χ ὑμεῖς ἀσυνέτοί ἐστε; μὴ τοίνυν θαυμάσῃς, εἰ τῶν μαθητῶν ἀτελέστερον διακειμένων Ⓐ ὄχλοι σεσὲν μέγα σεῖ αὐτὸν ἐφθέγγοντο.

Εθαύμαζον γὰρ λέγοντες· ποταπός ὅστιν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὅτι χ ἡ θάλασσα χ Ⓐ ἄνεμοι αὐτῷ ὑπακούουσιν; Ο ὁ Χριστὸς οὐκ ἐπετίμησεν ὅτι μὴ θεῖον αὐτὸν ἐνόμιζον, ἀλλ' ἀνέμενε Διὰ τῶν σημείων αὐτὸν διδάσκων, ὅτι πεπληρωμένη ἐν αὐτῷ αὐτῶν ἡ προφητεία. πόθεν ὁ μὴ θεῖον αὐτὸν ἐνόμιζον; ἀπὸ τε τοῦ ὕπνου, χ τοῦ πλοίου χεχρῆσθαι. Διὰ δὴ τοῦτο εἰς ἃ μὴ χρὴ ἐξεπίτηδες λέγοντες, ποταπός ὅστιν οὗτος; ὁ μὲν γὰρ ὕπνος" χ ὁ φανόμενον, μὴ θεῖον ἐδείκνυ· ἡ ὁ θάλασσα χ ἡ γαλήνη Θεοῦ" ἐνέφαινεν. ὅπου γὰρ χ Μωϋσῆς ἐποίησε τι τοιοῦτον ποτε, χ σπεύδει δείκνυσι τὸν προφήτην· χ ὅτι ὁ μὲν ὡς δοῦλος, ὁ ὁ ὡς δεσπότης ἐθαυματούργει. ὑ γὰρ ῥάβδου ἔτεινεν, ὥσπερ ἐκεῖνος, οὐδὲ χειρὸς ἐξέτεινεν εἰς Ⓦ θεῖον, οὐδὲ βύχης ἐδεήθη· ἀλλ' ὥσπερ εἰκὸς δεσπότην ὑπερτατον θεραπαινίδι, ⁊ δημιουργὸν κτίσματι, ὅπως αὐτὴν κατέσειλέ τε καὶ ἐχαλίνωσε λόγῳ χ ὑπερτάγματι μόνον· χ πᾶσα βύθεως ἐλύετο ἡ ζάλη, ⁊ οὐδὲ ἴχνος ἀπέμεινε τῆς ταραχῆς. τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν ὁ εὐαγγελιστής, εἰπών·

Καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. Καὶ ὁ σεῖ τοῦ πάθους ὡς μέγα εἴρηκε, τοῦτο αὐτὸς σεῖ τῶν ἔργων ἐπεδείξατο πάλιν. τί ὁ εἴρητο σεῖ αὐτοῦ; Εἶπέ, φησι, χ ἔστι πνεῦμα καταιγίδος· ὅτω χ σὺν τούτῳ, εἶπε, χ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. Διὸ μάλιστα χ ἐθαύμαζον Ⓐ ὄχλοι αὐτόν, οὐκ ἂν θαυμάσαντες, εἰ σαφῶς ὅπως ἐπέπνευσεν, ὡς " ἐκεῖνος. ὅπου ὁ ἀπειλὴ τῆς θαλάσσης, Διὰ δέος ὁ θαῦμα ἕτερον φοβερώτερον. δαιμονῶντες γὰρ, καθάπερ δραπέται ποτοὶ, δεσποτικὸν ἰδόντες, ἔλεγον·

Τί ἡμῖν χ σοί, Ιησοῦ υἱὲ τοῦ Θεοῦ; ἦλθες ὧδε σεῖ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς;

Επειδὴ γὰρ αὐθέντην αὐτὸν" ἔλεγον Ⓐ ὄχλοι, ἦλθον Ⓐ δαίμονες τὴν θεότητα αὐτοῦ ἀναχηρύττοντες· χ Ⓐ τῆς θαλάσσης κυμαινούσης χ πάλιν ἡσυχαζούσης ὅτε ἀκούσαντες, ἤκουον τῶν δαιμόνων ζῶντα βοώντων, ἅπερ ἐκεῖνα Διὰ τῆς γαλήνης ἔκραξεν. Εἶπα δὲ μὴ δόξῃ κολακείας τὸ σεῖγμα εἶ), ἀπὸ τῆς πείρας τῶν σεσγμάτων βοῶσι, λέγοντες· ἦλ-

θες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς; ἀλλὰ δὴ τῦτο πρότερον ὁμολογείτω. ἡ ἐξέρα, ἵνα μὴ ὑποπίπτοις αὐτῶν ἡ ἱκετηρία γένηται. Ϲ γὰρ ἐμαστίζοντο ἀσφάτως, Ϲ τῆς θαλάττης ἐχειμάζοντο μᾶλλον χεντύμβοι καὶ ἐμπιπραμένοι, Ϲ τὰ δυνήκεσα πάσχοντες ἀπὸ τῆς πρυσίας ἐκείνης. ὅπερ γὰρ ὠδεῖς αὐτῦ πρὸ στενεγκεῖν ἐτόλμα, αὐτὸς πρὸς αὐτὸν ἀφῆκεν ὁ Χριστός. καὶ ὁμῶς Ματθαῖος φησιν αὐτῦ εἰρηκέναι· ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς; ⓐ ὃ ἄλλοι πρὸ στέθηκαν, καὶ ὅτι πρὸ ἐκάλεσεν αὐτὸν Ϲ ὥρισεν, ἵνα μὴ εἰς τὸ ἄβυσσον αὐτῦν ἐμβάλῃ. ἐνόμισαν γὰρ ἤδη τὸ κόλασιν ἰδεῖν ἐφέσεσθαι, καὶ ἔδεισαν ὡς ἤδη εἰς τιμωρεῖον ἐμπεσούμενοι. εἰ δὲ ⓐ πρὸ τοῦ Λαζάρου ἕνα φασὶν αὐτὸν εἶναι, οὐδὲ οὕτως ὁ δυὸ, οὐδὲ οὕτως ἀμφωνίαν ἐμφαίνει. εἰ μὲν γὰρ εἶπεν, ὅτι εἷς μόνος ἦν, ἕτερος δὲ οὐκ ἦν, ἐδόκει ἀμφιβάλλειν τῷ Ματθαίῳ· εἰ δὲ, ὁ μὲν πρὸ τοῦ ἕνος, ὁ δὲ πρὸ τῶν δυο διελέξη, οὐκ ἀλλοίαν ἐίρηνην, ἀλλὰ διαφορὰν διηγήσεως. καὶ γὰρ ἐμοιγε δοκεῖ, τὸν χαλεπώτερον τῶν λῃστῶν βλασφημήσαντα ὁ Λουκᾶς εἰρηκέναι. διὰ Ϲ πολυλογώτερον ἀπαγγέλλει τὴν συμφοράν· οἷς, ὅτι τὰ δεσμὰ καὶ τὰς ἀλύσεις διαῤῥήσσων καὶ τὴν ἔρημον ἐπλανᾶτο· ὁ δὲ Μάρκος, ὅτι Ϲ τοῖς λίθοις ἑαυτὸν ἔκοπτε, φησί. καὶ τὰ ῥήματα δὲ αὐτῦ ἱκετικὰ ὄντα ἀπειλῆς καὶ ὀργισμοῦ ἐπεδείξαντο. ἦλθες γὰρ ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς, φησιν; ὅτι μὲν γὰρ οὐκ ἤμβροτον, οὐκ εἶχον εἰπεῖν· ἀξιοῦσι δὲ μὴ πρὸ καιροῦ δοῦναι τὴν δίκην. ὅπερ γὰρ κατέλαβεν αὐτῦς τὰ αἰσχεσα δεινὰ καὶ πολύνομα σκῶλα ἐργαζομένους, καὶ ὃ πλάσμα ὃ ἑαυτῷ πάντα μεταφερομένους ὅπῃ καὶ τιμωρυμένους, καὶ ἐνόμιζον αὐτὸν δι' ἀνταπόλειαν τῶν ἠμυημένων οὐκ ἀναμένειν Ⓦ καιρὸν τῆς κολάσεως, διὰ τῦτο πρὸ εκάλεσεν Ϲ ἐδέοντο· καὶ ⓐ μηδὲ δεσμῶν ἀνεχόμενοι σιδηρῶν, ἔρχονται δεδεμένοι, καὶ ⓐ τὰ ὄρη καταπέχοντες, εἰς τὰ πεδία ὄξήεσαν, καὶ ⓐ τοὺς ἄλλους κωλύοντες διαβαίνειν, Ⓦ ἀποτειχίζοντα τὴν ὁδὸν αὐλοῖς ἰδόντες, ἔφυγον. Τί δήποτε ὁ καὶ τοῖς πάθεσιν ἐμφιλοχωρεῦσιν; ὀλέθριον δόγμα τοῖς πολλοῖς σπεῖραι βουλόμενοι, οἷς, ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν ἀπελθόντων δαίμονες γίνονται· ὃ μηδέποτε γένοιτο μηδὲ μέχρις ἐννοίας λαβεῖν. Τί οὖν, φησιν, αἱ ἔπποις, ὅταν πολλοὶ τῶν γονέων [καὶ] παῖδας λαβόντες ἀποσφάττωσιν, ὥστε αὐλοῖς μὴ ταῦτα συμπαθεῖν τὴν ψυχὴν ἔχειν; καὶ πόθεν τῦτο δῆλον; ὅτι μὲν γὰρ ἀποσφάττουσι, πολλοὶ λέγουσιν· ὅτι δὲ αἱ ψυχαὶ τῶν σφαγέντων μετ' αὐτῶν εἰσι, πόθεν ἴσμεν, εἰπέ μοι; αὐλοί, φησιν, Ⓐ δαιμονῶντες βοῶσιν, ὅτι ψυχὴ τὸ δεῖνος ἐγώ. ἀλλὰ καὶ τῦτο σκιώδης καὶ ἀπάτη διαβολική. ὁ γὰρ ἡ ψυχὴ τὸ τετελευτηκότος ἐστὶν ἡ βοῶσα, ἀλλ' ὁ δαίμων ὁ ἐπισκηνοῦν ταῦτα, ὥστε ἀπατῆσαι τὸν ἀκούοντας. εἰ γὰρ εἰς δαίμονος ὐσίαν δυνατὸν ψυχὴν εἰσελθεῖν, πολλῷ μᾶλλον εἰς τὸ σῶμα τὸ ἑαυτῆς· ἄλλως δὲ, οὐδὲ ἔχει λόγον τὴν ἠδικημένην ψυχὴν συμπαθεῖν τῷ ἠδικηκότι· ἡ δύνηθεν δυνάσθαι δυνάμιν ἀσώματον εἰς ἑτέραν μεταβαλεῖν ὐσίαν. εἰ γὰρ ὅτι τῶν σωμάτων τοῦτο ἀμήχανον, καὶ οὐκ ἂν τις εἴποι θεὸν σῶμα ὄντα σῶμα ἐργάσαιτο· πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῆς ἀοράτου ψυχῆς τῦτο ἀδύνατον, Ϲ οὐκ ἂν τις ἰσχύσειεν εἰς δαίμονος ὐσίαν αὐτὴν μετενεγκεῖν. ὥστε γραϊδίων μεθυόντων ταῦτα τὰ ῥήματα, καὶ παίδων μορμολυκεῖα. οὐδὲ γὰρ
Σοφ. γ. α. ἓνι ψυχὴν ἀπορράγεισαν τὸ σώματος ἐνταῦθα πλανᾶσθαι λοιπόν. Ψυχαὶ γὰρ δικαίων ἐν χειρὶ Θεοῦ. εἰ δὲ αἱ τῶν δικαίων, καὶ αἱ τῶν παίδων (οὐδὲ γὰρ ἐκείναις πονηραὶ) καὶ αἱ τῶν ἁμαρτωλῶν ὑπὸ βάθους ἐντεῦθεν ἀπάγονται. καὶ δῆλον ἀπὸ τὸ Λαζάρου καὶ τὸ πλουσίου.
Λκκ. ιβ. κ. καὶ ἀλλαχοῦ δέ φησιν ὁ Χριστός· Σήμερον τὴν ψυχήν σε ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ. Ϲ οὐκ οἶδ' τι ψυχὴν ἐξελθοῦσαν τοῦ σώματος ἐνταῦθα πλανᾶσθαι· καὶ μάλα εἰκότως. εἰ γὰρ ἐν γῇ βαδίζοντες τὴν ξενιτείαν καὶ γνωείμην, καὶ σῶμα περικείμενοι, ὅταν ξένην ὁδὸν ὁδεύωμεν, ποίαν ἐλθεῖν δεῖ, οὐκ ἴσμεν, ἂν μὴ τὴν χειραγωγηθῶμεν ἔχωμεν. πῶς ἡ τοῦ σώματος ἀπορραγεῖσα ψυχὴ τὴν ζωηθείαν ἐξελθοῦσα πάσης, εἰσεται ποῦ δεῖ βαδίζειν αὐτὴν τοῦ καθοδηγηθέντος αὐτῇ; καὶ πολλαχόθεν ἂν ἑτέρωθεν αὖ τις κατίδοι, ὅτι οὐκ ἔνι ψυχὴν ἐξελθοῦσαν ἐνταῦθα μεῖναι.

ναι. καὶ γὰρ ὁ Στέφανός φησι· Δέξαι τὸ πνεῦμά μου· καὶ ὁ Παῦλος, Τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Πρ. ϗ. νϛ΄.
Χριστῷ εἶναι πολλῷ μᾶλλον κρεῖττον. καὶ πρὸς τὸν πατέρα δὲ φησιν ἡ γραφή· Καὶ προσ- Φιλιπ. α. κγ.
ετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ, τελευτὴν εἰς γήρας καλόν. ὅτι γὰρ οὐδὲν αἱ τῶν ἀνθρώπων Γεν. κε. η.
ψυχαὶ διαπτεῖσθαι εἰς ταῦτα δυνάμενα, ἀκουσον τοῦ πλουσίου πολλαχοῦ ταῦτα πεπο-
χαπήγαγε καλωπωτος καὶ οὐκ ἐπιτυγχάνοντος. ὡς, εἴτε ἐκεῖ δυνατὸν, αὐτὸς μετῆλθε καὶ αἰτήσειε τὰ
ἐκεῖ γενόμενα. ὅθεν δῆλον, ὅτι μετὰ τοῦτο οὐκέτι ἀποδημίαν, εἰς χώραν τινὰ ἀπαίρουσαι
αἱ ψυχαὶ, οὐκ ἔτι κυρίαν οὖσαν ἐπιμελεῖσθαι, ἀλλὰ τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἡμέραν ἀναμένου-
σαι. εἰ δέ τις λέγοι τις, καὶ τίνος ἕνεκεν, ὅπερ ἠξίωσαν οἱ δαίμονες, ἐποίησεν ὁ Χριστός,

31 Εἰς τοὺς ἀτέλειον τῶν χοίρων ὑπιτρέψας αὐτοῖς ἀπελθεῖν,

Ἐκεῖνο δὲ ἐρῶ ὅτι οὐκ ἐκείνοις πειθόμενος τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλὰ πολλὰ συνεὶς οἰκονομῶν· ἓν μὲν, ὃ διδάξαι τοὺς ἀπαλλαγέντας τῶν πονηρῶν τυράννων ἐκείνων τὸ μέγε-
χλύσης θος τῆς λύμης τῶν ὑπιόντων αὐτοῖς· δεύτερον δὲ, ἵνα μάθωσι πάντες, ὅτι οὐδὲ χοί-
χίσην δὲ, ρων καταπολεμῆσαι, εἰ μὴ αὐτὸς συγχωρήσειε· τρίτον, ὅτι χαλεπώτερα τῶν χοίρων ἐκείνους
δὲ εἰργάσαντο, εἰ μὴ καὶ ἐν τῇ συμφορᾷ πολλῆς ἀπήλαυον τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας. ὅτι γὰρ
ἡμᾶς τῶν ἀλόγων μᾶλλον μισοῦσι, πάντες που δῆλόν ἐστιν. ὥστε καὶ τῶν χοίρων μὴ φεισάμε-
νοι, ἀλλ' ἐν μιᾷ καιρικῇ ῥοπῇ πάντας αὐτοὺς καταχρημίσαντες, πολλῷ μᾶλλον αὖ τοὺς αὐ-
θεφπους ταῦτα εἰργάσαντο, οὓς εἶχον, ἐπ' ἐρημίας ἄγοντες καὶ ἀπάγοντες, εἰ μὴ καὶ ἐν
αὐτῇ τῇ τυραννίδι πολλὴ ἰσχὺς ἡ τοῦ Θεοῦ κηδεμονία, χαλινοῦσα καὶ ἐπέχουσα τὴν πραγτέρω
ῥύμην αὐτῶν· ὅθεν δῆλον, ὅτι οὐκ ἔστιν οὐδεὶς, ὃς οὐκ ἀπολαύει τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας. εἰ
δὲ μὴ πάντες ὁμοίως μηδὲ καθ' ἕνα τρόπον, καὶ τοῦτο προνοίας μέγιστον εἰδὸς ὄντι. πρὸς γὰρ
τὸ ἑκάστῳ λυσιτελοῦν, καὶ τὸ τῆς προνοίας ὑπιδείκνυ). πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις ἕτερον
ἐκ τούτου μανθάνομεν, ὅτι οὐ κοινὴ πάντων προνοή μόνον, ἀλλὰ καὶ ἰδία ἑκάστου. ὃ καὶ ὅτι τῶν
μαθητῶν ἐδήλωσεν εἰπών· Ὑμῶν δὲ * αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσί· Ματθ. ι. λ.
καὶ ἀπὸ τῶν δαιμονώντων δὲ τοῦτον δῆλον ἐστὶ τὸν κατιδοῦσαν φόβον, οἱ πάλαι δὲ ἀπεπήγησαν,
εἰ μὴ πολλῆς τῆς δόξης ἐνέπλεον κηδεμονίας ἀπήλαυον. διὰ δὴ τοῦτο ἐπέτρεψεν ἀπελθεῖν
αὐτοῖς εἰς τοὺς ἀγέλους τῶν χοίρων, ἵνα καὶ τὰ χοῖρα οἰκοῦντες ἐκεῖνα, μάθωσιν αὐτοῦ τὴν
δύναμιν. ἔνθα μὲν γὰρ πολὺ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐστιν, οὐ σφόδρα ὑπιδείκνυται· ἔνθα δὲ μηδεὶς αὐ-
τὸν οἶδεν, ἀλλ' ἐπὶ ἀναθητος ἐλήλυθεν, ἐκλάμπειν ἐποίει τὰ θαύματα, ὥστε αὐτοῖς εἰς
τὴν ἑαυτοῦ θεογνωσίαν ὑπιστάσθαι. ὅτι γὰρ δυνάμενοί τινες ἦσαν καὶ τὴν πόλιν ἐκείνην
οἰκοῦντες, δῆλον ἀπὸ τοῦ τέλους. δέον γὰρ αὐτὸν προσκυνῆσαι καὶ θαυμάσαι τὴν δύνα-
μιν· καὶ ὃ ἐπέπεμπον,

34 Καὶ παρεκάλουν ἀπελθεῖν" ἐκ τῶν οἰκείων αὐτῶν.

Ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν ἀνεῖλον τοὺς χοίρους καὶ δαίμονες; πάντα γοῦν τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἀ-
θυμίαν ἐμβάλλειν καὶ δαίμονες ἐσπουδάκασι, καὶ πάντα γοῦν χαίρουσι τῇ αὐτῶν ἀπωλείᾳ. ὅπερ
γοῦν ὁ διάβολος καὶ ὅτι τοῦ Ἰωὴλ ἐποίησε. καίτοι καὶ ἐκεῖ ὁ Θεὸς ἐπέτρεψεν· ἀλλ' οὐδὲ ἐκεῖ
πειθόμενος τῷ διαβόλῳ, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦτο θέλων ἀποφῆναι λαμπρότερον, καὶ
τῷ δαίμονι πᾶσαν ἀναισχυντίας ἐκκόπτων προφασιν, καὶ εἰς τὸ αὐτοῦ πάντες ἐπιτρέπων κεφα-
λαίωμα τὰ κατὰ τοῦ δικαίου γινόμενα. ἐπεὶ καὶ νῦν ἔσωσεν ἄν, εἴπερ ἤθελεν ὅτοι, γένοιτο. καὶ γὰρ
ἡ τοῦ Χριστοῦ δύναμις λαμπρῶς ἀνεκηρύττετο, καὶ ἡ πονηρία τῶν δαιμόνων, ἧς ἀπήλαυσε
τοὺς ἐπ' αὐτῶν καταχομένους, ἐφέτεσον διεδείκνυτο, καὶ ὅτι οὐδὲ χοίρων εἰσὶν ἄπειθαι κύ-
ριοι, μὴ τοῦ τῶν ὅλων ἐπιτρέποντος Θεοῦ. εἰ δέ τις ἐρεῖ ἀναγωγὴν ταῦτα σκληράν, ὃ
κωλύον οὐδέν. ἡ μὲν γὰρ ἰσοτιμία αὕτη. δεῖ δὲ εἰδέναι σαφῶς, ὡς καὶ χοιρώδεις τῶν ἀνθρώ-
πων ὑπεπιχείρησαν ταῖς τῶν δαιμόνων ἐνεργείαις εἰσί. καὶ ἀνθρωποι μὲν ὄντες καὶ ταῦτα πά-
σχοντες, δυνάμενοι καὶ προσκυνεῖσθαι πολλάκις· δι' ὃ χαίρει ὁ ὅλον γινώσκων, οὐ δαιμονίζονται

μόνον, ἀλλὰ καὶ καταχρημίζονται. καὶ ἄλλως δ', ἵνα μή τις σκιωλὸν εἰ νομίσῃ τὰ ῥηθέντα, ἀλλὰ πιστεύσῃ σαφῶς ὅτι "ἐξῆλθεν ὁ δαίμων, ἀπὸ τοῦ γυναικὸς τῶν χοίρων ὅτε κατέδηλον. σκόπει δ' αὐτοῦ καὶ ὃ θρᾶσον μετὰ τῆς δυνάμεως. ὅπου γὰρ ἐσιώπων ἐνεργεστηθέντες ἀπήλαυνον αὐτοὺς ἡ τῶν χοίρων οἰκειωθέντες ἐκείνῳ, οὐκ ἀντέτεινεν, ἀλλὰ [καὶ] ἀνεχώρησε· καὶ τοὺς ἀναξίους ἀποφηνάμενος ἑαυτοὺς τῆς αὐτοῦ διδασκαλίας κατέλιπε, τοὺς ἐλευθεροῦντας τῶν δαιμόνων δοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς σωζομένους, ὥστε μὴ ἐκείνων μαθεῖν πρῶτα τὰ γεγυμνασμένα, καὶ αὐτὸς ἀναχωρήσας ἡ φόβου ἀφίησιν αὐτοῖς συνακμάζοντα. καὶ γὰρ τῆς ζημίας τὸ μέγεθος διεδίδου τοῦ γεγυμνασμένου τῷ φήμῃ, καὶ καθικνεῖτο τῆς ἀγωνίας αὐτῶν τὸ συμβαῖνον. καὶ "πολλαχόθεν ἐφέροντο φωναί, ἀναχηρύττουσαι τοῦ ῥήματος τὸ παράδοξον· ἀπὸ τῶν θεραπευθέντων· ἀπὸ τῶν καταποντισθέντων· ἀπὸ τῶν δεσποτῶν τῶν χοίρων· ἀπὸ τῶν ποιμαινόντων ἀνηφθέντων αὐτούς. χ. ἐξῆλθον οἱ δαίμονες, χ. ἀγωνίας χ. παραπλήσιον

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτα καὶ νῦν γινόμενα ἴδοι τις ἄν, καὶ πολλοὺς ἐν τοῖς μνημείοις δαιμονιζομένους, οὓς οὐδὲν κατέχει τῆς μανίας, οὐ σίδηρος, οὐχ ἅλυσις, οὐκ ἀνηφθέντων πλῆθος, οὐ παράδεισος, οὐ νηστεία, οὐ φόβος, οὐκ ἀπειλή, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν. ἐγὼ δ' ὅταν τις ἀκόλαστος ἢ πορνὸς πρώτα σώματα ἐπιποιμένος, οὐδὲν διενιόχεται δαιμονῶντος· ἀλλὰ γυμνὸς ὢν ὡς ἀκμὴν πορεύεται, ἱμάτια μὴ ἐνδεδυμένος, τὴν ἀληθῆ πορείαν ἀπεστερημένος, ἐκ τοῦ αὐτοῦ πορισμοῦ δόξης γεγυμνωμένος· οὐ λίθοις ἑαυτὸν κόπτων, ἀλλὰ ἀμβλύμασι πολλῶν λίθων χαλεπωτέρους. τίς οὖν τοιοῦτον δῆσαι δύναιτο; καὶ παῦσαι ἀκηκοὼς καὶ οἰκτρούμενον καὶ οὐδέποτε ἐν ἑαυτῷ γινόμενον, ἀλλ' ἀεὶ τὰ μύρια φοιτῶντα; τοιαῦτα γὰρ τὰ πόρνων τὰ καταγώγια πολλῆς τῆς δυσωδίας γέμοντα, πολλῆς τῆς σπατάλης. τί οὖν ὁ φιλάργυρος; οὐχὶ τοιοῦτος; "τίς δὲ αὐτὸν ἰσχύει δῆσαι ποτε; οὐχὶ φίλοι καὶ ἀπειλαὶ καθημεριναὶ, καὶ παραινέσεις καὶ συμβουλαί; ἀλλὰ πρώτα ταῦτα διακόπτει τὰ δεσμά. κἂν ἔλθῃ τις αὐτὸν ἀπαλλάξαι τῶν δεσμῶν, ὁρκίζει ὥστε μὴ ἀπαλλαγῆναι, βάσανον ἡγούμενος εἶναι μείζω, ὃ μὴ εἶναι ἐν τῇ βασάνῳ οὐδέν" ἡγοῖτο χαλεπώτερον; ἐκεῖνος μὲν γὰρ ὁ δαίμων, εἰ καὶ αἰθέριον κατεφέγγισεν, ἀλλὰ τῷ παραγράμματι εἶξε τοῦ Χριστοῦ, καὶ ταχέως "ἀπεπήδησε τοῦ σώματος. οὗτος δὲ οὐδὲ ἐπὶ τῷ παραγράμματι εἴκει. ἰδοὺ γὰρ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀκούει αὐτοῦ λέγοντος· οὐ "δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ, καὶ γέενναν ἀπειλοῦντος, καὶ ταῖς αἰωνίοις "κολάσεσι, καὶ οὐ πείθεται· οὐχ ὅτι ἰσχυρότερός ἐστι τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ὅτι ἀκονᾷ ἡμᾶς ὁ Χριστὸς οὐ σωφρονίζει. ἐπὶ τούτων ὡς ἐν ἐρήμοις καὶ τοιοῦτοι δαιμονιῶσιν, καὶ ἐν μέσαις πόλεσιν ὦσι. τίς γὰρ ἂν ἕλοιτο νοῦν ἔχων τοιούτοις συπλινεσθαι ἀνθρώποις; μᾶλλον δὲ ἕλοιτο καὶ δεδεμένων μυρίων δαιμονώντων οἰκεῖν, ἢ μετ' ἐνὸς τούτου νοσοποιοῦντος τὸν νόον. καὶ ὅτι οὐ σφάλλομαι ταῦτα λέγων, δῆλον ἐξ ὧν ἑκάτεροι πάσχουσιν. ὅτοι μὲν γὰρ οὐδὲν ἠδικηκότα ἐλεεινὸν ἡγοῦνται, καὶ βούλονται καὶ δοῦλον λαβεῖν τὸν ἐλεύθερον ὄντα, καὶ μυρίοις περιβάλλουσι κακοῖς· οἱ δὲ δαιμονῶντες οὐδὲν ἄλλο ἐργάζονται, ἀλλ' ἐν ἑαυτοῖς τὸν νόσον περιφέρουσι· καὶ ὅτοι μὲν πολλὰς οἰκίας ἀνατρέπουσι, καὶ ὄνομα τοῦ Θεοῦ βλασφημεῖσθαι παρασκευάζουσι, καὶ λύμη πόλεως καὶ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης εἰσίν· οἱ δὲ ὑπὸ δαιμόνων ἐνοχλούμενοι, ἐλεεῖσθαι μᾶλλον εἰσὶν ἄξιοι καὶ δακρύειν. καὶ ἐν μὲν ἀναισθησίᾳ τὰ πλείονα περάτουσιν· οἱ δὲ μετὰ λογισμοῦ παραπαίουσιν, ἐν μέσαις πόλεσι βακχευόμενοι καὶ κραυγὴν ἵνα μαινόμενοι μανίαν. τί γὰρ τοιοῦτον ἐργάζονται οἱ δαιμονῶντες ἅπαντες, οἷ Ἰούδας ἐτόλμησε, τὴν ἐλάττω παρανομίαν ὑπεδεξάμενος; καὶ πάντες δὲ οἱ σκληροὶ ζηλωταὶ, καθάπερ θηρία χαλεπὰ ἀπὸ γαλεάγρας φυγόντα, τὰς πόλεις θορυβοῦσιν οὐδενὸς κατέχοντος. παρείκειται μὲν γὰρ καὶ νόμοις δεσμὰ πάντα χαλᾶν· οἷ, ὁ τῶν δικαστῶν φόβος, ἡ τῶν νόμων ἀπειλή, ἡ παρὰ τῶν πολλῶν καταγνῶσις, καὶ ἕτερα πλείονα τούτων· ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα διαῤῥηγνύντες πάντα μύω καὶ κάτω ποιοῦσι. καὶ εἰ τις αὐτὰ τέλεον αὐτῷ ἀφεῖλε, τότε μὴν ἔγνω σαφῶς τὸν ἐν αὐτοῖς δαίμονα, πολὺ

χ. τίς χ. περιῶν

χ. τὶς δὲ αὐτ. ἴσχυσε δῆσ.

χ. ἠγοῦντο ἀθλιότητα; χ. ἀπεπήδησε χ. διώκεται χ. βασάνῳ,

χ. οἱ δ' ἐλάττονα δαιμονῶντ. ἀδ. πάσχ.

χ. φέρουσι δ' οἱ πολ.

πολὺ τῦ νεῶ ὀζηλότερος ἀγειώτερον ὄντα καὶ μανικώτερον. ἀλλ' ὅπῳ τῦτο σὺκ ἔνι, ᾧ λόγῳ τέως " αὖθ' ὑποθώμεθα, καὶ πάσας αὐτῦ περιελώμεθα τὰς ἀλύσεις· καὶ τότε αὐτῦ σαφῶς εἰσόμεθα τίνι λαμπρεῖν μανίαν. ἀλλὰ μὴ δείσητε τὸ θηρίον, ὅταν αὖθ' ὑκκαλύψωμεν. ἐν γὰρ τῷ λόγῳ ἡ σκηνὴ, σὺκ ἐν τῇ ἀληθείᾳ· τὸ περᾶγμα. ἔστω δίνεω τις ἄνθρωπος πῦρ ἀπὸ τ ὀφθαλμῦ ἀφιείς, μέλας, ἐξ ἑκατέρων τ ὤμων δράκοντας αὐτὶ χειρῶν ἔχων ὀξυρτιλμύους· ἔστω ἢ αὐτῷ καὶ σῶμα, ἀνὶ μὶ ὀδόντων ξίφη ὀξέα ἔχον ἐμπεπηγότα, ἀντὶ δὲ γλώσσης ἰοῦ ἢ δηλητηρίου φαρμάκου πηγὼ ἀναβλύζουσαν· γαστὴρ δὲ, καμίνου πάσης δαπανητικωτέρα, καὶ ἐμβαλλόμενα ἀναλίσκουσα ἅπαντα· ἐκ πόδες ὑποτρεχεῖς τινες καὶ φλογὸς ἁπάσης σφοδρότεροι· ἐκ δὲ προσώπου ἢ αὐτῷ ἀπὸ κυνὸς καὶ λύκου κατεσκευασμένον ἔστω· καὶ φλεγέθω μηδὲν αἰθεσπιον, ἀλλ' ἀπηχὲς ἢ καὶ ἀνδὸς καὶ φόβερόν· ἐχέτω ἢ ἐκ χερσὶ φλόγα. ταῦτα φοβερὰ δόκει εἶ) ὑμῖν τὰ εἰρημένα· ἀλλ' οὐδέπω κατ' ἀξίαν αὐτὸν ἐσχηματίσαμεν. μῦ γὰρ τύπων, ἐκ ἕτερα δ ἐστὶ προσθεῖναι. καὶ γὰρ καὶ τῦ ἀπομυττῶντας σφαπέτω, καταδιέτω, τῇ χαρδίᾳ αὐτῷ ἀπείλῶ. ἀλλὰ καὶ τύτῳ πολλῷ χαλεπώτερος ὁ φιλάργυρος, πᾶσιν ὀπτῶν ὥσπερ ᾅδης, " πόνῳ καταπίνων, κοινὸς πολέμιος περιερχόμενος τῦ τῶν ἀνθρώπων γένους. καὶ γὰρ βούλε ἢ) μηδένα ἄνθρωπον εἶ), ἵνα τὰ πόντα κατέχῃ. καὶ ὁδὲ σώζωθαι ἴσαται· ἀλλ', ὅταν πόντας ἀπολέσῃ τῇ ὀπιθυμίᾳ, καὶ τῆς γῆς τὸν ὀρισμὸν ἀφελόμενος ὀπιθυμεῖ, καὶ χρυσὸν αὐτὸν ὂν ἰδεῖν· οὐ τὸν χῶν ἢ μόνον, ἀλλὰ ἐκ ἔρημα καὶ ἄπαντα καὶ πηγάς, ἐκ πόντας ἁπλῶς τὰ φαινόμενα. καὶ ἵνα μάθητε ὅτι ὁδέπω τὸν μανίαν πεπαύεσθαι τ σκεύῶν, μηδεὶς ἔστω ὁ ἐγκαλῶν ἐκ διελθόντος· ἀλλ' ἄνελε τ σκ τ νόμων φόβον τῷ λόγῳ τέως, καὶ ὅλῃ αὐτὸν ξίφος ἁρπάσαντα καὶ πόντας ἀναχρώμενον καὶ ὁδὶ ἑνὸς φεισόμενον, οὐ φίλῳ, οὐ συγγενοῖς, σὺκ ἀδελφοῦ, σὺκ αὐτῦ τῦ γεγωνικότος. μᾶλλον δὲ οὐδὲ σωθέσεως σώζωθαι χρεία· ἀλλ' ἐρώμεθα αὐτὸν, εἰ μὴ ἰσαύτας πλάττει ἀεὶ καθ' ἑαυτὸν φαντασίας, καὶ πόντας ἐπείνῳ ἀναιρῶν ὡς λογισμῷ, ἐκ φίλοις καὶ συγενῆς καὶ αὐτοῦ τῦ γεγωνικότος. μᾶλλον ἢ οὐδὲ ἐρωτήσεως χρεία. καὶ γὰρ πόντες ἴσασιν, " ὅστις τύτῳ κατεχόμενοι εἰσὶ ὡς νοσήματι, ὅτι καὶ γῆρας βαρυύνεται παῖδας, καὶ ὁ γλυκὺ καὶ πᾶσιν ἐπέρασεν ὁ παῖδας ἔχειν, βαρὺ ἐκ ἐπαῖδες εἶ) νομίζοισι. πολλοὶ γοῦν καὶ ἀοχίαν ἀφ' ἕτο ὠνήσαντο, καὶ τὸν φύσιν ἐπήρωσαν, σὺκ ἀνελόντες [μόνον] τεθνάναι σῦ παῖδας, ἀλλὰ μηδὲ φῶσαι τὸν ἀρχὸν συγχωρήσαντες. μὴ τοίνυν θαυμάσητε εἰ Ⓦ φιλάργυρος οὕτως ἐσχημάτισα μὴν (καὶ γὰρ πολὺ χεῖρον ὄντ τῦ εἰρημένων) ἀλλὰ σκοπήσωμεν πῶς τοῦ δαίμονος αὐτὸν ἀπαλλαξώμεν. πῶς οὖν ἀπαλλάξομεν; εἰ μάθοι σαφῶς ὅτι [ἡ] φιλαργυρία περὸς αὐτὸ τῦτο μάλιστα " ἡμῖν συνδυποῦται, περὸς τὸ ποεῖν χρήματα. ἀεὶ γὰρ Ⓐ τὰ μικρὰ κερδαίνειν βουλόμενοι, μεγάλας ὑποψύσεις ζημίας· ὅταν δὴ ἡ πρόθυμία εἰς αὐτὸ τῦτο ὀξυπαθήσῃ. πολλοὶ γοῦν πολλάκις ὅτι μεγάλοις δημόσαι βουλόμενοι ἔσχοις, τῇ περισσοδοξίᾳ τῦ κέρδους σὺκ ὀξεπάσαντες τὰς λαβούσας, μῦ " τῦ ἔχειν καὶ τῦ κεφαλαίου πάντος ἐξέπεσαν. πάλιν εἰς κινδύνους περιπεσόντες ἕτεροι, καὶ οὐ βουληθέντες ὀλίγα περάσθαι, καὶ τὸν ψυχὸν μῦ τῆς οὐσίας ἀπώλεσαν· καὶ πρὸ πάλιν, ἢ ἀξιώματα κερδαλέα, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον ὠνήσασθαι, " μικρολογησάμενοι τὸ πᾶν ἀπώλεσαν. ὅπῳ γὰρ σὺκ ἴσασι πανεῖρειν, ἀλλ' * θεῖζειν μεμελετήκασι, καὶ τῦ ἀμήτου ζωοχῶς ἐκπίπτοισιν. οὐδὲις γὰρ ἀεὶ " θεῖζειν δύνα ἢ), ὥσπερ οὐδὲ ἀεὶ " κερδαίνειν. ἐπεὶ οὖν οὐ βουληθέντα δαπάνᾶν, οὐδὲ κερδαίνειν ἴσασιν· ἀλλὰ καὶ γυμνᾶσκα δεῖ λαβεῖν, πάλιν τὸ αὖθ' τῦτο ὑποτρέμουσιν. ἢ γὰρ ὀζηπατήθησαν ἄπορον αὐτ' εὐπόρου λαβόντες, ἢ πλουσίῳ εἰσαγόντες καὶ μυρίων γέμουσαν ἐλαττωμῦχ, πλείονα πάλιν τὸν ζημίαν ὑπέμειναν. οὐ γὰρ ἡ περουσία, ἀλλ' ἡ ἀρετὴ Ⓦ πλοῦτον ἐργάζεται. ὁ γὰρ ὄφελος τῷ πλούτῳ, ὅταν δαπάνημπρα ᾖ καὶ ἄσωτος, καὶ πόντα ἀνέμῳ σφοδρότερον " ὑποφορῆ; ὁ δ', ἂν ἀσελγὴς καὶ μυρίοις ἐφαρ-

σὰς

σας ἐφέλκηται; πῖ γ', ἀλλ' μέθυσος; οὐ πολλῶν ταχέως πενέστερον ⓦ ἀλλὰ ἔργάσεται; οὐ γαμοῦσι γ' μόνον, ἀλλὰ ⓒ ὠνοῦνται ὀπισθαλῶς, ⸗ τοῦ τῆς ὀπιθυμίας τῆς πολλῆς οὐ τὰ ἀπουδαῖα τῶν ἀνδραπόδων, ἀλλὰ τὰ βύωνα θεραπεύοντες. ταῦτ' οὖν ἅπαντα ἀναλογισάμενοι (τῶν γὰρ θεῖ τῆς γεέννης καὶ τῆς βασιλείας οὐδέπω λόγων ἀκούειν δυνάσθε) καὶ ταῖς ζημίαις συνοπάσαντες, ἃς ⸗ τοσαύτας εἰσάγετε πολλάκις ἀπὸ τῆς φιλοχρηματίας, καὶ ἐν δημοσίοις, καὶ ἐν ὠνίοις, καὶ ἐν γάμοις, καὶ ἐν θεοσεβείαις, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ἀπίσητε τὸν χρημῶν ἔρωτα. οὕτω γὰρ δυνήσεσθε καὶ ⓦ πρόντα βίον μὴ ἀσφαλείας ζῆν, καὶ μικρὸν ὑπιδόντες καὶ τῶν θεῖ φιλοσοφίας ἀκούσαι λόγων, ⓒ μικροῦ μεταβλέπουσιν, εἰς αὐτὸν τὸν δικαιοσύνης ἰδεῖν τὸν ἥλιον, καὶ τὴν ἐπιτελουμένων ἀγαθῶν πρὸς αὐτὸν ὑπερτυχεῖν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπερτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ἵσως

χ. σοφίας καὶ διαβάψαντες, εἰς

χξ ι. Ομιλ. κθ. 1 ΚΑΙ ΕΜΒΑΣ ΕΙΣ ΤΟ ΠΛΟΙΟΝ ΔΙΕΠΕ-
ραστε, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. 2 Καὶ ἰδοὺ προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον. καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπε τῷ παραλυτικῷ· θάρσει, τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.

Διὰ τί αὐτὸν πόλιν καὶ οὐδαμοῦ τὴν Καφαρναούμ λέγει. ἢ μὴ γὰρ ᾠκείκεν αὐτοῖ, ἢ Βηθλεέμ· ἢ ὅτ' ἔθρεψεν, ἢ Ναζαρέτ· ἢ ὅτ' εἶχεν οἰκουμένα*, ἢ Καφαρναούμ. ὁ μοῦ τοι παραλυτικὸς ἕτερος ἐστὶν ἐκεῖ παρὰ τὴν ⸗ Ἰωάννην κείμενον. ὁ μὲν γὰρ ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ κατέκειτο, ἐστὶ δὲ ἐν τῇ Καφαρναούμ· καὶ ὁ μὲν τεσσαρακοντοκτὼ εἶχεν ἔτη, ὥστε τοῦτον οὐδὲν τοιοῦτον εἴρηται· ⓒ ὁ μὲν ἐν ἐρημίᾳ τῶν προσηνομένων ἰῶ, ἐστὶ δὲ εἶχε τοὺς ὀπιμελουμένους, οἱ καὶ βαστάζοντες αὐτὸν ἔφερον. καὶ τοῦτο μὲν φησι, τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι· ἐκείνῳ δὲ [φησι.] θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; καὶ ⓦ μὲν ἐν σαββάτῳ ἐθεράπευσε, τοῦτον δὲ οὐκ ἐν σαββάτῳ. ἡ γὰρ ἂν ἐκεκάλεσαι καὶ τοῦτο Ἰουδαῖοι. καὶ ὅτι τοῦτο μὲν ἐζήτησαν, ἐπ' ἐκείνου δὲ ἐπέσχεντο διώκοντες. ταῦτα δέ μοι οὐχ ἁπλῶς εἴρηται, ἀλλ' ἵνα μή τις βλασφωνίαν εἰς νομίζῃ, ἕνα καὶ ⓦ αὐτὸν ⸗ τοῦ πιθύσας παραλυτικόν. σὺ δέ μοι σκόπει ὃ ἄτυφον καὶ ὃ ὑπεικὲς τοῦ διδασκάλου. καὶ γὰρ καὶ πρὸ τούτου τοὺς ὄχλους διεκρούσατο, καὶ ⸗ τοῦ τῶν ἐν Γαδάροις δ' ἐκβληθεὶς οὐκ ἀντέτεινεν, ἀλλ' ἀνεχώρησε μὲν, οὐ μὴν δ' μακρὰν. καὶ πάλιν εἰς τὸ πλοῖον ἐμβὰς διέβαινε, δυνάμενος καὶ πεζῇ βαδίζειν. οὐ γὰρ ἀεὶ παραδόξοποιῶν ἐβούλετο, ὥστε μὴ τῷ τῆς οἰκονομίας λυμήνασθαι λόγῳ. ὁ μοῦ οὖν Ματθαῖός φησιν, ὅτι περιέφερον αὐτόν· ⓐ δ' ἄλλοι, ὅτι καὶ τῶν τέγην διορύττοντες, αὐτὸν καθῆκαν καὶ προσῆκαν τῷ Χριστῷ ⓦ κάμνοντα, λέγοντες μὲν οὐδέν, αὐτῷ δὲ τῷ πρᾶξαι ὑπερέποντες. ἐν ἀρχῇ μοῦ γὰρ καὶ αὐτὸς θαυμάζεται, καὶ οὐ τοσαύτῳ παραδέχεται τῶν προσιόντων ἢ τῇ τῶν πίστιν· ἐνταῦθα δ', καὶ προσήκατο ⓒ πίστιν ἀπητιῶτο. ἰδὼν γάρ, φησι, τὴν πίστιν αὐτῶν, τοτέσι τῶν χαλασάντων. οὐ γὰρ πάντα χρὴ παραδέχεσθαι τῶν κάμνοντων μόνον ζητεῖ τὴν πίστιν· οἶδ', ὅταν παιδίωσιν, ἢ ἕτερος ὑπὸ τοῦ νοσήματος ὦσιν ἐξεστηκότες. μᾶλλον δ' ἐνταῦθα καὶ τοῦ κάμνοντος ἰῶ ἡ πίστις. οὐ γὰρ ἂν ἰώμενος χαλασθῆναι μὴ πιστεύων. ἐπεὶ οὖν ἑαυτὸν ἐπεδείξατο πίστιν, ὑπεδείκνυται ⓒ αὐτὸς τὴν αὐτοῦ δύναμιν, μεθ' ἐξουσίας ἁπάσης λύων καὶ ἁμαρτήματα, καὶ δεικνὺς διὰ πάντων ὅτι ὁμοτιμός ἐστι τῷ γεγεννηκότι. σκόπει δὲ. αὖθις ἔδειξε διὰ τῆς διδασκαλίας, ὅτε ἐδίδαξεν αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων· διὰ τοῦ λεπροῦ, ὅτε εἶπε, θέλω, καθαρίσθητι· διὰ τοῦ ἑκατοντάρχου, ὅτε εἶπόντα, εἰπὲ λόγῳ μόνον,

χ. ἐκείνῃ

χ. σου

χ. διωκτὴν

χ. ἐπαλλάξ

νον, ϗ ἰαθήσεται ὁ παῖς μϰ, ἐταύμαστε ⸂ὡς⸃ ὁ ἑκατοντάρχης ἀπεκήρυξε δι' ἐμοῦ τῆς θαλάττης, ὅτε αὐτῷ ἐχαλίνωστε λόγῳ μόνῳ· δι' ἐμοῦ τῶν δαιμονίων, ὅτε αὐτὸν κρατῶ δυνάμενον θήριον, ϗ μὴ πολλῆς τῆς ἐξουσίας αὐτοὺς ἐξέβαλον. ⸂ὡς⸃ ταῦτα πάλιν ἑτέρῳ μείζονι ζήτῳ τοὺς ἐχθροὺς" αὐτὸ κατεμαγκάζει ὁμολογῆσαι τῷ ὁμοτιμίαν, ϗ δι' αὐτοῦ τοῦ στόματος αὐτῶν αὖθ' ἁπλῶς φάνε-
5 σθαι. αὐτὸς μὲν γὰρ τὸ ἀφιλότιμον δείκνυσι (ϗ γὰρ [ϗ] πολὺ παρεῖκε τὸ θαῦμα τῷ εἰσοδον ἀποτειχίζον, διὰ ϗ αὖθις αὐτὸν καθῆκεν) οὐκ ἐπεδέησεν αὐτῷ τοῦ σώματος θεραπείας τοῦ φαινομένου, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνην λαμβάνει τὴν ἀφορμὴν ⸂ὡς⸃ τὸ ἀδηλον παρῆκεν ἐθεράπευσε, τὴν ψυχήν, ⸂ὡς⸃ ἁμαρτήματα ἀφείς· ὅθεν ἐκεῖνον μὲν ἔσωζεν, αὐτῷ ϗ ὑ πολλῷ τῷ δόξαν ἔφερεν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ⸂ἀπὸ⸃ πονηρίας" ἐνοχλεῖσθαι, ⸂ὡς⸃ ὑπισχνῆται
10 βουλόμενοι, ἐκλάμψαι τὸ γεγραμμένον καὶ ἄκαιρον παρεσκεύασαν. ϗ γὰρ ὑμνήσαμος ὢν αὐτὸς, τῇ βασιλείᾳ αὐτῶν εἰς τὴν τοῦ σημείου φανέρωσιν" ἀπεχρήσατο. ἐπεὶ οὖν ἐθορυβοῦντο, ⸂ὡς⸃ ἔλεγεν·

3 Οὗτος βλασφημεῖ· τίς δύναται ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνος ὁ Θεός;

Ἰδωμεν τί φησιν αὐτός. ἆρα ἀγνοεῖ τὴν ⸂ἐπὶ⸃νοιαν; καίτοι εἰ μὴ ἴσος ἐστὶν, ἐγὼ εἰ-
15 πεῖν· Ἵ μοι" παρασκάπτετε μὴ παρὰ σκοπὸν ⸂ἐπὶ⸃νοήσαντα; πόρρω ταύτης ἐγὼ τῆς δυνάμεως. νυνὶ ϗ τούτων μὲν οὐδὲν εἶπε, τοιαυτηρίου ϗ ἅπτεται καὶ ἐνεβαίωσε ϗ σκύρωσε, τῇ τε πρὸς ἑαυτὸν φωνῇ, καὶ τῇ τοῦ θαύματος ἐπιδείξει. ὅπερ γὰρ τὸ αὐτὸν ἴσα παρεῖ ἑαυτὸν λέγειν ἐδόκει παρασίσασθαι τοῖς ἀκροωμένοις, ἀπὸ τῶν ἄλλων βεβαιοῖ ⸂ὡς⸃ παρεῖ" ἑαυτόν. ϗ τὸ δὴ θαυμαστὸν, ὅτι οὐ μόνον ἀπὸ τῶν φίλων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν. τοῦτο γὰρ ἡ παρουσία τοῦ αὐτοῦ
20 σοφίας. ἀπὸ μὲν τῶν φίλων, ὅτε εἶπε, θέλω, καθαρίσθητι, καὶ ὅτε εἶπεν, * οὐδὲ ἐν τῷ Ισραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον· ἀπὸ ϗ τῶν ἐχθρῶν νυνί. ὅπερ γὰρ εἶπον, ὅτι οὐδεὶς δύναται ἁμαρτίας ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνος ὁ Θεός, ἐπήγαγον·

6 Ἵνα ϗ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἁμαρτίας ὅτι τῆς γῆς, τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ· ἐγερθεὶς ἆρόν σου" ⓦ κράβαττον, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

Οὐκ ἐν ταύτῃ δὲ μόνον, ἀλλὰ ⸂ὡς⸃" ἀλλαχοῦ πάλιν αὐτῶν λεγόντων, Περὶ καλοῦ ἔργου Ιω. ι. λγ.
ϗ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ παρεῖ βλασφημίας, ϗ ὅτι σὺ, ἄνθρωπος ὤν, ποιεῖς" σαυτὸν Θεόν, οὐδὲ Ιω. ι. λζ.
ἐκεῖ τὴν δόξαν ταύτην καπέλυσεν, ἀλλὰ πάλιν" αὐτὴν ἐκύρωσεν, εἰπών· Εἰ μὴ ποιῶ ταῦτα ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι· Εἰ ϗ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύσατε. ἐνταῦθα μὲν τοι ϗ ἕτερον σημεῖον τῆς ἑαυτοῦ θεότητος δείκνυσιν μικρὸν, ϗ τῆς παρὰ
ⓦ πατέρα ὁμοτιμίας. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἔλεγον, ὅτι * λύειν ἁμαρτήματα, Θεοῦ μόνου" ἐστὶν· οὗτος ϗ ὁ λύει μόνον ἁμαρτήματα, ἀλλὰ ϗ παρὰ τοῦτο ἕτερόν τι ἐπιδείκνυται, ὃ Θεοῦ μόνου ἐστὶν, ὃ ταῖς ἐν τῇ καρδίᾳ ἀπόρρητα ἐκφέρειν. οὐδὲ γὰρ ἐζωώγκαμεν εἰς μέσον ὅπερ ἐνενοοῦμεν.

Ἰδοὺ γάρ τινες τῶν γραμματέων, φησὶν, ἐν ἑαυτοῖς εἶπον· οὗτος βλασφημεῖ. 4 Καὶ
" Εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν," εἶπε· τί ἐνθυμεῖσθε ὑμεῖς πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; Οτι ϗ Θεοῦ μόνου ἐστὶ τὸ τὰ ἀπόρρητα εἰδέναι, ἄκουσον τί φησιν ὁ προφήτης· Συνῆπται σου καρδίας μονώτατος· ϗ πάλιν, Επάζων καρδίας ϗ νεφρεὺς ὁ Θεός. β. Παρ. ε. λ.
ϗ ὁ Ιερεμίας δέ [φησι·]" Βαθεῖα ἡ καρδία παντὸς πάντα· ϗ, Ανθρωπός ἐστι, ϗ τίς γνώσεται Ψαλμ. ζ. ι.
αὐτόν; ϗ, Ανθρωπος ὄψεται εἰς τὸ πρόσωπον, ὁ ϗ Θεὸς εἰς καρδίαν. ϗ δι' πολλῶν Ιερ. ιζ. θ. ι.
ἐστὶν ἰδεῖν ὅτι Θεοῦ μόνου ἐστὶ" τὰ τῆ δι' ἐκείνου εἰδέναι. " δεικνὺς τοίνυν ὅτι Θεός ἐστιν ἴσος τῷ γεγραπται, ἅπερ ἐν ἑαυτοῖς ἐλογίζοντο (δεδικότες γὰρ τὸ πλῆθος, οὐκ ἐτόλμων αὐτῷ τῷ γνώμῃ εἰς τὸ μέσον ἐξενεγκεῖν)" ταῦτα ἐκκαλύπτει ϗ δῆλα ποιεῖ, πολὺ ϗ ἐν ταύτῃ τὸ δυσπαρόδεκτον ἐνδεικνύμενος. ἵνα τί γάρ, φησιν, ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; καίτοιγε εἰ ἀγωνιάσαν ἐχρῆν, τὰ κεκρυμμένα ἀγανακτῆσαν ἔδει ὡς" δὴ ἁπατηθέντα,

θέντα, καὶ εἰπεῖν· ἕτερον ἦλθεν θεραπεῦσαι, καὶ ἕτερον διορθοῦσαι; πόθεν γὰρ δῆλον, ὅτι ἀφέωνταί μου αἱ ἁμαρτίαι; νυνὶ δὲ οὐδεὶς φθέγγεταί τι τοιοῦτον, ἀλλὰ δίδωσιν ἑαυτὸν τῇ τοῦ θεραπεύοντος ἐξουσίᾳ· ὅτοι δὲ παρεῖτοι ὄντες καὶ βασκανοι, ταῖς ἑτέρων ἐπιβουλεύουσιν ἐνεργείαις. διὸ ἐπισκήπτει μὴ αὐδεῖς, μετ' ἐπιεικείας δὲ πάσης. Εἰ γὰρ ἀπιστεῖτέ, [φησι,] τῷ παρόντι, καὶ κόμπον εἶναι νομίζετε τὸ λεγόμενον, ἰδοὺ καὶ ἕτερον * ἐκείνῳ παρίσταμαι, τὰ ἀπόρρητα ὑμῖν ἐκκαλύψας· καὶ μετ' ἐκεῖνο πάλιν ἕτερον. ποῖον δὴ τοῦτο; Τὸ σφίγξαι τὸ σῶμα τῆς παλαιλευμονίας. καὶ ὅτε μὲν εἶπε τῷ παραλυτικῷ, οὐ σαφῶς τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἑαυτοῦ δηλοῖ ἔλεγεν. οὐ γὰρ εἶπεν, ἀφίημί σοι τὰς ἁμαρτίας, ἀλλ' ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι. ὅπερ ἦν ἐκείνοις ἐπάγκαιον, τραπότερον αὐτὸ δείκνυσι τὴν ἐξουσίαν, λέγων· ἵνα ἦτε εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας. ὁρᾷς ὅσον ἀπέχει τοῦ μὴ θέλειν νομίζεσθαι ἴσος τῷ πατρί; οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὅτι δέδοται ἑτέρῳ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἢ ὅτι ἔδωκεν αὐτῷ ἐξουσίαν, ἀλλ' ὅτι ἐξουσίαν ἔχει. καὶ οὐδὲ αὖθις τοῖς φιλοτιμίαν λέγει· ἀλλ' ἵνα ὑμᾶς πείσω, φησίν, ὅτι οὐ βλασφημῶ, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ πατρί. πάνταχοῦ γὰρ ἀποδείξεις βούλεται ἔχειν ἀφῆς καὶ ἀνάντιῤῥήτους, ὡς ὅταν λέγῃ· ὕπαγε, σαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ· καὶ τὴν περὶ τὸν Πέτρον δεικνύει δεδακνυσμένην, καὶ οὐ χείροις ὄντας ἐπιτρέπει καταχρημίζεσθαι. οὕτω δὲ καὶ ἐνταῦθα, τῆς μὲν τῶν ἁμαρτημάτων ἀφέσεως τιμιώτερον, τὸ τοῦ σώματος σφίγξαι πεῖραν· τῆς δὲ σφίγξεως, τὸ βαστάσαι τὸ κραββατον, ὥστε μὴ νομισθῆναι φαντασίαν εἶναι τὸ γεγενημένον. καὶ οὐ πρότερον τοῦτο ποιεῖ, ἕως αὐτὸν ἠρώτησε.

5 Τί γάρ, φησίν, ἐστὶν εὐκολώτερόν ἐστιν εἰπεῖν, ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι· ἢ εἰπεῖν, ἆρον τὸ κραββατόν σου, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου; Ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι. Τί δοκεῖ ῥᾷον ὑμῖν εἶναι; σῶμα σφίγξαι διαχυσμένον, ἢ ψυχῆς ἁμαρτήματα λῦσαι; δῆλον ὅτι σῶμα σφίγξαι. ὅσῳ γὰρ ψυχὴ σώματος βελτίων, τοσούτῳ τὰ ἁμαρτήματα λῦσαι τούτου μεῖζον. ἀλλ' ὅπερ τὸ μὲν ἀφανές, τὸ δὲ φανερόν, πρόσκειται τὸ καταδεέστερον μέν, φανερώτερον δέ· ἵνα καὶ τὸ μεῖζον καὶ τὸ ἀφανὲς διὰ τούτου λάβῃ τὴν ἀπόδειξιν, διὰ τὴν ἔργων πρόσκλησιν. ἤδη τοῦτο τοῦ Ἰωάννου εἰρημένον, ὅτι αὐτὸς αἴρει τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου. αἰσχύνας τοίνυν αὐτούς, εἰς τὴν οἰκίαν πέμπει, πάλιν ἐνταῦθα τὸ ἀτυφον δεικνύς, καὶ ὅτι οὐ φαντασία τὸ γεγενημένον. τοῦτο γὰρ τῆς ἀῤῥωστίας μάρτυρας, τούτους ποιεῖται καὶ τῆς ὑγιείας. ἐγὼ μὲν γὰρ ἐβουλόμην, φησί, διὰ τὸ σὸν πάθος καὶ τοῦτο δυσχεραίνειν ὑγιαίνειν, νοσοῦσάν τὴν ψυχὴν ἰδόντα, θεραπεῦσαι· ὅπερ ὅτου βούλονται, ἄπιστοί εἰσι τοῦτο διορθωσόμενος. ὁρᾷς πῶς δείκνυσι καὶ ψυχῆς καὶ σώματος αὐτὸν ὄντα δημιουργόν; ἐκατέρας γὰρ οὐσίας τὸ παράλυσιν ἰᾶται, καὶ τὸ ἀφανὲς ἐκ τοῦ φανεροῦ δῆλον ποιεῖ· ἀλλ' ὁμοίως ἐπὶ χαμαὶ πεσόντι).

8 Ἐδόξασαν γὰρ τὸν Θεόν, φησί, τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις.

Πεφύκασι γὰρ αὐδεῖς ἡ σὰρξ· αὐτὸς δὲ αὐδεῖς οὐκ ἐπέτρεψα, ἀλλ' ἀπέσειστο τῶν ἔργων ἐγείρων αὐτοὺς καὶ ὑψηλὸν τὸ φρόνημα ποιῶν. πέως γὰρ οὐκ ἂν μακρὰν τὸ νομίζεσθαι παρὰ πάντων [τὸν] ἀνθρώπων εἶναι μεῖζον, καὶ παρὰ [τὸ] Θεοῦ ἥκειν. Εἰ γὰρ ταῦτα καλῶς ἐβεβαίωσαν πρὸς ἑαυτοὺς, οὕτω παρόντες ἔγνωσαν ἀν' ὅτι καὶ Θεοῦ υἱός ἐστιν. ἀλλ' οὐ κατέγνων ταῦτα σαφῶς· διὰ τοῦτο οὐδὲ παρεστελλεν ἡδυπάθησαν. ἔλεγεν γὰρ πάλιν, οὐδὲ ὁ ἀνθρωπος οὐκ ἔστι παρὰ τοῦ Θεοῦ· πῶς ἔστιν οὐδὲ παρὰ τοῦ Θεοῦ; καὶ συνεχῶς αὐτὰ ἐστρεφον, τὴν οἰκείαν παλαίων ταῦτα παρεβαλλόμενοι παρακαλύμματα.

ΗΘΙΚΟΝ Ὁ πολλοὶ καὶ νῦν ποιοῦσι, καὶ τὸ Θεὸν δοκοῦντες ἀκδικεῖν, οἰκεῖα πληρῶσι πάθη, δέον μετ' ἐπιεικείας ἅπαντα μετιέναι. καὶ γὰρ ὁ τῶν ὅλων Θεὸς, σκηπτὸν δυνάμενος ἀφιέναι ὅτι τοῦ βλασφημοῦντας αὐτὸν, τὸ ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει. καὶ τοῦ ὁμβρους ἀφίησι, καὶ τὰ ἄλλα πάντα μετὰ δαψιλείας παρέχει· οὐ χρὴ δὲ ἡμᾶς μιμεῖσθαι τοὺς παρακαλοῦντας, παραινοῦντας, καὶ θαρρεῖν μετὰ παῤῥησίας, οὐκ ὀργιζομένους,

ὀργιζομένους, οὐδὲ ἐκπηδωμένους. οὐδὲ γὰρ βλάπτει τις εἰς Θεὸν ἀπὸ τῆς βλασφημίας ἐκβαίνει, ἵνα θυμωθῇς· ἀλλ' ὁ βλασφημήσας αὐτὸς ἑαυτὸν τραῦμα ἔλαβεν· σὺ λοιπὸν σύναλξον, θρήνησον. καὶ γὰρ δακρύων ἄξιον τὸ πάθος, καὶ τραυματιζόμενον ἢ οὐδὲν οὕτως ὡς ἀπειλεῖα θεραπεύσαι δυνάμενα). ἀπειλεῖα γὰρ πάσης βίας δυνατώτερα. ὅρα γοῦν πῶς ἡμῖν αὐτὸς ὁ ὑβρισμένος διαλέγεται), καὶ ὅπου τῆς παλαιᾶς καὶ ὅπου τῆς καινῆς· ἐκεῖ μὲν λέγων, Λαός μου, τί ἐποίησά σοι; ἢ τί σοῦ ἤνιασα ἢ, Σαοὺλ, Σαοὺλ, τί με διώκεις; καὶ ὁ Παῦλος ἢ ἐν πραότητι κελεύει παιδεύειν τοὺς ἀντιδιατιθεμένους. ἐπὶ αὐτὸς ἦν, ἐνίκησε πεσόντα καὶ μαθητὰς ἀξιοπίστους πῦρ κατακλύσαι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, Φοίβα ἐπετίμησεν αὐτοῖς λέγων· οὐκ οἴδατε ποίου πνεύματός ἐστε υἱοί. καὶ ἐνταῦθα ἦν οὐκ εἶπεν, ὦ μαινόμενοι καὶ ζητοῦντες ὑμεῖς, ὦ βάσκανοι καὶ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας ἐχθροί· ἀλλά, τί ἐνθυμεῖσθε ποιοῦντες ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; δεῖ τοίνυν μετ' ὀπτικείας ἀφαίρειν τὸ νόσημα. ὁ γὰρ φόβος ἠμύνατο αἱ ἀνθρωπίνῳ βλητίων, ταχέως ἐπανήξει πρὸς τὴν πονηρίαν πάλιν. ὅθεν τοῦτο καὶ τὰ ζιζάνια ἀφελεῖν ἐκέλευσε, δίδους πρόφασιν μετάνοιας. πολλοὶ γοῦν ὕστερον μετενόησαν, καὶ γεγόνασι σπουδαῖοι, πρότερον ὄντες Φαῦλοι· οἷος ὁ Παῦλος, ὁ τελώνης, ὁ ληστής. καὶ γὰρ ζιζάνια ὄντες, ὕστερον σῖτος γεγόνασιν ὠφέλιμος. ὅτι μὲν γὰρ τοῦτο ἀμήχανον· ὅτι ἦν τῆς πρόρρησεως, ῥᾴδιόν τι καὶ εὔκολον. ὃ γὰρ φύσεως ὄρεξις αὐτὴ δίδοται, ἀλλ' ἐλευθερίᾳ προαιρέσεως τιμᾶται. ὅταν τοίνυν ἴδῃς ἐχθρὸν τῆς ἀληθείας, θεραπεύσον, ἐπιμήκυνον, πρὸς ἀρετὴν ἐπιμάλαξε, βίον ὑποδεικνύμενος ἄμεινον, καὶ λέγων· πρόσεχόμενος ἀκαπαύστως, πρόσοδον καὶ κηδεμονίαν πρόσεχων, πάντα τρόπον καινὴν διορθώσεως, σὺν ἀρίστῃ τῶν ἰατρῶν μιμούμενος. οὐδὲ γὰρ ἁπλοῦν καθ' ἕνα τρόπον θεραπεύοντες μόνον· ἀλλ' ὅταν ἴδωσιν οὐκ ἔχον τὸ ἕλκος τῷ προτέρῳ φαρμάκῳ, προσιόντες ἕτερον, καὶ μετ' ἀκμὴν πάλιν ἄλλο· καὶ νῦν μὲν τέμνουσι, νῦν δὲ ὑποδιαμύδουσι. καὶ σὺ τοίνυν ψυχῶν ἰατρὸς γενόμενος, πάντα κίνει θεραπείας τρόπον κατὰ τὸν Χριστοῦ νόμους· ἵνα καὶ τῆς σαυτοῦ σωτηρίας καὶ τῆς ἑτέρων ὠφελείας λαβὴν μιαθῇς, εἰς δόξαν Θεοῦ πάντα ποιῶν, καὶ ταύτην καὶ αὐτὸς δοξαζόμενος. Τοὺς δοξάζοντάς μοι δοξάσω, φησί, καὶ Ⓐ ἐξουθενουμένους με ἐξουθενωθήσονται. πάντα τοίνυν εἰς δόξαν αὐτοῦ προάγωμεν, ἵνα τῆς μακαρίας ἐκείνης ὑπερτυχωμεν λήξεως· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπερτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λ. 9 ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΚΕΙΘΕΝ, εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον ὅπου τὸ τελώνιον, Ματθαῖον λεγόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ· ἀκολούθει μοι. καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

Οὐπώποτε τὸ θαῦμα οὐκ ἐπήνεσεν, ἵνα μὴ Ⓦ ζῆλον ἐξάψῃ πλέον ὁρώμενος· ἀλλὰ χωρὶς ἔστιν αὐτοῖς, διαχωρῶν καὶ τὸ πάθος θεραπευόμενος. τοῦτο δὴ καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν, μὴ ὁμόσε χωροῦντες τοῖς ὑπεναντιουμένοις, ἀλλὰ θεραπεύοντα αὐτῷ τὸ ἕλκος, ἀνθιστάντες καὶ χαλῶντες αὐτῷ τὸ τόνον. ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν καὶ μετὰ Πέτρου καὶ Ἰωάννου καὶ τῶν ἄλλων ἐκάλεσεν αὐτόν; ὥσπερ ἐκεῖ τότε προεῖρηται, ὅτι ἠδει τοὺς μὲν θεραπεύσοντας· ὅτε καὶ Ⓦ Ματθαῖον τότε ἐκάλεσεν, ὅτε ἠπίστατο ὄντα. ἐνταῦθα δὲ τοῦτον δὲ Παῦλον μετὰ τῶν ἀνέστησεν καὶ ἀνέλυσεν. Ὁ γὰρ τοῦ καρδίας ὑπισάμενος, καὶ τὰ ἀπόρρητα τῆς ἐκείνου συνειδὼς, ἤδει καὶ πότε ἔμελλεν ἕκαστος τούτων ὑπακούσεσθαι. διὰ τοῦτο οὐκ ἐν προοιμίοις αὐτὸν ἐκάλει, ὅτε σκληρότερον ἔτι διέκειτο, ἀλλὰ μετὰ τὰ μυρία θαύματα, καὶ τὴν πολλὴν ἐκεῖ αὐτοῦ φιλίαν, ὅτε καὶ ὑπτιοδεέστερον ἤδει πρὸς

τοὺς τὴν ὑπαχθὲν τελώνιον. ἄξιον γὰρ τὸν ἀποστόλον θαυμάσαι τὴν σοφίαν, πῶς οὐκ ἀπεκρύπτετο αὐτὸν ὁ μισθὸς ἔνδεν βίον, ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα τίθησι, τῶν ἄλλων κρυ- χ. διαγγελισοῦ
ψάντων αὐτὸ τοσαύτη ἐστὶ περὶ ἑτέρα. τίνος γὰρ ἕνεκεν εἶπεν, ὅτι ὁ τελώνιον καθήμενον; χ. φιλοσοφίαν,
δείκνυς τὸν καλέσαντος τὴν δύναμιν, ὅτι μὲ καταλήξαντα οὐδὲ ἀποσάντα τῆς πονηρᾶς ταύτης καπηλείας, ἀλλ' ἐκ μέσων αὐτῶν αἱρέσασθαι τὸν κακόν· καθάπερ οὖν καὶ ὁ μακά- 5
ριον Παῦλον μαινόμενον καὶ λυπῶντα καὶ πῦρ ἀφιέντα μετέστησεν. ὅπερ οὖν καὶ αὐτὸς δείγμα
Γαλ. α. 13. ποιούμενος τῆς τοῦ καλέσαντος δυνάμεως, φησὶ Γαλάταις· Ἠκούσατε τὴν ἐμὴν ἀναστροφήν ποτε ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ. καὶ οὐδὲν ἁλιέας ὄντας ἐν μέσοις τοῖς ἔργοις οὕτως ἐκάλεσεν. ἀλλ' ἐκείνων μὲν τέχνης τις ἦν ἃ ἐξηργασμένη μὲν, καὶ θεληθῆναι μὲν, καὶ θεῖναι ὄντα ἀγεννεστέρων καὶ ἀμίκτων καὶ πολὺ τὸ ἀφελὲς κεκτημένων· τοῦτο δὲ ὀπτικήν τινα δύναμιν γένοιτο ἂν καὶ ἰσχύος, καὶ κέρδος οὐκ ἔχον προφάσιν λύπης, καὶ ἐμπορίας ἀνάγκης, καὶ ἁρπαγὴν ἄρμα ἔχουσα ἔννομον. ἀλλ' ὅμως χ. ἁρπαγή
οὐδὲν τούτων ἐπηρέμνευσε ὁ καλέσας. καὶ τί λέγω εἰ τελωνίου οὐκ ἐπαιρόμενος, ὅπου γε οὐδὲ πόρνου γυναῖκα ἢ μόνον καλέσας οὐκ ἐπηρέμνησεν, ἀλλὰ δὲ φιλήσας οὐδὲ πόδας αὐτῆς δὲ βρέξαι τοῖς δάκρυσι προέσχεν αὐτῇ; καὶ γὰρ καὶ διὰ τοῦτο προσηγάγετο, ἵνα μὴ σῶμα γε- χ. σώματα
ραπτόσῃ μόνον, ἀλλὰ ἵνα ψυχῆς καὶ καρδίαν ἰάσηται. ὃ καὶ ὅτι τοῦ προφητικοῦ πεποίηκε καὶ χ. ἵνα καὶ ψυ-
δείξας σαφῶς ὅτι δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, ὅτε ὅτι τοῦτον ἔρχεται, ἵνα μηκέτι θορυβῶν- χῶν καὶ
ται, τελωνίου ὁρῶντες εἰς τὸν μαθητὴν ἐγκρινόμενον χορόν. ὁ γὰρ κύριος ὢν λύσας τὰ πεπλημμεληθέντα πρώτα, τί θαυμάζεις εἰ καὶ τοῦτον ἀπέστολον ποιεῖ; ἀλλ' ὥσπερ εἶδες τὸν καλέσαντος τὴν δύναμιν, ὅτω καταμάθανε δὲ τοῦ κληθέντος τὴν ἀναχώρησιν. ὁ γὰρ δυ- τέτειναι, οὐδὲ ἀμφισβητῶν εἶπε, τί τοῦτο; ἆρα μὴ ἀπατηλὴν κλήσει ἐμὲ τοιοῦτον καλεῖ; καὶ γὰρ ἄκαιρος αὖτη πάλιν ἡ ταπεινοφροσύνη· ἀλλ' εὐθέως ἀνέκυσε, δὲ οὐδὲ οἴκαδε ἀ- πελθεῖν ἠξίωσε καὶ τοῖς αὐτοῦ πρὶν τούτων κοινώσασθαι, ὥσπερ οὖν οὐδὲ ὁ ἁλιεύς· ἀλλ' ὅπου σχήνοι τὸ δίκτυον καὶ τὸ πλοῖον καὶ ὁ πατέρα, ὅτω δὲ ὅτος τὸν τελωνείου καὶ τὸ κέρδος ἀφεὶς εἵπετο, πρεσκυασμένου τοὺς ἅπαντα τὸν γνώμιλον ὑπιδεικνύμενος, καὶ πάντων ἀ, θεόν ἑαυτὸν ἀπορρήγνυσι τὸν βιωλικὸν, ἐμβατύρᾳ τῇ θυσιείᾳ τοῦ καλέσαντος ἀπὸ τῆς ἀ- πηρτισμένης ἀναχῆς. καὶ ὅ δήποτέ, φησιν, ἀγὰ καὶ τοῦ τὸν ἄλλων εἶπεν ἡμῖν, πῶς, καὶ τίνα τρόπον σκληρύνησαν, ἀλλὰ τοῦ Πέτρου καὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου δὲ Φιλίππου, τοῦ γὰρ τῶν ἄλλων ὑδαμοῦ; ὅτι ὅτοι μάλιστα ἦσαν ἐν τοῖς ἀτόποις καὶ ταπεινοῖς ὑπιτηδεύμασιν. ὅτε γὰρ τελωνείας τι χεῖρον, ὅτε ἁλιείας εὐτελέστερον. ὅτι γὰρ καὶ Φίλιππος τῶν σφόδρα ἀσήμων ἦν, ἀπὸ τῆς πατρίδος δῆλον. ἐξὸν τοῦτο τούτους μάλιστα ἀναχηρύτουσι * μὴ τὸ ὑπιτηδεύ- * ἡμῶν
μασιν, δηλοῦντες ὅτι καὶ ἐν τοῖς λαμπροῖς τὸ δυνημασιν τούτοις πιστεύειν χρή. ὁ γὰρ τὸ ἐνδοξοτέρων ἐπιτηδείοις εἰ μηδὲν ἀφελούμενοι προσκαλιπεῖν, ἀλλὰ τοῦ τὸν ἄλλων ταῦτα μὴ ἀκριβείας ἀναχηρύττοντες, καὶ ὅτι τοῦ διδασκάλου καὶ ὅτι τὸ μαθητὸ, πῶς ἂν εἶεν ὅτι τὸ σεμνῶν ὑποπτοι· καὶ μάλιστα, ὅταν σημεῖα μὲν πολλὰ καὶ θαύματα προσεχωσι, ταὶ ὅτι χ. δεικνυ-
τοῦ ἐναργοῦ ἐνδοξοτέρα εἰ ἀνείδη μὴ ἀκριβείας βοῶσι· καὶ τῶν μαθητῶν ταὶ ὑπιτηδεύματα καὶ ταὶ ἐλεγχόμενα, καὶ τοῦ διδασκάλου τοὺς προφήτους ὅτι ἁμαρτήμασι [δὲ ταπεινότητι] βεβοημένους λαμπρᾷ ἀκκαλύπτοισι τῇ φωνῇ; ὅθεν δῆλον ὅτι πολλοῦ τῆς ἀληθείας ἐ- ἰσ. ἐκμανθά-
ποιοῦντο [ὁ] λόγου, καὶ οὐδὲν προφήτου, οὐδὲ προσ ὑπιδειξιν ἔγραφον. καλέσας τοίνυν αὐτὸν, [δὲ] τιμῆ μεγίστῃ τετίμηκε, τραπέζης αὐτῷ κοινωνήσας εὐθέως. ταύτῃ γὰρ αὖ δὲ ἀκρ τῶν μαγόντων εὐέλπιν ἐποιῆ, καὶ εἰς πλείονα προῆκεν σπουδήν. ὁ γὰρ χρόνῳ μα- κρῷ, ἀλλ' ἀθρόον ἰάσατο τὸν καχεξίαν· καὶ οὐκ αὐτῷ ἀναπαύεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις πολλοῖς. καὶ τοι καὶ τοῦτο ἐδόκει αὐτοῦ ἔγκλημα εἰ, ὅτι οὐκ ἀπεσόβησε τοὺς ἁμαρτωλούς. χ. καὶ λέ-
ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο κρύπτοισιν, οἷα ὑπισκήπτων ὑπιχειροῦσι τοῖς περὶ αὐτὸν γινομένοις. συν- κεται
ἔρχονται

ἐρχονται ὃ ⓐ τελῶναι ὡς ποτὲ ὁμότεχνον. ἐγκαλλωπιζόμενος γὰρ τῇ εἰσόδῳ τῇ τοῦ Χριστοῦ πολλοὺς αὐτοῦ ζωοποιήσει. ϰὴ γὰρ πολὺ εἶδος θεραπείας ὁ Χριστὸς ϲκέπτ· ϗ οὐχὶ ἁμαρτάνοντας μόνον, οὐδὲ θεραπεύων, οὐδὲ ἐλέγχων τοὺς ἐχθροὺς, ἀλλὰ ϰὴ ἀρίστων διώρθου πολλοὺς τῶν ϰακῶς ἁμαρτανόντων, διὰ τούτων διδάσκων ἡμᾶς, ὅτι πᾶς ϰαιρὸς ϰαὶ πάντα ἔργον δυνάμενος πρὸς ἐγκλημάτων [τινὰ] ὠφέλησαι. ϰαίτοιγε τὰ πολλὰ ἁμαρτήματα πόσης ἀδικίας ἰδεῖν ϰὴ πλεονεξίας, ἀλλ' οὐ προσῆπτο ὁ Χριστὸς αὐτῷ μεταμεῖν, ὅπου μέγα ὄφελος ἐνόησεν ἔσεσθαι, ἀλλὰ ϰὴ ὁμοεθνὴς ϰὴ ὁμοτράπεζος ὢν τοῖς τὰ τοιαῦτα πεπλημμεληκόσι. τοιοῦτος γὰρ ὁ ἰατρός· δεῖ μὴ ἀπαλγήσαι τῆς σηπεδόνος τὸ ϰαμνόντων, οὐκ ἀπαλλάττει τῆς ἀῤῥωστίας αὐτούς. ϰαίτοιγε ποτὲ μὲν ἐνόησεν ἔλαβε δόξαν, ϗ τῷ μετ' αὐτοῦ φαγεῖν, ϗ τῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ τῇ ἐκείνου, ϰὴ τῷ μετὰ πολλῶν τελωνῶν. ὅρα γὰρ αὐτοὺς τοῦτο ὀνειδίζοντας· ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος ϰὴ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος ϰὴ ἁμαρτωλῶν. ἀκουέτωσαν ὅσοι μεγάλην ὑπὲρ ϖητείᾳ δόξαν ἑαυτοῖς περιθέναι ϖασυδάζουσι, ϰὴ ἐννοείτωσαν ὅτι ὁ δεσπότης ἡμῶν φάγος ϰὴ οἰνοπότης ϲκέπτη, ϰὴ οὐκ ἠσχύνετο, ἀλλὰ πάντων ὑπερέφερε τούτων, ἵνα τὸ ϖροκείμενον λύσῃ· ὅπερ οὖν ϰὴ ἐποίει. ϰὴ γὰρ ϰαὶ μετεβάλετο ὁ τελώνης, ϰαὶ βελτίων ἦτος ἐγένετο. ϰαὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι μέγα τοῦτο ἐλύετο τὸ ϰοινωνῆσαι αὐτῷ τῆς τραπέζης, ἄϰουσον τί φησιν ὁ Ζαϰχαῖος ἕτερος πάλιν τελώνης. ὅπου γὰρ ἤϰουσε τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· Σήμερον ἐν τῷ οἴϰῳ σου δεῖ με μεῖναι, ὑπὸ τῆς ἡδονῆς ϖερωθεὶς, Τὰ ἡμίσιά μου τῶν ὑπαρχόντων μοι δίδωμι ϖτωχοῖς, φησὶ, ϰὴ Εἴ τινός τι ἐσυϰοφάντησα, ἀποδίδωμι τετραπλάσιον. ϰὴ ϖοτὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς φησι· σήμερον σωτηρία τῷ οἴϰῳ τούτῳ ἐγένετο. ὅτω δὲ ϖολὺ πάντων ἔνεστι παιδεύειν. ϰὴ πῶς ὁ Παῦλός, φησι, ϰελεύει, Ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ἢ πόρνος, ἢ πλεονέϰτης, τῷ τοιούτῳ μηδὲ ϲυνεσθίειν; μάλιστα μὲν οὖν ὅπως δῆλον, εἰ ϰὴ διδασϰάλοις ϲῴζοιτο ϖάντα ϖάντως, ἀλλ' ὑϰὶ ἀδελφοῖς μένοις. ἔπειτα, ὅτοι ὅπως τῶν ἀπηρτισμένων ἦσαν, οὐδὲ ἀδελφῶν ἐνομίζοντο. ϖοτὲ γὰρ τούτοις, ὁ Παῦλος ϰὴ τοὺς ἀδελφοὺς ἐνομιζόμενους τότε ἀποτρέφεσθαι ϰελεύει, ὅταν ὀλιγωρῶσιν· ὅτοι γε ἦσαν παυσάμενοι λοιπὸν ϗ μεταδιδόμενοι. ἀλλ' οὐδὲν τούτων τοὺς Φαρισαίους ἐπέτρεψεν, ἀλλ' ἐγϰαλοῦσι τοῖς μαθηταῖς, λέγοντες·

11 Διατί μετὰ τῶν τελωνῶν ϰὴ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσϰαλος ὑμῶν; Ϗ ὅταν μὲν αὐτοὶ δειπνῶσιν ἁμαρτωλοὺς, αὐτοῖς ϲυντυγχάνουσι, λέγοντες· Ἰδοὺ ⓐ μαθηταί σου ποιοῦσιν, ὃ οὐϰ ἔξεστι ποιεῖν σαββάτῳ· ἐνταῦθα δὲ ποτὲ αὐτοὺς αὐτοὶ διαβάλλουσι· ἅπερ πάντα ϰαϰουργούντων ἐστὶ ϰὴ βουλομένων ἀπορρῆξαι τὸ διδασϰάλου ⓦ χρεὼν τῶν μαθητῶν. Τί οὖν ἡ ἄπειρος σοφία;

12 Οὐ χρείαν ἔχουσι, φησὶν, ⓐ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ ϰαϰῶς ἔχοντες. Ὅρα πῶς αὐτῶν εἰς τοὐναντίον ποτὲ ἐτρέψεν ⓦ λόγον. ϲϰῆπτοι μὲν γὰρ "ἔγϰλημα ἐποιοῦντο, ὃ συνῆσθαι αὐτοὺς τούτοις· αὐτὸς δὲ τοὐναντίον φησὶν, ὅτι τὸ μὴ συνῆσθαι, διϰαίωμα αὐτοῦ ϰὴ τὸ αὐτοῦ φιλανθρωπίας· ϗ οὐ μόνον ἐγϰλήματος ϲϰολὸς, τὸ ϲὸν τοιούτους διορθοῦν, ἀλλὰ ποθητὸν μὲν ϰὴ ἀναγϰαῖον ϰὴ μυρίων ἄξιον ἐπαίνων. Εἶπα, ἵνα μὴ δόξῃ ϰαταισχύνειν ϲὸν ϰλητῶν τὴν λέξιν, ⓐ ϰαιρὸς ἔχοντες, ὅρα πῶς αὐτὸ ποθήσει πάλιν, ἐπιτιμῶν αὖθις ϰὴ λέγων·

13 Πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστιν, Ἔλεον θέλω, ϰὴ οὐ θυσίαν.

Τοῦτο δὲ ἔλεγε τὸν τῶν γραφῶν ἄγνοιαν αὐτοῖς ὀνειδίζων. διὸ ϗ πληϰτιϰώτερον ϰέχρηται τῷ λόγῳ, οὐχὶ αὐτὸς ὀργιζόμενος (μὴ γένοιτο) ἀλλ' ὥστε ἐϰείνους μὴ ἐξαπορηθῆναι. ϰαίτοιγε ἠδύνατο εἰπεῖν· οὐϰ ἐνενοήσατε πῶς ἔλυσα τὰς ἁμαρτίας τοῦ παραλυτιϰοῦ; πῶς τὸ σῶμα ἔσφιγξα; ἀλλ' οὐ λέγει τούτων οὐδέν· ἀλλ' ἀπὸ τῶν ϰοινῶν λογισμῶν ποιεῖται αὐτοῖς τὴν λέξιν), ϰὴ τότε ἀπὸ τῶν γραφῶν. Εἰπὼν γὰρ, ὃ χρείαν ἔχουσι ⓐ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' ⓐ ϰαϰῶς ἔχοντες, ϗ λοιματτόντως δείξας ἑαυτὸν ὄντα ⓦ ἰατρὸν, τότε εἶπε, πορευθέν-

τες μάθετε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν. οὕτω καὶ ὁ Παῦλος ποιῶν. προέτεινον [γὰρ] ἀπὸ
α. Κορ. θ. ζ. τῶν χωνῶν τὴν ἀπόδειγμα τὸν λόγον καταισχύνας καὶ εἰπών· Τίς στρατεύεται ἰδίοις ὀψωνίοις ποτέ;
α. Κορ. θ. θ. τὸν γάλακτος οὐκ ἐσθίει; τότε καὶ τὰς γραφὰς ἐπήγαγε, λέγων· Ἐν γὰρ τῷ νόμῳ Μωϋσέως γέγραπται, οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα· καὶ πάλιν, ὅτως ὁ Κύριος διέταξε τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγέλλουσιν ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν. προὴν δὲ μαθητὰς οὐχ ὅτως· ἀλλὰ τῶν σημείων ἀναμιμνήσκει, ὅτω λέγων· ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς πεντακισχιλίων, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε; ἀλλ' ὅ προὴν τότε ὅτως· ἀλλὰ τῆς ἀσθενείας δύναμιν μνήσκῃ τῆς χωνῆς, καὶ δείκνυσι καὶ αὐτοὺς ὄντας τῶν ἀσθενούντων, οἵ γε οὐδὲ τὰς γραφὰς ἠδεισαν, καὶ πάσης τῆς λοιπῆς ἀμελοῦντες ἀρετῆς ἐν ταῖς θυσίαις τὸ πᾶν ἐτίθεντο. ὁ καὶ σφόδρα αὐτοὺς
Ωσ. ε. ε. ἀντιτίθεμαι, τὸ ἀγαθὸν τῶν προφητῶν πάντων ἐν βραχεῖ τιθεὶς, λέγων· Μάθετε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν. ἀγαθὸν γὰρ τούτων δείκνυσιν, οὐκ αὐτὸν ὄντα τὸν προφητῶν, ἀλλ' ἐκείνους· ὡς δὴ εἰ ἔλεγε, τίνος ἕνεκεν ἐγκαλεῖτέ μοι; ὅτι ἁμαρτωλοὺς διδάσκομεν; οὐκ-
Ιωαν. α. ιζ. οὖν καὶ τῷ πατρὶ μου τοῦτο ἐγκαλέσετε. ὅπερ οὖν καὶ ὁ σημαινόμενος καταισχύνων ἔλεγεν· Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι· καὶ ἐνταῦθα πάλιν, πορευθέντες μάθετε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν. ὥσπερ γὰρ ἔκφυλος τοῦτο βούλεται, φησὶν, ὅτω καὶ ἐγώ. ὁ-
ρᾷς πῶς ἐκεῖνα μὲν παρεπεμψε, ταῦτα δὲ ἀναγκαῖα; οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἔλεον θέλω καὶ θυσίαν, ἀλλ' ἔλεον θέλω, ἢ οὐ θυσίαν. τὸ μὲν γὰρ ἐνέκρινε, τὸ δὲ ἐξέβαλε· καὶ ἀπέδειξεν ὅτι μόνον ὅτε κεκωλυμένον ὅπερ ἐνεκάλουν, ἀλλὰ καὶ νενομοθετημένον, καὶ μᾶλλον [ἢ] τῆς θυσίας· καὶ τοῦ παλαιοῦ αὐτοῦ εἰσάγει ζηλωτὰς τούτων φιλοσοφοῦντας καὶ νομοθετοῦντας. καταφαίνων τεί-
νων αὐτῶν καὶ ἀπὸ τῶν χωνῶν ἀποδειγμάτων καὶ ἀπὸ τῶν γραφῶν, ἐπάγει λέγων·

Οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

Γεν. γ. κε. Ταῦτα ἡ εἰρωνευόμενος πρὸς αὐτοὺς λέγει· ὡς ὅταν λέγῃ, Ἰδοὺ, Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἷς
Ψαλμ. μθ. ιγ. ἐξ ἡμῶν· καὶ πάλιν, Ἐὰν πειράσω, οὐ μή σοι εἴπω. ὅτι γὰρ οὐδεὶς δίκαιος ἐπὶ τῆς γῆς,
Ρω. γ. κγ. Παῦλος ἐβόησεν εἰπών· Πάντες γὰρ ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. τοῦτο ἡ καὶ ἐκείνους πρέπει μανθάνετο οὐκ κεκλημένους. τοσοῦτον γὰρ ἀπέχω, φησὶ, τοῦ βδελύξασθαι ἁμαρτωλοὺς, ὅτι καὶ δι' αὐτοὺς παραγίνομαι. εἶτα, ἵνα μὴ ὑπερηφανίσεις ἐργάσηται, εἰπὼν ἁμαρτωλοὺς, οὐκ ἐσίγησεν, ἀλλὰ προσέθηκεν, εἰς μετάνοιαν. οὐ γὰρ ὥστε ἁμαρτωλοὺς μείναι προσλαμβάνω, ἀλλ' ὥστε μεταβαλέσθαι καὶ γενέσθαι βελτίους. ἐπεὶ οὖν πάντοθεν ἐπεσόμεσι, καὶ ἀπὸ τῶν γραφῶν, καὶ ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἀκολουθίας, καὶ οὐδὲν ἔχον εἰπεῖν, ψευδωνύμοις [τοῖς] ἐγκλήμασιν, οἷς ἐπήγαγον αὐτῷ, φανέντες, καὶ σὺν τοῖς τῷ νόμῳ τὴν παλαιᾷ, ἀφέντες αὐτὸν πάλιν ὅπισθεν μαθητὰς τὸ ἔγκλημα μεταφέρουσι. καὶ ὁ μὲν Λουκᾶς φησιν, ὅτι Φαρισαῖοι εἶπον· οὗτος, ὅτι μαθηταὶ Ἰωάννου. εἰκὸς ἦν καὶ ἀμφοτέρους ταῦτα εἰρηκέναι. ἀπορηθέντες γὰρ ἐκείνους ὡς εἰκὸς μὴ ἑαυτῶν λαμβάνουσιν, ὅπερ καὶ ὅτι τῶν Ἡρωδιανῶν ὕστερον ἐποίησαν. καὶ γὰρ ζηλοτύπως ἀεὶ πρὸς αὐτὸν εἶχον Ἰωάννου μαθηταί, καὶ ἀπειθυμίας αὐτῷ διελέγοντο, τότε μόνον παπεινωθέντες, ὅτε ἐν δε-
χῇ τὸ διαμαρτύριον ὤκησεν [ὁ] Ἰωάννης. ἐλθόντες γοῦν τότε ἀνήγγειλαν τῷ Ἰησοῦ· μὴ ἦ ταῦτα ὅτι τῶν ὅτε ἐπεμήλθον βασκανίᾳ. Τί οὖν ὅτοί φασι;

14 Διατί ἡμεῖς καὶ Φαρισαῖοι νηστεύομεν πολλά· Σοὶ μαθηταί σου οὐ νηστεύουσι;

Τοῦτο ἦν τὸ νόσημα, ὃ πάλαι ἐξέκοπεν ὁ Χριστὸς λέγων· ὅταν νηστεύῃς, ἄλειψόν σου τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἁλισόμενα κακὰ προειδώς. ἀλλ' οὐδὲ τού-
τοις ὀπτιμᾷ, οὐδὲ λέγει· ὦ κενόδοξοι καὶ πρόσκοποι· ἀλλὰ μετ' ὀπτιφελείας ἀπάσης αὐτοῖς διαλέγεται, λέγων· 15 Οὐ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος νηστεύειν, ἕως αὐτὸν ὁ νυμφίος. Ὅτε μὲν γὰρ ἑτέρων αὐτῷ ὁ λόγος ἦν, τῶν τελωνῶν λέγω, ἵνα αὐτῷ προσαγωγὴν πλησίον τῷ ψυχῇ, σφοδρότερον ἐπετίμησε τοῖς ὀνειδίσασιν· ἔνθα ἡ αὐ-

τὸν

τοὺς γὰρ σοὺς μαθητὰς ἐσκωπτον, μὴ ὑπειληφότας ἀπάσης ποιᾶσθαι τὴν ἀπόντησιν. ὃ δή λέγουσι, τοιοῦτόν ἐστιν· ἔστω, σύ, φησιν, ὡς ἀληθῶς ταῦτα ποιεῖς· τί γὰρ οἱ μαθηταὶ σοῦ νηστεύειν ἀφέντες [τὰς] τοιαύτας περιέρχουσιν; εἶπα, ἵνα μείζω ποιήσωσι τὴν κατηγορίαν, ἑαυτοὺς ὑφέασι, καὶ τότε τοὺς Φαρισαίους, τῇ συγκρίσει τὸ ἔγκλημα αὐξήσας βαλόμενοι. καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς, φησι, καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν πολλά. καὶ γὰρ [καὶ] ἐνήστευον, οἱ μὲν ἀπὸ Ἰωάννου μαθόντες, οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ νόμου. ὥσπερ οὖν καὶ ὁ Φαρισαῖος ἔλεγε· Νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου. Luc. xviii. 12.
τῆς ἑβδομάδος. τί οὖν [φησιν] ὁ Ἰησοῦς; μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος νηστεύειν ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστιν ὁ νυμφίος; ὥστε ἐφ' ἑαυτὸν ἐκάλεσεν, ἐν ταύτῃ δὲ τὸν νυμφίον, τὰ ἀπόρρητα μυστήρια ἀφ' ὧν ὀνομάτων τούτων ἐκκαλύπτων. καίτοιγε οὐδέπω ἐβαπτίσθη. χ. καὶ ἐπιτιμῶν
χώτερον πρὸς αὐτοὺς εἶπεῖν· ὅτι οὐκ ἐξὸν τούτων ὑμᾶς κύριοι, ὥστε τοιαῦτα νομοθετῆσαι. ἡ γὰρ ὄφελος τῆς νηστείας, ὅταν ποτὲ μὲν ἀφανοῖα γένωσα; ὅταν ἑτέρως ἐγκαλῆτε; ὅταν κατακρίνητε, δοκοῦς περιφέροντες ὅτι τὴν ὀφθαλμόν, καὶ πρὸς ὑπόδειξιν πάλιν ποιῆτε; πρὸ γὰρ τούτων ἀπάντων χρὴ ἐπιδεῖξαι ἐκβάλλειν ἐκέλευε, καὶ τὰ ἄλλα κατορθοῦν ἀπάντα, ἀγάπην, πραότητα, φιλοσοφίαν. ἀλλ' οὐδὲν τούτων φησίν, ἀλλὰ μετ' ὀπτασίας πάσης· δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος νηστεύειν ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστιν ὁ νυμφίος, δυναμένων ἀνθρώπων τὴν Ἰωάννου ῥημῶξαι, δι' ὧν ἔλεγεν· Ὁ ἔχων τὴν νύμφην νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου Ioan. γ. xθ.
ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. ὃ δή λέγει τοιοῦτόν ἐστι· χαρᾶς ὁ παρὼν καιρὸς καὶ εὐφροσύνης· μὴ τοίνυν ἐπείσακτα τὰ σκυθρωπά. καὶ γὰρ σκυθρωπὸν ἡ νηστεία, καὶ τῇ φύσει, ἀλλ' ἐκείνοις τοῖς ἀνθενέστερον ἔτι διακειμένοις· ὡς τοῖς γε φιλοσόφην ἐθέλουσι καὶ σφόδρα ἡδὺ τὸ πρᾶγμα καὶ ποθεινόν. ὥσπερ γὰρ τοῦ σώματος ὑγιαίνοντος, πολλὴ ἡ εὐφροσύνη· οὕτω τῆς ψυχῆς οὐ διακειμένης, μείζων ἡ ἡδονή. ἀλλὰ πρὸς τὴν ὑπόνοιαν ἐκείνων ταῦτά φησιν. οὕτω δὲ Ησαΐας περὶ αὐτῆς διαλεγόμενος, ταπεινώσειν ψυχὴν αὐτὴν καλεῖ· καὶ Μωϋσῆς ὁμοίως. οὐ μὴν ἐντεῦθεν αὐτοὺς ὀπτασίζεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ Ησ. νθ. Αρ. λ.
ἑτέρωθεν λέγων·

Ἐλεύσονται ἡμέραι, ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσι.

Διὰ γὰρ τούτων δείκνυσιν, ὅτι οὐ γαστριμαργίας ὁ νόμος οὗτος, μὴ οἰκονομίας ἕνεκα θαυμαστῆς· ἅμα δὲ καὶ τοῖς πάθεσι προκαταβάλλεται λόγον, ὡς τοὺς πρὸς ἑτέρους μὲν πλεονεξίας παιδεύων τοὺς μαθητάς, καὶ γυμνάζων μεγέθη ἤδη ἐν τοῖς δικαίοις εἰσόμενα. πρὸς μὲν γὰρ αὐτοὺς ἤδη τοῦτο εἰπεῖν φορτικὸν ἦν ἐπαχθές, ὅπερ καὶ μετὰ ταῦτα λεχθὲν αὐτοὺς ἐθορύβησε· πρὸς δὲ ἑτέρους λεγόμενον, ἀνεπαχθέστερον τοῖς μᾶλλον ἐγένετο. ἔπειτα δὲ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς καὶ ὅτι ἐκ πάθει Ἰωάνου μέγα φρονεῖν, καὶ τοῦτο ἐντεῦθεν καταστέλλει τὸ φύσημα. ἀλλ' μὲν τοι πρὸς τὴν ἀνάκλισιν οὕτω προτίθησι λόγον· οὐδέπω γὰρ ἦν χ. ζ χαιρός. τοῦτο μὲν γὰρ κατὰ φύσιν ἦν, ὃ καὶ ἀνθρώπων νομιζόμενον εἶναι ἀποβαῖνον, ἐκείνου δὲ ὑπὲρ φύσιν. εἶτα ὅπερ ἐμπροσθεν ἐποίησε, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ. ὥσπερ γὰρ ὀπτικεσθῶντας αὐτὸν δεῖξαι ἐγκλήμασιν ὄντα ἐκβύθιον τὰ μὴ ἁμαρτωλῶν ἐαθέν ἔπεισε τὸν ὠμὸν, ὅτι οὐ μόνον οὐκ ἔγκλημα, ἀλλὰ καὶ ἔπαινος τὸ γινόμενον· οὕτω καὶ ἐνταῦθα βουλόμενός αὐτοὺς ἀποφῆναι ὅτι οὐκ οἶδε χρῆσθαι τοῖς μαθηταῖς, δείκνυσιν ὅτι τὸ ταῦτα λέγειν οὐκ εἰδότων ὅτι χρῆσθαι τοῖς ἐπομένοις, ἀλλ' ἁπλῶς ἐγκαλουμένων. χ. ἐπόμενοις,

16 Οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει, φησίν, ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ.

Πάλιν ἀπὸ τῶν χρόνων ἀποδείκνυσι κατασκευάζει λόγον. ὃ δή λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· οὕπω γεγόνασιν ἱκανοὶ οἱ μαθηταί, ἀλλ' ἔτι πολλῆς δέονται [τῆς] συγκαταβάσεως· οὕπω ἀφ' ὧν πνεύματος ἀνεκηρύχθησαν. ὥστε ἡ ἀφελεια βάρος ἐπιτίθεναι ἐπιταλμῶσι. ταῦτα δὲ ἔλεγε, νόμους ἐπιτιθεὶς καινοὺς τοῖς ἑαυτῷ μαθηταῖς, ἵν', ὅταν μέλλωσι μαθη- χ. καινοὺς

τὰ λαμβάνειν τὰς ἐκ τῆς οἰκουμένης" ἀπάσας, μὴ πολλῆς αὐτοῖς τοσαύτης) τῆς ἡμερότητος. ἴσ. ἁπάσης,

17 Οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς.

Εἶδες τὰ ὑποδείγματα τῆ παλαιᾷ ἐοικότα; τὸ ἱμάτιον; τὰς ἀσκούς; καὶ γὰρ ὁ Ἱερεμίας τοῦτό μοι Ⓦ λαοῦ φησι· καὶ πάλιν ἀσκῶν μέμνηται) καὶ οἴνου. ὅπερ γὰρ τοῦτο γαστριμαργίας ἐστὶν ὁ λόγος καὶ τράπεζης, ἀπὸ τῶν αὐτῶν λαμβάνει τὰ ὑποδείγματα. ὁ δὲ Λουκᾶς καὶ πλέον τί φησιν, ὅτι καὶ ὃ κακόν σχίζεται, ἐὰν ἐπιβάλῃς αὐτὸ τῷ παλαιῷ. ὁρᾷς ὅτι οὐ μόνον οὐδὲν γίνεται) ὄφελος, ἀλλὰ καὶ πλείων ἡ ζημία; καὶ λέγει μοι ὁ πρῶτος, τοσοῦτον ἀφωρᾷ τὸ μέλλον· οἶδα, ὅτι καινοὶ μὴ τοῦτο ἔσονται). ἕως δὲ οὗτος γένηται), οὐδὲν αὐτοῖς ἐπιτρέπειν καὶ βαρύ. ὁ γὰρ τοσοῦτος καιρὸς ζητῶν, φησι, τὸ τοσοῦτος καὶ ὑψηλὰ" ἐπιτηδεύναι δόγματα, οὐδὲ τὸ καιρὸν καλοῦντος λοιπὸν ἐπιτηδείοις θύρησι, ἀχρήστους ἐργασάμενος ἁπάντας. τοῦτο γοῦν οὐ τοῦδε Ⓦ οἶνον συμβαίνει, οὐδὲ τοῦδε τοῦ ὑποδεχομένους ἀσκούς, ἀλλὰ τοῦδε τοῦ ἀκαιρίαν τῶν ἐμβαλλόντων. ἐντεῦθεν ἡμᾶς καὶ τοῦτο ἐδίδαξε τὸ ταπεινὸν ῥημάτων, ὧν ἑωσκῶς τοῦτος αὐτοῦ διελέγετο. δείκνυσι γὰρ τοῦτο ἀθένειαν αὐτῶν πολλὰ ἔλεγε καταδεέστερα τῆς ἀξίας τῆς ἑαυτοῦ. ὅταν οὖν καὶ ὁ Ἰωάννης ἐνδεικνύμενος αὐτὸν εἰρηκέναι, φησί· Πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. ἵνα γὰρ μὴ νομίσωσι ταῦτα εἶναι) μόνον ἅπερ εἶπεν, ἀλλὰ καὶ ἕτερα πολλῷ μείζονα φθάνουσι τὴν ἀθένειαν αὐτῶν εἰς τὸ μέσον τεθῆκεν, ἐπαγγελόμενος, ὅταν ἔλθῃ) ἐκεῖνος, ἐκεῖνα ἐρεῖν· ὅπερ οὖν καὶ ἐνταῦθά φησιν· ἐλεύσεται) ἡμέραι, ὅταν ἀπ' ἐμοῦ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσι. μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμεῖς πάντα τοῦδε πάντων ἅπαντα ὁμοίως ἐν τοῖς μυστηρίοις, ἀλλ' ὅσα δυνατὸν καὶ τάχους καὶ ἐπ' ἐκείνοις ἔξομεν. εἰ γὰρ ἐπείγῃ καὶ ἀσεύδεις, δι' αὐτὸ τοῦτο μὴ ἐπείγου, ἵνα μὴ ἀσεύδεις. εἰ γὰρ αἴτιγμά σοι ὁ εἰρημένον δοκεῖ εἶναι), ἀπ' αὐτῆς αὐτὸ τοῦτο τῆς τραγῳδίας μάθε τῆς φύσεως, καὶ ὅτι οὐκ αὐτὸ τοῦτο δυνάμεων πᾶσαν· καὶ μηδείς σε τῶν ἀκαίρως ἐγκαλούντων κινείτω· ἐπεὶ καὶ ἐκεῖνοι φαρισαῖοι Ⓦ ἐγκαλοῦντες ἦσαν, καὶ μαθηταὶ Ⓦ ὠνειδίζοντο. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν" τούτων ἔπεισε Ⓦ Χριστὸν μεταθεῖναι τοῦτο δόξαν, οὐδὲ" εἶπεν, ἀχρεῖοί ἐστε νηστεύειν καὶ τούτους μὴ νηστεύειν· ἀλλ' ὥσπερ ὁ ἀρίστος κυβερνήτης οὐ τοῖς παραπομπέοις κύμασιν, ἀλλὰ τῇ οἰκείᾳ τέχνῃ τοσοῦτον πρόσεχε· οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς τότε" ποιῆσ. καὶ γὰρ ἀχρεῖοι ἦσαν, καὶ μὴ νηστεύειν αὐτοῦς, δηλαδὴ διὰ τοῦτο καιρὸν ἐν τοῖς καιρίοις πλημμελῶσαι καὶ" Φαρισαῖοι καὶ Γραμματεῖς. χ. τοῦ πάντων χ. ἐπεῖν, χ. ἐπείσει. χ. ἁπαρτισθῆναι

ΘΕΙΚΟΝ Ἅπερ οὖν καὶ ἡμεῖς ἐννοοῦντες, οὕτω τοῖς οἰκείοις χρώμεθα πᾶσι, κἂν γυναῖκα φιλόκοσμον ἔχῃς, πρὸς ἐπιτιμήματα κεχηνυῖαν [καὶ ἀνεστραμμένην] καὶ πολλῇ τυφῇ διαχεομένην καὶ λάλον καὶ αὐόητον. καίτοιγε οὐκ ἔνι ταῦτα πάντα εἰς γυναῖκα μίαν" ζημιωθῆσεῖν· πλὴν ἀλλὰ διαπλάσωμεν τὸ λόγῳ τοι αὐτὴν γυναῖκα. ἴδωμεν ὅτι γυναικά, φησι, καὶ οὐχὶ ἀνδρα διαπλάττεις; εἰσὶ καὶ ἄνδρες τοιαῦτης χείρους τὸ γυναικός. ἀλλ' ὅμως ἀνδράσιν ἢ ἐπισκοπαῖς ἐγχειρίζεται, διαπλάττομεν τέως, οὐχ ὡς οὐκ ἔστι κακίας πλεονάζουσα. πολλὰ γὰρ καὶ ἀνδράσιν ὄντα θύρσῳ, ἃ τοῦδε γυναιξὶν οὐκ ἔστιν οἷς," ἀνδροφονίαι, "τυμβωρυχίαι, "θηριομαχίαι, καὶ πολλὰ τοιαῦτα. μὴ τοίνυν νομίσητε τὸ γένος ἡμᾶς ὀξύθυμον ζοντας ταῦτα ποιῆν (οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστιν) ἀλλ' ὅτι χρήσιμον τέως ὑπογράψαι τὴν εἰκόνα. οὐκοῦν οἰκείωσον τοίνυν ἡμῖν γυναῖκα τοιαύτην, καὶ σπουδάζομεν πρὸς τὸ σῶσαι αὐτὴν διορθοῦσθαι ὁ ἀνήρ. πῶς οὖν αὐτὴν διορθώσεται); μὴ πάντα ἀληθῆ ὅτι ταῦτα, ἀλλὰ καὶ κουφότερα τοσαῦτα καὶ οἷς ὁ σφόδρα κατέχει). δεῖ γὰρ ὃ πᾶν ἐπείσῃς αὐτὴν κατορθῶσαι ὃ ἐξ ἀρχῆς, ὃ πᾶν ἀπώλεσας. μὴ τοίνυν τοσοῦτος καὶ χρυσία βύθιος, ἀλλ' ἄφες ἔχειν καὶ τοσοῦτος καὶ κοσμεῖσθαι τέως. δοκεῖ γάρ σοι τὸ ἔλαττον εἶναι) κακὸν τῶν ἐπιτιμάτων καὶ τῶν ὑποζαφῶν. τοσοῦτος τοίνυν ἐκφύγε ἀναιρεῖσθω· καὶ μηδὲ ἐκφύγε φόβῳ καὶ ἀπειλῇ, ἀλλὰ πειθοῖ καὶ τοσούτοις καὶ ὀξὺ τῆς ἐτέρων

ρων

ρων κατηγορείας, καὶ δῖξαι τῆς σῆς ψήφου καὶ γνώμης· καὶ λέγε πρὸς αὐτὸν Ζακχαῖε, ὅτι σοὶ οὐκ ἔστιν ἐπέρασος [ἡ] ὁδὸς οὕτω καλλωπιζομένῳ, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀνδρὶ· καὶ πεῖσε, ὅτι σε μάλιστα τοῦτο λυπεῖ. καὶ μὴ τὴν Ζακχαίου ψῆφον καὶ τὴν παρ' ἑτέρων δόξαν εἶναι, καὶ λέγε, ὅλη καὶ σὰς ἡ μόρφωσ τοῦτο ἀφαιρεῖσθαι εἴωθεν, ἵνα ὁ παρὼν ὄχλος· καὶ μηδὲν
χῆ 5 μηδέπω πρὸς γέεννης εἴπῃς, μηδὲ πρὸς βασιλείας (εἰκὴ γὰρ ταῦτα ἐρᾷς) ἀλλὰ πεῖσον αὐτὸν, ὅτι σε τέρπει μᾶλλον γυμνοῦ ὑπιδεικνύσα τὸ Θεοῦ ὃ ἔργον· ἢ ὃ βασανίζουσα τὴν ὄψιν καὶ κατατείνουσα καὶ κονιῶσα, ὑδὲ πρὸς τοῖς πολλοῖς φαίνε) καλὴ καὶ εὐειδής. πρὸς ἕτερον ὃ πρὸς αὐτὸν τοῖς κονιοῖς λογισμοῖς καὶ ταῖς πάντων ψήφοις ὃ νόσημα ἐκδῦσε· καὶ ὅταν τούτοις καλαμαλάξῃς τοῖς λόγοις, καὶ ἐκεῖνα πρόσῃθι. κἂν ἅπαξ εἴπῃς καὶ μὴ πείσῃς, κἂν
χμὴ 10 δεύτερον καὶ τρίτον καὶ πολλάκις τὰ αὐτὰ ἐπαντλῶν ῥήματα, μὴ ἀποκάμῃς· μὴ μοὶ
χμὴ χ. ἀπιχθείας μὴ τοῖς μῆ ἐπαρθείας τινὸς, ἀλλὰ μὴ ζηλοτυπισμοῦ· καὶ νικῶ μὲ ἀποστρέφου, νικῶ ὃ κολάκευε καὶ θεράπευε. οὐκ ὁρᾷς τοὺς ζωγράφους πόσα ἐξαλείφοντες, πόσα παρεγράφοντες, ἕως ὅταν ὅλον ποιῶσι καλόν; μὴ ἀθῦμει τοίνυν ἐκείνων χείρων. Εἰ γὰρ ἐκεῖνοι σώματος εἰκόνα γράφοντες τοσαύτην κέχρηνται τῇ ἀσουδῇ· πόσῳ μᾶλλον ἡμᾶς ψυχὴν ἁπλάττον-
χ. πολῦ 15 τας πᾶσαν δεῖ εἶναι δίκαιον κεῖσθαι μηχανῶν; ἂν γὰρ καλῶς τῆς ψυχῆς ταύτης ἁπλάσῃς τὸν ὄψιν, οὐκ ὄψῃ τὸ τοῦ σώματος ἀχημονοῦν πρόσωπον, οὐδὲ ἠμαγμένα χείλη, οὐδὲ στόμα ἄρκτου αἵματι πεφοινιγμένῳ προσοικὸς, ὑδὲ ὀσφρανθήσῃ ὀφρῦς ὡς ἀπὸ χύτρας
χκάπρα, χ. ἀχμωνῦσι ψυὸς, ὑδὲ κεχνιαμένας παρειὰς τοῦ τοίχου τῷ ζάφῳ. πάντα γὰρ ταῦτα, ἀσθόλη καὶ τέφρα καὶ κόνις, καὶ ἑκάστης δυσωδίας γνωρίσματα. ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδα πῶς ἔλαθον εἰς τούτους ἐξ-
20 ενεχθεὶς τοὺς λόγους, καὶ ἑτέρῳ πρόσωπον ὥστε διδάσκειν μετ' ὀπτασίας, αὐτὸς εἰς ὀργὴν ἐξεκυλίσθην. Σὺ κοινῶ ἐπωμίσωμεν πάλιν πρὸς τὴν ἡμερωτέραν προσίνεσιν, καὶ πρώτα φέρωμεν τὰ ἐλαττώματα τῶν γυναικῶν, ἵνα κατορθώσωμεν ὁ βουλόμεθα. οὐχ ὁρᾶς πῶς τὰ παιδία φέρομεν κλαίοντα, ὅταν αὐτὰ τῆς ὕλης ἀπάγωμεν βουλόμενα, καὶ πρώτα ὑ-
25 πομένομεν δῖ ὀλίγον μόνον, ἵνα αὐτὰ πείσωμεν καταφρονῆσαι τῆς παρούσης τραπέζης; ὅταν δὲ σὺν ταῦτα ποιῶμεν· πρώτων ἀνεχώμεθα τῶν ἄλλων, ἵνα τοῦτο κατορθώσωμεν. ὅταν γὰρ τοῦτο διορθωθῇ, εὔκολον καὶ ὃ ἕτερον· ὁδῷ πρόβαινον, καὶ ὅπου τὰ χρυσία [πάλιν] ἤξεις, καὶ τὸν αὐτὸν ἕπου δὲ πρὸς τύπον ὁμοίως διαλέξῃ· καὶ ὅταν μαθὼν ῥυθμίζων τὴν γυναῖκα,
χ. ἐσθῆτος, καὶ χ. ἕξεως, χ. βύπτου. ἔσῃ ζωγράφος καλλιστος, δοῦλος πιστὸς, γεωργὸς ἄριστος. μὴ ὃ τούτων δύναμαι μιμήσασθε αὐτὴν καὶ τῶν παλαιῶν γυναικῶν, τῆς Σάρρας, τῆς Ῥεβέκκας, καὶ τῶν μόρφων, καὶ τῶν οὐ
χ. Σάρρας, ἰσ. λίνου τοιούτων, καὶ δείκνυ πάσας ὁμοίως σωφρονούσας. καὶ γὰρ Λεία ἡ τοῦ πατριάρχου γυνὴ οὐκ ὄσα μόρφος, οὐκ ἠναγκάσθη τοιοῦτον ὑπενόησαν, ἀλλὰ καὶ δυστειδὴς ὄσα καὶ ὑ σφόδρα· φιλουμένη πρὸς τοῦ Ζακοιχοῦντος, ὅτε ἐπεκήσατό τι πιοῦσαν, ὅτε τὴν ὄψιν διέφθειρεν,
χ. φιλόκαλος χαλεπῶν. ἀλλ' ἔμεινεν ἀκέραιον διατηροῦσα ⳨ χαρακτῆρα, καὶ ταῦτα ἐκ τῶν ἐλλιπῶν τραφεῖσα. σὺ δὲ ἡ πιστὴ, ἡ ⳨ Χριστὸν ἔχουσα κεφαλὴν, σατανικὸν ἐπεισάγῃς ἡμῖν μηχανὴν; καὶ οὐκ
35 ἀναμιμνήσκῃ τοῦ ὕδατος τοῦ ἐκλυσαντός σε τὴν ὄψιν; τῆς θυσίας τῆς κοσμούσης σου τὰ χείλη; τοῦ αἵματος τοῦ φοινίξαντός σε τὴν γλῶτταν; ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἐννοήσῃς, καὶ μυριάκις φιλόκοσμος ἦς, ὑ τολμήσεις οὐδὲ ἀνέξῃ ⳨ κονιορτὸν καὶ τὴν τέφραν ἐκείνην ὀπτικαλδν. μάθε ὅτι τῷ Χριστῷ ἡρμόσθης, καὶ ἀπόσῃθι τῆς ἀχημοσύνης ταύτης. οὐδὲ γὰρ τέρπεται τοῖς χρώμασι τούτοις, ἀλλ' ἕτερον ἐπιζητεῖ κάλλος, ὃ καὶ σφοδρός ὅστις ἐραστὴς, ὃ ὁρᾷ
40 τὴν ψυχὴν λέγω. τοῦτό σοι καὶ ὁ προφήτης ἀσκεῖν ἐκέλευσε, καὶ ἐπέλεγε· Καὶ ἐπιθυμήσει Ψαλμ. μδ'. ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου. μὴ τοίνυν πρόσῃθι ἀχημονοῦσιν. οὐδὲ γὰρ ἀτελές τι τῶν ἔργων ὅστι τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ διορθώσεως δεῖται τῆς παρὰ σοῦ. οὐδὲ γὰρ εἰ βασιλικὴν τις εἰκόνι μὲν ὃ δυάσῃσαι προσθεῖναι ὀπτικειρήσειε τὰ πρὸς ἑαυτὸν, ἀσφαλὴς ἡ ὀπτικείρησις [ἔσται,] ἀλλὰ ⳨ ἔλαττον ἐπισκήσεται κίνδυνον. Εἶτα, ἀνθρωπος μὲν ἐργάζε), καὶ ὑ προσῃθεὶς·

Θεὸς ὁ ἐργάζε), καὶ σὺ διορθοῦσαι; Ὁ οὐκ οἶσθας τὴν γέενναν ὃ πῦρ; οὐκ οἶσθας τῆς ψυχῆς τὴν ἐρημίαν; διὰ γὰρ τοῦτο ἠμέλη) ἐκείνη, ἵνα μὴ πᾶσα εἰς τὴν σάρκα ἡ ἀπουδὴ χυθῇ. καὶ τί λέγω τὴν ψυχήν; καὶ γὰρ αὐτῇ τῇ σαρκὶ παναπία συμβαίνει ἅπαντα ὧν ἐπουδάκατε. σκόπει δὲ βάλλει καλὴ φαρέαν; ἵνα σε ἁμορφον δείκνυσι. βάλῃ ἀρέσαι ὦ ἀνδρί; ἵνα αὐτὸν μᾶλλον λυπεῖ. Ὁ οὐκ αὐτὸ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἔξω κατηγόρους παρασκευάζῃ γλυφέας. βάλῃ νέα φαφέας; ἵνα σε ταχέως εἰς γῆρας ἄξει. βάλει καλλωπίζεας; τοῦτό σε αἰσχύνεας ποιεῖ. καὶ γὰρ τοιαύτη οὐχὶ τὰς ὁμοτίμους μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ θεραπαινίδων τὰς ζωειδεῖς καὶ τὰ οἰκέτ τοῦ βαπτισμάτος αἰσχύνεται, καὶ πρό τε πάντων ἑαυτό. ἀλλὰ τί δεῖ ταῦτα λέγειν; τὸ γὰρ πάντων χαλεπώτερον πρᾶγμα νῦν, οὗτος τῷ Θεῷ προσκρούεις, ὅτι σωφροσύνην ἐπορύτεις, ὅτι ζηλοτυπίας ἐπανάπαυσις φλόγας, οὗτος τὰς ὅτι τὸ ζητεῖς ζηλοῖς πορνευομένας γυναῖκας. ταῦτ' οὖν ἅπαντα ἐννοοῦσα καταγελάσατε τῆς σατανικῆς πομπῆς καὶ τῆς διαβολικῆς τέχνης, καὶ κόσμον τοῦτον ἀφείσας (μᾶλλον δὲ τὴν ἀκοσμίαν) ὁ κάλλος ἐκεῖνο καταστολάσατε ἐν ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς, ὃ καὶ ἀγγέλοις ἐπέρασον, καὶ Θεῷ ποθητόν, καὶ τοῖς ζωοποιοῦσιν ἡδύ, ἵνα καὶ τῆς μελλούσης καὶ τῆς μονούσης ὅτι τύχητε δόξης· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὅτι τυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. παρθένους

χ. λογικάμεναι

Ομιλ. λα. 18 ΤΑΥΤΑ ΑΥΤΟΥ ΛΑΛΟΥΝΤΟΣ*, ΙΔΟΥ ἄρχων εἰσελθὼν προσεκύνει αὐτῷ λέγων· ὅτι ἡ θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτησεν· ἀλλὰ ἐλθὼν ὅπως τὴν χεῖρά σου ἐπ' αὐτὴν, καὶ ζήσε). 19 Καὶ ἐγερθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἠκολούθησεν αὐτῷ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

* αὐτῆς

ΚΑτέλαβε τοὺς λόγους ὁ ἔργον, ὥστε πλέον μὲν τοὺς Φαρισαίους ὅπισω μεθῶναι. καὶ γὰρ ὁ ἐλθὼν ἀρχισυνάγωγος ἦν, καὶ ὁ πένθος δεινόν. καὶ γὰρ μονογενὴς ἦν τὸ παιδίον, καὶ ἐτῶν δώδεκα γεγονὸς, αὐτὸ τῆς ἡλικίας ἄγον τὸ ἄνθος· διὸ δὴ μάλιστα καὶ βαθέως αὐτὸ ἐνέκεισεν. Εἰ γὰρ ὁ Λουκᾶς λέγει, ὅτι πλήθων λεγόντων, μὴ σκύλλε μηδὲ διδάσκαλον, τεθνηκε γὰρ, ἐκεῖνο ἐρεθισμῶν, ὅτι τὸ ἄρτι ἐτελεύτησε, σχολαζομένου ἦν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς ὀδυνηρείας, καὶ αὐξόντος τὸν συμφορῶν. καὶ γὰρ ἔθος τοῖς δεομένοις ἐπαίρειν τὸν λόγον καὶ οἰκεῖα κακὰ, καὶ πλέον μὲν τῶν ὄντων λέγειν, ὥστε μᾶλλον βιάσασθαι τοὺς ἐκβιαζομένους. ὅσα γὰρ αὐτοῦ τὴν παχύτητα. δύο γὰρ ἀπαιτεῖ παρὰ τοῦ Χριστοῦ, τὸ παραμυθεῖσθαι αὐτὸν, καὶ τὸν χεῖρα βαπτίσαι, ὅπερ σημεῖον ἦν τοῦ καταλιπεῖν αὐτὸν ἐμπνέουσαν ἔτι. τοῦτο καὶ ὁ Σύρος ἐκεῖνος ὁ Νεεμὰν παρεφήτευε ἀπήτει. ἔλεγε γὰρ, ὅτι καὶ ἐξελεύσεται, καὶ τὸν χεῖρα ἐπιθήσει αὐτῷ. καὶ γὰρ καὶ "ὄψεως δέονται καὶ ἀκοῆς παρὰ τοῦ παχύτερον διακείμενοι. καὶ ὁ μὲν Μαρκος φησὶν, ὅτι τοὺς τρεῖς ἔλαβε μαθητὰς, καὶ ὁ Λουκᾶς· ἐπεὶ ἦ ἁπλῶς φησι τοὺς μαθητάς. ἵνος οὖν ἔνεκεν Ματθαῖον μὲν παρέλαβε, καίτοιγε ἀρτι προσελθόντα; εἰς πλείονα αὐτὸν ἐπιθυμίαν ἐμβάλλων, καὶ διὰ τὸ τελέστερον ἔτι διακεῖσθαι. διὰ γὰρ τοῦτο ἐκείνοις τιμᾷ, ἵνα ὦσι κατ' ἐκείνους γλώσσαι. τοῦτο ἦ ἦρκει τέως τὸ κατὰ τὸν αἱμορροοῦσαν ἰδεῖν, καὶ τὸ τραπέζῃ τιμηθῆναι καὶ "κοινωνίας ἀλλοῖ. ἀπασάντι ἦ ἠκολούθουν πολλοί, ὡς ὅτι θαύματι μεγάλῳ, καὶ διὰ τὸ πρόσωπον τὸ διδασκάλου, καὶ ὅτι πλείους παχύτερον διακείμενοι, καὶ ὅτι τὸ ψυχῆς ἐπιμέλεσθαι, ὡς σώματος ἰατρείαν ἐζήτουν. καὶ ζωγρέουν, μὴ τῶν οἰκείων ζωοδούλουσι παθῶν, ἦ τῆς τῶν ἀλλοτρίων διορθώσεως θεατὰς ἀπευδόντες γλυφθαι· λόγων ἦ ἔνεκεν καὶ διδασκαλίας προσηνυσμένως ὀλίγοι ἦ πρὸς αὐτὸν φοιτῶντες ἦσαν τέως. ὃ μὲν ἐβασεν αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκόν εἰσελθεῖν, ἀλλὰ τοὺς μαθη-

χ. αὐτοῦ

χ. ὄψιν

χ. κοινωνίαν

τὰς

χ. λεγ. ζαι μόνον, ᾗ σωθήσεται τοῦτο, πάντας ἡμᾶς τοὺς ἀπὸ τῶν πολλῶν ἀποκρούεσθαι δόξαν.

20 Καὶ ἰδοὺ γυνή, φησιν, ἡ ῥύσει αἵματος δώδεκα ἔτη ἔχουσα προσῆλθεν ὄπισθεν, καὶ ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ.

5 21 Ἔλεγε γὰρ ἐν ἑαυτῇ, ἐὰν ἅψωμαι μόνον τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, σωθήσομαι.

Τίνος ἕνεκεν ὁ μὲν πρόρρησις αὐτῷ προσῆλθεν; ἠσχύνετο δηλονότι ὁ πάρος, ἀκάθαρτος εἶναι νομίζουσα. Εἰ γὰρ ἡ ἐν καταμηνίοις οὖσα οὐκ ἐδόκει εἶναι καθαρά, πολλῷ μᾶλλον ἡ τοιαῦτα νοσοῦσα τοῦτο δὴ ἐνόμισε. καὶ γὰρ πολλὴ ἦν παρὰ τῷ νόμῳ ἀκαθαρσία τοῦτο εἶναι ὃ πάρος ἐνομίζετο. δηλοῖ τοῦτο λανθάνει καὶ κρύπτεται. ἄλλως τε οὐδέπω οὐδὲ αὐτὴ τὸ προσήκουσαν καὶ ἁπρεπισμένῳ πρεῖ αὐτοῦ δόξῃ εἶχεν· ἐπεὶ οὐκ ἂν ἐνόμισε λανθάνειν. καὶ προφητικῶς προσέρχεται δημοσίᾳ· αὕτη ἡ γυνή. ἐδήλωσεν ὅτι καὶ γυναῖκας θεραπεύει, καὶ ὅτι ὁ δυνάτειον ἀφίησι τὸ τεταλαιπωρηκός. καὶ εἰς τὴν οἰκίαν μὴ αὐτὸν καλέσαν οὐκ ἐτόλμησε, [καίτοιγε δοκοῦσα·] ἀλλ' ὅτε δημοσίᾳ προσῆλθε, λάθρᾳ ὁμῶς πίστεως τῶν ἱματίων ἥψατο. οὐδὲ γὰρ ἀμφέβαλεν, οὐδὲ εἶπεν ἐν ἑαυτῇ· ἆρα ἀπαλλαγήσομαι τοῦ νοσήματος; ἆρα οὐκ ἀπαλλαγήσομαι; ἀλλὰ θαρσήσασα πρὸς τῆς ὑγιείας οὕτω προσῆλθεν. ἔλεγε γάρ, φησιν, ἐν ἑαυτῇ· ἐὰν μόνον ἅψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, σωθήσομαι. καὶ γὰρ εἶδεν οὐκ ποίας ὄχλης ἀνθρώπων, τῆς τῶν τελωνῶν· καὶ τίνες ἦσαν ⓐ ἐπόμβιοι, ἁμαρτωλοὶ καὶ τελῶναι· καὶ ταῦτα πάντα βλέπειν αὐτὴν ἐποίησε. Τί οὖν ὁ Χριστός; οὐκ ἀφῆκεν αὐτὴν λαθεῖν, ἀλλ' εἰς μέσον ἄγει καὶ δήλην καθίστησι πολλῶν ἕνεκεν. καίτοιγέ τινες τῶν δυναθήτων φασὶ δόξης αὐτὸν ἐρωτᾶν τοῦτο ποιῆν. Διατί γάρ, φησιν, οὐκ ἀφῆκεν αὐτὴν λαθεῖν; τί λέγεις, ὦ μακαρὲ καὶ παμμίαρε; ὁ κελεύων σιγᾶν, ὁ μυρία θαυματεργῶν θαύματα, οὗτος δόξης ἐρᾷ; τίνος οὖν ἕνεκεν εἰς μέσον ἄγει; ἵνα τὸν λύει ὁ δέος τῆς γυναικός, ἵνα μὴ κατὰ τὸ Ζωφόδοτος κεκτημένη, καθάπερ κεκλοφῦα τὴν δωρεάν, ἐν ἀγωνίᾳ διατείνῃ· δεύτερον, αὐτὴν διορθοῦται, ὅτι καὶ ἐνόμισε λανθάνειν· τρίτον, πᾶσι τὴν πίστιν αὐτῆς ἐπιδείκνυται, ὥστε καὶ τοὺς ἄλλους ζηλῶσαι· καὶ τὴν ξηρὰν ταύτας πηγὰς τοῦ αἵματος οὐκ ἔλαττον σημεῖον πρέπει, ὃ δεῖξαι ὅτι πάντα ὑπέστη). ἔπειτα, ⓦ διχοστασιάζειν μέλλοντα διαπτύειν, καὶ ταύτην τὸν πόνον διαφθείρῃ, καταρθοῖ διὰ τῆς γυναικός. ἐν γὰρ ⓘ ἐλθόντες ἔλεγον, μὴ σκύλλε ⓦ διδάσκαλον, ὅτι τέθνηκε τὸ κοράσιον· καὶ ⓘ ἐν τῇ οἰκίᾳ κατηγέλων αὐτοῦ εἰπόντος ὅτι καθεύδει, καὶ εἰκὸς ἦν καὶ ⓦ πατέρα τοιοῦτόν τι πεπονθέναι. διὰ τοῦτο προσδιορθοῦται ταύτην τὴν ἀσθένειαν, ἄγει τὸ γυναῖον εἰς μέσον. ὅτι γὰρ τὸ σφόδρα παχυτέρων σκήνος ἦν, ἀκούσει τί φησι πρὸς αὐτόν· μὴ φοβοῦ, [σὺ] μόνον πίστευε, καὶ σωθήσῃ). καὶ γὰρ τὸ θανατοῦν ὑπέστησε ἐμβῆναι ἐπελθεῖν, καὶ τότε παραγίνεσθαι, ὥστε καὶ φῆναι γενέσθαι τὸ δυνάστου τὸ ἀποδεῖξαι. διὰ τοῦτο καὶ σχολαιότερον βαδίζει, καὶ διαλέγεται τῇ γυναικὶ πλείονα, ἵνα συγχωρήσῃ τελευτῆσαν ἐκείνῳ, καὶ παραγένηται τοὺς ταῦτα ἀπαγγέλοντας καὶ λέγοντας, μὴ σκύλλε ⓦ διδάσκαλον. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ ἀναγγελιστὴς ἀμετρόμυθος ὑπισχνεῖται λέγων· ὅτι ἐὰν λαλουῦτος αὐτοῦ, ἦλθον ⓘ ἀπὸ τῆς οἰκίας λέγοντες· τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου, μὴ σκύλλε ⓦ διδάσκαλον. ἐβούλετο γὰρ πιστευθῆναι ⓦ θνητόν, ἵνα μὴ ὑποπτευθῇ ἡ δύναστις. καὶ τοῦτο πάντα χοῦ ποιῆ. ὅτε καὶ ὅτι τὸν Λαζαρον, καὶ μίαν καὶ δευτέραν καὶ τρίτην ἡμέραν ἔμεινε. διὰ δὴ ταῦτα πάντα ἄγει αὐτὴν εἰς μέσον, καὶ φησι·

40 22 Θάρσει, θύγατερ, Ὥσπερ [καὶ] τὸν παραλυτικῷ ἔλεγε· θάρσει, τέκνον. καὶ γὰρ προδηλὸς ἦν ἡ γυνή· διὰ τοῦτό φησι, θάρσει, καὶ θυγατέρα καλῶ. ἡ γὰρ πίστις αὐτὴν θυγατέρα ἐποίησεν. Εἶτα δὲ τὸ ἐγκώμιον·

Ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. Οὐ Λουκᾶς καὶ πλείονα τούτων ἡμῖν ἕτερα ἀπαγγέλλει Λυκ. η. μθ.
τοῦ τῆς γυναικός. ὅτε γὰρ προσῆλθε, φησι, καὶ τὴν ὑγίειαν ἔλαβεν, οὐκ αὐθέως αὐτὴν

τὴν ἐκάλεσεν ὁ Χριστός, ἀλλὰ πρότερόν φησι, τίς ἐστιν ὁ ἀφαμάρτυς μου; Εἶτα τὸν Πέτρου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ λεγόντων· ὅπισάπω, ⓦ ὄχλοι συνέχουσί σε καὶ ἀποθλίβουσι, καὶ λέγεις, πῶς ὁ ἀφαμάρτυς μου; (ὃ μέγιστον ἴσως σημεῖον τοῦ καὶ σαρκα αὐτὸν ἀληθῆ πρεικεῖσθαι, καὶ πρώτα τύφον καταπατῆν. Οὐδὲ γὰρ πορρώτεν εἶπεντο, ἀλλὰ συνέχον πρώτοθεν αὐτὸν) αὐτὸς δὲ ἐπέμφθη, φησί, λέγων· ὅτι ἥφατό μου τις· ἐγὼ γὰρ ἔγνων δύναμιν ἐξ ἐμοῦ ἐξελθοῦσαν, πρὸς τὸν ἀνόητον τῶν ἀκουόντων παχύτερον ἀποκρινόμενος. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν, ἵνα καὶ ἐκείνῳ ἀφ' ἑαυτῆς ὁμολογήσασα πείσῃ. ἀφ' γὰρ τοῦτο οὐδὲ εὐθέως αὐτὸν ἤλεγξεν, ἵνα δείξας ὅτι πρώτα οἶδε σαφῶς, αὐτὸ μᾶλλον πείσῃ πρώτα ἐξειπεῖν, καὶ αὐτὸν ἀναχωρύξαι τὸ γεγονὸς πρόσκυσιν, καὶ μὴ λέγων ὕποπτος εἶ) δόξῃ. Εἶδες τὴν ἀγχίνοιαν τῆς γυναικὸς βελτίονα τοῦ γραμματικοῦ; οὐ κατέγνω, οὐκ ἐχρημάτισεν· ἀλλ' ἄχρις τῆς δακτύλου ἥψατο μόνου, καὶ ὑστέρα ἐλθοῦσα, πρότερα προσκυνήσασα ἀπῆλθε. καὶ ἐκεῖνος μὴ ὅλον ἦγε ⓦ ἰάσεις εἰς τὸν οἶκον, ταύτῃ δὲ ἦρκεσε καὶ ἁφὴ μόνον. Εἰ γὰρ καὶ τῷ πάθει ἴσως συνδεδεμένη, ἀλλὰ τῇ πίστει ἴσως ἐπερωμένη. σκόπει δὲ πῶς αὐτὸν προμηθεῖται λέγων· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· καίτοιγε εἰ ὑπεδείξεως ἔνεκεν αὐτὸν εἵλκυσεν εἰς τὸ μέσον, οὐκ ἂν οὕτω προσέθηκεν· ἀλλὰ παιδοῦν ⓦ ἀγχίνοιαν πιστεύσας, ταῦτά φησι, καὶ τὸν γραμματικὸν ἀναχωρύττων, καὶ οὐκ ἐλάττω τῆς τοῦ σώματος ὑγείας ἀφ' ὧν ῥημάτων τούτων πρέπει αὐτῇ τὸν ἡδονὴν καὶ τὸν ὠφέλειαν. ὅτι γὰρ ἐκείνῳ δοξάσαι βουλόμενος, ταῦτα ἐποίει, καὶ ἑτέρως διορθῶσαι, ἀλλ' οὐχ ἑαυτὸν ἀποφῆναι λαμπρὸν, δῆλον ἐντεῦθεν. αὐτὸς μὲν γὰρ ὁμοίως ἐμόγει ⓦ θαύματος καὶ τούτου χωρεῖς (οὐδὲ γὰρ τὰς νιφάδας αὐτὸν ἔπρεπε τὰ θαύματα· καὶ πολλῷ τούτων μείζονα καὶ ἐργάσασθαι καὶ ποιῆσαι ἐμόγει) ἡ δὲ γυνὴ, εἰ μὴ τοῦτο γένοιτο, λαθοῦσα δὺ ἀπῆλθε, τὸν μεγάλων τούτων ἀπεστερημένη ἐπαίνων. Διὰ τοῦτο αὐτὸν εἰς μέσον ἀγαγὼν ἀνεκήρυξε, καὶ ὃ δεῖ ἐξέβαλε (καὶ γὰρ τεθνηκυῖα πρεσθῆλθε, φησὶ) καὶ θαῤῥῆσαι αὐτὸν προεσκύσασε, καὶ μετὰ τῆς ὑγείας τοῦ σώματος καὶ ἑτέρα αὐτῇ δέδωκεν ἐφόδια, εἰπὼν, πορεύου εἰς εἰρήνην.

23 Ελθὼν δὲ εἰς τὸν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος, καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς καὶ ⓦ ὄχλον θορυβούμενον,

24 Ελεγεν· ἀναχωρεῖτε. οὐ γὰρ ἀπέθανε τὸ κοράσιον, ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. Καλῶς τὴν ἀγχίνοιαν τὰ τεκμήρια, μετὰ τὸ ἀποθανεῖν αὐλοὶ καὶ κύμβαλα θρηνῶν ἐγείροντες. Τί οὖν ὁ Χριστός; τοὺς μὲν ἄλλους ἀπήλασε, τοὺς δὲ γεγενημένους εἰσήγαγεν, ὥστε μὴ ἐπενεχθῆναι εἰπεῖν ὅτι ἄλλος ἐθεράπευσε. καὶ περὶ τῆς ἀναστάσεως δὲ ἐπείρει τοὺς λόγους, λέγων, οὐ τέθνηκε τὸ κοράσιον, ἀλλὰ καθεύδει· καὶ πολλαχοῦ δὲ τοῦτο ποιεῖ. καὶ ὥσπερ ὅτι τῆς θαλάττης ὑπεριμᾶ τοῖς μαθηταῖς πρέπον ἦν τοῦτο δεικνύς ὅτι οὕτω δεῖ καὶ σὲ τοῦτο, ⓦ θορυβοῦν ἐκβάλλει τῆς οἰκίας τοὺς παρόντας, ὁμοῦ καὶ δεικνὺς ὅτι εὔκολον αὐτοῖς τοῦτο πεθνηκότας ἐγείραι (ὃ δὴ καὶ ὅτι Λαζάρου πεποίηκε λέγων· Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται) καὶ ἅμα παιδοῦν μὴ δεδιέναι ⓦ θάνατον. οὐ γὰρ εἰ θανάτου αὐτὸν, ἀλλ' ὕπνου λοιπὸν γεγονὸς ἐθάρρει. ὅπερ γὰρ καὶ αὐτὸς ἔμελλεν ἀποθνήσκειν, ἐν τοῖς ἑτέρων σώμασι προσκυνάζειν τοὺς μαθητὰς θαῤῥεῖν καὶ ῥᾳδίως φέρειν τὸν τελευτὸν. καὶ γὰρ αὐτοῦ προμηνομένου λοιπὸν ὕπνος ὁ θάνατος ἦν. διὰ ὅμως κατεγέλων αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ οὐκ ἠνέσχετο ἀπιστούμενος, ἐφ' οἷς μικρὸν ὕστερον ἔμελλε θαυματουργεῖν· οὐδὲ ἐπετίμησε τοῖς γέλωσι, ἵνα καὶ αὐτὸς, ὡς ⓦ αὐλοὶ, καὶ τὰ κύμβαλα, καὶ τὰ ἄλλα πρώτα ἀποδείξῃ ἦλθεν ὁ θάνατος. ὅπερ γὰρ ὡς τὰ πολλὰ μετὰ τὸ ἰδεῖν τὰ θαύματα ἀπιστοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, προσκαλαμβάνεται τοῖς οἰκείοις ἀποκρίσεσιν αὐτοῖς· ὃ δὴ καὶ ὅτι τοῦ Λαζάρου γέγονε, καὶ ὅτι τοῦ Μωϋσέως. Εξοδ. δ. 6. ὡς γὰρ Μωϋσῆν φησι· Τί τοῦτο τὸ ἐν τῇ χειρί σου; ἴν', ὅταν ἴδῃ ὄφιν γεγονότα, μὴ ὅτι λάθηται ὅτι ῥάβδος ἦν πρότερον τοῦτο, διὰ τῆς οἰκείας ἀναμνησθεὶς φωνῆς, ἐκπλαγῇ τὸ γινόμενον.

γιόμβων. καὶ ὅπι τῦ Λαζάρου φησί· ποῦ τεθείκατε αὐτόν; ἵνα ⓐ εἰπόντες, Ερχου καὶ Ιωαν. ια. λθ.
ἴδε, καὶ ὅτι ὄζει, τεταρταῖος γὰρ ὅδι, μηκέτι ἀπιστεῖν ἔχωσιν ὅτι νεκρὸν ἀνέστησεν. ἰδὼν τοίνυν
τὰ κύμβαλα καὶ τὰς ὀχλάς, ὀξήλαβε ἀπάτης, καὶ πρότερον τῶν γονέων θαυματουργεῖ· οὐχ
ἑτέραν ἐπεισάγων ψυχὴν, ἀλλ' αὐτὴν τὴν ὀξηνθρακυῖαν ἐπανάγων, καὶ ὥσπερ ἐξ ὕπνου δι-
γείρων. κατέχει γὰρ τῆς χειρὸς πληροφορῶν τὰς ὁρᾶν τας, ὥστε προσδοκᾶν ἅπαντας τῆς
ὄψεως τὴν πίστιν τῆς ἀναστάσεως. ὁ μὲν γὰρ πατὴρ ἔλεγεν, ὅτι ἤδη τὴν χεῖρα· αὐτὸς δὲ οὐ πλέον ποιεῖ. οὐ γὰρ ὀπτάνεται, ἀλλὰ καὶ καταχὼν ἀνίστησι, δεικνὺς ὅτι πάντα αὐτῷ ἕτοιμα·
καὶ οὐκ ἀνίστησι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔσω εἰσῶν κελεύει δοῦναι, ἵνα μὴ δόξῃ φάντασμα εἶναι τὸ γε-
γυμνασμένον· καὶ οὐκ αὐτὸς δίδωσιν, ἀλλ' ἐκείνοις κελεύει· ὥσπερ καὶ ὅτε τὸν Λαζάρου λέγει,
λύσατε αὐτὸν, καὶ ἄφετε ὑπάγειν, καὶ μὴ ξένα τοιαῦτα κοινωνὸν ποιεῖ τῆς τραπέζης. καὶ γὰρ ἀμ-
φότερα ἀεὶ κατασκευάζειν εἴωθε, καὶ τὸ θαυμάτιν τὴν ἀπόδειξιν καὶ τῆς ἀναστάσεως μὴ ἀ-
χρειάς ἀπάσης ποιούμενος. σὺ δέ μοι μὴ τὴν ἀνάστασιν σκόπει μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ πρόηγ-
γειλε μηδενὶ εἰπεῖν, καὶ τοῦτο μάλιστα δεῖ πάντων παιδεύων ὃ ἄτυφον καὶ ἀκενόδοξον·
καὶ μὴ τοῦτο καὶ κενὸν μάθωμεν, ὅτι τὰς κηπουμένους ἔξω τῆς οἰκίας ἐξέβαλε καὶ ἀναξίους τῆς
τοιαύτης θεωρίας ἀπέφηνε· καὶ μὴ ὀξέλθῃς μὴ τῶν αὐλητῶν, ἀλλὰ μᾶλλον μὴ Πέτρου
καὶ Ιωάννου καὶ Ιακώβου. εἰ γὰρ τότε ὀξέβαλεν ἐκείνους ἔξω, πολλῷ μᾶλλον ἐκ νεῶ. τότε μὲν
γὰρ ἄπιστος ἦν ὁ θάνατος ἔτι ὕπνος γελωμένου· νεῶ δὲ καὶ αὐτῇ τῇ ἡλίου τοῦτο φανερώτερον.
ἀλλ' οὐκ ἤλθρέ σου τὸ θυγάτριον νεῶ; ἀλλὰ πάντως ἑτέρᾳ, ἐκ μὴ πλείονος τῆς δόξης. ἐκεῖ-
νο μὲν γὰρ ἀνάσταν πάλιν ἀπέθανεν· τὸ δὲ σὸν ἐὰν ἀναστῇ, μηκέτι λοιπὸν ἀθάνατον.

Μηδεὶς τοίνυν κοπτέσθω λοιπὸν, μηδὲ θρηνείτω, μηδὲ τὸ κατόρθωμα τῦ Χριστοῦ ΗΘΙΚΟΝ
καλλέτω. ἐκ γὰρ εἰσήκασι ⓦ θάνατον. τί τοίνυν ἀεστὰ θρηνῇς; ὕπνος τὸ προσταγμα γέ-
γονε, εἰ ὀδύρῃ καὶ κλαίῃς; τοῦτο γὰρ εἰ καὶ ἕλληνες ἐποίουν, καταγελᾶν ἔδει· ὅταν γὰρ ὁ πι-
στὸς ἐν τούτοις ἁμαρτάνῃ, ποία ἀπολογία; εἰς ἔσαι συγγνώμη τοιαῦτα ἀνοπτάνουσι, καὶ ξένα
μὴ ζῴον τοσοῦτον, καὶ σαφῆ τῆς ἀναστάσεως ἀπόδειξιν; σὺ δὲ ὥσπερ αὐξῆσαι ὃ ἔγκλημα
ἄπιθανον, καὶ θρηνῳδοὺς ἡμῖν ἄγεις ἑλληνίδας γυναῖκας, ὀξαπίνων τὸ πένθος, καὶ τὸν χά- β. Κορ. γ. ιϛ.
μενον διεγείρων, ἐκ οὐκ ἀκούεις τῦ Παύλου λέγοντος· Τίς συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βε-
λίαρ; ἢ τίς μερὶς πιστῷ μὴ ἀπίστου; καὶ παῖδες μὲν ἑλλίνων ⓐ μηδὲν πρὸ ἀναστάσεως εἰ-
δότες, ὅμως θύσισιν λόγους δαιμονίας λέγοντες, φέρε γυναῖκας. καὶ γὰρ ἀναλῦσαι τὸ
γελωμενον οὐκ ἔνι, οὐδὲ διορθῶσασθαι τοῖς θρήνοις. σὺ δὲ ὁ φιλοσοφώτερα καὶ ζηλωτό-
τερα τούτων ἀκούων, οὐκ αἰσχύνῃ μείζονα ἐκείνων ἁμαρτάνων; οὐδὲ γὰρ λέγομεν, φέρε γυναῖ-
κας, ὅπῳ τὸ γελωμενον ἀναλῦσαι οὐκ ἔνι· ἀλλὰ φέρε γυναῖκας· καὶ γὰρ ἀνάστασιν πάντω-
τας. καθεύδει τὸ παιδίον, οὐ τέθνηκεν· ἡσυχάζει, οὐκ ἀπόλωλεν. ἀνάστασις γὰρ αὖθ' Ἁγα-
δέξεται καὶ ζωὴ αἰώνιος, καὶ ἀθανασία καὶ λῆξις ἀγελικὴ. οὐκ ἀκούεις τῦ ψαλμοῦ λέγον- Ψαλμ. ριδ. ζ.
τος, Επίστρεψον ψυχή μου εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, ὅτι Κύριος ἀνταποδίδωσί σοι; ἀνταποδίδωσι ὁ Θε-
ὸς τὸ πρόσταγμα καλῶς, καὶ σὺ θρηνῇς; καὶ εἰ πλέον ἂν ἐποίησας, εἰ πολέμιος καὶ ἐχθρὸς τῦ
τετελευτηκότος ἦς; εἰ γὰρ ὀλίγα θρηνεῖν, ⓦ Ἁγάβολον δεῖ θρηνεῖν. σκῆνος κατάπεσθε· ἐ-
κεῖνος ὀδυράσθω, ὅτι πρὸς τὰ μείζονα ὁδεύομεν ἀγαθά. τῆς ἐκείνου πονηρίας ἄξια αὕ-
τη ἡ οἰμωγή, ἀγαθοῦ δὲ μέλλοντος ἐκ ἀναπαύεσθαι. καὶ γὰρ λιμῷ ἔθιος ὁ θανάτος.
σκόπει γοῦν πόσων γέμει κακῶν ὁ πρὼν βίος· ἐνύπνιον ἔσεσθαι τὸ πρᾶγμα
ζωὴ δὲ ὁ μετὰ θάνατον. καὶ γὰρ ὅπου τὸ χεῖρον τὰ πρόσταγματα πρόσθεσι, καὶ ὅταν ἐκ τῆς μικρᾶς σωεκληρώθης
καταδίκης. Εν γὰρ λύπαις τέξῃ τέκνα, φησί, καὶ ἐπὶ ἰδρῶτι τοῦ προσώπου σου φάγῃ τὸν ἄρτον σου, Γεν. γ. ιϛ.
Εν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἕξετε. ἀλλ' οὐ πρὸ τῶν ἐκ τοιούτων οὐδὲν εἴρηται, ἀλλὰ τοὐναντίον Ιωαν. ιϛ. λγ.
ἄπαν, ὅτι ἀπέδρα ὀδυνη, λύπη, καὶ στεναγμός· καὶ ὅτι ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἥξουσι, καὶ ἀ-
ναπεσοῦνται εἰς τοὺς κόλπους Αβραὰμ καὶ Ισαὰκ καὶ Ιακώβ· καὶ ὅτι ὁ νυμφὼν οὐκ ἐκ

πνευματικὸς,

πνθυματικός, ϗ φαιδραὶ λαμπάδες, ⁊ μετάσασις πρὸς ⸂ϖ⸃ ὑρανόν. τί τοίνυν καταισχύνεις τὸν ἀπελθόντα; ἵ᾽ πρὸ καιροῦ διαβάλλεις τὰς ἄλλας δεδιὼς πεισθῆναι θάνατον ϗ τιμέμειν; τί ποιῆς πολλοὺς κατηγορῆν τοῦ Θεοῦ, ὡς μεγάλα ἐργασαμένου δεινά; μᾶλλον δ᾽ τί μὴ τοῦτα πείθῃς καλῆς, ϗ πρὸ καλῆς ἱερέας βύξασθαι; ἵνα εἰς ἀνάπαυσιν ἀπέλθῃ, φησίν, ὁ τετελευτηκὼς, ἵνα ἵλεως σχῆ τὸν δικαστήν. γὰρ τούτων οὖν θρηνῆς ⁊ ὀλολύζεις; Οὐκοῦν σαυτῷ μάχῃ ϗ πολεμεῖς, γὰρ ὧν εἰς λιμένας ἀπῆλθεν ἐκεῖνος, χειμῶνας αὐτῷ κατασκευάζων. ϗ τί πάθω, φησί; τοιοῦτον ἡ φύσις. οὐκ ἔστι φύσεως ὃ ἔγκλημα, οὐδὲ τῆς τοῦ πρᾴγματος ἀκολουθίας· ἀλλ᾽ ἡμεῖς ⸂ϖ⸃ πόνηρα ἀνῶ ϗ κάτω ποιοῦντες ἐσμεν ⸂ϖ⸃ καταμαλακιζόμενοι, ϗ τιμὴ οἰκείαν προδιδόντες ἀνδρείαν, ϗ τοῖς ἀπίστοις χείρους ποιοῦντες. πῶς γὰρ ἑτέρῳ πρέι ἀθανασίας ἀλεξόμεθα; πῶς πείσομεν ἔθνικόν, ὅταν μᾶλλον ἐκείνου θάνατον φοβώμεθα ϗ φείδωμεν; πολλοὶ γοῦν πρὸ ἕλλησι, καίτοιγε οὐδὲν πρὸς ἀθανασίας εἰδότες, ἑαυτοὺς ἐφόνευσαν τῶν παίδων αὐλῆς ἀπελθόντων, ϗ λυχνοκαιοῦντες ἐφαίνοντο, ἵνα τὸ προῦσαν καρπώσωνται δόξαν· σὺ δὲ οὐδὲ ἔχεις τιμὴ μέλλουσαν παύῃ γυναικιζόμενος καὶ κοπτόμενος. ἀλλὰ κληρονόμον οὐκ ἔχεις, οὐδὲ ἔχεδοχον τῶν ὄντων; ϗ τί μᾶλλον ἐβούλου, τῶν σῶν αὐτὸν εἶ κληρονόμον, ἢ τῶν ὐρανῶν; ἵ᾽ ἐπεθύμεις, τὰ ἀπολλύμενα αὐτὸ ἔχεδαι, ἃ ⁊ μικρὸν ὕστερον ἀφίεναι ἔμελλεν, ἢ τὰ μένοντα ϗ ἀκίνητα; οὐκ ἔχρης κληρονόμον αὐτὸ, ἀλλ᾽ αὐτὸν σὸν ἔχειν αὐτὸ ὁ Θεός· οὐκ ἐβούλετο τῶν ἀδελφῶν τῶν ἰδίων συγκληρονόμος, ἀλλ᾽ ἐβούλετο τὸν Χριστόν. ϗ τίνι, φησί, τὰ ἱμάτια; ἵνι τὰ οἰκήματα; ἵνι τὰ ὑδράποδα ϗ τὰς ἀργοὺς καταλιμπάνωμεν; αὐτῷ πάλιν, ϗ ἀσφαλέστερον, ἢ εἰ ἔζη. ὃ δὲ κωλύον ἐδέν. εἰ δὲ [ϗ] βαρβαροι συγκαταβαίνουσι τοῖς ἀπῳδοῦσι τὰ ὄντα, πολλῷ μᾶλλόν σε χρὴ ἀποστεῖλαι τῷ τετελευτηκότι δίκαιον τὰ αὐτῷ· οὐχ ἵνα τέφρα γένηται, καθάπερ ἐκεῖνα, ἀλλ᾽ ἵνα πλείονα τύχῃ πρεβάλῃ δόξαν· ⁊ εἰ μὴ ἁμάρτωλὸς ἀπῆλθεν, ἵνα τὰ ἁμαρτήματα λύσῃ· εἰ δὲ δίκαιος, ἵνα πρόθηκη γένηται μισθοῦ ϗ ἀντιδόσεως. ἀλλ᾽ ἰδεῖν αὐτὸν ἐπιθυμεῖς; οὐκοῦν τὴν αὐτὴν αὐτῷ βίου βίον, ϗ ταχέως ἀπολήψῃ τιμὴ ἐκείνου ὄψιν. μὴ δὲ τούτων κἀκεῖνο λογίζου, ὅτι κἂν ἡμᾶς μὴ ἀκούσῃς, ὦ χρόνῳ πόντως πεισθήσῃ. ἀλλ᾽ οὐδὲὶς τότε σοι ὁ μισθὸς (τὸ γὰρ πλῆθος τῶν ἡμερῶν ἴσως ἡ πρᾳμηδία) δὺ δὲ νῦν βλησθῆς φιλοσοφεῖν, δύο κερδανεῖς τὰ μέγιστα· ϗ σαυτὸν τῶν ἐν μέσῳ κακῶν ἀπαλλάξεις, ϗ τὸ πρὸ τοῦ Θεοῦ λαμπρότερον ἀναδήσῃ τὸν στέφανον. ϗ γὰρ ἐλεημοσύνης ϗ τῶν ἄλλων πολλῷ μεῖζον, ὃ πράως συμφορᾶς ἐνεγκεῖν. ἐνόησον ὅτι ϗ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἀπέθανε· ⁊ ἐκεῖνος μὲ δὲ σέ, σὺ δὲ σαυτόν. ϗ εἶπεν, Πάτερ, εἰ δυνατόν, παρελθέτω ἀπ᾽ ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο, ϗ λυπηθεὶς ϗ ἀγωνιάσας, ὅμως οὐ παρέδραμε τὸν τελευτόν, ἀλλὰ ϗ μετὰ πολλῆς αὐτὸν ἐπέστη τῆς προαιρέσεως. δὲ γὰρ ἁπλῶς θάνατον ἐπέμεινεν, ἀλλὰ τὸν αἰσχρόν· ϗ τὸν τοῦ θανάτου μάστιγας, ϗ τὰ μαστίγων ὀνείδη ϗ σκώμματα ϗ λοιδορίας, τὰ παντὸς πάντα φέρειν γνησίως. ἀλλ᾽ ὅμως ἀποθανὼν καὶ τὸ σῶμα ἀποθέμενος, πάλιν αὖθις ἀνέλαβε μετὰ μείζονος δόξης, καὶ ἐλπίδας ἐπηρτείνων ἀποστόλων ἐλπίδας. ταῦτα εἰ μὴ μῦθος, μὴ θρύλλει· ταῦτα εἰ πιστὰ νομίζεις εἶναι, μὴ δάκρυε· εἰ δὲ δακρύεις, πῶς δυνήσῃ πεῖσαι τὸν ἕλληνα ὅτι πιστεύεις; ἀλλὰ ϗ ὅπως ἀφόρητον ἔτι σοι φαίνεται τὸ συμβάν; οὐκοῦν δι᾽ αὐτὸ τοῦτο οὐκ ἄξιον ἐκείνου θρηνῆσαι. πολλῶν γὰρ τοιούτων ἀπηλλάγη συμφορῶν ἕκαστος. μὴ τοίνυν αὐτῷ φθόνει μηδὲ βάσκαινε. ὃ γὰρ ἑαυτῷ μὴ θάνατον αἰτεῖν δεῖ τιμὴ ἀρετὴν αὐτὸν τελευτῆσαι, πενθεῖν ἕκαστον ὅτι μὴ ἔζη, ἵνα πολλὰ κατορθώσῃ τοιαῦτα, φθονοῦντος μᾶλλον ὄντος ϗ βασκαίνοντος. μὴ δὴ τοῦτο ἐννόει, ὅτι οὐκ ἔτι ἐπαυξήσει εἰς τιμὴ οἰκίδα, ἀλλ᾽ ὅτι ϗ αὐτὸς ἀπελεύσῃ μικρὸν ὕστερον πρὸς αὐτόν. μὴ τοῦτο λογίζου ὅτι οὐκ ἔτι ἐπανέρχεται ἐνταῦθα· ἀλλ᾽ ὅτι οὐδὲ αὐτὰ ταῦτα τὰ ὁρώμενα μένει τοιαῦτα, ἀλλὰ ϗ ταῦτα μεταχηματίζεται. ϗ γὰρ ϗ ὐρανὸς ϗ γῆ ⁊ θάλαττα ϗ πόντος μεταρμόζεται, ϗ τότε ἀπολήψῃ

Ματθ. κζ. λθ. Λικ. κβ. μβ.

χ. αὐτῷ

χ. πρόσκαιρα

χ. πῶς

χ. μεταχηματίζεται, χ. πῶς τὸν ἀπολλύμενον

σε

σα ὃ παιδίον μὴ πλείονος δόξης. καὶ εἰ μὲ ἁμάρτωλὸς ἀπῆλθεν, ἔχει τὰ τῆς καλίας (ἁδὲ γὰρ ἀὐ εἰ μεταδυόμενον ὁ Θεὸς ἤδει, προσήρπασεν ἂν τῆς μετανοίας) εἰ ὃ δίκαιος ὢν κατέλυσεν, ἐν ἀσφαλείᾳ τὰ ἀγαθὰ κεκλη˜κε). ὅθεν δῆλον, ὅτι οὐκ ἔστι φιλοσοργίας σα τὰ δάκρυα, ἀλλὰ παθους ἀλογίστου. ἐπεὶ εἰ ⓦ ἀπελθόντα ἐφίλεις, χαίρειν ἔδει καὶ εὐφραίνεσθαι, ὅτι τῶν πρ˜όντων ἀπηλλάγη κυμά˜. τί γὰρ ὃ πλέον, εἰπέ μοι; τί ὃ τὸ ξένον καὶ καινόν; ἀλλὰ τὰ αὐτὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὁρῶμεν αἰσχυκλούμενα; ἡμέρα καὶ νὺξ, νὺξ καὶ ἡμέρα· χειμὼν καὶ θέρος, θέρος καὶ χειμών, οὐ πλέον οὐδέν. καὶ ταῦτα μὲ ἀεὶ τὰ αὐτὰ, τὰ δὲ καινὰ ξένα οὐ καινότερα. ταῦτα οὖν αὐτὸν ἀὐπλεῖν καθ' ἑκάστην ἐβούλου τὴν ἡμέραν, καὶ μολύνειν σὺν ταῦ˜, καὶ νοσεῖν, οὐ πενθεῖν, καὶ δεδοικέναι, καὶ τρέμειν· καὶ τὰ μὴ ὑποφέρειν τὴν δεινὴν, τὰ ὃ μήποτε ὑπομείνῃ φοβεῖσθαι; οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνο ἀὐ ἔχοις εἰπεῖν, ὅτι τὸ μακρὸν τοῦτο διαπλέοντα πέλαγος, δυνατὸν ἦν ἀγομίας καὶ φερνίδων οὐ τ' ἄλλων ἀπηλλάχθαι τ' τοιούτων. μὴ ὃ" τούτων λογίζῃ, ὅτι οὐκ ἀθάνατον ἔτεκες, καὶ ὅτι εἰ μὴ νεῶ ἐτελεύτησε, μακρὸν ὕστερον αὖ τοῦτο ὑπέμεινεν. ἀλλ' οὐκ ἐνεπλήσθης αὐτ˜; ἀλλὰ ἀπολαύσῃ πρώτως ἐκεῖ. ἀλλὰ καὶ σὺν ταῦ˜ ὀπτῆσαι ὑμεῖς ὁρᾶν; καὶ τί τὸ κωλύον; ἔξεστι γὰρ καὶ σὺν ταῦτα, ἐὰν νήφῃς. ἡ γὰρ ἐλπὶς τῶν μνημάτων οὕτως φαιδροτέρα. σὺ ὃ εἰ μὴ ἐν βασιλείοις ἦν, οὐκ ἂν ποτε αὐτὸν" ἐζήτησας ἰδεῖν, ἀκούσα εὐδοκιμοῦντα· πρὸς ὃ τὰ πολλῷ βᾴτίω ὁρῶσα ἀποδεδημηκότα σὺν ὀλίγου χρόνου μακροψυχεῖς, καὶ ταῦτα ἔχουσα ἀὐτ' ἐκείνου ⓦ ζημιοῦσθαι; ἀλλ' οὐκ ἔχεις ὕδωρ; ἀλλ' ἔχεις πολλαχόθεν, ⓦ πατέρα τ' ὀρφανῶν καὶ κριτὴν τ' χηρῶν. ἀκούσον καὶ Παύλου ταύτην μακαρίζοντος τὴν" χηρείαν καὶ λέγοντος· Η ὃ ὄντως χήρα καὶ μεμονωμένη ἤλπισεν ὅτι Κύριον. καὶ γὰρ εὐδοκιμωτέρα ἡ ζιαύτη φανεῖται, πλείονα ἐπιδεικνυμένη τὴν ὑπομονήν. μὴ τοίνυν θρήνει σὺν οὖ τεθνηκυῖαν, σὺν ὃ μᾶλλον ἀπαγτεῖς. καὶ γὰρ ἀπέδωκας τὴν πρόθεσιν, "Εἰ, ὅπερ ὑπεσχέθης, πράξησας. μηκέτι θεσπίζε λοιπὸν, ἐν" ἀληθεύτῃ τὸ κλῆμα ἀποθεμένη θησαυρῷ. Εἰ ὃ καὶ παθοις τις μὲ ὁ πρῶτος βίος, ἵνς ὃ ἡ μέλλουσα ζωὴ, καὶ ὅτι σοῦ μὲ ἀράχνη καὶ σκιά, τὰ ὃ ἐκεῖ πρώτα ἀκίνητα καὶ ἀθάνατα, οὐ δεῖσῃ λοιπὸν ἑτέρων λόγων. νεῶ μὲ γὰρ πάσης τὸ παιδίον ἀπήλλαχε) μεταβολῆς· σὺν ταῦ˜ ὃ ὤν, ἴσως μὲ χρηστὸς, ἴσως ὃ οὐ τοιοῦτος ἔμβυεν αὖ. ἢ οὐχ ὁρᾶς ὅσοι σοῦ ἑαυτῶν ἀποκηρύττουσι παῖδας; ὅσοι τῶν ἀποκηρυττομένων χείρας ὀῦσας αἰαγκάζον˜) οἵκοι κατέχειν; ταῦτ' οὖν ἄπαντα λογιζόμενοι φιλοσοφῶμεν. ὅτω γὰρ καὶ τῷ τετελευτηκότι χρεωστούμεθα, καὶ πολλὰ αὖ θεόφατων πολλῶν ἀπολαύσομεν τ' ἐπαίνων, καὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ σοῦ μεγάλους τῆς ὑπομονῆς ἀπολησόμεθα μισθοὺς, καὶ τῶν αἰωνίων ἀπολευσόμεθα ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀπολυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τ' Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς σοὺ αἰῶνας τ' αἰώνων. Αμήν.

Ομιλ. λβ.. 27 ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΙ ΕΚΕΙΘΕΝ ΤΩ ΙΗΣΟΥ,
ἠκολούθησαν [αὐτῳ˜] δύο τυφλοὶ κράζοντες καὶ λέγοντες· ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὲ Δαβίδ. 28 Ελθόντι ὃ αὐτῳ˜ εἰς τὴν οἰκίαν, προσῆλθον αὐτῳ˜ ⓐ [δύο] τυφλοὶ, καὶ λέγει αὐτοῖς [ὁ Ιησοῦς·] πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; λέγουσιν αὐτῳ˜, ναὶ Κύριε. 29 Τότε ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, λέγων· κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν· 30 Καὶ ἀνεῴχθησαν αὐτῶν ⓐ ὀφθαλμοί.

ΤΙ

ΤΙ δήποτε πρὸ ἕλκει αὐτὸν κράζοντας; πάλιν ἐνταῦθα παιδεύων ἡμᾶς τὸν περὶ τῶν πολλῶν διωρθῶσθαι δόξαν. ὅπου γὰρ πλησίον ἦν ἡ οἰκία, ἄγει αὐτὸν ἐκεῖ, κατ' ἰδίαν θεραπεύσων. καὶ τοῦτο δῆλον ἐξ ὧν καὶ προσέταξε μηδενὶ εἰπεῖν. ἢ μικρὰ ἦν αὕτη τῶν Ἰουδαίων κατηγορία, ὅταν ὅτι μὲν, τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν ἐκκεκομμένων, ἐξ ἀκοῆς μόνης τὸν πίστιν δέχωνται ἐκεῖνοι ἢ θεωρηθέντες τὰ θαύματα, καὶ τὸν ὄψιν μαρτυρεῖσαν τοῖς γινομένοις ἔχοντες, τὰ ἐναντία πάντα ποιῶσιν. ὅρα ἦν αὐτῶν καὶ τὸν προθυμίαν, καὶ ἀπὸ τῆς κραυγῆς, καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐπιβάσεως. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς προσῆλθον, ἀλλὰ μεγάλα βοῶντες, καὶ οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἢ ὃ ἐλέησον προσδοκῶμεν· γόνυ δὲ Δαβὶδ ἐκάλουν, ὅπου ὃ ὄνομα τιμῆς ἦν ἐδόκει. πολλαχοῦ γοῦν καὶ Ⓦ προφῆται τοῦτο βασιλέως, ὃς ἐβούλοντο τιμᾶν καὶ μεγάλοις ἀποφαίνειν, οὕτως ἐκάλουν. καὶ ἀγαγὼν αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν, δεύτερον ἐρώτησιν προσάγει. πολλαχοῦ γὰρ ἐπαύδαζεν ἱκετεύοντας ἰᾶσθαι, ἵνα μή τις νομίσῃ δι' φιλοτιμίαν αὐτὸν τοῖς θαύμασιν ὑπεισδῦναι. ὃ οὐ δι' τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ δείξῃ ὅτι καὶ ἄξιοι ἦσαν θεραπείας· καὶ ἵνα μή τις λέγῃ, ὅτι εἰ ἐλεεῖν μόνον ἔσωζε, πῶς σώζεσθαι ἔδει. ἔχει γὰρ ἴσως καὶ ἡ φιλανθρωπία λόγον. Ⓦ ἀπὸ τῆς πίστεως τῶν σωζομένων. ἢ δι' ἃ οὖν ὁ μόνον τὸν πίστιν αὐτοῦ ἀπαιτῇ, ἀλλ' ὅπου εἶπον, ναί Δαβὶδ, δυνάμενον αὐτὸν ὅτι τὸ ὑψηλότερον, καὶ παιδεύων ἃ χρὴ περὶ αὐτὸν φαντάζεσθαι, φησὶ· πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; οὐκ εἶπεν, ὅτι πιστεύετε ὅτι δύναμαι προσκαλέσασθαι Ⓦ πατέρα μου, ὅτι δύναμαι βοηθῆσαι· ἀλλ' ὅτι ἐγὼ δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι. Οἱ οὖν ἐκεῖνοι; ναὶ Κύριε. οὐκ ἔτι Δαβὶδ υἱὸν αὐτὸν καλοῦσιν, ἀλλ' ὑψηλότερον δυνάμενον, καὶ τὸν δεσποτείαν ὁμολογοῦσι. καὶ τότε λοιπὸν καὶ αὐτὸς ἅπτεται τῶν χειρῶν, λέγων· κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν. πιστὸς ὁ τοῦτο τὸν πίστιν αὐτῶν ῥωννύς, καὶ δείκνυς μεμειγμένας οὔσας ἔτι καταρθώματος, καὶ μαρτυρῶν ὅτι οὐ κολακείας τὰ ῥήματα ἦν. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἀνοιχθήτωσαν ὑμῶν Ⓦ ὀφθαλμοί, ἀλλὰ κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν· ὃ πολλοῖς τῶν προσελθόντων λέγει, προσὰ τῆς τῶν σωμάτων ἰατρείας τὴν ἐν τῇ ψυχῇ πίστιν προδιαχειρύξαι αὐτούς, ὥστε ἐκείνους εὐδοκιμωτέρους ποιῆσαι, καὶ ἑτέρους ἀσυδαιοτέρους καταασκευάσαι. οὕτω καὶ ὅτι τὸ προλυπηθοῦ. καὶ γὰρ προ τὸ σφίγξαι τὸ σῶμα, τὴν ψυχὴν ἀνίσησι χειμῶνι, λέγων· θάρσει, τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι. καὶ τὸ κεφάσιον ἦν ἀνασήσας κατέχε, καὶ διὰ τῆς τραπέζης ἐδίδαξεν αὐτὸν Ⓦ ἐργάτην· καὶ ὅτι τὸ ἐκατοντάρχου ἦν ὁμοίως ἐποίησε, τῇ πίστει τὸ πρῶτον βεβαιώσας· καὶ τοῦτο μαθητὰς ἦν ἀπαλλάττων τῆς χειμῶνος τῆς θαλάσσης, τῆς ὀλιγοπιστίας προτον ἀπήλλαττεν. οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα. ἤδει μὲν γὰρ τὸ προ τῆς ἐκείνων φωνῆς αὐτὸς τὰ ἀπόῤῥητα τῆς διανοίας· ἵνα ἦ καὶ ἑτέρους εἰς Ⓦ αὐτὸν ζῆλον ἀγάγῃ, καὶ τοῖς ἄλλοις καταδήλους αὐτοὺς ποιῇ, διὰ τὸ τέλος τῆς ἰατρείας τὴν χρυπτομένην αὐτῶν πίστιν ἀναχηρύττων. εἶτα μετὰ τὴν ἰατρείαν κελεύει μηδενὶ εἰπεῖν· καὶ οὐχ ἁπλῶς κελεύει, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος.

Ἐνεβριμήσατο γὰρ αὐτοῖς, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς, λέγων· ὁρᾶτε, μηδεὶς γινωσκέτω. 31 Οἱ δὲ ἐξελθόντες, διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ. Οὐ μὴν ἠδύναντο σκῆνοι, ἀλλ' ἐγίνοντο κήρυκες καὶ εὐαγελισταί· καὶ κελευόμενοι κρύπτειν τὸ γεγονὸς θαῦμα, οὐκ ἠδύναντο. Εἰ δ' ἀναγκαῖον φάσκοντας λέγων· ἄπελθε, διηνεκῶς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἔστιν ἐναντίον σκῆνος τούτῳ, ἀλλὰ καὶ σφόδρα συμβαῖνον. παιδεύει γὰρ ἡμᾶς αὐτοὺς μὴ περὶ ἑαυτῶν μηδὲν λέγειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς βουλομένους ἡμᾶς ἐγκωμιάζειν κωλύειν· εἰ δὲ εἰς Ⓦ Θεὸν ἡ δόξα ἀναφέρεται, μὴ μόνον μὴ κωλύῃ, ἀλλὰ καὶ ὑπατάττειν τοῦτο ποιῇ.

32 Τούτων ἀπελθόντων, προσήνεγκαν αὐτῷ ἄνθρωπον κωφὸν δαιμονιζόμενον.

Οὗ

Οὐ γὰρ τῆς φύσεως ἰῶ ὁ παῖς, ἀλλὰ τοῦ δαίμονος ἡ ἐπιβουλή· διὸ καὶ ἑτέρων δεῖται τῶν προσαγόντων. οὐδὲ γὰρ δι' ἑαυτὸν προσκαλέσαι ἠδυνατο ἄφωνος ὤν, οὐδὲ ἑτέρους ἱκετεῦσαι τοῦ δαίμονος δήσαντος τὴν γλῶτταν, καὶ τὴν ψυχὴν μετὰ τῆς γλώττης πεδήσαντος. δηλοῖ τοῦτο οὐδὲ ἀπαιτεῖ πίστιν αὐτόν, ἀλλ' αὐθέως διορθοῦται τὸ νόσημα.

33 Ἐκβληθέντος γὰρ τοῦ δαίμονος, φησιν, ἐλάλησεν ὁ κωφός. ⓐ Ἦ οὐχλοι ἐθαύμαζον, λέγοντες· ὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν Ἰσραήλ. Ὁ δὲ μάλιστα ἰδία τοὺς Φαρισαίους, ὅτι πρώτων αὐτὸν προσῆλθεσαν, ὁ τῶν τότε ὄντων, ἀλλὰ καὶ τῶν πώποτε γεγονότων. προσῆλθεσαν ἦ, οὐχ ὅτι ἐθεράπευσεν, ἀλλ' ὅτι ῥαδίως καὶ ταχέως, καὶ ἀπείρα νοσήματα καὶ δυσιάτους ἔχοντα. Τὸ δὲ μὴ δῆμος ὅπως." ⓐ Φαρισαῖοι ἦ τοιωδὶ ὄνειδος ἄπρμ. ὁ γὰρ μόνον θαυμάζειν τὰ γεγονότα, ἀλλὰ τὰ ἐναντία λέγοντες ἑαυτοῖς οὐκ αἰσχύνονται. τοιοῦτον γὰρ ἡ πονηρία. Τί γὰρ φασιν;

34 Ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια· Οὐ τί γνοιτ' ἂν ἀνοητότερον; μάλιστα μὲν γὰρ ὁ καὶ θεῖόν φησιν, ἀμήχανον δαίμονα ἐκβάλλειν δαίμονα (τὰ γὰρ ἑαυτῷ συγχρωτεῖν ἐῴωθεν," οὐκ ἀναλύειν ἐκεῖνος) αὐτὸς ἦ οὐκ δαίμονας ἐξέβαλε μόνον, ἀλλὰ καὶ λεπρεῖς ἐκάθηρε καὶ νεκροὺς ἤγειρε, καὶ θαλάττης ἐγαλήνου, καὶ ἁμαρτήματα ἔλυε, καὶ βασιλείαν ἐκήρυττε, καὶ τῷ πατρὶ προσῆγε· ἅπερ οὐτ' ἂν ἐλαττό ποτε δαίμων, οὔτ' ἂν δυνηθείη ποτὲ ἐργάσασθαι. ⓐ γὰρ δαίμονες εἰδώλοις προσάγουσι, καὶ Θεοῦ ἀπάγουσι, καὶ τῇ μιγνούσῃ ζωῇ ἀπιστεῖν πείθουσιν· ὁ δαίμων υβριζόμενος οὐκ ἐνεργετεῖ, ὅπου γε δὲ μὴ υβριζόμενος βλάπτει τοὺς θεραπεύοντας αὐτὸν καὶ ὑμνοῦντας. αὐτὸς ἦ τοὐναντίον ποιεῖ. μετὰ γὰρ τὰς ὕβρεις τοὺς τὰς λοιδορίας

35 Περιῆγε, φησι, τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύττων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν *. Καὶ ὁ μόνον αὐτοῦ οὐκ ἐσκόλασεν ἀναθηποιοῦντας, ἀλλ' οὐδὲ ἁπλῶς ἐπετίμησεν· ὁμοῦ τε τὴν ῥαιστώνην ἐπιδεικνύμενος, καὶ ταύτην τὴν κακηγορίαν ἐλέγχων· ὁμοῦ τε βουλόμενος ἀπὸ τῶν ἔξωθεν σημείων πλείονα προσάγειν τὴν ἀπόδειξιν, καὶ τότε καὶ Ⓦ ἀπὸ τῶν λόγων ἔλεγχον ἐπάγων. περιῆγε τοίνυν καὶ ἐν πόλεσι, καὶ ἐν χώραις, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, παιδεύων ἡμᾶς ὅπως ἀμείβεσθαι τοὺς κακηγόρους, καὶ κακηγορίαις ἑτέραις, ἀλλ' εὐεργεσίαις μείζοσιν. Εἰ γὰρ μὴ δι' ἀνθρώπους, ἀλλὰ δι' αὐτὸν Θεὸν εὐεργετεῖς τοὺς ὁμοδούλους, ὅσα ἂν ποιῶσι, μὴ ἀποσῇς εὐεργετῶν, ἵνα μείζων ὁ μισθός σοι. ὡς ὅταν μὴ τὴν κακηγορίαν ἀφισάμενος τῆς εὐεργεσίας, δείκνυσιν ὅτι διὰ Ⓦ ἐκείνων ἔπασχον, ἀλλ' ὁ διὰ Ⓦ Θεὸν τῆς τοιαύτης ἐπιλαμβάνεται ἀρετῆς. διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς παιδεύων ἡμᾶς ὅτι δεῖ ἀγαθότητος μόνης ἐπὶ τοῦτο" ἦει, ὁ μόνον οὐκ ἀνέμιξε προσὶς αὐτὸν ἐλθεῖν τοὺς κάμνοντας, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς προσὶς ἐκείνους ἠπείγετο, δύο τὰ μέγιστα αὐτοῖς χαμίζων ἀγαθά· ἓν μὲν, τῆς βασιλείας τὸ εὐαγγέλιον· ἕτερον ἦ, τὴν πρώτων τῶν νοσημάτων διόρθωσιν. καὶ οὐδὲ πόλιν πρεσβεύσαι, οὐδὲ κώμην παρέτρεχεν, ἀλλὰ πάντα ἐπῄει τόπον· καὶ οὐδὲ μέχρι τούτου ἵσταται, ἀλλὰ καὶ ἑτέραν προφυσιν ἐπιδείκνυται.

36 Ἰδὼν γὰρ, φησι, τοὺς ὄχλους, ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν" ἐσκυλμένοι καὶ ἐρριμμένοι, ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα.

37 Τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς· ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, Ⓐ ἦ ἐργάται ὀλίγοι.

38 Δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ἵνα ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς Ⓦ θερισμὸν αὐτοῦ. Ὁρα πάλιν τὸ ἀκενόδοξον. ἵνα γὰρ μὴ ἄπρμ τοὺς ἑαυτὸν ὑπισύρηται, ἐκπέμπει τοὺς μαθητάς. ὁ διὰ τοῦτο ἦ μόνον, ἀλλ' ἵνα αὐτοὺς καὶ παιδεύσῃ, καθάπερ ἐν ταῖς παλαίστραις, τῇ Παλαισίνῃ μελετήσαντας, ὅτω προσὶς τοὺς ἀγῶνας τῆς οἰκουμένης ἀποδύσασθαι. δηλοῖ δὴ τοῦτο καὶ μείζονα τὰ γυμνάσια τῶν ἀγώνων τίθησι, [καὶ] ὅσον εἰς τὸ αὐτῶν ἦκεν ἀρε-

τίω, ἵνα βύχηπώτερον τῶν μὴ ζώντα ἀγώνων ἄφωνται, καθάπερ τινὰς νεοττοὺς ἀπαλοὺς πρὸς τὸ πτίλωσιν προάγων ἤδη· καὶ τέως αὐτοὺς ἱκανῶς σωμῆ ποιῆ, ὕστερον ζαμιβούλιος τίω τῆς ψυχῆς διόρθωσιν τίω προφητικίω. καὶ σκόπει πῶς βύκολον τὸ πρᾶγμα δείκνυσι καὶ ἀναγκαῖον. Τί γὰρ φησιν; ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, ⓐ δὲ ἐργάται ὀλίγοι. ὑ γὰρ ὅτι Ⓦ σώσει ὑμᾶς, φησιν, ἀλλ' ὅτι Ⓦ ἀμητὸν πέμπω. ὅπερ ἐπὶ τῶ Ἰωάννη ἔλεγεν· Ἄλλοι κεκοπιάκασι, καὶ ὑμεῖς εἰς Ⓦ κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε. Ταῦτα δὲ ἔλεγε, καὶ τὸ φρόνημα αὐτῶν καταστέλλων, καὶ θαρρεῖν παρασκευάζων, καὶ δεικνὺς ὅτι ὁ μείζων προέλαβε πόνος. θέα δὲ καὶ ἐνταῦθα ἀπὸ φιλανθρωπίας ἀριθμόν, οὐκ ὀξ ἀμοιβῆς ὢν. ἐπλανήθη γὰρ ὅτι ἦσαν ἐσκυλμένοι καὶ ἐρριμμένοι, ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα. αὕτη τῶν ἀριθμούντων τῶν Ἰουδαίων ἡ κατηγορία, ὅτι ποιμένες ὄντες τὰ τῶν λύκων ἐπεδείκνυντο. ὑ γὰρ μόνον ὑ διορθοῦτο τὸ πλῆθος, ἀλλὰ καὶ ἐλυμαίνοντο αὐτῶν τὸν προκοπτόν. ἐκείνων γὰρ θαυμαζόντων καὶ λεγόντων, ὑδέποτε ἐφθέγξατο οὕτως ὡς ὁ Ἰσραὴλ, οὗτοι τὰ ἐναντία ἔλεγον· ὅτι ὡς ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. ἀλλὰ τίνας ἐργάτας ὡς τοῦτό φησι; τοὺς δώδεκα μαθητάς. τί οὖν; εἶπεν, ⓐ δὲ ἐργάται ὀλίγοι, προσέταξεν αὐτοῖς; ὑδαμῶς· ἀλλ' αὐτοὺς ἔπεμψε. Τίνος οὖν ἕνεκεν ἔλεγε, δεήθητε τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ἵνα ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς Ⓦ θερισμὸν αὐτοῦ, καὶ οὐδένα αὐτοῖς προσέταξεν; ὅτι τοὺς δώδεκα οὕτως πολλοῖς ἐποίησε λοιπόν· ὑχὶ τῷ ἀριθμῷ προσθείς, ἀλλὰ δυνάμεων χαρισάμενος. Εἶτα δείκνυσι πλίκην τὸ δῶρόν ἐστι, φησι· δεήθητε [οὖν] τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ, καὶ καταλαμβάνοντος ἑαυτὸν ἐμφαίνει Ⓦ τὸ κῦρος ἔχοντα. Εἰ πὼν γὰρ, δεήθητε τοῦ κυρίου θερισμοῦ, οὐδὲν δεηθέντων αὐτῶν οὐδὲ βουλομένων, αὐτὸς αὐτοῖς βύθέως χλεστονῆ, ἀναμιμνήσκων αὐτοὺς καὶ τῶ Ἰωαὴου ῥημῶ, καὶ τῆς ἄλω, καὶ τοῦ λικμοῦ, καὶ τοῦ ἀχύρου καὶ τοῦ σίτου· ὅθεν δῆλον ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ γεωργός, αὐτὸς ὁ τοῦ θερισμοῦ κύριος, αὐτὸς ὁ τῶν προφητῶν δεσπότης. Εἰ γὰρ θερίζειν ἔπεμψε, δῆλον ὅτι οὐ τὰ ἀλλότρια, ἀλλ' ἃ σπεῖρε τῶν προφητῶν ἔσπειρεν. οὐ τοίνυν ὁ μόνον αὐτοὺς προεθάρρυνε τῷ θερισμὸν καλέσαι τὸν αὐτῶν σπορεῖαν, ἀλλὰ καὶ ὃν ποιῆσαι δυνατοὺς πρὸς τὸν θερισμόν. κ. αὐτ

κεφ. ι. 1 Καὶ προσκαλεσάμενος, φησι, τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε αὐτὰ ἐκβάλλειν, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν. Καί τοι ὅπω ἐπὶ πνεῦμα δεδομένον. ὅπω γὰρ ἐπὶ, φησι, πνεῦμα ἅγιον, ὅτι Ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη. πῶς οὖν ἐξέβαλλον τὰ πνεύματα; ἀπὸ τῆς ὑποταγῆς τῆς αὐτοῦ, ἀπὸ τῆς ἐξουσίας. σκόπει δέ μοι καὶ τὸ ὕψηλον τῆς ἀποστολῆς. οὐ γὰρ ἐκ προοιμίων αὐτοὺς ἔπεμψεν· ἀλλ' ὅτε ἱκανῶς τῆς ἀκολουθήσεως ἦσαν ἀπολελαυκότες," καὶ εἶδον καὶ νεκροὺς ἐγηγερμένους, καὶ θαλάσσας ὑποστείλαντας, καὶ δαίμονας" ἐλαθέντας, καὶ θαυμαστικὸν σφυγμένα, καὶ ἀμαρτήματα λυθέντα, καὶ λεπροὺς καθαρθέντας, καὶ ἐχούσαν αὐτοῦ τῆς δυνάμεως ἀπόδειξιν ἔλαβον καὶ δι' ἔργων καὶ σχὲ λόγων, τότε [καὶ] αὐτοῖς ἐκπέμπει. καὶ οὐκ εἰς ὑποκίνδυνα πράγματα (οὐδεὶς γὰρ ἐν Παλαιστίνῃ τότε κίνδυνος ἦν, ἀλλὰ πρὸς κακηγορίας ἔδει ἴσασθαι μόνον) πλὴν ὁ τῦτο αὐτοῖς προλέγει ὁ πρὸ τῶν κινδύνων, προοικοδομίζων αὐτοὺς καὶ πρὸ τοῦ καιροῦ, καὶ ἀναγωνίους ποιῶν τῇ ζωσῇ πρὸ τούτων προρρήσει. Εἶτα, ἐπὶ δυσὶ συζυγίας ἡμῖν εἶπεν ἀποστόλων, τὸν Πέτρου καὶ Ἰωάνου, καὶ μετ' ἐκείνους Ⓦ Ματθαῖον ἔδειξε κληθέντα, πρὸ τῆς τῶν ἄλλων ἀποστόλων κλήσεώς τε καὶ προσηγορίας οὐδὲν ἡμῖν διελέχθη, ἀναγκαίως Ⓦ καταλοιπὸν αὐτῶν καὶ Ⓦ ἀριθμὸν τίθησι. καὶ τὰ ὀνόματα δῆλα ποιῆ, λέγων ὅτω·

2 Τῶν δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστι ταῦτα· πρῶτος, Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος. Καὶ γὰρ ἕτερος Σίμων ἦν, ὁ λεγόμενος Κανανίτης· καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, καὶ Ἰούδας ὁ Ἰακώβου· καὶ Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου, καὶ Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου. ὁ μὲν οὖν Μάρ-

χος δὲ κατ' ἀξίαν αὐτὸς ὑμνησι. μετὰ γὰρ τοὺς δύο χρυσοῦς τότε τὸν Ανδρέαν ἀριθμεῖ οὐδὲ ἡ ὄψις ὅτως, ἀλλὰ διαφόρως, μᾶλλον ἢ κὴ Θωμᾶν ⓦ πολὺ καταδεέστερον ἑαυτῷ ποιῆσιν. ἀλλ' ἴδωμεν αὐτῶν τὸν κατάλογον. Πρῶτος Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος, κὴ Ανδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. Ου μικρὸν κὴ τοῦτο τὸ ἐγκώμιον. ⓦ μὴ γὰρ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, τοῦ ἢ ἀπὸ τῆς βυθμείας τῆς κῆ ⓦ ἔπεσεν ἐπῆσεν.

Εἶτα Ιάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου, κὴ Ιωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. Ορᾶς πῶς ὁ κῆ τὴν ἀξίαν ὑμνησιν; ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ ὁ Ιωάννης οὐχὶ τῶν ἄλλων μόνον, ἀλλὰ κὴ τοῦ ἀδελφοῦ μείζων εἶναι). Εἶτα Εἰπών,

3 Φίλιππος κὴ Βαρθολομαῖος, ἐπήγαγε· Θωμᾶς κὴ Ματθαῖος ὁ τελώνης.

Αλλ' οὐχ ὁ Λουκᾶς ὅτως· ἀλλ' αὐτηρόφως, κὴ ποιῆσιν αὐτὸν τοῦ Θωμᾶ.

Εἶτα Ιάκωβος ὁ τοῦ Αλφαίου. Ην γὰρ, ὡς ἔφθην εἰπών, καὶ ὁ τοῦ Ζεβεδαίου. Εἶτα Εἰπὼν Λεββαῖον τὸν καὶ Θαδδαῖον, καὶ Σίμωνα ⓦ Ζηλωτὴν, ὃν καὶ Κανανίτην καλεῖ, Επὶ ⓦ ποιῆσιν ἔρχεται. καὶ οὐχ ὡς ἐχθρὸς ὢν κὴ πολέμιος, ἀλλ' ὡς ἱστορῶν γράφων ὕστερον διηγήσατο. οὐκ εἶπεν, ὁ μιαρὸς καὶ παμμίαρος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πόλεως αὐτὸν μόνον σκάλεσεν, Ιούδας ὁ Ισκαριώτης. ἰδοὺ γὰρ κὴ ἕτερος Ιούδας ὁ Λεββαῖος, ὁ καὶ ἐπικληθεὶς Θαδδαῖος, οὗ Ιακώβου φησὶν εἶναι ὁ Λουκᾶς. ἀπὸ τούτου τοίνυν αὐτὸν διαιρῶν, φησιν·

4 Ιούδας ὁ Ισκαριώτης, ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν. Καὶ οὐκ αἰσχύνεται λέγων, ὁ κὴ παραδοὺς αὐτόν. ὅτως οὐδὲν οὐδέποτε οὐδὲ τῶν δοκούντων ἐπονειδίστων εἶναι ἀπέκρυπτον. πρῶτος ἢ πάντων δὲ χορυφαῖος, ὁ ἀγράμματος κὴ ἰδιώτης. ἀλλ' ἴδωμεν πού, κὴ ποῦ ἵστησιν αὐτοὺς πέμπει.

5 Τούτους τοὺς δώδεκα, φησιν, ἀπέστειλεν ὁ Ιησοῦς. Ποίους τούτους; τοὺς ἁλιέας, τοὺς τελώνας. κὴ γὰρ τέσσαρες ἦσαν ἁλιεῖς, κὴ δύο τελῶναι, Ματθαῖος κὴ Ιάκωβος· ὁ δὲ εἷς κὴ ποιητὴς. κὴ τί ποιεῖς αὐτοὺς φησιν; Ευθέως παραγγέλλει αὐτοῖς λέγων· εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, κὴ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθητε·

6 Πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ ποιήματα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ισραήλ. Μὴ γὰρ δὴ νομίσητε, φησιν, ἐπειδὴ με ὑβρίζουσι κὴ δαιμονῶντα καλοῦσιν, ὅτι μισῶ αὐτοὺς κὴ ἀποστρέφομαι. κὴ γὰρ ποιηταῖς αὐτοῖς διηρθωσάμην ἐπανόδους, κὴ πάντων ὑμᾶς ἀπάγων τῶν ἄλλων, τούτοις πέμπω διδασκάλους κὴ ἰατροὺς· κὴ οὐ μόνον ποιῶ τούτων ἄλλοις καταγγέλλειν κωλύω, ἀλλ' οὐδὲ ὁδοῦ ἅψασθαι τῆς ἐκεῖ φερούσης ὑπερτέρπω, μηδὲ εἰς πόλιν τοιαύτην εἰσιέναι. δὲ γὰρ δὲ ⓐ Σαμάρεια σφοδρῶς ποιητοῖς Ιουδαίοις μάχεται)· καίτοιγε θυσιαστηρίων ἐκείνων (πολὺ γὰρ ὑπερτερεῖ τὸ ποιητὸν τῆς πίστιν εἶχον) καὶ τούτων χαλεπώτερα. ἀλλ' ὅμως ὅτι τὰ δυσκολώτερα πέμπει, τὴν κηδεμονίαν τὴν ποιῶν αὐτοὺς ἐνδεικνύμενος, κὴ ποιῶν τὰ σώματα τῶν Ιουδαίων ἀποφερόντων, κὴ ποιοδοποιῶν τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀποστόλων, ἵνα μὴ πάλιν ἐγκαλῶσιν, ὅτι ποιῶν ἀκροβύστους [Ασυρίους] εἰσῆλθον, κὴ δικαίαν δόξωσιν ἔχειν αἰτίαν τοῦ φθόνου ἀυτοῖς κὴ ἀποστρέφεσθαι. δὲ ποιῶν ἀυτοὺς κωλεῖ ἀπολωλότα, οὐκ ἀποπηδήσαντα, πάντα χθὲς συγκωμῳδῶν αὐτοῖς ὑπνοῦσιν, κὴ ἐφελκόμενος αὐτῶν τὴν γνώμην.

7 Πορευόμενοι δέ, φησι, κηρύττετε λέγοντες, ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Εἶδες μανίας μέγεθος; Εἶδες ἀποστόλων ἀξίωμα; οὐδὲν αἰσθητὸν κελεύονται λέγειν, οὐδὲ οἷς ⓐ ποιεῖ Μωϋσέα κὴ τοὺς ποιοφήτας τοὺς ἔμπροσθεν, ἀλλά κινά τινα κὴ παράδοξα. οὐ γὰρ τοιαῦτα σκήπτρα ἔσχηνοι, ἀλλὰ γῆν καὶ ποιᾶ ἐν τῇ γῇ ἀγαθά· ⓐ ἢ βασιλείαν οὐρανῶν, κὴ τὰ ἐκεῖ ἄπτωτα. οὐκ ἐντεῦθεν ἦ μόνον ὅτι μείζονες, ἀλλὰ κὴ ἐκ τῆς ἐναντίας. οὐδὲ γὰρ αἰσθάνονται) οὐδὲ ὀκνοῦσι, καθάπερ ⓐ παλαιοὶ, ἀλλὰ χαίροι κινδύνους κὴ πολέμους

πολέμους δὲ καὶ ἀφορήτα ἀκούοντες κακά, μὴ πολλῆς δέχον) τῆς πειθοῦς τὰ ὀθνεῖα τερατεύματα, ἅτε βασιλείας κήρυκες ὄντες. καὶ τί θαυμαστόν, φησιν, εἰ μηδὲν σκυθρωπὸν κηρύττοντες καὶ χαλεπὸν, εὐκόλως ὑπήκουσε; τί λέγεις; οὐδὲν χαλεπὸν ἐπετάγησαν; οὐκ ἀκούεις τῶν δεσμωτηρίων; τῶν ἀπαγωγῶν; τῶν πολέμων τῶν ἐμφυλίων; τοῦ πάντα πόντων μίσους; ἅπερ ἅπαντα μικρὸν ὕστερον αὐτοῖς ἀπαντήσεσθαι ἔλεγεν. ἐτέροις μὲν γὰρ μυρίων ἐσομένοις ἀγαθῶν προξένοις καὶ κήρυξι ἔπεμπεν· αὐτοῖς δὲ αἰτίαις δεινὰ πείσεσθαι ἔλεγε καὶ προσημαίνει. Εἶτα, ποίων αὐτοὺς ἀξιοπίστους, φησίν· χ. αὐτοῖς· ποσήσουσι

8 Ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, λεπροὺς καθαίρετε, * δαιμόνια ἐκβάλλετε, δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. Ὅρα πῶς τῶν ἔργων αὐτῶν ὀπτεύεσθαι, καὶ οὐκ ἔλαττον ἢ τῶν σημείων, δείκνυσιν ὅτι τὰ σημεῖα τούτων χωρὶς οὐδέν ἐστι. καὶ γὰρ τὰ φαινόμενα αὐτῶν καταγέλλει λέγων, δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε, καὶ φιλοχρηματίας καθαρεύειν προσκυλίζει. Εἶτα, ἵνα μὴ νομίσῃ αὐτῶν τις) κατόρθωμα, καὶ ἐπιδῷσιν ἀπὸ τῶν [νομιζομένων] σημείων, φησί· δωρεὰν ἐλάβετε· οὐδὲν χρεία σθε τοῖς δεχομένοις ὑμᾶς. " καὶ γὰρ μισθοῦ τοῦτα ἐλάβετε, οὐδὲ πονέσαντες. ἐμὴ γὰρ ἡ χάρις· ὅπως οὖν καὶ ἐκείνοις δότε. οὐδὲ γὰρ ὅστι τιμιώτερα αὐτῶν εὑρεῖν. Εἶτα τὴν ῥίζαν τῶν κακῶν εὐθέως ἀναιροῦν, φησι· χ. ἐλάβετε

9 Μὴ κτήσησθε χρυσὸν, μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν,

10 Μὴ πήραν εἰς ὁδὸν, μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μηδὲ ῥάβδον.

Οὐκ εἶπε, μὴ λάβητε παρ' ἑαυτῶν, ἀλλὰ κἂν ἑτέρωθεν ὁδῷ λάβῃ, φύγε τὸ πονηρὸν νόσημα. καὶ γὰρ πολλὰ ὀφὰ τούτου κατόρθου· ἓν μὲν, ἀνυπόπτους ποιεῖ σθαι μαθητάς· δεύτερον δὲ, πάσης αὐτοὺς ἀπαλλάττειν φροντίδος, ὥστε [τῷ] σχολῇ πᾶσαν τὴν λύπην προσέχειν· τρίτον, διδάσκων αὐτοὺς τῷ ἑαυτῷ δυνάμει. τοῦτο γοῦν αὐτοῖς καὶ λέγει μὴ κτῆσησθε· μή τινος ὑστερήσατε, ὅτε ἔπεμψα ὑμᾶς γυμνοὺς καὶ ἀνυποδήτους; καὶ οὐκ ἀθέως λέγω, μὴ κτήσησθε, ἀλλ' ὅτε εἶπε, λεπροὺς καθαίρετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε, τότε εἶπε, μηδὲν κτήσησθε, τότε ἐπήγαγε, δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε, καὶ ὃ συμφέρον ὀφείλει προσημαίνων, καὶ ὃ πρέπον αὐτοῖς καὶ ὃ δυνατὸν προσεχόμενος. ἀλλ' ἴσως εἴποι τις ἂν, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα λόγου ἂν ἔχοι ταῦτα· ὃ δὲ μηδὲ πήραν ἔχειν εἰς ὁδὸν, μηδὲ δύο χιτῶνας, μὴ ῥάβδον, μηδὲ ὑποδήματα, τίνος ἕνεκεν ἐπέτεινεν; εἰς πᾶσαν αὐτοὺς ἀκρίβειαν ἀσκῆσαι βουλόμενος· ἐπεὶ καὶ ἀνωτέρω, οὐδὲ ὑποδήσασθε ὀπτούσους ἡμέρας μεμνημένη ἐπέτεινε. καὶ γὰρ τῇ οἰκουμένῃ διδασκάλοις ἔμελλεν ἀποστέλλειν. ὀφείλει τοῦτο καὶ ἀπέλθοις αὐτοὺς ἐξ ἀνθρώπων, ὡς εἰπεῖν, κατασκευάζει, πάσης ἀπολύων φροντίδος βιωτικῆς, ὥστε μιᾷ κατέχεσθαι φροντίδι μόνῃ, τῇ τῆς διδασκαλίας· μᾶλλον δὲ καὶ ἐκείνης αὐτοὺς ἀπολύει λέγων, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσετε. ὥστε ὁ δοκεῖ σφόδρα φορτικὸν εἶ) καὶ ἐπαχθὲς, τοῦτο μάλιστα εὔκολον αὐτοῖς ἀποφαίνει καὶ ῥᾴδιον. οὐδὲν γὰρ οὕτως εὐθυμεῖσθαι ποιεῖ, ὡς ὃ φροντίδος ἀπηλλάχθαι καὶ μεριμνῆς· καὶ μάλιστα, ὅταν ἐξῇ τούτης ἀπηλλαγμένους " μηδενὸς ἐλαττοῦσθαι, τοῦ Θεοῦ παρέντος ἀντὶ πάντων αὐτοῖς νομιζομένου. Εἶτα ἵνα μὴ λέγωσι, πόθεν οὖν τῆς ἀναγκαίας ἀπολαύσομεν τροφῆς, ὃ λέγει αὐτοῖς, ὅτι ἠκούσατε οἷα εἶπον ὑμῖν ἔμπροσθεν, ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ (οὕπω γὰρ ἦσαν δυνατοὶ ὃ ὀπτάσματα τοῦτο ὀπτῶν τῶν ἔργων ὑποδείξαι) ἀλλὰ ὃ πολὺ τούτου καταδεέστερον ἐπήγαγε, λέγων· χ. καὶ μάλιστα

Ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστι,

Δηλῶν ὅτι πρὸ τῶν μαθητῶν αὐτοὺς τρέφεσθαι " δεῖ, ἵνα μήτε αὐτοὶ μέλα φροντίσωσι τῶν μαθητευομένων, ὡς πάντα " προέχοντες καὶ μηδὲν λαμβάνοντες παρ' αὐτῶν, μήτε ἐκείνοι πάλιν ἀποῤῥαγῶσιν ἀφορώμενοι πρὸς τούτων. Εἶτα, ἵνα μὴ λέγωσι, πρόσαιτοι ὄντες ἡμᾶς κελεύεις ζῆν, καὶ αἰσχύνωνται τοῦτο, δείκνυσι ὃ πρᾶγμα ὀφειλόμενον ὄν, ἐργάτας τε αὐτοὺς καλῶν, καὶ ὃ διδόμενον μισθὸν " ὀνομάζων. μὴ γὰρ, ὅταν ὁ λήγοις ἡ ἐργασία, φησὶ, νομίσητε μικρὰν εἶ) τὴν εὐεργεσίαν τὴν παρ' ὑμῶν. καὶ γὰρ πόνους ἔχει ὃ πρᾶγμα πολλοὺς· χ. ἐλάβετε χ. νεκροὺς ἐγείρετε, χ. ἐστὶ χ. ἔχει χ. παρ'

λοις· ⸂δ⸃ ὅπερ αὖ δῶσιν ⓐ διδασκόμενοι, ἢ χρείαν ὁμοίως παρέχουσιν, ἀλλ' ἀμοιβὴν ἀποδιδόντες. ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς μαθοῦς αὐτοῦ ἐστι. καὶ τοῦτο εἶπεν, οὐ τοσούτου δεῖν ἀποστολικοὺς ἀποφαίνων πόνους ἀξίους (ἀπαιτε, μὴ γένοιτο) ἀλλὰ καὶ ἐκείνοις νομοθετῶν μηδὲν πλέον ζητεῖν, καὶ τὰς παρέχοντας πείθων ὅπερ καὶ φιλοτιμία δὲ γινόμενον παρ' αὐτῶν ἐστιν, ἀλλ' ὀφειλή.

χ. ἐξῆλθε.

11 Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε, ἐρωτήσατε τίς ἄξιος ἐν αὐτῇ ἐστι, κἀκεῖ μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθητε. Οὐδὲ γὰρ, ὅπερ εἶπον, φησιν, ἄξιος ὁ ἐργάτης τῆς μαθοῦς αὐτοῦ ἐστι, τοὺς πάντων ὑμῶν ἀνέωξα· ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα πολλοῦ κελεύω ποιεῖσθαι τὴν ἀκρίβειαν. τοῦτο γὰρ δι' εἰς δόξαν ὑμᾶς ὠφελήσει, καὶ εἰς αὐτὸ τὸ πρέφεσθαι. εἰ γὰρ ἄξιός ἐστι, πάντως δώσει ⸂σοφιῶ· δι⸃ μάλιστα, ὅταν μηδὲν πλέον τῶν ἀναγκαίων αἰτῆτε. καὶ μόνον δὲ ἀξίους κελεύει ζητεῖν, ἀλλὰ μηδὲ οἰκίαν ἐξ οἰκίας ἀμείβειν, ὥστε μηδὲ ⓑ δεχόμενον λυπεῖν, μήτε αὐτὸν δόξαν λαβόντα ματαιοδοξίας δι' εὐκολίας. τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν εἰπών, ἕως ἂν ἐξέλθητε. δι' οὗτος καὶ ἐκ τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἐστι καταμαθεῖν. εἶδες πῶς αὐτὸν καὶ τοῦτο σεμνοὺς ἐποίησε, καὶ τοῦτο δεχομένους ἀγωνίας, δείξας ὅτι αὐτοὶ μᾶλλόν εἰσιν ⓒ κερδαίνοντες δι' εἰς δόξαν καὶ εἰς ὠφελείας λόγου; εἶτα αὖτο πάλιν ἐπεξιών, φησιν·

χ. ἀπῖτε. χ. μήτε

12 Εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, ἀσπάσασθε αὐτήν.

13 Καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστραφήτω. Ὁρᾷς μέχρι νῦν ὁ νομοθετεῖται διαπαντὸς; καὶ μάλα εἰκότως. ἀληθῶς γὰρ εὐσεβείας καὶ κήρυκας κατεσκεύαζε τῆς οἰκουμένης, καὶ τοιαύτη καὶ μετεωρίζειν αὐτοὺς παρασκευάζων, δι' ἐπερεχούσης ποιᾶς, φησί·

14 Καὶ ὃς ἂν μὴ δέξηται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσῃ τῶν λόγων ὑμῶν, ἐξερχόμενοι τῆς οἰκίας, ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἐκτινάξατε ⓓ τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν.

χ. τὸν

15 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῆ Σοδόμων καὶ Γομόρρας ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. Μὴ γὰρ ὅπερ διδάσκετέ, φησι, ⸂διὰ⸃ τοῦτο προσμένετε παρ' ἑτέρων ἀπαλλάξεσθαι, ἀλλὰ προσηπειλήθη τῆς ὕβρεως. Εἶτα δείκνυσιν ὅτι οὐκ ἀπαραμυθήτου τοῦτο ἐστι φιλοῦ, ἀλλὰ βλαβερία, ἐὰν ᾖ, φησιν, ἀξία ἡ οἰκία, ἥξει ἐπ' αὐτήν· ἐὰν δὲ ὑβρίζῃ, προσκόπτη μὴ κόλασις, ὃ μὴ ἀπόνασθαί τι τῆς εἰρήνης· δευτέρα δὲ, ὅτι τὰ Σοδόμων πείσεται. καὶ τί πρὸς ἡμᾶς, φησιν, ἡ ἐκείνων κόλασις; ἔξετε ⸂γὰρ⸃ τῶν ἀξίων οἰκίας. ἵνα δὲ βλέπῃ ὃ, ἐκτινάξατε ⓓ κονιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν; ἢ ὥστε δηλῶσαι ὅτι ⸂σοδὲν⸃ ἔλαβον παρ' αὐτῶν, ἢ ὥστε εἰς μαρτύριον αὐτοῖς γενέσθαι τῆς μακρᾶς ὁδοιπορείας, ἵνα ἐκτείλαντο δι' αὐτούς. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς ⸂σοδὲ⸃ πω τὸ παρ' αὐτοῖς δίδωσιν. ⸂σοδὲ⸃ γὰρ προσγνωσιν τέως αὐτοῖς χρείζεται, ὥστε μαθεῖν, τίς ἄξιος, ἢ τίς οὐ τοιοῦτος· ἀλλὰ προσεργάζεσθαι καὶ τὴν πείρασιν δυναμώσειν κελεύει. πῶς οὖν αὐτὸς παρὰ τελώνην ἔμεινεν; ὅτι ἄξιος γέγονεν ἐκ τῆς μεταβολῆς. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς πρώτων αὐτοῖς γυμνώσας πρώτα αὐτοῖς ἔδωκεν, ὑπιτρέψας ἐν ταῖς τῶν μαθητευομένων μένειν οἰκίαις, καὶ ⸂σοδὲν⸃ ἔχοντας εἰσιέναι. ὕστερον γὰρ τῆς Φοινικίδος ἀπηλλάττοντο, καὶ κείνης ἔπειθον ὅτι ⸂διὰ⸃ τὴν αὐτῶν προαίρεσιν σωτηρίαν μόνην, καὶ τὸ μηδὲν ὑπιφέρεσθαι, καὶ τὸ μηδὲν πλέον αὐτοῦ ἀπαιτεῖν τῶν ἀναγκαίων, καὶ τὸ μὴ προσκόπτοντας ἁπλῶς εἰσιέναι. ⸂σοδὲ⸃ γὰρ ἀπὸ τῶν σημείων αὐτοῖς ἐβούλετο φαίνεσθαι λαμπροτέροις μόνον, ἀλλὰ καὶ προσκόπτοντας ἀπὸ τῆς οἰκείας ἀρετῆς. ⸂σοδὲν⸃ γὰρ οὕτω χαρακτηρίζει φιλοσοφίαν, ὡς τὸ ἀπέρισπτον καὶ τὸ ἐγκρατὲς καὶ ἀνενδεές. τοῦτο καὶ ⓔ ψευδαπόστολοι ἦδεσαν. διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος ἔλεγεν· ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται, εὑρεθῶσιν ὡς καὶ ἡμεῖς. εἰ δὲ ὅτι ξένης οὔσας καὶ προσκαλουμένας ἀπιούσας ⸂σοδὲν⸃ δι' πλέον ζητοῦν τῆς ἐφημέρου τροφῆς, πολλῷ μᾶλλον οἰκίαι μένουσας.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτα μὴ ἀκούωμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ μιμώμεθα. οὐ γὰρ περὶ τῶν ἀποστόλων εἴρηται μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν μετὰ ταῦτα ἁγίων. ἡμεῖς οὖν αὐτῶν ἄξιοι τῆς ὑποδοχῆς. ἀπὸ γὰρ τῆς γνώμης τῶν ὑποδεχομένων ἡ εἰρήνη ἔρχεται αὕτη, καὶ ἀφίσταται πάλιν. ὥσθ' ἡμῖν μόνον ἀπὸ τῆς τῶν διδασκόντων προαιρέσεως, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς τῶν λαμβανόντων ἀξίας τὸν μισθὸν ζητεῖ) ζημιώμεν, τὸ μὴ ἀπολαῦσαι τοιαύτης εἰρήνης. 5

Naυμ.α.ιε. Ρω.ι.ιε. "Ταύτην γὰρ ὁ προφήτης ἐνώπιον προεφώνει λέγων· Ὡς ὡραῖοι ἐπὶ τὰ ὄρη πόδες τοῦ εὐαγγελιζομένου εἰρήνην. εἶτα αὐτῆς τὸ ἀξίωμα ἐμιμνήσκετο· τοῦ εὐαγγελιζομένου τὰ ἀγαθά. Ταύτην δὲ ὁ Χριστὸς μεγάλην ὄντως ἀπέφηνεν, εἰπών· Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν. καὶ οὐ πρώτα ποιεῖ, ὥστε αὐτῆς ἀπολαύειν, καὶ ἐν οἰκίᾳ δὲ καὶ ἐκκλησίᾳ. καὶ γὰρ καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὁ προεστὼς δίδωσιν εἰρήνην. καὶ ὅταν ἐκείνην τύπος ὄντι, καὶ δι' μὴ πάσης αὐτὴν δέχεσθαι τὴν προθυμίας, τῇ γνώμῃ πρὸ τῆς τραπέζης. εἰ γὰρ τὸ ἀπὸ τῆς τραπέζης μὴ μεταδιδόναι φορτικόν, τὸ μὴ λέγοντα δι' ἀκροάσεως, πόσῳ μᾶλλον αὐ φορτικώτερον; Διὰ σὲ κέκραται ὁ προεσβύτερος, διὰ σὲ ἔσηκεν ὁ ἄκαρνος πονηρὸ καὶ ἀλαζονικὸν μῦθος. Ἵνα οὖν ἔξεις ἀπολογίαν, μηδὲ τὴν ἐκ τῆς ἀκροάσεως αὐτῷ πρόφασιν ὑποδοχήν; καὶ γὰρ οἰκία κοινὴ πάντων ἐστὶν ἡ ἐκκλησία, καὶ προσφερόντων ὑμῶν εἰσιόντες ἡμεῖς, τὸν ἐκείνων τύπον διατηροῦντες. διὰ τοῦτο καὶ κοινῇ πᾶσι τὴν εἰρήνην ἐπιτρέπομεν εἰσιόντες εὐθέως, καὶ νόμον ἔκρινον. μηδεὶς τοίνυν ἔστω ῥάθυμος, μηδεὶς μετέωρος, εἰσελθόντων τῶν ἱερέων καὶ λεγόντων. σὺ δὲ μικρὰ ὅτι τούτου κεῖται κόλασις. καὶ γὰρ βουλόμενον ἂν ἔγωγε μυριάκις εἰς οἰκίαν τινὸς ὑμῶν εἰσελθόντα δίκαιον ἀπορηθῆναι, ἢ σιωπῇ λέγοντα μὴ ἀκουσθῆναι. τοῦτο ἐμοὶ φορτικώτερον ἐκείνου· ὅπου καὶ κινδυνωτέρα αὕτη ἡ οἰκία. καὶ γὰρ τὰ μεγάλα ἡμῶν ἐνταῦθα κεῖται κλήματα, ἐνταῦθα ἡμῶν αἱ ἐλπίδες πᾶσαι. Τί γὰρ ἂν καὶ σιωπῇ μέγα καὶ φρικτὸν ὄντος ἐκείνου τοῦ κιβωτίου τοῦ τὸν ἐκείνου τοῦ κιβωτίου πολλῷ βέλτιον καὶ ἀναγκαιότερον (καὶ γὰρ ἱμάτια, ἀλλ' ἐλεημοσύνην ἔχει συγκεκλεισμένην, εἰ καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ κεκτημένοι ταῦτα) καὶ κλίνη ἐκείνης βελτίων. ἡ γὰρ τῶν ἰχθύων ἀναπαυσις πάσης κλίνης ἡδίων ἐστί. καὶ εἰ καλῶς ἴσθι ἡμῖν τὰ τῆς ὁμονοίας καταπηγνύμενα, ὅτ' ἂν ἑτέραν ἐρημίαν τοῦδε τούτου οἰκίαν. καὶ ὅτι οὐ φορτικὸν τὸ εἰρημένον, μάρτυρεσθαι πεντακισχίλιοι καὶ πεντακισχίλιοι, καὶ οἰκίαν καὶ τράπεζαν καὶ ψυχὴν ἐγκρύπτοντες μίαν. Τοῦ γὰρ πλήθους τῶν πιστευσάντων, φησίν, ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία. ὅπου γε πολὺ τῆς ἐκείνων ἀποδέομεν ἀρετῆς, καὶ διεχόμεθα τῆς τοιαύτης οἰκίας, καίτοι οὐδὲ συλλεγόμενα, τῆς προθυμίας τοῦτο ποιοῦμεν. εἰ γὰρ ἐν τοῖς ἄλλοις πολλοὶ καὶ πένητες ἐσμεν, ἀλλ' ἐν τούτοις πλούσιοι. διὰ καὶ ἐνταῦθα δέξασθε μετὰ ἀγάπης εἰσιόντας ἡμᾶς πρὸς ὑμᾶς· καὶ ἵνα εἴπω, εἰρήνη ὑμῖν, εἶτα εἴπητε, καὶ τῷ πνεύματί σου, μὴ τῇ φωνῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ γνώμῃ λέγετε· μὴ τῷ στόματι, ἀλλὰ καὶ τῇ διανοίᾳ. καὶ ὅταν ταῦτα μὴ λέγῃς, εἰρήνη καὶ τῷ πνεύματί σου· ἔξω δέ μοι πολεμίους διαπτύων καὶ κακοηθρῶν, μυρίους λαθρα πλιῶν ὀνείδεσι, ποία εἰρήνη αὕτη; ἐγὼ μὲν γὰρ, κἂν μυριάκις κακοηθρήσῃς, μετὰ καθαρᾶς καρδίας τὴν εἰρήνην σοι δίδωμι, μετὰ εἰλικρινοῦς γνώμης, καὶ ποτηρίου τοῦδε δυναμένη ποτε πρὸς σὲ εἰπεῖν. παλάγχνα γὰρ ἔχω πατερικά. καὶ ὅπλον πλήξω ποτε, κηδόμενος τοῦτο ποιῶ. σὺ δὲ λαθρα δάκνων καὶ μὴ δεχόμενός με ἐν τῇ δεσποτικῇ οἰκίᾳ, δέδοικα μὴ πάλιν μοι τὴν ἀθυμίαν αὐξήσῃς· οὐκ ὄφεισαι, οὐδὲ ὄφεις ἐξέβαλες, ἀλλ' ὄφεις τὴν εἰρήνην ἀπεκρούσω, καὶ τὴν χαλεπὴν ἐκείνην ἐπεισπάσω κόλασιν. καὶ γὰρ μὴ ἐκτινάξω πολλάκις κονιορτὸν ἐγὼ, καὶ μὴ ἀποσφάξω, τὰ τῆς ἀπειλῆς ἀκίνητα μένει. ἐγὼ μὲν γὰρ ὑπολέγω πολλάκις ὑμῖν εἰρήνην, καὶ ἀεὶ τοῦτο λέγων οὐ παύσομαι· αὖ" ὃ καὶ μὴ τῶν ὑφρεών με δέξησθε, οὐδὲ οὕτω κονιορτὸν ἐκτινάσσω· οὐκ ὄφεις

ὀπῇ παροξύνω τὸν δεσπότην, ἀλλ' ὅπῃ σφόδρα ὑμῶν ἐκκαίομαι. ἄλλως γ', οὐδὲ ἔπαθόν τι δι' ὑμᾶς, ὅτε μακρὰν ἦλθον ἀποδημίαν, οὐδὲ μετὰ τὸν ὁμματος ἐκείνου καὶ τῆς ἀκτημοσύνης ἦλθον (δῆλα τοῦτο ποιήσειν ἑαυτοῖς εἰληλυθόμεν) οὐδὲ χωρὶς ἐποδημίας καὶ δευτέρου χιτῶνος· δῆλα τοῦτο ταῦτα δὲ τὰ παρ' ὑμῶν ἐλιμπάνετε. πλὴν ἀλλ' οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο ὑμῖν εἰς ἀπολογίαν· ἀλλ' ἡμῖν μὲν τὸ κρίμα μεῖζον, ὑμῖν γ' συγγνώμης οὐ μεταδίδωσι. τότε μὲν οἰκίαν ἐκκλησίαν ἦσαν, νυνὶ δ' ἡ ἐκκλησία οἰκίαν γέγονεν. οὐδὲν γὰρ τότε ἦν οἰκία λαλοῦσαν βιωτικόν· οὐδὲ ἔστι νῦν ἐν ἐκκλησίᾳ πνευματικὸν εἰπεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἐπεισαίτητε, καὶ τοῦ Θεοῦ δι' ἀγγέλου φάντας τὸ στηρὶ τῶν λεγομένων ἀκούειν, πάντα τὰ φέροντες ἐμβάλλετε πράγματα. καὶ εἴθε γε ὑμέτερα· νυνὶ δὲ τὰ μηδὲν ὑμῖν προσήκοντα καὶ λέγετε καὶ ἀκούετε. διὰ ταῦτα θρηνῶ, καὶ θρηνῶν οὐ παύσομαι. οὐδὲ γὰρ εἰμι κύριος τινὰ οἰκίαν ἀμείψαι ταύτην, ἀλλ' ἐνταῦθα ἀναγκη μεῖναι, ἕως ἂν ἐκ τοῦ παρόντος ἐξέλθωμεν βίου. χωρήσατε τοίνυν ἡμᾶς, καθὼς ὁ Παῦλος ἐκέλευσεν. οὐδὲ γὰρ περὶ τραπέζης ἐκεῖ ὁ εἰρημένων ἐστὶν αὐτῷ, ἀλλὰ περὶ γνώμης καὶ διανοίας. τοῦτο καὶ ἡμεῖς παρ' ὑμῶν ζητοῦμεν, τὴν ἀγάπην, τὴν φιλίαν τὴν ἀρραγῆ ἐκείνην καὶ γνησίαν. εἰ δ' οὐδὲ τοῦτο δύνασθε, καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς φιλήσατε τὸν παρόντα ἀποτιθέμενοι ῥᾳθυμίαν. ἀρκεῖ τοῦτο εἰς παραμυθίαν ἡμῖν, ἂν ἴδωμεν εὐδοκιμοῦντας καὶ γνωμοῦντας βελτίους ὑμᾶς. οὕτω καὶ αὐτὸς μείζονα ἐπιδείξομαι τὴν ἀγάπην, εἰ καὶ περισσότερον ἀγαπῶν ἧττον ἀγαπῶμαι. καὶ γὰρ πολλά ἡμᾶς ἔστι παροξύναντα· μία τράπεζα παρέκειται πᾶσιν, εἷς ἐγέννησεν ἡμᾶς πατήρ, ταὐτὰ πάντες ἐλύσαμεν ὠδῖνας, τὸ αὐτὸ ποτὸν ἅπασι δέδοται· μᾶλλον γ' ἢ μόνον τὸ αὐτὸ ποτόν, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἑνὸς ποτηρίου. ὁ γὰρ πατὴρ βουλόμενος ἡμᾶς εἰς φιλοσοφίαν ἀγαγεῖν, καὶ τοῦτο ἐμηχανήσατο, ἐξ ἑνὸς ποτηρίου πίνειν ποιήσας ἡμᾶς· ὅπερ ὑπεστεμάμην ἔστιν ἀγάπης. ἀλλ' οὐκ ἐσμὲν ἄξιοι τῆς ἀποστόλων ἡμᾶς. ὁμολογῶ καὶ γὼ, καὶ οὐκ ἀν ποτε ἀρνηθείην. οὐ γὰρ μόνον ἐκείνων, ἀλλ' οὐδὲ τῆς σκιᾶς ἀξιοι τῆς ἐκείνων ἡμᾶς. ἀλλ' ὅμως τὰ παρ' ὑμῶν γινέσθω· οὐδὲν ὑμᾶς τοῦτο καταισχύνει δυνήσεται, ἀλλὰ καὶ ὠφελῆσαι μείζονας. ὅταν γὰρ καὶ ἀναξίους τοσαύτην ἐπιδείξησθε τὴν ἀγάπην καὶ τὴν προσοχὴν, τότε μείζονα λήψεσθε τὴν ἀντὶ πάντων δόσιν. οὐδὲ γὰρ καὶ ἡμέτερα λέγομεν (ἐπεὶ μηδὲ ἔστιν ἡμῖν διδάσκαλος ὅπως τῆς γῆς) ἀλλ' ἃ παρελάβομεν, καὶ διδάσκομεν, καὶ διδόντες οὐδὲν πλέον ἐπιζητοῦμεν παρ' ὑμῶν, ἀλλ' ἢ τὸ φιλεῖσθαι μόνον. εἰ δ' ἀνάξιοι καὶ τούτου, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ φιλεῖν ὑμᾶς ἀξιοι γεγόναμεν ἐσόμεθα. καίτοιγε πεισθέντες μὴ τὸν φιλοῦντας φιλεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐχθρούς. ἵνα οὖν ὅπως ἀπίωσι, πῖς οὕτως ἄγγελος, ὃς τοιοῦτον δόξαν μῶμος νόμον, καὶ τὸν φιλοῦντας ἀποσκοφήσεται καὶ μισήσει, καὶ μείζων κακῶν ἀνάμεσος ἦ; ἐκοπωνήσαμεν τραπέζης πνευματικῆς· κοπωνήσωμεν καὶ ἀγάπης πνευματικῆς. εἰ γὰρ λήσαι, κοινωνήσαντες ἀλλων, ἐπιλαμβάνονται τοῦ βίου, ἵνα ἔχωμεν ἀπολογίαν ἡμῖν, σώματος [ἀεὶ] δεσποτικοῦ μετέχοντες, καὶ οὐδὲ τὸν ἐκείνων μισθὸν μοῦμεν ἡμερότητα; καίτοιγε πολλοῖς οὐχὶ τραπέζα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ πόλεως τεῖχος μιᾶς ἤρκεσεν εἰς φιλίαν· ἡμῖν δ', ὅταν εἰς πόλιν τὴν αὐτὴν ἔχωμεν, καὶ οἰκίαν τὴν αὐτὴν, καὶ τράπεζαν, καὶ ὁδὸν, καὶ θύραν, καὶ ῥίζαν, καὶ ζωὴν, καὶ κεφαλὴν, καὶ ποιμένα ἕνα αὐτὸν, καὶ βασιλέα, καὶ διδάσκαλον, καὶ χριτὸν, καὶ δημιουργὸν, καὶ πατέρα, καὶ πάντα ἡμῖν ἡ κεφαλὴ, ἕνος δὲ ἐνημεν συγγνώμης ἄξιοι ἀπ' ἀλλήλων δυσωπούμενοι; ἀλλὰ τὰ σημεῖα ζητεῖτε, ἅπερ εἰσιόντες ἐποίουν ἔκφυοι, τοὺς λεπροὺς τοὺς καθαιρομένους, καὶ τοὺς δαίμονας τοὺς ἐλαυνομένους, καὶ τοὺς ἐγηγερμένους νεκρούς; ἀλλὰ καὶ τοῦτο [καὶ] τῆς δυσμενείας ὑμῶν μέγιστον δῆγμα καὶ τῆς ἀγάπης, ὃ μὴ μετ' ἐνεχύρων πιστεύειν τῷ Θεῷ. καὶ γὰρ καὶ δι' ἐκεῖνο τοῦτο, καὶ δι' ἕτερον τὰ σημεῖα ἔπαυσεν ὁ Θεός. εἰ γὰρ, οὐ γινομένων σημείων, ἐν πλεονεκτήμασιν ἑτέροις κεκομψευμένοι, οἱονεὶ λόγου σοφίᾳ, ἢ δυναστείας ἐπιδείξει, κενοδοξοῦσιν, ἐπαίρονται, ἀπ' ἀλλήλων

λων

λων φάζονται· Εἰ γὰ σημεῖα ἐγένοντο, ποῦ ὰν ἐγράφετο ῥήματα; καὶ ὅτι ὁ τοιασμὸς ὁ εἰρημένον, μάρτυρες οἱ Κορίνθιοι εἰς πολλὰ σκεπτόμενοι διαιρεθέντες μέρη. μὴ δὴ σημεῖα ζήτει, ἀλλὰ ψυχῆς ὑγείαν· μὴ ζήτει νεκρὸν ἵνα ἰδεῖν ἐγερόμενον. καὶ γὰ ἔμαθες ὅτι ὁλόκληρος ἡ οἰκοδομὴ δοῦσα). μὴ ζήτει τυφλὸν ἰδεῖν θεραπευόμενον, ἀλλ' ὅρα πῶς αἱ ἁβολέπουσαι νῦν τὴν βελτίω καὶ χρησιμωτέραν ἀναβλέψιν, καὶ μάθε γὰ σὺ σωφρόνως ὁρᾶν, καὶ διόρθωσαί σε Ⓦ ὀφθαλμόν. καὶ γὰ εἰ πάντες ὡς ἐγὼ ἔζωμεν, μᾶλλον δὲ τῶν θαυματουργούντων ἐθαυμάσαμεν αἱ ἡμᾶς ἑλλιῶν παῖδες. τὰ μὲ γὰ σημεῖα, καὶ φαντασίας ὑποῦσαν ἔχει πολλάκις, καὶ ἑτέρων ποιεῖν ὑποψίαν, εἰ καὶ τὰ ἡμέτερα ὑ τοιαῦτα· βίος ὁ καθαρὸς ὑθὲν μᾶλλον τοιαύτην ἐπήρειαν δυνάμενος) δέξασθαι· θαυμαστῶν ἐμφορεῖται τὰ σώματα τῆς ἀρετῆς ἡ κλῆσις. ταύτης τοίνυν ὀφείλομεν. πολὺς γὰ αὐτῆς ὁ πλοῦτος καὶ τὸ θαῦμα μέγα. αὕτη τὴν ὄντως ἐλευθερίαν παρέχει, καὶ σὲ τῇ δουλείᾳ θεωρεῖσθαι ταύτην παρασκευάζει, οὐκ ἀπαλλάττουσα τῆς δουλείας, θαυμαστὰ δούλους μᾶλλον ἐλευθέρων ἀποφαίνουσα σωματέρας, ὁ τὸ δοῦναι ἐλευθερίαν πολλῷ πλέον ὄντιν· ὐ ποιοῦσα πλούσιον Ⓦ πένητα, θαυμαστὰ μᾶλλον πένητα, ὑ πλούσιον" ὑπερωτέρων ἀποφαίνουσα. Εἰ ὃ καὶ σημεῖα βούλει ποιεῖν, ἀπαλλάγηθι πλημμελημάτων, καὶ ὃ πᾶν ἰᾶσας. καὶ γὰ μέγας δαίμων ἡ ἁμαρτία, ἀγαπητέ. καὶ ταύτην ἐξέλης, πᾶν μυρίους δαίμονας ἐλαττόντων μεῖζον ἐργάσῃ. ἄκουσον Παύλου λέγοντος, καὶ τὴν ἀρετὴν πᾶν θαυμάτων προτιθέντος· Ζηλοῦτε δέ, φησι, τὰ χαρίσματα τὰ" πνευματικά· καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι. καὶ μέλλων λέγειν τὴν ὁδὸν ταύτην, ὅτε νεκρῶν εἶπεν "ἔγειρον, ὑ λεπροῦν καθαίρουσιν, οὐκ ἄλλο πᾶν τοιούτων ὠφέλειν· ἀλλ' ὅτι πάντων τούτων τὴν ἀγάπην τίθησιν. ἄκουσον καὶ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· Μὴ χαίρετε ὅτι τὰ δαιμόνια ὑμῖν ὑποτάσσεται), ἀλλ' ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν γέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ πάλιν, Ἐροῦσί μοι πολλοὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὅτι τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν· καὶ τότε "ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι οὐκ οἶδα ὑμᾶς. καὶ ὅτε ἔμελλε χαίρειν θαι, καλέσας τοὺς μαθητὰς ἔλεγεν αὐτοῖς· Ἐν τούτῳ γνώσονται) πάντες, ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ὅταν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις. καὶ πάλιν, ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι σύ με ἀπέστειλας, οὐχὶ αἱ νεκροὺς ἐγείρουσι δοτοι, ἀλλ' ἐὰν ὦσιν δοτοι ἔν. τὰ μὲν γὰ σημεῖα πολλάκις ἕτερον μὲν ὠφέλησε, Ⓦ δὲ ἔχοντα πρὸς βλαβὴν, εἰς ἀπόνοιαν ἐμπίπτοντα καὶ κενοδοξίαν· ὅπου δὲ τῶν ἔργων οὐδὲν τοιοῦτον ὑποπτεύσαι" ἔνι, ἀλλὰ καὶ τοὺς μετιόντας αὐτὰ ἐς ἕτερα πολλοὺς ὠφελεῖ. ταῦτα τοίνυν μὴ πολλῆς τῆς ὑπομελείας ἐργασώμεθα. ἀν' γὰ ὧν ἀπόνοιαν θεραπείας εἰς ἐλεημοσύνην μεταβάλῃς, ξηρὰν τὴν χεῖρα οὖσαν ὀξέτεινας· ἀν' θεάτρων ἀποστᾶς, ὅτι τὴν ἐκκλησίαν εἰσίῃς, χωλεύοντα Ⓦ πόδα διώρθωσας· αἱ ἀποστήσῃς τοὺς ὀφθαλμούς σε ἀπὸ πόρνης καὶ κάλλους ἀλλοτρίου, τυφλοὺς ὄντας ἀνέῳξας· ἐὰν δὲ σατανικῶν ᾠδῶν ψαλμοὺς μάθῃς πνευματικούς, κωφὸς ὢν ἐλάλησας. ταῦτα τὰ θαύματα μέγιστα, ταῦτα τὰ σημεῖα θαυμαστὰ δόξα. αἱ ταῦτα τὰ σημεῖα ποιοῦντες διατελοῦμεν, καὶ αὐλοὶ μεγάλοι ἐσόμεθα, καὶ τοὺς πονηροὺς ὑπερασπασόμεθα πάντας εἰς ἀρετὴν, καὶ τῆς μελλούσης ἀπολαύσομεν ζωῆς· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπερτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς [ἀτελευτήτους] τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λγ. **16 ΙΔΟΥ, ΕΓΩ ΑΠΟΣΤΕΛΛΩ ΥΜΑΣ, ΩΣ** πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων. γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς Ⓓ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί.

Επειδὴ

Ἐπειδὴ οὖν τῆς ἀναγκαίας ἐποίησεν αὐτοὺς θαρρεῖν δόξης, καὶ ἅμα πόντων ἀνέῳξεν αὐγῆς οἰκίας, καὶ σεμνὸν τὴν εἴσοδον αὐτῶν σχῆμα περιέθηκεν, οὐχ ὡς ἁλιέας καὶ πεσαίας εἰσιέναι χελιδόνων, ἀλλ' ὡς τὸν ὑποδεχομένων πολλῷ σεμνοτέρους (τοῦτο γὰρ ἔδειξε δι' ὧν ἔλεγεν· ἄξιος ὁ ἐργάτης τῆς μισθοῦ αὐτοῦ, καὶ δι' ὧν εἰσῆλθεν ἐρωτᾷν τίς ἄξιος, καίτοι μόνον, καὶ ἀπασασθαι τοὺς δεχομένους προστάττει, καὶ δι' ὧν τοῖς μὴ δεχομένοις τὰ δυνήσεται κακὰ) ὅπερ οὖν αὐτὴ ἐξέβαινεν αὐτῶν τὴν φαντασίαν, καὶ τῇ τῶν σημείων καταπλήσσει ἐπιδείξει, καὶ σιδηροῦς ἅπαντας καὶ ἀδαμαντίνους εἰργάσατο, πόντων ἀπαλλάξας τῶν βιωτικῶν, καὶ πάσης ἐλευθερώσας ἐπιχωρήσεως μερίμνης αὐτούς, λέγει λοιπὸν καὶ τὰ μέλλοντα συμπίπτειν αὐτοῖς κακά· οὐ τὰ μακρὰν ὕστερον συμβησόμενα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ μὴ μακρὰν ἐσόμενα χρόνον, δίωθεν καὶ πρὸ πολλοῦ τῶν πρὸς Ἰουδαίους προδιασκευάζων αὐτοὺς πολέμων. καὶ γὰρ πολλὰ ἐντεῦθεν κατωρθοῦτο· καὶ πρῶτον, τὸ μαθεῖν τῆς προγνώσεως αὐτοῦ τὸ δυνάμει· δεύτερον δέ, τὸ μηδέ- να ἐκπλαγῆναι, ὅτι δι' ἀθένειαν τοῦ διδασκάλου ταῦτα ἐπῆλθε τὰ δεινά· τρίτον, τὸ τοὺς ὑπομένοντας ταῦτα μὴ ἐκπλήττεσθαι τῇ ἀπροσδοκήτῳ καὶ πικρᾷ ἐλπίδας ἐκβαλεῖν· τέταρτον, τὸ μὴ πρὸ αὐτοῦ τοῦ καιροῦ τὰ φανερὰ ταῦτα ἀκούοντας θορυβηθῆναι. καὶ γὰρ καὶ ἔπαθον τοῦτο αὐτὸ τότε, ὅτε καὶ ὠνείδιζον αὐτοῖς ἔλεγεν· Ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη Ioan. 16. 6. πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, ποῦ ὑπάγεις. καίτοι οὐδὲν οὐδέπω περὶ ἑαυτοῦ λέγει· οἶδα, ὅτι δεδήσεται καὶ μαστιγωθήσεται) καὶ ἀναιρεθήσεται, ὥστε μὴ καὶ ταύτῃ σωτηρίᾳ αὐτῶν τὴν ἀφάνειαν· ἀλλὰ πέως καὶ αὐτοῖς συμβησόμενα προαναφωνεῖ. Εἶτα, ἵνα μάθωσιν ὅτι καιρὸς ἦν ὁ τοῦ πολέμου νόμος, καὶ προάδδοξος ὁ τῆς παρατάξεως τόπος, γυμνοὺς πέμπων καὶ μονοχίτωνας καὶ ἀνυποδήτους, ἐκ χωρεῖς ῥάβδου, καὶ χωρεῖς ζώνης καὶ πήρας, ἐκ προδῆλα τῶν δεχομένων κελεύων πρόφασιν, οὐδὲ σὺν ταῦτα ἅπαν λόγον ἔσχεν· ἀλλὰ δείκνυσι αὐτοῦ τὸ ἄφατον δυνάμεως, φησὶ καὶ ὅτως ἀπίστους τὸ τῶν προβάτων ἡμερότητα ὑπεδείκνυτο, καὶ ταῦτα προσ λύκους ἰέναι μέλλοντες· καὶ οὐχ ἁπλῶς προσ λύκους, ἀλλὰ καὶ "σὺν μέσῳ λύκων. καὶ τὸ προβάτων ἡμερότητα μόνον ἔχειν κελεύει, ἀλλὰ καὶ τῆς πρώτης ἕξεως τὸ ἀκέραιον. οὕτω γὰρ μάλιστα τὸ ἐμὸν σπουδαῖόν ἐσμεν, ὅταν προβατα λύκων προσιῶμεν), καὶ σὺν μέσῳ τῶν λύκων ὄντα ἐκ μικρὰ λαμβάνοντα δήγματα, μὴ μόνον μὴ κατατραλίσκηται, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους "μεταβάλλῃ· ὃ πολλῷ θαυμαστότερόν ἐστι καὶ μεῖζον τοῦ ἀνελεῖν, τὸ μεταθεῖναι τὴν γνώμην καὶ μεταῤῥυθμίσαι τὸν διάνοιαν· ἐκ ταῦτα δώδεκα ὄντας μόνους, τῆς οἰκουμένης τῶν λύκων ἐμπεπλησμένης. αἰχμὴν ὠμεν τοίνυν ⁂ τἀναντία ποιοῦντες, ⁂ ὡς λύκοι τοῖς ἐχθροῖς ἐπιθησόμενοι. ἕως μὲν γὰρ αἱ ὠμεν προβατα, νικῶμεν· κἂν μείζοι προσισχύσωσι λύκοι, προσγινόμεθα καὶ κρατούμεν· αἱ δ' ἡμῶν λύκοι, ἡττώμεθα. ἀφίσαται γὰρ ἡμῶν ἡ τοῦ ποιμένος βοήθεια. οὐ γὰρ λύκοις, ἀλλὰ προβατα ποιμαίνει, καὶ καταλιμπάνει σε καὶ ἀναχωρεῖ· οὐδὲ γὰρ συγχωρεῖ αὐτοῦ δειχθῆναι τὸν δυνάμεν. αἱ μὲν γὰρ πάσχων κακῶς, ἡμερότητα ἐπιδείξῃ, αὐτῷ λογίζεται ἀπόνου τὸ ἔργαμον· ἂν δ' ἐπεξίῃς καὶ πυκτεύῃς, ἐπισκιάζεις τὴν νίκην. σὺ δέ μοι σκόπει ὅτινες εἰσὶν ⁂ τῶν προσαγμάτων τούτων ἀκούοντες τῶν σκληρῶν καὶ ἐπιπόνων. ⁂ δειλοὶ καὶ ἰδιῶται, ⁂ ἀγεάμματοι καὶ ἀμαθεῖς, ⁂ πόντοθεν * ἄσημοι, ⁂ μηδέποτε τοῖς ἔξωθεν συντεφέντες νόμοις, ⁂ μὴ ταχέως εἰς ἀγορὰς ἐμβάλλοντες ἑαυτόν, ⁂ ἁλιεῖς, ⁂ τελῶναι, ⁂ μείζονα γέμοντες ἐλαττώματα. Εἰ δὲ καὶ τὸν ὑψηλοὺς καὶ μεγάλους ἰχθῦς ταῦτα θορυβῆσαι λέγει, τὸν πόντοθεν ἀπείρους καὶ οὐδὲν οὐδέποτε φαντασθέντας θαυμαστὸν πῶς οὐκ ἂν ἰχθῦς καταβαλεῖν καὶ ἐκπλῆξαι; ἀλλ' οὐ κατέβαινε· ἐκ μάλα εἰκότως. καὶ ἴσως εἴποι τις ἄν· ἔδωκε γὰρ αὐτοῖς ἐξ-

ουσίαν

ὑσίαν λεπρους καθαίρειν, καὶ δαίμονας ἐλαύνειν. ἐγὼ δὲ καὶ οὐκ εἶπον, ὅτι αὐτὸ μὲν οὕτω τοῦτο μάλιστα αὐτοὺς ἰσχυρὸν ἐποίησε, ὅτι καὶ νεκροὺς ἐγείροντες, τὰ δυνήκεστα ταῦτα ἐμάνθανον ἐκτεμνειν, καὶ δικαιότερα, καὶ ἀπαγωγάς, καὶ τοὺς τῶν πόντων πολέμους, καὶ τὸ κοινὸν τῆς οἰκουμένης μῖσος, καὶ τοιαῦτα αὐτοὺς θαυματουργοῦντας δυναμένην δεινά. Ἵνα οὖν ἡ τούτων πάντων ἀφελκυσις; ἡ τοῦ πέμποντος δυνάμις. διὸ δὲ τοῦτο πρὸς πάντων τέθεικε, λέγων· ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς. ἄρκεῖ τοῦτο εἰς παραμυθίαν ὑμῖν· ἄρκεῖ τοῦτο εἰς θαῤῥος, καὶ μηδένα διδοικέναι τῶν ἐπιόντων. εἶδες αὐθεντίαν; εἶδες ἐξουσίαν; εἶδες δυνάμιν ἀμαχον; οὐ λέγω τοιοῦτόν ἐστι· μὴ θορυβηθῆτε, φησιν, ὅτι μεταξὺ λύκων πέμπω ὡς πρόβατα, καὶ ὡς πρίσεως εἰς χελιδών. ἐδυνάμην μὲν γὰρ ποιῆσαι τοιαυτίον, καὶ μηδὲν ὑμᾶς ἀφῆναι δεινὸν ὑποπτῆναι, μηδὲ ὡς πρόβατα ὑποτεθῆναι λύκοις, ἀλλὰ λεόντων ἐρασθῆναι φοβερωτέρους· ἀλλ' οὕτω συμφέρει γενέσθαι. τοῦτο καὶ ὑμᾶς λαμπροτέρους ποιῆσαι, τοῦτο δὲ τιμὴν ἐμὴν ἀνακηρύξαι δυνάμεν. τοῦτο καὶ πρὸς Παῦλον ἔλεγε· Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. ἐγὼ τοίνυν οὕτως ὑμᾶς ἐποίησα εἰς. ὅταν γὰρ εἴπῃ· ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα, τοῦτο ἀνίησιν· μὴ τοίνυν καταπέσητε. οἶδα γάρ, οἶδα σαφῶς ὅτι ταύτῃ μάλιστα πᾶσιν ἀχείρωτοι ἔσεσθε. Εἶτα, ἵνα τι καὶ παρ' ἑαυτῶν εἰσφέρωσι, καὶ μὴ πάντα τῆς χάριτος εἰς δοκῇ, μηδὲ εἰκῇ καὶ μάτην στεφανοῦσθαι νομίζωνται, φησὶ· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί. καὶ τί δυνάμεθα; ἢ ἡ ἡμετέρα φρόνησις, φησιν, ἐν τοσούτοις κινδύνοις; πῶς γὰρ ὅλως δυνησόμεθα φρόνησιν ἔχειν, ὑπὸ τοσούτων περιδυτλούμενοι κυμάτων; ὅσον * δὲ ἡμῖπται φρόνιμον πρόβατον, μεταξὺ λύκων ὂν καὶ λύκων τοσούτων, τί δυνήσεται πλέον αὐδσαι; ὅσον δὲ ἡμῖπται " ἀκέραιος ἡ περιστερά, τί ὠφελήσει τοσούτων ἐπιχειρούντων ἱεράκων; ὅπερ μὲν γὰρ τῶν ἀλόγων, οὐδέν· ὅπερ ὑμῶν, τὰ " μεγάλα. ἀλλ' ἴδωμεν ποίαν φρόνησιν ἐνταῦθα αὐτοὺς ἀπαιτεῖ. τινὰ τὴν ὄφεως φησι. καθάπερ γὰρ ὁ ἔχθρος τὰ πόντα πρόσιε), κἂν αὐτὸ δέῃ τὸ σῶμα ἐκποτε μηδῆναι, ἵ σφόδρα αὐτὸ ἔχεται αὐτῆ, ὥστε τινὰ κεφαλὴν διατηρῆσαι· οὕτω δὲ σύ, φησι, πλινὰ τῆς πίστεως πόντα ἐκδίδου, κἂν χρήματα, κἂν τὸ σῶμα, κἂν αὐτὴν τὴν ψυχὴν ἐκδυναι δέῃ. " ἐκεῖνο γὰρ ἡ κεφαλὴ καὶ ἡ ῥίζα· κἀκείνης διατηρουμένης κἂν πάντα ἀπολέσῃς, ἅπαντα ἀναλήψῃ πάλιν μετὰ πλείονος τῆς ὠφελείας. διὰ δὴ τοῦτο οὐ πλοιῶ ἵνα ἐπὶ δὲ ἀφελῇ προστάξει, οὐ φρόνιμον μόνον, ἀλλ' ἐκέρασε ταῦτα ἀμφότερα, ὥστε ἡμᾶς αὐτὰ ζητεῖν· τὴν μὲν φρόνησιν τοῦ ὄφεως, εἰς τὸ μὴ πλήττεσθαι ἐν τοῖς κακείνοις, πολλαχοῦ· τὸ δὲ ἀκέραιον τῆς περιστερᾶς, εἰς τὸ μὴ ἀμύνασθαι τοὺς ἀδικοῦντας, μηδὲ τιμωρεῖσθαι τοὺς ἐπιβουλεύοντας. ἐπεὶ πάλιν οὐδὲν ὄφελος τῆς φρονήσεως, ἢν μὴ οὕτω σῇ. Ἵ τοίνυν τούτων θυτονώτερον ἡμῖν αἱ τῶν ἐπιταγμάτων; οὐ γὰρ ἤρκει τὸ παθεῖν κακῶς; οὐχί, φησιν· ἀλλ' οὐδὲ ἀγωνακτῆσαι σοι συγχωρῶ (τοῦτο γάρ ἐστιν ἡ περιστερά) ὥσπερ ἂν εἴ τις κάλαμον εἰς πῦρ ἐμβαλὼν κελεύῃ μὴ καίεσθαι, τοῦ πυρὸς, ἀλλὰ σβεννύναι τὸ πῦρ. ἀλλὰ μὴ θορυβῶμεν. καὶ γὰρ δέδεκται ταῦτα τέλος ἔλαβε, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐδείξατο τῶν ἔργων, καὶ φρόνιμοι γεγόνασιν ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί, οὐκ ἄλλης ὄντες φύσεως, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς ἡμῖν. μὴ τοίνυν ἀδύνατα νομίζετω τις εἰ τὰ ἐπιτάγματα. πρὸ γὰρ τῶν ἄλλων ἁπάντων αὐτὸς οἶδε τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν· οἶδεν ὅτι θρασύτης, οὐ θρασύτητι, ἀλλ' ἐπιτηδείᾳ σβέννυ). Εἰ δὲ ὅτι τῶν πραγμάτων τὸ γινόμενον ἰδεῖν ἐθέλεις, ἀνάγνωθι τῶν πράξεων τῶν ἀποστόλων τὸ βιβλίον, καὶ ὄψῃ ποσάκις τὸ δήμου τῶν Ἰουδαίων κατεξανασάντος καὶ τὰς ὁδοὺς δήσαντος, τὴν περιστερὰν ὅτοι μιμούμενοι, καὶ μὴ τὸ πρεπούσης ἐπιτειχείας ἀποκρινόμενοι, κατέλυσαν τὸν σκείνων θυμὸν, ἐσθεῖ τὴν μανίαν, ἐξέλυσαν τὴν ὁρμήν. ἐπεῖ γὰρ ἔλεγεν· οὐ παιδαγελίᾳ πρόκειται λαμβάνειν ὑμῖν μὴ λαλεῖν ἐν τῷ ὀνόματι τούτῳ; καίτοι πολλὰ δυνάμενοι θαυματουργεῖν, πρὸ μὲν οὐδὲν

ὅτε

ὅτε εἶπον οὔτε ἐποίησαν, μὴ τραότητος ἢ πάσης ἀπελθοῦσῶν λέγοντες· εἰ δίκαιόν ἐστιν ὑμῶν ἀκούειν μᾶλλον ἢ τοῦ Θεοῦ, κρίνατε. εἶδες ὃ ἀκέραιον τῆς ἀθελτερότης; βλέπε καὶ ὃ φρόνιμον τοῦ ὄφεως. ἡμᾶς γὰρ δεῖ δυνάμθα ἃ οἴδαμθ καὶ ἀκούσαμθ μὴ λαλῆν. εἶδες πῶς πάντα ἀθῶον ἀκριβωμθόνοις εἶναι χρή, ὥστε "μὴ ἐκτὸς κινδύνων τάπεινοῦσθαι," μηδὲ ὑπὸ θυμοῦ πᾶν ὑπομένειν; ἀλλὰ τοῦτο καὶ ἔλεγε·

17 Προσέχετε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων. παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς,

18 Καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας καὶ βασιλῆς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσι. Πάλιν νήφειν αὐτοὺς παραινεῖ, πάντα γοῦν τὸ μὴ παθεῖν κακῶς αὐτοῖς δίδοὺς, ὃ ἦ ποιῆσαι ἑτέροις ἄφιεὶς, ἵνα μάθης ὅτι ἐν τῷ παθεῖν κακῶς ἡ νίκη, καὶ τὰ λαμπρὰ συντέθθεν ἔσηκε θέατρα. ὑδὲ γὰρ εἶπε, πυκλοῦστε καὶ ὑμᾶς, ἢ ἀνῆσαθε τοῖς ἐπηρεάζειν βουλομθόνοις ὑμῖν, ἀλλ' ὅτι τὰ ἔθνη πείσεσθε μόνον. βαβαί, πόση τοῦ λέγοντος ἡ δύναμις; πόση τῶν ἀκουόντων ἡ φιλοσοφία; ἢ γὰρ σφόδρα ἄξιον θαυμάζειν, πῶς οὐκ εὐθέως ἀπεπήδησαν ταῦτα ἀκούοντες, ἀνθρωποι φοφοδεᾶς, καὶ τοῦ λίμνου "οὐδέπω συσταλέντες σκείνῳ τῷ εἰδώλῳ ἠλίθιον· πῶς ἢ οὐκ ἐνενόησαν καὶ πρὸς ἑαυτοὺς εἶπον, καὶ πολὺ φθυξόμθα λοιπόν; τὰ δικαστήρια καθ' ἡμῶν· ⓐ βασιλῆς καθ' ἡμῶν· ⓐ ἡγεμόνες*, αἱ συναγωγαὶ τῶν Ιουδαίων· ⓐ δῆμοι τῶν ἑλλήνων, ἀρχοντες καὶ δεξιούμθοι (συνέθθεν γὰρ οὐχὶ μόνον τοῦ Παλαιστίνου αὐτοῖς καὶ τὰ ἐν αὐτῇ κακὰ προθυμεφώνησεν, ἀλλὰ ἢ τοῖς τῆς οἰκουμένης πρόκοιξε πολέμους, εἰπών· "ὅταὶ βασιλῆς ἀχθήσεσθε καὶ ἡγεμόνας, δεικνὺς, ὅτι ἢ τοῖς ἔθνεσι μὴ ταῦτα κήρυκας αὐτοὺς ἔμθγε πέμπειν) τοῦ οἰκουμθόνου ἡμῖν ὄξεπολέμωσας, τοὺς τοῦ γλῶ οἰκουμένας ἀπάντας ὥπλισας καθ' ἡμῶν, δῆμους, τυράννους, βασιλῆς. καὶ ὃ ἑξῆς ἢ πολὺ φεικωδέστερον, ὅταν καὶ ἀδελφοκτόνοι καὶ παιδοκτόνοι καὶ πατροκτόνοι σὶ ἡμᾶς μέλλωσιν ⓐ θανατοῦν ἄθεοι γίνεσθε. παραδώσει γάρ, φησιν, ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα γονεῦσι, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. πῶς οὖν ⓐ λοιποί, φησι, πιστεύσουσιν, ὅταν ἴδωσι σὶ ἡμᾶς παῖδας ἐκ τῶν πατέρων διαιρεθυμθόνους, καὶ ἀδελφοὺς ἐκ τῶν ἀδελφῶν, καὶ μιασμοῦ τὰ πάντα πλεθύμθα; ὑ γὰρ ὡς δαίμονας ἀλάστορας, ὑχ ὡς συναγεῖς καὶ τῆς οἰκουμθόνης λυμεῶνας ἀπελάσουσιν ἡμᾶς πάντοθεν, αἱμοῦ συγγενικοῦ τὸ γλῶ πλεθυμθόνου ὁρῶντες καὶ φόνων τοιούτων; "καλόν γε τοῦ εἰρήνου εἰς τὰς οἰκίας εἰσαγαγόντες δώσομθ, τοσούτων αὐτὰς ἐμπιπλῶντες σφαγῶν. εἰ γὰρ πολλοί τινες ἦμθ, καὶ μὴ δώδεκα· εἰ γὰρ μὴ ἰδιῶται καὶ ἀγράμματοι, ἀλλὰ σοφοὶ καὶ ῥήτορες καὶ δεινοὶ λέγειν· μᾶλλον ἢ εἰ βασιλῆς αὐτοὶ, καὶ στρατόπεδα ἔχοντες καὶ χρημάτων περιουσίαν· πῶς οὐ ἰσχύσαμθ πεῖσαί τινας, ἐμφυλίους πολέμους ἀναπολοῦντες, καὶ ἐμφυλίων πολλῷ χαλεπωτέρους; καὶ γὰρ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας καταφρονήσωμθ, τίς ἡμῖν τῶν ἄλλων προσέξει; ἀλλ' οὐδὲν τούτων ὅτε ἐνενόησαν, ὅτε εἶπον, ὅτε οὐδιώας ἀπῆτον τῶν ὁπιταγμάτων, ἀλλ' εἶχον καὶ ἐπείσθοντο μόνον. τοῦτο ἢ ὁ τῆς αὐτῶν ἀρετῆς [ἴδιον μόνον,] ἀλλὰ [καὶ] τῆς τοῦ διδασκάλου σοφίας. ὅρα γὰρ πῶς ἐκάστῳ τῶν δεινῶν προδιέθυμθεν πρόεζθυξε. καὶ ὅτι [οὐ] τῶν μὴ δεχομθόνων αὐτοὺς ἔλεγε, μακρότερον ἔσαι γῆ Σοδόμων καὶ Γομόρρας ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. καὶ ἐνταῦθα πάλιν εἰπών, ὅτι ἡγεμόνας καὶ βασιλῆς ἀχθήσεσθε, ἐπήγαγεν, ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν. οὐ μικρὰ ἢ αὕτη παράκλησις, τὸ [δὲ] λέγειν τὸν Χριστὸν ταῦτα πάσχειν, καὶ εἰς ἔλεγχον ἐκείνων.. ὁ γὰρ Θεὸς, κἂν μηδεὶς προσέχῃ, τὰ αὐτοῦ πάντα χοῦ φαίνεται πιστά. ταῦτα ἢ αὐτοὺς προεκάλει, οὐκ ὅπως τῆς ἑτέρων ἐπεθυμοῦσιν τιμωρίας, ἀλλ' "ὅπως παῤῥᾶ εἶχον, ὅτι τάντα χοῦ αὐτὸν ἕξουσι συμπαρόντα, ⓦ καὶ προειπόντα καὶ προειδότα ταῦτα, καὶ ὅτι ὑχ ὡς πονηροὶ καὶ λυμεῶνες ταῦτα πείσονται. μὴ δὲ τούτων, ὑ μικρὰν καὶ ἑτέραν "προσέθησιν αὐτοῖς παράκλησιν, λέγων·

19 Οτάν

19 Οταν δὲ παραδιδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς, ἢ τί λαλήσητε. δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσετε.

20 Οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν. Ἵνα γὰρ μὴ λέγωσι, πῶς πεῖσαι δυνησόμεθα τοιούτων γινομένων παραγμῶν; καὶ πρὸς τῆς ἀπολογίας κελεύει θαρρεῖν. καὶ ἀλλαχοῦ μέν φησιν, ἐγὼ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν· ἐνταῦθα δέ, τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν ὅστι τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν, εἰς τὸ τῶν παρόντων αὐτοὺς ἀνάγων ἀξίωμα. διὰ τοῦτο ὅτε εἶπε τὴν δύναμιν τὴν δεδομένην, ὅτε καὶ τὰ δεινὰ ἐπήγαγε, τοὺς φόνους καὶ τὰς σφαγάς.

21 Παραδώσει γὰρ ἀδελφὸς ἀδελφόν, φησιν, εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον· καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. χ. ἐπαναστ.

Καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἔστη, ἀλλὰ καὶ τὸ πολὺ φεικωδέστερον παρεστέθηκε καὶ πέτρην ἰσχυρὰν ἀμασαλεύτην,

22 Οτι καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων. Καὶ ἐνταῦθα ἦ πάλιν ὅτι θύραις ἡ παράκλησις. Διὰ τὸ ὄνομά μου Γάρ, φησι, ταῦτα πείσεσθε. καὶ μὴ τοῦτο πάλιν ἕτερον· Ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

Ταῦτα δὲ καὶ ἄλλως ἰσχυρὰ ἰῶ" διορθῶσαι αὐτῶν τὰ φρονήματα, εἴγε τοσαύτη τοῦ κηρύγματος ἔμελλεν ἀπάντεσθαι [ἡ] δυνάμις, ὡς φύσιν ἀτιμάζεσθαι, καὶ συγγενεῖαν ἐκβάλλεσθαι, καὶ παρεπιμαθεῖν πάντων λόγον, " τὸ κράτος πάντα ἐλαύνοντα. Εἰ γὰρ φύσεως τυραννὶς οὐκ ἰσχύει παρὰ τὰ λεγόμενα ὑπὸ τῆς ἰῶσαι, ἀλλὰ δέχεται καὶ καταπατεῖται, τί ἕτερον" ὑμῶν παρεληλύθασι δυνήσεται; καὶ μάλιστα ὅτε ταῦτα ἔσται, ἐν ἀδείᾳ" ὑμῖν ἔσται ὁ βίος, ἀλλὰ καὶ κοινοὶ ἔξεται πολεμίους ἐξ ἐχθροὺς διὰ τὴν οἰκουμένην οἰκοῦσας. ποῦ νῦν Πλάτων; ποῦ Πυθαγόρας; ποῦ τῶν Στωϊκῶν ὁ ὁρμαθός; καὶ γὰρ πολλῆς ἀπολαύσας σκέψεως ἡμῖν, ὥστε ἠλέγχετο, ὡς καὶ ἀπεμπολησθῶσαι, καὶ μηδὲν ὧν ἐβούλετο κατορθῶσαι, οὐδὲ "ἐφ' ἑνὸς τυράννου." ὁ δὲ διὰ μαθητῶν παρόδοις, ἐλεεινῶς βίον κατέλυσε. καὶ τὰ Κυνικὰ καθάρματα, ὥσπερ ὀναρ καὶ σκιὰ * πρῆλθον. καίτοιγε οὐδέποτε τοιοῦτον οὐδὲν [ἐν] ἐκείνοις ζωπέπεσεν, ἀλλὰ καὶ λαμπρὸν ὄφθη τὸ φιλοσοφίαν τὴν ἔξωθεν εἰ) ἐδόκουν, καὶ τὰς ἐπιστολὰς ἀνέθεσαν δημοσίᾳ Ἀθηναῖοι τὰς Πλάτωνος παρὰ Δίωνος πεμφθείσας, καὶ ἐν ἀνέσει πρώτα δῆγεν χρόνον, καὶ χρήμασιν ἐπλούτων οὐκ ὀλίγοις. ὅτε γοῦν ὁ μὲν Ἀρίστιππος πόρνας ἠγόραζε πολυτελῆς· ὁ δὲ μαθητὴς ἔγραφεν, ὅ τυχόντα κλῆρον καταλιμπάνων· ὁ δὲ τῶν μαθητῶν γεφυρωσάντων ἑαυτὸν, δύωθεν ἐβάδιζε· ὁ δὲ Σινωπέα φασὶ καὶ δημοσίᾳ ἀχημονῆν ὅτε τῆς ἀγορᾶς. ταῦτα γὰρ αὐτῶν τὰ σεμνά. ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον ἐνταῦθα, ἀλλ' ὅπερ εἰπόντα μὴν σωφροσύνη καὶ κοσμιότης ἠκριβωμένη, καὶ πόλεμος πρὸς τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς εὐσεβείας, καὶ ὃ καθ' ἑκάστην σφάττεσθαι τὴν ἡμέραν, καὶ μὴ ταῦτα τὰ ἔσχατα τὰ λαμπρά. ἀλλ' εἰσί τινες, φησι, καὶ γραπτικοὶ πρὸς αὐλοῖς· οἷς, ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Περικλῆς. ἀλλὰ καὶ ταῦτα παίδων ἀθύρματα πρὸς τὰ τῶν ἀληθῶν. Τί γὰρ ἂν ἔχοις εἰπεῖν; ὅτι διὰ Ἀθηναίους ἔπεισεν ὁπλίζεσθαι τῶν πλοίων, τὸ Ξέρξου καὶ τῆς Ελλάδος ἐλαύνοντος; ἐνταῦθα δὲ οὐ Ξέρξου ἐλαύνοντος, ἀλλὰ τοῦ διαβόλου μετὰ τῶν οἰκουμένης ἁπάσης καὶ τῶν ἀπείρων δαιμόνων καὶ τῶν δώδεκα τούτων" ἐπιόντος, οὐκ ἐν ἑνὶ χωρίῳ, ἀλλὰ διὰ πάντος τοῦ βίου, παρεισερχόμενος καὶ ἐκκόπτων· καὶ ὃ δὴ θαυμαστὸν, οὐκ ἀνιέντες τὰς σπουδὰς, ἀλλὰ μεταβαλόντες καὶ μεταρρυθμίσαντες. τοῦτο γὰρ μάλιστα διὰ παντὸς παρατηρῶν, ὅπως οὐκ ἀνεῖλον οὐδὲ ἠφάνισαν τὰς ὁπλισθλιούσας αὐλοῖς· ἀλλὰ δαιμόνων λαβόντες ἴσους, ἀγγέλων ἐποίησαν ἐφαμίλλους, τὴν μὲν ἀνθρωπίνην φύσιν τῆς πονηρᾶς ταύτης ἐλευθερώσαντες τυραννίδος, σὺν δὲ ἀλιτηρίους ἐκείνους καὶ" πάντας ζωγραφοῦντας δαίμονας, οὐκ μέσων ἀγρῶν καὶ οἰκιῶν, μᾶλλον δὲ αὐτῆς ἀπελάσαντες τῆς ἐρημίας. χ. ἀναστ. χ. διορθῶσαι χ. κρατήσῃ χ. ὑμῖν χ. ὑμῶν ἐστι χ. ἐφ' χ. ἀλλὰ πάντως

ἐρημίας. καὶ μάρτυρεῖ τοῦτο ὁ τῶν μοναχῶν χορός, οἳ καταφύτευσαν πόντον χοῦν, οὐ τὸν οἰκουμένην μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀοίκητον ἐκκαθάραντες. καὶ ὃ δὴ θαυμαστότερον, ὅτι οὐκ ἐκ παρατάξεως ἴσης ταῦτα ἐποίουν· ἀλλ' ἐν τῇ πάσῃ κακῶς πόντα ἰοῦσιν. καὶ γὰρ εἶχον αὐτοὺς ἐν τῷ μέσῳ, δώδεκα μὲν θεσπεσίους ἰδιώτας, δέοντες, δεσμεύοντες, μαστίζοντες, ἀγόντες, 5 ἐκβιαζόμενοι, ἐκ οὐκ ἴσχυον ὑπισχνούμενοι· ἀλλ' ὥσπερ τὸν ἀκτῖνα δῆσαι ἀδύνατον, οὕτω καὶ τὸν γλῶτταν τὸν ἐκείνων. ὃ δ' αἴτιον οὐκ αὐτοὶ ἦσαν ἀλαλοῦντες, ἀλλ' ἡ τοῦ πνεύματος δύναμις. ὅτων γοῦν καὶ ὁ Παῦλος ἐνίκησε τοὺς περὶ Ἀγρίππαν, καὶ τὴν καίσαρα νικήσαντα πόλεις μὲν θεσπεσίους Νέρωνα. Ὁ γὰρ Κύριός μοι πρέσβυς, φησί, καὶ ἐνεδυνάμωσέ με, β. Τιμ. δ. ιζ. 10 καὶ ἐρρύσατό με ἐκ στόματος λέοντος. σὺ δὲ καὶ αὐτοὺς θαύμαζε, πῶς ἀκουσάντες, μὴ μεμνήσοντο, καὶ ὑπίσχυσεν καὶ κατεδέξαντο, ἐκ ὀλίγοι αὐτοὶ τὴν φοβερὰν ἐξέπληξεν. Εἰ δὲ λέγοις, ὅτι ἰσχυρὸν αὐτοῖς δέδωκε παράκλησιν, τὴν εἰπεῖν, ὅτι ὃ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν ἔσται ὃ λαλῶν, ἐκ ἀφ' ἑαυτοῦ μάλιστα ἐκπλήττομαι αὐτούς, ὅτι ἐκ ἀμφέβαλλον οὐδὲ" ἐζήτησαν" ἀπαλλαγὴν τῶν δεινῶν· καὶ ταῦτα ὑ δύο, οὐ τεῖα ἔτη μέλλοντες ταῦτα πάσχειν, ἀλλὰ πάντα τὸν βίον. τὸ γὰρ εἰπεῖν, ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται, τοῦτο 15 ἐστιν ἀντιπολεμοῦν. βούλεται γὰρ μὴ τὰ πρὸς αὐτοῦ μόνον εἰσφέρεσθαι, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτῶν γίνεσθαι τὰ κατορθώματα. σκέψει γοῦν πῶς τὰ μὲν αὐτοῦ, τὰ δὲ τῶν μαθητῶν γίνεται. ὃ μὲν γὰρ σημεῖα ποιεῖν, αὐτοῦ· ὃ δὲ μὴ κλῆσαι μηδὲν, ἐκείνων. πάλιν, ὃ τὰς οἰκίας ἀνοῖξαι πάσας, τῆς αὐτοῦ χάριτος· ὃ δὲ μηδὲν πλέον τῆς χρείας ἀπαιτῆσαι, τῆς αὐτῶν φιλοσοφίας. ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης, φησί, τῆς μισθοῦ αὐτοῦ. ὃ τὸν εἰρηνικὸν χαρίσασθαι, τῆς τοῦ Θεοῦ δωρεᾶς· τὸ δὲ τοὺς ἀξίους ὑπίσχνεῖσθαι, καὶ μὴ πρὸς πόλεις ἁπλῶς εἰσιέναι, τῆς αὐτῶν ἐγκρατείας. πάλιν, ὃ κολάζειν τοὺς μὴ δεχομένους αὐτούς, αὐτοῦ· τὸ δὲ μετ' ἐπιεικείας διαχωρεῖν ἐκ τόπων, μὴ λοιδορουμένους μηδὲ ὑβρίζοντας, τῆς τῶν ἀποστόλων ἰσότητος. τὸ δοῦναι πνεῦμα καὶ μὴ ποιῆσαι μεμνῆσθαι, τοῦ πέμποντος ἴδιον· τὸ δὲ ὡς πρόβατα λύκοις καὶ πρόβατα καὶ φέρειν πόντα γυναίως, τῆς τούτων αὐτονοίας καὶ συμφέρουσης. τὸ μισεῖσθαι, καὶ μὴ καταπίπτειν καὶ τὸ ὑπομένειν αὐτῶν· τὸ ὑπομείνασι σῶσαι, τοῦ πέμποντος. διὸ καὶ ἔλεγεν· ὁ [ὃ] ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται). ὅπερ γὰρ εἰώθασιν οἱ πολλοὶ, ἐν μὲν τοῖς πρόσθεν εἶ σφοδροὶ, μετὰ δὲ ταῦτα σκλύεσθαι, διὰ τοῦτό φησιν, ὅτι τὸ τέλος ὑπίσχνεῖτο. ἵνα γὰρ ὄφελος ἀπερμίσχ, πρὸς μὲν τὸν ἀρχὴν ἀνδρώδων, μακρὸν δὲ ὕστερον μέριμνῶν; διὰ τοῦτο διὰ ἀρχὴν τὸν ὑπομονὴν πρὸς αὐτὸν ἀπαιτεῖ. ἵνα γὰρ μή τις λέγῃ ὅτι τὸ πρῶτον αὐτὸς ἐποίησε, καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν, τοιούτους ἐκείνους γενέσθαι ἀνδρὸς πάθους φορτικοῖ, διὰ τοῦτό φησιν αὐτοῖς, ὅτι καὶ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν χρεία. καὶ γὰρ τῶν πρόσθεν ἁρπάσω κινδύνων, ἑτέρους χαλεπωτέρους πυρὸς, καὶ μετ' ἐκείνους πάλιν ἑτέρους διαδέξονται· καὶ οὐ ζήσεσθε ὑπὸ οὐλοθρύμμοι, ἕως ἂν ἐμπνέητε. τοῦτο γὰρ νίκης ἐστὶν ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. διὰ δὴ τοῦτο καὶ εἰπὼν, μὴ μεμνήσησθε, ἀλλαχοῦ φησιν· ἕτοιμοι γίνεσθε πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος. ὅταν μὲν γὰρ μεταξὺ φίλων ὁ ἀγὼν ᾖ, κελεύει καὶ ἡμᾶς μεμνᾶν· ὅταν δὲ δικαστήριον φοβερὸν, καὶ δῆμοι μαινόμενοι, καὶ φόβος πανταχόθεν, τὸν πρὸς αὐτὸν προτρέπει ῥοπὴν, ὥστε θαρρῆσαι καὶ φθέγξασθαι, καὶ μὴ καταπλαγῆναι, μηδὲ προδοῦναι τὰ δίκαια. καὶ γὰρ πολὺ μέγα τοῦ, ἀνθρώπων πρὸς λίμνας ἠρεμημένων καὶ δέρματα καὶ τελωνείαν, τυραννικὸν καθημένων, καὶ σατραπῶν πρεσβυτέρων καὶ δορυφόρων, καὶ τῶν ξιφῶν γεγυμνωμένων, καὶ πάντων μετ' ἐκείνων ἐσωτάτων, εἰσελθόντα μόνον, δεδεμένον, κάτω κύπτοντα, δυνηθῆναι δῆσαι σῶμα. καὶ γὰρ οὐδὲ λόγου οὐδὲ ἀπολογίας αὐτοῖς μετεδίδοσαν τῶν δογμάτων ἔνεκεν, ἀλλ' ὡς κοινοῦ τῆς οἰκουμένης λυμεῶνας, οὕτως ἀποτυμπανίζειν ἐπεχείρουν. καὶ γὰρ τὸν οἰκουμένην, φησίν, ἀνάστατον ἔστησαν, ὅτοι καὶ οὐθαλὸς

πάρεισι. καὶ πάλιν· ἐνδυτὰ τοῖς Καίσαρος δόγμασι" προσβύουσι, λέγοντες τὴν εἰ) βασιλέα Χριστὸν Ἰησοῦν. καὶ πόσα χορὸς καὶ δικαστήρια προσκατείληπτο ταῖς τοιαύταις ὑπονοίαις, καὶ πολλῆς ἔδει τῆς δυνάμεως ῥοπῆς εἰς ὃ ἀμφότερα δεῖξαι, καὶ τὸ δόγμα ἀληθὲς ὄν, ὅπερ ἐπροσέβυον, καὶ ὅτι δὲ λυμαίνονται τοῖς κοινοῖς νόμοις, καὶ μήτε ταυτολογίαν εἶπεῖν πρὸς τὸ δόγματος, ἐμπεσεῖν εἰς ὑπόνοιαν τῆς τῶν νόμων λύσεως, μηδ' αὖ πάλιν ταυτολογίαν δεῖξαι, ὅτι οὐκ ἀνατρέποιεν τὴν καινὴν πολιτείαν, ἀφαφυῖρσι τὴν τῶν δογμάτων ἀκρίβειαν. ἅπερ ἅπαντα ὑμῖν καὶ πρὸς Πέτρον καὶ πρὸς Παῦλον καὶ πρὸς τοῖς λοιποῖς ἅπασι μετὰ τῆς προπούσης συνέσεως κατορθωμένα. εἰ γὰρ ὡς ἐσιάσαι καὶ νεωτερισταὶ καὶ καινοτόμοι πάντα χρόνου τῆς οἰκουμένης ἐξεκαλοῦντο. ἀλλ' ὅμως καὶ ταύτην ἀπεκρούσαντο τὴν ὑπόνοιαν, καὶ τὴν ἐνδυτὰν ἑαυτοῖς περιέθηκαν, ὡς σωτῆρες καὶ κηδεμόνες καὶ εὐεργέται πρὸς πάσιν ἀνακηρυττόμενοι. ταῦτα δὲ πάντα σχεδὸν τῆς πολλῆς κατόρθουν ὑποκρίσεως. διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγε· καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, καὶ μέχρι τέλους κινδύνων διέμεινε.

ΗΘΙΚΟΝ Τίνος οὖν αὖ ἕνεκεν ἀξιοι, τοσαῦτα ἔχοντες ὑποδείγματα, καὶ ἐν εἰρήνῃ μαλακιζόμενοι καὶ καταπίπτοντες; σθένος γὰρ πολεμοῦντος, σφαττόμενα· σθένος διώκοντος, σκυλεύομεθα· ἐν εἰρήνῃ σωθῆναι κελευόμεθα, καὶ σθένει τοῦτο δυνάμεθα. καὶ κεῖνοι μέν, τῆς οἰκουμένης καμούσης, καὶ κτῆν τὴν γῆν ἅπασαν τῆς πυρᾶς ἀναπολούσης, εἰσιόντες ἔνδοθεν, σκιμέσης ἥρπαζον τὴς φλογὸς σὺν ἐμπυρισμένοις· σὺ δὲ σεαυτὸν ἀφατηρῆσαι δυνάσαι. τίς οὖν ἡμῖν ἔσται πρόφασις; ποία συγγνώμη; ἀ μάστιγες, ἀ δεσμωτήρια, σκὶ ἀρχόντες, ἀ σιωπαγωγαί, σκὶ ἄλλο τι τῶν τοιούτων ὀπτείται, ἀλλὰ καὶ τοιαυτηρίον ἅπαν· ἡμεῖς ἀρχόμεθα καὶ κατέχομεθα. εἰ γὰρ βασιλεὺς θύσειεν, καὶ ἡμεῖ πολλαὶ χειροτονίαι, καὶ πρεσβεῖαι καὶ δόξαι, καὶ ἀνέσεις· εἰ δὲ ἄπω πρεσβεύομεθα. ἀλλ' σκῆνοι μὲν ἀπαγόμενοι καθ' ἡμέραν, καὶ διδάσκαλοι καὶ μαθηταί, εἰ μυρίοις μέλωπας ἔχοντες καὶ σιωπῶντα στίγματα, τῶν ἐν πραγμάτων ἀφαιρέτων μᾶλλον ἐπεύφων· ἡμεῖς δὲ σὲ ὅταν τοιούτων τι ὑποπτεύοντες, κηρυχθῆναι πάντος ἐσμεν μαλακώτεροι. ἀλλ' σκῆνοι, φησιν, ἐλαυματούργουν. ἀφ' τοῦτο γὰρ σκὶ ἐμαστιγοῦντο; ἀφ' τοῦτο σκὶ πλαύνοντο; καὶ γὰρ τοῦτο ἔστι τὸ πραγόδοξον, ὅτι εἰ πραγὰ τῶν βυεργετημένων πολλάκις τοιαῦτα ἔπαθον· καὶ σὲ ὅτως ἐθορυβοῦντο, κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν ἀπολαμβάνοντες. σὺ δὲ, ἀν τινα βυεργετήσῃς μικρὰν ἢν βυεργεσίαν, εἶτα λυπηρὸν ἢνος ἀπολαύσῃς, θορύβῃ, ταράττῃ, καὶ ὅπῃ τῷ γεγονότι μετάνοιαν. εἰ τοίνυν γένοιτο (ὁ μὴ γένοιτο, μηδὲ συμβαίη ποτὲ) γένεσθαι πόλεμον σκληρὸν καὶ διωγμὸν, σκόπησον πόσους ἔσαι ὁ γέλως, πόσα καὶ ὀνείδη· καὶ μάλα εἰκότως. ὅταν γὰρ σὺ τῇ παλαίστρᾳ μηδεὶς γυμνάζηται, πῶς σὺ τοῖς ἀγῶσιν ἔσαι λαμπρός; ποῖος γὰρ ἀθλητὴς," παιδοτρίβου σὺκ εἰδώς, διωνήσεται, καλουμένων τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, μέγα τι καὶ γλυκὺ ὑπισχνούμενος τοῖς θέλουσι διαγωνίζεσθαι; ἀ γὰρ ἐχρῆν καθ' ἑκάστην ἡμέραν παλαίειν ἡμᾶς καὶ πυκτεύειν καὶ τρέχειν; ἀχ ὁρᾶτε τοὺς λεγομένους πενταθλους, ἐπειδὴ μηδένα ἔχωσι θέλοντα διαγωνίζεσθαι, πῶς δυσθυμίαν ἀμμον γεμίσαντες [πολλῆς] καὶ κρεμάσαντες, σκοπὸν τινὰ γυμνάζοισιν ἅπασαν; ἢ τούτων νεώτεροι, ἐν τοῖς τῶν ἑτέρων σώμασι μελετῶσι τοὺς ἐχθροὺς μάχεσθαι; τούτους καὶ σὺ ζήλωσον, καὶ μελέτα τῆς φιλοσοφίας τὰ παλαίσματα. καὶ γὰρ εἰς θυμοὺς πολλοὶ προέρχονται, καὶ εἰς ὀπτιμίαν ἐμβάλλουσι, καὶ πολλῷ ἀνάπαλιν τὸν φλέγα. ἔσθι τοίνυν καὶ τῶν παθῶν, φέρε" γυναικὸς τὰς καὶ σθένοιεν ὁδυνίας, ἵνα καὶ τὰς τοῦ σώματος ἐνέγκῃς. καὶ γὰρ ὁ μακάριος Ἰωὴβ, εἰ μὴ καλῶς ἐν γυμνασάμενος τοὺς τῶν ἀγώνων, σκὶ ἂν ὅτε λαμπρὸς ὑπὲρ τῶν ἀγώνων ἐλάμψεν· εἰ μὴ μεμελετήκει πάσης" ἀνθρωπίνης ἐκτὸς εἶ), εἶπεν ἂν τι τολμηρὸν τῶν παίδων ἀποθανόντων. νυνὶ δὲ πολὺς πάντα ἔστι τὰ παλαίσματα, πολὺς κέρδους καὶ πλουσίας τοσαύτης ἀφθονισμὸν, πολὺς παίδων ἀποβολὴν,

ἀποβολίῳ, τοῖς γυναικὸς συμπάθειαν, τοῖς σώματος μάσιγας, τοῖς ὀνείδη φίλων, τοῖς λοιδορίας οἰκετῶν. Εἰ γὰρ θέλεις καὶ τὰ γυμνάσια αὐτοῦ ἰδεῖν, ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος πῶς κατεφρόνει χρημάτων· Εἰ γὰρ ἐβλασφημήθην, φησί, πολλοῦ πλούτου μοι δοκοῦσιν, εἰ ἐ- Ιωϛ λα. κε.
ταλαιπώρησα χρυσίον εἰς χοῦν, εἰ λίθῳ πολυτελεῖ ἐπεποίθειν. ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲ ἀρπαγμῶν αὐ-
5 τῶν ἐθορυβήθη, ὅπου καὶ πολλοὶ τῶν ἀκουόντων οὐκ ἐπεθύμει. ἄκουσον πῶς καὶ τοὺς παῖδας διώκει· καταμαλακίζόμενος τοῦτό δέον, ὥσπερ ἡμεῖς, ἀλλὰ πᾶσαν ἀκρίβειαν περὶ αὐτῶν ἀπαιτῶν. ὁ γὰρ καὶ ὑπὲρ τῶν ἀδήλων θυσίαν ἀναφέρων, σκόπησον πῶς ἐπὶ ἀκριβοῖς τῶν φανερῶν δικαστής. Εἰ γὰρ καὶ τοῦτο περὶ σωφρονισμοῦ ἀγῶνας ἀκούσας βούλει, ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· Διεθέμην διεθέμην τοῖς ὀφθαλμοῖς μου τοῦ μὴ κατανοῆσαι εἰς παρθένον. Ἰωϛ λα. α.
10 τοῦτο αὐτὸν οὐ κατέκλασεν ἡ γυνή. ἐφίλει μὲν γὰρ αὐτὴν καὶ περὶ τούτου· ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ τὸ μέτρον, ἀλλ' ὡς εἰκὸς γυναῖκα· ὅθεν μοι καὶ θαυμάσαι ἔπεισι, πόθεν ἐπῆλθε τῷ Διαβόλῳ εἰδότι αὐτοῦ τὰ γυμνάσια κωλῦσαι τοὺς ἀγῶνας. πόθεν οὖν ἐπῆλθε; πονηρὸν ὄντι τὸ θεῖον, καὶ οὐδέποτε ἀπογινώσκει· ὃ μέγιστον ἡμῖν κατάκριμα γίνεται, ὅτι σκῆνος μὲν οὐδέποτε ἡμῶν ἀ-
15 πελπίζει τὸν ἀπώλειαν, ἡμεῖς δὲ τὴν ἑαυτῶν ἀπογινώσκομεν σωτηρίαν. ἀλλὰ καὶ σώ-
ματος πήρωσιν καὶ λώβην σκέπει πῶς ἐμηχάτο. ὅπου γὰρ αὐτὸς" οὐδέπω τι τοιοῦτον ὑπέ-
μεινεν, ἀλλ' ἐν πλούτῳ καὶ τρυφῇ καὶ τῇ ἄλλῃ περιφανείᾳ διετέλεσε ζῶν, πῶς ἀλλοτρίας καὶ ἐκὰς ἴσως ὑπειροπόλει συμφορᾶς. καὶ τοῦτο δηλοῖ ἔλεγε· Φόβος γάρ, ὃν ἐφοβούμην, ἦλ- Ιωϛ γ. κε.
θέ μοι, καὶ οὗ ἐδεδοίκειν, ἐπῆλθέ μοι. καὶ πάλιν· Ἐγὼ γὰρ ὅτε πρωτ ἀδυνάτῳ ἐκλαυσα, καὶ ἐξεναλέξα ἰδὼν ἄνδρα ἐν ἀνάγκαις. ὅμως δὲ τοῦτο οὐδὲν αὐτὸν ἐταράττει τῶν περιστατικῶν-
20 των τῶν μεγάλων ἐκείνων καὶ ἀφορήτων. μὴ γάρ μοι τὴν ἀπώλειαν" εἴπῃς τῶν χρημάτων, μηδὲ τὴν τῶν παίδων ἀφαίρεσιν, μηδὲ τὴν πληγὴν ἐκείνην τὴν ἀνίατον, μηδὲ τὴν τῆς γυναικὸς ὑπεροψίαν· ἀλλὰ καὶ πολλῷ τούτων χαλεπώτερα. καὶ τί τούτων χαλεπώτερον, φησίν, ἔπαθεν ὁ Ἰώβ; πολὺ γὰρ τῆς ἰσοτιμίας οὐδὲν πλέον τούτων μανθάνομεν. ὅπου καθεύδομεν, οὐ μανθάνομεν· ὡς ὅ γε μακαριστὸς καλῶς διερμηνεύσας, πολλῷ
25 πλείονα τούτων εἴρηται. τὰ γὰρ χαλεπώτερα καὶ ἰσχυρὰ μείζονα" ἐστὶν ἀγορεῦσαι, ἕτερα ἴσως. καὶ πρῶτον, ὃ μηδὲν εἶδέναι περὶ βασιλείας θεοῦ καὶ ἀναστάσεως σαφές· ὅταν οὖν καὶ θρηνῳδεῖ ἔλεγε· οὐ γὰρ εἰς ἀγῶνα ζήσομαι, ἵνα μακροθυμήσω. δεύτερον, ὃ πολλὰ ἑαυτῷ συνειδέναι καλά. τρίτον, ὃ μηδὲν συνειδέναι πονηρόν. τέταρτον, ὃ πρὸς Θεοῦ νομίζειν ταῦτα ὑποπτεύειν· Εἰ γὰρ πρὸς Διαβόλου, καὶ τοῦτο ἰσχυρὸν ἴσως αὐτὸν σκανδαλί-
30 σαι. πέμπτον, ὃ ἀκούειν τῶν φίλων ὅτι καλὰ Διαβαλλόντων αὐτόν· οὐκ ἄξια γάρ, φησίν, ὧν ἡμάρτες μεμαστίγωσαι. ἕκτον, τὸ τὰς ἐν πονηρίᾳ ζώντας βλέπειν καὶ ὁρᾶν καὶ ἐπιγελῶντας αὐτῷ. ἕβδομον, τὸ μὴ ἔχειν εἰς ἕτερον ἰδεῖν τοιαῦτα πεπονθότα ποτέ. καὶ Εἰ βούλει μαθεῖν πλίνθα ταῦτα ὄντα, σκόπησον τὰ παρόντα. Εἰ γὰρ νῦν βασιλείας προσδοκωμένης, καὶ ἀναστάσεως ἐλπιζομένης καὶ τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν, καὶ μυρία συνειδότες ἑαυ-
35 τοῖς κακά, καὶ τοσαῦτα ἔχοντες πρόδηλα παραδείγματα, καὶ τοσαύτης μετεχόντες φιλοσοφίας, μὴ ὀ-
λίγον χρυσίον ἀπολέσωσί ποτε, καὶ πᾶν τὸ πολλάκις ἁρπάσαντες, ἀβίωτον τὸν βίον εἶναι νομίζουσιν," οὐ γυναικὸς ὑπεκειμένης," οὐ παίδων ἀφαιρεθέντων, οὐ φίλων ὀνειδιζόντων, οὐκ οἰκετῶν ἐπεμβαινόντων, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ὄντων τῶν προσκαλουμένων, τῶν μὲν διὰ ῥημάτων, τῶν δὲ διὰ πραγμάτων· πόσων οὐκ ἄξιος σκῶλος μὴ εἴη σεφθῆναι, τὰ ἐκ δικαίων πόνων συλλεγόμενα
40 ὁρῶν ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἁρπαζόμενα, καὶ μὴ πολλὰ σκῶλα μυείας ὑποπτῶν πειρασ-
μῶν νικάδας, καὶ διὰ πολλῶν ἀκίνητος μενῶν, καὶ τὴν προσκτηθεῖσαν ἀναφέρων τῷ δεσπότῃ περὶ τούτων δυσχερεστέρα; μὴ γὰρ" μηδὲν τῶν ἄλλων μηδεὶς εἴπῃ, τὰ τῆς γυναικὸς μόνον ῥήματα καὶ" πέτρας ἴσως ἰσχυρὰ διασαλεύσαι. ὅρα γοῦν αὐτὸ τὸ κακουργότατον. ὁ μεμνημένος χρη-
μάτων, ὁ μεμνημένος καμήλων καὶ προβάτων καὶ βουκολίων (συνῳδὸν γὰρ τῷ ἀνδρὶ τὸν ὅπου

τύτοις φιλοσοφίαν) ἀλλὰ τῶν πτωχῶν τύτων φορτικωτέρων, τῶν παίδων λέγω, καὶ πλατυτέρας τινὸς τραγῳδίας, ἣν ἀπ' ἐαυτῆς ἐπεισήγησεν. Εἰ γὰρ "βυθὸς ἀνθρώπου οὕτως καὶ μηδεὶς παρελθεῖν ἀνδρὸς πολλὰ πολλάκις ἐπείσαν γυναῖκες· σκόπησον" πῶς ἐκείνη νεανικὴ ἡ ψυχὴ, καὶ τοσούτων ὅπλων αὐτὴν ἐπελθούσαν ἀποκρουσαμένη, καὶ δύο τὰ τυραννικώτατα πάθη καταπατήσασα, ἐπιθυμίαν καὶ ἔλεον. καίτοι πολλοὶ τῶν κρατησάντων ἐπιθυμίας, οὐκ ἐλέους ἀνάμφηναν. ὁ γοῦν ἡγεμὼν ἡγνόησε τῆς μὲν τυραννικωτάτης ἡδονῆς κατέχε, καὶ τὴν βαρβάραν γυναῖκα ἐκείνῳ διεχρήσατο μυρία τραγῳδήσασαν μηχανήματα· δακρύων γὰρ οὐ κατέχει, ἀλλ' ἰδὼν σὸν ἀδελφοὺς σὺν ἀδικηκόσι συναρπασθὲν τῷ πάθει, καὶ ὃ "τραγικώτερον ἐχθρός" ῥίψας, ὃ δρᾶμα ἀπεκάλυψεν. ὅταν γὰρ γυνὴ ᾖ, καὶ ἐλεεινὰ λέγῃ, καὶ Ⓦ χεῖρας ἔχῃ συμπαραπίπτοντα, καὶ ἐκ τραύματα, καὶ σὺν μάλωπας, καὶ μυρία κύματα τῶν συμφορῶν, πῶς σὸν ἀνὴρ δικαίως ἀδάμαντος πρωτὸς φερόμενον τῷ σοφίᾳ τοσούτῳ χειμῶνος παθοῦσαν ψυχὴν εἰ ἀπιφήνατο; δότε μοι μὴ πρόρησίας εἰπεῖν, ὅτι καὶ τῶν ἀποστόλων, εἰ μὴ μείζων, ἀλλ' οὐδὲ ἐλάττων ὁ μακάριος σοῦ ἰώ. ἐκείνους μὲν γὰρ παρεμυθεῖτο, ὃ δὴ καὶ Ⓦ Χριστὸς πάσχει *, καὶ ὕτω τὸ ἰχθυῶν ἰῶ ὃ φαρμακον καθ' ἑκάστην ἡμέραν αὐτοῦ ἀνασῴζησαν, ὡς πρωταγωνιστὴν αὐτῶ ἰδόντας Ⓦ διασῳζόμενον, σὲ δὲ καὶ ἑνέχειρα ἐμοῦ λέγοντα, καὶ, εἰ ἐμὲ Ⓦ οἰκοδεσπότην Βεελζεβοὺλ ἐκάλεσαν, ἐχθρὸς ἂν ταύτης ἔρημος ἰῶ τῆς τραγῳδίας, καὶ τῆς ἀπὸ τῶν σημείων, καὶ τῆς ἀπὸ τῆς χάριτος. οὐδὲ γὰρ εἶχε τοσαύτην πνεύματος δύναμιν. καὶ ὃ δὴ μεῖζον, ὅπερ ἐν πολλῇ πεφῇ πεφεῖς, οὐκ ἐξ ἁλιέων καὶ τελωνῶν ὧν καὶ τῶν βυτελῶς βεβιωκότων, ἀλλὰ τοσαύτης ἀπολελαυκὼς τιμῆς, ἐπαγεν ἅπερ ἔπαγεν ἅπαντα. καὶ ὅπερ φορτικώτατον ὅτι τῶν ἀποστόλων εἷς ἐδόκει, "ὃ αὐτὸς καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος, τραγῳδὰ φίλων, τραγῳδὰ οἰκετῶν, πᾶν ἐχθρῶν μισούμενος, τραγῳδὰ τῶν θεῖ πεποιθότων· καὶ τὴν ἱερὰν ἀγκυραν, καὶ Ⓦ ἀκύμαντον λιμένα (τῶν γὰρ ἰῶ ὃ τοῖς ἀποστόλοις εἰρημένον, τὸ, ἕνεκεν ἐμοῦ) τῶν ἰδίων οὐκ εἶχε. θαυμάζω καὶ σὸν τρεῖς παῖδας, ὅτι "κατετόλμησαν καμίνου, ὅτι κατεξεμέσησαν τυραννου· ἀλλ' ἄκουσον τί λέγουσι· Τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ ᾗ ἔστησας οὐ προσκυνοῦμεν· ὅπερ μεγάλη τραγῳδία αὐτοῖς ἰῶ, ὃ σαφῶς εἰδέναι ὅτι δεῖ Ⓦ Θεὸν πάντα πάσχουσιν, ἅπερ ἂν πάθωσιν· σὺ δὲ οὐκ ἤδει ὅτι ἀγωνίσματα ταῦτα ἰῶ καὶ πάλη. Εἰ γὰρ ἤδει, οὐκ ἂν ἤθετο τῶν ἡμολιῶν. ὅτε γοῦν ἤκουσεν, ὅτι ἄλλως με οἴει σοι κεχρηματικέναι, ἵνα ἀνάφθυμος δίκαιος; σκόπησον πῶς ὑθέως ἀπὸ ψιλοῦ ῥήματος αὐτέπηθυσε· πῶς δεξιοτέλεσεν ἑαυτόν· πῶς οὐδὲ πεπονθέναι ἐνόμισεν ἅπερ ἔπαθεν, ὕτω λέγων· Τί ἔτι κρίνομαι νουθετούμενος καὶ ἐλεγχόμενος ὑπὸ Κυρίου, ἀκούων τοιαῦτα οὐδὲν ὧν ἐγώ; καὶ πάλιν· ἕως μὴ ὠτὸς ἀκοῆς ἤκουσάν σου ὃ νυνὶ δὲ καὶ ὀφθαλμός μου ἑώρακέ σε· διὰ ἐφαύλισα ἐμαυτὸν καὶ ἐτάκην· ἤγημαι δὲ ἐμαυτὸν χοῦν καὶ σποδόν. ταύτην τοίνυν τὴν ἀνδρείαν, ταύτην τὴν ἐπιείκειαν καὶ ἡμεῖς ζηλώσωμεν, ἵνα μὴ νόμων καὶ χαρίτων, τῶν μὲν νόμων καὶ χάριτος ἡμολιήσαμεν, ἵνα καὶ τῶν αἰωνίων αὐτῶ δυνηθῶμεν κτήσασθαι σκηνῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λδ'. 23 ΟΤΑΝ ΔΕ ΔΙΩΚΩΣΙΝ ΥΜΑΣ ΕΚ τῆς πόλεως ταύτης, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ισραὴλ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Εἰπὼν

Ἐπὶ τῶν ἐκεῖνα τὰ φοβερὰ καὶ φρικώδη καὶ ἀδάμαντα ἰσχυρὰ ἔφριξαν, τὰ μὴ τὸν φανερὸν καὶ τιμὼ αὐτὸν καὶ τιμὼ ἀναλῆψιν αὐτοῖς συμβησόμενα, ἀλλὰ πάλιν τὸν λόγον ὅπερ τὰ ἡμερώτερα, δίδους ἀναπνεῦσαι τοῖς ἀθληταῖς, καὶ πολλῶν αὐτοῖς προέχων τιμὼ ἀδειαν. Οὐδὲ γὰρ ἐκέλευσε διωκομένους ὁμόσε χωρεῖν, ἀλλὰ φεύγειν. ὅπερ γὰρ ἀρχὴ τέως ἦν καὶ παρεσκευασμένα, συγκαταβαλεῖν ἐχρῆτο τῷ λόγῳ. Οὐδὲ γὰρ περὶ τῶν μὴ ταῦτά φησι διωγμῶν, ἀλλὰ περὶ τῶν μετὰ τὸ φανερὸν καὶ τὸ πάθος. καὶ τοῦτο ἐδήλωσε λέγων· ὃ γὰρ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσι· Τί οὖν ἐάν διωκόμενοι φεύγωμεν, καὶ πάλιν ἐκεῖ καταλαβόντες ἐλεήσωσι; τοῦτον ἀναιρῶν τὸν φόβον, φησίν· ὃ δὲ φοβεῖσθε παρελθόντες τὸν Παλαιστίνην, καὶ βοήθειαν ὑμᾶς καταλήψομαι. Ὢ θεᾶ πῶς καὶ σοφῶς ὁ λύει τὰ δεινὰ, ἀλλὰ παίζεται τοῖς κινδύνοις. ὃ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐξαρπάσομαι καὶ λύσω σοῦ διωγμούς· ἀλλὰ τί; ὃ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. καὶ γὰρ ἦρχεν εἰς παραμυθίαν αὐτοῖς τὸ ἰδεῖν αὐτὸν μόνον. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς ὁ πρὸ καιροῦ πρότερα ὀφείλει τῇ χάριτι, ἀλλὰ τί καὶ πρὸ αὐτῶν εἰσφέρεται κελεύει. Εἰ γὰρ φοβεῖσθε, φησι, φεύγετε, * καὶ μὴ φοβεῖσθε. καὶ οὐκ αὐτοῖς παρῆτουν ἐκέλευσε φεύγειν, ἀλλ' ἐλαυνομένους ἀναχωρεῖν· καὶ οὐδὲ πολὺ τὸ διάστημα δίδωσιν, ἀλλ' ὅσον παρελθεῖν τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραήλ. Εἶτα πάλιν πρὸς ἕτερον αὐτοῖς ἀλείφει μέρος φιλοσοφίας· πρότερον μὲν, τὴν μεμνῆσθαι τῆς ἐφῆς ἀκολουθίας· δεύτερον δὲ, τὸν τῶν κινδύνων φόβον· νυνὶ δὲ τὸν τῆς κακοηθείας. ἐκείνης μὲν γὰρ ἀπήλλαξε τῆς φροντίδος, εἰπών· Ἄξιος ὁ ἐργάτης τῆς μισθοῦ αὐτοῦ, καὶ δείξας ὅτι πολλοὶ αὐτοῖς ἀναδέξονται· τῶν δὲ κινδύνων *, εἰπών· Μὴ μεμνήσησθε πῶς, ἢ τί λαλήσητε, καὶ ὅτι ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. ὅπερ δὲ μὴ τούτων εἰκὸς ἦν αὐτοῖς ἐκ προοιμίων δόξαν λαβεῖν, ὅπερ πολλοῖς πρώτων φορτικώτερον ἦν δοκεῖ, ὅρα πόθεν αὐτοῖς καὶ ἐνταῦθα παραμυθίαν πηγάς, ἅπερ ἴσον οὐδὲν ἦν. ὥσπερ γὰρ εἶπεν ἐκεῖ, ὅτι ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων, ἐκ προσέθηκε, δι' ἐμὲ τὸ ὄνομά μου· οὕτω καὶ ἐνταῦθα καὶ ἑτέρως αὐτοῖς παραμυθεῖται, ἕτερον μετ' ἐκείνου ὑγείας. ποῖον δή τοῦτο;

24 Οὐκ ἔστι μαθητὴς, φησιν, ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ.

25 Ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ, ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος, ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. Εἰ τὸν δεσπότην Βεελζεβοὺλ ἐκάλεσαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκειακοὺς αὐτοῦ;

26 Μὴ οὖν φοβεῖσθε αὐτούς. Ὅρα πῶς ἑαυτὸν ἐκκαλύπτει τῶν πόνων εἰκότως διὰ τὸν δεσπότην καὶ Θεὸν ὢν δημιουργόν; Τί οὖν; οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ; ἕως ἂν μὴ ἡ μαθητὴς καὶ δοῦλος, οὐκ ἔστι τιμὴ τῆς ὑμῶν φύσιν. μὴ γάρ μοι τὰ αὐθαίζοντα σκόπει λέγε, ἀλλ' ἀπὸ τῶν πλειόνων· δέχου τὸν λόγον. καὶ ὃ λέγει, πόσῳ μᾶλλον τοὺς δούλους, ἀλλὰ τοὺς οἰκειακοὺς αὐτοῦ, πολλῷ πρὸς αὐτοὺς ἡμερότητα ὑπεδείκνυτο. καὶ ὃ σημαίνων ἦν ἔλεγεν· Οὐκέτι καλῶ ὑμᾶς δούλους, ὑμεῖς δὲ φίλους μου ἐστε. Ἰω. ιε. ιε. Ὢ οὐκ εἶπεν, Εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβοὺλ ἐκάλεσαν καὶ ἐκακηγόρησαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ δὲ εἶδος τῆς ὕβρεως τίθησιν, ὅτι Βεελζεβοὺλ ἐκάλεσαν. Εἶτα καὶ ἑτέραν ταύτης οὐκ ἐλάττονα δίδωσι παραμυθίαν. ἵνα μὲν γὰρ μείζων καὶ αὕτη. ὅπερ ἦν τοῖς οὐδέπω φιλοσοφοῦσι καὶ ἑτέρας ἔδει τῆς μάλιστα αὐτοῖς ἀνακλήσασθαι δυναμένης, καὶ ταύτην τίθησι· καὶ ὃ μὲν ἀφῆμα τῶν λεγομένων καθολικὸν ὅσης τὴν ἀπόφασιν ἔχει· πλὴν ὃ περὶ πόνων [τῶν] προφημάτων, ἀλλὰ περὶ τῶν προκειμένων εἴρηται μόνον. Τί γάρ φησι; μὴ φοβηθῆτε αὐτούς·

Οὐδὲν γάρ ἐστι κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται· οὐδὲ κρυπτὸν, ὃ οὐ γνωσθήσεται.

ται*. Ο δὲ λέγω τοιῶτόν ἐστιν. ἔρχεσθε ὑμεῖς εἰς τὴν γειτονικὴν κώμην, τὸ καὶ ἐμὲ χαιρωνῆσαι τῆς αὐτῆς λοιδορείας" ὑμᾶς, ὡς διδάσκαλον καὶ ὡς δεσπότην· εἰ δ' ἔτι ἀγνοεῖτε ταῦτα ἀκούοντες, σκοπεῖτε καὶ ἐκεῖνο, ὅτι καὶ ταύτης μικρὸν ὕστερον ἀπαλλαγήσεσθε τῆς ὑπατοφίας. πόσος γὰρ ἔσται χρόνος ἀληθῆ ταῦτα ἀκούοντες; ὅτι γὰρ ἕως ὑμᾶς καλοῦσι καὶ πλήθους; ἀλλ' ἀναμείνατε μικρόν, καὶ σωτῆρας ὑμᾶς καὶ εὐεργέτας τῆς οἰκουμένης προσερροῦσιν ἅπαντες. καὶ γὰρ ἀποκαλύπτει ἅπαντα ὁ χρόνος καὶ συγκεκιασμένα, καὶ τὴν ἐκείνων συκοφαντίαν ἐλέγξει, καὶ δίκαιον ποιήσει τὸν ὑμετέραν ἀρετήν. ὅταν γὰρ ἀπὸ τῶν πραγμάτων φαίνησθε" φωσῆρες καὶ εὐεργέται καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἐπιδεικνύμενοι, καὶ τοῖς ἐκείνων προσέξουσι λόγοις ὡς ἀληθέσι, ἀλλὰ τῇ τῶν πραγμάτων ἀληθείᾳ. καὶ ὡς μὴ συκοφαντῶν καὶ ψεύδεσθαι καὶ κακηγορεῖν· ὑμᾶς δὲ τὸ κλέος φανήσεται λαμπρότερον, τὸ μακροῦ χρόνου ἐκκαλύπτοντος ὑμᾶς καὶ ἀναχηρύττοντος, καὶ σάλπιγγος λαμπροτέραν φωνὴν ἀφιέντος, καὶ μαρτυρούσης ἅπασαν τὴν ὑμετέραν ποιοῦντος ἀρετήν. μὴ τοίνυν ταῦτα λεγόμενα νεῦε ὑμᾶς ταπεινούτω, ἀλλ' ἡ ἐλπὶς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἀνορθούτω. ἀμὴν γάρ σοι χρυσοῦν καὶ καθ' ὑμᾶς. εἶπα, ὅτι πάσης αὐτὸς ἀπήλλαξεν ἀγωνίας καὶ φόβου καὶ μερίμνης, καὶ ὑψηλοτέρους ἐποίησε τῶν ἐνεδρῶν, τότε λοιπὸν εἰς καιρὸν αὐτοῖς καὶ περὶ τῆς ἐν τῷ κηρύγματι παῤῥησίας παραλέγεται.

27 Ο λέγω γὰρ ὑμῖν, φησὶν, ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ φωτί· καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωμάτων.

Καίτοιγε οὐκ ἦν σκότος ἱκανὰ ταῦτα ἐλεγεν, οὐδὲ εἰς τὸ οὖς αὐτοῖς διελέγετο, ἀλλὰ μεθ' ὑπερβολῆς κέχρηται τῷ λόγῳ. ὅπερ γὰρ μόνοις αὐτοῖς διελέγετο καὶ ἐν μικρᾷ γωνίᾳ τῆς Παλαιστίνης, διὰ τοῦτο εἶπεν, ἐν τῇ σκοτίᾳ, καὶ εἰς τὸ οὖς, ποιῶν τὴν μὴ ταῦτα παῤῥησίαν ἐσομένην, ἵνα ἔμψυχον αὐτοῖς διδόναι, ὡς ὕστερον τῆς παραλέξεως αὐτοὺς διασκελλούσης" ἐκείνης. καὶ γὰρ μιᾷ καὶ δύο καὶ τρισὶ πόλεσι, ἀλλὰ τῇ οἰκουμένῃ κηρύξατε πάσῃ, φησὶ, γῇ καὶ θαλάττῃ βαπτίοντες, καὶ οἰκουμένῃ καὶ ἀοίκητον, καὶ τυραννίσι καὶ δήμοις, καὶ φιλοσόφοις καὶ ῥήτορσι γυμνῇ τῇ κεφαλῇ καὶ μετὰ παῤῥησίας πάσης πάντα λέγοντες. διὰ τοῦτο εἶπεν, ὅπερ τῶν δωμάτων, καὶ ἐν τῷ φωτὶ, τουτέστι, χωρὶς ὑποστολῆς τινος, καὶ μετ' ἐλευθερίας ἁπάσης. καὶ διὰ μὴ εἶπε, κηρύξατε ὅπερ τῶν δωμάτων, καὶ εἴπατε ἐν τῷ φωτὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ προσέθηκεν, ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε; ἐπαίρων αὐτῶν τὰ φρονήματα. ὥσπερ οὖν ὅτε ἔλεγεν, Ο πιστεύων εἰς ἐμὲ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει· ὕστερον δὲ καὶ ὑπὲρ ταῦτα, δείκνυσιν ὅτι" πάντα δι' αὐτῶν ἐργάσεται, καὶ πλέον ἢ δι' ἑαυτῶν, τοῦτο τέθεικε. τὸν μὲν γὰρ ἀρχὴν ἐγὼ δέδωκα, φησὶ, καὶ τὰ προοίμια· τὸ δὲ πλέον δι' ὑμῶν δώσαν βούλομαι. τοῦτο δὲ οὐκ ὀλιγαπόστου ἐστὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ μέλλον προφανῶς καὶ παῤῥησίως τοῖς λεγομένοις, καὶ δεικνύοντος ὅτι πάντων κρατήσουσι, καὶ κρεῖττον καὶ τὴν [πρὸς τῆς]κακηγορίας ἀγωνίδα πάλιν ὑπορύττοντος. ὥσπερ γὰρ τοῦτο τὸ κήρυγμα" λαθραίον τέως πᾶσαν ἐπελθόσεται, οὕτω καὶ ἡ ποτὲ τῶν Ιουδαίων ὑπόληψις ἀπολεῖται ταχέως. εἶπα, ὅτι ἐπῆρεν αὐτοὺς εἰς ὕψωσε, προφανῆ πάλιν καὶ σφόδρα κινδυνώδεις, διαπερῶν αὐτῶν τὴν διάνοιαν καὶ ὑψηλοτέρους πάντων ποιῶν. Τί γὰρ φησι;

28 Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. Εἶδες πῶς πάντων αὐτοὺς ἔστησεν ἀνωτέρους, οὐχὶ φρονήσεως μόνον, οὐδὲ κακηγορείας, οὐδὲ κινδύνων καὶ ἐπιβουλῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ παντὸς εἰς δοκησιμότερον φοβερὸν θάνατον πείθων καταφρονεῖν; καὶ γὰρ οὐδὲ ἁπλῶς θανάτου, ἀλλὰ καὶ βιαίου. καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι ἀναιρεθήσεσθε· ἀλλὰ τὸ μὴ τῆς αὐτοῦ προσηκούσης μεγαλοφρεπείας" τὸ πρῶτον ἐδήλωσε, μὴ φοβηθῆτε λέγων ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι·

Φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα δυνάμενον ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ·

Οπερ

* καὶ εἰς ἕτερον ἐν κλέος, κ. ὑμᾶς,

κ. σωτῆρες

κ. ἐκείνης.

κ. τὸ πρῶτον

κ. λαθραίον τως

Οπερ ἀεὶ " ποιῶ*, εἰς τοὐναντίον τρέπειν τὸν λόγον. Τί γὰρ φησι; δεδοίκατε τὸν θάνατον, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ εἴπατε κηρύσσειν; διὰ αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο κηρύξατε, διότι δεδοίκατε θάνατον. τοῦτο γὰρ " ὑμᾶς ἐξαιρήσεται τοῦ ὄντως θανάτου. Εἰ γὰρ καὶ μέλλοιεν ὑμᾶς ἀναιρεῖν, ἀλλὰ τοῦ κρείττονος καὶ τρέσειαν), κἂν μυρία φιλονεικήσωσι. διὰ τοῦτο οὐκ εἶπε, τὸν δὲ ψυχὴν οὐκ ἀποκλείοντων, ἀλλὰ μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. κἂν γὰρ τὸ θέλησωσιν, οὐ τρέσουσιν· ὥστε εἰ δέδοικας κόλασιν, ἐκείνην φοβοῦ τὴν πολλῷ χαλεπωτέραν. ὁρᾶς πῶς πάλιν οὐκ ἐπαγγέλλεται αὐτοῖς ἀπαλλαγὴν θανάτου, ἀλλ' ἀφίησιν ἀποθανεῖν, μείζονα χαρίζόμενος, ἢ εἰ μὴ συνεχώρησε τοῦτο παθεῖν; τοῦ γὰρ ἀπαλλάξαι θανάτου τὸ πεῖσαι καταφρονῆσαι θανάτου πολλῷ μεῖζόν ἐστιν. οὐ τοίνυν εἰς κινδύνους ἐμβάλλει αὐτοὺς, ἀλλ' " ἀνωτέρους ποιεῖ κινδύνων, καὶ ἐν βεβαίῳ λόγῳ τὰ τῆς ἀθανασίας ψυχῆς ἐν αὐτοῖς πήγνυσι δόγματα. Ἓ ἐν δυσὶ " ἢ τρισὶ λέξεσι δόγμα σωτήριον κατεφύτευσας, καὶ ἀπὸ λογισμῶν αὐτοὺς ἑτέρων παρεμυθεῖται. ἵνα γὰρ μὴ νομίσωσιν αἰαρυθμοὶ καὶ σφαττόμενοι, ὡς ἐγκαταλιμπανόμενοι, τοῦτο πάλιν τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ εἰσάγει λόγον, οὕτω λέγων·

29 Οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται " εἰς παγίδα ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

30 Ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσί. Τί γὰρ οὐ τελέστερον ἐκείνων, φησίν; ἀλλ' ὅμως ὅσον ἐκεῖνα ἀλώσεται ἀγνοουμένου τοῦ Θεοῦ. οὐ γὰρ ὅτι φησιν, ὅτι αὐτὰ ἐνεργοῦντος πέπεμ (τοῦτο γὰρ ἀνάξιον Θεοῦ) ἀλλ' ὅτι ὅσον αὐτὸν λανθάνει τῶν γινομένων. Εἰ τοίνυν ἀγνοεῖ ὅσον τῶν συμβαινόντων, ὑμᾶς δὲ φιλεῖ πᾶσης γνησιώτερον, καὶ οὕτω φιλεῖ, ὡς καὶ τὰς τρίχας ἠριθμημένας, οὐ χρὴ δεδοικέναι. τοῦτο δὲ ἔλεγεν, οὐχ ὅτι τὰς τρίχας ὁ Θεὸς ἀριθμεῖ· ἀλλ' ἵνα τὸν ἀκριβῆ γνῶσιν καὶ τὸν πολλὸν προνοίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐνδείξηται. Εἰ τοίνυν καὶ οἵδε πόντα τὰ γινόμενα, καὶ δύναται σώζειν ὑμᾶς, καὶ βούλεται, ὅσα ἂν πάθητε, μὴ νομίσητε ἐγκαταλιμπανόμενοι πάσχειν. ὅσον γὰρ ἀπαλλάξαι ὑμᾶς βούλεται τῶν δεινῶν, ἀλλὰ πεῖσαι καταφρονῆσαι τῶν δεινῶν· διότι τοῦτο μάλιστα ἀπαλλαγὴ τῶν δεινῶν.

31 Μὴ οὖν φοβηθῆτε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς. Ὁρᾶς πῶς τὸν φόβον αὐτῶν " κατακρημνίσαντα; καὶ γὰρ ἦδει τὰ ἀπόρρητα τῆς διανοίας. διὰ τοῦτο ἐπήγαγε, μὴ οὖν φοβεῖσθε αὐτούς. κἂν γὰρ κρατήσωσι, τῶν καταδεεστέρου κρατήσουσι, τῶν σώματος λέγω· ὃ καὶ μὴ οὗτοι ἀποκλείσωσιν, ἡ φύσις λαβοῦσα ἄπεισι πάντως· ὥστε ὅσον τούτου οὗτοι γεγένασι κύριοι, ἀλλ' ἀπὸ τῆς φύσεως αὐτὸ ἔχουσιν. Εἰ γὰρ τοῦτο δέδοικας, πολλῷ μᾶλλον ὃ μεῖζον δεδοικέναι χρὴ, καὶ φοβεῖσθαι τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἐν γεέννῃ ἀπολέσαι. καὶ οὐ λέγει φανερῶς ἑαυτὸν εἰ) τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι· διὰ τῶν ἐμποδὼν " ἐνέφηνε, κρίτην ἑαυτὸν ὄντα ἐδήλωσεν. ἀλλὰ νῦν τοῦναντίον " ποιοῦμεν. τὸν μὲν δυνάμενον ψυχὴν ἀπολέσαι (τυραννίδι, κολάσει) οὐ φοβούμεθα· ὃν δὲ τὸ σῶμα δύασθαι σώζειν πεφεύγαμεν. καίτοιγε ὁ μὲν μετὰ τῆς ψυχῆς καὶ τὸ σῶμα βασανίσει· ὁ δὲ οὐ μόνον οὐ τὴν ψυχὴν, ἀλλ' ὅσον τὸ σῶμα κολάσαι δυνάμενος· καὶ μυριάκις " δύναται, ἀλλὰ καὶ ἀφορμὴν οὔτω ποιοῦσιν αὐτό. Εἶδες πῶς δείκνυσι τοὺς ἀγῶνας εὐχερεῖς; καὶ γὰρ σφόδρα ὁ θάνατος κατίσχυσεν αὐτῶν τὴν ψυχὴν, φοβερὸν τοῖς ἐμπείροις, τῷ μηδέπω γεγυμνάσθαι δικαταγώνιστος, μηδὲ τοὺς μέλλοντας αὐτὸν καταφρονεῖν τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀπολελαυκέναι χάριτος. ἐκδεδυκὼς οὖν ὁ φόβον καὶ τὴν ἀγωνίαν τὴν καταστείλασαν αὐτῶν τὴν ψυχὴν, καὶ διὰ τῶν ἑξῆς τὸ θαρρεῖν πάλιν, φόβῳ φόβον ἐκβάλλων· καὶ οὐ φόβῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπαθλον ἐλπίδι μεγάλων, καὶ μὴ πολλῆς ἀπειλῆς τῆς ἐξουσίας, καὶ ἑκατέρωθεν αὐτοὺς τρέπων εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας παρρησίαν, καὶ ἐπάγει λέγων·

32 Πᾶς

32 Πᾶς ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

33 Ὅστις δ' ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Οὐ γὰρ ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἐναντίων ὠφεῖ, καὶ εἰς τὰ σχυθρωπὰ καταλήγει. καὶ σκόπει τοῦ ἀκριβείαν. Οὐκ εἶπεν ἐμέ, ἀλλ' ἐν ἐμοί, δεικνὺς ὅτι οὐκ οἰκείᾳ δυνάμει, ἀλλὰ τῇ δωθείσῃ βοηθούμενος χάριτι ὁμολογεῖ ὁ ὁμολογῶν. πρὸς τοῦτο ἀρνουμένου, οὐκ εἶπεν ἐν ἐμοί, ἀλλ' ἐμέ. ἔρημος γὰρ ἡμόλογος τῆς δωρεᾶς, ὅταν ἀρνῆται. Τίνος οὖν ἕνεκεν ἐγκαλεῖται, φησίν, εἰ ὁ ἐγκαταλειφθεὶς ἀρνεῖται; ὅτι οὐ ἐγκαταλειφθῆναι, πρὸς αὐτὸν γέγραπται ἐγκαταλιμπάνομαι. Τίνος δὲ ἕνεκεν οὐκ ἀρκεῖται τῇ χάριτι Χριστοῦ πίστει, ἀλλὰ καὶ τοῦ σώματος ὁμολογίαν ἀπαιτεῖ; Εἰς προῤῥησίαν ἡμᾶς ἀλείφων καὶ πλείονα ἀγαθῶν καὶ ὄρεξιν, καὶ ὑψηλοτέρους ἐργαζόμενος· διὸ καὶ πρὸς ἀπώλειαν ἀφαλέγεται· καὶ οὐδὲ τῷ προσώπῳ τῶν μαθητῶν κέχρηται μόνον. οὐ γὰρ αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ σοὺ μαθητὰς αὐτῶν ἤδη κατασκευάζει γνησίους. ὁ γὰρ τοῦτο μαθών, οὐ διδάξει μόνον μετὰ προῤῥησίας, ἀλλὰ καὶ πείσεται πρόθυμα εὐκόλως καὶ μετὰ προθυμίας. τοῦτο γοῦν πολλοὺς τοὺς ἀποστόλους προσῆγαγε, διὰ πιστεῦσαι τῷ ῥήματι τούτῳ. καὶ γὰρ καὶ ἐν τῇ κολάσει πλείων ἡ ὠμότης, καὶ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς μείζων ἡ ἀντίδοσις. ὅθεν γὰρ τῷ ζημιοῦσθαι πλεονεκτεῖ ὁ κατορθῶν, καὶ τῇ ἀναβολῇ τῆς ὠμότητος νομίζει κερδαίνειν ὁ ἁμαρτάνων, ἀντίρροπον, μᾶλλον δὲ πολλῷ μείζονα πλεονεξίαν εἰσήγαγε, τοῦ προσθήκην τῶν ἀντιδόσεων. ἐπλεονέκτησας, φησι, τῷ προσέχειν με ὁμολογῆσαι ἐν σοῦ; πλεονέκτησόν σε κἀγώ, φησι, τῷ μείζονά σοι δοῦναι, καὶ ἀφάτως μείζονα. ἐκεῖ γὰρ σε ὁμολογήσω. ὁρᾷς ἐκεῖ καὶ τὰ ἀγαθὰ, καὶ τὰ κακὰ ταμιευόμενα; τί τοίνυν ἀπεύδεις καὶ ἐπείγῃ; Τί δὲ ζητεῖς ἐν σοῦ τὰ ἀμοιβὰς ἐλπίδι σωθῆναι; ὅρα δὴ τοῦτο καὶ ποιήσῃς καὶ ζητήσῃς, καὶ μὴ λάθῃς αὐτὸ τῇ ἀντιδόσει ἐν σοῦ τὰ, μὴ τὰ ἐκεῖθεν. μετὰ γὰρ προθυμίας ἐν τῷ μέλλοντί σε χαιρῷ δύναμιν τούτων ἡ ἀμοιβή. καὶ ποιήσῃς τι πονηρόν, καὶ μὴ δῶς δίκην, μὴ ῥᾳθύμει. ἐκεῖ γάρ σε ἐκδέξεται ἡ ὠμότης, αὖ μὴ μεταβάλῃ καὶ γένηται βελτίων. Εἰ δὲ ἀπιστεῖς, ἀπὸ τῶν ἐναντίων καταστόχαζου καὶ τῶν μελλόντων. Εἰ γὰρ ἐν τῷ καιρῷ τῶν ἀγώνων ὅτε εἰσὶ λαμπροὶ οἱ ὁμολογήσαντες, ἐν τῷ καιρῷ τῶν σφαίρων ἐνόησον τίνες ἔσονται; Εἰ οἱ ἐχθροὶ ἐν σοῦ τὰ κροτοῦσιν, ὁ πάντων πατὴρ φιλοστοργότερος πῶς δή ποτε μάσεταί σε καὶ ἀναχηρύξει; τότε γὰρ [ἡμῶν] εἰσὶ καὶ τῶν ἀγαθῶν αἱ δωρεαὶ, καὶ τῶν κακῶν αἱ ὠμότητες. ὥστε οἱ μὴ ἀρνούμενοι, καὶ ἐν σοῦ τὰ καὶ βλασφήσονται· ἐν σοῦ τὰ μὴ μετὰ πονηρῶν ζωντανοὶ ζωντες, καὶ μή ποτε ἀποθάνωσιν, ἀποθανοῦνται πάντως· καὶ ἐκεῖ [δὲ] τοῦτο ἐξάπτειν ἀποτομοῦσι δίκην. οἱ δὲ ἕτεροι, καὶ ἐν σοῦ τὰ καὶ κερδανοῦσι, καὶ οἱ θάνατον ἐν σοῦ τὰ πραγματευόμενοι, καὶ τῶν ζώντων σοῦτο λαμπρότεροι γινόμενοι, καὶ ἐκεῖ τῶν ἀπορρήτων ἀπολαύοντες ἀγαθῶν. οὐ γὰρ δὴ πρὸς τὸ κολάζειν μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ εὐεργετεῖν ἕτοιμος ὁ Θεός· καὶ πρὸς τοῦτο μᾶλλον, ἢ πρὸς ἐκεῖνο. ἀλλὰ Τίνος ἕνεκεν τοῦτο μὴ ἄπαξ εἴπωσιν, ἐκεῖνο δὲ δίς; οἶδε μᾶλλον τοῦτο σοῦ ἀκριβοῦντας σωφρονίζομένους. διὰ τοῦτο εἶπεν· Φοβήθητε τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἐν γεέννῃ ἀπολέσαι, πάλιν λέγει, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγώ. οὕτω καὶ Παῦλος ἐποίει, συνεχῶς τῆς γεέννης μεμνημένος. ἀλείφας τοίνυν τὸν ἀκροατὴν διὰ πόνων (καὶ γὰρ σοῦ συνεκινοῦς ἀνέῳξεν αὐτῷ, καὶ τὸ δικαστήριον ἐκεῖνο ἐπέστησε τὸ φοβερὸν, καὶ τὸ θεατὸν ἔδειξε τῶν ἀγγέλων, καὶ τοῦ ἐν τούτοις ἀναχήρυξιν τῶν στεφάνων πολλῷ ἐντεῦθεν παροδοποιοῦσαν τὸν λόγον τῆς εὐσεβείας τοῦ εὐκολίαν) λοιπὸν ἵνα μὴ δειλοὺς * ἡμοῦς ἐμποδίσῃ τὰ εὐσεβείας τὸ κήρυγμα, καὶ πρὸς αὐτὰς τὰς σφαγὰς αὐτοὺς παρασκευάζεσθαι κελεύει· ἵνα μάθωσιν, ὅτι ἐν τῇ πλουτῇ μόνοντες, καὶ τὰ τούτων ὀπτοῦσι δώσουσι δίκην.

ΗΘΙΚΟΝ Καταφρονῶμεν τοίνυν θανάτου, κἂν μὴ πρὸς ἡμᾶς ὁ τύραννος ἀπαιτῶν. καὶ γὰρ

γὰρ εἰς πολλῷ βελτίονα ἀναστησόμεθα ζωήν. ἀλλὰ φθείρεται τὸ σῶμα; καὶ δίχα τούτου μάλιστα χαίρειν δεῖ, ὅτι ὁ θάνατος φθείρεται καὶ ἡ θνητότης ἀπόλλυται), οὐχ ἡ οὐσία τοῦ σώματος. οὐδὲ γὰρ, εἰ ἀνδριάντα ἴδοις χωνευόμενον, ἀπώλειαν ὑποστήσῃ τὸ γινόμενον, ἀλλὰ βελτίω κατασκευήν· οὕτω δὴ καὶ ὅπου τοῦ σώματος λογίζου, καὶ μὴ θρήνει. τότε γὰρ ἔδει θρηνῆσαι, εἰ ἔμενεν ἐν τῇ κολάσει. ἀλλ' ἔδει, φησὶ, χωρὶς τὰ φθείρεσθαι τὰ σώματα τοῦτο γίνεσθαι, καὶ ὁλόκληρα μένειν αὐτά. εἶτα τί τοῦτο ἦν τοὺς ζῶντας ἢ τοὺς ἀπελθόντας ὠφέλησεν ἄν; μέλει ποτὲ φιλοσώματοι, μέλει ποτὲ τῇ γῇ ὑποσπλωμένοι ὑπὸ τὰς σκιὰς κεχήνατε; τί γὰρ τοῦτο ὠφέλησεν ἄν; μᾶλλον δὲ τί οὐκ ἂν ἔβλαψεν; εἰ γὰρ μὴ ἐφθείρετο τὰ σώματα, πολὺ τὸ πτύον μεῖζον τοῦ κακοῦ ὁ τύφος ἂν ἐποίησε πολλοῖς ἔμενεν ἄν. εἰ γὰρ καὶ τότε μυριάδες καὶ σκωλήκων πληθύοντων πολλοὶ θεοὶ νομισθῆναι ἐφιλονείκησαν, τί οὐκ ἂν ἐγένετο τότε μενόντος; δεύτερον, οὐκ ἂν ἐπιστεύθησαν ἀπὸ γῆς εἶναι). εἰ γὰρ τοῦ τελευτῆσαι μάρτυρες ὑπὲρ τοῦ ἀναστῆναι ἐπὶ ξύλου, τί οὐκ ἂν ὑπὲρ τοῦ μὴ τεθνάναι ἐπεδείξαντο; εἰ δὲ τοῦτο ἐώρων; τρίτον, σφόδρα ἂν ἐφιλήθη τὰ σώματα, καὶ ἡ πλείους ἐπὶ χιὼν καὶ πάχυτέρους ἐλάμβανον ἄν. εἰ δὲ καὶ νῦν ξύλων τοῖς τάφοις συμπλέκονται καὶ τοῖς σορῶν ἀφανισθέντων σχεδίαις, τί οὐκ ἂν ἐποίησαν, εἰ καὶ τὸν εἰκόνα εἶχον ἀκριβῶς; τέταρτον, οὐκ ἂν σφόδρα ἐπόθησαν τὰ μέλοντα. πέμπτον, ἡ κόσμον ἀθάνατον εἶναι λέγοντες, μᾶλλον ἂν ἐβεβαιώησαν, εἰ οὐκ ἂν ἔφασαν θεὸν εἶναι δημιουργόν. ἕκτον, οὐκ ἂν ἔγνωσαν τῆς ψυχῆς τὸν ἀρετὴν, καὶ πόσον ὅσον πρὸς ὕλην σώματι ψυχή. ἕβδομον, πολλοὶ τῶν ἀποδημούντων τοὺς οἰκείους, τὰς πόλεις ἀφέντες, τὰ σήματα ἔμενον οἰκεῖν, καὶ ὡδοιπλανεῖσθαι τοῖς νεκροῖς τοῖς αὐτῶν διὰ παντὸς ἀναλεγόμενοι. εἰ γὰρ καὶ νῦν εἰκόνας πλάττοντες ἀνθρωποι (ὅπερ τὸ σῶμα καταφεῦ οὐκ ἔχουσιν· οὐδὲ γὰρ δύνανται, ἀλλὰ καὶ ἀκόντων αὐτῶν ῥεῖ καὶ ἀποπηδᾷ) ὑποσπλωμένοι τὸ σανίσιν εἰσὶ, τί οὐκ ἂν τότε ἐπετήδησαν ἄνθρωποι; ἐμοὶ δοκεῖν καὶ ναὸς δὴ τοῖς τοιούτοις σώμασιν ὠκοδόμησαν [ἅγιοι] πολλοὶ, καὶ πεῖσαι δαίμονας φθέγξασθαι δι' αὐτῶν ἅγιοι τὰ τοιαῦτα μαγγανεύειν δεινοὶ, ὅπουγε καὶ νῦν ἅγιοι τὰς νεκυομαντείας θλιβόντες, πολλὰ τούτων ἀποπώτερα ὑπισχνοῦνται, οἵ γε μὴ τὴν κόνιν καὶ τὴν τέφραν ταῦτα ποιεῖν ἔτι φιλονεικοῦσι. πόσαι δὲ οὐκ ἂν εἰδωλολατρείαι σβεσθεῖσαι ἐγένοντο; πάντα ποιῶν δυνατὸς ὁ Θεὸς καὶ ἄπορα, καὶ παιδοποιῶν ἡμᾶς ἀφίσασθαι τῶν γηΐνων ἀπορρώτων, ἀφθαρτίζει τὸ σῶμα καὶ τὸν ὀφθαλμὸν τὸν ἡμετέρων. καὶ γὰρ ὁ φιλόσωμος, καὶ εἰς κόρον ἐστομωμένος βδελυρόφθον, εἰ μὴ βούλοιτο μαθεῖν τῷ λόγῳ τὸ εἰδικὸν τῆς οὐσίας, διὰ αὐτῆς αὐτῆς τῆς ὄψεως εἴσεται. καὶ γὰρ πολλαὶ τῆς ἐρωμένης αἱ μηλίκες, πολλάκις δὴ καὶ λαμπρότεραι ἀποθανοῦσαι, μετὰ μίαν καὶ δευτέραν ἡμέραν δυσωδίαν πολὺ ἔχουσι καὶ ἰχῶρα καὶ σηπεδόνα σκωλήκων. συνοπτέον οὖν οἷος κάλλος φιλῇς, καὶ ποίᾳ ποίᾳ ἐστομίσασαι βδελυρόφθαι. εἰ δὲ μὴ ἐφθείρετο τὰ σώματα, οὐκ ἂν τοῦτο ἐγνώσθη καλῶς. ἀλλ' ὥσπερ ἅγιοι δαίμονες τοῦ δι' οἷας τὰ φωτὸς τρέχουσιν· οὕτω καὶ πολλοὶ τῶν ἐρώντων τοῖς μυήμασι τοῦ διὰ παντὸς δαίμονας δὴ ἐδέξαντο τῇ ψυχῇ, καὶ τῇ χαλεπῇ καὶ τῇ ταχέως αἰσθησομένῃ μανίᾳ. νῦν δὲ μετὰ τὰ ἄλλων ἀπρεπῶν καὶ τοῦτο τοῦ μυθείου τὴν ψυχὴν, τὸ μὴ φαίνεσθαι τὴν εἰκόνα, καὶ εἰς λήθην ἐμβάλλει τοὺς πάλαι. εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἦν, οὐδ' ἂν μνήματα ἦν, ἀλλὰ τὰς πόλεις εἴδες ἂν αὐτὰ ἀνδριάντων νεκροὺς ἐχούσας, ἑκάστου ἑαυτὸν βλέπειν ὑπερθυμουμένου· καὶ πολλὴ ἂν ἐγένετο σύγχυσις ἐνθένδε, καὶ ἐνθένδε ἂν τῶν πολλῶν ψυχὰς ἐπεμβήσατο, οὐκ ἂν πρὸς ἐχώρησε τὴν περὶ ἀθανασίας ἐπεισελθεῖν λόγῳ. καὶ ἕτερα δὲ πολλὰ ἂν ἀποπώτερα τούτων ἐγένετο, ἃ μηδὲ εἰπεῖν καλόν. διὰ τοῦτο σπουδαστὸν θεάσασθαι, ἵνα ἴδῃς γυμνὸν τῆς ψυχῆς τὸ κάλλος. εἰ γὰρ ἐκείνη τοσούτου κάλλους καὶ τοσαύτης ζωῆς ἐνδεέστερον, πολλῷ μᾶλλον αὕτη βελτίων ἂν εἴη· εἰ δὲ οὕτως εἰδικὸν καὶ δυσιδὲς διαφαίνεται, πολλῷ μᾶλλον ἑαυτοῦ. διὰ γὰρ τὸ σῶμα ὅτι τὸ καλὸν, ἀλλ' ἡ διάπλασις, καὶ τὸ ἀνθηρὸν ὅταν διὰ τῆς ψυχῆς ὑπιχνούμενον τῇ οὐσίᾳ.

φίλῃ

φίλει τοίνυν ἐκείνῳ τὴν καλλονὴν τοιοῦτον ποιοῦσαν φαίνεσθαι. ἵνα τί λέγω ⓦ θάνατον; καὶ γὰρ ἐν αὐτῇ τῇ ζωῇ δείκνυμί σοι πῶς πρώτα αὐτῆς ὄψει τὰ καλά. αἰ μὲν γὰρ ἡδονή, ῥόδα καὶ τέπαστε τὴν πρῶραν· ἂν δὲ ἀλγήσῃ, ὁ κάλλος λαβοῦσα ἐκφύγοι μηχανὴν ὅλην ὁ πρῶτον πε- χ. πάντα
ελεύσεται· καὶ ἂν ὑφεκίνησαν διώκοντες, γένηται ἀπαθὲς τὸ σῶμα· ἂν δὲ ἀλγήσῃ, ἀεὶ χρὴ χ. ὑπακοὴ
ἰσχυρότερόν τε καὶ ἀθανέστερον ἐποίησεν· ἂν θυμωθῇ, πάλιν πεποίηκεν [αὖθι] ἀπὸ δεσπαίνοι ἵνα χ. αὖ βάδι-
ἀγαθόν· ἂν γαλεῶν ὀφθαλμὸν δείξῃ, πολὺ [τὸ] κάλλος ἐξῄρεισατο· ἂν βασκήνῃ, πολλῷ μᾶλλον μίαν,
τὴν ὠφέλειαν ἵνα τὴν τηκεδόνα ἔξεχεν· ἂν ἀγαπήσῃ, πολλῷ τῷ βύμορφίᾳ ἐδωρήσατο. ὥστε γοῦν πολλαὶ οὐκ ἦσαν βύμορφοι τὴν ὄψιν, χάριν πολλὴν ἀπὸ ψυχῆς ἔλαβον· ἕτεραι [πάλιν] λαμπρυσαν τῇ ὥρᾳ, ὅπερ ψυχῇ ἀχάριν ἔχον, ἐλυμήναντο τὴν βύμορφίαν. ἐν- νόησον πῶς ἐρυθραίνει τὸ σῶμα λευκὸν ὄν, καὶ τῇ τοῦ χρώματος ποικιλίᾳ πολλῷ ἐρᾳζεῖ τὴν ἡδονήν, ὅταν αἰσχύνεσθαι δέῃ ἵνα ἐρυθριᾷν· ὥσπερ οὖν ἐὰν αἰσχυντος ᾖ, σημείου πρω- τὸς ἀνδεστέρων τὴν ὄψιν δείκνυσιν· οὕτως ἡ αἰδὼς μόνον, ἀλλὰ καὶ εὐχρῶν τὴν ὄψιν ἐργάζεται. οὐδὲν γὰρ ψυχῆς καλῆς ὡραιότερον, οὐδὲ ἥδιον. ὅπου μὲν γὰρ τῶν σωμάτων, μετ' ἀλγηδόνος ὁ πόθος· ὅπου δὲ τῶν ψυχῶν, καθαρὰ καὶ ἀκύμαντος ἡ ἡδονή. τί τοίνυν ⓦ βασιλέα ἀφεὶς, τρέχεις ⓦ χ. κάσσιε
ἐπὶ κήρυκα ἐπόησας; τί ⓦ φιλόσοφον καταλιπὼν, κέχηνας πρὸς ⓦ ἑρμαῖον; εἶδες καλὸν ὀφθαλμόν, καταμαθὲ τὸν ἔνδον· καὶ μὴ ᾖ καλὸς ἐκφύσιος, καταφρόνησον καὶ τούτου. οὐδὲ γὰρ, εἰ γυμνὴν εἶδες ἄμορφον πρόσωπον πρεκειμένην καλὸν, ἔπαθες δὲ τί πρὸς αὐ- χ. ἄμμιτον
τὴν· ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἐνδὸν καλὸν ἐνόησε πρεκειμένην καὶ κρύπτεσθαι τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ πρεσ- ελὼν αὐτὸ, γυμνὸν δὲ ἠθέλησας τὴν ὥραν ἰδεῖν. τοῦτο δὴ καὶ ὅπου τῆς ψυχῆς ποιῇ, καὶ αὐτὸν καταμαθάνει πρῶτον. ἐν πρωσώπου γὰρ χώρᾳ τὸ σῶμα πρεῖκειται. δεῖ δὲ μηδὲν τοι- ούτου εἶναι ὅτου ἐκείνη ᾖ, καὶ ἄμορφος ᾖ, ταχέως δύναται ἡμέραν καλὴ· καὶ ὀφθαλμὸν ἔχῃ δυσειδῆ δεῖ πάντως καὶ σκληρὸν, δύναται ἡμέραν καλὸς, ἥμερος, γαλεώδης, μειλίχιος, πρᾶος, ἡσυχίας. ταύτην τοίνυν τὴν εὐμορφίαν ζητῶμεν, ταύτην τὴν κοσμοπλοκομημένην ὄ- χ. κοσμοπλο-
μένην ἢ ὑφ.
ψιν· ἵνα καὶ ὁ Θεὸς ὀπτήσῃ τὸν ἡμέτερον κάλλος, μεταδῷ ἡμῖν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶ- νας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λε. 34 ΜΗ ΝΟΜΙΣΗΤΕ ΟΤΙ ΗΛΘΟΝ ΒΑΛΕΙΝ

Εἰρήνην ὅπου τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαι- ραν. 35 Ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ πατρὸς αὐ- χ. κτ
τοῦ, καὶ θυγατέρα ἀπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς· καὶ νύμφην κτ τῆς πενθε- χ. κτ
ρᾶς αὐτῆς· 36 Καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου ⓓ οἰκεῖοι αὐτοῦ. χ. οἰκιακοὶ

Ἀλλὰ φορτικώτερα τίθησι, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς πρεσβείας· καὶ ὅπερ ἐμέμνον ἀνθυποτρέφειν, τοῦτο πρεσλέγει. ἵνα γὰρ μὴ ταῦτα ἀ- χ. ἀνθυποτρέ-
κούοντες λέγωσι, καὶ ἐξ ἐμοῦ τοῦτο οἷόν πρεσγενόμενος, ὥστε καὶ ἡμᾶς ἀνε- φειν,
λεῖν καὶ σὺν ἡμῖν πειθομένους, καὶ πολέμια τὴν γῆν ἐμπλῆσαι; πρό- τερος αὐτὸς φησιν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ὅπου τὴν γῆν. πῶς οὖν αὖθις ἐπέταξεν εἰς ἣν ἂν εἰσέλθητε οἰκίαν εἰσιόντες εἰρήνην ὅπου- λέγετε; πῶς δὲ καὶ ⓓ ἄγγελοι ἔλεγον· Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ὅπου γῆς εἰρήνη; πῶς δὲ καὶ Λυκ. β. 14.
ⓓ πρεσφωνοῦσι πάντες τοῦτο εὐηγγελίζοντο; ὅτι τοῦτο μάλιστα εἰρήνη, ὅταν ὁ πονηρὸς ἀπο- τέμνηται, ὅταν ὁ σατανᾶς χωρίζηται. ὅτω γὰρ δυνατὸν τὸ ὄφεων τῇ γῇ συναφθῆναι. ἐ- πεὶ καὶ ὁ ἰατρὸς ὅτω τὸ λοιπὸν σώσει σῶμα, ὅταν τὸ δυνάτως ἔχον σκτέμνῃ· ὁ στρατηγὸς, Ρομ. ια.
ὅταν κακῶς φρονοῦντας εἰς ὄψιν ἀγάγῃ· ὅτω καὶ ὅπου τοῦ πύργου γένηται σκείνου. τὸ

γὰρ

γὰρ κακεῖνο εἰρωνίαν ἡ καλὴ συμφωνία ἔλυσε καὶ ἐποίησεν εἰρωνίαν. Οὕτω καὶ Παῦλος τοῦτ' κατ' αὐτοῦ συμφωνοῦσας" διῆλεν. Ὅτι γὰρ τῶν Ναβουζαρδὰν πόλεμον πάντως ἡ συμφωνία τότε Πρ.κγ.ε.
ἐκείνη χαλεπωτέραν ἔσχηνεν. Ὁ γὰρ πάντα χοῦν ὁμοίως καλῶν, ἐπεὶ καὶ λησταὶ συμφωνοῦσιν.
Οὐκ ἄρα οὕτως τῆς αὐτοῦ προαιρέσεως ἦν ἔργον, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων γνώμης ὁ πόλεμος. αὐ-
τὸς μὲν γὰρ ἐβούλετο πάντας ὁμονοῆσαι εἰς τὸν τῆς εὐσεβείας λόγον· ὅπερ οἱ ἐκεῖσε διεφθείρα-
ζον, πόλεμος ἦν. Ἀλλ' οὐκ εἶπεν ὅτως· ἀλλὰ τί φησιν; οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἐ-
κείνοις τοῦτο μυθούμενος. μὴ γὰρ νομίσητε, φησίν, ὅτι ὑμᾶς αἰτίους τούτων· ἐγὼ εἰμὶ ὁ ταῦτα
κατασκευάζων, ὅπερ οὔπω διέκειντο. μὴ τοίνυν θορυβεῖσθε, ὡς τοῦτο προσδοκίαν τῶν
προαγμένων γινομένων. διὰ τοῦτο ἦλθον, ὥστε πόλεμον ἐμβαλεῖν. τοῦτο γάρ ἐστιν ὃ βέ-
λημα. μὴ τοίνυν θορυβεῖσθε, ὡς πολεμουμένης, ὡς ὑπὸ βουλομένης τῆς γῆς. ὅταν γὰρ
ἀποκλεισθῇ ὁ χειμών, τότε λοιπὸν τῷ κρείττονι ταπεινωθήσεται ὁ ἀέρινος. ταῦτα δὲ λέγω πρὸς
τὴν πονηρὰν ὑπόνοιαν τῶν πολλῶν αὐτοῦ ἀλείφων. καὶ οὐκ ἔστιν πόλεμον, ἀλλ' ὁ πολ-
λῷ τούτου χαλεπώτερον ἰοῦ, μάχαιραν. Εἰ δὲ φορτικώτερον εἴρηται ταῦτα καὶ κακεμ-
φάτως, μὴ θαυμάσῃς. βουλόμενος γὰρ αὐτῶν γυμνάσαι τὴν πραχύτητα τῶν ῥημάτων τὴν
ἀκοήν, ἵνα μὴ ἐν τῇ δυσκολίᾳ τῶν πραγμάτων ἀποπηδήσωσιν, οὕτω τὸν λόγον ἐφήμαπτ-
σε. καὶ ἵνα μή τις λέγῃ, ὅτι κολακεύσας ἔπεισε καὶ τὰ δυσχερῆ κρύψας, διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἕτερος
ὀφείλοντα λεγθῆναι, ἐπαχθέστερον ἠρμήνευσε δὲ" φορτικώτερον. βέλτιον γὰρ ὅτι τῶν πραγμάτων τὴν ἡμερότητα ἰδεῖν, ἢ ὅτι τῶν ῥημάτων. διὰ τοῦτο οὐδὲ τούτοις ἠρκέσθη, δη-
λοῖ καὶ ἀναπλώσας αὖθις τὸ πολέμου τὸ εἶδος, δείκνυσι καὶ" τὸ ἐμφυλίου πολλῷ χαλεπώ-
τερον" ὄντα, καὶ φησιν· "ἦλθον διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς
μητρὸς αὐτῆς, καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς. ὁ γὰρ φίλτρον, φησί," καὶ πολίτας μό-
νον, ἀλλὰ καὶ συγγενεῖς κατ' ἀλλήλων φησὶν), καὶ ἡ φύσις καθ' ἑαυτῆς σφαδάσεται. ἦλθον
γάρ, φησι, διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ
νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς ἐν τοῖς οἰκείοις ὁ πόλεμος *, ἀλλ' ἐν
τοῖς φιλτάτοις καὶ τοῖς σφόδρα ἀναγκαίοις· ὃ μάλιστα αὐτοῦ τὴν δυνάμιν δείκνυσιν, ὅτι
ταῦτα ἀκούοντες καὶ αὐτοὶ κατεδέχοντο, καὶ οὐ ἄλλως ἔπειθον. καίτοιγε οὐκ αὐτὸς ταῦτα
ἐποίει, ἀλλ' ἡ ἐκείνων πονηρία· ἀλλ' ὅμως αὐτὸς ταῦτα λέγει ποιεῖ. τοιοῦτον γὰρ τὸ γρα-
φῆς ὅ ἔθος. καὶ γὰρ ἀλλαχοῦ φησιν· Ἐδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς ὀφθαλμοὺς τοῦ μὴ βλέπειν. ἐν- Ισ.ις.ϛ.
ταῦθα δέ φησιν· "ἵν', ὅπερ ἔφθην εἰπών, μεταπίσαντες ἐν τοῖς ῥήμασι τούτοις, μὴ θορυ- Ιωαν.ιϛ.μ.
βάνται ἀνειδίζόμενοι καὶ ὑβριζόμενοι. Εἰ δέ τινες φορτικὰ ταῦτα εἶναι νομίζουσιν, δυνάμενοι
ἀθήτωσαν παλαιᾶς ἰσοτείας. καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις τοῦτο ἐποίησεν, ὃ μάλιστα δείκνυσι τὴν
παλαιὰν τῆς καινῆς συγγένειαν, διὰ ταῦτα λέγοντα τοῦτον εἶναι τὸν καὶ ἐκεῖνα ἐπιτάξαντα. καὶ
γὰρ καὶ ὅτι τοῖς Ἰουδαίοις ὅτε ἔκαιρος τὸ πλησίον ἀνεῖλε, τότε τὴν ὀργὴν αὐτοῖς ἔπαυσε· καὶ Εξοδ.λϛ.κη.
ὅτε τὸ μόσχον ἐποίησαν, διὰ ὅτε τοῦ Βεελφεγὼρ ἐτελέσθησαν. ποῦ τοίνυν εἰσὶν οἱ λέγοντες,
ὅτι πονηρὸς ἐκεῖνος ὁ Θεός, οὗτος ὁ ἀγαθός; ἰδοὺ γὰρ συγγενικῶν αἱμάτων τὸ οἰκεμβύλιον ἐπλή- Αριθ.κε.
ρωσεν. ἀλλ' ὅμως πολλῆς καὶ τοῦτο φιλανθρωπίας ἔργον ἦν φαμεν. Διὰ δὴ τοῦτο δεικνὺς
αὐτὸν ὄντα τὸ καὶ ἐκεῖνα ἀποδεξάμενον, καὶ προφητείας μέμνηται), Εἰ δὲ μὴ εἰς τοῦτο εἰρη-
μένης, ἀλλ' ὅμως ὃ αὐτὸ ἐμφαίνουσης. Τίς οὖν αὕτη ὅστις; ἐξαίρετος τῶν ἀνθρώπων οἰκεια-
κοὶ αὐτοῦ. καὶ γὰρ καὶ ὅτι τῶν Ἰουδαίων τοιοῦτον τὸ ἔθνος. ἦσαν γὰρ προφῆται καὶ ψευδο-
προφῆται, καὶ ὁ δῆμος ἐμίζετο, καὶ αἱ οἰκίαι διηρεθίζοντο· καὶ μὴν τούτοις ἐπίστευον, οἱ δὲ ἐ-
κείνοις. διὰ τοῦτο παραινῶν ὁ προφήτης, λέγων· Μὴ πιστεύετε ἐν φίλοις, μηδὲ ἐλπίζετε ἐπὶ
ἡγουμένοις." ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς συγκοίτου σου φύλαξαι τοῦ δύνασθαι τι αὐτῇ, ὅτι ἐχθροὶ τοῦ
ἀνδρὸς οἱ ἄνδρες οἱ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. ταῦτα δὲ ἔλεγε, μέλλοντα δέχεσθαι λόγον
πάντων ἀνώτερον εἰ" προσκυνάζων. ὁ γὰρ ὁ ἀπολαύων, κακόν, ἀλλ' ὁ κακῶς ἀπολαύων.

διὰ

διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγε· πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὸν κόσμον. τοῦτο δὲ ἔλεγε τὸν σφοδρότητα καὶ θερμότητα δηλῶν τῆς ἀγάπης, ἣν ἀπῄτει. ὅπερ γὰρ αὐτὸς ἡμᾶς σφόδρα ἠγάπησεν, οὕτω καὶ ἀγαπᾶσθαι βούλεται παρ' ἡμῶν. ταῦτα δὲ καὶ τοῦτοις ἔλεγε τὰ ῥήματα, καὶ ὑψηλοτέρους ἐποίει. εἰ γὰρ οἰκεῖοι μέλλουσι, φησί, συγγενῶν καὶ παίδων καὶ γονέων κατα φρονεῖν, σκόπησον ἡμᾶς τοῦ διδασκάλους ποίους εἰς χρή. οὐδὲ γὰρ μέτρους ὑμῖν τὰ δυσχερῆ ζήσεται, ἀλλὰ καὶ ὅπου τοῦ ἄλλους διαβήσεται. ὅπερ γὰρ μεγάλα χαμαίζων ἦλθον ἀγαθά, μεγάλων ἀπάντων καὶ τῶν ὑπερουρανίων καὶ τῶν ὑπὲρ οὐρανοῦ.

Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος·

37 Καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος.

38 Καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος.

Εἶδες ἀξίωμα διδασκάλου; εἶδες πῶς δείκνυσιν ἑαυτὸν γνήσιον τοῦ γεγυμνικότος υἱόν, πολλὰ κελεύων ἀφεῖναι κάτω, καὶ τὸν ἀγάπην τὴν αὐτοῦ τοσαύτην; καὶ τί λέγω, φησί, φίλους καὶ συγγενεῖς; κἂν τὸν ψυχὴν τὴν σαυτοῦ τοσαύτης ἐμῆς ἀγάπης, πόρρω τῶν ἐμῶν ἔσῃ μαθητῶν. τί οὖν; οὐκ ἐναντία ταῦτα τῇ παλαιᾷ; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ καὶ σφόδρα συμᾴδοντα. καὶ γὰρ οὐκ εἰδωλολατρεῖσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ λιθάσαι κελεύει. ὃ καὶ ἐν τῷ δευτερονομίῳ τούτοις θαυμάζων, φησίν· Ὁ λέγων τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρί, οὐχ ἑώρακά σε, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ οὐκ ἔγνω, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἀπέγνω, ἐφύλαξε τὰ λόγιά σου. εἰ δὲ ὁ Παῦλος πολλὰ περὶ γονέων διαπάτηται, καὶ πολλὰ αὐτοῖς ἐναντία ἐνεῖναι κελεύει, μὴ θαυμάσῃς. εἰς οὐδὲν γὰρ μόνα φησὶν ἐναντία, ὅσα μὴ προβλάπτει τὸν βούλησιν. καὶ γὰρ ὅσον τὸν ἄλλων αὐτοῖς ἅπασαν ἀποδιδόναι ὑμῖν· ὅταν δὲ πλέον τῆς ὀφειλομένης ἅπαντῶσιν, οὐ δεῖ πείθεσθαι. διὰ τοῦτο ὁ Λουκᾶς φησιν· Εἴ τις ἔρχεται πρὸς μέ, καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀδελφούς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, οὐ δύναταί μου μαθητὴς εἶναι· οὐχ ἁπλῶς μισῆσαι κελεύων, ἐπεὶ τοῦτο σφόδρα παράνομον, ἀλλ', ὅταν βούληται πλέον ἐμοῦ φιλεῖσθαι, μίσησον αὐτὸν καὶ τοῦτο. τοῦτο γὰρ ἐστὶ φιλεύμενον καὶ φιλούμενον ἀπόλλυσι. ταῦτα δὲ ἔλεγε, καὶ τοὺς παῖδας ἀνδρειοτέρους ἐργαζόμενος, καὶ τοὺς πατέρας τοὺς μέλλοντας κωλύειν θρασυτέρους ποιῶν. ὁρῶντες γὰρ ὅτι τοσαύτην ἰσχὺν ἔχει καὶ δύναμιν, ὡς ἀποκλίζειν αὐτῶν τὰ τέκνα, ἅτε ἀδυνάτοις ἐπιχειρεῖν οὖσιν, καὶ ἀφίσασθαι ἔμελλον. διὰ δὲ τοῦτο ἀφεὶς, πρὸς ἐκείνους ποιεῖται τὸν λόγον, τοῦτους παιδεύων μὴ ἐπιχειρεῖν, ἅτε ἀμηχάνοις ἐπιχειροῦντας. εἶτα ἵνα μὴ ἀγανακτῶσιν ἐκεῖνοι μηδὲ δυσχεραίνωσιν, ὅρα πού πρόσεισι τὸν λόγον. εἰπὼν γὰρ, ὃς οὐ μισεῖ πατέρα καὶ μητέρα, ἐπήγαγε, καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν. τί γάρ μοι λέγεις τοῦ γεγυμνικότος, φησί, καὶ ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφὰς καὶ γυναῖκα; ψυχῆς οὐδὲν οἰκειότερον οὐδενί· ἀλλ' ὅμως αἱ μὴ καὶ ταύτην μισήσῃς, ταναντία τοῦ φιλοῦντος ποιήσῃ πάντα. καὶ οὐδὲ ἁπλῶς αὐτὴν μισῆσαι ἐκέλευσεν, ἀλλ' ὥστε καὶ εἰς πόλεμον καὶ εἰς μάχας αὐτὴν ἐκδιδόναι καὶ εἰς σφαγὰς καὶ αἵματα. ὃς γὰρ οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναταί μου, φησί, μαθητὴς εἶναι. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς εἶπεν, ὅτι πρὸς θάνατον δεῖ προτετάχθαι, ἀλλ' ὅτι καὶ πρὸς θάνατον βίαιον, καὶ οὐ πρὸς θάνατον βίαιον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπονειδίστου. καὶ οὐδὲν οὐδέπω πρὸς τοῦ οἰκείου διαλέγεται πάθους, ἵνα τοὺς ἐν τούτοις παιδευθέντας εὐκολώτερον πρὸς ἐκείνου δέξωνται λόγον. ἆρα οὐκ ἄξιον ἐκπλαγῆναι, πῶς ταῦτα ἀκηκοότων αὐτῶν οὐκ ἀπέστη ἡ ψυχὴ τοῦ σώματος, πάντα χοῦν τὸν μὲν λυπηρῶν ὄν χρημάτων ὄντων, τὸν δὲ χρηστῶν ἐν ἐλπίσι; πῶς οὖν οὐκ ἀπέπτη; πολλὴ δὲ ἡ τοῦ λέγοντος δύναμις ἰδοῦ, καὶ ἡ τῶν ἀκουόντων ἀγάπη. διὰ πολλῷ φορτικώτερα καὶ ἐπαχθέστερα τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀκούοντες ἀνδρῶν τῶν περὶ Μωϋσέα καὶ Ἱερεμίαν, ἔλυθμοι πειθόμενοι καὶ οὐδὲν ἀντιλέγοντες. 39 Ὁ εὑρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, φησίν, ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν

ψυχὴν αὐτῷ ἔνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν. Εἶδες πόσον τῷ παρὰ θεὸν δέον φιλοῦντων τὸ βλάβος; πόσον τῷ μισοῦντων τὸ κέρδος; ὅπου γὰρ τὰ ἐπιτάγματα φορτικὰ ἦν, πρὸς γονέας, καὶ παῖδας, καὶ φύσιν, καὶ συγγένειαν, καὶ τιμῶν οἰκουμένην, καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ψυχὴν κελεύοντος αὐτῷ παραπίπτεσθαι, πῆσι καὶ τὸ ὄφελος, μέγιστον ὄν. ὁ γὰρ δι' μόνον οὐ βλάπτει, φησί, ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ὠφελήσει τὰ μέγιστα, πανδυτία ἢ παραβλάπτει· ὅπερ πάντα χρὴ ποιεῖν, ἀφ' ὧν ὠφεληθησόμεθα, ἀπὸ τούτων σκάπτειν. διατί γὰρ οὐ βούλει καταφρονῆσαι σὺ τῆς ψυχῆς; ὅπου φιλεῖς αὐτήν; σκοπῶ διὰ τοῦτο καταφρόνησον, καὶ τότε αὐτὴν τὰ μέγιστα ὀνήσεις, καὶ τὰ τῶν φιλούντων ἐπιδείξῃ. καὶ σκέπει ζώσεσιν ἄφατον. ὁ γὰρ ὅτι τῶν γονέων γυμνάζει Ⓦ λόγον τοῦτον, οὐδὲ ὅτι τῶν παίδων μόνον, ἀλλ' ὅτι τῆς πάντων οἰκειοτέρας ψυχῆς· ἵνα σκῆνος ἐντεῦθεν ἀναμφισβήτητον γένῃ), καὶ μάθωσιν ὅτι καὶ ἐκείνοις οὕτω τὰ μέγιστα ὠφελήσουσιν, ὅπου τι καὶ ὑπὲρ τῆς πάντων ἀναγκαιοτέρας ψυχῆς τοῦτο συμβαίνει. ἐχθρὰ μὲν οὖν ἐστὶν καὶ ταῦτα πᾶσαν δέχεσθαι τὰς μέλλουσας αὐτοῖς θεραπεύειν. ὡς γὰρ τὰς ἀνάνδρους γυναῖκας καὶ ἀεισεύουσας, καὶ καθάπερ λέοντας τιμῶν οἰκουμένων διεπεζεύσας, καὶ πάντων καταφρονοῦντας τῶν καθ' ἑαυτοὺς ἵν' ἕτεροι σωθῶσιν, οὐκ ἂν ἐδέξατο παρθενία πᾶσα; ἀλλ' ὅμως καὶ ἕτερον μαθὸν πῆσι, δείκνυς ὅτι τῶν ξενοδοχούντων φροντίζει μᾶλλον ἢ τούτων, ἢ τῶν ξενιζομένων. καὶ δίδωσι μὴ παρέργως τιμῶν λέγων·

40 Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με·

Οὗ τί γένοιτ' ἂν ἴσον, τῷ Ⓦ πατέρα καὶ Ⓦ υἱὸν ὑποδέχεσθαι; ἐπαγγέλλει ἢ μὴ τοῦτο καὶ ἕτερον ἀμοιβόν.

41 Ὁ δεχόμενος γάρ, φησι, προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου, μισθὸν προφήτου λήψεται, καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου, μισθὸν δικαίου λήψεται.

Καὶ δυσωπέρω μοῦ κόλασιν ἀπειλῇ τοῖς μὴ δεχομένοις, σκόπει τοῦτο ἢ καὶ δεύτερον οἰκείως ἀγαθόν. ἵνα μάθῃς ὅτι τούτων φροντίζει μᾶλλον, οὐχ ἁπλῶς εἶπεν, ὁ δεχόμενος προφήτην ὁ δεχόμενος δίκαιον, ἀλλ' ἐπήγαγε, εἰς ὄνομα προφήτου, καὶ εἰς ὄνομα δικαίου· τουτέστιν, ἐὰν μὴ διὰ βιωτικὴν προφασίαν, μηδὲ διὰ ἄλλο τι τῶν ἐπιτηδείων δέχηται, ἀλλ' ὅτι προφήτης ἐστίν, ἢ δίκαιος, μισθὸν προφήτου καὶ μισθὸν δικαίου λήψεται· ἢ οἷον εἰκὸς Ⓦ προφήτην ἢ δίκαιον δεξάμενον λαβεῖν· ἢ οἷς σκῆνος μέλλει λαμβάνειν. ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε· Τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα. Εἶτα, ἵνα μηδὲ πενίαν τις προβάλληται, φησίν· 2. Κορ. η. 14.

42 Καὶ ὃς ἐὰν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ Ⓦ μισθὸν αὐτοῦ. Καὶν ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος δῷς, ἔνθα σοὶ δοκεῖ ὅτι διαπεσῆται, καὶ τούτου κείσεταί σοι μισθός. σκέπτεται γὰρ ὑμᾶς ἅπαντα ποιεῖν τοὺς δεχομένους. Εἶδες πῶς ὅσων ἔπεισε, διὰ τῆς οἰκείας αὐξήσεως ἀνέσεως τῆς οἰκουμένης ἀπάσης; καὶ γὰρ ἔδειξε σκέπτεται πάντων ὀφειλέτας αὐτῷ ὄντας· πρῶτον, εἰ πάντων ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ· δεύτερον, τῷ μηδὲν ἔλαττον σκήπτρου· τρίτον, ὡς εἰς πολέμους καὶ μάχας ὑπὲρ τῶν δεχομένων σκεδοῦναι· τέταρτον, ὡς καὶ σημεῖα αὐξήσεως ἐγχειρίσαι· πέμπτον, ὡς τῶν πάντων τῶν ἀγαθῶν αὐτῷ εἰρήνην διὰ τοῦ σώματος αὐτῶν εἰς τὰς τῶν δεχομένων εἰσαγαγεῖν οἰκίας· ἕκτον, ὡς χαλεπώτερα Σοδόμων ἀπειλῆσαι τοῖς μὴ δεχομένοις αὐτούς· ἕβδομον, ὡς δείξαι καὶ αὐτὸν καὶ Ⓦ πατέρα δεχομένους τοὺς ὑποδεχομένους αὐτούς· ὄγδοον, ὡς καὶ προφήτην καὶ δικαίου μισθὸν ἐπαγγέλλεσθαι· ἔνατον, ὡς καὶ ποτηρίου ψυχροῦ μεγάλας ὑποφέρεσθαι τὰς ἀμοιβάς. τούτων δὲ ἕκαστον καὶ καθ' ἑαυτὸ ἱκανὸν ἦν αὐτοὺς ὑπανάστασθαι. Τίς γὰρ, εἰπέ μοι, στρατηγὸν μυρία τραύματα ἔχοντα καὶ ἡμιθνῆτα ὁρῶν, καὶ μὴ τὰ πολλὰ ἐκπαγλα ἀπὸ πολέμου καὶ παρατάξεως ἐπανιόντα, οὐκ ἂν ἐδέξατο, τὰς θύρας ἀναπετάσας τῆς οἰκίας ἀπάσης; καὶ τίς νῦν τοιοῦτος, φησί; διὰ τοῦτο προσέθηκεν, εἰς ὄνομα προφήτου καὶ μα-

ἀυτοῦ γὰρ δικαίᾳ, ἵνα μάθῃς ὅτι ὑ τῇ ἀξίᾳ τ̃ προσηλωμένου, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ τ̃ ξενίζοντος τ̃ μαθόν τὰ φησιν

ΗΘΙΚΟΝ Ἐνταῦθα μὲν γὰρ περὶ τῶν φητῶν τ̃ δικαίων τ̃ μαθητ̃ φησιν· ἀλλαχοῦ δὲ καὶ τὸν σφόδρα ἀπερρίμμενον ὑποδέχεσθαι κελεύει, τ̃ τὸν μὴ ὑποδεχόμενον κολάζει. ἐφ' ὅσον γὰρ οὐκ ἐποίησατε ἑνὶ τ̃ ἐλαχίστων τούτων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποίησατε· καὶ τοιωδυτίον πάλιν ὅτι τ̃ αὐτ̃ λέγει. καὶν γὰρ μηδὲν ᾖ χαροπὸν τοιοῦτον, αὖθις φησὶ ⓦ αὐτὸν σοι κόσμον οἰκῶν, ⓦ αὐτὸν ἥλιον ὁρῶν, τὸ αὐτὸ ψυχρὸν, ⓦ αὐτὸν ἔχων δεσπότην, τ̃ αὐτ̃ σοι κεχοινωνηκὼς μυστηρίων, ὅτι ⓦ αὐτὸν οἱ καλούμενος οὐρανὸν, ἔχων μέγα δικαίωμα, τὸ πενίαν, καὶ τὸ δεῖσθαι τῆς ἀναγκαίας τροφῆς. νυνὶ δὲ ⓓ μὲν ὀξυπνίζοντες μετ' αὐλῶν τ̃ συρίγγων ἐν χειμῶνος ὥρᾳ, καὶ ἐσθῆτι καὶ μάτην σπουδάζοντες, ξένια πολλὰ λαβόντες τ̃ σὺν ἀναγκαίου- χ. λαμβάνοντ. ρουσι· καὶ ⓓ χιλιόδινας περιφέροντες καὶ πολυτελῆ κατασκευάζοντες, μαθὸν τ̃ περιπόδιας ταύτης λαμβάνοισιν· αὖ δὲ παρέλθῃ πένης ἄρτου δεόμενος, μυρίαι κακηγορίαι, τ̃ ὀχλοκολακίαι, τ̃ ἀργίας ἐγκλήματα, καὶ λοιδορίαι, καὶ ὕβρεις καὶ σκώμματα· τ̃ ὑ λογίζη παρὰ σεαυτόν, ὅτι καὶ σὺ ἀργεῖς, καὶ ὅμοιος ὁ Θεὸς τοῖς πρὸ ἑαυτ̃ σοι δίδωσι. μὴ γάρ μοι τοῦτο εἴπῃς, ὅτι παρέπεις τι καὶ αὐτός· ἀλλ' ἐκεῖνό μοι δεῖξον, εἰ τῶν ἀναγκαίων τι ποιεῖς καὶ μεταχειρίζῃς. εἰ δὲ λέγεις μοι χρηματισμοὺς καὶ καπηλείας καὶ τ̃ τοῦτον ὀπιμέλειαν καὶ παρα- χ. ἐμπ. θήκην, ἐρῶ μοι καὶ αὐτὸς, ὅτι ταῦτα οὐκ ἀν εἴη ἔργα, ἀλλ' ἐλεημοσύνη τ̃ θυσίαι καὶ τ̃ ἀδικουμένων παρῆσαι, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ὧν οὐ ἀργία ζωὴν ὄφελος. ἀλλ' ὅμως ἡμῖν οὐδέποτε εἶπεν ὁ Θεὸς, ὅπως ἀργεῖς, οὐκ ἀπαιτῶ σοι ⓦ ἥλιον, ὅπως ἀδὲν παρέπεις τ̃ ἀναγκαίων, τὸ σελήνην σβεννύω, πηρῶ τ̃ γαστέρα τῆς γῆς, κωλύω τὰς λίμνας, τὰς πηγὰς, τοὺς ποταμοὺς, ἀφανίζω τ̃ ἀέρα, ἐπέχω τὰς ἐτησίας ὑετούς· ἀλλὰ πάντα μετ' ἀφελείας ἡμῖν παρέχει· οἷοις δὲ μόνον ἀργοῦσιν, ἀλλὰ καὶ πονηρὰ παρέπουσι τούτων χρείζεται τ̃ ἀπόλαυσιν. ὅταν τοίνυν ἴδῃς πένητα, καὶ εἴπῃς, ἀποπνίγομαι, ὅτι νέος ὢν ὑγιὴς, καὶ ἀδὲν ἔχων, βούλεται τρέφεσθαι ἀργῶν, οἰκέτης που καὶ δραπέτης ὤν, καὶ τὸν ἑαυτ̃ δεσπότην χ. ἀργὸν ὄν καταλιπών. ταῦτα ἅπερ εἶπον εἰπὲ πρὸς ἑαυτὸν, μᾶλλον δὲ ἐκείνῳ δὸς αὐτὰ μετ' παῤῥησίας εἰπεῖν πρὸς σὲ, καὶ δικαιότερον ἐρᾷ, ὅτι ἀποπνίγομαι, ὅτι ὑγιὴς ὢν ἀργεῖς, καὶ ἀδὲν παρέπεις ὧν ἐπέταξεν ὁ Θεὸς, ἀλλὰ δραπετεύσας ἀπὸ τ̃ ὀπιταγμ̃ ἀ δεσπότου, περιέρχῃ, καθάπερ ἐν ἀμοδαπῇ, τῇ κακίᾳ διχειρίζων, μεθύων, κραιπαλῶν, κλέπτων, ἁρπάζων, τὰς ἑτέρων διατρέπων οἰκίας. καὶ σὺ μὲν ὑπὲρ ἀργίας ἐγκαλεῖς· ἐγὼ δὲ ὑπὲρ ἔργων πονηρῶν, ὅταν ὀμνύῃς, ὅταν ἐπιορκῇς, ὅταν ἁρπάζῃς, ὅταν μοιχεύῃ τοιαῦτα ποιῇς. ταῦτα δὲ λέγω, ἀ νομοθε- τ̃ ἀργεῖν (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ καὶ σφόδρα βουλόμενος πολλὰς ἐν ἔργοις εἶ). πᾶσαν γὰρ κακίαν ἐδίδαξεν ἡ ἀργία. παραιτοῦμαι δὲ μὴ ἀπλεξ εἶ μηδὲ ὠμοις. ἐπεὶ καὶ Παῦλος
C. Thess. γ. 1. μοιχεία μεμψάμενος καὶ εἶπεν, Εἴ τις ἀ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω, οὐκ ἔστι μέχρι τούτου, ἀλλὰ προστίθηκεν· ὑμεῖς δὲ μὴ ἐκκακήσητε τὸ καλὸν ποιοῦντες. καὶ μοιχὸν ταῦτα ἐνταῦθά ἐστιν. Εἰ γὰρ ἐκέλευσας αὐτοὺς μὴ ἐσθίειν, πῶς ἡμῖν παραινῇς δίδοναι; ναί φησι, καὶ ἐκέλευσα αὐτοὺς ἀποτρέφεσθαι καὶ μὴ δυναμένους, καὶ πάλιν εἶπον, μὴ ἐμπροσθεν πίεσθε, ἀλλὰ κουσέτωσαν, οὐκ ἐναντία νομοθετῶ, ἀλλὰ καὶ πάνυ ζωοδόντα. ἀν γὰρ σὺ πρὸς ἔλεον ἕτοιμος ᾖς, καὶ ἐκεῖνος ταχέως ὁ πένης τῆς ἀργίας ἀπαλλαγήσεται, καὶ σὺ τῆς ὠμότητος. ἀλλὰ ψεύδεται πολλὰ καὶ πλάττεται, φησιν. ἀλλὰ καὶ ἐντεῦθεν ἄξιος ἐλεᾶσθαι, ὅτι εἰς τοιαύτην κατέπεσεν ἀνάγκην, ὡς καὶ τοιαῦτα δύασχωτεῖν. ἡμᾶς δὲ οὐ μόνον οὐκ ἐλεοῦμεν, ἀλλὰ καὶ τὰ ὠμὰ ἐκεῖνα προσίεμεν ῥήματα, οὐκ ἔλαβες ἅπαξ καὶ δὶς, λέγοντες; τί οὖν; ἀ δεῖται προφῶναι πάλιν, ὅπως ἅπαξ ἐτράφη; ἆρα τί μὴ καὶ τῇ σαυτ̃ γαστρὶ ταῦτα λέγεις οὐ νόμιος, καὶ λέγεις *· ἐνεπλήσθης χθὲς καὶ πρὸ τῆς χθὲς, καὶ μὴ ζήτει νυνί; ἀλλ' ἐκείνῳ μὲ καὶ ὑπὲρ ὃ μέλλει διαῤῥηγνύεις, τοῦτον δὲ καὶ σύμμετρα

ἀπαιτοῦντα

ἀπαιτοῦντα ἀποστρέφῃ, ὀφείλων δῆλα τοῦτο αὐτὸν ἐλεῆσαι, ὅτι καθ' ἑκάστην ἀναγκάζεταί σοι προσεύχας τὴν ἡμέραν. Εἰ γὰρ καὶ μηδαμόθεν ἑτέρωθεν ὠφεληθείης, διὰ τοῦτο αὐτὸν ἔδει σε ἐλεῆσαι. "ἢ γὰρ τῆς πενίας" ἀνάγκη ταῦτα βιάζεται καὶ ποιεῖ· καὶ οὐκ ἐλεᾷς αὐτὸν, ὅτι τοιαῦτα ἀκούων οὐκ αἰσχύνεται). ἢ γὰρ ἀνάγκη συγγνωστότερα. σὺ δὲ μόνον οὐκ ἐλεᾷς, ἀλλὰ καὶ ἐκπομπεύεις· καὶ τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος λάθρα διδόναι, ἔστηκας δημοσιεύων τὴν προσελήνιον καὶ ὀνειδίζων, ὑπὲρ ὧν ἐλεῆσαι ἐχρῆν. Εἰ γὰρ μὴ βούλει δοῦναι, τί καὶ ἐγκαλεῖς καὶ ζωστηρίδεις τὴν ταλαίπωρον καὶ ἀθλίαν ψυχήν; ἦλθεν, ὡς εἶπας λιμῶνα, ταῖς σαῖς χερσὶ βλιζησθαι· τί κύματα ἐγείρεις καὶ χαλεπώτερον Ⓦ χάος ἐργάζῃ; τί καταγινώσκεις ἀνελευθερίαν; μὴ γὰρ, εἰ προσεδόκησε τοιαῦτα ἀκούσεσθαι, προσῆλθεν δή; εἰ δὲ καὶ ταῦτα προσειδὼς προσῆλθε, διὰ τοῦτο ἄξιον καὶκεῖνον ἐλεῆσαι, καὶ τὴν ζωὴν φείσασθαι ὠμότητα· ὅτι οὐδὲ ὕπνος, ἀποδεδειγμένον βλύσεως ὁρᾶν ἀνάπλεως, ἡμερώτερος γίνῃ. οὐδὲ [γὰρ] ἀρκεῖν αὐτῷ νομίζεις εἰς ἀπολογίαν "τῆς ἀναισχυντίας" σὸ τὸ λιμοῦ δέος, ἀλλ' ἀναισχυντήσαι ἐλκαλεῖς· καίτοι μείζονα αὐτὸς ἀναισχύντησας πολλάκις καὶ ὑπὲρ χαλεπῶν προσαγμάτων. ἐκεῖνα μὲν γὰρ καὶ συγγνώμην ἡ ἀναισχυντία φέρει, ἡμεῖς δὲ πολλάκις καλάσεως ἄξια προσπίπτοντες ἀναβδυόμεθα· καὶ δέον ἐννοοῦντας ἑκάστην ταπεινοὺς γίνεσθαι, καὶ ἐπεμβαίνομεν τοῖς ταλαιπώροις τούτοις, καὶ φαρμακα αὐτοῖς πεπώματα προσφέρομεν. Εἰ γὰρ μὴ βούλει δοῦναι, τί δὲ πλήττεις; Εἰ μὴ βούλει χρείζεσθαι, τίνος ἕνεκεν καὶ ὑβρίζεις; ἀλλ' οὐκ ἀνέχεται ἀπὸ ζώσης ἑτέρας. οὐκοῦν, ὡς ἐκέλευσεν ὁ ζῶν ὄφις ἐκεῖνος, ὕστερον ποίησον· ἀποκρίθητι αὐτῷ ἐν παραύτῃ εἰρωνικά. οὐδὲ γὰρ ἐχὼν τοσαῦτα ἀναισχυντεῖ. ὃ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ἂν, θεσπέσιος ἁπλῶς βουλόμενος" αἰσχύνεσθαι· κἂν μυρία ὦσιν" φιλονεικήσωσιν, οὐκ ἂν ἀναβρίμοιμι ἐγὼ πεισθῆναί ποτε, ὅτι ἂν, θεσπέσιος ὢν ἀφθονίας ζῶν ἔλαττον ἂν ἐπαρτεῖν. μηδεὶς τοίνυν ἡμᾶς παραλογιζέσθω, ἀλλὰ, κἂν λέγῃ Παῦλος, Εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω, πρὸς ἐκείνους λέγει· πρὸς ἡμᾶς δὲ τοῦτο λέγει, ἀλλὰ τοὐναντίον, ὃ καλὸν ποιοῦντες μὴ σκυθρωπῶμεν. ὅταν καὶ σὺ οἰκίαν ποιοῦμεν ἡμεῖς· ὅταν δύο ὦσιν μάχονται πρὸς ἀλλήλους, κατ' ἰδίαν ἕκαστον λαβόντες παραινοῦμεν· τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ἐποίησε, καὶ Μωϋσῆς. πρὸς μὲν γὰρ Ⓦ Θεὸν ἔλεγεν, Εἰ μὲν ἀφῆς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ἄφες· Εξοδ.λβ.λα. "ἐπεὶ, καὶμὲ ἐξάλειψον· αὐτοῖς δὲ ἐκέλευε καταφάτειν ἀλλήλους καὶ τὸν προσπαίσαντας ἀπάτας. καὶ τοι ταῦτα ἐναντία ὄντα, ἀλλ' ὅμως εἰς ἓν ἀμφότερα ἔβλεπε τέλος. πάλιν ὁ Θεὸς πρὸς μὲν Μωϋσῆ, Ιουδαίων ἀκούοντων, ἔλεγε· ἄφες με, ἵνα ἐκτρίψω τὸν λαὸν (εἰ γὰρ καὶ μὴ πρῆσαν, ταῦτα λέγοντος τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἔμελλον αὐτὰ ἀκούσαι, ὕστερον) καθ' ἰδίαν δὲ καὶ παραλία τούτων αὐτῷ προσῆλθε. καὶ ταῦτα Μωϋσῆς ἀναγκασθεὶς ὕστερον ἐξελάλησεν, ὅταν λέγων· Μὴ Λευϊτ.ια.ιβ. γὰρ ἐγὼ αὐτοῦ ἐν χαρᾷ ἔλαβον, ὅτι λέγεις μοι, [ὅτι] ἆρον αὐτοῦ, ὡς ἂν ἀρῇ ὑπὲρ ἡμῶν Ⓦ [δεῖνα] ἐπιβλάζοντα εἰς τὴν κόλπον αὐτῆς; ταῦτα καὶ ἐν οἰκίαις δεῖ, καὶ πολλάκις πατὴρ, τῷ μὲ παιδαγωγῷ ὑβρίσαντι Ⓦ παῖδα, κατ' ἰδίαν ὑπομιμνῄσκων λέγων, μὴ ἔσο πρᾶος μηδὲ σκληρός· τῷ δὲ νέῳ τὰ ἐναντία λέγει, κἂν ἀδίκως ὑβρίζῃ, φέρε, ἀπὸ τῶν ἐναντίων ἔν τι [ὃ] χρήσιμον ζωάγων. ὅταν καὶ Παῦλος, τοῖς μὲν ὑγιαίνουσι καὶ σωφρονοῦσιν ἔλεγεν, Εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω, ἵνα αὐτοὺς εἰς ἔργον ἐμβάλῃ τοῖς δὲ ἐλεῆσαι δυναμένοις, ὑμεῖς δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῆτε, ἵνα αὐτοὺς εἰς ἐλεημοσύνην ἀγάγῃ. ὅταν καὶ νικᾶσα τοῖς ἐξ ἐθνῶν πρήνει σὺ τῇ πρὸς Ρωμαίους ὑπεροχῇ μὴ ὑψηλοφρονήσῃς κατὰ τῶν Ιουδαίων, καὶ τὴν ἀγελειοκλασίαν πτήσσαγε εἰς μέσον, καὶ ἄλλα μὲν τούτοις, ἄλλα δὲ ἐκείνοις φαίνεται λέγων. μὴ τοίνυν εἰς ὠμότητα ἐκπέσωμεν, ἀλλ' ἀκούσωμεν Παύλου λέγοντος, Ὃ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῆτε· ἀκούσωμεν τοῦ δεσπότου λέγοντος, πάντα τῷ αἰτοῦντί σε δίδου· ἐκ, γίνεσθε οἰκτίρμονες, ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν. καίτοι πολλὰ εἰπών, οὐδαμοῦ ὅτι τέθηκεν, ἀλλ' ὅτι τῶν οἰκτιρμόνων μόνον. οὐδὲν γὰρ ἡμᾶς ἴσους Θεῷ ποιεῖ, ὡς ὁ φιλεργετῶν. ἀλλ' οὐδὲν ἀ-

ναιδέστερόν, φησι, πένητος. Διατί [εἰπέ μοι] τοῦδε καλῶ; ὅτι ὑπερέχων καταδοᾷ, βάλλει σῶν δείκνυσιν ὅτι ἐκείνων ἡμᾶς ἐσμὲν ἀναισχυντότεροι, καὶ σφόδρα ἀναιδῆς; ἀναμνήσθητί μοι νῦν ἐν χαρᾷ τῆς νηστείας, ποσάκις περιπέζης τοῦδε κεκμήκωτα ἐν ἑστίᾳ, [καὶ] ⁂ ἐστηρετισμένα οἰκέτην καλέσας, ἵνα φολαιότερον βαδίσῃ, πόντα ἀνέτρεψας, λαχανίζων, ὑδρίζων, λοιδορούμενος ἐπὶ ἀναβολῇ μόνον μικρᾷ, καίτοι σφόδρα εἰδώς, ὅτι κἂν μὴ θύρας, ἀλλὰ μικρὸν ὕστερον ἀπολαύσῃ τῆς ἐδωδῆς; εἶτα σαυτὸν μὲν ἐπὶ τοῦ μηδενὸς ἐνθυμούμενον ἀκαλῆς ἀναισχύντου, ⁂ ἢ πένητα ⁂ ἐπὶ τῶν μειζόνων δεδοικότα καὶ τρέμοντα (οὐδὲ γὰρ περὶ μνηστείας, ἀλλὰ περὶ λιμοῦ πᾶς ὁ φόβος αὐτῷ) ὄντα καὶ ἰταμὸν καὶ ἀναιδῆ καὶ ἀναίσχυντον καὶ πάντα τἀναντία; καὶ πῶς οὐκ ἐξάτης τὸ ἀναισχυντίας; ἀλλ' οὐκ ἐννοοῦμεν ταῦτα· διὰ τοῦτο ἐπαιδεῖς ἐκείνους εἶναι νομίζομεν· ὡς εἶγε καὶ ἡμέτερα δέχεται λογιζόμεθα καὶ προβαλλόμεθα τοῖς ἐκείνων, οὐκ ἂν αὐτοὺς ἐνομίσαμεν εἶναι φορτικούς. μὴ δὴ γλυκὺ πικρὸς δικαστής. καὶ γὰρ εἰ πάντων ἀμαρτημάτων ἦν ἀπολλαγμένος, ὅδε ὅτω σοι ἐπέτρεπεν ὁ τοῦ Θεοῦ νόμος ἀκριβῶς γλυφᾶσθαι ἐξετάζειν τὰ τῶν ἀλλοτρίων. εἰ γὰρ ὁ Φαρισαῖος διὰ τοῦτο ἀπώλετο, ποίας τυχόμεθα ἀπολογίας ἡμεῖς; εἰ τοῖς [καλῶς] κατορθώκοσιν οὐκ ἐπιτρέπει πικρῶς ἐξετάζειν τὰ ἑτέρων, πολλῷ μᾶλλον τοῖς ἐσφαικόσι. μὴ τοίνυν ὠμοί, μηδὲ ἀπηνεῖς, μὴ ἀκατανόητοι, μηδὲ ἀστοργοι, μὴ θηρίων χείρεις ὦμεν. καὶ γὰρ πολλοὺς εἰς τοῦτο οἶδα θηριωδίας ἐλθόντας, ὡς δι' ὀκνον [ὃ] μικρὸν λιμοκτονοῦντας ἀφιέρωσιν, καὶ ταῦτα λέγοντας τὰ ῥήματα· οὐ πρέπει οἰκέτης ἐμοὶ νῦν, πόρρω τῆς οἰκίας ἐσμέν, περιπέζης οὐδεὶς ὧδέ μοι γινώσκεται. ὦ τῆς ὠμότητος. τὸ μεῖζον ἰδοῦσας καὶ τὸ ἔλαττον οὐκ ἀνοίγεις; ἵνα σὺ μὴ βαδίσῃς μικρὸν, ἐκφυσᾷ λιμῷ διαφθείρεις; ὦ τῆς ὑβρεως, ὦ τοῦ τύφου. εἰ γὰρ δέκα σταδία βαδίσαι ἐχρῆν, ὀκνῆσαι ἔδει; οὐδὲ ἔννοιᾳ ὅτι μείζων ὁ μισθός σοι ὧδε; ὅταν μὲν γὰρ δῶς, ἀπὸ τοῦ διδομένου λαμβάνεις μισθὸν μείζονα· ὅταν δὲ αὐτὸς βαδίσῃς, καὶ ταῦτα σοι κεῖται πάλιν ἀμοιβή. ἐπεὶ καὶ ⁂ πατριάρχαι διὰ τοῦτο θαυμάζονται, ὅτι αὐτοὶ ὑπὲρ βοῦς ἔδραμον καὶ ὃ μοσχάριον ἥρπασαν, καὶ ταῦτα τριακοσίους δέκα καὶ ὀκτὼ οἰκογενεῖς ἔχων. νῦν δὲ τοσούτων τινῶν εἰσι τύφου πεπληρωμένοι, ὡς διὰ παίδων ταῦτα ποιεῖν, καὶ μὴ αἰσχύνεσθαι. ἀλλὰ δι' ἐμαυτοῦ μὲν ταῦτα κελεύεις ἀνύειν, φησί, καὶ πῶς ἀνέξεσθε ξενοδοξίαν; καὶ μὴν καὶ νῦν δι' ἑτέρου ξενοδοξίαν τοῦτο ποιεῖς, αἰσχυνόμενος ὀφθῆναι πένητι θαλερόν. ἀλλ' οὐδὲν γὰρ τούτων ἀκολουθήσομαι· μόνον δίδου, εἴτε διὰ σαυτοῦ, εἴτε δι' ἑτέρων τοῦτο βούλει ποιεῖν, καὶ μὴ ἐγκάλει, μὴ πλῆττε, μὴ λοιδόρει. φαρμάκων γὰρ, οὐ πραυνομένων δεῖται ὁ τοιοῦτος· ἐλέου, οὐ ξίφους. εἰπέ γάρ μοι, εἴ τις λίθῳ βληθεὶς καὶ πραῦμα λαβὼν κατὰ τῆς κεφαλῆς, τὸν ἄλλως ἀφεὶς ἀπολωλέναι, τοῦτον ἑδραμέ σου τοῖς γόνασι καταῤῥέοντος τοῦ αἵματος, ἆρα ἑτέρῳ λίθῳ παίσας, τοῦτον ἔθηκας αὖ αὐτῷ ἕτερον πραῦμα; οὐκ ἔγωγε οἶμαι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἐπιχειρήσας ἂν διορθῶσαι. τί οὖν ὅτι τῶν πενήτων ποιεῖς τὰ ἐναντία; οὐκ οἶδας ὅσον δυνατόν καὶ ἀναζῆσαι καὶ καθελεῖν λόγος; χρῆσθαι γάρ, φησι, λόγοις ἡ δόσις. καὶ λογίζῃ ὅτι τοῦτον μὲν ξίφος ὠθεῖς, καὶ χαλεπώτερον πραῦμα λαμβάνεις, ὅταν λοιδορηθεὶς ἐκφύσῃ ἀναχωρήσῃ σιγῇ τέκνων καὶ πολλὰ δακρύων; καὶ γὰρ τοῦδε τοῦ Θεοῦ πέμπεται πρὸς σέ. ἐννόησον οὖν ὑβρίζων αὐτὸν, ποῦ διαβαίνεις τὴν ὕλεν, ὅταν ἐκφύσῃ μὴ πέμπῃ πρὸς σέ, καὶ σοὶ δοκῶσι κελεύῃ· σὺ δὲ μὴ μόνον μὴ δῷς, ἀλλὰ καὶ ὑβρίσῃς ἐλθόντα. εἰ δὲ ἀγνοεῖς τὴν καλὴν τῆς ἀτοπίας, ἐπὶ δὲ θεάσῃ αὐτὸ σκέψασθαι, καὶ τὸ τε εἶδος καλῶς τὸ μέτεστος τῆς ἀμαρτίας. εἰ γὰρ σὸς οἰκέτης τοῦδε σὲ κελεύσας πρὸς ἕτερον ἀπελθεῖν οἰκέτην δεῦρο ἔχοντα σὸν λαβόν, οὐ μόνον χεναῖς ἐπανῆλθε χερσὶν, ἀλλὰ καὶ ὑβρισθείς, τί οὐκ ἂν εἰργάσω ⁂ ὑβριστήν; πόσων οὐκ ἂν δίκην ἀπῄτησας, ἅτε λοιπὸν αὐτὸς ὢν ὁ ὑβρισμένος; πολὺ καὶ ὅτι τοῦ Θεοῦ λογίζου. καὶ γὰρ αὐτὸς πέμπει πρὸς ἡμᾶς οὐδὲν πένητας, καὶ ταῦτ' αὐτὸ δίδοσθαι, ἂν ἄρα δῶμεν· ἂν δὲ πρὸς τὴν μὴ δοῦναι

κεφ. ι. ἐν. ἰαὶ

κ. λαίλαψ

κ. ἐξίτω

Λεκ. ιη.

κ. ὑπάρχῃ

κ. ἀπῆ

ναι

ναι καὶ ὑβριαθέντας ἐκπέμψωμεν, ἐπίσπεσον πόσων σκηπτῶν, πόσων κεραυνῶν ἄξιον τοσοῦτο ἁμάρτημα ποιοῦμεν. Ταῦτ' οὖν ἀπόντα λογιζόμενοι, καὶ τὴν γλῶτταν χαλινώσωμεν, καὶ τὴν ἀπόνοιαν ἐκβάλλωμεν, καὶ τὴν χάριν τοσούτου ἐκτείνωμεν, καὶ μὴ χρήμασι μόνον, ἀλλὰ καὶ ῥήμασι τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐπισπώμεθα τοὺς δεομένους· ἵνα καὶ τὴν ἀπὸ τῆς λοιδορίας κόλασιν φύγωμεν, καὶ τὴν ἀπὸ τῆς βλασφημίας καὶ τῆς ἐλεημοσύνης βασιλείαν κληρονομήσωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λς'.

1 ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ΟΤΕ ΕΤΕΛΕΣΕΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΔΙΑΤΑΣΑΜΕΝΟΣ ΤΟΙΣ ΔΩΔΕΚΑ ΜΑΘΗΤΑΙΣ ΑΥΤΟΥ, ΜΕΤΕΒΗ ΕΚΕΙΘΕΝ ΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΕΙΝ ΚΑΙ ΚΗΡΥΣΣΕΙΝ ΕΝ ΤΑΙΣ ΠΟΛΕΣΙΝ ΑΥΤΩΝ. χεξ' ια.

ΕΠειδὴ [γὰρ] αὐλοὺς ἔπεμψεν, ὡς ἐξήγαγε λοιπὸν ἑαυτὸν, δίδους χώραν αὐλοῖς καὶ χαρᾶν ποιῶν ἅπερ ἐπέταξεν. "Οὐδὲ γὰρ αὐτὸς" παρόντος καὶ θεραπεύοντος ἠθέλησεν ἀλλ' ἵνα ἐκείνοις περισταλῇ.

2 Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰωάννης ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, πέμψας δύο τῶν μαθητῶν*, 3 Ἠρώτα αὐτὸν, λέγων· σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν; Ὁ δὲ Λουκᾶς φησιν, ὅτι καὶ αὐλοὶ ἀπῆγεν λαὸν καὶ σημεῖα ὑπὸ Ἰωάννην, εἶτα τότε ἔπεμψεν αὐλούς. πλὴν ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀπολείπω σοφίαν ἔχει, ἀλλὰ θεωρίαν μόνον. τὴν δὲ ζηλοτυπίαν αὐτῶν καὶ τοῦτο ἐμφαίνει τοῦ προφήτου· ὃ δὲ ἐξῆς, σφόδρα ὄντι τῶν ζηλωμένων. ποῖον δὴ τοῦτο; Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν; ὁ μὲν προφήτου τὸ πνεύματος μαθών, ὁ δὲ παθὼν ἀκούσας, ὁ ὅτι πρώτων δυνάκηρύξας, νῦν πέμπει, περὶ αὐτοῦ μᾶλλον ἀσόμενος, εἴτε αὐτὸς εἴη, εἴτε μή· καίτοι εἰ μὴ οἶδας ὅτι αὐτὸς ὄντι σαφῶς, πῶς σαυτὸν ἀξιόπιστον εἶναι νομίζεις, ἀποφαινόμενος ἑαυτὸν τῶν ἀγνοουμένων; ᾧ γὰρ ἑτέροις μαρτυρήσοντα, προέτερον αὐτὸν ἀξιόπιστον εἶναι" δεῖ. ὃ σὺ ἔλεγες, Οτι οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι Λυκ. γ. 15.
αὐτοῦ ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος; ὃ σὺ ἔλεγες, Οτι οὐκ ἤδειν αὐτὸν, ἀλλ' ὁ πέμψας με Ιωαν. α. λγ.
βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτὸν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ; οὐκ εἶδες τὸ πνεῦμα ἐν εἴδει περιστερᾶς; οὐκ τῆς φωνῆς ἤκουσας; ὃ καὶ διεκώλυες αὐτὸν λέγων, ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς μέ; οὐκ ἐν τοῖς μαθηταῖς ἔλεγες, ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι; οὐκ δῆμον ἐδίδασκες ἅπαντα, ὅτι αὐτὸς αὐτοῖς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί; καὶ ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου; οὐκ τῶν σημείων ταῦτα πάντα καὶ [τῶν] τῶν ἄλλων ἀνεκήρυξας; πῶς οὖν νῦν, ὅτε δῆλος πᾶσιν ἐγένετο καὶ πάντα κοινὰ διῆλθεν αὐτοῦ ἡ φήμη, καὶ νεκροὶ ἠγέρθησαν, καὶ δαίμονες ἀπηλάθησαν, καὶ σημείων Λυκ. α. μα.
τοσούτων ἐπιδείξεις γέγονε, τότε πέμπεις μαθητὰς πρὸς αὐτόν; τί δὴ γέγονεν; ἀπάτη τις ἦν πάντα ἐκεῖνα καὶ ῥήματα; σκιὰ καὶ μῦθος; καὶ ἵνα ταῦτα νοῦν ἔχων εἴποι; οὐ λέγω, Ιωάννης, ὁ ἐν τῇ μήτρᾳ σκιρτήσας, ὁ τῶν ὠδίνων αὐτὸν ἀναχηρύξας, ὁ τῆς ἐρήμου πολίτης, ὁ τὴν ἀγγελικὴν ἐπιδειξάμενος πολιτείαν· ἀλλ' εἰ καὶ τῶν πολλῶν ἕνεκα καὶ τῶν σφόδρα ἀπερριμμένων, οὐκ ἀλλ' ἵνα τοσαύτας μαρτυρίας καὶ τὰς πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὰς πρὸς ἑτέρων ἀμφέβαλεν. ὅθεν δῆλον, ὅτι οὐδὲ ἔστι ἀμφισβητῶν ἔπεμπεν, οὐδὲ ἀγνοῶν ἠρώτα. οὐδὲ γὰρ σκῶλον ἂν εἶχοι τις εἰπεῖν, ὅτι ἤδει μὲν σαφῶς, ἵνα δὲ τὸ δεσμωτήριον δειλότερος γένηται. οὐδὲ γὰρ ἀπαλλαγήσεσθαι ἐντεῦθεν προσεδόκα, οὐδὲ, εἰ προσεδόκα, προὐδώκειν ἂν τὴν εὐσέβειαν ὁ πρὸς θανάτου θεραπευόμενος. οὐδὲ γὰρ ἄν, εἰ μὴ πρὸς τοῦτο ἐπροσκυσα-

μῆνος, ϖοῖος δῆμον ὁλόκληρον ἄμματα μελετήσαντα ἐκχέειν ϖοφητικά, τοσαύτην δὴ ἐπεδείξατο τ̃ ἀνδρείαν· οὐκ αἰ Ⓦ ὠμὸν τύραννον ἐκφύγον μ̃ τοσαύτης ἤλεγξε τ̃ πρ̃ρησίας ἐν μέσῃ πόλει ϗ ἀγορᾷ, καθάπερ παιδίῳ μαχρῷ, σφόδρα ὀπτιμῶν ἀκουόντων " ἀπιόντων. χ. πολλῶν

Εἰ ὃ ϗ δειλότερος γέγονε, πῶς ἂν μαθητὰς οὐκ ἠξιώσατο τ̃ ἑαυτ̃, ἐφ' ὧν αὐτῷ τοσαῦτα ἐμαρτύρησεν, ἀλλὰ δι' αὐτῶν ϖρώτα, ὀφείλων δι' ἑτέρων ; καίτοιγε ἤδει σαφῶς, ὅτι ϗ ἐζηλοτύπουν αὐτόν, ⁊ λαβεῖν ἵνα ῥᾳδίαν ἐπεθύμουν. ϖῶς ὃ Ⓦ δῆμον τ" Ἰουδαϊκὸν οὐκ ἠρυθρίασεν, ἐφ' ᾧ τοσαῦτα ἐκήρυξε ; Τί ὃ αὐτῷ ϗ εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν τ̃ δεσμῶν ἐντεῦθεν πλέον ἐγένετο ; οὐδὲ γὰρ ἀρκεῖ Ⓦ Χριστὸν ἰδεῖν ἐμβεβλημένον, οὐδὲ ἀρκεῖ τὸ δύνασθαι ῥύεσθαι αὐτ̃ τὴν δύναμιν, ἀλλὰ ἀρκεῖ Ⓦ ἔλεγχον τ" ὅτι τῷ ϖαρανόμῳ γάμῳ. ποίου ὃ παιδίου ἀνοήτου, ποίας ὃ ἀνεφρόνητου μαινομένου οὐκ αἰ ἑαυτῷ δόξαν ϖερίθηκε ; Τί οὖν ἐστὶ τὸ καταπαύσαι ζόμενον ; ὅτι μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν Ἰωάννου τὸ ἀμφισβητῆσαι ταῦτα, ἀλλ' οὐδὲ τ̃ τυχόντος, οὐδὲ τ̃ σφόδρα ἀνοήτου ⁊ ϖαραπαίοντος, οὐκ τῶν ἐρημώντων δῆλον. ἀφ' ὃ λοιπὸν τὴν λύσιν ἐπαγαγεῖν. Τίνος οὖν ἕνεκεν ἔπεμψεν ἐρωτῶν ; ἐπεπήδων τὰς Ἰησοῦ Ⓐ Ἰωάννου μαθηταὶ (⁊ τοῦτο ϖρωτί που δῆλον ὅτι) ϗ ζηλοτύπως ἀεὶ ϖρὸς αὐτὸν εἶχον. ϗ δῆλον ἦν ὧν ϖρὸς τ" διδάσκαλον ἔλεγον· ὃς γὰρ ἦν, φησι, μ̃ σοὶ πέραν τ̃ Ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος βαπτίζει, ϗ ϖάντες ἔρχονται ϖρὸς αὐτόν. ϗ πάλιν ζήτησις ἐγένετο Ἰουδαίων μ̃ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου ϖερὶ καθαρισμοῦ, ϗ αὐτῷ πάλιν ϖροσελθόντες ἔλεγον·

Ματθ. θ. ιδ. Διατί ἡμεῖς ϗ Ⓐ φαρισαῖοι νηστεύομεν [πολλά,] Ⓐ ὃ μαθηταί σου οὐ νηστεύουσιν ; ὅπου γὰρ ἦσαν εἰδότες, ὡς ἦν ὁ Χριστός· ἀλλὰ τ" μὲν Ἰησοῦν ἀνθρωπον ψιλὸν νομοθέτου ὄντα, τὸν ὃ Ἰωάννην μείζονα ἢ κατ' ἄνθρωπον, ἐδάκρυόντο βδελυρομοῦντα ὅτων ὁρῶντες, ἐκφύγον ὃ, καθὼς εἶπε, λοιπὸν λήψονται. ϗ τοῦτο αὐτοῖς ἐκώλυε ϖροσελθεῖν, τῆς ζηλοτυπίας ϖατριζούσης τὴν ϖρόσοδον. ἕως μὲν οὖν ἦν Ἰωάννης μετ' αὐτῶν, ϖροεκάλει ⟨συνεχῶς⟩ ϗ ἐδίδασκε· ϗ ὅδε ὅπως ἔπειθεν. ὅτε ὃ λοιπὸν ἐμάγη τελευτᾶν, πλείονα ποιῆται τὴν κατανυξιν. ϗ γὰρ ἐδεδοίκει μὴ καταλίπῃ ϖοτὲ αὐτ̃ δόγματος ἰσοθένοις, ⁊ μείνωσιν ἀφ' ῥηγμένοι τ̃ Χριστοῦ. αὐτὸς μὲν γὰρ ἐκατανύσσε ϗ ϖρὸς τὴν ἀρχὴν αὐτῶν" ϖροσάγειν ἀπορίας ἐκ αὐτ̃· ὅτε ὃ οὐκ ἔπειθε, τελευτῶν λοιπὸν πλείονα ποιῆται τὴν ϖροθυμίαν. Εἰ μὲν γὰρ εἶπεν, ὅτι ἀπέλθετε ϖρὸς αὐτόν, αὐτός μου βελτίων ἐστίν, οὐκ ἂν ἔπεισε δυσαποσπάστως ἐχόντας· ἀλλὰ ϗ ὑπόνοιαν ϖαρεῖχε μετειλῆφθαι * ταῦτα" λέγων, ϗ μᾶλλον ἂν αὐτῷ ϖροσηλώθησαν. Εἰ ὃ ἐσίγησε, πάλιν οὐδὲν πλέον ἐγένετο. Τί οὖν ποιεῖ ; ἀναμένει ϖῦ αὐτῶν ἀκοῦσαι, ὅτι "θαυμαστὰ ἐργάζεται). ϗ οὐδὲ ὅπως αὐτοῖς ϖροσῆκε, οὐδὲ ϖόθεν ϖέμπει, ἀλλὰ δύο μόνας, ἃς ἠδει ἴσως τ̃ ἄλλων εὐπειθεστέρας οὔσας, ἵνα ἀνύποπτος ἡ ἐρώτησις γένηται, ἵνα ϖρὸς τὸ ϖαραμ̃χ μάθωσιν αὐτῶν τὸ μέσον τ̃ Ἰησοῦ ϗ ἐκείνου· ϗ φησιν· ἀπέλθετε, ϗ εἴπατε, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον ϖροσδοκῶμεν ; ὁ ὃ Χριστὸς τὴν γνώμην εἰδὼς τὴν Ἰωάννου, οὐκ εἶπεν, ὅτι ἐγώ εἰμι (πάλιν γὰρ ἂν ϖροσέσχον τ̃τοῖς ἀκούουσι, καίτοι ὅτου ἀκόλουθον ἦν εἰπεῖν) ἀλλὰ ἀπὸ τ̃ ϖραγμάτων αὐτοῦ ἀφίησι μανθάνειν. λέγει γάρ, ὅτι ϖροσελθόντων αὐτῷ τούτων, τότε πολλοὺς ἐθεράπευσε. καίτοι ποία ἀκολουθία ἦν ἐρωτηθέντα, εἰ σὺ εἶ, ϖρὸς μὴ τ̃το μηδὲν εἰπεῖν, θεραπεύσαι ὃ βιάτως αὐτοῦ κακῶς ἐχόντας, εἰ μὴ ὅτου ἐβούλετο καταπαύσαι ὧν εἶπον ἐγώ ; ϗ γὰρ τὴν ἀπὸ τ̃ ϖραγμάτων μαρτυρίαν πιστοτέραν καὶ μᾶλλον ἀνύποπτον εἶ) " ἐνόμιζε τῆς ἀπὸ τ̃ ῥημ̃χ. εἰδὼς δίνιν, ἅτε Θεὸς ὤν, τὴν ἀγένητον μὲν ἧς αὐλεῖ ἔπεμψεν ὁ Ἰωάννης, βιάτως ἐθεράπευσε τυφλοὺς, χωλοὺς, καὶ ἑτέρους πολλοὺς, ὐκ ἐκεῖνον διδάσκων (πῶς γὰρ τ̃ πεπαυμένον ;) ἀλλὰ τούτους δὴ ἀμφισβάλλοντας. καὶ θεραπεύσας φησί·

4 Πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ, ἃ ἀκούετε ⁊ βλέπετε.

5 Τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, ⁊ χωλοὶ ϖεριπατοῦσι, ϗ λεπροὶ καθαρίζονται, ϗ κωφοὶ ἀκούουσι,

χουσιοι, χαὶ νεχροὶ ἐγείεσθαι, χαὶ πτωχοὶ ϑιαπελίζονται· χαὶ πεσσέϑηχε, 6 Και
μαχάειος, ὃς ἐαὶ μὴ σχανδαλιαϑῇ ἐν ἐμοί·

Δειχνὺς ὅτι χ τὰ ἀπόῤῥητα τῆς διανοίας αὐτῶν οἶδεν. Εἰ γὰ εἶπεν, ὅτι ἐγώ εἰμι, χαὶ πεσσέχη ἀν, ὅπεο ἔφϑιν εἶπών, τοῦτο αὐτοῖς, ὃ ἐνενόησαν αὖ, εἰ χ μὴ εἶπον, ὅπεο Ιϑδαῖοι πεὸς αὐτὸν ἔλεγον· σὺ πεὶ σεαυτὸν μάῤτυρὴς. Διὰ τοῦτο αὐτὸς μᾶν οὐ λέγει τοῦτο· ἀπὸ ὧν τῶν ϑαυμάτων ἀφίησιν αὐτοῖς πρώτα μαϑεῖν, ἀνύποπτον τὴν διδασκαλίαν ποιούμενος χ σαφεστέεαν. Διὰ τοῦτο χ (ΝΝ) ἔλεγχον αὐτῶν λανϑανόντως ἐπήγαγεν. Ὅτε γὰ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ, ὃ πάϑος αὐτῶν ἀναχηρύξας, χ τὴν ζωὴν ὅτι αὐτῶν μόνων τοῦτο καταλιπών, χ οὐδένα μάῤτυρα τῆς κατηγορίας ταύτης ποιησάμενος, ἀλλ' ἢ μόνας ἐκείνας τὰς χ. κατηγορίας
ζωὰς ὀπτασιαμένους, μειζόνως αὐτὸς χ ταύτην ἐπέπεισασεν, εἰπών· μακάειος, ὃς ἐαὶ μὴ σχανδαλιαϑῇ ἐν ἐμοί. χ γὰ αὐτὸς ἀντιπάμενος ταῦτα ἔλεγεν. ἵνα ὃ μὴ τὰ πεὶ ἡμῶν εἰρημένα μόνον, ἀλλὰ χ τὰ πεὶ ἑτέρων λεγόμενα δόντες εἰς μέσον, σαφεστέεαν ὑμῖν ἐχ τῆς παϑητείας τὴν λεγομένων ποιήσωμεν τὴν ἀληϑειαν, ἀναγχαῖον χἀχεῖνα εἰπεῖν. Τί οὖν φασί τινες; ὅτι ϑ' χ αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία ἡ πεὶ ἡμῶν εἰρημένη, ἀλλ' ἠγνόει ὁ Ιωάννης. ἠγνόει ὃ' ϑ' ὅτι πᾶν, ἀλλ' ὅτι μὲ αὐτὸς ζῶν ὁ Χειστὸς, ἦλϑε· Εἰ ὃ χ τοῦτ' ἦν δὺ ϑεῆπτον ἔμελλε τελευτᾶν, οὐχ ἤδει. Διὰ τοῦτο εἶπε, σὺ εἶ ὁ ἐεχόμενος; τυτέστιν, ὁ εἰς (ΝΝ) ᾅδου μέλλων χαταβαίνειν; ἀλλ' οὐχ δὺ ἔχει τοῦτο λέγειν. ὁ γὰ Ιωάννης οὐδὲ τοῦτο ἠγνόει. "τοῦτο γὰ ζῶν χ πεὶ τῶν ἄλλων ἐχήρυσε, χ πεῶτον τοῦτο ἐμάῤτυρησεν. ἴδε γάο, φησιν, ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴεων τὴν ἁμαῤτίαν τοῦ χόσμου. ἀμνὸν ὃ' ἐχάλεσε, τὴν φανεὰν ἀναχηρύττων· ζ τῷ εἰπεῖν ὃ', ὁ αἴεων τὴν ἁμαῤτίαν τοῦ χόσμου, ὃ αὖϑ' τοῦτο ἐδήλωσεν. ὁ γὰ ἑτέρως, ἀλλ' ἢ ὅτε τοῦ φανεοῦ τοῦτο εἰεγάσατο· ὃ χ Παῦλος ἔλεγε, Καὶ ὃ χειεόγεαφον, ὃ ἴσ' ἐναντίον ἡμῖν, χαὶ αὖϑ' ἦεεν ἐχ μέσου, Κολ. β. ιδ.
πεοσηλώσας αὐτὸ τῷ φαυεῷ. χαὶ ὃ λέγει ὃ', ὅτι ἐν πνεύματι βαπτίσει ὑμᾶς, ζὰ μὴ τὴν ἀνάϊσασιν πεοφητεύοντος ἴσ'. Ἀλλ' ὅτι μὲ ἀναϊήσεται, φησιν, ἤδει, χ δώσει πνεῦμα ἅγιον· ὅτι ὃ' φανεωϑήσεται, οὐχ ἤδει. πῶς οὖν ἔμελλεν ἀνίσας ὁ μὴ παϑὼν μηδὲ φανεωϑείς; πῶς ὃ' μείζων πεοφήτης ἔσ', ὁ μηδὲ ζὰ τῶν πεοφητῶν ἐπισάμενος; ὅτι γὰ μείζων πεοφήτης ἴσ', χ αὐτὸς ὁ Χειστὸς ἐμάῤτυρησεν· ὅτι ὃ (ΝΝ) πεοφῆται τὸ πάϑος ἠδέσαν, πάντι που δῆλόν ἐστι. χ γὰ Ησαίας φησίν· Ως πεόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχϑη, χ ὡς ἀμνὸς Ησ. νγ. ζ.
ἐναντίον τοῦ χείεαντος αὐτὸν ἄφωνος. χ πεὶ τ μάῤτυρείας ὃ' ταύτης φησί· Καὶ ἔσαι ἡ ῥίζα τοῦ Ησ. ια. α. ια.
Ιεσσαί, χ ὁ ἀνιστάμενος ἄεχειν ἐθνῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔϑνη ἐλπιοῦσιν. Εἶτα ὃ πάϑος λέγων χαὶ τὴν ἀπ' αὐτοῦ δόξαν, ἐπήγαγε· χ ἔσαι ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ λμή. Ἀλλ' μόνον ὃ' ὅτι φανωϑήσεται πεοῦλεγεν ταῦτ', ἀλλὰ χ μᾶν πίνων. χ γὰ ἐν τοῖς ἀνόμοις ἐλογίϑη, φησί· χ οὐδὲ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὅτι οὐδὲ ἀπολογήσε). ταῦτ' γὰ, φησιν, οὐχ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. χαὶ ὅτι ἀδίχως χατάχειται· ἐν τῇ ταπεινώσει γὰ αὐτοῦ, φησιν, ἡ χείσις αὐτοῦ ἤεϑη. χαὶ πεὸ τούτου ὃ' [αὐτοῦ] ὁ Δαβὶδ χ τοῦτο λέγει, ζ ὃ δικαίειον ἐπωνόμασε· Ινατί γὰ, φησιν, ἐ- Ψαλ. β. α.
φούαξαν ἔϑνη, χ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά; πάεέστησαν (ΝΝ) βασιλῆς τῆς γῆς, χαὶ (ΝΝ) ἄεχοντες συνήχϑησαν ὅτι ὃ αὐτὸ, χτ' τοῦ Κυείου χ χτ' τοῦ Χειστοῦ αὐτοῦ. Ἀλλαχοῦ ὃ' χ τὸν τύπον [αὐτὸν] λέγει τοῦ φανεοῦ *, ὠούξαν χεῖεάς μου χ πόδας μου· χ τὰ πάντα τῶν φατιωτῶν τολμητήεια πεοσήψησι μᾶν ἀχειβείας ἁπάσης. Διεμεείσαντο γάο, φησι, ζὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, Ψαλ. χα. ιζ.
χ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆεον. ἀλλαχοῦ δέ χ ὅλη ὅλος πεοσωνόμασεν αὐτῷ λέγει·
Εδωχάν γὰ, φησιν, εἰς ϑ βεῶμά μου χολήν, χ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος. Ψαλ. ξη. κε.
Εἶτα (ΝΝ) μὲ πεοφῆται πεὸ τοσούτων ἐτῶν χαὶ ὃ δικαίειον, χαὶ τὴν χαταδίκην, χαὶ τοὺς φανωϑέντας μετ' αὐτοῦ λέγουσι, χ τὴν ἱματίων τὴν διαμεμιὴν χαὶ τὸν ἐπ' αὐτῶν κλῆεον, ζ πολλῷ πλείονα ἕτεεα (οὐδὲ γὰ πάντα ἀναγχαῖον πεοδηλῶσαι νῦν, ὥστε μὴ μαεὸν ποιῆσαι τὸν λόγον) ταῦτ' δὲ ὁ μείζων ἐχείνων ἁπάντων, ἀπόντα ταῦτα ἠγνόει; χ πῶς ἂν ἔχοι τοῦτο λό-

γον;

γεν; λίνος ὃ ἔνεχεν ὐκ ἔλεγε, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος εἰς τ' ἀδλν, ἀλλ' ἀπλῶς, ὁ ἐρχόμενος;" ἀλλ' ἡ χ. καὶ τὰ πολλ.
ὃ πολλῷ καταγελασόμεθα τύτε ἐκεῖνο μᾶλλον εἶπη. Φασὶ γὰρ ὅτι ἀλλ' τῦτο ζῶντα ἐλεγεν,
α. Κορ. ιδ. π. ἵνα καὶ καθ' ἀπελθὼν κηρύξη· τοιᾶτός ὐκ ἔμεγεν εἰπεῖν· Ἀδελφοὶ, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς
φρεσὶν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε. ὁ μὲν γὰρ πρὼν βίος πολιτείας ὅτι κρείττς· μᾶλλ' ὃ τὶν
Ψαλμ. ϛ. ε. τελευτῶν, κρίσις καὶ κόλασις. Εἰ γὰρ ὃ ἁδὴς, φησὶ, τὶς ἐξομολογήσεται σοι; πῶς οὖν συν- 5
ετείβησαν πύλαι χαλκαῖ, καὶ μοχλοὶ σιδηροῖ ζωνεθλάσθησαν; ἀλλ' τῦ "σώματος αὐτῦ. Ζῆ- χ. σώματος
τε γὰρ τοιῦτον ἐδείξη σῶμα ἀθάνατον καὶ ἀλγκύον" τῦ θανάτυ τὸν τρανίδα. ἄλλως δὲ, χ. αὐτῦ
τῦτο δείκνυσι τῦ θανάτυ τὸν ἰσχνὸν ἀνθρωπάριον, ὑ τῶν τοιῦτος πρυσίας αὐτῦ τετελευ-
τηκότων τὰ ἀμάρτήματα λελυμένα. εἰ δὲ μὴ τῦτο, φασὶν, ἀλλὰ τὺς ἔμπροσθεν ἀπῶλε, χ. σώματα
Λκ. ι. ιϛ. ἀπόλλυσι γεέννης· πῶς φησιν, Ἀνεκλίσθησαν ἔσαι γῇ Σοδόμων καὶ [γῇ] Γομόῤῥας; τῦτο γὰρ 10
ὡς καὶ ἐκείνων καθαθησομένων εἴρηται, ἡμερώτερον μὲν, καθαθησομένων δ' [οὖν] ὅμως.
καίτοιγε καὶ δίκαιον ἐντεῦθα ἔδοσαν τὸν ἐλάττω· ἀλλ' ὅμως ὅσον τῦτο αὐτοῖς ὄξαιρήσε).
εἰ δὲ τύτυς, πολλῷ μᾶλλον τὺς μηδὲν πεπονθότας. Οἴ οὖν, φησὶν, ἠδικήθησαν ἐν τῇ
πρυσίας αὐτῦ; ἀδαμῶς. ἐκῶν γὰρ καὶ μὴ ὁμολογήσαντας ἐν Χριστὸν τότε σωθῆναι. ὑ
γὰρ τῦτο ἀπῄτειτο πρὸς αὐτῶν, ἀλλὰ τὸ μὴ εἰδωλολατρῆσαι, καὶ τὸ τ' ἀληθινὸν Θεὸν εἰδέναι. Κύ- 15
ριος γάρ, φησὶν, ὁ Θεός συ, Κύριος εἷς ἐστι. διὰ τῦτο καὶ ἐν Μακκαβαίοις ἐθαυμάζοντο, ὅτι
τῶν τῆς τῦ νόμυ φυλακῆς ἔπαθον ἄπερ ἔπαθον, καὶ ἐν παῖδες ἐν τρεῖς, καὶ ἕτεροι ὃ πολλοὶ
τῶν διὰ Ἰουδαίους βίοι ἀρίστου ὀπτιδειξάμενοι, καὶ τὸ μέγεθος τῆς γνώσεως ταύτης διατηρήσαντες,
τοσῦτον ἀπῄτήθησαν πλέον. Ὅτε μὲν γὰρ εἰς ζωτηρίαν ἦρκει, καθάπερ ἔφθην εἰπών, τὸ τ' 20
Θεῦ εἰδέναι μόνον· νυνὶ δὲ ὀκέτι, ἀλλὰ διὰ καὶ τῆς τῦ Χριστῦ γνώσεως. διὰ τῦτο καὶ ἐ-
Ιωαν. ιε. κϛ. λεγθ· Εἰ μὴ ἦλθον, καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν ὐκ εἴχον· νυνὶ δὲ πρφασιν ὐκ ἔχυσι
περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν. ὕτω καὶ ὀπὶ τῆς πολιτείας· τότε μὲν ὁ φόνος ἀπολλύων ἐν τ' ἐρ-
γασάμενον, νυνὶ δὲ καὶ τὸ ὀργίζεθαι· καὶ τότε μὲν τὸ μοιχεύειν καὶ μίγνυθαι ἀλλοτρίᾳ γυναικὶ
κόλασιν ἔφερε· νυνὶ δὲ καὶ τὸ ἀκολάστοις ἰδεῖν ἀθεμιτῖς. ὥσπερ γὰρ ἡ γνῶσις, ὕτω καὶ ἡ πολι-
τεία" ὀπιτέταται νυνί· ὥστε τοσῦτον ἔδει περιφρόνυ ὐκέτ. ἄλλως δὲ, Εἰ μέλλοιεν μὴ τὸ ἀπο- 25 χ. θανεῖν
θανεῖν καὶ ἄπιστοι πιστεύοντες σώζεθαι, τοσοῦτοι ἀπολεῖσθαί ποτε. πρώτης γὰρ μεταγνώσονται
Φιλιπ. ϛ. ια. τότε καὶ προσκυνήσουσι. καὶ ὅτι τῦτο ἐστιν ἀληθές, ἄκυσον Παύλυ λέγοντος· Ὅτι πᾶσα
γλῶσσα ὀξομολογήσεται, καὶ πρῶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ὀπιγείων καὶ καταχθονίων· καὶ
α. Κορ. ιε. ιϛ. ὅτι Ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος. ἀλλ' τοσοῦτον ὄφελος τῆς ὑστεραίας ἐκείνης. ὑ
γὰρ προαιρέσεώς ὅστιν ἀγωνώμονος, ἀλλὰ τῆς τῶν προσγμέτ, ὡς δ' ἐπῖσι λις, λοιπὸν ἀ- 30
νάγκης. μὴ δὴ ἰουδαϊκὰ λοιπὸν εἰσάγωμεν δόγματα γραώδη καὶ μύθοις Ἰουδαϊκοῖς. ἄκουσον
Ρω. ϛ. ιϛ. γοῦν τί περὶ τύτων ὁ Παῦλός φησιν· Ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται), πε-
ρὶ τῶν ἐν τῷ προτέρῳ νόμῳ γεγραμμένος· καὶ, ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμυ κριθήσον-
ται, περὶ τῶν μὴ Μωϋσέα λέγων ἀπρόπτων· καὶ, ὅτι ἀποκαλύπτεται ὀργὴ Θεοῦ ἀπ' ὐρανῦ
ὀπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων· ἐ, θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ θλῖψις καὶ στενοχωρία ὀπὶ 35
πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπυ τῦ κατεργαζομένυ τὸ κακὸν, Ἰυδαίυ τε πρῶτον καὶ Ἕλληνος. καίτοι
μυρία" τότε ἔπαθον Ἕλληνες κακά. καὶ τυῦτο ἐκ τῶν ἔξωθεν ἱστορίαι δηλυσι, ἐκ αἱ γρα- χ. ὑπῆλθον
φαὶ αἱ πρ' ἡμῶν. Τίς γὰρ αὐ διηγήσηται τὰς τῶν Βαβυλωνίων τραγῳδίας, ἢ τὰς τῶν Αἰγυπτίων; ὅτι ὃ καὶ Χριστὸν ὐκ ἐγνωκότες πρὸ τῆς ἐνσάρκυ προυσίας, εἰδωλολατρείας
ὃ ἀποστάντες, καὶ Θεὸν προσκυνήσαντες μόνον, ἐκ πολιτείαν ὀπιδειξάμενοι ἀρίστην, 40
Ρω. ϛ. ι. ἀπρώτων ἀπολαύσονται τῶν ἀγαθῶν, ἄκουσον τί φησι· Δόξα ὃ καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ
τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθὸν, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἕλλινι. ὁρᾷς ὅτι [καὶ] ἀγαθῶν
ἀμοιβαὶ πολλαὶ τύτοις εἰσὶ, καὶ καθάσεις καὶ τιμωρίαι πάλιν τοῖς ἐναντία πε-
ποιηκόσι;

Ποῦ

ΗΘΙΚΟΝ

Ποῦ τοίνυν εἰσὶν ⓐ τῇ γεέννῃ ⸂ἀπιστοῦντες; εἰ γὰρ ⓐ περὶ τῆς προνοίας τοῦ Χεισοῦ, ⓐ μηδὲ ὄνομα γεέννης ἀκούσαντες μηδὲ ἀναστάσεως, ⓐ δὲ σὺν τοῖς τοιούτοις κολασθέντες, κἀκεῖ δώσουσι δίκην· πόσῳ μᾶλλον ἡμεῖς ⓐ τοσούτοις ⸀ἐντραφέντες λόγοις ⸀φιλοσοφίας; δὲ πῶς ⸀οὐλεγόν, φησι, σὺ μηδὲν περὶ γεέννης ἀκούσας εἰς γέενναν ἐμπεσῇ; ἐρῶ σοι γάρ, ὅτι εἰ ἠπείλησας γέενναν, μᾶλλον ἂν ἐφοβήθημεν καὶ ἐσωφρονήσαμεν. πάνυ γε. ὁ γάρ, ὡς ἡμᾶς βιοῦμεν νεῦν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀκούοντες τοὺς περὶ γεέννης λόγους, καὶ τοῦτ' ⸀ὄντα προσέχοντες. χωρεῖς οὖν τούτων, κἀκεῖνό ⸀ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι ὁ τοῦ ποδὸς μὴ κατεχόμενος πικρείας, πολλῷ μᾶλλον σκείνας ⸀καταφρονήσει). σὺ γὰρ ἀληθινώτερος καὶ παχύτερον ⸀διακειμένους, καὶ ἐν χερσὶ μᾶλλον καὶ βύθεως συμβησόμενα εἴωθε σωφρονίζειν, ἢ τὰ μακροῖς ὕστερον ἐκβησόμενα χρόνοις. δὴ ἡμῖν, φησι, μείζων ἐπεκρεμάσθη ὁ φόβος, καὶ ⸀ὅτε σκῆνοι σὸκ ἠδίκουν); ⸀δαμῶς. πρῶτον μὲν γὰρ ⸀τὰ αὐτὰ προσκειται σκάμματα ἡμῖν κἀκείνοις, ἀλλὰ πολλῷ μείζονα ἡμῖν. σὺ μείζονας ἀναδέξαμένοις πόνους, μείζονος δεῖ βοηθείας ἀπολαῦσαι. βοήθα γὰρ ⸀ὁ μισεῖ, ὁ ⸀αὐξηθεῖσαν τὴν φόβον. εἰ γὰρ πλεονεκτοῦμεν αὐτῶν τῶν μέλλοντα εἰδέναι, πλεονεκτοῦσιν ἡμῶν κἀκεῖνοι ὧν προσυτικα ⸀ἀπιφέρεσθαι [σφοδρὰς] τὰς ποινείας αὐτοῖς. ἀλλ' ⸀ἕτερόν τι καὶ πρὸς ταῦτα λέγουσιν ⓐ πολλοί. ποῦ γάρ, φησι, τὸ δίκαιον τοῦ Θεοῦ, ὅταν σὺν ταῦτά τις ἁμαρτὼν καὶ σὺν ταῦτα καὶ σκῆ κολάζηται; βούλεσθε οὖν ὑμᾶς ἀναμνήσω τῶν ὑμετέρων λόγων, ἵνα μηκέτι κόπτησθε ἡμῖν πρέχητε, ἀλλ' οἴκοθεν φέρητε τὴν λύσιν; ἐγὼ πολλῶν ἤκουσα δυσσεβούντων ἡμετέρων, εἴποτε μάθοιεν ἀνδροφόνον ἀπολωλεκέναι τὸν δίκαιον, δυσχεραινόντων καὶ ταῦτα λεγόντων τὰ ῥήματα· τελεσθήσεται φόνοις ὁ μισρὸς οὗτος καὶ σταγὼν τολμήσας, ἢ καὶ πολλῷ πλείους, ἵνα μόνον αὐτὸ· ⸂ἐμεινε θανάτου; καὶ ποῦ τὸ δίκαιον; ὥστε ὑμᾶς ἀνάγκη ὁμολογεῖτε, ὅτι σὸκ ἔρχεται θανάτου εἰς εἰς ὑμωείαν. πῶς οὖν τὰ σώματα ψηφίζεσθε νεῦν; ὅτι καὶ ἑτέρως, ἀλλ' ὑμῖν ἀνάγκης δικάζετε. τοσοῦτον ἡ φιλαυτία τὸ κώλυμα εἰς τὸ * συνορᾶν τὸ δίκαιον. ⸀ἀφ' τοῦτο, ὅταν μὲν ἑτέρως κρίνωμεν, μὴ ἀκριβείας ἅπαντα ἐξετάζομεν· ὅταν δὲ ἡμῖν ἀνάγκης δικάζωμεν, ἐσκοτώμεθα. ὡς ἐὰν δὲ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν τὰ ὀξετάζωμεν, ὥσπερ καὶ ὅτι τῶν ἄλλων, ἀδέκαστον τὴν ψῆφον ⸀οἴσομεν. ἔστι γὰρ καὶ * ἡμῖν ἁμαρτήματα, ἀ δύο καὶ τριῶν, ἀλλὰ μυρίων θανάτων ἄξια. καὶ ἵνα τὰ ἄλλα πρῶτα, δυσμνήσωμεν ἑαυτοὺς ὅσοι τῶν μωσηείων μετέχομεν δυσξίως· ⓐ δὲ τοιοῦτοι ἔνοχοι τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματός ⸀ἐσι τοῦ Χεισοῦ. ὥστε ὅταν ⓦ ἀνδροφόνον λέγῃς, δὲ σεαυτὸν λογίζου. σκῆνος μὲν γὰρ ⸀ἀνδρα ἐφόνευσε, συ δὲ τῆς σφαγῆς ⸂ἔνοχος εἶ τοῦ δεσπότου· κἀκεῖνος μὲν, ⸀ἀ μεταξὺ μωσηείων, ἡμᾶς δὲ πραπέζης ἀπολαύοντας ἱερᾶς. ὑμᾶς δὲ ⓐ τοὺς ἀδελφοὺς δάκνοντες δὲ κατεσθίοντες καὶ πολλαχοῦ ἀφιέντες ⓦ ἰόν; τί δὲ ὁ τὴν ζοφερὰν τῶν πενήτων ἀφαρπάσας; εἰ γὰρ ὁ μὴ μεταδιδοὺς τοιούτος ⸀ἐστι, πολλῷ μᾶλλον ὁ τὰ ἀλλότρια λαμβάνων. πόσων λησῶν ⓐ πλεονέκται χείρες εἰσί; πόσων ἀνδροφόνων ⓐ ἁρπαγαί; πόσων τυμβωρύχων; πόσοι δὲ μὴ τὸ ἀποδύσαι, καὶ αἱμάτων ⸀ἐσὶν ἐπιθυμηταί; ἅπαξ· μὴ γένοιτο, φησι. νεῦν λέγεις, μὴ γένοιτο. ὅταν ἐξαρὸν ἔχῃς, τότε εἰπέ, μὴ γένοιτο, δὲ μέμνησο τῶν εἰρημένων, καὶ βίον ἐπιδείκνυσο πολλῆς γέμοντα ἀκριβείας, ἵνα μὴ δὲ ἡμᾶς τὰ Σοδόμων μείνῃ· ἵνα μὴ τὰ Γομόῤῥων πάθωμεν· ἵνα μὴ τὰ Τυείων ὑπομείνωμεν καὶ τὰ Σιδωνίων κακὰ μᾶλλον δέ, ἵνα μὴ τῷ Χεισῷ προσκεσώμεν, ὅπερ ἀπόντων ὄντι χαλεπώτερον [δὲ φοβερώτερον.] εἰ γὰρ καὶ πολλοῖς ἡ γέεννα φοβερὸν εἶναι δοκεῖ, ἀλλ' ἐγὼ παύσομαι ⸀συνεχῶς * βοῶν, ὅτι τοῦτο * γέεννης δὲ χαλεπώτερον καὶ φοβερώτερον· δὲ ὑμᾶς ὅπως ἀφακεῖσθαι πάντα κακά. ὅπως δὲ καὶ γεέννης ἀπαλλαγησόμεθα, δὲ τῆς τοῦ Χεισοῦ ἀπολαύσομεν δόξης· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυείου ἡμῶν Ιησοῦ Χεισοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ζωγραφήσης χ. σοφίας; χ. ἐλεγλόγον, χ. ἴλιας

χ. ἀδικηθῶ. ᾖ

χλλ. μεταξὺ ὢν οὐ ἀπέκτεινε μυσηρ.

ᾖ τῶν ᾖ πάντας

7 Τούτων

Ομιλ. λζ. 7 ΤΟΥΤΩΝ ΔΕ ΠΟΡΕΥΟΜΕΝΩΝ, ΗΡΞΑΤΟ ὁ Ιησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ιωάννου· Τί ἐξήλθετε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; 8 Ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες, ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν. 9 Ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; προφήτην; ναί λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου.

ΤΟ μὲν τοῦ μαθητοῦ Ἰωάννου ἐκτενομένην καλῶς, καὶ βεβαιωθέντες ἀπῆλθον ἀπὸ τῶν παραυτίκα γνωρίμων σημείων· ἔδει γὰρ λοιπὸν καὶ τὰ πρὸς τὸν δῆμον ἰάσασθαι. ἐκφοβοῦμαι γὰρ οὐδὲν ἂν τοιοῦτον ἐπανῆλθον παρὰ τὸν ἑαυτῶν διδάσκαλον· οὐ γὰρ πόλεις ὅλας ἐκ τῆς ἐρωτήσεως τοῦ Ἰωάννου μαθητάς, πολλὰ δὲ ἄτοπα ἐπανόησεν, οὐκ εἰδὼς τὴν γνώμην μὲν ἧς ἔπεμψε τοὺς μαθητάς. καὶ εἰκὸς ἐν ἑαυτοῖς διαλογίζεσθαι πρὸς ἑαυτοὺς καὶ λέγειν· ὁ τοσαῦτα μαρτυρήσας μετανοεῖσθαι νῦν καὶ ἀμφιβάλλει, εἴτε σοὶ εἴτε ἑτέρῳ εἰπὼν ὁ ἐρχόμενος; ἆρα μὴ σασαίζων πρὸς τὸν Ἰησοῦν ταῦτα λέγει; ἆρα μὴ δειλότερος ἐπὶ τῷ δεσμωτηρίῳ γνώμενος; ἆρα μὴ μάτην καὶ εἰκῇ τὰ πρότερα εἰρηκεν; ἐπεὶ οὖν πολλὰ τοιαῦτα εἰκὸς ἦν αὐτὸν ἐπανοεῖν, ὅρα πῶς αὐτῷ διορθοῦται τὸ ἀσθενὲς, καὶ ταύτας αἰτιᾶται τὰς ἐπανοίας. προθυμούμενον γὰρ αὐτὸν ἤρξατο λέγειν τοῖς ὄχλοις. διαπρὸ προθυμούμενον αὐτόν· ἵνα μὴ δόξῃ κολακεύειν τὸν δὲ θεόν. διορθούμενος ὁ τὸν δῆμον, οὐκ ἄγει εἰς μέσον αὐτὸν τὸν ἐπανόημα, ἀλλὰ τὸν λύσιν μόνον ἐπάγει τῶν καθ' ἑαυτὸν θορυβουμένων ἀκοαῖς λογισμῶν, δεικνὺς ὅτι ἡδεῖα τὰ ἀπόρρητα ἀπόντων. οὐδὲ γὰρ λέγει, καθάπερ πρὸς Ιουδαίους· τί ἐθυμεῖσθε ποτε; εἰ γὰρ καὶ ἐνενόησαν, οὐκ ἀπὸ πονηρίας ἐλογίζοντο ταῦτα, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν εἰρημένων ἀγνοίας. διὰ τοῦτο οὐδὲ ὑπιππλικῶς αὐτοῖς προσλέγεται, ἀλλὰ διορθοῦται αὐτῶν μόνον τὸν διάνοιαν, καὶ ἀπολογεῖται ὑπὲρ Ιωάννου· καὶ δείκνυσιν, ὅλη ἡ μετάπεσε τῆς προτέρας δόξης, οὐδὲ μεταβέβληται. οὐδὲ γὰρ ἔστιν ἄνεμος ἀνήθεμος καὶ ἀνείπιστος, ἀλλὰ πεπηγὼς καὶ βέβαιος, καὶ ἡ τοιοῦτος, ὡς καὶ προδοῦναι τὰ ἐμπεπιστευμένα. ταῦτα δὲ κατασκευάζων, οὐκ ἐκ τῆς οἰκείας ἀποφάσεως βλέπει, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐκείνων προτέρου ταῦτα κατασκευάζει μαρτυρίας· ἡ δι' ὧν εἶπον μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ὧν ἔπραξαν," δείξας αὐτοῖς μαρτυροῦντας αὐτῷ τῇ τερπνότητι. διό φησι· τί ἐξήλθετε εἰς τὴν ἔρημον ἰδεῖν; ὥσανεὶ ἔλεγε· διακρίνατε τὰς πόλεις ἀφέντες καὶ τὰς οἰκίας, συνήλθετε εἰς τὴν ἔρημον ἀπόντες; ἵνα οἰκτὸν ἴνα ἴδητε καὶ θύελλαν δὲ ἄνεμον; ἀλλ' οὐκ δὲ ἔχοι λόγον. ἡ γὰρ τοῦτο δείκνυσι, φησιν, ἡ ἀσυνήθεια ἐκείνη, καὶ ὁ πάντας" συρρεῖν εἰς τὴν ἔρημον. ἡ γὰρ δὲ δῆμος τοσοῦτος καὶ πόλεις τοσαῦται μὴ τοσαύτης προθυμίας εἰς τὴν ἔρημον καὶ τῷ Ιορδάνῃ ποταμὸν ἀνεχώρησαν ἂν τότε, εἰ μὴ μέγα ἴνα καὶ θαυμαστὸν καὶ πέτρας φοβερώτερον ὤφελαν προσεδοκήσατε. ἡ γὰρ δὴ κάλαμον ἐξήλθετε ἰδεῖν ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον. ἡ γὰρ θύελλοι καὶ ῥᾳδίως ἀνεφερόμενοι, καὶ νῦν μὲν ταῦτα, νῦν δὲ ἐκεῖνα λέγοντες καὶ ὅτι μηδενὸς ἑαυτοῖς, τοῦτο μάλιστα ἐοίκασι. καὶ ὅρα πῶς, πᾶσαν πονηρίαν ἀφεὶς, ταύτην αἰτιᾶται τὸν μάλιστα "ὑφορμῶσαν" αὐτοῖς ὅτε, καὶ ἀναιρεῖ τῆς θυελλίας τὸν ὑπόθεσιν. ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ ἡ τὰ μαλακὰ φοροῦντες ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ὅτι οἰκόθεν οὐκ ἦν εὐείπιστος, καὶ τοῦτο ἐδηλώσατε διὰ τῆς ἀσυνήθους ὑμῖν. ἡ μὲν οὐδὲ ἐκφοβοῦ ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν, ὡς φοβερὸς μὲν ἦν, τυφῇ δὲ δουλεύσας ὕστερον χαλεπὸς γέγονε. τῶν γὰρ ἀνθρώπων ἡ μὲν οἰκοδεῖν εἰσὶ τοιοῦτοι, ἡ δὲ γίνονται· οἷ, ὁ μὲν ἔστιν ὀργίλος φύσει, ὁ δὲ εἰς ἀρρωστίαν ἐμπεσὼν μα-

χεσ'

κεφὴν τῦτο κλᾶται ὃ νόσημα. πάλιν βύκηλοι ϗ κηδφοι ⓐ μὴν εἰσι φύσει, ⓐ ὃ ἀπὸ τῦ τευφῆ δουλβύειν ϗ μαλακίζεσθαι τῦτο γίνονται. ἀλλ' ὁ Ιωαννης, φησὶν, ὅτε φύσει τοιῦτος ἰῶ (σὺ δὲ κάλαμον ὀξηλθετε ἰδεῖν) ὅτε τευφῆ δοὺς ἑαυτ', ἀπώλεσεν, ὅπερ εἶχε, πλεονέκτημα. ὅτι γὰρ σὐκ ἐδούλβυσε τευφῆ, δείκνυσιν ἡ στολὴ ϗ ἡ ἐρημία ἣ ὃ δεσμωτήριον. εἰ γὰρ ἐβούλετο μαλακὰ φορεῖν, σὐκ ἂν τὴν ἔρημον ᾤκησεν, σὐκ ἂν ὃ δεσμωτήριον, ἀλλὰ τὰ βασίλεια. ὀξέως γὰρ αὐτῷ σιγήσαντι μόνον μυείας ἀπολαῦσαι ἡμᾶς. ὅπου γὰρ ἣ ἐλέγξαντα ϗ δεδεμένον ὕστως ἠδέησε ὁ Ηρώδης, πολλῷ μᾶλλον σιγήσαντα σὐκ ἂν ἐσκόλασεν ἂν· ἔργῳ τοίνυν τῆς αὐτῦ χρηστότητος τὸ δεσμωτήριον βάσανον ἣ τῆς καρτερείας, πῶς ἂν εἴη δίκαιος ἐπὶ τοιούτοις ἐκκαθίεσθαι; ϗ ἀπὸ τῦ τόπυ τοίνυν, ἣ ἀπὸ τῶν ἱματίων, ϗ ἀπὸ τῆς σωφροσύνης ὃ ἦθος αὐτῦ χαρακτηρίσας ἐπάγει λοιπὸν ἣ ⓦ τοῖς φήτῃσι. Εἰπὲ γὰρ, τί ἐξῆλθετε; τοῖς φήτῃσι ἰδεῖν; ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον τοῖς φήτυ, φησίν.

χ. ἐκκαλέσασθαι αὐτ.

10 Οὗτος γάρ ἐστι, περὶ οὗ γέγραπται· ἰδοὺ ἀποστέλλω ⓦ ἄγγελόν μυ τὸν τοῦ προσώπου συ, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν συ ἔμπροσθέν συ. Πρότερον τὴν τῶ Ιουδαίων μαρτυρίαν λαβὼν, τότε τὴν τῶν προφητῶν ἐφαρμόζει. μᾶλλον γὰρ, τοῦτον μὲν τὴν ψῆφον ἐνήνοχε τῷ Ιουδαϊκῷ, ὅπερ μεγίστη ἀπόδειξις, ὅταν παρ' ἐχθρῶν ἡ μαρτυρία φέρηται· δεύτερον, ⓦ βίον τὸν τῦ ἀνδρός· τρίτον, τὴν ἐαυτῦ κρίσιν· τέταρτον, ⓦ προφήτην, πάντοθεν αὐτὸν ὀπτασιάζων. Εἶτα, ἵνα μὴ λέγωσι, τί οὖν εἰ τότε μὲν τοιοῦτος ἦν, νῦν δὲ μεταβέβληκε; ἐπήγαγε ϗ τὰ μὴ τοῦτα, τὰ ἱμάτια, ὃ δεσμωτήριον, ϗ μὴ τούτων τὴν προφητείαν. Εἶτα, εἰπὼν ὅτι μείζων προφήτυ, δείκνυσι ϗ κατὰ τί μείζων. κατὰ τί τοίνυν μείζων; κατὰ ὃ ἐγγὺς εἶ τῦ προκηρύττειν. ἀποστελῶ γάρ, φησι, ⓦ ἄγγελόν μυ πρὸ προσώπυ σου, τυτέστιν, ἐγγύς συ. καθάπερ γὰρ ὅταν τῶν βασιλέων ⓐ ἐγγὺς τὸ ὀχήματος ἐλαύνοντες, ὕστοι τῶν ἄλλων εἰσὶ λαμπρότεροι· ὕτω δὴ ϗ ὁ Ιωάννης ἐγγὺς αὐτῆς φαίνεται τῆς πρυσίας ἐλαύνων. ὅρα πῶς ϗ σὐτῦδεν τὸν ἐκφορικὸν ἔδειξε· ϗ σὺδὲ σὐ ζῷῦ ἴσαται, ἀλλὰ ϗ τὸν πρὸ ἑαυτῦ λοιπὸν ἐπάγει ψῆφον, λέγων·

11 Αμὴν λέγω ὑμῖν, σὐκ ἐγήγερται ἐν γυναιξὶν μείζων Ιωάννου τῦ Βαπτισυ. Ο τί λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ὑκ ἔσχε γυνὴ τῦτο μείζονα. ϗ ἐρχῆ μὲν ϗ ἡ ἀπόφασις· Εἰ δὲ βούλει ϗ ἀπὸ τῶν πραγμάτων μαθεῖν, σύνοησον αὐτὸν τὸν πάππον, τὸν Ζαχαρίαν, τῆς γνώμης τὸ ὕψος. ὥσπερ γὰρ ἐν ὀρεινῷ, ὕτω δίηγε, ϗ τῶν τῆς φύσεως ἀναγκῶν ἀνωτέρω γινόμενος, ξένιαν ἐνὰ ὤδυσεν ὁδὸν, ἐν ὕμνοις ϗ ᾠδαῖς ⓦ πάντα ζάχαρον χρόνον, καὶ ἀνθρώπων μὲν σὐδενὶ, Θεῷ δὲ ὁμιλῶν μόνῳ διὰ νυκτός. σὺδὲ γὰρ εἶδέ τινα τῶν ὁμοδούλων, ὅτε ὤφθη τινὶ τῦτον, ὑκ ἐκαλάκτισεν, ὑ κλίνης, ὐ σχίνης, σὐκ ἀγροῦ, σὐκ ἄλλου τινὸς ἀπέλαυσε τῶν ἀνθρωπίνων· ϗ ὅμως ἥμερος ἦν ὁμοῦ ϗ σφοδρός. ἄκυσον γοῦν πῶς μετ' ὀπτασίας τοῖς ἑαυτῦ μαθηταῖς ζαλέγει, πῶς μὴ ἀνδρείας τῷ δήμῳ τῶν Ιουδαίων, πῶς μὴ πρήσεως τῷ βασιλεῖ. δι' ἃ τῦτο ϗ ἔλεγεν· σὐκ ἐγήγερται ἐν γυναιξὶν μείζων Ιωάννου τῦ Βαπτισυ. ἀλλ' ἵνα μὴ πάλιν ἡ ἀκρόασις τῶν ἐγκωμίων τέκῃ τινὰ ἀπορίαν, πρόσεστι μύνων αὐτὸν τῦ Χριστυ τῶν Ιουδαίων, σκόπει πῶς ϗ ὕτω διορθύται. καθάπερ γὰρ ἐξ ὧν ᾠκοδομοῦντο ⓐ μαθηταὶ, ἐβλασφήμουν ⓐ ὄχλοι, σύκολον αὐτὸν εἶναι νομίζοντες· ὕτω ϗ ἐξ ὧν ἐθεραπεύοντο ⓐ ὄχλοι, μείζων δὲ ἐνομίζετο ἡ βλασφημία, σεμνοτέρων τῶν Χριστῦ λαμβανόντων τὰ αὐτῶν ὑποκρίσεων σὐκ τῶν εἰρημένων. διὸ ϗ τῦτο διορθύται λέγων· Ο μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν ὐρανῶν, μείζων αὐτῦ ἐστι·

χ. σὺν αὐτῷ

Μικρότερος κατὰ τὸν ἡλικίαν, ὃ κατὰ τὸν τῶν πολλῶν δόξαν. ὃ γὰρ ἔλεγεν αὐτὸν φάγον ϗ οἰνοπότην· καὶ, σὐχ ὗτός ἐστιν ὁ τῦ τέκτονος υἱός; ϗ πανταχοῦ αὐτὸν ἐξευτελίζον. Τί οὖν, φησι, κατὰ τὴν σύγκρισιν τῦ Ιωάννου μείζων ἰῶ; ἄπαγε. σὺδὲ γὰρ Ιωάννης, ὅταν λέγῃ, ἰσχυρότερός μῦ ἐστι, συγκρίνων λέγει· σὺδὲ Παῦλος, ὅταν Μωϋσέως μεμνημένος γράφῃ,

Εβ. γ. γ. φη, Πλείονος γὰρ δόξης οὗτ᾽ ὢν ὁ Μωϋσεῖ ἠξίωται, συγκρίνων γράφει. ϗ αὐτὸς ὤν, ἰδοὺ πλέον Σολομῶνος, ὧδε λέγων, ὥς συγκρίνων φησί. Εἰ δ᾽ ἄρα δοίημεν ϗ κῖ σύγκρισιν εἰρῆσθαι πρὸς αὐτὸν τοῦτο, οἰκονομικῶς ἐγίνετο διὰ τοὺς τῶν ἀκουόντων ἀσθενείαν. ϗ γὰρ σφόδρα ἦσαν πρὸς αὐτὸν κεχηνότες ⓐ δι᾽ ὃν θεφποι· τότε ὤν λαμπρότερον αὐτὸν ϗ ὃ δεσμωτήριον ἐποίησε, ϗ ἡ πρὸς Ⓦ βασιλέα παῤῥησία, ϗ ἀγαπητὸν ἕως τέως τοῦτο δεικνῦναι πρὸς τοὺς πολλούς. ϗ γὰρ καὶ ἡ παλαιὰ οἶδεν ὅπως διορθοῦται τὰς τῶν πεπλημμελημένων ψυχάς, τὰ Ψαλμ. οε. ι. ἀσύγκριτα κῖ σύγκρισιν προβαλλουσα· ὡς ὅταν λέγῃ, Οὐκ ἔστιν ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς, Κύριε· ϗ πάλιν, οὐκ ἔστι Θεὸς, ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ἕνιες δέ φασιν, ὅτι πρὸς τῶν ἀποστόλων τοῦτο εἴρηκεν ὁ Χριστὸς, ἕτερα ὤν πρὸς ἀγγέλων· κακῶς. ὅταν γὰρ τῆς ἀληθείας ἕνιες σκιρτῶσι, πολλὰ πλημμελεῖσθαι εἰώθασι. ποία γὰρ ἀκολουθία, ἢ πρὸς ἀγγέλων ἢ πρὸς τῶν ἀποστόλων εἰπεῖν; ἄλλως ὤν, εἰ πρὸς τῶν ἀποστόλων ἔλεγε, τί κωλύει ὀνομαστὶ προσαγαγεῖν; πρὸς μὲν γὰρ ἑαυτὸν λέγων, εἰκότως κρύπτει· πρὸς δὲ τοὺς ἀποστόλους ἐπιδεικνύμενος τὴν ἀκρίβειαν, ϗ ὃ μὴ δόξαι πρὸς ἑαυτὸν μέγα τι λέγειν. ϗ γὰρ πολλαχοῦ φαίνεται τοῦτο ποιῶν. τί δέ ἐστιν, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν; ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἢ τοῖς κῖ Ⓦ ὑρμὸν ἅπασι. ἢ ὃ εἰπεῖν ὤν, οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου, ἀντιδιαστελλόμενος ἑαυτὸν Ⓦ Ἰωάννῃ, ϗ ὅτως ἑαυτὸν ὑπεξαιρούμενος. Εἰ γὰρ ϗ "ἐν γεννητοῖς γυναικὸς ἕως αὐτός, ἀλλ᾽ οὐχ ὅτως, ὡς ὁ Ἰωάννης. ὁ γὰρ φιλὸς αὐθέφπος ἕως, οὕτως" ὁμοίως αὐθέφπῳ ἐτέχθη, ἀλλὰ ξένον τινὰ τόκον ϗ προδόξον.

12 Ἀπὸ ὤν τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ βαπτίσου, φησιν, ἕως ἄρτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν. Καὶ ποίαν τοῦτο ἀκολουθίαν ἔχει πρὸς τὰ ἔμπροσθεν εἰρημένα; πολλὴν μὲν οὖν ϗ σφόδρα συνάδουσαν. ϗ γὰρ ὠθῆς ϗ ἐπείγῃ λιτὸν αὐλὸς ϗ σπουδὴν εἰς τὸν πίστιν τὴν ἑαυτοῦ ἅμα ὤν ϗ τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις προσῆκε Ἰωάννου συνηγορεῖ. Εἰ γὰρ μέχρι Ἰωάννου πεπλήρωται πάντα, ἐγώ εἰμι ὁ ἐρχόμενος.

13 Πάντες γὰρ, φησιν, ⓐ προεφήτευσαν ϗ ὁ νόμος ἕως Ἰωάννου προεφήτευσαν.

Οὐ γὰρ δι᾽ ἕτερον ⓐ προεφήτευσαν, εἰ μὴ ἦλθον ἐγώ. μηδὲν τοίνυν προσδοκᾶτε" πρᾶγμα ἕτερον, μηδὲ ἕτερόν τινα μένετε. ὅτι γὰρ ἐγώ εἰμι, δῆλον ϗ οὐκ τοῦ προφήτας σῶσαι, ϗ οὐκ τῶν καθ᾽ ἑκάστου ἁρπαζόντων [τὴν] ἡμέραν τὴν πίστιν τὴν εἰς ἐμέ. ὅτι γὰρ δῆλον ὅτι ϗ σαφὲς, ὡς ϗ πολλοὶ ἁρπάζειν αὐτήν. ϗ τίς ἥρπασεν, εἰπέ μοι; πάντες ⓐ μὴ ἀσυδήτως προσιόντες. Εἶτα ϗ ἕτερον τεκμήριον ἄφησι, λέγων·

14 Εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν Ἠλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι.

Μαλ. δ. ε. Ἀποστελῶ γάρ, φησιν, ὑμῖν Ἠλίαν Ⓦ Θεσβίτην, ὃς ἐπιστρέψει καρδίαν πατρὸς ἐπὶ τέκνα. οὗτ᾽ οὖν ἐστιν Ἠλίας, ἐὰν προσέχητε μὴ ἀκριβείας, φησί. ϗ γὰρ ἀποστελῶ, φησι, Ⓦ ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου. ϗ καλῶς εἶπεν, εἰ θέλετε δέξασθαι, τὸ ἀβίαστον δεικνύς. ὅ γὰρ ἀναγκάζω, φησί. τοῦτο ὤν ἔλεγλε, βούλομαι ἀπαιτῶν ὑμῶν, ϗ δηλῶν, ὅτι οὗτ᾽ ἐκεῖνός ἐστι, κἀκεῖνος οὗτ᾽. ἀμφοτέροις γὰρ μία ἁρμονία ἐνεδέδεκτο, ϗ προδρόμοι γεγόνασιν ἀμφότεροι. διὸ καὶ οὐδὲ ἁπλῶς εἶπεν, οὗτ᾽ ἐστὶν Ἠλίας, ἀλλ᾽, εἰ θέλετε δέξασθαι *, οὗτ᾽ ἐστι, τυτέστιν, εἰ μὴ βούλεσθε ἀγωνίας προσέχειν τοῖς γινομένοις. καὶ οὐδὲ ἐν τούτῳ ἔστι, ἀλλὰ δείκνυσιν ὅτι συνέσεως χρεία, προσέθηκε πρὸς ὃ, οὗτ᾽ ἐστὶν Ἠλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι,

15 Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. Τοσαῦτα ὤν αἰνίγματα ἐπῆγε, διεγείρων αὐτοῦ εἰς ἐρώτησιν. Εἰ ὤν οὐδὲ ὅπως ὀξυπνίζοιτο, πολλῷ μᾶλλον εἰ δῆλα ἦν ϗ σαφῆ. οὐδὲ γὰρ σκῶμμα ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἐτόλμων ἐρωτᾶν, ϗ ὅτι δυσαρέστους ἦν. ⓐ γὰρ ὑπὲρ τῶν τυχόντων αὐτὸν ἐρωτῶντες ϗ πειρᾶζοντες, ϗ μυριάκις ὀπισομαθέντες ϗ οὐκ ἀποσάντες,

ἀποσάντες, πῶς δὴ ἦσαν τῶν ἀναγκαίων οὐκ ἐπύθοντο καὶ ἠρώτησαν, εἴτε μαθεῖν ἐπεθύμουν; εἰ γὰρ τῶν νομίμων ἠρώτων, ποία σύτολή ἐστι, καὶ ὅσα τοιαῦτα, καίτοιγε ἀδεμία ἦν ἀνάγκη ταῦτα εἰπεῖν, πῶς τῶν παρ' αὐτοῦ λεγομένων, ὧν καὶ τὰς ἀποκρίσεις μᾶλλον ἦν θύθινος ἦν, οὐκ ἂν ἐζήτουν τινὰ διάνοιαν· καὶ μάλιστα, ὁπότε αὐτὸς ἦν ὁ τρέπων εἰς τοῦτο καὶ ἐφελκόμενος; ὃ γὰρ εἶπεν, βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν, εἰς περιεργίαν αὐτοὺς διετίρει· καὶ ὃ εἶπεν, ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω, ὃ αὖθις τοῦτο ποιεῖ.

χ. ἐζήτουν δὲ

16 Τίνι δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύτην, φησίν; ὁμοία ἐστὶ παιδίοις καθημένοις ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, καὶ λέγουσιν,

17 Ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε, ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε.

Παλιν ταῦτα δοκεῖ μὲ ἀπορτῆσθαι τῶν πρότερον, σφόδρα δὲ ἐστιν αὖθις ἀκόλουθα. καὶ γὰρ ἓν τῶν κεφαλαίου ἔχεται τοῦ αὐτοῦ, καὶ τοῦ δεῖξαι ζωὴν αὐτῷ προσῆκον τὰ Ιωαννίου, εἰ καὶ μηνόμενα σκαντία ἦν, ὥσπερ οὖν καὶ ὅτι τῆς ἐρωτήσεως· καὶ δείκνυσιν ὅτι οὐδὲν ἦν ὄφελος ἡμᾶς σωτηρίαν αὐτῶν, εἰ προσελείφθη· ὁ προὴς ΜΜ ἀμπελῶνα φησιν ὁ προφήτης, Τί ἔδει με ποιῆσαι τῷ ἀμπελῶνι τούτῳ, καὶ οὐκ ἐποίησα; τίνι γὰρ, φησιν, ὁμοίωσω τὴν γενεὰν ταύτην; ὁμοία ἐστὶ παιδίοις καθημένοις ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, καὶ λέγουσιν· ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε, ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε.

χ. ἔτι πλείονα Ησ. ε. δ.

18 Ηλθε γὰρ Ιωάννης μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, καὶ λέγουσι, δαιμόνιον ἔχει·

19 Ηλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν· ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν. Ο δὲ λεγόμενον τοιοῦτόν ἐστιν· ἐνθυμεῖσθε ἑκάτερος ἦλθομεν ὁδόν, ἐγὼ καὶ Ιωάννης· καὶ ταύτην ἐπείσαμεν, οἳ δὲ εἴ τινες θρέμματα ζῶον δυσθήρατον ἄμφω δύο μέλλον ἐμπίπτειν ὁδῶν εἰς τὰ θηρατρα, ἑκάτερον ἕκατος ἀπολαβόν ὁδὸν ἑλαύνοι ἐξενδυτίας ἑτοῦ τοῦ ἑτέρου, ὥστε πάντως εἰς θάτερον ἐμπεσεῖν. σχήσει γοῦν ἄπαν ὃ τῶν ἰχθύων ὄχλος, ὅπως προὴς ὃ τῆς νηστείας ἐπίσκοπος θαῦμα καὶ ΜΜ σκληρὸν τοῦτον καὶ φιλόσοφον βίον. Διὰ τοῦτο ὡχθούμενοι οὐκ προήτης ἡλικίας ὕστερα φιλοῦσαι ΜΜ Ιωάννου, ὥστε καὶ σύντεθεν αἰσθησεται ἡμέραν τὰ λεγόμενα περὶ αὐτοῦ. ὃ δὲ νῦν ἔνεκεν οὐκ αὐτὸς, φησι, ταύτην εἶλεν τὴν ὁδόν; μάλιστα μὲν οὖν καὶ αὐτὸς ταύτην ἦλθεν, ὅτε τὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας σήκυσε, καὶ ταῦτα διδάσκων καὶ οὐκ ἔχων ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ· πλὴν ἄλλα ὃ ἕτερος ὃ αὖθ' τοῦτο κατεσκεύαζε, καὶ ὃ σύντεθεν φανερόν ἐστι κέρδος. τοῦ γὰρ ἐλθεῖν αὐτὸν τὴν ὁδὸν ταύτην, ταύτην ἦν, ἢ καὶ πολλῷ μεῖζον, ὃ κατὰ τοῦ ἐλάττονος μάρτυρα. ἄλλως δὲ, ὁ μὲν Ιωάννης οὐδὲν πλέον ἐπεδείξατο, πλὴν τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας· Ιωάννης γὰρ, φησιν, οὐδὲν ἐποίησε σημεῖον· αὐτὸς δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν σημείων, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ θαύματος μαρτυρίαν εἶχεν. ἀφεὶς τοίνυν Ιωάννου ἀπὸ τῆς νηστείας λάμπειν, αὐτὸς τὴν σύμπασαν ἦλθε, καὶ εἰς τραπέζας εἰσιὼν τελωνῶν, καὶ ἐσθίων, καὶ πίνων. ἐρώμεθα τοίνυν Ιουδαίους· καλὸν ἡ νηστεία καὶ θαυμαστόν; οὐκοῦν ἔδει πείθεσθαι Ιωάννῃ καὶ ἀποδέχεσθαι αὐτὸν, καὶ πιστεύειν τοῖς περὶ αὐτοῦ λεγομένοις. ὅτου γὰρ ὑμᾶς ἔμελλεν σκῶμμα καὶ ῥήματα προσαγαγεῖν τῷ Ιησοῦ. ἀλλὰ φορτικὸν ἡ νηστεία καὶ ἐποχθές; οὐκοῦν ἔδει πείθεσθαι τῷ Ιησοῦ, καὶ πιστεύειν αὐτῷ τὴν σύμπασαν ἐλθόντι. διὰ τοῦτο ἑκατέρους μὲν ὁδοὺς εἰς τὴν βασιλείαν ἐμέλλετε ἐμπίπτειν· ἀλλ' ὥσπερ θηρίον δύσροπον, ἑκατέρους σκάκιζον. οὐκ ἄρα ὃ ἔγκλημα τῶν μὴ πιστευθέντων, ἀλλ' ἡ κατηγορία τῶν μὴ πιστευσάντων ἦν. οὐδὲν γὰρ ποτε τὰ σύμπαντα καὶ κίζειν ἔλυτο, ὥσπερ ἦν οὐδὲ ἐπαινῶν. οἷς τι λέγω· ὁ ΜΜ Φαιδρὸν ἀποδεχόμενος μὲν θρέπτον καὶ ἀνειμένον, ΜΜ σκυθρωπὸν καὶ βαρβαρον οὐκ ἀποδέχεται· ὁ ΜΜ σκυθρωπὸν ἐπαινῶν, τὸν Φαιδρὸν οὐκ ἐπαινέσει. ἀμήχανον γὰρ ἐκ ταύτων καὶ ἐναντίων πλέναι τὸν ψῆφον. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς φησιν· ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε· τουτέστι, τὸν ἀνειμένον βίον ὑπεδείξατε, καὶ οὐκ ἐπείσθητε· καὶ ἐθρηνήσαμεν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε· τουτέστιν, Ιωάννης τὸν σκληρὸν καὶ

χ. ἐζήτουν δὲ

χ. ἀμφοτέρους δὲ ὁδοὺς

χ. βαρὺ

χ. ἐπιδείξατε

βαριῶ μετῆλθε βίον, καὶ ὁ πρεσβύτερος. καὶ ὁ λέγω, ἐκεῖνος τοῦτον, κἀγὼ τοῦτον· ἀλλ' ὅπερ μία ἡ γνώμη ἑκατέρων ἦν, εἰ καὶ τὰ ὑποτιθέμενα ἐναντία, διὰ τοῦτο κοινὰ τὰ γελώμενα φησὶν εἶναι. καὶ γὰρ καὶ ὁ τὴν ἀναμετρήσαν ἐλθεῖν ὁδὸν, ἀπὸ συμφωνίας ὑποτεταμένης ἐλθεῖν, καὶ πρὸς ἓν βλέποντας τέλος. ποίαν οὖν ἔχοιτε λοιπὸν ἀπολογίαν; διὰ τοῦτο καὶ ἐπήγαγε·

Καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς. Τουτέστιν, εἰ καὶ ὑμᾶς οὐκ ἐπείσθητε, ἀλλ' ἐμοὶ λοιπὸν ἐγκαλεῖν οὐκ ἔχετε· ὃ πρὸς τοὺς παῖδάς φησιν ὁ προφήτης, ὅπως ἂν δικαιωθῆς ἐν τοῖς λόγοις σου. ὁ γὰρ Θεὸς, κἂν μηδὲν δύνῃ πλέον ἀπὸ τῆς πρὸς ἡμᾶς κηδεμονίας, ἃ πρὸ ἑαυτοῦ πάντα πληροῖ· ὥστε τοῖς δικαιωθεῖσι βουλομένοις μηδὲ σκιαὶ [ἵνα] καταλιπεῖν ἀγνώμονος ἀμφιβολίας. εἰ δὲ τὰ παραδείγματα βούτελῆ καὶ κακέμφατα, μὴ θαυμάσῃς. πρὸς γὰρ τὴν ἀθένειαν τῶν ἀκουόντων διελέγετο. ἐπεὶ καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ πολλὰ λέγει παραδείγματα αἰσχρὰ πρόσφορα, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ μεγαλωσύνης ἀνάξια. ἀλλὰ καὶ τοῦτο μάλιστα ἄξιον αὐτοῦ τῆς κηδεμονίας. σκέπει δὲ αὐτοὺς ἑτέρωθεν εἰς σωτηρίας πεπλεκομένας δόξας. εἰπόντες γὰρ πρὸς Ἰωνᾶν, ὅτι δαιμόνιον ἔχει, οὐκ ἔσησαν μέχρι τούτου· ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτοῦ τὰ σωτήρια ἀκούσωμεν ὃ αὖθις τοῦτο εἶπον πάλιν. ὕστερον εἰς μακρυμνίας ἀεὶ προσεφέροντο δόξας. ὁ δὲ Λουκᾶς μετὰ τούτων καὶ ἕτερον μείζονα λέγουσιν αὐτῶν κατηγορίαν, εἰπών· ᾧ γὰρ τελῶναι ἐδικαίωσαν τῷ Θεόν, δοξάσαντες τὸ βάπτισμα Ἰωάννου. τότε λοιπὸν ὠνείδιζει τὰς πόλεις, ὅτε ἐδικαιώθη ἡ σοφία, ὅτε ἀπέδειξε πάντα πεπληρωμένα. ὅπερ γὰρ οὐκ ἔπεισε, παραινίζει λοιπόν, ὃ τὸ φοβῆσαι πλέον ἐστί. τὸ γὰρ τὴν ἀπὸ τῶν λόγων διδασκαλίαν ἐπεδείξατο, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν σημείων θαυματουργίαν. ὅπερ ἂν ἐμείνωμεν ὅτι τῆς αὐτῶν ἀπειθείας, ὠνείδιζει λοιπόν. 20 Τότε γάρ, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς ἤρξατο ὠνειδίζειν τὰς πόλεις, ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλείσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν, λέγων· χ. ἀπαλλ.

21 Οὐαί σοι Χοραζείν· οὐαί σοι Βηθσαϊδά. Εἶτα, ἵνα μάθῃς οὐκ ἀπὸ φύσεως αὐτοὺς τοιούτους ὄντας, ἴδωσι δὲ ὄνομα τῆς πόλεως, ἀφ' ἧς πέντε προῆλθον ἀπόστολοι. ὅ τε γὰρ Φίλιππος καὶ οἱ δύο ξυωρίδες ἐκεῖναι τῶν χορυφαίων ἐντεῦθεν ἦσαν.

Οτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο, φησὶν, αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ μετενόησαν.

22 Πλὴν λέγω ὑμῖν, Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ ὑμῖν.

Λουκ. ι. ιγ.

23 Καὶ σὺ Καπερναούμ, μὴ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως [τοῦ] ᾅδου καταβιβασθήσῃ· ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοί, ἔμειναν ἂν μέχρι τῆς σήμερον.

24 Πλὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι γῇ Σοδόμων ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ σοί.

Καὶ τὰ Σόδομα ἦ αὐτοῖς οὐχ ἁπλῶς προσῆκεν, ἀλλ' αὔξων τὴν κατηγορίαν. καὶ γὰρ μείζων ἦν κακίας ἀπόδειξις, ὅταν μὴ τῶν τότε ὄντων, ἀλλὰ καὶ τῶν πώποτε γενομένων πονηρῶν φαίνωνται χείρους ἐκεῖνοι. ὅτι καὶ ἀλλαχοῦ ποιεῖται σύγκρισιν, ὅταν Νινευιτῶν αὐτοὺς κατακρίνων, ἢ διὰ τῆς βασιλίσσης τοῦ νότου. ἀλλ' ἐκεῖ μέν, διὰ τῶν καταρθωκότων· ἐνταῦθα δὲ, διὰ τῶν ἡμαρτηκότων, ὃ πολὺ βαρύτερον ἦν. τοῦτον καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ οἶδε τῆς κατα-

Ιεζ. ιε.

χρίσεως νόμον· διὸ καὶ ἔλεγε τῇ Ἱερουσαλήμ, Ἐδικαίωσας τὰς ἀδελφάς σου ἐν πάσαις ταῖς ἁμαρτίαις σου. ὕστερον πρωταγορᾷ τῇ παλαιᾷ ἐμφιλοχωρῆσαι θέλουσι. καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα λόγον ἴσχυσιν· ἀλλὰ καὶ φόβον ὑποτείνει λέγων, ὅτι χαλεπώτερα πείσονται Σοδομιτῶν καὶ Τυρίων, ὥστε πρωταγορεῖν αὐτοὺς ἀναγαγεῖν, καὶ ἀπὸ τῆς παραινίζειν, καὶ ἀπὸ τοῦ φοβεῖν.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτα δὴ καὶ ἡμεῖς ἀκούωμεν. οὐδὲ γὰρ τοῖς ἀπίστοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν χαλεπωτέραν ὤφεισε κόλασιν Σοδομιτῶν, εἰ μὴ δεξόμεθα τοὺς εἰσιόντας πρὸς ἡμᾶς ξένους, ὅτε καὶ χειμῶνα ἐπινάξαι ἐκέλευσε· καὶ μάλα εἰκότως. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ εἰ καὶ τοῦδόγ-

χ. φοβεῖται. χ. κατηγ.

νομα

νομα ἡμῖν τον, ἀλλα τοῦ τῦ νόμυ καὶ τῆς χαρίτος· ἡμεῖς δὲ μὴ τιὴ τοσαύτιν ἐπιμέλειαν ἀμῦναι θέλοντες, ἵνος δὴ εἰπωμεν συγγνώμης ἄξιοι, μισοξενίαν τοσαύτιν ἐπιδειχνύμενοι, καὶ τοῖς δεομένοις τας θύρας ἀποκλείοντες, καὶ τοῦ τῶν θυρῶν τὰς ἀκοάς· μᾶλλον δὲ ὐ τοῖς πένησι μόνον, ἀλλα καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀποστόλοις; ὅρα γαρ τῦτο καὶ τοῖς πένησιν, ὅπερ καὶ τοῖς ἀποστόλοις. ὅταν γαρ δύνασθαι) Παῦλος, καὶ σὺ μὴ ἀνέχῃ· ὅταν κηρύττῃ Ιωάννης, καὶ σὺ μὴ ἀκούῃς, πότε δέξῃ πένητα, ἀπόστολον μὴ δεχόμενος; ἵνα οὖν καὶ τῦτοις αἱ οἰκίαι, καὶ χείνοις αἱ ἀκοαὶ διηνεκῶς ἀνεῳγμέναι ὦσιν, ἀποκαθαίρωμεν τὸ ῥύπον ἀπὸ τῶν τῆς ψυχῆς ὠτων. καθάπερ γαρ ῥύπος καὶ πηλὸς τὰ ὦτα τῆς ψυχῆς, ὕτω τὰ πορνικὰ ἀσματα, καὶ τὰ βιωτικὰ διηγήματα, καὶ τὰ χρέα, καὶ τὰ περὶ τόκων καὶ δανεισμῦ, ῥύπου πάντος χαλεπώτερον ἐμφράττει τῆς ψυχῆς τιὴ ἀκοήν· μᾶλλον δὲ οὐκ ἐμφράττει μόνον, ἀλλα καὶ ἀκάθαρτον ποιῖ. καὶ γαρ κόπτειν σιαγόνας ὑμᾶς ταῖς ἀκοαῖς ἀπειλῶ" ταῦτα διηνύμενοι. καὶ ὅπερ ὁ βάρβαρος ἠπείλει, λέγων, φάγεσθε τιὴ κόπτειν ὑμᾶς καὶ τὰ ἑξῆς, τῦτο καὶ ὅτοι ὐ λέγω, ἀλλα ὄψε τῶν ἔργων ὑμᾶς ἐπανορθοῦσθαι ποιοῦσι· μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ χαλεπώτερον. καὶ γαρ καὶ τῦτων ἀνδέξεται σκῶλα τὰ ἀσματα, καὶ ὃ δὴ χαλεπώτερον, οὐ μόνον οὐκ ἐνοχλεῖσθαι νομίζετε τῦτων ἀκούοντες, ἀλλα καὶ γελᾶτε, δέον βδελύττεσθαι καὶ φύγειν. εἰ δὲ ὐ βδύκτα, καταδῦναι εἰς τιὴ ὀρχήστραν, ζήλωσον ὅπερ ἐπαινῶ· μᾶλλον δὲ βάδισον μόνον μὴ τῦτο τὸ κινοῦντος τὸ γέλωτα σκῶμμα. ἀλλ' ὐκ ἂν δυάσχοιο. τί οὖν τοσαύτην ἀπονέμεις αὐτῷ τιμήν; καὶ νόμοι τοῦτο τὸ ἐλλιπῶν γραφέντες ἀτίμους αὐτὸν εἶναι βούλονται· σὺ δὲ αὐτὸν ὅλη τῇ πόλει δέχῃ, ὥσπερ πρεσβυτὰς καὶ στρατηγούς, καὶ ἀπάντας συγκαλῇ ἵνα σὲ ἴδωσιν τὸν ἀκοάς. καὶ ὁ μὲ οἰκέτης αἰσχρόν τι φθεγόμενος, ἀκούοντός σου, μυείας λήψεται μάστιγας· κἂν γύς, κἂν γυνή, κἂν ὁστισοῦν αὖ τῦτο ποιήσῃ, ὕβρεως τὸ πρᾶγμα καλεῖς· σὺ δὲ δεσπότου μαστίγια καὶ πολυτελῆ καλέσωσί σε τὸ αἰσχρῶν ἀκροᾶσθαι ῥημάτων, ὐ μόνον ὐκ ἀγανακτεῖς, ἀλλα καὶ χαίρεις καὶ ἐπαινῇς. καὶ τί τοῦτης τῆς ἀλογίας ἴσον γένοιτ' ἄν; ἀλλ' αὐτὸς ὐ φθέγξῃ τοιαῦτα· καὶ τί τὸ κέρδος; μᾶλλον δὲ, καὶ αὖθις τῦτο πόθεν δῆλον; εἰ γαρ μὴ ἐφθέγξου, οὐκ ἂν οὐδὲ ἀκούων ἐτέλεσας, ὐδ' ἂν μὴ τοσαύτης ἀσυδησίας ἐδράμες ὅτι τιὴ καταισχύουσάν σε φωνιήν. εἰπέ γαρ μοι, χαίρεις ἀκούων βλασφημουμένων, ἀλλ' οὐχὶ φείδῃ καὶ τοῦτο ἐμφράττεις; ἔγωγε οἶμαι. τί δήποτε; ὅτι οὐδὲ αὐτὸς βλασφημεῖς. ὅτω δὴ καὶ ὅτι τῆς αἰσχρολογίας ποίει· καὶ εἰ βούλῃ δεῖξαι σαφῶς ἡμῖν, ὅτι οὐ χαίρεις αἰσχρὰ" φθεγγομένῳ, μηδὲ ἀκούειν ἀνέχου. πότε γὰρ δυνήσῃ λυέσθαι ἀσυδαίος τοιούτοις" ἐντρεφόμενος ἀκούσμασι; πότε δὲ σωφρονήσεις ἱδρῶτας ἀνεγκεῖν ἀνέξῃ τῆς μικρὰς καταῤῥέοντος ἀπὸ τῦ γέλωτος καὶ τῶν ἀσμάτων καὶ τῶν αἰσχρῶν ῥημάτων τῦτων; καὶ γὰρ ἀγαπητὸν ἀπόντων τῦτων καθαρθέντα ψυχιὴν, δυνηθῆναι γενέσθαι σεμνιὴν καὶ σώφρονα, μὴ τι γε τοῖς τοιούτοις ἀκούσμασιν" ἐντρεφομένην. ἢ οὐκ ἴσμεν ὅτι πολὺς κακίας ὑπορρέπεσθαι ἔχομεν; ὅταν οὖν καὶ τὰ χεῖρω αὖθις ποιησώμεθα καὶ ἔργων, πότε φθεγξόμεθα τιὴ κάμινον σκεύνην; οὐκ ἤκουσας τί φησιν ὁ Παῦλος; χαίρετε σὺν Κυρίῳ· ὐκ εἶπεν, σὺν Διαβόλῳ. πότε οὖν ἀκῦσαι δυνήσῃ Παύλου; πότε αἰσθήσῃ λαβὼν τῶν πεπλημμεληκότων, μεθύων ἀεὶ καὶ διηνεκῶς ἀπὸ τῆς θεωρίας σκείνης; ὅτι γαρ θαυμαστὸν σκεῦος, ὐ θαυμαστὸν καὶ μέγα· μᾶλλον δὲ θαυμαστόν. σκεῦος μὲν γαρ καὶ ἁπλῶς καὶ ἀφοσιώμενος θαυμαστὸν· σκεῦος, μὴ ἀσυδῆς καὶ δρόμυ καὶ πολλῆς τῆς προθυμίας. καὶ δῆλον ὅτι ὧν οἶκαδε φέρεις σκεῦος ἀναχωρῶν. καὶ γαρ βόρβορον ἅπαντα σκυβαλα σκεῦος ὑμῖν σκεῖ δοκεῖ τὰ ῥημάτων, δοκεῖ τῶν ᾠδῶν, δοκεῖ τῦ γέλωτος, εἰς τιὴ οἰκίαν ἕκαστος σωπάζοντες φέρετε· μᾶλλον δὲ ὐκ εἰς τιὴ οἰκίαν μόνον, ἀλλα καὶ εἰς τιὴ δοκιμὴν ἕκαστος τιὴ ἑαυτῦ. καὶ τὰ μὲν ὐκ ἄξια τῦ βδελύττεσθαι ἀποστρέφῃ, τὰ δὲ βδελυκτὰ ὐ μισεῖς, ἀλλα καὶ ἀγαπᾷς. πολλοὶ γεωῦ ἀπὸ μὲν τῶν φαύλων ἐπιμελῶς ἐλύσαντο· ἀπὸ δὲ τῶν σπουδαίων ἀναχωροῦντες

τες οὐκ ἐξένεγκεν, οὐδὲ ἐξέχεεν δακρύων πηγάς. καίτοιγε ὁ μὲν νεκρὸς οὐκ ἀναίσθητον· ἡ δὲ ἁμαρτία τοσαύτην ἐπίθησι κηλῖδα, ὡς μηδὲ μυείαις πηγαῖς ἐκκαθᾶραι ταύτην δυνάσθαι, ἀλλὰ μόνοις δάκρυσι τοῖς ἐξομολογήσεσιν. ἀλλ' οὐδεὶς ὁ ἀληθινόμενος τῆς κηλῖδος ταύτης. ὅπου γὰρ ἂν ᾖ καὶ ὑ φοβούμενα, ἐκεῖ τοῦτο ἂν μὴ ᾖ δεδοίκαμεν. Ποῦ δὲ ἡ ὀργὴ ὁ πάταγος; Ποῦ δὲ ὁ θόρυβος, καὶ αἱ σατανικαὶ κραυγαὶ καὶ τὰ διαβολικὰ ῥήματα καὶ ἁσματα; ὁ μὲν γὰρ ὄπιθεν ἔχει κόμιλλον νέος ὤν, τοῖς τῇ φύσει ἐκπλώοντα, τοῖς τῷ βλέμματι, καὶ τῷ ῥήματι, καὶ τοῖς ἱματίοις, καὶ πᾶσιν ἁπλῶς, εἰς εἰκόνα κόρης ἀπαλῆς ἐκβεβῶσα φιλοτεχνῆς· ἄλλος δέ τις γεγεφυρωμένος ὑπερηφανίᾳ τούτῳ τὰς τρίχας ξυρῷ θερμοτέρῳ, καὶ ἐζωσμένος τὰς πλευρὰς, τοσοῦτον ὅσον τὰς τρίχας ἐκλέμων τῇ αἰδοῖ, τοσοῦτον δὲ ῥαπίζεσθαι ἕτοιμος ἦσκε, πρῶτα καὶ λέγειν καὶ ποιεῖν προεκδυασμένος. αἱ δὲ γυναῖκες, γυμνῇ τῇ κεφαλῇ ἀπηρυθριασμέναι τοσοῦτον δῆμον ἑαυτὰς ἐποίησαν ὀφλεκόμεναι, τοσαύτην μοιχείας ποιούμεναι, καὶ πᾶσῃ ἁπαλότητα καὶ ἀσέλγειαν εἰς τὰς τῶν ἀκουόντων ἐκχέουσα ψυχάς, καὶ μία ἀσυδησία, πᾶσαν ἐκβαλοῦσαν αἰδῶ ἀπασάμενα τῇ σωφροσύνῃ, καταχρώμεναι τῇ φύσει, ἐμπλήσασαι τὸ πονηρὸν δαίμονος τὴν ὀπτασίαν. καὶ γὰρ καὶ ῥήματα αἰσχρὰ αὐτόθι, καὶ σχήματα καταγέλαστα, καὶ κουφὰ ἰδιωτικὰ, καὶ βάδισις ὁμοία, καὶ στολὴ, καὶ φωνὴ, καὶ μυρίων ἀφάλασις, καὶ ὀφθαλμῶν ἐκτροφαὶ, καὶ σύριγγες, καὶ αὐλοὶ, καὶ δράματα, καὶ ὑποθέσεις, καὶ πάντα ἁπλῶς τὰ ἐκάστης ἀσελγείας ἀναμέσα. πότε οὖν ἀδυνήσῃς, εἰπέ μοι, τοσοῦτον σοι πορνείας ἀχεῖσθαι ἐγχέοντος τοῦ διαβόλου, τοσαύτας ἀκαλάσεις κύλικας κεκραμένου; καὶ γὰρ καὶ μοιχείαι, καὶ γάμοι ἐκεῖ κλοπαὶ, καὶ γυναῖκες ἐκεῖ πορνευόμεναι καὶ ἀνδρες ἁπαρηκότες, καὶ νέοι μαλακιζόμενοι, πάντα τὰ δαιμόνια μεσά, πάντα τερατωδίας, πάντα αἰσχύνης. οὐκ ἄρα γελᾷν ὅπου τοῦτοις τοῦ καθημένους ἐκεῖ, ἀλλὰ δακρύειν καὶ στένειν πικρόν. Τί οὖν; ἀποκλείσομεν τὴν ὀρχήστραν, φησὶ, καὶ τῷ λόγῳ τῷ σῷ πάντα ἀνατρεπήσεται; νυνὶ μὲν οὖν πάντα ἀνατίτρεπται. πόθεν γὰρ ἡ τοῖς γάμοις ὑπεισουλεύουσα, εἰπέ μοι; οὐκ ἀπὸ τῆς σκηνῆς ταύτης; πόθεν ἡ τοῦ γαλάμους διορύττουσα; οὐκ ἀπὸ τῆς ὀρχήστρας ἐκείνης; οὐκ ἐντεῦθεν ἡ ἀνδρες ταῖς γυναιξὶ φορτικοί; οὐκ ἐντεῦθεν τοῖς ἀνδράσιν αἱ γυναῖκες ὑβρισταὶ γίνονται; οὐκ ἐντεῦθεν ἡ πλείους μοιχοί; ὥστε ὁ τὰ πάντα ἀνατρέπων ὁ τοὺς θεάτρων βαδίζων ὄχλους, ὁ τυραννίδα χαλεπωτέραν ἐπεισάγων. οὐχί, φησὶν, ἀλλὰ τῇ τῶν νόμων βουλεύσει τοῦτο δοκῶ. ἐγὼ μὲν οὖν γυναῖκας ἀφαιροῦμαι, καὶ παῖδας ὑβρίζειν νέους, καὶ οἰκίας ἀνατρέπειν, καὶ τὰς ἀκροπόλεις καταιλήφοντας ὄχλους. καὶ τίς μοιχὸς, φησὶν, ἀπὸ τῶν θεαμάτων τούτων γέγονε; τίς γὰρ οὐ μοιχός; καὶ εἶτα ἵνα ὀνόματα νῦν εἴπῃς, ἔδειξα ἂν ὅσους ἄνδρας ἀπέκλεισαν γυναικῶν, ὅσους ἔλαθον ἁρπάσαντες αἱ πόρναι σκάφαι, τοὺς μὲ ἀπ' αὐτῆς ἀναζήσασαν τῆς βύρης, τοὺς δὲ τῷ ἀγκίστρῳ ἀφέσασαν ὁμιλήσασαν γάμῳ. Τί οὖν, εἰπέ μοι, τοὺς νόμους ἀνατρέψομεν ἅπαντας; καὶ μὴν ἐπαινοῦμεν ὅτι ἀνατρέπεται, τοῦτο λύοντας τὰ θέατρα. ἡ γὰρ ταῖς πόλεσι λυμαινόμενοι οὐ τούτων εἰσίν· ἐντεῦθεν γοῦν πάσεις καὶ τραγῳδαί. ἡ γὰρ ὑπὸ τῶν ὀρχουμένων τρεφόμενοι, καὶ γαστρὶ τὴν ἑαυτῶν πωλοῦντες φωνὴν, οἷς ἔργον βοῆσαι καὶ θρᾶξαι πρὸς ἅπαν, ὅτοι μάλιστα εἰσὶν ἡ τοὺς δήμους ἀναῤῥιπίζοντες, ἡ τὰς τραγῳδίας ἐμποιοῦντες ταῖς πόλεσι. νεότης γὰρ ἀργίας ὑπιλαβομένη, καὶ τοσούτοις ἐντρεφομένη κακοῖς, πολλοῦ πάντος ἀγριωτέρα γίνεται. ἡ δὲ γέροντες, εἰπέ μοι, πόθεν; οὐκ ἐντεῦθεν; ἵνα δῆμον ἀναπερώσωσιν εἰκῇ θορυβάζοντα, καὶ τοὺς ὀρχουμένους πολλῶν ἀπολαύσασι ποιήσωσι θηρίων, καὶ τὰς πορνευομένας γυναῖκας ταῖς σωφρονούσαις ὑπερτιμήσωσιν. εἰς τοῦτο γὰρ ἔρχεται μανίας, ὡς μηδὲ τὰ ὄντα τῶν κατοικημένων κοινὰ εἶναι. οὐκ ἐντεῦθεν, ὅταν μυεῖα ἀναγκάζωνται εἰς πονηρὸν ἐκεῖνον τὸν διάβολον χορὸν ἀναλίσκειν; ἢ δὲ ἀσέλγεια πόθεν, καὶ τὰ μυεῖα κακά; ὁρᾷς ὅτι σὺ μὲν βίον ἀνατρέπεις, ὑπὲρ τούτων ἔλκων, ἐγὼ δὲ συγχρωτῶ καταλύων; καθέλωμεν οὖν τὴν ὀρχήστραν, φησίν; εἰ δὲ καθελεῖν δυνατὸν ἦν, μᾶλλον δὲ

δὲ

χ. διὰ τί τὰ τοιαῦτα

δὺ ἐθέλητε, ὃ ἡμέτερον μέρος καθήρηται καὶ κατέσκαπται. πλὴν ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο κελεύω. ταῦτα ἑστῶτα ποιήσατε ἀκυρα, ὅπερ μεῖζόν ἐστιν ἐγκώμιον τοῦ καθελόντος. εἰ καὶ μηδένα ἕτερον, τοὺς γοῦν βαρβάρους ζηλώσατε. ἐκ γὰρ πάσης τοιαύτης σκηνοποιίας θεωρίας. τίς οὖν ἡμῖν ἔσται ἀπολογία λοιπὸν, ὅταν ἡμᾶς ὁ τῶν ὑφανῶν πολίτας καὶ τὴν χερσὶν συγχορευταὶ, καὶ τῶν ἀγγέλων κοινωνοὶ τῶν βαρβάρων χείρους ταύτην μισήσωμεν, καὶ ταῦτα ὄντος μυρίας ἑτέρας τούτων βλητίους πέρυσι εὑρόντος; εἰ γὰρ βούλει ψυχαγωγεῖσθαι, βάδιζε εἰς ᾅδου δείσεις, ὅτι ᾅδου ῥέοντα ποταμὸν καὶ λίμνας, καταμαθεῖν κάπυς, ἀκουε τεπίλογων ἀδόντων, ὅπι χωρίαζε σηκοῖς μύρτυρων, ὅπου σώματος ὑγεία καὶ ψυχῆς ὠφέλεια, καὶ βλάβος οὐδὲν, οὐδὲ μετοῦσια μετὰ τοῦ ἡδονοῦ, καθάπερ ἐνταῦθα. ἔχεις γυναῖκα, ἔχεις παιδία· τί ταύτης τῆς ἡδονῆς ἴσον; ἔχεις οἰκίαν, ἔχεις φίλους· ταῦτα τὰ τερπνά, πολὺ μετὰ [τῆς] σωφροσύνης καὶ ὁ κέρδος παρέχοντα. τί γὰρ παίδων γλυκύτερον, εἰπέ μοι; τί δὲ γυναικὸς τῆς σωφρονῆς βουλομένῳ; λέγω δὲ καὶ βαρβαρικόν ποτε εἰπεῖν ῥῆμα φιλοσοφίας γέμον. ὡς γὰρ τῶν θεάτρων τούτων ἀκούσαντες τῶν ᾀδόντων, καὶ τῆς ἀκαίρου πέρυσι, Ρωμαῖοι γάρ, φησιν, ὡς οὐκ ἔχοντες παῖδας καὶ γυναῖκας, οὕτω ταύτας ἐπενόησαν ταύτας ἡδονάς, δεικνύοντες ὅτι οὐδὲν παίδων γλυκύτερον καὶ γυναικὸς, ἐὰν σεμνῶς ἐζήλης βιοῦν. τί οὖν ἐὰν δείξω, φησὶ, μηδὲν βλαβέντας ἐκ τῆς ἐκεῖ διαίτης; μάλιστα μὲν καὶ αὐτὸ τοῦτο βλάβος, ὃ εἰκὸς μάτην ἡμᾶς καμεῖν δαπάνας, καὶ ἑτέροις γίνεσθαι σκάνδαλον. καὶ γὰρ σὺ μὴ βλαβῇς, ἕτερον ποιεῖς εἰς τοῦτο ἀσυνδαγότερον. πῶς δὲ καὶ αὐτὸς οὐ βλαβήσῃ, πρέχων ἀφορμὰς τοῖς γινομένοις; καὶ γὰρ ὁ γόης, καὶ ὁ πορνεύομενος παῖς, καὶ ἡ πορνευομένη γυνὴ, καὶ πάντες ἐκεῖνοι ἀναβολικοὶ χορεῖ, ὅτι τοῦ σοῦ κεφαλαίου τοῦ αὐτόθεν τῶν γινομένων φέρουσιν. ὥσπερ γὰρ εἰ μὴ ἦσαν ἀναθεωρούμενοι, οὐκ ἂν ἦσαν ἀναβαίνοντες· οὕτως ἐπειδὴ εἰσὶ, καὶ αὐξεῖ μειζόνως τῶν γινομένων ὁ πῦρ. ὥστε καὶ εἰς σωφροσύνην μηδὲν προβλάβῃς, ὅπερ ἀμήχανον, ἀλλὰ τῆς ἀπωλείας τῆς ἑτέρων χαλεπὰς δώσεις δίκας, καὶ τῶν θεωρούντων, καὶ τῶν αὐτὸς ζωγραφούντων· καὶ εἰς σωφροσύνην ἂν μείζονα δὺ' ἐκέρδανες, εἰ μὴ ἐκόντες ἐβάδιζες. εἰ γὰρ καὶ νῦν εἶ σώφρων, σωφρονέστερος ἂν ἐγένου ταῖς τοιαύταις φεύγων ἰδέας. μὴ τοίνυν παρέπω φιλονεικῶμεν, μηδὲ ἀνοήτους ἀπολογίας ἐπινοῶμεν. μία γὰρ ἀπολογία, τὸ φυγεῖν τοῦ καμίνου τοῦ Βαβυλωνίου, τὸ πόρρω γενέσθαι τῆς Αἰγυπτίας πόρνης, καὶ γυμνὸν δεῖ ταῖς ἐκείνης χεῖρας ἐκφυγεῖν. οὕτω γὰρ καὶ ἡδονῆς πολλῆς ἀπολαυσόμεθα, τοῦ ζωοδότου κατηξιωμένοι ἡμᾶς, καὶ μὴ πρόντα μετὰ σωφροσύνης βιωσόμεθα βίον, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτυχόμεθα ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. τῶν λόγος χ. ἀρχαγγ. χ. καταφθάσαι, χ. καταμάθοι

χ. ἀπολαύσωμεν χ. ἀπολαυσόμεθα

Ομιλ. λη.

25 ΕΝ ΕΚΕΙΝΩ ΤΩ ΚΑΙΡΩ ΑΠΟΚΡΙΘΕΙΣ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν· ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. **26** Ναὶ ὁ πατὴρ, ὅτι οὕτως εὐδοκία ἐγένετο εὐδοκήσέν σου.

ΠΑρὰ πόσων αὐδὲν ἀναγκάζεις τὴν πίστιν. θαῦμα, ἀλλὰ τῶν ἐξωμιῶν τοῦ Ἰωάννου. δείξας γὰρ αὐτὸν μέγαν καὶ θαυμαστὸν, ἀξιόπιστα καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ πάντα ἀπέφηνε, δι' ὧν εἰς τὴν αὐτοῦ γνῶσιν αὐδὲν ἐφείλκετο. δεύτερον, ὃ εἰπεῖν, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν. τοῦτο γὰρ ἦν ἐπείγοντος καὶ ὠθουμένου. τρίτον, ἀλλὰ τοῦ δεῖξαι ὅτι ὁ θεοφόβητοι πάντες ἀπορίαθησαν. ἐκ γὰρ

ς τῦτο ἐδήλου αὐτὸν εἶ ϖ διʼ ἐκείνων ϖροσαναφωνούμενον. τέταρτον, διὰ τῦ δεῖξαι ὅτι πρώτα ὅσα ἐχρῆν γνωσθῆναι πρὸ αὐτῦ, πάντα γέγονεν, ὅτε καὶ τῆς ϖροδρομῆς τῶν παίδων ἐμνημόνευσε. πέμπτον, διὰ τῦ ὀνειδίσαι τὸν μὴ πιστεύοντας καὶ φοβῆσαι ς ἀπειλῆσαι μεγάλα. ἕκτον, διὰ τῦ θαυμάσαι τὴν ϖρὸ τῶν πιστευσάντων. ὃ γὰρ, ὁμολογῶ μὲν ἐγὼ, σὺ δὲ θαυμάζω ὄντι. θαυμάζω, φησὶν, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν. οἱ δῶν; ἐπ' ἀπωλείᾳ χαίρει, καὶ τῷ μὴ μαθεῖν ἐκείνους ταῦτα; ὐδαμῶς· ἀλλ' " αὐτὴ τ σωτηρίας ὁδὸς ἀρίστη, ὃ τὸν διὰ ϖαπύνοντας καὶ μὴ βουλομένους δέχεσθαι τὰ λεγόμενα μὴ καταναγκάζειν· ἵν', ὅπερ τῷ κληθῆναι βιᾶται ὐκ ἐθέλοντο, ἀλλ' ἀνέπεσον καὶ κατεφέρηϛ, τῷ σκληρυθῆναι εἰς ὑπερθυμίαν τῶν ἐμπέσωσιν. ὕτω γὰρ καὶ ὁ ϖροσέχοντες ἀσυνδαότερον γίνεσθαι ἔμελλον. ὃ μὲν γὰρ ἀποκαλυφθῆναι τῦτοις, ἄξιον χάριτος· τὸ δὲ κρυβῆναι " ἐξ ἐκείνων, ὐκ ἔτι χάριτος, ἀλλὰ δακρύων ἄξιον. τῦτο γοῦν καὶ ϖοιεῖ δακρύων τὴν ϖόλιν. ὑ τοίνυν διὰ τῦτο χαίρει, ἀλλ' ὅτι ἃ ὁ ϕοὶ ὐκ ἔγνωσαν, ἔγνωσαν ὕτοι. ὡς ὅταν λέγῃ Παῦλος, Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρδίας εἰς ὃν ϖαρεδόθητε τύϖον διδαχῆς. ὑ τοίνυν οὔτε Παῦλος διὰ τῦτο χαίρει, ὅτι ἦσαν δοῦλοι τ ἁμαρτίας, ἀλλ' ὅτι ὄντες τοιῦτοι τοιούτων ἀϖέλαυσαν. ϕοὶς δὲ ὐ τῶν τὰ τὸν γραμματέας φησὶ καὶ τὸν Φαρισαίους. ταῦτα δὲ λέγει, τὸν μαθητὰς ϖροθυμοτέρους ποιῶν, καὶ δηλῶν τίνων κατηξιώθησαν ὁ ἁλιεῖς, ὧν ἐκεῖνοι ϖρώτιστοι ἔξέπεσον. εἰ ϖοῦ δὲ σοφὸς, ὑ τῶ ἀνθρωπίνῳ ϕρονήματι λέγει καὶ ἐπαρσεῖ, ἀλλὰ ταύτῃ μὲν ἐδόκουν ἀϖὸ δεινότητος ἔχειν. διὰ τῦτο δὲ εἶϖεν, ἀϖεκάλυψας μωροῖς, ἀλλὰ νηπίοις, ἀπλάστοις, φησὶν, ἀφελέσι. καὶ δείκνυσιν ὑ μόνον ϖρὸς ἀξίαν ὐκ ἀϖολαύσαντας τύϖων, ἀλλὰ ς κ' ὃ εἰκός· καὶ ϖαιδεύει διὰ ϖάντων ἡμᾶς, ἀϖονοίας μὲν ἀϖαλλάττειν, ἀφέλειαν δὲ κτᾶσθαι. διὰ τῦτο καὶ Παῦλος αὐτὸ ἔλεγε μὴ ϖλείονος τῆς ὑϖερβολῆς, ὕτω γράφων· Εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶ ϖ ἐν τῷ αἰῶνι τύτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται ϕός. ὕτω γὰρ δείκνυται ἡ τῦ Θεοῦ χάρις. διὰ τί δὲ ὁ βούλεται τῷ ϖατρὶ, κἂν εἴτε αὐτὸς αὐτὸ ἐϖοίησεν; ὥϖερ ἀλλαχοῦ βύλεται καὶ ϖαρακαλῶν τὸν Θεὸν, τὸ ϖολλῶν ἀγάϖην τὸν ϖρὸς ἡμᾶς ἐνδεικνύμενος· ὕτω καὶ ἐνταῦθα ϖοιῶν ϖολλῆς γὰρ καὶ τῦτο ἀγάϖης. καὶ δείκνυσιν, ὅτι διὰ ϖρὸς αὐτὸ ἐξέπεσον μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ϖαθεῖν. ὅϖερ γὰρ εἶϖε τοῖς μαθηταῖς λέγων, Μὴ " βάλητε τὰ ἅγια τοῖς κυσὶ, τῦτο ϖρολαβὼν αὐτὸς ἐϖοίησεν. εἶτα δείκνυσιν ἐκ τύτων καὶ ὃ αὐτὸ ϖρομηθούμενον θέλημα, ς ὃ τὸ ϖαθεῖν. αὐτὸ μὲν γὰρ ὃ βούλεσθαι καὶ χαίρειν ὅτι τῷ θυμοῦμαι· τὸ ϖαθεῖν δὲ, ὃ δείκνυσι, ὅτι ὐδὲ ἐκεῖνος ϖροδακληθεὶς τῦτο ἐϖοίησεν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς οἴκοθεν ὁρμηθείς. ὕτω γὰρ, φησὶν, ἐθέλετο εὐδοκία ἔμϖροσθέν σου· τυτέστιν, ὕτω σοι ἤρεσε. διατί δὲ ἀϖεκρύβη ἀϖ' ἐκείνων, ἄκουσον Παύλου λέγοντος· Οτι ζητοῦντες τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ϛῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τῦ Θεοῦ ὐχ ὑϖετάγησαν. σύνησον τοίνυν τί εἰκὸς εἶ σὺ μαθητὰ ταῦτα ἀκύοντας, ὅτι ἃ ὁ ϕοὶ ὐκ ἔγνωσαν, ὕτοι ἔγνωσαν· καὶ ἔγνωσαν μείναντες νήπιοι, καὶ ἔγνωσαν τ Θεοῦ ἀποκαλύψαντος. ὁ δὲ Λουκᾶς φησιν, ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ὅτε ἦλθον ὁ ἑβδομήκοντα ἀϖαγγελλοντες καὶ ϖερὶ τῶν δαιμόνων, τότε ἠγαλλιάσατο, καὶ εἶϖε ταῦτα, ἅϖερ μὲν τὰ ἀσυνδαοτέρους αὐτοὺς ϖοιῶν καὶ μετεωρίζειν ϖροσκυάζειν. ὅτῳ γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς μέγα ϕρονῆν ὅτι τῷ τὸν δαίμονας ἐλαύνειν, καὶ ἐντεῦθεν αὐτὸν καταγέλλει. ἀποκάλυψις γὰρ ἦν τὸ γινόμενον, ὐκ ἐκείνων ἀσυνδή. διὰ καὶ ὁ γραμματεῖς ὁ ϕοὶ ζηλωτὴ νομίζοντες εἶ ϖρὸς ἑαυτοῖς, ἐξέπεσον διὰ τ " οἰκεῖον τῦϕον. ὐκοῦν εἰ διὰ τ " ἐξ αὐτῦ ἀπεκρύβη, ϕοβηθῆτε, φησὶ, καὶ ὑμεῖς καὶ μείνατε νήπιοι. τ γὰρ ὑμᾶς ἐϖοίησε τ ἀποκαλύψεως ἀϖολαῦσαι, ὥϖερ οὖν καὶ " ἐκείνους ὃ ἐναντίον ἀϖοστερηθῆναι. διὰ γάρ, ὅταν λέγῃ, ἀπεκρύβη, ὃ Θεῦ ὃ ϖρῶ εἶ ϖ φησὶν, ἀλλ' ὥϖερ ὅταν λέγῃ Παῦλος, Οτι ϖρὸς ἔδωκεν αὐτὸν εἰς ἀδόκιμον νῦν καὶ ἐτύφλωσεν αὐτῶν τὰ νοήματα, ὐκ αὐτὸν εἰσάγων ταῦτα ἐνεργοῦντα τῦτό φησιν, ἀλλ' ἐκείνους τὸν τ αἰτίαν

ιε. ἐξ ἐκείνων, ὐκ ἔτι χάριτος, ἀλλὰ δακρύων ἄξιον. τῦτο γοῦν καὶ ποιεῖ δακρύων τὴν πόλιν. ὑ τοίνυν διὰ τῦτο χαίρει, ἀλλ' ὅτι ἃ ὁ ϕοὶ ὐκ ἔγνωσαν, ἔγνωσαν ὕτοι. ὡς ὅταν λέγῃ Παῦλος, Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρδίας εἰς ὃν ϖαρεδόθητε τύϖον διδαχῆς. ὑ τοίνυν οὔτε Παῦλος διὰ τῦτο χαίρει, ὅτι ἦσαν δοῦλοι τ ἁμαρτίας, ἀλλ' ὅτι ὄντες τοιῦτοι τοιούτων ἀϖέλαυσαν. ϕοὶς δὲ ὐ τῶν τὰ τὸν γραμματεῖς φησὶ καὶ τὸν Φαρισαίους. ταῦτα δὲ λέγει, τὸν μαθητὰς ϖροθυμοτέρους ποιῶν, καὶ δηλῶν τίνων κατηξιώθησαν ὁ ἁλιεῖς, ὧν ἐκεῖνοι ϖρώτιστοι ἔξέπεσον. εἰ ϖοῦ δὲ σοφὸς, ὑ τῶ ἀνθρωπίνῳ ϕρονήματι λέγει καὶ ἐπαρσεῖ, ἀλλὰ ταύτῃ μὲν ἐδόκουν ἀϖὸ δεινότητος ἔχειν. διὰ τῦτο δὲ εἶϖεν, ἀϖεκάλυψας μωροῖς, ἀλλὰ νηπίοις, ἀπλάστοις, φησὶν, ἀφελέσι. καὶ δείκνυσιν ὑ μόνον ϖρὸς ἀξίαν ὐκ ἀϖολαύσαντας τύϖων, ἀλλὰ ς κ' ὃ εἰκός· καὶ ϖαιδεύει διὰ ϖάντων ἡμᾶς, ἀϖονοίας μὲν ἀϖαλλάττειν, ἀφέλειαν δὲ κτᾶσθαι. διὰ τῦτο καὶ Παῦλος αὐτὸ ἔλεγε μὴ ϖλείονος τῆς ὑϖερβολῆς, ὕτω γράφων· Εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶ ϖ ἐν τῷ αἰῶνι τύτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται ϕός. ὕτω γὰρ δείκνυται ἡ τῦ Θεοῦ χάρις. διὰ τί δὲ ὁ βούλεται τῷ ϖατρὶ, κἂν εἴτε αὐτὸς αὐτὸ ἐϖοίησεν; ὥϖερ ἀλλαχοῦ βύλεται καὶ ϖαρακαλῶν τὸν Θεὸν, τὸ ϖολλῶν ἀγάϖην τὸν ϖρὸς ἡμᾶς ἐνδεικνύμενος· ὕτω καὶ ἐνταῦθα ϖοιῶν ϖολλῆς γὰρ καὶ τῦτο ἀγάϖης. καὶ δείκνυσιν, ὅτι διὰ ϖρὸς αὐτὸ ἐξέπεσον μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ϖαθεῖν. ὅϖερ γὰρ εἶϖε τοῖς μαθηταῖς λέγων, Μὴ " βάλητε τὰ ἅγια τοῖς κυσὶ, τῦτο ϖρολαβὼν αὐτὸς ἐϖοίησεν. εἶτα δείκνυσιν ἐκ τύτων καὶ ὃ αὐτὸ ϖρομηθούμενον θέλημα, ς ὃ τὸ ϖαθεῖν. αὐτὸ μὲν γὰρ ὃ βούλεσθαι καὶ χαίρειν ὅτι τῷ θυμοῦμαι· τὸ ϖαθεῖν δὲ, ὃ δείκνυσι, ὅτι ὐδὲ ἐκεῖνος ϖροδακληθεὶς τῦτο ἐϖοίησεν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς οἴκοθεν ὁρμηθείς. ὕτω γὰρ, φησὶν, ἐθέλετο εὐδοκία ἔμϖροσθέν σου· τυτέστιν, ὕτω σοι ἤρεσε. διατί δὲ ἀϖεκρύβη ἀϖ' ἐκείνων, ἄκουσον Παύλου λέγοντος· Οτι ζητοῦντες τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ϛῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τῦ Θεοῦ ὐχ ὑϖετάγησαν. σύνησον τοίνυν τί εἰκὸς εἶ σὺ μαθητὰ ταῦτα ἀκύοντας, ὅτι ἃ ὁ ϕοὶ ὐκ ἔγνωσαν, ὕτοι ἔγνωσαν· καὶ ἔγνωσαν μείναντες νήπιοι, καὶ ἔγνωσαν τ Θεοῦ ἀποκαλύψαντος. ὁ δὲ Λουκᾶς φησιν, ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ὅτε ἦλθον ὁ ἑβδομήκοντα ἀϖαγγελλοντες καὶ ϖερὶ τῶν δαιμόνων, τότε ἠγαλλιάσατο, καὶ εἶϖε ταῦτα, ἅϖερ μὲν τὰ ἀσυνδαοτέρους αὐτοὺς ϖοιῶν καὶ μετεωρίζειν ϖροσκυάζειν. ὅτῳ γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς μέγα ϕρονῆν ὅτι τῷ τὸν δαίμονας ἐλαύνειν, καὶ ἐντεῦθεν αὐτὸν καταγέλλει. ἀποκάλυψις γὰρ ἦν τὸ γινόμενον, ὐκ ἐκείνων ἀσυνδή. διὰ καὶ ὁ γραμματεῖς ὁ ϕοὶ ζηλωτὴ νομίζοντες εἶ ϖρὸς ἑαυτοῖς, ἐξέπεσον διὰ τ " οἰκεῖον τῦϕον. ὐκοῦν εἰ διὰ τ " ἐξ αὐτῦ ἀπεκρύβη, ϕοβηθῆτε, φησὶ, καὶ ὑμεῖς καὶ μείνατε νήπιοι. τ γὰρ ὑμᾶς ἐϖοίησε τ ἀποκαλύψεως ἀϖολαῦσαι, ὥϖερ οὖν καὶ " ἐκείνους ὃ ἐναντίον ἀϖοστερηθῆναι. διὰ γάρ, ὅταν λέγῃ, ἀπεκρύβη, ὃ Θεῦ ὃ ϖρῶ εἶ ϖ φησὶν, ἀλλ' ὥϖερ ὅταν λέγῃ Παῦλος, Οτι ϖρὸς ἔδωκεν αὐτὸν εἰς ἀδόκιμον νῦν καὶ ἐτύφλωσεν αὐτῶν τὰ νοήματα, ὐκ αὐτὸν εἰσάγων ταῦτα ἐνεργοῦντα τῦτό φησιν, ἀλλ' ἐκείνους τὸν τ αἰτίαν

αὐτὸν παρέχωσι· οὕτω γὰρ σκάνδαλα φησὶ δεῖν, ἀπεκάλυψας. εἶτα, ὅπερ εἶπεν, ἐξομολογοῦμαί σοι ὅτι ἀπέκρυψας, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις, ἵνα μὴ νομίσῃς, ὅτι ὡς αὐτὸς ἀπεστερημένος τῆς δυνάμεως ταύτης καὶ μὴ δυνάμενος αὐτὸ κατορθῶσαι οὕτως βούλεται, φησί.

27 Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου. Πρὸς ὃ οὖν χαίρειν ἐστί, ὅτι τὰ δαιμόνια αὐτοῖς ὑπετάχθη. Οἱ γὰρ θαυμάζετέ, φησιν, ὅτι δαίμονες ὑμῖν ὑπείκουσιν; ἐμὰ πάντα ἐστί, πάντα μοι παρεδόθη. ὅταν γὰρ ἀκούσῃς, παρεδόθη, μηδὲν ἀνθρώπινον ὑπονοήσῃς. ἵνα γὰρ μὴ δύο θεοὺς ἀγνώστους νομίσῃς, ταύτῃ τῇ λέξει πιθήσει. ἐπεὶ ὅτι ὁμοῦ τε ἐγνώσθη καὶ πάντων δεσπότης ἐστί, πολλαχόθεν δὲ ἀλλαχόθεν δηλοῖ. Εἶτα λέγει καὶ τοῦτο μεῖζον, "ἀνοίγων σου τὴν διάνοιαν·

χ. ἀνοιγῶν χ. καὶ τ. π.

10 Καὶ οὐδεὶς γινώσκει τὸν υἱόν, εἰ μὴ ὁ πατήρ· " οὐδὲ τὸν πατέρα ἐπιγινώσκει*, εἰ μὴ ὁ υἱός.

Καὶ δοκεῖ μὲν ἀπηρτῆσθαι τῶν ἔμπροσθεν τοῖς ἀγνοοῦσι, πολὺ δὲ ἔχει τὸ σύμφωνον. ὅπερ γὰρ εἶπε, πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου, ἐπάγει· καὶ τί θαυμαστόν, φησιν, εἰ πάντων εἰμὶ δεσπότης, ὅπουγε καὶ ἕτερόν τι μεῖζον ἔχω, τὸν εἰδέναι τὸν πατέρα καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας ἐστί); καὶ γὰρ καὶ τοῦτο λανθανόντως δείκνυσιν ὑπὸ τοῦ μόνος αὐτὸν οὕτως εἰδέναι. ὅταν μὲν γὰρ εἴπῃ· οὐδεὶς γινώσκει τὸν πατέρα, εἰ μὴ ὁ υἱός, τοῦτό φησιν. ὃ δὲ ὅσα ποτὲ λέγει ταῦτα· ὅτε δεῖ τὴν ἐργῶν τῆς δυνάμεως ἔλαβον αὐτὸν τὴν ἀπόδειξιν, οὐχὶ θαυματουργοῦντα ἰδόντες μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ τοσαῦτα δυνηθέντες. εἶτα, ὅπερ εἶπεν, ὅτι ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις, δείκνυσι καὶ τοῦτο αὐτὸν. οὐδὲ γὰρ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει, φησὶν, εἰ μὴ ὁ υἱός, Καὶ ᾧ ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι·

χ. μᾶλλον χάριτος χάριτι

20 Οὐχ ᾧ ἂν ἐπιτάττηται, οὐδὲ ᾧ ἂν κελεύηται. εἰ γὰρ ἐκρίνον ἀποκαλύπτειν, καὶ ἑαυτόν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὡς ὁμολογημένον ἀφῆκεν· ἐκεῖνο δὲ τέθεικε. καὶ πάντα χοῦ τοῦτό φησιν, ὡς ὅταν λέγῃ· Οὐδεὶς δύναται πρὸς Ⓦ πατέρα ἐλθεῖν, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. ἔστι δὲ τούτων καὶ ἄλλο κατασκευάζει, ὃ* σύμφωνος αὐτῷ " ἐστὶ καὶ ὁμογνώμων. τοσοῦτον γάρ, φησιν, ἀπέχω τοῦ μάχεσθαι αὐτῷ καὶ πολεμεῖν, ὥστε οὐ δύνατον πρὸς ἐκεῖνον ἐλθεῖν τινα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. ὅπερ γὰρ τοῦτο μάλιστα αὐτοὺς ἐσκανδάλιζε, ὃ δεκτὸν ἡμῖν ἦθος αὐτὸν εἶναι, ἔστι πάντων τοῦτο δυνατεῖ, καὶ τῶν σημείων οὐκ ἔλαττον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλέον πρὸς τούτῳ ἐπαιδαγώγει. ὅταν μὲν λέγῃ, οὐδεὶς Ⓦ πατέρα τις ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱός, οὐ τοῦτό φησιν, ὅτι πάντες αὐτὸν ἠγνόησαν, ἀλλ' ὅτι τῷ γνῶσιν, ἣν αὐτὸς αὐτὸν οἶδεν, οὐδεὶς " αὐτῷ ὁμίλησεται· ὃ καὶ πρὸ τοῦ " ἡμᾶς ἐστιν εἰπεῖν. οὐδὲ γὰρ πρὸ ἀγνώστου νοὸς Θεοῦ καὶ μηδενὶ γνωρίμου ταῦτα ἔφασκεν, ὡς φησιν ὁ Μαρκίων, ἀλλὰ τῷ ἀκριβῆ γνῶσιν ἐπαγγέλλεσθαι ἀριστομαθὴς· ἐπεὶ οὐδὲ τοῦ ἡμᾶς ἴσμεν, ὡς χρὴ εἰδέναι. καὶ τοῦτο γοῦν αὐτὸ Παῦλος δηλοῖ ἔλεγχον· Ἐκ μέρους γινώσκομεν, 1.Κορ. 13.12.
καὶ οὐκ μέρους πρὸς φιλοθόμεν. Εἶτα καταπήσας ἔχει τὴν εἰρηνικὴν εἰς ὁμιλίαν αὐτοῖς, καὶ δείξας αὐτὸ τοῦτο δυνάμει ἄφατον, τότε καλεῖ λέγων·

28 Δεῦτε πρὸς μὲ πάντες Ⓐ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. Οὐχ ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα, ἀλλὰ πάντες Ⓐ ἐν φορτίοις, Ⓐ ἐν λύπαις, Ⓐ ἐν ἁμαρτίαις. δεῦτε, οὐχ ἵνα ἀπαιτήσω ὀφειλάς, ἀλλ' ἵνα λύσω τὰ ἁμαρτήματα· δεῦτε, οὐχ ὅπερ δέομαι ὑμῶν τῆς δόξης, ἀλλ' ὅπερ δέομαι ὑμῶν τῆς σωτηρίας. ἐγὼ γάρ, φησὶ, ἀναπαύσω ὑμᾶς. οὐκ εἶπε, σώσω μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ πολλῷ πλέον ἐστί, ἐν ἀφθαρσίᾳ καταστήσω πάσῃ.

40 29 Ἄρατε Ⓦ ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς, καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πραΰς εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν.

30 Ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν.

Μὴ τοίνυν φοβηθῆτε, φησὶ, ζυγὸν ἀκούοντες· χρηστὸς γάρ ἐστι. μὴ δείσητε, ὅπερ φορτίον εἶπον· ἐλαφρὸν γάρ ἐστι. Ἐὰν πῶς ἔμπροσθεν ἔλεγε, στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδός;

ὅταν

ὅτεμ ῥᾳθυμος ἦς, ὅτεμ ἀναπεπωκώς· ὡς ἐὰν κατορθώσῃς τὰ εἰρημένα, ἐλαφρὸν ἔσται τὸ φορτίον. διὰ τί οὖν αὐτὸ τοιοῦτον σκάλεσε. πῶς γὰρ κατορθοῦται; ἀν' ταπεινὸς ᾖ καὶ πρᾶος καὶ ὑπομετικός. αὕτη γὰρ μήτηρ ἐστὶν ἡ ἀρετὴ φιλοσοφίας ἁπάσης. διὰ τί δὲ ἀρχὴν ἔθηκε τῶν θείων ἐκείνων νόμων, ἐντεῦθεν ἤρξατο· ἐκ ταύτης πάλιν τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιῇ, καὶ μέγιστον πλοῦτον [τὸ] ἔπαθλον. ὁ γὰρ ἑτέρῳ γένῃ χρήσιμος μόνον, ἀλλὰ καὶ σαυτὸν πρὸ πάντων ἀναπαύεις, φησίν. εὑρήσετε γὰρ ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. καὶ πρὸ τῶν μαθητῶν ἐντεῦθεν δίδωσί σοι τὴν ἀμοιβήν, καὶ τὸ βραβεῖον ἤδη προέχει, καὶ ταύτῃ καὶ ᾧ ἑαυτὸν ὑποδείγμα θεῖναι εἰς μέσον βούλεται δεκτικὸν ποιῶν λόγων. Τί γὰρ δέδοικας, φησι; μὴ ἐλαττωθῇς ταπεινὸς ὤν; ἐμὲ σκέπει, καὶ τὰ ἐμὰ πάντα· ἀπ' ἐμοῦ μάθετε, καὶ ὅτι εἶσῃ σαφῶς ἡλίκον κακὸν τὸ ἀλαζόν. ὁρᾷς πῶς διὰ πάντων αὐτὸν σπάλῃ εἰς τὴν ταπεινοφροσύνην; ἀφ' ὧν Ματθ. ια. κθ. αὐτὸς ἐποίησε (Μάθετε γὰρ ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι) ἀφ' ὧν αὐτοῖς κερδαίνειν μέλλοισιν (ἀνάπαυσιν γάρ, φησιν, ἀναπαύσω ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν) ἀφ' ὧν αὐτοῖς χρεία ἐστὶν (ἀναπαύσω γὰρ ὑμᾶς καλῶ, φησιν) ἀφ' ὧν χρῆφον αὐτὸ κατεσκεύασεν. ὁ γὰρ ζυγὸς μου χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν. ὅπου καὶ Παῦλος πείθει λέγων· Τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται. καὶ πῶς ἐλα- 15 Λκκ. ιδ. κε. κζ. φρόν, φησι, τὸ φορτίον, ὅτεμ λέγῃ· Εἰ μή τις μισήσῃ πατέρα καὶ μητέρα· καὶ, ὃς οὐ λαμ- κ. ὐκ αἴρ βάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖ μοι, οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ, ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσιν αὐτοῦ τοῖς ὑπάρχουσιν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής· ὅτεμ κελεύῃ δὲ αὐτὸν ἀποστρέφεσθαι κ. ἐκλύου τὸν ψυχικὸν; διδάσκει ὥσπερ Παῦλος λέγων, Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλῖ- Ρω. η. λε. ψις; ἢ στενοχωρία; ἢ διωγμός; ἢ λιμός; ἢ γυμνότης; ἢ κίνδυνος; ἢ μάχαιρα; καὶ, ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. διδασκέτωσάν σε οἱ τὸν Ζωοδρίου τὸν Ἰουδαῖον μυρίας μάστιγας ὑποστρέφοντες, καὶ χαίροντες ὅτι κατηξιώθησαν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ ἀπομαθῆναι. Εἰ γὰρ ἔδει δέδοικας καὶ φεύγεις, οὐ ζυγὸν καὶ τὸ φορτίον ἀχθύων, ἀλλὰ τῆς φύσεως τοῦ πράγματος ὁ φόβος, ἀλλὰ τῆς σῆς ῥᾳθυμίας. ὡς δὲ ἦς προκατεσκευασμένος καὶ προθυμίαν ἔχων, πάντα σοι ῥᾴδια ἔσται καὶ κοῦφα. διὰ τί δὲ οὔτε καὶ ὁ Χριστὸς δείκνυσιν ὅτι δεῖ καὶ ἡμᾶς αὐτοῦ πονῆσαι, καὶ τὰ χρήσιμα μόνον εἶπε, καὶ ἐσίγησεν, καὶ δὲ τὰ φορτικὰ μόνον, ἀλλ' ἑκάτερα τέθεικε. καὶ γὰρ ζυγὸν εἶπε, καὶ χρηστὸν ἐκάλεσε, καὶ φορτίον ὠνόμασε, καὶ ἐλαφρὸν προσέθηκεν· ἵνα μήτε ὡς ὑπόπονα φύγῃς, μήτε ὡς σφόδρα βυκόλων καταφρονήσῃς. εἰ γὰρ μὴ ταῦτα πάντα δύσκολον ἡ ἀρετὴ εἶναι δοκῇ, σύνοπτον οὐ δυσκολώτερον ἡ κακία. οὗπερ γὰρ καὶ αὐτὸ ἀμφιπόμβολος, καὶ πρότερον εἶπε, λάβετε οἱ ζυγόν μου· ἀλλὰ προῆκτον, δεῦτε οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, δείκνυσιν ὅτι ἡ ἁμαρτία κόπον ἔχει καὶ φορτίον ὄντι βαρὺ καὶ δυσβάστακτον. οὐδὲ γὰρ κοπιῶντες εἶπε μόνον, ἀλλὰ καὶ πεφορ- Ψαλμ. λζ. δ. τισμένοι. καὶ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης ἔλεγε, τὴν φύσιν αὐτὴν ὑπογράφων· Ὡσεὶ φορτίον γάρ, φησι, Ζαχ. ε. ζ. βαρὺ ἐβαρύνθησαν ἐπ' ἐμέ. καὶ ὁ Ζαχαρίας ὁμοίως ὑπογράφων αὐτὴν, Μολίβδου τάλαντον αὐτὴ ἐστὶ φησὶ καὶ τοῦτο καὶ ἡ πεῖρα αὐτὴ δείκνυσιν. οὐδὲν γὰρ οὕτω βαρὺ τὸν ψυχὴν, οὐδὲν οὕτω πονηρὸν ἀχθόμενον καὶ πιέζον κάτω, ὡς ἁμαρτίας συνειδὸς ἀδέκαστον οὕτω πονηρὸν καὶ μετέωρον ποιῆσαι, ὡς δικαιοσύνης κλῆσις καὶ ἀρετή. σκόπει δέ. Τί φορτικώτερον, εἰπέ μοι, τοῦ μηδὲν κεκλῆσθαι; τοῦ φρέναι τὸν σιαγόνα, καὶ τυπτόμενον μὴ ἀντιτύπτειν; τοῦ ἀποθανεῖν βιαίῳ θανάτῳ; ἀλλ' ὅμως ἐὰν φιλοσοφῶμεν, πάντα ταῦτα κοῦφα καὶ ῥᾴδια καὶ ἡδονῆς ποιητικά. ἀλλὰ μὴ θορυβηθῆτε, ἀλλ' ἕκαστον αὐτῶν μετὰ ἀκριβείας ἐξετάσωμεν μεταχειρισάμενοι. καὶ, Εἰ βούλεσθε, τὸ πρῶτον καὶ τὸ πολλοῖς ὑπόπονον καὶ βαρὺ εἶναι δοκοῦν. πότερον οὖν, εἰπέ μοι, βαρὺ καὶ ἐπαχθές, ὃ μίαν ταχεῖαν μεταμέλειαν, ἢ ὃ μείζονα φέρειν πίζειν; ὃ ἓν πρόσκομμα ἱμάτιον καὶ μηδὲν πλέον ὑπιζητεῖν, ἢ ὃ πολλὰ ἔνδον ἔχοντα, καὶ ἐκάστην ἡμέραν καὶ νύκτα κόπτεσθαι, δεδοικότα, τρέμοντα ὑπὲρ τῆς φυλακῆς, ἀλγοῦντα καὶ ἀγχόμενον ὑπὲρ τῆς ζημίας; μὴ σπουδαῖον ἦν πολλοῖς ὑπόπονον καὶ βαρὺ εἶναι δοκοῦν. πότερον οὖν, εἰπέ μοι, βαρὺ καὶ ἐπαχθές, ὃ μίαν ταχεῖαν μεταμέλειαν, ἢ ὃ μείζονα φέρειν πίζειν; ὃ ἓν πρόσκομμα ἱμάτιον καὶ μηδὲν πλέον ὑπιζητεῖν, ἢ ὃ πολλὰ ἔνδον ἔχοντα, καὶ ἐκάστην ἡμέραν καὶ νύκτα κόπτεσθαι, δεδοικότα, τρέμοντα ὑπὲρ τῆς φυλακῆς, ἀλγοῦντα καὶ ἀγχόμενον ὑπὲρ τῆς ζημίας; μὴ σπουδαῖον ἦν

μὴ

μὴ οἰκέτης ἀφελόμενος ἀπέλθῃ; πλείω ἀλλ' ὅσα δὺ εἴπω, οὐδὲν ὠφελήσει ὁ λόγος τοιοῦτον, οἷ ἡ τῶν πραγμάτων πεῖρα. διὸ ἐθελήσωμεν ἀπὸ τῶν εἰς ἐκείνου φθασάντων τὴν "χαρυφείου τῆς φιλοσοφίας πρᾶξιν ἡμῖν, καὶ τότε σαφῶς δὺ εἴσῃ τὸ πρᾶγμα τῆς ἡδονῆς." ὃ οὐδεὶς δὺ ἐδέξατο ἐκείνων τῶν ἐρώντων ἀκηκοὼς, μυρίων πρηγότων πλουτεῖν. ὅτοι γ' "ἐδέξατο δὺ ποτε ἡμέραν πέντε, φησὶ, ῥίψαι τὰς φερνίδας ἃς εἶχεν; καὶ τί τοῦτο; τῆς γὰρ δυσίας αὐτῶν ὃ τοῦ χαλεποῦ νοσήματος τούτου δεῖγμα, ὅτι τοῦτο πρᾶγμα ἥδιστον εἶναι. καὶ τοῦτο καὶ αὐτοὶ μαρτυρήσαιεν ἂν ἡμῖν, ὁπόταν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὀπτῶνται τὰς ἀποδυρόμενοι τὰ φερνίδια, καὶ βίον ἀβίωτον εἶναι νομίζοντες. ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνοι ὅτως, ἀλλὰ γελῶσι, σκιρτῶσι, καὶ τὸ δράδημα πρεκειμένων μᾶλλον ὀπτῶσι τὴν πενίαν καλλωπίζονται. πάλιν τὸ τρέψαι τὴν σαγήνην τὸ πλῆξαι ἕτερον, καθότερον τῷ πρεσέχοντι. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀρχὴν ὁ πόλεμος λαμβάνει, ἐνταῦθα δὲ λύσιν· καὶ ἐκείνῳ μὲν ἐπὶ τὴν ἑτέρου πυρὰν ὑπῆλθας, τούτῳ δὲ καὶ τὴν σαυτοῦ φλόγα ἔσβεσας. ὅτι δὲ τὸ μὴ καίεσθαι τοῦ καίεσθαι ἥδιον, πάντι που δῆλόν ἐστιν. εἰ δὲ ὅτι σωμάτων τοῦτο, πολλῷ μᾶλλον ὅτι ψυχῆς. τί δὲ χαυφότερον; ἀγωνίζεσθαι, ἢ σεφανοῦσθαι; πυκτεύειν, ἢ ὃ βραβεῖον ἔχειν; κυμάτων αἴρεσθαι, ἢ εἰς λιμένα "καταίρειν; ἐκεῖνα μὲν γὰρ ἐζήτει τὴν "κλυδώνων καὶ τὴν κινδύνων· ἐκεῖνο δὲ "πρεσύπησι, τὸ ἀβύθιον ποιῆσαι γαλήνης καὶ ἀταράξιαν· δι' ἃς ἀβίωτον εἶναι τὸν βίον σὺ ὁμισας. εἰ δὲ ἀπιστεῖς τοῖς λεγομένοις, ἄκουσον τῶν εὐπρεπεστάτων τὰ πρόσωπα τῶν μαρτύρων ἐν τῷ χαρῷ τῶν ἀγώνων, πῶς μετεζόμενοι καὶ ξεόμενοι ἀδεέστερῆς ἦσαν καὶ φαιδροί, τὸ τῶν ὀπτὶ ῥοδωνιᾶς καταπεχλιμένων ὀπτῶν τηγανίων πρεκείμενοι μᾶλλον ἔχαιρον καὶ ἀνέφαινον. διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγε, μέλλων ἀναιρεῖσθαι ἀπιέναι καὶ καταλύειν βιαίῳ θανάτῳ τὸν ζωὸν, Χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν. ὃ δὲ αὖθις καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι. εἶδες μὺ ὅσης ἀνθρωπίνης ὀφθαλμῆς τὸν οἰκουμένην ἅπασαν ὀπτὶ τὴν κοινωνίαν τῆς ἀνθρωπίνης καλῆς; ὅτω μέγα ἀγαθὸν ἡδεῖ τὸν ἀντεῦθεν ἀποδημίαν ὄσαν, οὕτω παῦσιν ἀνθρώπων αὐτὸν καὶ φοβερὸν θανάτου, καὶ ἐπέρασεν ὃ βίου ἄξιον. ἀλλ' ὅτι μὲ ἡδὺς καὶ χαρίεις ὁ τῆς ἀρετῆς ζυγὸς, ὃ ἑτέρωθεν πολλαχόθεν δῆλον. λοιπὸν γ', εἰ δοκεῖ, καὶ τῆς ἁμαρτίας ἰδωμὲν τὰ φορτία. οὐκοῦν σὺν πλεονεκτεῖς εἰς μέσον ἀγάγωμεν, καὶ τοὺς καπήλους καὶ παλιγκαπήλους τὰ αἰσχρῶν συμβολαίων. τί δῆτα φορτικώτερον τῆς τοιαύτης "πραγματείας γένοιτ' ἄν; πόσαι λύπαι; πόσαι φερνίδες; πόσα πρεσκρούσματα; πόσοι κίνδυνοι; πόσαι ὀπτόβολαι καὶ πόλεμοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν. τούτοις φύονται τοῖς κέρδεσι; πόσοι ζόροι καὶ ζαλαι; ὥσπερ γὰρ τὴν θαλάττην οὐκ ἔστιν ἰδεῖν ποτε κυμάτων χωρὶς· ὅτως οὐδὲ τὸν τοιοῦτον ψυχὴν φερνίδος καὶ ἀθυμίας καὶ φόβου καὶ ταραχῆς ἐκτὸς, ἀλλὰ τὰ πρότερα καταλαμβάνει τὰ δεύτερα, καὶ πάλιν ἕτερα ἔπεισι, καὶ τούτων οὐδέπω παυομένων ἕτερα χαρύσσεται. ἀλλὰ τῶν λοιδόρων καὶ τῶν ἀκροχόλων βούλει τὰς ψυχὰς ἰδεῖν; καὶ τί τῆς βασάνου ταύτης χεῖρον; τί τῶν πραυμάτων ἔχουσιν ἔνδον; τί τῆς καμίνου τῆς διηνεκῶς καιομένης, καὶ τῆς φλογὸς τῆς μηδέποτε σβεννυμένης; ἀλλὰ τῶν φιλοσωμάτων καὶ τῆ προύσῃ πρεσκειμένων ζωῆ; καὶ τί ταύτης τῆς δουλείας χαλεπώτερον; τὸ Καὶν βίον ζῶσι, ζῆμῳ διηνεκεῖ συζῶντες καὶ φόβῳ, καὶ καθ' ἕκαστον τῶν τελευτώντων μᾶλλον τῶν ἐκείνοις πρεσκόντων, τὴν οἰκείαν θνητότητα τελευτήν. τί δὲ τῶν πεφυσιωμένων καταχωνδέστερόν τε καὶ μανικώτερον; μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. ἀπόνων γὰρ μήτηρ τῶν ἀγαθῶν ἡ ἀνεξικακία. μὴ τοίνυν φοβηθῇς, μηδὲ ἀπαπηθήσῃς ὃ ἀπόνων σε τούτων" καθίζοντα ζυγὸν, ἀλλ' ὕπελθε μετὰ πρεθυμίας ἁπάσης αὐτὸν, καὶ ὅτε αὐτὸ εἴσῃ καθῶς τὸ ἡδονῆς. οὐδὲ γὰρ τείβει σε ὃ αὐχένα, ἀλλ' ὑπαξίας ἕνεκεν ὑπόκειται μόνης, καὶ τὸ πεῖσαι βαδίζειν εὔρυθμα, καὶ πρὸς τὸ βασιλικὸν σε ὁδὸν ἀγαγεῖν, καὶ τῶν ἑκατέρωθεν ἀπαλλάξαι χρημάτων, καὶ ποιῆσαι μετ' εὐκολίας τὸν στενὸν βαδίσαι

χ. ἀρετῆς χ. ὡς ἂν αὐτὸ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ σ. χ. πένθους. χ. ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἐλθὼν χ. πάλιν ἀναλύσῃ χ. ἀναπαύσεις χ. ἀναζεύξαι

δίσαι ὁδόν. ἐπεὶ οὖν τοσαῦτα αὐτῷ τὰ ἀγαθά, τοσαύτη ἡ ἀσφάλεια, τοσαύτη ἡ εὐφροσύνη, πάσῃ" ψυχῇ, πάσῃ ἀπουδῇ τῶν ἑλκωμένων Ⓦ ζητεῖν· ἵνα καὶ σὺν αὐτῷ ἀνάπαυσιν χ. ἀναψύξ.
εὕρωμεν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, καὶ τῶν μισθῶν ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ιγ΄ ιϛ. Ομιλ. λθ. 1 ΕΝ ΕΚΕΙΝΩ ΤΩ ΚΑΙΡΩ ΕΠΟΡΕΥΘΗ Ο Ἰησοῦς τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων· Ⓖ οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο τίλλειν στάχυας καὶ ἐσθίειν. 2 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπον αὐτῷ· ἰδοὺ Ⓖ μαθηταί σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν σαββάτῳ. 3 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν ὁ Δαβὶδ ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ Ⓖ μετ' αὐτοῦ; 4 Πῶς εἰσῆλθεν εἰς Ⓦ οἶκον τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγον, οὓς οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν, οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις;

Ὁ δὲ Λουκᾶς φησιν, ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ. Τί δέ ἐστι, δευτεροπρώτῳ; ὅταν διπλῆ ἡ ἑορτὴ ᾖ, καὶ τὸ σαββάτου τοῦ Κυρίου, καὶ ἑτέρας ἑορτῆς ἐγκαθεζομένης. σάββατον γὰρ ἑκάστην ἑβδομάδα καλοῦσι. καὶ ἵνα δή-
ποτε ἐκβάλῃ αὐτοὺς ἡγανάκτει ὁ πρώτα προφδῶς, εἰ μὴ ἐβούλετο λυθῆναι τὸ σάββατον; ἐβούλετο μέν, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς. διόπερ οὐδέποτε χωρεῖς αἰτίας αὐτὸ λύει, ἀλλὰ δίδοις προφάσεις ἀλύτους· ἵνα καὶ Ⓦ νόμον χ.
ἀναπαύσῃ, καὶ ἐκείνους μὴ πλήξῃ. ἔστι δὲ ὅπου καὶ προφυλαττομένως αὐτὸ λύει, καὶ μετὰ πρεπούσης
Ioan. 5. 17. αἰτίας· ὡς ὅταν" τῷ παραλυτικῷ εἰπὼν τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ τυφλοῦ· ὡς ὅταν λέγῃ, Ὁ πατήρ μου χ. ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι· ποιῶν οὖν ταῦτα, τούτῳ μὲν δοξάζων τὸν ἑαυτοῦ πατέρα, ἐκείνῳ δὲ τὴν ἀνθρωπίνην τῶν Ἰουδαίων παραμυθούμενος· ὁ δὲ καὶ σὺν ταῦτα καταισχυνόμενος, τὴν τῆς φύσεως ἀνάγκην προβαλλόμενος· καίτοιγε καὶ ὅτι τῶν ἁμαρτημάτων τῶν ὁμολογημένων οὐκ ἂν γένοιτο ποτε ἀπολογία. ὅταν γὰρ ὁ φονεύων Ⓦ ἡμῖν αὐτὸν ζητῇ προβαλέσθαι, ὅταν ὁ μοιχεύων τὴν ἐπιθυμίαν, μᾶλλον δὲ καὶ ἀλλοίαν αἰτίαν ἐπενεγκεῖν· σὺν ταῦτα δὲ τὴν πεῖναν εἰπών, πάντας ἀπήλλαξεν αὐτοὺς ἐγκλήματος. σὺ δέ μοι ταύμασον τοὺς χ. μυρίους
μαθητάς, τοὺς ὕπνῳ ζωγραλωθέντας καὶ μηδενὶ τῶν σωματικῶν ποιουμένους λόγον, ἀλλὰ πέργην ὑγιεμένους τὴν τῆς ψυχῆς πρόνοιαν, καὶ λιμῷ" ἀγχομένους διατελεῖ, καὶ οὐδὲ ὅ-
τως ἀφισαμένους. Εἰ γὰρ μὴ ἐπάναγκες αὐτοῖς σφόδρα ἦν τὸ πεινῆν, οὐκ ἂν οὐδὲ τοῦτο ἐποίησαν. Τί οὖν Ⓖ Φαρισαῖοι; ἰδόντες, φησίν, εἶπον αὐτῷ· ἰδοὺ Ⓖ μαθηταί σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν σαββάτῳ· ἐνταῦθα μὲν οὐ πάνυ σφοδροί· καίτοιγε ἀκόλουθον ἦν τοῦτο, ἀλλ' ὅμως οὐ σφόδρα προξιώνται, ἀλλ' ἐγκαλοῦσιν ἁπλῶς. ὅταν δὲ τὴν χεῖρα τὴν ξηρὰν ἐξετάσῃ καὶ διώρθωσε, τότε οὕτως ἐξεθηριώθησαν, ὡς καὶ σφαφῆς αὐτοῦ βουλεύσασθαι καὶ ἀναιρέσεως. ἔνθα μὲν οὐδὲν ἦν μέγα καὶ θαυμαστόν, πανταχόθεν ἐγκαλοῦσιν· ἔνθα δὲ ὁρῶσί τινας σωζομένους, ἀγελαίους εἰσὶ καὶ ἐφάπτονται καὶ πάντων εἰσὶ φορτικώτεροι. οὕτως ἐχθροὶ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας εἰσί. πῶς οὖν ἀπολογεῖται πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς; οὐκ ἀνέγνωτε, φησί, τί ἐποίησε Δαβὶδ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς Ⓒ μετ' αὐτοῦ πάντες; πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, Ⓒ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγον, οὓς οὐκ ἐξὸν αὐτῷ φαγεῖν, οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ μόνοις τοῖς ἱερεῦσιν; ὅταν μὲν γὰρ τῶν μαθητῶν ἀπολογῆται, τὸν Δαβὶδ εἰς μέσον προάγει· ὅταν δὲ ἑαυτοῦ, τὸν πατέρα. καὶ ὅρα πῶς ἐπιπληκτικῶς· οὐκ ἀ-

ἀνέγνωτε

ιέγνωτε τί ἐποίησε Δαβίδ; καὶ γὰρ πολλὴ τῆ προφήτου ἰῶ ἡ δόξα, ὡς δὲ Πέτρον μὴ ταῦτα ἀπολογούμενον πρὸς Ιουδαίους ὅτως εἰπεῖν· Ἐξὸν εἰπεῖν μὴ παρησίας πρὸς ὑμᾶς Πρ. C. κθ.
πρὸ τοῦ πατριάρχου Δαβίδ· ὅτι καὶ ἐτελεύτησε καὶ ἐτάφη. Δῆλα δὴ ὃ αὐτὸν οὐχὶ μὴ τὰ ἀξιώματος καλῆ ὅτε ἐν ταύτῃ, ὅτε μὴ ταῦτα; ἴσως ὅπερ ἐκεῖθεν ὁ ῥῆμος κατηγῆ. Εἰ μὴ
5 οὖν" θυγατρομονιχοί τινες ἦσαν, ὅτι τὸ πάθος αὐτῆς πεῖνης ⓦ λόγον ἤγαγε· ὅπερ ὃ μακαριστοὶ καὶ ἀποστόλου φέρεται, καὶ ἱστορεῖται αὐτοῖς συναγινώσκει. ὁ δὲ Μάρκος ὅτι Αβιάθαρ τὸν ἀρχιερέως φησὶν, οὐκ" ἐναντία λέγων τῇ ἱστορίᾳ, ἀλλὰ δεικνὺς ὅτι διώνυμος ἦν· καὶ προσέθηκεν ὅτι ἐκεῖνος ἔδωκεν αὐτῷ· δεικνὺς καὶ ἐντεῦθεν μεγάλως ὅσαν ἀπολογίαν, ὅπου γε καὶ ὁ ἱερεὺς ἐπέτρεψε· καὶ οὐ μόνον ἐπέτρεψεν, ἀλλὰ καὶ συνηγώνισατο. μὴ γάρ μοι λέγε, ὅτι προφήτης ἦν
10 ὁ Δαβίδ. οὐδὲ γὰρ ὅτως ἀξιῶ, ἀλλὰ τῶν ἱερέων ἰῶ τὸ πρόσταγμα· διὸ καὶ προσέθηκεν, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις. Εἰ γὰρ καὶ μυριάκις ἰῶ προφήτης, ἀλλ' οὐκ ἱερεύς. Εἰ δὲ καὶ ἐκεῖνος προφήτης, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ⓐ μετ' αὐτοῦ. καὶ γὰρ καὶ ἐκείνοις ἔδωκε. Τί οὖν φησιν; ἴσον Δαβὶδ καὶ ὅτοι; Τί μοι λέγεις ἀξίαν, ὅπου νόμου παράβασις εἰ δοκεῖ," καὶ φύσεώς ὅστιν ἀνάγκη;
15 καὶ γὰρ καὶ ταύτῃ μᾶλλον αὐτὸν ἀπήλλαξε τῆς ἐγκλημοσύνης, ὅταν ὁ μείζων φαίνῃ τὸ αὐτὸ πεποιηκώς. καὶ τί τοῦτο πρὸς τὸ ζητούμενον, φησιν; οὐ γὰρ δὴ σάββατον ἐκύησε πρότερον· τὸ μειζόν μοι λέγε, ὃ μάλιστα δείκνυσι τοῦ Χριστοῦ τὴν σοφίαν, ὅτι τὸ σάββατον ἀφεὶς, ἕτερον ἀποδεικνυμα φέρει τοῦ σαββάτου μεῖζον. οὐδὲ γὰρ [ἰῶ] ἴσον παραβαίνειν ἡμέραν, καὶ
20 τῆς ἱερᾶς ἐκείνης ἅψασθαι τραπέζης, ἧς μηδενὶ θέμις ἰῶ. τὸ μὲν γὰρ σάββατον καὶ ἐλύθη πολλάκις, μᾶλλον δὲ ἀεὶ λύεται), καὶ ἐν τῇ περιτομῇ, καὶ ἐν ἑτέραις πλείοσιν ἔργοις, καὶ ἐν τῇ Αριθ. κη.
Ιεριχὼ δὲ τὸ αὐτὸ ἠμύλησαν ἴδοι τις ἄν. τοῦτο δὲ ὅτε μόνον ἐγένετο· ὥστε ἀπὸ τοῦ πλείονος Ιησ. ε.
ἡ νίκη. πῶς οὖν οὐδεὶς ἐνεκάλεσε τῷ Δαβίδ, καίτοι καὶ τούτου μεῖζον ἕτερον ἔγκλημα ἰῶ, τὸ τοῦ φόνου τῶν ἱερέων ἐντεῦθεν λαβὸν τέλος" ἀγχιμ; ἀλλ' ὃ φησιν αὐτό. προσὸς γὰρ τὸ προκείμενον ἴσασι μόνον. Εἶτα πάλιν καὶ ἕτερος αὐτὸ λύει. οὐ δεχῇ μὲν γὰρ ⓦ Δαβὶδ πρήνατε, τῷ ἀξιώματι τὸ προσώπου καταφέλλων αὐτῷ τέλει ἀπόνοιαν·
25 ὅπερ δὲ αὐτὸς ἐπεσόμισε, καὶ τέλει ἀλαζονείᾳ καθῆλε, ὅτε καὶ τέλει κυριωτέραν ἐπάγῃ λύσιν. ποία δὲ ἰῶ αὕτη;

5 Οὐκ οἴδατε, ὅτι ἐν τῷ ἱερῷ ⓐ ἱερεῖς τὸ σάββατον βεβηλοῦσι, καὶ ἀναίτιοί εἰσιν;

Ἐκεῖ μὲν γάρ, φησι, ἡ προῖσασις τέλει λύσιν ἐπέθηκεν· ἐνταῦθα δὲ καὶ χωρὶς προῖσάσεως ἡ λύσις. ἀλλ' οὐκ εὐθέως ὅτως ἔλυσεν· ἀλλὰ προῆγεν καὶ συνηγώνιζεν, εἶτα καὶ ἔνεσεν. τὸ
30 γὰρ ἰσχυρότερον ὕστερον ἐπάγειν ἐθέλω, καίτοιγε καὶ τὸ πρότερον τέλει οἰκείαν εἶχε δύναμιν. μὴ γάρ μοι λέγε, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀπαλλάττεσθαι ἐγκλήματος ὃ καὶ ἕτερον τὸ αὐτὸ ἁμαρτάνοντα εἰς μέσον ἐνεγκεῖν. ὅταν γὰρ μὴ ἐγκαλῆται ὁ πεποιηκώς, νόμος ἀπολογίας ἦν τὸ τολμηθέν. πλὴν οὐκ ἠρκέσθη τούτῳ, ἀλλὰ τὸ κυριώτερον ἐπάγει, λέγων· ὅτι οὐδὲ ἁμάρτημά ὅστι τὸ γεγυμνασμένον· ὅπερ μάλιστα λαμπρᾶς νίκης ἰῶ, τὸ δόξαι ⓦ νόμον ἑαυτῷ παραβαίνοντα, καὶ διπλῆ τοῦτο ποιοῦντα, καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου καὶ ἀπὸ τοῦ σαββάτου· μᾶλλον δὲ καὶ τριπλῆ, τῷ καὶ διπλοῦν τὸ ἔργον γίνεσθαι· τὸ μὲν τοῦτο καὶ ἕτερον, τὸ ὑπὸ τῶν ἱερέων. καὶ τὸ δὴ μεῖζον, τὸ καὶ μὴ ἔγκλημα εἶ). ἀναίτιοι γάρ, φησίν, εἰσίν. εἶδες πόσα τέθηκε; τὸν τόπον· ἐν τῷ ἱερῷ γάρ φησι. τὸ πρόσωπον· ⓐ γὰρ ἱερεῖς. τὸ χαμαί· τὸ σάββατον γάρ φησι. τὸ πρᾶγμα αὐτό· βεβηλοῦσι γάρ. οὐδὲ γὰρ εἶπε, λύουσιν, ἀλλὰ τὸ φορτικώτερον, βεβηλοῦσι· τὸ μὴ μόνον μὴ δίκην διδόναι, ἀλλὰ καὶ αἰτίας ἀπαλλάττεσθαι ἀναίτιοι γάρ, φησι. μὴ δὴ νομίσητε τοῦτο ὅμοιον εἶ)" τῶν πρότερον. σκῆνος μὲν γὰρ ἡ ἄπαξ γέγονε, καὶ ὑπὸ ἱερέων, καὶ ἀνάγκης ἰῶ· διὰ τοῦτο καὶ συνηγώνισται ἐδόκουν ἄξιοι. τοῦτο δὲ καθ' ἑκάστου σαββάτου, καὶ ὑπὸ ἱερέων, καὶ ἐν ἱερῷ, καὶ τοῦ νόμου· διόπερ οὐδὲ τοῦ συνηγώνιζε μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ νόμου εἰσὶν ἀπολογούμενοι τῶν ἐγκλημάτων. οὐδὲ γὰρ ἐγκαλῶν ταῦτα εἶπόν, φησιν,

σιν, οὐδὲ κ̄ συγκωμῶμεν αὐτοῖς αἰτίας ἀπαλλάττων, ἀλλὰ κ̄ ⓦ τὸ δικαίου λέγειν· ⓒ δοκεῖ μὲν γὰρ ἐκείνων ἀπολογεῖσθαι, τούτους δὲ ἐλευθεροῖ τῶν ἐγκλημάτων. ὅταν γὰρ εἴπῃ· αἰτιοί εἰσιν ἐκφυοι, πολλῷ μᾶλλον οὗτοί φησιν. ἀλλ' οὐκ εἰσὶν ἱερεῖς· ἀλλ' ἱερέων μείζους. αὐτὸς γὰρ πάρεστιν ἐν ᾧ ὁ τοῦ ἱεροῦ δεσπότης· ἡ ἀλήθεια, οὐχ ὁ τύπος. διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγε·

6 Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι μεῖζον τοῦ ἱεροῦ ὅδε ἐστιν ὧδε. Αλλ' ὅμως τηλικαῦτα ἀκούσαντες, οὐδὲν εἶπον. οὐδὲ γὰρ ἦν σωτηρία ἀνθρώπου τὸ προκείμενον. εἶτα, ὅπερ βαρὺ τοῖς ἀκούουσιν ἐδόκει εἶναι, ταχέως αὖθις ἀνακαλύπτει, πάλιν ὅτι συγκωμῶμεν ⓦ λέγειν ἄγων, ⓒ μὴ ὑπερπλήξεως, καὶ οὕτω λέγων·

7 Εἰ δὲ ἐγνώκειτε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω, ⓒ οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους.

Εἶδες πῶς πάλιν ὅτι συγκωμῶμεν ἄγει τὸν λόγον, καὶ πάλιν συγκωμίους ἀνωτέρους ἀποφαίνει; οὐ γὰρ ἂν κατεδικάσατέ, φησι, τοὺς ἀναιτίους. τὸ μὲν οὖν προτερον τὸ τῶν ἱερέων ἀνήγαγε * τὸ αὖθις λέγων, ἀναίτιοί εἰσι· τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ εἰσῆγε· μᾶλλον δὲ καὶ τοῦτο ἀπὸ τοῦ νόμου· προφητικῶν γὰρ ἀνέγνω ῥῆσιν. εἶτα καὶ ἄλλην αὖθις λέγει·

8 Κύριος γάρ[, φησίν,] ἐστὶ καὶ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, Περὶ ἑαυτοῦ λέγων. ὁ δὲ Μαρκος καὶ τὴν τῆς χειρὸς φύσεως αὐτὸν τοῦτο εἰρηκέναι φησίν. ἔλεγε γάρ· τὸ σάββατον διὰ ⓦ ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον. ἵνος οὖν ἕνεκεν ἐσχολάζετο ὁ τὰ ξύλα συνάγων; ὅτι εἰ ἔμελλον καὶ ἐν ἀρχῇ καταφεύγεσθαι ⓖ νόμοι, σχολὴν ἂν ὑγιεσν ἐφυλάξησαν. καὶ γὰρ πολλὰ ὠφέλει τοῦτο τὸν ἀρχαῖον καὶ μεγάλα· οἷον, ἡμέρας ἐποίει πρὸς τοὺς οἰκείους εἶναι καὶ φιλανθρώπους· ἐδίδασκεν αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ τὴν πρόνοιαν καὶ τὴν δημιουργίαν, ὅπερ φησὶν ὁ Ιεζεκιήλ· ἐπαίδευσεν αὐτοὺς κ̄ μικρὸν ἀπέχεσθαι πονηρίας, ⓒ τοῖς πνευματικοῖς προσέχειν προσκαίζειν. ὅπου γὰρ ⓦ νόμον δίδοις ⓦ τοῦ σαββάτου, εἰ εἶπε, τὰ μὲν ἀγαθὰ πράττετε ἐν τῷ σαββάτῳ, τὰ δὲ κακὰ μὴ ποιῆτε, οὐκ ἂν ἐνέσχεν· ἀπόντων ὁμοίως ἀπεῖργε. μηδὲν γὰρ ποιήσητε, φησί· ⓒ οὐδὲ ὅπου κατεῖχοντο. αὐτὸς δὲ κ̄ " ⓦ νόμον δίδοις ⓦ τοῦ σαββάτου, ⓒ ὅπως ἴνιξαν, ὅτι τῶν πονηρῶν αὐτοὺς ἀπέχεσθαι βούλεται μόνον. μηδὲν γὰρ ποιήσητε, φησι, πλὴν ὧν ποιηθήσεται ψυχή. κ̄ ἐν τῷ ἱερῷ δὲ πράττα ἐκίνει, κ̄ μετὰ πλείονος τῆς ασυδησ, κ̄ διπλασίονος τῆς ἐργασίας. ὅπου κ̄ δι' αὐτῆς τῆς " σκιᾶς τὴν ἀλήθειαν αὐξῆς προῳκονόμησε. τοσοῦτον οὖν κέρδος, φησίν, ἔλυσεν ὁ Χριστός; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ κ̄ σφόδρα ἐπέτεινε. καιρὸς γὰρ ἦν διὰ τῶν ὑψηλοτέρων αὐτοὺς πράττα παιδεύεσθαι, κ̄ οὐκ ἔδει διαλέγεσθαι τὰς χεῖρας τῆς πονηρίας μὴ ἀπηλλαγμένας, πρὸς δὲ τὰ ἀγαθὰ πράττα ἐπιτερωμένου, οὐδὲ σκοτεύθην μανθάνειν ὅτι ὁ Θεὸς ἄπραττα ἐποίησεν, οὐδὲ σκοτεύθην ἡμέρας εἶναι τοῦ Θεοῦ τῆς φιλανθρωπίας τὴν μίμησιν καλουμένους (γίνεσθε γάρ, φησιν, οἰκτίρμονες, ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος) οὐδὲ μίαν ἡμέραν ἑορτάζειν τοὺς πάντα ⓦ βίον ἑορτὴν ἄγειν κελευομένους. Εορτάζωμεν γάρ, φησι, μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας ⓒ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας κ̄ ἀληθείας. κ̄ δὴ γὰρ πολλὰ κεκώλυκεν ἑορτὰς κ̄ θυσιαστήριον χρυσοῦν τοῦ αὐτὸν τὸν πάντων δεσπότην ἐνοικεῖν ἔχοντας κ̄ διὰ πάντων ὁμιλοῦντας αὐτῷ, κ̄ δι' ὀργῆς, κ̄ διὰ προσφορᾶς, καὶ διὰ χαρᾶς, κ̄ διὰ ἐλεημοσύνης, καὶ διὰ τὴν εἴδον ἔχειν αὐτόν. τί τοίνυν σαββάτου χρεία τῷ διὰ πάντος ἑορτάζοντι, τῷ πολιτευομένῳ ἐν οὐρανῷ;

ΗΘΙΚΟΝ Εορτάζωμεν τοίνυν διὰνεκῶς, καὶ μηδὲν ποιῶμεν προσκαίρωμεν (τοῦτο γὰρ ἑορτή) ἀλλ' ὑπερτείνεσθω μὲν τὰ πνευματικά, κ̄ προκοπτέτω τὰ ὑπάρχοντα, κ̄ ἀργῶμεν ἀργίαν πνευματικήν, τὰς χεῖρας [ἐκ] πλεονεξίας ἀφιστῶντες, τὸ σῶμα τῶν ἀναγκαίων κ̄ δυνάτων ἀπαλλάττοντες καμάτων, καὶ ὧν ἐν Αἰγύπτῳ τότε ἐπέμενεν ὁ τῶν Εβραίων δῆμος. οὐδὲν γὰρ διαφέρομεν ⓖ χρυσίον συνάγοντες τῶν τῷ πηλῷ προσδεδεμένων, κ̄ τὴν πλίνθον ἐκείνην ἐργαζομένων,

a. Kor. 5. 8.

γαζομένων, καὶ ἀ᾽χρεα συλλεγόντων καὶ μαστιζομένων. καὶ γὰρ καὶ νῦν ὁ διάβολος ὀπίσω τέτραπται πλυνουργεῖν, καθάπερ τότε ὁ Φαραώ. Ἱνα γάρ ἐστιν ἄλλο τὸ χρυσίον ἢ πηλός; Ἱνα δ᾽ ἄλλο τὸ ἀργύριον ἢ ἄχυρον. ὡς ἄχυρα γάρ, φυσᾷ τῆς ἐπιθυμίας τὴν φλόγα· ὡς ὁ πηλός, ὅπου ῥυπαῖ Ⓦ ἔχοντα ὁ χρυσός. διὰ τοῦτο ἔπεμψεν ἡμῖν ὁ Μωϋσέα ἐξ ἐρήμου Αἰγύπτου, ἀγ-
5 λὰ Ⓦ γὰρ ἐξ οὐρανοῦ. ἀν τοίνυν καὶ μὴ τὸ ἐλθεῖν αὐτὸν μείνῃς ἐν Αἰγύπτῳ, πείσῃ τὰ τῶν Αἰγυπτίων· αἱ δὲ ἐκείνων ἀφεὶς ἀναδῇς μὴ τοῦ πνευματικοῦ Ἰσραὴλ, ὄψῃ τὰ θαύματα ἄπρακτα. πλὴν οὐδὲ τοῦτο ἀρκεῖ εἰς σωτηρίαν. οὐδὲ γὰρ ἐξ Αἰγύπτου σὺν μόνον ἀπαλλαγῆναι, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐπαγγελίαν εἰσελθεῖν. ἐπεὶ καὶ Ἰουδαῖοι, καθάπερ ὁ Παῦλός φησι, καὶ διὰ τῆς ἐρυθρᾶς διῆλθον, καὶ μάννα ἔφαγον, καὶ πόμα πνευματικὸν ἔπιον, ἀλλ᾽ ὅμως
10 πάντες ἀπώλοντο. ἵν᾽ οὖν μὴ ⸀ἐκ ἡμᾶς ταῦτα πάθωμεν, μὴ ὀκνήσωμεν, μηδὲ ἀπαδυσώμεθα· ἀλλ᾽ ὅταν ἀκούσῃς πυρὸν καὶ νῦν κατασκάπτων ἀλαζονεύοντα τὸν ζιζάνιον καὶ τυθλιμμένην ὁδόν, καὶ λεγόντων ἄκαρ εἶπον τότε ἐκφύοι Ⓐ κατάσκαπτοι, μὴ τὸν δῆμον τὸν πολιόν, ἀλλὰ τὸν Ἰησοῦν ζηλώσωμεν, τὸν Χάλεβ τὸν Ἰεφοννῆ παῖδα, καὶ μὴ πρότερον ἀποχῆς, ἕως αὖ Αριθ. ιγ.
15 ὀπισθόβη τῆς ἐπαγγελίας καὶ τῶν ἀγαθῶν ἐπιβῇς· μηδὲ δύσκολον τὸν ὁδοιπορεῖν νομίσῃς Ησ. ιδ. καὶ ιε.
εἰ). Εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα. ἀλλὰ στενὴ καὶ τεθλιμμένη, φησίν, ἡ ὁδὸς αὕτη. διὰ τί πρότερον, διὰ τῆς διῆλθες, ἀ στενὴ καὶ τεθλιμμένη μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄβατος καὶ θηρίων ἀγρίων γέμουσα. καὶ ὥσπερ οὖν ἐκεῖ διὰ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης θαλάττης, εἰ μὴ ὁ θαῦμα ἐκφύσει ἐγένετο, οὕτως οὐκ ἦν ἐν ᾧ πρότερον βίᾳ μείναντας εἰς τὴν ἀγαθὴν ἀπελθεῖν, εἰ μὴ ὁ βάπτισμα μέσον ἐφάνη. Εἰ γὰρ τὸ ἀδύνατον
20 γέγονε δυνατόν, πολλῷ μᾶλλον τὸ δύσκολον ἔσται ῥᾴδιον. ἀλλ᾽ ἐκφύσῃ, φησί, χάριτος μόνης ἦν. διὰ γὰρ τοῦτο μάλιστα δίκαιος ἂν εἴης θαῤῥεῖν. Εἰ γὰρ ἔνθα χάρις ἦν μόνη, σωπήσει, ἔνθα καὶ πόνος ἐπιδείκνυται, οὐ πολλῷ μᾶλλον συμπροθήσει; Εἰ ἀργοῦντα ἔσωσεν, ἀ πολλῷ μᾶλλον ἐργαζομένῳ βοηθήσει; αἰωτέρω μὲν οὖν ἔλεγεν, ὅτι ἀπὸ τῶν ἀδυνάτων καὶ τοῖς δυσκόλοις ὀφείλεις θαῤῥεῖν· νυνὶ δ᾽ ἐκφύσῃ ἐρῶ, ὅλα ἐὰν μὴ φωνῶμεν, οὐδὲ δύσκολα ταῦτα
25 ἔσται. ὅσα γάρ· θάνατος πεπάτηται, διάβολος κατέπεσεν, ὁ νόμος τῆς ἁμαρτίας ἐσβέσθη, τὰ πνεύματος ἡ χάρις ἐδόθη, ἡ ζωὴ εἰς ὀλίγον ⸀σωσάλη, τὰ φορτικὰ ἐπιτέτμηται. καὶ ἵνα μάθῃς ταῦτα ⸀διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν, σκόπει πόσοι ⸀καρηκόντισαν τὰ στεφάνματα τοῦ Χριστοῦ· σὺ δὲ καὶ ὁ μέγεν αὐλὸ δέδοικας. ποίαν οὖν ἔξεις ἀπολογίαν, ὅταν ἑτέρων ⸀καρ τὰ σκάμματα πηδώντων ὀκνῇς στεῖς τὰ νενομισμένα αὐτὸς; ⸀οἱ μὲ γὰρ στεφανι-
30 νῶμεν ἐλεημοσύνην δίδοναι ἀπὸ τῶν ὄντων, ἕτερος δ᾽ ἂν τὰ ὄντα ἄπρακτα ἀπεδύσατο· σὲ σωφρόνως ζῆν ἀξιοῦμεν μετὰ τῆς γυναικός, ἕτερος δ᾽ οὐδὲ ὠμίλησε γάμου· καὶ σὲ μὲ στεφανοῦμεν μὴ βάσκανον εἶναι, ἕτερον δ᾽ ἔχομεν καὶ τὴν ψυχὴν ⸀καρ ἀγάπης ὀπαδὸν τὸν ἑαυτοῦ· καὶ σὲ μὲ στεφανοῦμεν συνηνωμένον εἶναι) καὶ μὴ βαρὺ τοῖς ἁμαρτάνουσιν, ἄλλος δ᾽ ῥᾳδιούργημα καὶ τὸν ἕτερον ἔστρεψε σιαγόνα. τί οὖν ἐροῦμεν, εἰπέ μοι; τί δ᾽ ἀπολογη-
35 σόμεθα μηδὲ ταῦτα ποιοῦντες, ἑτέρων τοσοῦτον ⸀καρβαίνοντων ἡμᾶς; * οὐκ αὖ δ᾽ ⸀καρέβησαν, εἰ μὴ πολλὴ τοῦ στεφάνου ἦν ἡ δυσκολία. τίς γὰρ τήκεται, ὁ φθονῶν τοῖς ἑτέρων ἀγαθοῖς, ἢ ὁ σωφρόνως καὶ χαίρων; τίς ⸀ποσπουδεῖ πρωΐα καὶ τρέμει διηνεκῶς, ὁ σώφρων, ἢ ὁ μοιχεύων; τίς ἂν ἐλπίσιν εὐφραίνεται χρηταῖς, ὁ αἱρπάζων, ἢ ὁ ἐλεῶν καὶ τῷ αὐτοῦ μεταδιδοὺς τῷ δεομένῳ; ταῦτ᾽ οὖν ἐννοοῦντες, μὴ ναρκῶμεν στεῖς οὐ ⸀καρ τῆς ἀρε-
40 τῆς δρόμους, ἀλλὰ μετὰ θυμίας ἁπάσης ἀποδυσάμενοι στεῖς τὰ καλὰ ταῦτα παλαίσματα, ὀλίγον κάμωμεν χρόνον, ἵνα οὐ διηνεκεῖς καὶ ἀμοιβαίους λάβωμεν στεφάνους· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα ⸀σὺν τῷ ἁγίῳ τῷ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. μ. 9 ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΑΣ ΕΚΕΙΘΕΝ, ΗΛΘΕΝ ΕΙΣ τὴν Συναγωγὴν αὐτῶν· 10 Καὶ ἰδοὺ, ἄνθρωπος ἦν ἔχων τὴν χεῖρα ἐξηραμένην.

ΑΛΛ' ἐν σαββάτῳ θεραπεύει, ὑπὲρ τῶν παρὰ τῶν μαθητῶν γελωμένων ἀπολογούμενος. καὶ ⓐ μὲν ἄλλοι εὐαγγελισταί φασιν, ὅτι ἔστησε Ⓦ αὐθέντον μέσον, καὶ ἠρώτησεν αὐτούς, Εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι. θέα τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ διδασκάλου. ἔστησεν αὐτὸν μέσον, ἵνα τῇ ὄψει αὐτοῦ ὀπτικαμφθῇ, ἵνα καταπλαγέντες τῇ θέᾳ τὴν πονηρίαν ἐκβάλωσι, ⓒ Ⓦ δὲ θέντον αἰδεσθέντες παύσωνται τῆς θηριωδίας. ἀλλ' ⓒ ἀπῆλθαν οἱ μισάνθρωποι μᾶλλον αἰρεώμενοι τοῦ Χριστοῦ βλαφθῆναι τὴν δόξαν, ἢ τοῦτον ἰδεῖν σωζόμενον, ἑκατέρωθεν ἐνδεικνύμενοι τὴν πονηρίαν, καὶ τῷ πολεμεῖν τῷ Χριστῷ, καὶ τῷ μὴ φιλανθρωπίας τοσαύτης, ὡς καὶ ταῖς ἑτέρων εὐεργεσίαις ἐπηρεάζειν. ⓐ μὲν οὖν ἄλλοι εὐαγγελισταί φασιν, ὅτι αὐτὸς ἠρώτησεν· σὺ δὲ, ὅτι ἠρωτήθη.

Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, φησι, λέγοντες, Εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασι θεραπεύειν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. Εἰκὸς ἦν ἀμφότερα γελᾶσθαι. μαινομένοι γὰρ ὄντες, καὶ εἰδότες ὅτι ἦλθε πρώτως διὰ τὴν ἰατρείαν, τῇ πράξει τοσαύτῃ καταλαβεῖν αὐτὸν ἔσπευδον, τοσοῦτον ἀνθρώπων τοῦτο κωλύειν. διὸ καὶ ἠρώτων, Εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασι θεραπεῦσαι· οὐχ ἵνα μάθωσιν, ἀλλ' ἵνα κατηγορήσωσι. καίτοι γε ἦν ἔργον, εἴγε ἐβούλοντο κατηγορεῖν· ἀλλὰ καὶ διὰ ῥημάτων ἦλθον λαβεῖν εὑρεῖν, ἀφθονίαν ἑαυτοῖς λημμάτων τοσοῦτον παρασκευάζοντες. ὁ δὲ φιλάνθρωπος καὶ τοῦτο ποιεῖ, καὶ ἀποκρίνεται, ἐμφαίνων τὴν οἰκείαν ἡμερότητα, καὶ εἰς αὐτοὺς τοσοῦτον ἐπάγων τὸ πᾶν, καὶ δείκνυσι αὐτῷ τὴν ἀπάνθρωπίαν. καὶ ἵστησι Ⓦ αὐθέντον μέσον· οὐχὶ δεδιχῶς αὐτοῦ, ἀλλ' ὠφελῆσαι ἀπειθῆ, καὶ εἰς ἔλεον ἐμβαλεῖν. ὡς δὲ ὕστερον ἐπέκαμψε, τότε ἐλυπήθη, καὶ ὠργίσθη αὐτοῖς διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν, καί φησι·

11 Τίς ἔστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃς ἕξει τοσοῦτον ἓν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ;

12 Πόσῳ οὖν διαφέρει ἄνθρωπος τοσούτου; ὥστε ἔξεστι τοῖς σάββασι καλῶς ποιεῖν. Ἵνα γὰρ μὴ ἔχωσιν αἰτίαν λαβεῖν μηδὲ τοσοῦτον ἐγκαλεῖν πάλιν, συλλογίζεται ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος τοῦτο. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς ποικίλως καὶ καταλλήλως πρὸς τὴν ἀπολογίαν ἐπάγει, καὶ τοῦ τῆς λύσεως τοῦ σαββάτου. ὅπου μὲν γὰρ τοῦ τυφλοῦ οὐδὲ ἀπολογεῖται αὐτοῖς, ὅτε Ⓦ πηλὸν ἐποίησε (καίτοι καὶ τότε ἐνεκάλουν) ἀλλ' ἤρκει τὸ δημιουργίας ὁ τρόπος δεῖξαι τὸ νόμιμον Ⓦ δεσπότου· ὅπου δὲ τοσοῦτον ἐνίκα τὴν κλίνην ἐβάστασε, καὶ ἐνεκάλουν· νεῦμα μὲν ὡς Θεὸς, νεῦμα δὲ ὡς ἄνθρωπος ἀπολογεῖται· ὡς ἄνθρωπος μὲν, ὅτε μὲν λέγῃ, εἰ τοσοῦτον λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ, ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος· καὶ ὡς εἶπεν, ἵνα ὠφεληθῇ αὐθέντος, ἐμοὶ μᾶλλον ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῆ ἐποίησα· ὡς δὲ Θεὸς, ὅτε μὲν λέγῃ, ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι. ὑπὲρ δὲ τῶν μαθητῶν ἐγκαλούμενος ἔλεγε· οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησε Δαβὶδ *, ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ ⓐ μετ' αὐτοῦ; πῶς εἰσῆλθεν εἰς Ⓦ οἶκον τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγε; καὶ τοῖς ἱερεῦσι εἰς μέσον προβάλλεται. καὶ σύγκριμα πάλιν, ὅτι ἔξεστιν ἐν σαββάτῳ ἀγαθοποιῆσαι, ἢ κακοποιῆσαι; ἵνα [γὰρ] ἐξ ὑμῶν ἔχει τοσοῦτον ἕν; ἤδει γὰρ αὐτῶν τὸ φιλονείκημα, ὅτι τοῦτο μᾶλλον ἦσαν ἢ φιλάνθρωποι. καίτοι ὁ ἄλλος εὐαγγελιστής φησιν, ὅτι καὶ περιεβλέψατο πάντας ἐρωτῶν, ὥστε καὶ τῷ ὄμματι αὐτοὺς ὀπτικαθαίρειν. ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἐβούλοντο βελτίους·

χ. κωλύσῃ.

χ. ποιῆσαι ἡμᾶς ὀπτικὰς καὶ καμπτικὰς τὰ,

χ.

ἰσ. ἐξαλύτ. καὶ,

Ματθ. θ.

Ιωαν. θ.

Ιωαν. ζ.

* ἐν τῷ σάββατῳ,

χ. ἢ

χ. αὐτ

ζίοις· καὶ τοι σὺ ταῦτα φθέγξεται μόνον, ἀλλ' ἂν πολλαχοῦ ἢ πολλάκις ἐξ ἀρχῆς ἀπιστηθεὶς θεραπεύει. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν αὐτὸν τούτων ἐποίει πράττειν· ἀλλ' ὁ μὲν ἀνθρωπος ἐθεραπεύετο, ἐκεῖνοι δὲ μᾶλλον τῆς ὑγιείας τῆς τούτου χείρους ἐφαίνοντο. αὐτὸς μὲν γὰρ ἐβούλετο τοῦ ἐκείνου θεραπεῦσαι· ἐκείνους, καὶ μυρίους ἐκίνησε τοὺς ἰατρείας, καὶ δι' ὧν ἐμισεῖτο ἐποίησε, καὶ δι' ὧν εἶπεν, ὅτι δι' ἃ ἔπραττεν, ἐξ ὧν μάλιστα λοιπὸν ἐδόκουν, ὅτι τὸ ἔργον ἐχώρησε. χ. αὐτοῦ,

13 Τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ· ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου· καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀπεκατεστάθη ὑγιὴς, ὡς ἡ ἄλλη. Τί οὖν ἐκεῖνοι; ἐξέρχονται, φησι, καὶ συμβούλιον ἐποίουν, ἵνα αὐτὸν ἀπολέσωσιν. χ. ἐκαλέσατο.

14 Οἱ γὰρ Φαρισαῖοι, φησὶν, ἐξελθόντες συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν. Οὐδὲν ἀδικηθέντες ἀνελεῖν ἐπιχειροῦσι. Τοσοῦτον ἡ βασκανία κακόν. ἀνδρὶ γὰρ τοῖς ἀλλοτρίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς οἰκείοις ἀεὶ πολεμεῖ. ὁ δὲ Μάρκος φησὶν, ὅτι μετὰ τῶν Ἡρωδιανῶν τοῦτο ἐβουλεύσαντο. Τί οὖν ὁ ἥμερος καὶ πρᾶος; ἀνεχώρησε ταῦτα μαθών.

15 Ὁ δὲ Ἰησοῦς γνοὺς καὶ ἐνθυμήσεις αὐτῶν ἀνεχώρησε, φησὶν, ἐκεῖθεν. Ποῦ δέ ἐστιν ἡ λέγοντες, ὅτι σημεῖα γίνεται δεῖται; διὰ γὰρ τούτων ἔδειξεν, ὅτι ἡ ἀγνώμων ψυχὴ οὐδὲ ἐντεῦθεν πείθεται, καὶ ἐδήλωσεν ὅτι καὶ τοῖς μαθηταῖς εἶχε διεκάλεσεν. ἐκεῖνο μέντοι προσδοκᾶν χρή, ὅτι μάλιστα πρὸς καὶ τῶν πλησίον ἀγειρήσουσι διώρυχας· καὶ ὅταν ἴδωσί τινα ἢ νοσήματος ἢ κακίας ἀπαλλαττόμενον, τότε καὶ ἐγκαλέσουσι καὶ διαβαλοῦσιν. καὶ γὰρ ὅτε τὴν πόρνην σώζειν ἔμελλε, διέβαλλον αὐτὸν, καὶ ὅτε μετὰ τελωνῶν ἔφαγε, καὶ νῦν πάλιν ὅτε τὴν χεῖρα ἀποκατασταθεῖσαν εἶδον. σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς οὐδὲ τὰ πρὸς τοὺς ἀρρώστους κηδεμονίας ἀφίσανται, καὶ τῶν ἐκείνων προσαμβλύνεται φθόνον.

Καὶ ἐκακολογήσαν αὐτὸν ὄχλοι πολλοὶ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάντας. χ. μὴ

16 Καὶ ἐπετίμησε τοῖς θεραπευθεῖσιν, ἵνα μηδενὶ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν.

Οἱ μὲν οὖν ὄχλοι πανταχοῦ καὶ θαυμάζουσι καὶ ἀκολουθοῦσιν· ἐκεῖνοι δὲ τῆς πονηρίας οὐκ ἀφίστανται. Εἶτα, ἵνα μὴ θορυβηθῇς ὅτι τοῖς γινομένοις, καὶ ὧν προσδοκᾷς τῆς ἐκείνων μανίας, εἰσάγει καὶ τὸν προφήτην ταῦτα προαναφωνοῦντα. Τοσαύτη γὰρ ἦν τῶν προφητῶν ἡ ἀκρίβεια, ὡς μηδὲ ταῦτα παραλιπεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ καὶ τὰς μεταβάσεις προφητεύειν, καὶ τὴν γνώμην μὴ ἧς ταῦτα ἐποίει· ἵνα μάθῃς, ὅτι πάντα πνεύματι ἐφθέγγοντο. Εἰ γὰρ τὰ ἀνθρώπων ἀπόρρητα ἀμήχανον εἰδέναι, πολλῷ μᾶλλον τὰ Χριστοῦ τὰ σκοτεινὰ ἀδυνάτων ἦν μαθεῖν, μὴ τοῦ πνεύματος ἀποκαλύψαντος. Τί οὖν ὁ προφήτης φησίν; ἐδήλωσεν, ἐπαγαγών· χ. συνεγκλησεις; ἐπήγαγεν, ἐπάγαγεν· ὅπως χ. ἐπήγαγεν, ἐπάγαγεν·

17 Ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος·

18 Ἰδοὺ ὁ παῖς μου, ὃν ᾑρέτισα, ὁ ἀγαπητός μου, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου· θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτὸν, καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀναγγελεῖ·

19 Οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ·

20 Κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει, καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὴν κρίσιν *, ἕως αὐτῆς,

21 Καὶ ᾧ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσι. Τὴν πραότητα αὐτοῦ δὲ καὶ τὴν δύναμιν τὴν ἄφατον τούτοις ἀνυμνεῖ, καὶ θύραν τοῖς ἔθνεσιν ἀνοίγουσι μεγάλην καὶ ἐνεργῆ, καὶ τὰ καταληφόμενα τῶν Ἰουδαίων προλέγει κακά, καὶ δείκνυσιν αὐτοῦ τὴν ὁμοιότητα τὴν πρὸς τὸν πατέρα. ἰδοὺ γάρ, φησιν, ὁ παῖς μου, ὃν ᾑρέτισα, ὁ ἀγαπητός μου, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου. Εἰ δὲ ᾑρέτισεν, οὐχ ὡς ἐνδιατρίβοντος λύει τὸν νόμον, οὐδὲ ὡς ἐχθρὸς ὢν τοῦ νομοθέτου, ἀλλ' ὡς ὁμογνώμων καὶ φίλος αὐτὰ προστάττων. Εἶτα τὴν πραότητα αὐτοῦ ἀνακηρύττων, φησίν· οὐκ ἐρίσει οὐδὲ κραυγάσει. αὐτὸς μὲν γὰρ ἐβούλετο θεραπεύειν ἐπ' αὐτῷ· ὅπως δ' ἀπε- χ. αὐτῷ.

χρούοντο, οὐδὲ τοῖς τοῦτο ἀντέπεινε. ἢ δεικνὺς ἢ τὴν αὐτοῦ ἐμὴν ἢ τὴν τῶν ἐκείνων ἀσθένειαν, φησὶ· κάλαμον (ωτετειμμένον οὐ κατεάξει. ἢ γὰρ ἰσχὺς ῥᾴδιον ἅπασαν αὐτὸν ὥσπερ κάλαμον διαλάσαι, ἢ οὐδὲ ἁπλῶς κάλαμον, ἀλλ' ἤδη (ωτεθέντα. καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει. ἐν ταύτῃ τῇ φωνῇ ἐκείνων θυμὸν τὸν ἀναπτόμενον πρὸς ἡσυχίαν, καὶ τὴν τούτου ἐμὴν ἰσχὺν ἰσχνὴν οὖσαν καταλύσαι τὸν θυμὸν αὐτῶν καὶ καταστέσαι μετὰ εὐκολίας ἁπάσης· ὅθεν καὶ πολλὴ ἐπιείκεια δείκνυται. Τί οὖν; ἀεὶ ταῦτα ἔσται, ἢ οἵσει διὰ τέλους τοιαῦτα ὑπερβαλλόντως καὶ μανομένους; ἄπαγε· ἀλλ' ὅταν καὶ αὐτοὺς ὑπιδεῖξῃ, τότε καὶ σκῆνα ἐργάσεται. τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν εἰπών· ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὴν κρίσιν, καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσι. καθάπερ ὁ Παῦλός φησιν· Ἑτοίμως ἔχοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοήν, ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή. Τί δέ ἐστιν, ὅταν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὴν κρίσιν *; ὅταν τὰ πρὸς ἑαυτὴν πληρώσῃ πάντα, φησί, τότε καὶ τὴν ἐκδίκησιν ἐπάξει, ἢ ἐκδίκησιν τελείαν· τότε καὶ δεινὰ πείσουσιν, ὅταν λαμπρὸν ᾖ τὸ εὐαγγέλιον, ἢ νικήσῃ καὶ πρὸς αὐτοῦ δικαιώματα, καὶ μηδὲ δυσὶ κέρμασιν αὐτοῖς καταλίπῃ δικαιολογίας πρόφασιν. οὐδὲ γὰρ κρίσιν τὴν δικαιοσύνην λέγει. ἀλλὰ σὺ μὴ τούτῳ ζήσεται τὰ τῆς οἰκονομίας, ἐν τῷ κολασθῆναι σοῦ ἀπιζήσαντας μόνον· ἀλλὰ ἢ τὴν οἰκουμένην ὅπασασε). διὸ ἢ ἐπήγαγε· ἢ ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσιν. Εἶτα ἵνα μάθῃς ὅτι ἢ τοῦτο κτᾶται γνώμῃ ὀξεῖ τὸ πάθος, ἐν τῷ προοιμίῳ ὁ προφήτης καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἐμπροσθεν εἰσηγήσατο εἰπών· ὁ ἀγαπητός μου, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου. ὁ γὰρ ἀγαπητός, δῆλον ὅτι κτᾶται γνώμῃ τὸ φιλεῖσθαι τοῦτο πιστόν.

22 Τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενον, τυφλὸν καὶ κωφόν, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν, ὥστε τὸν τυφλὸν καὶ κωφὸν καὶ λαλεῖν καὶ βλέπειν. Ὢ πονηρία δαίμονος. ἑκατέραν εἴσοδον ἐπέφραξε δι' ἧς ἔμελλε πιστεύειν ἐκεῖνος, καὶ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν· ἀλλ' ὅμως ἑκατέραν ὁ Χριστὸς ἀνέῳξε.

23 Καὶ ἐξίσταντο πάντες ὄχλοι λέγοντες· μήτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Δαβίδ;

24 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι εἶπον· οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, εἰ μὴ ἐν τῷ Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων. καίτοι τί μέγα ἐφθέγξαντο; ἀλλ' ὅμως οὐδὲ τοῦτο ἠνέσχοντο. ὅπως, ὅπερ ἔφθην εἰπών, ἀεὶ ταῖς τῶν πλησίον διαβολαῖς) ἐνεργεσίαις, ἢ οὐδὲν αὐτοὺς ὅτου λυπεῖ, ὡς ἡ τῶν ἀνθρώπων σωτηρία. καίτοι ἢ ἀνεχώρησε, ἢ λοιπὸν ἔδωκε τῷ πάθει· ἀλλὰ πάλιν αὖθις ἦλθε κακόν, ὅπερ πάλιν ἐνεργεσία ἐγένετο, ἢ μᾶλλον τοῦ διαβόλου ἢ μανία. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἢ ἐξίστασθαι τοῦ σώματος ἠνέσχετο καὶ ἀνεχώρει καὶ ἐδραπέτευε μηδὲν φθεγγόμενος· ἔνιοι δὲ νῦν μὲν ἀπελθεῖν ἐπιχείρουσιν, νῦν δὲ ἐκβάλλειν. ὅπερ γὰρ ἐκεῖνο οὐ προσεχώρει, τοῦτο δόξαν ἤθελον βλάψαι.

ΗΘΙΚΟΝ Τοιοῦτον ἡ βασκανία, ἧς οὐκ ἔστιν ἄλλο χαλεπώτερον κακόν. ὁ μὲν γὰρ μοιχὸς, κἂν ἡδονῆς καρπούσηται ἕνεκα, ἐν ἀνθρωπείῳ τινὶ ἁμαρτήματι ἁμαρτάνει τὸν ἑαυτοῦ· ὁ δὲ βάσκανος προσέτι φονικοῦ ἑαυτὸν κολάζει καὶ ἀμφοῖν, καὶ οὐδέποτε παύεται) τῆς ἁμαρτίας, ἀλλ' ἐν τῷ πράττειν αὐτὴν ὅλη διωκεκῶς. καθάπερ γὰρ θηρίον βορβόρῳ, οὕτω δαίμονες βλάβῃ τῇ ἑαυτῶν· ὅτου καὶ ἔστι τοῖς τὸ πλησίον χαίρειν κακοῖς. κἂν γένηταί τι ἀνθρώπῳ, τότε διαπαύεται καὶ διαπνεῖ, ταῖς ἀλλοτρίαις συμφοραῖς οἰκείας θυμηδίας ἡδύμενος, καὶ οἰκεῖα κακὰ τὰ τῶν ἄλλων ἀγαθά· καὶ ὅσῳ πλείονι αὐτῷ γένοιτο ἡδύ, ἀλλὰ πολὺ τῷ πλησίον λυπηρόν. τούτους οὖν ἔστι καταλύειν καὶ ἀποτυμπανίζειν ἄξιον, ὡς κυνὸς λυττῶντας, ὡς δαίμονας ἀλιτηρίους, ὡς αὐτοὺς τοὺς ἐχθροὺς; καθάπερ γὰρ οἱ κεκτημένοι τρέφονται τὴν κόπρον, οὕτω καὶ οὗτοι ταῖς ἑτέρων δυσημερίαις, κοινοί τινες ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι τῆς φύσεως ὄντες. καὶ μὴ ἄλλοι καὶ ἄλλον σφατόμενον ἐλεοῦσι· σὺ δὲ ἀνθρώπου ὁρῶν ἐνεργουμένου, ἐκθηριοῦσαι καὶ τρέμεις καὶ ὠχριᾷς; καὶ τί τούτης τῆς μανίας χεῖρον γένοιτ' ἄν; ἀλλά τοι τοῦτο πόρνοι μὲν καὶ τελῶναι εἰς βασιλείαν

σιλείαν ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν· ⓐ ὦ βάσκανοι ἔνδον ὄντες, " ὀξεβλήθησαν. ⓐ γὰρ ἰοὶ τ βασιλείας, φησίν, ἔξω βληθήσον). καὶ ἐκεῖνοι μὲν τῆς ἐν χερσὶν ἀπαλλαγέντες πονηρίας, ὧν οὐδὲ ποτε κατεδέχησαν ἐπέτυχον· ὅτοι γὰρ ἐξῆλθεν ἀγαθὰ ἀπώλεσαν· καὶ μάλα εἰκότως. τοῦτο γὰρ ὀφθαλμοὶ ὀξὺ αὐθέκτου ποιεῖ· τοῦτο δαίμονα ἄγριον ἀπεργάζεται· ὥπως ὁ κατὰ τοῦ φόνος ἐλύμηνο· ὥπως ἡ φύσις ἠγνοήθη· ὥπως ἡ γῆ ἐμολύνθη· οὕτω μὴ τοῦτα ὃ σῶμα ἀνοίξασα ἡ γῆ, ζῶντας ἐκατέδεξατο καὶ ἀπώλεσε τὸν κατὰ Δαθὰν καὶ Κορὲ καὶ Ἀβειρὼν καὶ Γεν. δ. ⓦ δῆμον ἐκεῖνον ἀπέθυτα. ἀλλὰ ὃ μὲν κατηγορεῖν βασκανίας, εἴποι τις δ' ῥᾴδιον εἶναι· δεῖ χ. κατῶν δ' " εἰπεῖν καὶ ὅπως ἀπαλλαγήσονται τ νοσήματος. πῶς οὖν ἀπαλλαγησόμεθα τῆς πονηρίας ταύτης; δεῖ ἐννοήσωμεν ὅτι ὥσπερ τοῖ πεπονθυίαι οὐ θέμις εἰσελθεῖν εἰς τὸν ἐκκλη- Αριθ. 15. σίαν, οὕτως οὐδὲ τοῖ βασκαίνοντι· καὶ πολλῷ μᾶλλον τ τότῳ ἢ ἐκείνῳ. νῦν μὲν γὰρ καὶ ἀδεφοεον εἶναι (δεῖ καὶ ἠμέληται) δεῖ " ὃ φανερὸν γέγονεν πονηρὸν ὄν, ἀποκτεῖναι ῥᾳδίως. κλαῦσον τοίνυν καὶ στέναξον· ἱκέτευσον δὲ τὸν δεσπότην ⓦ Θεόν· μάθε ὡς τοῖ ἀμυρτήματος χαλεπὸν δάκρυα σε, καὶ μετανοεῖ. κἂν οὕτω διατεθῇς, ταχέως ἀπαλλαγήσῃ τοῦ νοσήματος. δὲ τίς ἀγνοεῖ, φησίν, ὅτι πονηρὸν ἡ βασκανία; ἀγνοεῖ μὲν οὐδείς· οὐ μὴν τοῦ αὐτοῦ τοῖ πορνείας καὶ μοιχείας ἔχουσι δόξαν, καὶ τοῖ τὰ πάντα τοῦτα. πότε γοῦν ἑαυτῆς τις κατέγνω πικρῶς βασκαίνων; πότε ⓦ Θεὸν ἱκέτευσεν ὑπὲρ τούτου τ νοσήματος ὥστε γενέσθαι αὐτῆς ἵλεων; οὐδεὶς οὐδέποτε. ἀλλ' εἰ " νηστεύει καὶ πεινᾷ δ' ὦ μακροὶ ἀγρύπνοι, κἂν μυριάκις βάσκανος ᾖ, οὐδὲν ἡγεῖται πεποιηκέναι δεινόν, τῷ πάντων μιαρώτερον κατεχόμενος πάθει. πόθεν γοῦν ὁ Καὶν ζοῦντος ἐγένετο; πόθεν ὁ Ησαῦ; πόθεν ⓐ ὁ Λάζαρ παῖδες; πόθεν οἱ τ Ιακὼβ ἰοί; πόθεν ⓐ τοῖ Κορὲ καὶ Δαθὰν καὶ Ἀβειρών; πόθεν Μαεία; πόθεν Ααρών; πόθεν αὐτὸς ὁ ἀδελφοκτόνος; μὴ τούτων κάκεῖνο ἐνοεῖ, ὅτι οὐ ⓦ φονοῦται μόνον ἀδικεῖς, ἀλλὰ μὴ σαυτοῦ τὸ ξίφος ὠθεῖς. ἵνα γὰρ ⓦ Αβελ ἠδίκησεν ὁ Καίν; * ἐκεῖνον μὲν [γὰρ] ταχύτερον δὲ ἄκων εἰς βασιλείαν προέπεμψεν· ἑαυτὸν " ὁ μυρίοις τοῖς ἐπείρε κακοῖς. τί ⓦ Ιακὼβ ἔβλαψεν ὁ Ησαῦ; οὐχὶ ὁ μὲν ἐπλούτει καὶ μυρίων ἀπέλαυσεν ἀγαθῶν· αὐτὸς ὁ καὶ τῆς πατρῴας οἰκίας ἐξέπιπτε, καὶ εἰ ἀλλοτρία ἐπλησίαζε μὴ τοῖ ὁπιδουλίου ἐκείνου; τί ὁ ⓐ παῖδες τούτῳ τ Ιωσὴφ ἐποίησαν χείρω, καὶ ταῦτα μέλη αἵματος ἐλθόντες; οὐχὶ οὗτοι μὲν καὶ λιμοῦ ἔσωσαν καὶ τοῖ τῶν ἑκάτων ἐκινδύνευσαν, ἐκεῖνος δὲ βασιλεὺς γέγονε τῆς Αἰγύπτου ἁπάσης; ὅσῳ γὰρ αὖ φονῆς, τοσούτῳ " μᾶλλον μείζονων. τοῦξενος ἀγαθῶν τῷ φονευομένῳ. Θεὸς γάρ ὅστιν ὁ ταῦτα ἐφορῶν· καὶ ὅταν ἴδῃ ⓦ οὐδὲν ἀδικούμενα ἀδικούμενον, αὐτὸν μὲν ἐπαίρει μᾶλλον καὶ ποιᾷ λαμπρὸν ταύτῃ, σὲ δὲ κολάζει. εἰ γὰρ τὸν ἐφηδόμενοις τοῖς ἐχθροῖς ὑκ ἀφίσιν ἀτιμωρητὶ προελθεῖν (Μὴ ὀπιχαίρε γάρ, φησίν, ὅτι πέπωκατι Παρ. κδ. ς. " ἐχθρῶν σου, μή ποτε ἴδῃ ὁ Θεός, καὶ δόξῃ αὐτῷ) πολλῷ μᾶλλον τὸν βασκαίνοντας τοῖς οὐδὲν ἠδικηκόσιν. ἐκκόψωμεν τοίνυν τὸ πολυκέφαλον θηρίον. δὲ γὰρ πολλαὶ εἶδη τῆς βασκανίας. εἰ γὰρ ὁ ⓦ φιλανθρωπότατα ἀγαπῶν οὐδὲν πλέον ἔχει τὸ τελώνου, ὁ ⓦ οὐδὲν ἀδικούμενα μισῶν ποῦ ἥσεται; πῶς " ἐκφεύξεται τὴν γέενναν, τῶν ἐθνικῶν χείρων γινόμενος; δεῖ καὶ σφόδρα ὀδυνᾶσθαι, ὅτι ⓐ τὸν ἀγγέλους, μᾶλλον δὲ καὶ τῶν ἀγγέλων ⓦ δεσπότην μιμεῖσθαι κελευόμενοι, τ ἐναντίον ζηλοῦμεν. καὶ γὰρ πολλὴ καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἡ βασκανία· μᾶλλον δὲ ἐν ἡμῖν, ἢ ἐν τοῖς ἔξωθεν. δεῖ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ἐναντίον. τίνος γὰρ ἕνεκεν, εἰπέ μοι, βασκαίνεις τῷ πλησίον; ὅτι ὑμᾶς ἀπολαύοντα βλέπεις καὶ χρηστῶν ῥημάτων; εἶτα οὐκ ἐννοεῖς πόσων φέρεσθαι κακῶν αἱ ὑμᾶς τοῖς μὴ προσέχουσιν; εἰς κενοδοξίαν αἴρουσαι, εἰς τύφον, εἰς ἀπόνοιαν, εἰς ὑπερηφάνειαν, ῥᾳθυμοτέρους ποιοῦσαι· καὶ μὴ τούτων τ κακῶν καὶ μυρίων ἀπαλλαττόμενοι ῥᾳδίως. ὃ γὰρ δὴ χαλεπώτατον τοῦτο, ὅτι τὰ μὲν ἐξ " αὐτῶν κακὰ ἀθάνατα " ἐργάζεται· ἡ δὲ ἡδονή, ὁμοῦ τε ἐφάνη καὶ ἀπέστη. δεῖ οὖν βασκαίνεις, εἰπέ μοι; ἀλλ' ὄζουσίαν ἔχει πολλὴν τοῖ χρυσίου, καὶ ἄγει καὶ φέρει πάντα ὅποι θέλει, καὶ τὸν

πρὸς σχρόνους λυπεῖ, καὶ οὐκ ἀναπαύσεως ἀνέργειαν, ἀλλὰ πολλὴν ἔχει δύναμιν. βιωτικὴν καὶ πρόσκαιρα ταῦτα τὰ ῥήματα, καὶ τὴν τῆ γῆ προσηλωμένων ἀνθρώπων ὄντα. ⓦ γὰρ πνευματικὸν οὐδὲν λυπῆσαι δυνήσεται. Τί γάρ; αὐτῷ ἐργάσεται δεινόν; ἀποχειροτονήσει τῆς ἀξίας; καὶ τί τοῦτο; ἀλλ' οὐ γὰρ δικαίως, καὶ ὠφελήσει (οὐδὲν γὰρ ὕπερ προξενεῖ Θεοῦ, ὡς ὃ περὶ ἀξίαν ἐξεργάσατο) ἀλλ' ἡ ἀδίκως, ὃ ἔγκλημα πάλιν ἐπ' ἐκείνον, οὐκ ὀπίσω τοῦτον χωρεῖ. ὁ γὰρ ἀδίκως τι παθὼν καὶ ἡμαρτωλῶς ἀνεγνωκὼν, πλείονα ταύτην κτᾶται πρὸς τὸ Θεῖον τὴν πρόνοιαν. μὴ τοίνυν τοῦτο σκοπῶμεν, ὅπως ὦμεν ἐν δυναστείαις καὶ ἐν τιμαῖς καὶ ἐν ὀξουσίαις· ἀλλ' ὅπως ὦμεν ἐν ἀρετῇ καὶ φιλοσοφίᾳ. ὡς αἵ γε ἐξουσίαι πολλὰ τῶν πρὸς Θεῶν μὴ δεχομένων ποιεῖν πείθουσι, καὶ σφόδρα νεανικῆς δεῖ ψυχῆς, ὥστε τῇ ἐξουσίᾳ εἰς δέον χρήσασθαι. ὁ μὲν γὰρ ἀπειρημένος αὐτῆς, καὶ ἐκὼν καὶ ἄκων φιλοσοφεῖ· ὁ δὲ ἀπολαύων αὐτῆς, τοιοῦτόν τι πάσχει, οἷ ἂν εἴ τις κόρην ζωοποιὸν θύειδεῖ καὶ καλὴν, νόμιμος δέξαιτο μηδέποτε εἰς αὐτὴν ἰδεῖν ἀκωλύτως. τοιοῦτον γὰρ ἡ ἐξουσία. διὸ πολλοὺς καὶ ἄκοντας εἰς τὸ ὑβρίζειν ἐνέβαλε, καὶ θυμὸν ἦγειρε, καὶ χαλινὸν γλώττης ἀφεῖλε, καὶ θύραν ἀνέπασται στόματος, ὥσπερ κατὸ πνεύματος τινὸς ψυχὴν διαῤῥιπίζουσα, καὶ εἰς ⓦ ἕκαστον τῶν κακῶν βυθὸν καταποντίζουσα ὃ σκάφος. ⓦ οὖν ἐν τοσούτῳ κινδύνῳ θαυμάζεις, καὶ ζηλωτὸν εἶ φῂς; καὶ πόσης ταῦτα ἀνοίας; ἐννόησον μοι μετὰ τῶν εἰρημένων, πόσας ἐχθρούς καὶ κατηγόρους, πόσους ἡ κόλασις σοὶ ἔχει πολιορκοῦντας αὐτόν; ταῦτ' οὖν, εἰπέ μοι, μακαρισμοῦ ἄξια; καὶ τίς ἂν τοῦτο εἴποι; ἀλλὰ πολλοὶ δὴ λαῷ, φησι, βούλεται. καὶ τί τοῦτο; ἀ γὰρ δὴ ὁ λαὸς ὄστιν ὁ Θεὸς, ᾧ μέλλει τὰς θυσίας κατέχειν. ὥστε ὅταν λαὸν εἴπῃς, οὐδὲν ἄλλο λέγεις, ἢ πολλοῖς ἑτέροις, καὶ σκοπέλοις, καὶ ὑφάλοις, καὶ ἀσελγείαις. τὸ γὰρ εὐδοκιμεῖν ἐν δήμῳ ὅσῳ λαμπρότερον ποιῇ, τοσούτῳ μείζους ἔχει σοὶ κινδύνους, τὰς φρενίτιδας, τὰς ἀθυμίας. ἀναπνεύσαι γὰρ ὁ τοιοῦτος ἢ ζῆναι ἀ δύναται ὅλως, ὅταν πικρὸν ἔχων διαπότην. καὶ τί λέγω ζῆναι ἢ ἀναπνεύσαι; καὶ μυρία κατορθώματα ἔχῃ ὁ τοιοῦτος, δυσκόλως εἰς βασιλείαν εἰσέρχεται. οὐδὲν γὰρ ὕπως σκυταλίζειν ἔοικεν, ὡς ἡ πρὸς τῶν πολλῶν δόξα, δειλούς, ἀθλίους, κόλακας, ὑποκριτὰς ποιοῦσα. Τίνος χάριν ἔνεκεν ⓐ Φαρισαῖοι τὸν Χριστὸν ἔλεγον δαιμονᾶν; οὐκ ὄπτ' τῆς πρὸς τῶν πολλῶν ἐπιθυμοῦσι δόξης; πόθεν ἦ ⓐ πολλοὶ τῷ ὀρθῶ πρὸς αὐτὸ ἔφερον ψῆφον; οὐκ ὄπτ' τούτῳ ἀ κατεῖχοντο τῷ νοσήματι; οὐδὲν γὰρ, οὐδὲν ὕπω ποιῇ πρὸς δυνάμεις καὶ δυνάστας, ὡς τὸ πρὸς τὸν τῶν πολλῶν κεχηνέναι δόξαν· οὐδὲν εὐδοκίμως καὶ ἀδαμάντινος, ὡς τὸ ταύτης ὑπερορᾶν. διὸ καὶ σφόδρα νεανικῆς δεῖ ψυχῆς τῷ μέλλοντι πρὸς τοσαύτην μὴ τέχειν ῥώμην καὶ βίαν πνεύματος. καὶ γὰρ ὅταν εὐημερῇ, πτύσται ἑαυτὸν πρόπτωσι· καὶ ὅταν πανδημία ὑποπίπτῃ, κατορύξαι ἑαυτὸν βούλεται· καὶ τοῦτο αὐτῷ καὶ γέεννα καὶ βασιλεία, ὅταν ὑποδρύχιος ὑπὸ τῶ πάθους γένηται) τοῦτο. ταῦτα οὖν φθονῶν ἄξια, εἰπέ μοι, ἀλλ' ἀχὶ θρηνῶν καὶ δακρύων; πόθεν; που δῆλον. σὺ γ' ταῦτον ποιῇς φθονῶν τῷ ὕπως εὐδοκιμοῦντι, ὥσπερ ἂν εἴ τις δεδεμένον ἰδὼν καὶ μεμαστιγωμένον καὶ ὑπὸ μυρίων ἑλκόμενον θηρίων ἐβάσκαινεν αὐτῷ τῶν τραυμάτων καὶ μαστίγων. καὶ γὰρ ὅσας ἂν ἀνθρώπους ὁ δῆμος ἔχῃ, τοσοῦτος καὶ σοὶ δεσμοὶ, τοσοῦτος δεσπότας· καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον, ὃν καὶ διαφορὰν ἕκαστος τούτων γνώμων ἔχει, καὶ τὰ ἐναντία πρὸς τὰ ἀναθύοντος αὐτοῖς ψηφίζονται πολῖται, οὐδὲν βασανίζοντες, ἀλλ' ἅπερ ἂν τῷ δεῖνι δόξῃ ἢ ᾧ δεῖνι, ταῦτα καὶ αὐτοὶ κυρωσῶντες. ποίων οὖν ταῦτα κυμάτων, ποίου κλύδωνος ἀναλεπώτερα; ἢ γὰρ καὶ φυσᾶται ἀ θεὸν ὑπὸ τῆς ἡδονῆς ὁ τοιοῦτος, καὶ βαπτίζεται βυθόλως πάλιν, ἐν δυωμαλίᾳ μὲν ἀεὶ, ἐν ἡσυχίᾳ δ' οὐδέποτε ὤν. πρὸ μὲν γὰρ τῶ θεάτρου, καὶ τῶν ἐν ᾧ λέγειν ἀγώνων, ἐν ἀγωνίᾳ καὶ φόβῳ κατέχεται· μετὰ δὲ θέαν, ἢ ἀπεπήδησεν ἀπὸ τῆς ἀθυμίας, ἢ χαίρει πάλιν ἀμέτρως· ὅπερ λύπης ὄστι χαλεπώτερον. ὅτι γὰρ ἡδονὴ λύπης οὐκ ἐλαττόν ὄστι κακὸν, δῆλον ἀφ' ὧν τῇ ψυχῇ συμπίπτουσι. καὶ γὰρ καὶ κού-

φῳ

φίων ποιῆς καὶ μετέωρον καὶ ἀνεπηρεώτητον. καὶ τοῦτο ἐστὶ τῶν προτέρων ἀνδρῶν ἔργον ἰδεῖν. πότε οὖν καλὸς ἦν ὁ Δαβίδ; ὅτε ἔκλαιεν, ἢ ὅτε ἐν τρυφῇ ἦν; πότε τῶν Ιουδαίων ὁ δῆμος; ὅτε ἔτρεμον καὶ Θεὸν ἐκάλουν, ἢ ὅτε ἔκλαιον ὅτι τῆς ἐρήμου, καὶ τὰ μέλη προσεκύνουν; διὰ καὶ ὁ Σολομὼν ὁ μάλιστα πάντων εἰδὼς τί ποτέ ἐστιν ἡδονή, φησιν· Ἀγαθὸν πορευθῆναι εἰς οἶκον πένθους, ἢ εἰς οἶκον τέλους. διὰ δὲ ὁ Χριστὸς τοῦτο μακαρίζει λέγων· μακάριοι οἱ πενθοῦντες· τοῦτο γελᾶν ἐστιν· ὑμεῖς οἱ γελῶντες, οὐ κλαύσετε. καὶ μάλα εἰκότως. ἐν μὲν γὰρ πυρὶ χαυνότερα ἐστὶν ἡ ψυχὴ καὶ μαλακωτέρα· ἐν δὲ πένθει συνέσταλται δὲ σωφρονεῖ, καὶ τὰ τῶν παθῶν δεσμοῦ πάντος ἀπήλλακται, καὶ ὑψηλοτέρα γίνεται καὶ ἰσχυροτέρα. ταῦτ' οὖν ἅπαντα εἰδότες, φεύγωμεν τὴν τῶν πολλῶν δόξαν καὶ τὴν ὄντως αὐτῆς ἡδονήν, ἵνα τῆς ὄντως δόξης καὶ μονούσης ἀεὶ τύχωμεν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Εκκλησ. ζ. γ.

Ομιλ. μα. 25 ΕΙΔΩΣ ΔΕ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΤΑΣ ΕΝΘΥΜΗσεις αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς· πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, ἐρημωθήσεται· πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, οὐ σταθήσεται. 26 Καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς τὸν Σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ;

ΚΑὶ ἤδη τοῦτο κατηγόρησαν, ὅτι ἐν τῷ Βεελζεβοὺλ * ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ ἐπετίμησε, διδοὺς αὐτοῖς ἀπό τε τῶν πλείονων σημείων γνῶναι αὐτοῦ τὴν δύναμιν, ἀπό τε τῆς διδασκαλίας μαθεῖν αὐτοῦ τὴν μεγαλωσύνην. ὅπερ ἐπέλπιζον καὶ αὐτὰ λέγοντες, καὶ ὅπως μᾶλλον." ὥσπερ μὲν τοῦτο τὴν θεότητα ἐνδεικνύμενος τὴν αὐτοῦ, τὴν καὶ ἀπόρρητα αὐτῶν εἰς μέσον ἐξαγαγεῖν· δεύτερον δέ, αὖπαλιν τῶν μετ' ὀλιγολίας τοῦτο δαίμονας ἐκβάλλειν. καίτοι καὶ ἡ κατηγορία σφόδρα δυσχερὴς ἦν (ὅπερ γὰρ ἔφην, ὁ φθόνος οὐ ζητεῖ τί εἴπῃ, ἀλλ' ἵνα εἴπῃ μόνον) ἀλλ' ὅμως οὐδὲ οὕτω κατέφευγον αὐτῶν ὁ Χριστός, ἀλλ' ἀπολογεῖται μὴ τῆς αὐτῶν ὠφελησιχύσης ὑπονοίας, παιδεύων ἡμᾶς τοὺς ἐχθροὺς εἰ) τοῖς ἐχθροῖς, κἂν ἕτερα λέγωσιν, ἃ μήτε αὐτοῖς συνίσμεν ἡμῖν, μήτε τυχόντα ἔχει λόγον· μηδὲ θορυβεῖσθαι, μηδὲ ταράττεσθαι, ἀλλὰ μὴ μακροθυμίας ἀπάσης πρέχειν αὐτοῖς εὐθύνας· ὃ δὴ μάλιστα καὶ τότε ἐποίει, δεῖγμα μέγιστον προτρεπόμενος τοῦ ψυχῆς εἰ) τὰ πρὸς αὐτὴν εἰρηνεύειν. οὐδὲ γὰρ δαιμονῶντος ἦν τοσαύτην ὑπιδείκνυσθαι ὑπείκειαν· οὐ δαιμονῶντος τὸ τὰ ἀπόρρητα εἰδέναι. καὶ γὰρ καὶ διὰ τὸ σφόδρα δυσάγωγον εἰ) τοῦ τοιούτου ἀποτείνειν, καὶ διὰ τὴν τῶν πολλῶν φθόνον, οὐδὲ ἐτόλμων δημοσιεύειν τὰ ἐγκλήματα ταῦτα, ἀλλὰ ἐν διανοίᾳ ἔφερεν. αὐτὸς γὰρ δεικνὺς αὐτοῖς ὅτι καὶ χεῖρα οἶδε, τὴν μὲν κατηγορίαν οὐ λύει, οὐδὲ ἐκπομπεύει αὐτῶν τὴν πονηρίαν· τὴν δὲ λύσιν ἐπάγει, τὴν ζωοδότιν τῶν εἰρηκότων καταλιμπάνων τὸ ἔλεγχον. εἰ γὰρ αὐτὴν ὠφελιμοποίησεν ἦν μόνον, ὠφελῆσαι οὐκ ἂν ἐδύνατο, οὐκ ἐκπομπεύσας. καίτοιγε εἰ ἐβούλετο μακρὸν ἀποστῆσαι λόγον καὶ καταγελάστους ποιῆσαι, καὶ μὴ πάντων καὶ δίκην αὐτοῖς ἀπαιτῆσαι τὴν ἐσχάτην, οὐδὲν ὃ κωλύσει ἦν· ἀλλ' ὅμως ταῦτα πάντα παρεὶς εἰς ἓν ἔβλεπε μόνον, ὃ μὴ φιλονικοτέρους ἐργάσασθαι, ἀλλ' ὑπακουστέρους, καὶ ταύτῃ πρὸς διόρθωσιν ὑπιδειοτέρους ποιῆσαι. πῶς οὖν αὐτοῖς ἀπολογεῖται; οὐδὲν ἀπὸ τῶν γραφῶν φησιν (οὐδὲ γὰρ ὠφέλησεν, ἀλλὰ καὶ παρεμυθεῖτο ἔμελλον) ἀλλ' ἀπὸ τῶν κοινῇ συμβαινόντων. πᾶσα γὰρ βασιλεία, φησὶν, ἐφ' ἑαυτὴν μερισθεῖσα οὐ σταθήσεται· καὶ πόλις καὶ οἰκία

* ἀρχοντι τῶν δαιμονίων

ι. ἰδιωτῶν

οἰκία δὴ χλαδῆ, ϛαχέως ϽΔαλύεται. οὐ γὰρ ὕτως ⓐ ἔξωθεν πόλεμοι, ὡς ⓐ ἐμφύλιοι ϽΔαφθείρυσι. τῦτο γὰρ ϗ ἐν σώμασι γίνε), τῦτο ϗ ἐν ἅπασι τοῖς ϛάγμασιν. ἀλλὰ τέως ἀπὸ τῶν γνωεμφτέρων ϛὰ ὑποδείγματα ἀγϗ. κμήτοι ἡ βασιλείας ὀῦτι τῆς γῆς δυνατώτερον; οὐδέν. ἀλλ' ὅμως ἀπόλλυ) ϛασιάζυσα. Εἰ γὰ ἐκβ τ' ὄγκον τῶν ϛαγμάτων αὐτὰ ταί ῖς, ὡς ἑαυτῷ συῤῥηγνύμενον, τί δῦ" Εἶποι ἂν πόλεως; ἢ γὰ οἰκίας; καὶ γὰρ μακρόν ἐ, καὶ μέγα ἦ, ὡς ἑαυτὸ ϛασιάζον ἀπόλλυται. Εἰ δ' ἐγὼ δαίμονα ἔχων δι' ἐκείνου ἐκβάλλω τοὺ δαίμονας, ϛάσις ϗ μάχη μεταξὺ δαιμόνων ὀῦτί, ϗ κατ' ἀλλήλων ἵσανται· Εἰ γὰ κατ' ἀλλήλων ἵσαν), ἀπόλωλεν αὐτῶν ἡ ἰσχὺς ϗ διέφθαρται. Εἰ γὰρ ὁ Σατανᾶς Ⓦ Σατανᾶν ἐκβάλλει (ὃ οὐκ εἶπε τοὺς δαίμονας, δεικνὺς πολλαχοῦ αὐτοὺς πρὸς ἀλλήλους συμφωνίαν ὄντας) ἐφ' ἑαυτὸν ὧν ἐμερίσθη, φησίν. Εἰ δὲ ἐμερίσθη, ἀσθενέστερος γέγονε ϗ ἀπόλωλεν. Εἰ δὲ ἀπόλωλε, πῶς δυνατὸ) ἕτερον ἐκβάλλειν; Εἶδες πόσης τῆς κατηγορείας ὁ γέλως; πόσης ἡ ἀνοίας; πόσης ἡ μάχης; οὐδὲ γὰρ ὅτι" τῶν αὐτῶν λέγω μέ, ὅτι ἔσχηκε ϗ ὅτι ἐκβάλλει τοὺς δαίμονας· λέγω δὲ, ὅτι δόξῃ τῦτο ἔσχηκε, δι' ὃ εἰκὸς ἰῶ αὐτὸν καταλελύσθαι. ὃ προφάτη μὴ αὕτη ἡ λύσις· δευτέρα δὲ μετ' ἐκείνην, ἡ παρὰ τῶν μαθητῶν. οὐδὲ γὰ ἑνὶ μόνον ἀεὶ ὄφπω, ἀλλὰ ϗ δευτέρῳ ϗ τρίτῳ καταλύει ϛὰ αἰτήσεις αὐτῶν, ἐκ παρουσίας ὀπτομίσαι βουλόμενος αὐτῶ τὴν ἁμαρτίαν· ὅπερ ϗ ὀπτὸ τῦ σαββάτυ ἐποίησε, Ⓦ Δαβὶδ φέρων εἰς μέσον, τὺς ἱερέας, τὴν μαρτυρίαν τὴν λέγυσαν, ἔλεον θέλω ϗ οὐ θυσίαν, τὴν αἰτίαν τῦ σαββάτυ δι' ἣν γέγονε. Κύ[γὰ] Ⓦ δῦλος φησὶ, ὃ σάββατον. τῦτο δὴ ϗ ἐν τούτοις ποιῆ. μὴ γὰ τὴν παρεστίαν ὀπτὶ δευτέραν ἔρχεται λύσιν τῆς παρεστίας σαφεστέραν.

27 Εἰ γὰ ἐγὼ, φησὶν, ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω ϛὰ δαιμόνια, Ⓐ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; Ὅρα καὶ τούτων τὴν ὀπτείκειαν. ὁ γὰ εἶπεν, Ⓐ μαθηταί μυ, οὐδὲ οἱ ἀπόστολοι· ἀλλ' Ⓐ υἱοὶ ὑμῶν, ἵν', Εἰ μὲν βουληθεῖεν ἐπιμελεῖν παρὰ τὴν" αὐτὴν ἐκείνοις θυηλείαν, πολλῷ ϲπεύδειν λαβεῖν τὴν ἀφορμήν· εἰ δὲ ἀγωμονοῖεν ϗ τοῖς αὐτοῖς ὀπιμένοιεν, μηδὲ δικαίωμα τὸν λοιπὸν παρέχειν ἔχωσιν εἰπεῖν. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ὀστιν· Ⓐ ἀπόστολοι ϲν τίνι ἐκβάλλουσι; ὃ γὰ ἦσαν ἐκβάλλοντες ἤδη δῆλον· ὃ λαβὼν ἐξουσίαν πᾶσι αὐτῆ, ϗ οὐδὲν αὐτοῖς ἐνεκάλεσε ὕστι. ὁ γὰρ παρέχμασιν, ἀλλὰ παρασώπῳ μόνον ἐμάχοντο. θέλων τοίνυν δεῖξαι ὅτι φθόνου ἰῶ τὸ παρὰ αὐτὸν ϛὰ ἐπηκμὰ μόνον, ἄγϗ τοὺς ἀποστόλους εἰς μέσον. Εἰ γὰρ ἐγὼ ὕτως ἐκβάλλω, πολλῷ μᾶλλον ἐκεῖνοι Ⓐ πᾶν ἐμοῦ τὴν ἐξουσίαν λαβόντες. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τοιοῦτον εἰρήκατε αὐτοῖς. πῶς οὖν ἐμοὶ τὰ καὶ ἐκείνοις αἰτίῳ τ' γονόθυσιν, ϛῶτα ἐγκαλεῖτε, ἐκείνυς ἀπολύοντες τὴν ἐγκλημ[illegible]; ὁ μὲν τοῦτο ὑμᾶς ἐλευθερώσει τῆς ὑμετείας, ἀλλὰ ϗ καταδικάσει μειζόνως. ἐκβ τῦτο ϗ ἐπάγω.

Αὐτοὶ κριταὶ ὑμῶν ἔσονται. Ὅταν γὰ ἐξ ὑμῶν ὄντες, ὃ" ϛῶτα μεμαθητικότες, ϗ πεῖθωνται ἐμοὶ ϗ ϲπεύδωσιν, δῆλόν ὅτι ϗ καταχρινοῦσι σοῦ τὰ ϲναυτία ϗ ποιοῦντας ϗ λέγοντας.

28 Εἰ δ' ἐν πνεύματι Θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τῦ Θεοῦ. Τί δέ ὀστιν ἡ βασιλεία; ἡ πρόνοια ἡ ἐμή. ὅρα πῶς πάλιν αὐτοῦ ἐφέλκεται ϗ θεραπεύει ϗ παρὸς τὴν ἑαυτῶ" γνῶσιν ὀπιστᾶται, ϗ δείκνυσιν ὅτι τοῖς οἰκείοις πολεμοῦσιν ἀγαθοῖς, ϗ φιλονεικοῦσι τῇ τῆς ἑαυτῶ ϛωτηρίας. δέον γὰ χαίρειν, φησὶ, ϗ σκιρτᾶν, ὅτι ϛὰ μεγάλα ϗ ἀπόῤῥητα ϲκήνη παραγίνεται δωρούμενος, ϛὰ πάλαι παρὰ τῶν προφητῶν ἀδόμενα, ϗ τῆς θυσαγίας ὑμῶν ἐφέσηκεν ὁ χμηός· ὑμεῖς δ' τοιαυτηνὶ ποιῆτε, ὃ μόνον οὐ δεχόμενοι ϛὰ ἀγαθὰ, ἀλλὰ ϗ βαλλόντες ϗ ϛωτιθέντες ϛὰ οὐκ ὄντας αἰτίας. ὁ μὲ ὧν Ματθαῖός φησιν· Εἰ δ' ἐγὼ ἐν πνεύματι Θεοῦ ἐκβάλλω· ὁ δ' Λυκᾶς· εἰ δ' ἐγὼ ἐν δακτύλῳ Θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, δεικνὺς ὅτι μείζης δυνάμεως ἔργον ὀστί, τὸ

δαίμονας

δαίμονας ἐκβάλλειν, καὶ δι' τῆς τυχούσης χάριτος. καὶ βούλεται μὲν ἀπὸ τούτων συλλογίσασθαι καὶ εἰπεῖν· ὅτι εἰ τοῦτο ἔστιν, ἄρα ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ παρατήρησεν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐ λέγει· ζωντεσκιασμένως δὲ καὶ ὡς ἐκείνοις ἀνέπαθες ἰῶ, ἀνίτεται αὖθ' λέγων· ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Εἶδες παρεισισθὴν σοφίας; διὰ ὧν ἐνεκάλεισε, διὰ τούτων ἔδειξεν αὐτοῦ τὴν πρόνοιαν ἐκλάμπουσαν. Εἶπα, ἵνα ἐφελκύσηται, οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, ἔφθασεν ἡ βασιλεία, ἀλλ' ἐφ' ὑμᾶς· ὡσανεὶ ἔλεγεν, ὑμῖν ἦκει τὰ ἀγαθά. Διατί οὖν παρὸς τὰ οἰκεῖα καλὰ ἀνδρῶς διάκεισθε; διατί τῇ ὑμῶν αὐτῶν πολεμεῖτε σωτηρίᾳ; σοῦ ἐκεῖνος ὁ χαιρὸς, οὗ πάλαι παρεῦλεγον ὁ παρεφῆται· τοῦτο τὸ σημεῖον τῆς παρουσίας τοῦ πρὸ αὐτῶν ἀδομήνης, ὅ" ταῦτα γίνεται θεία δυνάμει. οὐ μὴ γὰρ γένηται, καὶ ὑμεῖς ἴστε· ὅτι δὲ θεία δυνάμει γίνεται, τὰ παράγματα βοᾷ. οὔτε γὰρ δυνατὸν Σατανᾶν ἰσχυρότερον εἶναι, ἀλλ' ἀνάγκη πᾶσα ἀσθενῆ τὸν ὄντα ἀσθενούντα οὐκ ἔστιν ὡς ἰσχυρὸν ἐκβάλλειν τὸν ἰσχυρὸν δαίμονα. Ταῦτα δὲ ἔλεγε τῆς ἀγάπης δεικνὺς τὴν δύναμιν, καὶ τῆς διαστάσεως καὶ τῆς φιλονεικίας τὴν ἀσθένειαν. διὸ καὶ αὐτὸς συνεχῶς τοῖς μαθηταῖς ἄνω καὶ κάτω περὶ ἀγάπης προτρέπει, καὶ ὅλη ὁ διάβολος ἐνταῦθα τοῦτο ἐμηχανᾶτο ποιεῖν. Εἰπὼν τοίνυν τὴν δόλιον λύσιν, ἐπάγει καὶ τρίτην, ἄτοπον λέγων·

29 Πῶς δύναταί τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυρὸν, καὶ τότε αὐτοῦ τὰ σκεύη διαρπάσει;

Οὐ μὴ γὰρ οὐκ ἐγχωρεῖ Σατανᾶν Σατανᾶν ἐκβάλλειν, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων· οὐδὲ ὅλως δυνατὸν ἐκβάλλειν, ἐὰν μὴ πρότερον ἐκείνου κρατηθῇ, καὶ τοῦτο πᾶσίν ὅστις ὁμολογημένον. Τί οὖν ἐκ τούτων ζωίσεται; ὅ ἔμπροσθεν εἰρημένον μὴ πλείονος τὴν πρεπούσης. τοσοῦτον γὰρ ἀπέχω, φησὶ, συμμάχου χρήσασθαι τῷ διαβόλῳ, ὅτι καὶ πολεμῶ* καὶ δισμαὶ καὶ τοῦτο τιμωρίαν, ὃ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι. ὅρα πῶς τοὐναντίον, ὅπερ ἐπιχείρουν ἐκεῖνοι κατασκευάσαι, ἀποδείκνυται. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐβούλοντο δεῖξαι, ὅτι οὐκ ἰδίᾳ δυνάμει ἐκβάλλει δαίμονας· αὐτὸς δὲ δείκνυσιν, ὅτι οὐ μόνον οὐδὲ δαίμονας, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἀρχηγέτην μετὰ πολλῆς τῆς ἐξουσίας δεδεμένον ἔχει, καὶ ἐκεῖνα πρὸ τούτων ἐκρατήσειν ἰδίᾳ δυνάμει· καὶ δῆλον ἀπὸ τῶν γινομένων. Εἰ γὰρ ὁ μὲν ἀρχὼν ὅστιν, οἱ δὲ ὑποτάσσονται, πῶς δὴ, ἐκείνα μὴ πρότερον μηδὲν ὑποκύψαντος, ὅτοι διηρπάγησαν; σαφῶς δέ μοι καὶ προφητεία δοκεῖ τὸ λεγόμενον εἶναι. ἀνὴρ γὰρ δὴ μόνον οἱ δαίμονες σκεύη διάβολα, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀνθρωποι πολλάκις δοῦλοι. δηλονὴ τοίνυν ὅτι ἀνδρὸς δαίμονας ἐκβάλλει μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν πλάνην τῆς οἰκουμένης ἀπασαν ἀπελάσει, καὶ τὰς μυστηρίας τοῦ διαβόλου καταλύσει, ἃ πρότερα ἄρχεσθαι ποιήσει τὰ σκεύη, ταῦτα εἴρηκε. καὶ οὐκ εἶπεν, ἁρπάσει, ἀλλὰ διαρπάσει, ὃ μετ' ἐξουσίας γινόμενον δηλοῖ. ἰσχυρὸν δὲ αὐτὸν καλῶ, οὐκ ὄντα τῇ φύσει τοιοῦτος ὄντι (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ τὴν ἔμπροσθεν δηλοῦν τυραννίδα, τὴν ἐκ τῆς ῥᾳθυμίας τῆς ἡμετέρας γεγενημένην.

30 Ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ὅστι· καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει.

Ἰδοὺ καὶ τετάρτη λύσις. Τί γὰρ ἐγὼ βούλομαι, φησὶ; τῷ Θεῷ παρασχεῖν, ἀρετὴν διδάσκειν, βασιλείαν καταγγέλλειν. Τί δὲ ὁ διάβολος καὶ οἱ δαίμονες; πανωλεθρίαν τούτοις. πῶς οὖν ὁ μὴ μετ' ἐμοῦ συνάγων, μηδὲ μετ' ἐμοῦ ὤν, ἐμοὶ συμπαρεῖναι ἔμελλε; καὶ τί λέγω συμπαρεῖναι; τοὐναντίον δὲ, καὶ σκορπίζειν αὐτῷ ἐπιθυμία τὰ ἐμά. οὐκοῦν μὴ μόνον μὴ συμπαρὼν, ἀλλὰ καὶ σκορπίζων, πῶς ἂν ταὐτὸν παρὸς ἐμὲ ὁμοίως ἐπεδείκνυτο, ὥστε μετ' ἐμοῦ τοὺς δαίμονας ἐκβάλλειν; ἕτερον δὲ τῆς διαβόλου μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν πεῖσαι ἔμελλεν ἐκὼν παραδοῦναι ἑαυτὸν, ὡς καὶ τοῦ διαβόλου ὄντος καὶ σκορπίζοντος τὰ ἐκείνου. Πῶς, φησὶν, ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ὅστιν; αὐτῷ τούτῳ ὃ μὴ συνάγων. Εἰ δὲ ἕτερον ἀληθὲς πολλῷ μᾶλλον ὁ καθ' αὑτοῦ ὤν. εἰ γὰρ ὁ μὴ συμπαρὼν, ἐχθρὸς πολλῷ μᾶλλον ὁ πολεμῶν.

λεμῶν. ταῦτα ὁ πολύτα λέγω, ἵνα δείξῃ πολλῷ αὐτὸ τοὺς Φ Ἀμάρτολον τῷ ἐξῆρθαι καὶ ἁφατοι ὄσαν. Εἰπὲ γάρ μοι, εἰ δέοι ἅνὶ πολεμῆσαι, ὁ μὴ βουλόμενος στι συμμαχῆσαι, αὐτῷ τούτῳ οὐκ ἔστι κῦ σοῦ; Εἰ ὁ ἀλλαχοῦ φησιν, ὁ μὴ ὢν καθ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν, οὐκ ἔστιν ἐνθυμίον τούτῳ. ἐνταῦθα γὰρ ἔδειξε κατ' αὐτῶν ὄντα· ἐκεῖ δ' δείκνυσιν ἐν μέρει μεθ' αὐτῶν ὄντα. ἐν γὰρ τῷ ὀνόματί σου, φησιν, ἐκβάλλουσι τὰ δαιμόνια. ἐμοὶ δ' δοκῇ ἐνταῦθα καὶ Ιουδαίους αἰνίττεσθαι μετὰ τοῦ ἀγαθόλου ζήσας αὐτούς. καὶ γὰρ καὶ αὖθις κατ' αὐτοῦ ἦσαν, καὶ ἐσκήπτιζον ἀπὸ Σωτήρος. ὅτι γὰρ καὶ αὐτοὺς ἠνίττετο, ἐδήλωσεν οὕτως εἰπών· Ματθ. ζ. κβ.

31 Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις. Ἐπειδὴ γὰρ ἀπελογήσατο πρὸς τὴν ἀντίθεσιν ἔλυσε καὶ ἀπέδειξεν ἀναισχυντοῦντας μάτην, φοβεῖ λοιπόν. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο συμβουλῆς καὶ μικρὸν μέρος καὶ διορθώσεως, οὐ μὴ μόνον ἀπολογεῖσθαι πρὸς πεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀπειλεῖν, ὁ πολλαχοῦ ποιεῖ νομοθετῶν πρὸς συμβουλεύων. καὶ δοκεῖ μοι ἀσάφειαν ἔχειν πολλὴν τὸ εἰρημένον· ἐὰν γὰρ προσέχωμεν, οὐχ ἕξει τὴν λύσιν. προσέτρεχον οὖν αὐτῷ ἐπαχθοῦσαι καλὸν τῷ ῥητῷ. πᾶσά, φησιν, ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις· χ. καὶ αἱ λοιπαὶ

Ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται ταῖς. 15

32 Καὶ ὃς ἂν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ, οὔτε ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. Τί τοίνυν ἐστὶν ὃ φησι; πολλὰ καθ' ἡμῶν εἰρήκατε, οὐ πλάνος, οὐ πτίθεος. ταῦτα ὑμῖν ἀφίημι μετανοοῦσι, καὶ οὐκ ἀπαιτῶ δίκας ὑμᾶς· ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται οὐδὲ μετανοοῦσι. καὶ πῶς ἂν ἔχοι τοῦτο λέγειν; καὶ γὰρ καὶ αὕτη ἀφείθη μετανοήσασι. πολλοὶ γοῦν τῶν ταῦτα εἰρηκότων βαπτίσευσαν ὕστερον, καὶ πάντα ἀπῆλθεν ἀφέθη. χ. ἀφίεται χ. ἀφίεται. Τί οὖν ἐστιν ὃ φησιν; ὅτι ἁπλῶς πάντα αὕτη ἡ ἁμαρτία ἀσύγνωστος. Τί δήποτε; ὅτι αὐτὸν μὴ ἠγνόουν, ὅστις ποτὲ ἦν· τοῦ δὲ πνεύματος ἐναργῆ εἰλήφασι πεῖραν. καὶ γὰρ καὶ οἱ προεφήτευσαν διὰ αὐτοῦ πάντα ἐφθέγξαντο, ἅπερ ἐφθέγξαντο, καὶ πάντες ὁμοίως ἐν τῇ παλαιᾷ μείζων ἦν αὐτοῦ εἶναι ἔννοιαν. Τοιγαροῦν λέγω τοῦτο ἔστιν· ἔστω, ἐμοὶ προσκαίετε διὰ τὴν σάρκα τὴν προσειλημμένην· μὴ καὶ περὶ τοῦ πνεύματος ἔχετε εἰπεῖν, ὅτι ἀγνοοῦμεν αὐτό; Διὰ δὴ τοῦτο ἀσύγνωστος ὑμῖν ἔσται ἡ βλασφημία, καὶ ἐνταῦθα οὐκ δώσετε δίκην. πολλοὶ μὲν γὰρ ἐνταῦθα σκολιάθησαν μόνον, ὡς ὁ πεπορνευκώς, ὡς Ⓐ ἀναξίως μεταλάβοντες μυστηρίων τῶν Κορινθίοις· ὑμεῖς δὲ, καὶ ἐνταῦθα καὶ οὐκ. ὅσα μὲν οὖν ἐβλασφημήσατε κατ' ἐμοῦ πρὸ τοῦ σταυροῦ ἀφίημι, καὶ αὐτὸ δὲ τοῦ σταυροῦ τὸ πλημμέλημα, οὐκ ὑπὲρ τῆς ἀπιστίας δὲ καταξιωθήσεσθε μόνης. οὐδὲ γὰρ Ⓐ πρὸ τοῦ σταυροῦ πιστεύσαντες πεπληρωμένην πίστιν εἶχον. καὶ πολλαχοῦ δὲ παραιτέλλει μηδενὶ καταδηλον αὐτὸν ποιεῖν πρὸ τοῦ πάθους· καὶ ἐν τῷ σταυρῷ ταύτην ἔλεγεν ἀφεθῆναι αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν. ἃ δὲ περὶ τοῦ πνεύματος εἰρήκατε, ταῦτα οὐκ ἔχει συγνώμην. ὅτι γὰρ περὶ τοῦ εἰς αὐτὸν εἰρημένων πρὸ τοῦ σταυροῦ φησιν ἅπερ λέγω, ἐπήγαγε, ὃς δ' ἂν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος, οὐκ ἔτι. Διατί; ὅτι τοῦτο γνώριμον ὑμῖν ἐστι, καὶ πρὸς τὰ δῆλα ἀναισχυντεῖτε. Εἰ γὰρ καὶ ἐμὲ λέγετε ἀγνοῆσαι, ἀλλ' οὐκ οἴδατε ἐκεῖνο ἀγνοῆτε, καὶ ὅτι τὸ δαίμονας ἐκβάλλειν καὶ ἰάσεις ἐπιτελεῖν τοῦ ἁγίου πνεύματός ἐστιν ἔργον. οὐκ ἐμὲ ὑβρίζετε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. δεῖ καὶ ἀναμάρτητος ὑμῖν ἡ δίκη καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐκεῖ. καὶ γὰρ τῶν αἱρετικῶν, Ⓐ μὲν καὶ ἐνταῦθα κολάζονται καὶ ἐκεῖ· Ⓐ δὲ ἐνταῦθα μόνον· Ⓐ δὲ ἐκεῖ μόνον· Ⓐ δὲ οὐδὲ ἐνταῦθα, οὐδὲ ἐκεῖ. ἐνταῦθα μὲν καὶ ἐκεῖ, ὡς ἔστι αὐτοί (καὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα ἔδοσαν δίκην, ἐπεὶ ἔπαθον τὰ δυνήκεσαν ἐκεῖνα τῆς ὧδε πόλεως ἀλώσεως· καὶ ἐκεῖ χαλεπωτάτην κατοικοῦσιν) ὡς Ⓐ Σοδόμων πολίται, ὡς ἕτεροι πολλοί· ἐκεῖ δὲ μόνον, ὡς ὁ πλούσιος ὁ ἀποτιγμιζόμενος, καὶ οὐδὲ ταλαίπωρος κύριος ὤν· χ. κολάζονται

ἐνταῦθα

ἐν ταῦτα ἦ, ὡς ὁ πεπορνευκὼς τῷ Κορινθίοις. ὅτε ἦ ἐν ταῦτα ὄντα ἐκρίθη, ὡς ἐπίσταλται, ὡς ἐφθάρη, ὡς ὁ μακάριος Ἰώβ. ὃ γὰρ διὰ κολάσεως ἐκεῖνος ἔπαθεν, ἀλλ' ἀγώνων καὶ παλαισμάτων.

Σπουδάσωμεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς τῆς τούτων ἀμοιβῆς μετασχεῖν· εἰ δὲ μή τούτων, καὶ τῆς ΗΘΙΚΟΝ

χ. ἀπολυομένων καὶ ἀμαρτήματα. καὶ γὰρ φοβερὸν ἐκεῖνο τὸ κριτήριον, καὶ ἀπαραίτητος ἡ ἡμέρα, καὶ ἀφόρητος ἡ κόλασις. εἰ δὲ βούλει μηδὲ ἐν ταῦτα δοῦναι δίκην, σαυτὸν δίκασον, ἀπαίτησον σαυτὸν λόγους· ἄκουσον Παύλου λέγοντος, Ὅτι εἰ ἑαυτοὺς ἐκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα. ἂν τοῦτο ποιῇς, ὁδῷ πεφθαικὼς καὶ ὅτι τέφανον ἕξεις. καὶ πῶς δικάσομεν, ἢ ἀπαιτήσομεν ἑαυτοὺς δίκην, φησί; θρήνησον, τέναξον πικρὸν, ἀπείπωσον σαυτὸν, κάκωσον, αἰκίσασθαι τὴν ἁμαρτημένην κατ' εἶδος. οὐ μικρὰ αὐτὴ βάσανος ψυχῆς. εἴ τις ἐν κατανύξει γέγονεν, οἶδεν ὅτι μάλιστα πάντων ἡ ψυχὴ τούτῳ κολάζεται. εἰ δὲ καὶ γέγονεν ἁμαρτιῶν μυρίων, οἶδε τοῦτο ἐντεῦθεν ὀδυνώμενος. διὰ τοῦτο καὶ δικαιοσύνην ἔπαθεν τιθέναι ὁ Θεὸς τὴν ἰδιαιτέραν μετάνοιαν, λέγων· λέγε σὺ πρῶτος τὰς ἁμαρτίας σου, ἵνα δικαιωθῇς. καὶ γὰρ ὄντως, οὐκ ἔστι μακρὰν εἰς διόρθωσιν, ὃ πάντα συναναγκάζει τὰ ἁμαρτήματα κατ' εἶδος, αὐτὰ τρέφειν συνεχῶς καὶ ἀναλογίζεσθαι. ὁ γὰρ τοῦτο ποιῶν ὅταν κατανυγήσεται, ὡς μήτε τοῦ ζῆν ἄξιον ἑαυτὸν εἶναι νομίζειν· ὁ δὲ τοῦτο νομίζων, κηρὸν πάντως ἀπαλώτερος ἔσται. μὴ γάρ μοι πορνείας εἴπῃς μόνον, μηδὲ μοιχείας, μηδὲ ταῦτα τὰ δῆλα καὶ ὁμολογημένα πᾶσι· ἀλλὰ καὶ τὰς λαθραίους ὀπισθολάς, καὶ τὰς συκοφαντίας, καὶ τὰς κακηγορίας, καὶ τὰς κενοδοξίας, καὶ τὸν φθόνον, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα συνάγε. ταῦτα γὰρ μυρίων οἴσει κολάσεων. καὶ γὰρ καὶ ὁ λοίδορος εἰς γέενναν ἐμπεσεῖται, καὶ ὁ μεθύων οὐδὲν ἔχει κοινὸν μετὰ τῆς βασιλείας, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν πλησίον, ὅταν προσκρούει Θεῷ, ὡς μηδὲ μαρτυρουμένου αὐτοῦ ὠφελεῖσθαι· καὶ ὁ τῶν οἰκείων ἀμελῶν τῇ πίστει ἥρνηται, καὶ ὁ πένητας παρορῶν εἰς τὸ πῦρ πέμπεται. μὴ τοίνυν μικρὰ ταῦτα νόμιζε εἶναι, ἀλλὰ συνάγε πάντα, καὶ ὡς ἐν βιβλίῳ γράφε. αὐτὸς γὰρ σὺ γράψῃς, ὁ Θεὸς ἐξαλείφει· ὥσπερ οὖν ἐὰν σὺ μὴ γράψῃς, ὁ Θεὸς καὶ ἐγράφει καὶ δίκην ἀπαιτεῖ. πολὺ τοίνυν βέλτιον παρ' ἡμῶν αὐτὰ γραφῆναι καὶ αὖθις ἐξαλειφθῆναι, ἢ τοῦναντίον ἡμῶν ὀπισθοδομούντων τὸν Θεὸν αὐτὰ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν συνεγκεῖν τῶν ἡμετέρων καὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης. ἵν' οὖν μὴ τοῦτο γένηται, πάντα μετὰ ἀκριβείας αἰσθανώμεθα, καὶ εὑρήσομεν πολλῶν ἑαυτοὺς ἐνόχους ὄντας. τίς γὰρ πλεονεξίας καθαρός; μὴ γάρ μοι τὸ μέγεθος εἴπῃς, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐν τῷ μικρῷ τὸν αὐτὸν δώσομεν δίκην. τοῦτο σπεύδει καὶ μετάνοια. τίς ὕβρεως ἀπήλλακται; τοῦτο ἦ εἰς γέενναν ἐμβάλλει. τίς λαθρα πλησίον οὐκ ἐκακηγόρησε; τοῦτο ἦ βασιλείας ἀποστερεῖ. τίς οὐκ ἀπενοήθη; οὗτοι ἦ πάντων ἀκαθαρτότεροι. τίς οὐκ εἶδεν ἀγελαίοις ὀφθαλμοῖς; οὗτοι ἦ μοιχοὶ ἀπηρτισμένοι. τίς οὐκ ὠργίσθη τῷ ἀδελφῷ εἰκῇ; οὗτοι ἦ ἔνοχός ἐστι τῷ συνεδρίῳ. τίς οὐκ ὤμοσε; τοῦτο ἦ ἐκ τοῦ πονηροῦ. τίς οὐκ ὑπιώρκησεν; οὗτοι ἦ πλέον ἢ τοῦ πονηροῦ. τίς οὐκ ἐδούλωσε τῷ μαμωνᾷ; οὗτοι ἦ τῆς γνησίας ἐξέπεσε τοῦ Χριστοῦ δουλείας. ἔχω καὶ ἕτερα μείζονα τούτων εἰπεῖν· ἀλλ' ἀρκεῖ καὶ ταῦτα, καὶ ἱκανά τε μὴ λίαν ὄντα μηδὲ σφόδρα δυσάθικτον εἰς κατανύξιν ἀγαγεῖν. εἰ γὰρ ἕκαστον αὐτῶν εἰς γέενναν ἐμβάλλει· πάντα ὁμοῦ συνελθόντα τί οὐκ ἐργάσεται; πῶς οὖν ὅστις σωθῆναι, φησί; τὰ δυτίῤῥοπα τούτων φαρμακα ὑποτιθέντας, ἐλεημοσύνην, δάκρυα, κατανύξιν, μετάνοιαν, ταπεινοφροσύνην, συντετριμμένην καρδίαν, ἀφροντίαν τῶν ὄντων. μυρίας γὰρ ὁδοὺς σωτηρίας ἔτεμεν ὁ Θεός, ἐὰν ἐθέλωμεν προσέχειν. προσέχωμεν τοίνυν, καὶ διὰ πάντων τὰ τραύματα ἐκκαθαρώμεθα, ποιοῦντες ἐλεημοσύνην, ὀργὴν τοῖς λελυπηκόσιν ἀφιέντες, βδελυττόμενοι ὑπὲρ πάντων τὸν Θεὸν, ἱκετεύοντες καὶ δυνάμενοι, εὐχόμενοι γνησίως, φίλους ἑαυτοῖς ποιοῦντες ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας. ὅταν γὰρ δυνησόμεθα καὶ συγ-

γνώμης

γνώμης ὑπὲ τοῖς πεπλημμεληκόσι ἀπολαῦσαι, καὶ τῶν ἐπηγγελμένων τυχεῖν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀξιωθῆναι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. μβ. 33 Η ΠΟΙΗΣΑΤΕ ΤΟ ΔΕΝΔΡΟΝ ΚΑΛΟΝ,

ἢ ⟨Ϛ⟩ καρπὸν αὐτοῦ καλόν· ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν, καὶ ⟨Ϛ⟩ καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν. ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται.

Ἄλλην ἑτέρως αὐτοῦ καταμέμφεται, καὶ οὐκ ἀρκεῖται τοῖς πρότερον ἐλέγχοις. τοῦτο γὰρ ποιεῖ, οὐχ ἑαυτὸν ἀπαλλάττων τοῦ ἐγκλήματος (οὐ χρεία γὰρ ἦν τοῦ πρότερα) ἀλλ' αὐτοὺς διορθώσασθαι βουλόμενος. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· οὐδὲν ὑμῖν ὄφελος τοῖς πεπαιδευμένοις [ὡς δὲ πεπαιδευμένοις], ὅτε εἶπεν ὅτι πονηρὸν τὸ δαιμόνιον ἐλαύνειν. εἰ γὰρ καὶ σοφὸν ἐνομίζετο, οὐκ ἐδύνατο τοῦτο εἰπεῖν. ἐπεὶ οὖν τοῖς μὲν ἔργοις οὐκ ἐπέσκηπτον, ⟨Ϛ⟩ δὲ τοῦτα ἐργαζόμενον διέβαλλον, δείκνυσιν ὅτι καὶ διὰ τοῦτο λογισμοὺς καὶ διὰ τὴν τῶν πραγμάτων ἀκολουθίαν ἡ κατηγορία αὕτη· ὅπερ ὑπιτεταμένης ὄντος διανοίας, τὸ μὴ μόνον πονηρεύεσθαι, ἀλλὰ καὶ διαστρέφειν ἑτέρους ἐπιθυμεῖν ἀπὸ κακῆς ἐστὶ διανοίας. ⟨Ϛ⟩ ὅρα τὸ ἀφιλόνεικον. ὑγιὲς γὰρ εἶπε, ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν, ὅπως καὶ ὁ καρπὸς καλός, ἀλλὰ μὴ ἐπαχθοληῆς αὐτοῖς ὑπισχνούμενος, καὶ τὴν ὑπειρημένην τοῦ αὐτοῦ καὶ τὴν διανοίαν τὴν ἐκείνων ἐπιδεικνύμενος, φησὶν· εἰ γὰρ καὶ τῶν ἔργων βούλεσθε ὑπολαβέσθαι, οὐδὲν κωλύω· μόνον μὴ ἀσύμφωνα μηδὲ διάκεισθαι ἐγκαλῶ. ὥστε ἐξῆν πονηρεύεσθαι, φησὶ, καὶ διάκεισθαι ἑαυτοῖς λέγετε. καὶ γὰρ ἡ τοῦ δένδρου διάκρισις ἀπὸ τοῦ καρποῦ φαίνεται, οὐχ ὁ καρπὸς ἀπὸ τοῦ δένδρου· ὑμεῖς δὲ τοὐναντίον ποιεῖτε. εἰ γὰρ καὶ τὸ δένδρον τοῦ καρποῦ αἴτιον, ἀλλ' ὁ καρπὸς τοῦ δένδρου γνωστικός. ⟨Ϛ⟩ ἀκόλουθον λοιπὸν, ἢ καὶ τὰ ἔργα διαβάλλειν ἡμᾶς αἰτιωμένους, ἢ ⟨Ϛ⟩ τοῦτα ἐπαινοῦντας, καὶ ἡμᾶς τοὺς ἐργαζομένους τῶν ἐγκλημάτων ἀπαλλάττειν τούτων. νῦν δὲ τοὐναντίον ποιεῖτε. τοῖς μὲν ἔργοις οὐδὲν ἐγκαλεῖν ἔχοντες, ὅπερ ἐστὶν ὁ καρπὸς, τὴν διανοίαν τοῦ δένδρου φέρετε ψῆφον, ἐμὲ δαιμονῶντα καλοῦντες, ὅπερ ἐσχάτης ἐστὶ διανοίας. καὶ γὰρ ὅπερ ἔμπροσθεν εἶπε, ὅτι καὶ νῦν κατασκευάζει, ὅτι οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδ' αὖ τοὐναντίον πάλιν. ὥστε διὰ πᾶσαν ἀκολουθίαν ⟨Ϛ⟩ φύσιν αὐτῶν τὰ ἐγκλήματα. εἶτα, ὅπερ οὐχ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ πνεύματος ποιῆται τὸν λόγον, καὶ καταφορικῶς κέχρηται τῇ κατηγορίᾳ λέγων·

34 Γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες;

Τοῦτο γὰρ ὁμοῦ καὶ ἐγκαλουμένου ἐστὶ, καὶ τῶν εἰρημένων τὴν ἀπόδειξιν δέχεσθαι τῶν ἐλέγχων. ἰδοὺ γὰρ ὑμεῖς, φησὶ, δένδρα ὄντες πονηρὰ δύνασθε φέρειν καρπὸν ἀγαθόν. οὐ τοίνυν θαυμάζω, ὅτι τοῦτα φθέγγεσθε. ⟨Ϛ⟩ γὰρ ἐτεραφῆτε κακῶς, πονηρούς ὄντας πονηρῶν, καὶ ῥᾳθυμοῦντας κέκληκε πονηρούς. καὶ ὅρα πῶς ἀκριβῶς ⟨Ϛ⟩ χωρεῖ λαβοῦσα ἀπάσης τέθηκε τὰ ἐγκλήματα. ὑγιὲς γὰρ εἶπε, πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν ῥήματα ὄντες ἐχιδνῶν; οὐδὲν γὰρ τοῦτο πρὸς σκοπός· ἀλλὰ πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες; ῥήματα γὰρ ἐχιδνῶν αὐτοῦ εἴρηκεν, ὅπερ ὑπὸ τοῖς πονηροῖς ἤνεγκεν. δείκνυσι τοίνυν ὅτι οὐδὲν αὐτοῖς ἐντεῦθεν τὸ κέρδος, τῆς μὲν πρὸς τὸν Ἀβραὰμ ἐξέβαλεν αὐτοὺς συγγενείας· δίδωσι γὰρ αὐτοῖς πονηροὺς ὁμοζύγους, τῆς σκληρᾶς πονηρίας γυμνώσας αὐτοὺς. Ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ. Ἐνταῦθα πάλιν τὴν θεότητα αὐτοῦ δείκνυσιν εἰδὼς τὰ

τὰ ἀπόρρητα· ἢ ὅτι ἀχρὶ ῥημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ πονηρῶν ἐννοιῶν δώσουσι δίκην· καὶ ὅτι οἶδεν αὐτὰ ὁ Θεός· λέγει γάρ, ὅτι καὶ δι' ἀνθρώπου δυνατὸν ταῦτα εἰδέναι. Φύσεως γὰρ ἀκολουθία τοῦτο, τὸ τὰ ἔσω λυζούσης ἔνδον τῆς πονηρίας ἐκχεῖσθαι ἔξω διὰ τοῦ στόματος τὰ ῥήματα. ὥστε, ὅταν ἀκούσῃς δι' ἀνθρώπου πονηρὰ φθεγγομένου, μὴ τοσαύτην νόμιζε πονηρίαν ἐγκεῖσθαι αὐτῷ, ὅσην τὰ ῥήματα ὑπεδείκνυται· ἀλλὰ πολλῷ πλείονα τοσαύτην εἶναι τὴν πηγήν. τὸ γὰρ ἔξωθεν λεγόμενον, τοῦ ἔσωθέν ἐστι τοῦ ἔνδον. Εἶδες πῶς αὐτὴν καθῆψατο σφοδρῶς; εἰ γὰρ τὸ λεχθὲν οὕτω πονηρόν, καὶ ἀπ' αὐτοῦ δὲ δικαίως ἐστὶ γνώμης ὄντος, ἐννόησον ἡ ῥίζα καὶ ἡ πηγὴ τῶν ῥημάτων ἡλίκη συμβαίνει ἢ τοῦτο εἰκότως. ἢ μὴ γὰρ γλωττία ἀσχημονήσῃ πολλάκις, σὺν ἀνδρὶ ἐχεῖ τὴν πονηρίαν· ἢ ἡ καρδία σοφίαν, διάθεσιν ἔχουσα μόρτυρα, ἀδεῶς ὅσα δὴ θέλῃ δύναται κακά. τοῦ γὰρ Θεοῦ δὲ πολὺς λόγος αὐτῆς. ἐπεὶ οὖν τὰ μὲν λεγόμενα εἰς ἔξετασιν ἔρχεται καὶ πᾶσι προτίθεται, ἐκείνη δὲ ζωντανεσκίασται, καὶ πόθεν τὰ μὲν ζωὴν ἐλάβῃ, τὰ δὲ ἐκείνης πλείονα γίνεται). ὅταν δὲ πολὺ τὸ πλῆθος γένηται τῶν ἔνδον, πολλῷ δὲ ῥοίζῳ τὰ τέως κρυπτόμενα προέλθῃ. ἢ καθάπερ οἱ ἐμοιῶται, καὶ μὴ τὴν ἀρχὴν βιάζονται ἔνδον κατέχειν ἐκπηδῶντας τοὺς χυμούς, ἐπειδὰν δὲ ἐκτυφλωθῶσι, πολλὴν τὴν εὐφυΐαν προίενται· οὕτω καὶ οἱ τὰ πονηρὰ βουλεύματα ἔχοντες, καὶ τοῦτ' πλησίον κακοπαθησάντων.

35 Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ, φησι, τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐκβάλλει τὰ ἀγαθά· καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐκβάλλει τὰ πονηρά. Μὴ γὰρ δὴ νομίσῃς, φησὶν, ὅτι τῆς πονηρίας τοῦτο γίνεσθαι μόνον. καὶ γὰρ καὶ ὅτι τῆς ἀγαθότητος τοῦτο συμβαίνει. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖ πλείων ἡ ἔξωθεν ῥιμὴ ἔνδον ἡ ἀρετή· ἐξ ὧν ἐδείκνυ, ὅτι καὶ εἰσὶν οἱ πονηρότεροι ἐγκρίνειν νομίζειν ἢ τὰ ῥήματα ἐνδείκνυται, καὶ αὐτὸν ἀγαθώτερον ἢ τὰ λεγόμενα ἐνέφαινε. θησαυρὸν δὲ φησι, τὸ πλῆθος ἐνδεικνύμενος. Εἶτα πάλιν πολλὴν ἐπιτείνει τὴν φόβον. μὴ γὰρ δὴ νομίσητέ, φησι, μέχρι τούτου καὶ τῆς τῶν πολλῶν καταγνώσεως τὸ πρᾶγμα ἐστήκειν. καὶ γὰρ τὴν ἑκάστην δώσουσι δίκην ἄνθρωποι τὰ τοιαῦτα πονηρευόμενοι. καὶ οὐκ εἶπεν, ὑμεῖς, ὁμοῦ μὲν τὸ κενὸν παιδιῶν ψόγος, ὁμοῦ δὲ ἀνεπιτήδευτον λόγου πιστοῦ.

36 Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι πᾶν ῥῆμα ὃ ἐὰν λαλήσωσιν ἄνθρωποι, ἀποδώσουσι περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. Ἀργὸν δέ, τὸ μὴ κατὰ πρᾶγματος κείμενον, τὸ ψευδές, τὸ συκοφαντικὸν ἔχον, ὅτι. Τινὲς δέ φασιν, ὅτι καὶ τὸ μάταιον, οἷον, τὸ γέλωτα κινοῦν ἄτακτον, ἢ τὸ αἰσχρὸν καὶ ἀναίσχυντον καὶ ἀνηκούστου.

37 Ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ.

Εἶδες πῶς ἀνεπαχθὲς τὸ δικαστήριον; πῶς ἥμερος ἡ φιλοσοφία; ἃ γὰρ ἐξ ὧν ἕτερος εἶπε πρὸς σοῦ, ἀλλ' ἐξ ὧν αὐτὸς ἐφθέγξω, φησὶ φησὶν ὁ δικαστὴς οἷος, ὅπερ ἁπάντων ἐστὶ δικαιότατον. καὶ γὰρ σὺ κύριος εἶ καὶ τοῦ εἰπεῖν καὶ τοῦ μὴ εἰπεῖν.

35 Οὐ τοίνυν τοὺς κακοπαθοῦντας ἀγωνιᾷν δεῖ καὶ πτήσσειν, ἀλλὰ τοὺς κακοπαθοῦντας. οὐ ΗΘΙΚΟΝ γὰρ ἐκεῖνοι δυανγκάζονται ἀπολογεῖσθαι περὶ ὧν κακῶς ἤκουσαν, ἀλλ' ὅτοι περὶ ὧν κακῶς εἶπον, καὶ τούτοις ὑπικρέμαται ὁ κίνδυνος ἅπας. ὥστε τοὺς μὲν κακῶς ἀκούοντας, ἀμεριμνους δεῖ εἶναι (οὐ γὰρ πρόεξονται δίκην, ὧν ἕτεροι εἶπον κακῶς) τοὺς δὲ κακῶς εἰρηκότας ἀγωνιᾷν καὶ πτήσσειν, ἅτε αὐτοῖς μέλλοντας εἰς τὸ δικαστήριον περὶ τούτων ἕλκεσθαι. καὶ γὰρ ἡ συμβολικὴ αὕτη ἡ παλαιὰ τοῦτο ἐμήνυε ἔχουσα ἡδονήν, ἀλλὰ βλάβην μόνον. καὶ γὰρ πονηρὸν ἐν τῇ ψυχῇ θησαυρὸν ἀποτίθεται) ὁ ἀκούστης. Εἰ δὲ ὁ χυμὸν πονηρὸν ἔχων, αὐτὸς καρποῦται πρῶτον τὴν νόσον πολλῷ μᾶλλον ὁ τὸ χολῆς πάσης πικρότερον τὴν πονηρίαν ἐν ἑαυτῷ θησαυρίζων, καὶ ἕκαστα πείσεται, χαλεπὴν ζωάγων νόσον. καὶ δῆλον ἐξ ὧν ἐρρήθη. Εἰ γὰρ τοὺς ἄλλους οὕτω λυπεῖ, πολλῷ μᾶλλον τὴν ἔχουσαν αὐτὰ ψυχήν.

ὁ γὰρ ὀπισθολιθών, ἑαυτ῏ αἰσχρᾷ τροφὴν τὸν. καὶ γὰρ ὁ πῦρ ῎ πατῶ, ἑαυτὸν καταναλίσκει· καὶ ὁ ἀδάμαντα παίων, ἑαυτῷ ἐπηρεάζει· καὶ ὁ τὸν κέντρα λακτίζων, ἑαυτ῏ αἱμάττει. τοιοῦτον γάρ ἐστιν ὁ εἰδὼς ἀδικεῖσθαι καὶ φέρειν γενναίως, καὶ ἀδάμας, καὶ κέντρα, καὶ πῦρ· ὁ δὲ ἀδικῶν μεμφετικώς, πολλοῦ πρωτὸς ἀθενέστερος. οὐκοῦν τὸ ἀδικεῖσθαι κακόν, ἀλλὰ τὸ ἀδικεῖν, καὶ τὸ μὴ εἰδέναι φέρειν ἀδικουμένων. πόσα γοῦν ἠδίκησε ὁ Δαβίδ; πόσα ἠδίκει ὁ Σαούλ; τίς οὖν ἰσχυρότερος γέγονε καὶ μακροθυμότερος; τίς δὲ ἀθλιώτερος καὶ ἐλεεινότερος; οὐχ ὁ ἠδικηκώς; σκόπει δέ. ἐπεὶ ἔξεστο ὁ Σαούλ, εἰ καθέλοι Ⓦ ἀλλόφυλον ὁ Δαβίδ, κηδεμόνα αὐτ῏ λαβεῖν, ⟨ ῎ δώσειν τὴν θυγατέρα αὐτῷ μετὰ πολλῆς τῆς χάριτος. καθεῖλε Ⓦ ἀλλόφυλον, παρέδωκε ⟨ σωθέντας ἐχθρὸς· καὶ οὐ μόνον οὐκ ἐδίδου, ἀλλὰ καὶ ἀνελεῖν ἐπεχείρει. τίς οὖν γέγονε λαμπροτέρος; οὐχ ὁ μὲν ἀπεπνίγετο ὑπὸ τῆς ἀθυμίας καὶ τὸ ποτηρὸν δάμονος· ὁ δὲ ὑπὲρ Ⓦ ἥλιον ἔλαμπε τοῖς τροπαίοις ⟨ τῇ τροφῇ Ⓦ Θεοῦ θυσίᾳ; πάλιν ὅτι ὃ χορὸν τῶν γυναικῶν, οὐχ ὁ μὲν ἀπηγχόνιζετο ὦ φθόνῳ· ὁ δὲ τῇ σιγῇ πρώτα φέρων, ἀπρωζας εἵλε καὶ ἑαυτῷ τροφοδότησεν; ὅτῳ δὲ καὶ αὐτὸς ἔλαβεν αὐτ῏ εἰς χάρας καὶ ἐφείσατο, τίς πάλιν ὁ μαχάιρος ἦν; τίς δὲ ὁ ἄθλιος; τίς δὲ ὁ ἀθενέστερος; τίς δὲ ὁ δυνατώτερος; οὐχ ⟨ὁ μηδὲ δικαίως ῎ ἐπεξελθών; καὶ μάλα εἰκότως. ὁ μὲν γὰρ τραπώζας ὡπλισμένους, ὁ δὲ τὸν δικαιοσυνὴν τὸν μυρίων τραπεζῶν ἰσχυρότερον εἶχε σύμμαχον καὶ βοηθόν. ἀλλ᾽ οἶδε τοῦτο ὀπισθολιθεὶς ἀδίκως, οὐδὲ δικαίως ἀνελεῖν ἐπέμενεν. ἦλθε γὰρ ἐπὶ τ῏ ἔμπροσθεν, οὐκ ὀφθεὶς ποιῆσαι κακῶς, ἀλλὰ θεὶς πάσχειν κακῶς, ὅτου ποιῆσαι δυνατώτερος. ὅτου καὶ ὅτι τ῏ σωμ῏ ⟨ῦς, τοῦτο ⟨ ἐπὶ δένδρων. τί δὲ ὁ Ιακώβ; οὐκ ἠδικήθη πρὸς τοῦ Λάβαν καὶ ἔπαθε κακῶς; τίς οὖν ἦν ἰσχυρότερος, ὁ λαβὼν ἀνθ῏ εἰς χάρας καὶ μὴ θελήσας ἆραι, ἀλλὰ δεδικαίωται, καὶ τρέμων, ἢ ῎ ⟨ὁ χωλεὺς ὄκλων καὶ῎ τραπιστῶν μυρίων βασιλέων θρόμβος αὐτῷ φοβερώτερος; ἵνα δὲ καὶ ἑτέραν μείζονα ταύτης ἀπόδειξιν ὑμῖν προθήσωμαι τῶν εἰρημένων, ἐπ᾽ αὐτὸ πάλιν τὸ Δαβὶδ εἰς τὸ ὠιδεῖον τ῏ λόγον γυμνάσωμεν. ὁ γὰρ ἀδικηθεὶς οὗτος ⟨ ἰσχύσας, ἀδικήσας ὕστερον πάλιν ἀσθενέστερος γέγονεν. ὅτε γοῦν ἠδίκησε τ῏ Ουρίαν, μετέστη πάλιν ἡ τάξις, ⟨ καὶ μὴ ἀσθένεια τοὺς τ῏ ἀδικήσαντα, καὶ ὃ δυνάμις τοὺς τ῏ ἀδικηθέντα διέβη. νεκρὸς γὰρ ὢν ἐπόρθει τὴν οἰκίαν τὴν ἐκείνου· καὶ αὐτὸς μὲν βασιλεὺς ὢν καὶ ζῶν οὐδὲν ἴσχυσεν, ἐκεῖνος δὲ καὶ τραπιώτης ὢν καὶ σφαγεὶς, πρώτα μᾶλλον ⟨ κατὰ τοῦ ἐποίησε τὰ ἐκείνου. βούλεσθε καὶ ἑτέρωθεν, ὃ λέγω, ποιήσω σαφέστερον; ὀξεπάσωμεν ⟨ τὴν δικαίως ἀμυνομένους. ⓐ μὲν γὰρ ἀδικουμένους, ὅτι πρώτων εἰσὶν αὐτελέστεροι τῇ ἑαυτῶν πολεμουμένους ψυχῇ, πρωτί που δῆλον ὅτιν. ἀλλὰ τίς, φησιν, ἠμύναστο δικαίως, καὶ μυρία μᾶλλα κακά, καὶ πολλὰς ἑαυτὸν προεπείρε συμφορὰς τί καὶ ὠδυνάμενος; ὁ τοῦ Δαβὶδ τραπεζῆς. οὗτος γὰρ καὶ πόλεμον ⟨ωνεχρότησε χαλεπὸν, καὶ μυεία ἔπαθε κακά· ὧν οὐδὲν ἐν μᾶλλον ἐγένετο, εἶγε ἠπίσατο φιλοσοφῆν. φθόγγωμεν τοίνυν τὴν ἀμυρτίαν ταύτην, καὶ μήτε ῥήμασι μήτε πράγμασιν ἀδικῶμεν οὐδὲ πλησίον. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, * ἐὰν῏ κακηγορήσῃς καὶ δικαίειον καθίσῃς· ἀλλ᾽ ἁπλῶς, ἐὰν κακῶς εἴπῃς, καὶ κ῏ σαυτ῏, καὶ ὅτῳ τὴν ἐκάτην δώσεις δίκην. καὶ ἀληθὲς ἡ τοῦ Εἰρηνίου, σὺ δὲ῏ καὶ πεπεισμένος εἴπῃς, καὶ ὅτῳ ὠμόφρηνήσῃ. ὃ γὰρ ὃς ὢν ἔπραξεν ἐκεῖνος, ἀλλ᾽ ὃς ὢν εἶπες σύ, τὴν φωνὴν ὁ Θεὸς οἶσει. ἐκ γὰρ τῶν λόγων σε κατακεκρίσῃ, φησίν. οὐκ ἀκούεις ὅτι καὶ ὁ Φαρισαῖος παλαιὸν ἐφθέγξατο, καὶ τὰ πᾶσι καταδῆλα εἶπεν, ὅτι τὰ λεγόμενα σκιαλύπας; ἀλλ᾽ ὅμως τὴν ἐκάτην ἔδωκε δίκην. εἰ δὲ τῶν ὁμολογημένων οὐ δεῖ κατηγορεῖν, πολλῷ μᾶλλον τῶν ἀμφισβητουμένων. ⟨ γὰρ ἔχει ῎ δίκας τοῦ ὁ πεπλημμελληκώς. μὴ τοίνυν ἁρπάσῃς τ῏ ἀξίαν τ῏ μονογενοῦς. ἐκείνῳ τῆς χρίσεως ὁ θεσμὸς τετήρηται. ἀλλὰ βούλει δικάζειν; ἔξεστι σοι χριτήριον πολὺ· τὸ κέρδος ἔχει, καὶ οὐδὲν ἔγκλημα φέρει. κάθισον ὅτι τῶν ⟨ωφθόντος τ῏ δικάζοντα λογισμόν, καὶ πάρεχε εἰς μέσον τὰ πεπλημμεληματά σοι πρώτα· ἐξέτασον σε τὰ ἁμαρτήματα τῆς ψυχῆς, καὶ ἀπαιτῆσαι μετ᾽ ἀκριβείας τὰ σὺ-

δικαίως,

χ. ἀπῆλθε.

χ. δωρεὰν

χ. ἐπιζητοῦσιν;

χ. ὁ παῖδα
χ. ἐφείσατο

C. Bas. 12.

* ὀλίγα χ. κακολογήσῃς

χ. μὴ προσωπολήπτης

θιώας, ϗ λέγε, δλγατί ὃ ϗ τὸ σοι τετόλμηται; καὶν ταῦτα μὴ φθύγῃ, τὰ δὲ ἑτέρων ὀξετάζῃ, λέγε πρὸς αὐτόν· οὐχ ὑπὲρ τούτων σε κρίνω, οὐχ ὑπὲρ τούτων εἰσῆλθες ἀπολογησομένη. Ἱνα γάρ, φησὶν ὁ δλφια ποιῇς; σὺ τίνος ἕνεκεν ὃ σὲ ὃ ἐπλημμέλησας; ἀπολογοῦ, μὴ κατηγόρει· τὰ ἐ" σαυτῆς σκόπει, μὴ τὰ ἑτέρων· ϗ συνεχῶς αὐτὸν εἰς ταὐτὸν ἐμβίβαζε τὸ ἀγωνίζω. εἶπα, αἰ" μηδὲν ἔχῃ λέγειν, δηλα κατα δύπτα, κατάξαπε μασίζων αὐτὸ, καθάπερ νὰ θεραπαινίδα μετιὼσιν ϗ πορνευομένην, ϗ τοῦτο καθ' ἑκάστην ἡμέραν καθίζε ὃ δικαστήριον, ϗ κατόρθωσε τὸ ποταμόν ὃ πυρός; τὸ σκώληκα· τὸ ἰοβόλον, τὰ ἄλλα βασανιστήρια· ϗ μὴ ἀφῆς αὐτὸ συγγενέσθαι λοιπὸν ᾧ δλφόλφ, μηδὲ ἀνάσχῃ ἀναίσχυντα λεγούσης, ὅτι ἀνδρὸς πρὸς μὲ ἔρχεται, αὐτὸς μοι ὀπτιβουλεύει, αὐτὸς με πιεράζει· δηλ εἰπὲ πρὸς αὐτόν· αἰ" σὺ μὴ θέλῃς, πάντα ἀνδρα πρεπτά. καὶν λέγῃ πάλιν, ὅτι σώματι συμπέπλεγμαι, σάρκα ἐνδέδυμαι, κόσμον οἰκῶ, ἐν γῇ δλατείω· εἰπὲ πρὸς αὐτόν, ὅτι πάντα ταῦτα σκηνὴ ἐς πρὸς φάσεις. ϗ γὰρ ὁ δλφια σάρκα περιέχειτο, ϗ ὁ δλφια κόσμον οἰκῶν καὶ ἐν γῇ δλατείων εὐδοκίμει· ϗ σὺ ᾗ αὐτή, ὅταν θύπερσχῃς, σάρκα περικείμενη τοῦτο ποιεῖς. καὶν ἀλγῇ ταῦτα ἀκούουσα, μὴ ἄρῃς τὸν χέρα. οὐ γὰρ ἀποξανῆναι ἐθέλει παπάξῃς, ἐκ θανάτου ᾗ αὐτὸν ῥύσῃ. καὶν λέγῃ πάλιν, ὅτι ὁ δεῖνα πρόωξεν, εἰπὲ πρὸς αὐτόν· δηλ' ἔξεστί σοι μὴ προξενεῖσθαι· πολλάκις γοῦν κατέσχες ὀργῆς. ἐὰν εἴπῃ, ὅτι ἡ δυμορφία * τὸ δλφιος δυνεπλέρωσέ με· εἰπὲ πρὸς αὐτόν, ἀλλ' ἐδωίασο κρατῆσαι. πάσχομεν γὰρ περιθλομένοις, πάσχομεν τὸν γυναῖκα τὸν προφήτην, τὸν εἰποῦσαν, ὁ ὄφις ἠπάτησέ με, καὶ οὐκ ἀπαλλαγῆσαν τῆς ἐγκλήματος. ὅταν ᾗ ταῦτα δξετάζῃς, μηδεὶς πρέσβυς, μηδεὶς θορυβείτω, ἀλλ' ὥσπερ ⓐ δικασταὶ κατὰ τὰ ἀβαπτίσματα καθεζόμενοι κρίνουσιν· οὕτω καὶ σύ, δυτὶ ἀβαπτισμάτων χειρὸς ζήτησον ψυχὰς ϗ τόπον· ϗ ὅταν δειπνήσας δύῃς, ϗ μέλλῃς κατακλίνεσθαι, τότε ταῦτα δίκαζε. ἔστ ὁ χειρὸς βαπτιστήριός σοι· τόπος ᾗ, ἡ κλίνη ϗ ὁ θάλαμος. ὅτε ϗ ὁ πρεσβύτης σκέλλυσιν εἰπών· Α λέγετε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, Ψαλ. δ. ϐ. ὅτι ταῖς κλίναις ὑμῶν κατανύγητε. ἐς τὴν μακρὰν μεγάλης βυθιώας ἀπαίτει, ἵνα τὴν μεγάλων μηδὲ ἐπὶς ἡμέραν, μὴ πρόνοιας ᾖσῃ παρὰ" τῷ βήματι σκεύνῳ τῷ φοβερῷ. ὅτως ὁ Παῦλος ἐλύετο καθαρός. Δια τοῦτο ϗ ἔλεγεν· Εἰ γὰρ ἑαυτοῖς ἐκείνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα. ὅτω τοὺς παῖδας δξεκάθαρεν ὁ Ἰωὴλ· ὁ γὰρ ἀδήλων ϑυσίας ἀναφέρων, πολλῷ μᾶλλον τὴν δήλων βυθιώας ἀπῄτει. ἀλλ' ἡμεῖς ὐχ ὅτω ποιοῦμεν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἅπαν. ὁμοῦ τε γὰρ κατεκλίθημεν, ϗ τὰ βιωτικὰ τρέφομεν ἀπάσματα· ϗ ⓐ μὴν ἀναθάρτους" Εἰσάγουσι λογισμούς, ⓐ ᾗ δδυσείσματα ϗ συμβόλαια ϗ φερνίδας ὀπτικήσεις. ϗ ϑυγατέρα μὲν ἔχοντες προφενδομένην, ἀκριβῶς φυλάττομεν· ὁ ᾗ ϑυγατὴς ἡμῖν ἀμείνων ἡ ψυχή, ταύτην ἐάσαμεν πορνεύεσθαι ϗ μολύνεσθαι, μυείας ἐπεισάγοντες ἐνοίας πονηρὰς αὐτῇ. καὶ [γὰρ] ὁ τῆς πλεονεξίας ἔρως, καὶν ὁ τῆς τρυφῆς, καὶν ὁ τῶν λαμπρῶν σωμάτων, καὶν ὁ τῆς ϑυμοῦ, καὶν ὁσιοσοῦν ἕτερος ἐπεισελθεῖν βούλῃ), τὰς ϑύρας ἀναπετάσαντες ἐλκόμεν ϗ καλοῦμεν, ϗ μὴ ἀδείας αὐτῇ προέχομεν μίγνυσθαι· ἵ τί γένοιτ' ἂν βαρβαρικώτερον, τὸν πολίτων ἡμῖν ἡμιωτέραν ψυχὴν ἐπὶ τοσούτων μοιχῶν ὑβριζομένην θεωρᾶν, ϗ μέχρι τοσούτου συγχωροῦμεν, ἕως ἂν χορευθῶσιν ἐκφοροι; ὅπερ οὐδέ ποτε ἔσται. Δια δὴ τοῦτο ὅταν ὕπνος καταλάβῃ, τότε μόνον ἀφίσαν)· μᾶλλον ᾗ οὐδὲ τότε. ϗ γὰρ τὰ ὀνείρατα ϗ αἱ φαντασίαι τὰ αὐτὰ αὐτῇ φέρουσιν εἰδωλα· ὅταν ϗ ἡμέρας γλυκαίνῃς ἡ διαυτὰ φαντάζομένη ψυχὴ, ϗ εἰς ὃ ἔργον τῶν φαντασιῶν ἐκείνων πολλάκις ἐξέπεσε. σὺ ᾗ τῇ μὲν κόρῃ τὸν ὀφθαλμὸν, οὐδὲ μικρὸν κόνιν ἐπεισελθεῖν ἐᾷς· τὸν ᾗ ψυχὸν φορυτὸν τοσούτων κακῶν ὑπισυεσμένην θεωρᾷς; πότε οὖν τὸν κόσμον ταύτην ἐξαπλῆσαι δυνησόμεθα, ἐν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀποπλέμεθα; πότε τὰς ἀχάνθας ἐκλεμεῖν; πότε τὰ ἀκάνθινα καταβαλεῖν; οὐκ οἶδα ὅτι τὸ ἀμήτον λοιπὸν ἐφέστηκεν ὁ

χαιρὸς; ἡμῖς γὰρ σπεύσαιμεν ἂν ἀπὸ τῶν ἀρότρων. ἀλλ' οὖν προσδοκήσῃ ὁ γεωργὸς καὶ ἐλκυλῇ, ἵνα ἐρεύσωμεν; ἵνα δὲ ἀποκρινούμεθα; ὅτι τὰ σπέρματα σοὶ ἔδωκε; καὶ μικρὸν ἐκείνου καταβάλλεται τοῦτα τὴν ἡμέραν. ἀλλ' ὅτι τοὺς ἀκανθώδεις σοὶ ζητοῦμεν; καὶ μικρὸν καὶ ἐκείνου ἡμέραν τὴν δρεπανώδη θηρῶμεν. ἀλλ' αἱ βιωτικαὶ προσκλήσεις ἀναγκαῖαι; καὶ ὅμως τί μὴ ἐξαίρωσας σαυτὸν τοῦ κόσμου; εἰ γὰρ ὁ τὸ δοθὲν ἀποδιδοὺς μόνον πονηρὸς, ὅλως μὴ ἐδίπλασίασεν, οὐκ ἂν τοῦτο ἀμφιβάλλοις, τί ἀκούσεται; εἰ σκῆνος δεθεὶς ἐξεινέχθη ὅπου ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ἡμᾶς τί πείσομεν, μυρίων ἡμᾶς ἑλκόντων ἐπ' ἀρετὴν, ἀναδυόμενοι καὶ οἰκτιρώμενοι; τί γὰρ οὐκ ἰκανόν σε προτρέψαι; οὐχ ὁρᾷς τὸ βούτυρον τοῦ βίου; τὸ ἄδηλον τῆς ζωῆς; πόνον πόνον ἐν τοῖς πλοῦσι; ἱδρῶτα; μὴ γὰρ τὴν μετ' ἀρετὴν μετὰ πόνου, τὴν δὲ κακίαν ἄνευ πόνων ὅτι μετελθεῖν; εἰ οὖν καὶ σοὶ καὶ σκῆνος πόνος, ἆρα μὴ ταύτην εἵλου τὴν πολὺ τὸ κέρδος ἔχουσαν; μᾶλλον δὲ ὅτι ἄνευ τῆς ἀρετῆς, ἃ μηδὲ πόνου ἔχει. ποῖος γὰρ πόνος, τὸ μὴ κακηγορῆσαι μηδὲ ψεύσασθαι, τὸ μὴ ὀμνύναι, τὸ τὴν ὀργὴν ἀφιέναι τοῦ πλησίον; τὸ ναὶ ναί μὴ οὖν τὸ ταῦτα ποιῆσαι ὀπίπονον καὶ πολλὴν φέρει τὴν φροντίδα. τίς οὖν ἡμῖν ἔσται ἀπολογία; ποία συγγνώμη, μηδὲ ταῦτα κατορθοῦσιν; ἀπὸ γὰρ τούτων δῆλον ὅτι καὶ ὀπιπονώτερα ἀπὸ ῥᾳθυμίας ἡμᾶς ὠφελοῦσι καὶ ὄκνου. ἀναβάντα πάντα συνοήσαντες, φύγωμεν κακίαν, ἐλώμεθα ἀρετὴν· ἵνα καὶ τῶν παρόντων καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, [ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὀπιτυχεῖν] χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. μγ. 38 ΤΟΤΕ ΑΠΕΚΡΙΘΗΣΑΝ [ΑΥΤΩ] ΤΙΝΕΣ τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, λέγοντες· διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν. 39 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.

Ἆρα τι γοῦν ἀνοητότεροι τούτων καὶ ἀσεβέστεροι, οἱ μετὰ τοσαῦτα σημεῖα, ὡς σοφοῦ γνωμοδότου, λέγουσι, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν; τίνος οὖν ἕνεκεν τοῦτο ἔλεγον; ἵνα ὀπισθόων) πάλιν. ὅλως γὰρ ἀπὸ τῆς ῥημάτων αὐτοῦ ἐπεσόμισι, καὶ ἅπαξ καὶ δὶς καὶ πολλάκις καὶ τὴν δυσαγωγίαν ἔφραξε γλῶσσαν, ὅτι τὰ ἔργα πάλιν ἔρχονται· ὅπερ καὶ θαυμάζων πάλιν ὁ βιαγέλιστὴς ἔλεγε· τότε ἀπεκρίθησαν αὐτῷ τινες τῶν γραμματέων, σημεῖον αἰτοιοῦντες. τότε· πότε; ὅτε ἐστενοχώρησεν ἐχθρῶν, ὅτε θαυμάζει, ὅτε σκανδαλίζεσθαι καὶ προσκόπτει, τότε τῆς πονηρίας οὐκ ἀφίστανται. ὅρα γὰρ καὶ τὰ ῥήματα κολακείας γέμοντα καὶ εἰρωνείας. προσεδόκων γὰρ αὐτὸν ὑπισχνεῖσθαι ἀφ' ἑαυτῶν. καὶ τίνων μὲν ὑβρίζουσι, τίνων δὲ κολακεύουσι, τίνων μὲν δαιμονῶντα καλοῦντες, τίνων δὲ διδάσκαλον· ἀμφότερα ἀπὸ πονηρᾶς γνώμης, εἰ καὶ ἐναντία ταῦτα λεγόμενα. ἀφ' ἑαυτῶν καὶ σφόδρα καθάπτεται. καὶ ὅταν μὲν αὐτὸν πραϊκῶς ἠρώτων καὶ ὑβριζον, ὑπεικτικῶς αὐτοῖς διελέγετο· ὅτε δὲ ἐκολάκευον, ὑβριστικῶς καὶ μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος, δεικνὺς ὅτι ἑκατέρων τῶν πάθους ἐστὶν ἀμώτερος, καὶ οὔτε τότε εἰς ὀργὴν ἐξάγεται, οὔτε νῦν ἀπὸ κολακείας μαλάττεται. ὅρα δὲ καὶ τὴν ὕβριν, οὐχ ἁπλῶς λοιδορίαν οὖσαν, ἀλλ' ἀπόδειξιν ἔχουσαν τῆς πονηρίας αὐτῶν. τί γὰρ φησι; γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ. οὐ τοῦτο λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· τί θαυμαστὸν, εἰ ἐπ' ἐμοῦ ταῦτα ποιεῖτε τοῦ τέως ἀγνοουμένου πᾶσιν ὑμῖν, ὅπερ καὶ ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ, ὃν τοσαύτην ἐλάβετε πεῖραν, ὃ αὐτοὶ τοῦτο πεποιήκατε. καταλιπόντες γὰρ αὐτὸν ὅτι σοὶ δαίμονας ἐπεγείρετε, ἐφασκὼν ὅτι σωθήσεσθε πονηροί· ὁ συνεχῶς αὐτοῖς καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ ὠνείδιζε, ταῦτα

Ιεζ. 15.

ταῦτα ὁ ἔλεγε, δεικνὺς ἑαυτὸν τῷ πατρὶ συμφωνοῦντα, καὶ τούτοις οὐδὲν ξένον ποιοῦντας, καὶ τὰ ἀπόῤῥητα αὐτῶν ἐκκαλύπτων, καὶ ὅτι μὴ ἀποκρίσεως ἕνεκα ὡς ἐλθροὶ ἦτουν. διὰ τοῦτο αὖθις εἶπε γλυκὺ πονηρεύεσθαι, ὅτι ἀγνώμονες ἀεὶ γεγόνασι περὶ τοὺς εὐεργέτας, ὅτι δὲ πάροντες γίνονται χείρους, ὅπερ ἑκάστης ὄψεως ποιεῖ. μοιχαλίδα δὲ ἐκάλεσε, καὶ τὴν προτέραν καὶ τὴν προδοῦσαν ἀπιστίαν δηλῶν· ὅθεν δείκνυσιν ἑαυτὸν πάλιν τῷ πατρὶ ἴσον, εἰ γε καὶ ὁ μὴ πιστεύσας αὐτῷ μοιχαλίδα ποιεῖ. εἶτα ὑβρίσας, τί φησι; καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ιωνᾶ τοῦ προφήτου. ἤδη Ⓦ περὶ τῆς ἀναστάσεως προαναφωνεῖται λόγον, καὶ πιστοῦται αὐτὴν ἀπὸ τοῦ τύπου. τί οὖν; ἐδόθη αὐτῇ σημεῖον, φησίν; οὐκ ἐδόθη αὐτούσῃ. οὐ γὰρ ὥστε αὐτοὺς σκάνδαλον ἐποίει τὰ σημεῖα (ἤδει γὰρ πεπωρωμένους) ἀλλ' ὥστε ἑτέρους ἐξεργοῦν. τοῦτο οὖν ἐστὶν εἰπεῖν, ἢ ὅτι τοιοῦτον οὐ λήψονται σημεῖον, οἷ ἐκεῖνο. σημεῖον γὰρ αὐτοῖς γέγονεν, ὅτε διὰ τῆς οἰκείας κολάσεως ἔγνωσαν αὐτοῦ τὴν δύναμιν. ἐνταῦθα τοίνυν ἀπειλῶν λέγει, καὶ οὐκ αὐτὸ ἀπιστούμενος, ὡς αἰνιττόμενος ἐπεδείξαμεν· οὐδὲν τούτων ὑμᾶς ἐπεσπάσατο, οὐδὲ ἠθελήσατε προσκοπῆσαί μου τὴν δύναμιν. * γνώσεσθε τοίνυν διὰ τῆς σαυτῶν τὴν ἰσχὺν τὴν ἐμήν, ὅταν τὴν πόλιν χαμαὶ ἐῤῥιμμένην ἴδητε, ὁ τε τὰ τείχη περιρηξάμενος, ὅτε Ⓦ ναὸν ἐρείπιον γεγενημένον, ὅταν καὶ τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐκπέσητε τῆς προτέρας, καὶ "πάλιν οἰκήσει καὶ φυγάδες πάντα χοῦν περιέρχεσθε. πάντα γὰρ ταῦτα μετὰ Ⓦ σαφῶς γέγονε. ταῦτα οὖν ὑμῖν αὐτὶ σημείων "ἔσται μεγάλων. καὶ γὰρ σφόδρα μέγα σημεῖόν ἐστι, τὸ ἀκίνητα αὐτῶν μένειν τὰ κακά, τὸ μείζονα ἐπιχειρησάντων μηδένα δυνηθῆναι διορύξαντα τὴν ἄπαξ κειτ' αὐτῶν ἐξενεχθεῖσαν δίκην. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐγὼ λέγω· καταλιμπάνει δὲ ὧ μετὰ ταῦτα χρόνῳ γενέσθαι αὐτοῖς σαφῆ. τέως δὲ Ⓦ περὶ τῆς ἀναστάσεως γυμνάζει λόγον, οὗ ἔμελλον ἔσεσθαι, δι' ὧν ἔμελλον ὕστερον ἐπομνύειν.

40 Ὥσπερ γὰρ ἦν Ιωνᾶς, φησίν, ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.

Φανερῶς μὲν γὰρ οὐκ εἶπεν ὅτι ἀναστήσομαι (ἐπεὶ ἀν καὶ κατηγέλασαν) ἠνίξατο δὲ οὕτως, ὡς ἐκείνους πιστεύσας ὅτι προῄδει. ὅτι γὰρ ἤδεσαν, λέγουσι πρὸς Ⓦ Πιλάτον· εἶπέ, φησίν, ὁ πλάνος ἐκεῖνος ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσομαι· καίτοιγε Ⓓ μαθηταὶ τοῦτο ἠγνόουν. ἐσκοτισμένοι γὰρ αὐτῶν ἐμπροσθεν ἦσαν. διὰ καὶ αὐτοκατάκριτοι γεγόνασιν οὗτοι. ὅρα δὲ πῶς ὁ αἰνιττόμενος ἀκριβῶς αὐτὸ ἀφῆσιν. οὐ γὰρ εἶπεν, ἐν τῇ γῇ, ἀλλ' ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς· ἵνα ὁ Ⓦ τάφον δηλώσῃ, καὶ μηδεὶς δόκησιν ἑτοπεύσῃ. καὶ τρεῖς δὲ ἡμέρας διὰ τοῦτο ἐχωρίσθησαν, ἵνα πιστευθῇ ὅτι ἀπέθανεν. οὐ γὰρ τῷ σαφεῖ αὐτῷ μόνον βεβαιοῦται, καὶ τῇ πάντων ὄψει, ἀλλὰ καὶ ᾧ χρόνῳ τῶν ἡμερῶν. τῇ μὲν γὰρ δυνάσαι, πᾶς ὁ μὴ ταῦτα ἐμβλέπων μάρτυρήσειν χρόνος· ὁ σαφὴς δέ, εἰ μὴ τότε πολλὰ ἔσχε τὰ μαρτυρήσοντα αὐτῷ σημεῖα, καὶ ἠπιστήθη· τούτου δὲ ἀπιστηθέντος, καὶ ἡ δύασις αὖ διεπιστήθη. διὰ τοῦτο καὶ σημεῖον αὐτὸ καλεῖ. εἰ δὲ μὴ ἐσαφώθη, οὐκ ἂν ἐδόκει τὸ σημεῖον. διὰ τοῦτο δὲ Ⓦ τύπον φέρει εἰς μέσον, ἵνα πιστευθῇ ἡ ἀλήθεια. εἰπὲ γάρ μοι, φαντασία ἦν Ιωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους; ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις τοῦτο εἰπεῖν. οὐκοῦν οὐδὲ ὁ Χριστὸς ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς. ὅπου μὲν ὁ τύπος ἐν ἀληθείᾳ, ἐκεῖ καὶ ἡ ἀλήθεια ἐν φαντασίᾳ. διὰ τοῦτο τοῦ θανάτου αὐτοῦ καταγέλωμεν, καὶ ἐν τοῖς μυστηρίοις, καὶ ἐν τῷ βαπτίσματι, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λαμπρᾷ βοᾷ τῇ φωνῇ· Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ Γαλ. 6. 14. τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ὅθεν δῆλον ὅτι τέκνα τοῦ διαβόλου εἰσὶν Ⓓ τὰ Μαρκίωνος νοσοῦντες, ταῦτα ὀξαλείφοντες, ἅπερ ὥστε μὴ ἀφανισθῆναι, μυρία ἐπεποίησεν ὁ Χριστός, καὶ ὥστε ἀφανισθῆναι, μυρία ἐπεπούδακεν ὁ διάβολος, Ⓦ σαφῶς λέγω καὶ τὸ πάθος. διὰ τοῦτο ἔλεγε καὶ ἀλλαχοῦ· Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν· καὶ, ἔσον γὰρ ἡμέραν Ιωαν. 2. 19. ὅταν

* ὑπαινίττεται τοίνυν ἀπιλῶν λέγων.

† τὰ πάντα δὲ ἀναπτὰ τὰ πάντα χ. ἑξῆς

ὅτου ἀπῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος. ⁊ σὺ ταῦτα, ὑ δοθήσε) αὐτῇ σημεῖον, εἰ μὴ ὃ σημεῖον Ιωνᾶ τὸ προφήτου, ⁊ ὅτι ὑπὲρ αὐτῶν πείσε) δηλοῖ, ⁊ ὅτι οὐδὲν κερδαίνουσι. τοῦτο γὰρ μὴ ταῦτα ἐδήλωσεν, ἀλλ' ὅμως ⁊ ταῦτα εἰδὼς ἀπέθανε. τοσαύτη ἰῶ αὐτῶ ἡ κηδεμονία. ἵνα γὰρ μὴ νομίσῃς ὅτι κατὰ τὰ ἔξης τοιαῦτα ἔσαι ὅτι τῶν Ιουδαίων, οἷα ὅτι τῶν Νινευϊτῶν, ⁊ ὑπισραφήσον) ⁊ κατάπερ ἐκείνοις στομφώλεω τὴν πόλιν ἔσησε, ⁊ σὺν βαρβάροις ἐπέσρεψεν· ὅπω ⁊ ὅτοι μὴ τὴν ἀνάσασιν ὑπισρέψοισιν, ἄκουσον πῶς τοιωδυτίον ἅπαν δηλοῖ. ὅτι γὰρ οὐδὲν καρπώσον) ⁊ πτευθεν εἰς τὴν οἰκείαν ὑερτοίαν, ἀλλὰ καὶ ἀνήκεσα πείσον), ⁊ τοῦτο ἔξης ἐδήλωσε διὰ τοῦ ⁊ Ⓦ δαίμονα παραδείγματος. πέως γὰρ ὧν μέλλοισι πάσχειν μὴ ταῦτα ἀπολογεῖται, δεικνὺς ὅτι δικαίως πείσον). ταὶ μὲν γὰρ συμφορὰς αὐτῶν ⁊ τὴν ἐρημίαν, ἀπὸ τοῦ παραδείγματος ἐκείνου " πτέσησε. πέως γὰρ δεῖκνυσιν, ὅτι δικαίως ταῦτα πάντα ὑπομένουσιν· ὅπερ ⁊ ὅτι τῆς παλαιᾶς ἐποίει. ⁊ γὰρ ταὶ Σόδομα μέλλων καθαιρεῖν, ἀπελογήσατο τῷ Αβραὰμ πρότερον, τὴν ἐρημίαν δείξας ⁊ τὴν ασθένειαν τῆς ἀρετῆς, ὅπυγε οὐδὲ δέκα εὑρέθησαν ἄνδρες ἐν πόλεσι τοσαύταις σωφρόνως ζῆν προηρημένοι. ⁊ ὧ Λὼτ ὁμοίως δείξας τὴν μισοξενίαν ⁊ σὺν αὐτοῖς αὐτῶν ἐρωταῖ, τότε ἐπάγει τὸ πῦρ. ⁊ ὅτι τοῦ κατακλυσμοῦ ὁ αὐτὸ τοῦτο ἐποίησε, δηλοῖ τῶν ἔργων ἀπολογησάμενος τῷ Νῶε. ⁊ ὧ Ιεζεκιὴλ ὁμοίως, ὅτε ἐν Βαβυλῶνι ὄντα ταὶ ἐν Ιερουσολύμοις ἰδὼν ἐποίησε κακά. ⁊ ὧ Ιερεμίας πάλιν, ὅτε ἔλεγε, μὴ προσεύχου*, ἀπολογούμενος ἔλεγε· " οὐχ ὁρᾷς τί ὅτοι ποιοῦσι; ⁊ πανταχοῦ τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιῇ, ὁ δὴ ⁊ ἐνταῦθα. τί γάρ φησιν;

41 Ανδρες Νινευίται ἀναςήσον) ⁊ κατακρινοῦσι τὴν γενεὰν ταύτην· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ιωνᾶ. ⁊ ἰδοὺ πλεῖον Ιωνᾶ ὧδε. Ο μὲν γὰρ δοῦλος, ἐγὼ ὁ δεσπότης· ⁊ ὁ μὲν οὐκ κήτους ἐξῆλθεν, ἐγὼ ὁ οὐκ θανάτου ἀνίσημι· ⁊ ὁ μὲν καταφρονῶν ἐκήρυξεν, ἐγὼ ὁ βασιλείαν ἦλθον εὐαγγελιζόμενος. ⁊ ⓐ μὲν χωρεῖς σημείου ὑπίσευσαν· ἐγὼ δὲ πολλὰ σημεῖα ἐπεδειξάμην· ⁊ ⓐ μὲν οὐδὲν πλεῖον ἤκουσαν τῶν ῥημάτων ἐκείνων, ἐγὼ δὲ πᾶσαν ἐκίνησα φιλοσοφίας ἰδέαν· ⁊ ὁ μὲν Ἰωνᾶς πτεύετο, ἐγὼ δὲ αὐτὸς ὁ δεσπότης ⁊ ὁ πάντων κύριος ἦλθον, οὐκ ἀπειλῶν, οὐκ ἀπαιτῶν εὐθύνας, ἀλλὰ συγχώρησιν κομίζων. ⁊ ⓐ μὲν βάρβαροι, ὅτοι δὲ προφήταις ⁊ωμεσραφησαν μυρίοις· καὶ πρὸς ἐκείνου μὲν οὐδὲὶς προῆλθε, πρὸς ἐμοῦ δὲ ἅπαντες, καὶ τὰ ἔργα τοῖς λόγοις ⁊ωέβαινε. καὶ χεῖνος μὲν ἐδραπέτευσεν ἀπίσευτα μέλλων ὑπὲρ τοῦ μὴ γενέσθαι· ἐγὼ δὲ εἰδὼς ὅτι ⁊ σαρεσθαι ⁊ γενέσθαι μέλλω, πτεύομαι. ⁊ ἐκεῖνος μὲν οὐδὲ ὀνειδισθῆναι ἠνέγκεν ὑπὲρ τῶν σωζομένων· ἐγὼ δὲ ⁊ θάνατον ὑπέμεινα, θάνατον Ⓦ αἰσχιστον, καὶ μὴ ταῦτα πάλιν ἑτέρους ἀποσέλλω. καὶ ὁ μὲν ξένος ἦς ἰῶ καὶ ἀλλότριος καὶ ἄγνωστος· ἐγὼ δὲ συγγενὴς κατὰ σάρκα καὶ προήκων τῶν αὐτῶν. καὶ πολλὰ δὲ ἕτερα δεῖ ἦς ⁊ωαγάγειν ὃ πλέον ὑπισχνῆται. αὐτὸς δὲ οὐδὲ ἐνταῦθα ἴσαται, ἀλλὰ καὶ ἕτερον προσίθησι παράδειγμα λέγων·

42 Οτι καὶ βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτούς· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος· καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε. Τοῦτο τὸ πρότερον πλεῖον ἰῶ. ὁ μὲν γὰρ Ιωνᾶς πρὸς ἐκείνους ἀπῆλθεν· ἡ δὲ βασίλισσα τοῦ νότου οὐκ ἀνέμεινε τὸν Σολομῶντα πρὸς αὐτὴν ἐλθεῖν, ἀλλ' αὐτὴ πρὸς αὐτὸν πτορεύετο, καὶ γυνὴ καὶ βάρβαρος ὅσα, καὶ τοσοῦτον ἀφεσηκυῖα, οὐκ ἀπειλῆς ὑπακοὴν ἐμάνθανε, ἀλλ' ἔρωτι ῥημάτων μόνον σοφῶν. ἀλλ' ἰδοὺ καὶ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἡ γυνὴ πτορεύετο· ἐνταῦθα δὲ ἐγὼ ἦλθον· καὶ ἡ μὲν ἀπὸ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀνέση, ἐγὼ δὲ ⁊ πόλεις καὶ κώμας περιέρχομαι. καὶ χεῖνος μὲν δένδρων καὶ ξύλων διελέγετο, ταὶ μηδὲν μέγα ὠφελῆσαι τὴν προσηλουμένην δυνάμενα.

μμα· ἐγὼ γ᾽ ὑμῖν ἀπορρήτων πραγμάτων καὶ μυστηρίων φερικοδεστάτων. ἐπεὶ οὖν αὐτοῦ κατέκρινε, δείξας ὅτι πολλοῦ τοῦ βελτίονος ἀσύγκριτα ἀμείνονές εἰμι, καὶ τῆς αὐτῶν ἀγνωμοσύνης, καὶ τῆς τοῦ διδασκάλου ἀδυνατίας, τοῦτο δηλαδὴ ὄντα, καὶ τοῦτο ἀπό τε ἄλλων πολλῶν, καὶ τῶν Νινευϊτῶν καὶ τῆς βασιλίσσης ἀπέδειξε, τότε λέγει καὶ τοῦ καταληφθέντος αὐτοῦ κόλπου· ἀφιγματωδῶς μοι, λέγει γ᾽ ὅμως, πολλοὺς τοὺς φόβους ἀνυφαίνων τῷ διηγήματι.

43 Ὅταν γὰρ, φησὶν, ἐξέλθῃ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, περιέρχεται δι᾽ ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ μὴ εὑρίσκον,

44 Λέγει· ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν ἐξῆλθον. καὶ ἐλθὸν, εὑρίσκει σχολάζοντα καὶ σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον.

45 Τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει μεθ᾽ ἑαυτοῦ ἕτερα ἑπτὰ πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ, καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων. οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ. Εντεῦθεν δείκνησιν, ὅτι οὐκ ἐν τοῖς μέλλουσιν αἰῶσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα χαλεπώτατα πείσονται. ὅπερ γὰρ εἶπεν, ἀνδρες Νινευΐται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει καὶ κατακρινοῦσι τὴν γενεὰν ταύτην· ἵνα μὴ δόξῃ τὴν τοῦ χρόνου μέλλησιν κατασφενίσασθαι, καὶ ῥᾳθυμότερος γένῃ), οὕτω δῆλον ἐφίησιν αὐτοῖς καὶ δεινά. ὃ καὶ ὁ προφήτης Ωσπερ αὐτοῖς ἀπειλῶν ἔλεγεν, Οτι ἔσονται ὥσπερ ὁ προφήτης ὁ πρὸ ἐξεσηκὼς ἀνθρωπος, ὁ πνευματοφόρος· τοῦτ᾽ ἔστιν, ὥσπερ ⓐ μαινόμενοι καὶ ⓐ βακχευόμενοι ὑπὸ τῶν πονηρῶν πνευμάτων ⓐ ψευδοπροφῆται. προφήτην γὰρ αὐτοῦ πρὸ ἐξεσηκότα, ⓦ ψευδοπροφήτην φησὶν, οἷοί εἰσιν ⓐ μαντεῖς. τοῦτο δὴ καὶ ὁ Χριστὸς δηλῶν, φησὶν· ὅτι τὰ ἔσχατα πείσονται). Εἶδες πῶς πάντα ἀνῆκεν αὐτοῖς; ὡθεῖ ὅπου τὸ προσέχειν τοῖς λεγομένοις; ἀπὸ τῶν παρόντων, ἀπὸ τῶν μελλόντων, ἀπὸ τῶν ἀδοκιμησάντων (ἀπὸ τῶν Νινευϊτῶν λέγω καὶ τῆς βασιλίσσης) ἀπὸ τῶν προεπιχρουσάντων Τυείων καὶ Σοδομιτῶν· ὃ καὶ οἱ προφῆται ἐποίουν, τοὺς υἱοὺς Ρηχαὴλ παραγίνεσθαι, καὶ τὴν νύμφην τὴν οὐκ ὀπτιλευομένην τὸν κόσμον τοῦ οἰκείου Isp.λε.
καὶ τῆς γαμοδεσμίδος, καὶ ⓦ βοῦν εἰδότα ⓦ κλησάμενον, καὶ τὸν ὄνον ⓦ τὴν φάτνην ὀπτιγινώσκοντα. ὅπου δὴ καὶ ἐνταῦθα, ἀπὸ συγκρίσεως παραστήσας αὐτῶν τὴν ἀγνωμοσύνην, λέγει τὴν ὑμετέραν λοιπόν. Τί ποτ᾽ οὖν ὅτι τὸ εἰρημένον; καθάπερ ⓐ δαιμονῶντές, φησὶν, ὅταν ἀπαλλαγῶσι τῆς ἀῤῥωστίας ἐκείνης, ῥᾳθυμότεροι γένωνται), χαλεπωτέραν ὀπτασιοῦνται καθ᾽ ἑαυτῶν τὴν φαντασίαν· ὅπου καὶ ὑφ᾽ ὑμῶν γίνεται. καὶ γὰρ καὶ ἐμπαροῦσιν ἐκεῖ καὶ πείθουσι δαίμονι, ὅτε μὲν εἰδώλοις παροικήσητε καὶ τοῖς ἐμοῖς ὑμῶν ἐσφάττητε τοῖς δαιμονίοις, πολλὴν ὀπτιδεικνύμενοι μανίαν· ἀλλ᾽ ὅμως οὐκ ἐγκατέλιπον ὑμᾶς, ἀλλ᾽ ἀξιόθεον τὸν δαίμονα ἐκφίνοι διὰ τῶν προφητῶν, καὶ δι᾽ ἐμαυτοῦ πάλιν ἦλθον ὀπτιπλείονι σκληραγωγῆσαι ὑμᾶς βουλόμενος. ἐπεὶ οὖν ὑ βούλεσθε προέχειν, ἀλλὰ καὶ εἰς πλείονα ἀξιοχείλητε πονηρίαν (τοῦ γὰρ προφήτας ἀνελεῖν, πολλῷ μεῖζον καὶ χαλεπώτερον ὃ καὶ αὐτὸν κατασφάξαι) διὰ τοῦτο χαλεπώτερα πείσεσθε τῶν πρότερον, τῶν κατὰ Βαβυλῶνα λέγω καὶ κατ᾽ Αἴγυπτον, καὶ κατ᾽ Αντίοχον τὸν πρῶτον. καὶ γὰρ ὅτι Ουεσπασιανοῦ καὶ Τίτου συμβάντα αὐτοῖς πολλῷ μᾶλλον τούτων χαλεπώτερα. δι᾽ καὶ ἔλεγεν· Εσται θλῖψις μεγάλη, οἵα οὐδέποτε γέγονεν, οὐδὲ Matθ.κδ.κα.
μὴ ἔσται. οὐ τοῦτο δὲ μόνον δηλοῖ ὃ νῦν διασύρομα, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ ἀρετῆς ἀπάσης ἔσονται) ἔρημοι καθέλου, καὶ τῆς τῶν δαιμόνων ἐνεργείας εὐεπιχείρητοι μᾶλλον ἢ τότε. Οὔτε μὲν γὰρ, εἰ καὶ ἠμέλησαν, ἀλλ᾽ ὅμως ἦσαν καὶ ⓐ καταρτιοῦντες ἐν αὐτοῖς, καὶ πρὸς ἢ τοῦ Θεοῦ προνοια, καὶ ἡ τοῦ πνεύματος χάρις ὀπτιμηχανήσηται, διερευνωμένη, καὶ πρὸς ἑαυτῆς ἅπαντα πλησθῆναι νικᾷ δὲ καὶ ταύτης καθέλου ἐρημωθήσονται τῆς κηδεμονίας, φησὶν, ὥστε καὶ ἀρετῆς πλείων ἀφορμὴ γίνεται καὶ συμφορᾶς ὀπτίτασις, καὶ δαιμόνων ἐνέργεια τυραννικωτέρα. ἵστε οὖν καὶ ὀπτὶ τῆς χαλεπωτέρας τῆς ὑμετέρας, ὅτε ὁ πονηρὸς ἀσεβείᾳ νικήσας Ιουλιανὸς ἐξεβακχεύθη, πῶς μὴ τῶν

ἐλλείπων

ἑλλιῶν ἑαυτὸν ἔστηλον, πῶς τὰ ἐκείνων ἐθεράπευον. ὥστε κἂν μικρόν τι δοκῶσι σωφρονῆν νῦν, ἀφ' ὧν τὴν βασιλέων φόβον ὑποζάζουσιν· ὡς εἰ μὴ τοῦτο ἦν, πολλῷ τῶν πρότερον χαλεπώτερα ἐτόλμησαν ἄν. ἐν" γὰρ τοῖς ἄλλοις πονηροῖς ἔργοις νικῶσι τὸν ἔμπροσθεν, ζηλοτυπίας, μαγγανείας, ἀσελγείας * μὴ πολλῆς ὑπερδεικνύμενοι τῆς ὑπερβολῆς· καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι (καί τοι τοσούτῳ χαλεπῷ κατεχόμενοι) πολλάκις ἐσασίασαν, καὶ βασιλέων κατεξανέστησαν, ὡς καὶ τοῖς ἑκάστοις ἀδιορθώτοις κακοῖς. χ. νῦν * πάντα

ΗΘΙΚΟΝ Ποδαπῶν εἰσιν οἱ σημεῖα ζητοῦντες; ἀκουέτωσαν ὅτι γνώμης χρεία ἀγνώμονος· καὶ μὴ αὕτη πρόφασις, σημείων οὐδὲν ὄφελος. ἰδοὺ γοῦν οἱ Νινευῖται χωρὶς σημείων ὑπέστρεψε· διὸ καὶ μετὰ τοσαῦτα θαύματα χείρους ἐγένοντο, καὶ δαιμόνων ἀπείρων οἰκητήριον ἑαυτοὺς κατέστησαν, καὶ μυρίας ἐπαπάσαντο συμφορὰς καὶ μάλα εἰκότως. ὅταν γὰρ ἅπαξ τις ἐλευθερωθεὶς τῶν κακῶν μὴ σωφρονισθῇ, πολλῷ χαλεπώτερα πείσεται τῶν πρότερον. διὰ γοῦν τοῦτο εἶπεν, ὅτι οὐχ εὑρίσκει ἀνάπαυσιν, ἵνα δείξῃ ὅτι πάντως καὶ ἐξ ἀνάγκης λήψεται τοιοῦτον ἢ τῶν δαιμόνων ὑπεξουλή. καὶ γὰρ ἀπὸ δύο τούτων σωφρονισθῆναι ἔδει, ἀπό τε τοῦ παθεῖν πρότερον, ἀπό τε τοῦ ἀπαλλαγῆναι· μᾶλλον δὲ καὶ τρίτον πρόσεστιν, ἡ τοῦ χείρονα πείσεσθαι ἀπειλή. ἀλλ' ὅμως οὐδενὶ τούτων ἐγένοντο βέλτιους. ὥστε μὴ πρὸς ἐκείνους μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἡμᾶς εἰρῆσθαι χρεὼν αὖ ἔχει, ὅταν φωτισθέντες καὶ τῶν πρότερον ἀπαλλαγέντες κακῶν, πάλιν τῆς αὐτῆς ἐχώμεθα πονηρίας. καὶ γὰρ χαλεπωτέρα λοιπὸν ἔσται ἡ κόλασις τῶν μετὰ τούτων ἁμαρτημάτων. διὰ τοῦτο καὶ τὸν παράλυτον ὁ Χριστὸς ἔλεγε· Ἰδοὺ ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτῃς, ἵνα μή χεῖρόν τί σοι γένηται· καὶ ὧδε πρὸς Ιωαν. ε. ιδ. ἄνθρωπον πεπαίκοντα ὀκτὼ ἔτη ἔχοντα ἐν τῇ ἀσθενείᾳ. καὶ τί χεῖρον ἔμελλε, φησί, πείσεσθαι πούτων; πολλῷ χεῖρον καὶ χαλεπώτερον. μὴ γὰρ δὴ γένοιτο τοιαῦτα ἡμᾶς ὑποπτεύειν, ὅσα δυνάμεθα παθεῖν. οὐδὲ γὰρ ἀπορεῖ ἡμερῶν ὁ Θεός. καὶ γὰρ ὃ πολὺ ἔλεος αὐτοῦ, ὅπως καὶ ἡ ὀργὴ αὐτοῦ. καὶ τοῦτο καὶ τῇ Ἱερουσαλὴμ ἐγκαλῶ ἀφ' οὗ Ἰεζ. ιε. ε. Ἰεζεκιήλ. Εἶδον γάρ σε, φησι, πεφυρμένην ἐν αἵματι, καὶ ἔλουσα καὶ ἔχρισα, καὶ ἐγένετό σοι ὄνομα ἐν ᾧ κάλλει σε· καὶ ἐξεπορνεύσατο, φησίν, ὅτι τὸν ὁμοιωθέντα σοι· διὰ καὶ χαλεπώτερα ἀπειλῆς σοι ἁμαρτανούσῃ. ἐντεῦθεν δὲ μὴ τὴν κόλασιν λογίζου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπειλὴν τοῦ Θεοῦ μακροθυμίαν. "ποσάκις γοῦν τὸ αὐτὸν ἡμάρτανε κακόν, καὶ ἔτι μακροθυμεῖ; ἀλλὰ μὴ θαρρήσωμεν, ἀλλὰ φοβηθῶμεν. καὶ γὰρ ὁ Φαραὼ, εἰ ἐκ τῆς πληγῆς ἐπαύθη, οὐκ ἂν ἔλαβε πεῖραν τῶν ὑστέρων, οὐκ ἂν μετὰ ταῦτα ἅμα αὐτῷ τῷ στρατῷ κατεποντίσθη. ταῦτα δὲ λέγω ὅπως πολλοὶ οἶδα καὶ τὸν Φαραὼ καὶ νῦν λέγοντας, οὐκ οἶδα τὸν Θεόν, καὶ τῷ πλούτῳ καὶ τῇ πλουσίᾳ τραπέζῃ τῆς ἐπιθυμίας. πόσοι, τὸ Θεοῦ χρηστὸν ἀπειλὴν τὴν ἀπειλὴν, οὐδὲ τὸν πόνον ἀνέχονται χαλάσαι; ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἐρυθρὰν θάλατταν ἀφικέσθαι νῦν λοιπὸν, ἀλλὰ πέλαγος ὄντως πυρός, πέλαγος οὐ τοιοῦτον οὐδὲ τοσοῦτον, ἀλλὰ πολλῷ μεῖζον καὶ ἀγριώτερον, οὐ τὸ πυρὸς ἔχον τὰ κύματα, πυρὸς ξένης ὕλης καὶ Φοινικώδους. ἀβυσσός ἐστιν οὐκ μεγάλη φλογὸς χαλεπωτάτης. πάντα γοῦν πῦρ πρόσεστιν ὅσον ἰδεῖν, ἀγρίῳ ὑὶ θηρίῳ ἐοικός. εἰ δὲ σὺ τοῦτο τὸ ἀθάνατον τοῦτο καὶ ὑλικὸν πῦρ, ὥσπερ θηρίον σκηπησάσης τῆς καμίνου, ἐφήλατο τοῖς ἔξω καθημένοις ὅπου τῶν τριῶν παίδων, ἢ οὐκ ἐργάσεται σκῆνος σὸν" ἐμπεσοῦσα; ἄκουσον πρὸς τῆς ἡμέρας σκείπας λεγόντων τῶν προφητῶν· χ. ἐμπεσοῦσας
Ησ. ιγ. ε. Ἡμέρα Κυρίου ἀΐατος, θυμοῦ καὶ ὀργῆς πλήρης. οὐδὲν γὰρ ἔσται ὁ πρισάμενος, οὐδὲν ὁ ἀξιεπαίνητος, οὐδαμοῦ τοῦ Χριστοῦ τὸ πρόσωπον ὃ ἡμέρων καὶ γαλήνιον. ἀλλ' ὥσπερ οἱ τὰ μέταλλα ἐργαζόμενοι χαλεποῖς ὑποδιδόνται δεσπόταις, καὶ οὐδένα τῶν οἰκείων βλέπουσιν, ἀλλὰ τοὺς ἐφεστηκότας μόνους· οὕτω δὴ καὶ τότε, μᾶλλον δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ καὶ πολλῷ χαλεπώτερον. οὐταῦθα μὲν γὰρ δυνατὸν καὶ προσελθεῖν καὶ δεηθῆναι τοῦ βασιλέως, καὶ λῦσαι τὴν καταδικασθέντα· ἐκεῖ δὲ οὐκ ἔστι. καὶ γὰρ" ἐφεῖται, ἀλλὰ μόνον χ. ἀφεῖται ἀόρ. στον

σιν ἀποτηκομιζόμενοι, καὶ τοσαύτην ὀδυνῶν ἔχοντες, ὅσην οὐδὲ εἰπεῖν δυνατόν. Εἰ γὰρ τὴν ἐν ταύτῃ τῇ καμίνῳ ταύτας ἀριμείας ἀλγηδόνας οὐδεὶς δύναται διηγήσασθαι λόγῳ· πολλῷ μᾶλλον τὴν ταύτας ἐκφυγόντων. ἐν ταύτῃ μὲν γὰρ, ἐν βραχείᾳ καμίνῳ ῥοπὴν ὁ πόνος γίνεται· ἐκεῖ δὲ, καίεται μὲν, καὶ δαπανᾶται δὲ ὁ καμόμενον. τί τοίνυν ποιήσωμεν ἐκεῖ; καὶ γὰρ πρὸς ἐμαυτὸν ταῦτα λέγω. καὶ εἰ σύ, φησὶν, ὁ διδάσκαλος, οὕτω σεαυτῷ ταῦτα λέγεις, οὐδὲν ἐμοὶ μέλει λοιπόν. τί γὰρ διαμαχόμενόν ἐμὲ κολάζεσθαι; μὴ, διδάσκαλε, μηδεὶς ταύτην ζητείτω τὴν διαμονίαν. ὁ γὰρ ἄδικος αὕτη διαψυχή. Εἰπὲ γάρ μοι, καὶ ἀσώματος δύναμις ἐστὶν ὁ διάβολος; καὶ τῶν δαιμόνων βλητίων; ἀλλ' ὅμοιος ἐξέπεσεν. ἆρ' οὖν ἐστιν ὅστις διαμονὴν ἐκ τοῦ μετ' ἐκείνου κολάζεσθαι λήψεται; ἀδαμῶς. τί δαί; οἱ Αἰγύπτιοι πόντες; καὶ οὐ τοῦτο οἱ ἀρχαῖς ἑαυτῶν κολαζόμενοι, καὶ ἑκάστην οἰκίαν πένθους ἔγεμον; ἆρ' οὖν ἐτεύθεν * καὶ πεπληγησαν εἰς αἰσθήσαν; καὶ δῆτα. καὶ δῆλον ἐξ ὧν μὴ ταῦτα ἐποίησαν, ὥσπερ ὑπό τινος φλεγμὸς μαινόμενοι, συνεπισπάντες τὸν βασιλέα, καὶ ἀναγκάσαντες ἐκβαλεῖν τὸν Ἑβραίων δῆμον. εἰ γὰρ σφόδρα ψυχρὸς οὗτος ὁ λόγος, ὃν νομίζειν διαμονὴν φέρειν τὸ μὴ πόνων κολάζεσθαι· ὃ λέγω, ὡς πόντες, καὶ ἐγώ. τί γὰρ χρὴ λέγειν τὴν γέενναν; συνόησόν μοι οὖν ὑπὸ ποδαλγίας κατεχομένους, οἵ ὅταν ὑπὸ ἀριμείας ὀδυνῶν κατατείνωνται, κἂν μυρίους δείξῃς χαλεπωτέρους πάσχοντας, οὐδὲν εἰς νοῦν λαμβάνουσι. τὸ γὰρ ὀπιτεταμένον τῆς ἀλγηδόνος ὑπὸ συγχωρεῖ τῷ λογισμῷ σχολὴν ἕνα ἔχειν, εἰς τὸ λογίσασθαι ἑτέρως καὶ διαμονὴν εὑρεῖν. μὴ τοίνυν ταῖς ψυχραῖς ταύταις ἐλπίσι πεφωλεύωμεν. τὸ γὰρ δέξασθαι διαμονὴν ἐκ τοῦ πέλας κακὸν, ἐν τοῖς συμμέσοις τῶν παθῶν· ὅταν δὲ ὑπερέχῃ ἡ βάσανος, καὶ ζάλης ἡ πόντος μεσὰ ἔνδον, καὶ μηδὲ ἑαυτὴν εἰδέναι ἡ ψυχὴ λοιπὸν ἔχῃ, πόθεν καρπώσεται διαμονήν; ὥστε γέλως πόντος ταῦτα τὰ ῥήματα καὶ μῦθοι παίδων μύοντων εἰσί. τοῦτο γὰρ ὁ λέγω ἐν ἀθυμίᾳ συμβαίνει, καὶ ἐν ἀθυμίᾳ συμμέτρῳ, ὅταν ἀκούσωμεν ὅτι ὁ δεῖνα ὃ αὐτὸ ἔπαθεν· ἔστι δ' ὅτε οὐδὲ ἐν ἀθυμίᾳ. Εἰ δὲ ἐκ οὐδεμίαν ἰσχὺν ἔχει, πολλῷ μᾶλλον ἐν ὀδυνῇ καὶ πόνῳ ἀῤῥήτῳ, ὡς ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων δείκνυσι. καὶ οἶδα μὲν φορτικὸς ὢν καὶ λυπῶν ὑμᾶς ἅπαξ τοῦ ῥημάτων· ἀλλὰ τί πάθω; ἐγὼ γὰρ ἐβουλόμην ταῦτα λέγειν, ἀλλὰ ἐμαυτῷ καὶ πᾶσιν ὑμῖν ἀρετὴν συνεδέησα. ὅπου δὲ ἀμῤῥησίαν ἐσμὲν πλείους, ὡς δοῦναί μοι δοῖη ἀληθῶς δυνηθῆναι λυπῆσαι ὑμᾶς, καὶ καθικέσθαι τῆς διανοίας τῶν ἀκροωμένων; τότε δὲ ὕπνος ἀνέπαυσάμην· νῦν δὲ δέδοικα μή τινες καταφρονήσωσι τῶν λεγομένων, καὶ μείζων ἡ κόλασις ἅπαξ τοῦ ὀλιγωρεῖν τῆς ἀκροάσεως γένηται. οὐδὲ γὰρ, εἴ τις δεσπότης ἁπλῶς ἀπειλητὴς τῶν συνδούλων τις ἀκούων καταφρονεῖ τῆς ἀπειλῆς, ἀπίμορφα πεπόνθαμεν αὐτὸν ὁ ἀγνοήσας, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἀποθήσει αὐτῷ κολάσεως ἀν' ἐγένετο μείζονος. δέομαι διαμονὴν καλῶ, καταμύξωμεν ἑαυτοὺς τῶν τὴν γέενναν ἀκούοντες λόγων. οὐδὲν γὰρ ἡδιόν ἐστι τῆς ἀληθείας ταύτης, ὅπως τῶν προσταγμάτων οὐδὲν πικρότερον. καὶ πῶς ἡδὺ τὴν γέενναν ἀκούσαι, φησὶν; ὅπως ἀνδρὸς τὸ εἰς γέενναν ἐμπεσεῖν, ὅταν ἀποκρούεται τὰ δοκοῦντα φορτικὰ εἶναι ῥήματα, καὶ πρὸς τοῦτο ἐπέχειν διάθεσιν ἡδονῆς. συντρέφει γὰρ ἡμῶν ταῖς ψυχαῖς, καὶ ἀναλαβεστέρους ποιεῖ, καὶ μετεωρίζει τὸν διανοιῶν, καὶ παιδεύει λογισμῶν, καὶ τὴν πονηρὰν τῶν ἐπιθυμιῶν ἐκβάλλει πολιορκίαν, καὶ ἰατρεία τὸ πρᾶγμα ἐστί. διὸ δὴ μὴ τῆς κολάσεως δότε μοι καὶ τὸ ἀηδιαίνειν εἰπεῖν. καθάπερ γὰρ οὐδὲ Ιουδαῖος ἂν Νινευῖται κατακρίνουσι τότε, οὕτω καὶ ἡμᾶς πολλοὶ κατακρίνουσι τῶν δοκιμωτέρων καταδεεστέρων νῦν. συνόησόν τοίνυν ὅσος ὁ γέλως, ὅση ἡ κατάγνωσις· συνόησόν καὶ βάλωμέν τινα ἀρχὴν καὶ νῦν, καὶ δύσεως μετάνοιας. πρὸς ἐμαυτὸν ταῦτα λέγω, πρῶτον ἐμαυτῷ ταῦτα διαναῦ· καὶ μηδεὶς ὀργιζέσθω ὡς κατακρινόμενος· ἀφώμεθα τῆς ὁδοῦ τῆς γενῆς. μέχρι ποτὲ τρυφή; μέχρι ποτὲ δύσεις; οὐκ ἐκπλήσσωμεν

πλήθημεν ῥᾳθυμοῦντες; γελῶντες; διαβαλλόμενοι; ὑπὲρ τὰ αὐτὰ πόλιν ἔσται, πρᾶγμα, καὶ κόσμος, καὶ πολυτέλεια, καὶ χρήματα, καὶ κτήσεις, καὶ οἰκοδομαί; καὶ τί τὸ τέλος; ἀνάπαυσις. τί δὲ τέλος; τρυφὴ καὶ κόνις καὶ σποδὸς καὶ σκώληκες. ἐπιδείξωμαι τοίνυν καὶ νῦν ὑμῖν ζῶντα ζωὴν, ποιήσωμεν τὴν γλῶτταν ὀρεκτήν· ἐντεῦθεν δείξωμεν ἕλκησιν, ὅσων εἰσὶν ἀπεστερημένοι καλῶν. ὅταν γὰρ ἴδωσι καλῶς ἡμᾶς πολιτευομένους, τὴν ὄψιν αὐτῶν θεάσονται τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. ὅταν δὲ ἴδωσιν ἐπιεικεῖς, ὀργῆς καθαρούς, ἐπιθυμίας πονηρᾶς, βασκανίας, πλεονεξίας, καὶ ἄλλα πάντα καταρθοῦντας, ἐροῦσιν· Εἰ ἐνταῦθα ἄγγελοι γεγόνασιν ⓐ χερουβικοί, τί ἔσονται μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν; Εἰ ἔνθα ξένοι εἰσὶν, ὅπου λάμπουσιν, ὅταν τὴν πατρίδα αὐτῶν ἀπολάβωσιν, ἡλίκοι γενήσονται; ὅπου καὶ οἰκεῖοι βελτίους ἔσονται, καὶ ὁ λόγος τῆς εὐσεβείας ἀσφαλέστερος· οὐκ ἔλαττον ἢ ὅτι τῶν ἀποστόλων. Εἰ γὰρ δώδεκα ὄντες οἰκεῖοι, πόλεις ὁλοκλήρους καὶ χώρας ἐπέστρεψαν· Εἰ πρώτης γενησόμεθα διδάσκαλοι ἀρχῆς τῆς κατὰ τὸν βίον ἐπιμελείας, ἐνόησον ποῦ ἀφίξεται τὰ ἡμέτερα. οὐδὲ γὰρ ὅπως ἁπανταχοῦ ⓦ ἑλλείπωμεν χρὴ σπουδάζειν, ὡς διὰ θεσπεσίων φιλοσοφῶν. ὡς μὲν γὰρ οἰκεῖοι σκιρτήσονται, ἀπὸ τούτου κερδανῶ. οἰκεῖοι γένωνται ἐν πίστει, τοῦτο ἐμοὶ ἔσται, καὶ ἀρχὴ πρώτη αὐτῶν γεωργεῖν τὴν ψυχήν. ἐπιμεληθῶμεν τοίνυν ἡμῶν αὐτῶν, ἵνα καὶ οἰκείους κερδήσωμεν. οὐδὲν γὰρ λέγω φορτικόν· οὐ λέγω, μὴ γάμει· οὐ λέγω, καταλίμπανε πόλεις καὶ ἀφίσασα πολιτικὴν διαγωγὴν· ἀλλ' ἐν τούτοις ὦν, δεῖξον τὴν ἀρετήν. καὶ γὰρ σοῦ ἐν μέσαις πόλεσι διαφορωτέρους βουλόμεθα μᾶλλον ἐνδοκιμεῖν τῶν τὰ ὄρη καταπεπληφότων. ἀλλὰ τί; ὅτι πολὺ τὸ κέρδος ἐντεῦθεν ⓨ. οὐδὲν γὰρ χρεῖος λύχνου, καὶ πῶς αὐτὸν ὑπὸ ⓦ μόδιον. ἀλλὰ τοῦτο βούλομαι ὅτι τῆς λυχνίας σοῦ λύχνος ἀπόντος, ἵνα πολὺ τὸ φῶς γένηται. διὰ τοῦτο βούλομαι τοίνυν αὐτὸ τὸ πῦρ, ποιήσωμεν σοῦ τὸ σκότος καθημένους ἀπαλλαγῆναι τῆς πλάνης· καὶ μή μοι λέγε, ὅτι γυναῖκα ἔχω, καὶ παιδία κέκτημαι, καὶ οἰκίας φείσασθαί μοι, καὶ οὐ δύναμαι ταῦτα καταρθοῦν. κἂν γὰρ τούτων μηδὲν ἔχῃς, ῥᾴδιος εἶ πρᾶξαι· κἂν ταῦτα πρᾶξαι θέλῃς, ἀσυδαΐας εἶ ἔχων, φείσῃ τῆς ἀρετῆς. ἐν γὰρ ὅσῳ τὸ ζητούμενον, γνώμης γενναίας φροντίσωμεν. καὶ ὅτε πλικία, ὅτε πενία, "καὶ πλοῦτος, "οὐ φαγεῖν φείσασις, οὐκ ἄλλο οὐδὲν ἐμποδίσαι δυνήσεται. καὶ γὰρ καὶ γέροντες, καὶ νέοι, καὶ γυναῖκας ἔχοντες, καὶ "παῖδας τρέφοντες, καὶ τέχνας μετὰ χειρὸς ἔχοντες, καὶ "ἀποστολικὰ ἐπιτηδεύματα ἀπράγμονα. καὶ γὰρ ὁ Δημᾶς νέος ἦν, καὶ ὁ Ἰωσὴφ δοῦλος ἦν, καὶ ὁ Ἀκύλας τέχνῃ μετεχειρίζετο, καὶ ἡ πορφυρόπωλις ἐργασηρίῳ φείσηται, καὶ ἄλλος δεσμοφύλαξ ἦν, καὶ ἄλλος ἑκατοντάρχης, ὡς ὁ Κορνήλιος, καὶ ἕτερος ἀσθενὴς, ὡς ὁ Τιμόθεος, καὶ ἄλλος δραπέτης, ὡς Ὀνήσιμος· ἀλλ' οὐδὲν οὐδενὶ τούτων γέγονε κώλυμα, ἀλλὰ πάντες δοκίμησαν, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, καὶ νέοι καὶ γέροντες, καὶ δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι, καὶ στρατιῶται καὶ ἰδιῶται. μὴ τοίνυν φείσωμεν σκηπτώμεθα, ἀλλὰ γνώμην φιλοσοφωτέραν ἀρώμεθα. κἂν ὅπουοῦν ὦμεν, πάντως "ἐπιλησόμεθα ἀρετῆς, καὶ "μνησθησόμεθα" ἐπιθυμήσομεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. μδ΄. 46 ΕΤΙ ΔΕ ΑΥΤΟΥ ΛΑΛΟΥΝΤΟΣ ΤΟΙΣ ὄχλοις, ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ ⓐ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἱστήκεισαν ἔξω, ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι. 47 Εἶπε δέ τις αὐτῷ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ ⓐ ἀδελφοί σου ἔξω ἑστήκασι ζητοῦντές σοι λαλῆσαι. 48 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ εἰπόντι αὐτῷ, τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου; καὶ τίνες ⓐ ἀδελφοί μου; 49 Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπεν· ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ ⓐ ἀδελφοί μου.

Οπερ

Περ τοσούτου ἔλεγεν, ὅτι ἀρετῆς ἀπούσης ἄπρακτα τὰ ἐντεῦθεν, τοῦτο καὶ νῦν μὴ πολλῆς δείκνυσι τῆς περιουσίας. ἐγὼ μὲν γὰρ ἔλεγεν, ὅτι καὶ πλησίον, καὶ φύσις, καὶ τὸ ἔρημον οἰκεῖον, καὶ ἴσα ζώοις ταῦτα αἰσθητα, γνώμης οὐκ ὄντος ἀγαθῆς· σημεῖον δὲ καὶ πλέον ἕτερόν τι μανθάνομεν, ὅτι οὐδὲ ὁ κυοφορήσας τὸν Χριστὸν καὶ τὸν θαυμαστὸν ἐκεῖνον τόκον τεκεῖν, ἔχει τι κέρδος, ἀρετῆς οὐκ ὄντος. καὶ τοῦτο μάλιστα ἐντεῦθεν δῆλον· εἰ γὰρ αὐτὸν λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, φησίν, εἶπέ τις αὐτῷ, ὅτι ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ζητοῦσί σε. ὁ δὲ λέγει· τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες οἱ ἀδελφοί μου; ταῦτα δὲ ἔλεγεν, οὐκ ἐπαισχυνόμενος ὅτι τῇ μητρὶ, οὐδὲ ἀρνούμενος τὴν γεγμηκυῖαν (εἰ γὰρ ἐπῃσχύνετο, πόθεν ἂν ἐδήλου τὴν μήτρας ἐκείνης) ἀλλὰ δηλῶν ὅτι οὐδὲν αὐτῇ ὄφελος τούτου, εἰ μὴ τὰ θέσπιζα ποιεῖ ἄπρακτα. καὶ γὰρ ὅταν ἐπεχείρησε, φιλοτιμίας ἦν τοῦ τυχόντος. ἐβούλετο γὰρ ἐνδείξασθαι τῷ δήμῳ, ὅτι κρατεῖ καὶ αὐχεντεῖ τὸν παῖδος, οὐδὲν οὐδέπω τοιοῦτον μέγα φανταζομένη. δίδ καὶ ἀκαίρως προσῆλθεν. ὅσα γοῦν καὶ αὐτῆς καὶ ἐκείνων τῶν ἀπόνοιαν. δέον γὰρ εἰσελθοῦσα ἀκούσαι μετὰ τοῦ ὄχλου, ἢ μὴ τοῦτο βουλομένους ἀναμεῖναι καταλῦσαι τὸν λόγον, καὶ ὅτε προσελθεῖν· ἢ ἔξω καλοῦσιν αὐτὸν, καὶ ὅτι πάντων τοῦτο ποιοῦσι, φιλοτιμίαν ὑπεδείκνυτο, καὶ δεῖξαι θέλοντες ὅτι μετὰ πολλῆς αὐτῷ ὑποτάττουσι τῆς ἐξουσίας· ὅπερ καὶ ὁ Βαπτιστὴς δείκνυται ἐγκαλῶν. αὐτὸ γὰρ τοῦτο αἰτιώμενος ἔφη ἐρρηκεν, ἐλθὼν αὐτὸν λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις· ὡσανεὶ ἔλεγε· μὴ γὰρ οὐκ ἐμοῦ καιρὸς ἔτερος; μὴ γὰρ οὐκ ἐμοῦ κατ' ἰδίαν ἀκροάσεται; ἢ καὶ λαλῆσαι ἐβούλετο; εἰ μὲν γὰρ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας δογμάτων, κοινῇ ταῦτα προσῆκεν ἐκρίνειν· εἰ δὲ ὑπὲρ τῶν ἐμῶν ἔφησεν, ὥστε καὶ τοῦ ἄλλους κερδῆναι· εἰ δὲ περὶ ἑτέρων τῶν αὐτοῦ διαφερόντων, οὐκ ἐκρίνω ὅτου κατεπείγον. εἰ γὰρ πατέρα θάπτειν οὐκ ἀφῆκεν, ἵνα μὴ ἀκολουθήσῃ· ἡ ἀκολούθησις, πολλῷ μᾶλλον τοῦ αὐτοῦ δημιουργείαν καταλῦσαι οὐκ ἐκρίνω ὑπὲρ τῶν τοσούτων προσηκόντων. ὅθεν δῆλον ὅτι κενοδοξίας τοῦτο μόνον ἐποίουν· ὁ καὶ Ἰωάννης δηλῶν ἔλεγεν, Οτι οὐδὲ αὐτοὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν· ἃ τοιαῦτα ῥήματα ἦν ἀπαγγέλλει τὰ πολλῆς γέμοντα ὑποίας, λέγων, ὅτι εἶπεν αὐτὸν ὅτι τὰ ἱεροσόλυμα, διὰ ἕτερον μὲν οὐδὲν, ἢ ἵνα αὐτοὶ δόξαν ἀπὸ τῶν ἐκείνου σημείων καρπώσωνται. εἰ γὰρ ταῦτα ποιεῖς, φησι, δεῖξον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ. οὐδεὶς γάρ τι ποιεῖ ἐν κρυπτῷ, καὶ ζητεῖ αὐτὸς φανερὸς εἶναι· ὅτε καὶ αὐτὸ αὐτοῖς ἐπετίμησε, τὸν ἀφρικτὸν αὐτῶν αἰτιώμενος γνώμην. ὅθεν μὲν οἱ Ἰουδαῖοι ὠνείδιζον καὶ ἔλεγον· Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός, οὗ ἡμεῖς ἴσμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ οὐχὶ πρὸς ἡμᾶς εἰσι; τὸν αὐτάρκειαν βουλόμενοι τὸν ἀπὸ τοῦ γλώσσης ἀποκρούεσθαι, ὅτι τὸν τῶν σημείων αὐτὸν ἐκάλουν ὑποδειξιν. διὰ τοῦτο αὐτοῦ διαμαρτύρεται, ὁ πάθος αὐτῶν βουλόμενος ἰάσασθαι. ὡς εἴτε ἀρνήσασθαι ἤθελε τὴν μητέρα, ὅτε ἐκφύνοι ὠνείδιζον, ὅτε δὴ ἠρνήσατο· νῦν δὲ φαίνεται τοσαύτην αὐτῆς ποιούμενος πρόνοιαν, ὡς καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν σταυρὸν, τὸν πάντων μάλιστα πολυυμνῶν μαθητὴν παραθέσθαι αὐτῇ, ἃ πολλὰ ὑπὲρ αὐτῆς ὑπεσχῆσθαι. ἀλλ' οὐχὶ νῦν τοῦτο ποιεῖ, κηδόμενος αὐτῆς καὶ τῶν ἀδελφῶν. ὅθεν μὲν ὡς δι' ἑτέρων πρὸς ἕτερον ἐποίησεν φιλῶ καὶ ἐκνοδόξου, ὃ νόσημα ἐκβάλλει, οὐχ ὑβρίζων, ἀλλὰ διορθούμενος. σὺ δέ μοι μὴ τὰ ῥήματα ἐξέταζε μόνον τὰ ὑπὸ τιμῶν ἔχοντα σύμμετρον, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον καὶ τὸν τόλμαν τῶν ἀδελφῶν, οἳ ἐτόλμησαν, καὶ ὑπὲρ μὴ ὄντα ὡς οἶδ (ὅτι οὐχὶ φιλὸς αὐτοῦ ἀδελφὸς, ἀλλ' ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ) καὶ τὸν βουλόμενος ἐπιτίμα (οὐδὲ γὰρ ἐξαπορῆσαι θέλων, ἀλλ' ἀπαλλάξαι τοῦ τυραννικωτάτου πάθους, καὶ μικρὸν ἀναγαγεῖν εἰς τὸν προσήκουσαν περὶ αὐτοῦ ἔννοιαν, καὶ πεῖσαι ὅτι οὐχὶ υἱὸς αὐτῆς μόνον ὅστι, ἀλλὰ καὶ δεσπότης) καὶ ὅτι σφόδρα προέπουσαν καὶ αὐτῷ τὸν ὑπὲρ τιμῆ-

μη-πν,

μησιν, καὶ ἐκείνη λειποτελθοῦσαν, καὶ μετ' τούτων πολὺ καὶ ὃ ἤμελλεν ἔχουσαν. οὐδὲ γὰρ εἶπεν· ἀπελθε, εἰπὲ τῇ μητρί, ὅτι οὐκ εἰ μου μήτηρ, ἀλλὰ τοὺς Ⓦ εἰπόντα ἀποτείνεται, λέγων· τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου; μετὰ τῶν εἰρημένων καὶ ἕτερόν τι κατασκευάζων. ποῖον δὴ τοῦτο; ὃ μήτε ἐκείνους, μήτε ἄλλους συνηγείας παῤῥοιῶσαι ἀρετῆς ἀμοιρεῖν. εἰ γὰρ ταύτην οὐδὲν ὠφελεῖ ὃ μητέρα εἶναι, εἰ μὴ ἐκεῖνο εἴη, φολῇ γ' ἂν ἕτερός τις ἀπὸ συγ- 5 χ. ἄλλα ἀπὸ συγ. χ. ἐμοῦ
ηγείας σωθήσεται. μία γάρ ἐστιν εὐηγεία μόνη, ὃ θέλημα τοῦ Θεοῦ ποιῆν. ταύτης τῆς εὐηγείας ὁ ἔσπος βελτίων ἐκείνου καὶ χρειώτερος. ταῦτ' οὖν εἰδότες, μήτε ὅτι παισὶν εὐδοκίμοις μέγα φρονῶμεν, ἂν μὴ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν ἐχωμεν· μήτε ὅτι πατρὶ σι γυ- χ. πῆ; χ. ῳ
ναίοις, ἐὰν μὴ ὦμεν αὐτοῖς ὁμόσποι. ἔστι γὰρ ὅτε Ⓦ γυνήσαντα μὴ εἶναι πατέρα, καὶ Ⓦ μὴ γυ-
Λκκ. ια. κζ. νήσαντα εἶναι). Διὰ δὴ τοῦτο καὶ ἀλλαχοῦ γυναικός τινος εἰπούσης, Μακαρία ἡ κοιλία ἡ 10
βαστάσασά σε, καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας· οὐκ εἶπεν, οὐκ ἐβάστασέ με κοιλία, οὐδὲ, μαστοὶ οὐκ ἐθήλασα· ἀλλά "τοῦτο," μυουμένου μακαρίοι Ⓐ πιουμένου ὃ θέλημα τοῦ πατρός χ. πῆ; χ. ῳ μου. ὁρᾷς πῶς αὖ καὶ πάντα οὐκ ἀρνεῖται τὴν κατὰ φύσιν συνήθειαν, ἀλλὰ τοσοῦτόν τὴν κατ' ἀρετήν; καὶ ὁ παιδοδρόμος ἔλεγεν· γνήσιά σε ἐκδύναν, μὴ δόξητε λέγειν πατέρα ἔ- χομεν Ⓦ Αβραάμ, διὰ τοῦτο δείκνυσιν, ὅτι οὐκ ἦσαν ἐκ τοῦ Αβραὰμ κατὰ φύσιν, ἀλλ' ὅτι οὐδὲν 15
αὐτοῦ ὠφελεῖ ὃ εἶναι) ἐκ τοῦ Αβραάμ, εἰ μὴ τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων συνήθειαν ἔχοιεν. ὁ καὶ ὁ Χριστὸς δηλῶν ἔλεγεν, εἰ τέκνα τοῦ Αβραάμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Αβραὰμ ἐποιεῖτε· διὰ τῆς συνηθείας αὐτοῦ ἀποστερῶν τῆς κατὰ σάρκα, ἀλλὰ παιδεύων τὴν μείζονα ταύτης καὶ χρειωτέραν ἐπιζητεῖν. τοῦτο γὰρ καὶ ταῦτα κατασκευάζει, ἀλλ' ἀνεπαχθέστερον καὶ ἐμμελέστερον· καὶ γὰρ πρὸς μητέρα ἐοικὸς λέγειν αὐτά. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, οὐκ ἔστι μου μήτηρ, οὐδὲ ἀδελφοὶ 20
ἐκεῖνοι, ὅτι διὰ τοῦτο τὸ θέλημά μου, οὐδὲ ἀπεφήνατο καὶ κατεδίκασεν· ἀλλ' ἐπὶ χρείους αὐτοῦ ἐποίει τὸ βούλεσθαι, μετὰ τῆς αὐτῷ πρεπούσης ἐπιεικείας φθεγόμενος.

50 Ὁ γὰρ ποιῶν, φησι, τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου, οὗτός μου ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν. Ὥστε εἰ βούλονται εἶναι), ταύτην ἐρχέσθωσαν τὴν ὁδόν. καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἐβόησεν ἡ μακαρία λέγουσα, μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε, οὐκ εἶπεν, οὐκ ἔστι μου μήτηρ, ἀλλ' εἰ 25
βούλεται μακαρία εἶναι), ὃ θέλημα ποιείτω τοῦ πατρός μου. ὁ γὰρ Ἰωσήφ, καὶ ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστί. βαβαὶ τῆς ὑμῶν· βαβαὶ τῆς ἀρετῆς. Εἰς ὅσον ἀνάγει χρυφίων τ' μεμένηκε αὐτήν; πόσαι γυναῖκες ἐμακάρισαν τὴν ἀγίαν παρθένον ἐκείνων καὶ τὴν νηδύν, καὶ ἠύξαντο τοιαῦται γενέσθαι μητέρες καὶ πολύτεκνοι γενέσθαι; τί τοίνυν ὃ κωλύον; ἰδοὺ γὰρ βύρσην ἕτεμεν ἡμῖν ὁδὸν, καὶ ἔξεστιν οὐ γυναιξὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνδράσιν ὅτι τῆς τοιαύτης 30
γενέσθαι ταύξεως· μᾶλλον γὰρ καὶ "ὅτι πολλῷ μείζονος. τοῦτο γὰρ πολλῷ μᾶλλον μητέρα ποιεῖ, χ. ιε
ἢ αἱ ὠδῖνες ἐκεῖναι· ὥστε εἰ μακαρισταὶ ἐκεῖνοι, πολλῷ μᾶλλον τοῦτο, ὅσῳ καὶ χρειώτερον. μὴ τοίνυν ἁπλῶς ὀπτήσωμεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὁδὸν τὴν φέρουσάν σε ὅτι τὴν ὀπτησιμίαν βάδιζε μετὰ πολλῆς τῆς ἀσφαλείας. Ταῦτα τοίνυν εἰπὼν ἐξῆλθεν ἐκ τῆς οἰκίας.

Εἶδες πῶς καὶ ἐπεπλήξε, καὶ ἐποίησεν ὅπερ ἐπόθουν; ὁ δὴ καὶ ὅτι τῷ γάμῳ ποιῇ. καὶ γὰρ 35
ἐκεῖ ἐπετίμησεν ἀκαίρως αἰτοῦσι, καὶ ὅμως οὐκ ἀπέπεμψε· τῷ μὲν πρώτῳ διορθούμενος τὴν ἀδόξειαν, τῷ δὲ δευτέρῳ τὴν πρὸς τὴν μητέρα εὔνοιαν ὑποδεικνύμενος. οὕτω δὴ καὶ ἐν ταύτῃ, τῆς τε κενοδοξίας ὃ νόσημα ἰάσατο, καὶ τὴν πρέπουσαν ἡμῖν τῇ μητρὶ ἀπέδωκε, κἀκεῖνοι καὶ ἄκμεσα αἰτοῦσι.

κεζ ιε. 1 Ἐν γὰρ τῇ ἡμέρᾳ, φησὶν, ἐκείνῃ, ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐκ τῆς οἰκίας, ἐκάθητο παρὰ τὴν 40
θάλασσαν. Εἰ γὰρ βούλεσθε, φησὶν, ἰδεῖν καὶ ἀκοῦσαι, ἰδοὺ ἔξέρχομαι καὶ ἀφελέγομαι. ὅπερ γὰρ σημεῖα πολλὰ ἐποίησε, πάλιν τὴν ἐκ τῆς διδασκαλίας ὠφέλειαν πρόεχε, καὶ κάθηται παρὰ τὴν θάλασσαν, ἀλιεύων καὶ σαγηνεύων τοὺς ἐν τῇ γῇ. ἐκάθισε δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν οὐκ ἀπλῶς· ἐκ τούτου αὖθις τέθεικεν ἀγωνιῶμενος ὁ εὐαγγελιστής. ἵνα γὰρ δείξῃ,

ὅτι

ὅτι βουλόμενος μὴ ἀκριβείας συγχυτῆσαι τὸ θέατρον, τοῦτο πεποίηκε, ἵνα ὥστε μηδένα ἀφανῆ μὴ νοῆσαι, ἀλλὰ πρὸς ἅπαντας ἀντιπροσώπους ἔχειν.

2 Καὶ ζωγρηθήσῃ, φησι, πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί, ὥστε αὐτὸν ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καθῆσθαι· ἡ πᾶς ὁ ὄχλος ὅτι Ⓦ ἀγαλλιᾶν εἰώθει. Καθίσας ἡ ἐκεῖ, ἀλλ' ἀπὸ τῆς κολῶν φθέγξεται,

3 Καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς, φησι, πολλὰ ἐν παραβολαῖς. Καίτοιγε ὅτι τῆ ὄψεις οὐκ ἄν πως ἐποίησεν, οὐδὲ ἀκοὴ παραβολῶν τοσούτων Ⓦ λόγων ὕφηνε. τότε γὰρ ὄχλοι μόνον ἦσαν ἡ δῆμος ἁπλοῦς· ἐνταῦθα δέ, ἐξ γραμματεῖς ἡ φαρισαῖοι. σὺ δέ μοι σκόπει ποίαν προτέρων λέγει παραβολήν, ἡ πῶς τὴ ἀκαλυβδήτου αὐτοῦ τίθησιν ὁ Ματθαῖος. ποίαν δὴ προτέρων λέγει; ἵνα μάλιστα προτέρων ἐκφῶ εἰπεῖν, τὴν ποιοῦσαν Ⓦ ἀκροατὴν προσεκτικώτερον. ὅπερ γὰρ αἰνιγματωδῶς ἔμελλε διαλέγεσθαι, διανίστησι τὴν ἀκουόντων πρότερον ἀπὸ τῆς παραβολῆς. ἀπὸ τοῦτο ἡ ἕτερος βλασφημίας φησίν, ὅτι ἐπετίμησεν αὐτοῖς ὅτι ἃ νοῦσι, λέγων· πῶς οὐκ ἔγνωτε τὴν παραβολήν; ἃ ἀπὸ τοῦτο ἦν μόνον ἐν παραβολαῖς φθέγξεται, ἀλλ' ἵνα ἡ ἐμφανεστέρων Ⓦ λόγων ποιήσῃ, ἡ πλείονα τὴν μυήμην ἐνέγκῃ, ἡ ἐπ' ὀλίγον ἀγάγῃ τὰ προφήματα. οὕτω ἡ Ⓖ προφῆται ποιοῦσι. Διὰ τί οὖν ἐστιν ἡ παραβολή;

Ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν, φησί. Πόθεν ἐξῆλθεν ὁ σπείρων, ὁ τὰ σπόρια παρών, ὁ τὰ σπόρια πληρῶν; ἢ πῶς ἐξῆλθεν; ἃ οὔπω, ἀλλὰ μέσει τῆς οἰκονομίας τῆ προς ἡμᾶς, ἐπίτηδες ἡμῖν ἡμιόλιος ἀπὸ τῆς τὴν σάρκα προσλήψεως. ὅπερ γὰρ ἡμᾶς εἰσελθεῖν οὐκ ἐδυνάμεθα, τοῦτο ἀμύρτημα ἀφανιζόντων ἡμῖν τὴν εἴσοδον, αὐτὸς ἐξέρχεται πρὸς ἡμᾶς· ἡ τί ἐξῆλθεν; ἀπολέσαι τὸν ἡμῶν ἀφομοίωσιν γέμουσαν; ἡμωρήσατο οὐ γεωργεῖ; ἃ δαμῶς· ἀλλὰ γεωργῆσαι ἡ βιτιμήσασθαι, ἡ σπεῖραι τῆς θυσεβείας Ⓦ λόγον. σπόρον γὰρ ἐνταῦθα τὴν διδασκαλίαν φησίν· ἀρύραι ἡ, τὴν ἀνθρώπων ἀπὸ ψυχάς· σπορέα ἡ, ἑαυτόν. Πῶ τοίνυν γίνεται ἀπὸ τοῦ σπέρματος τούτου; πολλὰ ἀπόλλυται μέρη, ἡ σώζεται ὀλίγα.

4 Καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν, ἃ μὲν ἔπεσε, φησι, παρὰ τὴν ὁδὸν, ἡ ἦλθε τὰ πετεινὰ καὶ κατέφαγεν αὐτά. Οὐκ εἶπεν ὅτι αὐτὸς ἔρριψεν, ἀλλ' ὅτι ἔπεσεν,

χ. τὰ πέτρα. 5 Ἄλλα δὲ ἔπεσε ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλήν, ἡ εὐθέως ἐξανέτειλε διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς·

6 Ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος, ἐκαυματίσθη, ἡ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη.

7 Ἄλλα δὲ ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας, ἡ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι ἡ ἀπέπνιξαν αὐτά.

8 Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλήν, καὶ ἐδίδου καρπὸν, ὃ μὲν ἑκατόν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα.

9 Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. Τέταρτον μέρος ἐσώθη, ἡ οὐδὲ τοῦτο ἐξίσης, ἀλλὰ ἡ ἐνταῦθα πολλὴ ἡ διαφορά. ταῦτα δὲ ἔλεγε, δηλῶν ὅτι μὴ ἀφθονίας ἅπασι διελέγετο. καθάπερ γὰρ ὁ σπείρων ἃ διακρίσει τὴν ἀποκειμένην ἀρούραν, ἀλλ' ἁπλῶς καὶ ἀδιακρίτως βάλλει τὰ σπέρματα· ἅτε ὡς αὐτὸς, ἃ πλούσιον, ἃ πένητα διαιρεῖ, οὐ σοφὸν, ἃκ ἄσοφον, ἃ ῥᾳθυμον, οὐ σπουδαῖον, οὐκ ἀνδρεῖον, ἃ δειλὸν, ἀλλὰ πᾶσι διελέγετο, τὰ πρὸς ἑαυτὸν πληρῶν, καίτοι προειδὼς τὰ ἐσόμενα· ἵνα ἐξῇ αὐτῷ λέγειν, Τί με ἔδει ποιῆσαι, ἐξ οὐκ ἐποίησα; ἡ Ⓖ μὴ προφῆται ὡς δεῖ ἀμπέλου διαλέγονται" δεῖ τοῦ δήμου. Ἀμπελὼν γὰρ ἐλέγετο, φησί, τοῦ ἡγαπημένου ἡ, ἄμπελον δὲ Αἰγύπτου μετῆρεν αὐτὸς ἡ ὡς δεῖ σπέρου. Τί δήποτε δηλῶν; ὅτι τάχα ἔσται νεῶ ἡ ἐπακοὴ ἡ θᾶττον, ἡ θᾶττον Ⓦ καρπὸν δώσει. ὅταν ἡ ἀκούσῃς, ὅτι ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι, μὴ ταυτολογίαν εἶ νομίζε. ἐξέρχεται γὰρ ὁ σπείρων πολλάκις ἡ ἐφ' ἕτερον προφάσεις· ἡ ὥστε νεῶσαι, ἡ ὥστε τὰς πατρικὰς ἐκκλησίας βοτρύας, ἡ ὥστε ἀκάνθας διαφθεῖραι, ἡ ἄλλο τι ἐπιμελήσασθαι τοιοῦτον· αὐτὸς

ὃ ὅτι ὃ ἀπεῖρων ἐζήλθε. πόθεν οὖν, εἰπέ μοι, ὃ πλέον ἀπώλετο τῶ ἀπείρου; ἀ γὰρ μὲν ἀπείρανται, ἀλλὰ γὰρ τὼ ἀτοδιεχομένων γλῶ· τῦτ' ἔστι, γὰρ τὼ μὴ ἀκούσας ψυχλώ. ᾗ διὸς ἕνεκεν οὐ λέγ, ὅτι τὰ μὲ ἐδέξαντο ⓐ ῥᾴθυμοι, ᾗ ἀπώλεσαν· τὰ δ' ⓐ πλύσιοι, ⓒ ἀπέπνιξθν· τὰ δ' ⓐ ζωῖνοι, ᾗ τοιῦδωκθμ; ἀ βούλεται αὐτῶ σφόδρα καθικέαλ, ὥςε μὴ εἰς ἀπήγωσιν ἐμβαλ, ἀλλὰ καταλιμπάνει τὰ ζωειδότι τῶ ἀκυόντων ⓦ ἐλεγχν. οὐχ ὁ ἀπόρος δ' τῦτο ἔπαθε μόνον, ἀλλὰ ᾗ ἡ σαγλώη. πολλὰ γὰρ ᾗ ἐκείνη ὠφέλησεν ἀζρησα. ζαύτην δ' λέγει τὼ γαβολίων, ὃν μαθητὰς ἀλείφων ᾗ παιδίων, καὶ πλείονις τῶ δεχομένων ⓦ λόγν ὠσιν ⓐ ἀπολλύμθοι, μὴ καταπίπτειν. καὶ γὰρ καὶ ὅτι τῦ δεσπότ τῦτο γέγνε· ᾗ ὁ πάντως τοιῦδως, ὅτι ζαῦτα ἔσαι, ὀκ ἀπέχ τῦ ἀπείρειν. ᾗ πῶς δ' ἔχοι λόγν, φησίν, ὅτι ζας ἀχμάθας ἀπείρειν, ὅτι τὼ πέτρθμ, ὅτι τὼ ὁδόν, ὅτι μὲ τῶ ἀπερμάτ ᾗ τῆς γῆς, ὀκ δ' ἔχοι λόγν· ὅτι δ' τῶ ψυχῶν ⓒ τῶ διδαγμάτων, ⓒ πολὺ ἔχει τῦτο ⓦ ἔπαθον. ὁ μὲ γὰρ γεωργὸς εἰκότως δ' ἐγκαλθτο ὅτο ποιῶν. ἀ γὰρ ἔνι τ πέτραν γλυέαθαι γλῶ, οὐδὲ τὼ ὁδὸν μὴ εἶ ὁδόν, οὐδὲ ζας ἀχμὰς μὴ εἶ ἀχμάθας. ὅτι δ' τῶ λογικῶν ἀχ ὕτω. δυνατὸν γὰρ τὼ πέτραν μεταβληθῆναι, ᾗ γλυέαθαι γλῶ λιτὼ ὁδόν· ᾗ τὼ ὁδὸν μηκέτι καταπατᾶσθαι, μηδὲ τοιεχεῖσθαι τοῖς παιοῦσιν ἅπασιν, ἀλλ' εἶ ἄρυεσιν πίονα· ᾗ ζας ἀχμάθας ἀφυιαθῆναι, ᾗ πολλῆς ἀπολαῦσν ἀδείας ζὰ σπέρματα. εἰ γὰρ μὴ ἐζῆν, ὀκ ἂν ἔσπειρεν οὗτ. εἰ δ' μὴ ἐγίνετο ὅτι πάντων ἡ μεταβολή, ἀ γὰρ τ' σπείραντα, θηρὰ γὰρ ὃν μὴ βλαβθύς μεταβληθῆναι. αὐτὸς μὲ γὰρ ὃ αὐτὸ πεποίηκεν. εἰ δ' ἐκεῖνοι ζὰ πρ' αὐτὸ τοιῦδωκθμ, αὐθάδωνος αὐτὸς ὁ τοσαύτην φιλανθρωπίαν ὑπιδιξάμθος. σὺ δέ μοι ὀκέτι σκόπ, ὅτι ἀ μία τ ἀπωλείας ἡ ὁδός, θηρὰ ὀλίφοροι ᾗ θηρίων ὀλιγαχίαι. ⓐ μὲ γὰρ τῇ ὁδῷ ἐοικότες εἰσίν, ⓐ βαίαυσοι ᾗ ῥᾴθυμοι καὶ ὀλίγωρσι· ⓐ δ' ὀκ τῇ πέτρᾳ, ⓐ ἀθενέσι ρσι μόνον. ὁ γὰρ ὅτι τὰ πετρώδη ἀπαρείς, φησίν, οὗτ ἔστιν ὁ τ λόγν ἀκούων ᾗ θύμ; μᾶλ γὰρ ἐκ τῶν λεγομένων ἀν τοι, ὀκ ἔχει δ' ῥίζθμ ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστ· γλυμθίης δ' θλίψεως ἢ διωγμοῦ ὀφὰ τ λόγν, θὺς σκανδαλίζετ. παντὸς, φησίν, ἀκυόντος ⓦ λόγν τῆς βασιλείας ᾗ μὴ ζωιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς ᾗ ἁρπάζει ὃ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτ. οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὼ ὁδὸν σπαρείς. ὀκ ἔστι δ' ἴσον, μηδενὸς ἐπηρεάζοντος μηδὲ διαμοχλεύοντος, τὼ διδασκαλίαν μὴ ραν θῆναι, ᾗ πειρασμῶν ἐπιχειμένων· ⓐ δ' ταῖς ἀχμάθαις τοιεοικότες, πολλῷ τούτων ἀσυνίωσότερον. ἵν' ὃν μή τι τούτων πάθωμθ, ὑπικαλυφώμθα τῇ τοιθυμίᾳ τὰ λεγόμενα ᾗ τῇ διώκει μι μήμῃ. εἰ γὰρ ᾗ ἁρπάζει ὁ ὀφάβολος, ἀλλ' ἡμεῖς κύομοι τὸ μὴ ἁρπαγῆναι· εἰ καὶ ξηρανθεὶ δ' ζὰ σπέρματα, ἀ γὰρ τ καύσωνα ὃν ἔχ. ἀ γὰρ εἶπεν, ὅτι ὀφὰ τ καύσωνα ὀζηρανθ, θηρὰ ὀφὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζθμ. εἰ ᾗ ἀποπνίγε δ' ζὰ λεγόμενα, οὐ γὰρ δ' ζὰ ἀχμάθας, θηρὰ παρὰ τὸν συζηρώντ ζας ἀναβάσεις ζαύτας. ἔνεστι γὰρ, ἐὰν θέλῃς, κωλύσαι τὼ πονηρὸν ζαύτην βλάψν, ᾗ ὃ πλύτῳ εἰς δέον χρήσασθ. ὀφὰ δ' ὃν ὀκ εἶπεν, ὁ αἰών, θηρ' ἡ μέριμνα δ' αἰώνος· ἀ δὲ ὁ πλοῦτος, ἀλλ' ἡ ἀπάτη τ πλούτ. μὴ τοίνυν τὰ τοιήματα αἰτιώμθα, ἀλλὰ τὼ γνώμλν τὼ διεφθαρμένην. ἔστι γὰρ ᾗ πλουτεῖν, ⓒ μὴ ἀπατᾶσθαι· ⓒ ἐν τῷ αἰῶνι εἶ τύτῳ, ᾗ μὴ ἀποπνίγεσθαι τ φυτόν. ᾗ γὰρ δύο ἐλαττώματα ὁ πλοῦτος ἔχει ἐνθμία· ὃ μὲ, καταπτῖον ᾗ ὑπισχνούμν, τὼ μέλλοντα· τὸ δὲ, μαλακωτέρας ποιοῦν, τὼ τυφλν. ᾗ καλῶς εἶπεν, ἡ ἀπάτη τ πλούτ. πρώτα γὰρ ζὰ τ πλούτ ἀπάτη. ὀνόματα γὰρ μόνον ὅστιν, ὀκ ὅτι τοιαγμάτ χείμθα. ᾗ γὰρ ἡ ἡδονὴ καὶ ἡ δόξα ᾗ ὁ καλλωπισμὸς καὶ πάντα ζαῦτα, φαντασία τίς ὅστιν, ἀ τοιαγμάτ ἀλήθα. εἰ πῶν τοίνυν ὃν ἔφυσε τῆς ἀπωλείας, ὕστερον λύθησι τὼ καλλὼ γλῶ, ὀκ ἀφιεὶς ἀπογνῶναι, ἀλλὰ διδοὺς ἐλπίδα μετανοίας, ᾗ δείκνις, ὅλι δυνατὸν ἐκ τῶν ἐιρημθίων εἰς ταύτην μεταβαλθν. καίτοι εἰ ᾗ ἡ γῆ καλὴ, καὶ ὁ σπορεὺς εἷς, ⓒ ζὰ σπέρματα ζὰ αὐτὰ, ὀφὰ τ' μὲ ἑκατὸν, ὁ δὲ ἑξήκοντα. χ. ἐ

ὁ

ὁ δὲ τελάνηται ἰδὼν ἔγκειται; σὺ γοῦν πάλιν ἀδιάφορα τὴν φύσιν τῆς γῆς ἡ διαφορά. καὶ γὰρ ἔνθα δὴ καλὴ ἡ γῆ, πολλὴ ἐν αὐτῇ καὶ ἡ διαφορά. ὁρᾷς ὅτι γεωργὸν αὐτὸν ὄντα, οὐδὲ τὰ ἀκάνθια, ἀλλὰ τὴν δεχομένην ὑλὴν; ὁ μὲν διὰ τὴν φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν γνώμην. ἐνταῦθα δὲ πολλὴ ἡ φιλανθρωπία, ὅτι οὐχ ἓν ἀπαιτεῖ μόνον ὁ Θεὸς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρώτους ἀποδέχεται, καὶ τοὺς δευτέρους οὐκ ἐκβάλλει, καὶ τοῖς τελίοις δίδωσι χώραν. ταῦτα δὲ λέγω, ἵνα μὴ νομίσωσιν ἀσχολουμένους αὐτῷ, ὅτι ἀρκεῖ ἡ ἀκρόασις εἰς σωτηρίαν. καὶ τίνος ἕνεκεν, φησίν, οὐκ ἐμὲ ἄλλας ἔθηκε πανηγύρεις· οἷς, ὅπου θυμιάματα, κρεμάσματα, κενοδοξίαν; εἶπον τὴν μέθυσιν καὶ τὰς ἀγώνας τούτους καὶ τὴν ἀπάτην τοῦ πλούτου, ἅπαντα τέθηκε. καὶ γὰρ καὶ κενοδοξία καὶ ἐμὲ ἄλλα ἅπαντα, τὸν ἀγῶνα τοῦτον καὶ τῆς τοῦ πλούτου ἀπάτης ὄντα· οἷς, πόρνη, καὶ μαγειρικὴ, καὶ βασκανία, καὶ κενοδοξία, καὶ ὅσα τοιαῦτα. πρόσεθηκε δὲ καὶ τὴν ὁδὸν καὶ τὴν πέτραν, δεικνὺς ὅτι οὐκ ἀρκεῖ χρῆσθαι μόνον, ἀλλὰ σφόδρα καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἀσκεῖν. τί γὰρ δὴ χρῆσθαι μὲν ἐλεύθερος ᾖς, αὐθάδης δὲ καὶ μαλακός; εἰ δὲ εἶ δὴ αὐθάδης μὲν μὴ ᾖς, ῥᾴθυμος δὲ καὶ ὀλίγωρος περὶ τὴν ἀκρόασιν; οὐδὲ γὰρ ἀρκεῖ μέρος ἓν πρὸς σωτηρίαν ἡμῖν, ἀλλὰ δεῖ πρόθυμον μὲν ἀκροάσεως ἀκριβοῦς καὶ μνήμης διϊσχυρᾶς, ἔπειτα δυσρείας, εἶτα χρῆσθαι ἐπιφροσύνῃ, καὶ τῆς τῶν βιωτικῶν ἀπάντων ἀπαλλαγῆς.

χιλιάντα, Διὰ γὰρ τοῦτό σοι τοῦτον ἔδωκεν" ἵνα, ὅπερ τούτου πρόσθεν χρεία (Πῶς γὰρ πιστεύσουσιν, ἐὰν μὴ ἀκούσωσι; καθάπερ οὖν καὶ ἡμᾶς ἐὰν μὴ προσέχωμεν τοῖς λεγομένοις, οὐδὲ μαθεῖν δυνησόμεθα ἃ χρὴ ποιεῖν) ἔπειτα τὴν δυσρείαν, καὶ τὴν τῶν παρόντων ἐπιφροσύνην. Rom. 10.

Ταῦτ' οὖν ἀκούοντες, πρώτοθεν ἑαυτοὺς τειχίζωμεν, προσέχοντες τοῖς λεγομένοις, καὶ τὴν βάθους ἀφέντες καὶ ῥίζας, καὶ πρώτων ἑαυτοὺς ἐκκαθαίροντες τῶν βιωτικῶν. καὶ γὰρ ἂν μὴ ποιῶμεν, τῶν γε ἀμελῶμεν, οὐδὲν ἡμῖν ἔσται πλέον. κἂν γὰρ μὴ ὕστως, ἀλλ' ἐκείνως ἀπολλύμεθα. εἰ γὰρ διαφέρει, καὶ μὴ διὰ πλοῦτον, ἀλλὰ διὰ ῥαθυμίας· ἂν μὴ διὰ ῥαθυμίας, ἀλλὰ δι' ἀνωμαλίας διαφθαρῶμεν; ἐπεὶ καὶ ὁ γεωργὸς, καὶ τὸν οὕτως ἂν τις ἐκείνως ἀπολλύοι σπόρον, ὁμοίως πένης. μὴ τοίνυν, ὅπερ μὴ πᾶσιν ἀπολλύμεθα τοῖς ζήποις, οὐδαμοῦ ἔχωμεν, ἀλλὰ ἀλῶμεν, οἷον καὶ ἀπολώμεθα ἔσπερ, καὶ κατακλώμεν τὰς ἀκάνθας· καὶ γὰρ ἀποπνίγουσι λόγον. καὶ ἴσασι τοῦτο οἱ πλουτοῦντες, οἱ μὴ πρὸς ταῦτα μόνον, ἀλλὰ μηδὲ πρὸς ἕτερα ὄντες χρήσιμοι. δοῦλοι γὰρ καὶ αἰχμάλωτοι γεγόνασι τῶν ἡδονῶν, καὶ πρὸς τὰ πολιτικὰ εἰσὶν ἄχρηστοι πράγματα. εἰ δὲ πρὸς ἀκάνθια, πολλῷ μᾶλλον πρὸς τὰ τῶν ἀρετῶν. καὶ γὰρ διπλῆ τοῖς λῃσταῖς ἐντεῦθεν ἡ λύμη γίνεται, ἀπό τε τῆς τρυφῆς, ἀπό τε τῆς φερνίδος. τούτων γὰρ καθ' ἑαυτὸ μὲν ἕκαστον ἱκανὸν κατανύσαι ὁ σκάφος· ὅταν δὲ ἀμφότερα συμφράσῃ, σύνεσιν ἀλίσκεται ὁ κλυδώνιον γίνεται. καὶ μὴ θαυμάσῃς, εἰ τὴν τρυφὴν ἀκάνθας ἐκάλεσε. σὺ μὲν γὰρ ἀγνοεῖς μεθύων ὃ πάσχει· οἱ δὲ ὑγιαίνοντες ἴσασιν ὅτι ἀκανθῶδες μᾶλλον κενεῖται, καὶ τρυφὴ πλέον ἢ μέριμνα δαπανᾷ τὴν ψυχὴν, καὶ χαλεπωτέρας πρέχεται ὀδύνας καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ. οὐδὲ γὰρ ὕπνος ἐκ φερνίδος τις πλήττεται, ὡς ἐκ πλησμονῆς. ὅταν γὰρ ἀγρυπνίαι, καὶ κροτάφων διατάσεις, καὶ καρηβαρίαι, καὶ παλάγγων ὀδύναι πρὸς ἐμὲ τρέχωσι τοιοῦτον, σύνισον πόσων ἀκανθῶν ταῦτα χαλεπώτερα. καὶ καθάπερ αἱ ἄκανθαι, ὅταν αἱ καταφλεχθῶσιν, αἱμάτοις τὰς κατεχούσας αὐτὰς χεῖρας· ὕπνω δὴ καὶ ἡ τρυφὴ, καὶ πόδας, καὶ χεῖρας, καὶ κεφαλὴν, καὶ ὀφθαλμοὺς, καὶ πάντα ἁπλῶς λυμαίνεται τὰ μέλη· καὶ ξηρὰ ἐστὶ καὶ ἄκαρπός ἐστιν, ὥσπερ ἡ ἄκανθα, καὶ πολλῷ μείζονος ἐκείνης λυπεῖ, καὶ ἐν τοῖς χειμερίοις. καὶ γὰρ καὶ γῆρας ἄκαιρον ἐπεισάγει, καὶ ἀμβλυώττειν τὰς αἰσθήσεις, καὶ σκοτοῖ λογισμοὺς, καὶ πηροῖ νοῦν ὀξὺ βλέποντα, καὶ πλαδαρὸν τὸ σῶμα ποιεῖ, δαμάζει τῆς κόρεως τὸ ἀποτόκιον ἐργαζόμενον, καὶ πολλῷ τῷ σωρείαν τῶν κακῶν συνάγουσα, καὶ μεῖζον τὸ φορτίον,

ριον, καὶ ὑποφογκον ποιῆται (W) χῆμον· ὅθεν καὶ πολλὰ (C) ζωεχῆ ζᾷ ωῶματα, καὶ πυκνὰ ζᾷ ναυάγια. Ἰὰ γὰρ λιπαίνεις, εἰπέ μοι, ὃ σῶμα; μὴ γὰρ καταθῦσαί σε ἔχομθ; μὴ γὰρ παραθεῖναι τραπέζῃ; ζᾷ ὄρνις καλῶς παίνεις· μᾶλλον ὁ σὸς ἐκείνας καλῶς. ὅταν γὰρ πιάμ ῥῶσιν, ἀχρηστοι ωρὸς ὑγιεινὸν εἰσι διαιτθν. τοσοῦτον κακὸν ἡ τρυφὴ, ὡς καὶ ἐν ἀλόγοις τὴν λύμλν ὑπιδείκνυσθαι. (C) γὰρ ἐκείνας τρυφώσας καὶ ἑαυτὰς καὶ ἡμῖν ἀχρήστις ποιοῦμθν. καὶ γὰρ ζᾷ ωαχύσωματα ἀκαίρεργαστα, καὶ ἡ ὑγρεστέρα σῆψις ἀπὸ τῆς πιμθνῆς ἐκείνης γίνζ. ζᾷ οὐχ οὕτω τρεφόμθνα, ἀλλ' ὡς δὴ εἴποι τις ἐν νηστεία ζᾳόμενα, καὶ συμμέτρῳ δζαίτῃ, καὶ πονοῦντα καὶ ζαλαιπωρούμθνα, ζαῦτα καὶ ἑαυτοῖς (C) ἄλλοις χρησιμώτατα καὶ ωρὸς θεοφιλῶ καὶ ωρὸς τὰ ἄλλα ἀπόνητα. (A) γοῦν ἐκεῖνα σιτούμθνοι μᾶλλον ὑγιαίνουσιν· (A) ὁ τοῦτοις τρεφόμθνοι, ἀῤῥωστίαις ἐοίκασι νοσοῦσι καὶ ἐπίνοσοι γινόμθνοι, καὶ (W) δεσμοὶ χαλεπώτερον ἐργαζόμθνοι. ὅθεν γὰρ ὕπνω σώματι πολέμιον καὶ βλαβερὸν, ὡς τρυφὴ· ὅθεν ὕπνω ζαῤῥηγνυσι (C) καταχώνισιν αὐτῷ καὶ δζαφθείρει, ὡς ἀσωτία. δζὰ μάλιστα αὖ ὡς καὶ τοῦθεν ἐκπλαγεὶς τῆς αἰσίας αὐτοῦ, ὅτι ὅθεν ὅσιον ὅτι τῶν ἀσκῶν ἔχουσιν ἕτεροι τῷ φειδῷ, τοσαύτῳ ἐφ' ἑαυτῶν ἥλκυσιν ὑπιδείκνυσθαι ὅτοι. ἐκείνως μὲν γὰρ (A) τῶν οἴνων ωρὸς ζᾶ ἐῶσι πλέον τοῦ δέοντος" βαλὼν, ὥστε μὴ διαῤῥαγῶναι· τῷ ὁ ἀθλίῳ ὅτοι ζαστέρα, ὑδὲ ζαύτης ἀξιοῦσι τῆς ωροφοίας· ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτῷ ἐμπλήσωσι καὶ δζαῤῥῆξωσι, καὶ μέχρι τῶν ὤτων, μέχρι τῆ ῥινῶν, μέχρι τῆς φαρύγγος αὐτῆς πλησθῦσι τοῦ οἴνου, διπλῶ ἐντεῦθεν τῷ πνεύματι καὶ τῇ τοῦ ζώου οἰκονομούσῃ δυνάμει κατασκυάζοντες τῷ ζενοχωείῳ. μὴ γὰρ δζὰ τοῦτό σοι γέγονε φαρυγξ, ἵνα μέχρι τοῦ στόματος αὖω σισπούτος οἴνου καὶ τῆς ἄλλης ἀποπλρώσης αὐτὸν δζαφθορᾶς; ὑ δζὰ τοῦτο, ἀλλ' ἵνα ωροσηυμθνῶς αὐδης δὲ Θεῷ, καὶ ζαὶ ἱερᾶς ἀναπέμπῃς ὠῤᾶς, (C) τοῦ θείας ἀναγνώσκῃς νόμους, (C) τοῖς πλησίον ζᾶ συμφέροντα συμβουλεύῃς. σὺ ὁ ὥσπερ δζὰ τοῦτο αὐτῷ λαῶν, ἐκείνῃ μὴ ὅθεν μικρὸν ἐᾶς χρόνον σχολάζειν τῇ λειτουργίᾳ, πάντα ὁ τ' βίον τῇ πονηρᾷ ζαύτῃ αὐτῷ ὑποτάξεις δουλείᾳ. καὶ ὥσπερ εἴ τις χιλιάδων λαῶν, χρυσᾶς νθυρὰς ἔχουσαν καὶ ἡρμοσμένως καλῶς, αὐτὶ τοῦ τῷ ωρωαρμόνιον μθγαδίαν εἰς αὐτὴ ἀνακρούεσθαι, κόπρῳ πολλῇ καταχώσειε καὶ ωηλῷ, οὕτω καὶ ὅτοι ωοιοῦσι. κόπρου ὁ ὢ τῷ θεοφιλῶ, ἀλλὰ τῷ πευφιλῶ ἐκάλεσα καὶ τῷ πολλῷ ἐκείνῳ ἀσελγάδι. ὃ γὰρ πλέον τοῦ δέοντος, οὐκ ἔτι θεοφή, ἀλλὰ λύμη μόνον. καὶ γὰρ ἡ ζαστὴρ μόνη δζὰ τ' τῶν σιτίων μόνων γέγονεν ὑποδοχῖον· σῶμα ὁ καὶ φαρυγξ καὶ γλῶττα καὶ δι' ἕτερα ἀναγκαιότερα τούτων· μᾶλλον ὁ οὐδὲ ἡ ζαστὴρ δζὰ σιτίων ὑποδοχῖον ἁπλῶς, ἀλλὰ δζὰ σιτίων ὑποδοχῖον" σύμμεξον. καὶ τοῦτο δηλοῖ, καταβοῶσα ἡμῶν μυεία, ὅταν ἐπηρεάσωμθν αὐτῇ δζὰ τῆς πλεονεξίας ζαύτης· ὑ καταβοᾷ ὁ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀμνουμένης ἀδικίας τ' ἐχάτιν ἡμᾶς ἀπαιτῷ δικῖν. καὶ ωοῦτον, τὰς ωοδας τιμωρᾶται, τὰς βασάνους καὶ ἀπάγουσας ἡμᾶς ὅπῃ τὰ ωονηρὰ ἐκῆνα συμπόσια· ἔπειτα, ζαὶ χῖρας ζαὶ δζαχνουμένας αὐτῇ ζωδέουσα, αἰθ' ὧν τοσαῦτα καὶ τιαῦτα ωροσῆγεν ἐδέσματα. πολλοὶ ὁ καὶ ὃ σῶμα διέῤῥεψαν, καὶ ὀφθαλμοὶ καὶ κεφαλῖν. καὶ καθάπερ οἰκέτης, ὅταν ὑπαγῆ τι τῶν δυνάμεων ὑποβαῖνον, ἀπονοηθεὶς ὑβρίζει εἰς (W) ὑπιτάξαντα πολλάκις· ὕπω καὶ αὕτη, μὴ τ' μθγῶν τούτων καὶ τ' ἐγκέφαλον πολλάκις αὐτὸν βιασθεῖσα ἀπόλλυσι καὶ δζαφθείρει. καὶ τοῦτο ὁ Θεὸς ὠχυνόμησε καλῶς ἐκ τῆς ἀμετρίας τοσαύτῳ λίνεσθαι βλαβῖν· ἵν', ὅταν ἐκὼν μὴ φιλοσοφῆς, κἂν ἄκων δζὰ (W) φόβου τῆς τοσαύτης δζαφθορᾶς μετεκάζειν μάθῃς. ζαῦτ' οὖν εἰδότες, φεύγωμθν πευφιλῖν, ὑπιμθγώμθα συμμετρίας, ἵνα καὶ τῆς τοῦ σώματος ὑγιείας ἀπολαύσωμθν, καὶ τῷ ψυχῷ πάσης ἀπολαύσωμθν παῤῥησίας, τῶν μθγόντων ὑπιτύχωμθν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμλί.

Ομλ.

Ὁμιλ. με. 10 ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΛΘΟΝΤΕΣ ΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ, εἶπον αὐτῷ, Διὰ τί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς;

11 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ὅτι ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται.

Ἄξιον θαυμάσαι τοῦ μαθητάς, πῶς καὶ ἐπιθυμοῦντες μαθεῖν, ἴσασι πότε ἐρωτῆσαι ἐχρῆν. οὐ γὰρ ὅτι πάντων τοῦτο ποιοῦσι. καὶ τοῦτο ἐδήλωσεν ὁ Ματθαῖος εἰπών, καὶ προσελθόντες. καὶ ὅτι ὁ σχασμὸς ὁ Ἑβραϊκὸν, ὁ Μαρκος αὐτὸ σαφέστερον παρέστησεν, εἰπὼν ὅτι καταβάλλω προσῆλθον αὐτῷ. τοῦτο δὲ καὶ οἱ τοῦ ἀδελφοὶ καὶ τὶ μητέρα ποιῆσαι ἐχρῆν, καὶ οὐχὶ καλέσαι ἔξω ἐπιδείξασθαι. σκέπει δὲ αὐτῶν καὶ τὸ φιλοτιμούμενον, πῶς πολὺ κρείττων τῶν ἄλλων ποιοῦνται λόγον, καὶ προτέρημα τὰ ἐκείνων ζητοῦσι, καὶ ὅτι ἀφ' ἑαυτῶν. διὰ τί γάρ, φησιν, ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς; οὐκ εἶπον, διὰ τί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς ἡμῖν; καὶ γὰρ καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχῶς φαίνονται φιλοτίμως πρὸς ἀπόστασιν διακείμενοι, ὡς ὅταν λέγωσιν· ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, καὶ ὅτι οἶδας ὅτι ἐσκανδαλίσθησαν. τί οὖν ὁ Χριστός; ὅτι ὑμῖν δέδοται, φησι, γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται. τοῦτο εἶπεν, οὐκ ἀναγκάζων εἰσάγων, οὐδὲ ἀποκλήρωσιν ἵνα ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε γινομένην· ἀλλὰ δεικνὺς ἀνθ' ὧν ἀπόστολοι αἰτίους ὄντας τῶν κακῶν, καὶ παραξῆσαι θέλων, ὅτι δωρεὰ τὸ προτέρημα ἐστὶ καὶ χάρις αὐτόθεν δεδομένη. οὐ μὴν ὅτῳ δωρεὰ, διὰ τοῦτο τὸ αὐτεξούσιον ἀνῄρηκεν· οὐδὲ τοῦτο ἐκ τῶν ἑξῆς δῆλον. ὅσα γοῦν πῶς, ἵνα μήτε ἐκεῖνοι ἀπογνῶσι, μήτε οἱ τοι ῥᾳθυμήσωσιν ἀκούσαντες ὅτι δέδο), δείκνυσι πρὸς ἡμῖν τὸν ἀρχὸν ὄσαν.

12 Ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ πολλῆς μὲν ἀσαφείας γέμει τὸ εἰρημένον, ἄφατον δὲ ἀνακρισιν ἐνδείκνυται). ὃ γὰρ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ὅταν τις προθυμίαν ἔχῃ καὶ σπουδήν, δοθήσεται αὐτῷ καὶ τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἄφθονα· ὅταν δὲ τούτων κενὸς ᾖ καὶ παρ' ἑαυτῷ μὴ εἰσφέρῃ, οὐδὲ τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ δίδο). ὃ γὰρ ὃ δοκεῖ ἔχειν, φησὶν, ἀρθήσε) ἀπ' αὐτοῦ· οὐ τοῦ Θεοῦ ἀφέντος, ἀλλὰ μὴ καταξιωθέντος αὐτὸν τῶν αὐτοῦ. τοῦτο καὶ ἡμεῖς ποιοῦμεν. ὅταν ἴδωμεν ἵνα ἀκούοντα ῥᾳθύμως, καὶ πολλὰ παραλαμβάνοντα προσέχειν μὴ πείθωμεν, σιγῶμεν λοιπόν. Εἰ γὰρ μέλλομεν ὠφελήσειν, ὠφελήσομεν) αὐτοῦ καὶ τῆς ῥᾳθυμίας· ὅταν δὲ σπουδάζοντα μαθεῖν, ὠφελησόμεθα καὶ πολλὰ ἐγκόμεθα. καὶ καλῶς εἶπε, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν. οὐδὲ γὰρ αὐτὸ ὅτι ἔχει. εἶτα καὶ σαφέστερον ὅπερ εἶπεν, ἐποίησε, δεικνὺς ὅτι τὸ, τῷ ἔχοντι δοθήσεται, εἶπεν· ἀπὸ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

13 Διὰ τοῦτο, φησιν, ἐν παραβολαῖς λαλῶ αὐτοῖς, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσι, καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν οὐδὲ συνιοῦσιν. Οὐχοιῶν αὐτοῖς ἔδει, φησὶ, τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰ μὴ βλέπουσιν. ἀλλ' εἰ μὴ φύσεως ἡ πήρωσις ἦν, ἀνοῖξαι ἔδει· ὅθεν ἡ ἑκουσία καὶ αὐθαίρετος ἡ πήρωσις, διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, οὐ βλέπουσιν, ἀλλὰ βλέποντες οὐ βλέπουσιν· ὥστε τῆς αὐτῶν ποινείας ἡ πήρωσις. εἶδον γὰρ καὶ δαίμονας ἐξελαύνοντας, καὶ ἔλεγον· ἐν τῷ Βεελζεβοὺλ τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. ἦλθοσαν τῷ Θεῷ παραγγέλλοντος αὐτοῖς καὶ πολλὰ πρὸς αὐτὸν ἐπιδεικνυμένου τὴν ὁμόνοιαν, καὶ λέγουσιν· ὅτι οὐκ ἔστιν ἐξ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. ἐπεὶ οὖν τὴν μανίαν καὶ ὧν ἔβλεπον καὶ ὧν ἤκουον ἀπεφαίνοντο, διὰ τοῦτό, φησι, καὶ τὸ βλέπειν καὶ τὸ ἀκούειν ἀπ' αὐτῶν ἀφαιρῶ. οὐδὲν γὰρ αὐτοῖς ἐντεῦθεν πλέον γίνεται, ἀλλὰ καὶ κρίμα πλέον. οὐ γὰρ μόνον ἠπίστουν, ἀλλὰ καὶ ἐπετίμων, καὶ κατηγόρουν,

εσιω, καὶ ἐπεβούλευον. ἀλλ' οὐ λέγ τοῦτο. οὐ γὰρ βούλε) εἶ) φορτικὸς κατηγορῶν. εὐκοιῶ δὲ ἐξ ἀρχῆς οὐχ οὕτως αὐτοῖς διελέχθη, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς σαφηνείας. ὅπῳ οὖ διέστρεφον ἑαυτοὺς, ἀλλὰ μὴ ἀπολοιπὸν φθέγξεται. εἶτα, ἵνα μὴ νομίσῃ τις κατηγορεῖσθαι εἶ) ψιλῶν τὰ εἰρημένα, μηδὲ λέγωσιν, ὅτι ἐχθρὸς ἡμῶν ὢν ταῦτα αἰτιᾶται καὶ διαβάλλει, καὶ τὸ προφήτου εἰσάγ τὰ αὐτὰ αὐτῷ ψηφιζόμενον.

14 Πλανᾶσθαι γὰρ ἐπ' αὐτοῖς, φησιν, ἡ προφητεία Ησαΐου ἡ λέγουσα· ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε· καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. Εἶδες καὶ ⓦ προφήτου μετὰ ταύτης τῆς ἀκριβείας κατηγορούντα; ὁρᾷς δὲ γὰρ αὐτὸς εἶπεν, ὅτι οὐ βλέπετε, ἀλλὰ βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε· οὐδ' ὅτι οὐκ ἀκούσεσθε, ἀλλ' ὅτι ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε. ὥστε αὐτοῖς ἐπιτιμήσεις ἀφείλοντο προφήτου τὰ ὦτα βύσαντες, τοῦ ὀφθαλμοὺς μύσαντες, τοῦ καρδίαν παχύναντες. οὐ γὰρ μόνον οὐκ ἤκουον, ἀλλὰ καὶ

15 Βαρέως ἤκουον. Ἐποίησαν δὲ τοῦτο, φησι, Μήποτε ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς, Τῶν ἐπιτεταμένων αὐτοῖς λέγων πονηρίαν, καὶ μετὰ σπουδῆς ἀποτροφήν. καὶ τοῦτο λέγει, ἐφιλονείκουν αὐτοῦ καὶ ἐρεθίζων, καὶ δεικνὺς ὅτι, ἂν ἐπιστρέψωσιν, ἰάσεται αὐτούς. ὥσπερ ἂν εἴ τις λέγοι· οὐκ ἐβουλήθη με ἰδεῖν, ἐγὼ δὲ χάριν ἔχω· εἰ γὰρ ἠξίωσεν, οὐδέποτε ἂν ἀπεδίδραν ἔμοιγον. τοῦτο δὲ λέγ, δεικνὺς πῶς ἂν καταλλαγείη. οὕτω δὲ καὶ ἐν τῷ θαῦ φησι· μήποτε ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς, δεικνὺς ὅτι καὶ ὃ ἐπιστραφῆναι δυνατὸν, καὶ μετανοήσαντας εἰς σωθῆναι· καὶ ὅτι οὐκ εἰς τὸ αὐτὸ δόξαν, ἀλλ' εἰς τὸ αὐτῷ σωτηρίαν ἅπαντα ἐποίει. εἰ γὰρ μὴ ἐβούλετο αὐτοὺς ἀκοῦσαι καὶ σωθῆναι, σιγῆσαι ἔδει, Ισ. ιη. κγ. καὶ οὐ προφητῶν λέγειν· νῦν δὲ αὐτῷ τούτῳ χαίρει αὐτούς, τῷ συνεσκιασμένα λέγειν. Ο γὰρ Θεὸς οὐ βούλε) ⓦ θαύματος τοῦ ἀνθρωπείου, ὡς ὃ ἐπιστρέφειν καὶ ζῆν αὐτόν. ὅτι γὰρ οὐ φύσεως ὃ ἀνθρώπινον, δῆλον ἐκ τῆς ἀνάγκης καὶ βίας, ἀκουσον τί φησι πρὸς τοὺς ἀποστόλους·

16 Υμῶν δὲ μακάριοι ⓐ ὀφθαλμοὶ, ὅτι βλέπουσι, καὶ τὰ ὦτα, ὅτι ἀκούει·

Οὐ ταύτην λέγων τὴν ὄψιν οὐδὲ τὴν ἀκοήν, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ διανοίας. εἰ γὰρ καὶ οὗτοι Ιουδαῖοι ἦσαν, καὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς τεθραμμένοι· ἀλλ' ὅμως οὐδὲν προεβλάβησαν ἀπὸ τῆς προφητείας, ὅπῳ τὴν ῥίζαν τῶν ἀγαθῶν εἶχον διὰ διανοιχθήναι, τὴν προαίρεσιν λέγω, καὶ τὴν γνώμην. ὁρᾷς, ὅτι ὃ, ὑμῖν δέδοται, οὐκ ἀνάγκης ἦν; οὐδὲ γὰρ ἂν ἐμακαρίσθησαν, εἰ μὴ αὐτῶν ἦν ὃ κατόρθωμα. μὴ γὰρ τοῦτο εἴπῃς, ὅτι ἀσαφῶς ἐλέγετο. ἠδύναντο γὰρ καὶ προσελθεῖν καὶ ἐρωτῆσαι, καθάπερ ⓐ μαθηταί· ἀλλ' οὐκ ἠθέλησαν, ῥᾳθυμοῦντες καὶ ἀναπεπτωκότες. καὶ τί λέγω, οὐκ ἠθέλησαν; καὶ τὰ ἐναντία μᾶλλον ἐποίουν. οὐ γὰρ μόνον ἠπίστουν, οὐδὲ μόνον οὐκ ἤκουον, ἀλλὰ καὶ ἐπολέμουν καὶ σφόδρα ἀνδρῶς εἶχον πρὸς τὰ λεγόμενα· ὅπερ ⓦ προφήτου εἰσάγει κατηγοροῦντα, ὡς λέγειν βαρέως ἤκουσαν. ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνοι ταῦτα· διὸ καὶ ἐμακάριζεν αὐτούς. καὶ ἑτέρωθεν δὲ αὐτοὺς βεβαιοῖ πάλιν λέγων·

17 Αμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν, Τὴν πρόνοιαν τὴν ἐμήν, φησι, τὰ θαύματα αὐτὰ, τὴν φωνήν, τὴν διδασκαλίαν. οὐ ταῦτα γὰρ ὄχι τῶν διεφθαρμένων τότων, ἀλλὰ καὶ τῶν κατορθωκότων αὐτοὺς προφήτησι. καὶ γὰρ καὶ ἐκείνων μακαριωτέρους αὐτοὺς εἶ) φησι. Τί δήποτε; ὅτι ἃ μόνοι ἅπερ ⓐ Ιουδαῖοι οὐκ εἶδον, βλέπουσιν ὅτοι, ἀλλὰ καὶ ἃ ἅπερ ἐκεῖνοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τῇ πίστει μόνον ἐθεάσαντο· ὅτοι δὲ καὶ τῇ ὄψει, καὶ πολλῷ σαφέστερον. Εἶδες πῶς πάλιν τὸν παλαιὸν συναπτει τῇ καινῇ, δεικνὺς οὐ μόνον ἰδόντας ἐκείνους τὰ μέλλοντα, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἐπιθυμοῦντας; οὐκ ἂν δὲ, εἰ ἀγαπητοῦ ὄντος καὶ ἐναντίου Θεοῦ ἦσαν, ἐπεθύμησαν.

18 Υμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπείροντος, φησί·

Καὶ

Καὶ λέγε τὰ ἔμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένα, τὰ περὶ ῥᾳθυμίας καὶ ἀπονοίας, τὰ περὶ δειλίας καὶ ἀνδρείας, τὰ περὶ χρημάτων καὶ ἀκτημοσύνης, δεικνὺς τὴν ὠφέλειαν. εἶτα καὶ τὸ ἀρετῆς εἰσάγει διαφόρους τόπους. Φιλάνθρωπος γάρ ὢν, οὐ μίαν ἔτεμνε ὁδόν, οὐδὲ εἶπεν, ἐὰν μή τις ἑκατὸν ποιήσῃ, ἀπέρχεσθε· ἀλλὰ καὶ ὁ τὰ ἑξήκοντα ποιῶν σώζεται· καὶ οὐχ εἷς μόνος, ἀλλὰ καὶ ὁ τὰ τριάκοντα. διὸ δὲ ἐποίησεν οὕτω, κολάσεις κατασκευάζων τὴν σωτηρίαν.

Καὶ σὺ τοίνυν οὐ δύνασαι πρᾳότητα ἀσκῆσαι; μάθησον σωφρόνως. οὐ δύνασαι ἡσυχάσαι ἀκτήμων; δὸς σὺ τῷ ὄντι. οὐ φέρεις σκῆνος ὃ φορτίον; μίσησαι μὲν τὸν Χριστὸν καὶ τὰ ὑπάρχοντα. οὐ βούλει αὐτῷ προσαχωρῆσαι ἀπόντων; καὶ τὴν ἡμίσειαν, καὶ τὴν τρίτην ὑπὲρ δόξης μοῖραν. ἀδελφός σοῦ ἐστι καὶ συγκληρονόμος· ποίησον αὐτὸν καὶ σὺ συγκληρονόμον· ὅσα αὐτὸ σκεύη δῷς, σαυτῷ δώσεις. σὺ δὲ ἀκούεις τί φησιν ὁ προφήτης; σὺν οἰκείοις τὸν σπέρματός σου ὄχι ὑποφήτῃ. Εἰ δὲ συλλήψῃς ὑποφήτην οὐ χρή, πολλῷ μᾶλλον ἀποστόλῳ, μὴ τῆς δεσποτείας δὲ ὃ τῆς συλλήψεως δικαίωμα πρὸς σὲ ἔχοντα, καὶ πολλῷ πλείονα ἕτερα. καὶ γὰρ καὶ μείζω σε ἐποίησε τῶν αὐτοῦ, οὐδὲν προσλαβών, ἀλλὰ δὲ καταρξας τῆς ἀφάτου ταύτης εὐεργεσίας. πῶς οὖν οὐκ ἐκάστης οἰκίας, ὃ μηδὲ τῇ δωρεᾷ ταύτῃ ἡδέσθαι φιλάνθρωπον, μηδὲ ἀμοιβὴν αὐτὴ χάριτος δοῦναι, καὶ ἐλάττονα αὐτῆ μείζόνων; αὐτὸς μὲν γάρ σε τῶν ἀφανῶν κληρονόμον ἐποίησε· σὺ δὲ αὐτῷ οὐδὲ τῶν ἐν τῇ γῇ μεταδίδως; αὐτὸς σε οὐδὲν καταπονήσας, ἀλλὰ καὶ ἐλθρὸν ὄντα καταλλαξε· σὺ δὲ οὐδὲ φίλον ὄντα καὶ εὐεργέτην ἀμείβῃ; καίτοιγε καὶ περὶ τῆς βασιλείας, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀπόντων, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ δοῦναι χάριν δίκαιον ἔχειν αὐτῷ. δὲ γὰρ καὶ οἰκέται δεσπόταις ἐπ' ἄριστον καλοῦντες, οὐ προέχειν, ἀλλὰ λαμβάνειν νομίζουσιν· ἐνταῦθα δὲ τοὐναντίον γέγονεν. οὐ γὰρ ὁ οἰκέτης τὸν δεσπότην, ἀλλὰ ὁ δεσπότης τὸν οἰκέτην [προφήτος] ἐκάλεσεν ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ προάπτειν. σὺ δὲ οὐδὲ μὲν τοῦτο καλεῖς; προφήτος σε εἰς τὸν αὐτοῦ στίχον εἰσήγαγε· σὺ δὲ οὐδὲ δούλτερος; γυμνὸν ὄντα σε περιέβαλε· σὺ δὲ οὐδὲ μὲν ταῦτα ξένον ὄντα συνεισάγεις; προφήτος σε ἐπότισε δὲ ἑαυτοῦ ποτήριον· σὺ δὲ οὐδὲ ψυχροῦ μεταδίδως ὕδατος; ἐπότισέ σε πνεῦμα ἅγιον· σὺ δὲ οὐδὲ τοῦ σωματικοῦ προσμοιρῆσαι; ἐπότισέ σε πνεῦμα, ἄξιον ὄντα καταφρονήσεως· σὺ δὲ καὶ διψῶντα περιορᾷς, δὲ ταῦτα οὐκ τῶν αὐτοῦ μέλλων ἀπόντα ταῦτα ποιεῖ; καὶ [γὰρ] μέγα πηγῆ δὲ ποτήριον καταχεῖν, ἐξ οὗ πίνειν ὁ Χριστὸς μέλλει, καὶ προσάγειν τοῖς σώμασι; οὐχ ὁρᾷς οὗτος ἱερεῖς μόνῳ θέμις ἐστὶ τοῦ αἵματος ὑπιδιδόναι ποτήριον; ἐγὼ οὐδὲν ὑποδέω τούτων ἀκριβολογούμενος, φησίν· ἀλλὰ κἂν αὐτὸς ὑπιδῷς, δέχομαι· κἂν λαϊκὸς ᾖς, καὶ προσιτοῦμαι, καὶ οὐκ ἀπαιτῶ οἷς ἔδωκα. οὐ γὰρ αἷμα ζητῶ, ἀλλ' ὕδωρ· κἂν ψυχρόν. σύνοισον τίνα ποτίζεις, καὶ φείδου· σύνοισον οὗ ἱερεὺς τὸν Χριστοῦ λίνῃ σὺ, ἰδίᾳ χειρὶ δίδοις, οὐ σάρκα, ἀλλ' ἄρτον, οὐχ αἷμα, ἀλλὰ ψυχροῦ ὕδατος ποτήριον. σπέρδυσί σε ἱματίου σωτηρίου, καὶ σπέρδυσί σε δι' ἑαυτοῦ· σὺ καὶ διὰ τὸν παιδὸς ἔνδυσον. ἐποίησέ σε ἔνδοξον ὁ οὐρανοῖς· σὺ τῆς φείδης ἀπάλλαξον, καὶ τῆς γυμνότητος καὶ τῆς ἀκτημοσύνης. ἐποίησέ σε ἀγγέλων πολίτην· σὺ καὶ στέγης μετάδος μόνον. καὶ ὡς ὦ οἰκέτη ὦ σῷ δὸς οἰκίδιον, οὐκ ἀποτρέφομαι τοῦτο ὃ καταγώγιον, ὃ ταῦτά σοι τὸν οὐρανὸν ἀνοίξας ἀπόντα. ἀπήλλαξά σε φυλακῆς χαλεπωτάτης· ἐγὼ δὲ οὐκ ἀπαιτῶ, οὐδὲ λέγω, ἀπάλλαξόν με, ἀλλ' δὲ ἴδιός με μόνον δεδεμένον, ἔχει τοῦτο εἰς προμηθίαν ἐμοί. νεκρὸν ὄντα σε ἀνέζησα ἐγὼ· προσῶ οὐκ ἀπαιτῶ τοῦτο, ἀλλὰ λέγω, ὑπόσκελά με μόνον ἀρρώστουντα. ὅταν οὖν οὕτως ἡ μεγάλα τὰ δεδομένα, καὶ πολὺ κέρδος τὰ ἀπαιτούμενα, καὶ μηδὲ ταῦτα προέχωμεν, πόσης οὐκ ἂν ἐπιμεθα ἀξίοι γεέννης; ἐκόπτως εἰς τὸ πῦρ ἀπιμεν τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, πέτρας ὄντες ἀναισθητότεροι. πόσης γὰρ ἀναισθησίας, εἰπέ μοι, τοσαῦτα λαβόντας, τοσαῦτα πληρωμάτων, χρημάτων εἰς δούλους, ὧν μακρὰν ὑστεροῦμεν ἀποστερούμενα καὶ ἄκοντες; καὶ ἕτεροι μὲν καὶ τὸν ψυχρὸν ἐπέδωκαν, δὲ τὸ αἷμα δέδεγμαι· σὺ δὲ οὐδὲ

τὰ

ΗΘΙΚΟΝ

τὰ ἀφειπὰ ἀφίεσαν ὑπὲρ τῶν οὐρανῶν, ὑπὲρ τῶν τοσούτων ἀφαιρέσεων; καὶ ποίας δὴ ἄξιος ἔσῃ συγγνώμης, τίνος ἀπολογίας, ὃς μὴ ὢν πόρρω τῆς γῆς πόλεως ἀδέως ἀφιέμενος, καὶ ὢν ἐν δωμείζειν αὐθέφποις οὐδενὸς φειδόμενος· ὃς δὲ τῷ τρέφειν σε τὸν δεσπότην ἁπάντων δεομένων, ὠμὸς καὶ ἀπάνθρωπος εἶ; ταῦτ' οὖν ἅπαντα ἐννοήσαντες, καὶ λογισάμενοι ἀφ' ἑλκόφαμεν, ἀφ' ἁμαρτάνειν μέλλομεν, ἀφ' ἀπειλήμμεθα, μὴ τὴν ἀσυδίαν ἐν τοῖς βιωτικοῖς ἐπιδεικνυώμεθα· γνώμεθά ποτε ἥμεροι καὶ φιλάνθρωποι, ἵνα μὴ τὴν ἀφόρητον δίκην ἐφ' ἑαυτοὺς ἑλκύσωμεν. τί γὰρ ἡμᾶς οὐκ ἰκάνον καταφρίναι; τὸ τοσούτων καὶ τηλικούτων ἀπολαῦσαι, τὸ μηδὲν μέγα αἰτεῖσθαι, τὸ τοιαῦτα αἰτεῖσθαι ἃ καὶ ἄκοντες ἐνταῦθα ἀπολείφομεν, τὸ πολλὴν ἐν τοῖς βιωτικοῖς φιλοτιμίαν ἐπιδείκνυσθαι; τούτων γὰρ ἕνεκεν καὶ καθ' ἑαυτὸ ἱκανὸν ἡμᾶς καταδικάσαι· ὅταν δὲ ὁμοῦ τὰ πρῶτα ζημιωθῇ, τίς ἔσαι σωτηρίας ἐλπίς; ἵν' οὖν ἅπασαν ταύτην τὴν κατάκρισιν ἀφύγωμεν, ἐπιδειξώμεθά τινα δαψίλειαν πρὸς τὸν δεομένους. ὕπνα γὰρ καὶ τῶν ἐνταῦθα καὶ τῶν ἐκεῖ ἁπάντων ἀπολαύσομεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. μς'. 24 ΑΛΛΗΝ ΠΑΡΑΒΟΛΗΝ ΠΑΡΕΘΗκεν αὐτοῖς λέγων· ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείροντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. 25 Ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους, ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς, καὶ ἔσπειρε ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου, καὶ ἀπῆλθεν. 26 Ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος, καὶ καρπὸν ἐποίησε, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια. 27 Προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου, εἶπον αὐτῷ· κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ ἀγρῷ σου; πόθεν οὖν ἔχει ζιζάνια; 28 Ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς, ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν. Οἱ δὲ δοῦλοι εἶπον αὐτῷ, θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά; 29 Ὁ δὲ ἔφη, οὔ· μήποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια, ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον.
30 Ἀφετε οὖν συναυξάνεσθαι ἀμφότερα ἄχρι τοῦ θερισμοῦ, καὶ ἐν τῷ καιρῷ τοῖς θερισταῖς, συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια.

Τί δὲ μέσον τούτης καὶ τῆς προτέρας παραβολῆς; οὐχ ὅτι μηδὲ ὅλως προσεσχηκόσας [αὐτῷ] φησιν, ἀλλ' ἀποπεμψάσας καὶ τὸν ὄχλον προϊεμένους· ἐνταῦθα δὲ, τὴν αἱρετικὴν λέγει ταῦτα συσκήματα. ἵνα γὰρ μηδὲ τοῦτο τοῦ μαθητοῦ θορυβῇ, καὶ τοῦτο προλέγει, μὴ δὲ διδάξαι αὐτοὺς ἔμελλε καὶ παραβολαῖς λαλῆσαι. ἐκείνη μὲν ἡ παραβολὴ, φησιν, ὅτι οὐκ ἐδέξαντο· αὕτη δὲ, ὅτι καὶ φθορέας ἐδέξαντο. ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο τῆς τοῦ διαβόλου μωδείας, τὴν ἀλήθειαν ἀεὶ προσάπτειν τῷ πλάνῳ, πολλὰ ὑποκρινώμενα αὐτὴν καὶ ὁμοιώματα, ὥστε εὐκόλως κλέπτειν τοὺς εὐεξαπατήτους. διὰ τοῦτο οὐκ ἄλλο τι σπέρμα, ἀλλὰ ζιζάνια καλεῖ, ὃ δὴ καὶ τῷ ὄψει ἔοικέ πως τῷ σίτῳ. εἶτα λέγει καὶ τὸν τρόπον τῆς ὑποβολῆς. ἐν γὰρ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους, φησίν. ἐμαρτὸν τοῖς ἄρχουσιν ἐνταῦθα ὑποκρεμᾶσθαι κίνδυνον, τοῖς μάλιστα τῆς ἀρούσης τὴν φυλακὴν ἐμπεπιστευμένοις· καὶ τοῖς ἄρχουσι δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀρχομένοις. δείκνυσι δὲ καὶ τὸν πλησίον μὲν τὸν ἀληθῆ ὄντα, ὅπερ καὶ ἡ τῶν προσταγμάτων ἔκβασις μαρτυρεῖ. καὶ γὰρ μὲν τοὺς προφήτας, οἱ ψευδοπροφῆται· καὶ μὲν τοὺς ἀποστόλους, οἱ ψευδαπόστολοι. ἔστι μὲν Χριστὸν, ὁ ἀντίχριστος. ἀλλὰ μὴ ἴδῃ τις μιμήσεται ὁ διάβολος, ἢ ὅσον ἐπιβουλεύσῃ,

σῃ, ὅτε ὠφελῆσαι ὅτε οἶδε. καὶ νῦν τοίνυν, ὅπερ εἶδεν, ὅτι ὁ μὲν ἐποίησεν ἑκατόν, ὁ δὲ ἑξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα, ἀλλ' ἕτερος [λοιπὸν] ὁδόν. ἐπεὶ γὰρ ἁρπάσαι οὐκ ἠδυνήθη τὸ ῥιζωθέν, οὐδὲ ἀποπνίξαι, οὐδὲ καταφλέξαι, διὰ ἑτέρας ἀπάτης ἐπιβουλεύει, τὴν ἐμβάλλων τὰ πρὸς ἑαυτόν. καὶ μὴ λαφέρεσθαι φησὶ καθεύδοντες, φησι, τῷ τῶν ὁδὸν μιμουμένων; ὅτι οὐκεῖ δὲ θέως ἥρπασεν (οὐδὲ γὰρ ῥιζωθῆναι ἀφῆκεν) οὐ τοῦτο δέ, πλείονος ἐδεήθη τῆς μηχανῆς. τοῦτο δέ λέγει ὁ Χριστός, παιδεύων ἡμᾶς λαπαντὸς ἐκζητητέον. κἂν γὰρ ἐκείνας φύγῃς τὰς βλάβας, φησὶν, ἔστι καὶ ἑτέρα βλάβη. ὥσπερ γὰρ ἐκ τῆς ὁδοῦ εἰς τὰς πέτρας καὶ τῶν ἀκανθῶν, ὅτου καὶ οὐ τοῦτο ἐκ τοῦ ὑπνου ἡ ἀπώλεια γίνεται· ὥστε διὰπαντὸς φυλακῆς δεῖ. διὸ καὶ ἔλεγεν· Ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. τοιοῦτόν τι γέγονε καὶ τῶν Μαθ. ι. κβ.
παλαιῶν. πολλοὶ γοῦν τῶν προφητῶν πονηροὺς εἰσάγοντες ἄνδρας ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, αἱρεσιάρχας κρυπτομένους, πολλῷ εὐκολίᾳ τῇ τοιαύτῃ πρόφορον ἐπιβουλήν. οὐδὲ γὰρ πόνων ἐστὶ τῷ ἐκβόλῳ λοιπὸν, ὅταν ἐκείνους εἰς μέσον φυτεύσῃ. καὶ πῶς δυνατὸν μὴ καθεύδειν, φησί; τοὺς μὲν οὖν φυσικὸν ὕπνον, οὐ δυνατόν· τοὺς δὲ τῆς προαιρέσεως, δυνατόν. διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγε· Γρηγορήσατε, στήκετε ἐν τῇ πίστει. εἶτα δείκνυσι καὶ πρακτέον τὸ πρᾶγμα, οὐχὶ βλαβερὸν μόνον. μὴ γὰρ ὁ γεωργηθεὶς τὸν ἀγρὸν, καὶ μὴ χρείαν ἔχοι μηδενὸς, τότε ἀπιστήσει, καθάπερ καὶ οἱ αἱρετικοὶ ποιοῦσιν, οἱ δὲ οὐδὲν ἕτερον, ἢ δόξαι κενοδοξίαν ἐμβάλλουσι ἑαυτῶν ἴσον. οὐκ ἐπτοήθην δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν μὴ τούτων ἀκριβείας αὐτῶν ἐπιγράφει τὸν σκληρὸν ἅπασαν. ὅτε γὰρ ἐβλάστησε, φησὶν, ὁ χόρτος, καὶ καρπὸν ἐποίησε, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια· ὅπερ καὶ οὗτοι ποιοῦσι. τοῦτο μὲν γὰρ τὸν ἀγρὸν συσκιάζουσιν ἑαυτοῖς· ἐπειδὴ δὲ πολλῷ λαβόντες τὸν σπόρον, καὶ λέγουσιν ὡς ἀνοίας μεταδῶ, ὅτε ἴσον ἐκλέουσι. τίνος γὰρ ἕνεκεν εἰσάγει τοὺς δούλους λέγοντας ὁ γεωργὸς; ἵνα εἴπῃ, ὅτι καὶ ἀγαθὸν ἀνοῦς. ἐχθρὸν γὰρ ἀνθρωπον αὐτὸν καλεῖ, διὰ τὸ εἰς ἀνθρώπους βλάβην. ἢ μὴ γὰρ ἐπήρεια καθ' ἡμῶν· ἢ γὰρ ἀρχὴ τῆς ἐπηρείας, οὐκ ἀπὸ τῆς εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' ἀπὸ τῆς εἰς Θεὸν ἔχθρας ἐλθέτω. ὅθεν δῆλον, ὅτι μᾶλλον ὁ Θεὸς ἡμᾶς φιλεῖ, ἢ ἡμεῖς ἑαυτούς. ὅρα δὲ ἑτέρωθεν τὸ ἀγαθόν τὸ καχυργίαν. ὃ γὰρ περὶ τούτου ἔπαθεν, ὅπερ μηδὲν εἶχεν ἀπολέσαι, ἀλλ' ὅτι ἰῶ ἅπαντα πεπληρωμένα, ἵνα τῇ ταπεινῇ λυμαίνηται τοῦ γεωργοῦ. ὅτι πρὸς ἐκβολὴν ἐμβρωδῶς ἔχων πάντα ἐποίει. σκέπει δὲ τῶν οἰκετῶν τὴν φιλοσοφίαν. καὶ γὰρ ἐπείγοντα ἤδη τὰ ζιζάνια ἀνακαθᾶραι, εἰ καὶ μὴ διεσκεμμένως ποιοῦσιν· ὅμως δείκνυσι τὴν ἀκρίβειαν μέχρι καὶ τοῦ μέλιμναν αὐτῶν, οὐ προσέχοντας, ἀλλ' ἐπὶ μόνον βλέποντας, ἀκ ἵνα ἐκεῖνος δῷ δίκην, ἀλλ' ὥστε τὰ καταβληθέντα μὴ ἀπολέσθαι. ἀγαθὸν γὰρ δὴ τοῦτο ἐστὶ τὸ κατεπείγον. διόπερ ὅπως τὸ νόσημα τέως ἐξέλωσι, σκοποῦσι. καὶ οὐδὲ τοῦτο ἁπλῶς ζητοῦσιν. ἀγαθὸν γὰρ ἑαυτοῖς ἐπιτρέπουσιν, ἀλλὰ τὸν δεσπότην τῶν γνώμῃ δυναμένοις λέγοντες· θέλεις; τί οὖν ὁ δεσπότης; κωλύει λέγων· μήποτε ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον. τοῦτο γὰρ ἔλεγε, κωλύων πολέμους γίνεσθαι καὶ αἵματα καὶ σφαγάς. οὐ γὰρ δὴ ἀναιρεῖ αἱρετικὸν, ἐπεὶ πόλεμος ἀσυνδέτου εἰς τὴν οἰκουμένην ἐλθὼν εἰσάγεται. δύο τοίνυν τούτοις αὐτοὺς κατέχει τοὺς λογισμούς· ἑνὶ μὲν, τῷ μὴ σῖτον βλαβεῖναι· ἑτέρῳ δὲ, ᾧ καταλήφεσθαι τὸ κόλασιν πρώτως αὐτοὺς διὰ τοὺς νοσοῦντας. ὥστε εἰ βούλει καὶ χλευασθῆναι αὐτοῦ, καὶ χωρεῖς τῆς τοῦ σίτου βλάβης, διὰ μένων ἵνα προσέχοντα καιρόν. τί δὲ ἄλλο δηλοῖ τοῦτο, μὴ ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον, ἢ τοῦτό φησιν· ὅτι εἰ μέλλοιτε καὶ δίκαια καὶ κατασφάττειν τοὺς αἱρετικοὺς, ἀνάγκη πολλοὺς καὶ τῶν ἀγίων συγκαταβάλλεσθαι ἢ ὅτι ἀπ' αὐτῶν τῶν ζιζανίων πολλοὺς εἰκὸς μεταβαλέσθαι καὶ γενέσθαι σῖτον; διὸ τοίνυν προλαβόντες αὐτοὺς ἐκριζώσητε, λυμαίνεσθαι τῷ μέλλοντι γίνεσθαι σίτῳ, ὃς ἐγχωρῆσαι μεταβαλέσθαι καὶ γενέσθαι βήτιος δυναμενῶν. οὐ τοίνυν κατέχειν αἱρετικοὺς καὶ βασανίζειν, καὶ ἐκκόπτειν αὐτῶν τὴν πρόνοιαν, καὶ ζωοδέσυς, καὶ ταῖς ποιναῖς ἀμαλύνειν κωλύει· ἀλλ' ἀναιρεῖν καὶ κατασφάττειν. σὺ δὲ αὐτοῦ σκέπει τὴν ἠμε-

ρότητα,

Ματθ. ι. κβ.

α. Κορ. ιε. ιγ.

εότητα, πῶς οὐκ ἀποφαίνει μόνον οὐδὲ κελεύει, ἀλλὰ λογισμοὺς ἐνδησι. τί οὖν δὴ μέλει τέλος μόρη τὰ ζιζάνια; Τότε ἐρῶ τοῖς θερισταῖς· συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια, καὶ δήσατε αὐτὰ *δεσμὰς πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά. Πάλιν ἀναμιμνήσκει αὐτοὺς τῶν Ἰωαννίου ῥημάτων, τῶν κριτικῶν αὐτῶν εἰσαγόντων, καὶ φησιν· ὅτι ἕως μὲν ἐσήκασιν ἐπὶ τὸ σίτου, φείδεσθαι χρὴ (ἐγγὺς γὰρ αὐτοὺς καὶ σῖτον ἡμέρας) ὅταν δὲ μηδὲν κερδαίνοντες ἀπέλθωσι, τότε αὐτοὺς ἀναγκαίως ἡ ἀπόφασις ἀφανίζει· δίκη. ἐρῶ γὰρ τοῖς θερισταῖς, φησι, συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια. διατί πρῶτον; ἵνα μὴ φοβηθῶσιν ὅτοι, ὡς συναπολεμένου ἅμα αὐτοῖς τοῦ σίτου. καὶ δήσατε αὐτὰ δεσμάς, "ὥστε κατακαῦσαι αὐτά·

Τὸν δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην. 31 Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἀπὸ τοῦ σπόρου τρία μέρη ἀπόλλυται, καὶ σώζεται ἓν, καὶ ἐν αὐτῷ πάλιν τῷ σωζομένῳ τοσαύτην δύναμιν βλέπει, ἵνα μὴ λέγωσι, καὶ ἵνες καὶ πόσοι ἔσονται οἱ πιστοί; καὶ τοῦτον ἀφαιρῇ τὸν φόβον, διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ σινάπεως ἐνάγων εἰς [τὴν] πίστιν αὐτοὺς, καὶ δεικνὺς ὅτι πάντως ἐκτανθήσεται τὸ κήρυγμα. διὰ τοῦτο τοῦτο τὴν λαχάνου τὴν εἰκόνα εἰς μέσον ἤγαγε σφόδρα ἐοικυῖαν τῇ προτεθείσῃ.

32 Ὁ μακρότερον μέν, φησίν, ὄντων τῶν σπερμάτων· ὅταν δὲ αὐξηθῇ, μεῖζον τῶν λαχάνων ἐστί, καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ. Τοῦ γὰρ μεγέθους τὸ τεκμήριον ἐνδείξασθαι ἠβουλήθη. ὅπου δὴ καὶ ὅτι τοῦ κηρύγματος ἔσται, φησί. καὶ γὰρ ἀπόστολοι ἀδενέστεροι ἦσαν τὰ μαθηταί, καὶ πόλεων ἐλάττους· ἀλλ' ὅμως ὅμως μεγάλη ἰσχὺς ἡ ἐν αὐτοῖς δύναμις, ὀξυπλώθη πολυτρόπου τῆς οἰκουμένης. Εἶτα καὶ τῇ ζύμῃ ταύτῃ προσέθηκε τὴν εἰκόνα, λέγων·

33 Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

Καθάπερ γὰρ αὕτη τὸ πολὺ ἄλευρον μεθίησιν εἰς τὴν ἑαυτῆς ἰσχύν, οὕτω καὶ ὑμεῖς τὸν πρώτα κόσμον μεταρρίσετε. καὶ ὅρα συνέσιν. τὰ γὰρ τῆς φύσεως πρόδηλα, δεικνὺς ὅτι ὥσπερ ἐκεῖνα ἀνεγχώρητον μὴ γενέσθαι, οὕτω καὶ ταῦτα. μὴ γάρ μοι τοῦτο λέγε· τί δυνησόμεθα δώδεκα ἄνθρωποι εἰς πλῆθος ἐμπεσόντες τοσοῦτον; καὶ γὰρ τοῦτο αὐτὸ μάλιστα ὑμᾶς ποιεῖ τὴν ἰσχὺν ἐκλέμψαι, τὸ ἀναμιγῆναι τῷ πλήθει, καὶ μὴ φυγεῖν· ὥσπερ καὶ ἡ ζύμη τότε τὸ φύραμα ζυμοῖ, ὅταν ἐγγὺς γένηται τοῦ ἀλεύρου· καὶ οὐχ ἁπλῶς ἐγγύς, ἀλλ' οὕτως ὥστε καὶ μιγῆναι. οὐ γὰρ εἶπεν, ἔθηκεν ἁπλῶς, ἀλλ' ἔκρυψεν. οὕτω δὲ ὑμᾶς, ὅταν κολληθῆτε καὶ ἑνωθῆτε τοῖς πολεμοῦσιν ὑμῖν, τότε αὐτῶν κρείττους ἔσεσθε. καὶ καθάπερ ἐκείνη καταχώννυται μὲν, οὐκ ἀφανίζεται δὲ, ἀλλὰ κρύπτει τὸν ἑαυτῆς ἔξιν ἅπαντα μεταποιοῦσα· οὕτω δὴ καὶ ὑμᾶς καὶ ὅπου τοῦ κηρύγματος τοῦτο συμβήσεται. μὴ τοίνυν, ὅπου πολλὰς εἶπον *τὰς ἐπηρείας, φοβηθῆτε. δὲ γὰρ καὶ οὕτως ἐκλέμψετε, καὶ ἀπόντων κρείττους ἔσεσθε. τρία δὲ σάτα ἐνταῦθα, τὰ πολλὰ εἴρηκεν. οἶδε γὰρ οὗτος ἀριθμὸν τοῦτον ὅπου πλήθους λαμβάνειν. μὴ θαυμάσῃς δὲ, εἰ κρείττους βασιλείας ἁλιεῖς ἁλιεύοντος, κόκκου καὶ ζύμης ἐμνήσθη. διὰ τοῦτο γὰρ διελέγετο ἀπείροις δὲ ἰδιώταις δὲ δεομένοις ἀπὸ τούτων τὰ δυάσθαι. οὕτω γὰρ ἦσαν ἀφελεῖς, ὡς καὶ μετὰ ταῦτα πάντα δεηθῆναι ἐρμηνείας πολλῆς. πού τοίνυν ἐλλιμένων παῖδες εἰσι; μανθανέτωσαν τοῦ Χριστοῦ τὸν δυνάμεων, ὁρῶντες τῶν προφητῶν τὴν ἀληθῆ· καὶ ἐκατέρωθεν αὐτὸν προσκυνείτωσαν, ὅτι καὶ προφῆται προσῆλθε τοσοῦτον, καὶ ἐπλήρωσε. καὶ γὰρ αὐτός ἐστιν ὁ τῶν δυνάμεων ἐνθεὶς τῇ ζύμῃ. διὰ τοῦτο καὶ ἀνέμιξε τῷ πλήθει τοὺς αὐτῷ πιστεύοντας, ἵνα μεταδῶμεν ἀλλήλοις τῆς ἡμετέρας συνέσεως. μηδεὶς τοίνυν ὀλιγότητα ἀπαιδεύτου. πολλὴ γὰρ τοῦ κηρύγματος ἡ δύναμις· καὶ ὃ ζυμοῖ ἅπαξ, ζύμην ἔχει τοῦ λοιποῦ πάλιν. καὶ καθάπερ ὁ σπινθὴρ, ὅταν ἁφθῇ ξύλων, τὰ ἥδη καταξηράνας ποιήσας

ποιήσας τῆς φλογὸς τοσοῦτον, οὗπερ τοῖς ἄλλοις ἐπέπιπτε· ὅτε δὴ καὶ ὁ κήρυγμα. ἀλλ' οὐκ εἶπε πῦρ, ἀλλὰ ζύμην. τί δήποτε; ὅτι μέντοι πυρός ἐστιν ἐκεῖνος ὁ ὅλον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀκανθωδῶν ξύλων· σὺ γοῦν ἂν ὁ ὅλον ἡ ζύμη ἐργάζεται δι' ἑαυτῆς. εἰ δ' αἱ δεκαπτοὶ δώδεκα τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐζύμωσαν, σὺ νόησον ὅσην ἡμῶν ἡ κακία, ὅταν τοσοῦτοι ὄντες ὅλον τὸν περίκοσμον μὴ δυνηθῶμεν διορθοῦν, ὡς μικροῖς κόσμοις ἀρκὴν ἐκείνων καὶ μικρὰν ζύμην. ἀλλ' ἀκριβοί, φησιν, ἀπόστολοι ἦσαν. καὶ τί τοῦτο; καὶ τῶν αὐτῶν σοι μετέχομεν; οὐκ εἰς πόλεσιν ἐξεπέμφησαν; καὶ τῶν αὐτῶν ἀπέλαυσε; καὶ τέχνας μετεχειρίσαντο; μὴ γὰρ ἄγγελοι ἦσαν; μὴ γὰρ ὄζος καὶ θεσπίου κατέβησαν; ἀλλὰ τὰ σημεῖα, φησιν, εἶχον. καὶ τὰ σημεῖα θαυμασοὺς αὐτοὺς ἐποίησε.

Μέχρι πότε παρακαλύμμασι κεχρήμεθα τῆς ἡμετέρας ῥᾳθυμίας τοῖς θαύμασιν ἐκείνοις; [ἵνα καὶ ΗΘΙΚΟΝ
τῶν ἁγίων οὐ τοῖς θαύμασιν ἐκείνοις λαμπρυνόμενα.] πολλοὶ γὰρ τῶν δαιμόνας ἐκβαλόντες, ὅπερ τὴν δύναμιν εἰργάσαντο, οὐκ ἐγλύπτοντο θαυμασοί, ἀλλὰ καὶ σκολαφθῆσαν. καὶ τί ποτ' οὖν ὅτι, φησιν, ὁ μεγάλως αὐτοῦ ἔδειξε; τὸ χρῆμα καταφρονῆ. τὸ δόξης ὑπεροράν· τὸ παραγμα ἀπηλλάχθαι βιωτικῶν. ὡς εἴγε μὴ ταῦτα εἶχον, δηλαδὴ δοῦλοι τῶν παθῶν ἦσαν, εἰ δὲ μικρὸς νεκρὸς ἤγερσεν, ἅπερ μόνον αὐτὸν ἐφέλησαν, δηλαδὴ καὶ ἀπατεῶνες ἂν ὠνομάθησαν εἶναι). οὕτως ὁ βίος ὅτιν ὁ πάντα καλὰ λαμπρὸν, ὁ καὶ τοῦ πνεύματος τὴν χάριν ἐπιστρώμενος. ποῖον σημεῖον Ἰωάννης ἐποίησεν, ὅτι πόλεις τοσαύτας Ιωαν. ι. μα.
ἐκήρυξαν; οὐ γὰρ αὐτὸν ἐθαυμάτουργησεν, ἄκουσον τοῦ εὐαγγελιστοῦ λέγοντος· Ὅτι Ἰωάννης μὲν ἐποίησε σημεῖον οὐδέν. πόθεν οὖν θαυμαστὸς Ἠλίας ἐγένετο; οὐκ ἀπὸ τῆς παῤῥησίας τῆς πρὸς Βασιλέα; οὐκ ἀπὸ τοῦ ζήλου τοῦ πρὸς Θεόν; οὐκ ἀπὸ τῆς ἀκηλιδώτου; οὐκ ἀπὸ τῆς μηλωτῆς καὶ τοῦ ἀσκητηρίου τῶν ὀρέων; καὶ γὰρ σημεῖα μετὰ ταῦτα ἅπαντα ἐποίησε. τί δὲ Ἰωὴλ ποῖον σημεῖον ὁρᾶν ποιούμενος ἀξιοπλάγητος ἀγγέλοις; σημεῖον μὲν οὐδέν, βίον δὲ λαμπρὸν καὶ ἀκατονόητον ἀδάμαντος στερρότερον ἐπιδεικνύμενος. ποῖον σημεῖον ὁ Δαβὶδ ἐποίησεν ἔτι νέος ὤν, ὡς εἰπεῖν Θεοῦ, Εὗρον Δαβὶδ τὸν Ἰεσσαί, ἄνδρα κατὰ Πρ. ιγ. κς.
τὴν καρδίαν μου; ὁ δὲ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ ποῖον νεκρὸν ἤγειρεν; ποῖον δὲ λεπρὸν ἐκάθηρεν; οὐκ οἶδα ὅτι καὶ σημεῖα, ἐὰν μὴ νήφωμεν, καὶ βλάπτει πολλάκις; ὅτου [γοῦν] πολλοὶ τῶν Κορινθίων ἀπεχάνησαν ἀπ' ἀλλήλων· ὅτου πολλοὶ τῶν Ρωμαίων ἀπενοήθησαν· οὕτω Σίμων ἐξεβλήθη, οὕτως ὁ τῷ Χριστῷ τότε ἐπιθυμήσας ἀκολουθῆσαι ἀπεδοκιμάζετο, ἀκούσας ὅτι αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις. τούτων γοῦν ἕκαστος, ὁ μὲν χρημάτων, ὁ δὲ δόξης ἐφιέμενος τῆς ἀπὸ τῶν σημείων, ἐξεπίτηδον καὶ ἀπώλοντο. βίου δὲ ἐπιμέλεια καὶ ἀρετῆς ἔρως, οὐ μόνον οὐ τίκτει τοιαύτην ἐπιθυμίαν, ἀλλὰ καὶ φύσαν ἀμαυρεῖ. εἰ αὐτὸς δὲ ὅτε συνομολογεῖ τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς, Οὐ λέγετε, ποιήσατε σημεῖα, ἵνα ἴδωσιν οἱ ἄνθρωποι καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ τῷ Πέτρῳ δὲ οὐκ εἶπεν, Εἰ φιλεῖς με, ποίει σημεῖα· ἀλλὰ ποίμαινε τὰ πρόβατά μου. καὶ παντὸς δὲ αὐτὸν προτιμᾷ τῶν ἄλλων μᾶλλον Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου, πόθεν, εἰπέ μοι, προετίμα; ἀπὸ τῶν σημείων; ἐπεὶ μὴν πάντες ὁμοίως ἐκάθαιρον καὶ τοὺς λεπροὺς, καὶ τοῖς νεκροῖς ἤγειρον, καὶ πᾶσιν ὁμοίως τὴν ἐξουσίαν ἔδωκε. πόθεν οὖν εἶχον τὸ πλέον οὗτοι; ἀπὸ τῆς ψυχικῆς ἀρετῆς. ὁρᾷς ὅτι πάντα χοῦ βίου χρεία καὶ τὰ μάλιστα τῶν ἔργων ἐπιδείξεως; Ἀπὸ τῶν καρπῶν γὰρ αὐτῶν, φησιν, Ματθ. ζ. ιϛ.
ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. τί οὖν τῶν ζωῶν ζωὴν ποιήσει τὴν ἡμετέραν; ἆρα μὴ σημείων ἐπίδειξις, ἢ πολιτείας ἀρίστης ἀκρίβεια; δῆλον ὅτι τὸ δεύτερον· τὰ γὰρ σημεῖα καὶ τὰς ἀφορμὰς ἐντεῦθεν ἔχει, καὶ εἰς τοῦτο καταλήγει τὸ τέλος. ὁ τε γὰρ βίου ἄριστον ἐπιδεικνύμενος, ἐπιτρέπεται ταῦτα τὴν χάριν· ὁ τε λαμβάνων τὴν χάριν, ἵνα τὸ ἑτέρων διορθώσῃ βίον. ἐπεὶ καὶ ὁ Χριστὸς τὰ θαύματα ἔσχε δι' τοῦτο ἐποίησεν, ἵνα ἀξιόπιστος φανεὶς ἐντεῦθεν,

ὡς

καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἑλκύσας, ἀρετῆς εἰς τὸν βίον εἰσαγάγῃ. διὰ καὶ τὴν πλείονα ὑπὲρ τούτου ποιῆται σπουδήν. οὐδὲ γὰρ τοῖς σημείοις ἀρκεῖται μόνον, ἀλλὰ καὶ γέενναν ἀπειλῇ, καὶ βασιλείαν ἐπαγγέλλεται, καὶ τοὺς μὲν δοξάζους ἐκείνους ὑφηγεῖται νόμους, καὶ πάντα ὑπὲρ τούτου πραγματεύεται, ἵνα εἰσελθόντες ἐργάσωνται. καὶ τί λέγω, ὅτι ὁ Χριστὸς πάντα τοῦτον ἕνεκεν ποιεῖ; οἱ γοῦν εἴ τις ἐδωκεν, εἶπέ μοι, ἄρειον, νεκροὺς ἀναστῆσαι ἢ τὸν ὀνόματι αὐτοῦ, ἢ δηλονότι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀποθανεῖν, τί δὴ ἐδίξω μᾶλλον; οὐκ ἂν δῆλον ὅτι τὸ δεύτερον; καὶ μικρὸν τὸ μὴ σημεῖόν ἐστι, τοῦτο ἔργον. τί δ', εἴ τις οἱ πρὸ αὐτοῦ θηκε ποιῆσαι χάρτην χρυσὸν, ἢ δυνηθεῖναι πάντων τῶν χρημάτων ὡς χάρτου καταφρονῆσαι, οὐκ ἂν τοῦτο ἐδίξω μᾶλλον; καὶ μάλα εἰκότως. τοῖς γοῦν θεάτροις τοῦτο ἂν μάλιστα ἐπεσπάτο. εἰ μὲν γοῦν εἶδον χόρτον χρυσοῦν γενόμενον, καὶ ἐπεθύμησαν καὶ αὐτοὶ λαβεῖν τὴν δύναμιν, ὥσπερ ὁ Σίμων, καὶ ἠὐξήθη ἂν αὐτοῖς ὁ τῶν χρημάτων ἔρως. εἰ δὲ εἶδον ὡς χάρτου τοῦ χρυσοῦ πάντας καταφρονοῦντας καὶ ὑπερορῶντας, πάλαι ἂν τῆς νόσου ταύτης ἀπηλλάγησαν. ὁρᾷς ὅτι ὁ βίος μᾶλλον ὠφελεῖν δύναται; βίον δὲ λέγω νῦν, οὐχὶ αἱρετισμοῦ, οὐδὲ δὴ σάκκον καὶ σποδὸν ὑποστρώσης· ἀλλ' ἐὰν χρημάτων ὑπερίδῃς, ὡς ὑπερίδειν χρή· ἐὰν φιλοτιμήσῃ· ἐὰν δῶς πεινῶντι τὸν ἄρτον σου· ἐὰν θυμοῦ κρατήσῃς· ἐὰν κενοδοξίαν ἐκβάλῃς· ἐὰν βασκανίαν ἀνέλῃς. ὅπερ καὶ αὐτὸς ἐπαίδευε. Μάθετε γάρ, φησιν, ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ· [καὶ] οὐκ εἶπεν, ὅτι σπουδάσατε. κομψοὶ τε εἶναι εἰπεῖν ταῦτα σφόδρα ἐπιτήδεια ἡμέρας, ἀλλ' οὐ λέγει τοῦτο· ἀλλ' ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ. καὶ πάλιν πέμπων αὐλοὺς, οὐκ εἶπεν, ὅτι νηστεύετε· ἀλλὰ πᾶν τὸ προσπεσὸν ὑμῖν ἐσθίετε. χρημάτων μὲν τοι ἕνεκεν πολλοὶ ἀκριβείαν ἀπῄτησε, λέγων· Μὴ κτήσησθε χρυσὸν, μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν. ταῦτα δὲ λέγω, οὐχὶ νηστείαν κακίζων (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ τὸ σφόδρα ἐπαινῶν· ἀλλ' ὅταν τῶν ἄλλων ἡμαρτημάτων ταύτην νομίζητε ἔχειν εἰς σωτηρίαν ὑμῖν, τὸ ἕκαστον τοῦ χορηγοῦ τῆς ἀρετῆς ἔχουσαν μέρος. τὸ γὰρ μέγιστον, ἀγάπη καὶ ὁλοτελεία καὶ ἐλεημοσύνη, καὶ οὐ πρὸς ἓν μόνον ὑποκρίνεται. ὥστε εἰ βούλει ἀποστόλων γενέσθαι ἴσος, οὐδὲν τὸ κωλύον. ἔρχεται γὰρ ταύτην τὴν ἀρετὴν ἐπιμελόντα μόνον, μηδὲν ἔλαττον ἐκείνων ἔχῃ. μηδεὶς τοίνυν εἰς σημεῖα ἀναδραμέτω. ἀλλείπει μὲν γὰρ ὅταν σχεδὸν σώματος δαίμων· πολλῷ δὲ μᾶλλον, ὅταν ἀμαρτίας ἀπαλλαττομένην ἴδῃ ψυχήν. καὶ γὰρ αὕτη ἐστὶν ἡ δύναμις ἐκείνη ἡ μεγάλη. διὰ ταύτην ἀπέθανεν ὁ Χριστὸς, ἵνα ταύτην καταλύσῃ. καὶ γὰρ αὕτη τὸν θάνατον εἰσήγαγε. διὰ ταύτην τὰ ἄνω κάτω γέγονεν. διὰ τοίνυν ταύτην ἐξέλης, ἐξέκοψας τὸ διαβόλου τὸ νεῦρον, συντετριφας αὐτοῦ τὴν κεφαλήν, κατέλυσας αὐτοῦ τὴν ἰσχὺν ἅπασαν, διέσπασας τὸ στρατόπεδον, ἀπάντων σημείων ἐπιδείξω σημεῖον μεῖζον. οὐκ ἐμὸς οὗτος ὁ λόγος, ἀλλὰ τοῦ μακαρίου Παύλου· εἰπὼν γὰρ, Ζηλοῦτε τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα, καὶ ἔτι καὶ καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι, οὐκ ἐπήγαγε σημεῖον, ἀλλ' ἀγάπην, τὴν πάντων ῥίζαν τῶν ἀγαθῶν. διὰ τοίνυν ταύτην ἀσκῶμεν, καὶ τὴν σὺν ταύτης φιλοσοφίαν ἅπασαν, οὐδὲν δεηθησόμεθα σημείων· ὥσπερ οὖν ἐὰν μὴ ἀσκῶμεν, οὐδὲν κερδανοῦμεν ἀπὸ τῶν σημείων. ταῦτ' οὖν ἅπαντα συνοῶντες, ἀφ' ὧν ἐγένοντο οἱ ἀπόστολοι μεγάλοι, ταῦτα ζηλώσωμεν. πόθεν οὖν ἐγένοντο σοφοὶ μεγάλοι; ἀκούουσι λέγοντος Πέτρου· Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι. τί ἄρα ἔσται ἡμῖν; ἀκούουσι καὶ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος αὐτοῖς· ὅτι ὑμεῖς καθίσεσθε· ὃς δὲ πᾶς ὅστις ἀφῆκεν οἰκίας ἢ ἀδελφοὺς ἢ πατέρα ἢ μητέρα, ἑκατονταπλασίονα λήψεται ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει. ἀπάντων τοίνυν ἑαυτοὺς ἀποξήσαντες τῷ βιωτικῷ, ἀναθώμεθα ἑαυτοὺς τῷ Χριστῷ, ἵνα καὶ τῶν ἀποστόλων γενώμεθα ἴσοι καὶ τιμῆς τῆς αὐτῆς, καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀπολαύσωμεν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρχειν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ.

Ομιλ. μζ. 34 ΤΑΥΤΑ ΠΑΝΤΑ ΕΛΑΛΗΣΕΝ Ο ΙΗ-
σοῦς ὁ͂ν τοῖς ὄχλοις, ⁊ χωρὶς παραβολῆς οὐδὲν ἐλάλει
αὐτοῖς· 35 Ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέ-
γοντος· ἀνοίξω ὁ͂ν παραβολαῖς τὸ στόμα μου, ἐρεύξομαι κεκρυμμένα
ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.

Ὁ δὲ Μαρκος φησὶν, ὅτι καθὼς ἠδύναντο ἀκούειν, ἐλάλει αὐτοῖς Μαρκ. κ. λγ.
λόγον ὁ͂ν παραβολαῖς. Εἶτα διὰκεινται οὐδὲν" αὐτὸν καινοτομοῦντα, εἰσά-
γει τ προφήτην ⁊ τοῦτον προαναφωνοῦντα τ διδασκαλίας Ⓦ ἕνεκεν.
⁊ διδάσκων ἡμᾶς τ Χριστοῦ τ γνώμην, ὅτι οὐχ ἵνα ἀγνοῶσιν, ἀλλ' ἵνα
αὐτοὶ εἰς ἐρώτησιν ἄγῃ, ὅτε διελέγετο, ἐπήγαγε· ⁊ χωρὶς παραβο-
λῆς οὐδὲν ἐλάλει αὐτοῖς. καίτοιγε πολλὰ χωρὶς παραβολῆς εἶπεν· δη-
λαὶ τοῦτε οὐδέν. καὶ ὅμως οὐδεὶς αὐτὸν ἠρώτησε. καίτοιγε ποιὰς προφήτας πολλάκις ἠρώτων, ὡς
τ Ἰεζεκιὴλ, ὡς ἑτέρους πολλούς. ὅτοι γ οὐδὲν τοιοῦτον ἐποίουν· καίτοιγε ἰκανὰ τὰ εἰρημένα ἦν
εἰς ἀγωνίαν αὐτοὺς ἐμβαλεῖν ⁊ διεγεῖραι πρὸς τὴν ἐρώτησιν. ⁊ γὰρ κόλασιν μεγίστην ἠπείλουν
οἱ Φαρισαῖοι. ἀλλ' ὅμως οὐδεὶς οὕτως ἐκινήθησαν. διὸ ⁊ ἀφεὶς αὐτοὺς, ἀπῆλθε.

36 Τότε γὰρ, φησὶν, ἀφεὶς τοὺς ὄχλους, ἀπῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς·
καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· διασάφησον ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων
τοῦ ἀγροῦ. ὅπερ γ ὑ Χριστὸς τὰ λεγόμενα, εἰώθασιν αὐτοὺς λοιπόν.

Καὶ προσέρχονται Ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐρωτῶντες περὶ τῆς παραβολῆς τῶν ζιζανίων·
καίτοιγε ἔστιν ὅπου βουλόμενοι μαθεῖν ⁊ δεδοικότες ἐρωτῆσαι. πόθεν οὖν ἐνταῦθα γέ-
γονεν αὐτοῖς ἡ παῤῥησία; ἦκουσαν ὅτι ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τ οὐρα-
νῶν, ⁊ ἐθαῤῥήσαν. διὸ ⁊ ἰδίᾳ ἐρωτῶσιν, ὡ ταῖς πλήθεσι βασκαίνοντες, ἀλλὰ Ⓦ τοῦ δεσπότου
τηρεῖν νόμον. τούτοις γὰρ, φησὶν, οὐκ ἐδόθη. καὶ τί δήποτε τὸν τῆς ζιζανίου ⁊ ὅ σπο-
ρέως ἀφέντες παραβολὴν, περὶ ταύτης πυνθάνονται; ὡς σαφεστέρας ἐκείνας ἀφῆκαν·
ταύτην γ, ὡς ἔχουσαν συγγένειαν πρὸς τὸν προειρημένον, ⁊ πλέον τι ἐνδεικνυμένην ἐκεί-
νης, μαθεῖν ἠθελήθησαν. οὐδὲ γὰρ αὖ ἐκ δευτέρου τὸν αὐτὸν εἶπεν ὑπὲρ μαθεῖν. ⁊ γὰρ ἑώρων πολλὴν ἐξ αὐτῆς ἐμφαινομένην τὴν ἀπειλήν. διὸ οὐδὲ ἐγκαλεῖ αὐ-
τοῖς, ἀλλὰ καὶ διαπλησεῖ τὰ εἰρημένα. ⁊ ὅταρ ἔλεγεν ἀεὶ, ὅτι ταῖς παραβολαῖς ὑ κτᾶται τὸν
ῥῆσιν ἐπεξιέναι δεῖ, ἐπεὶ πολλὰ τὰ ἄτοπα ἔλεγεν, τοῦτο ⁊ αὐτὸς ἐπαιδεύων ἡμᾶς,
ὅπως ὀζητεῖται τὸν παραβολῶν. οὐδὲ γὰρ λέγει, τίνες εἰσὶν Ⓐ δοῦλοι Ⓐ προσελθόντες·
ἀλλὰ δεικνὺς ὅτι ἀκολουθίας τινὸς ἕνεκεν αὐτοὺς προῄλθε ⁊ τ παράβολαν τὸν εἰκόνα,
ἐκβὰν ἀφεὶς τὸ μέρος, τὰ κατεπείγοντα ἑρμηνεύει ⁊ ἐχόμενα μάλιστα, ⁊ δι' ἃ ἡ παρα-
βολὴ εἴρηται, δεικνὺς αὐτὸν ὄντα" χριτὸν ⁊ κύριον τ πάντος.

37 Καὶ ἀποκριθεὶς, φησὶν, εἶπεν αὐτοῖς· ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα, ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου·

38 Ὁ δὲ ἀγρός, ἐστὶν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας·
τὰ δὲ ζιζάνια, Ⓐ υἱοί εἰσι τοῦ πονηροῦ·

39 Ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρων αὐτά, ἐστὶν ὁ διάβολος· ὁ δὲ θερισμός ἐστιν, ἡ συντέλεια τ αἰῶ-
νος· Ⓐ δὲ θερισταὶ, ἄγγελοί εἰσιν.

40 Ὥσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια, ⁊ πυρὶ καίεται· οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τ
αἰῶνος τούτου. 41 Ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, ⁊ συλλέξουσιν
ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα, ⁊ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν·

42 Καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὸν κάμινον τ̃ πυρός. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τ̃ν ὀδόντων.

43 Τότε ⓐ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν, ὡς ὁ ἥλιος, ἐν τῇ βασιλείᾳ τ̃ πατρὸς αὐτ̃ν.

Οταν γὰρ αὐτὸς ἡ ὁ ἀπείρων καὶ ⓦ ἀγρὸν τ̃ ἑαυτ̃ῦ, καὶ ἐκ τῆς βασιλείας τῆς ἑαυτ̃ῦ ζωάγῃ, δῆλόν ἐστιν ὅτι καὶ ὁ πρῶτος κόσμος αὐτός ἐστι. σκέπτει ὃ αὐτὸ φιλανθρωπίαν ἄφατον, καὶ ὃ τοὺς ἐργασίαν ἐπιῤῥέπτες, καὶ ὃ τοὺς κόλασιν ἠλλοτριωμένον. ὅταν μὲν γὰρ ἀπείρῃ, δι' ἑαυτ̃ῦ ἀπείρει· ὅταν ὃ ἐκβάλῃ, δι' ἑτέρων, τουτέστι, τ̃ν ἀγγέλων. Τότε ⓐ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν, ὡς ὁ ἥλιος, ἐν τῇ βασιλείᾳ τ̃ πατρὸς αὐτ̃ν. Οὐκ ὅπου μόνον, ἀλλ' ὅπου τοῦτο τὸ ἄῤῥον φανερώτερον ὂν ἡμῖν ἔσται ἕτερον, τοῖς γνωρίμοις ἡμῶν κέχρηται παραδείγμασι.

Ιω. δ. λε. καίτοιγε ἀλλαχοῦ φησι τ̃ θερισμὸν ἤδη πεπ̃ῦναι, ὡς ὅταν λέγῃ τοῖς τ̃ Σαμαρειτ̃ν· Επάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαί εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη. καὶ πάλιν,

Λευκ. ι. ϛ. Ο μὲν θερισμὸς πολύς, ⓐ ὃ ἐργάται ὀλίγοι. πῶς οὖν ἐκεῖ μὲν ἤδη τ̃ θερισμὸν πεπ̃ῦναί φησιν, ἐνταῦθα ὃ μέλλοντ̃ θερισμὸν εἶπε; καὶ ἄλλο σημαινόμενον. ἐκ πῶς ἀλλαχοῦ εἰπὼν, [ὅτι] ἄλλος ἐστὶν ὁ ἀπείρων, καὶ ἄλλος ὁ θερίζων· ἐνταῦθα [ὃ] ἑαυτὸν φησιν εἶναι τ̃ θερισμόν; ὅτι καὶ ἐκεῖ οὐκ ἐαυτ̃ῷ, ἀλλὰ προφήταις ἀποστόλοις διαπεφοιτηκόσιν ἔλεγε, καὶ ὅτι τ̃ Ισραὴλ καὶ Σαμαρειτ̃ν. καὶ γὰρ καὶ ἀγγέλ τ̃ν προφητ̃ν αὐτὸς ἐαπείρει. ἔστι δ' ὅπου καὶ θερισμὸν ἐκ ἀπορεῖν αὐτὸ τοῦτο καλῶς, ποτὲ μὲν ἄλλο καὶ ἄλλο αὐτὸ ὀνομάζων. ὅταν μὲν γὰρ τὸν πειθοῦς ἐκ τὸν ὑπακοῆς τ̃ν ὑπακουσάντων λέγῃ, θερισμὸν ὃ τοῦτο καλῶς, ὡς ὃ πολὺν ἀπῤῥίπτας· ὅταν δ' τ̃ καρπὸν ὀπτιζητ̃ τ̃ ἀκροάσεως, ἀπορεῖν καὶ θερισμὸν τ̃ ζωτελείαν λέγων. καὶ πῶς ἀλλαχοῦ φησι·

a. Θεσσ. δ. ιϛ. ὅτι ποτοῦσι ⓐ δίκαιοι ἁρπάζονται); ἁρπάζονται μὲν γὰρ ποτοῦσι παραγινομένου τ̃ Χριστοῦ· παραδίδονται δ' ὅταν κολάσεις ἐκ ὑπάρχοντ̃ ἐκφύσι. ὅπου γὰρ ἐν ἀγκῶνι δεῖ αὐτοὺς εἶναι, ἐνταῦθα ὃ αὐτὸς ἥξει καὶ κρίνας πομπὰς αἰθέριους, δοὺς τὸν ἀπόφασιν τούτοις, καθάπερ ἐπὶ βασιλεὺς δύσας μετ̃ τ̃ν φίλων αὐτ̃ῦ, ποιεῖ τὸν μακαρισμὸν ἐκείνων λῆξιν αὐτ̃ῦ ἄγων. Εἶδες διπλοῦν τὸν κόλασιν ὂσαν, τ̃ῦ τε καταγέλασθαι, τ̃ῦ τε τ̃ς δόξης ἐκπίπτειν ἐκείνης; ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν λοιπὸν, διαχωρησάντων ἐκείνων, καὶ αὐλοῖς ἐν παραβολαῖς λαλῇ; ⟨Φῶτερον ἐκ τ̃ν ἐρημούντων ἐγένοντο, ὡς ἐκ ζωντανᾶν. ἀμφίβολον λοιπὸν λέγῃ αὐλοῖς μετ̃ ταῦτα, συνήκατε ταῦτα πάντα; λέγουσιν αὐτ̃ῷ· ναὶ Κύριε. ὥστε μετ̃ τ̃ν ἄλλων καὶ τοῦτο κατώρθωσεν ἡ παραβολή, ὃ διεστραμμενωτέρους αὐτοὺς ποιῆσαι. Τί οὖν φησι πάλιν;

44 Ομοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τ̃ν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν ἀγρῷ, ὃν εὑρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψε, καὶ ἀπὸ τ̃ς χαρᾶς αὐτ̃ῦ πωλεῖ πάντα ὅσα ἔχει, καὶ ἀγοράζει ⓦ ἀγρὸν ἐκεῖνον.

45 Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τ̃ν οὐρανῶν ἐμπόρῳ ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας·

46 Ος εὑρὼν ἕνα πολύτιμον μαργαρίτην, ἀπελθὼν πέπρακεν ὅσα εἶχε, καὶ ἠγόρασεν αὐτόν. Ωσπερ ἐκεῖ ὁ κόκκος τ̃ σινάπεως καὶ ἡ ζύμη μικρὰν ὖσα ἔχουσι ποτὲ ἀλλήλας διαφοράν· ὅταν δὴ καὶ ἐνταῦθα αἱ δύο παραβολαὶ αὗται, ἥ τε τ̃ θησαυροῦ καὶ ὃ μαργαρίτου. καὶ γὰρ τοῦτο δι' ἀμφοτέρων αἰτίαται, ὅτι δεῖ ὃ κήρυγμα πάντων πεπιμπλᾶν. καὶ ἐκεῖνο μὲν ἡ τ̃ς ζύμης καὶ τ̃ σινάπεως ποτὲ τὴν δυνάμιν εἴρηται τ̃ κηρύγματος, καὶ ὅτι πολεῖται τ̃ς οἰκουμένης πάντως· αὕτη ὃ ὅμοιον καὶ πολυτελὲς ἐμφαίνουσιν. ἐκτείνεται μὲν γὰρ ὡς σίναπι, καὶ πολύνεται ὡς ζύμη· πολυτελὴς δέ ἐστιν ὡς μαργαρίτης, καὶ μυρίαν πρὸ ἔχει τὴν ὑπερβολὴν ὡς θησαυρός. Ἀ δὴ τοῦτο μόνον ἐστὶ μαθεῖν, ὅτι πάντα δεῖ τὰ ἄλλα ἀποδυσαμένους τ̃ κηρύγματος ἔχεσθαι· ἀλλ' ὅτι καὶ μετὰ χαρᾶς τ̃το δεῖ ποιεῖν καὶ ἀποκτώμενον τὰ ὄντα δεῖ εἰδέναι, ὅτι ὃ πραγμα ἐμπορεία ἐστὶ, καὶ οὐχὶ ζημία. ὁρᾶς πῶς κέκρυπται καὶ ἐν τῷ κόσμῳ ὃ κήρυγμα, καὶ ἐν τῷ κηρύγματι τὰ ἀγαθά; κἂν μὴ πωλήσῃς

λήσῃς πάντα, οὐκ ἀγρεύζεις· καὶ μὴ ψυχὴν τοιαύτην ἔχῃς μεμεεμμημένην καὶ ζητοῦσαν, ἵνα μὴ βρέσκῃς. δύο τοίνυν δεῖ προσεῖναι, καὶ τὸ τῶν βιωτικῶν ἀπέχεσθαι, καὶ τὸ ἐγρηγορώτατον εἶ). ζητοῦντί γάρ, φησι, καλοὺς μαργαρίτας· ὃς εὑρὼν ἕνα πολύτιμον πέπρακε πάντα, καὶ ἠγόρασεν αὐτόν. μία γάρ ἐστιν ἡ ἀληθὴς καὶ οὐ πολυχρόνιος. καὶ καθάπερ ὁ τὸν μαργαρίτην ἔχων, αὐτὸς μὲν οἶδεν ὅτι πλουτεῖ, τοῖς δὲ λοιποῖς οὐκ ἔστι γνώριμος πολλάκις τῇ χειρὶ κατέχων (οὐ γάρ ἐστιν ὄγκος σώματος) οὕτω δὴ καὶ ὁ τὸ κηρύγματος· ⓐ μὲν αὐτὸ κατέχοντες ἴσασιν ὅτι πλουτοῦσιν· ⓑ δὲ ἄπιστοι τὸ θησαυρὸν οὐκ εἰδότες τὸν, καὶ ⓦ πλοῦτον ἡμῶν ἀγνοοῦσιν. Εἶπα ἵνα μὴ θαρρῶμεν τῷ κηρύγματι μόνον, μηδὲ ἀρκεῖν τινὰ πίστιν μόνην νομίζωμεν εἰς σωτηρίαν ἡμῶν, λέγει καὶ ἑτέραν φοβερὰν παραβολήν. ποία δὴ ταύτην; τὴν τῆς σαγήνης.

47 Ομοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσῃ·

48 Ἣν ἀνενέγκαντες εἰς τὸν αἰγιαλὸν, καθίσαντες καὶ συλλέξαντες τὰ καλὰ εἰς ἀγγεῖον ἔβαλον, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον. Καὶ τί διέφηκεν αὐτὴ τῆς τῶν ζιζανίων παραβολῆς; ἢ γάρ ἐκεῖ ⓐ μὲν σώζονται, ⓑ δὲ ἀπόλλυνται)· ἀλλ' ἐκεῖ διὰ πονηρῶν δογμάτων αἵρεσιν· ἐνταῦθα δὲ ⓐ περὶ τούτου ἐστίν, διὰ τὸ μὴ πείθεσθαι τοῖς λεγομένοις· οὗτοι δέ, διὰ βίου πονηροῦ· οἱ πρῶτον εἰσὶν ἀθλιώτεροι, τῆς μὲν γνώσεως ἐπιτυχόντες καὶ ἁλισθέντες, οὐ διωκθέντες δὲ οὐδὲ οὕτω σωθῆναι. καίτοι γε ἀναγκαῖος φησιν, ὅτι αὐτὸς ἀφορίζει ὁ ποιμήν· ἐνταῦθα δὲ οὐδὲν ἀγγέλους τοῦτο ποιεῖν φησιν, ὡς ἐκεῖ ὅτι τῶν ζιζανίων. Ἀλλ' οὖν ἐστι; ποτὲ μὲν αὐξῆς παχύτερον διαλέγει), ποτὲ δὲ ὑψηλότερον. καὶ ταύτην, οὐδὲ ἐρωτηθεὶς, τὴν παραβολὴν ἑρμηνεύει, ἀλλ' αὐθαιμάτως ἀπὸ τῆς μέσης αὐτὴν ἐγνώρισε, καὶ τὸ φόβον ἤνεγκεν. ἵνα γὰρ μὴ ἀκούσας ὅτι τὰ σαπρὰ ἔβαλον ἔξω, ἀκίνδυνον εἶ) τὴν ἀπώλειαν νομίσῃς, διὰ τῆς ἑρμηνείας ἔδειξε τὴν κόλασιν, εἰπών· ὅτι εἰς κάμινον βαλοῦσι, καὶ ⓦ βρυγμὸν τῶν ὀδόντων, καὶ τὴν ὀδυνὴν ἄῤῥητον οὖσαν ἐνέφηνεν. Εἶδες πόσαι τῆς ἀπωλείας αἱ ὁδοί; ἡ διὰ τῆς πέτρας, ἡ διὰ τῶν ἀκανθῶν, ἡ διὰ τῆς ὁδοῦ, ἡ διὰ τῶν ζιζανίων, ἡ διὰ τῆς σαγήνης. οὐκ ἄρα ἀπεικότως ἔλεγεν, ὅτι θύρα ἐστὶν ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί εἰσιν ⓐ" Εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς. Ταῦτα τοίνυν εἰπὼν, καὶ εἰς ὃ φοβερὸν καταπλείσας τὸν λόγον, καὶ πλείονα ταῦτα δείξας (μᾶλλον γὰρ αὐξῆς ἐνδιέτεινε) φησί· Ματθ. ζ. γγ. κ. απηγ.

51 Συνήκατε ταῦτα πάντα; λέγουσιν αὐτῷ· ναὶ, Κύριε. Εἶπα ὅτι συνῆκεν, πάλιν αὐτὸν ἐπαρξ, λέγων·

52 Διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά. ὑπαλλαγὴν

Διὸ καὶ ἄλλαχού φησιν· Ἀποστελῶ ὑμῖν σοφοὺς καὶ γραμματέας. Εἶδες πῶς οὐκ "ἐγκλείει τὴν παλαιάν, ἀλλὰ καὶ ἐγκωμιάζει [καὶ δημηγρεῖ] θησαυρὸν αὐτὴν καλῶν; ὥστε Ματθ. κγ. λδ. ὅσοι τῶν θείων εἰσὶν ἀπειροι γραφῶν, οὐκ ἀν εἶεν οἰκοδεσπόται, ὅσοι μήτε αὐτοὶ ἔχουσι, μήτε παρ' ἑτέρων λαμβάνουσιν, ἀλλὰ πεπωρώσει ἑαυτοὺς λιμῷ φθειρομένους. καὶ οὗτοι μόνον, ἀλλὰ καὶ ⓐ αἱρετικοὶ ἐκτὸς εἰσὶ τοῦ μακαρισμοῦ τούτου. οὐ γὰρ ἐκβάλλουσι καινὰ καὶ παλαιά. οὐδὲ γὰρ ἔχουσι τὰ παλαιά, διὰ οὐδὲ καινά· ὥσπερ οὖν ⓐ καινὰ οὐκ ἔχοντες, οὐδὲ παλαιὰ ἔχουσιν, ἀλλ' ἑκατέρων ἐστέρηνται. Ταῦτα γὰρ ἀλλήλων χωρίζεται καὶ συμπλέκεται.

Ακούσωμεν τοίνυν ὅσοι τῶν γραφῶν ἀμελοῦμεν ἀναγνώσεως, ὅσῳ καταφρονοῦμεν βλάβης, ὅσῳ πενίᾳ. πότε γὰρ τῆς ἀφ' ὧν ἔργων ὀφείλομεν πολιτείας, ⓐ μηδὲ αὐτοὺς τοὺς νόμους εἰδότες, καθ' οὓς πολιτεύεσθαι χρή; ἀλλ' ⓐ μὲν πλουτοῦντες, ⓐ δὲ χρήματα μεμηνότες, ζώνεσθαι οὐκ ἀνέχουσιν ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια, ὥστε μὴ σπόρατα γίνεσθαι· ΗΘΙΚΟΝ

σὺ ὁ σπὸς χθεπτότερον ὁρῶν τὴν λήθην λυμαινομένην σε τῇ ψυχῇ, οὐκ ἐτυγχάνῃς βιβλίοις, οὐ μαχρυὴ τὴν λύμην, ἀ καλλωπίζεις σε τὴν ψυχήν, οὐκ ὀπτοχοπεῖς Χωεχῶς τὴν εἰκόνα τῆς ἀρετῆς, ἢ τὰ μέλη αὐτῆς καταμηνύεις ἢ τὴν κεφαλήν; ἢ γὰρ ἢ κεφαλὴν ἔχει ἢ μέλη πρώτης σώματος ὑψηλοτέρα. Ἵς οὖν ἡ κεφαλή, φησι, τῆς ἀρετῆς; ἡ ταπεινοφροσύνη. διὰ ἢ ἀπ' αὐτῆς ἄρχεται ὁ Χριστὸς λέγων· Μα- Ματθ. ε. γ.
κάριοι οἱ πτωχοί. αὕτη ἡ κεφαλὴ ἀ κόμας ἔχει ἢ βοστρύχους, ἀλλὰ κάλλος τοιοῦτον, οἷ τ' Ησ. ξς. α. β.
Θεὸν ὑπισπάσασθαι. Επὶ τίνα γὰρ ὑπιβλέψω, φησὶ, ἀλλ' ἢ ὅτι πτωχὸν καὶ ταπεινὸν καὶ Ψαλμ. λγ. ιη.
τρέμοντά μου τοὺς λόγους; ἢ, Οἱ ὀφθαλμοί μου ὅτι τοὺς πτωχοὺς τῆς γῆς. ἢ, Εἰσὶς Κύριος τοῖς Ψαλμ. λδ. ις,
Χωτετριμμένοις τὴν καρδίαν. αὕτη ἡ κεφαλή, αὐτὴ τειχῶν ἢ κόμης, θύματα φέρει τῷ Ψαλμ. ν. ιζ.
Θεῷ κεχαρισμένα. βωμὸς ὅστ χρυσοῦς, ἢ θυσιαστήριον πνευματικόν. Θυσία γὰρ τῷ Θεῷ πνεῦμα Χωτετριμμένον. αὕτη ὅστιν ἡ τῆς σοφίας μήτηρ. δὺ ταύτην ἔχῃ τις, ἢ τὰ λοιπὰ ἕξει. Εἶδες κεφαλήν, οἵαν οὐδέποτε εἶδες; βούλει ἢ τὸ πρόσωπον ἰδεῖν, μᾶλλον ὁ μαθεῖν; οὐκοῦν μάθε πῶς αὐτὸ τὸ χρῶμα τὸ ἐρυθρὸν ἢ βάμμης ἢ πολλὴν ἔχον τὴν χάριν, ἢ μάθε πόθεν Χωίσαται. πόθεν οὖν Χωίσαται; ἀπὸ τοῦ αἱμύεσθαι ἢ ἐρυθριᾶν. διὰ καὶ Σειρ. λβ. ια.
Ἵς φησι· Περὶ αἰσχυντηροῦ προσελεύσεται χάρις. τοῦτο ἢ τῶν ἄλλων μᾶλλον πολὺ κατα- 15
χεῖ τὸ κάλλος. καὶν μυρία μίξῃς χρώματα, οὐκ ἐργάσῃ τοιαύτην ὥραν. Εἰ ὁ ἢ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἰδεῖν βούλει, ὅρα κοσμιότητι ἢ σωφροσύνῃ μὴ ἀκριβείας ὑπογεγραμμένους. Ματθ. ε. η.
διὰ ἢ οὕτω καλεῖ ἢ ὀξυδερκῆς γίνου), ὡς ἢ αὐτὸν Κύριον ὁρᾶν. Μακάριοι γάρ, φησιν, ὁ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ Θεὸν ὄψονται). σῶμα ὁ αὐτῆς, σοφία ἢ Χωύσεως, ἢ τὸ πνευματικοὺς ὕμνους εἰδέναι· καρδία ὁ, γραφῶν ἐμπειρία ἢ δογμάτων ἀκριβῶν διατήρησις ἢ φιλαν θρωπία τὸ χρηστότης. ἢ καθάπερ ταύτης δίχα οὐκ ἔνι ζῆσαι, οὕτω δὲ ἐκείνης χωρὶς σωθῆναι ἔνι ποτέ. ἢ γὰρ ἐκεῖθεν πρώτα λύχνος) καλά. Εἰσὶν αὐτῇ ἢ πόδες ἢ χεῖρες, τῶν ἀγαθῶν ἔργων αἱ ὑπιδείξεις ἔστιν αὐτῇ ἢ ψυχή, ἡ εὐσέβεια ἔστιν αὐτῇ ἢ στόμα χρυσοῦν ἢ ἀδάμαντος στερρότερον, ἡ ὠδρεία, τὸ πρώτα ἀλῶναι δύνασθαι, ἢ τοῦτο μαρμαρώσαι τὸ στόμα. τί ὁ πνεῦμα τὸ ἐν ἐγκεφάλῳ ἢ καρδίᾳ, ἡ ἀγάπη ὅστι. βούλει ἢ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων δείξω σοι τὴν εἰκόνα; σκόπησόν μοι τὸν αὐτὸν Χν εὐαγγελιστὴν· καίτοι ἀ πρώτα αὐτοῦ Χν βίον ἀνάγραπτον ἔχομεν, ἀλλ' ὅμως ἢ ἐξ ὀλίγων " ἔνεστιν αὐτοῦ τὴν εἰκόνα ἰδεῖν ἐξαμ- χ. ὅστιν
πύουσαν. ὅτι μὲν ταπεινὸς ἢ Χωτετριμμένος ἦν, ἄκουσον μὲν τὸ εὐαγγέλιον τελώνου ἑαυτὸν καλοῦντα. ὅτι ὁ ἢ ἐλεήμων, ὅρα πρώτα ἀποδυσάμενον καὶ ἀκολουθήσαντα Χῷ Ἰησοῦ. ὅτι ὁ καὶ εὐσεβής, δῆλον ἀπὸ τῶν δογμάτων. καὶ τὴν Χωύσειν ὁ αὐτοῦ ἀφ' οὗ Χωύθησεν εὐ- αγγελίου ῥᾴδιον ὅστιν ἰδεῖν, ἢ τὴν ἀγάπην (τῆς γὰρ οἰκειότητος ἐπεμνήσατο) ἢ τὴν τῶν ἔργων τῶν ἀγαθῶν ὑπίδειξιν, ἀπὸ τοῦ θείου ἐφ' οὗ μέλλει καθίζεσθαι· καὶ τὴν αἰδρείαν ὁ, ἐξ ὧν χαίρων ἀπέστρεψεν ἀπὸ προσώπου τοῦ Χωεδρίου. ζηλώσωμεν τοίνυν τὴν ἀρετὴν ταύτην, καὶ μάλιστα πρώτων τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ ἐλεημοσύνην, ὧν ἄνευ σω- θῆναι οὐκ ἔνι· καὶ δηλοῦσιν αἱ πέντε παρθένοι, καὶ μετ' ἐκείνων ὁ Φαρισαῖος. χωρὶς μὲν γὰρ παρθενίας, δυνατὸν βασιλείαν ἰδεῖν· χωρὶς ὁ ἐλεημοσύνης, ἀμήχανον. τῶν γὰρ ἀ- ναγκαίων τοῦτο ἐστι καὶ Χωεχόντων τὸ πρῶ. οὐκ ἄρα ἀπεικότως καρδίαν αὐτὴ κεχλήκαμεν ἀρετῆς. ἀλλ' ἡ καρδία αὕτη, ἐὰν μὴ πᾶσι χορηγῇ πνεῦμα, ταχέως σβέννυται· ὥσπερ οὖν καὶ ἡ πηγή, ἐὰν μὴ ἔχῃ Χωεχῆ τὰ ὕδατα πρὸ ἑαυτῆς, σήπεται· οὕτω καὶ Χ πλουτοῦν- τες, ὅταν πρὸ ἑαυτοῖς τὰ ὄντα κατέχωσι. διὰ τοῦτο τὸ ἐν τῇ κοινῇ Χωηθείᾳ λέγομεν· πολ- λὴ ἡ σῆψις τοῦ πλούτου παρὰ τῷ δεῖνι· καὶ ἀ λέγομεν, πολλὴ ἡ ἀφθονία, πολὺς ὁ θησαυ- ρός. ἢ γὰρ σῆψις ὅστιν, ἀχὶ τῶν κεκλημένων, ἀλλὰ ἢ αὐτοῦ τοῦ πλούτου. ἢ γὰρ τὰ ἱμάτια κεί- μενα φθείρεται, ἢ τὸ χρυσίον ἰοῦται, τὸ ὁ σῖτος " διαβιβρώσκεται, ἢ ἡ ψυχὴ ὁ τοῦ τὰ τοιαῦτα ἔχον- χ. ἐκβάλ- λει,
τος τῶν ἀπρήκτων μᾶλλον ταῖς φθοραῖς ἢ ἰοῦται ἢ σήπεται). καὶν ἐθέλῃς φιλαργύρου ψυ-

χὴν

χλω εἰς δ μέσον ἐξενεγκῶν, καθάπερ ἱμάτιον ἀπὸ μυείων βρωθὲν σκωλήκων ἢ σὸκ ἔχον σωθῆναι ὑγιές, ὅπως δύνησεις ἐξαπατευσπουδίω πρὸς τοῦτο φερομένους, ἀπὸ τῶν ἀμαρτημάτων σεσωπῆσαι ἢ ἡσυχίω. ἀλλ' ὑχὶ τῶ πένητος τοιαύτη, τῶ πένητος τῶ ἐκόντος· ἀνὴρ ἀποσύλει μὲ ὡς χρυσίον, λάμπει ὃ ὥσπερ μαργαρίτης, ἀνθεῖ ὃ ὥσπερ ῥόδον. ὁ γὰρ ἔστιν ἐκεῖ σὸς, ὑκ ἔστιν ἐκῶ κλέπτης, ὑκ ἔστι φερόντις βιωτικὴ· ἀλλ' ὡς ἄγγελοι οὕτω πολιτεύονται. βούλει τῆς ψυχῆς ταύτης τὸ κάλλος ἰδῶν; βούλει τῆς πενίας τὸ πλοῦτον καταμαθεῖν; σὸκ ὑπατάπτει ἀνθράσιν, ἀλλὰ δαίμοσιν ὑπιτάπτει· ὁ πρίσατο βασιλῶ, ἀλλὰ πρέσπκε Θεῶ· ὁ στρατεύεται μὲ ἀνθρώπων, ἀλλὰ στρατεύεται μὲ ἀγγέλων· σὸκ ἔχῶ χιτῶνα καὶ δύο καὶ πεῖα καὶ ὑποδήματα, ἀλλὰ τοιαύτην ὑπόθεσιν, ὡς μηδὲν κόσμον ἁπλῶς μηδὲν εἶναι νομίζειν· σὸκ ἔχει θησαυρὸν, ἀλλὰ μέγαν· οὐ δοῦλον δούλων, μᾶλλον δὲ ἔχει δούλους τὰ πάντα, ἔχει δούλους τοὺς βασιλέων κρατοῦντας λογισμούς. ὁ γὰρ ὑπατάπτων τῶ τὴν ἀλυσιτελίδα τοῦτον φιλῶν, τοῦτ' αὐτὸν κατέπτηκεν ὁ λογισμὸς, καὶ ὑπιβλέψαι οὐ τολμᾶ. βασιλείαν δὲ καὶ χρυσὸν καὶ πλοῦτα τὰ τοιαῦτα, καθάπερ παίδων ἀθύρματα γελᾶ, τοὺς καθάπερ ἔχους τοὺς ἀστραγάλους καὶ κεφαλὰς τοὺς σφαίρας, ὕτω ταῦτα πάντα ἡγεῖται εἶναι ὑποκαταφερόμενα. ἔχει γὰρ κόσμον, οὗ σὸδὲ ἰδεῖν ἐστὶν οἱ ἐν τούτοις παίζοντες δυνατοί. Ὑπὲρ τοῦτο τῆς πένητος τούτου βέλτιον ἡμῶν· ἀνθ' ἑδάφους γὰρ ἔχει οὐρανόν. Εἰ δὲ τὸ ἔδαφος τοιοῦτον, σκόπησον τὸ ὄροφον. ἀνὴρ σὸκ ἔχει ἵππους καὶ ὀχήματα. τί γὰρ αὐτῶ τούτων χρεία, ᾧ μέλλοντι ὅπου τῶ νεφελῶν ὀχεῖσθαι καὶ μὲ τῶ Χριστοῦ ἐστί; ταῦτ' οὖν σκοποῦντες, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, σκῶμεν ζητῶμεν τὸ πλοῦτον καὶ τὸν ἀναλωτον εὐποιΐαν, ἵνα καὶ τῆς βασιλείας τῶ οὐρανῶν ὑπιτύχωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τῶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Ομιλ. μη. 53 ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ΟΤΕ ΕΤΕΛΕΣΕΝ Ο Ιησους τὰς παραβολὰς ταύτας, μετῆρεν ἐκῆθεν.

ΤΙνος ἕνεκεν εἶπε, ταύτας; ὑπὲρ ἄλλας ἔμαθεν ἐρῶν. Ὕνος δὲ ἕνεκεν καὶ μεταβαίνει; πάντα γοῦν λόγον ἀπιέναι βουλόμενος.

54 Καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν. Καὶ ποίαν πατρίδα αὐτοῦ καλῶν; ἐμοὶ δοκεῖ, τὴν Ναζαρέτ. ὁ γὰρ ἐποίησεν ἐκῆ δυνάμεις πολλὰς, φησὶν· ἐν δὲ Καπερναούμ ἐποίησε σημεῖα. διὸ καὶ ἔλεγε· Καὶ σὺ Καπερναούμ, μὴ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ἅδου καταβιβασθήσῃ· ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοὶ, ἔμειναν ἂν μέχρι τῆς σήμερον. ἐλθὼν δὲ ἐκῆ, τῶν μὲν σημείων καθυφίησιν, ὥστε μὴ εἰς πλείονα αὐτοὺς φθόνον ἐκκαῦσαι, μηδὲ καταπρίναι μείζονως τῆς ἀπιστίας ὑπιτεινομένης· διδασκαλίᾳ δὲ προσέπεινε), τῶν σημείων σὸκ ἔλαττον θαῦμα ἔχουσαν. ἐνταῦθα γὰρ πάντα μὲν ὤφθη, δέον θαυμάσαι δὲ ἐκπλαγῆναι τῶν λεγομένων τὴν δύναμιν, ὅποι δὲ τοὐναντίον ἀξιπιλίζουσιν αὐτὸ ἀπὸ τοῦ δοκοῦντος εἶναι παῦσις, καίτοιγε πολλὰ τούτων παραδείγματα ἔχοντες ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, καὶ πατέρων ἀσήμων γυναῖκας ἐσωσακότες παῖδας. καὶ γὰρ ὁ Δαβὶδ ὑπέλαβε τινας ἐκῆ γεωργεῖν τοὺς Ἑσσαί· καὶ ὁ Ἀμὼς, ἀπόλλυσι; καὶ [αὐτὸς] σῴζεται ἀπόλλυσι· καὶ ὁ Μωϋσῆς ὁ νομοθέτης, σφόδρα αὐτοῦ ἀποδέοντα ἔσχε πατέρα. δέον οὖν ἀφ' τούτου μάλιστα προσκεῖσθαι καὶ ἐκπλήττεσθαι, ὅτι τοιούτων ὢν τοιαῦτα ἐφθέγγετο (εὐδήλων γὰρ, ὅτι σὸκ ἐξ ἀνθρωπίνης ὑπομνείας ἦν, ἀλλὰ θείας χάριτος) καὶ ἀφ' ὧν ἔδει θαυμάζειν, ἀπὸ τούτων κατεφρονοῦσι. Συνεχῶς δὲ τὰς συναγωγὰς ὑπερωρίαζεν, ἵνα μὴ ἀφ' πάντος ὑπὸ τῆς ἐρήμου ἀφιστέμενος αὐτοῦ μᾶλλον κατηγορήσωσιν, ὡς

ἀποχίζοντος καὶ τῇ πολιτείᾳ μαχομένου. ἐκπληττόμενοι τοίνυν καὶ οἱ ἀποστάται ἔλεγον·

Πόθεν αὕτῃ ἡ σοφία τούτῳ καὶ αἱ δυνάμεις; Ἤτοι τὰ σημεῖα δυνάμεις καλοῦντες, ἢ καὶ αὐτὸν τὸν σοφίαν.

55 Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; Οὐκοῦν μεῖζον τὸ θαῦμα, εἰ μείζων ἡ ἔκπληξις. Οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαρία, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωσῆς καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας;

56 Καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ, οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσι; πόθεν τούτῳ ταῦτα;

57 Καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. Ὁρᾷς ὅτι ἐν τῇ Ναζαρὲτ διελέγετο. οὐχὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, φησι, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνά εἰσιν; καὶ πῶς τοῦτο; σύνιδεν γὰρ ὑμᾶς μᾶλλον εἰς πίστιν ἀναγαγεῖν ἔδει. ἀλλὰ γὰρ πονηρὸς ὁ φθόνος, καὶ ἑαυτῷ πρόσκομμα πολλάκις. ἃ γὰρ ἐν ἀδόξοις καὶ θαυμαστὰ καὶ ἰσχυρὰ αὐτοῦ ἐφελκύσασθαι, ταῦτα ἐκείνους ἐσκανδάλιζε. Τί οὖν ὁ Χριστὸς πρὸς αὐτούς;

Οὐκ ἔστι προφήτης, φησίν, ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

58 Καὶ οὐκ ἐποίησε, φησι, δυνάμεις πολλὰς διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. Ὁ δὲ Λουκᾶς φησι, καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ σημεῖα πολλά. καίτοι ποιῆσαι εἰκὸς ἦν. Εἰ γὰρ ὁ θαυμάζεσθαι αὐτὸν προσεκύρει (καὶ γὰρ καὶ τότε ἐθαυμάζετο) τίνος ἕνεκεν οὐκ ἐποίησεν; ὅτι ὁ προὸς ἐπίδειξιν ἔβλεπε τὸν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ προὸς τὸ ἐκείνοις συμφέρον. τοῦτο τοίνυν μὴ προσχωρούντων, πρὸς δὲ ἑαυτὸν, ὥστε μὴ τὸν κόλασιν αὐξῆσαι. καίτοι ὅσα μὴ πόσοι προὸς αὐτὸν ἦλθε χρόνον, καὶ πόσα σημεῖα ἐπίδειξιν. ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἀνέκαμψαν, ἀλλὰ πάλιν ἐξεκαίοντο τὸν φθόνον. τίνος οὖν ἕνεκεν καὶ ὀλίγα ἐποίησε σημεῖα; ἵνα μὴ λέγωσιν, ἰατρὲ, θεράπευσον σεαυτόν· ἵνα μὴ λέγωσι, πολέμιος ἡμῖν ὄντι καὶ ἐχθρὸς, καὶ τὸν οἰκείων διαφοράν· ἵνα μὴ λέγωσιν, ὅτι εἰ ἐγηγέρει σημεῖα, καὶ ἡμεῖς ὀπιστεύσαμεν ἄν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐποίησε καὶ ἐπέσχε· τὸ μὲν, ἵνα τὸ αὐτοῦ πληρώσῃ· τὸ δὲ, ἵνα μὴ μείζονος ἐκείνους κατακρίνῃ. σύνησον δὲ τὴν λεγομένων τοῦ δυνάμεν, ὅπου γε καὶ τοῦ φθόνου κατεχόμενοι ὁμοίως ἐθαύμαζον. ἀλλ' ὥσπερ ὅτι τῶν ἔργων καὶ τὸ γινόμενον μέμφον), ἀλλ' αἰτίας πλατόμενοι οὐκ οὔσας, λέγοντες· Εἰ Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια· ὅπου καὶ σὺν ταῦτα, καὶ τοῦ διδασκαλίαν ἀπαιτοῦσι, ἀλλ' ὅτι τοῦ βιτέλειαν καταφθόνησι τοῦ λόγου. σὺ δέ μοι σκόπει τοῦ ὀπτείκειαν τοῦ διδασκάλου, πῶς αὐξεῖ καὶ οὐδείζει, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς ἡμερότητος φησι· οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἔστι, ἀλλὰ προσέθηκε, ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. ἐμοὶ δοκεῖ καὶ τοῦ ἀδελφοὺς ἀπιτόμενος τοὺς ἑαυτοῦ τοῦτο προσειπεῖναι. ὁ τῷ Λουκᾷ ἐν παραδείγματα τούτου τίθησι, λέγων· Οὐδεὶς Ἠλίας ἦλθε προὸς τοὺς οἰκείους, ἀλλὰ προὸς τοὺς ἀλλόφυλον χήρας· οὐδεὶς πρὸς Ἐλισαίου ἄλλος ἢ ἐθεραπεύθη λεπρὸς, ἀλλ' ἢ ὁ ἀλλόφυλος Νεεμάν. Ἰσραηλῖται γὰρ οὔτε οὐκ ἐπαθον, οὔτε οὐκ ἐποίησαν, ἀλλ' ὡς ξένοι. ταῦτα γὰρ λέγει, παντοῖον δεικνὺς τοῦ πονηρὸν αὐτῶν ζηλώσαι, καὶ ὅτι οὐδὲν ἐπ' αὐτοῦ χαρᾶ.

χεζ ιδ. 1 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν Ἡρῴδης ὁ τετραάρχης τοῦ ἀκοὴν Ἰησοῦ.

Ὁ γὰρ βασιλεὺς Ἡρῴδης ὁ τοῦτο πατὴρ τετελευτηκὼς ἦν, ὁ δὲ παιδία ἀνελών. οὐχ ἁπλῶς γὰρ ἐκεῖνον ὀπισημήνῃ) ὁ εὐαγγελιστὴς, ἀλλ' ἵνα μάθῃς τὸ φόβον τοῦ τυράννου καὶ τοῦ ἀληθείαν. οὐδὲ γὰρ οὐ προσοιμίοις ἔμαθε περὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ μετὰ χρόνον ἄπιεσεν. τοιοῦτοι γὰρ οἱ οὐ δυνάμεις καὶ πολὺ θαυμαστοὶ ἐγένοντο ἐκεῖνοι μανθάνουσι, ἀλλὰ τὸ μὴ πολὺ αὐτῷ ποιοῦσι λέγον. σὺ δέ μοι σκόπει πάλιν ἡ ἀκρίβεια· ὅτι οὐ πεπληθυσμένα αὐτὸν δέδοικε, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου καὶ τοῦ ἀναστάσεως φιλοσοφεῖ.

2 Εἶπε γὰρ, φησι, τοῖς παισὶν αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν Ἰωάννης, ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα· οὗτος ἠγέρθη

οὐκ

ἐκ τ̃ νεκρ̃ν· ⸌ δ⸍ιὰ τ̃το αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτ̧. Εἶδες τ̃ φόβον ἐπιτεταμένον; οὐδὲ γὰρ τότε ἐξεῖπεῖν ἐτόλμησεν ἔξω, ἀλλὰ κ̀ τότε τοῖς οἰκέταις λέγ̀ τοῖς ἑαυτ̃. ἀλλ' ὅμως ⸌ αὕτη ἡ δόξα ⸀γραπτωτικὴ κ̀ ⸀πλάνης. κ̀ γὰρ κ̀ πολλοὶ ἀνέστησαν ἀπὸ νεκρ̃ν, κ̀ οὐδὲν τοιοῦτον ἐνήργασαν. δοκ̧ δέ μοι κ̀ φιλοτιμίας εἶν̄ κ̀ φόβ̃ ⸌ ῥήματα. ζωὴ γὰρ αἱ ἄλογοι ψυχαί· ἐναντίων μίξιν δέχονται παθ̃ν πολλάκις. ὁ γ̄ Λουκᾶς φησιν, ὅτι ⓦ ὄκλει ἔλεγεν, Οὗτός ἐστιν Ηλίας, ἢ Ιερεμίας, ἢ τ̃ν ⸀προφητ̃ν εἷς τ̃ν ἀρχαίων· Λκκ.θ.ζ.η. ⸌ἐξ⸍ ἦν, ὡς δή τι τ̃ν ἄλλων σοφώτερον λέγων, τοῦτο εἴρηκεν. εἰκὸς γ̄ αὐτὸν ⸀προτερεῖν μὴ ⸀πρὸς τ̃ν λέγοντα αὐτὸν εἶν̄ ⓦ Ιωάννην (πολλοὶ γὰρ κ̀ τ̃το ἔλεγον) ἀρνεῖσθαι κ̀ λέγειν, ὅτι ἐγὼ αὐτ̃ ἀπέκλεινα, φιλοτιμούμενοι κ̀ σωφρονούμενον. τ̃το γὰρ κ̀ ὁ Μάρκος κ̀ ὁ Λουκᾶς φησιν, ὅτι ἔλεγεν· ὅτι ἐγὼ Ιωάννην ἀπεκεφάλισα. τ̃ης γ̄ φήμης ἀρθείσης, λοιπὸν κ̀ αὐτὸς ⸌ἐ⸍αυτὰ λέγ̀ τοῖς πολλοῖς. εἶτα κ̀ τ̃ν ἰσορίαν ἡμῖν ὁ εὐαγγελιστὴς διηγεῖται. κ̀ τί δή ποτε ὁ ⸀προηγουμένως αὐτ̃ν εἰσήγαγεν; ὅτι κ̀ ἡ πᾶσα ⸀προφητεία αὐτ̃ τὰ ⸀περὶ τ̃ Χριστοῦ εἰπεῖν· ⸌ δ⸍ιὸ δὴ ἐποιοῦντο τ̃τον πάρεργον ἕτερον, πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ ⸀ζητητὴν ἔμβην. σχοινῶδες δ̀ τὸν ἐμπεσόντα τ̃ης ἰσορίας, εἰ μὴ ⸀πρὸ ⓦ Χριστ̃, κ̀ ⸀πρὸ τ̃ λέγειν Ηρώδην, ὅτι ἀνέστη ἐκ νεκρ̃ν. ὁ γ̄ Μάρκος φησὶν, ὅτι σφόδρα ἐλύπησε ⓦ ἄνδρα ὁ Ηρώδης, ⸌ἐ⸍λεγχόμενος. τοσοῦτόν ἐστιν ἡ ἀρετή. ⸌ἔ⸍πειτα διηγούμενος ἔτι φησίν· 3 Ο γὰρ Ηρώδης κρατήσας ⓦ Ιωάννου, ἔδησεν αὐτ̃ ⸌ἐ⸍ν ⸀φυλακῇ, ⸀δι⸍ὰ Ηρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τ̃ ἀδελφοῦ αὐτ̃.

4 Ελεγε γὰρ αὐτ̧ ὁ Ιωάννης· οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν αὐτήν.

5 Καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἐφοβήθη ⓦ ὄχλον, ὅτι ὡς ⸀προφήτην αὐτὸν εἶχον. Καὶ τίνος ἕνεκεν οὐδὲν ⸀τοιοῦτον ἐπεχείρησε, ἀλλὰ τ̧ ἀνδρί; ὅτι κυριώτερος ⸌ἦν⸍ ἐκεῖνος. ὃ⸌ρα⸍ γ̄ πῶς ἀνέπαυσε ποιήσας τὴν κατηγορίαν, ὡς ἰσορίας διηγούμενος μᾶλλον, ἢ κατηγορίαν εἰσάγων. 6 Γενεσίων δὲ γενομένων τ̃ Ηρώδου, φησὶν, ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τ̃ης Ηρωδιάδος ἐν τ̧ μέσῳ, κ̀ ἤρεσε τ̧ Ηρώδῃ. Ω συμποσίου ⸀διαβολικοῦ· ὦ θεάτρου σατανικοῦ· ὦ ⸀πλάνου ὀρχήσεως, ⸌ἣ⸍ μιαρὸς ὀρχήστρας ⸀παρεισῆλθες. φόνος γὰρ ὁ πρ̃τον φόνου ἐναγέστερος ἐτελεῖτο, κ̀ ὁ ⸀σφαττόμενος κ̀ ἀνακηρύττεσθαι ἄξιος, ἐν ᾧ μέσῳ κατεσφάττετο, κ̀ ὁ τ̃ν δαιμόνων ⸀θέατρον ὅτι τ̀ τραπέζης ἴσατο· κ̀ ὁ ⸀θέατρος ἦν τ̃ης νίκης τ̃ν ἡμετέρων ἄξιος. ὠρχήσατο γὰρ, φησὶν, ἡ θυγάτηρ τ̃ης Ηρωδιάδος ἐν ᾧ μέσῳ, ⸌ἣ⸍ ἤρεσε τ̧ Ηρώδῃ. 7 Οθεν μετ̀ ὅρκου ὤμοσεν αὐτ̃ δώσειν, ὃ ἐὰν αἰτήσῃ).

8 Η γ̄ ⸀προβεβαδισθεῖσα ὑπὸ τ̃ης μητρὸς· δός μοι, φησὶν [ὧδε] ὅτι πίναξ τὴν κεφαλὴν Ιωάννου τ̃ βαπτισοῦ. Διπλοῦν δ̀ ἐγκλημα, κ̀ ὅτι ὠρχήσατο, κ̀ ὅτι ἤρεσε, κ̀ ὅπως ἤρεσεν, ὡς κ̀ φόνου λαβεῖν τὸν μισθόν. Εἶδες πῶς ὠμός; πῶς δυσαφάστος; πῶς δυσκίνητος; ἑαυτ̃ μὲν γὰρ ὅρκων ὑπερτίθεσιν ποιεῖ· ἐκείνῳ γ̄ χαρίζεσθαι τ̃ης αἰτήσεως καλ̃ησιν. ὅπ̃ δὲ Εἶδε δ̀ καὶ ὅτι ἀξέως, ἐλυπήθη, φησὶ· καίτοιγε ὀξ ὀρχ̃ς ⸌ἔ⸍δωσεν αὐτόν. Ὧνος οὖν ἕνεκεν λυπεῖται; ζημίου ἡ ἀρετὴ, κ̀ ⸀πλ̀ τοῖς καλοῖς θαύμασι κ̀ ἐπαίνων ἀξία. ἀλλ' ὦ τ̃ης μιαιφονίας. δέον αὐτὸν θαυμάζειν, δέον ⸀προσκυνεῖν, οὗ ἤκουεν ὑθεμελιουμένης· ἡ δὲ κ̀ συγκαταισχύνει δ̀ δρᾶμα, ⸌ἐ⸍παίδα γενήσει, κ̀ αὐτ̧ χάριν σατανικήν.

9 Ο δὲ ἔδωσεν ὀξ̀ τ̃ς ὅρκους, φησὶ, ⸌ἐ⸍τ̃ς ⸀συνανακειμένους.

Καὶ πῶς δ̀ χαλεπώτερον οὐκ ἔδωσας; εἰ γὰρ δ̀ μάρτυρας ἔχει ὀπτορκίας ἐδεδοίκεις, πολλῷ μᾶλλον φοβηθῆναι ἐχρ̃ν σφαγὴν ὅτι ⸀πλανόμενος μάρτυρας ἔχει τοσούτους. ὅπ̃ δὲ πολλοὺς ἠγεῖτο μὴ κ̀ τ̀ ἐγκλήματος, ὅθεν ὁ φόνος ἐτέχθη, τ̀ ὑπόθεσιν ἀγνοῆσαι, ἀναλογεῖσθαι κ̀ τ̃το ⸌ἐ⸍ξεῖπεῖν, ἵνα μιάνητε δ̀ νομοθέτην τ̀ σύνεσιν. ὡς οὖν ἐκ̃ ὁ παλαιὸς νόμος, ⸌ἐ⸍ν κατεπάτησε μὲ ὁ Ηρώδης, ⸌ἐ⸍ξεδίκησε δὲ ὁ Ιωάννης· Τ̃ δ̀ τελευτήσαντος ἀπαιδος τ̀ γυναῖκα ᾧ ἀδελφῷ δίδοσθαι ἔδοξε. Δδτ.κε.ε. ὅπ̃ γὰρ ἀ⸀πολαμβάνοντα κακὸν ὁ θάνατος ἐκ̃, κ̀ πάντα ⸀συζῶντα ἐ⸀προγματεύετο, νομο-

θετ̃ς

θετο γαμεῖν ⸗ ζῶντα ἀδελφοὶ, καὶ ἐπ' ὀνόματι τοῦ τετελευτηκότος ὁ πλούσιον καλεῖν παιδίον, ὥστε μὴ διαπεσεῖν τὸν οἶκον τὸν ἐκείνου. Εἰ γὰρ μὴ παῖδας ἔλιπε καταλιμπάνειν ὁ τετελευτηκὼς, ὅπερ μεγίστη τοῦ θανάτου ἐστὶ βλασφημία, ἀπήκεστον ἔλιπεν εἰ ὁ πένθος. Διὰ δὴ τοῦτο ἐπενόησε τὸν βλασφυχὸν τοῦτον ὁ νομοθέτης τοῖς ἐκ φύσεως παίδων ἀπεστερημένοις, καὶ ὃ ἁπλοῦν ἐκέλευσεν ἐκείνῳ λογίζεσθαι· ὅτος γὰρ παιδὸς, οὐκ ἔτι ἐφίεται ⸗ ὁ γάμος. Ἵνος ἕνεκεν, φησιν; Εἰ γὰρ ἕτερῳ δοῦναι, πολλῷ μᾶλλον τῷ ἀδελφῷ. ὐδαμῶς. βούλεται γὰρ ἐκλείπεσθαι τὸν συγγενειῶν, καὶ πολλὰς εἰ ἁφορμὰς τοῦ πρὸς ἀλλήλους οἰκειώσεως. Διατί οὖν καὶ ἀπαιδος τελευτήσαντος οὐκ ἄλλος ἐγαμει; ὅτι οὐκ ἀν ὕτως ἐνομίσθη τοῦ ἀπόλλυντος εἶναι ὁ παιδίον· νυνὶ γὰρ τοῦ ἀδήλου ἀπειρόντος, πιθανὸν ὁ σόφισμα ἐλάμβετο. ἄλλως γὰρ, οὐδὲ ἀνάγκη ἦν ἕτερος τὸν οἰκίαν ζῆσαν τοῦ τετελευτηκότος· ⸗ γὰρ ὁ ἀπὸ τῆς συγγενείας ἐκέκλητο διάδοχος. ἐπεὶ οὖν ὁ Ηρῴδης παιδίον ἔχουσαν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ ἔγημε, διὰ τοῦτο ἐγκαλεῖ ὁ Ιωάννης, καὶ ἐγκαλεῖ συμμέτρως, μὴ τὴν πρόνοιας καὶ τὴν ὑπεικείαν ὑπιδεικνύμενος. σὺ δέ μοι σκόπει ὅπως ὁ θαυμαστὸν ὅλον σατάνικόν. πρῶτον μὲν γὰρ ἀπὸ μέθης καὶ τρυφῆς ζωγρεῖται, ὅθεν οὐδὲν ἂν γένοιτο ὑγιές. δεύτερον, οὐ θαυμαστὸν διεφθαρμένους εἶχε, καὶ τὴν ἑταίρου ἀπρώτων ἀτιμότερον. τρίτον, ἡ πορνεία ἡ βασιλέως. τέταρτον, ἡ κόρη, δι' ἣν βασιλεὺς ἦν ὁ γάμος, ἣν καὶ κρύπτεσθαι ἔδει ὡς ὑβριζομένης αὐτῇ τοῦ μηδὲν, ἢ ὃ καὶ ἐπεισέρχεται ἐμπεμπλοῦσα, καὶ πόρνας ἁπάσας ἀποκρύπτουσα ἡ πλοῦτος. ὁ κωμῳδὸς ἦν ἂν μικρὸν εἰς κατηγορίαν ζωτελοῦς τοῦ βασιλικοῦ τῆς. ὅτι γὰρ αὐτὸ δύσχρεις ἐστὶν ἐκεῖνο τῷ Θεῷ, ὅτι καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς φῶς αὐτὸν ἤγαγε, τότε καὶ βασιλικὰ ἐκεῖνα πολυτελῆ· ὅτε λύσας ἐκεῖνο δεδεμένον, τότε σφαγὴν τοῖς δεσμοῖς παρεσκεύασεν. ἀκούσατε τῶν προφητῶν, μᾶλλον δὲ καὶ τῶν γαμικῶν ὅσα ἐν τοῖς ἑτέρων γάμοις τοιαῦτα ἀσχήμονα καταδέχεται, ἀλλ' ὅμως καὶ πανδῶσα, καὶ τὴν κόσμον καταισχύνουσα Φύσιν. ἀκούσατε καὶ ὑμῶν, ὅσοι καὶ πολυτελῆ συμπόσια καὶ μέθης γέμοντα διώκετε· καὶ δείσατε τοῦ Ἰωάννου τὸ βαρὺ θεῖον. καὶ γὰρ ὅπου καὶ κρότος ἦν ⸗ ἀθλίου ἐκείνου τότε, ὡς ὀμόσαι καὶ τὰ ἥμισυ δοῦναι τῆς βασιλείας. τοῦτο γὰρ ὁ Μαρκος φησίν· Ὅτι ὤμοσεν αὐτῇ, Μαρ. ϛ. κγ. ὅτι ὃ ἐάν με αἰτήσῃς, δώσω σοι, ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου. τοσοῦτον τὸν ἐρωτα ἐπεμάνη τὸν ἑαυτῆς· οὕτω καταπαθὴς ἀσχημάλωτος ἦν τὸ πάθους ἐγένετο, ὡς καὶ ὁρκῳσιν αὐτῆς παραχωρῆσαι. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ τότε ταῦτα ἐγένετο, ὅπου γε καὶ νυνὶ μὴ τοσαύτην φιλοσοφίαν ὀρχήσεως ἕνεκεν τῶν μαλακιζομένων τούτων νέων πολλοὶ καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπιδιδόασιν, οὐδὲ δυάγκην ἔχοντες ὄρκου. ἀπὸ γὰρ τῆς ἡδονῆς ἀσχημάλωτοι γινόμενοι, καθάπερ βοσκήματα ἄγονται, ἥπερ δὴ ὁ λύκος σύρει· ὃ δὴ καὶ τότε ἔπαθεν ὁ παράνομος ἐκεῖνος, δύο τὰ ἀρίστα παραφθείρας, τήν τε ἐκείνου κυρίαν ποιῆσαι ὕστερον μοιχομένην καὶ μεθύουσαν τῷ πάθει, καὶ οὐδὲν πραττομένου· ᾧ τε δυάγκῃ ὅρκου καταδῆσαι τὸ παράγγελμα. διὰ ὕτως ὅρτος ἐκείνου παράνομος, παρανομώτερον ἀπρώτων ὃ γυναῖον ἦν, καὶ τῆς κόρης καὶ τοῦ τυράννου. καὶ γὰρ ἡ τῶν κακῶν ἀπρώτων ἐφευρέτις καὶ τὸ πρῶτον ὑφήνασα δρᾶμα αὐτὴ ἦν, ἦν μάλιστα χρὴ ἐν δένα ἐλέγχου ᾧ παρεῖναι. καὶ γὰρ ἡ θυγατὴρ αὐτῆς πειθθεῖσα, καὶ ἠγημόνησε καὶ ὠρχήσατο καὶ ⸗ φόνον ἠτήσε, καὶ ὁ Ηρῴδης ὑπὸ αὐτῆς ἐσαγηνεύθη. ὁρᾷς πῶς διὰ Ματθ. ι. λϛ. κρίως ἔλεγεν ὁ Χριστός· Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. Εἰ γὰρ αὐτῆ τὸν νόμον τὸν ἐτήρησεν, οὐκ ἂν τοσούτους παρέβη νόμους, οὐκ ἂν τὴν μιαφονίαν ταύτην εἰργάσατο. Ἵνα γὰρ τῆς θηριωδίας ταύτης χεῖρον γένοιτ' ἄν; φόνον ἐν κρίτος αὐτῷ μερὶ, φόνον παράνομον, φόνον μεταξὺ δείπνου, φόνον δημοσίᾳ καὶ ἀναισχύντως. οὐ γὰρ ἰδίᾳ παρεισελθοῦσα διελέχθη περὶ τούτων, ἀλλὰ δημοσίᾳ, καὶ τὸ παρὸν πρόσωπον ῥίψασα, γυμνῇ τῇ κεφαλῇ, καὶ τὴν ὀρχηστὴν λαβοῦσα στολὴν, ὅτε φησὶν ὁ Φησι· καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἐπέπεισεν αὐτὴν καὶ ὠμοσε καὶ ὠμοσε πολλὰ ὀργυιμένῳ, καὶ ⸗ Ηρῴδης ἐλυπήθη τότε. ἔνθα γὰρ ὅρκος, ἐκεῖ καὶ ὁ

ὀρχηστὴς.

σχολῆς. οὐδὲ γὰρ εἰς τοῦτο ἔδωκεν ἡμῖν πόδας ὁ Θεός, ἵνα ἀργῶμεν ἀλλ' ἵνα δρόμον ταχὺν βαδίζωμεν· οὐχ ἵνα κατὰ σπουδὴν καὶ μόλις πηδῶμεν (οὐ γὰρ οὐ σχολὴν ἀπολῆς ὀργιούμενοι, μήτε δὴ γυναῖκες) ἀλλ' ἵνα ζῶν ἀπείλεις χορεύωμεν. εἰ γὰρ τὸ σῶμα ἀργὸν τοιαῦτα ἀργῶν ποιεῖ, πολλῷ μᾶλλον ἡ ψυχή. τοιαῦτα ὀρχοῦνται οἱ δαίμονες· τοιαῦτα ὑπὸ πάντων ζοῦσιν οἱ τῶν δαιμόνων σχολάζοντες. σκόπει ὅσῳ αὐτοὺς τοὺς αἴτησιν. δός μοι ὧδε ὑπὲρ πίνακος τοῦ κεφαλίου Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. εἶδες τοῦ ἀπορυθριασμένου; τοῦ ὅλου ὄντος σχολάζοντος τεθνηκότος; οὐ τοῦ ἀξιώματος μέμνηται, οὐ οὐδὲ ὅτως ἐγκαλύπτεται· ἀλλ' ὡς τοῦ ἴσου ἐδέσματος σχολαζομένου, ὅτου τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου καὶ μακαρίου αὐτοῦ κεφαλίου ὑπὲρ πίνακος εἰσενεχθῆναι. ἐξ οὐδὲ αἰτήσαι πάντα (οὐδὲ γὰρ εἶχεν εἰπεῖν) ἀλλ' ἁπλῶς ὑμνηθῆναι ταῖς ἑτέρων ἀξιοῖ συμφοραῖς. οὐ δὲν εἶπεν, εἰσάγαγε αὐτὸν ἐν ταῦτα καὶ κατάσφαξον. οὐδὲ γὰρ μέλλοντος τελευτᾶν τοῦ πατρὸς ἤνεγκεν αὐτόν. καὶ γὰρ ἐδεδοίκει καὶ κατασφατιομένου τῆς φυσικῆς ἀκοῆς φωνῆς. οὐδὲ γὰρ ἀποτέμνεσθαι μέλλων ἐσίγησεν αὐτόν. σχολὴ τοῦτό φησι· δός μοι ὧδε ὑπὲρ πίνακι· ἰδοὺ γὰρ ὑπεθυμήθη τοῦ γλῶτταν ἐκείνου σιγῶσαν. οὐδὲ γὰρ ἀπαλλαγῶναι τῶν ἐλέγχων ἔσπευδε μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπεδέχετο καὶ ὑπεστήσατο χειμῶνα. ὁ μὲν Θεὸς ἐπέτρεψε, καὶ ὅτε κεφαλὴν ἀφῆκεν αὖθις, καὶ τὸ ἀναίσχυντον καὶ ἐφλέξεν ὄψιν· ὅτε τῇ γῇ σχολῆναι ἐκέλευσε δὲ τὸ πονηρὸν ἐκεῖνο συμπόσιον δέξασθαι, ὁμοῦ καὶ τὸ δίκαιον μείζονος τεθαυμακός, δὲ τοῖς μὴ ζῶσι ἀδίκως ἐπάρουσι πολλὴν καταλιμπάνων θαυμασίαν. ἀκούσωμεν οἱ νῦν ὅσοι δεινὰ πάσχομεν ἐν ἀρετῇ ζῶντες θαυμαζόμενοι πονηρῶν ἀνθρώπων. καὶ γὰρ καὶ τότε ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε τὸ ἐν ἐρήμῳ, τὸ ἐν τῇ ζώνῃ τῇ δερματίνῃ, τὸ ἐν τειχίῳ ἱματίῳ, τὸ τοῦ φήτου, τὸ τῶν τοιούτων μείζονα, τὸ μηδένα μείζονα ἔχοντα ἐν γυναιξὶν καταφαγῶν ἐκ τοῦ κόρης ἀκολάστου καὶ διεφθαρμένης πόρνης, καὶ ζῶντα νόμοις ἀμιώοντα θείοις. ζῶντα τοίνυν λογιζόμενοι, φέρωμεν πάντα γενναίως ὅσα δὴ πάσχομεν. δὲ γὰρ καὶ τότε ἡ μιαιφόνος καὶ θεομάνομος αὕτη, ὅσον ἀμύασθαι τὸ λελυπηκότα ἐπεθύμησε, τοσοῦτον ἴσχυσε, καὶ τὸ θυμὸν ἄπαντα ἐνέπλησε, καὶ ὁ Θεὸς συνεχώρει. καίτοιγε τοῖς αὐτοῦ οὐδὲν εἶπεν, οὐδὲ κατηγόρησεν, ἀλλὰ τῷ ὑδρὶ μόνῳ ἐνεκάλει. ἀλλὰ ὃ συνειδὸς πικρὸς κατήγορος ἦν. δὴ καὶ εἰς μείζονα ἐξεβακχεύετο κακά, ἀληθεύσας καὶ διαχρωμένη, καὶ κατήχμιεν ὁμοῦ πάντας, ἑαυτῷ, τῷ θυγατέρᾳ, τὸ ἀπελθόντα ὕδρα, τὸ ζῶντα μοιχόν, καὶ τοῖς παστέρσις ἐπηγανίζετο. εἰ γὰρ ἀληθῆς, φησίν, ὅτι μοιχεύει, ἐγὼ αὐτὸν ἐργάζομαι καὶ ὑδροφόνον, δὲ ποιῶ σφαγέα τῶ ἐγκαλουμένου. ἀκούσατε ὅσοι τοῖς γυναιξὶ ἕξετε ἐπομνύοντες πάντα δὲ δέον· ἀκούσατε ὅσοι ἐπ' ἀδήλοις ὅρκοις παστείνετε, καὶ ἑτέρους κυρίους ποιεῖτε τῆς ὑμετέρας ἀπωλείας, καὶ βάσκανοι ἑαυτοῖς κατορύττετε. καὶ γὰρ καὶ οὗτος ὕπνος ἀπώλετο. καὶ γὰρ παστοδόχησεν ἀξιόν τι αὐτῇ τῶν δείπνων αἰτήσειν, δὲ κορίου ὄσαν, καὶ ἐν ἑορτῇ καὶ συμποσίῳ καὶ πομπεύουσι χάριν" αἰτοῦσαν φασὶ δὴ ἵνα καὶ ὑπὲρ χάριτος, ὑμῖν κεφαλὴν αἰτεῖν· καὶ ἠπατήθη. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων αὐτὴ παρεσκήσατο. εἰ γὰρ καὶ ἐκείνη θηλομάχων ἀνδρῶν ψυχὴν ἐκτήσατο, ἀλλ' αὐτὴν οὐδαμοῦ ἐδει, οὐδὲ τυραννικοῖς ὅτου δικαιοῦσθαι ἐπιτάγμασι. παρὸν μὲν γὰρ οὐκ ἐφείκε τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου κεφαλίου αἷμα σταζούσαν ὁρᾶν ὑπὲρ δείπνου παρακειμένου; ἀλλ' οὐχ ὁ θεομάνομος Ἡρῴδης, οὐδὲ ἡ ἀκαταστάτη τότε γυνή. τοιαῦται γὰρ αἱ πορνευόμεναι γυναῖκες, ἀπόπτων εἰσὶν ἀκαθαρτότεραι καὶ ὠμότεραι. εἰ γὰρ ἡμᾶς ἀκούοντες ταῦτα φείσοιτο, τί εἰκὸς ἦν τὸ ὄψιν τότε ἐργάσασθαι; τί παθεῖν τὸν γυναικείμυθον νεοσφαγῆς κεφαλῆς αἷμα σταζον ὁρῶντας ἐν μέσῳ τῷ συμποσίῳ; ἀλλ' οὐχ ἡ αἱμοβόρος ἐκείνη καὶ ἐμπνέουσι ἀγριωτέρα ἔπαθέ τι παρὸν τοῦ θεοείδη ἐκείνου, ἀλλὰ καὶ σπουδαιότερον. καίτοιγε εἰ καὶ μηδαμόθεν ἄλλοθεν, ἀπὸ τῆς ὄψεως μόνης εἰκὸς ἦν ναρκῆσαι λοιπόν. ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον ἔπαθεν ἡ μιαιφόνος καὶ αἱμάτων δίψῶσα παρανόμων. τοιοῦτον γὰρ ἡ πορνεία· οὐκ ἀσελγεῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ μιαιφόνους

αμφόνους ποιῆς. αἱ γὰρ μοιχευθεῖσαι ὅπλῳ μοῦσαν, καὶ τοὺς σφαγεῖς εἰσι πρεσβυασμένας τῶν ἀδικημένων ἀνδρῶν· καὶ οὐχ ἕνα μόνον οὐδὲ δύο, ἀλλὰ καὶ μυρίους ἕτοιμα τολμῆσαι φόνους. καὶ τούτων πολλοὶ μάρτυρες τῶν δραμάτων εἰσίν. ὃ δὴ καὶ ἐκείνη τότε ἐποίησεν, τοὺς δοκοῦντα λήσεσθαι λοιπὸν καὶ ἀποκρύψαι τὸ τόλμημα, τοῦτο μᾶλλον ἀπάντων ἐξέβαλε. καὶ γὰρ μειζόνως μὴ ταῦτα ἐβόησεν ὁ Ἰωάννης. ἀλλὰ τοὺς τὸν πλησίον ἡ κακία μόνον ὁρᾷ, καθάπερ οἱ πυρέττοντες ὅταν ψυχρὸν ἀκαίρως αἰτῶσι. καὶ γὰρ εἰ μὴ ἔσφαξε τὸν κατήγορον, οὐκ ἂν οὕτως ἐξεκαλύφθη τὸ τόλμημα. οἱ μαθηταί, ὅτε αὐτὸν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἐνέβαλεν, οὐδὲν τοιοῦτον εἶπον· ὅτε δὲ ἀπέκτεινε, τότε ἠναγκάσθησαν καὶ τὴν αἰτίαν εἰπεῖν. τὴν γὰρ μοιχαλίδα κρύπτειν ἐβούλοντο, καὶ οὐκ ἤθελον ἐκπομπεύειν τὰς τῶν πλησίον συμφοράς. ὅπου δὲ εἰς ἀνάγκην ἐνέπεσον τῆς ἰσοτιμίας, τότε λέγουσι τὸ τόλμημα αὐτοῦ. ἵνα γὰρ μὴ πονηρόν τις ὑποπτεύσῃ τῆς σφαγῆς τὴν αἰτίαν, καθάπερ ὅτι Θυέστα καὶ Ἰούδα, ἀναγκάζονται καὶ τὴν προφάσιν εἰπεῖν τοῦ φόνου. ὥστε ὅσῳ αἰβουλήθης ἁμαρτίαν συσκιάσαι τῷ ἐξ ὑπῳ τούτῳ, τοσούτῳ μᾶλλον αὐτὴν ἐκπομπεύεις. ἁμαρτία γὰρ οὐχ ἁμαρτίας ποτὲ σκηνὴν κρύπτεται, ἀλλὰ μετανοίας καὶ ἐξομολογήσει. θέα γοῦν τὸν βαπτιστὴν Ἰωάννην πῶς ἅπαντα διηγεῖται, καὶ ὡς οἷός τε ὢν αὐτῷ, καὶ ἀπολογίαν ζητοῦντι. ὑπὲρ μὲν γὰρ τοῦ Ἡρῴδου φησί· Μὴ τοῦτον ὅρκους καὶ τοὺς ζωμαχειμώνους, καὶ ὅτι ἐλυπήθη· ὑπὲρ δὲ τῆς χόρης, ὅτι προβεβασανισμένα ἐστὶ τῆς μητρός, καὶ ὅτι ἐνέγκε τὴν μητρὶ τὴν κεφαλήν· ὑπὲρ δὲ τοῦ φόνου, ἐκείνης τὸ πρόσταγμα ἐπλήρωσεν. οὐ γὰρ ὑπὲρ τῶν κακῶς πασχόντων, ἀλλὰ ὑπὲρ τῶν ποιούντων ἅπαντες δίκαιοι πάντες, ὅπου καὶ ὅτοι μᾶλλόν εἰσιν κακῶς πάσχοντες. οὐδὲ γὰρ Ἰωάννης ἠδίκητο· ἀλλ' ὅτοι ταῦτα οὕτω κατασκευάσαντες.

ΗΘΙΚΟΝ Τούτους καὶ ἡμεῖς μιμησώμεθα, καὶ μὴ ἐπερωτῶμεν τὰς τῶν πλησίον ἁμαρτίας· ἀλλ' ὅσοι αἰ δεῖ, συσκιάζωμεν, ἀναλάβωμεν φιλόσοφον ψυχήν. καὶ γὰρ ὁ βαπτιστὴς ὑπὲρ πόρνης καὶ μοιχόνου γυναικὸς Ἡρῴδου ἐνέπαχθης ἐγένετο, ὡς οἷός τε ἦν. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὑπὸ τῆς μοιχόνου καὶ πόρνης· ἀλλὰ προβεβασανισμένα ὑπὸ τῆς μητρὸς, ἀπὸ τῶν βυθημοτέρων κακῶν ὀνομάτων. σὺ δὲ καὶ ὑβρίζεις καὶ "κατηγορεῖς" τοῦ πλησίον, καὶ οὐκ αἰ δύναιο ποτὲ λελυπηκότος ὅτου ἀδελφοῦ μνησθῆναι, ὡς ἐκείνος τῆς πόρνης· ἀλλὰ μυρίας τὰς θηριωδίας καὶ τῶν ὀνειδῶν τῶν πονηρῶν, [πονηρὸν,] ὑπουλον, τὸ αἰσχρὸν, καὶ πολλὰ ἕτερα χαλεπώτερα τούτων κακῶν. καὶ γὰρ σκηνοῦμαι μᾶλλον, καὶ ὡς πρὸς ἀλλοφύλους αἰθέρου ἁλόμεθα, κακίζοντες, λοιδορούμενοι, ὑβρίζοντες. ἀλλ' οὐχ ὅτοι ἅγιοι ὅτοι· ἀλλὰ θρίνοδοι μᾶλλον τοῦ ἁμαρτάνοντας, καὶ καθαρώτατοι. τοῦτο δὴ καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν, καὶ δακρύωμεν τὸν Ἡρῳδιάδα, καὶ τοῦ σκεύους ζηλωτὰς. πολλὰ γὰρ καὶ νῦν τοιαῦτα συμπόσια γίνεται. καὶ γὰρ μὴ Ἰωάννης διαιρῆται· ἀλλὰ τοῦ Χριστοῦ τὰ μέλη, καὶ πολλῷ χαλεπώτερον. οὐ γὰρ κεφαλὴν αἰτοῦσιν ὅπως πίνακι ὅτοι νῦν ὀρχούμενοι, ἀλλὰ τὰς ψυχὰς τῶν ζωμαχειμώνων. ὅταν γὰρ δούλους αὐτοὺς ποιῶσι, καὶ εἰς παρανόμους ἐρωτας ἀγωσι, καὶ πόρνας ὑπιτειχίζωσιν, οὐχὶ τὴν κεφαλὴν διαιροῦσιν, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν σφάττουσι, μοιχοὺς ἐργαζόμενοι καὶ θηλυδρίας καὶ πόρνους. οὐ γὰρ δὴ μοι ἐρᾷς, ὡς οἰνωμένος καὶ μεθύων, καὶ γυναῖκα ὀρχουμένην καὶ ἀγοραζομένην ὁρᾷς, οὐ παρῆς οὐ τοῦτο αὐτὴν, οὐδὲ ἐκφέρῃ τοῦτο ἀσωτίαν ὑπὸ τῆς ἡδονῆς ἡττώμενος· καὶ παρῆς ἐκείνο ὃ φεικτὸν, τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ μέλη "ἀπεργαζόμενος πόρνης. εἰ γὰρ καὶ μὴ πρέσβις ἡ θυγάτηρ Ἡρῳδιάδος, ἀλλ' ὁδὶ ἐκείνης ὀρχησάμενος τότε διάβολος, καὶ διὰ τούτων χορεύει νυνὶ, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ζωμαχειμώνων λαβὼν ἀπέσπασεν ἀγχαλώτους. εἰ δὲ ὑμεῖς ζωμάσατε μέθης μόνον ἐκτὸς, ἀλλ' ἑτέρας χαλεπωτέρας κοινωνήσετε ἁμαρτίας. καὶ γὰρ πολλῶν ἁρπαγῶν τὰ τοιαῦτα γέμει συμπόσια. μὴ γὰρ μοι τοῦ "ὀπτικείμενα κρέα ἴδῃς, μηδὲ τοὺς πλακοῦντας· ἀλλὰ [καὶ]

πόδαν

πόθεν ζωὴ λέγει, καὶ ὅτι ἐξ ἁρπαγῆς καὶ πλεονεξίας καὶ βίας καὶ ἁρπαγῆς. ἀλλ' οὐκ
ἔστιν ἐκ τούτων ζῶντα, φησὶ· μὴ γένοιτο. οὐδὲ γὰρ ἐγὼ βούλομαι. πλὴν εἰ καὶ τούτων καθα-
ρεύοι, οὐδὲ οὕτως ἐκλεκτὴ [ἐστὶ] τὰ πολυτελῆ δεῖπνα ἀπήλαυε]. ἄκουσον γοῦν πῶς καὶ χωρὶς τούτων
ἐκάλεσε ὁ προφήτης οὕτω λέγων· Οὐαὶ οἱ πίνοντες τὸν διϋλισμένον οἶνον, καὶ τὰ πρῶτα μύρα χριό- Αμ. ς. ε.
μενοι. ὁρᾷς πῶς καὶ τρυφῆς κατηγόρησε, οὐδὲ γὰρ πλεονεξίαν ἐνταῦθα αἰτιᾶται], ἀλλ' ἀσωτίαν μόνον. καὶ
σὺ μὴ εἰς ἀμετρίαν ἐσθίειν, ὁ δὲ Χριστὸς οὐδὲ εἰς χρείαν· σὺ μὲν [οὖν] πλακοῦντας διαφόρους,
ἐκεῖνος ἄρτον ξηρόν· σὺ ἰχθῦν οἶνον, ἐκεῖνος οὐδὲ ποτήριον· ψυχρὸν ἐπέδωκας δι-
ψῶντι· σὺ μὲν ὀπτὶ στρωμνῆς ἁπαλῆς καὶ πεποικιλμένης, ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ [τοῦ] χόρτου διεφθεί-
ρετο. διὰ καὶ πλεονεξίας κατηγορεῖ τὰ δεῖπνα, καὶ ὅτι σπαγῆ ἐστιν, ὅτι σὺ μὲν ἐπὶ τὴν
χρείαν πρῶτα ποιεῖς· ἐκεῖνος δὲ οὐδὲ τὴν χρείαν δίδως, καὶ ζῶντα ἐντυφῶν τοῖς
αὐτοῦ. ἀλλ' εἰ παιδὸς μὲν ἐπεζήτεις, καὶ λαῶν τὰ αὐτοῦ πρεπούσης αὐτῷ ἐν τοῖς ἑκατοῖς
ὄντα, μυρίας δὲ ἔχεις κατηγορίας, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν νόμων ἔδωκας αἰτίαν· τὰ δὲ τοῦ Χρι-
στοῦ λαῶν, καὶ οὕτω μάτην ἀνάλισκων, οὐκ ἠνέγκη δώσειν εὐθύνας; ἐκ ζῶντα δὲ πρὸς τῶν ζῶ-
πόρνας τε πατούσης αὐτῷ ἐπεισαγόντων λέγω (πρὸς γὰρ ἐκείνους οὐδεὶς μοι λόγος, ὥσπερ
οὐδὲ πρὸς οὐδὲ κυνᾶς) οὐδὲ πρὸς τοὺς πλουσίους ἐκ ἑτέρους χαρίζόντων (οὐδὲ γὰρ πρὸς
αὐτούς ἐστί μοι κοινὸς λόγος, ὥσπερ οὐδὲ πρὸς τοὺς χοίρους καὶ λύκους) ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἀπολωλυό-
των μὲν τῆς ἰδίας οὐσίας, καὶ μεταδιδόντων ἑτέροις, πρὸς τοὺς τὰ πατρῷα κατασπαλισκόν-
των ἁπλῶς. οὐδὲ γὰρ ὅτου κατηγορίας ἐκτός. πῶς γάρ, εἰπέ μοι, ἀφαιρεῖ κατηγορίαν
καὶ ἐγκλήματα, ὅταν ὁ μὲν πλούσιος σε χαρίζηται καὶ ὁ κύων πέψεως· ὁ δὲ Χριστὸς μηδὲ τῶ-
των ἀξιοῖ σοι φάγηται; ὅταν ὁ μὲν ὡσανεὶ γέλωτος ἕνεκα τοσαῦτα λαμβάνῃ· ὁ δὲ ὡσανεὶ βασιλεί-
ας ὀφειλὴν οὐδὲ τὸ πολλοστὸν τούτων; καὶ ὁ μὲν ἵνα τι εἴπῃ ἀστεῖον ἐμπλησθεὶς ἀπῆλθεν·
οὗτος δὲ διδάξας ἡμᾶς, ἃ μὴ μαθόντες οὐδὲν δὲ τῶν κυνῶν διεφέρομεν, οὐδὲ τῶν αὐτῶν
ἀξιούμεθα ἐκείνῳ; φείσεις ἀκούων; σκοπῶ φείδον ὅπου τῶν ἔργων. ἐκβαλὼν τοὺς πόρνους,
καὶ ποίησον συνανακλίνεσθαί σοι τὸν Χριστόν. δὸς ἀλλοῦ κοινωνήσῃ καὶ τραπέζης, ἵνα μὴ ἔξω
ἔσαι βλέπων· οἶδεν αἰδεῖσθαι τράπεζα. εἰ γὰρ λῃσταὶ ἴσασι, πολλῷ μᾶλλον ὁ δε-
σπότης. σκόπησον γοῦν τὴν πορνικὴν ἐκείνην, πῶς ἀπὸ τραπέζης ἐποίησεν ἥμερον, καὶ Σί-
μωνι ὠνειδίζει λέγων· Φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας. εἰ γὰρ μὴ ποιοῦσά σε ζῶντα τρέφει, Λκκ. ζ. με. ιε.
πολλῷ μᾶλλον ποιοῦντα ἀμείψεται. μὴ πρὸς πένητα ἴδῃς, ὅτι ῥυπῶν προσέρχεται καὶ
ἀχλῶν· ἀλλὰ σκόπησον ὅτι ὁ Χριστὸς διὰ ἐκείνου βαπτίζεται τῆς σῆς οἰκίας, καὶ παύσας τῆς ὠ-
μότητος καὶ τῶν ἀπίστων ῥημάτων, οἷς ἀεὶ πλουσίους τοὺς προσιόντας, ἐπῄδεσε, ἔδησε, καὶ
ἕτερα χαλεπώτερα τούτων καλῶν· καὶ λογίζῃ ὅταν ζῶντα λέγῃς, ὦ πόρνοι ποῖα ἔρ-
γα κατασκευάζουσι· τί τὴν οἰκίαν ὠφελοῦσι τὴν σήν. ἡδὺ πτωχοὺς σοι ποιοῦσι βλέπειν; ἡδὺ,
ναί· ἀλλὰ ῥαπτιζόμενοι καὶ αἰσχρὰ λέγοντες; καὶ τί τούτου ἀνδέκτερον, ὅταν τις καθ' εἰκόνα
Θεοῦ γυμνούμενον τύπτῃς, καὶ σκότος εἰς σκότον ὕβρεως τέρψιν ἑαυτῷ ζωάγρης, θεάτρου πιοῦν τὸ
οἰκεῖον, καὶ μίμων πλησθῇ δεῖπνον, καὶ τὰς ὀπὴ τῆς σκηνῆς ἐξηρημένους μιμούμενος ὁ θυμὸς
καὶ ἐλθὼν θεὸς; καὶ γὰρ σκῆψις γέλωτος καὶ ῥαπίσματα. ζῶντα οὖν ἡδονὴν καλῇς, εἰπέ μοι, ἃ πολλῶν
ἄξια δακρύων ἐστίν; ἃ πολλῶν θρήνων καὶ οἰμωγῶν; καὶ δεῦρο εἰς βίον ἄγουσι ἐμβοῆς ἀπαράτου, δεῦρο
πρὸς μανίαν τὰ δέοντα· σὺ δὲ εἰς ὀπτορχίας καὶ ῥήματα ἀτακτα σπάλις, καὶ τέρψιν τὸ παλ-
μὸν καλῇς; καὶ τὸ γέννης πρόξενον, ἡδονῆς ἕνεκα] τοῦτο νομίζεις; καὶ γὰρ ὅταν ἀπορήσωσιν
ἀστείων ῥημάτων, ὅρκοις καὶ ὀπτορχίαις τὸ πᾶν ἀφανίουσι). ζῶντ' οὖν γέλωτος ἄξια, ἀλλ'
οὐκ ὀδυρμῶν καὶ δακρύων; καὶ τίς δὲ ζῶντα εἴποι νοῦν ἔχων; καὶ ζῶντα λέγω, ἃ κωλύων
τρέφεσθαι αὐτούς· ἀλλὰ μὴ ὀπὶ τοιαύτῃ αἰτίᾳ. φιλανθρωπίας γὰρ ἡ ζωοφὴ τοῦτο τοῦ-
τοῦτο ἐχέτω, μὴ ὠμότητος· ἔλεον, μὴ ὕβριν. ὅτι πένης ἐστί, θρέψον· ὅτι Χριστὸς τρέφεται,
θρέψον· μὴ ὀπὶ σατανικὰ εἰσάγῃ ῥήματα καὶ τοῦ ἑαυτῷ καταχαίρει ζωοῦ. μὴ ἴδῃς

αὐτὸν

αὐτὸν ἔξωθεν γελῶντα, ἀλλὰ ὃ ζωοποιὸς ᾽᾽ ἀξέπαζε, καὶ τότε ὄψῃ μυριάκις αὐτὸν ἑαυτῷ καταρώμενον καὶ κλαίοντα ὃτε ὀδυρόμενον. εἰ γὰρ οὐκ ἐπιδείκνυται, καὶ τοῦτο δῆλόν σέ. ἔτι τοίνυν ἀνθρωποι πέντε ὃτε ἐλεύθεροι σύνεστί σοι, μὴ ὑπάρχοι μηδὲ μίμοι. εἰ δὲ βούλει ὃτε τὴν θεοφῆ αὐλοὺς ἀμοιβὴν ἀπαιτῆσαι, κέλευσον, ἂν ἴδωσί σε τὰ ἀτόπων γνόμενον, ὑπιπλῆξαι, καθαμένσαι, ζωοποιήσαι τὴν τοῦ οἰκίδιον ὑπομνήσεως, τὴν τοῦ οἰκέτου παραστάσεως. παιδία ἔχῃς; κοινοὶ παιδαγωγοὶ ἔστωσαν ἐκείνων, μὴ σοῦ τοῦ παραστάσαι δεσποτεύσωσαν, κέρδη σοι φερέτωσαν τὰ τῷ Θεῷ φίλα, εἰς ἐμπορείαν αὐλοὺς ἐμβαλε πνευματικήν. καὶ ἴδῃς τινὰ δεόμενον παραστάσεως, ὑπὲρ αὐτὸν βοηθῆσαι *, κέλευσον ἀναχωρῆσαι. δεῖ τούτων φεύγειν τοὺς ξένους, * Διεγείρε
ἀπὸ τούτων ἔνδυε τοὺς γυμνούς, ἀπὸ τούτων εἰς δεσμωτήριον πέμπε, ἵνα δυάγκας λύσῃς ἀλλοτρίας. ταῦτά σοι διδότωσαν τῆς θεοφῆς τὴν ἀμοιβήν, τὴν καὶ σὲ καὶ ἐκείνους ὠφελοῦσαν, καὶ οὐδεὶς μίαν καταγνώσιν ἔχουσαν. ἀπὸ τούτων καὶ ἡ φιλία στρέφεται μᾶλλον. νῦν μὲν γὰρ καὶ δοκοῦσι φιλεῖσθαι, ἀλλ᾽ ὅμως αἰσχύνονται, ὡς εἰκὴ ζῶντες θεοῦ. δὲ ἂν ταῦτα δύωσι, καὶ αὐλοὶ ῥᾴδιον ἀναχεῖσον), καὶ σὺ ἥδιον θρέψῃς, ἅτε ὑ μάτιον δαπανῶν, καὶ ἐκεῖνοι μὴ πρήσιας ζῶσι ζωέσονται, καὶ τῆς ζωοποιούσης ἐλευθερίας, καὶ ἡ οἰκία ζωὴ τοῦ θεάτρου σκληρία σοι γένηται), καὶ ὁ διάβολος δραπετεύσει, καὶ ὁ Χριστὸς εἰσελεύσεται καὶ ὁ τῶν ἀγγέλων χορός. ὅπου γὰρ ὁ Χριστός, ἐκεῖ καὶ ἄγγελοι, ἐκεῖ καὶ ὁ οὐρανός, ἐκεῖ φῶς, φῶς τοῦ ἡλιακοῦ τούτου φαιδρότερον. εἰ δὲ καὶ ἑτέραν βούλει δι᾽ αὐτῶν καρποῦσθαι παράκλησιν, κέλευσον σχολὴν ἄγειν βιβλία λαβόντας θείων νόμων ἀναγινώσκειν. ἥδιον ζῶντα ὑπηρετήσουσι), ἢ σκῦλα. ταῦτα μὲν γὰρ καὶ ἐκείνους ποιεῖ σωματοτέρους· σκῦλα δὲ ἀπάγοντας ὁμοῦ καταχωνύει· σὲ μὲν ὡς ὑβρεῖς τὸ παράγουσι, ἐκείνους δὲ ὡς ἀθλίους καὶ ταριχεύοντες. αὐ μὲν γὰρ ἐφ᾽ ὕβρει τρέφῃς, χαλεπώτερον, ἢ εἰ ἀνῄλεις· δὲ ἐπ᾽ ὠφελείᾳ καὶ κέρδει, ζημιωθήσεσθαι πάλιν, ἢ εἰ ἀπαγωνιάσεις τὸ θανάτου ἐπωμνύναι. καὶ ὧν μὲν τῶν οἰκετῶν μᾶλλον αὐτοὺς καταχωνύεις, καὶ οἰκέται πλείονα τούτων ἔχοισι πρήσιν καὶ ἐλευθερίαν ζωοποιόν· τότε δὲ τῶν ἀγγέλων ἐργάσῃ ἴσους. καὶ τούτους τοίνυν καὶ σαυτὸν ἀπάλλαξον, καὶ ὀργὴν τὸ τῶν παραστάσεων ὄνομα, συναίτιος κάλει, καὶ σκυβάλων τὸ τῶν κολάκων, τὸ τῶν φίλων ὑπόληψιν. διὰ τοῦτο καὶ τὰς φιλίας ἐποίησεν ὁ Θεός, οὐχ ὑπὲ κακῶν τῶν φιλουμένων καὶ τῶν φιλούντων, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἀγαθῷ καὶ χρησίμῳ. αὗται δὲ αἱ φιλίαι πάσης ἔμφρας εἰσὶ χαλεπώτεραι. διὰ μὲν γὰρ τῶν ἐμφρόνων, δι᾽ ἃ θέλωμεν, καὶ κερδαίνομεν· διὰ δὲ τούτων δυάγκη πᾶσα καὶ βλάπτεσθαι πάντας. μὴ δὴ κάτεχε φίλους, βλάβης διδασκάλους· μὴ κάτεχε φίλους τραπέζης μᾶλλον ἢ φιλίας ἐραστὰς ὄντας. γὰρ τοιοῦτοι πάντες, αὖ τὸ τυφλὸν καταλύσῃς, καταλύουσι καὶ τὸ φιλεῖν· δὲ ζητοῦντες, μύοντες διλωνεκῶς, πᾶσαν φέροντες δυσωδίαν. δὲ τῶν παραστάσεων γένος, καὶ ἀμύνονταί σε πολλάκις, καὶ ποιήσειν ἔοικε σοὶ παρίστασι δόξαν. ἐντεῦθεν γοῦν πολλοὺς τῶν ἐλευθέρων οἶδα ποιήσας ἀπολήψεως λαβόντας καὶ μὴ ὅτι γοητείας, ἀλλ᾽ ὅτι μοιχείας καὶ παίδων ἀφθορᾶς διεβλήθησαν. ὅταν γὰρ μηδὲν ἔργον ἔχωσιν, ἀλλ᾽ εἰκῇ ἑαυτῶν ζῶσι βίον, ὡς ταῦτα διδάσκουσι τοῖς πᾶσι, καὶ πολλῶν ἐπιτρεύονται. καὶ δόξης τοίνυν ἑαυτὸν ἀπαλλάττοντες πονηρᾶς, καὶ τοῦ πόντου τῆς μιαρούσης γενέσης, καὶ τὰ τῷ Θεῷ δοκοῦντα ποιοῦντες, τὴν ἀγαλλιάσιν ταύτην ζωνήσαι καὶ δύσωμεν, ἵνα καὶ ἐλθόντες καὶ πίνοντες, πόντα εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ ποιήσωμεν, καὶ τῆς πρὸ αὐτοῦ ἀπολαύσωμεν δόξης· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ.

Ομιλ. μθ. 13 ΚΑΙ ΑΚΟΥΣΑΣ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΑΝΕΧΩΡΗσεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν, καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι, ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ * τῶν πόλεων.

ΟΡα πάντα χρὴ αὐτὸν διαγωνιᾶν, καὶ ὅτε προεδόθη Ἰωάννης, καὶ ὅτε ἀνῃρέθη, καὶ ὅτε οἱ Ἰουδαῖοι ἤκουσαν ὅτι πλείους μαθητὰς ποιεῖ. τὰ γὰρ πλείονα αὐθεντικώτερον βούλεται δεῖξαι, διόπερ τὸ χαλεπὸν καλωῦτος" ἀπαγγελλόμενα τὴν θεότητα σαφῶς. διὸ καὶ τοῖς μαθηταῖς ἔλεγε μηδενὶ εἰπεῖν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός. μήπω γὰρ τὴν ἀνάστασιν [αὐτῶν] ἐβούλετο τοῦτο γνώριμον· ὅθεν τοῖς τέως ἐξεταζομένοις τῶν Ἰουδαίων οὐ σφόδρα ἦν βαρύς, ἀλλὰ καὶ συμπεριφορικός. ἀναχωρήσας οὖν οὐκ ἀπεισιν εἰς πόλιν, ἀλλ' εἰς ἔρημον, ἐν πλοίῳ, ὥστε μηδένα ἀκολουθῆσαι. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου λοιπὸν μᾶλλον ἐχειρώθησαν τῷ Ἰησοῦ. αὐλοὶ γάρ εἰσιν οἱ ἀπαγγελκότες αὐτῷ τὸ γεγονὸς μύθοι. καὶ γὰρ πάντα ἀφέντες, ἐπ' αὐτὸν καταφεύγουσι λοιπόν. ὅτως ὁ μακρὸν μὴ τῆς συμφορᾶς καὶ τὰ ἤδη πρὸ αὐτοῦ ἀφ' τῆς ἀποκρίσεως" ἐκείνης οἰκονομηθέντα κατώρθωσεν. ἀλλὰ τίνος εἵνεκεν πρὶν ἢ ἀπαγγεῖλαι αὐτὸν οὐκ ἀνεχώρησε, καίτοιγε ἤδει καὶ πρὶν ἢ ἀπαγγεῖλαι ὁ γεγονὼς μύθος; δεικνὺς ἀφ' πάντων τῆς οἰκονομίας τὸν ἀληθισμόν. οὐ γὰρ δι μόνον τῆ ὄψει, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις τοῦτο πιστοῦσθαι ἐβούλετο, ἀφ' ὃ εἰδέναι τὸ ἀβέβαιον τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, καὶ ὅτι πάντα ἐργάσεται, ὥστε μηδὲν ἀνελεῖν τὴν δόξαν. αὐτὸς μὲν οὖν ἀφ' τοῦτο ἀναχωρεῖ· οἱ δ' ὄχλοι οὐδὲ ὅντως ἀφίστανται, ἀλλ' ἔπονται) πεζοπλανώμενοι, καὶ οὐδὲ ὃ δράμα αὐτοὺς ἐφόβησε ὃ Ἰωάννου. ὁρᾶτε ὅτι πόθος, ὁρᾶτε ἀγάπη, ὅτω πάντα ἰσχὺ καὶ ἀφανίζεται τὰ δεινά. ἀφ' ὃ δὴ τοῦτο καὶ τὸν ἀμοιβὸν εὐθέως ἀπελάμβανον.

14 Ἐξελθὼν γάρ, φησιν, ὁ Ἰησοῦς εἶδεν ὄχλον πολύν, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτούς, καὶ ἐθεράπευσε τοὺς ἀῤῥώστους αὐτῶν. Εἰ γὰρ καὶ πολλὴ ἦν αὐτῶν ἡ πεζοπορία, ἀλλ' ὅμως τὰ πρὸ αὐτοῦ γενόμενα πάσης ἀπουδῆς ἐξέβαλεν ἀμοιβόν. διὸ καὶ αἰτίαν τῆς τοιαύτης θεραπείας (Ⓦ) ἔλεον λέγουσιν, ἔλεον ὑπερπεπαμένον, ἐθεράπευε πάντας. καὶ οὐκ ἀπαιτεῖ πίστιν ἐνταῦθα. καὶ γὰρ τὸ" πεζοπορεῖν, καὶ τὸ τὰς πόλεις ἀφεῖναι, καὶ τὸ μὴ αἰκρισθῆναι αὐτὸν ζητῆσαι, ἐθεράπευσε τὸ ἀναμένειν ἐθεράπευσε τὸν λιμὸν καταπαγχάζοντος, τὴν πίστιν ὑπεδείκνυται τὴν αὐτῶν. μέλλει γὰρ καὶ πτέφειν αὐτούς. καὶ οὐ ποιεῖ τοῦτο ἀφ' ἑαυτῷ, ἀλλ' ἀναμένει παρακληθῆναι, ὅπερ ἔφθασε, πάντα χρὴ ὅτω δίκαιον, τὸ μὴ πεζοπορεῖν ὑπὲρ δύναμιν τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ καλούμενος. καὶ δίκαιον μηδεὶς τῶν ὄχλων πεζοπορῶν ὑπὲρ αὐτῶν" διελέχθη ἡδέως αὐτοῖς μὲν ὑπὲρ ὀλίγης, καὶ οὐδὲ τῆς πείνης ἐλάμβανον ἄμβησιν ὧν ποθοῦσι τὴν πεζοπορίας. ἀλλὰ οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτῷ πεζοπορήσαντες λέγουσι, ἄφες αὐτούς (ἔπι γὰρ ἀπελέγετο διέκειντο) ἀλλὰ τί;

15 Ὀψίας γενομένης, φησί, πεζοπορῶν οἱ μαθηταὶ αὐτῷ λέγοντες· ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρῆλθεν. ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα. Εἰ γὰρ καὶ μὴ τὸ θαῦμα ἐπελαμβάνετο τὸν γεγονότος, καὶ μὴ τὰς ἀμυθίας ἐνόμιζον αὐτὸν πεῖ ἀρτων λέγειν, ἵνίκα ζύμιλον τὴν διδασκαλίαν τῶν Φαρισαίων ἐκάλεσε, πολλῷ μᾶλλον μηδέπω πεῖραν λαβόντες τοιούτου σημείου, οὐκ ἂν πεζοπορήσαν τι τοιοῦτον ἔσεσθαι. καίτοιγε πεζοπορῶν καὶ ἀῤῥώστους πολλοὺς ἐθεράπευσεν· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ἐντεῦθεν τὸ τῶν ἀρτων πεζοπορήσαι· ὅτως ἦν ἀτελὴς τότε. σὺ δέ μοι σκόπει τὸν διδασκάλου τὴν σοφίαν, πῶς αὐτοὺς ἐκκαλεῖται σαφῶς πεζὸς τὸ πιστεῦσαι. οὐδὲ

Matθ. 16.5.

γδ εἶπεν εὐθέως, πρέφω αὐλεις (σὺδὲ γὰρ ἔμαθες εὐφραδέστερον εἶναι) ἀλλὰ τί;

16 Ὁ δὲ Ἰησοῦς, φησιν, εἶπεν αὐλεῖς· ὑ χρείαν ἔχουσιν ἀπολῦσαι· δότε αὐλεῖν ὑμᾶς φαγεῖν. Οὐκ εἶπε, δίδωμι αὐτοῖς· ἀλλὰ ὑμεῖς δότε. ἔτι γὰρ ὡς ἀνθρώπῳ προσεῖχον. αὐτοὶ δὲ ὅλοι ὅτε ἀγωνίσῃ, ἀλλ' ἔτι ὡς ἀνθρώπῳ ἀφελέσθαι), λέγοντες·

17 Οὐκ ἔχομεν, εἰ μὴ πέντε ἄρτους ϗ δύο ἰχθύας. Διὸ καὶ Μάρκος φησίν· 5

Μαρ.ς.νϛ. Ὅτι ὑ ζωοποιῶ τὸ λεγόμενον· καὶ γὰρ ἐμοὶ ἡ καρδία αὐτῶν πεπωρωμένη. ἐπεὶ οὖν ἐπὶ χαμαὶ ἐκύλισεν, ὅτε ἐκ πηλοῦ ἐπλασεν ἄνθρωπον εἰσάγει, καὶ φησι·

18 Φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε. Εἰ γὰρ ϗ ἔρημος ὁ τόπος, ἀλλ' ὁ μὴ ἐν προκειμένοις ὥραις ἐμοὶ φαγεῖν). ὁ δὲ Ἰωάννης ϗ κριθίνους φησὶν αὐτοὺς εἶναι) λέγει, ὑ περίεργος τοῦτο διηγούμενος, ἀλλὰ τύφον τῆς πολυτελείας παιδεύων ἡμᾶς καταπατεῖν. τοιαύτη γὰρ ἡ τῶν πονηρῶν πρόνοια πρὸς ἐμέ. Ἰωαν.ς.θ. 10

19 Λαβὼν οὖν τοὺς πέντε ἄρτους ϗ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναπεσεῖν κελεύσας τοὺς ὄχλους, φησὶν, ἀνακλιθῆναι ὅτι τοὺς χόρτους, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις,

20 Καὶ ἔφαγον ἅπαντες ϗ ἐχορτάσθησαν, ϗ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις. 15

21 Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ὡσεὶ πεντακισχίλιοι ἄνδρες, χωρὶς γυναικῶν ϗ παιδίων.

Διατί ἀνέβλεψεν εἰς τὸν οὐρανὸν ϗ εὐλόγησεν; ἵνα πίστιν παράσχῃ τοῖς ἀκούουσιν, ὅτι παρὰ τοῦ πατρός ἐστιν ἡ δύναμις, ϗ ὅτι ἴσος ἐστί. διὰ τοῦτο καὶ τὰ κατασκευάσματα ἀλλήλοις ἔδωκε μόνα θαυμάζειν. τὸν μὲν γὰρ ἰσότιμα, τὴν μετ' ἐξουσίας πόλιν ἀνοικοδόμησεν· ὁ δὲ πῶς τοῦ πατρός ἐστι; οὐκ ἂν ἐτέρως ἐπείσθησαν, εἰ μὴ μιᾷ πολλῆς τῆς ἀκριβείας οὔσης, εἰς αὐτὸν πάντα ἀναφέρων ἐποίει, ϗ καλῶν αὐτὸν εἰς τὰ γενόμενα. ἀλλὰ διὰ τοῦτο οὐδὲ τοῦτο μόνα ποιεῖ, ὕπνα δείξῃ, ἵνα ἀμφότερα βεβαιωθῇ ϗ πῶν μὲ μετ' ἐξουσίας, πῶν δὲ βιαίμως θαυματουργεῖ. Εἶτα, ἵνα μὴ δόξῃ πάλιν μάχη εἶναι ὃ γινόμενον, ὅτι μὲ τοῖς ἐλαττόσιν ἀναβλέπει εἰς τὸν οὐρανὸν· ὅτε δὲ τοῖς μείζοσιν, ἀπ' ἐξουσίας πάντα ποιεῖ, ἵνα μάθῃς ὅτι ϗ ὁ τοῖς ἐλαττόσιν οὐκ εὐδιαναμούμενος ἑτέρωθεν, ἀλλὰ πρὸ τοῦ γεγυμνῶσθαι αὐτὸ τοῦτο ποιεῖ. ὅτε γοῦν ἁμαρτήματα ἀφῆκε, ϗ τὸν παράδεισον ἐνέῳξε, ϗ τὸν ληστὴν εἰσήγαγε, ϗ τὸν παλαιὸν μὲν πολλῆς τῆς οὐσίας ἔλυσε νόμον, ϗ νεκροὺς ἤγειρε μείζους, ϗ θαλάττην ἐχάλινωσε, ϗ ζάλης ἀπόῤῥητα τῶν ἀνθρώπων ἔλεγξε, ϗ ὀφθαλμοὺς ἐδημιούργησεν, ἃ Θεοῦ μόνου κατορθώματα εἶσι καὶ σὺν ἄλλοις ἐπῆρε, καὶ δὲ μοῦ φαίνῃ) εὐχάριστος· ὅτε γὰρ τοὺς ἄρτους πηλίκους πρεσκεύασεν, ὁ πολὺ τούτων ἁπάντων ἐλαττῶν ἔλεγεν εἶναι, ὅτε εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέπει· ὁμοῦ μὲ ταῦτα κατασκευάζειν, ὁμοῦ ϗ, ἅπερ εἶπον, παιδεύων ἡμᾶς μὴ πρότερον ἀπιέναι τραπέζης, ἕως ἂν εὐχαριστήσωμεν τῷ τὴν ἐφεῖσαν ἡμῖν ταύτην παρέχοντι. ϗ ἀκριβῶς· ὑ ποιεῖ ὅτι μὴ ὄντων· ἐμφανίζων τὰ Μαρκίωνος ϗ Μανιχαίου σώματα, τὴν τοῦ κόσμου ἀλλοτριοποίητον αὐτὴν, ϗ ἀκριβῶς τῶν ἔργων αὐτῶν παιδεύων, ὅτι ϗ τὰ ὁρώμενα πάντα αὐτοῦ ἔργα ϗ κτίσματά ἐστι· ϗ δείκνυσι, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ τοὺς καρποὺς διδοὺς, ὁ εἰπὼν ἐξ ἀρχῆς· βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου ϗ, ἐβλάστησέ τε ὕδατα ψυχῶν ἑρπετῶν ζώντων. οὐδὲ γὰρ ἔλαττον τοῦτο σκεύους. ἃ γὰρ ϗ ἐξ οὐκ ὄντων σκεύη, ἀλλ' ὅμως ἐξ ὕδατος. οὐκ ἐλάττων ϗ τῶν ἀπὸ γῆς δεῖξαι καρπὸν καὶ ἀπὸ ὑδάτων ἑρπετὰ ἐμψυχα· ὃ ἀπὸ ἄρτων πάντε ποιῆσαι ἄρτους τοσούτους, ϗ ἀπὸ ἰχθύων πάλιν· ὃ σημεῖον ἰδίου, τοῦ ϗ τῆς γῆς ϗ τῆς θαλάττης αὐτὸν κρατεῖν. ὅτε γὰρ οὐ πᾶς ἀνθρωπος ἀεὶ ἐποίει θαύματα, ποιεῖ ϗ καθολικὴν ἐνεργείαν, ἵνα μὴ δοκῇ μόνον (ὡ πολλοὶ τῶν ἑτέρων συμβαίνειν ἡμῶν), ἀλλὰ ϗ αὐξὴ τῆς δωρεᾶς ἀπολαύσωσι. καὶ ὅπερ ἐδόκει ἐπὶ τῆς ἐρήμου τοῖς Ἰουδαίοις εἶναι θαυμαστὸν (ἔλεγον γοῦν, Μὴ ϗ ἄρτον δύναται δοῦναι, ἢ ἑτοιμάσαι τράπεζαν ἐν τῇ ἐρήμῳ;) τοῦτο δὲ τῶν ἔργων ὑπερβαῖνον). δὲ τοῦτο ϗ εἰς ἔρημον Ψαλμ.ο.ζ.κα.

μον αὐζεις ἀγᾶ, ἵνα μὴ ὑπὸ χολῆς αὐτοπτον ἡ ὁ ϑαῦμα, ϰ μηδεὶς νομίσῃ πλησίον ϰώμμυ" πολλαχειμῶνος εἰσενεγϰεῖν τι εἰς τὴν τράπεζαν. δῖᾳ τοῦτο ϗ τῆς ὥρας μέμνη), ϗχὶ τοῦ ὄπου μόνον. ϗ ἕτερον ἴ μεμνήσϑω, τὴν φιλοσοφίαν τῶν μαϑητῶν" ὅτι τοῖς ἀναγϰαίοις, ϗ πῶς ϰατεφρόνουν τρυφῆς. δώδεϰα γὰρ ὄντες πέντε ἄρτους εἶχον μόνους ϰαὶ δύο ἰχθύας. οὕτω πρόϑυμοι ἦσαν αὐζεῖς ϗ σωματιϰαὶ, ϰ τῶν πνευματιϰῶν εἶχοντο μόνων. ϰ οὐδὲ τῶν ὀλίγων ἀντεῖχοντο, ἀλλὰ ϗ αὐζεις ἀπηλϑέντες ἔδωϰαν· ὅϑεν παιδεύεσϑαι χρή, ὅτι ϰἂν ὀλίγα ἔχωμεν, ϰαὶ αὐτὰ προΐεσϑαι δεῖ τοῖς δεομένοις, ϰελευσϑέντες χωρὶς ἐνεγϰεῖν τοὺς πέντε ἄρτους, οὐ λέγουσι, ϰαὶ πόϑεν ἔσται ἡμῖν ἐϰεῖ ϑροφή; πόϑεν ἡμᾶς προέμενοι τὴν παροῦσαν τὴν ἡμετέραν; ἀλλ' ὑπαϰούουσιν εὐθέως. προὶς δὲ τοῖς ἐρημίοις, ὡς ἔμοιγε δοϰεῖ, δῖᾳ τοῦτο ὐϰ ἦν ὑποχειμένων ποιῆ, ἵνα αὐζεις εἰς πίστιν ἀγάγῃ. ἐπὶ γὰρ ἀσϑενέστερον διέϰειντο· δῖᾳ ϰαὶ εἰς ϖ ὑστερον ἀναβλέπει. τ μὲ γὰρ ἄλλων σημείων εἶχον πολλὰ ὑποδείγματα· τούτῳ δὲ οὐδέν. λαβὼν τοίνυν διέϰλασε ϰαὶ ἐδίδου" δῖᾳ τῶν μαϑητῶν, τούτῳ αὐζεις ἐμέλλε· ἐμέλλε δὲ μόνον, ἀλλ' ἵν' ὅταν γένηται ὁ ϑαῦμα, μὴ ἀπιϛήσωσι, μηδὲ ὅτι παρῆλϑον προελϑόντος, τῶν χειρῶν αὐζῆς μάρτυρα σῶν. δῖᾳ ϰαὶ οὐδὲ ὄχλους ἀφίπι προτερον τῆς πείνης αἴσϑησιν λαβεῖν, ϰαὶ τούτους ἀναμένει προτερον προσελϑεῖν ϰαὶ ἐρωτῆσαι, ϰαὶ δι' αὐτῶν ϰαταϰλίνει, ϰαὶ δι' αὐτῶν διανέμει, τὰς οἰϰείας" ὁμολογίας ϰαὶ τοῖς ἔργοις προϰαταλαβεῖν βουλόμενος ἕϰαστον. δῖᾳ τοῦτο ϰαὶ πρὸ αὐτῶν λαμβάνει τοὺς ἄρτους, ἵνα πολλὰ τὰ μάρτυρια ᾖ τοῦ γεγομένου, ϰαὶ ὑπομνήματα τοῦ ϑαύματος ἔχωσιν. Εἰ γὰρ ϰαὶ τούτων συμβάντων ἐπελάϑοντο, τί ϗν οὐ ἔπαϑον, εἰ μὴ ϰαὶ ταῦτα ϰατισχύασε; ϗ λέγει ὁ αὐζεις ὅτι ϖλάδος ἀναπεσεῖν, φιλοσοφεῖν οὐδὲ ὄχλους παιδεύων. ἠ γὰρ ἀφεῖναι τὰ σώματα μόνον ἐβούλετο, ἀλλὰ ϗ τὴν ψυχὴν παιδεῦσαι. ϗ ἀπὸ τοῦ τούτων τοίνυν, ϰ ἀπὸ τοῦ μηδὲν πλέον ἄρτων δοῦναι ϰ ἰχθύων, ϗ ἀπὸ τοῦ πᾶσι ταὐτὰ προθεῖναι ϗ ποιῆσαι ϰοινά, ϗ μηδὲν ϑατέρῳ ϑατέρου πλέον προσάγειν, ϗ ταπεινοφροσύνην ϗ ἐγϰράτειαν ϗ ἀγάπην ϰ ὁμοίως προὶς ἀλλήλους διαϰεῖσϑαι ϗ ὃ ϰοινὰ πάντα νομίζειν εἶ) ἐπαίδευε. ϗ ϰλάσας ἔδωϰε τοῖς μαϑηταῖς· ϰ ὁ μαϑηταὶ τοῖς ὄχλοις. τοὺς πέντε ἄρτους ϰλάσας ἔδωϰε, ϰ ϰ πέντε ἐν ταῖς χερσὶ τῶν μαϑητῶν ἐπήγαζον. ϰ οὐδὲ μέχρι τούτου τὸ ϑαῦμα ἵστᾳ, ἀλλὰ ϗ προϊσπεσοῦσα ἐποίησε· ϰ προϊσπεσοῦσα οὐχὶ ἄρτους μόνον, ἀλλὰ ϗ ϰλάσματα· ἵνα δείξῃ ὅτι ϰρείττονα τῶν ἄρτων ταῦτα λείψανα ἦν, ϗ ὥϛε" τοὺς ϰατόπιν μαϑεῖν τὸ γεγομένον. Διὰ τοῦτο ϗ πεινᾶσαν ἀφῆϰε τοὺς ὄχλους, ἵνα μή τις φαντασίαν εἶ) νομίσῃ τὸ γεγομένον. Διὰ τοῦτο ϗ δώδεϰα ϰοφίνους προϊσπεσοῦσα ἐποίησεν, ἵνα ϰ Ἰούδας βασάσῃ. ἠδύνατο μὲ γὰρ ϗ σβέσαι τὴν πῆραν, ἀλλ' οὐϰ ἠϑέλησε, ϖ μαϑηταὶ τὴν δύναμιν· ἐπεὶ ϰαὶ ὅτι Ἠλίου τοῦτο γέγονεν. οὕτω γοῦν αὐτὸν ὀξέπλαγῆς ὑπέτευδεν ϖ Ἰουδαῖοι, ὅτι ϗ βασιλέα a. Bas. 1ζ.
ἠθέλησαν ποιῆσαι· ϰαίτοιγε ὅτι τῶν ἄλλων σημείων ϗδαμοῦ τοῦτο ποιήσαντες. Ἵνα τοίνυν παιδεύσῃσι" λέγῃς, πῶς ἐπήγαζον ϖ ἄρτοι; πῶς ἐπέρρεον οὐ τῇ ἐρήμῳ; πῶς τοσοῦτοις ἤρχεσαν; ϗ γὰρ πεντακισχίλιοι ἦσαν, χωρὶς γυναιϰῶν ϗ παιδίων, ὃ μέγιστον ἦν τοῦ δήμου ἐγχώμιον, ὅτι ϗ γυναῖϰες ϰαὶ ἄνδρες προσῄρυον. πῶς οὖν λείψανα γέγονε; ϗ γὰρ ϗ τοῦτο ἦν προτερον οὐϰ ἔλαττον. ϗ τοσαῦτα γέγονεν, ὥϛε ἰσαρίθμους γενέσϑαι τοῖς μαϑηταῖς ϰοφίνους, ϗ μήτε πλείω, μήτε ἐλάττω. λαβὼν τοίνυν τὰ ϰλάσματα, οὐχὶ τοῖς ὄχλοις ἔδωϰεν, ἀλλὰ τοῖς μαϑηταῖς. ϗ γὰρ τῶν μαϑητῶν ϖ ὄχλοι ἀτελέστερον διέϰειντο. ποιήσας ὃ τὸ σημεῖον,

22 Εὐθέως ἠνάγϰασε τοὺς μαϑητὰς ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον ϰ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους. Εἰ γὰρ ϰαὶ πρὸ ὧν ἐδόϰει φαντάζειν, ἀλλ' οὐϰ ἀληϑῶς πεποιηϰέναι, οὗ δήπου ϗ ἀπών. Διὰ δὴ τοῦτο ἀϰριβῶς βασάνῳ τὰ γεγομένα, ὅτι τῆς ἔπαινον, τοὺς τὰ ὑποπτεύοντας ϗ ϖ ἔλεγχον τῶν σημείων ἐϰέλευσεν αὐτοὺς χω-

εἰζεσθαι. ἢ ἄλλως ἴ, ὅταν μεγάλα ἐργάσηται, ἀπασκυάζε) τὸν ὄχλον καὶ τοὺς μαθητὰς, πείθων ἡμᾶς μηδαμοῦ τῶν παρὰ τῶν πολλῶν δόξαν διώκειν, καὶ μὴ ὑπισύρεσθαι πλῆθος. χ. πολλὰ ὅταν ἴ εἴπῃ, ἰωὰ ἀγκασε, τὸ πολλοὶ τῶν μαθητῶν προσέρχονται. καὶ ἔπεμψε μὲ αὐτοὺς, ὅτι παρεφάσει μὲ τῇ τῶν ὄχλων, αὐτὸς ἴ εἰς ὄρος βαλόμενος ἀναβαίνων. ἐποίει ἴ τοῦτο, πάλιν παιδεύων ἡμᾶς, μήτε ὄχλοις δυναμίγνυσθαι δι' ὅλου ἐκῶς, μήτε φεύγειν ἀεὶ τὸ πλῆθος, ἀλλ' ἑκάτερα χρησίμως, τὲ ἔκαστον ἐν καιρῷ ἀπονέμειν παρὸς τὸ δέον. μάθωμεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς παρεστρατεύειν τῷ Ἰησοῦ· ἀλλὰ μὴ σχολὴ τῶν αὐλητῶν δόσιν, ἵνα μὴ ὀνειδισθῶμεν καὶ σὺν Ἰουδαίοις. καὶ γὰρ ζητεῖτέ μέ, φησὶν, οὐχ ὅτι εἴδετε τὰ σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε. διὰ τοῦτο οὖν συνεχῶς ποιεῖ τοιαῦτα τὸ σημεῖον, ἀλλὰ δύτερον μόνον· ὥστε παιδεύεσθαι αὐτὸν μὴ τῇ χαρᾷ δουλεύειν, ἀλλὰ τῶν πνευματικῶν ἔχεσθαι διὰ παντός. 10

ΗΘΙΚΟΝ Τούτων οὖν ἐχόμενα καὶ ἡμεῖς, καὶ ζητῶμεν Ⓦ ἄρτον Ⓦ ἐπουράνιον, καὶ λαβόντες πᾶσαν ἐκβάλλωμεν φερντίδα βιωτικὴν. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι καὶ οἰκίας τὲ πόλεις καὶ συγγενεῖς καὶ πάντα ἀφῆκαν καὶ ἐν ἐρήμῳ διέτριβον, καὶ τὸ λιμοῦ κατεπαγκάζοντος οὐκ ἀνεχώρησαν· πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς τοιαύτη παρεστῶσα παραπέζη πλείονα ὑπιδείκνυσθαι χρὴ φιλοσοφίαν, καὶ τῶν πνευματικῶν ἐρᾶν, καὶ καὶ αὐτοὶ μὴ τοῦτα ζητεῖν· ἐπεὶ καὶ ἐκεῖνοι ἐνεκαλοῦντο, οὐχ ὅτι ἐζήτησαν αὐτὸν διὰ Ⓦ ἄρτον, ἀλλ' ὅτι διὰ τοῦτο μόνον αὐτὸν ἐζήτησαν, καὶ διὰ τοῦτο παρεμυθοῦντο. δὴ γὰρ ὡς τῶν μεγάλων μὲ δώρων καταφρονῇ, τῶν ἴ μικρῶν ἔχηται, καὶ ὧν χ. ἀφιῶν βούλε) καταφρονῆν αὐτὸν ὁ διδοὺς, καὶ ἐκείνων ἐκπίπτει· ὥσπερ οὖν αἰ ἐκείνων ἐραστὰ μὴν, χ. γῶ καὶ ταῦτα παρεσήνωσι. καὶ γὰρ παρεθήκη ταῦτα ἐκείνων. οὕτως δύτελῆ ταῦτα καὶ μικρὰ παρὸς ἐκεῖνα ὀξεταζόμενα, κἀν μεγάλα ᾖ. μὴ τοίνυν τοιαῦτα σπουδάζωμεν, ἀλλ' ἀδιάφορον αὐτῶν ἔ) νομίζωμεν καὶ τὴν κλῆσιν καὶ τὴν ἀφαίρεσιν· ὥσπερ οὖν καὶ ὁ Ἰωὴ ὅτε πρόντων ἀντείχετο, οὔτε ἀπόντα ἐζήτει. καὶ γὰρ χρήματα διὰ τοῦτο λέγεται, οὐχ ἵνα κατορύξωμεν, ἀλλ' ἵνα εἰς δέον αὐτοῖς χρησώμεθα. καὶ καθάπερ τῶν τεχνιτῶν ἕκαστος ἰδίαν ὑπιστήμην ἔχει· οὕτω καὶ ὁ πλουτῶν οὐκ οἶδε χαλκεύειν, οὐδὲ ναυπηγεῖν, οὐδὲ ὑφαίνειν, οὐδὲ οἰκοδομεῖν, οὐδὲ ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδέν. μανθανέτω τοίνυν τῷ πλούτῳ χρῆσθαι εἰς δέον, καὶ ἐλεῆν τοὺς δεομένους, καὶ πάντων ἐκείνων εἴσεται βελτίονα τέχνην. καὶ γὰρ αὕτη τῶν τεχνῶν ἐκείνων ἀνωτέρα πασῶν. ταύτης τὸ ἐργαστήριον τὸ οὐρανὸν φοικοδόμηται· αὕτη οὐκ ἀπὸ σιδήρου καὶ χαλκοῦ τὸ ὄργανον ἔχει, ἀλλ' ἐξ ἀγαθότητος καὶ ἀπὸ γνώμης. ταύτης τῆς τέχνης ὁ Χριστὸς ἐστὶ διδάσκαλος, καὶ ὁ τούτου πατήρ. γίνεσθε γάρ, φησὶν, οἰκτίρμονες, ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ὅτι μὴ ψεῦδος τοῦτο, ὅτι ὅπου τῶν ἄλλων ὅσα βελτίων, ἀ πόνου, οὐ χρόνῳ δεῖται παρὸς τὸ κατορθωθῆναι. ἐρᾷς [γὰρ ὅ]τελῆσαι, καὶ τὸ πᾶν ἰῶσαι. ἴδωμεν ἴ καὶ τὸ τέλος αὐτῆς οἷόν ἐστι. τί οὖν ἐστιν αὐτῆς τὸ τέλος; ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀγαθά· ἡ δόξα ἡ ἀπόῤῥητος ἐκείνη· αἱ πνευματικαὶ παῤῥησίαι· [αἱ φαιδραὶ λαμπάδες·] ἡ μετὰ τῶν νυμφίου συνεργασία· καὶ ἄλλα, ἃ μηδεὶς λόγος μηδὲ νοῦς παραστῆσαι δυνάται· ὥστε καὶ ἐντεῦθεν πολλὴ παρὸς ταῦτα ἄλλας" αὕτη ἡ ἰσ. πώς διαφορά. τῶν γὰρ τεχνῶν αἱ πλείους παρὸς Ⓦ πρόσκαιρα εἰσὶ χρήσιμοι" βίον μόνον ἡμῖν· χ. χῆν αὕτη ἴ καὶ παρὸς τὸν μέλλουσαν ζωήν. εἰ ἴ εἰς ὃ πρὸν ἡμῖν ἀναγκαίων τεχνῶν τοσοῦτον διενηόοχεν, οἷ) ἰατρικῆς λέγω τὲ οἰκοδομικῆς, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων· πολλῷ μᾶλλον τὰ ἄλλων, ἃς εἰ τις ἀκριβῶς ὀξεταίσειεν, οὐδὲ τέχνας ἂν εἶ) φαίη· ὅθεν ἔγωτε ταῖς ἄλλας ταῖς καθεστώσας οὐδὲ τέχνας εἶποιμι ἂν εἶ). ποῦ γὰρ ἡ ὀφθαρτικὴ τὲ καὶ καπυκθυτικὴ χρήσιμοι ἡμῖν; ὐδαμοῦ· ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀχρεῖοι καὶ βλαβεραὶ, σώματι καὶ ψυχῇ λυμαινόμεναι, ᾧ τὴν μητέρα τῶν νοσημάτων ἀπόνοιαν τὲ παιδεμάτων τὴν τυφλὴν μετὰ πολλῆς ἐπεισάγει τῆς φιλοτιμίας. καὶ μόνον ἴ ταῦτας, ἀλλ' οὐδὲ τὴν ζωγραφικὴν, οὐδὲ τὴν ποικιλτικὴν εἶποιμι ἂν ἔγωγε τέχνην εἶ). εἰς γὰρ δαπάνην μόνην ἐμβάλλουσι παρεκτὸς· ταῖς ἴ τέ-

χναις

χρας τῶν ἀναγκαίων καὶ ξυνεχόντων ἡμῶν τὴν ζωὴν περιεκτικὰς εἶναι) ἀλλὰ καὶ κατασκευαστικὰς. διὰ γὰρ τοῦτο ὁ σοφὸς ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς, ἵνα βίρωμεν μεθόδους, δι' ὧν δυνησόμεθα βίον συγκροτεῖν ἡμέτερον. ὃ γὰ ζῳδία γένοιτο, ἢ σὺ τοίχους, ἢ σὺ ἱματίοις, ποῦ χρήσιμον, εἰπέ μοι; διὰ δὴ τοῦτο καὶ τῶν ὑποδηματορράφων, καὶ τῶν ὑφαντῶν πολλὰ περιεσώσειν ἔδει τὴν τέχνης. καὶ γὰρ ὅτι ὃ βούλουσιν τὰ πλείονα αὐτῆς ἀξιόχρεων, ὃ ἀναγκαῖον αὐτῆς διαφθείροντες, τέχνη κακοτεχνίαν μίξαντες· ὃ καὶ ἡ οἰκοδομικὴ ἔπαθεν. ἀλλ' ὥσπερ ταύτην ἕως οὐ οἰκίαν οἰκοδομῆς, καὶ ἀ δεῖται, ταῦτα ἀναγκαῖα, καὶ ἀ περιττὰ ἐργάζηται, τέχνην καλῶ· οὕτω καὶ τὴν ὑφαντικὴν, ἕως οὐ ἱμάτια ποιῇ καὶ ὁπλοθήκια, δημιουργικὴν τὰς ἁράχνας μιμῆται, καὶ πολιὸν κατασκευὴν καὶ γέλωτα καὶ τὸν βλακείαν ἄφατον, τέχνην οὐκ ἂν ὀνομάζω. καὶ τὸν τῶν ὑ-
χ. ὑποδηματοποιῶν, ποδημάτων ποιῇ, ἕως ἂν μὴ κατασκευὰς ποιῇ, οὐκ ἀποστήσω δὲ τῆς τέχνης ὄνομα· ὅταν δὲ σὺ ἀνδρὸς εἰς τὰ τῶν γυναικῶν ἐξαγάγῃ σχήματα, καὶ μαλακίζεσθαι ποιῇ διὰ τῶν ὑ-
ποδημάτων, καὶ θρύπτεσθαι, μὴ τῶν βλακερῶν καὶ περιττῶν αὐτὸν τάξομεν, καὶ οὐδὲ τέχνην ἐροῦμεν. καὶ οἶδα μὲν ὅτι πολλοῖς συνηθὲς ἐστὶ) δοκῶ ταῦτα περιεργαζόμενος· ὁ μὲν διὰ τοῦτο ἀποστήσομαι. ὃ δὲ πάντων αἴτιον τῶν κακῶν τούτων, ὃ καὶ μικρὰ ταῦτα δοκεῖν εἶναι) τὰ ἁμαρτήματα, καὶ διὰ τοῦτο ἀμύσσει. καὶ τί τοῦτο, φησὶν, βούλεσθε εἶναι ἁμάρτημα ἡμῶν δὴ, κεκαλλωπισμένον ἔχειν τὸν ὑποδήματα καὶ ἀπίσθιον καὶ τῷ ποδὶ περισπερμοσμένον, εἴτε καὶ ἁμάρτημα τοῦτο καλῶν δοκῇ; βούλεσθε οὖν ἐπαφήσω τὸν γλωττὴν αὐτῷ, καὶ δείξω τὸν ἀηδιασμὸν αὐτῶν" ὅσον, καὶ οὐκ ὀργίζεσθε; μᾶλλον δ', κἂν ὀργίζησθε, ἀλλ' οὖν πολεῖς μοι λόγος. καὶ γὰρ ὑμᾶς αἴτιοι τῆς δυσίας ταύτης, ἃ μηδὲ ἁμάρτημα εἶναι) νομίζοντες, καὶ συντυφλοῦντες ἡμᾶς ἀναγκάζοντες εἰς τὸν κατηφείαν τῆς ἀσωτίας ἐμβαλεῖν ταύτης. φέρε δή, αὖθις ἐξετάσωμεν, καὶ ἴδωμεν ὁποῖόν ἐστι κακόν. ὅταν γὰρ τὰ νήματα τὰ σπειρὰ, ἃ μηδὲ ἐν ἱματίοις ὑφαίνεσθαι καλὸν, ταῦτα ἐν ὑποδήμασι διαῤῥάπτητε, πόσης ὕβρεως, πόσου γέλωτος ταῦτα ἄξια; εἰ δὲ τῆς ἡμετέρας ψήφου καταφρονεῖς, ἄκουσον τῆς Παύλου φωνῆς μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος ταῦτα διαῤῥηγνύντος, καὶ ποτὲ αἰσθήσῃ τοῦ γέλωτος. τί οὖν
ἐκεῖνός φησι; Μὴ ἐν πλέγμασιν, ἢ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ. τίνος a. Τιμ. c. 8.
οὖν δὴ εἶης συγνώμης ἄξιος, ὅταν τῇ γεγραμμένῃ μὴ ὑπακούοντος Παύλου πολυτε-
χξ. ἀξιόχρεως, λῶν ἱματίοις ἔχειν, σὺ καὶ ὅτι τὰ ὑποδήματα τὸν βλακείαν ταύτην" ὀξύτης, καὶ μυρία κατασκευάζῃς ὑπὲρ τῆς καταγελάστου ὕβρεως; καὶ γὰρ καὶ ναῦς πήγνυται, καὶ ἑρέται καταλέγονται καὶ κυβερνῆται, καὶ ἴσιον ἀναπετάννυται), καὶ πλάγιος πλεῖται,
καὶ γυναῖκα δὲ παιδία καὶ πατρίδα ἀφεὶς, καὶ τὸν ἑαυτῶν ψυχὴν ἐμπορεύσῃ κύμασι, καὶ εἰς τὸν βαρβάρων ἀφίκεται χώραν, καὶ μυρίους ὑπομένει κινδύνους διὰ ταῦτα τὰ νήματα, ἵνα σὺ μὴ πάντα ἐκεῖνα λαβὼν ὅπου τῶν ὑποδημάτων διαῤῥάψῃς, καὶ ὃ δέρμα καλλωπίσῃς. καὶ τί ταύτης τῆς ἀλογίας χεῖρον γένοιτ' ἄν; ἀλλ' ἃ μὲν παλαιὰ ἴσασται, δηλαδὴ ἀνδράσι πρέπουσα. ὅταν ἔγωγε περισσοκῶ, χρόνῳ περιόντος, οὐ νέας οὐδὲ πρὸς ὑμᾶς καὶ
γυναικῶν ὑποδήματα φήσειν, καὶ οὐκ αἰσχυνθήσομαι· καὶ ὃ χαλεπώτερον, ὅτι ἃ πατέρες ταῦτα ὁρῶντες οὐκ ἀγανακτοῦσιν, ἀλλὰ καὶ ἀδιάφορον ὃ πρᾶγμα εἶναι) νομίζουσι. βούλεσθε εἶπω καὶ ὃ ἔτι χαλεπώτερον; ὅτι δὲ πενήτων ὄντων πολλῶν ταῦτα γίνεται. βούλεσθε εἰς μέσον ἀγάγω Χείσιν λιμοττόντα; γυμνόν; ἀλώβητον πόντῳ; δεδεμένον; δὲ πόσων οὐκ ἂν εἶπε σκηπτῶν ἄξιοι, οὐκ ἐμὲ ἀναγκαίας ἀπορίαν
περιορῶντες, τὰ δέρματα ἢ μὴ τοσαύτης καλλωπίζοντες τῆς ἀσωτίας; δὲ αὐτὸς μὲν ἐμοὶ καὶ τοῖς μαθηταῖς ὁμολογεῖ, οὐδὲ ἁπλῶς ὑποδήματα ἔχειν ἐπέτρεπεν, ἡμᾶς δὲ ἀνόνητον γυμνοῖς ποσὶν οὐκ ἀνεχόμεθα βαδίζειν, ἀλλ' οὐδὲ ὑποδεδεμένους ὡς ὑποδεδέσθαι δεῖ. τί τοίνυν τῆς ἀκοσμίας ταύτης χεῖρον γένοιτ' ἄν; τί τὸ γέλωτος; ἢ γὰρ ψυχῆς ὅτι μαλακωθὲν τὸ πρᾶγμα καὶ ἀπώλειας δὲ ὠμῆς δὲ πέρυσι καὶ μεταμοτόνου. πότε γὰρ δυνήσεται

ἀναγκάζῃ ταῖς περιστιχίαι, ὁ περὶ παύτα τὰ περιπλὰ ἠχολημένος; πότε ἀνέξεται ὁ τοιοῦτος νέος ψυχῆς ὀπτιμὴ ἠσκημένης, ἢ ἐννοῆσαι ὅτι καλὴν ψυχὴν ἔχει; καὶ γὰρ σμικρολόγος ἔσται ὁ τὰ τοιαῦτα θαυμάζειν ἀναγκαζόμενος, καὶ ὠμὸς ὁ δὲ τὰ παύτα τῶν πλουσίων ἀμείνων, καὶ ἄσεμνος ἔρημος ὁ πᾶσαν εἰς παύτα καταναλίσκων τὴν οὐσίαν. ὁ γὰρ νηπίαχος ἀφρονέστερος, καὶ ἄλυπος, καὶ ἀπὸ τῶν τοιούτων ὑφασμάτων περιεργαζόμενος, πότε εἰς τὴν ὑγιεινὴν δυνήσεται ἰδεῖν; πότε τὸ ἀληθὲς θαυμάσεται κάλλος, ὁ περὶς κάλλος ἐπιπολαίους δέρματος, καὶ χαμαὶ κύπτων; καὶ ὁ μὲν Θεὸς ἔτεινεν οὐρανὸν, καὶ ἥλιον ἀνῆψεν, ἀνῴκοδόμησε τὸν ὄλυμπον ἔλκων· σὺ δὲ κάτω σαυτὸν καὶ περὶς τὸν χοῦν τὸν χείρονα βλέπειν ἀναγκάζεις, καὶ τῶν διαβόλου πειθῇ. καὶ γὰρ ὁ πονηρὸς δαίμων τοῦτο ἐπενόησε τὴν ἀφημοσύνην, * ἐκείνου σε τὸν κάλλους ἀπάγων. * ὡς

δὲ τοῦτό σε συναυξῆσαι εἴλκυσε· καὶ πρόβυδα μεῖναι Θεὸς οὐρανὸν δεικνὺς ὑπὲρ διαβόλου δέρματα δεικνύοντος· μᾶλλον δὲ οὐδὲ δέρματα (καὶ γὰρ ταῦτα ἔργα Θεοῦ) ἀλλὰ βλακείαν καὶ καχυπτχίαν. καὶ κάτω εἰς τὴν γῆν νεύων ὁ νέος περίεισιν, ὁ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς φιλοσοφῆν κεκλυθὼς, μᾶλλον ἐγκαθημωπιζόμενος τούτοις, ἢ εἰ τῶν μεγάλων τι καταφρωνᾶν ἔμελλεν, καὶ ἀκροβατῶν ὅτι τῆς ἀγορᾶς, καὶ λύπας καὶ ἀθυμίας συντιθεὶς ὑπτίων ἑαυτῷ περιπλάς· μὴ μολυνῇ πως πηλῷ χειμάρρους ὄντος, μὴ καλύψῃ δι' ὑπορροῆς θέρους ἐπισάντος. τί λέγεις, ὦ Θεοπε; τὴν ψυχὴν ἅπασαν εἰς πηλὸν ἔρριψας δὲ ταύτης τῆς ἀσωτίας, καὶ χαμαὶ συνεθιθεὶς περιορᾶς, καὶ περὶ τοσούτου ἔχεις ἀγῶνα; μάθε τὴν χρῆσιν αὐτῶν, καὶ αἰδέσθητι τὴν ψῆφον τὴν περὶ αὐτῶν φέρεις. ὥστε γὰρ πηλὸν πατεῖν καὶ βόρβορον καὶ πᾶσαν τὴν ὑπὸ τὸ ἐδάφους κηλῖδα, γέγονε τὰ ὑπερδήμοπα. Εἰ δὲ ὅλον ἀνέχῃ, λαβὼν ὄξαρτησον τὸ πραχήλι, ἢ τῇ κεφαλῇ περίθες. Ἐ ὑμεῖς μὲ γλᾶτε ταῦτα ἀκούοντες· ἐμοὶ δὲ διαχρύσεν ἔπεισι τὴν τούτων μανίαν, Ἐ τὴν περὶ ταῦτα ἀσυνδίαν. καὶ γὰρ ἀνδύτερον δὲν ὅτι ὃ σῶμα μολυνάμενον πηλῷ, ἢ τὰ δέρματα σκῶλα. μικρολόγοι μὲν οὖν οὕτω γίνονται, φιλοχρήματοι δὲ πάλιν ἑτέρως. ὁ γὰρ περὶ τὰ τοιαῦτα μαίνεσθαι Ἐ ἀσυνδάζων ἐθισθεὶς, καὶ ἐν τοῖς ἱματίοις καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι, πολλῆς δεῖται δαπάνης καὶ πολλῆς τῆς περιουσίας. καὶ μὲν φιλότιμον ἔχῃ πατέρα, μᾶλλον αἰχμάλωτος ἔσῃ, τὴν ἄτοπον ταύτην ὑπερτείνων ὑπερβυμίαν· δὲν δὲ σμικρολόγον, ἀναγκάζεται ἕτερα ἀχθομενῆν, ὥστε χρεῖσιον εἰσαγαγεῖν εἰς τὰς τοιαύτας δαπάνας. ἐντεῦθεν πολλοὶ τῶν νέων καὶ τὴν ὠφέλειαν ἀπέδοντο, καὶ περιέσιτοι τοῖς βυπόφεσι ἐγένοντο, καὶ ἑτέρας δουλαπρεπεῖς ὑπερέμειναν ἀχθηρίας, ἀντὶ τούτων ὠνούμενοι ὃ ταῖς τοιαύταις ὑπερβυμίαις σκπλησιῶν. ὅτι μὲν οὖν καὶ φιλοχρήματος ἔσται καὶ μικρολόγος, καὶ περὶ τὰ ἀναγκαῖα πόνων ἐργότερος, καὶ πολλὰ ἀναγκαθήσεται ἀμπρτάνειν, δῆλον ἐκ τούτων. ὅτι δὲ [καὶ] ὠμὸς καὶ κενόδοξος, ὅσον τοῦτό τις ἀντιρῇ· ὠμὸς μὲν, ὅταν πέντα ἴδῃ, τῷ πόθῳ τῶν κεκλωπισμοῦ μηδὲ ἐωρακέναι δοκῇ, ἀλλὰ ταῦτα μὲν χρυσῷ καλλωπίζει, σκῶλον δὲ τὸν λιμοῦ ἀφανιζόμενον περιορᾷ· κενόδοξος δὲ, ὅταν καὶ ἐν τοῖς μακροῖς παιδάπται τὴν τῶν ὁρώντων δόξαν θηρᾶν. ἀ γὰρ οὕτως οἱ μὴ φρατηνοὶ ὅτι τοῖς φρατοπέδοις καὶ ἐμπαίοις μέγα φρονῶν, ὡς ἀκόλαστον νέον ὅτι τῷ καλλωπισμῷ τῶν ὑποδημάτων, ὅτι τοῖς συνθημένοις ἱματίοις, ὅτι τῇ χρυσῇ τῆς κεφαλῆς· καίτοιγε ταῦτα πάντα τεχνιτῶν ἔργα ὄντι ἑτέρων. Εἰ δὲ ὅτι τοῖς ἀλλοτρίοις οὐκ ἀφίσανται κενοδοξοῦντες, πότε ὅτι τοῖς ἰδίοις ἀποκήσονται; Εἶπον καὶ ἕτερα τούτων χαλεπώτερα, ἢ καὶ ταῦτα ὑμῖν ἀπόχρη; ἀκουὸν ἀνάγκη καταλῦσαι (ἀν) λόγον ἐντεῦθεν· ἐπεὶ καὶ ταῦτά μοι εἴρηται διὰ τὸν φιλονείκους καὶ οὐδὲν ἄτοπον τὸ πρᾶγμα εἶ) λέγοντας. καὶ οἶδα μὲν ὅτι πολλοὶ τῶν νέων οὐδὲ προσέχουσι τοῖς λεγομένοις, μεθύοντες ἅπαξ τῷ πάθει· ὃ μέλλω διὰ τοῦτο σιγῆσαι ἔδει. ὁ γὰρ νοῦν ἔχοντες πατέρες καὶ ὑγιαίνοντες πέως καὶ ἀκούσας αὐτὸν εἰς τὴν ὑπερβολὴν ἀφημοσύνην ἐμβιβάσας δωρήσονται. μὴ τοίνυν λέγε, οὐδὲν πρὸς τοῦτο, οὐδὲν πρὸς ἐκεῖνο. ὅτο γὰρ, τοῦτο πάντα ἀπώλεσεν. ἔδει γὰρ καὶ ἐντεῦθεν αὐτὸν παιδεύειν, καὶ ἀπὸ τῶν δοκούντων

τῶν

των εἰ) μακρῶν σημείοις ποιῶν, μεγαλοψύχοις, χρείττοις ἀνθρώπων. ὅπου γὰρ αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς μεγάλοις εὑρήσομεν δοκίμους. Ἵνα γὰρ τῆς τῶν στοιχείων μαθήσεως ἀπολείψωμεν; ἀλλ' ὅμως ἀπὸ τούτων καὶ ῥήτορες, καὶ σοφισταί, καὶ φιλόσοφοι γίνονται. καὶν ταῦτα ἀγνοήσωσιν, οὐδὲν ὄφελος ἐκεῖνοι). Ταῦτα δὴ ἡμῖν ὁ τοὺς νέους μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς γεραιοὺς καὶ κόρους ἐπῄρη) (καὶ γὰρ καὶ αὗται τοῖς τοιούτοις ἐγκλήμασιν ὑποκείνται) καὶ πολλῷ μᾶλλον, ὅσῳ πρὸς ἡδονὴν κοσμιότης ἀπαντᾷ δύσκολον. Τὰ αὐτὰ οὖν τοὺς ἐκείνους ἐπῄρμεθα καὶ τοὺς ὑμᾶς ἐπῆρθαι νομίζετε, ἵνα μὴ πάλιν τὰ αὐτὰ ἀκούσωμεν. καὶ γὰρ ὅσα λοιπὸν ψυχὴ κατακλύσασα Ⓦ λόγων. ἅπαντες οὖν ἡμῖν ζωσάσασθε, ὡς τοὺς νέους, τὴν τῆς ἐκκλησίας μάλιστα, διωνθλῶσι κοσμίως ζῆν, καὶ εἰς γῆρας ἐλθεῖν αὐτοῖς πρέπον (ὡς τοὺς γε μὴ οὕτω ζῶντας, οὐδὲ εἰς γῆρας ἐλθεῖν καλόν). τὸν δὲ καὶ ἐν νεότητι γενομένους ψυχρὸν καὶ εἰς πολιὰν βαθυτάτην ἐλθεῖν, καὶ πατέρας γενέσθαι παίδων δοκίμων, καὶ τοὺς γεγηθότας ὑφεῖναι, καὶ τοὺς πρώτων Ⓦ πεποιηκότας αὐτὸν Θεὸν, καὶ πᾶσαν ἐξελάσαι νόσον, καὶ τὴν ἐν τοῖς ὑποδήμασιν, οὐδὲ τὴν ἐν τοῖς ἱματίοις μόνοι, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀλλὴν ἅπασαν. καὶ γὰρ οἶδ γῆ χερσομένη, τοιοῦτόν ὅτι καὶ νεότης ἀμβλυωπεῖ, πολλὰς " πολλαχόθεν εἰσφέρουσα τὰς ἀκάνθας. ἐπαφῶμεν οὖν τὸ πῦρ τῶν πνευμάτων, καὶ καταχαύσωμεν τὰς ποθερὰς ταύτας ἐπιθυμίας, καὶ νεώσωμεν τὰς ἀρούσας, καὶ ἑτοίμους τοὺς τὸν τῆς σωτηρίου ποιήσωμεν ὑποδέχεσθαι, καὶ οὐδὲ νέους οὐδὲ πρὸ ἡμῶν τῶν ἀλλαχοῦ ῥόντων ἀποδείξωμεν σωφρονεστέρους. καὶ γὰρ τὸ θαυμαστὸν τοῦτο ἔστιν, ὅταν ἐν νεότητι σωφρονήσωσι λάμπῃ· ὡς ὅ γε ἐν γήρᾳ σωφρονῶν οὐδὲν μισθὸν μὴ ἔχῃ πολύν, [ἀκριβῆ] τὴν ἀπὸ τῆς ἡλικίας ἀσφάλειαν ἔχων. Τὸ δὲ εὐδόξον, ἐν κώμαις γελοίως ἀπολαύειν, ἐν καιρῷ μὴ καθαιρεθῆναι, καὶ ἐν νεότητι μὴ ἀσελγαίνειν. Ταῦτ' οὖν ἐννοοῦντες ζηλώσωμεν Ⓦ μακάριον ἐκεῖνον Ἰωσήφ, Ⓦ ἀφ' ἁπάντων λαμπρὸν τούτων, ἵνα καὶ τὴν αὐτὴν ἀπολαύσωμεν ἐκεῖνος. ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀπολαῦσαι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ν. 23 ΚΑΙ ΑΠΟΛΥΣΑΣ ΤΟΥΣ ΟΧΛΟΥΣ Ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι. ὀψίας δὲ γενομένης, μόνος ἦν ἐκεῖ. 24 Τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν, βασανιζόμενον ὑπὸ κυμάτων. ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος.

Τίνος ἕνεκεν εἰς τὸ ὄρος ἀναβαίνει; παιδεύων ἡμᾶς ὅτι καλὸν ἡ ἐρημία καὶ ἡ μόνωσις, ὅταν ἐντυγχάνειν δέῃ τῷ Θεῷ. διὰ τοῦτο συνεχῶς εἰς τὰς ἐρήμους ἄπεισι, καίτοι διανυκτερεύει πολλάκις ὄχλου πολλοῦ παιδεύων ἡμᾶς καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ κακοῦ, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ τόπου ἀπεχθάνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσιν ἀταραξίαν. ἡσυχίας γὰρ μήτηρ ἡ ἔρημος, καὶ γαλήνη καὶ λιμὴν ἀπόντων ἀπαλλάττουσα θορύβων ἡμᾶς. αὐτὸς μὲν οὖν διὰ τοῦτο ἀνέβαινεν ἐκεῖσε· Ⓐ δὲ μαθηταὶ κλυδωνίζονται πάλιν, καὶ χειμῶνα ὑπομένουσιν, οὐ τὸν τυχόντα. ἀλλὰ τότε μὲν ἔχοντες αὐτὸν ἐν τῷ πλοίῳ τοῦτο ἔπασχον· νυνὶ δὲ καθ' ἑαυτὸν ὄντες μόνοι. καὶ γὰρ πρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ὅτι τὰ μείζονα αὐτοὺς ἀνάγκη καὶ ἐμβιβάζει, καὶ εἰς τὸ φέρειν πρώτα γυμνάσει. διὰ δὴ τοῦτο, ὅτε μὲν ἐκεῖνοι κινδυνεύειν ἔμελλον, πλοῖον μὲν, ἀκάθυδε δὲ, ὥστε ἐξ ἑτοίμου δοθῆναι τὴν ἀναμονὴν αὐτοῖς· νυνὶ δὲ ὅτι μείζονα ἄγων αὐτοὺς ὑπομονὴν οὐδὲν τοῦτο ποιῶν, ἀλλ' ἄπεισι, καὶ ἐν μέσῳ θαλάσσης συγχωρεῖ Ⓦ χειμῶνα διεγερθῆναι, ὡς μηδὲ ἀναδοχὴν ἔχειν πόθεν ἐλπίδα σωτηρίας, καὶ ὅλην τὴν νύκτα ἀφίησιν αὐτοὺς κλυδωνίζεσθαι, διεγείρων αὐτὴν, ὡς οἶμαι, πεπωρωμένην τὴν καρδίαν. Ἐν δὲ

τοιούτοις

ζιούτου ὁ φόβος, οὐ μὴ τῦ χειμῶνος ἢ ὁ κυμὸς ποιῆ. μὴ δὲ τῆς καταπλήξεως ἐκείνης ἐπιλάθησθε μείζονα αὐτοῖς ἐνέβαλε τὴν αὐτῦ, ἢ εἰς μνήμην διηνεκῆ. διὰ δὴ τῦτο οὐκ εὐθέως αὐτοῖς ἐπέστη.

25 Τετάρτῃ γὰρ, φησι, φυλακῇ τῆς νυκτὸς ἦλθε πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν· ὅτι τῆς θαλάσσης, Παιδεύων αὐτοὺς μὴ ταχέως λύειν ὅτι ζητῆ τῶν συνεχόντων δεινῶν, ἀλλὰ φέρειν καὶ συμπαθεῖν τοῖς ὁμοίως. ὅτι γὰρ προσεδόκησαν ἀπηγορεύθαι, ὅτε ἐπετάθη πάλιν ὁ φόβος.

26 Ἰδόντες γὰρ αὐτόν, φησιν, οἱ μαθηταὶ περιπατοῦντα ὅτι τῆς θαλάσσης ἐταράχθησαν, λέγοντες φάντασμα ἐστί, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν. Καὶ γὰρ ἀεὶ τοῦτο ποιεῖ. ὅταν μέλλει λύειν τὰ δεινὰ, ἕτερα ἐπάγει χαλεπώτερα καὶ φοβερώτερα· ὃ δὴ καὶ τότε συνέβη. μὴ γὰρ τοῦ χειμῶνος ἦν ἡ ὄψις αὐτοῦ ἐθορύβησε τοὺς μαθητάς; οὐκ ἦν. ἀλλὰ τοῦτο ὃ σκότος ἔλυσεν, οὐδὲ φανερὸν ἑαυτὸν εὐθέως ἐποίησεν, ἀλείφων αὐτοὺς, ἵνα φησὶν, ἐν τῇ συνεχείᾳ τῶν φόβων τούτων, καὶ παιδεύων εἰς καρτερικούς. τοῦτο καὶ ὅτι τοῦ Ἰωὴλ ἐποίησεν. ὅταν γὰρ ἔμελλε λύειν τὸν φόβον καὶ τὸν πειρασμὸν, τότε ὃ τέλος χαλεπώτερον ἐπάγει λέγων· ἐν δὲ τοῖς παίδων θάνατοι λέγω καὶ τὰ ῥήματα τῆς γυναικός, ἀλλὰ διὰ τὰ ἀνείδη τὰ τῶν οἰκετῶν καὶ τῶν φίλων. καὶ ὅτε Ἰακὼβ ἥρπαζεν ἔμελλε τῆς ἐν τῇ ξένῃ ταλαιπωρίας, ἀφῆκε διεπράθῃναι καὶ μείζονα γενέσθαι τὸν θόρυβον. καὶ γὰρ ὁ κήδεσθαι καταλιπὼν θάνατον ἀπείλει, εἶτα μετ' ἐκεῖνον ὁ ἀδελφὸς ἁρπάζεσθαι μέλλων τοῖς ἐκάτων ἐπιχειρήμασιν ὑδρων. ὅπου γὰρ οὐκ ἔνι καὶ ἐν μαχῇ χρῆναι πιέζεσθαι καὶ σφοδρῶς, ὅταν μέλλωσιν ἀνιᾶσθαι οἱ ἀγῶνας οἱ δίκαιοι, βαλλόμενοι αὐτοῖς πλέον κερδαίνει, ὅπου τείνει τὰ γυμνάσια· ὃ καὶ ὅτε τῷ Ἀβραὰμ ἐποίησε, ἕκατον ἄθλον, τὴν τοῦ παιδὸς θεῖς. οὕτω γὰρ καὶ φορτία ἔσται τὰ ἀφορμὰ, ὅταν ὅπου θύραις ἐπάγηται ἐγγὺς ἔχοντα τὸν ἀπαλλαγήν. διὸ δὴ καὶ τότε ἐποίησε, καὶ ὁ πρότερον ἀπεκάλυψεν ἑαυτὸν [αὐτοῖς] ὁ Χριστὸς, ἕως ὅτε ἔκραξαν. ὅσῳ γὰρ ἐπετείνετο τὰ τῆς ἀγωνίας, τοσούτῳ μᾶλλον ἠσυχίζουσιν αὐτοῦ τὸν παρουσίαν. εἶτα, ὅπως ἐβοήσαν, φησιν·

27 Εὐθέως δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων· θαρσεῖτε, ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.

Τοῦτο ὃ ῥῆμα τὸν φόβον ἔλυσε, καὶ θαρρῆσαι παρεσκεύασεν. ὅπου γὰρ αὐτὸν ἀπὸ τῆς ὄψεως οὐκ ἐπεγίνωσκον ἀλλὰ ὃ πρόδοξον τῆς βασίσεως καὶ διὰ τὸν χειμῶνα, ἀπὸ τῆς φωνῆς δῆλον ἑαυτὸν ποιεῖ. τί οὖν ὁ Πέτρος, ὁ πολυπραγμονικὸς δὲ καὶ ἀεὶ τῶν ἄλλων προπηδῶν;

28 Κύριε, εἰ σὺ εἶ, φησι, κέλευσόν με πρὸς σὲ ἐλθεῖν ὅτι τὰ ὕδατα.

Οὐκ εἶπεν, βῦξαι καὶ πρόσκλεσον, ἀλλὰ κέλευσον. εἶδες πίστιν καὶ θερμότητα; πίστιν καὶ πίστις; καίτοιγε οὐκ τούτου πολλαχοῦ κινδυνεύει, οὐκ τῶν πέρα τοῦ μέτρου ζητῶν. καὶ γὰρ καὶ σαφῶς πολὺ μέγα ἐζήτησε, δι' ἀγάπην μόνον, καὶ δι' ὅπου δεῖξαι. οὐδὲ γὰρ εἶπε, κέλευσόν με βαδίσαι ὅτι τὰ ὕδατα· ἀλλὰ τί; κέλευσόν με ἐλθεῖν πρὸς σέ. οὕτως γὰρ οὕτως ἐφίλει Ἰησοῦν. τοῦτο καὶ μὴ τῶν δυνάμεων ἐποίησεν. οὐκ ἰδιάζετο μὴ τῶν ἄλλων ἐλθεῖν, ἀλλὰ προεπήδησεν. οὐ τῶν ἀγάπην δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν πίστιν ὅτι δείκνυται. οὐ γὰρ μόνον ὅπου ἐπίστευσεν, ὅτι αὐτὸς δυνάται περιπατεῖν ὅτι τῆς θαλάσσης, ἀλλ' ὅτι καὶ ἕτερος σώζειν, καὶ ὅπου μὴ ταχέως ἐγεῖραι αὐτόν.

29 Ὃ δὲ εἶπεν, ἔλθε. καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ Πέτρος, περιεπάτησεν ὅτι τὰ ὕδατα, καὶ ἦλθε πρὸς Ἰησοῦν.

30 Βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν ἐφοβήθη, καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι ἔκραξε λέγων· Κύριε, σῶσόν με.

31 Εὐθέως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο, καὶ λέγει αὐτῷ· ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίσασας; Τοῦτο τοῦ πρώτου πρόδοξότερον. διὰ τοῦτο μετ' ἐκεῖνο

ς̓κήνο τοῦτο γέγ. ὅτε γὰρ ἔδειξεν ὅλη χεφατεῖ τῆς θαλάσσης, ὅτε δὲ ὅτι τὸ θαυμασότερον ἐξ-
ἀγὰ τὸ σημεῖον. ὅτε μὲν γὰρ τοῖς ἀνέμοις ἐπετίμησε μόνον· νυνὶ γὲ αὐτὸς βαδίζει, δὲ ἑτέ-
ρῳ τοῦτο ποιῶν· ὅπερ εἰ τοῦτο ἐξ ἀρχῆς ἐποίησε, οὐκ ἂν ὁμοίως
κατεδέξατο Πέτρος, οὐδὲ ὁ μηδέπω τοσαύτην κεκτῆσθαι πίστιν. Ἵνα οὖν ἔνεκεν αὐτὸν ὁ
5 Χριστὸς ἐπέτρεψε; ἵνα γὰρ εἰ εἶπεν, ὑ δύνασαι, πάλιν θερμὸς ὢν ἀντεῖπεν ἄν. διὰ τοῦτο
ἀπὸ τῶν πραγμάτων αὐτὸν πείθει, ἵνα εἰς τὸ μέλλον σωφρονισθῇ. ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἀνέ-
χεται. καταβὰς τοίνυν κλυδωνίζεται. ἐφοβήθη γὰρ· ἦν τοῦτο ὃ κλυδώνιον ἐποίησε· τὴν δὲ
φόβον ὁ ἄνεμος εἰργάσατο. ὁ γὰρ Ἰωνᾶς φησὶν, Ὅτι ἤθελεν λαθεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ Ιω. 5. κα.
βλέπων τὸ πλοῖον ἐμίμει εἰς τὸν γλῶ, εἰς ἓν ἐμβῆναι· τὸ αὐτὸ δὴ τοῦτο δηλοῦν. ὥστε
10 μηχάνται αὐτῷ πρὸς τὸν γλῶ φλέβας ἐπίδεσιν τοῦ πλοίου. καταβὰς τοίνυν ἀπὸ τοῦ πλοίου
πρὸς αὐτὸν εἶπε, ὑχὶ ὅτι ὃν πεῖραν ἔδωκεν ὅτι τῶν ὑδάτων, ὡς τῷ πρὸς αὐτὸν ἐρχέσθαι χαίρων.
ἀλλ' ὁ μείζονος πεφροντικὼς, ἀπὸ τῆς ἐλαττόνος ἤρξατο πάλιν κακῶς, τὴν τῶν ἀνέμων λέγω ῥώμην,
ὑ τῆς θαλάττης. τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις· πολλάκις μὲν μεγάλα κατορθοῦσα, ἐν τοῖς
ἐλαττώσεσιν ἐλέγχεται· οἷς ὁ Ηλίας ὅτι τὴν Ιεζάβελ ἔφυγεν· οἷς ὁ Μωϋσῆς ὅτι τὴν Αἰγυπτίου· οἷς
15 ὁ Δαυὶδ ὅτι τὴν Βηρσαβεέ. ὅταν δὲ ἐν ᾖ, ἐπὶ τοῦ φόβου συναχμάζοντος ὅτι διῆλθεν τῶν ὑδάτων
ἐθαρρήσε· πρὸς γὲ τὸν ἀνέμον ἐμβολὴν οὐκ ἐπὶ πολὺ ἤνεγκε, ἀλλὰ ταῦτα ἐπὶ ὀλίγον ὢν τοῦ
Χριστοῦ. ὅπως οὐδὲν ὠφεληθῇ ἐπὶ τῷ Χριστοῦ μὴ πίστει ὅτι ἐπὶ. τοῦτο γὲ ἐν ὁ μέσον ἐ-
δείκνυ τοῦ διδασκάλου ἐστὶ τοῦ μαθητοῦ, ἀν σὺν ἄλλοις πρέμωθῇ. Εἰ γὰρ ὅτι τῶν δύο ἀ-
δελφῶν ἠγανάκτησαν, πολλῷ μᾶλλον οὗτοι. ὅπου γὰρ ἦσαν πνεύματος ἀξιωμάτων.
20 μὴ γοῦν ταῦτα οὐ τοιοῦτον. πομπεύει γὰρ τῶν προφητείων οὐδαχοῦσι τῷ Πέτρῳ, δὲ ἐν
ταῖς διηγήσεσιν αὐτὸν προβάλλονται, κἀκεῖνος ἀγεννέστερον τῶν ἄλλων διακείμενον. ἀν
διατί οὐκ ἐπέτρεψε τοῖς ἀνέμοις παῦσασθαι, ἀλλ' αὐτὸς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο
αὐτοῦ; ὅτι τῆς ἐκείνου πίστεως ἔδει. ὅταν γὰρ τὰ πρὸς ἡμᾶς ἐλλιμπάνῃ, καὶ τὰ οὐδὲ τοῦ
Θεοῦ ἴσασι. διακρύει τοίνυν ὅτι ὑχὶ ἡ τοῦ ἀνέμου ἐμβολὴ, ἀλλ' ἡ ἐκείνου ὀλιγοπιστία τὴν
25 πρόφασιν εἰργάσατο, φησὶν· ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας; ὥστε εἰ μὴ ἡ πίστις ἠθέτησε,
ἀν πρὸς ἄνεμον αὖ ἔχη ῥαδίως. Διὰ τοι τοῦτο ἀν βαπτιζόμενος αὐτοῦ, ἄνεμον ἐᾷ πνεῦ,
διακρύει ὅτι οὐδὲν ἐκείνος προβάλλεται, ὅταν ἡ πίστις ἡ πεπηγυῖα. ἀν καθάπερ νεοττὸν πρὸ
μεσοῦ τῆς καλιᾶς πρόελθόντα ἀν μέλλοντα καταπίπτειν ἡ μήτηρ ταῖς πτέρυξι διέβασα-
σαν, πάλιν ὅτι τὴν καλιὰν ἀγεῖ· ὅπου ἀν ὁ Χριστὸς ἐπαίνησε.

30 32 Καὶ ἐμβάντων αὐτῶν τοῦ πλοίου, ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος.

Περὶ τούτου μὲν οὖν ἔλεγον· Ποταπός ἐστιν ὁ ἀνθρωπος οὗτος, ὅτι καὶ ὁ ἄνεμοι καὶ ἡ θά- Matth. 8. κζ.
λασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ; νυνὶ γὲ οὐχ οὕτως.

33 Οἱ γὰρ ἐν τῷ πλοίῳ, φησὶν, ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ λέγοντες· ἀληθῶς Θε-
οῦ υἱὸς εἶ. Ορᾷς πῶς ἀν μικρὸν ὅτι ὑψηλότερον ἀπῆλθε; ἦλε; ἀν γὰρ ἀπὸ τοῦ βα-
35 δίσαι ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ ἀπὸ τοῦ ἑτέρῳ κελεῦσαι τοῦτο ποιῆσαι, καὶ κινδυνεύοντα δῆσαι σῶ-
σαι, πολλὴ λοιπὸν ἡ πίστις ἐῶ. Ὅτε μὲν γὰρ ἐπετίμησε τῇ θαλάσσῃ· νυνὶ γὲ οὐκ ὀλιγοπίστει, ἑ-
τέρως τὴν δύναμιν αὐτοῦ δεικνὺς μείζονος. διὸ καὶ ἔλεγον· ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς εἶ. Τί οὖν; ἐπετίμησε τοῦτο ἐφρικόσι; τοιωδητίον μὲν οὖν ἄπεστι, ἀν βεβαίωσε δὲ λεχθέν, μὴ μείζονος
ὀξουσίας θεραπεύων τὸν προσιόντα, ἀν ὑχ ὡς ἐμπεσόντα.

40 34 Καὶ διαπεράσαντες, φησὶν, ἦλθον εἰς τὴν γῆν Γεννησαρέτ.

35 Καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχω-
ρον ἐκείνην, ἀ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας,

36 Καὶ παρεκάλουν ἵνα ἅψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· δὲ ὅσοι ἥψαντο, ἐ-
σώθησαν. Οὐδὲ γὰρ ὁμοίως ὡς πρότερον προσῆσαν, εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν ἐλθόντες,

ἀν

τὴ χειρὸς ἀφίω ὑπιζητοῦντες τὸ πρόσταγμα ἀφ' ἡμῶν· ἀλλ' ὑψηλότερον, καὶ * φιλοσοφώτερον, καὶ μὴ πλείονος τῆς πίστεως τὴν θεραπείαν ἐπιτελοῦντο. ἡ γὰρ αἱμορροοῦσα ἀπὸ μόνης ἐδίδαξε φιλοσοφεῖν. διὸ καὶ ὁ Βλαζὴς, ὅτι καὶ ἀπὸ πολλοῦ χρόνου τοῖς μέρεσιν ἐπέβη, φησὶν· ὅτι ὑπαγόντες οἱ ἄνδρες τὸν τόπον, ἀπέστειλαν εἰς τὸ περιέχον, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ τοὺς κακῶς ἔχοντας· ἀλλ' ὅμως ὁ χρόνος οὐ μόνον οὐκ ἐξέλυσε τὴν πίστιν, ἀλλὰ καὶ μείζονα εἰργάσατο, καὶ ἀκμάζουσαν διετήρησεν. * πολλῷ

ΗΘΙΚΟΝ Ἀφώμεθα τοίνυν καὶ ἡμεῖς τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· μᾶλλον δὲ, ἐὰν θέλωμεν, ὅλον αὐτὸν ἔχομεν. καὶ γὰρ καὶ ὁ σῶμα αὐτοῦ προσκείται ἡμῖν· οὐ τὸ ἱμάτιον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα· οὐκ ὥστε ἅψασθαι μόνον, ἀλλ' ὥστε καὶ φαγεῖν καὶ ἐμφορηθῆναι. προσερχώμεθα οὖν μετὰ πίστεως, ἕκαστος ἀθρόαν ἔχων. εἰ γὰρ ὁ τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἁψάμενοι τοσαύτην εἴλκυσε δύναμιν, πόσῳ μᾶλλον ὅλον αὐτὸν κατέχοντες; τὸ δὲ προσελθεῖν μετὰ πίστεως, οὐ τὸ λαβεῖν ὅτι μόνον τὸ προσκείμενον, ἀλλὰ καὶ τὸ μετὰ καθαρᾶς καρδίας ἅψασθαι, τὸ ὅπως δεῖ ἅψασθαι, ὡς αὐτῷ προσιόντας τῷ Χριστῷ. ἢ γὰρ εἰ μὴ φωνῆς ἀκούεις; ἀλλ' ὁρᾷς αὐτὸν κείμενον· μᾶλλον δὲ καὶ φωνῆς αὐτοῦ ἀκούεις, φθεγομένου αὐτοῦ διὰ τῶν εὐαγγελιστῶν. πιστεύσατε τοίνυν ὅτι καὶ νῦν ἐκεῖνο τὸ δεῖπνόν ἐστιν, ἐν ᾧ καὶ αὐτὸς ἀνέκειτο. τοσοῦτον γὰρ ἐκεῖνο τούτου διενήνοχεν. τοσοῦτο γὰρ τοῦτο μὲν ἀνθρώπους ἐργάζεται, ἐκεῖνο δὲ αὐτός· ἀλλὰ καὶ τοῦτο καὶ ἐκεῖνο αὐτός. ὅταν τοίνυν ὁ ἱερεὺς ὑποδιδοῦται σοι ἐσθῆτα, μὴ ὁ ἱερέα νόμιζε τοῦτο ποιοῦντα, ἀλλὰ τοῦ Χριστοῦ χεῖρα εἶναι τὸ ἐκτεινόμενον. ὥσπερ γὰρ ὅταν βαπτίζῃ, οὐκ αὐτός σε βαπτίζει, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐστιν ὁ κατέχων σου τὴν κεφαλὴν ἀοράτῳ δυνάμει, καὶ οὔτε ἄγγελος οὔτε ἀρχάγγελος, οὔτε ἄλλος τις τολμᾷ προσελθεῖν καὶ ἅψασθαι· οὕτω καὶ νῦν. ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς μόνος γλυκαίνῃ, αὐτοῦ μόνου ἐστὶν ἡ δωρεά. οὐχ ὁρᾷς τοὺς ὑποποιουμένους ἀνθρώπους, πῶς οὐ δούλοις ἐπιτρέπουσι τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' αὐτοῖς βασιλεῦσι τῇ δικαστηρίῳ; οὕτω καὶ ὁ Θεὸς, οὐκ ἀγγέλοις ἐπέτρεψε τὴν δωρεὰν, ἀλλ' αὐτὸς βασιλεύων καὶ λέγων· μὴ καλέσητε πατέρα ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς· οὐχ ἵνα ἀτιμάσῃ τοὺς γεννητόρας, ἀλλ' ἵνα πάντων ἀνώτερον προσθῇς ποιήσαντά σε καὶ ἐγγράψαντά σε εἰς τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας. ὁ γὰρ τὸ μεῖζον δούς, τοῦτόν ἐστιν ἑαυτὸν δῶρα δεῖς, πολλῷ μᾶλλον οὐκ ἀπαξιώσει καὶ δῶρά σοι τὸ σῶμα. ἀκούσωμεν τοίνυν, καὶ ἱερεῖς καὶ ἀρχόμενοι, ἵνα κατηξιώθημεν· ἀκούσωμεν καὶ φείξωμεν. τὸ ἀγιον σῶμα αὐτοῦ ἐμπλησθῆναι ἔδωκεν ἡμῖν, ἑαυτὸν προέθηκε τιμωμένον. ἵνα οὖν ἔσαι ἀπολογία ἡμῖν, ὅταν τοιαῦτα σιτώμενοι, τοιαῦτα αἱματιζώμεθα; ὅταν ἀρνίον ἐσθίοντες, λύκοι γενώμεθα; ὅταν πρόβατον σιτώμενοι, καὶ τοὺς λέοντας ἁρπάζωμεν; τοῦτο γὰρ τὸ μυστήριον, οὐ μόνον ἁρπαγῆς, ἀλλὰ καὶ φιλῆς ἔχθρας καθαρεύειν κελεύει καὶ πάντος. καὶ γὰρ εἰρήνης ἐστὶ μυστήριον. διὸ τὸ μυστήριον οὐκ ἀφίησιν ἡμᾶς πιπράσκειν χρημάτων. εἰ γὰρ αὐτὸς ἑαυτὸν οὐκ ἐφείσατο δι' ἡμᾶς, τίνος ἂν εἴημεν ἄξιοι, χρημάτων φειδόμενοι καὶ ψυχῆς ἀφειδοῦντες, ὑπὲρ ἧς ἐκεῖνος οὐκ ἐφείσατο ἑαυτοῦ; οἷς μὲν Ἰούδαίοις καὶ σταυρὸν ἑαυτοῦ ὑπομνήματα τῶν οἰκείων εὐεργεσιῶν τοῖς ἔργοις ἐπέδησεν ὁ Θεὸς· σοὶ δὲ καθ' ἑκάστην, ὡς εἰπεῖν, τὴν ἡμέραν, διὰ τούτων τῶν μυστηρίων. μὴ τοίνυν αἰσχύνῃ σαυτόν. ταῦτα γὰρ ἡμῶν ἐστι τὰ σεμνά· ταῦτα ἡμῶν τὰ μυστήρια· τούτῳ κοσμούμεθα διὰ δώρῳ· τούτῳ καλλωπιζόμεθα. καὶ ἐάν τις εἴπῃ, ὅτι ὁ οὐρανὸν ἔτεινε καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν ἥπλωσε, καὶ φῶτα καὶ ἀγγέλους ἔπεμψεν, οὐδὲν ἐρῶ ἴσον. τὸ γὰρ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν τοῦτό ἐστιν, ὅτι διὰ τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἵνα τοὺς ἀλλοτριωθέντας οἰκείους σώσῃ. μηδεὶς τοίνυν Ἰούδας ταύτῃ προσίτω τῇ τραπέζῃ, μηδεὶς Σίμων. καὶ γὰρ ἀμφότεροι διὰ φιλαργυρίαν ἀπώλοντο οὗτοι. φύγωμεν τοίνυν τοῦτο τὸ βάραθρον, μηδὲ νομίζωμεν ἀρκεῖν ἡμῖν εἰς σωτηρίαν, εἰ χέρας καὶ ὀρφανοὺς ἀποδύσαντες, ποτήριον χρυσοῦν καὶ λιθοκόλλητον προσενέγκωμεν τῇ τραπέζῃ. εἰ γὰρ βούλει τιμῆσαι τὸν θυσιάσαντα, τῷ ψυχῇ προσένεγκε, δι' ἣν καὶ ἐτύθη· ταύτην χρυσοῦν ποίησον. διὰ δὲ αὐτὴν μὴν μολίβδου καὶ ὀστράκου

χου

κην χείρων, τὸ ὂν σκῦλος χρυσοῦν, ἵν' τὸ κέρδος; μὴ τοίνυν τοῦτο σκοπῶμεν, ὅπως χρυσᾶ σκεύη
παρασφέρωμεν μόνον, ἀλλ' ὅπως καὶ ὀκ ἀδίκων πόνων. ταῦτα γὰρ ἐστὶ τὰ καὶ χρυσοῦν
ἡμιῶντα, τὰ χωρεῖς πλεονεξίας. οὐ γὰρ χρυσοχοεῖον, οὐδὲ ἀργυροχοεῖόν φησι ὁ σω-
τὴρ ἡ ἐκκλησία, ἀλλὰ πτωχεῖον ἀγγέλων· διὸ ψυχῶν κεῖται δεῖ. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα ἔχει τοι ψυ-
χὰς παρασίτες) ὁ Θεός. ὀκ ἴσῃ ἡ τράπεζα ἐξ ἀργύρου ὅτι ἐκεῖνη, οὐδὲ τὸ κατάλοιπον
χρυσοῦν, ἐξ οὗ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς ὁ Χριστὸς τὸ αἷμα τὸ ἑαυτοῦ· ἀλλὰ ἵνα ὦ ἐκεῖνα πάν-
τα καὶ φοβερά, ὅτι πνεύματος ἔγεμε. βούλῃ ἡμῖν σῶμα τοῦ Χριστοῦ τὸ σῶμα; μὴ οὖν ἐν-
δύσῃς αὐτὸν γυμνόν, μηδὲ ἐν ταῦθα μὲν αὐτὸν σηρικοῖς ἱματίοις ἡμιέσῃς, ἔξω δὲ ὑπὸ κρυμοῦ καὶ γυμνότητος ἀφορήτου παρίδῃς. ὁ γὰρ εἰπών, Τοῦτό μού ἐστι τὸ σῶμα, καὶ Matth. xxvi.
τῷ λόγῳ τὸ πρᾶγμα βεβαιώσας, ἐκεῖνός εἶπε· Πεινῶντά με εἴδετε, καὶ οὐκ ἐθρέψατε· Matth. xxv. με.
καὶ, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. ὅτε μὲν γὰρ οὐ δεῖται
ἀπολαμβάνει, ἀλλὰ ψυχῆς καθαρότης· ὅταν δὲ πολλῆς δεῖται ἐπιμελείας. μαθώμεν τοί-
νυν φιλοσοφεῖν, καὶ τὸν Χριστὸν τιμᾶν, ὡς αὐτὸς βούλεται). ᾧ γὰρ ἡμεῖς νῦν ἡμᾶς ἠδέσθη, ἵν'
αὐτὸς θέλῃ, οὐχ ἵνα ἡμεῖς νομίζωμεν. ἐπεὶ καὶ Πέτρος ἡμᾶς αὐτὸ ἔφθασε τῆς κωλύσεως νί- Ioan. xiv. v.
νατο τοὺς πόδας, ἀλλ' ὀκ ἵνα μὴ τοῦτο γένωμεν, ἀλλὰ τοὐναντίον. οὕτω καὶ σὺ ταύτην αὐτὸν
τὴν τιμὴν τιμῶν, ἵνα αὐτὸς σὲ μοθήτησεν, εἰς πᾶσαν ἀνάλισκων τὸ πλοῦτον. οὐδὲ γὰρ σκευῶν
χρείαν ἔχει χρυσῶν ὁ Θεός, ἀλλὰ ψυχῶν χρυσῶν. καὶ ταῦτα λέγω, ἵν' κωλύων ἀναθήματα κα-
ταισκευάζειν τοιαῦτα· ἀξιῶ δὲ μὴ τούτων, καὶ πρὸ τούτων, τὴν ἐλεημοσύνην ποιῆν. δεῖ γὰρ
μὲν καὶ ταῦτα· πολλῷ μᾶλλον δὲ ἐκεῖνα. ἐν ταῦθα μὲν γὰρ ὁ παρεσινεγκὼν ὠφέληται
μόνον, ἐκεῖ δὲ καὶ ὁ λαβών. ἐν ταῦθα δοκεῖ καὶ φιλοτιμίας ἀφορμὴ τὸ πρᾶγμα εἶναι· ἐκεῖ
δὲ ἐλεημοσύνη καὶ φιλανθρωπία τὸ πᾶν ἐστι. τί γὰρ ὄφελος, ὅταν ἡ τράπεζα αὐτοῦ
γέμῃ χρυσῶν ποτηρίων, αὐτὸς δὲ λιμῷ διαφθείρηται; παρέτεροι αὐτὸν ἐμπλήσωμεν πεινῶντα,
ἵνα ὦμεν ἐκ περιουσίας καὶ τὴν τράπεζαν αὐτοῦ κόσμησον. ποτήριον χρυσοῦν ποιεῖς, καὶ ποτή-
ριον ψυχροῦ ὕδατος; καὶ τί ὄφελος χρυσώματα ἐπιβολήματα κατασκευάζειν τῇ τραπέ-
ζῃ αὐτοῦ δὲ μηδὲν τῶν ἀναγκαίων παρέχῃ σκέπειν; καὶ τί ὁ κέρδος ἐκ τούτου; εἶπέ γάρ
μοι· εἶναι ἰδὼν τὴν ἀνάγκην ἀπορουμένην περιφέρῃς, ἀφεὶς αὐτὴν λῦσαι τὸν λιμὸν τῶν
τραπέζων ἀργύρου παρεύθυγες μόνον· ἆρα δὲν ἔγνω σοι χάριν, ἀλλ' οὐχὶ μᾶλλον ἠγανά-
κτησε; τί δὲ εἰ ῥᾴδιον παρεισβεβλημένων ὁρᾷς καὶ ὑπὸ κρυμοῦ πεπηγότων, ἀφεὶς αὐτὴν δου-
ναι ἱμάτιον χίονας καταστίζεις χρυσᾶς, λέγων εἰς ἐκείνου τιμὴν ποιῶ, ὀκ ἂν σε καὶ
εἰρωνεύεσθαι ἔφη, καὶ ὕβρεως ἐνόμισε * ταῦτα ἐκάτερα; τοῦτο καὶ ὅτι τὸν Χριστοῦ λογίζου,
ὅταν ἀλήτης καὶ ξένος παρέρχηται δεόμενος ὀφθῆς· σὺ δὲ αὐτὸν ἀφεὶς ὑποδέχασθαι ἑτέρους
φαλλωπίζεις, καὶ τοίχους καὶ κίονων κεφαλάς, καὶ ἀργυρᾶς ἀλύσεις ἐκ λαμπάδων ἐξ-
άπτεις, αὐτὸν δὲ ὂν δεσμωτηρίῳ δεδεμένον μηδὲ ἰδεῖν ἐθέλεις. καὶ ταῦτα λέγω, οὐχὶ κω-
λύων καὶ ἐν τούτοις φιλοτιμεῖσθαι· ἀλλὰ ταῦτα μετ' ἐκείνων, μᾶλλον δὲ ταῦτα πρὸ ἐ-
κείνων παρεσκεύαζε ποιῆν. ὑπὲρ μὲν γὰρ τοῦ ταῦτα μὴ ποιῆσαι, οὐδεὶς ἐκεκλήσῃ ποτέ· ὑπὲρ
δὲ ἐκείνων, καὶ γέενναν ἠπείλη), καὶ πῦρ ἄσβεστον, καὶ τὰ μετὰ δαιμόνων ἡμωμένα. μὴ τοίνυν
οἶκον κοσμῶμεν, ἀδελφὸν δὲ ἐκβάλλωμεν παρόδου. ἔστι γὰρ ἐκείνου [ὁ] ναὸς τιμιώτερος. καὶ
ταῦτα μὲν καὶ βασιλῆς ἄπιστοι, καὶ τύραννοι, καὶ λῃσταὶ δυνήσονται) λαβεῖν τὰ χειμήλια· ἔσται δὲ
δὲ εἰς ἀδελφὸν ποιήσῃς πεινῶντα καὶ ξένον ὄντα καὶ γυμνόν, οὐδὲ ὁ διάβολος συλῆσαι δυ-
νήσεται), ἀλλ' ἐν ἀσύλῳ κείσεται θησαυρῷ. τί οὖν αὐτὸς φησι· Τοὺς πτωχοὺς πάντοτε ἔ- Matth. xxvi. ζ.
χετε μεθ' ἑαυτῶν· ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε; διὰ τοῦτο μάλιστα ἐλεᾶν δεῖ, ὅτι οὐ πάντοτε ἔ-
χομεν αὐτὸν πεινῶντα, ἀλλ' ἐν τῷ παρόντι βίῳ μόνον. εἰ δὲ βούλει τὸν Ἑβραϊκὸν τοῦτον διά-
νοιαν παρὰ μαθεῖν, ἄκουσον, ὅτι τοῦτο οὐ πρὸς τοὺς μαθητὰς εἴρηται) (εἰ καὶ οὕτω δοκεῖ) ἀλλὰ
πρὸς τὴν ἀπόνοιαν τῆς γυναικός. ὅπερ γὰρ ἀτελέστερον ἔτι διέκειτο, σκῦλοι δὲ αὐτοῦ δια-

πόρων,

πόρρω, ἀναχωρήσας αὐτοῦ ταῦτα ἔλεγε. ὅτι γὰρ ἐκείνων ἀδαμάντινος ταῦτα ἔφη, ἐπήγαγε· Τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ὅτι γὰρ ἡ αὐτὸν ἀεὶ μετ' ἐμοῦ ἔχουσα, φησὶ Μαρ. ιδ. ε. ιδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. ἐξ ὧν ἀπέμαθον ἅπαντες, ὅτι διὰ σοφίαν ἕτερον ἐλέγετο ταῦτα, ἀλλ' ἵνα τὴν πίστιν τῆς γυναικὸς, τὴν τότε βλαστήσασαν, μὴ καταμύσῃ ἡ τῶν μαθητῶν ἀπιστία. μὴ τοίνυν ταῦτα εἰς μέσον φέρωμεν τῶν, ἃ δι' ἄλλα οἰκονομίαν εἴρηται· ἀλλὰ τοὺς νόμους ἀπέντας, τοὺς μὲν τῇ χαρᾷ, τοὺς δὲ τῇ παλαιᾷ τοῦ ἐλεημοσύνης αὐτῷ χειμάρροις ἀναγώντας, πολλῶν ὑπὸ τοῦ γράμματος τότε ποιούμενα κακῶν. τοῦτο γὰρ ἡ ἁμαρτίας καθαίρει (Δότε γάρ, φησὶν, ἐλεημοσύνην, καὶ πάντα ὑμῖν ἔσται καθαρά) τοῦτο θυσίας μεῖζον (Ἔλεον γὰρ θέλω, καὶ οὐ θυσίαν) τοῦτο τοὺς οὐρανοὺς ἀνοίγνυσι (Αἱ δυνάμεις γάρ σου ἡ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ) τοῦτο πολλῆς ἀναγκαιότερον. ὅταν γὰρ ἄξελήθῃς τὸν νυμφίον ἐκφέρωσιν· οὕτως αἱ ἄλλαι εἰσπηδήσαν. ἅπερ ἅπαντα συνειδότες ἀπείρωμεν φιλοτιμίας, ἵνα μὴ πλείονος δεησώμεθα δαψιλείας, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι * καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. χ. πάσης * ἢ οἰκτιρμοῦς

Ομιλ. ια. 1 ΤΟΤΕ ΠΡΟΣΕΡΧΟΝΤΑΙ ΤΩ ΙΗΣΟΥ ΟΙ ΧΣΤ ιε. ἀπὸ Ἱεροσολύμων γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι λέγοντες· Διατί, καὶ τὰ ἑξῆς.

Τότε, πότε; ὅτε τὰ μυρία σημεῖα εἰργάσατο, ὅτε τὸν ἀῤῥώστους ἐθεράπευσεν ἐκ τῆς ἀφῆς τοῦ κρασπέδου. Διατί γὰρ τοῦτο ἡ ὁ εὐαγγελιστὴς ὑπεσημήνατο Ⓦ χαμαὶ, ἵνα ἐνδείξηται τὴν ἄφατον αὐτῶν πονηρίαν τοσαύτην εἰκοῦσαν. Τί δέ ἐστιν, Ⓐ ἀπὸ Ἱεροσολύμων γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι; πάντων τῶν φυλῶν ἦσαν διεσπαρμένοι, καὶ εἰς δωδεκα διηρημένοι μέρη· ἀλλ' Ⓐ τὴν μὲν ὑπόκλισιν ἔχοντες, πονηρότεροι τῶν ἄλλων ἦσαν, ἅτε καὶ πλείονος ἀπολαύοντες τιμῆς, καὶ πολλῶν κεκλημένοι Ⓦ τύφοι. θεία δέ μοι πάσα ἡ ἀπὸ τῆς ἐρωτήσεως αὐτῆς ἀλίσκηται. Τοσοῦτον γὰρ λέγουσι, Διατί παραβαίνουσι Ⓦ νόμον Μωϋσέως· ἀλλὰ τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων. ὅθεν δῆλον, ὅτι πολλὰ ἐκαινοτόμουν Ⓐ ἱερᾶς· καίτοι Μωϋσέως μὴ πολλοῦ τοῦ φόβου ὄντος μὴ πλήσῃς τῆς ἀπειλῆς ὑπισχνουμένου τοὺς, ὥστε μήτε προσθεῖναι μήτε ἀφελεῖν. Οὐ προσθήσετε γὰρ φησὶ Δευτ. δ. β. ῥῆμα, ὃ ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον, καὶ οὐκ ἀφελεῖτε ἀπ' αὐτοῦ. ἀλλ' ὅμως ἦλθον ἐκαινοτόμουν· οἷς δὴ καὶ τοῦτο ἰῶ, ὃ μὴ δεῖν δυσίπλοις χερσὶν ἐσθίειν, ὃ πατρίοις βαπτίζειν ἢ χαλκεῖα, ὃ καὶ ἀδύτοις βαπτίζεσθαι. ὅτε γὰρ ἔδει λοιπὸν ἀδύτοις ἀπαλλαγῆναι τῶν βαπτισμάτων τοῦ χρόνου προελθόντος, τότε αὐ τὸν μᾶλλον πλείοσιν ἔδησαν ταῖς παραδόσεσι, δεδοικότες μὴ τις αὐτῶν ἀφέληται τὴν ἀρχὴν, καὶ φοβερώτερος εἰς βουλόμενος, ὡς δὴ καὶ αὐτὸς νομοθέτης. Εἰς τοσοῦτον οὖν προῆλθε παρανομίας ὁ πρᾶγμα, ὡς τὰς μὲν αὐτῶν φυλάττεσθαι ἐντολὰς, τὰς δὲ τοῦ Θεοῦ παραβαίνεσθαι· καὶ τοσοῦτον ἐκράτησεν, ὥστε μὴ κατηγορεῖσθαι λοιπὸν ὁ πρᾶγμα εἰκῇ. ὅπερ διπλοῦν κατ' αὐτῶν ἔγκλημα ἰῶν, ὅτι τε ἐκαινοτόμουν, καὶ ὅτι ὕπνου ἐξεδίκουν τὰ ἑαυτῶν, τοῦ Θεοῦ οὐδένα ποιούμενοι λόγον. Ἐξ ἀφέντες τὰ ἄλλα εἰπεῖν, τοὺς ξένους καὶ τὰ χαλκᾶ (καταγέλαστα γὰρ ἰῶ) ὁ τῶν ἄλλων ἐδόκει μᾶλλον λόγον ἔχειν, τοῦτο εἰς μέσον προφέρουσιν, ὕπνου, ὡς ἐμοὶ γε δοκεῖ, εἰς ὀργὴν αὐτὸν ἐξάγειν βουλόμενοι. διὰ τῶν πρεσβυτέρων ἐμνημόνευον, ἵν' ὡς ἐξουδενῶν αὐτοὺς, πρόφασιν καὶ ἑαυτῷ λάβωσιν. ἄξιον δὲ προσέχειν ἐξετάσαι, διατί τὰ Ⓐ μαθηταὶ χερσὶν ἀνίπτοις ἤσθιον. οὐχ ὑπτιοδοῦντες τοῦτο, ἀλλ' ὑποφωνοῦντες λοιπὸν τὴν πρόνοιαν, καὶ τοῖς ἀναγκαίοις προσέχοντες, οὔτε τὸ νίπτεσθαι, ὅτε

ὥστε οὐ μὴν νίπτεσθαι νόμον ἔχοντες, ἀλλ' ὡς ἔτυχεν ἑκάτεροι ποιοῦντες. ⓐ γὰρ καὶ αὐτῆς τῆς ἀναγκαίας ἐφῆς καταφρονοῦντες, πῶς ἕμποιοι ταῦτα περιεποιήσασθαι ἔχειν; ἐπεὶ οὖν συνέβαινε πολλάκις τοῦτο ἀπὸ ταυτομάτου γίνεσθαι, οἷς ὥστε ἐν τῇ ἐρήμῳ πάθοιεν, ὡς ὥστε τοὺς ἀσθενοῦντας ἔπιπλον, αὐτὸ ἐγκλήματος αὐτὸ περιέβαλλοντο, ⓐ τὰ μεγάλα ἀεὶ πρὸς τὰ περίοντες, ⓒ τῶν περιττῶν πολλῶν ποιούμενοι λόγον. Τί οὖν ὁ Χριστός; οὐκ ἔφη πρὸς τοῦτο, οὐδὲ ἀπελογήσατο· ἀλλ' αὐθέως ὑπερέκαλε, καταπαύων αὐτῶν τὴν περίνοιαν, καὶ δείκνυς, ὅτι ⓦ μεγάλα ἁμαρτάνοντα μικρῶν πρὸς ἑτέρους ἀκριβολογεῖσθαι οὐ χρή. δέον γὰρ ὑμᾶς ἐγκαλεῖσθαι, φησι, καὶ ἐγκαλεῖτε. σὺ δὲ πρόσεχε, πῶς ὅταν τι βούληται λύσαι τῶν νομίμων, ἐν ταύτῃ ἀπολογίας αὐτὸ ποιεῖ, ὅπερ καὶ τότε ἐποίησεν. οὐδὲ γὰρ αὐθέως ὑπὲρ τοῦ πράσσειν ἔρχεται, οὐδὲ λέγει, οὐδὲν ὅτι (ἢ γὰρ ἂν ἀρᾳστέρους εἰργάσατο) ἀλλὰ πρῶτον ἐκκόπτει αὐτῶν τὴν ἀρᾳστίαν, ὃ πολλῷ μεῖζον ἔγκλημα εἰς μέσον ἄγων, καὶ εἰς τοῦ ἐκείνων περιέλκων κεφαλαίου. καὶ ὅτε λέγει, ὅτι καλῶς ποιοῦσι παραβαίνοντες, ἵνα μὴ δῷ λαβὴν αὐτοῖς· ὅτε κακίζει ὃ γινόμενον, ἵνα μὴ βεβαιώσῃ ⓦ νόμον· αὖθ' αὖ πάλιν καὶ τηρεῖ τῶν πρεσβυτέρων, ὡς παρανόμων ⓒ μιαρῶν (ἢ γὰρ ἂν ὡς λοιδορῶν καὶ ὑβριστὴν ἀπεσκόμισαν) ἀλλὰ πολλὰ ταῦτα ἀφείς, ἑτέραν ὁδὸν ἔρχεται. καὶ δείκνυ μὴ αὐτοῖς ὑπερτιμᾷ τοῖς παρανομοῦσι, καθαίρεται ἢ τῶν ταῦτα νομοθετησάντων, τῶν μὴ πρεσβυτέρων ἁπλῶς μόνον μιμουμένων, ἐν ᾗ τῇ περὶ τούτου κατηγορίᾳ κακείνους καταβάλλων, καὶ δείκνυς ὅτι διπλοῦν τὸ ἁμάρτημα, οὐκ καὶ τῷ Θεῷ πειθόμενοι, καὶ διὰ ἀνθρώπους τοῦτο ποιοῦσιν· ὡσανεὶ ἔλεγε· τοῦτο γὰρ αὐτὸ ὑμᾶς κακείνους ἀπώλεσε, τοῦτο, ὃ πρὸ πάντα πείθεσθαι τοῖς πρεσβυτέροις. ἀλλ' ὃ λέγω ἄκουε· τοῦτο καὶ αὐτὸ ἁμάρτημα, ὅτως αὐτοῖς ἀποκριτέος:

3 Διὰ τί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν; ὁ γὰρ Θεὸς ἐνετείλατο·

4 Τίμα ⓦ πατέρα καὶ τὴν μητέρα· καί, ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω· Εξοδ. κ. 12. Δευτ. κ. 9.

5 Ὑμεῖς δὲ λέγετε· ὃς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί, δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς,

6 καὶ οὐ μὴ τιμήσῃ ⓦ πατέρα ἢ τὴν μητέρα. ⓒ ἠκυρώσατε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν. Καὶ οὐκ εἶπε, τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλ' ὑμῶν· καὶ ὑμεῖς λέγετε, καὶ οὐκ εἶπεν, ⓐ πρεσβύτεροι, ὥστε ἀνεπαχθέστερον ποιῆσαι τὸν λόγον. ὅπου γὰρ παρανόμους ἠθέλησαν δεῖξαι τοὺς μαθητάς, δείκνυσιν αὐτοὺς τοῦτο ποιοῦντας, τούτους ἢ ἁπλᾶ μελίστους ἐγκλήματος. οὐ γὰρ δὴ νόμος ὃ κωλύων τοὺς ἀνθρώπους ἐσθίειν. διὰ τί παράδοσιν αὐτὸ καλεῖ, ἢ ἀνθρώπων μᾶλλον παρανόμων. καὶ ὅπου τοῦτο οὐκ ἐναντίον τῷ νόμῳ, ἀλλὰ ἐλεύειν τὰς χεῖρας νίπτειν, ἑτέραν παράδοσιν εἰς μέσον ἄγει, ἐναντιουμένην τῷ νόμῳ. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἐπαίδευσαν τοὺς νέους εὐσεβείας ῥήματι καταφρονεῖν τῶν πατέρων. πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; εἴ τις τῷ γονεῖ εἶπε τῷ παιδί· δός μοι τοῦτο ὃ ἔχεις, ἢ τὸν μισθόν, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, ἔλεγον· δῶρον ἐστὶ τοῦτο τῷ Θεῷ, ὃ θέλεις ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῆναι, καὶ ἃ δύνασαι λαβεῖν. καὶ διπλοῦν ἐντεῦθεν ἐγίνετο τὸ κακόν. ὅτε μὲν τῷ Θεῷ προσῆγεν, καὶ τοὺς γονέας ὀνόματι τῆς προσφορᾶς ἀπεστέρουν, τούς τε γεγωνικότας ἐξῆγε τοῦ Θεὸν ὑβρίζοντες, καὶ τὸν Θεὸν ἐξῆγε τοὺς γεγωνικότας. ἀλλ' οὐ λέγω τοῦτο εὐθέως. ἀλλὰ πρότερον τὸν νόμον ἀναγινώσκει, δι' οὗ δείκνυσι σφόδρα βουλόμενον αὐτοὺς τιμᾶσθαι γονέας. Τίμα γάρ, φησι, ⓦ πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, ἵνα ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς. ⓒ πάλιν, ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω. ἀλλ' αὐτὸς σχεδὸν ἀφεὶς, ὃ κείμενον ἔπαθλον τοῖς τιμῶσι τοὺς γονέας, ὃ φοβερώτερον ἦν, τὴν κόλασιν λέγω τὴν τοῖς ἀτιμάζουσιν ἠπειλημμένην, καὶ αὐτοὺς καταπλῆξαι βουλόμενος, καὶ τοῦ νοῦν ἔχοντας ὑπτιάσασθαι· καὶ δείκνυσιν ἐντεῦθεν θανάτου ἀξίους ὄντας. Εἰ γὰρ ὁ ῥήματι ἀτιμάζων κολάζεται,

λάζεται, πολλῷ μᾶλλον ὑμεῖς ⓐ ἔργῳ· ⓒ δ᾽ μόνον ἀτιμάζοντες, ἀλλὰ ⓑ ἑτέροις τοῦτο διδάσκοντες. ⓐ τοίνυν μηδὲ ζῆν ὀφείλοντες, πῶς ἐγκαλεῖτε τοῖς μαθηταῖς; Ἢ ⓑ θαυμαστόν, εἰ εἰς ἐμὲ ⓦ τέως ἀγνοούμενον τοιαῦτα ὑβρίζετε, ὅταν ⓒ εἰς ⓦ πατέρα φάσκοντες τοιαῦτα ποιοῦντες; πάντα χοῦν γὰρ ⓑ λέγει καὶ δείκνυσιν, ὅτι ἐκεῖθεν τῆς ἀπονοίας ἦρξατο τοῦτης. Ἵνα γὰρ ⓑ ἑτέρως ἐρμηνεύσω, ὃ δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς, τοῦτέστιν, οὐκ ὀφείλω σοι ἔτι, ἀλλὰ χαρίζομαί σοι, ἂν ἄρα σε ἔτι μένῃ. ἀλλ᾽ οὐκ ἂν ὁ Χριστὸς τοιαύτης ἐμπεπλήσθη ὕβρεως. ⓑ ὁ Μάρκος Ⓓ σαφέστερον τοῦτο ποιῶν λέγων· Κορβᾶν ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς, ὅπερ οὐκ ἔστι δῶρα καὶ θυσία, ἀλλὰ θεοσφορά καθείς φασι. δείξας τοίνυν ὅτι οὐκ αὐτὸν εἶεν δίκαιοι ἐγκαλεῖν βδελύττουσιν ἀπολλύντες θρησκευτέρων ⓐ ⓦ νόμων καταπατοῦντες, δείκνυσι τοῦτο αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τῶν προφητῶν. ὅπου γὰρ αὐτοὺς εἶδε σφοδρῶς, περαιτέρω προέρχεται· ὃ δὴ πάντα χοῦ ποιῶν, ἵνα χαμαὶ εἰς μέσον ἄγων, καὶ ταύτῃ δείκνυσιν ἑαυτὸν συμβαίνοντα τῷ Θεῷ. Ἵνα δὲ καὶ ὁ προφήτης φησίν;

Ησ. κθ. ιγ. 8 Ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χείλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ᾽ ἐμοῦ.

9 Μάτην δέ σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων.

Εἶδες προφητείαν συμβαίνουσαν τοῖς εἰρημένοις μετ᾽ ἀκριβείας, καὶ αὖθις αὐτῶν προαναφωνοῦσαν τὴν κακίαν; ὅπερ γὰρ ὁ Χριστὸς ἐνεκάλεσεν αὐτοῖς, τοῦτο καὶ ὁ Ἡσαΐας ἄνωθεν εἶπεν, ὅτι τὸ μὲν θεοῦ καταφρονοῦσι (μάτην γὰρ σέβονταί μέ φησι) τῶν δὲ ἰδίων πολιτῶν ποιοῦνται λόγον (διδάσκοντες γὰρ ἐντάλματα διδασκαλίας ἀνθρώπων) οὐκοῦν εἰκότως αὐτοὺς ἀπορρίπτουσι. δοὺς τοίνυν αὐτοῖς χειρίαν τὴν πληγὴν καὶ ἀπὸ τῶν γραμμάτων, καὶ ἀπὸ τῆς οἰκείας ψήφου, καὶ ἀπὸ τοῦ προφήτου τὴν κακηγορίαν αὐξήσας· ἐκείνοις μὲν οὐδὲν παρέλειπται ἀδιόρθωτος λοιπὸν ἔχουσι, τὸ δὲ λόγον τρέπει πρὸς τοὺς ὄχλους, ὥστε τὸ δόγμα εἰσενεγκεῖν ὑψηλὸν καὶ μέγα ὄν, καὶ πολλῆς φιλοσοφίας γέμον. καὶ λαβὼν ἀφορμὴν ἀπ᾽ ἐκείνου, τὸ μεῖζον ὑφαίνει λοιπόν, καὶ τὴν βρωμάτων παραπήρησιν ἐκβάλλει. ἀλλ᾽ ὅρα πάλιν. ὅτε τὸ λεπρὸν ἐκάθαρεν, ὅτε τὸ σάββατον ἔλυσεν, ὅτε γῆς καὶ θαλάττης βασιλέα ἑαυτὸν ἀπέφηνεν, ὅτε ἐνομοθέτησεν, ὅτε ἁμαρτήματα ἀφῆκεν, ὅτε νεκροὺς ἤγειρεν, ὅτε πολλὰ δείγματα τῆς θεότητος αὐτοῦ παρέσχεν αὐτοῖς, τότε περὶ βρωμάτων ἐμέλετησεν. καὶ γὰρ ὁ πᾶς Ἰουδαϊσμὸς ἐν τούτῳ ζωὴν εἶχε· καὶ τοῦτο δύελης, * ὃ πάνυ δύσλες. ἐντεῦθεν γὰρ δείκνυσιν, ὅλη καὶ προπαρασκευὴ ἦν λύειν. ἀλλ᾽ αὐτὸς μὲν τοῦτο προπαρασκευάζων οὐκ εἰσήγαγε, ἐπειδὴ τῶν ἄλλων ἐντολῶν πρεσβύτερον ἦν, καὶ πλείονα εἶχε τὴν ἰσχύν· ἐμέλησε δὲ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ νομοθετῆσαι. ὅπου γὰρ μέγα ἦν, ὅπου καὶ ⓐ μαθηταὶ μετὰ τοσοῦτον χρόνον βουλόμενοι αὐτοῦ δύελες, προέτρεψαν αὐτοῦ μετὰ χειρίζονται, καὶ ὅπου καταλύουσιν. ὅρα δὴ πῶς εἰσάγει τὸν νόμον.

10 Προσκαλεσάμενος γὰρ τοὺς ὄχλους εἶπεν αὐτοῖς· ἀκούσατε καὶ συνίετε.

Οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς αὐτοῖς ἀποφαίνεται· ἀλλὰ τῇ ἐμφάσει καὶ τῇ θεραπείᾳ προέτρεψε διδασκαλίαν ποιῆσαι τὸν λόγον (τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν ὁ διαγελιστὴς εἰπών, προσκαλεσάμενος) ἔπειτα καὶ τῷ χειρῶ. μετὰ γὰρ τὸ ἐκείνων ἔλεγχον καὶ τὴν νίκην τὸν κατ᾽ αὐτῶν, καὶ τὸ διὰ τοῦ προφήτου κατηγορεῖσθαι, τότε ἄρχεται τῆς νομοθεσίας, ὅτε καὶ εὐκολώτερος κατεδέχοντο τὰ λεγόμενα. καὶ οὐχ ἁπλῶς αὐτοὺς προσκαλεῖται, ἀλλὰ καὶ προσεκλιχωτέρους ποιῶν. συνίετε γάρ, φησὶ τοῦτέστι, νοήσατε, μάθητε. τοιοῦτος γὰρ ὁ μέλλων χαράττεσθαι νόμος. εἰ γὰρ αὐτοὶ τὸν νόμον ἔλυσαν, καὶ προδήλως ἐξὸν τὴν ἰδίαν προδιδόντες, καὶ ἠκούσατε· πολλῷ μᾶλλον ἐμοῦ ἀκούειν χρὴ τοῦ μὴ τοσοῦτον κρείττονα ὅσῳ μείζονα ὑμᾶς ἄγγελος φιλοσοφίᾳ. καὶ οὐκ εἶπεν, οὐδέν ἐστιν ἡ προδήλως τῶν βρωμάτων, οὐδ᾽ ὅλως Μωϋσῆς κακῶς προσέταξεν, οὐδ᾽ ὅτι συγκαταβαίνων· ἀλλ᾽ ἐπὶ τάξει προδηλώσεως καὶ συμβουλῆς, ἐκ τῆς τῶν προφητῶν φύσεως τὴν μαρτυρίαν λαβών, φησίν·

11 Ου

11 Ου τὰ εἰσερχόμενα εἰς ὃ τόμα κοινοῖ τ̃ ἄ̃νθρωπον, ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμενα διὰ τ̃ στόματος, Επὶ τὴ φύσιν αὐτὴ καταφύγων, ϗ νομοθετ̃ ὡς ἀποφαινόμενος. καὶ ταῦτα ἀκούοντες οὐδὲν αὐτ̃ ἧττον ἐκεῖνοι, οὐδὲ εἶπον, Τί λέγεις; τ̃ Θεοῦ μυεῖα παραγγέλματος παρεὶ βρωμ̃ παραπηρήσεως, σὺ τοιαῦτα νομοθετ̃ς; ἀλλ' ὅπ̃ σφόδρα αὐτοὺς ἐπτόμισεν, ϗ τ̃ ἐλέγξαι μόνον, ἀλλὰ ϗ τ̃ δόλον αὐτ̃ εἰς μέσον ἀγαγεῖν, ὡς τ̃ τὸ λαθρα γνόμενον πρ̃ αὐτ̃ ἐκπομπεύσαι, ϗ τὰ ἀπόρρητα τ̃ Ἰδιότητος αὐτ̃ δημοσιεῦσαι, ὅπως μισθέντες ἀπέλθοι. σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς οὐδέπω παῤῥησιαζομένους φανερῶς καταπολεμ̃σαν τ̃ βρωμ̃. Διὰ τοῦτο οὐδὲ εἶπε τὰ βρώματα, ἀλλὰ τὰ εἰσερχόμενα οὐ κοινοῖ τ̃ ἄ̃νθρωπον· ὅπερ εἰκὸς ἦν ὡς ὡς παρεὶ τ̃ ἀνίπτων χειρῶν ἐκκοπτόμενον. αὐτὸς μὲν γὰρ παρεὶ βρωμ̃ ἔλεγεν, ἐκεῖνοι δ' ἀμ̃ ϗ παρεὶ τ̃τ̃ων. Τοσαύτη γὰρ ἡ παραπήρησις τ̃ βρωμάτων ἦν, ὡς ϗ μ̃ τὴν ἀνάστασιν τ̃ Πέτρον εἰπ̃ν· Οὐχί, Κύριε, ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον πᾶν κοινὸν ϗ ἀκάθαρτον. εἰ γὰρ ϗ δι' ἑτέρους ταῦτα ἔλεγε, ὡς ὥτε καταλιπ̃ν ἑαυτὸν ἀπολογήσασθαι πρὸς τοὺς ἐγκαλοῦντας, ϗ ἵνα δείξ̃ ὅτι ϗ αὐτ̃ς, ϗ οὐδὲ οὕτω ζημιωθήσ̃, ὅμως δείκνησι πολλοῦ ὄντας τοῦ παραγγέλματος τὴν ὑπόνοιαν. διὰ τι τοῦτο ϗ αὐτὸς ἐξ ἀρχ̃ς οὐ φανερῶς εἶπε παρεὶ βρωμ̃; ἀλλὰ τὰ εἰσερχόμενα εἰς τὸ στόμα. ϗ πάλιν, ὅτε σαφέστερον ἔδειξεν ὕστερον λέγων, ἀπὸ τ̃ τέλους αὖθ̃ ζημιοῖ εἰπών· τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶ φαγεῖν οὐ κοινοῖ τ̃ ἄ̃νθρωπον· ἵνα δόξ̃ σὺν τοῦτον τὴν ἀρχὴν εἰληφέναι, ϗ παρεὶ αὐτ̃ διαλέγεσθαι τέως. διὰ τ̃ τὸ οὐκ εἶπε· τὸ δὲ βρώματα φαγεῖν οὐ κοινοῖ τ̃ ἄ̃νθρωπον· ἀλλ' ὡς παρεὶ ἐκείνου διαλεγόμενος, ἵνα μηδὲν ἔχωσιν αὐτ̃ψ ἐκεῖνοι. Ταῦτα τοίνυν ἀκούσαντες ἐσκανδαλίσθησαν, φησὶν, ⓖ Φαρισαῖοι, οὐχ ⓖ ὄχλοι.

12 Προσελθόντες γὰρ, φησὶν, ⓖ μαθηταὶ αὐτ̃ εἶπον αὐτ̃· οἶδας ὅτι ⓖ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες τ̃ λόγων ἐσκανδαλίσθησ̃; Καίτοιγε οὐδεὶ πω εἰς αὐτὸς εἶρητο. Τί οὖν ὁ Χριστός; Οὐκ ἔλυσε δὲ σκάνδαλον ἐκείνους, ἀλλ' ἐπιτίμησε λέγων·

13 Πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται.

Οἶδε γὰρ ϗ καταφρον̃ν σκανδάλων, ϗ μὴ καταφρονεῖν. ἀλλαχοῦ" γοῦν φησιν, ἵνα μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτοὺς, βάλε ἄγκιστρον εἰς τὴν θάλασσαν· ἐνταῦθα δέ φησιν,

14 Αφετε αὐτούς· ὁδηγοί εἰσι *τυφλοῖ. τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγ̃, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν ⓖ μαθηταῖ, οὐχ ὅπως ἐκ̃ ἐκείνων ὠφελοῦντες μόνον, ἀλλὰ ϗ αὐτὸς πρέμα χορηγοῦμενοι. ὅπ̃ δὲ οὐκ ἐτόλμων εἰπ̃ν ἐξ οἰκείου προσώπου τοῦτο, ἐν τ̃ παρεὶ ἑτέρων διηγήσει τ̃ τὸ μεμαθήκειν ἐβούλοντο. ὅπ̃ γὰρ τοῦτο ἐστιν, ἄκουστον πῶς μ̃ ταῦτα ὁ θερμὸς ϗ πάντα ζ̃ προφθάνων Πέτρος προσελθὼν φησιν· Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν ταύτην, τ̃ ἐν τ̃ ψυχ̃ θόρυβον ἐκκαλύπτουσαν, ϗ φανερῶς μὲ ϗ τολμ̃ν εἰπεῖν ὅτι σκανδαλίζομαι, ἀξιῶν δὲ διὰ τ̃ς ἐρμηνείας ἀπαλλαγ̃ναι τ̃ θορύβου· διὸ ϗ ἐπετίμησε. Τί οὖν ὁ Χριστός φησι; Πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος ἐκριζωθήσεται. τ̃το παρεὶ τ̃ νόμου φασὶν εἰρ̃σθαι ⓖ τὰ Μωυσαίως νοσοῦντες· ἀλλ' ὅπως μίζει τὰ ἐμὰ παρὰ θεν εἰρημένα αὐτοῖς. Εἰ γὰρ παρεὶ τ̃ νόμου ἔλεγε, πῶς δυνατώτερον ἀπολογεῖται ὑπὲρ αὐτ̃ ϗ μάχεται λέγων· διὰ τί παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τ̃ Θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμ̃ν; πῶς δὲ ⓦ προφήτην εἰσάγει εἰς μέσον λέγοντα· ὁ λαὸς οὗτ̃ τοῖς χείλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ ἀκ̃ ἑαυτ̃ν ϗ τ̃ν παραδόσεων αὐτ̃ν ταῦτά φησιν. Εἰ γὰρ ὁ Θεὸς εἶπε, τίμα ⓦ πατέρα σου ϗ τὴν μητέρα, πῶς οὐκ ἔστι φυτεία Θεοῦ, ὃ παρὰ τ̃ Θεοῦ εἰρημένον; ϗ ὃ ἐξ̃ς δὲ δείκνησιν, ὅτι παρεὶ αὐτ̃ν εἴρηται ϗ τ̃ν παραδόσεων αὐτ̃. ἐπήγαγε γοῦν· ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυφλ̃. Εἰ δὲ παρεὶ τ̃ νόμου ἔλεγε τ̃το, εἶπεν ἄ̃ν· ὁδηγός ὄστι τυφλὸς τυφλ̃. ἀλλ' οὐχ ὅπως εἶπεν· ἀλλ' ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυφλ̃ν, ἐκείνου μὲ ἀπαλλάττων τ̃ς κατηγορείας, εἰς ἣν τότε

ὃ πᾶν ἐξειέλκων. Εἶτα καὶ ὁ πλῆθος ἀποχλίζων αὐτῶν, ὡς μέλλοι εἰς βαράθρα ἐμπίπτειν δι' αὐδύς, φησὶ τυφλὸς ἢ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται. μέγα μὲν κακὸν, ὁ τυφλὸν εἶναι· ὃ δὲ καὶ τοιοῦτον ὄντα, μήτε ἔχειν Ⓦ χειραγωγὸν, καὶ ὁδηγοῦ ἀξίαν ἐπάγειν, διπλοῦν καὶ τριπλοῦν ἔγκλημα. Εἰ γὰρ ὃ μὴ ἔχειν ὁδηγὸν Ⓦ τυφλὸν, ὑπόπτωλες, πολλῷ μᾶλλον ὃ καὶ ἕτερον τοῦτο βούλεσθαι οἶ). Τί οὖν ὁ Πέτρος; οὐ λέγε, τί πρὸς; Εἰς τί τοῦτο εἴρηκας; ἀλλ' ὡς ἀσαφείας γέμοι τὸ ἐρωτᾷ. καὶ οὐ λέγε, ἀλλὰ παραίνομεν εἶπας (ἐδεδοίκει γὰρ, ἵνα μὴ νομίσῃ αὐτὸν ἐσκανδαλίσθαι) ἀλλ' ὡς ἀσαφείας τὸ τοῦτο οἶ) φησιν. ὅτι ἢ οὐκ ἰδὼν ἀσαφείας, ἀλλ' ἐσκανδαλίζετο, δῆλον. οὐδὲν γὰρ ἀσαφείας εἶχε. διὸ καὶ ὑπιπλήττει "αὐδεῖς λέγων· χ. αὐτῷ

16 Ακμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσυνέτοι ἐστε; Οἱ μὲν γὰρ ὄχλοι οὐδὲ ζωῆκαν ἴσως τὸ λεχθὲν· αὐδοὶ δὲ ἦσαν Ⓦ σκανδαλισθέντες. διὸ καὶ μόνῳ τῷ ἀρχηγῷ, ὡς ὑπὲρ πάντων φαεσίμῳ δηλοῖ ἐρωτῶντες, ἐβούλοντο μαθεῖν. ὅλῳ δὲ ἤκουσαν αὐτοῦ μεγάλων ἀπειλῶν ἀπειλοῦντος καὶ λέγοντος· ὅτι πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται, καὶ, ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν, κατεσκάλησαν. ὁ δὲ πρωταχοῦ θερμὸς οὐδὲ ὅτως ἀνέχεται σιγῆσαι, ἀλλά φησι· φεύσονται ἡμῶν τὸ διαβολικὸν τοῦτο. Τί οὖν ὁ Χριστὸς; σφόδρα ὑπιπληκτικῶς ἀποκρίνεται· ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσυνέτοί ἐστε; ὅπου νοεῖτε; ταῦτα δὲ ἔλεγε καὶ ἐπετίμα, ὥστε τὸν φθόνον σκάλλειν. οὐ μὴν ἔστι μόνα ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ἕτερα ἐπάγει λέγων·

17 Οτι πᾶν τὸ εἰσπορευόμενον εἰς τὸ στόμα, εἰς τὸν κοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται·

18 Τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος, ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κἀκεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

19 Εκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροὶ, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαὶ, ψευδομαρτυρίαι,

20 Καὶ ταῦτά ἐστι τὰ κοινοῦντα Ⓦ τὸν ἄνθρωπον· τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶν ἐσθίειν, οὐ κοινοῖ Ⓦ τὸν ἄνθρωπον. Εἶδες πῶς αὐδοῖς σφοδρῶς λέγει; καὶ ὑπερμαχικῶς; Εἶτα καταπαύει τὸ εἰρημένον ἀπὸ τῆς κοινῆς φύσεως, καὶ πρὸς τὸν θεραπείαν τὸν ἐκείνων. ὅταν γὰρ εἴπῃ, εἰς τὸν κοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται, ἐὰν καὶ Ιουδαϊκὸν ταπεινότητα ἀποκρίνεται. λέγει γὰρ· ὅτι οὐ μόνον, ἀλλ' ἐξέρχεται. κἂν τὸ εἰ ἐμένει, οὐκ ἐποίᾳ ἀκάθαρτον. ἀλλ' οὐδέπω δυνατοὶ ἦσαν τοῦτο ἀκοῦσαι. διὰ γοῦν τοῦτο ὁ νομοθέτης ὅσον οὔπω χρόνον ἀφίησιν, ὅσον δὲν ἔνδον μένῃ· ὅταν ἢ ἐξέλθῃ, οὐκ ἔτι. οὐ ἐπαίρει γοῦν κελεύει λούεσθαι, καὶ καθαρεύει οἶ), ἢ καιρὸν τῆς πέψεως δυναμένης καὶ τῆς ἐκκρίσεως· ταῦτα ἢ τῆς καρδίας, φησὶν, ἔσωθεν μένει, καὶ ἐξελθόντα κοινοῖ, καὶ μένοντα μόνον. καὶ πρότερον Ἰδίωσι τοὺς πονηροὺς διαλογισμοὺς, ὅπερ ἐστὶν Ιουδαϊκὸν, καὶ οὐδέπω ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως ποιᾶται τὸν ἔλεγχον, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς κοιλίας καὶ τῆς καρδίας, καὶ ἐκ τοῦ τὰ μὲν μένειν, τὰ ἢ μὴ μένειν. τὰ μὲν γὰρ ἐξωθεν εἰσιόντα, ἔξω πάλιν ἀπεισι· τὰ ἢ ἔσωθεν ἐπίκειται, καὶ ἐξελθόντα κοινοῖ, καὶ τότε μᾶλλον, ὅταν ἐξέλθῃ. ὅταν γὰρ ἦσαν δυνατοὶ, ὅπερ ἔφην, ἀκοῦσαι μετὰ τῆς προσηκούσης φιλοσοφίας ταῦτα. ὁ ἢ Μαρκος φησὶν, ὅτι "καθαρίζων τὰ βρώματα, ταῦτα ἔλεγε. οὐ μὴν ἐνέφηνεν οὐδὲ εἶπε, τὸ ἢ βρώματα τοιάδε φαγεῖν, ἃ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον (οὔπω γὰρ ἰσχύοντο σαφῶς ὅτως αὐτὰ ἀκοῦσαι) διὸ καὶ ἐπήγαγε· τὸ ἢ ἀνίπτοις χερσὶ φαγεῖν, οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. χ. καθαρίζοντα

ΗΘΙΚΟΝ Μάθωμεν τοίνυν τίνα ἐστὶ τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον· μάθωμεν, καὶ φύγωμεν. καὶ γὰρ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοιοῦτον ὁρῶμεν ἔθος κατοικοῦν πολλοῖς, καὶ ὅπως μὴ καθαρεῖς εἰσελθοιεν ἱματίοις κατυδάζοντας, καὶ ὅπως ταῖς χερσὶν νίψαιντο· ὅπως ἢ ψυχὴν καθαρὰν

παρασκευάσωσιν

προσχόσαγεν τῷ Θεῷ, σὐδένα ποιουμένους λόγον. καὶ ταῦτα λέγω, ἵνα κωλύων ὥζε νίπτειν χεῖρας, σὐδὲ στόμα· ἀλλὰ βουλόμενος οὕτω νίπτειν, ὡς προσήκει, οὐχ ὕδατι μόνον, ἀλλ' αὐτὶ τοῦ ὕδατος τὴν ἀρετήν. ῥύπος γὰρ στόματος, κατηγορία, βλασφημία, λοιδορία, ὀργῆς ῥήματα, αἰσχρολογία, γέλως, ὑπερπελία. Εἰ τοίνυν σύνοιδας σαυτῷ μηδὲν τούτων φορτικοῦ, μηδὲ ῥυπῶντι τὸν ῥύπον τοῦτον, προσέλθε θαῤῥῶν. Εἰ δὲ μυριάκις ἐδέξω ταύτας τὰς κηλῖδας, ἃς καταμοπονῆς, ὕδατι μὴ προσκλύζων τὴν γλῶτταν, τὸν δὲ ὀλέθριον ἐκβλαβερεῖν προσφέρων ἐν αὐτῇ ῥύπον; Εἰπὲ γάρ μοι, εἰ κόπρον ἐν ταῖς χερσὶν εἶχες ἢ βόρβορον, ἆρα ἂν ἐτόλμησας δεῦξαι; ἢ δαιμόνων. ἢ μὴν τοῦτο σφόδρα βλάβη· ἐκεῖνο δὲ ἐλεύθερος. πῶς οὖν ἐν μὲ τοῖς ἀθεμίτοις βλάβοις, ἐν δὲ τοῖς κεκωλυμένοις ῥάθυμος; ἢ οὖν; ἢ δεῖ προσεύχεσθαι, φησι; δεῖ μὴν· ἀλλ' ἀχὶ ῥυπῶντα, ἀδὲ τοιοῦτον ἔχοντα βόρβορον. τί οὖν, ἐμὲ προσελεύσομαι, φησι; καθαρὸν σαυτόν. πῶς δέ, καὶ τίνι δρόπῳ; κλαῦσον, στέναξον, δὸς ἐλεημοσύνην, ἀπόλογησαι τῷ ὑβρισμένῳ, καταλλάγηθι αὐτῷ θεμένῳ τούτων, ἀπόσμηξον τὴν γλῶτταν, ἵνα μὴ μείζονος πρόξενος ᾖ τὸ Θεόν. ἢ γὰρ εἴ τις κόπρου τὰς χεῖρας πλήρωσας, ἔπου σε κατέχει σὺν πόδας ἱκετεύων, οὐ μόνον σὐκ ἂν ἤνυσας, ἀλλὰ καὶ τῷ ποδὶ ἐλάκτισας. πῶς οὖν σὺ θέλεις ἔτω Θεῷ προσέναι; ἢ γὰρ χεὶρ ὄργανόν ἐστιν ἡ γλῶττα τῶν εὐχομένων, ἢ δι' αὐτῆς κατέχομεν τὰ γόνατα τοῦ Θεοῦ. μὴ τοίνυν μολυνῆς αὐτήν, ἵνα μὴ ἢ προὸς σὲ εἴπῃ· Ἐαν πληθυνητε τὴν δέησιν, σὐκ εἰσακούσομαι. Καὶ γὰρ ἐν χειρὶ γλώσσης ζωὴ ἢ θάνατος· Καὶ ἀπὸ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, ἢ ἀπὸ τῶν λόγων σου καταχριθήσῃ μᾶλλον τοίνυν τῆς κόρης φύλαττε τὴν γλῶτταν. ἵππος; ὄστι βασιλικὸς ἡ γλῶσσα. δὺ μὴν οὖν ὀπτηθῆς αὐτῇ χαλινόν, ἢ διδάξῃς βαδίζειν εὔρυθμα, ἐπθυμαπαύσεται αὐτῇ ἐκ ὀπτικαλίσται ὁ βασιλεύς· δὺ δὲ ἀχαλίνωτον ἀφῆς φέρεσθαι ἐκ σκιρτᾷν, ἔβολε ἢ τῶν δαιμόνων ὄχημα γίνῃ. σὺ δὲ ἀπὸ μὲ ζωώσεως ὢν τῆς σαυτοῦ γλώσσης, ἐτόλμας εὔξασθαι, καίτοιγε σὐδὲ ἔγκλημα ἦν· ἀπὸ δὲ λοιδορίας ὢν ἐκ ὕβρεως, ὁ ἢ γέεννα προξενεῖ, πρὶν ἢ καθᾶναι σαυτὸν καλῶς, ἀνατείνεις τὰς χεῖρας; καὶ πῶς ἐ φείτεις, εἰπέ μοι; σὐκ ἤκουσας Παύλου λέγοντος, Οπ λίμιος ὁ γάμος, ἐκ ἡ κοίτη ἀμίαντος; εἰ δὲ ἀπὸ τῆς ἀμιάντου κοίτης ἀνιστάμενος ἐ τολμᾷς εὐχὴν προσελθεῖν, ἀπὸ τῆς κοίτης ὢν τῆς σφαγολικῆς πῶς καλεῖς ὃ φεικτὸν ὄνομα σκέλος ἢ φοβερόν; καὶ γὰρ κοίτη σφαγολική, ὃ ἐν ὕβρεσι πλυνέσθαι ἐκ λοιδορίαις. ἢ καθάπερ πονηρός τις μισθός, ὁ θυμὸς μὴ πολλῆς ἡμῖν συστέλλεται τῆς ἡδονῆς, τὰ ὀλέθρια προσιέμενος ἐν ἡμῖν σπέρματα, ἢ τὴν σφαγολικὴν ποιῶν ἀποτίκτειν ἐλπίδα, ἐκ ἀπενθυτίας ὧ γάμῳ πόντα ἐργαζόμενος. ὁ μὲ γὰρ γάμος ἐκ δύο ποιεῖ σάρκα ἡνέας μίαν· ὁ δὲ θυμὸς ἐκ ἰώμενός εἰς πολλὰ σχίσεις μέρη, ἐκ αὐτὴ καταχέζει ἢ κατατέμνει τὴν ψυχήν. ἵν' οὖν μὴ πρόφασίας τῷ Θεῷ προσοίσῃς, μὴ δίξῃ τὸν θυμὸν ἐπεισιόντα σε τῇ ψυχῇ, ἢ συγχέαν βυλόμενον· ἀλλ' ὥσπερ κύνα λυττῶντα ἀπέλασον. ὅτω γὰρ ἢ Παῦλος ἐκέλευσεν. Επαίσιγας γάρ, φησι, ὁσίους χεῖρας, χωρὶς ὀργῆς ἢ σφαγασμῶν. μὴ δὴ καταχώμενος τὴν γλῶτταν· ἐπεὶ πῶς ἔσται σοὶ δεηθήσεται, ὅταν τὴν οἰκείαν πρόφασιν ἀπολέσῃ; ἀλλὰ κόσμησον αὐτὴν ὁπτικείᾳ, ταπεινοφροσύνῃ· ποίησον ἀξίαν τοῦ προσκαλουμένου Θεοῦ, βυλομένου ἐμπλησαι, ἐλεημοσύνης πολλῆς. ἔστι γὰρ ἢ σφαγασμὸν ἐλεημοσύνην ποιῆσαι (χρῆσον γὰρ λόγῳ, ἢ δόσις ἐστὶ, Απεκρίθητι τῷ πτωχῷ καὶ προσαύτητι εἰρωνικά) ἢ ἄλλον ἔστι σφαγασμὸν χρόνον τὴν διηγήσει τῶν θείων καλλωπίζεν νόμων. Πᾶσα γὰρ ἡ διήγησίς σου ἔστω κατὰ νόμον ὑψίστου. ὅτως ἑαυτὸν κοσμοῦντες, προσερχώμεθα τῷ βασιλεῖ, ἢ πιστεύωμεν ὅτι τὰ γόνατα, μὴ τῷ σώματι μόνον, ἀλλὰ ἢ τῇ διανοίᾳ. οὐνοήσωμεν τίνι προσίμεθα, ἢ τίνων, καὶ τί βουλόμενοι αἰτοῦμεν. Θεῷ προσίμεθα, οὗ τὰ Σεραφὶμ ἰδόντα τὰς ὄψεις ἀπέστρεψεν ὑπὸ φέροντα τὴν λαμπηδόνα, οὗ ἡ γῆ βλέπουσα πτέμει· Θεῷ προσίμεθα, τῷ φῶς οἰκοῦντι ἀπρόσιτον, ἢ προσίμεθα τοῦ γεέννης ἀπαλ-

λαγῆς, ἀλλ' ἁμαρτημάτων ἀφέσεως, ἀλλ' τῶν λυθλῶν ἀπὸ τῶν ἀφορήτων ἡμῖν ζημιῶν ἐκείνων, ἀλλ' τῶν τῆς βασιλείας τυχεῖν, ἢ ἀλλ' τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐκεῖ. πῶς οὖν ἀπεσώμεθα τοίνυν ἢ τῷ σώματι ἢ τῇ ψυχῇ, ἵνα αὐτὸς αὐλαζήσῃ χειμῶνος· μὴ ὑπτιοκίας ψαλεξώμεθα καὶ ῥαθυμίας ἅπασης. ἢ ὡς ὕπνος ἀθλιος, φησι, ἢ ταλαίπωρος, ὡς ὃν εὐχῇ μὴ γενέσθαι ὑπτιοκής; ὁ μὴ ἀεῖς βυζόμενος, ἐκ θυμοῦ πληρῶν ἑαυτὸν, ἐκ τῶν ἐμπροσθεν καταβοσκῶν. εἰ μὲ βούλει κατηγορῆς, σαυτὸν κατηγόρει· εἰ βούλει τιμῶ γλῶτταν ἀκονᾶν καὶ δήγμα, μὴ τῶν σῶν ἁμαρτημάτων· ἢ μή τι ἕτερός σε εἰργάσατο κακὸν εἶπης, ἀλλὰ ὡ σὺ σαυτὸν εἰργάσω. τοῦτο γὰρ μάλιστά ὅστι κακόν. οὐδὲ γὰρ ἕτερός σε τις ἀδικῆσαι δυνήσεται, ἂν μὴ σὺ σαυτὸν ἀδικῇς. ὥστε εἰ μὴ τῶν ἀδικούντων ἡμᾶς βούλει, μὴ σαυτὸν παρέστελλε παρεῖναι, οὐδεὶς ὁ κωλύων· ὡς ἂν μὴ ἕτερός παρεστέλλῃς, μείζονα ἀδικηθεὶς ἀπῆλθες. τίνα γὰρ ὄλως ἢ ἀδικίαν ἔχεις εἰπεῖν; ὅτι ὁ σῆμα ὕβρισε ἐκ ἥρπασε ἢ κινδύνοις παρεβάλετο; ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἠδικῆσθαι, ἀλλ', ἐὰν νήφωμεν, ἢ ὠφελῆσθαι μάλιστα. ὁ γὰρ ἠδικημένος, ὁ τὰ τοιαῦτα ποιήσας ὅστιν, οὐχ ὁ παθών. ἢ τοῦτο μάλιστά ὅστι τὸ πάντων αἴτιον τῶν κακῶν, ὅτι οὐδὲ ἴσμεν ὡς ποτέ ὅστιν ὁ ἀδικούμενος, ἢ τίς ὁ ἀδικῶν. ὡς εἰ τοῦτο ἠδειμεν καλῶς, οὐκ ἂν ἑαυτοὺς ποτε ἠδικήσαμεν, οὐκ ἂν καθ' ἑτέρου ἠξάμεθα, μαθόντες ὅτι πρὸς ἑτέρου ἀδυνατον παθεῖν κακῶς. οὐδὲ γὰρ τὸ ἁρπάζεσθαι, ἀλλὰ τὸ ἁρπάζειν, κακόν. ὥστε εἰ μὴ ἥρπασας, κατηγόρει σαυτοῦ· εἰ δὲ ἡρπάγης, ἐκ βύχου ἀλλὰ τῶ ἡρπακότος, ὅτι σε τὰ μέγιστα ὠφέλησεν. εἰ γὰρ ἢ μὴ τοιαύτη ἡ γνώμη τοῦ πεποιηκότος, ἀλλὰ σὺ τὰ μέγιστα ὠφελήθης, ἂν ἑκὼν ἀνέγκης. ἐκεῖνον μὲν γὰρ ἐκ ἀνθρωποι ἢ θεῖοι ταλανίζουσι νόμοι· σὲ δὲ ἠδικημένον ἢ στεφανοῦσι ἐκ ἀναχωρήσαντα. οὐδὲ γὰρ εἰ πυρέττων τις ἥρπασε παρά τινος ἀλλότριον ὕδωρ ἔχοι, ἢ ἐπιφορήθη τῆς βλαβερᾶς ἐπιθυμίας, ἀρπαγήνατ' ἂν ποιμαίνειν ἂν ἠδικῆσθαι, ἀλλὰ τὴν ἁρπάσαντα. πυρετὸν γὰρ πύξησι, ἢ τὴν νόσον χαλεπωτέραν ἐποίησε. τοῦτο τοίνυν ἢ ὅτι τοῦ φιλοχρημάτου ἢ φιλαργύρου λογίζου. ἢ γὰρ τοῦτ πυρέττων πολλῷ χαλεπώτερον ἐκείνου, ἀφ' τῆς ἁρπαγῆς ταύτης τὴν φλόγα ἀνῆψε τὴν ἑαυτοῦ. καὶ ξίφος ἢ εἴ τις μαχόμενος ἁρπάσας πρός ὁτουοῦν ἑαυτὸν διεχείσατο, τίς ἐν ὁ ἠδικημένος πάλιν; ὁ ἁρπασθείς, ἢ ὁ ἁρπάσας; δῆλον ὅτι ὁ ἁρπάσας. ἐκκόπω ἢ ὅτι τῆς τῶν χρημάτων ἁρπαγῆς τὸ αὐτὸ τοῦτο φιλοζώμεθα. ὅπερ γὰρ μαχομένῳ ξίφος, τοῦτο ἢ φιλαργύρῳ πλοῦτος· μᾶλλον ἢ ἢ χαλεπώτερον. ὁ μὲν γὰρ μαχόμενος, τὸ ξίφος λαβὼν ἢ ὠθήσας δι' ἑαυτοῦ, τῆς τε μανίας ἀπηλλάγη, ἢ οὐκ ἔτι δυστέρας λαμβάνει πληγάς· ὁ δὲ φιλάργυρος μυρία χαλεπώτερα ἐκείνου πρὸς μάτα καθ' ἑκάστην δέχεται τὴν ἡμέραν, οὐκ ἀπαλλάττων τῆς μανίας ἑαυτὸν, ἀλλ' ὀξυτέρων μείζονος· ἢ ὅσῳ δὲ λαβὴ πλείονα πρὸς ματα, τοσούτῳ μᾶλλον ἐπιτίθεσι ἕτερος πρέχει πληγῆς χαλεπωτέρας. ταῦτ' οὖν ἐννοήσαντες, φύγωμεν τὸ ξίφος, φύγωμεν τὴν μανίαν· καὶ οὐδέ ποτε νικήσωμεν. καὶ γὰρ ἢ ταύτην τὴν ἀρετὴν σωφρόσυνον δεῖ καλεῖν, οὐχ ἥττον ἐκείνης τῆς παρὰ πᾶσι νενομισμένης. οὐκ ἐμὲ γὰρ, ποῖα μίαν ἐπιθυμίας τυραννίδα ἡ παλαιὰ γῆ· ἐγὼ δ', πολλῶν ἢ πάντοθεν ἐπιθυμιῶν περιστέφεσθαι δεῖ. οὐδὲν γὰρ, οὐδὲν ἀφρονέστερον τῆς τῶν χρημάτων δουλείας. δοκεῖ κερδαίνειν, κερδαίνομαι· δοκεῖ κύριος εἶναι, δοῦλος ὤν· ἢ δεσμὰ περιτιθεὶς ἑαυτῷ, χαίρει· χαλεπώτερον τὸ θηρίον ἐργαζόμενος, εὐφραίνεται· ἢ αἰχμάλωτος γινόμενος, ἀγάλλεται ἢ πηδᾷ· ἢ ὁρᾶν κύων λυπούντα ἢ ἐφαλλόμενον αὐτῇ τῇ ψυχῇ, δῆσαι δέον ἢ λιμῷ πῆξαι, ὁ δὲ ἢ ἄφθονον αὐτῷ παρέχει τὴν τροφὴν, ἵνα μείζονος ἐφάλλῃ· ἢ φοβερός ἐστι. ταῦτα οὖν πάντα συνορῶντες λύσωμεν τὰ δεσμά· ἀπελάσωμεν τὸ θηρίον· ἐκβάλωμεν τὴν μανίαν ταύτην, ἵνα γαλήνης ἀπολαύσωμεν καὶ ὑγιείας καθαρᾶς, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἡδονῆς εἰς τὸν βύθιον καταπλεύσαντες λιμένα, τῶν αἰωνίων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου

ἡμῶν

ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Ομιλ. ιβ. 21 ΚΑΙ ΕΞΕΛΘΩΝ ΕΚΕΙΘΕΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος. 22 Καὶ ἰδοὺ γυνὴ Χαναναία ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐκείνων ἐξελθοῦσα, ἐκραύγασεν αὐτῷ λέγουσα· ἐλέησόν με, Κύριε υἱὲ Δαβίδ· ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται.

Ὁ Μάρκος φησὶν, ὅτι οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν ἐλθὼν εἰς τὴν οἰκίαν. Τί δαὶ ὅλως ἀπῆλθεν εἰς τὰ μέρη ταῦτα; ὅτε τῆς τῶν βρωμάτων παρατηρήσεως αὐτὸν ἀπήλλαξε, ὅτε καὶ τοῖς ἔθνεσι θύραν ἀοίγει λοιπὸν, ὁδῷ παραβαίνων· ὥσπερ οὖν καὶ Πέτρος, παρέτεινε τοῦτον ὀπίσω λύσας τὸν νόμον, πέμπεται παρὸς τὸν Κορνήλιον. Εἰ δὲ λέγοι τις, πῶς οὖν τοῖς μαθηταῖς λέγων· Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, ταύτην Ματθ. ι. ε. πορεύεται; παρῆν μὲν οὐχὶ αὐτὸν ἐποίμην, ὅτι οὐκ ὥσπερ ἐπέταξε τοῖς μαθηταῖς, τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐπετέλεσε· δεύτερον δέ, ὅτε οὐδὲ ὡς κηρύσσων ἀπῆλθεν. ὅθεν καὶ ὁ Μάρκος ἀριτόμβους ἔλεγεν, ὅτι καὶ ἔκρυψεν ἑαυτὸν, καὶ οὐκ ἔλαθεν. ὥσπερ γὰρ τὸ μὴ δραμεῖν ἐπ' αὐτοὺς παρῆν, τῆς ἀκολουθίας τῶν πραγμάτων ἕνεκα· οὕτω τὸ παρερχομένους διώκειν, ἀνάξιον αὐτοῦ τῆς φιλανθρωπίας. Εἰ γὰρ οὐδὲ φεύγοντας διώκειν ἐχρῆν, πολλῷ μᾶλλον οὐδὲ διώκοντας φεύγειν οὐκ ἔδει. ὅσα γοῦν πῶς ἐστιν οἰκονομίας ἀπάσης ἀξία ἡ γυνή. Οὐδὲ γὰρ ἐτόλμησεν ἐλθεῖν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, φοβουμένη καὶ αὐτὴν ἑαυτὴν ἰδιωθῆναι. ὅτι γάρ, εἰ μὴ τοῦτο ἦν, οὐκ ἂν παρῆλθεν αὖ, δῆλον καὶ ἀπὸ τῆς παρούσης σφοδρότητος, καὶ οὐκ ἂν τῶν οἰκίων αὐτῆς ἐξῆλθεν. Ἴσως δέ τινες καὶ ἀλληγορεῖν φασιν, ὅτι ὅτε ἐξῆλθεν οὐκ τῆς Ἰουδαίας ὁ Χριστὸς, ὅτε αὐτῷ παρεγένετο ἐτόλμησεν ἡ ἐκκλησία, καὶ αὕτη οὐκ τῶν οἰκίων αὐτῆς ἐξῆλθουσα. Επιλάθου γάρ, φησὶ, τοῦ λαοῦ σου, καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου. καὶ γὰρ ὁ Ψαλμ. μδ. κ. Χριστὸς οὐκ τῶν οἰκίων αὐτοῦ ἐξῆλθε, καὶ ἡ γυνὴ οὐκ τῶν οἰκίων αὐτῆς· καὶ οὕτως ἠδυνήθησαν συντυχεῖν ἀλλήλοις. ἰδοὺ γὰρ γυνὴ Χαναναία, φησὶν, ἐξελθοῦσα οὐκ τῶν οἰκίων αὐτῆς. κατηγορεῖ τῆς γυναικὸς ὁ εὐαγγελιστὴς, ἵνα δείξῃ τὸ θαῦμα, καὶ αὐτὴν ἀναχηρύξῃ μείζονος. καὶ γὰρ ἀκούσας Χαναναίαν, ἀναμνήσθητι τῶν προφητῶν οὐκείνων ἐθνῶν, οἳ καὶ τοὺς τῆς φύσεως νόμους οὐκ βαδίσεσθαι ἀνέτρεψαν· μνησθεὶς οὖν αὐτῶν, συνόησον καὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ προνοίας τὴν δύναμιν. Ἀνάγκη γὰρ ἐκβληθῆναι, ἵνα μὴ ἐγκατέλιπωσιν Ἰουδαίους, ὅτοι τοσοῦτον ἐφάπτονται τῶν Ἰουδαίων ὀπτηδειότεροι, ὡς καὶ ἐξίεναι οὐκ τῶν οἰκίων καὶ παροικεῖν παρ' Χριστῷ, ἐκείνων καὶ παρὸς αὐτοὺς ἐρχόμενοι ἐλαττώσεται. παρεισελθοῦσα τοίνυν οὐδὲν ἕτερόν φησιν, ἀλλ' ἐλέησόν με, καὶ πολὺ ἐγὼ τῆς κραυγῆς παρίσησι τὸ πάθος. καὶ γὰρ ἰδοὺ θάμνος ἐλεεινὸν, γυναῖκα ἰδοῦν βοῶσαν μετ' συμπαθείας τοσαύτης, καὶ γυναῖκα μητέρα, καὶ οὐκ θυγατρὸς διορθώσεως, καὶ θυγατρὸς οὕτω κακῶς δαιμονιώσης. Οὐδὲ γὰρ ἐτόλμησεν εἰς ὄψιν τοῦ διδασκάλου τοῦ δαιμονῶσαν ἀγαγεῖν, ἀλλ' ἀφεῖσα οἴκοι κεῖσθαι αὐτὴν πίστει τοῦ ἱκετηρίου, καὶ λέγει τὸ πάθος μόνον, καὶ οὐδὲν πλέον παρεσίθησιν, οὐδὲ ἕλκει ὡς ἰατρὸν εἰς τὴν οἰκίαν, καθάπερ ὁ βασιλικὸς ἐκεῖνος, λέγων· Ἐλθὼν θὲς τὴν χεῖρά σου, καὶ καταβῆθι πρὶν ἢ ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου· ἀλλὰ καὶ τὴν συμφορὰν δίκην σὺν μόνῃ, καὶ τῆς νόσου τὴν ὀπτασίαν, ὡς ἔλεον τοῦ δεσπότου παρεκάλεται, ὃ κράζει μεγάλως· καὶ ὃ λέγει, ἐλέησον θυγατέρα μου, ἀλλ' ἐλέησόν με. ἐκείνη μὲν γὰρ ἀνεπαίσθητος ὄντος τῆς νόσου· ἐγὼ δὲ καὶ μυρία πάσχουσα εἰμὶ δεινὰ, καὶ μὴ αἰσθήσεως νοσοῦσα, καὶ μὴ τοῦ εἰδέναι μαινομένη.

23 Ο

23 Ο ὃ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. Τί δὲ χαλεπὸν καὶ παράδοξον; οὗτοι μὲν Ιουδαίοις καὶ ἀγνώμοσι καὶ ἀλόγοις, καὶ βλασφημοῦσι παρακαλῇ, καὶ πιεράζουσι οὐκ ἀφίνοντι· τὴν δὲ ἐπιτείχουσαν αὐτῷ δὲ παρακαλοῦσαν καὶ δεομένην, καὶ ὅτε νόμῳ ὅτε προφήταις ἐπεφέρουσαν, καὶ τοσαύτην θλῖψιν ὑπομένουσαν ὑπὲρ ἀνεψιμυθίου, πῶς οὐκ ἀποκρίσεως ἄξιοι. Ἵνα δὲ μὴ τοῦτο ἐσκανδάλισεν, ὁρῶντα καὶ σκηνὴν τῇ φήμῃ γινόμενα; καὶ γὰρ ἤκουσαν, ὅτι πρὸς τὰς κόρας προεφητεύων· τούτων δὲ ἐλάθοσαν μᾶλλον ἀκροώμενοι. Ἵνα δὲ μὴ ἐπέκλασε τὸ πάθος καὶ ἡ ἱκετηρία, ἵνα ἐποίησεν· ἀλλὰ τῆς θυγατρὸς ὅτω κακῶς διακειμένης; οὐδὲ γὰρ ὡς ἀξία θύσα, οὐδὲ ὡς ὀφειλὴν ἀπαιτοῦσα, ὅτω προσῆλθεν, ἀλλ' ἐλεηθῆναι ἐδεῖτο, καὶ τὴν συμφορὰν τὴν οἰκείαν ὄζετο μόνον, καὶ οὐδὲ ἀποκρίσεως ἀξιοῦται. Καίτοι πολλοὶ τῶν ἀκουόντων ἐσκανδαλίσθησαν· ἐκείνη δὲ οὐκ ἐσκανδαλίσθη. Τί οὖν λέγω, τῶν ἀκουσάντων; καὶ γὰρ οἶμαι καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοὺς παθεῖν τι πρὸς τὴν συμφορὰν τῆς γυναικὸς, καὶ διαταραχθῆναι καὶ ἀθυμῆσαι. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ παραχθέντες ἐτόλμησαν εἰπεῖν· διὸ αὐτῇ τὴν χάριν, ἀλλὰ Προσελθόντες ⓓ μαθηταὶ, ἠρώτων αὐτὸν λέγοντες· ἀπόλυσον αὐτὴν, ὅτι κράζει ὄπισθεν ἡμῶν. Καὶ γὰρ ἡμεῖς ὅταν βουληθῶμεν ἵνα πεῖσαι, ζημίαν πολλαχοῦ λέγομεν· ὁ δὲ Χριστὸς λέγει, φησίν·

24 Οὐκ ἀπεστάλην, εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ισραήλ.

Τί οὖν ἡ γυνὴ; ὅπερ τοῦτο ἤκουσεν, ἐσίγησεν; ἢ ἀπέστη; ἢ καθυφῆκε τῆς προθυμίας; οὐδαμῶς· ἀλλὰ μᾶλλον ἐπέκειτο. ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς οὕτως· ἀλλ' ὅταν μὴ τύχωμεν, ἀφιστάμεθα, δέον δηλονότι τοῦτο ὑπομένειν μᾶλλον. καίτοι ἵνα οὐκ αὖ ἐξεπόρησε τοῦτο τότε ῥηθέν; ἵνα μὴ οὖν καὶ ἡ σιγὴ εἰς ἀπάγνωσιν αὐτὸν ἐμβάλῃ· ἡ δὲ ἀπόκρισις καὶ πολλῷ μᾶλλον [ἐποίει.] ὃ γὰρ μὴ ἑαυτῆς δὲ τοὺς Σωτῆρος ἐξαπορηθέντας ἰδεῖν, καὶ ὃ ἀκούσας, ὅτι * τὸ προσῆκον ἡμέαται ἀμήχανον, εἰς ἄφατον ἀπορίαν ἐνέβαλεν. ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀπορεῖτο ἡ γυνή· ἀλλ' ὅπερ εἶδεν οὐδὲν ἰσχύοντας τοὺς προσῆκοντας, ἀπιθανολογήσασα καλῶς ἀναμετρήσαι. προσῆκε τοίνυν μὴ γὰρ οὐδὲ εἰς ὄψιν ἐλθεῖν ἐτόλμα (κράζει γὰρ, φησιν, ὄπισθεν ἡμῶν) ὅτε ἦν εἰκὸς ἴσως αὐτὸν καὶ πορρώτερον ἀπελθεῖν ἐξαπορηθεῖσαν, ὅτι καὶ ἐγγύτερον ἔρχεται καὶ προσκυνεῖ λέγουσα·

25 Κύριε, βοήθει μοι. Τί τοῦτο, ὦ γύναι; μὴ γὰρ μείζονα παῤῥησίαν ἔχεις τῶν ἀποστόλων; μὴ γὰρ πλείονα ἰσχύεις; παῤῥησίαν μὲν καὶ ἰσχύει, φησιν, ἀδαμῶς, ἀλλὰ καὶ ἀναισχυντίαν γέμει· ἀλλ' ὅμως αὐτὴ τὴν ἀναισχυντίαν ἀντὶ ἱκετηρίας προσκαλοῦμαι. αἰδεσθήσεταί μου τὴν παῤῥησίαν. καὶ τί οὖν; οὐκ ἤκουσας αὐτοῦ λέγοντος· ὅτι οὐκ ἀπεστάλην, εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα ἀπολωλότα οἴκου Ισραήλ; ἤκουσα, φησιν, ἀλλ' αὐτὸς Κύριός ἐστι. διόπερ οὐδὲ ἔλεγε· προσκάλεσον καὶ δεήθητι, ἀλλὰ βοήθει μοι. τί οὖν ὁ Χριστός; οὐδὲ εἰς τοῦτο ἠρκέσθη, ἀλλ' ὑπερτείνει τὴν ἀπορησιν πάλιν λέγων· 26 Οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν ⓔ ἄρτον τῶν τέκνων καὶ δοῦναι τοῖς κυναρίοις. Καὶ ὅτε ἠξίωσεν αὐτὸν λόγου, τότε μείζονως ἐπέπληξεν, ἢ διὰ τῆς σιγῆς. καὶ οὐκ ἔτι ἐφ' ἕτερον μεταφέρει τὴν αἰτίαν, οὐδὲ λέγει, οὐκ ἀπεστάλην· ἀλλ' ὅσῳ ἐπέτεινε ἐκείνη τὴν ἱκετηρίαν, τοσούτῳ καὶ αὐτὸς τὴν προσβολὴν ὑπερτείνει· καὶ οὐκ ἔτι πρόβατα αὐτοὺς καλεῖ, ἀλλὰ τέκνα, καὶ αὐτὸν κυναρίων. τί οὖν ἡ γυνή; ἀπ' αὐτῶν τῶν αὐτοῦ ῥημάτων πλέκει τὴν σωτηρίαν. Εἰ γὰρ κυνάριόν εἰμί, φησιν, οὐκ εἰμὶ ἀλλοτρία. δικαίως ἔλεγεν ὁ Χριστὸς, εἰς κρίμα ἐγὼ ἦλθον. ἡ γυνὴ φιλοσοφεῖ, καὶ καρτερείαν ὑπιδείκνυται πᾶσαν καὶ πίστιν, καὶ τοῦτο ὑβριζομένη· ἐκεῖνοι δὲ, θεραπευόμενοι καὶ ὠφελούμενοι, τοῖς σκηνικοῖς ἀμείβονται. ὅπου μὲν γὰρ ἀναγκαία ἡ ἔφοδος τοῖς τέκνοις, φησὶν, οἶδα κἀγώ· πλεῖον δὲ ἐγὼ κεχώλυμαι, κυναρίων ὄντα. εἰ μὲν γὰρ μὴ θέμις λαβεῖν, οὐδὲ τῶν ψιχίων μεταλαβεῖν θέμις· εἰ δὲ καὶ σκ μακροῦ δεῖ κτᾶσθαι, οὐδὲ ἐγὼ κεχώλυμαι, κἂν κυνάριον ὦ· ἀλλὰ καὶ τούτῳ μάλιστα μετέχω, εἰ κυναρίου εἰμι. διὸ τοῦτο ἀντε-

καλλετο

ἐκάλλετο ὁ Χριστός. ἐφοῦσαν γὰρ ταῦτα ἠδει. διὰ τοῦτα ἠρωτᾶτο τὴν δόσιν, ἵνα δείξῃ αὐτῆς τὴν φιλοσοφίαν. εἰ γὰρ μὴ δοῦναι ἔμελλεν, οὐδ' ἂν μὴ ταῦτα ἔδωκεν, οὐδ' ἂν ἐπεσόμισεν αὐτὴν πάλιν. ἀλλ' ὅπερ ὅτε γε ἐκατονταρχου ἐποίησε λέγων· Ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτὸν, ἵνα μαθωμὲν ἐκείνου τὴν βλασφημίαν, διὰ ἀκούσωμεν αὐτοῦ λέγοντος· οὐκ εἰμὶ ἄξιος, ἵνα μου Matθ. η. ζ.
5 ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς· καὶ ὅταν ὅτι τῆς αἱμορροούσης ποιεῖ λέγων· Ἐγὼ οἶδα δύναμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ, ἵνα καταπέμψῃ αὐτῆς τὴν πίστιν ποιήσῃ· καὶ ὅπερ ὅτι τῆς Σαμαρείτιδος, ἵνα δείξῃ ὅτι οὐδὲ ἐλεγχομένη ἀφίσταται· ὕπου δὴ γε οὐδ' ἐβούλετο χρυσίων τοσούτων γυναικὸς ἀρετήν. ὥστε οὐκ ὀφείλοντος ἦν ἅπερ ἔλεγεν, ἀλλὰ ἐκκαλυμμένου, καὶ Luc. η. μς. Ioan. δ.
10 ἀποκειμένου θησαυροῦ ἐκκαλυπτοντος. σὺ δέ μοι μὴ τῆς ταπεινοφροσύνης ὅρα καὶ τὴν πίστιν. αὐτὸς μὲν γὰρ τίκνα καλεῖ τοὺς Ἰουδαίους· αὕτη δ' οὐκ ἠρκέθη τούτοις, ἀλλὰ καὶ κυρίους ὠνόμασε. ταῦτα τοι ἀπέχει ἀλλῆσαι τοῖς ἑτέρων ἐγκωμίοις.

27 Καὶ γὰρ ἡ γυναικεία, φησὶν, ἐθάμβησε ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ κυρίου αὐτῶν. Εἶδες γυναικὸς ζῆλον, πῶς οὐδὲ ἀντεῖπεν ἐπόλμησεν, οὐδὲ ἐδίκαιωθη τοῖς ἑτέρων ἐπαίνοις, οὐδὲ ἠγανάκλησε τῇ ὕβρει; Εἶδες βιτιπίδα; αὐτὸς ἔλεγεν, οὐκ ἔστι καλὸν,
15 αὕτη δ' ἔλεγε, ναὶ Κύριε· αὐτὸς τίκνα καλεῖ, αὕτη δὲ καὶ κυρίους· αὐτὸς κυνάρια ὠνόμασεν, αὕτη δὲ καὶ ὃ ἔργον τῆς κυναρίας πεποίηκεν. Εἶδες ταύτης τὴν ταπεινοφροσύνην; ἀκούσον Ἰουδαῖοι μεγαλησείδη. Σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε· Ioan. η. λγ.
καὶ σὺ τῆς Θεοῦ γεγενήμεθα. ἀλλ' οὐχ [ὕτως] αὕτη· ἀλλὰ κυνάριον ἑαυτὴν καλεῖ, καὶ κυρίους ἐκείνους. διὰ δὴ τοῦτο τέκνον τίκνον. Ἰδοὺ ὁ Χριστός·

20 28 Ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις. Διὰ γὰρ τοῦτο ἀνεβάλλετο, ἵνα τὸν ἀναβοήσῃ ὃ ῥῆμα, ἵνα στεφανώσῃ τὴν γυναῖκα. Γενηθήτω σοι ὡς θέλεις.

Ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἡ μὲν πίστις σου καὶ μείζονα τούτων ἠδύνατο· πλὴν γενηθήτω σοι ὡς θέλεις. αὕτη συνήθης ἐκείνη τῇ φωνῇ τῇ λεγούσῃ· Γενηθήτω ὁ ἀρχανὸς, καὶ ἐγήγειρο. Gen. α. α.
Καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

25 Εἶδες πῶς ἀμαρτὼν καὶ αὕτη εἰσωκίσθη εἰς τὴν ἰατρείαν τοῦ θυγατρίου; διὰ τοῦτο γὰρ οὐδὲ εἶπεν ὁ Χριστός, ἰαθήτω σου ὃ θυγάτριον· ἀλλὰ, μεγάλη σου ἡ πίστις, γενηθήτω σοι ὡς θέλεις· ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ κολακείας ἕνεκα τὰ ῥήματα, ἀλλὰ πολλὴ τῆς πίστεως ἡ δύναμις. τὴν γοῦν ἀκρίβειαν βάσανον αὐτῆς καὶ ἀπόδειξιν τῆς τοῦ προαιρέσεως ἐπέτρεψεν ἐκβάσει. ἰάθη οὖν, φησὶ, θυγάτριον αὐτῆς βλέπεις. σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς
30 τοὺς ἀποστόλους ἠπιθήκησεν καὶ οὐκ ἀνυσάντους, αὕτη ἐνίκησε. τοσοῦτόν ἐστι προσευχὴ βλάξ. καὶ γὰρ ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων πρὸ ἡμῶν βούλεται μᾶλλον τοὺς ὑπὲρ θυγατρίων ἀξιοῦσθαι, ἢ πρὸ ἑτέρων ὑπὲρ ἡμῶν. κεῖται μείζονα πρόρρησιν ἔχον ἐκεῖνοι· ἀλλὰ πολλῷ καρτερείαν ἐπεδείξατο αὕτη. διὰ τοῦτο καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς ἀπελογήσατο τῆς ἀναβολῆς ἕνεκα, ὡς ἔδειξεν, ὅτι δικαίως, αὐτὴν ἀξιωσάντων, οὐκ ἐπέβυσε.

35 29 Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς, ἦλθε παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας. καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος ἐκάθητο ἐκεῖ.

30 Καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν χωλοὺς, τυφλοὺς, κυλλοὺς, κωφοὺς· καὶ ἔῤῥιψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ,

31 Καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς, ὥστε τοὺς ὄχλους θαυμάσαι βλέποντας κωφοὺς λαλοῦντας,
40 κυλλοὺς ὑγιεῖς, χωλοὺς περιπατοῦντας, καὶ τυφλοὺς βλέποντας· καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεὸν Ισραήλ. Ποτὲ μὲν αὐτὸς παρεῖναι, ποτὲ δὲ καὶ θηται παρεμφῶν τοὺς κάμνοντας, καὶ χωλοὺς εἰς τὸ ὄρος ἀναβαίνει. καὶ οὐκ ἔτι ἁπλῶται οὐδὲ τῷ ἱματίου, ἀλλ' ὅτι ὑψηλότερον αἰσθάνεσθαι, ῥιπτούμενοι παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ· καὶ διπλοῦν τὴν πίστιν τὴν ἑαυτῶν ἐπεδείκνυντο, τῷ τε χωλεύοντες εἰς τὸ ὄρος ἀναβαίνειν, καὶ τοῦ μηδενὸς δέεσθαι ἑτέρου, ἀλλὰ τοῦ ῥι-

φθῆναι

φιῶαι τοὺς τοῦ πόδας μόνον. καὶ ἰδοὺ πολὺ τὸ χαῦμα καὶ τὸ δεῖδοξοι, τὰς φερομβίους τοῦ-
πατοιῶντας ἰδεῖν, τὰς πηγὰς βλέποντας, καὶ οὐ χρείαν ἔχοντας χειραγωγιῶτων. καὶ γὰρ ὁ
πλῆθος τῶν ἀναπιδυομβρίων, ἐκ τοῦ βύθλου τῆς ἰατρείας αὐτοὺς ἐξέπλησεν. Εἶδες πῶς ἡ
μὴ γυναῖκα μὴ τοσαύτης μελήσεως ἐθεράπευσε, τούτους ἢ θεός; οὐκ ὄψει βελτίους
ἐκείνης ὄντας, ἀλλ' ὄψει πιστοτέρα ἐκείνη τούτων. δέχα γὰρ ἐπ' ἐκείνης μὲν ἀνεβάλλε) καὶ μέλ- 5
λει, ὁ ἔντονον αὐτῆς ἐπιδεικνύμβνος· τούτοις ἢ εὐθέως πρόεχθ * τὸν δωρεάν, ἐμφερόπων τὸ * ἢ δέξω
ἀπίστων Ἰουδαίων τὰ τύματα, ἐκ πᾶσαν αὐτῶν ἐκκόπτων ἀπολογίαν. ὅσῳ γὰρ ἀν τις μεί-
ζονα ἐνεργετῆται, τοσούτῳ μᾶλλον ὑστέρως κολάσει ἀγωμονεῖ, καὶ μηδὲ τὴ ἡμιῆ
ἡμόρμβος βελτίων. δέχα δὲ τοῦτο καὶ ὁ πλουτοιῶντες τῶν πενομβίων μᾶλλον κολάζονται
καὶ κὰν ὦντες, ὅτι μηδὲ ἐν βύθμιᾳ γενόμενοι ἤμεσι. μὴ γάρ μοι λέτε, ὅτι ἐδώκαμ ἐλεη- 10
μοσμίων. Εἰ γὰρ μὴ κατ' ἄξίαν ἐδώκαμ τῆς ὑσίας, ἀλλ' ὅτω ἀφαφβύξονται. οὐ γὰρ τῷ
μέτρῳ τῶν διδομβίων ἡ ἐλεημοσμίη κρίνεται, ἀλλὰ τῇ διαθέσει τῆς γνώμης. Εἰ δ' ὅτοι
δίκλον διδόασι, πολλῷ μᾶλλον ὁ τὰ ἀφειδὰ κεκλημβίοι, οἱ τειώροφα καὶ τετραώροφα οἰκο-
δομοιῶντες, τῶν δ' πενιώντων καταφερομοῦντες· ὁ φιλαργυρείας μὲν ὀπτμβούμβνοι, ἐλεη-
μοσμίης δὲ ἀμβλύττες. 15

ΗΘΙΚΟΝ Αλλ' ὄψει ἀεὶ ἐλεημοσμίης λόγος ἐκέπεσε, φέρε δὴ ὁ λόγον ἐκδῦνον, ὃν ἀεὶ τειῶν
ἡμερῶν ἀεὶ φιλαθεφπίας πιούμβνος ἀτέλεστι ἐίασα, ἀναλάβωμβν σήμερον. μέμνη-
σθε ὅτε φοίτων ἀεὶ ἐπισθημῆ ἀεὶεργίας διελεγόμβν, καὶ τῆς καταγοφονίας ἐκείνης καὶ
τῆς τῶν νέων βλασφείας, ὅτε ἀπὸ ἐλεημοσμίης ἡμῖν εἰς ἐκδῦνα ὁ λόγος ἐξέπεσε τὰ ἐγκλή-
ματα. ἵνα οὖν καὶ τὰ τότε κανούμβνα; ὅτι τί χρὴ τῆς ὄστν ἡ ἐλεημοσμίη, ἐν οὐρανῷ τὸ ἐρα- 20
σήμιον ἐθησα, καὶ διδάσκαλον, οὐκ ἄνθεφπον, ἀλλὰ Θεόν. Εἶτα ζητοῦντες, τί τέχνη καὶ
τί οὐ τέχνη, εἰς καταγοφονίας καὶ κακοτεχνίας ἐνεπέσομβν, ἐν αἷς καὶ τῆς τέχνης ταύτης ἐ-
μεμνμονεύσαμβν τῆς τῶν ἐπισθημῶν. ἆρα ἀνεπολήσατε; φέρε οὖν καὶ τήμερον τὰ τότε εἰ-
ρημβία ἀναλάβωμβν, καὶ δείξωμβν πῶς τέχνη ἐκ ἀμείνων πασῶν τεχνῶν ἡ ἐλεημοσύνη. εἰ γὰρ
τέχνης ἴδιον, ὃ τοὺς μὴ χρήσιμον τελθτᾶν, ἐλεημοσύνης ὁ οὐδὲν χρησιμώτερον, ἐυδηλον 25
ὅτι καὶ τέχνη, καὶ τεχνῶν ἁπασῶν αὕτη ἀμείνων. οὐ γὰρ ἐπισθήματα ἡμῖν ἐργάζε-
ται, οὐδὲ ἱμάτια ὑφαίνει, οὐδὲ οἰκίας οἰκοδομεῖ τὰς πηλίνας· ἀλλὰ ζωὴν αἰώνιον
παρέχειεν, καὶ τῶν τοῦ θανάτου χαιρῶν ἐξαρπάζει, καὶ ἐν ἑκατέρᾳ τῇ ζωῇ λαμ-
προύς ἀποφαίνει, καὶ οἰκοδομεῖ τὰς μονὰς τὰς ἐν οὐρανοῖς, καὶ τὰς σκηνὰς ἐκείνας τὰς
αἰωνίους. αὕτη τὰς λαμπάδας ἡμῖν οὐκ ἀφίνσι σβεσθῆναι, οὐδὲ ῥύπα ἐᾷ ἔχοντας ἱμάτια 30
Ησ. α. ιη. φαιδρῦναι ἐν τῷ λάμῳ, ἀλλὰ πλυνεῖ καὶ χιόνος καθαρώτερα ἐργάζεται. Εαν γὰρ ὦσιν αἱ
ἁμβρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ. οὐκ ἀφίνσι ἡμᾶς ἐμπεσεῖν ἔνθα ὁ πλού-
Ακκ. ιε. κγ. σιος ἐκεῖνος, οὐδὲ ἀκοῦσαι τῶν φοβερῶν ῥημάτων· ἀλλ' εἰς κόλπους χειραγωγεῖ τοῦ Αβρα-
ὰμ. καίτοι τῶν τεχνῶν βιωτικῶν ἐν ἑκάστη ἀπολλοῦσα ἔχει καὶ τὸ ὄφελμα· οἷον ἡ γεωργία, ὁ
τρέφειν· ἡ ὑφαντική, τὸ σκεπάζειν, μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοῦτο. οὐδὲ γὰρ ἀρκεῖ μόνη τὰ πρὸς ἑαυτ 35
ἡμῖν ζωοποιεῖσθαι. ἐκ, εἰ βούλει, τὴ γεωργικὴν ἐξεπίσωμβν φοφτίων. ἀν γὰρ μὴ ἔχῃ τὴ χαλ- χ. ὕπλα
κευτικὴν, ἵνα δίκελλαν ἡ ὕπλα ἡ δρεπάνην ἡ πέλεκυν, ἡ ἕτερα πλείονα δημιοῦνται πρὸς
αὐτῆς· καὶ τὴ τεκτονικὴν, ὥστε ἐκ ἀρόσειν πῆξαι, καὶ ζεύγλην κατασκευάσαι καὶ ἅμαξαν,
ὥστε πέμπειν ἀγαθά χρείας· καὶ τὴ σκυτοτομικὴν, ὥστε ἡ ἱμάντα ἐργάσασθαι· καὶ τὴ οἰκοδομικὴν, ὥστε
ἡ τοῖς ἀροτριῶσι τοὺς βυγατρίοσι οἰκοδομῆσαι, ἐκ τοῖς ἀπείροσι γεωργοῖς οἰκίαν· καὶ τὴ δρυ- 40
μοτομικὴν, ὥστε ξύλα τέμνειν· καὶ τὴ ἀστοποιητικὴν μὴ ταῦτα πάντα, ὑδαμοῦ φανῆται. χ. ἄρτους
οὕτω καὶ ἡ ὑφαντικὴ, ὅταν τι ποιῇ, πολλὰς μὲν ἑαυτ κελεύει τέχνας, ὥστε αὐτῇ ζωοφανῆναι
τὰ προκειμβνα· καὶν μὴ πάντων ἡ καὶ χεῖρα ὀρέξωσιν, ἔσηκε ἐκ αὐτὴ καὶ ἐκείνων ἀπορ-
μβύη. καὶ ἑκάστη ὁ τῶν τεχνῶν τῆς ἑτέρας δεῖται. ὅταν ὁ ἐλεῆσαι δέῃ, οὐδενὸς ἡμῖν δεῖ ἑ-

τέρου,

τέρου, ἀμὰ γνώμης δεῖται μόνου. Εἰ δ' λέγεις, ὅτι χρημάτων δεῖται καὶ οἰκημάτων καὶ ἱματίων ἢ ὑποδημάτων, ἀνάγνωθι τὰ ῥήματα τοῦ Χριστοῦ σκόπει, ἃ πρὸς τὴν χήραν εἶπε, καὶ πᾶσαν ταύτης τὴν ἀγωνίας. καὶ σφόδρα πένης ἦς, καὶ τῶν προσαιτούντων [χείρων,] δύο λεπτὰ οὐ βάλῃς, ὃ πολλοῦ ἀπήρτισας· καὶ ὡς μᾶζαν ἄρτου, ταύτην ἔχων μόνον, προὶς ὃ τέλος ἦλθες τῆς τέχνης. Ταύτην τοίνυν δεξώμεθα τὴν ὑπόθημιν καὶ τέχνην, καὶ κατορθώσωμεν. καὶ γὰρ βέλτιον ταύτην εἰδέναι, ἢ βασιλέα εἶναι καὶ ἄρχημα προσκεῖσθαι. ὃ γὰρ δή τοῦτό ἐστι τὸ πλεονέκτημα αὐτῆς μόνον, ὅτι δεῖται ἑτέρων· ἀλλ' [ὅτι] καὶ ποικίλων προσταγμάτων ἐστὶν ἀνυσιτική, καὶ πολλῶν καὶ πολυτελῶν. καὶ γὰρ οἰκίας οἰκοδομεῖ ταῖς ἀεὶ μεμουσαις σὺν ὀργανοις, καὶ διδάσκει σὺν κατορθωκότας αὐτήν, πῶς δεῖ ⓦ ἀθανάτου θανάτου ἀφυγεῖν καὶ θησαυρούς σοι δωρῆται μηδέποτε δαπανωμένους, ἀλλὰ πᾶσαν ἀφαιρεῖται βλάβην, καὶ τὴν ἀπὸ λῃστῶν, καὶ τὴν ἀπὸ σκωλήκων, καὶ τὴν ἀπὸ σητῶν, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ χρόνου. καίτοιγε εἰ ὅτι πυρὸν φυλακὴν τοῦτο μόνον σε ἐδίδαξε, οὐκ ἂν ἔδωκας ὥστε * δωρεὰν ὅτι πολλοῖς ἔτεσιν ἀνάλωτον ἀφαρπάσαι ⓦ σῖτον; ἀλλ' ἰδού σε αὐτὴ οὐχ ὅτι πυρὸν μόνον, ἀλλ' ὅτι πρώτων παιδεύει, καὶ πῶς δεῖ καὶ ἀπὸ τίνων ἄρχονται καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀνάλωτα μένειν δείκνυσι. καὶ τί δεῖ τὰ μέρη ἅπαντα λέγειν τῆς τέχνης ταύτης καὶ κατορθώματα; αὕτη γάρ σε διδάσκει, πῶς ἂν θεοῦ ὅμοιος, ὁ πρώτων ὅστις κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν. ὁρᾷς πῶς οὐχ ἓν αὐτῆς τὸ ἔργον, ἀλλὰ πολλά; καὶ δεομένη τέχνης ἑτέρας, οἰκίας οἰκοδομεῖ, ἱμάτια ὑφαίνει, θησαυροὺς ἀνυσιτώτους κατασκευάζει, χαλινὸν τοῦ γλώσσης ἐπιβάλλεσθαι ποιεῖ, ἀφοβόλου" χρωτεῖ, Θεῷ κατασκευάζει ὁμοίους. Εἰ τοίνυν τῆς τέχνης ταύτης χρησιμώτερον ἦν θεοῦ εἶναι; αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι τέχναι τῶν ἐπιτηδείων καὶ τῶν πρόσθεν συγκαταλύονται βίῳ, καὶ νοσούντων τοῖς τεχνίταις οὐδαμοῦ φαίνονται), καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν διακεκριμένα οὐκ ἰσχύουσι, καὶ πόνου δέονται καὶ χρόνου πολλοῦ, καὶ μυρίων ἑτέρων· αὕτη δ' ὅταν ὁ κόσμος παρέλθῃ, τότε μάλιστα φαίνεται· ὅταν ἀποθανώμεν, τότε μάλιστα ἀφανίσαι, καὶ τὰ ἔργα αὐτῆς τὰ γεγυμνασμένα δείκνυσι· καὶ οὔτε χρόνου, οὔτε πόνου, οὔτε ἄλλης ὕλης δέονται ἐργασίας τοιαύτης· ἀλλὰ καὶ νοσοῦσιν ἐκείνοις συνεργεῖ, καὶ γεγηρακόσι, καὶ πρὸς τὴν μέλλουσαν ζωὴν συναποδημεῖ, καὶ οὐδέποτέ σε ἀπολιμπάνει. αὕτη σε καὶ σοφῶν καὶ ῥητόρων δυνατώτερον κατασκευάζει. ⓐ μὲν γὰρ σὺν ἐκείναις βιβασθέντες ταῖς τέχναις, πολλοὺς ἔχουσι σὺν φθονοῦσας· ⓐ δ' ὃν ταύτην λάβωσιν, μυρίους σὺν θαυμάσους. καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἀνθρώπων πρέσβεσι βήματι, σωτῆρες ὄντες τοῖς ἀδικουμένοις, πολλάκις δ' καὶ τοῖς ἀδικοῦσιν· αὕτη δὲ βήματι πρέσβεσι τοῦ Χριστοῦ, οὐ μόνον σωτῆρα οὖσα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ⓦ δικαίως ὄντα πείθουσα σωτῆρα τῶν χρωμένων, καὶ ταῖς ψυχαῖς ὠφέλειαν αὐτοῦ ἐκφέρειν· καὶ μυρία ἁμαρτήματα ἔχῃ, σεφανοῖ καὶ ἀναχωρεῖται. Διότι γάρ, φησι, ἐλεημοσύνην, καὶ πάντα ἔσται καθαρά. καὶ ἵνα λέγω τὰ μέλλοντα; ὁ γὰρ τῷ πρόσθεν βίῳ εἰ σὺν ἀνθρώπους ἐφίλησα, ἵνα βούλῃ μᾶλλον, θεοφιλεῖς ἔσῃ πολλοῖς καὶ ῥητορες, ἢ ἐλεήμονας καὶ φιλανθρώπους, ἀκούσῃ δ' δίκαιος ἀρχιμένους· καὶ μάλα εἰκότως. θυμηλατίας μὲν γὰρ ἀναιρεθήσῃ, σώσει ὁ βίος βλασθήσε) (καὶ γὰρ καὶ πρὸ ταύτης σωφρονήσει χρόνον πολύν) ἐὰν δ' ὃ ἐλεῆσαι προσέλῃς, πάντα οἰκήσει) καὶ ἀπόλωλε. καὶ καθάπερ τὴν θάλατταν σὺκ ἔνι πλησθῆναι, λιμένων καὶ ὅρμων προσκεχωσμένων· οὕτως σὺδὲ ⓦ βίον σωτηρίαν τοῦτον, ἂν ἔλεον καὶ συμπάθειαν καὶ φιλανθρωπίαν ἀνέλῃς. διὰ τοῦτο σὺδὲ λογισμῷ μόνον αὐτὰ ἐπέτρεψεν ὁ Θεός· ἀμὰ πολλὰ μέρη αὐτῶν καὶ τῇ τῆς φύσεως ἐπέσπειρε συνειδήσει. ὅπου καὶ πατέρες παῖδας ἐλεοῦσι· ὅπου μητέρες· ὅπου τίκτα γυνῆς· σὺκ ὅτι ἀνθρώπων ἢ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῶν ἀλόγων ἁπάντων· ὅπου ἀδελφοὶ ἀδελφοί, καὶ συγγενῆς προσήκοντες· ὅπου ἄνθρωπος ἀνθρώπου. ἔχομεν γάρ τι καὶ ἀπὸ τῆς φύσεως πρὸς ἔλεον ὑπερρέπες. διὰ καὶ τῶν ἀδικουμένων ἀγανακτοῦμεν, καὶ σφαττομένους ὁρῶντες ὑπερπαμπόμεθα, καὶ πενθοῦντας βλέποντες δακρύομεν. ὅπου γὰρ σφό-

δρα

Λυκ. κα γ. δ.

Λυκ. ια. μα.

δρα βάλε) καταρξοῦσθαι αὐτὸ ὁ Θεός, ἐκέλευσε τῇ φύσει πολλὰ εἰς ὕστο ζωοποιεῖν, δείκνυς, ὅτι σφόδρα αὐτῷ τοῦτο ἔστι προσπεφιλημένον. ταῦτ' οὖν ἐννοοῦντες, καὶ ἡμᾶς ἑαυτοὺς καὶ τὰ παιδία καὶ τοὺς προσιόντας εἰς τὸ τῆς ἐλεημοσύνης ἀγαγώμεν διδασκαλεῖον, καὶ ὕστο τοὺς πόντων ἀνθρώπους μανθάνετε, ὅτι καὶ τοῦτο ἀνθρώπου. μέγα γὰρ ἀνθρώπος, καὶ τίμιον ἀνὴρ ἐλεήμων· ὡς δὲ μὴ τοῦτο ἔχῃ, καὶ τὸ εἰ) ἄνθρωπος ἐξέπεσε. τοῦτο σοφοὶς ἐρ- 5

Λυκ. ς. λς. γαζέ). καὶ τί θαυμάζεις εἰ τοῦτο ἄνθρωπος; τοῦτο Θεός. Γίνεσθε γάρ, φησιν, οἰκτίρμονες, ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν. μάθωμεν τοίνυν εἰ) ἐλεήμονες ἀπόντων ἕνεκα· μᾶλλον δέ, ὅτι καὶ ἡμεῖς πολλοῦ δεόμεθα ἐλέους, καὶ μηδὲ ζῆν" ἡμῖν θέμις ἐστὶν ἄνευ συγχύσεως, ὅταν μὴ ἐλεῶμεν. ἐλε- ἴσ. ἡμῖν θέμις
ημοσύνη δέ λέγω, τὴν πλεονεξίας καθαράν. εἰ γὰρ ὁ τοῖς αὐτοῦ ἀρκούμενος καὶ μηδενὶ με- 10
ταδιδοὺς, οὐκ ἐλεήμων· ὁ πᾶν τῶν ἑτέρων λαμβάνων, πῶς ἐλεήμων, καὶ μυεῖα δῷ; εἰ γὰρ τὸ ἀπολαύειν μόνον τῶν ὄντων, ἀπόνθεσις· πολλῷ μᾶλλον τὸ ἑτέρους ἀφαιρεῖσθαι. εἰ ἡ μηδὲν ἀδικήσαντες" κολάζειν), ὅτι δὲ μετέδωκαν, πολλῷ μᾶλλον ἡ καὶ ἑτέρων λαμ- χ. κολάσεται,
βάνοντες. μὴ τοίνυν τοῦτο εἴπῃς, ὅτι ἄλλος ἠδίκηται, καὶ ἄλλος ἐλεῖται. τὸ γὰρ δεινὸν τοῦτο ἔστιν. ἔδει γὰρ ἀδικουμένου αὐτοῦ εἰ) τὸ ἐλεεῖσθαι· νυνὶ δὲ ἑτέρους προσματίζων, ὃς οὐκ ἐπροσμάτισας θεραπεύειν, δέον ἐκείνους θεραπεύειν, μᾶλλον δὲ μηδὲ προσματίζειν. 15
φιλεῖ, θέσπος γάρ, οὐχ ὁ πλήττων καὶ θεραπεύων, ἀλλ' ὁ τοῦ πρὸς ἑτέρων πληγὰς ἰώμενος. ἵνα σαυτὸν τοίνυν ἴασαι καλῶς, μὴ τὰ ἑτέρου· μᾶλλον δὲ μηδὲ πλῆξε, μηδὲ κατάβαλλε (τοῦτο γὰρ παίζοντός ἐστιν) ἀλλ' ἀνάψησον τοῦ καταβληθέντος. οὐδὲ γὰρ δυνατὸν τῷ αὐτῷ μέτρῳ τῆς ἐλεημοσύνης θεραπεῦσαι ὃ ἀπὸ τῆς πλεονεξίας κακόν. ἀν' γὰρ πλεο- 20
νεκτήσῃς ὁδοιπόν, οὐκ ὁδοιπορήσει πάλιν εἰς ἐλεημοσύνην, ἵνα ἀνέλῃς τὸ ἀπὸ τῆς πλεο-
νεξίας ἕλκος, ἀλλὰ ἀλγήσεται. ἀφεῖ τοῦτο ὁ κλέπτης ἀλγεῖ τετραπλάσιον καταβάλλει· ἢ ἡ κλέπτοντος ὁ ἁρπάζων χείρων. εἰ ἡ ἐκεῖνον τετραπλασίονα δοῦναι ἔδει ὧν ἔκλεψε, ⓦ ἁρπάζοντα δεκαπλασίονα καὶ πολλῷ πλέον· καὶ ἀγαπητόν, εἰ καὶ ὕστο δυνηθεῖναι τὴν ἀδικί-
αν ἐξιλεώσασθαι. ἐλεημοσύνης γὰρ οὐδὲ εἷστε λήψεται) καιρόν. ἀφεῖ τοῦτο ὁ Ζακχαῖος,

Λυκ. ιθ. η. Ἀποτίσω, φησίν, ὧν ἐσυκοφάντησα, τετραπλασίονα, καὶ τὰ ἡμίσια τῶν ὑπαρχόντων μοι δώ- 25
σω τοῖς πτωχοῖς. εἰ ἡ ἐν τῷ νόμῳ τετραπλασίονα δοῦναι ἔδει, πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ χάριτι εἰ ⓦ κλέπτοντα, πολλῷ μᾶλλον ⓦ ἁρπάζοντα. μὴ γὰρ τῆς ζημίας ἐστοχάσθαι καὶ ἡ ὕβρις πολλή. ὥστε καὶ ἑκατονταπλασίονα δεῖ, οὐδέπω τὸ πᾶν ἔδωκας. ὁρᾷς ὡς ὑμᾶτιν ἔλεγεν, ὅτι καὶ ὁδοιπορήσῃς καὶ ἅλατον ὀβολὸν ἁρπάσῃς, μόλις καὶ ὕστο θεραπεύεις; εἰ ἡ τοῦτο ποιεῖν, μόλις· ὅταν ἀντιτρέψῃς τὸ πεζὸν, καὶ ἁρπάσῃς μὴ ὑσίας ὁλοκλήρους, ὁλίγα ἡ παρέλθῃς, 30
καὶ μηδὲ ἐκείνοις τοῖς ἀδικηθεῖσιν, ἀλλ' ἑτέροις ἀντ' ἐκείνων, ποίαν ἔξεις ἀπολογίαν; ἵνα συγχώμεν; ποίαν σωτηρίας ἐλπίδα; βούλει μαθεῖν ὅσον ἐργάζῃ κακὸν ὕστος ἐλεῶν;

Σειρ. λδ'. κβ. ἄκυρον τῆς γραφῆς λεγούσης· Ὡς ὁ ἀποκτείνων τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ πατρὸς, οὕτως ὁ προσφέρων θυσίαν ἐκ πενήτων. Ταύτην τοίνυν τὴν ἀπειλὴν ἐκφεύξωμεν τῇ διανοίᾳ ἀπελθόντες, ταύτην ἐν ταῖς οἰκίαις, [ταύτην ἐν ταῖς χερσί,] ταύτην ἐν τῷ συνεδρίῳ, ταύτην πανταχοῦ· ἵνα καὶ ὁ φόβος ᾖ ἀκμάζων ἐν τῇ διανοίᾳ ἡμῶν κωλύῃ τὰς χεῖρας ἡμῶν καθημερινῶν φόνων. Φόνου γὰρ ἁρπαγὴ χαλεπώτερον, καὶ μικρὸν τὰ πεντα ἀναλίσκουσα. ἵν' οὖν καθαρθῶμεν τοῦ μύσματος τούτου, μιμησώμεθα καὶ πρὸς ἑαυτοὺς καὶ πρὸς ἀλλήλους ταῦτα. οὕτω γὰρ ἐκ πρὸς ἔλεον ἐσόμεθα προθυμότεροι, καὶ καθαροὶ τοῦ ὀπὶ ταύτῃ ληφόμεθα μισθοῦ, καὶ τῶν αἰωνίων ἀπολαύσομεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλαν- 40
θρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁ-
γίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ.

Ομιλ. νγ. 32 Ο ΔΕ ΙΗΣΟΥΣ ΠΡΟΣΚΑΛΕΣΑΜΕΝΟΣ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, Εἶπε· σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τῷ ὄχλῳ, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι· καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις οὐ θέλω, μήποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ.

Καὶ ἀνωτέρω δὲ σημεῖον τοῦτο μέλλων ποιεῖν, προῆγεν ἐθεραπεύσας τοὺ τὸ σῶμα πεπηρωμένους· καὶ ἐνταῦθα δὲ αὐτὸ τοῦτο ποιεῖ. Ἀπὸ τῆς τυφλῶν καὶ χωλῶν ἰάσεως εἰς τοῦτο ἐμβαίνει καὶ πάλιν. Τί δήποτε οὖν τότε μὲν εἶπον οἱ μαθηταί, ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους· νῦν δὲ οὐκ εἶπον, καὶ ταῦτα πρὸ τριῶν ἡμερῶν; ἢ καὶ αὖθις βδελυρίαις γλώσσαις λοιπόν, ἢ καὶ ἐκείνους ὁρῶντες ὑπὲρ σφόδρα ἀφθονομένους τοῦ λιμοῦ. καὶ γὰρ ἐδόξαζον τὸν Θεὸν ὅτι τοῖς γινομένοις. ἀλλ' ὅρα πῶς καὶ νῦν οὐχ ἁπλῶς ὅτι τὸ θαῦμα ἔρχεται, ἀλλ' ἐκκαλεῖται αὐτοὺς εἰς τοῦτο. Οἱ μὲν γὰρ ὄχλοι ὅτι ἰατρείαν ἐληλύθοντες, οὐκ ἐτόλμησαν τοὺ ἀρτους αἰτῆσαι· αὐτὸς ὁ καὶ φιλάνθρωπος καὶ ἡδέμων, καὶ οὐκ αἰτοῦσι δίδωσι, καὶ φησὶ πρὸς τοὺς μαθητάς· σπλαγχνίζομαι ὅτι τί ὄχλου, καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις οὐ θέλω. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν, ὅτι ἐφόδια ἔχοντες ἦλθον, φησί· τρεῖς ἡμέρας ἤδη μοι προσμένουσιν, ὥστε εἰ καὶ ἔχοντες ἦλθον, διὰ τοῦτο ἀναλῶσαι ταῦτα. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ αὐτὸς οὐκ ἐν τῇ πρώτῃ καὶ δευτέρᾳ τοῦτο πεποίηκεν, ἀλλ' ὅτε αὖθις ἄπορα ἀναλῶτο· ὥστε πρότερον αὖθις ἐν χερσὶν καταστάντας, μὴ πλείονος τῆς προθυμίας δέξασθαι τὸ γλωμένον. Διὰ τοῦτό φησιν, ἵνα μὴ ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ· δεικνὺς ὅτι καὶ πόρρωθεν ἀφεῖκεσαν, καὶ οὐδὲν αὖθις ὑπολελειμμένον ἰδοῦ. καὶ εἰ μὴ θέλῃς ἀπολῦσαι νήστις, ἵνος ἕνεκεν οὐ ποιεῖς τὸ σημεῖον; ἵνα ἐν τῇ ἐρωτήσει ταύτῃ καὶ τῇ ἀποκρίσει προσεκλιχωτέρους ποιήσῃ τοὺ μαθητάς, τὴν πίστιν ἑαυτῷ ἐπιδεικνύμενος, προσιόντας καὶ λέγοντας, ποίησον ἄρτους. ἀλλ' οὐδὲ ὅπως ἐνωκῆσαι τῆς ἐρωτήσεως τὴν διάνοιαν. ὅθεν ὕστερον λέγει αὖθις, καθώς φησιν ὁ Μάρκος· Ἔτι οὕτως ἐστὶ πεπωρωμένην ἡμῶν καρδίαν ὑμῶν; ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε; καὶ ὦτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε; ἐπεὶ ἐὰν μὴ τοῦτο ἴδῃ, ἵνος ἕνεκεν τοὺς μαθητὰς λέγει, καὶ δείκνυσιν ἀξίους τοῦ παθεῖν οὓς τοὺ ὄχλους, καὶ προσίεται καὶ τὴν ἔλεον τὴν περὶ αὐτοῦ; ὁ δὲ Ματθαῖός φησιν, ὅτι μετὰ ταῦτα καὶ ἐπετίμησεν αὖθις λέγων· Ὀλιγόπιστοι, οὔπω νοεῖτε οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε; οὐδὲ τοὺ ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε; οὕτως ἀλλήλοις συμφωνοῦσιν οἱ εὐαγγελισταί. τί οὖν οἱ μαθηταί; ἔτι χαμαὶ ἕρπουσι· κἀκεῖνοι μυρία ἐποίησεν, ὥστε μνημονευθῆναι ἐκεῖνο τὸ θαῦμα καὶ διὰ τῆς ἐρωτήσεως, καὶ διὰ τῆς ἀποκρίσεως, καὶ διὰ τοῦ ποιῆσαι διακόνους αὐτοὺς, καὶ διὰ τῶν ἐναπομεμενηκότων κοφίνων· ἀλλ' ἔτι ἀτελέστερον διέκειντο. διὸ καὶ λέγουσιν αὐτῷ·

33 Πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρήμῳ ἄρτοι τοσοῦτοι; Καὶ πρότερον καὶ νῦν τῆς ἐρημίας μεμνῆσθαι· αὖθις μὲν ἀθυμίᾳ λογισμῷ τοῦτο λέγοντες, διὸ καὶ σημεῖον καὶ ἐντεῦθεν ἀνύποπτον ποιοῦντες. ἵνα γὰρ μή τις λέγῃ, ὅπερ καὶ ἤδη εἶπον, ὅτι ἀπὸ πλησίον ἵνος κώμης ὅσης ἔλαβεν, ὁμολογεῖται ὁ Τόπος, ἵνα πιστευθῇ τὸ θαῦμα. διὰ τοῦτο καὶ διὸ πρότερον σημεῖον καὶ τοῦτο ἐν ἐρημίᾳ, ποὺ πολὺ τῶν κωμῶν ἀπεχούσῃ. ὧν οὐδὲν ἰσχύοντες οἱ μαθηταί ἔλεγον· πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι; καὶ γὰρ ἐνόμιζον ταῦτα αὐτὸν εἰρηκέναι, ὡς αὖθις μέλλοντα ἀποπατήσειν διαπτέφειν αὐτούς· σφόδρα ἀνοήτως. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ πρώην ἔλεγε· δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν, ἵνα αὖθις εἰς ἀφορμὴν ἐμβαλὴ τοῦ αὖτ[ις τοῦτο] θαυμαλέσαι. νῦν δὲ οὐδὲ τοῦτό φησι, δότε αὐτοῖς φαγεῖν· ἀλλὰ τί; σπλαγχνίζομαι [ὅτι τῷ ὄχλῳ] καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις οὐ θέλω, ἐξιέναι αὐτοὺς ἄγων καὶ ἐρεθίζων μᾶλλον, καὶ δι-

δοις ἀφοβλέψας πρὸς ὃ πρὸ αὐτοῦ ζῶντα αἰτῆσαι. ὁ γὰρ δεικνύντος ἰῶ τὰ ῥήματα, ὅτι δυνάται μὴ ἀπολῦσαι αὐτὸς νήστεις, καὶ ἐμφαίνοντος τὴν ἐξουσίαν. ὃ γὰρ, ἐθέλω, τοῦτό ἐστιν ὁ δεικνυμένου. ὅπερ ἦν τοῦ πλήθους ἐμνημόνευσαν λοιπὸν, καὶ τοῦ τόπου ὁ τῆς ἐρημίας (πόθεν γάρ, φησιν, ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι ἔσονται, ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον;) καὶ σαφῶς οὕτω ζωπυρεῖν ὁ λεγόμενον, λοιπὸν αὐτὸς τὰ πρὸ ἑαυτοῦ εἰσφέρει, καὶ φησιν αὐτοῖς

34 Πόσους ἄρτους ἔχετε; οἱ δὲ λέγουσιν, ἑπτὰ, καὶ ὀλίγα ἰχθύδια.

Καὶ οὐκ ἐπὶ λέγουσι, ἀλλὰ ζῶντα τί ἐστιν εἰς τοσούτους, ὥσπερ ἔμπροσθεν εἶπον. ἄνθρωποι εἰ μὴ ὁ τοῦ πάντος ἐπελαμβάνοντο, ἀλλ' ὅμως ὑψηλότεροι καὶ μακρὰ ἐλάμβανον. ὁ γὰρ καὶ αὐτὸς ἀφ' ὑπερβολῆς ἑτέρων αὐτῶν τὴν ἀξίωσιν ὁμοίως ἐρωτᾷ, ὥσπερ καὶ πρότερον, ἵνα καὶ τῷ ζήτησις τῆς ἐρωτήσεως ἀναμνήσῃ αὐτοὺς τῶν πάλαι γεγονότων. σὺ δὲ ὥσπερ εἰδὼς αὐτῶν ὃ ἀτελὲς ὂν τούτων, ἵνα καταμάθῃς καὶ τὸ φιλόσοφον τῆς γνώμης, καὶ θαύμασον ὃ φιλάνθρωπος, πῶς αὐτοὶ γεάφοιλες, καὶ ἑαυτῶν ἀκρίβειαν ἐλαττώματα, καὶ ζῶντα μεγάλα ὄντα. οὐδὲ γὰρ τὸ τυχὸν ἰῶ ἔγκλημα, ἔναγχος τοῦ σημείου τούτου γεγονότος ἄντως εὐθέως ἐπιλαθόμενοι. ἀφ' τοῦτο καὶ ἐπιμένουσι. μὴ δὲ τούτων ὁ τὴν ἄλλην φιλοσοφίαν ἐπόησον· πῶς ἦσαν μᾶζον κρείττης· πῶς ἐπαιδεύοντο μὴ πολὺν παίζεσθαι πρὸς λόγον. οἱ ἐρημίᾳ γὰρ ὄντες, καὶ πρὸς ἡμέρας ὀκτὼ ἀφεστεῖκοντες, ἑπτὰ ἄρτους εἶχον. καὶ μὲ δῶν ἄλλα ὁμοίως ζοῖς πρότερος ποιῇ. καὶ γὰρ καταχλίνει αὐτοὺς ὅτι τὴν γλῶ, ὁ ὁ τοῖς χορτοῖς τῶν μαθητῶν παῖς πειράζειν τοὺς ἄρτους.

35 Ἐκέλευσε γὰρ, φησι, τοὺς ὄχλους ἀναπεσεῖν ὅτι τὴν γλῶ·

36 Καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύας, εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς· οἱ δὲ μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ. Τὸ δὲ τέλος οὐκ ἔστ' ὅμοιον.

37 Ἔφαγον γὰρ πάντες, φησὶ, καὶ ἐχορτάσθησαν. καὶ ἦρεν ὁ περισσεύσαν τῶν κλασμῶν ἑπτὰ σπυρίδας πλήρεις.

38 Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἄνδρες, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.

Matth. 16. 10. Ἀλλὰ ἀφ' τότε μὲ πεντακισχιλίων ὄντων, δώδεκα κόφινοι ἐπερίσσευσαν· ὁ δὲ ζῶντα δὲ τετρακισχιλίων, ἑπτὰ σπυρίδες; πόθεν οὖν ἔνεκεν καὶ ἀφ' τὰ ἐλάχιστα ἰῶ τὰ λείψανα, καίτοι οὐ τοσούτων ὄντων τῶν ἐσιωμένων; ἢ τοίνυν τοῦτο ἐστὶν εἰπεῖν, ὅτι αἱ σπυρίδες τῶν κοφίνων μείζους ἦσαν· ἢ εἰ μὴ τοῦτο, ἵνα μὴ πάλιν ἡ ἰσότης τοῦ σημείου εἰς λῆθην αὐτοῦ ἐμβάλῃ, τῇ ἀφορᾷ τὴν μνήμην αὐτῶν διεγείρων, ἵνα ὁ τῆς προλαμβάνῃ δυναμιωθῶσι καὶ ἐκείνου καὶ τούτου. ἀφ' δὴ τοῦτο τότε μὲ τοῖς μαθηταῖς ἀριθμοῖς ποιεῖ τοὺς κοφίνους τῶν λειψάνων· νυνὶ δὲ, τοῖς ἄρτοις ζῶσι σπυρίδας, καὶ τούτῳ τὴν ἄφατον δύναμιν ἐπιδεικνύμενος καὶ τὴν εὐκολίαν τῆς ἐξουσίας, ὅτι αὐτῷ δυνατὸν ὁ οὕτω καὶ ἑτέρως ζῶσι τοιαῦτα θαυματουργεῖν. οὐδὲ γὰρ μικρᾶς δυνάμεως ἰῶ, ὃ ἀριθμοὺς ἀφεστηρῆσαι καὶ τότε καὶ νῦν, τότε μὲ πεντακισχιλίων ὄντων, νυνὶ δὲ τετρακισχιλίων· καὶ μήτε τότε τῶν κοφίνων, μήτε νῦν τῶν σπυρίδων μήτε ἐλάττονα μήτε πλείονα γενέσθαι ἀφῆναι τὰ λείψανα, καίτοιγε τῆς πλήθους τῶν ἐσιωμένων διαφόρου ὄντος. καὶ ὃ τέλος ὁ ὅμοιον τῷ προτέρῳ. καὶ γὰρ καὶ τότε τοὺς ὄχλους ἀφεὶς ἀνέ-
Ioan. 5. 15. χώρησεν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ νῦν· καὶ ὁ Ἡσαΐας ὁ τοῦτό φησιν. ὅπερ γὰρ οὐδὲν οὕτω καὶ σημεῖον ἀκολουθεῖν αὐτῷ προεσκεύαζεν, ὡς τὸ τῶν ἄρτων θαῦμα· καὶ οὐ μόνον ἀκολουθεῖν, ἀλλὰ καὶ βασιλέα ποιῆν ἐβούλοντο, τυραννίδος φεύγων ὑποψίαν ἀποπηδᾷ μὴ τὴν θαυματουργίαν ταύτην· καὶ οὐδὲ πεζῇ ἀπεισιν, ἵνα μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλ' εἰς τὸ πλοῖον ἐμβάς.

39 Καὶ ἀπολύσας, φησὶ, τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια Μαγδαλά.

κζ ις. 1 Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ Σαδδουκαῖοι, πειράζοντες αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτοῖς.

2 Ο δὲ Φησιν· ὀψίας γινομένης λέγετε εὐδία (πυῤῥάζει γὰρ ὁ οὐρανός)

3 Καὶ τοῦ πρόσωπον μὲν τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε;

4 Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ιωνᾶ τοῦ προφήτου. Καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἀπῆλθεν.

Ο δὲ Μάρκος φησὶν, ὅτι προσελθόντων αὐτῷ καὶ συζητούντων, Αναστενάξας τῷ πνεύ- Μαρ. η. 16.
ματι αὐτοῦ λέγει· τί ἡ γενεὰ αὕτη σημεῖον ἐπιζητεῖ; καίτοιγε ὀργῆς ἀξία ἡ ἐρώτησις καὶ ἀγανακτήσεως· ἀλλ' ὅμως ὁ φιλάνθρωπος καὶ κηδεμὼν οὐκ ὀργίζεται, ἀλλ' ἐλεᾷ καὶ παραμυθεῖται ἅτε δὴ ἀσθενοῦντας νοσοῦντας, καὶ μὴ τοσαύτην ἀπόδειξιν τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως πειρᾶσθαι αὐ-
10 τούς. Οὐδὲ γὰρ ὥστε πιστεῦσαι ἐζήτουν, ἀλλ' ὥστε ἐπιλαβέσθαι. Εἰ γὰρ ὡς πιστεύσοντες προσῆλθον, ἔδωκεν ἄν. ὁ γὰρ τῇ γυναικὶ εἰπών, οὐκ ἔστι καλὸν, καὶ μὴ ταῦτα δοὺς, πολλῷ μᾶλλον δὴ τούτοις προέφερεν. ἀλλ' ὅτι μὲν ἐπίστευσαν ἐζήτουν, δῆλον τοῦτο τὸ προσκρίσαι· ἑτέρωθι καλοῦ, ὅτι ἕτερα μὲ ἔλεγον, ἕτερα δὲ ἐφρόνουν. Εἰ γὰρ ὀπίσθιοι ἦσαν, δῆλον ἦν ἠπατῆς. καὶ ἑτέρωθεν δῆλον οὗ οὐκ ὀπίστευον. ὀπίσω μηδέποτε γὰρ ἐλεγχθέντες, ἐπρέμενον οὐδὲ εἰ-
15 πον, οὗ ἀγνοοῦμεν καὶ μαθεῖν ζητοῦμεν. Τί δὲ σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἤτουν; ἵνα ἥλιοι ἦσαν, ἢ σελήνην χαλάσαι, ἢ χερουβικοὺς χαριτεγχεῖν, ἢ ⟨W⟩ ἄερα μεταβάλῃ, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον. τί οὖν αὐτὸς φησι; τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν· τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε; ὁρᾶτε τὴν πραότητα καὶ τὴν ἐπιείκειαν; οὐδὲ γὰρ ὡς πρότερον ἠρνήσατο μόνον καὶ εἶπεν, οὐ δοθήσεται αὐτῇ, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν λέγει, δι' ἣν οὐ δίδωσι, καίτοιγε οὐχ
20 ὑπὲρ τοῦ μαθεῖν ἐρωτώντων αὐτόν. Τίς οὖν ἡ αἰτία; ὥσπερ ὅτε τοῦ οὐρανοῦ φησιν, ἄλλο μὲν σημεῖον τοῦ χειμῶνος, ἄλλο δὲ τῆς εὐδίας· καὶ οὐκ ἂν τις τὸ σημεῖον ἰδὼν τοῦ χειμῶνος γαλήνην ζητήσειεν, οὐδὲ ἐν γαλήνῃ εὐδίνῃ χείμωνα· οὕτω καὶ ἐπ' ἐμοῦ λογίζεσθαι χρή. ἄλλος γὰρ ἦν τῆς πράξεως ὁ καιρὸς, ἄλλος δὲ ὁ μέλλων. νῦν χρεία τούτων τῶν σημείων τῶν ἐν τῇ γῇ, τὰ δὲ ἐν τῷ οὐρανῷ ἐκείνῳ τεταμίευται τῷ καιρῷ· νῦν ὡς ἰατρὸς ἦλ-
25 θον, τότε ὡς δικαστὴς πρέσομαι· νῦν ὥστε ζητῆσαι τὸ πεπλανημένον, τότε ὡς ἀπαιτῆσαι θυσίας. Διὰ τοῦτο λαθὼν ἦλθον· τότε δὲ μετὰ πολλῆς τῆς δημοσιεύσεως, ⟨W⟩ οὐρανοῦ ἐλίττων, τὸν ἥλιον ἀποκρύπτων, τὴν σελήνην οὐκ ἀφιεὶς δοῦναι τὸ φῶς. Ὅτε καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται, καὶ ἀσπαρτὸν ἀδρόως πᾶσι φαινομένην μιμήσεται τῆς προόσεως μου ἡ ὀπτοφόρεια. ἀλλ' οὐχὶ νῦν τούτων ὁ καιρὸς τῶν σημείων. ἦλθον γὰρ ἀποθανεῖν, καὶ τὰ αἰ-
30 σχρὰ παθεῖν. Οὐκ ἠκούσατε τοῦ προφήτου λέγοντος· Οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀ- Ησ. μβ. 2.
κουσθήσεται ἔξω ἡ φωνὴ αὐτοῦ; καὶ ἑτέρου πάλιν· Καταβήσεται ὡς ὑετὸς ὀπὶ πόκον; Εἰ γὰρ Ψαλμ. οα. 5.
ὀπὶ Φαρισαίοις λέγοιεν σημεῖα, πολεμίου τότε ἀπαλλαγῶμεν ἔδει, καὶ εἰκότως σκῆπτα ἐλάμβανον· ὧν γὰρ τοῖς φίλοις ἐλθόντι τούτων οὐ χρεία τῶν σημείων. πῶς δὲ καὶ τὰ μεγάλα δώσω, τῶν μικρῶν μὴ πιστευομένων; μικρῶν ὡς πρὸς ὀπίδειξιν λέγω· ἐπεὶ τῇ δυνάμει πολλῷ τούτων
35 ἐκείνων μείζονα ἐστί. Τί γὰρ ἴσον δὴ εἶπε τοῦ ἁμαρτήματα λῦσαι, καὶ νεκροὺς ἀναστῆσαι, καὶ δαίμονας ἀπελάσαι, καὶ δημιουργῆσαι σῶμα, καὶ τὰ ἄλλα πάντα διαρθῶσαι; σὺ δὲ αὐτῷ ὅσα τοῦ πεπωρωμένου καρδίαν, πῶς ἀκούσαντες, ὅτι δοθήσεται αὐτοῖς σημεῖον, Εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ιωνᾶ τοῦ προφήτου, οὐκ ἐρωτῶσι. καίτοιγε ἐλεγχῶ καὶ ⟨W⟩ προφήτου εἰδότας, καὶ τὰ συμβάντα ἀπόντα, καὶ σκ δοῦτερον τοῦτο ἀκούσαντας πυθέσθαι καὶ μαθεῖν τί ποτε ἐστὶ τὸ λε-
40 γόμενον. ἀλλ' ὅπερ ἔφην, οὐκ ἐπιθυμίᾳ τοῦ μαθεῖν ταῦτα λέγουσι. διὰ δὴ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἀφεὶς αὐτοὺς ἀπῆλθε.

5 Καὶ ἐλθόντες ⟨W⟩ μαθηταὶ αὐτοῦ, φησὶν, εἰς τὸ πέραν, ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν.

6 Ο δὲ Ιησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, καὶ σαδδουκαίων. Διὰ τί μὴ εἶπε, προσέχετε ἀπὸ τῆς διδασκαλίας; σαφῶς βουλεῖ

αὐτοὺς ἀναμνῆσαι τῶν ἡμερῶν. ἐκ γὰρ ἤδει ὑπολελειμμένους. ἀλλὰ διὰ μὲν ἁπλῶς ἐγκαλέσαι, οὐκ ἐδόκει λόγον ἔχειν· διὰ δὲ ἀφορμὴν ἀπ' αὐτῶν λαβόντα οὕτως ὑπομνῆσαι, διὰ πάντων ἐποίει τὸ ἔγκλημα. καὶ διατί μὴ τότε ἐπεξέμεσεν αὐτοῖς, ὅτε εἶπον· πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι; καὶ γὰρ καιρὸν ἐδόκει τότε τοῦτο λέγεσθαι, ἵνα μὴ δόξῃ ὑπερέχειν τῶν σημείων. καὶ ἄλλως δέ, οὐκ ἐβούλετο ὑπὸ τῶν ὄχλων αὐτοῖς ἐγκαλέσαι, οὐδὲ ἐπ' ἐκείνων φιλοτιμεῖσθαι. ἐκ νῦν δὲ βλαβερωτέρα ἡ κακηγορία, ὅτι διπλοῦν τὸ θαύματος ἠκολούθουν τοιοῦτοι ὄντες. διὰ δὲ ἄλλο θαῦμα ποιήσας, τότε ὑπεμίμνησκε. διὰ γὰρ διελογίζοντο, ταῦτα εἰς μέσον φέρει. τί οὖν διελογίζοντο;

7 Ὅτι ἄρτους, φησίν, οὐκ ἐλάβομεν. Ἐπὶ γὰρ τοῦ καθάρσια ἦσαν τὰ Ἰουδαϊκὰ ἐπιποιηθέντα, καὶ τὰς τῶν βρωμάτων διατηρήσεις. διὰ ἀπόντων ἔνεχεν καὶ σφοδρότερον αὐτοῖς ὑπέπιπτε), λέγων·

8 Τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς, ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε;

9 Οὔπω νοεῖτε οὐδὲ συνίετε; πεπωρωμένην ὑμῶν ἐστιν ἡ καρδία; ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε; ὦτα ἔχοντες, οὐκ ἀκούετε; οὐ μνημονεύετε τῶν πεντακισχιλίων τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε;

10 Οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε;

Εἶδες ἀγανάκησιν ὑπὲρ τετραμμένου; οὐδὲ γὰρ ἁμαρτοῦσι φαίνεται οὕτως αὐτοῖς ὑπομνήσας. τίνος οὖν ἕνεκεν τοῦτο ποιεῖ; ὥστε πάλιν τοῦ περὶ τῶν βρωμάτων προσκόμματος ἐκβαλεῖν. διὰ γὰρ τοῦτο, ὅτε μὲν, οὐνοεῖτε, μόνον εἶπεν, οὐδὲ συνίετέ φησιν· σκοτοῦσθαι γὰρ, καὶ μὴ πολλῆς τῆς ὑπομνήσεως, ὀλιγόπιστοί φησιν. οὐ γὰρ πονηροῦ ἡ παρασκευὴ καλεῖ. ὥσπερ γὰρ μετεδίδου παῤῥησίας αὐτοῖς· οὕτω καὶ ὑπομνᾷ, τῇ ποικιλίᾳ τούτῃ τοῦ σωτηρίου αὐτῶν οἰκονομῶν. ὅσα γὰρ καὶ τοῦ ὑπομνῆσαι πολλοῦ καὶ τοῦ ὑπεισελθεῖν. μονονουχὶ γὰρ ἀπολλυόμενος αὐτοῖς, ὡσανεὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς σφοδρῶς, φησίν· οὕτω νοεῖτε οὐδὲ πάντε ἄρτους, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε; καὶ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε; διατί τοῦτο γὰρ καὶ Ἀριθμοὶ τινὲς φησι καὶ τῶν προφητῶν καὶ τῶν λειψάνων, ὁμοῦ τε εἰς δύναμιν αὐτοὺς ἄγων τῶν προελθόντων, καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα προσεκτικωτέρους ποιῶν. καὶ ἵνα μάθῃς ὅσον ἴσχυσεν ἡ ὑπόμνησις, καὶ πῶς διήλθεν αὐτῶν καὶ διέδυσαν τοῦ διανοίας, ἄκουσον τί φησιν ὁ Βαναγελιστής. οὐδὲν γὰρ πλέον εἰπόντος τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλ' ὑπομνήσαντος καὶ τοῦτο μόνον,

11 Πῶς δὲ νοεῖτε ὅτι δι' ἄρτων εἶπον ὑμῖν προσέχειν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων; Ἐπήγαγε λέγων·

12 Τότε συνῆκαν ὅτι οὐκ εἶπε προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τοῦ ἄρτου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς διδασκαλίας τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων,

Καὶ τοι αὐτοῦ τοῦτο ἐρμηνεύσαντος. ὅσα πόσα ἀγαθὰ ἡ ὑπόμνησις εἰργάσατο. καὶ γὰρ τῶν Ἰουδαϊκῶν αὐτοὺς ἀπήγαγε προτηρήσεων, καὶ ῥᾳδίους ὄντας προσεκτικωτέρους εἰργάσατο, καὶ τῆς φιλοτιμίας δὲ ὀλιγοπιστίας ἀπήλλαξεν, ὥστε μὴ δεδοικέναι μηδὲ τρέμειν, εἴποτε ἄρτους φαίνοιντο ὀλίγους ἔχοντες, μηδὲ ὡσανεὶ λιμοῦ φερομένης, ἀλλ' ὡσανεὶ φορᾶς, τοιούτων πόνων.

ΗΘΙΚΟΝ Μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμᾶς πονηρὸν κολακεύωμεν τοὺς προσκειμένους, μηδὲ κολακεύεσθαι παρὰ τῶν ἀρχόντων ζητῶμεν. καὶ γὰρ ἀμφοτέρων δίκην ἡ τῶν δυσθεράπευτων ψυχὴ τῶν φαρμάκων τούτων. διὰ δὴ τοῦτο καὶ τὰ καθ' ἡμᾶς τοῦ οἰκονομοῦντος ἅπασαν ὁ Θεὸς ὕπνον δίδωσι, ποτὲ μὲ τοῦτο, ποτὲ δὲ σκληρὸν ποιῶν· καὶ ὅτε τὰ χρηστὰ μόνιμα, ὅτε τὰ λυπηρὰ καθ' ἑαυτὰ ἀφίησιν εἶναι. ὥσπερ γὰρ ποτὲ μὲν νύξ, ποτὲ δὲ ἡμέρα· καὶ Πότε μὲν θέρος, πότε δὲ χειμών· οὕτω καὶ ἐν ἡμῖν, ποτὲ μὲν λύπη, ποτὲ δὲ ἡδονή· ποτὲ μὲν νόσος, ποτὲ δὲ ὑγίεια. μὴ τοίνυν θαυμάζωμεν ὅταν νοσῶμεν, ἐπεὶ καὶ ὅταν ὑγιαίνωμεν θαυμάζειν δεῖ· μηδὲ θορυβώμεθα, ὅταν ἀλγῶμεν, ἐπεὶ καὶ

ὅταν

ὅταν χαίρωμεν θορυβεῖσθαι εἰκός. ϰτ᾽ φύσιν γὰρ πάντα ζῇ ϰαὶ ϰτ᾽ ἀϰηλεμίστως. ϰαὶ τί θαυμάζεις εἰ ὅτι σῶ ζῶντα; ϰ᾽ γὰρ ϰαὶ ὅτι τῶν ἀγίων ἐϰείνων συμβαῖνον τοῦτο ἴδοι τις ἄν. ϰ᾽ ἵνα τοῦτο μάθῃς, φέρε, οἶ νομίζεις μάλιστα βίον ἡδονῆς γέμειν ϰ᾽ ἀπηλλάχθαι πενίας, τοῦτον εἰς μέσον ἀγάγωμεν. βούλει τοὺ Αβραὰμ τὸν ζωὸν ἐξετάσωμεν ϰαὶ τοὺς τεθνειμένων; τί οὖν ϰαὶ οὗτος βλέπουσιν; Ἐξῆλθε ϰαὶ τῆς γῆς σου, ϰ᾽ ϰαὶ τῆς συγγενείας σου. Εἶδες τοῦ βίου τὸ πέρας λυπηρὸν ὑπὲρ πάντα ὁρώμενον; ἀλλ᾽ ὅρα ϰ᾽ τὸ τέλος ἐπισϰόπει. ϰαὶ δεῦρο εἰς γῆν τὴν ἐπαγγελίαν σοι δείξω, ϰ᾽ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα. τί οὖν; ὅτε ἦλθεν εἰς τὸν γῆν, ϰ᾽ ὁ λιμὸς ἐπεϰράτησεν, ἔστι τὰ λυπηρά; ἀδαμῶς· ἀλλὰ πάλιν ἕτερα ϰρείττονα τῶν πρώτων διαδέχεται, λιμὸς ϰ᾽ μετάβασις εἰς γυναιϰὸς ἁρπαγή. ϰ᾽ πάλιν ζῶντα τέϰνα ἕτερα αὐτὸν ἐξεδέχετο, ἡ ϰτ᾽ τὸ Φαραὼ πληγή, εἰ ἡ ἄφεσις, εἰ ἡ ὁμή, ϰ᾽ τὰ πολλὰ δῶρα ἐϰεῖνα, ϰαὶ ἡ πρὸς τὸν οἰϰίαν ἐπάνοδος. ϰ᾽ τὰ ἑξῆς δὲ ἅπαντα τοιαῦτα ἔχει τὸν στεφάνον, ἀπὸ πενήτων ϰ᾽ λυπρῶν πλεχθέντα. ϰ᾽ ὅτι τῶν ἀποστόλων δὲ τοιαῦτα ζωὲ βαίνει. διὸ εἰ Παῦλος ἔλεγεν· Ο παραϰαλῶν ἡμᾶς ἐν πάσῃ τῇ θλίψει, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παραϰαλεῖν ϰαὶ ἐν πάσῃ θλίψει. τί οὖν πρὸς ἐμέ, φησι, ϰ᾽ ἀεὶ ἐν λύπαις εἶναι; μὴ ἀγωνιάσῃς μηδὲ ἀνάπαυσις γένου. ϰ᾽ γὰρ ἀμὴ χαρὰ ἵνα ἐν λυπηρῇς ἦ) διὰ πενήτων (οὐδὲ γὰρ ἀρϰεῖ ἡ φύσις) ἀλλ᾽ ὅτε ἐν χαρᾷ βουλόμεθα ἦ) ἀεί, διὰ τοῦτο ἐν λύπαις ἦ) νομίζομεν ἀεί. οὐ διὰ τοῦτο δέ μόνον· ἀλλ᾽ ὅτε τῶν μὲν πενήτων ϰ᾽ ἀναγϰαίων βλέπεσθαι νομίζομεν, τῶν δὲ λυπρῶν ἀεὶ μεμνημένοι, διὰ τοῦτο ϰ᾽ ἀεὶ ἐν λύπαις ἦ) φαμέν. οὐδὲ γὰρ δυνατὸν ἀδελφὸν ὄντα, ἀεὶ ἐν λύπαις ἦ). ϰ᾽ εἰ βούλεσθε, ϰ᾽ ἐν πενῇ βίον ἐξετάσωμεν, τὸν ἀδελφὸν ϰ᾽ διαῤῥέοντα, ϰ᾽ τ᾽ φορτίου ϰ᾽ ἐπαχθῆ ϰ᾽ ὀδυνηρόν. ὑπισχνοῦμαι γὰρ ὑμῖν ϰαὶ τοῦτον ἔχοντα λύπας, ϰἀϰεῖνον αἰσθέσεις. ἀλλὰ μὴ θορυβεῖσθε. παρεϰάλουν δὲ εἰς μέσον δεσμώτην ἀδελφὸν, ϰ᾽ ἄλλος βασιλεὺς νέος ὀρφανός, οἰϰίαν διαδεξάμενος μεγάλην· παρεϰάλουν δὲ ϰαὶ τὸν μισθωτὸν, δι᾽ ὅλης πονούμενος τῆς ἡμέρας, ὁ δὲ ἕτερος πενόμενος διηνεϰῶς. βούλει ϰ᾽ ἐϰείνου τὰς ἀθυμίας παρέτεμεν εἰπωμεν τοῦ πενομένου; σϰόπησον πῶς αὐτὸν εἰϰὸς χειμάζεσθαι τὴν διαίτησαν, ὅταν δέσῃς ἐφίπ) τῆς ὑποδεεστέρους αὐτὸν· ὅταν ϰαταφρονῆται παρὰ τῶν οἰϰετῶν· ὅταν ὑπὸ τῶν ἐλαττόνων ὑβρίζηται· ὅταν μυρίους ἔχῃ ϰατηγόρους, ϰ᾽ οὐδὲν διαβάλλοντας αὐτοῦ τὴν πολυτέλειαν. ϰαὶ τὰ ἄλλα δὲ ὅσα ἐν πλούτῳ τοιούτῳ συμβαίνειν εἰϰὸς, οὐδὲν εἰπεῖν ἐστι, ταῖς ἀπειθείαις, ταῖς παροξύνσμασι, ταῖς ϰατηγορίαις, ταῖς ζημίαις, ταῖς παρὰ τῶν φθονούντων ἐπιβουλαῖς, οἷς, ἐπειδὴ τ᾽ ἐϰείνου πλοῦτον εἰς ἑαυτοὺς ἐνεγϰεῖν μὴ δυνηθῶσιν, ἕλϰουσι, παροξύνουσι πάντα χρόνον τ᾽ νέον, μυρίους ἐπιφέρουσι χειμῶνας αὐτῷ. βούλει ϰ᾽ τούτου εἶπω τὸν ἡδονὴν τοῦ μισθωτοῦ; ἀπὸ πάντων ἀπηλλαγμένον τούτων. ϰἂν ὑβρίσῃ τις αὐτὸν, οὐϰ ἀλγεῖ (οὐδενὸς γὰρ ἑαυτὸν ἡγεῖται μείζονα) οὐϰ ὑπὸ χρημάτων δέδοιϰε, μὴ ἡδονῆς ἐάσει, μετ᾽ ὀφθαλμοῦς ϰαθεύδει πολλῆς. οὐχ οὕτως ὁ τ᾽ θάσιον οἶνον πίνοντες πεφυσῶσιν, ὡς ἐϰεῖνος ὅτι πηγὰς ἀπίων, ϰ᾽ τῶν ναμάτων ἀπολαύων ἐϰείνων. ἀλλ᾽ ἐϰείνου μὲν ζῶντα. εἰ δὲ οὐϰ ἀρϰεῖ σοι τὰ εἰρημένα, ἵνα μείζονα ποιήσω τὸν νίϰην, φέρε, τὸν βασιλέα ϰαὶ τ᾽ δεσμώτην συγϰρίνωμεν· ϰαὶ ὁρᾷς πολλάϰις ὅταν μὲν ἐν ἡδονῇ ὄντα ϰαὶ παίζοντα ϰ᾽ πηδῶντα· ἐϰεῖνον δὲ ἐν ἀθυμίαις ϰ᾽ πορφυρίδι ἀθυμοῦντα, εἰ μυρίας ἔχοντα φροντίδας, ϰαὶ ἀπὸ τεθνηϰότα τῷ δεῖ. οὐ γάρ ἐστιν, οὐϰ ἔστι βίον ἄλυπον οὐδὲ ἑνὸς θυρῶν, ἀλλ᾽ οὐδὲ ἡδονῆς ἀμοιρον. οὐδὲ γὰρ τοῦ πρέσεν ἡμῶν ἡ φύσις, ϰαθάπερ ἔφθην εἰπών. εἰ δὲ ὁ μὲν ϰαίρει πλείονα, ὁ δὲ λυπεῖ πλείονα, τοῦτο πρὸς αὐτὸν τ᾽ ἀληθῆ συμβαίνει, ὅταν μαϰροψύχως ᾖ, οὐ παρὰ τὸν τῆς φύσιν. εἰ γὰρ βουλόμεθα ζῶν ἡδέως ϰαίρειν, πολλὰς ἐϰβαλοῦμεν ἀφορμάς. δοῦ γὰρ ὅπλα ϰαθοπλίζεται, οὐδὲν ἔσται ὃ λυπῆσαι ἡμᾶς λοιπόν. ϰ᾽ γὰρ ἐλπίδας ὑποτείνει πρὸς αὐτὴν τοῖς ϰεϰμηϰόσιν αὐτοῦ, ϰ᾽ Θεῷ εὐάρεστος ποιεῖ, ϰ᾽ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις εὐδοϰίμους, ϰ᾽ ἡδονῆς ἀνύποπτον ἄφατον. εἰ γὰρ ϰαὶ ἐν ᾧ ϰαπηλεύω πό-

νον ἔχει ἡ ἀρετή, ἀλλὰ τὸ ζωειδὲς πολλῆς πληρεῖ τῆς ὑφεστιώσης· καὶ τοσαύτην ἔνδοθεν ἐστὶ θησαυρὸν τὴν ἡδονὴν, ὅσων οὐδεὶς κατέλιπεν ἄλλος πώποτε βίος ἡδύς; τράπεζα πολυτελὴς, καὶ σώματος ὑγεία, καὶ δόξα, καὶ πλοῦτος; ἀλλὰ ταῦτα τὰ ἡδέα μὴ ἐκείνης τῆς ἡδονῆς, πρὸ πολλῶν ἐστι πικρότερα πρὸς αὐτὴν συγκρινόμενα. οὐδὲν γὰρ ἥδιον ζωοειδοῦς ἀγαθοῦ καὶ ἐλπίδος χρηστῆς. ἂν εἰ βούλεσθε τοῦτο μαθεῖν, ὡς μέλλοντα ἀπιόντες ἐντεῦθεν ἐξεπάσωμεν, ἢ ὡς γεγηρακότα· καὶ ἀναμνήσαντες αὐτὸν τραπέζης πολυτελοῦς ἧς ἀπέλαυσε, καὶ δόξης καὶ τιμῆς, καὶ ἀγαθῶν ἔργων ὧν εἰργάσατο ποτε καὶ ἐποίησεν, ἐρώμεθα· ὅτι ἥσι νῦν μᾶλλον, καὶ ὀφόμεθα ἐπ' ἐκείνοις μὴ ἀμεμφόμενον καὶ ἐγκαλυπτόμενον, ὅτι τούτοις ὧν πεπόμενον καὶ σκιρτῶντα. οὕτω καὶ Ἐζεκίας ὅτε ἐμακαρίζετο, καὶ δόξης, καὶ βασιλείας, καὶ τραπέζης πολυτελοῦς ἐμνημόνευσεν, ἀλλὰ δικαιο- 10
δ. Βασ. κ. γ. σύνης. Μνήσθητι γάρ, φησι, Κύριε, ὡς ἐπορεύθην ἐνώπιόν σου ἐν ὁλῷ καρδίᾳ. ὅσα καὶ
ᾳ Ησ. λη. γ. Παῦλος ἀπὸ τούτων σκιρτῶντα καὶ λέγοντα· Τὸν ἀγῶνα ὡς καλὸν ἠγώνισμαι, ὡς δρόμον τε-
β. Τιμ. δ. ζ. η. τέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα. Ἵνα γὰρ καὶ εἶχεν εἰπεῖν οὗτος, φησι; πολλὰ καὶ πλείονα τούτων· καὶ ὑμᾶς ἃς ἐτιμήθη, καὶ δορυφορίαν ἧς ἀπέλαυσε, καὶ θεραπείαν πολλήν. ἢ οὐκ ἀ-
Γλ. δ. ιδ. κούεις αὐτοῦ λέγοντος, Ὡς ἄγγελον Θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς Χριστὸν Ἰησοῦν· καὶ, ὅτι εἰ δυνατὸν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορύξαντες ἂν ἐδώκατέ μοι· καὶ, ὅτι ἀληθῶς τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ὡς πράγματος ἐστέρησθε; ἀλλ' οὐδὲν ἐκείνων φέρει εἰς μέσον· ἀλλὰ τοὺς πόνους, καὶ τοὺς κινδύνους, καὶ τοὺς ἀληθῶς τούτων ζηφοῦντας. καὶ μάλα εἰκότως. ταῦτα μὲν γὰρ σταθερὰ ἀφίεται, ἐκεῖνα δὲ ἡμῖν ζωαποδημεῖ· κἀκείνων μὲν δώσομεν λόγον, τούτων δὲ μαθεῖν ἀπαιτήσομεν. οὐκ οἶσθα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τελευταίᾳ πῶς συντρέφει ψυχὴ ἁμαρτήματα; πῶς κάπτουσι τὴν καρδίαν ἀνάκλησις; ὅτε ταῦτα ἀληθῆ, τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἡ μνήμη θαρσαλέα, καθάπερ ἐλαία ἐν χειμῶνι, θαρραλέαν τὴν τεθορυβημένην ψυχὴν. ἂν μὲν γὰρ ὑφωμεν, καὶ ζῶσιν ἡμῖν ἀεὶ οὗτοι πρέσται ὁ φόβος· ὅπερ ἦν ἀναθητὸς ἀφελείμενα, ὅταν ἐκδημῶμεν ἐντεῦθεν, ὅπερ ἐστὶ πρὸ πολλῶν. ἐπεὶ καὶ ὁ δεσμώτης τότε μάλιστα ἀλγεῖ, ὅταν αὐτὸν ἄξαγάγωσιν ὅπου τὸ δικαστήριον· τότε μάλιστα τρέμει, ὅταν ἐγγὺς ᾖ τὸ βήματος, ὅταν δέῃ τὰς εὐθύνας δοῦναι. ἀφ' ὧν τοῦτο καὶ δείματα τῶν πολλῶν τότε ὄντα ἀκούειν δικαιωθέντων, καὶ ἀφῆς φοβερᾶς, ὧν οὐδὲ τοῦ θεωρεῖν λοιπὸν φέροντες οἱ ἀπιόντες, καὶ τοῦ κλαίειν αὐτοῦ μὴ πολλῆς τῆς ῥύμης ἀναλωσοῦσι κείμενοι, καὶ φοβερὸν θεωρῶσι τοῖς πρόσω, τῆς ψυχῆς ἔνδοθεν ἑαυτοῦ εἰσιούσης, καὶ ἀκουούσης ἀπορραγῶν τὸ σώματος, καὶ τοῦ ὄφεως τὴν ἐρχομένων ἀγέλαν οὐ φερούσης. Εἰ γὰρ αἱ θεσπέσιοι φοβεραὶ θεωροῦντες δεδιπόμεθα, ἀγγέλους ἀπειλὴ φόβους καὶ δυνάμεις ἀποτόμους τῶν θεωρουμένων βλέποντες, τί οὐ πεισόμεθα, ἐλκομένης ἡμῖν ἀπὸ τοῦ σώματος τῆς ψυχῆς, καὶ συρομένης καὶ πολλὰ ἀποδυρομένης εἰκὴ καὶ μάτην; ἐπεὶ καὶ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος μὴ ὃ ἀπελθὼν, πολλὰ ἐπέθησεν, ἀλλ' οὐδὲν ἀπώνατο. ταῦτα δὴ πρὸ πολλοῦ ἀναπλάττοντες πρὸ ἐκείνης καὶ διατρέφοντες, ἵνα μὴ καὶ ἡμεῖς ταῦτα πάθωμεν, ὡς ἐκ τούτων φόβον ἀκμάζοντα λαβόντες, ὅπως τοῦ ἀπὸ τῶν πεφαγμάτων φύγωμεν κόλασιν, καὶ τῶν αἰωνίων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. νδ. 13 ΕΞΕΛΘΩΝ ΔΕ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΙΣ ΤΑ ΜΕρη Καισαρείας τῆς Φιλίππου, ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων· τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;

Τίνος

ΤΙνος ἕνεκεν ⓦ οἰκιςιὼ τῆς πόλεως εἴρηκεν; ἐπειδὴ ἐςὶ καὶ ἄλλη Καισάρεια, ἡ Στεράτωνος. ⓒ οὐχ ὡς ἐκείνη, ἀλλ' ὡς ταύτην αὐτοὺς ἐρωτᾷ, πόρρω τῶν Ιουδαίων ἀπάγων, ὡς πάσης ἀπαλλαγὴν ταῖς ἀγωνίας μὴ παῤῥησίας εἰπεῖν τὰ κατ' ἐκείνου ἅπαντα. καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ αὐθέως τὴν γνώμην αὐτῶν ἠρώτησεν, ἀλλὰ τὴν τῶν πολλῶν; ἵνα εἰπόντες τὴν ἐκείνων, εἶτα ἐρωτηθέντες, ὑμεῖς δὲ ἵνα με λέγετε εἶναι, ἀπὸ τοῦ τρόπου τῆς ἐρωτήσεως εἰς μείζονα ἀναγάγωσιν ἔννοιαν, καὶ μὴ εἰς τὴν αὐτῶν ταπεινότητα τοῖς πολλοῖς ἐκπέσωσι. διὰ δὴ τοῦτο οὐδὲ ἐν ἀρχῇ τοῦ κηρύγματος αὐτῶν πιπράσκει· ἀλλ' ὅτε σημεῖα πολλὰ ἐποίησε, καὶ πολλῶν αὐτοῖς διελέξατο καὶ ὑψηλῶν δογμάτων, καὶ τῆς αὐτοῦ θεότητος, καὶ τῆς πρὸς ⓦ πατέρα ὁμοιότητος πολλὰς ποιησάμενος ἀποδείξεις, τότε τὴν πρᾶσιν αὐτοῖς προσάγει ταύτην. καὶ οὐκ εἶπε, ἵνα με λέγουσιν ⓐ γραμματεῖς καὶ ⓐ Φαρισαῖοι εἶναι (καίτοιγε ὅτι αὐτῷ πολλάκις προσίοντες καὶ διελέγοντο) ἀλλ' ἵνα με λέγουσιν ⓐ ἀνθρωποι εἶναι), τὴν τοῦ δήμου γνώμην τὴν ἀδέκαστον ἐξετάζων. εἰ γὰρ αὕτη πολλῷ ταπεινοτέρα τοῦ δέοντος ἦν, ἀλλὰ πονηρίας ἀπήλλακτο· σκληρὰ δὲ πολλῆς ἔγκειται τῆς καρδίας. καὶ δεικνύς πως σφόδρα βούλεται τὴν οἰκονομίαν ὁμολογεῖσθαι, φησὶ· ⓦ ἐγὼ τοῦ ἀνθρώπου, τὴν θεότητα σεσταλκὼς κεκλεισμένην· ὁ δὲ ἀναχοῦ πολλαχοῦ ποιεῖ. φησὶ γάρ, Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς ⓦ οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ πάλιν, Οταν δὲ ἴδητε ⓦ ἐγὼ τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα, ὅπου ἦν τὸ πρότερον εἶπα, ὅτι εἶπον.

Ioan. γ. ιγ.

Ioan. ς. ξβ.

14 Οἱ μὲν Ιωάννην ⓦ βαπτιςὴν, ⓐ δὲ Ηλίαν, ⓐ δὲ Ιερεμίαν, ⓐ δὲ ἕνα τῶν προφητῶν, Καὶ τὴν περιλαμπομένην αὐτῶν δόξαν εἰς μέσον ἄγαγεν, τότε ἐπήγαγεν,

15 Ὑμεῖς δὲ ἵνα με λέγετε εἶναι; Ἐκκαλεῖται μάθημα αὐτοὺς διὰ τῆς δευτέρας ἐρωτήσεως, εἰς τὸ μεῖζόν τι φρονεῖν περὶ αὐτοῦ· ⓒ ἐνδεικνύμενος αὐτοῖς, ὅτι ἡ προτέρα ψῆφος σφόδρα ἐστὶν ἀποδέουσα αὐτοῦ τῆς ἀξίας. διὸ πρὸς αὐτῶν ἑτέραν βάπτιζεται, καὶ δευτέραν ἐπάγει πρᾶσιν, ἐπεὶ τοῦ μὴ συμπεσεῖν τοῖς πολλοῖς, οἱ, ὅπερ μείζονα εἶδον τὰ σημεῖα ἢ κατ' ἄνθρωπον, ἄνθρωπον μὴ ἐνόμιζον εἶναι), ἐξ ἀνάγκης ἦν φανέντα, καθάπερ καὶ Ηρῴδης ἔλεγεν. ἀλλ' αὐτὸς ταύτης αὐτοὺς ἀπάγων τῆς ὑποψίας, φησὶν· ὑμεῖς δὲ ἵνα με λέγετε εἶναι; τουτέστιν, ⓐ ζωόντες ἀεὶ καὶ θαυματουργοῦντα βλέποντες, καὶ πολλὰς δυνάμεις δι' ἐμοῦ πεποιηκότες αὐτοί. Τί οὖν; ὁ στόμα τῶν ἀποστόλων ὁ Πέτρος, ὁ πάντα χρόνον θερμὸς, ὁ τῆς χορείας τῶν ἀποστόλων χορυφαῖος, πάντων ἐρωτηθέντων, αὐτὸς ἀποκρίνεται. καὶ ὅτε μὲν τὴν τοῦ δήμου γνώμην ἠρώτα, πάντες εἶπον τὰ ἐρωτηθέν· ὅτε δὲ τὴν αὐτῶν, Πέτρος προπηδᾷ καὶ προλαμβάνει, καὶ φησι·

16 Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Τί οὖν ὁ Χριστός;

17 Μακάριος εἶ Σίμων Βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι. Καὶ μάλιστα εἰ μὴ γνησίως αὐτὸν ὡμολόγησε καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ πατρὸς γεγνημένον, οὐκ ἂν ἀποκαλύψεως τοῦτο ἔργον· εἰ δὲ τῶν πολλῶν αὐτὸν ἐνόμιζε, καὶ μακαρισμοῦ ἄξιον ἂν τὸ λεχθέν. ἐπεὶ καὶ πρὸ τούτου εἶπον, Αληθῶς Θεοῦ υἱὸς ὁ ἐστιν, ⓐ ὡς ἐν πλοίῳ μετὰ ⓦ σάλου οὐ εἶδον, καὶ οὐκ ἐμακαρίσθησαν, καίτοιγε ἀληθῶς εἰπόντες. οὐ γὰρ τοιαύτην ὡμολόγησαν ὑπόστασιν, οἵαν ὁ Πέτρος· ἀλλ' ἕνα τῶν πολλῶν ἀληθῶς ἐνόμιζον εἶναι). ἄξαιρετον μὲν τοῦ πολλοῦ, καὶ μέγα τῆς οὐσίας αὐτῆς. καὶ ὁ Ναθαναὴλ ἔλεγε· Ραββὶ, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ισραὴλ, καὶ οὐ μόνον δὲ μακαρίζεται, ἀλλὰ καὶ ὡς σπουδαιότερον πολλῷ τῆς ἀληθείας εἰρηκὼς, ἐλέγχεται πρὸς αὐτοῦ· ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ· Οτι εἶπόν σοι, ὅτι εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς πιστεύεις; μείζονα τούτων ὄψει. τίνος οὖν ἕνεκεν

Matθ. ιδ. λγ.

Ioan. α. μθ.

Ioan. α. ν.

τοῦ

σοῦ μακαρίζεις; ὅτι γνήσιον αὐτὸν ὡμολόγησεν υἱόν. ἀλλὰ δὴ τοῦτο ἐπ' ἐκείνων μὲν οὐδὲν τοιοῦτον εἴρηκεν· ὅτι ὁ τότε, ἡ ⓦ ἀποκαλύψαντα δείκνυσιν. ἵνα γὰρ μὴ δόξῃ τοῖς πολλοῖς, ὅτι σφοδρὸς ἰὼ ἐραστὴς τοῦ Χριστοῦ, φιλίας καὶ κηδεστείας εἵ) τὰ ῥήματα, καὶ ἀλλοτρίωσεως αὐτῷ χαριζόμενος, ἀλλ' εἰς μέσον ⓦ ἐπιχύσαντα αὐτοῦ τῇ ψυχῇ· ἵνα μάθῃς, ὅτι Πέτρος μὲν ἐφθέγξατο, ὁ πατὴρ ὁ ἐπηνώρθωσε· καὶ μηκέτι δόξῃ σὺν αὐτῷ ἐφαπτίνειν, ἀλλὰ δόγμα εἶ) θεῖον τὰ εἰρημένα πιστεύσῃς. καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ αὐτὸς ἀποφαίνεται, οὐδὲ λέγει· ἐγώ εἰμι ὁ Χριστός· ἀλλὰ δόξῃ τῆς αὐτοῦ ἐρωτήσεως κατασκευάζειν τοῦτο, αὐτοῦ εἰσάγων ὁμολογοῦσαν; ὅλως δὲ οὕτω καὶ αὐτῷ τότε πρεπωδέστερον ἰὼ καὶ ἁρμοδιώτερον, καὶ ἐκείνους μᾶλλον ἐφείλκετο πρὸς τὴν πίστιν τὴν λεγομένων. Εἶδες πῶς γὰρ ἀποκαλύπτει πατήρ; πῶς πατέρα υἱός; Ουδὲ γὰρ ⓦ πατέρα τις ἐπιγινώσκει, φησὶν, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ᾧ ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι. οὐκ ἄρα ἔνι πῶς ἑτέρῳ μαθεῖν ⓦ υἱόν, ἢ πῶς αὐτὸν τὸν πατέρα· οὐδὲ πῶς ἑτέρου μαθεῖν ⓦ πατέρα, ἢ πῶς τὸν υἱόν. ὥστε καὶ ἐντεῦθεν τὸ ὁμότιμόν τε καὶ ὁμοούσιον δῆλον. Τί οὖν ὁ Χριστός; σὺ εἶ Σίμων ὁ υἱὸς Ιωνᾶ· σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς. ὅτι γὰρ ἐκήρυξάς μου ⓦ πατέρα, φησὶ, κἀγὼ ⓦ γελωτικότα σε ὀνομάζω, μόνον οὐ λέγων· ὅτι ὥσπερ σὺ τοῦ Ιωνᾶ παῖς, οὕτω κἀγὼ τοῦ πατρός μου. ἐπεὶ καὶ πῶς ἔλεγεν ἰὼ εἶπεν, σὺ εἶ ὁ υἱὸς Ιωνᾶ· ἀλλ' ὅτι εἶπεν υἱὸν Θεοῦ, ἵνα δείξῃ ὅτι οὕτως ὄντως ἐστὶν υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὥσπερ ἐκεῖνος υἱὸς Ιωνᾶ, τῆς αὐτῆς οὐσίας ᾧ γελωτικότι, ἀλλὰ τοῦτο τοῦτο πεπίστευκε.

18 Καὶ ἐγώ σοι λέγω, σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν. Τυτέστι, τῇ πίστει τῆς ὁμολογίας. ἐντεῦθεν δείκνυσι πολλοὺς μέλλοντας πίστευειν, καὶ δύσκησιν αὐτοῦ τὸ φρόνημα, καὶ ποιμένα ποιῆ.

Καὶ πύλαι ᾅδου οὐκ κατισχύσουσιν αὐτῆς. Εἰ δὲ ἐκείνης οὐκ κατισχύσουσι, πολλῷ μᾶλλον ἐμοῦ. ὥστε μὴ θορυβηθῇς, ἐπειδὰν μέλλῃς ἀκούειν, ὅτι θανατωθήσομαι, καὶ σταυρωθήσομαι. Εἶτα καὶ ἑτέρως λέγει πρὸς·

19 Καὶ ἐγώ σοι δώσω τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας. Τί δέ, καὶ ἐγὼ δέ σοι δώσω; ὥσπερ ὁ πατήρ μοι ἔδωκε τὸ ἐμὲ γνῶναι, ὅτω καὶ ἐγώ σοι δώσω. καὶ οὐκ εἶπε, θανατωθήσομαι ⓦ πατέρα (καίτοι πολλὴ ἰὼ τῆς ὑξουσίας ἡ ἔνδειξις, καὶ τοῦ δώρου τὸ μέγεθος ἄφατον) ἀλλ' ἐγώ σοι δώσω. τί δίδως, εἰπέ μοι; τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν·

Ιν' ὅσα μὲν δήσῃς ὅτι τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὅσα ἂν λύσῃς ὅτι τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Πῶς οὖν οὐκ ἔστιν αὐτοῦ δοῦναι τὸ κελεύσαι ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ βιωτύμην, τοῦ λέγοντος, ἐγώ σοι δώσω; Εἶδες πῶς καὶ αὐτὸς μεγάλῃ ⓦ Πέτρον εἰς ὑψηλὸν τιμὴν αὐτοῦ ἔποιεν, καὶ ἑαυτὸν ἀποκαλύπτει καὶ δείκνυσι γὰρ ὄντα τοῦ Θεοῦ δεῖ τῶν ἐπαναστάσεων τῶν δύο τούτων; ἃ γὰρ Θεοῦ μόνον ἐστὶν ἴδια, ταῦτα ἀμύρτήματα λύσαι, καὶ τὸ ἀνθρώπειον τιμὴν ἐκκλησίαν ποιῆσαι ἐν τοσαύτῃ κυμάτων ἐμβολῇ, καὶ μυρίων ἀλιέα πέτρας πάσης ἀποφανῶσαι στερρότερον, τῆς οἰκουμένης πολεμούσης ἅπασης, ταῦτα αὐτῷ ἐπαγγέλλεται δώσειν. καθάπερ ὁ πατὴρ πρὸς ⓦ Ιερεμίαν ἔλεγεν ὁ λέγων· Ως σύλον χαλκοῦν, ὡς ὠσὶ τεῖχος πέφηκεν αὐτόν· ἀλλ' ἐκεῖνον μὲν ἑνὶ ἔδωκε, τοῦτον δὲ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης· ἡδέως ἂν ἐρωτήσαιμι σοῦ ἐλαττοῦν βυλομένους ἢ υἱοῦ τὴν ἀξίαν, ποῖα μείζονα δῶρα, ἅπερ ἔδωκεν ὁ πατὴρ ᾧ Πέτρῳ, ἢ ἅπερ ἔδωκεν ὁ υἱός; ὁ μὲν γὰρ τῷ Πέτρῳ τὴν ἀποκάλυψιν ἢ υἱὸς ἐχαρίσατο· ὁ δὲ υἱὸς τὴν τοῦ πατρὸς ὡς τὴν αὐτοῦ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐπανῆρε, καὶ αὐθεντῶν τὸν ὡς ᾧ ἀνθρώπῳ πάντων τὴν ἐξουσίαν ἐνεχείρισε, ταῖς κλεῖς αὐτῷ δοὺς, ὃς τὴν ἐκκλησίαν πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐξέτεινε, καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἰσχυροτέραν ἀπέφηνεν. Ο ἀνθρώπος γὰρ ὡς ἡ γῆ πρηγδύσεται ⓦ ὃ λέγει μου ἀμὴν πρέλθωσι. πῶς οὖν ἐλαττοῖ, ὁ τοιαῦτα δοὺς, ὁ τοιαῦτα καταρθωκώς; καὶ ταῦτα λέγω, ἀγνοῶν τοῦ παθοῦς καὶ τοῦ ὑοῦ ταῦτα (πάντα γὰρ δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν) ἀλλ' ὑπισχνούμενον τὴν αἰώνιον

χιῶνα.

αμωτον γλωτταν τῶν τὰ τοιαῦτα τολμώντων. ὅσα γὰρ πρότερον αὐτῶν τινὰ ἐξοισίαν· ἐγὼ δέ σοι λέγω, σὺ εἶ Πέτρος· ἐγὼ οἰκοδομήσω τὴν ἐκκλησίαν· ἐγώ σοι δώσω τὰς κλεῖς τῆς οὐρανῶν. καὶ ὅτε ταῦτα εἶπεν,

20 Διεστείλατο αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός.

5 Καὶ τίνος ἕνεκεν διεστείλατο; ὥστε τῶν σκανδαλιζόντων ἐκ μέσου γενομένων, καὶ τοῦ σταυροῦ τελεσθέντος, καὶ τῶν ἄλλων ὧν ἔπαθεν ἀπερ παθόντων, καὶ μηδενὸς ὄντος λοιποῦ τοῦ δεχομένου καὶ δολιοῦντος τὴν εἰς αὐτὸν τῶν πολλῶν πίστιν, καθαρὰν καὶ ἀκίνητον σύντροφον οὖσαν τῶν ἀκουόντων τῇ διανοίᾳ τὴν περὶ αὐτοῦ δόξαν. καὶ γὰρ οὔπω σαφῶς ἦν ἐκλάμψασα αὐτοῦ ἡ δύναμις. διὰ δὴ τοῦτο τότε ἐβούλετο διακρύπτεσθαι περὶ αὐτῶν, ὅτε 10 καὶ ἡ σαφὴς τῶν περὶ αὐτοῦ ἀλήθεια, καὶ ἡ τῶν θρυλουμένων ἰσχὺς Σωτῆρος τοῖς παρὰ τῶν ἀποστόλων λεγομένοις. ὅθεν γὰρ ἴσον ὁρᾶν νῦν ἐστι τὰ Παλαιστίνη θαυματουργούμενα, νῦν ὑβριζόμενον, ἐλαυνόμενον, καὶ μάλιστα ὁπότε καὶ ὁ σταυρὸς ἐμέλλε διαδέχεσθαι τὰ θαύματα τὰ γινόμενα· καὶ πάντα χοῦ τῆς οἰκουμένης περισκιρτούμενον βλέπειν καὶ πιστευόμενον, καὶ μηδὲν τοιοῦτον πάσχοντα λοιπόν, οἷς ἔπαθε. διὰ τοῦτό φησι μηδενὶ εἰπεῖν. τὸ μὲν γὰρ ῥιζωθὲν ἅπαξ, 15 εἶτα ἀναπαυθέν, δυσκόλως δὲ φυτευθὲν καταχεθεὶς πάλιν πρὸς τοῖς πολλοῖς· ὃ δὴ μὴ τὸ παλαιωθὲν ἅπαξ μεῖναι ἀκίνητον καὶ μηδαμόθεν ἐπηρεασθέν, ῥᾳδίως ἂν εἰσι περὶς αὔξησιν ὑπιδίδωσι μείζονα. εἰ γὰρ τῶν σημείων ἀπολελαυκότες πολλῶν, καὶ τοσούτων μεταλαχόντες μυστηρίων ἀπορρήτων, ἐκπεσόντες τῆς ἀκοῆς μόνης ἐσκανδαλίσθησαν· μᾶλλον δὲ οὐκ αὐτοὶ μόνοι, ἀλλὰ καὶ ὁ πρώτων κορυφαῖος Πέτρος· ἐννόησον εἰ σὺ πολλοὺς ἂν εἰκὸς παθεῖν, μαθόντας μὴ 20 ὅτι υἱὸς Θεοῦ ἐστιν, ὁρῶντας δὲ σταυρούμενον καὶ ἐμπτυόμενον, καὶ τῶν μυστηρίων τούτων τὸ ἀπόρρητον οὐκ εἰδότας, ὅθεν πνεύματος ἀπολελαυκότας ἁγίου. Εἰ γὰρ τοῖς μαθηταῖς ἔλεγε· Πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι· πολλῷ μᾶλλον ὁ λοιπὸς δῆμος Ioan. 16. 12. κατέπεσεν ἄν, εἰ περὶ τοῦ περισκιρτοῦντος τῶν μυστηρίων τούτων ἀκρότατον αὐτοῖς ἀπεκαλύφθη. διὰ δὴ τοῦτο κωλύει εἰπεῖν. καὶ ἵνα μάθῃς πόσον ἦν τὸ μὴ ταῦτα μαθεῖν 25 πλήρη τὴν διδασκαλίαν, τῶν σκανδαλιζόντων προηγόντων, ἀπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ κορυφαίου μάνθανε. αὐτὸς γὰρ οὗτος ὁ Πέτρος, ὁ μὴ τοσαῦτα σημεῖα ὧν ἐφθείς ἀθεώτης, ὡς δὲ ἀρνήσασθαι καὶ κόρῳ βύτελη δῆσαι, ὅπερ ὁ σταυρὸς περιεχώρησε, καὶ τῆς ἀναστάσεως σαφεῖς ἔλαβε τὰς ἀποδείξεις, καὶ ὅθεν ἦν λοιπὸν τὸ σκανδαλίζον αὐτὸν καὶ θορυβοῦν, οὕτως ἀκίνητον κατέσχε τοῦ πνεύματος τὴν διδασκαλίαν, ὡς λέοντος στοδρότερον ἐπιπηδᾶν τῷ δήμῳ τῶν 30 Ιουδαίων, καίτοι χιλιάδων καὶ μυρίων θανάτου ἀπειλουμένων. πολλὰ γὰρ ἔχω λέγειν ὑμῖν, φησιν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. καὶ τῶν εἰρημένων ἃ πρὸ αὐτοῦ πολλὰ ἀγνοοῦσιν, ἃ οὐκ ἐποίησε σαφῆ περὶ τοῦ σταυροῦ· ὅτε γοῦν ἀνέστη, τότε ἔγνωσαν ἕνια τῶν λεχθέντων. εἰκότως τοίνυν σκέλθυσε τοῖς πολλοῖς μὴ εἰπεῖν περὶ τοῦ σταυροῦ, ὅπουγε ὅθεν αὐτοῖς τοῖς μέλλουσι διδάσκειν πάντα ἐνθεν ἐταῤῥησε περὶ τοῦ σταυροῦ.

35 21 Ἀπὸ τότε ἤρξατο αὐτοῖς δεικνύειν, ὅτι δεῖ αὐτὸν παθεῖν. Ἀπὸ τότε, πότε; ὅτε ἔπηξεν ἐν αὐτοῖς τὸ δόγμα· ὅτε τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἐθνῶν εἰσήγαγεν. ἀλλ' ὅθεν οὕτω συνίεσαν τὸ λεγόμενον. ἦν γάρ, φησι, κεκαλυμμένος ὁ λόγος ἀπ' αὐτῶν· καὶ ὥσπερ ἐν ἀσαφείᾳ ἦσαν, οὐκ εἰδότες ὅτι δυὰς ἦν αὐτὸν δεῖ. διὰ τοῦτο δὲ διαπείθει τοῖς δυσκερέσι, καὶ ἐμπλατύνει τὸν λόγον, ἵνα διανοίξῃ αὐτῶν τὴν διάνοιαν, καὶ συνιῶσι τί ποτέ ἐστι τὸ 40 λεγόμενον. ἀλλ' οὐ συνῆκαν, ἀλλ' ἦν τὸ ῥῆμα κεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν· καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐρωτῆσαι, οὐχὶ εἰ ἀπιστήσαι, ἀλλὰ πῶς καὶ ἦν ἔσπερ. καὶ τί ποτέ ἐστι τοῦτο τὸ μυστήριον; ὅθεν γὰρ ἤδεσαν, τί ποτέ ἐστι τὸ δυὰς ἦναι τοῦτο αὖθ', καὶ πολλῷ βέλτιον ὑπόμιζον εἶναι τὸ μὴ ἀποθανεῖν. διὰ τοῦτο τῶν ἄλλων θορυβουμένων καὶ διαπορουμένων, πάλιν ὁ Πέτρος, θερμὸς ὤν, μόνος τολμᾷ περὶ τούτων διαλεχθῆναι· καὶ ὅθεν οὗτος παῤῥησία, ἀλλὰ καταδίδωμι λα-

σών· τυτέστι, τῶν λοιπῶν ἀποχίσας ἑαυτὸν μαθητῶν, καὶ φησιν· 22 Ιλεώς σοι, Κύριε, ὁ μὴ ἔσαι σοι τῦτο. Τί ποτε τῦτο ἐστιν; ὁ ἀποκαλύψεως τυχών, ὁ μακαριαθείς, σοῦ ὕπω ταχέως διέπεσε καὶ ἐσφάλη, ὡς φοβηθῆναι σὸ πάθος; καὶ τί θαυμαστόν, ⓦ οὐ δοξάσθαι ἐν τύτοις ἀποκαλυφθεῖσι, τῦτο παθεῖν; ἵνα γὰρ μάθῃς, ὅτι οὐδὲ σκῆνα εἶχεν ἐφόβηξαν, ὅρα πῶς ἐν τύτοις τοῖς οὐκ ἀποκεκαλυμμένοις αὐτῷ, πῶς θορυβῆται καὶ ταράττεται), καὶ μειράκιον ἀκούων οὐκ οἶδε τί ποτέ ἐστι σὸ λεχθέν. ὅτι μὲν γὰρ υἱὸς Θεοῦ ἐστιν, ἔμαθεν· ὅ, τι ποτέ δέ ἐστι σὸ μυστήριον τῦ σταυροῦ καὶ τῆς ἀναστάσεως, οὐδέπω αὐτῷ δῆλον ἐγένετο. καὶ γὰρ ἰδίᾳ, φησιν, ἀπ' αὐτῶν ὁ λόγος κεκαλυμμένος. ὁρᾷς ὅτι δικαίως ἐκέλευσε τοῖς ἄλλοις μὴ δεικνύειν; εἰ γὰρ ὅς ἀναγκαῖον ἰδίᾳ μαθεῖν, οὕτως ἐθορύβησε, τί οὐκ ἂν ἔπαθον ⓐ λοιποί; αὐτὸς μόνοι δεικνύς ὅτι τοσοῦτον ἀπέχει ἄκων ἐλθεῖν ὅπερ σὸ πάθος, καὶ ἐπετίμησε ⓦ Πέτρῳ καὶ Σατανᾶν ἐκάλεσεν. ἀκουσάτωσαν ὅσοι σὸ πάθος ἐπαισχύνονται τῦ σταυροῦ τῦ Χριστοῦ. Εἰ γὰρ ὁ χρυσοφαὴς, καὶ ὡραῖος ἦν πρὸ μικροῦ μαθὼν σαφῶς, Σατανᾶς ἐκλήθη τῦτο παθών, τίνα αἰ ἔχοιεν συγγνώμην ⓐ μὴ τοσαύτην ἀπόδειξιν τοῦ οἰκονομίαν ἐγνωκότες; ὅταν γὰρ ὁ ὕτω μακαριαθεὶς, ὁ τοιαῦτα ὁμολογήσας τοιαῦτα ἀκούῃ· σκάνδαλον εἶ ἐμοῦ (ἴσως τινὰ πείσει) ⓐ μὴ ταῦτα ἀγνοοῦντες τὸ σταυροῦ τὸ μυστήριον. καὶ οὐκ εἶπεν, ὁ Σατανᾶς ἐφόβηξαν καὶ σέ, ἀλλ' ὕπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ· καὶ γὰρ ἐπιθυμία ἦν τῦ αὐτιχειμένου, "ὃ μὴ παθεῖν ⓦ Χριστόν. καὶ τῦτο μὴ τοσαύτης σφοδρότητος ἐπετίμησεν αὐτῷ, ὅσης ἤδει μάλιστα καὶ αὐτὸν ἐκ τοῦ ἄλλως τῦτο φοβουμένους καὶ οὐκ εὐκόλως αὐτὸ δεχομένους. καὶ τοῦτο καὶ ἀποκαλύπτει καὶ ἀπὸ τῆς διανοίας αὐτοῦ λέγων·

23 Ου φρονεῖς τὰ τῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. [Τί δέ ἐστιν, ὃ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων;] σκληρὸς αὐθεντικῷ λογισμῷ ἐκ γνώμῃ τὸ πρᾶγμα δεσπόζων, συμβουλεύει αἰσχρὸν εἶ) τῦτο αὐτῷ ἐκ ἀρεστόν. καθικνούμενος οἶνον αὐτοῦ, φησιν· ὃ ἐμὲ παθεῖν ἀρεστὸν, ἀλλὰ σὺ σαρκικῇ γνώμῃ τῦτοις ψηφίζῃ. ὡς εἰ κατὰ Θεὸν ἦκουες τῶν λεγομένων τῆς σαρκικῆς διανοίας ἀπαλλαγείς, ἤδεις ἂν ὅτι ἐμοὶ μάλιστα τῦτο πρέπον ὄντι. σὺ μὲν γὰρ νομίζεις ὅτι ἀναξίου μοῦ ὄντος σὸ παθεῖν· ἐγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι σὸ μὴ παθεῖν με, τῆς τοῦ διαβόλου γνώμης ἐστίν· ἀπὸ τῶν ἐναντίων καταγέλλων αὐτοῦ τοῦ ἀγωνίσματος. ὥσπερ γὰρ Ιωάννῃ, ἀνάξιον αὐτοῦ νομίζοντα εἶ) σὸ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, βαπτίσαι ἔπεισεν εἰπών, Οὕτω πρέπον ἐστὶν ἡμῖν· καὶ αὐτῷ ὁ τότε τῷ Πέτρῳ κωλύοντι" αὐτῷ νίψαι τοὺς πόδας εἶπεν· Οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ, ἐὰν μὴ νίψω σοὺς πόδας σου· οὕτω καὶ σταῦρα ἀπὸ τῶν ἐναντίων αὐτὸν κατέσχε, καὶ τῇ τῆς ἐπιτιμήσεως σφοδρότητι ⓦ ὑπὲρ τῦ παθεῖν φόβον κατέσεισε.

Ματθ. γ. ιε. Ιωαν. ιγ. η.

ΗΘΙΚΟΝ Μηδεὶς τοίνυν αἰσχυνέσθω τὰ σημεῖα τῆς σωτηρίας ἡμῶν σύμβολα καὶ τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν, καὶ δι' ἃ ζῶμεν, καὶ δι' ὃ ἐσμεν· ἀλλ' ὡς τέθνιον, ὕτω προφέρωμεν τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ. καὶ γὰρ πρῶτα δι' αὐτῦ τελεῖται τὰ καθ' ἡμᾶς. καὶ ἀναγινωσκώμεθα δεῖ, σταυρὸς προβαίνεται· καὶ τραφῶμεν τοῦ μυστικοῦ" ἐκείνου ξύλου· καὶ χειροτονηθῶμεν, καὶ ὁποιῶν ἕτερον ποιῶμεν, πρῶτα χοῦ τῦτο τῆς νίκης ἡμῖν προβαίνεται σύμβολον. σκῆ τοῦτο καὶ ὅπι οἰκίας, καὶ ὅπι τῶν τοίχων, καὶ ὅπι τῶν θυρίδων, καὶ ὅπι τῦ μετώπου, καὶ ὅπι τῆς διανοίας μὴ πολλῆς ὑπαρχούσης αὐτὸν τῆς ἀσυνδήτου. τῆς γὰρ ἡμῶν σωτηρίας, καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς ἡμῶν, καὶ τῆς ὑπουσίας ἡμῶν τοῦ δεσπότου, τῦτο ἐστὶ τὸ σημεῖον. Ως προβαῖνον γὰρ ὅπι σφαγὶν ἤχθη. ὅταν τοίνυν σφραγίζῃ, σκόπει πᾶσαν τὴν διανοητικὴν, καὶ σβέσον θυμὸν καὶ τὰ λοιπὰ πάθη· ὅταν σφραγίζῃ, πολλῆς ἐμπλησον τὸ μέτωπον παῤῥησίας, ἐλευθέραν τὴν ψυχὴν ποίησον. ἴσθι γὰρ πάντως τινὰ ὄντα καὶ ἐλευθερίαν παῤῥέγοντα. διὸ καὶ Παῦλος ἐκ τῦτο σκάζων ἡμᾶς, ἐκ τὴν ἐλευθερίαν λέγω τὴν προσηκυῖαν ἡμῖν, ὅτως σώζῃ, τὸ σταυροῦ καὶ τὸ αἵματος ἀναμνήσας τὸ διαπαντικόν. Τιμῆς γάρ, φησιν,

Ησ. ιγ. ζ. Πεσξ. π. λγ. π. Κορ. ε. κ.

ἠγοράσθητε·

ἠμερώθητε· μὴ γένεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων. σὺ νόησον, φησὶ, τὴν ἐκ σοῦ καλλωπισθεῖσαν ὑμῶν, καὶ ὁποῖος τῶν ἀνθρώπων ἔσῃ δοῦλος, τὴν ὑμῶν, τὸν σαυτοῦ λέγων. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς ἐβούλετο ἐγχαράττειν αὐτοὺς δι' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ προσέτι καὶ τῇ προαιρέσει μὴ πολλῆς τῆς πίστεως. καὶ ὅπως εἰς τοῦτο πείσῃς αὐτὸν τῇ ὄψει, σοῦ εἰσὶ σπουδαὶ δωρηταὶ τῶν ἀκηράτων δαιμόνων, ὁρῶν τὴν μάχαιραν, εἰς ἣν τὴν πλευρὰν ἔλαβεν, ὁρῶν τὸ ξίφος, ᾧ τὴν κεφαλὴν ἐδέξατο πληγήν. εἰ γὰρ ἡμᾶς ὄντας ὁρῶντες, εἰς οἷς ἀπετόμησαν ἐκπαιδίκησαν, φεύγουσιν, εἰπόντος τοῦ πείσαντος· ὁ διάβολος καὶ οἱ δαίμονες, τὸ ὅπλον ὁρῶντες δι' οὗ πᾶσαν τὴν δύναμιν αὐτῶν ἔλυσεν ὁ Χριστὸς, καὶ τὴν τῶν ἑπτὰ κεφαλῶν ἀπέτεμε κεφαλήν. μὴ τοίνυν ἐπαισχυνθῇς τοσοῦτον ἀγαθὸν, ἵνα μή σε ἐπαισχυνθῇ ὁ Χριστὸς, ὅταν ἔρχηται μετὰ τῆς δόξης αὐτοῦ, καὶ τὸ σημεῖον ἐμπροσθεν φαίνῃ· διαυγὲς γὰρ αὐτὸν τὸν ἀκτῖνα τοῦ ἡλίου. καὶ γὰρ ἔρχεται ὁ σταυρὸς ὅτε φωτὶ ἀφιεὶς ὅμοιος τῆς ὄψεως, καὶ πρὸς τὸν οἰκουμένῳ ἅπασαν ἀπολαμπόμενος διὰ τοῦτο, καὶ δείκνυσι ὅτι οὐδεὶς ἀπέλειπε τῶν εἰς αὐτὸν πιστῶν. ἔτι δὲ σημεῖον καὶ ὅτι τῶν προφητῶν ἡμῖν καὶ νῦν θύρας αἰτίαν ἔκλεισε κεκλεισμένας· τοῦτο δηλητήρια ἔσβεσε φαρμάκων· τοῦτο κοινοῦ δυνάμεις ἐξέλυσε· ἔτι τὰ θηρίων δήγματα ἰοβόλων ἰάσατο. εἰ γὰρ αὖθις πύλας ἀνέῳξε, καὶ ὑφασμὰν ἀφίδας ἀπέπασε, καὶ πρόδηλον εἴσοδον ἀπεκάλυψε, καὶ τὸ διάβολον καὶ νοῦν ἐξέλυσε· τί θαυμαστὸν, εἰ καὶ φαρμάκων δηλητηρίων, καὶ τῶν θηρίων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων πρόδηλον; τοῦτο τοίνυν ἐγκόλαπτον τῇ διανοίᾳ τῇ σῇ, καὶ τὸν σωτῆρα ἀνάπτυξαι τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. σοῦ γὰρ ὁ σταυρὸς τὸν οἰκουμένων ὅσους καὶ ἐπέστρεψε· τὸν πλησίον ἐζήλωσε· τὸν ἀληθῆ ἐπεμνήσθη· τὸν ζῶν ὑπεῖκε· τοῦτον ἀνέπεισε· τοῦτο δὲ ἀνθρώπους ἀγέλαστος ἀπειργάσατο. διὰ τοῦτο οἱ δαίμονες οὐκ ἐπὶ φοβεροῖ, ἀλλ' ἀνεκταφόητοι· οὐδὲ ὁ θάνατος θάνατος, ἀλλ' ὕπνος. διὰ τοῦτο πάντα ἔρριπται χαμαὶ καὶ πεπάτηται τὰ πολεμούμενα κλίνη. διὰ τοίνυν εἴπῃ σοί τις, ἔξαυρωμένον σχοσχωμένος; εἰπὲ φαιδρᾷ τῇ φωνῇ, γεγηθὼς τῷ προσώπῳ, καὶ προσκυνῶ, καὶ οὐ παύσομαί ποτε προσκυνῶν. καὶ γελάσῃ, δάκρυσον αὐτὸν ἐπὶ μείζονι· βλασφήμησον τῷ διαπτῃ, ὅτι τοιαῦτα ἡμᾶς ἐνεργέτησεν, ἃ μηδὲ μαθεῖν δύναταί τις χωρὶς τῆς ἄνωθεν ἀποκαλύψεως. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ οὐκ γελᾷ, Οτι ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος. ὅπερ καὶ παιδία τοῦτο πάσχει, ὅταν τι τῶν μεγάλων ἴδῃ καὶ θαυμαστῶν. καὶ εἰς μυσταγωγίαν εἰσαγάγῃς παιδίον, γελάσεται. τοιοῦτοι οὖν καὶ ἐλλιπεῖς ἐοίκασι τοῖς παιδίοις· μᾶλλον δὲ καὶ τούτων εἰσὶν ἀτελέστεροι. διὰ καὶ ἀθλιώτεροι, ὅτι οὐκ ἐν ὥρᾳ ἡλικίᾳ, ἀλλ' ἐν τελείᾳ τὰ τῶν νηπίων πάσχουσι· οὐδὲ οὐδὲ συνιέναι εἰσὶν ἄξιοι. ἀλλ' ἡμᾶς λαμπρᾷ τῇ φωνῇ καὶ μεγάλῃ καὶ ὑψηλῇ βοᾶντες κραύζωμεν ἐν λέγωμεν, καὶ ἕνεκα πάντες πρὸς σὲ ἐλλιπεῖς μὴ πλείονος τῆς προθυμίας· ὅτι τὸ κεφάλαιον ἡμῶν ὁ σταυρὸς, καὶ τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν ἁπάντων, καὶ ἡ παῤῥησία καὶ ὁ στέφανος ἅπας. ἐβουλόμην δὲ μὴ Παύλου δύνασθαι λέγειν, Οτι δὶ' ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ· ἀλλ' ὅ δύναμαι, ποικίλοις πάθεσι κατεγόμενος. διὰ ταῦτα καὶ ὑμῖν, καὶ πρὸ ὑμῶν καὶ ἐμαυτῷ, σταυροῦσθαι τῷ κόσμῳ, καὶ μηδὲν κοινὸν ἔχειν πρὸς τὸν γλῶν· ἀλλὰ τῆς ἄνω πατρίδος ἐρᾶν, καὶ τῆς ἐκεῖθεν δόξης καὶ τῶν ἀγαθῶν. εἰ γὰρ γραπτὰ ἐσμεν βασιλέως ὑπερκοσμίου, καὶ ὅπλα ἐσθὶ δύναμα πνευματικά. τί τοίνυν καὶ καπήλων καὶ ἀγυρτῶν, μᾶλλον δὲ σκωλήκων βίον μεταχειρίζομεν; ὅπου γὰρ ὁ βασιλεὺς, ἐκεῖ καὶ τὰ γραπτὰ τοῦτον ἐστί· διὰ. καὶ γὰρ γραπτὰ γεγόναμεν, οὐ τῶν μαχητῶν, ἀλλὰ τῶν ἐπὶ. ὁ μὲν γὰρ ὅπου τῆς γῆς βασιλεὺς οὐκ αὐάρθητα πάντες εἰσὶ τοῦ βασιλείου, οὐδὲ πρόδηλοι αὐτοῦ πλουσίοι· ὁ δὲ τῶν ὑπερκοσμίων ἁπάντων ἐπὶ εἰσὶ βούλεται τὸ θεῖον τὸ βασιλικόν. καὶ πῶς δυνατὸν ἐστὶ τοῦτο; ὅτι φησὶ, πῶς ἐκεῖνον ἐσόμεθα θεῖον; ὅτι καὶ Παῦλος ὅπου τῆς γῆς ὤν, ὅπου καὶ σκεπάζομαι, ὧν, ὅπου τὰ χαρτάρια, καὶ ἐπιστέρω τοῦ Χριστοῦ, ἢ ὅταν ἀποδοφόρεσι τοῦ βασιλέως. οὗτοι μὲν γὰρ πολλαχοῦ τοὺς ὄψεις ἀφιέρεσιν· ἐκεῖνον δὲ οὐδὲν ἐφάπτα-

ται,

ταζεν, οὐδὲ παρεῖλκεν, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν ἀγάνοιαν αὐτῶν πρὸς τὸν βασιλέα Χριστὸν τετραμμένην εἶχεν. ὥστε αἱ βουλήσεις ἡμῶν ἔνδον ἐστί. Εἰ μὴ γὰρ τοῦτο διεσκήκει, καλῶς ἦν πόρρω εἰ τῆς πονηρᾶς πράξεως, ἐφ' ἁπασιν ἀγωνιζόμενοι καὶ συντεταμμένῳ πλησίον ὄντι. ἀγαθὸν τὸ καὶ ὁ προφήτης ἔλεγεν· Οὐ φοβηθήσομαι κακά, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ. καὶ αὖθις πάλιν ὁ Θεός· Θεὸς ἐπιζῶν ἐγώ εἰμι, καὶ οὐχὶ Θεὸς πόρρωθεν. ὥσπερ οὖν ἁμαρτίαι διίστασιν ἡμᾶς ἀπ' αὐτοῦ, οὕτω δικαιοσύναι σωζόμενοι ἡμᾶς πρὸς αὐτόν. Επὶ γὰρ λαλουμένου σοῦ, φησιν, " ἐρῶ, ἰδοὺ πάρειμι. ποῖος πατὴρ οὕτως ἂν ἐπαχθήσεται ποτε τοῖς ἐγγόνοις; ποία μήτηρ οὕτως ὀξὺ πρόεσθυμουμένη καὶ διϊσχυρῶς ἐσπουδακυῖα, μή ποτε καλέσειεν αὐτὴν τὰ παιδία; οὐκ ἔστιν οὐδείς, οὐ πατήρ, οὐ μήτηρ. ἀλλ' ὁ Θεὸς διϊσχυρῶς ἔσπευδεν ἀναμιμνῴσκων, εἴ τις ποτε καλέσειεν αὐτὸν τῶν οἰκετῶν, καὶ οὐδέποτε, καλεσάντων ἡμῶν ὡς δεῖ, πρόσεστε. ἀγαθὸν τοῦτο φησιν· ἐπὶ λαλουμένου σοῦ. οὐκ ἀναμιμνῴσκω σε πληρῶσαι, καὶ βιάζεσθαι ἐπάγω. καλέσωμεν τοίνυν αὐτὸν, ὡς κληθῆναι βούλεται. πῶς οὖν βούλεται; Λύε, φησί, πᾶσαν " συνάδικον ἀδικίας, ἄχρι λύσεως φραγελλιάς βιαίων σιωπωμένων, πᾶσαν συγχέασιν ἄδικον ἄπασαν· ἄχρι θρύψῃ πεινῶντι (W) ἄρτον σου, καὶ πτωχοὺς ἀστέγους εἰσάξεις εἰς τὸν οἶκόν σου· ἐὰν ἴδῃς γυμνὸν, περίβαλε· καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων τοῦ σπέρματός σου οὐκ ἀποστήσῃ. τότε ῥαγήσεται ὡσεὶ μὸν ὁ φῶς σου, καὶ τὰ ἰάματά σου ταχὺ ἀνατελεῖ, καὶ προπορεύσεται ἔμπροσθέν σου ἡ δικαιοσύνη σου, καὶ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ περιέξει σε. τότε ἐπικαλέσῃ με, καὶ εἰσακούσομαί σου· ἔτι λαλουμένου σου ἐρῶ, ἰδοὺ πάρειμι. καὶ ἂν τοῦτο πρᾶγμα δυνήσεταί ποιῆσαι, φησι; ἂν ἀφέλῃς ἀπὸ μέσου σου δεσμὸν καὶ ἐπιβουλὴν καὶ ῥῆμα γογγυσμοῦ, καὶ δῷς πεινῶντι τὸν ἄρτον σου, καὶ ψυχὴν ταπεινωθεῖσαν ἐμπλήσῃς, φησί

νη. καθάπερ γὰρ ὅπου τῶν καρπῶν λέγομεν τὸ σπέρμα τοῦ καρποῦ φανέν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸ ζωηρὸν πάλιν ἐμφαίνων οὕτως εἶπεν, ὥσπερ ἄνω ἔλεγεν· ἔτι λαλοῦντος σου ἐρωτᾷ, ἰδοὺ πρόσεμι. ποῖον ἢ λέγει τὸ φῶς; καὶ τί ποτέ ἐστι τοῦτο τὸ φῶς; οὐ τοῦτο τὸ αἰσθητόν, ἀλλ' ἕτερον πολλῷ βέλτιον, ὃ ⟨W⟩ οὐρανὸν ἡμῖν δείκνυσι, τοὺς ἀρχαγγέλους, τὰ χερουβίμ, τὰ σεραφίμ, τὰς ἀρχάς, τὰς ἐξουσίας, τοὺς θρόνους, τὰς κυριότητας, τὸ τρισόπτερον ἄσμα, τὰς αὐλὰς τὰς βασιλικάς, τὰς σκηνάς. διὸ γὰρ τοῦ φωτὸς ἐκείνου καταξιωθῆς, καὶ ταῦτα ὄψει, τὸ ἀπαλλαγήσῃ γεέννης, καὶ τοῦ σκώληκος τοῦ ἰοβόλου, καὶ τοῦ βρυγμοῦ τῶν ὀδόντων, τὸ τῶν δεσμῶν τῶν ἀλύτων, καὶ τῆς γενοχωρίας, καὶ τῆς θλίψεως, τὸ τοῦ σκότους τοῦ ἀφεγγοῦς, καὶ τοῦ διχοτομηθῆναι, καὶ τῶν ποταμῶν τοῦ πυρός, καὶ τῆς καπάρας, καὶ τῶν τῆς ὀδύνης χωρίων· τὸ ἀπελθὼν ἐνταῦθα ἀπέδρα ὀδυνῶν τὸ λύπης, ἔνθα πολλὴ ἡ χαρὰ καὶ ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ εὐφροσύνη τὸ ἡ τρυφή, ἔνθα ζωὴ αἰώνιος τὸ δόξα ἄρρητος καὶ χάλλος ἄφατον, ἔνθα αἰώνιοι σκηναί, καὶ ἡ δόξα τοῦ βασιλέως ἡ ἀπόρρητος, καὶ τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὓς οὐκ ἤκουσε, καὶ ὅπι καρδίᾳ ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη· ἔνθα ὁ νυμφὼν ὁ πνευματικός, καὶ αἱ παρθένοι αἱ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ πρόθυροι αἱ τοῦ Φαναρὰς ἔχουσαι λαμπάδας, καὶ ⟨Φ⟩ τὸ ἔνδυμα τοῦ γάμου ἔχοντες· ἔνθα πολλὰ τὰ τῶν ἀρχόντων τοῦ διακόσμου, καὶ τὰ τάγματα τὰ βασιλικά. εἶδες ἡλίκα τὰ ἐπαθλα, καὶ ὅσα δι' ὀλίγας ῥήσεως ἐπεδείξατο, καὶ πῶς πάντα "Σιωπεφήμησεν; οὕτω καὶ τὴν ἐξῆς ῥήσεων ἐκάστην ἀναπτύξαντες, πολλὴν εὑρήσομεν τὴν περιουσίαν, καὶ πέλαγος ἀχανές. "Τί οὖν ἀναβησόμεθα, εἰπέ μοι, καὶ ὀκνήσομεν ἐλεεῖν τοὺς δεομένους; μὴ παρακαλῶ, ἀλλά, κἂν πάντα ῥίψαι δέῃ, κἂν εἰς πῦρ ἐμβαλεῖν θέλῃ, κἂν ξίφους κατατολμῆσαι, κἂν χεὶρ μαχαιρῶν ἅλλεσθαι, κἂν ὁτιοῦν παθεῖν, πάντα φέρωμεν εὐκόλως, ἵνα τοῦ ἐνδύματος ἐπιτύχωμεν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ τῆς ἀπορρήτου δόξης ἐκείνης· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. νε. 24 ΤΟΤΕ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΙΠΕ ΤΟΙΣ ΜΑΘΗΤΑΙΣ ΑΥΤΟΥ· ΕΙ ΤΙΣ ΘΕΛΕΙ ΟΠΙΣΩ ΜΟΥ ΕΛΘΕΙΝ, ΑΠΑΡΝΗΣΑΣΘΩ ΕΑΥΤΟΝ, ΚΑΙ ΑΡΑΤΩ ⟨W⟩ ΣΤΑΥΡΟΝ ΑΥΤΟΥ, ΚΑΙ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙΤΩ ΜΟΙ.

ΤΟΤΕ, πότε; ὅτε ὁ Πέτρος εἶπεν, ἵλεώς σοι, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο, καὶ ἤκουσεν, ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ. οὐδὲ γὰρ ἠρκέσθη τῇ ὑβριστικῇ μόνον· ἀλλὰ καὶ σκληροτέρας βλασφημίας ἅψασθαι τοῦ τε τῶν ἁπάντων Πέτρου εἰρημένων ἀτοπίαν, καὶ ὃ κέρδος ὃ ἀπὸ τοῦ παθεῖν, φησί· σὺ μοι λέγεις, ἵλεώς σοι, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο· ἐγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι οὐ μόνον τὸ ἐμὲ κωλῦσαι καὶ τῶν ἐμῶν παθῶν δυσχεραίνειν, ὑβριστικόν σοι καὶ ὀλέθριον, ἀλλ' ὅτι οὐδὲ σωθῆναι δυνήσῃ, ἐὰν μὴ καὶ αὐτὸς εἰς τὸ ἀποθανεῖν ἧς προσκευασμένος ὅσῳ πρότερος. ἵνα γὰρ μὴ ἀνάξιον αὐτὸν τὸ παθεῖν εἰ νομίσωσιν, οὐ διὰ τῶν ὑστέρων μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἐπαγομένων αὐτοὺς παιδεύει τοῦ πράγματος τὸ κέρδος. ὅθεν καὶ τῶν Ἰωάννην φησίν· ἐὰν πεσὼν ὁ κόκκος τὸν σῖτον εἰς τὴν γῆν μὴ ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει. ὅθεν καὶ ἐγὼ μὴ ἀπὸ τῆς οὐσίας αὐτὸ γυμνάζων, οὐκ ἐφ' ἑαυτῷ πρᾶγμα ⟨W⟩ λέγειν μόνον ⟨W⟩ τὸ τοῦ δεῖν ἀποθνήσκειν, ἀλλὰ καὶ ἐπ' ἐκείνων. ὅσουτονγὰρ τοῦ πράγματος τοῦτό ἐστι τὸ κέρδος, ὅτι καὶ ἐφ' ὑμῶν, ὃ μὴ μὴ θέλῃ ἀποθανεῖν, δεινόν· τὸ δὲ ἕτοιμον εἰς τοῦτο, ἀγαθόν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀπὸ τῆς ἐξῆς δηλοῖ, τέως δὲ ἐξ ἑνὸς αὐτὸ γυμνάζει μέρους. καὶ ὅρα πῶς καὶ ἀναγκαστὸν ποιεῖ ⟨W⟩ λέγειν. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, οὐ καὶ βούλησθε, κἂν μὴ βούλησθε, ἀπὸ τούτου ὑμᾶς παθεῖν, ἀλλὰ πῶς; εἴ τις θέλει ὀπίσω

ὀπίσω μου ἐλθεῖν. ὁ βιάζομαι, οὐκ ἀναγκάζω· ἀλλ' ἔκαστον κύριον τῆς ἑαυτοῦ προαιρέσεως ποιῶ. διὸ καὶ λέγω, Εἴ τις θέλει. ὅτι γὰρ ἀγαθὰ κελεύω, οὐχὶ ὅτι κακὰ ἐπάγω, οὐκ ὅτι κόλασιν καὶ τιμωρίαν, ἵνα καὶ ἀναγκάσω. καὶ γὰρ αὐτὴ τοῦ προσώπατος ἡ φύσις ἱκανὴ ἐφελκύσασθαι. τοῦτο δὲ λέγων "ἐπεισάσατο μείζονος. ὁ μὲν γὰρ βιαζόμενος ἀποτρέπει πολλάκις· ὁ δὲ ἀφεὶς κύριον (W) ἀκροατὴν εἶ), μᾶλλον ἐφέλκεται. βίας γὰρ δυνατώτερον θεραπεία. διὸ καὶ αὐτὸς ἔλεγε· Εἴ τις θέλει. μεγάλα γὰρ ἐστιν ἃ δίδωμι ὑμῖν, φησίν, ἀγαθά, καὶ τοιαῦτα, ὡς καὶ ὑπερτείνειν ἐκόντας. οὐδὲ γὰρ Εἰ τις χρυσίον πρῆξαι ἤθελεν παρ' ἡμῶν, μὴ βίας ἐκάλεσεν δή. Εἰ δὲ εἰς ἐκεῖνα ἀ μὴ βίας, πολλῷ μᾶλλον ὅτι τὰ ἐν τοῖς ἀρίστοις ἀγαθά. Εἰ γὰρ μὴ ἡ τοῦ προσώπατος φύσις πείθει σε δραμεῖν, ἀδὲ λαβεῖν ἄξιος εἶ· ἀλλ' ἀν λάβῃς, εἶσῃ κελεύσει τὸ ληφθέν. Διὰ τοῦτο οὐκ ἀναγκάζει ὁ Χριστός, ἀλλὰ προτρέπει φιλόθυμος ἡμῶν. ὅπου γὰρ ἐδόκουν πολλὰ διαθρύλλειν ἰδιῶται, θορυβούμενοι πρὸς τὸ εἰρημένον, φησίν· οὐ χρεία θορύβου καὶ ταραχῆς. Εἰ μὴ νομίζετε μείζονα ἀγαθῶν αἴτιον εἶ) τὸ εἰρημένον, καὶ ἐφ' ὑμῖν συμβαῖνον, οὐ βιάζομαι οὐδὲ ἀναγκάζω, ἀλλ' Εἴ τις θέλει ἀκολουθεῖν, τοῦτον κελεύω. μὴ γὰρ δὴ τοῦτο νομίζετε εἶ) τὸ ἀκολουθῆσαι, ὃ ποιήσατε νῦν ἐπόμενοί μοι· πολλῶν ὑμῖν δεῖ πόνων, πολλῶν κινδύνων, εἰ μέλλοιτε ὀπίσω μου ἰέναι. ἀ γὰρ δή, ὦ Πέτρε, ὅπου νῦν ἀγωνοθέτης Θεοῦ, δεῖ τοῦτο μείζονα προσδοκᾶν ὀφείλειν σε φαίνεσι, καὶ νομίζειν εἰς σωτηρίαν ἥκειν σοι τοῦτο, καὶ ἀδείας λοιπὸν ἀπολαύειν, ὡς τὸ πᾶν ἐργασάμενος. δυνάμεθα μὲν γὰρ, ἅτε υἱὸς ὢν Θεοῦ, μηδὲ ἀφεῖναί σε πεῖραν τῶν δεινῶν λαβεῖν· ἀ βουλόμεθα δὲ δεῖ σε, ἵνα καὶ αὐτὸς ἡ συνειδυῖα ἐγκρὶς καὶ δοκιμώτερος γένῃ. οὐδὲ γὰρ εἴ τις ἀγωνοθέτης Εἶπε φίλον ἀθλητὴν ἔχοι, βουληθείη ἂν πρῶτον αὐτὸν στεφανῶσαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων πόνων, ἵνα δεῖ τοῦτο μάλιστα ὅπου αὐτὸν φιλῇ. οὕτω καὶ ὁ Χριστός· ὃς μάλιστα φιλεῖ, τούτους μάλιστα βούλεται καὶ οἴκοθεν "δοκιμεῖν, οὐκ ἀπὸ τῆς αὐτοῦ βοηθείας μόνης. ὅσα δὲ πῶς καὶ ἀνεπαχθῆ ποιεῖ (W) λόγον. οὐδὲ γὰρ εἰς αὐτοὺς παίζησι μόνους τὰ δεινά, ἀλλὰ καὶ κοινὸν τὸ δόγμα τῇ οἰκουμένῃ προτίθησι, λέγων· Εἴ τις θέλει καὶν γυνὴ, καὶν ἀνὴρ, καὶν ἄρχων, καὶν δεσπότης, ταύτῃ ἐρχέσθω τῇ ὁδόν. καὶ δοκεῖ μὲν εἴ τι εἰρηκέναι· τέλος δὲ ὅστις τὰ λεγόμενα, ὁ ἀπαρνήσασθαι ἑαυτόν, καὶ τὸ ἆραι (W) σαυτὸν αὐτῷ, καὶ τὸ ἀκολουθεῖσθαι μοι. ὁ τὰ μὲν δύο σωνέζηλαι, τὸ δὲ ἓν καθ' ἑαυτὸ τέθηται. ἀλλ' ἴδωμεν προτέρου τί ποτέ ὅστι τὸ ἀρνήσασθαι ἑαυτόν. μάθωμεν προτέρου τί ὅστιν ἀρνήσασθαι ἕτερον, καὶ τότε εἰσόμεθα τί ποτέ ὅστιν ἀρνήσασθαι ἑαυτόν. τί οὖν ὅστιν ἀρνήσασθαι ἕτερον; ὃ ἀρνούμενος ἕτερον, οἷον ἢ ἀδελφόν, ἢ οἰκέτην, ἢ συντρόφον, καὶν μασιζόμενον ἴδῃ, καὶν δεσμούμενον, καὶν ὁποιῶν πάσχοντα, ὑπερίδηται, οὐ βοηθεῖ, οὐκ ἐπικλᾶται, οὐ πάσχει τι πρὸς αὐτόν, ἅτε ἄπαξ ἀπαλλοτριωθείς. οὕτω τοίνυν βούλεται τὸ σώματος ἀφεῖσθαι τὸ ἡμέτερον, ἵνα καὶ μασίζωσι, καὶν ἐλαύνωσι, καὶν κτείνωσι, καὶν ὁποιῶν ποιῶσι, μὴ φεισώμεθα. τοῦτο γὰρ ὅστι φείσασθαι. ἐπεὶ καὶ (G) πατέρες τότε φείδονται τῶν ἐγγόνων, ὅταν διδασκάλοις αὐτὰ παραδιδῶσι, κελεύουσιν αὐτῷ μὴ φείδεσθαι. οὕτω καὶ ὁ Χριστός· οὐκ Εἶπε μὴ φείσασθαι ἑαυτῷ, ἀλλ' ἐπιτεταμένως, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν, τουτέστι, μηδὲν ἐχέτω κοινὸν πρὸς ἑαυτόν, ἀλλ' ἐκδότω τοῖς κινδύνοις, τοῖς ἀγῶσι, καὶ ὡς ἑτέρου ταῦτα πάσχοντος, οὕτω διακείσθω. καὶ οὐκ Εἶπεν, ἀρνησάσθω· ἀλλ' ἀπαρνησάσθω, καὶ τῇ μακρᾷ ταυτῃ προσθήκῃ πολλαπλασίονα πάλιν ἐμφαίνων τὸν ἐγκόλπιον. καὶ γὰρ πλέον τοῦτο ἐκείνου ὅστι. καὶ ἀράτω (W) σαυτὸν αὐτῷ. τοῦτο δὲ ἐκείνου χαλεπώτερον. ἵνα γὰρ μὴ νομίσῃς ὅτι μείζονι ῥιψοκινδύνῳ καὶ ὑπερέως καὶ ὀνειδισμῶν δεῖ ἀπαρνήσασθαι ἑαυτόν, λέγει καὶ μείζονα πόνον ἀπαιτοῦντα ἑαυτὸν δεῖ· τουτέστι, μείζονι θανάτῳ, καὶ θανάτῳ ἐπονειδίστῳ. διὸ τοῦτο οὐκ Εἶπεν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν μείζονι θανάτῳ, δηλαδὴ ἀφάτου (W) ἐπονειδίστου θανάτου δηλῶν· καὶ ὅτι οὐκ ἄπαξ, οὐδὲ δίς, ἀλλὰ διὰ παντὸς ὁ βίος οὗτος δεῖ ποιεῖν. διηνεκῶς γάρ, φησι, φέρειν τὸν θάνατον τοῦτον,

χ. ἐπαιτεῖν

χ. ἐνδημιουργεῖν,

τῦτον, ἐς καθ' ἡμέραν ἕτοιμος ἔσο πρὸς σφαγήν. ὅπερ γὰρ πολλοὶ χρημάτων μὴ κατεφρόνησαν καὶ τυφῆς καὶ δόξης, θανάτου ὑπὲρ οὐχ ὑπερβάλλον, ἀλλ' ἔδειξαν καρδίαν, ἐγὼ φησι καὶ μέχρις αἵματος παλαίειν ⓦ ἀγωνίζομαι ὑπὲρ βούλομαι τῦ ἐμοῦ, καὶ ἕως σφαγῆς καὶ σκάμματα γένεσθαι· ὥστε καὶ θάνατον ὑπομένειν δεῖ, καὶ θάνατον ⓦ ἐπονείδιστον, καὶ θάνατον τὸ ἐπάρατον, καὶ ὅτι πονηρᾶς ὑπομονῆς, πολύτα δεῖ γενναίως φέρειν, καὶ ταύτῃ μᾶλλον ἀγάλλεσθαι. καὶ ἀκηλευθείτω μοι. ὅπερ γὰρ ὅτι καὶ πάσχοντα μὴ ἀκολυθεῖν, ὅταν μὴ δι' αὐτὸν τις πάθῃ (καὶ γὰρ λῃσταὶ πολλὰ [καὶ] χαλεπώτερα πάσχουσι, καὶ τυμβωρύχοι καὶ γόητες) ἵνα μὴ νομίσῃς ὅτι ἔχει τῶν δεινῶν ἡ φύσις, πρόσθησι τὸ ὑπομένειν τῶν δεινῶν. τίς δέ ἐστιν αὕτη; ἵνα ταῦτα ποιῶν καὶ πάσχων αὐτῷ ἀκολυθῇς, ἵνα δι' αὐτὸν πάντα ὑπομένῃς, ἵνα καὶ τὸ ἄλλο ἀρετὴν ἔχῃς. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο δηλοῖ ὃ, ἀκηλευθείτω μοι, ὥστε μὴ μόνον ἀνδρεῖον τὸ ἐν τοῖς δεινοῖς, ἀλλὰ καὶ σωφρονιστὴν καὶ ὑπιεικῆ καὶ πᾶσαν ἐπιδείκνυσθαι φιλοσοφίαν. τῦτο γάρ ἐστιν ἀκηλευθεῖν ὡς χρή, τὸ καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ὃ δι' αὐτὸν πάντα πάσχειν. Εἰσὶ γὰρ οἱ τῷ Σαβόλῳ ἀκηλευθητοῦντες, καὶ ταῦτα πάσχοντες, ἀλλ' οὐχήνον ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν ὠφελοῦσιν· ἀλλ' ἡμεῖς διὰ τὸν Χριστόν, μᾶλλον δὲ δι' ἡμᾶς αὐτούς. ὠφελοῦμαι, ἵνα ἑαυτὸν βλάψωσι, καὶ σὺ ταῦτα καὶ ὠφελεῖ· ἡμεῖς γὰρ ἵνα χερδήσωμεν ἑκάτερον τὸ ζωήν. πῶς οὖν οὐκ ἐκάτης βλακείας, μηδὲ τὸν αὐτὸν τοῖς ἀπολλυμένοις ὑπιδείκνυσθαι ἀνδρεῖον, καὶ ταῦτα, τοσούτους μέλλοντας καρπῦσθαι στεφάνους; καίτοιγε ἡμῖν μὲν ὁ Χριστὸς πρέσβεσι βοηθῶν, ἐκείνοις δὲ σοβεῖς. Εἶπε μὲν οὖν καὶ τοῦτο τὸ ὑπόταγμα, ὅτε ἔπεμπεν αὐτοὺς λέγων· Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε. Ἀποστέλλω γὰρ ὑμᾶς ὡς μέσῳ λύκων ὡς πρόβατα, καὶ ὅτι ἡγεμόνας καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε· νυνὶ δὲ ὑπὲρ τοσαῦτα μᾶλλον καὶ αὐστηρότερον. Ὅτε μὲν γὰρ θάνατον εἶπε μόνον· σὺ δὲ καὶ σαυρὸν ἐμνημόνευσε, καὶ σαυρὸν διὰ μακρᾶς ἀνάγκης· ἀνάγκη γάρ, φησί, τὸν σαυρὸν αὐτοῦ· τοῦτέστι, βαστάζειν διὰ μακρᾶς καὶ φερέτω. καὶ ὅτι ποιεῖν εἴωθε πομπαχοῦ, οὐκ ἐξ ἀρχῆς οὐδὲ ὑπὲρ τοιούτων προοιμίων, ἀλλὰ πρέμα καὶ κατὰ μικρὸν τὰ μείζονα τῶν παραγγελμάτων εἰσάγων, ἵνα μὴ ξενίζωνται καὶ ἀκηκύοντες. Εἶτα, ὅπερ σφόδρα ἐδόκει εἶναι τὸ εἰρημένον, ὅσα πῶς αὖθις ἐξ τῶν ἔξης παραμυθεῖται, καὶ λίθοις ἔπαθλα ὑπισχνούμενος τοῦτο ἰσχυρὰς καὶ οὐκ ἔπαθλα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς καρδίας ὑπέχειρα. καὶ γὰρ τούτοις ἐνδιατείνει μᾶλλον, ἢ ἐκείνοις· ἐπειδήπερ οὐχ ὕπως ἡ τῶν ἀγαθῶν δόσις, ὡς ἡ τῶν αὐστηρῶν ἀπειλὴ τοῦτο πολλοὺς σωφρονίζειν εἴωθε. σκόπει δὴ πῶς καὶ ὑπευθύνει ἄρχεται, καὶ εἰς τῦτο τελευτᾷ.

25 Ος γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ἑαυτῦ ψυχὴν ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν.

26 Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπος, ἐὰν ⓦ κόσμον ὅλον κερδήσῃ, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; Ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· οὐκ ἀφειδῶν ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα φειδόμενος, ταῦτα ὑποτίθεμαι. καὶ γὰρ ὁ φειδόμενος τοῦ παιδίου αὐτοῦ, ἀπόλλυσιν αὐτό· ὁ δὲ μὴ φειδόμενος, σῴζει. ὃ καὶ ὁ τῆς σοφὸς ἔλεγε· Οτι ἐὰν παίσῃς ⓦ τὸν υἱόν σου ῥάβδῳ, καὶ μὴ ἀποθάνῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ οὐκ θανάτου ῥύσῃ. καὶ πάλιν, Ο φειδόμενος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καταδήσει πληγὰς αὐτοῦ· τοῦτο καὶ ὅτι *γραπτέον ἐστί. ἀνὴρ γάρ ὁ γραπτὸς φειδόμενος τῶν γραπτῶν, ἔνδον κολάζει μόνον σῴζει πόνους, καὶ σὺν ἔνδον αὐτοῖς πρόσταπολλύει. ἵνα οὖν μὴ καὶ ἐφ' ὑμῖν τοῦτο συμβαίνῃ, φησί· δεῖ πρὸς ⓦ διακειμένη θάνατον ὑμᾶς βαστάζειν. καὶ γὰρ καὶ νῦν πόλεμος ἀναρριπίζεσθαι μέλλει χαλεπός. μὴ τοίνυν καθίσῃς ἔνδον, ἀλλ' ἔξερχου καὶ πολέμει· καὶ πέσῃς ἐν τῇ παρατάξει, τότε ἔζησας. Εἰ γὰρ ὅτι τῶν ἀοράτων πολέμων ὁ παρατεταγμένος εἰς σφαγήν, σὺν τῶν ἄλλων διακειμένων μᾶλλον καὶ ἀνάλωτός ἐστι, καὶ τοῖς πολεμίοις φοβερώτατος, καίτοιγε μὴ θάνατον οὐκ ἰσχύοντος αὐτὸν ἀνασῆσαι τὸ βασιλέως παρὰ τὰ ὅπλα ἀνθρώπων;

Matθ. ι. ε. Λυκ. ι. γ.

Παροι. κγ. ιγ. Σειρ. λ.

θεται· πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῶν πολέμων τούτων, ὅτε καὶ δυνάσεως ἐλπίδες τοσαῦται, ὁ πρόσ-
κομμος εἰς θάνατον τὸν ἑαυτοῦ ψυχὴν διρήσει αὐτόν· ἐνὶ μὲν εἰπεῖν, ὅτι οὐ ταχέως ἀ-
λώσεται· δευτέρῳ δ' ὅτι, κἂν πέσῃ, ὅτι μείζονα αὐτὸν χρεωφελήσει ζωήν. Εἶτα ὅπερ
εἶπεν, ὅτι ὁ θέλων σῶσαι, ἀπολέσει αὐτόν, ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ, σώσει, καὶ ἐκεῖ σωτηρίαν καὶ
ἀπώλειαν καὶ ἐνταῦθα σωτηρίαν καὶ ἀπώλειαν τέθεικεν, ἵνα μὴ νομίσῃς ἴσην εἶναι τὴν ἀπώ- 5
λειαν ταύτην κἀκείνην καὶ τὴν σωτηρίαν, ἀλλὰ μάθῃς σαφῶς ὅτι τοσοῦτον ἐκείνης τῆς σω-
τηρίας καὶ ταύτης τὸ μέσον, ὅσον ἀπωλείας καὶ σωτηρίας, καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων καθάπαξ ἐπά-
γων ταῦτα κατασκευάζων. Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπος, φησίν, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ,
τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; Εἶδες πῶς ἡ πρᾶξις τὸ δεινὸν αὐτῆς σωτηρία ἀπώλεια, καὶ ἀ-
πωλείας ἀπάσης χείρων, ἅτε καὶ ἀνίατος οὖσα, τῷ μηδὲν εἶναι λοιπὸν τὸ ἐξωνούμενον αὐτήν; 10
μὴ γάρ μοι λέγε τοῦτο, φησίν, ὅτι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔσωσεν ὁ κινδυνεύσας ἅπαξ φυγὼν τοι-
οῦτος, ἀλλὰ μὴ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ μόνης ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκειοτέρων ἅπασαν. καὶ τί τὸ πλέον ἐντεῦθεν
αὐτῷ ἐκείνης ἀπολλυμένης; Εἰπέ γάρ μοι, εἰ σὸν οἰκέτην ἴδοις σὸν υἱὸν ἐν τρυφῇ, σαυτὸν
δὲ ἐν κακοῖς ἑκάτερος, ἆρα κερδανεῖς ἐκ τοῦ δεσπότης εἶναι; οὐδαμῶς. τοῦτο τοίνυν καὶ ὅτι
τῆς ψυχῆς λογίζου· ὅταν τῆς σαρκὸς τρυφώσης καὶ πλουτούσης, αὕτη τὸν μέλλουσαν ἀπώ- 15
λειαν ἀναμένει. Τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; πάλιν ὑπομνήσει σε
αὐτῷ μὴ γὰρ ἕτερον ψυχὴν ἔχεις δοῦναι ἀντὶ ψυχῆς, φησίν; χρήματα μὲν γὰρ ἂν ἀπολέσῃς,
δυνήσῃ δοῦναι χρήματα, κἂν οἰκίαν, κἂν ἀνδράποδα, κἂν ὁτιοῦν ἕτερον τῶν κτημάτων· ψυχὴν δὲ
ἂν ἀπολέσῃς, ἑτέραν δ' δυνήσῃ ὑπεδοῦναι ψυχήν· ἀλλὰ κἂν τὸν κόσμον ἔχῃς, κἂν βασιλεὺς
τῆς οἰκουμένης ᾖς, οὐκ οἷός τε ἔσῃ ἀντὶ τῆς οἰκουμένης πάντα καταβαλὼν μίαν τὴν οἰκουμένης αὐτὴν ψυ- 20
χὴν ἀγοράσαι μίαν. καὶ τί θαυμαστόν, εἰ ὅτι ψυχῆς ἕνεκα συμβαίνει; καὶ γὰρ καὶ ὅτι σώματος ἕνεκα
γινόμενοι ἴδοι τις ἂν καὶ μυρία δείγματα τοιαῦτα, σῶμα δὲ ἔχῃς ἐπίνοσον φύσει καὶ
ἀνίατως ἔχον, ἃ δυνήσῃ, κἂν τὸν βασιλέα ἅπασαν ὑπεδῴς, ὃ σῶμα διορθώσασθαι τοῦτο,
καὶ μυρία σώματα τοιαῦτα πόλεις καὶ χρήματα. ὅτου τοίνυν καὶ ὅτι τῆς ψυχῆς λογίζου
μᾶλλον ἢ καὶ πολλῷ πλέον ὅτι τῆς ψυχῆς, καὶ πάντα καὶ ἄλλα ἀφεὶς, εἰς ταύτην ἅπασαν 25
ἀνάλισκε τὴν σπουδήν. μὴ δὴ τῶν ἀλλοτρίων φροντίζων ἀμέλει σαυτοῦ καὶ τῶν σῶν· οὕτω
ἅπαντες ποιοῦσιν, ἐοικότες τοῖς τὰ μέταλλα ἐργαζομένοις. οὐδὲ γὰρ ἐκείνοις ὄφελος τῆς ἐρ-
γασίας ταύτης, οὐδὲ τοῦ πλούτου· ἀλλὰ καὶ πολὺ τὸ βλαβερὸς, ὅτι τε κινδυνεύουσιν εἰκῇ, καὶ
ὅτι ἑτέροις κινδυνεύουσιν, οὐδὲν ἐκ τῶν ἱδρώτων ἐκείνων καὶ τῶν θανάτων καρπούμενοι. τού-
τους καὶ νῦν εἰσι πολλοὶ οἱ μιμούμενοι, οἱ ἑτέροις μεταλλεύοντες πλούτου, μᾶλλον ἢ καὶ 30
τούτων ἀθλιώτεροι, ὅσῳ καὶ γέενναν ἡμᾶς ἀναιδεῖ μετὰ τοὺς πόνους τούτους. ἐκείνους μὲν γὰρ
ἴσως τῶν ἱδρώτων ἐκείνων ὁ θάνατος· ἡμῖν δὲ ἀρχὴ μυρίων κακῶν ὁ θάνατος ἔσται. Εἰ δὲ λέ-
γεις ὅτι" ἀπολαύσεις τῶν σῶν πόνων πλουτῶν, δεῖξον τὸν ψυχὸν ὠφεληθεῖσαν, καὶ τότε πεί- χ. ἀπολαύσεις
θομαι. τῶν γὰρ ἐν ἡμῖν χειρόνων ἡ ψυχή. Εἰ δὲ τὸ σῶμα πιαίνεις, τὴν ὁμοίαν ἐκείνης, οὐ-
δὲν αὐτὴν ποιεῖς σὺ ἡ ὑβρὶς· ὥσπερ οὖν τῆς δούλης ὠφελουμένης, οὐδὲν ποιεῖς τὸν δε- 35
σπότην ἀπολλυμένου ἡ τῆς θεραπαινίδος ὑβρὶς, οὐδὲ ἡ τῆς κόλπης εὐκοσμία ποιεῖ τὸν
τῆς σαρκὸς ἀδύνειδον· ἀλλ' ἐρεῖ σοι πάλιν ὁ Χριστός· Τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα ὑπὲρ
τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ ἐκείνου σε κρέφεσθαι κελεύων καὶ αὐτῆς μόνης ποιεῖσθαι
λόγον. Φοβήσας τοίνυν ἀπεύθυνεν καὶ ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν προσμυθεῖται.

27 Μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, φησίν, ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ με- 40
τὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, καὶ τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα καὶ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ.

Εἶδες πῶς δόξα μία πατρὸς καὶ υἱοῦ; Εἰ δὲ δόξα μία, εὐδηλον ὅτι καὶ οὐσία μία. Εἰ γὰρ
a. Kor. ιε. μα. ἐν οὐσίᾳ μιᾷ διαφορὰ δόξης (Ἄλλη γὰρ δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέ-
ρων· ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ, καίτοι μιᾶς ἴσης ἰσοτιμίας) πῶς ἂν εἴη ἡ δόξα μία, ἡ
οὐσία

ὐσία ἑτέρα νομίσαθῃ; οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἐν δόξῃ τοιαύτῃ οἵᾳ ὁ πατὴρ, ἵνα πάλιν ἀλλαγλώ ἵνα ἰσοπολεύσῃς· ἀλλὰ ὃ ἀπηρεωμένον δεικνύς, ἐν αὐτῇ ἐκείνῃ τῇ δόξῃ, φησὶν, ἦξει, ὡς μίαν αὐτὴν ἰσοπολεύεσθαι καὶ τὴν αὐτήν. Οὐ τοίνυν φοβῇ Πέτρε, φησὶ, θάνατον ἀκούων; ὅτε με γὰρ ὄψῃ ἐν τῇ δόξῃ τῆς παρ/σίας. Εἰ δ' ἐγὼ ἐν δόξῃ, καὶ ὑμεῖς. οὐδὲ γὰρ μέλλει τῆς παρόντος βίου τὰ ὑμέτερα· ἀλλ' ἑτέρα σας ὑμᾶς ἀναδέξεται λῆξις ἀμείνων. διὰ ὅμως εἰπὼν τὰ χρήσιμα, οὐκ ἔστη μέχρι τούτου, ἀλλὰ καὶ τὰ φοβερὰ ἀνέμιξε, τὸ δικαστήριον ἐκφανὲς εἰς μέσον ἀγαγών, καὶ τὰς εὐθυνὰς τὰς ἀπαραιτήτους, καὶ τὴν ψῆφον τὴν ἀδέκαστον, καὶ τὴν κρίσιν τὴν ἀνεξαπάτητον. οὐ μὴν ἀφῆκε σκυθρωπὸν μόνον φαντασίαν λέγειν, ἀλλὰ καὶ χρησταῖς ἀνέμιξεν ἐλπίσιν. οὐδὲ γὰρ εἶπε, τότε κολάσει σὺν ἁμαρτηκότας, ἀλλ' ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. τοῦτο δ' ἔλεγεν, οὐχὶ σὺν ἁμαρτηκότας κολάσεως ἀναμιμνήσκων μόνον, ἀλλὰ σὺν κατορθωκότας βραβείων καὶ στεφάνων.

Αλλ' αὐτὸς μὲν, ἵνα καὶ σὺν ἀγαθοὺς ἄνδρας ἀνακίνησηται, ταῦτα εἴρηκεν· ἐγὼ δὲ φείσομαι λοιπὸν ΗΘΙΚΟΝ
ταῦτα ἀκούων. οὐ γὰρ εἰμὶ τῶν στεφανουμένων. οἶμαι δὲ καὶ ἑτέρους ἡμῖν κοινωνεῖν τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀγωνίας. ἵνα γὰρ οὐχ ἑκάστου τοῦτο ποιῆσαι τὸ ῥῆμα, εἰς τὸ κοινὸν εἰσελθόντα τὸ ἐμὸν, καὶ ποιῆσαι φρίττειν, καὶ πεῖσαι ὅτι σάκκος ἡμῖν χρεία, καὶ νηστείας ὀπτεταμένης μᾶλλον, ἢ τὰ δήμου τῶν Νινευϊτῶν· οὐ γὰρ ἂν κατεστροφῆς πόλεως καὶ τῆς κοπῆς τελευτῆς ὁ λόγος ἦν· διὰ ἂν τῆς κολάσεως τῆς αἰωνίου, καὶ τοῦ πυρὸς τοῦ μὴ σβεννυμένου. διὰ καὶ τοὺς τὰς ἐρήμους κατειληφότας μοναχοὺς ἐπαινῶ καὶ θαυμάζω, τῶν τε ἄλλων ἕνεκεν, καὶ διὰ ταύτην τὴν ῥῆσιν. σκῆνοι γὰρ μετὰ τὸ ἀριστοποιήσασθαι, μᾶλλον δὲ μετὰ τὸ δεῖπνον (ἀρίστου γὰρ οὐκ ἴσασί ποτε. καὶ γὰρ ἴσασιν ὅτι πένητος ὁ πλοῦτος καιρὸς καὶ νηστείας) μετὰ τὸ δεῖπνον λέγοντες λιτὰς βυζακτηρίους εἰς Θεὸν, καὶ ταύτης μεμνῆσθαι τῆς φωνῆς. καὶ εἰ βούλεσθε καὶ αὐτῶν ἀκοῦσαι τῶν ὑμνων, ἵνα καὶ αὐδὴ λέγητε συνεχῶς, πᾶσαν ὑμῖν ἀπαγγελῶ τὴν ᾠδὴν ἐκείνην τὴν ἑωθινήν. ἔχει τοίνυν τὰ ῥήματα αὐτῆς ὧδε· Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ "
τρέφων με ἐκ νεότητός μου, ὁ διδοὺς τροφὴν πάσῃ σαρκὶ, πλήρωσον χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης "
τὰς καρδίας ἡμῶν, ἵνα πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύωμεν εἰς πᾶν ἔργον ἀ- "
γαθὸν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, μεθ' οὗ σοὶ δόξα, τιμὴ, κράτος ζωοποιῷ πνεύματι "
εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. δόξα σοι Κύριε· δόξα σοι ἅγιε· δόξα σοι βασιλεῦ, ὅτι ἔδωκας "
ἡμῖν βρώματα εἰς εὐφροσύνην. πλῆσον ἡμᾶς πνεύματος ἁγίου, ἵνα εὑρεθῶμεν ἐνώ- "
πιόν σου ἐναρεστήσαντες καὶ μὴ αἰσχυνόμενοι, ὅτε ἀποδίδως ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. πάντα "
μεθ' ὧν ἄξιον δοξάσαι τὸν ὕμνον τοῦτον· μάλιστα δὲ τοῦτο τὸ τέλος. ὅπου γὰρ ἡ τράπεζα καὶ ἡ ἑορτὴ διήκειν εἴωθε καὶ βαρύνειν, καθάπερ ἀνά χαλινὸν τὴν ῥῆσιν ταύτην ὀπτήθασι τῇ ψυχῇ, δεῖ καὶ τοῦ καιροῦ τῆς ἀνέσεως τὸ καιρὸν τῆς κρίσεως αὐτοῖς ἀναμιμνήσκοντες. ἔμαθον γὰρ οἱ ἔπαθον Ισραὴλ ἀπὸ τραπέζης πολυτελοῦς. Εφαγε γὰρ καὶ ἐπιον καὶ ἀ- Δ Δευτ. λβ. ιδ.
πεβάκχευσεν ὁ ἠγαπημένος· διὰ καὶ Μωϋσῆς ἔλεγε· Φαγὼν καὶ πιὼν ἐμπλησθεὶς μνήσθητι Δ Δευτ. ε. ια. κβ.
Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου. μετὰ γὰρ ἐκείνων τῶν τραπέζων, τὰ δεινόματα αὐτοῖς ἐτολμήθη· ὅτε ἐκεῖνα τολμήματα. σκόπει τοίνυν καὶ σύ, μὴ τοιοῦτόν τι πάθῃς. κἂν γὰρ μὴ λίθῳ θύσῃς μηδὲ χρυσῷ καὶ σφαγαῖς καὶ μόχθοις, σκόπει μὴ θυμῷ θύσῃς τὸν σαυτοῦ ψυχικόν· μὴ πορνείᾳ θύσῃς τὸ σωτήριόν σου· μὴ ἑτέροις τοιούτοις πάθεσι. διὰ γὰρ τοι τοῦτο καὶ ἐκεῖνοι σὺν χρημάτων δεδικότες τούτους, τραπέζης ἀπολαύσαντες, μᾶλλον δὲ νηστείας (καὶ γὰρ καὶ ἡ τράπεζα αὐτῶν νηστεία) καὶ φοβεροῦ δικαστηρίου, καὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἑαυτοὺς ἀναμιμνήσκουσιν. εἰ δὲ σκῆνοι οἱ νηστείας, καὶ χαμευνίας, καὶ ἀγρυπνίας, καὶ σάκκου, καὶ μυρίοις ἑαυτοὺς σωφρονίζοντες, ἔπτηξαν τὴν ταύτης δέον) τὴν ὑπομνήσεως· πότε δυνησόμεθα ἡμεῖς ὀπτηθῆναι ζῆν, οἱ τραπέζας ἀθανατίζοντες μυρία ναυάγια φέρουσας, καὶ μηδὲ ὅλως εὐχόμενοι, μήτε ἐν ἀρχῇ, μήτε ἐν τέλει; διὰ τοῦτο ἵνα τὰ ναυάγια ταῦτα λύσωμεν, τὸν ὕμνον ἐκεῖνον εἰς μέσον ἀγαγόντες ἀναπτύξωμεν πάντα·

ἵνα δὲ δῷ αὐτῷ κέρδος ἰδόντες, καὶ αὐτοὶ συνεχῶς ἐπαύδωμεν αὐτὸν τῇ τραπέζῃ, καὶ τὰ σκιρτήματα τῆς γαστρὸς καταστέλλωμεν, καὶ τὰ ἤθη καὶ τοὺς νόμους τῶν ἀγγέλων ἐκείνων εἰς τὰς οἰκίας εἰσάγοντες τὰς ἡμετέρας. ἔδει μὲν γὰρ βασίζοντας ἐκεῖ, ταῦτα καρποῦσθαι· ὅπου γε καὶ βούλεσθε, κἂν διὰ τῶν ἡμετέρων λόγων ἀκούσατε τῆς πνευματικῆς ταύτης μαγῳδίας, καὶ ἕκαστος μὴ τῷ τραπέζῃ ταῦτα λεγέτω τὰ ῥήματα, ἐλεγχόμενος ὅτι· διὰ τοῦτο ὁ Θε-
Κολ. γ. ιζ. ὸς. ⁂ γὰρ ἀποστολικὸν διήκειν πληροῦσι νόμον ⁂ κελεύοντα· Πᾶν ὅτι ποιῶ ποιοῦμεν ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ δι' αὐτοῦ. Εἶτα ἡ εὐχαριστία οὐχ ὑπὲρ τῆς μιᾶς ἡμέρας ἐκείνης μόνης, ἀλλ' ὑπὲρ πάντος τοῦ βίου γίνεται. ὁ τρέφων γάρ μέ, φησιν, ἐκ νεότητός μου. Καὶ διδασκαλία φιλοσοφίας ἐντεῦθεν. Τοῦ γὰρ Θεοῦ τρέφοντος, οὐ χρὴ μεριμνᾶν. Εἰ γὰρ βασιλέως σοι ὑποδεδεγμένου πρόνοιαν ἐκ τῶν αὐτοῦ τὰ μείζονα τοῦ καθημερινοῦ θεφίου, ἐθάρρησας ἂν λοιπόν· πολλῷ μᾶλλον ὅταν ὁ Θεὸς πρόνοιαν ἔχῃ, καὶ πάντα σοι ὥσπερ ἐκ πηγῶν ὑπερρέῃ, πάσης φροντίδος ἀπηλλάχθαι δεῖ. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ταῦτα λέγεσιν, ἵνα καὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ὑπ' αὐτῶν μαθητευομένους πείσωσι πᾶσαν φροντίδα ἀποδύσασθαι καὶ μεριμναν βιωτικήν. Εἶτα, ἵνα μὴ νομίσῃς ὅτι ὑπὲρ ἑαυτῶν μόνων τοῦ εὐχαριστεῖν ταύτην ἀναφέρουσιν, ἐπάγουσι λέγοντες, ὁ δίδους τροφὴ πάσῃ σαρκί· ὑπὲρ πάντος εὐχαριστοῦντες τοῦ κόσμου· καὶ καθάπερ πατέρες τῆς οἰκουμένης ἁπάσης, οὕτω καὶ ὑπὲρ ἀπάντων εὐφημίας ἀναφέρουσι, καὶ εἰς φιλαδελφίαν αὐτοὺς ἀλείφουσι μηκέτι. Οὐδὲ γὰρ δυνατὸν μισεῖν ἐκείνους ὑπὲρ ὧν, ὅτι τρέφονται, εὐχαριστοῦσι τῷ Θεῷ. Εἶδες καὶ τοῦ ἀγαπᾶν διὰ τῆς εὐχαριστίας εἰσαγομένου, καὶ μεριμνᾶν ἐκβαλλομένου βιωτικοῦ, καὶ διὰ τί ἔμπροσθεν καὶ διὰ τούτων; Εἰ γὰρ πᾶσαν τρέφει σάρκα, πολλῷ μᾶλλον τοὺς ἀναχειμάρρους αὐτοῦ· εἰ γὰρ τοὺς βιωτικοὺς ἐνδεδυμένους φροντίσι, πολλῷ μᾶλλον τοὺς τούτων ἀπηλλαγμένους. Τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς καταπυθανόμενος ἔλεγε· Πόσων χρημάτων διαφέρετε ὑμεῖς; ταῦτα ἔλεγε, παιδεύων μὴ θαρρεῖν πλούτῳ καὶ γῇ καὶ σπέρμασιν. οὐ γὰρ ταῦτά ἐστι τὰ τρέφοντα· ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Διὸ τούτων καὶ Μανιχαίους, καὶ τοὺς Ουαλεντίνου, καὶ πάντας τοὺς τὰ ἐκείνων φρονοῦντας βδελυττόμεθα. οὐ γὰρ δὴ καὶ πονηρὸς ἐστί, ὁ πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἑαυτῷ καὶ τοῖς βλασφημοῦσιν αὐτὸν. Εἶτα ἡ αἴτησις· πλήρωσον χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν. ποίας ἆρα χαρᾶς λέγει; μὴ τῆς βιωτικῆς; μὴ γένοιτο. οὐ γὰρ ἂν, εἰ ταύτην ἤθελεν, ὁρῶν χορυφὰς κατελθεῖν μέσον καὶ ἐρημίας, καὶ σάκκον περιβάλλειν· ἀλλ' ἐκείνην λέγεσι τὴν χαρὰν, τὴν οὐδὲν κενὸν ἔχουσαν πρὸς ⁂ πρόσκαιρον βίον, τὴν τῶν ἀγγέλων, τὴν ἄνω. καὶ οὐχ ἁπλῶς αὐτὴν αἰτοῦσιν, ἀλλὰ μὴ πολ-
Γαλ. ε. κβ. λῆς τῆς ὑποβολῆς. οὐ γὰρ λέγουσι, δὸς, ἀλλὰ πλήρωσον· καὶ οὐ λέγουσιν ἡμᾶς, ἀλλὰ τὰς καρδίας ἡμῶν. αὕτη γὰρ μάλιστα καρδίας χαρά. Ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ πνεύματος, ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη. ὅπου γὰρ ἡ ἁμαρτία λύπην εἰσήγαγε, ἀξιοῦσι διὰ τῆς χαρᾶς τὴν διαφθορὰν ἀπῶσαι ἐμφυτευθεῖσαν. οὐ γὰρ ἂν ἄλλως ἐγένοντο χαρά ἵνα πάντοτε πᾶσαν αὐταρκειαν ἔχοντες περισσεύωμεν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν. ὅρα τοῦ θαυμαστικοῦ ἐκείνου
Λουκ. ια. γ. πληρώματος ῥῆσιν, τοῦ λέγουσαν· Τὸν ἄρτον ἡμῶν ⁂ ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον· καὶ ταύτην ἀντὶ τοῦ ζητοῦντας διὰ τὰ πνευματικά. ἵνα γὰρ περισσεύωμεν, φησιν, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν. οὐκ εἶπεν, ἵνα ὀφειλόμενον μόνον ποιῶμεν, ἀλλ' ἵνα καὶ πλέον τῶν ἐπιτεταγμένων. τοῦτο γάρ ἐστιν, ἵνα περισσεύωμεν. καὶ διὰ μὲν τὸ Θεοῦ τοῦ αὐτάρκειαν ζητοῦσιν ἐν τοῖς δυναγκαίοις· αὐτοὶ δὲ μὴ αὐταρκείας βούλονται ἐφικνεῖσθαι μόνον, ἀλλὰ μὴ περισσείας πολλῆς, καὶ ἐν ἅπασι. τοῦτο δούλων ἐγκωμιόντων, τοῦτο φιλοσόφων ἀνδρῶν, τὸ ἀεὶ καὶ ἐν πᾶσι περισσεύειν. Εἶτα πάλιν ἀναμιμνήσκοντες ἑαυτοὺς τοῦ οἰκείου ἀδυνάτου, καὶ ὡς οὐδεὶς ἄνθρωπος ἀνωθεν ῥοπῆς δεόμενον δυνατὸν γενέσθαι, εἰπόντες, ἵνα περισσεύωμεν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν, ἐπάγουσιν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ σοὶ δόξα, μ-

μὴ

μὴ ϗ χεῖρας ἐις τὸν αἰῶνας ἀμὴν. ἴσον τῇ ἀρχῇ τὸ τέλος ὑφαίνοισι δι' ἣς τῆς βυζαντείας. Εἶτα πάλιν δοκοῦσι μὴ ὀκ ὀρθοποδεῖν ἄρχεσθαι, τὸ αὐτὸ ὃ ἔχοντας λέγειν· ὥσπερ δὲ ὁ Παῦλος ἐν προοιμίῳ ἐπιστολῆς καταλύσας εἰς δοξολογίαν ϗ εἰπών, Κατὰ τὸ θέλημα Γλ.α.δ.ε. τοῦ Θεοῦ ϗ πατρὸς, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν, ἄρχεται τῆς ὑποθέσεως πάλιν ὑπὲρ 5 ἧς ἔγραφε. ϗ πάλιν ἄλλα χοῦ εἰπών· Εσεβάσθησ ϗ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτί- Ρω.α.κε.κς. σαντα, ὅς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν, ὀκ ἀπήρτισε τὸν λόγον, ἀλλ' ἔχεται πάλιν. μὴ τοίνυν μηδὲ τούτοις ἐγκαλῶμεν τοῖς ἀγγέλοις ὡς ἀτάκτως ποιοῦσιν, ὅτι καταλύσαντες τὸν λόγον εἰς δοξολογίαν, πάλιν ἄρχονται τῶν ὕμνων τῶν ἱερῶν. ἀποσλιχεῖς γὰρ ἔπονται νόμοις, ἀπὸ δοξολογίας ἀρξάμενοι, καὶ εἰς τοῦτο τελευτῶντες, ϗ μὴ τὸν τελευτὸν 10 τοῦτον προοιμιαζόμενοι πάλιν. διὸ λέγεσι· δόξα σοι Κύριε, δόξα σοι ἅγιε, δόξα σοι βασιλεῦ, ὅτι ἔδωκας ἡμῖν βρώματα εἰς εὐφροσύνην. οὐδὲ γὰρ ὑπὲρ τῶν μεγάλων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν μικρῶν δεῖ εὐχαριστεῖν. εὐχαριστοῦσι δὲ καὶ ὑπὲρ τούτων, καταμωμένοντες τὸν τῶν Μανιχαίων αἵρεσιν, ϗ ὅσοι τὸν προῦσαν ζωὸν ποτηρὸν εἶ λέγουσιν. ἵνα γὰρ μὴ διὰ τὸν ἄκρατον φιλοσοφίαν ϗ τὸν ὑπερβολὴν τῆς γαστρὸς ὑποπτεύσῃς ποτὲ 15 αὐτῶν ὡς καὶ σῖτα βδελυττομένων, διὰ τοῦτο σκεύεσιν τῶν ἀπαγχονιζόντων ἑαυτοὺς, διὰ τῆς εὐχῆς σε παιδεύουσιν, ὅτι οὐ βδελυττόμενοι καὶ κτίσματα τοῦ Θεοῦ τῶν πλειόνων ἀπέχονται, ἀλλ' ἡ φιλοσοφία ἀσκοῦντες. ϗ ὅσα πῶς ἀπὸ τῆς εὐχαριστίας τῶν ἤδη δοθέντων, καὶ ποτὲ τὰ μείζονων δυσωποῦσι, καὶ οὐ μανθάνουσιν ὅτι τὰ βιωτικὰ, ἀλλὰ ἀναβαίνουσιν ὑπὲρ τοὺς οὐρα- Γ.αἰρέσεων νοὺς, καὶ φασι· " πλῆσον ἡμᾶς πνεύματος ἁγίου. οὐδὲ γὰρ ὅσιν εὐδοκιμεῖν, ὡς χρὴ, μὴ πλη- 20 ρωθέντα τῆς χάριτος ἐκείνης· καθάπερ ὀκ ἔστι γλυκαίου ἢ ποιᾶς ἢ μέγα, μὴ τῆς τοῦ Χριστοῦ ῥοπῆς ἀπολαύσαντα. ὥσπερ οὖν εἰπόντες, ἵνα προϊστώμεθα εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν, ἐπήγαγον, διὰ Χριστῷ Ιησοῦ· οὕτω ϗ ἐνταῦθα λέγουσι, πλῆσον ἡμᾶς πνεύματος ἁγίου, ἵνα εὑρεθῶμεν ἐνώπιόν σου " εὐαρεστήσαντες, ϗ μὴ αἰσχυνόμενοι. οὐ γὰρ μέλει ἡμῖν τῆς παρὰ τῶν πολλῶν αἰσχύνης, φησίν· ἀλλ', ὅσα ἂν εἴπωσιν ⓐ δύθεοποι περὶ ἡμῶν γελῶντες, 25 ὀνειδίζοντες, οὐδὲ ἐπιστρεφόμεθα· ὁ δὲ ἀγὼν ἡμῶν ἅπας, ὥστε μὴ ποτε αἰσχυνθῆναι. ὅταν ὑ ταῦτα εἴπωσι, ϗ τ' τοῦ πυρὸς ἐπεισάγωσι ποταμὸν, καὶ ταῦτα ἔπαθλα ϗ τὰ βραβεῖα. ὀκ εἶπον, ἵνα μὴ κοπιάσωμεν, ἀλλ' ἵνα μὴ αἰσχυνθῶμεν. τοῦτο γὰρ ἡμῖν πολὺ φοβερώτερον γέεννης, τὸ δόξαι προσκεκρουκέναι τῷ δεσπότῃ. ἀλλ' ὅπου τοῦ πολλοὺς ὁ φοβεῖ τοῦτο καὶ παχυτέρους, ἐπάγουσιν· ὅτε ἀποδίδως ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. εἶδες πλίκα ἡμᾶς ὠνη- 30 σαν ⓐ ξένοι καὶ πεπερίδημοι ὄντοι, ⓐ τῆς ἐρήμου πολῖται· μᾶλλον ὑ ⓐ τῶν ὑρεινῶν πολῖται; ἡμεῖς μὲν γὰρ τῶν ὑρεινῶν ξένοι, πολῖται ὑ τῆς γῆς· " ὄντοι ὑ τοιαυτίον. μετὰ ὑ ⓦ ὕμνον τοῦτον πολλῆς ἐμπλησθέντες κατανύξεως καὶ θερμῶν καὶ πολλῶν δακρύων, ὅτως ὅπου τὸν ὕπνον βαδίζωσι, τοσοῦτον ὑπερνοοῦντες, ὅσον μικροὶ ἀναπαύσασθαι· καὶ πάλιν ταῖς νυκτὶας ἡ- μέραις ποιοῦσιν, ὑπὲρ εὐχαριστίας καὶ " ὑμνῳδίας διάγοντες. ὀκ ἀνδρες ὑ μόνοι, ἀλλὰ καὶ 35 γυναῖκες ταύτην ἀσκοῦσι τὴν φιλοσοφίαν, τὴν ἀθλητικὴν τῆς φύσεως τὴν προϊοῦσαν τῆς προθυμίας νικῶσαν. αἰσχυνθῶμεν τοίνυν τὴν ἐκείνων ἀτονίαν ⓐ ἄνδρες ἡμεῖς, ϗ παυσώμεθα τοῖς πρόσω προϊοῦσι προσετηκότες, τῇ σκιᾷ, τοῖς ὀνείρασι, τῷ κάπνῳ. ϗ γὰρ τὸ πλέον τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐν ἀναισθησίᾳ. ἡ τε γὰρ προκοπὴ ἡλικία πολλῆς τιμῆς τῆς ἀνοίας· ἡ ὑ προὸς τὸ γῆρας ὁδεύουσα πάλιν πᾶσαν τὴν ἐν ἡμῖν αἴσθησιν καταμαράνει, ϗ ὀλίγον ὅτι τὸ μέσον τὸ 40 διανάμεσον μετ' αἰσθήσεως τελευτῆς ἀπολαύσας. μᾶλλον ὑ οὐδὲ σκῆνος καθαρὸς τοῦτο με- τέχει, μυρίων φροντίδων ϗ πόνων λυμαινομένων " αὐτό. διὸ * προσκαλῶ, τὰ ἀκίνητα ϗ ἀ- θάνατα ζητήσωμεν ἀγαθὰ, ϗ τὴν ζωὴν τ' οὐδέποτε γῆρας ἔχουσαν. ἔστι γὰρ ϗ πόλιν οἰ- κεῖωται, τὴν τῶν μοναχῶν φιλοσοφίαν " ζηλῶσαν. ἔστι ϗ γυναῖκα ἔχοντα, ϗ οἰκίαν προ- φόμενον καὶ εὐχεσθαι ϗ νηστεύειν καὶ κατοικεῖσθαι. ἐπεὶ ϗ ⓐ προσῆλθε τῷ ἀρχηγῷ τοῦ τ

ἀποστόλων

ἀποστόλων κατηχηθέντες τὰς μὲν πόλεις ὤχθω, τὴν δὲ τὰς ἐρημίας κατειληφότων τῷ εὐ- χ. ἐρήμων
λαβείᾳ ἐπεδείκνυντο· καὶ ἕτεροι δὲ πάλιν ἐργαστηρίων προεστηκότες, ὡς Πείσιλλα δὲ Ἀκύ-
λας. καὶ Ⓐ προφῆται δὲ πάντες καὶ γυναῖκας εἶχον καὶ οἰκίας, ὡς ὁ Ἡσαΐας, ὡς ὁ Ἰεζε-
κιήλ, ὡς ὁ μέγας Μωϋσῆς, καὶ ὅθεν ἐντεῦθεν εἰς ἀρετὴν προεβλήθησαν. τοῦτο δὴ καὶ
ἡμᾶς ζηλώσαντες, ἵνα καὶ πάντες εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ, ἵνα πάντες ὑμνῶμεν αὐτὸν, καὶ
σωφρονώμεν καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἀπτώμεθα, δὲ τὴν ἐν ταῖς ἐρημίαις φιλοσοφίαν εἰς
τὰς πόλεις εἰσαγάγωμεν· ἵνα καὶ τοῖς ἀθέοις θεῷ εὐαρέστοι, καὶ τοῖς ἀνθρώποις δόκιμοι φανῶ- χ. φανώμεθα
μεν, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτυγχάνωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰη- χ. χάριτι,
σοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ [Θεῷ καὶ] πατρὶ δόξα, τιμὴ καὶ μεγαλοπρέπεια, ἅμα τῷ χ. καὶ
ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς ἀπεράντους αἰῶνας τῶν αἰώνων. χ. τοῦ
Ἀμήν.

Ομιλ. ιε'. 28 ΑΜΗΝ, ΑΜΗΝ, ΛΕΓΩ ΥΜΙΝ, ΕΙΣΙ ΤΙΝΕΣ
τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι Ⓦ
τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ πολλὰ διὰ κινδύνων διελέγξῃ καὶ θανάτου καὶ τοῦ πάθους τοῦ ἑαυ-
τοῦ καὶ τῆς τῶν μαθητῶν σφαγῆς, καὶ τὰ αὐχήματα ἐπέταξεν ἐκφύγειν· καὶ
τὰ μὲν ἐν τῷ παρόντι βίῳ καὶ ἐν χαρᾷ, τὰ δὲ ἀγαθὰ ἐν ἐλπίσι καὶ
προσδοκίαις· οἷς δὲ, σώζειν τὸν ψυχὴν ἐὰν ἀπολλύσας αὐτὴν· χ. πῶς ποτε
τὸ ἔρχεσθαι αὐτὸν ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· τὸ ἀποδιδόναι τὰ ἔ-
παθλα· βουλόμενος δὲ τὸν ὄψιν αὐτῶν πληροφορῆσαι, καὶ δεῖξαι, ἵνα
ποτὲ ὄντι ἡ δόξα ἐκείνη, μᾶλλον ἧς μέλλει προσγενέσθαι, ὡς ἐγκρατεῖς ἐν αὐτῆς μαθεῖν καὶ τὸ
Ⓦ παρόντα βίον, δείκνυσι αὐτοῖς καὶ ἀποκαλύπτει ταύτην· ἵνα μήτε ὅτι τοῦ οἰκείου θανά-
του μήτε ὅτι τοῦ τοῦ δεσπότου λοιπὸν ἀλγῶσι, δὲ μάλιστα Πέτρος ὀδυνώμενος. δὲ ὅρα πῶς
πολλῆς καὶ βασιλείας ἀξιολεχθεὶς (τοῦ τε γὰρ εἰπόντος, ὁ βίρων τὸν ψυχὴν αὐτοῦ
ἀπολέσει αὐτὸν, δὲ ὃς δ' ἀπολέσῃ αὐτὸν ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτόν· καὶ τοῦ εἰπεῖν, ἀπο-
δώσει ἑκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ, ἀμφότερα ταῦτα ἐδήλωσε) πῶς ἀμφοτέρων τούτων
εἰπὼν, τὴν μὲν βασιλείαν τῇ ὄψει δείκνυσι, τὴν δὲ γέενναν οὐκ ἔτι. Τί δήποτε; ὅτι εἰ μὲν ἄλλοι
ἦσαν πανταχόθεν, ἀναγκαῖον καὶ τοῦτο ἦν· ὅτε δὲ διδάσκαλοι καὶ ἐνυπνώμονες, ἀπὸ τῆς χρη- χ. καὶ
στοτέρων αὐτοὺς σκάλλει. καὶ ὅρα τοῦτο μόνον δείκνυσι τοῦτο, ἀλλ' ὅτι καὶ τοῦτο [μᾶλλον]
προπαιδεύει ἡμᾶς. καὶ μὲν οὐδὲ σκότος παντελῶς ἔχει ὃ μέρος, ἀλλ' ἔστιν ὅπου καὶ δι' αὐ-
τὰ φέρει τὰ παράγματα τῆς γεέννης, ὡς ὅταν τοῦ Λαζάρου τὴν εἰκόνα εἰσάγῃ, καὶ
τοῦ ἑκατοντάδυο ἀναιρέσεως ἀπαιτήσαντος μνημονεύῃ, καὶ τοῦ πλουσίου ἐνδεδυμένου ἱμάτια, καὶ
ἑτέρων πλειόνων.

Luc. 16. Matth. 18. Matth. 26.

κζ. 1 Καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην.

Ἕτερος δὲ μυστικῶς φησιν, οὐκ ἀσυμπούλως τούτῳ, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ζηλωτῶν. ὁ
μὲν γὰρ δὲ αὐτοῦ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐφθέγξατο, καὶ ἐκείνην καθ' ἣν ἀνῆλθε, εἶπεν· ὁ δὲ
τὰς μεταξὺ τούτων μόνον. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς ὁ Ματθαῖος φιλόσοφος, οὐκ ἀποκρυπτόμε-
νος τὰς ἑαυτοῦ προπηλακίας. τοῦτο δὲ καὶ ὁ Ἰωάννης πολλαχοῦ ποιεῖ, τὰ ἐξαίρετα τοῦ Πέτρου
ἐγκώμια μὴ πολλῆς ἀναγράφων τῆς ἀληθείας. βασκανίας γὰρ καὶ δόξης κενῆς πάντα χοῦ
καθαρεύει ἵνα ὁ τῶν ἁγίων τούτων χορός. λαβὼν τοίνυν τοὺς χρυσοφόρους, Ἀναφέρει εἰς
ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν·

2 Καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ

ὑ ἱμάτια αὐτ῀ γέγονε λευκά, ὡς ὁ φῶς. 3 Καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς Μωϋσῆς καὶ Ηλίας συλλαλοῦντες μετ' αὐτ῀.

Διατί τοῦτος παραλαμβάνει μόνους; ὅτι οὗτοι τῶν ἄλλων ἦσαν ὑπερέχοντες. καὶ ὁ μὲν Πέτρος ἐκ τῆς σφόδρα φιλεῖν αὐτὸν ἐδόκει τὸν ἐραστὴν καὶ ὑπερφυῆ· ὁ δὲ Ἰωάννης οὐκ ἐκ τῆς σφόδρα φιλεῖσθαι· καὶ ὁ Ἰάκωβος Περ. 18. a. β.
ὑ ἀπὸ τῆς ἀποκρίσεως, ἧς ἀπεκρίνατο μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ λέγων, δυνάμεθα πιεῖν τὸ ποτήριον· οὐκ ἀπὸ τῆς ἀποκρίσεως ὑ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἔργων, τῶν τε ἄλλων, καὶ ἀφ' ὧν ἐπλήρωσεν ἅπερ εἶπεν. οὕτω γὰρ ἦν σφοδρὸς καὶ βαρὺς Ιουδαίοις, ὡς καὶ τὴν Ηρῴδιον τοῦτον δωρεὰν μεγίστην νομίσαι ὠφεῖσθαι τοῖς Ιουδαίοις, εἰ οἷόν τε ἦν ἀνέλοι. ἀλλὰ τί ὑ μὴ εὐθέως αὐτὸς ἀνῄρει; ὥστε μηδὲν παθεῖν ἀνθρώπινον τοὺς λοιποὺς μαθητάς. Ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲ τὰ ὀνόματα *λέγει τῶν αἰτίων μηνύοντων. καὶ γὰρ σφόδρα ἀνεπεμήμησαν καὶ οἱ λοιποὶ ἀκολουθήσαντες, ὑποδειγμα μέλλοντες τῆς δόξης ἐκείνης ὁρᾶν, καὶ πλησθῆναι ἀνθρώπους, ὡς προφθάντες. Εἰ γὰρ καὶ σωματικώτερον τοῦτο ἐδείκνυ, ἀλλ' ὅμως πολλοῦ ἐδεόμεθα τοῦ θεάματος εἶχε. Τί δήποτε οὖν καὶ παραλέγει; ἵνα ἀνὰ μαθήσεως αὐτοὺς τοῦ θαυμαστοῦ πληρωθῆναι, ἀφ' ὧν παρεῖπε, καὶ σφοδρότερος ἐν τῇ τῶν ἡμερῶν ἀριθμῷ τῆς ὑπερβολῆς ἐμπλησθέντες, ὥστε νηφούσῃ καὶ μεμελετημένῃ τῇ διανοίᾳ παραγένωνται. Τίνος ὑ ἕνεκεν καὶ Μωϋσῆν καὶ Ηλίαν εἰς μέσον ἄγει; πολλὰς ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν αἰτίας. καὶ παρὰ τοῦτο μὲν τοῦτο, ὅτι ὅπερ καὶ ὄχλοι ἔλεγον, καὶ μὲν Ηλίαν, καὶ ὑ Ιερεμίαν, καὶ ὑ ἕνα τῶν ἀρχαίων παρῆσαν, ἵνα ὁ μέσον καὶ ἐντεῦθεν ἴδωσι τῶν δούλων καὶ τοῦ δεσπότου, καὶ τοῦ διαφορᾶς, καὶ ὅτι καλῶς ἐπῃνέθη Πέτρος ὁμολογήσας αὐτὸν υἱὸν Θεοῦ. μετ' ἐκείνου ὑ καὶ "ἕτερον ἐστιν εἰπεῖν. ὅπερ γὰρ συνεχῶς ἐνεκάλουν αὐτῷ "ὁ παραβαίνειν τὸν νόμον, καὶ βλάσφημον αὐτὸν εἶναι ἐνόμιζον, ὡς σφετερισάμενον δόξαν ἃ παρεσήκυσαν αὐτῷ τοῦ παθεῖν, καὶ ἔλεγον, Οὗτος οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Ιωαν. θ. ιϛ.
Θεοῦ, ὅτι τὸ σάββατον ἃ τηρεῖ· καὶ πάλιν, Περὶ καλοῦ ἔργου ἃ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ Ιωαν. ι. λγ.
βλασφημίας, καὶ ὅτι ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν· ἵνα δειχθῇ ὅτι βασκανίας ἀμφότερα καὶ ἐγκλήματα, καὶ ἑκατέρων τούτων ὄντων ἀνυπάτιος, καὶ ὅτε νόμου παράβασις τὸ νόμιμον, ὅτε δόξης σφετερισμὸς τῆς μὴ παρεσηκυσης, τὸ λέγειν ἑαυτὸν ἴσον τῷ πατρί, οὐκ ἐκατέρᾳ λαμβανόμενα τούτων εἰς μέσον ἄγει. καὶ γὰρ "Μωϋσῆς Ⓦ νόμον ἔδωκε, καὶ ἠδωλάτρουν λογισάμενοι Ιουδαῖοι, ὅτι οὐκ ἀνεῖδε πατρῷον αὐτὸν, ὡς ἐνόμιζον, ἀλλ' ἀνῄρουν παραβαίνοντα αὐτὸν καὶ τῷ τηλικούτῳ πολέμιον ὄντα ἐπεδείκνυεν ἀνθρώπῳ. καὶ Ηλίας δὲ ὑπὲρ τῆς δόξης ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ ἐζήλωσε, καὶ οὐκ ἀνεῖ, εἰ ἀνάξιος ἦν, καὶ Θεὸν ἑαυτὸν ἔλεγεν, ἴσον ἑαυτῷ ποιῶν τῷ πατρί, μὴ ὢν ὅπερ ἔλεγε, μηδὲ παρεσηκότως τοῦτο ποιῶν, πρέσβυς καὶ αὐτὸς καὶ ὑπηκουσεν. ἔστι ὑ καὶ ἑτέραν αἰτίαν εἰπεῖν μετὰ τῶν εἰρημένων. ποίαν δὴ ταύτην; ἵνα μάθωσιν, ὅτι καὶ θανάτου καὶ ζωῆς ἐξουσίαν ἔχει, καὶ τῶν ἄνω καὶ τῶν κάτω κρατεῖ, καὶ τοῦτο καὶ τὸ τετελευτηκότα, καὶ Ⓦ οὐδέπω τοῦτο παθόντα εἰς μέσον ἄγει. τοῦ ὑ "πέμπτην αἰτίαν (πέμπτη γὰρ αὕτη ὅτι παρεῖς ταῖς εἰρημέναις) καὶ αὐτὸς ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπεκάλυψε. τίς ὑ ἦν αὕτη; δεῖξαι τὸ φαυλον τοῦ δόξαν, καὶ παραμυθήσασθαι τὸν Πέτρον καὶ ἐκείνους δεδοικότας τὸ πάθος, καὶ ἀνάξιον αὐτῶν τὰ φρονήματα. καὶ γὰρ παραλυόμενοι οὐκ ἐσίγων, Λυκ. θ. λα.
Αλλ' ἐλάλουν, φησί, τοῦ "δόξαν, ἣν ἔμελλε πληροῦν ἐν Ιερουσαλήμ, τοῦτ' ἔστι, τὸ πάθος καὶ τὸν φαυλον· οὕτω γὰρ αὐτὸ καλοῦσιν ἀεί. ὃ τοῦτο ὑ μόνον οὐδὲν ἐλύπει, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ τῇ ἀρετῇ τῶν ἀνδρῶν, ἣν μάλιστα περὶ αὐτῶν ἐζήτει. ὅπερ γὰρ εἶπεν, Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀρνήσατω τὸν φαυλον αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι, οὐκ μειράκιος ἀποδυόμενος τὸν παλαιὸν ἀνθρωπον καὶ δοκιμώτατον καὶ δήμου τοῦ πιστευθέντος αὐτῷ, τούτους εἰς μέσον ἄγει. καὶ γὰρ τούτων ἕκαστος τοῦ ψυχὴν ἀπολέσας, εὗρεν αὐτήν. καὶ γὰρ καὶ τοὺς τυραννίους ἕκαστος ἐπρέσβευσάν· ὁ μὲν τοὺς Αἰγύπτιον, ὁ δὲ τοὺς Αχαάβ, καὶ ὑπὲρ ἀγνωμόνων ἀνθρώπων καὶ ἀπειθῶν· καὶ ὑπὲρ αὐτῶν τὰ ὑπὲρ αὐτῶν σωζομένων εἰς τοὺς τῶν ἑκάτων ἤλθησαν κινδύνους·

καὶ

ἡ ἕκαστος αὐτῶν εἰδωλολατρείας ἀπαλλάξαι βουλόμενος, ἕκαστος αὐτῶν ἰδιώτης ὤν, ὁ μὲν γὰρ βραδύγλωσσος καὶ ἰσχνόφωνος, ὁ δὲ αὐτὸς ἀγροικότερον διακείμενος· καὶ ἀκίνημοσύνης δὲ πολλὴ παρ' ἑκατέρων ἡ ἀκρίβεια. ὅτε γὰρ Μωϋσῆς τι σκέπτεται, ὅτε Ηλίας. τί γὰρ εἶχε πλέον τῆς μηλωτῆς; καὶ ταῦτα ἐν τῇ παλαιᾷ, καὶ οὐδὲ χαρὶν τοσαύτην λαβόντες σημείων. εἰ γὰρ καὶ θάλατταν ἔλιπε Μωϋσῆς, ἀλλὰ καὶ Πέτρος ὕπτι τῆς ὑγρᾶς ἐβάδισε, καὶ ὄρη μεταθεῖναι ἰσχυὸς ἦν, καὶ νοσήματα σωμάτων διώρθου πάντοδαπά, καὶ δαίμονας ἤλασεν ἀγείους, καὶ σκιᾷ σώματος τὰ μεγάλα σκήνη ἐθαυματούργει τεράστια, καὶ τὴν οἰκουμένην μετέστησεν ἅπασαν. εἰ δὲ καὶ Ηλίας νεκροὺς ἀνέστησεν, ἀλλ' ὅτοι μυρίους, καὶ ταῦτα μηδέπω πνεύματος καταξιωθέντες. ἀγαθὸν οὖν ἀμφότερον εἰς μέσον. ἐβούλετο γὰρ αὐτὸν καὶ ὁ δικαιοσύνης ὁ ἐκείνων ζηλῶσαι, καὶ ὁ θεῖον καὶ ὁ ἀκραιπὲς, καὶ γλυκὺ ὑπεισελθεῖν τῇ Μωϋσέα, καὶ ζηλωτὰς τῷ Ηλίᾳ, καὶ κηδεμονικοὺς ὁμοίως. ὁ μὲν γὰρ λιμὸν πεῖναι ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα ἔστη ἐνέγκε καὶ ἄρτους ἔλαβεν ἐκ χειρὸς κόρακος· ὁ δὲ ἔλεγεν, Εἰ μὴ ἀφῆς αὐλοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ἄφες· ἐπεὶ, καὶ μὲ ὀξάλεψον ἐκ τῆς βίβλου, ἧς ἔγραψας. * τούτων δὲ ἁπάντων ἀνεμίμνησκε διὰ τῆς ὄψεως. καὶ γὰρ ἐν δόξῃ αὐτὸν ἤναγεν, οὐχ ἵνα μέτοχοι τούτων γένωνται, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ σκάμματα. ὅτε γοῦν εἶπον· Εἶπωμεν πῦρ καταβῆναι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐμνημόνευσαν Ηλία ὡς τοῦτο πεποιηκότος, φησίν· οὐκ οἴδατε ποίου πνεύματός ἐστε, εἰς ἀνέξικακίαν αὐτοὺς ἀλείφων καὶ τῆς δεῦρο φιλοσοφίας. καὶ μή τις ἡμᾶς νομιζέτω καταγινώσκειν Ηλίου, ὡς ἀτελοῦς. οὐ τοῦτο φαμέν. καὶ γὰρ σφόδρα τέλειος ἦν, ἀλλ' ἐν τοῖς καιροῖς τοῖς ἑαυτῶν, ὅτε παιδικωτέρα ἡ τῶν ἀνθρώπων διάνοια ἦν, καὶ ταύτης ἐδέοντο τῆς παιδαγωγίας. ἐπεὶ καὶ Μωϋσῆς τοῦτο τέλειος ἦν· ἀλλ' ὅμως καὶ ἐκείνου πλέον ἀπαιτοῦνται νῦν. Ματθ. ε.κ. ἐὰν γὰρ μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. οὐ γὰρ εἰς Αἴγυπτον εἰσῆσαν, ἀλλ' εἰς τὴν οἰκουμένην ἅπασαν χαλεπώτερον Αἰγυπτίων διακειμένην· οὐδὲ τῷ Φαραὼ διαλεξόμενοι, ἀλλὰ τῷ διαβόλῳ πιστεύσαντες, αὐτῷ τῷ τῆς κακίας τυράννῳ. καὶ γὰρ ἀγαθὴν εἶδον αὐτοῖς καλὴν δοῦσαν, καὶ τὰ σκεύη αὐτῶν διαρπάσαι πάντα. καὶ ταῦτα ἐποίουν οὐ θαλάττην ῥηγνύντες, ἀλλὰ βυθὸν ἀσεβείας διὰ τῆς ῥάβδου τῆς Ιεσσαὶ πολλῷ χαλεπώτερα κύματα ἔχοντα. ὅρα γοῦν πόσα ἐφόβει τὸν αἰθέριον, θάνατος, πενία, ἀδοξία, τὰ μυρία πάθη. καὶ μᾶλλον ταῦτα ἔτρεμον, ἢ τὸ πέλαγος τότε σκῆνος Ἰουδαῖοι· διὰ τοῦτο ἁπάντων τούτων ἔπεισεν αὐτοὺς καταπολεμῆσαι, καὶ ὥσπερ διὰ ξηρᾶς διαβῆναι μετ' ἀσφαλείας ἁπάσης. ποῦ ταῦτα τοίνυν ἄπονται αὐτοῦ ἀλείφοντος, πρὸ πολλοῦ τοὺς ἐν τῇ παλαιᾷ λαμπαδεύσαντος. τί οὖν ὁ Πέτρος ὁ θερμός;

4 Καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι). Ἐπειδὴ γὰρ ἤκουσεν, ὅτι διὰ αὐτὸν εἰς τὰ Ιεροσόλυμα ἀπελθεῖν ἐδεῖτο παθεῖν, δεδοικὼς ἔτι τὸ πρέμνον ὑπὲρ αὐτοῦ τὸ μετὰ τὸν ὕπτιμησιν, πάσχειν μὲν θέλειν ἐβούλετο τοῦτο δὲ αὖθις πάλιν, ὅτι ἱλεώς σοι· ἀπὸ τῆς φόβου ἐκείνου τὰ αὐτὰ πάλιν αἰνίττεται διὰ ἑτέρων ῥημάτων. ὅπου γὰρ εἶδεν ὄρος καὶ πολλὴν τὴν ἀναχώρησιν καὶ τὴν ἐρημίαν, ἐνενόησεν ὅτι ἔχει πολλὴν ἀσφάλειαν ἀπὸ τοῦ τόπου· οὐ μόνον γὰρ τὴν ἀπὸ τοῦ τόπου, ἀλλὰ καὶ τοῦ μηκέτι ἀπελθεῖν αὐτὸν εἰς τὰ Ιεροσόλυμα. βλέπει γὰρ αὐτὸν σκῆνος ἔτι διλωσεχῶς· διὸ καὶ σκηνὰς μέμνηται. εἰ γὰρ τοῦτο ἠθέλετο, φησίν, οὐκ ἀναβησόμεθα εἰς τὰ Ιεροσόλυμα. εἰ δὲ μὴ ἀναβαίνομεν, οὐκ ἂν ἀποθανοῦμεν. σκῆνος γὰρ ἔφη τοῦτο γραμματεῖς ὑπολήψεσθαι αὐτόν. ἀλλ' ὅτε μὲν οὐκ ἐτόλμησεν εἰπεῖν· ταῦτα δὲ βλέπομεν καταισχυνόμενος, ἔλεγεν ὡς ἀσφαλείᾳ, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι), εἶθα καὶ Μωϋσῆς πάρεστι καὶ Ηλίας, Ηλίας ὁ ὑπὲρ τοῦ ὄρους πῦρ καταγείσας, καὶ Μωϋσῆς ὁ εἰς νεφέλην εἰσελθὼν καὶ τῷ Θεῷ διαλεχθείς· καὶ οὐδεὶς οὐδὲ εἷς ἔστηκεν ἔνθα ἐσμέν. εἶδες θερμὸν ἔρωτα τοῦ Χριστοῦ; μὴ γὰρ δὴ τοῦτο ζήτει, ὅτι οὐκ ἴσως ἐξητασμένος ὁ τρόπος τῆς προσλήψεως, ἀλλ'

ὅπως

ὅπως θερμὸς ἰῶ, πῶς ἐβλασφήμει * τὸν Χριστόν. ὅτι γὰρ οὐχ ὑπὲρ ἑαυτῆς τοσοῦτον τρόμον ἔλεγε, νίκα αὐτὸν ⓦ ἐσύλλυπον περιμένουσα θάνατον καὶ τὴν ἐφοδον, ἄκουσον τί φησι· Τὴν ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω. Καὶν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι. ὅσα δὲ Μαρ. ιδ'. λα.
πῶς καὶ ἐν μέσοις αὐλίοις τοῖς κυνδυνώδεσι προεβάλλετο. τοσούτου γε ἐῶ περιεστῶτος δήμου οὐ μόνον οὐκ ἔφυγε, ἀλλὰ καὶ τὴν μάχαιραν ἀπασάμενος ὁ ὠλίγον ἀπέκοψε τοῦ δούλου τὸ δεξιὸν ὠτάριον. ὅπως δὲ ὁ καθ' ἑαυτὸν ἐσκέπτει, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ διδασκάλου ἔτρεμεν. Εἶτα ὅπῃ ἀποφυλακῶς ἐφθέγξατο, ὅτι λαμβάνεται ἑαυτῆς, ἐννοήσας μὴ πάλιν ὅπλα μηθῇ, φησιν·

Εἰ θέλεις, ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν, καὶ Μωϋσεῖ μίαν, καὶ Ἠλίᾳ μίαν.

Τί λέγεις, ὦ Πέτρε; ὁ τοσοῦτον τῶν δούλων αὐτοῦ ἀπηλλαγμένος; πάλιν μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ ἀριθμεῖς; Εἶδες πῶς σφόδρα ἀτελὴς ἦσαν τότε ἔτι σαφηνείᾳ; Εἰ γὰρ καὶ ἀπεκάλυψεν αὐτῷ ὁ πατήρ, ἀλλ' ὁ διώνεκῶς καλέσας τὴν ἀποκάλυψιν, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἀγωνίας ἐπαρρησιάζετο, ὁ μὴ τοῦτο μόνης, ἀλλὰ καὶ ἑτέρας τῆς ἀπὸ τῆς ὄψεως ἐκείνης. ⓖ
γὼ ἕτερος διαγελιστὴς τοῦτο δηλωσώτερος, καὶ ὃ συνεχωρήθην αὐτοῦ τῆς γνώμης, μᾶλλον τῆς ζωῆς ἐφείσατο, ἀπὸ τῆς ἀγωνίας ἐκείνης δειχνύτερος γενόμενος, ἔλεγεν, ὁ μὲν Μάρκος· Οὐ Μαρ. θ.ε.
οὐ γὰρ ἤδει τί λαλήσῃ, ἔκφοβοι γὰρ ἐγένοντο· ὁ δὲ Λουκᾶς, μὴ ὃ εἰπεῖν, τρεῖς σκηνὰς Λουκ. θ.λγ.
ποιήσωμεν, ἐπήγαγε, Μὴ εἰδὼς ὃ λέγει. Εἶτα δηλοῖ ὅτι πολλῷ καθείχετο φόβῳ ὃ αὐτὸς καὶ ⓖ λοιποί, φησι· βεβαρημένοι ἦσαν ὕπνῳ· διαγρηγορήσαντες δὲ εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ, ὕπνον ἐνταῦθα καλῶν ⓦ πολλὰ κάρον τὸν ἀπὸ τῆς ὄψεως ἐκείνης αὐλῆς ἐγκωμιάζων. καθαπὲρ γὰρ ὀφθαλμοὶ ὀξὺ ὑπερβάλλουσης λαμπηδόνος σκιοῦνται, οὕτω καὶ τότε ἔπαθον. ὁ γὰρ
ἥλιος ἦν, ἀλλ' ἡμέρα, καὶ ὃ τῆς αὐγῆς ὑπερέσχεν ἐβαρεῖ τὴν ὀφθαλμοῦ τὴν ἀσθένειαν. τί οὖν; αὐλὸς μὲν οὐδεὶς ἐφθέγξατο, οὐδὲ Μωϋσῆς, οὐδὲ Ἠλίας· ὁ δὲ πάντων μείζων καὶ ἀξιοπιστότερος ὁ πατὴρ φωνὴν ἀφίησιν ἐκ τῆς νεφέλης. Ἆρα τὸν ἐκ τῆς νεφέλης; οὕτως ἀεὶ φαίνεται ὁ Θεός. Νεφέλη γὰρ καὶ γνόφος κύκλῳ αὐτοῦ· καὶ πάλιν, Ὁ πτερνίσας νέφη τὸν ὀπίσασιν Ψαλμ. ξη. δ.
αὐτοῦ· καὶ πάλιν, Κύριος καθήσεται ὅτι νεφέλης κούφης· καὶ, Νεφέλη ἐπέλαβεν αὐτὸν ἀ- Ψαλμ. ρ γ. γ.
πὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν· Ἐ, Ὡς γὰρ αἱ ἀθέσεις ἐρχόμενος ὅτι τῶν νεφελῶν. ἵν' οὖν πι- Πραξ. α. θ. Δαν. ζ. ιγ.
στεύσωσιν ὅλῳ τῷ τοῦ Θεοῦ ἡ φωνὴ φέρεται, ἐκεῖθεν ἔρχεται· καὶ ἡ νεφέλη " ἡ φωτεινή.

Ἐπὶ γὰρ αὐτοῦ λαλησώσης, φησιν, ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτοῖς· καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε.

Ὅταν μὲν γὰρ ἀπειλῇ, σκηνὰς δείκνυσι νεφέλαις, ὥσπερ ἐπὶ τῶν Σινᾶ. Εἰσῆλθε γὰρ, Εξοδ. κδ. ιη.
φησιν, εἰς τὴν νεφέλαν καὶ εἰς ⓦ γνόφον ὁ Μωϋσῆς, καὶ ὡς ἀτιμίας, οὕτως ἐφέρετο ὁ καιρός.
καὶ ὁ τοῦ Φίλητος φησὶ τοῦτο τῆς ἀπειλῆς αὐτοῦ Ἆρα ἐλεγόμενος, Σκολιὸν ὕδωρ ἐν νεφέλαις Ψαλμ. ιζ. ιγ.
ἀέρων. ἐνταῦθα δέ, ὅπῃ οὐ φοβῆσαι ἐβούλετο, ἀλλὰ διδάξαι, νεφέλη φωτεινή. καὶ ὁ μὲν Πέτρος ἔλεγε, ποιήσωμεν τρεῖς σκηνάς· αὐτὸς γὰρ ἀχειροποίητον ἔδειξε σκηνώ. Ἆρα τοῦτο ἐκεῖ μὲν ἡ καιρὸς ἡ ἀτιμία καμόντα, ἐνταῦθα γὰρ φῶς ἄφατον καὶ φωνή. Εἶτα ἵνα δειχθῇ ὅτι
οὐ τοῦδέ τινος ἁπλῶς τῶν τοιῶν ἐλέγχῃ, ἀλλὰ τοῦ Χριστοῦ μόνου, ὅτε ἡ φωνὴ ἠνέχθη, ἐκποδὼν ἐγένοντο ἐκεῖνοι. Οὐδὲ γὰρ δὴ, εἰ τοῦδέ τινος αὐτῶν διελέγετο ἁπλῶς, οὕτω δὴ ἔμενε μόνος ἀποκαθεύτων τῶν δύο. ἡ τί φησιν ἡ φωνή; οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός. Εἰ δὲ ἀγαπητός, μὴ φοβοῦ Πέτρε. ἔδει μὲν γὰρ σε ἡ τὴν δωρεὰν αὐτοῦ ἤδη εἰδέναι, ἡ πεπληροφορῆσθαι τοῦδε τῆς αἰτιάσεως· ὅπῃ ἦ ἀγνοεῖς, καὶ ἀπὸ τῆς φωνῆς τοῦ παῤῥησιάζου. εἰ
γὰρ δωρατὸς ὁ Θεός, ὥσπερ οὖν ἐστὶ δωρατός, οὐδηλονότι καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως. μὴ τοίνυν δείδιθι τὰ δεινά. Εἰ ἦ οὐδέπω τοῦτο καταδέχῃ, καὶν ἐκεῖνο λογίζου, ὅτι ἡ υἱός, καὶ φιλεῖ. οὗτος γὰρ ὅστις, φησιν, ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός. Εἰ ἦ φιλεῖται, μὴ φοβοῦ. οὐδεὶς γὰρ, ὃν ἀγαπᾷ, πορεύεται. μὴ τοίνυν θορυβοῦ. καὶν μυριάκις αὐτὸν φιλῇς, οὐ φιλεῖς αὐτὸν τοῦ γενομένου ἴσον. ἐν ᾧ εὐδόκησα. οὐ γὰρ ὅπῃ ἐγέννησε μόνον φιλεῖ, ἀλλ' ὅπῃ καὶ

ἴσος

ἴσος αὐτῷ τῇ πόλει καὶ ὁμογνώμων ἐστὶν, ὥστε διπλοῦν τὸ φίλτρον, μᾶλλον δὲ καὶ τετραπλοῦν· ὅπερ υἱός, ὅπερ ἀγαπητός, ὅπερ ὃν αὐτῷ βεβούλησε. Τί δέ ἐστιν, ἐν ᾧ βεβούλησα; ὡσανεὶ ἔλεγεν, ἐν ᾧ αἰσχύνομαι, * ᾧ ἐντρέπομαι, ἵνα τὸ τῇ πάντα ἐξισῶσθαι πρὸς αὐτὸν μὴ ἀκριβείας, καὶ βούλημα ἓν ἐν αὐτῷ εἶναι τῷ πατρὶ, καὶ μόνοντα υἱὸν κατὰ πόλεις ἓν εἶναι πρὸς Χριστὸν γεγυμνικότα. αὐτοὺς ἀκούετε· ὥστε κἂν σταυρωθῶμεν βουληθῇ, μὴ ἀπιστήσῃς.

6 Καὶ ἀκούσαντες, ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον, καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα.

7 Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἥψατο αὐτῶν, καὶ εἶπεν· ἐγέρθητε, καὶ μὴ φοβεῖσθε.

8 Ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν οὐδένα εἶδον, εἰ μὴ Χριστὸν Ἰησοῦν μόνον.

Πῶς οὖν τὰ ἀκούσαντες κατεπλάγησαν; καίτοι καὶ πρὸ τούτου ἠκούσθη φωνὴ ὅτι τοῦ Ἰορδάνου τοιαύτη, καὶ ὄχλος παρῆν, καὶ οὐδεὶς οὐδέν τοιοῦτον ἔπαθε· καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν, ὅτε καὶ βεβροντῶν ἔλεγεν γεγονέναι· ἀλλ' οὐδὲ τότε τοιοῦτον οὐδὲν ὑπ' ἐμεινάν.. πῶς οὖν ἐν τῷ ὄρει ἔπεσον; ὅτι ἔρημία καὶ ὕψος καὶ ἡσυχία ἦν πολλή, καὶ μεταμόρφωσις φύσεως γέγονεν, καὶ φῶς ἄκρατον, καὶ νεφέλη σκιερὰ παρῆν· ἅπερ ἅπαντα εἰς πολλὴν ἀγωνίαν αὐτοὺς ἐνέβαλε· καὶ παραχρῆμα ἡ ἔκπληξις ἐγένετο, καὶ ἔπεσον φοβηθέντες τε ὁμοῦ καὶ προσκυνήσαντες. ὥστε εἰ μὴ ὅτι πολὺ τὸ δέος μεῖναι σκληρεῖν αὐτῶν τὴν μνήμην, εὐθέως ἔλυσεν αὐτῶν τὴν ἀγωνίαν, καὶ ὁρᾶται αὐτὸς μόνος, καὶ σιτέλλει αὐτοῖς μηδενὶ τῶν ἑωρᾶν, ἕως ἂν σὺν νεκρῶν ἀναστῇ.

9 Καταβαινόντων δὲ αὐτῶν σὺν τῷ ὄρους, ἐνετείλατο αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ ὅραμα, ἕως ἂν σὺν νεκρῶν ἀναστῇ. Ὅσῳ δὲ μείζονα ἐλέγετο περὶ αὐτοῦ, τοσούτῳ δυσπαραδεκτότερα ἦν τοῖς πολλοῖς τότε, καὶ τὸ σκάνδαλον ἦν τὸ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ ἐπετείνετο μᾶλλον σταυρωθέν. Διὰ τοῦτο κελεύει σιγᾶν, καὶ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ πάλιν τῷ πάθους ἀναμιμνήσκων, καὶ μονονουχὶ καὶ τὴν αἰτίαν λέγων, δι' ἣν καὶ σιγᾶν σκέλευσεν. οὐ γὰρ δὴ διὰ πρωτὸς σκέλευσε μηδενὶ εἰπεῖν, ἀλλ' ἕως ἀναστῇ σὺν νεκρῶν. καὶ τὸ δυσχερὲς σιγήσας, τὸ χρήσιμον ἐμφαίνει μόνον. Τί οὖν; μὴ ταῦτα σὺν ἐμέλησεν σκανδαλίζεσθαι; οὐδαμῶς. Τὸ γὰρ ζητούμενον ὁ περὶ τοῦ σταυροῦ καιρὸς ἦν. μὴ γὰρ ταῦτα καὶ πνεύματος κατηξιώθησαν, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν σημείων ἔσχον φωνὴν βοησάσης αὐτοῖς, καὶ πρώτα ὅσα ἔλεγεν λοιπὸν εὐπαρεδέχετο ἦν, σάλπιγος λαμπροτέρου τῶν περὶ μὴ διακηρυττόντων αὐτοῦ τὴν ἰσχύν, καὶ οὐδενὸς σκανδάλου τοιούτου μεσολαβοῦντος τὰ γινόμενα. οὐδὲν ἄρα τῶν ἀποστόλων μακαριώτερον, καὶ μάλιστα τῶν τειῶν, οἳ καὶ ἐν τῇ νεφέλῃ ὁμοφόροι γνώσθαι κατηξιώθησαν τῆς δεσποτείας.

ΗΘΙΚΟΝ Ἀλλ', ἂν θέλωμεν, ὁμοία καὶ ἡμεῖς Χριστὸν, οὐχ ὕπως, ὡς ἐκεῖνοι τότε ἐν ᾧ ὁρᾷ, ἀλλὰ πολλῷ λαμπροτέρως. οὐ γὰρ ὕπως ὕστερον ἤκει. τότε μὲν γὰρ τῶν μαθητῶν φιλόνικος τοσοῦτον πρὸς ἰσοῦσθαι μόνον τῆς λαμπρότητος, ὅσον ἠδυνάσατο ἐνεγκεῖν· ὕστερον δὲ ἐν αὐτῇ τῇ παρουσίᾳ τῇ δόξῃ ἥξει, οὐ μετὰ Μωϋσέως καὶ Ἠλίου μόνον, ἀλλὰ μετὰ τῆς ἀπείρου τῶν ἀγγέλων τάξεως, μετὰ τῶν ἀρχαγγέλων, μετὰ τῶν χερουβὶμ, μετὰ τῶν δήμων τῶν ἀπείρων ἐκείνων· οὐ νεφέλης νομισθῆναι ὑπαίθριον τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐγοῦ συγκαλυφθῆναι τοῦ θείου. καθάπερ γὰρ ὅτι τοῖς δικαστοῖς, ὅταν δημοσίᾳ κρίνωσι, τὰ τραπεζώματα ξυλεκλύσαντες οἱ περιεστῶτες πᾶσιν αὐτοῦ διακονοῦσιν· οὕτω δὴ καὶ τότε καθήμενον αὐτὸν ἅπαντες ὄψονται, καὶ πᾶσα ἡ ἀνθρωπίνη παραστήσεται φύσις, καὶ αὐτὸς αὐτοῖς δι' ἑαυτοῦ ἀποκρίνεται, καὶ τοῖς μὲν ἐρεῖ, δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου· ἐπείνασα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· τοῖς δὲ ἐρεῖ· ἔνδουλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ· ὅτι ὀλίγα ἦς πιστὸς, ὅτι πολλῶν σε καταστήσω. καὶ πάλιν τὰ σώματα ψηφιζόμενος, τοῖς μὲν ἀποκρίνεται, πορεύεσθε εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· τοῖς δέ, πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρέ. καὶ σὺν μὲν

διχοτομήσει

διχοτομήσει ⸗ δώσει τοῖς βασανισταῖς, τὰς χεῖρας καὶ πόδας εἰς τὸ σκότος " ἐκβληθῆναι τὸ ἐξώτερον, ⸗ μὴ τὴν ἀξίαν ἡ κάμινος λαβεῖν, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς σαγήνης ῥιπτόμενα ἐκεῖ ἐμπεσεῖται. Τότε ⓐ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος· μᾶλλον δὲ πλέον ἢ ὁ ἥλιος. Τοσοῦτον ἔφην, οὐκ ὀλίγῳ τοσοῦτον αὐτῷ μόνον ἔσται τὸ φῶς· ἀλλ' ὀλίγῳ τοῦ ἄστρου τούτου φαιδρότερον οὐκ ἴσμεν ἕτερον, ἀπὸ τῶν γνωρίμων λαβεῖν ἠξιώσηται ἡ συνήθη τὴν μέλλουσαν λαμπηδόνα τῶν ἀγίων· ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ ὄρει εἶπεν, ὅτι ἔλαμψεν ὡς ὁ ἥλιος, δείκνυσι τὴν αὐτὴν αὐτῶν ὕστερον εἰρηκεν. ὅτι " γὰρ τοῦ ὑποδείγματος μεῖζον ἐστὶν ὃ φῶς, ἔδειξεν ⓐ μαθηταῖς πεσοῦσιν. Εἰ δὲ μὴ ἄκρατον ἦν τὸ φῶς, ἀλλὰ τοῦ ἡλίου σύμμετρον, οὐκ ἂν ἔπεσον, ἀλλ' εὐκόλως ἤνεγκαν ἄν. ⓐ μὴ οὖν δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος, ⸗ 10 ὑπὲρ Ⓦ ἥλιον δέ τε· ⓐ ὃ ἀμάρτωλοὶ καὶ ἕκαστα πείσονται. Τότε δὲ ὑπομνήσει δείκνυσι, οὐκ ἐλέγχων, ἀλλὰ μαρτυρῶν. πρῶτα γὰρ αὐτός ἐστιν ὁ δικαίζων, ⸗ μάρτυς, ⸗ ἔλεγχος, ⸗ κριτής. πρῶτα γὰρ οἶδε σαφῶς. πρῶτα δὲ γυμνὰ ⸗ τετραχυλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. ἀ πλούσιος, ἀ πένης, ἀ δυνάστης, οὐκ ἀδυνής, ἀ σοφὸς, οὐκ ἄσοφος, ἀ δοῦλος, οὐκ ἐλεύθερος οὐδεὶς ἐκεῖ φανήσεται, ἀλλὰ τῶν τοσούτων ζωντοξόντων, ἢ τῶν ἔργων 15 ἐξέτασις ἔσται μόνη. Εἰ γὰρ ὅτι τοῖς δικαστηρίοις ὅταν ὑπὲρ τυραννίδος τις κρίνηται, ἢ φόνου, ὅπερ ἀνώτατόν ἐστι κἀν ὕπαρχος, κἀν ὕπατος, κἀν ὁτιοῦν ὑπάρχῃ, πρῶτα ἀφίστανται τὰ ἀξιώματα, ⸗ ὁ ἀλοὺς τὴν ἐκείνου δίδωσι δίκην, πολλῷ μᾶλλον ἐκεῖ τοῦτο ἔσται. ἵν' οὖν μὴ γένηται τοῦτο, ἀποθώμεθα τὰ ῥυπαρὰ ἱμάτια, * ἐνδυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτὸς, ⸗ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ προέλθῃ ἡμᾶς. Τί γὰρ ⸗ φορτικὸν τῶν ὀπισταγμῶν; τί δὲ ῥᾴδιον; ἄκουσον γοῦν 20 τοῦ προφήτου λέγοντος, ⸗ τότε εἶπε τὴν δικολίαν. Οὐδὲ ἐὰν κάμψῃς ὡς κλοιὸν Ⓦ τὸν αὐ- Ιερ. νιι. 2.
χένα σου, οὐ σάκκον καὶ σποδὸν ὑποστρώσῃς, οὐδὲ οὕτω καλέσεις νηστείαν δεκτήν· ἀλλὰ λύε πρῶτα συνδέσμους ἀδικίας, δέσμας βιαίων διαλλαγμῶν. ὅρα σοφίαν προφήτου· δεῖς καὶ φορτικὰ πρότερον καὶ ἀνελεῖν, ἀπὸ τῶν δικολάβων ἀξιοῖ σώζεσθαι, δεικνὺς ὅτι Θεὸς ὑπὸ πόνων δεῖται, ἀλλ' ὑπὸ ἀρετῆς. Εἶτα δεικνὺς ὅτι ἐυκόλως μὲν ἡ ἀρετή, βαρὺ δὲ 25 ἡ κακία, ἀπὸ τῶν ὀνομάτων γυμνῶν τοῦτο κατασκευάζει. ἡ μὲν γὰρ κακία, συνδέσμους καὶ γραμμάτια φησὶν· ἡ δὲ ἀρετὴ, τούτων ἁπάντων ἀπαλλαγὴ ⸗ ἄλυπος. πᾶσαι συγγραφὴν ἄδικον δέουσα, ⸗ τὸ τόκων γράμματεῖα, ⸗ τὸ δάνεισμα ⸗ ὅτῳ καλῶν. ἀπόλυε τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, τοὺς τεταλαιπωρημένους. Τοιοῦτον γὰρ ὁ χρεώστης· ὅταν ἴδῃ τὸ δάνειστὴν, κλάται αὐτοῦ ἡ δέησιν, ⸗ θείου μᾶλλον αὐτὸ δέδοικε ⸗ πονηροὺς ἀφέσεις εἰσάγαγε εἰς τὸν 30 οἶκόν σου. ἐὰν ἴδῃς γυμνὸν, περίβαλε, ⸗ ἀπὸ τοῦ οἰκείου σου σπέρματός σου οὐκ ὑπερίδῃ. ἐν μὲν οὖν τῇ προφήτου ἡμῖν ἐλυμαίνετο δέσμαλέξει τὰ ἐπαθλα δικαιούμενοι, τὸ πλοῦτον ἐδείκνυμεν τὸ σὸν τούτων· νυνὶ δὲ ἴδωμεν, εἰ καὶ τῶν ἐπιταγμάτων ὄντι δύσκολον, ⸗ τῇ ἡμετέρᾳ ὑπόκεινται φύσει. ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον εὑρήσομεν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἅπαν, ταῦτα μὲν πολλὴν ἔχοντα τὴν εὐκολίαν, τὰ δὲ τῆς κακίας πολλὴν τὴν ἰσχὺν. Τί γὰρ δυσκολώτερον τοῦ δανείζειν, καὶ 35 ὑπὲρ τόκων ⸗ συναγαγμάτων φέρειν, ⸗ ἐγγύας ἀπαιτῆν, ⸗ δεδοικέναι ⸗ τὴν ἔμειν ὑπὲρ σιεχύρων, ὑπὲρ τοῦ κεφαλαίου, ὑπὲρ τῶν γραμματείων, ὑπὲρ τῶν τόκων, ὑπὲρ τῶν ἐγγυωμένων; ταῦτα γὰρ τὰ βιωτικά. αὕτη γὰρ ἡ δοκοῦσα ⸗ ὀπτιοουμένη ἀσφάλεια πάντων ἐστὶ σαθροτέρα ⸗ ὑποπτος. Τὸ δὲ ἐλεεῖν ῥᾴδιον, ⸗ πάσης ἀπαλλάττον φροντίδος. μὴ τοίνυν προγραμματευώμεθα ἀλλοτρίας συμφορὰς, μηδὲ καπηλεύωμεν τὴν φιλανθρωπίαν. 40 Ἴσθι. ⸗ οἶδα μὲν ὅτι πολλοὶ τούτων ἀνδρῶς ἀκούσαντες τὸν λόγον· ἀλλὰ τί ὄφελος τῆς σιγῆς; καὶν γὰρ σιγήσω ⸗ μηδὲν ὠφελήσω μὲν ⸗ ῥηθέν, ἀδύνατον δὲ τῆς σιγῆς ταύτης ἀπαλλάξαι τῆς κολάσεως ὑμᾶς· ἀλλὰ ⸗ τοὐναντίον ἅπαν ἐπιδώσει γοῦν. ὅτι τείνεται γὰρ τὰ τῆς ὑμετέρας, ⸗ οὐχ ὑμῖν μόνον, ἀλλὰ ⸗ ἐμοὶ προσέξενεῖ τὴν κόλασιν ἡ τοιαύτη σιγή. Τίς οὖν ἡ τῶν ῥημάτων χάρις, ὅταν εἰς τὰ ἔργα μὴ βοηθῇ, ἀλλὰ ⸗ καταβλάπτῃ; τί ὄφελος βύ-

φεῖται λέγω, καὶ λυπῆσαι τραύματι; τέρψαι τὴν ἀκοήν, καὶ κολάσαι τὴν ψυχήν; διόπερ ἀναγκαῖον ἐστὶ ταῦτα λυπεῖν, ἵνα μὴ ὑμφείαν δῶμεν ἑκάς. καὶ γὰρ δεινόν, ἀγαπητέ, δεινὸν καὶ πολλῆς δεόμενον θεραπείας νόσημα εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐμπέπτωκεν. ⓐ γὰρ μηδὲ ἐκ δικαίων πόνων θησαυρίζειν κελευόμενοι, ἀλλὰ τοὺς οἰκίας ἀποίκους τοῖς δεομένοις, τὴν ἑτέρων χαρποῦνται πενίαν, οὐ τραῦμα ἀρπαγὴν, οὐ τραῦμα φάσιν πλεονεξίαν ὑπονοῦντες. μὴ γάρ μοι λέγε τοῦτ' ἔξω νόμος· ἐπεὶ ⓒ ὁ τελώνης νόμον πληροῖ τὸν ἔξωθεν, ἀλλ' ὅμως κολάζεται· ὃ καὶ ἡμεῖς πεισόμεθα, ἐὰν μὴ ἀποχώμεθα τοῦ πένητας ὑπερορίζοντες, καὶ τῇ χρείᾳ καὶ τῇ ἀναγκαίᾳ ταύτῃ ἀφορμῇ εἰς καπηλείαν αἰσχρὸν ἀποχρώμενοι. διὰ γὰρ τοῦτο χρήματα ἔχεις, ἵνα λύσῃς πενίαν, οὐχ ἵνα τραυματίσῃς πενίαν· σὺ δὲ ὃν τραύματι τραυμάτων μείζονα ἐργάζῃ τὴν συμφοράν, καὶ πολλῆς φιλανθρωπίας χρημάτων. πώλησον, ὃ κωλύω, ἀλλὰ βασιλείας οὐρανῶν· μὴ μικρὰν λάβῃς τιμὴν ὧν τοσούτου καταφρόνημα, ὃν ἔχοντος ἑκατοντάκις, ἀλλὰ τὴν ἀθάνατον ζωὴν ἐκείνην. ἕως πότε δὲ πένης, ἕως μακρολογῶ, ὀλίγου γε μεγάλα πόλεων, χρημάτων ἀπολυμάρων, δέον βασιλείας ἀεὶ μνούσης *; ἕως τὸν Θεὸν ἀφεὶς, τὰ θεσπέσια κερδαίνεις κέρδη; ἕως τὸν πλουτοῦντα παραδράμω, τὸν οὐκ ἔχοντα ἐνοχλῇς· καὶ τὸν ἀποδιδόντα καταλιπών, τῷ ἀγνωμονοῦντι συλλαλῇς καὶ συμβάλλεις; ἐκφυσᾷ ὑπὲρ μισθοῦ ἀποδοῦναι, ἐκεῖνος δὲ δυσχεραίνει ἀποδιδούς· ἐκεῖνος μόλις ἑκατὸν τοῖς ἀποδίδωσιν, ἐκφυσᾷ δὲ ἑκατονταπλασίονα, καὶ ζωὴν αἰώνιον· οὗτος μὲν ὕβρεων καὶ λοιδοριῶν, ἐκφυσᾷ μὲν ἐπαίνων καὶ εὐφημίας· ἐκεῖνος σοι βασκανίαν ἐγείρει, ἐκφυσᾷ δὲ καὶ στεφάνους σοι πλέκει· οὗτος μόλις ἐν ταῦτα, ἐκφυσᾷ δὲ καὶ ἐκ, καὶ ἐν ταῦτα. ἆρ' οὖν οὐκ ἑκάστης ταῦτα αἰσίας, ὃ" μηδὲ εἰδέναι κερδαίνειν; πόσοι καὶ τὸ κεφάλαιον ἀπώλεσε; πόσοι τόκους; πόσοι κινδύνους παρεισέπεσον διὰ τόκους; πόσοι καὶ ἑαυτοῦ καὶ ἑτέρους πενίᾳ παρεβάλοντο ἑκάστῃ διὰ τὴν ἄφατον πλεονεξίαν; μὴ γάρ μοι τοῦτο εἴπῃς, ὅτι πάντες λαμβάνων, καὶ χάριν ἔχει τὸ δανείσματος. τοῦτο δὲ διὰ τὴν ὠμότητα γίνεται. ἐπεὶ καὶ ὁ Ἀβραὰμ τὴν γυναῖκα ἐκδιδοὺς τοῖς βαρβάροις, αὐτὸς καὶ τεκνοῦν ἐν θυρεῷ δέκατον" γίνεσθαι τὴν ἐπιβουλήν· ἀλλ' οὐχ ἑκών, ἀλλὰ διὰ τὸν φόβον τὸν Φαραώ. ὅταν δὲ ὁ πένης, ἐπῇ· οὐδὲ τοῦτο ἄξιον αὐτὸν νομίζεις εἶναι), καὶ ὠμότητος ἀναγκάζεται χρῆναι εἰδέναι· σὺ δέ μοι δοκεῖς, καὶ κινδύνων ἀπαλλάξης, μισθὸν ἀπαιτεῖν τῆς ἀπαλλαγῆς ταύτης αὐτόν. ἄπαγε, φησι, μὴ γένοιτο. τί λέγεις; τὸ μείζονος ἀπαλλάττων ὃ βούλει χρήματα ἀπαιτεῖν, ἐκεῖνος δὲ τὸ ἐλάττονος ἑαυτὸν ὑποδείκνυσι τῷ ἀπορωτέρᾳ; οὐχ ὁρᾷς ὅσῃ ᾧ τραύματι κεῖται ὠμότης; οὐκ ἀκούεις, ὅτι καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ τοῦτο κεκώλυται; ἀλλὰ τίς τῶν πολλῶν ὁ λόγος; λαβὼν τὸν τόκον πέντε δίδωμί, φησιν. οὐφήμει, ὦ θεσπέ. ὃ βούλεται τοιαύτας θυσίας ὁ Θεός. μὴ σοφίζου τὸν νόμον. βέλτιον μὴ δίδοναι πέντε, ἢ ἐντεῦθεν δίδοναι· ὅτι οὐκ ἐκ δικαίων πόνων συλλεγὲν ἀργύριον πολλάκις ποιεῖ τραῦμα τὸν πονηρὸν γινόμενα. ὥσπερ αἱ εἴ τις ὑδρὶν κελεύοι αἰσχύνης ἀναγκάζοι ὑπέχειν σκορπίος. καὶ τί λέγω τὸν Θεοῦ νόμον; οὐχὶ καὶ ὑμεῖς ῥᾴδιον αὐτὸ καλεῖτε; εἰ δὲ ⓐ κερδαίνοντες ταῦτα ψηφίζεσθε, ἐννόησον τίνα ὁ Θεὸς τρέπει ὑμῶν οἴεται τὸν ψῆφον. εἰ δὲ βούλει ⓒ καὶ ἔξωθεν νομοθέτας ἐρέσθαι, ἀκούσῃ ὅτι κἀκείνοις τῆς ἑκάστης ἁμαρτίας τὸ τραῦμα δεῖγμα εἶναι δοκεῖ. τοῦτο γοῦν ἐν ἀξιώμασιν ὀνόμασι, καὶ εἰς τὸν μεγάλων πλουτῶντας βουλὴν, ὧν σύγκλητον καλοῦσιν, οὐ θέμις τοιούτοις κέρδεσι καταισχύνεσθαι· ἀλλὰ νόμος ὅστις πρὸ αὐτῶν ὁ τοιαῦτα ἁπαγορεύων κέρδη. πῶς οὖν οὐκ ἄξιον φείσῃς, εἰ μηδὲ τοσούτων ἀπονέμοις τῇ τῶν οὐρανῶν πολιτείᾳ τιμὴν, ὅσων τῇ βουλῇ τῶν Ρωμαίων ⓐ νομοθέται· ἀλλ' ἔλαττον οἴσει τῆς γῆς ὁ οὐρανὸς, καὶ τοσοῦτον αὐτὸν αἰσχύνῃ τὸ τραῦμα τῆς ἀληθείας; τί γὰρ τούτου γένοιτ' ἂν ἀληθέστερον, ἀλλ' ἢ ὅταν τις χρεὼν γῆς καὶ ὑετὸν καὶ ἀέρος βιάζηται πατεῖν; διὰ τοῦτο ζιζάνια θερίζουσι τῷ πυρὶ τραδιδόμενα ⓐ τὸν ποιμένα τούτων ὑπονοήσαντες γεωργίαν. μὴ γὰρ οὐκ εἰσὶ

Γεν. 16. γ.

χ. μὴ

χ. γένοιτο

* αἰτοῦντος

Εἰσὶ δίκαιαι ἐμποριαι πολλαί; αἱ τῶν ἀγρῶν, αἱ τῶν οἰκιῶν, αἱ τῶν βουκολίων, αἱ τῶν ἱματίων, αἱ τῶν χειρῶν, αἱ τῆς ὀπτικῆς τῶν ὄντων; Ἡ μαίνη καὶ τοιαῦται εἰκῆ γεωργῶν ἀκούσας; ἀλλ' ἔχουσιν ἀποτυχίας ⓐ τῆς γῆς καρποὺς καὶ χάλαζαν καὶ ἐρυσίβην καὶ ἐπομβρίας. ἀλλ' ὅσαι τοιαῦται, ὅσας καὶ ⓐ τόκους. καὶ γὰρ ὅσα αἱ ψυχαὶ ζημιοῦνται, περὶ τὴν πρόσοδον ἡ ζημία, ὃ ἦν κεφάλαιον ἔσχεν, ὁ ἀγρός· ἐν ταύτῃ ἦν πολλοὶ πολλάκις ἐν τῷ κεφαλαίῳ ὃ ναυάγιον· ἐπὶ ἐμοῦ, ἐπὶ τῆς ζημίας ἦν ἐν διανοίᾳ εἶσιν ἀθυμία. οὐδέποτε γὰρ ἀπολαύει τῶν ὄντων ὁ δανειστής, οὐδὲ θαρρεῖται ὅτι τούτοις, ἀλλ' ὅταν ὁ τόκος συνέχῃ, καὶ χαίρει ὅτι προσόδος γέγονεν, ἀλλὰ λυπεῖται, ὅτι οὐδέπω τὸ κεφάλαιον ἔφθασεν ὁ τόκος. καὶ πρὶν ἢ τέλειον τι θεωρῆσαι τὸ κακὸν γλύσμα τοῦτο, καὶ αὖθις πίπλειν ἀναγκάζει, τοὺς τόκους κεφάλαιον ποιῶν, ἐπὶ βιαζόμενος καὶ ἄωρα ἀμβλωθρίδια προσενεγκεῖν γλυσήματα τῶν ἐμπόρων. τοιοῦτον γὰρ ⓐ τόκος· τῶν θνητῶν ἐκείνων μᾶλλον κατεαθίοισι ἐπὶ ἀπαρκτίοισι καὶ τῶν ἀθλίων ψυχάς. τοῦτο ζωῶδεσμος ἀδικίας, τοῦτο τραγῳδία βιαίων συνθημάτων. δίδωμι γάρ, φησιν, οὐχ ἵνα λάβῃς, ἀλλ' ἵνα πλείονα ἀποδῷς. καὶ ὁ μὲν Θεὸς ὅτε ὃ δίδομεν ἐλθὼν λάβῃ· Δίδοτε γάρ, φησι, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· σὺ δὲ καὶ τὸ δεδομένον πλέον ἀπαιτεῖς, καὶ ὅπερ οὐκ ἔδωκας, τοῦτο ὡς ὀφλήμενον ἀναγκάζεις καταβληθῆναι ⓦ Εἰληφότα. καὶ σὺ μὲν νομίζεις τῷ οἰκέτῃ ζημιοῦσθαι πλεονάζειν σπουδήν, διότι τῆς οἰσίας τὸ πῦρ ἀναπίπτεις τὸ ἄσβεστον. ἵνα οὖν τοῦτο μὴ γένηται, σκηνώσωμεν τῷ πονηρῷ πάντων τῶν ἐχόντων, πτωχεύσωμεν καὶ ἀδικουμένως ὠδῖνας, ἀναλήψεσθαι τὸν ὁλέθριον ταύτην μισθὸν, καὶ καὶ ἀληθῆ καὶ μεγάλα κέρδη διώκωμεν μόνα. ἵνα δὲ ταῦτα ἔστιν; ἀκούσωμεν Παύλου λέγοντος, Ὅτι μέγας πορισμὸς ἡ εὐσέβεια μετ' αὐταρκείας. τοῦτον τοίνυν πλουτῶμεν τὸν πλοῦτον μόνον, ἵνα καὶ ἐνταῦθα ἀδείας ἀπολαύσωμεν, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ πατρὶ καὶ ᾧ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. a.Τιμ.ς.ς.

Ομιλ. νζ

10 ΚΑΙ ΕΠΗΡΩΤΗΣΑΝ ΑΥΤΟΝ ΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ ΑΥΤΟΥ ΛΕΓΟΝΤΕΣ· ΤΙ ΟΥΝ ⓐ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΣ ΛΕΓΟΥΣΙΝ, ΟΤΙ ΗΛΙΑΝ ΔΕΙ ΕΛΘΕΙΝ ΠΡΩΤΟΝ;

Οὐκ ἄρα ἀπὸ τῶν γραφῶν τοῦτο ἤδεισαν, ἀλλ' ἐκείνοις αὐτοῖς διεταράττοντο, καὶ προσέφερετο ὁ λόγος οὐκ ἐν ᾧ ἀπείρῳ δήμῳ, καθάπερ καὶ ὅτι τοῦ Χριστοῦ. διὸ καὶ ἡ Σαμαρεῖτις ἔλεγε· Μεσσίας ἔρχεται, καὶ ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα. καὶ αὐτοὶ πρώτων ⓦ Ἰωάννην· Ἠλίας εἶ, ἢ ὁ προφήτης; ἐκεῖνό μὲν γὰρ, ὅπερ ἔφην, ὁ λόγος, καὶ ὁ περὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὁ περὶ τοῦ Ἠλία, οὐχ ὡς ἐγὼ ἢ ὡς ἐκείνων ἐμελωδούμενος. αἱ μὲν γὰρ γραφαὶ δύο λέγουσι τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, ταύτην τε τὴν μεγαλοπρεπῆ, καὶ τὴν μέλλουσαν· καὶ ταύτας δηλοῖ ὁ Παῦλος ἔλεγε· Ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν. ἰδοὺ μία· ἀκούσον πῶς καὶ τὴν ἑτέραν δηλοῖ. Εἰπὼν γὰρ ταῦτα ἐπήγαγε· προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ οἱ προφῆται ἑκατέρας μεμνῆνται. τῆς μὲν τοι μιᾶς τῆς δευτέρας πρόδρομον λέγουσι ⓦ Ἠλίαν ἔσεσθαι· τῆς γὰρ προτέρας ἐλθόντος Ἰωάννης, ἐν καὶ Ἠλίαν ὁ Χριστὸς καλεῖ, οὐκ ἐπεὶ Ἠλίας ἦν, ἀλλ' ἐπεὶ τὸ Ἠλιακὸν ἐπλήρου τὸν ἐκείνου. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος πρόδρομος ἔσται τῆς δευτέρας παρουσίας, οὕτω καὶ οὗτος τῆς προτέρας ἐλήλυθε. ἀλλ' ⓐ γραμματεῖς ταῦτα συγχέοντες καὶ διαστρέφοντες

διαφέροντες ⟨Ϟ⟩ δῆμον, ἐκείνης ἐμνημόνευον μόνης τοὺς ⟨Ϟ⟩ δῆμον, τῆς δευτέρας προ-
νοίας, καὶ ἔλεγον· ὅτι Εἰ σοῦ ἐστιν ὁ Χριστὸς, ἔδει ⟨Ϟ⟩ Ηλίαν τοῦτον ἰδεῖν. διὰ τοῦτο καὶ ⟨Ϙ⟩
μαθηταὶ λέγουσι πῶς ⟨Ϙ⟩ γραμματεῖς λέγουσιν, Ηλίαν δεῖ ἐλθεῖν τοῦτον; διὰ τοῦτο δὲ
Ιωαν. α. κα. τοὺς ⟨Ϟ⟩ Ιωάννου πέμψαντες ⟨Ϙ⟩ Φαρισαῖοι πρώτων, Εἰ σὺ εἶ Ηλίας; οὐ μνημονεύον-
τες ἁπλῶς τῆς δευτέρας προνοίας. Ἵνα οὖν ἐστιν ἡ λύσις, ἵνα ὁ Χριστὸς ἐπήγαγεν; ὅτι Ηλί- 5
ας μὲν ἔρχεται τότε τοῦ τῆς δευτέρας μὲν προνοίας, καὶ πῶν ὃ ἐλάλησεν Ηλίας, ⟨Ϟ⟩ Ιωάν-
νου οὕτω καλῶν. ὅστε ἦλθεν Ηλίας. Εἰ δὲ ⟨Ϟ⟩ Θεσβίτου ζητοῖς, ἔρχεται. διὰ τί ἐλέγχει, Η-
λίας μὲν ἔρχεται, καὶ ἀποκαταστήσει πάντα. ποῖα πάντα; ἅπερ ὁ τοῦ φήτης ἔλεγε Μα-
Μαλ. δ. ε. λαχίας. Ἀποστελῶ γὰρ ὑμῖν Ηλίαν ⟨Ϟ⟩ Θεσβίτην, ὃς ἀποκαταστήσει καρδίαν πατρὸς 10
υἱοῦ, μὴ ἐλθὼν πατάξω τὴν γῆν ἄρδην. Εἶδες ἀκρίβειαν τοῦ φητικῆς ῥήσεως; ὅπου γὰρ
⟨Ϟ⟩ Ιωάννου Ηλίαν ἐκάλεσεν ὁ Χριστὸς διὰ τὴν κοινωνίαν τῆς ἀγαθοεργίας, ἵνα μὴ νομίσῃς
τοῦτο καὶ ἁπλῶς τοῦ φήτου λέγεσθαι νῦν, προσέθηκεν αὐτοῦ καὶ τὴν πατρίδα εἰπών,
⟨Ϟ⟩ Θεσβίτου· Ιωάννης ὁ Θεσβίτης οὐκ ἦν. καὶ ἕτερον ὁ μὴ τοῦτο ἁπλῶς δήσῃ λέ-
γων, μὴ ἐλθὼν πατάξω τὴν γῆν ἄρδην, τὴν δευτέραν αὐτοῦ προνοίαν ἐμφαίνων τὴν φο-
Ιωαν. γ. ιζ. βεράν. τῇ γὰρ πρώτῃ οὐκ ἦλθε πατάξαι τὴν γῆν. Οὐ γὰρ ἦλθον, φησίν, ἵνα κρίνω ⟨Ϟ⟩ 15
κόσμον.* δηλονότι τοίνυν ὅτι μὲν ἐκείνης ἔρχεται ὁ Θεσβίτης τῆς τὴν κρίσιν ἐχούσης, τοῦτο εἴ- * ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον.
ρηκε, καὶ τὴν αἰτίαν ἣν ὁμοῦ διδάσκει τῆς προνοίας αὐτοῦ. Ἵνα δὲ ἡ αἰτία; ἵνα ἐλθὼν πείσῃ
σοῦ Ιουδαίους πιστεῦσαι ᾧ Χριστῷ, καὶ μὴ πάντες ἄρδην ἀπόλωνται. διὰ τοῦτο δηλοῖ. διὰ
δὴ καὶ αὐτὸς εἰς ἐκείνην αὐτοῦ παραπέμπων τὴν μνήμην, φησί· καὶ ἀποκαταστήσει πάν-
τα, τουτέστι, διορθώσει τὴν ἀπιστίαν τῶν Ιουδαίων τῶν τότε εὑρισκομένων. διὰ καὶ σφόδρα 20
ἀκριβέστατα εἴρηκεν. ἁπλῶς γὰρ εἶπεν, ἀποκαταστήσει καρδίαν υἱοῦ πρὸς πατέρα, ἀλλὰ
πατέρος πρὸς υἱόν. ὅπου γὰρ πατέρες ἦσαν τῶν ἀποστόλων ⟨Ϙ⟩ Ιουδαῖοι, τοῦτο λέγει, ὅτι ἀ-
ποκαταστήσει τοῖς δόγμασι τῶν υἱῶν αὐτῶν, τουτέστι, τῶν ἀποστόλων, τὰς καρδίας τῶν πατέ-
ρων, τουτέστι, τὸ ἦθος τῶν Ιουδαίων τὴν ἀγαθοειδῆ.

12 Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι Ηλίας ἤδη ἦλθε, καὶ οὐκ ἔγνωσαν αὐτόν· ἀλλ' ἐποίησαν ἐν αὐτῷ, 25
ὅσα ἠθέλησαν. οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν.

13 Τότε συνῆκαν ὅτι περὶ Ιωάννου εἶπεν αὐτοῖς. Καίτοι ὅτε ⟨Ϙ⟩ γραμματεῖς
τοῦτο εἶπον, ὅτε αἱ γραφαί· ἀλλ' ὅπου λοιπὸν ὀξύτεροι ἐγένοντο ἐν τοῖς προσεκλικώτεροι πρὸς
τὰ λεγόμενα, ταχέως συνίεσαν. πόθεν δὲ ἔγνωσαν τοῦτο ⟨Ϙ⟩ μαθηταί; ἐπειδὴ ἤδη προειρη-
κὼς αὐτοῖς, αὐτός ἐστιν Ηλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι· ἐνταῦθα δέ, ὅτι ἦλθε· καὶ πάλιν, ὅτι Η- 30
λίας ἔρχεται, καὶ ἀποκαταστήσει πάντα. ἀλλὰ μὴ θορυβηθῇς, μηδὲ πεπλανῆσθαι ⟨Ϟ⟩ λέ-
γειν νομίσῃς, εἰ ποτὲ μὲν αὐτὸν ἥξειν, ποτὲ δὲ ἐληλυθέναι λέγῃ. πάντα γὰρ ἀληθῆ ταῦτα. χ. ἴχν.
ὅταν μὲν γὰρ εἴπει, ὅτι Ηλίας μὲν ἔρχεται καὶ ἀποκαταστήσει πάντα, αὐτὸ Ηλίαν φησὶ τὸ
τότε ἐσομένου τῶν Ιουδαίων ἐπιστροφὴν· ὅταν δὲ εἴπῃ, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων ἔρχεσθαι, Ιωάννην
λέγει, κατὰ τὸν τρόπον τῆς οἰκονομίας Ιωάννου Ηλίαν καλῶν. ὁ γὰρ ⟨Ϙ⟩ προφήτας ἕκαστον τῶν 35
θεοδόκιμον βασιλέων Δαυὶδ καλοῦσι, καὶ σοῦ Ιουδαίας ἄρχοντας Σοδόμων καὶ υἱοὺς Ἀβιὼπων
ἀπὸ τῶν τρόπων. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος τῆς δευτέρας ἔσται προνοίας, οὕτως σοῦ τῆς προτέ-
ρας ἐλπὶς προδρομος. διὰ τοῦτο οὖν μόνον Ηλίαν αὐτὸν ὀνομάζει πάντα χρόν, ἵνα δείξῃ
σφόδρα αὐτὸ τῇ παλαιᾷ συμβαίνοντα, καὶ κατὰ προφητείαν καὶ τὴν προνοίαν ταύτην οὖσαν. ἰσ. αὐτὸ
διὰ καὶ ἐπάγει πάλιν, ὅτι ἦλθε, καὶ οὐκ ἔγνωσαν αὐτόν, ἀλλ' ἐποίησαν εἰς αὐτὸν πάντα ὅσα ἐθέ- 40 κ. ὑ ἐπ
λησαν. τί ἐστι, πάντα ὅσα ἐθέλησαν; ἐνέβαλον εἰς δεσμωτήριον, ὕβρισαν, ἀπεκεφάλισαν, ἤ-
νεγκαν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὅπου πίναξ. οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν.
ὁρᾷς πῶς πάλιν εὐκαίρως αὐτοῦ ἀναμιμνήσκει τὰ παθήματος, ἀπὸ τοῦ παθεῖν τὸν Ιωάννου πολλὴν
αὐτοῖς προξενῶν τὴν θαυμασίαν; καὶ ταύτην μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ θαύματα εὐτόνως ἐργά-
σασθαι

σαθαι μεγάλα. καὶ γὰρ ἰώμενα δι' αὐτοῦ πάντες ἅπαξ λέγονται, διὰ τοῦτο θαυματουργεῖ, καὶ μὴ τοὺς λόγους, καὶ τοῦτ' ἐκ τῶν λόγων τούτων. καὶ πολλαχοῦ τοῦτο δηλοῦται· ἐστὶν ὃ μὴ τηρήσαντά ἐστιν εὑρεῖν. τότε γοῦν, φησὶν, ἤρξατο δεικνύειν ὅτι δεῖ αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπελθεῖν, καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ πολλὰ παθεῖν. Ὅτε, πότε; ὅτε ὡμολογήθη Χριστὸς καὶ υἱὸς ἐστὶ τοῦ Θεοῦ πάλιν ἐν τῷ ὄρει, ὅτε τὴν θαυμασίαν αὐγὴν ἔδειξεν ὀφθαλμοῖς, καὶ τὸ δόξης αὐτοῦ διελέχθησαν οἱ τρεῖς φῶτα, ἀνέμνησεν αὐτοὺς τοῦ πάθους. Εἰπὼν γὰρ τὴν τοῦ βαπτιστοῦ Ἰωάννου ἐπήγαγε· οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παθεῖν ὑπ' αὐτῶν. καὶ μὴ μακρὰν πάλιν, ὅτε τὸ δαιμόνιον ἐξέβαλεν, οἱ οὐκ ἴσχυσαν μαθηταὶ ἐκβαλεῖν. καὶ γὰρ καὶ ὅτε ἀναστρεφομένων αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, φησὶν· Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. Τοῦτο ἐποίει, ὡς μεγέθη τὸ θαῦμα τὴν περιβολὴν τῆς λύπης ἀποτεμνόμενος καὶ πρώτοις αὐτοῖς παραμυθούμενος· ὥσπερ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ μνήμῃ τοῦ θανάτου Ἰωάννου πολλὴν αὐτοῖς παρέσχε τὴν παράκλησιν. Εἰ γὰρ λέγει τις, τίνος ἕνεκεν μὴ καὶ νῦν Ἠλίαν ἀναστήσας ἔπεμψεν, εἴ τι τοσαῦτα αὐτοῦ μαρτυρεῖ τὴν παρουσίαν καὶ ἀγαθά; ἐροῦμεν, ὅτι καὶ νῦν Χριστὸν νομίζοντες Ἠλίαν εἶναι, οὐκ ἐπίστευον αὐτῷ. Οὐ μὴν γάρ, φησὶν, Ἠλίαν σε λέγουσιν, οὐδὲ Ἱερεμίαν. καὶ Ἰωάννου γὰρ ἦν Ἡλίου σοβεῖν ἐν τῷ μέσῳ, ἦν ὁ χρόνος μέσος. πῶς οὖν τότε πιστεύσουσί, φησι; καὶ γὰρ ἀποκατασήσει πάντα, ὃ δῆλον ὅτι γνώσιμος ἐστὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ δῆλον ὅτι τὸ θαυμασθῆναι μέλλει τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅτι πλέον τοῦ Χριστοῦ τὴν δόξαν, καὶ πᾶσιν ἐστὶ τοῦ Ἡλίου φανερώτερον. ὅταν οὖν τοσαύτης περιλαβούσης καὶ κατοπτεύσεως καὶ παραδόσεως ἔλθῃ ἐκεῖνος καὶ αὐτὰ κηρύττων τούτῳ καὶ ἀναγγέλλων καὶ αὐτὸς Ἰησοῦ, βυσχολώτερον δέξοιτο τὰ λεγόμενα. ὅταν γὰρ εἴπῃ, οὐκ ἐγνωσαν αὐτὸν, καὶ παρὰ τὴν καθ' ἑαυτοὺς ἀπολογεῖται, ὡς οὐ ταύτῃ ἀγνοεῖν μόνον παραμυθῆται, ἀλλὰ καὶ τῷ δεῖξαι ἀδίκως πρὸς αὐτῶν πάσχοντα ἅπερ πάσχει, καὶ παρὰ λυπηρὰ δύο συγκαλύψαι σημείοις, τῷ τε ὃν ὡς ὤφθη, καὶ ὡς μέλλοντι γίνεσθαι. Ταῦτα γὰρ ἀκούσαντες οὐκ ἐρωτῶσιν αὐτὸν, πότε ἔρχεται Ἠλίας, ἢ τῇ ἀθυμίᾳ πιεζόμενοι τῶν πάντων, ἢ δεδοικότες. πολλαχοῦ γὰρ ὅταν ἴδωσι μὴ βουλόμενόν τι παρρησίᾳ εἰπεῖν, σιγῶσι λοιπόν. ὅτε γοῦν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ διατρεβόντων εἶπε· Μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, ἐπήγαγε, καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα. Μαρ. θ. λα. Λυκ. θ. κε.

ὅπερ ἑκάτεροι τῶν εὐαγγελιστῶν αἰνιττόμενοι, ὁ μὲν Μάρκος φησὶν, ὅτι ἠγνόουν τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐρωτῆσαι· ὁ δὲ Λουκᾶς ὅτι ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ αἴσθωνται αὐτὸ, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐρωτῆσαι περὶ τοῦ ῥήματος.

14 Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν πρὸς τὸν ὄχλον, προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος γονυπετῶν αὐτῷ,

15 Καὶ λέγων· Κύριε, ἐλέησόν μου τὸν υἱὸν, ὅτι σεληνιάζεται, καὶ κακῶς πάσχει. πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ, καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ· 16 Καὶ προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ἴσχυσαν αὐτὸν θεραπεῦσαι. Τοσοῦτον τοῦ ἀνθρώπου σφόδρα ἀθετοῦντα καὶ πίστιν δείκνυσιν ἡ γραφή. καὶ ἐκ πολλῶν τοῦτο δῆλον, ἔκ τε τοῦ εἰπεῖν τοῦ Χριστοῦ, ὦ πιστεύοντι πάντα δυνατά, ἔκ τε εἰπεῖν αὐτὸν τὸν προσελθόντα, βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ, καὶ οὐκ ἂν τοῦ Χριστοῦ κελεύσαντος τῷ δαιμονίῳ μηκέτι εἰσελθεῖν εἰς αὐτὸν, καὶ οὐκ ἂν πάλιν εἰπεῖν τὸν ἄνθρωπον τῷ Χριστῷ, εἰ δύνασαι. καὶ εἰ ἡ ἀπιστία αὐτοῦ γέγονεν αἰτία, φησὶ, τοῦ μὴ ἐξελθεῖν τὸ δαιμόνιον, τί τοῖς μαθηταῖς ἐγκαλεῖς; δείκνυε ὅτι δυνατὸν αὐτοῖς καὶ χωρὶς τῆς προσαγόντων μετὰ πίστεως πολλάκις θεραπεῦσαι. ὥσπερ γὰρ ἦρκει πολλάκις ἡ τοῦ προσάγοντος πίστις εἰς τὸ καὶ πρὸ ἐλαττόνων λαβεῖν, οὕτω τῶν ποιούντων πολλάκις ἦρκεσεν ἡ δύναμις, καὶ μὴ πιστευόντων τῶν προσελθόντων, θαυματουργῆσαι. καὶ ταῦτα ἀμφότερα δείκνυται ἐν ταῖς γραφαῖς. οἵ τε γὰρ περὶ Κορνήλιον, ἀπὸ τῆς αὐτῶν πίστεως ἐπεσπάσαντο τὸ πνεῦμα τοῦ

Πεσ.ι. ζ. Βασ. ιγ. χερίν· καὶ ὅτι τῦ Ελισαίου ἦ, σαθινὸς πιστεύσαντος, νεκρὸς αὐέστη. οἵ τε γὰρ ῥίψαντες, ὐ δι' πίστιν, ἀλλὰ δι' δειλίαν ἔρριψαν ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, φοβηθέντες τὸ πιεσατήριον, καὶ ἔφυγον· αὐτός τε ὁ ῥιφεὶς ἀποτεθηκὼς ἰῶ, καὶ ἀπὸ μόνης τῆς τῦ ἁγίου σώματος δυνάμεως ἀνέστη ὁ νεκρός. ὅθεν δῆλον" ὅτι σθένει, ὅλη καὶ ④ μαθηταὶ πιστεύσαντες, ἀλλ' ὐ πάντες. ④ φύλοι γὰρ ὐ πᾶσαν ἐκῆ. θέα ἦ τύτῳ καὶ ἐπίρωσεν τὴν ἀγνωμοσύνην, πῶς ὑπὲρ τ ὄχλου ἐντυγχάνει τῷ Ιησῦ χῦ τοῖς μαθηταῖς, λέγων, ὅτι προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ἴσχυσ αὐτὸν θεραπεῦσαι. ἀλλ' αὐτὸς ἀπαγάγων αὐτοὺς τῆς ἐγκλημ ὑπὲρ τ δήμυ, ἐκείνῳ δ πλέον λογίζεται· χ. ἐπαῖξε,

17 Ω γενεὰ γάρ, φησὶ, ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν; Οὐκ εἰς δ τύτῳ προσωπον μόνον ἀποτεινόμενος, ἵνα μὴ ἀπορήσῃ τ ἀνθρωπον, ἀλλὰ καὶ εἰς πάσας Ιουδαίους. καὶ γὰρ εἰκὸς πολλοὺς τῶν πρότων σκανδαλισθῆναι, καὶ τὰ μὴ προσήκοντα ὑπονοῆσαι περὶ αὐτῦ. ὅταν ἦ εἴπῃ, ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν, δείκνυσι πάλιν ἀσθενὲς ὄντα τ θάνατον αὐτῷ, καὶ" ἀπιθυμίας δ πρόσκομα, καὶ πιθανὸν τὴν ἀποδημίαν, καὶ ὅτι ὐ δ' φεύγων, ἀλλὰ δ ἐν) μετ' αὐτῶν βαρύ. ὐ μὴν ἔστι μέχρι τῶν ἐγκλημ, ἀναγὰ δή φησι; Φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε. χ. ἐπιθυμία

Καὶ αὐτὸς διερωτᾷ αὐτὸν, πόσον χρόνον ἔχει, καὶ ὑπ' τῶν μαθητῶν ἀπολογύμενος, καὶ χείνον ἄγων εἰς ἐλπίδα χρηστὴν καὶ τῦ πιστεῦσαι, ὅτι ἐς αι αὐτῷ ἀπαλλαγὴ τῦ κακοῦ. καὶ ἀφίησιν αὐτὸν ἀσπασάμενος, οὐ προδὺς ὑπόδειξιν (ὑπὲρ γὰρ ὄχλου ζωὴν, καὶ ἐπιτίμησιν αὐτῷ) ἀλλὰ δι' αὐτὸν τ πατέρα· ἵν', ὅταν ἴδῃ θορυβούμενον δ δαιμόνιον ἀπ' τ κληθέντων μόνον, καὶ ὕστως σπάσῃ εἰς τὴν πίστιν τ ἐσομένου θαύματος. ὑπὲρ ἦ ἐκεῖνος εἶπεν, ὅτι ἐκ παιδὸς, καὶ ὅτι εἰ δυνάσαι, βοήθησόν μοι, λέγει· τῷ πιστεύοντι πάντα δυνατὰ, πάλιν εἰς αὐτὸν προτρέπων δ ἔγκλημα. καὶ ὅτε μὲ ἔλεγεν ὁ Ιησοῦς, Εἰ θέλεις, δυνάσαί με καθαρίσαι, μάρτυρον αὐτὸν τῇ ἐξουσίᾳ, ἐπαγόμενος αὐτ καὶ βεβαιῶν δ εἰρημένον, ἔλεγε, Θέλω, καθαρίσθητι· ὅτε λέ ἔδει σθένειν ἄξιον τῆς αὐτῦ δυνάμεως ἐφθέγξατο εἰπὼν, Εἰ δύνασαι, βοήθει μοι, ὅρα πῶς ἀνὴρ διορθοῦται, ὡς ὐ δεόντως εἰρημένον. Τί γὰρ φησιν; Εἰ δύνασαι πιστεῦσαι, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. ὁ ἦ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· τοσαύτην πρὸς ἐμοὶ περιουσίαν δυνάμεως, ὡς καὶ ἑτέρους δύνασθαι ποιῆσαι τοῦτο θαυματυργεῖν· ὥστε ἂν πιστεύῃς ὡς δεῖ, καὶ αὐτὸς δυνάσαι θεραπεῦσαι, φησὶ, καὶ τῦτον καὶ ἑτέρους πολλούς. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἀπήλλαξε ⑩ δαιμονιῶντα. συνῆ μὴ μόνον σπεῦδον αὐτὸ σκῆπτει τὴν προθυμίαν δ τὴν ἀνεργασίαν, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκείνα τῦ χαμεθῦ, ὃ ζωοχόρησεν ἔνδον εἰ τ δαίμονα. καὶ γὰρ εἰ μὴ πολλῆς προθυμίας καὶ ὅτε ἀπέλαυεν ὁ ἀνθρωπος, πάλαι ἂν ἀπωλώλει. καὶ γὰρ εἰς δ πῦρ αὐτὸν ἔβαλε, φησὶ, δ εἰς δ ὕδωρ. ὁ ἦ τοῦτο τολμῶν καὶ αὐθαλεῖν ἂν πάντως, εἰ μὴ καὶ σὺν τοσαύτῃ μανίᾳ πολλὴν ἐπέθηκεν ὁ Θεὸς αὐτῷ ⑩ χαλινόν· ὥσπερ οὖν καὶ ἐπ' ἐκείνων τῶν γυμνῶν τῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις πεχόντων, καὶ λίθοις ἑαυτοὺς κατακοπτόντων. εἰ ἦ σεληνιαζόμενον καλῇς, μηδεὶ θορυβηθῇς. τ γὰρ πατρὸς τ δαιμονιῶντός ἐστιν ἡ φωνή. πῶς οὖν φησι καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅτι σεληνιαζομένους πολλοὺς ἐθεράπευσεν; ἀπὸ τῆς τ πολλῶν ὑπονοίας αὐτὸν καλῶν. ὁ γὰρ δαίμων ὑπὲρ ἀβολὴν τῦ σωτῆρος καὶ ὑπιτίθεται τοῖς ἀλῦσι, καὶ δύπησιν αὐτὸν χῦ τὰς τῆς σελήνης δρόμους, οὐχ ὡς ἐκείνης ἐνεργούσης (ἀπαγε) ἀλλ' αὐτὸς τ τοιαῦτα κακουργῶν εἰς τὴν τῦ σωτῆρος βλασφημίαν. διὸ καὶ πεπλανημένοις καὶ τοῖς δυσὶ τοῖς ἐπερωτήσασι δόξα, καὶ ὕστως τὸν τοιούτους καλεῖσθαι δαίμονας ἀπατεῶνας. σαφὲς γὰρ ὅτι τ ἀληθές.

19 Τότε προσελθόντες ④ μαθηταὶ αὐτῷ κατ' ἰδίαν ἠρώτησαν αὐτὸν, τίνος ἕνεκεν σὺ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτοὶ τὸν δαίμονα ἐκβαλεῖν; Ἐμοὶ δοκοῦσιν ἀγωνίᾳ καὶ δεδοικέναι, μήποτε τὴν χάριν, ἣν ἐπίστευθησ, ἀπώλεσαν. ἔλαθον γὰρ ὑπερηφανήσαντες καὶ δαιμόνων ἀκαθάρτων.

διὸ

διὰ τὴν ἐρωτῶσι κατ' ἰδίαν αὐτῷ προσελθόντες, οὐκ ἀξιοῦσιν, ὅπως μὴ πάλιν ἀπορρίπτωσι καὶ μεγάλου πράγματος ἔμελλον αὐτὸ ἐρωτᾶν. Εἰ γὰρ ὃ ἤρξαντο ἔξω ἦλθε καὶ ἠλείφθησαν δῆτα, περιττὸν ἦν αἰτεῖσθαι λοιπὸν τὴν διὰ τῶν λόγων ὁμολογίαν. τί οὖν ὁ Χριστός;

20 Διὰ τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν, φησιν. ἐὰν γὰρ ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ, μετάβηθι, καὶ μεταβήσεται, καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν.

Εἰ δὲ λέγῃς, πῶς ὄρος μετέβημεν; σκόπει αὖ εἰ ποιοῦμεν, ὅτι πολλῷ μείζονα ἐποίησαν, μυρίους νεκροὺς ἀναστήσαντες. οὐδὲ γὰρ ἴσον, ὄρος μεταβῆναι καὶ θάνατον ἀπὸ σώματος κινῆσαι. λέγονται δὲ μετ' ἐκείνους ἄλλοι τινὲς ἐκείνων ἐλάττονες πολλῷ καὶ ὄρη χερσίας καλέσασθαι μεταθεῖναι· ὅθεν δῆλον ὡς καὶ ὅτι μετέθησαν ἂν καλούσης χερσίας. Εἰ δέ τινα οὐκ ἐλύετο χερσία, μὴ ἐγκαλεῖ· ἄλλως δὲ, καὶ αὐτὸς οὐκ εἶπεν, ὅτι μεταβήσεται πάντως, ἀλλ' ὅτι δυνατὸν καὶ τοῦτο. Εἰ δέ γε μετέβησαν, οὐκ ὄφελος οὐκ ἐδυνήθησαν (πῶς γὰρ, τὰ μείζονα δυνηθέντες;) ἀλλ' ὅπως οὐκ ἐβουλήθησαν, δι' ὃ μὴ ἠνέσχετο χερσίαν. Εἶκος δὲ καὶ ἡμᾶς παθεῖν τοῦτο, καὶ μὴ γεγράφθαι. οὐδὲ γὰρ πάντα ἃ ἔδει ματαίως ἐγράφη. ὅτι μὴν οὐ τελέστερον πολλῷ διέκειντο. τί οὖν; οὐδὲ ταύτην τὴν πίστιν εἶχεν ὅτε; οὐκ εἶχον. ἀλλὰ γὰρ ἀεὶ οἱ αὐτοὶ ἦσαν· ἐπεὶ καὶ Πέτρος τῶν μὲν μακαρίζεται, πολλῶν δὲ ἁπτόμενος· καὶ οἱ λοιποὶ δὲ εἰς ἄνοιαν σκώπτονται πρὸς ἀλλήλους, ὅτε οὐ ζωπυρεῖν τὴν διὰ τῆς ζύμης λόγον. ζωπυρεῖσθαι δὲ καὶ ὅτε τοῦτο μαθεῖν ἀθεῖσαν. ἀτελέστερον γὰρ διέκειντο περὶ τὸ ζαυμαστόν. πίστιν δὲ οὐ ταύτην λέγει, τὴν τῶν σημείων, καὶ σινάπεως μέμνηται, τὴν ἅπασιν αὐτῆς δηλῶν δυνάμιν. Εἰ γὰρ καὶ τῷ ὄγκῳ μικρόν ἐστι τὸ σίναπι δοκεῖ, ἀλλὰ τῇ δυνάμει ἁπάντων ὅτι σφοδρότερον. δείκνυσι τοίνυν ὅτι καὶ τὸ ἐλαχιστον τῆς γνησίας πίστεως μεγάλα δύναται, εἰ μόνον τὸ σινάπεως, τὸ δὲ μέχρι τούτου ἔστι μόνον, ἀλλὰ τὸ ὄρη μετέθηκε, καὶ περαιτέρω προέβη. οὐδὲν γάρ, φησιν, ἀδυνατήσει ὑμῖν. σὺ δὲ καὶ ταῦτα αὐτῷ ζαύμασον τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὸ πνεύματος τὸ ἰσχυρόν· τὸ μὲν φιλοσοφίας, ὅτι οὐκ ἔκρυψαν αὐτῶν τὸ ἐλάττωμα· τὸ δὲ πνεύματος τὸν ἰσχυρόν, ὃν τοῖς οὐδὲ ὡς κόκκου σινάπεως ἔχουσι πίστιν, οὕτω καὶ μακρὰν ἀπήγαγεν, ὡς ποταμοὺς καὶ πηγὰς ἐν αὐτοῖς πίστεως δυνάδουσαν.

21 Τοῦτο ἦλθος τῶν οὐκ ἐκπορεύεται, Εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ,

Προσέθηκε, τὸ τῶν δαιμόνων ἄπαν, καὶ τὸ τῶν συλλογιζομένων λέγων μόνον. ὁρᾷς πῶς αὐτοῖς ἤδη καὶ περὶ νηστείας προκαταβάλλεται λόγον; μὴ γάρ μοι ἀπὸ τῶν εἰωθότων λέγε, ὅτι ἅπαξ καὶ δὶς νηστείας ἐξέβαλεν. Εἰ γὰρ καὶ περὶ τῶν ἀπιστούντων τοῦτο δεῖ εἰπεῖν ἅπαξ, ἐπὶ τούτων δὶς καὶ τρίς. ἀλλὰ πάντα ἀμήχανόν ποτε ψυχῆς ἀπαλλαγῆναι τῆς παλαιᾶς ταύτης.

Δεῖ γὰρ μάλιστα τὸ προσεύχεσθαι τούτῳ τῷ τὰ τοιαῦτα νοσοῦντι. ΗΘΙΚΟΝ
Ἐμοὶ δὲ εἰ πίστεως χερσία, φησὶ, τί δεῖ νηστείας; ὅτι μὴ τὴν πίστεως καὶ ἐκείνου οὐ μικρὰν εἰσάγει τὸ ἰσχυρὸν φιλοσοφίαν γὰρ πολλὴν ἐνέβαλον, καὶ ἄγγελον ἔδει δι' ὅλης καταπλήττειν, καὶ ταῖς ἀσωμάτοις δυνάμεσι συμπαλαίειν. ἀλλ' οὐκ περὶ ἑαυτῶν, ἀλλὰ δεῖ καὶ ψυχῆς, καὶ προσέτης ψυχῆς. ὅσα γὰρ ἀγαθὰ ἔδει ἀμφοτέρων ἦν. ὁ γὰρ ψυχόλιθος, ὡς ἔφην, καὶ νηστεύων, οὐ πολλῶν δεῖται· ὁ δὲ πολλῶν μὴ δεόμενος, οὐκ ἂν ἦλθεν φιλοχρήματος· ὁ δὲ μὴ φιλοχρήματος, καὶ πρὸς ἐλεημοσύνην ἐπιτηδειότερος. ὁ νηστεύων καὶ σφόδρα ὀξὺ ἐπιθυμίας κόπτει καὶ πονηρὰς, καὶ ἐξελεύσεται Θεὸν, καὶ ταπεινοῖ τὸν ψυχικὸν ἐπαιρόμενον. διὰ τοῦτο καὶ ἀποστολοι ἀεὶ μεθ' ὅρκου ἐνήστευον. ὁ ψυχόλιθος μὴ νηστείας διπλᾶς ἔχει τὰς πλέονας καὶ τὸν δαίμονα αὐτῶν κουφοτέρας. οὐδὲ γὰρ χασμᾶται καὶ διατείνεται καὶ ναρκᾷ ψυχόλιθος, ὥσπερ πάσχουσι πολλοὶ, ἀλλ' ἔστι πνεῦμα σφοδρότερος καὶ τῆς γῆς ἀνώτερος. διὰ καὶ μάλιστα ὁ τοιοῦτος τοῖς δαίμοσιν ἐχθρὸς καὶ πολέμιος. οὐδὲν γὰρ οὕτω δαίμονας νηστείας ψυχρὸν δυνατώτερον. Εἰ γὰρ γαστὴρ ὠμοῦ πίνακα ἄρχοντα, καὶ ὅτε Θεοῦ φοβούμενον, ὅτε δαίμονας

πολλ

πον ἀντεπόμνον ἴσχυεν ὑπιχάμψαι, πολλῷ μᾶλλον ⟨W⟩ Θεὸν ὑπισπάσει) ὁ σιωεχῶς αὐτῷ προσεδρεύων, ἢ γαστρὸς κρατῶν, ⟨C⟩ πνευμάτων σκεδάλλων. Εἰ γὰρ ἀσθενεῖς σοι δοκῶ σῶμα ὥστε νηστεύειν διὰ παντός, ἀλλ' οὐκ εἰς προσευχὴν ἀσθενεῖς, οὐδὲ πρὸς ἐλεημοσύνην γαστρὸς ἄπορον. Εἰ γὰρ ἢ νηστεύειν οὐ δύνασαι, ἀλλὰ μὴ πνεύματα δύνασαι. οὐ μακροὶ γὰρ καὶ τοῦτο, οὐδὲ πολὺ νηστείας ἀπέχον· ἀλλ' ἐνταῦθα μὲ ἢ "αὐλὴ καταπατᾶται τοῦ δράκοντος τὴν μνείαν. ἢ γὰρ οὐδὲν οὕτως σκεῦος πνεύματος φίλον, ὡς πνεῦμα καὶ μέθη· ὅπου γὰρ πηγὴ καὶ μήτηρ ὕδατός ἐστιν ἀπάντων τῶν κακῶν. ὅθεν ταύτης ἐνταῦθα ποτε τοῦ Ισραὴλ εἰς εἰδωλολατρείαν ἐκύβαλε· ὅθεν ταύτης τοῦ Σοδόμοις εἰς προδήλους ἀνῆψεν ἔρωτας. Τοῦτο γάρ, φησι, τὸ ἀνόμημα Σοδόμων, ἡ ὑπερηφανία καὶ ἡ πλησμονὴ ἄρτων ⟨C⟩ ἀδιαφορίας ἐπαπάλων. ὅθεν ταύτης μυρίους ἕτερος ἀπώλεσε, καὶ τὴν γέενναν προέδωκε. Τί γὰρ οὐκ ἐργάζεται) κακὸν ἡ πυθή; χοῖρος δὲ καὶ θηρίων πικρὸν, καὶ χείρων χείρος. ὁ μὲν γὰρ χοῖρος βορβόρῳ ἐγκαλινδεῖται, καὶ κόπρῳ τρέφεται· οὗτος δὲ ἐκείνης βδελυκτότερον σιτεῖται τράπεζαν, μύξεις ὑπνώδεις ἀθέσμους, καὶ προδήλους ἔρωτας. ὁ τοιοῦτος οὐδὲν δαιμονιῶντος διενήνοχεν. ὁμοίως γὰρ ἀναχωρητεῖ, ⟨C⟩ μαίνεται· καὶ ⟨W⟩ μὴ δαιμονιῶντα καὶ μὴ ἐλεεῖσθαι, τοῦτο δὲ ἀποτρεφόμενα καὶ μισεῖσθαι. τί δήποτε; ὅτι αὐθαίρετοι ὑπισπᾶται μανίαι, καὶ ὁ στόμα καὶ οὗτος ὀφθαλμὸς καὶ ῥῖνας καὶ πόντα ἁπλῶς, καταγώγια ὀχετοῦ καὶ ἀμάθους ἐργάζεται. Εἰ γὰρ καὶ τὰ ἔντος ἴδοις, ὄψει ⟨C⟩ τὴν ψυχὴν καθάπερ ἐν λίμνῃ χειμῶνι καὶ κρημνῷ πεπηγυῖαν καὶ ναρκῶσαν, ⟨C⟩ οὐδὲν ὁ σκάφος ὠφελῆσαν δυναμένην ἀπὸ τῆς τοῦ χειμῶνος ὑπερβολῆς. αἰσχύνομαι εἰπεῖν, ὅσα ἀπὸ πυθῆς πάσχουσι καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες κακαί· πρὸς γὰρ αὐτὴν καταλείπω σιωπὴν τὴν ζῶσαν ἀκριβέστερον εἰδότα. τί γὰρ αἰσχρότερον γυναικὸς μέθυσος, ἢ ἁπλῶς ἀκρατοῦς; ὅσῳ γὰρ ἀσθενέστερον ὁ σκέλος, τοσούτῳ πλέον ὁ ναυάγιον, ἂν τε ἐλευθέρα ᾖ, ἂν τε δούλη. ἡ μὲν γὰρ ἐλευθέρα εἰς μίσος τοῦ θεάτρου τὴν δούλων ἀφικνεῖται, ἡ δὲ δούλη πάλιν ὁμοίως μεταξὺ τῶν δούλων· καὶ ⟨W⟩ σκώμματα τοῦ Θεοῦ ζῶσα δῶρα βλασφημεῖται, ⟨W⟩ καὶ τῶν ἀποπτων. πολλῶν γοῦν ἀκούω λεγόντων, ὅταν τοιαῦτα συμβαίνῃ πάσχειν· μὴ ἔστω οἶνος. ὦ τῆς αἰσίας, ὦ τῆς παραπλησίας. ἄλλων ἀμαρτημάτων τὰς τοῦ Θεοῦ δωρεὰς ἐγκαλεῖς; καὶ πόσης τούτου μανίας; μὴ γὰρ ὁ οἶνος ἐποίησεν, ἀλλ' ἀσέλγεια τοῦτο δὲ κακόν; οὐχ ὁ οἶνος, ἀλλ' ἡ ἀκολασία τῶν ἀπολλυόντων κακῶς. εἰπὲ τοίνυν, μὴ ἔστω μέθη, μὴ ἔστω πυθή. εἰ γὰρ λέγεις, μὴ ἔστω οἶνος, ἐρεῖς καὶ μαχὴν προκαίνων, μὴ ἔστω σίδηρος διὰ τοὺς αὐθροφόνους, μὴ ἔστω νὺξ διὰ τοὺς κλέπτας, μὴ ἔστω φῶς διὰ τοὺς συκοφάντας, μὴ ἔστω γυνὴ διὰ τὰς μοιχείας· καὶ πόντα ἁπλῶς ἀναιρήσεις. ἀλλὰ μὴ "οὕτω ποίει (σατανικῆς γὰρ τοῦτο γνώμης) μηδὲ διάβαλε ⟨W⟩ οἶνον, ἀλλὰ τὸ μέθυον. καὶ λαβὼν τοῦτον αὐτὸν νῆφοντα, κατόρθωσον αὐτοῦ πᾶσαν τὴν ἀκρασίαν, καὶ εἰπὲ πρὸς αὐτόν· οἶνος ἐδόθη, ἵνα εὐφρανθῶμεν, οὐχ ἵνα ἀκρασιασθῶμεν· ἵνα γελάσωμεν, οὐχ ἵνα γελασθῶμεν· ἵνα ὑγιάνωμεν, οὐχ ἵνα νοσῶμεν· ἵνα ἀσθένειαν σώματος διορθωσώμεθα, οὐχ ἵνα ψυχῆς ἰσχὺν καταβάλωμεν. ἐπίμησέ σε ὁ Θεὸς τοῦ δώρου· τί σαυτὸν ὑβρίζεις τῇ ἀμετρίᾳ; ἀκουσον τί φησιν ὁ Παῦλος. Οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου, καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας. Εἰ δὲ ὁ ἄγιος ἐκεῖνος ⟨C⟩ νόσῳ κατεχόμενος, καὶ ἐπαλλήλως ἀρρωστίας ὑπομένων οὐ μετέλαβεν οἴνου, ἕως δὲ ἐπέτρεψεν ὁ διδάσκαλος, ἵνα αὐ χρίσηται συνεχώμεν ἡμᾶς ἐν ὑγείᾳ μεθύοντες; ἐκείνῳ μὲν οὖν ἔλεγεν, οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ ⟨W⟩ τὸν στόμαχόν σου "· ἡμῖν δὲ ἑκάστῳ τῶν μεθυόντων ἐρεῖ, οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὰς πορνείας, διὰ τὰς πυκνὰς αἰσχρολογίας, διὰ τὰς ἑτέρας ὑπερθυμίας τὰς πονηράς, ἃς ἡ μέθη τίκτειν εἴωθεν. Εἰ δὲ μὴ βούλεσθε διὰ τὰ ἰδιώματα ἀπέχεσθαι, διὰ χρῶ τὰς ὑπερθυμίας τὰς ὄντως καὶ τὰς ἀπειλὰς ἀπέχεσθε. οἶνος γὰρ εἰς εὐφροσύνην ἐδόθη. οἶνος γάρ, φησιν, εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου· ὑμεῖς δὲ καὶ ταύτην αὐτὴν λυμαίνεσθε τὴν χρείαν. ποία γὰρ εὐφροσύνη μὴ ἔστι ἐν ἑαυτῷ, καὶ ἀλυπόδυνας μυρίας ἔχειν, καὶ πόντα ὁρᾶν εὐφραινόμενα, καὶ σκηνοπηγίας κατέχεσθαι, ⟨C⟩ καὶ τὸν πυρρέτιον τὰς δεῖσθαι

ι. Τιμ. ε. κγ. Ἰσζ. ις. μη.

χ. ὧν

χ. ὧν

χ. ὧν

δεῖας τῶν ἐλαίῳ καταβρεχόντων τὰς κεφαλάς; ταῦτά μοι δοκεῖς πρὸς ἡμᾶς εἰρῆσθαι, μᾶλλον ἢ πρὸς πρώτους. οὐχ ὅπως πρώτοις μεθύουσι (μὴ γένοιτο) ἀλλ' ὅπως τῶν μεθυόντων καὶ μὴ μεθύοντες δοκῶμεν φρενιτίζοισι. Διὰ τοῦτο καὶ πρὸς ὑμᾶς ἀποτείνομαι μᾶλλον τοὺς ὑγιαίνοντας, ἐπεὶ καὶ ἰατρὸς τοὺς ἀῤῥωστοῦντας ἀφεὶς, ἐκείνοις διαλέγεται τοῖς πολλάκις ἡμῖν προσαθημένοις αὐτοῖς. πρὸς ὑμᾶς τοίνυν ἀποτείνω τὸν λόγον, πολλάκις μήτε ἀλῶναί ποτε τῷ πάθει τούτῳ, καὶ τοῦ ἀληθοῦς ἀντιμαθεῖν, ἵνα μὴ τῶν ἀλόγων φαίνωνται χείρους. ἐκεῖνα μὲν γὰρ πλέον τῆς χρείας οὐδὲν ἐπιζητεῖ· ὅτοι καὶ κἀκείνων ἀλογώτεροι γενήσασι, τοῦ τῆς συμμετρίας ὑπερβαίνοντες ὅρους. πόσῳ γὰρ βρῶσιν τούτων ὁ ὄνος, πόσῳ δὲ ἀμείνων ὁ κύων; καὶ γὰρ ἕκαστον τούτων τῶν ζώων, καὶ τῶν ἄλλων δὲ ἁπάντων, μόνῳ τε φαγεῖν, μόνῳ τε πιεῖν δεῖ, ὅσον τὴν αὐτάρκειαν οἶδε, καὶ πέρα τῆς χρείας οὐ πορεύεται. κἂν γοῦν μύες καταμαγκάζοντες ὦσιν, οὐκ ἀνέξεται ἐξελθεῖν εἰς ἀμετρίαν. οὕτω καὶ ταύτην καὶ τῶν ἀλόγων χεῖρας ὑμεῖς, οἱ πολλοὶ τοῖς ὑγιαίνουσι δὲ μόνοι, ἀλλὰ καὶ πολὺ ὑμῶν αὐτοῖς. ὅτι γὰρ κυνῶν καὶ ὄνων ἀτιμοτέρους ἑαυτοὺς εἰς κακρίκατε, δῆλον ἐκεῖθεν. τὰ μὲν γὰρ ἄλογα ταῦτα οὐκ ἀναγκάζεις πέρα τοῦ μέτρου τροφῆς ἀπολαύειν. κἂν ἔρηταί τις, σὺ τί; ἵνα μὴ καταβλάψῃς, ἐρῶ. σαυτῷ δὲ σὺ ταῦτα προσέχεις τὸν νοῦν· οὕτω καὶ ἐκείνων σαυτὸν εὐτελέστερον εἰ νομίζεις, καὶ πρωΐας διηνεκῶς χειμαζόμενον. σὺ δὲ γὰρ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς μέθης μόνον τὸ σὸν τῆς μέθης βλέβεις ἀπορρήξεις, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. καὶ καθάπερ, πυρετοῦ παρελθόντος, ἡ σὰρξ τοῦ πυρετοῦ μένει λύμη, οὕτω καὶ μέθης ἀπελθούσης, ἡ τῆς μέθης ζάλη καὶ ἐν τῇ ψυχῇ καὶ ἐν τῷ σώματι τρέφεται. καὶ ὁ μὲν ἄθλιον σῶμα κεῖται πολλοῦ, καθάπερ ἀπὸ ναυαγίου σκάφος· ἡ δὲ τούτου παλαιοπορωτέρα ψυχὴ, καὶ τούτου πολλοῦ, καὶ χειμῶνα διεγείρει καὶ τὸν ὑπνωμένην ἀνάπλει, καὶ ὅταν δοκῇ σωφρονεῖν, τότε μάλιστα μαίνεται, οἷον καὶ πίθους καὶ φιάλας καὶ κρατῆρας φθονταζομένη. καὶ καθάπερ ἐν χειμῶνι, παυθείσης τῆς ζάλης, ἡ πολλὴ καὶ χειμῶνα μένει ζημία, οὕτω καὶ ἐνταῦθα. καὶ γὰρ ὥσπερ ἐκεῖ τῶν ἀναγκαίων, οὕτω καὶ ἐνταῦθα σχολὴ γίνεται ἡδονὴ ἁπάντων τῶν ἀγαθῶν. κἂν σωφροσύνην εὕρῃ, κἂν αἰδῶ, κἂν σύνεσιν, κἂν ἐπιείκειαν, κἂν ταπεινοφροσύνην, πάντα ῥίπτει εἰς τὸ τῆς πολυνομίας πέλαγος ἡ μέθη. ἀλλὰ τὰ μὲν ταῦτα οὐκ ἔτι ὅμοια. ἐκεῖ μὲν γὰρ μετὰ τὴν ἐκβολὴν τὸ σκάφος κουφίζεται· ἐνταῦθα δὲ βαρύνεται μᾶλλον. ἀντὶ γὰρ ἐκείνου τοῦ πλούτου δέχεται χάμμον καὶ ὕδωρ ἁλμυρὸν καὶ πάντα τῆς μέθης φορυτόν, ἅπερ ἅμα τοῖς ὀπισθάτοις καὶ τῷ κυβερνήτῃ καταβαπτίζει τὸ σκάφος εὐθέως. ἵν' οὖν μὴ ταῦτα πάσχωμεν, ἀπαλλάξωμεν ἑαυτοὺς τοῦ χειμῶνος. οὐκ ἔστι μετὰ μέθης βασιλείαν θεοῦ ἰδεῖν. Μὴ πλανᾶσθε γάρ, φησὶν ὁ ἀπόστολος· οὐ μέθυσοι, οὐδὲ λοίδοροι βασιλείαν θεοῦ κληρονομήσουσι. καὶ τί λέγω βασιλείαν οὐρανῶν; μετὰ γὰρ μέθης οὐδὲ τὰ πρόντα ὀφθαλμοὶ ἰδοῦσιν. καὶ γὰρ τὰς ἡμέρας νύκτας ἐργάζεται ἡμῖν ἡ μέθη, καὶ τὸ φῶς σκότος, καὶ τὴν ὀφθαλμὴν ἀνεῳγμένην μύουσα. οὐδὲ τὰ ἐν ποσὶ βλέπουσιν οἱ μεθύοντες. καὶ τοῦτο μόνον ὀλίγον ἐστὶ τὸ δεινόν, ἀλλὰ μετὰ τούτων καὶ ἑτέραν χαλεπωτάτην ὑποδύονται δίκην, ἀθυμίας ἀλόγους, μανίαν, ἀῤῥωστίαν, γέλωτα, ὄνειδος ἀλογώτατον ὑποδυόμενοι. ποίαν τοίνυν συγγνώμην τοῖς ἑαυτοῦ τοσούτοις ἐπιτάγμασι καὶ χάρισι; οὐκ ἔστιν οὐδεμία. φύγωμεν τοίνυν τὸ νόσημα τοῦτο, ἵνα καὶ τῶν ἐνταῦθα καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ξη. 22 ΑΝΑΣΤΡΕΦΟΜΕΝΩΝ ΔΕ ΑΥΤΩΝ ΕΝ ΤΗ Γαλιλαίᾳ, εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, 23 Καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα.

Ινα

ΙΝα γὰρ μὴ λέγωσι, ὅτι ἕνεκεν σοῦ ταῦτα διατείνομαι διὰ παντὸς, πάλιν ὑμεῖς παύσατε αὐτοὺς φησὶν· ὅπερ ἀκούοντες ὅτε ἰδεῖν ἐβούλοντο τὰ Ἱεροσόλυμα. ὅρα γοῦν πῶς καὶ ὅ Πέτρου ὑπὲρ μηδέντος, καὶ τὸ τοῦ Μωϋσέα καὶ Ἠλίαν τοῦ αὐτοῦ διαλεχθέντων καὶ δόξαν ὃ τοσοῦτον καλεσάντων, καὶ ὁ πατὴρ ἄνωθεν φωνὴν ἀφέντος, καὶ σημείων τοσούτων γεγομένων, καὶ τῆς ἀναστάσεως ὑπὲρ θύρας οὔσης (οὐδὲ γὰρ πολὺ ἔφησε χρόνον εἶναι ὃν διανύτειν μέλλειν, ἀλλὰ τὴν τρίτην ἡμέραν διαστέλλεσθαι) οὐδὲ οὕτως διυλίσεγκεν, ἀλλ' ἐλυπήθησαν, καὶ οὐδὲ ἁπλῶς, ἀλλὰ σφόδρα. ἐγίνετο γὰρ τοῦτο διὰ τὸ ἀγνοεῖν ἔτι τὸν λεγομένων τὴν δύναμιν, ὅθεν ὁ Μάρκος καὶ ὁ Λουκᾶς ἀμυδρότερον ἔλεγον, ὁ μὲν, ὅτι ἠγνόουν τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐρωτῆσαι· ὁ δὲ, ὅτι ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ αἴσθωνται, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐρωτῆσαι περὶ τοῦ ῥήματος. καὶ μὴν εἰ ἠγνόουν, πῶς ἐλυπήθησαν; ὅτι δὲ πάντα ἠγνόουν· ἀλλ' ὅτι μὲν ἀποθανεῖται, ἤδεισαν συνεχῶς ἀκούοντες· ὅ,τι ποτε δὲ ἦν τοῦτο ὁ θάνατος, καὶ ὅλως ταχέως λυθήσεται, καὶ τὰ μυρία ἐργάσεται ἀγαθὰ, τοῦτο οὐδέπω ἤδεσαν σαφῶς, οὐδὲ ὅ,τι ποτέ ἐστιν αὕτη ἡ ἀνάστασις· ἀλλ' ἠγνόουν, διὰ καὶ πλήρωμα. καὶ γὰρ σφόδρα ἀντείχετο τοῦ διδασκάλου.

24 Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καπερναούμ προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ Πέτρῳ, καὶ εἶπον· ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα;

Καὶ τίνα ἐστὶ ταῦτα τὰ δίδραχμα; ὅτε τὰ πρωτότοκα τῶν Ἰσραηλίων ἀπέκλεινεν ὁ Θεὸς, τότε τὸν Λευὶ φυλὴν αὐτὸν ἔλαβεν. εἶτα, ὅπως τῶν παρὰ Ἰουδαίοις πρωτοτόκων ἐλάττων ὁ τῆς φυλῆς ἀριθμὸς ᾖ, ἀντὶ τῶν λειπόντων εἰς τὸν ἀριθμὸν σίκλον ἐκέλευσεν εἰσενεγκεῖν· καὶ * δὴ ἐκείνῳ ἔδοξε κεφάλαιον τὰ πρωτότοκα τοῦ φόρου τοῦτον εἰσφέρειν. ἐπεὶ οὖν πρωτότοκος ἦν ὁ Χριστὸς, ἐδόκει τῶν μαθητῶν πρῶτος εἶ ὁ Πέτρος, αὐτῷ προσέρχονται. καὶ γὰρ, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, καὶ πόλιν ἐκεῖσε ἦν ἀπῆσαν. διὰ καὶ ἐν τῇ πατρίδι προσῆλθον αὐτῷ, ὅπου πατρὶς αὐτοῦ ἐνομίζετο ἡ Καπερναούμ. καὶ αὐτῷ μὲν οὐκ ἐτόλμησαν προσελθεῖν, τῷ Πέτρῳ δὲ, καὶ οὐδὲ τοῦτο μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος, ἀλλ' ὑπεκρίνετο. οὐδὲ γὰρ ἐγκαλοῦντες, ἀλλ' ἐρωτῶντες ἔλεγον· ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα; τί μὴ γὰρ προσῆκεν αὐτῷ δόξαι οὐδέπω εἶχον, ἀλλ' ὡς περὶ ἀνθρώπου ὄντος διεκρίνοντο· πλοῦν ἀπένεμον αὐτῷ τινα αἰδῶ καὶ τιμὴν διὰ τὰ προλαβόντα σημεῖα. οὐκοῦν ὁ Πέτρος; ναὶ, φησι. καὶ τούτοις μὲν εἶπεν, οὐκ ἔτελε· αὐτῷ δὲ οὐκ εἶπεν, ἴσως ἐρυθριῶν ὑπὲρ τούτων αὐτῷ διαλεχθῆναι. διὰ καὶ ὁ ἥμερος καὶ ὁ πάντα σαφῶς εἰδὼς, προλαβὼν αὐτὸν, φησί·

25 Τί σοι δοκεῖ, Σίμων; οἱ βασιλῆς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσι τέλη ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων;

26 Εἰπόντος δὲ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων, ἔφη· ἄρα γε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί.

Ἵνα γὰρ μὴ νομίσῃ ὁ Πέτρος ὅτι περὶ ἐκείνων ἀκριβῶς λέγει, προλαμβάνει αὐτὸν, τοῦτό πως αὖθις δηλῶν, καὶ παρρησίαν αὐτῷ παρέχων ὁπουοῦν προτέρως περὶ τούτων εἰπεῖν. ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἐλεύθερος μὲν εἰμι τοῦ δοῦναι κῆνσον. εἰ γὰρ οἱ τῆς γῆς βασιλῆς παρὰ τῶν υἱῶν αὐτῶν οὐ λαμβάνουσιν, ἀλλὰ παρὰ τῶν ἀλλοτρίων, πολλῷ μᾶλλον ἐμὲ ἀπηλλάχθαι δεῖ * τῆς ἀπαιτήσεως ταύτης, οὐκ ὀφείλοντα βασιλέως, ἀλλὰ τοῦ τὰ ὁρατὰ οὐκ [με] γόντα βασιλέα. ὁρᾷς πῶς διέσχισε σοῦ γοῦς, καὶ σοῦ οὐχ γοῦς; εἰ δὲ οὐκ ἐμοὶ γοῦς, ἐκείνῃ καὶ τὸ ἐπίδειγμα πρέπει τοῦ βασιλέως. ναί φησιν, γοῦς· ἀλλ' οὐ γνήσιος. οὐκοῦν οὐχ γοῦς. εἰ δὲ οὐκ γοῦς, οὐδὲ γνήσιος· οὐδὲ αὐτοῦ, ἀλλ' ἀλλοτρίου. εἰ δὲ ἀλλοτρίου, οὐδὲ τὸ παράδειγμα ἔχει τινὰ οἰκείαν ἰσχύν. αὐτὸς γὰρ οὐ περὶ τῶν υἱῶν ἁπλῶς, ἀλλὰ περὶ τῶν γνησίων διαλέγεται καὶ ἰδίων καὶ τῶν κεκτημένων τοὺς γεγυμνικοὺς τῆς βασιλείας. διὰ καὶ περὶς

ἀντιδιαστολὴν

Ακιδ. γ. λθ. μγ.

αὐτὸ διασολλιῶ ἔθηκε τοῦ ἀλλοτρίους, οὕτω καλῶν τοὺς οὐκ ἐξ αὐτῶν γνησίους· τοῦ γὰρ αὐτῶν, ὃς ἐξ αὐτῶν γεγεννήκασι. σὺ δέ μοι σκόπει καὶ ἐκεῖνο, πῶς τὴν ἀποκαλυφθεῖσαν τῷ Πέτρῳ γνῶσιν ὁ σωτὴρ οὐκ ἐβεβαίου, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς συγκαταβάσεως τὸ αὐτὸ τοῦτο δηλοῖ, ὅπερ πολλῆς ἐμοῦ σοφίας. καὶ γὰρ ταῦτα εἰπών φησιν·

27 Ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, πορευθεὶς βάλε ἄγκιστρον εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ⓜ ἀναβάντα πρῶτον ἰχθὺν ἆρον· καὶ εὑρήσεις στατῆρα· ἐκεῖνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ. Ὅρα πῶς οὐτε παραιτεῖται τὴν φόρου, ὅτε ἁπλῶς κελεύει δοῦναι, ἀλλὰ πρότερον δείξας οὐκ ὄντα ὑπεύθυνον, τότε δίδωσι· διὰ μέν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῶσι· διὰ δὲ ἵνα μὴ ᾖ τοι. οὐδὲ γὰρ ὡς ὀφείλων δίδωσιν, ἀλλ' ὡς τὴν ἐκείνων ἀθένειαν διορθούμενος. ἀλλαχοῦ μέντοι καταφρονῆ τοῦ σκανδάλου, ὅτε πρὸ βραχέος διελέγετο, διδάσκων ἡμᾶς εὐδέναι καιρούς, καὶ ὅς ἡμῖν μὴ καταφρονῆν τῶν σκανδαλιζομένων, καὶ καθ' οὓς ἡμῖν καταφρονῆν· καὶ αὐτὸς δὲ τῆς δόσεως ἕτερον δείκνυσιν ἑαυτὸν πάλιν. τίνος γὰρ ἕνεκεν οὐκ ἐξ ἀποκειμένων κελεύει δοῦναι; ἵν', ὅπερ ἔφην, καὶ ἐν τούτῳ δείξῃ Θεὸν ἑαυτὸν ὄντα τῶν ὅλων. καὶ ὅλη καὶ τῆς θαλάσσης κρατῆς, ἐδείξεμὲν γὰρ καὶ ἤδη ὀκτὼ μήσας, καὶ τὸν Πέτρου τοῦτον *κελεύσας ὑπολιῶναι τῶν χειμῶν· δείκνυσι δὲ καὶ νῦν τὸ αὐτὸ τοῦτο, ἑτέρῳ μὲν ἕτερῳ, πολλῷ δὲ καὶ ἐν τούτοις πρέπον τὴν ἔκπληξιν. οὐδὲ γὰρ μακρὰν ἦν ἀπὸ τῶν βυθῶν ἐκείνων πρεσβεῦσαι, ὅτι καὶ πρῶτος ἐμπεσεῖται ὁ τὸν φόρον ἐκεῖνον τελῶν ἰχθύς, καὶ ὥσπερ ἀμφίβληστρον εἰς τὸ ἄβυσσον ἐκείνων ἀφέντα αὐτὸ τὸ πρόσταγμα ἀγαπᾶν τὸ χαμαίζοντα τὸ στατῆρα· ἀλλὰ θείας δυνάμεως καὶ ἀπορρήτου τὸ καὶ τὴν θάλατταν οὕτω ποιῆσαι δουλοφορῆν, καὶ πανταχόθεν τὴν ὑποταγὴν αὐτῆς ὑπιδείκνυσθαι, καὶ ἰχθύσι μυρομένη ἐσίγα, καὶ ὅτε τὸ σύνδουλον ἐδέχετο ἀγελαίπουσα, καὶ νῦν πάλιν ὅτε πρὸς τοῦ ἀπαρτοῦσας ὑπὸ αὐτοῦ διαλύεται. καὶ δὸς αὐτοῖς, φησιν, ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ. Εἶδες τὸ ὑπερβάλλον τῆς ψυχῆς; ἴδε καὶ τὸ φιλόσοφον τῆς τοῦ Πέτρου γνώμης. τοῦτο γὰρ ὁ Φαίνεται Μαρκος ὁ τούτου φοιτητὴς γεγραφηκὼς οὐκ ἀφ' ἁλμίου, ὅπου πολλῷ ἐδείκνυ τὴν εἰς αὐτὸν τιμήν. ἀλλὰ τὴν μὲν αἴρησιν καὶ αὐτὸς ἔγραψε, τὰ δὲ ποιοῦντα αὐτὸν λαμπρὸν ἀπεσίγησεν, ἴσως τοῦ διδασκάλου προδιατυποῦντος τὰ μεγάλα περὶ αὐτοῦ λέγειν. ἀντὶ ἐμοῦ δὲ καὶ σοῦ εἶπεν, ὅπου καὶ αὐτὸς πρόθυμος ἦν. ὥσπερ δὲ ἐξεπλάγης τὴν Χριστοῦ τὴν δύναμιν, οὕτω θαύμασον καὶ τὸ μαθητὴν τὴν πίστιν, ὅτι πρόχειρα ἀπορῶ ὅτως ὑπήκουσε. καὶ γὰρ σφόδρα ἀπορεῖν ἦν καὶ τὴν φύσιν. δῆλα δὲ τῆς πίστεως αὐτοῦ ἀμειδόμενος, ζωὴν ἑαυτῷ καὶ τὴν τοῦ φόρου δόσιν.

30 1 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον τῷ Ἰησοῦ ⓜ μαθηταὶ λέγοντες, Τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν χξ ιη. τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν; Ἐπαθόν τι ἀνθρώπινον ⓜ μαθηταί. διὸ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ὑπισημαίνεται τοῦτο λέγων, ὡς ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, δηλονότι ὅτε πρώτων αὐτὸν προετίμησε, καὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου, ὧν πάτερες προφητικὸς ἦν, καὶ οὐδὲν τοιοῦτον ἐκεῖνος τούτων ἐποίησεν. εἶτα αἰσχυνόμενοι τὸ πάθος ὁμολογῆσαι, ὅπερ ἔπαθον, φιλοσόφως μὲν καὶ λέγουσι, τίνος ἕνεκεν τὸν Πέτρον ἡμῶν προετίμησας; καὶ, Εἰ μείζων ἡμῶν σοῦτ' ἐστιν; (ἠχθοντο γὰρ) ἀδήλοις ἐρωτῶσι, τίς ἄρα μείζων ἐστίν; ὅτε μὲν γὰρ οὐδὲν τοιοῦτον ἔπαθον· ὅπου δὲ εἷς ⓜ ἕνα προέκρινε τῆς τιμῆς, τότε ἤλγησαν· οὐ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερα πολλὰ συναγανακτοῦντες, τὸ πάθος ἐμήνυσαν. καὶ γὰρ εἶπεν αὐτοῖς, Οἱ δώσω σοι κλῆς, καὶ, μακάριος εἶ Σίμων Βαριωνᾶ, καὶ σὺ ταῦτα, δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ, καὶ τὴν ἄλλην ὑπερβολὴν τιμὴν πολλὴν ὁρῶντες προσεκλίζοντο. Εἰ δὲ ὁ Μαρκος φησιν, Οτι οὐκ ἠρώτησαν, ἀλλ' ἐν ἑαυτοῖς διελογίζοντο, οὐδὲν τοῦτο ἐναντίον ἐστὶν ἐκείνῳ. εἰκὸς γὰρ αὐτοὺς καὶ τοῦτο ποιῆσαι, καὶ πρότερον μὲν ἐν ἑτέρῳ καιρῷ τοῦτο παθεῖν καὶ ἅπαξ καὶ δεύτερον, τότε δὲ καὶ ἐξενεχθῆναι καὶ ἐν ἑαυτοῖς διαλογίσασθαι. σὺ δέ μοι μὴ τὸ ἔγκλημα μόνον ἴδοις, ἀλλὰ καὶ τὸν λογισμὸν πρόθυμον μὲν ὅτι οὐδὲν τῶν ἐκείνου ζητοῦσιν, ἔπειτα ὅτι καὶ τοῦτο ὕστερον τὸ πάθος ἀπέ- Μαρ. θ. λδ.

θεντο,

θεντο, ἢ τῶν περιττείων ἀλλήλοις παραχωροῦσιν. ἡμεῖς δὲ οὐδ' εἰς τὰ ἐλαττώματα αὐτῶν φθάσαι δυνάμεθα, σοὶ δὲ ζητοῦμεν τίς μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ τίς μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῆς γῆς, τίς δυνατώτερος, τίς δυνατώτερος. τί οὖν ὁ Χριστὸς; ἀπαναλύσει αὐτῶν τὸ ζωηδὸς, ἢ περὶ τοῦ πάθους ἀποκρίνεται, οὐχ ἁπλῶς περὶ τῶν ῥημάτων.

2 Περισκελεσάμενος γὰρ παιδίον, φησὶν,

3 Εἶπεν· ἐὰν μὴ στραφῆτε, καὶ γένησθε ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὑμεῖς μὲν γάρ, φησὶν, ζητεῖτε τίς μείζων, καὶ περὶ περιττείων φιλονεικεῖτε· ἐγὼ δὲ τὸ μὴ πρώτων τὰ πενιστέρων γινόμενον οὐδὲ τὸ εἰσιέναι τὸ ἐκεῖ ἄξιον εἶναί φημι. καὶ καλῶς τὸ ὑπόδειγμα παράγει, καὶ οὐ παράγει μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ παιδίον εἰς μέσον ἵστησι, καὶ ἀπὸ τῆς ὄψεως αὐτοὺς σύντεμνων καὶ πείθων εἰς τὰ πενιστέρους ἄγει καὶ ἁπλάστους. καὶ γὰρ φθόνου καθαρεύει τὸ παιδίον, καὶ κενοδοξίας, καὶ τοῦ τῶν περιττείων ἐρᾶν, καὶ τοῦ μείζοσι χίζηται ἀρετοῦ, τοῦ ἀφέλειάν καὶ τὸ ἁπλάστον καὶ τὰ πενιστέρου. οὐκ ἄρα ἀνδρείας δεῖ μόνον, οὐδὲ φρονήσεως, ἀλλὰ καὶ ταύτης τῆς ἀρετῆς, τῆς ταπεινοφροσύνης λέγω καὶ τῆς ἀφελείας. καὶ γὰρ καὶ ἐν τοῖς μείζοσι χωλύει τὰ τῆς περιττείας ἡμῶν, τούτων ἡμῖν ἡ πρόνοια. τὸ παιδίον, κἂν ὑβρίζηται, κἂν τύπτηται, κἂν λιμᾶται, κἂν διψάζηται, ὅτε οὐκ ἔξεστιν διαφεύγει καὶ βασκαίνει, ὅτε οὐκ ἔστιν ἐπαίρεται. εἶδες πῶς πάλιν ἡμᾶς περὶ τὰ φυσικὰ κατορθώματα ἐκκαλεῖται, δεικνὺς ὅτι οὐκ προαιρέσεως ταῦτα κατορθοῦν δυνατὸν, καὶ τὴν ποτὲ μὲν Μανιχαίων ἐπισοβίζων λύπαν; Εἰ γὰρ ποτὲ ἡ φύσις, φησὶν ἔνεκεν οὐκ ἔξεστι τῆς φιλοσοφίας τὰ παράδειγματα ἔλκει; παιδίον δέ μοι δείκνυ, σφόδρα παιδίον ὄν, οὐ δύνασθαι τῶν παθῶν ἀπάντων τούτων ἀπηλλαγμένον. τοιοῦτον παιδίον καὶ ἀπονοίας καὶ διξομανίας καὶ βασκανίας καὶ φιλονεικίας καὶ πάντων τῶν τοιούτων ἀπήλλακται παθῶν, καὶ πολλὰς ἔχον τὰς ἀρετὰς, ἀφέλειαν, ταπεινοφροσύνην, ἀπραγμοσύνην, ἐν οἷς τούτων ἐπαίρεται, ὅταν διπλῆς ἐστι φιλοσοφίας, καὶ τὸ κεκτῆσθαι ταῦτα, καὶ μὴ φυσᾶσθαι ἐπ' αὐτοῖς. διὸ περ αὖθ' πρόηγαγε καὶ ἔστησεν ἐν μέσῳ. καὶ μέχρι τούτου μόνον λέγων κατέκλεισεν, ἀλλὰ καὶ πειρατέρω περαίνει τὴν παραίνεσιν ταύτην, λέγων·

5 Καὶ ὃς ἐὰν δέξηται παιδίον τοιοῦτον ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. Οὐ γὰρ δὴ μόνον φησὶν, ἐὰν αὐτοὶ τοιοῦτοι γένησθε, μισθὸν λήψεσθε μέγαν, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους τοιούτους τιμήσητε δι' ἐμέ, καὶ τῆς εἰς ἐκείνους τιμῆς βασιλείαν ὑμῖν ὀφείλω τὴν ἀμοιβήν· μᾶλλον δὲ ὃ πολλῷ μεῖζον ἦν εἰπεῖν, ἐμὲ δέχεται, λέγων. ὅτε μοι σφόδρα πολύτιμον, τὸ ταπεινὸν καὶ ἄπλαστον. παιδίον γὰρ ἐνταῦθα, οὐκ αἰσθήσεως οὐκ ὄντως ἀφελεῖς φησι καὶ ταπεινούς, καὶ ἀπερρίμμενους παρὰ τοῖς πολλοῖς καὶ βιωταφρονήτους. εἶτα βιωπαράδεκτον μείζονος πιστὸν τὸν λόγον, οὐκ ἀπὸ τῆς ἡμῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς κολάσεως αὐτὸν σωίζησιν, ἐπάγων καὶ λέγων·

6 Καὶ ὃς ἐὰν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων, συμφέρει αὐτῷ, ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης. Ὥσπερ γὰρ οἱ τούτους τιμῶντες, τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ σκανδαλίσαι) τὴν ἐσχάτην δώσουσι δίκην. εἰ δὲ σκανδάλων τὴν ὕβριν καλεῖ, μὴ θαυμάσῃς. πολλοὶ γὰρ τῶν μικροψύχων, οὐκ ὡς ἔτυχεν, οὐκ εἰς πρόφασιν καὶ καθυβρισθῆναι ἐσκανδαλίσθησαν. ἐπῆρον τοίνυν καὶ αὔξων τὸ ἔγκλημα, τὴν ὕβριν βαρύνων. καὶ οὐκ ἐπ' ἀπὸ τῶν αὐτῶν τὴν ἀμοιβὴν ἐπάγει, ἀλλ' ἀπὸ τῶν πρὸς ἡμῶν γινομένων τὸ ἀφόρητον αὐτῆς ἐνδείκνυται. ὅταν γὰρ μάλιστα καθάψασθαι βάλλῃ τῶν παχυτέρων, αἰσθητὰ ἄγει παραδείγματα. διὸ καὶ οὗτα βαλόμενος δεῖξαι, ὅτι πολλοῦ ὑποκείσονται τὴν ἀμοιβὴν, καὶ καθικέσθαι τῆς τῶν ὀφλημάτων αὐτοῖς ἀπονοίας, αἰσθητοῦ ὄντα κόλασιν εἰς μέσον ἤγαγε τὴν

τὴν τῦ μύλυ καὶ τῦ καταπονισμῦ. καίτοιγε ἀκόλυθον τῷ πρότερον λέγειν· ὁ μὴ δεόμενος ἕνα τῶν μικρῶν τύτων, ἐμὲ δὲ δέχεται, ὁ πάσης χολάσεως πικρότερον λέγει· ἀλλ' ὅπερ τῶν σφόδρα δυναθήτων καὶ παχυτάτων καὶ ὃ φοβερὸν τῦτο δοκεῖ τῦτο δὲ οὕτω καθικνεῖτο, ὥστε μύλον καταπονισμόν. καὶ οὐκ εἶπεν, ὅλι μύλος κρεμασθήσε) εἰς (W) πάλιν αὐτύ, ἀλλὰ συμφέρ αὐτῷ τῦτο ὑποσμεῖναι, δεικνὺς ὅτι ἕτερον τύτυ χαλεπώτερον αὐτὸν δυναμένη κακόν· εἰ δὲ τῦτο ἀφόρητον, πολλῷ μᾶλλον ἐκεῖνο. Εἶδες πῶς ἑκατέρωθεν φοβερὰν ἐποίησε τὴν ἀπειλήν, τῇ μὲν τοῦ γνωρίμυ παραδείγματος συστελλέσι σαφεστέραν αὐτὴν ποιῶν, τῇ δὲ ὑπερβολῇ πολλῷ μείζονα τῆς ὀργωμένης φαντάζεσθαι παρασκευάσας; Εἶδες πῶς πρόρριζον ἀνέσπασε τῆς ἀπονοίας τὸ φρόνημα; πῶς ἰάσατο τῆς κενοδοξίας τὸ ἕλκος; πῶς ἐναγδύσε μηδαμῦ τῶν παρόντων ἐρᾶν; πῶς ἔπεισε τοὺς ὑπερθυμοῦντας τῶν παρόντων τὸ ἐφάτιον πενταχοῦ διώκειν τάξιν;

Οὐδὲν γὰρ ἀπονοίας χεῖρον. αὕτη καὶ τὴν ψυχὴν φρενῶν, καὶ μωρῶν ὑπερπίπτει ΗΘΙΚΟΝ δόξαν· μᾶλλον δὲ καὶ σφόδρα ἀνιᾶτας εἰ) ποιῇ. ὥσπερ γὰρ εἰ ὑς τεθηπὼς ὢν βιάζοιτο εἰ) τῶν ὁρῶν ὑψηλότερος, ἢ καὶ νομίζοι τῦτο, καὶ ἀνατείνοι ἑαυτὸν ὡς ὑπερβαλούμενος αὐτῶν τὰ χρυφᾶς, οὐδὲν ἕτερον ζητήσομεν δεῖγμα ἀνοίας· ὥτω καὶ ὅταν μὴ δέοντος ἀπονενοημένον ἴδοις καὶ ἀπρήκτων βρύοντα ἑαυτὸν ἡγούμενον εἰ), καὶ ὕβριν νομίζοντα τὸ μὴ τῶν πολλῶν ζῆν, μὴ ζήτει λοιπὸν ἕτερον ἔλεγχον ἰδεῖν τῆς ἐκείνυ παραφροσύνης. τῶν γὰρ φύσει μωρῶν πολὺ καταγελαστότερος οὗτος, ὅσον καὶ ἑαυτῷ δημιυργεῖ τὴν νόσον. ὁ μὲν γὰρ ἄθλιος, ἀλλ' ὅλι καὶ ἀναμαρτήτως εἰς ἀνοίαν ἐμπέπτωκε· τὸ βάραθρον. πότε γὰρ ὁ τοιῦτος ὑπερωσεται ἁμαρτημάτων ὡς χρή; πότε αἰσθήσεται πλημμελῶν; καὶ γὰρ ὡς ἀνδραπόδου κακὸν καὶ ἀχαλινώτου λαβὼν αὐτὸν ὁ δεσπότης ἀπεισι, καὶ ἄγει καὶ φέρ ραπίζων πανταχῦ καὶ μυρίας παρεμβάλλων ὕβρεσιν. Εἰς τοσαῦτα γὰρ αὐτὸν ἄγκ μωρίας λοιπὸν, ὡς πείθειν καὶ τὸν παῖδα καὶ γυναῖκα μεγαφρονεῖν, καὶ τὸν παρηγόρων τῶν οἰκείων· ἕτερος δὲ τἀναντίον ἀπὸ τῆς τῶν παρηγόρων ἀφελείας φυσᾶσθαι παρασκευάζει, ὅ τι ἡμῖν δὲ ἀνοήτοτερον, ὅταν ἀπὸ τῶν ἐναντίων ὁμοίως φλεγμαίνωσιν, (4) μὴ ὅπερ εὐτελεῖς ἔχον πατέρας καὶ πάππους καὶ ὑπερπάππους, (4) ὅπερ λαμπροὺς καὶ ἀφελεῖς; πῶς οὖν δὲ τις ἑκατέρων ταπεινώσειε τὸν φλεγμονῶν; παρὸς μὲν ἐκείνους λέγων, δυάδηι περαιτέρω τῶν πάππων καὶ τῶν παρπάππων, καὶ πολλοὺς ἴσως εὑρήσεις μαιτέρας καὶ ὀνηλάτας καὶ καπήλυς· παρὸς δὲ τύτυς οὗτος ἀπὸ τῆς εὐτελείας τῶν παρόντων φυσωμένους ὁ ἐναντίον πάλιν, ὅτι καὶ σὺ πάλιν αἰωτέρω παρελθὼν τῶν παρόντων, ὁλῇ πολλῷ σε λαμπροτέρυς πολλοὺς. ὅτι γὰρ τῦτον ἔχει (W) δρόμον ἡ Φύσις, φέρε καὶ ἀπὸ τῶν χαφῶν ὑμῖν ἀποδείξω. ὁ Σολομῶν υἱὸς βασιλέως ἦν, καὶ βασιλέως λαμπροῦ· ἀλλ' ὁ τύτυ πατὴρ τῶν εὐτελῶν καὶ ἀσήμων, καὶ ὁ παρὸς μηδὲς δὲ πάππος ὁμοίως. οὐδὲ γὰρ δὴ φλῶ γραπτὸν τὸν γυναῖκα ἐξέδωκεν. εἰ δὲ αἰσθάνει ἀνωτέρω πάλιν ἀπὸ τῶν εὐτελῶν τύτων, λαμπρότερον ὄψῃ τὸ γένος καὶ βασιλικώτερον. ὥτω δὲ ὅτι τὸ Σαούλ, ὥτω καὶ ὅτι πολλῶν ἑτέρων ἄν τις εὕροι τοιῦτον συμβαῖνον. μὴ δὴ μέγα φρονῶμεν ἀντεῦθεν. τί γὰρ ὄφελος τὸ γένος, εἰπέ μοι; οὐδὲν ἀλλ' ἢ ὄνομα μόνον παρέλθματος ἔρημον· καὶ τῦτο εἴσεται καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. ἐπεὶ δὲ ὥσπερ πρέσειν ἐκείνη, φέρε καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων ὑμᾶς πείσωμεν, ὅτι οὐδὲ μία ἀντεῦθεν ὠφέλεια. δὲ γὰρ καὶ πόλεμος καταλάβῃ, καὶ λιμός, καὶ ἕτερα ὁπόσα, πάντα ἐλέγχεται ταῦτα τὰ τῆς εὐγλωσσίας φυσήματα. καὶ νόσος ἐπέλθοι, καὶ λοιμός, οὐκ οἶδε φαγεῖναι (W) πλούσιον δὲ (W) πένητα, (W) ἔνδοξον καὶ τὸν ἄδοξον, τὸν εὐγλωσσον δὲ τὸν ἰδιώτην. ὥτε ὁ θάνατος, ὥτε αἱ λοιπαὶ τῶν παρόντων μεταβολαὶ, ἀλλ' ὁμοίως πᾶσι πάντα ἐπομίζεται, καὶ εἰ δεῖ καὶ τὸ καὶ παράδοξον εἰπεῖν, τοῖς πλουτοῦσι μᾶλλον. ὅσῳ γὰρ ἀμελέτητοι τύτων εἰσὶ, τοσύτῳ μᾶλλον ἀλύτως ἀπόλλυσι). καὶ ὁ φόβος δὲ παρὰ τοῖς πλυτοῦσι μείζων. καὶ γὰρ ἀρχὴν ὅτοι μάλιστα τρέμουσι,

ϗ τ̃ν δήμων τ̃ν ἀρχόντων οὐκ ἔλαττον, ἀλλὰ κ̀ πολλῷ πλέον. πολλὰς γοῦν οἰκίας τοι-
αύτας ὁμοίως κ̀ δήμων θυμὸς ⁊ ἀρχόντων ἀνέτρεψεν ἀπειλή· ὁ δὲ πένης ἑκατέρων τύπων
τ̃ν κυμ̃ν ἀπήλλαξεν. ὥστε ταύτην ἀφεὶς τὴν εὐγλωττίαν, εἰ βούλει μοι δεῖξαι ὅτι εὐγλωττός
εἶ, δεῖξον τῆς ψυχ̃ς τὴν ἐλευθερίαν, οἵαν εἶχεν ὁ μακάριος οὗτος, κ̀ ταῦτα πένης ὤν,
Matt.18.8. ὁ λέγων τῷ Ἡρῴδῃ, Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ σου· οἵαν ἐ-
3.Bas.11.11. κέκτητο ὁ περὶ ἐκείνου τοιοῦτος, ϗ μετ' ἐκεῖνον τοιοῦτος, ὁ λέγων πρ̃ Ἀχαάβ, Οὐ μὴ φείσομαι
ἐγὼ σου Ισραὴλ, ἀλλ' ἢ σὺ ϗ ὁ οἶκος τοῦ πατρός σου· οἵους εἶχον οἱ περὶ Φῆλικα· οἵους οἱ ἀ-
πόστολοι πρώτους. ἀλλ' οὐχ αἱ τ̃ν πλουτούντων ψυχαὶ τοιαῦται, ἀλλ' ὥσπερ οἱ
ἐκ μειρακίων ὄντες παιδαγωγοὶ ϗ δημίου, οὕτως οὐδὲ ἐπάραι δύνανται ὄμμα τολμήσει ϗ ἐλευ-
θερίας πρ̃ρπασάσθαι. ὁ γὰρ τ̃ν χρημάτων ἔρως ϗ ὁ τῆς δόξης ϗ ὁ τ̃ν ἄλλων παθ̃ν,
φοβεροὶ εἰς αὐτὸν βλέποντες, δουλωτέρους ποιοῦσι ϗ κόλακας. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐλευθε-
ρίαν ἀναιρεῖ, ὡς τὸ βιωτικοῖς ἐμπεπλέχθαι πράγμασι, ϗ τὰ δοκοῦντα εἶναι λαμπρὰ
παθ̃εῖν βλάπτεσθαι. οὐδὲ γὰρ ἕνα δεσπότην ϗ δύο ⁊ πλείους, ἀλλὰ μυρίους ὁ τοιοῦτος ἔχει. κ̀
εἰ βούλεσθε ⁊ ἀριθμ̃σαι τύραννους, πολλαχόθεν ἕνα ἢ δύο τ̃ν εὐδοκιμούντων ἐν βασιλεί-
οις, ϗ ἔξω αὐτῶν ϗ χρήματα πάμπολλα, κ̀ δυναστεία μεγάλη, κ̀ παῤῥησία ἀνεχόντως, κ̀
τ̃ν ἡδέων πολλὴ φαντασία, ⁊ ἀπολελοίπασι πολλὰ πάντων. ἰδοὺ μὴν τοίνυν, εἰ μὴ οὗτός ἐστιν
ὁ πάντων δουλικώτερος ϗ ἀνιᾶσθαι δυνάμενος αὐτῶν μὴ δουλεύειν ἁπλῶς, ἀλλὰ δούλων δούλων· πολ-
λοὶ γὰρ ⁊ οἰκέται δούλους ἔχουσιν. οὗτος μὲν οὖν ὁ δοῦλος τοῦ δούλου ἕνα ἔχει δεσπότην· τί
γὰρ, εἰ ϗ μὴ ἐλεύθερον; ἀλλ' ἕνα, ϗ πρὸς ὃν ἐκείνῳ δοκοῦν ὁρᾷ μόνον. κἂν γὰρ ὁ τούτου
δεσπότης αὐτοῦ δοκῇ κρατεῖν, ἀλλὰ τέως ἐνὶ μόνῳ πείθεται). κἂν τὰ πρὸς ἐκεῖνον αὐτῷ κα-
λῶς ἔχῃ, ὦ ἀδεία πάσης καταδεῖται βίου. οὗτος οὐχ ἕνα ⁊ δύο μόνον, ἀλλὰ πολλοὺς
ϗ χαλεπωτέρους ἔχει δεσπότας. ϗ πρῶτον αὐτὸν βασιλεύοντα μεμνᾶσθαι. οὐκ ἔστι
ἴσον εὐτελῆ δεσπότην ἔχειν, κ̀ βασιλέα πολλῶν τὰ ὦτα ἀλαθρυλλούμενον, κ̀ νῦν
μὲν τούτων, νῦν δὲ ἐκείνων γινόμενον. οὗτος κἂν μηδὲν ἑαυτῷ συνειδῶς ᾖ, πάντας ὑποπτεύει,
⁊ τοὺς μετ' αὐτοῦ στρατευομένους, ⁊ τοὺς ὑπ' αὐτῷ τεταγμένους, κ̀ τοὺς φίλους κ̀ τοὺς ἐ-
χθρούς. ἀλλὰ κ̀ οὗτος, φησί, δεσπότην. κ̀ πῶς ἴσον ἕνα κ̀ πολλοὺς ἔχειν τοὺς δεδιλ-
ωμένους αὐτόν; μᾶλλον δὲ εἰ ἦς ἀκριβῶς ἐξετάσειεν, οὐδὲ ἕνα εὑρήσει. πῶς, κ̀ τίνι τρό-
πῳ; ἐκεῖνος μὲν οὐδένα ἔχει τ̃ ὑπερθυμοῦντα αὐτὸν ἐκβαλεῖν τ̃ς δουλείας ταύτης, κ̀ εἰσ-
αγαγεῖν ἑαυτόν· ὅλην οὐδὲ τ̃ ὑπερβουλεύοντα ἐν τούτοις ἔχει. οὗτοι δὲ οὐδὲ ἑτέρων ἀσυν-
δήτων ἔχουσιν, ἀλλ' ἢ ὃ δίκαιον εἶναι τ̃ εὐδοκιμώτερον κ̀ μᾶλλον ἀγαπώμενον παθ̃εῖν
κρατοῦντι. διὸ κ̀ πάντας ἀνάγκη κολακεύειν, τοὺς μείζους, τοὺς ὁμοτίμους, τοὺς φίλους. ἔν-
θα γὰρ βασιλεία κ̀ δόξης ἔρως, οὐδὲ φιλίας εἰλικρινοῦς ἔστιν ἰσχύς. ὥσπερ γὰρ οἱ ὁμό-
τεχνοι φιλεῖν ἀλλήλους οὐκ ἂν δυνάιντο ἀκριβῶς κ̀ γνησίως, οὕτω κ̀ ὁμότιμοι κ̀
τ̃ν αὐτῶν ἐρασταὶ τοῖς βιωτικοῖς· ὅθεν κ̀ ὁ πόλεμος ἔνδον πολύς. εἶδες δεσπο-
τ̃ν ἐσμόν, κ̀ δεσποτῶν χαλεπῶν; βούλει κ̀ ἕτερον ὑπιδίζω τούτου χαλεπώτε-
ρον; ϗ μετ' αὐτὸν ἅπαντες περὶ αὐλοῦ ἠμέλουν αὐτοῦ δίκαιον, ϗ περὶ αὐτῷ κωλύσαι γι-
νέσθαι πλησίον ϗ παῤῥησιάσασθαι. ἀλλ' ὦ τ̃ θαύματος. ἐγὼ μὲν ἐπιχειρήσω δεσπότας
δεῖξαι, ὁ δὲ λόγος περὶ ὧν ϗ ἀγανιζόμενος, πλέον τ̃ς ἐπιχειρήσεως ἐποίησε, πολεμίους ἀν-
τὶ δεσποτ̃ν δείξας, μᾶλλον δὲ ϗ πολεμίους ϗ δεσπότας τοῦ αὐτοῦ. θεραπεύονται μὲν γὰρ
ὡς δεσπόται, φοβεροὶ δὲ εἰσὶν ὡς πολέμιοι, ϗ ὑπιβουλεύουσιν ὡς ἐχθροί. ὅταν οὖν τις τοῦ
αὐτοῦ ϗ κυρίους ἔχῃ ϗ ἐχθρούς, τί ταύτης τ̃ς συμφορ̃ς χεῖρον γένοιτ' ἄν; ὁ μὲν δοῦλος,
κἂν ὑπιπατ̃ται, ἀλλ' ὅμως ὑπιμελείας ἀπολαύει παθ̃ τ̃ν κεκτημένων ϗ θυσίας· ὅταν δὲ
ϗ ὑπιπάτον), ϗ πολεμωῶται, κ̀ κατ' ἀλλήλων ἐξήκασι, κ̀ τοσούτῳ τ̃ν ἐν ταῖς μά-
χαις χαλεπώτεροι, ὅσῳ ϗ λαθ̃ρα κεντοῦσι, ϗ ἐν προσωπείῳ φίλων τὰ τ̃ν ἐχθρ̃ν δίκα-
πτόμενοι,

πθέασι, ϗ ὀχ τῆς ἑτέρων πολλάκις βιδοκιμοῦσι συμφορᾶς. ἀλλ᾽ ὅ γε ἡμέτερος γιγνέται· ἀλλὰ κἂν προσέξῃ κακῶς ἕτερος, πολλοὶ ⓒ Σωσηγενῶτες· κἂν βιδοκιμῇ, πολλοὶ ⓒ Σωσθένιοι χῦ ⓦ ἀπόστολον· Εἶτε γὰρ παρά ἑνὸς μόνος, συμπαρά πάντα τὰ μέλη· Εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη, φησί. Ϲ νῶν μὲ ἔλεγξον ὁ ταῦτα φθεγγόμενος, Τίς μοι δόξει ἐλπὶς, ἢ χαρά; ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς; νῶν γ᾽, Ὅτι νῶν ζῶμεν, ἐὰν ὑμεῖς στήκητε ἐν Κυρίῳ· νῶν γ᾽, Ἐκ πολλῆς θλίψεως ϗ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν· ϗ, Τίς ἀσθενεῖ, ϗ οὐκ ἀσθενῶ; Τίς σκανδαλίζεται, Ϲ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; Ὑπὲρ οὗ ὖν ἔνεκεν ἔτι τῆς ζάλης αἰσχυνόμεθα Ϲ τῶν κυμάτων τῶν ἔξωθεν, ϗ οὐ τρέχομεν ὅπῃ ⓦ βύθιον λιμένα τοῦτον, Ϲ τὰ ὀνόματα ἀφέντες τῶν ἀγαθῶν, ὅπῃ τὰ πράγματα βαδίζομεν αὐτά; δόξα γὰρ Ϲ δυναστεία ϗ πλοῦτος καὶ βιδοκίμησις Ϲ τὰ τοιαῦτα πάντα, ὀνόματα πρὸς ἐκείνοις, ἃ δὲ ἡμῖν πράγματα· ὥσπερ ὖν τὰ λυπηρά, θάνατος ϗ ἀτιμία ϗ πενία ϗ ὅσα τοιαῦτα, ὀνόματα μὲν πρὸς ἡμᾶς, πράγματα δὲ πρὸς ἐκείνους. ϗ, εἰ βούλει, τὸν δόξαν πρῶτον εἰς μέσον ἀγάγωμεν τὸν πρὸς ἐκείνοις πᾶσαν ἐπέραντον Ϲ πολλήν. Ϲ οὐ λέγω ὅτι ὀλιγοχρόνιος, ἀλλ᾽ ὅτι τοιχέως σβέννυται· ἀλλ᾽ ὅτε δύθῃ, ὅτε μοι δεῖξον αὐτόν. μὴ παρελέλυθας τὴν πρόνοιαν τὰ ἐπιτεύγματα ϗ τὰς ἐπιγραφάς, ἀλλὰ κεκηρυγμένον εἰς μέσον ἄγε, καὶ ἐπίδειξον ἡμῖν, ἵνα ὅτε αὐτῆς ἐλέγξω ὃ δυσιδές. Ὀχοῦν ὃ ὄγκος πάντως ἐρᾷς, Ϲ ὃ πλῆθος τῶν ῥαδιούργων, ϗ τὸ κήρυκος τοῦ φωνοῦ, καὶ τῶν δημίων τοῦ ἐπιτάγματος, ϗ τοῦ πάντα τὰ πολλὰ σιγοῦ, καὶ ὃ τύπτεσθαι ὁδὺ ἀπειμυτῶντας ἀπειλᾶς, καὶ ὃ ἐπὶ πάντων παρεβλέπεσθαι. ὄχι ταῦτά ὅστι τὰ λαμπρά; φέρε ὖν, ἐξετάσωμεν εἰ μὴ παρίπτα ταῦτα, καὶ ἐπόλησις μόνον αἰσθητὸς. Ἡ γὰρ ὀκφνος ἀπὸ τὸ πάντων βελτίων ἦν, ἢ ὃ σῶμα, ἢ τοῦ ψυχοῦ; τὸ γὰρ δὴ θερμὸς ἀέρα ὑψηλότερος ἔσαι σύτευθεν ἢ ἰσχυρότερος ἢ ὑγιεινότερος ἢ ταχύτερος ἢ τὰς αἰσθήσεις ὀξυτέρας κτήσε) καὶ πρωτέρας; ἀλλ᾽ οὐδεὶς δὴ ἔρει τοῦτο εἰπεῖν. ἴσωμεν ὖν ὅτι τοῦ ψυχοῦ. μὴ ποτε ὀκφῇ κέρδος περισκιόμενον σύτευθεν βρήσομεν; τί ὖν; σωφρονέστερος, ὅπῃ σχετέρος, σωστότερος ἀπὸ ταύτης ἔσαι τῆς θεραπείας ὁ τοιοῦτος; οὐδαμῶς. ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἄπαν. οὐ γὰρ ὅπερ ὅπῃ τοῦ σώματος, τοῦτο καὶ σὺ ταῦτα συμβαίνει. ὀκφῇ μὲν γὰρ οὐδὲν περὸς τοῦ οἰκείαν περισκαμβάψῃ ἀρετοῦ ὃ σῶμα· σύτευθεν ὖν ὁ μόνον τοῦτο ἐσί ὃ δεινόν, ὅτι οὐδὲν καρπούται χρηστόν, ἀλλὰ ὅτι καὶ κακίαν δέχε) πολλὴν σύτευθεν ἡ ψυχή. καὶ γὰρ εἰς ἀπονοιαν καὶ κενοδοξίαν καὶ δύσιαν καὶ εἰς θυμοὺς καὶ εἰς μυρία ἐλαπώματα τοιαῦτα σύτοῦθεν ὀκφέρε). ἀλλὰ χαίρει, φησί, καὶ γλύυται τοῦτοις, καὶ φαιδρύνε). ⓦ χολοφῶνά μοι τοῦ κακοῦ εἶπες, καὶ τοῦ νοσήματος τὸ δύσιατον. ὁ γὰρ χαίρων ὅπῃ τούτοις, οὐδὲ ἀπαλλαγῆναι ῥαδίως ἂν θελήσιε τῆς ὑποθέσεως τοῦ κακοῦ, ἀλλ᾽ ἀπετείχισεν ἑαυτῷ τῆς θεραπείας τὴν ὁδὸν διὰ τῆς ἡδονῆς. ὥστε τὸ μάλισα ὅστι τὸ δεινόν, ὅτι οὐδὲ ἀλγεῖ, ἀλλὰ καὶ χαίρει τοῦ νοσήμ ἀυξομένων αὐτῷ. οὐδὲ γὰρ πόρρω τοῦ χαίρειν καλοῦ, ἐπεὶ καὶ κλέπται χαίρουσι κλέπτοντες, καὶ μοιχὸς μοιχείαν τὴν πλησίον γάμον, καὶ ὁ πλεονέκτης ἁρπάζων, καὶ ὁ ἀνδροφόνος φονεύων. μὴ ὖν, εἰ χαίρει, ἴδωμεν, ἀλλ᾽ εἰ ὅπῃ χρησίμως· καὶ σκεψώμεθα μήποτε τοιαύτην βρήσομεν τὴν χαράν, οἵαν τὴν τοῦ μοιχοῦ καὶ τοῦ κλέπτου. τίνος γὰρ ἕνεκεν, εἰπέ μοι, χαίρει; μὰ τὸν τῶν πολλῶν δόξαν, καὶ τὸ δυνάσθαι φυσᾶσθαι καὶ περιβλέπεσθαι; καὶ τί τῆς ὅπιθυμίας ταύτης πονηρότερον γένοιτ᾽ ἄν, καὶ τοῦ ἀτόπου τούτου ἔρωτος; εἰ ὖν μὴ πονηρόν, παύσασθε δὴ κενοδόξοις σκώμμασι χαίροντες καὶ μυρίοις πλυνόντες σκώμμασι· παύσασθε τοῖς ἀπονενοημένοις καὶ ἐσχάτοις ἐπιτρώμενοι. ἀλλ᾽ οὐκ ἂν ἀνάσχοισθε· οὐκοῦν μυρίας ἀξίοι καὶ αὖθις κατηγορίας, κἂν μυρίοις ἔχωσι ῥαδιούργοις. καὶ ταῦτά μοι περὶ τῶν ἀνεκτοτέρων ἔχοντων εἴρηται· ὡς τούς γε πλείονας καὶ λῃστῶν καὶ ἀνδροφόνων καὶ μοιχῶν καὶ τυμβωρύχων μείζονα ἀνάρτημον ἔχειν βρήσομεν ἀπὸ τοῦ μὴ καλῶς κεχρῆσθαι τῇ ἀρχῇ. καὶ γὰρ καὶ

α. Κορ. ιϚ. κϛ.
α. Θεσσ. β. ιθ.
β. Κορ. Ϛ. δ.
β. Κορ. ια. κθ.

χλέπτοισιν ἐκείνων ἀναισχυντότεροι, καὶ σφάττοισιν ἰσχυροτέροις, καὶ ἀστραγάλοισι πολλῷ δεινοτέροις, καὶ διορύττοισιν οὐ τοῖχον ἕνα, ἀλλὰ οἰκίας καὶ οἰκίας ἀπείρους, ἀπὸ τῆς ἐξουσίας πολλὴν τὴν ἀνοχλίαν ἔχοντες, καὶ δουλείοις δουλείοις χαλεπωτάτοις, τοῖς πάθεσιν ὑποκύπτοντες ἀθλίως, [καὶ τοῦ ζωοδούλους τύπους ἀφειδῶς] καὶ τοῦ ζωοειδοῦς αὐτῶν ἀπαμβλύνοντες. μόνος γάρ ἐστιν ἐλεύθερος, καὶ μόνος ἄρχων, καὶ τὴν βασιλέων βασιλεύοντες, ὁ τῶν παθῶν ἀπηλλαγμένος. ταῦτ' οὖν εἰδότες, διώξωμεν τὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν, καὶ τῆς πονηρᾶς δουλείας ἀπαλλάξωμεν ἑαυτούς· καὶ μήτε ἀρχῆς ὄγκον, μήτε πλούτου τυραννίδα, μήτε ἄλλο τι τοιοῦτον μακαρισὸν νομίζωμεν, ἀλλ' ἀρετὴν μόνην. οὕτω γὰρ καὶ τῆς ἐνταῦθα ἀπολαυσόμεθα ἀδείας, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτυχόμεθα ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ζὺν ᾧ πατρὶ καὶ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. χ. διώξωμεν

Ομιλ. νθ. 7 ΟΥΑΙ ΤΩ ΚΟΣΜΩ ΑΠΟ ΤΩΝ ΣΚΑΝΔΑΛΩΝ. ἀνάγκη γὰρ ἐστιν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ τὰ σκάνδαλα ἔρχεται).

ΚΑὶ εἰ ἀνάγκη ἐστὶν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, εἶπόι τις ἂν ἴσως τὴν ἐκβολήν, τί ταλαιπωρεῖ τὸν κόσμον, δέον ἀμῦναι καὶ χεῖρα ὀρέξαι; τοῦτο γὰρ ἰατροῦ καὶ τοῦ τυχόντος. τί οὖν ἀνθρώπους τοὺς οὕτως ἀναισχύντως γελῶντας; καὶ τί τῆς θεραπείας ταύτης ἴσον ἐπιζητεῖς; καὶ γὰρ Θεὸς ὢν ἀνθρώπου ἐγένετο δι' σέ, καὶ δούλου μορφὴν ἔλαβε, καὶ τὰ αἰσχρὰ πάθη ὑπέστη, καὶ οὐδὲν ἐκέλιπε τῶν εἰς αὐτὸν ἡκόντων. ἀλλ' ὅπου πλέον οὐδὲν γέγονε τοῖς ἀγνώμοσι, διὰ τοῦτο αὐτοὺς ταλαιπωρεῖ, ὅπως μὴ τὸν τοσοῦτον θεραπείαν ἐμείναν ὑπὲρ τῆς ἀῤῥωστίας. ὥσπερ ἂν εἴ τις τὸν κάμνοντα πολλῆς ἀπολαύσαντα ὑπομελείας, καὶ οὐκ ἐθελήσαντα νόμοις πειθήναι ἰατρικοῖς θρήνων λέγοι, οὐαὶ τῷ δεῖνι ἀνθρώπῳ ἀπὸ τῆς ἀῤῥωστίας, ἵνα διὰ τῆς οἰκείας ἥδυνσε ῥᾳθυμίας. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν οὐδὲν ὄφελος ἀπὸ τοῦ θρήνου, ἐνταῦθα δὲ τοῦτο εἶδος θεραπείας ἐστί, τὸ παραιτεῖν τὸ ἐσόμενον καὶ ταλανίσαι. πολλοὶ γὰρ πολλάκις συμβουλευθέντες μὲν οὐδὲν ὠφελήθησαν, θρηνηθέντες δὲ ἀνέκυψαν. διὰ καὶ μάλιστα τοῦτο οὐαὶ τέθεικε, διεγείρων αὐτοὺς καὶ ἐναγωνίους ποιῶν καὶ ἐγρηγορέναι παρασκευάζων. μὴ δὲ τούτων καὶ τὴν εὔνοιαν ὑπαδείκνυται τὴν περὶ αὐτοὺς ἐκείνης, καὶ τὴν ἡμερότητα τὴν αὐτοῦ, ὅτι καὶ ἀντειπόντας θρηνεῖ, οὐ δυσχεραίνων μόνον, ἀλλὰ διαρθρούμενος καὶ τῷ θρηνῷ καὶ τῇ παῤῥησίᾳ, ὥστε αὐτοὺς ἀναλῆσαι. καὶ πῶς ἔνι τοῦτο, φησίν; εἰ γὰρ ἀνάγκη ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, πῶς δυνατὸν ταῦτα μὴ φυγεῖν; ὅτι ἐλθεῖν μὲν τὰ σκάνδαλα ἀνάγκη, ἀπολέσθαι δὲ οὐ πάντως ἀνάγκη. ὥσπερ ἂν εἴ τις ἰατρὸς εἴποι (οὐδὲν γὰρ κωλύει τῷ αὐτῷ παραδείγματι χρήσασθαι πάλιν) ἀνάγκη τὸν νόσον τοῦτον ἐλθεῖν, ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη διαφθαρῆναι πάντως ἀπὸ τῆς νόσου τὸν προσέχοντα. τοῦτο δὲ ἔλεγεν, ὅπερ ἔφην, μὴ τὸν ἄλλων καὶ τοῦ μαθεῖν ἀφυπνίζων. ἵνα γὰρ μὴ νυστάζωσιν, ὡς ὅπου εἰρήνην καὶ ἀπράγμονα βίον πεπιστεύκασι, πολλὰς ἐφεξῆς αὐτοῖς δείκνυσι πολέμους ἑξῆς, ἐξωθεν· ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν· Ἔξωθεν μάχαι, ἔσωθεν φόβοι, κίνδυνοι ἐν ψευδαδέλφοις. καὶ Μιλησίοις δὲ διαλεγόμενος ἔφη, δυήσεσθαι παῤ ὑμῶν λαλοῦντες διεστραμμένα. καὶ ὁ Χριστὸς δὲ ἔλεγεν, Ἐχθροὶ δὲ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ. ὅταν δὲ ἀνάγκην εἴπῃ, οὐ τὸ αὐθαίρετον τῆς ὀρέξεως ἀναιρῶν, οὐδὲ τὴν ἐλευθερίαν τῆς προαιρέσεως, οὐδὲ ἀνάγκην λέγει πραγμάτων ὑποβαλλόντων τὸν βίον φησὶ ταῦτα· ἀλλὰ τὸ πάντως ἐσόμενον προλέγει. ὅπερ ὁ Λουκᾶς ἑτέρᾳ λέξει παρέστησεν εἰπών οὕτως· ἀνένδεκτόν ἐστι τοῦ μὴ ἐλθεῖν τὰ

τὰ σκάνδαλα. Τί δέ ἐστι τὰ σκάνδαλα; κωλύματα τῆς ὁρμῆς ὁδοῦ. οὕτω δὲ ὁ ἀπὸ τῆς σκηνῆς τὰς θείας ζώντα δεινοὺς κακλύσει, τοὺς τὰ σώματα διαστρέφοντας. οὐ τοίνυν ἡ παῤῥησία αὐτοῦ τὰ σκάνδαλα ἄγει (ἄπαγε) οὐδὲ ὅπου παρεῖπε, διὰ τοῦτο γέγραπται, ἀλλ' ὅπου πρώτως ἔμελλεν ἔσεσθαι, διὰ τοῦτο παρῆφεν· ὡς εἴγε μὴ ἐβούλοντο ὁ φέροντες αὐτὰ πιστευθῆναι, οὐδὲ ἂν ἦλθον· εἰ γὰρ μὴ ἔμελλον ἔρχεσθαι, οὐδὲ ἂν παρεῤῥήθη. ὅπου δὲ ἐπαχύρησαν ἐκεῖνοι καὶ αἰῶνα ἐπόησαν, ἦλθε καὶ παρελέγχει "ὃ μέλλον ἔσεσθαι. καὶ εἰ διορθώθησαν ἐκεῖνοι, φησι, καὶ μηδεὶς ἰῶ ὁ τὰ σκάνδαλα κομίζων, οὐκ ἔμελλεν ὁ λόγος οὗτος "ψεύδους ἁλίσκεσθαι; οὐδαμῶς. οὐδὲ γὰρ ἂν ἐλέχθη. εἰ γὰρ ἔμελλον διορθοῦσθαι πρώτοις, οὐκ ἂν εἶπεν, ὅτι ἀνάγκη ἐλθεῖν· ἀλλ' ὅπου παρῄδει ἀδιορθώτους ἐσομένους οἴκοθεν, διὰ τοῦτο εἶπεν ὅτι πρώτοις ἥξουσι. καὶ τίνος ἕνεκεν αὐτὸς οὐκ αἰρεῖ, φησίν; ἵνος γὰρ ἕνεκεν αἱρεθῆναι ἔδει; διὰ σὲ βλασφημούμενος; ἀλλ' οὐκ ἐκεῖθεν ὁ βλασφημούμενος ἀπόλλυται, ἀλλ' ἐκ τῆς ἑαυτοῦ ῥᾳθυμίας. καὶ δηλοῦσιν ὁ ἀναιρετοί, ὃ μόνον οὐδὲν ἀδικούμενοι ἀντεῦθεν, ἀλλὰ τὰ μέγιστα κερδαίνοντες, οἷος ἰῶ ὁ Ἰωάς, οἷος ὁ Ἰωσὴφ, οἷοι πρώτοι ὁ δίκαιοι. εἰ δὲ ἀπόλλυται πολλοί, διὰ ⓦ ἑαυτοῦ ὕπνον. εἰ δὲ μὴ ὕτως εἶχεν, ἀλλὰ διὰ τὰ σκάνδαλα ἡ ἀπώλεια, πρώτους ἀπολέσθαι ἔδει. εἰ δέ εἰσιν ὁ διαφεύγοντες, ὁ μὴ "διαφθείρων ἑαυτοῦ λογιζέσθω. τὰ γὰρ σκάνδαλα, ὅπερ ἔφην, τὰ διεγείρει καὶ ὀξυτέρους ποιεῖ καὶ ἀκριβῆ, καὶ οὐ μόνον ⓦ φυλακτικούς, ἀλλὰ καὶ τ" ταχέως αἱρησομένους. ἀσφαλέστερον γὰρ αὐτ" ἐργάζεται, καὶ δυσάλωτον μᾶλλον ποιεῖ. ὥστε, διὰ νήφωμεν, οὐ μικρὸν ἀντεῦθεν καρπούμεθα κέρδος, τὸ διηνεκῶς ἐγρηγορέναι. εἰ" γὰρ πολεμίων ὄντων, καὶ τοσούτων πειρασμῶν ἐπικειμένων καθ' ἡμῶν, ἵνες δὴ εἰκῆ καὶ ἀδεία ζῶντες; καὶ εἰ βούλει, τ" ταχέως αὐξηθέντων σκόπει. εἰ γὰρ ὀλίγοι χρόνον, τάχα ἂν οὐδὲ ἡμέραν ὅλην ἐν τῷ τρυφερῷ ζήσας καὶ πτυφῆς ἀπολαύσας εἰς τοσοῦτον ἦλθεν κακίας, ὡς καὶ ἰσοθείαν φθαναθῆναι, καὶ τὸν ἀπατεῶνα θεραπεύειν νομίσαι, καὶ μιᾶς μὴ καταχεῖν σταλῆς· εἰ καὶ τ' ἐφεξῆς βίον ἀπολαίπωσιν ἔζη, τί οὐκ ἂν εἰργάσατο, ἀλλ' ὅταν ζῶντα εἰπωμεν, πάλιν ἕτερα ἀπιλέγουσιν ἐρωτῶντες, καὶ διὰ τί αὐτ" τοιοῦτον ἐποίησεν ὁ Θεός; καὶ ὁ Θεὸς τοιοῦτον αὐτ" ἐποίησεν (ἄπαγε) ἐπεὶ διὰ τί ἂν σκόλαβον. εἰ γὰρ ἡμᾶς, ἐν οἷς ἂν ὦμεν ἄπιοι, οὐκ ἐγκαλοῦμεν τοῖς οἰκέταις, πολλῷ μᾶλλον ὁ τῶν ὅλων Θεός. ἀλλὰ πόθεν τοῦτο ἐλήλεγξ, φησι; πρὸς ἑαυτὸν καὶ τῆς ἑαυτοῦ ῥᾳθυμίας. τί δέστι πρὸς ἑαυτόν; ἐρώτησον σαυτόν. εἰ γὰρ μὴ πρὸς ἑαυτὸν εἶσι κακοὶ ⓐ κακοί, μὴ κόλαζε τὸν οἰκέτην, μηδὲ ὀπτίλιμα τῇ γυναικὶ ἐν οἷς ἁμαρτάνει, μηδὲ τύπτε τὸν υἱόν, μηδὲ ἐγκάλει τῷ φίλῳ, μηδὲ μίσει τὸν ἐπηρεάζοντά σε [ἐχθρόν.] πάντες γὰρ ὕτοι ἐλεεῖσθαι, καὶ κολάζεσθαι ἄξιοι, εἰ μὴ οἴκοθεν πλημμελοῦσιν. ἀλλ' οὐ δυνάμεθα φιλοσοφεῖν, φησι. καίτοιγε ὅταν ζωϊδης οὐκ ἐκείνων τιμῶ αἰτίαν ὄσαν, ἀλλ' ἀναγκης ἑτέρας, δυνάσαν φιλοσοφεῖν. ὅταν γοῦν ὑπὸ νόσου καταχθόμενος οἰκέτης μὴ ποιήσῃ τὰ ἐπιταχθέντα, ὃ μόνοι οὐκ ἐγκαλεῖς, ἀλλὰ καὶ συγγινώσκεις. οὕτω συμβαίνει, ὅτι ὃ μὲ αὐτοῦ, ὃ δὲ οὐκ αὐτοῦ. ὥστε καὶ ζῶντα, εἰ ἤδεις ὅτι διὰ τὸ γίνεσθαι τοιοῦτος, πονηρὸς ἦν, οὐ μόνον οὐκ ἂν ἐκάλεσας, ἀλλὰ καὶ συγγνώμην ἔδωκας ἄν. ὃ γὰρ δι' ὅπου διὰ μὲ τὴν νόσον συγγνώσκεις, διὰ Θεοῦ δὲ δημιουργὸν οὐκ ἂν ζωγνως, εἴγε τοιοῦτος δὲ δεσπότης γέγονε. καὶ ἑτέρωθεν ἦ σὺν τοιούτους ὑπισομίσαι ῥᾴδιον· πολλὴ γὰρ τῆς ἀληθείας ἡ περιουσία. διὰ τί γὰρ μηδέποτε ἐκάλεσας οἰκέτην, ὅτι οὐκ ἔστι καλὸς" τῇ ὄψει, ὅτι οὐκ ἔστιν ὑμήκης τὸ σῶμα, ὅτι οὐκ ἔστι πλούσιος; ὅτι" τῆς φύσεως ζωῦσα. οὐκοῦν τῷ τῆς φύσεως ἐγκλήματι ἀπαλλαχίαι, καὶ οὐδεὶς ἀντερεῖ. ὅταν οὖν ἐγκαλῇς, δείκνυες ὅτι οὐ τῆς φύσεως τὸ ἁμάρτημα, ἀλλὰ τῆς προαιρέσεως. εἰ γὰρ ἐν οἷς οὐκ ἐγκαλοῦμεν, μαρτυρούμεν τῆς φύσεως εἶναι ὃ πρῶ, δῆλον ὅτι ἐν οἷς ἐπιτιμῶμεν, δηλοῦμεν ὅτι προαιρετικόν ἐστι τὸ πλημμέλημα. μὴ τοίνυν μοι λογισμοὺς εἰς μέσον" ἄγε διεσταλμένους, μηδὲ σοφίσματα, καὶ πλοκὰς ἀραχνῶν

νῶν βὐτελεξέρας, ἀλλ' ἐκεῖνο πάλιν ἀπόκριναί μοι· πόθεν ἀνθρωποις ὁ Θεὸς εἰργάσατο; πόθεν που δῆλον. πῶς οὖν ὐ πόνηρος ἴσως χῦ ⓦ τῆς ἀρετῆς λέγει, ἢ ⓦ τῆς κακίας; πόθεν ⓐ ἀγαθοὶ ἢ χρηστοὶ ⓒ ὐτεικῆς; πόθεν ⓐ φαῦλοι ἢ πονηροί; Εἰ γὰρ μὴ γνώμης ταῦτα δῆτα, ἀλλὰ φύσεως ὄσι, πῶς ⓐ μὰν τῦτο εἶσιν, ⓐ ὃ ἐκεῖνο; Εἰ μὰν γὰρ φύσει πάντες κακοὶ, οὐδένα οἷ τε ἰῶ ἀγαθὸν εἶ). Εἰ δ' ἀγαθοὶ φύσει, οὐδένα κακόν. Εἰ γὰρ μία φύσις ἀνθρώπων ἁπάντων, ἔδει χῦ τῦτο πάντας" ἢ ἓν εἶ), Εἴτε τῦτο, Εἴτε ἐκεῖνο ἔμθησον εἶ). εἰ δ' λέγοιμθ, ὅτι φύσει ⓐ μὰν ἀγαθοὶ, οἱ δ' κακοὶ (ὅπερ οὐκ ἂν ἔχοι λόγον, ὥσπερ ἀπεδείξαμθ) ἐκλῶ ἀκίνητα ταῦτα εἶ). Τὰ γὰρ τῆς φύσεως ἀκίνητα. σκέπτει δ' ἅπαντοι πάντες χῦ παθητοὶ, χῦ οὐδεὶς ἀπαθής, κἂν μυρία" φιλοτιμοτέρα. νυνῶ δ' ὁρῶμθ ἀπὸ χρηστῶν φαύλως πολλοὺς, καὶ ἀπὸ φαύλων χρηστοὺς γινομένους, οὐδ' μὰ ῥᾳθυμία, οὐδ' δ' ἀσυνθήκη· ὅπερ μάλιστα δείκνυσιν οὐκ ὄντα φύσεως ταῦτα. ὅτε γὰρ μεταβάλλεται, οὐκ ἔνα τρόπον), ἀσυνθῆς δεῖται τὰ φυσικά. ὥσπερ γὰρ εἰς ὃ βλέπειν χῦ ἀκούειν ὐ δέομθα πόνου, οὕτως ὐδὲ ἐν τῇ ἀρετῇ ἱδρώτων ἡμῖν ἔδει, Εἰ τῇ φύσει" αὐτῇ ἰῶ συγκεκληρωμθη. τίνος δ' ἕνεκεν χῦ φαῦλος ἐποίει, δυναμθμος ἀγαθοὺς ποιῆσαι πάντας; χῦ μὰν φαύλους οὐκ ἐποίησε. πόθεν οὖν ταῦτα κακά, φησιν; ἐρώτησον σεαυτόν. ἐμὸν γὰρ δεῖξαι, ὅτι ὐχὶ φύσεως οὐδὲ ἀπὸ Θεοῦ. οὐκοῦν αὐτόματα, φησιν; ὐδαμῶς. ἀλλ' ἀγήρατα; ὐ φήμει ἀνθρωπε, ⓒ ἀποπήδησον τῆς μανίας ταύτης, μιᾷ ῥιπῇ ⓦ Θεοῦ τιμθῆ ⓒ τὰ κακὰ, χῦ τιμὴ τῇ δυνατάτω. Εἰ γὰρ ἀγήρατα, ⓒ ἰσχυρὰ ἔσαι χῦ οὐδὲ δυάσασθαι δωρήσεται, οὐδὲ εἰς ὃ μὴ εἶ) χωρῆσαι. ὅτι γὰρ ὃ ἀγήρατον δυνάμενον ἀνθρώπου, πάντι που δῆλον. πόθεν ἢ χῦ ἀγαθοὶ τοσῦτοι, τοσαῦτα δυνάμει τῦ κακοῦ ἔχοντος; πῶς ⓐ γνησιοὶ τῦ ἀγνήτου ἰσχυρότεροι; ἀλλ' ὁ Θεὸς αὐτὰ" ἀναιρήσει, φησί, ποτε. πῶς ἢ χῦ ἀναιρήσει ταῦ" ὁμοπαθῆ χῦ" ὁμοπλακῆ, ὡς ἂν τις εἴποι; ὡ τῆς τῦ Διαβόλου κακίας, πόσον ὄξεῦρε κακόν; οἵα ⓦ Θεὸν πρεσβυτὴν ἔπεισε βλασφημία; οἵῳ προφήματι θυσείας ἕτερον δύσφημον ἐπενόησε λόγον; βαλόμθοι γὰρ δεῖξαι, ὅτι οὐκ ὀξ αὐτῦ τὸ κακὸν, πόνηρὸν ἄλλο δόγμα εἰσήγαγον, ἀγήρατα αὐτὰ φήσαντες εἶ). πόθεν οὖν ταῦτα κακά, φησιν; ὁκ ὐ θέλειν, χῦ μὴ θέλειν. αὐτὸ ἢ τὸ θέλειν ⓒ μὴ θέλειν πόθεν; πρὸ ἡμῶν αὐτῶν. σὺ ἢ ταυτὸν ποιῆς ἐρωτῶν, ὡς ἐὰν ἐρωμθῦ σου, πόθεν τὸ βλέπειν καὶ μὴ βλέπειν; Εἶτα Εἰ πόντος μοι, οὐκ τῦ μύειν χῦ μὴ μύειν, πάλιν ἔρεσο, αὐτὸ ἢ τὸ μύειν χῦ μὴ μύειν πόθεν; Εἶτα ἀκούσας ὅτι ὀξ ἡμῶν αὐτῶν χῦ τ θέλειν, αἰτίαν πάλιν ἑτέραν ζητοῖης. τὸ γὰρ κακὸν οὐδὲν ἕτερόν ὄστιν, ἀλλ' ἢ τὸ παρακῦσαι Θεοῦ. πόθεν οὖν τ τό, φησιν, ὄρεκτικὸν ἀνθρωπος; ἔργον" ἄρα ἰῶ τ τοῦ ὀρέξ, Εἰπέ μοι; οὐδὲ γὰρ ἐγὼ τ τό φημι, ὅτι δύσκολον τ τοῦτο. ἀλλὰ πόθεν ἠθέλησε παρακῦσαι Θεοῦ; ἀπὸ ῥᾳθυμίας. κύριος γὰρ ὢν ἑκατέρων, πρὸς τ τοῦτο μᾶλλον ἀπέκλινεν. Εἰ δ' ἀπορᾷς ἔτι χῦ ἰλιγγιᾷς ταῦτα ἀκούων, ἐγὼ σε ἐρήσομαι οὐδὲν δυσχερές οὐδὲ ποικίλον, ἀλλὰ ἁπλοϊκῶ ἵνα χῦ σαφῆ λόγον. γίνεταί ποτε κακὸς, γίνεται δέ ποτε χῦ ἀγαθός; ὃ δ' λέγω τοιοῦτόν ὄστιν. ἐρεθίσας ποτε πάθος, χῦ ἑάλως πάλιν ὑπὸ πάθους; πρεσβεύσεσι μέθη, χῦ ἐρεθίσας μέθης; ὠργίσθης πότε, χῦ οὐκ ὠργίσθης; " πρ ἡδονὰς πέπτωκα, χῦ ὐ" πρ ἡδονὰς; ἐπορθυσάς ποτε, χῦ ἐσωφρόνησας πάλιν; πόθεν οὖν ταῦτα πάντα, Εἰπέ μοι; πόθεν; ὅτι (καὶ γὰρ αὐτὸς ὐ λέγῃς, ἐγὼ ἐρῶ) ὅτι "ὃ μὲ ἐασυνθάσας " χῦ ζωντέτηκας σεαυτὸν, μᾶ ἢ ταῦτα ὀξηνύθης χῦ ἐρράθυμησας. τοῖς μὲ γὰρ ἀπεγνωσμένοις χῦ δι' ὅλου ὄσιν οὐ κακίᾳ ⓒ ἀναισθησίᾳ ἔχουσι χῦ μεμνομθμοις χῦ οὐκ ἐθέλουσιν οὐδὲ ἀκουφίσαι ἐξορθοῦσθαι αὐτοὺς" οὐδὲ Διαλέξομαι περὶ φιλοσοφίας· τοῖς ἢ ποτὲ μὲ οὐ τότῳ, ποτὲ ἢ οὐ σκείνῳ ἡμομθοις ἡδέως ἐρῶ· ἥρπασάς ποτε μθὲ τὰ μὴ προσήκοντα, μᾶ ἢ ταῦτα κατακλασθεὶς ὑπὸ ἔλεου χῦ τῆς σαυτῦ μετέθηκας τῷ δεομθῴ; πόθεν οὖν αὕτη ἡ μεταβολή; οὐκ ἔθελεν ὅτι ἀπὸ τῆς γνώμης χῦ τῆς προαιρέσεως; ἔθελεν· χῦ οὐκ ἔστιν ὅστις ὐκ ἂν εἴποι τῦτο. διὸ παρακαλῶ ἀσυνδάζειν χῦ ἀρετῆς ἔχεσθαι, χῦ οὐδὲν δεῖσθαι τῆς ζητημᾶ.

μ̄χ τούτων. Τὰ γὰρ κακὰ, ὀνόματά ἐστι μόνον, ἐὰν θέλωμεν. μὴ τοίνυν ζήτει, πόθεν τὰ κακά, μηδὲ διάπορει· ἀλλ' εὑρὼν ὅτι ἀπὸ ῥᾳθυμίας μόνης, φεῦγε τὰ κακά. καὶν εἴπῃ τις, ὅτι ὁ πῦρ ἡμῖν ταῦτα· ὅταν ἴδῃς ὀργιζόμενον οἰκέτην καὶ προξενοῦντα γυναικὶ καὶ ἐγκαλοῦντα παιδὶ ἢ καταγιώσκοντα τῶν ἀδικούντων, εἰπὲ πρὸς αὐτόν· πῶς οὖν ἔλεγες, ὅτι ὁ πῦρ ἡμῖν τὰ κακά; εἰ γὰρ ὁ πῦρ ἡμῖν, τίνος ἕνεκα ἐγκαλεῖς; εἰπὲ πάλιν, ἀπὸ σαυτοῦ λοιδορεῖς καὶ ὑβρίζεις; εἰ μὲν γὰρ οὐκ ἀπὸ σαυτοῦ, μηδείς σοι ὀργιζέσθω· εἰ δὲ ἀπὸ σαυτοῦ, ἀπὸ σοῦ καὶ ἀπὸ τῆς ῥᾳθυμίας τῆς σῆς τὰ κακά. Τί δαί; νομίζεις εἶναί τινας ἀγαθούς; εἰ μὲν γὰρ μηδεὶς ἀγαθός, πόθεν σοι τὸ ὄνομα τοῦτο; πόθεν σοι Χ ἔπαινοι; εἰ δὲ εἰσὶν ἀγαθοὶ, εὐδηλον ὅτι καὶ τοῖς πονηροῖς ὀπτὶ μάσσουσιν. ἀλλ' εἰ μή τις ὅστις ἐχὼν πατρὸς μηδὲ πρὸς ἐμοῦ, ἀδίκως εὑρεθήσον) ὀπτιμμῦται Χ ἀγαθοὶ τοῖς κακοῖς, καὶ ἔσον) καὶ αὖθις ταύτῃ κακοὶ πάλιν. Τί γὰρ δὴ κάκιον γένοιτ' ἂν τοῦ Θ ἀνεύθυνον ὑποδάλλειν ἐγκλήμασιν; εἰ δὲ μένουσιν ἀγαθοὶ καὶ ὀπτιμμῦται, ἔστω τὸ μάλιστα τῆς ἀγαθότητος αὐτῶν δεῖγμα, καὶ τοῖς σφόδρα ἀνοήτοις καὶ τυφλοῖς δῆλον, ὅτι οὐδεὶς οὐδέποτε ἀνάγκῃ κακός. εἰ δὲ καὶ μὴ ταῦτα πολλὰ ζητοίης, πόθεν τὰ κακά, ἀπὸ ῥᾳθυμίας εἰ ποιμὴ εὖ, ἀπὸ ἀργίας, ἀπὸ τοῦ πονηροῖς συγγίνεσθαι, ἀπὸ τοῦ καταφρονεῖν ἀρετῆς. ὑπτίως καὶ τὰ κακά, καὶ ὃ ζητεῖν τινας, πόθεν τὰ κακά· ὡς τῶν γε κατορθούντων οὐδεὶς ταῦτα ὀπτιζητεῖ, τῶν ὀπτείχως καὶ σωφρόνως ζῆν προαιρουμένων. ἀλλὰ Χ πονηρὰ πολλὰ μέλιττας ἐς ῥᾳθυμίαν τινὰ " ἀνόητον ἄγει· τούτων βουλόμενοι τῶν λόγων ὀπτικοὶ, ἀραχνῶν ὑφάσματα πλέκουσιν. ἀλλ' ἡμᾶς ταῦτα μὴ ἄγει λόγων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄγει τῶν ἔργων ἀπαρρήξωμεν. οὐδὲ γὰρ ἀνάγκης ἐστὶ ταῦτα. εἰ γὰρ ἀνάγκης ἦν, οὐκ ἂν εἶπεν· ἀναι τῷ ἀνθρώπῳ, διότι " τὰ σκάνδαλα ἔρχεται. ἐκείνως γὰρ μόνως ἀναιρεῖ, τὸν οὐκ αἱρέσεως ποιητήν. εἰ δὲ, διὰ τί, λέγε, μὴ θαυμάσῃς. οὐ γὰρ ὡς ἑτέρου διὰ αὐτὸν εἰσάγοντος τοῦτο φησιν, ἀλλ' ὡς αὐτὸν τὸ πρᾶγμα κατασκευάζοντος. οἶδε γὰρ ὃ διὰ τί, τοὐφ' ὃ λέγει ἡ γραφή· ὡς ὅταν λέγῃ, Ἐκλησάμην ἂν ἀνθρώπου διὰ τὸν Θεόν, Γεν. δ'. α. ἢ ὃ δι' ὅτι ἕτερον αἴτιον, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα τηλικοῦτο. καὶ πάλιν· οὐκ ἐστὶ τοῦ Θεοῦ ἡ ἀφαίρεσις αὐτῶν ὅτι; ἀ, Πιστὸς ὁ Θεὸς, δι' ὃ ἐκλήθημεν εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ ἵνα μάθῃς ὅ- α.Κορ. α. θ. τι οὐκ " εἰσὶν ἀνάγκης, ἄκουσον καὶ τῆς ἐξῆς. μὴ γὰρ τὸ σκανδαλίζειν φησίν·

8 Εἰ ἡ χείρ σου, ἢ ὁ ποὺς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὰ καὶ " ἔκβαλε ἀπὸ σοῦ. καλόν γάρ σοί ἐστιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν ἢ κωλλόν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.

9 Καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. καλόν σοί ἐστι μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωήν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός·

Οὐ περὶ μόνων ταῦτα λέγων (ἅπαντες) ἀλλὰ περὶ φίλων, περὶ τῶν προσηκόντων, οὓς οὐ ταχέως μόνων ἔχομεν ἀναγκαίων. τοῦτο καὶ ἀνωτέρω εἴρηκε, καὶ νῦν λέγει. οὐδὲν γὰρ οὕτω βλάπτει, ὡς ζωοποιὸς πονηρά. ὅσα γὰρ ἀνάγκη μὴ δύναται, δύναται φιλία πολλάκις καὶ εἰς βλάβην καὶ εἰς ὠφέλειαν. διὰ μὲν οὖν πολλῆς τῆς σφοδρότητος τοὺς βλάπτοντας ἡμᾶς ἐκκόπτειν κελεύει, τούτους ἀριθμοὺς οὐδὲν τὰ σκάνδαλα φέροντας. εἶδες πῶς τὴν ἐπομένην οὐκ τῶν σκανδάλων ἀνεχρούσατο βλάβην τῷ προφανῆ οὖν πολλοὺς ἔσεσθαι, ὥστε μηδένα ἐν ῥᾳθυμίᾳ εὑρεθῆναι, ἀλλὰ προσδοκῶντας αὐτὰ νήφειν, διὰ δείξας μεγάλα ὄντα κακά; οὐ γὰρ δὴ ἁπλῶς εἶπεν, ὅτι διὰ κόσμου ἀπὸ τῶν σκανδάλων, ἀλλὰ δεικνὺς μεγάλην τὴν ἐξ αὐτῶν λύμην, τῷ [δὲ] θαλπίσαι πάλιν Θ εἰσάγοντα αὐτὰ, μείζονα δείκνυσιν ἐντεῦθεν τὴν βλάβην. ὃ γὰρ εἶπεν, πλὴν ὅτι διὰ τὸν ἀνθρωπον ἐκεῖνον, πολλὴν δεικνύντος ἐν τῇ ὠμότητα. οὐ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ τοῦ παραδείγματος προσθήκῃ αὔξησε τὸν φόβον. εἶπε οὐκ ἀρκεῖται τούτοις, ἀλλὰ καὶ δείκνυσι τὴν ὁδὸν, δι' ἧς ἂν τις διαφύγοι τὰ σκάνδαλα. Τίς

δέ ὅστιν αὕτη; τοῦ πονηροῦ, φησι, καὶν σφόδρα σοι φίλοι ὦσιν, ἀποτέμνε τῆς φιλίας. καὶ λέγει λογισμὸν ἀναπόρριπτον. δὺ μὴ γὰρ μόνον φίλοι, ὅτε αὐτὸς κερδανεῖς, καὶ σαυτὸν προσαπολεῖς· αὖ δ' ἀποτέμνῃς, τὴν σεαυτοῦ σωτηρίαν καρπώσῃ. ὥστε εἰ ὁ ὀφθαλμός σε φιλίας βλάπτει, ἔκκοψον καὶ ἀπὸ σοῦ. εἰ γὰρ τῶν ἡμερῶν μιᾶς πολλάκις ἀποτέμνομεν, ὅταν αὐτά τε αἰτιάται ὡς ἔχῃ καὶ τοῖς λοιποῖς λυμαίνηται, πολλῷ μᾶλλον ὅτι φίλων τοῦτο ποιῇ χρή. εἰ δὲ φύσει ἰοῦ καὶ κακοῦ, οὕτω πᾶσα αὕτη ἡ συμβίωσις καὶ ἡ συμβουλή, οὕτω καὶ ἡ ἀφ' ὧν εἰρηνῶν φυλακή. εἰ δὲ οὐ τοιαύτη, ὥσπερ οὖν οὐδὲ τοιαύτη, ἔνδηλον ὅτι γνώμης ἡ πονηρία.

10 Ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Μικροὺς 10
οὐ τοὺς ἀληθῶς μικροὺς καλεῖ, ἀλλὰ τοὺς νομιζομένους παρὰ τοῖς πολλοῖς, τοὺς πλουσίους, οὐ τοὺς καταφρονητάς, τοὺς ἀγνῶτας. πῶς γὰρ δὺ εἴη μικρός, ὁ τοῦ κόσμου παντὸς ἀνάξιος; πῶς αὖ εἴη μικρός, ὁ τῷ Θεῷ φίλος; ἀλλὰ τοὺς παρὰ τὴν τῶν πολλῶν ὑπόνοιαν τοιούτους νομιζομένους. καὶ οὐ λέγει περὶ πολλῶν μόνον, ἀλλὰ καὶν περὶ ἑνός, καὶ πάλιν ἀποτειχίζων τὴν τῶν πολλῶν σκανδάλων βλάβην. ὥσπερ γὰρ τὸ φθονῆσαι τοῦ πονηροῦ, οὕτω τὸ ὑμᾶς οὐ χρησοὺς κέρδος ἔχει μέγιστον· καὶ διπλῆ γίνεται δὺ ἀσφάλεια τῷ προσέχοντι· μία μὲν ἐκ τοῦ τῶν σκανδαλιζόντων τὰς φιλίας ἐκτέμνειν, ἑτέρα δὲ ἐκ τοῦ τοὺς ἁγίους τούτους ἔχειν ἐν θεραπείᾳ καὶ τιμῇ. εἶτα καὶ ἑτέρωθεν αὐτοὺς αἰδεσίμους ποιεῖ λέγων, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. ἐντεῦθεν δῆλον, ὅτι ἀγγέλους ἔχουσιν οἱ ἅγιοι σὺν παντί. καὶ γὰρ ὁ ἀπόστολός φησι περὶ τῆς γυναικός, ὅτι ὀφείλει ἐξουσίαν ἔχειν διὰ τοὺς ἀγγέλους. καὶ Μωϋσῆς ἔφησεν ὅσα ἑώρων αἱ ἀριθμοὶ ἀγγέλων Θεοῦ. ἐνταῦθα δὲ οὐ περὶ ἀγγέλων ἁπλῶς μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ἀγγέλων ὑποδεχόντων. ὅταν δὲ εἴπῃ, τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου, οὐδὲν ἕτερον, ἢ τὴν πλείονα παῤῥησίαν λέγει τὴν πολλὴν ὁμιλίαν. Δαν. λζ. ιι.

11 Ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

Πάλιν ἕτερον λογισμὸν ἐνίησι τοῦ προτέρου μείζονα, καὶ παραβολὴν σωτηρίου, δι' ἧς καὶ πατέρα εἰσάγει ταῦτα βουλόμενον.

12 Τί σοὶ δοκεῖ, φησι; ἐὰν γένηταί τινι ἀνθρώπῳ πρόβατα ἑκατόν, καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφεὶς τὰ ἐνενηκονταεννέα, ὀρθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον;

13 Καὶ ἐὰν γένηται εὑρεῖν αὐτό, χαίρει ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον, ἢ ὅτι τοῖς ἐνενηκονταεννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις.

14 Οὕτως οὐκ ἔστι θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς ὑμῶν, ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μικρῶν τούτων. Ὁρᾷς δι' ὅσων ἡμᾶς ἐπάγει εἰς τὴν τῶν τελωνῶν ἀδελφῶν ἐπιμέλειαν; μὴ τοίνυν εἴπῃς, χαλεπός ἐστιν ὁ δεῖνα, ἐπαχθὴς τῷ τρόπῳ, γεωργός ἐστιν, ἀνόητος ἐστι, καταφρονῇς. ἵνα γὰρ μὴ τοῦτο πάθῃς, ὅσα ἀφ' ὅσων σε πείθει μετριάζειν, καὶ εἰς τὴν τούτων ἐπιμέλειαν ἐμβάλλει. ἔφησε παιδίον, καὶ φησι, γίνεσθε ὡς τὰ παιδία, ὃς ἐὰν δέξηται παιδίον τοιοῦτον, ἐμὲ δέχεται, καὶ ὃς ἐὰν σκανδαλίσῃ, τὰ ἑξῆς πείσεται. καὶ οὐδὲ ἠρκέσθη τῇ παραδείγματι τοῦ μόνου, ἀλλὰ καὶ ὃ συνέστηκε, καὶ τοὺς τοιούτους ἐκτέμνειν ἐκέλευσε, καὶν ἐπὶ τοῖς χερσὶν ὦσι καὶ ὀφθαλμοῖς ἡμῖν. καὶ ἀπὸ τῶν ἀγγέλων πάλιν τῶν ἐγχειρισμένων αὐτοῖς, τούτους τοὺς τελώνας ἀδελφοὺς αἰδεσίμους ποιεῖ, καὶ ἀπὸ τοῦ οἰκείου θελήματος καὶ πάθους (ὅταν γὰρ εἴπῃ, ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός, καὶ σωθῆναι δηλοῖ, καθάπερ καὶ Παῦλός φησι, περὶ τοῦ ἀδελφοῦ λέγων, δι' οὗ Χριστὸς ἀπέθανε) καὶ ἀπὸ τοῦ πάθους, ὅτι οὐδὲ αὐτοῖς δοκεῖ ἀπολέσθαι, καὶ ἀπὸ τῆς χαμηλῆς σωτηρίας, ὅλη καταλιποῦσα τὰ σεσωσμένα ὁ ποιμὴν ζητεῖ τὸ ἀπολλύμενον, καὶ ὅταν εὕρῃ τὸ πεπλανημένον, Χριστ.

πλουτιζόμενον, σφόδρα ἥδεται τῇ εὑρέσει καὶ τῇ σωτηρίᾳ τούτου. Εἰ τοίνυν ὁ Θεὸς οὕτω χαίρει ὅτι ᾧ μικρῷ τῷ εὑρεθέντι, πῶς σὺ καταφρονεῖς τῶν τοῦ Θεοῦ πρεσβευόντων, δέον καὶ τὴν ψυχήν σου τὸν πρέσβυν τῶν μικρῶν τούτων; ἀνθ' ἑνὸς γὰρ ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων; ἀνθρωπάριον ὄντος καὶ εὐτελοῦς; διὰ αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μάλιστα δεῖ πάντα ποιεῖν, ὥστε αὐτὸν διασώζειν. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς τοὺς συνεπικουρήσαντας ἀφεὶς πρόβατα, ἐπὶ σκῆνος ἦλθε, καὶ οὐκ ἴσχυσε τὴν τοσούτων ἡ σωτηρία συσκιάσαι τὸν ἑνὸς τοῦ ἀπολειφθέντος. ὁ γὰρ Λυκᾶς, ὅτι καὶ ὅτε τῶν ὤμων ἐπῆρε, φησὶ καὶ μείζων ἡ χαρὰ ὅτι ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, ἢ ὅτι ἐννενηκονταεννέα δικαίοις. καὶ ἀπὸ τοῦ ἐγκαταλιπεῖν καὶ σεσωσμένα δι' αὐτὸ, καὶ ἀπὸ τοῦ μᾶλλον ὅτι τούτῳ πεπόνθασι, πολλῷ ἐδείξε τοῦτο πρεῖττον αὐτοῦ ὄντος. μὴ δὴ τοίνυν ἀμελῶμεν τῶν ψυχῶν τῶν τοιούτων. καὶ γὰρ πάντα ταῦτα δι' οὗτόν ἐστιν ὁ λόγος. τοῦτο εἰρηται. τῷ μὲν γὰρ ἀπειλῆσαι μηδ' ὅλως ἐπιθῆσεσθαι τῶν θεραπόντων μὴ βουλόμενον παιδίον, καὶ τῷ μύλον περιθεῖναι, τὸ φοβερὸν κατεμήνυσε τῶν ἁμαρτημάτων. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἀγάπην πολεμεῖ, ὡς ἀπόνοια. τοῦτο εἰπεῖν, ἀνάγκη ἐστὶν ἐλθεῖν καὶ σκάνδαλα, ἐγκηδρεύειν ἐποίησε· διὸ καὶ προσθεῖναι, οὐαὶ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται, ἕκαστον αὐτοῦ διδάσκειν μὴ δι' αὐτοῦ γίνεσθαι προεσκύναξε. καὶ τοῦτο μὲν κελεύσας σκοπεῖν σὸν σκανδαλίζοντας, οὐκέτι τὸν σωτηρίαν ἐποίησε· διὸ καὶ ὅπως ἄξιον μὴ καταφρονῆσαι αὐτῶν, μηδὲ ἁπλῶς ὅπως ἄξιον, δηλοῖ σφοδρῶς (ὁρᾶτε γάρ, φησὶ, μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων) καὶ διὸ εἰπεῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, καὶ ἵνα δείξῃ τοῦτο ἱκανὸν ἐγώ, καὶ ὅτι ὁ πατήρ μου τοῦτο βούλεται, σὸν ὀφείλοντας αὐτῶν ἐπιμελεῖσθαι ἀσυνδιαλλακτήσεις ἐποίησεν. ὁρᾶς ἵσον τεῖχος τοῖς πρεσβύταις, καὶ πόσῳ τῶν νέων καταφρονητῶν καὶ τῶν ἀπολλυμένων ποιεῖται ἀσυνδίωτον, ἀπειλὰς τε αἰνίττεται καὶ κατὰ τοῖς κατασκελίζουσιν αὐτούς, καὶ μεγάλα ἐπαγγέλλόμενος ἀγαθὰ τοῖς θεραπεύουσι καὶ ἐπιμελουμένοις αὐτῶν, καὶ πάλιν τὸ ἐναντίον φέρων τοῖς πρόσω τοῦ βίου;

Τοῦτον δὲ ἡμεῖς μιμησώμεθα, μηδενὸς καταφρονοῦντες τῶν δοκούντων εἶναι ταπεινῶν τε καὶ μαθητῶν· καὶ γὰρ τῶν ἀδελφῶν. ἀλλὰ ἐὰν ἁμαρτεῖν δέῃ, καὶ μικρὸς ᾖ, καὶ εὐτελὴς ἐστὶν οὗτος τὸ γένος, καὶ ὁπόσον τὸ ἁμάρτημα ᾖ, καὶ ὄρη καὶ χρημάτων ἁμαρτάνει χρή, πάντα ἔξω φέροντα δεῖ τοῦ σωτηρίου τοῦ ἀδελφοῦ. οὕτω γὰρ πρεσβεύσαιτον ψυχὴ Θεῷ, ὡς μηδὲ τοῦ ἰδίου υἱοῦ φείσασθαι. διὸ καὶ λαλῶ, ὃ ὁρᾷ θεὸς φανέντος, εὐτόνως ἐξιόντες ἀπὸ τῆς οἰκίας τοῦ ἕνα σκοπὸν ἔχωμεν, καὶ πάντων πρεσβύων, ὃ κινδυνεύον ἀξαρπάσαι· οὐ λέγω τὸν μόνον κίνδυνον ἀθανάτου (οὗτος γὰρ οὐδεὶς κίνδυνος) ἀλλὰ τῆς ψυχῆς, καὶ τοῦ διαβόλου τοῖς ἀνθρώποις ἐπιφερόμενον. καὶ γὰρ ὁ ἔμπορος, ὥστε αὐξῆσαι τὴν οὐσίαν, πέλαγος διαβαίνει· καὶ ὁ χειροτέχνης, ὥστε πρεσβεῖαι τοῖς ἄρχουσι, πάντα ποιεῖ· καὶ ἡμεῖς οὐκοῦν μὴ τῆς σωτηρίας μόνον ἀνεχώμεθα τῆς ἡμέρας, ἐπεὶ καὶ ταύτης λυμαινόμεθα. καὶ γὰρ ἐν πολέμῳ καὶ παρατάξει ὁ πρὸς τοῦτο μόνον ὁρῶν στρατιώτης, ὅπως ἑαυτὸν διασώσειε, κακὸν φυγών, καὶ τοὺς ἄλλους οὐδ' ἑαυτοῦ πρόσεται πολλοῦ. ὥσπερ οὖν ὁ ἡνίοχος καὶ τῶν ἄλλων καὶ ὅπλα ὑφέλκυσε, μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ἑαυτὸν διασώζει. ἐπεὶ οὖν καὶ ἡμέτερος πόλεμος, καὶ πολέμων ἀπάντων ὁ πικρότατος, καὶ παράταξις καὶ μάχη, ὡς ὁ βασιλεὺς ἡμῶν ἐκέλευσεν, οὕτω ταπεινώμεθα ἐπὶ τῆς παρατάξεως, πρὸς σφαγὰς καὶ αἵματα καὶ φόνους παρεσκευασμένοι, πρὸς τὸν κακὸν ἀπάντων σωτηρίαν βλέποντες, καὶ τὰς ἐσηκόλας ἀλείφοντες, καὶ τὰς χειρίδας ἐτείνοντες. καὶ γὰρ πολλοὶ τῶν ἀδελφῶν τῶν ἡμετέρων ἐν ταύτῃ κεῖνται τῇ παρατάξει τραύματα ἔχοντες καὶ αἵματι περιῤῥεόμενοι, καὶ ὁ θεραπόντων σώσεις, ἢ τὸ λαοῦ τις, ἢ ἱερεύς, οὐκ ἄλλος σώσεις, ἢ παράκλητος, ἢ φίλος, οὐκ ἀδελφός· ἀλλὰ τὰ ἑαυτῶν σκοπούμεν ἕκαστος. διὰ τοῦτο καὶ ἑαυτῶν κολασθοῦμεν. ἡ γὰρ μεγίστη παῤῥησία καὶ ἡ δυσκολώτατος, ὃ μὴ τὰ ἑαυτῶν σκοπεῖν. διὰ τοι τοῦτο ἀθανεῖς καὶ δικαιοτάτοις καὶ δικαίοις καὶ ἀθεμίτοις καὶ διαβόλῳ, ὅτι ὃ ἐναντίον τούτου ζητοῦμεν, καὶ οὐ συναποσ-

ΗΘΙΚΟΝ

ζόμεθα

ζομὲν ἀλλήλοις, ὁδὲ πεφράγμεθα τῇ κῇ Θεοῦ ἀγάπῃ, ἀλλ' ἑτέρας ἑαυτοῖς ἐπιζητοῦμεν φιλίας προφάσεις, ἃ μὴ ἀπὸ συγγενείας, ἃ ἢ ἀπὸ ζωηθείας, ἃ ἢ ἀπὸ κοινωνίας, ἃ ἢ ἀπὸ γλυκάσεως, ἀ πόθεν μᾶλλον ἐσμεν φίλοι, ἢ ἀπὸ εὐσεβείας, δέον ἐκ ταύτης μόνης ζωάπτεσθαι τὰς φιλίας. νεῦρον τοίνυν τοῦτο *, Ἰουδαίοις ἀ ἕλλησίν ἐστιν ἕπου γὰρ ὦμεν φίλοι, ἢ τοῖς τῆς ἐκκλησίας τέκνοις. ναί, φησίν· ὁ μὲν γὰρ ἐστι μαθητὴς, ὁ δὲ ζητὴς δὲ ἐπιεικής. τί λέγεις; μαθητὴν Ⓦ ἀδελφὸν καλεῖς, ὁ μηδὲ ῥακὰ καλεῖν τολμήσας; ἀ ὐκ αἰσχύνῃ οὕτω ἐρυθριᾶν ἐκπομπεύων Ⓦ ἀδελφόν; ὃ μῖσος ὃ σόν; Ⓦ τῶν αὐτῶν σοι κοινωνήσαντα ὠδίνων; Ⓦ τῆς αὐτῆς μεταλαβόντα τραπέζης; ἀλλ' εἰ μὴν ἵνα κῆ σάρκα ἀδελφὸν ἔχοις, κἂν μυρία ἐργάζηται κακά, ἀπυδάζεις αὐτὸν προδεδωκέναι, ἀ νομίζεις ἀ αὐτὸς τῆς αἰωνίου κοινωνεῖν, ἐκείνου κατακριθησομένου· τὸν δὲ πνευματικὸν ἀδελφὸν, δέον ἐλευθερῶσαι ἐκβολῆς, σὺ δὲ ἀ μυρίας προσβάλλεις κατηγορίας *. μαθητὴς γάρ ἐστι δυσανάκλητος, φησίν. ὀκνῶ ἐκεῖνο εἰπεῖν ὅτι φίλος, ἵνα παύσῃς ὢν τοιοῦτος, ἵνα μεταβάλῃς, ἵνα ἐπιμαγάγῃς ὅτι τὸν ἀρετήν. ἀλλ' οὐ πείθεται, φησίν, ὁδὲ ἀνέχεται τῆς συμβουλῆς. πόθεν οἶδα; πρὸ ἡνέσας γάρ κατ' ἐκείνου ἐκεκράγει ἐπεχείρησας; πρὸ ἡνέσατε πολλάκις, φησί. ποσάκις; πολλάκις, ἀ ἅπαξ δὲ δεύτερον. βαβαί, τοῦτο ἔστι τὸ πολλάκις; Εἰ γὰρ ἐκ πρώτου τοῦτο ἐποίεις τὸν ἀδελφόν, καὶ μεῖν ἐχεῖνον ἀ παρρησιασάμενος; ὐκ ὁρᾷς πῶς ἐκ πρώτου ὁ Θεὸς ἡμῖν ἐδίδαξε; ἐκ τῶν προφητῶν, ἐκ τῶν ἀποστόλων, ἐκ τῶν ἀγγέλων; τί οὖν; πρώτου καταρθώσαι μὴν ἀ πρώτου ἐπείσθημεν; οὐδαμῶς. ἆρ' οὖν ἐπαύσατο προδιδοὺς; ἆρα ἐσίγησεν; ὑ καθ' ἑκάστην λέγει τὴν ἡμέραν, Οὐ δύναμαι Θεῷ δουλεύειν ἀ μαμωνᾷ, ἀ αὔξεται * πολλοῖς τῶν χρημάτων ἡ περιουσία ἀ ἡ τρυφή; οὐ καθ' ἑκάστην βοᾷ· ἄφετε, ἀ ἀφεθήσεται ὑμῖν, ἐ ἡμεῖς ἐκ θημελιούμεθα μᾶλλον; ὑ ἐκ πρώτου προδίδωσι κατὰ τῆς ἐπιθυμίας, ἀ ἐ χρείττους ἡδονῆς πυκνὰς; πολλοὶ γοῦν χείρων μᾶλλον ἐγκαλυπτόμενοι τῇ ἁμαρτίᾳ ταύτῃ ἀλλ' ὅμως οὐ παύεται λέγων. τίνος οὖν ἕνεκα μὴ ταῦτα πρὸς ἑαυτὸν λογιζόμεθα ἀ λέγομεν, ὅτι ἀ ἡμῖν ὁ Θεὸς ἐκ λέλεκται, ἀ οὐκ ἀφίσταται τοῦτο ποιῶν, καίτοι πολλὰ προδιδόντων ἡμῶν; ἐκ ταῦτα ἔλεγεν, ὅτι ὀλίγοι ἐ σῳζόμενοι. Εἰ γὰρ οὐκ ἐχεῖ εἰς σωτηρίαν ἡμῖν ἡ καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς ἀρετὴ, ἀλλὰ δεῖ δὲ ἑτέρους ἔχοντας ἀπελθεῖν, ὅταν μήτε ἑαυτὸς μήτε ἑτέρους ἐκ σώσωμεν, τί πεισόμεθα; πόθεν ἐλπίδα λοιπὸν σωτηρίας ἔξομεν; ἀλλὰ τί ταῦτα ἐγκαλῶ, ὅταν μηδὲ τῶν συνοικούντων λόγον τινὰ ποιώμεθα, γυναικὸς ἀ παίδων δὲ οἰκετῶν, ἀλλ' ἕτερα αἰθ' ἑτέρων μεμιμνώμεθα, καθάπερ ἃ μεθύοντες, ὅπως ἃ μὴ οἰκέται πλείους γένωνται, καὶ μὴ πολλῆς τῆς ἀπωλείας ἡμῖν ἐκκαυθήσεται, ἃ ἢ παῖδες πολιὸν πρὸ ἡμῶν δέξανται κλῆρον, ἢ ἢ γυνὴ χρυσία ἀγοράσει καὶ ἱμάτια πολυτελῆ καὶ κλήματα; καὶ μηδαμοῦ ἑαυτῶν φροντίζομεν, ἢ προνοούμεθα, ἀλλὰ τῶν τῆς γυναικὸς, ὅτε δὲ παιδίου, ἀλλὰ τὸ δὲ παιδίου. καὶ ταῦτον ποιοῦμεν, οἷον αἰ εἰ ἰς οἰκίαν ὁρᾶν κακῶς διακειμένην ἀ τοὺς τοίχους κλινομένους, ἀφεὶς διασῆσαι τούτους, προσβάλλεις αὐτῇ μεγάλους ἔξωθεν κατασκευάζοι ἢ σώματος ἀδενικότος, τοῦτο μὴ μὴν ἐπιμελοῖτο, ἱμάτια ἢ αὐτῷ χρυσᾶ ὑφαίνοι ἢ τῆς δεσποίνης κακῶς διακειμένης θεραπαινίδων ἀ ἰατρῶν δὲ τῶν κῆ τὴν οἰκίαν σκευῶν ἀ τῶν ἄλλων ἐπιμελοῖτο, ἐκείνην ἀφεὶς ἐρρίφθαι ἀ οἰμώζειν. τοῦτο γὰρ καὶ νῦν γίνεται. ἀ τῆς ψυχῆς ἡμῶν κακῶς διακειμένης δὲ ἀθλίως, ἀ θυμουμένης ἀ λοιδορουμένης ἀ ἐπιθυμούσης ἀτόπων, ἀ κενοδοξούσης καὶ σιαζούσης δὲ πρὸς χλιῶν συνεχομένης καὶ ἐκ τοσούτων ἀπαραπτώτων, ἀφέντες αὐτῆς ἀπελάσαι τὰ πάθη, οἰκίας ἀ οἰκετῶν φροντίζομεν. ἀ Εἰ μὴ ἀρκέσει λαθοῦσα ἀποφύγει, τὰς οἰκίας ἀποκλείομεν, ἀ κῆ δὲ ἀνωπτοὶ τηρέομεν, ὥστε μὴ προσιέναι τῷ θηρίῳ· νυνὶ δὲ ὐκ ἔνος θηρίου, ἀλλὰ πολλῶν ἡμῖν λογισμῶν τοιούτων τὴν ψυχὴν ἀπατεώντων ὁδὲ ἀθησιν λαμβάνομεν. ἀ ἐν μὴν τῇ πόλει τοσαύτην ποιούμεθα ἀπωλείαν, ὡς ἐν ἐρήμῳ τόπῳ δὲ ἐν γαλεάγραις καθειργνῦσι τὰ θηρία, ἀ ὅτε πρὸς τῷ βουλευτηρίῳ τῆς πόλεως,

Lxx. Is. 17. Matθ. 5. xδ.

πόλεως, ὅτι τοῖς δικαστηρίοις, οὔτε τοῖς βασιλείοις, ἀλλὰ πόρρω πως δὲ μακρὰν δεδεμένα κατέχομεν· ὅπου γὰρ ψυχῆς, ἔνθα καὶ ὁ βαλανεῖον, ἔνθα καὶ βασίλεια, ἔνθα ὁ δικαστήριον, ἀεὶ καὶ θεῖα τοῦ νοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ θεόντος τοῦ βασιλικοῦ κρίζοντα καὶ φρυαττόμενα. διὰ τοῦτο πάντα ἄνω καὶ κάτω γίνεται, καὶ πάντα μεταξὺ ταραχῆς, καὶ ἔνδον, καὶ ἔξω, καὶ σφόδρα διεσπασμένον ἕκαστος ἡμῶν πόλεως ἐστὶ καταδρομῆς βαρβάρων φρυττούμενος· καὶ ταύτην γίνεται, οἷς ἂν εἰ δράκοντος νεοττία φρυγῶν ὑπολαμβάνω, πάντα χοῦν τείνοντες οἱ φρυτοὶ πέτονται φοβούμενοι καὶ ταραχῆς γέμοντες, οὐκ ἔχοντες ὅπου καταλύσωσι τὰ ἀγαπώμενα. διὰ τοῦτο καλῶ, τὸν δράκοντα λύειν ἐλπίζω, συγκλείσωμεν τὰ θεῖα, ἀποπνίξωμεν, καταφάξωμεν· καὶ σὺ πορεύεις τύλῃ λογισμοὺς τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος τοῦ δοθέντος ἡμῖν, ἵνα μὴ καὶ ἡμῖν ἀπειλῇ τοιαῦτα ὁ τροφήτης, οἷα καὶ τῇ Ἰουδαίᾳ· Ὅτι ὀνοκένταυροι οἰκήσουσι ἐκεῖ ὀρχήσονται δὲ ἐκεῖ καὶ δράκοντες. εἰσὶ γὰρ, εἰσὶ καὶ δὴ θεῖοι ὀνοκένταυροι χείρους, καθάπερ οἱ ἐρημίαι ζῶντες καὶ λαχτίζοντες καὶ τὸ πλέον τῆς νεότητος τῆς ἡμῶν τοιοῦτον. καὶ γὰρ ἀγελίας ἔχοντες ὑπερθυμίας οὕτω πηδῶσιν, οὕτω λαχτίζουσιν, ἀχαλίνωτοι φερόμενοι, καὶ τῇ ἀσουδῇ πρὸς θεὸν τὰ δέοντα χρώμενοι. αἴτιοι δὲ οἱ πατέρες, οἱ τοὺς μὴ πωλοδαμάσαντας ἀναλαμβάνουσι τοὺς ἵππους τοῦ ἑαυτῶν ῥυθμίζειν μὴ πολλῆς τῆς ὑπομονῆς, καὶ οὐκ ἀφιᾶσιν ὅπου πολὺ τῆς πώλου τὴν ἡλικίαν ἀδάμαστον προελθεῖν, ἀλλὰ δὲ χαλινοῦ, καὶ τἆλλα πάντα ὑπομεῖναι οὐ προσοιμίων, τοὺς δὲ αὐτῆς νέους ὅπου πολὺ φεύγουσιν ἀχαλινώτους προϊόντας, σωφρονισμοὺς ἐρήμους, πορνείας καὶ κύβους καὶ ταῖς εἰς τοῖς προσηκούσαις θεατρικαῖς ἀγωγείοις καταγομένους. δέον προῆκε πορνείας γυναικὶ προσδοῦναι, γυναικὶ σώφρονι καὶ σοφωτάτῃ. αὕτη γὰρ ἡ ἀτοπωτάτης ἀπαλλάξει ἀγωγείου τὴν ἀδρανῆ, καὶ αὐτὴ γαμηθεῖσα πολλῷ μᾶλλον ἥδιον ἔσται). θεὸς γὰρ ἐπέρωσεν αἱ πορνείαι καὶ αἱ μοιχείαι, ἀλλ' οὐκ ἐᾷ τὰ ἀφέτους εἶναι τοὺς νέους. διὰ γὰρ γυναῖκα ἔχῃ σωφρονοῦσαν, καὶ οἰκίας ἐπιμελήσεται καὶ δεῖξις καὶ ἀποκάλυψις. ἀλλὰ νέος ἐστί, φησὶν. οἶδα καὶ ἐγώ. εἰ γὰρ ὁ Ἰσαὰκ τεσσαρακοντούτης ἐτῶν ἦν τὴν νύμφην ἤγαγεν, οὐ πρὸ ἡλικίας τὴν ἡλικίαν πᾶς ἄγων, πολλῷ μᾶλλον τοὺς ἐν τῇ ὥρᾳ νέους τὴν φιλοσοφίαν ταύτην ἀσκεῖν ἐδεῖ. ἀλλὰ τί πάθω; οὐκ ἀνέχεσθε τὴν σωφροσύνης αὐτῶν ὑπομένειν, ἀλλὰ προελθόντες καταγωγίοις γυμνάζεσθε, καὶ ταῖς γυμνάζεσθε, οὐκ εἰδότες ὅτι γάμου κέρδος, τὸ καθαρὸν διατηρῆσαι τὸ σῶμα. καὶ ὑπὸ μὴ ᾖ, οὐδὲν ὄφελος γάμου. ὑμεῖς δὲ ὑπωπτίου ποιεῖτε. ὅταν μείων ἐμπλησθῶσι κηλίδων, τότε αὐτοὺς ὑπὸ γάμου ἄγετε, εἰκῇ καὶ μάτην. διὰ τί γὰρ ἀνάμεναι, φησὶν, ἵνα βυδόχημος γένηται, ἵνα τὰ τῆς πολιτικῆς λαμπρὰ προάγωσι τὰ τῆς ψυχῆς ὑμῶν ὕδατος λάσης, ἀλλὰ προελθόντες αὐτὸν ἐρρωμένον. διὰ τοῦτο πάντα συγχύσεως γέμει καὶ ἀταξίας καὶ ταραχῆς, ὅτι προῆκεν αὐτὴ, ὅτι καὶ μὴ ἀναγκαῖα ἠμέληται, καὶ ὁ βίος πολλῆς τυγχάνει προνοίας. οὐκ οἶδα, ὅτι θεὸς τοιοῦτον χαρίεν τῷ παιδί, ὡς τὸ φυλάξαι πορνικῆς ἀκαθαρσίας καθαρόν; ψυχῆς γὰρ ἴσον θεός. Τί ὠφελήσει γὰρ ἄνθρωπος, φησὶν, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὸν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἀλλὰ γὰρ πάντα τὰ τῶν χρημάτων ἔρως αἰτίαν ἔσχε καὶ τοῦδε, καὶ τὸ Θεοῦ φόβον ἀκριβῆ ἐποίησεν, ὥσπερ τις τυράννος ἀκρόπολιν, ὅταν τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς καταδουλοῦται. διὰ τῆς τῶν παίδων καὶ τῆς ἡμετέρας ἀμφοτέρων σωτηρίας, εἰ μόνον σκοποῦντες, ὅπως βουπρωτέρους γενόμεθα πλοῦτον ἑτέρους ἀφωμεν, καὶ κεῖνοι πάλιν ἄλλους, καὶ μετ' ἐκείνους τοὺς μετ' αὐτοὺς, καὶ καπηλεῖα τῶν ἡμετέρων γενόμενοι κίνημά τε καὶ χρῆμα, ἀλλ' ὑ διασώσαι. σὺ τοίνυν πολλὴν ἡ σπουδὴν, σὺ τοίνυν τῶν δούλων καὶ ἐλευθέρους ἀτιμότερον. τοῖς μὲν γὰρ δούλοις, εἰ καὶ μὴ δι' αὐτοὺς, ἀλλὰ δι' ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπιτιμῶμεν· οἱ δὲ ἐλεύθεροι σοὶ ταύτης ἀπολαύουσι τῆς προνοίας, ἀλλὰ καὶ τούτων ἡμῖν εἰσὶν ὠφελέστεροι. καὶ τί λέγω τῶν δούλων; καὶ γὰρ βοσκημάτων παῖδες ἀτιμότεροι, καὶ ὄνων καὶ ἵππων μᾶλλον ἐπιμελούμεθα, ἢ παίδων. καὶ μὴ ἡμίονον ὡς ἔχῃ, πολλὴν ἡ φροντίς, ὥστε ὀπλάτην θήρᾳ ἄριστον, καὶ μήτε ἀγαθόμενα, μὴ κλέπτωσιν, μὴ μέθυσον, μὴ τῆς τέχνης ἄπειρον· διὰ δὲ ψυχῆς παιδὸς ὑπερβαίνομεν δεῖ παιδαγωγοῦ, ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε τὸν ἐπελθόντα αἱρούμεθα.

αἰρόμθα. καίτοιγε τῆς τέχνης ταύτης οὐκ ἔστιν ἄλλη μείζων. Τί γὰρ ἴσον τῷ ῥυθμίσαι ψυχὴν καὶ ἁρμόσαι νέου ἀρχόντος; ἢ γὰρ πόντος ζωγράφου καὶ πόντος ἀνδριαντοποιοῦ τὴν ταύτην ἔχοντα τὴν ὀπτικὴν ἀκριβέστερον ἀρκέσαι χρή. ἀλλ' ἡμεῖς οὐδὲν τούτων ποιοῦμθα λόγον, ἀλλ' ἐν ὁρᾶσθαι μόνον, ὅπως παιδοθῇ τὴν γλῶτταν· καὶ οὗτοι ἀρκοῦντα χρήματα πάλιν ἐπανευδόκαμθα. οὐ γὰρ ἵνα δωρηταὶ λέγωμεν, ἀλλ' ἵνα χρηματίζωμεν, μανθάνει δὲ λέγειν· ὡς εἰ ἐξὸν ἦν καὶ χωρὶς τούτων πλουτεῖν, οὐδεὶς ἡμῖν ἂν οὐδὲ τούτων λόγος. Εἶδες πόσην τὴν χρημάτων ἡ τυραννὶς; πῶς πάντα κατέχει, καθάπερ ἀνδραπόδια ἵνα καὶ ἀφέμματα δώσασα ἔλκει ὅπερ ἂν θέλῃ; ἀλλὰ τί δ' κέρδος ἀπὸ τῶν τοσούτων ἐγκλημάτων ἡμῖν; ἡμεῖς μὲν γὰρ τοῖς λόγοις αὐτὴν βάλλομεν, ἐκείνη δὲ τοῖς ἔργοις ἡμᾶς κρατεῖ· πλὴν ἀλλ' οὐδὲ ὅτι παυσόμθα τοῖς ἀπὸ τῆς γλώττης αὐτὴν βάλλοντες ῥήμασιν. ἀν μὲν γὰρ γνῶμεν τί πλέον, ἐκερδάνομεν καὶ ἡμεῖς καὶ ὑμεῖς· ἂν δὲ τοῖς αὐτοῖς ὀπτιμένητε, τοῦτο ἡμέτερον ἀπόν ἀπήρτισαι. ὁ δὲ Θεὸς καὶ ὑμᾶς ταύτης ἀπαλλάξειε τῆς νόσου, καὶ ἡμᾶς ἐφ' ὑμῖν καυχᾶσθαι παρασκευάσειεν· ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ξ. 15 ΕΑΝ ΑΜΑΡΤΗ ΕΙΣ ΣΕ Ο ΑΔΕΛΦΟΣ ΣΟΥ, ὕπαγε, ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδανας τὸν ἀδελφόν σου. χ. μόνου.

Ἐπειδὴ σφοδρὸν κατέτεινε λόγον τῷ σκανδαλιζόντων καὶ πάντοθεν αὐτοὺς ἐφόβησεν, ἵνα μὴ ταύτην λύων πάλιν ὑπῶσιν σκανδαλιζόμενοι, μηδὲ, ὃ πάντα νομίζοντες ἐφ' ἑτέρους ἐρρίφθαι, εἰς ἑτέραν κακίαν ἐξέλθωσι θρυπτόμενοι, καὶ πάντα θεραπευθῆναι θέλοντες * εἰς ἀπόνοιαν ἐξοκείλωσιν, ὅσα πῶς καὶ αὖθις συστέλλει πάλιν, καὶ * καὶ χέλευει τὸν ἔλεγχον μεταξὺ τοῦ δύο γίνεσθαι μόνων, ἵνα μὴ τῇ τῶν πλήθους μάρτυρία βαρυτέραν ἐργάσηται τὴν κατηγορίαν, καὶ ἰσαμφότερος λυόμενος σκῆνος δυσδιόρθωτος μείνῃ. διὸ φησι, μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. κἂν ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου. Τί ἐστι, ἐὰν ἀκούσῃ; ἐὰν καταγνῷ ἑαυτοῦ, ἐὰν πεισθῇ ὅτι ἥμαρτεν. ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου. οὐκ εἶπεν, ἔχεις ἰσχυρὸν πρόφασιν, ἀλλ' ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου, δεικνὺς ὅτι καινὴ ἡ ζημία ἀπὸ τῆς ἔχθρας. ὁ γὰρ εἶπεν, ἐκέρδησεν ἑκάστος ἑαυτὸν μόνον, ἀλλὰ σὺ αὐτὸν ἐκέρδησας· διὰ ὧν ἔδειξεν ὅτι καὶ αὐτὸς, κἀκείνος ἐζημιοῦτο τοῦτο· ὁ μὲν τὸν ἀδελφὸν, ὁ δὲ τὸν οἰκεῖον σωτῆρα. τοῦτο καὶ πολλαχοῦ ὅτι τοῦ ὄφεως σκάνδηκτος, πρόφασιν, ποτὲ μὲν τὸν
Ματθ. ε. κγ. λελυπηκότα τοῦτον τὸν λυπηθέντα ἄγων καὶ λέγων· Ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ἐκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ὕπαγε, διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου· ποτὲ δὲ τὸν πολι-
Ματθ. ε. ιβ. κηριῶνον κελεύων ἀφεῖναι τοῖς πλησίον. Ἄφες γὰρ ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, καθὼς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν, λέγων ἐδίδαξεν. ἐνταῦθα δὲ καὶ ἕτερον ὄφιν ἔφηνεν. οὐ γὰρ τὸν λελυπηκότα, ἀλλὰ τὸν λυπηθέντα ἄγει πρὸς τοῦτον. ὅπου γὰρ ὁ πολιτικὸς οὐκ εὐκόλως δύναται ἐλθεῖν πρὸς ἀπολογίαν αἰσχυνόμενος καὶ ἐρυθριῶν, τοῦτον πρὸς ἑκάστην ἕλκει, καὶ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὥστε καὶ διορθῶσαι τὸ πεπλημμέλημένον. καὶ οὐ λέγω, κατηγόρησε, οὐδὲ ὀπτῆσαι μόνον, οὐδὲ δίκας ἀπαιτῆσαι καὶ βυθίσαι, ἀλλὰ ἔλεγξόν, φησιν. αὐτὸς μὲν γὰρ, καθάπερ τινὶ χάρακι, τῷ θυμῷ καὶ τῇ αἰσχύνῃ κατέχεται μεθυόντων· δεῖ δέ σε τὸν ὑγιαίνοντα πρὸς ἑκάστην τὸν νοσοῦντα ἀπελθεῖν, καὶ ἀδημοσίευτον ποιῆσαι τὸ δικαστήριον, καὶ βουλομένου τὸν ἰατρεῖσθαι. τὸ γὰρ εἰπεῖν, ἔλεγξον, οὐχ ἕτερόν τί ἐστιν, ἢ ἀναμνῆσον τὸν ἁμαρτήματος, εἰπὲ πρὸς αὐτὸν ἀνάπαθες πρὸς αὐτόν· ὅταν καὶ αὖθις, ἐὰν ὡς χρὴ γένηται, μέρος ἐστὶν ἀπολογουμένου καὶ

σφόδρα

σφόδρα ἐφελκομένῳ τοὺς καταλλαγῶ. τί οὖν ἐὰν ἀπειθῇ καὶ σκληρὸς διακέηται;

16 Παρέλαβε μετὰ σεαυτοῦ ἔτι ἕνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων σταθῇ πᾶν ῥῆμα

Ὅσῳ γὰρ αἰσχύνεσθαι εἴωθε καὶ ἰσχυρότερος, τοσούτῳ μᾶλλον ἡμᾶς ἐπὶ τῷ ἰατρεύειν αὐτὸν δεῖ, οὐκ ἐπὶ τῷ ὀργῷ καὶ τῷ ἀγανακτήσει. καὶ γὰρ ἰατροῦ, ὅταν ἴδῃ τὸ πάθος δυσ-
5 ένδοτον, οὐκ ἀφίσταται οὐδὲ δυσχεραίνει, ἀλλὰ τότε μᾶλλον προσκαθίζεται, ὃ καὶ σὺ ποιῶ τὰ ποιῶν κελεύεις. ἐπεὶ γὰρ ἀσθενέστερος μόνος ὢν ἐφάνης, μετὰ δυναστοτέρας τῆς προσθήκης. καὶ γὰρ ἱκανοὶ οἱ δύο τὸν ἡμαρτηκότα ἐλέγξαι. ὁρᾷς ὡς καὶ ὁ τὸ λελυπημένον ζητεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ τὸ λελυπηκότος; ὁ γὰρ ἀδικημένος οὗτός ἐστιν ὁ ἀλγῶν ὑπὸ τῶν πάντων, αὐτὸς ὁ νο-
10 σῶν καὶ ἀσθενῶν καὶ κάμνων. διὰ τοῦτο πολλάκις ἐκεῖνον τοῦτον ἀγαπᾷ, νυνὶ μὲν μόνον, νυνὶ δὲ ἑτέρων· εἰ δὲ βουλοίμεθα, καὶ μετὰ τῆς ἐκκλησίας.

17 Εἰπὲ γάρ, φησί, τῇ ἐκκλησίᾳ. Εἰ δὲ τοῦτο μόνον ἐζήτει, οὐκ ἂν ἐκέλευσεν ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ μετανοοῦντι συγχωρῆν, οὐκ ἂν τοσαυτάκις καὶ τοσούτους ἐπέσκηψεν αὐτῷ διορθωτὰς τοῦ πάντως· ἀλλ' ἐπεὶ τοιούτους αὐτὸν διορθωτὸν μείζονα σωτηρίας,
15 χωρεῖς εἶασε· νυνὶ δὲ ἅπαξ δὶς καὶ τρὶς αὐτὸν ἐπιστραφέντα κελεύει, καὶ νυνὶ μὲν μόνον, νυνὶ δὲ μετὰ δύο, νυνὶ δὲ μετὰ πλειόνων. διὰ δὴ τοῦτο ἐπὶ μὲν τῶν ἔξωθεν οὐδὲν τοιοῦτον λέγει, ἀλλ' ἐὰν τίς σε ῥαπίσῃ, φησίν, εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· ἐπὶ τούτων δὲ καὶ ἑτέρους. ὅθεν καὶ ὁ Παῦλός φησι, λέγων· Τί μοι καὶ τοὺς ἔξωθεν κρίνειν; τοὺς δὲ ἀδελφοὺς καὶ ἐ- a. Kor. ε. 12.
λέγχειν καὶ ἐποτρέφειν κελεύει, καὶ ἐποτίμησιν μὴ πειθομένοις, ἵνα ἐντραπῶσι· τοῦτο καὶ ἐπὶ τούτων αὐτὸς ποιεῖ τῷ ἀδελφῷ τοῦτο νομοθετῶν, καὶ τρεῖς ἐφίησιν αὐτῷ διδασκά-
20 λους καὶ δικαστὰς διδάσκουσι καὶ κρῖναι τὸν κακεργοῦντα τῆς μέθης γινόμενα. Εἰ γὰρ καὶ αὐτὸς ὢν ὁ φθεγξάμενος καὶ ποιήσας πάντα σκιᾶς καὶ ἄτοπα, ἀλλ' ὅμως ἑτέρων δεῖται τῶν διδαξόντων, καθάπερ οὖν καὶ ὁ μεθύων. καὶ γὰρ πάσης μέθης ψυχὴ καὶ ἁμαρτία σκοτωτικώτερον, καὶ σὺ μείζονι τὸν ψυχικὸν καθίησι βυθὸν ἀφεδρεμένην. Ὡς γοῦν τῶν Δαβὶδ Σωφρονέστερος ἦν; ἀλλ' β. Βασ. ιε. α. ε
ὅμως ἁμαρτῶν οὐκ ἠθέτει, τῆς ἐπιθυμίας τοὺς λογισμοὺς ἀπάγων καὶ κατηχούσης καὶ ὥσπερ
25 τινὸς καπνοῦ πληρούσης αὐτοῦ τὸν ψυχικὸν. Διὰ τοῦτο ἐδεήθη λύχνου τοῦ τὸ σφοδρὸν, καὶ ῥημάτων δυναμένων ἀνιστάναι αὐτὸν ὧν ἔπεσε. διὰ τοῦτο καὶ σὺ τοῦτον τὸν ἁμαρτήσαντα εἰς σὲ ἡμαρτηκότα διαλεξομένους αὐτῷ τοῖς ὧν ἔπταικε. διὰ τί γὰρ τοῦτον κελεύει ἐλέγξαι, καὶ οὐχ ἕτερον; ὅτι τοῦτον ἐπιεικέστερον αἱ πίνεγκε, τὸν ἀδικηθέντα, τὸν λελυπημένον, τὸν ἐπηρεασμένον. καὶ γὰρ ὁμοίως τις πρὸς ἕτερον τοῦ ὑγιαίνοντος ἐλεγχόμενος φέρει, καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν ὑγιαί-
30 νοντα· καὶ μάλιστα, ὅταν μόνος ᾖ διελέγχων αὐτόν. ὅταν γὰρ ὁ δίκαιον αὐτὸν ἀπαιτῶν ὀφειλῶν, ἐπεὶ καὶ τῆς σωτηρίας φαίνηται ἐπιμελούμενος τῆς αὐτοῦ, μάλιστα πάντων αὐτὸν δυσωπῆσαι δυνήσεται, ὁρᾶτε πῶς καὶ δίκης ἔνεκεν τοῦτο γίνεται, ἀλλὰ διορθώσεως. διὰ δὴ τοῦτο οὐκ εὐθέως καὶ τοὺς δύο κελεύει λαβεῖν, ἀλλ' ὅταν αὐτὸς ἀτονήσῃ καὶ οὐδὲν πρὸς ἐπαφίσιν αὐτῷ πλῆθος, ἀλλὰ μέχρι δύο ποιῆται τὴν προσθήκην, ἢ καὶ ἑνός. ὅταν δὲ τούτων κα-
35 ταφρονήσῃ, τότε αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐξάγει. ἵνα πολλῷ ποιεῖται σπουδὴν μὴ ἐκπομπεύεσθαι καὶ τὸ πλησίον ἁμάρτημα. καίτοι ἠδύνατο ἐξ ἀρχῆς τοῦτο κελεῦσαι· ἀλλ' ἵνα μὴ τοῦτο γένηται, οὐκ ἐκέλευσεν, ἀλλὰ μετὰ μίαν καὶ δευτέραν προσθήκην τοῦτο νομοθετεῖ. Τί δέ ἐστιν, ἐπὶ στόματος δύο καὶ τριῶν μαρτύρων σταθήσεται πᾶν ῥῆμα; ἔχεις μαρτυρίαν ἱκανήν, φησίν, ὅτι ὃ σαυτοῦ ἅπαν ἐποίησας, ὅτι οὐδὲν ἀφέλιπες τῶν εἰς σὲ ἡκόντων. ἐὰν δὲ καὶ
40 τούτων παρακούσῃ, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ, τουτέστι, τοῖς πρεσβυτέροις.

Ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὡς ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης.

Λοιπὸν γὰρ ἰάσατο ὁ Ἰουδαῖος νοσεῖ. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς πάντα χρῶ τελώνην εἰς ὑ- Matθ. ε. με.
πόδειγμα τῆς μεγίστης τίθησι κακίας. καὶ γὰρ ἀνώτερόν φησιν, Οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ Matθ. κα.
αὐτὸ ποιοῦσι; καὶ πρὸ ἐκείνου πάλιν, Καὶ τελώναι καὶ πόρναι προάξουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασι- λα.

χξζ m.

λείδω τῶν ὀφρυῶν· τυτέστιν ⓐ σφόδρα κατεγνωσμένοι ⓒ καταδεδικασμένοι. ἀχυέπαται ⓐ κέρδεσιν ἐπιπηδῶντες ἀδίκοις, ⓐ οὐ τόκους ὅπου ἔχεις ἀριθμοῦντες. Διὰ τί δ' αὐτὸν μετ' ἐκείνων ἔταξε; ⓦ δαιμονιόμενος ⓦ ἠδικημένον, καὶ φοβῶν αὐτόν. τοῦτο οὖν ἡ κόλασις μόνον; οὐχί· ἀλλ' ἄκουε ⓒ τῶν ἑξῆς.

18 Ὁ ἐὰν δήσητε ὅπου τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ⓒ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 5

Καὶ οὐκ εἶπε τῷ ⓦ ἀδελφῷ τῆς ἐκκλησίας, δῆσον ⓦ τοιοῦτον· ἀλλ' ἐὰν δήσῃς, αὐτῷ ⓒ λελυπημένῳ ὃ πολὺ ὄπιτερπτον, καὶ ἄλυτα μένει τὰ δεσμά. οὐκοῦν ⓐ ἔφατα πείσει δεινά· ἀλλ' οὐχὶ ὁ ἀγαγὼν αἴτιος, ἀλλ' ὁ μὴ θελήσας πειθῶναι. εἶδες πῶς αὐτὸν διπλαῖς κατεδίκασεν ἀνάγκαις, καὶ τῇ σὺν δίκῃ τιμωρίᾳ, καὶ τῇ ἐκ φόβου; ταῦτα γὰρ ἠπείλησεν, ἵνα μὴ ταῦτα συμβαίνῃ· ἀλλὰ φοβούμενος [ⓒ τὴν ἀπειλὴν] ⓒ τὴν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας 10 ἐκβολήν, ⓒ τ' ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ κίνδυνον, ⓒ ὃ ἐν οὐρανοῖς δεδέσθαι, ἠμερώτερος γένῃ, καὶ ταῦτα εἰδὼς, εἰ καὶ μὴ ἐκ προαιρέσεως, ἐν γοῦν ⓒ πλήθει τῶν δικαστηρίων ἐκλύσῃ τὸν ὀργήν. δέδοται τοῦτο ⓒ πρῶτον καὶ δεύτερον καὶ τρίτον ἐπίσκοπον κριτήριον, καὶ οὐκ αὐθέως ἐξέκοψεν, ἵνα καὶ τῷ πρώτῳ ⓦ δακνύσῃ, τῷ δευτέρῳ ἐλέγξῃ· καὶ ἐκείνῳ δικαπύσῃ, ὃ τρίτον φοβηθῇ· καὶ τοῦτο μηδένα ποιήσῃ) λόγον, τὸν μέλλουσαν καταπλαγῆναι ὑμῶν καὶ τὸν ⓦ δὲ τοῦ Θεοῦ ψηφόν τε καὶ δίκην.

19 Πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν δύο συμφωνήσωσιν ἐξ ὑμῶν ὅπου τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος, οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς ⓦ παρὰ τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

20 Οὗ γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν. Ὅσα πῶς καὶ ἑτέρωθεν ⓦ διαλύει καὶ ἔριδας, καὶ ⓦ μακροψυχίας δύναμις, καὶ πρὸς ἀλλήλους συναγωγή, οὐκ ἀπὸ τῆς κολάσεως μόνης [τῆς εἰρημένης], ἀλλὰ ⓒ ἀπὸ τῆς ἀγαθότητος τῶν ἐκ τῆς ἀγάπης. καὶ γὰρ ἀπειλήσας ἐκεῖνα τῇ φιλονεικίᾳ, καὶ μεγάλα ἐπαγγειλάμενος τῆς συμφωνίας πέρι ἔπαθλα, εἶπε ⓒ τε πατέρα πείθοισιν ⓐ συμφωνοῦντες περὶ παντὸς οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, καὶ τὸ Χριστὸν ἔγγιστον εἰς τὸ μέσον. ἆρ' οὖν ὀλίγοι εἰσὶ δύο συμφωνοῦντες; καὶ πολλαχοῦ μέν, ἐνταῦθα δὲ καὶ πάντα χοῦ. πῶς οὖν οὐ πάντα ἐπιτυγχάνουσιν; ὅτι πολλαὶ αἱ αἰτίαι τοῦ ἐπιτυγχάνειν. ἢ γὰρ ἀσύμφορα πολλάκις αἰτοῦσι. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ ἕτεροί τινες, ὅπου γε καὶ Παῦλος τοῦτο ἔπαθεν, ἰώσῃ πέπονθεν, Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμις μου ἐν ἀσθενείᾳ τελεῖται; ἢ δυάζιοι τῶν τοιούτων ἀκουσόντων εἰσί, καὶ τὰ πρὸς ἑαυτῶν οὐκ εἰσφέρουσιν· αὐτὸς γοῦν κατ' ἐκείνους * ὀπτίζητει. Διὰ τοῦτό φησιν, ἐξ ὑμῶν, τῶν σπουδαίων, τῶν ἀγγελικῶν, ὀπιδεικνυμένων πολιτείαν. ἢ κατὰ τῶν λελυπηκότων βούλονται σκληρίαν καὶ τιμωρίαν ὀπτίζητοῦντες, ὅπερ δεῖ κεκωλυμένον. βούλεσθε γάρ, φησιν, σύμφωνα τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν. ἢ ἀμετανόητα ἁμαρτάνοντες αἰτοῦσιν ἔλεον, ὅπερ ἐστὶν ἀδύνατον λαβεῖν, οὐ μόνον διὰ αὐτοὺς αἰτοῦσιν, ἀλλὰ καὶ ἕτερος πολλῷ πρὸς ⓦ Θεὸν παρρησίαν ἔχων ὑπὲρ αὐτῶν ⓦ δεήσεται. " καθάπερ ⓒ Ἱερεμίας βούλεται ὑπὲρ Ἰουδαίων ἠκούσε, Μὴ προσεύχου " περὶ τοῦ λαοῦ τούτου, οὐκ ἐκ εἰσακούσομαί σου. διὰ τί πάντα πρᾶξη, καὶ τὰ συμφέροντα αὐτῆς, καὶ τὰ πρὸς ἑαυτὴν πάντα εἰσφέρῃς, καὶ βίον ⓦ διάσχῃς ἀποστολικὸν, καὶ ὁμόνοιαν καὶ ἀγάπην πρὸς ⓦ πλησίον ἔχῃς, ὑπὲρ τούτων δεήσῃ ⓦ δεήσεων. φιλάνθρωπος γὰρ ὁ δεσπότης. εἶτα ὅπως εἶπε, ⓦ δὲ τοῦ πατρός μου, ἵνα δείξῃ ἑαυτὸν ὅτι ⓦ πρόκειται, καὶ ὑ ⓦ γελωμενόμενα μόνον, ἐπήγαγεν· ὃ γὰρ ἐὰν ὦσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν. Τί οὖν; οὐκ εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ; εἰσὶ μέν, ἀσθμίως δέ. ὑ γὰρ ἁπλῶς τὸν συνόδου λέγει, οὐδὲ τοῦτο ὀπτίζητεῖ μόνον, ἀλλὰ μάλιστα μέν, ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν εἶπον, καὶ τὸν ἄλλον ἀρετὴν μετὰ τούτου· ἔπειτα δὲ καὶ τοῦτο οὐδὲ μετὰ πολλῆς ἀπαιτεῖ τῆς ἀκριβείας. ὃ γὰρ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· Εἰ τις ἐμὲ τῆς πρὸς τὸν πλη-

σίον

σιον" ἀγάπης ἐπάξιον ποιήσηται μετ' αὐτὸν ἔσομαι, ἀλλ' ἵνα τὰ ἄλλα ἀπάρετος ᾖ, μόνοι ὦμεν πλείονας ὁρῶμεν ἑτέρας ἔχοντας φιλίας ἀφορμάς. ὁ μὲν γὰρ ὅλως φιλεῖται φιλεῖ, ὁ δὲ ὅτι ἐτιμήθη, ὁ δὲ ὅλως ἐν ἑτέρῳ τινὶ βιωτικῷ πράγματι γέγονεν αὐτῷ χρήσιμος ὁ δεῖνα, ὁ δὲ δι' ἕτερόν τι τοιοῦτον· δεῖ δὲ Χριστὸν δύσκολόν ἐστιν εὑρεῖν ἵνα γνησίως καὶ ὡς ἐχρῆν φιλεῖν Χριστὸν πλησίον φιλοῦντα. οἱ γὰρ πλείους ἀπὸ τῶν βιωτικῶν εἰσι συνδεδεμένοι πράγμασιν ἀλλήλοις· ἀλλ' οὐχ ὁ Παῦλος οὕτως ἐφίλει, ἀλλὰ δεῖ Χριστόν. δεῖ καὶ μὴ φιλοῦμενος οὕτως, ὥσπερ ἐφίλει, οὐ κατέλυσε τὴν ἀγάπην, ὅπου ῥίζαν ἰσχυρὰν κατεβάλετο τῆς φιλίας.

Ἀλλ' οὐχὶ τὰ νῦν οὕτως· ἀλλὰ πρῶτα ἑξεταζόντες εὑρήσομεν καὶ ἐπὶ τοῖς πολλοῖς φιλίας ΗΘΙΚΟΝ
ποιητικὰ μᾶλλον, ἢ τοῦτο. καὶ εἴ τις πρέσβυς μοι δέοιτο ἐν τοσούτῳ πλήθει τὸν ἐξέτασιν ποιήσασθαι τούτων, ἐδειξα ἂν τοὺς πλείονας ἀπὸ τῶν βιωτικῶν προφάσεων ἀλλήλοις συνδεδεμένους. καὶ δῆλον τοῦτο ἀπὸ τῆς αἰτίας τῆς τὴν ἔριν ἐργαζομένων. ὅπου γὰρ ἀπὸ τῶν ὁπτικήρων τούτων εἰσὶν ἀλλήλοις συνημμένοι, δεῖ τοῦτο σοφὸν θερμοὶ πρὸς ἀλλήλους εἶναι, σοφὸν διωνεκές· ἀλλὰ καὶ ὕβρις, καὶ ζημία ζημίᾳ, καὶ φθόνος, καὶ κενοδοξίας ἔρως, καὶ πᾶν τοιοῦτον ἐπελθὸν μαχόμενον τὸ φίλτρον. οὐ γὰρ ἀνέσκει τὴν ῥίζαν τὴν πνευματικήν· ὡς εἴγε τοιαύτη ἦν, οὐδὲν ἂν τῶν βιωτικῶν τὰ πνευματικὰ διέλυσεν. ἡ γὰρ διὰ Χριστὸν ἀγάπη βεβαία καὶ ἀῤῥαγὴς καὶ ἀνάλωτος, καὶ οὐδὲν αὐτὴν διαστάσαι δυνήσεται· οὐ διαβολαί, οὐ κίνδυνοι, οὐ θάνατος, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν. κἂν γὰρ μυρία πάθῃ ὁ ὕπο φιλῶν, πρὸς τὴν ἐπάξιον τῆς ἀγάπης ὁρῶν οὐκ ἀποστήσεται. ὁμοίως γὰρ δεῖ τὸ φιλοῦν φιλῶν, κἂν ἀνδρός τι πάθῃ, διαλύει τὴν ἀγάπην· ὁ δὲ σκληρὸν συνδεδεμένος οὐδέποτε ἀποστήσεται. διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγε· Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. τί γὰρ ἔχεις εἰπεῖν; ὁ- a.Kor.13.8.
τι τιμώμενος ὕβρισεν; ὅτι ὑπερηφανόμενος σφαγῆναι ἐβουλήθη; ἀλλὰ καὶ τοῦτό σε μᾶλλον φιλῶν προσκυνάζει, διὸ δεῖ Χριστὸν φιλῆς. ἀγαπᾷ γάρ ἐστιν ὅτι τῶν ἄλλων δυνατώτερον ἡ ἀγάπη, ταῦτα συνταῦθα κατασκευαστικά ἐστι. πῶς; πρῶτον μέν, ὅτι σοι μισθῶν αἴτιος ὁ τοιοῦτός ἐστι· δεύτερον, ὅτι πλείονος δεῖται βοηθείας ὁ δεδεκαπέμφθος οὕτω καὶ θεραπείας πολλῆς. δεῖ τοι τοῦτο ὁ οὕτω φιλῶν καὶ ἡλίου ἑξεταζέτω, οὐ πατρίδα, οὐ πλοῦτον, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν· ἀλλά, κἂν μισῆται, κἂν ὑβρίζηται, κἂν ἀναιρῆται, μᾶλλον φιλῶν, ἱκανὸν ἔχων ὑποδεῖσθαι τὸ φιλῆν, Χριστόν· ὅθεν καὶ ἴσασι πιστηγῶς, βέβαιος, ἀπρόσιτος ἐπὶς, πρὸς σκοπὸν ὁρῶν. καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὕτως ἐφίλησε τοὺς ἐχθροὺς, τοὺς ἀγνώμονας, τοὺς ὑβρισάς, τοὺς βλασφήμους, τοὺς μισοῦντας, τοὺς οὐδὲ ἰδεῖν αὐτὸν θέλοντας, τοὺς ξύλα καὶ λίθους προσπαίοντας αὐτῷ ἀγαπήσας, καὶ ἀγάπῃ τὸν δυνατώτερον, καὶ μὴ ἵνα ἕτερον οὐκ ἔστιν ὑβρεῖν. Μείζονα γὰρ ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, φησίν, ἵνα τις τὴν ψυ- Ioan. 15. 13
χὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. καὶ τοὺς σταυρώσαντας αὐτὸν καὶ βοήσαντα εἰς αὐτὸν ἐμπροσθησάντας ὅσα πῶς μόνον θεραπεύων. καὶ γὰρ τῷ πατρὶ πρὸ αὐτῶν ἐγκαλέσεται λέγων· Ἄφες αὐτοῖς· οὐκ οἴδασι τί ποιοῦσι. καὶ τοὺς μαθητὰς ὅτε μὴ ταῦτα πρὸς αὐτοὺς Luc. 23. 34
ἀπέστειλε. ταύτην τοίνυν τὴν ἀγάπην καὶ ἡμεῖς ζηλώσωμεν, καὶ πρὸς ταύτην ἀπίδωμεν, ἵνα μιμηταὶ γενόμενοι τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν ἐνταῦθα καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ξα. 21 ΤΟΤΕ ΠΡΟΣΕΛΘΩΝ ΑΥΤΩ Ο ΠΕΤΡΟΣ εἶπε· Κύριε, ποσάκις ἁμαρτήσει εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις; 22 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, οὐ λέγω σοι ἕως ἑπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά.

ΕΝόμισε μέγα τι λέγειν ὁ Πέτρος· διὰ τί ὡς φιλοτιμούμενος ἐπήγαγε, ἕως ἑπτάκις; τοῦτο γάρ, φησιν, ὁ σκέλουσας ποιῶν, ποσάκις ποιήσω; δῶ γὰρ ἀεὶ μὴ ἁμαρτάνῃ, ἀεὶ δὲ ἐλεγχόμενος μετανοῇ, ποσάκις τοῦτον ἀνέξεσθαι χελεύεις ἡμᾶς; σκείνῳ μὲν γὰρ τῷ μὴ μετανοοῦντι μηδὲ καταγινώσκοντι ἑαυτοῦ πρᾶς ἐπῄνεσας εἰπών, ἔχω σοι ὡς ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης· τούτῳ δὲ οὐκ ἔτι· ἀλλ' σκέλουσας αὐτὸν προσιέσθαι. ποσάκις οὖν αὐτὸν ὀφείλω φέρειν ἐλεγχόμενον καὶ μετανοοῦντα; ἑπτάκις ἕως ἑπτάκις; τί οὖν ὁ Χριστός, ὁ φιλάνθρωπος καὶ ἀγαθὸς δεσπότης; οὐ λέγω σοι ἕως ἑπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά· οὐκ ἀριθμοῦ λοιπὸν σπουδὴν, ἀλλὰ τὸ ἀπιέναι καὶ διλωνεκὲς καὶ ἀεί. ὥσπερ γὰρ τὸ μυριάκις τὸ πολλάκις δηλοῖ, οὕτω καὶ σπουδή. καὶ γὰρ τὸ, εἶτα ἔπειτα ἑπτά, τὸ πολλὰ φησιν ἡ γραφή. ὥστε οὐκ ἀριθμῷ συνέκλεισε τὴν ἄφεσιν, ἀλλὰ τὸ διλωνεκὲς ἐδήλωσε καὶ ἀεί. τοῦτο γοῦν καὶ διὰ τῆς παραβολῆς τῆς ἑφεξῆς χειμένης ἔδειξεν. ἵνα γὰρ μὴ δόξῃ τισὶ μεγάλα καὶ φορτικὰ ἐπιτάττειν, εἰπὼν ἑβδομηκοντάκις ἑπτά, προσέθηκε τὴν παραβολὴν ταύτην, ὁμοῦ τι σπάγων εἰς ὅπερ ἔφηκε, καὶ μεγαφρονοῦντα ὅτι τῶν καταξέλλων, καὶ δεικνὺς οὐ βαρὺ τὸ προσταγμα ὂν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα φύσλον. διὰ τοῦτο τὴν αὐτὴν φιλανθρωπίαν εἰς μέσον ἤγαγε, ἵνα τῇ παραθέσει μάθῃς, ὅτι καὶ ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ ἀφῇς, καὶ πάντα ἁπλῶς καὶ ἁμαρτήματα διλωνεκῶς συλχωρῇς τῷ πλησίον, ὅσον σαγὴν ὕδατος πρὸς πέλαγος ἀπιέναι, τοσοῦτον, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλέον ἀποδεῖσαι καὶ φιλανθρωπία πρὸς τὴν ἄπιεσιν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, ἧς σὺ χρείᾳ καθέσηκας διακρίνεσθαι μέλλων καὶ βυθισθῆναι πρέπει. διὰ τί ἐπήγαγε λέγων·

23 Ωμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἠθέλησε συνᾶραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ.

24 Ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν, προσηνέχθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων. 25 Μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι, ἐκέλευσε πραθῆναι αὐτὸν καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα καὶ πάντα ὅσα εἶχεν. Εἶτα, ὅπου φιλανθρωπίας ἀπέλαυσεν οὗτος, ἐξελθὼν ὀφείλοντα αὐτῷ συνδούλων ἑκατὸν δηναρία ἔπνιγε, καὶ τούτοις κινήσας θηριώδη διαστόλην, πρεσβύσασιν εἰς δεσμωτήριον πάλιν αὐτὸν ἐμβοήσῃ, ἕως ἀποτίσει τὸ πᾶν. εἶδες ὅσον τὸ μέσον τῶν εἰς ἀνθρώπους, καὶ τῶν εἰς Θεὸν ἁμαρτημάτων; ὅσον τὸ μέσον μυρίων ταλάντων καὶ ἑκατὸν δηναρίων· μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλέον. ἀλλὰ δὲ τοῦτο καὶ ἀπὸ τῆς διαφορᾶς τῶν προσώπων, καὶ ἀπὸ τῆς συνεχείας τῶν ἁμαρτημάτων. ἀνθρώπου μὲν γὰρ ὁρωντος καὶ ἀφισταμένου καὶ σκανδάλου ἁμαρτάνειν· Θεοῦ δὲ καθ' ἑκάστην βλέποντος τὴν ἡμέραν οὐκ ἀπεχόμεθα, ἀλλὰ καὶ προσπολεμοῦμεν ἀθεῶς πάντα, καὶ φθεγλόμεθα. οὐκ ἐντεῦθεν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ἀνεργισίας, καὶ ἀπὸ τῆς μακροθυμίας, ἧς ἀπελαύσαμεν, χαλεπώτερα καὶ ἁμαρτήματα. καὶ εἰ βούλεσθε μαθεῖν, πῶς ὅτι μυρία τάλαντα, μᾶλλον δὲ πολλῷ πλείονα τὰ εἰς αὐτὸν ἁμαρτήματα, δείξαι πειρησόμεθα διὰ βραχέων. ἀλλὰ φοβοῦμαι μὴ τοῖς πολλοῖς ῥᾴθυμοι καὶ διλωνεκῶς ἁμαρτάνειν φίλοι πλείονα προσθήκην τῇ ἀδικίᾳ, ἣν σὺν ὀκνηρίᾳ ἐργάσεσθε εἰς ἀπόγνωσιν ἐμβάλω, καὶ ὃ τῶν μαθητῶν εἶπεν, τίς δύναται σωθῆναι; πλὴν ἀλλὰ καὶ ὕπως ἐρῶ, ἵνα σὺν προσέχοντες ἀσφαλεστέρως ἐργάσωμαι καὶ ὀκνηρίσεσθε. οἱ τε γὰρ ἀδύνατα νοσοῦντες καὶ ἀνάλγητοι, καὶ τύπων χωρὶς τῶν λόγων οὐκ ἀφίστανται τῆς οἰκείας ῥᾳθυμίας τε καὶ πονηρίας. εἰ δὲ καὶ σκοτεινὸν πλείονα λαμβάνοιεν ἀφορμὴν ὀλιγωρίας, οὐ τῶν λεγομένων ἡ αἰτία, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων ἀναισθησίας. ὡς γὰρ λεγόμενα σὺν οἴσει δυνήσεται καὶ καταμύξαι σὺν προσέχοντας μᾶλλον, οἵ τε ὀκνηρίσεσι, ὅταν ἴδωσι μὲν ὄγκον τῶν ἁμαρτημάτων, μάθωσι δὲ καὶ τὴν δύναμιν τῆς μετανοίας,

μᾶλλον

μᾶλλον αὐτῆς ἀνθέξονται. διὸπερ ἀναγκαῖον εἰπεῖν. ἐρῶ τοίνυν καὶ ἀπὸ τῶν ἁμαρτήματα, ὅσα τε εἰς Θεὸν πλημμελοῦμεν, καὶ ὅσα εἰς ἀνθρώπους. καὶ ἀπὸ τῶν ἰδία, ἀλλὰ τὰ κοινά· τὰ γὰρ ἴδια ἕκαστος ζημιωσάτω λοιπὸν ἀπὸ τῆς συνειδότος. ποιόσω δὲ τοῦτο, παρίτερον τὰς ἀναργεσίας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. ἵνες οὖν αἱ ἀναργεσίαι τοῦ Θεοῦ; ἐποίησεν ἡμᾶς ὄντας, καὶ πάντα δι' ἡμᾶς εἰργάσατο τὰ ὁρώμενα, ἀέρα, θάλατταν, γῆν, ἄνεμον, πῦρ, ὕδωρ, ζῶα, φυτά, σπέρματα. ἀφ' ὧν ἀπαντᾶν ἀφ' τὸ πλῆθος τῶν ἔργων τὸ ἄπειρον. ψυχὴν ζῶσαν ἡμῖν ἐνέπνευσε, μόνοις τοιαύτην τῶν ἐπὶ γῆς, παράδεισον ἐφύτευσε, βοηθὸν ἔδωκε, πᾶσι τοῖς ἀληθῶς ἐπέστησε, δόξῃ δὲ τιμῇ ἐστεφάνωσε. μᾶ" τοῦτο γὰρ ὑπόμνημα ἀγνώμονα ποιεῖ ⓦ ἀναγέτην μείζονος ἀξίωσε δωρεᾶς. μὴ γὰρ τοῦτο ἴδης μόνον, ὅτι ἀξέδωκε παράδεισον, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ κέρδους σκόπει ἃ ἐκτοῦτο ὑπόμνημα. μᾶ" γὰρ τὸ ἐκδοῆναι παράδεισον, καὶ τὰ μυρία ἑκάστα ἐργάσασθαι ἀγαθά, καὶ τὰς ποικίλας οἰκονομίας ἐπιτελέσαι, καὶ ⓦ γὰρ ἔπεμψε τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν ἀπὸ τῶν ἀναργετηθέντων καὶ μισουμένων, ἀπὸ τοῦ ἀνάνδρου ἡμῖν ἀνέῳξε, καὶ τὸν παράδεισον αὐτὸν ἀνεπέτασε, καὶ γοῦν ἡμᾶς ἐποίησε, τοὺς ἐχθροὺς, τοὺς ἀγνώμονας. διὰ τοῦτο" δύναμαι νῦν εἰπεῖν, Ω βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ Rom. 11. γνώσεως Θεοῦ. ἔδωκε γὰρ ἡμῖν καὶ βάπτισμα ἀφέσεως ἁμαρτημάτων, καὶ ἀμφείας ἀπαλλαγὴν, καὶ βασιλείας κληρονομίαν, καὶ μυρία ἐπηγγείλατο κατορθοῦσιν ἀγαθά, καὶ χεῖρα ὤρεξε, καὶ πύλην ἀνέῳξεν εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν. τί οὖν; μᾶ" τοσαῦτα ποιῶν καὶ τηλικαῦτα ἀγαθὰ πῶς ἡμᾶς ἀμαχεῖσθαι ἐχρῆν; ἆρα εἰ καὶ καθ' ἑκάστην ἀποθνήσκομεν τὴν ἡμέραν ὑπὲρ τοῦ ὕτως ἡμᾶς φιλοῦντος, ἀξιπιστοῦμεν δὴ τινὰ ἀξίαν, μᾶλλον δὲ τὸ πολλοστὸν τῆς ὀφειλῆς ἀποτίσειμεν; οὐδαμῶς. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο πάλιν εἰς τὸ κέρδος τὸ ἡμέτερον περιέστη. πῶς οὖν" ἀμαχείμεθα ⓐ οὕτω ἀμαχεῖσθαι ὀφείλοντες; καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς τοὺς νόμους συνειζόμεθα τοὺς αὐτοῦ. ἀλλὰ μὴ ἀγανακτήσητε, δι' ἐπαφῶν τινὰ γλῶσσαν τοῖς ἁμαρτάνουσιν. οὐ γὰρ ὑμᾶς κατηγορῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμαυτοῦ. πόθεν οὖν βάλλεσθε ἄρξομαι; ἀπὸ τῶν δούλων; ἀπὸ τῶν ἐλευθέρων; ἀπὸ τῶν στρατευομένων; ἀπὸ τῶν ἰδιωτῶν; ἀπὸ τῶν ἀρχόντων; ἀπὸ τῶν ἀρχομένων; ἀπὸ τῶν γυναικῶν; ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν; ἀπὸ τῶν γερόντων; ἀπὸ τῶν" νέων; ἀπὸ ποίας ἡλικίας; ἀπὸ ποίου γένους; ἀπὸ ποίου ἀξιώματος; ἀπὸ ποίου ἐπιτηδεύματος; βούλεσθε ἀπὸ τῶν στρατευομένων ποιήσωμαι τὸν ἀρχὴν; ἢ τοίνυν ὐχ ἁμαρτάνουσιν ὅτου καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ὑβρίζοντες, λοιδορούμενοι," μεμνήμενοι, τὰς ἀλλοτρίας πορισμαίζόμενοι συμφορὰς, λύσσης ἐοικότες, πλημμελημάτων ὁσδέποτε καθαρεύοντες, πλὴν εἰ μὴ καὶ τινὰ θάλατταν εἴποι τις κυμάτων εἶ) σκότος; ποῖον γὰρ αὐλὸς πάθος οὐκ ἐνοχλεῖ; ποῖον ὃ νόσημα οὐ πολιορκεῖ αὐτῶν τὴν ψυχήν; πορεύεται μὲν γὰρ οὗτοι ὁμοτίμως ζηλωτύπως ἀμαχόμενοι, καὶ φθονοῦσι καὶ κενοδοξοῦσι· πορεύεται δὲ οὗτοι ἀνατεταμένως, πλεονεκτικῶς· πορεύεται δὲ τοὺς δίκας ἔχοντας, καὶ ὡς εἰς λιμένα καταπίπτοντας, πολεμίως *. πόσαι" πρὸς αὐλοῦ ἁρπαγαί, πόσαι πλεονεξίαι, πόσαι συκοφαντίαι καὶ καπηλεῖαι, πόσαι κολακεῖαι δ' ἀληθρεπεῖς; φέρε οὖν, καθ' ἕκαστον ἁρμόσωμεν τὸν τοῦ Χριστοῦ νόμον. ὁ εἰπὼν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ μωρέ, ἔνοχος ἔσται τῇ γεέννῃ τοῦ πυρός. ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτήν. ἐὰν μή τις καταπονήσῃ ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὅτοι γὰρ ἐπιτηδεύσει τὸν φόνον, τὴν τῶν ἐναντίων καὶ παροδευομένων αὐτοῖς καὶ δεδοικότων σημεῖα νενόμοι χαλεπώτερα, ἀφ' μὴ τὴν Χριστοῦ σοδὲν ποιοῦντες, πάντα γὰρ ἀφ' τὰ κακὰ, ἀφ' τὰ χρήματα, ἀφ' τὴν κενοδοξίαν. ἆρα ἔνι ἀριθμῆσαι ἀφ' ῥημάτων τὴν τῶν παραμάτων πλημμέλειαν; τί δὲ τις εἴποι τὰς χλευασίας αὐτῶν, τὸν γέλωτα, τὰς" ἀκαίρους ἀφαλέξεις, καὶ αἰσχρολογίας; πορεία πλεονεξίας σοδὲ εἰπεῖν ἔνι. καθάπερ γὰρ ⓐ οἱ τοῖς ὄρεσι μονάζοι, σοδὲ τί ποτέ ὄστιν ἡ πλεονεξία ἴασιν, ὅτως σοδὲ ὅτοι· ἀλλ' ἀπειρηλίας ἐκείνοις. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἀφ' ὧν πόρρω τῶν

νοσήματος εἶ) ἀγνοοῦσι ὃ πάθος· ὅτοι γὰρ ὄχλος ὁ σφόδρα "ὢν πάθει μεθύειν οὐδὲ αἰσθάνονται ὅσον ὅσι ὁ κακόν. ὅτω γὰρ πρώσατο τ̄ ἀρετὴν ἡ κακία αὕτη ἡ τυραννὶς, ὡς μηδὲ ἔγκλημα βαρὺ εἶ) νομίζεσθαι αὐτὴν παρὰ τοῖς μεμηνομένοις ἐκείνοις. ἀλλὰ βούλεσθε τούτους ἀφέντες, ἐφ' ἑτέρους ἔλθωμεν ὑπευθύνους; φέρε οὖν, τὸ τ̄ δημιουργῶν ὄχλος ἡ χειροτεχνῶν ἐξετάζωμεν. ὅτοι γὰρ μάλιστα δοκοῦσι ἐκ δικαίων ζῆν πόνων καὶ τ̄ ἱδρώτων τ̄ ἑαυτῶν. ἀλλὰ καὶ ὅτοι, ὅταν μὴ προσέχωσι ἑαυτοῖς, πολλὰ ἐνέβαλον σωτήρια ἑαυτοῖς εἰς κακά. τ̄ γὰρ ἀπὸ τ̄ πρόσεως καὶ ἀληθείας ἀδικίαν ὑπεισωτήρια τῇ τ̄ δικαίων πόνων ἐργασίᾳ, καὶ ὅρκους καὶ ὑποριχίας καὶ ψευδολογίας προσεισῆσαι τῇ πλεονεξίᾳ πολλάκις, καὶ τ̄ βιωτικῶν" μόνων εἰσὶ προσμάτων, καὶ τῇ γῇ προσπλωμένοι ὄχαπελῶσι, καὶ ὅπως μὴ χρηματίσωσι) πάντα προσήκησιν, ὅπως μεταδοῖεν τοῖς δεομένοις ὑ πολλοὶ ὑπῆνται τῶν ἀσυδοῦ, ἀεὶ καὶ ὀίονται αὔξειν βουλόμενοι. ἢ αἱ νῆες ἔπποι καὶ λοιδορίας καὶ ὑπὸ τῶν τοιούτων, καὶ ὕβρεις, καὶ δημοσίσματα, τοὺς ὄχους, καὶ σωτηρήματα καὶ πολλῆς γέμοντα καπηλείας, καὶ ἐμπορείας καὶ ἀναγκαίους; ἀλλὰ βούλεσθε καὶ τούτους ἀφέντες, ἐφ' ἑτέρους ἔλθωμεν τοὺς δὴ δοκιμωτάτους εἶ) δικαιοτάτους; τίνες οὖν εἰσὶν ὅτοι; ἢ τοὺς ἀγροὺς κεκτημένοι, καὶ τ̄ ἀπὸ τῆς γῆς δρεπόμενοι πλοῦτον. καὶ τί τούτων ἡδιοῖτ' ἂν ἀδικώτερον; εἰ γὰρ ἐξετάσειέ τις πῶς τοῖς ἀθλίοις καὶ παλαιπώροις κέχρηται γεωργοῖς, βαρβάρων αὐτοὺς ὠμοτέρους εὕροι). τοῖς γὰρ ὑπολιμῶ τηκομένοις, καὶ δι' ὅλης πονουμένοις τῆς ζωῆς καὶ τελέσματα διήνεκῆ καὶ ἀφόρητα ὑπιτιθέασι, καὶ ὀλιγωρίας ὑπιπόνους ὑπιτάττουσι, καὶ ὡς ὄνοις καὶ ἡμιόνοις, μᾶλλον ἢ ὡς λίθοις τοῖς ἐκείνων κέχρηται σώμασιν, οὐδὲ μικρὸν ἀναπνεῦσαι συγχωρηθῶντες, καὶ πρ̄ ἐχούσης τῆς γῆς, καὶ μὴ πρεχούσης, ὁμοίως αὐλοῖς καταπίνοισι, καὶ οὐδεμιᾶς αὐλοῖς συγγνώμης μεταδιδόασι· καὶ τί γὰρ οἱ δὴ ἐλεεινότεροι, ὅταν δὶ ὅλης νυκτὸς τῷ χειμῶνος πονέσαντες, ἐς χρυμῶ καὶ ὁμίχλῃ καὶ ἀγρυπνίαις δαπανηθέντες, κενᾶς ἀναχωρήσωσι τ̄ χεροὶν, ἔτι καὶ προσοφείλοντες, καὶ τὸ λιμοῦ τούτου καὶ ὃ ναυαγίου ταῖς τ̄ ὑπερόχοις βασάνοις ἐς τοὺς ἐλκυσμοὺς καὶ ταῖς ἀπαιτήσεις καὶ ταῖς ἀπαγωγαῖς καὶ ταῖς ἀπροθυμίαις λειτουργίας * μᾶλλον δεδοικότες καὶ φείδηοιλες; ἢ δὴ τις εἴποι ταῖς ἐμπορείας, ἃς "αὐλοὶ ἐμπορεύουσι), ταῖς καπηλείας, ἃς αὐλοὶ" καπηλεύονται, ἀπὸ μὲ τ̄ πόνων αὐτῶν ἐς τῶν ἱδρώτων λιμοὺς καὶ ὑποσιτίαν πληθούσας, αὐλοῖς ἢ οὐδὲ ὀλίγον οἰκαδε εἰσαγαγεῖν ὑπιτρέπουσι μέρος, ἀλλ' ὁλόκληρον τ̄ καρπὸν εἰς τὰς τῆς πλανομίας αὐτῶν δαπάνας πίθους; καὶ ὀλίγην αὐλοῖς ὑπὲρ τούτου "προσειπεῖν ἀρχὴν εἶναι, κρυπτὰ ἢ ἡμῖν ὄχων ὑπιοῦσι, καὶ οὐδὲ τοῖς ἐλλιμένων νόμοις νενομισμένα, καὶ δημοσίσμ γραμματεῖα πολλῆς γέμοντα τῆς ἀρᾶς ζωπιθέασιν. οὐδὲ γὰρ ἑκάστοις ἰῶ τῶ πάντος, ἀλλὰ ὃ ἥμισυ ὃ παντὸς ἀπαιτεῖ βιάζονται, ἐς ζῶντα τὸ ἀπαιτούμενόν καὶ γυναῖκα ἔχοντος, ἐς παιδία τρέφοντος, καὶ δι' ὑδεφόπου ὄντος πένητος, καὶ τοῖς οἰκείοις πόνοις καὶ τιν" ἄλλο καὶ Ⓦ λιμοῦ πλησθέντος. ἀλλ' οὐδὲν τούτων σπουδῆσι. διὸ δὴ Ⓦ προφήτης οὐκ ἐᾷ σε προσπαιζόμενόν εἰπεῖν· ἔκστηθι ὑρεανέ, καὶ φείξον γῆ. εἰς πόλιν ἡμερωσίαν ὃ τ̄ ἀνθρώπων ὄχλος ἐξεβακχεύθη; ταῦτα ἢ λέγω, ὑ τέχνας, οὐδὲ γεωργίαν, ὑδὲ στρατείαν, οὔτε ἀγορὰς ὄχλοβάλλων, ἀλλ' ἡμᾶς αὐτούς. ἐπεὶ καὶ ὁ Κορνήλιος ἑκατοντάρχης ἰῶ, καὶ ὁ Παῦλος σκυτοτόμος, καὶ μὲ ὃ κήρυγμα τῇ τέχνῃ ἐκέχρητο, καὶ ὁ Δαβὶδ βασιλεὺς ἰῶ, καὶ ὁ Ἰὼβ πολλῶν" κ̄ημ̄ κύριος ἰῶ, καὶ μυρίων προσόδων ἐντεῦθεν ἀπέλαυσε, καὶ οὐδὲν ἐντεῦθεν τούτων οὐδενὶ κώλυμα ὑπῆρξε πρὸς ἀρετήν. ταῦτ' οὖν ἅπαντα ἐννοοῦντες καὶ τὰ μυρία τὰ λοιπὰ ἀναλογισάμενοι, κἂν ἐντεῦθεν "ἀναζῶμεν πρὸς ὃ ἀφιέναι τοῖς πλησίον τὰ ὀλίγα ἐκεῖνα καὶ εὐτελῆ. καὶ γὰρ λόγος ἡμῖν "ἡμῆσται τῶν ἐμπιστευθεισῶν ἡμῖν ἐντολῶν, καὶ ὅσι ἔχομεν πάντα καταβαλεῖν, ὑδὲ ἀπ' ὀλιοῦ ποιῆσωμεν. ὄχλος γοῦν ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς πρὸς ἔκτισιν θύκηλόν τε καὶ ῥᾳδίαν ὁδὸν, καὶ πάντα δυναμένοις ὄχλυσαι ἐκεῖνα, ὃ μὴ μνησικακεῖν λέγω. ἵνα οὖν τοῦτο μάθωμεν καλῶς, ἀκούσωμεν ὁδῷ προϊόντες τῆς παραβολῆς ἁπάσης. προσπίπτει γὰρ αὐτῷ,

χ. οὐ ἀπὸ
χ. μὴν
χ. ἀπὸ
χ. κακὰ
σι,
χ. σφοδρὰ
σι
χ. ὑπὸ
χ. χρυσὸν
χ. ἐπὶ
χ. ὑπὸ
χ. ἀπὸ
χ. ἀπὸ
χ. ἀπὸ
χ. ἀπὸ
χ. ἀπὸ
χ. ἀπὸ
χ. ἀπὸ

αὐτῷ, φησιν, εἰς ὀφλέτης μυρίων ταλάντων. οὐκ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποτίσαι, ἐκέλευσεν αὐτὸν πραθῆναι, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὰ παιδία. τίνος ἕνεκεν, εἰπέ μοι [τὴν γυναῖκα]; οὐκ ἐξ ὠμότητος, οὐδὲ ἀπὸ μισανθρωπίας (καὶ γὰρ εἰς αὐτὸν ἡ ζημία περιῆκτο πάλιν. δούλη γὰρ ἦν καὶ κακείνη) ἀλλ' ἐξ ἀφάτου κηδεμονίας. βλέπει γὰρ αὐτὸν ἡμερον ποιῆσαι διὰ τῆς ἀπειλῆς ταύτης, ἵνα εἰς ἱκετηρίαν αὐτὸν ἀγάγῃ, καὶ ἵνα πραθῇ. εἰ γὰρ * διὰ τοῦτο ἐποίει, οὐκ ἂν ἐπένθυσεν αὐτοῦ τῇ αἰτήσει, οὐδ' ἂν τὴν χεῖρα ἔδωκε. διὰ τί οὖν περὶ τοῦ λογισμοῦ τοῦτο οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ ἀφῆκε τὸ ὄφλημα; διδάξαι βουλόμενος πόσων αὐτὸν ὀφλημάτων ἐλευθεροῖ, ἵνα καὶ ταύτῃ ἡμερώτερος πρὸς Σιμωνίδην γένηται. εἰ γὰρ καὶ μαθὼν τοῦ ὀφλήματος Σιμωνίδης ὄγκον, καὶ τῆς συγχωρήσεως τὸ μέγεθος, ἐπέμβαινεν ἄγχων Σιμωνίδην· εἰ μὴ τοσούτοις αὐτὸν περιεπαίδευσε φαρμάκοις, πολὺ οὐκ ἂν ἐξῆλθεν ὠμότητος; τί οὖν ἰσχνός;

26 Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοὶ, καὶ πάντα σοι ἀποδώσω, φησίν·

27 Ὁ δὲ κύριος αὐτοῦ σπλαγχνισθεὶς ἀπέλυσεν αὐτὸν, καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ.

Εἶδες πάλιν φιλανθρωπίας ὑπερβολήν; ἀναβολὴν ἐζήτησε μόνον καιροῦ καὶ ὑπερθεσιν ὁ οἰκέτης· ὁ δὲ μεῖζον, ἢ ἠτήσεν, ἔδωκεν, ἄφεσιν ὁλοκλήρου τοῦ δανείσματος καὶ συγχώρησιν. ἐβούλετο μὲν γὰρ καὶ ἐξ ἀρχῆς δοῦναι, ἀλλ' οὐκ ἐβούλετο αὐτοῦ εἶναι τὸ δῶρον μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τούτου ἱκετηρίας, ἵνα μὴ ἀσεφάνωτος ἀπέλθῃ. ὅπερ γὰρ αὐτοῦ τὸ πᾶν ἦν, εἰ δὲ προσέπεσεν οὗτος καὶ ἐδεήθη, ἡ αἰτία τῆς συγχωρήσεως ἐδήλωσε. σπλαγχνισθεὶς γάρ, φησιν, ἀφῆκεν αὐτῷ. διὰ τοῦτο ὅμοιος καὶ ὕστερος ἐβούλετο καὶ σφοδρὸν τὸ δοκοῦν σωτηρίαν φέρειν, ἵνα μὴ σφόδρα ἡδὺ κατηχημένος, καὶ ἵνα παιδευθεὶς ἐν ταῖς οἰκείαις συμφοραῖς συγγνωμονικὸς γένηται τοῦ σωδούλου. μέχρι μὲν οὖν τούτου καλὸς οὗτος καὶ θαυμάσιος. καὶ γὰρ ὡμολόγησε, καὶ ἐπηγγείλατο ἀποδώσειν τὸ ὄφλημα, καὶ προσέπεσε, καὶ παρεκάλεσε, καὶ κατέγνω τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων, καὶ ἔγνω τὸ μέγεθος τοῦ ὀφλήματος. ἀλλὰ τὰ μὲν τούτου ἀναξία τῶν προτέρων. ἐξελθὼν γὰρ αὐτὸς, οὐδὲ μικρὸν χρόνον πολύν, ἀλλ' ὀλίγως, ἐναυλον ἔχων τὴν ὀργισίαν, εἰς κακίαν ἀπεχρήσατο τῇ δωρεᾷ καὶ τῇ ἐλευθερίᾳ τῇ παρὰ τοῦ δεσπότου αὐτῷ παρηχρειωμένῃ.

28 Εὑρὼν γὰρ ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ ὀφείλοντα αὐτῷ ἑκατὸν δηναρία, ἔπνιγεν αὐτὸν λέγων, ἀπόδος μοι" εἰ τι ὀφείλεις. Εἶδες δεσπότου φιλανθρωπίαν; εἶδες δούλου ὠμότητα; ἀκηκόατε οἱ ὑπὲρ χρημάτων ταῦτα ποιοῦντες. εἰ γὰρ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων ἦν χρεὶ, πολλῷ μᾶλλον ὑπὲρ χρημάτων. τί οὖν ἰσχνός;

29 Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοὶ, καὶ πάντα σοι ἀποδώσω. Οὐδὲ τὰ ῥήματα ἠδέσθη, δι' ὧν ἐσώθη. καὶ γὰρ αὐτὸς ταῦτα εἰπὼν ἀπηλλάγη τῶν μυρίων ταλάντων, καὶ οὐδὲ Σιμωνίδην λιμνάν ἐπέγνω, δι' ὃ δὲ ναυάγιον διέφυγε, καὶ τὸ αἴτημα τῆς ἱκετηρίας αὐτοῦ ἀνέμνησε τῆς τοῦ δεσπότου φιλανθρωπίας· ἀλλὰ πάντα ἰσχνὰ ἀπὸ τῆς πλεονεξίας καὶ τῆς ὠμότητος καὶ τῆς μνησικακίας ἐκείνου, θηρίου χαλεπώτερος ὢν, ἄγχων Σιμωνίδην. τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; σαυτὸν ἀπαιτῶν οὐκ αἰδῇ, κτῆν σαυτῷ τὸ ξίφος ὠθῶν, καὶ τὴν ἀπόφασιν καὶ τὴν δωρεὰν ἀνακαλούμενος; ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐνοήσατε, οὐδὲ ἐμνήσθη τοῦ αὐτοῦ, οὐδὲ ἐνέδωκε. καίτοι γε οὐχ ὑπὲρ τῶν ἴσων ἡ ἱκετηρία. ὁ μὲν γὰρ ὑπὲρ μυρίων ταλάντων, ὁ δὲ ὑπὲρ ἑκατὸν δηναρίων πρεσβεύει· καὶ ὁ μὲν Σιμωνίδης, ὁ δὲ δεσπότης· καὶ ὁ μὲν τελείαν συγχώρησιν ἔλαβεν, ὁ δὲ ἀναβολὴν ἤτει· καὶ οὐδὲ" ταύτην οὗτος ἐδίδου.

30 Ἔβαλε γὰρ αὐτὸν εἰς φυλακήν. 31 Ἰδόντες δὲ οἱ Σιμωνίδαι αὐτοῦ" κατηγόρησαν αὐτοῦ πρὸς τὸν δεσπότην. Οὐδὲ δὴ θεσπέσιος τοῦτο ἀρκέσειν ἔμελλεν, μή τι γε Θεῷ." Σιμωνίδαι οὖν οἱ μὴ ὀφείλοντες. τί" οὖν ὁ δεσπότης;

32 Πονηρὲ δοῦλε, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με. οὐκ

ἔδει

ἔδει κἀ σὲ ἐλεῆσαι τὸν Cωόδουλόν σου, ὡς κἀγὼ σὲ ἠλέησα; Ὅσα πάλιν τὴν ἡμερότητα τοῦ δεσπότου. κρίνεται πρὸς αὐτὸν, καὶ ἀπολογεῖται μέλλων ἀπατεύειν αὐτοῦ τὴν δωρεάν· μᾶλλον δὲ οὐκ αὐτὸς μὲν ἀπατεύων, ἀλλ' ὁ λαβών. διὸ φησι, πᾶσαι τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀ- χ. αὐτῷ
φῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με. οὐκ ἔδει δὲ σὲ ἐλεῆσαι Ⓦ Cωόδουλόν σου; Εἰ γὰρ καὶ βαρύ σοι τὸ πρᾶγμα εἶναι δοκεῖ, ἀλλ' ἔδει καὶ πρὸς τὸ κέρδος ἰδεῖν τὸ τότε γενησόμενον καὶ τὸ ἐσόμενον. Εἰ δὲ ἐπαιδεύθη τὸ ἐπίταγμα, τὸ ἔπαθλον ἐννοῆσαι ἔδει, μηδὲ ὅτι λελύπηκεν ἐ- χθρὸς, ἀλλ' ὅτι σὺ Θεὸν παρώξυνας, οὗ καὶ ἀπὸ φιλῆς ἱκετηρίας κατήλλαξας. Εἰ δὲ καὶ οὕτω σοι φορτικὸν τὸ φίλον γενέσθαι τῷ λελυπηκότι, πολλῷ βαρύτερον τὸ εἰς γέενναν ἐμπεσεῖν. καὶ εἰ τοῦτο αὐτὸ ἔπαθες ἐκεῖνος, τότε δὴ ἔγνως, ὅσα πολλῷ τοῦτο χαυνότερον. Ἔστε μὲν μικρὰ χ. τὸ τῆς ἐκεῖνα ὤφειλεν, οὐκ ἐκάλεσε πονηρὸν, οὐδὲ ὕβρισεν, ἀλλ' ἠλέησεν· ὅτε δὲ πρὸς Ⓦ Cω- δουλον ἀγωνώμων ἐγένετο, τότε λέγει, πονηρὲ δοῦλε. ἀκούσατε Ⓐ πλεονέκται (καὶ γὰρ πρὸς ὑμᾶς ὁ λόγος) ἀκούσατε καὶ Ⓐ ἁπλοῦς καὶ ὠμοὶ, ὅτι οὐχ ἑτέρους ἐστὲ ὠμοὶ, ἀλλ' ἑαυ- τοῖς. ὅταν οὖν βούλῃ μνησικακῆσαι, ἐννόησον ὅτι σαυτῷ μνησικακεῖς, οὐχ ἑτέρῳ· ὅτι γὰρ σαυ- τοῦ καταδουλοῖ ἁμαρτήματα, οὐ γὰρ τοῦ πλησίον. σὺ μὲν γὰρ, ὅπερ δὴ ἐργάσῃ, τοῦτο ὡς χ. κεκτη- αὐθέκτος ἐργάζῃ, καὶ ἐν τῷ πρόσθι βίῳ· ὁ δὲ Θεὸς οὐχ οὕτως, ἀλλὰ μείζοσι σε ὑμωρήσε- σμένους ταν καὶ ὑμνείαν τὴν ἀεὶ καὶ ἐκ.

34 Παρέδωκε γὰρ αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδῷ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον,

Τυτὶ, διηνεκῶς. οὔτε γὰρ ἀποδώσει ποτέ. ὅπου γὰρ οὐκ ἐθέλουσι τὴν ἐνεργείαν βελτίων, λείπεται τὴν ὑμωρίαν σε διηνεκῆ εἶναι. καίτοι ἀμεταμέλητα τοῦ Θεοῦ τὰ χαρίσματα καὶ δωρεαί· ἀλλὰ τοσοῦτον ἴσχυεν ἡ κακία, ὡς καὶ τοῦτον λῦσαι Ⓦ νόμον. Τί τοίνυν τοῦ μνησικακεῖν χαλεπώτερον, ὅταν δωρεὰν θείαν τοσαύτην καὶ τηλικαύτην δυνατὸν φαίνηται; καὶ οὐδὲ ἁπλῶς αὐτὴν παρέδωκεν, ἀλλὰ ὀργισθείς. ὅτε μὲν γὰρ ἐκέλευσε παρακαλεῖν, οὐκ ἐν ὀργῇ τὰ ῥήματα (οὐκοῦν οὐδὲ ἐποίησεν) ἀλλ' ἀφορμὴν φιλανθρωπίας μείζω· ἐνταῦθα δὲ ἀγθομα- κτήσεως πολλῆς ἡ ψῆφος καὶ ὑμωρίας καὶ κολάσεως. Τί οὖν ἡ παροξυσμὸν βούλεται;

35 Οὕτω ποιήσει γὰρ, φησι, καὶ ὑμῖν ὁ πατήρ μου, ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῆς καρδίας ὑμῶν τὰ παραπτώματα αὐτῶν. Οὐ λέγει ὁ πατὴρ ὑμῶν, χ. ἀπὸ ἀλλ' ὁ πατήρ μου. οὐ γὰρ ἄξιον τοῦ τοιούτου καλεῖσθαι πατέρα τὸν Θεὸν, τὸν οὕτω πονηρεῦσαι καὶ μισανθρωπον. δύο τοίνυν ἐνταῦθα ζητῶ, καὶ καταγινώσκειν ἡμᾶς τῶν οἰκείων ἁμαρτη- μάτων, καὶ ἑτέροις ἀφιέναι, καὶ ἐκεῖνο μάλιστα τοῦτο, ἵνα εὐχολώτερον τοῦτο γένηται (ὁ γὰρ τὰ ἑ- αυτοῦ ἐννοῶν, συνελεωμικώτερος ἔσται τῷ Cωδούλῳ) καὶ οὐχ ἁπλῶς ἀφιέναι ἀπὸ στό- χ. καρδίας ματος, ἀλλ' ἀπὸ καρδίας.

ΗΘΙΚΟΝ Μὴ δὴ καθ' ἑαυτῶν τὸ ξίφος ὠθῶμεν μνησικακοῦντες. τί γὰρ σε τοιοῦτον ἐργάσε- χ. ἐνύπνιον ται ὁ λελυπηκώς, εἰ σὺ σαυτὸν ἐργάσῃ τῆς ὀργῆς μεμνημένος, καὶ ὑπαπωμένος τῷ σαυτοῦ τὸν καταδικάζουσαν * παρὰ Θεοῦ ψῆφον; δεῖ μὲν γὰρ νήφης τὴν φιλοσοφῆς, εἰς τὸν ἐκεί- * π νου κεφαλὴν πεσεῖσθαι τὸ δεινὸν, καὶ κακὸς ἔσῃ ὁ πάσχων κακῶς· δεῖ δὲ μάνης ἀναναιδῶς καὶ δυσχεραίνων, τότε αὐτὸς ἐπιστήσῃ τὸν βλάβην, οὐ πρὸς ἐκεῖνα, ἀλλὰ πρὸς σαυτόν. μὴ τοίνυν λέγε, ὅτι ὕβρισε καὶ διέβαλε καὶ μυεία εἰργάσατο κακά. ὅσα γὰρ αὐ ἐποίησε, τοσούτῳ μᾶλλον δεικνύει αὐτὸν εὐεργέτην. ἔδωκε γὰρ ἀφορμὴν ἀπολύσασθαι τὰ ἁμαρ- χ. ἀπολύ- τήματα· ὥστε ὅσῳ μείζονα ἠδικηκὼς ᾖ, τοσούτῳ μείζονος ἁμαρτημάτων ἀφέσεως αἴτιός σοι χ. μείζω καθίσταται. δεῖ γὰρ θέλωμεν, οὐδεὶς ἡμᾶς ἀδικῆσαι δυνήσεται· ἀλλὰ κἂν Ⓐ ἐχθροὶ τὰ μέ- γιστα ὠφελήσουσιν ἡμᾶς. καὶ τί λέγω σοὶ αὐθέκτοις; τῶν * παροξυνόντων δεῖ πονηρο- * χ τέρων; ἀλλ' ὅμως κἂν τὴν πολλὴν ἀφορμὴν εὐδοκιμήσεως ἔχωμεν· ἐὰν δείκνυσιν ὁ Ἰώβ. εἰ δὲ ὁ Παῦλος ἀφορμὴν γέγονε στεφάνων, τί δέδοικας αὐθέκτον ἐχθρόν; ὅσα χ. γαῦ δαίνεις, τραύσας τὰ τῶν ἐχθρῶν φέρων ἐπηρείας. πρῶτον μὲν κἀ μέγιστον, ἁμαρτημάτων

ἀπαλλαγὴν·

ἀπαλλαγλιὼ· δεύτερον, χαρτερείαν δὲ ὑπομονὴν· τέλειον, ἡμερότητα ϗ φιλανθρωπίαν. ὁ γὰρ τοῖς λυπεῖσιν οὐκ εἰδὼς ὀργίζεσθαι, πολλῷ μᾶλλον τοῖς φιλοῦσιν αὐτὸν ὑπεύθυνος ἔσται. τέταρτον, ὃ καθαρεύειν ὀργῆς διωνεκῶς, ὃ σαφὲς γλῶσσ᾽ ἀνίσον. ὁ γὰρ ὀργῆς καθαρεύων, δῆλον ὅτι ϗ τῆς ἐντεῦθεν ἀθυμίας ἀπήλλακται, ϗ οὐκ ἀναλώσει τὸν βίον εἰς ματαιοπονίας ϗ ὀδυνίας. ὁ γὰρ οὐκ εἰδὼς ἀπειρᾶσθαι, οὐδὲ λυπεῖσθαι οἶδεν, ἀγαθὸ τυφῆς ἀπολαύσεται ϗ μυρίων ἀγαθῶν. ὥστε ἑαυτὸν ὑμνοῦμεν μισοῦντας ἑτέρους, ὥσπερ οἶμαι ϗ ἑαυτὸν ὑπεργετοῦντα ἀγαπῶντες. ποῖος τούτοις ἅπασιν ἀφιλέστερος ἔσῃ ϗ αὐτοῖς τοῖς ἐχθροῖς, κἂν δαίμονες ὦσι, μᾶλλον δὲ ὅδε ἕξεις λοιπὸν ἐχθροὺς δεδεγμένους αὐτά. ὃ δ᾽ πάντων μεῖζον δὲ ποθητόν, τὸν τοῦ Θεοῦ κεκραμένος φιλανθρωπίαν. κἂν ἡμαρτηκὼς ἦς, τεύξῃ συγγνώμης· κἂν κατορθωκὼς ἦς, πλείονα ποιήσῃ προκοπήν. ἀμύσωμεν τοίνυν ὃ μηδένα μισεῖν, ἵνα ϗ ὁ Θεὸς ἡμᾶς φιλήσῃ, ἵνα, κἂν μυρίων ϖαλαίστων ὦμεν ἔνοχοι, ϖαλαγγενεσίᾳ ϗ ἐλεήσῃ. ἀλλ᾽ ἠδίκησαν πρὸς αὐτόν; σὺ κωλῦσαι ἐλέησον αὐτόν, μὴ μισήσῃς· δάκρυσον ϗ θρήνησον, μὴ ἐπιγράφῃς. ὁ γὰρ σὺ εἶ ὁ ποιοκαρουχὼς τῷ Θεῷ, ἀλλ᾽ ἐκεῖνος· σὺ δ᾽ ϗ βδελύξασθαι, ἐὰν ἐνέγκῃς. ἐννόησον ὅτι ϗαυρωθῆναι μέλλων ὁ Χριστὸς, ὑπὲρ ἑαυτοῦ μὲν ἔκλαυσεν, ὑπὲρ δὲ τῶν ϗαυρωσάντων ἐδάκρυσεν. ὅπου ϗ ἡμᾶς ϖλακεῖσθαι χρή, ἐν ὅσῳ αὖ ἀδικούμεθα, τοσούτῳ μᾶλλον * θρήνων τὸν ἀδικοῦντας. ἡμῖν μὲν γὰρ πολλὰ ἀπεστράθην τὰ ἀγαθὰ, ἐκείνοις δὲ τὰ ἐναντία. ἀλλ᾽ ὅτι πάντων ὕβριστὴς ἐτύπτησεν; οὐκοῦν ὅτι πάντων ἑαυτὸν ἤσχυνε, ϗ ἠτίμωσε, ϗ μυρίων κατηγόρων ἐαυτοῖς τὸ στόμα, ϗ δι᾽ πλείονας τὸν στεφάνους ὕφανε, καὶ πολλοὺς δι᾽ τῆς μακροθυμίας ϖωλήσας κήρυκας. ἀλλὰ ποῖος ἑτέρως διέβαλε; ϗ διὰ τοῦτο, τῶν Θεοῦ ὄντος τῶν μέλλοντος ἀπαρτᾶν ϗ βυθιοῦν, ἀλλ᾽ οὐκ ἐκείνων τῶν ἀνηυσάντων; ἑαυτῷ γὰρ ποιᾶσθαι κολάσεως ἐπόθησεν, ἵνα μὴ μόνον ἐπὶ τῶν οἰκείων, ἀλλὰ ϗ ἐπὶ ὧν ποιεῖ σῶν διελέγθη, τοῦ φάγη λόγου ϗ σὲ μὴ ποιῇς δυσθέρμους διέβαγες, αὐτὸς δὲ ποιῇς Θεοῦ διεβλήθη. Εἰ δὲ οὐκ ἀρκεῖ σοι ταῦτα, ἐννόησον ὅτι ϗ ὁ διαπόντιος σε διεβλήθη ἐπὶ τῷ Σατανᾷ ϗ ἐπὶ δυσθέρμων ϗ ποιῇς τὸν μάλιστα φιλουμένους, ϗ ὁ τοῦτο μονογλυκὺς πάλιν ϗ αὐτά. διὸ ϗ ἔλεγλε, Εἴ τις οἰκοδιαπότιλε βεβλῆσθαι Matth. 1. xe.
ἐκάλεσαν, πολλῷ μᾶλλον τοὺς οἰκειακοὺς αὐτοῦ. ϗ γὰρ διέβαγεν αὐτὸν μόνον ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνος, ἀλλὰ ϗ ὑπεσύθη· ϗ διέβαλεν οὐ ϗ τυχόντα, ἀλλὰ ϗ μέγιστα ὀνείδη ϗ ἐγκλήματα. ϗ γὰρ ϗ δαιμονᾶν αὐτὸν ἔφησε, ϗ πλανᾶν εἶ ϗ αὐλίζεσθαι. ἀλλὰ ϗ ὑπεργετήσασθαι ἔπαθες κακῶς; ϗ διὰ τοῦτο μάλιστα ἐχθρὸς τοῦ ποιήσαντος θρήνει ϗ ἀλλ᾽ ἐχθρὸς σεαυτοῦ δὲ χαῖρε, ὅτι Θεῷ πέφυκας ὅμοιος, τῷ ἡλίου ἀνατέλλοντι ὑπὲρ πονηροὺς ϗ ἀγαθούς. εἰ δὲ ϗ ϗ ἐχθροδαίμων σε ὁ τοῦ Θεοῦ μιμεῖσθαι (κἀπίτηγε τῷ νηφοντι ὅτι οὐ τὸ δύσκολον) ἀλλ᾽ ὅμως εἰ σῶν μεῖζον οὐ τοῦτο εἶ δοκῇ, φέρε σε ποῖς τοὺς ϖωδούλους ἀγάγωμεν, ποῖς τὸν Ιωσὴφ τὸν μυρία παθόντα ϗ ὑπεργετήσαντα τοὺς ἀδελφούς, ποῖς τὸν Μωϋσέα τὸν μυρίας ὑπενεγκόντα ἐχθρὰς αὐτῷ δεηθέντα, ποῖς τὸν μακάριον Παῦλον τὸν ὑπὲρ ἀριθμὸν πεπονθότα ἅπερ ἔπαθε πρὸς αὐτῷ, ϗ αἰτιώτατα αἰνάθεμα εἶ ἐχθρὸς αὐτῷ, ποῖς τὸν Στέφανον τὸν λιθαζόμενον ϗ ϖωδοκαλούμενον συγχωρήσαντα αὐτοῖς τιμωρίαν ταύτην. ϗ ταῦτα πάντα ἐννοήσας ἐκβαλε πᾶσαν ὀργὴν, ἵνα δὲ ὁ Θεὸς ἀφῇ ἡμῖν πάντα τὰ ϖωδοκατώματα, χάριτι ϗ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα ϗ τὸ κράτος, νῦν ϗ ἀεὶ, δὲ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμὴν.

Ομιλ. ξβ. 1 ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ΟΤΕ ΕΤΕΛΕΣΕΝ Ο ΙΗ- ϰεζ΄ιθ.
σοῦς τοὺς λόγους τούτους, μετῆρεν ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ϗ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια τῆς Ιουδαίας, πέραν τοῦ Ιορδάνου.

Σιωεχῶς

ΥΝεχῶς τὴν Ιουδαίαν " ἀφεὶς ἀφ' τὴν βασιλείαν τὴν ἐκείνων, νῦν χ. ἀρχὴν
ὑπιχωριάζει λοιπὸν, ὅπῃ ὁ πάθος ἐγγὺς ἔμελλεν εἶ) ὑ μὲν εἰς τὰ Ιεροσόλυμα τέως αἴνεσιν, ἀλλ' εἰς τὰ ὄρια τῆς Ιουδαίας. ὑ ἐλθόντι ἠκολούθησ [αὐτῷ] ὄχλοι πολλοὶ, ὑ ἐθεράπευσεν αὐτούς. ὅτε τῇ τῶν λόγων διδασκαλίᾳ διλωνεκῶς ἐνδιατείβει, ὅτε τῇ τῶν σημείων θαυματουργίᾳ· ἀλλὰ νῦν μὲ τοῦτο, νῦν ὁ ὄχλος ποιῆ, ποικίλλων τὴν σωτηρίαν τῶν προσερχομένων ὑ " ὑπομενόντων, ὡςε ἀπὸ μὲ τῶν σημείων ἀξιόπιστος, ἀν χ. ἐπομένῃ
οἷς ἔλεγε, φανερῶν διδάσκαλος, ἀπὸ ὁ τῆς τῶν λόγων διδασκαλίας ὑπόστασις ὁ ἀπὸ τ σημείων κέρδος. τοῦτο ὁ ἰῶ ὁ προς θεοσέβειαν αὐτὸν χειραγωγήσας. σὺ δέ μοι κἀκεῖνο 10
σκόπει, πῶς ὁλοκλήρους ἡμᾶς παιδεύειν ἐπιχειροῦσιν ἀνένὶ ῥήματι ④ μαθηταί, ὑ κατ' ὄνομα ἕκαστον ἀπαγγέλλοντες τὴν θεραπευομένων. οὐ γὰρ εἶπον, ὅτι ὁ δῆμος ὑ ὁ δεῖνα· ἀλλ' ὅτι πολλοὶ, ὃ ἀκόμπαστον παιδεύοντες. ἐθεράπευσε ὁ Χριστὸς, ἐκείνους τε θαυματουργῶν, καὶ δι' ἐκείνων πολλοὺς ἑτέρους. ἡ γὰρ τῶν τοιούτων ἀθανείας διόρθωσις, ἑτέρους ἐπῆρθωσε θεοσέβειαν ἐγίνετο· ἀλλ' ὑχὶ τοῖς φαρισαίοις, ἀλλ' ὑχὶ δι' αὐτὸ τοῦτο μᾶλλον ἐκνευριοῦντας ὑ 15
προσέρχονται αὐτῷ πειράζοντες. ὅπῃ γὰρ τῶν γραμμάτων ὑπολαβέσθαι οὐκ εἶχεν, προβλήματα αὐτῷ προβάλλουσι.

3 Προσελθόντες γὰρ αὐτῷ ὑ πειράζοντες ἔλεγον· Εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν; Ω τῆς " ἀπονοίας· ᾤοντο ὑπισχνίζειν αὐτὸν δι' χ. αὐλῆς
τῶν ζητημάτων, καίτοιγε ἤδη λαβόντες αὐτοῦ τεκμήριον τῆς δυνάμεως ταύτης. ὅτε γὰρ 20
προεῖπε τὸ σαββάτου πολλὰ διελέχθησαν, ὅτε εἶπον, ὅτι βλασφημεῖ, ὅτε εἶπον, ὅτι δαιμόνιον ἔχει, ὅτε τοῖς μαθηταῖς ἐπετίμησαν ἀπὸ τῶν ἀσυνείμων βασίζοντας, ὅτε προεῖπε λιθίνων διελέχθησαν χειρῶν, πάντα χοῦ ἀπέρριψας αὐτῶν τὰ σώματα, ὑ τὴν ἀναίσχυντον ἐμφανίζας γλῶτταν ὅπου πρέπειν ἐπέμενεν· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ὅπως ἀφίσανται. Τοιοῦτον γὰρ πονηρία, τοιοῦτον ἡ βασιλεία, ἀναίσχυντον ὑ ἰταμόν. κἂν μυριάκις ὑπισχνισθῇ, μυριάκις ἐ- 25
φίσαται πάλιν. σὺ δέ μοι σκόπει ὑ τὴν ἐκ τοῦ ῥήματος " ἐρωτήσεως καὶ χειρογράφου. οὐδὲ χ. ἐπερωτ.
γὰρ εἶπον αὐτῷ, ἐκέλευσας μὴ ἀφιέναι γυναῖκα (ὑ γὰρ ἤδη ἰῶ τοῦτο τοῦ νόμου τούτου ἀφαιρεθεὶς) ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐμνημόνευσ ἐκείνων τῶν ῥημάτων, ἀλλ' ὡρμήθησαν μὴ ἐκβάλλειν· οἰόμενοι ὃ μείζονα ποιῆ τὴν ἐνέδραν, ὃ βουλόμενοι εἰς ἀντινομίας ἀναγκάσαι αὐτὸν ἐμβαλεῖν, οὐ λέγουσι, δίκαιόν ἐστι νομοθετήσας τοῦτο τό; ἀλλ' ὡς οὐδενὸς εἰρημένου ἐρωτῶσιν εἰ 30
ἔξεστι, προσδοκῶντες ὅτι ὑπολείψεται εἰρηκώς· ὑ ὄντες ἕτοιμοι, εἰ μὴ εἶπεν ὅτι ἔξεστιν ἀφεῖναι, ἀντιβαίνειν αὐτῷ τοῖς πρὸ αὐτοῦ εἰρημένοις, ὃ εἰπεῖν· πῶς οὖν εἴρηκας τὰ ἐναντία; εἰ ὃ τὰ αὐτὰ πάλιν [εἶπε,] ἅπερ ὃ ἐμαρτύρατο, αὐτιβαίνειν τῷ Μωϋσέως. ἵ οὖν αὐτός; οὐκ εἶπε· ἵ με πειράζετε, ὑποκριταί; καίτοιγε μὴ ταῦτα λέγει· ἀλλ' ὑποῦθα ὑ φησι τοῦτο. ἵ δήποτε; ἵνα μὴ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ καὶ τὴν ἡμερότητα ὑπιδείξῃ). ὅτε γὰρ ἀεὶ 35
σιγᾷ, ἵνα μὴ νομίσωσι λαθραίαν· ὅτε ἀεὶ ἐλέγχει, ἵνα παιδεύσῃ ἡμᾶς ἡμέρως φέρειν. πῶς οὖν αὐτοῖς ἀποκρίνε);

4 Οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι ὁ ποιήσας ἀπ' ἀρχῆς, ἄρσεν ὑ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς;

5 Καὶ εἶπεν, ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος ⓜ πατέρα αὐτοῦ ὑ τὴν μητέρα [αὐτοῦ,] ὑ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ὑ ἔσον) ④ δύο εἰς σάρκα μίαν.

6 Ὥστε οὐκ ἔτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία. ὁ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. Οσα σοφίαν διδασκαλίαν. ἐρωτηθεὶς γὰρ εἰ ἔξεστιν, οὐκ εὐθέως εἶπεν, οὐκ ἔξεστιν, ἵνα μὴ θορυβηθῶσι ὑ παραχθῶσιν· ἀλλὰ προ τῆς ἀποφάσεως δίκαι τ κατασκευῆς κατέστησε τοῦτο δῆλον, δείκνυς ὅτι ὑ αὐτὸς ὁ παιδεύς αὐτοῦ ὅσι τὸ προσταγμα, ὑ ὅτι οὐκ

ἀναιτίωμος

ἐνδυτὸν ὅλον. Μωϋσεῖ ταῦτα ἐπέταξεν, ἀλλὰ δὲ σφόδρα συμβαίνων. σκόπει δὲ αὐτὸν οὐκ ἀπὸ τῆς δημιουργίας διϊσχυρίζόμενον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ προστάγματος αὐτοῦ. ὁ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐποίησεν ἕνα ἄνδρα καὶ μίαν γυναῖκα μόνον· ἀλλ' ὅτι καὶ τοῦτο ἐκέλευσεν, ὥστε ⓦ ἕνα τὴν μιᾶ σωματίσεσθαι. Εἰ δὲ ἐβούλετο" ταύτην μὴν ἀφιέναι, ἑτέραν δὲ ἐπεισάγειν, ἕνα ἄνδρα ποιήσας, πολλὰς ἂν ἔπλασε γυναῖκας. νυνὶ δὲ καὶ τῷ ξόανον τῆς δημιουργίας, καὶ ᾧ ξόανον τῆς νομοθεσίας ἔδειξεν, ὅτι ἕνα δεῖ μιᾷ συνοικεῖν ἄνδρα πάντως, καὶ μηδέποτε διαῤῥήγνυσθαι. καὶ ὅρα πῶς φησιν· ὁ ποιήσας ἀρχῆς, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν [αὐτούς·] τουτέστι, καὶ οὐκ μιᾶς ῥίζης ἐβλάστησαν, καὶ εἰς ἓν σῶμα συνῆλθον. ἔσονται γάρ, φησιν, ⓓ δύο εἰς σάρκα μίαν. Εἶτα φοβερὸν ποιῶν τὸ ταύτης καταγνῶναι τῆς νομοθεσίας, καὶ πηγὴν ⓦ νόμου, οὐκ εἶπε, μὴ διαστῆτε τοίνυν, μηδὲ χωρίζετε· ἀλλὰ τί; ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. Εἰ δὲ Μωϋσέα προβάλλῃ," ἐγώ σοι λέγω ⓦ Μωϋσέως δεσπότην, καὶ μὴ τοῦτο καὶ τῷ χρόνῳ ἀκριβούμενον. καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἀρχῆς ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. καὶ πρεσβύτερος οὗτος ὁ νόμος, εἰ καὶ δοκεῖ πρὸ ἐμοῦ νῦν εἰσάγεσθαι, καὶ μὴ πολλῆς χείμωνος τῆς ἀσυνδήτου. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς" συνήγαγε τὴν γυναῖκα τῷ ἀνδρὶ, ἀλλὰ καὶ μητέρα ἀφιέναι ἐκέλευσε καὶ πατέρα· καὶ οὐδὲ ἐλθεῖν πρὸς τὴν γυναῖκα ἁπλῶς ἐνομοθέτησεν, ἀλλὰ καὶ κολληθῆναι, τῷ ἐπιτάσεως τῆς λέξεως τὸ ἀσφάλεστατον ἐμφαίνων. καὶ οὐδὲ τούτῳ ἠρκέσθη, ἀλλὰ δὲ ἑτέραν μείζονα συνάφειαν ἐπεζήτησεν. ἔσονται γάρ, φησιν, ⓓ δύο εἰς σάρκα μίαν. Εἶτα ἐπεὶ τὸ παλαιὸν ἀνέγνω νόμον, ⓦ καὶ ἄγραφα γραμμάτων καὶ ἄγραπτα εἰσενεχθέντα, καὶ ἀξιόπιστον ἀπὸ τοῦ δεδωκότος ἀπέφηνε, μετ' ἐξουσίας λοιπὸν δὲ αὐτὸς ἐρμηνεύει καὶ νομοθετῶν λέγων· ὥστε οὐκ ἔτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία. ὥσπερ οὖν σάρκα" τέμνειν, σφαγὰς, ὅτι δὲ γυναῖκα διαζῆσαι, βδέλυγμα. καὶ οὐκ ἔστι μέλλει τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τοῦ Θεοῦ ἐπήγαγε λέγων· ὃ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω, δεικνὺς ὅτι καὶ βδελυκτὸν φύσιν καὶ βδελυκτὸν νόμον τὸ γινόμενον· βδελυκτὸν φύσιν μὲν, ὅτι μίαν" διατέμνει σάρκα· βδελυκτὸν νόμον δὲ, ὅτι τοῦ Θεοῦ συνάψαντος καὶ κελεύσαντος μὴ διαχωρίζεσθαι, αὐτοὶ συνεπιλύεσθε τοῦτο τὸ δρᾶμα. τί οὖν* μὴ ταῦτα ἐγκρίνω; ἠχὶ ἡσυχάσας καὶ ἐπαινέσας τὸ εἰρημένον; ἠχὶ θαυμάσας τὴν σοφίαν; οὐκ ἐκπλαγῶσαν τὴν συμφωνίαν τοῦ" πατέρα; ἀλλ' οὐδὲν τούτων ποιοῦσιν· ἀλλ' ὡς δῆθεν ἐπαγωνιζόμενοι φασί·

7 Πῶς οὖν Μωϋσῆς ἐπετίλατο δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου, καὶ ἀπολῦσαι αὐτήν; Δευτ. κδ. α.

Καίτοιγε τοῦτο λοιπὸν οὐκ αὐτοῦ ἔδει προβαλεῖν, ἀλλ' αὐτὸν αὐγῆς· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐπεμβαίνει, οὐδὲ λέγει αὐτοῖς τοῦτο, ὅτι" τοῦδε οὐκ εἰμὶ λοιπὸν ὑποθήκιος ἐγώ· ἀλλὰ καὶ τοῦτο διαλύεται. καὶ μὴν εἰ ἀλλότριος ἦν τῆς παλαιᾶς, οὐκ ἂν ἠγωνίσατο ὑπὲρ Μωϋσέως· νῦν δ' ἂν" ἀπὸ τῶν ἀπαξ εἰρημένων ἀκριβοῦσθαι οὐκ ἂν ἐπαύσαντο τὰ αὐτὰ δεῖξαι συμβαίνοντα τοῖς παλαιοῖς. καίτοιγε πολλὰ καὶ ἄλλα Μωϋσῆς ἐκέλευσε, καὶ ταῦτα βρωμῆς, καὶ τὰ περὶ σαββάτων· τίνος οὖν ἕνεκεν ἓν διαμονὴν αὐτὸν προβάλλονται, ὡς σὺ ταῦτα; βουλόμενοι δὲ πλῆθος τῶν ἀνδρῶν ὑποτρατεῦσαι αὐτῷ. καὶ γὰρ ἀδιάφορον Ἰουδαίοις τοῦτο ἦν, καὶ πρώτης τοῦτό γε ἔπεσπον. διὰ δὴ τοῦτο τοσοῦτον ἐν ᾧ ὄρει λεχθέντων ταύτης ἐμέμνητο τῆς ἐντολῆς μόνης νῦν. ἀλλ' ὅμως ἡ ἀπόῤῥητος σοφία καὶ ὑπὲρ τούτων ἀπολογεῖται, καὶ φησιν·

8 Ὅτι Μωϋσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν οὕτως ἐνομοθέτησε.

Καὶ οὐδὲ ἐκεῖνον ἀφίησιν ὑπὸ κατηγορίαν μένειν, ὅτι" ⓦ νόμον αὐτὸς ἐκ αὐτοῦ δεδωκώς· ἀλλ' ἀφαιρεῖται αὐτοῦ τὸ ἐγκλήματος, καὶ τὸ πρῶτον εἰς τὴν ἐκείνων πρόνοιαν ἀνατρέπει κεφαλήν, ὁ πρωταγωνιστής. καὶ γὰρ ὅτε σὺν μαθηταῖς ὀλίγοις σὺν σάκχαρι ἦσθιε, δείκνυσιν αὐγῆς ὄντας ὑπερβατικούς· καὶ ὅτε προβάλλεται ἐνεκάλουν περὶ τοῦ μὴ νίπτεσθαι τὰς χεῖρας, δείκνυσιν αὖ σὺν ὄντας σὺν προβαλλομένους· καὶ ὅτι τοῦ σαββάτου ὄ, καὶ πρωταγωνιστής, καὶ σὺν τοῖς ὁμοίως.

ὁμοίως. Εἶτα, ὅπῳ φορτικὸν ἰῶ ὁ Εἰρηνεύων, καὶ πολλὰ ἐφερεν αὐτοῖς τὴν δόξαν, καὶ χέως πάλιν ὅτι ⟨W⟩ ἀρχαῖον αἰσχρὸν νόμον ⟨W⟩ λέγων, λέγων, ὅπερ καὶ ἐμπροσθεν εἶπεν·

Απ' ἀρχῆς δὲ οὐκ ἐγένετο οὕτω· Τουτέστιν, ὅτι διὰ τὴν σκληροκαρδίαν ἡμῶν ἐξ ἀρχῆς ἐνομοθέτησεν ὁ Θεὸς καὶ ἐνετείλατο. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσι, πόθεν δῆλον ὅτι διὰ τὴν ἡμῶν σκληρότητα τοῦτο εἶπε Μωϋσῆς, ἐκεῖθεν αὐτοῦ πάλιν ὑπισχνίζει. Εἰ γὰρ ἦν προσχύμμενος ἰῶ ὁ νόμος καὶ συμφέρων, οὐκ ἂν ἐκ δεξ ἀρχῆς ἐδόθη· οὐκ ἂν οὕτω πλατύνων ἔπλασεν ὁ Θεός· οὐκ ἂν ἐνετείλατο εἶπε.

9 Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται. Επειδὴ γὰρ αὐτοῦ ἐπεσόμισε, μὴ αὐθεντίας νομοθετῆσαι λοιπόν, ὥστερ ὅτι τῶν βρωμάτων, ὥσπερ ὅτι "τὸ σαββάτου. καὶ γὰρ ὅτι τῶν βρωμάτων πεφάλμωνος αὐτούς, ὅτε διελέξατο τοῖς ὄχλοις, ὅτι οὐ τὸ εἰσερχόμενον κοινοῖ ⟨W⟩ ἀνθρωπον· καὶ ὅτι τοῦ σαββάτου ὑπισχνίσας αὐτούς, φησιν· ὥστε ἔξεστι τὸ σαββάτῳ καλῶς ποιῆν, καὶ σώζειν τὸ αὐτὸ τοῦτο. ἀλλ' ὅσῳ ἐκεῖ ζωὴ ἦν, τοῦτο καὶ σώζειν. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖ τῶν Ιουδαίων ὑπισχνισθέντων ⟨4⟩ μαθηταὶ ἐγρυσοῦσθησαν, καὶ προσελθόντες αὐτῷ μὴ τοῦ Πέτρου ἔλεγον, Φαίσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν ταύτην, οὕτω καὶ νῦν γρυσοῦσθέντες ἔλεγον·

10 Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου, συμφέρει μὴ γαμῆσαι. Καὶ γὰρ νῦν ἐνόησε μᾶλλον ἢ πρότερον τὸ λεχθέν. διὰ τοῦτο τότε μὲ ἐσίγησαν, νυνὶ δὲ ὅπῳ αὐτίρρησις καὶ ἀπόκρισις γέγονε, καὶ ἐρώτησις καὶ πύσις, καὶ σαφέστερος ὁ νόμος ἐφάνη, ἐρωτῶσιν αὐτόν. καὶ φανερῶς μὲ ἀντέφη ὁ τολμῶν, τὸ δὲ ἐξ αὐτοῦ βαρυδοκῶ εἶ) καὶ φορτικόν, τοῦτο εἰς μέσον προάγοντες λέγοντες· Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μὴ τῆς γυναικός, οὐ συμφέρει γαμῆσαι. καὶ γὰρ σφόδρα ἐπαιδὸς εἶ) ἐδόκει, τὸ γυναῖκα πάσης κακίας γέμουσαν ἔχειν, καὶ ἀνέχεσθαι ἀνημέρου θηρίου διὰ παντὸς ἔνδον συγκεκλεισμένου. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι σφόδρα τοῦτο αὐτοῦ ἐθορύβει, ὁ Μαρκος αὐτὸ δηλονότι ἔλεγεν, ὅτι καταδίκην εἶπον αὐτῷ. Mar. 10. 11. τί δέ ἐστιν, εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μὴ τῆς γυναικός; τουτέστιν, εἰ διὰ τοῦτο "ζωὴ φθη ἵνα ἓν ὦσιν, εἰ δὲ ἐκεῖνο αἰτίαν" λήψεται ὅτι τούτοις ὁ ἀνὴρ, καὶ παντάχου παρεκτὸς μοιχαλίδων, κουφότερον τοὺς ὑπομένειν μαίχεσθαι φύσεως καὶ τοὺς ἑαυτοῦ, ἢ πρὸς γυναῖκα ποιησαι. τί οὖν ὁ Χριστός; οὐκ εἶπε, ναὶ κουφότερον καὶ ποιῆ οὕτω, ἵνα μὴ νομίσωσιν ὅτι νόμος τοῦτο ἐστιν· ἀλλ' ἐπήγαγε,

11 Οὐ πάντες χωροῦσιν, ἀλλ' οἷς δέδοται, Επαίρων τὸ πρᾶγμα, καὶ δεικνὺς μέγα ὄν, καὶ ζώνην ἐφελκόμενος καὶ προτρέπων. ἀλλ' ὅρα σὺν ζώνην σκιὰν πολυτίμου. αὐτὸς μὲν γὰρ μέγα φησὶ τοῦτο· ἐκεῖνοι δὲ κουφότερον. καὶ γὰρ ἀμφότερα ἔδει γνῶσθαι, καὶ πῶς αὐτοῦ μέγα ὁμολογηθῆναι, ἵνα προθυμοτέρως ἐργάσηται, καὶ σὺν τῶν Εἰρηνεύων πρὸς αὐτοῖς κουφότερον λεχθῆναι, ἵνα καὶ ζώνην μᾶλλον τὴν πρὸς θεὸν ἕλωνται καὶ τὴν ἐγκράτειαν. ὅπῳ γὰρ ὁ προτρέπων εἰς παρθενίας εἰπεῖν ἐπαιδὸς ἐδόκει εἶ), σὺν τῆς αἰσχύνης τοῦ νόμου τούτου εἰς τὸν ὑπομένειν αὐτοῦ ἐκείνῳ ἐκβαλεν. Εἶτα ὃ δυνατὸν δεικνύς, φησιν·

12 Εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινες σὺν κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτω· καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· καὶ εἰσὶν οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, Διὰ τούτων λοιδορούντως σοφῶν αὐτοὺς εἰς τὴν τοῦ προτάγματος αἵρεσιν, καὶ ὃ δυνατὸν τῆς ἀρετῆς ζώνης κατασκευάζων, καὶ μισογυνὰ λέγων· ὅτι σύνισησιν εἰ σὺν φύσεως τοιοῦτος ἦς, ἢ παρὰ τῶν τὰ τοιαῦτα ἐπηρεαζόντων ὁ αὐτὸ τοῦτο ὑπέμεινας, ἢ δὲ ἐποίησας, τῆς ἀπολαύσεως μὲ ἐστερημένος, μαθὼν ἢ σὺκ ἔχων; σὺκοῦν θαρρεῖς τῷ Θεῷ νῦν, ὅτι μὴ μαθὼν καὶ σεφαίνων τοῦτο ὑπομένεις, ὃ χωρεῖς σεφαίνων ἐκεῖνοι· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ πολλῷ κουφότερον, τῇ τε ἐλπίδι διερρυμένος καὶ τῷ ζωννύσθαι τοῦ καλοποιήματος, καὶ μηδὲ τὴν ὑπομένειν οὕτω κυμαίνουσαν ἔχων. ὁ γὰρ οὕτως

σὺκ τομὴ

ἐκτομὴ μᾶλλον, ὡς λογισμοῦ χαλινὸς τὰ τοιαῦτα οἴδε καταστέλλειν κύματα καὶ γαλήνην ποιεῖν· μᾶλλον ὁ λογισμὸς μόνος. ἀλλὰ νῦν τοίνυν ἐκείνας προσήγαγον, ἵνα τούτους ἀλείψῃ. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο κατισχύαζε, τί βούλεται ὁ τοσοῦτον τῶν ἄλλων εὐνούχων λόγος αὐτῷ; ὅταν δὲ λέγῃ, εὐνούχισαν ἑαυτούς, οὐ τῶν μελῶν λέγει τὴν ἐκτομὴν (ἄπαγε) ἀλλὰ τῶν λογισμῶν τὴν πονηρὰν τούτων ἀναίρεσιν· ὡς ὅτε δὲ μέλος ἐκτεμών, καὶ "ἀρᾶ ὅσιν· ἐκτεύθιος, καθώς ὁ Παῦλός φησιν "Οφελον καὶ ἀποκόψονται) ⓐ διάστασιν τούτων ὑμᾶς. καὶ μάλα εἰκότως. καὶ γὰρ τὰ Γεν. ε. ιβ.
τῶν ἀνδροφόνων ὁ Ησαΐας τολμᾷ, καὶ τοῖς τοῦ Θεοῦ ἀναβάλλεται τὴν δημιουργίαν δίδωσιν ἀφορμὴν, καὶ τὴν Μανιχαίων μυσαρὰν τὰ σώματα, καὶ τοῖς πρὸ ἕλληνιν ἀκρωτηριαζομένοις τὰ αὐτὰ προσάγομεν. τὸ γὰρ ἀποκόπτειν τὰ μέλη, δαιμονικῆς ἐνεργείας καὶ σατανικῆς ὑπούλου λήθης ἔργον ἦν γνήσιον ἔργον· ἵνα τοῦ Θεοῦ τὸ ἔργον ἀναβάλλωνται· ἵνα μὴ τὴν προαίρεσιν, ἀλλὰ τὴν τῶν μελῶν φύσιν τὸ πρῶτον λογισάμενοι, ὅτι ἀδιάφθορα ἀμαρτήσωσιν αὐτήν ⓐ πολλοὶ, ἅτε ἀνεύθυνοι ὄντες· καὶ διπλῆν προσβάλωσι τὸ ζῆν τέρας, καὶ ᾧ τὰ μέλη πηρώσωσι, τὴν τῆς προαιρέσεως τιμὴν τῶν ἀγαθῶν προθυμίαν κωλύειν. ταῦτα δὲ ὁ Ησαΐας νομοθετήσει, προσὸν δὲ τοῖς Εἰρηναίοις καὶ ἑτέροις πονηροῖς δόγμα εἰσάγων, καὶ "ὡς Εἰρηναίος καὶ ἀντεῦθεν προσοδοποιῶν "λόγον, καὶ πρωταγοῦν τὴν προσβολὴν τοῦ Θεοῦ δοθεῖσαν ἡμῖν ἐλευθερίαν λυμαινόμενος, καὶ πείθων φυσικὰ εἶναι τὰ κακά, καὶ πολλὰ ἕτερα ἀντεῦθεν ἀνοσιουργὰ δόγματα πονηρά. εἰ καὶ μὴ προφανῶς. τοιαῦτα γὰρ τοῦ Ησαΐου καὶ δηλητήρια. διὰ τοῦτο προσφιλῶς φεύγειν τὴν τοιαύτην προσποίησιν. μὴ γὰρ τῶν Εἰρηναίων, οὐδὲ τὰ τῆς ὑπερθυμίας ἡμερώτερα ἀντεύθεν, ἀλλὰ καὶ χαλεπώτερα καὶ. ἑτέρωθεν γὰρ ἔχει καὶ πηγὰς ὁ σπέρμα ὁ ἐν ἡμῖν, καὶ ἑτέρωθεν κυμαίνει. καὶ ⓐ μὴν, ἀπὸ ἐγκεφάλου· ⓐ γ', ἀπὸ ὀσφύος ⓦ οἶστρον ἐκφύον φύεσθαι λέγεσιν· ἐγὼ δ' οὐδαμόθεν ἄλλοθεν εἰ ποιμὶ λύω, ἀλλ' ἢ ἀπὸ γνώμης ἀκλήστου καὶ Ησαΐας ἡμῶν μνημονεύσης. κἂν αὐτὴ σωφρονῇ, τῶν φυσικῶν κινημάτων βλάβος οὐδέν. εἰ πῶν τοίνυν οὖν εὐνούχισε τοῦτον εἰκῇ καὶ μάτην εὐνούχισε, εἰ μὴ τοῦ λογισμοῦ καὶ αὐλὶ ὠφελοῦσιν, καὶ τοῦτον [τῆς βασιλείας] τῶν οὐρανῶν πρόξενον ὄντας, πάλιν ἐπάγει λέγων· ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω, προθυμοτέρους τε ποιῶν τοῦ δεῖξαι ἐκφεύγειν ὧν ὁ κατορθωμα, καὶ σὺν ἀφεῖς εἰς ἀναγκαίων νέμειν τὸ πρᾶγμα κλειθρῶν καὶ Ησαΐου τοῦ ἄφατον αὐτοῦ ἡμερότητα. καὶ τοῦτο εἰπών, ἐπὶ σφόδρα ἔδειξε δυνατὸν ὄν, ἵνα πλείων τῆς προαιρέσεως ἡ φιλοτιμία γένηται. καὶ εἰ προαιρέσεώς ἐστι, φησι, πῶς ἀναγκάζομαι ἔλεγε· καὶ πάντες χωροῦσιν, ἀλλ' οἷς δέδοται; ἵνα μάθῃς, ὅτι μέγας ὁ ἆθλος, οὐχ ἵνα ἀποκληρώσῃ τινα ἰδίᾳ ἀναγκασμένῳ ἐκουσίως. δέδοται γὰρ ἐκείνοις τοῖς βουλομένοις· εἶπε γοῦν οὕτω, δείκνυσι ὅτι πολλῆς δεῖ τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς ᾧ εἰς τοῦτο "εἰσελθόντι τὸ σκάμμα, ἧς ἀπολαύσει) πάντως ὁ βουλόμενος. ἕως γὰρ αὐτῷ ταύτῃ χεχρῆσθαι τῇ λέξει, ὅταν μέγα τι κατορθούμενοι ᾖ· ὡς ὅταν λέγῃ, Ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ Λιιχ. ιι. ι.
μυστήρια. ἐκ οὐ τοῦτο ἔστιν ἀληθές, δῆλον καὶ σὺν τοῖς πρόσθεν. εἰ γὰρ τῆς ἄνωθεν δόσεως μόνης ἐστὶ, καὶ οὐδὲν αὐλοὶ συνεισφέρουσιν ⓐ προσηνεγκόντες, πρεπῶς αὐλοῖς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἐπηγγείλατο, καὶ τῶν ἄλλων αὐτοὺς διῆλεν εὐνούχων. σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς ἐξ ὧν ἕτεροι πονηρεύονται, κερδαίνουσιν ἕτεροι. ⓐ μὴ γὰρ Ιουδαῖοι μηδὲν μαθόντες ἀπῆλθον (καὶ δὲ γὰρ ἵνα μάθωσιν ἠρώτων) ⓐ γ' μαθηταὶ ἐκ ἀντεύθεν ἐκέρδαινον.

13 Τότε προσηνέχθη αὐτῷ παιδία, ἵνα τὰς χεῖρας ὑπιθῇ αὐλοῖς καὶ προσεύξηται· ⓐ γ' μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐλοῖς.

14 Ο γ' εἶπεν αὐλοῖς· ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρὸς μέ. τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

15 Καὶ ὑπιθεὶς ἐπ' αὐτὰ τὰς χεῖρας, ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.

Καὶ τίνος ἕνεκεν ⓐ μαθηταὶ ἀπεσόβουν τὰ παιδία; ἀξιώματος ἔνεκεν. τί οὖν αὐτὸς;

διδάσκων αὐλοὺς μετεωρίζειν καὶ τὸ τύφον καταπατεῖν, καὶ λαμβάνει καὶ ἐναγκαλίζεται, καὶ τοῖς τοιούτοις τὴν βασιλείαν ἐπαγγέλλεται, ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν εἴρηκε. κ.αὐθρώπ.

ΗΘΙΚΟΝ Καὶ ἡμῖς τοίνυν εἰ βουλοίμεθα κληρονόμοι γενέσθαι τῆς ἀρετῆς ταύτης μὴ πολλῆς κτησώμεθα τῆς ἐπιμελείας. σὺ γὰρ φιλοσοφίας ὄρος, μὴ σιωπήσεως ἁπλῶς. τοῦτο βίος ἀγγελικός. καὶ γὰρ πρώτων τῶν παθῶν καθαρεύει ἡ ψυχὴ τοῦ παιδίου. τοῖς λελυπηκόσιν οὐ μνησικακεῖ· ἀλλ' ὡς φίλοις προσέρχεται, ὡς οὐδενὸς γενομένου· ὅσα δὲ τῆς μητρὸς μαστιχθῆ, ταύτην ἐπιζητεῖ, καὶ πρώτων αὐτὴν προσκαλεῖται. καὶ βασιλίδα δείξῃς μετὰ ἁγιάσματος, οὐ προσπίπτουσιν αὐτῇ τῆς μητρὸς ῥᾴδιον προσβεβλημένης, ἀλλ' ἕλοιτο ἂν μᾶλλον ἐκείνην ἰδεῖν μετὰ τούτων, ἢ τὴν βασιλίδα μετὰ κόσμου. τὸ γὰρ οἰκεῖον καὶ ἀλλότριον, οὐ πενίᾳ, οὐ πλούτῳ, ἀλλὰ φιλίᾳ διαγινώσκει οὗτος· καὶ τὰ δυσχερῶν οὐδὲν πλέον ὑπιζητεῖ, ἀλλ' ὅσον ἐμπλησθῆναι τοῦ μαστοῦ, καὶ ἀφίσταται τῆς γλῆς. τὸ παιδίον οὐ λυπεῖται ἐφ' οἷς ἡμεῖς, οἵ ὑπὲρ ζημίας χρημάτων καὶ τοιούτοις· καὶ ὁ χαίρει πάλιν ἐφ' οἷς ἡμεῖς, ζῶις ὑπὲρ ἐπιτηδείοις τούτοις· οὐκ ἐπίσταται τοὺς καλλωπισμάτων. διὰ τοῦτο ἔλεγε· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἵνα τῇ προαιρέσει ζῶντα ἐργαζώμεθα, καὶ τῇ φύσει τὰ παιδία ἔχει. ὑπὲρ γὰρ Φαρισαῖοι οὐδαμόθεν ἄλλοθεν, ἀλλ' ἢ ἀπὸ κακουργίας καὶ ἀπονοίας ἔπραττον ἃ ἔπραττον, διὰ τοῦτο ἄνω καὶ κάτω σὺν μαθηταῖς ἀφελεῖς εἶ κελεύει, ἐκείνους τε ἀντιπόμπους, καὶ τούτους παιδεύων. καὶ γὰρ οὐδὲν οὕτως εἰς ἀλαζονείαν ἐπαίρει, ὡς ἀρχὴ καὶ προαιρεσία. ἐπεὶ οὖν ἔμελλον ἀπολεύειν μαθηταὶ πολλῆς ὕλης τῷ οἰκουμένῳ ἅπασαν, προκαταλαμβάνει αὐτῶν τὴν δόξαν, οὐκ ἀφιεὶς αὐθεντίαν ὑπαρχεῖν, οὐδὲ τιμᾶς ἀπαιτεῖν διὰ τὸ πλῆθος, οὐδὲ σοφίαν προ αὐτῶν. εἰ γὰρ ἐκ μικρᾶ ταῦτα εἶ δοκεῖ, ἀλλὰ μεγάλων κακῶν ἐστιν αἴτια. οὕτω γοῦν Φαρισαῖοι παιδοτριβόμενοι, εἰς τὴν κορωνίδα τῶν κακῶν ἐξέπεσον, διὰ ἀπαρασκευίαν, διὰ προαιρέσεως, διὰ μεσασμοὺς ὑπιζητοῦντες. ἀπὸ γὰρ τούτων εἰς δοξομανίαν, εἶτα σκῆψιν εἰς ἀσέβειαν ἐξώκειλαν. διὰ δὴ τοῦτο σκῆψιν μὲν ἀεὶ ὑπιαπασάμενοι διὰ τὸ πειράζειν ἀπῆλθον· διὰ δὲ παιδία βλαγίδα, ἅτε τούτων ἀπόντων ἠλευθερωμένα. γνώμαν δὴ καὶ ἡμεῖς διὰ παιδία, καὶ τὴν κακίαν νηπιάζωμεν. ὁ γὰρ ὅτι, οὐκ ἔστιν ἕτερος ἰδεῖν προαιρεσιν, ἀλλ' ἀνάγκη πρώτως εἰς γέενναν ἐμπεσεῖν τὸν ὕποπτον καὶ πονηρόν· ἐκ τῆς γενέσεως γὰρ, σὺν ταῦτα διὰ ἔργα πεισόμεθα. ἐὰν γὰρ κακὸς γένῃ, φησί, μόνος διὰ πλησίον τὰ κακά· ἐὰν δὲ ἀγαθὸς, σαυτῷ καὶ τῷ πλησίον. σκόπει γοῦν, ὡς τοῦτο καὶ ὑπὲρ τῶν προτέρων συνέβη. ὅτε γὰρ πονηρότερον τὸ τοῦ Σαοὺλ γέγονεν, ὅτε ἀπλούστερον ἐκ ἀφελέστερον τοῦ Δαβίδ. Πῶς οὖν ἰχνηλατέστερος ἐκεῖνος; ὁ δὲ ὑπτερον αὐτὸν εἰς χεῖρας ἔλαβεν ὁ Δαβίδ, καὶ κύριος τοῦ αἰτεῖν γενόμενος ἀπέστη; οὐχ ὡς ἐν σαγήνῃ καὶ δεσμωτηρίῳ σωρευηθέντα εἶχε, καὶ ἐφείσατο, καὶ ζῶντα, καὶ ἑτέρων προσκοπτόντων, καὶ αὐτὸς μυρία ἐγκλήματα ἔχων ἐγκλήματα; ἀλλ' ὅμως ἀφῆκε σῶον ἀπελθεῖν. καὶ ἐκεῖνος μὲν μετὰ πάσης αὐτὸν τῆς γραμμᾶς ἐδίωκεν· οὗτος μετὰ ὀλίγων φυγάδων ἀπεγνωσμένων ἐκ ἀλωόμενος, ἐκ τόποις ἐκ τόπων ἀμείβων. ἀλλ' ὅμως ὁ φυγὰς τοῦ βασιλέως προεγένετο· ὁ μὲν μετὰ πλούτου, οὗτος μετὰ πενίας προετάττετο. Πῶς γὰρ δὴ γένοιτο πονηρότερον ἐκεῖνο, ὃς καὶ αὐτῷ στρατηγοῦντα, καὶ τοὺς πολέμους ἀπομαχόμενα καλορθοῦντα, καὶ τῆς νίκης καὶ τῶν ἐχθρῶν τοὺς μὲν ποινὰς ἐκτινόμενα, τοὺς δὲ στεφάνους ἐκείνῳ κομίζοντα δυνηθὲν ἐπιχειρῆσαι; τοιοῦτον γὰρ ἡ βασκανία· ἀεὶ τοῖς οἰκείοις ὑπεβάλλευε καλοῖς, καὶ καὶ ἔγνω αὐτὴν τέχνῃ καὶ μυρίας προβαλλομένη συμφοράς. καὶ ὁ δείλαιος γοῦν σκῆνος, ἕως ὅτε ὁ Δαβὶδ ἀπέστη, οὐκ ἐρρῆξε τὸν φοβερὸν ἐκεῖνον τὸν ἐλεεινὸν, ὀλοφυρόμενος καὶ λέγων· Θλίβομαι σφόδρα, καὶ ἀλλόφυλοι πολεμοῦσιν ἐν ἐμοὶ, καὶ Κύριος ἀπέστη ἀπ' ἐμοῦ. ἕως ὅτε ἐχωρίσθη τοῦ Δαβὶδ, οὐκ ἔπεσεν ἐν πολέμῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ ἐν δόξῃ ἦν. καὶ γὰρ εἰς τὴν βασιλέα τὸ στρατηγοῦ διέβαινεν ἡ δόξα. οὐδὲ γὰρ τυραννικὸς ἦν ὁ ἀνὴρ, οὐδὲ θηρὸν ἐκβα-

a.Bασ.xii.13.

λῶν

λφν ἐπιχείρει, ἀλλ' αὐτῷ πρώϊα καταῤῥυθμίζεται, καὶ σφόδρα τοῦ αὐτὸν διέκειτο. καὶ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα δῆλον. ὅτε μὲν γὰρ ὑπὸ αὐτῷ ταπεινόμενος ἦν, ἴσως ἂν νόμῳ τοῦ ἀνταλαγῆς ταῦτα ἂν τις λογίσαιτο τῶν οὐκ ἀκριβῶς ἐξεταζόντων· ὅπερ ἂν ἐξήνεγκεν αὐτὸν τῆς βασιλείας ἐκείνης, ἢ λοιπὸν ἦν δὲ κατέχον αὐτὸν καὶ πείθον μὴ τοὺς οἰκέτας ἀπέχεσθαι πολέμου; μᾶλλον δέ, τί ἐκ ἦν δὲ προξενοῦν ὅπως τὸ σφαγῆναι; οὐ ποτὲ ἂν ἀπαλλάξαι καὶ δίκης καὶ πολλάκις τοῦ αὐτὸν γένοιτο; οὐχὶ παθὼν δὲ; οὐχὶ μηδὲν ἔχων ἐγκαλεῖν; οὐκ ὀπτικίνδυνος αὐτῷ δὲ ὀπισφαλὴς ἡ βασιλεία αὐτὴ καὶ ἡ σωτηρία ἦν; ἢ πλανᾶσθαι ἔδει διηνεκῶς καὶ φεύγειν καὶ τοῦ τὰ ἑκάτερα πρέσβευε, ζῶντος ἐκείνου καὶ κρατοῦντος; ἀλλ' ὅμως τούτων οὐδὲν αὐτὸν ἠνάγκασεν αἱμάξαι τὸ ξίφος· ἀλλὰ καθεύδοντα εὗρεν, καὶ δεδεμένον, καὶ μόνον, καὶ ἐν μέσοις αὐτοῖς, καὶ τῆς κεφαλῆς ἀφάμενος, καὶ πολλῶν ὄντων τῶν διεπιεσόντων καὶ Θεοῦ φῆσον εἶναι λεγόντων τὸν τοιοῦτον εὐκαιρίαν, ἐκείνος καὶ ἐπεβίβασε τοῖς πρόβασι, καὶ ἀπήγετο τοῦ φόνου, καὶ σῶον ἐξέπεμψε καὶ ὑγιῆ. καὶ ὥσπερ ὢν μᾶλλον σωματοφύλαξ αὐτοῦ καὶ ὑπασπιστής, ὁ πολέμιος, ὅτως ἐκεκράλει τῷ γραπτεύσῃ τὸν εἰς βασιλέα παρόδοσιαν. τί τοίνυν τῆς ψυχῆς ἴσον γένοιτ' ἂν; τί τῆς ἡμερότητος ἐκείνης; τοῦτο γὰρ δυνατὸν μὲν καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων σωισθῆναι· πολλῷ δὲ πλέον καὶ ἐκ τῶν νυνὶ γενομένων. ὅταν γὰρ τὸν ἡμέτερον καταμάθωμεν φαυλότητα, τότε ἀκριβέστερον εἰσόμεθα τῶν ἀγίων ἐκείνων τὸν ἀρετήν. διὸ παρακαλῶ πρὸς βλέπειν ἐκείνων τρέχειν. καὶ γὰρ εἰ δόξης ἐρᾷς, καὶ δεῖ τοῦτο δὲ πλησίον ἐπιβουλεύεις, ὅτε αὐτῆς ἀπολαύσῃ μείζονος, ὅταν αὐτὸν ἀφαιρεθύσας ἀπόσχῃ τῆς ἐπιβουλῆς. ὥσπερ γὰρ τὸ χρηματίζεσθαι, φιλαργυρίας ἀνάπτιον· ὕτω πρὸς τὸ δόξης ὀπτυχεῖν, τὸ δόξης ἐρᾶν. καὶ, εἰ βούλεσθε, καὶ ἕκαστον ἐξετάσωμεν. ὅπερ γὰρ τῆς γεέννης ἡμῖν φόβος οὐδεὶς, οὐδὲ τῆς βασιλείας λόγος πολύς, φέρε κἂν ἀπὸ τῶν πρότερον ὑμᾶς ἀναγάγωμεν. τίνες γάρ εἰσιν οἱ καταγέλαστοι, εἰπέ μοι; οὐχ οἱ δόξαν μὴ ποιούμενοι τὴν τῶν πολλῶν; τίνες δὲ ἐπαινετοί; οὐχ οἱ τὴν τῶν πολλῶν δόξαν περιπίπτοντες ἔπαινον; σκόπει οὖν εἰ τὸ κενῆς δόξης ἐρᾶν, ἐπονείδιστον, ὁ δὲ κενόδοξος οὐ δυνάμενος λαθεῖν ἐρᾶν αὐτῆς ἐπονείδιστος ἔσται πᾶσι, καὶ γέγονεν αὐτῷ τὸ τῆς δόξης ἐρᾶν αἰτίας αἴτιον. οὐ ταύτῃ δὲ μόνον καταγέλαστος· ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἀναγκάζεται ποιεῖν αἰσχρά, καὶ δουλοπρεπείας τῆς ἐσχάτης γέμοντα. ὕτω καὶ οἱ εἰς τὸ κερδαίνειν δόξαν πάντος μεμηνότες, βλάπτεσθαι μάλιστα ἀπὸ τοῦ νοσήματος τῆς φιλοκερδείας εἰώθασιν ἅπαντες.* πολλοὺς γοῦν ἀπάσας ὑφίσανται, καὶ τὰ μικρὰ κέρδη μεγάλας ποιεῖς ζημίας. διὸ καὶ εἰς παροιμίαν ὁ λόγος οὗτος ἐξενίκησεν. ὕτω καὶ τὸν λάγνον χάλυμα πρὸς τὸ ἡδονῆς ἀπολαύειν τὸ πάθος ἔχει. οὐκοῦν γοῦν σφόδρα καταφερὴς καὶ γυναικοδούλους, τούτους μάλιστα ὡς ἀνδράποδα προσφέρεται αἱ γυναῖκες, καὶ οὐκ ἂν ποτε καταξιώσαιεν ἐκείνας ὡς ἀνδράσιν αὐτοῖς χαρίζεσθαι, ῥαπίζουσαι, ἀκρωτηριάζουσαι, ἀτιμάζουσαι καὶ προσάπτουσαι πάντα χοῦ καὶ ἀηδυπόμενοι, καὶ πάντα ὑπιπάτουσαι μόνον. ὕτω καὶ τοῦ ἀπονενοημένου καὶ δοξομανοῦντος καὶ δουλοῦντος ἑαυτὸν ὑπηλοῦ, οὐδὲν ταπεινότερόν τε καὶ ἀτιμότερον. ἐκ γὰρ φιλόπρωτον τὸν ἀνθρώπων γένος, καὶ πρὸς οὐδὲν ἕτερον αὐτὸν καταδίκασται, ὡς πρὸς ἀλαζόνα ἐκ ὑποκρίσεως καὶ δόξης δοῦλον. καὶ αὐτὸς ἦν ἐκείνος, ὥστε δικαιῆσαι τὸ αἴνιγμα τῆς ἀπονοίας, τὰ τῶν ἀνδραπόδων πρὸς τοῦτον πλείονας ὑπιδείκνυσθαι, κολακείαν, θεραπείαν, πάντος ἀργυρωνήτου δουλείαν δουλείων χαλεπωτέραν. ταῦτ' οὖν ἅπαντα εἰδότες, ἀποθώμεθα ταῦτα τὰ πάθη, ἵνα μὴ καὶ ἐνταῦθα δίκην δῶμεν, καὶ ἐκεῖ κολασθῶμεν ἀπέρατα. γένοιτο δὲ πάντας ἡμᾶς ὑπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ξγ. 16 ΚΑΙ ΙΔΟΥ ΕΙΣ ΠΡΟΣΕΛΘΩΝ ΕΙΠΕΝ αὐτῷ· διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;

ΤΙνὲς μὲν οὖν ἅμαρτάνουσι νομίσαντες τοῦτον, ὡς ὑποκρινόμενον ἵνα καὶ ποιήσῃ δὲ μὴ πείσας τὸν Ἰησοῦν προσελθόντα· ἐγὼ δὲ φιλάργυρον μὲν αὐτὸν καὶ χρημάτων ἐλάττονα οὐκ ἂν προσαιτησαίμην εἰπεῖν, ὅπως καὶ ὁ Χριστὸς διόρθωσιν αὐτὸν ἤλεγξεν ὄντα, ὑποκρινόμενον ἢ ὑβριστήν, ἀφ' οὗ μήτε ἀσφαλὲς εἰς τὸν ἀθλίων καταπολεμᾶν, καὶ μάλιστα ἐν ἐγκλήμασι, καὶ ὃ νομίζουσι μάρκον ζωῆς αἰωνήρκειαν τινὰ κατάφασιν. καὶ γάρ 10
Μαρ. ι. ιζ. φησιν· Ὅτι προσδραμὼν δὲ γονυπετήσας προσκαλεῖται αὐτόν, καὶ ὅτι ἐμβλέψας αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἠγάπησεν αὐτόν. ἀλλὰ πολλὴ τῶν χρημάτων ἡ τυραννίς, καὶ δῆλον ἐντεῦθεν. καὶ γὰρ τὰ ἄλλα ὧδέ πως ἐκάρετοι, "πάντα αὐτὴ λυμαίνεται τὰ καλά. Εἰκότως οὖν καὶ ὁ Παῦλος ῥίζαν χ. πάντα ἐφη-
α. Τιμ. ϛ. ι. αὐτὴν ἀπάντων τῶν κακῶν εἶναί φησι· Ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστιν ἡ φιλαργυρία, φησί. Διατί οὖν ὅτε πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίνατο ὁ Χριστὸς λέγων· Τί με λέγεις ἀγαθόν; ὅπως ὡς ἀνθρώπῳ" προσῆλθε φιλῶν καὶ εἷς τῶν πολλῶν, καὶ διδασκάλῳ Ἰουδαϊκῷ. Διατί δὴ ὅτε ὡς ἀνθρώπου αὐτῷ διαλέγεται. δὲ γὰρ πολλαχοῦ προσὼν καὶ ὑποτυπούσης τῶν πολλῶν ἀπο-
Ιωαν. δ. κβ. κρίνεται, ὡς ὅταν λέγῃ· Ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν· καὶ, Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής. ὅταν οὖν εἴπῃ, Τί με λέγεις ἀγαθόν, οὐκ ἐμὲ ἀγαθὸν καλῶν τὸν ἀγαθὸν εἶναι τὸ λεγόμενον ἀπαγορεύει γὰρ εἶπε, τί με λέγεις ἀγαθόν, οὐκ εἰμὶ ἀγα-
Ιωαν. ε. λα. θός· ἀλλ', Οὐδεὶς ἀγαθός· τοῦτέστιν, Οὐδεὶς ἀνθρώπων. καὶ αὐτὸς ἐστὶ τὸ ὅταν λέγῃ, Οὐδὲ οὐδὲν ἀνθρώπους ἀποτρέπων ἀγαθότητος λέγειν· ἀλλὰ προσδιαστολὴν τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητος. διὸ καὶ ἐπήγαγεν, Εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός. καὶ οὐκ εἶπεν, Εἰ μὴ ὁ πατήρ μου, ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐκ ἐξεκάλυψεν ἑαυτὸν τῷ νεανίσκῳ. ὅταν δὲ αὐτοτέρω ποιήσεις κάλει τοὺς ἀν-
Ματθ. ζ. ιϛ. θρώπους λέγων· Εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν. δὲ γὰρ καὶ σκῶμα ποιήσεις κάλεσον, ἀπὸ τῆς φύσεως ἁπάσης πονηρίαν καταγινώσκων (τὸ γάρ, ὑμεῖς, ἀντὶ πάντων ἐστὶ τῶν ἀνθρώπων, φησίν) ἀλλὰ τὸν ἐν ἀνθρώποις ἀγαθότητα τῇ τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητι προσβάλλων ὅπως νομίσῃς· Διὰ τοῦτο καὶ ἐπήγαγε, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν; δὲ τί τὸ καταπεῖγον ἦν, φησίν, ἢ τί τὸ χρήσιμον, ὥστε ὅπως αὐτὸν ἀποκρίνασθαι; ἀπάγει αὐτὸν καὶ μικρὸν καὶ παιδεύει κολακείας ἀπαλλάττεσθαι πάσης, τῶν ὑπὸ τὴν γῆν ἀπάντων δὲ τῷ Θεῷ προσπλάσαι, δὲ πείθων καὶ μέλλοντα ζητεῖν, δὲ εἰδέναι ὄντως ἀγαθὸν καὶ τὸν ῥίζαν καὶ τὸν πηγὴν ἀπάντων, καὶ αὐτῷ "τὰς τιμὰς ἀνα- χ. τὰ τῆς τι-
Ματθ. κγ. θ. φέρειν. ἐπεὶ καὶ ὅταν λέγῃ, Μὴ καλέσητε διδάσκαλον ὑπὲρ τῆς γῆς, πρὸς ἀντιδιαστολὴν αὐτοῦ τοῦτό φησι, καὶ ἵνα μάθωσι τίς ἡ προφητῶν ὄντων ἀπάντων ἀρχή. Οὐδὲ γὰρ μικρὸν ὁ νεανίσκος ἐπεδείξατο προθυμίαν πρὸς εἰς ἔρωτα τοιοῦτον ἐμπεσών, καὶ τῶν ἄλλων τῶν μὴ πειραζόντων, τῶν δὲ ὑπὸ νοσημάτων πρεσβύντων, ἢ τῶν οἰκείων, ἢ τῶν ἀλλοτρίων, αὐτὸς ὑπὲρ ζωῆς αἰωνίου καὶ προσιὼν καὶ διαλεγόμενος. καὶ γὰρ λιποῦσά σου ἡ γῆ καὶ πίων, ἀλλὰ τῶν ἀκτημόνων ὁ πλοῦτος ὄντως ἀσεβοῦς. σκόπει γοῦν πῶς ὅτι παρεσκυ- χ. ὑπερβάσιμος
ασμένος πρὸς τὸν τῶν "ὑπὸ τάγμενον ὑπακοήν. τί γὰρ ποιήσας, φησί, ζωὴν αἰ- χ. ὑπερβάσεων
ώνιον κληρονομήσω; ὥστε ἕτοιμος ἦν πρὸς ἐργασίαν τῶν λεγομένων. Εἰ δὲ πειράζων προσῆλθεν, ἐδήλωσεν διὰ ἡμῶν καὶ τοῦτο ὁ εὐαγγελιστής, ὥσπερ καὶ ὅτι τὸν "ἄλλων" ἐποίει, ὥσπερ καὶ ὅτι τὸν νομικοῦ. Εἰ δὲ καὶ αὐτὸς ἐσίγησεν, ὁ Χριστὸς αὐτὸν οὐκ ἐᾶσαι λαθεῖν, ἀλλ' ἤλεγξεν διὰ σαφοῦς, ἢ καὶ ἠνίξατο, ὥστε μὴ δόξαι ἢ πατρικὴν καὶ λαθραίνειν, δὲ τούτῳ βλασφῆσαι. Εἰ γὰρ πειράζων προσῆλθεν, οὐκ ἂν ἀπῆλθε λυπούμενος ἐφ' οἷς ἤκουσε. τοῦτο γοῦν οὐδεὶς

ποτε

ποτε ἐπαθε τῶν Φαρισαίων, ἀλλ' ἠγειαιον ὀπισομιζόμενοι. ἀλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως· ἀλλ' ἄπειπι κατηφής· ὅπερ ὑ μικρὸν σημεῖον ἰῶ τοῦ μὴ μετὰ πονηρᾶς γνώμης αὐτὸν προσελθεῖν, ἀλλ' ἀθενεστέρας, καὶ ὀπτῆυμεῖν μὲ τῆς ζωῆς, κατέχεσθαι ὑ ἑτέρῳ παθῇ χαλεπωτάτῳ. εἰ-πόντος τοίνυν τοῦ Χριστοῦ·

17 Εἰ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, τήρησον τὰς ἐντολάς, Λέγει· ποίας; οὐκ πειράζων (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ νομίζων ἑτέρας εἶναι παρὰ τὰς νομικὰς εἰς τὰς τῆς ζωῆς προξένους αὐτῷ γνησιωτάτας, ὁ σφόδρα ὀπτῆυμοιῶτος ἰῶ. Εἶτα, ὅπερ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τὰς ἀπὸ τοῦ νόμου, φησί·

20 Ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου· Καὶ οὐδὲ ἀληθῆ ἔστι, ἀλλὰ πάλιν ἐρωτᾷ, Τί ἔτι ὑστερῶ; Ὁ ὑ αὐτὸ σημεῖον ἰῶ τῆς σφοδρᾶς ὀπτῆυμίας αὐτοῦ. οὐ μικρὸν ὑ ἦν ὃ νομίζειν αὐτὸν ὑστερῆν, μηδὲ πεπεῖσθαι δέχεσθαι τὰ εἰρημένα" πρὸς ὃ τυχεῖν ὧν ἐπεθύμει. τί οὖν ὁ Χριστός; ὅπερ ἔμελλε μέγα ἢ ὀπιτάττειν, προτίθησι τὰ ἔπαθλα, καί φησιν·

21 Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, ἡ δὸς πτωχοῖς, ἡ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς, ἡ δεῦρο ἀκολούθει μοι· Εἶδες πόσα βραβεῖα, πόσους στεφάνους Ἵνα δῆτα ταῦτα ἐπιδείκνυται; εἰ ὑ ἐπείραζεν, οὐκ ἂν αὐτῷ ταῦτα εἶπε· νυνὶ ὑ δὲ λέγει, ἡ ὥστε αὐτὸν ἐφίκνεσθαι· ἡ διὰ πολλῶν δείκνυσι πολλὰ ὄντα, ἡ τῇ γνώμῃ αὐτοῦ ὃ πρῶτον ὀπιτρέπει, εἶτα πάντων συσκιάζων ὃ δίκαιον εἰς βαρὺ τῆς προαιρέσεως. εἶτα ἡ φησὶν ἐπὶ ἀγαθοῖς ἡ πόνοι, τὸ βραβεῖον αὐτῷ δείκνυσι, λέγων· Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι· ἡ τότε φησί, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, ἡ δὸς πτωχοῖς· ἡ θήσεις πάλιν θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς, ἡ δεῦρο ἀκολούθει μοι. ἡ γὰρ τὸ ἀκολουθεῖν αὐτῷ, μεγάλη ἀντίδοσις. καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς. ὅπερ γὰρ πρὸς χρημάτων ἰῶ ὁ λόγος, καὶ πάντων αὐτὸν γυμνωθῆναι πρήνει, δείκνυς ὅτι οὐκ ἀφαιρεῖται τὰ ὄντα, ἀλλὰ προτίθησι τοῖς θεοῖς, ἡ πλείονα ὧν ἀπέλαβεν παρ' ἐκείνου ἔδωκεν, ἢ πλείονα ὑ μόνον, ἀλλὰ ἡ τοσούτῳ μείζονα, ὅσον γῆς οὐρανὸς, καὶ ἔτι πλέον. θησαυρὸν ὑ εἶπε, τὸ ἀναφαίρετον τῆς ἀντιδόσεως, τὸ μόνιμον δηλῶν, τὸ ἀΐδιον, ὡς ἀπεχώρει δηλ. τῶν ἀνθρωπίνων αἰτίας ἁπάντων τῷ ἀκούοντι. οὐκ ἄρα ἀρκεῖ τῶν χρημάτων καταφρονῆσαι, ἀλλὰ δεῖ τὸ ἀγαθοεργῆσαι πέντε, ἡ προθυμίας ἀκολουθεῖν τῷ Χριστῷ· τούτοις, πάντα τὰ πρὸ αὐτοῦ κεκτημένα πιεῖν, προὸς σφαγὰς εἶτα ἕτοιμον ἡ θάνατον καθημερινόν. Εἷς γὰρ θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, ἡ ἀράτω σταυρὸν αὐ- Ματθ. ι. κγ.
τοῦ, ἢ ἀκολουθείτω μοι. ὥστε τοῦ ῥῖψαι τὰ χρήματα πολλῷ μείζον τοῦτο τὸ ὀπίταγμα, τὸ ἡ αὖθ' λοιπὸν τὸ αἷμα ἐκχεῖν· ὑ μικρὸν ὑ ἐστὶ τοῦτο τὸ χρῆμα ἀπηλλάχθαι συμβάλλεται.

22 Ἀκούσας ὑ ὁ νεανίσκος, ἀπῆλθε λυπούμενος. Εἶτα ὥσπερ δεικνὺς ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅτι οὐκ ἀπρόθυμος ἦν πάνυ δέ, φησιν· Ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. Οὐ γὰρ ὁμοίως κατέχονται ἡ τὰ ὀλίγα ἔχοντες, ἡ ἡ πολλῇ βαπτιζόντες προθυμίᾳ. τυραννικώ-τερος γὰρ ὁ ἔρως τότε ἦν. ὅταν ἀεὶ λέγων ὑ παύομαι· ὅτι ἡ προσθήκη τῶν ἐπεισιόντων μείζονα ἀνάπτει τὴν φλόγα, ἡ πενεστέρους ἐργάζεται τοὺς κεκτημένους, εἴγε οὐ πλέοσι κα-τέσχον αὐτοὺς ὀπτῆυμίας, ἡ μᾶλλον ἀμαθάνεσθαι τῆς οὐδείας πιεῖν. σκόπει γοῦν ἡ οὐσίαν οἵαν" ἐπεδείξατο τὴν ἰσχὺν τὸ πάθος. ἡ γὰρ μὴ χρῆσθαι προσηκόντα ἡ προθυμίας, ὅπερ οὐκέλθυσεν ὁ Χριστὸς ῥῖψαι τὰ χρήματα, ἅτε κατέχοντες οὐ ἐβαρύνοντο, ὡς μηδὲ ἀποκρί-νασθαι πρὸς τούτων ἀφῆναι, ἀλλὰ σιγήσαντα ἡ κατηφῆ καὶ συγκεκυφότα ἀπελθεῖν. τί οὖν ὁ Χριστός;

23 Πῶς δυσκόλως ἡ πλούσιοι εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν;

Οὐ τὰ χρήματα διαβάλλων, ἀλλὰ τοὺς κατεχομένους ὑπ' αὐτῶν. Εἰ ὑ πλούσιος δυσκόλως, πολλῷ μᾶλλον ὁ πλεονέκτης. Εἰ γὰρ τὸ μὴ δοῦναι τὰ ἑαυτοῦ, προὸς βασιλείαν

ἐμπόδιον, τὸ καὶ ἐπὶ ἑτέρων λαμβάνειν, σύνοπσον πάσαν σωρεύει τὸ πῦρ. Ἵνα δήποτε οὖν τοῖς μαθηταῖς ἔλεγεν, ὅτι δυσκόλως ⓐ πλούσιοι εἰσπορεύονται, πάντας ὅσοι καὶ ὁπωσοῦν κεκτημένοις; παιδεύων αὐτοὺς μὴ αἰσχύνεσθαι τὴν πενίαν, καὶ ὡσανεὶ ἀπαλλαγὴν λόγος αὐτοῖς ἦν τοῦ μηδὲν ὠφελεῖσθαι ἔχειν. Εἶπεν οὖν δύσκολον, τρισὶν δείκνυσιν ὅτι καὶ ἀδύνατον, καὶ οὐχ ἁπλῶς ἀδύνατον, ἀλλὰ μὴ πολλοῦ τοῦ θελήματος. καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ παραδείγματος σαφὲς ποιῶν. καὶ τὴν αἰτίαν ἐδήλωσε τοῦ μὴ σώζεσθαι καὶ μηδὲν καὶ τὴν βελτίωσιν. χ. πλούσιος εἰσπορεύεται. χ. καὶ ὅτι ὁ πλούσιος. χ. ὧδε

24 Εὐκοπώτερον γάρ, φησι, καμήλους εἰσελθεῖν διὰ τρυπήματος ῥαφίδος, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὅταν δείκνυται, ὅτι οὐχ ὁ τυχὼν μισθὸς τοῖς πλουτοῦσι καὶ δυναμένοις φιλοσοφεῖν. διὸ καὶ Θεοῦ ἔργον ἔφησεν εἶναι αὐτό, ἵνα δείξῃ ὅτι πολλῆς δεῖ τῆς χάριτος τοῦ μέλλοντος τὸ κατορθοῦν. τῶν γὰρ μαθητῶν τὰ ἐναντία ἔλεγε.

26 Παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατον, παρὰ δὲ Θεῷ πάντα δυνατά.

Καὶ τίνος ἕνεκεν ⓐ μαθηταὶ καθεσταμένοι πένητες ὄντες, καὶ σφόδρα πένητες; τίνος οὖν ἕνεκεν θορυβοῦνται; ἀλλὰ τῆς τῶν ἄλλων σωτηρίας ἀληθῶς, καὶ πολλὴν παρὰ πάντας φιλοσοφίαν ἔχοντες, καὶ τὰ τῶν διδασκάλων πάθη ἀπαλάγματα αἰσθανόμενοι. ὅτου γοῦν ἔτεμον ἐδεδοίκεισαν· ἀλλὰ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἀπὸ τῆς ἀποφάσεως ταύτης, ὥστε πολλῆς διηθεῖν τῆς παρακλήσεως. διὰ τοῦτο παρέτεινεν ἐμβολίμους αὐτοῖς εἰπών· καὶ παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατα δυνατὰ παρὰ Θεῷ, ἀμέρου ἐμμανοῦς καὶ φρενῶν φείσησθαι αὐτὴν τὴν ἀχάριστον πόλιν Ἰουδαίων, καὶ τὴν ἀγωνίαν καταλύσαι. τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν ὁ διαπεφορτισμένος εἰπών, ἐμβολίμους. Ὅτε γὰρ ἐκ τῶν ῥημάτων αὐτοῖς αἴσχος, τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν εἰς μέσον ἀγαγών, ἐξ ὧν ποιήσας θαῤῥεῖν. εἰ δὲ βούλει ἐκ τοῦ τρόπου μαθεῖν, καὶ πῶς διὰ τοῦ ἀδυνάτου ἦλθε τὸ δυνατόν, ἄκουε. Ὧδε γὰρ ἐκεῖ τοῦτο εἶπε, καὶ παρὰ μὲν ἀνθρώποις ἀδύνατα δυνατὰ παρὰ Θεῷ, ἵνα ἀπαρτίσῃ καὶ ὡς ἀδυνάτων ἀπόχῃ· ἀλλ' ἵνα τὸ μέγεθος τοῦ κατορθώματος εἰδυῖαι ἀθυμήσωσιν ῥᾳδίως, καὶ ⓑ Θεὸν παρακαλέσας ζωοφανῆναί σοι τῶν καλῶν φύσιν ἄλλην τῆς ζωῆς ἀπέτυχες. πῶς οὖν ἦλθε τοῦτο δυνατόν; διὰ ῥίψεως καὶ αἴτησεως, διὰ κενώσεως καὶ χρήματα, αὖ τῆς πονηρᾶς ἀπαλλαγῆς ἐπιθυμίας ἄκοπος. ὅτι γὰρ ὁ τῷ Θεῷ μόνον αὐτὸ λαλίζεται, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ τοῦτο εἶπεν ἵνα δείξῃ ⓒ ὄγκου τοῦ κατορθώματος, ἄκουσον τί μετὰ ταῦτα. Πέτρος γὰρ ἀπόντος, χ. τοῦτον

27 Ἰδοὺ, ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι, καὶ ἐρωτήσαντος, Τί ἄρα ἔσται ἡμῖν; Τότε μαθοὶ ἀείσας ἐκείνοις, ἐπήγαγε·

29 Καὶ πᾶς ὅστις ἀφῆκεν οἰκίας, ἢ ἀγροὺς, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ ἀδελφὰς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου πολλαπλασίονα λήψεται ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.

Οὕτω τὸ ἀδύνατον ἦν δυνατόν. ἀλλὰ πῶς αὐτὸ τοῦτο ἐγένετο, φησὶ, καὶ ἀφῆναι; πῶς δυνατὸν βαπτισθέντα ἅπαξ ἐπιθυμίας χρημάτων τοιαύτην ἀνενεγκεῖν; διὰ ἀρχὴν ἐκ τῶν ὄντων κενοῦν, καὶ τὰ περιττὰ περικόπτειν. ὅτου γὰρ καὶ περαιτέρω προέβησαν, καὶ δυσκολώτερον λοιπὸν δραμεῖσθαι. μὴ τοίνυν ἐφ' ἑνὶ τοῦ πόνου ζητήσῃς, ἀλλ' ῥῆμα καὶ ῥῆμα μικροῦ ἀναβαίνε τὴν κλίμακα ταύτην τὴν εἰς τὸν οὐρανὸν σε ἀναγουσαν, εἰ δυσχερές σοι τὸ ἀθρόον φαίνεται. καθάπερ γὰρ ⓓ πυρέττοντες δριμείαις χολῇ ἔνδον ἔχοντες πλεονάζουσαν, ὅταν ἐπεμβάλλωσί τινα σῖτα καὶ ποτὰ, οὐ μόνον οὐ καταδεέστεροι ὁ δίψος, ἀλλὰ καὶ ἀναπλήσει τὴν φλόγα· οὕτω καὶ ⓓ φιλοχρήματος, ὅταν τῇ πονηρᾷ ταύτῃ ἐπιθυμίᾳ καὶ τῆς χολῆς ἐκείνης δριμυτέρα τὰ χρήματα ἐπεμβάλλωσι, μᾶλλον αὐτὴν ἐκκαίουσιν. διὸ καὶ αὐτὴν ὕστερος ἔφησιν, ὡς ὁ ἄπορος ἐκεῖνος τὴν τοῦ κερδαίνειν ἐπιθυμίας, ὥσπερ δοῦν τὴν δριμεῖαν χολὴν ἐληλοιπέναι καὶ κένωσις. τοῦτο ἦν ἄρα τὸ πόθεν ἔσται, φησίν; διὰ σπουδῆς, ὅτι πλουτῶν μὲν οὐδέποτε παύσῃ διψῶν· ὁ δὲ πένης τὴν τοῦ πλείονος ἐπιθυμίαν ἀπαλλαγεὶς ἦν τῶν ὄντων, καὶ ὁ νόσημα δυνήσῃ εἶναι τοῦτο. μὴ τοίνυν περιβάλλου πλείονα, ἵνα μὴ ἀκίνητα διώχῃς, καὶ μύϊατα νοσῇς,

χ. ἢ καὶ ὅτι πλούσιος.

χ. ὧδε

χ. τοῦτον

ἢ

καὶ πολλῶν ἐλεεινότερος ἢ τοιαῦτα λυπῶν. ἀπόκριναι γάρ μοι, τίνα δὴ φαίημεν βασανίζεσθαι καὶ ὀδυνᾶσθαι, ⟨W⟩ ἐπιθυμοῦντα σιτίων καὶ ποτῶν πολυτελῶν καὶ οὐκ ἔχοντα ἀπολαῦσαι ὡς βούλεται· ἢ ⟨W⟩ οὐκ ἔχοντα ἐπιθυμίαν τοιαύτην; εὐδήλων ὅτι ⟨W⟩ ἐπιθυμοῦντα μέ, καὶ ὀδυνάμενον ἢ μετασχεῖν ὧν ἐπιθυμεῖ. ὥστε γάρ ὅτι τοῦτο ὀδυνηρόν, τὸ ἐπιθυμοῦντα μὴ ἀπολαύειν καὶ διψῶντα μὴ πίνειν, ὡς καὶ τὸν λέγοντα βουλόμενον ἡμῖν ⟨W⟩ παραγράψαι Χριστόν, τοῦτον αὐτὸν ⟨W⟩ παραγράψαι ⟨W⟩ ζῆσον, ⟨C⟩ ⟨W⟩ πλούσιον οὕτως εἰσαγαγεῖν ἀποτυγανιζόμενον. ἐπιθυμῶν γὰρ καὶ ὑδατος ψυχροῦ, καὶ μὴ ἀπολαύων, ὥτως ἐσκολάζετο. οὐκοῦν ὁ μὲν χρημᾶτ' κατάφρονῶν, ἔστησε τὸν ἐπιθυμίαν· ὁ δὲ πλοῦτῳ βουλόμενος καὶ "περιβάλλεσθαι πλείω, δύνᾶται μᾶλλον, καὶ "οὐδέπω ἴσασι· ἀλλ', καὶ μυρία λαβὴ ζάλεντα, ἑτέρων τοσούτων ἐπιθυμεῖ· καὶ τὸν ἐπιτύχη, πάλιν δὶς τοσούτων ἄλλων ἐφίεται· ⟨C⟩ πρεσβῶν, καὶ ζᾶ ὄρη, καὶ τὸν χλῶν, καὶ τὸν θάλατταν, καὶ πάντα βύσσινα αὐτῷ ἡμφέσθαι χρυσίον, καινὸν ἵνα μανίαν μαινόμενος καὶ φοβερὸν ⟨C⟩ οὐδέποτε οὕτω σφόδρα ἐθῶν ὀδυνᾶσθαι. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐ τῇ "περιθήκῃ, ἀλλὰ τῇ ἀφαιρέσει τοῦτο ἴσασι ὃ κακόν, εἰ σοι λέγοιεν ἐπιθυμία ποτὲ ἄπορος πλοῦτος καὶ δι' ἀέρος σφενδόνῶν, πῶς ἂν τὸν ἄπορον ταύτην ἔσβεσας ἐπιθυμίαν; ὦ πλεῖστ' ἀγκαλάτειν, καὶ ἕτερα ὄργανα κατασκευάζειν· ἢ τῷ πεῖσαι ⟨W⟩ λογισμόν, ὅτι ἀδυνάτων ἐπιθυμεῖ, καὶ ὡσεὶ τούτων ἐπιχειρῇ ὀφ; δῆλον ὅτι τῷ πεῖσαι τὸν λογισμόν. ἀλλ' ἐκεῖνο, φησίν, ἀδύνατον. ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀδυνατώτερον, ὃ τῆς ἐπιθυμίας ταύτης ὄρον βῦρῃ. καὶ γὰρ εὐκολώτερον δὺ θεάτρου ὅλους πλοῦσαι, ἢ τῇ "περιθήκῃ τὸν πλείονος παῦσαι τὸν ἔρωτα. ὅταν μὲν γάρ ἡ δυνατὰ τὰ ἐπιθυμητά, τῇ ἀπολαύσει πεφαρμακεῖσθαι δυνατὸν ὅταν δὲ ἀδύνατα

ειδός, ϗ πολλιὼ θρήσεις τιὼ ἀρχόντων ἔνδον, ϗ πολλιὼ τιὼ κόπιν ὀφλ. σινόησον Παῦλον, Πέτρον· σινόησον τὸν Ιωαννίου, Ηλίαν· μᾶλλον δ αὐτ τῦ Θεοῦ ὑ-
ὸν τ οὐκ ἔχοντα ποῦ τιὼ κεφαλιὼ κλίναι. σκείνου γλυοῦ ζηλωτὴς ϗ τ σκείνων δούλων, ϗ τ ἄφατον τούτων φαντάζου πλοῦτον. εἰ δ μικρὸν διαβολέλυας σκ τούτων, σκοτωθείης πάλιν, καθάπερ ἐν ταῖς ναυαγίοις καταγίδος ἐπελθούσης, ἄχουσον τ ἀποφάσεως τ Χριστοῦ λεγούσης, ὅτι ἀδυνάτον πλούσιον εἰσελθεῖν εἰς τ βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· καὶ πρὸς τ ἀπόφασιν ταύτην θὲς τὰ ὄρη, ϗ τιὼ γιώ, τ τιὼ θάλασσαν· τ πόντα, εἰ βούλει, δ λέγω ποίησον εἶναι χρυσοῦν, ϗ οὐδὲν ἴσον ὄφελος τῆς ζημίας τῆς σκοτίνης σοι γνωμένης. ϗ σὺ μὲ πλέθρων γῆς τοσῶν ϗ τόσων μέμνησαι, ϗ οἰκιῶν δέκα ϗ εἴκοσι ἢ ϗ πλειόνων, ϗ βαλανείων τοσούτων, ϗ ὑποδρα- χ. ὑπὸν δίκην
πόδων χιλίων, ἢ δὶς τοσούτων, ϗ ὀχημάτων χρυσοπερονήτων καὶ χρυσοπαστῶν. ἐγὼ δ σκοτίνο φημι, ὅτι εἰ τῶν πλουτούντων ἕκαστος τιὼ ποιᾶν ταύτην ἀφεὶς (ποιᾶ γὰρ ταῦτα πρὸς ὃ μέλλω λέγειν) ὁλόκληρον σκέκτητο κόσμον, καὶ ἕκαστος αὐτῶν τοσούτους εἶχεν αἰθέρας, ὅσοι νῦν εἰσὶ πόντα χῦ γῆς ϗ θαλάττης ϗ οἰκουμένης, καὶ γιὼ καὶ θάλατθαν, καὶ πόντα γῆν οἰκουμένην, ϗ πόλις καὶ ἔθνη, καὶ πόντα γῆθεν αὐτὶ ὕδατος, ἀντὶ πηγῶν αὐτῷ χρυσίον ἐπέρρει, πειῶν ὁλοκλῆν σὐκ ἂν ἔφιον ἀξίους εἶναι σὺν οὕτω πλουτοῦντας, τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν σκπεσόντας. εἰ γὰρ νῦν χρημάτων τῶν ἀπολλυμένων ἐφιέμενοι, ὅταν μὴ ὑπιτύχωσι, βα- σανίζονται· εἰ λάβοιεν αἰωνίων τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν σκείνων, τί λοιπὸν ἀρκέσει εἰς πα- ραμυθίαν αὐτοῖς; σὐκ ἔστιν οὐδέν. μὴ τοίνυν μοι λέγε τιὼ τῶν χρημάτων χρῆσιν, ἀλλ' σπουδὴ τιὼ ζημίαν ὅσην σκ ταύτης ἂν ταύτης γνωμένην ἔρασαι, αὐτὶ τούτων σὺν οὐρα- νοῖς ἀπολλύτης, καὶ ταύτην πάσχοντες, οἷς δὲ εἴ τις τῆς σν βασιλείοις μεγίστης τιμῆς σκ- πεσόν, κόπτεσθαι ἡμερῶν ἔχων μέγα ὅπι ταύτην φεύγει. οὐδὲν γὰρ κρείττων σκείνης ἡ τῶν χρημάτων σωρεία· μᾶλλον δ βελτίων σκείνη. ἢ μὴ γὰρ ἂν πρὸς γεωργίαν ὑπιτήδειος, καὶ πρὸς βαλανεῖον κατασκευῶν, καὶ πρὸς ἄλλα τοιαῦτα· ὁ δ καλορωρυγμένος χρυσὸς πρὸς οὐδὲν τούτων. ϗ εἶδε μόνοι ἄχρηστος ἦν· νυνὶ δ ϗ πολλὰς ἀνάπαυσιν ἔχοντι ταῖς καμίναις, εἰ μὴ εἰς δέον αὐτῷ χρήσαιτο. ταῦτα γὰρ μυρία κακὰ σπουδὴν φύεται. ἀλλὰ τοῦτο ἂν μὲ ἔξω- θεν, ἀκρόπολιν κακῶν τιὼ φιλαργυρίαν σκάλεσαν· ὁ δ μακάριος Παῦλος, πολλῷ βέλ- τιον καὶ ἐμφρονικώτερον, ῥίζαν αὐτὴν ἀπάντων τῶν κακῶν εἶπεν. ταῦτ' οὖν ἃ πάντα σνοοῦντες μάθωμεν ζηλοῦν τὰ ἄξια ζήλου, μὴ ταῖς λαμπραῖς οἰκοδομαῖς, μηδὲ τοῖς πολυ- τελέσι ἀργοῖς· ἀλλὰ τοὺς πολλιὼ πρόρησιν πρὸς Θεὸν ἔχοντας ἄνδρας, τοὺς σν οὐρανῷ πλουτοῦντας, τοὺς τῶν θησαυρῶν σκείνων κυρίους, τοὺς ὄντως πλουσίους, τοὺς διὰ Χριστὸν πένητας· ἵνα τῶν αἰωνίων ὑπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι ϗ φιλανθρωπίᾳ τ Κυρίου ἡμῶν Ιη- σοῦ Χριστοῦ, μθ' οὗ δόξα τῷ πατρὶ ἅμα τ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις, νῦν ϗ ἀεὶ, ϗ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Ομιλ. ξλ. ΤΟΤΕ ΑΠΟΚΡΙΘΕΙΣ Ο ΠΕΤΡΟΣ ΕΙΠΕΝ αὐτῷ· ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, ϗ ἠκολουθήσαμέν σοι; τί ἄρα ἔσται ἡμῖν;

Οῖα πάντα, ὦ μακάριε Πέτρε; καλάμου; δ δίκτυον; δ πλοῖ- ον; τιὼ τέχνιν; ταῦτά μοι πάντα λέγεις; ναί φησιν. ἀλλ' οὐ δι' φιλοτιμίαν ταῦτα λέγω· ἀλλ' ἵνα δι' τῆς ἐρωτήσεως ταύτης τῶν πενήτων εἰσάγω δῆμον. ὅπερ γὰρ εἶπεν ὁ Κύριος· εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, ϗ δὸς τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς, ἵνα μὴ λέγῃ τις τῶν πενήτων· ἰδοὺ οὖν, ἐὰν μὴ ἔχω ὑπάρχοντα, οὐ δύναμαι τέλειος εἶναι; ἐρωτᾷ Πέτρος, ἵνα σὺ μάθῃς ὁ πένης, ὅτι οὐδὲν

οὐδὲν

ἐνέδυσεν ἢ λάβωσαν· ἐρωτᾷ Πέτρος, ἵνα μὴ τοῦτο Πέτρος μαθὼν ἀμφιβάλλῃς (ὁ γὰρ ἀπειλὴς ἰσῶ ἔτι καὶ πνεύματος ἔρημος) ἀλλὰ τοῦτο τοῦ διδασκάλου τοῦ Πέτρου δεξάμενος τὴν ἀπόφασιν θαρρῇς. καθάπερ γὰρ ἡμεῖς ποιοῦμεν, οἰκειούμεθα τὰ παράμαλα πολλάκις ὑπὲρ ἀλλοτρίων ζηλεγόμενοι· οὕτω καὶ ὁ Κύριος ἐποίησεν, ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης τὴν πεῦσιν αὐτῷ τοιαύτην προσαγαγών. ἐπεὶ ὅτι γε καὶ ἑαυτὸν ἤδει σαφῶς, δῆλον ἀπὸ τοῦ ἐρωτᾶσθαι ὑπ' ἐκείνων. ὁ γὰρ τοιαῦτα λέγειν τοῦ μεγίστου ἀπεύδων ἤδη δεξάμενος, πολλῷ μᾶλλον ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ θαρρεῖν εἶχε. σκόπει δὲ καὶ πῶς ἀκριβῶς ἀποκρίνεται, ὡς ὁ Χριστὸς ἐπεζήτησε. καὶ γὰρ αὐτὸς τοῦτο τὸ πλοῦτον δύο τοιαῦτα ἤτησε· δυοῖν παροιμιῶν τὰ ὑπάρχοντα, καὶ ἀκολουθεῖν. ζήτει τοῦτο καὶ αὐτὸς τὰ δύο τοιαῦτα τί φησι, τὸ ἀφεῖναι, καὶ τὸ ἀκολουθῆσαι. ἰδοὺ γάρ, φησιν, ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι. τό τε γὰρ ἀφεῖναι, ζήτει τὸ ἀκολουθῆσαι γέγονεν· ἤ τε ἀκολούθησις, ἐκ τοῦ ἀφεῖναι εὐκολωτέρα κατέστη, καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀφεῖναι θαρρεῖν καὶ χαίρειν αὐτοὺς παρεσκεύαζε. Τί οὖν αὐτός;

28 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ισραήλ. Τί οὖν; καὶ Ἰούδας, φησί, καθεδεῖται; οὐδαμῶς. πῶς οὖν, καὶ ὑμεῖς, φησιν, ἐπὶ δώδεκα θρόνους καθεδεῖσθε; πῶς τοῦ ὑποστάσεως πληρωθήσεται; ἄκυρον πῶς, καὶ τίνι λέγω. νόμος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ κείμενος, ὃν Ιερεμίᾳ τῷ προφήτῃ τοῖς Ἰουδαίοις ἀναγνωσθείς, καὶ ταῦτα λέγων· Πέρας λαλήσω ὅτι ἔθνος καὶ βασιλείαν, Ιερ. κη. ζ.
τοῦ ἐξαίρειν καὶ ἀπολλύειν. καὶ ἐὰν ἐπιστρέψῃ τὸ ἔθνος ἐκεῖνο ἀπὸ τῶν κακῶν αὐτῶν, μετανοήσω καὶ ἐγὼ ἀπὸ τῶν κακῶν ὧν ἐλογισάμην ποιῆσαι αὐτοῖς. καὶ πέρας λαλήσω ὅτι ἔθνος καὶ βασιλείαν, τοῦ οἰκοδομεῖν καὶ καταφυτεύειν. καὶ ἐὰν ποιήσωσι τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν μου, τοῦ μὴ ἀκούειν τῆς φωνῆς μου, μετανοήσω κἀγὼ περὶ τῶν ἀγαθῶν, ὧν ἐλάλησα τοῦ ποιῆσαι αὐτοῖς. τὸ αὐτὸ γὰρ τοῦτο καὶ ὅτι τῶν ζητῶν ζήλος ἐστὶ φυλάττειν ἔθος, φησί. κἂν γὰρ εἴπω τοῦ ἀνοικοδομεῖν, ἀναξίως ἂν αὐτοῖς πρόφασιν τῆς ὑποστάσεως, οὐκ ἔτι ποιήσω. ὅταν γέγονεν ὅτι τοῦ ἀνθρώπου τὸ πλανηθέντος. Ὁ ζῆλος γὰρ ὑμῶν, φησι, καὶ ὁ φόβος ἔσται ὅτι τὰ θηρία, καὶ οὐκ ἐγλύεσθε. ἀ- Γεν. θ. β.
ναίσχυντον γὰρ ἑαυτὸν τῆς τοιαύτης δεήσεως ἀπέφαινεν· ὥσπερ οὖν καὶ Ἰούδας. ἵνα γὰρ μήτε ταῖς ἀποφάσεσι τῆς κολάσεως ἀπογνόντες τινὲς σκληρότεροι γένωνται, μήτε ταῖς τῶν ζητῶν ὑποστάσεσιν ἁπλῶς ῥᾳθυμότεροι καταστῶσιν, ἀμφότερα ταῦτα ἰᾶται διὰ τοῦ παραινεῖν, λέγων· καὶ ἂν ἁπειλήσω, μὴ ἀπογνῷς (δυνάσαι γὰρ μετανοῆσαι καὶ λυσαί μου τὴν ἀπόφασιν, ὡς Νινευῖται) καὶ ὑποστήσωμαί σε ζητοῦντα, μὴ ἀναπέσῃς διὰ τὴν ὑπόστασιν. δὺ γὰρ ἀναξίως φανῇς, οὐδέν σε ὠφελήσει ὁ ὑποστάς με, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ βλαβήσεται. ἐγὼ γὰρ ἀξίως οἶδα ὑποστησόμενος. διὰ τοῦτο καὶ τοῖς μαθηταῖς, οὐχ ἁπλῶς ἐπηγγείλατο. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὑμῖς μόνοι, ἀλλὰ [καὶ] προσέθηκεν, οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἵνα καὶ Ἰούδαν ἐκβάλῃ, καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα ἐφηκόντας. οὔτε γὰρ πρὸς ἐκείνους ἐρρήθη μόνους, οὔτε πρὸς Ἰούδαν λοιπὸν δύναξιον γεγονότα. τοῖς μὲν οὖν μαθηταῖς τὰ μέλλοντα ἐπηγγείλατο, λέγων· καθίσεσθε ὅτι δώδεκα θρόνους (ἦσαν γὰρ ὑψηλότεροι λοιπόν, καὶ οὐδὲν τῶν παρόντων ἐζήτουν) τοῖς δὲ ἄλλοις καὶ τὰ ἐνταῦθα ὑπισχνεῖται.

29 Πᾶς γάρ, φησιν, ὅστις ἀφῆκεν ἀδελφούς, ἢ ἀδελφάς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγρούς, ἢ οἰκίαν, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει. Ἵνα γὰρ μὴ ὡς ἀκούσαντες τὸ, ὑμεῖς, [ὡς] ἐξαίρετον τῶν μαθητῶν εἰ τοῦτο νομίσωσι (λέγω δὴ τὸ τῶν μειζόνων καὶ προτείων ἐν τοῖς μέλλουσιν ἀπολαύειν) ἔξέτεινε λόγον, καὶ ἅπλωσε τὴν ὑποσχεσιν ὅτι τὴν γῆν ἅπασαν, καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων καὶ τὰ μέλλοντα πιστοῦται. καὶ τοῖς μαθηταῖς δὲ ἐν προοιμίοις, ὅτε ἀτελέστερον διέκειντο, ἀπὸ τῶν παρόντων διελέγετο. ὅτε γὰρ εἵλκυσεν ἀδελφοὺς ἀπὸ τῆς θα-

λάττης,

λάσαις, & τῆς τέχνης ἀπέστησε, καὶ ἁφῆναι τὸ πλοῖον ἐκέλευσεν, οὐκ ὑραιῶν, οὐ θεάτρων ἐμνημόνευσεν, ἀλλὰ τῷ ἐνταῦθα προσαγμένῳ, εἰπών· Ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων. Ματθ.δ'.19.
ὅπερ ἦν ὑψηλοτέρους εἰργάσατο, ὅτε λοιπὸν καὶ πρὸ τῆς ἐκεῖ θέας ἐδέλεαζε). τί δέ ἐστι, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ισραὴλ; τουτέστι, καταδικάζοντες. οὐ γὰρ δὴ δίκαιοι μέλλουσι καθεδεῖσθαι· ἀλλ' ὥσπερ τὴν βασιλισσαν τοῦ νότου καταδικᾶν τὴν γενεὰν ἐκείνην ἔφησε, καὶ τοὺς Νινευΐτας ἦλθε καταδικοῦσιν αὐτούς· οὕτω δὴ καὶ οὗτοι. διὰ τοῦτο οὐκ εἶπε, τὰς ἑβδομήκοντα καὶ τὴν οἰκουμένην· δηλαδή, τὰς φυλὰς τοῦ Ισραὴλ. ὅπερ γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἦσαν τεθραμμένοι καὶ νόμοις καὶ ἔθεσι καὶ πολιτείᾳ, οἵ τε Ιουδαῖοι καὶ οἱ Χριστιανοὶ, ὅταν λέγωσιν οἱ Ιουδαῖοι, ὅτι διὰ τοῦτο οὐκ ἠδυνήθημεν πιστεῦσαι τῷ Χριστῷ, ὅτι ὁ νόμος ἐκώλυσε τὰ παράδοξα ἐλέσθαι δέχεσθαι, τοιούτους εἰς μέσον παράγων τοὺς τὸν αὐτὸν δόξαντας νόμον καὶ πιστεύσαντας, καταδικάζει πάντας ἐκείνους· ὅπερ καὶ ἤδη ἔλεγε, διὰ τοῦτο κρίται ὑμῶν αὐτοί ἐσονται). & τί μέγα αὐτοῖς ἐπηγγείλατο, φησιν, εἰ ὅταν ἔλθωσιν οἱ Νινευΐται, καὶ ἡ βασίλισσα τοῦ νότου, τοῦτο καὶ οὗτοι ἔξουσι; μᾶλλον μὲν καὶ ἄλλα ἔμπροσθεν αὐτοῖς πολλὰ ἐπηγγείλατο, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπήγαγε, & ὃ τοῦτο μέγιστον ὅτι ὃ ἔπαθλον· ἄλλως γὰρ καὶ ἐν τούτῳ πλέον ἐνίκησε τὰ πλέον ἐκείνων. πρὸ μὲν γὰρ ἐκείνων ἁπλῶς εἶπεν· Ἀνδρες Νινευΐται ἀναστήσονται) καὶ καταδικοῦσι τὴν γενεὰν ταύτην, καὶ βασίλισσα νότου καταδικᾷ· πρὸ δὲ τούτων, οὐκ ἁπλῶς· ἀλλὰ πῶς; ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὅτι ἀνθρώπου δίκης αὐτοῦ, τότε καὶ ὑμεῖς καθίσεσθε ὅτι δώδεκα ἀνθρώπους, φησί· δηλονότι, ὅτι συμβασιλεύσουσι καὶ συνοικήσουσι τῆς δόξης ἐκείνης. Ει γὰρ συμβασιλεύομεν, φησι, καὶ συμβασιλεύσομεν. ὥστε γὰρ καθέδραν οἱ ἀνθρώποι δηλοῦσι (μόνος γὰρ αὐτός ἐστιν ὁ καθεδούμενος καὶ κρίνων) ἀλλὰ ὑμεῖς καὶ δόξαν ἄφατον προσδηλοῖ διὰ τῶν ἀνθρώπων. τούτοις μὲν οὖν ταῦτα εἶπε· τοῖς δὲ λοιποῖς πᾶσι ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἑκατονταπλασίονα, μισθὸν ἐνταῦθα. Εἰ δὲ τοῖς λοιποῖς, πολλῷ μᾶλλον & τούτοις, καὶ ἐνταῦθα, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ. καὶ τοῦτο μοῦ ἄξιόν ἐστι. χάλαμον γὰρ καὶ δίκλινα ἀφέντες, διὰ πόλεων οὐσίας μετὰ ἀξιουσίας εἶχον, διὰ ὑμᾶς τῶν οἰκιῶν & τῶν χωρίων, καὶ αὐτὰ τὰ σώματα τῶν πιστευόντων. καὶ σφαγῶν γὰρ ὑπὲρ αὐτῶν πολλάκις εἴλοντο, ὡς καὶ Παῦλος πολλοῖς μάρτυρσι, ὅταν λέγῃ· Εἰ δυνατὸν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορύξαντες ἂν ἐδώκατέ μοι. ὅταν γὰρ λέγῃ· ὅτι πᾶς ὅστις ἀφῆκε γυναῖκα, καὶ τοῦτό φησιν, ὥστε ἁπλῶς διαπαῦσαι τοὺς γάμους· ἀλλ' ὁ πρὸς τὴν ψυχὴν ἔλεγε, ὅτι ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν, οὐχ ἵνα ἀναιρῶμεν ἑαυτούς, οὐδ' ἵνα σπουδάζωμεν ἤδη χωρίζωμεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ σώματος, ἀλλ' ἵνα πάντων προτιμῶμεν τὴν εὐσέβειαν· τοῦτο δὲ ὅτι γυναικὸς καὶ ἀδελφῶν φησι. δοκεῖ δέ μοι καὶ τοὺς διωγμοὺς σπουδάζειν αἰτεῖσθαι. ὅπερ γὰρ πολλοὶ ἦσαν πατέρες εἰς ἀσέβειαν ἔλκοντες παῖδας, & γυναῖκες ἄνδρας, ὅταν ταῦτα κελεύωσι, φησι, μήτε γυναῖκες ἔσωσαν μήτε πατέρες. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε· Εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω. ἀναιρήσας τοίνυν αὐτῶν τὰ φρονήματα, καὶ πείσας καὶ ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης παρρησίᾳ, προσέθηκε·

30 Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ ἔσχατοι πρῶτοι. Τοῦτο δὲ καὶ ἀδιαλείπτως καὶ πολλῶν καὶ ἑτέρων εἴρηται· εἴρηται δὲ ὅμως καὶ πρὸ τούτων, καὶ πρὸ φαρισαίων τῶν ἀπειθούντων, ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν εἶπεν· Ὅτι πολλοὶ ἥξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν & δυσμῶν, καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Αβραὰμ, καὶ Ισαὰκ, καὶ Ιακώβ· οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἔξω βληθήσονται. Εἶτα ἐπάγει καὶ παραβολὴν, εἰς πολλὴν προθυμίαν ἀλείφων τοὺς ὑστερηκότας. Ματθ.η'.11.

κεφ. κ'. 1 Ομοία γάρ, ὅτι, φησιν, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρωὶ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.

2 Καὶ συμφωνήσας μετ' αὐτῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα

ἀμπελῶνα αὐτοῦ. 3 Καὶ τῇ τρίτῃ ὥρᾳ ἐξελθὼν εἶδεν ἄλλους ἑστῶτας ἀργοὺς,

4 Καὶ ἐκείνοις εἶπεν· ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνά μου, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον, δώσω ὑμῖν.

5 Καὶ ἀπελθόντες πάλιν ἐξῆλθε πρὸς τὴν ἕκτην καὶ ἐνάτην ὥραν, καὶ ἐποίησεν ὡσαύτως.

6 Περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν, ἐξελθὼν εὗρεν ἄλλους ἑστῶτας ἀργούς, καὶ λέγει αὐτοῖς· Τί ὧδε ἑστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί;

7 Λέγουσιν αὐτῷ· Ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. λέγει αὐτοῖς· Ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνά μου, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον, λήψεσθε.

8 Ὀψίας δὲ γενομένης λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ· κάλεσον τοὺς ἐργάτας καὶ δὸς αὐτοῖς τὸν μισθόν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων.

9 Καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν, ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον.

10 Καὶ ἐλθόντες οἱ πρῶτοι ἐνόμισαν ὅτι πλείονα λήψονται, καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον. 11 Καὶ λαβόντες ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου,

12 Λέγοντες· Οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας τοῖς βαστάσασι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα.

13 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς ἑνὶ αὐτῶν εἶπεν· ἑταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε. οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι;

14 Ἆρον τὸ σόν, καὶ ὕπαγε. θέλω δὲ καὶ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι, ὡς καὶ σοί.

15 Ἢ οὐκ ἔξεστί μοι ποιῆσαι ὃ θέλω ἐν τοῖς ἐμοῖς; ἢ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι;

16 Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι, καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι. πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

Τί βούλεται [ἡμῖν] ἡ παραβολὴ αὕτη; ἡ γὰρ συμφωνία τοῦ πρὸς τὸν τέλει λεχθέντα ὃν ἔχεις, ἀλλὰ τοὐναντίον ἄνωθεν ἐμφαίνει. ἐν ταύτῃ μὲν γὰρ δείκνυσιν ἄνωθεν τοὺς αὐτοὺς ἀπολαύοντας, καὶ οὐ τοὺς μὲν ἐκβαλλομένους, τοὺς δὲ εἰσαγομένους· αὐτὸς δὲ καὶ πρὸ τῆς παραβολῆς, καὶ μετὰ τὴν παραβολὴν τοὐναντίον εἶπεν, ὅτι ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι, καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι· τοιγαροῦν, καὶ αὐτῶν τῶν πρώτων πρῶτοι, οὐχὶ πρώτων μενόντων, ἀλλ' ἐσχάτων ἐκείνων γενομένων. ὅτι γὰρ τοῦτο δηλοῖ, ἐπήγαγε· πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί· ὥστε διπλῆν καὶ ἐνταῦθα δώσειν, καὶ τούτους ἀξιωθήσεσθαι καὶ πρεσβεῖα. ἡ δὲ παραβολὴ οὐ τοῦτό φησιν, ἀλλ' ὅτι τῶν εὐδοκίμων καὶ πολλὰ πεπονηκότων ἔσονται ἴσοι. ἴσους γάρ ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας, φησι, τοῖς βαστάσασι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα. τί οὖν ἐστιν, ὃ φησιν ἡ παραβολή; ἀναγκαῖον γάρ τοῦτο πρῶτον ποιῆσαι σαφές, καὶ τότε ἐκφήνομεν. ἀμπελῶνα μέν, τὰ ἐπιτάγματα τοῦ Θεοῦ φησιν εἶναι καὶ τὰς ἐντολάς· ἐργάτου δὲ τὴν ἐργασίαν, τὴν πρέπουσαν βίον· ἐργάτας δέ, οὐδὲν διαφέροντας καλουμένους ἐπὶ τὰ [θεῖα] πρεσβεύματα· πρωΐ δὲ καὶ τρίτην καὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην καὶ ἑνδεκάτην ὥραν, οὐκ ἐν διαφόροις ἡλικίαις παραγενομένους καὶ βιοδοκιμήσαντας. ἀλλὰ τὸ ζητούμενον τοῦτο ἐστιν, εἰ λαμπρῶς βιοδοκιμηκότες οἱ πρῶτοι καὶ ἀρέσαντες τῷ Θεῷ, καὶ δι' ὅλης ἡμέρας λαμπραίνοντες ἀπὸ τῶν πόνων, τῷ ἐσχάτῳ τῆς κακίας κατέχονται πάθει βασκανίας καὶ φθόνου. ἰδόντες γὰρ αὐτοὺς τῶν αὐτῶν ἀπολελαυκότας, φασίν· Οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους αὐτοὺς ἡμῖν ἐποίησας τοῖς βαστάσασι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα. ἐκ ταύτα μηδὲν μέλλοντες ζημιοῦσθαι, μηδὲ εἰς τὸν ἑαυτῶν ἐλαττοῦσθαι μισθόν, ἐδυσχέρηναν καὶ ἠγανάκτουν ὅτι τοῖς ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς, ὁ φθόνου καὶ βασκανίας ἰὸς. ἐκ δὲ ἔτι πλέον, ὅτι καὶ ὁ οἰκοδεσπότης ἐστὶν αὐτῶν δικαιολογούμενος, καὶ πρὸς τὴν εἰρηκότα ταῦτα ἀπολογούμενος, πονηρίας αὐτὸν κρίνει καὶ βασκανίας ἑκάτης, λέγων· οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι; ἆρον τὸ σόν, καὶ ὕ-

παγε.

παγε. θέλω ὦ ἑκάτῳ τούτῳ δοῦναι ὡς κὴ σοί. ἢ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι; τί οὖν ὅτι ὃ κατασκευάζομεν οὐκ τούτων; κὴ γὰρ κὴ ἐφ' ἑτέρων τοῦτο ἀλλὰ τοῦτο ἔστιν ἰδεῖν. καὶ γὰρ ὁ υἱὸς ὁ εὐδόκιμος ἀλλὰ τοῦτο εἰσάγεται πεποιηκώς, ὅτε εἶδε τὸν ἀδελφὸν πολλῆς ἀπολαύοντα τιμῆς, κὴ πλείονος ἢ αὐτός. ὥσπερ γὰρ ὅταν πλείονος ἀπόλαυσιν τοῦ πατρὸς λάβῃ, ὅταν καὶ οὐκ ἴσως μείζονως τῆς πατρικῆς οὐσίας τῶν δεδομένων ἐτιμᾶτο· κὴ ταῦτα καὶ αὐτὸς μαρτυρεῖ ὁ εὐδόκιμος. τί οὖν ὅταν εἴπεῖν; οὐκ ἔστιν οὐδεὶς τοιοῦτα διαμαλλησόμενος, ἢ ἐγκαλῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν (ἄπαγε) φθόνου γὰρ κὴ βασκανίας ὁ χωρίον οὐκ ἔστιν καθαρόν. εἰ γὰρ σπουδάζοντες ὄντες ἅγιοι, κὴ τὰς ψυχὰς ἑαυτῶν ὑπὲρ τῶν ἀμαρτωλῶν διδόασι, πολλῷ μᾶλλον ἐραστὴς οὐκ ἔστιν τῶν ἀποκειμένων ἀγαθῶν αὐτοῦ ἀπολαύοντας χαίρουσι, κὴ οἰκεῖα νομίζουσιν εἶναι τὰ ἐκείνων ἀγαθά. πόθος οὖν ἔνεκεν ὅπως ἐγκαλέσῃ λόγου; μισθαποδοσία ὁ λεγόμενος· ὅπερ οὐδὲ ἐκεῖ πρώτως τὰ ἐν τῇ μισθαποδοσίᾳ θαυμάζεσθαι, ἀλλὰ ἵνα σκοπὸν μαθόντας δι' οὗ ζωοποιηθῶμεν, τοῦτον δρέπεσθαι κὴ μηδὲν πολυπραγμονεῖν περαιτέρω. ἵνος οὖν ἔνεκεν οὕτω ζωοποιηθῇ αὕτη ἡ παραβολή, κὴ τί κατασκευάσαι βούλεται; παροξυμοτέρους ποιῆσαι τοὺς ἐν ἑκάστῃ ὥρᾳ μεταδεχομένους κὴ γονυκλισίους βλέποντας, μηδὲ ἀφειδίαν νομίζειν ἔλαττον ἔχειν. διὰ δὴ τοῦτο εἰσάγει κὴ δυσχεραίνοντας ἑτέρους ὅτι τοῖς τούτων ἀγαθοῖς· οὐχ ἵνα δείξῃ τηκεμόνους κὴ δακρυομένους ἐκείνους (ἄπαγε) ἀλλ' ἵνα διδάξῃ τούτους τοσαύτης ἀπολαύσαντας ὑμᾶς, ὡς κὴ φθόνον ἐτέρους τεκεῖν" δυνάσθαι· οὐ κὴ ἡμᾶς πολλάκις ποιοῦμεν λέγοντες· ὅτι ὁ δεῖνά μοι ἐνεκάλεσεν, χρυσόστομ.
ὅτι σε τοσαύτης ἠξίωσα τιμῆς· οὔτε ἐγκληθέντες, οὔτε ἀθροισθέντες ἐκβαλεῖν ἐθέλοντες, ἀλλὰ τούτῳ δείξαι τὸ μέγεθος τῆς δωρεᾶς ἧς ἀπέλαυσεν. ἀλλά τί δήποτε οὐ πρώτως βυθίως ἐμισθώσατο; ὅτι εἰς αὐτὸν ἦκον, ἀπρόθυμοι. εἰ γὰρ οὐχ ὁμῶς πρώτοις ὑστέρησαν, τῶν διαφορὰν ἡ τῶν κληθέντων γνώμη πεποίηκε. διὰ τοῦτο καὶ μὴ πρωΐ, καὶ ὡς τρίτη, καὶ ὡς ἕκτη, καὶ ὡς ἐνάτη ὥρᾳ καλοῦνται, καὶ ὡς ἑνδεκάτῃ, ὅτε ἔμελλον ὑστερήσεσθαι. τοῦτο κὴ ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν· Ὅτε ὡς εὐδόκησεν ὁ Θεὸς ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου. πότε δὲ εὐδόκησεν; ὅτε ἔμελλεν ὑστερήσεσθαι. αὐτὸς μὲν γὰρ ἐβούλετο κὴ ἐκ πρωϊαίων· ὅπως ὡς αὐτὸς οὐκ ἠθέλησε, τότε εὐδόκησεν, ὅτε κὴ αὐτὸς ἔμελλε πείθεσθαι. οὕτω κὴ τῶν λῃστῶν ἐκάλεσε, καίτοι δυναάμενος ἐξ ἔμπροσθεν αὐτὸν καλέσαι· ἀλλ' ἐκεῖνος οὐκ ἂν ὑστέρησεν. εἰ γὰρ ὁ Παῦλος ἐξ ἀρχῆς οὐκ ἂν ὑστέρησε, πολλῷ μᾶλλον ὁ λῃστής. εἰ δὲ ὅτι λέγουσιν, οὗτοι ἡμᾶς ἐμισθώσατο, μᾶλλον μοι, ὅπερ ἔφην, κὴ πρώτοις θαυμάζεσθαι τὰ ἐν ταῖς παραβολαῖς· ἐπαῦλα ὡ οὗτος ὁ οἰκειότατος φαίνεται τοῦτο λέγων, ἀλλ' ἐκεῖνοι αὐτὸς ὁ αὐτοῦ οὐκ ἐλέγχει, ἵνα μὴ διαπορήσῃ, ἀλλ' ὑπισχνῆται. ὅτι γὰρ πρώτους, τοῦτο ἐκ αὐτὴν ἦκεν, οὐκ πρόσθεν ἐκάλει, ἐδήλωσε κὴ ἡ παραβολὴ λέγουσα· ὅτι ἀπὸ πρωΐ ἐξῆλθε μισθώσασθαι. πρώτους οὖν δῆλον ἡμῖν, ὅτι πρὸς τε τοὺς οὐκ πρόσθεν ἡλικίας, κὴ πρὸς τοὺς ἐν γήρᾳ κὴ βραδίων ἀρετῆς ἐπιλημμένους εἴρηται ἡ παραβολή· πρὸς ἐκείνους μέν, ἵνα μὴ ἀποδυσωνται, μηδὲ ὀνειδίζωσι τοῖς πρὸ τῆς ἑνδεκάτης ὥρας· πρὸς τούτους δέ, ἵνα μάθωσιν ὅτι ἐσὶ κὴ ἐν βραχεῖ χρόνῳ τὸ πᾶν διανύσασθαι. ὅπερ γὰρ πρὸ σφοδρότητος διελέγετο, κὴ τὸ χρήματα ῥίψαι, καὶ καταφρονῆσαι τῶν ὄντων ἁπάντων· πολλοῦ δεῖ τοῦτο ἐδεῖτο πόνου κὴ νεανικῆς προθυμίας, δυνάμεων ἐν αὐτοῖς φλέγα ἀγάπης κὴ ἔρωτος. ποιῶν τὴν γνώμην, δείκνυσιν ὅτι δυνατὸν καὶ ὕστερον ἐλθόντας, τῆς πάσης ἡμέρας λαβεῖν ὡς μισθόν. ἀλλ' ἵνα μὴ πάλιν αὐτοῦ ἀπονοήσῃ· δείκνυσι δὲ ὅτι τῆς αὐτῆς φιλανθρωπίας ἐσὶ τὸ πρῶ, κὴ δεῦτε ταύτην οὐκ ἐκπίσουσιν, ἀλλ' ἀπολαύσονται καὶ αὐτοὶ τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν· καὶ τοῦτο μάλιστά ἐστιν ὃ βούλεται δεῖξαι τῆς παραβολῆς ταύτης κατασκευάσας. εἰ δὲ ἐπαγγέλλεται, ὅτι οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι, κὴ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι· κὴ, πολλοὶ γὰρ κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί, μὴ θαυμάσῃς. οὐ γὰρ ὡς ἐκ τῆς παραβολῆς

Γεν. μ. 18.

χρυσόστομ.

λῆς

λῆς τῦτο ζωναγαγών φησιν· ἀλλὰ τῦτο λέγε, ὅτι ὥσπερ τῦτο ζωέβη, οὕτω καὶ ἐκεῖνο συμβήσεται). σὺ δὲ ταῦτα μὴ γὰρ οὐκ ἐγίνοντο ⓐ πρότερον ἕκαστοι, ἀλλὰ τῷ αὐτῷ ἅπαντες ἀπήλαυσαν πρὸ ἐλπίδος ⓒ τῷ μὴ προσδοκίμου. ὥσπερ οὖν τῦτο πρὸ ἐλπίδα καὶ προσδοκίαν ἔξέβη, καὶ τῷ ἐμπροσθεν ἐγίνοντο ἴσοι ⓐ μὴ ταῦτα· ὕστερον δὲ τὸ τῦτο πλέον συμβήσεται καὶ προσδοξότερον, ὃ καὶ ἔμπροσθεν ἡμέας τῶν πρώτων τῦ ἑκάστης, καὶ μὴ τῦτοις τῦ προτέρους. ὥστε ἕτερον ἐκεῖνο, καὶ ἕτερον τῦτο. δοκεῖ δέ μοι ταῦτα λέγειν Ιουδαίους ἀντιβάλλειν, καὶ τῶν πίστων τῦ δὲ ἀρχῆς λαμβάνειν, ὕστερον ὂν ἀμνήσαντας ἀρετῆς καὶ εἰς τὸ πίσω κατενεχθέντας· κἀκείνους πάλιν τῦ ἀπὸ κακίας ἀνενεγκόντας, καὶ πολλοὺς ὑπεραντήσαντας. ὁρᾷς γὰρ ταῦ τοιαύτας μεταβολὰς καὶ ὅτι πίστεως καὶ ὅτι βίου γενομένας.

Διὸ προσκαλῶ, πολλοῦ ποιησόμενος τοῦ δίκαι, τῦ ὅτι τῆς πίστεως ἐστὶν αὕτη τῆς ὀρθῆς, καὶ βίον ἐπιδείκνυσθαι ἄριστον. εἰ γὰρ μὴ καὶ βίον προσῆν τῆς πίστεως ἄξιον, τίνι ἑκάστῳ δώσομεν δίκην. καὶ τῦτο ἔδειξε μὲν καὶ ἀπὸ τῶν ἔργων ὁ μακάριος Παῦλος, ὅτε ἔλεγεν· Οτι πάντες ὁ αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον, καὶ πάντες ὁ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον· καὶ προσέθεις, ὅτι οὐκ ἐσώθησαν. κατεκρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ. ἔδειξε δὲ καὶ ὅτι τῶν εὐαγγελίων ὁ Χριστὸς, ὅτε εἰσηγάγωνας δαίμονας ἐκβαλόντας καὶ προφητεύσαντας, καὶ εἰς κόλασιν ἀπαγομένους. καὶ πᾶσαν ἀρετὴν αἱ προβολαὶ, οἷς ἡ τῶν πρόβατων, ἡ τῆς σαγήνης, ἡ τῶν ἀκάνθων, ἡ τῦ δένδρου τῦ μὴ ποιοῦντος καρπὸν, τίνι ἀπὸ τῶν ἔργων ἀρετὴν ἐπιζητοῦσι. πρὸς μὲν γὰρ δόγμα ὀλιγάκις παραλέγεται (οὐδὲ γὰρ δεῖται πόνου τὸ πρᾶγμα) πρὸς δὲ βίου πολλάκις, μᾶλλον δὲ πανταχοῦ. διὰ τοῦτο γὰρ ὁ πρὸς τὸν πόλεμος, διὰ τῦτο ὁ πόνος. ⓒ τί λέγω πολιτείαν ὁλόκληρον; καὶ γὰρ μέρος αὐτῆς προφθὰν μεγάλα ἐπῆρε κακὰ οἷς ἐλεημοσύνη προφθῆσα εἰς γέενναν ἐμβάλλει τῦ ὑστερήσαντας· καίτοι γε ὁλόκληρος ἦτο ἀρετή, ἀλλὰ μέρος αὐτῆς. ἀλλ' ὅμως ἡ αἱ πρῶται διὰ τὸ μὴ ἔχειν ταύτην σχολάσαι. ⓒ ὁ πλούσιος δὲ διὰ τῦτο ἀπεστηγανίζετο· καὶ ⓐ πεινῶντα μὴ θρέψαντες, σὺ τεῦθεν μὲν τῆς διαβόλου καταδικάζονται. πάλιν τὸ μὴ λοιδορῆσαι, μέρος αὐτῆς ἐστιν ἐλάχιστον. ἀλλ' ὅμως καὶ τῦτο σκάλλει τῦ μὴ καταρθωκότας. Ο γὰρ εἰπὼν τῷ ἀδελφῷ αὐτῦ, φησι, μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὸν γέενναν τοῦ πυρός. πάλιν ἡ σωφροσύνη καὶ αὐτὴ μέρος ὄντων. ἀλλ' ὅμως χωρὶς ταύτης οὐδεὶς ὄψεται ⓦ Κύριον. Εἰρωνίαν γάρ, φησι, διώκετε καὶ ⓦ ἁγιασμὸν, ὃ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται ⓦ Κύριον. καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη ὁμοίως μέρος ἐστὶν ἀρετῆς. ἀλλ' ὅμως κἂν ἑτέρα τις ὑπερτελέσῃ καλὴ, ταύτην μὴ καταρθώσῃ, ἀκάθαρτος ἐστὶ παρὰ τῷ Θεῷ. καὶ δῆλον ἐκ τῦ Φαρισαίου, ὃς μυρίοις κόμιν ἀγαθοῖς, ἐντεῦθεν πάντα ἀπώλεσεν. ἐγὼ δὲ καὶ τῦτων πλέον εἰπεῖν ἔχω πάλιν. οὐ γὰρ δὴ μόνον ἐν τῷ αὐτῷ προφθὰν ἀποκλείει ⓦ ὑράνιον κλῆρον· ἀλλὰ κἂν ὕστερον μὴ, μὴ μετὰ τῆς προσηκούσης ἀκριβείας καὶ ὑπερβολῆς, ὃ αὖθις τῦτο πάλιν ποιεῖ. Εὰν γὰρ μὴ περισσεύσῃ, φησὶν, ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐκ εἰσελεύσεσθε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὥστε κἂν ἐλεημοσύνῃ δῷς, μὴ πλείονα ἔχεινων, οὐκ εἰσελεύσῃ. καὶ πόσοι ἔκτοι προφθὰν ἐλεημοσύνῃ, φησί; τῦτο γὰρ αὐτὸς εἰπεῖν βούλομαι νῦν, ἵνα ⓐ μὴ διδόντες, ἀμαυρώσωσι πρὸς τὸ δοῦναι· ⓐ καὶ διδόντες, μὴ μέγα φρονῶσιν, ἀλλὰ καὶ προσθήκην ἐργάζωνται. Τί οὖν ἐδίδοσαν ἐκεῖνοι; τῶν ὄντων ἁπάντων δεκάτην, καὶ πάλιν ἑτέραν δεκάτην, καὶ μετὰ ταύτην, τρίτην. ὥστε γὰρ οὐδὲν τὸ τρίτον τῆς οὐσίας πρόκειται. τρεῖς γὰρ δεκάτας ζωντιθέμενοι τῦτο ποιοῦσι. ⓒ μετὰ τούτων ⓒ ἀπαρχὰς, καὶ προστάτας, καὶ ἑτέρα πλείονα· οἷς, τὰ ὑπὲρ ἀμύρτημα, τὰ ὑπὲρ καθαρισμῶν, τὰ ἐν ταῖς ἑορταῖς, τὰ ἐν τῷ ἰωβηλαίῳ, τὰ ἐν ταῖς τῶν χρεῶν ἀποχαῖς, καὶ ταῖς τῶν οἰκετῶν ἀφαιρέσεσι, καὶ τοῖς δανείσμασι τοῖς ἐκ ἀπηλλαγμένοις. Εἰ δὲ ὁ τρίτον δοὺς τῶν ὄντων, μᾶλλον δὲ τὸ ἥμισυ (μετὰ γὰρ τούτων ἐκεῖνα ζωντιθέμενα τὸ ἥμισύ ἐστιν) εἰ τοίνυν ὁ τὸ ἥμισυ δοὺς, οὐδὲν μέγα

ΗΘΙΚΟΝ

a. Κορ. ι. γ, δ.
Ματθ. ζ. κβ.
Ματθ. κε.
Ματθ. ιγ.
Μαρ. δ.
Ματθ. ε. κβ.
Εξ. ιβ. ιδ.
Ματθ. ε. κ.

ἐργάζεται· ὁ μηδὲ τὸ δέκατον πρέχων, τίνος ἀξιος ἔσται; εἰκότως οὖν ἔλεγλν, ὀλίγοι ⓐ σωζόμενοι. μὴ δὴ [οὖν] καταφρονῶμεν τῆς κατ' ⓦ βίον ὑπομονῆς. εἰ γὰρ μέρος αὐτῆς καταφρονούμενον ἐν τοσαύτοις φέρει τὴν ἀπώλειαν, ὅταν πάντα ἔλθῃ ὥρα ὑπεύθυνοι τῇ καταδικαζούσῃ ψήφῳ, πῶς ἀμφιλυξόμεθα τὴν κόλασιν; ποίαν ὑ ἀπολογίαν δίκην; τίς ποία ἡμῖν σωτηρίας ἐλπὶς, φησὶν, εἰ τῶν ἀπειθημμένων ἔχασον τὴν γέενναν ἡμῖν ἀπειλῆς; καίγὼ τοῦτο λέγω· πλὴν ἐὰν πρόσχωμεν, δυνατὸν σωθῆναι τὸ τῆς ἐλεημοσύνης κατασκυλάζοντας φάρμακον, τὰ τραύματα θεραπεύοντας. οὐ γὰρ οὕτω σῶμα ῥώννυσιν ἔλαιον, ὡς φιλάνθρωπία ψυχὴν τὴν ῥώννυσι, τὴν ἀχείρωτον πᾶσιν ἐργάζεται, καὶ ἀνάλωτον τοῦ διαβόλου ποιῇ. ὅπου γὰρ αὐτὴ καπάσῃ, θηριοθαίνει λοιπὸν, οὐκ ἐάντος τοῦ ἐλαίου τοῦτο τοῖς νωθροῖς τοῖς ἡμετέροις ἐπιζάνειν τὰς ἐκείνου λαβάς. τοῦτο τοίνυν ἀλείφωμεν ἑαυτοὺς τῷ ἐλαίῳ συνεχῶς. καὶ γὰρ ὑγείας ὄντως ἐστὶ χορηγία, καὶ φαιδρότητος ἀφορμή. ἀλλ' ὁ πλοῦτος, φησὶ, ὅσα καὶ ὅσα ἔχει τὰ λαμπρὰ χρυσίου, καὶ ὑδέν τοσοῦτον. καὶ τί τοῦτο τοσοῦτόν σε; ὅτω γὰρ θαυμαστότερος σὺ φάνηση, ὅταν ἀπὸ πενίας φιλοτιμότερος
C.Kop.θ.c. ἐκείνου γένῃ. ὅτω καὶ Μακεδόνας ὁ Παῦλος ἐθαύμασεν, ἐπεὶ ὅτι πλέον, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐν πλωχείᾳ ὄντες πλέον. μὴ δὴ οὖν τοσοῦτος τούτοις ἴδοις, ἀλλὰ τοσοῦτος ⓦ κοινὸν ἁπάντων" κύριον καὶ διδάσκαλον, ὃς οὐκ εἶχε ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. καὶ θαῦμα τί, φησὶν, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα τοσοῦτος ἐστὶ ποιῇ; μὴ κρίνε ἕτερον, ἀλλὰ σεαυτὸν ἀπάλλαξον τῆς κατηγορίας. ἐπεὶ μείζων ἡ κόλασις, ὅταν καὶ ἑτέρους ἐγκαλῇς, καὶ αὐτὸς μὴ ποιῇς· ὅταν ἄλλους κρίνων, τῷ αὐτῷ κρίματι πάλιν ὑποβάθυνος ἦς καὶ αὐτός. εἰ γὰρ οὐδὲ κατορθοῦντας κρίνειν ἀφίεσι ἕτερος, πολλῷ μᾶλλον παίοντας. μὴ τοίνυν κρίνωμεν ἕτερον, μηδὲ τοσοῦτος ἕτερον ῥᾳθυμοῦντας βλέπωμεν· ἀλλὰ τοσοῦτος τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ σκοπῶμεν τὰ ὑποδείγματα φέρωμεν. μὴ γὰρ ἐγώ σε ὑπηρέτησα; μὴ γὰρ ἐγώ σε ἐλυτρωσάμην, ἵνα τοσοῦτος ἐμὲ βλέπῃς; ἄλλος ὅστις ὁ τοῦτα πάντα σοι παθὼν. τί τὸν δεσπότην ἀφεὶς, τοσοῦτος τὸν σύνδουλον ὁρᾷς; οὐκ ἤκουσας αὐτοῦ λέγοντος· Μάθετε
Ματθ.ια.κθ. ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ; καὶ πάλιν, Ὁ θέλων ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω
Ματθ.κ.κζ. πάντων διάκονος; καὶ πάλιν, Καθὼς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι; καὶ μετὰ τοῦτα πάλιν, ἵνα μὴ τοσαυταῖον τοῖς ῥαθύμοις τῶν σωδούλων μένῃς ἐν ὀ-
Ιωαν.ιγ.ιε. λιγωρίᾳ, ἀφέλκων σε τούτων, φησίν· Ὑπόδειγμα δέδωκα ὑμῖν ἐμαυτὸν, ἵνα καθὼς ἐποίησα, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε. ἀλλ' οὐκ ἔστι σοι διδάσκαλος ἀρετῆς τῶν σωόντων αὐθεντῶν δοῦλος, οὐδὲ οἷος εἰς τοῦτα σπάλιν; οὐκοῦν πλείων ὁ ἔπαινος, μείζον τὸ ἐγκώμιον, ὅτι μηδὲ διδασκάλων ὑπορῶν γένηται σὺ θαυμαστός. καὶ γὰρ δυνατὸν τοῦτο καὶ σφόδρα ῥᾴδιον, ἐὰν θέλωμεν. καὶ δηλοῦσιν ⓐ τοσοῦτοι τοῦτα κατορθώκοτες· οἷς, ὁ Νῶε, ὁ Ἀβραάμ, ὁ Μελχισεδὲκ, ὁ Ἰὼβ, καὶ ⓐ κατ' ἐκείνους αὖθεντοι πάντες, τοσοῦτος δυσάλυτον καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὁρᾶν, ἀλλὰ μὴ τοσοῦτος τούτους, οὓς οὐδέποτε παύεσθε ζηλωτοῦντες καὶ ἐν τοῖς συλλόγοις τοῖς ἡμετέροις τοσοφέροντες. καὶ γὰρ οὐδὲν ἄλλο πάντα χοῦ λεγόντων ἀκούω, ἀλλ' ἢ τοῦτα καὶ ῥήματα· ὁ δεῖνα ἐκτήσατο πλέθρα γῆς τόσα καὶ ὅσα· ὁ δεῖνα πλουτεῖ· ὁ δεῖνα οἰκοδομεῖ. τί κέχηνας ἔξω, ἄνθεντε; τί τοσοῦτος ἑτέρους βλέπεις; εἰ βούλει τοσοῦτος ἑαυτὸν ἰδεῖν, τοῦ κατορθοῦντας βλέπε, τοῦ βιβλιομανοῦντας, τοῦ τὸν νόμον μετ' ἀκριβείας ἀποπληροῦντας, μὴ τοῦ τοσοχερνικόντας καὶ πτωχοῦντος. ἂν γὰρ τοσοῦτος τούτους βλέπῃς, πολλὰ ἐντεῦθεν συλλέξεις κακὰ, εἰς ῥαθυμίαν ἐμπίπτων, εἰς ἀπόνοιαν, εἰς τὸ καταδικάζειν ἑτέρους. ἂν δὲ τοῦ κατορθοῦντας ἀριθμῇς, εἰς ταπεινοφροσύνην, εἰς σπουδὴν, εἰς κατάνυξιν, εἰς τὰ μέλεα σαυτὸν" ἐξ- χ.ἐξάγ
άγῃς ἀγαθά. ἄκουσον τί ἔπαθεν ὁ Φαρισαῖος, ὅτι τοῦ κατορθοῦντας ἀφεὶς, τὸν τελώνην εἶδεν· ἄκουσον, καὶ φοβήθητι. βλέπε πῶς θαυμαστὸς ἐγίνετο ὁ Δαβὶδ, ὅτι τοσοῦτος τοῦ τοσο-
Ψαλμ.λη.ιζ. γόνους αὐτοῦ τοῦ κατ' ἀρετὴν ἔλεπε. Παροίκος γάρ, φησὶν, ἐγώ εἰμι καὶ παρεπίδημος,
Εβ.ια.ιγ. καθὼς πάντες ⓐ πατέρες μου. καὶ γὰρ τοῦτ', καὶ τοσοῦτος ⓐ κατ' αὐτὸν, τοῦ ἡμαρτηκότας ἀφέντες,

ἀφέντες, τοῦ βδελυκτοῦ τούτου ἐνεόσωμεν. Τοῦτο γὰρ σὺ ποιεῖς. οὐδὲ γὰρ δικαιῆς αὐτοὺς καθίσαι τῶν ἑτέρους πεπλημμεληκότας, οὐδὲ ἐξετάζεις τῶν ἄλλους ἁμαρτωλούς· σαυτῷ κρίνειν, ὐχ ἑτέροις" παρατάσσεις. εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκείνομεν, φησιν, οὐκ ἂν ἐκενούμεθα· κριτὴς ὁ κατὰ Κυρίου, παιδεύομεθα. σὺ δὲ τί ζῆλον" ἀνέστρεψας, σαυτὸν μὲν οὐ μεγάλων, 5 δὲ μακρῶν πλασμάτων ἀπαιτῶν βδελυρίας, τὰ δὲ ἑτέρων μετ' ἀκριβείας παρεργαζόμενος. ἀλλὰ μηκέτι τοῦτο ποιῶμεν· ἀλλὰ τούτων ἀφέντες τὸν ἀταξίαν, δικαιήσομεν [οι] ἡμῶν αὐτῶν καθίσωμεν τῶν [οι] ἡμῶν αὐτῶν ἁμαρτωλῶν, αὐτοὶ ἐν κατηγορίᾳ δικασταὶ ἐν δήμιοι τῶν πλημμελημάτων γινόμενοι. Εἰ δὲ βούλει τὰ ἑτέρων πολυπραγμονῆν, τὰ κατορθώματα μὴ τὰ ἁμαρτήματα παρεργάζου· ἵνα ἐκ τῆς μνήμης τῶν οἰκείων πλημμελημάτων, ἐν 10 ἐκ τοῦ ζήλου τῶν ἑτέρων κατορθουμένων, ἐν ἐκ τῆς τοῦ ἀνδρείου ἀπλανείας δικαιοσύνης, καθ' ἑκάστην, ὥσπερ πλήκτρῳ τινὶ τῇ συνειδήσει νυττόμενοι, εἰς ταπεινοφροσύνην ἐν μείζονα προοδὸν ἑαυτοὺς" ἐπάγοντες, τῶν μελλόντων ἐπιτυγχάνωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ σοὶ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμή, νῦν ἐν ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

15

Ομιλ. ξε. 17 ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΙΝΩΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΙΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΑ, παρέλαβε τοὺς δώδεκα μαθητὰς κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· 18 Ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἰερουσόλυμα, ἐν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ· 19 Καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι καὶ μαστιγῶσαι καὶ σταυρῶσαι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ" ἀναστήσεται.

Εἰς Ἰεροσόλυμα οὐκ ἀληθὲς ἀναβαίνει ἐκ τῆς Γαλιλαίας ἐλθών, ἀλλὰ πρότερον θαυμαθοργήσας καὶ βαπτισμοῖς φαρισαϊκοῖς, καὶ διαλεχθεὶς τοῖς μαθηταῖς περὶ ἀκηκοσύνης (εἰ γὰρ θέλεις τέλειος εἶναι), φησι, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα) καὶ περὶ πραότητος (ὁ δειλὸς λόγος χωρῆσαι, χωρεῖτω) καὶ περὶ ταπεινοφροσύνης (ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν) καὶ περὶ ἀνταποδόσεως τῶν ἐν ζωῇ (ὅστις γὰρ ἀφῆκεν οἰκίας, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ ἀδελφάς, ἑκατονταπλασίονα λήψεται ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ) καὶ περὶ ἀμοιβῆς τῆς ἐκεῖ (καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει) τότε παρεσκεύαλλει τῇ πόλει λοιπὸν, καὶ μέλλων λοιπὸν ἀναίνειν περὶ τῶν παθῶν πάλιν διαλέγεται. ὅπου γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτὸν διαμφισβητεῖν ὑπὲρ οὗ μὴ βούλεται τοῦτο συμβῆναι ὑπολαμβάνεσθαι, συνεχῶς αὐτὸν ἀναμιμνήσκει, ἐγγυμνάζων αὐτῶν τὴν ἀνάστασιν τῇ πυκνότητι τῆς ἀναμνήσεως καὶ τῷ λύπῃ συνοτεμνόμενος. κατ' ἰδίαν δὲ αὐτοῖς διαλέγεται ἀναγκαίως. οὐ γὰρ ἔδει εἰς πολλοὺς ἐξενεχθῆναι περὶ τούτων λόγον, οὐδὲ σαφῶς λεχθῆναι. οὐδὲν γὰρ ἂν τούτου πλέον ἐγένετο. Εἰ γὰρ οἱ μαθηταὶ ἐθορυβοῦντο περὶ τούτου ἀκούοντες, πολλῷ μᾶλλον ὁ τῶν πολλῶν δῆμος. Τί οὖν; οὐκ ἐλέχθη τοῖς πολλοῖς, φησιν; ἐλέχθη μὲν καὶ τοῖς τοῦ πολλοῖς· οὐχ οὕτω δὲ σαφῶς. Λύσατε γάρ, φησι, τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. καὶ, Σημεῖον ἐπιζητεῖ ἡ γενεὰ αὕτη, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου· καὶ πάλιν, ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρήσετε. τοῖς δὲ μαθηταῖς οὐχ οὕτως· ἀλλ' ὥσπερ τὰ ἄλλα σαφέστερον ἔλεγεν, οὕτω καὶ τοῦτο εἶπε. Καὶ τίνος ἕνεκεν, εἰ μὴ συνίεσαν οἱ πολλοὶ [τὴν δύναμιν] τῶν λεγομένων, καὶ ἐλέγετο; ἵνα μάθωσι μὴ τοῦτο, ὅτι πεφευσμένως ὑπὸ τοῦ πάθους ἦσαν καὶ ἔχουν, * οὐκ ἀγνοοῦν οὐδὲ ἀναγκαζόμενος.

Ιωαν. c. 18. κα. Ματθ. 12. β. λθ.

μθνος. τοῖς μαθηταῖς ἢ οὐ λέγει τοῦτο μόνον προσῆλθε, ἀλλ' ὅπερ ἔφθαν, ἵνα ἐγυμνασθέντες τῇ προσδοκίᾳ, ῥᾴδιον ἐνέγκωσι τὸ πάθος, καὶ μὴ ἀμηχάνητον ἐπελθὸν ταράξῃ σφόδρα αὐτοὺς διό τοι οὔτο δέδοικε μὴ τὸ θάνατον ἔλεγε μόνον· ὅτε γὰρ ἐμαθήτευσε καὶ ἐγυμνάσαντο, καὶ τὰ ἄλλα πάντα προσέθηκεν· οἷς, ὅτι προδώσουσι τοῖς ἔθνεσι· ὅτι ἐμπαίξουσι καὶ μαστιγώσουσι τοῦτό τε ἔνεχεν, καὶ ἵν' ὅταν τὰ σκυθρωπὰ ἴδωσιν ἐπελθόντα, καὶ τὴν ἀνάσασιν ἐντεῦθεν προσδοκήσωσιν. ὁ γὰρ τὰ λυπηρὰ οὐκ ἀποκρυπτόμενος καὶ τὰ δοκοῦντα εἶναι ἐπονείδιστα, εἰκότως ἤμελλε καὶ πρὸ τῶν ἔργων πιστεύεσθαι. σκόπει δέ μοι πῶς καὶ ἀπὸ τοῦ χωρὶς σοφῶς τὸ πρᾶγμα οἰκονομεῖ. ὅτε γὰρ δέδεκται αὐτοῖς εἶπεν, ἵνα μὴ θάμβος ἐμπέσῃ· ὅτε πρὸς αὐτὸν τὸν χωρὶν, ἵνα μὴ καινοῦθεν θορυβήσῃ· ἀλλ' ὅτε πεῖραν αὐτοῦ τὴν δυνάμεως ἔλαβον δέδεκται, ὅτε μεγάλας ἔδωκε καὶ ἐπαγγελίας πρὸ τῆς ζωῆς τῆς αἰωνίου, τότε καὶ τὸν πρὸ τούτων ἐμβάλλει λόγον καὶ ἅπαξ καὶ δὶς καὶ πολλάκις, συνφαίνων αὐτοῖς τοῖς θαύμασι καὶ ταῖς διδασκαλίαις. ἕτερος δὲ εὐαγγελιστής φησιν, ὅτι καὶ τοὺς προφήτας πρὸ ἦγε μάρτυρας· ἄλλος δέ φησιν, ὅτι καὶ αὐλοὶ ὑπὸ ζωσίσαν καὶ λεγόμενα, ἀλλ' ἵνα κεκρυμμένον τὸ ῥῆμα ἀπ' αὐτῶν, καὶ ὅτι ἐθαμβοῦντο ἀκολουθοῦντες αὐτῷ. οὐκοῦν ἀνῄρηται, φησι, τῆς προῤῥήσεως τὸ κέρδος. εἰ γὰρ μὴ ἤδεσαν ἅπερ ἤκουον, οὐδὲ προσδοκᾶν εἶχον· μὴ προσδοκῶντες δέ, οὐδὲ γυμνάζεσθαι ταῖς ἐλπίσιν. ἐγὼ δὲ καὶ ἕτερον τούτου ἀποῤῥητότερον φημι, ὅτι εἰ μὴ ἤδεσαν, πῶς ἐλυποῦντο; καὶ γὰρ ἕτερός φησιν, ὅτι ἐλυποῦντο. εἰ τοίνυν μὴ ἤδεσαν, πῶς ἐλυποῦντο; πῶς Πέτρος ἔλεγε· Ἱλεώς σοι, κύριε· οὐκ ἔσται σοι τοῦτο; τί οὖν ἐστιν εἰπεῖν; ὅτι μὲν ἀποθανεῖται, ἤδεσαν, εἰ καὶ μὴ σαφῶς τῆς οἰκονομίας ἠπίσαντο τὸ μυστήριον· ὅτε δὲ τὴν ἀνάστασιν σαφῶς ἠπίσαντο, ὅτε ἄνθρωπον ἔλυπε καταρθοῦν. καὶ τοῦτο κεκρυμμένον ἀπ' αὐτῶν· δηλοῖ τοῦτο τὸ πλῆθος. ἑτέρους μὲν γὰρ ὑφ' ἑτέρων ἀνιστάντας εἶδον· αὐτὸν δὲ ἕνα ἀνιστήσαντα ἑαυτὸν, καὶ ὅτως ἀνιστήσαντα ὡς μηκέτι λοιπὸν ἀποθανεῖν, οὐδέποτε εἶδον. τοῦτο οὖν οὐ ζωσὶ πολλάκις λεγόμενον. ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς οἶδε ὁ θάνατος τί ποτέ ἐστι, καὶ πῶς ἐπελεύσεται, σαφῶς ἠπίσαντο. δηλοῖ καὶ ἐθαμβοῦντο ἀκολουθοῦντες αὐτῷ. οὐ δηλοῖ τοῦτο ἢ μόνον, ἀλλ' ἔμοιγε δοκεῖ, καὶ "σκυθρωπάζει αὐτοὺς πρὸ τοῦ πάθους δηλῶν. χ. ἐξίστατο ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων ἐποίει θαρρεῖν αὐτούς, καὶ ταῦτα ζωοχῶς πρὸ τῆς ἀνάστασεως ἀκούοντας. καὶ γὰρ μᾶλλον τοῦτο θαυμάτου αὐτοὺς ἐθορύβει, τὸ ἀκούειν ὅτι ἐμπαίζοισι καὶ μαστιγώσουσι, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ὅτε γὰρ ἐνενόησε τὰ θαύματα, τοὺς δαιμονιζομένους ὡς ἠλευθέρωσε, τοὺς νεκροὺς ὡς ἤγειρε, καὶ ἄλλα πάντα ἅπερ ἐθαυματούργει, εἶτα ἤκουσαν τούτων, ἐξεπλήττοντο, εἰ ὁ ταῦτα ποιῶν ταῦτα πείσοι. δηλοῖ τοῦτο καὶ εἰς ἀπορίαν ἐνέπιπτον· καὶ νεῦμα μὲν ὑπίσευον, νεῦμα δὲ ἠπίσοιτο, καὶ νοῆσαι οὐκ εἶχον καὶ λεγόμενα. οὕτω γοῦν οὐ Ζωῆκαν σαφῶς τὸ λεγόμενον, ὡς τοὺς υἱοὺς Ζεβεδαίου πρὸ αὐτὰ προσελθεῖν, καὶ περὶ προεδρίας αὐτῷ διαλεχθῆναι.

21 Θέλουσιν γάρ, φησιν, ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου καθίσῃ, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων.

Πῶς οὖν οὐτος ὁ εὐαγγελιστής φησιν, ὅτι ἡ μήτηρ προσῆλθεν; ἀμφότερα γεγένηται εἰκός. τὴν γὰρ μητέρα πρὸ ἔλαθον, ὡς μείζονα τὴν ἱκετηρίαν ἐργασόμενοι, καὶ ταύτῃ Χριστὸν δυσωπήσοντες. ὅτι γὰρ τοῦτο ἀληθὲς ὅπερ ἔφθαν, καὶ αὐτῷ μᾶλλον ἡ αἴτησις ἦν, καὶ ἀμαχμούμενοι προσβάλλονται τὴν τεκοῦσαν, σκόπει πῶς πρὸς αὐτοὺς ἀποστρέφει λόγον ὁ Χριστός· μᾶλλον δὲ προτέρου μάθωμεν τί αἰτοῦσι, καὶ ἀπὸ ποίας γνώμης, καὶ πόθεν ὁρμῶμενοι τοῦτο ἦλθον. πόθεν οὖν ὁρμῶμενοι τοῦτο ἦλθον; ἑώρων ἑαυτοὺς τιμωμένους πρὸ τοὺς ἄλλους, καὶ προσδοκῆσαι ἐντεῦθεν ὁρμᾶσθαι καὶ τῆς αἰτήσεως ταύτης. ἀλλὰ τί ποτέ ἐστιν ὃ αἰτοῦσιν; ἀκούσωμεν ἑτέρου εὐαγγελιστοῦ τοῦτο σαφῶς ἐκκαλύπτοντος· δηλοῖ γὰρ τὸ ἐπὶ σοῦ εἶναι, φησι, τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ δοκεῖ ὅτι ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἤδη ἀναφανεῖται, ταῦτα ἤτουν. νόμιζον γὰρ ὅτι ὅπου θυσίας αὕτη, καὶ αἰσθητή· καὶ ἀπολαύσαντες ὧν ἤτουν, οὐδὲν ὑποσήσονται τῶν λυπηρῶν. οὐδὲ γὰρ δι' αὐτὸ μόνον αὐτὸ ἐζήτουν, ἀλλ' ὡς καὶ δηλοῦσθαι μέλλοντα τὰ δυσχερῆ. δηλοῖ καὶ ὁ Χριστὸς τούτων χ. δὲ τὸν αὐτὸν μόνον

των προσῶπον αὐτοῦ ἀπάγχῃ τῶν λογισμῶν, κελεύων σφαγὰς καὶ κινδύνους καὶ ταλαιπωρίας δύνασθαι ὑπομένειν δεινά. δύνασθε γάρ, φησι, πιεῖν ὃ ποτήριον ἐγὼ πίνω; ἀλλὰ μηδεὶς θορυβείσθω, τῶν ἀποστόλων οὕτως ἀτελῶς διακειμένων. οὔπω γὰρ ὁ σταυρὸς ἦν τελεσθείς· οὔπω πνεύματος χάρις δεδομένη. Εἰ δὲ βούλει μαθεῖν αὐτῶν τὴν ἀρετήν, μὴ ταῦτα αὐτοὺς κατάμαθε, ἃ ὄψει πρὸς τὸ πάθος ὑστέρους. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἐκκαλύπτει αὐτῶν τὰ ἐλαττώματα, ἵνα μετὰ ταῦτα γνῶς ἵνας ἀπὸ τῆς χαρίτος ἐγλύοντο. ὅτι μὲν οὖν οὐδὲν πνευματικὸν ἦτουν, οὐδὲ ἔννοιαν τῆς νέας βασιλείας εἶχον, δῆλον ἐντεῦθεν. πλὴν ἰδωμεν καὶ πῶς προσέρχονται, καὶ τί λέγουσι. θέλω, φησίν, ἵν', ὃ ἐὰν αἰτήσωμαί σε, ποιήσῃς ἡμῖν. καὶ πρὸς αὐτοὺς ὁ Χριστός· τί θέλετε; οὐκ ἀγνοεῖ, ἀλλ' ἵνα διὰ γλώσσης αὐτοὺς ἀποκρίνασθαι, καὶ διακαλύψῃ ὃ ἕλκος, καὶ ὅπως ὑπιάθῃ ὁ φαρμακεύς. Οἱ δὲ ἐρυθριάσαντες καὶ αἰσχυνόμενοι, ὅτι μετὰ παθος δυσθεραπεύτου πρὸς τοῦτο ἦσαν, κατ' ἰδίαν ἐκεῖνος τῶν μαθητῶν [τῶν ἄλλων] λαβόντες αὐτὸν ἠρώτησε. προεπορεύθησαν γάρ, φησιν, ὥστε μὴ γνῶναι αὐτοῖς καταδῆλοι, καὶ ὅτως εἶπον ἅπερ ἐβούλοντο. ἐβούλοντο δέ, ὡς ἔγωγε οἶμαι, ὅπερ ἔπαθον. ὅτι ὅτι δώδεκα θρόνους κατεδέχθαι, τὸν προεδρίαν τῆς καθέδρας ταύτης λαβεῖν. καὶ ὅτι μὲν τῶν ἄλλων πλέον εἶχον, ἤδεσαν· ἐδεδοίκεσαν δὲ Πέτρον, καὶ λέγουσιν· Εἰπέ, ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου καθίσῃ, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων. καὶ κατεπείγουσι λέγοντες, Εἰπέ. τί οὖν αὐτὸς; δηλοῖ ὅτι οὐδὲν πνευματικὸν ἦτουν, ὅτε εἰ ἤδεσαν πάλιν ὅπερ ἤτουν, ἐτόλμησαν δὲ τοσοῦτον αἰτῆσαι, φησίν· 22 Οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε· Πῶς μέγα, πῶς θαυμαστόν, πῶς ὑπερφυὲς καὶ διὰ δύο δυνάμεις· Εἶτα ἐπάγει·

Δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι; Εἶδες πῶς διδάσκει ἀπάγων τῆς ὑπονοίας, ἀπὸ τῶν αἰτιῶν αὐτοῖς διαλεγόμενος; ὑμεῖς μὲν γὰρ περὶ ἀμοιβῆς καὶ στεφάνων μοι διαλέγεσθε, φησίν· ἐγὼ δὲ περὶ ἀγώνων ὑμῖν καὶ ἱδρώτων [διαλέγομαι.] οὐ γάρ ἐστιν οὗτος ὁ τῶν ἐπάθλων καιρός, οὐδὲ νῦν ἡ δόξα μου φανῆναι ἐκεῖνη· ἀλλὰ σφαγῆς καὶ πολέμων καὶ κινδύνων ταῦτα πρόκειται. καὶ ὅρα πῶς πανταχοῦ τῆς ἐρωτήσεως καὶ προτρέπει καὶ ἐφέλκεται. οὐδὲ γὰρ εἶπε, δύνασθε σφαγῶναι, δύνασθε τὸ αἷμα ὑμῶν ἐκχεῖν; ἀλλὰ πῶς; δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον; εἶτα ἐφιλοσόφησε φησίν, ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν· ἵνα τὴν πρὸς αὐτὸν κοινωνίαν προθυμοτέρους ἡμῶν ποιήσῃ. καὶ βάπτισμα αὐτὸ πάλιν καλεῖ, δεικνὺς μέγα ἀπὸ τῶν γινομένων καθαρμὸν ἐσόμενον τῇ οἰκουμένῃ. Εἶτα λέγουσιν αὐτῷ· δυνάμεθα.

Ἀπὸ τῆς προθυμίας οὐδέπω ἐπαύσαντο, οὐδὲ τοῦτο εἰδότες ὅπερ εἶπον, ἀλλὰ προσδοκῶντες ἀκούσεσθαι ὅπερ ἤτησαν. τί οὖν αὐτός;

23 Τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε.

Μεγάλα αὐτοῖς προεφήτευσεν ἀγαθά· τουτέστι, μαρτυρίου καταξιωθήσεσθε, καὶ ταῦτα πείσεσθε ἅπερ ἐγώ· βιαίῳ θανάτῳ τὴν ζωὴν καταλύσετε, καὶ τούτων μοι κοινωνήσετε.

Τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασαι τοῦτο τὸ πάθος μου. Ἐπάρας αὐτῶν τὰς ψυχὰς καὶ ὑψηλοτέρας ποιήσας, καὶ πρὸς λύπην ἀχειρώτους ἐργασάμενος, τότε διορθοῦται αὐτῶν τὴν αἴτησιν. ἀλλὰ τί ποτέ ἐστι τὸ νῦν εἰρημένον; καὶ γὰρ δύο ἐστὶ τὰ ζητούμενα τοῦτο πολλῶν· ἓν μέν, εἰ ἡτοίμασαί τισι τὸ καθίσαι ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· ἕτερον δέ, εἰ ὁ πρώτων Κύριος, ἐκείνοις, οἷς ἡτοίμασαι, κύριος οὐκ ἔστι τοῦτο ποιεῖν. Τί οὖν ἐστι τὸ εἰρημένον; δῶ τὸ ἕτερον λύσωμεν πρῶτον καὶ τὸ ἡμῖν ἐγχωρήσῃ, τότε καὶ τὸ δεύτερον τοῖς ζητοῦσιν ἔσται σαφές. τί οὖν ἐστι τοῦτο; οὐδεὶς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ καθεδεῖται, οὐδὲ ἐξ εὐωνύμων. ἄδικος γὰρ πᾶσιν ὁ θρόνος ἐκεῖνος· οὐκ ἀνθρώποις λέγω καὶ ἁγίοις καὶ ἀποστόλοις, ἀλλὰ τοῖς ἀγγέλοις καὶ ἀρχαγγέλοις καὶ πάσαις ταῖς ἄνω δυνάμεσιν. ὡς γοῦν ἐξαίρετον τοῦτο μονογενοῦς ἔφησεν αὐτὸ ὁ Παῦλος λέγων· Πρὸς τίνα δὲ τῶν ἀγγέ-

λων εἴρηκέ ποτε, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ σοὺς ἐχθροὺς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου;
Ψαλ.ρθ. ε. καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀπελέγχει φησίν· Ὁ ποιῶν τὰς ἀνομίας αὐτὸς πνεύματα· πρὸς δὲ (Ⓦ) υἱόν, Ὁ θρόνος σου ὁ Θεός, εἰς (Ⓦ) αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. πῶς οὖν φησι, τὸ καθίσαι ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ὡς οὐκ ὄντων ἴσων τῷ καθεδουμένῳ; ἢ οὐκ ὡς οὐκ ὄντων (ἄπαγε)· ἀλλὰ πρὸς τὸν ἐπηρεάσαντα ἀπεκρίνατο τῷ ἐρωτῶντι, συγκαταβαίνων αὐτῷ τῇ ἀσθενείᾳ. οὐδὲ γὰρ ἥδεως (Ⓦ) ὑψηλὸν θρόνον ἐκεῖνον, καὶ τοῦτ' ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρὸς καθέδραν, ὅπουγε καὶ τὰ πολλῷ τούτων καταδεέστερα καὶ καθ' ἡμέραν αὐλοῖς σκηνούμενα ἠγνόουν· ἀλλ' ἓν ἐζήτουν μόνον, τῶν προφητείων ἀπολαῦσαι, καὶ πρὸς τῶν ἄλλων τιμῶν, καὶ μηδένα εἰς πρὸ αὐτοῦ· ὅπερ καὶ ἤδη ἔφθην εἰπών, ὅτι ὅπου δώδεκα θρόνους ἔκειντο, ἀγνοήσαντες ὅ, τι ποτέ ὅστι τὸ εἰρημένον, τὰ πρωτεδρίαι ἐπεζήτησαν. ὃ τοίνυν φησὶν ὁ Χριστός τοῦτο ἔστιν· ἀπόθεσθε μὲν δι' ἐμέ, καὶ σφαγήσεσθε τοῦ κηρύγματος ἕνεκεν, καὶ κοινωνήσετέ μοι τοῦ πάθους· ἵνα μοι δοκῇ τοῦτο ποιῆσαι τῆς πρωτεδρίας ὑμᾶς ἀπολαῦσαι καὶ τὰ πρωτεῖα ταύτης καρπεῖν. οὐ γάρ τις ἕτερος ἔλθῃ μετὰ τὸ μαρτυρίου καὶ τὰ ἄλλα ἅπαντα ἀρετὴν κεκλημένος πολλῷ πλείονα ὑμῶν, οὐκ ὀπίσω φιλονεικῶ ὑμᾶς καὶ τῶν ἄλλων πρεσβεύω, ἀλλ' ἵνα παρασκευάσω ἐκείνοις (Ⓦ) ἀπὸ τῶν ἔργων κηρυττόμενον, ὑμῖν δώσω καὶ πρωτεῖα. ἀλλ' ἵνα μὴ οὐκ εἴπεν, ὥστε μὴ λυπῆσαι· ἀπιγματωδῶς ἢ τὸ αὐτὸ τοῦτο αἰνίττεται λέγων· τὸ μὲν ποτήριον μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε· τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων οὐκ ἔστιν ἐμὸν *δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασαι πρὸ τοῦ πατρός μου. πῶσι δὲ ἡτοίμασαι; τοῖς ἀπὸ τῶν ἔργων δικαιωθεῖσι λαμπρῶς. ἀλλὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, οὐκ ἔστιν ἐμοῦ *δοῦναι, ἀλλὰ τοῦ πατρός μου, ἵνα μὴ ἀσθενὴς μηδὲ ἀτιμὸς αὐτῷ φαίνηται πρὸς τὰ ἀντίδοσιν· ἀλλὰ πῶς; οὐκ ἔστιν ἐμοῦ, ἀλλ' ἐκείνων οἷς ἡτοίμασαι *. ἵνα δὲ καὶ σαφέστερον ὃ λέγω γένηται, ὅτι κοσμοδείγματος αὐτοῦ γυμνάσωμεν, καὶ κοσμοθώμεθα εἰς τινα ἀγωνοθέτην, εἶτα ἀθλητὰς αἱρίσεις πολλοὺς εἰς τὸν ἀγῶνα καθιέναι τοῦτον, καὶ ἴσως δύο προσιόντας τῶν ἀθλητῶν τὸ μάλιστα ὠφεικομένων τῷ ἀγωνοθέτῃ λέγειν, ὅτι ποίησον ἡμᾶς στεφανωθῆναι καὶ ἀνακηρυχθῆναι, παρρησιαζομένους τῇ πρὸς αὐτὸν εὐνοίᾳ καὶ φιλίᾳ· ἐκεῖνος δὲ πρὸς αὐτοὺς λέγει, οὐκ ἔστιν ἐμοὶ τοῦτο δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασαι ἀπὸ τῶν πόνων καὶ τῶν ἱδρώτων, ἀφ' οὗ καταγωνοθετούμεθα αὐτοῦ ἀθενείας; ἀδάμας· ἀλλ' ἀποδεξόμεθα αὐτοῦ τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ ἀπροσωποληπτου. ὥσπερ οὖν ἐκεῖνον οὐκ ἂν φαίημεν ἀτοπωτάτην μὴ δίδοναι (Ⓦ) στέφανον, ἀλλὰ μὴ βουλόμενον ἀφαιρεῖσθαι τῶν ἀγώνων (Ⓦ) νόμον, μηδὲ ζημιοῦσθαι τοῦ δικαίου τὴν τάξιν· οὕτω δὴ καὶ (Ⓦ) Χριστὸν εἰπεῖν αὐτὸ τοῦτο εἰρηκέναι, πολυπαθοῦντα αὐτοῖς ζωοποιοῦντα, μὴ τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν, εἰς τὴν τῶν οἰκείων κατόρθωσιν ὑπιδεῖξαι τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας καὶ τῆς εὐδοκιμήσεως ἔχειν. ἀλλὰ τοῦτό φησιν, οἷς ἡτοίμασαι. τί γάρ, φησιν, ἂν ἕτεροι φανῶσιν ὑμῶν βελτίους; τί ἢ αὐ μείζονα ἐργάσωνται; μὴ γὰρ ὅπου μαθηταί μου γεγόνατε, ἀλλὰ τοῦτο τῶν προτείων ἀπολαύσεσθε, ἐὰν μὴ τῆς σκληρᾶς αὐλοῖ ἄξιοι φανῆτε; ὅτι γὰρ αὐτὸς κύριος ὅστι τοῦ πράγματος, δῆλον ἐξ ὧν αὐτὸς πᾶσαν ἔχει τὴν κρίσιν. καὶ γὰρ Πέτρῳ οὕτω φησίν· ἐγώ σοι δώσω τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. καὶ ὁ Παῦλος ἢ τοῦτο δηλῶν ἔλεγε· Λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ Κύριος ὁ δίκαιος κριτὴς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· οὐ μόνον ἢ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ· ἐπιφάνεια ἢ τοῦ Χριστοῦ, ἣν ἐγενήσατο προθεσία λέγεται. ὅπου ἢ Παύλου σοφὸς προφήτης φησὶν, πρωτεῖά που δῆλον. εἰ δὲ ἀσαφέστερον ταῦτα εἴρηκεν, μὴ θαυμάσῃς. πολυπερίπτωτός τε γὰρ αὐλοῖς οἰκονομικῶς, ὥστε μὴ ἐκπεσεῖν τῶν προτείων ἐσχολῆς εἶχε καὶ μάτην (καὶ γὰρ ἀπὸ πάσης τοῦτ' ἔπαθον δυσφορίας) καὶ μὴ λυπῆσαι βουλόμενος αὐτοῖς, τῇ ἀσαφείᾳ ἀμφότερα ταῦτα κατορθοῖ.

24 Τότε ἠγανάκτησαν (Ⓓ) δέκα περὶ τῶν δύο.

Τότε,

Τότε, πότε; ὅτε ἐπετίμησεν αὐξῆς. ἕως μὲν γὰρ τοῦ Χριστοῦ ἡ ψῆφος *ἰῶ, οὐκ ἠναπάκλουν, ἀλλ' ὁρῶντες αὐξῆς προσπιμπλώσης ἕστηκεν καὶ ἐσίγων, αἰδούμενοι ⓦ διδάσκαλον καὶ πιμπλύντες· καὶ εἰκὸς ἀλγοῦσαι ἤκουσεν, ἀλλ' εἰς μέσον τοῦτο ἐξενεγκεῖν οὐκ ἐτόλμων. καὶ πρὸς Πέτρον δέ τι παθόντος ἀνθρώπινον, ὅτε τὰ δίδραχμα ἔδωκεν, οὐκ ἐδυσχέρανεν, ἀλλ' ἠρώτησεν μόνον· τίς ἄρα μείζων ἐστίν; ὅπερ ἦν καὶ τοῦτο μαθητοῦ ἡ αἴτησις ἦν, ἀγαναχτοῦσι. ὡς οὐδὲ ἐνταῦθα βύθεως ἀγανακτήσαντος ὅτε ἤτησε, ἀλλ' ὅτε αὐξῆς ἐπετίμησεν ὁ Χριστός, καὶ ἔφησεν οὐκ ἀποκρύπτεσθαι τοῦ προφήτου αὐτούς, εἰ μὴ προφάσιν ἑαυτοῖς ἀξίας ἴδιον. εἶδες πῶς ἀτελέστερον πάντες διέκειντο, καὶ ὅτοι καὶ ἐξέδυσαμένοι τὸ δέκα, καὶ ἐκεῖνοι φθονοῦντες τοῖς δύο; ἀνὴρ ὅταν ἔφη, μὴ ταῦτά μοι αὐτοὺς δεῖξον, καὶ ὅλως πάντων ἴδιον ἀπηλλαγμένους τοῦ παθοῦς. ἀκουσον γοῦν πῶς εὐθὺς αὐτὸς ὁ Ἰωάννης, ὁ υἱὸς προσελθὼν ὑπὲρ τούτων, πεπλαγμένον τοῦ προφήτου ὡς Πέτρῳ προσχωρεῖ, καὶ δημηγορεῖται καὶ παραπουργεῖται ἐν τῇ προάξει τοῦ ἀποστόλου. καὶ οὐκ ἀποκρύπτει αὐτοῦ τὰ κατορθώματα· ἀλλὰ καὶ τὸ ὁμολογίαν λέγει, ἰὼ πάντων σιγώντων ἐπεδείξατο, καὶ τὸ εἰς τὸ φόβον εἴσοδον, ὡς προτιθησιν" αὐτοῦ ⓦ ἀπόστολον. ὅπερ γὰρ ἀμφότεροι προέμενον ταυρομαχοῦσι, δὲ ἑαυτοῦ ἐγκώμιον ὑποτεμνόμενος φησιν· ὅτι γνώσεως ἰῶ ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος τοῦ ἱερεῦς. ὁ δὲ Ἰακώβου μακρὸν μὲν οὐκ ἐπέζησε χρόνον· ἐκ προοιμίων δὲ οὕτω διεθερμάνθη, καὶ πάντα τὰ δυσέφικτα ἀφεὶς, πρὸς ὕψος δυσέβραστον ἄφατον, ὡς βύθεως σφαλῶναι. οὕτω πάντων ἔνεχεν μὴ ταῦτα ἄκροι [τοῦ ἀγαθοῦ] ἐγκύπτοντο. ἀλλὰ τότε ἠγανάκτησαν. τί οὖν ὁ Χριστός; προσκαλεσάμενος αὐτοὺς φησιν·

25 Οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν.

Ἐπειδὴ γὰρ ἐθορυβήθησαν καὶ ἐταράχθησαν, τῇ τε κλήσει προστὸ λέγειν αὐτοὺς καταπροσφύνει, καὶ ταῖς πλησίον αὐτοὺς ἐπιστασίαις θαυμάσαι. καὶ γὰρ ⓐ δύο τῶν χειρῶν τῶν δέκα ἑαυτὸν ἀποῤῥήξαντες ἐγκύπτερον εἰσήκεισαν ἰδιολογούμενοι. διὰ τοῦτο δὲ τούτους πλησίον ἄγει, τούτῳ τε αὐτῷ, καὶ ᾧ δὲ ἐκπομπεύσας καὶ εἰς ὄχλους ἄλλους ἐξαγαγεῖν προμηθούμενος δὲ πάθος καὶ τούτων καὶ ἐκείνων. καὶ οὐχ ὡς ἐμπροσθεν, οὕτω καὶ νῦν καταξέλλει. πρότερον μὲν γὰρ παιδία ἄγει εἰς μέσον, καὶ δὲ ἀφελὲς αὐτῶν καὶ τὸ ταπεινὸν μιμεῖσθαι κελεύει· ἐνταῦθα δὲ πλουσιώτερον ἀπὸ τοῦ ναυτίου σκηπτόμενος λέγων· ⓐ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, Καὶ ⓐ μεγάλοι κατεξουσιάζουσι.

26 Παρὰ δὲ ὑμῖν οὐκ ἔσται οὕτως· ἀλλ' ὁ θέλων ἐν ὑμῖν γενέσθαι μέγας, ἔστω ὑμῶν διάκονος,

27 Καὶ ὁ θέλων εἶναι πρῶτος, ἔστω πάντων δοῦλος. Δείκνυσιν ὅτι" ἐθνικὸν τὸ τοιοῦτον, τὸ τῶν πρωτείων ἐρᾶν. καὶ γὰρ τυραννικὸν τὸ πάθος, καὶ ζηλωτικῶς ἐνοχλοῦν, καὶ μεγάλοις ἀνδράσι· διὰ τοῦτο καὶ σφοδροτέρας δίδοται πληγῆς. διὸ καὶ αὐτὸς βαθύτερον αὐτῶν καθικνεῖται, τῇ τῶν ἐθνῶν προθέσει φλεγμαίνουσαν τοῦ ψυχοῦ ἐπιτέμνων· καὶ τῶν μὲν ⓦ φθόνον, τῶν δὲ τοῦ ἀπόνοιαν ὑποτέμνεται, μονονουχὶ λέγων· μὴ ἀγανακτῆτε, ὡς ὑβρισμένοι· ἑαυτοῖς μᾶλλον βλάπτοισί τε καὶ καταγελῶσιν ⓐ οὕτω τὰ προτερήματα ζητοῦντες. ἐν γὰρ τοῖς ἐλάττοσι εἰσίν. οὐ γὰρ" ὅστις πρὸς ἡμᾶς, οἷα τὰ ἔξωθεν. ⓐ μὲν γὰρ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν· πρὸς ἐμοὶ δὲ ὁ ἔλαττος ὅστις πρότερος ὅστιν. ὅτι δὲ οὐχ ἁπλῶς ταῦτα λέγω, δι' ὧν ποιῶ καὶ πάσχω, λάβετε τοῦ ἀποδείξει τῶν ἐγκυμιῶν. ἐγὼ γὰρ οὐκ πλέον ἐποίησα. βασιλεὺς γὰρ τῶν ἄνω δυναμένων ὢν, ἄνθρωπος ἠκουλήθην γενέσθαι, καὶ καταφρονηθῆναι κατεδεξάμην καὶ ὑβρισθῆναι· καὶ οὐδὲ τούτοις ἠρκέσθην, ἀλλὰ καὶ θανάτου ἦλθον. διὰ τοῦτό φησιν·

28 Οὐ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν. Οὐδὲ γὰρ μέχρι τούτου ἔστιν, φησίν, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν ἔδωκα λύτρον. καὶ ὑπὲρ τίνων; τῶν ἐχθρῶν. σὺ δὲ οὐ ταπεινωθήσῃ, ὑπὲρ σαυτοῦ·

του· ἐγὼ γὰρ σῦ. μὴ τοίνυν φοβηθῇς, ὡς τῆς ψυχῆς σου καθαιρομένης. ὅσον γὰρ σὺ ταπεινωθῇς, τοσοῦτον κατελθεῖν, ὅσον ὁ δεσπότης σου. ἀλλ' ὅμως ἡ κατάβασις αὕτη πρώτων ἀνάβασις γέγονε, καὶ τιμὴ δόξης ἐκλάμψας πεποίηκε τὴν ἑαυτοῦ. πρὸ μὲν γὰρ τοῦ γνῶναι αὐθέντης, πρὸς ἀγγέλους ἐγνωρίζετο μόνους· ἐπεὶ δὲ ἀνθέντης ἐγένετο καὶ ἐσταυρώθη, τοῦ μόνον σκεῦος οὐκ ἠλάττωσε τὴν δόξαν, ἀλλὰ καὶ ἑτέραν προσέλαβε, τὴν ἀπὸ τῆς γνώσεως τῆς οἰκουμένης. μὴ δὴ φοβηθῇς, ὡς τῆς ψυχῆς σου καθαιρομένης, ἐὰν ταπεινώσῃς σαυτόν. ταύτῃ γὰρ μᾶλλον ἐπαίρεταί σου ἡ δόξα· ταύτῃ μείζων γίνῃ· αὕτη τῆς βασιλείας ἡ ὁδός. μὴ δὴ τὴν σκηνὴν ἐλθωμεν, μὴ δὴ ἐκβῶμεν πολεμῶμεν. ἐὰν γὰρ βουληθῶμεν μεγάλοι φανῆναι, οὐκ ἐσόμεθα μεγάλοι, ἀλλὰ καὶ πάντων ἀτιμότεροι. εἶδες πῶς πρωταχοῦ ἀπὸ τῶν ἐναντίων αὐτοῦ προτρέπει, διδοὺς αὐτοῖς ὅπερ ἐπιθυμοῦσι; καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν δηλοῦ πολλῶν τοῦτο ἐδείξαμεν, καὶ ὅτι τῶν φιλαργυρίᾳ ἐστί, καὶ τῶν κενοδοξούντων ὕστως ἐποίησε. ἵνος γὰρ ἕνεκεν, φησίν, ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων ἐλεᾶς; ἵνα δόξης ἀπολαύσῃς; οὐκοῦν μὴ ποίει οὕτω, καὶ ἀπολαύσῃ τῶν λύτως. τίνος ἕνεκεν θησαυρίζεις; ἵνα πλουτήσῃς; οὐκοῦν μὴ θησαυρίσῃς, καὶ πάντως πλουτήσεις. ὅπου καὶ ἐνταῦθα· ἵνος ἕνεκεν τῶν προφητείων ἐρᾷς; ἵνα προφήτου ἀλλων ἦς; οὐκοῦν τὴν ἐρᾶτὴν ὑπόλειψον, καὶ τότε τῶν προφητείων ἀπολαύσῃ. ὥστε ἐὰν θέλεις θεὸς μέγας, μὴ ζήτει θεὸς μέγας, καὶ τότε ἔσῃ μέγας. σκόπιον γὰρ μικρόν ἐστιν εἰς. ὁρᾷς πῶς αὐτὸν ἀπήγαγε τῶν ἐσωμάτων, τῷ δεῖξαι ὅτι ἐκ ἐκεῖθεν σκοπιωτέροισι, ἐκ ἐντεῦθεν ὑπερτυγχάνουσιν, ἵνα ὃ μὴ φύγωσι, τοῦ ἐλιώκωσι; καὶ τῶν ἐθνῶν ἕνεκα τοῦτο ἀνέμνησεν, ἵνα καὶ ταύτῃ τὸ προσάγμα ἐπονειδίστον καὶ βδελυκτὸν ἀποδείξῃ. ⟨W⟩ γὰρ ἀπονενοημένου ἀνάγκη ταπεινὸν εἶναι, ἐκ τοιαυτοῖς ⟨W⟩ ταπεινόφρονα ὑψηλόν. τοῦτο γὰρ τὸ ὕψος τὸ ἀληθὲς καὶ γνήσιον καὶ οὐκ ἐν ὀνόματι μόνον, τοῦ δὲ ἐν προσηγορίᾳ ὄν. ἐκ τὸ μὲν ἔξωθεν, ἀνάγκης ὄντι καὶ φόβου· τοῦτο γάρ, τῷ δὲ Θεοῦ προσέοικεν. ὁ Χριστὸς, καὶν πρὸς σφόδρα θαυμάζηται, ὑψηλὸς οὐκ ἐστί· ὥσπερ οὖν ἐκεῖνος, καὶν πρὸς πάντων θεραπεύηται, πάντων ἐστὶ ταπεινότερος. καὶ ἡ μὲν χεὶρ ἀνάγκην ὅτι ἐμοὶ, ὅθεν καὶ θαρρεῖ ῥᾳδίως· ἡ δὲ ἐκ προαιρέσεως, ὅθεν καὶ ὠφέλει βεβαίᾳ. ἐπεὶ ἐκ τοὺς ἀγίους θαυμάζομεν, ὅτι πάντων ὄντες μείζους, πάντων μᾶλλον ἑαυτοὺς ἐταπείνουν. διὰ καὶ μέχρι τῆς σήμερον μένουσιν ὄντες ὑψηλοὶ, καὶ οὐδὲ ἡ τελευτὴ τὸ ὕψος ἐκεῖνο κατεῖχεν.

ΗΘΙΚΟΝ Εἰ βούλεσθε, ἐκ ἀπὸ τῶν λογισμῶν ἐξετάσωμεν τοῦτο αὖθις. ὑψηλὸς εἶναι λέγεται ἢ τοι τῷ μήκει τοῦ σώματος τοῦτο, ἢ ὅταν ἐφ' ὑψηλοῦ τόπου ἑστηκὼς τύχῃ· καὶ ταπεινὸς ὡσαύτως ἀπὸ τῶν ἐναντίων. ἰδωμὲν οὖν τίς τοιοῦτός ἐστιν, ὁ ἀλαζών, ἢ ὁ μετριάζων· ἵνα μάθῃς, ὅτι ταπεινοφροσύνης οὐδὲν ὑψηλότερον, οὐδὲ ἀλαζονείας χαμαιλαιότερον. ὁ μὲν οὖν ἀλαζών, πάντων βούλεται εἶναι μείζων, καὶ οὐδένα ἄξιον αὐτοῦ εἶναι φησι, καὶ ὅσης ἂν τύχῃ τιμῆς, πλείονος ἐραᾷ καὶ ἀνέχεται ἐκ οὐδεμιᾶς τετυχηκέναι νομίζει, καὶ ἐξαπατᾷ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἐφίεται τιμῆς, ἵνα ἡμῶν τὰ ἀληθέστερα καὶ τὰ μᾶλλον ἔοικεν. ὃς γὰρ οὐδὲν ἡγεῖται, πάντα τῶν δοξάζεσθαι βούλεται. εἶδες πῶς ὁ ἐπιθυμῶν βαλόμενος, καταπέπτωκε καὶ χαμαὶ ἔσηκεν; ὅλη γὰρ οὐδὲν εἶναι νομίζει πρὸς ἂν ἀνθρώπους πρὸς ἑαυτὸν, αὐτὸς ἀποφαίνεται. τοῦτο γὰρ ἀλαζονεία. ἵνα γίνωμεν πρὸς ⟨W⟩ οὐδὲν ὄντα πρὸς ἔχεις; ἵνα πρὸς ἐκείνου ζητῇς τιμήν; ἵνα τοσούτους ὄχλους περιάγεις; ἐραᾷς ταπεινοῦ, καὶ ὅτι ταπεινοῦ ἑστηκότα; φέρε οὖν, ἐξετάσωμεν ⟨W⟩ ὑψηλόν. οἶδεν αὐτὸς ὅσον ἂν ἀνθρωπος, καὶ ὅτι μέγα ἂν ἀνθρωπος, καὶ ὅτι πάντων ἔσχατος, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦτο ἧς αὐ ἀπολαύσῃ τιμῆς, μέγα τοῦτο οἴεται. ὥστε αὐτὸς μὲ ἑαυτῷ ἀκολουθῇ, καὶ ἔστιν ὑψηλὸς, καὶ τὴν ψῆφον οὐ μεταλήψεται. ὃς γὰρ ἡγεῖται μεγάλους, καὶ ἑαυτὸν ἐξ αὐτῶν ὑμᾶς μεγάλους εἶναι νομίζει, καὶν μικρὰ τύχωσιν ὄντα, ὡς μεγάλους ἐκείνους ἡγεῖται. ὁ δὲ ἀλαζὼν τὰς μὲν ὑμᾶς οὐδὲν εἶναι νομίζει ἑαυ-

ὁ

ὴ πρὸς αὐτὸν ὑμᾶς, μεγάλας εἰς ὑπομένειν). πάλιν ὁ ταπεινὸς πρὸς οὐδενὸς ἁλίσκεται πάθους· οὐκ ὀργὴ τύπτων διενοχλῆσαι δυνήσεται, οὐ δόξης ἔρως, οὐ βασκανία, οὐ ζηλοτυπία. τῆς γὰρ τούτων ἀπηλλαγμένης ψυχῆς τί ἂν γένοιτο μᾶλλον ὑψηλότερον; ὁ γὰρ ἁλίσκων ἅπασι τούτοις κατέχεται, καθάπερ ὑς σκώληξ ἐγκαλινδούμενος ἐν βορβόρῳ. καὶ γὰρ ζηλοτυπία καὶ βασκανία καὶ θυμὸς ἀεὶ τινὰ ἐκείνου διενοχλοῦσι ψυχήν. Τίς οὖν ὑψηλός; ὁ τῶν παθῶν ἀνώτερος, ἢ ὁ δοῦλος αὐτῶν; ὁ τρέμων αὐτὰ καὶ δεδοικώς, ἢ ὁ ἀχείρωτος καὶ ἀδαμάστως ὑπ' αὐτῶν ἁλισκόμενος; ποῖον ὄρνιν ὑψηλότερα πέτεσθαι φαίημεν ἄν; τῶν χειρῶν καὶ τῶν κελεμάτων τοῦ θηρευτοῦ ὑψηλότερον ὄντα, ἢ τοῖς μηδὲ καλάμου ἀφιέντα δεδιότας θηρευτοῦ ἐκ τοῦ χαμαὶ πέτεσθαι, καὶ μὴ δυνάσθαι μετεωρίζεσθαί ποτε; οὐκοῦν τοιοῦτος ὁ ἀπονενοημένος ἐστί. καὶ γὰρ ἐκφύγῃ παγίς βιάκολος αὐτὸν αἴρει, ἀτεχνάμενοι ἕρπουσα. Εἰ δὲ βούλει, καὶ ἀπὸ τοῦ πονηροῦ δαίμονος ἐκείνου τοῦτο ἐξέτασον. Τί γὰρ ἀβασάνιστον ταπεινότερον γένοιτ' ἄν, ὅπου γε ἐπάρθη; τί δ' ἂν ἀνθρώπου ὑψηλότερον, ὃς ταπεινοῦν ἑαυτὸν βουλόμενος; ὁ μὲν γὰρ χαμαὶ σύρεται ὑπὸ τῶν τοῦ ἑρπετοῦ τούτου ἡμετέρων χειμάρρους (Πατοῦντες γάρ, φησιν, ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων) ὁ δὲ μὴ ἀγγέλων ἔσηκεν ἄνω. Εἰ δὲ δεῖ καὶ ἀνθρώπων τοῦτο βούλει μαθεῖν ὑπερηφάνων, ἐννόησον βάρβαρον ἀκμάζοντα καὶ τοσαύτην ἀγέλην ἀγραύλων, ὃς οὐδὲ τὰ παῖδα δῆλος ἠπίστατο· οἷον, ὅλος ὁ λίθος λίθος, καὶ τὰ εἴδωλα, εἴδωλα. δεῖ δὲ τούτων καὶ κατώτερος εἶναι· ἀλλὰ δὲ βύσσου καὶ πίστεως, καὶ ὑπερηφάνων ἥλιον ἴδοντα, ὧν τί ἂν γένοιτο ἀνώτερον; οἱ δὲ αὐτὰ ὑπερβαίνοντες τὰ ὕψη καὶ τὰς ἀγέλας περιερχόμενοι πρεσβεύσαντες αὐτῷ ὡς θεῷ ὡς βασιλικῷ. ἵνα δὲ καὶ ἑτέρωθεν μάθῃς αὐτῶν τὴν ἐντέλειαν, εἰπέ μοι, τίς ἂν ταπεινωθείη; ὁ βοηθούμενος παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἢ ὁ πολεμούμενος; ἔνδηλον ὅτι ὁ πολεμούμενος. οὐκοῦν ἄκουσον παρ' ἑκατέρων τούτων τί φησιν ἡ γραφή. Ο Θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. πάλιν σε καὶ ἕτερον ἐρήσομαι· τίς ὑψηλότερος; ὁ ἱερώμενος καὶ θυσίαν προσάγων τῷ Θεῷ, ἢ ὁ παρρησίας παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀπολαύων; καὶ ποίαν θυσίαν προσφέρει ὁ ταπεινός, φησιν; ἄκουσον τοῦ Δαβὶδ λέγοντος· Θυσία τῷ Θεῷ, πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει. Εἶδες τοῦτο ὃ καθαρόν; βλέπε δὲ ἐκείνου ὃ ἀκάθαρτον. ἀκάθαρτος γάρ, φησι, παρὰ Κυρίῳ πᾶς ὑψηλοκάρδιος. πρὸς τούτοις, ὁ μὲν ἔχει ἀναπαυόμενον Θεὸν ἐπ' αὐτῷ (Επὶ τίνα γὰρ ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν ταπεινὸν καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους) ὁ δὲ μετὰ τοῦ Διαβόλου σύρεται. ὁ γὰρ τετυφωμένος, τοῦ ἐκείνου πίστεται. διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· * Μὴ πῶς τυφωθεὶς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τοῦ Διαβόλου. Ἐ τοιοῦτόν ἐστι, ὃ καὶ βούλεται, ἀπὸ συμβαίνει. βούλεται μὲν γὰρ ἀπονοῆσθαι, ὥστε ὑμᾶσθαι· ὁ δὲ μᾶλλον πρὸ τῶν καταφρονούμενος, τοῦτ' ἔστιν. ὑπὸ γὰρ καταγέλασοι, ὑπὸ πάσιν ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι, ὑπὸ βαχείρωτοι τοῖς ἐχθροῖς, ὑπὸ πρὸς ὀργὴν βεπεμπωτοι, ὑπὸ ἀκάθαρτοι πρὸς αὐτῷ, ὅτοι μᾶλλον πρὸ τῶν ἐσί. Τί τοίνυν τύτῳ χεῖρον γένοιτ' ἄν; Ὁ γὰρ πέρας τοῦτο ἔστι τῶν κακῶν. Τί δὲ τῆς ταπεινῶν ἥδιον; Τί δὲ μακαριώτερον, ὅταν πολεμοὶ καὶ ἐπέρασοι ὦσι τῷ Θεῷ; καὶ τῆς πρὸς ἀνθρώπων δὲ μάλιστα ὅτοι ἀπολαύοισι δόξης, καὶ πρότες αὖθις ὡς πατέρας ὑμοῦσιν, ὡς ἀδελφοὺς ἀσπάζονται, ὡς οἰκεῖα μέλη προσίενται. γενώμεθα τοίνυν ταπεινοί, ἵνα γενώμεθα ὑψηλοί. καὶ γὰρ μετ' ἐκβολῆς πολλῆς ταπεινοῖ ἡ ἀπόνοια. τοῦτο ἐταπείνωσε Φαραώ. Οὐκ οἶδα γάρ, φησι, Κύριον, καὶ μισῶν καὶ βαπεάχων δὲ κάμπης ἐγένετο χείρων, καὶ μετὰ ταῦτα αὖθις ὅπλοις καὶ ἵπποις κατεπονπίζετο. Ἀλλ' ἀπειναντίας τούτῳ Αβραάμ. Εγὼ δέ, φησίν, εἰμι γῆ καὶ σποδός, καὶ μυρίων βαρβάρων ἐκράτησε, καὶ εἰς μέσον ἐμπεσὼν Αἰγυπτίων ἐπόμενοι λαμπρότεροι τροπαίου φέρων, καὶ ταύτης ἀντεχόμενος τῆς ἀρετῆς ἀεὶ ὑψηλότερος ἐγένετο. διὰ τοῦτο ἄδεται πρωταχοῦ, διὰ τοῦτο φθέγγονται καὶ ἀνακηρύττει· ὁ δὲ Φαραὼ γῆ καὶ σποδός, καὶ εἰ μὴ τούτων αὐτελέστερον ἕτερον. οὐδὲν γὰρ

ὕπως

ὕτως ἀποτρέφεται ὁ Θεὸς ὡς ὑπερηφανίαν. διὰ τοῦτο δὲ ἀρχῆς πάντα ἐποίησεν, ἵνα τοῦτο ὀξέλῃ τὸ πάθος. διὰ τοῦτο ἔπτωσε γενέσθαι μᾶλλον, καὶ ἐν λύπαις καὶ ἐν ὀδυρμοῖς, διὰ τοῦτο ἐν πόνῳ καὶ ἐν ἱδρῶτι καὶ ἐν ἐργασίᾳ διέπεκεῖ καὶ πταλαιπωρημένην. καὶ γὰρ ὁ δὲ ἀπονοίας ἥμαρτεν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, πρόσδοκήσας ἰσοθείαν· διὰ τοῦτο οὐτε ἅπερ εἶχεν ἔμεινεν ἔχων, ἀλλὰ καὶ τούτων ὀξέπεσε. τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀπόνοια, οὐ μόνον οὐδὲν ἡμῖν πρόσθησι κατόρθωμα βίου, ἀλλὰ καὶ ἃ ἔχομεν ὑποτέμνεται· ὥσπερ οὖν ἡ ταπεινοφροσύνη, οὐ μόνον τῶν ὄντων οὐδὲν ὑποτέμνεται, ἀλλὰ καὶ τὰ μὴ ὄντα πρόσθησι. ταύτην τοίνυν ζηλώσωμεν, ταύτην διώξωμεν, ἵνα καὶ τῆς παρούσης ἀπολαύσωμεν ζωῆς, καὶ τῆς μελλούσης ἐπιτύχωμεν δόξης, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα καὶ κράτος σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, [νῦν καὶ ἀεί, καὶ] εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. στενάζομεν

χ. οὐ γὰρ ἐθέλομεν ἐκδύσασθαι

Ομιλ. ξς'.

29 ΚΑΙ ΕΚΠΟΡΕΥΟΜΕΝΩΝ ΑΥΤΩΝ ΑΠΟ Ἰερειχὼ, ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς.

30 Καὶ ἰδοὺ, δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδὸν, ἀκούσαντες ὅτι Ἰησοῦς παράγει, ἔκραξαν λέγοντες, ἐλέησον ἡμᾶς Κύριε, υἱὸς Δαβίδ.

Isaiae 35. a. γ.

ΟΡα πόθεν πρῶτον ἦλθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ που πρὸ τούτου διέτριβεν· ὁ καὶ μάλιστα ζητήσεως ἄξιον εἶναί μοι δοκεῖ, διὰ τί μὴ εἰς πρώτην κώμην ἐκεῖθεν ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀλλὰ διὰ τῆς Σαμαρείας. ἀλλὰ ταῦτα μὲν τοῖς φιλομαθέσιν ἀφήσομεν. Εἰ γάρ τις ἀκριβῶς ὀξετάζειν ἐθέλοι, εὑρήσει τὴν Ἰωάννου ἀμελῶς καὶ ἀλλοκότως· ἡμεῖς δὲ τῶν παρόντων ἐχόμεθα, καὶ τῶν τυφλῶν τούτων ἀκούσωμεν, οἱ πολλῶν βλεπόντων ἦσαν ἀμείνους. οὔτε γὰρ τὴν ὁδὸν ἐγνωκότες ἔχοντες, οὔτε ἰδεῖν αὐτὸν δυνάμενοι διαπεράσαντα, ὅμως ἐφιλονείκουν ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν, καὶ μεγάλῃ ἤρξαντο τῇ φωνῇ κράζειν· οἱ βαπτισμαθέντες, μᾶλλον ἐκώφουν. τοιοῦτον γὰρ ψυχὴ καρτερικὴ, διὰ αὐτῶν τῶν κωλυόντων αἴρεται. ὁ δὲ Χριστὸς ἐᾷ αὐτοὺς βαπτισμὸν ἁγίασμα, ἵνα μειζόνως αὐτῶν ἡ προθυμία φανῇ, καὶ μάθῃς αὐτοὺς ἀξίως ἀπολαύοντας θεραπείας. Διὰ τοῦτο οὐδὲ ἐρωτᾷ· Εἰ πιστεύετε, ὅπερ ὅτι πολλῶν ἐποίει. ἡ γὰρ κραυγὴ καὶ ἡ πρόοδος ἦρκει πᾶσι καταδηλοῦσα τὴν πίστιν αὐτῶν. συνεῖδεν μεμύησθε ἀγαπητὲ, ὅτι καὶ σφόδρα εὐπλεῖς ὤφθη καὶ ἀπερίμμενοι, μὴ ἀπουδῆς ὁ προσιόντα τῷ Θεῷ, καὶ δι' ἡμῶν αὐτῷ δυσωπούμενα δύνειν ὅπερ αἰτοῦμεν. ὅρα γοῦν καὶ ὅτι πῶς οὐδένα τῶν ἀποστόλων ζωπύρου εἶχον, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς τοὺς βαπτισμένους, ἰσχυρῶς ἐπέβλεπον τὰ κωλύματα, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν τὸν Ἰησοῦν. καίτοι πρόρρησιν βίου οὐδὲ μίαν αὐτοῖς ὁ διάβλητος μαρτυρῆς, ἀλλ' ἦρκεσεν αὐτοῖς ἡ προθυμία. τούτους δὴ καὶ ἡμεῖς ζηλώσωμεν. κἂν ἀναβάλητα τὴν δόσιν ὁ Θεὸς, κἂν πολλοὶ οἱ ἀπάγοντες, μὴ ἀποσῶμεν αἰτοῦντες. ταύτῃ γὰρ μάλιστα τὸν Θεὸν ἱλασόμεθα. ὅρα γοῦν καὶ ἐνταῦθα πῶς τὴν σφοδρὰν αὐτῶν προθυμίαν, οὐχ ἡ πενία, οὐχ ἡ πήρωσις, οὐ τὸ μὴ ἀκουσθῆναι, οὐ τὸ παρὰ τῶν ὄχλων ἐπιτιμηθῆναι, οὐκ ἄλλο οὐδὲν διεκώλυσε. τοιοῦτόν ἐστι ψυχὴ ζέουσα καὶ πονουμένη. Τί οὖν ὁ Χριστός;

32 Ἐφώνησεν αὐτοὺς, καὶ εἶπε· τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν;

33 Λέγουσιν αὐτῷ· Κύριε, ἵνα ἀνοιγῶσιν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί. Τίνος ἕνεκεν αὐτοὺς ἐρωτᾷ; ἵνα μή τις νομίσῃ, ὅτι ἄλλα βουλομένοις λαβεῖν ἄλλα δίδωσιν. ἔπειτα καὶ ἔθος αὐτῷ

χ. οὐκ ἐπιτιμᾷ

τῶ πάντα χρόνον προέτερον τῶν ἀρετῶν τῶν ἁγιαπολουμένων καταδηλον ποιῆσι καὶ σκανδαλύσῃ ἅπασι, καὶ τότε ἐπάγῃ τῶν ἰατρείαν· διὰ ἓν μόνον, ἵνα καὶ τοῖς ἄλλοις εἰς ζῆλον ἀγάγῃ· διὰ ἕτερον δ΄, ἵνα δείξῃ τῆς δωρεᾶς ἀξίως ἀπολαυόντας. τοῦτο γοῦν καὶ ὅτι τῆς Χαναναίας ἐποίησε γυναικός· τοῦτο καὶ ὅτι τοῦ ἑκατοντάρχου· τοῦτο καὶ ὅτι τῆς αἱμορροούσης. μᾶλλον δ΄ ἡ θαυμασία γυνὴ ἐκείνη καὶ προσύλαβε τοῦ δεσπότου τῶν πόδων· ἀλλ΄ ὅμως οὐδὲ ὕστως αὐτῶν πρέδραμεν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν ἰατρείαν καταδηλον αὐτῶν ποιῆσ. ὕστως αὐτῷ πάντα χρόν προσαπόδασον ἵνα διακηρύτῃεν τῶν προσιόντων αὐτῷ καὶ κατορθώματα, καὶ πολλῷ μείζονα ἀποφαίνειν τῶν ὄντων· ὁ δὴ καὶ ἐνταῦθα ποιῆσ. Εἶτα, ὅπερ εἶπον ὅπερ ἐβούλοντο, σολαγχνισθεὶς ἥλατο αὐτῶν. αὕτη γὰρ μόνον ἡ αἰτία τῆς ἰατρείας, διὰ ἵνα καὶ εἰς κόσμον ἦλθεν.

10 ἀλλ΄ ὅμως εἰ δὲ ἔλεος ἵνα καὶ χάρις, οὐδὲν αἰτίας ὑπῆρχε. ὅτι δ΄ ἄξιοι, δῆλον ἐξ ὧν ἐβόησαν, καὶ ἐξ ὧν λαβόντες οὐκ ἀπεπήδησαν, ὃ πολλοὶ ποιοῦσι, μετὰ δυσαρεστίας ἀγνωμονοῦντες. ἀλλ΄ οὐκ ἐκεῖνοι τοιοῦτοι· ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς δόσεως καρτερικοί, καὶ μετὰ τὴν δόσιν εὐγνώμονες. καὶ γὰρ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

1 Καὶ ὅτι ἤγγισαν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἦλθον εἰς Βηθφαγὴ πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, κεζ΄ κα.

15 τότε ὁ Ἰησοῦς ἀπέστειλε δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ λέγων·

2 Πορεύεσθε εἰς τὴν κώμην τὴν ἀπέναντι ὑμῶν, καὶ εὑρήσετε ὄνον δεδεμένην, καὶ πῶλον μετ΄ αὐτῆς· λύσαντες ἀγάγετέ μοι·

3 Καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρείαν ἔχει· εὐθέως δ΄ ἀποστελεῖ αὐτούς.

20 4 Τοῦτο δ΄ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου Ζαχαρίου,

5 Εἴπατε τῇ θυγατρὶ Σιών, ἰδοὺ, ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πραΰς, καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον καὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου. καίτοι πολλάκις ἐπέβη τῶν Ἱεροσολύμων πρότερον, ἀλλ΄ οὐδέποτε μετὰ τοσαύτης προφανείας. τί οὖν ὁ αἴτιον; προοίμια, ἵνα τότε τὸ οἰκονομίας καὶ ὅτε αὐτὸς σφόδρα καταδηλος ἦν, ὅτε ὁ καιρὸς ὃν παθεῖν ἐτοῖς. διόπερ καὶ διαφορώτερον αὐτοῖς

25 ἐνεμίγνυτο, καὶ μᾶλλον κρύπτων ἑαυτόν. οὔτε γὰρ ἂν ἐθαυμάσθη φανερώτερον ὕστως, καὶ εἰς μείζονα ἂν αὐτοῦ ὀξήναγεν ὀργήν. ὅπερ δ΄ καὶ τῆς αὐτοῦ δυναμέως πεῖραν ἔδωκεν ἱκανὴν, καὶ ὁ σαφὴς ὅτι θύραις ἦν, μείζονος καταλάμπει λειπόν, καὶ μετὰ πλείονος ἅπαντα πρότερον περιφανείας τὰ μέλλοντα αὐτοῖς σκηνοῦν. δύναται μὲν γὰρ ἦν καὶ τὸ ἀρχὴν τοῦτο γενέσθαι· ἀλλ΄ οὐ χρήσιμον, οὐδὲ λυσιτελές οὕτω. σὺ δέ μοι θέα ὅσα θαύματα γίνονται, καὶ ὅσαι

30 πληθοῦνται προφητείαι. Εἶπεν, ὅτι εὑρήσετε ὄνον· προεφῆπεν ὅτι οὐδεὶς κωλύσει, ἀλλ΄ ὅτι ἀκούσαντες σιγήσουσι. τοῦτο δ΄ οὐ μικρὸν κρίμα Ἰουδαίων, εἰ τοὺς οὐδέποτε γνωρίμους αὐτῷ οὐδὲ φανέντας πείθῃ τὰ αὐτῶν προέσθαι καὶ μηδὲν ἀντῆπεῖν· οὗτοι δ΄ καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ θαυμαίοργοῦντι προσόντες οὐκ ἐπείσθησ. μὴ δὴ μικρὸν εἰ νομίσῃς τὸ γεγονυῖαν. τίς γὰρ αὐτοὺς ἔπεισε τῶν ἰδίων ἀφαρπαμένους, καὶ ταῦτα πένητας ὄντας ἴσως καὶ γεωργοὺς, μὴ ἀντεῖπεῖν; καὶ

35 τί λέγω, μὴ ἀντεῖπεῖν; μὴ ἔρεσθαι, ἢ καὶ ἐρομένους σιγῆσαι καὶ προσχωρῆσαι; καὶ γὰρ ἀμφότερα ὁμοίως θαυμαστὰ ἴσως, καὶ εἰ μηδὲν εἶπον ἐλκομένων τῶν ὑποζυγίων, καὶ εἰ εἰπόντες, καὶ ἀκούσαντες, ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρείαν ἔχει, προσεχώρησαν καὶ οὐκ ἀντέστησαν, καὶ ταῦτα οὐκ αὐτὸν ὁρῶντες, ἀλλὰ τοῦ μαθητάς. ἀπὸ τούτων αὐτοῦ παιδεύει, ὅτι καὶ Ἰουδαίους ἐδυνατο καὶ ἀκόντας κωλῦσαι διὰ ὅλων μέλλοντας αὐτῷ ὑπείναι, καὶ ἀφώνους καταξῆσαι· ἀλλ΄ οὐκ ἠθέ-

40 λησε. καὶ ἕτερον δ΄ μετὰ τούτων διδάσκει τοὺς μαθητάς, ὅπερ δὴ αἰτήσῃ, διδόναι, καὶ αὐτῶν κελεύσῃ τῶν ψυχῶν προέσθαι, καὶ ταύτην προέχειν καὶ μὴ ἀντιλέγειν. Εἰ γὰρ ὁ ἀγνώστοι αὐτῷ προσεχώρησαν, πολλῷ μᾶλλον αὐτοῦ ἀπόντων ὀξίσασθαι δεῖ. προεῖ δ΄ τοῖς εἰρημένοις καὶ ἑτέρωθι πάλιν προφητείαν ἐπλήρου διπλῆν· τῶν μὲν, διὰ ἔργων· τῶν δ΄ διὰ ῥημάτων. καὶ ἡ μὲν διὰ τῶν ἔργων ἦν, ἡ διὰ τῆς καθέδρας τῆς ὄνου· ἡ δ΄ διὰ τῶν ῥημάτων, ἡ δὲ προ-

φήτου

φήτου Ζαχαρίου. καὶ γὰρ εἶπεν, ὅτι καθεδεῖται ὁ βασιλεὺς ὅτι ὄνου· ἢ καθίσας αὐτὸς ἢ πληρώσας αὐτὰ, ἑτέρωθι πάλιν ἐδίδου προφητείας ἀρχήν, δι' ὧν ἐποίει, τὰ μέλλοντα προδηλῶν. πῶς ἢ λίαν ζητῶ; τῶν ἀκαθάρτων ἐθνῶν τὰ κλῆσιν προσημαίνει, καὶ ὅτι αὐλῆς" ἐπσμαπαύσεται, ἢ ἤξουσιν αὐτῷ ἢ ἔφοπται, καὶ προφητεία διεδέχετο προφητείαν. ἐμοὶ γὰρ δοκῶ τοῦτο δηλοῦν μόνον ὅτι τὰ ὄνου καθίσας· ἀλλὰ ἢ μέγαν ἡμῖν φιλοσοφίας πόρον ἔχων. ὁ γὰρ δὴ μόνον προφητείας ἐπλήρω, οὐδὲ δόγματα ἐφύτευε τὰ τῆς ἀληθείας· ἀλλὰ ἢ Ⓦ βίον ἡμῖν διώρθου δι' αὐτῶν τούτων, πάντα χορηγῶν ἡμῖν λίαν τῆς ἀναγκαίας χρείας, ἢ δοκῶ πάντων τὰ ζωὴν κατορθοῦν τὰ ἡμετέραν. δοκῶ τοῦτο ἢ ἰδίκα τίκτεσθαι ἔμοιγε, οὐκ ἐπιζήτησε λαμπρὸν οἶκον, οὐδὲ μητέρα πλουσίαν καὶ προφάνη· ἀλλὰ πένχρων, καὶ μυηστῆρα τέκνου ἔχουσαν, ἣ οὐ καλύβη γυναῖκα, ἢ οὐ φάτνη τέκνα· ἣ μαθητὰς ἐκλέγων, ὁ ῥήτορας ἢ σοφούς, οὐδὲ ὑπόκρισις ἢ δόλους, ἀλλὰ πένητας ἢ οὐκ πεινῶντων ἢ πρώτους ἀπὸ τελωνείου· καὶ πρὸς μὲν χρήματα προσκαλούμενος, ποτὲ μὲν χρυσίνους αὐτοὺς προσκαλεῖται, ποτὲ δὲ τοὺς αὐτοὺς Ⓦ κελεύει ἐξ ἀγορᾶς τοὺς μαθητὰς ὠνήσασθαι κελεύων· καὶ σιδήρια πλοίων, ἀπὸ χέρσου ποιεῖ· ἣ ἱματίων ἀμφιεννύμενος, αὐτελῆ ἣ τῶν πολλῶν οὐδὲν διαφέροντα προσβάλλεται· οἰκίαν δὲ οὐδὲ ἔχεν. εἰ δὲ μεταβαίνων οὐκ οἴκου εἰς οἶκον ἔδει, ὁδοιπορῶν οὗτος ποιεῖ· ἣ ὕπνος ὁδοιπορῶν, ὡς ἣ κοπιῶν. καὶ καθημένος, ὁ θεῖον δεῖται, οὐδὲ προσκεφάλαιον, ἀλλ' ὅτι τῆ ἐδάφους, ποτὲ μὲν ἐν τῷ ὄρει, ποτὲ δὲ τῷ προ τῇ πηγῇ· καὶ ὁ προ τῇ πηγῇ μόνον, ἀλλὰ ἢ μόνος, καὶ Σαμαρείτιδι διαλέγεται. πάλιν λύπης μέτα λύπης, οἰκία θρηνῶσα ἔδει, διακρύει ῥέμα, πάντα χορηγοῦ χρόνον, ὅπερ ἔφην, καὶ ὄρος πηγῆς, μέχρι ποῦ προβαίνειν δεῖ, καὶ προαιτέρω μηκέτι. δοκῶ δὲ τοῦτο καὶ νῦν, ὅπως ζωὴν βαίνειν ὀλίγον ἀναπαύσεως ὄντας ἀναζωπυρῆσαι δεῖται, καὶ ταῦτα μέγα ἐθνος, δείκνυς ὅτι ἢ χρόνους, οὐδὲ ἡμέρους ζητοῦντας φέρεσθαι δεῖ, ἀλλὰ ὅπῳ κεχρῆσθαι καὶ περαιτέρω μὴ προβαίνειν, καὶ πάντα χορηγῶν τῆς χρείας εἰ). ἴδωμεν δὲ καὶ τὴν προφητείαν τὴν δοκῶν τῶν ῥημάτων, τὴν δοκῶν τῶν πραγμάτων. τίς οὖν ἡ προφητεία; ἰδοὺ, ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πραΰς καὶ ἐπιβεβηκὼς ὄνου καὶ πῶλον νέον· ἢ χρήματα ἐλαιῶνος, ὡς ἀ λοιποὶ βασιλεῖς· οὐ φόρους ἁπάντων, οὐ σοβοῦν καὶ δορυφόρους πεζάγων· ἀλλὰ πολλὴν τὴν ἐπιείκειαν καὶ πραότητα ἐπιδεικνύμενος. ἐρώτησον τοίνυν Ⓦ Ἰουδαῖον, ποῖος βασιλεὺς ὀχούμενος ὅτι ὄνου ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ. ἀλλ' οὐκ ἀν ἔχοι εἰπεῖν, ἀλλ' ἢ τοῦτον μόνον. ἐποίει δὲ ταῦτα, ὅπερ ἔφην, τὰ μέλλοντα προδηλῶν. σὺ ταῦτα γὰρ ἡ ἐκκλησία δηλοῦται διὰ τῆς πώλου, καὶ ὁ λαὸς ὁ νέος, ὁ ποτὲ μὲν ἀκαθαρτος, μὴ δὲ καθίσας Ⓦ Ἰησοῦς, καθαρὸς ἡμῖν. γλυκάνθημος. καὶ ὅρα δι' ὅλων τὴν εἰκόνα σωζομένην. Ⓐ γὰρ μαθηταὶ λύουσι τὰ σύνδεσμα. διὰ γὰρ τῶν ἀποστόλων καὶ ἡμᾶς ἐκλήθημεν· διὰ τῶν ἀποστόλων προσηλθομεν, ὅπερ καὶ ἡ ἡμετέρα βυδοκίμησις ἐκείνοις πρεσβεύσασα. διὰ τοῦτο φαίνεται ἡ ὄνος ἀκολουθοῦσα τῷ πώλῳ. μὴ γὰρ δὲ καθίσας Ⓦ Χριστὸς ὅτι τὰ ἔθνη, τότε ἤξουσι καὶ οἱ νέοι Ρω.ιε.κε.κς. προσελήλυθότες. καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Ὅτι πώρωσις ἀπὸ μέρους τῷ Ἰσραὴλ γέγονεν, ἄχρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ, καὶ "οὕτω πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται. χ.πῆ ὅτι γὰρ προφητεία ἦν, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων. ὁ γὰρ δὴ ἐμέλησε τῷ προφήτῃ μὴ τοσαύτης ἀκριβείας τῆς ὄνου τὸν ἡλικίαν εἰπεῖν, εἰ μὴ τοῦτο ἦν. οὐ ταῦτα δὲ μόνον δηλοῦται διὰ τῶν εἰρημένων, ἀλλ' ὅτι καὶ μετ' εὐκολίας αὐτοὺς ἄξουσι Ⓐ ἀπόστολοι. ὥσπερ γὰρ ἐν ταῦτα οὐδεὶς ἀντεῖπεν εἰς ὃ καταφεῖν, οὕτως οὐδὲ ὅτι τῶν ἐθνῶν οὐδεὶς ἠδυνήθη διακωλῦσαι τῶν κατεχόντων αὐτοὺς ἔμπροσθεν. ὁ καθῆται δὲ ὅτι γυμνοὶ Ⓦ πῶλοι, ἀλλ' ὅτι τὰ ἱμάτια τῶν ἀποστόλων. ὅπερ γὰρ Ⓦ πῶλον ἔλαβον, ἄπτυστα λοιποὶ προσίεν- β. Κορ. ιβ.ιε. ται, καθὼς καὶ Παῦλος ἔλεγεν· Ἐγὼ δὲ ἥδιστα δαπανήσω καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν. σκέπει δὲ τὸ εὐτελὲς τοῦ πώλου, πῶς ἀδάμαστος ὢν καὶ χαλινοῦ ἀπειρος, οὐκ

ἐσκίρτησεν,

ἐσκίρτησεν, ἀλλ' ὑπάκλως ἐφέρετο. ὁ γὰρ ἁγὶος προφητεία τὰ μέλλοντος ἰῶ, δηλοῦσα ὃ καταπειγὲς τῶν ἐνθνῶν, γ τὴν ἀθελφὴν εἰς ὑπαξίαν μεταβολήν. καὶ γὰρ πάντα εἰργάσατο ὃ ῥῆμα ὃ λέγον· λύσαντες ἀγάγετέ μοι· ὥστε τὰ ἀτακτα εὐταχτα, καὶ τὰ ἀκαθαρτα γλυέα λοιπὸν καθαρά. ἀλλ' ὁρᾶ ὃ ταπεινὸν τῶν Ιουδαίων. τοσαῦτα θαύματα εἰργάσατο, καὶ σὐδέποτε αὐτὸν οὕτως ὤξεπλάγησαν. ὅπερ ἦν εἰδὸς ὄχλον ζωηρὸν ὄντα, τότε θαυμάζουσιν.

Εστιάθη γὰρ πᾶσα ἡ πόλις λέγουσα, Τίς ὁστιν οὗτος;

Οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον· οὗτός ὁστιν Ιησοῦς ὁ προφήτης, ὁ ἀπὸ Ναζαρὲτ τῆς Γαλιλαίας. Καὶ ὅτι ἔδοξάν τι μέγα λέγειν, τότε χαμαίζηλος ἦν αὐτῶν ἡ γνώμη γ ταπεινὴ γ σεσυρμένη. ταῦτα δὲ αὐτὸς ἐποίει, ἵ' πομπεύῃ ἵνα ὑποδειχνύμενος, ἀλλ' ὁμοῦ μὲ, ὅπερ εἶπον, γ προφητείαν πληρῶν, γ φιλοσοφίαν παιδεύων· ὁμοῦ δὲ γ σὺν μαθηταῖς προπαμπούμενος λυπουμένους δηλῶν θάνατον, γ δεικνὺς ὅτι ταῦτα πάντα πάσχειν ἐκών. σὺ δέ μοι χαύμασον τὸ προφήτου τὴν ἀκρίβειαν, πῶς πάντα προεῖπε· γ γὰρ μὲ ὁ Δαβὶδ, γὰρ δὲ ὁ Ζαχαρίας προεμυεφώνησεν.

Οὕτω γ ἡμεῖς ποιῶμεν, ἵ' ὑμνῶμεν, γ τὰ ἱμάτια προτώμεθα τοῖς αὐτῶν φέρουσι. Τίνος γὰρ αὖ εἵνεκεν ἄξιοι, ὅταν μὲ τὸν ὄνον προβάλλωσιν εἰς ἰῶ ἐκάθητο, μὲ δὲ τοῖς ποσὶν αὐτῆς ὑποστρωννύωσι τὰ ἱμάτια· ἡμᾶς δὲ αὐτὸν γυμνὸν ὁρῶντες, γ σὺδὲ ἀποδύειν κελεύομεν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν χειμώνων δαπανᾶν, μηδὲ οὕτως ὠμὸν φιλότιμοι; καίτοι μὲ προσχολευθῶσιν ἔμπροσθεν γ ὄπισθεν· ἡμεῖς δὲ γ προσιόντα προπαμπούμενα γ θρασυνόμενα γ ὑβρίζομεν; πόσης ταῦτα κολάσεως ἄξια; πόσης ζημίας; προσέρχεταί σοι δεόμενος ὁ δεσπότης, γ σὺδὲ ἀκούσας βούλει τῆς ἱκετηρίας, ἀλλ' ἐγκαλεῖς καὶ ὑπιτιμᾶς, ἵ' ταῦτα ἀκούσας τοιούτων ῥημάτων. Εἰ δὲ ἕνα ἄρτον δίδους γ ὀλίγον ἀργύριον, οὕτω βάναυσος εἶ καὶ ὀλίγωρος καὶ ὀκνηρός, εἰ πάντα κενωθῆναι ἔδει, τίς ἂν ἐλθοῦ; οὐχ ὁρᾶς τοὺς ἐν ᾅδου θεάτρῳ φιλοτίμως, ὅσα ταῖς πόρναις προτίενται; σὺ δὲ σὺδὲ τὸ ἥμισυ τούτων δίδως, σὺδὲ τὸ πολλοστὸν πολλάκις. ἀλλ' ὁ μὲ δεσπότης κελεύει δοῦναι τοῖς τυχοῦσι, γέεννάν προξενῶν, γ δίδως· ὁ δὲ Χριστὸς τοῖς δεομένοις, βασιλείαν ἐπαγγελλόμενος, καὶ οὐ μόνον οὐ δίδως, ἀλλὰ καὶ ὑβρίζεις, καὶ αἱρῇ μᾶλλον ἐπακούσαι τοῦ διαβόλου ἵνα κολασθῇς, ἢ πιθανθῆναι τοῦ Χριστοῦ γ σωθῆναι. καὶ τί ταύτης χάριν ἀκούσεται ἂν τῆς ἀπανθρωπίας; ὁ μὲ γέεννάν προξενεῖ, ὁ δὲ βασιλείαν· καὶ τοῦτον ἀφέντες, ἐκείνῳ προστρέχετε· καὶ μὲ προσιόντα παρεκπέμπεσθε, μὲ δὲ μαχεσάμενον ὄντα προσκαλεῖσθε. καὶ ταῦτα γ, οἷς ἂν εἰ βασιλεὺς μὴ ἀλουργίδα ἔχων, καὶ διάδημα προτεινόμενος, μὴ πείθοι· λῃστὴς δὲ μάχαιραν ἐπισείων γ θάνατον ἀπειλῶν, πείθοι. ταῦτα οὖν ἐνοούμενοι, ἀγαπητοὶ, διαβολέωμεν ὀφείλοντες ποτε καὶ ἀνδρίζωμεθα. καὶ γὰρ ἐγὼ λοιπὸν αἰσχύνομαι τοῦ ἐλεημοσύνης διαλεγόμενος, διὰ τὸ πολλάκις τοῦ ταύτης τῆς ὑποθέσεως εἰπεῖν, μηδὲν ἄξιον ἀνύσαι τῆς προθυμίας. ὡς. γέγονε μὲν γὰρ τι πλέον, οὐ τοσοῦτον δὲ ὅσον ἐβουλόμην. ὁρῶ μὲν γὰρ πειράσας ὑμᾶς, οὐ θαυμαστὸς δὲ τῇ δόξῃ. διὰ καὶ φοβοῦμαι, μή πως καὶ φιλοδοξίας θηρίσητε. ὅτι γὰρ φιλοδοξίας πειρόμεθα, ἐξεπαίσωμεν, εἰ δοκῇ. τίνες εἰσὶ πλείους ἐν τῇ πόλει, πένητες ἢ πλούσιοι; καὶ τίνες οὔτε πένητες οὔτε πλούσιοι, ἀλλὰ μέσῃ χώραν ἔχοντες; οἵ ὅστι τὸ δέκατον μέρος πλουσίων, καὶ τὸ δέκατον πενήτων τῶν σὺδὲν ὅλως ἐχόντων· οἱ δὲ λοιποὶ τῶν μέσων εἰσί. διέλωμεν τοίνυν εἰς τοὺς δεομένους τὸ πλῆθος τῆς πόλεως, καὶ ὄψεσθε τὴν ἀχμὴν ὅσην. οἱ μὲ γὰρ σφόδρα πλουτοῦντες, ὀλίγοι· οἱ δὲ μετ' ἐκείνους, πολλοί· πάλιν οἱ πένητες πολλῷ τούτων ἐλάττους. ἀλλ' ὅμως τοσούτων ὄντων τῶν δυναμένων σὺν πεινῶντας τρέφειν, πολλοὶ πεινῶντες καθυδύσουσιν· ὃ μὴ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι μετ' εὐχολίας αὐτοῖς ἐπαρκεῖν σὺν ἔχοντας, ἀλλὰ διὰ τὴν πολλὴν αὐτῶν ὠμότητα καὶ ἀπανθρωπίαν. εἰ γὰρ διέλοιμεν

ΗΘΙΚΟΝ

τε οἵ τε πλουτοιῶντες, οἵ τε μετ' ἐκείνους, τοὺς δεομένους ἄρτων καὶ ἀδυμῶντας, μόλις ἂν πεντήκοντα ἀνδράσιν ἢ καὶ ἑκατὸν λάχοι πέπις ἑνός. ἀλλ' ὅμως καὶ ἐν τοσαύτῃ ἀφθονίᾳ τῶν παρεσκευασμένων ὄντες, ὀδύρονται καθ' ἑκάστην ἡμέραν. καὶ ἵνα μάθῃς αὐτῶν τὴν ἀπόνοιαν, ἑνὸς τῶν ἐμπόρων εἰς τὴν μὴ σφόδρα πλουτούντων παρόδον ἡ ἐκκλησία ἔχουσα, ἐπόησεν ὅσους ἐπέρκει καθ' ἑκάστην ἡμέραν χήρας, ὅσους πενιχρούς (εἰς μὲν εἰς τῶν πεντακισχιλίων ἀριθμὸν ὁ καπάλληλος αὐτῶν ἔφθασε) μήτε τούτων, τοὺς δὲ δεσμωτήριον οἰκοῦσι, τοὺς ἐν ταῖς ξενοδοχείοις καμνοντας, τοὺς ὑγιαίνοντας, τοὺς ἀποδημοῦσι, τοὺς τὰ σώματα λελωβημένους, τοὺς τῆς θυσιαστηρίου παρεδρεύοντας εἰς ἑσπέρας καὶ ἀδυμῶντας ἔτρεχεν, τοὺς ἁπλῶς παρεστῶτας καθ' ἑκάστην ἡμέραν, εἰ ἐδέησε αὐτῇ τὰ τῆς θυσίας πληρῶσαι). ὥστε εἰ δέκα ἄνδρες μόνον ὕστερον ἠθέλησαν ἀναλίσκειν, ἐδεῖτο ἂν ἐνὸς πέπεως. καὶ τί ἔμοιγε, φησίν, αἱ παῖδες ἡμῶν διαδέχεσθαι; ὁ κεφάλαιον ἦλθε, καὶ ἡ παρόδος πάλιν πλείων ἐγίνετο ἢ ὑπερεῖς θησαυριζομένων αὐτοῖς τῶν κλημάτων. ἀλλ' ἃ βούλεσθε ταῦτα; καὶ ἂν ἓξ ἡμισείας· καὶ ἂν ἀπὸ τρίτης μοίρας· καὶ ἂν ἀπὸ τετάρτης· καὶ ἂν ἀπὸ δεκάτης. ἐξῆν γὰρ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι δέκα πόλεων πέντε δυνατὸν ἐν ἀρέσαι τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν. καὶ, εἰ βούλεσθε, ποιήσωμεν ἵνα τούτων συλλογισμόν· μᾶλλον δὲ οὐδὲ συλλογισμοῦ χρεία. καὶ γὰρ αὐτόθεν καταδηλός ἐστιν ἡ ἀνοχολία τοῦ πράγματος. ὁρᾶτε γοῦν εἰς ταῖς λειτουργίας καὶ πολιτικὰς, ὅσα οἰκία μία ἀναλίσκουσα πολλάκις οὐκ ὤκνησεν, ἀλλ' οὐδὲ κατ' μικρὸν ἠθέτο τῆς δαπάνης, ἐὰν εἰ τὸ πλουσίων ἕκαστος εἰς τοῦτο πέντε λῃτουργίαν λειτουργεῖν ἐβούλετο, οὐ βραχεῖα καμεῖσθαι ῥοπὴν ἤρπασεν ἂν τὸ ἁρμόν. ὡς οὖν ἂν εἴη συγγνώμη, ποία ἀπολογίας σκιὰ, ὅταν μηδὲ ὧν ἀφίσασθαι μέλλομεν πρώτως ἀπαγορεύοντες ὑπεύθυνοι, μηδὲ τούτων μεταδιδῶμεν τοῖς δεομένοις μὴ δαψιλείας τοσαύτης, μὴ ὅσης τοῖς ὑπὲρ τῆς σκιᾶς ἑτέροις, " καὶ τοῦτο, τοσαῦτα μέλλοντες καρποῦσθαι ἐκ τούτων; ἔδει μὲν γὰρ, "εἰ καὶ πρώτος σὺ τοῦτο ἤρξω, μηδὲ οὕτω φείδεσθαι τῆς καλῆς ταύτης δαπάνης· ὅταν δὲ μικροὶ ὕστερον ὑπεύθυνοι ἀπαγώμεθα, καὶ πρῶτοι ἀφελκώμεθα γυμνοὶ, ποίαν ἕξομεν ἀπολογίαν, μηδὲ ἀπὸ τῶν παρόδων παρέχοντες τοῖς λιμώττουσι καὶ ἀγχομένοις; οὐδὲ γὰρ ἀναγκάζω σε τὰ ὄντα μεῖσαι· οὐκ ὄφελον μὴ βούλεσθαι, ἀλλ' ὅπως σφόδρα ὀκνοιοῦντα ὁρῶ. καὶ τοίνυν τοῦτό φημι· ἀλλ' ἀπὸ τῶν καρπῶν ἀνάλωσον, καὶ μηδὲν ὑποστείλῃς ὑπεύθυνον. ἄρκεσοι ὥσπερ ἐκ πηγῆς ἔχειν ὑπιρρέοντα τὰ χρήματα τῶν παρόδων· ποίησον κοινωνοὺς τοῦ πέντε, καὶ γνοὺς καλὸς οἰκονόμος τοῦ παρὰ τοῦ Θεοῦ σοι δοθέντος. ἀλλὰ τελέσματα δίδωμί, φησι. ἐξῆν τοῦτο οὖν καταφεύγῃς, ὅτι ἐν ταῦτα οὐδεὶς ἀπαιτῇ; καὶ κεῖνο μὲν τοῦ, καὶ ἐνέγκῃ, καὶ μὴ ἐνέγκῃ ἡ γῆ, λαμβάνοντι μὴ ἀνάγκης ἢ " χρεωλυτοῦντι ἀναλύσεις· τοῦ δὲ ὕστερον ἡμέρᾳ, καὶ ὅτε ἀπαιτοῦντι ὅταν ἐνέγκῃ ἡ γῆ, οὐδὲ μέχρι λόγου ἀποκρίνῃ; καὶ πῶς σε ἐξαρκήσεται τῶν ἀκαρτερήτων ἐκείνων κολάσεων; οὐκ ἔστιν οὐδείς. εἰ γὰρ ὅλῃ οὐκ ἀφῆκε τοῦ ἁμαρτίαν ἀλεπωτάτην μὴ δίδοντι, ἐξὸν τὸν γήινον ἀσυνδάμον ὠθεῖ τὸν ἔκλυσιν, ὑπόπτον ὅτι καὶ ἐν ταῦτα χαλεπωτέρα· καὶ τοῦ δεθῆναι, οὐδὲ τοῦ εἰς δεσμωτήριον ἐμπεσεῖν, ἀλλὰ τοῦ ἀπελθεῖν εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. ἀπόντων οὖν ἔνεκεν ταῦτα " παρόντα καταθωλῶμεν τὰ τελέσματα. καὶ γὰρ πολλὴ ἡ εὐκολία, καὶ μείζων ὁ μισθὸς, καὶ πλείων ἡ ἐμπορία, καὶ χείρων ἡ κόλασις ἀγνωμονοῦσιν ἡμῶν. κόλασις γὰρ " ἐξαδιάξει) τίλος οὐκ ἔχουσα. εἰ γὰρ τοὺς γραπτὸν ταῖς μοι λέγῃς τοὺς ἐπὶ σοῦ πολεμοῦντας βαρβάροις, ἐστὶ καὶ ταῦτα γραπτὸν πεδον, ὃ τὸ πῶς ἔχον, καὶ πόλεμος, οὐ ἐπὶ σοῦ πολεμοῦσιν ἃ πέπτες. ὅταν γὰρ " λαμβάνωσιν εὐχόμενοι, τὸ Θεὸν ἵλεω ποιοῦσιν· ἵλεω δὲ ποιοῦντες, ἀποχρώντα αὐτὶ βαρβάρων ταῖς τῶν δαιμονίων ὀπτιοῦλαῖς· οὐκ ἀφίασι σφοδρὸν εἰ) τὸ πονηρὸν, οὐδὲ ὀπτιθεῖ συνεχῶς, ἀλλ' ἐκλύουσιν αὐτοῦ τὸ ἰσχυρόν. ὁρῶν τοίνυν τοὺς γραπτὸν ταῦτα καθ' ἑκάστην ἡμέραν πυκτεύοντας ὑπὲρ σοῦ τῷ Δεσπότῃ Χριστῷ δεήσεων εἰς τὸ εὐχῶν, ἀπαίτησον σαυτὸν τοῦ καλοῦ τούτου εἰσφορέα, ταῖς ἐκείνων ἐφοδίαις. καὶ γὰρ ἤμελες ὢν ὁ

βασιλεὺς

βασιλὰς τοῦτ, οὐκ ἔδωκέ σοι τοὺς ἀπαιτοῦντας, ἀλλ' ἑκόντα βούλεται καταθεῖναι. κἂν
κϛ μακρὸν καταβάλῃς, δέχεται· καὶν ἀπορῶν δέχεται πολλοῦ χρόνου καταθῇς, ὑπομένει
οὐκ ἔχοντα. μὴ δὴ τῆς μακροθυμίας αὐτοῦ καταφρονῶμεν, ἀλλὰ θησαυρίζωμεν ἑαυ-
τοῖς, μὴ ὀργὴν, ἀλλὰ σωτηρίαν· μὴ θάνατον, ἀλλὰ ζωήν· μὴ κόλασιν καὶ τιμωρίαν, ἀλλὰ
5 τιμὰς καὶ στεφάνους. οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα δοῦναι μισθὸν τῆς μετακομιδῆς τῶν εἰσφερομένων·
οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα καμφθῆναι διαργυρίζοντας. αὐτὸς καταβάλῃς αὐτὰ, αὐτὸς αὐτὰ μεταπέμπεται
εἰς τὸν οὐρανὸν ὁ δεσπότης· αὐτὸς σοι τὴν στεφανοπώλην κατασκευάζει κερδαλεωτέραν.
οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα πανδοκεῖον εὑρεῖν τὸν καταβληθέντων· μόνον καταβάλε, καὶ εὐθέως ἀνέωξαν,
οὐχ ἵνα γραπτὸν ἕτερόν τι γράψωσιν, ἀλλ' ἵνα σοι μόνῃ μετ' ἐμπορείας πολλῆς. ἐνταῦθα μόνον
10 γὰρ ἅπερ δοῦναι δίδωσι, ἀναλαβεῖν οὐκ ἔνι· ἐκεῖ δὲ μετὰ πολλῆς ἀπολήψῃ πάλιν αὐτὰ τῆς τιμῆς,
καὶ κερδαίνεις μεῖζον καὶ πνευματικώτερα κέρδη. ἐνταῦθα τὰ διδόμενα ἀπαίτησίς ἐστιν· ἐ-
κεῖ [δὲ] χρῆσις καὶ δανείσασθαι καὶ ὄφλημα. καὶ γὰρ καὶ χειρόγραφά σοι ἐποίησεν ὁ Θεός. Παρ. ιθ. ιζ.
γὰρ ἐλεῶν πλουτεῖ, φησὶ, δανείζει Θεῷ. ἔδωκέ σοι καὶ ἀρραβῶνα, καὶ ἐπηγγείλατο, καὶ ταῦτα
Θεὸς ὤν. ποῖον ἀρραβῶνα [ἐπηγγείλατο]; τὰ ἐν τῷ παρόντι βίῳ, τὰ αἰσθητὰ, τὰ πνευμα-
15 τικὰ, τὰ μέλλοντα τοῖς μισθοῦσι. εἰ τοίνυν ἀναβάλλῃ καὶ ὀκνῇς τοσαῦτα ἤδη λαβὼν, τοσαῦ-
τα παρασδοκῶν; ἃ μὴν γὰρ ἔλαβες, ἐστὶ ταῦτα· σῶμα αὐτός σοι διέπλασε· ψυχὴν αὐτός
σοι ἐνέθηκεν· ἐτίμησέ σε λόγῳ μόνον τῶν ὅσα γῆς· τῶν ὁρωμένων σοι ἁπάντων τὴν χρῆ-
σιν ἔδωκεν· ἐχειροτόνησέ σοι τὴν ἑαυτοῦ γνῶσιν· ὧν γὰρ ἐπέδωκεν οὐκ ὀφείλει· βάπτισμα τοσούτων
γέμον ἀγαθῶν ἐδωρήσατο· ἔδωκέ σοι τράπεζαν ἱερὰν· ἐπηγγείλατο βασιλείαν καὶ τὰ ἀπόρ-
20 ρητα ἀγαθά. τοιαῦτα τοίνυν λαβὼν, τοσαῦτα μέλλων λαμβάνειν (πάλιν γὰρ ὁ αὐτὸς ἐρῶ)
περὶ χρήματα ἀπολλύμενα μακροθυμῆ; καὶ ποίαν ἔξεις συγγνώμην; ἀλλὰ τοὺς παῖ-
δας πρὸς τοῦτο ὁρᾷς, καὶ δι' αὐτοῦ διαδύῃ; καὶ μὴν κἀκείνοις παίδευσιν τοιαύτα κερδαίνειν
κέρδη. καὶ γὰρ εἰ ἀργύριον μὴ σοι δεδανεισμένον καὶ τόκους φέρον, εἶτα ὀφειλέτης βυγνώ-
μων μὴ, μυριάκις δὲ εἶλε αὐτὸ τοῦ χρυσίου τὸ γραμματεῖον καταλιπεῖν τῷ παιδὶ, ὥστε αὐ-
25 τὸν τοὺς περισσοὺς γλυφάσαι πολλὰς, καὶ μὴ ἀναγκάζεσθαι περιέρχεσθαι καὶ ζητεῖν ἑτέρους τοὺς
δανεισομένους. καὶ νῦν τοῦτο δὸς τὸ χειρόγραφον τοῖς παισίν, καὶ κατάλιπε τῷ Θεῷ αὐτῶν
ὀφειλέτην. σὺ γὰρ τοῦτο μὲν ἀργεῖς καὶ πωλεῖς καὶ δίδως τοῖς παισίν, ἀλλ' ἐᾷς ὅπως ὁ περισ-
σὸς μένῃ, καὶ ὁ τῶν χρημάτων πλεονασμὸς αὐτῶν γίνοιτο πλείων ἐνταῦθεν· τὸ δὲ χειρόγραφον
τοῦτο παντὸς ἀργοῦ καὶ περισσὸν εὐπορώτερον καὶ τοσούτους φέρον καρποὺς, [τοῦτο] δίδοικας
30 καταλιπεῖν; καὶ πόσης ἂν εἴη τοῦτο εὐηθείας τε καὶ παραπληξίας; καὶ ταῦτα εἰδὼς ὅτι καὶν αὐτῶν
αὐτὸ καταλίπῃς, καὶ αὐτὸς αὐτὸ λαβὼν ἀπελεύσῃ πάλιν. τοιαῦτα γὰρ τὰ πνευματικὰ, πολ-
λὴν ἔχει τὴν φιλοτιμίαν. μὴ δὴ παρακούωμεν, μηδὲ ἀπόντες θεραπεύοντες καὶ ὁμοίως περὶ ἡμᾶς
αὐτοὺς γινώμεθα· ἀλλ' ἐμπορευσώμεθα τὴν καλὴν ταύτην περισσείαν, ἵνα καὶ αὐτὸν λαβόν-
τες αὐτὴν ἀπέλθωμεν, καὶ τοῖς υἱοῖς τοῖς ἑαυτῶν καταλείψωμεν, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν
35 ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ
ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ξϛ. 12 ΚΑΙ ΕΙΣΕΛΘΩΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΙΣ ΤΟ
ἱερὸν, ἐξέβαλε πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ,
40 καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψε, καὶ τὰς καθέδρας τῶν πω-
λούντων τὰς περιστερὰς, 13 Καὶ λέγει αὐτοῖς· γέγραπται, ὁ
οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.

Ιωαν. β. ιδ.

ΤΟυτο γ' Ιωαννης φησιν· ἀλλ' ἀκριβος μεν ὁ ἀρχη τ' εὐαγγελιου, σοφος δ' ὁ πασι τελει· ὅθεν εικος δυτερον γενεσθαι τουτο, και δια-φορους και ιερεις· και δηλον εκ τ' ρηματων, και απο της ἀποκρισε-ως. ἀκριβως μεν γαρ ὁ αυτος τ' πασχα πεντεκαιδεκατην ἡγειτο· ἐνταυθα δε πολλου. καιτοι μεν λεγουσιν Ιουδαιοι· τι σημειον δεικνυεις ἡμιν; ἐν-ταυθα δε σιγωσι, καιτοιγε ὀφειλοντες, μαλ' ὁ ἡδη θαυμαζεσθαι αυτ' πασι. τουτο δ' κατηγορια μειζων Ιουδαιων, ὁτι [και] ἀπαξ και δις τουτο αυτ' ποιη-σαντος ἐπεμψαν ἐπι τη καπηλεια, και ἀνηρουν αυτον εἰ) ἐλεγον, δεον καντευθεν μαθειν αυτ' τιν' πεμψας τ' πατερα τιμιον, και τιν' οικειαν ἰσχυν. και γαρ και ἐταν ματουργησε, και ἐωρων τας λογους τοις ἐργμασι συμφωνουντας. ἀλλ' ουδε ὡς ἐπειθοντο, ἀλλ' ἠλαυνοντο· και ταυτα τ' θεοφιλ' βουλομενους ἀκουοντας, και τ' παιδιων πολλ' και μειζονα ἡλικιας απαιτουν-των αυτον. διοπερ και αυτος τ' Ησαιαν αυτοις ὀνειδιζει κατηγορων και λεγων· ὁ οικος μου, οικος προσευχης κληθησεται. ἀ ταυτην δ' μονον δεικνυσιν αυτ' τιν' ἐξουσιαν, ἀλλα δε τ' θεραπευσαν ποικιλα νοσηματα

14 (Προσηλθον γαρ αυτω χωλοι και τυφλοι, και ἐθεραπευσεν αυτους)

Και τιν' δυναμιν αυτ' δε τιν' ἐξουσιαν ἐνδεικνυται. ἀ δ' ουδ' ουτως ἐπειθοντο, ἀλ-λα μετ' των λοιπων θαυμαζ' δε των παιδιων ἀκουοντων αὐτον κατεπαίζοντο, και φασιν· ουκ ἀκουεις τι ουτοι λεγουσι; και μιν τουτο τ' Χριστου ἰδιον εἰπειν προς αυτους· ουκ ἀκουετε τι ὅτι λεγουσιν; ὡς γαρ θεω ἡδυ ἐναιον. τι ουν αυτος; ὅπ' τοις φαυλοις δ' ἀντελεγεν, ὑπιπλικιωτερον κεχρη) τη διορθωσει, λεγων·

16 Ουδεποτε ἀνεγνωτε, ἐκ στοματος νηπιων και θηλαζοντων κατηρτισω αἰνον;

Και καλως εἰπεν, ἐκ στοματος. ου γαρ της ψυχης αυτων ὁ λεγομενος ἰδ'· ἀλλα της αυτ' δυναμεως τ' φυουσης ὁ της γλωττης ἐκεινων ἀνωγεν. τουτο δ' και τυπος των ἐθνων ἰδ' των ψελλιζοντων, και ἀληθον ἠκουσαντων μεγαλα μετ' ψυχης και πιστεως, και τοις ἀποστολοις δ' ὑπεσθεν ου μικρα παρεκλησις. ἱνα γαρ μη ψυχωσι, πως ἰδιωται ὀντες δυνησον) ὁ κηρυγμα καταγγελαι, προλαβοντες ὁ παιδες πασαν αυτων ἐξεβαλον τιν' ἀγωνιαν, και θαρρειν προεσκευασαν ὅτι δωσει και αυτοις λογον ὁ τουτους ποιησας ὑμφι. ἀ ταυτα δ' μονον, ἀλλ' ὅτι και της φυσεως ὀξυ δημιουργος, ἐδηλου ὁ θαυμα. ὁ μεν ουν παιδες και ποτε ἀνωγεν ἐχοντες ἡλικιαν, ἐυσημα ἐφθεγγοντο δε τοις ὡν ζωιωδα· ὁ δ' ἀνδρες παραφρασιωπης γε-μοντα και μανιας. τοιουτον γαρ ἡ κακια. ἐπει ουν πολλα ἰδ' αυτους τα προξωοντα· τα παρα των ὀχλων· τα [παρα] τους σκολης τ' πωλουντων· τα τ' θαυμ'· τα τ' παιδων, παλιν αυτους καταλιμπανει, χαλων αυτων τ' ὀγκον τους πολους, και μη βουλομενος ἀρχεσθαι της διδασκαλιας, ἱνα μη ζεοντες τω φθονω δυσχερεστερον προς τα λεγο-μενα.

18 Πρωιας δ' ἐπανιων εἰς την πολιν, ἐπεινασε. Πως προιας πεινᾶ; ὁτε ζωοχορ-ησε τη σαρκι, τοτε ὑπεδεικνυτο αυτης ὁ παθος.

19 Και ἰδων συκιν' ὑπο της ὁδου, ἠλθεν ἐπ' αυτην, και ουδεν εὑρεν, εἰ μη φυλλα μονον.

Μαρ. ιβ. ιγ. Αλλος φησιν ευαγγελιστης, ὁτι ουδεπω καιρος ἰν. εἰ δ' καιρος ουκ ἰν, πως ἑτερος ευ- κ. ι απο
αγγελιστης φησιν· ἠλθεν, εἰ ἀρα εὑρησι καρπον εν αυτη; ὁθεν δηλον, ὁτι της προνοιας των μαθητων ἰδ' τουτο ἀτυχεστερον ἐπι διαπειρωμενων. και γαρ τας προνοιας των μαθητ' πολλαχου γραφουσιν ὡ ευαγγελισται. ὡσπερ ουν τουτο της προνοιας αυτ' ἰδ', ὑτω και ὁ νομιζειν δια τουτο αυτην καταραθαι δια ὁ μη ἐχειν καρπον. ἑνος ουν ἑνεκεν κατηραθη; τ' μαθητ' ἑνεκεν, ἱνα θαρρωσιν. ὑπ' γαρ πονηρου μεν ἐυπραγουσι, ουδεν ἀν ὁ σκολαζειν, ἐδει δ' και της

ὡμωρητικης

τιμωρητικῆς αὐτῷ δυνάμεως ἀποδεῖξαι τὸ δεδεχθαι· ἵνα μάθωσι καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι δυνάμενος ξηρᾶναι τὸν συκοφαντήσαντα αὐτὸν, ἐκὼν συγχωρῇ καὶ ὑ ξηρανθῆναι. οὐκ ἐβούλετο γὰρ τοῦτο εἰς δυσθεσπους ἐνδείξασθαι, εἰς ὃ φυτὸν τῆς ἐνεργείας αὐτῷ τῆς τιμωρητικῆς τὴν ἀποδοχὴν προέθετο. ὅτου γὰρ εἰς τόπους, ἢ εἰς φυτά, ἢ εἰς ἄλογα γένη; τί τοιοῦτον, μὴ ἀκριβολογοῦ, μηδὲ λέγε· πῶς οὖν δικαίως ἐξηράνθη ἡ συκῆ, εἰ καιρὸς οὐκ ἦν; τοῦτο γὰρ ἑκάστης ληρωδίας λέγει· ἀλλὰ καὶ θαῦμα ὄρα, καὶ θαύμαζε καὶ δόξαζε τὸ θαυματουργόν. ἐπεὶ καὶ ὅτι τῶν χοίρων τῶν καταποντισθέντων πολλοὶ τοῦτο εἰρήκασι, Ⓦ τὸ δικαίου γυμνάζοντες λόγον· ἀλλ' οὐδὲ σώζωσθαι προσῆκεν αὐτούς. καὶ γὰρ καὶ τὰ ἄλογα, ὥσπερ οἰκεῖον φυτὸν ἄψυχον. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐκεῖνοι τοιοῦτον ἆθλον ἔλαβον προφάσει, καὶ τὸ καταπαῦσαι αὐτῶν ἡ προφάσις; ὅπερ ἔφην, τῆς τῶν μαθητῶν ὑποψίας τοῦτο ἦν. εἰ δὲ μηδέπω καιρὸς ἦν, εἰκὴ τινες Ⓦ νόμον δηλοῦσθαι σώζωσθαι λέγουσι. καὶ γὰρ τότε καρπὸς ἦν ἡ πίστις· καὶ τότε ἦν ὁ καιρὸς τοῦ καιροῦ τούτου, καὶ ἐνέγκαι χρὴ αὐτόν. Ἤδη γὰρ αἱ χῶραι λευκαί εἰσι πρὸς θερισμόν, φησὶ καὶ ἀπέστειλε ὑμᾶς θερίζειν, ἃ οὐκ ὑμεῖς κεκοπιάκατε. οὐκ ἄρα τότε τὸν ἀμπελῶνα ἐσκάφθαι, ἀλλ' ὅσαν ἔφην, τὴν δύναμιν ὑποδείκνυται τὴν τιμωρητικήν. καὶ οὐκ εἶπε τότε ἦν, ἵνα μὴ καιρὸς δείκνυσι, δηλῶν ὅτι προσηνυμμένως εἰς τοῦτο ἦλθεν, ἃ δεῖ τὴν πεῖναν, ἀλλὰ δεῖ σὺν μαθηταῖς, οἳ καὶ σφόδρα ἐθαύμασαν, καὶ τοι πολλῶν ἤδη σημείων θαυμάτων μείζονα· ἀλλ' ὅπερ ἔφην, ξένον τοῦτο ἦν. τοῦ γὰρ προῆκτον τὴν θεμφρητικὴν ἐπεδείξατο δύναμιν. διὰ σὲ δὲ ἐπὶ ἄλλῳ φυτῷ, ἀλλ' ἐπὶ τῷ πρώτῳ ὑψηλοτέρῳ ὄντι σημεῖον ἐποίησεν, ὥστε καὶ τοῦθεν μείζον φανῆναι τὸ θαῦμα. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι διὰ σὲ τοῦτο γέγονεν, ἵνα εἰς ὃ θαῤῥῇς αὐτοῖς ἀλείψῃ, ἄχρις τοῦ ἐξῆς σοι λέγῃ. τί δέ φησιν; Καὶ ὑμεῖς μείζονα ἐργάζεσθε, ἐὰν θέλητε πιστεύειν καὶ εὐχῇ θαῤῥεῖν.

Ὁρᾷς ὅτι τὸ πρῶτον διὰ αὐτοὺς γέγονεν, ὥστε μὴ δεδοικέναι καὶ τρέμειν ὑπὸ βουλῆς; διὰ καὶ δεύτερον τοῦτο λέγει, εὐχῇ προσηλοῦν καὶ πίστει. ὃ γὰρ δὴ τοῦτο ἐργάσεσθε μείον, φησὶν, ἀλλὰ καὶ ὄρη μεταβήσετε, καὶ ἕτερα πλείονα ποιήσετε, πίστει καὶ εὐχῇ θαῤῥοῦντες. ἀλλ' Ⓐ ἀλαζόνες Ἰουδαῖοι καὶ τετυφωμένοι ἀμηχάνως βουλόμενοι τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, προσελθόντες ἠρώτων· ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; ὅπερ γὰρ τοῖς σημείοις ὑπισχνοῦντο οὐκ εἶχεν, τὸ τῶν καταπλυθέντων ἐν τῷ ἱερῷ προσφέρεσθαι αὐτῷ δῶρα. τοῦτο γὰρ καὶ τῷ Ἰωάννῃ φαίνονται ἐρωτῶντες, Εἰ καὶ μὴ τούτοις τοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ τῇ αὐτῇ γνώμῃ. καὶ γὰρ οὐκ λέγουσι· τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς; ἀλλ' οὐκ ἀποκρίνεται αὐτοῖς λέγων· λύσατε Ⓦ ναὸν τοῦτον, καὶ ἐγὼ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν· ἐνταῦθα γὰρ εἰς ἀπορίαν αὐτοὺς ἐμβάλλει. ὅθεν δῆλον, ὅτι ὃ μὴν ἦλθε καὶ προοίμιον ἦν τῶν θαυμάτων· ἐνταῦθα δὲ, τέλος. ὃ δὲ λέγουσι, τοῦτο ἦν· Ⓦ διδασκαλικὸν ἐδέξω δεσπότου; ἱερεὺς ἐγένου; ὅτι τοσαύτην ἐξουσίαν ἐπεδείξω, φησί; τὸ μὴν οὐδὲν ἐποίησεν αὐθαδείαν ἔχον, ἀλλὰ τῆς εὐταξίας προσῆκεν τοῦ ἱεροῦ· ἀλλ' ὅμως οὐδὲν ἔχοντες εἰπεῖν, τοῦτο ὑπισχνοῦνται. καὶ ὅτε μὴν ὠφέλησεν, οὐκ ἐτόλμησαν εἰπεῖν οὐδὲν διὰ τὰ θαύματα· ὅπερ δὲ ὠφελήθη, ὅτε ὑπεμίμνησαν. τί οὖν αὐτός; οὐκ εὐθείας αὐτοῖς ἀποκρίνεται, δεικνὺς, ὅτι εἰ ἤθελον ἰδεῖν αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, ἠδυνάμην· ἀλλ' ἀντερωτᾷ αὐτοὺς λέγων·

Τὸ βάπτισμα Ἰωάννου πόθεν ἦν; ἐξ οὐρανοῦ, ἢ ἐξ ἀνθρώπων;

Καὶ ποία αὕτη [ἡ] ἀκολουθία; μεγίστη μὴν οὖν. Εἰ γὰρ εἶπον, ἐξ οὐρανοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· διὰ τί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; εἰ γὰρ ἐπίστευσαν, οὐκ ἂν ἠρώτησαν ταῦτα. πρὸς γὰρ αὐτὸν ἐκεῖνος εἶπεν· Οτι οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι Ⓦ ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος αὐτοῦ· καὶ, Ἰδοὺ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· καὶ, Αὐτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ· καὶ, Ὁ ὀπίσω ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονε· καὶ, Οτι τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ. ὥστε εἰ ἐπίστευσαν ἐκείνῳ, οὐδὲν ἦν τοῦτο κωλύον αὐ-

Luc. γ. ις. Ioan. α. κθ. Ioan. γ. λα. Matth. γ. ιβ.

τοῦ εἰδέναι σε ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς. Εἶτα ὅπως κακουργοῦντες ἔλεγον, οὐκ ἴσμεν, οὐκ εἶπεν, οὐδὲ ἐγὼ οὐκ οἶδα· ἀλλὰ τί; οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν. εἰ μὲν γὰρ ἠγνόουν, διδάσκεσθαι αὐτοὺς ἔδει· ὅπως δὲ κακουργοῦσι, εἰκότως οὐδὲν αὐτοῖς ἀποκρίνεται. καὶ πῶς οὐκ εἶπον, ὅτε μὴ θέλοντων τὸ βάπτισμα;

26 Ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν ὄχλον, φησίν.

Εἶδες διεστραμμένην καρδίαν; πάντα χρὸς τοῦ Θεοῦ καταφρονοῦσι, καὶ διὰ τοῦτο μὴ θέλοντες ἀπόκρισιν ἀποφέρονται. καὶ γὰρ καὶ τοῦτον δι' αὐτοὺς ἐφοβοῦντο, οὐκ αἰδούμενοι ⟨Ν⟩ ἄνδρα, ἀλλὰ διὰ τοὺς μὴ θέλοντας· καὶ τῷ Χριστῷ πιστεύειν διὰ τοὺς μὴ θέλοντας οὐκ ἤθελον· καὶ πάντα αὐτοῖς ἐστρέφετο ἐπίτηδες τὰ κακά. Εἶτά φησι·

28 Τί ὑμῖν δοκεῖ; μὴ θέλοντος εἶχε τέκνα δύο, καὶ λέγει τῷ πρώτῳ· ὕπαγε, σήμερον ἐργάζου εἰς τὸν ἀμπελῶνα.

29 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν, οὐ θέλω· ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς, ἀπῆλθε.

30 Καὶ προσελθὼν τῷ δευτέρῳ εἶπεν ὡσαύτως. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Ἀπέρχομαι, καὶ οὐκ ἀπῆλθε. χ. ἐγὼ κύριε,

31 Τίς οὖν ἐκ τῶν δύο ἐποίησε τὸ θέλημα τοῦ πατρός; λέγουσιν αὐτῷ, ὁ πρῶτος.

Πάλιν διὰ τῆς παραβολῆς αὐτοὺς ἐλέγχει, τοῦ τε αὐτῶν ἀγνωμοσύνου, καὶ τὸ τῶν σφόδρα κατεγνωσμένων καταπεπλῆχθαι αὐτοὺς ἀναπόμενος. τὰ γὰρ δύο τέκνα ταῦτα δηλοῖ τοῦτο, ὅ τε τῶν ἐθνῶν (Ε) ὅτι Ἰουδαίων γέγονε. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ ἠθέλησαν ἐργάζεσθαι, οὐδὲ ἠμέλησαν ἀκριβεῖς τοῦ νόμου, διὰ τῶν ἔργων ἐπεδείξαντο τοῦ ναυαγίου· καὶ ὅτοι εἰπόντες, πάντα ὅσα μὴν εἶπεν ὁ Θεὸς, ποιήσομεν καὶ ἀκουσόμεθα, διὰ τῶν ἔργων προσήκουσαν. διὰ τοι τοῦτο, ἵνα μὴ νομίσωσι ⟨Ν⟩ νόμον αὐτοὺς ὠφελεῖν, δείκνυσιν ὅτι αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο αὐτοὺς καταδικάζει· ὅπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλός φησιν· Οὐ γὰρ ⟨Α⟩ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ Θεῷ, ἀλλ' ⟨Α⟩ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται. διὰ τοῦτο, ἵνα καὶ αὐλοκαταχεῖτους ποιήσῃ, πρὸ αὐτῶν ἐξενεχθῆναι τοῦ ῥῆφον παρασκευάζει· ὅπερ καὶ ἐν τῇ ὀπτασίᾳ παραβολῇ ποιεῖ τοῦ ἀμπελῶνος· καὶ ἵνα τοῦτο γένηται, ἑτέρου ἄλλου προσώπου γυμνάζει τὸ ἔγκλημα. ὅπως γὰρ ἐξ αὐθαδείας οὐκ ἠθέλησαν ὁμολογῆσαι, διὰ παραβολῆς αὐτοῖς ἐμβάλλει λοιπὸν εἰς ὅπερ ἐβούλετο. ὅτι δὲ σωφρονοῦντες τὰ λεγόμενα τοῦ ῥῆφον ἐξιώσεγκαν, τότε ἀποκαλύπτει λοιπὸν τὸ σωφρονισμένον, ὅτε λέγει· Ὅτι τελῶναι καὶ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

32 Ἦλθε γὰρ Ἰωάννης πρὸς ὑμᾶς ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ· ⟨Α⟩ δὲ τελῶναι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες δὲ μεταμεληθέντες ὕστερον, οὐ πιστεύσαι αὐτῷ.

Εἰ μὲν γὰρ εἶπεν ἁπλῶς, πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς, ἔδοξεν ἂν φορτικὸς αὐλοῖς εἶναι ὁ λόγος· νυνὶ δὲ μὴ τὴν αὐτῶν ῥῆφον ἀποφαινόμενος, ἀνεπαχθὴς ἦν δοκεῖ. διὰ τοῦτο καὶ τὴν αἰτίαν προστίθησι. Διὰ δὲ τί ἦλθεν Ἰωάννης, φησί, πρὸς ὑμᾶς, δὲ πρὸς ἐκείνους· καὶ δὲ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης. οὐδὲ γὰρ τοῦτο ἔγκλημα ἦν, ὅτι ἠμέλησαν οὐδὲν ὠφελῶν· ἀλλὰ καὶ ὁ βίος ἀνεπίληπτος καὶ ἡ προαίρεσις πολλὴ, καὶ δὲ προσεῖχετε αὐτῷ. καὶ μὴ τοῦτον καὶ ἕτερον ἔγκλημα, ὅτι τελῶναι προῆγον· ἕτερον μὴ τοῦτο πάλιν ἄλλο, ὅτι οὐδὲ μετ' ἐκείνους ὑμᾶς. ἔδει μὲν γὰρ καὶ τοῦτο· ὃ δὲ μηδὲ μὴ τοῦτους, πάσης συγγνώμης ἐστερημένον ἦν, καὶ ἄφατος κἀκείνων ἔπαινος, καὶ τούτων κατηγορία. πρὸς ὑμᾶς ἦλθε, καὶ δὲ προσήκατε· οὐκ ἦλθε πρὸς ἐκείνους, καὶ ἐδέξαντο, καὶ οὐδὲ ἐκείνους ἔχετε διδασκάλους. ὅρα δὲ πόσων ἐκείνων δείκνυται τὸ ἐγκώμιον, καὶ τούτων ἡ κατηγορία. πρὸς ὑμᾶς ἦλθεν, δὲ πρὸς ἐκείνους· ὑμεῖς οὐκ ἐπιστεύσατε, τοῦτο ἐκείνους οὐκ ἐσκανδάλισεν· αὐτοὶ ἐπίστευσαν, τοῦτο ὑμᾶς οὐκ ὠφέλησε. Τὸ δὲ προάγουσιν, οὐχ ὡς τούτων ἐπαινῶν, ἀλλ' ὡς ἐλπίδα ἐχόντων, ἐὰν ἐθέλωσιν. οὐδὲν γὰρ οὕτως, ὡς ζηλοτυπία διεγείρει τοὺς παχυτέρους.

διὰ

δι᾽ τοῦτο ἀεὶ λέγω· ὅτι ⓐ ἑξακόσιοι τριακόσιοι, καὶ ⓐ τριακόσιοι ἑξακόσιοι. δι᾽ τοῦτο καὶ πόρνας ᾤκησε τελώνας, ἵνα πάντας κλώσωσι. καὶ γὰρ τὰ δύο ταῦτα ἄκρα ἁμαρτήματα ἐξ ἔρωτός ἐστι χαλεποῦ ἰσχύοντα, ὃ μὲν ἀπὸ σωμάτων, ὃ δὲ ἀπὸ χρημάτων ἐπιθυμίας. δείκνυσι δὲ ὅτι τοῦτο μάλιστά ἐστιν ἀκουσαι νόμου Θεοῦ, ὃ Ἰωάννης πιστεῦσαι. οὐκ ἄρα χαρίτος μόνης ὃ εἰσελθεῖν πόρνας, ἀλλὰ καὶ δικαιοσύνης. ὁ γὰρ μνώμενος πορνίαν εἰσῆλθον, ἀλλ᾽ ὑπακούσασα καὶ πιστεύσασα καὶ καθαριθεῖσα καὶ μεταβαλομένη, οὕτως εἰσῆλθεν. εἶδες πῶς ἀνεπαχθῆ ⓦ λόγον ἐποίησε καὶ τολμητέρους ἀπὸ τῆς παβολῆς, ἀπὸ τῆς τῶν πορνῶν ἐπαγωγῆς; οὐδὲ γὰρ εἶπεν βύθεως, δι᾽ ἃ οὐκ ἐπιστεύσατε Ἰωάννῃ; ἀλλ᾽ ὁ πολλῷ πλημμελέστερον ἦν, οὗτοι τελώνας καὶ ταύτας πόρνας θεασάμενοι, ὅτε τοῦτο ἐποίησαν, ἀπὸ τῆς τῶν θεαμάτων ἀκολασίας διελέγχων αὐτῶν ὃ ἀσύνετον, καὶ δείκνυσι ὅτι δι᾽ φόβον μὲν θεοῦ πάντα ποιοῦσι καὶ δόξαν κενήν. καὶ γὰρ ⓦ Χριστὸν οὐχ ὡμολόγησαν διὰ φόβον, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται· καὶ τί Ἰωάννου πάλιν οὐκ ἐτόλμων κακίζειν· οὐδὲ τοῦτο δι᾽ βούλεσθαι, ἀλλὰ διὰ φόβον. ἅπερ ἅπαντα ἔλεγξε δι᾽ τῶν εἰρημένων, καὶ χαλεπωτέραν ὕστερον ἐπήγαγε τὴν πληγήν, εἰπών· ὑμεῖς γὰρ εἰδότες οὐ μετεμελήθητε ὕστερον, τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ. κακὸν μὲν γὰρ καὶ τὸ παβεῖν τὴν ἀρχὴν μὴ ἐλέσθαι τὸ καλόν· μείζων γὰρ κατηγορία, τὸ μηδὲ μεταθέσθαι. μάλιστα γὰρ τοῦτο ἐργάζεται πολλοὺς ποιητάς, ὃ καὶ νῦν πάσχομεν ὑπὸ ἀναισθησίας ἐχόμενοι.

Ἀλλὰ μηδεὶς ἔστω τοιοῦτος· ἀλλὰ κἂν εἰς ἑξακόσια κατενεχθῇ κακίας, μὴ ἀπογινωσκέτω τὴν ὑπὲρ τὸ βέλτιον μεταβολήν. ῥᾴδιον γὰρ ἐξ αὐτῶν τῶν βαθέων θεν τῆς πονηρίας ἀνενεγκεῖν. ἢ οὐκ ἠκούσατε πῶς ἐκείνη ἡ πόρνη, ἡ ὑπὲρ ἀσελγείας πάσας πεπελάσασα, πάσας ἀπέκρυψεν ἐν βλασφεία; ὁ τὴν ἐν τοῖς βλασφημίοις λέγω, ἀλλὰ τὴν ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας, τὴν ἐκ Φοινίκης τῆς παβανομωτάτης πόλεως. καὶ γὰρ αὕτη ἡ πόρνη ποτὲ πρὸ ἡμῶν ἦν, τὰ σκληρότατα ὑπὲρ τῆς σκηνῆς ἔχουσα, καὶ πολὺ τὸ ὄνομα αὐτῆς πάντα χοῦ· οὐκ ἐν τῇ πόλει τῇ ἡμετέρᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ μέχρι Κιλίκων καὶ Καππαδοκῶν. καὶ πολλὰς μὲν ἐκένωσεν οὐσίας, πολλοὺς δὲ εἶλεν ὀρφανούς· πολλοὶ γὰρ αὐτὴν καὶ εἰς γαμετείαν διέβαλον, ὡς ὁ τῆς ὥρας μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς φαρμάκοις ἐκείνα τὰ δίκλυα πλέκουσαν. εἶλέ ποτε καὶ βασιλίδος ἀδελφὴν αὕτη ἡ πόρνη. καὶ γὰρ πολλὴ ἦν αὐτῆς ἡ τυραννίς. ἀλλ᾽ ἀφέσθω οὐκ οἶδ᾽ ὅπως, μᾶλλον δὲ οἶδα σαφῶς. βουληθεῖσα γὰρ καὶ μεταβληθεῖσα, καὶ τοῦ Θεοῦ τὴν χάριν ὑπεραπασαμένη, κατεφρόνησεν ἁπάντων ἐκείνων, καὶ ῥίψασα τὸν βλασφόβολον ταύτας μαγγανείας, πρὸς ⓦ οὐρανὸν ἀνέδραμε. καίτοιγε οὐδὲν αἰσχρότερον αὐτῆς ἦν, ὅτε ὑπὲρ τῆς σκηνῆς ἦν· ἀλλ᾽ ὅμως ὕστερον πολλὰς πρήνηλασε τὴν τῆς ἐλεημοσύνης ὑπερβολήν, καὶ σάκκον περιθεμένη πάντα ⓦ χρόνον οὕτως ἠσκήσατο. ταύτης ἕνεκεν καὶ ὕπαρχος σωφρονήθη, καὶ γραπτὰ ὑπλίσθησαν, καὶ μεταξῆσαι πρὸς τὴν σκηνὴν αὐτὴν οὐκ ἴσχυσαν, οὐδὲ ἐξαγαγεῖν τῶν ὑποδεδεγμένων αὐτὴν πρᾳδείων. αὕτη μυρεψίων καλλιεργήσασα τῶν ἀπορρήτων, καὶ τῆς χαρίτος ἀξίαν ἐπιδειξαμένη ταπεινώσεως, οὕτω ⓦ βίον κατέλυσεν, ἅπαντα ἀπονιψαμένη διὰ τῆς χαρίτος, καὶ μὴ τὸ βάπτισμα πολλῶν ἐπιδειξαμένη τὴν φιλοσοφίαν. οὐδὲ γὰρ φιλῆς ὄψεως μετέδωκε τοῖς ποτε ἑταίραις ἐπὶ τοῦτο ἐλθούσιν, ἀποκλείσασα ἑαυτήν, καὶ ἔτη πολλὰ καθάπερ ἐν δεσμωτηρίῳ διατελέσασα. οὕτως ἔσονται ⓐ ἑξακόσιοι τριακόσιοι, καὶ ⓐ τριακόσιοι ἑξακόσιοι· οὕτω πάντα μου πεπυρωμένης ἡμῖν ψυχῆς διά, καὶ οὐ κωλύον οὐδὲν ἡμέας μέγαν καὶ θαυμαστὸν. μηδεὶς τοίνυν τὴν ἐν κακίᾳ ἀπογινωσκέτω· μηδεὶς ἐν ἀρετῇ ὢν νυστάζέτω, μήτε ὅπου θαρρείτω. πολλάκις γὰρ αὐτὸν ἡ πόρνη πρῆλθεν). μήτε σκήνος ἀπογινωσκέτω· δυνατὸν γὰρ αὐτὸν καὶ τοὺς τριακοσίους πρῆλθεῖν. ἄκουσον οἷ φησιν ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Ἱερουσαλήμ· Εἶπον μὴ ὃ πορνήσας αὐτὸν ταῦτα πάντα, πρὸς μὲ ἐπιστρέψον, καὶ οὐκ ἀνέστρεψεν. ὅτε γὰρ ἐπεμελήθημεν εἰς τὸν σφοδρὸν ἀγάπην τοῦ Ἱερ. γ. α. ζ.

ΗΘΙΚΟΝ

Θεοῦ,

Θεοῦ, ὑ μέμνηται τῶν πρότερων. οὐκ ἔστιν ὡς ἀδελφος ὁ Θεός. οὐ γὰρ ὀνειδίζει τὰ παρελθόντα, οὐδὲ λέγει· ἤρκεσε τοσοῦτον χρόνον ἀπειλεῖσθαι, αἰ μετανοήσωμεν· ἀλλ' ἀγαπᾷ, ὅτου πρόελθωμεν· μόνον ὡς χρὴ προέλθωμεν. κολληθῶμεν [τοίνυν] αὐτῷ σφοδρῶς, ὑ προσπλώσωμεν τῇ φόβῳ αὐτοῦ ταῖς καρδίαις ἡμῶν. τοιαῦτα γέγονεν οὐκ ἐν τῇ χ. σάρκει
δ. Βασ. κα. καινῇ μόνον προφήματα, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ. Τί γὰρ τοῦ Μωσαῆ χεῖρον; ἀλλ' ἠδυνήθη
γ. Βασ. ια. δ. Θεοὶ ἐξιλεώσασθαι. Τί τοῦ Σολομῶντος μακαριώτερον; ἀλλ' ἀπονυστάξας ἔπεσεν· μᾶλλον ἢ ὑμφότερα ἐν ἑνὶ ἔχω δοξάζων ἡμόμενα, ἐν τῷ πατρὶ δι' υἱοῦ. ὑ γὰρ ὑ καλὸς ὑ κακὸς γέγονέ ποτε ὁ αὐτός. Τί τοῦ Ἰούδα μακαριώτερον; ἀλλ' ἐλθὼν προδότης. τί τοῦ Παύλου ἀθλιώτερον; ἀλλ' ἐλθὼν εὐαγγελιστής. Τί Ματθαίου χεῖρον; ἀλλ' ἐλθὼν ἀπόστολος. τί τοῦ Σίμωνος ζηλωτότερον; ἀλλ' ἐλθὼν καὶ αὐτὸς ἁπάντων ἀθλιώτερος. πόσας τοιαύτας ἑτέρας βούλει ἰδεῖν μεταβολὰς ὑ παλαι γεγενημένας, ὑ νῦν γινομένας καθ' ἑκάστην ἡμέραν; ἆρα δι' τοῦτο λέγω, μήτε ὁ ὀφὶ τῆς σκιωῆς ἀπογινωσκέτω, μήτε ὁ ἐν τῇ ἐκκλη-
α. Κορ. ι. ιβ. σίᾳ θαρρείτω. πρὸς μὲν γὰρ τοῦτον φησιν, Ὁ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ· πρὸς
Ισρ. ιι. δ. δὲ ἐκεῖνον, Μὴ ὁ πίστων οὐκ ἀνίστανται; ὑ, Τὰς πτερυγίας χεῖρας, ὑ οὐ σφαλελυμένα γό-
Εφ. ε. ιδ. νατα ἀνόρθωσατε. πάλιν πρὸς τούτους φησί, γρηγορεῖτε· πρὸς δὲ ἐκείνους, Ἔγρηγόρατε ὁ καθεύδων δὲ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν. ὅταν μὲν γὰρ φυλάττειν δέονται ὅπερ ἔχουσι, ἐκκλησίαν δὲ ἡμέαθαι ὅπερ οὐκ εἰσίν· ὅταν δὲ τηρῆσαι τὴν ὑγίειαν, ἐκκλησίας ἀπαλλαγῆναι. κἀμνουσι γάρ· ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ὑ τῶν καμνόντων ὑγιαίνουσι, ὑ τῶν ὑγιαινόντων ῥᾳθυμήσαντες ἀῤῥωστοῦσι. πρὸς μὲν οὖν ἐκείνους φησίν· ἴδε, ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται· πρὸς δὲ τούτους, θέλεις ὑγιὴς γενέαθαι; ἔσῃ κεφάλαιον σου, ὑ ἐγείρεις, ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. δεινὴ γὰρ, δεινὴ πρόφασις ἡ ἁμαρτία· μᾶλλον δὲ οὐδὲ πρόφασις μόνον ἐστίν, ἀλλὰ καὶ ἄλλο τι χαλεπώτερον· ὑ γὰρ ἐν ἀρχῇ μόνον ἀγαθὸν ἐστιν ὁ τοιοῦτος, ἀλλὰ ὑ ἐν ἐνεργείᾳ κακόν. ἀλλ' ὅμως κἂν ὕστερον ἀφικέσθαι σε ἀναγκάσῃ, κἂν θλίψεσι μακρὰν ἀφελάσῃ, πάντα λύει καὶ δεινά. χ. ὑ
κἂν τεσσαρακοστὸν ἔτη ἔχῃς, ἀπορραγῇς δὲ ἡμέας ὑγιὴς, οὐδὲν ὁ κωλύων. πρέσει δὲ νῦν ὁ χ. ἀναπαύσει
Χριστὸς, ὑ λέγει, ἄφες τὸ κλίνιόν σου· μόνον θέλησον· ἀφελάσῃ· μὴ ἀπογνῷς. οὐκ ἔχεις ἀνάδελφον, ἀλλ' ἔχεις Θεόν· οὐκ ἔχεις βάλλοντά σε εἰς τὸν κολυμβήθραν, ἀλλ' ἔχεις ὑκ ἀφιέντα σε δεηθῆναι κολυμβήθρας· ὑκ ἔχεις ἐχθρὸν ῥίπτοντα, ἀλλ' ἔχεις κελεύοντά σοι ἆραι τὸν κλίνιον. οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ἐν ᾧ ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει. ἀνάδελφος γὰρ θλίψεως καταλθεῖν εἰς τὸν πηγὸν, οὐδεὶς ὁ κωλύων. οὐκ ἀναλίσκεται, ὑ δαπανᾶται ἡ χάρις. πηγή τίς ἐστιν ἀναβλύζουσα διηνεκῶς, ἐκ τῶν πληρώματος αὐτοῦ πάντες θεραπεύομεθα ὑ ψυχὰς ὑ σώματα. πρὸς τοίνυν ὑ νῦν. ὑ γὰρ ἡ Ραὰβ πόρνη ἦν, ἀλλ' ἐσώθη· ὑ ὁ λῃστὴς ἀνδροφόνος ἦν, ἀλλὰ παράδεισον πολίτης ἐγένετο. ὁ μὲν Ἰούδας μετὰ τῶν διδασκάλων ὤν, ἀπώλετο· ὁ δὲ λῃστὴς ἐν τῷ σταυρῷ μαθητὴς ἐγένετο. ταῦτα τοῦ Θεοῦ τὰ πράγματα. ἄτοις ἡ μάλιστα ἀνθρώπινα· οὕτως ὁ τελώνης εὐαγγελιστὴς ἐγένετο· οὕτως ὁ βλάσφημος, ἀπόστολος. ταῦτα ὅρα, ὑ μηδέποτε ἀπογνῷς, ἀλλ' ἀεὶ θαῤῥεῖ ὑ ἀναπάσσου σαυτόν. ἅψαι μόνον τῆς ὁδοῦ τῆς ἐκ φερούσης ὑ πρόσθι ταχέως. μὴ τὰς θύρας ἀποκλείσῃς, μὴ τὴν εἴσοδον φράξῃς. βραχὺς ὁ πρὸ ὢν χρόνος, ὀλίγος ὁ πόνος. εἰ ἦ ὑ πολὺς ἦν, οὐδὲ ἄτως ἀπαγορεύειν ἔδει. κἂν γὰρ μὴ κάμῃς κάλλιστον τοῦτον κάματον ἐν τῇ μετανοίᾳ ὑ ἀρετῇ, ἐν τῷ κόσμῳ πάντως καμῇ ὑ ταλαιπωρήσεις ἕτερως. εἰ ἦ ἐν ταῦθα κακεῖ κάματος, ἀλλὰ τί μὴ τοῦτον αἱρούμεθα πολὺν ἔχοντα καρπὸν ὑ μεγάλην τὴν ἀμοιβήν; καίτοιγε οὐδὲ ὁ αὐτὸς κάματος οὗτος κἀκεῖνος. ἐν μὲν γὰρ τοῖς βιωτικοῖς ἐν κίνδυνοι ζωὴν, ὑ ζημίαι ἐπάλληλοι, καὶ ἡ ἐλπὶς ἄδηλος, ὑ δι' ὑλοθρέπεια πολλή, ὑ χρημάτων ὑ σωμάτων ὑ ψυχῆς δαπάνη· καὶ ὅτε καὶ τῶν καρπῶν ἡ ἀπόδοσις πολὺ τῆς ἐλπίδος καταδεεστέρα, ἀλλ' ἀρὰ βλασφήσῃ. οὐδὲ γὰρ πάντα χοῦ

φέρει

φέρει καρπὸν ὁ τῶ βιωτικῶν πραγμάτων ἱδρώς· πλὴν ἀλλ' ὅταν μὴ σχάσῃ, ἀλλ' ἡ πολλὴ συνέγκλεισις τὴν φορὰν, συβαρεῖ τὸν θαλαμεύοντα ὡς γέρων. ὅταν γὰρ γηράσῃς, ἡ μηκέτι λοιπὸν ἀκριβῆ τῆς ἀπολαύσεως τὴν αἴσθησιν ἔχῃς, τότε σοι φέρει τὰς ἀμοιβὰς ὁ πόνος. ἡ ὁ μὲν πόνος ἐν ἀκμάζοντι σώματι· ὁ δὲ καρπὸς ἐν γήρᾳ τυφῇ, ἐν γεγηρακότι δὲ πρεμνίζῃ, ὅταν ἡ τὴν αἴσθησιν ὁ χρόνος καταμαραίνῃ, καὶ εἰ μὴ καταμαραίνει, ἡ τῆς τελευτῆς ἐλπὶς οὐκ ἀφίει τυφᾶν. σκῆψις γάρ τις· ἀλλ' ὁ μὲν πόνος, ἐν φθορᾷ ἡ τελευτῶντι σώματι· ὁ δὲ στέφανος, ἐν ἀγήρῳ ἡ ἀθανάτῳ ἡ τέλος οὐκ ἔχοντι. ἡ ὁ μὲν πόνος, καὶ πρόσκαιρος καὶ βραχύς· ἡ δὲ ἀντίδοσις, ἡ ὑστέρα ἡ ἄπειρος, ἵνα μὴ ἀδείας ἀναπαύῃ λοιπὸν, μηδὲν προσδοκῶν ἀνδρός. ἃ γὰρ ἔστι μεταβολὴν δῆσαι ποτε λοιπὸν, οὐδὲ ἔκτωσιν καθάπερ ἐν ταύτῃ. ποῖα οὖν ταῦτα ἀγαθὰ, τὰ μήτε ἀσφαλῆ, ἡ βραχέα ἡ πάλιν, ἡ ὡρίν ἡ φθορᾶς ἀφανιζόμενα, ἡ μὴ πολλῶν κλώσματα πόνων; ποῖα δὲ ἐκείνων ἀγαθὰ ἴσα, τῶν ἀκινήτων, τῶν ἀγηράτων, τῶν μηδένα μόχθον ἐχόντων, τῶν ἡ ἐν τῷ καιρῷ τῶν ἀγώνων τοῦ στεφάνοις σοι χαμιζόντων; ὁ γὰρ χρημάτων καταφρονῶν, τὸ σύντονον ἥδη λαμβάνει μισθὸν, φρονήσεως ἀπαλλαττόμενος, βασκανίας, συκοφαντίας, ὑπουλότητος, φθόνου. ὁ δὲ σώφρων καὶ κοσμίως ζῶν, καὶ πρὸ τῆς συντυχίας ἀποδημίας στεφανοῦται δὲ σὺν τυφᾷ, ἀδημοσιώνης, γέλωτος, κινδύνων, κατηγορίας, τῶν ἄλλων ἀπόρων ἀπαλλαττόμενος δεινῶν. τὰ δὲ ἄλλα πάντα ὁμοίως τῆς ἀρετῆς μέρη συντυχὸν ἥδη ἡμῖν δίδωσι τὴν ἀμοιβήν. ἵν' οὖν καὶ τῶν πρόσθεν καὶ τῶν μελλόντων ὑπερτύχωμεν ἀγαθῶν, φύγωμεν κακίαν, καὶ ἐλώμεθα ἀρετήν. ὅταν γὰρ καὶ σὺν τούτοις τυφήσωμεν, καὶ τῶν μελλόντων ὑπερτυχόμεθα ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπερτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ξη. 33 ΑΛΛΗΝ ΠΑΡΑΒΟΛΗΝ ΑΚΟΥΣΑΤΕ· ΑΝθρωπός τις ἦν οἰκοδεσπότης, ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκε, καὶ ὤρυξεν ἐν αὐτῷ ληνὸν, καὶ ᾠκοδόμησε πύργον· καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν.

34 Ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ. 35 Καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν. 36 Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως.

37 Ὕστερον δὲ ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, λέγων, ἴσως ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου. 38 Οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱόν, εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ κατάσχωμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ.

39 Καὶ λαβόντες αὐτὸν ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, καὶ ἀπέκτειναν. 40 Ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις; 41 Λέγουσιν αὐτῷ, κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν.

42 Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας;

Πολλὰ

Ολλὰ ἀπὸ τῆς ῥᾳθυμίας ταύτης· τῷ Θεοῦ τιμᾷ τὸ προσκυνεῖσθαι τιμᾷ εἰς αὐτοὺς δῶρον γεγονότι, ὃ δὲ ἀρχὴς αὐτῶν φονικόν, ὃ μηδὲν ῥᾳθυμῆσαι τῶν ἡκόντων εἰς ἐπιμέλειαν, ὃ καὶ προφητῶν σφαγὰς μὴ ἀπεργάσασθαι αὐτούς, ἀλλὰ καὶ Ⓦ υἱὸν πέμψαι, ὃ καὶ τῆς καινῆς καὶ τῆς παλαιᾶς εἶναι καὶ Ⓦ αὐτὸν εἰς Θεόν, ὃ μεγάλα αὐτῷ Ⓦ θάνατον καταρᾶσασθαι, τὸ τιμᾷ ἑκάστῳ δίκαιον τὸ σαυτοῦ καὶ τὸ τολμήματος αὐτοὺς ἐπαμύνειν, τῶν ἐθνῶν τιμᾷ κλῆσιν, τῶν Ἰουδαίων τιμᾷ ἔκπλωσιν. ἀλλὰ τοῦτο οὖν αὐτιμᾷ μᾶλλον τιμᾷ ἐμπροσθεν πίθησιν, ἵνα δείξῃ καὶ ντεῦθεν τὸ ἔγκλημα μεῖζον ὂν σφόδρα ἀσύγγνωστον. πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; ὅτι τοσαύτης τυχόντες ἐπιμελείας, πορισμῶν καὶ τελωνῶν κτίσθησαν, καὶ τοσοῦτον. διὰ γὰρ αὐτὸ τιμᾷ προσέχειν τὸ πολλοῦ, καὶ τιμᾷ τούτων ἀρχέτω τιμᾷ ἄφατον. καὶ γὰρ ἀπὸ γεωργῶν ἰδοῦ, αὐτὸς ἐποίησε· τὸ φραγμὸν περιθεῖναι· τὸ φυτεῦσαι Ⓦ ἀμπελῶνα, καὶ ἄλλα πάντα· τὸ μικρὸν αὐτοῖς καταλιπεῖν, τὸ "ἐπιμελεῖσθαι τῶν ὄντων, καὶ ἀσφαλίσασθαι καὶ δοθέντα. ὑδὲν γὰρ ἰδοὺ ἐλλειφθέν, ἀλλὰ πάντα ἀπηρτισμένα· καὶ οὐδὲ ὅπως ἐκέρδησαν, καὶ ταῦτα τοσούτων ἀπολαύσαντες παρ' αὐτοῦ. ὅτε γὰρ ἐξ Αἰγύπτου ἐξῆλθον, καὶ νόμον ἔδωκε, καὶ πόλιν ἐνέκησε, καὶ θυσιαστήριον κατεσκεύασε, καὶ ναὸν ᾠκοδόμησε, καὶ ἀπεδήμησε· τουτέστιν, ἐμακροθύμησεν, οὐκ ἀεὶ τοῖς ἁμαρτάνουσι ῥᾳπόδας ἐπάγων καὶ τιμωρίας. τιμᾷ γὰρ ἀποδημίᾳ, τιμᾷ πολλῷ αὐτοῦ μακροθυμίᾳ φησί. καὶ ἀπέσταλε τοὺς δούλους αὐτοῦ (τουτέστι, τοὺς προφήτας) Ⓦ καρπὸν λαβεῖν· τουτέστι, τιμᾷ σωτηρίου, τιμᾷ δικαίᾳ τῶν ἔργων ἐπιδείξιν. οἱ δὲ καὶ ντεῦθεν τιμᾷ καιρὸν ἐπεδείξαντο· ὑ τοῦ μὴ δοῦναι Ⓦ καρπὸν τοσαύτης ἀπολαύσαντας ἐπιμελείας, οὐδὲ χρείας ἦν, ἀλλὰ καὶ τοῦ δυσχεραίνειν πρὸς τοὺς ἐλθόντας. τοὺς γὰρ οὐκ ἐάσαντας δοῦναι, καὶ ὀφείλοντας, οὐκ ἀγωνιακότα ἐχέτω οὐδὲ δυσχεραίνειν, ἀλλὰ ῥᾳθυμεῖν. ⓖ οἱ δὲ μόνον ἠγανάκτησαν, ἀλλὰ καὶ αἰμ[illegible] καὶ χεῖρας ἐπέπλησαν· καὶ δίκαιον ὀφείλοντες, αὖθις δίκαιον ἀπαιτῆσαι. δικᾷ τοῦτο καὶ δευτέρους ἔπεμψε καὶ τρίτους, ἵνα δειχθῇ καὶ ἡ τούτων κακία, καὶ ἡ τοῦ πέμψαντος φιλανθρωπία. ⓒ διατί μὴ Ⓦ υἱὸν αὐτοῦ "ἔπεμψεν; ἵνα οὐκ τῶν εἰς ἐκείνους γνωρισθέντες ἑαυτῶν, καὶ Ⓦ θυμὸν ἀφέντες, σκληρὸν ἐπιτεθήσεσθαι ἐλθόντα. εἰσὶ δὲ ⓒ ἕτεροι λόγοι· ἀλλὰ τέως ὅπως καὶ ἐξῆς ἴωμεν. τί δέ ὅτι ὁ, ἴσως ἐπιτεθήσονται; ἀγνοοῦντος (ἄπαγε) ἀλλὰ θέλοντος δεῖξαι τὸ ἁμάρτημα μέγα, καὶ ἀπολογίας ἀπάσης ἐκτεθειμένου. "ἐπεὶ αὐτὸς εἰδώς, ὅτι ἀναιρήσουσιν, ἔπεμψε. λέγε δή, ἐπιτεθήσονται [Ⓦ υἱόν μου,] τὸ ἠμέλησαν ὀφθῆναι ἀπαγγέλλων, ὅτι ἔδει αὐτὸν ἐπιτεθῆναι. ἐπεὶ καὶ ἀλλαχοῦ φησιν, ἐὰν ἄρα ἀκούσωσιν· οὐδὲ σκῶ ἀγνοῶν· ἀλλ' ἵνα μὴ λέγωσί τινες τῶν ἀγνωμόνων, ὅτι ἡ προφάσις αὐτοῦ γέγονεν ἀναγκαστικὴ τῆς ῥᾳθυμίας, διὰ τοῦτο ὕστερον σχηματίζει τὰς λέξεις, ἐὰν ἄρα λέγων ⓒ ἴσως. εἰ γὰρ καὶ πρὸ τοὺς δούλους ἀγνώμονες ἐφάνοντο, τῷ γοῦν ὃ ἀξίωμα αἰδεσθῆναι ἔχειν. τί οὖν ὕστερον; δέον προσδραμεῖν, δέον αἰτῆσαι συγγνώμην ὅτι τοῖς πεπλημμεληκόσι, * ἐπαγωνίζονται] [τοῖς πρώτοις, ἐπαποδύονται] τοῖς μιάσμασιν, ἀεὶ τὰ πρώτερα τοῖς δευτέροις ἀποκρύπτοντες. ὃ ⓒ αὐτὸς δηλῶν ἔλεγε, Πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν. ἀνώθεν γὰρ αὐτοῖς ταῦτα συνεκάλυπτε Ⓠ πρόφασιν λέγοντες· Αἱ χεῖρες ὑμῶν αἵματος πλήρεις· καὶ, Αἵματα ἐφ' αἵμασι μίσγεται· ⓒ, Οἰκοδομοῦντες Σιὼν ἐν αἵματι. διὰ τί οὐκ ἐσωφρονίζοντο· καίτοι ταῦτα λαβόντες πρότερα τοῦ σιτολυσίου, τὸ οὐ φονεύσεις, καὶ μυρίων ἑτέρων κεκινδυνευκότες ἀπέχεσθαι, καὶ διὰ "τοῦτο καὶ διὰ πολλῶν καὶ πολυτρόπων εἰς τὸ φυλακεῖον τῆς ἐντολῆς ταύτης συναγόμενοι. ἀλλ' ὅμως τοῦ ποιητοῦ ἐκείνου οὐκ ἀπέθεντο ζωοποιῆσαι. ἀλλὰ τί λέγουσιν ἰδόντες αὐτόν; δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτόν. ἵνος ἕνεκεν, καὶ διατί; τί ποτε ἔχοντες ἐγκαλεῖν, ἢ μικρόν, ἢ μέγα; ὅτι ἐτίμησεν ὑμᾶς, καὶ Θεὸς ὤν, ἀνθρωπος

Matth. κγ. λβ. Ησ. α. ιε. Ωσ. δ. β. Μιχ. γ. ι.

αὐθεφπος ἐγλώττο δι' ὑμᾶς, ϗ τὰ μυεία σκῆνα εἰργάσατο ϑαύματα; ἀλλ' ὅτι πὰ ἁμαρτήματα ζωωχώρει; ἀλλ' ὅπ ὁπὶ βασιλείαν σκάλει; ὅρα ϗ μὴ τῆς ἀσεβείας ϗ τὴν ἀνοιαν πολλῶ ὄσαν, ϗ τὴν αὐτίαν τῆς σφαγῆς πολλῆς γέμουσαν ϖδαπληξίας. Απεκλείνωμεν Λεκ. κ. ιδ.
γὰ αὐτόν, φησι, ϗ ἡμῶν ἔςαι ἡ κληρονομία. ϗ ποῦ ἀπεκλεῖναι βουλόμενοι; ἔξω τὸ ἀμπελῶ-
νος. Εἶδες πῶς ϖεφητεύει καὶ ⓦ ὅπου εἶϑα ἐμελλε σφάπεσθαι; ϗ σκαλεύοντες ἀπέκλει-
σαν. ϗ ὁ μὲ Λουκᾶς φησιν, ὅτι αὐτὸς ἀπεφοάτο, ὃ παϑεῖν ἔδει τότες· καὶ κεῖνοι εἶπον,
μὴ γένοιτο· ϵ τὴν μαρτυρίαν ἐπήγαγε. ἐμβλέψας γὰρ αὐτοῖς εἶπε· τί οὖν ὅτι ὃ γε- Ψαλμ. ριζ. κα.
γραμμένον, Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν ⓐ οἰκοδομοῦντες, οὗτ ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας;
ϵ, πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ' αὐτὸν ζωθλασθήσεται; ὁ δὲ Ματθαῖος, ὅτι αὐτὸς τὴν φῆφον ἐξενεγ-
κεῖν. ἀλλ' οὐκ ἔστ τοῦτο ϖαντολογίας. καὶ γὰ ἀμφότερα ταῦτα γέγονε· καὶ τὴν φῆ-
φον ἐξενέγκαν αὐτοὶ καθ' ἑαυτῶ, καὶ πάλιν ἀναδόμενοι τῶ εἰρημένων, εἶπον, μὴ γένοιτο·
ϵ, τ ϖεφήτην αὐτοῖς ἐπετείχισε, πείϑων αὐτούς, ὅτι πάντως ἔςαι τοῦτο. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ
ὕτω τὰ ἔθνη σαφῶς ἀπεκάλυψεν, ὥςε μηδεμίαν αὐτοῖς ϖδαφεῖν λαβίδα· ἀλλ' ἠνίξα-
το εἰπών, δώσει ⓦ ἀμπελῶνα ἄλλοις. Διὰ τοῦτο δὴ ϗ ϖδαβολὴν εἰρηκεν, ἵνα αὐτοὶ
τὴν φῆφον ἐξενέγκωσιν· ὅπερ ϵ ὅτι τ Δαβὶδ γέγονεν, ὅτε ἔκρινε τὴν ϖδαβολὴν τ Να-
θὰν. σὺ δέ μοι σκόπει καὶ τεῦθεν πῶς δικαία ἡ φῆφος, ὅταν αὐτοὶ ⓐ μέλλοντες κολάζεσθαι,
ἑαυτοὺς καταδικάζωσιν. Εἶτα ἵνα μάθωσιν, ὅτι ὐ μόνον ἡ τῶ δικαίου Φύσις ταῦτα ἀπήτει,
ἀλλὰ ϗ δῶρον ἡ τῶ πνεύματος χάρις ϖεφύλετι ταῦτα, καὶ ὁ Θεὸς οὕτως ἐψηφίζετο, καὶ
ϖεφητείαν ἐπήγαγε, ϗ σὺνεσταλμένως αὐτοῖς ὑποπιμπᾶ λέγων· οὐδέποτε ἀνέγνωτε, ὅτι
λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν ⓐ οἰκοδομοῦντες, οὗτ ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας; ϖδὰ Κυ-
ρίου ἐγένετο αὕτη, ϗ ἔστ ϑαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν· Διὰ πάντων δείκνις ὅτι ⓐ μὲ σκα-
βάλλεσθαι ἤλθον ἀπιστοῦντες, τὰ ϗ ἔθνη εἰσάγεσθαι. τοῦτο ϗ Διὰ τῆς Χαναναίας, ὅτο
ϗ Διὰ τῆς ὀνᾶ, ϗ Διὰ τῦ ἑκατονταρχου, ϵ διὰ πολλῶν ἑτέρων ϖδαβολῶν ἠνίξατο. τ γὰ
ϵ νῦν. διὸ ϗ ἐπήγαγε· ϖδὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη, ϗ ἔστ ϑαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν·
ϖεδηλωσ, ὅτι τὰ ἔθνη πιςεύονται, καὶ Ιουδαίων ὅσοι δὲ καὶ αὖϑι πιςεύσωσιν, ἔσονται ἐν, καίτοι
τοσούτω τῦ μέσου ὄντος ἐμπεφραγμένου. Εἶτα, ἵνα μάθωσιν ὅτι οὐδὲν τῶ Θεῶ ἀναπόδεικτον τῶν γι-
νομένων ἰῶ, ἀλλὰ ϗ σφόδρα βιαπόδεκτον ϵ συμβαῖνον, ϗ τῶν ϖδαδόξον, ϗ τῶν ὁρώντων ἔκπλη-
κτον (ϗ γὰ ἰῶ ϑαῦμα σφόδρα ἄφατον) ἐπήγαγε λέγων· ϖδὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη. λίθον ὃν ἑαυτὸν καλῶ, ϗ οἰκοδόμους τὺς διδασκάλους τῶν Ιουδαίων· ὃ ϗ Ιεζεκιὴλ φη- Ιεζ. ιγ. ι.
σιν, Οἱ οἰκοδομοῦντες τ τοῖχον, ϵ ἀλείφοντες ἀναρτύτως. πῶς ὃν [ϗ] ἀπεδοκίμασαν; λέγοντες, οὗτ οὐκ ἔστιν ὁ [τῦ] Θεοῦ· οὗτ πλάνης τ ὅχλου· καὶ πάλιν, Σαμαρείτης εἶ σὺ καὶ δαιμόνιον ἔχεις. Εἶτα, ἵνα γνῶσιν, ὅτι ὐ μέχρι τῦ σκάνδαλον αὐτοῖς ἡ ζημία, ἐπά-
γει ϗ τὰ κολάσεις, λέγων

44 Πᾶς ὁ πίπτων ἐπὶ ⓦ λίθον τοῦτον, ζωθλασθήσε)· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμή-
σει αὐτόν. Δύο φησὶν ἀπωλείας σκάνδαλα· μίαν μὲ τ ἀπὸ τ ϖεσκόψαι ϗ σκαν-
δαλιαθῆναι (τοῦτο γὰ ἐστιν, ὁ πίπτων ὁπὶ τ λίθον τοῦτον) ἑτέραν ϗ, τὴν ἀπὸ τῆς ἀλώ-
σεως αὐτῶ καὶ τῆς συμφορᾶς ϗ πάνωλεθρίας, ἰῶ ϗ σαφῶς ϖεδήλωσεν εἰπών, λικ-
μήσει αὐτόν. διὰ τούτων ϵ τὴν διάσασιν ἠνίξατο τὴν ἑαυτῦ. ὁ μὲ οὖν ϖεφήτης Ησαΐ-
ας τ ἀμπελῶνα αἰτιᾶσθαί φησιν αὐτόν, σκανδάλου ϗ καὶ ϑυμοῦ ἀρχόντας τοῦ λαοῦ διαβάλ-
λει. ϗ σκῆ μὴν φησι· Τί ἔδει με ποιῆσαι ϖ ἀμπελῶνί μου, ϗ ὐκ ἐποίησα; ϗ ἢ δι' ἄλλου πά- Ησ. ε. β.
λιν· Τί ἐποίησά σοι, καὶ τί ἢ δῦρον ⓐ πατέρες ὑμῶν ἐν ἐμοὶ πλημμέλημα; καὶ πάλιν, Ιερ. β. ε.
Λαός μου, τί ἐποίησά σοι; ἢ τί ἐλύπησά σε; δείκνις αὖ τὴν ἀχάριστον γνώμην, ϗ ὅτι πάν- Μιχ. ε. γ.
των ἀπολαύοντες τοῖς σκάνδαλοις ἠμείβοντο. σκανδάλου ϗ μὴ πλείονος αὐτοὶ ἔθηκαν ὑποφο-
βολῆς. οὐ γὰ αὐτὸς ἀποφαίνεται λέγων· τί ἔδει με ποιῆσαι, ϗ ὐκ ἐποίησα; ἀλλ' αὐτὸς ἐ-

χείνας

κείνως ἐϊσάγλ ψηφιζομένους ὅτι οὐδὲν ἀπέλιπε, καὶ καταδικάζοντας ἑαυτῶν. ὅταν γὰρ Περ. ε. ὑ ζ. ἐλπωσιν, ὅτι κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τ̃ ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οὐδὲν ἕτερον ἢ τοῦτο λέγουσι, μ̃ πολλῆς τῆς προθυμίας τὴν ψῆφον ἐκφέροντες. τοῦτο δὲ Στέφανος αὐτοῖς ὑπεμίμνησκεν, ὅτε ὑ μάλιστα αὐτοὺς ἔδακνεν, ὅτι πολλῆς ἀπολαύσαντες ἀεὶ προνοίας τοῖς ἑαυτῶν ἠμείβοντο τ̃ εὐεργέτην· ὅπερ καὶ αὐτὸ μέγιστον ὦ σημεῖον τοῦ μὴ τ̃ κολάζοντα, ἀλλὰ οὐ κολαζομένους αἰτίους εἶ) τῆς ὠμότητος τῆς ἐπαγομένης αὐτοῖς. τοῦτο δὲ ὑ ἐνταῦθα δείκνυται διὰ τῆς παραβολῆς, διὰ τῆς προδοσίας, διὰ τῆς προφητείας. οὐδὲ γὰρ ἠρκέσθη τῇ παραβολῇ μόνον, ἀλλὰ ὑ προφητείαν ἐπήγαγε, τὴν μὲ τ̃ Δαβὶδ, τὴν ὑ πρ̃ ἑαυτοῦ. τί οὖν ἐγὼ λέγω ταῦτα ἀκούσαντας ποιεῖν; οὐχὶ προσκρούσαι; οὐχὶ θαυμάσαι τὴν κηδεμονίαν τὴν ἐμπροσθεν, τὴν μ̃ ταῦτα; Εἰ δὲ μηδενὶ τούτων ἐβούλοντο βελτίους, τῷ γοῦν φόβῳ τῆς κολάσεως οὐκ ἔδει φιλοσοφωτέρους; ἀλλ' οὐκ ἐβούλοντο. ἀλλὰ τί μ̃ ταῦτα;

45 Ἀκούσαντες, φασὶν, ἔγνωσαν ὅτι πρὸς αὐτοὺς λέγει,

46 Καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι, ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους, ὅτι ὡς προφήτην αὐτ̃ εἶχον. Ἠθανάντο γὰρ λοιπὸν ὅτι αὐτοὺς ἠνίττετο. καὶ ποτὲ μὲ οὖν κατεχόμενος, διὰ μέσου αὐτῶν διεχώρει, καὶ οὐχ ὁρᾶται· ποτὲ ὑ φαινόμενος, ὡδίνουσαν αὐτῶν τὴν ὀργὴν μίαν ἐπέχει. ὃ καὶ θαυμάζοντες ἔλεγον· Οὐχ οὗτός ἐστιν [ὁ] Ἰησοῦς; ἴδε παρρησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσιν. ἐνταῦθα ὑ, ὅπερ τῷ φόβῳ τῶν πλήθους κατεῖχοντο, ἔρχεται τούτῳ, καὶ διὰ προδοξοποιεῖ, ὥσπερ ἔμπροσθεν, διὰ μέσου αὐτῶν διαχωρῶν καὶ μὴ φαινόμενος. διὰ γὰρ ἐβούλετο πάντα ὑ̃ ἀνεφκτον ποιῆσαι, ὥστε πιστευθῆναι τὴν οἰκονομίαν. ὑ ὑ δὲ ἀπὸ τῶν πλήθους ἐσωφρονίζοντο, οὐδὲ ἀπὸ τῶν ἐρημιῶν· οὐ τὴν τῶν προφητῶν μαρτυρείαν, διὰ τὴν ἑαυτῶν ἡδονὴν τοῦτο ἔφην, διὰ τὴν τῶν πολλῶν γνώμην. ὅτω καθάπαξ οὐδὲν ἡ φιλαρχία καὶ ὁ τῆς κενοδοξίας ἔπηρσεν ἔρως, καὶ ὃ τὰ" προσκαιρα ζητ̃ν. οὐδὲν γὰρ χ. πυρίτα ὅτως ὀπὶ κεφαλὴν ὠθεῖ, καὶ κτ̃ χρημάτων φέρει· οὐδὲν ὅτω ποιῆ τ̃ μαθητῶν σκοπεῖσθαι, ὡς ὃ προσηλῶσθαι τοῖς ὀπτικήσεις τούτοις, ὥσπερ οὐδὲν ὅτω ποιῆ καὶ τούτων κἀκείνων ἀπο- Ματθ. ε. λγ. λαύειν, ὡς ὃ πάντων σκῦλα προτιμᾶν. Ζητ̃τε γὰρ φησιν ὁ Χριστὸς τὴν βασιλείαν τ̃ Θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσετ) ὑμῖν. κἂν τοίνυν εἰ μηδὲ τοῦτο προσέχειν, οὐδὲ ὅτως αὐτῶν ἐφίεσθαι ἔδει. νῦν ὑ σὺ ὦ λαβὼν σκῦλα, καὶ ταῦτά ὅτι προσλαβεῖν· ὃ οὐδὲ ὅτως ἔνιοι πείθονται, ἀλλὰ λίθοις διαφθόροις ἐοίκασι, ὃ σκιὰς διώκουσιν ἡδονῆς. Τί γὰρ ἡδὺ τ̃ σὺ ὦ πρόντι βίῳ; τί ὑ τερπνόν;

ΗΘΙΚΟΝ Μετὰ γὰρ παρρησίας ὑμῖν πλείονος διαλεχθῆναι βούλομαι σήμερον· ἀλλὰ ἀνάγνωθε, ἵνα μάθητε, ὅτι ὁ δοκῶν οὗτος φορτικὸς εἶ) βίος ὃ ἐπαχθὴς, ὁ τῶν μοναχῶν λέγω καὶ τῶν ἐσαυρωμένων, πολὺ τούτου τοῦ δοκοῦντος εἶ) προσηνοῦς καὶ ἀπαλωτέρου γλυκύτερός τε καὶ ποθητότερός ὅστι. καὶ τούτου μάρτυρες ὑμῖν, ὃ θάνατον πολλάκις αἰτήσαντες ἐν ταῖς καταλαβούσαις ὑμᾶς προσιζάσεσι καὶ ἀθυμίαις, καὶ ἐκείνους μακαρίσαντες τοὺς ἐν ὄρεσι, τοὺς ἐν σπηλαίοις, τοὺς μὴ γεγαμηκότας, τοὺς ὦ ἀπραγμόνα βίον ζῶντας, οἵ τε ἐν τέχναις, οἵ τε ἐν ταῖς γραπείαις, οἵ τε ἁπλῶς ζῶντες καὶ ἐν ἐρήμῃ καὶ ἐν τῇ σκιᾷ διημερεύοντες καὶ ταῖς ὀρυχίαις. καὶ γὰρ ἐκεῖθεν, ὅθεν μείζων δοκοῦσι βρύειν ἡδοναὶ καὶ ὑφεσιώδης πηγαί, ἄλλα μείζω λυπήματα πικρότερα βέλη. αὖ γὰρ ἀλῶ τις ἔρωτι κόρης ἢ τῶν ὀρχουμένων ἐκεῖ, ἢ μείζονος γραπείας, ἢ μείζονος ἀποδημίας χαλεπωτέραν ἢ ποσῆσεται βάσανον, πάσης πόλεως πολυορκουμένης ἀθλιώτερον ὀλοκείμενος. πλὴν ἀλλ' ἵνα μὴ ἐκεῖνα ὀξετάσωμεν τέως, ὦ ζωειδότι ταῦτα ἀφέντες τῶν ἐλαιοκότων, φέρε, πρὸς τὸ τῶν πολλῶν διαλεχθῶμεν βίου· καὶ ἴσως εὑρήσομεν τὸ μέσον ἑκατέρας τῆς ζωῆς ταύτης, ὅσον λιμένος καὶ πελάγους ζωηχῶς ἀνέμοις διακοπομένου τὸ διάφορον. σκόπει ὑ ἀπὸ τῶν καταγωγίων εὐθέως

τὰ

τὰ προοίμια τῆς βιωμελείας. ἀγελαῖς γὰρ ἡ πόλεις ἡ ὄχλοι ἐν μέσῳ διαφυγόντες θορύβους, ⟨W⟩ ἐν ὄρεσιν εἵλοντο βίον· ⟨W⟩ οὐδὲν ἔχοντα κοινὸν πρὸς ⟨W⟩ πρόσωπα· ⟨W⟩ οὐδὲν ἀνθρώπινον ὑποδυόμενα, ἢ λύσσαν βιωλικὴν, ἢ κακοδαιμίαν, ἢ φρενῖτιδα τοσαύτην, ἢ κινδύνους, ἢ ἐπιβουλὰς, ἢ βασκανίαν, ἢ ζηλοτυπίαν, ἢ ἔρωτας ἀτόπους, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδέν. ἐντεῦθεν ἤδη τὰ τῆς βασιλείας μυστήρια, νάπαις ὁμιλοῦντες, ἡ ὄρεσι, καὶ πηγαῖς, καὶ ἡσυχίᾳ, καὶ ἐρημίᾳ πολλῇ, καὶ προὶ τούτων ἀπόντων τῷ Θεῷ. καὶ πρῶτος μὲν θορύβου ὁ δωμάλιον αὐλῆς καθαρόν· πρῶτος δὲ πάθους ἡ ψυχὴ καὶ νοσήματος ἐλευθέρα, λεπτὴ καὶ κούφη καὶ τοῦ λεπτοτάτου ἀέρος σφοδρὰ καθαρωτέρα. ἔργον δὲ αὐλῆς, ὅπερ ἦν καὶ τῷ Ἀδὰμ πρὸ τοῦ ἁμαρτίας, ὅτε τοῦ θείου ἠμφιεσμένος ἦν, καὶ τῷ Θεῷ μετὰ παρρησίας ὡμίλει, καὶ ὁ χωρεῖον οὐδὲν τοῦ πολλῆς γέμον μακαριότητος ᾤκει. Τί γὰρ ἂν ἔτι χεῖρον ἐκείνου γένοιτο, ὅτε πρὸς τῆς πρώτης ἐπέθη ἐργάζεσθαι ⟨W⟩ παράδεισον; οὐδεμία φθορὰ ἦν αὐτῷ βιωτική· ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο· Θεῷ διελέγετο μετὰ καθαροῦ συνηθείας· τοῦτο δὲ ἔτι, μᾶλλον δὲ πολλῷ μείζονα ἔχουσι παρρησίαν ἐκεῖνοι, ὅσῳ καὶ μείζονος ἀπολελαύκασι χάριτος διὰ τῆς τοῦ πνεύματος χορηγίας. ἐγὼ δὲ οὐκ ὑμᾶς εἰς ταῦτα προσλαμβάνειν· ὅπερ ἔτι δὲ βούλεσθε, ἀλλ' ἐν θορύβοις, ἐν ἀγοραῖς ⟨W⟩ διάγετε, καὶ λέγω ταῦτα διδάσκων ὑμᾶς, ἵνα μέρος ἀπολαβόντες αὐτῶν τῆς διδασκαλίας. πρῶτα γὰρ δεῖ δυνατὸν ἐπελθεῖν τὸν ἐκείνων βίον. ἔστι ⟨4⟩ φωστῆρες τῆς οἰκουμένης, ἐπειδὴ ἥλιος δύεται, μᾶλλον δὲ πολλῷ πρὸ τῆς ἀκτῖνος, ἀπὸ τῆς ὕλης ἀναστάντες ὑγρᾶς καὶ ἐξεπτερωμένοι καὶ νηφοντες (ὅτε γὰρ λύπη ἦς καὶ φροντὶς, ὅτε καρηβαρία καὶ πόνος καὶ στρωμάτων ὄχλος, οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδὲν αὐλῆς ἐνοχλεῖ, ἀλλ' ὡς ἀγγέλοις διάγουσιν ἐν ἐρήμῳ) ἀναστάντες τοίνυν ὑδάτων ἀπὸ τῆς ὑγρᾶς φαιδροὶ καὶ γεγηθότες, καὶ χορὸν ἔναρχον στήσαντες, ἐν φαιδρῷ τῷ [προσώπῳ τε καὶ] συνειδότι συμφώνως ἅπαντες, ὥσπερ ἐξ ἑνὸς στόματος ὕμνους εἰς τὸν τῶν ὅλων ἀδουσι Θεόν, βραίροντες αὐτὸν καὶ χαλκᾶ εἰδότες εἶναι πρὸ ἀπόντων αὐτῷ, τὰ ἰδίων, τά τε χιονῶν ὑστερητημάτων. ὥστε, εἰ δοκεῖ, τὸν Ἀδὰμ ἀφέντες, ἐρωτήσωμεν, τί τὰ ἀγγέλων ἐστὶ διέσηκεν ὁ χορὸς τῶν ὑπὸ γῆς ἀδόντων καὶ λεγόντων· Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ὑπὸ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀν- Luc. 2. 14.
θρώποις εὐδοκία; καὶ ἡ σολὴ ἡ αὐλῆς, τῆς αὐδρείας ἀξία. ἢ γὰρ δὴ κατὰ τοὺς ἐλκεχίτωνας καὶ ἐγκεντρισμένους καὶ ἀγκαλωμένους εἰσὶν ἑστολισμένοι· ἀλλὰ κατὰ τοὺς μακαρίους ἐκείνους ἀπελθεῖν, τὸν Ἠλίαν, τὸν Ἐλισσαῖον, τὸν Ἰωάννην, κατὰ τοὺς ἀποστόλους· τῶν ἱματίων κατασκευασμένων αὐλῆς, τοῖς μὲν ἀπὸ τριχῶν αἰγῶν, τοῖς δὲ ἀπὸ τριχῶν καμήλων. Εἰσὶ δὲ οἷς καὶ δέρματα ἤρκεσε μόνοι, καὶ ταῦτα πάλαι πεποιημένα. Εἶτα, ἐπειδὴ τὰς ᾠδὰς ἐκείνας ἐλίπομεν, τὰ γόνατα κάμψαντες, τὸν ὑμνηθέντα Θεὸν ἀδωμεν ὑπὲρ στρωμάτων, ὧν ἔνιοι οὐδὲ εἰς ἔννοιαν τὰ χθὲς ἔρχονται. αὐτῶν γὰρ τῶν μὴ πρόντων οὐδὲν (οὐδεὶς γὰρ αὐλῆς τούτων λόγος) ὃ δὲ μετὰ παρρησίας ἐνῆν ἐμπεσεῖν τοῦ βήματος τοῦ φοβεροῦ, ὅταν ἔλθῃ κρίνειν ζῶντας καὶ νεκροὺς ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ· καὶ δὲ μηδένα ἀκοῦσαι τῆς φοβερᾶς ἐκείνης φωνῆς τῆς λεγούσης, οὐκ οἶδα ὑμᾶς· ὥστε μετὰ καθαροῦ συνειδότος καὶ πολλῆς τῆς παρρησίας τὸν ὀπτιμοῦσθον τοῦτον διανύσαι βίον, καὶ ὁ χαλεπὸν πλεύσας πέλαγος ἐξ οὐρίας. ἥκειται δὲ αὐλῆς τῆς οὐρανοῦ ὁ πατὴρ ὁ καὶ προσευκτικός. Εἶτα διασάντες καὶ τελέσαντες τὰς ἁγίας ἐκείνας καὶ συνεχεῖς ὠδὰς, ἀνιοῦσης τὴν ἀκτῖνος εἰς ἔργον ἄπεισιν ἕκαστος, πολλὴν προσοδον ἐντεῦθεν τοῖς δεομένοις συνάγοντες. πῶς νῦν εἰσιν ⟨4⟩ τοῖς σχολιοῖς ἑαυτοὺς ἐκδιδόντες χηροῖς, καὶ τοῖς ἀσώμασι τοῖς πορνικοῖς, καὶ ἐν θεάτροις καὶ θυμέλαις; αἰσχύνομαι μὲν γὰρ μεμνημένος ἐκείνων, πλὴν διὰ τὴν ἀνάγκην ὑμῶν ἕνεκα καὶ τοῦτο ποιῆσαι. καὶ γὰρ ὁ Παῦλος ὅτε φησὶν· Ὥσπερ παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ Rom. 6. 19.
ἀκαθαρσίᾳ, ὅτω νῦν παραστήσατε αὐτὰ δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ εἰς ἁγιασμόν. Φέρε τοίνυν, παρεξετάσωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν χορὸν τὸν ἐκ τῶν πορνευομένων γυναικῶν καὶ τῶν

πεπαιμηκότων νέων ζωγραφῶται ἐν τῇ σκηνῇ, καὶ τούτων αὐτῶν τῶν μακαρίων, εἰς ἡδονῆς λόγον, δι' ὃν μάλιστα πολλοὶ τῶν ῥᾳθύμων νέων ἀλίσκονται ταῖς σκηναῖς παγίσι. τοσοῦτον γὰρ τὸ μέσον εὑρήσομεν, ὅσον εἰ ἀπέλων τις ἤκουσεν ᾀδόντων ἄνω τοῦ πνευματικοῦ μουσικῆς ἐκείνου, καὶ κατω θεν τῆς χοιρείας κατορυομένων καὶ χρυζόντων. διὰ τοῦτο μὴ γὰρ τῶν τοιούτων ὁ Χριστὸς, ἀλλ' ἐκείνων ἦν τῆς γλώττης ὁ Διάβολος φθέγγεται. ἀλλὰ καὶ σύνιστες ζωγραφοῦσιν ἐκείνοις ἀσήμῳ φωνῇ καὶ ἀτερπεῖ τῇ ὄψει, τῶν γναθῶν αὐλοῖς φυσωμένων καὶ τῶν νεύρων διαπεπωμένων. ἀλλ' ἐνταῦθα πνεύματος ἐπιχορηγοῦντος, ἀντὶ αὐλοῦ καὶ κιθάρας καὶ σύνιστος τοῖς τῶν ἁγίων σώμασι χεχρημένη. μᾶλλον δὲ ὅσα μὲν ἐπιπρωθεῖ, καὶ δυνατὸν παιδαγωγῆσαι τοῦ ἡδονῆ, διὰ τοὺς τῷ πλούτῳ καὶ τῇ πλησθείᾳ προσπλεονάζοντας. διὰ τοῦτο καὶ ἐβουλόμην τινὰ τῶν τοιούτων μαινομένων λαβεῖν, καὶ ἀπαγαγεῖν ἐκεῖ καὶ δεῖξαι τῶν ἁγίων τὸν χορὸν τοῦτον, καὶ οὐκ ἂν ἐδέησέ μοι λόγου λοιποῦ· πλοῦ, κἂν τοὺς πλουσίους διελεγόμεθα, πεισθησόμεθα καὶ τῷ λόγῳ κἂν τῷ μικρὸν αὐτοὺς ἀναπαύσαι τῆς ἰλύος καὶ τῶν τελμάτων. ἐκεῖθεν μὲν γὰρ ὑλέως πῦρ δέχεται ἔρωτος ἀτόπου ὁ ἀκρατὴς (ὡς γὰρ οὐκ ἀρχαίως τῆς ὄψεως τῆς πόρπης φλέξαι τοῦ διαύλου, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς φωνῆς προσιέναι λυμεῖται) ἐνταῦθα δὲ κἂν ἔχῃ τι τοιοῦτον ἡ ψυχὴ, ἀποβάλεται εὐθέως. οὐχ ἡ φωνὴ δὲ μόνον ἀλλὰ καὶ ἡ ὄψις, ἀλλὰ καὶ τὰ εἰμάτια τούτων μᾶλλον θορυβεῖ τοὺς ὁρῶντας. κἂν πένης ᾖ τις τῶν παχυτέρων καὶ ἠμαγμένων, ἀπὸ τῆς θεωρίας μερίδα ἀποδυσπετήσει· πολλάκις καὶ τοὺς ἑαυτὸν ἐρᾷ, ὅτι ἡ μὲν πόρνη καὶ ὁ πανδοκεὺς, μαγείρων τέχνας καὶ σκευοτόμων, πολλάκις δὲ καὶ οἰκετῶν, τὸ τοσαύτην ζωὴν πεφῆ· ἐγὼ δὲ ἐλεύθερος καὶ ἐξ ἐλευθέρων, δικαίους πόνους αἰρούμενος, οὐδὲ ὄναρ τοῦτα φαντασθῆναι δύναμαι· καὶ ὅτως ἐμπορπαθεῖς ἐστὶ τῆς ἀγυμνίας ἄπεισιν. ὅτι δὲ τῶν μοναχῶν οὐδὲν τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ τὐναντίον ἅπαν. ὅταν γὰρ ἴδῃ πλουσίων παῖδας καὶ γερόντων πεφαιδρωμένους ἐπὶ τοιαῦτα ἡμφιεσμένους ἱμάτια, οἷα οὐδὲ αἱ ἑταῖραι τὰ πεντήτων, καὶ ὅτι τούτῳ χαίρουσιν, ἐννοήσατε πόσην τῆς πενίας τὴν ἀγαθυμίαν δέξαιτο ἄπεισι· κἂν πλούσιος ᾖ, σωφρονισθεὶς ἀναχωρεῖ βελτίων ἠλθόμενος. πάλιν ἐν μὲν τῷ θεάτρῳ ὅταν ἴδωσι χρυσίδα πεπειλημμένην τοῦ πώγωνος, ὁ μὲν πένης οἰμώξεται καὶ ὀδυρήσεται, τοῦ ἑαυτοῦ γνάθους οὐδὲν τοιοῦτον ἔχουσαν βλέπων· ὁ δὲ πλουτοῦντες ἐπαφρόδονται καὶ διαπτύουσιν ἀπὸ τῆς θέας ταύτης ὡς ζωσκιάδας αὐτοὺς. ὅταν γὰρ καὶ ἅμμα καὶ βλέμμα καὶ φωνὴν καὶ βάδισιν, καὶ πάντα διακεκλασμένα ἐκεῖνα πρὸς ἔχῃ τοῖς ὁρῶσιν, ἐμπορπαθέντες αἰσχροῦσι καὶ ἀγχμάλωτοι λοιποὺ εἰς τὰς οἰκίας εἰσέρχονται τὰς ἑαυτῶν. ἐντεῦθεν αἱ ὕβρεις καὶ αἱ ἀτιμίαι, ἐντεῦθεν αἱ ἀπέδρασιαι, οἱ πόλεμοι, οἱ θάνατοι καὶ θημερεινοὶ, ἐντεῦθεν ἀβίωτος τοῖς ἀλόσιν ὁ βίος, καὶ ἡ ζωσκιὰς λοιποὺ ἀνδὸς, καὶ τὰ παιδία ἀχ ὁμοίως ποθνᾷ, καὶ πόνος διὼ καὶ κάτω τὰ τῆς οἰκίας, καὶ ἐπ' αὐτῆς λοιποὺ τῆς ἀκλίνου ὁ τοιοῦτος ἐποχλεῖσθαι δεῖ. ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τῶν χορῶν τούτων ἀνδία ὡς τοιαύτη, ἀλλ' ἥμερος καὶ πραΰς δέξεται ἡ γυνὴ τὸν ἄνδρα, πάσης ἡδονῆς ἀτόπου ἀπηλλαγμένον, καὶ εὐκολώτερον αὐτῷ χρήσεται, ἢ πρὸ τούτου. τοιαῦτα ὁ μὲν χορὸς σκῶλος λύκοι, οὗτοι δὲ ἀγαθοί· ὁ μὲν ἀπὸ προβάτων λύκους ποιῶν, αὐτὸς δὲ ἀπὸ λύκων ἀρνειοὺς ἐργαζόμενος. ἀλλ' ὅπου πρὸς τῆς ἡδονῆς οὐδέπου ζάλα ἐρρίπται ἡμῖν. καὶ ἵλεως δὲ τὸ μὴ θορυβεῖσθαι μηδὲ ὀδυνᾶσθαι τῷ Διάβολον, μηδὲ ἀθυμεῖν δὲ ἕνεκεν; πλοῦ ἀλλὰ καὶ παραυτίκα λόγον προσαγάγωμεν, καὶ ἑκατέρας τῆς ὡδῆς καὶ τῆς θέας [ταύτης] τῷ ἀπόλαυσιν ἐξεπίσωμεν, καὶ ὁμόλογα τῷ μὲν μέλους ἑαυτοὺς μώσουσαν, ἕως ἂν ἐν τῷ θεάτρῳ καθέζηται ὁ θεατὴς, μὴ ἂν ταῦτα κέκτηται πάντως χαλεπώτερον ἀνιῶσαι αὐτόν· ἐνταῦθα δὲ διηνεκῶς σπαράσσουσι ταῖς ψυχαῖς τῶν ἐπιπροσθόντων. καὶ γὰρ καὶ τῶν ἀνδρῶν τὸ τύπον, καὶ τὸ τόπου τὸ περιπνοὶ, καὶ τῆς Διδασκαλίας τὸ γλυκύ, καὶ τῆς πολιτείας τὸ καθαρὸν, καὶ τῆς κοινωνίας ὡδῆς καὶ πνευματικῆς τῷ χάριτι ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς διὰ παντὸς ἐνιζάνοντα. ἐγὼ τούτων ἀπολαύοντες διηνεκῶς τῶν λιμένων, ὥσπερ

ὥσπερ ὑπὸ χειμῶνα, λοιπὸν φθόγοισι τῷ πολλῶν τὸν ζορύβον. Οὐκ ἀδόντες ἢ μόνον " δὲ βυλόμενοι, ἀλλὰ δὲ ταῖς βίβλοις τερεσπλωμένοι, τερπνὸν ὑπάμα τοῖς ὁρῶσιν εἶσιν. ἐπειδὴ γὰρ ⟨Ν⟩ χρεὼν ἀμαλύσωσιν, ὁ μὲ ⟨Ν⟩ Ησαίας λαβὼν ἐκείνῳ ἀμαλέγεται, ὁ ἢ τοῖς ἀποσόλοις ὁμιλῆ, ἕτερος τὰ πῆ ἑτέρων τοπηθέντα ἔπεισι, δὲ φιλοσοφῆ τὸν Θεοῦ, τὸν δὲ τὸ πάντος, τὸν τῶν ὁρωμένων, τὸν τῶν ἀοράτων, τὸν αἰωνίων, τὸν [τῶν] νοητῶν, τὸν τῆς ὑπερβολῆς τὸ παντὸς βίου, τὸν τῆς τὸ μέλλοντος " μεγαλειότητος. δὲ τρέφονται ἢ σοφίᾳ ἀρίζωσι, ὑ σάρκας ἀλόγων ἐμπιμπλάσας τραπεζόμενοι, ἀλλὰ λόγια Θεοῦ ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον, μέλι θαυμάσιον δὲ πολλῷ κρεῖττον, ἢ κατ' αὐτὸ ἔρημον ὁ Ιωάννης τὸ παλαιὸν ἐσιτεῖτο. Ψαλ. ιη. ια. Τὰ γὰρ μέλι τοῦτο ὑ μέλιτται ἴνες ἄγελαι τοῖς ἀνθεσιν ἐφιζάνουσαι συλλέγουσιν, οὐδὲ δρόσον πεπαίνουσαι τοῖς σίμβλοις ἐνιᾶσιν, ἀλλ' ἡ τοῦ πνεύματος κατασκευάζουσα χάρις ἀντὶ κηρίων καὶ σιμβλων καὶ συρίγγων ταῖς τῶν ἀγίων ἐναποτίθεται ψυχαῖς, ὥστε εἴ τις βυλομένῳ μὴ ἀδείας ἐαθῆναι διηνεκῶς. Ταύτας δὴ οὖν τὰς μελίττας καὶ αὐτὸ μιμούμενοι, τρεπτέον τοῖς κηρίοις τῶν ἁγίων βιβλίων, πολλὴν ἐντεῦθεν ἀρεπόμενοι τὴν ἡδονήν. ὑ εἰ βούλει μαθεῖν τὴν τράπεζαν τὴν ἐκείνων, ἐγγὺς γνοῦ, ὑ ὄψῃ τοιαῦτα ἐρευγομένους αὐλοὺς, πάντα τρεπτὴν καὶ ἡδεῖα καὶ ὠφελίας γέμοντα πνευματικῆς. οὐδὲν αἰσχρὸν ἐκφανὲς τὰ τόματα ἐξενεγκεῖν δυνάμενα ῥῆμα, οὐδὲν εὐτράπελον, οὐδὲν τραχύ, ἀλλὰ πάντα τῶν ὑγιαινόντων ἄξια. Οὐκ ἂν ἴδοις ἀμυρὰ τὰ μὲν τόματα τῶν πολλῶν τῶν ἐν ἀγορᾷς συρεμένων ὑ τρεπτὰ καὶ βιωτικὰ λυπηρὰν βορβόρου γέμοντα τοῖς ἀκροωμένοις· τὰ ἢ τούτων, πηγὰς μέλιτος ῥεούσας ὑ ποτάμους τρεχούσας καθαρά. Εἰ δέ τις ἐθελήσειεν, ὅτι τὰ τῶν πολλῶν τόματα βορβόρου γέμοντα τρεπτὸν ὀκτοῖς, ἴσθι ὅτι σφόδρα φειδόμενος εἶπον. ἡ γὰρ γραφὴ οὐδὲ τούτῳ κέχρηται τῷ μέτρῳ, ἀλλ' ἑτέρῳ πολλῷ σφοδροτέρῳ τραδείγματι. Ἰὸς γάρ, φησιν, ἀσπίδων ἐστὶ τὰ χείλη αὐτῶν, ὑ πάφος ἀτρεμοῦντος ὁ λάρυγξ αὐτῶν. ἀλλ' ὑ τὰ ἐκείνων ἰάσατα, ἀλλ' ἀνίας γέμει πολλῆς. ὑ τὰ μὲ ἐκεῖνα ἰάσατα, τὰ ἢ ἐκεῖ ποῖος ἡμῖν τραδώσει λόγος; ποία ἐννοήσει μήνια; τὴν λῆξιν τὴν ἀτελευτήτου; τὴν μακαριότητα; τὰ ἀφθαρτα ὑ ἀπόῤῥητα ἀγαθά; τάχα πολλοὶ διεθερμάνθητε νῦν, ὑ εἰς ἐπιθυμίαν ἐκπέσοντε τῆς καλῆς ταύτης πολιτείας. ἀλλὰ τί ὃ κέρδος, ὅταν ἐκεῖνα " ὄντες μόνον τοῦτο ἔχητε τὸ πῦρ, ἐξελθόντες δὲ ἐκεῖσε τὴν φλόγα, ὑ καταμόνθητε ἐκεῖ ὁ πόνος; πῶς οὖν, ἵνα μὴ τοῦτο γένηται; ὡς ἔστι σοι θερμὸς ἐκεῖ ὁ ἔρως, ἀπελθὲ τρὸς αὐτὸν ἐκείνους ἐκεῖ ἀγέλους, αὐάκαυσον αὐτὸν πλέον. ὑ γὰρ ὕτως ὁ πῦρ ἡμῶν λόγος δυνήσεταί σε ἀνάπλαγ, ὡς ἡ τῶν τρεγμάτων θέα. μὴ εἴπῃς, ἀμαλεξῶ τὴν γυναῖκα, ὑ ἀμαλύσω μου τὰ τρέγματα τρεῶτον. ἐχὴ ῥᾳθυμίας αὕτη ἡ αἰτιολογία. ἄκουσον ὅτι ⟨συνταξάσθαι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ ἠθέλησέ τις, ὑ οὐκ εἴασεν ὁ " τρεφήτης. ὑ τί λέγω ⟨συνταξάσθαι; θάνατον πατέρα ἠθέλησεν ὁ μαθητὴς, καὶ οὐδὲ τοῦτο ⟨συνεχώρησεν ὁ Χριστός. καίτοι τί σοι ἄρα θνάγκαιον ὕτως ἦ) δοκῇ, ὡς κηδεία παῦσαι; ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἐπέτρεψε. τί δήποτε; ὅτι σφοδρὰς ἐφέσηκεν ὁ διάβολος, πρεῖσθυσίν τινα βουλόμενος λαβεῖν. καὶ ὀλίγης ἀρολίας ὑπιλαβόντος καὶ θνακολῆς, μεγάλην ἐργάζεται ῥᾳθυμίαν. διὰ τοῦτο τραγῇ τις, Μὴ θνακάλλε ἡμέραν ἐξ ἡμέρας. ὕτω γὰρ δυνήσῃ τὰ πλείονα κατορθοῦν, ὕτω καὶ τὴν τοῦ οἰκίαν σοι καλῶς διακείσεται. Ζητεῖτε γάρ, φησι, τρεῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα τρεστεθήσεται ὑμῖν. Εἰ γὰρ ἡμεῖς τὰς τῶν ἑαυτῶν διαφορὰς τὰς, καὶ τῶν ἡμετέρων τὴν ὑπεμέλειαν τρεσπλέντες τὸ πολλῆ κεχιτῶμεν ἀμεριμνίᾳ, πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς ὁ καὶ χρείας τούτων κηδόμενος καὶ τρεσνοῶν. μὴ τοίνυν φρεντίσῃς τῶν σῶν, ἀλλὰ ἄφες αὐτὰ τῷ Θεῷ. σὺ γὰρ σὺ φρεντίσῃς, ὡς σὺ θεὸς φρεντίζεις· " ἂν ἢ ὁ Θεὸς τρεσνοήσῃ, ὡς Θεὸς τρεσνοεῖ. μὴ " δὴ φρεντίσῃς αὐτῶν σὺ ἀφεὶς τὰ μείζω, ἐπεὶ αὐτὸς ὑ σφόδρα αὐτῶν τρεσνοήσεται. εἰ οὖν σφόδρα αὐτῶν τρεσνοῇ, αὐτῷ μόνῳ πρέ-

τα ὀπίσεφον. αὖ ὃ καὶ αὐτὸς αὐτὰ μετὰ χειρίσῃ ἀφεὶς τὰ πνευματικά, οὐ πολλῷ αὐτῷ αὐτὸς ποιήσεται τὰ ἐνοιαν. ἵν' οὖν καὶ σοὶ τὰ αὐτὰ θῦ διακείσεται, καὶ φεγγίδος ἀπαλλαγῆς ἁπάσης, ἔχῃ τῶν πνευματικῶν, ἀπαρίεμα τῶν βιωλικῶν. ὕτω γὰρ τὴν γλῶ ἕξεις μετὰ τῶν ὠρμῶν, καὶ τῶν μνημόντων ὀπτανῦξῃ ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

κζ΄ κϛ. Ομιλ. ξθ. 1 ΚΑΙ ΑΠΟΚΡΙΘΕΙΣ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΙΠΕ
* πάλιν ἐν παραβολαῖς· 2 Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν * αὐτῆς
ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ,
3 Καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν. 4 Πάλιν ἀπέστειλε, καὶ λέγει

Εἰδὼς γὰρ ἐν τῇ προτέρᾳ γ' ἐν ταύτῃ τῇ παραβολῇ τὸν μέν γε δούλων ὁ μέσος; Εἰδὼς πολλῷ μᾶλλον ἑκατέρων τὴν παραβολὴν τὴν συγγνώμην, πολλῷ δήπου γ' ἂν τὴν ἀφροσύνην; καὶ γὰρ ἐκ αὐτῆς δείκνυσι τοῦ Θεοῦ τὴν μακροθυμίαν καὶ τὴν προαίρεσιν τὴν πολλήν, καὶ τὴν Ἰουδαϊκὴν ἀγνωμοσύνην· ἀλλ' ἔχει τι ἐκ πλέον ἐκείνης αὕτη. προφανῶς μὲν γὰρ ἐκ τὴν ἔκπτωσιν τῶν Ἰουδαίων, καὶ τὴν κλῆσιν τῶν ἐθνῶν. δείκνυσι δὲ μᾶλλον τοῦτο καὶ τοῦ βίου τὴν ἀκρίβειαν, καὶ ὅση τοῖς ἀμελοῦσιν ἡ δίκη κεῖται. καὶ καλῶς αὕτη μετ' ἐκείνην ἐστί. ὀφθὲν γὰρ εἶπεν, δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς, δηλοῖ λοιπὸν οὐ ταῦτα [καὶ] ποιῶ ἔθνει, καὶ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ [ὅτι] καὶ ἄφατον εἰς τοὺς Ἰουδαίους πάλιν τὴν προαίρεσιν ἐπιδείκνυται. οὐκοῦν μὲν γὰρ περὶ τοῦ σωφρονεῖν φαίνεται καλῶν· οὐ ταῦτα δὲ καὶ σφαγὰς ἐποιοῦντο ἐπιτείνεται ἐπιεικώμενος αὐτούς· καὶ ὅτε τὴν ἀληπτοτάτην αὐλοὺς ἔδει δοῦναι δίκην, τότε καὶ εἰς γάμους αὐτοὺς καλεῖ καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ αὐτῇ τιμᾷ. καὶ ὅρα πῶς καὶ οὐκ ἐπὶ προτέρας καὶ ἔθνη καλεῖται, ἀλλ' Ἰουδαίοι, καὶ οὐκ πάλιν. ἀλλ' ὥσπερ οὐκ, ὅτε οὐκ ἠθέλησαν αὐτοὶ δέξασθαι, ἀλλὰ καὶ ἐλθόντα ἔσφαξεν, τότε ἔδωκε ⓦ ἀμπελῶνα· ὕτω καὶ οὐκ ταῦτα, ὅτι μὴ ἠθέλησαν παραγενέσθαι οὐ ᾧ γάμῳ, τότε ἑτέρους ἐκάλεσε. Τί τοίνυν γίνοιτ' ἂν αὐτῶν ἀγνωμονέστερον, ὅταν ὅτι γάμους καλούμενοι ἀπορήσωσι; Τίς γὰρ οὐκ ἂν ἔλθοι ὅτι γάμους ἐλθεῖν, καὶ γάμους βασιλέως, καὶ βασιλέως υἱῷ τοιούτου γάμους; καὶ ἵνος ἔνεκεν γάμος εἴρηται, φησίν; ἵνα μάθῃς τὸ Θεοῦ τὴν κηδεμονίαν, ⓦ πόθον ⓦ περὶ ἡμᾶς, τῶν προφητῶν τὴν φαιδρότητα, ὡς οὐδὲν λυπηρὸν ἐκεῖ ἡ σκυθρωπόν, ἀλλὰ πάντα χαρᾶς γέμει πνευματικῆς. Διὰ τοῦτο καὶ νυμφίον αὐτὸν Ιωαν. γ. κθ. β. Κορ. ια. β. ὁ Ἰωάννης καλῶ, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει· Ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ καὶ πάλιν, Εφ. ε. λβ. Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Τί οὖν οὐκ αὐτῷ [πατρὶ] ἁρμόζεσθαι λέγεται ἡ νύμφη, ἀλλὰ τῷ υἱῷ; ὅτι ἡ τῷ υἱῷ ἁρμοζομένη τῷ πατρὶ ἁρμόζεται. καὶ γὰρ διαφορὰν τὴν γραφὴν τοῦτο ἢ τοῦτο λέγεσθαι, διὰ τὸ ἀπαλλαγὴν τῆς ὑσίας. ἀπὸ τούτου καὶ τὴν αἵρεσιν ἀνεκήρυξεν. ὀφθὲν γὰρ τοῖς ἐμπεσοῦσιν ⓦ θάνατον εἶπε, δείκνυσιν ὅτι καὶ μὴ θάνατον τότε ⓒ γάμοι, τότε ὁ νυμφίος. ἀλλὰ διὰ τοῦτο γίνονται βλητίοις διὰ ἡμερώτεροι, ἵν' τί γένοιτ' ἂν χεῖρον; καὶ γὰρ αὕτη τελεία κατηγορία. πρότερον μὲν ὅτι προφήτας ἀπεκτείναν, ἔπειτα ὅτι ⓦ υἱόν, μετὰ ταῦτα ὅτι καὶ ἀνελόντες, καὶ εἰς τοὺς γάμους τὸν ἀναιρεθέντος καλουμένους, οὐ παραγίνονται, ἀλλ' αἰτίας πλάττουσι, ζεύγη βοῶν, καὶ ἀγροὺς, καὶ γυναῖκας· καίτοι δοκοῦσιν αἱ προφάσεις εἶναι. ἀλλ' ἐντεῦθεν μανθάνωμεν, χ. δίχα σεφάνου λέγει.

μαν θάνομεν, κἂν αἰαγκαῖα ᾖ τὰ κατέχοντα, πάντων προπιμότερα ποιεῖσθαι τὰ πνευματικά. καὶ καλῶς οὐχὶ προσφάτως, ἀλλὰ πρὸ πολλοῦ τοῦ χρόνου. Εἶπατε γάρ, φησι, τοῖς κεκλημένοις· καὶ πάλιν, καλέσατε τοὺς κεκλημένους, ὅπερ μείζονα τὴν κατηγορίαν ἐποίει. καὶ πότε ἐκλήθησαν; ὅτε τῷ προφήτῃ ἀπάντων, ὅτε Ἰωάννῃ πάλιν (αὐτὸς γὰρ προέπεμπεν ἀπάντας λέγων, ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι) δι' αὐτοῦ πάλιν τοῦ υἱοῦ. Δεῦτε γάρ, φησι, πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. Matth. ια. κη. καὶ πάλιν, Εἴ τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με, καὶ πινέτω. οὐ δὲ ῥητῶς δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ δὲ Ioan. ζ. λζ. παραγωγῆς αὐλοὺς ἐκάλει, καὶ μετὰ τὴν ἀνάληψιν δὲ· Πέτρου καὶ τῶν κατ' αὐτόν. Ὁ δὲ Isa. c. n. ἐνεργήσας, φησί, Πέτρῳ εἰς ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς, ἐνήργησε καὶ ἐμοὶ εἰς τὰ ἔθνη. ὅτε γὰρ οἱ ἰδόντες ὠργίσθησαν καὶ ἀνῆλθον, δὲ τῶν δούλων καλεῖ πάλιν. καὶ ὅτι οἱ καλοί; ὅτι μόχθους καὶ πόνους καὶ ἱδρῶτας; οὐχί, ἀλλ' ὅτι πιστοί. τάδε γάρ μου, φησι, καὶ τὰ σιτία μου τὰ θυμήδια. ὅσα πόση ἡ φιλοτιμία. καὶ οὐδὲ τοῦτο αὐτοὺς ἐπέτρεψεν, ἀλλ' ὅσῳ μείζονος ἐμακροθύμησε, τοσούτῳ μείζονος ἐσκληρύνοντο. οὐδὲ γὰρ ἀσχολούμενοι, ἀλλὰ ἀμελήσαντες οὐκ ἦλθον. πῶς οὖν οἱ γάμος, οἱ ζεύγη βοῶν πορεύονται; ταῦτα γοῦν ἀσχολίας; οὐδαμῶς. τῶν γὰρ πνευματικῶν καλουμένων, οὐκ ἔστιν ἀσχολία οὐδεμία δυσκολία. ἐμοὶ δοκοῦσι καὶ ταύταις ταῖς προφάσεσι κεχρῆσθαι, τῆς ἀμελείας προκαλύμματα ταῦτα προβαλλόμενοι. καὶ τοῦτο μόνον δεινόν, ὅτι οὐκ ἦλθον, ἀλλὰ καὶ "ὁ πολλῷ χαλεπώτερον δὲ μανιακώτερον, ὃ καὶ συγκόψαι οὐκ ἐλθόντας καὶ ὑβρίσαι καὶ ἀνελεῖν. τοῦτο τοῦ πρότερον χεῖρον. οὐκοῦν μὴ γὰρ ἦλθον ἀπαντῶντες πρὸς αὐτὸν καὶ χαρποὺς, καὶ ἐσφάγησαν· ὅτοι δὲ εἰς γάμους καλοῦντες τὸν πρὸ αὐτῶν σφαγῆτος, καὶ αὐλοὶ πάλιν φονεύονται. Τί ταύτης τῆς μανίας ἴσον; τοῦτο καὶ Παῦλος ἐγκαλῶν αὐλοῖς ἔλεγε, τῷ καὶ Κύριον ἀποκτείναντων καὶ τοὺς ἰδίους προφήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων *. Εἶτα, ἵνα μὴ λέγωσιν, ὅτι ἀντιθεός ὅστις, καὶ δὲ τοῦτο δὲ προφητεύεται, ἄκουσον τί λέγουσι οἱ καλοῦντες· ὅτι ὁ πατὴρ ὅστιν ὁ ποιῶν τοὺς γάμους, καὶ αὐτός ὅστιν ὁ καλῶν. τί οὖν μὴ ταῦτα; ὅτε δὲ μόνον οὐκ ἠθέλησαν ἐλθεῖν, ἀλλὰ καὶ ἀνεῖλον τοὺς ἐπ' αὐλοῖς ἐλθόντας, καταισχύνει τὰς πόλεις αὐτῶν, καὶ τὰ στρατόπεδα πέμψας, ἀφίλει αὐλοῖς. ταῦτα δὲ λέγει, προδηλῶν τὰ ὅτι Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου ἡμόμενα, καὶ ὅτι πατέρα πρῴωζωμεν, αὐτῷ μὴ πιστεύοντες. αὐτὸς γοῦν ὅστιν ὁ ἐπεξελθών. δὲ τοι τοῦτο οὐκ ἀθρόως αἰαιρεθέντος τοῦ Χριστοῦ γέγονεν ἡ ἄλωσις, ἀλλὰ μετὰ τεσσαρεσκοντα ἔτη, ἵνα δείξῃ αὐτοῦ τὴν μακροθυμίαν, ὅτε ἀπεκλήσθη τὸ Στέφανον, ὅτε αἱρεθῆναι τὸν Ἰάκωβον, ὅτε ὑβρίζετο τοὺς ἀποστόλους. εἶδες προσλαμβάνει ἀληθῆ καὶ "ταῦτα; ἔτι γὰρ Ἰωάννου τοῦ εὐαγγελιστοῦ ζῶντος, καὶ ἑτέρων πολλῶν τῶν τῷ Χριστῷ συγγενομένων ταῦτα ἐξέβαινε· καὶ μάρτυρες ἦσαν τῶν γενομένων οἱ ταῦτα ἀκηκοότες. ὅσα τοίνυν κηδεμονίαν ἄφατον. ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, πάντα ἐποίησε καὶ ἀπῆρτισε. τῷ οἰκέτῃ δὲ αἰαιρεθέντων, ἑτέρους ἀπέστειλε δούλους· ἐκείνων σφαγῆτος, οἱ ὑοὶ ἔπεμψε· καὶ τούτου δὲ αἰαιρεθέντος, καλῶ αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἠθέλησαν ἐλθεῖν. Εἶτα πέμπει ἑτέρους δούλους· οἱ καὶ τούτους δὲ ἔκτειναν. Ὅτε λοιπὸν αὐτοῦ δὲ αἰαιρεῖ ἅπαντα νοσοποιῶν. ὅτι γὰρ δὲ ἅπαντα ἐπόησεν, οὐ "τὰ γεγονότα ἔδειξε μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ πορνῶν καὶ τελωνῶν πιστευσάντων, αὐτοῖς ταῦτα ἐποίησαν. ὥστε οὐκ ἀφ' ὧν * ἐτόλμησαν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀφ' ὧν ἕτεροι κατώρθωσαν, καταικρίνονται ὅτοι. Εἰ δέ τις λέγοι τις, ὅτι τότε ἐκλήθησαν οἱ ἐξ ἐθνῶν, ὅτε ἐμαστίχθησαν· καὶ μυρία ἔπαθον οἱ ἀπόστολοι, ἀλλὰ θύρας μετὰ τὴν ἀνάστασιν (τότε γάρ φησιν αὐτοῖς, πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη) Εἰποιμι ἄν, ὅτι καὶ πρὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ μετὰ σταυρὸν αὐτοῖς διελέγοντο πρότερος. καὶ γὰρ πρὸ τοῦ σταυροῦ φησι τοῖς ἀποστόλοις, πορεύεσθε ὅτι τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ισραὴλ, καὶ μετὰ τὸν σταυρὸν οὐκ ἐκώλυσεν, ἀλλὰ καὶ ἐκέλευσεν αὐτοῖς διαλέγεσθαι. Εἰ δὲ καὶ εἶπε, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, ἀλλὰ μὴ-

Πεζ.α.π. λων εἰς τὸν ἱερεῖον διαβαίνειν ἐδήλωσεν ὅτι ἐκείνοις ἀμαλέξονται ἀφῆτοις. Λήψεσθε γὰρ, φησὶ, δύναμιν ἐπελθόντος τ̃ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε

Γαλ.β.π. Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ ἕως ἐσχάτου τ̃ς γ̃ς. καὶ ὁ Παῦλος πάλιν, Ὁ γὰρ ἐνεργήσας Πέτρῳ εἰς ἀποστολὴν τ̃ς περιτομ̃ς, ἐνήργησε καὶ ἐμοὶ εἰς τὰ ἔθνη. διὰ τοῦτο καὶ ⓐ ἀπόστολοι πρὸς τοὺς Ἰουδαίους πρ̃τον ἐχώρησαν, καὶ πολλῷ ἐν Ἱερουσαλὴμ διατρίψαντες χρόνον, εἶτα ⟨τὸν⟩ αὐτ̃ ἐλαθέντες, ὅπως διεσπάρησαν εἰς τὰ ἔθνη. σὺ δὲ ὅρα κἀντεῦθεν τὴν φιλοτιμίαν τ̃ διακόνου. ὅσους ἐὰν εὕρητέ, φησι, καλέσατε εἰς τοὺς γάμους. πρὸς τοῦτο μὲν γὰρ, ὅπερ ἔφην, καὶ Ἰουδαίοις δὲ ἕλλησι διελέγοντο, ὅτι πλ̃ος ἐν τ̃ Ἰουδαίᾳ διατρίβοντες· ὅθεν δὴ ἐπέρχεται ὅτι βουλόμενοι αὐλ̃ς, ἄκουσον Παύλου τοῦ πρὸς Γαλάτας ἐρμηνεύοντος ταῦτα, καὶ λέγοντος ὅτως· ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρ̃τον λαληθῆναι τ̃ λόγον τ̃ Θεοῦ· ὅθεν δὴ ἀναξίους ἑαυτοὺς κρίνατε, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη. διὰ τοῦτό φησι καὶ αὐτὸς, ὁ μὲν γάμος ἕτοιμός ἐστιν, ⓐ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι. ἠξίωμαι οὖν καὶ πρὸς τοῦτο ὅτο· ἀλλ' ἵνα μηδεμίαν αὐτοῖς καταλίπῃ ἀναγκαίαν τινὸς ἀπολογίας πρόφασιν, καθάπερ εἰδὼς, πρὸς αὐτοὺς πρ̃τον καὶ ἦλθε καὶ ἔπεμψεν, ἐκείνους τε ὑβριστὰς ὄντας καὶ ἡμᾶς παιδεύων τὰ πρὸς ἑαυτὸν ἅπαντα πληροῖ, καὶ μηδεὶς μηδὲν κερδαίνειν μέλλῃ. ἐπὶ οὖν οὐκ ἦσαν ἄξιοι, πορεύεσθε, φησὶν, εἰς τὰς τριόδους, καὶ ὅσους ἂν εὕρητε, καλέσατε, ἰητέοι, τοῦτ' ἔστιν τοὺς καὶ ⟨τὸν⟩ ἀπερρίμμενον. ὅθεν γὰρ ἄνω καὶ κάτω ἔλεγεν, Ὅτι πόρναι καὶ τελῶναι

Μαθ.κα.λα. λβ. Ματθ.ιθ.λ. προάξουσιν ὑμᾶς εἰς τ̃ βασιλείαν τ̃ν οὐρανῶν· καὶ, Οἱ πρ̃τοι ἔσονται ἔσχατοι), καὶ ⓐ ἔσχατοι πρ̃τοι, δείκνυσιν ὅτι διχῶς ταῦτα χρ̃ζ, ὁ μάλιστα πάντων ἐδάκνετο Ἰουδαίους. καὶ γὰρ τ̃ κατασκαφ̃ς χαλεπώτερον μᾶλλον αὐτοὺς ἔκνιζε καὶ πολλῷ μεῖζον, ὃ καὶ τ̃ κολάσεως ἐκείνων τοὺς ἐξ ἐθνῶν εἰσαγομένους ὁρᾷν. εἶτα, ἵνα μηδὲ ὅτοι τ̃ πίστει θαρρήσωσι μόνῃ, καὶ πρὸς τ̃ κρίσεως αὐτοῖς διαλέγεται τ̃ ὅτι τ̃ πονηρὰς πρ̃άξεσι, τοῖς μὲ ὐδέπω πεπιστευκόσι, πρὸς ὃ πρ̃οσελθ̃ν τ̃ πίστει, τοῖς δὲ πεπιστευκόσι, πρὸς τ̃ χρ̃ τ̃ βίου ἐπιμελείας. ἔνδυμα γὰρ βίος ὅστ' καὶ πρ̃άξις. καὶ μὲν χρήστος ἐστὶν ἡ κλ̃σις. ὅσος οὖν ἕνεκεν ἀκριβολογεῖται; ὅτι ὃ μὲν κληθ̃ναι δὲ καθαρθ̃ναι, χρήστος ἐστὶν ὃ δὲ κληθέντα καὶ καθαρὰ ἐνδυσάμενον μεῖναι· ποιαῦτα δέχεται ῥ̃γματα, τ̃ τ̃ κληθέντων ἀσυδ̃ς, ὃ κληθ̃ναι δὲ οὐκ ἀπὸ τ̃ ἀξίας γένηται, ἀλλ' ἀπὸ τ̃ χρήστος. ἔδει τοίνυν ἀμείψασθαι τὴν χρ̃ν παρ' ἑαυτ̃ς, καὶ πρὸ ἐπιδείξασθαι τοσαύτην ποικιλίαν μετὰ τὴν ὑμέναιον. ἀλλ' οὐκ ἀπέλαυσάν, φησιν, " ὅσον Ἰουδαῖοι. καὶ μὲν πολλῷ μείζονα ἀπέλαυσαν ἀγαθῶν. ἀ γὰρ δὲ πάντος τ̃ χρόνου προεσκυλεύετο ἐκείνοις, ταῦτα ἀθρόον ἐλάβετε σύ, οὐκ ἄξιος ὤν. διὰ καὶ Παῦλος λέγει, Τὰ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους δοξάσαι Θεόν. ἃ γὰρ ἐκείνοις ὠφείλετο, ταῦτα ἐλάβετε. διὰ πολλὴ κεῖται ἡ δίκη τοῖς ἐρραθυμηκόσι. καθάπερ γὰρ οἰκέται ὧν μὴ ἐλθεῖν ὤφειλον, ὅτε καὶ σὺ τ̃ ὅτε καταχλισθ̃ναι μετὰ βίου διεφθαρμένου. ὃ γὰρ ῥυπτοῖς ἱματίοις εἰσελθεῖν, [τοῦτο αἰνίττεται,] τουτέστι, βίον ἀκατάρτου ἔχοντα ἀπελθεῖν ἐντεῦθεν. διὰ καὶ ἐφιμοῦτο, φησιν. ὁρᾷς πῶς, καίτοι ὅτε τ̃ παλαίσματος ὄντος καταδήλου, ὅ πρότερον κολάζει, ἕως δὴ αὐτὸς ὁ ἡμάρτηκὼς τὸν φῶτον ἐξενέγκῃ; τ̃ γὰρ μηδὲν ἔχειν ὑπεῖπεῖν, καὶ τέχρινεν ἑαυτὸν, καὶ ὅτε πρὸς τοὺς ἀπορρήτους " αἴρεται κολάσεις. μὴ γὰρ δὴ σκότος " ἀκούων, τοῦτο νομίσῃς αὐτὸν ἡμωρ̃σθαι, τ̃ εἰς ἀφεγγὲς πέμπεσθαι χωρίον μόνον, ἀλλ' ὅπου καὶ ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τ̃ν ὀδόντων. τοῦτο δὲ λέγει, τοὺς ἀχαρτερήτους ⟨καὶ⟩ δειλοὺς μύθους ὀδυρόμενος.

ΗΘΙΚΟΝ Ἀκούσατε, ὅσοι μυρίων ἀπολαύσαντες, καὶ τοῖς γάμοις πρ̃οφθ̃ναι ἀξιωθέντες, ῥυπ̃ρᾶς τὴν ψυχὴν παρεισάλλετε πρὸς τ̃ν ἔξοδον. ἀκούσατε πόθεν ἐκλήθητε. ἀπὸ τ̃ς τριόδου. οἱ οὖν τοιοῦτοι χωλοὶ δὲ καὶ ἀπαίδευτοι τ̃ ψυχ̃, ὃ πολλῷ χαλεπώτερον τ̃ς τ̃ σώματος " λώβης. αἰδέσθητε τὴν φιλανθρωπίαν τ̃ καλέσαντος, καὶ μηδεὶς " μὲ ἔχων ῥυπ̃ρὰ ἔχων ἱμάτια, ἕκαστος " ἡμῶν παρεισερχέσθω τὸν κοινὸν τ̃ς ψυχ̃ς. ἀκούσατε γυναῖκες, ἀκούσατε ἄνδρες· ὅ τοῦ-

τον

των ἡμῖν δῆ τῶν ἱματίων τῶν χρυσοπάστων, τῶν τὰ ἔξωθεν ἡμῖν κοσμοπιζόντων, ἀλλ' ἐκείνων τῶν τὰ ἔνδον. ἕως αὖ γὰρ ταῦτα ἔχωμεν, ἐκφυγεῖν δεινὸν, δύσκολον. οὐκ ἔστιν ὁμοῦ καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα καλλωπίζειν· οὐκ ἔστιν ὁμοῦ καὶ μαμμωνᾶ δουλεύειν, καὶ τῷ Χριστῷ· ἀπαχθεῖν ὡς δῆ. ἀποθώμεθα τοίνυν ταύτην τὴν τυραννίδα τὴν χαλεπήν. οὐδὲ γὰρ, εἴ τις Ⓦ μὴ οἶκον ἐκόσμει ψηφιδωτοῖς χρυσᾶ κρεμάσας, στέγην ἐποίει καθίσας, ῥᾳδίως δ' ἂν ἤνεγκας. ἀλλ' ἵδρυνῶ τοῦτο σὺ ταύτην ἐργάζῃ, τὴν μὲν οἰκίαν τῆς ψυχῆς σου, τὸ σῶμα λέγω, μυρίοις ψηφιδωτοῖς κοσμοπλάζων, ἐκείνην δὲ ἐν ῥακίοις ἀφεὶς καθῆσθαι. οὐκ οἶδα ὅτι Ⓦ βασιλέα τῆς πόλεως μᾶλλον χρησμῷδαι δῆ; ὀφείλει γοῦν τῇ μὲν πόλει ψηφιδώματα ἐκ λίνου κατεσκευάσαι, τῷ δὲ βασιλῇ, ἀλυσεῖς καὶ ὀφθήσεται. οὕτω καὶ σύ. τὸ μὲν σῶμα πολλῷ φαυλότερα ταπεινοῦσθαι σοὶ, Ⓦ δὲ νοῦν ἀλυσίδα ἔνδυσον, τὸ στέφανον ἐπίθες αὐτῷ, καὶ κάθισον ὅπου ὀχήματος ὑψηλοῦ καὶ ταπεινοῦς· ὡς νῦν γε τοιοῦτον ποιῇς, τὴν μὲν πόλιν κοσμοπλάζων ποικίλως, τὸν δὲ βασιλέα νοῦν ἀφεὶς σύρεσθαι δεδεμένον ὀπίσω τῶν ἀλόγων παθῶν. οὐκ ἐννοεῖς ὅτι εἰς γάμον ἐκλήθης, καὶ Θεοῦ γάμον; οὐ λογίζῃ πῶς εἰς ταύτας ταῖς παστάδας τὴν κληθεῖσαν ψυχὴν εἰσιέναι χρή; χρυσοῖς χρυσοῖς ταπεινοῦσθαι, πεποικιλμένοις; βούλει σοι δείξω τοὺς ἄντως ἐσολισμένους; τοὺς ἐνδύματα ἔχοντας γάμου; αἰαμνήσθητι τῶν ἁγίων ἐκείνων, οὓς ἔμπροσθεν ὑμῖν διελεξάμην, τῶν τὰ τετυχηκότα ἐχόντων ἱμάτια, τῶν ταῖς ἐρήμοις οἰκητούτων. ὅτοι μάλιστά εἰσιν Ⓐ τὰ ἐνδύματα τῶν γάμων ἐκείνων ἔχοντες. ὅθεν δῆλον ἐντεῦθεν. ὅσας γὰρ δὴ αὐλοῖς δῶρα πορφυρίδας, οὐκ αὖ ἔλαιον λαβεῖν· ἀλλ' ὥσπερ βασιλεύς, εἰ τοὺς πλουσίους τὰ ῥάκια ὑμῶν λαβὼν κελεύει ταῦτα αὐτὸν ἐνδύσασθαι, βδελυξάμενοι αὖ τὴν στολὴν· οὕτω καὶ ἐκφυγεῖν τὴν ἀλυσιδα τὴν βασιλικὴν ἐκείνου. οὐδαμόθεν ἢ ἑτέρωθεν τοῦτο πάσχουσιν, ἀλλ' ἢ ὅτι ὀφθαλμοὶ εἰδέναι τὸ κάλλος τῆς ἑαυτῶν στολῆς. ὀφθαλμοὶ τοῦτο καὶ τὴν ἀλυσιν ἐκείνην χλανίδα ὀφθαλμοῦσιν, ὡς ἀράχνιον. ταῦτα γὰρ αὐτοῦ ὁ σάκκος ἐδίδαξε. καὶ γάρ εἰσιν αὐτοῦ τοῦ βασιλεύοντος ὑψηλότεροι πολλῷ καὶ λαμπρότεροι. καὶ δυσπαθῆς ταῖς πύλαις διαπύξαι τοῦ νοῦ, καὶ τὴν ψυχὴν αὐτῶν καπηδεῖν Ⓒ Ⓦ ἔνδυν ἄπαντα κόσμον· καὶ εἰς τὴν γῆν" καταπέσοις δ' φέρων τῆς βυσσορφίας τὴν λαμπηδόνα, καὶ τὴν ἀγγελίαν τῶν ἱματίων ἐκείνων, καὶ τὴν ἀγραπτον τοῦ ζωοδότου αὐτοῦ. ἔχομεν εἰπεῖν καὶ παλαιοὺς δύδρας μεγάλους καὶ θαυμαστούς· ἀλλ' ὅπως σοὶ παχυτέρους ὁρώμενα ὑποδείγματα μᾶλλον ἀναγκαῖα, διὰ ὅτι ὑμᾶς καὶ ὅτι ταῖς σκιωραῖς πέμπτων τῶν ἁγίων ἐκείνων. οὐδὲν γὰρ ἔχουσι λυπηρὸν, ἀλλ' ἅτε ἐν ὑρυοῖς πηξάμενοι ταῖς καλύβαις, οὕτω πόρρω τῶν ἐν ᾧ πρότοπι βίῳ μοχθηρῶν ἐσκιώντα, στρατοπεδοῦμενοι κύκλῳ δ' ὥσπερ χορευόντες, οὕτω πολεμοῦσιν αὐτῷ. διὰ τοι τοῦτο καὶ καλύβας πηξάμενοι, πόλεις καὶ οἰκίας καὶ ἀγροὺς ἔφυγον. Ⓦ γὰρ πολεμοῦντα οὐκ ἔνι ἐν οἰκίᾳ καθῆσθαι, ἀλλὰ δῆ σχεδιάσαντα τὴν οἴκησιν, ὡς μέλλοντα εὐθέως ἀπαίρεσθαι, οὕτω κατοικεῖν. τοιοῦτοι ἐκφυγοι πάντες, ἀπενδημίας [οἰκειωτῆτες] ἡμῖν. ἡμεῖς μὲν γὰρ οὐχ ὡς ἐν στρατοπέδῳ, ἀλλ' ὡς ἐν πόλει εἰρηνικῇ ζῶμεν. τίς γὰρ ὅπου στρατοπέδῳ ποτὲ θεμελίους καταβάλλεται, καὶ οἰκίαν οἰκοδομεῖ, ἵνα μικρὸν ὕστερον ἀπολιμπάνειν μέλλει; οὐκ ἔστιν οὐδείς. ἀλλὰ καὶ ὅπου χειρῆς, ὡς πανδοκεύτης διαμένεται. ἵνα ὅπου στρατοπέδῳ πλέθρα γῆς ὠνῆται, ἵνα" πανταχοῦ ἐπιστήσειν; οὐκ ὅστιν οὐδεὶς, καὶ μάλα εἰκότως. πολεμήσαι γάρ, φησι, πανταχοῦ, καὶ καπηλεῦσαι. τί τοίνυν φιλοπονῆς πάντα Ⓦ πόνον, οὐ μικρὸν ὕστερον ἀφήσεις; ὅταν ἀπέλθωμεν εἰς τὸν πατρίδα, ταῦτα ποίει. ταῦτα καί σοι λέγω νῦν ἐγώ· ὅταν ἀναχωρήσωμεν εἰς τὸν πόλιν τὸν ἄνω, ταῦτα ποίει· μᾶλλον δὲ οὐδὲν δῆ σοι πόνων ἐκφεύγειν. ὁ βασιλεύς σοι πάντα ποιῆ καὶ ἐργάζεται. ἐν ταῦτῃ δὲ ἀρκεῖ ταῦτα ἐν μόνον καὶ ζῆραι πήξασθαι· οἰκοδομῆς δὲ" οὐδεμία χρεία. ἄκουσον οἷος τῶν ἀμαξοβίων Σκυθῶν ὁ βίος, οἶδα δὲ Νομάδας φασὶν ἔχειν ὄνομα. οὕτω τοὺς χειμάρρους ζῆν ἔδει· πανταχοῦ τὴν οἰ-

κουμένην

κουιδήλιω πολεμοῦσας ὦ δξιβόλῳ, αἰχμαλώτους ῥυομένους τοὺς ὑπ' ἐκείνου κατεχομένους, καὶ πόντων τὴν βιωτικὴν ἀπολλάττομαι. Οἱ κατασκευάζεις οἰκίαν, δι' ὅλης ἥπτε, ἵνα μᾶλλον σαυτὸν δύσῃς; Οἱ κατορύττεις θησαυρὸν, καὶ κελεύεις σαυτοῦ Ⓦ πολέμιον; Οἱ περιβάλλεις τείχη, καὶ σαυτῷ καταασκευάζεις φυλακήν; Εἰ δὲ δύσκολα ταῦτα εἶναί σοι δοκεῖ, ἀπέλθωμεν πρὸς τὰς ἐκείνων σκηνάς, ἵνα δι' αὐτῶν τῶν ἔργων μάθωμεν τὴν εὐκολίαν. χαλκᾶς γὰρ ἔκδυσι πηξάμενοι, καὶ ἐπὶ ξύλων δέρη τούτων, οὕτως ἀφίσανται, ὥσπερ Ⓠ γραῦς τὰ γραπτὰ πέδον ἐν ἐρημίᾳ ἀφέντες. καὶ γὰρ οὕτως ἐσκήνωνται, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ ἥδιον. καὶ γὰρ ἥδιον ἰδεῖν ἐρημίαν σκηνὰς ἔχουσαν μοναχῶν ξυνεχεῖς, ἢ γραῦς τὰ γραπτὰ πέδῳ τραπεπάσματα τείνουσας καὶ δόκανα πηγνυμένους, καὶ ἀπὸ τῆς τῶν δοκάνων αἰχμῆς φαρὴ χροιᾶτα ἐξαρτῶσας, καὶ πλῆθος ἀνθρώπων χαλκᾶς ἐχθίλων κεφαλὰς, καὶ πολὺ τὸ ἀσπίδων ἁρμάτιον ἀσκοῦσας τοὺς ὁμφαλοὺς, καὶ σιδήρῳ τετραχισμένους ὅλους δι' ὅλου, καὶ βασίλεια ἐκδιασμένα, καὶ πέδιον ἁπλωμένον πολὺ, καὶ ἐξεστοποιημένους καὶ αὐλοῦσας. ὧδε γὰρ ἔστω τερπνὸν τὸ θέαμα τοῦτο, εἰ ὁ ἐγὼ λέγω νῦν. δεῦρο γὰρ ἀπέλθωμεν εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἴδωμεν τὴν τοῦ Χριστοῦ στρατιωτῶν τὰς σκηνὰς, ἃ πάλαι πεπάσματα τεπόμενα ὀφόμβα, οὐδὲ αἰχμὰς δοκάτων, οὐδὲ πέπλους χρυσοῦς φόλιν βασιλικὴν ποιουμένους· ἀλλ' οἷς [δὲ] εἰ ἔλυς ἐν γῇ πολλῷ τούτῳ μακροτέρα καὶ ἀπείρῳ πολλοὺς ἔτεινεν ἁρμοὺς, χαμαὶ καὶ φοινικῶδες δὲ ἔδειξε τὸ θέαμα· ὅπου δὲ ἐκεῖ θαλάσσαν ἐνῆν. οὐδὲν γὰρ αὐτῶν τὰ καταγώγια χεῖρον τῶν ἀραιῶν οἰκεῖ). καὶ γὰρ ἄγγελοι κατῆλθον) πρὸς αὐτοὺς, καὶ ὁ τῶν ἀγγέλων δεσπότης. Εἰ γὰρ πρὸς Ⓦ Αβραὰμ ἦλθον, ἄνδρα γυναῖκα ἔχοντα καὶ παιδία τρέφοντα, ὅπου φιλόξενον εἶδον, ὅτου πολλῷ πλείονα θύρωσιν ἀνοικτὴν, καὶ δι' ὅλου σώματος ἀπαλλαγήτα, καὶ ἐν ἐρημίᾳ ἐρημότερον ἐπιφορωνται, πολλῷ μᾶλλον ἐν ταύτῃ ἀγαπείσοισι, καὶ χορδύοισι τὴν αὐλὸν πρέπουσαν χορείαν. καὶ γὰρ τράπεζα πρὸς ἐκείνοις πάσης πλεονεξίας ἀπηλλαγμένη καὶ καθαρᾶς καὶ φιλοσοφίας μεστή. οὐκ ἀμυχρὸν χείμβρροι πρὸ αὐτοῖς, οὐδὲ χρεῶν κατοχαὶ, οὐδὲ κερδοσύνη, οὐδὲ κερυκεία, οὐδὲ κηΐσα ἀνδὴς, οὐδὲ καπνὸς ἀπερπὴς, οὐδὲ δρόμοι ἐν θόρυβοι καὶ ταραχαὶ ἐν κεχυμέναι ἐποχθεῖς, ἀλλ' ἄρτος καὶ ὕδωρ, ὃ μὴ ἐκ πηγῆς καθαρᾶς, ὃ δὲ ἀπὸ πόνων διηχθέν. Εἰ δέ τι καὶ φιλοτιμότερον ἐστάσασθαι βουληθεῖεν, ἀκρόδρυα ἢ φιλοτιμία γίνεται, καὶ μεῖζον ἐν ταύτῃ ἡ ἡδονὴ, ἢ ἐν ταῖς βασιλικαῖς τραπέζαις. οὐδεὶς ἐνταῦθα φόβος καὶ ζῆμος, οὐκ ἄρχων ἐπεκάλεσεν, ἡ γυνὴ πρόεωξωνεν, οὐ παιδίον εἰς ἀθυμίαν ἐνέβαλεν, ἡ γέλως ἀτακτος ἐξέλυσεν, οὐ κελαδόντων πλῆθος ἐφύσησεν, ἀλλ' ἀγγέλων ὄντων ἡ τράπεζα πάσης τοιαύτης ταραχῆς ἀπηλλαγμένη, καὶ σιγὰς ἦ αὐτοῖς χόρτος ἁπλῶς ὑποκείται, καθάπερ ἐν ἐρήμῳ ἐξεστοποιῶν ὁ Χριστὸς ἐποίησε. πολλοὶ ἦ οὐδὲ ὑπερφόβιοι τοῦτο ποιοῦσι, ἀλλὰ αὐτὶ σίγης Ⓦ ἡδονὴν ἔχουσι, καὶ τὴν σελήνην αὐτὶ φωτὸς λύχνου, ἡ δενδρώου ἐλαίου, οὐδὲ τὸ ἀμαντοσμένου. ἐκείνοις μόνοις ἀξίως αἰῶθεν αὕτη φαίνει. ταύτην καὶ ἄγγελοι τὴν τράπεζαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ θεωρηθῶτες, τέρπονται ἐν ἥδονται. Εἰ γὰρ ὅτι ἑνὶ ἀμαρτωλῷ μετανοοῦντι χαίρουσιν, ὅτι δικαίοις τοσούτοις μιμουμένοις αὐτὸν οἱ οὐκ ἐργάσονται; οὐκ ἔστιν ἐκεῖ δεσπότης καὶ δοῦλος, πάντες δοῦλοι, πάντες ἐλεύθεροι. καὶ μὴ νομίσῃς ἄπιστόν τι εἶναι τὸ εἰρημένον. καὶ γὰρ δοῦλοι ἀλλήλων, ἐν δεσπόται ἀλλήλων εἰσίν. οὐκ ἔστιν ἑταίρας καταλαβόντας ἐν κατηφείᾳ γενέσθαι, ὅπερ πολλοὶ τῶν αἱρετικῶν πάσχουσι, τὰς ἐκ τῶν καθημερινῶν κακῶν ἀναλογιζόμενοι φροντίδας· οὐκ ἔστι μὴ τὸ δεῖπνον μεμιμημένας λήσας, καὶ ἀποκλήσας θύρας καὶ ὀπτηθεῖναι μοχλὸν, οὐδὲ πάλαι δεῖσας, ἃ πολλοὶ δεδοίκασι, τοὺς λύχνους μὴ ἀκριβείας κοιμίζοντες, μήπου ἀσπὴρ ἐρωτήσῃ τὴν οἰκίαν. καὶ ἡ ὀφθαλμὸς ἦ αὐτοῖς τῆς αὐτῆς γέμει γαλιάσης. ὅ γὰρ ταῦτα, ἅπερ ἡμεῖς θαλεγόμεθα, φθέγγονται, τὰ μηδὲν πρὸς ἡμᾶς· ὁ δεῖνα γέγονεν ἄρχων, ὁ δεῖνα ἐπαύσατο ἄρχων, ὁ δεῖνα ἐτελεύτησε, ἐν τὴν κληρονομίαν διεδέξατο ἕτερος, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἀλλ' ἀεὶ πρὸς τῶν μαθόντων φθέγγονται καὶ φιλοσοφοῦσι·

Ακτ. 12. 8.

φοδπ· καὶ ὥσπερ ἑτέρᾳ οἰκειοῦτες οἰκειοῦνται, ὥσπερ εἰς αὐτὸν μετασάντες τὸν ὁρμόν, ὥσπερ σκῶζοντες, ὅτω γὰρ σκῶπτα δέγελέγονται, ὧδε τῶν κυλπων τὸ Αβραὰμ, ὧδε τῶν σεφθμῶν τῶν ἁγίων, ὧδε τῆς μ̄ Χεισοῦ χρείας· καὶ τῶν πρ̄όντων αὐτοῖς οὐδὲ μνήμην ἂς οὐδὲ λόγος. ἀλλ' ὥσπερ ἡμᾶς οὐκ ἀν ἀξιώσαιμθ' ἂν εἰπεῖν, ὧδε ὧν ⓐ μύρμηκες μ̄ γὰρ ὀπὰς καὶ βοῦς χεφάμους ὧδε ἀτποισιν, ὅτως οὐδὲ σκῶνοι, τί ποιοῦμθν ἡμᾶς, ἀλλὰ ὧδε τὸ βασιλέως τὸ ἀῶο, ὧδε τὸ πολέμου τὸ σὺν χερσὶ, ὧδε τῶν τὸ δέγεβόλα μηχανημάτων, ὧδε τῶν καταρθωμάτων, ὧν ⓐ ἅγιοι κατώρθωσαν. ἢ τοίνυν ὧδε πρὸς ἐκείνους ἡμᾶς ὧδιαβεβλημένους, μυρμήκων διενιῶσόμθα; οὐδέν. καθάπερ γὰρ σκῶνοι τῶν βομβικῶν ὑπομθμονῶνται, ὅτω καὶ ἡμᾶς· καὶ εἴδε τούτων μόνον ἡμᾶς *, νεῦ ὁ καὶ πολλῷ χειρόνων. οὐ γὰρ τ̄ ἀναγκαίων ὑπομελούμεθα μόνον, καθάπερ σκῶνοι, ἀλλὰ καὶ τ̄ ὧδιτίων. ⓐ μὲ γὰρ πόρρω πόντος ἐγκλήματος ἀπηλλαγμένοι μετέρχονται, ἡμᾶς ὁ πᾶσαν πλεονεξίαν, καὶ οὐδὲ ὧδε μυρμήκων μιμούμεθα, ἀλλὰ ὧδε τῶν λύκων, ὧδε τῶν πρ̄, δαλέων, μᾶλλον ὁ καὶ ἐκείνων χείρες. ἐκείνοις μὲ γὰρ ἡ Φύσις οὕτως ἔδωκε τρέφεσθαι· ἡμᾶς ὁ λέγω δὲ "ἰσοτιμία τετίμηκεν ὁ "Χεισὸς, καὶ τῶν θνείων γεγόναμθ χείρες. καὶ ἡμᾶς μὲ τ̄ ἀλόγων χείρες γεγόναμθ· σκῶνοι ὁ τῶν ἀπέλων ἴσοι, ξένοι καὶ πρ̄επίδημοι τῶ σὺν ὧδε ὄντες· καὶ πόντα αὐδῆς ὑπάλλακται πρὸς ἡμᾶς, καὶ σώδυματα, καὶ ὄσφη, καὶ οἰκία, καὶ ὑποδήματα, καὶ λαλιά. καὶ εἴ τις ἐκείνων ἥκιστα ζηλεγμῶν δὲ ἡμῶν, ὅτε δ' ἔγνω καλῶς, πῶς ⓐ μὲ "ὐρανοπολίται, ἡμᾶς ὁ οὐδὲ τῆς γῆς ἄξιοι. δέγὰ δὴ τοῦτο ἐπειδὴ τις ἀξίωμα ὧδιαβεβλημένος ἀπέλθῃ πρὸς αὐτούς, ὅτε μάλιστα ἐλέγχεται ὁ τύφος ἅπας. ὁ γὰρ γηπόνος σκῶνος καὶ ὁ πόντων ἀπειρος τῶν βιωτικῶν, τὸ στρατηγὸ καὶ μέγα ὅπὶ τῇ ἀρχῇ φρονοῦντος πλησίον καθήμενος ὅπὶ σιδάδος, ὅπὶ πρὸσκεφαλαίου ῥυπῶντος. οὐ γὰρ εἰσιν ⓐ αἰρόντες αὐτὸν καὶ φυσῶντες· ἀλλὰ ταὐτὸν ζ̄, οἷ δ' ἂν εἴ τις ὧδὲ χρυσοῦν ἔλθῃ καὶ ῥοδωνιόν. καὶ γὰ καὶ ἀπὸ ὅ χρυσίου, καὶ ἀπὸ τῶν ῥόδων δέχεταί τινα λαμπηδόνα. οὕτω καὶ σκῶνοι ἀπὸ τῆς αὐγῆς τῆς τούτων κερδαίνοντες μικρὸν, τῆς ἀπονοίας τῆς ἐμπροσθεν ἀπαλλάττονται. καὶ ὥσπερ εἴ τις εἰς ὑψηλὸν "ἔλθοι τόπον, καὶν σφόδρα βραχὺς ᾖ, ὑψηλὸς φαίνεται· οὕτω καὶ οὗτοι, πρὸς τὰς ὑψηλὰς αὐτῶν ἐρχόμθοι δέγνοίας, τοιοῦτοι φαίνονται ἕως ἂν σκῶ ὦσι· καταλθόντες ὁ ταπεινοῦνται πάλιν, ἀπὸ τὸ ὕψους ἐκείνου καταβαίνοντες. οὐδὲν πρ̄ ἐκείνοις βασιλθύς, ὐδὲν ὕπαρχος. ἀλλ' ὥσπερ ἡμεῖς τῶ παιδίων τὰ παιζόντων γλωσθμεν, ὅτω καὶ ἐκεῖνοι τ̄ φλεγμονῶ τῶ ἔξω σοβοιῶντων ζηλωτύποισι. καὶ δῆλον ὀντεῦθεν. εἰ γάρ τις αὐτοῖς ὐδὲν μ̄ ἀσφθείας βασιλείαν, οὐκ ἂν ποτε ἔλθοιτο. ἔλθοιτο δ' ἂν, εἰ μὴ μεῖζον αὐτῆς ἐφερόνουν, εἰ μὴ πρὸσκαιρον εἶδ τὸ πρᾶγμα ὠόμιζον. τί οὖν; οὐκ αὐτομολήσομθ πρὸς τοσαύτην μακαριότητα; ὐχ ἥξομθ πρὸς τοὺς ἀπέλους τούτους; οὐ λπόμεθα καθαρὰ ἱμάτια, καὶ ἐμπομπεύσομθ τοῖς γάμοις τούτοις· ἀλλὰ μθοῦμθν πρὸσαιτοῦντες, τῶν σὺν τ̄ τελοῦσι πλουτῶν οὐδὲν ἄμεινον ζηκείμθοι, μᾶλλον ὁ καὶ πολλῷ χείρων καὶ ἀθλιώτερον; καὶ γὰ ἐκείνων πολλῷ" χείρες ⓐ κακῶς πλουτοῦντες, καὶ βέλτιον ἐπαιτῆσι, ἢ αἰρπάζειν. ὃ μὲ γὰ ἐγὼ συμπνώμιλι, ὃ ὁ κόλασιν φέρει· καὶ ὁ μὲ οὐδὲν πρὸσκρούει Θεῷ, σὺν ὁ καὶ δι' ἀνθρώποις καὶ Θεῷ· καὶ τοὺς μὲ πόνους ὑφίσαται τῆς αἰρπαγῆς, τίνι ὁ ἀπίλαισιν ἕτεροι πολλάκις ἐκαρπώσαντο ἅπασαν. ζηῶτ' οὖν εἰδότες καὶ ἀποδεμθμοι τίνι πλεονεξίᾳ ζηῶτίνι, πλεονεκτήσομθ ζὰ ἄλλα, μ̄ πολλῆς ἀνοσίας τίνι βασιλείαν αἰρπάζοντες. τί γάρ ὅτιν, οὐκ ἔστι ῥᾳδίμοιῶτά τινα εἰσελθεῖν. γένοιτο ὁ πᾶσι ζας ἀνοσίους καὶ ἐγκεκοσμθσθαι ζας γεγενῆσθαι ζαύτης ὑπευχῆς, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χεισοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ζιὼ τῷ ἀναρχῳ πατρὶ καὶ τῷ πνευματίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νεῦ καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τὸν σύμπαντας ζας αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμὴν.

Ομιλ.

Ομιλ. ο. 15 ΤΟΤΕ ΠΟΡΕΥΘΕΝΤΕΣ ΟΙ ΦΑΡΙΣΑΙΟΙ
συμβούλιον ἔλαβον, ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσι ἐν λόγῳ.

ΤΟτε, πότε; ὅτε μάλιστα κατεμυχλῶσι ἔδει, ὅτε ἐκπλαγλῶσι τὴν φιλανθρωπίαν, ὅτε φονηδιῶσι τὰ μέλλοντα, ὅτε ἀπὸ τῶν προελθόντων καὶ τοῦ τῶν μηνάντων πιστεύσαι ἐχρῆν. ἐκ γὰρ ὅτι τῶν παραγμάτων τὰ εἰρημένα ἐβόα. τελώνας γὰρ καὶ πόρνας ὅτι πιστεύσαι, καὶ προφήτας καὶ δίκαιοι ἀνῃρέθησαν. καὶ ἀπὸ τούτων ἐχρῆν καὶ τοῦ τῆς ἀπωλείας ἑαυτῶν μὴ ἀντιλέγειν, ἀλλὰ καὶ πιστεύειν καὶ σωφρονίζεσθαι. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ὅτω λήθει τὰ τῆς κακίας αὐτῶν, ἀλλ' ὡδίνει καὶ προέσει τὸν ἀρτίρωα. ἀλλ' ὅπῃ κατασχεῖν αὐτὸν οὐκ εἶχον (ἐφοβοῦντο γὰρ τοὺς ὄχλους) ἑτέραν ἦλθον ὁδόν, ὡς δὴ εἰς κίνδυνον ἐμβαλοῦντες, καὶ δημοσίων ποιήσαντες ἀδικημάτων ὑπόδικον.

16 Ἀποστέλλουσι γὰρ αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν μετὰ τῶν Ἡρωδιανῶν, λέγοντες, διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός. οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων.

17 Εἰπὲ οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ; ἔξεστι δοῦναι κῆνσον Καίσαρι, ἢ οὔ;

Καὶ γὰρ φόβου λοιπὸν ἦσαν ὑποπεσόντες, τῷ προσχήματι αὐξῆσαι εἰς τὴν Ρωμαίων ἀρχὴν μεταπεσόντων. ὅπῃ γὰρ εἶδον, ὅτι ἀεὶ τοῦτο διὰ τοῦτο ἀπέθανον, ἀεὶ Θευδᾶν καὶ Ἰούδαν, ὡς ἀποστασίαν μηχανησαμένους, ἐβούλοντο καὶ αὐτὸν διὰ τὴν λόγων τούτων εἰς τοιαύτην ὑποψίαν ἐμβαλεῖν. διὰ τοῦτο καὶ τοὺς αὐτῷ μαθητὰς καὶ τοὺς Ἡρῴδου γραμματέας ἔπεμπον, διπλοῦν, ὡς φάσκοντο, κρημνὸν ἑκατέρωθεν ὀρύττοντες, καὶ πανοῦργοι πίπτοντες τὴν παγίδα, ἵν', ὅπερ δὴ εἶπῃ, ὅπι λάβωσιν· καὶ μὴ ὑπὸ τῶν Ἡρωδιανῶν ἀποκρίνηται, αὐτοῖς ἐγκαλέσωσιν· εἰ δὲ ὑπὸ αὐτῶν, ἐκείνοις κατηγορήσωσι. καίτοιγε ἰοῦ δεδωκώς τὰ δίδραχμα· ἀλλ' οὐκ ἠδύναντο τοῦτο, ἑκατέρωθεν μὴ αὐτὸν προσδέχων αἱρῆσαι, ἐπιθυμῶν ὑπὸ μᾶλλον καὶ τὴν Ἡρωδιανῶν αὐτὸν εἰπεῖν τι. διὸ καὶ τοὺς μαθητὰς πέμπουσι, εἰς τοῦτο ὠθοῦντες αὐτὸν τὴν προθυμίαν, ἵνα προδῶσι τῷ ἡγεμόνι, ὡς τύραννον. τοῦτο γὰρ καὶ ὁ Λουκᾶς αἰνιττόμενος ἔλεγε λέγων, ὅτι καὶ ὑπὸ τῶν ὄχλων ἠρώτων, ὡς μείζονα γνώσεσθαι τὴν μαρτυρίαν. ἐβούλετο ὑπὸ τοιαύτην ἄπαν. οὐ πλείονι γὰρ ἑκάστῳ τῆς αὐτοῦ πρόσχοι τὴν ἀπόδειξιν. καὶ ὁρᾷ τὴν κολακείαν αὐτῶν καὶ τὸν ἐγκεκρυμμένον δόλον. οἴδαμέν, φασιν, ὅτι ἀληθὴς εἶ. πῶς οὖν ἐλέγετε, ὅτι πλάνος ὁ τοῦτο, καὶ πλάνα τὸν ὄχλον, καὶ δαιμόνιον ἔχει, καὶ οὐκ ἔστιν ἀπὸ Θεοῦ; πῶς προὶ μικροῦ ἐβουλεύεσθε αὐτὸν ἀνελεῖν; ἀλλὰ πάντα γίγνονται, ἵνα ἀεὶ ἡ ὑποκρισία φανερὰ γένηται. ὅπῃ γὰρ προὶ μικροῦ εἰπόντες μετ' ἀγαθείας, τὸ ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, προὶ τὴν ἐρώτησιν οὐκ ἔτυχον ἀποκρίσεως, προσδοκῶσιν αὐτοὶ τὴν κολακείαν χαυνοῦν, καὶ πείθειν εἰπεῖν τι κατὰ τῶν καθεστώτων νόμων, καὶ τῆς καταύσης πολιτείας ὑπενδυτῆσαι. ὅθεν καὶ τὴν ἀλήθειαν μαρτυροῦσιν αὐτῷ, ὁμολογοῦντες ὃ ὄν· πλὴν οὐκ ὀρθῇ γνώμῃ, οὐδὲ ἐκόντες· καὶ προσιόντες λέγοντες, οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός. ὅρα πῶς εἰσὶ δῆλοι βουλόμενοι εἰς τοῦτους μᾶλλον ἐμβαλεῖν αὐτὸν οὗ λόγους οὐ ποιούμενοι αὐτὸν καὶ Ἡρῴδῃ προσκρούσαι, καὶ τυράννου ὑποψίαν λαβεῖν, ὡς κατεξανιστάμενον τῷ νόμου, ἵνα ὡς τασιαστὴν καὶ τύραννον κολάσωσι. ὃ γὰρ, οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός, καὶ οὐ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπου, περὶ Ἡρῴδου καὶ Καίσαρος ἠνίττοντο λέγοντες. Εἰπὲ οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ; νῦν τιμᾶτε καὶ διδάσκαλον νομίζετε, οὐ οἷς τὰ περὶ τῆς ὑμῶν σωτηρίας διελέγετο καταφρονήσαντες καὶ ὑβρίσαντες πολλάκις. καὶ ὅρα ὃ κακοῦργον αὐτῷ. οὐ λέγουσιν, Εἰπὲ ἡμῖν τί ὃ καλόν, τί ὃ συμφέρον, τί ὃ νόμιμον, ἀλλὰ τί σοι δοκεῖ; ὅπου πρὸς

ἐν

ἐν τῷ ἐβλεπον, ὃ προσδοῦναι αὐτῷ ἢ ἐκπολεμῶσαι τῷ κεφαλαίῳ. καὶ ὁ Μαρκος ὃ ὅτο δηλῶν, ἢ ὃ αὐταδες αὐτῶν σαφέτερον ἐκκαλύπτων, καὶ τὴν φοινικῆν αὐτῶν γνώμην, φησὶν αὐτοῖς εἰρηνέαν, Δῶμεν Καίσαρι κῆνσον, ἢ μὴ δῶμεν; ὅτω δυμοῦ μὶ ἔπνεον, καὶ ὠθῆνον ὑπεβουλεύοντο ὃ θεραπείαν. τί οὖν αὐτός; τί με πειράζετε ὑποκριταί; Μαρ. ιε. ιδ.

5 εἶδες πῶς πλεκτικώτερον αὐτοῖς προσέλεγεται; ὅπερ γὰρ ἀπηρτισμένην ἢ προσδηλος ἦν ἡ καρία, βαθυτέραν δίδωσι τὴν τομήν, προσέτον αὐτοῖς συγχέων καὶ ὑπισομίζων, τῷ τὰ ἀπόῤῥητα αὐτῶν εἰς μέσον ἀγαγεῖν, καὶ δῆλον ἅπασι ποιῆσαι μᾶλλον οἵας αὐτῷ προσέρχονται διανοίας. ταῦτα ὃ ἐποίει, ἀναστέλλων αὐτῶν τὴν κακίαν, ὥστε μὴ πάλιν τοῖς αὐτοῖς ὑπεχειρωθῆναι καταβολαῖς. καίτοιγε τὰ ῥήματα πολλῆς ἔγεμε θεραπείας. ἢ γὰρ καὶ δι-

10 δάσκαλον ἐκάλουν καὶ ἀληθῆ ἐμάρτυρον, καὶ ὃ ἀπροσωπόληπτον· ἀλλὰ Θεὸς ὢν, οὐδενὶ τούτων προσελογίζετο. ὅταν κἀκεῖνος ἐγκαλῇ σοι ἁμαρτίαν, ὅτι ἡ σοφισμοῦ ἡ ὑπόπλησις ἦν, ἀλλὰ σημεῖον τῆς τῶν ἀπόῤῥητα αὐτῶν εἰδέναι. ἡ μὲν μέχρι τῆς ὑποπλήξεως ἔστη· καίτοιγε ἤρκει μόνον ἐλέγξαντα τὴν γνώμην αὐτῶν καταισχῦναι αὐτοὺς τῆς πονηρίας· ἀλλ' οὐχ ἵσταται μέχρι τούτου, ἀλλὰ καὶ ἑτέρως ἀπορράπτει αὐτῶν τὰ σόματα.

15 19 Επιδείξατε γάρ μοί, φησί, τὸ νόμισμα τῆς κήνσου. Καὶ ὡς ἐπέδειξαν, ὅσαπερ ἀεὶ ποιεῖ, δέχεται τῆς ἐκείνων γλώττης ἐκφέρει τὴν ἀπόφασιν, καὶ αὐτοὺς ψηφίσασθαι παρασκευάζει ὅτι ἔξεστιν, ὅπερ ἦν λαμπρὸν καὶ σαφὲς εἶπεν. ὥστε ὅταν ἐρωτᾷ, οὐκ ἀγνοῶν ἐρωτᾷ, ἀλλὰ τοὺς οἰκείους αὐτῶν ἀποκρίσεσιν ὑποβυθίους αὐτοὺς ποιῆσαι βουλόμενος. ὅπερ γὰρ ἐρωτηθέντες,

20 20 Τίνος ἡ εἰκών, εἶπον ὅτι Καίσαρος· 21 Φησὶν, ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ. Οὐ γὰρ ὅτι τοῦτο δοῦναι, ἀλλ' ἀποδοῦναι. καὶ ὅτο καὶ ἀπὸ τῆς εἰκόνος καὶ ἀπὸ τῆς ὑπιγραφῆς δείκνυται. Εἶπα ἵνα μὴ εἴπωσιν, * ἀνθρώποις ἡμᾶς ὑποτάττεις; ἐπήγαγε, τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ. ἔξεστι γὰρ καὶ ἀνθρώποις τὰ αὐτῶν πλουτεῖν, καὶ Θεῷ δίδοναι τὰ τοῦ Θεῷ. πολλὰ ἡμῶν ὀφειλόμενα. διὸ καὶ Παῦλός φη-

25 σιν, Ἀπόδοτε πᾶσι τὰς ὀφειλάς· ᾧ τὸν φόρον, τὸν φόρον· ᾧ τὸ τέλος, τὸ τέλος· τῷ τὸν φόβον, τὸν φόβον· ᾧ τὴν τιμὴν, τὴν τιμήν. σὺ δὲ ὅταν ἀκούσῃς, ἀπόδος τὰ Καίσαρος Καίσαρι, ἐκεῖνα γίνωσκε λέγειν αὐτὸν μόνον, τὰ μηδὲν τὴν εὐσέβειαν προσβλάπτοντα. ὡς ἐκεῖνο μὲν τοιοῦτον ἦν, οὐκέτι Καίσαρος, ἀλλὰ τοῦ δεσπόζοντος φόρος ὅτι τὸ τέλος τοιοῦτον. ταῦτα ἀκούσαντες ἐπεστομίσθησαν, τὸ ἐθαύμασαν τὴν σοφίαν. οὐκοῦν πιστεύσας ἐκεῖνος, οὐκ-

30 οὖν ἐκπλαγῶν. τὸ γὰρ ἀστοῦτος αὐτοῖς προέλεγεν ἀπόδειξιν τὰ ἀπόῤῥητα ἐκκαλύψας, ἢ μετ' ὀπτικείας αὐτοὺς ἐπεστόμισε. τί οὖν; ὑπίσθυσαν; ὐδαμῶς,

22 Αλλὰ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον,

23 Καὶ μετ' αὐτοὺς προσῆλθον τὰ σαδδυκαῖοι. Ω τῆς δυσίας· ἐκείνων ὑπισομιαθέντων ὅτοι προσκαίροις, δέον οὐκ ἐπεστρέψαι γνῆναι. ἀλλὰ τοιοῦτον ἡ φρασύτης,

35 δυσίασμον τοῦ ἰατρὸν τὰ ἀδυνατοῦντος ὑπιχειρεῖ. δέχεται τοῦτο ἢ ὁ διαγελιστὴς ἐκπληττόμενος αὐτῶν τὴν ἀπόνοιαν, αὐτὸ τοῦτο ὑπισημαίνει λέγων· ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον. ἐν ἐκείνῃ, ποίᾳ; ἐν ἧ τῶν ἐκείνων κακουργίαν ἐπέλεγξε, ἢ κατῄσχυνεν αὐτούς. τίνες δέ εἰσιν ὅτοι; αἵρεσις Ιουδαίων ἑτέρα παρὰ τοὺς Φαρισαίους, καὶ ἐκείνων πολὺ καταδεεστέρα, λέγουσα μὴ εἶ) δύασιν, μήτε ἄγγελον, μήτε πνεῦμα. παχύτεροι γάρ τινες ὅτοι, ἢ " πρὸ

40 τὰ σωματικὰ ἐπτοημένοι. πολλαὶ γὰρ ἦ ἐπὶ Ιουδαίων αἱρέσεις ἦσαν. διὸ ἢ Παῦλος λέγει, Φα- Πραξ. κγ. η.
ρισαῖός εἰμι, τῆς ἀκριβεστάτης αἱρέσεως πρὸ ἡμῶν. ἐξ ὧν βούλεται μὴ πρέπειν ὅτοι πρὸς δύασιν λέγειν· λέγει δὲ ἵνα πλατύνῃσι ἢ προφάσεις ζωπυρήσασιν, ὡς ἔγωγε οἶμαι, πρὸ γεγυμνωμένου, οἰόμενοι εἰς ἀπορίαν αὐτὸν ἐμβαλεῖν, ἢ θέλοντες δυσπετέσαι ἀμφότερα, καὶ τὸ δύασιν εἶ), ἢ τὸ τοιοῦτον ἀνάσασιν. " ὁμοίως ὃ ἢ ὅτοι μετ' ἐπιτικείας δῆθεν " προσάλ-

λεσι

λοις λέγοντες· 24 Διδάσκαλε, Μωϋσῆς εἶπεν, ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

25 Ἦσαν οὖν παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί· καὶ ὁ πρῶτος γαμήσας ἐτελεύτησεν, καὶ μὴ ἔχων σπέρμα ἀφῆκε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

26 Ὁμοίως [καὶ] ὁ δεύτερος, καὶ ὁ τρίτος, ἕως τῶν ἑπτά.

27 Ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή.

28 Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή; Ὅσα τοῦτοις διδασκαλικῶς ἀποκρινόμενον. εἰ γὰρ καὶ ἀπὸ κακουργίας προσῆλθον, ἀλλ' ὅμως καὶ ἀγνοίας ἡ ἐρώτησις ἦν [μᾶλλον.] διὸ οὐδὲ λέγει αὐτοῖς, ὑποκριταί. Εἶπα, ἵνα μὴ ἐγκαλέσῃ, ὡς ἑπτὰ μίαν ἔχον, προσιόντας καὶ τὸ Μωϋσέα· καίτοιγε ὅπερ ἔφθην εἰπών, πλάσμα ἦν, ὡς ἔγωγε οἶμαι. διὰ γὰρ δύο ὁ τρίτος ἔλαβε, τοὺς δύο νυμφίους ὁρῶν γημαμένους νεκρούς. Εἰ δὲ ὁ τρίτος, ἀλλ' οὐχ ὁ τέταρτος, οὐδὲ ὁ πέμπτος. Εἰ γὰρ ὅτι, πολλῷ μᾶλλον ὁ ἕκτος ἢ ὁ ἕβδομος οὐκ ἀν προσῆλθον, ἀλλ' οἰωνισάντες ἀν τὴν γυναῖκα. τοιοῦτοι γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι. Εἰ γὰρ καὶ πολλοὶ τῶν πάλαι, πολλῷ μᾶλλον νῦν εἰκῆ· ὅπου γε καὶ χωρὶς τούτου πολλάκις ὁ οὕτω ζῆν οὐκ ἔφυγεν, ἀλλὰ καὶ τὸν νόμον κατεμαγκάζοντος. οὕτω γοῦν ἡ Ῥοὺθ ἡ Μωαβῖτις ἐκείνη γυνὴ προῆλθε μακροτέρω τῆς συγγενείας ὀξεκαιδεκάτῃ· καὶ ἡ Θάμαρ ὑπεστάλη πρᾶξαι τοῦ κηδεστοῦ κλέψαι σπέρμα κατεμαγκάζον. καὶ γὰρ οὗτος ἔνεκεν οὐκ ἔπλασαν δύο ἢ τρεῖς, ἀλλ' ἑπτά; ὥστε οὐκ ἀπιστίας κωμῳδήσαι, ὡς φέρεται, τὴν ἀνάστασιν. διὰ δὲ λέγεται, πάντες ἔχουν αὐτήν, ὡς εἰς ἀπορίαν τι αὐτοὺς ἐμβαλοῦντες. τί οὖν ὁ Χριστός; πρὸς ἀμφότερα ἀποκρίνεται, καὶ πρὸς τὰ ῥήματα, ἀλλὰ πρὸς τὴν γνώμην ἰσάμενος, καὶ πάντα μὲν τὰ ἀπόρρητα αὐτῶν ἀνακαλύπτων, καὶ ποτὲ μὲν αὐτὰ ἀνασκευάζων, ποτὲ δὲ τῷ συνειδότι τῶν ἐρωτώντων ἀφιείς. ἔλεγχον. ὅσα γοῦν ἀνῄρηται πρὸς ἀμφότερα δείκνυσι, καὶ ὅτι ἀνάστασις ἔσται, καὶ ὅτι διαφόρου ἀναστάσεως, οἵαν ὑποπτεύουσι. τί γάρ φησι;

29 Πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ.

Ἐπειδὴ γὰρ ὡς εἰδότες, Μωϋσέα προσβάλλονται καὶ τὸν νόμον, δείκνυσιν ὅτι τοῦτο μάλιστα ἀγνοούντων ἐστὶ τὰς γραφὰς ὁ ἐρώτημα. ἐπτόηται γὰρ καὶ ὁ πειράζειν αὐτὸν ὑπὲρ τὰς γραφὰς ἀγνοῶν, καὶ τὴν Θεοῦ τὴν δύναμιν μὴ εἰδέναι ὡς χρή. τί οὖν φασιν, φησιν, εἰ ἐμὲ πειράζετε ἐπὶ ἀγνοουμένοις ὑμῖν, ὅπου γε οὐδὲ τὴν Θεοῦ τὴν δύναμιν ἴστε, ἧς τοσαύτην πεῖραν εἰλήφατε, καὶ οὔτε ἐκ κτίσεως σύνοιδεν, οὔτε ἀπὸ γραφῶν αὐτὴν ἔγνωτε, εἰ ἄρα καὶ οἱ κενοὶ λογισμοὶ τοῦτο πρόσχημα εἰδέναι, ὅτι τῷ Θεῷ πάντα δυνατά; ὁ μὲν οὖν μὴ πρὸς τὸ ἐρώτημα ἀποκρίνεται. ὅπερ γὰρ τοῦτο αἴτιον ἦν αὐτοῖς τὸ μὴ νομίζειν δύνασθαι, τὸ νομίζειν τοιαύτην τὴν παγκράτειαν τότε καταύσαι, τὸ αἴτιον θεραπεύει, εἶπα καὶ τὸ σύμπτωμα (ἀπὸ γὰρ τούτου καὶ τὸ νόσημα γέγονε) καὶ δείκνυσι τῆς δυνάστεως τὸ μέγεθος.

30 Ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει, φησὶν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε γαμίσκονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι Θεοῦ ἐν οὐρανῷ. Ὁ δὲ Λουκᾶς φησιν, ὡς υἱοὶ Θεοῦ. Εἰ τοίνυν οὐ γαμοῦσι, δῆλον ἡ ἐρώτησις. οὐ μόνον οὐ γαμοῦσι, δηλοῖ τοῦτο ἄγγελοι· ἀλλ' ὅτι ὡς ἄγγελοι, δηλοῖ τοῦτο οὐ γαμοῦσιν. ἀπὸ τούτου δὲ ἕτερα πολλὰ δῆλον, ἅπερ ἅπαντα δι' ἑνὸς ῥήματος ὁ Παῦλος ἠνίξατο εἰπών· Παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου. καὶ δηλοῖ μὴ τούτων ἐδήλωσεν ἡλίκη ἡ ἀνάστασις· ὅτι δὲ καὶ ἀναστάσεις ἔσται, δείκνυσι. καίτοι συναποδέδεικται τῷ Εἰρηναίῳ καὶ τοῦτο· ἀλλ' ὅμως οὐκ περιττεύσει τὸν λόγον πάλιν προσθήσει λέγων. οὐδὲ γὰρ πρὸς τὸ ἐρώτημα ἔστι μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἔννοιαν αὐτῶν. ὅτων, ὅταν μὲν σφόδρα κακουργῶσιν, ὡς ἀγνοοῦντας ἐρωτῶσι, καὶ οὐκ περιττεύσει διδάσκει· ὅταν δὲ ἀπὸ κακίας μόνης, οὐδὲ πρὸς τὰ ἐρωτώμενα ἀποκρίνεται. καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ Μωϋσέως ὑπισχνεῖται αὐτούς, ὅπερ καὶ ἐκεῖνον Μωϋσέα προσβάλλοντας, καὶ φησι·

31 Περὶ

Λουκ. κ. λς.

α. Κορ. ζ. λα.

31 Πεεὶ ὑ τῆς ἀναςάσεως νεκρῶν ὀκ ἀνέγνωτε,

32 Οτι ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς Αβρααμ ⁊ Ισαακ ⁊ Ιακώβ; ὀκ ἔςι Θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων. Ουχὶ τῶν ὀκ ὄντων, φησὶ, ⁊ καθάπαξ ἀφανισθέντων, ⁊ ὀκ ἔτι ἀναςησομένων. οὐ γὰρ εἶπεν, ἦμεν· ἀλλ' εἰμὶ, τῶν ὄντων ⁊ τῶν ζώντων. ὥσπερ γὰρ ὁ Ἀδὰμ, εἰ ⁊ ἔζη τῇ ἡμέρᾳ, ἦ ἔφαγε ἀπὸ τοῦ ξύλου, ἀπέθανε τῇ ἀποφάσει· ὕτω ⁊ οὗτοι, εἰ ⁊ κατὰ ἐτεὸν ἦκεσαν, ἔζων τῇ ὑποχρέσει τῆς ἀναςάσεως. πῶς οὖν φησιν ἀλλαχοῦ, Ινα ⁊ νεκρῶν ⁊ ζώντων κυριεύσῃ; ἀλλ' ὀκ ἔςιν ἐναντίον τοῦτο ἐκείνῳ. νεκροὺς γὰρ ὀνομάζει φησὶ, τοὺς καὶ αὐτοὺς ζήσεσθαι μέλλοντας. οἱδὲ ὑ ⁊ ἄλλην νεκρότητα, ὡς ἴσ φησιν· Αφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς. Ρωμ. ιδ'. θ. Λυκ. θ. ξ.

33 Καὶ ἀκούσαντες ⓐ ὄχλοι, ἐξεπλήττοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

Ουδὲ ὀνομάζει ⓐ σαδδουκαίους· ἀλλ' οὗτοι μὲν ἡττηθέντες μάχῃ ἔφυγον, ὃ ὑ ἀδίκημα πλῆθος καρπούμενοι τὸ ὠφέλειμον.

Επεὶ οὖν τοιαύτη ἡ ἀνάςασις, φέρε, πάντα ποιῶμεν, ἵνα τῶν μελλόντων ὀκ τύχωμεν. ΗΘΙΚΟΝ Εἰ δὲ δοκεῖ, ⁊ περὶ τῆς ἀναςάσεως δείξομεν ὑμῖν τινας ταύτας ὀνειδίζοντας καὶ καρπουμένους, πάλιν ἐπὶ τὰς ἐρήμους ἀπελθόντες. πάλιν γὰρ τῶν αὐτῶν ἄκομεν λόγων, ὅπως μὴ πλείονος ἡδονῆς ἀκούοντας ὑμᾶς βλέπω. ἴδωμεν τοίνυν ⁊ τίνες οἱ τὰ γραπόπεδα τὰ πνευματικά· ἴδωμεν τὴν φόβου καθαρὰν ἡδονήν. ὁ γὰρ μὴ δοξάζων ἐκεῖνοι ἐσκηνωμένοι, καθάπερ ⓐ γραπται (σκηνὴν γὰρ πρώϊον κατέλυσα ⓦ λόγει) οὐδὲ μὴ ἀσπίδων ⁊ μαχαίρων· ἀλλὰ γυμνοὺς ὁρᾷ τούτων ἁπάντων, ⁊ τοιαῦτα ἐργαζομένους, οἷα οὐδὲ μὴ ὅπλων σκῦλοι. ⁊ εἰ δυνάσαι ζωγρῆσαι, ἐλθὲ, ⁊ χεῖρά μοι ὄρεξον, ⁊ ἴωμεν εἰς ⓦ πόλεμον τοῦτον ἀμφοτέροις, ⁊ ἴδωμεν τὴν παράταξιν. ⁊ γὰρ ⁊ οὗτοι καθ' ἑκάςην πολεμοῦσι τὴν ἡμέραν, καὶ σφάττουσι τὰς ⁽ⁿ⁾ ἐναντίας, ⁊ νικῶσι τὰς ἐπιθυμίας ἁπάσας τὰς ἐπιβουλευούσας ἡμῖν. ⁊ ⁽ⁿ⁾ ὁμόμαθα ταύτας ἐρρίμμενας χαμαὶ, ⁊ μηδὲ ἀναίρειν δυναμένας." ⁊ ὃ ἀποστολικὸν σκῆνος δηλοῖ τὸ ἔργον δεικνύμενον λόγιον ὃ λέγει, ὅτι οἱ τὸν Χριστοῦ τὴν σάρκα ἐσταύρωσε σὺν τοῖς παθήμασι ⁊ ταῖς ἐπιθυμίαις. Εἶδες πλῆθος νεκρῶν κειμένων, ἐσφαγμένων τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος; Μὴ τοῦτο ὐκ ἔςιν ἐκεῖ μέθη, οὐδὲ ἀδηφαγία. καὶ δείκνυσιν ἡ τράπεζα ⁊ ὃ ὄφαιον ὃ ἐπ' αὐτῇ ἑσηκός. ἡ γὰρ μέθη ⁊ ἡ ἀδηφαγία κεῖται νεκρὰ μὴ τῆς ὑδροποσίας ἐμπωλεῖσα, ὃ πολυειδὲς τοῦτο ⁊ πολυκέφαλον θηρίον. καθάπερ γὰρ ὁπὶ τῆς μυθοποιουμένης σκύλλης ⁊ ὕδρας, οὕτω ⁊ ὁπὶ τ μέθης πολλὰς ὄψει κεφαλὰς ἰδεῖν· σὺ τοῦτον πορνείαν, ἐκεῖνον ὀργὴν, ἄλλοθεν βλαχείαν, ἑτέρωθεν ἔρωτας ἀτόπους φυομένους· ἄλλα ὑπὸ ταῦτα πάντα αἰωρηται. καίτοιγε σκῆνα τὰ γραπόπεδα, καὶ μυρίων πολεμίων, νενικηται" πολεμίων, ὑπὸ τούτων ἁλίσκηται. ⁊ ὅτε ὅπλα, ὅτε δόρατα, ὐκ ὅπερ αὖ ἕτερον ἦ, δυνάμεις τοιάς ταύτας ἔχουσι τὰ φάλαγγας· ἀλλὰ τούτους τοὺς γίγαντας, τοὺς ἀρίστους, τοὺς ⁊ μυρία ἀνδραγαθοῦντας δύσις δὺ χεῖρες δεσμοῖς δεδεμένους ὄπιθεν ⁊ μέθη, χεῖρες σφαγῆς ⁊ πραυμῆς, καθάπερ τοὺς τεπραυματισμένους, κειμένους· μᾶλλον ὑ ⁊ πολλῷ χαλεπώτερον. σκῆνοι μὲν γὰρ καὶ ἀπαίρουσιν· ὕτοι ὑ οὐδὲ τοῦτο, ἀλλ' ἀδήλως καταπίπτουσιν. ὁρᾷς ὅτι μεῖζον τοῦτο τὸ γραπόπεδον ⁊ θαυμασότερον; τοὺς γὰρ ἐκείνων ὀνομαζομένους πολεμίους ἀναίρεις τῷ θελῆσαι μόνον. ὅπου γὰρ ἀθυμῆ αὐτοῦ τοῦ μητέρα ἀπόντων τῶν χαλεπῶν ποιοῦσιν, ὡς μηδὲ σκοχλῆν λοιπόν. τὸ ὑ γραπτηρῦ κειμένου, ⁊ τῆς κεφαλῆς ἀνηρημένης, ⁊ τὸ λοιπὸν σῶμα πνυγαίζει. καὶ τοῦ νίκου ταύτου ἔκαςον τῶν σκῆνος μενόντων ἐργαζόμενον ἴδοι τις ἄν. ὁ γὰρ, ὥσπερ ὅπι τούτων τῶν πολεμίων, ἐὰν ὑφ' ἑνὸς τις λάβῃ πληγὴν, ἑτέρῳ λοιπὸν ὐκ ἔςι βαρὺς καταπεσὼν ἅπαξ· ἀλλ' ἀνάγκη πόντας τὸ θηρίον τοῦτο παίειν· καὶ ὁ μὴ πλήξας" αὖθις ⁊ καταδαμασθήσεται, σκοχλῆται πόντος. εἶδες νίκου λαμπρὸν; οἵ γὰρ τὰ γραπόπεδα τὰ πόντα τοῦ οἰκουμένης ὁμοῦ συνελθόντα ἅπαντα ἐσταυρωμένον" ὁ δυνά-

ται, τοῦτο ἕκαστος ἐκείνων ἴσησι, ⟨ πρώτα" ὠμότητες ἁπάσας, πολλαχοῦ μὲν καὶ πορνείας ῥήματα, νοσήματα μανικὰ καὶ ἀηδῆ, τύφος, πρῶτα ὅσα ἀπὸ μέθης ὁπλίζεται. ⟨ μιμοῦνται ⟨W⟩ ἑαυτῶν δεσπότην, ἵν' ἡ γραφὴ πληρωθῇ λέγουσα· Ἐκ χειμάρρου ἐν ὁδῷ πίεται, διὰ τοῦτο ὑψώσει κεφαλήν. Βούλεσθε καὶ ἑτέρωθεν πλῆθος γυναικῶν ἰδεῖν; Ἴδωμεν ἐκ τῆς τυφῆς ἐπιθυμίας, καὶ ἐκ τῶν ὀψοποιῶν, τῶν μαγείρων, τῶν τραπεζοποιῶν, τῶν πλακουντοποιῶν. αἰσχύνομαι μὲν γὰρ πρῶτα διηγούμενος. πλὴν ἀλλ' ὅμως ἐρῶ καὶ" ὄρνεις καὶ ἀπὸ φασίδος, οὐ ζωμοὺς οὐ χύδην μιγνυμένους, καὶ ὑγρά, καὶ ξηρὰ ἐδέσματα, τοὺς ταῖς τούτων κοιλίαις νόμους. καθάπερ γὰρ ἵνα πόλιν" διοικοῦντες, καὶ γραπτὰ πανδοκεῖα διατάττοντες· οὕτω δὲ οὗτοι, τί τοῦτον, καὶ τί δεύτερον νομοθετοῦσι καὶ κατατάττουσι. καὶ ⟨ μὴ δὲ τοῦτον" ὄρνεις ἐστὶν ἀνθράκων ὀπτημάτων ἐνδοθεν μεμεστωμένων ἰχθύων εἰσάγουσιν· ἕτερα δὲ, ἄλλοθεν καὶ ταῦτα παρασκευαζόμενα ποιοῦνται τῶν δαπανημάτων τούτων δεῖπνον· καὶ ἄμυλλα πολλὴ ταῖς τούτων, ⟨ καὶ ἰσχὺς ποιότητος, ⟨ καὶ ἰσχὺς τάξεως, ⟨ καὶ ἰσχὺς πλήθους, καὶ φιλοτιμοῦνται ἐφ' οἷς κατορύττεσθαι ἔδει. ⟨ μὴ, ὅτι δὲ ἡμισυ τῆς ἡμέρας δυάλωσαν, ⟨ ὃ πᾶσαν αὐτὴν, ⟨ ὃ ὅτι καὶ τὴν νύκτα παρεστήκαμεν, λέγοντες. ἴδε δὲ μέγαν καλαίπωρε τῆς γαστρὸς, καὶ αἰσχύνῃ τὴν ἄμετρον ἀσωτίαν. ἀλλ' ὅδεν τοιοῦτον πρὸς τοῖς ἀγγέλοις ἐκείνοις· ἀλλὰ καὶ αὐτὰ πᾶσαν αἰθιοπίαν νεκρᾶ. ὁ γὰρ εἰς πλησμονὴν καὶ τρυφὴν, ἀλλ' εἰς χρείαν αὐτοῖς" αἱ θρῖαι. οὐκ ὀρνίθων ἐκεῖ θηρεύεται, οὐδὲ ἰχθύων· ἀλλ' ἄρτος καὶ ὕδωρ. καὶ ὃ σύγχυσις αὐτὴ καὶ ὁ θόρυβος ⟨ αἱ καρχαί, πρῶτα ἐκποδὼν ἐκεῖθεν, καὶ ἀπὸ τῆς δωματίου, καὶ ἀπὸ τῆς σώματος πολὺς ὁ λιμός· πρὸς ὃ τούτοις, πολλὴ ἡ ζάλη. διὰ ῥᾳδιουργίαν οὖν τοῦ λόγου τὴν γαστέρα τῶν τὰ τοιαῦτα σιτουμένων, καὶ ὅλη ⟨W⟩ πολιὰ φορυτὸν, ⟨ ⟨W⟩ ἀκάθαρτον ὄχετον, καὶ ⟨W⟩ κεκονιαμένον τάφον. τὰ δὲ μὴ ταῦτα ⟨ αἰσχύνομαι εἰπεῖν. ταῖς ἐρυγαῖς ταῖς ἀηδίαις, ταῖς ἐμέτοις, ταῖς κάτωθεν, ταῖς ἄνωθεν ἐκκρίσεις. ἀλλὰ καὶ ταύτας" ἴσθι καὶ βλέπε νεκρὰς ταῖς ἐπιθυμίας ἐκείνας, καὶ οὐδὲ ἀπὸ τούτων σφοδροτέρως ἐρωτᾶς· οὐδὲ τῶν ἀφροδισίων λέγω. καὶ γὰρ καὶ τούτους ὅλη πρώτας ἐρριμμένους μὴ τῶν ἵππων, μὴ τῶν σκυφοφόρων. σκυφοφόρος γὰρ καὶ ὅπλον καὶ ἵππος αἰχμᾶς ποιήσεως ῥῆμα ὄντων αἰχμῆς. ἀλλ' ὅλη ἵππων ὁμοῦ καὶ ἀναβατῶν τοιοῦτον ⟨ ὅπλα κείμενα· ἐκεῖ δή, τῶν ἀτίμων ἄπεστι, * καὶ ψυχαὶ νεκραὶ ἐρριμμέναι. οὐκ ὀπὶ τῆς τραπέζης ἡ μόνον, ἵν' νίκη λαμπρὰ τοῖς ἁγίοις ἐκείνοις, ἀλλὰ καὶ ὀπὶ τῶν ἄλλων· ὀπὶ τῶν χρημάτων, ὀπὶ τῆς δόξης, ὀπὶ τῆς βασκανίας, ὀπὶ τῶν νοσημάτων ἀπρήκτων. ἆρά σοι δοκῇ τοῦτο ἐκείνου τοῦ τραπεζοῦ ἰσχυρότερον εἶναι, καὶ ἡ τράπεζα βελτίων; καὶ τίς δυτερῆς; οὐδεὶς, οὐδὲ αὐτῶν ἐκείνων, κἂν σφόδρα μαινόμενος ἦ. αὕτη μὲν γὰρ εἰς ὀρεκτὸν παραπέμπει, ἐκείνη δὲ εἰς γέενναν ἕλκει· τοῦτον ὁ διάβολος παρατέτεται, ἐκείνων δὲ ὁ Χριστός· τοῦτον τυφὴ νομοθετεῖ καὶ ἀκολασία, ἐκείνην δὲ φιλοσοφία καὶ σωφροσύνη· ἐνταῦθα ὁ Χριστὸς παραγίνεται, ἐκεῖ δὲ ὁ διάβολος. ἔνθα γὰρ μέθη, διάβολος· ἔνθα αἰσχρὰ ῥήματα, ἔνθα πλησμονὴ, ἐκεῖ δαίμονες χορεύουσι. τοιαύτην εἶχε τράπεζαν ὁ πλούσιος ἐκεῖνος· διὰ τοῦτο οὐδὲ σταγόνος [ὕδατος] χύσις ἦν. ἀλλ' ὅχι ὅτι τοιαύτην, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀγγέλων ἤδη μελετῶσιν. ὁ γαμούσιν, οὐδὲ γαμίσκονται, οὐδὲ καθεύδουσιν ἄρδην, οὐδὲ τρυφῶσιν· ἀλλὰ πλὴν ὀλίγων ὧν καὶ" ἀσώματοι γεγόνασι. Τίς οὖν ἐστιν ὕπνος βιόκολος νικῶν οὐ ἐγρηγορώς, ὡς ἀρίστοποιούμενος ἐφάπαξ ἰσχύν; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης φησίν· Ἡτοίμασας ἐνώπιόν μου τράπεζαν ἔξεναντίας τῶν θλιβόντων με. ὁ γὰρ δοὺς ἀμβροτοποσίαν καὶ ταύτην" τοῦτο εἰπὼν ὃ λοιπὸν τῆς τραπέζης. οὐδὲν γὰρ ὅπου θλίβει ψυχὴν, ὡς ἐπιθυμία ἄτοπος καὶ τρυφὴ καὶ μέθη, καὶ τὰ ἐκ τούτων κακά· καὶ τοῦτο ἴσασιν ⟨ πεῖραν εἰληφότες καλῶς. Εἰ δὲ μάθοις καὶ πόθεν αὕτη συλλέγεται ἡ τράπεζα, ⟨ πόθεν ἐκείνη, τότε ὅλη καλῶς ἑκατέρας τὸ διάφορον. πόθεν οὖν αὕτη συλλέγεται; ἀπὸ μυείων δακρύων, ἀπὸ χηρῶν πλουσιοκτυμόνων, ἀπὸ ὀρφανῶν ἁρπαζομένων· ἢ δὲ ἀπὸ πόνων διχθίων. καὶ ἔοικεν αὕτη μὲν ἡ τράπεζα

γυναικὶ

χ. αἰσχύνομαι καὶ πόρνης ῥήματα καὶ μέθης καὶ τύφος

χ. ὄρνις,

χ. εἰκοσῶν

χ. ὄρνις

χ. ἰδοὺ

χ. ἀσώματοι εἰσὶ

χ. ἔστι πανὸς ἢ λίγη

γωναικὶ καλῇ καὶ βίᾳ δοθῆναι, οὐδενὸς τῶν ἔξωθεν δεομένη, ἀλλὰ φυσικὸν ἐχούσης τὸ κάλλος· ἐκείνη δὲ πόρνη ἐστὶ καὶ αἰσχρὰ καὶ δυσειδὴς, πολλὰ μὲν ὀπτασίμματα ἐχούσης, οὐκ ἰσχυούσης δὲ συσκιάσαι τὴν ἀμορφίαν, ἀλλ' ὅσῳ μᾶλλον ἐπίεζε φύσιν τέχνη, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἐλεγχομένη. ὁ γὰρ καὶ αὕτη, ὅταν ἐξυπέρω φύσιν τὸ συγχωρούμενον, τότε δείκνυσι τὸ αἶσχος μᾶλλον. μή γάρ μοι αὐτὸν ἴδῃς τὸν δαιτυμόνας, ἀλλὰ καὶ τὰς κατακλίσεις, καὶ ὅτε αὐτῆς ὀφθῇ τὴν αἰσχρότητα. ἐκείνη μὲν γὰρ τοῖς συγχωρουμένοις, ἅτε ἐλευθέρα οὖσα, οὐδὲν ἀφίησιν αἰσχρὸν εἰπεῖν· αὕτη δὲ οὐδὲν σεμνὸν, ἅτε πόρνη οὖσα καὶ ἠπατημένη· αὕτη τὸ χρήσιμον ζητεῖ τοῦ ζωοποιοῦντος αὐτὴν, ἐκείνη δὲ τὰ βλαβερά. καὶ ἡ μὲν οὐκ ἀφίησι προσκρούσαι Θεῷ· ἡ δὲ οὐκ ἀφίησι μὴ προσκρούσαι. ἀπίωμεν τοίνυν πρὸς ἐκείνους, καὶ ἐκεῖθεν εἰσόμεθα πόσοις δεσμοῖς ἐσμεν περιβεβλημένοι. ἐκεῖθεν εἰσόμεθα τραπέζης τῆς πατρίδος μείζονα γέμουσαν ἀγαθῶν, ἡδίω, ἀδάπανον, φρονήσεως ἀπηλλαγμένην, φόνου δὲ βασκανίας καὶ νόσου πάσης ἐλευθέραν, καὶ ζωῆς γέμουσαν ἐλπίδος, καὶ πολλὰ τὰ ἑρπετὰ ἔχουσαν. οὐκ ἔστι δάκνος ἐκεῖ, οὐκ ἔστι νόσος, οὐκ ἔστιν ὀργή· πάντα γαλήνη, πάντα εἰρήνη. μή γάρ μοι τὸν σιγὸν τῶν ἀσκητῶν εἴπῃς ἐν ταῖς τῶν πλουσίων οἰκίαις, ἀλλὰ τὸν κραυγὸν τῶν ἀρισταποιουμένων· καὶ τὸν πρὸς ἀλλήλους λέγω (καὶ αὕτη μὲν γὰρ καταπέλασος) ἀλλὰ τὸν ἔνδον, τὸν ἐν τῇ ψυχῇ, τὸν πολλῶν ἐπάγουσαν ἀχμαλωσίαν, τοὺς δαίμονας τῶν λογισμῶν, τὸν ζάλον, ⓦ ζόφον, ⓦ χειμῶνα· δι' ὧν ἅπαντα μίγνυται καὶ νυκτομαχία ἐστὶ πρὸς ἑαυτούς. ἀλλ' οὐκ ἐν ταῖς σκηναῖς τῶν μοναχῶν τοιαῦτα· ἀλλὰ πολλὴ ἡ γαλήνη, πολλὴ ἡ ἡσυχία. καὶ ἐκείνῳ μὲν ὕπνος θανάτῳ προσοικὼς δέχεται τὸν τράπεζαν, ταύτην δὲ νῆψις καὶ ἀγρυπνία· ἐκείνην κόλασις, ταύτην οὐρανῶν βασιλεία καὶ τὰ ἀθάνατα βραβεῖα. ταύτην τοίνυν διώκωμεν, ἵνα καὶ τῶν καρπῶν αὐτῆς ἀπολαύσωμεν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. οα. 34 ΟΙ ΔΕ ΦΑΡΙΣΑΙΟΙ ΑΚΟΥΣΑΝΤΕΣ, ΟΤΙ ἐφίμωσε τοὺς Σαδδουκαίους, ἐσιώπησαν ὅτι ὁ αὐτός,

35 Καὶ ἐπηρώτησεν εἷς ἐξ αὐτῶν νομικὸς, πειράζων αὐτὸν καὶ λέγων· 36 Διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ;

ΑΛΛΗΝ τὴν αἰτίαν τίθησιν ὁ εὐαγγελιστὴς, δι' ἣν ἔδει σιγῆσαι, καὶ τὴν ἀρᾳστότητα τὴν ἐκείνων καὶ ἐντεῦθεν ἐδείκνυται. πῶς, καὶ πῇ δῆλον; ὅτι ὀπτασιμαθέντων ἐκείνων ὅτι πάλιν ὀπτίζενται. δέον γὰρ καὶ ἐντεῦθεν ἡσυχάζειν· ⓦ οἱ ἐπαγωνίζονται τοῖς πρώτοις, καὶ προσβάλλουσι) ⓦ νομικὸν, ὃ μαθεῖν βουλόμενοι, ἀλλὰ ἀποπειρᾶν ποιοῦμενοι· ὁ ἐρωτῶσι, ποία ἐντολὴ πρώτη; ὅτῳ γὰρ ἡ πρώτη αὕτη ἐστὶν, ἀγαπήσεις Κύριον ⓦ Θεόν σου, πρόσδοχθητέ τινα λαβεῖν παρ' ἐξεῖνοις, ὡς ὀπισθορθωστήσοντα αὐτοῖς, διὸ καὶ αὐτὸν δείκνυσιν ἑαυτὸν Θεόν, προσβάλλοντα τῇ ἐρωτήσει. τί οὖν ὁ Χριστός; δείκνυσιν ὅτι ἦλθον ὅτι οὐ τοῦτο, ὅτι ἀπὸ τῆς μισθαποδοσίας ἔχειν ἀγάπην, ἀπὸ τοῦ φόβου τοῦτο ἔχεσθαι, ἀπὸ τοῦ ζημιωτικοῦ ἀλίσκεσθαι, φησίν·

37 Ἀγαπήσεις Κύριον ⓦ Θεόν σου.

38 Αὕτη πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή· 39 Δευτέρα δὲ ὁμοία ταύτης, ἀγαπήσεις ⓦ πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. Διατί δὲ ὁμοία ταύτης; ὅτι αὕτη ἐκείνην προοδοποιεῖ, καὶ πρὸς αὐτῆς συγκροτεῖται πάλιν. Πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράττων μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς. καὶ πάλιν· Εἶπεν ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐκ ἔστι Θεός. καὶ

Ioan. γ. κ. Ψαλμ. ιγ. α. ς.

α. Τιμ. ϛ. ι. τί ἀπ' τύτ; διεφθάρησαν καὶ ἐδουλώθησαν ὑπ' ὀπτηδυμασι. ἢ πάλιν, Ρίζα πάντων τῶν κακῶν [ἐστιν] ἡ φιλαργυρία, ἧς τινες ὀρεχθέντες ἀπεπλανήθησαν ἀπ τῆς πίστεως.

Ιωαν. ιδ. ιε. κα. κγ. καὶ, Ο ἀγαπῶν με τὰς ἐντολάς μυ τηρήσει. αἱ δ' ἐντολαὶ αὐτ πᾶσαι, καὶ ὃ κεφάλαιον αὐτῶν, ἀγαπήσεις Κύριον Ⓦ Θεόν συ, καὶ Ⓦ πλησίον συ ὡς ἑαυτόν. Εἰ τοίνυν ὃ ἀγαπᾷν τ Θεόν, ἀγαπᾷ Ⓦ πλησίον ἐστίν (Εἰ γὰρ φιλᾷς μέ, φησιν, ὦ Πέτρε, ποίμαινε τὰ πρόβατά μυ) ὃ δ' ἀγαπᾷν Ⓦ πλησίον, τῶν ἐντολῶν ἐργάζεται φυλακτικόν· εἰκότως φησίν,

Ιωαν. κα. ιϛ. ιζ.

40 Ἐν ταύταις ὅλος ὁ νόμος κρέμαται καὶ οἱ προφῆται. Διὰ δὴ τοῦτο ὅπερ ἐμπροσθεν ἐποίησε, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ. καὶ γὰρ ἐκεῖ ἐρωτηθεὶς περὶ τοῦ βάπτου τῆς ἀναστάσεως, καὶ τί ἀνάστασις, ἐδίδαξε πλέον ἢ ἐπύθοντο, παιδθέντων αὐτοῖς· ἐνταῦθα τ προφητικὸν ἐρωτηθεὶς, καὶ τὸν δευτέραν λέγει ἢ σφόδρα ἐκείνης ἀποδέουσαν· δευτέρα μὲν γὰρ, ὁμοία δ' ἐκείνης· ἀμυτόμενος αὐτῶν ὅθεν ἡ ἐρώτησις γέγονεν, ὅτι δόξης ἀπεξθείας. Ἡ γὰρ ἀγάπη οὐ ζητεῖ. ἀλλ' ἵνος ἕνεκεν ὁ μὲν Ματθαῖός φησιν ὅτι πειράζων ἠρώτησεν, ὁ δ' Μάρκος τοιῶδυτίον; Εἰδὼς γὰρ, φησιν, ὁ Ἰησῦς ὅτι νενικῶς ἀπεκρίθη, Εἶπεν αὐτ· οὐ μαχεῖν εἰ ἀπὸ τῆς βασιλείας τ Θεοῦ· οὐκ ἐσφυπούμβοι ἑαυτοῖς, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ζωπάδοντες. ἠρώτησε μὲν γὰρ πειράζων τὸν ἐκ τῶν ἐκ τῆς ἀποκρίσεως ὠφεληθεὶς ἐπηνέθη. οὐδὲ γὰρ τὸν ἐκ τῶν ἐκείνου ἐπήνεσεν, ἀλλ' ὅτε εἶπεν, ὅτι ὃ ἀγαπᾷν Ⓦ πλησίον πλέον ὅλ τῶν ὁλοκαυτωμάτων, τότε φησίν· οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τ Θεοῦ, ὅτι τῶν ταπεινῶν ἐφείδε, καὶ τὸν ἐκ τῆς ἀρετῆς κατέλαβε. καὶ γὰρ πάντα ἐκεῖνα ἀγαθὰ τοῦτο, καὶ "ἐν σάββατα καὶ λοιπά. καὶ οὐδὲ ὅπως αὐτῷ ἀπηρτισμένον Ⓦ ἔπαινον" ἔσχεν, ἀλλ' ἔτι λείποντα. Ὃ γὰρ εἶπεν, οὐ μακρὰν εἶ, δείκνυσιν ἔτι ἀπέχοντα, ἵνα ζητήσῃ ὃ λοιπόν. Εἰ δ' εἶπόντα αὐτὸν, ὅτι εἷς ἐστιν ὁ Θεός, καὶ πλὺν αὐτ οὐκ ἔστιν ἄλλος, ἐπήνεσε, μὴ θαυμάσῃς· ἀλλὰ καὶ ἐντεῦθεν κατάμαθε, πῶς πρὸς τὸν νομικὸν ἀποκρίνεται τῶν προφητῶν. καίτοι γὰρ μυεῖται τὸν Χριστοῦ λέγωσιν δυάξια τῆς δόξης αὐτ, ἀλλὰ τοῦτό γε οὐ τολμήσασιν εἰπεῖν, ὅτι καθόλου οὐκ ἔστι Θεός. Ἵνος οὖν ἕνεκεν ἐπαινῇ αὐτὸν εἰρηκότα, ὅτι πλὺν τῶν παθῶν οὐκ ἔστιν ἄλλος Θεός; οὐχ ἑαυτ ὑπεξάγων τῶν Θεὸν εἶ (ἄπαγε) ἀλλ' ὅπῳ οὐδέπω καιρὸς ἦν ἐκκαλύψαι αὐτῷ τὸν θεότητα, ἐκεῖνον ἀφίησιν ὅτι τὸν προτέρων δόγματος μένειν, καὶ ἐπαινεῖ καὶ παλαιὰ εἰδότα καλῶς, ὥστε ὑπὸ παιδίον αὐτ καὶ πρὸς τὸν τῆς καινῆς ποιῆσαι διδασκαλίαν, καὶ καιρὸν αὐτὸν εἰσάγων· ἄλλως δέ, εἰ ὃ εἷς ὁ Θεός, καὶ πλὺν αὐτ οὐκ ἔστι, εἰ καὶ τῇ παλαιᾷ εἰ πάντα κοῦ, ἀ πρὸς ἀθέτησιν τ ἰοῦ, ἀλλὰ πρὸς ἀντιδιασολὴν εἰρῆ) τῶν εἰδώλων· ὥστε καὶ τοῦτον ἐπαινῶν ὅτως εἰρηκότα ταύτῃ ἐπαινῇ τῇ γνώμῃ. Εἶτα ὅπῳ ἀπεκρίθη, καὶ δευτερωτᾷ·

χ. τὶ οὐ ζατε χ. συνίετε,

42 Τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τ Χριστοῦ; τίνος ἐστὶν υἱός; λέγουσιν αὐτῷ, τ Δαβίδ.

Ὅρα μὴ πόσα θαύματα, μὴ πόσα σημεῖα, μὴ πόσας ἐρωτήσεις, μὴ πόσιν ὑπέδειξιν ὁμονοίας τῆς πρὸς Ⓦ πατέρα, τὸν μὲν λόγων, τὸν δ' ἔργων, μὴ δ' ἐπαινέσας τοῦτον Ⓦ εἰρηκότα, ὅτι εἷς ἐστιν ὁ Θεός, ἐρωτᾷ, ἵνα μὴ ἔχωσι λέγειν, ὅτι θαύματα μὲν ἐποίησε, τῷ νόμῳ δ' ἐναντίος καὶ τῷ Θεῷ πολέμιος ἦν. Διὰ τοῦτο μὴ τοσαῦτα τοῦτο ἐρωτᾷ, λανθανόντως ἐπάγων αὐτοῖς εἰς ὃ καὶ αὐτὸν ὁμολογῆσαι Θεόν. καὶ σὺ μὲ μαθητὰ πρότερον ἠρώτησε, τί Ⓓ ἄλλοι λέγουσι, καὶ τότε αὐτοῖς· τούτους δ' οὐχ ὅτως. ἦ γὰρ ἂν ἢ πλείονα εἶπον ἢ πονηρά, ἅτε ἀδεῶς ἅπαντα φθεγγόμενοι. Διὰ δὴ τοῦτο τὸν αὐτῶν ἐκείνων ψῆφον ἐξετάζει. ὅπῳ γὰρ πρὸς τὸ πάθος ἕμελλεν ἑαυτὸν λοιπὸν, τίθησι τὸν σαφῶς Κύριον αὐτ ἀναιρήσαντα προφητείαν, οὐχ πλῶς, οὐδὲ προφητικῶς ὅτι τοῦτο ἐλθών, ἀλλ' ἀπὸ αἰτίας βιάζεται. ἐρωτήσας γὰρ αὐτοὺς πρότερος, ὅπῳ οὐκ ἀπεκρίναντο τἀληθῆ πρὸς αὐτὸν (οὐ θεμιτὸν γὰρ αὐτὸν ἔφασαν εἶ) ψεύδη) ἀναστέπτων τὸν πεπλανημένων αὐτῶν δόξαν, ὅπως εἰσάγει τ Δαβὶδ ἀναιρούμενον αὐτ τὸν θεότητα. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ὑπομι-

ζον

ζον ὅτι ψιλὸς ἀνθρωπος ἰῶ, διὰ τὲ ἔλεγεν, τὸν Δαβίδ· αὐτὸς γὰρ τοῦτο διορθούμενος φησὶν
Ⓦ τοῦ Φήτιλιν, καὶ τὴν κυριότητα αὐτοῦ, καὶ τὸ γνήσιον τῆς υἱότητος *, καὶ τὸ ὁμότιμον τὸ πρὸς
τὸν πατέρα μαρτυροῦντα. καὶ οὐδὲν μέλλει τοῦτο ἴσα·) ἀλλ' ὥστε καὶ φοβῆσαι, καὶ τὸ ἐξῆς ἐπάγει
λέγων· ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου· ἵνα καὶ οὕτως αὐτοὺς ἐπαγά-
γηται. τὲ ἵνα μὴ λέγωσιν, ὅτι κολακεύων αὐτὸν οὕτως σκάλεσε, καὶ ἀνθρωπίνη ἡ ψῆφος
αὕτη, ὅρα τί φησι·

43 Πῶς οὖν Δαβὶδ ἐν πνεύματι Κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων·

44 Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου Ψαλ.ρθ.α.
ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.

45 Εἰ οὖν Δαβὶδ καλεῖ αὐτὸν Κύριον, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν;

Ορα πῶς ὑφειμένως εἰσάγει τὴν τοῦ αὐτοῦ ψῆφον καὶ δόξαν. τοιοῦτόν ἐστιν εἰπεῖν, τί ὑ-
μῖν δοκεῖ, τίνος υἱός ἐστιν; ὡσὲ δι' ἐρωτήσεως εἰς ἀπόκρισιν αὐτοὺς ἀγαγεῖν. εἶτα ὀλίγῳ εἶπον,
τοῦ Δαβὶδ, τὲ μὴν ὁ Δαβὶδ τάδε φησίν· ἀλλὰ πάλιν ἐν ταύτῃ ἐρωτήσεως· πῶς οὖν Δαβὶδ
ἐν πνεύματι Κύριον αὐτὸν καλεῖ; ὥστε μὴ προσῆναι αὐτοῖς τὰ λεγόμενα. διὰ τί δὲ εἶπε, τί ὑ-
μῖν δοκεῖ περὶ ἐμοῦ, ἀλλὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ; διὰ τοῦτο καὶ Ⓐ ἀπόστολοι ὑφειμένως διελέγοντο
περὶ τοῦ πατριάρχου Δαβὶδ λέγοντες, Εξὸν εἰπεῖν μετὰ παῤῥησίας περὶ τοῦ πατριάρχου Δα- Πραξ.β.κθ.
βὶδ, ὅτι καὶ ἐτελεύτησε καὶ ἐτάφη, καὶ αὐτὸς ὁμοίως. διὰ τοῦτο ὡς ἐν ἐρωτήσεως τάξει καὶ συλλογι-
σμοῦ τὸ δόγμα εἰσάγει λέγων· πῶς οὖν Δαβὶδ ἐν πνεύματι Κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων·
εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον
τῶν ποδῶν σου; καὶ πάλιν, Εἰ οὖν Δαβὶδ καλεῖ αὐτὸν Κύριον, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν; οὐκ ἀναμ-
φοῖ δὲ εἰ) αὐτοῦ υἱός (ἅπαντι· ὁ γὰρ ἀπὸ Πέτρου ἐπτακαιδεκάτῳ ἀφ' ἑαυτοῦ) ἀλλὰ τὴν ἐκείνων
ὑπόνοιαν διορθούμενος. ὥστε ὅταν λέγῃ, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστι, τοῦτο λέγει· οὐχ οὕτως ὡς ὑμεῖς
φατε. ἐκεῖνοι γὰρ ἔλεγον, ὅτι μόνοι υἱὸς αὐτοῦ ἐστι, τὲ οὐχὶ καὶ Κύριος, καὶ τοῦτο μετὰ τὴν μαρτυ-
ρίαν· καὶ τότε ὑφειμένως. Εἰ οὖν Δαβὶδ Κύριον αὐτὸν καλεῖ, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν; ἀλλ' ὅμως
καὶ ταῦτα ἀκηκοότες, οὐδὲν ἀπεκρίνατο. οὐδὲ γὰρ ἐβούλοντό τι τῶν δεόντων μαθεῖν. διὰ αὐ-
τὸς ἐπάγει λέγων, ὅτι Κύριος αὐτοῦ ἐστι· μᾶλλον δὲ, οὐδὲ τοῦτο αὐτοὺς ἀπολελυμένως, ἀλλὰ
Ⓦ τοῦ Φήτιλιν μὲν ἑαυτὸν παραλαβών, διὰ τὸ σφόδρα ἀπιστεῖσθαι" ὑπ' αὐτῶν τὲ διαβεβλῆσθαι πρὸς αὐτοῖς. ὁ δὴ μάλιστα χρὴ σκοπεῖν ἡμᾶς, καὶ ταπεινοῖς τὲ ὑφειμένον τι λέγῃ
πρὸς αὐτοὺς, μὴ σκανδαλίζεσθαι. ἡ γὰρ αἰτία αὕτη μετὰ καὶ ἑτέρων πλειόνων, τὸ συγκατα-
βαίνοντα ἐκείνοις διαλέγεσθαι. διὰ καὶ νῦν ἐν ταύτῃ μετὰ πανούργου καὶ ἀποκρίσεως δοκιμάτι-
ζει· ἀρίστεται γὰρ καὶ οὕτω τὴν ἀξίαν αὐτοῦ. οὐ γὰρ ἴσον ἀκούσας Ιουδαίων Κύριον καὶ τοῦ
Δαβίδ. σὺ δέ μοι σκόπει τὲ ὃ λέγω. ὅτε γὰρ εἶπεν, ὅτι εἷς ἐστι Κύριος, τότε καὶ περὶ
ἑαυτοῦ εἶπεν, ὅτι Κύριός ἐστι· τὲ ἀπὸ προφητείας, οὐκ ἔτι ἀπὸ ἔργων μόνον· καὶ δείκνυσιν αὐτὸ
διὰ αὐτοῦ ἀμωμόμενον αὐτὸν Ⓦ πατέρα (ἕως ἂν θῶ γάρ, φησι, τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπό-
διον τῶν ποδῶν σου) τὲ πολλοῦ καὶ ἐντεῦθεν ὁμόνοιαν τοῦ γεγεννηκότος πρὸς αὐτὸν τὲ τιμοῦ. καὶ
τούτῳ τὸ τέλος ἐπιτίθησι τῷ περὶ αὐτοῦ ἀναλέξεων ὑψηλόν τε καὶ μέγα τὲ ἱκανὸν αὐτῷ
ἀπορράψαι τὰ σώματα. καὶ γὰρ ἐσίγησαν ὀξ ἐκείνου, οὐχ ἑκόντες, ἀλλὰ τῷ μηδὲν
ἔχειν εἰπεῖν· καὶ οὕτω καιρίαν ἐδέξαντο πληγὴν, ὡς μηκέτι τολμῆσαι τοῖς αὐτοῖς ἐπιχει-
ρῆσαι λοιπόν.

46 Οὐδεὶς γάρ, φησιν, ἐτόλμησεν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐπερωτῆσαι αὐτόν.

Ου μικρὸν τὸ τοῦτο τοὺς ὄχλους ὠφέλει· διὰ καὶ πρὸς αὐτοὺς λοιπὸν τρέπει τὸν λόγον, ἀ-
ποσήσας τοὺς λύκους καὶ ἀποκρουσάμενος αὐτῶν τὰς ἐπιβουλάς. ἐκεῖνοι γὰρ οὐδὲν ἐκέρδαναν ὑπὸ
κενοδοξίας ἁλόντες, καὶ εἰς ὃ δεινὸν ὕστατον πάθος ἐμπεσόντες. δεινὸν γὰρ τὸ πάθος καὶ πολυκέφαλον.
οἱ μὲν γὰρ ἀρχῆς διὰ ταύτην, οἱ δὲ χρημάτων, Ⓐ δὲ ἰσχύος ἐρῶσιν. οὗ φῶ δὲ βασίζουσα τὲ ὅπερ ἐλεη-

μοσυνίων ἔρχεται ⸌ νηστείαν ⸍ καὶ βύζας καὶ διδασκαλίαν, καὶ πολλαὶ αἱ ταύτης κεφαλαί.

ΗΘΙΚΟΝ Ἀλλὰ δὲ μὴ ὅτι τοῖς ἄλλοις ἐκείνης κενοδοξίαν, θαυμαστὸν οὐδέν· ὃ γὰρ ὅτι νηστείας καὶ βύζης, τοῦτο ἐστὶ τὸ ξένον καὶ δακρύων μεστόν. ἀλλ' ἵνα μὴ πάλιν ἐγκαλῶμεν μόνον, φέρε καὶ Ⓜ ζητῶμεν, δι' ἃ ταύτην φθεγγόμεθα, εἴπωμεν. τοὺς τίνας οὖν ἀποδυσόμεθα τοὺτους; πρὸς σὲ ὅτι χρήμασιν, ἢ σὲ ὅτι ἱματίοις, ἢ σὲ ὅτι ἀργυρᾶς, ἢ τὴν ὅτι διδασκαλίαις, ἢ τὴν ὅτι σώμασι, ἢ σὲ ὅτι τέχναις, ἢ τὴν ὅτι κάλλει, ἢ σὲ ὅτι καλλωπισμοῖς, ἢ τοὺς ὅτι ὠμότητι, ἢ τὴν ὅτι φιλαργυρίαν, ἀσέλγειαν καὶ ἐλεημοσύνη, ἢ τὴν ὅτι πονηρία, ἢ τὴν ὅτι πολυτελείᾳ, ἢ τὴν ὅτι τὴν τοιαύτην κενοδοξοῦσας; καὶ γὰρ ὅπερ ἔφην, πολλὰς ἔχει ταῖς πλεκτάναις ὕπτιον τὸ πάθος, καὶ πεφυτίτερον τῆς ζωῆς ἡμῶν τοῦτο. καὶ γὰρ ὁ δεινά, φησιν, ἀπέθανε. καὶ ἵνα θαυμασθῇ, ταῖς καὶ τὰ ἐπέσκηψε γνέσθαι. καὶ διὰ τοῦτο ὁ πλούσια πένης, ⸌ ὁ πένητα πλούσιος. τὸ γὰρ χαλεπὸν τοῦτο, ὅτι καὶ ἀπὸ τῶν ἐναντίων ζωοποιεῖ. τοὺς τίνας οὖν ταπεινώμεθα καὶ θεραπεύομεν τοὺτους; οὐ γὰρ ἀρκεῖ τοὺς πολλοὺς εἶναι καὶ ὁ αὐτὸς λόγος. βούλεσθε οὖν τοὺς τοὺς ὅτι ἐλεημοσύνη κενοδοξοῦσας; ἔμοιγε δοκεῖ. καὶ γὰρ σφόδρα τὸ τοιοῦτον κακὸν τοῦτο φιλοῦσι, καὶ ἀλγῶ λυμαινόμενον ὁρῶν, καὶ καθάπερ τινὶ βασιλικῇ κόρῃ τοιοῦτον [καὶ] τοιαγωγὸν ἐπιβουλεύουσαν τιμῶ κενοδοξίαν. πέφυκε μὲν γὰρ αὐτιμῶ· ἐπ' ἀρχμῇ ⸌ καὶ ζημία μαστροπεύουσα· * τοῦ μὲν παῖδος κελεύουσα καταφρονῆν, καλλωπίζεσθαι ⸌ τοὺς μισθοὺς καὶ καταπλύτων πολλάκις ἀνδρῶν ἀρέσκειαν, ⸌ τοιοῦτον αὐτῇ τοιεπίθηται κόσμον, οἷς Ⓐ ἔξω βούλονται, αἰσχρὸν καὶ ἄτιμον, ἀλλ' οὐχ οἷς ὁ πατήρ. φέρε δὴ οὖν τοὺς τούτους ἀποτεινώμεθα, καὶ ἔστω τις ἐλεημοσύνη γνομένη μετὰ δαψιλείας τοὺς τιμῶν πολλῶν ἐπίδειξιν. σκοπῶ τοίνυν αὐτὴ ἀξιάγαν ὑμᾶς θαλάμου τοῦ πατρικοῦ. καὶ ὁ μὲν πατὴρ ⸌ δεῖ τῇ ἀριστερᾷ φαίνεσθαι κελεύει· αὕτη ⸌ ἐναντίον τοῖς δούλοις ἐπιδείκνυσι καὶ τοῖς τυχοῦσι καὶ ⸌ εἰδόσιν αὐτιμῶ. ἐνίδες πόρνην καὶ μαστροπὸν εἰς ἔρωτα αὐτιμῶ ἐμβάλλουσαν ἀτόπων δαιμόνων, ἵν', ὡς δαὶ ἐκεῖνοι κελεύωσιν, ὕττως αὐτὴ ῥυθμίζῃ; βούλει ἰδεῖν πῶς ὑ πόρνην μόνον, ἀλλὰ καὶ μανικὴν ποιεῖ τοιαύτην ψυχήν; σκοπῶ καταμάθετε αὐτῆς τιμῶ γνώμην. ὅταν γὰρ Ⓜ ὑγιαίνοι ἀφεῖσα, πρέχη ὀπίσω θραπεῖ καὶ οἰκετείων, χεῖ τὰ ἀμφόδα καὶ τοὺς ξενῶνας διώκουσα τοὺς μισθοὺς ταῖς αὐτῆς, τοὺς αἰσχροὺς καὶ δυσειδεῖς καὶ ὑδὲ ἰδεῖν αὐτῆς βαλομένους, τοὺς, ὅπῃ ⸌ δεικνύεται αὐτῆς, μισθοῦσας αὐτιμῶ, τί ἦμοιτ' ἂν τούτου μανικώτερον; ὑδένα γὰρ ὕτω μισοῦσιν Ⓐ πολλοί, ὡς τοὺς δεομένους τῆς παῖ' αὐτῆς δόξης. μυρίας γοῦν κατηγορίας κατ' αὐτῆς πλέκουσι, καὶ ταῦτοι ταῖς, οἷς ἂν εἴ τις παῖθένον καὶ θυγατέρα βασιλέως ἀπὸ τοῦ θρόνου καταγάγοι παῖ βασιλικοῦ, κελεύοι μοιχοῖς ὑδράσι καὶ σκαπτύοισιν αὐτῆς αὐτιμῶ σκιδιόν. αἰ ὅτοι μὲν γὰρ, ὅσον αὖθις διώκεις, τοσοῦτόν σε ἀποστρέφονται· ὁ δὲ Θεός, δαὶ τὴν παῖ' αὐτοῦ δόξαν ζητῆς, τοσούτῳ μᾶλλον καὶ ἐφέλκεταί σε καὶ ἐπαγγεῖ, καὶ πολλαπλῶ ἀποδίδωσί σοι τιμῶ ἀμοιβήν. εἰ δὲ βούλει καὶ ἑτέρωθεν αὐτῆς τὴν ζημίαν καταμαθεῖν, ὅταν δὲ ὡς τοὺς ὅτι δείξειν καὶ φιλοτιμίαν, ἀναλόγισαι πόσοι σε λοιπὸν ἐπεισέρχεται λύπη, καὶ πῶς διωκικὴ ἡ ἀθυμία, σκηνοῦντός σοι τοῦ Χριστοῦ καὶ λέγοντος, ὅτι πολλὰ ἀπώλεσάς σε Ⓜ μαθών. πολυταχοῦ μὲν γὰρ κενοδοξία κακόν· μάλιστα δὲ ὅτι" φιλαργυρίας (ὁ τῆς ἑκάστης ἐστὶν ὠμότητος) ταῖς ἀλλοτρίαις σκορπιζούσα συμφοραῖς, καὶ μόνον οὐχὶ ὀνειδίζουσα τοὺς σὺν πονηρίᾳ. εἰ γὰρ τὸ ταῖς ἰδίαις λέγειν εὐεργεσίας, ὀνειδίζειν ἐστί· τὸ δὲ εἰς ἑτέρους πολλοὺς ταῦτας ἀξιάγαν, τί οἴει εἶναι; πῶς οὖν ἐκφυξόμεθα τὸ δεινόν; αἰ μαθεῖν μὲν ἐλεεῖν, αἰ ἰδεῖν μὲν τίνων δόξαν ὀρθίζητε θμῶν. εἰπὲ γάρ μοι, τίς ὁ τῆς ἐλεημοσύνης τεχνίτης ἐστίν; ὁ τὸ τοῦτο καταδείξας Θεὸς δηλονότι, ὁ μάλιστα πάντων αὐτὸ εἰδώς, καὶ πρὸς ἄπειρον αὐτὸ μετακεκίνηκε. τί οὖν; δεῖ παιδιᾶς μανθάνειν, τοὺς ὕμνας ὁρᾶς, ἢ τίσιν ὀρθιδείκνυσι τὰ σὺν τῇ παλαίστρᾳ, τῷ τὰ λαίχμα πτωλεῖν καὶ τὰς ἰδρῶσας, ἢ τῷ παιδοτρίβῃ; καὶ μὲν Ⓐ ὧν εἰσὶ πολλοί· ὁ δὲ εἷς. τί οὖν δεῖ σκεύους θαυμάζοντος ἄλλοι καταγελῶσιν, οὐχὶ καὶ σὺ καταγελάσῃ μετ' ἐκείνων αὐτοῖς; τί δαί, δεῖ πυκτεύειν

χ. κόμαι.

χ. ἐλεημοσύνην μὴ δι' ἀνθρωπαρέσκειαν τοὺς

πυκτεύειν μανθάνῃς; οὐχ ὁμοίως πρὸς ἐκεῖνον ὄψῃ τ' τοῦτο παιδεύειν εἰδότα; ἀν' δὲ λόγοις μετίης, οὐχὶ τῶ ῥήτορος τοὺς ἐπαίνους καταδέξῃ, καὶ τῶν ἄλλων καταφρονήσεις; πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις τέχναις, πρὸς τ' διδάσκαλον ὁρᾶν μόνον· ἐνταῦθα δ', θεωμενίον ποιεῖν; χαίτοιγε οὐκ ἴσην ἡ ζημία. ἐκεῖ μὲν γὰρ, ἀν πρὸς τὸ δοκεῖν τοῖς πολλοῖς παιδείης, καὶ μὴ πρὸς ὃ ὄφ διδασκάλῳ, ἐν τῇ πάλῃ ἡ ζημία· ἐνταῦθα δ', ἐν ἀγωνίῳ ζωῇ γένηνας ὁμοιος Θεῷ κτ' ὃ ἐλεᾷν. ἡμοῦ οὖν αὐτῷ ὅμοιος καὶ κτ' ὃ μὴ" ὑπιδεῖξαι θαι. καὶ γὰρ ἔλεγε θεραπόων, ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν. ἀλλὰ βούλει ἐλεήμων κληθῆναι πρὸς τοὺς ἀνθρώπους; καὶ τί ὃ κέρδος; ὃ κέρδος μὴ σωθῇς, ἡ δ' ζημία ἄπειρος. αὐλὶ γὰρ ὅτοι, ὃς εἰς μάρτυρά με καλῇς, ληξαὶ γένονται τῶν ἡσαυρῶν τῶν ἐν ἀέρι οἷς· μᾶλλον δ' ἀχ ὅτοι, ἀλλ' ἡμῖς ⓐ τὰ ἡμέτερα συλῶντες, καὶ σκορπίζοντες τὰ ἄνω κείμενα. ὦ τῆς κακῆς συμφορᾶς καὶ τ' ἀλλοκότου τύχης πάθους. ὅπου σὴς οὐκ ἀφανίζει, σαὶ κλέπτης διορύττει, κενοδοξία σκορπίζει. σὰς ὁ σὴς τῶν ἡσαυρῶν· σὰς ὁ κλέπτης τ' βύποείας τῆς ἐν ἀέρι οἷς· σὰς τὸν ἄσυλον κατασύρει πλοῦτον· τοῦτο πάντα λυμαίνε) καὶ ἀφανίζει. ὅπου γὰρ εἶδεν ὁ ἀβάβολος, ὅτι καὶ λῃστὰς καὶ σκώληκι καὶ τοὺς ἄλλους ὑπιβουλοὺς ἀνάλωτον τὸ χωρίον σκηνοῦ, ἀβὰ κενοδοξίας κατασύρει ⓐ πλοῦτον. ἀνθρώπου δόξης ὑπιθυμεῖς; εἶτα οὐκ ἀρκεῖ σοι ἡ παρ' αὐτοῦ τοῦ λαμβάνοντος, ἡ παρὰ * τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, ἀνθρώπων ἐρᾷς; ὅρα μὴ τοὐναντίον κατομείνῃς· μή μοι σε καταγνῶ ὡς οὐκ ἐλεοῦντος, ἀλλ' ἐκπομπεύοντος δὲ φιλοτιμουμένου, ὡς ἐκτραγῳδοῦντος ἀνθρωπείας συμφορᾶς. καὶ γὰρ μυσηρίου ἐστὶν ἡ ἐλεημοσύνη. κλῆσον τοίνυν σαὶ θύρας, ἵνα μή τις ἴδῃ ἅπερ ὑπιδείξαι ὑμεῖς. καὶ γὰρ σαὶ μυσήρια τὰ ἡμέτερα τοῦτο μάλιστά ἐστιν, ἐλεημοσύνη καὶ φιλανθρωπία Θεοῦ. κτ' γὰρ ὃ πολὺ ἔλεος αὐτοῦ ὄντας ἡμᾶς ἀπειθεῖς ἠλέησε. καὶ ἡ πρόφασις ἦ δέησις ἐλέους γέμει, ὅταν σαὶ τῶν ἐνεργουμένων πρὸς ἀλλήλους. δὲ ἡ δευτέρα πάλιν, σαὶ ἑτέρων τῶν ἐν μετουσίᾳ πολὺ ὃ ἔλεος ὑπιζητοῦσα· καὶ ἡ τρίτη ἦ πάλιν σαὶ ἡμῶν αὐτῶν· καὶ αὕτη τὰ παιδία [τὰ ἄμωμα] τοῦ δήμου προσβάλλεται, ⓐ Θεοὶ ὑπὶ ἔλεον πρὸς ἀλλήλους τα. ὑπὲρ γὰρ αὐτοὶ κατεγνώκαμεν ἑαυτῶν ἁμαρτήματα, σαὶ μὲν τῶν πολλὰ ἡμαρτηκότων καὶ ἐγκληθῆναι ὀφειλόντων αὐτοὶ βοῶμεν· σαὶ ἦ ἡμῶν αὐτῶν ⓐ παῖδες, ὧν τῆς ἁπλότητος σοῦ ζηλωτὰς ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μένει. ὁ γὰρ τύπος σοῦ τοῦτο ἐδείκνυται, ὅτι ⓐ καθ' ἑκείνης σοῦ παῖδας σαπεινοὶ καὶ ἄπλαστοι, ὅτοι μάλιστα δύνανται ἐξαγγέλλειν σοῦ σωθησόμενοι. αὐτοὶ ἦ ὃ μυσήριον πόσου ἐλέους, πόσης φιλανθρωπίας, ἴστασιν ⓐ μεμνημένοι. καὶ σὺ τοίνυν κτ' δύνασαι τῷ ζῶντι ἐλεεῖν ἀν' θρωπον, ἀπόκλεισον" τῶν θύρων· αὐτὸς ὁ ἐλεούμενος ἰδέτω μόνος· εἰ δὲ οἴοντε, μηδὲ σοῦ. ἀν' ἦ αἰσθάνῃ, ἐκπομπεύεις σε τὸ μυσήριον. σύνισον ὅτι καὶ αὐτὸς σκῆνος, οὗ τῶν δόξαν ὑπιζητεῖς, καὶ αὐτὸς σε καταγνώσεται. κἂν μὲν φίλος ᾖ, πρὸς ἑαυτῷ σε κατηχήσει· ἀν' ἦ ἐχθρός, καὶ πρὸς ἐτέρους σε κωμῳδήσει, καὶ παιδαγωγία σοὶ γένηται ὧν ὑπιθυμεῖς. σὺ μὲν γὰρ ὑπιθυμεῖς, ἵνα εἴπῃ ὅτι ἐλεήμων· αὐτὸς ἦ οὐκ ἐρᾷ τοῦτο, ἀλλ' ὁ κενόδοξος, ὁ ἀν' θρωπάρεσκος, καὶ ἕτερα πολὺ τούτων χαλεπώτερα. ἀν' ἦ κρύψῃς, πάντα ἐρεῖ πανταχοῦ τούτοις· ὁ φιλάν θρωπος, ὁ ἐλεήμων. οὐ γὰρ ἀφήσουσιν ὁ Θεὸς κρυβῆναι· ἀλλ' ἐὰν σὺ κρύψῃς, ἐκεῖνος καταδηλον ποιήσει· καὶ μεῖζον τὸ θαῦμα, καὶ πλέον τὸ κέρδος. ὥστε καὶ πρὸς τοῦτο αὖ τὸ δοξάζεσθαι σαφὲς ἡμῖν τὸ ὑπιδείκνυσθαι. πρὸς γὰρ ὁ κατοικοδομῶ καὶ ἐπειγόμεθα, πρὸς τοῦτο μάλιστα ἡμῖν αὖ τοῦτο ἀνῄρηται. οὐ γὰρ μόνον ἐλεήμονος δόξαν οὐ λαμβάνομεν, ἀλλὰ καὶ τὴν σωτηρίαν· καὶ πρὸς ταύτην πολλὴν καὶ τὴν ζημίαν κατορθοῦμεν. πάντων οὖν ἕνεκεν ἀπεχώμεθα ταύτης, τῆς τ' Θεοῦ δόξης ἐραστὰς μόνης. οὕτω γὰρ καὶ τ' σωτῆρ ὑπιτυχόμεθα δόξης, καὶ τῶν αἰωνίων ἀπολαύσομεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τ' αἰώνων. Αμήν.

Ομιλ.

Ομιλ. οβ. 1 ΤΟΤΕ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΛΑΛΗΣΕ ΤΟΙΣ Ο-
χλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, 2 Λέγων, ὅτι τῆς καθέδρας
Μωϋσέως ἐκάθισαν ⓖ γραμματεῖς καὶ ⓖ Φαρισαῖοι.
3 Πάντα οὖν ὅσα ἂν λέγωσιν ὑμῖν ποιεῖν, ποιεῖτε· κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε.

ΤΟτε, πότε; ὅτε ταῦτα εἶπεν, ὅτε αὐλοις ἐπεσόμισεν, ὅτε ἔσπασεν εἰς ὃ μηκέτι τολμᾶν πειράζειν αὐτὸν, ὅτε ἐδίδαξεν αἰσίατως ἔχοντας. καὶ ὅπου Κυρίε καὶ Κυρίου ἐμνημόνευσε, πάλιν ὅτι ⓦ νόμον αἱρετίζει. χαίτοιγε ὁ νόμος τοιοῦτον οὐδὲν εἶπε, φησιν· ἀλλα, Κύριος ὁ Θεός σου, Κύριος εἷς ἐστιν. ἀλλα νόμον ἡ γραφὴ τὸν παλαιὸν ἅπασ καλεῖ. ταῦτα δὲ λέγει, δεικνὺς διὰ πάντων τὸν πολλὸν τοῦς ⓦ μαθητὰς ὁμοίους. εἰ γὰρ σκληροὶ ἦσαν, τοιοῦτον ἂν εἶπε πρὸς τὸν νόμον· νῦν δὲ τοσαύτην περὶ αὐτὸν ἐπιδείκνυσθαι σπουδὴν ἐκέλευε τὸν αὐλὸν, ὡς καὶ διεφθαρμένων ὄντων τῶν διδασκόντων αὐτὸν, ἐκείνου κελεύειν αὐτὸ ἔχεσθαι. ἐνταῦθα δὲ καὶ πρὸς βίου καὶ πρὸς πολιτείας διαλέγεται, ἐπειδὴ τοῦτο μάλιστα αἴτιον τῆς ἀπιστίας ἦν αὐλοῖς, ὁ διεφθαρμένος βίος, καὶ ὁ τῆς δόξης ἔρως. διαρθρούμενος τοίνυν ὁ αὐλοις, ὃ πρῶτον μάλιστά ἐστιν εἰς σωτηρίαν ζωτελοῦν, τοῦτο τῶν διδασκάλων μὴ καταφρονῆσαι, μηδὲ καταξιώσασθαι τῶν ἱερέων, ὅτι οὐ πρὸς οὐσίας κελεύει. καὶ κελεύει δὲ μόνον, ἀλλα καὶ αὐτὸς ποιεῖ. καὶ γὰρ διεφθαρμένους ὄντας καὶ κατάγων ἀπὸ τῆς τιμῆς, ἐκείνοις μὲν πλέον τὸ κρίμα ἐργαζόμενος, τοῖς δὲ μαθηταῖς οὐδέπω πάντων πάλιν ἀκριβῶς πρόσεσιν. ἵνα γὰρ μὴ ὡς λέγῃ, ὅτι ὅπου φαῦλος ὁ διδάσκαλος, διὰ τοῦτο ῥᾳθυμότερος γένηται, καὶ ταύτην αἰτίαν τὴν πρόφασιν. ὅπου γοῦν αὐτὸν ἔσπασε τὸν ἀρχισυνάγωγον, καὶ τοι πονηρὸν ὄντα, ὡς καὶ μὴ τοσαύτην κατηγορίαν εἰπεῖν· πάντα ὅσα ἂν λέγωσιν ὑμῖν ποιεῖν, ποιεῖτε. οὐ γὰρ τὰ ἑαυτῶν λέγουσιν, ἀλλα τὰ τοῦ Θεοῦ, ἃ διὰ Μωϋσέως ἐνομοθέτησε. καὶ σκόπει πόσην πρὸς ⓦ Μωϋσέα κέχρηται τιμῇ, πάλιν τὸν πρὸς τὸν παλαιὸν συμφωνίαν ἐνδεικνύμενος, ὅπουτε καὶ ἐντεῦθεν αὐλοὺς ἀδοκίμους ποιεῖ. ὅτι γὰρ τῆς Μωϋσέως καθέδρας ἐκάθισαν, φησιν. ὅπου γὰρ οὐκ εἶχεν αὐτοὺς ἀπὸ βίου ἀξιοπίστους ποιῆσαι, ἀπὸ τῶν ἐγχωρούντων τοῦτο ποιεῖ, τῆς καθέδρας καὶ τῆς ἐκείνου διδασκαλίας. πάντα δὲ, ὅταν ἀκούσῃς, μὴ πᾶσαν ἄκρισε τὸν νομοθεσίαν· οἷς, τὰ περὶ βρωμάτων, τὰ περὶ θυσιῶν, καὶ ὅσα τοιαῦτα. πῶς γὰρ ἔμελλε ταῦτα λέγειν, ἃ προσλαβὼν ἀνῄρει; ἀλλα πρὸ τούτων φησὶ τὰ διαρθρωτικὰ ἦθος, καὶ βλητέα ποιοῦντα ζῆτον, καὶ τοῖς τῆς καρδίας συμβαίνοντα νόμοις, ἃ οὐκ ἀφίεται λοιπὸν ὑπὸ τοῦ νόμου ζυγὸν εἶναι. διὰ τί οὖν οὐκ ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς χάριτος ταῦτα διασαφίζει, ἀλλ ἀπὸ τοῦ Μωϋσέως; ὅτι οὐδέπω καιρὸς ἦν περὶ τοῦ σταυροῦ ταῦτα σαφῶς διαλέγεσθαι. ἐμοὶ δοκεῖ πρὸς τοὺς Ἑβραίους καὶ ἑτέρου τινὸς προοικονομῶν ταῦτα λέγειν. ὅπου μέλλει κατηγορεῖν αὐτῶν, ἵνα μὴ δόξῃ διὰ τοὺς ἀνοήτους τῆς ἀρχῆς αὐτῶν ταύτης ἐραῖν, ἢ διὰ ἀπεχθείαν τοῦτο ποιεῖν, πρῶτον τοῦτο ἀναιρεῖ, καὶ ἀνυπόπτον ἑαυτὸν ποιήσας τότε ἄρχεται τῆς κατηγορίας. καὶ τίνος ἕνεκεν αὐστηρὸς ἐλέγχει καὶ μακρὸς λοιπὸν ἀποτείνει λόγους κατ αὐτῶν; προφυλακτόμενος τοὺς ὄχλους, ὥστε μὴ τοῖς αὐλοῖς προσπεσεῖν. οὐδὲ γὰρ ὅμοιον ἀπαγορεύειν, καὶ οὐ παίοντας δεικνύναι· ὥσπερ οὐχ ὅμοιον ἀναιρεῖν τὰ δέοντα, καὶ οὐ καταρτίζοντας εἰς μέσον ἄγειν. διὰ τοῦτο καὶ προλαβὼν φησι· κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε. ἵνα γὰρ μὴ νομίσωσι διὰ ὃ ἀκούειν αὐτοῦ, διὴν αὐστηρὸς καὶ ζηλωτὴς, ταύτῃ κέχρηται τῇ ἐπιδιορθώσει, καὶ τὸν δοκοῦσαν αὐτῷ τιμὴν, κατηγορίαν ποιεῖ. ἢ γὰρ διδασκάλου γνώσει ἀνελιώτερον, ὅταν οὐδὲ μαθητὰς ὃ μὴ προσέχειν αὐτοῦ τῷ βίῳ διασώζῃ; ὥστε ἡ δο-

δοκοῦσα

κοῦσα αὐτῷ εἰ πρώ, μεγίστη κατηγορία ὅστις, ὅταν τοιοῦτον φαίνωνται βίον ἔχοντες, ᾧ ⓐ ζηλωτῶτες διαφθείρονται. διὰ τοῦτο καὶ εἰς ἑαυτὸν ἐμπίπτει κατηγορίας· οὐ διὰ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλ' ἵνα δείξῃ, ὅτι καὶ ἡ πρότερα ἀπιστία ἐκ ἠπίστησαν, καὶ ὁ σωθεὶς ὁ μετὰ ταῦτα οὐ ἐτόλμησαν, διὰ τὸ σωρωθέντος δὲ ἀπιστηθέντος ἔγκλημα, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων ἀγνωμοσύνης κατηγορία. διὰ τί οὖν πόθεν ἀρξόμεθα, καὶ πόθεν αὔξει τὰ ἐγκλήματα. ὅτι λέγουσι, φησι, καὶ διὰ ποιοῦσιν. ἕκαστος μὲν γὰρ ἐγκλημάτων ἄξιος ⓦ νόμον, μάλιστα δὲ ὁ διδασκαλίας αὐθεντίαν ἔχων. διπλῆ γὰρ καὶ τριπλῆ δίκαιος καταχρίνεσθαι· διὰ μὲν, ὅτι σφάλλεται· διὰ ἕτερον δὲ, ὅτι καὶ ἄλλους ὀφείλων διορθοῦν, εἶτα χαλεπῶν, μείζονος ἀμαρτίας ἄξιος διὰ τὴν ἀμελῆ· τέταρτον δὲ, ὅτι καὶ διαφθείρει μείζονως, ἅτε ἐν διδασκάλου τάξει τιθέμενος σφαλόμενος. μὴ δὲ τούτων καὶ ἕτερον αὐτῷ πάλιν λέγει κατηγόρημα, ὅτι πικροί εἰσι τοῖς ὑπηκόοις.

4 Δεσμεύουσι γὰρ φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα, καὶ ἐπιτιθέασιν ὀπίσω τῶν ὤμων τῶν ἀνθρώπων· αὐτοὶ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι κινῆσαι αὐτά. Διπλῶν ἐνταῦθα λέγει κακίαν, ὃν πολλῶν μὲν καὶ ἄκρου ἀπαντᾷ ἀσυγγνώστου καὶ τῶν ἐρχομένων βίου ἀκριβείας, πολλῶν δὲ ἑαυτοῖς ὑπερέπεσεν τῶν ἀδείαν. ὁ τοιοῦτον ⓦ ἄδικον ἀρχὴν ἔχειν κρίσιν· ἐν μὲν τοῖς καθ' ἑαυτὸν, ἀσύγγνωστον εἶναι καὶ πικρὸν δικαστήν· ἐν δὲ τοῖς τῶν ἐρχομένων, συγγνωμονικὸν δὲ ἡμέρον, ὧν ὅτοι ὃ ἐναντίον ἐποίουν. τοιοῦτοι γὰρ πολῖται ⓐ λόγοις φιλοσοφοῦντες, ἀσύγγνωστοι καὶ βαρεῖς, ἅτε ἄπειροι τῆς δι' ἔργων διδασκαλίας. καὶ μικρὰ δὲ καὶ αὐτὴ ἡ κακία, οὐδὲ ὡς ἔτυχεν, ὑπερτείνει τὴν ἐμπροσθεν κατηγορίαν. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς καὶ ὃ ἄδικον ὃ ἔγκλημα. καὶ γὰρ εἶπεν, καὶ δυνάσται, ἀλλ' οὐ θέλουσι. ἐκ οὐκ εἶπε, βασάσαι· ἀλλὰ, δακτύλῳ κινῆσαι, τυτέστι, οὐδὲ ἐγεῖραι, οὐδὲ ἁψασθαι. ἀλλὰ πολλὰ ἀπαιδαῖοι καὶ εὔτονοι; ἐν τοῖς κεκωλυμένοις.

5 Πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσί, φησι, πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις.

Εἰς κενοδοξίαν αὐτοὺς διαβάλλων ταῦτα λέγει, ἅπερ αὐτὸν καὶ ἀπώλεσε. τὰ μὲν γὰρ ἐμπροσθεν, ὠμότητος ἦσαν καὶ ῥᾳθυμίας· ταῦτα δὲ, δοξομανίας. τοῦτο ἀπέστησεν αὐτὸν τοῦ Θεοῦ, τοῦτο ἐν ἑτέρῳ θεάτρῳ ἀγωνίζεσθαι προσκαθίστη, καὶ διέφθειρεν. οἵοις γὰρ αἰτίοις ἔχῃ τὸν θεατὰς (ἐπεὶ τούτοις ἐπαυδάσκειν δρέσκειν) τοιούτους ὑπεδείκνυ) καὶ τὸν ἀγῶνας. καὶ ὁ μὲν ἐν ἡμεροῖς παλαίων, τοιαῦτα καὶ τὰ ἀγωνίσματα μέτειστν· ὁ δὲ ἐν ψυχροῖς καὶ δυσπεπτικοῖς, καὶ αὐτὸς ῥᾳθυμότερος γίνεται. οἷς, ἔχει τις θεατὴν γέλωτι χαίροντα· γίνεται γελωτοποιὸς καὶ αὐτὸς, ἵνα τέρπῃ ⓦ θεατήν· ἕτερος ἀσυδάγον καὶ φιλοσοφοῦντα· ἀσυδάζει καὶ αὐτὸς τοιοῦτος εἶναι, ὑπὲρ τοιαύτη τῇ ἐπαινουμένης ἡ γνώμη. ὅρα δὲ πάλιν καὶ ἐνταῦθα μετ' ὑπερβάσεως τὸ ἔγκλημα. οὐδὲ γὰρ τὰ μὲν ἔστω, τὰ δὲ ἕτερος ποιοῦσιν· ἀλλὰ πάντα ἁπλῶς ἔστω. εἶτα ἐγκαλέσας αὐτοῖς κενοδοξίαν, δείκνυσιν οὐδὲ ὅτι τοῖς μεγάλοις καὶ ἀναγκαίοις κενοδοξοῦσιν (οὐδὲ γὰρ εἶχον. ἔρημοι γὰρ ἦσαν κατορθωμάτων) ἀλλ' ὅτι * ψυχροῖς καὶ ἀτελέσι, καὶ ἃ τῆς κακίας αὐτῶν τιμήεια ἦν.

Πλατύνουσι γὰρ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν, φησι, καὶ μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν. Καὶ ἵνα ταῦτα ὅτι τὰ φυλακτήρια καὶ τὰ κράσπεδα; ὅτι συνεχῶς ἐπελανθάνοντο τοῦ ἐργασίου τοῦ Θεοῦ, ἐκέλευσεν ἐπιγράφειν βιβλίοις μικροῖς τὰ ῥήματα αὐτοῦ, καὶ ἐξυρτᾶσθαι αὐτὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν (διὸ καὶ ἔλεγεν· Ἔσται σὰ σάλευτα ἐν Δετ. ϛ. η. ὀφθαλμοῖς σου) ἃ φυλακτήρια ἐκάλουν· ὡς πολλαὶ νῦν τῶν γυναικῶν βυσσίνεια τῶν τριχίνων ἐξαρτῶσαι ἔχουσι. καὶ ἵνα καὶ ἑτέρωθεν πάλιν ὑπομιμνήσκωνται, ὃ πολλοὶ πολλάκις ποιοῦσιν ὡς ὑπιλαθησόμενοι, λίνῳ ἢ χρόκῃ ⓦ δάκτυλον ἀποδεσμοῦντες, τοῦτο Λευ. ιγ. λη. ὁ Θεὸς ὥσπερ παιδίοις ἐκέλευσε ποιεῖν, κλῶσμα ὑακίνθινον ὑπὲρ τῶν ἱματίων ποιεῖ τὴν ὥραν τὴν ποιεῖ τοὺς πόδας ἀποῤῥάπτεσθαι· ἵνα προσέχοντες ἀναμιμνήσκωνται τῶν ἐντολῶν, καὶ

ἐκλείπῃ

ἐκαλξτο κεφάπεδα. ἐν τύτοις τοίνυν ἦσαν ἀπουδαῖοι, τοὺς πλαμῶδας τῶν βιβλίων πλατυνόντες, καὶ τὰ κεφάπεδα μεγαλοποιοῦντες· ὅπερ ἐκάτης κενοδοξίας ἰῶ. Ζῆλος γὰρ ἔνεκεν φιλοτιμῆ, καὶ πλατυσμὸς ταῦτα; μὴ γὰρ κατόρθωμά σε τοῦτο ἐστι; μὴ γὰρ τί σε ὠνίνησιν, ἐὰν μὴ τὰ ἀπ' αὐτῶν κερδάνῃς; οὐ γὰρ ὁ μεγαλύνων ταῦτα καὶ πλατύνων ὁ Θεὸς ζητεῖ, ἀλλὰ ὃ μεμνῆσθαι τῆ αὐτὸ κατορθωμέν. Εἰ δὲ ὅτι ἐλεημοσύνη καὶ νηστεία, καίτοι ὀπιπόνοις καὶ κατορθώμασιν οὖσιν ἡμετέροις, φιλοτιμεῖσθαι ἀφορμὴν ὦ Ἰουδαῖε, ἃ μάλιστά σε κατηγορῆραθυμίαν; ⓐ ἆρ' οὐκ ἐν τούτοις μόνοις, ἀλλὰ καὶ ἐν ἑτέροις μικροῖς ταῦτα ὑπόσοιν.

6 Φιλοῦσι γάρ, φησι, τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις, καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς,

7 Καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγορᾶις, καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων Ραββί.

Ταῦτα γὰρ εἰ καὶ μικρά τις ἡγεῖται, ἀλλὰ μεγάλων ἐστὶν αἰτία κακῶν. ταῦτα δὲ πόλεις καὶ ἐκκλησίας ἀνέτρεψε. καί μοι καὶ δακρύσαι ἔπεισι νῦν, ὅταν τὰς πρωτοκαθεδρίας ἀκούσω καὶ τοὺς ἀσπασμούς, καὶ λογίσωμαι πόσα ἐντεῦθεν ἐτέχθη κακὰ ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ· ἅπερ οὐκ ἀναγκαῖον εἰς ὑμᾶς ὀξείπειν νῦν, μᾶλλον δὲ ὅσοι προσέχυτε τοῦτε δέοντα ταῦτα παρ' ἡμῶν μαθεῖν. σὺ δέ μοι σκόπει, πολλὰ τῆς κενοδοξίας ἐκφύτει. ἔνθα ἐκβλύουσι μὴ κενοδοξῆ· ἐν ταῖς συναγωγαῖς, ἔνθα εἰσῆεσαι ῥυθμίζοντες ἑτέρους. τὸ γὰρ ὅτι τὸ δείπνων τοῦτο παθεῖν ὁπωσδήποτε, οὐχ οὕτω δοκεῖ δεινὸν εἶ) καίτοιγε καὶ ἐκεῖ ⓦ διδάσκαλον θαυμάζεσθαι ἔδει, οὐκ ὅτι τῆς ἐκκλησίας μόνον, ἀλλὰ πάντων. καθάπερ γὰρ ὁ ἀνθρωπος, ὅπουπερ αἰ φωνῆ, δῆλός ἐστι τῶν ἀλόγων διεγηκώς· οὕτω καὶ ⓦ διδάσκαλον, καὶ φθεγόμενον, καὶ σιγῶντα, καὶ ἀριστοποιούμενον, καὶ πανταχοῦ ποιοῦντα δῆλον εἶ) δεῖ, κἂν ἀπὸ τοῦ βήματος, καὶ ἀπὸ τοῦ βλέμματος, καὶ ἀπὸ τοῦ σχήματος, καὶ ἀπὸ πάντων ἁπλῶς. ἐκεῖνοι μὲν πανταχόθεν ἦσαν καταγέλαστοι, καὶ πανταχοῦ κατηχμώντο, μιγεπῶντες διώκειν ἀ φύγῃν ἔδει. Φιλοῦσι γάρ, φησιν. Εἰ μὲν τὸ φιλεῖν ἔγκλημα, τὸ ποιεῖν καὶ θηρᾶν αὐτὰ καὶ κατουδάζειν ὥστε τυχεῖν, πόσον κακόν; τὰ μὲν οὖν ἄλλα μέχρι τῆς ἐκείνων κατηγορίας ἔστησεν, ὡς μικρὰ καὶ βύτελῆ, καὶ " μὴ δεομένων τῆ μαθητῆ καὶ ἐκεῖ τούτων διορθωθῆναι· ὁ δὲ πάντων αἴτιον ἐῶ τῆ κακῆ, τὴν φιλαρχίαν, ἣ τὸ ⓦ θεῖον ἁρπάζειν ⓦ διδασκαλικόν, τοῦτο εἰς μέσον ἀγαγὼν διορθοῦται κατουδαίως, κἂν τούτου σφόδρα αὐτοῖς καὶ βιαίως ἐπισκήπτων. Τί γάρ φησιν; χ. ι΄.

8 Ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε Ραββί. Εἶπα καὶ ἡ αἰτία. Εἷς γάρ ὑμῶν ἐστιν ὁ διδάσκαλος· πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε· Καὶ οὐδεὶς ἕτερος ἑτέρου πλέον ἔχει, κἂν ὁ μηδὲν εἶ) πρὸς ἑαυτόν. διὸ καὶ Παῦλος λέγει· Τίς γάρ ἐστι Παῦλος; τίς δὲ Ἀπολλῶς; ἢ τίς Κηφᾶς; " ἀλλὰ διάκονοι; καὶ οὐκ εἶπε, διδάσκαλοι. καὶ πάλιν· 1. Κορ. γ. ε. χ. αλλ' ἢ

9 Μὴ καλέσητε πατέρα· Οὐχ ἵνα μὴ καλῶσιν, ἀλλ' ἵνα εἰδῶσιν ὃν χρεὼν πατέρα καλεῖν χρή. καθάπερ γὰρ ὁ διδάσκαλος οὐκ ἔστι διδάσκαλος προσηνυμένως· οὕτως οὐδὲ ὁ πατήρ. ἐκεῖνος γὰρ πάντων αἴτιος, καὶ τῶν διδασκάλων, καὶ τῶν πατέρων. καὶ πάλιν ἐπάγει·

10 Μηδὲ κληθῆτε καθηγηταί. Εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν καθηγητής, ὁ Χριστός.

Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐγώ. ὥσπερ γὰρ ἀνώτερόν εἶπε· τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ; καὶ οὐκ εἶπε, περὶ ἐμοῦ· ὅπου καὶ ἐνταῦθα. ἀλλ' ἁπλῶς ἀνέφερεν ἐνταῦθα, τί δὴ εἶπεν ⓐ ὃ εἷς καὶ εἷς πολλάκις ἁρμόζοντες τῷ πατρὶ μόνῳ ὅτι ἀφετήσει τὸ μονογενοῦς, καθηγητὴς ὁ πατήρ; ἅπαντες δὴ " εἶπεν, καὶ οὐδεὶς ἀντερῇ. καὶ μικρὸν εἷς, φησίν, ὅτι καθηγητὴς ὑμῶν, ὁ Χριστός. ὥσπερ οὖν εἷς καθηγητὴς λεγόμενος ὁ Χριστὸς οὐκ ἐκβάλλει ⓦ πατέρα τὸν εἶ) καθηγητικόν· οὕτω καὶ εἷς διδάσκαλος λεγόμενος ὁ πατὴρ οὐκ ἐκβάλλει χ. ἀπορρ. ⓦ

ὦ υἱόν τῦ θῦ) διδάσκαλον. τὸ γὰρ εἷς καὶ εἷς πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν ἀνθρώπων εἴρηται καὶ τῆς λοιπῆς κλίσεως. ἀπαγορεύσας τοίνυν αὐξῆς τὸ χαλεπὸν τῦτο νόσημα καὶ διορθωσάμενος, παιδεύει καὶ πῶς ἂν αὐξὴ ἀφύγοιεν, διὰ ταπεινοφροσύνης. διὸ καὶ ἐπάγει·

11 Ο ὢν μείζων ὑμῶν, ἔστω ὑμῶν διάκονος.

12 Οστις γὰρ ὑψώσει ἑαυτόν, ταπεινωθήσεται· καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτόν, ὑψωθήσεται.

Οὐδὲν γὰρ τῦ μετεωρίζειν ἴσον. διὸ καὶ συνεχῶς αὐτῦ ἀποσιωπᾷ τὴν ἀρετῆς, καὶ ὅτε τὰ παιδία εἰς μέσον ἦγε, καὶ νῦν, καὶ ἀρχόμενος ὅτι τὸ ὄρος τῶν μακαρισμῶν ἐτέθη ἤρξατο, καὶ ἀνωθεν προέρριζον αὐτὸ ἀπαρτᾶ ἐτέθη λέγων· ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται). Εἶδες πῶς οὐκ ἀφεμένου πρὸς ὀργὴν υἱοὶ ἀπάγει ὦ ἀκροατά; οὐδὲ γὰρ δὴ μόνον τὸ προπετεῖον ἐρᾶν κωλύει, ἀλλὰ καὶ τὰ ἔκπαλα διώκειν. οὕτω γὰρ τεύξῃ τῆς ἐπιθυμίας, φησί. διὸ χρὴ τῶν προπετειῶν τὴν ὀπιθυμίαν διώκοντα τὴν ἐκάτερα διώκειν τάξιν. ὃς γὰρ δ' ἂν ταπεινώσῃ ἑαυτόν, ὑψωθήσεται. καὶ ποῦ τὴν ταπεινοφροσύνην ταύτην εὑρήσομεν;

15 Βούλεσθε πάλιν ὅτι τὴν πόλιν τῆς ἀρετῆς ἴωμεν, καὶ τῶν ἀγίων σκιρτὰς, καὶ ὄρη λέγω ΗΘΙΚΟΝ καὶ νάπας; καὶ γὰρ οὐχ ὃ ὕψος τῆς ταπεινοφροσύνης ὀνόμασε τῦτο. δι' ἀνθρώπους γὰρ ἀ μὴ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν ἀξιοῦμεν, ἀ δὲ ἀπὸ χρημάτων ὄντες λαμπροὶ, πρώτιστον ἑαυτὸν καταξιέλλουσιν, ἀπὸ τῆς ἐσθῆτος, ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἀπὸ τῶν θεραπευομένων, καὶ καθάπερ ἐν γράμμασι θεὰ πρώτων τὴν ταπεινοφροσύνην γράφουσι· καὶ ἄνθρωπός ἐστιν ὑπερηφανήματα ἀλαζονείας, τὸ καλῶς ἀμφιέννυσθαι, καὶ τὸ λαμπρῶς οἰκοδομεῖν, καὶ τὸ πολλοὺς ἔχειν θεραπόντας, ἃ καὶ ἀκούσας πολλάκις εἰς ἀλαζονείαν ἐμβάλλει, ταῦτα οὐκ ἄπρακτα διηρπασεν. καὶ αὐλοὶ καμήλοις πῦρ, αὐλοὶ θεραπόντων ξύλα, αὐλοὶ ἔνδυσιν, αὐτοὶ τοῖς ἐρχομένοις θεραπεύοντας. οὐκ ἔστιν ὑβριζόντος ἀκοῦσαι ζῶσος οὐκ, οὐδὲ ὑβριζόμενον ἰδεῖν, οὐδὲ ὀπισθόμενον, οὐδὲ ὀπισθόντα· ἀλλὰ πρώτους τῶν θεραπευομένων εἶναι, καὶ ἕκαστος αὐτῦ πόδας νίπτειν τῶν ξένων, καὶ πολλὴ ἡ περὶ τῦτο μάχη. καὶ ποιῆ τῦτο, οὐκ ἀξιπάζων ὅστις ἐστὶν, ἄτε εἰ δοῦλος, ἄτε εἰ ἐλεύθερος· ἀλλ' ὅτι πρωτος τὴν θεραπείαν ταύτην πληροῖ. οὐδεὶς οὐκ, οὐ μέγας, οὐδὲ μακρός. τί οὖν; σύγχυσις; μὴ γένοιτο· ἀλλ' ἡ προθυμία ταράττει. κἂν γὰρ ἦς μακρὸς, ὁ μέγας οὐχ ὁρᾷ τῦτο, ἀλλὰ δι' ἐκεῖνο *καταδέεσθαι εἶ) ἑαυτῦ νομίζῃ, καὶ ταύτῃ μείζων. μία τράπεζα πᾶσι, καὶ τοῖς θεραπευομένοις, καὶ τοῖς θεραπεύσι, καὶ αὐτὰ ἐδέσματα, καὶ αὐτὰ σκεύματα, καὶ αὐτὰ οἰκήματα, ἢ αὐτὴ διαίτα, μέγας οὐκ, ὁ τὸ ἐντελέστερον ἔργον ἁρπάζων. οὐκ ἔστιν ἐκεῖ τὸ ἐμὸν καὶ τὸ σόν· ἀλλ' ἀξώσεται τοῦτο τὸ ῥῆμα, τὸ μυρίων αἴτιον πολέμων. καὶ θαυμάζεις, εἰ διαίτα καὶ τράπεζα καὶ στολὴ μία πᾶσιν, ὅταν γε καὶ ψυχὴ μία πᾶσιν, οὐ κτῆ τὴν οὐσίαν μόνον (τοῦτο γὰρ καὶ ὅτι πρώτων) ἀλλὰ καὶ κτῆ τὴν ἀγάπην. πῶς οὖν αὕτη καθ' ἑαυτῆς ἐπιθυμήσει ποτέ; οὐκ ἔστιν ἐκεῖ πενία καὶ πλοῦτος, δόξα καὶ ἀτιμία. πῶς οὖν δι' ἃ εἰσρεῖσουσιν ἀπόνοια καὶ ἀλαζονεία; εἰσὶ μὲν γὰρ καὶ μικροὶ καὶ μεγάλοι κτῆ τῆς ἀρετῆς λόγοι· ἀλλ' ὅπερ ἔφθιν, οὐδεὶς τῦτο ὁρᾷ. ὁ μακρὸς οὐκ ἀλγεῖ ὡς καταφρονούμενος (οὔτε γὰρ ὁ καταφρονῶν τίς ἐστι) κἂν ἀξιπάθειν δέ τις, τῦτῳ μάλιστα παιδεύονται καταφρονεῖσθαι, ἀγωνιᾷν ἐθα, ἀξελυτελίζεσθαι, διὰ ῥημάτων, διὰ πραγμάτων· καὶ πολυωρίας καὶ ἀνάπαυσις συνδιαιρέφον), καὶ αἱ τράπεζαι αὐτοῖς κύκλων γέμουσι τῶν δαιτυμόνων· διὰ δὴ τοῦτο καὶ τὸ ἀρχαῖον εἰσιν ἄξιοι. καὶ ὁ μὲν θεραπεύων τραύματα τῶν λωβῶν ἐγγύων· ὁ δὲ χειραγωγεῖ τυφλόν· ὁ δὲ βαστάζει τὸ σκέλος πεπηρωμένον. οὐκ ἐνι κολάκων ἐκεῖ πλῆθος, οὐδὲ θωπευτῶν· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ὅ, τι ποτέ ἐστι κολακεία ἴσασι. πόθεν οὖν δι' ἃ ἐπιθυμεῖν ποτε; καὶ γὰρ πολλὴ πρὸς αὐτοῖς ἰσότης· διὰ καὶ εὐκολία πολλὴ τῆς ἀρετῆς. καὶ γὰρ τῦτοις μᾶλλον ἂν καταδέεσθαι παιδεύον), ἢ εἰ ἀναγκάζοιντο αὐξῆς θεραπευθῆναι τῶν προπετειῶν. ὥσπερ γὰρ

Ⓦ θραζιω ὁ πληθύομος καὶ ϖδαχωρῶν παιδδύει· οὕτω τ̃ φιλότιμον ὁ μὴ δύτι ποιούμενος δόξης, ἀλλὰ καταφρονῶν. τοῦτο γ̃ μ̃ δαψιλείας ἐκφ ποιοῦσι. καὶ ὅσῃ μάχῃ πρ̃ ἡμῖν ἐπ̃ τ̃ τυχεῖν τ̃ ϖρωτείων, τοσ̃τος ἀγὼν πρ̃ αὐτοῖς ἐπ̃ τ̃ μὴ τυχ̃ν, ἀλλὰ ⟨ϛ⟩ ϑλαφρύσασθαι· καὶ πολλὴ [ἡ] ασυδὴ, τίς πλεονεκτήσει ἡμ̃ν, ἀλλ' ὁ ἡμέτερος· ἀλλως γ̃, κ̃ αὐτὰ τὰ ἔργα μετειάζειν πείθει, ⟨ϛ⟩ ὐκ ἀφίησι φλεγμαίνειν. Ὡς γὰρ, εἰπέ μοι, γλ̃ σκάπτων, καὶ αρ̃δων, καὶ φυτεύων, ἢ πλέκων ασυείδας, καὶ σάκκῳ ὑφαίνων, ἢ ἄλλα τινὰ μεταχειείζων, μέγα φρονήσει ποτέ; τίς γ̃ πενία συζῶν καὶ λιμ̃ παλαίων, τ̃το νοσήσει ὃ νόσημα; ὐκ ἔστιν ὁστ̃εῖς. δι' ὃ τ̃το οὖν εὐκολος αὐτοῖς ἡ ϖαπεινοφροσύνη· καὶ ὥσπερ ἐπ̃ τ̃ν χαλεπὸν ⟨τ̃⟩ μετειάζειν δι' ὃ πλ̃θος τ̃ν κροπούτων καὶ ϑαυμαζόντων, ὕτως ὐκ σφόδρα βύκολον. κ̃ γὰ τ̃ ἐρημία ϖροσέχει μόνον ὐκ ὄχλος, καὶ ὄρνιθας ἱπταμένας ὁρᾷ, ⟨ϛ⟩ δένδρα στελλόμενα, ⟨ϛ⟩ ζέφυρον πνέοντα, ⟨ϛ⟩ ῥύακας δι' φαραγγῶν φερομένους. πόθεν οὖν δ' ἐπ̃ϑεῖν ὁ ἐρημία τοσαύτη συζῶν; οὐ μ̃ δι' τ̃το ἀπολογίαν ὐτεῖδεν ἡμ̃ς ἔξομεν, ὅτ̃ ⟨τ̃⟩ μέσοις ϖρεφόμενοι μέγα φρονοῦμεν. κ̃ γὰ ὁ Αβρααμ μεταξὺ Χαναναίων ὢν ἐλεγεν, Ἐγὼ δέ εἰμι γ̃ καὶ ασσὸς· καὶ ὁ Δαβὶδ ⟨τ̃⟩ μέσοις ϖρατοπέδοις, Ἐγὼ δὲ εἰμι σκώληξ ⟨ϛ⟩ ὐκ ἄν̃ϑρωπος· κ̃ ὁ ἀπόστολος ⟨τ̃⟩ μέσῃ τ̃ οἰκουμέν̃, Οὐκ εἰμὶ ἰκανὸς καλ̃σθαι ἀπόστολος. ποία τοίνυν ἡμ̃ν ἔσται ϖαρρησία, ποία γ̃ ἀπολογία, ὅτ̃ μηδὲ τοσαῦτα ἔχοντες ϖαραδείγματα μετειάζωμεν; ὥσπερ γὰρ ὀκφοι μυείων ϖεφρόντων ἄξιοι, ϖρῶτοι τ̃ ἀγορ̃ τ̃ ὁδὸν ἐλθόντες· ὕτως ἡμ̃ς μυείων ἡμ̃ν ὑπ̃ϑύνων, μήτε μετ' ὀκείνης ⟨τ̃⟩ ἀπελθόντας κ̃ ⟨τ̃⟩ τοῖς γράμμασι κειμένους, μήτε μ̃ τούτους ⟨τ̃⟩ ζωντας καὶ δι' τ̃ν ϖαρανομ̃ν ϑαυμαζομένους ὅπ̃ τ̃ ὄσοι ἑλκόμενοι ζ̃λον. τί γὰ ἂν ἔχοις εἰπεῖν μὴ διῃρθρωμένος; ὐκ οἶδα γράμματα, ὐδὲ γραφ̃ς ὐέχυλας, ἵνα μάθῃς τ̃ν παλαιῶν τὰς ἀρέσεις; μᾶλισα μὲν κ̃ τοῦτο ἔγκλημα, τ̃ς ὐκλησίας διὰπαντὸς ἰώσης μένης, μὴ εἶσέναι κ̃ μετέχειν τ̃ ϖαλῶν ὐκείνων ναμ̃ν. πλὴν ἀλλ' εἰ κ̃ τοὺς ἀπελθόντας ὐκ ἔγνως δι' τ̃ν γραφ̃ν, τοὺς ζωντας τούτους ἰδεῖν ἐχρ̃ν. ἀλλ' ὐδεὶς ὁ χειραγωγῶν. ἐλθὲ ϖρὸς ἐμέ, καὶ ἐγώ σοι δείξω τὰ καταγώγια τ̃ν ἁγίων τούτων· ἐλθέ, κ̃ μάθε τί πρ̃ αὐτ̃ν χρήσιμον. λύχνοι πάμπαχυ τ̃ γ̃ εἰσιν ὅτοι λάμποντες· τείχη ταῖς πόλεσι ϖεριάλλω) καὶ καθίσαντας. δι' ταῦτα τὰς ἐρημίας κατέλαβον, ἵνα κ̃ σὲ παιδδύσωσι τ̃ν ὐ τ̃ μέσῳ δορύβων καταφρονῆσι. Ⓖ μὺ γὰ ἄτε ἰχυροὶ ὄντες, κ̃ ὐ μέσῳ ⟨τ̃⟩ κλύδωνι δυώμενοι γαλήνης ἀπολαύειν· σοὶ γ̃ ⟨τ̃⟩ ϖεπληγμένῳ πάντοθεν ἡσυχίας δεῖ, κ̃ τ̃ μικρὸν ἀναπνεῦσαι ὐκ τ̃ν ἐπαλλήλων κυμ̃ν. βάδιζε τοίνυν ὐκ ⟨ζ⟩ωκρ̃ς, ἵνα τὴν διὰπνοκ̃σαν κηλίδα ἀποκαθάρας τ̃ ὐκείνων εὐχαῖς κ̃ ϖαραινέσεσι κ̃ Ⓦ ὐτοῦ αἱρίσῃ δι' ἀγάγης βίον, κ̃ τ̃ν μελλόντων ἐπιτύχῃς ἀγαθῶν, χάριτι κ̃ φιλανθρωπίᾳ τ̃ Κυρίου ἡμ̃ν Ἰησ̃ Χριστοῦ, δι' οὗ ⟨τ̃⟩ μεθ' ὁ τ̃ ϖατρὶ ϖατὴ δόξα, κράτος, τιμὴ, ἅμα ⟨τ̃⟩ ἁγίῳ ϖνεύματι, νῦν κ̃ ἀεὶ, κ̃ εἰς τοὺς αἰ̃νας τ̃ αἰώνων. Αμὴν.

Γεν. ιη. κζ. Ψαλμ. κα. ϛ. α. Κορ. ιε. θ.

χ. π μὴ γ̃ κατασχύνος, αλλ'

χ. διαζῶσι

Ομιλ. ογ. 13 ΟΥΑΙ ΥΜΙΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΣ ΚΑΙ ΦΑΡΙσαῖοι ὑποκριταί, 14 Οτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τ̃ν χηρ̃ν, κ̃ ϖροφάσει μακρὰ ϖροσευχόμενοι δι' τοῦτο λήψεσθε ϖερισσότερον κρίμα.

ΕΝτεῦθεν λοιπὸν εἰς γαστριμαργίαν αὐτοὺς κωμῳδ̃. καὶ τὸ δεινὸν, ὅτι οὐκ ἀπὸ τ̃ν πλουτοπώντων, ἀλλ' ἀπὸ τ̃ν χηρ̃ν ἐγαστρίζοντο, καὶ τὰ ἐκείνων πενίᾳ ἐπέτειδον, ὧ δι̃ρθρωσθαι ἔδει. οὐδὲ γὰ ἁπλ̃ς ἤσθιον, ἀλλὰ κατήσθιον. εἶτα καὶ ὁ τρόπος τ̃ς καπηλείας χαλεπώτερος· ϖροφάσει μακρᾷ, φησι, ϖροσευχόμενοι. πᾶς μὲν ἄξιος ὠμῳείας ὁ κακόν τι ποιῶν· ὁ γ̃ ⟨τ̃⟩ τὰ αὐτὰ ἀπὸ βύλαβείας λαμβάνων,

νων, καὶ προφήματι ταύτῃ χρώμενος τῆς ποιμείας, πολλῷ χαλεπωτέρας κολάσεως ὑπεύθυνος. καὶ τίνος ἕνεκεν ὐκ ἀπεχειροτόνησεν αὐτούς; ὅτι ὁ κυριεὺς οὐκ ἐπέτρεπεν οὐδέπω. ἀλλὰ δὴ τοῦτο ἀφίησι μὲν αὐτοῦ τέως· ἀλλ' ὃ ὧν λέγω, κατασκευάζει τὸ αἰεξαπάτητον τῷ δήμῳ, ἵνα μὴ ἀλλὰ τὴν ἀξίαν αὐτῶν εἰς Ⓦ αὐτὸν ἕλκωνται ζῆλον. ὅπερ γὰρ εἶπεν, ὅσα ἂν λέγωσιν ὑμῖν ποιῆσαι, ποιεῖτε, δείκνυσι ποῖα· ὅσα μὴ πράττουσιν, ἵνα μὴ δόξῃ ἐκείνου νομοθετῆ πράττειν τοῖς αὐτοῖς πρόσκαιρα ὑπιτρέπειν αὐτοῖς. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων. ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν. Εἰ δὲ τὸ μηδένα ὠφελεῖν, κατηγορεῖα· τὸ καὶ βλάπτειν καὶ κωλύειν, ποίαν ἂν ἔχοι συγνώμην; τί δέ ἐστι, οὐκ εἰσερχομένους; οὐκ ὑπιτιθεῖσι. ὅτε μὲν γὰρ ὑπιτάξαι ἑτέρους ἔδει, ἀφίρηται ἐποίουν τὰ φορτία· ὅτε δὲ ἑαυτοὺς ποιῆσαι τῶν δεόντων, τότε τὸ ἐναντίον, ἀ μόνον οὐδὲν ἐποίουν αὐτοί, ἀλλ' ὃ πολλῷ πλέον ἐστὶν εἰς κακίαν, καὶ ἑτέρους διέφθειρον. ὅτοί εἰσιν Ⓐ λεγόμενοι λοιμοί, Ⓒ ἔργων ἀθέμιτοι τὴν ἑτέρων ἀπώλειαν, οὐκ ἀμεμέκτους τοὺς οὐδασκάλους ἑαυτῶν. εἰ γὰρ διδασκάλου, τὸ σώζειν Ⓦ ἀπολλύμενον, τὸ ἀπολλυναι Ⓦ σώζεσθαι μέλλοντα, λυμεῶνος. εἶτα πάλιν ἕτερον ἔγκλημα,

15 Οτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον· καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν· Τουτέστιν, οὐδὲ μὴ τὸ μάλις αὐτὸν σαλωεύσαι καὶ μὴ μικρῶν πόνων, φείδεσθαι αὐτοῦ προσκυλίζει ὑμᾶς· καὶ πάντα τὰ μάλις κινδύνων φειδόμενα μειζόνως· ὑμᾶς δὲ οὐδὲ τοῦτο ὑπερεχέρεις ἐργάζεται. ἐναντία δύο αὐλοῖς ἐγκαλεῖ· εἰ μὲν, ὅτι ἀζήτησοι πρὸς σωτηρίαν τῶν πολλῶν, καὶ πολλοῦ δέονται ἱδρῶτος, ὥστε καὶ ἕνα ἐφελκύσασθαι· ἕτερον δὲ, ὅτι ῥᾳθυμοι πρὸς τὴν φυλακὴν τοῦ κλήθρου· μᾶλλον δὲ ῥᾳθυμοι μόνον, ἀλλὰ καὶ προδόται, διὰ τῆς κατὰ Ⓦ βίον πονηρίας διαφθείροντες αὐτὸν καὶ χείρω ποιοῦντες. ὅταν γὰρ τοὺς διδασκάλους ἴδῃ τοιούτους ὁ μαθητὴς, χείρων γίνεται. ὁ γὰρ ἴσα μέτρει τῆς τοῦ διδασκάλου κακίας· ἀλλ' ὅταν μὲν ἀνάρετος ᾖ, μιμεῖται· ὅταν δὲ φαῦλος, καὶ ὑπερβαίνει διὰ τὴν αὐκολίαν τὴν ὅτι τὸ χεῖρον. υἱὸν δὲ γεέννης φησὶ, τουτέστιν αὐλογέενναν. εἶπε δὲ, διπλότερον ὑμῶν, ἵνα καὶ ἐκείνους φοβήσῃ, καὶ τούτων καθάψηται μειζόνως, ὅτι διδάσκαλοι πονηρίας εἰσί. καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ πλείονα τοῖς μαθηταῖς ἐντιδέναι ἀσυδάζουσι τὴν κακίαν, ὑπιτείνοντες αὐτοὺς ὑπὸ πολλῷ μείζονα φαυλότητα, ἧς ἔχουσιν· ὅπερ μάλιστα ψυχῆς διεφθαρμένης ἐστίν. εἶτα καὶ εἰς δύοιαν αὐτοὺς σκώπτει, ὅτι τὰ μειζόνων ἐντολῶν ἐκέλευον καταφρονεῖν. καὶ μὴν τοὐναντίον ἔμπροσθεν ἔλεγλε, ὅτι δεσμεύουσι φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα· ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἐποίουν πάλιν, καὶ πάντα ἐποίουν εἰς τὴν τῶν ἀνθρώπων δόξαν ἀφθορεῖν, ἐν τοῖς μαροῖς ζητοῦντες τὸ ἀκρίβειαν, καὶ τῶν μεγάλων καταφρονοῦντες.

23 Αποδεκατοῦτε γάρ, φησι, τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ δύηλον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρέα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν, καὶ Ⓦ ἔλεον, καὶ τὴν πίστιν. Ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι.

Εντεῦθα μὲν οὖν εἰκότως φησὶ ταῦτα, ἔνθα δὲ κάτω ὅτι καὶ ἐλεημοσύνη. τί γὰρ βλάπτει τὸ ἐλεημοσύνην διδόναι; ἀλλ' ὐχ ὡς νόμον τηρῶν ταῦτα. οὐδὲ γὰρ αὐτὸς οὕτω φησι. διὰ δὴ τοῦτο ἐνταῦθα μὲν λέγει, ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι· ἔνθα δὲ πρὸς καθαρὸν καὶ ἀκαθάρτων διαλέγεται, οὐκ ἔτι τοῦτο προσέθηκεν, ἀλλὰ διαιρῶν, καὶ δείκνυσιν ἐξ ἀνάγκης τὴν ἔνδον καθαρότητι καὶ τὴν ἔξωθεν ἐπομένην· τοὐναντίον δὲ οὐκέτι. ὅταν μὲν γὰρ φιλαν θρωπίας λόγος ᾖ, ἀδιαφόρως αὐτὸ προσπαίχει, διά τε τοῦτο αὐτὸ, καὶ ὅτι οὐδέπω κυριεὺς ἦν διαρρήδην καὶ σαφῶς τὰ νομικὰ ἀνελεῖν· ἔνθα δὲ προπάτρησις σωματικῶν καθαρμῶν, σαφέστερον αἰνίττεται. διὰ δὴ τοῦτο ὅτι μὲν τῆς ἐλεημοσύνης φησί· ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι· ὅτι δὲ τῶν καθαρσιῶν ὐχ ὅτως· ἀλλὰ τί;

25 Καθαρίζετε, φησι, τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς πρόχοιδος· ἔσωθεν δὲ γέμει ἁρπαγῆς καὶ πλεονεξίας.

26 Καθάρισον οὖν τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς πρόχοιδος, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς καθαρόν. Καὶ ἔλαβεν αὐτὸ ἀπὸ παραγράμματος ὡμολογημένου καὶ δήλου, ἀπὸ ποτηρίου καὶ πρόχοιδος. Εἶτα δεικνὺς ὅτι σφόδρα βλάβη ἐκ τῆς καταφρονήσεως τῶν σωματικῶν καθαρμῶν, μείζων δὲ ὠμότης ἐκ τοῦ μὴ φροντίζειν τῶν τῆς ψυχῆς καθαρσίων, ἅπερ ἐστὶν ἀρετή, κώνωπα μὲν ἐκάλεσε ταῦτα (μικρὰ γὰρ ἦν καὶ σφόδρα) κάμηλον δὲ ἐκεῖνα· ἀφόρητα γὰρ ἦν. διὸ καί φησι·

24 Τὸν κώνωπα διϋλίζοντες, καὶ πίνοντες καταπίνοντες. Καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνα δοκεῖ ταῦτα νενομοθέτηται, δοκεῖ δὲ ἔλεον καὶ πίστιν· ὥστε οὐδὲ τότε ὠφέλει μόνα γινόμενα. ὅτε γὰρ καὶ μικρὰ δοκεῖ καὶ μεγάλα ἦν εἰρημένα, εἶτα ἐκεῖνα μὲν ἠμέλησε, ταῦτα δὲ ἐσπουδάζετο μόνα, ὐδὲν ἦν πλέον οὐδὲ τότε ἐντεῦθεν. τύποις μὲν γὰρ ἐκεῖνα ἦν εἴρητο· ἐκεῖνα δὲ τύποις πρώτοις. Ταῦτα δὲ λέγει, δεικνὺς ὅτι καὶ ἐφ' ἑαυτοῖς ἔδει σπουδάζεσθαι, ἀ τῶν προειρημένων, οὐδὲ τῶν προσεσπουδάστων ταῦτα ἦν, ἀλλ' ἕτερα ἦν καὶ ζητούμενα. Εἰ δὲ περὶ τῆς ἀφέσεως ἐκείνων ταῦτα ἦν, πολλῷ μᾶλλον ὑφηλῶν ἐλθόντων λοιπὸν οὐδαμοῦ ταῦτα δώσουσι, καὶ καθόλου μετέπειτα αὐτὰ οὐκ ἐχρῆν. πρωταρχὴ μὲν οὖν κακία χαλεπόν· μάλιστα δὲ ὅταν μηδὲ νομίζῃ δεῖσθαι διορθώσεως· ἐπὶ δὲ ἐπὶ χαλεπώτερον, ὅταν καὶ ἑτέρους ἀρχεῖν οἴηται διορθοῦν· ἅπερ δηλοῖ ὁ Χριστὸς, ὁδηγοὺς αὐτοὺς καλέσας τυφλοὺς τυφλῶν. Εἰ γὰρ ὁ μὴ νομίζων δεῖσθαι ὁδηγοῦ τυφλὸν, ἑκάτερα συμφορά καὶ ἀθλιότης· ὁ καὶ αὐτὸν ἐθέλειν ὁδηγεῖν ἑτέρους, ὅρα ὅπου πόσον ἀγαθὸν βάραθρον. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν, ἀριστόμυθος διὰ πολλῶν τοῦ δοκοῦντος αὐτῷ, καὶ τοῦ σφοδρῶς περὶ τὸ νόσημα τοῦτο λυσσῶντος. τοῦτο γὰρ αἴτιον πολλῶν τῶν κακῶν αὐλοῖς γέγονε, τὸ περὶς ὑπερβάλλειν πολλὰ ποιῶν. τοῦτο καὶ τῆς πίστεως αὐτοὺς ἀπήλασε, καὶ τῆς ὄντως ἀρετῆς ἀμελῆ πρὸς ἐσκυβάσε, καὶ περὶ καθάρσια ἀσχολεῖσθαι σωματικὰ μόνα ἔπεισε, τῶν τῆς ψυχῆς καθαρμῶν ἀμελοῦντας. διὰ δὴ τοῦτο ἄγων αὐτοὺς εἰς τοῦ ὄντως ἀρετοῦ καὶ τὰ καθάρσια τῆς ψυχῆς, ἐλέους καὶ πίστεως μέμνηται. Ταῦτα γὰρ τὰ συνέχοντα ἡμᾶς πρὸς τοῦ ζωοῦ, ταῦτα τὰ καθαίροντα τοῦ ψυχικοῦ, δικαιοσύνη, φιλανθρωπία, ἀλήθεια· ἃ μὴ εἰς συνήθειαν ἡμᾶς ἄγουσα, καὶ μὴ ἀφίστα χαλεπούς μᾶλ' ὑποβολῆς εἶ) τοῖς ἀμαρτήμασι καὶ ἀσυγκώτους (οὕτω γὰρ διπλῆ " κερδαίνομεν, φιλανθρωποί τε γινόμενοι, καὶ φιλανθρωπίας ἀντεῦθεν πολλῆς καὶ αὐτοὶ παρὰ τοῦ τῶν ὅλων ἀπολαύοντες Θεοῦ) καὶ παρασκευάζουσα ζημιοῦν τε τοῖς ἐπηρεαζομένοις καὶ ἀμύνειν αὐτοῖς· ἢ οὐκ ἐώσα ἀπαθείας εἶ) καὶ ἀπαθείας. ἀλλ' ὅτε, ὅταν λέγῃ, ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, καὶ ἐκεῖνα μὴ ἀφιέναι, ὡς νομικὰ παρατήρησιν εἰσάγων λέγει (ἄπαγε· τοῦτο γὰρ ἀπεδείξαμεν ἔμπροσθεν) ὅτι ὅπου τῆς πρόχοιδος καὶ τοῦ ποτηρίου εἶπεν, καθαίσουσι τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς πρόχοιδος, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς καθαρόν, ὅπερ τοῦ παλαιοῦ ἡμᾶς ἄγει μικρολογίαν· ἀλλὰ τοιοῦτον μὲν οὐκ ἄπεστι ποιεῖ, καὶ δείκνυσιν αὐτοῦ περιττὸν ὄντα. ὃ γὰρ εἶπε, καὶ τὸ ἔξωθεν καθαίσατε· ἀλλὰ τὸ ἔνδον, ὡς πρώτως ἔπεται τούτῳ ἐκεῖνο. ἀλλως δὲ, οὐδὲ περὶ ποτηρίου καὶ πρόχοιδος λέγει, ἀλλὰ περὶ ψυχῆς καὶ σώματος δηλοῦται· τὸ μὲν ἔξω καλῶν τὸ σῶμα, τὸ δὲ ἔνδον τοῦ ψυχικοῦ. Εἰ δὲ ὅπου τῆς πρόχοιδος " τὸ ἔνδον χρεία, πολλῷ μᾶλλον ὅπου σοῦ. ὑμεῖς δὲ τοιοῦτον ποιεῖτε, φησι· τὰ μικρὰ καὶ ἔξω φυλάττοντες τῶν μεγάλων καὶ ἔνδον ἀμελεῖτε· ὅθεν μείζων ἡ βλάβη, ὅτι νομίζοντες τὸ πᾶν κατορθωκέναι, τὰ λοιπὰ καταφρονεῖτε· καταφρονοῦντες δέ, οὐδὲ ὅπου σπουδάζετε ἢ ὅπου χρῆσθε αὐτὰ κατορθοῦ. εἶτα πάλιν εἰσκενοδοξίαν αὐτοὺς σκώπτει, τάφους κεκονιαμένους καλῶν, καὶ πᾶσιν ὑπολέγων, ὑποκριταί· ὃ πολλῶν αἴτιον ὂν τὰ κακά, καὶ ἀπωλείας αὐτοῖς ὑποθήσεις. οὐχ ἁπλῶς δὲ τάφους κεκονιαμένους ἐκάλεσεν, ἀλλὰ καὶ ἀκαθαρσίας γέμειν καὶ ὑποκρίσεως ἔφησε. Ταῦτα δὲ ἔλε-

γε,

γε, δειχνὺς τὴν αἰτίαν, δι' ἣν οὐκ ἐπίστευσαν, ὅτι μεσὶ ἦσαν ἐπισκρίσεως καὶ δυσμίας. Ταῦτα δὲ οὐχ ὁ Χριστὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ ⓐ προφῆται συνεχῶς ἐγκαλοῦσιν, ὅτι ἁρπάζοισιν, ὅτι κρίνοισιν ⓐ ἄρχοντες αὐτῶν κτ̄ ⓦ τὸ δικαίου λόγου. Ὁ πανταχοῦ θυσίας καὶ Ταῦτα μὴ θυσίας ἐκδημοῦσας, Ταῦτα δὲ ἐπιζητοῦμενα· ὥστε οὐδὲν ξένον οὐδὲ καινόν, ὅτε τῆς νομοθεσίας, ὅτε τῆς κατηγορείας, ἀλλ' οὐδὲ τὸ τῆς εἰκόνος τοῦ Ταῦρου. μέμνηται γὰρ αὐτῆς ὁ προφήτης, οὐδὲ αὐτὸς ἁπλῶς Ταῦρον καλέσας, ἀλλὰ Ταῦρον δυεωγμένον ⓦ λάρυγα αὐτῶν. Thy. c. 1.

Τοιοῦτοι γὰρ νῦν εἰσὶ πολλοὶ *καλλωπιζόμενοι μὲν ἔξωθεν, πάσης δὲ ἀνομίας ἔνδον πεπληρωμένοι. Ὁ γὰρ νῦν τῶν μὲν ἔξωθεν καθαρμῶν πολὺς ὁ πόνος, πολλὴ ἡ φροντίς· τῶν δὲ κτ̄ ψυχῶν οὐδὲ εἷς. ἀλλ' εἴγε ὃ ἑκάστου ζωγράφος διαρρήξειέ τις, πολλοὺς ἂν σκώληκας καὶ ⓦ ἰχῶρα εὑρήσει καὶ δυσωδίαν ἄφατον· ὑπὸ μιᾶς ἀτόπους λέγω καὶ πονηρᾶς, αἱ σκωλήκων εἰσὶν ἀκαθαρτότεραι. ἀλλὰ ὃ μὲ ἐκείνοις ἔστι τοιούτοις, οὐ τοσοῦτον, καίπερ ὂν δεινόν· ὃ δὲ ἡμᾶς ἂν καταξιωθέντας ναοὺς γενέσθαι Θεοῦ, Ταῦρος ἐξαίφνης γενέσθαι τοσαύτην ἐργαζόμενος δυσωδίαν, τοῦτο ἀθλιότητος ἐσχάτης. ἔνθα ὁ Χριστὸς κατοικεῖ, καὶ πνεῦμα ἅγιον ἐνήργησε, καὶ μυστήρια τοσαῦτα, ταῦρον ἔστι τοῦτο, πόσης τοῦτο ἀθλιότητος; πόσων θρήνων καὶ ὀδυρμῶν, ὅταν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ ταῦρος ἀκαθαρσίας γένηται; ἐννόησον πῶς ἐγεννήθης, τίνων κατηξιώθης, οἵαν ἔλαβες τολμῶν, πῶς ναὸς κατεσκευάσθης ἀρραγής, πῶς καλός, οὐ χρυσῷ καλλωπισθείς, οὐδὲ μαργαρίταις, ἀλλὰ τῷ τούτων ἁπλουστέρῳ πνεύματι. ἐννόησον ὅτι οὐδεὶς Ταῦρος ἐν πόλει κατασκευάζει). οὕτω καὶ σὺ εἰς τὸν αὐτὸν φανῶν δυνήσῃ πόλιν. εἰ γὰρ ἐν Ταῦρῳ τοῦτο ἀπείρηται, πολλῷ μᾶλλον ἐκεῖ. μᾶλλον δὲ καὶ ἐνταῦθα πᾶσιν εἰ καταγέλαστος, νεκρὸν περιφέρων ψυχῇ· οὐ καταγέλαστος δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ φθονερός. εἰπέ γάρ μοι, εἴ τις περιεύνεκρον εἶδωλον περιφέρων, οὐκ ἂν πάντες ἀπεπήδησαν; οὐκ ἂν πάντες ἔφυγον; τοῦτο καὶ νῦν λογίζου. Ὁ γὰρ τούτου πολὺ χαλεπώτερον περίεργον θέαμα περιφέρων, ψυχῇ ἐκ ἀμαρτιῶν νενεκρωμένῃ, ψυχῇ πρεμένων. τίς οὖν ἐλεήσει ⓦ τοιοῦτον; ὅταν γὰρ σὺ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν μὴ ἐλεῇς, πῶς ἕτερος ἐλεήσει ⓦ ὅτως ὠμὸν Ὁ πολέμιον ὄντα σαυτῷ ἐχθρόν; εἴ τις ἔνθα σκαθευδες Ὁ ἐδείπνεις καταῤῥυξε σῶμα νεκρόν, τί οὐκ αὖ ἐποίησας; σὺ δὲ ψυχὴν νεκρὸν καταῤῥύπεις, οὐκ ἔνθα ἀνιστοποιῇ, οὐδὲ ἔνθα καθεύδῃς, ἀλλ' ἐν τοῖς μέλεσι τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἃ δέδοικας, μὴ μυελοὶ καταπεπωθῶσιν ἀνῶφελῆ ὑπὸ τῶν σῶν κεφαλῶν σκηπτοὶ καὶ κεραυνοί; πῶς δὲ καὶ τολμᾷς ἐκκλησίας ὑπεραίρειν Θεοῦ καὶ ναοῖς ἁγίοις, ἔνδον τοσαύτης βδελυγμίας ὄζων; εἰ γὰρ εἰς Ταῦ βασίλεια φέρων τις νεκρὸν Ὁ καταῤῥύξας, τῶν ἐκάτων ἀν' ἑδ'κε δίκην· σὺ τῶν ἱερῶν ὑπεραίνων περιόντων καὶ τοσαύτης δυσωδίας πληρῶν ⓦ οἶκον, ἐννόησον ὅσων ἐπισπήσῃ τιμωρῶν. μίμησαι τὸν πόρνον ἐκεῖνον, ἢ μύρῳ ἔχρισε τοῦ Χριστοῦ τοὺς πόδας, καὶ τὸν οἶκον ἅπασαν ἔπλησεν εὐωδίας· ἵ σὺ τοιοῦτον ποιῇς εἰς ⓦ οἶκον τοῦ Θεοῦ. τί γὰρ εἰ μὴ ἀγαθάνη σὺ τῆς δυσωδίας; τοῦτο γὰρ μάλιστα ὅτι ὁ χαλεπὸν τοῦ νοσήματος· ὅλῃ καὶ αὐίατα νοσεῖς καὶ χαλεπώτερα τῶν τὰ σώματα λελωβημένων τε καὶ ὀδωδότων. ἐκείνη μὲν γὰρ ἡ νόσος καὶ ἀγνοιαν τοῖς κάμνουσι παρέχει, καὶ οὐδὲν ἔγκλημα ἔχει, ἀλλὰ καὶ ἐλέους ἐστὶν ἀξία· αὕτη δὲ μίσους καὶ χολάσεως. ἐπεὶ οὖν καὶ Ταῦτα χαλεπώτερα, Ὁ ὃ μηδὲ ἀγανακτεῖσθαι αὐτῆς ὡς χρὴ ⓦ νοσοῦσαν, φέρε, ὑπίδος σαυτὸν ὃ λόγῳ, ἵνα σε διδάξω σαφῶς αὐτῆς τὸ λυμεών. τοῦτον δὲ ἀκουσον τί φάλλων λέγῃς· Κατεβλήθην ἵνα μὴ πεσοῦμαι, ὡς ἰωμα ἐνώπιόν σου. ὅταν οὖν μὴ ἰωμα, ἀλλὰ καπνὸς ἀπὸ σοῦ καὶ τῶν σῶν πράξεων ἀναβαίνῃ δυσώδης, ποίαν δίκην οὐκ ἄξιος εἶ ὑποστῆναι; ἵς οὖν ὁ καπνὸς ὁ δυσώδης; πολλοὶ ἴσασι κάλλη γυναικῶν περιβλέποντες, ἄλλοι παίδων ὥρας περιεργαζόμενοι. εἶτα θαυμάζεις πῶς θ' σκηπτοὶ φέρονται, καὶ πόθεν ἀναπαῦται; καὶ γὰρ ἀξία μὲν σκηπτῶν καὶ γεέννης τὰ

ΗΘΙΚΟΝ

Ps. 21. 15. Ioan. 12. 3. Ioan. 1. 3. Matth. 26. 7. Ps. 140. 2.

τὰ γινόμενα· ἀλλ' ὁ Θεὸς, μακρόθυμος ὢν καὶ πολυέλεος, ἀνέχει τέως τὴν ὀργὴν, εἰς μετάνοιάν σε καλῶν καὶ δέησιν. τί ποιεῖς ἄνθρωπε; κάλλη γυναῖκα περιεργάζῃ, καὶ ὁ φρίττειν ὤφειλες εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ; πορνῆσον εἰπέ σοι δοκῇ ἡ ἐκκλησία καὶ τῆς ἀγελῆς ἀπιμοτέρα; ἢ ἁρπάζει μὲν * δέδοικας καὶ αἰσχύνῃ φανῆναι γυναῖκα περιεργαζόμενος· ἢ δὲ τοῦ ναοῦ τοῦ Θεοῦ, αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ παρελεγμένου σοι καὶ ἀπειλοῦντος ταῦτα, πορνεύεις καὶ μοιχεύεις κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ἀκούεις μὴ ταῦτα ποιεῖν· καὶ ὁ φρίττειν, οὐδὲ ἐξέστηκας; ταῦτα ὑμᾶς τὰ θέατρα διδάσκει τῆς ἀσελγείας, ὁ λοιμὸς ὁ δυσκατάλυτος, τὰ δηλητήρια φάρμακα, αἱ χαλεπαὶ τῶν δυσπειθούντων πάγαι, ἡ μὴ ἡδονῆς τῶν ἀκολάστων ἀπώλεια. διὰ τοῦτο δὲ ὁ παρεφθάρης ἐγκαλῶν ἔλεγλε· οὐκ εἰσὶν ⁂ ὀφθαλμοί σου, οὐδὲ ἡ καρδία σου καλή. βέλτιον τοὺς τοιούτους πηρεῖς εἶναι, βέλτιον νοσεῖν, ἢ εἰς ταῦτα κατακεχεῖσθαι τοῖς ὀφθαλμοῖς. ἐγκλίω μὲν ἂν ἔνδον ἔχειν τὸ τεῖχος τὸ διῤῥηγνύμενον ὑμᾶς τῶν γυναικῶν· ὅπως δὲ οὐ βούλεσθε, ἀναγκαῖον ἐνόμισαν εἶναι ⁂ πατέρες καὶ ταῖς σανίσιν ὑμᾶς ταύταις διατειχίσαι· ὡς ἐγώγε ἀκούω τῶν πρεσβυτέρων, ὅτι τὸ παλαιὸν οὐδὲ ταῦτα ἦν τὰ τείχια (Εν γὰρ Χριστῷ Ιησοῦ οὐκ ἔνι ἄρσεν ἢ θῆλυ) ἀλλ' ὅτι τῶν ἀποστόλων ἦν ὁμοῦ καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἦσαν. καὶ γὰρ ⁂ ἄνδρες, ἄνδρες ἦσαν· καὶ αἱ γυναῖκες, γυναῖκες· νῦν δὲ πολὺ τοὐναντίον· αἱ μὲν γυναῖκες εἰς τὰ τῶν ἐπαγελίδων ἐκαθέζοντο ἤθη· ⁂ δὲ ἄνδρες ἵπτων μαινομένων οὐδὲν ἄμεινον διάκεινται. οὐκ ἠκούσατε, ὅτι ἡ ζωηγμένοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐν τῷ ἐκκλησίᾳ; καὶ τῶν ἀγραύλων σκῆνος ὁ σύλλογος ἄξιος ἐστί· καὶ μάλα εἰκότως. πολλὴν γὰρ καὶ γυναῖκες τότε φιλοσοφίαν ἔσχον, καὶ ἄνδρες σεμνότητα καὶ σωφροσύνην.

Γαλ. γ. κ. ια. Πρξ. ιε. ιθ. Πρξ. ιη. ιη. κ. κε. Ρω. ιε. ιβ.

ἀκούσατε γοῦν τῆς πορφυροπώλιδος λεγούσης· Εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν τῷ Κυρίῳ εἶναι, εἰσελθόντες εἰς ⁂ οἶκόν μου, μείνατε παρ' ἐμοί. ἀκούσατε τῶν γυναικῶν, αἳ ἔθεσαν μὲν τῶν ἀποστόλων, αὐδρῶν δικαίαν φρόνημα, τῆς Πελοκίλλης, τῆς Περσίδος, τῶν ἄλλων, ὧν αἱ πρόθυμοι γυναῖκες τοσοῦτον ἀπέχουσιν, ὅσον ⁂ ἄνδρες τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων. τότε μὲν γὰρ καὶ ἀποδημοῦσαν οὐκ ἐλάμβανον δόξαν πονηράν· νῦν δὲ κἂν θαλάμῳ τρεφόμεναι, μόλις ταύτην ἀφαιροῦνται τὴν ὑπόνοιαν. ταῦτα δὲ ἀπὸ τῶν καλλωπισμῶν μὲν καὶ τρυφῆς. τότε ἐκείναις ἦρχον ἴσως, αὐξῆσαι δὲ κήρυγμα· νῦν δέ, βύσμασι καὶ καλαῖς φανῆναι δὲ βύσμασι πόροι. τοῦτο ἡ δόξα αὐταῖς, τοῦτο ἡ σωτηρία· ταῦτα δὲ ὑψηλὰ καὶ μεγάλα κατορθώματα οὐδὲ ὄναρ φαντάζονται. Τίς γυνὴ ἀπουδάζουσα ἐποίησατο ἄνδρα βυσσίνῳ ποιῆσαι; τίς δὲ μὴν ταύτην ἔθετο φαντασίαν, ὥστε γυναῖκα διορθώσασθαι; οὐκ ἔστιν οὐδείς· ἀλλὰ τῇ μὲν γυναικὶ πᾶσα ἀπουδὴ περὶ χρυσίον ἐπιμέλειαν * δὲ ἱματίων δὲ τῶν λοιπῶν τοῦ σώματος καλλωπισμῶν, καὶ ὥστε τὴν οὐσίαν αὐξῆσαι· τῷ δὲ ἀνδρὶ καὶ αὐτῇ, καὶ ἑτέραις πλείοσι, πᾶσαν μηχανὴν βιωτικήν. τίς μέλλων γαμεῖν, ἔφηβον ἀζήτησε καὶ ἀνάτροφον κόρης; οὐδείς· ἀλλὰ χρήματα οὐσίας καὶ κλήματα, καὶ μέρη οὐσίας ποικίλης καὶ διαφόρου, καθάπερ τι πρίασθαι μέλλων, ἢ σκάλλαγμά τι χωνίου ἐπιτελεῖν. διὰ τοῦτο δὲ ὅτου καλοῦσι ⁂ γάμον. πολλοὶ γὰρ ἤκουσα λεγόντων· Συνάλλαξον ὁ δεῖνα τῇ δεῖνι, τουτέστιν, ἔγημε, καὶ εἰς ταὐτὸ τοῦ Θεοῦ δωρεὰς συνορίζουσι, καὶ ὥσπερ ὠνούμενοι καὶ πωλοῦντες, ὅτου γαμοῦσι καὶ γαμοῦνται· δὲ γράμματα πλείονος ἀσφαλείας δέομενα συντιθέασιν, ἢ τὰ περὶ πράσεως καὶ ἀγορασίας. μάθετε πῶς ⁂ παλαιοὶ ἐγάμουν, καὶ ζηλώσατε. πῶς οὖν ἐγάμουν ἐκεῖνοι; ζήτουν ἐζήτουν [ἀγαθοὺς] καὶ ἤδη δὲ ψυχῆς ἀρετήν· διὰ τοῦτο γράμμα αὐλῆς οὐκ ἔδει, οὐδὲ τῆς ἀπὸ χρυσοῦ δὲ μέλανος ἀσφαλείας. ἦρκει γὰρ αὐτοῖς πόντων αὐλοῖς ὁ τῆς νύμφης ζῆτος. πάλαι καλῶ τοίνυν καὶ ὑμᾶς μὴ χρήματα ζητεῖν καὶ πρόσοδον· ἀλλὰ ζῆτον καὶ ἐπιείκειαν ζήτησον, καὶ " φιλάδελφον, καὶ φιλόσοφον κόρην, καὶ μυρίων σοι ταῦτα θησαυρῶν ἔσται βελτίω. διὰ τὰ τοῦ Θεοῦ ζητῆς, καὶ ταῦτα ἕξεις· διὰ δὲ ἐκεῖνα παραδραμεῖν, ὅπου ταῦτα τρέχεις, οὐδὲ ταῦτα ἕψεται. ἀλλ' ὁ δεινά, φησιν, ἀπὸ γυναικὸς ἀρχὴ γέγονεν. οὐκ ἀρχὴν τοιαῦτα παραδείγματα

χ. κλαῦσ

δείγματα φέρων; μυριάκις ἠμοίμων πέπτωκα, πολλῶ ἧττον τῶν λεγόντων, ἢ τῶν γυναικῶν λαβοῖμι πλοῦτον. Τί γὰρ ἀνδρειότερον ἐκείνου τοῦ πλούτου; τί δ' αὐτῆς πικρότερον τῆς βδελυρίας; τί δὲ αἰσχρότερον τοῦ ἀπίστου εἶναι δοκεῖν, καὶ λέγεσθαι τῶν πάντων, ὁ δεινὰ ἀπὸ γυναικὸς βδελυρὸς γέγονε; Ταῖς γὰρ ἔνδον ἀπειλαῖς ἀφίημι, ὅσας ἐκ τούτου συμβαίνειν ἀνάγκη· ὁ φόβημα τῆς γυναικός, τοῦ δυσθεράπευτον, Ταῖς μάχαις, τὰ τῶν οἰκετῶν ὀνείδη· ὁ πένης, ὁ ῥακοδύτης, ὁ ἄτιμος καὶ ὀλίγου ἀτίμητος. τί γὰρ ἦλθεν ἔχων; ἢ πάντα τῆς κυρίας; ἀλλ' οὐδέν σοι μέλει τῶν ῥημάτων τούτων· οὐδὲ γὰρ ἐλεύθερος εἶ. ἐπεὶ καὶ οἱ δοῦλοι τούτων καταδεέστερα ἀκούουσι, καὶ οὐκ ἀλγοῦσιν οὐδὲ ὅτοι, ἀλλὰ καὶ ἐγκαλλωπίζονται τῇ αἰσχύνῃ· καὶ ὅταν ταῦτα λέγωμεν αὐτοῖς· ἔσω, φησίν, ἡδύ τι καὶ γλυκύ, καὶ ἀποπνιγέτω με. ὦ τοῦ ὀλιγοψύχου. οἵας προφάσεις εἰσήγαγε τῷ βίῳ, ὁλόκληρον τὸν ζωὸν τῶν τοιούτων ἀναπεπλῆσθαι δυναμένας; ὅρα γοῦν αὐτὸν ταύτῃ τῇ ὑγιεινῇ καὶ ὀλεθρίᾳ ῥήσει, ὅσης γέμει τῆς ἀπωλείας. οὐδὲν γὰρ ἄλλο φησίν, ἀλλ' ἢ ταυτὶ τὰ ῥήματα· μηδείς σοι τοῦ σεμνοῦ, μηδείς σοι τοῦ δικαίου λόγος ἔστω· πάντα ἐρρίφθω σκῶμμα· ἓν μόνον ζήτησον, τὸν ἡδονήν. κἂν ἄγχῃ σε ὁ γάμος, αἱρετὸν ἔστω· κἂν πάντες ἐμπίπτωσιν ἀπόστολοι, κἂν τὴν οἰκίαν περιστρέφωνται βόρβορον, κἂν ὡς κύων ἐλαύνωσι, πάντα φέρε. καὶ τί δεῖ ἄλλο χοροῖς φωνὴν λαβοῦσι εἰπεῖν; τί δὲ κύνες ἀκάθαρτοι; τάχα δὲ οὐδ' οὗτοι τοιαῦτα ἐφθέγξαντο, οἷα ἀνθρώπους ἔπεισεν ὁ διάβολος λυπῆσαι. διὸ παρακαλῶ τὸν ἀναθησίδωρον Συνεισδῦσαι τῶν τοιούτων ῥημάτων, φεύγειν ταῖς τοιαύταις προφάσεις, καὶ ταῖς ἀπὸ τῆς γραφῆς ἐκλέγειν ἀπειθείας αὐταῖς ὑφάσας. Τίνες δέ εἰσιν αὗται; Μὴ πορεύου, φησίν, ὀπίσω τῆς ἐπιθυμίας σου, καὶ ἀπὸ τῶν ὀρέξεών σου κωλύου. καὶ πάλιν φησὶν ἀπειθείας τῇ παροιμίᾳ ταύτῃ· Μὴ πρόσεχε φαύλῃ γυναικί. μέλι γάρ φασιν ἀπὸ χειλέων γυναικὸς πόρνης, καὶ πρὸς καιρὸν λιπαίνει τὸν φάρυγγα· ὕστερον μέντοι πικρότερον χολῆς θρήνους, καὶ πλημμύρων μᾶλλον μαχαίρας δίστομον. τούτων τοίνυν ἀκούωμεν, μὴ ἐκείνων. καὶ γὰρ ἐντεῦθεν ἀπελεύθεροι, ἐντεῦθεν δουλοπρεπεῖς λογισμοὶ φύονται· ἐντεῦθεν ἄλογα πάθη ἀνθρώπων γίνονται, ὅτι πάντα χοῦν τὸν ἡδονὴν διώκειν ἐθέλουσι καὶ τὴν προφάσιν ταύτην, ἣν ἐκ χειρὸς τῶν ἡμετέρων λόγων αὐτόθεν δεῖ καταπέλασον. μὴ γὰρ ὁ ἀποπνιγῶμαι, τί ὁ κέρδος τῆς γλυκύτητος; παύσασθε τοίνυν τοσοῦτον καταβυθίζοντες γέλωτα, καὶ γένεσιν δυσάπλουτον καὶ πῦρ ἀσβεστον, καὶ ὀλοφύρωμαι καὶ ὀλέθρους ποτὲ ὡς χρὴ τοὺς τὰ μέλλοντα, τὸν τῆς ὀφθαλμοῦ λήμην ἀποβαλόντας· ὅπως καὶ ἡμεῖς ταῦτα βίον κοσμίως καὶ μὴ πολλῆς τῆς σεμνότητος καὶ βλακείας προέλθωμεν, καὶ τῶν μηνόντων ἐπιτυχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Σειρ. κη. λ. Ρωμ. γ. ιδ. καὶ ε. ε. Παροιμ. ε. γ. δ.

Ομιλ. οδ'.

29 ΟΥΑΙ ΥΜΙΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΣ ΚΑΙ ΦΑΡΙΣΑΙΟΙ ΥΠΟΚΡΙΤΑΙ, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν,
30 Καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα αὐτῶν, καὶ λέγετε, Εἰ ἦμεν ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἦμεν κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν.

Λυκ. ια. μζ. μπ.

Οὐχ ὅτι οἰκοδομοῦσιν, ψόγος ὅτι ἐγκαλοῦσιν, ἐκείνοις φησίν· ἀλλ' ὅτι ἐν ταύτῃ ἐν δι' ὧν λέγουσι, καταγινώσκειν προπαρασκευάζονται τῶν πατέρων, χείρονα προφάσεις. ὅτι γὰρ προφάσεις ἐστὶν ἡ καταγνῶσις, ὁ Λουκᾶς φησιν· ὅτι ἐν συνοδοκεῖτε, ὅτῳ οἰκοδομεῖτε. Οὐαὶ γὰρ ὑμῖν, φησίν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνήματα τῶν προφητῶν· καὶ ὁ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς. ἄρα μαρτυρεῖτε καὶ συνοδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων

πατέρων ὑμῶν, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς· ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε τὰ μνήματα αὐτῶν. σκῶμμα δὲ τοῦτο πρὸς τὴν γνώμην αὐτῶν βλασφημεῖ, μετὰ τῆς φοβερᾶς ἀπειλῆς· ὅτι δὲ βλασφημίαν τὸ σφαγῆναι, ἀλλ' ὡς ἐμπορπῶντες τοὺς σφαγεῖς, καὶ δεδοικότες, μήποτε τῷ χρόνῳ τῶν τότε φόνων ἀφανισθέντων μηδεμιᾶς τῆς τοιαύτης τόλμης ὁ ἔλεγχος καὶ ἡ μνήμη. οὕτως φοβοῦμαι τοὺς τότε φόνους, ὥσπερ τι δεινὸν ἰσχύοντες λαμπρὰς καὶ οἰκοδομὰς, καὶ καλλωπιζόμενοι τοῖς ἐκείνων τολμήμασι καὶ ὑπιδεικνύμενοι. τὰ γὰρ νῦν τολμώμενα πρὸς ὑμῶν δείκνυσιν ὅτι καὶ τοῦτα τύπτω ποιεῖτε τῷ βήματι. καὶν γὰρ τὰ ἑαυτῶν λέγητε, φησὶν, ὡς κατηγωνισάμενοι αὐτῶν, οἷς οὐκ ἂν ἦμεν κοινωνοὶ αὐτῶν, εἰ ἦμεν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἀλλ' ἡ γνώμη δῆλη ἡ ταῦτα λέγουσα. διὸ καὶ ἐκκαλύπτων αὐτοὺς, αἰνιγματωδῶς μοι, εἴρηκε δι' οὗ ὅμως. εἶπων γάρ· λέγετε ὅτι εἰ ἦμεν ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἦμεν κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν, ἐπήγαγεν· 31 Ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, ὅτι υἱοί ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας. Καὶ ποῖον ἔγκλημα υἱοῦ εἰ μὴ δολοφόνου, δι' μὴ κοινωνῆ τῇ γνώμῃ τοῦ πατρός; οὐδέν. ὅθεν δῆλον ὅτι τοῦτο αὐτοῖς προφέρει, τὴν κατὰ καιρὸν συγγένειαν αἰτιώμενος. καὶ τοῦτο καὶ ὃ ἑξῆς δηλοῖ. ἐπήγαγε δι' οὗ·

33 Ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν. Ὥσπερ γὰρ σκῆνα ἔοικε τοῖς γονεῦσι καὶ τὴν τοῦ ἰοῦ λύμην, οὕτω καὶ ὑμεῖς τοῖς πατράσι καὶ ὁ φονικός. εἶτα ὅπως γνώμην ἔστιζεν ἀδηλον τοῖς πολλοῖς οὖσαν, καὶ ἀφ' ὧν μέλλοισι τολμᾶν τὴν πᾶσιν εὐσεβῶν δῆλον καταισχύνει καὶ εἰρηνοῦσα. ὅπως γὰρ εἶπεν, ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, ὅτι υἱοί ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας, δηλοῖ ὅτι τὴν κατηγορίαν συγγένειαν λέγει, καὶ ὅτι πλάσμα ἐστὶ τὸ λέγειν, ὅτι οὐκ ἂν ἦμεν αὐτῶν κοινωνοὶ, ἐπήγαγε·

32 Καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν. χ. πληρώσετε

Οὐκ ὀπισθίπτων, ἀλλὰ προφανῶς τὸ ἐσόμενον, τουτέστι, τὸ ἑαυτοῖς σφαγεῖον. διὰ δὲ τοῦτο ἐπαγαγὼν Ⓦ ἔλεγχον, καὶ δείξας ὅτι πλάσματα εἰσὶν ἃ περ ἔλεγεν ὑπὲρ ἑαυτῶν ἀπολογούμενοι, οἷς, ὅτι οὐκ ἂν ἦμεν κοινωνοὶ αὐτῶν (Ⓐ γὰρ τοῦ διαστῆσαι μὴ ἀπειλοῦμεν, πῶς ἂν τῶν δούλων ἀπέσχοντο) καταφορικωτέρῳ τῷ μὴ ταῦτα κέχρηται λόγῳ, ὄφεις καλῶν καὶ γεννήματα ἐχιδνῶν, καὶ λέγων· Πῶς φεύξεσθε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης,

Τοιαῦτα τολμῶντες καὶ ἀρνούμενοι, καὶ τὴν γνώμην κρύπτοντες; εἶτα καὶ ἑτέρωθεν αὐτῶν ἐλέγχων οὐκ ἀφειδοῦσίας, φησίν·

34 Διὰ τοῦτο ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσετε καὶ μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν.

Ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν, ὅτι εἰ καὶ Ⓦ διαστῆναι ἐσταυρώσαμεν, ἀλλὰ τῶν δούλων ἀπεχόμεθα δή, εἰ ἦμεν τότε· ἰδοὺ, φησὶ, καὶ δούλους ὑμῖν ἀποστέλλω, προφήτας καὶ αὐτοὺς, καὶ οὐδὲ αὐτῶν φείσεσθε. ταῦτα δὲ λέγει, δεικνὺς ὅτι οὐδὲν ξένον σφαγιοῦσι αὐτὸν τὸν υἱὸν ἐκείνων, φονικόν τε ὄντων καὶ νοσούντων, καὶ πολὺ τὸ δολερὸν ἐχόντων, καὶ νικώντων τὰς πατέρας τοῖς τολμήμασι. προσὸν δὲ τοῖς εἰρηνικοῖς δείκνυσιν αὐτοὺς καὶ σφόδρα κενοδοξοῦντας. καὶ γὰρ ὅταν λέγωσιν, εἰ ἦμεν ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἦμεν κοινωνοὶ αὐτῶν, κενοδοξοῦντες λέγουσι, καὶ οὐ λόγοις φιλοσοφοῦντες μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις καὶ σώμασι προσέχοντες. ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν· τουτέστι, πονηροὶ πονηρῶν παῖδες, καὶ τῶν γεννησαμένων πονηρότεροι. δείκνυσι γὰρ αὐτοὺς μείζονα τολμῶντας, τῷ τε μετ' ἐκείνους τολμῆσαι, καὶ τῷ πολλῷ χαλεπώτερα ἐκείνων, καὶ ταῦτα ἀκριβολογουμένους, ὡς οὐκ ἂν ποτε τοῖς αὐτοῖς πεισθέντες. αὐτοὶ γὰρ καὶ ὃ τέλος ἐπάγουσι, καὶ τὴν κορωνίδα τῶν κακῶν. Ⓐ μὲν γὰρ τοὺς ἐπὶ Ⓦ ἀμπελῶνα ἐλθόντας ἀπέκτειναν· οὗτοι δὲ καὶ [αὐτὸν] Ⓦ υἱὸν, καὶ τὸν ὑπὲρ γάμου καλοῦντας. ταῦτα δὲ λέγει, τῆς συγγενείας αὐτοὺς ἀφιστὰς τῆς τοῦ Ἀβραάμ, καὶ δεικνὺς, ὅτι οὐδὲν αὐτοῖς ἐντεῦθεν ὄφελος, ἐὰν μὴ τὰ ἔργα μιμήσωνται). διὸ καὶ ἐπάγει· πῶς φύγητε ἀπὸ

πὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης, ἐκείνοις μιμούμθοι ὧν ταῦτα τετολμηκότας; ἐπαυθῆτε ἢ αὐ. τοῦ δὲ τῆς Ιωαθὰν κατηγορείας ἀπέμυησε. καὶ γὰρ καὶ ὁ ἐκφνος ὅπως αὐ. τοῦ ἐκάλεσε, καὶ τῆς μθγούσης ἐπέμυησε κρίσεως. Εἶτα ὅπῃ σοὶ δοκεῖ αὐ. τοῦ ἐφόβει κρίσις καὶ γέεννα, ὅπῃ μὴ πιστεῦειν, δὲ ταῦ μέλλειν ὁ τραῦγμα, ἀπὸ τῶν πρόντων αὐ. τοῦ καταγέλλει, καί φησι· διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς, δὲ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσετε καὶ μαστιγώσετε·

35 Οπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον ἐκχυνόμθνον ὑπὸ τῆς γῆς, ἀπὸ τοῦ αἵματος Αβελ τοῦ δικαίου, ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου.

36 Αμὴν λέγω ὑμῖν· ὅτι ἥξει ταῦτα πάντα ὑπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.

Οσα ἐκ πόσων αὐ. τοῦ ὠφέλησαν. Εἶπεν, ὅτι καταγινώσκετε τῶν πατέρων ὑμῶν, δι' ὧν λέγετε, ὅτι οὐκ ἂν ἐκοινωνήσαμεν αὐτοῖς· καὶ μικρὸν ὕστερον τοῦτο εἰς ὃ ἀντέταξαι. εἶπεν, ὅτι καταγινώσκοντες χείρονα πράττετε καὶ ὑμεῖς· καὶ τοῦτο ἴσως αὐ. τοῦ καταμαθών. Εἶπεν, ὅτι οὐκ ἀπιμωρητὶ ταῦτα ἔσται, καὶ φόβον ἐνέβαλεν αὐτοῖς ἐπὶ θάνατον ἄφατον. ἀνέμυησε γοῦν αὐτοῖς τῆς γεέννης. Εἶτα ὅπῃ ἔμθνεν ἐκεῖνα, ἐπέτεινεν αὐτοῖς δὲ πρόσταττα τὰ δεινά. ἥξει γὰρ πάντα ταῦτά, φησιν, ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην. προσέθηκε δὲ σφοδρότητα ἄφατον τῇ ὑμωείᾳ αὐτῶν, ὅτι πάντων χαλεπώτερα πείσονται, καὶ οὐδενὶ τούτων ἐγίνοντο βελτίους. εἰ δὲ λέγοι τις· καὶ τί δήποτε χαλεπώτερα πάσχοισι πάντων; εἰποιμθ' ἄν, ὅτι καὶ πάντων χαλεπώτερα τετολμήκασι, καὶ οὐδενὶ τῶν γενομηνθέντων ἐσωφρονίσθησαν. ἢ οὐκ ἤκουσας τοῦ Λάμεχ λέγοντος· Οὐκ ἐκ μῆ Καὶν ἐκδικηθήσεται ἑπτάκις· ἐκ δὲ Λάμεχ ἑβδομηκοντάκις ἑπτά; τοσούτοις, πλειόνων ὑμωειῶν ἄξιος ἐγώ, ἢ ὁ Καίν. τί δήποτε; καίτοι οὐκ ἀδελφὸν ἀφῆλεν· ἀλλ' ὅτι οὐδὲ ὡς ἀδελφὸν ἐσωφρονίσθη. τοῦτο ἔστιν ὃ φησιν ὁ Θεὸς καὶ ἄλλαχου, Αποδίδοὺς ἁμαρτίας πατέρων ὑπὶ τέκνα ὑπὶ τρίτην καὶ τετάρτην γενεὰν τοῖς μισοῦσί με· οὐχ ὡς τῶν ἄλλοις ὀλομηθέντων ἑτέρων διδόντων δίκας· ἀλλ' ὡς τὰ μὴ πλείονας ἁμαρτάνοντας δὲ κολασθέντας μὴ γνοὺς ὢν βελτίονων, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ πεπλημμηκότων, καὶ ἐκείνων ταῖς ὑμωείαις ἐπομένων ὄντων δικαίων. σκόπει δὴ πῶς οὐχαίρως καὶ τοῦ Αβελ ἀνέμυησε, δεικνὺς ὅτι φθόνου καὶ τοῦτ' ὁ φόνος ὅστ'. τί οὖν ἀνέχοιτε εἰπεῖν; μὴ γὰρ οὐκ ἔγνωτε τί ἔπαθεν ὁ Καίν; μὴ γὰρ ἐφησύχασε τοῖς γενομηνθεῖσι ὁ Θεός; μὴ γὰρ οὐκ ἀπέλισε τὴν χαλεπωτάτην δίκην; μὴ γὰρ οὐκ ἠκούσατε ὅσα ἔπαθον οἱ πατέρες ὑμῶν, τοὺς προφήτας ἀνελόντες; καὶ κολάσεσι δὲ ὑμφειλομαις μωείαις ὀξέως ὤφθησαν; πῶς οὖν οὐκ ἐγένεσθε βελτίους; καὶ τί λέγω τὰς κολάσεις τῶν πατέρων ὑμῶν, καὶ ἅπερ ἔπαθον; αὐτὸς σὺ ὁ καταψηφισάμθνος τῶν πατέρων, πῶς χείρω ποιεῖς; καὶ γὰρ καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ ἀπεφώνασθε, ὅτι κακοὺς κακῶς ἀπολέσει. ἵνα οὖν λοιπὸν ἔξετε συγγνώμην, μὴ τοιαύτην ψῆφον τοιαῦτα θολμῶντες; ἀλλὰ τίς ὅστιν ὁ Ζαχαρίας οὗτος; ὃν μὲν οἱ Ιωάννου πατέρα φασίν· οἱ δὲ προφήτην· οἱ δὲ ἕτερόν τινα διώνυμον ἱερέα, ὃν καὶ Ιωδαὲ φησίν ἡ γραφή. σὺ δὲ ἐκεῖνο σκόπει, ὅτι ὁ τόλμημα διπλοῦν ἰών. οὐ γὰρ ἁγίας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τόποις ἁγίοις. ταῦτα δὲ λέγων, οὐκ ἐκείνους ἐφόβει μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς μαθητὰς παρεμυθεῖτο, τοῖς μὲν δεικνύς, ὅτι καὶ οἱ δίκαιοι περὶ αὐτῶν ταῦτα ἔπαθον· τούτους δὲ ἐφόβει, προλέγων ὅτι ὥσπερ ἐκεῖνοι δίκην ἔδοσαν, οὕτω καὶ οὗτοι τὰ ἔσχατα πείσονται. Διὰ τοῦτο αὐτοὺς καὶ προφήτας, καὶ σοφούς, καὶ γραμματέας καλῶ, καὶ σταυρωθῆναι πάλιν παρῄνεσε· ἀπολογίαν αὐτῶν αἱρῶν. οὐ γὰρ ἔχετε εἰπεῖν, φησιν, ὅτι ἀπὸ ἐνδείας ἀπέκτειλας, καὶ διὰ τοῦτο ἐσκανδαλίσθημθν· ἀλλὰ φονικοὺς εἶδες διψῶντας αἱμάτων εἰς ὕστερον πίτε. διὸ καὶ προσέπεσε· ὅτι διὰ τοῦτο προφήτας δὲ γραμματεῖς ἀποστελῶ. τοῦτο δὲ οἱ προφῆται πάντες ἐξεκάλεσαν αὐτοῖς, Αἵματα ἐφ' αἵμασι μίσγουσι, λέγοντες· καὶ ὅτι ἀόρατοι αἱμῦ εἰσι. διὰ τοῦτο καὶ ὁ αἷμα αὐτῶν ἐκέλευσε προσφέρεσθαι, δεικνὺς ὅτι εἰ ὑπὶ ἀλόγου οὕτω θύμιον, πολλῷ

Γεν. δ'. κγ. κδ'. Εξοδ. κ. ε.

λῶ μᾶλλον ὅπι ἀνθρώπου." ὅρα τοῦτο καὶ τῷ Νῶε λέγει· ἐκδικήσω πᾶν αἷμα ἐκχυνόμενον· καὶ μυεία τοιαῦτά ἐστιν ἕτερα ῥήματα· ὥστε οὐ μὴ φονεύειν αὐτοὺς ὁρᾷς παρακελευόμενον. ὁρᾷ οὐδὲ πυκνὸν ἐαθίειν ἐκέλευσεν. ὧν τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας· ὅλα καὶ πρεπόντως οὐδὲν κερδαινούσας, τὰ αὐτὰ ὅμως ἐποίει. πέμπω γάρ, φησι, τὰ ζῶντα εἰδὼς σφαγησομένους· ὥστε καὶ ἐντεῦθεν ἠλέγχοντο εἰκῆ λέγοντες, οὐκ ἂν ἡμῶν κοινωνοὶ τῶν πατέρων. εἰ γὰρ ἦσαν πρόφασιν ἐν ταῖς ζωαγωγίαις ἀνέλαβον· καὶ ὅτε τὸν τόπον αὐτὸν ἠδέσθησαν, ὅτε δὲ ἀξίωμα τῶν προσώπων. ἦν γὰρ ἁπλῶς οὐδὲν τυχόντας ἀνέλαβον· ἀλλὰ πρόφασιν καὶ σοφούς, ὥστε μηδὲν αὐτοῖς ἐγκαλεῖν. τούτους ἦν οὖν ἀποστόλους φησὶ καὶ τοὺς μετ' ἐκείνους· καὶ γὰρ πολλοὶ προεφήτευον. εἶτα βουλόμενος αὐξῆσαι (W) φόβον, φησίν· ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἥξει ταῦτα πάντα ὅπι τὸν ἄνθρωπον τοῦτον· τουτέστιν, εἰς κεφαλὰς ὑμῶν ταῦτα πάντα τρέψω, καὶ σφοδρὰν ποινὴν ἀπαιτήσω τὸν αἷμαν. ὁ γὰρ πολλοὺς ἀμαρτηκότας εἰδὼς καὶ μὴ σωφρονισθείς, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ πάλιν καὶ αὐτὸς ἁμαρτών, καὶ τὰ αὐτὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ χαλεπώτερα, χαλεπωτέρων ἐκείνων πολλῷ δίκαιος ἦν εἴη δοῦναι δίκην. ὥσπερ γὰρ εἰ ἐβουλήθη, μεγάλα ἂν ἐκέρδανε τοῖς ἑτέροις παραδείγμασι χρώμενος βελτίων· οὕτως ὅπως ἀδιόρθωτος ἔμεινε, μείζονος ὄντι ὠμωρίας ὑπεύθυνος, ἅτε πλείονος νουθεσίας τῆς ἀφ' ὧν ἔμπροσθεν ἡμαρτηκότων καὶ κολασθέντων ἀπολελαυκώς, καὶ οὐδὲν καρπωσάμενος. εἶτα πρὸς τὴν πόλιν ἀποστρέφει (W) λόγον, ἀνθ' ὧν παιδεύσας βουλόμενος οὐκ ἀκούσας, καί φησιν·

37 Ιερουσαλήμ, Ιερουσαλήμ. Τί βούλεται ὁ διπλασιασμός; ἐλεοῦντος αὐτοῦ καὶ θαλπίζοντος" τοῦτο δὲ ῥῆμα, καὶ σφόδρα φιλοῦντος. ὥσπερ γὰρ πρὸς ἐρωμένους, φιλήσαι μὲν ὁρᾷ πάντας, καθαφθῆναι δὲ τοῦ ἑαυτοῦ, καὶ ὁρᾷ τοῦτο κολάζεσθαι μέλλουσαι, ἀπολωλεῖται λοιπὸν μέλλων ἐπάγειν τὴν κόλασιν. ὃ καὶ ἐν τοῖς προφήταις ποιῶ λέγων· Εἶπον, ἀνάστρεψον πρός με, καὶ οὐκ ἀνέστρεψεν. εἶτα καλέσας αὐτοὺς, λέγει καὶ θαὶ μιαφονίας αὐτῆς· Ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτὴν, ποσάκις ἠθέλησα θαναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, καὶ οὐκ ἠθελήσατε;

Καὶ θαῦτη μὲν τῷ καθ' ἑαυτὸν ἀπολογούμενος, ὅτι οὐδὲ τούτοις με ἀπέστρεψας, οὐδὲ ἀπέστησας τῆς πρὸς σὲ πολλῆς εὐνοίας, ἀλλ' ἠθέλησα δὲ οὕτω, καὶ οὐχ ἅπαξ καὶ δίς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις σε ἐπισπάσασθαι. ποσάκις γάρ, φησιν, ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν θα τέκνα σου, ὥσπερ ὄρνις θα νοσσιὰ ἑαυτῆς, καὶ οὐκ ἠθελήσατε; τοῦτο δὲ λέγει, δηλῶν ὅτι ἀεὶ ἑαυτοὺς ἐσκόρπιζον ὁρᾷ τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ τὸ φιλόστοργον ἀπὸ τῆς εἰκόνος" ἐπιδείκνυται. δὲ γὰρ" φιλόστοργον τὸ ζῶον πρὸς θα ἔκγονα. καὶ πανταχοῦ δὲ τῶν προφητῶν ἡ εἰκὼν αὕτη τῶν πτερύγων, καὶ ἐν τῇ ᾠδῇ Μωϋσέως, καὶ ἐν τοῖς ψαλμοῖς τοῦ πολλοῦ σκέπου καὶ προνοίαν ἐνδεικνυμένη. ἀλλ' οὐκ ἠθελήσατέ, φησιν.

38 Ἰδοὺ, ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος, Γυμνὸς τῆς παρ' ἐμοῦ βοηθείας. ἄρα αὐτὸς ἰῶ ὁ καὶ ἔμπροσθεν αὐτῶν προϊσάμενος καὶ συνέχων καὶ ἀγαπῶν· ἄρα αὐτός ἐστιν ὁ αὐλοὺς κολάζων ἀεί. δὲ φησι τιμωρίαν, ἰῶ ἀεὶ ἐδεδοίκεισαν μὴ γένοληται. αὕτη γὰρ πᾶσαν αὐτῶν τοῦ ἀναστροφοῦ τῆς πολιτείας ἐδήλου.

39 Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὃ μὴ ἴδητέ με ἀπ' ἄρτι, ἕως ἂν εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου. Καὶ τοῦτο ἑαυτοῦ τὸ ῥῆμα σφοδρόν, σφόδρα αὐθυς καὶ ἀπὸ τῶν μελλόντων θαπαναπωμένου, οὐκ ἀπὸ τῶν" παρόντων μόνον" ἐκτείνοντος. τοῦ γὰρ μέλλοντα ἡμέραν τῆς δευτέρας αὐτοῦ παρουσίας ἐνταῦθα λέγει. τί οὖν; οὐκ εἶδον αὐτὸν" ἀπὸ τότε; ἀλλ' ὃ τοῦ τοῦτο ἐνεκάλουν, ὅτι αὐτόθεός τίς ἐστι καὶ ἔμφυτος τῷ Θεῷ, ἀπὸ τούτου αὐτὸν προτρέπει ἀγαπᾶν αὐτόν, τὸ συμφωνοῦντα λέγω ἑαυτοὶ δείκνυσιν τῷ πατρὶ, καὶ

δείκνυσιν

δείκνυσιν αὐτὸν ὄντα ϖ̄ν̄ ἐν τοῖς προφήταις. διὸ καὶ τοῖς αὐτοῖς κέχρηται ῥήμασιν, οἷσπερ καὶ ὁ προφήτης. Διὰ ταῦτα καὶ τὴν δύασιν ηὐξατο, καὶ τὴν δευτέραν προῆδεν ἐδήλωσε καὶ τοῖς σφόδρα ἀπίστοις, ὅτι τότε πρώτως αὐτὸν προσκυνήσουσι. καὶ πῶς τοῦτο ἐδήλωσε; πολλαχοῦ ἐπτῶν προτέρων ἐσόμενα· ὅτι ἀποστελῶ προφήτας· ὅτι ἀναιρήσουσιν αὐτούς· ὅτι ἐν ταῖς συναγωγαῖς· ὅτι πείσουσι καὶ ἔχασα αὐτοί· ὅτι ἐρημωθήσεται ὁ οἶκος· ὅτι ἐπιστήσονται πρώτων χριστιανῶν, καὶ οἷα μηδέποτε προτέρων. Ταῦτα γὰρ πρώτα καὶ τοῖς σφόδρα δυσπίστοις καὶ φιλονείκοις ἰχθυᾶ ἐστὶ πρόξενα καὶ ἐκείνου τοῦ ἐν τῇ προῳσίᾳ αὐτοῦ ἐπιδείξειν. ἠρωτήσωμεν γὰρ αὐτούς, ἀπέσφαξε προφήτας καὶ σφοῦς; ἀνέστησεν αὐτοὺς ἐν ταῖς συναγωγαῖς; ἀφέθη ὁ οἶκος αὐτῶν ἔρημος; ἦλθε πάντα ὅπερ τοῦ ἡμετέρου ἐκείνου τὰ τῆς τιμωρείας; δῆλον ὅτι, καὶ σοῦτοι δεύτερος. ὥσπερ οὖν ταῦτα πάντα ἐξέβη· οὕτω καὶ ἐκεῖνα ἐκβήσεται, καὶ πάντως ἐπιστώσονται τότε. ἀλλ' οὐδὲν ὄφελος ἐντεῦθεν εἰς ἀπολογίαν αὐτοῖς, ὥσπερ οὖν οὐδὲ τοῖς πολιτείας ἕνεκεν μετάνοουσι τότε.

Διόπερ ἕως ἐστὶ καιρός, προφθάνωμεν τὰ ἀγαθά. ὥσπερ γὰρ ἐκείνοις τῆς γνώσεως λοιπὸν ὄφελος οὐδέν· οὕτως οὐδὲ ἡμῖν ἔσται τῆς ὅτε τῆς ποινείας μετάνοια. ὅτε γὰρ κυβερνήτης τῆς θαλάσσης ἐπαφρενιζείσης τοῖς σκάφοις πολὺ τὸν αὐτοῦ ῥαθυμίαν, οὐκ ἰατρεύει τὸ κάμνοντος ἀπελθόντος ἔσται τι πλέον· ἀλλ' ἕκαστον τούτων πρὸ τοῦ τέλους πάντα χρὴ μὴ χαλᾶσθαι καὶ πραγματεύεσθαι, ὥστε μηδενὶ κινδύνῳ περιπεσεῖν μηδὲ ἀθυμεῖν· μὴ γὰρ ταῦτα πάντα αὐόντα. καὶ ἡμῖν τοίνυν ἕως νῦν ὦμεν ἐν τῇ νόσῳ, καὶ ἰατρεῖς παρακαλῶμεν, καὶ χρήματα ἀναλίσκωμεν, καὶ σπουδὴν διὰ παντὸς εἰσφέρωμεν, ἵνα ἀναστάντες ἀπὸ τῆς κακίας, ὑγιᾶς ἐντεῦθεν ἀπέλθωμεν. καὶ ὅσιον πρὸ τοῦ δούλους τοὺς ἡμετέρους ποιεῖσθαι προνοίαν, ὅταν αὐτῶν τὰ σώματα κάμνῃ, τοσαύτην πρὸ ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπιδειξώμεθα, τῆς ψυχῆς ἡμῶν νοσούσης· καὶ τοι τῶν οἰκετῶν ἡμᾶς ἐστὶ τιμιώτερα ἑαυτῶν, καὶ τῶν σωμάτων τῶν ἐκείνων αἱ ψυχαὶ ἀναγκαιότεραι. ἀλλ' ὅμως ἀγαπητὸν, κἂν τὴν ἴσην γνώμην σπουδὴν ἐπιδείκνυμεν. εἰ γὰρ μὴ νῦν τοῦτο προέξομεν, ἀπελθόντας λοιπὸν οὐδὲν ἔτι καρπώσασθαι εἰς ἀπολογίαν λόγον. καὶ τίς οὕτως ἀνόητος, φησιν, ὡς μηδὲ τοσαύτην ἐπιδείκνυσθαι προνοίαν; τοῦτο γάρ ἐστὶ θαυμαστὸν, ὅτι οὕτως ἐσμὲν ἄτιμοι πρὸ ἡμῶν αὐτοῖς, ὡς καὶ τῶν οἰκετῶν μᾶλλον ἑαυτοῖς καταφρονεῖν. τῶν μὲν γὰρ οἰκετῶν πυρεττόντων, καὶ ἰατροὺς καλοῦμεν, καὶ οἰκίαν ἀφορίζομεν, καὶ τοῖς νόμοις πείθεσθαι τῆς τέχνης ἐκείνης κατεπαναγκάζομεν· καὶ ἀμυγμῶν τούτων, χαλεποί τε ἀνθρώποις γινόμεθα, καὶ φύλακας παρακαθιστῶμεν, οὐδὲ βουλομένοις ἀνθρώποις τὴν οἰκείαν πλεονεξίαν ἐπιθυμίαν ἐπιτρέπομεν. κἂν εἴπωσιν οἱ ἐπιμελούμενοι τούτων, φαρμακὰ δεῖν πολλῆς κατασκευασθῆναι τιμῆς, εἴκομεν· κἂν ὁτιοῦν ἐπιτάξωσι, πειθόμεθα, καὶ μαθοῦσι ἀνθρώποις τὴν προσαγωγὴν τούτων τελοῦμεν. ὅταν δὲ ἡμεῖς κάμνωμεν (μᾶλλον δὲ οὐκ ἔστιν ὅτε οὐ κάμνομεν) οὐδὲ ἰατροὺς εἰσάγομεν, οὐ χρήματα ἀναλίσκομεν, ἀλλ' ὥσπερ δημίου τινὸς καὶ ἐχθροῦ καὶ πολεμίου κειμένου, οὕτω τῆς ψυχῆς ἀμυνόμεθα. καὶ ταῦτα λέγω, οὐκ ἐγκαλῶν τῇ θεραπείᾳ τῇ περὶ τοὺς οἰκέτας, ἀλλ' ἀξιῶν καὶ τοσαύτην τὴν ψυχῆς τῆς ἡμετέρας ποιήσασθαι ἐπιμέλειαν. καὶ πῶς δὴ ποιησώμεθα, φησιν; ἐπίδειξον αὐτῇ Παύλῳ νοσοῦσαν· εἰσάγαγε Ματθαῖον· διδασκάλισον Ἰωάννην· ἄκουσον πρὸ αὐτῶν τί δεῖ ποιεῖν ϖ̄ν̄· οὕτω καὶ μνοντα. πρώτως ἐρῶσι καὶ οὐκ ἀποκρύπτονται. ὃ γὰρ δεῖ τετήρηκασι, ἀλλὰ ζῶσι καὶ φθέγγονται. ἀλλ' ὃ προσέχει ᾧ πυρετῷ κατεχομένῃ; κατεπάγκασον αὐτὴν σύ, καὶ τὸ λογικὸν αὐτῆς διέγειρον· εἰσάγαγε τοὺς προφήτας. οὐκ ἔστι χρήματα τοῖς ἰατροῖς καταξεῖναι τούτοις. ὅτε γὰρ αὐλοὶ μαθοῦσι κατ' αὐτῶν ἀπαντῶσιν, ὅτε κατ' φαρμάκων, οἷς κατασκευάζοισιν, εἰς ἀνάγκην σε δαπάνης ἐμβάλλοισι, πλὴν τῆς ἐλεημοσύνης· ἐν ᾗ τοῖς ἄλλοις ἅπασι προσδίδασιν· οἷς, ὅταν κελεύωσι σωφρονῆσαι, ἀπαλλάττουσί σε ἀχρήμων καὶ ἀπόπτων ἀναλωμάτων· ὅταν ἀπέχεσθαι μέλῃς, εὐπορώτερόν σε ποιοῦσιν. εἶδες ἰατρῶν

ΗΘΙΚΟΝ

πρῶν τέχνῳ μὴ ὑγείας ἢ χρήματα προέχοντων; ὥστε καθῆσον τοίνυν αὐτοῖς, καὶ μάθε πῶς αὐτῶν τὸ νοσήματος σε τὴν φύσιν· οἶμαι, ἐρᾷς χρημάτων πολλάκις καὶ πλεονεξίας, ὥσπερ ⓦ πυρέττοντες ψυχροῦ; ἄκουσον μοῦ τί φασιν. ὥσπερ γὰρ ὁ ἰατρὸς ὅταν φησὶν· ἐὰν χρείσῃ
α.Τιμ.ϛ.θ. τῆς ἐπιθυμίας, ἀπολῇ, καὶ δὲ καὶ δὲ πάσχῃ· οὕτω καὶ Παῦλος· Οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν [καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου] καὶ ἐπιθυμίας ἀνοήτους καὶ βλαβερὰς, αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν. ἀλλ' ἀκαρτέρητος εἶ;
Εϐρ.ι.λϛ. ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· Ἐπὶ μακρὸν, καὶ ὁ ἐρχόμενος ἥξει, καὶ οὐ χρονιεῖ. Ὁ Κύριος ἐγγύς, μηδὲν
Φιλιπ.δ.ε. μεριμνᾶτε. καὶ πάλιν· Παρέχει δὲ ἕκαστον τοῦ κόσμου τούτου. τοῦτο γὰρ ἐπιζητεῖ μόνον,
α.Κορ.ζ.λα. ἀλλὰ καὶ θαμβεῖται ὡς ἰατρός. καὶ ὥσπερ σκῶληκι δυσὶ ψυχρῶν ἕτερά τινα ἐπινοοῦσιν· οὕτω καὶ οὗτος μετοχετεύει τὴν ἐπιθυμίαν. βούλει, φησὶ, πλουτεῖν; σὺ ἔρχεις ἀγαθοῖς ἐπιθυμεῖς ἥσσονα εἰζειν; τοῦτό κωλύω· μόνον σὺ οὐρανοῖς. καὶ ὥσπερ ὁ ἰατρὸς λέγει, ὅτι τὸ ψυχρὸν βλαβερὸν ὀδοῦσι, νεύροις, ὀστέοις· οὕτω καὶ αὐτὸς σωτηρίαν μὲν, αὐτὸ βαρυλογίας
α.Τιμ.ϛ.ι. ἐπιθυμοῦντας, σαφέστερον δὲ πολλῷ καὶ δυνατώτερον· Ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἡ φιλαργυρία, φησὶν, ὅτι. Τίνι οὖν δεῖ χρήσασθαι; λέγει καὶ τοῦτο· τῇ αὐταρκείᾳ ἀντὶ πλεονεξίας. ἔστι γὰρ πορισμὸς μέγας, φησὶν, ἡ αὐταρκεια μετὰ εὐσεβείας. Εἰ δὲ δυσαναχέτεις, καὶ
α.Κορ.ζ.λα. πλείονων ἐπιθυμεῖς, καὶ ὕστερον χωρὶς ῥίψαι καὶ ἀφεῖναι πάντα, λέγει καὶ ὃ οὕτως ἀρρώστῳ καὶ τούτοις πῶς χρήσασθε δεῖ· Ἵνα οἱ χαίροντες ὡς μὴ χαίροντες ὦσι, καὶ οἱ ἔχοντες, ὡς μὴ κατέχοντες, καὶ οἱ χρώμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὡς μὴ καταχρώμενοι. εἶδες οἷα ἐπιτάττει; βούλει καὶ ἕτερον ἐπεισαγάγω τούτῳ ἰατρόν; ἔμοιγε δοκεῖ. τοῦτό γάρ εἰσιν ὕποι οἱ ἰατροὶ, καθάπερ οἱ τῶν σωμάτων, οἱ πολλάκις ἀντιφιλοτιμούμενοι ἀλλήλοις κατέδυσαν ⓦ ἀρρωστοῦντα· ἀλλ' οὐχ ὕποι. τοῦτο γὰρ τοῦ τῶν καμνόντων ὑγίειαν, καὶ τοῦτο τοῦ "ἰδίαν ὁρῶσι φιλοτιμίαν. μὴ τοίνυν αὐτῶν δείσῃς τὸ πλῆθος· εἷς ὢν ἅπασι φθόνησεται διδάσκαλος ὁ Χριστός. ὅσα γὰρ εἰσελθόντα πάλιν ἕτερον καὶ χαλεπὰ λέγοντα τοῦτο τὸ νοσήματος τοῦτο, μᾶλλον δὲ καὶ
Ματθ.ϛ.κδ. ⓦ διδάσκαλον δι' "αὐτοῦ. Οὐ δύνασθε γὰρ Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ. ναί φησι· καὶ πῶς ταῦτα ἔσται; πῶς τῆς ἐπιθυμίας παυσόμεθα; σκοπεῖτε καὶ τοῦτο ἔστι μαθεῖν. καὶ πῶς
Ματθ.ϛ.ιθ. εἰσόμεθα; ἄκουσον αὐτοῦ καὶ τοῦτο λέγοντος· Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύττουσι καὶ κλέπτουσιν. Εἶδες πῶς ἀπὸ τοῦ τόπου, ἀπὸ τῶν λυμαινομένων, ἀπάγει τῆς ἐπιθυμίας [ταύτης] τῆς σαρκικῆς, καὶ μετεσπείρει τῷ οὐρανῷ, ὅπου πάντα ἀνάλωτα; δῦ γὰρ μεταθῆτε, [φησι,] τὸ πλοῦτον ἐκεῖ, ὅπου οὔτε σὴς, οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, οὔτε κλέπται διορύττουσι καὶ κλέπτουσι, καὶ ταύτην ἀποκρούσασθε τὴν νόσον, καὶ τὴν ψυχὴν σου μεγίστης καταφήσετε εὐπορείας. μὴ τῶν εἰρημένων καὶ παράδειγμα εἰς μέσον ἄγε σε σωφρονίζων, καὶ καθάπερ ὁ ἰατρὸς φοβῶν τὸν ἀρρωστὸν φησιν, ὅτι ὁ δεῖνα ψυχρῷ χρησάμενος ἀπώλετο· οὕτω καὶ αὐτὸς εἰσάγει ⓦ πλούσιον, καμνοντα μὲν ἐπιθυμοῦντα ζωῆς καὶ ὑγείας, οὐ δυνάμενον δὲ ἐπιτυχεῖν, ἀφ' ὧν πλεονεξίας ἐφίεσθαι, ἀλλ' ἀπιόντα κενόν. καὶ μετὰ τοῦτον ἕτερον σοι δείκνυσι πάλιν
Λυκ.ιϛ.κδ. ἕτερος θυσιαστηρίου, ⓦ ἀποπηδῶντα καὶ οὐδὲν σαθρὸν ὄντα κυρίως. Εἶτα δείκνυσιν ὅτι οὐ
Ματθ.ϛ.κϛ. τι δύσκολα τὰ ἐπιτάγματά φησιν· Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. συγκαταβατικὸς ὢν, οὐδὲ τοὺς πλουτοῦντας ἀποκνώσκειν ἀφίησι. Τὰ γὰρ παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατα,
Ματθ.ιθ.κϛ. δυνατὰ παρὰ τῷ Θεῷ, φησι. καὶ γὰρ πλούσιος ἦν, δυνατὸν σε θεραπεῦσαι ὁ ἰατρός. οὐδὲ γὰρ ὁ πλουτῶν ἀνῄρει, ἀλλὰ ὁ δοῦλον ἐν χρημάτων, καὶ πλεονεξίας ἔρως ἰών. "πῶς οὖν δυνατὸν τὸν πλουτοῦντα σωθῆναι; κοινὰ τὰ ὄντα τοῖς δεομένοις κεκτημένων (οἷος ἦν ὁ Ἰώβ) καὶ τὸ τῶν πλείονος ἐπιθυμίαν ἐξορίζοντα ἀπὸ τῆς ψυχῆς, καὶ ἀδάμαντι τὴν χρείαν ὑπερβαίνοντα τὴν ἀναγκαίαν. δείκνυσί σοι μετὰ τούτων καὶ τοῦτον αὐτὸν ⓦ τελώνην, τὸ σφόδρα κατεχόμενον τῷ πυρετῷ τῆς πλεονεξίας ταχέως ἀπαλλαγέντα. Εἰ γὰρ τελώνου καπηλικώτερον;
Λυκ.ε.κζ.

πλιχώτερον; ἀλλ' ὅμως γέγονεν ἀκτήμων ὁ μὲν θεῖος, ἐκ τῶν πείθεσθαι τοῖς θείοις νόμοις. ἡ γὰρ τούτου μαθητὰς τοιούτους εἶχε, τοῦτα νοσήσαντας καὶ νοσήματα ἅπερ ἡμᾶς, καὶ ὑγιάνθητας ταχέως· ὃ ἕκαστον αὐτῶν ἡμῖν δείκνυσιν, ὥστε μὴ ἀπογνῶναι. ὅσα γοῦν τὸν τελώνιον τοῦτον. σκόπει πάλιν ἕτερον ἀρχιτελώνιον· ὃς τετραπλασίονα μὲν οὐκ ἔσχεν δοῦναι οὐδὲ ὧν ἥρπασε, καὶ τε ἡμίσεσι πολλῶν ὧν ἐκέκτητο, ὥστε οὐκ ἀποδέξασθαι Ⓦ Ιησοῦν. ἀλλ' ἐκκλῆναι σὺ καὶ σφόδρα ὀπτῆσαι χρεμῶν; ἔχε καὶ πολλῶν δοῦναι τῶν σῶν. καὶ γὰρ πλείονα ὧν ζητεῖς δίδωμί σοί, φησι, καὶ τὸ πλουτοποιοῦντα οἰκίας δυοῖγων σοι κτῆσιν τοῦ οἰκουμένου. Ος γὰρ ἀφῆκε πατέρα, Λευκ. ιθ. α. π. Ματθ. ιθ. κθ. ἢ μητέρα, ἢ ἀγρούς, ἢ οἰκίαν, ἑκατονταπλασίονα λήψεται. οὕτως οὐχὶ πλειόνων ἀπολαύσεις μόνον, ἀλλὰ καὶ ὃ χαλεπὸν τοῦτο δίψος ἀναιρήσεις πολυτάπασι, καὶ οἵσεις πολλὰ ῥᾳδίως· ὃ μόνον τῶν πλειόνων οὐκ ἐφιέμενος, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἀναγκαίων πολλάκις. οὕτως ὁ Παῦλος ἐπείνασε, καὶ ἐσιτίσατο μᾶλλον, ἢ ὅτε ἔπαθεν. ἐπεὶ καὶ ἀθλητὴς ἀγωνιζόμενος καὶ σεφόμενος, οὐκ ἂν ἔλοιτο καταλῦσαι καὶ ῥᾳστώνην· καὶ ἔμπορος τῶν σαλαττίων πόρων ἀφάμενος, οὐκ ἂν ὀπτήσειεν σὺν ἀσφαλείᾳ λοιπόν. καὶ ἡμεῖς τοίνυν, ἂν γλυσώμεθα ὡς χρὴ τῶν καρπῶν τῶν πνευματικῶν, λοιπὸν οὐδὲ πεινήσομεν οὐ τὰ πρόντα εἶδος, καθάπερ οἱ μὴ καλλίστῃ, τῇ τῶν μιγόντων ὀπτήσει ἀλόντες. γλυσώμεθα τοίνυν, ἵνα καὶ τοῦ θορύβου τῶν πρόντων ἀπαλλαγῶμεν, καὶ τῶν μιγόντων ὀπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Ομιλ. οε. 1 ΚΑΙ ΕΞΕΛΘΩΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΑΠΟ ΤΟΥ ἱεροῦ ἐπορεύετο· καὶ προσῆλθον αὐτῷ Ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ, ὑποδεῖξαι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ. 2 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· οὐ βλέπετε ταῦτα πάντα; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ καταλυθήσεται. κεζ΄ κδ.

Περὶ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος, καὶ μυεῖα ἐμπροσθεν αὐλῆς προσηνεφώνησε χαλεπά· εἶτα Ⓐ μαθηταὶ ταῦτα ἀκούσαντες, ὥσπερ θαυμάζοντες προσῆλθον ὑποδεικνύοντες τοῦ ναοῦ τὸ κάλλος, καὶ σχαπροσιῶντες εἰ τοσαῦτα ἀφανισθήσεται κάλλη, καὶ ὕλης πολυτέλεια, καὶ τέχνης ποικιλία ἄφατος· οὐκ ἔτι λοιπὸν ὡς ἐρημίας ἁπλῶς αὐλῆς σχολέγεται, ἀλλὰ πομπελῆ προσαναφωνῆ τὸν ἀφανισμόν. οὐ βλέπετε γὰρ ταῦτα πάντα, φησί, καὶ θαυμάζετε καὶ ἐκπλήττεσθε; οὐ μὴ μείνῃ λίθος ὑπὲρ λίθον. πῶς οὖν ἔμεινέ, φησι; καὶ τί ὕστο; οὐδὲ γὰρ ὕτω διέπεσεν ἡ ἀπόφασις. ἢ γὰρ τῶν ἐρημίαν ἐνδεικνύμενος τὴν πομπελῆ, ταῦτα ἔλεγε· ἢ κατ' ἐκεῖνον Ⓦ τὸν τόπον ἔσται ἴσως. ἔστι γὰρ αὐτῶν μέρη μέχρι τῶν θεμελίων ἠφανισμένα. μὴ οὖν τούτων κἀκεῖνα δὴ ἐποιήσω ὑμῖν, ὅτι ἐκ τῶν γεγλυμμένων καὶ τῶν λευκάνων καὶ τοῦ σφόδρα φιλονεικοῦντας μὴ πείθεσθαι, ὡς τέλεον ἀπολουμένων.

3 Καθημένου δὲ αὐτοῦ ὅτι τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, προσῆλθον αὐτῷ Ⓐ μαθηταὶ κατ' ἰδίαν λέγοντες· εἰπὲ ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας καὶ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος;

Διὰ τοῦτο κατιδίᾳ προσῆλθον, ἅτε περὶ τοιούτων πολυσόμενοι. καὶ γὰρ ὠφέλιμον μαθεῖν τὴν ἡμέραν τῆς παρουσίας αὐτοῦ, ἵνα τὸ σφόδρα ὀπτῆσαι τὴν δόξαν ἐκείνου ἰδεῖν τὴν μυείων ὕσαν ἀγαθῶν αἰτίαν· καὶ δύο ταῦτα ἐρωτῶσιν αὐτὸν, πότε ταῦτα ἔσται, τουτέστιν, ἡ τοῦ ναοῦ καταστροφὴ, καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας. ὁ δὲ Λουκᾶς

χᾶς ἔν φησι τὸ ἐρώτημα εἶ), τὸ περὶ τῶν Ιεροσολύμων, ἅτε νομιζόντων αὐτῶν τότε καὶ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ εἶναι). ὁ δὲ Μάρκος οὐδὲ πόθεν αὐλῆς φησιν ἐρωτῆσαι περὶ τῆς ζωντελείας τῶν Ιεροσολύμων, ἀλλὰ Πέτρον καὶ Ἰωάννην, ἅτε πλείονα παῤῥησίαν ἔχοντας. τί οὖν αὐτός;

Λυκ. κα. ζ. Μαρ. ιγ. δ.

4 Βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ.

5 Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες· ἐγώ εἰμι ὁ Χριστός, καὶ πολλοὺς πλανήσουσι.

6 Μελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέμους, καὶ ἀκοὰς πολέμων. ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε. δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι· ἀλλ' οὔπω τὸ τέλος. Ἐπειδὴ γὰρ ὡς περὶ ἀπωλείας τιμωρίας ἀκούοντες τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Ἱερουσαλὴμ διέκειντο, καὶ ὡς αὖ ἔξω θορύβων ἐσόμενοι *τὰ ἀγαθὰ μόνα ὠνειροπόλουν, καὶ αὐτίκα μάλα πάντα ἀποπεπαύσεσθαι προσεδόκων, διὰ τοῦτο πάλιν αὖθις χαλεπὰ προσαναφωνεῖ, ἀγωνίας ποιῶν καὶ χειμάρρους διπλῆν ἡμῖν, ὡς μήτε ὑπὸ τῆς ἀπάτης τῶν προσδοκωμένων φεναξιαθῆναι, μήτε αὖ πάλιν ὑπὸ τῆς τυραννίδος τῶν καταλημφομένων κακῶν βιασθῆναι. διπλοῦς γὰρ ὁ πόλεμος, φησὶν, ἔσται, ὅ τε τῶν πλανώντων, ὅ τε τῶν πολεμίων. ἀλλ' ἐκεῖνος πολὺ χαλεπώτερος, ἅτε καὶ συγχύσει καὶ ταραχῇ προσαγμένος καὶ φοβουμένων καὶ ταραττομένων ἀνθρώπων ὑπερτιθέμενος. καὶ γὰρ πολλῇ τότε ἡ ζάλη ἦν, τῶν Ρωμαίων ἀρχομένων ἀνθεῖν, καὶ πόλεων ἀλισκομένων, καὶ στρατοπέδων καὶ ὅπλων κινουμένων, καὶ πολλῶν βιάκολως πιστευομένων. πολέμους δέ, φησὶν ἐν Ιεροσολύμοις λέγει· καὶ γὰρ δὴ καὶ ἔξωθεν καὶ πάντα χοῦ τῆς οἰκουμένης. Τί γὰρ ἔμελλεν αὐλῆς τούτων; ἄλλως δέ, οὐδὲ χαμαί τι ἔμελλεν ἐρεῖν, εἰ τὰ τῆς οἰκουμένης ἔλεγε πάθη τὰ ἀεὶ συμβαίνοντα. καὶ γὰρ καὶ περὶ τούτων ἦσαν πόλεμοι καὶ ταραχαὶ καὶ μάχαι· ἀλλὰ τοὺς Ιουδαϊκοὺς οὐ μακρόθεν λέγει ὑπὸν ἅτε πολέμους. λοιπὸν γὰρ αὐλῆς ἐν Φενικίδι τὰ Ρωμαίων ἦν. ὅπερ οὖν καὶ πάντα ἰσχυρὰ ἦν αὐλῆς θορυβῆσαι, προλέγει πάντα πρῶτα. Εἶτα, δείκνυς ὅτι καὶ αὐτὸς ζωπυρεῖν ἠθέλησεν Ιουδαίους καὶ πολεμήσει, οὐχὶ μάχας φησὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ θηλαστοὺς πληγὰς, λιμοὺς, καὶ λοιμοὺς, καὶ σεισμούς· δείκνυς ὅλη καὶ τοὺς πολέμους αὐτὸς εἶασεν ἐπελθεῖν, καὶ οὐχ ἁπλῶς ταῦτα γεγένηται τοῦ ἐμπροσθεν ἐν τοῖς δι' ἀθέσμοις οὖσαν ζωπύρου, ἀφ' ἧς ἐκ τῆς δι' ὠθεν ὀργῆς. διὰ τοῦτο οὐδὲ ἁπλῶς ταῦτα ἦξειν φησὶν, οὐδὲ ἀθέως, ἀλλὰ μετὰ σημείων. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν ⓐ Ιουδαῖοι, ὅτι ⓐ τότε πιστεύσαντες αὐτοὶ τῶν κακῶν τούτων, διὰ τοῦτο καὶ τιμὴ αἰτίαν αὐλῆς εἰρηκε τῆς ἐπαγωγῆς. ἀμέλει γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐμπροσθεν ἔλεγεν, ὅτι ἦξει πάντα ταῦτα ὅτι τιμὴ ἐμοῦ τούτων, τῆς μαγφονίας αὐτῶν μηνυτής. Εἶτα, ἵνα μὴ τις φάδας τῶν κακῶν ἀκούοντες, νομίσωσι διεσπασθαι τὸ κήρυγμα, ἐπήγαγεν· ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ πάντα γένεσθαι, τοῦτ' ἔστιν, ἃ προεῖπον ἐγώ· καὶ τῶν πειρασμῶν ἡ ἔφοδος οὐδὲν διακόψει τῶν περὶ ἐμοῦ εἰρημένων, ἀλλ' ἔσται μὲν θόρυβος καὶ ταραχή, οὐ μὴν ἐμοὺς οὐδὲν διασαλεύσει χρησμούς. Εἶτα, ὅπερ εἶπε τοῖς Ιουδαίοις, Ἀπ' ἄρτι οὐ μή με ἴδητε, ἕως ἂν εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου· ὧνπερ ⓐ μαθηταὶ ἅμα τῇ κατασκαφῇ καὶ τιμὴ ζωντέλειαν ἔσεσθαι, καὶ ταύτην διορθούμενος αὐτῶν τιμὴ ὑπόνοιαν, ἔλεγεν· ἀλλ' οὔπω τὸ τέλος. ὅτι γὰρ ὅτας ὡς ἔφην ὑπωπτεύσατε, ἐκ τῆς ἐρωτήσεως αὐτῶν μεμάθηκε. Τί γὰρ ἠρώτησαν; πότε ταῦτα ἔσται; τοῦτ' ἔστι, πότε καὶ Ιεροσόλυμα ἀπολεῖται; καὶ Τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας, καὶ τῆς ζωντελείας τοῦ αἰῶνος; αὐτὸς δὲ οὐδεὶ βουλόμενος περὶ τιμὴ ἐρωτήσεων ἀπεκρίνατο ταύτην, ἀλλὰ πρότερον ἐκεῖνα τὰ κατεπείγοντα λέγει, καὶ ἃ πρῶτα μαθεῖν ἐχρῆν. ὅτε γὰρ περὶ Ιεροσολύμων βουλόμενος, οὐτε περὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ παρουσίας εἶρηκεν· ἀλλὰ περὶ τοῦ ὅτι θύρας ἀποπεπτωκυίας κακῶν. διὰ καὶ ἀγωνίας αὐτοῖς ποιῶν λέγων· βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες, ἐγώ εἰμι ὁ Χριστός. Εἶτα, διεπείρας αὐτοὺς εἰς τιμὴ περὶ τούτων ἀκρόασιν· βλέπετε γὰρ, φησὶ, μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ. καὶ ἀγωνίας ποιήσας, καὶ νήφειν προσκυσάσας,

Ματθ. κγ. λθ.

χ. πάντα

* λοιπὸν

χ. πολλῷ

χ. καὶ πολλοὶ ἄλλοι παρασκευάζουσιν.

ἴσ. σαινεύσονται

χ. αὐτὰ

χ. αὐτῷ

ἴσ. ἐμοὶ

ά σας, καὶ εἰπὼν τοὺς πλανοὺς, τὰς ψευδοχρίστους τοὺς τοτε, τότε τὰ τ̃ Ιερουσολύμων λέξει κακὰ, ἀπὸ τ̃ ἤδη γλωμβρόων καὶ τῶν μέλλοντα ἀεὶ καὶ τοῦτο τοῖς ἀνόητοις καὶ φιλονείκοις πιστούμενος. πολέμους δὲ καὶ ἀκοὰς πολέμων, ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν εἶπον, τὰς αὐξῆς ὀπτούσας φησὶ τὰ τέλη. Εἶτα ὅπῳ, καθὼς καὶ τοτε φησὶν, ἀνόμιζον μετ' ὀκίγον ⓦ πόλεμον ἥξειν ὃ τέλος, ὅρα πῶς αὐτὰς ἀσφαλίζεται λέγων, ἀλλ' οὔπω ὃ τέλος.

7 Εγερθήσε) γὰρ, φησὶν, ἔθνος ὅπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ὅπὶ βασιλείαν. Τὰ τοτε οἰμωγὴ λέγ τ̃ων Ιουδαϊκ̃ων κακ̃ων.

8 Πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνων, Τοῦτ' ἔστ τ̃ συμβαινόντων αὐτοῖς.

9 Τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλῖψιν, καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς.

10 Ευκαίρως πρ̃ ἐνέβαλε τὰ αὐτ̃ων κακὰ, ἔχοντα παραμυθίαν ἀπὸ τ̃ κοινῶν· οὐ ταύτη δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ προειπεῖν, ὅτι διὰ τὸ ὄνομά μου. Εστε γὰρ, φησὶ, μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.

10 Καὶ τότε σκανδαλισθήσον) πολλοὶ, καὶ ἀλλήλους παραδώσουσι,

11 Καὶ πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐγερθήσονται καὶ πλανήσουσι πολλούς·

12 Καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν ψυγήσε) ἡ ἀγάπη τ̃ων πολλ̃ων·

13 Ο δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσε).

Τοῦτο μέγιστον κακὸν, ὅταν καὶ ἐμφύλιος ὁ πόλεμος ᾖ. πολλοὶ γὰρ ψευδάδελφοι" τότε ἦσαν. Εἶδες περιπλοῦν ⓦ πόλεμον ὄντα, ⓦ ἀπὸ τ̃ πλαίων, ⓦ ἀπὸ τ̃ων πολεμίων, ⓦ ἀπὸ τ̃ων ψευδαδέλφων. ὅρα καὶ Παῦλον τὰ αὐτὰ ἀποδυρόμενον καὶ λέγοντα· Εξωθεν μάχαι, ἔσωθεν φόβοι, καὶ * κίνδυνοι ἐν ψευδαδέλφοις. καὶ πάλιν· Οι γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοί [εἰσιν] ἐργάται δόλιοι, μεταχημα τιζόμενοι εἰς ἀποστόλους Χριστοῦ. Εἶτα πάλιν ὃ πάντων χαλεπώτερον, ὅτι καὶ διὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἀγάπης παραμυθίαν ἔξοισιν. Εἶτα δεικνὺς ὅτι τ̃ γλυκαῖον καὶ χαρτερικὸν οὐδὲν ταῦτα λυμαίνεται, μὴ φοβεῖσθε, φησὶ, μηδὲ παραίπεσθε. αὐτὰ γὰρ τὴν προσκαιρίαν ἐπιδείκνυται, οὐ παρείσαι ὑμῶν τὰ δεινά. καὶ τοῦτο σαφῆς ἀπόδειξις, ὃ πάντως κηρυχθῆναι τὸ κήρυγμα πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης· ὅπως ὑψηλότεροι ἔστε τ̃ῶν δεινῶν. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσι, πῶς οὖν ζησόμεθα; τὸ πλέον εἶπεν, ὅτι καὶ ζήσεσθε καὶ διδάξετε πανταχοῦ. διὰ καὶ ἐπήγαγε·

14 Καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τ̃ῆς βασιλείας ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι· καὶ τότε ἥξει ὃ τέλος, Ου τῆς ζωτελείας, ἀλλὰ τ̃ῶν Ιερουσολύμων. ὅπου γὰρ τοῦ ἐκείνου ἔλεγε, καὶ περὶ τ̃ης ἀλώσεως ὃ εὐαγγέλιον ἐκηρύχθη, ἄκουσον τί φησιν ὁ Παῦλος· Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτ̃ῶν· καὶ πάλιν, Τοῦ εὐαγγελίου τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ ⓦ οὐρανόν· ὁρᾷς αὐτὸν ἀπὸ Ιερουσαλὴμ εἰς Ιλλυρικὸν τρέχοντα. εἰ δὲ εἰς τοσοῦτον μέρος τ̃ῆς οἰκουμένης κατέλαβεν, ἐνόησον δὲ ④ λοιπὸν πόσα εἰργάσαντο. καὶ γὰρ καὶ ἑτέρωθι γράφων πάλιν ὁ Παῦλος ἔλεγε περὶ τοῦ εὐαγγελίου· ὅτι ἐστὶ καρποφορούμενον καὶ αὐξανόμενον ἐν πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ ⓦ οὐρανόν. Τί δέ ἐστιν, εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν; ὅπως ἐκηρύχθη μὴ πανταχοῦ," οὐκ ὀπίσω δυσὶ δὲ ὧσιν, οὐδὲ ἑξῆς πανταχοῦ, εἰς μαρτύριόν, φησιν, ἔσται τοῖς ἀπίστοις· τοῦτ' ἔστιν, εἰς ἔλεγχον, εἰς κατηφείαν, εἰς κατάκρισιν. ④ γὰρ πιστεύσαντες καταμαρτυρήσουσι τ̃ῶν μὴ πιστευσάντων, ὃ καταχρινοῦσιν αὐτούς. διὰ τοῦτο δὲ μὴ ὃ κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον πανταχοῦ τὴν οἰκουμένην, ἀπόλλυται τὰ Ιερουσόλυμα, ἵνα μηδὲ σκιὰν ἀπολογίας ἔχωσιν ἀγνωμοιοῦντες. ④ γὰρ ἰδόντες τὴν αὐτὴν δύναμιν πανταχοῦ διαλάμπασαν καὶ ἐν ἀκεραίῳ τὴν οἰκουμένην ἐστηκυῖαν, ἵνα αὖ ἔχειεν λοιπὸν συγγνώμην ὅτι διὰ τῆς αὐτ̃ης ἀγνωμοσύνης μείναντες; ὅτι γὰρ πανταχοῦ ἐκηρύχθη τότε, ἄκουσον τί φησιν ὁ Παῦλος· τ̃ εὐαγγελίου τ̃ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ ⓦ οὐρανόν· ὃ καὶ μέγιστον σημεῖον τ̃ῆς τ̃ Χριστοῦ δυνάμεως,

ως, ὅλη σὺ εἴληφεν ἡ γῆ πειράσεται ὅλοις ἔτεσι τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης κατέλαβεν ὁ λόγος. μὴ τοῦτο οὖν, φησιν, ἥξει τὸ τέλος, τῶν Ιεροσολύμων. ὅλη γὰρ ὕστερον ἀφίπεται, ὃ ἐξῆς ἐδήλωσεν. ἐπήγαγε γὰρ καὶ τερατείας, πιστούμενος αὐτῶν ⓦ ἀφθονισμὸν, καὶ λέγων·

Δαν. θ. κζ. 15 Ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὁ ἀναγινώσκων νοείτω. Παρέπεμψεν αὐτοῖς ὅτι ⓦ Δανιήλ. βδέλυγμα ὁ ⓦ ἀνδριάντα τὸν τότε τῇ πόλει ἑλόντος φησὶν, ὃν ὁ ἐρημώσας τὴν πόλιν καὶ τὸν ναὸν ἔσησεν ἔνδον· διὰ καὶ ἐρημώσεως αὐτὸ καλεῖ. Εἶπα ἵνα μάθωσιν, ὅλη καὶ ζώντων εἰσὶν αὐτῶν ταῦτα ἔσαι, διὰ τοῦτο ἔλεγεν· ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως· εἰς ὃν αὖ τις μάλιστα θαυμάσειε τὸν Χριστοῦ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐκείνων ἀνδρείαν, ὅλη ἐν τοιούτοις καιροῖς ἐκήρυττον, ἐν οἷς μάλιστα τὰ Ιουδαϊκὰ ἐπολεμεῖτο, ἐν οἷς μάλιστα ὡς εἰκὸς ἐπροσεῖχον αὐτοῖς, ὅτε ὁ Καῖσαρ ἐκέλευσε πόλεμον ἀπαλείφεσθαι. καὶ ταῦτον ἐνεδείκνυτο, ὥσπερ καὶ εἰ τις, τῆς θαλάττης πόντου ἐγειρεῖσης, καὶ ζόφου ⓦ ἀέρα πόντα κατέχοντος, καὶ ναυαγίων ἐπαλλήλων γινομένων, ἐς πόντου αὖθις τὸν συμπλέοντας εἰσιόντων, ἐς θηρίων κάτωθεν ἀνίοντων καὶ μὴ τὸ κυμαῖνον ἀναλισκόντων τὸν πλέοντας, καὶ σκηπτῶν φερομένων, καὶ πειρατῶν ὄντων, ἐς τῶν ἔνδον ἀλλήλοις ἐπιβουλευόντων, αὐθεφόπους ἀπείρους τὴν πλὴν ὅλως καὶ τὸν θάλατταν ἰδόντας κελεύοι τούτους ὅπου τῶν οἰκείων καθῆσθαι καὶ κυβερνᾶν ἐς ναυμαχεῖν, καὶ τόλμαν ἄπειρον ὑπίοντα μὴ πολλῆς παιδαπάξεως εἰς χρωμένους ἀκαπίῳ τὸ ὕδωρ ὡς εἶπον ταρασσομένων χαίρεσθαι καὶ " καταδύειν. καὶ γὰρ ὑπὸ ἐθνῶν ἐμισοῦντο ὡς Ιουδαῖοι, καὶ ὑπὸ Ιουδαίων ἐλοιδόρουντο, ὡς τοῖς αὐτῶν πολεμιωτάτοις νόμοις, καὶ ὕδαμοῦ φιλίαν εἶχον. οὕτω πόντα κρημνοὶ καὶ σκόπελοι καὶ προβολοὶ ἦσαν, ταῖς μὲν ταῖς πόλεσι, ταῖς δὲ χώραις, ταῖς δὲ ταῖς οἰκίαις· καὶ εἷς ἕκαστος αὐτῶν ἐπολέμει, καὶ στρατηγὸς, καὶ ἄρχων, καὶ ἰδιώτης, καὶ ἔθνη πάντα, καὶ δῆμοι πάντες, καὶ ταραχή τις ἦν λέγω πᾶσας ἴσαν μὴ δυναμένη. καὶ γὰρ σφόδρα μισητὸν ἦν ὁ Ιουδαίων ἔθνος τῇ τῶν Ρωμαίων ἀρχῇ, ἅτε μεῖα πρόσματα αὐτοῖς πρεσβυτός· καὶ διὰ τοῦτο ἐβλάβη τὸ κήρυγμα, ἀλλ' ἡ μὲ πόλις αἰαίρασος ἦν ἐς ἐμπεπυρεύσο, καὶ μεῖα τῶν οἰκουμένα διέθηκε κακά· ⓓ ὃ διὰ τοῦτο ὄντες ἀπόστολοι, νόμους εἰσαγόντες καινοὺς, καὶ τῶν Ρωμαίων ἐκκόπτουσι. ὦ καινῶν καὶ παραδόξων πραγμάτων· μυριάδας ἀπείρους Ιουδαίων τότε ἐχειρώσαντο Ρωμαῖοι, καὶ δώδεκα ἀνδρῶν ἀπεστελμένων, γυμνῶν, ἀόπλων μαχομένων αὐτοῖς. Ὡς παραφήσας δυνήσεται λόγος τὸ θαῦμα τοῦτο; καὶ γὰρ δύο ταῦτα ἦν τοῖς διδάσκουσιν ὑπαρχεῖν, τό τε ἀξιοπίστους εἶ), καὶ τὸ φιλεῖσθαι παρὰ τῶν μαθητευομένων, καὶ μὴ τούτων καὶ τὸ τὰ λεγόμενα βεβαιότατα εἶ), καὶ πρὸς τούτοις τὸ ⓦ καιρὸν παρασχεῖν ἀπολλάξαι καὶ " θορύβων. Τότε γὰρ ἄπονα ἦν ταῦτα ἐκείνοις. ὅτε γὰρ ἀξιόπιστοι εἶ) ἐδόκουν, καὶ τῶν δοκούντων ἀξιοπίστων εἶ) πολὺ ἠπατημένοι ἀφίσαν. οὐκ ἐφιλοῦντο, ἀλλὰ καὶ ἐμισοῦντο, καὶ τῶν φιλουμένων ἀπῆγεν ἡ ἐθνῶν, καὶ πατρίδων, καὶ νόμων. πάλιν τὰ ὑπεναντία πολλῷ τῷ δυσκολίαν εἶχεν· ὧν γὰρ ἀφείλοντο, πολλῷ τῷ ἡδονῇ. πολλοὶ καὶ αὐτοὶ καὶ ⓓ πειθόμενοι τοῖς κηδεμόσι, πολλοὺς τοὺς θανάτους ὑπέμενον. καὶ μὴ τούτων ἁπάντων ὁ καιρὸς πολλῷ πλέον τῷ δυσκολίᾳ, πολέμων τιμῶν, θορύβων, ταραχῆς, " ὡς, εἰ καὶ μηδὲν τῶν εἰρημένων ἦν, " ἱκανῶς πάντα ἂν ταράξαι. Ψαλμ. ρε. β. Βούλεσθε εἰπεῖν, Τίς λαλήσει τὰς δυνατείας τοῦ Κυρίου, ἀκουστὰς ποιήσει πάσας τὰς αἰνέσεις αὐτοῦ; Εἰ γὰρ ⓓ οἰκεῖοι μὴ τῶν σημείων Μωϋσέως οὐκ ἤκουσαν ὅλη ⓦ πολὺν μόνον καὶ τὸν πλινθείαν, τοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν κοπιῶντας καὶ σφαπιομένους καὶ τὰ ἀνήκεστα πάσχοντας, ὡς ἔπεισεν ἅπαντας μὴ ἀποστῆναι βίου, τί γ' ἐπικίνδυνον τοῦτον καὶ αἱμάτων καὶ θανάτων γέμοντα πρεσπιμῆσαι ἐκείνου, καὶ ταῦτα ἀλλοφύλων τῶν κηρυπομένων αὐτοῖς ὄντων, καὶ σφόδρα πολεμίων πάντων; μὴ τις γὰρ εἰς ἔθνη καὶ πόλεις καὶ δήμους, ἀλλ' εἰς οἰκίαν μιᾶς εἰσαγαγέτω ⓦ μισούμενον πρὸς πάντων τὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ δι' αὐτὸ

αὐτὸ καυδαζέτω τῶν φιλουμένων ἀπαλλάγη, παῖδος, καὶ γυναικός, καὶ παιδίων· ἆρα οὐκ ὀφθήσεται ἀφαπαδεὶς, πρὶν ἢ δέξαι τὸ σῶμα; ἂν γὰρ ἡ παροχὴ καὶ μάχη γυναικὸς καὶ ἀνδρὸς πρόφασιν τινὰ οἰκίαν, ἄρα μὴ πρὶν ἢ ὀπίσω ναῦν τῶν ὑδάτων καταλύοντες αὐτὴν ἀναρήσουσιν; ἂν γὰρ καὶ βύκα ταφρόντος ᾖ, ἡ φορτικὴ ὀπιπάτη, καὶ φιλοσοφῆν τοὺς πυθῶνας χελιδὼν, καὶ μὴ τούτων πρὸς πολλῷ πλείονας ἡ ταραβάλλοντας αὐτὸν ὁ ἀγὼν ᾖ, οὐκ εὐδηλον ὅτι πάντα πάσιν ἀπόλωλεν; ἀλλ' ὅμως τοῦτο, ὅπερ ἀδύνατον ἐν οἰκίᾳ νομίζεται μιᾷ, τοῦτο ἐν τῇ οἰκουμένῃ κατόρθωσεν ὁ Χριστὸς ἁπάσῃ, ἀφὶ χρημάτων καὶ κτημάτων, ἀφὶ φαρμάκων, καὶ σκηπέλων, καὶ γῆς καὶ θαλάττης" ταραττομένης, οὐδὲ ἀσχολίας τῆς οἰκουμένης" εἰσαγαγών. καὶ εἰ βούλει σαφέστερον ταῦτα μαθεῖν, οὐδὲ λιμοὺς λέγω, οὐδὲ λοιμοὺς, οὐδὲ σεισμοὺς, ταῖς ἄλλας ταραχωδίας, τὸν ἰσοείδη τὸν πρὸ τούτων Ιωσηπον συγκεκομμένως ἐπελθὲ, καὶ πάντα εὑρήσεις μετὰ ἀκριβείας." ἀφὶ τούτου καὶ αὐτὸς ἔλεγε, μὴ θορυβεῖσθε. δεῖ γὰρ πάντα γενέσθαι· καὶ, ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται· καὶ, κηρυχθήσεται τὸ εὐαγγέλιον" τοῦτο, φησιν, ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ." ὅπου γε τοιαῦτα τὰ προοίμια ἔσεσθαι εἰπών, χαλεπωτέρας εἶδε καὶ σκληροτέρας τὰς φύσεις τῶν εἰρημένων, συστρέφει πάλιν αὐτοὺς ἀφὶ τούτου, καὶ λέγει· ὅτι καὶ μυρία γένηται, δεῖ κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον πάντων τῆς οἰκουμένης, καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος. εἶδες πῶς διέκειτο τότε τὰ πράγματα, καὶ πῶς ποικίλος ὁ πόλεμος ἦν; καὶ ταῦτα ἐν ἀρχῇ, ὅτε μάλιστα πολλῆς ἔκαιον ἡσυχίας δεῖται τῶν κατορθουμένων. πῶς οὖν διέκειτο; οὐδὲν γὰρ κωλύει καὶ αὐτὰ πάλιν ἀναλαβεῖν. πρῶτος πόλεμος ἦν, ὁ τῶν ἀποστόλων· ἐπολιορκήσοντο γάρ, φησι, ψευδάδελφοι καὶ ψευδοπροφῆται. δεύτερος, ὁ τῶν Ρωμαίων· μελλήσετε γάρ, φησιν, ἀκούειν πολέμους. τρίτος, ὁ οὐδὲ λιμοὺς ἐπάγων. τέταρτος, ὁ οὐδὲ λοιμοὺς καὶ σεισμούς." πέμπτος, ὁ τῶν θλίψεων· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς θάνατον. ἕκτος, ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων ἀφὶ οὗ ὄνομά μου. ἕβδομος, παραδώσουσιν ἀλλήλους καὶ μισήσουσιν· ἐμφύλιον δὲ τοῦτο καὶ αἱρέσεται πόλεμον. εἶτα ψευδάδελφοι, καὶ ψευδάδελφοι. εἶτα ψυγήσεται ἡ ἀγάπη, διὰ πάντων αἴτιον τῶν κακῶν. εἶδες μυρία πολέμων εἴδη καὶ παραδόξα; ἀλλ' ὅμως μετὰ τούτων καὶ ἄλλων πολλῷ πλειόνων (καὶ γὰρ" μετὰ τῶν ἐμφυλίων καὶ συνεχὴς ἐγένετο πόλεμος) ἐκράτησε τῆς οἰκουμένης ἅπασης ὁ κήρυγμα. κηρυχθήσεται γάρ, φησι, τὸ εὐαγγέλιον ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ.

Ποῦ" τοίνυν εἰσὶν ④ τῆς ἡμέρας τὴν τυραννίδα ὑπερτιθέντες καὶ τῶν καιρῶν τὴν πρόφασιν τοῖς τῆς ἐκκλησίας δόγμασι; τίς γὰρ ἐμνημόνευσε πώποτε, ὅτι ὤφθη Χριστὸς ἕτερος· ὅτι ζωὴν θαῦμα τοιοῦτον· κἀκεῖνοι ἕτερα ψευδόμενοι λέγουσιν, ὅτι δέκα μυριάδες ἐπῆλθον πω πρῴην; ἀλλ' οὐδὲν ἐν τούτοις τοιοῦτο πλάσασθαι δυνάμενοι. ποίαν τοίνυν πρόφασιν εἰποιτ' ἄν; οὔτε γὰρ Σόδομα, οὔτε Γόμορρα, ὅτε κατακλυσμὸς ἕτερος ἐγένετο ποτε. μέχρι τίνος παίζετε, πρόφασιν καὶ γένεσιν λέγοντες; πῶς οὖν ἐκβαίνει πολλά, φησι, τῶν λεγομένων; ὅπου σὺ σαυτὸν ἀπήμωσας τοῦ Θεοῦ βοηθείας, καὶ πρόφασιν ἔδωκας, καὶ ἔξω τῆς πρόνοιας ἔστησας, διὰ τοῦτο ὡς βούλεται στρέφει σου τὰ πράγματα ὁ δαίμων καὶ μετατίθησιν. ἀλλ' οὐκ ὀπὶ τῶν ἁγίων, μᾶλλον δὲ ἐφ' ἡμῶν τῶν ἀμυρτωλῶν τὸν σφόδρα καταφρονούντων" αὐτοῦ. εἰ γὰρ καὶ ὁ βίος ἡμῶν οὐκ ἀνεκλὸς, ἀλλ' ὅπου τὴν τοῦ Θεοῦ χάριτι τῶν τῆς ἀληθείας δογμάτων μετὰ πολλῆς ἐχόμεθα τῆς ἀκριβείας, αὐτοτερον τῆς τῶν δαιμόνων ἐσμὲν ἐπιβουλῆς. ὅλως δὲ τί ποτέ ἐστι ψεύσις; οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἢ ἀδικία καὶ σύγχυσις, καὶ τὸ εἰς πρόνοιαν φέρεσθαι· μᾶλλον δὲ οὐκ εἰς μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἀληθείας. εἰ δὲ μὴ ἐστί, φησι, ψεύσις, πόθεν ὁ δράκων πλουτεῖ; πόθεν ὁ δεῖνα πένεται; οὐκ οἶδα· ὥστε γάρ σοι τέως διαλέξομαι, παιδεύων σε μὴ πάντα περιεργάζεσθαι, μηδὲ ἁπλῶς ἐντεῦθεν καὶ εἰς πρόνοιαν φέρεσθαι. οὐδὲ γὰρ ὅπου τοῦτο ἀγνοεῖς, ὀφείλεις τὰ οὐκ ὄντα δυσπλατεῖν. βέλτιον ἀγνοεῖν καλῶς, ἢ μανθάνειν κακῶς. ὁ μὲν γὰρ οὐκ εἰδὼς τὸν αἴτιον, ταχέως ὑπὸ τὸν βέλτιον ἥξει·

ὁ γὰρ, ὅπερ πολλάκις εἶπον, τοῦ ὄντος οὐκ οἶδε, τοῦ οὐκ ὄντος πλάττων, ἃ δυνήσεται ῥᾳδίως τοῦ ὄντος δέξασθαι, ἀλλὰ δεῖ πλείονος αὐτῷ καὶ πόνου καὶ ἱδρῶτος, ὥστε ὃ πρότερον ἀνέλῃ. καὶ γὰρ ὁ ἐν δέλτῳ ἐξαλειμμένῃ μὴ βούλοιτο ἐγγράψαι ἅπερ οἶδεν ἐθέλει· ὁ δὲ κεχρασμένη οὐκ ἔστιν ὁμοίως. δεῖ γὰρ πρότερον ἐξαγαγεῖν τὰ κακῶς ἐγγεγραμμένα. καὶ ὅπερ τῶν ἰατρῶν ἐστὶν, ὁ μηδὲν πρόσφορον τῷ βλαπτομένῳ προσάγοντος πολλῷ βελτίων ὅδε· καὶ ὁ σαθρὸς οἰκοδομῶν, τῷ μὴ δι' ὅλων οἰκοδομοῦντος χείρων· ὥσπερ οὖν καὶ ἡ γῆ πολὺ βελτίων ἡ μηδὲν ἔχουσα τῆς ἀκάνθας ἐχούσης. μὴ τοίνυν ὅτι ὃ μαθεῖν πάντα πρέχομεν, ἀλλ' ἀνεχόμεθα ἵνα καὶ ἀνοσφ· ἵν' ὅταν βούλωμεν διδάσκαλον, μὴ διπλοῦν πρέχωμεν αὐτῷ τὸν πόνον. μᾶλλον δὲ πολλοὶ πολλάκις καὶ ἀδιόρθωτα νοσοῦντες ἐμείναμεν, τῷ πρεπόντως ἁπλῶς ποιηροῖς δόγμασιν. ὅθεν γὰρ ὅμοιος ὁ ἱδρὼς ἀναπάσας πρότερον καὶ κακῶς ῥιζωθέντα, καὶ τότε ἀπεῖρεν εἰς καθαρὸν ἀρούρωμεν καὶ καταφυτεύσαι. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀνατρέψαι δεῖ τὰ πρότερον, καὶ τότε ἕτερα σπεῖραι· ἐνταῦθα δὲ πρεσκευασμένη ἡ ἀκοή. πόθεν οὖν ὁ δεῖνα πλουτεῖ; ἐρῶ λοιπόν· ὁ μὲν τοῦ Θεοῦ διδόντος, πολλοὶ δὲ συγχωροῦντος, [ἄλλοι δὲ ἄλλης ἀπορρήτου νόμος οἰκονομίας] πλοῦτον ἐκτήσαντο. οὗτος γὰρ ζωτόμος καὶ ἀπλοῦς ὁ λόγος. τί οὖν, φησί, τὸ πόρισμα αὐτὸς ποιεῖ πλουτεῖν καὶ τὸ μοιχεύειν καὶ τὸ ἁρπάζειν καὶ τὸ κακῶς τοῖς θεοῖς χρήμασθαι; οὐ ποιεῖ, ἀλλὰ συγχωρεῖ πλουτεῖν. πολὺ δὲ τὸ μέσον καὶ σφόδρα ἄπειρον τοῦ ποιεῖν καὶ συγχωρεῖν. ἵνος δὲ ἕνεκεν ὅλως ἀφίησιν; ὅτι οὐδέπω τῆς κρίσεως ὁ καιρὸς, ἵνα τὸ, καταξίδην ἕκαστος ἀπολάβῃ. καὶ γὰρ φαυλότερον ἐκείνου τοῦ πλουσίου τοῦ μηδὲ τῶν ψιχίων μεταλαβόντος τοῦ Λαζάρου; ἀλλ' ὅμως ἀπόντων ἀθλιώτερος ἦν. ὅθεν γὰρ ταχέως ἐθλύετο κύκλος δι' αὐτὸ μάλιστα τοῦτο, ὅτι πλουτῶν ὠμὸς ἦν. καὶ γὰρ ἐὰν ὦσι ποτὲ δύο, ὁ τῶν αὐτῶν ἐκτῶνται ἀπολαύσαντες, ἀλλ' ὁ μὲν ἐν πλούτῳ, ὁ δὲ ἐν πενίᾳ, οὐχ ὁμοίως ἐκεῖ συμφορηθήσονται, ἀλλ' ὁ ὑπερώτερος χαλεπώτερον. ὁρᾷς γὰρ καὶ τοῦτον δεινότερα πάσχοντα, ὅπερ ἀπέλαβεν ὧδε ἐκ ἀγαθά; καὶ σὺ εἰπέ μοι, ὅταν ἴδῃς ἀδίκως πλουτοῦντα, βυθιμεροῦντα, ἐναίξοντα, δάκρυσον. ἐκ γὰρ προθήκης κολάσεως ὁ πλοῦτος δέδοται αὐτῷ. ὥσπερ γὰρ οἱ πολλὰ ἁμαρτάνοντες, ἐκ μὴ βουλόμενοι μετάνοιαν θήσουσιν ἑαυτοῖς θήσουσιν ὀργήν· οὕτως οἱ μὴ τῶν ὧδε μὴ κολάζεσθαι, καὶ βιοτικῆς ἀπολαύοντες, μείζονα κατάκρισιν τὴν ὑμετέραν. καὶ ἕτερον, εἰ βούλει, οὐκ ἀπὸ τῶν μυθικῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ παρόντος βίου δείξω σοι τὸ κατάδηλον. ὁ γὰρ μακάριος Δαβὶδ, ὅτε τὰ ἁμαρτίαν ἥμαρτεν ἐκείνῳ τὰ τὸ Βηρσαβεέ, ἐκ ἠλέγχετο παρὰ τοῦ προφήτου, διὰ τοῦτο μάλιστα ἐπεκαλεῖτο σφοδρότερον, ὅτι καὶ πολλῆς ἀπολαύσας ἀδείας ἐκίνδυνος ἦν. ἄκουσον γοῦν τοῦ Θεοῦ τοῦτο μάλιστα ὀνειδίζοντος αὐτῷ· Οὐκ ἔχρισά σε εἰς βασιλέα, ἐκ ἐξειλόμην σε ἐκ χειρὸς Σαοὺλ, καὶ ἔδωκά σοι πάντα καὶ τὸ κυρίου σου, καὶ πάντα Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδα; καὶ εἰ ὀλίγα σοι ἦν, προσέθηκα ἂν σοι ὡς ἄλλα. ἐκ τί ἐποίησας τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν μου; οὐ γὰρ πάντων τῶν ἁμαρτημάτων αἱ αὐταὶ κολάσεις, ἀλλὰ πολλαὶ καὶ διάφοροι, καὶ ἀπὸ χρόνων, ἐκ ἀπὸ προσώπων, ἐκ ἀπὸ ἀξιωμάτων, καὶ ἀπὸ ζωῆσεως, καὶ ἀπὸ ἑτέρων πλείονων. καὶ ἵνα σαφέστερον ὁ λέγω μάθητε, κείσθω εἰς μέσον ἁμάρτημα ἓν, ἡ πορνεία, καὶ σκέψει πόσας μοιχείας εὑρίσκω διαφόρους, οὐ τῷ ἐμφανεῖ, ἀλλ' ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν ἐπορθωσέ μοι πρὸς τὸν νόμον· ἄλλως κολάζει. καὶ τοῦτο ὁ Παῦλος δείκνυσιν· Ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται. ἐπορθωσέ μοι τὸν νόμον· χαλεπώτερα πείσεται. ὅσοι δὲ ἐν νόμῳ ἥμαρτόν, φησί, διὰ νόμου κριθήσονται. ἐπορθωσέ μοι ἱερεῖς ὦν· πρόσθηκεν ἀπὸ τῆς ἀξίας εἰς τὴν ὑμετέραν λαμβάνει μείζω. διὰ δὴ τοῦτο αἱ μὲν ἄλλαι ἁμαρτάνουσαι πορνεύομεναι· αἱ δὲ τῶν ἱερέων θυγατέρες κατεχέοντο, τοῦ νομοθέτου ἐκ προσοισίας δηλοῦντος, πόσῳ ἱερεὰ μᾶλλον κόλασις τοῦτο ἁμαρτάνοντα. εἰ γὰρ τὴν θυγατέρα μείζονα ἀπῄτησε δίκην διὰ τὸ εἶναι θυγατέρα ἱερέως, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸν ἱερωμένον. ἐπορνεύθη τις βιαίως· αὕτη καὶ ἀπήλλαξε κολάσεως.

ἐπορνεύθη

Λυκ. ιε'. κα'.

Ρω. β'. ι'.

β. Βασ. ιβ'. ζ'. π. θ'.

Ρω. β'. ιβ'.

ἐπορεύθη τις πλουτοῦσα, ἑτέρα ἢ πενομένη· πάλιν καὶ ἐν ταύτῃ διαφορά. καὶ τοῦτο δηλον ἀφ' ὧν ἔμπροσθεν εἰρήκαμεν περὶ τοῦ Δαβίδ. ἐπορεύθησέ τις μετὰ τὴν πρόσοψιν τοῦ Χριστοῦ· αὖ ἀμύητος ἀπελθη, πάντων ἐκείνων χαλεπωτέραν δώσει δίκην. ἐπορεύθησε τις μὴ δι' λουσάμενος [τοῦ θείου βαπτίσματος·] ἐν ταύτῃ οὐδὲ πολλαπλάσια λειπόν τῳ ἁμαρτήματι λείπεται. καὶ τοῦτο αὐτὸ δηλοῖ ὁ Παῦλος ἔλεγε· Ἀθετήσας τις νόμον Μωϋσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶ καὶ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει· πόσῳ δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται πονηρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιάσθη, καὶ τὸν πνεύματος ἐνυβρίσας; ἐπορεύθησε τις ἱερωμένος ναῶν αὐτὴ μάλιστα πάντων ἡ κορυφὴ τῶν κακῶν. Εἶδες ἑνὸς ἁμαρτήματος πόσαι διαφοραί; ἑτέρα ἡ περὶ τὸν νόμον, ἄλλη ἡ μὴ νόμον, ἡ τοῦ ἱερωμένου ἄλλη, ἡ τῆς πλουτούσης καὶ τῆς πενομένης, ἡ τῆς κατηχουμένης καὶ τῆς πιστῆς, τῆς τοῦ ἱερέως· καὶ ἀπὸ ζωστέως ἢ, πολλὴ ἡ διαφορά. Οὐδὲ εἰδὼς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ μὴ ποιήσας, δαρήσεται πολλάς. καὶ τὸ μὴ τὰ πονηρὰ δείγματα [τοσαῦτα δὲ τηλικαῦτα] ἁμαρτάνειν πλείονα φέρει τὴν ζημίαν (διὰ τοῦτό φησιν· ὑμᾶς ἢ οὐδὲ ἰδόντες ὕστερον μετενοήσατε, καίτοι πολλῆς ἀπολαύσαντες θεραπείας. διὰ τοῦτο καὶ τῇ Ἱερουσαλὴμ ταῦτα ὀνειδίζει λέγων· ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα ὑμῶν, καὶ οὐκ ἠθελήσατε;) καὶ ὃ ἐν τρυφῇ οὖσας· τοῦτο δηλοῖ ὁ τοῦ Λαζάρου. καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου ἢ χαλεπώτερον ὃ ἁμάρτημα ἦν, ὅπερ καὶ αὐτὸς δηλῶν ἔλεγε· μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ ἀπὸ τῆς ποιότητος ἢ αὐτῶν τῶν πλημμελημάτων. Οὐ γὰρ φαυλοτέρου, φησὶν, ἐδόκει ἀλλ' ὅτις κλέπτων. [κλέπει γὰρ ἵνα ἐμπλήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ πεινῶσαν.] καὶ πάλιν· Ἐσφαξας τοὺς υἱούς σου, καὶ τοὺς θυγατέρας σου. τοῦτο γὰρ παρὰ τὴν πορνείαν σου καὶ τὰ βδελύγματά σου. καὶ ἀπὸ τῶν προσώπων πάλιν· Ἐὰν ἁμαρτὼν ἁμάρτῃ τις εἰς ἄνθρωπον, προσεύξονται περὶ αὐτοῦ· ἐὰν ἢ εἰς Θεὸν ἁμάρτῃ, τίς προσεύξεται περὶ αὐτοῦ; καὶ ὅταν σὺ πολλῷ χείρονάς τις ὑπερβαίνῃ τῇ ῥᾳθυμίᾳ, ὅπερ καὶ ἐν τῷ Ἰεζεκιὴλ ἐκάλυψ· οὐδὲ καὶ τὰ δικαιώματα τῶν ἐθνῶν ἐποίησας. καὶ ὅταν μηδὲ τοῖς ἑτέρων παραδείγμασι σωφρονήσῃ τις· Εἶδε τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς, φησι, καὶ ἐδικαίωσεν αὐτήν. καὶ ὅταν πλείονος ἀπολαύσῃ ἐπιμελείας· Εἰ γὰρ ἐν Τύρῳ, φησὶ, καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αὗται, πάλαι ἂν μετενόησαν· πλὴν ἀνεκτότερον ἔσται Τύρῳ καὶ Σιδῶνι, ἢ τῇ πόλει ταύτῃ. Εἶδες ἀκριβῆ τὸν ἀπηρτισμένον, καὶ πόσας τῶν αὐτῶν ἁμαρτημάτων καὶ τὴν αὐτὴν διδοὺς δίκην; καὶ γὰρ ὅταν μακροθυμίας ἀπολαύσαντες μηδὲν κερδάνωμεν, χείονα πεισόμεθα. καὶ τοῦτο δηλοῖ Παῦλος λέγων· Κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργήν. Ταῦτ' οὖν εἰδότες μὴ σκανδαλιζώμεθα, μηδὲ θορυβώμεθα μηδενὶ τῶν γινομένων, μηδὲ τὴν τῶν λογισμῶν ἐπεισάγωμεν ζάλην, ἀλλὰ τῷ ἀκαταπλήκτῳ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας προσέχωμεν, ἀρετῆς ἐπιμελώμεθα, καὶ φεύγωμεν κακίαν· ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα σὺν ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. οϛ. 16 ΤΟΤΕ ΟΙ ΕΝ ΤΗ ΙΟΥΔΑΙΑ ΦΕΥΓΕΤΩσαν εἰς τὰ ὄρη, 17 Καὶ ὁ ὃς ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβάτω ἆραι τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, 18 Καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω ἆραι τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ειπὼν περὶ τῶν κακῶν τῶν τῇ πόλει καταλημφομένων, καὶ τῶν πειρασμῶν τῶν ἀποστολικῶν, καὶ ὅτι ἀχείρωτοι μένουσι, καὶ πάλιν παραδραμὼν τὴν οἰκουμένην λέγει πάλιν τοῖς Ἰουδαϊκοῖς συμφοραῖς, δεικνὺς ὅτι, ὅταν ὦσιν ὅλοι λεπτοὶ τὴν οἰκουμένην διδάξοντες ἅπασι, τότε σκῆνοι εἰσὶ συμφορᾶς. καὶ ὅρα πῶς διηγεῖται τὸν πόλεμον, ἀπὸ τῶν δοκούντων εἶναι μικρῶν παιγνίων αὐξων τὸ ἀφόρητον. τότε γάρ, φησιν, οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη. τότε, πότε; ὅταν τοῦτα γένηται, ὅταν τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως ᾖ ἐν τόπῳ ἁγίῳ· ὅταν μοι δοκῇ τὰ γραπτὰ λέγειν. φεύγετε τοίνυν τότε, φησίν. οὐδεμία γὰρ λοιπὸν ἐλπὶς σωτηρίας ὑμῖν. ὅπερ γὰρ ἐνέδειξε πολλάκις αὐτοῦ δηλῶσαι τὸ πόλεμος χαλεπὸς, οἷος ὅτε Σεναχηρείμ, ὅτε Ἀντίοχου πάλιν (καὶ γὰρ καὶ τότε γραπτοὶ λόγοι ἐπεισελθόντων, καὶ τὸν ναὸν τοῦ καταληφθέντος συγγραφέντες Μακκαβαῖοι μετέσχησαν εἰς τὸ σωθῆναι τὰ γράμματα) ἵνα οὖν μὴ καὶ νῦν τοῦτο ὑποπτεύσωσιν, ὅτι ἔσται τις μεταβολὴ τοιαύτη, πρῶτον τὸ τίνουσιν αἰτίαις ἀπαγορεύει. ἀγαπητὸν γάρ, φησι, τὸ γυμνῷ τῷ σώματι σωθῆναι λοιπόν. διὰ τοῦτο καὶ τοῦ ἐπὶ τῶν δωμάτων μὴ ἀφίκηται εἰς τὴν οἰκίαν εἰσελθεῖν ὥστε ἄραι τὰ ἱμάτια, τὰ ἄφθονα δηλοῦν κακά, καὶ τὴν ἀπέφατον συμφοράν, καὶ ὅτι ἐμπεσόντα ἀνάγκη πάντως ἀπολέσθαι. διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῷ ἀγρῷ προσίθησι λέγων· μηδὲ εἰσελθάτω λαβεῖν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. εἰ γὰρ ἔνδον ὄντας φεύγειν, πολλῷ μᾶλλον τὸν ἔξωθεν οὐ χρὴ καταφεύγειν οἴκαδε.

19 Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις, καὶ ταῖς θηλαζούσαις· Ταῖς μὲν γὰρ τὸν θηρίον, καὶ τὸ μὴ δύνασθαι καταφεύγειν εὐκόλως, τὴν φορτίον τὴν κύησιν βαρυνούσας· ταῖς δὲ τὸ δεσμῷ κατέχεσθαι τῇ τῆς συμπαθείας τῶν παιδίων, καὶ μὴ δύνασθαι σωζεσθαι τὰ θηλάζοντα. χρημάτων μὲν γὰρ καταφερόντων εὔκολον καὶ φορητὸν ῥᾴδιον, καὶ ἱματίων τὰ δὲ ἀπὸ τῆς φύσεως πῶς αἱ τῆς οἰκείας φύσεως; πῶς δὲ ἡ ἔγκυος θλιβῇ) κύφη; πῶς δὲ ἡ θηλάζουσα δυνήσεται) τὴν τεχθέντος ὑποφεύγειν; εἶτα πάλιν δείκνυσι τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς, φησί·

20 Προσεύχεσθε, ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν ἐν χειμῶνι, μηδὲ ἐν σαββάτῳ.

21 Ἔσται γὰρ τότε θλῖψις μεγάλη, οἵα οὐκ ἐγένετο ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν, οὐδὲ οὐ μὴ γένηται. Ὁρᾷς ὅτι περὶ Ἰουδαίους ὁ λόγος αὐτῷ, καὶ τὴν ἐκείνης καταλημφομένων κακῶν διαλέγεται; οὐ γὰρ δὴ ἀπόστολοι ἔμελλον σάββατον τηρεῖν, ἢ ἐκφεύξεσθαι, ἰνίκα Οὐεσπασιανὸς ταῦτα ἐπραξε. καὶ γὰρ ἔφθασε προαπελθόντες πλείους. εἰ δέ τις ἀπελείφθη, ἐν ἄλλοις τῆς οἰκουμένης διέτριβε μέρεσι τότε. διὰ τί δὲ μὴ χειμῶνος, μηδὲ σαββάτου; χειμῶνος μὲν, διὰ τὴν δυσχολίαν τὴν ἀπὸ τοῦ χειμῶνος· σαββάτου δὲ, διὰ τὴν ἀνεσιν τὴν ἀπὸ τοῦ νόμου. ὅπερ γὰρ φυγῆς χρεία, καὶ φυγῆς ταχείας, οὔτε δὲ ἐν σαββάτῳ Ἰουδαῖοι τότε φεύγειν ἐτόλμων διὰ τὸν νόμον, οὔτε ἂν ἐν χειμῶνι δὲ τοιοῦτον εὐχεσθαι ἐῶ, διὰ τοῦτο προσεύχεσθε, φησίν. ἔσται γὰρ τότε θλῖψις, οἵα οὐ γέγονε πώποτε, οὐδὲ οὐ μὴ γένηται. καὶ μή τις νομίσῃ τοῦτο ὑπερβολικῶς εἰρῆσθαι· ἀλλ' ἐντυχὼν τοῖς Ἰωσήπου συγγράμμασι, μανθανέτω τὴν εἰρημένων τὴν ἀλήθειαν. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνο ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν, ὅτι πιστὸς ὢν ὁ ἀνὴρ εἰς τὸ συγκόψαι τὰ εἰρημένα ἐξῴκησεν τὴν τραγῳδίαν. καὶ γὰρ καὶ Ἰουδαῖος ἦν, καὶ σφόδρα Ἰουδαῖος, καὶ ζηλωτὴς, καὶ τὴν μετὰ τὴν Χριστοῦ προῳκείωσεν. τί οὖν φησιν; ὅτι πᾶσι συνέκυψε τραγῳδίαν ἐκεῖνα τὰ δεινὰ, καὶ πόλεμος οὐδεὶς οὐδέποτε τοιοῦτος ὁποῖος ἐκεῖνος ἔθνος κατέλαβε. τοσοῦτος γὰρ ἦν ὁ λιμὸς, ὡς αὐτῶν ταῖς μητράσι πειναλέοις τὴν παιδοφαγίαν, καὶ ταῦτα πολέμου γενέσθαι, πολλοὺς δὲ καὶ νεκροὺς θρυλλουμένους μέσας αἱρρήγνυσθαι ταῖς γαστράσι ἔφη. ἐνδεὼς οὖν ἐρρύμιλλα Ἰουδαίοις πόθεν ὕστερον θεήλατος ὀργὴ καὶ ἀφόρητος ἦλθεν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ πασῶν τῶν ἐμπροσθεν ἠλθομένων,

νων, οὐκ ἐν Ιουδαίᾳ μόνον, ἀλλὰ πάντα χοῦ τῆς οἰκουμένης μᾶλλον πεπαιδευμένα; οὐκ ἔγνω ὅτι ἀφ' ὧν τὸ σῶμα τοῦτο τὸ μικρὸν καὶ τίμιον ἀπέφασιν ἑαυτοῖς, ἅπαντες εἰσὶν οἱ πιστοὶ, καὶ οὐχὶ πάντων ἢ τοσούτων αὐτὴ ἡ τῶν προφητειῶν ἀλήθεια. Τέλος δὲ μοι τοῦ ἐπιβολίου τοῦ κακοῦ, ὅταν μηδὲ τοσοῦτον ἐμπόδιον μόνον χρόνον τοσοῦτον ἀλλόθεν μᾶλλον χαλεπώτερον φαίνῃ, ἀλλὰ καὶ τοσοῦτοι ὑπάρχοντα ἄπαντα. οὔτε γὰρ ἐν τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ, ὅτε ἐν ᾧ χρόνῳ πάντα τῷ θεμελίῳ, ᾧ τι ἐσπεύδω δυνήσεταί τις εἰπεῖν τοιοῦτα [κακά] γεγενημένα. καὶ μάλα εἰκότως. οὐδὲ γὰρ ἐπόλμησέ τις ἀνθρώπων, ὅ τῶν πώποτε, οὐ τῶν νῦν ζώντα, τόλμημα οὕτω παράνομον καὶ φοβερὸν. Διὰ τοῦτό φησιν, ἔσεσθαι θλίψεις οἵα οὐκ ἐγένετο, οὐδὲ μὴ γένηται.

22 Καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ. διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς, κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι. Ἀπὸ τούτων δείκνυσιν αὐτοὺς χαλεπωτέρας ἡμῖν φείας ἀξίους οὔσας τῆς εἰρημένης, ἡμέρας νῦν λέγων τὰς τοῦ πολέμου καὶ τῆς πολιορκίας ἐκείνης. ὃ δὴ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· εἰ ὁπλιτέον ἐκράτησε, φησὶν, ὁ πόλεμος Ρωμαίων ὁ κατὰ τῆς πόλεως, ἅπαντες ἂν ἀπώλοντο Ιουδαῖοι (πᾶσι γὰρ σάρκα [ἐνεῖναι] τὸ Ιουδαϊκὸν λέγει) καὶ οἱ ἔξω καὶ οἱ ἔνδον. οὐ γὰρ δὴ μόνον τοῖς ἐν Ιουδαίᾳ ἐπολέμουν, ἀλλὰ καὶ τοὺς πανταχοῦ διεσπαρμένους ἀπεκήρυττόν τε καὶ πλείονον διὰ τοῦτο τοὺς ἐκείνης μίσους. Τίνας δὲ ἐνταῦθά φησι τοὺς ἐκλεκτούς; τοὺς πιστοὺς, τοὺς ἐν μέσοις ἀπειλημμένους αὐλαῖς. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν οἱ Ιουδαῖοι, ὅτι διὰ τὸ κήρυγμα καὶ τὸ προσκυνεῖσθαι τὸν Χριστὸν ταῦτα γέγονε τὰ κακὰ, δείκνυσιν ὅτι καὶ μόνοι οἱ πάντοθεν αὐλαῖς οὐκ ἐγένοντο αἴτιοι· ἀλλ' ὅτι, εἰ μὴ ἐκεῖνοι ἦσαν, προῄρεζον ἂν ἀπώλοντο ἅπαντες. Εἰ γὰρ συνεχώρησεν ὁ Θεὸς ἐκπορθῆναι τὸν πόλεμον, ἀλλ' οὐ λείψανον ἔμεινεν Ιουδαίων· ἀλλ' ἵνα μὴ συναπόλωνται τοῖς ἀπίστοις Ιουδαίοις οἱ ἐξ αὐτῶν γνώμῃσι πιστοὶ, ταχέως κατέλυσε τὸν μάχλον, καὶ πέρας ἔδωκε τῷ πολέμῳ. διὰ τοῦτό φησι, διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι. ταῦτα γὰρ ἔλεγε, κατὰ λιμὸν πόλεμον διαμῆναι τοῖς ἐν μέσῳ ἀπειλημμένοις αὐτῷ δὲ δόδες διαπνεῦσαι, ἵνα μὴ φοβῶνται, ὡς συναπολούμενοι. εἰ γὰρ ἐνταῦθα τοσαύτη τῶν πιστῶν ἡ πρόνοια, ὡς δι' αὐλοὺς ἑτέρους σώζεσθαι, καὶ τῶν ἀπίστων ἔτι μᾶλλον λέγειν Ιουδαίων διὰ χριστιανούς, πόσον ἐν ᾧ χωρῷ τῶν σφῶν ἡ τιμή; ἐντεῦθεν αὐτοὺς ἐπαίρεσθαι μὴ ἀλγεῖν ὅτι τοῖς οἰκείοις κινδύνοις· ὅπουγε ἐκεῖνοι τοιαῦτα πάσχουσι, ἐπ' οὐδενὶ κέρδει, ἀλλ' ὅτι κακῶς τῆς ἑαυτῶν κεφαλῆς. οὐ παρεμυθεῖτο ἦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπῆγε τῶν Ιουδαϊκῶν ἐθῶν λοιπὸν λειτουργιῶν καὶ ἀνυπόπτως. Εἰ γὰρ οὐκ ἔσαι μεταβολὴ λοιπὸν, οὐδὲ ὁ ναὸς φησὶ), ἔνδηλον ὅτι καὶ ὁ νόμος παυθήσεται). ἀλλὰ φανερῶς μὲ τοῦτο οὐκ εἶπε· διὰ ἦ τῆς πάντα τελειοῦς αὐτῶν ἀπωλείας τοῦτο ἠνίξατο· φανερῶς ἦ οὐκ εἶπεν, ἵνα μὴ τοσοῦτον πλήξῃ. διὸ ὑδὲ ὁ ἀρχιλῃστὴς τοσοῦτος ὠφελήθη εἰς τὸ τοιοῦτον ἐνέβαλε λόγον· ἀλλὰ ταλαιπώρησε τοσοῦτον τὸν πόλιν εἰς ἀνάγκην αὐλοὺς καταφυγεῖν τῆς τε ὑποδείξεως τῶν λίθων καὶ τῆς ἐρωτήσεως, ἵνα ὡς αὐλοῖς ἀποκρινόμενος τοσοῦτον ἐρώτησιν ἅπαντα τοσοῦτον φωνήσῃ τὰ μέλλοντα. σὺ δέ μοι σκόπει τὸ πνεύματος οἰκονομίαν, ὅτι τούτων οὐδὲν ἔγραψεν Ιωάννης, ἵνα μὴ δόξῃ δι' αὐτῆς τῶν γεγενημένων τῆς ἱστορίας χρᾶφειν (καὶ γὰρ καὶ οὐχὶ τὸν ἅλωσιν ἔζη χρόνον πολύν) ἀλλ' ὁ τοσοῦτον τῆς ἁλώσεως ἀποθανόντες, καὶ μηδὲν τούτων ἑωρακότες αὐλοὶ γράφουσιν, ὥστε πάντα χόθεν ἀληθέστερον τῆς προῤῥήσεως τὸν ἰσχύν.

23 Τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, ἰδοὺ ὧδε ὁ Χριστὸς, ἢ ὧδε, μὴ πιστεύσητε.

24 Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσι σημεῖα καὶ τέρατα, ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατὸν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς.

25 Ἰδοὺ προεῖρηκα ὑμῖν. 26 Ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν, ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ, μὴ ἐξέλθητε· ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύσητε.

27 Ὥσπερ

27 Ωσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

28 Οπου γὰρ ἂν ᾖ τὸ πτῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ ἀετοί. Πληρώσας τὰ περὶ Ιερουσολύμων, εἰς τὸν ἀοῦν λοιπὸν μεταβαίνει προφητείαν, καὶ λέγει αὐτοῖς τὰ σημεῖα, οὐκ ἐκείνοις χρήσιμα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν καὶ τοῖς μετ' ἡμᾶς ἐσομένοις πᾶσι. τότε, πότε; ἐπειδή, ὁ πολλάκις εἶπον, οὐχὶ τῆς ἀκολουθίας ὅτι τοῦ χειροῦ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων ὁ τότε· ὅπου γοῦν ἀκολουθίαν ἐβούλετο εἰπεῖν, ἐπήγαγεν, εὐθέως μετὰ τὸν θλῖψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων· ἐπειδὴ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ τὸ τότε, οὐ τὰ μετὰ ταῦτα εὐθέως δηλοῖ, ἀλλὰ τὰ ἐπὶ τοῦ χρόνου, ᾧ μέλλει ταῦτα γίνεσθαι ἅπερ ἔμπροσθεν λέγων. οὕτω καὶ ὅταν λέγῃ, ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις παραγίνεται Ἰωάννης ὁ βαπτιστής, οὐ τὸν ἐξῆς εὐθέως λέγει χρόνον, ἀλλὰ μετὰ πολλὰ ἔτη, ἐν χρόνῳ, καθ' ὃν ταῦτα ἐγίνετο ἅπερ ἐρῶ ἔμπροσθεν. καὶ γὰρ περὶ τῆς γεννήσεως διαλέγεται τοῦ Ιησοῦ, καὶ τῆς τῶν μάγων προσκυνήσεως, καὶ τῆς τελευτῆς Ηρῴδου, εὐθέως φησίν· Εν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις παραγίνεται Ἰωάννης ὁ βαπτιστής, κηρύττων τεσσαράκοντα μεταξὺ γενόμενον ἔτη. ἀλλ' ἔθος τοῦτο τῇ γραφῇ τούτῳ χαρίζεσθαι τῆς ἱστορίας τῷ ῥοπῷ. οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, τὸν μέσον ἅπαντα χρόνον παραλείπων ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῶν Ιεροσολύμων, ἕως τοῦ παρουσίαν τῆς Σωτηρίας, λέγει ἐπὶ τούτῳ περὶ τῆς Σωτηρίας. Τότε οὖν ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, φησίν, ἰδοὺ ὧδε ὁ Χριστός, ἢ ὧδε, μὴ πιστεύσητε. πόθεν ἀπὸ τοῦ τόπου αὐτοὺς ἀσφαλίζεται, λέγων τὰ ἰδιώματα τῆς αὐτοῦ παρουσίας τῆς δευτέρας, καὶ τὰ τῶν πλανώντων δείγματα. οὐ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ τῆς πρώτης ἐπὶ Βηθλεὲμ ἐφάνη, καὶ ἐν γωνίᾳ μικρᾷ τῆς οἰκουμένης, καὶ οὐδενὸς εἰδότος ἄξ ἀρχῆς, οὕτω καὶ τότε φησίν· ἀλλὰ φανερῶς καὶ μετὰ παρουσίας ἁπάσης, καὶ ὡς μὴ δεῖσθαι τοῦ ταῦτα ἀπαγγέλλοντος. οὐ μικρὸν τοῦτο σημεῖον τοῦ μὴ λανθανόντως παραγίνεσθαι. σκόπει δὴ πῶς ἐνταῦθα περὶ πολέμων διαλέγεται (τὰ γὰρ περὶ τῆς προφητείας αὐτοῦ διθυραμβικῆς λόγοι) ἀλλὰ περὶ τῶν ἀπατᾶν ὀπτικευομένων. καὶ μὴ γάρ ὅτι τοὺς ἀποστόλους τοὺς πολλοὺς ἠπάτων, (ἐλεύσονται γάρ, φησι, καὶ ἀπατήσουσι πολλούς) καὶ ὅτι περὶ τὴν δευτέραν αὐτοῦ παρουσίας, οἱ καὶ ἐκείνων ἔσονται παχύτεροι. δώσουσι γάρ, φησι, σημεῖα καὶ τέρατα, ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. ἐνταῦθα καὶ ἀντίρρησιν φησι, καὶ δείκνυσί τινας καὶ διαφωνησομένους αὐτῷ· περὶ δὲ καὶ Παῦλός φησιν ὅτι. καλέσας γὰρ αὐτὸν ἀνθρώπου ἁμαρτίας καὶ υἱὸν ἀπωλείας, ἐπήγαγεν· Οὗ ἐστιν ἡ παρουσία κατ' ἐνέργειαν τοῦ Σατανᾶ, ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ σημείοις καὶ τέρασι ψεύδους, ἐν πάσῃ ἀπάτῃ τῆς ἀδικίας ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις. καὶ ὅρα πῶς ἀσφαλίζεται). μὴ ἐξέλθητε, φησίν, εἰς τὸν ἔρημον, μὴ εἰσέλθητε εἰς τὰ ταμεῖα· οὐκ εἶπεν, ἀπέλθητε καὶ μὴ πιστεύσητε· ἀλλὰ μὴ εἰσέλθητε, μηδὲ ἐξέλθητε. καὶ γὰρ πολλὴ τότε ἡ ἀπάτη, δοκοῦσα καὶ σημεῖα γίνεσθαι, ἀπάτης. εἶπών τοίνυν πῶς ἐκφυγεῖν παραγίνεται, οὐ φησὶ τοῦτο, λέγει πῶς καὶ αὐτός. πῶς οὖν αὐτός; ὥσπερ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ὅπου γὰρ ἂν ᾖ τὸ πτῶμα, ἐκεῖ καὶ οἱ ἀετοί. πῶς οὖν ἡ ἀστραπὴ φαίνεται; οὐ δοῦναι ἀπαγγέλλοντος, οὐ δεῖται κήρυκος, ἀλλὰ τοῖς ἐν οἰκίαις καθημένοις, καὶ τοῖς ἐν θαλάμοις ἐν ἀκαριαίᾳ ῥοπῇ καὶ τὸν οἰκουμενικὸν δείκνυσι) πᾶσι. οὕτως ἔσται ἡ παρουσία ἐκείνη, ὁμοῦ πάντα καὶ φανομένη διὰ τὸν ἔκλαμψιν τῆς δόξης. λέγει δὲ ἑτέρωθι σημεῖον· ὅπου τὸ πτῶμα, ἐκεῖ καὶ οἱ ἀετοί· τὸ πλῆθος τῶν ἀγγέλων, τῶν μυρίων, τῶν ἀγίων ἀποστόλων δηλοῖ. Εἶτα λέγει θαύματα φοβερά. Ἵνα δὲ ὅτι τὰ θαύματα;

29 Εὐθέως μετὰ τὴν θλῖψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, φησίν, ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται.

Θλῖψιν ποίαν λέγει ἡμερῶν; ἃ ἀντιρρήσεσι καὶ τῶν ψευδοπροφητῶν. θλῖψις γὰρ τότε ἔσται μεγάλη, τοσούτων ὄντων τῶν ἀπατώντων· ἀλλ' οὐκ ἐκτείνει εἰς χρόνου μῆκος. Εἰ γὰρ ὁ Ιουδαϊκὸς πόλεμος διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἐκολοβώθη, πολλῷ μᾶλλον τοῦτ' ὁ πειρασμὸς συντμηθήσεται

Ματθ. γ. α.

ις. πάν

συζαλήσεται δηλ. τοῦ αὐλοῦ τούτους. δηλ. τὸ οὐκ εἶπε, μὴ τῷ θλίψει, ἀλλ' αὐθέως μὴ τῷ θλίψει τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται). ὁμοῦ γὰρ ἅπαντα γίνεται. οἵ τε γὰρ ψευδοπροφῆται καὶ ⓦ ψευδοχρίστοι θορυβήσουσι πολλαχοῦ, καὶ αὐθέως αὐτοὺς πέμψαι. ἔτι γὰρ μικρὰ τότε μέλλει κατέχειν ἡ ἐκκλησία τῷ οἰκουμένῳ. πῶς οὖν πολλαχοῦ γένηται; μεταφορικῶς λοιπὸν ταῦτης τῆς κτίσεως. καὶ γὰρ ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται), οὐκ ἀφανιζόμενος, ἀλλὰ νικώμενος τῷ φωτὶ τῆς προνοίας αὐτοῦ. Καὶ τὰ ἄστρα πεσοῦνται.

Τίς γὰρ αὐτῶν ὅτι χρεία λοιπὸν, νυκτὸς οὔσης; Καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται). Καὶ μάλα εἰκότως, ὁρῶσαι τοσαύτην μεταβολὴν γινομένην. εἰ γὰρ ὅτε ἐγένετο τὰ ἄστρα, ὕστερον ἐφείξαν καὶ ἐταύμασαν (Οτε γὰρ ἐγεννήθη ἄστρα, ἠνέσαν με, φησι, Ιω. λη. ζ. β.
φωνῇ μεγάλῃ πρώτης ἀγγέλοι) πολλῷ μᾶλλον ὁρῶντες πάντα μεταῤῥυθμιζόμενα, καὶ τοῦ ζωοδούλους αὐτῶν διδόντας αὐθωΐας, καὶ τῇ οἰκουμένῳ ἅπασαν φοβερῷ παυσαμένην δικαστηρίῳ, καὶ τοῦ οὐκ τῶ Αδὰμ μέχρι τῆς αὐλῆς προνοίας ἡμομένους λόγον ἀπαιτημένους ἀπαύστων ὧν ἔπραξαν, πῶς οὐ φρίξουσι καὶ σαλευθήσονται;

30 Τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ· Τουτέστιν, ὁ
25 ζωοδὸς τῆ ἡλίῳ φαιδρότερος ὤν, εἴγε σκήνος μὴ σκοτίζεται καὶ κρύπτεται, τοῦτ' ἔστι φαίνει), οὐκ ἀν φανεῖς, εἰ μὴ πολλῷ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων φαιδρότερος ἦν. τίνος ἕνεκεν τὸ σημεῖον τοῦτο φαίνει); ὥστε οὐκ ἀθροισίας πολλῆς ὑπερμεθύειν τὴν τῶν Ιουδαίων αἱρεσιωτίδα. καὶ γὰρ δικαίωμα μέγιστον ἔχων ⓦ ζωοδοῦ, οὕτω προσέρχεται εἰς σκήνος τὸ δικαστήριον ὁ Χριστός, οὐχὶ ζωοπραγήματα μόνον, ἀλλὰ καὶ ⓦ θαυμαστὸν τὴν ἐπιεικείστιον δείκνυς.

20 Τότε κόψονται) αἱ φυλαί. Οὐ γὰρ χρεία κατηφείας, ὅταν ἴδωσι ⓦ ζωοὺς. κόψονται, ὅτι ἀπεθανάτισε, οὐδὲν ὠφελήσασαι, ὅτι ἐσαύρωσε οὓς προσκυνῆσαι ἔδει. Εἶδες πῶς ἐπέγραψε τῇ προνοίᾳ αὐτοῦ φοβερὰς; πῶς δύεσθαι τὰ φερόμενα τῷ μαθητῷ; δηλ. τοι τοῦτο προτερον ζωοποιεῖ λυπηρὰ λίθοις, καὶ τότε ζωοποιεῖ χρηστὰ, ἵνα καὶ ταύτῃ αὐλοὺς παραμυθήσηται καὶ ἀναπαύσῃ. καὶ πρὸς τὰ πάθους ὁ αὐλὸς ἐπιμιμνήσκει πάλιν καὶ τῆς ἀναστάσεως, καὶ μὴ λαμπρότερα τὰ σημεῖα μένῃ) τὰ ζωοδοῦ, ὥστε μὴ αἰσχύνεσθαι αὐτοὺς, μήτε ὀδυνᾶσθαι, ὅπουγε αὐτὸ σημείου τότε ἔρχεται προφαινόμενος αὐτὸν. ἄλλως δὲ φησιν, Οτι ὄψονται) εἰς οὓς ἐξεκέντησαν. δηλ. δὲ τοῦτο κόψονται) αἱ φυλαὶ, ἰδοῦσαι ὅτι οὐκ ἐ- Ζαχ. ιβ. ι.
χαῖνός ἐστιν. ὅπερ ὁ καὶ ζωοδοῦ ἀνέμνησε, προσέθηκεν ὅτι ὄψονται ⓦ τὸν τὰ αὐθέντου Ιω. ιθ. λζ.
ἐρχόμενον, οὐκ ἐπὶ ὅπερ τὰ ζωοδοῦ, ἀλλ' ἐπὶ τῶν νεφελῶν ἢ οὐρανοῦ μὴ δυνάμεως καὶ
30 δόξης πολλῆς. μὴ γὰρ ὅπερ τὸν ζωοδὸν ἤκουσάς, φησι, νομίσῃς πάλιν σκυθρωπὸν εἶ τι (μὴ γὰρ δυνάμεως ἔχει καὶ δόξης πολλῆς) φέρει ὁ αὐτὸν, ἵνα αὐλοκαπάκειτος αὐτῷ γένηται ἡ ἁμαρτία· ὥσπερ ἂν εἴ τις λίθῳ πλήξειε, αὐτὸν ὑπεδείξατε ⓦ λίθον, ἢ ζωοὶ ἱματία ἡμαγμένα. καὶ ὁ νεφέλη ἔρχεται ὡς ἀνελήφθη· καὶ ζωοῦτα ὁρῶσαι θρήνουσιν αἱ φυλαί. ὁ μὲν τοι μέχρι θρήνων ζήσεται αὐλοῖς ζωοὶ δεινὰ, ἀλλ' ὁ μὲν θρήνως ἕως ἂν, ἵνα οἴκοθεν
35 τὸν ψῆφον ἐξενέγκωσι ζωοὶ ἑαυτοῖς καταδικάσωσι τότε ὁ πάλιν

31 Αποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος μεγάλης, καὶ ζωάξουσι τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν.

Οταν ὁ ζωῦτα ἀκούσῃς, σημαίνει τῶν μυούντων τὸν κόλασιν. οὐδὲ γὰρ ἐκείνῳ δώσουσι τὸν δικαίων μόνοι, ἀλλὰ καὶ ζωῦτῳ. καὶ ὥσπερ αὐωτέρω ἔλεγεν, ὅτι ἐρῶ τὴν, βλασφημῶν ὁ ἐρ-
40 χόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου· ὅτων σημαῖνα, ὅτι κόψονται. ὅπερ γὰρ τοῦ πολέμων αὐλοῖς διελέξατο χαλεπῶν, ἵνα μάθωσιν, ὅτι μὴ τῶν σημαῖνα δεινῶν καὶ ἐκεῖ αὐτοὺς διαμένει βασανιστήρια, καὶ κατορυττομένους εἰσάγει, καὶ χωνευομένους τῶν ἐκλεκτῶν καὶ γεέννῃ παραδιδομένους· καὶ ἐντεῦθεν πάλιν τοὺς μαθητὰς διεγείρων καὶ δείκνυς, ὅσων μὴ ἀπαλλαγήσονται δεινῶν, ὅσων δὲ ἀπολαύσονται ἀγαθῶν. καὶ διὰ δή ποτε δι' ἀγγέλων αὐλοῖς καλεῖ, οὕτω φανερῶς ἐρχόμενος;

α. Θεσσ. δ. ιζ. ιε. μθνος; ὑμῶν αὐξεις ἡ ζωὴ. ὁ δὲ Παῦλος, Οτι ἁρπαγήσονται ἐν νεφέλαις, λέγει. Εἶπε δὲ τοῦτο, ὅτε περὶ ἀναστάσεως διελέγετο αὐξεις. Αὐτὸς γὰρ, φησιν, ὁ Κύριος καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου. ὥστε δυνασάιτας μὴ συλλέξουσιν ἀγγέλους, συλλεγήσεται ἡ ἁρπάσουσιν αἱ νεφέλαι, ἡ ταῦτα πρὸ τῆς ἀκμῆς τοῦ ζ, ἐν ἀτόμῳ. οὐ γὰρ δὴ αὐξεὺς δώσει μόνον καλεῖ, ἀλλ' αὐτὸς ἔρχεται ἐν σάλπιγγι. ἡ τί βούλεται ἡ αἱ σάλπιγγες ἡ ἡ ἠχή; πρὸς διεγείρασιν, πρὸς εὐφροσύνην, πρὸς ἀθάνασιν τῶν γενομένων ἐκπλήξεως, πρὸς ἐδωλίαν τῶν ἀπολιμπανομένων.

ΗΘΙΚΟΝ Οἴμοι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς φοβερᾶς. δέον ἡμᾶς χαίρειν ὅταν ταῦτα ἀκούωμεν· "ἀλλ' ἀληθεύομεν καὶ κατηφεῖς ἐσμεν [καὶ σκυθρωπάζομεν.] ἡ μόνος ἐγὼ ταῦτα πάσχω· ὑμεῖς δὲ χαίρετε ἐπὶ τῇ τούτων ἀκροάσει; ὡς ἔμοιγε καὶ φρίκη τις ὑπαφέρχεται λεγομένων τούτων, καὶ πικρὸν ὀδύρομαι, καὶ ἐκ βαθυτάτης σπαράζω καρδίας. ἐσθίειν γὰρ τούτων πρὸς ἐμέ· ἀλλ' ἐκείνων τῶν μὴ ταῦτα λεχθέντων, τῶν πρὸς ταῖς πόρναις, τῶν πρὸς Θ καταχώσαντα τὸ τάλαντον ὅπερ ἔλαβε, τῶν πρὸς Θ πονηρὸν δοῦλον. Διὰ ταῦτα δακρύω, ὅσης δόξης ἐκπίπτειν μέλλομεν, ὅσης ἐλπίδος ἀγαθῶν, καὶ τούτου διωνεκῶς καὶ εἰς ἀεί, ἵνα μὴ μακρὸν ἀπουδάσωμεν. Εἰ μὲν γὰρ πόνος πολὺς ἦν ἢ νόμοι βαρεῖς, ἔδει μὲν καὶ ὕπνου πολλοῦ ποιεῖν· πλεῖν ἄλλα καὶ παρέφασιν ἵνα ἐδόκουν ἔχειν πολλοὶ τῶν ῥᾳθύμων, ψυχρὸν μὲν, ἐδόκουν δὲ ὅμως ἔχειν τὸ ὑπερβάλλον τῶν ὑπερβαλλόντων, καὶ ὅτι μέγας ὁ πόνος, καὶ ἀπειρος ὁ χειμών, καὶ ἀφόρητον τὸ φορτίον· νυνὶ δὲ οὐδὲν τοιοῦτόν ἐστι προβαλέσθαι, ὅπερ μάλιστα τῆς γεέννης ἡμᾶς ἂν ἔπεσε μέλλει κτῆ Θ καιρὸν ἐκεῖνον, ὅταν δίκη μικρὰν ῥοπὴν καὶ ὀλίγον ἱδρῶτα Θ ὑμῶν ὦμεν ἀπολωλεκότες καὶ ταῦτα ἀγαθά. καὶ γὰρ καὶ ὁ χειμὼν βαρὺς, καὶ ὁ πόνος ὀλίγος· καὶ ὅμως σκιρτῶμεν, καὶ διαπεπωκαμεν. ἐν γῇ ἀγωνίζη, καὶ ἐν οὐρανοῖς ὁ στέφανος· ὑπὸ ἀνθρώπων κολάζῃ, καὶ ὑπὸ Θεοῦ ἴσως· ἐν δύο ἡμέραις πρέχεις, καὶ εἰς ἀπείρους αἰῶνας ταῦτα βασιλεύσεις· ἐν φθαρτῷ σώματι ἡ πάλη, καὶ ἐν ἀφθάρτῳ" ἡ ἴσως. καὶ χωρεῖς ἂν τούτων καὶκεῖνο λογίζεσθαι χρή, ὅτι καὶν μὴ Διὰ Θ Χριστὸν ἐλώμεθά τι παθεῖν τῶν ὀδυνηρῶν, ἀνάγκη αὐτὰ καὶ ἄλλως ὑπομεῖναι πολλούς. οὐδὲ γὰρ ἀν Διὰ Θ Χριστὸν μὴ ἀποθάνῃς, ἀθάνατος ἔσῃ· οὐδὲ ἂν Διὰ τὸ Χριστὸν μὴ ῥίψῃς τὰ χρήματα, ἔχων αὐτὰ ἀπελεύσῃ. ταῦτα ἀπαιτεῖ παρὰ σοῦ, ἃ καὶ μὴ ἀπαιτοῦντος δώσεις Διὰ τὸ θεῖος εἶ). ταῦτά σε βούλεται ποιῆσαι σῇ γνώμῃ, ἃ καὶ ἀνάγκη σε δεῖ ποιῆσαι. τοσοῦτον ἂν ἀπαιτεῖ παρασπᾶσαι μόνον, τὸ δὲ αὐτὸν γενέσθαι· ὡς ἔγε συμβιῶναι ταῦτα δεῖ πρὸς ἐλθεῖν, καὶ ἀπὸ τῆς φύσεως ἀνάγκης ἐστί. εἶδες πῶς οὐκολος ὁ ἀγών; ἃ πάντως, φησὶν, ἀνάγκη σε παθεῖν, ἑλοῦ παθεῖν δι' ἐμέ· τοῦτο παρασκεύαθω μόνον, καὶ ἁρπασθεῖσαν ἔχω τὸν οὐρανόν. ὃ ἕτερος μέλλεις δωρεῖσθαι χρισίοις, τοῦτο δώρεισαι ἐμοὶ, καὶ ὅπου πλείοσι καὶ ἀσφαλεία μείζονι· ὃ ἕτερῳ μέλλεις στρατεύειν σῶμα, τοῦτο στράτευσον ἐμοί. καὶ γὰρ ὑπισχνοῦμαι σοι τοὺς πόνους ταῖς ἀντιδόσεσιν οὐκ πολλῆς τῆς περιουσίας. σὺ δὲ μὴ τοῖς ἄλλοις τὰ πλείονα προέχοντα παρίμας, καὶ ἐν δημοσίαις, καὶ ἐν ἀγορασίᾳ, καὶ ἐν στρατείᾳ· τὸν δὲ Χριστὸν μόνον πλέον ἁπάντων προέχοντα, καὶ ἀπείρως πλέον, τοῦτον οὐ καταδέχῃ. καὶ τίς ὁ τοσοῦτος πόλεμος; τίς ἡ τοσαύτη ἀπειθεια; πόθεν λοιπὸν ἔξεις συγγνώμην καὶ ἀπολογίαν, οὐδὲ ἀφ' ὧν αἰδεσίμους παρεστιμᾶς αἰδεσίμων, ἀπὸ τούτων ἀνεχόμενος τὸν Θεὸν παρατιμῶντα τῶν αἰδεσίμων; τί τῇ γῇ παραδίδως τὸν δησαυρόν; δὸς τῇ ἐμῇ χειρί, φησιν. οὐ δοκεῖ σοι τῆς γῆς ἀξιοπιστότερος εἶναι ὁ τῆς γῆς δεσπότης; σκεῦνη δὲ καταβληθεὶν ἀποδίδωσι, πολλαπλάσια οὐδὲν ἧττον· "σοὶ δὲ οὐ μαθοὺς σοι ἀποδίδωσι τῆς φυλακῆς. καὶ γὰρ σφόδρα ἡμῶν ἐρᾷ. Διὰ τοῦτο καὶν δημοσίᾳ θέλῃς, ἕτοιμος· καὶν ἀπείρου, αὐτὸς ὑποδέχεται· καὶν οἰκοδομῆσαι θέλῃς, ἕλκει σε πρὸς ἑαυτὸν, καὶ τοῖς ἐμοῖς, λέγων, οἰκοδόμει." τί πρέχεις πρὸς [τοῦτον] πένητας; πρὸς δὲ ἀθέους τοῦτο πλουτίζεις; δράμε πρὸς τὸν Θεὸν, τὸν καὶ ὑπὲρ

μικρῶν

μικρῶν μεγάλα σοι πρόκειται παραγγέλματα. ἀλλ' ὅμως ταῦτα ἀκούοντες ἀνεχώμεθα, ἀλλ' ἵνα μάχαι καὶ πόλεμοι, καὶ παγκρατία, καὶ δίκαι, καὶ συκοφαντίαι, ἐκεῖ ἀπολύσομεν. ἆρ' οὖν ὑ δικαίως ἡμᾶς ἀποτρέφεται καὶ κολάζει, ὅταν εἰς πλοῦτα ἡμῖν ἑαυτὸν προέχῃ, ἡμεῖς δὲ αὐτὸν πίπτωμεν; "πρωτί που δῆλον. Εἴτε οὖν καλλωπίζεσθαι θέλεις, φησί, τ' ἐμὸν κάλλος· εἴτε ὁπλισθῆναι, τὰ ἐμὰ ὅπλα· εἴτε ὑποδύσασθαι, "ὁ ἱμάτιον ὁ ἐμόν· εἴτε τραφῆναι, πλὴν τῆς ἀπειλῆς τὴν ἐμὴν· εἴτε οἰκῆσαι, πλὴν τοῦ οἴκου τοῦ ἐμοῦ· εἴτε κληρονομῆσαι, πλὴν κληρονομίαν τὴν ἐμήν· εἴτε εἰς πατρίδα εἰσελθεῖν, εἰς τ' πόλιν, ἧς τειχίτης καὶ δημιουργὸς ἐγώ· εἴτε οἰκοδομῆσαι οἰκίαν, ἐν τ' σκηνῆς τ' ἐμῆς. ἐγὼ γὰρ ὧν δίδωμι οὐκ ἀπαιτῶ σε μισθόν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο μισθὸν σοι προσοφείλω, ἀν τοῖς ἐμοῖς χρήσασθαι βουληθῇς ἀπαυτί. τί γὰρ τῆς ἴσον ἡμῖν δοῦναι δύνασαι; ἐγὼ πατήρ, ἐγὼ ἀδελφός, ἐγὼ νυμφίος, ἐγὼ οἰκία, ἐγὼ τροφός, ἐγὼ ἱμάτιον, ἐγὼ ῥίζα, ἐγὼ θεμέλιος, πᾶν ὅπερ ἂν θέλῃς ἐγώ. μηδενὸς σὺ χρεία καταιξῇς· ἐγὼ καὶ δουλεύσω. Ηλθον γὰρ διακονηθῆναι, οὐ διακονῆσαι. ἐγὼ καὶ φίλος, Matth. x. xii.
καὶ μέλος, καὶ κεφαλή, καὶ ἀδελφός, καὶ ἀδελφή, καὶ μήτηρ, πάντα ἐγώ· μόνον οἰκείως ἔχε πρὸς ἐμέ. ἐγὼ πένης διὰ σέ, καὶ ἀλήτης διὰ σέ· ὕπτι τὸ κεφαλὴν διὰ σέ· ὕπτι τὸ κόπου διὰ σέ. ἀλλ' ἰδοὺ οὐ στοργὴν τὴν πατρικήν, κἀκεῖ ἰδοὺ οὐ παρεσόμεθα τὴν διατέκνια τὴν διὰ τοῦ παιδός. πάντα μοι σύ, καὶ ἀδελφός, καὶ συγκληρονόμος, καὶ φίλος, καὶ μέλος. τί πλέον θέλεις; τί Ⓦ φιλονεικῶντα ἀποτρέφῃ; Ἱ δὲ κόσμιε καὶ μνεῖες; τί εἰς πίδον ἀντλεῖς τετρημένον; τοῦτο γὰρ ἔστιν, εἰς τ' πρόκοπα βίον "καλαπτωρεῖν. τί εἰς πῦρ ξαίνεις; Ἱ δὲ ἀεὶ πυκτεύεις; τί εἰκῇ πτέχῃς; οὐχὶ ἑκάστη τέχνη τέλος ἔχει; πρωτί που δῆλον. δεξόν μοι καὶ σὺ τῆς βιωτικῆς σου δίκης τὸ τέλος. Ἀλλ' οὐκ ἔχεις. Ματαιότης γὰρ ματαιοτήτων, τὰ πρόκοπα ματαιότης. ἰσοῦμεν εἰς τοῦτο, δεῖξόν μοι τ' πατρός, σεμνόν μοι τὴν γενεαλογίαν. ποῦ ὁ χρυσᾶς ἐκεῖνος μύθος ἱμάτια; ὁ ὅτι τῶν ἐκμαγείων καθήμενος; ὁ τραπεζαν ἔχων; ὁ τὴν ζωνίλην; ὁ τοὺς κήρυκας; ὁ τοὺς μὴ ἀναιρεῖν, τοὺς δὲ ἐμβάλλειν εἰς δεσμωτήριον; ὁ ἀποκλείων ὃς ἐβούλετο, καὶ πάλιν ἀπαλλάττων ὃν ἤθελε; οὐδὲν ὁρῶ πλὴν ὀστέων καὶ σποδὸς καὶ σκώληκος. πρόκοπα ἐκεῖνα γῆ· πρόκοπα ἐκεῖνα μῦθος· πρόκοπα ὄναρ καὶ σκιὰ καὶ δίψημα ψιλὸν καὶ γραφή· μᾶλλον δὲ οὐδὲ γραφή. τὴν μὲν γραφὴν κἂν εἰκόνι ὁρᾶσθαι· σποδὸς δέ; οὐδὲ εἰκόνα. καὶ εἴθε μέχρι τούτου τὰ δεινά. νυνὶ δέ, τὰ μὲν τῆς ὑμῶν καὶ τῆς τρυφῆς καὶ τῆς περιφανείας μέχρι σκιᾶς, μέχρι ῥημάτων· τὰ δὲ ἀπ' αὐτῶν, οὐκ ἔτι μέχρι σκιᾶς καὶ ῥημάτων, ἀλλὰ μυρίων καὶ δεξαμένοις μὲν ἡμῶν ἐκεῖ, καὶ πᾶσιν ἔσται δῆλα· αἱ ἁρπαγαί, αἱ πλεονεξίαι, αἱ πορνεῖαι, αἱ μοιχεῖαι, τὰ μυρία δεινὰ ταῦτα οὐκ ἐν εἰκόνι οὐδὲ ἐν γραφῇ, ἀλλὰ γυγραμμένα ἄνω καὶ ῥήμασιν εἰς παράγγελμα. ποίοις οὖν ὀφθαλμοῖς; Κρεῖττον ὀφθαλμοῖς; Εἰ γὰρ πατρὸς ὃς οὐκ ἂν ὑπέσχεν ἰδεῖν ζωντανὸς ἑαυτῷ ἡμαρτηκότι εἰς αὐτ', Ⓦ παῖς μᾶλλον ἀπείρως παροράσεται ὄντα πῶς ἀντιτελέσουσι τότε; πῶς ὑπόσομαι; καὶ γὰρ καταισχυνόμεθα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ, καὶ πολὺ ἀκριβὴς ἔσται ἐξέτασις. Εἰ δέ τις ἀπιστεῖ τῇ μελλούσῃ κρίσει, ὁρᾷτω τὰ ἐν ᾅδου, τοὺς ἐν τοῖς δεσμωτηρίοις, τοὺς ἐν τοῖς μετάλλοις, τοὺς ἐν ταῖς χωρίαις, τοὺς δαιμονῶντας, τοὺς καταπαίοντας, τοὺς νόσοις ἀνιάτοις παλαίοντας, τοὺς πενίᾳ δεινῇ πυκτεύοντας, τοὺς λιμῷ συζῶντας, τοὺς πέντε ἀνηκέστοις "βεβαρημένους, τοὺς ἐν αἰχμαλωσίαις. οὐ γὰρ ἂν ὧδε "καλὰ ἔπασχον νῦν, εἰ μὴ καὶ τοὺς ἄλλους ἀπόντας τοὺς τὰ τοιαῦτα ἡμάρτηκότας ἔμελλεν ἀναμένειν ὑμῶν εἰκὼ καὶ κόλασις. Εἰ δὲ μηδὲν ὑπάρχει ἐκεῖ ἔμεινον Ⓠ λοιπόν, τοῦτο μὲν οὐκ αὐτὸ σημεῖόν σε ποιῆσαι δεῖ, τοῦ πρώτου εἶναι ἀποδημίαν. οὐδὲ γὰρ ἂν ἀπόντων ὁ αὐτὸς ὢν Θεὸς τοὺς μὲν ἐπιμορφώσατο, τοὺς δὲ ἀφῆκεν ἀπιμωρήτους, καὶ αὐτὰ ἢ καὶ χαλεπώτερα πεπλημμεληκότας, εἰ μή τινα ἔμελλεν ἔχειν πρόφασιν ἐπάγειν αὖθις. Ἀπὸ τούτων τοίνυν τῶν λογισμῶν καὶ τῶν παραδειγμάτων καὶ ἡμεῖς ταπεινώσωμεν ἑαυτούς, καὶ Ⓠ τῇ κρίσει προφθάσωμεν πιστεύσαντες λοιπὸν καὶ βελτίους γενέσθωσαν,

σαν, ἵνα ἀξίως τῆς βασιλείας βιώσαντες ἐκεῖνα, καὶ τὰς μελλούσας τιμωρίας ἀφοβυξώμεθα, καὶ τῶν αἰωνίων ὑποτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. οζ΄. 32 ΑΠΟ ΔΕ ΤΗΣ ΣΥΚΗΣ ΜΑΘΕΤΕ ΤΗΝ παραβολήν. ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς ἁπαλὸς γένηται, καὶ τὰ φύλλα ἐκφύῃ, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος. 33 Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα πάντα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.

Ἐπειδὴ εἶπεν, ὅτι βούλεται μὴ πλήρη τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, αὐξῆσαι ὁ τόπος ἐζήτησεν μὴ ὅσον χρόνον, καὶ αὐτὴν κωλύει τὴν ἡμέραν ἐπεθύμουν Εἰδέναι, διὰ τοῦτο δὲ ὁ παράδειγμα τίθησι τῆς συκῆς, δεικνὺς ὅτι οὐ πολὺ τὸ μέσον, ἀλλ' ἐφεξῆς καὶ ἡ πρόρησία ἀποκαλύπτεται· οὐδὲ οὐ διὰ τῆς παραβολῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν μὴ ταῦτα λέξεων ἐδήλωσεν εἰπών· γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις. ὑπεδήλωσε καὶ ἕτερόν τι παραφυτεύει θέρος πνευματικόν, καὶ γαλιλαίων κατ' ἐκείνων ἐσομένων τὴν ἡμέραν ἀπὸ τοῦ χειμῶνος τοῦ παρόντος τοῖς δικαίοις· τοῖς δὲ ἁμαρτωλοῖς τὸ ἐναντίον, χειμῶνα ἀπὸ θέρους· ὅπερ καὶ τοῖς ἑξῆς ἐδήλωσεν εἰπών, τεθνώτων αὐτὴν ἐπιστήσεσθαι τὴν ἡμέραν. καὶ διὰ τοῦτο δὲ μόνον ὁ τῆς συκῆς παρέσχεν, ἵνα τὸ ἀφάνισμα δηλώσῃ (ὀξίων γὰρ καὶ ἕτερος αὐτὸ παρασῆσαι) ἀλλ' ἵνα καὶ ἐντεῦθεν πιστώσηται τὸν λόγον οὕτως ἐκβησόμενον πάντως. ὥσπερ γὰρ τοῦτο ἀναγκαῖον ἦν, οὕτω κἀκεῖνο. καὶ γὰρ ὅπερ ἐν ἐλεῖ τὸ πάντως ἐκβησόμενον λέγει, φυσικὰς ἀνάγκας εἰς μέσον παράγει, καὶ αὐτός, καὶ ὁ μακάριος Παῦλος αὐτὸν μιμούμενος. Ιωαν. ιβ. κδ. ἀλλὰ τοῦτο δὲ περὶ ἀναστάσεως ἀναλεγόμενός φησιν· Ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει. ὅθεν καὶ ὁ μακάριος Παῦλος παιδευθεὶς, τῷ αὐτῷ κέχρηται ὑποδείγματι, Κορινθίοις περὶ ἀναστάσεως διαλεγόμενος. α. Κορ. ιε. λς. Ἄφρων γάρ, φησι, σὺ, ὃ σπείρεις οὐ ζωοποιεῖται, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ. Εἶτα ἵνα μὴ ταχέως ἐπ' αὐτῇ πάλιν ἔλθωσι καὶ ἐρωτήσωσι, πότε, εἰς μυημόνευσιν ἄγει τῶν προελθόντων, λέγων·

34 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν ταῦτα πάντα γένηται.

Ταῦτα πάντα, ποῖα, εἰπέ μοι; τὰ περὶ Ἱερουσολύμων· τὰ περὶ πολέμων καὶ περὶ λιμῶν καὶ περὶ λοιμῶν· καὶ περὶ σεισμῶν· καὶ περὶ ψευδοχρίστων· καὶ περὶ ψευδοπροφητῶν· ὃ πάντα μὲν ἀπαρίθμησαι ὃ βούλει εὐαγγέλιον· καὶ φάσεις· καὶ ἀκοὰς· καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ἅπερ εἰρήκαμεν μέχρι τῆς αὐτῆς προρήσεως συμβησόμενα. πῶς οὖν, φησιν, εἶπεν, ἡ γενεὰ αὕτη; ὑ περὶ τῆς τότε" λέγων, ἀλλὰ περὶ τῆς τῶν πιστῶν. οἶδε γὰρ γενεὰν οὐκ ἀπὸ χρόνων χαρακτηρίζειν μόνον, ἀλλὰ καὶ Ψαλμ. κγ. ε. ἀπὸ "ζήλου θρησκείας καὶ πολιτείας· ὡς ὅταν λέγῃ· Αὕτη ἡ γενεὰ ζητούντων κύριον. ὅπερ οὖν φησὶν ἔλεγε· δεῖ δὲ πάντα γενέσθαι· καὶ πάλιν, κηρυχθήσεται τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο τὸ καθόλου λέγων, ὅτι πάντως ἐκβήσεται ταῦτα, καὶ μένει ἡ γενεὰ τῶν πιστῶν οὐδενὶ τῶν εἰρημένων παραπλησίᾳ. ἀλλὰ καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ἁπλῶς, καὶ τὸ πλέον τῶν Ἰουδαίων ἀφανισθήσεται· ταύτης δὲ οὐδὲν φυλάξαι, οὐ λιμός, οὐ λοιμός, οὐ σεισμός, οὐκ αἱ τῶν πολέμων φαραί, οὐ ψευδόχριστοι, οὐ ψευδοπροφῆται, οὐκ ἀπατεῶνες, οὐκ ἀναδιδόντες, οὐκ σκανδαλίζοντες, οὐκ ἀδελφοί, οὐκ ἄλλος οὐδεὶς τοιοῦτος πειρασμός. εἶτα καὶ μᾶλλον αὐτοὺς εἰς πίστιν ἀγάγων, φησίν·

35 Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, δὲ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι·

Τοῦτ' ἔστι, τὰ πεπηγότα ταῦτα καὶ ἀκίνητα εὐκολώτερον ἀφανισθῆναι, ἢ τῶν λόγων τῶν ἐμῶν

ἐμῶν τὶ λέγεσθε. καὶ ὁ μὴ πιστεύων ταῦτα βασανιζέτω τὰ εἰρημένα, καὶ θύρων ἀληθῆ (θύρησει γὰρ πάντως) ἀπὸ τῶν προλεγόντων καὶ τοῖς μέλλουσι πίστιν θυέτω, καὶ πάντα ὀξεταζέτω μὴ ἀκριβείας, καὶ ὅλως τῶν πραγμάτων τὸ τέλος μαρτυρεῖτω τῇ τῆς προφητείας ἀληθείᾳ. τὰ δὲ στοιχεῖα εἰς μέσον τέθηκεν, ὁμοῦ μὲν δηλῶν, ὅτι πρεσβύτερα καὶ ὑράνου καὶ γῆς ἡ ἐκκλησία· ὁμοῦ δὲ καὶ δημιουργὸν ἑαυτὸν [καὶ] ἐντεῦθεν" δείκνυσι τοῦ πάντος. ἐπειδὴ γὰρ περὶ ζωτελείας διελέχθη, πράγματος πᾶσι πολλοῖς ἀπιστουμένου, διὰ τοῦτο ὑράνιον καὶ τὸν γλῶ εἰς μέσον ἤγαγε, τὸν δυνάμει αὐτοῦ τὸν ἄφατον ἐνδεικνύμενος, καὶ μὴ πολλῆς τῆς οὐσίας δηλῶν, ὅτι δεσπότης ἐστὶ τοῦ πάντος, ἐκ" τούτων καὶ τοῖς σφόδρα ἀμφισβάλλουσιν ἀξιόπιστα τὰ εἰρημένα κατασκευάζων.

36 Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, οὐδὲ ὁ υἱός*, εἰ μὴ μόνος ὁ πατήρ. Τῷ μὲν οὖν εἰπεῖν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι, ἐπεσόμενον ἀνθρώπους ὥστε μὴ ζητῆσαι μαθεῖν, ὅπερ ἐκφυγεῖν οὐκ ἴσασι· τῷ δὲ εἰπεῖν, οὐδὲ ὁ υἱός, κωλύειν μόνον μὴ μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ μηδὲ ζητῆσαι. ὅτι γὰρ διὰ τοῦτο οὐτο εἴρηκεν, ὅσα μὴ τὴν δύναμιν, δῆλον πανταχόθεν εἰδὲ γινόμενος, πῶς ἐπεσόμενα μείζονος. νῦν μὲν γὰρ καὶ πεπαίδευται εἴρηκε πολλὰ καὶ ἄπειρα· τότε δὲ ἁπλῶς, Οὐκ οἶδεν ὅτι γνῶναι χρόνους ἢ καιρούς. Πραξ. α. ζ.
εἶτα ἵνα μὴ εἴπωσιν, ὅτι ἠπορήθημεν, διεπύθημεν, οὐδὲ τοῦτο ἐσμὲν ἄξιοι· φησὶν, οἷς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ. καὶ γὰρ σφόδρα ἐμέλησεν αὐτῷ τοῦ σῴζειν αὐτοὺς καὶ μηδὲν ἀποκρύπτεσθαι. διὰ τοῦτο αὐτῷ τῷ πατρὶ τοῦτο δυσωπήσει, καὶ φοβερὸν τὸ πρᾶγμα ποιῶν, καὶ ἐκείνων ἀποτειχίζων τῇ παῤῥησίᾳ τὸ εἰρημένον. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο" ἐστιν, ἀλλ' ἄγνοιά, πότε εἴσεται; ἆρα μοὶ ἡμῖν; καὶ τίς δὴ τοῦτο εἴποι; καὶ μὲν πατέρα οἶδε σαφῶς, καὶ οὕτω σαφῶς, ὡς ἐκφανὸς υἱόν· τὸν δὲ ἡμέραν ἀγνοεῖ; εἶτα, τὸ μὲν πνεῦμα ἐρευνᾷ καὶ βαθη τοῦ Θεοῦ· αὐτὸς δὲ οὐδὲ" κατανοεῖ τῆς κρίσεως οἶδεν; ἀλλὰ τὸ μὲν πῶς δεῖ κρίνειν οἶδε, καὶ πάντα ἑκάστου ἀπόῤῥητα ἐπίσταται· ὁ δὲ πολλῷ τούτων εὐτελέστερον, τοῦτο ἔμαθεν ἀγνοεῖν; πῶς δή, εἰ Πέτρα δι' αὐτοῦ Ιωαν. α. γ.
ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, τὸν ἡμέραν κατανόησεν; ὁ γὰρ τοὺς αἰῶνας ποιήσας, οὐδηλον ὅτι καὶ τοὺς χρόνους. Εἰ δὲ τοὺς χρόνους, καὶ τὸν ἡμέραν. πῶς οὖν λέγει ἐποίησεν ἀγνοεῖ; καὶ ὑμεῖς μὲν αὐτοῦ καὶ τὸν οὐσίαν εἰδέναι φατέ, υἱὸν δὲ υἱὸν οὐδὲ τὸν ἡμέραν, υἱὸν" δὲ πάντος ἐν τῷ κόλπῳ ὄντα" παρεῖς, καίτοι πολλῷ μείζων ἡ οὐσία τῶν ἡμερῶν, καὶ ἀπείρως μείζων; πῶς οὖν τὸ μεῖζον ἑαυτοῖς διδόντες, οὐδὲ τὸ ἔλαττον συγχωρεῖτε τῷ υἱῷ, Ἐν ᾧ εἰσι Κολ. β. γ.
πάντες. θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι; ἀλλ' ὅτε ὑμεῖς ἴστε τὸ τοῦ οὐσίαν ὁ Θεός, κἂν μυριάκις ταῦτα μάνθανε· ὅτε ὁ υἱὸς ἀγνοεῖ τὸν ἡμέραν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα οἶδα". διὰ τοι τοῦτο πάντα εἰπών, καὶ τοὺς χρόνους καὶ τοὺς καιρούς, καὶ ἑαυτὸν ταῖς θύραις ἀγαγών (ἐγγὺς γάρ ἐστιν ὅτι θύραις, φησὶν) ἀπεσίγησε τὸν ἡμέραν. Εἰ μὲν γὰρ ἡμέραν ζητοῖτε καὶ ὥραν, οὐκ ἀκούσεσθε" ἐμοῦ, φησὶν· εἰ δὲ καιρούς καὶ παρασκευήν, οὐδὲν" ἀποκρυπτόμενος ἐρῶ πάντα σοι μὴ ἀκριβείας. ὅτι μὲν γὰρ οὐκ ἀγνοῶ, διὰ πολλῶν ἔδειξα, διὰ σημάτων εἰπών, καὶ τὰ συμβησόμενα ἅπαντα, καὶ ὅσον ἀπὸ τοῦδε τοῦ χρόνου μέχρι τῆς ἡμέρας αὐτῆς (τοῦτο γὰρ τῆς συνήθους ἐδήλωσεν ἡ παραβολή) καὶ ὅτι ταῖς παρθένοις σε ἤμελλον αὐτοί. Εἰ δὲ μὴ ἀνέῳξά σοι ταῖς θύραις, καὶ τοῦτο συμφερόντως ποιῶ. ἵνα δὲ ἑτέρωθεν μάθῃς, ὅτι διὰ τῆς ἀγνοίας αὐτοῦ ὁ σιγήσας, ὅσα μὴ τῶν εἰρημένων πῶς καὶ ἄλλο παρεσήμηνε σημεῖον.

38 Ὥσπερ γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Νῶε τρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ γαμίζοντες, ἄχρι ἧς ἡμέρας ἧς εἰσῆλθε Νῶε εἰς τὸν κιβωτόν,

39 καὶ οὐκ ἔγνωσαν ἕως ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἦρεν ἅπαντας· οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ταῦτα δὲ εἶπε, δηλῶν ὡς ἀναγκαῖον ἦξει καὶ ἀπροσδοκήτως, καὶ τῶν πλειόνων τυφώντων. καὶ γὰρ ὁ Παῦλος τοῦτό φησιν οὕτω γράφων·

α. Θεσ. ε. ζ. δ. Οτδμ λέγωσιν, Εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος. καὶ δὲ ἀπροσδόκητον δηλοῖ, ἔλεγλε· ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ. πῶς οὖν φησι μετὰ τὴν θλῖψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων; εἰ γὰρ πεφὴ τότε καὶ Εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, καθὼς ὁ Παῦλός φησι, πῶς λέγει μετὰ τὴν θλῖψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων; εἰ πεφὴ, πῶς θλῖψις; πεφὴ τοῖς δυναθήτοις προσκειμένοις καὶ Εἰρήνη. Περὶ τούτου γὰρ οὐκ εἶπεν, ὅταν ᾖ ἡ Εἰρήνη, ἀλλ' ὅταν λέγωσιν εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν, δὲ δυναθὸν αὐτῶν ἐνδεικνύμενος, ὡς τῶν ὄντι Νῶε, ὃν δὴ ἐν τοῖς τοιούτοις κακοῖς ἐπεύφων. ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς δίκαιοι, ἀλλ' ἐν θλίψει καὶ ἀθυμίᾳ δίκην. ἐντεῦθεν δείκνυσι, ὅτι τοῦ ἀντιχρίστου ἐλθόντος, καὶ τῶν αὐτόπτων ἡδονῶν ὀλιγωθέντων ἐν τοῖς ἀνόμοις καὶ τῆς οἰκείας ἀπεγνωκόσι σωτηρίας. τότε μεριμνήσαι καὶ κῶμοι, ὅτε καὶ μέθαι. διὸ καὶ μάλιστα ὑπόδειγμα τίθησιν αἰρμόζον τῷ παρόντι. καθάπερ γὰρ τῆς κιβωτοῦ γενομένης οὐκ ὀλίγοι, φησὶν, ἀλλὰ πρόκειτο μὲν ἐν μέσῳ τὰ μέλλοντα προσδυσαχηρύττουσα κακά· ἐκείνοι δ' ὁρῶντες αὐτὰ, ὡς ὑπόνοιάν ἐσομένου δεινοῦ, ὕπνῳ ἐπεύφων· ὅτω καὶ νῦν, φασὶν μὴ ὁ ἀντίχριστος, μὴ ὁ Σωτὴρ καὶ ἡ ἀναίσθησις αὕτη ὀπὶ τῇ Σωτηρίᾳ, καὶ τιμωρίαν ἀφόρητοι. ἢ δὲ τῇ μέθῃ τῆς κακίας κατεχόμενοι, ὑπὸ ἀμελήσουσι τοῦ φόβου τῶν ἐσομένων. διὸ καὶ Παῦλός φησιν, ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, ὕτως αἰφνίδιος προσπέσεται καὶ φοβερὰ σκῆνα ἐπ' αὐτούς. καὶ Περὶ τί μὴ εἶπε καὶ ὀπὶ Σοδόμων κακά; καθολικὸν ἠθέλησεν εἶναι ὑπόδειγμα, καὶ μὴ δοκῇ προσλεγθῆναι ἀπιστηθέν. Περὶ δὴ τοῦτο, ὅπερ προσὶ τοῖς πολλοῖς καὶ μέλλοντα ἀπιστεῖται, ἀπὸ τῶν προελθόντων αὐτὰ πιστοῦται, καὶ παρεῖσιν αὐτῶν τὴν ἀξίωσιν. μὴ ἢ τῶν Εἰρηνικῶν καὶ ἐκεῖνο ἐνδείκνυται, ὅτι καὶ καὶ ἔμπροσθεν αὐτὸς πεποίηκεν. εἶτα πάλιν ἄλλο σημεῖον λέγησι, δι' ὧν ἀποκρίνεται, ὅτι οὐκ ἀγνοεῖ τὴν ἡμέραν, καὶ πάλιν ποιεῖ. Τί δὲ τὸ σημεῖον;

40 Τότε δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ, εἷς παραλαμβάνεται, καὶ ὁ εἷς ἀφίεται·

41 Δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλωνι, μία παραλαμβάνει), καὶ μία ἀφίει).

42 Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται).

Ταῦτα ἢ πρώτα, καὶ τὰ εἰδέναι αὐτὰν δείγματα, καὶ ἀσφάλητα αὐτοῖς τῆς ἐρωτήσεως. Περὶ δὲ τοῦτο εἶπε καὶ ἡμέρας τοῦ Νῶε· Περὶ τοῦτο εἶπε, καὶ δύο "ὅτι τῆς κλίνης, τοῦτο δηλοῖ, ὅτι ὕτως ἀπροσδοκήτως, ὕτως ἀμεριμνῶν αὐτῶν ὄντων ἐπελεύσει), καὶ τὸ, δύο ἀλήθουσαι, ὅπερ καὶ αὐτὸ οὐκ ἔστι μεμεμψώντων. καὶ μὴ τοῦτο, ὅτι καὶ δοῦλοι, καὶ δεσπόται, καὶ παραλαμβάνονται, καὶ ἀφίενται), καὶ ἐν ἀδικίᾳ, ἐν πόνῳ, καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς ἀξίας, ἐν ἀπ' ἐκείνης· ὥσπερ ἐν τῇ παλαιᾷ φησιν, Απὸ τοῦ καθημένου ὅτι τοῦ θέρους ἕως τῆς μαλακώπιδος τῆς ἐν τῷ μύλωνι. ὅπερ γὰρ εἶπεν, ὅτι δυσκόλως πλούσιοι σώζονται, δείκνυσιν ὅτι ὑπόπτως οὔτε οὗτοι ἀπόλλυνται, οὔτε πάντες σώζονται ἄπαντες, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐκείνων καὶ ἐκ τούτων καὶ σώζονται) καὶ ἀπόλλυνται). ἐμοὶ ἢ δοκεῖ δηλοῦν, ὅτι καὶ ἐν νυκτὶ ἐξαίφνης ἡ πρᾶξις. τοῦτο γὰρ καὶ ὁ Λουκᾶς φησιν. ὁρᾷς πῶς πάντα μετ' ἀκριβείας οἶδεν; Εἶτα πάλιν, ἵνα μὴ ἐρωτήσωσιν, ἐπήγαγε· γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται. οὐκ εἶπεν, οὐκ οἶδα, ἀλλ' οὐκ οἴδατε. ὅταν γὰρ αὐτοῦ χρεὼν εἰς αὐτὸν ἀγάγῃ τὴν ὥραν, καὶ φησὶν, πάλιν αὐτοῦ ἀπαίτει τῆς ἐρωτήσεως, βουλόμενος αὐτοῦ ἀναγωνίους εἶναι συνεχῶς. διὰ τοῦτο λέγει, γρηγορεῖτε, δεικνὺς ὅτι διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν.

43 Εκεῖνο ἢ γινώσκετε, ὅτι εἰ ἤδει οἰκοδεσπότης ποίᾳ φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχεται), ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν εἴασε διορυχθῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ.

44 Διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται).

Διὰ τοῦτο οὖν λέγει αὐτοῖς ἵνα γρηγορῶσιν, ἵνα ἀεὶ ἕτοιμοι ὦσι· διὰ τοῦτό φησιν, ὅτε οὐ προσδοκᾶτε, τότε ἥξει, ἀναγωνίους εἶναι βουλόμενος, καὶ διὰ πάντος ἐν ἀρετῇ. ὃ ἢ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· Εἰ ἤδεισαν οἱ πολλοὶ πότε ἀποθνῄσκουσιν, παίτως ἂν καὶ ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ

ρᾳ

ραν ἐπανύδασαν. ἵν' οὖν μὴ ἐκείνῳ μόνον ἀπευδάσωσι, διὰ τοῦτο ὑ λέγει ὅτε τῷ ϰτηνώδει, ὅτε τῷ ἑκάστου, ἀεὶ αὐλοὺς βουλόμενος τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα ἀεὶ ἀπευδάζωσι. διὰ ϰαὶ τῆς ἑκάστου ζωῆς ὁ τέλος ἄδηλον ἐποίησεν. Εἶτα ἐϰϰεϰαλυμμένως ἑαυτὸν Κύριον ὀνομάζει, ὑδαμοῦ οὕτω σαφῶς εἰπών. ἐπαύξησε δέ μοι ἡ ἐπτερέπειν δοϰεῖ τοῦ ῥᾳδίους, ὅτι οὐδὲ ὅσιον ποιεῖ" ῥήματα ἀπευδοῦντα πεποίηϰε) ④ ποιήσαντες ϰλέπτειν, οὐδὲ ϰ- σαυτῶν ὅτοι ποιεῖ τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς. ἐϰεῖνοι μὲν γὰρ, ὅταν ποιήσωσι, ϰερδαίνουσι, ϰαὶ οὐδὲν ἀφιᾶσι τῶν ἐνδον ἀποσυληθῆναι· ὑμεῖς δὲ, ϰαίτοι εἰδότες ὅτι ἥξει, ϰαὶ παντὸς ἥξει, οὐ μόνον ἐϰδεχόμενοι, φησὶ, ϰαὶ προσϰυνοῦντες, ὥστε μὴ ἀποδοϰιμάσαι σε τοῦ ἀπελθεῖν· διὰ τοῦτο ἐπ' ὀλέθρῳ ἔρχεται) ἡ ἡμέρα τῶν ϰαθευδόντων. ὥσπερ γὰρ ἐϰεῖνος, εἰ ἤδει, διέφυγεν ἄν· οὕτω ϰαὶ ὑμεῖς, ἐὰν ἦτε ἕτοιμοι, ἀφεθήσεσθε. Εἶτα ὅπως εἰς τὸν τῆς ϰρίσεως ἐνέβαλε μυϊμόν, ϰαὶ ποῖος οὗτος διδασϰάλοις πρέπει τὸν λόγον λοιπὸν, ὅσοι ϰολάσεων ϰαὶ τιμῶν ἀφαιρούμενος· ϰαὶ ποιήσεις θεὸς οὗτος ϰαταρθοῦσθαι, εἰς τοὺς ἁμαρτάνοντας τελευτᾷ, ποῖος δὲ " φοβερὸν ϰαταϰλείων ④ λόγον. διὰ ποῖον τοῦτό φησι·

χ. ϰαμήλων

45 Τίς ἄρα ὁ πιστὸς δοῦλος ϰαὶ φρόνιμος, ὃν ϰαταστήσει ὁ ϰύριος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς οἰϰίας αὐτοῦ, δοῦναι αὐτοῖς τὸν σῖτον ἐν ϰαιρῷ αὐτῷ;

46 Μαϰάριος ὁ δοῦλος ἐϰεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ ϰύριος [αὐτοῦ] εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως.

47 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ ϰαταστήσει αὐτόν.

Μὴ ϰαὶ τοῦτο ἀγνοοῦντός ἐστιν, εἰπέ μοι; Εἰ γὰρ ὅπως εἶπεν, οὐδὲ ὁ υἱὸς οἶδεν, ἀγνοῶν αὐτὸν φῆς· ὅπως εἶπε, τίς ἄρα, τί αὖ εἴπωμεν; ἢ ϰαὶ τοῦτο ἀγνοῶν αὐτὸν φῆς; ἄπαγε. οὐδὲ γὰρ τῶν ὀξυτέρων τοῦτο αὖ ἂν εἴποι· ϰαίτοιγε σϰιὰ ϰαὶ αἰτίαν ἔστιν εἰπεῖν, ὑπὲρ ταῦτα ἢ οὐδὲ τοῦτο. Οἱ ἢ ὅταν λέγῃ, Πέτρε, φίλῃς με, ἐρωτᾷ, οὐδὲ τοῦτο ἤδει; ἢ ὅταν λέγῃ, Ποῦ τεθείϰατε αὐτόν; ϰαὶ ὁ πατὴρ ἐζήτησε παρὰ τοιαῦτα φθεγξόμενος. ϰαὶ γὰρ ϰαὶ αὐτὸς φησιν· Ἀδάμ, ποῦ εἶ; ϰαὶ, Κραυγὴ Σοδόμων ϰαὶ Γομόρρας πεπλήθυνται πρός με· ϰαταβὰς οὖν ὄψομαι, εἰ ϰατὰ τὴν ϰραυγὴν αὐτῆς τὴν ἐρχομένην πρός με συντελοῦσι· εἰ δὲ μή, ἵνα γνῶ. ϰαὶ ἀλλαχοῦ φησιν· Ἐὰν ἄρα ἀϰούσωσιν, ἐὰν ἄρα ϲωθῶσι· ϲ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ δέ, Ἴσως ἐντραπήσονται ④ υἱόν μου· ὥσπερ ἅπαντα ἀγνοίας ῥήματα ἦν. ἀλλ' οὐϰ ἀγνοῶν ταῦτα ἔλεγεν, ἀλλ' οἰϰονομῶν ϰαὶ αὐτὰ προέπων. ὅτι μὲν γὰρ Ἀδὰμ, ἵνα αὐτὸν ἐμβάλῃ εἰς ἀπολογίαν τῆς ἁμαρτίας· ὅτι δὲ τῶν Σοδομιτῶν, ἵνα ἡμᾶς παιδεύσῃ μηδέποτε ἀποφαίνεσθαι, πρὶν ἂν αὐλοῖς προσηλώμεθα τοῖς προσήμασιν· ὅτι δὲ προφήτης, ἵνα μὴ δοϰῇ ἡ προῤῥησις προσϰοῦσα τοῖς ἀνοήτοις ἀναγναστική τις εἶναι) τῆς προσηϰούσης· ὅτι δὲ τῆς προβολῆς τοῦ εὐαγγελίου, ἵνα δείξῃ, ὅτι ὤφειλον τοῦτο ποιῆσαι ϲ ἐντραπῆναι ④ υἱόν· ἐνταῦθα δέ, ἵνα μὴ προεργάζωνται, μηδὲ πολυπραγμονῶσι πάλιν, ἀλλ' ἵνα δείξῃ τὸ ἀσφαλὲς ϰαὶ πολύτιμον. ϰαὶ ὅρα πόσης ἀγνοίας ἐδείϰνυτο ὁ ῥῆμα, εἶτα ϰαὶ ④ ϰαλύσας λόγον ἀγνοῶ. μαϰαρίζει μὲν γὰρ αὐτὸν· μαϰάριος γάρ, φησιν, ὁ δοῦλος ἐϰεῖνος· ὃ λέγει δὲ τίς ἐστιν οὗτος. τίς γάρ ἐστι, φησιν, ἄρα οὖν ϰαταστήσει ὁ ϰύριος αὐτοῦ, ϰαὶ μαϰάριος οὗτος εὑρήσει ποιοῦντα οὕτω; ταῦτα δὲ ὃ πρὸς ζητοῦντα εἴρηται μόνον, ἀλλὰ ϰαὶ πρὸς λόγου, ϰαὶ πρὸς δυνάμεως, ϰαὶ πρὸς ἀρετῆς, ϰαὶ πάσης οἰϰονομίας, ἧς ἕϰαστος ἀνεχείλιπτον. αὕτη ϰαὶ τοῖς τοῦ ἄρχοντας τοῦ πολιτιϰοῖς ἁρμόσειεν ἂν ἡ προβολή. ἕϰαστον γὰρ οἷς ἔχει πρὸς τὸ ϰοινῇ συμφέρον ἀποχεχρῆσθαι δεῖ. ϰἂν σοφίαν ἔχῃς, ϰἂν ἀρχὴν, ϰἂν πλοῦτον, ϰἂν ὁτιοῦν, μὴ ὅτι βλάβῃ τῶν ζωοδούλων, μηδὲ ἐπ' ἀπωλείᾳ ἑαυτοῦ. διὰ δὴ τοῦτο ἀμφότερα ἀπαιτεῖ παρ' αὐτοῦ, φρόνησιν ϰαὶ πίστιν. ϰαὶ γὰρ ἡ ἁμαρτία ἀπὸ δυοῖν ἦν. πιστὸν μὲν οὖν αὐτὸν φησιν, ὅτι οὐδὲν ἐνοσφίσατο, οὐδὲ ϰαπηλεύσατε τὸν δεσποτιϰὸν ἐϰεῖνον ϰαὶ μάτιον· φρόνιμον δὲ, ὅτι ἐγνω πρὸς τὸ δέον οἰϰονομῆσαι τὰ δοθέντα. ϰαὶ γὰρ ἀμφοτέρων ἡμῖν χρεία, ϰαὶ τοῦ μὴ νοσφίσασθαι τὰ δεσποτιϰὰ, ϰαὶ τοῦ

τοῦ εἰς δέον οἰκονομεῖν. αἳ γ' ἁπλῶς ἀπῇ, ὃ ἕτερον χωλθύει. ἀλλ' τε γὰρ πιστὸς ἢ καὶ μὴ κλέπτῃ, ἀπόλλυσι γ' καὶ εἰς μηδὲν τοσοῦτον δαπάνας, μέγα ὃ ἔγκλημα· αἳ τε εἰδῇ καλῶς οἰκονομῶν, νοσφίζεται γ', πάλιν οὐχ ἡ τυχοῦσα κατηγορία. ἀκούσωμεν δὲ τῶν χρήματα ἐχόντων ταῦτα. οὐ γὰρ διδασκάλοις ἐγκαλέσαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς πλουτοῦσιν. ἑκάτερον γὰρ συνεπιτιμᾷ. θησαυρὸν πλοῦτον, μὴ ἀναγκαίοτερον, διδάσκοντες· τί γ' ἐλαττῶ, ὑμεῖς. ὅταν οὖν τῶν διδασκόντων σκορπιζόντων τὰ μείζονα, ὑμᾶς μηδὲ τοῖς ἐλαττοῦσι βούλεσθε μεγαλοψυχίαν ἐπιδείκνυσθαι, μᾶλλον γ' σὺδὲ μεγαλοψυχόμεν, ἀλλ' βύγκωμοζωΐαν (τὰ γὰρ ἀλλότρια δίδοται) ποία ἔσαι ἀπολογία; ἀλλὰ τέως περὶ τῆς κολάσεως τῶν τὰ ἐναντία ποιούντων, τὴν ὑμῖν τοῦ βδελυρωτάτου ἀκούσωμεν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅτι πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν. τί ταύτης ἴσον γένοιτ' ἂν τῆς ὑμῖν; ποῖος παραξῆσαι δυνήσεται λόγος τὴν ἀξίαν, τὴν μακαριότητα, ὅταν ὁ τῶν οὐρανῶν βασιλεὺς καὶ τὰ πρῶτα ἔχων, ἄνθρωπον ὅτι πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καθίσῃ ἐν μέλλῃ; διὸ καὶ φεύγιμον αὐτὸ καλῶ, ὅτι ἐγὼ μὴ τῶν μικρῶν τὰ μεγάλα προέσθαι, ἀλλὰ σωφρονήσας ὑπὲρ τῶν οὐρανῶν ἐπέτυχεν. εἶτα, ὅπερ ἀεὶ ποιῶ, οὐκ ἀπὸ τῆς τοῦ ἀγαθοῦ χειμάρρου ὑμῖν, δηλαδὴ καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ πονηροῦ ἀπειλημμένης κολάσεως διορθοῦται τὴν ἀκροατήν. διὸ καὶ ἐπήγαγεν·

48 Ἐὰν γὰρ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν,

49 Καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς συνδούλους αὐτοῦ, ἐσθίειν δὲ πίνειν μετὰ τῶν μεθυόντων,

50 Ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει,

51 Καὶ διχοτομήσει αὐτὸν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει. ἐκεῖ ἔσαι ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Εἰ γ' λέγοι τις, εἶδες οἷος ἐπεισῆλθε λογισμός, διὰ τί μὴ εἰ) γνώσιμον τὴν ἡμέραν; χρονίζει γὰρ ὁ κύριος μοῦ φησιν ἐποίησε δῶ, οὐ διὰ τί μὴ εἰ) γνώσιμον τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ διὰ τὸ πονηρὸν εἰ) τὴν οἰκέτην. ἐπεὶ δὲ φεγγίμου καὶ πικροῦ τινος ἕνεκεν οὐκ ἐπεισῆλθεν * αὕτη ἡ ἔννοια; ἵνα γὰρ εἰ καὶ χρονίζει ὁ δεσπότης, ἄθλιε; ὅλως προσδοκᾶς αὐτὸν ἥξειν. τί οὖν οὐ μεμνᾶς; σκοπῶμεν [οὖν] μανθάνομεν, ὅτι οὐδὲ χρονίζει. αὕτη γὰρ ἡ τοῦ δεσπότου, ἀλλὰ τῆς τοῦ πονηροῦ οἰκέτου γνώμης ἡ ψῆφος. διὰ καὶ διὰ τοῦτο ἐγκαλεῖται. ὅτι γὰρ οὐ χρονίζει, ἀκήκοεν Παύλου λέγοντος· Ὁ Κύριος ἐγγύς, μηδὲν μεριμνᾶτε. καὶ, Ὁ ἐρχόμενος ἥξει, καὶ οὐ χρονίσει. σὺ γ' δὲ τῶν ἐξῆς ἄκουε, δὲ μάθῃς πῶς συνεχῶς ὑπομιμνήσκει τῆς ἀγνοίας τὴν ἡμέραν, δηλῶν τοῖς οἰκέταις τοῦτο χρήσιμον ὄν, καὶ ἐκείνου ἀφυπνίσαι αὐτοὺς καὶ διεγεῖραι. τί γὰρ εἰ καὶ μηδὲν σκέρδηναί τινες ἐπιθεν; (οὐδὲ γὰρ ἀπὸ τῶν ἄλλων τῶν ὠφελουμένων ὠφελήθησάν τινες) ἀλλ' ὅμως οὐκ παύεται τὰ αὐτὰ ποιῶν. τί οὖν φησι τὰ ἐξῆς; ἐλεύσεται ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ τὰ ἑξῆς αὐτοῦ διαθήσει. ὁρᾷς πῶς καὶ πανταχοῦ τοῦτο ἅπτεται, τὸ τῆς ἀγνοίας δεικνὺς χρήσιμον, καὶ τοῦτο ποιῶν ἀναγωνίας ἀεί; τοῦτο γὰρ ὅτι τοὺς σπουδαζομένους αὐτῷ, τοὺς ἀεὶ ἡμᾶς ἐγρηγορέναι. καὶ ὅπως ἀεὶ ἐν ταῖς πτώσεσι διαπίπτομεν, ἐν γ' ταῖς συμφοραῖς μᾶλλον συστελλόμεθα, διὰ τοῦτο πανταχοῦ τοῦτο λέγει, ὅτι ὅταν μέσης ᾖ, τότε ἔρχεται τὰ δεινά. καὶ ὥσπερ ἀνωτέρω διὰ τοῦ Νῶε τοῦτο ἐδήλωσεν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα φησιν, ὅταν ὁ δοῦλος ἐσθίῃ, ὅταν τύπτῃ, καὶ ἡ κόλασις ἀφόρητος. ἀλλὰ μὴ τὴν κόλασιν ἴδωμεν μόνον τὴν ἐκείνῳ χειμάρρου, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο σκοπήσωμεν, μήποτε καὶ αὐτὰ προσάπτοντες λάθωμεν. ὃ γὰρ τούτῳ ἐοίκασιν οἱ χρήματα ἔχοντες καὶ μὴ διδόντες τοῖς δεομένοις. ὃ γὰρ καὶ σὺ οἰκονόμος εἶ τῶν σαυτοῦ χρημάτων, οὐχ ἧττον ἢ ὁ τὰ τῆς ἐκκλησίας οἰκονομῶν. ὥσπερ οὖν ἐκεῖνος οὐκ ἔχει ἀξιοπίστως τὰ διδόμενα παρ' ὑμῶν εἰς πένητας, ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε σκορπίσας, ὅπου εἰς πενήτων ἐδόθη δεῖ τρόφιμον· οὕτως οὐδὲ σὺ τὰ σά.

Εἰ

Εἰ γὰρ ἡ πατρῴον διεδέξω κληρον, ἢ ὅτως ἔχεις πρώτα ἃ ἔχεις, ἢ ὅτω τοῦ Θεοῦ πρώτα ὅστιν. Εἶπα, σὺ μὲν, ἅπερ ἔδωκας, ὅτω βάλει μὴ ἀκριβείας οἰκονομεῖσθαι· τὸ δὲ Θεὸν οὐκ οἴει τὰ αὐτῷ μὴ πλείονος ἀπαιτήσειν ἡμᾶς τῆς σφοδρότητος, ἀλλὰ ἀνέχεσθαι αὐτῶν ἁπλῶς ἀπολλυμένων; οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστι. ἡ γὰρ ὀργὴ τοῦτο δὴ καὶ σοὶ ταῦτα εἴασεν, ὥστε δοῦναι τῷ ἐφ' ἡμῖν αὐλοῖς ἐν οὐχαίρῳ. Τί ὅστιν, ἐν οὐχαίρῳ; τοῖς δεομένοις, τοῖς πεινῶσιν. ὥσπερ γὰρ σὺ τῷ ζωοδούλῳ ἔδωκας οἰκονομῆσαι· ὅτω καὶ σὲ ὁ δεσπότης βούλεται εἰς δέον ταῦτα δαπανᾶν. ὀργὴ τοῦτο ἡ δυναμένη αὐτὰ ἀφελέσθαι, ἀφῆκεν, ἵνα ἔχῃς ἀφορμὴν ἀρετὴν ἐπιδείξασθαι, ἵνα ἀλλήλων ἐις χεῖρα καταστήσας τὸν τοὺς ἀλλήλοις ἀγάπην ἐργάσηται. σὺ δὲ λαβὼν, οὐ μόνον οὐ δίδως, ἀλλὰ καὶ τύπτεις. καίτοιγε εἰ τὸ μὴ δοῦναι, ἔγκλημα, τὸ τυπτῆσαι, ποίαν φέρει συγγνώμην; τοῦτο δέ μοι δοκεῖ λέγειν, τὸν ὑβρισὰς καὶ τὸν πλεονέκτας ἀπιτήμενος, ἡ πολλὴν τὴν κατηγορίαν ἐπιδεικνύμενος, ὅταν ὑς τρέφειν ἐκελεύσθησαν, τοῦτους τύπτωσι. δοκῶ δέ μοι καὶ τὸν τυφλῶντας ἐπαιτοῦντα ἀπίτεσθαι. ἡ γὰρ καὶ τυφλῆς μεγάλη κεῖται κόλασις. ἐαθεὶς γὰρ καὶ πίνει, φησί, μὴ τῶν μεθυόντων, τὴν μεγίστην ἀμαρτίαν δηλῶν. οὐ γὰρ ἁπλῶς τοῦτο ἔλεγεν, ἵνα εἰς τυφλὸν δαπάνησης, ἀλλ' ἵνα εἰς ἐλεημοσύνην ἀναλώσῃς. μὴ γὰρ τὰ σαυτοῦ ἔχεις; τὰ τοῦ πενήτων ἐπεστεύθης, κἂν ἀπὸ κληροῦ πατρῴου κεκτημένος τυγχάνῃς, κἂν ἐκ πόνων δικαίων. μὴ γὰρ οὐκ ἠδύνατο ταῦτα ὁ Θεὸς ἀφελέσθαί σε; ἀλλ' οὐ ποιεῖ τοῦτο, σὲ κύριον ποιῶν τοῦ εἰς τοὺς δεομένους φιλοτιμίας. σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς ἡμῶν πάντων τὸν ἀπολωλότων κολάζῃ τοὺς οὐκ εἰς τοὺς δεομένους τοῖς χρήμασι χρωμένους τοῖς ἰδίοις. οὗτε γὰρ οἱ πρῶτοι ἥρπασαν τὰ ἀλλότρια, ἀλλ' οὐκ ἔδωκεν τὰ ἴδια· οὔτε ὁ ἓν ταλάντων κατορύξας ἐπλεονέκτησεν, ἀλλ' οὐκ ἐδίπλασίασεν· οὔτε οἱ πεινῶντας παιδόντες, ὅπῃ τὰ ἀλλότρια ἥρπασαν κολάζονται, ἀλλ' ἐπειδήπερ τὰ αὐτῶν οὐκ ἐσκόρπισαν, καθάπερ ἡ ὁ δοῦλος οὗτος. ἀκούσωμεν πάντων ὅσοι πλουτοῦσι, ὅσοι εἰς δεῖπνα πολυτελῆ Ⓦ πλοῦτον ἀναλίσκομεν Ⓦ οὐδὲν ἡμῖν προσήκοντα, ἀλλὰ τῶν δεομένων ὄντα. μὴ γὰρ ὅπῃ ἀπὸ πολλῆς φιλανθρωπίας, ὡς ἐκ τῶν σῶν ἐκελεύσθης διδόναι, ἡ τοῦτο καὶ (αὐτὸν νομίζῃς εἶ) ταῦτα. ἐχρησέ σοι, ἵνα δωνηθῇς εὐδοκιμῆσαι. μὴ τοίνυν σα εἶ) νόμιζε, τὰ αὐτῶ αὐτῷ δίδου. οὐδὲ γὰρ εἰ σὺ ἐδημεύσας ἦν, ἵνα ἀπελθὼν δωνηθῇ ἦνας ἀφορμὰς λαβεῖν πόρων, ἐκείνου τὰ χρήματα ἔφης ἂν εἶ). ἡ σοὶ τοίνυν ἔδωκεν ὁ Θεὸς, ἵνα ἐμπορεύσῃ Ⓦ ὑρῶν. μὴ τοίνυν τὴν εὐπροσωπίαν τῆς φιλανθρωπίας ἐπιθέσεων ἀγνωμοσύνης ποιήσῃς. ἐννόησον ὅσης εὐχῆς ἄξιον ἦν, ὃ δωνηθῆναι μὴ τὸ βάπτισμα εὑρὼν ὁδὸν λύσασαν ἁμαρτήματα. Εἰ* μὴ τοῦτο εἶπε, δὸς ἐλεημοσύνην, πόσοι ἂν εἶποι, εἶτε ἦν δυνατὸν χρήματα δοῦναι ἡ ἀπαλλαγῆναι τῶν μηνόντων κακῶν; ὅπῃ ἦ δωνατὸν τοῦτο γένηται, πάλιν γεγόνασιν ὕπιοι. ἀλλὰ δίδωμί, φησι. καὶ τί τοῦτο; οὐδέπω γὰρ ἔδωκας, ὅσον ἡ σὺν δύο ὀβολοῖς καταβαλοῦσα· μᾶλλον ἦ ὑ τὸ ἥμισυ, οὐδὲ τὸ πολλοστὸν ἐκείνης, ἀλλὰ τὰ πλείονα εἰς αὐονήτους [ἡ ἀνωφελῆς] ἐκβάλλεις δαπάνας, εἰς συμπόσια καὶ μέθην ἡ ἀσωτίαν ἑκάτερον, νεῦρα μὲν καλῶν, νεῦρα ἦ καλούμενος· νεῦρα μὲν ἀναλίσκων σύ, νεῦρα ἦ ἕτερος ἀναλίσκῃ ἀναγκάζων· ὥστε ἡ διπλοῦν σοι γέγραται τὸν κόλασιν, καὶ ἀφ' ὧν αὐτὸς ποιῇς, καὶ ἀφ' ὧν ἕτερος προτρέπεις. ὅρα γοῦν ἡ τοῦτον αὐτὸ τὸ ἐγκαλούμενον τοῦ οἰκέτην. ἐαθεὶς γάρ, φησι, καὶ πίνει μὴ τῶν μεθυόντων. οὐδὲ γὰρ σὺν μεθύοντας μόνον, ἀλλὰ ἡ σὺν μετ' αὐτῶν ὀνήσας κολάζει. ἡ μάλα εἰκότως. ὅτι μὴ τῆς οἰκείας ἀμαθοῦσας ἡ τῆς τῶν πλησίον ἐπορῶσι σωτηρίας. τὸ δὲ Θεὸν οὐδὲν ὅτω προσήκει, ὡς τὸ ἐπιτροπικῶς ἔχειν τοῦ τῶν πλησίον προσηκόντων. διὸ ἡ τὸν θυμὸν ἐνδεικνύμενος, διχοτομηθῆναι αὐτὸν ἐκέλευσε. διὰ τοῦτο ἡ τὸν ἀγάπην γνώρισμα τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ἔφησεν εἶ)· ὅπῃ πᾶσα ἀνάγκη Ⓦ ἀγαπῶντα, καὶ τοῦ ἀγαπωμένου μεμνῆσθαι.

Ταύτης τοίνυν ἐχώμεθα τῆς ὁδοῦ. ἡ γὰρ αὕτη μάλιστά ὅστιν ἡ προῆς τὸν θεῖον ἀνάγου- ΗΘΙΚΟΝ

σα, ἡ δὲ Χριστοῦ μιμητὰς ἐργαζομένη, ἡ δὲ Θεοῦ τῇ δυνάμει ὁμοίους ποιοῦσα. ὅρα γοῦν καὶ ταῖς ἀρεταῖς ταύταις ὕστερος ἀναγκαιότερος, αἱ καὶ ταύτῃ" ἐσκήνωνται τὴν ὁδόν· καὶ, εἰ βούλεσθε, ποιήσωμεν αὐτῶν ἔξέτασιν, καὶ ταῖς ψήφοις ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐνέγκωμεν γνώμης. ἔστωσαν τοίνυν δύο ζωῆς ἀρίστης ὁδοί· καὶ ἡ μὲν μία αὐτῶν αὐτὸν κατασκευαζέτω καλὸν ⟨W⟩ μετιόντα· ἡ δὲ ἑτέρα, καὶ ⟨W⟩ πλησίον. ἴδωμεν ποία μᾶλλον εὐδοκιμεῖ, καὶ τοῖς τὴν κορυφὴν ἡμᾶς ἀγαθῆς ἀρετῆς. ἐκποιῶ ἐκεῖνος μὲν ὁ τὰ ἑαυτοῦ μόνον ζητῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ Παύλου μείας δέξεται) αἰτίας (ὅταν δὲ ἀπὸ τοῦ Παύλου εἴπω, τοῦ Χριστοῦ λέγω) τοῦτο δὲ ἐγκώμια καὶ σεφθήσεται. καὶ πόθεν τοῦτο δῆλον; ἀκούσατε τί μὲ τοῦτο προσλέγεται, τί δὲ ἐκείνῳ. Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ πλησίον ἕκαστος. ὁρᾷς πῶς τὸ μὲν ἐξέβαλε, τὸ δὲ εἰσήγαγε; καὶ πάλιν, Ἕκαστος ὑμῶν τοῦ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν. εἶτα καὶ ὁ ἔπαινος ἄφατος μετὰ πολλοῦ σπουδῆς. καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν. ἐκθηλαὶ μὲν οὖν καὶ αὗται αἱ ψῆφοι δείξαι τὴν νίκην. ἵνα δὲ καὶ ἐκ πολλοστοῦ τοῦτο γένηται, ἴδωμεν τί μὲν τῶν κατορθωμάτων μέγεις ἡμῶν ἴσασι, τί δὲ ἀφ' ἡμῶν καὶ εἰς ἑτέρους διαβαίνει. σκοπῶ δὲ μὴ νηστεύσαι, καὶ χαμεύνησαι, καὶ παρθενίαν ἀσκῆσαι, καὶ σωφρονῆσαι, ταῦτα αὐτοῖς ἐργαζομένοις φέρει τὸ κέρδος· τὰ δὲ ἀφ' ἡμῶν εἰς ⟨W⟩ πλησίον διαβαίνοντα, ἐλεημοσύνη, διδασκαλία, ἀγάπη. σκοπῶ καὶ ταῦτα ἀκούσατε Παύλου λέγοντος· Οὐκ καὶ ψωμίσω μου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. ὁρᾷς αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν λαμπρῶς ἀνακηρυττομένην καὶ σεφθομένην; εἰ δὲ βούλεσθε, καὶ σκοπῶμεν τοῦτο. καὶ ὁ μὲν νηστεύσας, καὶ σωφρονείτω, καὶ μαρτυρείτω, καὶ κατακαιέσθω· ἕτερος δέ τις διαδεχέσθω τὸ μαρτύριον διὰ τὴν τοῦ πλησίον οἰκοδομήν, καὶ μὴ μόνον διαδεχέσθω, ἀλλὰ καὶ ὑπερβαλέσθω μαρτυρίου χρείς. ἵνα μᾶλλον εὐδοκιμήσει μετὰ τὴν ἀπόδημίαν; καὶ δὲ πολλῶν σοι τούτων λόγων ἡμῖν, οὐδὲ μακρᾶς τῆς ὁδοῦ. ἐφέστηκε γὰρ ὁ μακάριος Παῦλος τὴν ψῆφον φέρων καὶ λέγων· Τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι, κρεῖσσον· τὸ δὲ ἐπιμένειν τῇ σαρκὶ, ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς. ἀκούεις, ὅτι καὶ τῆς τοῦ ⟨W⟩ Χριστοῦ ἀποδημίας τοσοῦτον ἡ πλησίον τὴν οἰκοδομὴν; τοῦτο γὰρ μᾶλλόν ἐστι σωθῆναι Χριστῷ, τοῦτο τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῆσαι. θέλημα δὲ αὐτοῦ οὐδέν ἐστιν, ὡς τὸ συμφέρον" τῷ πλησίον. βούλει καὶ τεταρτίνην εἰπεῖν τούτων ἀπόδειξιν; Πέτρε, εἰ φιλεῖς με, φησὶ, ποίμαινε τὰ προβατά μου. καὶ τρίτον αὐτὸν ἐρωτήσας, τοῦτο ἔφησεν εἰ φιλίας τεκμήριον. οὐ τοὺς ἱερέας δὲ τοῦτο μόνον εἴρηται, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἕκαστον ἡμῶν, τὸν καὶ μακρὰν ἐμπεπιστευμένων ποίμνιον. μὴ γὰρ ὅτι μακρὰν ἐστι, καταφρονήσῃς. ὁ γὰρ πατὴρ μου, φησὶν, ἀδόκησεν ἐν αὐτοῖς. ἔχει ἕκαστος ἡμῶν" προβατον· τοῦτο ὅτι καὶ προσηκύσας ἀγέτω νομάς. καὶ ὁ αὐτὸν διασὰς ἀπὸ τῆς ὕπης, μηδὲν ἄλλο ζητείτω, ἀλλ' ἢ ὅπως ἐργάσηται τὴν εἰπὴν, δι' ὧν ἅπασαν εὐλαβεστέραν ποιήσῃ τὴν οἰκίαν. καὶ γυνὴ πάλιν ἔστω μὲν οἰκουρός, πρὸ δὲ ταύτης τῆς ὑπερβολῆς ἑτέραν διαγκαιοτέραν ἐχέτω φροντίδα, "τὰ τῶν ἀρρένων ὅπως ἅπασα ἐργάσηται τὴν οἰκίαν. εἰ γὰρ ἐν τοῖς βιωτικοῖς πρὸ τῆς τῆς οἰκίας ὑπερβολῆς, τὰ δημόσια καταδύεσθαι ὀφλήματα, ὥστε μὴ διὰ τὴν ἐν τούτοις ἀγνωμοσύνην "δέρεσθαι καὶ ἕλκεσθαι ἐπ' ἀγορᾶς, καὶ μείζονος ἀκηκοέναι· πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῶν πνευματικῶν τοῦτο δὲ ποιῇ, τὰ βασιλέως τῶν ὅλων Θεοῦ καταδεῖναι πρότερον, ἵνα μὴ ἔλθωμεν ὅπου ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων· καὶ ταύτας ζητῶμεν τὰς ἀρετὰς, αἳ μετὰ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας καὶ τοῦ πλησίον τὰ μέγιστα ὠφελῆσαι δυνατοί εἰσι. τοιοῦτον ἡ ἐλεημοσύνη, τοιοῦτον ἡ εὐχή· μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὴ πρὸς ἐκείνης δυνατὴ καὶ ἰσοστάσιος γίνεται. Αἱ εὐχαὶ γάρ σου, φησὶ, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. οὐκ εὐχὴ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ νηστεία σύντονος τὰ νεῦρα ἔχει. κἂν νηστεύῃς χωρὶς ἐλεημοσύνης, οὐδὲ νηστεία τὸ παράγμα λογίζεται), ἀλλὰ χαίρομένου καὶ μεδύοντος χείρων ὁ τοιοῦτος, καὶ τοσούτῳ

χ. σκιρτᾶτε

χ. τῷ

χ. ποιήσει

χ. τῶν ἐν ἀγροῖς βασιλικῶν ἀποστολῶν

χ. ἀνοσιώτερος

χ. ὑπὲρ τῶν πτωχῶν

α. Κορ. ι. κδ.

Ρω. ιε. β. γ.

α. Κορ. ιγ. γ.

Φίλ. α. κγ. κδ

Ιωαν. κα. ιε.

Πεσξ. ι. δ.

οὑτῳ χείρων, ὅσῳ τῆς ὠμότητος χείρων ἡ χαλεπώτερον. ἢ τί λέγω νηπείαν; κἂν γὰρ σωφρονῇς, κἂν πρᾳεύῃς, ἐκτὸς ἔσῃ τοῦ νυμφῶνος, ἐλεημοσύνην οὐκ ἔχων. καίτοι τί πρᾳότητος ἴσον, ὃ μηδὲ ἐν τῇ κοινῇ ὑπὸ νόμον ἦλθε δικαιοσύνης σχῆμα; ἀλλ' ὅμως ἐκβάλλει, ὅταν τὴν ἐλεημοσύνην μὴ ἔχῃ. Εἰ δὲ πρᾳότητος ἐκβάλλον, δῆλον ὅτι οὐδὲ μετὰ δαψιλείας τῆς τοσαυτησούσης, τίς δυνήσεται αὐτῆς συμπνίγεσθαι τυχεῖν; οὐκ ἔστιν οὐδείς, ἀλλ' ἀπολέσθαι πάντως ἀνάγκη τὸν ταύτην οὐκ ἔχοντα. Εἰ γὰρ ἐν τοῖς βιωτικοῖς οὐδεὶς ἑαυτῷ ζῇ, ἀλλ' ἢ χειροτέχνης, ἢ ῥαπτώτης, ἢ γεωργός, ἢ ἔμπορος τοῖς τὸ κοινῇ συμφέρον ἢ τὸ τῶν πλησίον ὠφέλιμον ζητοῦσιν ἅπαντες· πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῶν πνευματικῶν τοῦτο δεῖ ποιεῖν. τοῦτο γὰρ μάλιστά ἐστι [τὸ] ζῆν· ὡς ὅταν ἑαυτῷ ζῶν μόνον καὶ πάντων ὑπερῶν, ἄπιστός ἐστι, καὶ οὐδὲ ἄνθρωπος, οὐδὲ τῶν ἡμῶν τοῦ ἡμετέρου. τί οὖν, φησιν, ἀλλότρια ἐμαυτοῦ παείδω, ἃ τῶν ἄλλων ὀφείλω; οὐκ ἔστιν, [οὐκ ἔστι] ἃ τῶν ἄλλων ὀφείλοντα τὰ ἐμαυτοῦ πρίασθαι. ὁ γὰρ ἃ τῶν ἄλλων ὀφείλων, οὐδένα λυπεῖ, ἀλλ' ἐλεᾷ πάντας, ὠφελεῖ εἰς δύναμιν τὴν ἑαυτοῦ, οὐδενὸς τι ἁρπάσει, οὐ πλεονεκτήσει, οὐ κλέψει, οὐ ψευδομαρτυρήσει, πάσης ἀφέξεται κακίας, πάσης ὀφειλήσεται ἀρετῆς, καὶ ὑποδύξεται τῶν ἐν χερσὶν, καὶ διεργετήσει τοὺς ὀφειλομένους, καὶ ὅτε λοιδορήσεταί τινι, ὅτε κακῶς ἐρεῖ, κἂν μυρία ἀκούσῃ κακῶς, ἀλλ' ἐρεῖ τὰ ἀποστολικά· Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; οὐκ οἶδα τὰ ἡμέτερα σκοπεῖν, ἀλλὰ πάντως καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἔφηται. οὐκ τούτων ἁπάντων πειαθέντες, ὡς οὐκ ἔνι σωθῆναι μὴ τὸ κοινῇ συμφέρον σκοποῦντας, καὶ Ⓦ δυσχερομηδέποτε τοῦτον ἰδόντες, καὶ Ⓦ τὸ πάλαιστον καταρύξαντα, ταύτῃ ἐλώμεθα τὴν ὁδὸν, ἵνα καὶ τῆς αἰωνίου τύχωμεν ζωῆς, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν. C.Kορ.ια.κθ.

Ομιλ. ον. 1 ΤΟΤΕ ΟΜΟΙΩΘΗΣΕΤΑΙ Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ κεξ κε.
τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου. 2 Πέντε δὲ ἦσαν φρόνιμοι, καὶ πέντε μωραί, 3 Αἵτινες οὐκ ἔλαβον, φησιν, ἔλαιον.

Ταις αἱ παραβολαὶ τῇ προτέρᾳ ἐοίκασι τῇ τοῦ πιστοῦ δούλου καὶ τοῦ ἀνοήτου καὶ τὰ δεσποτικὰ καταδηδοκότος [χρήματα]. τέτταρες γάρ εἰσιν αἱ πᾶσαι περὶ τῶν αὐτῶν διαφόρως ἡμῖν παραινοῦσαι· λέγω δὴ τῆς περὶ τὴν ἐλεημοσύνην ἀσυδησίας, καὶ τοῦ μὴ πάντων, ὧν ἂν δυνάμεθα, Ⓦ πλησίον ὠφελεῖν, ὡς οὐκ ἄνευ σωθῆναι ἑτέρως. ἀλλ' ἐνταῦθα μὲ περὶ πάσης ὠφελείας λέγει καθολικώτερον, ἐνταῦθα δὲ περὶ τῆς ἐλεημοσύνης ἰδικῶς τῆς ἐν χρήμασι λέγει, καὶ σφοδρότερον, ἢ ὅτι τῆς προτέρας παραβολῆς. ἐκεῖ μὲν γὰρ Ⓦ τύπτοντα καὶ μεθύοντα, καὶ τὰ δεσποτικὰ σκορπίζοντα καὶ ἀπολλύοντα κολάζει· ἐνταῦθα δὲ καὶ Ⓦ οὐκ ὠφελοῦντα, οὐδὲ δαψιλῶς τοῖς δεομένοις τὰ ὄντα προσενοοῦντα. Εἶχον μὲν γὰρ ἔλεος, καὶ δαψιλές δή, ἀλλὰ καὶ κολάζονται. ἵνα δὲ ἔνεκεν ὅτι τοῦ προσώπου τῶν προτέρων ταύτῃ προσάπτει τὴν παραβολήν, καὶ οὐχ ἁπλῶς· οἱουδηποτοῦν ὑποτίθεται προσώπου; μεγάλα περὶ προφητείας διελέχθη εἰπών· Εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω· ἄλλως δὲ, οἶδε καὶ τοὺς πολλοὺς τῶν παθητῶν μεγάλην περὶ αὐτῆς δόξαν ἔχοντας. καὶ γὰρ ὅτι τὸ πρᾶγμα φύσει μέγα, καὶ δῆλον ἐξ ὧν ὅτε ἐν τῇ παλαιᾷ ὑπὸ τῶν ἁγίων ἐκείνων καὶ μεγάλων ἀνδρῶν κατωρθώθη, καὶ ἐν τῇ κοινῇ δὲ οὐκ ἦλθεν εἰς ἀνάγκην νόμου. καὶ γὰρ ἐπέταξε τοῦτο, ἀλλὰ τῇ προαιρέσει τῶν Ματθ. ιθ. ιβ.

α. Κορ. ζ. κε. τῶν ἀχθυόντων τοῦτο καταρθοῦσθαι ἐπέτρεψε. διὸ καὶ Παῦλός φησι· Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔχω. ἐπαινῶ μὲν γὰρ Ⓦ καταρθιῶτα, οὐκ ἀναγκάζω δὲ Ⓦ μὴ βουλόμενον, οὐδὲ ἐπίταγμα τὸ παράγμα ποιῶ. ἐπεὶ οὖν ἐστὶ μέγα τὸ παράγμα ἰῶ, καὶ μεγάλων παρὰ τοῖς πολλοῖς δόξαν εἶχεν, ἵνα μή τις τοῦτο καταρθῶν, ὡς τὸ πᾶν καταρθωκὼς ἀμέτρως διάκειται, καὶ τῶν λοιπῶν ἀμελῇ, διδησι ταύτην τὴν παραβολήν, ἱκανὴν πεῖσαι ὅτι παρθενία ἐστὶ καὶ ἄλλα πολλὰ καλὰ, τῶν ἀπὸ τῆς ἐλεημοσύνης καλῶν ἔρημος οὖσα, μὴ τῶν πόνων ἐκβάλλεται, καὶ τὸ ἀπρόσδεκτον, καὶ τὸ ἀνελέημονα ἴσησι μετ' αὐτό· ἐστὶ μάλα εἰκότως. ὁ μὲν γὰρ σωμάτων ἔρωτος πεπήδηκε, Ⓐ ὃ χεῖρόν ἐστιν. οὐκ ἔστι δὲ ἴσον σωμάτων ἔρως ἐστὶ χεῖρόν· ἀλλ' ὁ τῶν σωμάτων σφοδρότερός τε πολλῷ καὶ τυραννικώτερος. ὅσῳ γὰρ ἀθενέστερος ὁ ἀνταγωνιστὴς, τοσούτῳ ἀσύγνωστοι μᾶλλον αἱ νικηθεῖσαι. διὰ τοῦτο δὴ καὶ μφερὲς αὐτὰς καλῶ, ὅτι Ⓦ μείζονα ἐπεδείξασαν πόνον, διὰ Ⓦ ἐλαττόνα τὸ πᾶν πεπόνθασιν. λαμπάδας δὲ ἐνταῦθά φησιν αὐτὸ τὸ τῆς παρθενίας χάρισμα, τὸ καθαρὸν τῆς ἀγνωσύνης· ἔλαιον δὲ, τὸν φιλανθρωπίαν, τὸν ἐλεημοσύνην, τὸν πρὸς τοὺς δεομένους βοήθειαν.

5 Χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου, ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον.

Ἐνταῦθα δείκνυσιν οὐκ ὀλίγον Ⓦ χρόνον ἐσόμενον πάλιν τὸ μεταξύ, τοὺς μαθητὰς ἀπάγων τοῦ προσδοκᾶν αὐτίκα μάλα φανήσεσθαι τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. καὶ γὰρ τοῦτο ἤλπιζον. διὰ τοῦτο δὲ συνεχῶς ἀνοίγει διαλαμπίζει τῆς ἐλπίδος ταύτης. μετὰ δὲ τοῦτο καὶ ἐκεῖνο ἐμφαίνει, ὅτι ὕπνος ὁ θανάτου ἐστίν. ἐκάθευδον γάρ, φησι.

6 Περὶ δὲ μέσας νύκτας κραυγὴ γέγονεν. Ἤτοι τῇ παραβολῇ ἐπέμενεν, ἢ πάλιν δείκνυσιν ὅτι ἐν νυκτὶ ἡ ἀνάστασις ἔσται. τὸν δὲ κραυγὸν ὁ Παῦλος ἐνδείκνυται λέγων· Ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ. καὶ τί βούλονται αἱ σάλπιγγες; τί δὲ ἡ κραυγὴ λέγει; ὁ νυμφίος ἔρχεται. α. Θεσσ. δ. ιε.

7 Ἐπεὶ οὖν ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας,

8 Λέγουσιν αἱ μφερεῖς ταῖς φρονίμοις· δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν.

Πάλιν αὐτὰς μφερεῖς καλῶ, δεικνὺς ὅτι οὐδὲν μφερέστερον τῶν ἐνταῦθα κεκτηματιζομένων ἐστὶ γυμνῶν ἀπιόντων ἐκεῖσε, ἔνθα μάλιστα φιλανθρωπίας ἡμῖν κρεία, ἔνθα πολλοῦ τοῦ ἐλέου. οὐ ταύτην δὲ μόνον μφερεῖς, ἀλλ' ὅτι ἐστὶ προσδοκήσαν ἐκεῖθεν λήψεσθαι, καὶ ἀκαίρως ἐζήτησαν· καίτοιγε οὐδὲν ἐκείνων φιλανθρωπότερον τῶν πτωχείων ἐστίν, αἱ διὰ τοῦτο μάλιστα εὐδοκίμησαν. καὶ οὐδὲ τὸ πᾶν ζητοῦσι. δότε γάρ ἡμῖν, φησιν, ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν. καὶ τὸ ἀναγκαῖον τῆς χρείας ὑποδείκνυσι). σβέννυνται γάρ, φησιν, αἱ λαμπάδες ἡμῶν. ἀλλὰ καὶ οὕτως ἀπέτυχον· ἐστὶ ὅτε ἡ φιλανθρωπία τῶν αἰτησάντων, οὔτε τὸ εὔκολον τῆς αἰτήσεως, οὔτε τὸ ἀναγκαῖον καὶ χρειώδες ἐποίησεν αὐτὰς ὑποτυχεῖν. ἀλλὰ τί σκευωρῶμαι καὶ ζητῶ; ὅτι οὐδεὶς ἡμῶν ἐκεῖ, τῶν ἐκ τῶν ἔργων προσδοκώντων, προσκυνῆσαι, οὐκ ὑπὲρ οὗ βούλεται, ἀλλ' ὑπὲρ οὗ δυνατά). καὶ γὰρ καὶ αὐτὰ ὑπὲρ τὸ ἀδυνατὸν καταφύγουσι. τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Ἀβραάμ ἐδήλωσεν εἰπών· Ὅτι χάσμα μέγα ἐστὶ μεταξὺ ὑμῶν καὶ ἡμῶν, ὥστε μηδὲ βουλομένοις ἐξελθεῖν ἐνθένδε. Λουκ. ιϛ. κϛ.

9 Πορεύεσθε δὲ πρὸς τοὺς πωλοῦντας, καὶ ἀγοράσατε.

Καὶ τίνες Ⓐ πωλοῦντες; Ⓐ πένητες. καὶ ποῦ ὄντες; ἐνταῦθα, καὶ τότε ζητῆσαι ἐκεῖ, οὐκ ἐν τῷ χωρῷ ἐκείνῳ. ὁρᾷς ὅπως γίνεται ἡμῖν ἀπὸ τῶν πενήτων ἡ προσγματεία; καὶ τούτους αἰτέλης, τὴν πολλὴν τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἀφλες ἐλπίδα. διόπερ ἐνταῦθα τὸ ἔλαιον ἐνθησαυρίζειν χρή, ἵνα ἐκεῖ χρήσιμον γένηται, ὅταν ὁ καιρὸς ἡμᾶς καλῇ. ὁ γὰρ ἐκεῖνός ἐστιν ὁ καιρὸς τῆς συλλογῆς, ἀλλ' οὐ τοῦτο. μὴ ζήτει αὐτὰ λογίσκε μάτην τὰ ὄντα εἰς ψευφὰς καὶ κενοδοξίας. πολλοῦ γὰρ σοι ἐκεῖ χρεία τοῦ ἐλαίου. ταῦτα ἀκούσασαι ἐκεῖναι ἀπῆλθον, οὐδὲν ὠνήσαντο. τοῦτο δέ φησιν, ἢ τῇ παραβολῇ παραμυθούμενος καὶ ὑφαίνων αὐτοῖς· ἢ καὶ διὰ τούτων

τούτων δεικνύς, ὅτι καὶ φιλάνθρωποι ἡμῶν βούλεται τὸ ἀπελθεῖν, οὐδὲν ἀντεῦθεν κερδήσομεν εἰς τὸ μὴ φυγεῖν [τὴν κόλασιν.] ἀκόλουθον οὖν ταύτας ἤρκεσεν ἡ προθυμία· ὅπου μὴ ἀνταῦθα ἀπῆλθον πρὸς τὰς πωλούσας, ἀλλ' ἀκμ. οὔτε ὁ πλοῦτος, οὔτε ἄλλο φιλάνθρωπος γένηται, ὡς καὶ ταῦτ' αὐτῷ προσκόντων μεμνῆσθαι. ὁ γὰρ Ⓦ τὸν πυλῶνα κεί- Λυκ. ιε. κα.
χαὶ κυνῶν ἐγγίστης μενον προσεπέχων, τὰς οὐδὲ ὁρωμένας ἐξαρπάσας" τῶν κυνδύων καὶ τῆς γεέννης ἐπείπεται, καὶ προσκαλεῖ πεμφθῆναί τινας τοὺς ταῦτα ἀπαγγελοῦντας αὐτοῖς. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν ἐκείνος ἀντεῦθεν ἀπώνατο, ὥσπερ οὐδὲ οὗτοι.

Ἐπειδὴ γὰρ ταῦτα ἀκούσασαι ἀπῆλθον, ἦλθεν ὁ νυμφίος· καὶ αἱ μὲν ἕτοιμοι συνεισῆλθον, αἱ δὲ ἀπεκλείσθησαν, Μετὰ τοὺς πολλοὺς πόνους, καὶ τοὺς μυρίους ἱδρῶτας καὶ τὴν ἀφόρητον μάχην ἐκείνην, καὶ τὰ δύσπαια ἀγῶνα τῆς φύσεως λυτήσασι δυνέσησαν καταισχυνθεῖσαι, καὶ τῶν λαμπάδων ἐσβεσμένων αἰσχύνης κάτω κύπτουσαι. οὐδὲν γὰρ ἀμαυρότερον παρθενίας" ἐλεημοσύνῃ μὴ ἐχούσης. ὅτου καὶ οἱ πολλοὶ τὰς αἰσχρὰς καὶ ὠθῶσι καλῶν σχοινύς. ποῦ τοίνυν τῆς παρθενίας ὁ" καύχημα, ὅτε Ⓐ νυμφίον οὐκ εἶδον, καὶ οὐδὲ χρύσασαι ἐλύσαν, ἀλλὰ ὃ φοβερὸν ἀκμὴν ἤκουσαν ῥῆμα, οὐκ ἀγνῶ, οὐκ οἶδα ὑμᾶς; ὅταν γὰρ αὐτὸς εἴπῃ τοῦτο, οὐδὲν ἕτερον ἡ γεέννα καταλιμπάνεται, ἀλλ' ἡ ἀφόρητος κόλασις· μᾶλλον γὰρ καὶ τῆς γεέννης τοῦτό ἐστι ῥῆμα χαλεπώτερον. τοῦτο τὸ ῥῆμα καὶ τοῖς τὴν ἀνομίαν ἐργαζομένοις εἶπε. γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν. ὁρᾷς πῶς συνεχῶς" τοῦτο ὑπαινίσσεται, γρηγορεῖν διακωλύων τὴν ἀγνοιαν τῆς ἐξόδου τῆς ἐντεῦθεν; ποῦ" νῦν εἰσιν Ⓐ ὅσαι πρώτης μὲν τοῦ βίου ῥᾳθύμησαν, ὅταν γὰρ ἐγκαλῶνται πρὸ ἡμῶν, λέγοντες, ὅτι σὺ χαίρῳ τελευτῶν καταλιμπάνω τοῖς δεομένοις; ἀκουσάτωσαν τῆς ῥήμης τούτων, καὶ διορθούσθωσαν. καὶ γὰρ καὶ σὺ ἐκείνῳ τῷ καιρῷ πολλοὶ ὀξέπεσον τοῦτο, ἀθρόον ἁρπασθέντες, καὶ οὐδὲ ὑπισχνήσαι συγχωρηθέντες τοῖς οἰκείοις ὑπὲρ ὧν ἐβούλοντο. αὕτη μὲν οὖν ἡ παραβολή, τὸ ὅλον χρῆμα ἐλεημοσύνης ἔνεκεν εἴρηται· ἡ δὲ μὴ τοιαύτη, πρὸς τοὺς οὐ χρήμασιν, ἀλλὰ λόγῳ, οὐ περουσίᾳ, οὐχ ἑτέρῳ τινὶ ὠφελεῖν βουλομένους τοὺς πλησίον, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἐπικρύπτοντας. καὶ τί δήποτε αὕτη μὲν ἡ παραβολὴ βασιλέα εἰσάγει, ἐκείνη δὲ νυμφίον; ἵνα μάθῃς πῶς οἰκείως ἔχει πρὸς τοὺς πιστοὺς ὁ Χριστός, τοὺς ἀποδυομένους τὰ ὄντα· τοῦτο γὰρ ἦν παρθενία. διὸ καὶ Παῦλος τοῦτον τέθεικεν ὅρον τοῦ παραγγέλματος· Η α. Κορ. ζ. λβ.
ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, φησί, καὶ πρὸς ὃ βούλημον καὶ θυπάρεδρον τῷ Κυρίῳ ἀπερισπάστως. ταῦτα παραινούμενος, φησιν. Εἰ δὲ σὺ τῷ Λουκᾷ ἑτέρως κεῖται καὶ τῶν ταλάντων παραβολή, σκῆνος λεπτεῖον, ὅτι ἄλλη αὕτη, καὶ ἑτέρα σκέψις. σὺ σκέψαι μὲν γὰρ ἀπὸ ἑνὸς Λυκ. ιθ. ιβ.
κεφαλαίου διαφόρους γενέσθαι αἱ προσόδους· ἀπὸ γὰρ μιᾶς μνᾶς, ὁ μὲν πέντε, ὁ δὲ δέκα προσιώνεγκαν, διὸ οὐδὲ τῶν αὐτῶν ἔτυχον [δωρεῶν·] σὺ ταῦτα δὲ τοιαυτησί, διὸ καὶ ὁ τέρφθμος ἴσος. Εἰ γὰρ ὁ δύο λαβών, δύο ἔδωκεν, καὶ ὁ τὰ πέντε πάλιν ὁμοίως· σκῆ δέ, σὺ τῆς αὐτῆς ἰσοθεσίας ὁ μὲν πλείονα, ὁ δὲ ἐλάττονα προσόδου" ἐποιήσατο, εἰκότως καὶ σὺ τοῖς ἐπαθλοις ἀνομοίως ἀπολαύσεσιν. ὅρα δὲ αὐτὸν πάντα γοῦν οὐκ εὐθέως ἀπαιτοῦντα. καὶ γὰρ ὅπου τοῦ ἀμπελῶνος ὀξέδοτο γεωργοῖς καὶ ἀπεδήμησεν· οὕτω καὶ σὺ ταῦτα σπεύσασι καὶ ἀπεδήμησεν, ἵνα μάθῃς αὐτοῦ τὸν πολλὸν μακροθυμίαν. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καὶ τὸν αἰτίασιν ἀντιπάσχοντα ταῦτα λέγειν. ἀλλ' οὐ ταῦτα οὐκ ἐπὶ γεωργοῖς καὶ ἀμπελῶν, ἀλλὰ πάντες ἐργάται. οὐ γὰρ πρὸς ἀρχιερεῖς μόνον, οὐδὲ πρὸς Ἰουδαίους, ἀλλὰ πρὸς ἅπαντας ἀναλέγεται. καὶ Ⓐ μὲν προσφέροντες, ὁμολογοῦσιν θυγατρικῶς καὶ πατὴρ καὶ τοῦτο δεσπότην· καὶ ὁ μὲν λέγει, κύριε, πέντε μοι τάλαντα ἔδωκας, ὁ δὲ λέγει δύο, δεικνύντες ὅτι πρὸς αὐτὸν τὸν ἀφορμὴν ἔλαβον τῆς ἐργασίας, καὶ πολλὴν χάριν ἴσασι, καὶ ὃ πᾶν αὐτοῦ λογίζονται. τί οὖν ὁ δεσπότης;

21 Εὖ δοῦλε ἀγαθέ, φησι (τοῦτο γάρ ἐστιν ἀγαθοῦ, τὸ εἰς Ⓦ πλησίον ὁρᾶν) καὶ πιστέ·

ὅτι

ὀλίγα ἦς πιστός, ὅτι πολλῶν σε καταστήσω. Εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου.

Τίνα παῤ μακαριότητα δηλοῖ τὸ ῥήματος τούτου δεικνύς. ὁμῶς οὐκ ἐκεῖνος οὕτως, ὁμοίως πῶς;

24 Ἤδειν ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας·

25 Καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου. ἴδε, ἔχεις τὸ σόν. Τί οὖν ὁ δεσπότης;

26 [Δοῦλε πονηρέ,] ἔδει σε καταβαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις·

Τουτέστιν, εἰ πεῖν ἐχρῆν, ἀνδραπόδισαι, συμβουλεύσαι. ἀλλ' οὐ πείθονται. ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τοῦτο σοὶ σέ. τί τοῦτο ἡμῖν; ἄνθρωποι μόνον γὰρ ὄντες οὐκ ἴσασι ποιοῦσιν, ἀλλ' αὐτὸν Χριστὸν δηλοῦσαι, αὐτοῖς καὶ ὑπόδειγμα τῆς ἀπαιτήσεως καθιστῶσιν. αὐτὸς γὰρ οὐκ ἴσασι, ἀλλά σε ἔδει καταβαλεῖν, φησι, τὴν ἀπαίτησιν ἐμοὶ ἐπιτρέψαι· καὶ γὼ μὴ ἔχου αὖ ἀπήτησα, ἔχειν λέγων ἀκροάσεως, τὴν τῶν ἔργων ἐπίδειξιν. σὲ ἔδει τὸ εὐχερέστερον ποιῆσαι, ἐμοὶ δὲ τὸ δυσχερέστερον ἀφεῖναι. ἐπεὶ οὖν τοῦτο οὐκ ἐποίησας,

28 Λάβετε, φησιν, ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον, καὶ δότε τῷ τὰ δέκα τάλαντα ἔχοντι.

29 Τῷ γὰρ ἔχοντι πάντι δοθήσεται καὶ περισσευθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. Τί δὴ τοῦτο ἐστιν; ὁ χάριν λόγου καὶ διδασκαλίας εἰς τὸ ὠφελεῖν ἔχων καὶ μὴ χρώμενος αὐτῇ, καὶ τὴν χάριν ἀπολεῖ· ὁ δὲ σπουδὴν πρόφασιν ποιούμενος, πλείονα ὑπασπάσεται τὴν δωρεάν· ὥσπερ οὖν ἐκεῖνος, καὶ ὃ ἔλαβεν ἀπόλλυσιν. ἀλλ' ἃ μέχρι τούτου ἡ ζημία τῷ ἀργοῦντι, ἀλλὰ καὶ ἀφόρητος ἡ κόλασις, καὶ μὴ τῆς κολάσεως ἡ ἀπόφασις πολλῆς γέμουσα τῆς κατηγορίας.

30 Τὸν δὲ ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλετε, φησιν, εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Εἶδες πῶς οὐ μόνον ὁ ἁρπάζων καὶ πλεονεκτῶν, οὐδὲ ὁ κακὰ ἐργαζόμενος, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀγαθὰ μὴ ποιῶν κολάζεται, κόλασιν τὴν ἐσχάτην;

ΗΘΙΚΟΝ Ἀκούσωμεν τοίνυν τῶν ῥημάτων τούτων, καὶ ὡς ἔστι κερδος, ἀναλαβώμεθα τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας. λάβωμεν ἔλαιον εἰς τοὺς λαμπάδας, ἐργασώμεθα εἰς τὸ τάλαντον. αἰ γὰρ ἀκηπώσωμεν καὶ ὀκνηρίᾳ διατελέσωμεν ἐνεγκόντα, οὐδεὶς ἡμᾶς ἐλεήσει λοιπὸν ὀκνοῦντας, κἂν μυρία θρηνῶμεν. κατέγνω ἑαυτῆς καὶ ὁ τὰ ῥυπαρὰ ἱμάτια ἔχων, καὶ οὐδὲν ὠφέλησεν. ἀπέδωκε καὶ ἐκεῖνος ὅπερ εἶχεν τὸ τάλαντον, καὶ ὅτῳ κατεκρίθη. παρεκάλεσαν αἱ πόρναι καὶ τελῶναι καὶ ἥρπασαν, ἀλλὰ πόρρω ἐκεῖνα καὶ μάτην. ταῦτα οὖν εἰδότες, καὶ χρήματα, καὶ σπουδὴν, καὶ οἰκετείαν, καὶ πάντα εἰσενέγκωμεν εἰς τὴν τῶν πλησίον ὠφέλειαν. τάλαντα γὰρ ἐνταῦθά ἐστιν ἡ ἐκείνου δυνάμις, εἴτε ἐν οἰκετείᾳ, εἴτε ἐν χρήμασιν, εἴτε ἐν διδασκαλίᾳ, εἴτε ἐν [ἄλλῳ] οἱῳδήποτε τρόπῳ τοιούτῳ. μηδεὶς [οὖν] λεγέτω ὅτι οὐ τάλαντον ἔχω, καὶ οὐδὲν δυνάμεθα ποιῆσαι. δυνάσαι γὰρ καὶ δι' ἑνὸς θαυμάσαι. καὶ γὰρ εἰ τῆς χήρας ἐκείνης πενέστερος, οὐκ εἰ Πέτρου καὶ Ἰωάννου ἀνελεημονέστερος, οἳ καὶ ἰδιῶται καὶ ἀγράμματοι ἦσαν, ἀλλ' ὅμως ὅπῃ προθυμίαν ἐπεδείξαντο, καὶ πρὸς τὸ κοινὴ συμφέρον πάντα ἐποίουν, τὴν ἀρχαιὸν ἐπελάθοντο. οὐδὲν γὰρ ὕπνος ὅσῃ τῷ Θεῷ φίλοι, ὡς τὸ κοινῇ φελῶς ζῆν. Διὰ τοῦτο λέγει ἡμῖν ἔδωκεν ὁ Θεὸς, καὶ χεῖρας καὶ πόδας, καὶ σώματος ἰσχύν, καὶ νοῦν, καὶ αἰσθήσεις, ἵνα πᾶσι τούτοις καὶ εἰς τὴν ἡμῶν αὐτῶν σωτηρίαν, καὶ εἰς τὴν τῶν πλησίον ὠφέλειαν χρησώμεθα. οὐδὲ γὰρ εἰς ὑμᾶς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ βιωφελείας χρήσιμος μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς διδασκαλίαν λειτελὴς καὶ πρόδηλος. κἂν μὴ εἰς τοῦτο χρησώμεθα, ὅτῳ δεσπότην ἐξηλώσαμεν· ἀνὴρ εἰς ταὐτὰ, ὅτῳ ἀγαθόν. ἐπεὶ καὶ Πέτρος, ὅτε μὴ ὡμολόγησε τῷ Χριστῷ, ἐμακαρίζετο, ὡς τὰ τοῦ παῤ ἐκείνου εἰρηκώς· ὅτε δὲ πτῆτο τῷ φανερὸν καὶ ἀπηγόρθωσε, ἐπετιμᾶτο σφοδρῶς, ὡς τὰ τοῦ ἀγαθόν φρονοῦντος. εἰ δὲ ἔνθα ἀγνοίας ἦν τὸ εἰρημένον, τοσαύτη ἡ κατηγορία, ὅταν ἑκόντες πολλὰ ἁμαρτάνωμεν, ποίαν

ποίαν ἔξομεν ἀπολογίαν; τοιαῦτα τοίνυν φθεγξώμεθα, ἵνα αὐτόθεν ἡ δῆλα τὰ ῥήματα τ̃ Χριστοῦ ὄντα. οὐδὲ γὰρ ἀν εἴπω μόνον, ἔλεγεν ϗ πείσαι τις, οὐδὲ ἐὰν εἴπω, πιστεῦσαι ἀνάγκη, ὅτι τὰ τ̃ Χριστοῦ λαλῶ· ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἀν λοιδορηθεὶς ἀπελογησάμην, ἀν ἐπηρεασθεὶς εὐξάμην· ὑπὲρ τ̃ ἐπηρεάζοντος. τοιγάρτοι μὴ οὖν ἔλεγεν, ὅτι χείρ ἐστιν ἡ γλῶττα ἡμῶν τ̃ τ̃ Θεοῦ ποδῶν ἁπλουστέρα· νεῦε γὰρ πολλῷ πλέον λέγω, ὅτι γλῶττα ἐστὶν ἡ γλῶττα ἡμῶν, τ̃ τ̃ Χριστοῦ μιμουμένη, ἐὰν τ̃ τοιούτου ἀκρίβειαν ὑπιδείξῃ), ἀλλὰ σκῶμα φθεγξώμεθα, ἅπερ σκῶμος βούλεται. τί δέ ἐστιν, ἃ σκῶμος ἡμᾶς βούλεται φθέγγεσθαι; τὰ ὑπτειχείας γέμοντα ῥήματα, τὰ παραύτητος, ὥσπερ οὖν ϗ αὐτὸς ἐφθέγξατο, λέγων τοῖς ὑβρίζουσιν αὐτόν· Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω· ϗ πάλιν, Εἰ μὴ καλῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τ̃ κακοῦ· ᾧ γὰρ προσδιδόντι μαστῆγας, Ioan. viii. xv. Ioan. ii. μβ. Isa. xl. ιβ.
ἐπαρεῖ ἐφ' ᾧ πταίει; ἐὰν οὕτω ϗ σὺ λέγῃς, ἐὰν εἰς διάρθωσιν τῶν πλησίον λαλῇς, ἐκτείσει γλῶσσαν ἐοικυῖαν σκείνῃ. ϗ ταῦτα αὐτὸς φησιν ὁ Θεός. Ὁ γὰρ ὀξέως ὑμᾶς ἀναλίσκων, ὡς τὸ σῶμα μου ἔσται, φησίν. ὅταν οὖν ἡ γλῶττά σου, ὡς ἡ γλῶττα ἐμὴ τ̃ Χριστοῦ, ϗ τὸ σῶμα σου, ὡς [τὸ] σῶμα τ̃ παθόντος, ϗ τ̃ πνεύματος τ̃ ἁγίου ναὸς ᾖς, ποία ταύτης λοιπὸν ἴση ῥώμη; ἀλλὰ ἡμῶν; οὐδὲ γὰρ, εἰ ἀπὸ χρυσίου ζωνέκειτο σοι τὸ σῶμα, οὐδὲ, εἰ ἀπὸ λίθων τιμίων, οὕτως ἐμβλητέον λαμπρὸν ὡς νῦν, τ̣ῷ κόσμῳ τ̃ς ὑπτειχείας καταυγαζόμενον. Οὐ γὰρ σώματος πολυτιμότερον οὐκ εἰδότος ὑβρίζειν, ἀλλ' εὐλογεῖν [ϗ χρησολογεῖν] μεμελετηκότος; Εἰ δὲ οὐκ ἀνέχῃ εὐλογεῖν Ⓦ καταρώμενον, σίγησον, ϗ τοῦτο τέως κατόρθωσον, ϗ ὁδῷ προβαίνων ϗ ἀσυνδιάζων ὡς χρὴ, ἐπ' σκῶμο ἥξεις, ϗ * κτήσῃ σῶμα τοιοῦτον οἷ εἰρήκαμεν. καὶ μὴ νομίσῃς πολυμηχάνῳ εἶναι τὸ λεχθέν. Φιλόσοφος γάρ ἐστιν ὁ διαπότης, ϗ τ̃ς ἀγαθότητος αὐτοῦ τοῦτο δῶρον ἔχει. πολυμηχάνῳ ὅτι, σῶμα Διαβόλῳ ἔχειν ἐοικός, δαίμονος ποτηρικοῦ ϗλῶττάν ὁμοίαν, μάλιστα Ⓦ μυσηρίων τοιούτων μετέχοντα, ϗ αὐτῇ χαλεπωτέραν τ̃ ἀρχιπ̃ διαπότου. Ταῦτ' οὖν ἀναλογιζόμενος, γνοὺς κατ' σκῶμον εἰς δύναμιν τοῦ Θεοῦ, ϗ ὐκ ἔτι σοι λοιπὸν ὁ Διάβολος οὐδὲ δυσπολέμητον τοιούτῳ γνώμην δύναται. ϗ γὰρ ὑπογράσται Ⓦ χαρακτῆρα Ⓦ βασιλικὸν· οἶδε τ̃ Χριστοῦ τὰ ὅπλα δι' ὧν ἡττήθη. Ἵνα δὲ ταῦτά ἐστιν; ὑπτειχεία ϗ παραύτης. ϗ γὰρ ὅτε ἐν τ̃ ὄρει προσβάλλοντα αὐτὸν καταῤῥάξῃ ϗ ὑπέστρωσεν, ὐχὶ γνωρίζόμενος ὅτι Χριστὸς ἦν, ἀλλ' ἀπὸ τ̃ ῥημάτων αὐτὸν ἐσαγάγεσθαι τούτων, ἀπὸ ὑπτειχείας εἶλεν, ἀπὸ παραύτητος ἐβραπώσατο. τοῦτο δὲ σὺ ποίησον· ἀν ἴδῃς ἀν Διάβολον γνόμενον ϗ προσιόντα σοι, ὅπω ϗ σὺ νίκησον. ἔδωκέ σοι ὁ Χριστὸς ὑπερισχύειν γνέσθαι κατ' αὐτὸν εἰς δύναμιν τοῦ Θεοῦ. μὴ φοβηθ̃ς τοῦτο ἀκούων. φόβος ἐστὶ, τὸ μὴ γνέσθαι κατ' αὐτόν. φθέγου τοίνυν κατ' σκῶμον, ϗ γένοιο ϗ τοῦτο τοιοῦτος οἷος σκῶμος, ὡς ἀν Διάβολον ὄντα ἔνι γνέσθαι. Διὰ τοῦτο μείζων ὁ οὕτω λαλῶν, ἢ ὁ προφητεύων. τὸ μὲν γὰρ χαρίς ὅλον, σωζώμεθα ἢ ϗ πόνος σος ϗ ἱδρώς. δίδαξον τοῦ ψυχῆ διαπλάττειν σοῦ τὸ σῶμα σώματι Χριστοῦ ἐοικός. δύναται γὰρ τοιαῦτα δημιουργεῖν, ἂν ἐθέλῃ· οἶδε τοῦ τέχνου, ἀν μὴ ἢ ῥᾴθυμος. ϗ πῶς πλάττεται τοιοῦτον σῶμα, φησί; διὰ ποίων χωμεῖα; διὰ ποίας ὕλης; διὰ χωμάτων μὲν ϗ ὕλης οὐδεμιᾶς· δι' ἀρετῆς δὲ μόνης ϗ ὑπτειχείας, διὰ ταπεινοφροσύνης. ἴδωμεν δὲ πῶς ϗ σῶμα διαβόλου πλάττεται, ἵνα μηδέποτε σκῆνο καταισχυνάσωμεν. πῶς οὖν πλάττεται; διὰ ἀρῶν, διὰ ὕβρεων, δι' ὑπτιορκίας, διὰ βασκανίας. ὅταν γὰρ τὰ σκείνου φθέγηταί τις, τοῦ σκείνου γλῶττον λαμβάνει. ποίαν οὖν ἔξομεν συγγνώμην, μᾶλλον ἢ ποίαν οὐχ ὑποστησόμεθα τιμωρίαν, ὅταν τοῦ γλῶττας, ἢ κατηχούμενοι Χριστοῦ γλύσασθαι διαπτικῆς, ταύτην προσίδωμεν τὰ τ̃ διαβόλου φθεγξώμεθα; μὴ δὴ προσίδωμεν, ἀλλὰ πάσῃ χρησώμεθα ἀσυνδήτῳ, ὥστε αὐτοῦ παιδεῦσαι Ⓦ διαπότου μιμεῖσθαι Ⓦ ἑαυτῆς. ἀν γὰρ αὐτοῦ παιδεύσωμεν τοῦτο, μ̃ πολλῆς τ̃ παῤῥησίας ὀπτὶ τ̃ βήματος ἡμᾶς φησι τ̃ Χριστοῦ. ἀν μή ὡς ὕτως εἰδῇ λαλῆν, οὐδὲ ἀκούσεται αὐτοῦ ὁ δικαστής. καθάπερ γὰρ ὅταν Ρωμαῖος ὢν ὁ κριτὴς

χριτὴς τύχῃ, οὐκ ἀκηύσει) ἀπολογουμένου δ' οὐκ εἰδότος ὅτω φθέγεσθαι· ὅτω δὲ ὁ Χειστὸς, δι' μὴ χ̄ν̄ ⓦ αὐτ' ἔχοτον λαλῆς, οὐκ ἀκούσεταί σε, οὐδὲ τοσοτέξει [σοι.] μαθωμὲν τοίνυν ὅτω λαλεῖ, ὡς εἰδὼτες ἀκούειν ὁ βασιλεὺς ὁ ἡμέτερος· ἀσυνδάσωμεν" ἐκείνου χ. ἐκείνῳ
μιμεῖσθαι τὴν γλῶτταν. καὶν εἰς πένθος ἐμπέσῃς, σκόπει ὅπως μὴ διαστρέψῃ σε ὁ τόμα τῆς ἀθυμίας ἡ τυραννίς· ἀλλὰ λαλήσεις ὥσπερ ὁ Χειστός. ἐπεὶ θησε γὰρ καὶ αὐτὸς κ̄ν̄ τ̄ν̄
Ιωαν. ια. λε. Λάζαρε, κ̄ν̄ ⓦ Ιν̄δν̄. δι' εἰς φόβον ἐμπέσῃς, ζήτησον ὅτω λαλῆσαι πάλιν ὡς" ὁ Χει- χ. αὐτῷ.
Ματθ. κς. λθ. στός. ἐπέπεσε γὰρ κ̄ν̄ αὐτὸς εἰς φόβον διαὶ σὲ χ̄ν̄ ⓦ οἰκονομίας λόγον. εἶπε κ̄ν̄ σὺ, Πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. καὶν κλαίῃς, διάχρυσον ῥῆμα ὡς αὐτὸς· καὶν εἰς ὑπόνοιαν ἐμπέσῃς καὶ λύπην, κ̄ν̄ ταῦτα ὡς ὁ Χειστὸς διαπτῆ. κ̄ν̄ γὰρ καὶ ἐπεβουλεύθη κ̄ν̄ ἐλυπήθη,
Ματθ. κς. λπ. κ̄ν̄ λέγει, Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου, κ̄ν̄ πρῶτα σοι τὰ ὑπαδείγματα παρέχει, ἵνα καὶ αὐτὰ διαφυλάξῃς μέτρα, κ̄ν̄ σὺ δοξάζας σοι μὴ διαφθείρῃς χρόνους. ὅτω δυνήσῃ σῶμα ἔχειν ἑοικὸς τῷ ἐκείνου σώματι· ὅτως ὑπὸ γῆς βαδίζων, τ̄ν̄ ἄνω καθημένου γλώττην ἡμῖν ὑποδείξεις ὁμοίαν, καὶ μέτρα καὶ ἐν ἀθυμίᾳ, καὶ ἐν ὀργῇ, καὶ ἐν πένθει, τὰ ἐν ἀγωνίᾳ διατηρῶν. πόσοι" ἡμῶν εἰσιν ⓐ ὑπεθυμοῦντες αὐτῷ τῷ μορφῷ ἰδεῖν; ἰδοὺ οὐκ ἰδεῖν χ. ἰδῶν
μόνον, ἀλλὰ κ̄ν̄ γλύφεσθαι κατ' αὐτὸν δυνατόν, ἀν' ἀσυνδάζωμεν· μὴ ἀνασθησώμεθα τοίνυν.
Ματθ. ζ. κβ. κγ. οὐχ ὅτως ἀσαίζεται πρόφητῶν σώματα, ὡς ὑπεικῶν κ̄ν̄ πράων ἀν' ἀφθόντων. Πολλοὶ γάρ ἐρῦσί μοί, φησιν, ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, Κύριε, ἐ ᾧ ὀνόματί σε προεφητεύσαμεν; κ̄ν̄ ἐρῶ αὐτοῖς, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. τὸ γ̄ τῦ Μωϋσέως, ὑπ' σφόδρα ὑπεικὴς ἰῶ δὲ πρᾶος (ὁ γὰρ
Λευ. ιβ. γ. Μωϋσῆς, φησιν, ἰῶ ἀν' ἀφθόντων πρᾶότατος πάντας δὲ ἀν' ἀφθόντων δὲ ὑπὸ τ̄ν̄ γῆς) ὅτως ἠασάζετο δὲ ἐφίλει, ὡς εἰπεῖν, ἐνώπιος ἐνωπίῳ, κ̄ν̄ σῶμα χ̄ν̄ σῶμα ἐλάλει, ὡσανεὶ φίλος προὸς ⓦ ἑαυτ̄ν̄ φίλον. οὐκ ὑπεζάσεις δαίμοσι νεῶ, ἀλλ' ὑπετάξεις τότε ᾧ τῆς γε-
ἑννης πυεῖ, ἐαν ἔχῃς τῷ τόματι τῦ Χειστοῦ τὸ σῶμα σε ἐοικός· ὑπεζάζεις τῇ ἀβύσσῳ τοῦ πυεὸς, κ̄ν̄ ἐρεῖς, σιώπα, πεφίμωσο, κ̄ν̄ μ̄ν̄ πολλῆς τῆς παῤῥησίας τῶν ὑρανῶν ὑποδύσῃ, δὲ ἀποκαύσεις τῆς βασιλείας· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπιτυχεῖν, χάριτι κ̄ν̄ φιλανθρωπίᾳ τ̄ν̄ Κυρίου ἡμῶν Ιησῦ Χειστοῦ, μεθ' ὃ τῷ πατρὶ ἅμα ᾧ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν κ̄ν̄ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. οθ. 31 ΟΤΑΝ ΔΕ ΕΛΘΗ Ο ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩ-

που ἐν τῇ δόξῃ αὐτ̄ν̄, κ̄ν̄ πάντες ⓐ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτ̄ν̄, τότε καθίσει, φησὶν, ὑπὲρ θρόνου δόξης αὐτ̄ν̄, κ̄ν̄ διελεύσεται πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων· κ̄ν̄ οὐ μὴν ἀποδείξεται, ὅτι πεινῶντα αὐτοὺς εὗρεν, κ̄ν̄ διψῶντα ἐπότισεν, καὶ ξένον ὄντα συνήγαγεν, κ̄ν̄ γυμνοὺς ὄντας περιέβαλεν, ἐ ἀσθενοῦντα ἐπεσκέψατο, κ̄ν̄ ἐν φυλακῇ ὄντα εἶδον· καὶ δώσει τὴν βασιλείαν αὐτοῖς· οὐ γ̄ ὅτι τοῖς ἐνάρετοις διαβάλλων," πέμψει εἰς τὸ χ. ἐκπρεπῆ
πῦρ τὸ αἰώνιον, ἀ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγέλοις αὐτ̄ν̄.

ΤΗς προικοπῆς ταύτης τῆς ἡδίστης, ἰῶ συνεχῶς τρέφοντες ἀ διαλειμπόμεθα, ἀκηύσωμεν νεῶ μ̄ν̄ ἀσυνδῆς κ̄ν̄ κατηφείας πάσης, εἰς ἰῶ καὶ ἑκάστην ὁ λόγος ἐτελεύτησεν εἰκότως. κ̄ν̄ γὰρ πολεῖ αὐτῷ φιλανθρωπίας κ̄ν̄ ἐλεημοσύνης ὁ λόγος· διὸ κ̄ν̄ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὑπὸ" ταύτης διελέχθη διαφόρως, κ̄ν̄ ἐν ταῦτα λοιπὸν σαφέστερόν χ. αὐτῇ
πως κ̄ν̄ βυθιώτερον, ἀ δύο πρόσωπα κ̄ν̄ τέλα, οὐδὲ πέντε τίθεις, ἀγαθὰ τῶν οἰκουμένων ἅπασαν· εἰ κ̄ν̄ τὰ μάλιστα κ̄ν̄ αἱ πρότεραι αἱ διαφοραὶ τῶν δύο προσώπων, ἀ δύο πρόσωπα ἐδήλωσαν, ἀλλὰ μέρη δύο· τὸ μὲν πρόσωπον, τὸ γ̄ ὑπὸ ἀκηυόντων. ἀλλ'

ἐν ταῦτα

σὺ ταῦτα δὲ φειδωλότερον μεταχειρίζει Ⓦ λόγον καὶ τηλαυγέστερον. διόπερ οὐδὲ λέγει, ὡμοιώθη ἡ βασιλεία λοιπόν· ἀλλ' ἐκκεκαλυμμένως ἑαυτὸν δείκνυσι, λέγων· ὅταν ὁ ἐλθὴ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ. νῦν μὲν γὰρ ἐν ἀτιμίᾳ πολλαχόθεν καὶ ὕβρεσι καὶ ὀνείδεσι, τότε δὲ καθεδεῖται ὅπου θρόνου δόξης αὐτοῦ. καὶ συνεχῶς μνημονεύει δόξης. ὅπερ γὰρ ὁ σταυρὸς ἐστὶν ἰδεῖν, τοῦτο καὶ ἡ δόξα δοκεῖ ἐστὶν εἶναι), δηλοῖ τοῦτο ἐπαίρει τὴν ἀκροατήν, ἐκ τῶν ὧν αὐτὴ ὁ διδάσκαλον ἄγει, καὶ τὴν οἰκουμένην πίστιν ἅπασαν. καὶ οὐ ταύτῃ μόνον φοβερὸν ποιῶν Ⓦ λόγον, ἀλλὰ καὶ τῷ δεικνύναι αὐτὸν θεσπεσίοις κεκοσμημένους. πολλοὶ γὰρ Ⓓ ἀγγέλοι πρέσονται μετ' αὐτοῦ, φησι, καὶ αὐτοὶ μαρτυρούντες ὅσα διηγήσαντο πεμπόμενοι παρὰ τοῦ δεσπότου περὶ τῆς τοῦ υἱοῦ σωτηρίας· καὶ πολλαχόθεν φειδωλὴ ἡ ἡμέρα ἐκείνη. εἶτα ζωοποιήσεταί, φησι, πάντα καὶ ἔθνη· τοῦτέστι, πᾶσα ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις. καὶ ἀφορίζει αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν τὰ πρόβατα. νῦν μὲν γὰρ οὐκ εἰσὶν ἀφωρισμένοι, ἀλλὰ ἀναμίξ ἅπαντες· ἡ δὲ διαίρεσις τότε ἔσται μετὰ ἀκριβείας ἁπάσης. καὶ πῶς ἀπὸ τῆς στάσεως αὐτοὺς διαιρεῖ καὶ ποίας δηλοῖ; εἶτα καὶ ἀπὸ τῶν ὁμοίων Ⓦ ἑκάστου ζῴου σεσημείωται, οὔτε μῆκος ἐρίφια καλοῦσι, οὔτε ὄγκον πρόβατα, ἵνα τὸν μὲν τὸ ἄκαρπον διίζῃ (οὐδεὶς γὰρ ἀπὸ ἐρίφων καρπὸν ἤλπισεν ἄν) τῶν δὲ τὸν πολλὸν πρόσοδον. καὶ γὰρ πολλὴ ἡ τῶν προβάτων πρόσοδος, ἀπό τε ἐρίου, ἀπό τε γάλακτος, ἀπό τε τῶν ἰχθυομένων, ὧν ἅπαντων ἔρημος ὁ ἔριφος. ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀπὸ φύσεως ἔχει τὸ ἄκαρπον καὶ τὸ ἔνκαρπον· σκῆνος δὲ ἀπὸ προαιρέσεως. διὸ καὶ κολάζον δ" σκῆνος, ὡς φησὶν ὁ Παῦλος" ὅτι· καὶ οὐ πρότερον αὐλοῖς χαλᾷζει, ἕως ἂν δικαίοις) πρὸς αὐλούς. διὸ καὶ φησὰς αὐτοῦ, λέγει τὰ ἐγκλήματα· οἱ δὲ μὴ ὀπτεικείας φθέγγονται, δηλ' ὅτι αὐλοῖς ὄφελος λοιπόν. καὶ μάλα εἰκότως· ὅλη γὰρ ἀναίσθητον πρέδραμον. καὶ γὰρ καὶ οἱ πρόβατα ἄνω καὶ κάτω ὅτε ἔλεγεν, ὅτι ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν· καὶ ὁ νομοθέτης δηλοῖ πάντων εἰς ὅτο συνῆγε, καὶ δηλοῖ ῥητῶν, καὶ δηλοῖ πράγματα· καὶ αὐτὴ ἡ φύσις ὅτο ἐπαίδευε. σκόπει δὲ αὐλοὺς οὐχ ἑνὸς δὲ δύο μόνον, ἀλλὰ πάντων ἑρήμους οὔσας. οὐ γὰρ δὴ μόνον πεινῶντα οὐκ ἔθρεψαν, οὐδὲ γυμνὸν οὐ περιέβαλον· ἀλλ' οὐδὲ, ὃ κουφότερον ἦν, οὐδὲ ἄρρωστον ἐπεσκέψαντο. καὶ σκόπει πῶς κοσφα ὑπαίτιοι. οὐκ εἶπεν, ὅτι φυλακὴν ἤμελλον, καὶ ἀπηλλάξατέ με ἄρρωστος ἤμελλον, καὶ ἀνεζήσατέ με· ἀλλ' ἐπεσκέψασθέ με καὶ ἤλθετε πρὸς μέ. δὲ οὐδὲ ὅτι τῷ" πεινῆν ἐπαιδεύθη ὁ" κελευόμενον. οὐδὲ γὰρ πολυτελῆ ἐζήτει τράπεζαν, ἀλλὰ τὴν χρείαν μόνον καὶ τὴν ἀναγκαίαν τροφήν, καὶ ἐζήτει ἐλεεινῶ τρόπῳ. ὥστε πάντοθεν αὐλοὺς πάντα ἰσχνὰ κολάσαι· ὁ βύσκολον τῆς αἰτήσεως (ἄρτος γὰρ ἦν) ὁ ἐλεεινὸν τοῦ αἰτοῦντος (πτωχὸς γὰρ ἦν) ὁ συμπαθὲς τῆς φύσεως (ἄνθρωπος γὰρ ἦν) ὁ πρόθυμον τῆς ἐπαγγελίας (βασιλείαν γὰρ ἐπηγγείλατο) ὁ φοβερὸν τῆς κολάσεως (γέενναν γὰρ ἠπείλησε) ὁ ἀξίωμα τοῦ λαμβάνοντος (Θεὸς γὰρ ἦν ὁ διὰ τῶν πτωχῶν λαμβάνων) ὁ ὑπερβάλλον τῆς τιμῆς, ὅτι τοσοῦτον καταδιῶναι κατηξίωσε· τὸ δίκαιον τῆς πρόσοδος, ἀπὸ γὰρ τοῦ ἑαυτοῦ ἐλάμβανεν. ἀλλὰ πρὸς ἅπαντα ταῦτα ἡ φιλαργυρία καθάπαξ ἐπήρωσε τὰς ἀκοὰς, καὶ ταῦτα τοσαύτης ἀπειλῆς κειμένης. δὲ γὰρ καὶ σκληρότερον φησὶ τοὺς οὐ δεχομένους τοιούτους τῶν Σοδόμων χαλεπώτερα πείσεσθαι· καὶ ταῦτά φησιν, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. τί λέγεις; ἀδελφοί σού εἰσι· καὶ πῶς ἐλαχίστους καλεῖς; δηλονότι γὰρ τοὺς ἀδελφοὺς, ὅτι πτωχοὶ, ὅτι πτωχοὶ ἀπερριμμένοι. οὐ γὰρ τοιούτους μᾶλλον εἰς ἀδελφότητα καλεῖ, οὐ λαμπρούς, οὐκ εὐκαταφρονήτους, οὐχὶ τοὺς μοναχοὺς λέγων τούτους μόνον, οὐ οὐ τοὺς ὄρη κατειληφότας, ἀλλ' ἕκαστον πιστόν. κἂν βιωτικὸς ᾖ, πεινῶν ᾖ καὶ λιμώττων, καὶ γυμνὸς καὶ ξένος, πάσης αὐτὸν ταύτης τῆς ὀπτημυείας ἀπολαύειν βούλεται). ἀδελφοὺς γὰρ τοὺς βαπτισμα ἐργαζεται καὶ τῆς θείων μυστηρίων κοινωνίας. εἶτα, ἵνα καὶ ἑτέρωθεν ἴδῃς τὸ δίκαιον τῆς ἀποφάσεως, πρότερον ἐκείνους ἐπαινῶν οὐκ κατορθωκότας, καὶ φησὶ δοῦτε Ⓓ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε

νομήσατε τῷ ἡτοιμασμένῳ ὑμῖν βασιλείᾳ" ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ἐπείνασα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, καὶ τὰ ἑξῆς ἀπόντα. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν, ὅτι οὐκ εἰζήμθμ, ἀπὸ τῶν δούλων αὐτὸς ταπεινοῖ· ὥσπερ τοὺς πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων· καὶ ⓦ δοῦλον ⓦ μεθύοντα καὶ μαστιζόμθμον ἀπὸ τοῦ πιστοῦ δούλου· καὶ ⓦ τὸ τάλαντον καταχώσαντα, ἀπὸ τῶν δύο" τοσοῦτον ἐγκόντος· καὶ ἕκαστον τῶν ἁμαρτωλῶν, ἀπὸ τῶν καπηλούντων· καὶ αὖ- χ. τῷ χ. τῶν χ. ἐγκόντων· χ. οὐ 5
τη ποτὲ μὲν ὀξὺς ἡ σύγκρισις γίγ, ὡς οὐ τοῦ καὶ ὅτι τῶν πρόβατα· ποτὲ δὲ καὶ" ἀπὸ τοῦ πλεο-
Ματθ.ιϛ.μα. νάζοντος, ὡς ὅταν λέγῃ· Ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται καὶ κατακρινοῦσι τὴν γενεὰν ταύτην,
Ματθ.ιϛ.μϛ. ὅτι ἐπίστευσαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ· καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε. καὶ, Βασίλισσα νότου κατακρινεῖ
Λευϊτ.κα.ιθ. τὴν γενεὰν ταύτην, ὅτι ἦλθεν ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶντος· καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶν-
τος ὧδε. καὶ ἀπὸ τοῦ Ἡσαΐου δὲ πάλιν, Ὅτι αὐτοὶ κριταὶ ὑμῶν ἔσονται· καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ 10
α.Κορ.ε.ϛ.γ. πλεονάζοντος· Οὐκ οἴδατε ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν, μήτιγε βιωτικά; καὶ σὺ ταῦτα μοὶ φέ-
ρει ἀπὸ τοῦ Ἡσαΐου τοῦ πλουσίους πλουσίοις, καὶ πένησι πένησι προβάλλει. οὐ ταύτην δὲ μόνον δείκνυσι τὴν φύσιν δικαίως ἀκριβεσμένην, τὴν τῶν ὁμοδούλων καταφρόνησιν ἐν τοῖς αὐτοῖς ὄντας· ἀλλὰ καὶ ὃν μηδὲν ἐν τούτοις ὑπάρχουσαν, ἐν οἷς οὐδὲν ἡ πενία κώλυμα ἦν· οἷς, ἐν τῷ ποτίσαι διψῶντα, ἐν ᾧ δεδεμένον ἰδεῖν, ἐν ᾧ ἀῤῥωστοῦντα ἐπισκέψασθαι. ἐγκωμιά- 15
σας δὲ τοὺς κατορθώσαντας, δείκνυσιν ὅσον αὖθις ἦν αὐτοῖς τὸ φίλτρον. δεῦτε γάρ, φησιν, οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. πόσων ἀγαθῶν τοῦτο τὸ ὄνομα ὑπάρξιον τοῖς εὐλογημένοις εἶναι, καὶ ὅλως πατρὸς εὐλογημένοις; ἐκ πόθεν τοσαύτης τιμῆς ἠξιώθησαν; τίς ἡ αἰτία; ἐπείνασα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με, καὶ τὰ ἑξῆς. πόσης οὖν τα- 20
μῆς, πόσης μακαριότητος τὰ ῥήματα; καὶ οὐκ εἶπε, λάβετε, ἀλλὰ κληρονομήσατε, ὡς οἰκεῖα, ὡς πατρῷα, ὡς ὑμέτερα, ὡς ὑμῖν ἀνῶθεν ὀφειλόμενα. πρὶν γὰρ ὑμᾶς γενέσθαι, φησὶ, ταῦτα ὑμῖν ἡτοίμασα καὶ προσθυτέρως, ὅτε οὐδὲν τοιούτους ἡμᾶς ἐσομένους. καὶ αὐτὶ τίνων ταῦτα λαμβάνουσιν; αὐτὶ στέγης, αὐτὶ ἱματίων, αὐτὶ ἄρτου, αὐτὶ ὑδατίου ψυχροῦ, αὐτὶ ἐπισκέψεως, αὐτὶ εἰσόδου τῆς εἰς τὸ δεσμωτήριον. καὶ γὰρ πάντα χρῄζουσι τῆς 25
χρείας ὄντα· ἔστι γὰρ καὶ ὅπου καὶ τῆς χρείας. οὐ γὰρ δήπου, ὅπερ ἔφην, ὁ κάμνων καὶ ὁ δεδεμένος τοῦτο ὀπτίζητε μόνον, ἀλλ' ὁ μὲν λυθῆναι, ὁ δὲ ἀπαλλαγῆναι τῆς ἀῤῥωστίας· ἀλλ' αὐτὸς ἥμερος ὤν, τὰ εἰς δύναμιν ἅπαντα εἰσφέρειν· μᾶλλον δὲ καὶ τὰ εἰς δύναμιν ἐλάττω, ἡμῖν καταλιμπάνων φιλοτιμεῖσθαι ἐν ᾧ πλείονι ἐκείνοις ὄν, πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κεκαταραμένοι· οὐκ ἔτι ὑπὸ τοῦ πατρός. οὐ γὰρ αὐτὸς αὐτοὺς κατηράσατο, ἀλλὰ τὰ οἰκεῖα ἔργα. εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, 30
τὸ ἡτοιμασμένον, οὐχ ὑμῖν, ἀλλὰ τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. πρὶν μὲν γὰρ τὴν βασιλείας ὅτε ἔλεγε, δεῦτε οἱ εὐλογημένοι, κληρονομήσατε τὴν βασιλείαν, ἐπήγαγε, τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν πρὸ καταβολῆς κόσμου· πρὸς οὓς οὐκέτι, ἀλλὰ τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. ἐγὼ μὲν γὰρ τὴν βασιλείαν ὑμῖν ἡτοίμασα, τὸ δὲ πῦρ οὐκ ἔτι ὑμῖν, ἀλλὰ τῷ διαβόλῳ, καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. ὅπου δὲ οὐ ὑμεῖς ἑαυτοὺς ἐνεβάλετε, ἑαυτοῖς λογίζεσθε. οὐ ταύτην 35
δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑξῆς, ὥσπερ ἀπολογουμένους αὐτοῖς, καὶ ταύτας αἰτίας φέρουσιν. ἐπείνασα γάρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. εἰ γὰρ καὶ ἐχθρὸς ἦν ὁ πεινῶν, οὐχ ἱκανὰ τὰ πάθη καὶ ⓦ ἀνελεῖν καταχλάσαι καὶ ὀπτικάμψαι, λιμὸς καὶ κρυμὸς καὶ δεσμὰ καὶ γυμνότης καὶ ἀῤῥωστία, καὶ ὃ αὐθάδιον πλανᾶσθαι πάντα; ταῦτα γὰρ καὶ ἐχθραν ἱκανὰ λῦσαι. ἀλλ' ὑμεῖς οὐδὲ εἰς φίλον ταῦτα ἐποιήσατε, καὶ φίλον καὶ εὐεργέτην καὶ δεσπότην ὄντα. καὶ κύνα 40
μὲν οὐ ἰδόντα πεινῶντα, πολλάκις ὀπτικλώμθμα· καὶ θηρίον ἐὰν θεασώμθμα, ὀπτικαμπόμθμα· τὸν δὲ δεσπότην ὁρῶν οὐκ ὀπτικάμπτῃ; καὶ ποῦ ταῦτα ἀπολογίας ἄξια; εἰ γὰρ τὸ μόνον ἦν, οὐχ ἱκανὸν εἰς ἀντίδοσιν; οὐ λέγω τὸ ἀκοῦσαι φωνῆς τοιαύτης ὀπὶ τῆς οἰκουμθμης πᾶσι δὲ καθημένου ὀπὶ τὸ θρόνου τὸ πατρικοῦ, καὶ βασιλείας τυχεῖν, ἀλλ' αὖθ' ὃ ἐργάσασθαι οὐχ

ἱκανὸν

ἰχθμὸν Ἐις ἀμοιβὴν; νυνὶ ὴ καὶ τῆς οἰκουμθύης προύσης, καὶ τῆς ἀῤῥήτου δόξης ἐκείνης φανομθύης, ἀναχηρύτει σε καὶ σεφθνοῖ, καὶ ὁμολογεῖ τ᾽ ζωφέα καὶ τ᾽ ξενοδόχον, καὶ οὐκ αἰσχύνεται τοιαῦτα λέγων, ἵνα σοι λαμπροτέραν ποιήσῃ ⓦ σέφθνον. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὅτοι διὰ χαίρως κολάζονται, κἀκεῖνοι σεφθνοῦνται χῦ χάριν. καὶ γὰ μικρὰ ὧδι πεποιηκότες, χάριτός ἐστιν ἡ φιλοτιμία, ὃ αὐτὴ μικρῶν ὄντων καὶ βυτελῶν ὑρθμοὶ τοσοῦτον καὶ βασιλείαν καὶ τηλικαύτην αὐλῆς δοθῆναι ἡμᾶς.

1 Καὶ ἐγθέτο, ὅτε Συνετέλεσεν ὁ Ιησοῦς τοὺς λόγους τούτους, εἶπε τοῖς μαθηταῖς χεζ κς. αὐτοῦ,

2 Οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς 10 τὸ σταυρωθῆναι. Πάλιν εὐκαίρως σεῖ τὸ πάθος ἀφαλείπται, ὅτε βασιλείας αἰτέμνησε, καὶ τῆς αὐτοποδόσεως τῆς ἐκῆ, καὶ τῆς ἀθανάτου κολάσεως, ὡσανεὶ ἔλεγε· Ἵνα δεδοίκατε ὅτι τοῖς σεσκαίοις δεινοῖς, τοιούτων ὑμᾶς δυναμθύντων ἀγαθῶν; σὺ δέ μοι σκόπει πῶς τὸ μάλιστα λυποῦν αὐτοὺς καιροτέρως ἐμεθόδευσε καὶ Συνεσκίασεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἅπασιν. οὐ γὰ εἶπεν, ὅτι οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας παραδίδομαι· ἀλλὰ τί; οἴδατε 15 ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται, καὶ τότε ἐπήγαγε, εἰς τὸ σταυρωθῆναι, δεικνὺς μυρίῳ ἐν τὸ γινόμθυον, καὶ ἑορτὴν καὶ πανήγυριν ὅτι σωτηρίας τῆς οἰκουμθύης τελουμθύης, καὶ ὅτι σεσειδὼς ἅπαντα ἔπαγε. διὰ δὴ τοῦτο, ὡς ἀχθόμενος τούτοις εἰς παραμυθίαν αὐτοῖς, οὐδὲ εἶπεν αὐτοῖς τι νῦν σεῖ ἀναστάσεως. σεῖπὸν γὰ ἐῶ τοσαῦτα ἀφαλεθέντα σεῖ αὐτῆς πάλιν Ἐιπεῖν. καὶ ἄλλως ὴ, ὅπερ Ἐιπον, δείκνυσιν, ὅτι καὶ αὐτὸ ὃ παθεῖν μείων ἀπαλλαγὴ κακῶν, διὰ τὸ πάσχα τῶν παλαιῶν θυεργετημάτων τῶν κατ᾽ Αἴγυπτον ἀναμνήσας αὐτούς.

3 Τότε Συνήθησαν ⓐ ἀρχιερεῖς καὶ ⓐ γραμματεῖς καὶ ⓐ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ἀρχιερέως τοῦ λεγομθύου Καϊάφα,

4 Καὶ Συνεβουλθύσαντο ἵνα ⓦ Ιησοῦν δόλῳ κρατήσωσι καὶ ἀποκτείνωσιν.

25 5 Ελεγον ὴ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ.

Εἶδες τὴν ἄφατον τῶν Ιουδαίων πανουργίαν τὴν διαφθορέαν; παρανόμοις πράγμασιν ὑπηχιεσθύτες, πρὸς ⓦ ἀρχιερέα ἔρχονται; ἐκῆθεν βουλόμθοι τὴν ἐξουσίαν λαβεῖν, ὅθεν κωλύεσθαι ἔδει. Ὁ πόσοι ἦσαν ⓐ ἀρχιερεῖς; ὁ γὰ νόμος ἕνα βούλεται, ἀλλὰ τότε πολλοὶ ἦσαν· ὅθεν δῆλον, ὅτι τὰ Ιουδαϊκὰ ἀρχὴν ἐλάμβανε διαλύεσθαι. ὁ μὲν γὰ 30 Μωϋσῆς, ὅπερ ἔφθνε, ἕνα εἰ) σκέλθυσε, καὶ τελευτήσαντος ἐκείνου τότε ἕτερον γίνεσθαι, καὶ τῇ ζωῇ τῇ τούτου τὴν φυγὴν ἐμέτρει τῶν ἀκουσίως ἐργασαμθύων φόνον. πῶς οὖν τότε πολλοὶ ⓐ ἀρχιερεῖς; σπανιαπλοῦν ὕστερον ἐγίνοντο. καὶ τοῦτο ἐδήλωσεν ὁ Ἀναγέλιστής, ὅτε σεῖ τὸ Ζαχαρίου διελέγετο, Ἐιπών· ἐξ ἐφημερείας αὐτὸν εἰ) Αβιά. αὐλῆς οὖν ἐν τῷ ἁγίᾳ φησὶν ἀρχι- Λυκ.α.ζ. ερεῖς, τοῦτ᾽ ἀπ᾽ ἀρχιερέων. Τί ὃ Συνεβουλθύσαντο, ἵνα κρατήσωσιν αὐτὸν λάθρᾳ, ἢ ἵνα ἀνέλωσιν; ἀμφότερα. ἐδεδοίκεισαν γὰ ⓦ λαόν. διὰ καὶ τὴν ἑορτὴν ἀνέμθυον πρελθεῖν. ἔλεγον γὰ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ. ὁ μὲν γὰ Διάβολος, ἵνα μὴ φανερὸν καταστήσῃ ὃ πάθος, οὐκ ἠβούλετο ἐν τῷ πάσχα· ἐκῆνοι ὃ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται. σκόπει ὃ αὐτοὺς φοβουμθύους, τὰ τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ ἵνα μὴ μίασμα αὐτοῖς μεῖζον ἀπὸ τοῦ κτείνειν γένηται, ἀλλὰ πάντα τὰ δυσθέατα. ἀλλ᾽ ὅμως τῷ θυμῷ ζέοντες, πάλιν μετέθεντο. Εἰπόντες γὰ, μὴ ἐν τῇ ἑορ- 40 τῇ, ὅπερ ⓦ προσδόκιμον ἦν ἐκῆνο, οὐκ ἐνέχοντο τοῦ κτείνειν, ἀλλ᾽ ἐν "ταύτῃ κατέσφαξαν. διὰ τί ὃ αὐτὸν τότε κατέλαβον; καὶ τῷ θυμῷ ζέοντες, ὅπερ Ἐιπον, καὶ τότε αὐτὸν εὑρήσειν προσεδόκησαν, ὡς πάντα, ὥσπερ πεπληροφορημένοι, ἐπράττον. Εἰ ὃ καὶ τὰ μάλιστα αὐτὸς τῇ ἐκείνων πονηρίᾳ Ἐις τὴν οἰκείαν ἐκένετο οἰκονομίαν, ἀ μὴν διὰ τοῦτο ἀνεύθυνοι, ἀλλὰ μυρίων ἀξιοι κολάσεων ἀπὸ τῆς γνώμης. ὅτε γοῦν ἄπρακτος ἀπολύεσθαι ἔδει, καὶ τοῦτ᾽ [οὐτος] ἀνεθύνους,

ὐκ ἀθῴους, ὅτε ὅτοι τ' ἀθῶον ἀνῆλθον, τ' μυεία ἐνεργετικὸς ἀν τῷ ἐθνῶν πέως ὐκ ἀφιδόντα δ' αὐτούς. ἀλλ' ὦ τῆς φιλανθρωπίας. σὺ ὅτω μοιζήσεις, σὺ [οὕτω σκαιοὺς καὶ] μυείων γέμοντας κακῶν, πάλιν σώζει, καὶ πέμπει σφαγησομένους σὺ ἀποστόλους ὐκ αὐτῶν, καὶ δι' αὐτῶν ἱκετηρίαν ἀιτῶν. Ὑπὲρ Χριστοῦ γὰρ πρεσβεύομεν, φησι. β. Κορ. ε. κ.

ΗΘΙΚΟΝ Τοιαῦτα τοίνυν παραδείγματα ἔχοντες, οὐ λέγω, ἀποθανώμεν ὐκ τῶν ἐχθρῶν (ἔδει μὲν γὰρ καὶ τοῦτο) ἀλλ' ὅπως ἀνδρικώτερον ὧμεν ἡμῖς, σκῆνο λέγω πέως· κἂν μὴ βασκάνωμεν τοῖς φίλοις, μὴ φθονῶμεν τοῖς εὐεργετοῦσιν· οὐ λέγω πέως, σὺ κακῶς ποιοῦντας εὐεργετήσωμεν (ὅπου μὲν γὰρ τοῦτο) ἀλλ' ὅπως παχύτεροι ἡμεῖς, κἂν μὴ ἀμειώμεθα. μὴ γὰρ σκιὰν οἴς ὅτι τὰ ἡμέτερα καὶ ὑποκρισις; τί δήποτε σὺκ ἀφαιρούμεθα πρὸς τὰ παραγγέλματα ἴσασθε; οὐχ ἁπλῶς λέγεται πάντα τε ἄλλα, καὶ ὅσα περὶ αὐτῶν τ' φανερὸν εἰργάσατο, δυνάμενα αὐτοὺς ἀνακαλέσασθαι, ἀλλ' ἵνα μιμήσῃ τὴν ἀγαθότητα, ἵνα ζηλώσῃς τὴν φιλανθρωπίαν. καὶ γὰρ [καὶ] ὑπὲρ πίος ἔρριψε, καὶ ὃ ὠτιον ἀπεκατέστησε τὸ οἰκέτου, ὃ μετ' ὀτειχείας διελέχθη, καὶ μεγάλα δῶρα ὧν ἐπεδείξατο θαύματα, τὰς ἀκτῖνας ἀποφέρων, τὰς πέτρας ῥηγνύς, σὺ τετελευτηκότας ἐγείρων, τὴν γυναῖκα τοῦ δικάζοντος φοβῶν διὰ ὀνειράτων, ἐν αὐτῇ τῇ κρίσει πᾶσαν παρρησίαν ὀπιδειξάμενος θαυμαστὴν· οὐχ ἥττον δυναμένην αὐσὺ ὀπιπατάσασθαι, μυεία προλέγων ἐν τῷ δικαστηρίῳ, ἐν αὐτῷ τῷ θαυμαστῷ βοσὴ· πάτερ, ἄφες αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. ταφεὶς ὤ, πόσα ἐπεδείξατο εἰς τὴν ἐκείνου σωτηρίαν; δύναται ὤ σὺκ αὐτὸς Ιουδαίους καλέσαι; σὺκ ἄφεσιν ἔδωκεν ἁμαρτημάτων; οὐ τὰ μυεία ἀγαθὰ προσῆκε; Ἵνα τοῦτο παραδοξότερον; ἵνα φανερώσαντες τὸν φόνον πέοντες, μὴ ὃ θαυμάσαι γενόμενοι υἱοὶ Θεοῦ. Ἵνα ταύτης ἴσον τῆς κηδεμονίας; ταῦτα ἀκούσαντες ἐγκαλυφώμεθα, ὅτι τοσοῦτον ἀφεστήκαμεν τούτου, ὃν μιμεῖσθαι κελευόμεθα. ἴδωμεν καὶ ὃ σχίσμα ὅσον, ἵνα κἂν καταγνῶμεν ἑαυτῶν τούτοις πολεμιωτῖς, ὐκ ὧν Χριστὸς τὸν ψυχὸν ἔθηκε, καὶ ὁ βουλόμενος καταλλαγῆναι, ὃς ἵνα καταλλάξῃ, ὅτε σφαγὴν παρῆτήσατο. ἢ καὶ τοῦτο δαπάνη ὡς ὅτι καὶ χρημα ἀνάλωμα, ὅπερ σὺ τῇ ἐλεημοσυνῇ παραβάλλεται; σὺπόψον ὅσοι ὐκ αὐθῴωνος εἶ, καὶ ὁ μόνον σὺκ ἀναδύσῃ πρὸς τὴν ἄφεσιν τῶν σε ἠδικηκότων, ἀλλὰ καὶ δραμῇ πρὸς τοὺς σε λελυπηκότας, ὥστε γενέσθαι σοι συγχωρήσεως ἀφορμὴν, ὥστε θύρᾳ παραμυθίαν τῶν οἰκείων κακῶν. ἐλλιῶνα παῖδες ὑδὲν μέγα προσδοκῶντες, πολλάκις σὺ τούτοις ἐφιλοσόφησ· καὶ σὺ μέλλων ὅπι τοιαύτας ἐλπίσιν ἀποδημεῖν, δύναται ὃ σὺκ ἀνέχῃ πρὸς τὸ χρόνου ποιῆσαι ἀφ' ὧν τὸ Θεοῦ νόμον, ἀλλ' ἀμαθῆ μᾶλλον, ἢ ὅπι μαθὼν βούλει σοι σφεαθῆναι ὃ πάθος; σὺδὲ γὰρ δὴ ἀπὸ τοῦ χρόνου γίνηται τοῦτο, ἔσαι σοί τι πλέον, ἀλλὰ καὶ πολλὴ ἡ κόλασις· ὅπι ὅπερ ὁ χρόνος εἰργάσατο, τοῦτο ὁ τοῦ Θεοῦ νόμος σὺκ ἔπεισέ σε ποιῆσαι. Εἰ δὲ λέγεις, ὅπι φλεγμαίνεις τῆς ὕβρεως * μεμνημένος, ἀναμνήσθητι εἰ τι γέγονέ σοι καλὸν παρὰ τοῦ λελυπηκότος, καὶ ὅσα σὺ ἑτέρους διέθηκας κακά. κακῶς σε εἶπε καὶ κατήγαγε; λόγισαι ὅτι καὶ σὺ ἑτέρους εἶρηκας. πῶς οὖν ὅπιτοῦχη συγγνώμης, ἧς ἑτέρους ὐ μεταδίδως; ἀλλ' οὐδένα εἶρηκας; ἀλλ' ἤκουσας λεγόντων, καὶ ἀπεδέχω. οὐδὲ τοῦτο ἀνθῴωνος. θέλῃς μαθεῖν ὅσον ὅστιν ἀγαθὸν ὃ μὴ μνησικακῆν, καὶ πῶς μάλιστα τοῦτο Θεῷ θυφαίνει; σὺν ἐφηδομένους τοῖς δικαίως πρὸς αὐτοῦ κολαζομένοις ἡμφρᾶται, καίτοι δικαίως κολάζοντ), ἀλλὰ σὲ ὅπιχαίρειν σὺκ ἐχρῶ. καὶ γὰρ ὁ προφήτης πολλὰ ἐγκαλέσας πρότερον, καὶ τοῦτο ἐπήγαγεν εἰπών· Οὐκ ἔπαρχον σοὶ ὅπι τῇ ζωτείᾳ τοῦ Ιωσὴφ· καὶ πάλιν, Οὐκ ἐξῆλθε καποιήσουσα ἕνα κόψασθαι οἶκον ἐγόμενον αὐτῆς. καίτοι καὶ ὁ Ιωσὴφ, τουτέστιν, αἱ φυλαὶ αἱ ἐξ αὐτοῦ, ὃ θ τῶν γειτόνων, καὶ Θεοῦ νόμου ἐπιμελουμένων, ἀλλ' ὅμως βούλε) ὃ τοῖς ἡμᾶς ζωοποιεῖν. εἰ γὰρ ἡμᾶς, πονηροὶ ὄντες, ὅταν τιμωρώμεθα οἰκέτην, αἵ ἵνα τῶν συνδούλων γελάσαντα ἴδωμεν, καὶ πλοξιώμεθα μᾶλλον καὶ ἐπ' ἐκεῖνον μετάγομεν τὴν ὀργήν· Ἀμ. ε. ε. * σοι

πολλῷ

πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς ὠμφρήσεται τοὺς ἐφηδομένους τοῖς κολαζομένοις. εἰ γὰρ τοῖς τοῦ Θεοῦ κολαζομένοις οὐκ ἐπεμβαίνειν, ἀλλὰ συνῆγειν χρή, πολλῷ μᾶλλον τοῖς εἰς ἡμᾶς ἡμαρτηκόσι. ὅτι γὰρ ἀγάπης σημεῖον, ταύτην πάντων προτίθησιν ὁ Θεός. καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῆς ἀλυσιτελοῦς τῆς βασιλικῆς, οὐχ ἁπλῶς ὅτι τὰ τίμια τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν χρωμάτων, ἅπερ τινὰ χλαμύδα κατασκευάζει ταύτην· οὕτω καὶ ἐνταῦθα, αὗται εἰσὶν ἀρεταὶ αἱ ὑμέτεραι, ἅπερ δὴ τινὰ ἀγάπην συνέχουσιν. ὥστε οὐκ ἂν οὕτως ἀγαπῶν διάκτορος, ὡς ὁ μὴ μεμνῆσθαι τῶν εἰς ἡμᾶς ἡμαρτηκότων. μὴ γὰρ οὐκ ἐφείσατο καὶ γαστέρας μέσης ὁ Θεός; μὴ γὰρ οὐκ ἔπεμψε τὸν ἠδικηκότα πρὸς Ⓦ ἠδικημένον ἐλθεῖν; οὐκ ἀπὸ θυσιαστηρίου πέμπει πρὸς σφαγὴν αὐτόν, καὶ μὴ ταῖς καταλλαγαῖς ὅτι τὴν τράπεζαν αὐτοῦ καλῇ; ἀλλὰ μὴ διὰ τοῦτο παρεμείνῃς σφαγὴν ἐλθεῖν, ἐπεὶ ὃ πρῶ ἀπώλεσας. διὰ γὰρ ὅτο μάλιστά σοι μισθὸν ἄφατον ὀφείλει, ἵνα φθάσῃς σφαγεῖον· ὡς ἐὰν προχληθεὶς καταλλαγῇς, οὐκ ἔτι τοῦ Θεοῦ προσταγῆς γέγονεν ἡ φιλία, ἀλλὰ τῆς σφαγείου κοινωνίας. διὸ καὶ ἀσεφῶτος διαχωρῇς, σφαγείου τὰ βραβεῖα λαμβάνοντος. τί λέγεις; ἐχθρὸν ἔχεις, καὶ οὐκ αἰσχύνῃ; οὐ γὰρ ἔχει ἡμῖν ὁ διάβολος, ἀλλὰ καὶ ὁμοιωθεὶς ὑπερπολλά; εἰ γὰρ μηδὲ σφαγὴν ἠθέλησεν ἡμῖν πολεμῆσαι, εἴγε μήτε σφαγὴν διάβολος ἴσῃ. οὐκ οἶδα πόσην ἡ ἡδονὴ μετὰ καταλλαγάς; τί γὰρ, εἰ καὶ σὺ τῇ ἔχθρᾳ τὸ σφόδρα φαίνεται; ὅτι γὰρ ἥδιον τὸ φιλεῖν Ⓦ ἀδικοῦντα ἢ μισεῖν, μετὰ τὸ λυθῆναι τὴν ἔχθραν οὕτε δυνήσῃ μαθεῖν καλῶς. ἵνα τοίνυν τοὺς μαινομένους μιμούμεθα ἀλλήλους καταθέοντες, τῇ οἰκείᾳ σαρκὶ πολεμιῶτες; ἄκουσον καὶ σὺ τῇ παλαιᾷ πόσος ἴσῃ διάβολος τότε λέγῃς. ὁδὸν μνησικάκων εἰς θάνατον. ἀδελφὸς ἀδελφῷ σωτηρίᾳ ὀργίλου, καὶ τοῦτο Θεῷ ζητεῖ ἴασιν. καίτοι [γε] συνεχώρησεν ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. πῶς οὖν ἐγκαλεῖ; ὅτι κἀκεῖνα συνεχώρησεν, οὐχ ἵνα ἀλλήλοις αὐτὰ ποιῶμεν, ἀλλ' ἵνα δείσῃ τὸ παθεῖν ἀπεχώμεθα τοῦ τολμᾶν. καὶ ἄλλως ἴ, σκέψαι μὴ προσκαίρου τινὸς ὄντος ὀργῆς, τοῦ ἴ μνησικακῆσαι, ψυχῆς πονηρίαν μηχανώσης. ἀλλὰ κακῶς ἔπαθες; ἀλλ' οὐδὲν τοσοῦτον, ὅσον σαυτὸν ἐργάσῃ μνησικακῶν. ἄλλως ἴ, οὐδὲ δυνατὸν ἀνδρὶ ἀγαθῷ κακόν τι παθεῖν. ἔστω γάρ τις καὶ παιδία ἔχων καὶ γυναῖκα, καὶ φιλοσοφείτω, ἐχέτω ἴ καὶ πολλὰς ἀφορμὰς βλάβης, καὶ χρημάτων προιοῖτο, καὶ δόξης δυναστείαν, καὶ φίλους πολλοὺς, καὶ τιμῆς ἀπολαυέτω, πλὴν φιλοσοφείτω (τοῦτο γὰρ μόνης προσκεῖσθαι) καὶ προσάγωμεν αὐτῷ τὰς πληγὰς τοῦ λόγου, ἃς προσοῖσων μὲν ἀνὴρ ἀνεβαδιζέτω ζημίας· τί οὖν πρὸς Ⓦ οὐδὲν ἡγούμενον εἶναι τὰ χρήματα; τὰ τέκνα ἀναιρείτω· τί οὖν πρὸς Ⓦ τὴν ἀναστάσεως φιλοσοφοῦντα; τὴν γυναῖκα σφαττέτω· καὶ τί τοῦτο πρὸς Ⓦ πεπαιδευμένον μὴ πενθεῖν τοὺς κεκοιμημένους; εἰς ἀπιμίδα ἐμβαδιζέτω· καὶ τί πρὸς Ⓦ μόνος χορτάζειν τοὺς πτωχοὺς ἡγούμενον; εἰ βούλει, καὶ τὸ σῶμα κολαζέτω, καὶ εἰς δεσμωτήριον ἐμβαδιζέτω· τί οὖν πρὸς τὸν μαθόντα, ὅτι εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται, καὶ ὅτι ἡ θλῖψις δοκιμὴν κατεργάζεται; ἐγὼ μὲν οὖν μηδὲν βλαβῆσεσθαι τὸν ἄνδρα νομίζω· ὁ δὲ λόγος προῖων ἔδειξεν ὅτι καὶ ὠφεληθήσεται ἀνακαινούμενος καὶ δόκιμος γινόμενος. μὴ τοίνυν πρὸς ἑτέρους ἀλαζονεύου, ἑαυτὸν ἀδικοῦντες καὶ ἀθενῆ κατασκευάζοντες τὴν ψυχήν. ὃ γὰρ τῆς τῶν πλησίον πονηρίας ἐστὶ τοσοῦτον, ὅσον τῆς ἡμετέρας ἀλαμπρείας ἡ σκηνή. διὰ τοῦτο δὴ ὑβρίσῃ τις, διακρουόμεθα καὶ συστελλόμεθα· καὶ ἀφήσῃ τις, ὃ αὖθ' παροξυνόμεθα, καὶ τὰ παιδία σφάζομεν καὶ μικρά, ἅπερ τῶν σμηλίχων ἀνελεύθερον προξενοῦσιν ἴσως τὸν θάνατον, ἀλλ' ἀπὸ μικρῶν προφάσεων λυποῦντες. ἀλλ' ὅμως κἀκεῖνα δὴ μὴ ἴδωσιν κινδυνεύοντα, ἐπιμήνοις διάκονοι, καὶ ἂν γελῶντα, καὶ ἀφίσανται· ἀλλ' ἡμεῖς καὶ τούτων ἀνοητότεροι, ὅτι ἴσως ὧν ἔδει γελᾶν, ἴσως τούτων ὀδυρόμεθα. διὰ, πρὸς καλοῦ, τὴν παιδικὴν ταύτην διάνοιαν ἀφέντες, τὴν ἀνδρώδη ἐπιλαβώμεθα. καὶ γὰρ ἄνδρας ἡμᾶς ὁ Χριστὸς βούλεται, ἄνδρας τελείους. οὕτω καὶ ὁ Παῦλος ἐκέλευσεν·

ε. Κορ. ιδ'. κ. Αδελφοὶ, λέγων, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσὶν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε. νηπιάσωμεν τοίνυν τῇ κακίᾳ, καὶ τῶν πονηρίας φυγόντες τὴς ἀρετὴς ἀπολαβώμεθα, ἵνα καὶ τῶν αἰωνίων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Ομιλ. π. 6 ΤΟΥ ΔΕ ΙΗΣΟΥ ΓΕΝΟΜΕΝΟΥ ΕΝ Βηθανίᾳ, ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, 7 προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλάβαστρον μύρου ἔχουσα βαρυτίμου, καὶ κατέχεεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀνακειμένου.

Γυνὴ αὕτη δοκεῖ μοὶ εἷς μία καὶ ἡ αὐτὴ εἶναι τοῖς εὐαγγελισταῖς ἅπασιν, οὐκ ἔστι δὲ· ἀλλὰ μοὶ τοῖς τρισὶ μία τις εἷς εἶναι δοκεῖ καὶ ἡ αὐτή· εἶναι δὲ ὦ Ιωάννη οὐκ ἔτι, ἀλλ' ἑτέρα τις θαυμαστὴ, ἡ τοῦ Λαζάρου ἀδελφή. οὐκ ἁπλῶς δὲ τῆς λέπρας μέμνηται τοῦ Σίμωνος ὁ εὐαγγελιστὴς, ἀλλ' ἵνα δείξῃ πόθεν θαρροῦσα προσῆλθεν ἡ γυνή. ὅπερ γὰρ ἡ λέπρα ἐδόκει σφόδρα ἀκάθαρτον εἶναι πάντος καὶ βδελυκτόν, εἶδε δὲ ὁ Ιησοῦς θεραπεύσαντα αὐτὸν ἀναθέμενον καὶ ἀνακαθάραντα (οὐδὲ γὰρ ἂν εἵλετο μίσναι τράπεζαν ὁ λεπρῶν) καὶ καταδέχεται δὴ πρὸς αὐτὸν, ἐθάρρησεν ὅτι καὶ τῶν τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἀκαθαρσιῶν ἀποσμήξει ῥᾳδίως. οὐκ ἁπλῶς δὲ καὶ τῶν πόλιν φησὶ τῶν Βηθανίαν· ἀλλ' ἵνα μάθῃς, ὅτι ἐκεῖ ὅτι ὁ πάντος ἔρχεται. ὁ γὰρ προδότης τοῦτο διαδιδράσκων αὐτὸν, ὅτε μάλιστα ἐζήφθη αὐτῷ ἡ βασκανία, ὅτε πλησίον ἔρχεται ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε. οὕτως οἰκονομίας ἕνεκεν καὶ ὁ προέτερον ἀναχωρεῖ. ἰδοῦσα τοίνυν αὐτὸν ἡ γυνὴ, καὶ ὁ θαρρεῖ λαβοῦσα, ἐντεῦθεν προσέρχεται. εἰ γὰρ καὶ ἡ αἱμορροοῦσα, κρύφα ἐδεῖτο ἑαυτῇ συνειδυῖα τοιοῦτον, διὰ τῶν ἀπὸ τῆς φύσεως δοκούσαν εἶναι ἀκαθαρσίαν, πέμψασα καὶ δεδοικυῖα προσῆλθε· πολλῷ μᾶλλον οὗτοι ὀκνεῖ καὶ ἀναδύεται εἰκὸς ἦν διὰ τὸ πονηρὸν συνειδὸς. διὰ καὶ πολλὰς γυναῖκας ἔπεισε Σαμάρειαν, τὸν Χαναναίαν, τὴν αἱμορροοῦσαν, καὶ ἑτέρας πλείους προσέρχεται, διὰ τὸ πολλὴν ἑαυτῇ συνειδέναι τὴν ἀκαθαρσίαν ἀπέλλουσαν καὶ οὐδὲ δημοσίᾳ, ἀλλ' ἐν οἰκίᾳ. καὶ πάντων ἄλλων ἰατρὸν θεραπείας προσερχομένων σωματικῆς, μόνον αὐτὴ τιμῆς ἕνεκεν προσῆλθε μόνης, καὶ τὴν ψυχὴν διορθώσεως. οὐδὲ γὰρ ἦν τῶν σώματος ἀνάπτερος ἰδεῖν ὥστε καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα ἄν τις αὐτὴν θαυμάσειε. καὶ οὐδὲ ὡς ἀνθρώπῳ προσῆλθεν ψιλῷ (οὐ γὰρ ἂν τὴν θρῖδα κατέμαξεν) ἀλλ' ὡς μείζονι ἢ κατ' ἄνθρωπον. διὰ τοῦτο ὁ πάντος τοῦ σώματος καὶ τῶν μηδὲν τιμιώτερον ἰδεῖν μόνος, οὗτος τοὺς πόδας ἐνέγκε τοῦ Χριστοῦ, τὴν κεφαλὴν τὴν ἑαυτῆς.

8 Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠγανάκτησαν, φησὶ, λέγοντες· Εἰς τί ἡ ἀπώλεια [ἐγένετο] αὕτη;

9 Ἠδύνατο γὰρ τοῦτο ὁ μύρον προαπωλῶναι πολλοῦ, καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς.

10 Γνοὺς δὲ ὁ Ιησοῦς εἶπε· τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν εἰργάσατο εἰς ἐμέ.

11 Τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

12 βαλοῦσα γὰρ αὕτη τοῦτο τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν.

13 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς. Καὶ πόθεν οὖν αὐτοῖς ἡ τοιαύτη διάνοια; ἦκουον τοῦ διδασκάλου λέγοντος, ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν· καὶ τοῖς Ιουδαίοις ἐγκαλοῦντος,

Ματθ. ε. Λουκ. η.

χ. ἀκαθάρτου ὄντ., καὶ πάνυ βδελ.

χ. θεσπίσ.

λοιῶτος, ὅτι τὰ βαρύτερα ἠφίεσαν, τὴν κρίσιν, τὸ ⳨ ἔλεον, καὶ τὴν πίστιν· καὶ πολλὰ τοιοῦτον ὁρεῖ
γρ. ἐλεημοσύνης ἀφαιρεθέντος· καὶ ἀπὸ τούτων ἐλογίζοντο πρὸς ἑαυτούς, καὶ ἐνενόουν, ὅτι εἰ ὁλοκαυτώματα οὐ προσίεται, οὐδὲ τὴν παλαιὰν λατρείαν, πολλῷ μᾶλλον τὰ ἐλαίου τὴν χρείαν. ἀλλ' ὅτοι μὴ οὕτω ἔτως ἐνόμιζον· ὁ γὰρ τὴν διάνοιαν αὐτῆς ὁρῶν ἀφίησι (καὶ γὰρ πολλὴ ἡ βλάβεια ἦν, καὶ ἄφατος ἡ ἀσυνδη) διὸ τὸ σφόδρα συγκαταβαίνων συνεχώρησε καὶ τῆς κεφαλῆς αὐτὸ χυθῆναι τὸ ἔλαιον. εἰ γὰρ μὴ ἔθεσπιζεν ἔμελλεν καὶ χυοφορηθῆναι καὶ γαλακτοτροφηθῆναι οὐ προήτισατο, τί θαυμάζεις εἰ τοῦτο διακρούεται; ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ αὐτὸ κρίσις ἐδέχετο τὸ κάπηλος, οὕτω τὸ αὐτὸς τῆς πόρνης, ὅπερ ἔφθην εἰπών, τὴν αὐτῆς διάνοιαν ἀποδεχόμενος. καὶ γὰρ καὶ ὁ Ιακὼβ φίλιον ἤλειψε τῷ Θεῷ, τὸ ἐν ταῖς θυσίαις ἔλαιον προσήγετο· καὶ ⳨ ἱερεῖς μύρῳ ἐχρίοντο. ἀλλ' ⳨ μαθηταὶ τὴν γνώμην αὐτῆς οὐκ εἰδότες ἀκαίρως ἐμέμφοντο, τὸ διὸ ὧν ἐνεκάλεσαν, δεικνύουσι τῆς γυναικὸς τὴν φιλοτιμίαν. Εἰπόντες γὰρ ὅτι ἠδυνάτο τοῦτο τριακοσίων δηναρίων πραθῆναι, ἔδειξαν ὅσον ἀπάλλωσιν εἰς τὸ μύρον αὐτὴν, καὶ οὕτω ἐπαιδείξατο τὴν μεγαλοψυχίαν. διὸ καὶ ἐπιτίμα αὐτοῖς λέγων· τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; καὶ λογισμὸν προσήνεγκεν, βουλόμενος αὐτοὺς πάλιν ἀναμνῆσαι τοῦ πάθους. Εἰς ⳨ ἐνταφιασμόν μου γὰρ, φησιν, ἐποίησε. καὶ ἕτερον προσάγει λογισμόν. τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε· τὸ, ὅσον ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο, λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη. Εἶδες πῶς πάλιν τὴν εἰς τὰ ἔθνη ἔξοδον προανεφώνησε, καὶ "ταύτην ἀναμιμνήσκων αὐτοὺς ὑπὲρ τοῦ θανάτου, Εἶπε τοσαύτην μοι ⳨ χαρὰν ἡ δύναμις ἐνέβαλεν, ὡς πάντα μοι τῆς γῆς ἐκχυθῆναι τὸ "κήρυγμα; τίς οὖν οὕτως ἄθλιος, ὡς πρὸς τοσαύτην ἀντιλέξαι ἀληθῆ; ἰδοὺ γὰρ, ὅπερ εἶπε, γέγονε· τὸ ὅπερ καὶ ἀπέλθητε τῆς οἰκουμένης, ὃ καὶ τοῦτο ἀνακηρυττόμενον. καίτοι οὐδὲ τὸ πρόσωπον ὀπτὸν μόνον ἦν, οὔτε μάρτυρας εἶχον πολλοὺς, οὔτε ἐν θεάτρῳ τὸ γεγυμνασμένον, ἀλλ' ἐν οἰκίᾳ, καὶ οἰκίᾳ λεπροῦ ὄντος, καὶ μαθηταῖς μόνοις παροῦσι. τίς οὖν αὐτὴν ἔπεισε, καὶ διδαχθῆναι ἐποίησεν; ἢ τοῦτο λέγοντος δύναμις. τὸ βασιλέων μὲν μύρια καὶ στρατηγῶν ἀνδραγαθήματα, ὧν καὶ τὰ μνήματα μένει, σείεται, καὶ πόλεις ἀναστήσαντες, καὶ τείχη περιβάλλοντες, καὶ πολέμους νικήσαντες, καὶ τρόπαια στήσαντες, καὶ ἔθνη πολλὰ δουλωσάμενοι, οὐδὲ ὀξ ἀκοῆς, οὐδὲ ὀξ ὀνόματός εἰσι γνώριμοι, καίτοι καὶ ἀνδριάντας ἀναστήσαντες καὶ νόμους θέντες· ὅτι γὰρ πόρνη γυνὴ ἔλαιον ὀξέχεεν ἐν οἰκίᾳ λεπροῦ ὄντος, δώδεκα ἀνδρῶν πρώτων, τὸ πάντες ἀηδόσι τὴν οἰκουμένην· καὶ χρόνος οὐδεὶς "παρῆλθε, καὶ ἡ μνήμη τοῦ γυμνοῦ οὐκ ἐμαράνθη· ἀλλὰ καὶ Πέρσαι, καὶ Ινδοὶ, καὶ Σκύθαι, καὶ Θρᾷκες, καὶ Σαυρομάται, καὶ οἱ τῶν Μαύρων γένος, καὶ ⳨ τὰ Βρεττανικὰς νήσους οἰκοῦντες οἱ ἐν Ιουδαίᾳ γνώριμον λάθρα, ἐν οἰκίᾳ, παρὰ γυναικὸς πεπορνευμένης θεραπεύουσι. μεγάλη ἡ φιλανθρωπία τοῦ διδασκάλου. πόρνης ἀνέχεται, πόρνης πόδας φιλούσης καὶ βρεχούσης ἐλαίῳ, καὶ καταμαλαττούσης θριξί· καὶ προσίεται καὶ ὀπτιλιμᾶ τοῖς ἐγκαλοῦσιν. οὐδὲ γὰρ ἔδει τοσαύτης ἀσυνδησίας ἐξαπορηθῆναι τὴν γυναῖκα. σὺ δέ μοι σκόπει καλῶς, πῶς ἦσαν λοιπὸν ὑψηλοὶ καὶ προθυμοι πρὸς ἐλεημοσύνην. καὶ διὰ τί μὴ ἁπλῶς εἶπεν, ὅτι ἔργον καλὸν ἐποίησεν, ἀλλὰ προτερον, ἵ κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ἵνα μάθωσι μὴ ἐκ προσωπείων τὰ ὑψηλότερα οὐδὲ ἀδενεστέρως ἅπαντᾶν. διὰ τοῦτο οὐδὲ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἁπλῶς τὸ πρᾶγμα ὀξετάζει, ἀλλὰ μὴ τὸ πρόσωπον τῆς γυναικός. καίτοι εἰ ὑπομένετε, οὐκ ἂν προσέθηκε τὴν γυναῖκα. ἀλλ' ἵνα μάθῃς ὅτι διὰ αὐτὴν ταῦτα εἴρηται, ἵνα μὴ τὴν βλασφημίαν αὐτῆς πίστιν πρώσωσιν, ἀλλ' ἐκθρέψωσι μᾶλλον, διὰ τοῦτό φησι, παιδεύων ἡμᾶς, ὅπερ ἂν γίνηται καλὸν πρὸς τὸν ὁτιοῦν, καὶ μὴ σφόδρα ἠκριβωμένον ᾖ, δέχεσθαι αὐτὸ καὶ ἀγαπᾶν καὶ "ὅτι τὸ μεῖζον ἀγαθὸν, καὶ μὴ πρὸς τὴν ἀκρίβειαν. ἐπεὶ, ὅπερ καὶ αὐτὸς

αὐτὸς τῦτο μᾶλλον ἐβούλετο, δῆλον ἐξ ὧν καὶ γλωσσόκομον βασάζεσθαι ἐκέλευσεν, ὁ μὴ ἔχων ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίναι. ἀλλὰ ὅτε οὐκ ἀπῄτει τῦτο ὁ κύριος, ὥστε "διορθωσαμένου ὃ γεγλωσσημένον, ἀλλ' ὥστε ἀποδέξασθαι μόνον. ὥσπερ γὰρ εἴ τις αὐτὸν ἤρετο χρεὶς τῦ ποιῆσαι τῦτο τὴν γυναῖκα, οὐκ ἂν τῦτο ἀπεφώνατο· ὕτως ὅπῳ ἐποίησεν, εἰς ἓν ὁρᾷ λοιπὸν, ὅπως ἂν μὴ "διαπορηθῇ ἐκ τῆς τῶν μαθητῶν ὀπτιμήσεως, ἀλλ' ἐκ τῆς αὐτῦ θεραπείας βέλτιον ἡγούμενον καὶ ἀμείνων ἀπέλθῃ. καὶ γὰρ μᾶλλον ὃ κωλῦσαι ὃ ἔλαιον, οὐδὲ κύριος εἶχεν αὐτῶν ἡ ὀπτίμησις. καὶ σὺ τοίνυν ἐὰν μέν τινα ἴδῃς σκῦλα κατασκευάσαντα ἱερεῖα καὶ θεσπίζοντα, ἢ ἄλλον τινὰ ἐκκλησίας κόσμον, ἢ περὶ τοίχους καὶ ἔδαφος φιλοπονοῦντα, μὴ κέλευε θεραπεῦσαι, ἢ ἀναπεῖσαι ὃ γεγλωσσημένον, ἵνα μὴ πτοήσῃς αὐτῦ τὴν θυμίαν· ἂν δὲ πρὶν ἢ κατασκευάσαι ἃς ἐρᾷ τοῦτο, κέλευε δοκιμῦσαι πολλοῖς· ἐπεὶ καὶ αὐτὸς, ὥστε μὴ πτοῆσαι τὴν "θεσπεσίαν τῆς γυναικὸς, τῦτο ἐποίησε, καὶ ὅσα φησὶν, εἰς θεσπεσιότητα αὐτῆς λέγει. εἶτα ὅπῳ εἶπεν, εἰς Ⓜ ἐνταφιασμόν μου ἐποίησεν, ἵνα μὴ δόξῃ ἀπορῦν τὴν γυναῖκα τῦ τοιῦτου πράγματος ἀναμνήσας, ταῦτα καὶ θαυμάτου λέγω, ὅτε δόξῃ τῶν ἐξῆς πῶς αὐτὴν ἀνακλᾶται πάλιν λέγων· ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη. τοῦτο δὲ καὶ τῶν μαθητῶν θεσπεσιότητα, καὶ ἐκείνης θεσπεσίαν κλῆσιν καὶ ἔπαινος ἦν. πολλοὶ γὰρ αὐτὴν, φησὶν, ἀσωτίαν μὲν ταῦτα, καὶ νῦν δὲ θεσπεσιωτέρυξε τὸ πάθος καὶ θεσπεσιωτέραν ἐποίησε. μὴ τοίνυν ἃς αὐτὴν ὀπτιμάτω. ἐγὼ γὰρ τοσῦτον ἀπέχω τῦ καταδικάσαι αὐτὴν, ὡς "καλῶς πεποιηκέναι, ἢ μεμφέσθαι, ὡς οὐκ ὀρθῶς εἰργασμένην, ὅτι οὐδὲ ἄφωνον ἀφῆκεν τὸ γεγλωσσημένον, ἀλλ' ὁ κόσμος ἔσεται τὸ σὸν οἰκίαν εἰργασμένον καὶ κρυπτῷ. καὶ γὰρ ἀπὸ βλασφοίας ἀνθρωπίνης τὸ γεγλωσσημένον, καὶ πίστεως θερμῆς, καὶ ζωτερεμμένης "ψυχῆς. καὶ δέδοικε μή τι μηδὲν πνευματικὸν "θέλετο τῇ γυναικί, ἀλλὰ τὴν εἰς ἀεὶ μνήμην; ἀπὸ τύτων καὶ περὶ ἐκείνων θαρρῶν θεσπεσιάζων. εἰ γὰρ ἔργον καλὸν ἐποίησεν, εὐδηλον ὅτι Ⓒ μισθὸν ἄξιον λήψεται.

14 Τότε πορευθεὶς εἷς τῶν δώδεκα Ἰούδας ὁ λεγόμενος Ἰσκαριώτης πρὸς τὸν ἀρχιερεῖς,

15 Εἶπε· τί θέλετέ μοι δοῦναι, καὶ ἐγὼ παραδώσω ὑμῖν αὐτόν;

Τότε, πότε; ὅτε ταῦτα ἐλέγετο, ὅτε εἶπεν εἰς Ⓜ ἐνταφιασμόν μου *. Ⓒ οὐδὲ ἐντεῦθεν κατεύγη, ὅτε ἀκούσας ὅτι κηρυχθήσεται τὸ εὐαγγέλιον πανταχοῦ, ἔδεισε (καὶ γὰρ δυνάμενος ἀφάτου τὸ ἐγκαλυμμένον ἦν) ἀλλ' ὅτε γυναῖκες τοσαύτην ἐπεδείξαντο τιμὴν, Ⓒ γυναῖκες πεπορνευμέναι, τότε αὐτὸς καὶ τῶ ἀγαθόν ἐργάζετο. Ⓒ τί δήποτε λέγουσιν αὐτῶ ὃ θεσπέσιον; ὅτι ἦν καὶ ἄλλος Ἰούδας. καὶ οὐδὲ θεσπιῶνται εἰπεῖν, ὅτι ἀπὸ τῶν δώδεκα καὶ οὗτος ἦν." οὕτως οὐδὲν κρύπτουσι τῶν δοκιμωτάτων εἰ ἐπονειδίστων. καίτοι σὺν εἰπεῖν ὕτως ἁπλῶς, ὅτι τῶν μαθητῶν αὐτῦ εἷς ἦν (ἦσαν γὰρ καὶ ἄλλοι) νῦν δὲ θεσπίζουσι τὸ δώδεκα, ὡσανεὶ ἔλεγον, τῶ θεσπτῶ χορῶ, τῶν "ἀριστίνδην ἐξελεγμένων, τῶν μὲν Πέτρου καὶ Ἰωάννυ. ἑνὸς γὰρ αὐτοῖς ἔμελε, τῆς ἀληθείας μόνης, ὃ τῦ συσκιάσαι καὶ μεγαλύνθηναι. διὰ τῦτο τῶν μὲ σημείων πολλὰ θεσπέσιοι, τῶν δὲ δοκιμωτάτων εἰ ἐπονειδίστων οὐδὲν ἀποκρύπτονται· ἀλλὰ καὶ ῥῆμα, καὶ θεῶμα, καὶ ὁποιῶν "ἡ, τῦτο μὲν παῤῥησίας ἀνάκηρύττουσι· καὶ οὐκ ὄντοι μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ τὰ ὑψηλότερα φθεγξόμενος Ἰωάννης. αὐτὸς γὰρ μάλιστα λέγει τὰ ὕβρεις, καὶ τὰ ὀνείδη τὰ εἰς αὐτὸν ἡνυόμενα. καὶ ὅρα πόσα κακία τῦ Ἰούδα,

Λκκ.κβ.δ'. "ὅταν αὐθεμάτως θεσπίσῃ, ὅταν ἀργυρίου τῦτο ποιῇ, καὶ ἀργυρίου τοσῦτο. ὁ δὲ Λυκᾶς φησιν, ὅτι τοῖς στρατηγοῖς ζυνέλεγε. ὅπῳ γὰρ ἐσασίαζον Ⓐ Ἰουδαῖοι, οὐδὲ τῆς θυσίας αὐτῶν ὀπτιμωτέρους ἐπέστησαν αὐγοῖς Ⓐ Ῥωμαῖοι. καὶ γὰρ ἡ ἀρχὴ αὐτῶν μεταπεσῦσα λοιπὸν εἰς τὴν τῶν θεσφατείαν. τῦτοις οὖν θεσπελθών, φησι· τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;

Οἱ

χ. διορθώσασθαι

χ. διαπορηθῇ

χ. γνώμην

χ. καλὸν

χ. καρδίαν.

χ. καὶ ἄλλος ἦν

χ. ἀρίστην

χ. ἢ πῶς,

χ. πῶς γὰρ

Οἱ ἦ ἔφησαν αὐτῷ τεσσαράκοντα ἐτῶν οἰκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν; 16 Καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει θυμηδίαν, ἵνα αὐτὸν ἀπολέσῃ. Καὶ γὰρ ἐδεδοίκει τοὺς ὄχλους, καὶ μόνον ἀπολαβεῖν ἤθελεν. ὢ τῆς ἀνοίας. πῶς αὐτὸν καθάπαξ ἐπήρωσεν ἡ φιλαργυρία; ὁ γὰρ πολλάκις ἰδὼν αὐτὸν ἐκ μέσου διιόντα καὶ μὴ καταληφθέντα, καὶ τῆς αὐτοῦ θεότητος καὶ δυνάμεως πολλὰς ἀποδείξεις, ἐπεστόμισεν αὐτὸν καθέξειν, καὶ ταῦτα τοσαῦτα αὐτῷ κατεσκάδυντα καὶ φοβερὰ καὶ ἐπονείδιστα ῥήματα, ὥστε καταλῦσαι τὴν πονηρὰν ταύτην ἔννοιαν. οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ δείπνῳ ταύτης ἀπέστη τῆς ἐπιμελείας, ἀλλ' ἕως ἑκάστης ἡμέρας [illegible] τούτων αὐτῷ διελέγετο. ἀλλ' οὐδὲν ἰσχύος ἐκέρδανεν. ἐμοὶ δέ τοῦτο ὁ δεσπότης ἐπαύσατο ταῦτ' ἐαυτοῦ ποιῶν.

10 Ταῦτα οὖν καὶ ἡμεῖς εἰδότες, μὴ θαλιπεπώκαμεν πάντα ποιοῦντες εἰς τὸν ἁμαρτά- ΗΘΙΚΟΝ
νοντας καὶ ῥαθυμοῦντας, νουθετοῦντες, διδάσκοντες, παρακαλοῦντες, παραινοῦντες, συμβουλεύοντες, κἂν μηδὲν ὠφελῶμεν. καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς προεῖδε τὸν ἀδιόρθωτον τοῦ Ἰούδα· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐπαύσατο τὰ πρὸς ἑαυτὸν εἰσφέρων, καὶ νουθετῶν, καὶ ἀπειλῶν, καὶ θαλαττίζων, καὶ ἀδαμαντοσαφῶς οὐδὲ δήλως, ἀλλ' ὑπεκκεκρυμμένως. εἰ καὶ αὐτῷ ἦ τὰ χείρω τῆς προδοσίας, καὶ φιλῆσαι αὐτὸν κατεδέξατο· ἀλλ' οὐδὲν ἰσχύον ὤνησε τοῦτο. τοσοῦτον ἡ φιλαργυρία κακόν. αὕτη γὰρ αὐτὸν καὶ προδότην καὶ ἱερόσυλον ἐποίησεν. ἀκούσατε πάντες οἱ φιλάργυροι τοῦ Ἰούδα νόσημα ἔχοντες· ἀκούσατε, καὶ φυλάξασθε τὸ πάθος. εἰ γὰρ ὁ Σωτὴρ τῷ Χριστῷ, καὶ σημεῖα ἐργασάμενος, καὶ τοσαύτης ἀπολαύσας διδασκαλίας, ὅπως μὴ ἀπηλλάγη τοῦ νοσήματος, εἰς τοσοῦτον κατηνέχθη βάραθρον· πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς οἱ μηδὲ γραφὰς ἀκούσαντες, οἱ δι' ἅπαντος τοῦ βίου τὰς κεφαλὰς κλίναντες, καὶ καθ' ἑκάστην ἐπαιδεύετο τὴν ἡμέραν, δι' ἔργων, δι' ῥημάτων, μὴ χρυσόν, μὴ ἀργύριον, μὴ δύο χιτῶνας ἔχειν· καὶ ὅμως οὐκ ἐσωφρονίσθη· εἰς πῶς σὺ προσδοκᾷς θεραφεῦσαι τὸ νόσημα, μὴ σφοδρᾶς ἀπολαύσας θεραπείας, καὶ πολλῆς τῆς ἀσυδησίας κεχορηγημένος; δεινόν γε, δεινὸν τοῦτο τὸ θηρίον, ἀλλ' ὅμως αἰ ἐθέλῃς, ῥᾳδίως προσέσῃ. καὶ γὰρ ὀξεῖά ἐστιν ἡ ἐπιθυμία φυσική. καὶ δῆλον τοῦτο ἐκ τῶν ἀπηλλαγμένων αὐτῆς. καὶ γὰρ τῆς φύσεως κρεῖττόν ἐστιν· αὕτη μὲν ἐκ ῥαθυμίας ἡ ἐπιθυμία γίνεται μόνης· ἐντεῦθεν φύεται, ἐντεῦθεν αὔξεται· καὶ οὐδὲν πρὸς αὐτὴν κεχηνότας ὅταν ἴδῃ, παρὰ φύσιν ποιεῖ ζῆν. ὅταν γὰρ ἀγροῦσι σὸν ὁμοφύλακα, σὸν φίλον, σὸν ἀδελφούς, σὸν συγγενῆ, ἅπαντας ἁπλῶς, καὶ μετὰ τούτων καὶ ἑαυτόν, καὶ παρὰ φύσιν τοῦτο ἔστι ζῆν; ὅθεν δῆλον ὅτι παρὰ φύσιν ἡ κακία, καὶ ὁ τῆς φιλαργυρίας νόσημα, ᾧ καὶ Ἰούδας πεπίεσται, προδότης ἐγένετο. καὶ πῶς τοιοῦτος γένοιτ', φησί, κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ; ὅτι οὐκ ἀναγκαστικὴ τοῦ Θεοῦ ἡ κλῆσις, οὐδὲ βιάζεται τὸν γνώμῃ τῇ μὴ βουλομένων ἀρετὴν ἐλέσθαι, ἀλλὰ παραινεῖ μὲν καὶ συμβουλεύει, καὶ πάντα ποιεῖ καὶ παραγγέλλει, ὥστε πεῖσαι γενέσθαι χρηστούς· εἰ δὲ μὴ ἀπάγονταί τινες, οὐκ ἀναγκάζει. εἰ δὲ βούλει μαθεῖν πόθεν αὐτὸς γέγονε τοιοῦτος, εὑρήσεις ἀπὸ τῆς φιλαργυρίας αὐτὸν ἀπολωλότα. καὶ πῶς οὐκ ἀπὸ τοῦ πάθους αὐτὸς ἑαυτὸν τοῦτο, φησίν; ὅτι ἐῤῥᾳθύμησεν. ἐντεῦθεν γὰρ αἱ τοιαῦται μεταβολαί, ὥσπερ οὖν ἀπὸ σπουδῆς αἱ πρὸς τὸ ἐναντίον. πόσοι γοῦν βίαιοι ἡμῶν ἐγένοντο προβάτων εἰσὶν ἡμερώτεροι νῦν; πόσοι ἀσθενεῖς, σώφρονες μετὰ ταῦτα κατέστησαν; πόσοι πλεονέκται πρὸ τούτου, νῦν ἦ καὶ τὰ ἑαυτῶν ἐῤῥιφασι καὶ τοὐναντίον πάλιν ἀπὸ ῥαθυμίας ζωπυροῦσι. καὶ γὰρ ὁ Γιεζῆ διὰ ῥᾳθυμίαν ζωπυρεῖται, καὶ γέγονε μοχθηρὸς καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ νοσήματος. εἰ γὰρ πάντων χαλεπώτατον τοῦτο τὸ πάθος. ἐντεῦθεν τυμβωρύχοι, ἐντεῦθεν ὑδροφόνοι, ἐντεῦθεν πόλεμοι καὶ μάχαι, καὶ ὅλως ἁπάσης κακίας, ἐντεῦθεν. καὶ πάντα χρὴ ἄρχοντος ὁποῖός τε γίνεται, καὶ τὸν ἄρχοντα ἐπιτηδεύειν, καὶ τὸν ἰδιώτην ἐπιτηδεύειν· καὶ γὰρ ἐκεῖνος μᾶλλον ἢ οὐκ ἐν τοῖς κοινοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἰδίοις. κἂν γυναῖκα ἀγαγέσθαι μέλλῃ,

ὐ λήψεται τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ τὴν πασῶν φαυλοτάτην· καὶν οἰκίαν ὠρίασθαι, ὐ τὴν ἐλευθέραν ὠρέπουσαν, ἀλλὰ τὴν πολυτελῆ δυναμένην μισθὸν ἐναγκεῖν· καὶν οἰκέτας, καὶν ὁπῶν ἕτερον ὠνῆσαι μέλλῃ, ὃ φαυλότατον λήψεται. ἃ τί λέγω στρατηλάτην, ἃ δημαγωγόν, ἢ οἰκονομίαν; καὶν γὰρ βασιλεύῃ, πτωχῶν ὄντων ἀθλιώτερος, καὶ λύμη τῆς οἰκουμένης, καὶ πτωχῶν πενέστερος. ὡς γὰρ εἰς τὴν πολλῶν ἀφαιρεῖσθαι· ὑπὲ τὰ πτωχῶν αὐτὸν νομίζων εἶναι, ἀλλ' ἑαυτὸν ἕνα τὴν πτωχῶν, καὶ τὰ πτωχῶν ἁρπάζων, πτωχῶν ἐλάττονα ἔχειν νομίζει. τῇ γὰρ τῶν ὑπὲρ αὐτὸν κλημάτων ὀρεξιμαχίᾳ τὰ πρόσοντα μετρῶν, οὐδὲν τούτων πρὸς ἐκεῖνα εἶναι ἡγήσεται. διὸ καί τις φησί· Φιλαργύρου μὲν γὰρ οὐδὲν ἀνομώτερον. ὁ γὰρ τοιοῦτος καὶ ἑαυτὸν ἀποδίδοται, ἃ καινὸς πρὸς ἔρχεται τῆς οἰκουμένης ἔρως, ἀλλ' ὅτι μὴ χρυσίον φέρει αὐτὴ τὴν ἀσαχῶν ἡ γῆ, καὶ ἀντὶ τῶν μυρίων αἱ κρίναι, καὶ ἀντὶ τῶν λίθων τὰ ὄρη, δυσχερεμάνων πρὸς τὴν βύστηριδι, ἐν τοῖς καινοῖς ἀγαθοῖς ζωπυρολιθώδης, πᾶσαν ἀποστρεφόμενος φασιν, ὅθεν οὐκ ἔστιν ἀργύριον λαβεῖν· πόντα κατοικίων, ὅθεν καὶ δύο μόνον συλλέξαι ὀβολοὺς ἔνι· ἀπόντας μισῶν, οὐδὲ πένητας, τοὺς πλουσίους· τοὺς μὲν πένητας, μή τι παρασυλήσοντες αὐτῷ σωσι, τοὺς δὲ πλουτοῦντας, ὅτι μὴ τὰ ἐκείνου ἔχει. ἀπόντας τὰ αὐτοῦ νομίζει κεκλῆσθαι· καὶ ὡς πολλὰ πόντων ἠδικημένος, ὅτω πρὸς πόντας δυσχεραίνει. πλησιονεῖν οὐκ οἶδε, κόρον οὐκ ὑπέστη· πάντων ὄντων ἀθλιώτερος, ὥσπερ οὖν ὁ γούτων ἀπηλλαγμένος καὶ φιλοσοφῶν, ζηλωτότερος πάντων ὄντων. ὁ μὲν γὰρ σπαρέτος, καὶν οἰκέτης ᾖ, καὶν δεσπότης, πάντων ὄντων μακαριώτερος. οὐδεὶς γὰρ αὐτὸν ποιήσει κακῶς, ὐδ' ἂν θέλῃ οὐκ τῆς οἰκουμένης ζωπυρῆσαι ἅπαντες, ὅπλα καὶ στρατόπεδα κινοῦντες, καὶ πολεμοῦντες αὐτῷ· ὁ δὲ μοχθηρὸς καὶ φαῦλος, καὶ τοιοῦτος, οἷ διεγράφαμεν, καὶν βασιλεὺς ᾖ, καὶν μυρία προσείκειται σχήματα, καὶ πολλὰ τῶν τυχόντων πάσχειν. ὕπνος ἡ κακία ἀθανές, ὕπνος ἰσχυρὸν ἡ ἀρετή. Οἱ τοίνυν πενθεῖς ἐν πενίᾳ ὦν; τί θρίνους ἑορτὴν ἄγων; καὶ γὰρ ἑορτῆς ὁ καιρός. τί κλαίεις; καὶ γὰρ πρόνοιες ἡ πτωχεία, ἂν σωφρονῇς. Οἱ ὀδύρῃ παιδίον; παιδίον γὰρ δεῖ τοιοῦτον καλεῖν. "ἐτύπησέ σε ὁ δεῖνα; καὶ Οἱ τοῦτο; καρτερικώτερόν σε ἐποίησεν. ἀλλὰ ἀφείλετο χρήματα; ὃ πλέον ἐστέτεμε τὸ φορτίου. ἀλλὰ τὴν δόξαν προσέκοψε; πάλιν ἄλλης ἐλευθερίας εἶδός μοι λέγεις. ἄκουσον καὶ τῶν ἔξωθεν τούτων φιλοσοφούντων καὶ λεγόντων· οὐδὲν πέπονθας κακόν, ἐὰν μὴ προσθῇς. ἀλλὰ τὴν οἰκίαν ἀφείλετο, τὴν μεγαλίνην ἐκείνην, καὶ προβόλοις ἔζευσαν; ἀλλ' ἰδού, πᾶσα ἡ γῆ ἀνώπιόν σου, τὰ δημόσια οἰκοδομήματα, εἴτε εἰς τέρψιν, εἴτε εἰς χρείαν ἔχειν ἐθέλῃς. καὶ Οἱ τερπνότερον, ἢ ὠφελιμώτερον τὸ στερεώματος τοῦ ὕδατος; μέχρι τίνος πίωμεν καὶ πέπτες; οὐκ ἔστι πλούσιον εἰ μὴ ψυχῇ πλουτοῦντα· ὥσπερ οὐκ ἔνι πτωχὸν εἰ μὴ ἐν διανοίᾳ ἔχοντα τὴν πενίαν. Εἰ γὰρ κυριώτερον τοῦ σώματος ἡ ψυχή, οὐκ ἰσχύει τὰ ἀκυρότερα αὐτῆς διαθεῖναι πρὸς ἑαυτά· ἀλλ' ἡ κυρία τὰ μὴ ὄντα κύρια πρὸς ἑαυτὴν ἐφέλκεται καὶ μεταβάλλει. καὶ γὰρ ἡ καρδία ὅταν τινὰ δέξηται βλάβην, ἅπαν τὸ σῶμα οὕτω διατίθησι· καὶν δύσκρατος λύπην, τῷ παντὶ λυμαίνεται· καὶν εὔκρατος, τὸ παῦ ὀνίνησιν· ἂν δὲ Οἱ τὴν λοιπῶν διαφθαρῇ, τούτης μόνους ἐνδοῦναι ὑγιοῖς, εὐκόλως καὶ κείνων τὴν λύμην ἀποτινάσεται. ἵνα ὃ καὶ σαφέστερον ὃ λέγω ποιήσω, Οἱ κλάδων ὄφελος, Εἰ πέ μοι, χλωρῶν, ὅταν ἡ ῥίζα μὴ βλάπτηται; Οἱ ὃ βλάβος τῶν ἄνωθεν ξηρανθέντων φύλλων, τούτης μόνους ὑγιοῖς; ὅτω καὶ ἐν τούτοις οὐδὲν ὄφελος χρημάτων, ψυχῆς οὔσης πενιχρᾶς, οὐδὲ βλάβος πενίας, ψυχῆς ὔσης πλουσίας. καὶ πῶς δ' ἂν γένοιτο πλουσία, φησίν, ἡ ψυχὴ ἐν πενίᾳ χρημάτων ὔσα; μάλιστα δ' ὅτε γένοιτο. τότε γὰρ καὶ πλουτεῖν εἴωθεν. Εἰ γὰρ, καθὼς πολλάκις ἐδείξαμεν, τοῦτο πλουτοῦντος τεκμήριον ὃ καταφρονεῖν χρημάτων καὶ μηδενὸς δεῖσθαι, δῆλον ὅτι ὃ ἐν πενίᾳ ἐστὶν μᾶλλον ποιεῖ πλουτεῖν. καὶ γὰρ δύσκολώτερον δ' τις ἐν πενίᾳ, ἢ ἐν πλούτῳ καταφρονήσειε χρημάτων· καὶ ὅτι μᾶλλον ἐφίεται χρημάτων ὁ πλούσιος, ἢ ὁ πένης, καὶ πάνυ δῆλον· ὥσπερ ὁ μεθύων μᾶλλον

λον διψᾷ τῦ μεταχόντος αὐτάρκως τῦ πώματος. Οὐδὲ γὰρ τοιαύτη ἐστὶν ἡ ἐπιθυμία, ὥστε ὦ πλείονι σβέννυσθαι, ἀλλὰ τοὐναντίον αὐάπλεσθαι πέφυκε τούτῳ. καὶ γὰρ ὃ πῦρ ὅταν λάβῃ πλείονα ϑεφλόν, τότε μάλιστα ἀγριοῦται· ὕπω καὶ ἡ τ χρημ΄ ἐπιθυμία ὅταν πλέον ἐμβάλῃ χρυσίον, τότε μάλιστα αὔξε΄). Εἰ τοίνυν ὃ πλειόνων ἐφίεται, πενίας, ὁ΄ ὁ πλύτῳ τοιοῦτος, οὗτ΄ μάλιστα ὁ πενία. ὁρᾷς ὅτι τότε μάλιστα πένεται ἡ ψυχὴ, ὅταν πλουτῇ· καὶ τότε πλουτῇ, ὅταν ὁ πενία ᾖ; Εἰ ὁ βούλει, καὶ ὅτι ϖϱοσώπων Ⓦ λέγει γυμνάσωμεν, ὃ ἔϛωσαν δύο τινές, ὁ μὲ ἔχων μυρία πάλαντα, ὁ΄ δέκα· καὶ ἀμφοτέρους ταῦτα ἀφαιρώμεθα. Τίς οὖν μᾶλλον ἀλγήσει; ὐχ ὁ τὰ μυρία ἀπολέσας; ὐκ ἀν΄ ὁ΄ μᾶλλον ἤλγησεν, εἰ μὴ μᾶλλον ἐφίλει. εἰ ὁ΄ μᾶλλον φιλῇ, μᾶλλον ὀπιθυμῇ. εἰ ὁ΄ ὃ ὀπιθυμῇ μᾶλλον, μᾶλλόν ὅστιν ὁ πενία. ὅτο γὰ μάλιστα ὀπιθυμῦμεν, ὅ μάλιστα ὁ ὐδεία ἐσμέν. ἀπὸ γὰρ ὐδείας ἡ ὀπιθυμία. εἶθα γὰ ἀν΄ ἡ κόϱος, ὀπιθυμίαν ὐκ ἔστιν εἰ΄). καὶ γὰ τότε μάλιστα διψῶμεν, ὅταν ὐδενὸς ἔχωμεν ποτού. Ταῦτα δέ μοι ἀπόϱητα εἴϱηται, ὥστε δεῖξαι, ὅτι, ἐὰν νήφωμεν, ὐδεὶς ἡμᾶς λυμανῆται· καὶ ὅτι οὐ ϖλοῦτός πενίδη, ἀλλ΄ πϱ΄ ἡμᾶς αὐτοὺς ἡ βλαβή· διὸ ϖλοῦτον μὲ παϱαιτούμεθα, καὶ τῆς ἀϱγυϱίου σκληϱότητος ἀπαλλαγῶμεν" ἀγαθῶν· ὧν ἐϱῶντας ἡμᾶς ὀπιτυχεῖν, χάϱιτι καὶ φιλανθϱωπίᾳ τῦ Κυϱίου ἡμῶν Ἰησῦ Χϱιστοῦ, ᾧ ἡ δόξα, καὶ ὃ κϱάτος σὺν ᾧ πατεῖ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς ϖάντας τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. πα. 17 ΤΗ ΔΕ ΠΡΩΤΗ ΤΩΝ ΑΖΥΜΩΝ ΠΡΟΣ-ἦλθον Ⓐ μαθηταὶ τῷ Ἰησῦ λέγοντες, ϖῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα; 18 Ὁ΄ δὲ εἶπεν, ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν ϖϱὸς Ⓦ δεῖνα, καὶ εἴπατε αὐτῷ· ὁ διδάσκαλος λέγει, ὁ καιϱός μου ἐγγύς ὅστι· ϖϱὸς σὲ ποιῶ τὸ πάσχα μὲ τῶν μαθητῶν μου.

ΡΩτῃ τῶν ἀζύμων τὴν ϖϱὸ τῶν ἀζύμων φησίν. εἰώθασι γὰρ ἀπὸ τῆς ἑσπέϱας ἀεὶ ἀϱιθμεῖν τὴν ἡμέϱαν. καὶ "ταύτην μνημονεύει, καθ΄ ἣν ἐν τῇ ἑσπέϱᾳ τὸ πάσχα ἔθυσε θύεσθαι. τῇ γὰ πέμπτῃ τῦ σαββάτου ϖϱοσῆλθον. καὶ ταύτην ὁ μὲ τὴν ϖϱὸ τῶν ἀζύμων καλῶ, Ⓦ καιϱὸν λέγων καθ΄ ὃν ϖϱοσῆλθον· ὁ΄ ὅταν λέγῃ, ἦλθε ὁ΄ ἡ ἡμέϱα τῶν ἀζύμων, "ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα, τοῦτο ἦλθε τοῦτο λέγων, ἐγγύς ἐστιν, ὅτι θύεται ἐστίν, τῆς ἑσπέϱας δηλονότι μεμνημένος ἐκείνης. ἀπὸ γὰρ τῆς ἑσπέϱας" ἄϱχονται. διὸ ὃ ἕκαστος ϖϱοσέϑηκεν, ὅτε ἐθύετο τὸ πάσχα. * καὶ λέγουσι, ϖῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα; ὥστε καὶντεῦθεν δῆλον, ὅτι οὐκ ἐστὶν αὐτῷ οἰκία, ὐκ ἐστὶν καταγώγιον· ἐγὼ ὁ΄ οἶμαι μηδὲ αὐλὴν ἔχειν. ἦ γὰρ ἂν αὐτὸν οὐκ ϖϱοκαλέσαντο ἐλθεῖν· ἀλλ΄ ὐκ ἐστὶν οὐδὲ τούτοις ϖᾶσιν ἀϖοταξαμένοις λοιπόν. Ἵνος ὁ΄ ἔνεκεν "τὸ πάσχα ἐϖετέλει; ἀεὶ δὲ ϖϱὸ πολλῶν ἐτῶν δεκατὴν μέϱος τῆς ἑκάστης ἡμέϱας, ὅτι οὐκ ἔστιν σωστικὸς ὃ νόμος. καὶ τί δήϖοτε ϖϱὸς ἀγνῶτα ἂν΄ ἦθος ϖον ϖέμϖει; δεκάτην καὶντεῦθεν, ὅτι ἠδυνάτο μὴ ϖαθεῖν. ὁ γὰρ τὴν δεκάνοιαν τούτου ϖείσας ὥστε αὐλὴν ὑποδέξασθαι, καὶ ταῦτα ἀϖὸ ϱημάτ΄, τί οὐκ ἂν εἰϱγάσατο ἐν τοῖς ϛαυϱοῦσιν αὐτόν, εἴτε ἐβούλετο μὴ ϖαθεῖν; καὶ ὅϖεϱ ἐϖὶ τῆς οἴου ἐϖοίησε, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα. καὶ γὰ ἐκεῖ φησιν, ἐὰν τις ὑμῖν εἴϖῃ τι, ἐϱεῖτε, * ὁ Κύϱιος αὐτοῦ χϱείαν ἔχει· οὕτω καὶ ὑπαυθα ὁ διδάσκαλος λέγει, ϖϱὸς σὲ ποιῶ τὸ πάσχα. ἐγὼ ὁ΄ οὐ τοῦτο θαυμάζω μόνον, ὅτι αὐτὸν ὑϖεδέξατο ἀγνῶτος ὄν, ἀλλ΄ ὅτι καὶ ϖϱοσδοκᾶν ἔϕησεν ἑαυτὸν ἑϖιϖάσασθαι τοσαύτην, καὶ πόλεμον ἀσπονδον, κατεϕθείϱοντος τῆς τῶν πολλῶν ἀπειθείας. εἶτα ὅϖῃ ἡγνόουν, καὶ σημεῖον αὐτοῖς δίδωσιν, οἷς ὅτι ϖϱοφήτης, λέγων· Εὑϱήσεις τινὰ δυναμένην, καὶ a. Βασ. ι. γ.

ἀσχὴν

ἀσχὴν ἔχοντα· ⸂ὲ σὺ⸃ ταῦτα, κεφάλαιον ⸀βαστάζοντα. καὶ ὅρα πάλιν τῆς διανοίας τὸν ὑπόδειξιν. οὐ γὰρ εἶπε μόνον, τὸ πάθος ποιῶ, ἀλλὰ καὶ ἕτερον προσέθηκεν, ὁ χειρός μου ἐξ- γὸς ὄστι. τοῦτο δὲ ἐποίει, ἅμα μὲν τὸν μαθητὴν ⸂σωεχῶς⸃ ὑποφιμώσων τοῦ πάθους, ὥστε τῇ πικρότητι τῆς προδοσίας ἐγκυμονοῦντα μὴ ἐπιτεῖναι τὸ συμβησόμενον· ἅμα δὲ δείκνυσι αὐτοῖς τι ἐκείνοις, καὶ τῷ ὑποδεχομένῳ, καὶ πᾶσιν Ἰουδαίοις, ὁ πολλάκις εἶπον, ὅτι οὐκ ἄκων ὑπὸ τὸ πάθος ἔρχεται. προσέθηκε δὲ, μὴ τῶν μαθητῶν μου· ὥστε καὶ ἐρχομένην ψυχὴν τὴν προδοτικήν, καὶ ἐκεῖνον μὴ νομίσαι κρύπτεσθαι αὐτόν. χ. βασταζον.

20 Ὀφίας δὲ ἠνοιγόμην ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα μαθητῶν. Βαβαὶ τῆς αἰσχύνης τοῦ Ἰούδα. καὶ γὰρ ⸂ὲ αὐτὸς ἐκεῖ πρῶτος⸃, ⸂ὲ ἦλθε κοινωνήσων καὶ μυστηρίων καὶ ἄλλων, καὶ πρὸς αὐτὸν ⸀ἐλέγχεται τὴν τράπεζαν, ὅτε καὶ εἰ θηρίον ἦν, τραπόμενος ἐγκρύψει ἂν. ἀλλὰ γὰρ 10 χ. ἠλέγχετο
ὅτε καὶ ὁ βδελυκτὸς ὑπεσημήνατο, ὅτι ἐαθιόντων αὐτῶν ἀλαλέγεται τοῦ τὴν προδοσίας ὁ Χρι- στός· ἵνα καὶ ἀπὸ τοῦ κρυφοῦ καὶ ἀπὸ τῆς τραπέζης δείξῃ τὸν πονηρὸν τοῦ προδότου. ὡς γὰρ ἐποίησαν οἱ μαθηταί, καθὼς ⸂συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς⸃, ὀφίας ἠνοιγόμην ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα.

21 Ἐαθιόντων δὲ αὐτῶν εἶπέ, φησιν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώ- σει με. Περὶ τοῦ δείπνου, ⸂ὲ τὸν πόδας αὐτοῦ ἔνιψε. καὶ ὅρα πῶς φείδεται τοῦ προ- δότου. οὐ γὰρ εἶπεν, ὁ δεῖνά με παραδώσει, ἀλλ' εἷς ἐξ ὑμῶν· ὥστε πάλιν δοῦναι αὐτῷ μετανοίας ἐξουσίαν" ὃ λαθεῖν· καὶ αἰρέσεις φοβῆσαι ἀπόνως ⸀καὶ τοῦ ⸂λαβοῦσαν τοῦτον. ἰσ. πῦ
εἷς ἐξ ὑμῶν, τῶν δώδεκά φησι, τῶν πονηρευομένων, ὧν τὸν πόδας ἔνιψα, οἷς ⸂σταῦτα ἐπιτείλαμαι. πένθος ἄρα ἀφόρητον Ⓦ χορὸν ⸂τότε ἐκείνων τῶν ἀγίων κατέλα- 20
Ioan. 13. κβ. βε. καὶ ὁ μὲν Ἰωάννης φησίν· Ἠπορεῶντο, καὶ εἷς ἀλλήλους ἔβλεπον. καὶ ἕκαστος αὐτῶν ἠρώ- τησε, δεδοικὼς ⸀καθ' ἑαυτόν, καίτοι μηδὲν ἑαυτοῖς τοιοῦτον ⸂συνειδότες· τοῦτ δέ φησιν, ὅτι

22 Λυπούμενοι σφόδρα, ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ ἕκαστος, μήτι ἐγώ εἰμι, Κύριε;

23 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ᾧ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω, ⸂ἐκεῖνός ὄστιν.

Ὅρα πότε αὐτὸν ἐξεκάλυψεν, ὅτε τοῦ λοιποὺς ἀπαλλάξαι τῆς ⸀παρεμβολῆς ταύτης ἐθέλη- 25
σε. καὶ γὰρ καὶ ἀποτεθήκεσαν τῷ δεῖπνῳ· διὸ καὶ ἐπέκειντο ἐρωτῶντες. οὐκ ἐκείνους δὲ δεῖξαι βουλόμενος μόνον τῆς ἀγωνίας τοῦτο ἐποίει, ἀλλὰ καὶ Ⓦ προδότην διορθῶσαι θέλων. ὅπου γὰρ πολλάκις ἀκούσας ἀδιορίστως, ἀδιόρθωτος ἔμενεν ἀνάλγητος ὤν, βουλόμενος αὐτὸν κεν- τεῖσθαι μᾶλλον, ⸀διαιρεῖ τὸ προσωπεῖον αὐτοῦ. ὅπου δὲ λυπούμενοι ἤρξαντο λέγειν, μήτι ἐγώ εἰμι, Κύριε; ἀποκριθεὶς εἶπεν·

Ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ ⸂ἐν τῷ πινακίῳ τὴν χεῖρα, ⸂οὗτός με παραδώσει.

24 Ἀλλ' ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ⸀ὑπάγει, καθὼς γέγραπται ⸂περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀν- θρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται. καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. Τινὲς μὲν οὖν φασιν, ὅτι ὕστως ἱταμὸς ἦν, ὡς μὴ τιμᾶν Ⓦ δι- δάσκαλον, ἀλλὰ μετ' αὐτοῦ βαίνειν· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ τοῦτο ποιῆσαι ὁ Χριστὸς μᾶλλον αὐτὸν ἐντρέπων, καὶ εἰς ἐλεγξιν ὑποτασσόμενος. ἔχει γάρ τι καὶ τοῦτο πλέον. ταῦτα δὲ οὐκ ἁπλῶς ⸂παρῃτεῖτο ἐκεῖ, ἀλλ' ἐμπεπηγέναι ὑμῶν ταῖς διανοίαις· ⸂ὲ οὐκ ἀνῆκε ποτε χώραν οἰκεῖν θυ- μός. ὅις γὰρ ἐνοσεῖν ὁ ἐλεῆσαι ἐκεῖνο, καὶ Ⓦ προδότην" ἀναχείμενον μετὰ τῶν πρώτων σωτῆ- ρος, ⸂ὲ τὸ προδιδόναι μέλλοντα ὕστως ὑποτεινῶς ἐλεγχόμενον, οὐκ ἀν πρῶτα ἰὸν ἐκβά- λοι θυμοῦ καὶ ὀργῆς; ὅρα γοῦν πῶς παραίνως αὐτῷ προσφέρεται. ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑ- πάγει, καθὼς ὄστι γεγραμμένον περὶ αὐτοῦ. ταῦτα δὲ πάλιν καὶ τοῦ μαθητοῦ ἀναπωλούμενος ἔλεγεν, ἵνα μὴ νομίσωσιν ἀθυμίας εἶναι τὸ πρᾶγμα, καὶ τὸ προδότην διορθούμενος. καὶ γὰρ ᾧ ἀνθρώπῳ, φησίν, ἐκείνῳ, δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται. καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. ὅρα πάλιν ἐν τοῖς ἐλέγχοις ἄφατον τὴν παραίτησιν. οὐδὲ

γὰ

γὰρ σὺν τοῦτα καταφρονικῶς, ἀλλ' ἐλεεινότερον μᾶλλον τ' λόγῳ προσπάλλ, ὡς ζωσκιασμένως πάλιν· καίτοιγε οὐκ ἦν ἔμπροσθεν μόνον ἀναισθησία, ἀλλὰ καὶ μετὰ τοῦτα ἀναισχυντία ἀξία τῆς ἐκάστης ἀγωνακλήσεως ἦν. μετὰ γὰρ τὸν ἔλεγχον τοῦτόν φησι

25 Μήτι ἐγώ εἰμι, Κύριε; Ω τῆς ἀναισθησίας. ὀξετάζει ζωσδὼς ἑαυτῷ τοιαῦτα. καὶ γὰρ ὁ διαπελεῖσθαι μάζων αὐτὸν ἐκεῖνον ἐταμότητα τοῦτο φησι. τί οὖν ὁ πραότατος καὶ ἡμερώτατος Ιησοῦς; Σὺ εἶπας. Καίτοιγε σὺν ἦν εἰπεῖν, ὦ μιαρὲ καὶ παμμίαρε, σὺ μὲν καὶ βέβηλε, τοσοῦτον χρόνον ὠδίνων τὸ κακόν, καὶ ἀπελθὼν ἐ συμβούλια σατανικὰ ποιήσας, ἐ ἀργύριον ζωδώμενος λαμβάνειν, καὶ πρὸς ἐμοῦ ὢν διελεγχθεὶς ἔτι τολμᾷς ἐρωτᾶν; ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐίρηκεν, ἀλλὰ πῶς; σὺ εἶπας, ὅρους ἡμῖν καὶ κανόνας ἀνέξικακίας πηγνύς. ἀλλ' ἐρᾷς· καὶ μὴν εἰ λέγεσθαι παθεῖν αὐτὸν ζωὸν τὰ, δῆλον τί ἐκαλοῦσα Ιούδας; τὰ γὰρ γεγραμμένα ἐποίησεν. ἀλλ' οὐ ζωὸν τῇ γνώμῃ, ἀλλὰ δῆλον πονηρίαν. εἰ δὲ μὴ σκοπὸν ὀξετάζοις, καὶ τ' ἀβόλον ἀπαλλάξεις τὸν ἐγκλημ. ἀλλ' οὐκ ἔστι ζωὸν, οὐκ ἔστι. μυρίων γὰρ ἄξιοι κολάσεων καὶ σοῦ, κἀκεῖνος, εἰ καὶ οἰκειμένη ἐσώθη. οὐδὲ γὰρ ἡ προδοσία τοῦ Ιούδα τὸν σωτηρίαν ἡμῖν εἰργάσατο, ἀλλ' ἡ τοῦ Χριστοῦ σοφία, καὶ τῆς αὐτοῦ βουλῆς ἀνθρωπίνης ὁ βούλομενος, παῖς ἑτέρων πονηρίας εἰς ὃ ἡμῖν συμφέρον ἀποχρωμένου. τί οὖν, φησιν, εἰ καὶ Ιούδας μὴ προέδωκεν, ἕτερος οὐκ ἂν προέδωκε; καὶ τί τοῦτο πρὸς τὸ ζητούμενον; ὅτι εἰ σωρωθῆναι ἔδει Χριστὸν, φησι, βλάβιος ἔδει· εἰ δὲ βλάβιος, δι' ἀνθρώπου πονηροῦ τοιούτου. εἰ δὲ πονηροὶ ἦσαν ἀγαθοὶ, ἐκεποδίσθη ἂν ἡ οἰκονομία καὶ ὑπὸ ἡμῶν. μὴ γένοιτο. αὐτὸς γὰρ ὁ πανσοφὸς ἤδει πῶς οἰκονομήσει τὰ ἡμέτερα καὶ τοῦτο* συμβαίνος. βούλοιτο γὰρ αὐτοῦ ἡ σοφία καὶ ἀκαπάλητος. δῆλον γὰρ τοῦτο, ἵνα μή τις νομίσῃ, ὅτι ὑπηρέτης οἰκονομίας ἐγένετο, βλασφημίζει ὁ ἀνθρωπος. ἀλλ' ἐρᾷς πάλιν, καὶ εἰ καλοὶ ἦν ὁ μὴ γενηθῆναι αὐτὸν, βίος ἔσχεν εἶασεν εἰς μέσον ἐλθεῖν καὶ τοῦτον καὶ σοῦ πονηρὰς ἀπόμαξας; δέον σε τοῖς πονηροῖς ἐγκαλεῖν, ὅτι κύριοι ὄντες μὴ γένεσθαι τοιούτοι, γεγόνασι πονηροί· σὺ δὲ τοῦτο ἀφεὶς πολυπραγμονεῖς καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ διεργάζῃ, καίτοι εἰδὼς ὅτι οὐκ ἀνάγκη τὶς ὄντι πονηρός. ἀλλὰ σοῦ ἀγαθοὺς ἔδει γενέσθαι μόνους, φησὶ, καὶ γέεννης οὐκ ἦν χρεία σοῦ δὲ καλοσύνης καὶ ὑμνείας, οὐδὲ κακίας ἴσχυς· σοῦ δὲ πονηροὺς ἢ μὴ γενέσθαι, ἢ γενομένους θᾶττον ἀπελθεῖν. πρόσεχε μοι οὖν ἄξιον πρὸς σὲ εἰπεῖν ὁ ἀπόστολικόν· Μενοῦνγε ὦ ἄνθρωπε, Rom. 9. 20. σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ Θεῷ; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι, τί με ἐποίησας οὕτως; εἰ δὲ καὶ λογισμὸν ἀπαιτεῖς, ἐκεῖνο σὺ ἐποίμην, ὅτι μειζόνως θαυμάζονται ἀγαθοὶ μεταξὺ πονηρῶν ὄντες. καὶ γὰρ καὶ ἡ ἀνεξικακία καὶ ἡ πολλὴ φιλοσοφία αὐτῷ τότε μάλιστα δείκνυται· σὺ δὲ ἐπόθησιν ἀναιρεῖς παλαισμάτων καὶ ἀγώνων, ζωὰ λέγων. τί οὖν; ἵνα οὗτοι καλοὶ φανῶσι, καλεῖσθαι ἕτεροί, φησι; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ δῆλον τὴν ἑαυτῶν πονηρίαν. οὐδὲ γὰρ, ὅπου πρήσθησαν, γεγόνασι πονηροὶ, ἀλλὰ δῆλον τὴν ἑαυτῶν ῥᾳθυμίαν· δῆλον καὶ καλεῖσθαι. πῶς γὰρ οὐκ ἂν εἶεν καλέσεως ἄξιοι, τοιούτους διδασκάλους ἔχοντες ἀρετῆς, καὶ μηδὲν ὑπολοίπον κερδαίνοντες; ὥσπερ γὰρ ἀγαθοὶ καὶ καλοὶ διπλῆς ἄξιοι τιμῆς, ὅτι ζητοὶ γεγόνασι, καὶ οὐδὲν πρὸς τὴν πονηρὰν ἐκολάσθησαν· οὕτω καὶ φαῦλοι διπλῆς ἄξιοι κολάσεως, ὅτι τε πονηροὶ γεγόνασι, δυνάμενοι γενέσθαι καλοὶ (ὃ καὶ δηλοῦσιν ἀγενόμενοι) καὶ ὅτι οὐδὲν ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν ὠφέλησαν. ἀλλ' ἴδωμεν τί φησιν ὁ δείλαιος οὗτος διελεγχόμενος πρὸς τοῦ διδασκάλου. τί οὖν φησι; μήτι ἐγώ εἰμι, Κύριε; καὶ πρὸς τί μὴ ὄφελε τοῦτο ἠρώτησεν; ἐνόμισε λανθάνειν τὴν εἰρῆσθαι, εἰς ὄξος ὑμῶν· ὅτε δὲ αὐτὸν δῆλον ἐποίησεν, ἐτόλμησε πάλιν ἔρεσθαι, τῇ ὑποκρίσει τὸ διδασκάλου θαρρῶν, ὡς οὐκ ἐλέγξοντος αὐτόν. δῆλον τοῦτο γοῦν καὶ ῥάβδι ἐκάλεσεν. ὦ τῆς πληρώσεως· πῶς αὐτὸν ὀξήγαγε; τοιοῦτον γὰρ ἡ φιλαργυρία. μωρεῖς καὶ αἰσχύνης ἐργάζεται, ἰταμοὺς καὶ κύνας αὐτὶ ἀνθρώπων, μᾶλλον δὲ καὶ κυνῶν χαλεπωτέρους, καὶ δαίμονας ἀπὸ κυνῶν. οὗτος γοῦν ὁ μὲ ἀβόλον πρόσεται

προσίεται καὶ ὑπερβολήν, ἣν ὁ Ἰησοῦς δι' ὑπεργελοίωτα παρώδωκε, διαβόλου ἤδη ἡμῶν μένος τῇ προθέσει. τοιοῦτος γὰρ ποιεῖ ὁ ἀκόρεστος τῶν χρημάτων ἐπιθυμία, ἐκφέρουσα, ἀπλήστους, ὅλως δὲ λήμματος· καθάπερ καὶ Ἰούδας ἐγένετο. πῶς οὖν ὁ μὲν Ματθαῖος φησι καὶ ὁ ἄλλοι, ὅτι, ὅτε σιωπᾶζατο περὶ τῆς προδοσίας, τότε ὁ διάβολος αὐτὸν εἰσῆλθεν· ὁ δὲ Ἰωάννης, Μετὰ τὸ ψωμίον, φησὶν, εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν ὁ Σατανᾶς; καὶ αὐτὸς τοῦτο οἶδεν. ἀνωτέρω γάρ φησι· Δείπνου γινομένου, καὶ τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν Ἰούδα, ἵνα αὐτὸν προδῷ. πῶς οὖν φησι, μετὰ τὸ ψωμίον εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν Σατανᾶς; ὅτι οὐκ ἀθρόον εἰσέρχεται οὐδὲ ὑφ' ἕν, ἀλλὰ πολλῷ ποιεῖται τὴν ἀποπειραν πρῶτον· οὐδὲ ἐπὶ τοῦτο γέγονε. διακωδωνίσας γὰρ αὐτὸν ὁ δεσπότης καὶ προσβαλὼν ῥῆμα, ὅπερ εἶδεν ὑπτιάδειον πρὸς ἔσοδον, ὅλος λοιπὸν ἐκεῖθεν ἔπνευσε, καὶ ὁλοκλήρως αὐτῷ προσεγένετο. πῶς γάρ, εἰ τὸ πάσχα ἦθιον, προδοτικῶς ἦθιον; ἀναγκαίως γὰρ ἔδει φαγεῖν. Τί οὖν ἐστιν εἰπεῖν; ὅτι μετὰ τὸ φαγεῖν, ἀνέκειντο λοιπὸν ἐστωμένοι. ἕτερος δὲ εὐαγγελιστής φησιν, ὅτι κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην οὐκ ἦθιε μόνον τὸ πάσχα, ἀλλὰ καὶ ἔλεγεν, Ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν, τουτέστι, κατὰ τὸν σταυρόν τοῦτον. Τί δήποτε; ὅτι τότε ἔμελλε τῆς οἰκουμένης ἡ σωτηρία γίνεσθαι, καὶ τὰ μυστήρια παραδίδοσθαι, καὶ τὰ λυτήρια λύεσθαι διὰ τοῦ θανάτου. ὅπου κατὰ γνώμην αὐτοῦ ὁ καιρὸς ἦν. ἀλλ' οὐδὲν ἀπέμεσεν ἧπερ ἐμάλαξεν, οὐδὲ ἐξέπτυσεν, οὐδὲ ἐξέπτυσεν. ἐλάλησεν οὖν αὐτὸν εἰκότως, εἰπών, καὶ τῷ δεσπότῃ σχείνῳ· εἶτα ἐφόβησεν αὐτὸν πάλιν εἰπών, καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη. ὡς οὐδὲ τοῦτο σπέρξεν αὐτὸν, εἶπεν, ᾧ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον δώσω. καὶ οὐδὲν τούτων αὐτὸν κατέσχεν, ἀλλ' ὥσπερ ὑπὸ μανίας ἦν ὑπὸ χαλεπωτέρου νοσήματος. καὶ γὰρ αὕτη χαλεπωτέρα, ἡ μανία. τί γὰρ δὴ τοιοῦτον εἰργάσατο ὁ μαινόμενος; καὶ προῖετο ἄφρων οὐκ σώματος σοῦ, ἀλλὰ προῖετο φόνου δεσποτικοῦ· οὐκ ἐσπαράλαξας χεῖρας, ἀλλὰ προσέτεινεν εἰς ὠνὴν αἵματος ἡμῶν. δὴ μείζων ἡ μανία, ὅτι ὑγιαίνων ἐμαίνετο. ἀλλ' ὠφέλειαν ἄσημα; ἢ τί τῆς φωνῆς ταύτης ἀσημότερον, Τί θέλετέ μοι δοῦναι, καὶ ἐγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν; ὁ διάβολος ἦλθε διὰ τοῦ στόματος σκείνου. ἀλλ' οὐκ ἐπάταξε τὸν γλῶτταν τοῖς ποσὶ σαυτῶν; καὶ πόσῳ βέλτιον σκείνως σαυτὸν, ἢ οὕτως ἑαυτὸν ὀρθόν; ἀλλὰ λίθοις ἑαυτὸν οὐκ ἔτυπτε καὶ ἔκοπτε; καὶ πόσῳ ἄμεινον ἦν, ἢ τοιαῦτα καταπολμᾶν; βούλεσθε εἰς μέσον ἀγαγωμεν τοὺς δαιμονῶντας καὶ τοὺς φιλαργύρους, καὶ ποιήσωμεν σύγκρισιν ἑκατέρων; ἀλλὰ μηδεὶς οἰκείαν ἡμῖν ἐπιθέτω τὸ πρᾶγμα ὕβρεως. οὐ γὰρ τὸν φύσιν ὑβρίζομεν, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα κακιζόμεν.

ΗΘΙΚΟΝ Οὐδέποτε σπεδιδύσκετο ἱμάτια, λίθοις ἑαυτὸν κατακόπτων ὁ δαιμονῶν οὐδὲ τὰς ἀβάτους ὁδοὺς οὐδὲ τραχείας ὑπιτρέχων, καὶ κρότος ἐλαυνόμενος ὑπὸ τοῦ δαίμονος. οὐ δοκεῖ σοὶ ταῦτα φεικτὰ εἶναι; τί οὖν δὴ δείξωμεν τοὺς φιλαργύρους τούτων χαλεπωτέρους, καὶ χαλεπώτερα ἐργαζομένους τὴν ψυχὴν τὴν ἑαυτῶν, καὶ οὕτω χαλεπώτερα, ὡς ταῦτα παιδιὰν πρὸς σκῆνος νομίζεσθαι; ἆρα ἀπήμαθε τῆς νόσου; φέρε οὖν ἴδωμεν, τίς ἀνεκτότερον διάκειται αὐτῶν, σοῦ ἢ σκῆνος. σοῦν μὴν ἕτερος διενιώοχε οὐ ἕτερος. καὶ γὰρ μείζων ἀμφοτέρωθι γυμνωσις αἰσχρότερόν εἰσι. πολλῷ γὰρ βέλτιον γυμνὸν εἶναι [ἀπὸ] ἱματίων, ἢ τὰ ἀπὸ πλεονεξίας συνδεδυκέναι πλείονα, καὶ τοῦ βακχευομένους τῷ Διονύσῳ. καθάπερ γὰρ σκῆνοι προσωπεῖα καὶ ἱμάτια μαινομένων ἔχουσι· οὕτω καὶ οὗτοι. καὶ καθάπερ τὴν γύμνωσιν τῶν δαιμονώντων ποιεῖ μανία· οὕτω καὶ τὴν πολυτελῆ ταύτην μανία ἐργάζεται, καὶ τῆς γυμνώσεως ἡ πολυτέλεια ἐλεεινοτέρα. καὶ τοῦτο σπουδὴν δεῖξαι πειρησόμεθα. ἵνα γὰρ δὴ ἐπιποιμῶ μᾶλλον μανέσθαι σὲ αὐτοῖς τοῖς μαινομένοις, εἰ τοὺς ἑαυτὸν κατακόπτοντας, ἢ εἰ τοὺς μὴ ἑαυτῷ; καὶ σοῦ ἀπόντων ταῦτα ἀπόντα; δῆλον ὅτι σοῦ. σοῦν σκῆνοι μὴ ἑαυτοῦ ἐγύμνουν, οὗτοι ἢ καὶ τοὺς ἀπόντων ταῦτα ἀπόντα. ἀλλὰ διακόζουσιν σκῆνοι τὰ ἱμάτια. καὶ πόσῳ αὖ ἐδέξατο τῶν ἡδικημένων ἕκαστος ἱμάτιον

χ. ἔχειν χ. ἔχωμεν,

Ιωαν. ιγ. κζ. καὶ ς.

χ. ἐπεμέψεν,

χ. ἔνδυσιν

χ. ἑαυτὸν

μάτιον ἀφαρπάζωσιν, ἢ πᾶσαν ἀποδυθῶσιν τὴν οἰκίαν; ἀλλὰ πληγὰς οὐκ ἐντείνουσιν εἰς τὸ πρόσωπον. μᾶλιστα μὲν γὰρ τοῦτο ποιοῦσιν οἱ πλεονέκται, εἰ δὲ μή ποτε, ἀλλ' εἰς τὴν γαστέρα διὰ τὸ λιμοῦ καὶ τὴν πενίας χαλεπωτέρας ἅπαντες σπλάγχνοις τοὺς ὀδυνᾶς. ἀλλ' ὁ δάκνουσιν ὀδοῦσιν. εἶτε ὀδοῦσι, τὸ μὴ βέλεσι πλεονεξίας χαλεπωτέροις ὀδόντων. οἱ γὰρ ὀδόντες αὐτῶν Ψαλμ. κζ. ς.
ὅπλα καὶ βέλη. Τίς γὰρ μᾶλλον ἀλγήσει; ὁ δηχθεὶς ἅπαξ καὶ εὐθέως θεραπευθεὶς, ἢ ὁ διὰ παντὸς τοῖς ὀδοῦσι τῆς πενίας κατεσθιόμενος; πενία γὰρ ἀκούσιος καὶ καιρὸν καὶ πηγῶν χαλεπώτερον. ἀλλ' οἱ διώκοντες τοὺς ἐρημίας καθάπερ οἱ δαιμονῶντες. εἶτε τοὺς ἐρημίας, καὶ μὴ τοὺς πόλεις κατέτρεχον, καὶ πολλοὶ δὴ οἱ ἐν πόλεσιν ἀδείας ἀπήλαυον. νυνὶ δὲ καὶ ταύτην ἐκείνων πολλῶν εἰσὶν ἀφορητοτέρους, ὅτι ἐν ταῖς πόλεσι τὰ αὐτὰ ποιοῦσι, ἅπερ ἐν ἐρημίαις ἐκεῖνοι, τὰς πόλεις ἐρημίας ἐργαζόμενοι, καὶ καθάπερ ἐν ἐρημίᾳ, σθένος ὄντος τοῦ κωλύοντος, ὅπου τὰ πολλὰ συλῶντες. ἀλλ' οὐ βάλλουσι λίθοις τοὺς ἀπολλυμένους. καὶ τί τοῦτο; λίθοις μὲν γὰρ ῥᾴδιον καὶ φυλάξασθαι· ἃ δὲ διὰ χειρὸς καὶ μόγις ἐργάζονται τοῖς ταλαιπώροις πέπωκε τὰ σώματα, γραμματεῖα μείων πληγῶν γέμοντα ζωτιθέντες, τίς ἂν ποτε φυλάξαιτο ῥᾳδίως τὰ ἐμπεσόντα; ἴδωμεν δὲ καὶ ἑαυτοὺς ὅσα ἐργάζονται. γυμνοὶ περιπατοῦσι τῇ πόλει· ἱμάτιον γὰρ αὐτοῖς οὐκ ἔστιν ἀρετῆς. εἰ δὲ δοκεῖ τοῦτο αὐτοῖς αἰσχρὸν εἶναι, καὶ τοῦτο τῆς ἐναργούσης αὐτοῖς μανίας, ὅτι οὐδὲ αἰσθάνονται τῆς ἀναισχυντίας· ἀλλὰ τὸ σῶμα μὲν γυμνωθέντες αἰσχύνονται, τῇ δὲ ψυχῇ γυμνῇ περιφέροντες ἐγκαυχῶνται. εἰ δὲ βούλεσθε, καὶ τὸ αἴτιον τῆς ἀναισθησίας ἐρῶ. τί οὖν τὸ αἴτιον; ἐν πολλοῖς δήπου γυμνουμένοις γυμνοῦνται· διὸ καθάπερ οὐδὲ αἰσχύνονται, καθάπερ οὐδὲ ἐν τοῖς βαλανείοις ἡμεῖς. ὡς εἴτε πολλοὶ ἦσαν οἱ τῇ ἀρετῇ περιβεβλημένοι, τότε δὴ μείζονος τὸ αἶσχος αὐτοῖς ἐφάνη· νυνὶ δὲ μάλιστα τοῦτο ἔστι τῶν πολλῶν δακρύων ἄξιον, ὅτι διὰ τὸ πολλοὺς εἶναι κακούς, οὐδὲ ἐν αἰσχύνῃ τὰ κακά. μὴ γὰρ τοῦ ἄλλων καὶ τοῦτο εἰργάσατο ὁ διάβολος, ὃ μηδὲ αἴσθησιν ἀφιέναι λαβεῖν τῶν κακῶν, ἀλλὰ τῷ πλήθει τῶν μετιόντων τὴν πονηρίαν συσκιάζειν αὐτῆς τῇ αἰσχύνῃ. ἐπεὶ, εἰ ζωὴν ἐν πλήθει πολλῶν εἶναι φιλοσοφούντων, μᾶλλον αἰσθέσθαι αὐτὸ τὴν γυμνότητα ὁ τοιοῦτος. ὅτι μὲν οὖν τῶν δαιμονώντων εἰσὶ γυμνότεροι, δῆλον ἐκ τούτων· ὅτι μὲν γὰρ ἐρήμους ἐνοῦσιν, οὐδὲ τοῦτο δύ' ὡς ἂν τις εἴποι. ἡ γὰρ πλατεῖα καὶ βυρύχεως ἐρήμου πάσης ἐρημοτέρα. εἰ δὲ μὴ πολλοὺς ἔχει τοὺς ὀδύνας, ἀλλ' ὄμφακας δύο θέρους οὐδένα, ἀλλ' ὄφεις, σκορπίους, λύκους, ἔχεις, ἀσπίδας. τοιοῦτοι γὰρ οἱ τῇ πονηρίᾳ μετιόντες. οὐκ ἐρήμην μόνον αὕτη, ἀλλὰ μυρίαν ἐκείνης. μυρίων δῆλον ἐντεῦθεν. ὁ γὰρ οὕτω πλήθεσι λίθοις καὶ φάραγξις καὶ ἀκρωρείαις τοὺς ἀναβαίνοντας αὐτοὺς, ὡς ἁρπαγὴ καὶ πλεονεξία τοὺς μετιούσας αὐτὴν ψυχάς. ὅτι μὲν οὖν τὰ μνήματα ζῶσι, καθάπερ οἱ δαιμονῶντες, μᾶλλον δὲ αὐλοὶ μνήματά εἰσι, δῆλον ἐντεῦθεν. τί γὰρ ὅτι μνήμασι; λίθος σώματα νεκρῶν ἔχων ἐγκειμένων. τί οὖν ἐκείνων διαφέρει τῶν λίθων τὰ τούτων σώματα; μᾶλλον δὲ καὶ ἐκείνων ἐλεεινότερα τάδε. ὁ γὰρ λίθος ἔχων ὅτι σῶμα νεκρὸν, ἀλλὰ σῶμα λίθου ἀναισθητότερον, ψυχὴν περιφέρον νεκράν. διὸ οὐκ αὖ τις ἀμφιβάλοι τοῖς φοβεροῖς αὐλοῖς περισείπων. καὶ γὰρ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν οὕτως ἐκάλεσε τοὺς Ἰουδαίους. διὰ τοῦτο μάλιστα ἐπήγαγε λέγων, Ἐσωθεν γέμουσιν ἁρπαγῆς καὶ πλεο- Ματθ. κγ.
νεξίας. βούλεσθε λοιπὸν * δείξω, πῶς καὶ λίθοις τοὺς ἑαυτῶν κατατέμνουσι κεφαλάς; πόθεν κζ. κη.
οὖν περῶσι, εἰπέ μοι; ἀπὸ τοῦ ἐντεῦθεν, ἢ ἀπὸ τοῦ μαγόντων τοῦτο βούλει μαθεῖν; ἀλλὰ τοῦ μαγόντων αὐλοῖς δὲ πολὺς ὁ λόγος· ὀκνοῦμεν τοὺς ἐνταῦθα ῥητέον. πόσων γὰρ λίθων δὲ χαλεπώτεραι αἱ φερνίδες, δὲ κεφαλὰς πιπρώσκουσαι, ἀλλὰ ψυχὴν διαπομπεύσας; δεδοίκασι γὰρ μήποτε δικαίως ἐκ τῆς αὐτῶν οἰκίας ὀξέλθῃ τὰ ἀδίκως ἐπεισελθόντα· τρέμουσι τοὺς τῶν ἑκάστων, ὀργίζονται, προξενοῦνται τοὺς οἰκείους, τοὺς ἀλλοτρίους· καὶ νυνὶ μὲν ἀθυμία, νυνὶ δὲ φόβος, νυνὶ δὲ θυμὸς αὐτοὺς διαδέχεται. καὶ καθάπερ χρημνοὺς ἀπὸ χρη-

μνῶν ἀφαιροῦντες, καὶ τὰ μηδέπω κληθέντα καθ' ἑκάστην καταδικάζουσι τὴν ἡμέραν. ὅπερ οὐδὲ ἥδονται ὑπὲρ ὧν ἔχουσι, τῷ τε μὴ θαρρεῖν ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν, τῷ τε ὅλην τὴν διανοίαν πρὸς τὰ μηδέπω ληφθέντα κεχηνέναι. καὶ καθάπερ ὁ διψῶν ἀεὶ πίνων, καὶ μυρίας ἐκπίνη πηγάς, οὐκ αἰσθάνεται τῆς ἡδονῆς, ὅταν δὲ μὴ λαμβάνειν κόρον· οὕτω καὶ οὗτοι, οὐ μόνον οὐχ ἥδονται, ἀλλὰ καὶ βασανίζονται, ὅσῳ δὲ πλείονα κτῶνται, τῷ μηδὲν εἰδέναι πέρας τῆς τοιαύτης ἐπιθυμίας. καὶ τὰ μὲν ἐνταῦθα τοιαῦτα· εἰ δὲ πολλῶν ἕνεκα πρὸς τὴν μέλλουσαν ἡμέραν. εἰ γὰρ καὶ αὐλοὶ ἱκανῶς παρεσκεύασται, ἀλλ' ἡμῖν ἀναγκαῖον εἰπεῖν. τῇ τὴν μέλλουσαν οὕτω ἡμέραν πρωΐαν κολαζομένους ἴδωμεν οὓς αὐτὸς τοιούτους. καὶ γὰρ ὅταν λέγῃ, Ἐπείνασα, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψων, καὶ οὐκ ἐπούσατέ με, τούτους κολάζει. καὶ ὅταν λέγῃ, πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ, τοὺς καλῶς πλουτοῦντας οὐκ ἀπαιτεῖ. καὶ ὁ δοῦλος ὁ πονηρὸς ὁ μὴ δοὺς τοῖς συνδούλοις τὰ ἀρχόντια τὰ δεσποτικά, τῆς τούτων μερίδος ὄντι· καὶ ὁ τὸ τάλαντον καταρύξας, καὶ αἰτήσαντι πλησθῆναι. καὶ ὅπου δὴ καὶ ἀπέλθῃς, τοὺς φιλαργύρους κολαζομένους ὁρᾷς. καὶ νῦν μοι ἀκούσατε, χάος ὄντι μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν· * νῦν γ', διζητομενῆντες ἀπελθόντες, ἕνθα ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων· καὶ πάντοθεν αὐλοὶ ἐλαυνομένους ἴδοι τις ἄν, καὶ ᾄδαμου χόρευσαν ἔχοντας, ἀλλ' εἰς τὴν γέενναν μόνον συναγομένους. τί τοίνυν τὸ ὀρθῆς ἡμῖν πίστεως ὄφελος εἰς σωτηρίαν, ὅταν ταῦτα ἀκούσωμεν, καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, καὶ σκότος ἐξώτερον, καὶ πῦρ τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ, καὶ τὸ δικοτομεῖσθαι, καὶ τὸ ἐλαύνεσθαι; οὐταῦθ' ἁπάντων αἰτία, καταγελᾶσθαι, κίνδυνοι, φθονούμενοι, ἐπιβουλαί, τὸ πρὸς πάντων μισεῖσθαι, τὸ πρὸς πάντων βδελύττεσθαι καὶ πῦρ αὐτὸ τὸ δοκιμώτατον κολάσεων. ὥσπερ γὰρ τοὺς ἀγαθοὺς οὐχ οἱ ἀγαθοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ πονηροὶ θαυμάζουσιν, οὕτω καὶ οὗτοι "κακοὺς οὐκ οἱ χρηστοὶ μόνοι, ἀλλὰ καὶ ⓐ φαῦλοι μισοῦσι. καὶ ὅτι τοῦτο ἐστιν ἀληθές, τοὺς φιλαργύρους πάντες ἂν ἐφοίμην, εἰ μὴ πρὸς ἀλλήλους ἀπόδους ἔχουσιν, * εἰ μὴ ὕβρεων τὸ πρᾶγμα φασιν, ὅταν τις αὐτοῖς προσενέγκῃ τὸ ὄνειδος. καὶ γὰρ ὄνειδος ἕκαστον τοῦτο, καὶ πολλῆς κακίας ἀπόδειξις. εἰ γὰρ χρημάτων ἀφροδισίων οὐκ ἀνέχῃ, ἵνα προσείσῃ λοιπὸν ποτε; ἐπιθυμίας, καὶ δοξομανίας, καὶ θυμοῦ, καὶ ὀργῆς; καὶ πῶς ἄν τις πειθοίη; ἐπιθυμίας μὲν γὰρ ἔνεκεν τῆς τοῦ σώματος, καὶ ὀργῆς, καὶ θυμοῦ πολλοὶ καὶ τῇ τοῦ σαρκὸς κατασκευῇ λοιδοροῦνται, καὶ ταῖς ὑπερβολαῖς ἀμαθίαις ἰατροὶ παῖδες· καὶ τὸ μὲν θερμότερον καὶ ὑγρότερον, λεπτότερον εἶναι φασι· τὸ δὲ πρὸς ξηρότερον σκληρότερον δυσκρασίας, ὀρμητὸν καὶ ἀκρόχολον καὶ θυμῶδες· φιλαργυρίας δὲ ἕνεκεν ἄδικος οὐδέποτε αὐτῷ ἤκουσεν ἄδικον εὑρήσοντα τοιοῦτον. οὕτω ῥᾳθυμίας μόνης ὄντι καὶ ψυχῆς ἀναλγήτου τὸ νόσημα. διὸ παρακαλῶ, σπουδάζωμεν πάντα τὰ τοιαῦτα διορθοῦν, καὶ τὰ καθ' ἑκάστην ἡμῖν ἡλικίαν ἐπιτηδεύματα πάθη πρὸς τὸ σωφρονίσαι μεταθεῖναι. δοῦ δὴ καθ' ἕκαστον μέρος τῆς ζωῆς ἡμῶν παρελεώμεθα τῆς ἀρετῆς πόνους, πρωταχοῦ ναυάγιον ὑποπτεύοντες, ὅπου ⓦ λιμένα ἐλθόντες ἕρμοι φορτίων πνευματικῶν τὰ ἔκπλοα ὑποσωσοῦμεν. πέλαγος γὰρ ἐστι τεταραγμένον ὁ παρὼν βίος. καὶ ὥσπερ ἐν τῇ θαλάττῃ ταύτῃ διάφοροί εἰσι κόλποι διαφέροις ἔχοντες χειμῶνας, καὶ ὁ μὲν Αἰγαῖος διὰ πνεύματα ὀργὴν ἐστι χαλεπός, ὁ δὲ πορθμὸς ὁ Τυρρηνικὸς διὰ τὸ ζεφυρώδη, ὁ δὲ Χαρυβδις καὶ πρὸς τῇ Λιβύῃ διὰ τὰ τέλματα, καὶ Περσικὸν ἢ ἔξω τοῦ Εὐξείνου πόντου διὰ τὸ ῥαγδαῖον καὶ ῥόθιον, τὰ ἔξω Γαδείρων διὰ τὴν ἐρημίαν καὶ τὸ ἀτειχὲς καὶ τὸ ἀνώφορτον τῶν τόπων, καὶ ἄλλο μέρος δι' ἕτερον· οὕτω καὶ ὁ τῆς ζωῆς τῆς ἡμετέρας καὶ πρῶτον πέλαγός ἐστιν ἡ ἡλικία τῆς παιδικῆς ἡλικίας, πολλὰ ἔχον ⓦ σάλον διὰ τὸ ἀνώφορτον, διὰ τὴν εὐκολίαν, διὰ τὸ μὴ πεπηρῶσθαι. διὰ τοῦτο καὶ παιδαγωγοὺς καὶ διδασκάλους ἐφιστῶμεν, τὸ λιμένι τῇ φύσει διὰ τῆς ἐπιμελείας εἰσφέροντες, ὥσπερ ἐκ διὰ τῆς τέχνης τῆς κυβερνητικῆς. μὴ ταύτην τὴν ἡλικίαν ἡ τοῦ μειρακίου διαδέχεται θάλασσα, ἔνθα σφοδρὰ τὰ πνεύματα, καθάπερ ἐν ᾧ Αἰγαίῳ, τῆς ἐπιθυμίας ἡμῖν αὐξανομένης καὶ αὐτὴ μᾶλλον ἡ ἡ-

λικία

Matth. xε. μβ.

χ. χρήματα

* νῦν γ', παράδειξιν ἀπὸ τοῦ μὴ δοῦναι τοῖς πτωχοῖς τὰ χρήματα εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.

χ. ἐκπίδυσι

χ. κακηγορίαι,

χ. κακοήθεις

* καὶ γ' τὰ μάλιστα ἐκλεκτῶν παλαιστῶν ἐστιν ἐν τῷ νομίζειν· ἐμὲ μὴ καὶ ἑαυτὸν καταγρῶσι,

λικία διεῤῥώσεως ἔρημος, ἀ διὰ τὸ σκοχλᾶσθαι μόνον σφοδρότερον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἀμῦρτήματα μὴ ἐλέγχεσθαι. καὶ γὰρ καὶ διδάσκαλος καὶ παιδαγωγὸς λοιπὸν ὑπεξίσανται. ὅταν μὲν οὖν τὰ μὲν πνεύματα σφοδρότερον διαπνέῃ, ὁ δὲ κυβερνήτης ἀθενέστερος ᾖ, καὶ ὁ ἀμῶν μηδεὶς ᾖ· σκόπησον τὸ χειμῶνος τὸ μέγεθος. μετ' ταῦτα πάλιν ἕτερον μέρος τῆς ἡλικίας, τὸ τῶν ἀνδρῶν ἔπεισιν· ἐν ᾧ τὰ τῆς οἰκονομίας ἐπίκειται, ὅτε γαμῶ, καὶ γάμος, καὶ παιδοποιία, καὶ οἰκίας πρόσκτησις, καὶ αἱ πολλαὶ τῶν φροντίδων νιφάδες. τότε δὲ μάλιστα καὶ φιλαργυρία αὐξεῖ καὶ βασκανία. ὅταν οὖν ἕκαστον μέρος ἡλικίας παρερχώμεθα μετὰ νουθεσιῶν, πῶς ἀρκέσομεν τῇ προκειμένῃ ζωῇ; πῶς τὴν μέλλουσαν διαφθαρησόμεθα κόλασιν; ὅταν γὰρ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ἡλικίᾳ μηδὲν μαθαίνωμεν ὑγιές, ἐν δὲ τῇ νεότητι μὴ σωφρονήσωμεν, καὶ ἄνδρες γινόμενοι φιλαργυρίας μὴ παραγλυκάνωμεν· ὥσπερ εἰς τὴν ἀντλίαν τὸ γῆρας ἐλθόντες, καὶ πάσας ταῖς πάγαις ταύταις τὸ σκάφος τῆς ψυχῆς ἀθενέστερον κατασκευάσαντες, τῶν σανίδων διαλελυμένων, ἀπορρησόμεθα εἰς ᾅδου λιμένα πολὺν ὑπιφερόμενοι φορυτὸν ἀντὶ πνευματικῆς εὐποιΐας, καὶ τῷ μὲν Διαβόλῳ πρόξομεν γέλωτα, ἀγγέλοις δὲ ἡμῶν αὐλοῖς, καὶ ταῖς ἀφορήτοις ὑπαπασόμεθα τιμωρίαις. ἵνα οὖν ταῦτα μὴ γένηται, πρόνοιαν ἑαυτοὺς συσφίγξαντες, καὶ πρὸς πάντα καὶ πάθη σάντες, ἐκβαλλώμεθα τὸν πλοῦτον τὸν ἐπιγινόμενον· ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ὑπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ζὼν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. πβ. 26 ΕΣΘΙΟΝΤΩΝ ΔΕ ΑΥΤΩΝ, ΛΑΒΩΝ Ο Ἰησοῦς ✠ ἄρτον, καὶ εὐλογήσας, ἔκλασε, καὶ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς, καὶ εἶπε, λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου. 27 Καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, καὶ εὐχαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων, πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· 28 Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

ΒΛεπε, πόση πήρωσις τοῦ προδότου; καὶ τῶν μυστηρίων μετέχων ἔμενεν ὁ αὐτὸς, καὶ τῆς φρικωδεστάτης ἀπολαύων τραπέζης, καὶ μετεβάλλετο. καὶ τοῦτο ὁ Λουκᾶς δηλοῖ λέγων, ὅτι μετὰ τοῦτο εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν ὁ Σατανᾶς, καὶ τὸ σώματος καταφρονῶν καὶ δεσποτικοῦ, ἀλλὰ τῆς δυναμωτίας καταπελῶν τοῦ προδότου λοιπόν. καὶ γὰρ μεῖζον τὸ ἁμάρτημα ἐγίνετο ἑκατέρωθεν, καὶ ὅτι μετὰ τοιαύτης γνώμης τοῖς μυστηρίοις προσῆλθε, καὶ ὅτι προσελθὼν οὐκ ἐλύετο βήματος, οὔτε ἀπὸ τοῦ φόβου, οὔτε ἀπὸ τῆς θυρεσίας, οὔτε ἀπὸ τῆς ἁμῆς. ὁ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐκώλυσεν αὐτὸν, καίτοι πάντα εἰδώς, ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐδὲν προδιαλιμπάνει τῶν εἰς διόρθωσιν ἡκόντων. διὰ τοῦτο καὶ περὶ τούτου καὶ μετὰ τοῦτο συνεχῶς ἐνεμίμνησκε καὶ κατέχει, καὶ διὰ ἔργων, καὶ διὰ λόγων, καὶ διὰ φόβου, καὶ διὰ θεραπείας, καὶ διὰ ἀπειλῆς, καὶ διὰ ἁμῆς· ἀλλ' οὐδὲν ἐῶν τὸν ἀφίξοντα τοῦ νοσήματος ἐκείνου τοῦ χαλεποῦ. διὰ λοιπὸν ἐκβαλὼν ἀφεὶς, οὐ μαθητὰς διὰ τῶν μυστηρίων δυναμιμνήσκει πάλιν τῆς σφαγῆς· καὶ μεταξὺ τῆς τραπέζης περὶ τοῦ μέλλοντος λαλεῖ), τῇ συνεχείᾳ τοῦ περρήσεως θεραπεύσαι δεχόμενον αὐτοῦ ποιῶν τὸ πάθος. εἰ γὰρ τοσούτων γνωμῶν καὶ προλεχθέντων ἐθορυβήθη, εἰ μηδὲν τούτων ἀκηκόεισαν, τί οὐκ ἂν ἔπαθον; καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, λαβὼν ἄρτον, ἔκλασε. τί δήποτε τότε τὸ ✠ καθὸν τοῦ μυστηρίου ἐπετέλει τοῦτο; ἵνα μάθῃς πρότερον καὶ τῆς παλαιᾶς αὐτὸν νομοθέτην ὄντα, καὶ τὰ ἐν ἐκείνῃ διὰ ταῦτα προεσκιαγραφηθέντα· διὰ τοι τοῦτο, εἶδα ὁ τύπος, τὴν ἀλήθειαν ὑπιπτήσειν. ἡ δὲ ἑκατέρα τοῦ πληρώματος

τῶν χαρῶν τεκμήριον ἰῶ, καὶ τὸ πρὸς αὐλὸν λοιπὸν ἥκειν τὸ τέλος τὰ πρόγματα. Ὁ βλέπεις, διδάσκων ἡμᾶς, ὅπως δεῖ τὸ μυστήριον τοῦτο ἐπιτελεῖν, καὶ δείκνυσι, ὅτι οὐκ ἄκων ἐπὶ τὸ πάθος ἔρχεται, καὶ παιδεύων ἡμᾶς, ὅπερ αὐτὸ πάσχομεν, διὰ χρείας φέρειν, καὶ χρήσας καὶ ἐντεῦθεν ὑποτείνων ἡμῖν ἐλπίδας. εἰ γὰρ ὁ τύπος τοσαύτης δουλείας γέγονεν ἀπαλλαγή, πολλῷ μᾶλλον ἡ ἀλήθεια τὸν οἰκουμενικὸν ἐλευθερώσει, καὶ ὅτι διὰ τρυφὴν τῆς ἡμετέρας παραδοθήσεται φύσεως. δεῖ τοι τοῦτο οὐδὲ πρὸ τούτου προέδωκε τὸ μυστήριον, ἀλλ' ὅτε λοιπὸν παύσασθαι ἔδει καὶ νομικά. καὶ τὸ κεφάλαιον ὃ πάσῃ ἑορτῇ αὐτῇ καταλύει, ἐφ' ἑτέρᾳ αὐτὸς μεταπεθεὶς τραπέζῃ φειδωλοτέρᾳ, καὶ φησι· λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ πολλῶν κλώμενον. καὶ πῶς οὐκ ἐθορυβήθησαν τοῦτο ἀκούσαντες; ὅτι πολλὰ καὶ μεγάλα πρὸ τούτου καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῖς ἐπὶ πρόσωπον ἐλέγχεται. διόπερ οὐκέτι κατασκυάζει (καὶ γὰρ αὐταρχῶς ἦσαν ἀκούσαντες) τὴν αἰτίαν λέγει τοῦ πάσχειν, τὴν ἁμαρτημάτων τὴν ἀναίρεσιν. καὶ αἷμα κλήσεως καλεῖ, τουτέστι τῆς ὑποσχέσεως, τῆς ἐπαγγελίας, τοῦ νόμου δὲ κλήσεως (τοῦτο γὰρ καὶ πάλαι, καὶ τὴν διαθήκην τοῦτο συνέχει τὴν ἐν τῇ κλήσει· ὁ ὥσπερ ἡ παλαιὰ πρόβατα καὶ μόσχους εἶχεν, οὕτω αὕτη τὸ αἷμα τὸ δεκαστικὸν) καὶ ἐντεῦθεν δείκνυσι, ὅλα καὶ μέλλει τελευτᾶν. διὰ τοῦτο διαθήκης μέμνηται. ἀναμιμνήσκει δὲ καὶ τῆς πρώτης· καὶ γὰρ καὶ ἐκείνη δι' αἵματος ἐκεκύρωτο. καὶ πάλιν λέγει τὸν θάνατον τὴν αἰτίαν· τὸ ὑπὲρ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· καὶ φησιν,

Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Εἶδες πῶς διὰ τῶν Ἰουδαϊκῶν ἐθῶν, καὶ ἀφίησι. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνο ἐποίησε, φησιν, εἰς ἀνάμνησιν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ θαυμάτων, οὕτω καὶ οὗτος εἰς ἐμήν. ἐκεῖνο δέχεσθαι εἰς σωτηρίαν τῶν πρωτοτόκων· τοῦτο εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν τῆς οἰκουμενικῆς ἁπάσης. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου, φησι, τὸ ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Τοῦτο δὲ ἔλεγε, καὶ ἐντεῦθεν δεικνὺς ἅμα ὅτι μυστήριόν ἐστι τὸ πάθος καὶ ὁ σταυρός, καὶ διὰ τοῦτο πάλιν προκαλεῖται αὐτούς. καθάπερ Μωϋσῆς φησι, τοῦτο μνημόσυνον ὑμῖν αἰώνιον· οὕτω καὶ αὐτὸς, εἰς ἐμὴν ἀνάμνησιν, ἕως ἂν παραγένωμαι. Διὰ τοῦτο ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα, φησι, τὸ πάσχα τοῦτο φαγεῖν· τουτέστι, παραδοῦναι ὑμῖν καὶ κατὰ πράγματα, καὶ πάσχα δοῦναι, καθ' ὃ μέλλω πνευματικούς ποιῆσαι· καὶ αὐτὸς οὖν ἔπιεν ἐξ αὐτοῦ, ἵνα μὴ ταῦτα ἀκούοντες εἴπωσι, τί οὖν, αἷμα πίνομεν, καὶ σάρκα ἐσθίομεν; καὶ τότε θορυβηθῶσιν ἐντεῦθεν. καὶ γὰρ ὅτε τοῦ περὶ τούτων σκίνει λόγους, καὶ πρὸς τὰ ῥήματα αὐτὰ πολλοὶ ἐσκανδαλίζοντο. ἵνα οὖν μὴ καὶ τότε ταραχθῶσι, πρόσεστος αὐτὸς τοῦτο ἐποίησεν ἐκάστῳ αὐλοῖς ἀπαράσχως εἰς τὸν καινωνίαν τῶν μυστηρίων. διὰ τοῦτο οὖν ὃ ἐαυτοῦ αἷμα αὐτὸς ἔπιε. τί οὖν; καὶ ἐκεῖνο χρὴ ποιεῖν καὶ ὃ παλαιόν, φησιν; ἀδαμῶς. διὰ γὰρ τοῦτο ἔπιε, τοῦτο ποιῆτε, ἵνα ἐκείνου ἀπαγάγῃ. Εἰ γὰρ τοῦτο ἀφέσιν ἁμαρτιῶν ἐργάζεται, ὥσπερ οὖν ἐργάζεται, πολλῷ πλείω ἐκεῖνο λοιπόν. ὥσπερ οὖν ὅτι τῶν Ἰουδαίων, οὕτω καὶ τῶν ἀπιστούντων τῆς ἀνέργειας ἐγκατέδησε τὸ μνημόσυνον τοῦ μυστηρίου, καὶ ἐντεῦθεν ἐμφράττων τῶν αἱρετικῶν καὶ σώματα. ὅταν γὰρ λέγωσι, πόθεν δῆλον ὅτι ἐτύθη ὁ Χριστὸς, μὴ τῶν ἄλλων καὶ ἀπὸ τῶν μυστηρίων αὐλοῖς ἀπισχυρίζομαι. Εἰ γὰρ μὴ ἀπέθανεν ὁ Ἰησοῦς, τίνος σύμβολα καὶ τελούμεθα; ὁρᾷς ὅσον γέγονε κατορθωκὼς, ὥστε ἀεὶ ἀναμιμνήσκεσθαι ὅτι ἀπέθανεν [ὑπὲρ ἡμῶν;] ὅπερ γὰρ ἔμελλον ἐπὶ τοῦ Μαρκίωνα καὶ Οὐαλεντῖνον καὶ Μάνην φύεσθαι, ταύτην ἐφεύρομαι τὴν οἰκονομίαν, διὰ παντὸς ἀναμιμνήσκει τοῦ πάθους, καὶ διὰ τῶν μυστηρίων, ὥστε μηδένα παραλογισθῆναι· ὁμοῦ μὲν σώζων, ὁμοῦ δὲ παιδεύων διὰ τῆς ἱερᾶς τραπέζης ἐκείνης. καὶ γὰρ τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν τοῦτο. διὰ καὶ ὁ Παῦλος τοῦτο ἄνω καὶ κάτω τρέφει. Εἶτα ὅπερ προέδωκε, φησιν·

29 Οὐ μὴ πίω ἀπ' τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ταύτης, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίω καινὸν μεθ' ὑμῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός μου. Ἐπειδὴ γὰρ περὶ πάθους

χ. ἀντιπαῖς,

χ. ὑμᾶς

χ. ἐκάλει,

χ. πάλιν,

Δευτ. 15. 1.

χ. πάσαι

χ. ἐκπαῖδε ὅτι τῆς ἀνεργεσίας ἐκάστη,

χ. ὁ Χριστός

θοις ϗ ϛαυρῷ αὐτοῖς διελέχθη, ὁ Ⓦ πρὸ ἀναστάσεως πάλιν εἰσάγλ λόγον εἰς μέσον, βασιλείας θυαμνήσας, ϗ τὴν ὑμέτερον ὕστερον τὴν ἑαυτ῀ καλέσας. ὁ δίνος ἕνεκεν μ῀ τὴν ἀνάστασιν ἔπιεν; ἵνα μὴ νομίσωσιν ④ παχύτερόν φθυτασίαν εἶ) τὴν θυάστασιν. " τὸ γὰρ θυαστίωαγ τοῦτο τεκμήριον ἐπίστευον ④" πολλοί. διὸ ϗ ④ ἀποστολοι πείθοντες αὐτοῦ πρὸ ἀναστάσεως τοῦτο ἔλεγον, οἵτινες ϛωεφάγομθν ϗ ϛωεπίομθν αὐτῷ. δηλοῦν τοίνυν ὅτι αὐτὸν ὄψονται ἀναστάντα λαμπρῷ, ϗ μετ' αὐτῶν ἔϛαι πάλιν, ϗ αὐτοὶ " μ῀τυρήσουσι τοῖς γνομθνοις ὁ δὲ ὄψεως ϗ δόξ προφαμ῀χ, φησίν· ἕως ἂν αὐτὸ πίω καινὸν μ῀ [ὑμῶν,] ὑμῶν μ῀τυρομένων. ὑμᾶς γὰρ μᾶλλον ἀναστάντα. τί δέ ἐϛι, καινόν; " καινῶς, τοῦτο ἐϛὶ ξένως, ὑ σῶμα παθητὸν "ἔχων, ἀλλ' ἀθάνατον λοιπὸν ϗ ἄφθαρτον ϗ ὑ δεόμθνον ϖροφ῀ς. οὐ τοίνυν δι' ὧν χρείαν μ῀ τὴν θυάστασιν ἔφαγέ τε ὁ ἔπιεν (οὐδὲ γὰρ ἐδέητο λοιπὸν τὸ σῶμα τοῦτον) ἀλλὰ δι' αὐτὴν τῆς θυαστάσεως πληροφορίαν. [διὰ γὰρ τούτων ϖᾶ τῆς ἀναστάσεως ἐπληροφόρει.] ϗ τίνος ἕνεκεν οὐκ ὕδωρ ἔπιεν ἀναστάς, ἀλλ' οἶνον; ἄλλως αἵρεσιν ποιησάμενος ϖροέρριζον ἀναστῶν. ὅτι γὰρ εἰσί τινες οἱ τοῖς μυϛηρίοις ὕδατι χρησάμθνοι, δείκνυϛ ὅτι ϗ ἰδίκα τὰ μυϛήρια ϖαρέδωκεν, οἶνον ϖαρέδωκε, καὶ ἰδίκα ἀναστὰς χωρὶς μυϛηρίων φιλῶ τράπεζαν ϖροτίθετο, οἴνῳ ἐχέχρητο, οὐκ τῷ γθνήματος, φησί, τῆς ἀμπέλου· ἡ ἄμπελος ὁ οἶνον, οὐκ ὕδωρ γθνᾷ.

30 Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.

Ἀκουέτωσαν ὅσοι, καθάπερ χοῖροι, ἐσθίοντες ἁπλῶς λαχανίζουσι τὴν τράπεζαν τὴν ἀγαθὴν, ὁ ὑμνήσαντες μ῀ μέθης, δέον ὑμνῆσαι εἰς ὕμνον τελευτᾶν. ἀκούσατε ὅσοι τὴν τελευταίαν πάλιν ὑμνῶ οὐκ ἀναιδῶς τῶν μυϛηρίων. αὕτη γὰρ ἐκείνης σύμβολον. ὑμνήσατε καὶ ϖρὸ τοῦ δοθῆναι τοῖς μαθηταῖς, ἵνα ϗ ἡμεῖς ὑμνήσωμθν· ὑμνήσατε ὁ ὕμνησε μ῀ τοῦ δοθῆναι, ἵνα καὶ ἡμεῖς λάβ' τοῦτο ποιῶμθν. ἀλλὰ τί δήποτε δὲ εἰς τὸ ὄρος ἐξέρχε); δηλον ἑαυτὸν ποιῶν ϖρὸς τὸ ληφθῆναι, ἵνα μὴ δόξῃ κρύπτεσθαι. ἔπαυδε γὰρ ὅπου Ⓦ τόπον ἐλθεῖν Ⓦ καὶ Ἰούδα γνώριμον.

31 Τότε λέγ αὐτοῖς, πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοί.

Εἶτα λέγ καὶ ϖροφητείαν, Γέγραπται γὰρ, παταξω Ⓦ ποιμένα, ϗ διασκορπισθήσεται τὰ ϖρόβατα· ὁμοῦ μὲ πείθων αὐτοὺ ἀεὶ ϖροσέχειν τοῖς γεγραμμένοις, ὁμοῦ δηλῶν ὅτι ἐκ Θεοῦ γνώμην ἐσωφρόνει, ὁ πάντα χθὲς δείκνυϛ οὐκ ἀλλότριον ὄντα ἑαυτ῀ τῆς παλαιᾶς, οὐδὲ τῶν ἐν αὐτῇ καταγελλομένου Θεοῦ, ϗ ὅτι οἰκονομία ὁ γνόμενον ἦν, ϗ πρῶτα ϖροφητευόμενα ④ ϖροφήτας αὖθις ἐν τῷ" ϖρόγματι, ὥϛε αὐτοὺ ϗ ἐκ τῶν χρησιμωτέρων σφόδρα θαῤῥῶν. ϗ διδάσκ εἰδέναι, ὅτινες μὲ ϖρὸ τοῦ ϛαυρῷ ④ μαθηταί, τίνες ὁ μ῀ Ⓦ ϛαυρόν. ④ γὰ ϛαυρωθέντος αὐτοῦ μηδὲ ζῆν δυνάμθνοι, ἕτοι μ῀ θάνατον σφοδροὶ ϗ ἀδάμαντος ἰσχυρότεροι. ϗ τοῦτο ὁ αὖθις ἀπόδειξις τοῦ θανάτου, ἡ φυγὴ τῶν μαθητῶν ϗ ἡ δειλία. Εἰ γὰρ τοσαῦτα γέγονέ τε ὁ ἐλέχθη, ϗ ἐπὶ θυσιαζομένοις ὅσοι ὕστερον φάσκοντες μὴ ἐϛαυρῶσθαι, εἰ μηδὲν τούτων ζωὸν, ποῦ οὐκ ἂν ἐξέπεσον ϖροφανομίας; διὰ τοι τοῦτο ϗ χὶ διὰ τῶν οἰκείων παθῶν μόνον, ἀλλὰ ϗ διὰ τῶν ἐν τοῖς μαθηταῖς βεβαιοῖ Ⓦ τὸν θανάτου λόγον, ϗ διὰ τῶν μυϛηρίων, πάντοθεν καταφαίνων τοῦ τὰ Μαρκίωνος νοσοῦντα. διὰ τοῦτο ϗ Ⓦ χρυφαῖον ἀφίησιν ἐρήσαι. εἰ ὁ μὴ ἐδέ.θη, μηδὲ ἐϛαυρώθη, πόθεν ϗ ἐκείνῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς τοσοῦτος " ἐνέμετο φόβος; ὑ μὲν ἀφῆκεν αὐτοὺς πάλιν μένειν τῶν σκυθρωπῶν μείναι, ἀλλὰ τί φησι;

32 Μετὰ ὁ ἐγερθῆναί με, ϖροάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Οὐδὲ γὰ ἀπ' εὐσήμου φαίνεται βήσεως, οὐδὲ εἰς μαχαῖραν ἵνα χώρειν ἀπεισιν, ἀλλ' ἐν αὐτῷ ὃν" ἔθνει, ἐν ᾧ ϗ ἐϛαυρώθη, ἐν αὐτοῖς ἡδὸν τοῖς χωρίοις, ὡς ϗ ἐντεῦθεν αὐτοὺς πιϛώσαι, ὅτι ὁ ϛαυρωθεὶς αὐτὸς ζῶν ϗ ὁ ἀναστάς, ϗ ζωὴν σκυθρωπάζουσας μειζόνως ϖροφανήσαι. διὰ δ-

πο

το ϗ ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ εἶπεν, ἵνα τοῦ φόβου τῶν Ιουδαίων ἀπαλλαγῶσι τὴν λεγομένην· διὸ ϗ ἐκεῖ ἐφάνη. 33 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν· εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται *, ἀλλ' ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι. Τί φῂς, ὦ Πέτρε; ὁ προφήτης εἶπεν, ὅτι σκορπισθήσεται τὰ πρόβατα, ὁ Χριστὸς ἐβεβαίωσε δὲ εἰρημένον, ϗ σὺ λέγεις οὐχί; οὐκ ἦρκει τὰ πρότερα, ὅτε εἶπες, ἵλεώς σοι, ϗ ἐπετιμήθης; διὰ τοῦτο τοίνυν ἀφίησιν αὐτὸν πεσεῖν, παιδεύων αὐτὸν ἐντεῦθεν πάντα πείθεσθαι τῷ Χριστῷ, ϗ τῆς οἰκείας σωτηρίας προτέραν ἡγεῖσθαι τὴν ἀπόφασιν τὴν αὐτοῦ. ϗ οἱ λοιποὶ δὲ οὐ μικρὸν ἐκαρπώσαντο ἀπὸ τῆς ἀρνήσεως τῆς αὐτοῦ, τὴν δυσθεραπεύτου ἀθενείαν κατανοήσαντες καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀληθῆ. ὅταν γὰρ αὐτός τι προείπῃ, οὐκέτι σοφίζεσθαι χρή, οὐδὲ τῶν πολλῶν κατεξανίστασθαι. Γαλ. 5. 9. Τὸ γὰρ καύχημά, φησιν, ἐν ἑαυτῷ ἔχει, ϗ οὐκ ἐν ⟨W⟩ ἕτερον. δέον γὰρ δεηθῆναι ϗ εἰπεῖν, βοήθησον ἡμῖν, ὥστε μὴ ἀπολωλῆναί σε· ὁ δὲ ἑαυτῷ θαρρῇ, καὶ φησι· καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἀλλ' ἐγὼ οὐδέποτε· καὶ πάντες τοῦτο πάθωσι, φησιν, ἐγὼ δὲ πεισομαι· ὅπερ ἐν ἀνθρώπῳ ⟨W⟩ ἦγε ϗ μικρόν. τοῦτο τοίνυν καταιρεῖλαι βουλόμενος ὁ Χριστός, συνεχώρησε τὴν ἄρνησιν. ὅπως γὰρ οὐδὲ αὐτὸ *, ὅτε τῷ προφήτῃ ἤκουε (καίτοι διὰ τοῦτο ϗ ⟨W⟩ προφήτην ἐπηγάγετο, ἵνα μὴ αὐτείπῃ) ἀλλ' ὅμως ἐπῳδὴν οὐκ ἐδύνατο τῷ ῥήματι, παιδεύεται διὰ τῶν ἔργων. ὅθεν γὰρ διὰ τοῦτο συνεχώρησεν, ἵνα τοῦτο ἐν αὐτῷ κατορθώσῃ, ἀκούσαν τί φησιν· Ἐγὼ δὲ ἐδεήθην σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ σου Λουκ. 22. 32. ἡ πίστις. τοῦτο γὰρ σφόδρα αὐτοῦ καθαπτόμενος ἔλεγε, ϗ δηλῶν ὅτι ὃ πάθημα αὐτοῦ τῶν ἄλλων χαλεπώτερον ϗ πλείονος δεόμενον βοηθείας. ϗ γὰρ δύο ἐγκλήματα ἔνοχος ἦν, ϗ ὅθεν αἰτεῖται, ϗ ὅτι τῶν ἄλλων ἑαυτὸν προέτιθει· μᾶλλον δὲ τέτρωται, ὅτι ὃ πάθημα ἑαυτῷ ἀνέθηκε. ταῦτα οὖν ἰάσασθαι βουλόμενος, εἴασε γυμνωθῆναι τὸ πάθημα. ϗ διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἄλλους ἀφείς, πρὸς αὐτὸν ἀποτείνεται. Σίμων γάρ, φησι, Σίμων, ἰδοὺ ὁ Σατανᾶς ἐξῃτήσατο ὑμᾶς σινιάσαι, ὡς ⟨W⟩ σῖτον, τουτέστι, θορυβῆσαι, ταράξαι, ϗ πεῖσαι· ἐγὼ δὲ ἐδεήθην σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου. Διὰ τί, εἰ πάντας ὁ Σατανᾶς ἐξῃτήσατο, μόνῳ τῷ Πέτρῳ εἶπεν, ἐδεήθην; οὐκ ἀδηλόν ὅτι τοῦτο ἐστιν ὅπερ ἐμπροσθεν εἶπον, ὅτι καθαπτόμενος αὐτοῦ ϗ δείκνυι, ὅτι καὶ τῶν ἄλλων ἑαυτὸν προέθηκε· μᾶλλον δὲ τέτρωται, ὅτι ὃ πάθημα ἑαυτῷ ἀνέθηκε. ταῦτα οὖν ἰάσασθαι βουλόμενος, εἴασε γυμνωθῆναι τὸ πάθημα. ϗ διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἄλλους ἀφείς, πρὸς αὐτὸν ἀποτείνεται. Σίμων γάρ, φησι, Σίμων, ἰδοὺ ὁ Σατανᾶς ἐξῃτήσατο ὑμᾶς σινιάσαι, ὡς ⟨W⟩ σῖτον, τουτέστι, θορυβῆσαι, ταράξαι, ϗ πεῖσαι· ἐγὼ δὲ ἐδεήθην σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου. Διὰ τί, εἰ πάντας ὁ Σατανᾶς ἐξῃτήσατο, μόνῳ τῷ Πέτρῳ εἶπεν, ἐδεήθην; οὐκ ἀδηλόν ὅτι τοῦτο ἐστιν ὅπερ ἐμπροσθεν εἶπον, ὅτι καθαπτόμενος αὐτοῦ ϗ δείκνυι, ὅτι χαλεπώτερον τῶν ἄλλων αὐτοῦ τὸ πάθημα, πρὸς αὐτὸν τρέπει ⟨W⟩ λόγον; ϗ τίνος ἕνεκεν οὐκ εἶπεν, ἐγὼ δὲ οὐκ εἴασα, ἀλλ' ἐδεήθην; ταπεινὰ λοιπὸν πρὸς τὸ πάθος ἰὼν φθέγγεται, ἵνα δι' ἀνθρώπων δείξῃ. ὁ γὰρ τὴν ἐκκλησίαν ὑπὲρ τῆς ὁμολογίας αὐτοῦ οἰκοδομήσας, ϗ "ὕτω τειχίσας αὐτήν, ὡς μυρίας κυδυνους ϗ θανάτους αὐτῆς μὴ προσιδέσθαι, ὁ τῶν ὑδρωδῶν ταύτας κλῆς αὐτῷ δεδωκώς, ϗ τοσαύτης ἐξουσίας ποιήσας κύριον, ϗ μηδαμοῦ εἰς ταῦτα θύρας δεηθείς, πολλῷ μᾶλλον εἰς τοῦτο. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἐδεήθην, ἀλλὰ μὴ ἀνθεντίας, οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ δώσω σοι τὰς κλῆς τῶν ὑδάτων. πῶς οὖν θύρας ἐδεῖτο, ἵνα ἑνὸς ἀνθρώπου σαλευομένην ἀσφίγξῃ ψυχήν; ἵνος οὖν ἕνεκεν ὅπως εἶπε; διὰ τὴν αἰτίαν ἣν ὑμῖν εἴρηκα, καὶ διὰ τὴν ἐκείνων ἀθένειαν. οὐδέπω γὰρ ἦσαν τοσοῦτον ἐπηυξημένοι εἰς αὐτὸν δόξαν ἔχοντες. πῶς οὖν ἠρνήσατο; [διὰ τοῦτο] οὐκ εἶπεν, ἵνα μὴ ἀρνήσῃ, ἀλλ' ὥστε μὴ ἐκλείπειν τὴν πίστιν, ὥστε μὴ τέλειον ἀπολέσθαι. τῆς γὰρ αὐτοῦ ἀνδρείας τοῦτο ἦν. καὶ γὰρ ὁ φόβος πάντα ἐξέβαλεν· ἀμέτρως γὰρ ἦν. ἀμέτρως δὲ ἐγίνετο, ὅτι σφόδρα αὐτὸν ἐγύμνωσεν ὁ Θεὸς τῆς ἑαυτοῦ ῥοπῆς. ἐγύμνωσε δὲ σφόδρα, ὅτι καὶ σφοδρὸν ἐν αὐτῷ τὸ πάθος ἦν τῆς αὐθαδείας καὶ τῆς ἀντιῤῥήσεως. ἵνα οὖν τοσοῦτον ἀνέλῃ τοῦτο, διὰ τοῦτο εἴασεν οὕτω καταχεῖν αὐτὸν τὴν ἀγωνίαν. ὅτι γὰρ χαλεπὸν ἦν ἐν αὐτῷ τὸ πάθος τοῦτο, δῆλον καὶ ἐντεῦθεν. ὁ γὰρ ἠρκέθη τοῖς προτέροις, καὶ τῷ προφήτῃ καὶ τῷ Χριστῷ διυσχυρισάμενος, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα εἰπόντος αὐτῷ τοῦ Χριστοῦ,

34 Ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ, πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρὶς, ἀπαρνήσῃ με, λέγει.

35 Καὶ

χ. τοῖς λοιμοῖς.

* ἐν σοὶ,

* λαβὼν, χ. αὐτὸν πρῶτον,

χ. τὸ ἅρπασαι.

χ. ἐξῃτήσατο

χ. φυσικῶς

35 Καὶ δέη με ζῶ σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσωμαι. Οὐ Λουκᾶς ὅπερ σημαίνεται, ὅτι "ὅσον ἀπηγόρευσεν ὁ Χριστὸς, "τοσοῦτον ἐνεφορεῖτο ὁ Πέτρος οὐκ εἰδώς. τί ταῦτα, ὦ Πέτρε; ὅτε μὲν ἔλεγεν, Εἰς δὲ ὑμᾶς παραδώσει με, ἐφοβοῦ μὴ σὺ εἶ ὁ προδότης, καὶ ἀνάγκας ⟨W⟩ συμμαθητὴν ἐρωτῆσαι, καίτοι ἐαυτῷ ζωηδὼς τοιοῦτον· νυνὶ δὲ ἀφαρπάζω αὐτὸ βοῶντος καὶ λέγοντος, ὅτι πάντες σκανδαλισθήσεσθε, ἀπιλέγεις; καὶ οὐχ ἅπαξ μόνον, ἀλλὰ καὶ δὶς καὶ πολλάκις. τοῦτο γάρ ὁ Λουκᾶς φησι. πόθεν οὖν αὐτῷ τοῦτο ζωήδη; ἀπὸ πολλῆς ἀγάπης, ἀπὸ πολλῆς ἡδονῆς. ὅπερ γὰρ ἀπηλλάγη τῆς ἀγωνίας ἐκείνης τῆς κατὰ τὸν προδόσοντα, καὶ ⟨W⟩ προδότου εἶδε, θαρρῶν ἔλεγε λοιπὸν, καὶ τῶν ἄλλων κατεξαμίσατο, λέγων· κἂν πάντες σκανδαλισθήσωνται, ἀλλ' ἐγὼ οὐ σκανδαλισθήσομαι. πρέμα δὲ ἡ φιλοτιμίας τὸ πρᾶγμα ἰδοῦ. καὶ γὰρ ἐν τῷ δείπνῳ, τίς αὐτῶν μείζων ἐστὶν, ἐλογίζοντο. οὕτως αὐτοῖς πεφιλονείκηκε τὸ πάθος. Διὰ τοῦτο αὐτὸν ἐκώλυσεν, οὐκ ὠθῶν αὐτὸν ὅπως ἀρνήσηται (μὴ γένοιτο) ἀλλ' ἔρημον τῆς αὐτοῦ βοηθείας ἀφεὶς, καὶ τὴν φύσιν ἐλέγχων τὴν ἀνθρωπίνην. ὅρα γοῦν μετὰ ταῦτα πῶς κατεσκαλμένος ἐστί. Ἐκ γὰρ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ὅπερ εἶπεν, σοὶ δώσω; τί; Ἐκ ἐπεσόμαθεν, οὐδὲ αὐτοῦ φεῖσθαι λοιπὸν ὡς ἐναῦθα ἐβούλοντο, ἀλλ' ἐσίγησε. πάλιν πρὸς τὴν ἀναλήψιν ἀκούσας, Οὐκ ὑμῶν ἐστι γνῶναι χρόνους ἢ καιρούς, πάλιν σιγᾷ, καὶ οὐκ ἀντιλέγει. καὶ μετὰ ταῦτα ὅτι τῆς δόματος ἐκ τῆς σινδόνος, ἀκούσας φωνῆς λεγούσης αὐτῷ, Α ὁ Θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου· καὶ οὐδὲ σαφῶς εἰδὼς τί ποτέ ἐστι τὸ λεγόμενον τέως, ἠσυχάζει καὶ οὐ φιλονεικεῖ. ταῦτα μὲν πρώτα τὸ πλῆμμα "σκάφιο εἰργάσατο. καὶ πρὸ μὲν τούτου τὸ πρῶ ἀνατίθησιν ἑαυτῷ λέγων, κἂν πάντες σκανδαλισθήσωνται, ἀλλ' ἐγὼ οὐ σκανδαλισθήσομαι· κἂν δέη με ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσωμαι· δέον εἰπεῖν, ἂν ἀπολαύσω τῆς παρὰ σοῦ ῥοπῆς. μετὰ ταῦτα τοιωδὶ τὸ πρᾶγμα "ἐκφέρει. Τί ἡμῖν προσέχετε, ὡς ἰδίᾳ δωρούμενοι ἢ "βιαιοσύνῃ πεποιηκόσι τὸν προπάτορα αὐτοῦ; ἐντεῦθεν μανθάνομεν δόγμα μέγα, ὡς οὐκ ἔρχεται προθυμία ἀνθρώπων, ἂν μὴ τῆς ἄνωθεν ἡμᾶς ἀπολαύσῃ ῥοπῆς· καὶ ὅτι πάλιν ἐνταῦθα κερδαινούμεν ἀπὸ τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς, προθυμίας οὐκ οὔσης. Ἐκ ταῦτα ἀμφότερα δείκνυσιν Ἰούδας καὶ Πέτρος. ὁ μὲν γὰρ πολλῆς ἀπολαύσας βοηθείας οὐδὲν ὠφελήθη, ὅπερ μὴ ἐθέλησε καὶ τὰ πρὸ ἑαυτοῦ ζωφσενεγκεῖν· οὕτω γὰρ καὶ προθυμηθείς, ὅπερ μηδεμιᾶς ἀπολαύσας βοηθείας, κατέπεσε. καὶ γὰρ ἀπὸ "δύο τούτων ἡ ἀρετὴ ὑφάπεται.

Διὸ παρακαλῶ μήτε τὸ πρῶ ὅτι ⟨W⟩ Θεὸν ῥίψαντας αὐτὸν καθεύδειν, μήτε ἀσυνδάζοντας νομίζειν οἰκείοις πόνοις τὸ πρῶ κατορθοῦν. ὅτε γὰρ ὑπέρ ἡμᾶς αὐτοὺς εἰ βούλεται ὁ Θεὸς, δι' τοῦτο τὸ πρῶ αὐτὸς ἐργάζεται· ὅτε ἀναζώσας βούλεται εἶ), δι' τοῦτο τὸ πρῶ ἡμῖν ἔδωκεν· ἀλλ' ἑκατέρᾳ τὸ βλαβερὸν ἀπελών, τὸ χρήσιμον ἡμῖν ἔιασε. δι' ὃ τὸ καὶ ⟨W⟩ χρυσοῦν ἀφῆκε πεσεῖν, ζωεσκληκότα τε αὐτὸν κατασκευάζων, καὶ εἰς πλείονα λοιπὸν ἀλείφων ἀγάπην. Ὡς γὰρ ἂν πλοῦν ἀφεθῇ, μείζονος ἀγαπήσει. πειθώμεθα τοίνυν πρὸς τὸν θεὸν, καὶ μηδὲν ἀνθρώπινον λογισμοῖς καὶ ταῖς ὄψεσι τὸ λεγόμενον· ἀλλ' ἔτω καὶ λογισμῷ καὶ ὄψεως κρείττονος αὐτὸς ὁ λόγος. ὅτω καὶ ὅπερ τῶν μυστηρίων ποιοῦμεν, καὶ τοῖς χειμῶσι μόνον ἐμβλέποντες, ἀλλὰ καὶ ῥήματα αὐτοῦ "κατέχοντες. ὁ μὲν γὰρ λόγος αὐτοῦ ἀπατᾶν λόγιος, ἡ δὲ ἀλήθεια ἡμῶν βλέξαπάτητος. οὕτω οὐδέποτε διέπεσεν, αὕτη δὲ καὶ πλείονα σφάλλεται. ἐπεὶ οὖν ὁ λόγος φησι, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, καὶ πειθώμεθα, καὶ πίς βώμεθα, καὶ νοητοῖς αὐτὸ βλέπωμεν ὀφθαλμοῖς. οὐδὲν γὰρ ἀγαθὸν πρὸ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Χριστὸς· ἀλλ' ἀγαθοῖς μὲν πράγμασι, πάντα δὲ νοητά. ὅτω * καὶ ἐν τῷ βαπτίσματι, δι' ἀγαθοῦ μὲν πράγματος ἔζη, τοῦ ὕδατος, τὸ δῶρον· νοητὸν δὲ ἀποτελούμενον, ἡ γέννησις ἐκ * ἀναγκαίως. Εἰ μὲν γὰρ ἀσώματος ἦς, γυμνὰ δὲν αὐτὰ σοι δὲ ἀσώματα πρὸ ἔδωκε δῶρα· ὅπερ δὲ σώματι συμπέπλεκται ἡ ψυχὴ, ἐν ἀγαθοῖς τὰ νοητά σοι προδίδωσι.

Λουκ. κβ. λδ.

Ματθ. κα. κα.

Πραξ. α. ζ.

Πραξ. ι. ιε.

Πραξ. γ. ιβ.

ΗΘΙΚΟΝ

Λουκ. ζ. μζ.

πῶς δὲ δίδωσι. πόσοι νῦν λέγουσιν, ἐβουλόμην αὐτὸ τὸν μορφὴν ἰδεῖν, ⟨W⟩ τύπον, τὰ ἴματια, τὰ ὑποδήματα; ἰδοὺ, αὐτὸν ὁρᾷς, αὐτὸ ἅπτῃ, αὐτὸν ἐσθίεις. καὶ σὺ μὲ ἱμάτια ὀπτάνεσθαι ἰδεῖν· αὐτὸς ἑαυτὸν σοι δίδωσιν, οὐκ ἰδεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἅψασθαι, καὶ φαγεῖν, καὶ λαβεῖν ἔνδον. μηδεὶς οὖν ναυτιάτω πρόσωπον· μηδεὶς σκληρυνθήτω· ἅπαντες πεπυρωμένοι, ἅπαντες ζέοντες καὶ διεγηγερμένοι. εἰ γὰρ Ἰουδαῖοι ἑστῶτες, καὶ τὰ ὑποδήματα καὶ τὰς βακτηρίας ἔχοντες ἐν ταῖς χερσὶν, ἔδει μετὰ σπουδῆς, πολλῷ μᾶλλόν σε νήφειν δεῖ. σκῆνος μὲν γὰρ εἰς Παλαιστίνην ἔμελλον ὁδεύειν, σὺ δὲ εἰς ⟨W⟩ οὐρανὸν μέλλεις ἀποδημεῖν· διὰ τοῦτο πάντοθεν ἐγρηγορέναι. καὶ γὰρ ὅ μικρὰ κεῖται κόλασις τοῖς ἀναξίως μετέχουσιν. συνέπεσον πῶς ἀλαλαγμῷ καὶ τῷ πρόσωπῳ, καὶ τῇ φωνῇ τῶν ἀναρωσάντων. σκόπει τοίνυν, μὴ δὲ αὐτὸς ἔνοχος γένῃ τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. σκῆνοι κατέσφαξαν τὸ πρόβατον σῶμα· σὺ δὲ ῥυπαρᾷ ὑποδέχῃ ψυχῇ μετὰ πολλῆς πονηρίας. οὐδὲ γὰρ ἤρκεσεν αὐτῷ τὸ γενέσθαι ἄνθρωπον, οὐδὲ τὸ ῥαπισθῆναι καὶ σφαγῆναι· ἀλλὰ καὶ ἀναφύρει ἑαυτὸν ἡμῖν· καὶ οὐ τῇ πίστει μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ πράγματι σῶμα αὐτοῦ ἡμᾶς κατασκευάζει. τίνος οὖν οὐκ ἔδει καθαρώτερον εἶναι ⟨W⟩ τούτης ἀπολαύοντα τῆς θυσίας; ποίας ἡλιακῆς ἀκτῖνος τὸν χεῖρα τὸν τοῦτον λαμπρύνουσαν τὸν σάρκα; τὸ στόμα τὸ πλησθὲν μυρίων πνευματικοῦ; τὸν γλῶσσαν τὸν φοβερωτάτην ἅπασι φρικωδεστάτην; σκόπησον ποίαν ἐτιμήθης μυστηρίων, ποίας ἀπολαύεις τραπέζης. "ὅπερ ⟨A⟩ ἄγγελοι βλέποντες φείδοιτο, καὶ οὐδὲ ἀντιβλέψαι τολμῶσιν ἀδεῶς διὰ τὸν σκῆνος φερομένῳ ἀστραπὴν, τοῦτο ἡμεῖς τρεφόμεθα, τοῦτο ἀναφυρόμεθα, καὶ γεγόναμεν ἡμεῖς Χριστοῦ σῶμα ἓν, καὶ σὰρξ μία. Τίς λαλήσει τὰς δυναστείας τοῦ Κυρίου; ἀκουστὰς ποιήσει πάσας τὰς αἰνέσεις αὐτοῦ; τίς ποιμαίνει τοῖς οἰκείοις μέλεσι τρέφει τὰ πρόβατα; καὶ τί λέγω ποιμαίνει; μητέρες πολλάκις εἰσὶν, αἳ μὴ τὰς ὠδῖνας ἑτέραις σκηνώσαι θρέψαι τὰ παιδία· αὐτὸς δὲ τοῦτο οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλ' αὐτὸς ἡμᾶς τρέφει οἰκείῳ σώματι, καὶ ὅλῳ πάντων ἡμᾶς ἑαυτῷ συμπλέκει. σκόπει δὲ. ἐγκρύπτει οὐκ τῆς ἡμετέρας οὐσίας. ἀλλ' οὐδὲν τοῦτο πρὸς τὰς, φησί· κἂν τοιγε πρὸς τὰς. εἰ γὰρ πρὸς τὴν φύσιν ἦλθε τὴν ἡμετέραν, οὐδήλον ὅτι πρὸς τὰς. Εἰ δὲ πρὸς τὰς, καὶ πρὸς ἕνα ἔκλεισον. καὶ πῶς ἅπαντες οὐκ ἐκαρπώσαντο τὸ ἀντοῦθεν κέρδος, φησί; τοῦτο οὐ πρὸς σκῆνος ⟨W⟩ ἦν ἁπάντων τοῦτο ἐλάμβανον, ἀλλὰ πρὸς τοὺς μὴ βουληθέντας. ἐνὶ γὰρ ἑκάστῳ τῶν πιστῶν δυναμένοις ἑαυτὸν δοῦναι" τὸ μυστήριον· ὃς δὲ ἐγκύπτει, ἐκτρέφει δι' ἑαυτοῦ, καὶ οὐκ ἄλλῳ σκοπὸν, καὶ τούτῳ σε πείθων πάλιν, ὅτι σάρκα ἔλαβε τὸν ζωὸν. μὴ τοίνυν ῥαθυμῶμεν τοσαύτης ἠξιωμένοι ἀγάπης τε καὶ μερίδος. οὐκ οἶδατε τὰ παιδία μοῦ ὅσης προθυμίας δράσατε τοῦ μαστοῦ; μοῦ ἴσης ὁρμῆς ἐμπίπτουσι τῇ θηλῇ τὰ χείλη; μετὰ τοσαύτης προσίωμεν καὶ ἡμεῖς τῇ τραπέζῃ ταύτῃ, καὶ τῇ θηλῇ τοῦ ποτηρίου τοῦ πνευματικοῦ· μᾶλλον δὲ καὶ μετὰ πολλῷ πλείονος" πόθου ἐλκύσωμεν, ὡς παιδία νοητὰ μάζια, τοῦ πνεύματος τὸν γάλα, καὶ μία ἡμῖν ἔστω ὀδύνη, τὸ μὴ μεταλαβεῖν ταύτης τῆς θρέψης. οὐκ ἔστιν αἰθέριος δυνάμεως ἔργα τὰ προκείμενα. ὁ τότε" ταῦτα ποιήσας ἐν ἐκείνῳ τῷ δείπνῳ, οὗτος δὲ νῦν αὐτὰ ἐργάζεται ὑμῖν. ὑπηρετῶ τάξιν ἐπέχομεν ἡμεῖς, ὁ δὲ ἀναλίσκων αὐτὰ καὶ μετασκευάζων, αὐτός ἐστι. μηδεὶς ποιμὴν Ἰούδας πρέσβυς, μηδεὶς φιλάργυρος. Εἰ δέ τις μὴ μαθητὴς," θαρρείτω. καὶ δέχεται οὐ μὴ τοιούτους ἡ τράπεζα. μετὰ γὰρ τῶν μαθητῶν μοῦ, φησι, ποιῶ τὸ πάσχα. αὕτη ἐκείνη ἐστὶν ἡ τράπεζα, καὶ οὐδὲν ἔλαττον ἔχει. ὃ γὰρ ἐκείνῳ μὲν ὁ Χριστὸς, τούτῳ δὲ αὐθέντης δημιουργεῖ· ἀλλὰ καὶ τούτῳ αὐτός. τοῦτο σκῆνος δὲ ἀνῴγεων, ἔνθα σκῆνοι τότε ἦσαν. ἀντοῦθεν εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν" ἐξῆλθεν. ἐξέλθωμεν καὶ ἡμεῖς ὅπου τὰς χεῖρας τῶν πενήτων. τοῦτο γὰρ ὄρος τῶν ἐλαιῶν τὸ χωρίον. ἐλαίαι γάρ εἰσι καταπεφυτευμέναι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ, τῶν πενήτων τὸ πλῆθος." ἀποστάζουσι γὰρ τὸ ἔλαιον τὸ σκῆ χρησιμοῦν ἡμῖν, ὃ αἱ πέντε παρθένοι εἶχον· αἱ δὲ ἕτεραι μὴ λαβοῦσαι ἀντοῦθεν

Ψαλμ. ρε. β.

χ. ἵλαστήριον

χ. τῆ μυστικῆ σοφίᾳ

χ. ἀποστάζουσι τὸ

θεν

ἦεν ἀπώλοντο. τοῦτο λαβόντες ἐπίσωμεν, ἵνα " φαιδρῶς ἀπαντήσωμεν τοῖς λαμπάσι τοῦ νυμφίου. τοῦτο λαβόντες ἐξέλθωμεν ἐν τοῦτοις. μηδεὶς ἀπαμβεβηκώς τοῦ σώματος, μηδεὶς ὠμὸς καὶ ἀνελεήμων, μηδεὶς ὅλως ἀκάθαρτος. ταῦτα πρὸς ὑμᾶς τοὺς μεταλαμβάνοντας λέγω, καὶ πρὸς ὑμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς. καὶ γὰρ ἀναγκαῖον καὶ πρὸς ὑμᾶς ἁμαρτεῖν, ὥστε μὴ ἀπορῆσαι πολλῆς ἁμαρτίας ταῦτα τὰ δῶρα. ἀ γὰρ μικρὰ κόλασις ὑμῖν ἐστιν, εἰ ἴδοι τις ἀναιδέστερόν τινα πορνείαν, συγχωρήσατε μεταφέρειν ταύτης τῆς τραπέζης, ὅτι τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ὑμετέρων ἐκζητηθήσεται). καὶν πρατηρὸς ὢς ᾖ, καὶν " ὑπερήφανος, καὶν αὐτὸς ὁ τὸ ἁμάρτημα προσειληφὼς, ἀναξίως ἔσθιε, κώλυσον. μείζονα ἐκείνου τὴν ἐξουσίαν ἔχεις. σὺ γὰρ εἰ μὴ πηλοῦ ὕδατος ἐπεχειρήσατο φυλάττειν ποιμνίου καθαροῦ, εἶτα εἴδοις προσφάτου πολλοῦ ὄντος τοῦ σώματος φέρειν βόρβορον, οὐκ ἂν εἴασας ὀπισθόφαγα κάτω, καὶ δολώσας τὸ ῥᾴθυμον νοῦν ὄντος ὕδατος, ἀλλ' αἵματος καὶ πνεύματος πηλοῦ ἐκχεχειρισμένος, καὶ ὁρῶν " τοὺς βορβόρου χαλεπωτέρου ἀμυρτίδα ἔχοντας *, καὶ προσιόντας οὐκ ἀναναχλᾷς, οὐδὲ ἀπείργεις; καὶ ἵνα δὲ " ἧττον συγγνώμης; ἀλλὰ τοῦτο ὑμᾶς ὁ Θεὸς ἐπίμηνον ταύτην τὴν τιμήν, ἵνα τὰ τοιαῦτα μεμφίμητε. τοῦτο ὑμῶν ἡ ἀξία, τοῦτο ἡ ἀσφάλεια, τοῦτο ὁ τέφανος ἅπας, οὐκ ἵνα λευκοὶ χιτώνισκον καὶ ἀποστίλβοντα περιβαλλόμενοι περίπτε. καὶ πόθεν οἶδά, φησι, τὰ ἀφανῆ καὶ τὰ δεινά; ἀ περὶ τῶν ἀγνοουμένων, ἀλλὰ περὶ τῶν γνωρίμων λέγω. Εἶπω τί φορτικώτερον; οὐχ ὕστερον πρὸς ἐπερχομένους ἔνδοθεν), ὡς τούτους, ὧς φησιν ὁ Παῦλος τὸν Χριστὸν καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας. δαιμονιζόντος γὰρ χείρων ὁ ἐμμάρτυρος καὶ προσιών. ἐμὲ γὰρ, ὅπου δαιμονῶσιν, οὐ κωλύουσι· ὅταν δέ, ὅταν ἀναξίως προσιῶσιν, ἀθυμάτῳ δεδιδόναι " κωλύσει. μὴ τοίνυν τούτους ἐλεγχώμεθα μόνον, ἀλλὰ πολλοὺς ἁπλῶς, ὧς ἀν ἴδωμεν ἀναξίως προσιόντας. μηδεὶς οὖν κοινωνείτω τῶν μὴ μαθητῶν· μηδεὶς λαμβανέτω [ὡς] Ἰούδας, ἵνα μὴ τὰ Ἰούδα πάθῃ. σῶμα ἐστι Χριστοῦ καὶ τοῦτο τὸ πλῆθος. ὅσα τοίνυν ὁ δαιμονούμενος τοῖς μυστηρίοις, [ὡς] μὴ προξενήσῃ δεσπότου τὸν ἐκκαθαίρων τὸ σῶμα τοῦτο, μὴ ξίφος δόξῃ αὐτὴ φέρειν· ἀλλὰ καὶν τοιοῦτο " ἀνοίας ἐκβυνος ἔρχεται μεθύων, κώλυσον, μὴ φονεύσῃς· φονεύσῃ γὰρ Θεόν, μὴ ἀνάξιον. ἀνάξιον δὲ φονεύσῃς, ὡς τοῦτο αὐτὸν καταπατήσῃ· αἱ γὰρ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀνάξιος αἱδέσιμος ἔσῃ. Εἰ γὰρ αὐτὸς ἀ τολμᾷς, ἐμοὶ " προσέλθῃ, καὶ οὐ συγχωρήσω ταῦτα τολμᾶσθαι. τῆς ψυχῆς ἀποστήσομαι πρότερον, ἢ τὸ σώματος μεταδώσω τοῦ δεσποτικοῦ πρὸ ἀξίου, καὶ τὸ αἷμα τὸ ἐμαυτοῦ προστήσομαι πρότερον, ἢ τὸ αἵματος μεταδώσω ὅτῳ φορτικὸς ἐπὶ τὸ προσῆκον. Εἰ γὰρ ἠγνόησέ τις φαῦλον πολλὰ προεργασάμενος, οὐδὲν ἔγκλημα. ταῦτα γάρ μοι περὶ τῶν ἄλλων εἴρηται. ἀν' ἀν δὲ τούτους διορθώσωμεν, καὶ τοὺς ἀγνοοῦντας ταχέως ἡμῖν ὁ Θεὸς γνωρεῖ· ἂν δὲ τούτους ἐάσωμεν, τίνος ἕνεκεν ἡμῖν ἐκείνους ποιήσει φιλοσόφους λοιπόν; ταῦτα δὲ λέγω, οὐχ ἵνα ἀπείργωμεν, οὐδ' ἵνα ἐκλείωμεν μόνον· ἀλλ' ἵνα διορθώσαντες ἐπιμαγάγωμεν, ἵνα ὀπτιμυγώμεθα. οὕτω γὰρ καὶ τοῦ Θεοῦ ἵλεων ἕξομεν, καὶ πολλοὺς τοὺς κατ' ἀξίαν μεταλαμβάνοντας εὑρήσομεν, καὶ τῆς οἰκείας ἀπορίας καὶ τῆς περὶ τοὺς ἄλλους ὀπτιμυγείας πολὺ ἀπολυσόμεθα τοῦ μισθοῦ· οὗ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὀπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· μεθ' οὗ, ᾧ πατρὶ, σὺν τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. πγ. 36 ΤΟΤΕ ΕΡΧΕΤΑΙ ΜΕΤ' ΑΥΤΩΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ

εἰς χωρίον λεγόμενον Γεθσημανῆ, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς, καθίσατε αὐτοῦ, ἕως ἂν ἀπελθὼν προσεύξωμαι ἐκεῖ. 37 Καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου, ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. 38 Καὶ λέγει αὐτοῖς·

αὐτοῖς· περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου. μείνατε ὧδε, καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ.

Ἐπειδὴ ἀδιαπαύστως αὐτοὺς εἶχον, διὰ τοῦτό φησι· μείνατε αὐτοῦ, ἕως ἀπελθὼν προσεύξωμαι. ἔθος γὰρ αὐτῷ χωρεῖς αὐτὸν προσεύχεσθαι. τοῦτο δὲ ἐποίει, παιδεύων ἡμᾶς ἐν ταῖς θλίψεσιν ἡσυχίαν ἀγαπᾶν καὶ ἀσκεῖν ἑαυτοῖς καὶ ἠρεμεῖν πολλήν. καὶ προσλαμβάνει τοὺς τρεῖς, καὶ λέγει αὐτοῖς· περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου. ἵνα μὴ πτοήσας τοὺς ἄλλους μείνῃ, ἀλλὰ τούτους * τοῦ τῆς δόξης αὐτοῦ θεωροὺς γνησιωτέρους. ἀλλ' ὅμως καὶ τούτους ἀφίησι, καὶ μακρὸν προελθών, βοᾷ λέγων· * al. ἀπὸ

39 Πάτερ, εἰ δυνατόν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο. πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ.

40 Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτούς, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας· καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ;

41 Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. Οὐχ ἁπλῶς πρὸς Πέτρον μάλιστα ἀποτείνεται, καίτοι καὶ τῶν ἄλλων καθευδησάντων· ἀλλὰ καθηκουόλουθος αὐτοῦ καὶ τοῦδε διὰ τὴν αἰτίαν ἣν ἔμπροσθεν εἶπον. εἶτα ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι δὲ αὖθ' εἶπον (εἰ πόντος γάρ, φησι, Πέτρου, ὅτι καὶν δέῃ με συναποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι· ὁμοίως δέ, φησι, καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον) πρὸς ἄπαντας διαλέγεται, ἐλέγχων αὐτοῦ τὴν ἀσθένειαν. οἱ γὰρ συναποθανεῖν αἱρούμενοι, οὐδὲ λυπουμένῳ τότε συλλυπηθῆναι ἴσχυσαν ἐγρηγορότες, ἀλλ' ἐκράτησεν αὐτῶν ὁ ὕπνος. ὁ δὲ ἐκτείνας βοᾷ λέγων· ἐπ' ἵνα μὴ δόξῃ κατάκρισις εἶναι τὸ πρᾶγμα, καὶ ἱδρῶτες ὑπερρέουσι διὰ τὴν ἀγωνίαν πάλιν τὴν αὐτήν. καὶ ἵνα μὴ τοῦτο εἴπωσιν αἱρετικοί, ὅτι κατακρίνεται τὴν ἀγωνίαν, διὰ τοῦτο καὶ ἱδρῶτες ὡς θρόμβοι αἵματος, καὶ ἄγγελος ἰσχύων αὐτὸν ἐφάνη, καὶ μυεῖα φόβου τεκμήρια, ἵνα μὴ ἃ εἶπεν τὰ ῥήματα πεπλασμένα εἶναι. διὰ [γάρ τοι] τοῦτο καὶ ἡ θλῖψις. τῷ μὲν οὖν εἰπεῖν, εἰ δυνατόν, παρελθέτω, ἔδειξε τὸ ἀνθρώπινον· τῷ δὲ εἰπεῖν, πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ, ἔδειξε τὸ ἀνωτέρω καὶ ἐμφιλόσοφον, παιδεύων καὶ τῆς φύσεως ὑπερκειμένους ἐπιθυμεῖν τοῦ Θεοῦ. ὅπερ γὰρ οὐκ ἦρκει τοῖς μὴ δυναμένοις τὸ πρόσωπον δοξάζειν μόνον, καὶ ῥήματα προσῆκεν. πάλιν δὲ ῥήματα οὐκ ἦρκει μόνον, ἀλλὰ καὶ πρᾶγμα ἔδει, καὶ τοῦτο συναίρων τοῖς ῥήμασιν, ἵνα πιστεύσωσι καὶ σφόδρα φιλονεικοῦντες, ὅλη καὶ ἀνθρωπος γέγονε, καὶ ἀπέθανεν. εἰ γὰρ καὶ τούτων οὕτων ἀπιστεῖται πολλοῖς ἔτι τοῦτο, πολλῷ μᾶλλον, εἰ μὴ τοῦτο ἦν. ὁρᾷς δὲ ὅσων δείκνυσι τῆς οἰκονομίας τὴν ἀλήθειαν, διὰ ὧν φθέγγεται, διὰ ὧν πάσχει; εἶτα ἐλθὼν λέγει, φησί, τῷ Πέτρῳ, οὕτως οὐκ ἰσχύσας μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ; ἅπαντες ἐκαθεύδησαν, καὶ τῷ Πέτρῳ ἐπετίμα, ἀντιπάλωμα αὐτὸν ἐν ὧν ἐφθέγξατο. καὶ ὃ μετ' ἐμοῦ ἦ, οὐχ ἁπλῶς κεῖται, ἀλλ' ὡσανεὶ ἔλεγε· γρηγορῆσαι οὐκ ἰσχύσας μετ' ἐμοῦ, καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ τὴν ψυχήν [σου] θήσεις; ἢ ὃ ἑξῆς ἦ τὸ αὐτὸ τοῦτο αἰνίττεται. γρηγορεῖτε γάρ, φησι, καὶ προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν. ὁρᾷς πῶς πάλιν αὐτοὺς παιδεύει μὴ ἀπαυθαδιάζεσθαι, ἀλλὰ συντετρίφθαι τὴν ἀγάνοιαν καὶ ταπεινοφρονῆσαι, καὶ τῷ Θεῷ τὸ πᾶν ἀνατιθέναι; καὶ νῦν μὲν πρὸς Πέτρον ἀποτείνεται, νῦν δὲ πρὸς πάντας κοινῇ. κἀκείνῳ μὲν φησι, Σίμων, Σίμων, ἐζήτησεν ὁ Σατανᾶς σινιάσαι ὑμᾶς [ὡς σῖτον,] κἀγὼ περὶ σοῦ ἐδεήθην· κοινῇ δὲ πᾶσιν, οὐχὶ μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν, πάντα ποιῶν τὸ αὐθαδες αὐτῶν ἐκκόπτων καὶ ἀναγωνίους ποιῶν. εἶτα ἵνα μὴ δόξῃ διὰ ὅλα κατα φοβικὸν ποιεῖν λόγον, λέγει· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ

δὲ

ἡ σὰρξ ἀὐθενὴς. Εἰ γὰρ ἠβούλει, φησὶν, ἀναιρεῖν θανάτῳ, ἀλλ' ἠδυνήσῃ, ἕως ἂν ὁ Θεὸς ὁρίζῃ χεῖρα. κωλύει γὰρ τὸ φρόνημα τὸ ἀρχικόν. καὶ πάλιν ἠνίξατο τὸ αὐτὸ λέγων·

42 Πάτερ, εἰ δύναται τοῦτο παρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ, ἐὰν μὴ αὐτὸ πίω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου· Δείκνυσι γὰρ σφόδρα συναδόμενον τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι πάσχων τοῦτο ἔπασχεν δεῖ καὶ τοῦτο βούλεσθαι.

43 Καὶ ἐλθὼν εὗρεν αὐτοὺς καθεύδοντας. Μετὰ γὰρ τὴν ἀνάστασιν τῶν νυκτῶν ἦν; καὶ ⓜ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἦσαν βεβαρημένοι ἀπὸ τῆς ἀθυμίας. καὶ οὐκ εἶπεν πάλιν τὸ αὐτὸ ἀπελθὼν ἐφθέγξατο, βεβαιῶν ὅτι δι' ἑαυτὸν ἔπαθεν. Τὸ γὰρ δεύτερον καὶ τρίτον, ἀληθείας μᾶλλόν ἐστιν ἐν ταῖς γραφαῖς σύνδεσμον· ὥσπερ καὶ Ἰωσὴφ ἔλεγε τῷ Φαραώ, Ὅτι σοι ἐ- Γεν. μα. λβ.
χρόνιζον φθάνει τὸ σύμπτωμα οὐκ δεύτερον, ἀλλ' ἀληθείας καὶ τὸ πιστωθῆναι ὅτι τοῦτο ἔσται πάντως, τοῦτο γέγονε. διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς καὶ ἅπαξ καὶ δὶς καὶ τρίτον τὸ αὐτὸ ἐφθέγξατο, ἵνα τὸ πιστωθῆναι τὴν οἰκονομίαν. Τὸ γὰρ ἔνεκεν ἦλθεν οὐκ δεύτερον; ὥστε αὐτοὺς ἐλέγξαι ὅτι ὕπνῳ ἐβαπτίσθησαν ἀπὸ τῆς ἀθυμίας, ὡς μηδὲ τῆς προσούσης αὐτοῖς ἀφελείας· καὶ μᾶλλον ἔλεγξεν, ἀλλὰ διέσῃ μακρὸν, δηλονὴ τὴν ἄφατον αὐτῶν ἀναισθησίαν, ὅτε οὐδὲ ὑπὸ τοσούτων ἠδύναντο καρτερῆσαι. καὶ διυπνίζει ὁ δὲ ὑπολειπὼν πάλιν, ὥστε μὴ πλῆξαι περισσοτέρας, ἀλλ' ἀπελθὼν καὶ προσευξάμενος καὶ ἐπομβρήσας, φησί·

45 Καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε. Καὶ μοι δοκεῖ ἐγκεκρυμμένην ἔχειν. ἀλλὰ δεικνὺς ὅτι οὐδὲ τὴν ὀργὴν οἴσουσι [ῥᾳδίως] τὴν δεινὴν, ἀλλὰ φυγαδευθήσονται καὶ ἀποσκήσουσιν ἀπὸ τῆς ἀγωνίας, καὶ ὅτι οὐδὲ τῆς αὐτῶν δεῖται βοηθείας, καὶ ὅτι δεῖ πάντως αὐτοὺς παραδοθῆναι, καθεύδετε λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε, φησίν. Ἰδοὺ, ἤγγικεν ἡ ὥρα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν. Δείκνησι πάλιν ὅτι οἰκονομίας ἕνεκεν τὰ γινόμενον· καὶ τοῦτο οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ εἰπεῖν, εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν, ἀπίσησιν αὐτῶν τὰ φρονήματα, δηλονὴ ὅτι τῆς ἐκείνων ποιήσεως τὸ ἔργον ἐστίν, καὶ τοῦτο αὐτοῖς ἀβούλητον εἶναι πλημμελήματι.

46 Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν· ἰδοὺ, ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με. Διὰ πάντων γὰρ αὐτοὺς ἐπαίδευσεν, ὅτι οὐκ ἀνάγκης τὸ πρᾶγμα ἐστὶν, οὐδὲ ἀδυνασίας, ἀλλ' οἰκονομίας ἕνεκεν ἀπορρήτου. Τὸ γὰρ προσῆκεν ἔχοντας, καὶ οὐ μόνον οὐκ ἔφυγεν, ἀλλὰ καὶ ὁμόσε ἐχωρεῖ.

47 Ἔτι γὰρ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ, Ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα ἦλθε, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ. Καλῶς γὰρ τῶν ἱερέων καὶ σκηνῆ. μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων ἐκπέμπει), καὶ Ἰούδας, φησὶ, μετ' αὐτῶν, εἷς τῶν δώδεκα. πάλιν αὐτοῦ τοῦ δώδεκα κειμένου, καὶ οὐκ αἰσχυνόμενου).

48 Ὁ δὲ παραδιδοὺς αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον, λέγων· ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι, κρατήσατε αὐτόν. Βαβαὶ, πόσῳ ἐδέξατο πτῶσιν ἡ τοῦ προδότου ψυχή; ποίοις γὰρ ὀφθαλμοῖς εἶδεν τότε εἰς ⓜ διδάσκαλον; ποίῳ στόματι ἐφίλει; ὦ τῆς μανίας γνώμης. Τί ἐθεράπευσατο; τί ἐτόλμησε; ποῖον σύμβολον ἔδωκε τῆς προδοσίας; ὃν ἂν φιλήσω, φησίν. ἐθαύρρει τὴν ὑπουργίαν τοῦ διδασκάλου· ὃ μάλιστα πάντων ἰχαρὸν ἦν αὐτὸν σωτῆρα καὶ πάσης αὐτὸν ἀποστερῆσαι συγγνώμης, ὅτε ⓜ ὕπνος ἦμελεν προδίδου. τίνος ἕνεκεν τοῦτό φησιν; ὅπου πολλάκις καταφθεὶς παρ' αὐτῷ διεξῆλθεν, οὐκ εἰδότων αὐτόν. ἀλλ' ὅμως καὶ τότε ἂν τοῦτο ἐλύετο, εἰ μὴ αὐτὸς ἐβουλήθη. τοῦτο γοῦν αὐτὸ παιδεύσας αὐτοὺς βουλόμενος, καὶ ὅτε ἐπήρωσεν αὐτῶν τὰς ὄψεις, καὶ αὐτὸς πρώτα, τίνα ζητεῖτε. καὶ οὐκ ἤδεσαν, καίτοι μυρίων καὶ λαμπάδων ὄντες, καὶ ⓜ Ἰούδαν μὲν ἑαυτῶν ἔχοντες. εἶτα ὅπου εἶπον, Ἰησοῦν, λέγει· ἐγώ εἰμι οὓς ζητεῖτε. καὶ σύνδεσμον πάλιν, ἑταῖρε, ἐφ' ᾧ πάρει; μὴ γὰρ τὸ δεῖξαι τοῦ ἰχνοῦ τοῦ ἑαυτοῦ, ὅτε λοιπὸν συνεχώρησεν. ὁ δὲ Ἰωάννης φησὶν, ὅτι καὶ ἕως αὐτῆς αὐτὸν διώρθου τῆς ὥρας λέγων· Ἰούδα, φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως, τοῦτο τὸ σχῆμα τῆς προδοσίας Λυκ. κβ. μα.

αἰχμὴν, φησίν; ἀλλ' ὅμως ὅπως οὐδὲ τοῦτο αὐτὸν διεκώλυσε, καὶ φιλανθρωπίαν κατεδέξατο, καὶ ἑδωκεν ἑαυτὸν ἐκεῖ, καὶ ἐπέβαλον ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας, καὶ συνέστησαν κατ' αὐτοῦ τὴν νύκτα, καθ' ἣν ὁ πάσχα ἔφαγον. οὕτως ἔζεον καὶ ἐμαίνοντο· ἀλλ' ὅμως οὐδὲν δι' ἴσχυσαν, εἰ μὴ αὐτὸς συνεχώρησεν. οὐ μόνον τοῦτο ἀπαλλάττει τὴν Ἰούδα τῆς ἀφορήτου κολάσεως, ἀλλὰ καὶ μείζονος αὐτὸν καταδικάζει, ὅτι καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ τοσαύτην λαβὼν ἀπόδειξιν, καὶ τῆς ὑπουσίας, [καὶ τῆς παρρησίας,] καὶ τῆς ἡμερότητος, θηρίου πάντος χαλεπώτερος γέγονε.

ΝΟΗΜΑ. Ταῦτ' οὖν εἰδότες φεύγωμεν τὴν πλεονεξίαν. συκοφαντεῖ γὰρ αὐτὸν, συκοφαντεῖ τότε ἐξεβάκχευσεν, συκοφαντεῖ πρὸς ἑκάτην ὠμότητα καὶ ἀπάνθρωπίαν αὐτὸν ἐγύμνασεν· οὐκ συκοφαντεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ πανοῦργος καὶ ἀλάστωρ. ὅταν γὰρ τῆς οἰκείας ἀπογνῶναι ποιῇ σωτηρίας, πολλῷ μᾶλλον τῆς τῶν ἄλλων διαφορᾶν πρᾶγμα σκευάζει, καὶ ὅπου τυραννικὸν ὄντι τὸ πάθος, ὡς καὶ τὸν ἀριστοκράτην ἔρωτος τῶν σωμάτων πρᾶγμα γενέσθαι ποτέ. διὸ καὶ σφόδρα ἐγκαλύπτομαι, ὅτι χρημάτων μὲν φειδόμενοι πολλάκις ἐκαλίνωσαν ἀκολασίαν πολλοί· διὸ καὶ τοῦ Θεοῦ φόβοι, οὐκ ἠθέλησαν σωφρόνως καὶ μετὰ σεμνότητος ζῆν. διὸ δὴ φεύγωμεν αὐτόν. καὶ γὰρ παύσομαι ἀεὶ τοῦτο λέγων. τί γὰρ συκοφάλης, ἀδελφέ, χρυσόν; τί τὴν δουλείαν πικροτέραν ἐργάζῃ; ἢ τὸ φυλακεῖον χαλεπώτερον; ἢ τὴν φερνίδα δριμυτέραν ποιεῖς; νόμισον εἶναι τὰ ἐν τοῖς μεγάλοις κατορυγμένα ψήγματα, [καὶ] τὰ ἐν τοῖς βασιλείοις πάντα. καὶ γὰρ εἴπερ εἶχες τὸν ὄγκον σκῦλον, ἐφύλαξας ἂν μόνον, καὶ οὐκ ἂν ἐχρήσω. εἰ γὰρ νεκροῖς τοῖς ὄσιν οὐκ ἐχρήσαντο, ἀλλ' ὡς ἀμοτείαν ἀπέχθη, πολλῷ μᾶλλον εἰ τὰ πλείονα εἶχες, τοῦτ' ἂν ἔπαθες. καὶ γὰρ εἰώθασιν οἱ φιλάργυροι, ὅσῳ ἂν πλείονα περιβάλωνται, τοσούτῳ μᾶλλον αὐτῶν φείδεσθαι. ἀλλ' οἶδά, φησιν, ὅτι ἐμὰ ταῦτα. ἠκουσα σου ὑποληψιν μόνον, οὐκ οὐσίας. ἀλλ' ἐμφιλανθρώποις εἶ, φησι, φοβερός. βούλει εἶ) φοβερὸς, ἔκκοψον τὰς λαβάς, δι' ὧν δυνάμεθά σε ἐλθεῖν καὶ λυπῆσαι πάντες τοῦτο ἐπιστάμεθα. ἢ οὐκ ἀκούεις τῆς προοιμίας λεγούσης, ὅτι πένητα καὶ γυμνὸν οὐδὲ ἕκατον ὁμοῦ συνελθόντες δυνάμεθα ἀποδῦσαί ποτε; μεγίστη γὰρ ἔχει περιστάσεως πεῖραν, ἵνα οὐδὲ ὁ βασιλεὺς αὐτὸς χειρώσασθαι δύναται δι' ἃ καὶ ἐλεῖ. πολλοί τοι φιλάργυροι ἅπαντες ὁμοῦ λυποῦσιν· ἵνα λέγω, οὐ δι' αἱρέσεως, ὅπου τε σῆτες καὶ σκώληκες ἐπιστρατεύουσι θησαυροῖς. καὶ ἵνα λέγω σῆτας; ὁ χρόνος ὁ πολὺς ἀρκεῖ μόνος, καὶ μηδενὸς συνεργοῦντος, τὰ μέγιστα ἀδικῆσαι πολλοῖς. τίς οὖν ἡ τοῦ πλούτου ἡδονή; ἐγὼ μὲν γὰρ αὐτοῦ τὰς ἀπεχθείας βλέπω· σὺ δέ μοι τὴν ἡδονὴν εἰπέ. καὶ ἵνα αἱ ἀπεχθείαι, φησί; φερνίδες, ὑπερβολαὶ, ἀπέχθειαι, μῖσος, φόβος, τὸ ἀεὶ διψῆν καὶ συνοδοιπορεῖν φοβερὸν εἶ). καὶ γὰρ εἴ τις συμπλέοι τὸν χρημάτων ἐρωμένην, τὴν ὑπερβολὴν ἐμπλῆσαι μὴ δυνάμενος, τὴν ἑκάτην συνομιλεῖ βάσανον· οὕτω δὴ καὶ ὁ πλούτων. ἔχει μὲν γὰρ τὴν θαυμασίαν, καὶ συνδιαίτησιν αὐτῇ· ἐμπλῆσαι δὲ οὐ δύναται τὴν ὑπερβολὴν ἅπασαν, ἀλλὰ συμβαίνει ταύτον, οἷ περ φησὶ σοφὸς ἀνὴρ, Ἐπιθυμία εὐνούχου ἀποπνιγομένη νεανίν. καὶ ὥσπερ εὐνοῦχος περιλαμπόμενον πρόσωπον καὶ γενάζων, οὕτως πλουτοῦντες ἅπαντες. καὶ τί αὖ λέγω τὰ ἄλλα λέγει, πῶς ἅπασιν ἀηδὴς ὄντι ὁ τοιοῦτος, τοῖς οἰκέταις, τοῖς γεωργοῖς, τοῖς γείτοσι, τοῖς καὶ πολιτικὰ πράττουσι, τοῖς ἀδικουμένοις, τοῖς οὐκ ἀδικουμένοις, τῇ γυναικὶ μάλιστα πάντων, τοῖς παισὶ πλέον ἀπάντων; οὐδὲ γὰρ ὡς ἐλεύθερος, ἀλλ' ἀνδραποδῶν καὶ ἀργυρωνήτων ἀθλιώτερον αὐτοὺς ἐκθρέψει, καὶ μυελὸς ὀργῆς καὶ λύπης καὶ παροξυσμὸς καὶ γέλωτος ἀφορμὰς καθ' ἑαυτὸν πλέξει, καὶ πᾶσι κωμῳδίας προκείμενος. καὶ αἱ μὲν ἡδοναὶ αὗται, καὶ τὰ τῶν πλουσίων ἴσως. οὐδὲ γὰρ ἂν τις αὐτὰς πάσας ἐπέλθοι φησὶ λέγω ποτὲ, ἀλλ' ἢ πεῖρα μόνη παρέξουσαν δυνήσει). σὺ δέ μοι τὴν ἡδονὴν λέγε τὴν ἐντεῦθεν. δοκῶ πλοῦτον, φησὶ, καὶ νομίζομεν πλοῦτον. καὶ ποία ἡδονὴ τὸ νομίζεσθαι; φθόνου μὲν οὖν ὄνομα μέγιστον. καὶ γὰρ ὄνομα μόνον ὄντα ὁ πλοῦτος, σχῆμα τος ἔρημον. σημαίνει καὶ συκοφαντῶν καὶ φαίνεσθαι) τὴν ὑπόληψιν ταύτην,

Ιωσ. α. ε.

τη, φησίν, ὁ πλουτῶν. διὰ φειδόμενος) ὑπὲρ ὧν ἀλγεῖν ἔδει. ἀλγεῖν δέ, φησιν; ὅλη τοῦτο αὐτὸν ποιεῖ πόνητα ἀνόητον ἐργάζεται), καὶ δειλὸν καὶ ἀνανδρον καὶ ποιεῖ ἀποδημίας καὶ ποιεῖ θάνατον. καὶ γὰρ διπλοῖ τὴν ἡγεῖται τοῦτο, μᾶλλον τῶν χρημάτων, ἢ τὸ φωτὸς ἐπιθυμῶν. τί τοιοῦτον οὐδὲ ὁ ἥλιος τέρπει, ὅλη μὴ χρυσίον φέρει· οὐδὲ ὁ ἥλιος, ὅπου μὴ χρυσᾶς ἀκτῖνας ἀφίησιν. ἀλλ' εἰσί τινες, οἱ καὶ ἀπολωλότες, φησι, τῶν ὄντων, πεπωκότες, μεθύοντες, πολυτελῶς δαπανῶντες. τοὺς χείρονάς μοι τούτων λέγεις. ἐκφυοί γὰρ μᾶλλόν εἰσιν οἱ οὐκ ἀπολωλότες. οὗτοι μὲν γὰρ καὶ ἑτέρων ἀπέχηται κακῶν, ἐνὶ πεπεδημένος ἔρωτι· ἐκφυοί δὲ τούτων χείρονες, ποιοῖς τοῖς ἐρημίοις ἑτέρων δεσποινῶν χαλεπῶν συρφετὸν ἐπεισάγοντες, καὶ καθάπερ τυράννοις ἰσοὶ χαλεποῖς, τῇ γαστρὶ, τῇ τῶν σωμάτων ἡδονῇ, τῇ μέθῃ, καὶ ταῖς ἄλλαις ἀκολασίαις καθ' ἑκάστην λειτουργοῦντες τὴν ἡμέραν, πόρνας τρέφοντες, δεῖπνα πολυτελῆ κατασκευάζοντες, πολλαχοῦ, κόλακας ὠνούμενοι, ἐπὶ τοὺς παρὰ φύσιν ἐκπίπτοντες ἔρωτας, μυρίοις νοσήμασιν ἐκ τούτων καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν περιβάλλοντες. οὐδὲ γὰρ εἰς χρείαν ἀναλίσκουσι ταῦτα, ἀλλ' εἰς τὸ φθεῖραι τὸ σῶμα, καὶ συναφθείρει τούτῳ καὶ τὴν ψυχήν· καὶ ἑαυτοῦ ποιοῦσιν, οἷς ἂν εἴ τις τὸ σῶμα κοσμῶν, δοκῇ εἰς τὴν ἐαυτοῦ χρείαν ἀναλίσκειν. ὥστε ἐκφυός μόνος ἡδονῆς ἀπολαύει, καὶ κύριός ἐστι τῶν ὄντων, ὁ χρώμενος εἰς δέον τῷ πλούτῳ· ὅστοι δὲ δοῦλοι καὶ αἰχμάλωτοι. καὶ γὰρ ταῖς πάθη τὸ σῶματος ἐπιτείνουσι, καὶ τὰ νοσήματα τῆς ψυχῆς αὔξουσι. ποία οὖν αὕτη ἀπόλαυσις, ὅπου πολυορκία καὶ πόλεμος καὶ χειμὼν θαλάττιος πάσης ζάλης χαλεπώτερος; καὶ γὰρ ἀνόητος ὁ πλοῦτος λάβῃ, ἀσπουδοτέρους ἐργάζεται· καὶ ἂν ἀσελγεῖς, ἀσελγεστέρους. καὶ τί τῷ πένητι, φησι, τῆς σωτέρας ὄφελος; εἰκότως ἀγνοεῖς. οὐδὲ γὰρ ὁ τυφλὸς οἶδε, τί τὸ φωτὸς τὸ κέρδος. ἄκουσον τοῦ Σολομῶντος λέγοντος, ὅτι ὅσον τὸ μέσον σκότους καὶ φωτός, τοσαύτη ἡ περιουσία τοῦ σοφοῦ ὑπὲρ τὸν ἄφρονα. ἀλλὰ τὸν σκότει" σκότει πῶς διδάξομεν; σκότος γάρ ἐστιν ὁ τῶν χρημάτων ἔρως, οὐδὲν ἀφιεὶς τῶν ὄντων φαίνεσθαι ὡς ἔστιν, ἀλλ' ἕτερος. καθάπερ γὰρ ὁ σκότει, καὶ χρυσοῦν ἴδῃ σκεῦος, καὶ λίθον τίμιον, καὶ ἀλουργὲς ἱμάτιον, οὐδὲν εἰ νομίζῃ (ἡ γὰρ ὄρασις αὐτῶν τὸ κάλλος) οὕτω καὶ ὁ φιλάργυρος οὐκ οἶδε τῶν περιστοιχούντων ὡς χρὴ τὸ κάλλος. διασκέδασόν μοι τὸν ἀχλὺν τὸν ἀπὸ τῶν παθῶν τούτων, καὶ τότε ὄψῃ τῶν πραγμάτων τὴν φύσιν. ἀδαμοῦ γὰρ ταῦτα οὕτω φαίνεται, ὡς ἐν πενίᾳ· ἀδαμοῦ ὅπως ἐλέγχεται τὰ δοκοῦντα εἶναι, οὐκ ὄντα γε, ὡς ἐν φιλοσοφίᾳ. ἀλλ' ὦ τῶν μυρίων ἀνοήτων, οἱ καταρῶνται τοῖς πένησι, καὶ φασι καταισχύνεσθαι καὶ οἰκίας καὶ βίον, ἐκ πενίας πάντα φύρεσθαι. τί γάρ ἐστιν αἰσχύνη οἰκίας, εἰπέ μοι; οὐκ ἔχει κλίνην ἐξ ἐλέφαντος, οὐδὲ ἀργυρᾶν σκεύην, ἀλλ' ἐξ ὀστράκων πάντα καὶ ξύλων. τοῦτο μὲν οὖν μεγίστη δόξα οἰκίας καὶ περιφάνεια. τὸ γὰρ τῶν βιωτικῶν ἀμελεῖν, εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ψυχῆς πολλάκις ποιεῖ τὸν ἀνθρωπον ἀναλίσκεσθαι πᾶσαν. ὅταν οὖν πολλὴν ἐν τοῖς ἔξω τὴν ἐπιμέλειαν ἴδῃς, τότε αἰσχύνου ἐπὶ τῇ πολλῇ ἀκηδιᾳ. σῆμα γὰρ μάλιστα αἱ τῶν πλουτούντων οὐκ ἔχουσιν οἰκίαι. ὅταν γὰρ ἴδῃς ξύλα πεπεριβεβλημένα πάππῳ, καὶ κλίνας ἀργύρῳ κεκοσμημένας, ὥσπερ ἐν τῷ θεάτρῳ, ὥσπερ ἐν τῇ πομπῇ τῆς σκηνῆς, τί ταύτης ἀκηδιᾳ ἴσον γένοιτ' ἄν; ποία γὰρ μᾶλλον οἰκία ἔοικε τῇ ὀρχήστρᾳ καὶ τοῖς ὑπὲρ τὰς ὀρχήστρας, ἢ τοῦ πλουσίου, ἢ τοῦ πένητος; οὐκ ἐνθήλυν, ὅτι ἡ τοῦ πλουσίου; οὐκοῦν αὕτη ἀκηδιᾳ γέμει. ποία οἰκία ἔοικε τῇ τοῦ Παύλου, τῇ τοῦ Λαζάρου; ἐνθήλυν ὅτι ἡ τοῦ πένητος. οὐκοῦν αὕτη μάλιστα κεκοσμημένη καὶ εὐδοκιμεῖ. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτο μάλιστα κόσμος οἰκίας, εἰσελθὲ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ζακχαίου, καὶ μάθε, ὅτε ἔμβλεπεν εἰς αὐτὸν εἰσιέναι ὁ Χριστὸς, πῶς αὐτὴν ἐκόσμησεν ἐκφυός. ἃ γὰρ ἔδραμε τοὺς τοῦ τείχους, ἀμφίθυρα αὐτοῦ καθέδρας καὶ βάθρα ὀξέλεφαντος πεποιημένα, οὐδὲ ὀξέβαλεν ἐκ τοῦ ταμιείου τὰ ὀπτοβλήματα τὰ λαχανικά· ἀλλ' ἐκόσμησε κόσμῳ ᾧ Χριστῷ πρέποντι. οἷς

Λυκ. ιθ. ιι. ὁ οὗτ ἰῶ; Τὰ ἡμίσια τῶν ὑπαρχόντων μου δίδωμί, φησι, Κύριε, τοῖς πτωχοῖς, καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα, τετραπλασίονα ἀποδίδωμι. οὕτω καὶ ἡμεῖς κοσμῶμεν τὰς οἰκίας, ἵνα καὶ τοὺς ἡμᾶς εἰσιόντας ὁ Χριστός. ταῦτα καλὰ τὰ ἀμφίβυρα, ταῦτα δὲ οὐρανοῖς κατασκευάζεται, Ματθ. θ. ι. ὅπου φάρις ἐστί. ἔνθα δὲ ταῦτα ᾖ, ἐκεῖ καὶ ὁ τῶν οὐρανῶν βασιλεύς. αὐτὸς γὰρ ἕτερος κόσμος, Χ. κοσμίου. ὃν ἀγγέλοις καλὸς καὶ ὃν ἐκείνου χορόν. ἦλθε καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ τελώνου Ματθαίου. τί οὖν καὶ αὐτὸς ἐποίησε; τῇ προθυμίᾳ προέτρεψεν ἑαυτὸν σκύσμησι, καὶ τῶν παντὸς ἀ- Πραξ. ι. δ. φίστας καὶ ἀγελαθήσας αὐτῷ. οὕτω καὶ ὁ Κορνήλιος ἐκόσμει τὸν οἶκον εὐχαῖς καὶ ἐλεημοσύναις. δεῖ καὶ μέχρι σήμερον ταῦτα λάμπει τὰ βασίλεια. καὶ γὰρ οἰκίας εὐτέλεια, οὐ σκεύη χείμαρρα ἁπλῶς, οὐδὲ κλίνη ἡμιγυμνήτη, οὐδὲ τοῖχοι καπνοῦ γέμοντες, ἀλλ' ἡ τῶν ἐνοικούντων κακία. καὶ δείκνυσιν ὁ Χριστός. εἰς μὲν γὰρ τὸν τοιοῦτον, αὐτὴ σπαρέντος ὁ κατοικῶν, οὐκ ἐπαισχύνεται εἰσελθεῖν· εἰς δὲ ἐκεῖνον, κἂν χρυσοῦν ὄροφον ἔχῃ, οὐδέποτε εἰσελεύσεται. ὥστε αὕτη μὲν τῶν βασιλείων λαμπροτέρα, πάντων δεσπότην δεχομένη· ἐκείνη δέ, μὴ τὸν ὄροφον τὸν χρυσὸν καὶ τῶν κιόνων, ἀμβράγης καὶ ὀλετοῖς ἔοικεν ἀκαθάρτοις, σκεύη δαιμόνων ἔχουσα. ταῦτα δὲ ἡμῖν οὐ πρὸς τὴν πλουτούντων εἰς δέον, ἀλλὰ πρὸς τὴν πλεονεκτούντων καὶ φιλαργύρων εἴρηται. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖ ἡ ἀπουσία, οὐδὲ φεύγοις γὰρ τὴν ἀναγκαίων, ἀλλ' ἵνα μὴ χαίρίζεσθαι τὰ μεθύειν, τὰ ἕτερα Χ. φεῦ. Χ. διὰ τῶν δαιμόνων ταῦτα ἀκηδιαστὰ ἐκείνοις ἐκεῖνα γὰρ ὥστε φιλοσοφεῖν." δεῖ δὲ οὐδαμοῦ εἰσπλεῖν εἰς οἰκίαν λαμπρὰν ὁ Χριστός, ἀλλ' εἰς τὸν τοῦ τελώνου καὶ τὸν ἀρχιτελώνου ἢ τὸν ἁλιέως, τὰ βασίλεια ἀφείς, καὶ τοὺς μαλακοὺς ἐνδεδυμένους ἱμάτια. Εἰ τοίνυν αὐτὸν βούλει καλέσαι καὶ σύ, κόσμησον τὴν οἰκίαν ἐλεημοσύναις, εὐχαῖς, πάννυχίσιν ἱκετηρίαις. ταῦτα [γὰρ] τὰ βασιλέως Χριστοῦ τὰ δώρα. θήματα, ἐκεῖνα δὲ τὰ μαμωνᾶ, τὰ ἐχθροῦ τοῦ Χριστοῦ. μηδεὶς τοίνυν ἐγκαλυπτέσθω οἰκίαν ἔχων εὐτελῆ, ἐὰν ταῦτα ἔχῃ τὰ ὑπόλημματα· μηδεὶς πλούσιος φεισέσθω μέγα, οἰκίαν ἔχων πολυτελῆ, ἀλλ' ἐγκαλυπτέσθω μᾶλλον, καὶ ταύτην ζημιούτω ἐκείνην ἀφείς· ἵνα καὶ ἐνταῦθα Χριστὸν δέξηται, καὶ ἐκεῖ τῶν αἰωνίων ἀπολαύσῃ σκηνῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος * εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. * ζωὴ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς πηγῆς καὶ ζωοποιοῦ πνεύματος

Ομιλ. πδ. 51 ΚΑΙ ΙΔΟΥ ΕΙΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑ ΙΗΣΟΥ ΕΚ-

τείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ἀπέσπασε τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, καὶ πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. 52 Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἀπόστρεψον τὴν μάχαιραν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς. πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν, ἐν μαχαίρᾳ ἀπολοῦνται. 53 Ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι παρακαλέσαι τὸν πατέρα, καὶ παραστήσει μοι ἄρτι πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων; 54 Πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαί, ὅτι οὕτω δεῖ γενέσθαι;

Ισαι. ξγ. ι. Τίς ἰῶ ὁ οὗτος ὁ τὸ ὠτίον κόψας; Ἰωάννης φησὶν, ὅτι Πέτρος. τῆς γὰρ αὐτοῦ θερμότητος ἰῶ τὸ παράγμα. ἀλλ' ἐκεῖνο ἄξιον ζητῆσαι, ἵνως ἐνεχεν μαχαίρας ἐβάστασαν. οὐ γὰρ ἐβάστασαν, οὐκ ἐντεῦθεν δῆλον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν ἐρωτηθέντες εἶπον, ὅτι εἰσὶν ὧδε δύο. τίνος οὖν ἕνεκεν καὶ ἐπέτρεψεν [αὐτοῖς] ὁ Χριστὸς ἔχειν; ἐκ γὰρ τούτου φησὶν ὁ Λουκᾶς, ὅτι εἶπεν αὐτοῖς· Οτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλαντίου καὶ Λυκ. κβ. λη. κβ. λε. πήρας καὶ ὑποδημάτων, μή τινος ὑστερήσατε; καὶ ὅπερ εἶπον, οὐδενός, εἶπεν αὐτοῖς, ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλαντίον, ἀράτω, [ὁμοίως] καὶ πήραν· καὶ ὁ μὴ ἔχων, πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγορασάτω

ἀγοράσατω μάχαιραν. καὶ ὅπως εἶπον, ὅτι εἰσὶ μάχαιραι ὧδε δύο, εἶπεν αὐτοῖς, ἱκανόν ἐστι. τίνος οὖν ἕνεκεν εἶασεν ἔχειν; πιστούμενος αὐτοὺς, ὅτι πάντα δυνήσεται). διὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς, ἀγοράσατω μάχαιραν· οὐχ ἵνα ὁπλίσωνται) (ἄπαγε) ἀλλὰ διὰ τούτου τὴν παῤῥησίαν δηλοῖ. καὶ τίνος ἕνεκεν τὸ πήραν ἔχειν, φησὶν, ἐπέταξεν; ἐπαίδευεν αὐτοὺ λοιπὸν ἀφῆναι, καὶ ἐγχειρέναι, καὶ πολλῇ τῇ οἰκείᾳ χρῆσθαι σπουδῇ. ἐν ἀρχῇ μὲν γὰρ ὡς ἀπείρους οὕτως πολλῇ ἐβάλετο τῇ δυνάμει λοιπὸν ὄν, ὥσπερ νεοττὸς καλιᾶς ἐξαγαγών, κελεύει καὶ τοῖς οἰκείοις χρῆσθαι πέρασι. εἶτα ἵνα μὴ νομίσωσιν, ὅτι δι' ἀσθένειαν αὐτοὺς ἐᾷ, κελεύων τε αὐτοὺς καὶ πρὸς ἑαυτὸν συνεισφέρειν, ὑπομιμνήσκει τῶν πρότερον λόγων· ὅτε ἀπέστελλα ὑμᾶς ἄτερ βαλλαντίου, μή τινος ὑστερήσατε; ἵνα δι' ἀμφοτέρων μάθωσιν αὐτοῦ τὴν ἰσχύν, καὶ δι' ὧν [αὐτοὺς] ἐνίκα καταλιμπάνει νῦν ὑπρέμα. ἀλλὰ πόθεν ἦσαν ἐκεῖ μάχαιραι; ἀπὸ δείπνου ἦσαν καὶ τραπέζης ὀξέλληλυθότες. εἰκὸς οὖν καὶ μαχαίρας εἶναι ἐκεῖ διὰ τὸ ἀρνίον· τούτους ἀκούσαντας, ὅτι ἤξουσί τινες ἐπ' αὐτοὺς, λαβεῖν εἰς βοήθειαν ὡς πολεμήσοντας· ἀλλὰ τοῦ διδασκάλου, ὃ τῆς ἐκείνων γνώμης ἦν μόνον. διὸ καὶ ὕστερον Πέτρος αὐτῇ χρησάμενος, καὶ μετὰ σφοδρᾶς τῆς ἀπειλῆς. καὶ γὰρ ἠμύνατο τὸν οἰκέτην ἐλθὼν, θερμὸς μὲν, πλὴν οὐκ ἑαυτῷ ἀμύνων, ἀλλὰ τοῦ διδασκάλου τοῦτο ποιῶν. ὁ μὲν οὖν ἀφῆκε τινα γνέσθαι βλάβην ὁ Χριστός. καὶ γὰρ ἰάσατο αὐτὸν, καὶ θαῦμα μέγα ἐπεδείξατο, ἱκανὸν καὶ τὴν ἐπιείκειαν αὐτοῦ καὶ τὴν δύναμιν ἐμφῆναι, καὶ τὴν τοῦ μαθητοῦ φιλοσοφίαν τε καὶ ῥᾳθυμίαν. καὶ γὰρ ἐκεῖνο φιλοσόφως, καὶ οὗτο πειθηνίως. ἀκούσας γὰρ, βάλε τὴν μάχαιραν * εἰς τὴν θήκην αὐτῆς, οὐδέως ἐπείθη, καὶ μετὰ ταῦτα ὕδατος οὗτος ἐποίησε. ἕτερος δέ φησιν, ὅτι καὶ ἠρώτησαν, εἰ παταξομεν· αὐτὸς δὲ Λεκ. κε. μθ. ν. ἐκώλυσε, καὶ ἰάσατο ἐκεῖνον, καὶ ὧν μαθητὴν ἐπετίμησε, καὶ ἠπείλησεν, ἵνα πείσῃ. πρῶτος γὰρ ὁ λαβόντες μάχαιραν, φησὶν, ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανοῦνται. καὶ λογισμὸν ἐποιήσατο λέγων· ἢ δοκεῖτε, ὅτι ὁ δυνάμενος παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων; ἀλλὰ πῶς πληρωθῶσιν αἱ γραφαί; διὰ τούτων τὸν θυμὸν αὐτῶν ἔσβεσε, δεικνὺς ὅτι καὶ ταῖς γραφαῖς τοῦτο δοκεῖ. διὰ τοῦτο καὶ ἡσύχασε, ἵνα πρᾴως ἐνέγκωσι τὸ συμβάν, μαθόντες ὅτι κατὰ Θεοῦ πάλιν ἡ γνώμη. καὶ δύο τούτοις ἀγγέλους παρεμυθήσατο, τῇ τε ὠμωρίᾳ τῶν βουλευόντων (πολλοὶ γὰρ λαβόντες μάχαιραν, φησὶν, ἐν μαχαίρᾳ ἀπολοῦνται) καὶ ὃ μὴ ἀκούσωσι ταῦτα ὑπομείναι. δύναμιν γάρ, φησὶ, παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου. καὶ διὰ τί οὐκ εἶπεν, ἢ δοκεῖτε, ὅτι ὁ δύναμαι ἐγὼ πρᾶξαι αὐτοὺς ἀπολέσαι; ὅτι πιθανώτερος ἦν μᾶλλον τοῦτο λέγων. οὐδέπω γὰρ τὴν προσήκουσαν περὶ αὐτοῦ δόξαν εἶχον. καὶ περὶ μικροῦ ἦν εἰρηκὼς, ὅτι περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου· καὶ, πάτερ, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον· καὶ ἀγωνίαν ἐφόβει καὶ ἱδρῶν, καὶ ἀπὸ ἀγγέλων ἐνισχύόμενος. ἐπεὶ οὖν πολλὰ τοιαῦτα ἐπεδείξατο, οὐκ ἐδόκει πιθανὰ λέγειν, εἴτε εἰρήκει, ὅτι δοκεῖτε, ὅτι ὁ δύναμαι αὐτοὺς ἀπολέσαι; διὰ τοῦτό φησιν· ἢ δοκεῖτε, ὅτι ὁ δύναμαι [ἄρτι] παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου; καὶ αὖθις πάλιν τοῦτο ταπεινῶς ἀπαγγέλλει εἰπών, παραστήσει μοι δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων. εἰ γὰρ εἷς ἄγγελος ἑκατὸν ὀγδοηκοντα πέντε χιλιάδας ἀφῆλεν ὡπλισμένας, οἱ δώδεκα λεγεῶνας ἔδει ὅπου χιλίους δισμυρίους; οὐδέν· ἀλλὰ περὶς ὁ φόβον αὐτοῦ καὶ τὴν ἀσθένειαν σημαίνει ὁ λόγος. οὐ γὰρ ἀποτεθνηκότες ἦσαν τοῦ δεῖν. διὰ τοῦτο καὶ ταῖς γραφαῖς ἐπιτείνει λέγων· πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαί; φοβῶν αὐτοὺς καὶ ἐντεῦθεν. εἰ γὰρ ἐκείναις τοῦτο δοκεῖ, ὑμῖς ἐναντιοῦσθε πολεμοῦντες; καὶ περὶς μὲν αὐτοῦ μαθητάς, ταῦτα· περὶς δὲ ἐκείνους φησίν·

55 Ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με. καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ ἐκαθεζόμην διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με. Οσα πόσα ποιῆς τὰ δυνάμενα αὐτὸς διαναπῆσαι. ὑπῆρξε ἔρριψε, ὃ ὠτίον τοῦ οἰκέτου ἰάσατο, ἠπείλησεν αὖθις σφαγῆναι. ἐν μαχαίρᾳ γὰρ ἀπολοῦνται, φησὶν, ὁ λαβόντες μάχαιραν. ἀπὸ τῆς τοῦ ὠτίου θερα-

πείας καὶ ζωῦτα ὑπισχώσατο, πόθεν ἀπὸ τῶν προφητῶν, ἀπὸ τῶν μηνύντων ἐμφανῶν αὐτοῦ τὴν δύναμιν, καὶ δεικνὺς, ὅτι οὐ τῆς αὐτῶν ἰσχύος ἔργον γέγονε τὸ κρατῆσαι αὐτόν. διὸ καὶ ἐπάγει· καθ' ἡμέραν μὴν ὑμῶν ἤμην, καὶ ἐκαθεζόμην διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με· κἀντεῦθεν δηλῶν, ὅτι τῆς αὐτοῦ συγχωρήσεως ἕνεκα τὸ ἕλαφον. καὶ ὅρα· τὰ θαύματα τῶν δραμῶν, τὴν διδασκαλίαν λέγει, ἵνα μὴ δόξῃ κομπάζειν. ὅτε ἐδίδασκον, οὐκ ἐκρατήσατέ με· ὅτε ἐσίγησα, ἐπήλθετε. ἐν τῷ ἱερῷ ἤμην, καὶ οὐδεὶς κατέχει· νυνὶ δὲ ἀωρεὶ καὶ μέσον νυκτῶν ἐπέστητε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων. τί τούτων ἐδέησε τὸν ὅπλων ὄντος ἀεί; ἀπὸ τούτων διδάσκων, ὅτι εἰ μὴ ἐκὼν παρέδωκεν, οὐδ' ἂν τότε ἴσχυσαν. οὐδὲ γὰρ ἂν ⓖ ⓦ ἐν χερσὶν ὄντα μὴ δυνηθέντες κατασχεῖν, καὶ μέσον αὐτὸν λαβόντες καὶ μὴ θεωρηθέντες, ὅτε τότε ἂν ἴσχυς, εἰ μὴ ἤθελησεν. εἶτα καὶ τὸν ἀποστόλων λύει, δηλῶν τί τότε ἠδυνήθη. 10

56 Τοῦτο γὰρ γέγονε, φησὶν, ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν.

Εἶδες πῶς μίγνει τῆς ἐκάστης ὥρας καὶ ἐν αὐτῷ ὃ παραδοθῆναι πάντα ἐποίει πρὸς διόρθωσιν ἐκείνων, θεραπεύων, προφητεύων, ἀπειλῶν (ἐν μαχαίρᾳ γάρ, φησὶν, ἀπολοῦνται) δεικνὺς ὅτι ἑκὼν πάσχει (καθ' ἡμέραν γὰρ μὴν ὑμῶν, φησὶν, ἤμην διδάσκων) τὸν τοῦ ⓦ πατέρα συμφωνίαν δηλῶν, ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν. Διὰ τί δὲ μὴ ἐν τῷ ἱερῷ αὐτὸν ἐκράτησαν; ὅτι οὐκ ἂν ἐτόλμησαν ἐν ᾧ ἱερῷ διδάσκει ⓦ ὄχλων. διὸ καὶ ἔξω ἐξῆλθε, καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου καὶ ἀπὸ τοῦ καιροῦ διδοὺς αὐτοῖς ἄδειαν, καὶ μέσης ἑκάστης ὥρας δυνάμων αὐτῶν τὴν ἀπολογίαν. ὁ γὰρ ἵνα πειλάβῃ τοὺς προφήτας καὶ ἑαυτὸν παραδοὺς, πῶς ἐναντία ἐδίδασκε; Τότε πάντες ⓖ μαθηταὶ αὐτοῦ, φησὶν, ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.

Οτε μὲν γὰρ κατεγράφη, ἔμενον· ὅτε δὲ ἐφέγξατο ζωῦτα πρὸς σὲ ὄχλος, ἔφυγον. εἶδον γὰρ λοιπὸν ὅτι οὐκ ἔτι ἀσφαλῶς ἔνι, ἐκόντας ἑαυτοὺς παραδιδόντος αὐτοῖς καὶ λέγοντος τί ζητεῖτε γραφάς" τοῦτο γένεσθαι. φυγόντων δὲ αὐτῶν, ἀγίεσιν αὐτὸν πρὸς Καϊάφαν· ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθησε καὶ εἰσῆλθεν ἰδεῖν τὸ τέλος. πολλὴ ἡ θερμότης τοῦ μαθητοῦ. οὐδὲ φυγόντας ἰδὼν ἔφυγε, ἀλλ' ἔστη καὶ συνεισῆλθεν. εἰ δὲ Ἰωάννης· ἀλλὰ γνώριμος ἦν τῷ ἀρχιερεῖ. καὶ διὰ τί οὐκ ἀπήγαγον αὐτὸν, εἶθα ἅπαντες συνηγμένοι; ἵνα καὶ τοῦτο γνώριμον πάντα ποιήσωσι τῶν ἀρχιερέων. σκῆπτρον γὰρ ἦν τότε ἀρχιερεῖς, καὶ πάντες ἦσαν αὐτόθι ἀναμιγνύοντες. ὥστε διευκρίνουν καὶ ἠγύπνουν ὅπως" τοῦτο. οὐδὲ γὰρ ἔφαγεν τότε τὸ πάσχα, φησὶν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠγύπνουν. εἰπὲ γάρ, ὅτι Πρωΐα ἦν, ὁ Ἰωάννης ἐπήγαγε, οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλὰ φάγωσι τὸ πάσχα. τί οὖν ἐστιν εἰπεῖν; ὅτι ἐν ἑτέρᾳ ἡμέρᾳ ἔφαγον, καὶ τὸν νόμον ἔλυσαν διὰ τὴν ὀπτηθυμίαν τὴν περὶ τὸν σφαγὸν ζωῦτον. οὐδὲ γὰρ δὴ ὁ Χριστὸς πρέπον τὸν χρηστὸν τοῦτο πάσχα· ἀλλ' ἐκεῖνοι ⓖ πάντα τολμῶντες, καὶ μυρίας καταπατοῦντες νόμους, ὅπως σφόδρα ἕζεον τῷ θυμῷ, καὶ πολλάκις ὑπεχειρήσαντες ἀνελεῖν οὐκ ἴσχυσαν, τότε δὲ λαβόντες αὐτὸν ἀπροσδοκήτως, εἴλοντο καὶ τὸ πάσχα ἀφεῖναι ὑπὲρ τοῦ τὴν φονικὴν αὐτῶν ἐμπλῆσαι ὀπτηθυμίαν. διὸ καὶ σωπήσαντες ἀπῆντες, καὶ σωέδριον ὅλον λοιμῶν, καὶ ἐρωτῶσί τινα, βουλόμενοι ἀφορμὴν εὑρεῖν τῇ ὀπτηθυμίᾳ ζωύτῃ δικαιείαν. οὐδὲ γὰρ ἦσαν ἴσαι αἱ μαρτυρίαι, φησὶν· ὅτου" πεπλασμένον τὸ δικαστήριον ὅλον, καὶ θορύβου πάντα ἐγέμετο καὶ ταραχῆς.

61 Ἐλθόντες δὲ ψευδομάρτυρες ἔλεγον, ὅτι οὗτος εἶπεν· ὅτι" λύω τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. Καίτοι οὐκ εἶπε, λύσω, ἀλλὰ λύσατε· καὶ οὐδὲ ὡς ἐκείνου, ἀλλὰ ὡς ἴδιον σώματος τοῦ ἰδίου. Τί οὖν ὁ ἀρχιερεύς; βουλόμενος αὐτὸν εἰς ἀπολογίαν καταστῆσαι, ἵνα ἐξ αὐτῆς αὐτὸν ἕλῃ, φησὶν·

62 Οὐκ ἀκούεις, τί σου οὗτοί σε καταμαρτυροῦσιν; ὁ δὲ ἐσίγα. Ἀνάπαλιν γὰρ ἦν τὰ τῆς ἀπολογίας οὐδενὸς ἀκούοντος. ἐν γὰρ ῥῆμα ἦν τοῦ δικαστηρίου μόνον· τὸ δὲ ἀληθὲς, λῃστῶν ἔφοδος, ὡς ἐν σπηλαίῳ καὶ ἐν ὁδῷ ἁπλῶς ἐπελθόντων· διὸ ἐσίγα. ὁ δὲ ἐπέμφυε λέγων·

63 Ἐξορκίζω

63 Εξορκίζω σε χν̄ τοῦ Θεοῦ τῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς, εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τῦ Θεοῦ τ̄ ζῶντος. 64 Ο δὲ ἔφη, σὺ εἶπας. πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ̄ ἄρτι ὄψεσθε τὸν υἱὸν τ̄ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, κ̄ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν [τοῦ οὐρανοῦ]. 65 Τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέῤῥηξε τὰ ἱμάτια αὐτῦ λέγων, ὅτι ἐβλασφήμησε.

Τῦτο γ̄ ἐποίησε σφοδροτέραν τ̄ κατηγορίαν ποιῶν, κ̄ ὃ λεχθὲν ἐπ' αἴρων δικ̄ τ̄ προσάγματος. ὅπ̄ γὰρ εἰς φόβον ἐνέβαλε τοὺς ἀκροατὰς τὸ εἰρημένον, ὅταν ὄψησθε τὸν υἱὸν τ̄ ἀνθρώπου πεποιημένον τὰ ὦτα συμβάντα, ὕτω δὴ κ̄ ἐνταῦθα. καίτοι ποία βλασφημία αὕτη; καὶ γὰρ ἐμπροσθεν ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τ̄ ἀρχόντων ὑπ̄ αὐτῶν· Εἶπον ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, κ̄ ὑπομείνατε ὃ εἰρημένον, κ̄ οὐδὲν ἐτόλμησαν εἰπεῖν, ἀλλ' ἐσίγησαν, κ̄ δι' ἐκείνου οὐκ ἔτι λοιπὸν οὐδὲν αὐτεῖπον. πῶς οὖν βλασφημῶ τὸ ῥῆμα ἐκάλεσα; τίνος δὲ ἕνεκεν καὶ ὁ Χριστὸς ὕστερον ἀπεκρίνατο; πᾶσαν αὐτῶν δυναμιν ἀποτεμνόμενος, ὅτι μίζεις ἑαυτὸν ὡς ἐδίδασκεν ὅτι αὐτὸς εἶπ̄ ὁ Χριστὸς, κ̄ οὐκ ἐκ δεξιῶν καθήμενος τ̄ παρ̄ός, ἐ ὅτι πάλιν κρίνων τὸν οἰκουμένην· ὃ πολλοῦ δεῖ πρὸς αὐτὸν τὸν συμφωνίαν δηλονότος ἐκ. Διαῤῥήξας τοίνυν τὰ ἱμάτια αὐτ̄, φησι· τί ὑμῖν δοκεῖ; κ̄ φέρε τὸν ῥῆτορα οἰκεῖον, ἀλλὰ περὶ ἐκείνων αὐτὸν ὡς ὑπὲρ ὡμολογημένων ἁμαρτημάτων ἐ βλασφημίας δῆλος ἐκκαλῆται. ὅπ̄ γὰρ ἤδεσαν, οὐκ εἰ ὃ προσαγμα εἰς ἐξέτασιν ἔλθοι κ̄ ἐξαίφνης ἀκριβῶς, ἀπαλλάττει πάσης αὐτὸν αἰτίας, περ̄ ἑαυτοῖς αὐτὸν καταδικάζοντας, ἐ προσκαταλαμβανόμενος τοὺς ἀκροατὰς λέγοντες· ὑμεῖς ἠκούσατε τῆς βλασφημίας· μονονοὺχὶ κατεμαρτύρουν κ̄ βιαζόμενοι τ̄ ῥῆτορα ἐξενεγκεῖν. τί οὖν ἐκεῖνοι; ἔνοχός ἐστι θανάτ̄, ἵν' ὡς καταδίκοι λαβόντες, ὕστερον τ̄ Πιλάτου λοιπὸν ἀποφήνωσι, προσκυνήσωσιν· ὁ δὴ κἀκεῖνοι συνῳδότες φασὶν, ἔνοχος θανάτ̄ ἐστὶν, αὐτοὶ κατηγορῆσαντες, αὐτοὶ δικάζοντες, αὐτοὶ ψηφιζόμενοι, πάντα αὐτοὶ γενόμενοι τότε. πῶς γ̄ οὐκ ἐκώλυσε κ̄ σάββατα εἰς μέσον; οὐ πολλάκις αὐτοὺς ἐπέστομισεν. ἀλλως δὲ, κ̄ ἐκ τ̄ τότε λεγομένων ἐβούλοντο αὐτὸν ἑλῶν κ̄ καταδικάσαι. κ̄ προσλαβών, κ̄ τ̄ ῥῆτορα περ̄ αὐτ̄ ἐνεγκών, ἐ πρόσθεν ὑπισχνούμενος δικ̄ τῦ ῥῆξαι τ̄ χιτωνίσκον, ὡς καταδίκον λοιπὸν ἀπαγαγὼν προσ Ⓦ Πιλάτον, ὕστερον ἄπρακτα ἐποίησεν· ἐπ' ἐκείνου γοῦν οὐδὲν τοιοῦτον φασιν· ἀλλὰ τί;

Εἰ μὴ ἐκ τούτ̄ κακοποιὸς, οὐκ ἄν σοι παρεδώκαμεν αὐτὸν, Ἀπὸ δημοσίων ἐγκλημάτ̄" αἰτιᾶται αὐτὸν ὑπὸ χειροῦντες. κ̄ διὰ τί μὴ λαβόντα αὐτὸν ἐκρίνατε; ἠβούλοντο κ̄ τὸν δόξαν αὐτῦ διαβαλεῖν. ὅπ̄ γὰρ πολλοὶ ἦσαν ἤδη ἀκηκοότες αὐτῦ κ̄ θαυμάζοντες αὐτὸν κ̄ ἐκπλησσόμενοι, διὰ τοῦτο "ἐπουσίαζον δημοσίᾳ κ̄ ὑπὸ πόνων αὐτὸν σφαγιῶσαι. ὁ γ̄ Χριστὸς οὐκ ἐκώλυσεν, ἀλλὰ τῇ ἐκείνων ποινείᾳ εἰς τὸν τῆς ἀληθείας σύλλογον ἀπεχρήσατο, ὥστε καταδῆλον αὐτῦ γενέσθαι Ⓦ θάνατον. κ̄ τοῦτο μὲν τέλειον ἐξέβαινεν, ἅπερ ἐβούλοντο. διὰ τί μὲ γὰρ ἐκπομπεύειν ἤθελον, ὡς ταύτ̄ καταγνόντες· αὐτὸς γ̄ ἐ δι' αὐτῶν τύπτων μᾶλλον ἐξέλαμπε. κ̄ ὥσπερ ἔλεγον, Ἀνέλωμεν αὐτὸν, μήποτε ἔλθωσιν Ⓐ Ρωμαῖοι, κ̄ αἴρωσιν ἡμῶν κ̄ τὸν τόπον κ̄ τὸ ἔθνος, κ̄ ὅπ̄ δῆλον αὐτὸν, τοῦτο λέγουσιν· ὕτω κ̄ "ἐνταῦθα, δημοσίᾳ αὐτὸν σταυρώσαι ἐβούλοντο, ἵνα βλέψωσιν αὐτῦ τὸν δόξαν, κ̄ τὸν ναὸν ἐξέβη. ἐπεὶ ὅπερ ἐ ἐξουσίαν ἔσχεν καθ' ἑαυτοὺς ἀνελῆν, ἔχυσον τί φησιν ὁ Πιλάτος. Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, ἐ κ̄ Ⓦ νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν· ἀλλ' οὐκ ἤθελον, ἵνα ὡς προῄρουτο, ὡς τύραννος, ὡς "σατράπης δημοσίᾳ δόξῃ. διὰ τοῦτο ἐ λῃστὰς αὐτῷ συνεσταύρωσαν· διὰ τοῦτο κ̄ ἔλεγον, μὴ γράφε ὁ Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος εἶπε. ταῦτα γ̄ πάντα ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἐλέγετο, ὥστε μηδὲ σκιὰν ἵνα αὐτοῖς ἔχῃ δικαιοῦτ̄ σωτηρίας. κ̄ ὅτι τοῦ πάθους γ̄ ὁμοίως τὰ σημαντικὰ κ̄ αἱ φυλακαὶ μᾶλλον διαλάμψαι τὸν ἀληθῆ ἐποίησαν· καὶ αἱ χλευασίαι γ̄ κ̄ τὰ σκώμματα ἐ αἱ λοιδορίαι ὃ αὐτὸ τοῦτο πάλιν ἐποίουν. τοιοῦτον γὰρ ἡ πλάνη· δι' ὧν ὅπως βουλθεύει, λύεται. ὕτω σωτὴρ ἐ ἐνταῦθα συνέβη. Ⓐ μὲ γὰρ δοκοῦντες νενικηκέναι, ὅτε μάλιστα κ̄ ἡττήθησαν

ήθησαν

ηησαν δὲ ἀπώλοντο· ὁ γὰρ ἡτηθεὶς δοκῶν, οὐδὲν μάλιστα καὶ ἔλαμψε καὶ ἐνίκησε τὸν κρατοῦντα.

ΗΘΙΚΟΝ Μὴ δὴ πάντα χρὴ ζητῶμεν νικᾶν, μηδὲ πάντα τὸν ἡττᾶσθαι φεύγωμεν. ἔστιν ὅτε νίκη μὲν φέρει βλάβην, ἥττα δὲ ὠφέλησε. καὶ γὰρ ὅτι τὸν θυμικὸν, δοκεῖ μὲν ὁ πολλὰ ὑβρικὼς κεκρατηκέναι· ὅτι δὲ μάλιστα ἔστιν ὁ ἡττηθεὶς ὑπὸ τῶν χαλεπωτάτων παθῶν δεδεμένος καὶ βλαβείς· ὁ δὲ ἐνεγκὼν γνησίως, οὗτος ἐστεφανωμένος καὶ ἐνίκησε. καὶ ὁ μὲν τὸν οἰκεῖον ἔχυσε σβέσας νόσημα, ὁ δὲ καὶ τὸ ἀλλότριον ἀπεῖλε· καὶ ὁ μὲν ἐκ τοῦ οἰκείου ἡττήθη, ὁ δὲ καὶ τοῦ ἀλλοτρίου ἐστερημένος, καὶ ὃ μόνον αὐτὸς ὑπ᾽ ἀκρασίαν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἕτερον φλέγα ἐξελεῖσαν εἰς ὕψος ἐσβέσεν. εἰ δὲ ἠθέλησε νικῆσαι τὸν δοκοῦσαν νίκην εἶναι, καὶ αὐτὸς ἐνικήθη, καθαρὸν ἐκκαύσας χαλεπώτερον τῶν παθῶν πρέσκυσεν αὖ, καὶ καθάπερ γυναῖκες, αἰχρῶς καὶ ἐλεεινῶς ἐκ τοῦ θυμοῦ κατεπλαίσθησαν αὖ ἑκάτερα. νυνὶ δὲ καὶ ταύτης ἀπηλλάγη τῆς ἀγημοσύνης ὁ φιλοσοφήσας, καὶ ζόφον λαμπρὸν καὶ ἐν ἑαυτῷ καὶ ἐν τῷ πλησίον ἔσησε τῆς ὀργῆς δηλονότι καλῆς ἥττης. μὴ δὴ πάντα χρὴ ζητῶμεν νικᾶν. καὶ γὰρ ὁ πλεονεκτήσας πλεονεκτηθέντα νενίκηκεν, ἀλλὰ κακὸν νίκην, καὶ ὄλεθρον φέρουσαν τῷ νικήσαντι· ὁ δὲ πλεονεκτηθεὶς, καὶ δοκῶν νενικῆσθαι, φιλοσόφως ἐνεγκών, οὗτος μάλιστα ἔστιν ὁ στέφανον ἔχων. πολλαχοῦ γὰρ τὸ ἡττᾶσθαι βέλτιον, ἢ ἔστι καὶ οὗτος νίκης ἄριστος ζόφος. διὸ τε γὰρ πλεονεκτῇ τις, αὖ τε παίῃ, αὖ τε βασκαίνῃ, ὁ ἡττώμενος καὶ μὴ ὁμόσε χωρῶν, οὗτός ἐστιν ὁ νικῶν. καὶ τί λέγω πλεονεξίαν καὶ βασκανίαν; ἢ γὰρ ὁ εἰς μαρτύριον ἑλκόμενος, ὅτω νικᾷ, δεσμούμενος καὶ μαστιγούμενος καὶ κατακοπτόμενος καὶ σφαττόμενος. καὶ ὅπερ ἐστὶν ἐν τοῖς πολέμοις ἥττα τὸ πεσεῖν ἀγωνιζόμενον, τοῦτο πρὸς ἡμῶν νίκη. ὑδαμοῦ γὰρ δρῶντες κακῶς νικῶμεν, ἀλλὰ πάντοθεν πάσχοντες κακῶς. ὅτω γὰρ ἡ νίκη λαμπροτέρα γίνεται, ὅταν πάσχοντες τῶν δρώντων περιγινώμεθα. ἐντεῦθεν δείκνυται, ὅτι Θεοῦ ἡ νίκη. καὶ γὰρ ἑαυτῆς ἔχει τὴν ἐξωθεν νίκην τὴν φύσιν, ὃ καὶ μάλιστα ἰχθύος τεκμήριον. ὅτω καὶ αἱ θαλάττιαι πέτραι, ὧν παίεσθαι τὰ κύματα θαλάττοισιν· ὅτω καὶ οἱ ἅγιοι πάντες ἀνεκηρύχθησαν, καὶ ἐστεφανώθησαν, καὶ λαμπρὰ ζόφοι ἔσησαν, τὴν ἀποφάσεως ταύτην νικήσαντες νίκην. μηδὲ γὰρ νικήσῃς αὐτὸν, μηδὲ κάμῃς, φησίν· ὁ Θεός σοι ταύτην τὴν ἰσχὺν ἔδωκεν, ὡς μὴ ἐκ συμπλοκῆς νικᾶν, ἀλλὰ ἀνεχόμενον μόνον. μὴ παραπέξῃς, ἵν᾽ αὐτὸς ἐξοίσεις, καὶ νενίκηκας. μὴ συμπλακῇς, καὶ ἐστεφανώθης· πολὺ βελτίων εἶ τοῦ ἀνταγωνιστοῦ, καὶ δυνατώτερος. τί καταισχύνεις σαυτόν; μὴ δῶς ἐκείνῳ λέγειν, ὅτι συμπλακεὶς παρεγλύου, ἀλλ᾽ ἄφες αὐτὸν τε ἐνπέναι καὶ χαυνάζειν σε τὴν ἀμαχον δύναμιν, καὶ ὡς πρώτας λέγειν, ὅτι καὶ χωρεῖς τοῦ συμβάλλειν ἐνίκησας. οὕτω καὶ ὁ μακάριος Ιωσὴφ ἀνεκηρύχθη πάντοθεν, ὃν πάσχων κακῶς παρεγλύόμενος τῶν ποιούντων. καὶ γὰρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ, καὶ ἡ Αἰγυπτία τῶν ὀπτιουλβούντων ἦσαν· ἀλλὰ πάντων αὐτὸς ἐκράτησε. μὴ γάρ μοι τὸ δεσμωτήριον, ὅπερ οὗτος ὤκησε, μηδὲ τὰ βασίλεια, ἔνθα διέτριβεν ἐκεῖνη, λέγε· ἀλλὰ δεῖξόν μοι τίς ὁ νικηθεὶς, τίς ὁ ἡττηθεὶς, τίς ὁ ἐν ἀχυμίᾳ, τίς ὁ ἐν ἡδονῇ. ἐκείνη μὲν γὰρ οὐ μόνον τῶν δικαίου, ἀλλ᾽ οὐδὲ τῶν ἰδίου ἤρξε κρατῆσαι πάθους· οὗτος δὲ καὶ αὐτῆς τῆς νοσήματος παρεγλύετο τοῦ χαλεποῦ. Εἰ δὲ καὶ
Γεν. λθ. ιδ. ις. βούλει, αὐτῷ ἄκουσον τοῦ ῥήματος, καὶ ὁ Ψὴ "ὁ ζόφος." Εἰσήγαγες ἡμῖν ὧδε παῖδα Ἑβραῖον ἐμπαίξαι ἡμῖν. οὐχ οὗτος ἐνέπαιξεν ἀθλία καὶ ταλαίπωρε, ἀλλ᾽ ὁ Θεὸς ὁ Αἰγύπτων, ὅτι δυνάσας κατακλάσας ἀδάμαντα. ἀχ οὗτος Εἰσήγαγές σοι παῖδα Ἑβραῖον ὀπτιουλβούντα· ἀλλ᾽ ὁ πονηρὸς δαίμων ὁ τὴν ἀκάθαρτον ἀσέλγειαν ἐν σοὶ ἐνθεὶς, ἐκεῖνός σοι ἐνέπαιξε. τί οὖν ὁ Ιωσήφ; σιγᾷ, καὶ οὕτω κατακρίνεται, καθάπερ καὶ ὁ Χριστός. πάντα γὰρ ἐκεῖνα τύποι τούτων. καὶ ὁ μὲν ἐν δεσμοῖς, ἢ δὲ ἐν βασιλείοις. καὶ τί τοῦτο; ὁ μὲν γὰρ ἐν φανερῷ πάντως λαμπρότερος καὶ ἐν ἀλύσει μόνον· ἡ δὲ δεσμώτις πάντως ἀθλιώτερον διέκειτο ἐν βασιλικοῖς θαλάμοις ζαλατείουσα. οὐκ ἐντεῦθεν ἦν μόνον τὸν νίκην καὶ τὸν ἥτταν

ἐστὶν

χ. ἐξοίσει, ἀ

χ. τοῦ ἔστε μίνης. * οἱ ἐξ τὰ ῥήματα;

ὄστιν ἰδεῖν, ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτῆ τῆ τέλους. Τίς γὰρ, ὅπερ ἠθέλησεν, ἐποίησεν; ὁ δεσμώτης, ἢ ἡ Βασίλισσα; ὁ μὲν γὰρ ἐταπεινοῦτο δεσμωτηρίου τιμωρίαν, ἡ δὲ ἀφεληθῆναι. τίς οὖν ἐποίησεν ὅπερ ἠθέλησεν; ὁ κακῶς παθών, ἢ ἡ κακῶς δράσασα; δῆλον ὅτι ὁ παθών. Σὺ γοῦν δῆλος ὄστιν ὁ νενικηκώς. Ταῦτα οὖν εἰδότες, ταύτην διώκωμεν τὴν νίκην, τὴν δι' αὐτῆς κακῶς· ἐκείνην δὲ φύγωμεν, τὴν δι' αὐτῆς δρᾶν κακῶς. ὅτω γὰρ δὲ ⓦ παρόντα βίον μὴ ἀπεραγμοσύνης ἀπάσης καὶ πολλῆς ἡσυχίας ζήσωμεν, καὶ τῆς μελλόντων ὀπτυχόμεθα ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος * εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. πε. 67 ΤΟΤΕ ΕΝΕΠΤΥΣΑΝ ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟΝ αὐτοῦ, καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν· οἱ δὲ ἐῤῥάπισαν, 68 Λέγοντες, προφήτευσον ἡμῖν Χριστέ, τίς ὄστιν ὁ παίσας σε.

Διὰ τί ταῦτα ἐποίουν, ἀναιρεῖ μέλλοντες; τίς χρεία τῆς χωμῳδίας ταύτης; ἢ ἵνα ἴδῃς αὐτῶν τὴν ἀκόλαστον ὄψιν καὶ πάντων· καὶ ὅτι καθάπερ θήραμα θυρεύοντες, οὕτω τὴν ἑαυτῶν ἐπεδείκνυντο προθυμίαν, καὶ τῆς μανίας ἐνεφορεῖτο, ἑορτὴν ταύτην ποιούμενοι, καὶ μᾶλλον ἡδονῆς ὀπτιόντες, καὶ ⓦ φονικὸν αὐτῶν ἐνδεικνύμενοι θέατρον; σὺ δέ μοι θαύμασον τὴν μαθητῶν τὴν φιλοσοφίαν, μᾶλλον ὅσης αὐτὰ ἀκριβείας ἀπαγγέλλουσιν. ὅθεν δὲ φιλαλήθης αὐτῶν ἦθος ἐδείκνυτο, ὅτι τὰ δεινότατα εἰς ἐπαινείδισα ἐξηγοῦνται μὴ ἀληθείας ἀπάσης, οὐδὲν ἐπικρυπτόμενοι, οὐδὲ ἐπαισχυνόμενοι, ἀλλὰ καὶ δόξαν ἡ μυθροι μείζονα, ὥσπερ οὖν καὶ ἦν, ὃ ⓦ δεσπότην τῆς οἰκουμένης ὑπὲρ ἡμῶν τοιαῦτα πάσχοντα ἀνέγραψαν. τῦτο καὶ τὴν αὐτῶν κηδεμονίαν ἐδείκνυ τὴν ἄφατον, καὶ τὴν πυκνείαν ἐκείνων τὴν ἀσύγκλωστον, οἳ ταῦτα ἐτόλμων εἰς τὸν ὕστερον ἡμέραν καὶ φρικτὸν δὲ τοιαῦτα κατεπάδοντα, οἷα καὶ λέοντα δεινὸν ποιῆσαι ἱκανὰ ἦν. οὐδὲν γὰρ, οὐδὲν ὕστερον ἀνελίπεν ἡμερότητος, ὕστερον αὐλῆς ὕβρεως καὶ ἀπονοίας, δι' ὧν ἐποίουν, δι' ὧν ἔλεγον. ἅπερ ἅπαντα καὶ ὁ προφήτης Ησαίας προεῦλεγεν ὕστερον προφανεστάτων, δι' ἑνὶ ῥήματι πᾶσι * τὴν ὕβριν ταύτην ἐμφαίνων. Οἱ δέοντο γὰρ ἐκπλήσονται πολλοὶ ὅτι σέ, φησιν, ὕστερον ἀδοξήσει ἀπὸ ἀνθρώπων ὁ εἶδός σου, καὶ ἡ δόξα σου ἀπὸ υἱῶν ἀνθρώπων. Τί γὰρ γένοιτ' ἂν τῆς ὕβρεως ταύτης ἴσον; Εἰς τὸ πρόσωπον γὰρ ἐνῆσαν, ὃ ἡ θάλασσα ἰδοῦσα ἠδέσθη, ὃ ὅτι φανερῶν ὁ ἥλιος θεασάμενος ἔκλινας ἀπέστρεψεν, ἐκάλυπτον καὶ ἐῤῥάπιζον, καὶ ὅτι τῆς κεφαλῆς ἔτυπτον, ἐμφορούμενοι μὴ δαψιλείας ἀπάσης τῆς ἑαυτῶν μανίας. καὶ γὰρ πληγὰς ἔκ παντῶν ὑβριστικωτέρας ἐπέτεινον κολαφίζοντες, ῥαπίζοντες, καὶ ταῖς πληγαῖς ταύταις τὴν ἀπὸ τῆ ἐμπίπτειν προσεπέθεσαν ὕβριν, καὶ ῥήματα πάλιν πολλῆς γέμοντα χωμῳδίας ἐφθέγγοντο λέγοντες· προφήτευσον ἡμῖν, Χριστέ, τίς ὄστιν, ὁ παίσας σε, ἐπειδὴ προφήτην αὐτὸν ἔλεγον οἱ πολλοί. ἕτερος δέ φησιν, ὅλη καὶ προβάλλοντες τὸ πρόσωπον αὐτῆ τῷ ἱματίῳ, ὕστερον ταῦτα ἐποίουν, ὥσπερ ἵνα ἄτιμον καὶ περιβολιμαῖον εἰς μέσον λαβόντες· καὶ σὺχ ἑλθέτωσαν μόνον, ἀλλὰ καὶ δοῦλοι ταύτην τὴν προνοίαν εἰς αὐτὸν ἐπαρρίπτουσι τότε. Ταῦτα ἀναγινώσκωμεν συνεχῶς, ταῦτα ἀκούωμεν ὡς χρή, ταῦτα ἐκλέφωμεν ἡμῶν τῇ διανοίᾳ. καὶ γὰρ ταῦτα ἡμῶν τὰ σεμνά· ὅτι τούτοις ἐγὼ μέγα φρονῶ, ὄ μόνον ὅτι τοῖς μυρίοις νεκροῖς οἷς ἀνέστησεν, ἀλλὰ δὲ ὅτι τοῖς παθήμασιν οἷς ἔπαθε. Ταῦτα ἄνω καὶ κάτω καὶ Παῦλος τρέφει· φημὶ δὴ τὸν σταυρὸν, τὸν θάνατον, τὰ πάθη, τὰς λοιδορίας, τὰς ὕβρεις, τὰ σκώμματα. δὲ νῦν μοι φησιν· Ἐξερχώμεθα πρὸς αὐτὸν, τὸν ὀνειδισμὸν αὐτῆ φέροντες· νῦν γὰρ, Ος ἀντὶ τῆ προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς ὑπέμεινε σταυρὸν, αἰσχύνης καταφρονήσας.

Ησ. ιγ. γ.

Λυκ. κβ. ξδ.

Εβρ. ιγ. ιγ.

καὶ ιβ. β.

69 Ὁ δὲ Πέτρος ἔξω ἐκαθέζετο ἐν τῇ αὐλῇ· καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη λέγουσα, καὶ σὺ ἦσθα μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Γαλιλαίου. 70 Ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν πάντων λέγων, οὐκ οἶδα τί λέγεις. 71 Ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα, εἶδεν αὐτὸν ἄλλη, καὶ λέγει αὐτοῖς, καὶ οὗτος ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου. 72 Καὶ πάλιν ἠρνήσατο μετὰ ὅρκου.

73 Μετὰ μικρὸν δὲ προσελθόντες οἱ ἑστῶτες εἶπον τῷ Πέτρῳ, ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. 74 Καὶ τότε ἤρξατο καταθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησε· 75 Καὶ ἐμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος τοῦ Ἰησοῦ εἰρηκότος αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρίς ἀπαρνήσῃ με· καὶ ἐξελθὼν ἔξω, ἔκλαυσε πικρῶς.

Ω καινῶν καὶ παραδόξων πραγμάτων. ὅτε μὲν κατεγόμενον εἶδε τὸ διδάσκαλον μόνον, ὕπνος ἔσχεν, ὡς καὶ τὴν μάχαιραν ἀπάσασθαι, καὶ σκάψαι τὸ ὠτίον· ὅτε δὲ μᾶλλον ἀγωνιστῆσαι εἰκὸς ἦν καὶ πυρωθῆναι καὶ σκληρυνθῆναι λοιδορεῖσθαι Ἰουδαίων ἀκούοντα, τότε ἔξαρνος γίνεται. τίνα γὰρ οὐκ ἂν ἔξῆψεν εἰς μανίαν τὰ τότε γενόμενα; ἀλλ' ὅμως ὁ μαθητὴς ἀπὸ τοῦ δέους καταγωνισθείς, οὐ μόνον οὐκ ἐνδείκνυται ἀγωνάκλησιν, ἀλλὰ καὶ ἔρχεται, καὶ χεραΐν ταλαιπώρᾳ καὶ βύτε λύσιν ἀπειλῶν φέρει· καὶ οὐδὲ ἅπαξ μόνον, ἀλλὰ καὶ δεύτερον καὶ τρίτον ἔρχεται, καὶ ὑπὸ παιδίσκης ἡττᾶται· καὶ οὐδὲ ὅπου δικαστῶν (ἔξω γὰρ ἦν· ἐξελθόντα γὰρ αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα ἠρώτησαν) καὶ οὐδὲ ἠνέσχετο ταλαίνης τοῦ πρόσωπος. καὶ τοῦτο ὁ Λουκᾶς φησιν, ὅτι ἐνέβλεψεν εἰς αὐτὸν ὁ Χριστός, δεικνὺς ὅτι οὐ μόνον ἠρνήσατο, ἀλλ' οὐδὲ ἀνεμνήσθη οἵτινος, καὶ ταῦτα τοῦ ἀληθεύοντος φωνήσαντος, ἀλλ' ἐδεήθη πάλιν τῆς τοῦ διδασκάλου προμηθείας, καὶ τὸ μὲν βλέμμα γέγονεν αὐτῷ αὐτὶ φωνῆς· ὅτου θεὶς ἐδεήθη. ὁ Λουκᾶς φησιν, ὅτι ὅτε μὲν ἀπηρνήσατο ἅπαξ, τότε προεῖπεν ὁ ἀλέκτωρ· ὅτε δὲ δεύτερον, τότε δεύτερον, ἀκριβέστερον διηγούμενος τοῦ μαθητοῦ τὴν ἀθένειαν, καὶ τὸ σφόδρα αὐτὸν ἀποτεθηκέναι τῷ δέει, καὶ παντὰ πρὸς αὐτοῦ τοῦτο διδασκάλου μαθών· καὶ γὰρ φοιτητὴς ἦν Πέτρου. ἴδοι μάλιστα δὲ ἂν τις αὐτοῦ σκοπλαγίσῃ, ὅτι οὐ μόνον οὐκ ἔκρυψε τὸ ἐλάττωμα τοῦ διδασκάλου, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις σαφέστερον ἀπήγγειλεν αὐτῷ τούτῳ τῷ μαθητῇ εἰ). πῶς οὖν ἀληθὲς τὸ εἰρημένον, τοῦ μὲν Ματθαίου λέγοντος, ὅτι εἶπεν, ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με· τοῦ δὲ Μάρκου δὲ τὸ δεύτερον λέγοντος, ὅτι οὐ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησε; σφόδρα μὲν οὖν καὶ ἀληθὲς καὶ σύμφωνον. ὅπου γὰρ καθ' ἑκάστην ἀγρυπνίαν καὶ τρίτον καὶ τέταρτον ἔτρωξε φωνὴν ὁ ἀλέκτωρ, δηλονότι ὁ Μάρκος, ὅτι οὐδὲ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ἐπέσχε καὶ εἰς μνήμην ἦγαγε, τοῦτό φησιν· ὥστε ἀμφότερα ἀληθῆ. πρὶν ἢ γὰρ τὸν μέσον ἀγρυπνίαν ἀπρτίσαι ὁ ἀλέκτωρ, τρίτον ἀπηρνήσατο· καὶ οὐδὲ τοῦ τοῦ Χριστοῦ τῆς ἁμαρτίας ἀναμνησθεὶς κλαῦσαι ἔβλεμμα φανερῶς, ἵνα μὴ καταγνωσθῇ δι' ἐκ τῶν δακρύων· ἀλλ' ἔξελθὼν ἔξω ἔκλαυσε πικρῶς.

κζ̄ κζ. 1 Καὶ γενομένης ἡμέρας ἀγρυπνίαν τοῦ Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα πρὸς Πιλάτον.

Ἐπειδὴ γὰρ ἠβούλοντο αὐτοῦ ἀνελεῖν, ἀλλὰ ὁ σκοπὸς ἦν διὰ τὴν ἑορτήν, ὅτι ὁ ἡγεμόνα ἀγρυπνίαν σὺ δέ μοι σκόπει πῶς ἐσωπλάσθη τὸ πρᾶγμα, ὥστε ἐν ἑορτῇ γενέσθαι. οὕτω γὰρ ἔδει αὐτὸν πρὸς διεπετύπωτο.

3 Τότε ἰδὼν Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, ὅτι κατεκρίθη, μεταμεληθεὶς ἀπέστρεψε τὰ τριάκοντα ἀργύρια. Τοῦτο καὶ ἐκείνου ἐστὶ τούτων κατηγορία· τὸ μὲν, οὐχ ὅτι μετεμελήθη, ἀλλ' ὅτι οὐκ καὶ βεβαίως, καὶ αὐτοκατάκριτος γέγονεν (ὅτι γὰρ προέδωκεν αὐτὸν ὡμολόγησε) τῷ δ', ὅτι κύριοι ὄντες τοῦ μετανοῆσαι καὶ μεταθέσθαι, οὐ μετενόησαν. σκόπει δὲ πότε μεταμέλεται. ὅτε ἀπηρτίσθη καὶ τέλος ἔλαβεν ἡ ἁμαρτία. τοιοῦτος γὰρ ὁ ἀγαθὸς, οὐκ ἀφίησι τοὺς μὴ νήφοντας ἰδεῖν περὶ τούτου τοῦ κακοῦ, ἵνα μὴ μετανοήσωσιν καὶ σωθῶσιν. τοσαῦτα γοῦν λέγοντος τοῦ Ἰησοῦ, οὐκ ἐπεκάμφθη· ὅπου δὲ ἀπηρτίσθη τὸ πλημμέλημα, τότε ἐπεισῆλθεν αὐτῷ ἡ μετάνοια· καὶ οὐδὲ τότε χρησίμως. τὸ μὲν γὰρ καταγνῶναι καὶ τὸ ῥίψαι τὰ ἀργύρια,

ἀργύρια, καὶ τὸ μὴ αἰδεσθῆναι Ⓦ δῆμον τ῾ Ιουδαϊκὸν, πόντα ἀποδεκλά· τὸ δ᾽ ἀπάγξασθαι, τοῦτο πάλιν ἀσυνήνωσεν, ὡς πονηροῦ δαίμονος ἔργον. παρεξήγαγε καὶ αὐτὸν τῆς μετανοίας, ἵνα μηδὲν ὠφεληθεὶς καρπώσηται, καὶ ζωὴ τῷ αἰχμαλωτίσαντι καὶ καταδήλῳ πᾶσιν αὐαιρεῖ, πείσας ἑαυτὸν ἀπολέσαι. σὺ δέ μοι σκόπει πόντα χόρτον τῶν ἀληθῶν λάμπουσαν, καὶ δι᾽ ὧν Ⓓ σκάντιοι καὶ ποιοῦσι ὡς πάροικοι. ὡς γὰρ ὡς αὐτὴ ἡ τοῦ παρόδου τελευτὴ, τῶν καταχρωμένων αὐτῇ ἀπορράπτεται σώματα, καὶ οὐκ ἀφίησιν αὐλοὺς οὐδὲ σκιὰν ἵνα ἀναισχύντου χρεὼν ἀπολογίας ἔχειν. Πῶς γὰρ ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν σκῶλοι, ὅταν ὁ παρόδοτης τοιαῦτα καθ᾽ ἑαυτοῦ ψηφιζόμενος φαίνηται; ἴδωμεν δὲ καὶ τὰ ῥήματα, ἃ φασιν.

Ἀπέστρεψε τὰ τετάχατα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ λέγει, 4 Ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῶον. Ⓓ δ᾽ εἶπον· Τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψει.

5 Καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ ἀνεχώρησε, καὶ ἀπελθὼν ἀπήγξατο.

Οὐδὲ γὰρ ἐώρακε τὸ σωτηρίου μαστίζον αὐτὸν. σκόπει δέ μοι καὶ τοῦ Ιουδαίους καὶ αὐτὰ πάσχοντας. καὶ γὰρ καὶ ὅτοι ἀφ᾽ ὧν ἔπαθον ὠφείλοντες διορθωθῆναι, καὶ παρέτειναν, ἕως ἂν τῶν ἁμαρτιῶν πληρώσωσιν. ἡνίκα γὰρ τοῦτο ἁμαρτία ἤδη πεπλήρωτο (παρόδοσια γὰρ ἦν) ἡ δ᾽ ἐκείνων ὑπόθεσις. ὅτε δ᾽ καὶ ἐκεῖνοι ἀπήρξαν, καὶ παρέπλωσαν αὐτὸν, τότε καὶ αὐτοὶ ἐκαθάπτοντο· νῦν μὲν λέγοντες, μὴ χαίρε, ῥαββεί· ὁ βασιλεὺς τῶν Ιουδαίων (καίτοιγε τί δεδοίκατε, τί φορυβᾶσθε, νεκροῦ σώματος ὄντι καὶ παρόδου πεπλωκότος;) νῦν δ᾽ φυλάττοισιν αὐτὸν λέγοντες, μήποτε κλέψωσιν αὐτὸν Ⓓ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἴπωσι τῷ λαῷ ὅτι ἠγέρθη· ὡς ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης. καὶ μὴν ἐὰν εἴπωσιν, ἐλέγχεται τὸ παράγμα ἐὰν μὴ ἀληθές. πῶς δ᾽ ἔρουσιν Ⓓ μηδὲ ζῶσαν τολμήσαντες καταχθέντος αὐτοῦ, ὁ δὲ κορυφαῖος καὶ τοὺς αὐτὸν ἀρνήσατο κορασίου μὴ φέρων ἀπειλάς; ἀλλ᾽, ὅπερ ἔφην, ἐταράττοντο λοιπόν. ὅτι γὰρ ἠδέσαν παραμυθίαν τὸ παράγμα, δῆλον ἐξ ὧν ἔλεγον, σὺ ὄψει. ἀκούσατε Ⓓ φιλάργυροι, σύνοισατε τί ἔπαθεν σκῶλος· πῶς καὶ τῷ χρήματι ἐξέπεσε, καὶ τὴν ἁμαρτίαν εἰργάσατο· πῶς καὶ τῆς φιλαργυρίας οὐκ ἀπήλαυσε, καὶ τὴν ψυχὴν ἀπώλεσε τὴν ἑαυτοῦ. τοιαύτη τῆς φιλαργυρίας ἡ τυραννίς. ὅτε τὸ ἀργύριον ἀπώνατο, ὅτε τῆς παρούσης ζωῆς, ὅτε τ᾽ μελλούσης· ἀλλὰ πόντα ἀθέσμον ἀπέδωκε, καὶ δόξαν λαῶν πατρῴαν καὶ πρὸ αὐλῶν σκήνους, ὅτως ἀπήγξατο. ἀλλ᾽, ὅπερ ἔφην, μὴ τὸ παράγμα τότε νικᾶς διαβολέποισιν. ὅσα γοῦν καὶ τούτους τέως οὐκ ἐθέλοντας αἰσθάνεσθαι σαφῶς τοῦ τολμήματος, ἀλλὰ λέγοντας, σὺ ὄψει· ὁ καὶ αὐτὸ μέγιστον ἐστὶν αὐτῷ ἔγκλημα. ὅτου γὰρ καὶ μάρτυρες ἦν τὴν βουλὴν καὶ τὴν πρόνοιαν, τοσοῦτο τοῦ παθεῖν μεθυόντων, καὶ οὐκ ἐθελόντων ἀποφεύγειν τῆς βασιλικῆς ἐγχειρήσεως, ἀμὰ πεπλασμένης ἀγνοίας παραπετάσματι παρεκελεύοντας ἑαυτοῖς ἀνοήτως. Εἰ μὲν γὰρ μὴ Ⓦ ταῦτα ἐλέγετο καὶ μὴ τὸ ἀναιρεθῆναι αὐτὸν, μάλιστα μὲν οὐδὲ τότε λόγον εἶχε ὃ λεγόμενοι, πλὴν ἀλλ᾽ ἀκ ἂν ὅτως αὐλοὺς κατέχρινε· νῦν δ᾽ ἔτι πρὸ ὑμῶν αὐτὸν ἔχοντες, καὶ κύριοι ὄντες ἀφῆναι, πῶς ἂν δυνηθεῖεν ταῦτα λέγειν; ἡ γὰρ ἀπολογία αὕτη, κατηγορία ὑμῶν ἂν γένοιτο μεγίστη. πῶς καὶ τίνι ἔρῳμεν; ὅτι ὅτι Ⓦ παρόδοτον ὅλον ὃ ἔγκλημα φέροντες (σὺ γάρ, φησιν, ὄψει) δυσωπούμενοι αὐτοὶ τῆς χειστοκτονίας ἀπαλλαγῆναι ἀφέντες αὐτὸν, Ⓓ δ᾽ καὶ ἐπηγανίσαντο τῷ τολμήματι, τῇ παρόδοσίᾳ τ᾽ ταῦτα παθόντες. Πῶς γὰρ ἐκώλυσεν εἰπόντας σκεύῳ, σὺ ὄψει, αὐτοὺς ἀποκτεῖναι τὸ τολμήματος; νῦν δ᾽ καὶ τοὐναντίον ἐργάζων)· παρεστάντας τῷ σφαγῷ, καὶ πόντα χορόν, καὶ δι᾽ ὧν ποιοῦσι, καὶ δι᾽ ὧν λέγουσιν, ἀφύκτοις ἐμπλέκοντες ἑαυτοὺς κακοῖς. καὶ γὰρ μὴ ταῦτα ἐπιτρέψαντος τοῦ Πιλάτου, Ⓦ μὴ ληστὴν ᾔτουντο [ἀφεθῆναι] μᾶλλον, ἢ Ⓦ Ιησοῦν· καὶ Ⓦ μὴ ληστὴν μυρίοις ἐγκλήμασιν ἀλόντα μᾶλλον ἀθῶον ἀποφαίνουσι· Ⓦ δ᾽ Χριστὸν τ᾽ οὐδὲν ἠδικηκότα, ἀλλὰ καὶ τοσαῦτα θεργετηκότα ἀνθρώπων. Τί οὖν ὁ Ιούδας; ὡς εἶδεν αὐόητα πονοῦν, καὶ οὐκ ἀνεχομένους δέξασθαι, ἔρριψε τὰ ἀργύρια, καὶ ἀπελθὼν ἀπήγξατο.

6 Οἱ

6 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια, εἶπον, Οὐκ ἔξεστι βαλεῖν αὐτὰ εἰς Ⓦ κορβανᾶν, ἐπεὶ τιμὴ αἵματός ἐστι.

7 Καὶ συμβούλιον λαβόντες ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν Ⓦ τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις.

8 Διὸ καὶ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος ἀγρὸς αἵματος ἕως τῆς σήμερον.

9 Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος· καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου,

10 Καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς Ⓦ τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὰ συνέταξέ μοι Κύριος.

Εἶδες πάλιν αὖθις καταχρινομένους αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ συνειδότος; ὅθεν γὰρ ἠδέσαν ὅτι Ⓦ φόνον ἠγόρασαν, οὐκ ἔβαλον εἰς Ⓦ κορβονᾶν, ἀλλ' ἠγόρασαν Ⓦ ἀγρὸν τοῦ κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις. ἐγίνετο δὲ καὶ τοῦτο μαρτυρία κατ' αὐτῶν, καὶ τῆς προδοσίας ἔλεγχος. ὁ γὰρ τόπος τοῦ χωρίου, σάλπιγξ λαμπροτέρα ἀντήχησε πᾶσι τὴν μαιφονίαν αὐτῶν. καὶ οὐδὲ ἁπλῶς αὐτὸ ποιοῦσιν, ἀλλὰ συμβούλιον λαβόντες, καὶ πάντα χοῦς ὄντας, ἵνα μηδεὶς ἀθῷος ᾖ τοῦ αἵματος, ἀλλὰ πάντες ὑπεύθυνοι. ταῦτα δὲ ἐνόησεν προβλέψαι ἡ προφητεία. ὁρᾷς ἀκριβῆ οὐ τὸν ἀποστολὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν προφήτας καὶ ἐπινοίας μὴ ἀκριβείας διηκριβωμένους, καὶ πάντοθεν τὸ πάθος ἀνακηρύττοντας καὶ προεμφαίνοντας; καὶ οἱ Ἰουδαῖοι δὲ τὸ μὴ συνιέντες ὑπὲρ ἔμθυοι. Εἰ γὰρ εἰς τὸ κορβονᾶν ἐνέβαλον, οὐκ ἂν ὕστερον τὸ πρᾶγμα καπάδηλον ἐγένετο· νυνὶ δὲ χοῦς ὑπῆρχον μόνοι, καὶ ταῖς μετέπειτα ῥᾳδίαις δῆλον ἐποίησαν τὸ πρᾶγμα.

ΗΘΙΚΟΝ Ἀκούσατε ὅσοι ἀπὸ φόνων δοκεῖτε θυσίας ποιεῖν, καὶ τιμὴν λαμβάνοντες ψυχὴν ἀνθεῖπον. Ἰουδαϊκὴ αὕτη ἡ ἐλεημοσύνη, μᾶλλον δὲ σατανική. Εἰσὶ γάρ, εἰσὶ καὶ νῦν οἱ μυεῖα ἑτέρων ἁρπάζοντες, ὑπὲρ τῆς πάντος ἀπολογεῖσθαι νομίζουσιν, ἂν δέκα χρυσίνους, ἢ ἑκατὸν καταβάλωσι, θεὶς ὧν καὶ ὁ προφήτης φησὶν "Ἐκκλύπτετε τὸν δάκρυσι τὸ θυσιαστήριόν μου. ὃ βούλεται Χριστὸς πλεονεξίαν τρέφεσθαι, ὃ δίκαιται ταύτην τὴν θρησκείαν. τί τοίνυν διαστρέφεις ἀκάθαρτα προσάγων αὐτῷ; βέλτιον λιμῷ τηκόμενον προσοράσαι, ἢ τρέφειν ἀπὸ τοιούτων. σκεῦνο ὠμόν, ἔστι καὶ ὠμὸν καὶ ὑβριστοῦ. βέλτιον μηδὲν δοῦναι, ἢ τὰ ἀλλοτρίων ἐπιθεῖναι. Εἰπέ μοι, εἴ τινας εἶδες δύο, Ⓦ μὲν γυμνόν, Ⓦ δὲ ἔνδυμα ἔχοντα· εἶτα τὸ ἔχοντα τὸ ἱμάτιον ἀποδύσας, περιέβαλες τῷ γυμνῷ, ἆρ' οὐκ ἠδίκησας; πάντι που δῆλον. Εἰ δὲ ὅπερ ἔλαβες ἑτέρῳ δοὺς ἄπαν, ἠδίκησας, οὐδὲ ἠλέησας, ὅταν δὲ μηδὲ τὸ πολλοστὸν* δῷς ὧν ἁρπάζεις, καὶ ἐλεημοσύνην τὸ πρᾶγμα καλεῖς, ποίαν οὐκ ἀποσκήψῃ ὑμῖν ὀφειλήν; εἰ γὰρ χαλεπὰ ἄλλα προσφέροντες ἀνθρωποι συκοφαντῶν, σὺ χαλεπώτερα ποιεῖς, ποίας τιθεῖς συγγνώμης; Εἰ γὰρ αὐτῷ ἀποδιδοὺς τῷ Κυρίῳ ὁ κλέπτης ἔτι ἀδικεῖ, καὶ οὐκ ἀδικεῖ, ὡς τινες ἀπλασίονι προσθήκην μέλλοντες λύσαι τὸ ἔγκλημα, καὶ ταῦτα ὅπου τὰ παλαιὰ ὁ μὴ κλέπτων, ἀλλὰ βιαζόμενος, καὶ μηδὲ αὐτῷ τῷ ἀφαιρεθέντι δίδοὺς, ἀλλ' αὐτὸ ἐκείνου ἕτερον, καὶ μηδὲ τετραπλασίονα, ἀλλὰ μηδὲ τὰ ἡμίσεα, καὶ μηδὲ ἐν τῇ παλαιᾷ, ἀλλ' ἐν τῇ καινῇ πολιτευόμενος, ἐννόησον ὅσοι ὑπὲρ τὴν ἑαυτῶν κεφαλὴν συνάγει πῦρ. Εἰ δὲ οὐδέπω δίδωσι τὸν δίκαιον, διὰ τοῦτο μὴ θῶμεν τοῦτο αὐτὸν θρασύνεσθαι, ὅτι μείζονα ἑαυτῷ θησαυρίζει τὴν ὀργήν, εἰ μὴ μεταμεληθείη. Τί γὰρ δοκεῖτε, φησὶν, ὅλοι σκῆνοι μόνοι ἡμῖν ἀμάρτωλοί, ἐφ' οὓς ὁ πύργος κατέπεσε; οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ', ἐὰν μὴ μετανοήσητε, πάντες ὡσαύτως ἀπολεῖσθε. μετανοήσωμεν τοίνυν, καὶ δῶμεν ἐλεημοσύνην πλεονεξίας καθαρὰν, καὶ πολλὴν ἔχουσαν τὴν διαφοράν. ἐννόησατε ὅτι Ⓦ Ἰουδαῖοι Λιβύης καὶ Αἰθιοπίας ἐκατοντάδες ἔτρεφον, καὶ μυρίους τῶν Λιβύων καὶ χήρας καὶ ὀρφανοὺς, καὶ πολλὰ ἕτερα ἐλεημόσυνα, καὶ μυρίους τούτους καὶ ἐστρατεύοντο· νυνὶ δὲ ἀγροὶ, καὶ οἰκίαι, καὶ μισθώματα οἰκημάτων, καὶ ὀχήματα, καὶ ὀρεινόμοι, καὶ ἡμίονοι, καὶ πολλὴ τοιαύτη παράταξις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ δι' ὑμᾶς καὶ τὴν ὑμετέραν ἀπόνοιαν. Ἐγὼ δὲ ἐρῶ πρὸς ὑμᾶς

εἰ) Ⓦ θησαυρὸν τοῦτον τῆς ἐκκλησίας, ἢ πρόσοδον αὐτῇ τὴν ὑμετέραν γίνεσθαι προθυμίαν· νυνὶ δὲ δύο τὰ ἄτοπα γίνεται, καὶ ὑμᾶς ἀκάρπους μένετε, καὶ Ⓐ τὸ Θεοῦ ἱερὸν τὰ προσόδους λαβόντα καὶ μεταχειρίζονται. μὴ γὰρ οὐκ ἐνῆν δυνατὸν ὅπως τῶν ἀποστόλων τὰς οἰκίας μένειν καὶ τοῦτον ἀγρούς; τίνος οὖν ἕνεκεν ἐπώλουν καὶ ἐδίδοσαν; ὅτι τοῦτο βέλτιον ἦν. ἀλλὰ νῦν δέος ἔλαβε τοῦτον πατέρας ὑμῶν, ὥστε τὰς βιωτικὰς μεριμνῶν ὑμᾶς, καὶ συλλέγειν, ἀλλὰ μὴ σκορπίζειν, ἵνα μὴ λιμῷ ἀφθαρῶσιν Ⓐ τῶν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν καὶ τῶν πενήτων χορεῖ, διὰ τοῦτο τοῦτα κατασκευάσαι ἐπαγγέλλονται. οὐδὲ γὰρ ἠβούλοντο ἑαυτοῦτον εἰς τοιαύτην ἀμεμψίαν ἐμβαλεῖν, ἀλλ' ἐπεθύμουν τὴν ὑμετέραν γνώμην αὐτοῖς προσόδους εἰ), ἢ τοῦτον καρποὺς σπεύδειν πηγνύναι, ἢ αὐλὰς δύνασθαι προσέχειν μόνας· νυνὶ δὲ αὐτοὺς ἐπαγγέλλεται τῶν τὰ πολιτικὰ προσκαίροντων ἢ διοικούντων προάγμασι, τὰς οἰκίας μεμφόμενος· ὅθεν πολλὰ δύω ἢ κατὰ γένος. ὅταν γὰρ ἡ ὑμῶν ἢ ἡμῶν τοῖς αὐλοῖς ἐνεχώμεθα, τίς ὁ ἀξιλεύμενος τὸ Θεοῦ; Διὰ τοῦτα οὐκ ἔστιν ἡμῖν δύο ζῆν τὸ σῶμα, ὅτι οὐδὲν τῷ βιωτικῷ αὐθέκτων ἀμεινον ἡ ἐκκλησία διάκειται. οὐκ ἠκούσατε, ὅτι οὐδὲ τὰ ἀπροαιρέτως συλλεγόμενα χρήματα διαμένειν κατεδέξαντο οἱ ἀπόστολοι; νυνὶ δὲ ἢ ὅτι ἔφυτες ἢ οἰκονόμοις ἢ καπήλοις πρέπλουν ἡμῶν Ⓐ ὑπίσχησθαι τῇ πρεσβείᾳ αὐτὰ φέρειν δέον αὐλοὺς ὑπὲρ τῶν ψυχῶν μεμνῆσθαι ἢ φέρειν τῶν ὑμετέρων· Ⓐ ὅ, ὑπὲρ ὧν ὑποδέχεται Ⓒ φορολόγοι ἢ λογισταὶ ἢ ταμίαι μεμνῆσθαι, ὑπὲρ τούτων καθ' ἑκάστην κόπτονται τὴν ἡμέραν. ταῦτα δὲ οὐχ ἁπλῶς ἀποδύρομαι λέγω, ἀλλ' ὥστε γνῶναι τινὰ διόρθωσιν ἢ μεταβολήν, ὥστε ἡμᾶς ἐλευθέρους γενέσθαι δυνηθῆναι τῆς δουλείας, ὥστε ὑμᾶς γνῶναι πρόσοδον ἢ θησαυρὸν τῆς ἐκκλησίας. εἰ δὲ μὴ βούλεσθε, Ⓐ πέντε ἰδοὺ πρὸ τῶν ὑμετέρων ὀφθαλμῶν. ὅσους μὲν δυνατὸν ἡμῖν ἐρέσσαι, ὃ βαλεῖν μέλλομεν τρέφοντες· ὃς δὲ ὃ δυνατόν, ὑμῖν ἀφήσομεν, ἵνα μὴ τῶν ῥημάτων ἐκείνων ἀκούσητε ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῶν πρὸς τὰς ἀνελεήμονας καὶ ὠμοὺς λεγομένων, ὅτι πεινῶντά με εἴδετε, ἢ οὐκ ἐνδρέψατε. ἢ γὰρ μὴ ὑμῶν ἡμᾶς καταγελάσεις ἡ ἀπόνοια αὕτη ποιεῖ, ὅτι τὰς θύρας ἀφέντες καὶ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἄλλην ἀγωγὴν, Ⓐ μὴ οἰνοπῶλαι, Ⓐ ἢ σιτοπῶλαι, Ⓐ δὲ τοῖς τὰ ἕτερα καπηλεύουσιν ὠνία, Ⓦ πόντα πυκλεύομεν χρόνον. ἐντεῦθεν μάχαι καὶ φιλονεικίαι, καὶ καθημεριναὶ λοιδορίαι *, καὶ ἐκάστῳ τῶν ἱερέων ὀνόματα ἐπίκειται, βιωτικαῖς μᾶλλον οἰκίαις πρέποντα· δέον ἀντὶ τούτων ἕτερα ἀντάλλαξασθαι, καὶ ἐντεῦθεν κάλφας, ἀφ' ὧν καὶ Ⓐ ἀπόστολοι ἐνομοθέτουν, ἀπὸ τῆς τῶν πενήτων διακονίας, ἀπὸ τῆς τῶν ἀδικουμένων προστασίας, ἀπὸ τῆς τῶν ξένων ἐπιμελείας, ἀπὸ τῆς τῶν ἐπηρεαζομένων βοηθείας, ἀπὸ τῆς τῶν ὀρφανῶν προνοίας, ἀπὸ τῆς τῶν χηρῶν συμμαχίας, ἀπὸ τῆς τῶν πρὸ θεῶν ἐπισκοπῆς, καὶ ταύτας, ἀντὶ τῆς τῶν χωρίων καὶ τῶν οἰκημάτων φροντίδος, διαγενέσθαι τὰς διακονίας. ταῦτα γὰρ ἡ ἐκκλησίας τὰ χειμήλια· ὅτοι Ⓐ πρέποντες αὐτῇ θησαυροὶ, καὶ πολλῷ ἢ ἡμῖν εὐκολίδη, ἢ ὑμῖν ὠφέλειαν πρέχοντες, μᾶλλον δὲ ὑμῖν εὐκολίδη μὴ τῆς ὠφελείας. ἢ γὰρ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι εἰς δέκα μυριάδων ἀριθμὸν οἶμαι τοῦτον συναγομένους τελεῖν· ἢ εἰ * ἑνὸς ἄρτου μεταδίδου τῶν πενήτων ἑνὶ ἕκαστος, ἅπαντες ἂν μὲν τοσαύτην ἐποιοῦμεν ἀνεῖδη ἢ σκώμματα ἀπὸ τῆς τοῦ τὰ κτήματα προνοίας. ἢ γὰρ ὃ, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, ἢ δὸς πτωχοῖς, ἢ δοῦναι ἀκολουθῆσαί μοι, Ⓒ πρὸς τοὺς τῆς ἐκκλησίας προέδρους ὑπὲρ τῶν τῆς ἐκκλησίας κτημάτων καιρὸν ἂν ἔχει λέγεσθαι. ἄλλως γὰρ ἀκολουθῆσαι ὡς χρὴ οὐκ ἔνι, μὴ πόσης φροντίδος ἀπηλλαγμένης παχυτέρας ἢ ἀτιμοτέρας. νυνὶ δὲ Ⓐ τοῦ Θεοῦ ἱερὸν πτυγῆναι Ⓒ ἀμητῷ δοκαιδίωται ἢ προφάσει ἢ ἀληθείᾳ προσόδων. Ⓒ Ⓐ μὲν τῇ σκηνῇ λατρεύοντες πᾶσαν τῶν τοιούτων ἀτέλειαν εἶχον, καίτοι σωματικωτέρᾳ λειτουργίᾳ ἐγκεχειρισμένοι· ἡμᾶς δὲ Ⓐ τοὺς αὐτὰ τὰ ἄδυτα τῶν θείων καλουμένους, Ⓒ εἰς τὰ ἀ-

λησταὶ ἅγια τῶν ἁγίων εἰσιόντες, ἐμπόρων πάλιν καὶ καπήλων ἀναδιχόμενα φορτίδας. εἰσεῦθεν καὶ γραφαὶ ἀμέλεια πολλή, καὶ βύζων ῥᾳθυμία, καὶ ἡ περὶ τὰ ἄλλα πᾶντα ὀλιγωρία. οὐδὲ γὰρ δυνατὸν εἰς ἀμφότερα σχίζεσθαι μὴ τῆς προσηκούσης ἀπουδῆς. διὸ δέομαι δὲ ἀντιβολῶ πολλὰς ἡμῖν πρότεθεν ἀναβλύσαι πηγὰς, καὶ τὴν ἄλω καὶ τὸν λιμὸν, τὴν ὑμετέραν γνώμην προθυμίαν ἡμῖν. οὕτω γὰρ καὶ ⓖ πέντε δραχμὰς φήσουσιν εὐχαριστότερον, δὲ ὁ Θεὸς δοξασθήσεται, καὶ ὑμεῖς ὅπου πλέον ὀφείλουσιν φιλανθρωπίας, δὲ τῶν αἰωνίων ἀπολαύσεσθε ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὀπιτυχεῖν, χάριτι δὲ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ομιλ. πς. 11 Ο ΔΕ ΙΗΣΟΥΣ ΕΣΤΗ ΕΜΠΡΟΣΘΕΝ ΤΟΥ ἡγεμόνος, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν λέγων· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη, σὺ λέγεις. 12 Καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων [τοῦ λαοῦ] οὐδὲν ἀπεκρίνατο.

ΟΡᾶς ὅτι πρότερον ἐξεπάζει), ὃ μάλιστα δῶρα δὲ καὶ τοῦτο συνεχῶς ἔτρεφον; ὅπου γὰρ εἶδον ⓦ Πιλάτον οὐδὲν ποιοῦμενον λόγον τῶν γινομένων, ἐπὶ τὰ δημόσια ἐγκλήματα τὸν κατηγορεῖσθαι ἄγουσιν. ὅτε καὶ ὅτι τοῖς ἀποστόλοις ἐποίουν, ταῦτα ἀεὶ προβαλλόμενοι, καὶ λέγοντες, ὅτι περιέρχονται κηρύττοντες βασιλέα τινὰ Ἰησοῦν, ὡς πρὸς δεσπότην ὑνὸς φίλου δραπετεύσαντος, καὶ τυραννίδος ὑποψίαν αὐτοῖς προσπλάττοντες. ὅθεν δῆλον, ὅτι καὶ ὁ δραπέτης ⓦ κατεσίσχυν, καὶ ἐκπλαγῆναι, σκῆψις ἦν· πᾶντα γὰρ ἐκύκων καὶ ἔτρεφον, ὥστε αὐτὸν εἰς θάνατον ἐμβαλεῖν. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ Πιλάτος ἠρώτησε τότε. τί οὖν ὁ Χριστός; σὺ εἶπας. ὡμολόγησεν εἶ βασιλεύς, Ἀλλὰ βασιλεὺς ἑαυτοῦ· ὃ καὶ ἀλλαχοῦ σαφέστερον ἔλεγε, πρὸς ⓦ Πιλάτον ἀποκρινόμενος, Οπ ἡ ἐμὴ βασιλεία οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· ἵνα μηδὲ ἐκεῖνοι, μηδὲ οὗτοι ἀπολογίαν ἔχωσι τοιαῦτα κατηγορούντες. καὶ λογισμὸν ἀναπόρριπτον ἔθηκε λέγων· Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν, ⓖ ὑπηρέται ἂν ⓖ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο, ἵνα μὴ παραδοθῶ. Ἀλλά τοι τοῦτο, ὥστε ταύτην ἀποκρούσασθαι τὴν ὑποψίαν, καὶ φόβον κατέβαλε, δὲ ἑτέρους καταβαλεῖν ἐκέλευσε· καὶ ἵνα μὴ ἠθέλησαν αὐτὸν ποιῆσαι βασιλέα, ἔφυγε. τί οὖν οὐ ταῦτα πρὸς ἐλεύθερον εἰς μέσον, φησὶ, ὅτε ἐγκαλούμενος ὅπου τυραννίδι; ὅτι μυρίας ἔχοντες ἀφορμὰς ἀπὸ τῆς παραλυτικῆς ἀποδείξεως τοῦ δυνατὸν μεῖναι, τῆς παρατυχούσης, τῆς ὑπτειχείας, ἐκόντες ἐτυφλοῦντο καὶ σκοτοῦντο, δὲ διεφθαρμένον ὃ δικαστήριον ἦν. ἀλλ' ὅμως ταῦτα πρὸς οὐδὲν ἀποκρίνεται, ἀλλὰ σιγᾷ· καὶ βραχέα ἀποκρινόμενος, ὥστε μὴ ἀπὸ τῆς διηνεκοῦς σιγῆς αὐθαδείας δόξαν λαβεῖν, ὅτε ὥρκισεν ὁ ἀρχιερεύς, ὅτε ὁ ἡγεμὼν ἤρετο, πρὸς ὃ τὰς κατηγορίας αὐτῶν οὐδὲν οὐκέτι φησίν. ὃ γὰρ ὅμως πεῖσαι ἤμελλεν, ὥσπερ καὶ ὁ προφήτης ἄνωθεν τοῦτο αὐτὸ προδηλῶν ἔλεγε· Εν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη. ὅπου τοῖς ὁ ἡγεμὼν ἐθαύμαζε. καὶ γὰρ θαύματος ἄξιον ἦν ἰδεῖν τοσαύτην ὑπτειχείαν ὑπτιδεικνύμενον, καὶ σιγῶντα ⓦ μυρία εἰπεῖν ἔχοντα. οὐδὲ γὰρ οὐκ ἦν τοῦ Χριστοῦ τι πονηρὸν αὐτῷ κατηγορεῖσθαι, ἀλλὰ ἀπὸ βασκανίας καὶ φθόνου μόνον. ὅτε γὰρ ἔφησαν ψευδομάρτυρας, ἀλλ' οὐδὲν ἐχόντων εἰπεῖν ἐπέκειντο ἔτι, καὶ τὸν Ἰούδαν ἀποπνιγόμενον ἰδόντες, ὃ κατέγνωσαν, ⓦ Πιλάτον ταῖς χερσὶν ἀπονιπτόμενον; καὶ γὰρ πολλὰ καὶ περὶ αὐτὸν ⓦ κατεσκεύασεν, ὥστε αὐτοῖς ἀπαλλαγῆναι· ἀλλ' οὐδενὶ τούτων ἐγίνοντο βελτίων. τί οὖν ὁ Πιλάτος; οὐκ ἀκούεις πόσα σε καταμαρτυρούσιν ὅτοι; ἠβούλετο μὲν γὰρ αὐτὸν ἀπολογούμενον ἀπαλλαγῆναι· διὸ δὲ ταῦτα ἔλεγεν. ὅπου ὃ οὐδὲν ἀπεκρίνατο, καὶ ἕτερόν τι μηχανᾶται. πιὸν δὴ τοῦτο; ἕως μὲν ἀφιέναι αὐτοῖς ἕνα τῶν καταδίκων, καὶ ἐντεῦθεν αὐτὸν ἐξελέσθαι ἐπιχείρησεν.

πεχείρησεν. Εἰ γὰρ μὴ βούλεσθε, φησίν, ὡς ἀθῶον ἀφεῖναι, κἂν ὡς κατάδικον χρίσασθε τῇ ἑορτῇ. Εἶδες τάξιν διατεταραμένην. τὴν μὲν γὰρ αἴτησιν τὴν ὑπὲρ τοῦ κατάδικον, τὸν δῆμον ἔδει (τοῦτο γὰρ ἦν), τὴν δὲ δόσιν, τὸν ἄρχοντος· νυνὶ δὲ τοὐναντίον γέγονε, καὶ ὁ ἄρχων αἰτεῖ τὸν δῆμον, καὶ οὐδὲ ὕστερον γίνονται ἡμεροι, ἀλλ' οὐκ ἀπειλοῦνται μείζονες καὶ φωνοῦσι μείζονες ἀπὸ τῶν πάθους τῆς βασκανίας σκιρτῶντες. οὐδὲ γὰρ εἶχον ὅ, τι κατηγορήσωσιν αὐτοῦ, τοῦτο σιγῶντος· ἀλλ' ἠλέγχοντο καὶ ὕπου ἔδει τὴν τοῦ δικαιωμένου ἀφελοῦσαι, καὶ σιγῶν ἐποίκα αὐθις μείζονα λέγειν καὶ μανιωδέστερα.

19 Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα· μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ τούτῳ. πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν.

Ὁρᾷς οἷος πάλιν ἱκανὸν πάντας αὐτοὺς ἀναπαλέσασθαι; μετὰ γὰρ τὴν ἀπὸ τοῦ πράγματος πεῖρας καὶ ἀποδείξεως, καὶ ὃ ὄναρ ὑπὲρ μικροῦ ἦν. καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ αὐτὸς ὁρᾷ; ἢ ὅτι σκιᾶς ἀξία ἦν μᾶλλον· ἢ ὅτι εἰ αὐτὸς εἶδεν, οὐκ ἂν ὅπως βλάβη ὁμοίως, ἢ ὑπὲρ αὐτὸν ἔζεπεσε. διὰ τοῦτο οἰκονομεῖται τὴν γυναῖκα ἰδεῖν, ὥστε καταδῆλον γενέσθαι πᾶσι. καὶ οὐχ ἁπλῶς ὁρᾷ, ἀλλὰ διὰ πάθη πολλά· ἵνα καὶ ἀπὸ τῆς συμπαθείας τῆς πρὸς τὴν γυναῖκα ὀκνηρότερος γένηται ὁ ἀνὴρ πρὸς τὸ φόνον. καὶ ὁ καιρὸς δὲ μικρὸν διαπετέλει. διὰ γὰρ αὐτὴν τὴν νύκτα εἶδεν. ἀλλ' οὐκ ἦν αὐτῷ ἀσφαλὲς ἀφεῖναι· διὸ καὶ εἶπον, ὅτι βασιλέα ἑαυτὸν ἐποίει. ἐγχειρῶν οὖν ἀποδείξεις καὶ ἐλέγχεις ζητῶν διὰ ὅσα τυραννίδος ἐστὶ τεκμήρια· οἷον, εἰ στρατόπεδα κατέλεγε· εἰ ὅπλα ἐχαλκεύετο· εἰ ἄλλο τι τοιοῦτον ἐπεχείρει· ὁ δὲ ἁπλῶς πάντα σύρεται. Διὰ τοῦτο οὐδὲ αὐτὸν ἀφίησιν ὁ Χριστὸς τὴν ἐγκλησιν λέγων, μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει ὁ παραδιδοὺς μέσοι. ὥστε μαλακίας ἦν ἡ συγχώρησις, καὶ ὃ μισίζαντα ἐκδοῶναι. ἐστὶ μὲν οὖν ἀνανδρος καὶ μαλακός· οἱ δὲ ἀρχιερεῖς πονηροὶ καὶ κακοῦργοι. ὅπου γὰρ εὗρέ τινα ὑπνοῦντα, τὴν τῆς ἑορτῆς νόμον τὸ κελεύοντα ἀφεῖναι κατάδικον, τί πρὸς τοῦτο μὴ χαμωνται; ἔπεισαν οἱ ὄχλον, φησίν, ἵνα τὸν Βαραββᾶν αἰτήσωσιν. Εἶδες πόσῳ αὐτοὺς ποιεῖται πρόθυμον, ὥστε αὐτὸν ἀπαλλάξαι ἐγκλήσεως· καὶ πόσῳ αὖθις ἀπουδάζω, ὥστε μηδὲ σκιὰν ἐπαιτίας ἀπολογίας καταλιπεῖν. Τί γὰρ ἔδει; οἱ ὁμολογημένου, ἢ τὸν ἀμφισβητούμενον ἀφεῖναι; Εἰ γὰρ ὅτι τοῖς ὁμολογημένοις ἀφίεσθαι ἔδει, πολλῷ μᾶλλον ὅτι τοῖς ἀμφιβόλοις. καὶ γὰρ ὅπου ὁμολογημένων δυσφόνων χειρῶν αὐτοῖς ἐδόκει εἶναι. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἁπλῶς εἶπεν, Εἶχον λῃστήν, ἀλλ' ὅπισημον· τοιοῦτοι, πρόσχημα κακίας, μυρίους ἐργασάμενον φόνους. ἀλλ' ὅμως καίτοι τὸν τῆς οἰκουμένης σωτῆρος πρόσωπον καὶ ὕστερον ἡδέσθησαν, ὅτι ἅγιος ἦν· ὕστερον τὸν τῆς φιλανθρωπίας νόμον. οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδέν· ἀλλὰ καθάπαξ αὐτὸν ὁ φθόνος ἀπετύφλωσε, καὶ μὴ τῆς οἰκείας κακίας καὶ δῆμον ἐξαφθείρεσιν, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνου ἀπάτης τὸ ἐφάπτου δώσωσι δίκην. ἐπεὶ οὖν οὐκ ἦσυχον ἠτήσαντο, λέγει· 22 Τί οὖν ποιήσω Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν; Καὶ τοῦτο πάλιν ἐντεῦθεν βουλόμενος, ὧν ποιῆσαι κυρίους τῆς αἱρέσεως, ἵνα κἂν αἰσχυνθέντες αἰτήσωσι, καὶ τῆς αὐτῶν φιλοτιμίας γένηται τὸ πρῶτον. Ὃ μὲν γὰρ λέγει, ὅτι οὐχ ἥμαρτε, φιλονεικότερους ἐποίει· ὃ δὲ οὐκ φιλανθρωπίας ἀξιοῖ σωθῆναι, δυσαντίρρητον ἔχει τὸ πεῖσαι καὶ τὸ αἰτῆσαι. καὶ ὅπως ἔλεγεν·

Σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν. ὁ δὲ ἔφη· 23 Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; καὶ ὅ οὐδαμῶς ἔκραζον, σταύρωσον.

24 Ὁ ὁρῶν ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ, νίπτεται τὰς χεῖρας, λέγων· ἀθῷός εἰμι.

Τί οὖν παραδίδωσι; τί ὅτι οὐκ ἐξήρπασε, καθάπερ καὶ Παῦλον ὁ χιλίαρχος; καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἤδει χαριζόμενος τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ σάσις ἐγίνετο διὰ αὐτὸν καὶ θόρυβος, ἀλλ' ὅμως ἔστη πρὸς πρώτας γνώμας. ἀλλ' οὐχ οὕτως ἦν, ἀλλὰ δυσωδύρως καὶ σφόδρα μαλακῶς, καὶ πρώτης ὁμοῦ διεφθείροντο. ὅτε γὰρ οὗτος πρὸς τὸ πλῆθος ἦν, ὅτε τὸ πλῆθος πρὸς τοῦτον

Ιουδαίους, καὶ πόντα ἂν ἦν αὐτῷ ἡ ἀπολογία αἰτήσατο. καὶ γὰρ εὐκαίρως ἔκραζον, [τυτέστι, μᾶλλον ἔκραζον,] σταυρωθήτω. ὃ γὰρ ἐνέλιπε μόνον ἤθελον, ἀλλὰ καὶ ὅτι πονηρᾶς αἰτίας, καὶ τὸ δικαίζοντος ἀντιλέγοντες ἐπέμενον τὰ αὐτὰ βοῶντες. Εἶδες πόσα ἐποίησε Χριστός, ὥστε αὐτοὺς ἀναπεῖσαι; καθάπερ γὰρ τὴν Ἰούδου ἀνεκρύετο πολλάκις, ὅπως καὶ τούτους ἀνέξηλε δι' ἃ τε πρὸς τὸν σταυρὸν, καὶ πρὸς αὐτὸν τὴν κρίσιν. καὶ γὰρ ὅτε εἶδον τὴν ἀρχὴν καὶ δικαίζοντα ἀπονιπτόμενον καὶ λέγοντα· ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τούτου, εἶδε καταμυκτηρίαν καὶ δι' ἃ τὴν ῥῆσιν· καὶ δι' ἃ τὰ γράμματα· καὶ ὅτε τὸν Ἰούδαν ἀπαγξάμενον, καὶ ὅτε αὐτοὶ τὸν Πιλάτον παρεκάλουν ἕτερον αὐτὸν λαβεῖν. ὅταν γὰρ ὁ κατήγορος καὶ προδότης ἑαυτὸν καταδικάζῃ, καὶ ὁ ψηφιζόμενος ἀποδύηται τὰ ἐγκλήματα, καὶ ὅλως τοιαύτη κατ' αὐτὸν ἡ νύξις φαίνηται, καὶ ὡς κατάδικον αὐτὸν δεῖ τιμᾶσθαι· πίαν ἔξουσιν ἀπολογίαν; Εἰ γὰρ καὶ μὴ ἐβούλοντο ἀθῶον εἶναι, ἀλλ' οὐχὶ καὶ λῃστὴν αὐτὸν προετιμῶσαν ἔδει, καὶ λῃστὴν τὸν ὁμολογημένον καὶ σφόδρα ὁπισημον ὄντα. Τί οὖν ἐκεῖνοι; ὅτι τὴν δικαστὴν εἶδον χεῖρας ὑποδυόμενοι καὶ λέγοντα· ἀθῷός εἰμι, ἔκραζον·

25 Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ὅτι τὰ τέκνα ἡμῶν. Τότε δὴ λοιπὸν, ὅτε καθ' ἑαυτῶν τὸν ψῆφον δεξιώσαντο, συνεχώρησε πόντα γενέσθαι. θέα δὲ ἐνταῦθα τὴν πολλὴν προπληξίαν. τοιαύτη γὰρ ἡ ἀλογος ὁρμὴ καὶ ἡ πονηρὰ ὑπερθυμία· οὐκ ἀφίησί τι τῶν δεόντων ἰδεῖν. ἔξω γὰρ, "ὑμῖν αὐτοῖς ἐπράσατε τί καὶ ὅτι τὰ τέκνα τὴν ἀρὰν ἕλκετε; ἀλλ' ὅμως ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης τοσαύτην μανίαν ἐνεκαινίσθων, καὶ καθ' ἑαυτῶν καὶ κατὰ τῶν παίδων, ὑ μόνον ὑπὲ τῶν παίδων, ἀλλ' οὐδὲ ἐπ' αὐτῇ τὴν ψῆφον ἐκύρωσεν· ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν ἐκείνων ἐδέξατο τοὺς μετανοήσοντας, καὶ μείζονα ἀγαθῶν ἠξίωσε. καὶ γὰρ καὶ Παῦλος ἐξ αὐτῶν ἦν, καὶ αἱ τῶν πεπιστευκότων μυριάδες ἐν Ἱερουσαλήμ. Θεωρεῖς γάρ, φησὶν ὁ Ἰάκωβος, ἀδελφέ, πόσαι μυριάδες πεπιστευκότων εἰσὶ τῷ Θεῷ Ἰουδαίων. * Εἰ δέ τινες ἀναπέπεισαν, ἑαυτοῖς λογιζέσθωσαν τὴν τιμωρίαν.

Πρξ. κα. κ.

* ἐν τούτῳ ἴσως.

26 Τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, (ιν) ὃν Ἰησοῦν φραγελλώσας παρέδωκεν, ἵνα σταυρωθῇ. Καὶ διὰ τί ἐφραγέλλωσεν; ἢ ὡς καταδίκον, ἢ ἵνα μαθεῖν τῇ κρίσει βλάβος, ἢ ἐκείνοις χαρίσασθαι· καίτοιγε οὐδὲν ἐκείνων ἐκείνου. καὶ γὰρ καὶ περὶ τούτου εἶπε· λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. καὶ πολλὰ ἐν τοῖς δυναμένοις αὐτὸν κακοῦν ἀνάσχεσθαι, καὶ τὰ σπάσματα, καὶ τὰ μαύματα, καὶ ἡ πολλὴ τοῦ δεσμοῦ πάροντος ἀνεξικακία, καὶ ἡ σιγὴ μᾶλλον ἢ ἄφατος. ὅπου γὰρ, καὶ δι' ὧν ἀπελογήσατο καὶ δι' ὧν ἠνέχθη, ὁ δεσπότην ἐδείξε, πάλιν ὁ ὑψηλὸν καὶ μεγαλοφυὲς ἐν τῇ σιγῇ καὶ διὰ τοῦ καταφρονεῖν τῶν λεγομένων ἐπιδείκνυται, διὰ πόσων αὐτοὺς πρὸς ὃ οἰκεῖον ἐνάγων δεῦρο μάθοι ἀλλ' οὐδενὶ τούτων ἐῖξαι ἠθέλησε.

ΗΘΙΚΟΝ Ὅταν γὰρ ἅπαξ, καθάπερ ἐκ πολέμης ἢ μανίας τινὸς ἀτόπου, καταχυθῶσιν (ιι) λογισμοὶ, δύσκολον ἀνενεγκεῖν μὴ σφόδρα ἡμιναίους ὄντας τὴν καταπεπωκέναι ψυχήν. δεινὸν γὰρ, δεινὸν τοῖς πονηροῖς τούτοις πάθεσι δοῦναι χώραν. διὸ χρὴ πάντι τρόπῳ διακρούεσθαι καὶ ἀξιωθῆναι αὐτῶν τὴν εἴσοδον. ὅταν γὰρ ὑπολάβωσι τὰς ψυχὰς, καὶ κατασχεθήσωσι, καθάπερ πῦρ εἰς ὕλην ἐμπεσὸν, ὅπου λάμψεσθαι τὴν φλόγα δυνάσονται. διὸ παρακαλῶ πάντα ποιεῖν ὥστε ἀποτειχίζειν αὐτοῖς τὴν εἴσοδον, μηδὲ τούτῳ ψυχοφθόρῳ λογισμῷ παραμυθουμένους ἑαυτοὺς πᾶσι ἐπεισάγειν πονηρίαν, λέγοντας· τί παρὰ τοῦτο, καὶ τί πρὸς ἐκεῖνο; τὰ γὰρ μικρὰ κακὰ σύντροφα ἴσχει). ὁ γὰρ διάβολος μιᾶς ὢν, πολλῇ κέχρηται τῇ κακουργίᾳ καὶ βυθίσαι καὶ συγκαταβάσει πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀπώλειαν, καὶ ἀπὸ τῶν μικροτέρων προσβάλλει. σκόπει δὲ· ἠβούλετο τὸν Σαοὺλ εἰς ἐπαοιδοῦ ληρωδίαν ἐμβαλεῖν. ἀλλὰ τοῦτο εἰ παρὰ τὴν ἀρχὴν συνεβούλευσεν, οὐκ ἂν προσέσχεν ἐκεῖνος. πῶς γὰρ ὁ καὶ "ἐλαύνων αὐτὰς; διὰ τοῦτο πρῶτα καὶ μικρὰ αὐτὸν εἰσάγει. ὅπου γὰρ ἤκουσε τοῦ

χ. ἑαυτῶν

χ. καὶ ψυχῆ

χ. κεκυφὼς

τὸν Σαμουὴλ, καὶ προεκάλουν μὴ καθημένους μένειν· ἀλλὰ τοῦ ὀλεθρεύσαι, ἐγκαλύμματος φησιν, ἡ ἀνάγκη τοῦ πολεμίου ἐλθόντος μείζων· καὶ δέον θρηνῆσαι, ἀλλ' ὡς ὀφείλων ἐργασάμενος διετέθη. πάλιν ἐκέλευσε τῷ Κύριῳ τὸν Ἀμαληκίτας ὁ Θεός· ὁ δὲ καὶ τοῦτο παρέβη. ἐλθὼν εἰς τὰ τοῦ Δαβὶδ ἀξέπλησε τολμήματα, καὶ ὥσπερ ἡρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ὀλισθαίνων οὐκ ἔστη, ἕως εἰς ἄβυσσον τῆς ἀπωλείας ὁ βαράθρου ἐλθὼν ἐνέβαλεν ἑαυτόν. ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ Κάϊν· οὐκ εὐθέως προῄρμησεν ἀνῆρε τὸν ἀδελφόν, ἐπεὶ οὐκ ἂν ἔπεισεν, ἀλλὰ πρότερον πρασκυάζει τὰ φαυλότερα προσενέγκαι, λέγων· οὐδὲν τοῦτο ἔστιν ἁμάρτημα. δεύτερον, φθόνον καὶ βασκανίαν ἀπῆψεν, οὐδὲν οὐδὲ πρὸς τοῦτο λέγων. τρίτον, ἀνελεῖν ἔπεισε καὶ ἁρπάσαι τοῦ μαγφονίαν, καὶ δ' προτέρων ἀπέστη, ἕως τοῦ χολεφόνα ἐπιθῆκε τοῦ κακοῦ. διὰ χειρὸς γὰρ ἀρχαὶ ἀναχρέας. μάλιστα μὲν γὰρ, εἰ καὶ ἐφ' ἑαυτῷ τὰ προῶτα ἁμαρτήματα εἰσήκει, οὐδὲ ὥπω καταφρονεῖ ἐγκλημα τῶν προτέρων πλημμελημάτων· νυνὶ δὲ καὶ ὅτι μείζονα αἴτιον, ὅταν ἁμάρτῃ ἡ ἀγάπη. διὰ χειρὸς πόντα πιεῖν ὥστε καὶ ἄρχας αὐτῷ δύασθαι. μὴ γὰρ δὴ πρὸς τὴν φύσιν ἴδῃς τοῦ ἁμαρτήματος, ὅτι μικρά, ἀλλ' ὅτι μεγάλου τινὸς ῥίζα ἁμαρτάνεται. εἰ γὰρ χρή τι καὶ θαυμαστὸν εἰπεῖν· καὶ τοσαύτης δεῖ σπουδῆς καὶ μεγάλα πλημμελήματα, ὡς τὰ μικρὰ καὶ καὶ βίαια. ἀσφαλὲς μὲν γὰρ αὐτὴ ἡ φύσις τῆς ἁμαρτίας ἀποστρέφεται καὶ πρασκυάζει· τὰ δὲ μικρὰ αὐτῷ τούτῳ εἰς ῥᾳθυμίαν ἐμβάλλῃ, καὶ οὐκ ἀφίσι γενναίως ἀγωνίσασθαι πρὸς τὴν αὐτῶν ἀναίρεσιν. διὰ καὶ ταχέως γίνεται μεγάλα, καθευδόντων ἡμῶν. τοῦτο καὶ ἐν τοῖς σώμασι συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν. ὥπω καὶ ὅτι τὸ ἰάδα τὸ μέγα τοῦτο ἐτέχθη κακόν. εἰ γὰρ μὴ ἔδοξεν αὐτῷ μακρὰν εἶναι τὸ κλέπτειν τῶν πενήτων τὰ χρήματα, οὐκ ἂν εἰς τοιοῦτον ἐξενέχθη τὸ προδοσίαν. εἰ μὴ μακρὰν ἔδοξεν εἶναι τοῖς Ἰούδαίοις τὸ ἀπὸ κενοδοξίας ἀλίσκεσθαι, οὐκ ἂν ἐξωλίσθησε εἰς τὸ χριστοκτόνοι γενέσθαι. καὶ πόντα ἢ τὰ κακὰ ἐκ τούτου ἴδοι τις ἄν γενόμενα. οὐδεὶς γὰρ ταχέως καὶ ἀθρόον ἐπὶ τὴν κακίαν ἐκπηδᾷ. ἔχει γάρ, ἔχει τινὰ αἰσχύνην ἐγκειμένην ἡμῖν ἡ ψυχὴ, καὶ πρὸς τὰ κακὰ αἰδῶ, ἃ ἀθρόοι οὐκ ἂν τοσοῦτον δυσχωρήσειεν, ὡς ὑφ' ἓν ἅπαντα ῥίψαι, ἀλλ' ἡρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ἀπόλλυται, ὅταν ἀμελῇ. ὥπω καὶ εἰδωλολατρείαν τῶν ἀναθέντων τὰ μὲν θεῶν τιμωμένων, καὶ τὰ ζώντων καὶ τῶν ἀποθανόντων. ὥπω καὶ ξόανα προσεκυνήθη· ὥπω καὶ πορνεία ἐκράτησε, καὶ τὰ ἄλλα κακά. σκόπει δέ. ἐγέλασέ τις ἀκαίρως· ἐκέκλεσεν ἕτερος· ἄλλος ἐξέλυσε τὸ φίδον, εἶπεν· οὐδὲν πρὸς τοῦτο. τί γὰρ ὅτι ὁ γελᾷ; τί δὲ πρὸς τοῦτο ταῦτα; ἀπὸ τούτου βύτιος ἐτέχθη, εἶθ' ἡδυλογία, εἶτα αἰσχρολογία, εἶτα αἰσχραὶ πράξεις. πάλιν ἕτερος ἐγκαλύμματος ὅτι ὁ γελᾷ ἐκάλλυνε τὸ πλησίον καὶ λοιδορίας καὶ κακηγορίαν, κατεφρόνησεν, εἶπεν· οὐδὲν ὅτι ὁ κακὸς λέγει. ἀπὸ τούτου μῖσος ἔτεκεν ἄφατον, ἔχθραν ἀκατάπαυστον, λοιδορίας ἀπείρους· ἀπὸ τῶν λοιδοριῶν πληγάς· ἀπὸ τῶν πληγῶν φόνου πολλάκις. ἀπὸ μὲν οὖν τῶν μικρῶν ὥπω τὰ μεγάλα εἰσάγει ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκάστοτε· ἀπὸ δὲ τῶν μεγάλων ὁ ἀπογινώσκειν, ἀλλὰ καὶ τούτου μεθόδου οὐκ ἐλάττονα τὰ πρότερα ὁρῶν. ὁ γὰρ ὥπω ὁ ἁμαρτάνειν, ὡς ὁ ἀπογινώσκειν ἀπόλλυσιν. ὁ μὲν γὰρ πλημμελήσας, ἂν νήφῃ, ταχέως μετανοήσας διορθοῦται ὁ γεγληκέναι· ὁ δὲ ἀπαγορεύσας δὲ μὴ μετανοῆσαι, διὰ τοῦτο ἐκπίπτει τῆς διορθώσεως ταύτης, οὐκ ἐπιπηδᾷ καὶ ἀπὸ τῆς μετανοίας φάρμακα. ἔχει καὶ τρίτον χαλεπώτατον ἐνέδρευμα· ὅτι, ὅταν βλασφείας χῆμα προσθῇ ὁ ἁμαρτήματι. καὶ πῶς τοσοῦτον ἰσχύει ὁ διάβολος, φησὶν, ὥστε μέχρι τούτου ἀπατῆσαι; ἄκουε οὖν καὶ φυλάττου αὐτοῦ τὰ νοήματα. προστάττει ὁ Χριστὸς διὰ Παύλου γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι, καὶ μὴ ἀποστῆναι ἀλλήλων, εἰ μὴ ἐκ συμφώνου· ἀλλά τινες ἕνεκα πορνείας ἀπολύσασαι τὴν ἰδίαν ἀνδρῶν, ὡς βλαβεῖς τι ποιοῦσαι, ὠήσαν ὅτι μοιχείαν ἑαυτάς. σύνοισον γοῦν ἡλίκον κακὸν, πόνοι τοσοῦτοι γεγόμωσας, ὡς τὰ μέγιστα ἠδικηκέναι ἐκάλεσε, καὶ τὴν ἑκάστου τινὸς δίκην, καὶ εἰς βάραθρον ἀπωλείας τὸν ζωοποιοῦντα ὠθεῖν. ἕτεροι πάλιν νόμον νηστείας ἀπειρημένοι σιτίων, καὶ μακρὰν προῆλθον ὅτι τὸ βλύσταε-

σθαι ταῦτα· ὃ καὶ αὐτὸ μεγίστην φέρει τὴν κόλασιν. ταῦτα γὰρ γίνεται, ὅταν * ἀπὸ οἰκείας προαιρέσεως πρὸς τὰ τῆς γραφῆς δόγματα κατιώσιν. εἰώμισαν δὲ οἱ πρῶτοι Κορινθίοις, τελειότητος εἶναι τὸ πάντων ἀπλανέστατα, καὶ τὴν κεκωλυμένων· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἦν τελειότητος τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐσχάτης παρανομίας. ἀπὸ τούτου καὶ σφοδρῶς αὐτοῖς ὁ Παῦλος ἐπιτιμᾷ, καὶ τῆς ἐσχάτης ἔλεγεν αὐτοὺς ἀβουλήτους εἶναι. ἕτεροι πάλιν βούλεσθαι εἶναι νομίζουσι, τὸ κομᾶν φασὶ κεφαλῆς. καὶ τοῦτο μὲν τὴν κεκωλυμένων ἐστί, καὶ πολλοῦ ἔχον τοῦ ἁμαρτήματος. πάλιν ἕτεροι τὸ λυπεῖσθαι ὅτι τοῖς ἁμαρτήμασιν ἀμέτρως ὡς κερδαλέοι διάκεινται· ἀλλὰ καὶ αὐτὸ μελαγχολικῆς ἐστι, καὶ ἐδήλωσεν ὁ Ἰούδας· ἐπὶ τοῦθι γὰρ καὶ ἀπήγξατο. ἀπὸ δὲ καὶ ὁ Παῦλος ὑπὲρ τοῦ πεπορνευκότος ἐδεδίκει μή τι πάθῃ τοιοῦτον, καὶ παρῄνει Κορινθίοις ταχέως αὐτὸν ἁρπάσαι, Μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. εἶτα δείκνυσιν ὅτι ἦν τῆς" ἐπέδρας ἐστὶ τῆς ἐκείνου, φησίν· ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ. ὁ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν, ὅτι μὴ δόλου πολλοῦ περιβάλλει, φησίν. ἐπεὶ εἰ μὴ πρόφασις καὶ φανερῶς ἐπολέμει, οὐκ ἦλος αὐτῷ καὶ ῥᾳδία ὑπῆρχεν ἡ νίκη· μᾶλλον δὲ νῦν, ἐνῶ σιωπᾷ, οὐκ ὀλίγος ἔστιν. καὶ γὰρ πρὸς ἑκάστην" ὁδὸν τούτων καθωπλίσεν ἡμᾶς ὁ Θεός. καὶ γὰρ πείθων μήτε τῷ μακρὰν τοῦτων καταφεύγειν, ἄκυρον εἶναι λέγων· Οὐ εἶπὼν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν· καὶ ὁ ἰδὼν ἀκάθαρτος ὀφθαλμοῖς, μοιχὸς ἐστὶν ἀπηρτισμένος. καὶ τὸν γλωσσαλγίαν παλαίει, καὶ πάντα τὰ σπέρματα δυσὶ ῥήμασι τοῖς ἀρχαῖς καὶ τὰ σπέρματα δύσασθαι τοῦ κακοῦ, καὶ τοῦτο ἀρχὴν ῥήματος φησι διδοῦναι λόγων. ἀπὸ τοῦτο καὶ ὁ Ἰωὴλ, ὁ τὰς προφήσεις μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς ἱστορίας τῶν παίδων ἐθεράπευσεν. ὑπὲρ ὧν τὸ μὴ ἀπολωλέναι φησί· Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; καὶ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει; καὶ πάλιν· Οὐ θελήσει θελήσω τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι αὐτὸν καὶ ζῆν· καὶ, Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε· καὶ πάλιν, Χαρὰ ἔσται ἐν οὐρανοῖς ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι· καὶ πολλὰ ἕτερα τοιαῦτα ῥήματά τε καὶ παραδείγματα ἐν τῇ γραφῇ κείται. πρὸς ὃ καὶ ὁ σήμερον βουλόμενος μὴ ἀπόλλυσθαι, ἀκουσον Παύλου λέγοντος· Μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. ταῦτα οὖν εἰδότες, πάσας ἐπιτειχίζωμεν τὰς ὁδοὺς τὰς παραπεπουσας τοῦ ῥαθύμους τοῦ ἀπὸ τῆς γραφῆς ζώσης. μηδὲ λέγε· Τί γάρ ἐστιν, ἐὰν ἴδω γυναῖκα καλὴν περίεργος; ἀλλὰ τοῦ ἐν καρδίᾳ μοιχείαν ἐργάσῃ, ταχέως καὶ τοῦ ἐν χερσὶ τολμήσεις. μὴ εἴπῃς, Τί γάρ ἐστι τοῦτο, ἐὰν Ⓦ πέντε τοῦτον παραδράμω; ἀλλὰ γὰρ τοῦτον παραδράμῃς, καὶ Ⓦ ἕτερον· καὶ ἑκατόν, ἐὰν Ⓦ ἄλλον. μήτι σὺ οὐ πάλιν· Τί γάρ, ἐὰν ἐπιθυμήσω τοῦ τοῦ πλησίον; τοῦτο γάρ, τοῦτο ἐποίησεν ὁ Ἀχαάβ ἀπολέσθαι· καίτοι ἀμπελὼν κατέβαλεν, ἀλλὰ παρὰ ἀξίαν ἔλαβεν. ὁ γὰρ βιαζόμενον δεῖ ὠφελῆσαι, ἀλλὰ πίπτοντα. εἰ δὲ ὁ τοῦ περισκυσαι ἀμπελῶν καταδικῶν, οὕτω κατεδικάζετο, ὅτι παρ' ἄκοντος ἔλαβεν· ὁ μηδὲ τοῦτο ποιῶν, ὁ παρὰ ἄκοντος ἁρπάζων, ὁ ταῦτα ἐν τῇ χερσὶ πολιτευόμενος, τίνος οὐκ ἐστὶ κολάσεως ἄξιος; ἵν' οὖν μὴ κολασθῶμεν, βίας ἁπάσης καὶ ἁρπαγῆς καθαροὶ ἑαυτοὺς παρατηρῶντες, καὶ τῶν ἁμαρτημάτων καὶ τοῦ ἀρχὰς αὐτῶν φυλαττόμενοι, μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς ἐπιμελώμεθα ἀρετῆς. οὕτω γὰρ καὶ τῶν αἰωνίων ἀπολαύσομεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. πζ. 27 ΤΟΤΕ ΟΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΤΟΥ ΗΓΕΜΟΝΟΣ

παραλαβόντες Ⓦ Ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον, συνήγαγον ἐπ' αὐτὸν ὅλην τὴν σπεῖραν, 28 Καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν, περιέθηκαν" αὐτῷ χλαμύδα κοκκίνην. 29 Καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ κάλαμον ἐπὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ· καὶ γονυπετήσαντες

πετήσαντες ἐμπροσθεν αὐτῦ, ἐνέπαιζον αὐτῳ λέγοντες· χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ιουδαίων.

Ὥσπερ ἔκ τινος στομάτος ὁ διάβολος εἰς πάντας τότε ἐχόρτασεν. ἔστω γὰρ, Ιουδαῖοι φθόνῳ καὶ βασκανίᾳ τηκόμενοι ἐπὶ τοίοσδε εἰς αὐτόν· ἀλλὰ γεγραπται πολλὰ καὶ ἐκ ποίας αἰτίας; οὐκ οἶδεν ὅτι ὁ διάβολος ἐκεῖνος ὁ τότε βακχεύων εἰς πάντας; καὶ γὰρ τέρψεις ἐποίουν πάντας εἰς αὐτὸν ὕβρεις, ὠμοὶ καὶ ἀνήμεροί τινες ὄντες. δέον γὰρ συναλύειν, δέον διαχρῦσαι, ὅπερ καὶ ὁ δῆμος ἔπαθε· τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησαν, τοιαῦτα δὲ ὕβριζον καὶ ἐσάλλοντο, ἴσως καὶ αὐτοὶ χαίρειν ὁμολογοῦντες τοῖς Ιουδαίοις, ἢ καὶ οἰκείαν δυσχρωτίαν ἀπέσβεσται προσάπτοντες. καὶ αἱ ὕβρεις διάφοροι καὶ ποικίλαι. τὸν γὰρ ἀεὶ κεφαλὴν σκεπάζοντα τοῦτον ποτὲ μὲν σκολάφιζον· ποτὲ δὲ τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν τῶν ἀκανθῶν καθύβριζον· ποτὲ δὲ τὰ καλάμῳ ἔτυπτον αὐδρες μιαροὶ καὶ σιαγεῖς. τίς ἡμῖν ἔσαι λόγος λοιπὸν ὅτι ὕβρεσι χιονμένοις μὴ δῶ Χριστὸν ζῶντα παθεῖν; καὶ γὰρ ἕκαστος ὄρος ὕβρεως δῶ γινόμενον ἐνδεὲς ἦν, ἀλλ' ἅπαν δῶ σῶμα ὅλον δι' ὅλου ὑβρίζετο· ἡ κεφαλὴ διὰ τὰ περὶ κεφαλὴν καὶ καλάμῳ καὶ τὸ κολαφίζεσθαι· δῶ πρόσωπον ἐμπτυόμενον· αἱ σιαγόνες ῥαπιζόμεναι· δῶ σῶμα ὅλον διὰ τὰ μαστίγων, διὰ τὸ γυμνοῦσθαι, διὰ τῆς περιβολῆς τῆς χλανίδος καὶ τῆς περιστοιχούσης περισχισμοῦ· ἡ χεὶρ διὰ τὸ καλάμῳ, ὃν ἔδωκαν αὐτῇ σκῆπτρον κατέχειν αὐτόν· δῶ σῶμα πάλιν διὰ τῆς τῶν ὀζους περισκομιδῆς. τί τούτων ἡμῶν αὖ χαλεπώτερον; τί ὑβριστικώτερον; πρῶτα γὰρ λόγον ὑπερβαίνει τὰ γεγονότα. καθάπερ γὰρ δεδοικότες μὴ δόξωσιν ἐλλιμπάνειν τι τῆς* πολυμήματος, οὕτω μὲν περιφῆκαν οἰκείαις ἀνείλαν χερσὶ, τὸν ὑψηφωμένον δικαστὴν, ὕστερον ἅπαντα περιάπτουσι, καὶ αὐτόχρημα γίνονται, καὶ κατακρίνουσι παρ' ἑαυτῶν καὶ καταδικάζουσι, καὶ παραδιδόασι τῷ Πιλάτῳ, λέγοντες· τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν· καὶ ἐναλλονται, καὶ ἀνυβρίζουσι, διὰ ἑαυτῶν δεσμοιοῦντες, ἀπάγοντες, καὶ τῶν ὑβρεων τῶν ἀπὸ τῶν γραπτῶν αἴτιοι καθίστανται· καὶ περισπῶσι καὶ λοιδορούμενοι καὶ ἐμπτύουσι καὶ κωμῳδοῦσιν. οὐδὲν γὰρ ἐνέλιπε ὁ Πιλάτος εἰσπεῖσαι, ἀλλὰ πάντα αὐτοῖς ἐποίουν, καὶ κατήγεσι, καὶ δικασταὶ, καὶ δήμιοι, καὶ πάντα γινόμενοι. καὶ ταῦτα ἀναγινώσκεται πᾶσι ἡμῖν, ὅταν πάντες συνέρχωνται. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν ἕλληνες, ὅτι τὰ μὲν λαμπρὰ καὶ περιφανῆ, οἷς, τὰ σημεῖα καὶ τὰ θαύματα, ἐπιδείκνυσθε τοῖς δήμοις καὶ τοῖς λαοῖς, τὰ δὲ ἐπονείδιστα ταῦτα ἀποκρύπτεσθε, φυλονόμησεν ἡ τοῦ πνεύματος χάρις, ἐν πάσῃ δήμῳ ἑορτῇ, ὅταν ἄνδρες παμπληθεῖς καὶ γυναῖκες πλῆθωσι, καὶ πάντες ἁπλῶς τῷ μεγάλῳ τοῦ πάσχα ἑστήκασιν, τότε ταῦτα πάντα ἀναγινώσκεται. ὅταν ἡ οἰκουμένη πᾶσα πλήρη, τότε λαμπρὰ ταῦτα ἀνακηρύττεται τῇ φωνῇ· καὶ τούτων ἀναγινωσκομένων καὶ πᾶσι γνωριζομένων, ὁ Χριστὸς πιστεύεται εἶναι Θεός· καὶ μὴ τῶν ἄλλων καὶ διὰ ταῦτα προσκυνεῖται, ὅτι τοσοῦτον ὑπὲρ ἡμῶν καταδέδωκε καὶ πτήξιωσεν ὡς καὶ ταῦτα παθεῖν, παιδεύων ἡμᾶς εἰς πᾶσαν ἀρετήν. ταῦτα τοίνυν διὰ παντὸς ἀναγινώσκωμεν. καὶ γὰρ πολὺ τὸ κέρδος, μεγίστη ἐντεῦθεν ἡ ὠφέλεια. ὅταν γὰρ ἴδῃς καὶ σήμασι καὶ προσήμασιν αὐτὸν προσκυνούμενον καὶ χλευαζόμενον, καὶ μὴ τοσαύτην κωμῳδίαν καὶ κινδυλιζόμενον καὶ τὰ ἕκαστα πάσχοντα, κἂν αὐτὸς λίθος ᾖς, κινηθεὶς ἡμέρᾳ πάντως μαλακώτερος, καὶ πᾶσαν ἐκβαλεῖς ἀπὸ τῆς ψυχῆς φλεγμονήν. ἄκουε τοίνυν καὶ τῶν ἐξῆς. ὅπου γὰρ ἐνέπαιξαν, ἤγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σαυρῶσαι, φησι, καὶ γυμνώσαντες ἔλαβον αὐτοῦ τὰ ἱμάτια, καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ, πότε ἀποπνεύσει· καὶ διανέμονται τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ὅπερ ὅτι τῶν σφόδρα βυτελῶν καὶ ἀπερριμμένων ἦν καταδίκων, καὶ οὐδένα ἐχόντων, καὶ ἐπ' ἐρημίας ὑπαρχόντων ἀπάσης. μείζονα τὰ ἱμάτια, διὸ καὶ τηλικαῦτα γέγονε θαύματα· ἀλλ' οὐδὲν ἐπῆρε τότε, τοῦ Χριστοῦ κατέχοντος τὸν ἀπόρρητον δυνάμιν. ὁ μὲν-

κεφ

κεφ᾽ ᾧ προσθήκη κ᾽ αὕτη προοιμίας ἰῶ. ὡς γὰρ εἰς ἄπιμον, Ⓒ ἀπερίμιμνόν, ὕταν ἔφιω, καὶ Ⓦ πθώτων βὐτελέσατον, ὕτω" πθώτα ἐτόλμων. Εἰς γοιῶ τοὺς ληςας᾽ οὐδὲν τοιοῦτον εἰργάσαντο, ἀλλ᾽ εἰς Ⓦ Χριςὸν ἁπθωτα τολμῶντα ἐτόλμων· κ᾽ μέσον αὐτὸν ἐςαύρωσαν, ἵνα τῇ δόξῃ τῇ ἐκείνων κοινωνήσῃ. χ. πωῦτα

34 Καὶ ἔδωκαν αὐτῷ ὄξος πιεῖν, Καὶ τοῦτο συνειζόντες. Ὁ δὲ οὐκ ἠθέλησεν. Ἐ- 5
Ιωαν. ιθ. λ. πειδὴ δὲ φησιν, ὅτι γλυκάνθυος εἶπε, Τετέλεςαι· ἡ προφητεία πεπλήρωται ἡ περὶ τούτου.
Ψαλμ. ξη. κα. Ἐδώκαμεν γάρ, φησιν, εἰς τὸ βρῶμά μου χολήν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος. Ὑδὲ ἐκεῖνος ἦν δείκνυσιν ὅτι ἔπιεν. οὐδὲν γὰρ διέφηκε τὸ ἁπλῶς γλυκαθῆναι τοῦ μὴ πιεῖν, ἀλλ᾽ εἰ καὶ τὸ αὐτὸ δηλοῖ ἀλλ᾽ ὅμως οὐδὲ σὺ ταῦτ᾽ ἴσαν) τῆς προφητείας, ἀλλὰ κ᾽ γυμνώσαντες κ᾽ σταυρώσαντες, Ⓒ τὸ ὄξος προσενεγκόντες, ταῦτ᾽ αὐτῶν προσθήκοισι· κ᾽ ὑπὲρ σταυροῦ βλέποντες ἀ- 10 χ. ἴσασιν οἱ λοι. νεσχλοπισμένον, ὀνειδίζουσι κ᾽ αὐτοὶ καὶ Ⓐ προπορευόμενοι, ὁ πθώτων χαλεπώτερον ἰῶ, τὸ καὶ ἐπὶ αἰτίᾳ ἀπαλεώνος καὶ πλάνης ταῦτα πάσχειν, κ᾽ ὡς" ἀληζόνα καὶ εἰκῇ κερματίζοντα, χ. ἀλαζόνα ὕταν ἔλεγε. διὰ ταῦτα αὐτὸν καὶ ἐσταύρωσιν δημοσίᾳ, ἵνα πθώτων ὁρώντων ἐκπομπεύωσι. διὰ τοῦτο κ᾽ χερσὶ σφαπωπικαῖς, ἵνα κ᾽ ἐν δημοσίῳ δικαςηρίῳ τούτων τολμωμένων, καὶ τ᾽ παροινίας ἐπιτείνῃ). καίτοι τίνα οὐκ ἂν ἐπέκαμψαν ὁ ὄχλος ὁ ἐπαχθληθεὶς αὐτῷ κ᾽ θρίωσι; 15 ἀλλ᾽ ὐχὶ κ᾽ τοῦτο θῆσας τούτους. διὰ δὲ τοῦτο Ⓒ αὐτὸς ἐκείνοις μὴ ἀποκρίσεως ἀξιοῖ, τούτους ὃ οὐκέτι. μᾶλλον δὲ προσῆλθε καὶ ἠθέλησι, κ᾽ τὴν δόξαν αὐτῶν ἀσυνδάζοισι λυμαίνασθαι, δεδοικότες αὐτῶν τὴν ἀνάςασιν. διὰ τοῦτο δημοσίᾳ ταῦτα λέγουσι, καὶ ληςὰς ζωεσταύρωσαν, Ⓒ βλασφήμους δεῖξαι ἀπαλεώνα, ἔλεγον·

40 Ὁ καταλύων τὸν ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. 20

Ἐπειδὴ γὰρ εἰπόντες τῷ Πιλάτῳ ἀνελεῖν τὴν αἰτίαν (αὕτη γὰρ ἰῶ τὸ μεγαλόφθαι, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων) οὐδὲν ἴσχυσαν, ἀλλ᾽ ἐκρέμασε, λέγων· ὃ γέγραφα, γέγραφα· αὐτοὶ λοιπὸν ἐπειρῶντο, δι᾽ ὧν ἐχλευάζον, δεῖξαι ὅτι οὐκ ἔςι βασιλεύς. διὰ καὶ σκῆνα ἔλεγον καὶ ταῦτα·

42 Εἰ βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἐςὶ, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. Καὶ πάλιν, Ἄλλους 25 ἔσωσεν, ἑαυτὸν δ᾽ οὐ δύναται σῶσαι· Καὶ τὰ τοιαῦτα σημεῖα σκεύθην ὅτι χλευαζόντες διαβάλλῃ. καὶ πάλιν, Εἰ υἱὸς" Εἶ τοῦ Θεοῦ, σῶσον σεαυτόν. ὦ μιαροὶ καὶ παμμίαροι· τί γὰρ, Ⓒ προφῆται οὐκ ἦσαν προφῆται; οὐδὲ Ⓒ δίκαιοι, δίκαιοι, ὅπου αὐτοὺς οὐκ ἁρέρπασε τῶν κινδύνων ὁ Θεός; ἀλλὰ μὴν ἦσαν καὶ αὐτοὶ ταῦτα πάσχοντες. Τί οὖν ἴσον τῆς αἰτίας ὑμῖν ἡμῖν ἐςὶ; εἰ γὰρ ἐκείνων οὐκ ἐλυμαίνατο πρὸς ὑμᾶς τὴν δόξαν τῶν κινδύνων ἐπαγω- 30 γή, ἀλλ᾽ ἦσαν προφῆται καὶ πάσχοντες ἄπερ ἔπαθον· πολλῷ μᾶλλον ὅτι τοῦτο οὐκ ἐχρῶ ὑμᾶς σκανδαλίζεσθαι, καὶ δι᾽ ὧν ἐποίησε, καὶ δι᾽ ὧν εἶπεν ἀεὶ διορθωσαμένου ταῦτα ὑμῶν τὴν ὑποψίαν. ἀλλ᾽ ὅμως καὶ τούτων λεγομένων καὶ γινομένων οὐδὲν ἴσχυσαν, οὐδὲ πρὸς αὐτὸν τὸ κακόν. ὁ γὰρ ἐν ἑκάστῃ πονηρίᾳ κατασαπεὶς, καὶ σὺν φόνοις καὶ τυμβωρυχίαις τὸν ἁ- πθώτατα καταμαλώσας βίον, ὅτε ταῦτα ἐλέγετο, τότε αὐτὸν ὡμολόγησε, καὶ βασιλείας ἐμνη- 35 μόνθυσε, καὶ ὁ δῆμος αὐτὸν ὠλοφύρετο. καίτοιγε ἐδόκει τὰ μὲν τία μαρτυρεῖν τὰ γινόμενα τοῖς δὲ οὐκ εἰδόσι τὸ μυςήριον τὴν οἰκονομίαν, ὅτι ἀσθενὴς καὶ οὐδὲν δυνάμενος· ἀλλ᾽ ὅμως ἡ ἀλήθεια καὶ διὰ τῶν ἐναντίων ἴσωσε. ταῦτα οὖν ἀκούοντες, ὁπλίζωμεν ἑαυτοὺς κατὰ πθω- τὸς θυμοῦ, καὶ πάσης ὀργῆς. καὶ φλεγμαίνουσαν ἴδητε τὴν καρδίαν σου, σφράγισον τὸ στόμα, τὰ ἐναντία" ὑπτιάζεις· ἀνάμνησόν σε τῶν τότε συμβάντων, καὶ ὥσπερ χειροτονῶν ἐκβαλε πθώτα 40 χ. βάλλων. θυμὸν τῶν λελυπηκότων" τούτων ἡ μνήμη. ἐννόησον τὰ ῥήματα, τὰ πράγματα· ἐννόησον Ισ. τὸν ὅτι ἐκεῖνος δεσπότης, σὺ δὲ δοῦλος· ἐκεῖνος θεὸς σὲ, σὺ δὲ θεὸς σαυτόν· ἐκεῖνος ὑπὲρ τῶν ὑβρι- στηθέντων καὶ σταυρωσάντων, σὺ δὲ ὑπὲρ" ἐμοῦ· ἐκεῖνος ὑπὲρ τῶν ὑβρικότων, σὺ δὲ πολλά- κις" ὑπὲρ αὐτῶν τῶν ἀδικηθέντων· ἐκεῖνος τῆς πόλεως ὁρώσης ἀπάσης, μᾶλλον δὲ τῶν δή- χ. ὧν.

μου

μὴ πάντος τῶν Ιουδαίων καὶ τῶν ξένων καὶ τῶν ὀπιχωρίων, ἐφ' οἷς τὰ φιλάνθρωπα ἐφθέγξατο ῥήματα, σὺ δὲ ὀλίγων πρόκριτον· καὶ ὃ μεῖζον εἰς ὕβριν, ὃ καὶ τὰς μαθητὰς αὐτὸν ἐγκαταλιπεῖν. ⓐ μὲν γὰρ ἐμπεσόντες θεραπεύοντες ἀπεπήδησαν· ⓐ δὲ ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι ἀνεσκολοπισμένον ἐν μέσῳ λαβόντες, ὕβριζον, ἐλοιδόρουν, ἐκωμῴδουν, ἐγέλων, ἐχλεύαζον, Ιουδαῖοι, γραπτῶται, κάτωθεν, ἄνωθεν, ἑκατέρωθεν οἱ λῃσταί. ἡ γὰρ οἱ λῃσταὶ ὕβριζον αὐτὸν. ὠνείδιζον ἀμφότεροι. πῶς δῆν ὁ Λουκᾶς φησιν, ὅτι ὁ εἷς ἐπετίμα; πλὴν ἀμφότερα γέγονε. πρότερον γὰρ ἀμφότεροι ὠνείδιζον, ὕστερον δὲ οὐκέτι. ἵνα γὰρ μὴ νομίσῃς ἐκ ἴδιος σώματος τὸ παράγγελμα γεγονέναι, ἢ μηδὲ εἰ λῃστὴν τὸν λῃστήν, ἀπὸ τῆς ὕβρεως δείκνυσί σοι, ὅτι οὐκ ἀπὸ τοῦ φανεροῦ λῃστὴς ἦν καὶ ἐχθρός, ἀλλὰ ἀγαθὸν μετεβλήθη. ταῦτα οὖν ἀπάντα λογιζόμενος φιλοσόφει. τί γὰρ παθὼν τοιοῦτον, οἷ ἔπαθεν ὁ δεσπότης σου; δημοσίᾳ ὑβρίσθης; ἀλλ' ὑ τοιαῦτα. χλευάζῃ; ἀλλ' ὑ πρῶτος τὸ σῶμα, οὐδὲ οὕτω μαστιζόμενος καὶ γυμνούμενος. εἰ δὲ καὶ σκολοφίσθης, ἀλλ' οὐχ ὕστερον. προσῆλθεί μοι, καὶ ὑπό τίνων, καὶ διά τί, καὶ πότε, καὶ ὡς, καὶ τὸ δὴ χαλεπώτατον, οὐ τούτων γινομένων οὐδεὶς ἐκώλυε, οὐδεὶς ἐμέμφετο τὰ γινόμενα· ἀλλὰ τοὐναντίον ἐπῄνουν ἅπαντες καὶ συνεχλεύαζον, καὶ συνεσκωπτον, καὶ ὡς ἀληθῶς ἀπατεῶνα καὶ πλάνον καὶ οὐκ ἔχοντα δίκην ὅτι τῶν ἔργων, ἅπερ εἶπεν, ὕστερον αὐτὸν ἐλοιδόρουν. ὁ δὲ σιγᾷ πρὸς πάντα, φαρμακα μέγιστα κατασκευάζων ἡμῖν μακροθυμίας.

Αλλ' ἡμεῖς ταῦτα ἀκούοντες, οὐδὲ πρὸς οἰκέτας καρτερῶμεν, ἀλλὰ τῶν ἀγρίων ὄντων μείζων ἀποπηδῶμεν καὶ λακτίζωμεν· ὑπὲρ μὲν τῶν εἰς ἡμᾶς ὡμοὶ καὶ ἀπόνθητοι ὄντες, ὑπὲρ δὲ τῶν εἰς Θεὸν ὑβριῶν ποινώμενοι λύσσαν. καὶ πρὸς φίλους δὲ ὁμοίως διακείμεθα. κἂν λυπήσῃ τις, ὑ φέρομεν· κἂν ὑβρίσῃ, ἀηδίαν ἀγανακτοῦμεν μᾶλλον, ⓐ καθ' ἑκάστην ταῦτα ἀναγινώσκοντες τὸν ἡμέραν. ὁ μαθητὴς προέδωκεν· ⓐ λοιποὶ καταλιπόντες ἔφυγον· ⓐ βύβρεσθέντες ἐπέπτυσαν· ὁ δοῦλος τὸν ἀρχιερέως ἐράπισεν· ⓐ γραπτῶται σκολοφίζον· ⓐ παῖδες ἔσκωπτον καὶ ἐλοιδόρουν· ⓐ λῃσταὶ κατηγόρουν. καὶ πρὸς ὑδένα ἐξέβαλε ῥῆμα, ἀλλὰ τῇ σιγῇ ἅπαντας ἐνίκα, σὲ παιδεύων δίχα τῶν ἔργων, ὅτι ὅσῳ μὴ ἐνέγκῃς ῥᾳθύμως, τοσούτῳ μᾶλλον τὰ κακῶς ποιούντων κέρδη, καὶ τοῦτό πᾶσιν ἔσῃ δῆλον μᾶσος. Τίς γὰρ οὐ θαυμάσει τὸ ὑπερεχὸν φέροντα τοῦτο τοῦτό τὸ ἐπηρεάζοντος ὕβρεις; ὥσπερ γὰρ καὶ εἰ δικαίως τις πάσχῃ, ὃ κακὸν ἐνέγκῃ ῥᾳθύμως, νομίζεται πρὸ τοῖς πολλοῖς ἀδίκως πάσχειν· οὕτω καὶ ἀδίκως πάσχῃ, θρασύνῃ δόξῃ, ὃ δικαίως πάσχειν ὑποπτοίαν λήψεται, καὶ καταγέλαστος ἔσται, ὡς αἰχμάλωτος συρόμενος ὑπὸ τῆς ὀργῆς, καὶ τὴν βλησίαν ἀπολλύς τὴν ἑαυτοῦ. τὸ γὰρ τοιοῦτον οὐδὲ ἐλεύθερον δεῖ πρέπειν, καὶ μείζων κατάχρη δούλων. ἀλλὰ σφοδρῶς σε πρώξωσιν ὁ δεινὰ; καὶ τί τοῦτο; τότε γὰρ δῆλον τὴν φιλοσοφίαν ἐπιδείκνυσθαι· ὡς ὅταν μηδεὶς ὁ πρόσοχλῶν ᾖ, καὶ τὰ θεῖα ὀφλήματα ἥμερα. ὅταν γὰρ σκῶμα αἰσχύνῃ, ἀλλ' ὅταν αὐτὰ λυσιτελῇ. οὐ νῦν τοίνυν, ἀλλὰ τότε μόνον ἡσυχάζωμεν, ὅταν μηδεὶς ὁ προσοχλῶν ᾖ, τί τὸ πλέον; σκῶμα μὲν γὰρ καὶ δικαίως ἀγωνιᾷ πολλάκις, καὶ πολλὴν ἔχει τὴν ἀπολογίαν. καὶ γὰρ κινούμενα καὶ νυττόμενα διεγείρει). χωρεῖς δὲ τούτων, καὶ λογισμὸν ὅτιν ἐτερωμένα, καὶ οὐ τῇ φύσει τὸ θεῖον ἔχει. συ δὲ πόθεν, εἰπέ μοι, θεοσεβούμενος καὶ ἀγαθῶν δωρήσῃ συνῳδὸς τυχεῖν; ἵνα πεποιθὼς δεινὸν; πράγης; διὰ τοῦτο μὴ οὖν τοῦτο δῆλον ἐνέγκειν, ὥστε μείζονος κερδᾶναι. ἀλλὰ δόξης ἀπεστερῆσθαι; καὶ τί τοῦτο; οὐδὲν γὰρ πλέον ἔσται τοῦτο τὰ σὲ, ἐὰν φιλοσοφῇς. εἰ δὲ οὐδὲν πάσχεις δεινόν, πόθεν ὀργίζῃ τῷ μηδὲν σε βλάπτοντι κακόν, ἀλλὰ σὲ ὠφελοῦντι; ⓐ μὲν γὰρ ὑμνοῦντες σοῦ μὴ νήφοντας, σὲ χαυνοτέρους ποιοῦσιν· ⓐ δὲ ὑβρίζοντες καὶ καταφρονοῦντες, σοῦ ἑαυτοῖς προσέχοντας καρτερικωτέρους ἐργάζονται. ⓐ γὰρ δὴ ῥᾳθυμοῦσι ὑμφοῦντι μᾶλλον ἀδικοῦνται, ἢ ὑβριζόμενοι. σὲ ὅτοι μὲν, ἐὰν νήφωμεν, αἴτιοι γίνονται φιλοσοφίας ἡμῖν· ἐκεῖνοι δὲ ⓦ τύφου ἡμῶν ἐπαίρουσιν, ἀληθοῦ-

ΗΘΙΚΟΝ

νειας

νείας καὶ κενοδοξίας καὶ βλακείας πλησθῶσι, καὶ μαλακωτέραν ἡμῶν ἐργάζονται τὴν ψυχήν. καὶ μάρτυρες ⓐ πατέρες ⓐ τοὺς ἑαυτῶν υἱοὺς ὑπὲρ τοσαῦτα κολακεύοντες ὅσα ὑβρίζουσι, δεδοικότες μή πινα σκυθρωπὸν δέξωνται βλέμμα, ⓒ ⓐ διδάσκαλοι" τοῦτο ποιοῦσι αὐτοὺς κέρδος ἡγούμενοι τὴν φαρμακῶν. ὥστε εἰ χρὴ ἀποτρέπεσθαι, κολακεύοντας μᾶλλον, ἢ ὑβρίζοντας χρή. μείζονα γὰρ φέρει λύμην τῆς ὕβρεως τοῦτο τοῖς μὴ ποιοῦσι, ⓒ δυσκολώτερον τοῦτο κατορθῶσαι, ἢ ἐκείνου τοῦ πάθους, καὶ ὁ μισθὸς ἢ πολλῷ πλείων ἐκείνου, ⓒ τὸ ἁμάρτημα πλέον. καὶ γὰρ ἀμαρτάνομεν ἰδεῖν δοῦλον πόρνον ὑβρίζόμενον ⓒ μὴ κινούμενον, ἢ ἄνθρωπον" πλημμελούμενον καὶ μὴ κατανίπτοντα. καὶ πῶς δυνατὸν μὴ κινηθῆναι, φησίν; ὕβρισέ τις; τὸ σημεῖον ὑπόθες τοῦ κακοῦ τὴν ῥαπίσματος· ἀναμνήσθητι πολλῶν τῶν τότε γενομένων, ⓒ πολλὰ σβέννυται. μὴ ἐννόησης τὰς ὕβρεις μόνον, ἀλλ' εἰ καὶ τί σοι χρηστὸν γέγονε ποτε πρὸς τοῦ ὑβρικότος, καὶ εὐθέως γνώσῃ πρᾶος· μᾶλλον δέ, ἐννόησον πρὸ πολλῶν τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον, καὶ ταχέως ἔσῃ" μετεωρότερος καὶ ὑπερκύπτων. μετὰ τούτων καὶ ἀπὸ τῶν οἰκετῶν τὸ σῶν λάμβανε τὴν ἀρχὴν τούτων νουθεσίαν. καὶ ὅταν ἴδῃς σαυτὸν μὲν ὑβρίζοντα, σκῦλον δὲ σιγῶντα, ἐννόησον ὅτι δυνατὸν φιλοσοφεῖν, ⓒ καταγνῶναι σαυτοῦ τὸ ταραττόμενον, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ χαμαὶ τῶν ὕβρεων παιδεύθητι μὴ ὑβρίζειν, καὶ ὅτως οὐδὲ ὑβριζόμενος ἀλγήσεις. ἐννόησον ὅτι ἐξέσηκεν ὁ ὑβρίζων ⓒ μένεται, καὶ οὐκ ἀγωνιᾷ ὑβριζόμενος· ὅπερ καὶ ⓐ δαιμονῶντες τύπτουσιν ἡμᾶς, καὶ οὐ μόνον οὐ κινούμεθα, ἀλλὰ καὶ ἐλεοῦμεν αὐτούς. τοῦτο καὶ σὺ ποίησον· ἐλέησον τὸν ὑβρίζοντα. δεινῶς γὰρ θηρίῳ, τῷ θυμῷ κατέχεται· χαλεπῷ δαίμονι, τῇ ὀργῇ. λύσον αὐτὸν ἐνεργούμενον ὑπὸ δαίμονος χαλεποῦ, καὶ οὐ βακχεῖ μεθυσθέντα. τοιοῦτον γὰρ τοῦτο τὸ νόσημα, ὡς μηδὲν χεῖρόν φησι δεῖν. εἰς ἀπώλειαν τὸν ἀλάστου. δεῖ καὶ ὑμᾶς ἐλεεῖν. Η Σειρ. α. κγ. γὰρ ῥοπὴ τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ, τοῦτο αὐτοῦ· τύπτω αὐτὸν μάλιστα δεικνὺς τὸ τυραννικόν, ὅτι οὐ βακχεῖ κεκρῶ μεγάλα ἐργάζεται κακά, ⓒ ὁ δεῖται πολλῆς τῆς σωφροσύνης· ὡς εἶπε πρὸς τὸν ἑκατὸν καὶ" μονὴ εἶπε, καὶ δυσκαταγώνιστον ἔσται. βούλομαι δεῖξαι, ὑμᾶς μὲν ὁ ὑβρίζων, ὑμᾶς δὲ ὁ φιλοσοφῶν, ⓒ γυμνοῖ εἰς μέσον ἀγαγεῖν τὴν ἑκατέρου ψυχήν. εἶδες γὰρ αὖ τὸν μὲν ἐοικότα πελάγει κλυδωνιζομένῳ, τὸν δὲ" λιμένι γαλήνης ἀπολαγχάνοντα. ὅταν δὲ ταραχθῇ τὸ τῶν πονηρῶν τούτων πνεῦμα, καὶ αὐτὰ καταλύει ῥᾳδίως. καὶ γὰρ ⓐ ὑβρίζοντες πάντα ποιοῦσιν ὥστε δακεῖν. ὅταν οὖν ταύτης ἐκπέσωσι τῆς ἐλπίδος, καὶ αὖθις λοιπὸν καταλύονται, καὶ διορθωθέντες ἀφ' ὁρμῶνται. ὃ γὰρ ὄντως ἀνθρώπου ὀργιζόμενον μὴ σφόδρα καταγινώσκεσθαι ἐαυτῷ. καὶ γὰρ εἰ ἐπεξιέναι δέῃ, ἔξεστι χωρεῖς ὀργῆς τοῦτο ποιῆσαι, καὶ βιαιότερον καὶ ζωηρότερον, ἢ μετ' ὀργῆς, καὶ μηδὲν παθεῖν ἀνδρός. ἀνὴρ γὰρ ἐθέλωμεν, πρᾶος ἡμῶν αὐτῶν τὰ ἀγαθὰ ἔσται, καὶ αὐτάρκεις ἐσόμεθα μὴ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος πρὸς τὴν ἑαυτῶν ἀσφάλειαν καὶ ὑμνῶ. τί γὰρ ζητεῖς τὸν παρ' ἑτέρου δόξαν; σὺ σαυτὸν τίμησον, καὶ οὐδείς σε ὑβρίσαι δυνήσεται. αὖ δὲ σὺ σαυτὸν ἀτιμάζῃς, κἂν ἅπαντές σε τιμήσωσιν, οὐ τιμηθήσῃ. ὥσπερ γὰρ ἐὰν μὴ ἑαυτοὺς κακῶς ποιῶμεν, οὐδεὶς ἡμᾶς ἕτερος βλάψει· ὅταν, ἐὰν μὴ ἑαυτοὺς ὑβρίσωμεν, οὐδεὶς ἡμᾶς ἕτερος καταισχύνῃ. ἔστω γάρ τις ἀνὴρ θαυμαστὸς καὶ μέγας, καὶ πάντες αὐτὸν μοιχὸν καλείτωσαν, κλέπτην, τυμβωρύχον, ἀνδροφόνον, λῃστήν· σκῦλος δὲ μήτε προξενείσθω, μήτε ἀγαναπείσθω, μηδὲ σωφρονείτω τι τοιοῦτον ἑαυτῷ· ποίαν ἐντεῦθεν ὕβρεως ἀνάπλεως; πάντως οὐδεμίαν. εἰ οὖν, ἐὰν πολλοὶ τοιαῦτα περὶ αὐτοῦ δόξαν ἔχωσι, φησίν; οὐδὲ ὅτως ὑβρίσθη, ἀλλὰ σκῦλοι ἑαυτοὺς κατήγαγον, ⓦ καὶ τοιοῦτον τοιοῦτον νομίζοντες. εἶπέ γάρ μοι, εἴ τις ⓦ ἥλιον σκοτεινὸν εἶναι νομίζοι, ἆρα τὸ ἄρρον διέβαλεν, ἢ ἑαυτόν; ἑαυτὸν δηλονότι, πονηρὸν δόξαν ἢ μεμηνότων ἑαυτῷ παρεσχηκώς· ὅτω καὶ ⓐ τοὺς πονηροὺς ἀγαθοὺς νομίζοντες, καὶ ὅτοι τοιοῦτον ἑαυτοὺς κατηγόρουσι. δεῖ γὰρ πλείονα ἀσυνδέτως ποιεῖσθαι, ὥστε τὸ ζωηρὸς ἡμῶν σκληραίνειν, καὶ μηδεμίαν καθ' ἡμῶν αὐτῶν πρόφασιν λαβεῖν, μηδὲ ἐπιφυῆναι πονηρόν. εἰ δὲ ἕτεροι βούλονται μαίνεσθαι καὶ ὅτω δεχομένων

μῶν ἡμῶν, μὴ σφόδρα φροντίζωμεν μηδὲ ἀλγεῖν. ὁ μὲν γὰρ ποιητὴς δόξαν λαβὼν ἀγαθὸς ὢν, τοσοῦτον ἀπέτυχεν βλάπτεται εἰς ὃ εἰ τοιοῦτος οἷός ἐστιν· ὁ δὲ ἀποπλύσας εἰκῇ καὶ μάτην, τὴν ἐχάτην ἐδίξατο λύμην· ὥσπερ οὖν καὶ ὁ ποιητὴς, ἐὰν ὅτι τοῖς ἀνθρώποις ἀποπλύνηται, τοσοῦτον ἀπολλῦται κέρδους, ἀλλὰ καὶ κρίμα ἕξει μεῖζον, καὶ εἰς πλείονα πῦρ ῥαθυμίαν. ὁ μὲν γὰρ ὢν τοιοῦτος καὶ ἀποπλυόμενος, καὶ ταπεινωθεὶς καὶ ὁπτανοίᾳ ἁμαρτήματα αὐτοῦ· ἐκεῖνος δὲ λαμπάνῃ, εἰς ἀνθρωπίαν ἀπίστιαν. Εἰ γὰρ πάντων κατηγορουμένων μόλις δίκαιός ἐστιν ὁ πλημμελοῦντες εἰς ὃ κατανύττεσθαι, ὅταν μὴ μόνον μὴ κατηγορῶσιν, ἀλλὰ καὶ ἐπαινοῦσί τινες αὐτοὺς, πότε δικαιοσύνην διανύσουσιν ὁ τῇ καρδίᾳ συζῶντες; οὐκ ἀκούεις ὅτι καὶ Παῦλος τοῦτο ἐγκαλεῖ, ὅτι πεπορνευκότα τινὰ μόνον οὐκ ἠφίεσαν ὀπτανοίαν ὃ οἱ χεῖον ἁμάρτημα κορίνθιοι, ἀλλὰ ὑμνοῦντες καὶ προτιμῶντες αὐτὸν καὶ ἐπετείθοον εἰς καρδίαν σατανᾶ; διὰ τοῦτο καλῶ, καὶ τῶν πολλῶν ἀποστασίας ἀφέντες, καὶ καὶ ὕβρεις καὶ καὶ ὑμᾶς, ἓν ποιοῦμαι μόνον, ὃ μηδὲν ἑαυτοῖς ζημιῶδες ποιεῖν, μηδὲ ἑαυτοὺς καθυβρίζειν. οὕτω γὰρ καὶ σὲ τοῦτο καὶ σὺ τοῦ μέλλοντος πολλῆς ἀπολαυσόμεθα δόξης· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὀπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι ἡ δόξα, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. πθ. 45 ΑΠΟ ΔΕ ΕΚΤΗΣ ΩΡΑΣ ΣΚΟΤΟΣ ΕΓΕΝΕΤΟ ἐΦ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης. 46 Περὶ δὲ ἐνάτην ὥραν ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, καὶ εἶπεν· Ηλὶ, Ηλὶ, λεμὰ σαβαχθανί· τοῦτ' ἔστι, Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες; 47 Τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἑστώτων ἀκούσαντες, ἔλεγον.

ΤΟΥΤΟ ἔστι τὸ σημεῖον, ὅπερ ἐμπαίζοντες αὐτῷ οἱ ἐζήτουν δοῦναι, λέγοντες· Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ιωνᾶ τοῦ προφήτου· τοῦτο δὲ λέγων ἐδήλου καὶ τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν. καὶ πάλιν ἕτερος δηλοῖ τοῦτο τοῖς ἰουδαίοις, ἔλεγε· Ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ὅταν σαυρώσητέ με καὶ νομίσητε τελείως ἀπολωλέναι με, τότε μάλιστα εἰσαθέ με τὸν ἰσχυρόν. μετὰ γὰρ τὸ σταυρωθῆναι ἡ πόλις ἀπώλετο, καὶ Ιουδαϊκὰ ἐπαύσατο, τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐξέπεσον τῆς ἑαυτῶν, τὸ κήρυγμα ἐκωλύθησε καὶ πρὸς καὶ πράγματα τῆς οἰκουμένης ἐξεπάγη ὁ λόγος· καὶ γῆ καὶ θάλαττα, καὶ ἡ οἰκουμένη τὴν δυνάμιν αὐτοῦ δι' ὅλου πάντος ἀνακηρύττουσι. ταῦτά τε οὖν φησι, καὶ καὶ πρὸ αὐτοῦ καὶ μετὰ τὸν σταυρὸν συμβάντα. καὶ γὰρ πολλῷ θαυμαστότερον ὅτι τοῦ σταυροῦ προσπλωμένου ταῦτα γενέσθαι, ἢ βαδίζοντος ὅτι τῆς γῆς. οὐ ταύτῃ δὲ μόνον τὸ παράδοξον ἐκεῖ, ἀλλ' ὅτι καὶ τοῦ ἥλιου μένειν, ὅπερ ἐζήτουν· καὶ ὅτι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ὅπερ οὐδέποτε προέτρεψεν ἐκεῖνος, ἀλλ' ἢ ὁ Αἰγύπτιος μόνον, ὅτε ὁ πάσχα τελεῖσθαι ἔμελλε. καὶ γὰρ σκότος τοῦτον τύπος ἦν. καὶ σκότει πότε ἐγένετο. ὁ μεσημβρία, ἵνα πάντες καὶ τὴν γῆν οἰκοῦντες μάθωσιν· ὅτι πάντα τοῦ σταυροῦ τῆς οἰκουμένης ἥμερος ἦν, ὅταν ἐκεῖνον ἐπὶ σταυροῦ ὄντα, καὶ ὃ μεγέθη τοῦ θαύματος μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς φιλανθρώπου συμβολῆς. μετὰ γὰρ πάντα τὰ τῆς προνοίας, καὶ τῆς παλαιᾶς οἰκονομίας τοῦτο γέγονε, ὅτε καὶ θυμὸν εἶασαν, ὅτε ἀνεπαύσαντο ἐλαύνοντες, ὅτε κόρεσι ἔλαβον τὸν σκωμμάτων, καὶ πάντα ἐφθέγξαντο ἅπερ ἠθέλησαν, τότε δείκνυσι ὁ σκότος, ἵνα κἂν ὅτε τὸν ὀργὴν ἀφέντες, κερδάνωσιν ἀπὸ τοῦ θαύματος. ὃ γὰρ καταβαίνει ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, τοῦτο θαυμαστότερον

θαυμαστέρων ἰῶ, ὃ ὅτα ἐν τῷ σαυρῷ ζῶντα ἐνεργεῖν. εἴτε γὰρ αὐτὸν ζῶντα ἐνόμιζον πεποιηκέναι, ἔδει πιστεῦσαι καὶ φοβηθῆναι· εἴτε οὐκ αὐτόν, ἀλλὰ Ⓦ πατέρα, καὶ οὐκ τούτων ἔδει καταμυκλῶναι. ὀργιζομένῳ γὰρ ὅτι τοῖς πολεμωμένοις ἰῶ τὸ σῶτος ἐνεῖνο. ὅτι γὰρ οὐκ ἰῶ ἔκλειψις, ἀλλ' ὀργὴ τε καὶ ἀγανάκτησις, οὐκ ἐντεῦθεν μόνον δῆλον ἰῶ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆ χωρῆ τοῦτο δῆλον ἰῶ. τεσσ γὰρ ὥρας παρέμενεν· ἡ δὲ ἔκλειψις ἐν μιᾷ γίνεται χωρῆ ῥοπῇ. καὶ ἴσασι καὶ Ⓐ ζωντῶν τεθαυμάκοι· καὶ γὰρ καὶ ὅτι τ' ἡμέρας τῆς ἡμετέρας ζωνέβη. ⟨ πῶς οὐκ ἐθαύμασαν, φησι, ἅπαντες, οὐδὲ ἐνόμισαν εἶ⟩ Θεόν; ὅλι δ' τ' ἀνθρώπων ἦλιος τότε ἐν πολλῇ ῥαθυμίᾳ καὶ κακίᾳ κατείχετο· καὶ δ θαῦμα τοῦτο εἰ ἰῶ, καὶ γενόμενον αὐθέως παρῆλθε· ⟨ οὐδενὶ τῶν ἀπίστων ὑπιζητῆσαι ἐμέλησε, καὶ πολλὴ τ' ἀσεβείας ἡ περίληψις ἰῶ καὶ ἡ ζωπήθεια, καὶ οὐδὲ ἠδέσατο τὶς ἢ αἰτία τῆ γινομένου, καὶ ἐνόμιζον ἴσως κατ' ἔκλειψιν ἢ ἑτέραν τινὰ ἀκολουθίαν φυσικὴν γενῆσθαι τοῦτο. καὶ τί θαυμάζεις περὶ τ' ἔξω τ' οὐδὲν εἰδότων οὐδὲ ὑπιζητησάντων μαθεῖν δι' ῥαθυμίαν πολλήν, ὅπουγε Ⓐ ἐν Ιουδαίᾳ ὄντες μὴ τοσαῦτα θαύματα ἔτι ἐπέμενον ἐνορεῖζοντες; καίτοι σαφῶς αὐτοῖς ἐδείκνυ, ὅλι αὐτὸς ὑπὸ Εἱρήνασε. διὰ γὰρ τ' τοῦτο καὶ μὴ τοῦτο φθέγξεται, ἵνα μάθωσιν ὅλι ἐλι ζῇ, καὶ αὐτὸς ὑπὸ ἐποίησε, καὶ ἡμῶν καὶ τοῦδεν ὑπιεικέστεροί καὶ λέγῃ Ηλὶ, Ηλὶ, λεμασαβαχθανὶ, ἵνα μέχρις ἑκάτης αἰσθάνησθε ἴδωσι ὅτι Ⓦ πατέρα λιμᾶ, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτίθεος. διὰ καὶ περὶ φητικὴν ἴνα ἀφῆκε φωνὴν, μέχρις ἑκάτης ὥρας μάρτυρον τῇ παλαιᾷ· καὶ ὐχ ἁπλῶς περὶ φθέγξατο, ἀλλὰ καὶ Εβραϊκὴν φωνὴν, ὥστε αὐτοῖς τεῖχος γνώριμον καὶ καταδηλον. καὶ διὰ πρώτων δείκνυσιν αὐτὸ τὴν περὶς Ⓦ γεγυμνικότα ὁμόνοιαν. ἀλλ' ὅρα καὶ ἐντεῦθεν τὴν ἀσέλγειαν καὶ τὴν ἀκολασίαν αὐτῶν καὶ τ' αἵματος. χ. ἐν ᾧ

48 Ενόμισαν Ηλίαν εἶ, φησι, τ' χελιάρχου, καὶ αὐθέως ἐπότισαν αὐτὸν ὄξος. ἕτερος δὲ περιελθὼν λόγχῃ αὐτὸ τὴν πλευρὰν ἤνοιξε. Τί γοῦν τούτων ἀθρόνομώτερον, τί δὲ ἀπανθρωπότερον; οἱ μέχρι τοσούτου τὴν ἐκτὸς μανίαν ὄξέτεινον καὶ εἰς νεκρὸν σῶμα λοιπὸν ὑβρίζοντες. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς τὰς προφητείας αὐτῶν εἰς ἡμετέραν κέχρηται σωτηρίαν. μὴ γὰρ τὴν πληγὴν αἱ πηγαὶ τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἔκλυσαν. χ. ἐνύξε

50 Ο δὲ Ιησοῦς κράξας φωνῇ μεγάλῃ, ἀφῆκε τὸ πνεῦμα. Τοῦτο ἔστιν ὃ ἔλεγε· Εξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν· καὶ, Εγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ φωνὴν ἀνεβόησεν, ἵνα δειχθῇ ὅτι κατ' ἐξουσίαν ὁ προφήτης γίνεται· ὁ γοῦν Μάρκος φησὶν, ὅτι ἐθαύμασεν ὁ Πιλάτος, εἰ ἤδη τεθνηκε· καὶ ὅτι ὁ κεντυρείων διὰ τοῦτο μάλιστα ὑπίστευσεν, ὅλι μετ' ἐξουσίας ἀπέθανεν. αὕτη ἡ φωνὴ ὁ καταπέτασμα ἔλυσε, καὶ τὰ μνημεῖα ἠνοιξε, καὶ τὸν οἶκον ἐποίησεν ἔρημον. ἐποίησε δὲ τοῦτο οὐκ ἐνυβρίζων εἰς Ⓦ ναόν· πῶς γὰρ ὁ λέγων· Μὴ ποιεῖτε Ⓦ οἶκον τοῦ πατρός μου οἶκον ἐμπορείου; ἀλλ' ἀναξίους αὐτοὺς ἀποφαίνων καὶ τ' ἐκεῖ διατελεσῆς, ὥσπερ οὖν καὶ ὅτε τοῖς Βαβυλωνίοις αὐτοὺς παρέδωκεν. ὁ διὰ τοῦτο δὲ μόνον ζῶντα ἐλύετο, ἀλλὰ καὶ τῇ προφητείᾳ τῆς μελλούσης ἐρημώσεως ἵνα τὸ συμβαῖνον, ἐκ τῆς ὅτι τὰ μείζω καὶ ὑψηλότερα μεταδίδωσιν, καὶ τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. μὴ δὲ τούτων, καὶ ὅτι τῶν μὴ ζώντα ἑαυτὸν ἐδείκνυ, ἐκ τῆς τῶν νεκρῶν ἀναστάσεως, ἐκ τῆς τοῦ φωτὸς ἀμαυρώσεως, ἐκ τῆς τῶν στοιχείων ἀλλοιώσεως. ὅτι μὲν γὰρ Ελισσαῖος, νεκρὸς εἰς ἀφάνισμος νεκρὸν ἀνέστη· νυνὶ δὲ φωνὴ αὐτοῦ ἦλθε, τοῦ σώματος ἅπαν χειμάρρου ὅτι τοῦ σαυρῆ· ἄλλως δὲ, καὶ ἐκεῖνα τούτων τύποι ἰῶ. ἵνα γὰρ τοῦτο πιστωθῇ, διὰ τοῦτο καὶ ἐκεῖνα ἐγένετο. καὶ ὐχ ἁπλῶς ἐτείρηται, ἀλλὰ καὶ πέτραι ῥήγνυνται, καὶ ἡ γῆ σείεται, ἵνα μάθωσιν ὅτι καὶ αὐτὰς ἐδιώατο καὶ πηρῶσαι καὶ ῥῆξαι. ὁ γὰρ περὶ πέτρας Διαστεμῶν καὶ τὴν οἰκουμένην σκοτίσας, πολλῷ μᾶλλον εἰς ἐκείνας ζῶντα ἐποίησεν ἄν, εἴτε ἐβούλετο. ἀλλ' οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλ' εἰς τὰ στοιχεῖα τὴν ὀργὴν ἀφεὶς, ἐκείνης δὲ ὑπιεικείας σῶσαι ἐβούλετο. ἀλλ' ὁ καθυφῆκεν τῆς μανίας. τοιοῦτον γὰρ ὁ φθόνος, τοιοῦτον ἡ βασκανία, ὐχ ἵστα ῥᾳδίως. χ. ἀπὸ πάνω χ. πάνω

τοῦτο

τότε μὲν οὖν ἡ πρὸς αὐτὰ τὰ φαινόμενα ἰώμενος ἀμαχμίτους· μὴ ἦ ταῦτα ὅτι σφεναλίδος ἐπιχειμένης καὶ γραπτῶν τηγανίων ἀνέξη, ἢ πρὸ αὐτῶν ταῦτα ἤκουσαν τῶν φυλάκων, καὶ ἀργύριον ἔδωκαν, ὥστε καὶ ἑτέρους διαφθεῖραι, καὶ κλέψαι τῆς ἀναστάσεως ⓜ λόγον. μὴ τοίνυν θαύμαζε, εἰ καὶ τότε ἠγνωμόνουν (ὅτε καθάπαξ πρόσκοπτοι ἦσαν πρὸς πάντα ἀναγκαίως) ἀλλ' ἐκεῖνο σκόπει, πλείονα σημεῖα πεποίηκε, τὰ μὲν ἄνω ἀέρινα, τὰ δὲ ὑπὸ τῆς γῆς, τὰ δὲ ἐν αὐτῷ τῷ ναῷ, ὁμοῦ μὲν τὴν ἀγαναίτησιν ἐνδεικνύμενος, ὁμοῦ δὲ ὅτι τὰ ἄξια ἔσται λοιπὸν βαπτά, καὶ ὁ ἀέρινος ἀποιγήσεται, καὶ πρὸς τὰ ἀληθινὰ ἅγια τῶν ἁγίων τὰ πράγματα μεταχήσεται. καὶ ⓜ μὲν ἔλεγον, εἰ βασιλεὺς Ισραὴλ ἐστι, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ· αὐτὸς δὲ δείκνυσιν, ὅτι καὶ τοῦ Ισραὴλ μόνον, ἀλλὰ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης. καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἔλεγον, ἐκκαλύων τὸν ναὸν ὅτου, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶ αὐτόν· αὐτὸς δὲ δείκνυσιν, ὅτι εἰς τέλος ἐρημωθήσῃ). πάλιν ὅτι μὲν ἔλεγον, ἄλλως ἔσωσεν, ἑαυτὸν δὲ δυνάμενος σῶσαι· αὐτὸς δὲ ἐν σταυρῷ μένων, ἐν τοῖς τῶν ἄλλων σώμασι τοῦτο ἐκ παρουσίας ἐδείκνυ πολλῆς. εἰ γὰρ ὃ τεταρταῖον ἐξεληλύθει λαζάρου, μέγα· πολλῷ μᾶλλον ὁ πρώην ἀληθῶς τοῦ πάλαι κεκοιμημένους φανεὶς ζῶντας· ὁ τῆς ἐσομένης ἀναστάσεως σημεῖον ἐσῶν.

52. Πολλὰ γὰρ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη, φησί,

53. Καὶ ἐξελθόντες ἐκ τοῦ μνημείου μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς. Ἵνα γὰρ μὴ νομισθῇ φάντασμα εἶναι τὸ γεγονὸς μόνον, καὶ πολλοῖς φανὲν ἐν τῇ πόλει. Ἐξ οὗ καὶ τότε ἐδόξασε, λέγων· ὅταν ὑψωθῶ ἐγὼ τοὺς ἀνθρώπους πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν. Ἐξ ὧν ὄχλοι μὲν ὧν προσηλυτισθέντες εἰς τὴν θεωρίαν, τύπτοντες αὐτῶν τὰ στήθη ὑπεστρέφοντο· τοσαύτη δὲ ἐφαντασιώθη ἡ δύναμις, ὡς μὴ χλιαδικὰς τοσαύτας καὶ κωμικὰς καὶ σκώμματα, καὶ ⓜ κεντυρίωνα καταπολεμῆσαι τὸ ⓜ δῆμον. τινὲς δέ φασιν, ὅτι καὶ μαρτύριον ἐστὶ τοῦ κεντυρίωνος τοῦτο ἀνδριαμβεῖον μὴ ταῦτα ὑπὲρ τῆς πίστεως.

55. Ἦσαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ θεωροῦσαι μακρόθεν, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ διακονοῦσαι αὐτῷ,

56. Ἐν αἷς ἦν Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ Μαρία ἡ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ μήτηρ, καὶ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου. Ταῦτα ὁρῶσαι αἱ γυναῖκες γενόμεναι, αἱ μᾶλλον συμπαθέστεραι, αἱ μᾶλλον θρηνοῦσαι. καὶ σκόπει πόση αὐτῶν ἡ προθυμία. ἠκολούθουν αὐτῷ διακονούμεναι, καὶ μέχρι τῶν κινδύνων πάρῆσαν. διὰ τί τοῦτο; πόθεν ἐθεώρουν· πῶς ἐδόκουν· πῶς ἐξέπνευσε· πῶς αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, καὶ ἄλλα ἄπειρα. καὶ αὗται πρῶται ὁρῶσι τὸν Ἰησοῦν, καὶ τὸ μᾶλλον καὶ παράδοξον τοῦτο πρῶτον ἀπολαύει τῆς τῶν ἀγαθῶν θεωρίας. διὰ τοῦτο μᾶλλον ὑπεδείκνυται τὴν ἀνδρείαν. Ἐκ ⓜ μὲν μαθηταὶ ἔφυγον, αὗται δὲ πάρῆσαν. τίνες δὲ ἦσαν αὗται; ἡ μήτηρ αὐτοῦ (ταύτην γὰρ λέγει τὴν Ἰακώβου) καὶ αἱ λοιπαί. ἄλλος δέ εὐαγγελιστής φησιν, ὅτι καὶ ἐκόπτοντο πολλοὶ ἐπὶ τοῖς γενομένοις, καὶ τὸ πλῆθος ἔτυπτον· ὃ μᾶλλον δείκνυσι τῶν Ἰουδαίων τὴν ὠμότητα, ὅτι ἐφ' οἷς ἐθριάμβευον ἕτεροι, ὑπὲρ τούτοις ἐκόμπαζον οὗτοι, καὶ αὖτε ἐλέῳ ἐκάμφθησαν, ὅτε φόβῳ κατεπλάγησαν. Ἐκ γὰρ ὀργῆς τὰ γενόμενα ἐσῶν μεγάλης σημεῖα· καὶ οὐκ ἁπλῶς σημεῖα, ἀλλὰ θυμοῦ σημεῖα ἄπειρα, ὃ σκότος, αἱ τεμνόμεναι πέτραι, ὃ καταπέτασμα ῥηγνύμενον μέσον, ὁ τῆς γῆς κλόνος· καὶ πολλὴ τῆς ἀναστάσεως ἐσῶν ἡ ἐνδοξολή.

58. Προσελθὼν ὁ Ἰωσὴφ ἠτήσατο τὸ σῶμα. Οὗτος ἐσῶν Ἰωσὴφ ὁ χρυσόμολυβος πρώην· τὸν μολύβδου μέγα ἐτόλμησε μὴ ⓜ θάνατον τοῦ Χριστοῦ. οὐδὲ γὰρ ἄσημος ἐσῶν, οὐδὲ τῶν λανθανόντων, ἀλλὰ τῆς βουλῆς ἐστὶν, ἐκ σφόδρα ὑπέσημος· ὅθεν μᾶλλον τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ καταδεῖξαι ἐνῆν. Ἐκ γὰρ θανάτου ἑαυτὸν ἐξέδωκε, τὴν πρὸς πόλεως ἀπειθῆ ἀνδροβδελυγμίαν τῇ πρὸς ⓜ Ἰησοῦν εὐνοίᾳ, καὶ τολμήσας αἰτῆσαι τὸ σῶμα, καὶ μὴ πρότερον ἀποστάς, ἕως οὗ ἐπέτυχεν. ὑπὲρ τοῦ λαβεῖν ὃ μόνον, οὐδὲ τοῦ θάψαι πολυτελῶς, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐν τῷ μνημείῳ τῷ ἑαυτοῦ ᾧ κηπίῳ, δείκνυσι τὸ φιλόθεον καὶ τὴν ἀνδρείαν. καὶ τοῦτο ὃ οὐκ ἁπλῶς ἐκείνου,

μεῖτο, ἀλλ' ὥστε μὴ ὑποψίαν τινὰ γενέσθαι ψεύδους, ὅτι ἕτερος ἀντ' ἑτέρου ἀνέστη.

61 Ἦν δὲ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ ἡ ἄλλη Μαρία καθήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου.

Τίνος οὖν ἕνεκεν αὐτὰς παραμένουσι; οὐδὲν οὐδέπω μέγα ὡς ἐγείρων καὶ ὑψηλὸν ἤδεισαν περὶ αὐτοῦ· διὸ καὶ μένουσαν, καὶ ὃ τάφῳ παροπαρτέρουν· ὥστε, Εἰ λωφήσειν ἡ μανία τῶν Ἰουδαίων, ἀπελθεῖν καὶ παρεῖναι. Εἶδες γυναικῶν ἀνδρείαν; Εἶδες φιλοσοφίαν; Εἶδες μεγαλοψυχίαν, τὴν ἐν τοῖς χρήμασι, τὴν μέχρι θανάτου;

ΘΕΙΚΟΝ Μιμησώμεθα τὰς γυναῖκας ⓐ ἄνδρες, μὴ ἐγκαταλείψωμεν ἐν τοῖς πειρασμοῖς ⓦ Ἰησοῦ. ἐκεῖναι μὲν γὰρ ἐν εἰς τελευτήσαντα τοσαῦτα ἀνάλωσε, καὶ τὰς ψυχὰς ἐξέδωκεν· ἡμᾶς δὲ (πάλιν γὰρ τὰ αὐτὰ ἐρῶ) οὐδὲ πεπωκότα πέφομεν, οὐδὲ γυμνοὺς περιβάλλομεν, ἀλλ' ὀρῶντες αὐτὸν παρόντα πολλάκις καταπτέχομεν. καίτοιγε εἰ αὐτὸν ἐκεῖνον εἴδετε, τὰ ἐπ' ἀρχῆς αὖ ἕκαστος ἐκέκτητο. ἀλλὰ καὶ νῦν ὁ αὐτός ἐστιν. αὐτὸς γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐγώ εἰμι. ἵνος οὖν ἕνεκεν καὶ πάντα κενοῖς; καὶ γὰρ καὶ νῦν ἀκούεις λέγοντος, ὅτι ἐμοὶ ποιεῖς καὶ οὐδὲν τὸ μέσον αὖ τε τότε, ἄν τε ἐκείνῳ δῷς. ὀδὲν ἔλαττον ἔχεις τούτων τῶν γυναικῶν, τῶν ὅτε περιουσῶν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλέον. ἀλλὰ μὴ θορυβηθῆτε. καὶ γὰρ ὅσον ἴσον αὐτὸν κυρίως φαινόμενον θρέψαι (ὃ καὶ λιθίνῳ ἐκείνῳ καὶ ψυχῇ ἐπιπάσασθαι) καὶ δεῖται ἀπόφασιν αὐτοῦ μόνην ⓦ πέντε, ἢ ⓦ ἀναπηρεῖαι, ἢ ⓦ συγκεκυφότα θεραπεῦσαι. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἡ ὄψις καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ φαινομένου τὸ γινόμενον ποιεῖται· ἐνταῦθα δὲ ὁλόκληρον σὺν τῇ φιλοσοφίᾳ τὸ βεβαιότατον ὄντι καὶ μείζονος τῆς περὶ αὐτοῦ αἰδοῦς τὸ δεῖγμα, ὅταν δι' αὐτοῦ μόνου τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ μόνου τὴν ὁμόδουλον θεραπεύων ἀναπαύῃς ἐν πᾶσιν. ἀνάπαυε τοίνυν πίστει θεῶν τὸν λαμβάνοντι καὶ λέγοντι, ὅτι ἐμοὶ δίδως. Εἰ γὰρ μὴ αὐτῷ ἐδίδως, οὐκ ἂν σε βασιλείας ἠξίωσεν. Εἰ μὴ αὐτὸν ἀπεστρέφου, οὐκ ἂν σε εἰς χιέπεθαι ἔπεμψεν, εἰ τὸν τυχόντα πρίδοις· ἀλλ' ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ καταφρονούμενος, διὰ τοῦτο μέγα τὸ ἐγκλημα. οὕτω καὶ Παῦλος αὐτὸν ἐδίωκε· διὰ καὶ ἔλεγε, τί με διώκεις; ὥστε τοίνυν διακεκώμεθα ὡς αὐτῷ τῷ Χριστῷ πρέποντες, ὅταν πρέπωμεν. Ἐν γὰρ τοῖς ῥήματα αὐτοῦ τῆς ὄψεως ἡμῶν πιστότερα. ἐπειδὴν οὖν ἴδῃς πένητα, δυναμνήσθητι τῶν ῥημάτων δι' ὧν ἐδήλου, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ τρεφόμενος. Εἰ γὰρ ἐν τῷ φαινομένῳ οὐκ ἔστι Χριστός, ἀλλ' ἐν τούτῳ τῷ ῥήματι αὐτὸς λαμβάνει καὶ παρασταθῇ. αἰσχύνθητι οὖν, ὅταν παρεστῶτι τῷ μὲν διδῷς. τοῦτο γὰρ αἰσχύνη, τοῦτο ὑμωρία καὶ κόλασις. τὸ μὲν γὰρ παρασταθῆναι αὐτοῖς, τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος (διὰ καὶ ἐγκαλλωπίζεσθαι ἡμᾶς αὐτὸς χρή) τοῦ μὴ δοῦναι, τῆς σῆς ὠμότητος. Εἰ δὲ πιστεύεις νῦν, ὅτι πένητα πιστὸν παρατέχων αὐτοῖς παρατέχεις, πῖς βύσεις τότε, ὅταν σὲ εἰς μέσον σε παραγαγὼν, λέγῃ· ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε τούτοις, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. ἀλλὰ μὴ γένοιτο ὑμᾶς ὕπνος αὐτὸ μαθεῖν, ἀλλὰ πιστεύσαντας νῦν δὲ καιρὸν ποιήσαντας, τῆς μακαριωτάτης ἐκείνης ἀκούσαι φωνῆς τῆς Εἰς τὴν βασιλείαν ὑμᾶς εἰσαγούσης. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖς· καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὴν ἐλεημοσύνην διαλέγῃ δὲ φιλοσοφίας ἡμῖν. οὐδὲ γὰρ παύσομαι τοῦτο λέγων. Εἰ μὲν γὰρ κατώρθωται ὑμῖν τοῦτο, μάλιστα μὲν οὐδὲ τότε ἀποστῆναι ἐχρεῖν, ὥστε μὴ ποιοῦσαι ῥᾳθυμοτέρους πλὴν ἀλλ' Εἰ μὲν κατώρθωται, καὶ μαρτύριον ἐκδέδωκα αὐτό· Εἰ δὲ οὐδὲ εἰς τὸ μέσον ἐφθάσατε, μὴ πρὸς ἐμέ, ἀλλὰ πρὸς ἑαυτὸν τοῦτο λέγετε. καὶ γὰρ τοιοῦτον ποιεῖς ἐγκαλῶν, ὥσπερ ἂν Εἰ παιδίον τὸ ἄλφα στοιχεῖον ἀκούοι πολλάκις καὶ μὴ μεμαθηκὸν ἐγκαλοίη τῷ διδασκάλῳ, ὅτι ζωηρῶς ὑπὲρ τούτου σὲ διλωνικῶς αὐτῷ ὑπεμνημόνευσε. Τίς γὰρ ἀπὸ τῶν λόγων τούτων γένοιτο βιωλωτέρος πρὸς ἐλεημοσύνην; τίς τὰ χρήματα ἔρριψε; τίς τὸ ἥμισυ τῆς οὐσίας; τίς ὃ τεῖτοι διένειμε; οὐδείς. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, μὴ μεμαθηκότων ὑμῶν, ἡμᾶς κελεύειν ἀποστῆναι τοῦ διδάσκειν; ζωηρότερον μὲν οὖν ἔδει ποιεῖν· Εἰ δὲ ἡμᾶς ἐβουλόμεθα ἀποστῆναι, ὑμᾶς κατέχειν δὲ λέγω, ὅτι οὐδέπω ταῦτα μεμαθήκαμεν· δὲ, πῶς ἀπέστητε ὑποπεμνησκόντων; Εἰ μὴ ζωηρὸν τὸν ὀφθαλμὸν παρεῖτε, ἐ-

γὼ

γὰρ ὃ ἰατρὸς ἐτύγχανον ὤν, εἶτα " πρὸς πλάσας καὶ διαχεῖσας καὶ τὴν ἄλλην παρασκευὴν ἐπιμελείαν μηδὲν ὠφέλησα μέγα, ἀλλὰ καὶ ἀπέστην, οὐκ ἂν ἔλθοι τις τοῦ ἐργαστηρίου δύσεως καταδύσασαν αὐτὴν, ῥᾳδιουργίαν πολλὴν ἐγκαλῶν, ὅτι τῆς νόσου μὴ παυούσης αὐτὸς ἀνεχώρησα; Εἰ δὲ πρὸς ταῦτα ἐγκαλούμενος εἶπον, ὅτι κατέπλασα, ὅτι διέχεισα, ἅπερ ἠνέσχετο; ἀδαμῶς· ἀλλ' εὐθέως ἂν εἶπε, καὶ τί τὸ ὄφελος, ὅτι ἔτι ἀλγῶ; τοῦτο γάρ καὶ ὅτι τῆς ψυχῆς λογίζου. τί δ', εἰ χθὲς νοσοῦσαν, ναρκῶσαν, καὶ ζωπυρήσαι πολλάκις παραινοῦσαν, οὐκ ἤκουσα μαλάξαι, ἅπερ οὐκ ἂν δὸς αὖθις ἤκουσα; καὶ νῦν χθὲς ζωπυρήσω καὶ ξηρανθεῖσαν ἀνεκλύσομαι· καὶ διὰ τοῦτο ἕως ἂν αὐτὴν ἴδωμεν ἐκτεινομένην τέλεον, οὐκ ἀποστησόμεθα [πειροδύοντες.] Εἶτε καὶ ὑμῖς μηδὲν ἕτερον διελέγεσθε ἢ ὅτι οἰκίας, ἢ ὅτι ἀγορᾶς, καὶ ὅτι παρατίζης, καὶ οὐ νυκτὶ καὶ " κατ' ὄναρ. Εἰ γὰρ ταῦτα μὴ ἡμέραν ἐμεμνώμεθα ἀεί, καὶ " κατ' ὄναρ ἂν ἐσπουδάκειμεν. Τί λέγεις; πρὸς ἐλεημοσύνης ἀεὶ διαλέγομαι; ἠβουλόμην καὶ αὐτὸς μὴ πολλάκις εἰπεῖν μοι χρείαν ταύτης πρὸς ὑμᾶς τῆς συμβουλῆς, ἀλλὰ διελέσθαι πρὸς μάχης τῆς πρὸς Ἰουδαίους, τῆς πρὸς Ἕλληνας καὶ αἱρετικούς· ἀγαλλόμενος μηδέπω " ὑγιαίνοντας πῶς δεῖ λιμὸς καθοπλίσειε; πῶς ἂν εἰς παράταξιν ἐξαγάγοι ἕλκη πεφυσημένα ἔχοντας καὶ ὠτειλάς; ὡς εἴγε ὑγιαίνοντας εἶδον καθαρῶς, ὅτι τὴν παράταξιν ὑμᾶς ζητήσαιεν ἐκείνων, καὶ εἴδετε ἂν τὴν Χριστοῦ χάριτι μυρίους βαθυμοῦντας νέκρους, καὶ φερομένους αὐτῶν ἐπαλλήλους τοὺς κεφαλάς. ἐγὼ γοῦν ἑτέρους βιβλίοις πολλοὺς πρὸς τούτων ἡμῖν εἰρήνευσα λόγοι· ἀλλ' οὐδὲ οὕτω δυνάμενα καθαρῶς ὅτι τῇ νίκῃ πομπεύειν διὰ τὴν τῶν πολλῶν ὀλιγωρίαν. ὅταν γὰρ αὖθις μυριάκις νικήσωμεν τοῖς δόγμασιν, ὀνειδίζουσιν ἡμῖν Ⓜ βίον Ⓜ τῶν πολλῶν τῶν πρὸ ἡμῶν συλλεγομένων, τὰ πεύματα, τὰ νοσήματα τὰ χθὲς ψυχικά. πῶς οὖν ὑμᾶς παρρησιαζομένους ὅτι τῆς παρατάξεως δείξωμεν, ὅταν καὶ ἡμῖν ἐπηρεάζητε εὐθέως βαθυμοῦντες διὰ τῶν πολεμίων καὶ κωμῳδούμενοι; τὸ μὲν γὰρ ἡ χεὶρ ἀλγεῖ καὶ ἔστι ζωπυρήσαι πρὸς διάδοσιν. πῶς οὖν ὁ τοιοῦτος ἀσπίδα καταφέρειν καὶ πρὸς βάλεσι δυνήσεται, καὶ μὴ περιδῇ καὶ τοῖς τῆς ὠμότητος σκώμμασιν; ἕτεροις σκάζουσιν Ⓜ πόδες, ὅσοι εἰς θέατρα διαβαίνουσι, καὶ τὰ τῶν πορνευομένων γυναικῶν καταγώγια. πῶς οὖν ὅτι ἐν τῇ μάχῃ δυνήσονται στῆναι, καὶ μὴ βλιτυῆναι τοῖς τῆς ἀσελγείας ἐγκλήμασιν; ἄλλος δὲ ὀφθαλμοὺς ἀλγεῖ καὶ πεπήρωται, οὐκ ὀρθὰ βλέπων, ἀλλὰ ἀσελγείας γέμων, καὶ γυναικῶν σωφροσύνῃ πρόσβαλλων, καὶ γάμους διορύττων. πῶς οὖν οὗτος τοὺς τῶν πολεμίους ἀντιβλέψαι δυνήσεται, καὶ " κινῆσαι δόρυ, καὶ βέλος ἀφῆναι πρόθυμον κεντοῦντος σκώμμασιν; ἔστιν * ἰδεῖν καὶ γαστέρα ἀληθῶς πολλὰς τ " ὑδερικώντων οὐκ ἔλαττον, ὅταν ἡ τῶν γαστριμαργίας καὶ μέθης κατέχων). πῶς οὖν τούτους μεθύοντας εἰς πόλεμον ἐξαγαγεῖν δυνήσομαι; ἑτέρου δὲ σῶμα ὀστέων πόρος. τοιοῦτοι γὰρ Ⓜ ἀκρόχολοι καὶ λοίδοροι καὶ βλάσφημοι. πῶς οὖν οὗτος ἀλαλάξει ποτὲ ἡ μάχη, καὶ μέγα ἢ καὶ γυναῖον ἐργάσεται, μέθῃ καὶ αὐτὸς ἑτέραν μεθύων, καὶ πολὺ πρέχων τοῖς πολεμίοις Ⓜ γέλωτα; διὰ τοῦτο καθ' ἑκάστην ἡμέραν τρέμω τὸ γραπτόπεδον, τὰ πεύματα θεραπόντων ταῦτα, τὰ ἕλκη διορθούμενος. Εἰ δὲ ἀνάμνησθέ ποτε, καὶ ὀπτικίδιον γλυπάδε καὶ ἑτέρους βάλλειν, καὶ ταῦτα ὑμᾶς διδάξω τὰ τακτικά, καὶ παραδώσω ταῦτα μεταχειρίζεσθαι τὰ ὅπλα· μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὰ τὰ ἔργα ὑμῖν ὅπλα ἔσται, καὶ πόντες εὐθέως ἀποκύψουσιν, ἂν ἐλεήμονες, ἂν ὀπτευτικεῖς, ἂν ἥμεροι καὶ ἀνεξίκακοι γλυπάδε, ἂν τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἅπασαν ὀπτιδείξησθε. Εἰ δέ τινες ἀντιλέγοιεν, τότε καὶ τὰ πρὸ ἑαυτῶν προσθησόμεθα, ὑμᾶς εἰς μέσον φέροντες· ὡς νῦν γε καὶ ἐκκαθαίρομεν, τὸν ὑμέτερον μέρος, διὰ τοῦ δρόμου τούτου. σκόπει δὲ· λέγομεν ὅτι μεγάλα εἰργάσατο ὁ Χριστὸς, ἀπέλυσε αὐτὴν ἀνθρώπων ποιήσας· εἶτα ἀπαιτούμενοι βύβλους, καὶ κελευόμενοι ἐκ τῆς ἀγέλης ταύτης προσαγεῖν τὴν ἀπόδειξιν, ἐπιστομιζόμεθα. δέδοικα γὰρ μὴ διὰ τί ἀπέλυσεν, ὥσπερ ἀπὸ συφεοῦ χοίρους ἐξαγάγω καὶ ἵππους ἀπλύμαστος. οἷ-

δα ὅπ ἀληθεῖτε, ἀλλ' ὑ χ̄ς πάντων ὑμῶν ταῦτα εἴρηται, ἀλλὰ χ̄ς τῶν ὑπεθυμιῶν· μᾶλλον ἢ ὧδε κατ' ἐκείνων, ἐὰν πάφωσιν, ἀλλ' ὑπὲρ ἐκείνων· ὡς νῦν γε πάντα ἀπόλωλε ⁊ διέφθαρται, ὑ ἡ ἐκκλησία βουσασίου ὠδῖν διενύσχε ⁊ ἐπαύλεως ὄντων ⁊ κραμήλων· ὑ ὠδιέρχομαι τοῦβαπον ὀπίζητῶ, ὑ οὐ δύναμαι ἰδῆν. οὕτω πάντες λαχλίζουσι, καθάπερ ἵπποι ⁊ ὄνοι ὠνες ἄγριοι, ⁊ κόπρου πολλῆς τὰ ἐνταῦθα πλήρουσι. τοιαῦται γὰρ αὐτῶν αἱ ἀγαλέξεις. ὑ εἶγε ἐῶ ἰδεῖν ταῦτα ἑκάστην ζωάξιν λεγόμενα ὑπὸ ἀνδρῶν, ὑπὸ γυναικῶν, εἶδες ἂν τῆς κόπρου ἐκείνης ταῦτα ῥήματα ἀκαθαρτότερα. διὸ παρακαλῶ μεταβαλῆν τὴ ποιηρὰν ταύτην ζωήθειαν, ἵνα μόνον ἡ ἐκκλησία πνέῃ. νῦν δὲ θυμιάματα μὲ ἀγαθὰ ἀποπνέομεν ἐν αὐτῇ· τ̄ ὑ νοητὴν ἀκαθαρσίαν οὐ πολλῶ ποιούμεθα κωδῦν ὥςε ἐκκαθαίρειν ὑ ἀπελαύνειν. τί οὖν ὄφελος; ὧδὲ γὰρ οὕτως ἀγαμούμεθα τῶ ἐκκλησίαν κόπρον εἰσάγοντες, ὡς ἀγαμούμεν αὐτῶ τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους φερόμενοι περὶ κερδῶν, περὶ ἐμπορείας, περὶ κατηλείας, περὶ τῶν ὧδῶν πρὸς ἡμᾶς ὅλων· δέον ἀλλήλων ἐνταῦθα εἰ χρείας, καὶ ὑρεκτοὶ τῶ ἐκκλησίαν ποιῆν, ὑ μηδὲν ἕτερον ἢ θύρας ἐκτενῆς ὑ σιγῶ μ̄ ἀκροάσεως εἰδέναι. τοῦτο δὴ ὑ ἐκ τοῦ νῦν ποιῶμεν, ἵνα ὑ Ⓦ βίον ἐκκαθάρωμεν Ⓦ ἡμέτερον, ὑ τ̄ αἰωνίων ἐπιτυγελμένων ὅπιτ' χωμεν ἀγαθῶν, χάριτι ὑ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. χ. μολύνεται

Ομιλ. πθ. 62 ΤΗ ΔΕ ΕΠΑΥΡΙΟΝ, ΗΤΙΣ ΕΣΤΙ ΜΕΤΑ τὸ ΠΑΣΧΑ, ΩΝΗΘΗΣΑΝ Ⓐ ἀρχιερεῖς ὑ Ⓐ Φαρισαῖοι πρὸς Πιλᾶτον,

63 Λέγοντες, Κύριε, ἐμνήσθημεν, ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν, μ̄ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. 64 Κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι Ⓦ τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μήποτε ἐλθόντες Ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ * κλέψωσιν αὐτὸν, ⁊ εἴπωσι τῷ λαῷ, ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, ὑ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης. * γρ. κλέψῃς

25

Ἀνταῦθ' ἡ πλάνη ἑαυτῇ συνεπίπλει, ὑ τῇ ἀληθείᾳ ἄχθα συμπαρῆν. σκόπει δὲ· ἔδει πιστευθῆναι, ὅτι ἀπεθάνε, ὑ ὅτι ἐτάφη, ὑ ὅτι ἀνέστη· ὑ πάντα ταῦτα διὰ τῶν ἐχθρῶν γ̄ῦ πιστά. ὅρα γοῦν ταῦτα ῥήματα ταῦτα τούτοις μαρτυρούμενα ἅπασιν. ἐμνήσθημεν, φασιν, ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος ἔτι ζῶν (ὀκνοῦν ἐτελεύτησεν) ὅτι μ̄ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι Ⓦ τάφον. (ὀκνοῦν ὑ ἐτάφη) μήποτε ἔλθωσιν Ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ, ὑ κλέψωσιν αὐτόν. ὀκνοῦν ὁ τάφος ἐαν σφαλισθῇ, ὀκ ἔσαι τις κακουργία. ὃ" μανθάνω. ὀκνοῦν δυνάμενος ἡ ἀπόδειξις τῆς δυνάσεως, δι' ὧν ὑμᾶς" παρετείνατε, γέγονεν. ὅπ̄ γὰρ ἐσφαλίσθη," ὀκνεμία γέγονε κακουργία. Εἰ γὰρ ὀκνεμία γέγονε κακουργία, θύρηται γὰρ ὁ τάφος κενὸς, δῆλον ὅτι ἀνέστη σαφῶς ὑ αὐθεντίρρητος. Εἶδες πῶς ὑ ἄκοντες ζωαγωνίζονται τῇ τῆς ἀληθείας ἀποδείξει; "σὺ δέ μοι σκόπει τῶν μαθητῶν ὁ φιλάληθες, πῶς τῶν λεγομένων παρὰ τῶν ἐχθρῶν οὐδὲν ἀποκρύπτουσι, καὶ ἐπονειδίστα λέγουσι. ἰδοὺ γοῦν πλάνοι καλοῦσιν, ὑ ὃ σιγῶσιν αὐτὸ ὗτοι. "ταῦτα γὰρ ὑ τῶν ἐκείνων δείκνυσιν ὠμότητα, ὅτι ὀκνὲ τῷ θανάτῳ" τὸν ὀργὸν ἀφῆκαν, ὑ τούτων Ⓦ ἁπλοῦν ὑ φιλάληθη ζῆτον. "ἄξιον γὰρ κἀκεῖνο ζητῆσαι, ποῦ εἶπεν, ὅτι μ̄ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι; ὑ γὰρ θύρεται ὡς δῦ ὕτω σαφῶς εἰρημένον, ἀλλ' ἢ ὃ τῶν Ἰωνᾶ παράδειγμα. ὥςε Ⓐ ἀγνώμονες Ἰουδαῖοι ἠδέσαν τὰ περὶ αὐτοῦ λεγόμενα, ὑ ἐκόντες ἐκακούργουν. τί οὖν ὁ Πιλᾶτος;

65 Ἔχετε κουστωδίαν, ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε.

66 Καὶ

χ. ἑαυτὴ συνεπίπτει,
χ. πανταχοῦ
χ. χθὲς γὰρ
χ. ἐκ τοῦ νῦν ποιῶμεν
χ. ἀξιον γοῦν ζητῆσαι

66 Καὶ ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον, σφραγίσαντες τὸν λίθον, μετὰ τῆς κουστωδίας.

Οὐκ ἀφίσι τοῦτο γραπτῶσαι μόνοις σφραγίσαι. ἄτε γὰρ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ ὄντες, οὐκ ἐπὶ συμφορᾷ ἦλθον ἀλλ' ἐπὶ σωτηρίᾳ, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπαλλαγὴν αὐτῶν ὁ τοῦτο ἀνέχεται, καὶ φησιν· ὑμεῖς, ὡς βούλεσθε, σφραγίσασθε, ἵνα μὴ ἕτερος ἔλθῃ τις ἀπατᾶσθαι. Εἰ γὰρ μόνοι οἱ γραπτοὶ ἐσφραγίσαντο, ἠδυνάμην λέγειν (εἰ καὶ ἀπίθανα καὶ ψευδῆ τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ὅμως ὡς ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἰωαγμένων, ὅτι καὶ ἐπὶ τούτῳ λέγειν εἶχον) ὅτι οἱ γραπτοὶ τὸ σῶμα δόντες κλαπῆναι, μὴ ἔχοντες τοῖς μαθηταῖς τοῦ τὴν ἀναστάσεως πλάσαι λέγειν· νῦν δὲ αὐτοὶ ἀσφαλισάμενοι οὐδὲ τοῦτο λέγειν δύνανται. Εἶδες πῶς ἀσυνδάτοις εἰσὶν ἔργοις τῆς ἀληθείας ἔχοντες; καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ τοσοῦτοι, αὐτοὶ ἠπίσταντο, αὐτοὶ ἐσφραγισμένοι μετὰ τῆς κουστωδίας, ὥστε ἀλλήλων εἶναι κατήγοροι καὶ ἔλεγχοι. καίτοι πόθεν αὐτοὺς ἔκλεψαν; τοὺς σαββάτου; καὶ πῶς; οὐδὲ γὰρ ὀφείλω τοῦτο εἰπεῖν. Εἰ δὲ καὶ νόμον προέβαλον, πῶς ἂν ἐβούλοντο αὐτοὶ οὕτω δειλοὶ τοσοῦτοι εἶναι; πῶς δὲ πεῖσαι τὸν ὄχλον ἠδύναντο; Οἱ λέγοντες; τί ποιοῦντες; ποίᾳ δὲ τοσοῦτοι δυνάμει ἔχοντες ἦσαν τοῦ νεκροῦ; τίνα δὲ τοσοῦτοι δωροδοκοῦντες ἀπέδοσαν, ποίᾳ δὲ ἀμοιβῇ; ἔτι ζῶντα, καὶ μόνον καταχθέντα ἰδόντες ἔφυγον, καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν ὑπὲρ αὐτοῦ παρρησιάζεσθαι ἔμελλον, εἰ μὴ ἀνέστη; καὶ πῶς ἂν ἔχοι ταῦτα λέγειν; ὅτι γὰρ ὅτ' ἂν ἠθέλησεν, ὅτ' ἂν ἠδυνήθησαν πλάσαι ἀνάστασιν μὴ γνωμένην, δῆλον ἐκεῖθεν. πολλοὶ γὰρ αὐτοῖς τοῦ ἀναστάσεως διελέχθη, καὶ συνεχῶς ἔλεγεν [ἀεί,] ὡς καὶ αὐτοὶ *εἰρήκασιν, ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. εἰ τοίνυν οὐκ αὐτὸν, σὺ δῆλον ὡς ἀπατηθέντες ὅτοι, καὶ τοὺς ὁλόκληρον ἔθνος δι' αὐτὸν ἐκπολεμωθέντες, [καὶ] ἄοικοι καὶ ἀπόλιδες γνόμενοι ἀπεστράφησαν μὴ αὐτὸν, καὶ οὐκ ἂν ἐβούλήθησαν τοιαύτην αὐτῷ τοῦ εἶναι δόξαν, ἄτε ἠπατημένοι, ἐξ εἷς οὐδὲν ἐμπεσόντες κινδύνους. ὅτι δὲ οὐδ' ἂν ἠδυνήθησαν, εἰ μὴ ἦν ἀληθὴς ἡ ἀνάστασις, πλάσαι αὐτὴν, τοῦτο οὐδὲ λόγῳ δεῖται. τίνι γὰρ ἐθάρρουν; τῇ δεινότητι τῶν λόγων; ἀλλὰ πόθεν ἦσαν ἀμαθέστεροι. ἀλλὰ τῇ τοῦ οἰκείᾳ τῶν χρημάτων; ἀλλ' οὐδὲ ῥᾳδίου, οὐδὲ εὐπορήματα εἶχον. ἀλλὰ τῇ τοῦ εὐφανείᾳ τοῦ ἤθους; ἀλλ' ἀτελεῖς ἦσαν, καὶ ὀξὺ θυτελῶν. ἀλλὰ τῷ μεγέθῃ τῆς πατρίδος; ἀλλ' ἀπὸ χωρίου ἦσαν ἀσήμου. ἀλλὰ τῷ πλήθῃ τῶν ἑαυτῶν; ἀλλὰ τῶν ἑνδεκα οὐκ ἦσαν πλείους, καὶ αὐτοὶ ὄντες διεσπάρησαν. ἀλλὰ ταῖς ἐπαγγελίαις τοῦ διδασκάλου; ποίαις; Εἰ γὰρ μὴ ἀνέστη, οὐδὲ σκῆψαι ἔμελλον αὐτοῖς εἰς πίστιν. πῶς δ' ἂν ἐλέγχων δῆμον μεμηνόμενον; Εἰ γὰρ ὁ χειροφανὴς αὐτῶν θυρωρὸς ῥῆμα οὐκ ἐνέγκαι γυναικὸς, ἐξ οἱ λοιποὶ πάντες δεδεμένοι ἰδόντες διεσπάρησαν, πῶς ἂν ἐνενόησαν εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης ἀφορμᾶσθαι, καὶ φυτεῦσαι πεπλασμένου ἀναστάσεως λόγον; Εἰ γὰρ ὁ μὴ τοῦ γυναικὸς ἀπειλοῦντος οὐκ ἔστη, οἱ δὲ οὐδὲ τοῦ "δεσμῶν ὄφιν, πῶς ἠδυνήθησαν τοῦ βασιλέως καὶ ἀρχόντας καὶ δήμους ἴσασθαι, ὅπου ξίφη ἐξ πήγανα καὶ χάμαι καὶ μείζοι καθ' ἡμέραν φαίνονται, εἰ μὴ τῆς τοῦ ἀναστάντος δυνάμεως καὶ ῥοπῆς ἀπέλαυσαν; τοιαῦτα σημεῖα γέγονε καὶ τοσαῦτα, καὶ οὐδὲν τούτων ἠδέσθησαν οἱ Ἰουδαῖοι, ἀλλ' ἐταύρωσαν τὸν πεποιηκότα· καὶ τούτοις ἔμελλον ἁπλῶς λέγουσι πείθεσθαι τοῦ ἀναστάσεως; οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστιν. ἀλλ' ἡ τοῦ ἀναστάντος ἰσχὺς ταῦτα εἰργάσατο. σκόπει δέ μοι τὴν κακουργίαν αὐτῶν τὴν καταγέλαστον. ἐμνημόνευσαν γάρ, φασιν, ὅτι εἶπεν ὁ πλάνος ἐκεῖνος ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. καὶ εἰ πλάνος ἦν καὶ ψευδῆ ἐκόμπαζε, τί δεδοίκατε, ἐξ τοσοῦτον χρόνον ἀπωδήν; δεδοίκαμεν, φασι, μήποτε κλέψωσιν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἀπατήσωσι τοὺς πολλούς. καίτοιγε ἀπεδείχθη τοῦτο οὐκ ἔχον λόγον καθ' ὅλου. ἀλλ' ὅμως ἡ κακία φιλόνεικον ἐξ δυσάρεστον, ἐξ τοῖς ἀληθέσιν ὀπτικρής. ἐξ μέχρι τριῶν ἡμερῶν κελεύουσιν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον, ὡς καὶ δογμάτων μαθηταὶ, καὶ βουλόμενοι δεῖξαι ἐξ τοὺς τοῦτο πλανῶντας ὄντας, καὶ μέχρι τοῦ τάφου τὴν κακίαν ἐκτείνουσι. διὰ τοῦτο ἔχον δύσιν, ἵνα μὴ λέγωσιν, ὅτι ἐνύσαντο καὶ ἔκλαπη. τοῦτο μὲν γὰρ ἔγκλημα οὐκ εἶχε τὸ τάφον

χεξ' κη. χων δυας ιωας, ὃ ὑ βεβαιον, ὑποψιας ἔγεμε. καὶ γὰρ εἰ μὴ τότε ἀνέστη, καθημένων αὐτῶν αὐτόθι καὶ φυλαττόντων, ἀλλ' ἀναχωρησάντων μετὰ τὴν τρίτην ἡμέραν, εἶχόν τι λέγειν, * εἰ καὶ" αἰσθητως. ὅμως τοῦτο πάντως προσέφθασε καὶ ἀνέστη, ὥστε μήτε ἀναισχυντον αὐτοις ἔχειν προσφασιν. ἔδει γὰρ καθημένων αὐτῶν, καὶ φυλαττόντων ἡμέρα τὴν ἀνάστασιν. ἐκεῖνο καὶ εἶπον τῶν τριῶν ἡμερῶν ἔδει ἡμέραν ἀναχωρησάντων ἐκείνων ἐλθεῖν, ὑποπτον τὸ πρᾶγμα ἐποίησεν εἶναι). ὅμως καὶ σφραγίσαι (συνεχώρησεν ὡς ἐβούλοντο, καὶ γράψαι πρόσταξον· καὶ οὐκ ἐμόλυνεν αὐτοῖς ἐν σαββάτῳ τοιαῦτα ποιοῦσι καὶ ἐργαζομένοις, ἀλλὰ πρὸς ἓν μόνον ἐώρων τὴν ἑαυτῶν πονηρίαν, ὡς ταύτην" προσεσόμενοι ὑπὲρ ἑκάστης ἀνοίας ἰῶ καὶ φόβου σφόδρα αὐτοὺς κατασείοντος λοιπόν. καὶ γὰρ ζῶντα αὐτὸν καταχρόντες, ἀποθανόντα δεδοίκασι. καίτοιγε εἰ φιλος ἦν ἀνθρωπος ἰῶ, ἔδει θαρρῆσαι. ἀλλ' ἵνα μάθωσιν, ὅτι καὶ ἐπὶ ζῶν ἐκάλυπτεν ἔπαθεν, ἅπερ ἔπαθεν, ἰδοὺ καὶ σφραγὶς, καὶ λίθος, καὶ κωφωδία, καὶ πᾶσα φυλακὴ, καὶ οὐκ ἴσχυσαν (ἂν) νεκρὸν κατασχεῖν· ἀλλ' ἐν χριστῷ μόνον τὸ δημοσιθυθῆναι τὴν ταφὴν, καὶ πιστωθῆναι σταυρὸν τὴν ἀνάστασιν. καὶ γὰρ γράψαι πρόσταξον, καὶ Ιουδαῖοι προσεδρεύουσιν.

χεξ' κη. 1 Ὀψὲ δὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων ἦλθε Μαρία ἡ Μαγδαλίνη, καὶ ἡ ἄλλη Μαρία θεωρῆσαι τὸν τάφον.

2 Καὶ ἰδοὺ, σεισμὸς ἐγένετο μέγας. ἄγγελος γὰρ Κυρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ καὶ προσελθὼν ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ μνημείου, καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ.

3 Ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ, ὡς ἀστραπὴ, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ*, ὡσεὶ χιών. * λευκὸν,

Μετὰ τὴν δυάσιν ἦλθεν ὁ ἄγγελος. τίνος οὖν ἕνεκεν ἦλθεν ὁ ἄγγελος, καὶ ἦρε τὸν λίθον; διὰ τὰς γυναῖκας. αὐταὶ γὰρ αὐτὸν εἶδον τότε ἐν τῷ τάφῳ. ἵν' οὖν πιστεύσωσιν ὅτι ἠγέρθη, ὁρῶσι τὸν τάφον κενὸν τοῦ σώματος. διὰ δὴ τοῦτο ἀφῆλε τὸν λίθον, διὰ τοῦτο καὶ σεισμὸς ἐγένετο, ἵνα διανοιχθῶσι καὶ ἀφυπνιαθῶσι. καὶ γὰρ ἦσαν βαθυμόμοιραι, ὥστε ἔλαιον βαλεῖν, καὶ ἐν νυκτὶ ταῦτα ἐγένετο, καὶ εἰκὸς ἰῶ ἴνας" καθευδῆσαι. ἀλλὰ ἵνος ἕνεκεν φησι, πρὸς αὐτὰς ὁ ἄγγελος εἶπε, μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς; πρότερον αὐτὰς ἀπαλλάττει τοῦ δέους, καὶ τότε διαλέγεται περὶ τῆς ἀναστάσεως. καὶ ὃ ὑμεῖς ᾖ, πολλῷ ἐπιδεικνυμένου τὸν ὑμὸν ἐστι, καὶ δεικνύοντος, ὅτι τὰ ἔργα τὰς τετολμηκότας, ἅπερ ἐτόλμησαν, ἀν' μὴ μετανοήσωσι, καταλήψεται. ὃ γὰρ ὑμῶν ἐστι τὸ δεδοικέναι, φησὶν, ἀλλ' ἐκείνων τῶν σαρκωσάντων. ἀπαλλάξας τοίνυν αὐτὰς τοῦ φόβου καὶ διὰ τῶν ῥημάτων, καὶ διὰ τῆς ὄψεως (καὶ γὰρ τὸ σῶμα φαιδρὸν" ἔδειξεν, ὅτε εὐαγγέλια τοιαῦτα φέρων) ἐπήγαγε λέγων·

5 Οἶδα ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε. Καὶ οὐκ ἐπαισχύνεται ἐσταυρωμένον καλῶν. τοῦτο γὰρ τὸ κεφάλαιον τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν. 6 Ἠγέρθη, φησί·

Πόθεν δῆλον; Καθὼς* εἶπεν. Ὥστε κἂν ἐμοί, φησι, διαπιστεῖτε, τῶν ἐκείνου μυήσθητε ῥημάτων, καὶ οὐδὲ ἐμοὶ διαπιστήσετε. Εἶτα καὶ ἄλλη ἀπόδειξις. * αὐτὸς

Δεῦτε, καὶ ἴδετε τὸν τόπον, ὅπου ἔκειτο. Διὰ τοῦτο" ἐπῆρε τὸν λίθον, ὥστε καὶ ἐντεῦθεν λαβεῖν αὐτὰς τὴν ἀπόδειξιν.

7 Καὶ εἶπατε τοῖς μαθηταῖς, ὅτι ὄψεσθε αὐτὸν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

Καὶ" ἑτέρωθι εὐαγγελίζεσθαι προσκυλίζει, ὁ μάλιστα αὐτὰς ἐποίει πιστεῦσαι. καὶ καλῶς εἶπεν, εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀπαλλάττων προσωμάτων καὶ κινδύνων, ὥστε μὴ τὸν φόβον διενοχλεῖν τῇ πίστει.

8 Καὶ ὀξὺ ἦλθον ἐκ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς. Τί δήποτε;" ἐκπλῆξιν προσῆμα εἶδον καὶ προσδοξον, τάφον κενὸν, εἶδα προσῶτον τεθέντα εἶδον. διὰ καὶ ἤγαγεν αὐτὰς εἰς Γαλιλαίαν, ἵνα ἀμφοτέρων γένωνται μάρτυρες, καὶ τοῦ τάφου, καὶ τῆς ἀναστάσεως. καὶ γὰρ ἐνεύσομεν, ὅτι οὐδεὶς αὐτὸν ἂν ἦρε, σταλιωτῶν τοσούτων προσκαθημένων, εἰ μὴ

μὴ ἑαυτὸν ἀνέχησε. διὰ τοῦτο καὶ χαίρεσι καὶ θαυμάζοισι, καὶ τῆς τοιαύτης δαιμονῆς λαμβάνοισι τὴν ἀμοιβὴν τὸ τοῦ θεοῦ εἶδεν, καὶ εὐαγγελίσασθαι δὲ τὰ εἰρηνεύμενα, ἀλλὰ καὶ τὰ ὀφθέντα. ἐπεὶ οὖν ὀξηλθον μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς,

9 [Καὶ] ἰδοὺ ὁ Ἰησοῦς ἀπήντησεν αὐταῖς λέγων, χαίρετε. αἱ δὲ ἐκράτησαν τοὺς πόδας αὐτοῦ, Καὶ προσκυνήσαν [αὐτῷ] εὐφεσιώνης τεθεραμμένοι, ἐλάμβανον καὶ διὰ τῆς ἀφῆς τεκμήριοι καὶ πληροφορίαν τῆς ἀναστάσεως, Καὶ προσεκυνήσαν αὐτῷ. Τί οὖν αὐτός;

10 Μὴ φοβεῖσθε. Πάλιν καὶ αὐτὸς δὲ δέος ἐκβάλλει προσδοκίαν τῇ πίστει. Ἀλλ' ὑπάγετε, εἴπατε τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, κἀκεῖ με ὄψονται. Σκόπει πῶς καὶ αὐτὸς διὰ τούτων τοὺς μαθητὰς εὐαγγελίζεται, ὃ πολλάκις εἶπον, δὲ μάλιστα γλῶς ἀπὸ μαθητοῦ διὰ τοῦ τῆς Εὔας προσκαίρου εἰς ἀμείνω ἄγων καὶ εἰς χρησὰς ἐλπίδας, καὶ τὸ πεποιημένος ἰώμενος. εἶτα πῶς ὑμῶν ἐβούλετο κατ' ἐκείνας τὰς ἀοιδίμους γνωσθῆναι, καὶ οὐ πόδας κατέχειν τοῦ Ἰησοῦ· δυνάσθε γὰρ καὶ νῦν, ὅσοι βούλεσθε, οὐχὶ τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ κεφαλοῦ καταφεῖν τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου, τῶν φειδῶν ἀπολαύοντες μυστηρίων καθαρῶν συνειδότι. οὐκ ἐν τοῖς ὄμοιον, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὄψεσθε αὐτὸν μετὰ τῆς ἀπορρήτου δόξης ἐκείνης καὶ τοῦ δήμου τῶν ἀγγέλων ἐρχόμενον, εἰ βουληθεῖτε εἶναι φιλάνθρωποι· καὶ ἀκούσεσθε οὐχὶ τοῦτο τὰ ῥήματα μόνον, ὅτι χαίρετε, ἀλλ' ἐκεῖνα, δοῦτε ᾧ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν τοῦ καταβολῆς κόσμου.

Γενώμεθα τοίνυν θεοσεβεῖς, φιλόθεοι, φιλάδελφοι, τὴν ἀγάπην τοὺς πάντας ὑπερεκτείνοντες, ἵνα τοιοῦτοι ἀκούσωμεν τὰ ῥήματα, καὶ αὐτὸν ΘΣ Χριστὸν προσδεξώμεθα· καὶ ὑμεῖς αἱ χρυσοφορούσαι γυναῖκες, αἱ ΘΣ δρόμων τῶν γυναικῶν τούτων θεασάμεναι, ὀλίγου ποτὲ τὸν νόσον ἀποθέσθε τῆς τῶν χρημάτων ὑπερηφανίας· ὥστε εἰ ζηλοῦτε τὰς μακαρίας ταύτας γυναῖκας, μεταλλάξασθε ΘΝ κόσμον, ὃν προείκεισθε, ἐλεημοσύνην προτιθέμεναι. Τί δὲ ὄφελος, εἰπέ μοι, τῶν λίθων τῶν τιμίων τούτων, καὶ τῶν χρυσοπάστων ἱματίων; χαίρει τούτοις, φησίν, ἡ ψυχή, καὶ βούφεσίνεται. ἐγώ σε δὲ κέρδος ἠρώτησα, σὺ δέ μοι δὲ βλάβος εἶπες. τὸ γὰρ τοιοῦτον ἀπολαῦσαι καὶ χαίρειν καὶ προσπλοῦσθαι χεῖρον ὀδύνη. πικροτέρα γὰρ ἡ χαλεπὴ ταύτη δουλεία γίνεται, ὅταν ὑπὸ ἡδυπαθῶν βόφεσίνηται. ὑπὸ ἵνα γὰρ τῶν πνευματικῶν, ὡς χρή, ἀπουσιάσει ποτὲ ἔργων; πότε δὴ καταγνάσεται, ὡς δεῖ, τὸ βιωτικὸν προσαγωγῆς ἡ χρῆσις ἀξίου εἶναι νομίζουσα τὸ δεδέσθαι χρυσῷ; ὁ γὰρ τοῦ δεσμωτηρίου μόνων καὶ ἡδύμολος, οὐδὲ ἀπαλλαγῶναι θελήσει, ὥσπερ οὖν οὐδὲ αὐτή· ἀλλ' ὥσπερ ὑπὸ ἀρχομάλωτος γλυκαίνη τῆς πονηρᾶς ταύτης ὑπερηφανίας, οὐδὲ φωνῆς ἀνέξεται ἀκούσας πνευματικῆς μετὰ τῆς προσκούσης ὑπερηφανίας τε καὶ ἀπουσίας, μήτιγε ἔργον μετελθεῖν. Τί οὖν τὸ κέρδος τοῦ κόσμου τούτου καὶ τῆς βλακείας ταύτης, εἰπέ μοι; τέρπομαι, φησι. πάλιν μοι τὸ βλάβος εἶπες, καὶ ΘΝ ὄλεθρον. ἀλλὰ καὶ ὑμῖν ἀπολεῖται, φησί, πολλῆς προδὰ τῶν ὁρώντων. Τί τοῦτο; ἑτέρας γὰρ τοῦτο ἀφορμὰς ἀποτίθησι, ὅταν εἰς τύφον, ὅταν εἰς ἀπόνοιαν αἴρῃ. φέρε οὖν, ἐπεὶ σὺ τὸ κέρδος οὐκ εἶπες, μάθω παρ' ἐμοῦ σοι τὰς βλάβας διηνυμένου. τίνες οὖν ἀντεύθεν αἱ βλάβαι; ἡ φθορὰ ἡ μείζων τῆς ἡδονῆς. διὰ πολλοὶ τῶν ὁρώντων τούτων δὴ τῶν παχυτέρων τέρπονται μᾶλλον, ἢ ἡ προσκειμένη. σὺ μὲν γὰρ μετέμπτης κληπτίζῃ· ὀλίγοι δὲ μόνοι τούτης ἐσταὶ τὰς ὄψεις. Εἶτα πάλιν ἑτέρα, τὸ ταπεινοῦσθαι τὴν ψυχήν, τὸ βασκαίνεσθαι πρότερον (ἐὰν γὰρ πλησίον δηχθεῖσαν, κἂν τὰ οἰκείων μόνων ὁπλίζονται, καὶ πολέμους ἀναρριπίζουσι χαλεποὺς) μετὰ τούτων, τὸ τὴν ὀργὴν ἄπασαν καὶ τὴν φθορὰν εἰς τοῦτο δαπανᾶσθαι, τὸ τῶν πνευματικῶν μὴ σφόδρα δύνασθαι κατορθοῦν, τὸ τύφου καὶ ἀπονοίας καὶ κενῆς πληροῦσθαι δόξης, τὸ τῇ γῇ προσπλοῦσθαι καὶ προερρύφθαι,

πολερορρύφη, καὶ αὐτὴ αἰετὸν ἡμέσθαι χεῖρον ἢ κιννάβαρι. ἀφέσα γὰρ τὸ πρὸς ὑρᾶν βλέπειν καὶ πέταθαι, καθάπερ αἱ χεῖρες, χαμαὶ νεύεις μέταλλα πρὸς ἐργαζομένη καὶ χαλκεύμενος, καὶ ψυχὴν αἰσθρον καὶ ἀμηχάνως κλωμένη. ἀλλ' ὑπερφέρεις φαινομένη * ὑπὲρ τὰς ἀγελάς πάντων ὀφθαλμούς; διὰ αὐτὸ μὴ οὖν τοῦτο χρυσοφορεῖν ὄκνει ἔδει, ἵνα μὴ κενὸν ἡμῖν θέαμα ᾖ, καὶ πολλῶν καταγόρων δυοίζης τόματα. ὁρᾷς γὰρ σε τῶν ὑπερφερομένων θαυμάζει, ἀλλὰ σκώπτουσιν ὡς φιλόκοσμον, ὡς ἀλαζόνα, ὡς ἐρχικὴν γυναῖκα. καὶ εἰς ἐκκλησίαν εἰσελθῇς, ὀξέως λαβοῦσα, ἀλλ' ἡ μικρὰ σκώμματα, καὶ λοιδορίας, καὶ ἀσχ. ὀχὶ παρὰ τῶν ὁρώντων μόνον, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦ θεοῦ. καὶ γὰρ * ὁ μεγαλοφωνότατος Ησαΐας * d'Dieu; Ησ. γ. ιϛ. ἰδὼν σε ἔσται) Τάδε λέγει Κύριος ἐπὶ τὰς ἀρχούσας θυγατέρας Σιών· ἀνθ' ὧν ἐπορεύθησαν ὑψηλῷ τραχήλῳ καὶ νεύμασιν ὀφθαλμῶν, καὶ τῇ πορείᾳ τῶν ποδῶν σύρουσαι κόσμον χιτῶνας, καὶ τοῖς ποσὶν ἅμα παίζουσαι, ἀνακαλύψει Κύριος τὸν κόσμον αὐτῶν, καὶ ἔσται αὐτὶ ὀσμῆς ἡδείας κονιορτός, καὶ αὐτὶ δὲ ζώνης, ῥοπίον ζώσῃ· ταῦτά σοι αὐτὶ καλλωπισμοῦ. ὁρᾷς γὰρ πρὸς ἐκείνας ταῦτα μόνας εἴρηκεν), ἀλλὰ καὶ πρὸς πᾶσαν γυναῖκα μεμεμψίμοιρον αὐτά. καὶ ὁ Παῦλος ἔμελε ἐκείνῃ * κατὰ * βλέπει καὶ α. Τιμ. ϛ. θ. γράφως ἔστηκε, λέγων Τιμοθέῳ παραγγέλλων τὰς γυναῖκας, Μὴ ἐν πλέγμασιν ἢ χρυσίῳ ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ κοσμεῖν ἑαυτάς. ὥστε πάντα χρὴ βλέπειν ὃ χρυσοφορεῖ, μάλιστα ὅταν εἰς ἐκκλησίαν εἰσίῃς, ὅταν δεῖ τὰ πενήτων παρίῃς. εἰ γὰρ σφόδρα σαυτὴν κατηγορῆσαι ἐπεθύμησας, ὄκνει ἄλλο πρόσωπον ἐπίθου σχῆμα, ἀλλ' ἢ τὸ τῆς ὠμότητος καὶ ἀπανθρωπίας προσωπεῖον. ἐννόησον γὰρ πόσας γαστέρας παρέρχῃ πεινώσας μὴ τοῦ σχήματος τούτου, πόσα σώματα γεγυμνωμένα διὰ τῆς φαντασίας ταύτης τῆς σατανικῆς. πόσῳ βέλτιον δεῖ θρέψαι ταύτας πεινώσας ψυχάς, ἢ λαβοῦσ' ὧν ἀπατᾷς ὠσκεῖν, καὶ μυρίων πενήτων θεραπαινίδας ἐξαρτᾶν εἶχῃ καὶ μάτην; μὴ γάρ σοι τὸ πλουτεῖν ἐγκώμιον; μὴ γὰρ σοι τὸ χρυσοφορεῖν ἔπαινος; εἰ δὲ ὄκνει δικαίων πόνων ταῦτα περιείμενά σοι ἦν, καὶ οὕτω μεγίστη κατηγορία τὸ γινόμενον· ὅταν δὲ καὶ ἐξ ἀδικίας, ἐννόησον τίνων ἐνδύσεται. ἀλλ' ἐπαίνων ἐρᾷς καὶ δόξης. ὄκνουν ἀπόδυσαι τὸν καταγέλαστον ταύτην περιβολήν, καὶ ὅτε σε θαυμάσονται πάντες, ὅτε καὶ δόξης καὶ καθαρᾶς ἀπολαύσῃ τῆς ἡδυπαθείας· ὡς νῦν γε σκωμμάτων γέμεις, ἀθυμίας πολλὰς ἐπισωρεύσει σκ τούτων κατασκυθάζουσα σαυτήν. αἰ γὰρ σκέψῃ τι τούτων, ἐννόησον ὅσα σὺ τοῦ θεοῦ λύπεται τὰ κακά. πόσαι μαστιγοῦνται θεραπαινίδες; πόσοι ἄνδρες σκοχλοῦνται; πόσοι ἀπάγονται); πόσοι δεσμωτήριον οἰκοῦσι; καὶ δικαστήρια σὺ τοῦ εἰσαγωγαὶ καὶ μυρία πρόφασις ἀραὶ δὲ χαλεπαὶ τῇ γυναικὶ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς, παρ' ἀνδρὶ παρὰ τῶν φίλων, τῇ ψυχῇ πρὸ ἑαυτῆς. ἀλλ' ὄκνει ἀπολῇται. μάλιστα μὲν οὖν τοῦτο ῥᾴδιον· εἰ δὲ καὶ σωθείη δεῖ πρότερος, σωζόμενα πάλιν πολλὴν παρέχει μεμψιμοιρίαν καὶ φεγγίδα δὲ ἀπεδίδου, καὶ κέρδος ὄφελεν. ποία γὰρ σύνοδος τῇ οἰκίᾳ; τί ὄφελος αὐτῇ τῇ περιχειμένῃ; ὄφελος μὲν ὀδεῖν, ἀκαθαρσία δὲ πολλὴ, καὶ χαλεπωτέρα πρότερον. πῶς δυνήσῃ τοῦ Χριστοῦ φιλῆσαι τοὺς πόδας, καὶ καταχεῖν μύρου ἐσκευασμένη; ὅταν ἀποστρέφῃ τὸν κόσμον ἐκεῖνος. διὰ τοῦτο καὶ τῇ τοῦ τελώνου οἰκίᾳ κατεδέξατο τελώνου, μᾶλλον δὲ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, ἀλλ' ἐν καλύβῃ καὶ φατνῃ. πῶς δὲ αὐτὸν δυνήσῃ ἰδεῖν μὴ ἔχουσα κάλλος αὐτῷ προσφορὸν, μὴ περικειμένη κόσμον ἐπέρασον αὐτῷ, ἀλλὰ μισητόν; ὦ γὰρ αὐτῷ προσοιστὰ μὴ τοιούτοις δεῖ καλλωπίζεσθαι ἱματίοις, ἀλλὰ πρεπτέον προσβεβλῆσθαι. ἐννόησον τί ποτε ὄφελος τούτου τοῦ χρυσίου. ὁρᾷς ἕτερον, ἢ γῆ καὶ ἀποδός. ἐμόλυνε ὕδωρ, καὶ γέγονε πηλός. ἐννόησον, καὶ αἰσχυνθήτι ὦ πηλὸν δεσπότου ποιούμενη, καὶ πάντα ἀφέσα καὶ αὐτῷ προσκαθημένη, καὶ πάντα χορὸν αὐτὸν βαστάζουσα καὶ προσφέρουσα. καὶ ὅταν εἰς ἐκκλησίαν εἰσίῃς, "ὅτε μάλιστα φεύγειν αὐτὸν ἐχρεών. οὐδὲ γὰρ διὰ τοῦτο ἡ ἐκκλησία ὁδοὺς μήτας, ἵνα ἐν ταύτῃ ὦ πλοῦτον ἐπιδείξῃ τοῦτον, ἀλλ' ἵνα ὦ πνευματικόν. σὺ δὲ ὥσπερ εἰς πομπεῖον" ἔρχουσα, οὕτω πάντοθεν σεαυτὴν καλλωπίζεις, καὶ ἐν τῇ σκηνῇ μεμεμψίμοιρε, οὕτω μὴ δαψιλείας τοῦ καταγέλαστον αὐτῷ.

χ. οὐ πᾶς

χ. οἰκίαι

χ. δη

χ. ἀπολύσῃ

τῶν τῶτον βασταζουσα φορυτόν. δηλ. τοι τῶτο πολλοῖς ἐπεισέρχη λύμη, καὶ, τῆς ἐκκλησίας διαλυθείσης, ἐν ταῖς οἰκίαις ὁπὶ τῶν τραπεζῶν ταῦτα δ' ἂν τις ἀκούσειε διηγημάτων τ' πλειόνων. ἀφέντες γὰρ λέγειν, ὃ καὶ ὁ εἶπεν ὁ προφήτης καὶ ὁ ἀπόστολος, τῶν ἱματίων τ' πολυτέλειαν, τῶν λίθων τὸ μέγεθος, τὴν ἄλλην ἅπασαν ἀημοσιώτητα τῶν ταῦτα προσκειμένων διηγοῦνται. ταῦτα ὑμᾶς πρὸς ἔλεον ἀγαγεῖν δοκῶ, καὶ σὺν συνοικοῦντας ὑμῖν. οὐ γὰρ ἂν τις ὑμῶν ἔλοιτο ῥᾳδίως διακλαῦσαί τι τῶν χρυσίων τούτων, καὶ θρέψαι πεινῶντα. ὅπου γὰρ καὶ αὐτὴ ἔλεος ἐν γενοχωρείᾳ εἴη, καὶ ταῦτα ἰδεῖν διακλώμενα, πῶς ἂν ἕτερον ἐκ τούτων διαθρέψειας; ὥσπερ γὰρ τροφὸς ἐμψυχά ἐστιν, διάκεινται αἱ πολλαὶ πρὸς ταῦτα, καὶ σὺδὲν ἧττον ἢ πρὸς παιδία. ἄπαγε, φησι. *δείξατέ μοι οὖν τοῦτο, δείξατε διὰ τῶν ἔργων, ὡς νῦν γε τὸ ἀνάπαλιν ὁρῶ. ὡς γὰρ ποτε τῶν σφόδρα" ἐκλωκημένων ταῦτα" καταχωνεύσασα, ἐξήρπαζε" διανάτου παιδίον ψυχικοῦ; καὶ τί λέγω παιδίον; τίς τῶν ἑαυτῆς ψυχῶν ἀπολλυμένων ἐτέθνηκεν ἐνταῦθα; τὸ ἀνάπαλιν μὲν οὖν [④] πολλοὶ καὶ καθ' ἑκάστην αὐτὸν διὰ ταῦτα" πωλοῦσι τὴν ἡμέραν. ἐὰν δὲ καὶ σωματικὴ ἀρρωστία γένηται, πάντα ποιοῦσιν· αἱ δὲ τ' ψυχῶν ἴδωσι διεφθαρμένων, οὐδὲν τοιοῦτον ἐργάζονται· ἀλλὰ καὶ τῶν" ἐκγόνων καὶ τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς ἀμελοῦσιν, ἵνα ταῦτα μὴ τῶν χρόνῳ" ἰούμενα. καὶ σὺ μὲν μυρίων ἀναλώτων χρυσία προῖκα, ὃ δὲ τοῦ Χριστοῦ μέλος οὐδὲ ἀναγκαίας ἔχει τροφῆς" ἀπολαύσας. ἀλλ' ὁ μὲν κοινὸς ἁπάντων δεσπότης, καὶ τοῦ ἀρχαίου καὶ τῶν ἐν τοῖς ἀρχαίοις καὶ τραπέζης τῆς πνευματικῆς ἅπασιν ὁμοίως μετέδωκε· σὺ δὲ οὐδὲ τῶν ἀπολλυμένων αὐτῷ μεταδίδως, ἵνα μείνῃς συνεχῶς δεδεμένη ταῖς χαλεπαῖς ταύταις ἁλύσεσιν. ἐντεῦθεν τὰ μυρία κακά, ἐντεῦθεν αἱ ζηλοτυπίαι, ἐντεῦθεν αἱ πορνεῖαι τῶν ἀνδρῶν, ὅταν αὐτοὺς μὴ φιλοσοφῶν προσκυλίζητε, ἀλλὰ τούτοις παιδεύητε χαίρειν, οἷς ἀπορριπτόμενοι ἐγκαλλωπίζονται γυναῖκες. διὰ τοῦτο καὶ τὰ χαλκᾶ ἁλίσκονται. εἰ γὰρ αὐτὸν ἐπαίδευσας τούτων μὲν ὑπεροράν, σωφροσύνῃ δὲ χαίρειν, δικαιοσύνῃ, ταπεινοφροσύνῃ, οὐκ ἂν ῥᾳδίως ἐάλω τοῖς τῆς πορνείας πλεγίοις. κοσμήσασα μὲν γὰρ οὕτω δυνάτην πόρνην, καὶ τούτου πλέον· ἐκείνοις δ' οὐκέτι. ἐπισον οὖν αὐτὸν τούτῳ χαίρειν τῷ κόσμῳ, οὗ οὐκ ἔχει πρὸς τὴν πόρνην κείμενον ἰδεῖν. πῶς δ' αὐτὸν εἰς τὴν ζωὴν ταύτην ἐμβαλεῖς; ἂν τοῦτον ἀφέλῃς, καὶ σκῆνος πρόδηλος. οὕτω δὲ ὁ αἰὴρ σὺ ἀσφαλείᾳ, δὲ σὺ ἐν ὑμῖν, καὶ ὁ Θεὸς ὑμῖν ἵλεως, καὶ ἂν θεῖοι πάντες θαυμάσονται, καὶ τῶν μαθητῶν ὁπιτεύξεσθε ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα * εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. 4. 11 ΠΟΡΕΥΟΜΕΝΩΝ ΔΕ ΑΥΤΩΝ, ΙΔΟΥ ΤΙνες τῆς κουφωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γεγονότα. 12 Καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων, συμβούλιόν τε λαβόντες, ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις, 13 Λέγοντες, Εἴπατε ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐλθόντες νυκτὸς ἔκλεψαν αὐτὸν, ἡμῶν κοιμωμένων. 14 Καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν αὐτὸν, καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν.

Διὰ τούτους τοὺς στρατιώτας ὁ σεισμὸς ἐκεῖνος ἐγένετο, ὥστε αὐτοὺς ἐκπλῆξαι, καὶ πρὸ αὐτῶν γενέσθαι τοῦ μαρτυρίου· ὅπερ οὖν καὶ συνέβη. ἡ γὰρ ἀνυποψία καὶ ἀπαγγελία θᾶττον ἐγένετο τῶν φυλάκων" προφθασάσης. τῶν γὰρ σημείων τὰ μὲν κοινὴ τῇ οἰκουμένῃ, τὰ δὲ ἰδία τοῖς ἐκεῖ πρόδηλα" ἐδείκνυτο. κοινὴ μὲν τῇ οἰκουμένῃ ὁ σκότος, ἰδία δὲ τοῦ ἀγέλου, ὁ τοῦ σεισμοῦ. ἐπεὶ οὖν ἦλθον καὶ ἀπήγγειλαν

(ἡ

(ἡ γὰρ ἀλήθεια τῶν ἐναντίων ἀναπηρυτομένη τὰ ψεύδη ἐκβάλλει) ἔδωκεν πάλιν ἀργύρια, ἵνα εἴπωσί, φησιν, ὅτι μαθηταὶ αὐτοῦ ἐλθόντες ἔκλεψαν αὐτόν. πῶς ἔκλεψαν, ὦ πόντων ἀνοητότατε; ψεύδεται γὰρ ὁ λαμπρὸν τῆς ἀληθείας καὶ φωτὸς ἐχθρός, οὐδὲ πλάσαι δύναται. καὶ γὰρ σφόδρα ἀπίθανον τὸ λεγόμενον, καὶ οὐδὲ σχῆμα τοῦ ψεύδους εἶχε. πῶς γὰρ ἔκλεπτον, εἰπέ μοι, μαθηταί, ἄνθρωποι πολῖται καὶ ἰδιῶται, καὶ οὐδὲ φαιλόνας ὁλμοῦντες; μὴ γὰρ οὐκ ἦν σφοδρὰ ἡ ἐπιχείρησις; μὴ γὰρ οὐ προεκάθητο τοσοῦτοι φύλακες καὶ στρατιῶται καὶ Ἰουδαῖοι; μὴ γὰρ ὄχ ὑπῆρθον ὅλον αὐλὸν καὶ ἐμεμιγμένων καὶ ἠγρύπνουν καὶ ἐφεστήκεσαν σκῆνοι; τίνος οὖν ἕνεκεν καὶ ἔκλεπτον; ἵνα πλάσωσι τὸ τῆς ἀναστάσεως δόγμα; καὶ πῶς ἂν ἐπῆλθεν αὐτοῖς τοιοῦτόν τι πλάσαι ἀθεφράπευτοι ἀγαπῶσιν, ὅτι χρυσοῦ ὁμοῦ ζῶσι; πῶς δ' ἂν τὸν λίθον ἀνέλαν τὸν ἠσφαλισμένον; πῶς δὲ τοσοῦτος διέλαθον; καίτοι εἰ καὶ θανάτου κατεφρόνουν, σὲ ἂν ἐπεχείρησαν εἰκὸς καὶ μάτην κατατολμῆσαι, τοσούτων ὄντων φυλάκων. ὅτι δὲ καὶ δειλοὶ ἦσαν, ἐδήλωσε τὰ ἐμπροσθεν γεγονότα. ὅτε γοῦν εἶδον αὐτὸν ζωγληθέντα, ἅπαντες ἀπεπήδησαν. εἰ τοίνυν τότε οὐδὲ φιλῶαι ἐτόλμησαν ζῶντα ὁρῶντες, πῶς ἀποθανόντος οὐκ ἂν ἐφοβήθησαν τοσούτων στρατιωτῶν πλῆθος; μὴ γὰρ δύσεως ἦν ἀπατεῶνας; μὴ γὰρ ἕνα λαθεῖν; λίθος ἐπέκειτο μέγας πολλῶν δεόμενος χειρῶν. δικαίως οὖν ἔλεγον, καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης, καὶ ἑαυτὴν ἀποφαινόμενοι τῶν ὅτι μὴ τοσαύτην μανίαν δέον μετεμοῦσαν, ἃ καὶ ἐπαγανίζονται τοῖς στρατιώταις, καταγέλαστα πλάττοντες πλάσματα· καὶ ζῶντος μὲν τὸ αἷμα ὠνούμενοι, σαρωθέντας δὲ ἀναστάντος τὴν ἀναστάσεως πάλιν ἀπὸ χρημάτων ὑποπτεύοντες λέγειν. σὺ δέ μοι σκέψεις πῶς, δι' ὧν ποιοῦσιν, ἀλίσκονται πανταχοῦ. εἰ γὰρ μὴ προσῆλθον Πιλάτῳ, μηδὲ ἠτήσαντο τὴν κουστωδίαν, μᾶλλον ἠδυώμην τοιαῦτα ἀναισχυντεῖν· νυνὶ δὲ οὐκ ἔστι. τὸ γὰρ ὥσπερ ἀσυνδίκως ἁπορράπτειν τὰ οἰκεῖα σώματα, οὕτω πάντα ἔπραξαν. εἰ γὰρ ἐζητήσαν μετ' αὐτοῦ, καὶ ταῦτα ὀνειδιζόμενοι πρὸς αὐτοῦ, πῶς ἂν τοῦτο ἐτόλμησαν; διὰ τί δὲ μὴ πρὸ τούτου ἔκλεψαν, ἀλλ' ὅτε ὑμεῖς ἤλθετε; εἰ γὰρ ἐβούλοντο τοῦτο ποιῆσαι, μηδὲν τὴν φυλακὴν ὠφέλησεν ἐποίησαν ἂν ἐν τῇ πρώτῃ νυκτί, ὅτε ἀκίνδυνον καὶ ἀσφαλὲς ἦν. τῇ γὰρ σαββάτῳ προσελθόντες ἠτήσαντο παρὰ τοῦ Πιλάτου τὴν κουστωδίαν, καὶ ἐφύλαττον τὴν μὲν πρώτην νύκτα οὐδεὶς τούτων τῶν ἀφ' ὑμῶν. τί δὲ βούλεται καὶ τὰ σπαδάκια καὶ τὴν σμύρνην προσαπεπηγότα; ταῦτα γὰρ εἶδεν ὁ Πέτρος κείμενα. εἰ γὰρ ἐβούλοντο κλέψαι, οὐκ ἂν γυμνὸν ἔκλεψαν τὸ σῶμα, ἀλλ' ὡς μὴ ἐν τῷ ἀποδύειν, μέλλειν δὲ βαστάζειν, καὶ πρέχειν τοῖς βουλομένοις ἄφνω καταχεῖν· μάλιστα δὲ ὅτε σμύρνα ἦν, φαρμάκων ὕστερον κολλώδες τῷ σώματι δὲ ἦν ἱματίοις προσαπεπηγός· ὅθεν οὐκ ἂν ῥᾳδίως ἦν ἀποσπάσαι τὰ ἱμάτια τοῦ σώματος, ἀλλὰ πολλοῦ χρόνου καὶ τοῦτο ποιοῦντες ἐδέοντο. ὥστε καὶ ἐντεῦθεν ἀπίθανον τὸ τῆς κλοπῆς. μὴ γὰρ οὐκ ἠδέσαντο τὸν θυμὸν τὸν Ἰουδαϊκόν, καὶ ὅλα εἰς αὐτοὺς τὰ ὀργὰ ἀφήσουσι; τί δὲ ὅλως καὶ τὸ κέρδος ἦν αὐτοῖς, εἰ μὴ ἀνέσῃ; ταῦτα δὴ πάντα καὶ οὗτοι ζωγράφοι ὄντες ἔπλασαν, ἔδωκεν ἀργύριον, καὶ φασιν· εἴπατε ταῦτα ὑμεῖς, καὶ ἡμεῖς πείσομεν τὸν ἡγεμόνα. δημοσίᾳ θέλουσι γὰρ ἐβούλοντο τὰ φωνὴν, εἶχεν καὶ μάτην προσῆλθον τὰ ἀληθῆ πυκτεύοντες, καὶ δι' ὧν αὐτοὶ συσκιάζειν ἐπεχείρουν, ἀφ' τούτων καὶ ἄγοντες προσκόπτειν ἐσκόπουν αὐτοῖς. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τὰ ἀνάστασιν κωλῦσαι, τὸ αὐτοὺς ταῦτα εἰπεῖν, ὅτι μαθηταὶ ἔκλεψαν. τοῦτο γὰρ ὁμολογούντων ἐστὶν, ὅτι οὐκ ἦν σῶμα. ὅταν οὖν αὐτοὶ μὴ ὁμολογῶσι μηδὲ εἶναι τὸ σῶμα, τὰ δὲ κλοπὴν δεικνύῃ φανερὰν καὶ ἀπίθανον ἡ προσεδρία αὐτῶν καὶ τὰ σημεῖα καὶ ἡ τῶν μαθητῶν δειλία, ἀναμφισβήτητος καὶντεῦθεν ἡ τῆς ἀναστάσεως ἀπόδειξις φαίνεται. ἀλλ' ὅμως μαίνονται, καὶ πάντα ἀναίσχυντοι, καὶ ὅλως τολμῶντες, τοσούτων ὄντων τῶν ὁπτισμένων αὐτοῦ, εἰ πατέ φασιν, ἡμεῖς πείσομεν, καὶ ὑμᾶς ἀμεριμνους ποιήσομεν. ὁρᾶς πάντας διεφθαρμένους; τὸν Πιλάτου;

κ. ἐπιχειρῆσαι εἰκὸς ἦν ὑπερβάντα
κ. ἀπολύσῃ
κ. ἀναστάντος
κ. ἀναστάσεως
κ. ἀπολύσῃ
κ. αὐτοῖς

Πιλάτον; αὐτὸς γὰρ ἐπείθη. σὺ δὲ γράφεις; Ἡμεῖς τ' Ἰουδαϊκοί; ἀλλὰ μὴ θαυμάσῃς, εἰ χρήματα γράφωσι πρὸς ἐλεγμόν. εἰ γὰρ πρὸς τῶν μαθητῶν τοσούτῳ ἐπεδείξατο τὸν ἰσχυρὸν, πολλῷ μᾶλλον πρὸς τούτους.

15 Καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος, φησὶ, πρὸς Ἰουδαίους ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας.

Εἶδες πάλιν τῶν μαθητῶν τὸ φιλάνθρωπον· πῶς οὐδὲ τοῦτο αἰσχύνονται λέγοντες, ὅτι τοιοῦτος ἐκράτησε λόγος κατ' αὐτῶν;

16 Οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἀπῆλθον εἰς τὴν Γαλιλαίαν,

17 Καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν, οἱ δὲ ἐδίστασαν. Αὕτη μοι δοκεῖ ἑκάστη ὥρα εἶναι ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, ὅτε αὐτὸν ἐξέπεμπε βαπτίσοντας. εἰ δὲ ἐδίστασάν τινες, καὶ τοῦτο πάλιν θαυμάσον αὐτῶν τὴν ἀλήθειαν, πῶς οὐδὲ τὰ μέγιστα ἑκάστης ἡμέρας ἐλαττώματα αὐτῶν ἀποκρύπτονται· ἀλλ' ὅμως καὶ ὅτε ἐδίστασαν τῆς ὄψεως αὐτοῦ ἐβεβαιώθησαν. Τί οὖν φησιν ἰδὼν αὐτούς;

18 Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. Πάλιν δὲ θεραπευτέρων αὐτοῖς ἐχρημάτισε. Οὐδέπω γὰρ ἦσαν οἱ πνεῦμα ἐνιπτόμενοι οἱ δυνάμενοι ὑψηλοὺς αὐτοὺς ποιῆσαι.

19 Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος,

20 Διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα, ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν·

Τὸ μὲν θεῖον δόγμα, οὗ δὲ θεῖαι ἐντολαὶ πρόκεινται. καὶ Ἰουδαίων μὲν οὐδὲ μέμνηται, οὐδὲ εἰς μέσον φέρει τὰ ἐγκλήματα, οὐδὲ ἀνειδίζει πέτρᾳ τὴν ἄρνησιν, οὐδὲ τοῖς ἄλλοις οὐδενὶ τὴν φυγήν. κελεύει δὲ εἰς τὴν οἰκουμένην ἐκχυθῆναι πᾶσαν, διώτομον διδασκαλίαν ἐγχειρίσας τὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος. εἶτα ὅπως μεγάλα αὐτοῖς ἐπέταξεν, ἐπαίρων αὐτῶν τὰ φρονήματα, φησίν· Ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. Εἶδες αὐθεντίαν πάλιν; εἶδες πῶς καὶ σκῆνα συγκαταβάσεως ἔνεκεν εἴρηται; ὃ μετ' ἐκείνων δὲ μόνον εἶπεν ἔσεσθαι, ἀλλὰ καὶ μεθ' ἡμῶν τῶν μετ' ἐκείνους πιστευσάντων. ὃ γὰρ διὰ ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος ἀπόστολοι μόνοι ἔμελλον, ἀλλ' ὡς ἐνὶ σώματι διηγέγειται τοῖς πιστοῖς. μὴ γάρ μοι τὸν δυσχολίαν, φησὶν, εἰπάτε τῶν γραμμάτων. ἐγὼ γὰρ εἰμι μεθ' ὑμῶν, ὁ πάντα ποιῶν ἕνα λαόν. τοῦτο καὶ τοῖς προφήταις ἔλεγον ἐν τῇ παλαιᾷ συνεχῶς, καὶ τῷ Ἱερεμίᾳ νεύοντα προσδιορίζω, καὶ τῷ Μωϋσῇ, καὶ τῷ Ἰεζεκιὴλ ἀναδυομένοις, ἐγώ εἰμι μεθ' ὑμῶν· τοῦτο δὲ σπουδῆς τούτοις. σκέπει δέ μοι καὶ παραμυθίαν τὴν τούτων διαφοράν. σκῆπτρα μὲν γὰρ εἰς ἓν ἔθνος ἀποστελλόμενοι πολλάκις πρήνεσσιν, οὗτοι δὲ οὐδὲν τοιοῦτον ἐφθέγξαντο εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην πεμπόμενοι. ἀναμιμνήσκει δὲ ἀνδρείους δὲ τῆς συντελείας, ἵνα μᾶλλον αὐτοὺς ἐφέλκύσηται, καὶ μὴ τὰ παρόντα ὁρῶσιν ἀνδρῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ καὶ ἀπέραντα. τὰ μὲν γὰρ λυπηρὰ, φησὶν, ἅπερ ὑποστήσεσθε, [ὑμεῖς] ὡς παρόντι βίῳ συγκαταλύει, ὅπερ καὶ αὐτὸς ὁ αἰὼν οὗτος· εἰς συντέλειαν ἥξει· τὰ δὲ χρηστὰ, ὧν ἀπολαύσεσθε, ἀΐδιά τε μένει, καθάπερ πολλάκις ἔμπροσθεν εἶπον. ὕστερος ἀλείφας δὲ ἐγείρας αὐτῶν τὰ φρονήματα καὶ τῇ μνήμῃ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἐξέπεμψεν. ἡ γὰρ ἡμέρα ἐκείνη τοῖς ἐν κατορθώμασι ζήσασι ποθεινὴ, ὥσπερ οὖν τοῖς ἐν ἁμαρτήμασι φοβερά, καθάπερ τοῖς καταδίκοις.

Ἀλλὰ μὴ φοβώμεθα μόνον καὶ φείδωμεθα, ἀλλὰ καὶ μεταδιωκώμεθα, ἕως ἔστι καιρὸς, καὶ ἠθικον
ἀνενέγκωμεν ἐκ τῆς πορείας. δυνάμεθα γὰρ, ἐὰν θέλωμεν. Εἰ γὰρ περὶ τῆς γεέννης πολλοὶ τοῦτο ἐποίησε, πολλῷ μᾶλλον μεθ' ὑμῶν· ὄρη δίκαιον μετεμεῖν, [ἢ πλοῦν πρὸς αἵρεσιν,] ἢ παραιώσασθαι τὸ Τυρρήνικον πέλαγος; οὐδαμῶς· ἀλλ' ὕστερος οὐκ ἦλθον πολιτείαν, ὡς μηδὲ ὀργασθῆναι δεῖσθαι, ἀλλ' ψυχῆς καὶ διαθέσεως μόνης. ποῖα

γὰρ ὄργανα εἶχον ⓐ ἀπόστολοι" ⓐ τοσαῦτα κατορθώσαντες; ὑχὶ μονοχίτωνες καὶ ἀϋπόδητοι ἀπεστάλησαν, καὶ πόθεν ἀπεγλύφοντο; ἆ γὰρ δύσκολον τῷ τοῦ Χριστοῦ ὑπέταγμῷ; μηδένα ἔχε ἐχθρόν, μηδένα μίσει, μηδένα λέγε κακῶς. ταῦτα εὐσταθία μᾶλλον οὖσα τούτων τὰ δυσκολώτερα. ἀλλ' εἰπέ, φησί, ῥίψον τὰ χρήματα, καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ φορτικόν. μᾶλλον μὴν οὐκ ἐκέλευσεν, ἀλλὰ ζηνεβούλευσε. πλοῦν εἰ δὲ ὑπέταγμα λοιπόν, ἆ τὸ βαρὺ μὴ ἀποφέρειν φορτία καὶ φροντίδας ἀχρείους; ἀλλ' ὦ τῆς φιλαργυρίας. πόθεν τὰ χρήματα γέγονε· ἀρχὴ τούτου πόθεν ἄνω καὶ κάτω γέγονε. καὶ μακαρίσῃ τὶς ἴσως, τούτων μεμνημένος καὶ ζηλώσῃ, εὐτυθεὶς ὁ ζηλωτισμός· καὶ πόθεν ⓐ λοιπὸν ἀρχὴ ταῦτα γίνονται, πῶς ὁ ἀρχὴν πλούτου, πῶς ὁ δεῖνα πένεται. καὶ" στρατείαν, καὶ γάμον, καὶ τέχνην, καὶ οἱονοῦν μεταχειρίσῃ τις, οὐ ποτὲ ἀπέστη τοῦ παρεληλυθότος, ἕως ἂν ταῦτα ἴδοι ἴσα ῥαγδαίως αὖθις *. εἶτα καὶ συνελθόντες βουλευσόμεθα, πῶς ὃ νόσημα τοῦτο ἀπελάσομεν; οὐκ" αἰσχυνθησόμεθα τὸν πατέρων τὰ κατορθώματα, τὸν τελωνίων, τὸν πεντακισχιλίων, οἳ χθὲς πόθεν εἶχον; ἆ ὃ κέρδος τῆς παρούσης ζωῆς, ὅταν εἰς τοῦτο μέλλωσιν ἐμποδίζειν αὐτὴν μὴ χρησώμεθα; μέχρι πότε καὶ ἀναλῶσθε τὸν ἀναλωσάμενον ὑμᾶς μαμμωνᾶν; μᾶλλον δὲ μέχρι πότε ἄλλοι χρημάτων; μέχρι τίνος οὐκ ἐρᾶτε ἐλευθερίας, καὶ ἀποῤῥήγνυτε ταῖς ὠναῖς τῆς φιλοχρηματίας; ἀλλὰ δὴ μοὶ ἀνθρώπων ἥδιστε ἄλλοι, πόθεν ποιᾶτε, εἰ τὶς ἐλευθερίαν κατόψοιτο φιλαργυρίας ὄντες αἰχμάλωτοι, οὐδὲ σκοπεῖτε" πῶς τῆς πικρᾶς ταύτης καὶ ἀνελευθέρου ἀπαλλαγῆτε ἀναλείας· καίτοι τὸ μὲν οὐδὲν ἄλγος, τὸ δὲ τυραννὶς καὶ πικροπάτρα. ἐνόησατε καὶ λίαν τιμῶν κατέδησεν ὑμᾶς ὁ Χριστός. τὸ αἷμα τὸ ἑαυτοῦ ἐξέχεεν, ἑαυτὸν ἐξέδωκεν· ὑμεῖς δὲ μὴ ταῦτα πάντα ἀναπεπλώκατε· εἰ δὲ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι εἰ" ἐφράσθε τὴν δουλείαν, καὶ σπουδάζετε τὴν ἀτιμίαν, καὶ ἐπέρασεν γέγονε τὸ φιλτάτου. ἀλλ' ὅπου ὑκ ἀποδύρεσθαι χρὴ μόνον καὶ εἰκαλεῖν, ἀλλὰ εἰ δι' ὀρθοῦν, ἰδωμεν πόθεν ἐπέρασεν υἱὸν γέγονε τοῦ πάθους δὲ τὸ κακόν. πόθεν οὖν, πόθεν ἐπέρασεν ταυτί γέγονεν; ὅτι σε δόξῃ, φησὶ, δὲ ἀσφαλείᾳ ποιᾷ. ποίᾳ ἀσφαλείᾳ, εἰπέ μοι; σὺ τῷ θαῤῥεῖν γὰρ τῷ μὴ πεινᾶν, μὴ" ῥιγοῦν, μὴ βλέπεσθαι, μὴ καταφρονεῖσθαι. σκοπῶ ἐάν ἐπαγλωμάδα σοι τὶν" ἀσφάλειαν ταύτην, ἀποσῴσῃ τὸν πλεονεκτεῖν; εἰ γὰρ δι' τοῦτο ὁ πλοῦτος ἐπέρασεν, ἂν δόξῃ χωρεῖς τοῦτο ἔχειν ἀσφάλειαν, τίς χρεία σοι τούτου λοιπόν; καὶ πῶς δυνατὸν μὴ πλουτοῦντά, φησι, τούτων ὀπτυχεῖν; πῶς μὴ οὖν οὐ δυνατόν; ἐγὼ γὰρ τοῦναντίον ἐρῶ· πλουτοῦντα οὐκ ἔνι τούτων ὀπτυχεῖν. ἡ γὰρ κολακεύειν ἀνάγκη πολλοὺς καὶ ἄρχειν καὶ ἀρχομένους, καὶ δεῖσθαι μυρίων, καὶ δουλεύειν ἀνωνύτως, καὶ δεδοικέναι, καὶ τρέμειν, καὶ ὑποπτεύειν τοὺς τῶν βασκαίνων ὀφθαλμούς, καὶ φοβεῖσθαι συκοφαντῶν στόματα, καὶ ἑτέρων φιλαργύρων ὀπτυμίας. ἀλλ' ὑχὶ πενία τοιοῦτον, ἀλλὰ τοὐναντίον ἄπονον χωρίον ἄσυλον ὄντι καὶ ἀσφαλές, λιμὸν βύσιον, παλαίστρα δὲ γυμνάσιον φιλοσοφίας, ἀπέλαυσιν βίου μίμημα. ἀκούσατε, ὅσοι πένεσθε, τοῦτον, μᾶλλον δὲ καὶ ὅσοι πλουτεῖν ὀπτυμεῖτε. καὶ ὃ πένεσθαι δεινόν, ἀλλὰ τὸ μὴ βούλεσθαι πένεσθαι. μηδὲν δεινὸν νόμιζε εἶναι πενίαν, καὶ οὐκ ἔσται σοι δεινόν. οὐδὲ γὰρ ἐν τῇ φύσει τοῦ πράγματος ἀλλ' ἐν τῇ κρίσει τῶν μαλακοψύχων ἀνδρῶν τοῦτο ἐστὶ τὸ δέος. μᾶλλον δὲ καὶ ἀκούομαι, εἰ τοσοῦτον ἀπὸ πενίας ἔχομι λέγειν, ὅτι οὐδὲν ἐστὶ δεινόν. ἐμὲ γὰρ φιλοσοφῆς, καὶ μυρίων ἀναθῶν ἔσαι σοι πηγή. καὶ εἴ τὶς σοι ἀρχὴν καὶ πολιτικὰς δυνάμεις καὶ πλοῦτον καὶ τρυφὴν προτείθει, εἶπα τὸν πενίαν πᾶσι αἵρεσιν ἐδίδου λαβεῖν ὅταν θέλῃς, τούτου δὲ βίᾳ ἅρπασας, εἶγε αὐτῆς ἔγνως τὸ κάλλος. ἐγὼ οἶδα μὲν ὅτι πολλοὶ γλῶσσι τούτων λεχθέντων, ἀλλ' ἡμεῖς δὲ θορυβούμεθα, ἀλλ' ὑμᾶς ἀξιοῦμεν ἀνέχεσθαι, καὶ ταχέως ἡμῖν συμψηφίσασθε. ἐμοὶ γὰρ ἡ πενία κόρη ἐστὶ κοσμία καὶ καλὴ καὶ βίου πρέπουσα δεξιᾶ· ἡ δὲ φιλαργυρία θηριομόρφῳ γυναικί, * σκύλλῃ τινὶ, καὶ ὕδρᾳ, καὶ ἑτέροις τοιούτοις ἐστὶ τέρασι πολυκεφάλοις πλατυομφάλοις. μὴ γάρ μοι τοῦτο κατηγορήσῃς τῆς πενίας" εἰσενέγκῃς εἰς μέσον, ἀλλὰ

χ. ἔτι

χ. φησὶ, * ἢ σκύλλῃ

χ. αἰσχυνθησόμεθα

χ. ἔκαμε

χ. εὐλαβήσῃ

χ. βίβλοι, χ. βασκαίνων

ἀλλὰ * σὺν δι' αὐτῆς λάμψωσι. μὴ ταύτης Ηλίας πεφεὶς ἁρπάγη πρὸ μαχαίραν ἐκείνου ἁρπαγῶ, μὴ ταύτης Ελισσαῖος ἐλαμψε, μὴ ταύτης Ιωάννης, μὴ ταύτης ⓐ ἀπόστολοι ἅπαντες· μὴ ἡ ἐκείνης ὁ Αχαάβ, ἡ Ιεσαβὲλ, ὁ Γιεζῆ, ὁ Ιούδας, ὁ Νέρων, ὁ Καϊάφας κατεχρίσθησαν. ἀλλ', εἰ δοκῇ, μὴ σὺν σὺ πενίᾳ λάμψατε μόνον ἴδωμεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ καθαρὸς ⓒ διαδὸς, σοδὲν ἔχον "ὀλεθρον, καθάπερ ὁ τῆς φιλαργυρίας, νεῶ μὲ θυμῶ γέμον, νεῶ ἡ ἡδονῆς ἐμπεπλησμένος, νεῶ ἡ " ἀπὸ ἀκρασίας τεταραγμένος. ἀλλ' οὐχ ὁ τῆς πενίας τοιοῦτος· ἀλλ' ἥμερος, γαλιωὸς, ἡδὺ πρὸς πάντας βλέπων, μειλίχιος, πρᾶος, σοδένα μισῶν, σοδένα ἀποστρεφόμενος. ὅπου γὰρ χρήματα, ἐκεῖ ἔχθρας ὑπόθεσις καὶ μυρίων πολέμων. σῶμα πάλιν ἐκείνη μὲ ὕβρεων γέμει, τύφου πινός, ἀλαζονείας πολλῆς, ὀργῆς, δόλου· ταύτη ἡ καὶ σῶμα, καὶ γλῶσσα ὑγιὴς, " θυμηδίας γέμουσα " δίμυχους, βλασφημίας, πρὸς ζωὸν ῥημ[illegible], φιλοστόργων, θερμοπροσηγόρων, ἐπαίνων, ἐγκωμίων. Εἰ ἡ καὶ τῶν ἀναλωμάτων ἐθέλοις αὐτῆς ἰδεῖν τὴν μέλαν, θυμήκης τε ἐστὶ ⓒ ὑψηλοτέρα πολὺ τῆς θυπορείας. Εἰ ἡ φθύσεσιν αὐτῶν πολλοὶ, μὴ θαυμάσῃς. ⓒ γὰρ καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ⓐ δυόντες. ἀλλ' ὑβρίζεται, φησὶν, ὁ πένης ὑπὸ τῶν πλουσίων. πάλιν μοι τῆς πενίας ὃ ἐγκώμιον λέγεις. ὃς γὰρ, εἰπέ μοι, μαχαίριος, ὁ ὑβριζόμενος, ἢ ὁ ὑβρίζων; δῆλον ὡς ὁ ὑβριζόμενος. ὑκῶν ἐκείνη μὲ ὑβρίζειν κελεύει, αὕτη ἡ φέρειν ἡμερίως ὑβρισμένους. ἀλλὰ πειρᾷ ὁ πένης, φησί. καὶ Παῦλος ἐπείνα καὶ σὺ λιμῶ ἰῶ. ἀλλ' οὐκ ἔχει διάπαυσιν. σοδὲ ὁ γὸς ὃ αὐθεφπου εἶχε πῶ τὴ κεφαλήν" κλίνῃ. Εἶδες οἷα πρεσβεύει τῆς πενίας τὰ ἐγκώμια, καὶ πῶ σε ἴσησι, πρὸς ποίους δώρας ἀναγᾷ, καὶ πῶς τὸ δεσπότου ποιῆς μιμητήν; Εἰ καλὸν ὃ χρυσίον ἰῶ, τοῦτο δι' ἐδωκε τοῖς μαθηταῖς ὁ Χριστὸς, ὁ τὰ ἀπόῤῥητα σκεῦνα δοὺς ἀγαθά. νυνὶ ἡ ὑ μόνον οὐκ ἔδωκεν, ἀλλὰ καὶ ἔχειν ἀπηγόρθυσε. δῆλον ὃ ὁ Πέτρος οὐ μόνον ὑ καταδύεται * πενίαν, ἀλλὰ ⓒ σεμνύεται λέγων, Αργύριον καὶ χρυσίον ὑκ ὑπάρχει μοι, ὃ ἡ ἔχω, τοῦτό σοι δίδωμί, Πραξ. γ. ς. φησι. τίς οὐκ ἂν ἠθέλησεν ὑμῶν ῥῆξαι ταύτην τὴν φωνήν; καὶ σφόδρα μὲ οἶμαι ἅπαντες, ἴσως εἶποι τις ἄν. οὐκοῦν ῥίψον ὃ ἀργύριον, ῥίψον ὃ χρυσίον. καὶ ἐὰν ῥίψω, φησὶ, λήψομαι τὴν δυνάμιν Πέτρου; τί γὰρ Πέτρῳ μαχαίριον ἐποίησεν, εἰπέ μοι; ἆρα τὸ χωλὸν ἐγεῖραι; ὐδαμῶς, ἀλλὰ τὸ μὴ ταῦτα ἔχειν, τοῦτο αὐτῷ ⓦ ὑρανὸν πρυξένησε. τῶν μὲ γὰρ ταῦτα ἐργασαμένων πολλοὶ εἰς γέενναν ἐνέπεσον, ⓐ δὲ σχῆνα ποιήσαντες βασιλείας ἐπέτυχον. καὶ τοῦτο καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ Πέτρου μάθωμεν. δύο γὰρ ἰῶ, ἃ εἶπεν· ἀργύριον ⓒ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι, καὶ ἐν τῷ ὀνόματι Ιησοῦ Χριστοῦ ἔγειραι καὶ περιπάτει. ποῖον οὖν αὐτὸν ἐποίησε λαμπρὸν καὶ μαχαίριον, τὸ ἐγεῖραι ⓦ χωλὸν, ἢ τὸ ῥίψαι τὰ χρήματα; καὶ ταῦτα παρ' αὐτοῦ τοῦ ἀγωνοθέτου παιδεύου. τί οὖν ⓒ τῷ πλουσίῳ φησὶ ζητοῦντι τὴν αἰώνιον ζωήν; οὐκ εἶπεν, ἔλεγε χωλοὺς, ἀλλὰ, Πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς. καὶ ὁ Πέτρος ἡ πάλιν οὐκ εἶπεν, ἰδοὺ σὺν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλομεν δαίμονας (καίτοι ἰῶ ἐκβάλλων) ἀλλ', Ιδοὺ ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι· τί ἆρα ἔσται ἡμῖν; καὶ ὁ Χριστὸς δὲ πάλιν πρὸς τοῦτον ἀποκρινόμενος οὐκ εἶπεν, ἐάν τις χωλὸν ἐγείρῃ, ἀλλ' ἵστις ἀφῆκεν οἰκίας καὶ ἀγρούς ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται σὺν τῷ αἰῶνι τούτῳ, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει. καὶ ἡμεῖς οὖν τοῦτον ζηλώσωμεν, ἵνα μὴ καταισχυνθῶμεν, ἀλλ' ἵνα μὴ παῤῥησίας πρυξώμεθα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ· ἵνα αὐτῷ ⓦ ἐπιτύχωμεν τῆς (εἰ) μὲ ἡμᾶς, ὡς καὶ μετὰ τῶν μαθητῶν ἰῶ. ἔσται γὰρ μὲ ἡμᾶς, καθάπερ καὶ μετ' ἐκείνων ἰῶ, ἐὰν ζηλώσωμεν ἐκείνους μιμήσασθαι καὶ ζηλῶσαι ἡμᾶς ἅπασι τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας αὐτῶν. ἀπὸ τούτων γὰρ ὁ Θεὸς σεφύνοι καὶ αἰσχηνύπει, οὐκ ἀπαιτῶν σε νεκρὸν ἐγεῖραι, οὐδὲ χωλὸν διορθῶσαι. οὐ γὰρ ταῦτα ποιῆς κῦ Πέτρον ἠνέσθαι, ἀλλ-

λὰ ὃ ῥῆμα πὰ ὅπτα. τοῦτο γὰρ τοῦ ἀποστόλου ὃ κατόρθωμα. ἀλλ' ὁ δυνάσαι ῥῆ-
ναι; μάλιστα μὲν οὖν δυνατόν· πλεῖν οὐκ ἀναγκάζω, εἰ μὴ βούλει, οὐδὲ βιάζο-
μαι· ἀλλ' ἐκβῆτε τοῦ πλοίου, καὶ τὰ μέρος ἀναλίσκειν τοῖς δεομένοις Ⓦ πλούτου, ἵ μη-
δὲν πλέον τῆς χρείας ὀπτίζητε. οὕτω γὰρ καὶ σώζεται ἀπερίγραπτα" βιώσομεν χ. βιωσόμεθα
βίον καὶ ἀσφαλῆ, καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀπολαύσομεν, ἧς γένοιτο πάντας
ἡμᾶς ὀπτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἅμα τῷ πατρὶ καὶ τῷ
ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων. Ἀμήν.

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

τοῦ Χρυσοστόμου ὑπόμνημα εἰς τὸ ἅγιον Ἰωάννου * τὸ βαπτιστοῦ.

Ὁ τῶν ἀγώνων τῶν ἐξωθεν θεατὴς, ὅταν ἰδῃ γυμνάσιον ἀθλητοῦ καὶ στεφανίτου πολὺν ἱκρωτα μαθοῦσι, ζωστὴν ἔχοντα ἅπαντες, ὥστε ἰδεῖν αὐτοῦ τὰ παλαίσματα, καὶ τοῦ τείχους καὶ τοῦ ἱματίου ἅπασαν· καὶ ἴδοις ἂν ὁλόκληρον θέατρον μυριάδων πολλῶν, πολλὰς ὀπὰς ἐν τοῖς τοῦ σώματος καὶ τοῦ τῆς διανοίας ζωτικοῖς ὀφθαλμοῖς, ὥστε μηδὲν αὐτοῦ τῶν γινομένων παραδραμεῖν. καὶ μοιχικὸς μὲν εἷς ἂν μαστὸς ὑπεδημήσατο, πάλιν ὁμοίως [ἡ] αὐλὸς δὲ ὅταν πληρωθῇ τὸ θέατρον, καὶ πάντα ἀφέντας τὰ ἐν χερσὶν, ἀναλήμματα πολλάκις ὄντα καὶ κατεπείγοντα, διαβαίνοντες κάθηνται μετὰ πολλῆς τῆς ἀσυδησίας τῶν ὠδῶν καὶ τῶν κρουμάτων ἀκούοντες, καὶ τοῦ ἀμφοτέρων βασανίζοντες συμφωνίαν. καὶ ταῦτα μὲν ἡ πολλοί. ἡ δὲ ῥητορικῆς ἔμπειροι λόγων, ἐν αὐλοῖς πάλιν ὅτι τῶν σοφιστῶν τὸ αὐλοῖς τοῦτο προσάπτουσιν. ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο θέατρον, καὶ ἀκροαταὶ, ἐν κρότοι, καὶ ψόφος, καὶ βάσανος τῶν λεγομένων ἑκάστη. εἰ δὲ ῥητορικῆς, αὐλητικῆς τε καὶ ἀθλητικῆς ἀνδρῶν, τῶν μὲν θεαταὶ, τῶν δὲ ὁμοῦ θεωρηταὶ ἐν ἀκροαταὶ μετὰ τοσαύτης κάθηνται τῆς προθυμίας· πόσων ἡμῖν καὶ ἀσυδησίαν καὶ προθυμίαν αἰ εἶπε δίκαιοι πραγμάτων, οὐκ αὐλητικοῦ τινος οὐδὲ σοφιστικοῦ πρὸς ἀγῶνα καθίστος, ἀλλ' ἀνδρὸς ἀπὸ τῶν ὀρέων φιλοσόφου, καὶ βεβιωτῆς λαμπροτέρου ἀφίεντος φωνὴν; πᾶσαι γὰρ τὴν οἰκουμένην ἐπέβη καὶ κατέλαβε καὶ ἐνέπλησε τῆς βοῆς, ὑπὸ τῆς μεγάλα ἀνακραγεῖν, ἀλλὰ τοῦ μετὰ τῆς θείας χάριτος κινῆσαι τὴν γλῶτταν. καὶ ὃ δὴ θαυμαστὸν, * ὅτε μεγάλη οὖσα ἡ βοὴ οὐκ ἔστι τραχεῖα λίαν, οὐδὲ ἀηδὴς, ἀλλὰ πάσης μουσικῆς ἁρμονίας ἡδίων καὶ πολυηχοτέρα, καὶ θέλξαι ὀπτικὰ μᾶλλον πλέον, ἐν τοὺς τούτοις ἅπασιν ἀκουστὰ τὴν ἐν φερεκωδικωτάτη, καὶ τοσούτων τέμουσα ἀπορρήτων, καὶ τοσαῦτα κεμίζουσα ἀγαθὰ, ἃ τοῦ μετὰ ἀκριβείας καὶ προθυμίας λαβόντας ἐν διαφυλάττοντας οὐκ ἔνι λοιπὸν ἀνθρώπους εἶ), οὐδὲ ὑπὸ τῆς γῆς μένειν, ἀλλ' ἀνωτέρω πάντων ἑστάναι τῶν βιωτικῶν, καὶ προσὸς τὸν ἀγγελικὸν μεθαρμοσαμένους λῆξιν, καθάπερ τὸν οὐρανὸν, ὅτω τὸν γῆν οἰκεῖν. ὁ γὰρ τῆς βεβιωτῆς υἱός, ὁ ἀγαπητὸς τοῦ Χριστοῦ, ὁ φίλος τῶν τοῦ οἰκουμένου ἐκκλησιῶν, ὁ τῆς κλῆς ἔχων τῶν οὐρανῶν, ὁ τὸ πατήριον

τῦ Χεισοῦ πιών, ϗ ὃ βάπτισμα βαπτισθεὶς, ὁ καταχλυσθεὶς ὑπὸ ὃ ϛῆθος ὃ δεσποτικὸν μὴ παῤῥησίας πολλῆς, οὐδὲ ἡμῖν εἰσέρχεται νῦν· ὁ δρᾶμα ἐστὶ κατακρινόμενος, οὐδὲ προσωπεῖον χρύσεον τὸ κεφαλῆς (ὁ γὰρ τοιαῦτα ἐρῶ.) οὐδὲ ἐπ' ἀκρίδωτος ἀναβαίνων, οὐδὲ ὀρχήστρων τῷ ποδὶ καταπρούων, οὐδὲ ἐαθῆτι κεχρισμένος χρυσῷ· ἀλλ' εἰσέρχεται σοβῶν ἔχων ἀμελῆ χιτῶνα ἔχουσαν κάλλος. τὸ γὰρ Χεισὸς ἐνδεδυμένος ἡμῖν φανῆναι, οὐ ποδῶν ἐστὶ δεδεμένος οὐ ὠφελίοις ἐν ἑτοιμασίᾳ τῦ εὐαγγελίου τὸ εἰρήνης, τὸ ζῶσιν ὁ περὶ ὃ ϛῆθος ἔχων, ἀλλὰ περὶ τὸ ὀσφῦν, οὐκ ἀπὸ δέρματος φοινικοῦ, οὐδὲ αὐτῶν πλεκτὴν χρυσῷ, ἀλλ' ἀπὸ τὸ ἀληθείας ὀξυφασμένην ϗ συγκειμένην αὐτῆς. οὕτως ἡμῖν φανῆναι νῦν, ὁ χιτῶνα ἔχων (οὐδὲ γὰρ χιτὼν πρὸς αὐτῶ, οὐδὲ πλάσμα ϗ μῦθος) ἀλλὰ γυμνὴν τὴν κεφαλὴν γυμνὴν ἀπαγγέλλῃ τὴν ἀλήθειαν· ὁ χ ἕτερος μὲν ὤν, ἕτερα δὲ περὶ αὐτῦ τοῦ ἀκούοντας πείθων τῷ ῥήματι, τῷ βλέμματι, τῇ φωνῇ, οὐκ ὀργάνων τινὸς τὴν ἀπαγγελίαν δεόμενος, οἷς κιθαρῳδὸς ἢ λυρᾳς, ἢ λίνος τῶν τοιούτων ἑτέρου, ἀλλὰ πρῶτα τῇ γλώττῃ ἐργάζεται, πρῶτος ὢν κιθαριστὴς, πάσης δὲ μουσικῆς ἡδίων ϗ χρησιμωτέραν φωνὴν ἀφιείς. ἔστι δὲ αὐτῷ προσκήνιον μὲν ὁ οὐρανὸς ἅπας, θεᾶται δὲ ἡ οἰκουμένη, θεαταὶ δὲ ϗ ἀκροαταὶ πρῶτοι ἄγγελοι, καὶ δὴ θεσπῶν ὅσοιπερ ἀγγέλοις τυγχάνοιεν ὄντες, ἢ ἐκ γλυφέσθαι ὑπὸ τῦ μόσιν. οὗτοι γὰρ μόνοι τῶν τῆς ἀκριβῶς ἐπαϊόντες δυνάμεως δὲ τὸ ἁρμονίας, ϗ ὅτι τὸ ἔργων αὐτῶν ὑπὸ δείξασθαι. ὡς οἶδε ἄλλοι πρῶτες, καθάπερ τὰ παιδία τὰ μικρὰ ἀκούοισι μὲν, οὐκ ἴσασι δὲ ἅπερ ἀκούοισιν, ἀλλὰ περὶ πλακοῦντας ἐστῶσιν ϗ ἀθύρματα παιδικά· οὕτω δὴ ϗ ὅτοι γελῶντες, σεμνοφωνοῦντες, ϗ πλούτῳ ϗ δυναστείᾳ ϗ τῇ γαστρὶ ζῶντες, ἀκούοισι μὲν ἔστιν ὅτε τῶν Ἑβραιδῶν, μέγα δὲ οὐδὲν, οὐδὲ ὑψηλὸν ὑπὸ τῶν ἔργων ἐνδείκνυνται, τῷ καθάπαξ τῷ πηλῷ ϗ τῇ πλησμονῇ περισπλεῶν ἑαυτούς. τούτῳ τῷ ἀποστόλῳ αἱ μόνῳ δυνάμεις πρέσκασιν, ἐκπληττόμεναι ὃ κάλλος αὐτῦ τῆς ψυχῆς, ϗ τὸν ζωὸν, ϗ τὸν ὥραν τ ἀρετῆς, δι' ἧς καὶ αὐτὸς ἐπεπαίσατο ⓦ Χεισὸν, ϗ τὸν πνευματικὸν ἐνέπλησε χάριν. καθάπερ γὰρ ὕλα λύρας βάρμονον ϗ λιθοκόλλητον, χρυσᾶς ἔχουσαν φόρμιγγας, ὅταν τὸν αὐτῦ σοφὸν ἁρμοσεύασας ψυχὸν, ἔδωκε δὲ αὐτῆς μέγα τι ϗ ὑψηλὸν ἐνηχῆσαι ᾧ πνεύματι. ὡς οὖν οὐκ ἐπὶ τῦ ἁλιέως οὐδὲ τῦ υἱοῦ Ζεβεδαίου, ἀλλὰ τῦ βαθέος τῦ Θεοῦ εἰδότος, τῦ πνεύματος λέγω τούτων ἀναχρωμένου τὸν λύραν, ὅταν ἀκούωμεν. οὐδὲν γὰρ ἀνθρώπινον ἡμῖν ἐρᾷ, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀβύσσων τῶν πνευματικῶν, ἅπερ ἀνθρώπῳ εἶπε, ἀπὸ τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων, ἃ μηδὲ ἄγγελοι, πρὶν ἢ * γλυφέσθαι, ἠδέσαν. μᾶν ἡμᾶν γὰρ δὴ ϗ ὅτοι * ϗ δὶ ἡμᾶν ἔμαθον ἅπερ ἐγνωμεν. ἐκ τῦτο ἐδήλωσεν ἀπόστολος ἕτερος εἰπών· Ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς ἐκ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἡ πολυποίκιλος σοφία τῦ Θεοῦ. εἰ τοίνυν ἐκ ἀρχαὶ, ϗ ἐξουσίαι, ϗ ἐκ χερυβὶμ, ἐκ τὰ σεραφὶμ δι' τῆς ἐκκλησίας ἔμαθον ταῦτα, δῆλον ὅτι ϗ αὐταὶ μὴ πολλῆς τῆς σφοδρότητος περὶ ταύτην ἐσπούδασαν τὴν ἀκρόασιν. ἐκ γὰρ ϗ τούτῳ πεπιμήκασιν οὐ μακρῶς, ἐν μᾶν ἡμᾶν οὖν ἀγγέλους μαθεῖν ἅπερ ἠγνόουν· ἐ ὃ ἐκ δι' ἡμᾶν ὕστερον τέως φημί *. πολλὴν οὖν πρόνοιαν ϗ ἡμεῖς τὴν σιγὴν μὴ τῆς ἀκοσμίας, μὴ σήμερον μόνον, μηδὲ περὶ τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ ἀκούομεν, ἀλλὰ διὰ παντὸς τὸ βίν, ὅπως ϗ διὰ παντὸς ἀκούειν αὐτῦ καλόν. εἰ γὰρ τὰ ἐν βασιλείοις γινόμενα πολυειδῆ εἰδέναι, οἷς, τί εἶπε, τί πεποίηκε, τίν βεβούλευται περὶ τῶν ἐρχομένων ὁ βασιλεύων, καίτοιγε πολλάκις οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς ὄντα· πολλῷ μᾶλλον, ἅτερ ὁ Θεὸς εἶπε, πολλοῦ ἀκουσαι, ϗ μάλιστα, ὅταν ἡμῖν ἅπαντα διαφέρῃ. ταῦτα δὲ ἅπαντα μὴ ἀκριβείας ἡμῖν οὖν ἐρᾷ, φίλος αὐτῦ τῦ βασιλεύοντος ὤν· μᾶλλον δὲ ϗ αὐτὸν ἔχων ἐν ἑαυτῷ λαλοῦντα, ϗ πρὸς αὐτῦ πάντα ἀκούων, ἃ τῷ δὶ τῦ παθῶς ἐκφνος. Ὑμᾶς γὰρ εἴρηκα φίλους, φησὶν, ὅτι πάντα, ἃ ἤκουσα παρὰ τῦ πατρός μου, ἐγνώρισα ὑμῖν. ὥσπερ οὖν εἴ τινα αἴρων ἐκ τῆς χορυφῆς τῦ ὄρους ὑψηλότατα ἀνθρώπου ἐδόμην, ϗ ἐπαγγελλόμενον τὰ ἐκεῖ μετὰ ἀκριβείας ἐρᾷν, πάντες ἂν ἐπεδράμομεν, ὅπως

Ep. γ. 4.

Isaiæ. 45. 11.

χ. ὀργάνῳ

χ. ὧν

χ. λίγῃ

* τότον

* Δὲ ἐ Ἰωάν. ἐν φησὶν

χ. ἡμεῖς

* τότον ἐ πάντων ὕστερον ἐ μᾶν ἡμᾶν;

χ. ἂν

ὕστω ϗ νῦν ἀγαπηθῶμεν. ἐκεῖθεν γὰρ ἡμῖν ὁ μὴν ἔσται ἀφελέσθαι (οὐ γάρ ἐστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, καθὼς φησι ϗ αὐτὸς ὁ Χριστός· Ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστὲ) ϗ ⟨illegible⟩ Ioan. 15. 19.
κλητον ἔχει φθεγξόμενον ἐν ἑαυτῷ ⟨illegible⟩ πάντα γὰρ πρόντα, ⟨illegible⟩ ὕστως ἀκριβῶς εἰδότα τὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς τὰ ἑαυτῆς οἶδεν ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχή, ὁ πνεῦμα τῆς ἀγνωσύνης, ὁ πνεῦμα ὁ
5 ἀγαθός, ὁ ἡγεμονικόν, ὁ χειραγωγοῦν εἰς τοῦτ' οὐρανούς, τὸ ποιοῦν ὀφθαλμοὺς ἑτέρους, ὁ παρασκευάζον τὰ μέλλοντα, ὡς τὰ παρόντα, ὁρᾶν, ὁ ϗ μὴ σαρκὸς τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς κατοπτεύειν παρέχον. πολλοῦ" οὖν παρέχωμεν τοῦ ἡσυχάσαι ἀφ' πάντος αὐτῷ τοῦ βίου. μηδεὶς νωθὴς, μηδεὶς ῥᾳθυμος, μηδεὶς ῥυπώδης ἐνταῦθα εἰσιών· μόνον ἐπιτήδευε· ἀλλὰ μεταχήσωμεν ἑαυτοῦ τοῦς ⟨illegible⟩ οὐρανοῦ. ἐκεῖ γὰρ ταῦτα φθέγγεται, τοῖς ἐκεῖ πολιτευομένοις.
10 καὶ μείνωμεν ὅπου τῆς γῆς, οὐδὲν κερδανοῦμεν ἐντεῦθεν μέγα. οὐδὲν γὰρ τοῦς τοῦ οὐ βουλομένους ἁπαλλαγῆναι τοῦ χοιρώδους βίου τὰ Ἰωάννου, ὥσπερ οὖν οὐδὲ τοῦς ἐκεῖθεν τὰ ἐνταῦθα. ἡ μὲν οὖν βοῶντι καὶ ἁπλήτῃ ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς ἄσημον ἔχουσα τὸν ἦχον· ἡ δὲ τούτου φωνὴ θορυβῆς μὲν οὐδένα τῶν πιστῶν, ἀλλὰ καὶ δύπνου θορύβου καὶ ταραχῆς, καὶ ἁπλήτῃ δὲ δαίμονας μόνους, καὶ τοῦτ' ἐκείνοις ἀλυσιτελῆ. ἵν' οὖν ἴδωμεν ὅπως
15 αὐτοὺς καθαπλήτῃ, πολλὴν προσχῶμεν τὴν σιγὴν, καὶ τὴν ἔξωθεν, καὶ τὴν τῆς διανοίας, καὶ ταύτην μάλιστα. τί γὰρ ὄφελος τοῦ στόματος ἡρεμοῦντος, ὅταν ἡ ψυχὴ θορυβῆται, καὶ πολλὴν ἔχῃ τὴν ταλαιπωρίαν; ἐκείνην ἐγὼ ζητῶ τὴν ἡσυχίαν τὴν ἀπὸ διανοίας, τὴν ἀπὸ τῆς ψυχῆς· ὅθεν καὶ τῆς ἀκοῆς ἐκείνης δέομαι.. μηδεμία ταύτην ἐνοχλείτω μεριμνῶν ἐπιθυμία, μηδὲ δόξης ἔρως, μὴ θυμοῦ τυραννὶς, μὴ τῶν ἄλλων παθῶν ὁ λοιπὸς ὄχλος. οὐ γάρ ἐστι μὴ
20 καθαρθῆσαι τὴν ἀκοὴν ἑτέρως τῶν λεγομένων ὃ εἶπος, ὡς ἑτέρᾳ χρῇ, οὐδὲ γνῶναι, ὡς δεῖ, τῶν μυστηρίων τούτων ὃ φοβητὸν ϗ ἀπόρρητον, καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν ἀρετὴν τὴν ἐν τοῖς θείοις τούτοις χρησμοῖς. Εἰ γὰρ μέλος ἀνθρώπου καὶ καθαρσίου οὐκ ἄν τις πάθοι χαλεπῶς, μὴ πρώτη συντείνας ⟨illegible⟩ νοῦν, πῶς μυσικῶν φωνῶν καὶ ἡδυσμένος ἀκροατὴς ἐπακούσας δυνήσεται ῥᾳθυμήσαι ψυχῇ; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς πρότερα λέγων· Μὴ δῶτε τὰ ἅγια τοῖς κυσί, μηδὲ Matth. 7. 6.
25 ῥίψητε τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων. μαργαρίτας δὲ ταύτα τὰ ῥήματα ἐκάλεσε, καίτοι πολλῷ ἀμείνονα τούτων ὄντα, ἐπειδὴ ταύτης τῆς ὕλης οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἑτέρα ἀμείνων. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἡδονὴν αὐτῶν μέλιτι πολλάκις παραβάλλει εἰώθεν, οὐκ ὅτι τοσοῦτον αὐτῆς τὸ μέγεθος μόνον, ἀλλ' ὅτι τούτων οὐδὲν ἕτερον ἡδιον παρ' ἡμῖν. ἐπεὶ ὅτι γε καὶ λίθων φύσει ἀμείνων, καὶ πάντος μέλιτος ἡδονὴν κρείττων πολλῷ καὶ τὴν ἀνθρωπολίνου, ἄκουσον τοῦ Ψαλμ. 118. 103.
30 προφήτου λέγοντος περὶ αὐτῆς, καὶ τὴν ἀνθρωπολίνου ταύτην διακωλύοντος· Ἐπιθυμητὰ γάρ, φησιν, ὑπὲρ χρυσίον καὶ λίθον τίμιον" πολλῷ, καὶ γλυκύτερα ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον· ἀλλὰ τοῖς ὑγιαίνουσι· διὰ ἐπήγαγε· καὶ γὰρ ὁ διάβολος σου φυλάττει αὐτά. καὶ ἄλλαχου πάλιν αὐτῶν αὐτὰ γλυκέα, προσέθηκε, τῷ λαμπρῷ μου. Ὡς γλυκέα γάρ φησι τῷ λαμπρῷ μου τὰ λό- Ψαλμ. 118. 85.
35 γιά σου. καὶ τὴν ἀνθρωπολίνου πάλιν Ἀγαπητὸς λέγων· ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον τῷ στόματί μου· ὅθεν σφόδρα ὑγίαινε. μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμεῖς νοσοῦντες προσερχώμεθα τούτοις, ἀλλὰ θεραπεύσαντες τὴν ψυχὴν, ὕστω δεχώμεθα τὴν ἑστίασιν. διὰ γὰρ τοῦτο τοσαῦτα προεῖπεν ὁ δεσπότης καὶ ἔπραξε εἰς ταύτας ῥήσεις ταύτας, ἵνα ἕκαστος πάντα ἀποθέμενος ἀρρωστίας τρόπον, ὥσπερ εἰς αὐτὸν εἰσιὼν ⟨illegible⟩ ὑγιαίνον, ὕτως εἰσίῃ καθαρὸς ϗ θυμοῦ, καὶ φθονητίδος, καὶ ἀγωνίας βιωτικῆς, καὶ τῶν ἄλλων ἀπηλλαγμένος παθῶν. ὁ γὰρ ἔστιν ἕτερος κερδᾶναί τι μέγα
40 ἐντεῦθεν, μὴ προσέτερον ὕτως ἀναπαύσαντα τὴν ψυχήν. καὶ μή μοι λεγέτω τις, ὅτι βραχύς ὁ χρόνος ὁ μεταξὺ τῆς σωτηρίας τῆς μελλούσης. ἔξεστι γὰρ ὑπὲρ πάντα μόνον ἡμέραις, ἀλλὰ καὶ ἐν μιᾷ ῥοπῇ μεταθέσθαι τὸν βίον ἅπαντα. τί γὰρ, εἰπέ μοι, λῃστοῦ ϗ ἀνδροφόνου χεῖρον; ὑπὲρ τὸ ἑκατὸν ὕτος τῆς κακίας εἶδος ἔστιν; ἀλλ' ὅμως εἰς τὸν ἄκρον τῆς ἀρετῆς ἀθλήσεως ἔφθασε, ϗ εἰς αὐτὸν ἐχώρησε ⟨illegible⟩ παράδεισον, ὑπὲρ ἡμέρων δεηθείς, ὑπὲρ ἡμίσους ἡμέρας, ἀλλὰ βραχείας ῥοπῆς·

πῆς· ὥςε ἔξεςιν ἀφνω μεταθέσθαι, καὶ γλυέσθαι ἀντὶ πηλίνου. ὅπερ γὰρ ἡ φύσει τὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας ὄντα, εὐχερὴς ἡ μετάθεσις, πάσης ἀναίτιος ἀπολλαγμένη. ἐὰν θέλητε, καὶ εἰσακούσεσθέ μου, φησὶ, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε. ὁρᾷς ὅτι βουλήσεως δεῖ μόνης; βουλήσεως, καὶ τῆς κοινῆς μόνον ταύτης τῆς τῶ πολλῶν, ἀλλὰ τῆς ἐσπουδασμένης. ἐπεὶ ἄπωθεν οἶδα εἰς ⟨W⟩ ὁρμὴν θέλοντας ἀναπλεῦσαι νεῶν, ἀλλὰ διὰ τὸ ἔργον διὰ τὴν θέλησιν ἐπιδείξασθαι. καὶ γὰρ ὁ ἔμπορος θέλει πλουτῆσαι, ἀλλ' ὁ μέν τῆς διανοίας ὃ θέλει ἴσχυσεν· ἀλλὰ καὶ πλοῖον κατασκευάζεται, καὶ ⟨W⟩ ναύτας, καὶ ⟨W⟩ κυβερνήτην, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι κατασκευάζει ὃ πλοῖον, καὶ χρήσιμον δημιουργεῖται, καὶ σφοδρὰ πέλαγος, καὶ εἰς ξένην ἄπειμι γῆν, καὶ κινδύνους ὑπομένει πολλούς, καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ἅπερ ἴσασιν ⟨A⟩ τὴν θαλάσσαν πλέοντες. οὕτω καὶ ἡμᾶς διὰ τὴν βούλησιν ἐπιδείξασθαι. πλέωμεν γὰρ καὶ ἡμεῖς πλοῦν, ἀλλ' ⟨W⟩ ἀπὸ γῆς εἰς γῆν, ἀλλ' ⟨W⟩ ἀπὸ γῆς εἰς ὄρεσιν. κατασκευάσωμεν οὖν ⟨W⟩ λογισμὸν ⟨W⟩ ἡμέτερον, ὡς πρὸς κυβερνήσιν ἐπιτήδειον τὴν ἄνω φέρουσαν, καὶ ναύτας αὐτῷ πειθομένους, καὶ πλοῖον στερεόν, ὥςε μήτε θερισάσει ἡ ἀζυμία βαπτίζεσθαι βιωτικῇ, μήτε ἀλαζονείας ἐπαίρεσθαι πνεύματι, ἀλλ' εὔζωνον εἶναι καὶ κοῦφον. διὰ ὅτου οὖν τὸ πλοῖον, ὅτου ὁ ⟨W⟩ κυβερνήτης καὶ οἱ ⟨W⟩ ναύτας κατασκευάσωμεν, ἵνα ὑείων πλευσόμεθα, καὶ τοῦ ὄντως τοῦ Θεοῦ τὴν ἀληθῆ κυβερνήτην ὑπαπασόμεθα τοῖς ἑαυτοῖς, ὃς οὐκ ἀφήσει τὸ σκάφος βαπτισθῆναι ἡμῶν· ἀλλὰ, κἂν μυρίοι πνεύσωσιν ἄνεμοι, καὶ τοῖς ἀνέμοις ὑπολιμήσει, καὶ τῇ θαλάττῃ, καὶ αὐτὴ σάλου πολλοῦ ἐργάσεται τὴν γαλήνην. κατασκευάσαντες τοίνυν ἑαυτοὺς οὕτω, τῇ ὑπούσῃ κατακλύσει ἐκκλησίᾳ, εἴγε πρεσβύτερόν τινα τῶν χρησίμων ἀκούσαι, ἢ ὅπερ ἔθος τὰ λεγόμενα τῇ ψυχῇ μηδεὶς ὁδὸς ἔστω, μηδεὶς πέτρα, μηδεὶς ἀκάνθων πεπληρωμένος. ποιήσωμεν ἑαυτοῖς νεώματα. ὅπου γὰρ καὶ ἡμῶν αἱ πρόβατα καταξηραίνεται, ἐὰν ὑδάτων τὴν γῆν καθαρὰν· ἐὰν δὲ λιθώδη καὶ τραχεῖαν, σύγνωτε μὴ βλαστημοῦσι εἰκὸς ποιῆσαι. εἰ γὰρ τὸ σπείρειν ἀφέντες, ἐρχόμεθα τὰς ἀκάνθας σκάπτειν, πάλιν ἑκάστης αἰτίας σπέρματα καταβαλεῖν εἰς αὐέργαστον γῆν. τοὺς ταύτης ἀπολαύοντα τῆς ἀκροάσεως οὐ δεῖ τῆς δαιμονικῆς μετέχειν τραπέζης. τίς γὰρ κοινωνία δικαιοσύνῃ καὶ ἀνομία; ἔσκηψας ἀκούων Ἰωαννίου, καὶ δι' ἐκείνου τὰ τῦ πνεύματος μανθάνων, καὶ μετὰ ταῦτα ἀπέρχῃ πορνῶν ἀκαθαρτημόνων γυναικῶν αἰσχρὰ φθεγομένων, αἰσχρότερα ἐπακροωμένων, καὶ μαλακῶν ῥαπιζομένων τε καὶ ῥαπιζόντων ἀλλήλους; πῶς δυνήσῃ καλῶς καθαρθῆναι, ἐγκαλινδούμενος βορβόρῳ τοσούτῳ; τί γὰρ δεῖ μέρος πᾶσαι καταλέγειν τῶν ἀκαθαρσιῶν τῶν αὐτόθι; πάντα γὰρ ἐκεῖ τέλεως, πάντα αἰσχύνη, πάντα εἴδεσθαι καὶ ἀκοῦσαι καὶ σκώμματα, πάντα ἔκλυσις, πάντα λύμη. ἰδοὺ, προλέγω καὶ προαγγέλλω πᾶσιν ὑμῖν· μηδεὶς τὴν ταύτης ἀπολαύοντων τῆς τραπέζης φθορὰν τῶν ἐαυτῦ ψυχῶν τοῖς δηλητηρίοις ἐκείνοις θεάμασι. πομπὴ πάντα ὅσα ἐκεῖ λεγόμενα καὶ πραττόμενα σατανικὴ. ἴστε γὰρ ⟨A⟩ μεμνημένοι, ποίας ἡμῖν ἔθεσθε συνθήκας· μᾶλλον δὲ ποίας ἔθεσθε τῷ Χριστῷ, ὅτε ὑμᾶς αὐτὸς ἐμυσταγώγει, τί πρὸς αὐτὸν εἴπατε, τί πρὸς τῆς πομπῆς τῆς σατανικῆς αὐτὴν διελέξασθε· πῶς μὴ τὰ Σατανᾶ καὶ τὰ ἀγγέλων αὐτῦ, καὶ ταύτην τότε ἀπετάξασθε, καὶ ἐπωμόσασθε μηδὲ πρὸς νοῦν ἔχειν. δέος οὖν ἐστὶ μὴ πρὸς ταῦτα διαύγασι ἐπιστρέψεις ἀγνώμων ὢν γνώμης, ἀναξίον ἑαυτὸν καταστήσῃ τῶν μυστηρίων τύπων. οὐχ ὁρᾷς πῶς οἱ ταῖς βασιλικαῖς αὐλαῖς οὐχ ⟨A⟩ προσκεχρηκότες, ἀλλ' ⟨A⟩ τετιμημένοι καλοῦνται μεθέξοντες τῆς γνώμης ἐκείνης, καὶ εἰς τοὺς φίλους ταττόμενοι τοὺς βασιλικούς; πρεσβευτὴς ἡμῖν ἦλθεν ἐξ οὐρανοῦ, πρὸς αὐτὸν πεμφθεὶς τοῦ Θεοῦ, πρὸ ἐτῶν καὶ ἐτῶν διαλεξόμενος· εἶτα ὑμᾶς ἀφέντες ἀκοῦσαι τί βούλεται, καὶ τί διαπρεσβεύεται πρὸς ὑμᾶς, καθῆσθε μίμων ἀκούοντες; καὶ πόσων οὐκ ἄξια ταῦτα κερδῶν, πόσων σκηπτῶν; ὥσπερ γὰρ τραπέζης οὐχὶ μετέχειν δαιμονίων, οὕτως οὐτε ἀκροάσεως

ἀστεως

χ. χιόνι
χ. χιόνα
χ. πίσσαν
χ. ἀπολέσῃ

ἀπεως δαιμονίων, οὐδὲ μὴν ῥυπαρᾶς τῆς ἐαθῆτος εἰς τὸν λαμπρὸν τραπέζαν παρεισελθεῖν, τὸν τοσούτων γέμουσαν ἀγαθῶν, ἵν' αὐτὸς πρεσκύσῃ ὁ Θεός. τοιαύτη γὰρ αὐτῆς ἡ δυνάμις, ὡς τὸ πρὸς Ⓦ ὑρμὸν αὐτὴν ἀθεῖν ἡμᾶς ἐπαγαγεῖν, μόνον ἐὰν σώφρονι διαθέσει προσέχωμεν. οὐ γὰρ ὅστι Ⓦ ζωοποιὸς τοῖς ἁγίοις ἐπαδόλωμεν λόγοις, ὅπως τῆς πλουσίας μείνωμεν καταπεινότητος, ἀλλὰ αἰσχύνη πλουσιωτέρας εὐθείας, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀναπτῆναι Ⓦ δι' ὧν χάρεσι, καὶ τοῖς ἀπείροις ἐντυχεῖν τῶν ἀγαθῶν ἐπαγγελιῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ παναγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ϛ. ι ΕΝ ΑΡΧΗ ΗΝ Ο ΛΟΓΟΣ. κβ΄ α.

ΕΙ μὲν Ἰωάννης ἡμῖν ἔμελλε διαλέγεσθαι, καὶ ταῦτα πρὸς ἡμᾶς ἐρῶν, ἀναγκαῖον ἦν καὶ ἡμᾶς αὐτοῦ καὶ πατρίδα εἰπεῖν καὶ ἀνάτροφήν. ὅπερ οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ὁ Θεὸς δι' αὐτοῦ πρὸς τὸν τῶν ἀνθρώπων φθεγγόμενος φύσιν, πρεπόντως ἔχει μοι δοκεῖ καὶ περιέλκειν ταῦτα ἀναζητεῖν· μᾶλλον δὲ οὐδὲ οὕτω πρεπόντως, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀναγκαῖον. ὅταν γὰρ μάθῃς τίς ἦν, καὶ πόθεν, καὶ πῶν, καὶ ποταπός, εἶτα ἀκούσῃς αὐτοῦ τῆς φωνῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας ἁπάσης, τότε εἴσῃ καλῶς, ὅτι οὐκ ἐκείνου ταῦτα ἦν, ἀλλὰ τοῦ θείας δυναμέως τῆς κινούσης αὐτοῦ τὸ ψυχρόν. ποίας οὖν ἦν πατρίδος; πατρίδος μὲν οὐδεμιᾶς, κώμης δὲ τελούσης, καὶ χώρας φαυλοτέρας καὶ οὐδὲν φερούσης ἀγαθὸν πρὸς τὸ Γαλιλαίαν δηλαδὴ ἐκάλεσαν μὲν Ⓘ γραμματεῖς λέγοντες· Ἐρεύνησον, καὶ ἴδε, ὅτι ἐκ τῆς Γαλιλαίας προφήτης οὐκ ἐγήγερται. Ἰωαν. ζ. νβ. ἐκαλέσαν δὲ καὶ ὁ ἀληθῶς Ἰσραηλίτης λέγων, Ἐκ Ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι; καὶ ταύτης ὢν τῆς γῆς, οὐδὲ ὀπισθόμυα χωρίου τινὸς [ἦν], ἀλλ' οὐδὲ ἐκ προσηγορίας γνωρίμου οὗτος ἦν· παῖς δὲ ἁλιέως πένητος, ὥστε πένητος, ὡς καὶ τοὺς παῖδας ὅτι τῶν ἰδίων ἐργασίαν ἀγαπᾶν. ἵνα δὲ ἅπαντες, ὅτι οὐδὲ χειροτέχνης αἱρήσεται Ⓦ γόνυ ποιησαμένης τῆς τέχνης τῆς ἑαυτοῦ κληρονόμους, πλὴν εἰ μὴ σφόδρα καταναγκάζοι πενία, καὶ μάλιστα, ὅταν ἀτελὴς ἡ τέχνη ᾖ. ἁλιέων δὲ οὐδὲν πενέστερον, οὐδὲ ἀτελέστερον, ἀλλ' οὐδὲ ἀμαθέστερόν τι γένοιτ' ἄν· πλὴν ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς τούτοις Ⓘ μὴ μείζεις, Ⓘ δὲ ἐλάττους εἰσίν. ὁ δὲ ἀπόστολος ἡμῖν οὗτος καὶ ταῦτα τὸν ἐλάττω τάξιν ἐπέχει. οὐ γὰρ ἀπὸ τῆς θαλάττης ἐθήρευεν, ἀλλ' ἐν μικρᾷ τινι λίμνῃ διέτριβε. καὶ ὥσπερ ταύτην αὖ Ⓦ τρεφόμενον μὲν τὸ παρὸς καὶ Ἰακώβου τὸ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ διερρωγότα ῥάκη τοῖς δικτυα (ὃ καὶ αὐτὸ τῆς ἐφάτης πενίας ἦν) οὕτως ἐκάλεσεν ὁ Χριστός. παιδείας δὲ ἔνεκεν τῆς ἔξωθεν, ἔστι μὲν καὶ ἐκ τούτων μαθεῖν, ὅτι οὐδ' ὁπωσοῦν αὐτοῦ μετεῖχεν. ἄλλως δὲ καὶ ὁ Λουκᾶς μαρτυρεῖ, γράφων, ὅτι οὐ μόνον ἰδιώτης, ἀλλὰ καὶ ἀγραμμάτου ἦν· εἰκότως. ὁ γὰρ οὕτω πένης, καὶ μήτε εἰς ἀγορὰς ἐμβάλλων, μήτε ἀξιοπίστοις ἐντυγχάνων ἀνδράσιν, ἀλλὰ τὴν ἀλείαν προσπλωμένος, εἰ ποτε δέ τινι καὶ συνεγένετο, καπήλοις ἰχθύων καὶ ναυτείοις ὁμιλῶν, τί τῶν θείων καὶ ἀλόγων ἔμελλεν ἄμεινον διδάσκειν; πῶς δ' οὐχὶ αὐτῶν μιμεῖσθαι τῶν ἰχθύων τὴν ἀφωνίαν; οὗτος δὴ οὖν ὁ ἁλιεὺς, ὁ περὶ λίμνας τρεφόμενος, καὶ δίκτυα, καὶ ἰχθῦς, ὁ ἀπὸ Βηθσαϊδᾶ τῆς Γαλιλαίας, ὁ παῖς ἁλιέως πένητος, καὶ πένητος πενίαν τὴν ἐφάτην, ὁ ἰδιώτης ἰδιωτείαν καὶ ταύτην τὴν ἐφάτην, ὁ γράμματα μήτε προστεθεν μαθών, μήτε ὕστερον μὴ ὃ συγγενέσθαι τῷ Χριστῷ, ἵνα μάθῃ τί φθέγγεται, καὶ περὶ τίνων ἡμῖν διαλέγεται. ἆρα περὶ τῶν ἐν ἀγορᾷς; περὶ τῶν ἐν ποταμοῖς; περὶ συμβολαίων ἰχθύων; πάντα γὰρ ἴσως ταῦτα ἁλιέως ἀκούσεσθαι προσδοκᾷς. ἀλλὰ μὴ δείσητε· τούτων μὲν γὰρ οὐδὲν ἀκουσόμεθα· τὰ δὲ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ἃ μηδεὶς μηδέποτε ἔμαθε πρὸ τούτου. οὕτω γὰρ ἡ-

μῖν

μῶν ὑψηλὰ δόγματα, καὶ πολιτείαν ἀρίστην, καὶ φιλοσοφίαν ἥκει κομίζων, ὡς εἰκὸς Ⓦ ἀπ' αὐτῶν ὠφεληθησόμενον τῶν τοῦ πνεύματος θησαυρῶν. Ταῦτα σοῦ ἀλιεύς, εἰπέ μοι; ῥήτορος ἢ ὅλως; σοφιστοῦ ἢ, ἢ φιλοσόφου; " πόθεν ἢ τοῦ τοὺ ἔξωθεν πεπαιδευμένου Ⓖφίλου; ὕδαμῶς. ὁ γὰρ ἀνεφτίνης ἁπλῶς ψυχὰς οἶδε τῆς ἀκηράτου καὶ μακαρίας ἐκείνης φύσεως ἰδιώτας φιλοσοφεῖν, οἶδε τῶν μετ' ἐκείνου δυναμέων, οἶδε ἀθανασίας καὶ ζωῆς ἀπείρου, οἶδε φύσεως σωμάτων τε καὶ ἀθανάτων ὑγιείαν ἐσομένων, οἶδε κολάσεως, οἶδε τοῦ μέλλοντος δικαστηρίου, οἶδε τῶν " ἐσομένων βδελυρῶν, τῶν δὲ ῥημάτων, τῶν δὲ πραγμάτων, τὸ δὲ λογισμοῖς καὶ ἀγχινοίᾳ, καὶ τί μὴ ἀνεφτος, " εἰπεῖν, τί ἢ κόσμος, καὶ νὴ μὴ ὁ ὄντως ἀνεφτος, νὴ ἢ ὁ δοκῶν μὴ εἶναι, οὐκ ὢν ἦ, τί καλία καὶ νὴ ἀρετή. τούτων γὰρ ἕνεκα ἐζήτησαν μὴ Ⓐ οἱ Πλάτωνα καὶ Πυθαγόραν. τῶν γὰρ ἄλλων οὐδὲ ἁπλῶς μνημονεύειν φιλοσόφων ἡμῖν οὕτω καταγέλαστοι ἐστεῦθεν μῶν ὑπὸ χολῆς γεγόνασιν ἅπαντες. Ⓐ " ἢ τῶν ἄλλων ἀμαθέστερα πλέον πρὸς αὐλοῖς, καὶ πιστευθέντες εἶναι κορυφαῖοι τῆς ὑπερημένης ἐκείνης, ὅτι μάλιστα τῶν ἄλλων εἰσί. * καὶ πολιτείας μὲν ἔνεκεν καὶ " δογμάτων ζωσθέντες τινὰ ἔγραψαν, " ἃ δὲ ἅπασι παίδων ἀμαθέστερα κατεγελάσθησαν. Ταῖς τε γὰρ γυναιξὶν ἀχαὶς χαίρειν ἅπασι ποιοῦντες, καὶ Ⓦ βίον * ἀνατρέποντες, καὶ ὃ σεμνὸν ἀφανίζοντες τοῦ γάμου, καὶ ἕτερα τοιαῦτα καταγέλαστα νομοθετοῦντες, ὅτω Ⓦ βίον αὐτῶν πρώτα ἀπάλωσαν. δόγματος ἢ ἕνεκεν τῶν περὶ ψυχῆς, οὐδὲ " ὑπολείπον τινὰ κατάλειπον αἰσχύνης λοιπόν, " μιγάς καὶ χώνωπας καὶ βαμβύκας ταῖς τῶν ἀνεφτων λέγοντες γίνεσθαι ψυχάς, καὶ Ⓦ θεὸν αὐτὸν ψυχρὸν εἶναι φάσκοντες, καὶ ἕτερα ἄττα ἅπερ τοιαῦτα ἀκηκοότες. [καὶ τοῦτο μόνον ὅτι οὐ κατηγορίας ἄξιον· ἀλλὰ καὶ ὁ πολὺς αὐτῶν τῶν λόγων βόρβορος. καθάπερ γὰρ ἐν βορβόρῳ τῇδε κἀκεῖσε σπερφερόμενοι, ὅτως οὐδέποτε ὅπῃ τὸ αὐτῶν ἐσήκεσαν, ἅτε ἀπὸ τῶν ἀβήλων καὶ ὑπισφαλῶν λογισμῶν πρώτα φθεγξόμενοι.] ἀλλ' ἀχ ὁ ἁλιεὺς οὗτος ὅτως· ἀπ' ἄκρου μὲν ἀσφαλείας φθέγξεται, καὶ ὥσπερ ὅτι πίστας ἐσηκώς, ὕδατος σπερπέπλευ. ἐν αὐλοῖς γὰρ τοῖς ἀδύτοις γλυφαῖς κεκαλλιγραφημένοις, καὶ Ⓦ πρώτων δεσποτῶν ἐν αὐτῷ λελουμένοις ἔχων, ὑδεὶς ἀνθρώπινον ἔπαθεν· ἐκεῖνοι ἢ ὥσπερ οἱ τῶν μεγάλων βασιλείων ὑδὲ ὄναρ ὑπολῶναι καταξιωθέντες, ἔξω ἢ ἐπ' ἀγορᾶς μὲν τῶν ἄλλων ἀμαθεστέρους ἀνθρώπους, καὶ ἀπὸ τῆς ἰδίας ἀμαθίας καταστοχαζόμενοι τῶν ἀοράτων, " πολὺ πολλῷ ἐπλημμέλησαν πλημμέλειαν, * καὶ καθάπερ τυφλοὶ καὶ μεθύοντες, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πλημμέλειαν ἀλλήλοις σπερέρριξαν, καὶ οὐκ ἀλλήλοις μόνοι, ἀλλὰ καὶ ἑαυτοῖς, πολλαχοῦ σπερὶ τῶν αὐτῶν ἀεὶ μεταπεσόντες. οὗ ἢ ἀγραμμάτου οὗτος, ὁ ἰδιώτης, ὁ ἀπὸ Βηθσαϊδά, ὁ Ζεβεδαίου παῖς (καὶ * μυριάκις καταγλωσσεῖν ἔλλιπες τῆς τῶν ὀνομάτων ἀγριότητος, οὐδὲν ἧττον μᾶλλον πλείονος αὐτὰ τῆς παῤῥησίας ἐρῶ. ὅσῳ γὰρ αὖ ὁ ἔθνος αὐτοῖς βαρβαρον φαίνηται καὶ τῆς ἑλληνικῆς ἀπέχων παιδεύσεως, τοσούτῳ λαμπροτέρα τὰ ἡμέτερα " φανήσεται. ὅταν γὰρ ὁ βάρβαρος καὶ ἀμαθὴς τοιαῦτα φθέγξηται, ἃ μηδεὶς τῶν ὅπῃ γῆς ἀνεφτων ζωσθέντων ποτὲ, καὶ μὴ φθέγξηται μόνον (καίτοι καὶ εἰ τοῦτο μόνον ἴσῃ, μέγα τὸ θαῦμα ἦν) πῶς ἢ πρὸς τούτῳ καὶ ἕτερα τούτοις μείζονα περιέχη τεκμήρια τοῦ θεοπνεύστου εἶναι τὰ λεγόμενα, τὸ σὸν ἀκούοντας πείθειν ἅπαντας ἀφ' τοῦ χρόνου πρώτος, ὃς οὐ θαυμάσεται τὴν ἐνοικοῦσαν αὐτῷ δύναμιν; ἐκ γὰρ καὶ τοῦτο μέγιστον, ὅπερ ἔφθην, τεκμήριον τοῦ μηδὲν οἰκοθεν αὐτὸν νομοθετῆσαι) οὕτε ἢ οὕτω ὁ βάρβαρος τῇ μοῦ τοῦ εὐαγγελίου " ζυγέσφῃ τὸ οἰκουμβρίῳ κατέλαβεν ἅπασαν· ὥ ἢ σώματα μέσων κατέλαβε τὴν Ἀσίαν, ἔνθα τὸ παλαιὸν ἐφιλοσόφουν Ⓐ τὰ ἑλληνικῆς συμμορείας ἅπαντες, * ἐν μέσῳ τῶν ἐξύδρων ὀλαλάμπων, ἐκ τὸ " ζόφον αὐτῶν σβεννὺς, καὶ τὴν ἀκρόπολιν τῶν δαιμόνων καταλύων· τῇ ἢ ψυχῇ πρὸς τὸ χῶρον ἀνεχώρησεν ἐκεῖνον τὸ ἀριστοτοῦτα τῶν τοιαῦτα ἐργασαμένῳ. καὶ τὰ μὲν ἑλλήνων ἔσθεσ αι ἅπαντα καὶ ἠφάνισ αι τὰ ἢ τοῦτο καθ' ἑκάστην λαμπροτέρα γέγ. ὅστε γὰρ καὶ οὗτοι καὶ Ⓐ λοιποὶ ἁλιεῖς, ὅς ἐκείνου τὰ μὲν Πυθαγόρου σεσίγηται, τὰ Πλάτωνος δοκιμώτατα πρώτερον κρατεῖν· καὶ οὐδὲ ὅς

ὀνόματος

ὀνόματος αὐτοῦ ἴσασιν ⓐ πολλοί. καίτοι Πλάτων ὁ τυραννικοῖς ζωγράφοις μεταχληθεὶς, ὥς φασι, καὶ πολλοὺς ἔχειν ἐπαίνους, καὶ εἰς Σικελίαν ἔπλευσε· Πυθαγόρας ὁ τὴν μεγίστην Ἑλλάδα καταλαβών, καὶ γοητείας κτήσας εἴδη μυεία. τὸ γὰρ βοισὶ διαλέγεσθαι (καὶ γὰρ καὶ τοῦτό φασιν αὐτὸν πεποιηκέναι) οὐδὲν ἕτερόν, ἢ γοητείας ἐστίν. καὶ δῆλον μάλιστα ἐκ τοῦδε. ὁ γὰρ τοῖς ἀλόγοις οὕτω διαλεγόμενος, ὃ τῶν ἀνθρώπων οὐδὲν ὠφέλησε γένος, ἀλλὰ καὶ τὰ μέγιστα ἔβλαψε. καίτοιγε ὀπτικὸν τέρας τοῖς φιλοσοφίας λόγοις ἡ φύσις ἡ τῶν ἀνθρώπων ἐστίν. ἀλλ' ὅμως ἐκεῖνος αὐτοῖς μὲν καὶ βοισὶ διελέγετο, καθάπερ φασὶ, γοητεύων. οὐδὲ γὰρ τὸν ἄλογον λογικὸν ἐποίησε φύσιν (οὐδὲ γὰρ δυνατὸν ἀνθρώπῳ τοῦτο) ἀλλὰ μαγγανείας τοὺς ἀκούοντας ἠπάτα· καὶ ἀνθρώπους ἀφεὶς ἐδίδαξέ τι τῶν χρησίμων, ἐπαίδευσεν ὅτι ἴσον ἐστὶν, κυάμους φαγεῖν, καὶ τὰς τῶν γλωσσαλγῶν κεφαλάς· καὶ τοὺς ἐκείνου ἐπείσθη, ὅτι δὴ ἡ τοῦ διδασκάλου ψυχὴ, ποτὲ μὲν βάμβος ἐγίνετο, ποτὲ δὲ κόρη, ποτὲ δὲ ἰχθύς. ἆρ' οὐκ εἰκότως πάντα ἐσεβέσθη ἐκεῖνα καὶ ἠφανίσθη τέλεον; εἰκότως, καὶ σχεδὸν λόγου. ἀλλ' οὐ ταῦτ' ἰδιώτου καὶ ἀγραμμάτου ἦν· ἀλλὰ καὶ Σύροι, καὶ Αἰγύπτιοι, καὶ Ἰνδοὶ, καὶ Πέρσαι, καὶ Αἰθίοπες, καὶ μυρία ἕτερα ἔθνη ἕτερα εἰς τὴν αὐτὴν μεταβαλόντες γλῶτταν τὰ τοιαῦτα τούτου εἰσαγθέντα δόγματα, ἐμάθον αὐθέκαστοι βάρβαροι φιλόσοφοι. οὐκ ἄρα μάτην ἔλεγεν, ὅτι αὐτῷ θεάσεσθαι γέγονε πᾶσα ἡ οἰκουμένη. οὐ γὰρ δὴ τοὺς ὁμοφύλους ἀφεὶς, τοὺς τῶν ἀλόγων ἐμαιμοποίει φύσεις (ὁ τοιοῦτος φιλοτιμίας καὶ ἐκστάσεως ἀνοίας ἦν) ἀλλὰ μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ τούτους καθαρθέντας τοῦ πάθους, ἓν μόνον ἐκαπόδασεν, ὅπως ἡ οἰκουμένη πᾶσα μάθῃ τι τῶν χρησίμων καὶ δυναμένων αὐτὴν ἀπὸ τῆς γῆς μεταξῆσαι τοὺς ⓦ θεούς. διὰ τοῦτο οὐδὲ ζόφῳ τινὶ σκότῳ ἐκρύψεν ἑαυτὸν τὸν διδασκαλίαν, καθάπερ ἐποίουν ἐκεῖνοι, τὴν ἔνδον ἐναποκειμένων κακῶν τὸν ἐν τῷ λέγειν ἀσάφειαν, καθάπερ ἢ τῶν πάθεσμα, τοὺς ἐσομένους· ἀλλὰ ταῦτα δόγματα τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ὄντα φωτεινότερα δι' ἃ καὶ πᾶσι τοῖς τὴν οἰκουμένην διήκουσι). ἓν γὰρ πέντε ἔτη κελεύουσι τοὺς μαθητὰς σιγᾶν, καθάπερ ἐκεῖνος, οὐδὲ ὡς δυναθήσεσθαι μαθήσεις λέγοις, ὅπως ἐδίδασκεν, οὐδὲ ἐν ἀριθμοῖς εἰ) ὁ πρῶτον διαιρούμενος ἐμωλόγησε· ἀλλὰ ἀπορρίψας τὴν σατανικὴν ταύτην ἀνδρίαν ἅπασαν καὶ λύμην, τοσαύτην τοῖς ῥήμασιν ἐγκατέμιξεν εὐκολίαν, ὡς μὴ μόνον ἀνδράσι ζωηροῖς, ἀλλὰ δὴ καὶ γυναιξὶ καὶ νέοις ἅπασι τὰ εἰ) τὰ λεγόμενα δῆλα. ὑπέσχετο γὰρ αὐτὰ ἀληθῆ τε εἰ) καὶ χρήσιμα τοῖς ἀκουσομένοις ἅπασι. ὁ μάρτυρ πᾶς ὁ μετ' ἐκεῖνον χρόνος. ὄλεθρε γὰρ τοὺς ἑαυτὸν ἐφελκύσατο τὴν οἰκουμένην, καὶ πάσης ἀλλοκότου τραγῳδίας ⓦ ἠμέτερον ἀπήλλαξε βίον μὴ τὴν τῶν λόγων τύπων ἀκρόασιν. διὰ τοι τοῦτο τῆς ψυχῆς ἐλεύθερα αἱ ἐκείνων μᾶλλον ⓐ ταῦτα ἀκούοντες, ἢ τῶν δογμάτων τῶν ἐκείνου παραδοθέντων ἡμῖν. ὁ σκυθρωπὸς τοίνυν, ὁ πανταχόθεν δῆλον, ὅτι οὐδὲν δυσθεράπευτον τοῦτο, ἀλλὰ θεῖά τε ὑγεινὰ ὄντα τὰ διδάγματα τὰ διὰ τῆς θείας ταύτης εἰς ἡμᾶς ἐλθόντα ψυχῆς. οὐ γὰρ κλύπον ῥημάτων, οὐδὲ λέξεως κόμπον, οὐδὲ ὀνομάτων ἢ ῥημάτων κόσμον ἢ σωφρόνων ὀφθαλμῶν ἐπίπλαστον ὑποκριτὴν καὶ αἰσθητὸν (πόρρω γὰρ ταῦτα φιλοσοφίας ἀπάσης) ἀλλ' ἰσχὺν ἄμαχον καὶ θείαν, καὶ δογμάτων ὀρθῶν ἀμήχανον δύναμιν, καὶ μυείων χορηγίαν ἀγαθῶν. ἡ γὰρ τῶν ἀπαγγελίαν θεοπρεπὴς οὕτω θεσπέσιος καὶ σοφιῶν ἀξία, μᾶλλον ἢ οὐδὲ σοφιστῶν, ἀλλὰ μειρακίων αἰσθητῶν, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν παρ' αὐτοῖς φιλόσοφον εἰσαγαγεῖν τὸν διδάσκαλον τὸν αὐτοῦ σφόδρα ἐπαινούμενον ταύτῃ τῇ τέχνῃ, καὶ λέγοντα τοῖς δικασταῖς, ὅτι ἀκούσονται παρ' αὐτοῦ ῥήματα ἁπλᾶ καὶ εἰκῇ λεγόμενα, οὐ μέντοι κεκαλλιεπημένα λόγοις, οὐδὲ ῥήμασί τε καὶ ὀνόμασι κεκοσμημένα. οὐδὲ γὰρ αὖ δήπου πρέποι, φησὶν, ὦ ἄνδρες, τῇδε τῇ ἡλικίᾳ, ὥσπερ μειρακίῳ πλάττοντι λόγους, εἰς ὑμᾶς αὐτὸν εἰσιέναι. καὶ ὅρα τὸν πολιὸν καταγέλωτα. ὁ γὰρ, ὡς αἰσχρὸν καὶ φιλοσοφίας ἀνάξιον καὶ μειρακίων ἔργον, ἐποίησεν αὐτὸν φεύγοντα, τοῦτο μάλιστα πάντων αὐτὸς ἐπετήδευσεν. οὕτω πανταχοῦ φιλοτιμίας

ἦσαν

ἦσαν μόνης. * ἡ καθάπερ τῶν τάφων ἔξω θεν ἔξωθεν κεκονιαμένοις λέγει, ἐκεῖθεν ἡ δυσωδίας καὶ διεφθορότων ὀστῶν γέμοντας ὁρᾶν· οὕτω καὶ τὰ τοῦ φιλοσόφου δόγματα, αἱ τῆς ψυχῆς τιμὴ λέξει ἀπογυμνώσης ὥρας, πολλῆς ὀψὲ τῆς βδελυγμίας πεπληρωμένα, καὶ μάλιστα, ὅταν ταῦτα φυχῆς φιλοσοφῇ, ἀμέτρως ἡμῶν τε αὐτὴν ἐβλασφημῶν. τοῦτο γὰρ ἡ δημοσιολικὴ παγὶς, μηδαμοῦ τὴν συμμετρίαν τηροῦσα, ἀλλὰ τοῖς ἐφ' ἑκάτερα πλεονασμοῖς πρὸς δυσφημίαν ἄγειν τοὺς ἁλισκομένους αὐτῇ. νυνὶ μὲν γὰρ αὐτὴν τῆς τοῦ Θεοῦ φησιν οὐσίας εἶναι, νυνὶ δ' αὖ τὴν ὅτως ἀμέτρως καὶ ἀσεβῶς ἐπάρας, μηδ' ἑτέρας καθυβρίζει πάλιν ὑπερβολῆς, εἰς χοίρους καὶ ὄνους εἰσάγων, καὶ τὰ ἔτι τούτων ἀτιμότερα ζῶα. ἀλλὰ τούτων μὲν ἄλις, μᾶλλον δ' ἃ ταῦτα πέρα τοῦ μέτρου. εἰ μὲν γὰρ ἦν χρήσιμον παρ' αὐτῶν ἐκεῖνα μαθεῖν, ἔδει καὶ πλέον ἐνδιατρίβειν· εἰ δ' ὅσον τὴν ἀχημοσύνην αὐτῶν καὶ τὴν γέλωτα κατασβῆσαι, καὶ ταῦτα πλέον τοῦ δέοντος εἴρηται παρ' ἡμῶν. Ἀλλὰ ταῦτα ἀφέντες τοὺς ἐκείνων μύθους, τῶν ἡμετέρων ἀψώμεθα δογμάτων, τῶν ἀνωθεν ἡμῖν κατεπηγγελμένων * καὶ μηδὲν ἐχόντων ἀνθρώπινον. Φέρε οὖν αὐτοὺς εἰς μέσον ταῖς ῥήσεις ἀγάγωμεν, ὃ τὴν δεξιὰν παρεκαλέσαμεν ὥστε μὴ ἀκριβείας προσέχειν τοῖς λεγομένοις, τοῦτο καὶ νῦν ὑπομνήσαντες. Τί οὖν ἀρχόμενος ὁ βαπτιστὴς τοῦτο θεόθεν φησίν; ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος,

Καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν. Εἶδες παρρησίαν καὶ ἐξουσίαν ῥημάτων πολλήν, πῶς οὐδὲν ἀμφιβάλλων, οὐδὲ εἰκάζων, ἀλλὰ πάντα ἀποφαινόμενος φθέγγεται; τοῦτο γὰρ ὄντι διδασκάλῳ, ὃ μὴ προσφέρεσθαι ἐν οἷς αὖ λέγῃ. Εἰ γὰρ ὁ τοῖς ἄλλοις καθηγησόμενος, ἑτέρων δεηθῆναι τοῦ σπρίξαι διανοουμένου τὴν ἀσφάλειαν αὐτοῦ, καὶ τὴν τῶν διδασκάλων, ἀλλὰ τὴν τῶν μαθητῶν τάξιν ἐπέσχεν ἂν οὐκ δίκαιος. εἰ δή λέγοι τις, ἐκ τί δήποτε ὁ πρῶτον αἴτιον ἀφεὶς, εὐθέως ἡμῖν περὶ τοῦ δευτέρου διείλεκται; ὃ μὲν πρῶτον καὶ ὃ δεύτερον προσηκόντως ἐροῦμεν. * ἀριθμοῦ γὰρ ὄντος ἀνωτέρω, καὶ χρόνων ἀκολουθίας· διὰ καὶ ταῦτα μὲν παρρησιασάμενα· πατέρα δὲ ὁμολογήσαντα ἐξ οὐδενὸς ὄντα, καὶ ὑιὸν ἐκ παντὸς γεγεννημένον. ναί φησι· τί δήποτ' οὖν πατέρα ἀφεὶς, περὶ τοῦ ὑιοῦ διαλέγεται; ὅτι ἐκεῖνος μὲν ἅπασι δῆλος ἦν, εἰ καὶ μὴ ὡς πατήρ, ἀλλ' ὡς Θεός· ὁ δὲ μονογενὴς ἐνηνόχθη, διὰ εἰκότως τοῦ περὶ τούτου γνῶσιν θεόθεν [καὶ] ἐκ προοιμίων ἔσπευσεν ἐκθεῖναι τοῖς οὐκ εἰδόσιν αὐτόν· ἄλλως τε, οὐδὲ τὸν πατέρα ἐκ τοῖς περὶ τούτων λόγοις ἀπεσιώπησεν. καὶ θέα μοι τὸν ζωοῦσιν τὸν πνευματικόν· οἷδε οὖν αἰθέρους ὁ προσεύτερον καὶ ὁ περὶ πόντου μάλιστα τιμῶντας καὶ τιθεμένους Θεόν. διὰ τοῦτο ἐντεῦθεν προῆκται τὸν λόγον, καὶ προοίων καὶ Θεὸν φησιν εἶναι· καὶ οὐχ ὡς Πλάτων, ὡς μὲν νοῦν, ὡς δὲ ψυχὴν ἔλεγεν εἶναι). ταῦτα γὰρ πόρρω τῆς θείας καὶ ἀνεξιχνίστου Φύσεως. οὐδὲ γὰρ ἔχει τι κοινὸν πρὸς ἡμᾶς, ἀλλὰ διακεχώρηκε τῆς πρὸς τὴν κτίσιν κοινωνίας, τῆς κατ' οὐσίαν λέγω, οὐ μὴν τῆς κατὰ τὴν ἐνέργειαν. διὰ τοι τοῦτο καὶ λόγον αὐτὸν ἐκάλεσεν. ὅπερ γὰρ μέλλει διδάσκειν, ὅτι οὗτος ὁ λόγος μονογενὴς ὢν υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἵνα [οὖν] μὴ παθητὴν αὐτὸν λάβῃ τις τὴν φύσιν, προλαβὼν τὴν τοῦ λόγου προσηγορίαν, προσαναμίξῃ τὴν πονηρὰν ὑπονοίαν, τό τε ἐξ αὐτοῦ καὶ υἱὸν εἶναι δηλῶν, καὶ ὃ ἀπαθῶς. ὁρᾷς ὅπως, ὅσπερ εἶπον, οὐδὲ τὸν πατέρα ἐν τοῖς περὶ τοῦ λόγοις ἀπεσιώπησεν; εἰ δὲ μὴ ἀρχὴ ταῦτα τὰ ὑποδείγματα προθήσομαι ὃ πῶν, μὴ θαυμάσῃς. περὶ Θεοῦ γὰρ ἡμῖν ὁ λόγος, οὐ μόνον εἰπεῖν, οὐδὲ ἐννοῆσαι κατ' ἀξίαν δυνατόν. διὰ καὶ ἐξ οὐσίας μὲν οὐδαμοῦ τίθησιν ὄνομα (οὐδὲ γὰρ δυνατὸν εἰπεῖν αὐτό, ὅτι ποτέ ἐστι τὴν οὐσίαν ὁ Θεός) πόθεν δὲ ἡμῖν αὐτὸν ἐκ τῶν ἐνεργειῶν δηλοῖ. καὶ γὰρ λόγον οὐ τὸν ἰδόντα τις ἂν μακρὸν ὕστερον καὶ φωνὴν λεγόμενον, ἐκ ὃ φωνὴ πάλιν ὀνομαζόμενον ζωήν *. οὐ ταύτης δὲ μόνον ἕνεκεν τῆς αἰτίας οὕτως ὠνόμασεν αὐτὸν, ἀλλὰ πρὸς τῆς μὲν ταύτης δευτέρας δὲ, ὅπερ τὰ τοῦ παρόντος ἡμῖν ἔμελλεν ἀπαγγέλλειν. πάντα γὰρ, φησὶν, ὅσα ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός, ἀπήγγειλα ὑμῖν. καλῶς δὲ αὐτὸν καὶ ζωὴν καὶ φῶς. Ὃ γὰρ ἀπὸ τῆς γνώσεως φῶς ἡμῖν ἐλαείσατο, καὶ τὴν ἐντεῦθεν ζωήν. ἐκ ὅλως οὐκ ἔστιν ὄ-

νομα

* ἡ Πλάτων ἐδόξαζεν Ἀνυμάκιος τοῦτο μόνον.

χ. διὰ δὲ τοῦτο

* διὰ τοῦτο τὴν τάξιν ἀλλάσσει.

χ. ἐν ἀρχῇ

χ. πάντα

* ἡ τοῦ πατρὸς ἐκ.

χ. παρὰ τοῦ

χ. τοῦτο

χ. πῶς ἀναιρεῖ

χ. ἔστι

νομα ἓν ἀρχοῖῶ, οὐδὲ δύο ἢ τρία οὐδὲ πλείω διδάξαι τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἀγαπητὸν ὄχλον πολλῶν χιλιάδων διωνθλῶναι καὶ ἀμυδρῶς τοῦ διδασκάλου τὴν τοσαύτην αὐτῶν. οὐχ ἁπλῶς ὁ αὐτὸν λόγον εἴρηκεν, ἀλλὰ μετὰ τῆς τοῦ ἀρχηγοῦ προσθήκης, τὴν λοιπὴν αὐτὸν καὶ ταύτην χωρίζων. ὁρᾷς ὡς ὁ Ματθαῖος ἔλεγεν, ὅτι ἀπὸ τῆς ἀρχαίας φθέγεται ἡμῖν ὁ εὐαγγελιστὴς οὗτος; ὅσα χιλιάδες οὐκ προσοιμίων ὄχλους ποτὲ τοὺς ψυχικοὺς προσώπους ἀνείλκυσε, καὶ τοὺς πνευματικοὺς μόνους τῶν ἀκροατῶν. πρώτων γὰρ τῶν ἀγαθῶν ἀνωτέρω ἔφησε αὐτοῖς, τοῦ γῆς, τοῦ θαλάσσης, τοῦ ἀέρος, καὶ ἕως τοῦ ἀγγέλους χειραγωγεῖ, καὶ ἕως ἐπουρανίων τῶν χερουβὶμ καὶ τῶν σεραφὶμ, καὶ ἕως τοὺς θρόνους, καὶ ἕως τὰς ἀρχὰς, ἓ ἕως τὰς ἐξουσίας, καὶ πάσης ἁπλῶς ἐπέκεινα κλίσεως ὁδοιπορῶν ἀναπείθει. τί οὖν; ἆρα τοσοῦτον ἀναγαγὼν ὕψος, ἐνταῦθα ἕως ἡμᾶς ἔασεν ἵζανειν; οὐδαμῶς. ἀλλ' ὥσπερ εἴ τις ἐκ ὑπαίθρου πρὸ αἰγιαλοῦ, καὶ βλέποντα πόλεις καὶ ἀκτὰς καὶ λιμένας, ἐπειδὴ εἰς μέσον ἀγάγῃ πελάγους, τὸ μὴ προτέρων ἀπέστησεν, οὐ μᾶλλον ἔστησε πρὸ τὸ ὄμμα αὐτῷ, ἀλλ' εἰς ἄπειρον ἤγαγε θεωρίαν· οὕτω καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς πάσης ἡμᾶς ἀνωτέρω τῆς κλίσεως ἀγαγὼν, καὶ πρὸς τοῦ ἀνωτέρω ταύτης προπέμψας ἀγῶνας, μετέωρον τὸ ὄμμα ἀφίησιν, ἐκ δίδους ἐπιλαβέσθαι τινὸς τέλους εἰς τὸ ἄνω, ὅπου μηδὲ ἔστιν. ἀνελθὼν γὰρ ὁ λόγος εἰς ἀρχὴν, ζητεῖ ποίαν ἀρχὴν· εἶτα τὸν ἐκ εὐαγγελίου ἀεὶ φαίνον αὐτοῖς τὴν ἀγγέλων, οὐκ ἔχει ποῦ στῆσαι τὸν λογισμὸν, ἀλλ' ἀτενὲς ἐνορᾷν, καὶ μηδαμοῦ λῆξαι διωκόμενος, ἀποκαμὼν ἐπιστρέφει πάλιν ὅπου τὰ κάτω. τὸ γὰρ, ἐν ἀρχῇ ἦν, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἀλλ' ἢ τοῦ εἰ) ἀεὶ ὑπάρχειν, καὶ ἀπείρως εἰ). εἶδες φιλοσοφίαν ἀληθῆ καὶ δόγματα θεῖα; ἐχ οἷα τῶν ἑλλήνων γέροντες πλάττουσι, καὶ οὐ μὴ προεσβύτερους, οὐδ' ὑ νεωτέρους εἰ) λεγόντων θεούς. ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον παρ' ἡμῖν. εἰ γὰρ Θεός ἐστιν, ὥσπερ οὖν καὶ ἔστιν, οὐδὲν πρὸ αὐτοῦ. εἰ δημιουργὸς πάντων, πρῶτος αὐτός· εἰ δεσπότης καὶ Κύριος ἁπάντων, πάντα μετ' αὐτὸν καὶ κλίσματα καὶ ἀγῶνες.

Ἐῶ λέγειν καὶ εἰς ἀγῶνας καθιέναι ἑτέρους, ἀλλ' ἴσως ἀπέραντον ὑμῖν ἡ ὑπόθεσις. ΔΙΔ ΗΘΙΚΟΝ
πρᾳοτέρας ἐκφέρω, ἀνὴρ ὀργὴν ἡμῖν καὶ πρὸς τὴν τῶν εἰρηνοποιῶν καὶ πρὸς τὴν τῶν λεπτοσμῶν ἀκροασιν χρήσιμα, πάλιν σιγήσομεν. τίνα δὴ οὖν ταῦτά ἐστιν; οἶδα πολλοὺς ἰλιγγιάσαντας πρὸς τὸ τῶν λεγομένων μῆκος· τοῦτο γίνεται, ὅταν ψυχὴ πολλοῖς φορτίοις βαρύπτωσι βιωτικοῖς. καθάπερ γὰρ τὸ ὄμμα, ὅταν μὴ καθαρὸν ᾖ καὶ λαμπρὸν, ὀξυδερκὲς τί ὄντι, καὶ ἐκ ἂν ἀποκάμοι ῥᾳδίως καὶ τὰ λεπτότατα σώματα καταμανθάνον, ἐπειδὰν δέ χυμῶν τινος ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ὑπορρυέντος πυκνοῦ, ἢ κάπνης λιγνύος καπνώδους αἰσθησιν ἐποίησε, πυκνή τις περὶ τὴν κόρην γίνεται νεφέλη, οὐδὲν οὐδὲ τῶν παχυτέρων σαφῶς ἀφίησι βλέπειν· οὕτω καὶ ὅταν τῆς ψυχῆς γίνεται πάχος· ὅταν μὲν ἐκκεκαθαρμένη τυγχάνῃ, καὶ μηδὲν ἔχῃ πάθος ἐνοχλοῦν, ἀτενὲς ἐνορᾷ περὶ ἀνωτέρω ἐνορᾷν χρή· ὅταν δ' πολλοῖς ὑπόκειται λωβήσασα πάθεσι, ἀπολέσῃ τὴν αὐτῆς ἀρετὴν, περὶ οὐδὲν τῶν ὑψηλῶν ἀρκέσαι δυνάμενα ῥᾳδίως, ἀλλὰ ἀποκάμνει ταχέως καὶ ἀναπίπτει, καὶ περὶ ὕπνον ἀποκλίνασα καὶ ῥᾳθυμίαν, [καὶ
καὶ περὶ ἀρετὴν καὶ ζωὴν τὴν ἐκ ταύτης αὐτῇ ἀναφέρονται παραπέμπεται, καὶ οὐ παρίστησι μετὰ προθυμίας πολλῆς. ὅπερ ἵνα μὴ καὶ ὑμᾶς πάθητε (οὐ γὰρ παύσομαι ἀεὶ ταῦτα παραινῶν) ἐπιῤῥώσατε ὑμᾶς τὴν διάνοιαν, ἵνα μὴ τὰ αὐτὰ ἀκούσητε, ἅπερ ἡμεῖς τοῖς Ε- Ec. 2. in.
βραίοις παρὰ Παύλου. ἓ γὰρ ἐκείνοις πολλὰ ἔφησε μὲν λόγον γεγυμνάσθαι ἓ δυσερμήνευτον, οὐκ ὀργὴν φύσει τοιοῦτος ὢν, ἀλλ' ἐπειδὴ, φησὶν, ὑμεῖς νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς. ὁ γὰρ ἀθεὴς ἓ ἄῤῥωστος, καὶ ὁ ἀπὸ τῆς βεβαχυλογίας, ὡς ἀπὸ μακρηγορίας πεφενοχλεῖσθαι πέφυκε, καὶ ταῖς σαφῆ καὶ ταῖς εὐδιάλυτα δυσκαταλήπτοις εἰ) νομίζει. ἀλλὰ μηδεὶς ἐμοὶ ἐνταῦθα τοιοῦτος· ἀλλὰ πᾶσαν ἀπελάσας φροντίδα βιωτικὴν, οὕτω τούτων ἀκουέτω τῶν δογμάτων. ὅταν γὰρ ὀπτικὴ μὲν ἀκροατὴν, ὁρᾶν ἀκροατὴν, οὐκ ἂν δυνάμενον καὶ ὀπτικὴ καταλεῖν ἀκροάσεως ὁμοίως· ὅπου μηδὲ ἀρχὴ πολλὰς ὀπτικὰς μία τυγ-

χάνουσα

χάμουσα ἡ ψυχὴ, ἀλλ' ἡ ἑτέρα τῇ ἑτέρᾳ λυμαίνεται, καὶ χλιομένη ἀδιενεκεστέρα γίνεται· ὅπερ καταύσης τῆς ἑτέρας δῆλόν ἐστι. διὸ καὶ παίδων συμβαίνει εἰώθειν. ὅταν μὲν γὰρ ἕνα τις ἔχῃ μόνον, μᾶλλον ἀγαπᾷ ἕνα· ὅταν δὲ πολλῶν παίδων γένηται πατὴρ, καὶ τὰ τῆς διαθέσεως διαιρεθέντα ἀδιενεκέστερα γίνεται. Εἰ δὲ, ἔνδια φυσικὴ τυραννὶς καὶ δύναμις, καὶ συγγενῆ ταῦτα φιλονείκημα, τοῦτο συμβαίνει, τί δὲν εἴποιμεν ὅπου τῆς τοιαύτης προαιρέσεως ὑπερβολῆς καὶ διαθέσεως, καὶ μάλιστα ὅταν ἐρῶσι οὗτοι ἀπεναντίας ἀλλήλοις διακείωνται; σκαιότερον γὰρ χειμῶνος ἔρως ἐρωτι τοιαύτης ἀκροάσεως. Εἰς οὐρανὸν εἰσίωμεν εἰσιόντες σήμερον, οὐ τῷ τόπῳ λέγω, ἀλλὰ τῇ διαθέσει. ἔνεστι γὰρ καὶ ὑπὸ γῆς ὄντα ἐσώτερα τῶν οὐρανῶν, καὶ τὰ ὑπὲρ φαντάζεσθαι, καὶ τὰ ὑπὲρ νοῦν. μηδεὶς οὖν τῶν ὁρατῶν τὰ τῆς γῆς ἐπεισαγέτω, μηδεὶς τῶν ὄντων ἔξω τὰ τῆς οἰκίας μεμιγάτω. τῆς γὰρ οἰκίας καὶ τὸ ἀγαθὸν ἔδει τὰ σύνδεσμα φέρειν κέρδη καὶ ἔχθη, οὐ τῶν τοῖς ἐκ τῆς οἰκίας καὶ τῆς ἀγαθῆς φορτίοις βαρυνέσθαι. διὰ τοῦτο εἰσίωμεν πάντες τῆς διδασκαλίας θέατρον, ἵνα σπουδὴν τὴν ἔξωθεν ἀπορρυψώμεθα ῥύπον· ἀν δὲ μέλλωμεν καὶ τὴν μαρᾶν ταύτην φωνὴν ἀπὸ τῶν ἔξω λεγομένων καὶ πραττομένων λυμαίνεσθαι, βέλτιον μηδὲ εἰσελθεῖν τῆς ἀγορᾶς. μηδεὶς τοίνυν ἐν ἐκκλησίᾳ τὰ τῆς οἰκίας μελετάτω, ἀλλὰ καὶ ἐν οἰκίᾳ τὰ τῆς ἐκκλησίας κινείτω· πάντων ἡμῖν ἔσται ταῦτα τιμιώτερα. τῆς γὰρ ψυχῆς ταῦτα ὄντα, μᾶλλον ἢ σώματος ἐκείνα· μᾶλλον δὲ καὶ σώματι καὶ ψυχῇ τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα διαφέρει. διὰ τοῦτο ταῦτα μὲν ἔξω πραγματεύόμενα ἔργα, πρᾶγματα δὲ ἄπαντα καὶ ἄλλα. ταῦτα μὲν γὰρ ἐστὶ τῆς μελλούσης ἐστὶ τῆς παρούσης ὅτι ζωῆς, ἐκεῖνα δὲ ἀμφοτέρας, ἐὰν μὴ τις καὶ τούτων τελέντα διέκοπτε νόμον. οὐ γὰρ δὴ μόνον τί μὴ ταῦτα ἐσόμεθα, ἐστὶ πῶς τότε ζημιούμεθα ἐνταῦθα ἐσὶ μαθεῖν, ἀλλὰ πῶς καὶ πρόντα οἰκονομήσομεν βίον. ἰατρεῖον γάρ ὁ οἶκος οὗτος ἐστὶ πνευματικὸν, ἵνα ἅπερ ἂν λάβωμεν ἔξωθεν τραύματα, ἐνταῦθα θεραπεύσωμεν· οὐχ ἵνα καὶ ἐνταῦθα συλλέξαντες ἕτερα, οἴκαδε ἀπίωμεν. διὰ γὰρ τὸ πνεύματος ἡμῖν * διαλειπομένου μὴ προσέχωμεν, οὐ μόνον τὰ πρότερα οὐκ ἀπολυσόμεθα, ἀλλὰ καὶ ἕτερα προσληψόμεθα. προσέχωμεν τοίνυν τῇ βιβλίῳ μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς ἡμῖν ἀναγεγραμμένῳ. οὐδὲ γὰρ πολλῆς λοιπὸν δεησόμεθα γραμματείας, διὰ τὰς ἀρχὰς καὶ [τὰς] ὑποθέσεις μετὰ ἀκριβείας μαθόντες, ἀλλὰ μικρὸν ἐπιπροσθέντες, δυνησόμεθα τὸ λοιπὸν τὸν Παῦλον καὶ τοὺς ἄλλους νοεῖν. σφόδρα γὰρ ὑψηλός ἐστιν ὁ ἀπόστολος ἅπας, καὶ πολλῶν γέμει δογμάτων, καὶ τούτοις ἐναγωνίζεται μᾶλλον, ἢ ἑτέροις. μὴ δὴ πρόχειρος ἀκούωμεν. διὰ τοῦτο γὰρ ὑμῖν καὶ κατὰ μικρὸν ἐξηγούμεθα, ὥστε ὑμᾶς ὀλιγωρεῖν πάντα ἡγεῖσθαι, καὶ μὴ διαφυγεῖν τὸν μισθόν. φοβηθῶμεν τοίνυν, μήποτε ἡμῶν τὸ φῶς
Ioan. 12. 35. τῆς σκοτίας ἐπιβάντες τῆς λεγούσης· Εἰ μὴ ἦλθον, καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· τί γὰρ ἔξομεν τὸν οὐκ ἀκηκοότων πλέον, ὅταν καὶ μετὰ τὴν ἀκρόασιν μηδὲν οἴκαδε ἀπενέγκωμεν ἔχοντες, ἀλλὰ θαυμάζοντα τὰ εἰρημένα μόνον; διὰ τοῦτο τοίνυν ἡμῖν εἰς ἀγαθὸν ἀπέβη καιρὸς ἡμῖν, διὰ τοῦτο, ἵνα ἡμᾶς ὑπεραπάσηται μείζονος· καὶ εἴ τις ἀκάνθας ἔχει, ὁ πῦρ ἐπαφιέτω τῷ πνεύματος· εἴ τις σκληρὸν καὶ δυσπάτητον, λιπαινέσθω αὐτὸν ποιείτω καὶ ἁπαλὸν ὁ αὐτῷ χορηγούμενος * πυρί. Εἴ τις καὶ ὁδοὺς ἐκκόπτει πόντων πατεῖσθαι τῶν λογισμῶν, πρὸς τὰ σωτήρια εἰσίτω, καὶ μὴ προσχείσθω τοῖς βουλομένοις εἰς ἁρπαγὴν ὑπιέναι, ἵνα χαμαὶ τὰ ὑμῶν ἴδωμεν τὰ λίαν. καὶ γὰρ δὴ οὕτως ἑαυτῶν ὑπιμελώμεθα, καὶ μετὰ φιλοπονίας τῆς ἀκροάσεως ἐχώμεθα ταύτης τῆς πνευματικῆς, εἰ καὶ μὴ ἀληθῶς, ἀναλαβεῖν καὶ μακροὶ, πάντων χαμαὶ ἀπαλλαγησόμεθα τῶν βιωτικῶν. διὰ προσέχωμεν, ἵνα μὴ καὶ πρὸς ἡμᾶς λέγηται, ὅτι ἀσπίδος κωφῆς καὶ ὦτα * ἡμῶν. Τί γὰρ ἄνειδος ὑπενδύσεται ὁ τοιοῦτος ἀκροατὴς, εἰπέ μοι; πῶς ἢ οὐκ ἂν εἶη πάντως ἀλογώτερος ἀλόγου, ὁ Θεοῦ διαλεγομένου μὴ προσέχων; εἰ γὰρ τὸ ἀρέσκειν τῷ Θεῷ, τοῦτο ἐστὶ τὸ ἀνθρώπου

πον εἰ), ὁ μηδὲ ὅπως τοῦτο κατορθώσει ἀκοῦσαι θέλων, ἵνα δὴ ἕτερον ἢ θεῖον εἴη; σκόπησον οὖν ὅσον αὖ εἴη κακὸν, τὸ Χριστοῦ θέλοντος ἡμᾶς ὀξ ἀνθρώπων ἰσαγγέλους ποιῆσαι, αὐτοῦ ὀξ ἀνθρώπων εἰς θεία μεταπεσεῖν. τὸ γὰρ τῇ γαστρὶ δουλεύειν, καὶ τῇ τοῦ χρημάτος ἐπιθυμίᾳ κατέχεσθαι, καὶ ὀργίζεσθαι, καὶ δάκνειν, καὶ λοιδορεῖν, οὐκ ἀνθρώπων, ἀλλὰ θηρίων ἐστί. καίτοι τὰ μὲν θεῖα, εἰ ἔκαστον, ὡς εἰπεῖν, ἔχει πάθος, καὶ τοῦτο κατὰ φύσιν· ὁ δὲ ἄνθρωπος * τῶν λογισμῶν τὸν ἀρχικὸν σκοπὸν, καὶ τῆς κατὰ Θεὸν πολιτείας ἀπορραγεὶς, πᾶσιν ἑαυτὸν ὑπηρέτει τοῖς πάθεσι, καὶ οὐκ ἔστι θεῖον τοῦτο μόνον, ἀλλὰ τέρας πολύμορφον καὶ ποικίλον, καὶ οὐδὲν τῶν ἀπὸ τῆς φύσεως συγκρώμενον ἔχει. πᾶσα γὰρ αἵρεσις καὶ γνώμη πονηρία πᾶσα. ἀλλὰ μὴ γένοιτο ποτὲ τοῦτο παρὰ τῆς ἐκκλησίας νοσῆσαι τὸ Χριστοῦ. πεπείσμεθα γὰρ περὶ ὑμῶν τὰ κρείττονα καὶ ἐχόμενα σωτηρίας· ἀλλ' ὅσῳ πεπείσμεθα, τοσούτῳ τῶν περιφυλακτικῶν οὐδὲν ἧττον ἀποστησόμεθα λόγων· ἵνα μὴ τοῖς αὐτῶν ἀνελθόντες τῷ κορυφαίῳ τῶν ἀρετῶν, τύχωμεν τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. γ. ΕΝ ΑΡΧΗ ΗΝ Ο ΛΟΓΟΣ.

Προσοχῆς μὲν ἕνεκεν τῆς περὶ τὴν ἀκρόασιν, περιττὸν λοιπὸν ὑμῖν παραινεῖν· ὅτῳ γὰρ λόγου τὴν παράνεσιν ὑπὲρ τῶν ἔργων ἐδείξατε. ἢ τε γὰρ ζωφορμὴ, τό τε ἀτενὲς τῆς στάσεως, καὶ τὸ ζωωφθοῦσθαι ἀλλήλοις (α) σεβαστέρω τόπον ἐπείληφε παρὰ πολλοῖς, καὶ ὅθεν δὴ βυσσοπορώτερα γένοιτο ὑμῖν ἡ πρὸς ἡμᾶς φωνὴ, καὶ τὸ πιεζομένους μὴ θέλειν ἀναχωρεῖν, ἕως ἂν τὸ πνευματικὸν τοῦτο ἀφανισθῇ θέαμα, καὶ (β) κρότοι καὶ (γ) θόρυβοι, καὶ πάντα ἁπλῶς τὰ τοιαῦτα, τεκμήρια τῆς ἐν τῇ ψυχῇ θερμότητος δοὺς εἶναι καὶ τῆς φιλησυχίας ὑμῶν. δεῖ δὲ παρεῖναι τότε πρεσβύαν· σκῆνος μέντοι εἰπεῖν καὶ παρακαλέσαι ἀναλκῆσον ἡμῖν, ὥστε μείναι ταύτῃ ἔχοντας τὸ ἀσυνδύαστον, ἐν μὴ μόνον ἐν τούτοις αὐτῶν ὑπιδείκνυσθαι, ἀλλὰ ἐν οἴκοις γυναιξὶ, καὶ πατράσι παισὶ τε καὶ θυγατράσιν ἀναλέγεσθαι, καὶ λέγειν μὲν τὰ πρὸς ἑαυτὸν, ἀπαιτεῖν δὲ τὰ πρὸς ἐκείνων, καὶ τὸ καλὸν τοῦτον εἰσφέρειν ἀπονοίας ἔρανον. μὴ γάρ μοι λεγέτω τις, ὅτι τὰ παιδία παρὸς τούτων ἡμῖν ἀπαγορεύεται οὐ χρή. ἐγὼ μὲν γὰρ οὐ μόνον ἀπαγορεύεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐν τούτοις μόνοις ἔχειν τὸ ἀσυνδύαστον. πλὴν ἀλλὰ δεῖ τὸν ἀθέμιτα ὑμῶν ὑπὲρ λέγω τοῦτο, οὐδὲ αὐτὰ τῆς ἔξωθεν ἀπάγω ἀργοῦς, ὥσπερ οὐδὲ ὑμᾶς τὸ πολιτικὸν ἀφέλκω παραγινέσθαι, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἑωθινῶν τούτων ἡμερῶν, μίαν ἀξιῶ τῶν κοινῶν πόνων ἡμῖν διανεῖναι δεκάτην. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, τοὺς μὲν οἰκέτας ἡμῖν κελεύειν ἀπόντα δουλεύειν τὸν δεσπότην, ἡμᾶς δὲ μηδὲ τὸν ἐλάττω ἀργὸν ἀπονέμειν τῷ Θεῷ, ἐν ταῦτα, τῆς δουλείας ἀπάσης οἰκείῳ μὲν οὐδὲν παρεισθείσης (ἀνενδεὲς γὰρ τὸ θεῖον) εἰς δὲ συμφέρον δὲ εἰσαμύνης ἡμῖν; ἀλλ' εἰς θάτερα μὲν αὐτοὺς ἄγοντες, ὅτε μεθήματα ὅτε ἄλλο τι τοιοῦτον προβάλλεσθε· δοῦ δέ τι τῶν πνευματικῶν κερδῶν δεῖ καὶ ζωαγαγεῖν, ἀργολίδα τὸ παῦλα ὀνομάζετε. καὶ πῶς ὑπερβαίνετε τὸν Θεὸν, πᾶσι μὲν τοῖς ἄλλοις ἀργολαβοῦντες καὶ χαίρειν ἀπονέμοντες· τὸ δὲ τὰ αὐτοῦ μεταχειρίζειν, ὀχληρὸν καὶ οὐκ εὔχαιρον εἶναι νομίζοντες τοῖς παισί; μὴ ταῦτα, μὴ, ἀδελφοί. ἐν γὰρ αὕτη μάλιστα ἡ ἡλικία τῶν δεήσεων τῶν ἀκουσμάτων. ἀπαλὴ γὰρ οὖσα ταχέως ἐναποτίθεται τὰ λεγόμενα, καθάπερ ὑγρὸς σφραγίδος, τῆς ἀκροάσεως, ἐν κηρῷ, τῇ διανοίᾳ τῇ τούτων ἐντυπουμένης. ἄλλως τε, ἐν ὁ βίος αὐτοῖς τότε ἀρχὴν ἔχει

ἔχει πρὸς καλίαν ἀποκλίναι ἢ ἀρετήν. διὰ οὖν τοῦτο ἀπὸ αὐτῆς τῆς ὑρῶν καὶ τῶν πρὸ- χ. ἀφ' ὧν
θύρων ἀπαγάγῃ μὲ τῆς πονηρείας, χειραγωγήσῃ δὲ πρὸς τὴν ἀρίστην ὁδὸν, ὥσπερ ἐπὶ ξένην καὶ φύσιν αὐλοῖς καταχήσει λοιπὸν, καὶ οὐδὲ ἑκόντες μεταβαλοῦνται ῥᾳδίως πρὸς τὸ χεῖρον, τῆς ζωηδείας ταύτης ἑλκούσης αὐλοῖς πρὸς τὴν τῶν ἀγαθῶν ἐργασίαν. οὕτως ἡμῖν τῶν γεγηθασκότων αἰδεσιμώτεροι γλυπόνται, καὶ τοῖς πολιτικοῖς χρησιμώτεροι πρὸς γμασιν, ἐννεύτητι τὰ τῶν πρεσβυτέρων ὑπιδεικνύμενοι. ὁ γὰρ ἔστι, ὥσπερ ἔφθην εἰπών, διαύτης ἀπολαύοντας αἰφοάσεως, καὶ ἀποστόλῳ τοιούτῳ συνιουθύοις, μὴ μέγα τι καὶ γλυκαῖον ἀγαθὸν λαβόντας ἀπελθεῖν, κἂν αἰὴρ, κἂν γυνὴ, κἂν νέος ὁ ταύτης μετέχων τῆς τραπέζης ᾖ. Εἰ γὰρ τὰ θεῖα" τὰ πρὸ ἡμῶν λέγω ρυθμίζοντες ἡμερούμθα, πόσῳ μᾶλλον τῇ πνθμαλικῇ χ. τῇ
ταύτῃ διδασκαλίᾳ. τοῦ δὴ ἄνδρας τοῦτο ἐργασόμεθα, ὅταν καὶ τὸ φαρμάκου καὶ τὸ θεραπθ-
ομένου πολὺ ὃ μέσον ᾖ; ὅτε γὰρ ἡ ἐν ἡμῖν ἀγειότης τοσαύτη, ὅση ἡ ἐν ἐκείνοις (ἡ μὲν γὰρ φύσεως, ἡ δὲ προαιρέσεώς ἐστιν) ὅτε τῶν λόγων ἡ ἰσχὺς ἡ αὐτή. ἐκείνη μὲν γὰρ ἀνθρωπίνης ὄντι δυνάμεως καὶ τῆς χάριτος. ὁ τοίνυν ἀπογνώσκων ἑαυτὸν, τὰ θεῖα σπουδέτω τὰ ἥμερα, καὶ οὐδέποτε τοῦτο πείσει δ). Ζωοχῶς πολλὰ τοῦτο ἴστω ὃ ἰατρὸν, τὸ δὲ πνθύματος ἀκυνέτου νόμων ὅλως πάντως δὲ χαλεπὸν καὶ οἰκαδε ἀπελθεῖν, ἀπορραφέτω τὰ ἀκουσθέντα τῇ διανοίᾳ· καὶ οὕτως ἔσαι ἐν ἐλπίσι χρησταῖς καὶ ἀσφαλείᾳ πολλῇ, τῇ πείρᾳ τῆς προκοπῆς αἰσθανόμθος. ὅταν γὰρ ὁ διάβολος ἴδῃ τὸν θεοῦ τὸν νόμον ἐγγεγραφέντα τῇ ψυχῇ, καὶ πλάκας αὐτὸ γνομένην τὴν καρδίαν, οὐ προσελθύσεται λοιπόν. εἶδα γὰρ αἱ ἐγράμματα βασιλικὰ, οὐκ ἐν ξύλῃ χαραχθέντα χαλκῇ, ἀλλ' ὅπλαις θεοφιλοῦς διανοίας ἀνίκῳ πνθύματι τυπωθέντα, καὶ πολλῆς ἀποστίλβοντα τῆς χάριτος, οὐδὲ ἀντιβλέψαι ἐκείνος δυνήσεται, ἀλλὰ πόρρωθεν ἡμῖν δώσει τὰ νικητήρια. οὐδεὶ γὰρ οὕτω φοβερὸν ἐκείνῳ καὶ τοῖς παρ' ἐκείνου * λογισμοῖς, ὡς διανοια τὰ θεῖα μελετῶσα, καὶ ψυχὴ διὰ πάντος ἐγκειμθένη ταύτῃ τῇ πηγῇ. τὸν γὰρ τοιαύτην ὑ λυπῆσαί τι τῶν παρόντων δυνήσεται, κἂν ἀπδὲς ᾖ, οὐ φυσῆσαι καὶ ἐπᾶραι, κἂν" αἴσιον ᾖ· ἀλλ' ἐν τοσούτῳ χειμῶνι καὶ ζάλῃ καὶ γαλήνης ἀπολαύσεται πολλῆς. ὁ γὰρ πρὸ τῶν πραγμάτων φύσιν ὁ ῥυθμὸς ἡμῖν ἐγίνεται, ἀλλὰ πρὸ τοῦ ἀνθένειαν τῆς διανοίας τῆς ἡμετέρας. ἐπεὶ, εἰ πρὸ τὰ συμβαίνοντα τοῦτο ἐπάγομθα, πόθεν ἂν θεφποις ἀφορμὴ ἔλθοι (πάντες γὰρ τοῦ αὐτοῦ πλέομθα θαλάσσης, καὶ κυμάτων καὶ ἄλμης ἐκλὸς ἐσμέν) ἀμήχανον) εἰ δὲ εἰσιν οἱ τὸν χειμῶνος ἐσήκασιν ἔξω καὶ τῆς θαλάσσης μαινομθης, ἔνδηλον ὅτι ⟨Ⓜ⟩ χειμῶνα οὐ τὰ πράγματα ποιῆ, ἀλλ' ἡ κατάσασις τῆς διανοίας τῆς ἡμετέρας. διὰ οὖν αὐτοῦ κατασκνάσωμθα οὕτως, ὡς πάντα φέρειν εὐκόλως, οὐκ ἔσαι χειμὼν ἡμῖν οὐδὲ κλυδώνιον, λυπῆς ἀεὶ τῆς γαλήνης ὕσης. ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδα πῶς πρόθυμος μηδὲν ὑπὲρ τούτων εἰπῆν, ἵνα τοσοῦτον ταύτης ὀφλισάνθω τὸ παραινέσεως. σύγνωτε οὖν τῆ μακροηγορίᾳ ἡμῖν. καὶ γὰρ δέδοικα, καὶ σφόδρα δέδοικα μήποτε ἀνθενεσέρᾳ" ἡμῖν αὕτη γλῶτα ἡ ἀσουδή· ὡς εἴγε ἐθαῤῥοων ὑπὲρ αὐτῆς, οὐδὲν ἂν διελέχθην τούτων ὑμῖν νεῶ. ἱκανὴ γὰρ αὕτη πάντα ὑμῖν ὀξυμβρίσαι τὰ παράγματα. ὥρα δ' λοιπὸν ὅπι τὰ προ- χείμθμα τήμερον ἱέναι, ὥστε μὴ κεκμηκόσας ὑμᾶς πρὸς ἄλλην τοῖς ἀγῶσιν. ἀγῶνες γὰρ ἡμῖν πρόκεινται πρὸς τοὺς τῆς ἀληθείας ἐχθροὺς, πρὸς τοὺς πάντα μηχανωμθους, ὥστε καθελεῖν τὸν δόξαν τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, μᾶλλον δὲ τὸν ἑαυτῶν. ἡ μὲν γὰρ μθεῖ διὰ πάντος, οἷά περ ἔστιν, οὐδὲν πρὸ τῆς βλασφήμου γλώττης ἐλαττουμθη· ἐκεῖνοι δ' οἱ φασι πρέσκυνῆν, καθελεῖν σπουδάζοντες, καὶ πρόσωπα αὐτῶν ἀτιμίας πλησθσι, καὶ χολάσεως τὸ ὑμνεῖν. ἵνα οὖν ἔστιν ἃ φασιν, ἡμῶν τοῦτα λεγόντων, ἐκεῖνοι; ὅτι δ', ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, οὐ δὲ αἴδιον δείκνυσιν" ἁπλῶς. καὶ γὰρ καὶ πρὸ οὐρανοῦ πῶν ἐλέχθη καὶ πρὸ γῆς. ὦ τῆς ἀνα- χ. ρπν.
σχυντίας καὶ τῆς ἀνθυλαβείας τῆς πολλῆς· πρὸ θεοῦ σοι διαλέγομαι, καὶ σύ μοι τὸν νεῖν φέρεις εἰς μέσον, καὶ τοῦ ἀπὸ τῆς γῆς ἀνθρώπους; οὐκοῦν ὅπι υἱὸς θεοῦ ὁ Χριστὸς λέγεται καὶ

θεός,

Θεός, καὶ ὁ αὐθέντης υἱὸς Θεοῦ λέγεται, καὶ Θεὸς δὲ εἴρηκε. ἐγὼ γὰρ εἶπα, θεοί ἐστε, φησι, καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες· φιλονεικήσεις ὦ μονογλῶς τῆς ὑφότητος, καὶ οὐδὲν φήσεις αὐτὸν ἔχειν πλέον τοῦτο σε πλέον; οὐδαμῶς, φησι. καὶ μὴν τοῦτο ποιεῖς, κἂν μὴ ὦ λέγω λέγῃς. πῶς; ὅτι δὲ σὺ χάριτι φῂς τῆς υἱοθεσίας μετειληφέναι, δὲ αὐτὸν οὕτω. ὦ γὰρ μὴ φύσει λέγειν αὐτὸν υἱόν, οὐδὲν ἕτερον, ἢ χάριτι ἐστὶ τοῦτο καταισχύνεις. πλὴν ἀλλ' ἴδωμεν καὶ ἃς μαρτυρίας ἃς προφέρουσιν ἡμῖν. Εν ἀρχῇ, φησιν, ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος. Καὶ ἦν σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γενηθήτω φῶς· καὶ ἐγένετο φῶς. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ὅτι καλόν· καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον τοῦ φωτὸς καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκότους. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἡμέραν, καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα μία. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γενηθήτω στερέωμα ἀνὰ μέσον τοῦ ὕδατος, καὶ ἔστω διαχωρίζον ἀνὰ μέσον ὕδατος καὶ ὕδατος. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα, καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον τοῦ ὕδατος τοῦ ὑποκάτω τοῦ στερεώματος καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ ὕδατος τοῦ ἐπάνω τοῦ στερεώματος. Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα οὐρανόν. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι καλόν. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· συναχθήτω τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν καὶ ὀφθήτω ἡ ξηρά. Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὴν ξηρὰν γῆν, καὶ τὴν συναγωγὴν τῶν ὑδάτων ἐκάλεσε θαλάσσας. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι καλόν. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου σπείρουσαν σπέρμα κατὰ γένος καὶ καθ' ὁμοίωσιν καὶ ξύλον κάρπιμον ποιοῦν καρπὸν οὗ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ γένος ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐξήνεγκεν ἡ γῆ βοτάνην χόρτου σπείρουσαν σπέρμα κατὰ γένος καὶ καθ' ὁμοίωσιν καὶ ξύλον κάρπιμον ποιοῦν καρπὸν οὗ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ γένος ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι καλόν. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα τρίτη. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γενηθήτωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ εἰς διαχωρίζειν ἀνὰ μέσον τῆς ἡμέρας καὶ ἀνὰ μέσον τῆς νυκτός, καὶ ἔστωσαν εἰς σημεῖα καὶ εἰς καιροὺς καὶ εἰς ἡμέρας καὶ ἐνιαυτούς· καὶ ἔστωσαν εἰς φαίνειν ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ καὶ φωτίζειν ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους, τὸν φωστῆρα τὸν μέγαν εἰς ἀρχὰς τῆς ἡμέρας καὶ τὸν φωστῆρα τὸν μικρὸν εἰς ἀρχὰς τῆς νυκτὸς καὶ τοὺς ἀστέρας. Καὶ ἔθετο αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἄρχειν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς καὶ διαχωρίζειν ἀνὰ μέσον τοῦ φωτὸς καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκότους. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι καλόν. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα τετάρτη. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ἐξαγαγέτω τὸ ὕδωρ ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν καὶ πετεινὰ πετόμενα ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὰ κήτη τὰ μεγάλα καὶ πᾶσαν ψυχὴν ζῴων ἑρπετῶν ἃ ἐξήγαγε τὰ ὕδατα κατὰ γένη αὐτῶν καὶ πᾶν πετεινὸν πτερωτὸν κατὰ γένος αὐτοῦ. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι καλόν. Καὶ εὐλόγησεν αὐτὰ ὁ Θεὸς λέγων· αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης, καὶ τὰ πετεινὰ πληθυνέσθω ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα πέμπτη. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ψυχὴν ζῶσαν κατὰ γένος τετράποδα καὶ ἑρπετὰ καὶ θηρία τῆς γῆς κατὰ γένος αὐτῶν. Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὰ θηρία τῆς γῆς κατὰ γένος καὶ τὰ κτήνη κατὰ γένος καὶ πάντα τὰ ἑρπετὰ τῆς γῆς κατὰ γένος αὐτῶν. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι καλόν. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον· κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν· ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς λέγων· αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς καὶ ἄρχετε τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν πᾶν χόρτον σπεῖρον σπέρμα ἐπὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντα τὰ ξύλα τὰ ἔχοντα ἐν ἑαυτοῖς καρπὸν σπείρου σπέρματος ὑμῖν ἔσται εἰς βρῶσιν καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ πᾶσι τοῖς ἑρπετοῖς τοῖς ἑρπύσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἃ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ψυχὴ ζωσα καὶ πᾶν χόρτον χλωρὸν εἰς βρῶσιν. Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὰ πάντα ὅσα ἐποίησε καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα ἕκτη. Καὶ συνετελέσθησαν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ καὶ πᾶς ὁ κόσμος αὐτῶν. Καὶ συνετέλεσεν ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἃ ἐποίησε καὶ κατέπαυσεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ ἃ ἐποίησε καὶ εὐλόγησε τὴν ἡμέραν τὴν ἑβδόμην καὶ ἡγίασεν αὐτήν, ὅτι ἐν αὐτῇ κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ ἃ ἤρξατο ὁ Θεὸς ποιῆσαι. Ταῦτα ἐστὶν ἃ νομίζοισιν εἶναι ἰσχυρά. καὶ ἔστιν ἰσχυρά· ἀλλ' εἰς τὸ δεῖξαι τὴν πρὸς ἡμᾶς λεγομένην ὀρθότητα τῆς δοκιμῆς, ἀθετέσεα ὄντα ἀπάντων τοὺς τῆσαι τὴν βλασφημίαν αὐτῶν. τί γὰρ, εἰπέ μοι, κωλύον ἔχῃ τοὺς τὸ ἐποίησε, τὸ ἰῶ; τί ἢ ὁ Θεὸς τοὺς ἀδέσποτον; τί δὲ ἄμικτα μιγνύεις, καὶ συγχεῖς δὲ διεφθαρμένα, καὶ δὲ ἀῶ κεῖται ποιεῖς; ἐνταῦθα γὰρ οὐ τὸ ἰῶ δείκνυσι τὸ αἰδιον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν ἀρχῇ ἰῶ, καὶ τὸ ὁ λόγος ἰῶ. ὥσπερ γὰρ τὸ οὖν, ὅταν μὲν τοῖς ἀθέοις λέγηται, τὸ ἐνεργὸν χρόνον δηλοῖ μόνον, ὅταν ἢ τοῖς Θεοῦ, τὸ αἰδιον δείκνυσι· οὕτω καὶ τὸ ἰῶ, τοῖς μὲν τῆς ἡμετέρας λεγόμενον φύσεως, τὸ παρελθόντα χρόνον σημαίνει ἡμῖν, καὶ αὖ τὸν πεπερατωμένον· ὅταν ἢ τοῖς Θεοῦ, τὸ αἰδιον ἐμφαίνει. ἦρκει μὲν οὖν ἀκούσαντα γλῶ, καὶ ἀκηκοότα δὲ ἀθέσπον, μηδὲν πλέον ἐνοπλοῦσαι τοῖς αὐτῶν, τῷ τῇ φύσει τοῖς γλωττοῖς τοῖς σπουδάζουσι. τὸ γὰρ γλωσσόμυθον, ὅτι καὶ ἡ, χρόνῳ ἢ αἰῶνι λέγεται· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Θεοῦ οὐ χρόνου μόνον, ἀλλὰ καὶ αἰώνων πάντων ἀνώτερος. δημιουργὸς γὰρ αὐτῶν ἐστι καὶ ποιητής. εἰ δὲ γάρ, φησι, τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν. ὁ δὲ ποιητὴς τοῖς τῶν ποιημάτων πάντως ἐστίν. ὅπερ ἢ οὕτως ἀναίσθητοί εἰσι λόγοις, ὡς καὶ μὴ ταῦτα μεῖζόν τι τοῖς αὐτῶν τῆς αἰτίας ἐνοεῖν· ὦ, ἐποίησε, ῥήματι, καὶ τῷ, ἀθέσπος ἰῶ, τοῖς καταλαμβάνει τὴν διάνοιαν τὸ ἀκροατὸ καὶ πᾶσαν ἀναισχυντίαν ἐκκόπτει. πᾶν γὰρ ὃ ποιητέν, καὶ οὐρανὸς καὶ γῆ, χρόνῳ πεποίηται, καὶ ἀρχὴν ἔχῃ χρονικήν, καὶ αἰτιαρχὴν τούτων ἀνάγκη, ὅπερ γέγονεν. ὥστε ὅταν ἀκούσῃς ὅτι ἐποίησε τὴν γῆν, καὶ ὅτι ἀθέσπος ἰῶ, τοῖς εἰπὲ· λειπὸν φλυαρᾷς, ἀνόητόν τινα ἐλίττων λῆρον. ἐγὼ γὰρ καὶ ἑτέραν ἐπιβολὴν ἐποιησάμην ἀθέσπου. ποίαν δὲ ταύτην; ὅτι εἰ καὶ τοῖς τῆς γῆς εἴρηκε, ἐν ἀρχῇ ἰῶ ἡ γῆ, καὶ τοῖς τοῦ ἀθέσπου, ὅτι ἐν ἀρχῇ ἰῶ ὁ ἀθέσπος, οὐδὲ οὕτως ἐπανορθοῦσαί μοι δοκεῖ τοῖς αὐτῶν τὸν νοῦν ἐγκωμιένων ἐκείνων ἡμῖν. ἡ γὰρ τῆς γῆς καὶ τοῦ ἀθέσπου προσηγορία προσλαβοῦσα ὅσα ἀθέσπου λέγηται, οὐκ ἀφίησι τὴν διάνοιαν μεῖζόν τι φθαθῆναι τοῖς αὐτῶν, ὧν νοῦν ἴσμεν· ὥσπερ " οὕτω ὁ λόγος, κἂν μικρόν μοι δοκεῖ αὐτοῖς λεχθῆ, οὐκ ἀφίησι ταπεινὸν ἐνοῆσαί μοι καὶ ἀτελές· ἐπεὶ καὶ προϊὼν φησι τοῖς τῆς γῆς, [ὅτι] ἡ δὲ γῆ ἰῶ ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος. Εἰπὼν γὰρ ὅλα ἐποίησεν αὐτὴν, καὶ θεὶς αὐτῆς τοῖς ὁρίσας ὅρους, ἀδεῶς λοιπὸν τὰ " ἐξῆς φθέγγεται, εἰδὼς ὅτι οὐδεὶς ὕπως ἀνόητός ἐστιν, ὡς ἀναρχον αὐτὴν δὲ ἀγλώττων ἐνοπλοῦσαι. ὃ γὰρ τῆς γῆς ὄνομα, καὶ ᾧ, ἐποίησεν, ἱκανὰ καὶ τοῖς σφόδρα ἠλίθιον πεῖσαι, ὅτι οὐκ αἰδιος, οὐδὲ ἀγλώττος, ἀλλὰ τῶν ὃ χρόνῳ γλωσσῶν ἐστί. χωρεῖς δὲ τούτων, τὸ ἰῶ, ὅτι μὲν τῆς γῆς καὶ τοῦ " ἀθέσπου τοῖς ἁπλῶς ἐστι σημαντικόν· ἀλλ' ὅτι μὲν τοῦ ἀθέσπου, τὸ ἀπὸ τοῦδε τὸ χρόνου δηλοῖ, ὅτι δὲ τῆς γῆς, τοῦ πῶς δηλοῖ. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἡ δὲ γῆ ἰῶ, ἁπλῶς, καὶ ἐσίγησεν, ἀλλὰ πῶς ἰῶ καὶ μὴ τὸ γλυκὺ ἐδίδαξεν, οἷς, ὅτι ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος, ἔτι τοῖς ὕδασι κρυπτομένη καὶ φυσσομένη. ὃ δὲ ὅτι τὸ Ελλημα, οὐκ εἶπεν ὅτι ἰῶ ἀθέσπος μόνον, ἀλλὰ προσέθηκε καὶ πόθεν ἰῶ," ἐξ Αρμαθέμ Σιφᾶ· ὅτι δὲ τὸ λόγου ἀχ ὕπω. καὶ ἀσχημόνως μὲν ταῦτα τοῖς ἀντεξεταζόντων. εἰ γὰρ τοῖς ἐπὶ ἀθέσπων αὐτὸ ποιοῦσιν ἐπιτιμῶμεν, ὅταν πολὺ τὸ μέσον τῆς ἀρετῆς τῶν ἐξεταζομένων ᾖ, καίτοιγε τῆς ὑσίας μιᾶς ὕσης· ὅταν καὶ τῆς φύσεως καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ὕπως ἀπέχῃ ἡ τὸ μέσον, πῶς οὐκ ἐσμὲν μανίας τὰ τοιαῦτα κινεῖν; ἀλλ'

ἴλεως ἡμῖν αὐτὸς ὁ βλασφημούμενος περὶ ἐκείνων εἶπε. τίνι γὰρ τῶν τοιούτων λόγων ἀνάξιον ἦν ἡμᾶς ἐφυρήκαμεν, ἀλλ' ⓖ τῇ ἑαυτῶν πολεμοποιοῦντες σωτηρίᾳ ἡμῖν πεφύκαμεν. Τί οὖν φημι; ὅτι τοῦτο τὸ ἰῶ, ὅπερ τοῦ λόγου τοῦ εἰ) ἀϊδίως μόνον ὄντι δηλωτικόν (ἐν ἀρχῇ γὰρ ἰῶ, φησιν, ὁ λόγος) τὸ δεύτερον ἢ ἰῶ, τοῦ ποιὰ εἰ). ὅπερ γὰρ μάλιστα τοῦ Θεοῦ τοῦτο ἔστιν ἴδιον, τὸ ἀΐδιον εἶναι καὶ ἄναρχον, τοῦτο πρῶτον τέθεικεν. Εἶτα, ἵνα μὴ τις ἀκούων τὸ ἰῶ ἐν ἀρχῇ, καὶ ἀγλώττιστον αὐτὸν εἴπῃ, βαθέως ἄνω πρὸς ἐμυθήσατο, καὶ τοῦ εἰπεῖν τί ἰῶ, εἰπὼν ὅτι πρὸς ⓦ Θεὸν ἰῶ. καὶ ἵνα μὴ λόγον αὐτὸν ἁπλῶς νομίσῃ τις εἶ) προφορικὸν ἢ ἐν- χ. ἀναξί. διάθετον, τῇ τοῦ ἄρθρου προσθήκῃ, καθαπὲρ ἔφθην εἰπών, καὶ διὰ τῆς δευτέρας ταύτης τοῦτο αἴρει ῥήσεως. οὐ γὰρ εἶπεν, ἐν Θεῷ ἰῶ, ἀλλὰ πρὸς ⓦ Θεὸν ἰῶ, τὴν καθ' ὑπό- στασιν αὐτοῦ ἀϊδιότητα ἐμφαίνων ἡμῖν. Εἶτα καὶ σαφέστερον αὖθις περιὼν ἀπεκάλυψεν ἐ- παγαγών, ὅτι ὁ λόγος οὗτος καὶ Θεὸς ἰῶ. ἀλλὰ πεπεισμένος, φησί. Τί οὖν ἐκώλυε τοῦτο εἰπεῖν, ὅτι ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς ⓦ λόγον; πρὸ γοῦν τῆς Δαλεχάμβους ὁ Μωϋ- σῆς οὐκ εἶπεν, ἐν ἀρχῇ ἰῶ ἡ γῆ, ἀλλ', ὅτι ἐποίησεν αὐτὰ, καὶ τότε ἰῶ. τί τοίνυν ἐκώλυε καὶ ⓦ Ἰωάννου οὕτως εἰπεῖν, ὅτι ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς ⓦ λόγον; Εἰ γὰρ πρὸ τῆς γῆς τοῦτο ἔδεισεν ὁ Μωϋσῆς, μή τις αὐτὸν ἀγλώττιστον εἴπῃ· πολλῷ μᾶλλον πρὸ τοῦ ὑμᾶς φοβη- θῆναι ἐκρίνων ⓦ Ἰωάννην, εἴτε κτιστὸς ἰῶ. ὁ μὲν γὰρ κόσμος ὁρατὸς ὤν, αὐτόθεν κηρύττει ⓦ ποιητὴν (ⓖ θεραπεύει γάρ, φησι, διηγούμενα δόξαν τοῦ Θεοῦ) ὁ δὲ υἱὸς ἀόρατος ὢν, καὶ πολ- λὴν ἐπιδεικνύμενος τὴν σοφίαν καὶ ἀπείρως ὑπεραναβέβηκεν. Εἰ τοίνυν ἐνθα μηδὲ λόγου καὶ διδασκαλίας ἡμῖν ἔδει, πρὸς τὸ μαθεῖν ὅτι γλυπτὸς ὁ κόσμος ὅστις, ὅμως σαφῶς αὖθις καὶ πρὸ τῶν ἄλλων τίθησιν ὁ προφήτης· πολλῷ μᾶλλον πρὸ τοῦ υἱοῦ τοῦτο ⓦ Ἰωάννην ἐχρῆν εἰπεῖν, εἴτε κτιστὸς ἦν. ναί φησιν· ἀλλ' ὁ Πέτρος εἶπε τοῦτο σαφῶς καὶ παρρησίᾳ. ποῦ καὶ πότε; ὅτε Πραξ. β. λς. Ἰουδαίοις Δαλεχάμβους ἔλεγε· Οὐ Κύριον αὐτὸν καὶ Χριστὸν ὁ Θεὸς ἐποίησε. Τί οὖν καὶ τὸ ἐξῆς οὐ προσέθηκας, Οὐ τοῦτον ⓦ Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε; ἢ ἄγνοεῖς ὅτι τῶν λεγο- μένων τὰ μὲν τῆς ἀνθρωπότητος φύσεως, τὰ δὲ τῆς οἰκονομίας ἐστίν; Εἰ δὲ μὴ ἔστιν, ἀλλὰ πάν- τα ἁπλῶς ὅσα τῆς θεότητος ἐκδέξῃ, καὶ παθητὸν Εἰσάξεις τὸ θεῖον· Εἰ δὲ μὴ παθητὸν, οὐδὲ 25 χ. ἀπαίρει ποιητόν. Εἰ μὲν γὰρ ἐκ τῆς θείας αὐτῆς καὶ ἀῤῥήτου φύσεως τὸ αἷμα ἔῤῥυσε, καὶ δι' αὐτὸ τῆς σαρ- κὸς αὐτὴ τοῖς κτίσμασι πλοῖς διηρᾶτο καὶ ἐτίμιεν, λόγον αὖ εἶχέ σοι κατὰ τοῦτο τὸ σόφισμα. Εἰ δὲ τοῦτο ὑβρὶ δοῦλος αὐτὸς ὁ ἀβέβαιος βλασφημήσειε, ἵνος ἕνεκεν αὐτὸς ἀγνοῶν προσαυξῇ ἀ- σύγγνωστον ὄντως ἄγνοιαν, καὶ ἵν' ὑβρὶ δοῦ ⓓ δαίμονες ὑπερκρίνωνται; ἀλλωστε, τὸ Κύριος, καὶ τὸ Χριστὸς * οὐκ ἔστιν οὐσίας, ἀλλ' ἀξιώματος. τὸ μὲν γὰρ τῆς οὐσίας ὄνομά ἐστι, τὸ δὲ τοῦ χρίσθαι. Τί οὖν ἠθέλησεν εἰπεῖν περὶ τοῦ Θεοῦ; Εἰ γὰρ κτιστὸς ἦν καθ' ὑμᾶς, τοῦτο οὐκ ἂν ἔχοι χώ- ραν. οὐ γὰρ δὴ προέτερον ἐβούλετο, καὶ τότε αὐτὸν ἐχαριτώσατο ὁ Θεὸς, οὐδὲ ἀποβλητὸν ἔ- χει τὸν δεσμὸν, ἀλλὰ φύσει * οὐσιωμένον. ἐρωτηθεὶς γὰρ, Εἰ βασιλεὺς εἶπε, ἐγὼ εἰς * καὶ τοῦτο γεγέννημαι, φησὶν· ὁ δὲ Πέτρος ὡς περί τινος χαριστοποιήτου, οὕτω διαλέγεται. περὶ γὰρ τῆς οἰκονομίας ὁ λόγος αὐτῷ" πάσης. καὶ Τί θαυμάζεις, εἰ τοῦτο ὁ Πέτρος φησίν; Δαβὶδ γὰρ Δαλεχάμβους ὁ Παῦλος, ἀνδρα αὐτὸν καλῶν μόνον, οὕτω λέγων· Εν αἰδρὶ ὧ- Πραξ. ιζ. λα. εισι, πίστιν παρασχὼν πᾶσιν, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν· καὶ οὐδέν περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ λέγει μορφῆς, οὐδὲ ὅτι ἴσος αὐτῷ, οὐδὲ ὅτι ἀπαύγασμα τῆς δόξης αὐτοῦ· εἰκότως. οὔ- πω γὰρ καιρὸς τούτων τῶν ῥημάτων ἰῶ· ἀλλ' ἀγαπητὸν ἰῶ αὐτοῦ προδεδέχθαι τέως, ὅτι ἀνθρωπός ἐστι, καὶ ὅτι αἰσχρόν. οὕτω καὶ αὐτὸς ἐποίησε Χριστός, πρὸ δὲ Παῦλος μαθὼν οὕτω καὶ χ. ὑπερπα- παράλαλα" φθέγγεται. ἐγὼ γὰρ εὐθέως ἡμῖν ἐαυτῷ τὴν θεότητα δέδεκαλυφέναι, ἀλλὰ πρόσχημα μὲν ἐσο- μίζετο εἶ) προφήτης δὲ χρηστὸς ἁπλοῦς ἀνθρωπος· ὕστερον δὲ ἐφάνη δι' ἀπὸ τῶν ἔργων καὶ τῶν ῥημάτων τοῦτο ὅπερ ἰῶ. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πέτρος ἐν ἀρχῇ τοῦτῳ κέχρηται τῷ ζητήμα. ἦν γὰρ τοιοῦτο πρόσωπον πρὸς Ιουδαίους ἐδημιουργήσει δημιουργείσθω. καὶ ὅπερ οὐδὲν πρὸς τὸ θεό-

τητος

τητος αὐτῦ τέως σαφὲς μαθεῖν ἴχνον, ἀλλὰ τῦτο τοῖς ὠδὶ τῆς οἰκονομίας ἐνδεχομένοις λόγοις· ἵνα τῦτοις ἡ ἀκοὴ γυμνασθεῖσα, τὴ λοιπὴ τῶν ὁδοποιήσῃ διδασκαλίᾳ. καὶ εἰ βούλοιτό τις τὼ δημηγορίαν πᾶσαν ἀνῶθεν διελθεῖν, εὑρήσει τῦτο ὃ λέγω σφόδρα ἀναγκαῖον. καὶ γὰρ ἄνδρα αὐτὸν καλῶ καὶ αὐτὸς, καὶ τοῖς τῦ πάθους, καὶ τῆς ἀναστάσεως, καὶ τῆς τῦ σαρκὸς ἐνωπ-
5 σεως ἐναγομένοις λόγοις. καὶ Παῦλος δέ, ὅταν λέγῃ, Τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ Ρω. α. γ.
κατὰ σάρκα, ὀφείλει ἕτερόν τινα ἡμᾶς παιδεύει, ἀλλ' ὅτι τὸ ἐποίησεν ὅτι τῆς οἰκονομίας πρόκειται, ὁμολογῶ καὶ ἡμῖς ὁμολογοῦμεν. ἀλλ' ὁ τῆς βεβαιότητος ἡμῶν καὶ τῆς ἀρρήτου καὶ προαιωνίου ἡμῶν ἀναρχίας ἁπτόμενος ἐστιν. διὰ τῦτο, ὃ ἐποίησεν ἀφεὶς, ὃ ἐν ἐμοὶ ἔθηκεν, ἐγκεῖμαι· εἰ
10 καὶ τὸν ὑὸν ἐν, τῦτο μάλιστα διορίσασθαι. εἰ δὲ ὁ Παῦλος ἔδεισε, μή τις ὑπερφρονήσῃ τὴν ἀ- α. Κορ. ιε. κζ.
νοήτων, ὅτι τῦ παθητὸς ἔσαι μείζων, καὶ ὑποτεταγμένον ἔχει τὸν γενόμενον ἄνθρωπον (διὰ γὰρ τῦτο καὶ
Κορινθίοις ὑπερέλλων ἔλεγεν, Ὅταν δὲ εἴπῃ ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δῆλον ὅτι ἐκτὸς τῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα. καίτοι τίς ἂν ὑπονοήσειεν, ὅτι ὁ πατὴρ ὑποταγήσεταί ποτε τῷ υἱῷ ἐκ μὴ τῶν πάντων;) ἀλλ' ὅμως εἰ καὶ ἀλόγως ταύτας ὑπονοίας δέδοικε καὶ
φησιν, ἐκτὸς τῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα· πολλῷ μᾶλλον Ἰωάννου, εἰ Χριστὸς ἰῶ
15 ὁ υἱὸς τῦ Θεοῦ, φοβηθῶμεν ἔδει, μή τις αὐτὸν ἀκτιστον νομίσῃ, καὶ τῦτο παρὰ πάντων διδάξαι. νῶ δὲ ὅπερ γνησιός ἰῶ, εἰκότως ὅτε αὐτὸς, ὅτε ἄλλος ὀφείλεις, οὐκ ἀπόστολος, ἢ προφήτης Χριστὸν αὐτὸν ἔφησεν εἶ). ἐκ αὐτὸς δὲ ὁ μονογενὴς οὐκ ἂν αὐτὸ πρόκηχεν, εἰ τῦτο ἰῶ. ὁ γὰρ τὰ ἄνω ταπεινὰ φθεγόμενος δηλῶ συγκαταβασιν, πολλῷ μᾶλλον τῦτο οὐκ ἂν ἐσιώπη- γρ. μὴ οὐκ ἰῶ
σεν. "οἶμαι γὰρ οὐκ ἀπεικὸς, μᾶλλον αὐτὸν ἔχοντα τὸ ὑψηλὸν σιγῆσαι, ἢ μὴ ἔχοντα προσ- γρ. οὐκ ἰῶ
20 λιπεῖν τῦτο αὐτὸν, καὶ μὴ διδάξαι ὅτι οὐκ ἔχει. ἐκεῖ μὲν γὰρ βέλτιος προφάσεως τῆς σιγῆς ἦν, ὃ βούλεσθαι διδάσκειν οὗτος ἀνθρώπους ταπεινοφρονεῖν [καὶ] διὰ τῦ σιγᾶν τὰ μεγάλα τῶν προσόντων αὐτῷ· ἐνταῦθα δὲ οὐδεμίαν ἔχοις εἰπεῖν προφασιν δικαίαν τῆς σιωπῆς. τίνος γὰρ ἕνεκεν ἐσίγα, εἰ Χριστὸς ἰῶ, ὃ γενέσθαι, ὁ καὶ τῶν προσόντων πολλὰ ὑπερβαλλόμενος; ὥστε
25 ὁ διὰ τῦτο τῆς ταπεινοφροσύνης διδασκαλίαν, ἐκ τὰ μὴ προσόντα αὐτῷ πολλάκις εἰπὼν ταπεινὰ, πολλῷ μᾶλλον, εἰ Χριστὸς ἰῶ, τῦτο οὐκ ἂν παρέλιπεν. ἢ ὐχ ὁρᾷς αὐτὸν, ἵνα μηδεὶς αὐτὸν ἀγνώμονα ὑπολάβῃ, πάντα ὑπὲρ τῦτον καὶ ποιοῦντα καὶ λέγοντα, καὶ ἀνάξια αὐτῦ φθεγόμενον τῆς ἀξίας, καὶ τῆς οὐσίας, ἐκ εἰς προφήτου ταπεινότητα καταβαίνοντα; ὃ γὰρ, καθὼς ἀκούω κρίνω· καὶ ὃ, ἐκφύς μοι εἶπε, νῦ εἶπω καὶ τί λαλήσω, καὶ ὅσα ἴσασι, προ-
30 φήτην μόνον ὄντα. εἰ τοίνυν ταύτην θέλων τὴν ὑπόνοιαν ἀπελθεῖν, ὅτι ταπεινὰ οὐκ ἀπη- Ιω. ι. λε.
ξίωσε φθέγξασθαι ῥήματα, πολλῷ μᾶλλον δὲ, εἰ Χριστὸς ἰῶ, ἵνα μὴ ἀκτίσου τις αὐτὸν ὑπο- Ιω. ιδ. θ.
πτεύσῃ, πολλὰ τοιαῦτα δὲ εἶπεν· οἷς, μὴ νομίζετέ με γεγονῆσθαι προφὰ τῦ παθεῖν· πεποίη- Ιω. ι. λη.
κα ἐγὼ, οὐ γεγένημαι, νῦν δὲ εἰμὶ τῆς οὐσίας ἐκείνου. νῶ δὲ πρῶ τοιωνδυτίον ποιῆ. ἐκεῖ- Ιω. ιδ. ιβ.
να γὰρ φθέγεται τὰ ῥήματα, ἃ ἐκ οἶδε μὴ βουλομένῳ ἀναγκάζει ἡ ἄνεσις τὴν ἐνθυμίαν δέξασθαι ὑποψίαν· οἷς, Ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί· καὶ, Τοσοῦτον χρόνον μεθ' Ιω. ι. λη.
ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκας με, Φίλιππε; ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα· ἐκ, Ἵνα πάντες Ιω. ιδ. θ.
τιμῶσι τὸν υἱὸν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα· Ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, Ιω. ε. κα.
οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ· Ὁ πατὴρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι· καθὼς γινώσκει με ὁ πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα· ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἓν ἐσμεν. καὶ πάντα ὅσα ὅσα τὸν
ὅσα ὅσα ὁ πατὴρ ἔχει ἐμὰ ἐστιν. ταῦτα καὶ τοιαῦτα ἀνθρώπου ἐστὶ καὶ ἀνθρωπίνης φύσεως. ἀλλὰ τίνων
* δηλοῖ· τῶν μὲν ἀνθρωπίνων, καὶ ἃ δι' ἑτέρων ἐπλεόνασε δεδεικνυται οἷς, ὅταν λέ- Ματθ. κ. ε. γ.
γῃ· σιώπα, πεφίμωσο· Θέλω, καθαρίσθητι· σοὶ λέγω τὸ δαιμόνιον τὸ κωφὸν καὶ ἄλαλον, Ματθ. η. κα.
ἔξελθε ἀπ' αὐτῦ· ἐκ ὅτι, Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις· ἐγὼ δὲ λέγω ὑ- κε.
μῖν, ὅτι ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτῦ εἰκῇ, ἔνοχος ἔσαι· καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα νομοθετῶ καὶ θαυματουργεῖ, ἰχνηλατεῖ δείξαι αὐτῦ τὴν ἐξουσίαν· μᾶλλον δὲ τὸ πολλοστὸν αὐτῦ μέρος, ἰχνηλατεῖ

τοὺς μὴ λίαν ἀναισθητοῦντας" προσαγαγέσθαι καὶ πεῖσαι.

ΗΘΙΚΟΝ Ἀλλὰ γὰρ δεινὸν ἡ "κενοδοξία καὶ πρὸς τὰ λίαν φαύλως ἀποτυφλῶσαι τὸν ὀφθαλμὸν τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἀκριβείας, καὶ τοῖς ὠμολογημένοις πεῖσαι φιλονεικεῖν· ἑτέρωσε γὰρ σφόδρα εἰδώλους πεπλασμένους, εἰς ὑποκρισιν καὶ αἵρεσιν ἀλείφει. Ταῦτα δὲ ὅτι τῶν Ἰουδαίων ἐγίνετο. ὁ γὰρ διὰ ἄγνοιαν ἠρνοῦντο τὸν Θεοῦ υἱόν, ἀλλ' ἵνα τῆς παρὰ τῶν πολλῶν τύχωσι τιμῆς. Καὶ γὰρ ἐπίστευον εἰς αὐτόν, φησιν, ἀλλ' ἐφοβοῦντο, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται· καὶ τὴν αὐτῶν πρὸς ἑτέρους σωτηρίαν ἑτέρωσε. ὁ γὰρ ὄντως, οὐκ ἔστι τὸν οὕτω σφοδρῶς τῇ παρούσῃ δουλεύοντα δόξῃ, τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ τυχεῖν. διὸ καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς εἰπών, πῶς δύνασθε πιστεύειν, δόξαν παρ' ἀνθρώπων λαμβάνοντες, καὶ τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ μὴ ζητοῦντες; μέθη γάρ τίς ἐστι βαθεῖα, * καὶ δυσανάγωγον τὸν χειρωθέντα ποιεῖ τοῦτο τὸ πάθος, καὶ τῶν ἀλόντων τὸν ψυχὸν ἀποκλείσασα τῶν ὁρατῶν, τῇ γῇ προσπλοῖ, καὶ πρὸς τὸ φῶς ἀναβλέψαι τὸ ἀληθινὸν οὐκ ἀφίησιν, ἀλλ' ὑπὸ βορβόρῳ παχεῖ πάνυ τοῦ πάθους καὶ παλαιᾷ πείρᾳ, καταστυφάζουσα δεσπόζει αὐγῆς ὅτῳ δυνατὸς, ὡς χωρὶς ὑπομνημάτων αὐτὴ χειρίζει. ὁ γὰρ τοῦτο νοσῶν τὸ νόσημα καὶ μηδενὸς κελεύοντος αὐτομάτως ποιεῖ πάντα, ὅσαπερ οἱ οἰηταὶ τέρπειν αὐτοὺς τοὺς κυρίους. καὶ γὰρ ἱμάτια καλὰ προτίθεται διὰ ἐκείνους, καὶ καλλωπίζει τὸν ὄγκον, οὐχ ἑαυτῷ τοῦτο, ἀλλ' ἑτέροις ὑποπτεύουσι, καὶ ἀκολούθως προσάγει καὶ τὰ ἀγαθὰ, ἵνα θαυμάζηται πρὸ ἑτέρων, καὶ πάντα ἃ ποιεῖ, τῆς τῶν ἄλλων ἕνεκεν θρησκείας νομίζει μόνης. ἆρα γοῦν αὖ καὶ τοῦτο χαλεπώτερον πάθος; ἵνα * ἕτεροι θαυμάσωσιν αὐτὸν, καταχρημνίζεται σφοδρῶς. βούλει μαθεῖν αὐτοῦ τὸν τυραννίδα; ἰχθὺν μὲν οὖν καὶ τὰ ἑρπετὰ πρὸς τοῦ Χριστοῦ δεῖξαι πᾶσαν αὐτοῦ τὸν τυραννίδα." ἄκουε γοῦν καὶ τῶν ἐξῆς. Εἰ γὰρ ἐθέλεις ἐρωτῆσαί τινα τῶν πολιτευομένων καὶ τὰ πολυτελῆ δαπανώντων δαπανήματα, ἵνος ἕνεκεν τοσοῦτον κενοδοξεῖ χρυσίον, καὶ τί βούλεται αὐγῆς ἡ τοσαύτη δαπάνη, οὐδὲν ἕτερον ἀκούσῃ πρὸς αὐτοῦ, ἀλλ' ἢ τοῦ δήμου τοῦ θεάτρου. Εἰ δὲ πάλιν ἔρεσθαι, τί δήποτε ὁ δῆμος ὅστις, ἐρεῖ, πρᾶγμα θορύβου γέμον καὶ ταραχῶδες, ἐξ ὧν οἱ πλέον συγχέοντες, καὶ ἁπλῶς φερόμενον καὶ τὰ τῆς θαλάττης κύματα, πολλάκις καὶ ἐκ ποικίλης καὶ μανιώδους συνιστάμενον γνώμης. ὅταν οὖν τις τοιοῦτον ἔχῃ δεσπότην, ἵνος ἐλεεινότερος οὐκ ἂν εἴη; ἀλλὰ τὸ μὲν ἀνθρώπους βιωτικοὺς περὶ ταῦτα ἐσπουδακέναι, οὐχ οὕτω δεινόν, καίπερ οὐ δεινόν· ὃ δὴ σὺν τῷ κόσμου λέγεται ἀποπεπηδηκέναι, τὰ αὐτὰ νοσεῖν, μᾶλλον δὲ χαλεπώτερα, τοῦτο μάλιστά ἐστι τὸ δεινόν. ἐκείνοις μὲν γὰρ μέχρι χρημάτων ἡ ζημία· ἐν τούτῳ δὲ μέχρι ψυχῆς ὁ κίνδυνος. ὅταν γὰρ διὰ δόξαν πίστιν ἀμείβωσιν ὀρθὴν, καὶ ἵνα αὐτοὶ δοξάζωνται, ⟨Ⓦ⟩ θεὸν ἀτιμάζωσι, ἵνα ὑπερβολὴν" οὐκ ἂν ἔχοι βλασφημίας δὲ μανίας τὸ γινόμενον, εἰπέ μοι; τὰ μὲν οὖν ἄλλα πάθη, καὶ πολλὴν τὴν βλάβην ἔχει, φέρει" γοῦν ἵνα καὶ ἡδονὴν, εἰ καὶ προσκαιρον καὶ βραχεῖαν. ὁ γὰρ φιλοχρήματος καὶ ὁ φίλσιτος καὶ ὁ φιλογαμίας ἔχουσί τινα μετὰ τῆς βλάβης καὶ ἡδονὴν, εἰ καὶ βραχεῖαν· ⟨Ⓐ⟩ δὲ τοῦ πάθους αἰσχύνην τοῦτο, διὰ πάντος καταπίπτουσι βίον δὲ ἡδονῆς ἀπεστερημένον. ὁ γὰρ ὑπὸ τυφλώττοντος οὐ σφόδρα ἐρᾶσθαι, δόξης λέγω τῆς παρὰ τῶν πολλῶν· ἀλλὰ δοκοῦσι μὲν ἀπολαύειν αὐτῆς, οὐκ ἀπολαύουσι δέ, διὰ τὸ μηδὲ εἶναι δόξαν τὸ πρᾶγμα. διὰ τοῦτο οὐδὲ δόξα, ἀλλὰ κενὴ δόξης πρᾶγμα εἴρηται τὸ πάθος. κενοδοξίαν" γὰρ αὐτὴν ἡ ⟨Ⓐ⟩ παλαιοὶ πάντες εἰκότως ἐκάλεσαν. διὰ κενὸς γάρ ἐστιν, ἔνδον οὐδὲν ἔχουσα λαμπρὸν καὶ ὑπόδοξον, ἀλλ' ὥσπερ τὰ περισσωπεῖα δοκεῖ μὲν εἶναι λαμπρὰ δὲ ἐπέρασα, κενὰ δὲ ἔνδον ὄντα (διὰ καὶ τῶν σωματικῶν ὄγκων" ὑπερπέτεσθαι ὄντα, οὐδένα οὐδέποτε πρὸς ⟨Ⓦ⟩ ἔρωτα εἵλε ⟨Ⓦ⟩ ἑαυτῷ) οὕτω, μᾶλλον δὲ ἀληθέστερον, καὶ ἡ παρὰ τῶν πολλῶν δόξα τὸ δυσκαταγώνιστον τοῦτο καὶ τυραννικὸν πάθος ἡμῖν ἐχαρίσατο. ὄγκον γὰρ ἔχει μόνον λαμπρὸν, τὰ δὲ ἔνδον αὐτῆς οὐκέτι κενὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀλμυρίας ἀνάμεστα καὶ ὠμῆς χολῆς τῆς τυραννίδος. πόθεν οὖν ἔλκεται τοῦτο τὸ πάθος

πρὸς τοὺς ἀνθρώπους

χ. φιλαρχίας.

Ιωαν. ιβ. μβ.

* ἀλλ

* γὰρ

χ. καὶ τὰ τῆς πολιτευομένης καὶ τῶν ζωγράφων καὶ ἀνδριαντοποιῶν

χ. καὶ ἔχει βλάβας

χ. ὅ

θος ὄντως ἀλογον ὄν, καὶ ἡδονὴν οὐκ ἔχον, φησί; πόθεν οἶδε τοῦτο ἕτερόν τι, ἀλλ' ἢ ἀπὸ ψυχῆς ταπεινῆς καὶ ἀτελοῦς; οὐ γὰρ ὄντως ὁ τοῦ δόξης ἀλόντα μέγα τι καὶ νεανικὸν ἐννοῆσαι ταχέως, ἀλλ' αἰσχρὸν αὐτὸν εἶναι δεῖ καὶ ἀτελῆ καὶ ἄτιμον καὶ μικρόν. ὁ γὰρ δι' ἀρετὴν μηδὲν ποιῶν, ἵνα δυνάμεως ἀρέσκῃ μηδενὸς ἀξίοις λόγου, καὶ πάντα δι' ἐκείνων φῆφον διώκων τὴν ἐσοφισμένην καὶ πλανωμένην, πῶς ἂν ἄξιος εἴη λύσεως; ἔσκεπται δέ. εἴ τις αὐτὸν ἔρειτο· σὺ δὲ τί νομίζεις εἶναι; τοὺς πολλούς; δῆλον ὅτι ῥᾳδίους καὶ ἡμιμανεῖς ἐρῇ. τί δέ; ἕλοιο ἂν ψεύδεσθαι κατ' ἐκείνους, εἴ τις αὐτὸν ἔροιτο πάλιν, οὐκ ἂν μοι δοκεῖ θελῆσαι ψεύδεσθαι κατ' ἐκείνους. πῶς οὖν οὐκ ἔχατος γέλως τὸν τούτων δόξαν ἐπαθεῖν, ὧν οὐκ ἂν ἕλοιο ψεύδεσθαι πλησίον ποτε; εἰ δὲ λέγεις, ὅτι πολλοὶ καὶ σωφρονέστεροί εἰσι· διὰ τοῦτο μάλιστα αὐτῶν καταφρονῆσαι ἐχρεών. εἰ γὰρ καθ' ἑαυτοὺς ὄντες εἰσὶν εὐκαταφρόνητοι, ὅταν πολλοὶ γένωνται, μειζόνως τοῦτο συμβήσεται. ἡ γὰρ τῶν καθ' ἕκαστον δύοια συλλεγόντων ὁμοῦ, μείζων ἐστὶ τοῦ πλήθους αὔξησις γίνεται. διὰ τοῦτο * ἵνα μὴ αὐτῶν εἷς λάβοι ποτὲ δύναμις, ἀλλ' διαρρώσειεν· ὁμοῦ δὲ ὄντας, οὐκ ἂν δυνηθείη ῥᾳδίως, διὰ τὸ τὴν δύοιν ὑπτιτίνεσθαι, καὶ δίκην ἀφεμμάτων ἄγεσθαι, καὶ πάντας τοῖς πρὸς ἀλλήλων ἕπεσθαι δόξαις. ταύτης οὖν, εἰπέ μοι, τῆς διὰ τῶν πολλῶν αὐλοποιησάσθε δόξης; μὴ, δέομαι καὶ δυσωπῶ. τοῦτο γὰρ πάντα ἄνω καὶ κάτω πεποίηκε, τοῦτο πλεονεξίαν ἔτεκε, βασκανίαν, κατηγορίαν, ὑπιβουλάς. τοῦτο τοὺς μὲν ἡδικημένους τοῦ τῶν οὐδὲν ἠδικηκότων ὁπλίζει καὶ ὀκνηροῖς, καὶ ὅτε φιλίαν οἴδεν ὁ τούτῳ τῷ νοσήματι παρεπόμενος, διὰ ζωηδείας μέμνηται, οὐκ αἰδεῖται διὰ μηδένα ὅλως ὑπίσατα, ἀλλὰ πάντα ἀπὸ τῆς ψυχῆς ῥίψας τὰ καλὰ, πρὸς πάντας ἐκπεπολέμωται, ἄσατος, ἄστοργος ὤν. καὶ τὸ μὴ τῆς ὀργῆς πάθος, εἰ καὶ αὐτὸ τυραννικόν τε ὄντι καὶ ἀφόρητον, ἀλλ' οὐκ ἀεὶ διενοχλεῖ ἐάσαν, ἀλλ' ὅταν ἔχῃ τοὺς προξενοῦντας μόνον· τὸ δὲ τῆς κενοδοξίας διὰ παντὸς, καὶ οὐκ ἔστι καιρὸς, ὡς εἰπεῖν, ἐν ᾧ λήξας διωπήσεται, μὴ λογισμοῦ κωλύοντος αὐτὸν καὶ καταξέλλοντος, ἀλλ' ἀεὶ πρέσιν διὰ μόνον ἀναπείθουσα ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ καὶ τύχωμέν τι κατορθοῦντες, καὶ τοῦτο ἁφαρπάζουσα τῶν χειρῶν, ἔστι δὲ ὅτε οὐδὲ ἀφίσσα τὸν ἀγκῶνα κατορθῶσαι. εἰ δὲ τὸν πλεονεξίαν ὁ Παῦλος καλῶν εἰδωλολατρείαν, τὸν ταύτης μητέρα καὶ ῥίζαν διὰ πολλῶν, τὴν κενοδοξίαν λέγω, τὸν δίκαιον ὀνομάσαι· διὰ τοῦτο ἐστὶ πολυειδὲς τῆς κακίας ἀγκὼν ὅτιν εὑρεῖν. ἀναπέφωκεν τοίνυν, ἀγαπητοὶ, καὶ τὸ πονηρὸν ἀποδυσώμεθα τοῦτο ἱμάτιον, καὶ διαῤῥήξωμεν, καὶ ἀποτινάξωμεν, καὶ γενώμεθά ποτε ἐλεύθεροι τὸν ἐλευθερίαν τὸν ἀληθῆ, καὶ λάβωμεν αἴσθησιν τῆς εὐγλωττίας τῆς διὰ τοῦ Θεοῦ δεδομένης ἡμῖν καταφρονήσωμεν τῆς τῶν πολλῶν δόξης. διὰ τοῦτο γὰρ ὅτι καταπέλαστον καὶ ἄτιμον, ὡς τοῦτο τὸ πάθος, διὰ τοῦτο αἰσχύνης γέμον καὶ πολλῆς ἀδοξίας. καὶ τοῦτο πολλαχόθεν ἴδοι τις ἄν, ὅτι τὸ μὴ δόξης ἐραν, ἀδοξία· δόξα γὰρ ὄντως, τὸ ταύτης ἀφορᾶν, καὶ μηδένα αὐτῆς ποιεῖσθαι λόγον, ἀλλὰ πρὸς τὸ τῷ Θεῷ δοκεῖν ἅπαντα καὶ λέγειν καὶ ποιεῖν. ὅτω γὰρ δυνησόμεθα καὶ μαθὸν λαβεῖν διὰ τοῦ τὰ ἡμέτερα ὁρῶντος ἀκριβῶς, ὅταν αὐτῷ μόνῳ ἀρκώμεθα δικαίῃ. ἵνα γὰρ ἡμῖν καὶ ἑτέρων ὀφθαλμῶν δεῖ, τοῦ τιμᾶν μέλλοντος ἡμᾶς ὁρῶντος ἀεὶ τὰ γινόμενα πρὸς ἡμῶν; πῶς οὐκ ἄτοπον καὶ μὴ οἰκέτην πάντα ὅσα περ ἂν ποιῇ, εἰς ἀρέσκειαν διὰ παντὸς ποιεῖν, καὶ μηδὲν πλέον ὀφείλοντα τῆς δικαιοσύνης τῆς τοῦτο, μηδὲ ἑτέρους ὀφθαλμοὺς ἐφέλκεσθαι πρὸς τὸν ἀρέσκειαν, κἂν μεγάλοι καὶ δικαιοσύνην ὦσιν, ἀλλ' ἓν μόνον σκοπεῖν, ὅπως ὁ δεσπότης δικάσῃ· ἡμᾶς οὖν τοιοῦτον ἔχοντας κύκλον, ἑτέρους ὀφείλοντας ζητεῖν, οὐκ ὠφελῆσαι μὴ δέῃ, βλάψαι δὲ οὐκ ἂν τῆς δικαιοσύνης δυναμένους, καὶ κενῶσαι πάντα πόνον ἡμῶν; μὴ, παρακαλῶ· ἀλλ' ὅταν ἔχωμεν οὐ μαθοῦς λαβεῖν, τοῦτον καλῶμεν ἐπαινέτην τῶν γινομένων, τοῦτον δικαστήν· μηδὲν ἡμῖν καὶ αἰδεσθήσονται ὀφθαλμοῖς ἔχω. εἰ γὰρ ἐθέλοιμεν καὶ ταύτης ὀφείλειν τῆς δόξης, ὅτε αὐτῆς ὀφείλομεν, ὅταν τοῦ παρὰ τοῦ Θεοῦ ζητῶμεν μόνου. Τοὺς γὰρ δοξάζοντάς με, δοξάσω, φησί. καθάπερ χρημάτων τότε μάλιστα εὐπορεῖ- a. Βασ. β. λβ.

μεν,

Matθ. 6. λγ. μθν, ὅτ᾽ αν καταφρονῶμθν αὐτῶν, καὶ ⳩ τοῦ τ̃ Θεοῦ ζητῶμθν πλοῦτον μόνον (Ζητεῖτε γάρ, φησι, τὴν βασιλείαν τ̃ Θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν) οὕτω καὶ ὅπου τ̃ς δόξης, ὅταν ἡμῖν λοιπὸν ἀκίνδυνος ἡ δόσις ᾖ καὶ ἡ τῶν χρημάτων καὶ ἡ τ̃ς δόξης, τότε αὐτὴν ὅπου δαψιλεύεται ὁ Θεός· ἀκίνδυνος δὲ ὄντι τότε, ὅταν ἡμᾶς μὴ κατῇ, μηδὲ προσίηται, μηδὲ ὡς δούλοις αὐτῆ ὅπου πάτῃ, ἀλλ᾽ ὡς δεσπόταις καὶ ὡς ἐλευθέροις προσγίνηται. Διὰ γὰρ 8
τ̃το οὐδὲ βούλεται αὐτῶν ἡμᾶς ἐρᾶν, ἵνα μὴ κατώμθα πρὸς αὐτῶν. κἂν τ̃το κατορθώσωμθν, δίδωσιν ἡμῖν αὐτὰ μετὰ πολλ̃ς τ̃ δαψιλείας. τί γὰρ Παύλου λαμπρότερον, εἴπέ μοι, τ̃ λέγοντος· οὐ ζητοῦμθν τὰ δι᾽ ἀνθρώπων δόξαν, οὔτε ἀφ᾽ ὑμῶν, οὔτε ἀπ᾽ ἄλλων; τί δὲ εὐπορώτερον τοῦ μηδὲν ἔχοντος καὶ πάντα κατέχοντος; ὅταν γὰρ, ὅπερ ἔφην, μὴ κατώμθα ἀπ᾽ αὐτῶν, τότε αὐτῶν κρατήσομθν, τότε αὐτὰ ληψόμθα. Εἰ τοίνυν ὀπτιθυμοῦμθν ὅπου χεῖν δόξης, φύγωμθν δόξαν. οὕτω γὰρ δυνησόμθα τ̃ Θεοῦ τοὺς νόμους ἀνύσαντες, τυχεῖν καὶ τ̃ν ἐπαγγελίαν, καὶ τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν, χάριτι τ̃ Χριστοῦ, μεθ᾽ οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τ̃ν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. Λ. ΕΝ ΑΡΧΗ ΗΝ Ο ΛΟΓΟΣ, ΚΑΙ Ο ΛΟΓΟΣ ἦν πρὸς ⳩ Θεόν.

Τοῖς ἀρτι τῶν παίδων εἰσαγομένοις προς τὰ μαθήματα, οὔτε πολλὰ ἐφεξῆς ὅπου θέασιν ⓓ διδάσκαλοι τὰ φορτία, οὔτε εἰσάπαξ τοῦτο πιοῦσιν, ἀλλὰ τὰ βραχέα, καὶ τὰ αὐτὰ πολλάκις ἐπιδοῦσιν αὐλοῖς, ὥστε αὐτὴν ῥᾳδίως ἐντεθῆναι τῇ διανοίᾳ τὰ λεχθέντα, ἀλλὰ μὴ ἐκ προοιμίων δυσχεράνειν αὐλοὺς πρὸς ὄ πλ̃θος καὶ ὄ τ̃ς μιμήσεως δυσκάθεκτον, ἀκριβεστέρως ἡνέσθαι πρὸς τὴν συλλογὴν τ̃ν δοθέντων, ναρκᾶς ὑπὸ αὐλοῖς ἀπὸ τ̃ς δυσχολίας ἐγκειμένης. τοῦτο δὴ τὸ αὐτὸς κατασκευάσαι βουλόμθνος, καὶ ⳩ πόνον ὑμῖν ποιῆσαι κοῦφον, καὶ μακρὸν ἀπολαμβάνειν τὰ ἐν τῇ θείᾳ τραπέζῃ, εἰς τὰς ὑμετέρας ὕστως εἰσήμι ψυχάς. διὰ τὸ τῶν αὐτῶν ἄφορμὴ πάλιν ῥημάτων, οὐχ ὥστε τὰ αὐτὰ πάλιν εἰπεῖν, ἀλλ᾽ ὥστε τὰ λειπόντα προσθεῖναι μόνον. Φέρε οὖν, ⳩ λόγον ἐπὶ τὰ προοίμια πάλιν ἀναγάγωμθν. ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς ⳩ Θεόν. τίνος ἕνεκεν, τῶν ἄλλων ἁπάντων εὐαγγελιστῶν ἀπὸ τ̃ς οἰκουμένης ἀρξαμένων (καὶ γὰρ ὁ Ματθαῖος φησι, βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαβίδ· καὶ ὁ Λουκᾶς τὰ κατὰ τὴν Μαρίαν ἐν ἀρχῇ ἡμῖν διηγεῖται· καὶ ὁ Μάρκος ὁμοίως τοῖς αὐλοῖς ἐναρχόμενος λόγοις, τὴν κατὰ ⳩ βαπτισὴν ἱστορίαν ἐντεῦθεν ὑφαίνων) λόγος οὗτος ἕνεκεν, ἐκείνων ἐντεῦθεν ἀρξαμένων, ὁ Ἰωάννης τοῦτο μὲν ἐν βραχεῖ καὶ μετὰ ταῦτα ἠνίξατο, εἰπών, καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, τὰ δὲ ἄλλα πάντα παραδραμών, τὴν σύλληψιν, ⳩ τόκον, τὴν ἀνατροφήν, τὴν αὔξησιν, θεήλατος τοῦ τ̃ς αἰδίου γνησίως ἡμῖν διηγεῖται; τί ποτ᾽ οὖν ὅτι τὸ ἄπιστον τούτων, ἤδη πρὸς ὑμᾶς ἐρῶ. τ̃ν λοιπ̃ν εὐαγγελιστ̃ν τὸ πλέον ἐν τοῖς περὶ σαρκὸς διατεινάντων λόγοις, δέος ἦν μή τινες διὰ τοῦτο χαμαιπετεῖς ὄντες, τούτοις ἐναπομείνωσι μόνοις τοῖς δόγμασιν· ὃ καὶ Παῦλος ἔπαθεν ὁ Σαμοσατεὺς ἐκ τούτου τοίνυν αὐτὰ ἀγαγὼν τ̃ς χαμαιζηλίας τοῦ μέλλοντος ἐμπεσεῖσθαι, τὸ εἰς ⳩ θεῖον ἀνέλκων, εἰκότως ἀνῶδεν καὶ ἐκ τ̃ς ὑπερ ἀρξεως τ̃ς ἀϊδίου πίστιν τ̃ς διηγήσεως τὴν ἀρχήν. τὸ μὲν γὰρ Ματθαῖός ἀπὸ Ἡρῴδου τ̃ βασιλέως, τὸ δὲ Λουκᾶς ἀπὸ Τιβερίου Καίσαρος, τ̃ δὲ Μάρκου ἀπὸ τ̃ βαπτίσματος Ἰωάννου πρὸς τ̃ διήγησιν εἰσαλλόντων, πάντα ταῦτα ἀφεὶς τοῦτ᾽ αἰωτέρω πάντως αἴνεισι χρόνου τε καὶ αἰῶνος, ἐκεῖ τὴν ἀγένειαν τ̃ν ἀκροατ̃ν ἀκοντίζων πρὸς τὸ, ἐν ἀρχῇ ἦν, καὶ ὐκ ἀφεὶς ἕνα πάντως, οὐδὲ ὄρον πίθεις, καθάπερ ἐκεῖνοι τ̃ Ἡρῴδου καὶ τ̃ Τιβερίου καὶ τ̃ Ἰωάννου. ὃ δὴ ἄξιον μετὰ τοῦτο θαυμάσαι,

χ. αὐτὴ

χ. τότε

μάσαι, ὀκφνο μάλιςα εἰπεῖν ἐςιν, ὅτι μήτε αὐτὸς πρὸς τὸ ὑψηλότερον ἑαυτὸν λόγον ἀφεὶς, τῆς οἰκονομίας ἠμέλησε, μήτε ὀκφνοι πρὸς τὴν τούτης ἐπιπολαιότητα διήγησιν, τὴν πρεσβυτέραν ἐσίγησε ὑπεροψίαν καὶ μάλα εἰκότως. ἐν γὰρ ἰῷ τὸ πνεῦμα τὸ ἁγιον τῶν ἁπάντων ψυχάς· διὸ καὶ πολλὴν πρὸς τὴν ἀπαφελίαν ἐπεδείξαντο τὸ ὁμόνοιαν. σὺ δὲ, ἀγαπητὲ, λόγον ἀκούσας, μηδέποτε ἀναβῇ τῶν λεγόντων ἔργον αὐτὸ εἶναι, ἀλλὰ μηδὲ τῶν ἁπλῶς λόγων αὐτῶν εἶναι νομιζόντων. πολλοὶ μὲν γὰρ τὸ Θεοῦ λόγοι, οἷς δὲ ἄπελοι ποιοῦσιν, ἀλλ' οὐδὲὶς ἐκείνων τῶν λόγων Θεός. ἀλλ' ὀκφνοι μὲν ἀπόντες πρόφασιν δὲ πρόσχημα (ὅπερ γὰρ ἔθος τῇ γραφῇ καλῶς οὕτω νόμιζε τὸ Θεοῦ καὶ τὰ ἐπιτήδευμα καὶ τὰ πρόφασιν. διὸ καὶ ἐπάγει λέγων πρὸς τοὺς ἀπέλους· Δυνατοὶ ἰσχύϊ, ποιοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ) οὗτος Ψαλμ. ρβ. κα. ὁ λόγος οὐσία τίς ὅςιν ὑποπόσατος, ὃς αὐτὸ προελθοῦσα ἀπαθῶς τοῦ πατρός. τοῦτο γὰρ καὶ, ὡς ἔφθημεν εἰπών, δηλοῖ τὸ λόγος προόδου ἐδήλωσεν. ὥσπερ οὖν ὁ ἐν ἀρχῇ ἰῶν ὁ λόγος, τὸ ἀΐδιον δηλοῖ ὅτι ὁ, οὗτος ἦν ὁ ἀρχῆ παρὸς τὸ Θεόν, καὶ συναΐδιον ἡμῖν ἀνέφηνεν. ἵνα γὰρ μὴ, ἀκούσας ὅτι ὁ ἀρχῆ ἰῶν ὁ λόγος, ἀΐδιον μὲν νομίσῃς, πρεσβυτέρον δὲ διαςήματί τινι τὸ πατρὸς τὸ ζωὴν ὑπερβαλλούσης, καὶ αἰῶνι πλείονι, καὶ ὡς μονογενὲς ἐδῶς ἀρχὴν ἐπήγαγε τὸ, ὅτι ἐν ἀρχῇ πρὸς Θεὸν ἰῶν, ὅτως ἀϊδίως, ὡς αὐτὸς ὁ πατήρ. οὐ γὰρ ἰῶν ἔρημος ἀεί ποτε τοῦ λόγου, ἀλλ' ἀεὶ Θεὸς πρὸς Θεὸν ἰῶν, καὶ ὑποςάσει μόνοι ἰδίᾳ. πῶς οὖν, φησιν, εἶπεν ὅτι καὶ ἐν τῷ κόσμῳ ἰῶν, εἶγε πρὸς τὸν Θεὸν ἰῶν; ὅτι καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἰῶν, καὶ ἐν τῷ κόσμῳ ἰῶν. οὐδαμοῦ γὰρ περιεκτούμενος ὅτε ὁ πατὴρ ὅτε ὁ υἱός. εἰ γὰρ τῆς μεγαλωσυνίας αὐτοῦ οὐκ ἔςι πέρας, καὶ τῆς ζωῆς αὐτοῦ οὐκ ἔςιν ἀριθμός, οὐδὲ τῆς οὐσίας δῆλον ὅτι ἀχώρητος χερσὶν ἡ. εἰπὼν ὅτι ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· ἵνα μὴ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ταύτης δῆλον, ὅτι τὰ πρὸ πάντων γενέσθαι αὐτὰ τῶν ὁρατῶν. ὅτω καὶ πρὸ τοῦ μονογενοῦς, ἀκούων ὅτι ἐν ἀρχῇ ἰῶν, πρὸ πάντων αὐτὸν νόει τῶν νοητῶν καὶ πρὸ τῶν αἰώνων. εἰ δὲ λέγοι τις, καὶ πῶς ἐςὶν υἱὸν ὄντα μὴ νεώτερον εἶναι τοῦ πατρός; (τὸ γὰρ ἐκ γονὸς ὂν ἀνάγκη πᾶσα ὕςερον εἶναι τοῦ ἐξ οὗ ὅςιν) ἐροῦμεν, ὅτι μάλιςα μὲν ταῦτα λογισμῶν ἀνθρωπίνων ὅςι, καὶ ὁ τὸ ζητῶν καὶ ἕτερα τούτων ἀποπώτερα ζητήσει, καὶ οὐδὲ τὴν ἀχώρητα διαφυγὼν παραδέχεσθαι ἔδει. πρὸς Θεοῦ γὰρ νῦν ἡμῖν ὁ λόγος ὅςιν, οὐ πρὸς τῆς τῶν ἀνθρώπων φύσεως ὑποχειμένης τῇ τῶν λογισμῶν τούτων ἀκολουθίᾳ τε καὶ ἀνάγκῃ. πλὴν ἀλλ' ὑπὲρ πλεονεξίας τῶν ἀνθρωπίνων καὶ πρὸς ταῦτα ἐροῦμεν. εἰπὲ γάρ μοι, τὸ ἀπαύγασμα τοῦ ἡλίου ἐξ αὐτῆς ἐκπηδᾷ τοῦ ἡλίου φύσεως, ἢ ἀλλοθέν πόθεν; ἀνάγκη πᾶσα ὁμολογῆσαι τὸ μὴ καὶ αἰσθήσεις πεπηρωμένον, ὅτι ἐξ αὐτῆς. ἀλλ' ὅμως καὶ ἐξ αὐτοῦ ὂν τοῦ ἡλίου τὸ ἀπαύγασμα οὐκ ἀΐδιον πότε ὕςερον εἶναι φαήσομεν τῆς ἡλιακῆς φύσεως, ὅπου μηδὲ χωρεῖς ἀπαυγάσματος ἥλιος ἐφάνη ποτέ. εἰ δὲ ὅπου τῶν σωμάτων τούτων τῶν ὁρατῶν καὶ αἰσθητῶν, καὶ ἐκ γονὸς ὂν, καὶ οὐχ ὕςερον ἐξ οὗ ὅςιν, ἐφάνη τι ὄν· πῶς ἀπιςεῖς ὅπως τῆς ἀοράτου καὶ ἀρρήτου φύσεως; τὸ αὐτὸ δὴ τοῦτο ἐςὶν οὕτως, ὡς ἐκείνη τῇ οὐσίᾳ πρέπον ἰῶ. διὸ γὰρ τοι τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος αὐτοῦ ὅπως ἐκάλεσε, καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ καὶ τὸ συναΐδιον πίςεως. τί δὲ, εἰπέ μοι, οὐχὶ αἰῶνες δι' αὐτοῦ γεγόνασιν ἀπόντες καὶ διάςημα ἄπονα; ἀνάγκη πᾶσα ὁμολογῆσαι μὴ παραπαίοντα. οὐκοῦν οὐδὲν μέσον υἱοῦ καὶ πατρός· εἰ δὲ οὐδέν, οὐχ ὕςερος, ἀλλὰ συναΐδιος. τὸ γὰρ πρὸ, καὶ τὸ μετὰ, χρόνων εἰσὶν ἔννοιαι δηλωτικαί (χωρεῖς γὰρ αἰῶνος ἢ χρόνῳ οὐκ ἀν δυνηθείης ταῦτα νοῆσαι τὰ ῥήματα) χρόνων δὲ καὶ αἰώνων ἀνώτερος ὁ Θεός. εἰ δὲ ὅλως τὸ ἐξ οὗ φησι δεῖξαι κατειληφέναι, ὅσα μὴ καὶ τὸν πατέρα ὑπὸ δεῖξαι ἀναγκαῖον ἀναγαγεῖν καὶ τοῦτον τὸν λόγον καὶ τὸν λογισμὸν, πρεσβυτέρους μὲν, δεῖξαι δὲ οὐκέτι. εἰπὲ γάρ μοι, οὐχ ὅσον ἐνὰ καὶ δεῖξαι πρεσβύτερον τῷ υἱῷ, ὅταν πρεσβύτερον αὐτὸν ὅπως τὸν αἰῶνα, τὸν πατέρα φῆναι λέγῃς; ὧδηλον ὅτι. εἰπὲ οὖν μοι· πόσον ὁ πατὴρ πρεσυπάρχει; αἰῶνα τε γὰρ ὁλόκληρον, αἰῶνα τε πολὺ διάςημα εἴπῃς, ὑπὸ τοῦ δεῖξαι τὸν πατέρα ἤγαγες. μετρήσας γὰρ

ὧδηλον

δῆλον ὅτι ὃ μέσον, ὥτως ὀλίγον ἐρᾷς ἢ πολύ· μετρῆσαι γὰρ οὐκ ἂν ἠμέλησε μὴ ἑκατέρωθεν ὅσης ἀρχῆς. ὥστε κἀγὼ τῷ πατρὶ δέδωκας ἀρχήν, ὅτε εἰς σὲ ἦλθεν, κἀγὼ οὐκ ἔτι λοιπὸν οὐδὲ ὁ πατὴρ ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ὑμᾶς. ὁρᾷς ὅτι ὃ πολλάκις τοῦ σωτῆρος λεχθὲν ἀληθές ἐστι, καὶ πανταχοῦ τὴν δύναμιν ἐπιδείκνυται τὴν αὐτοῦ ὃ ῥῆμα; ποῖον δὴ τοῦτο; "ὅτι ὁ μὴ τιμῶν Ⓦ τὸν υἱὸν, οὐ τιμᾷ Ⓦ τὸν πατέρα. ἐγὼ οἶδα μὲν πολλοῖς ἀκατάληπτον ὂν ὃ λεχθέν· διὸ πολλάκις καὶ ἀπὸ τῶν λογισμῶν ἀναδραμούμεθα κἀκεῖ, ὅτι ὅτε πολλάκις ἀσχολεῖται αὐτοῖς ὁ λοιπὸς δύναμις· αὐ δῆμος, ὅτε εἰ πολλάκις σχολάσειεν, ἔχει τι βέβαιον καὶ ἀσφαλές. Λογισμοὶ γὰρ ἀνθρώπων δειλοὶ, καὶ ὑποπτοφαγῆς αἱ ὑπόνοιαι αὐτῶν. κἀτέως δὲ ἀν καλῶς ἐρεῖμεν ὅτι ἀντιλέγοντας ἡμῖν, ἵνα ποτέ ἐστι ὃ πολλάκις τοῦ σωτῆρος λεγόμενον· ὃ ἔμπροσθέν μου ὃν οὐκ ἐλέγετο ἄλλος Θεός, καὶ μετ' ἐμὲ οὐκ ἔστιν; εἰ γὰρ νεώτερος τοῦ παιδὸς ὁ υἱός, πῶς φησι, μετ' ἐμὲ οὐκ ἔστιν; ἆρ' οὖν ἀναιρήσετε καὶ αὐτοῦ τὸ μονογενοὺς τὴν οὐσίαν; ἀναίσχυντον γὰρ ἢ τοῦτο τολμᾶν, ἢ μίαν παραδέξασθαι τὴν θεότητα τοῦ ἰδίᾳ. ὑποστάσει παιδὸς καὶ υἱοῦ. πολὺ δὲ ὅλως ὃ, πρῶτα δι' αὐτοῦ ἐλέγετο, ἀληθές; εἰ γὰρ ὄντι αἰῶνι αὐτοῦ πρεσβύτερος, πῶς ἂν ὁ πρὸ αὐτοῦ δι' αὐτοῦ γενόμενος εἴη; ὁρᾶτε εἰς ὅσον τόλμαν οὐκ ἂν ἅπαξ προσκινδύνευσε τῆς ἀληθείας ὁ λόγος ἔξηγατε; Ἀλλὰ τί γὰρ οὐκ εἶπεν ὁ εὐαγγελιστής, ὅτι οὐκ οὔτων ἐλέγετο, καθάπερ πρὸ τῶν ὁ Παῦλος ἀποφαίνεται λέγων οὕτως, Ο καλέσας τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα, ἀλλ' ἐν ἀρχῇ ἦν, φησι; τοῦτο γὰρ ἐναντίον ἐκείνῳ. καὶ μάλα εἰκότως. Θεὸς γὰρ ὤν Ⓦ ὅτε ἐκάλει τι πρεσβύτερον, ἀλλὰ τοῦτα ἐλλιπῶν ῥήματα. εἰπὲ δέ μοι καλῶ, Ⓦ κτίσιν τῶν ἔργων ἀκριβῶς ἐπίστατο εἰπεῖν ἄν; ὅταν οὖν αὐτοῖς ὅμοιον ἡ τὸ ἐξ οὐκ ὄντων, πρὸ ἡ ἀσύγκριτος ὑπεροχή; Τί δέ ἐστιν ὅλως τὸ, ἐγὼ πρῶτος, καὶ ἐγὼ μετὰ τοῦτα, καὶ ἔμπροσθέν μου οὐκ ἐλέγετο ἄλλος Θεός; εἰ γὰρ ὁ υἱὸς μὴ εἴη τῆς αὐτῆς οὐσίας, ἕτερος ἐστὶ Θεός· καὶ εἰ μὴ ζωοποιός, ἐστὶ μετ' αὐτόν· καὶ εἰ μὴ οὐκ τῆς οὐσίας πρόηλθεν, δῆλον ὅτι ἐτέρου. εἰ δὲ λέγοιεν πρὸς αὐτοὺς τὰ εἰδώλων τοῦτα εἰρῆσθαι, πῶς ἂν συγχωρῆσαι πρὸς αὐτοὺς τὰ εἰδώλων λέγειν τὸ μόνον ἀληθινὸν Θεόν; εἰ δὲ καὶ πρὸς αὐτοὺς τὰ εἰδώλων εἰρῆσθαι, πῶς ἑρμηνεύσεις τὸ ῥῆσιν ἅπασι; μετ' ἐμὲ γάρ, φησιν, οὐκ ἔστιν ἄλλος Θεός. οὐκ οὖν ἄλλων τὸν οὗτος φησιν, ἀλλ' ὅλως Θεὸς εἰδωλικὸς μετ' ἐμὲ οὐκ ἔστιν, οὐχ ὅτι υἱὸς οὐκ ἔστι. ναί φησι. τί οὖν; καὶ τὸ, ἔμπροσθέν μου οὐκ ἐλέγετο ἄλλος Θεός, ὥτως σκληρύνῃ, ὅτι εἰδωλικὸς μὲν οὐκ ἐτενεῖζο, ἐλέγετο δ' οὖν ὅμως υἱὸς ἔμπροσθεν αὐτοῦ; ἐκ ποίας ἂν ὕλης δαίμων εἴποι; ὅθεν γὰρ αὐτὸν οἰμαι τὸ δυσέβολον ὗτο ἐρᾷν· ἄλλως δ', εἰ οὐκ ἔστι ζωοποιὸς ὁ πατὴρ, πῶς ἀπέφησι αὐτοῦ τὸ ζωὴν ἐρᾷς; εἰ γὰρ ἀρχὴν αἰῶνος ἔχει, καὶ ἀτελευτήτου ἢ, ἀπειρος ὅμως οὐκ ἔστι. ὃ γὰρ ἀπειρον, ἑκατέρωθεν ἀπειρον εἶ δεῖ λέγειν· ὅταρ οὖν καὶ ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγε· Μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχων, τό τε ἀνάρχον καὶ ἀτελεύτητον" δεικνὺς τοῦτο. ὥσπερ γὰρ τοῦτο οὐκ ἔχει πέρας, ὥτως οὐδὲ ἐκεῖνο. ὅτε γὰρ σὺν τοῦτα τέλος, ὅτε σὺν ἀρχή. πῶς οὖ καὶ ζωὴ ὤν, ἦν ποτε, ὅτε οὐκ ἦν; τὸν γὰρ ζωὴν ἀεί τε εἶ, καὶ ἀνάρχως εἶ, καὶ ἀτελευτήτως, πρώτης δὲ ὁμολογήσαμεν, εἰ ὅτι οὕτως εἴη ζωὴ, ὥσπερ οὖν καὶ ἔστιν. εἰ δὲ ἔστιν ὅτε οὐκ ἔστι, πῶς δὲ εἴη ζωὴ τῶν ἄλλων, αὐτὴ ποτε οὐκ οὖσα; πῶς οὖν, φησιν, ἀρχὴν ἔσχεν ὁ Ἰωάννης εἰπών, σὺν ἀρχῇ ἦν; "τῷ σὺν ἀρχῇ προσέχεις, καὶ "τῷ ἦν, εἰπέ μοι· καὶ ὃ, ὁ λόγος ἦν, οὐκ σύνοιδας; τί δή, ὅταν πρὸ τοῦ παιδὸς ὁ προφήτης λέγῃ· Από τοῦ αἰῶνος ἕως τοῦ αἰῶνος σὺ εἶ· ἆρα ὄψεις αὐτῷ πηδεῖς οὕτω φησίν; ὑδαμῶς, ἀλλὰ τὸ ἀΐδιον δηλῶν. οὕτω τοίνυν καὶ σὺν τοῦτα νόει. οὐ γὰρ ὄψεις ὑμεῖς τοῦτο εἴρηκεν. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἀρχὴν ἔχει, ἀλλ' ἐν ἀρχῇ ἦν, ἵνα τοῦ ἦν πρὸ παντὸς ὄντος σύνοιδεν Ⓦ υἱόν. ἀλλ' ἰδοὺ, φησιν, ὁ πατὴρ μετὰ τῆς τοῦ ἀληθοῦ προφήτης εἴρηται, ὁ υἱὸς χωρὶς ταύτης. τί οὖν, ὅταν ὁ ἀπόστολος λέγῃ· τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ πάλιν· ὁ ὢν ὑπὲρ πάντων Θεός; ἰδοὺ γὰρ σὺν τοῦτα χωρὶς τοῦ ἀληθοῦ τοῦ υἱοῦ ἐμνημόνυσε. ποῖος οὖν τοῦτο καὶ ὑπὲ

ὑπὲ τῦ παῖος. τοῖς γοῦν Φιλιππησίοις ἐπιστέλλων, οὕτω φησίν· Ος ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑ- φιλιπ. γ. ς.
πάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶ ἶσα Θεῷ· ἀ Ρωμαίοις δ' πάλιν· χάρις ὑμῖν καὶ εἰ-
ρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀ Κυρίου Ιησοῦ Χριστοῦ. ἄλλωστε ἀ τοιοῦτον ἰῶ ἐνταῦθα αὐ-
τὸ παραθήσομαι, αὖθις ζωηρῶς παρατεθεὶν ᾧ λόγῳ. ὥσπερ γὰρ ὅδε τὸ παῖος λέγων φη-
σί, πνεῦμα ὁ Θεός, καὶ οὐκ ὀφθαλμῷ πνεύματι τὸ ἀΐδιον θεωρεῖται, οὐκ ἀφετοῦμθ
δηλ πῦτο ᾧ ἀσώματον τὸ Θεοῦ· ὕτω ἀ ἐνταῦθα, καὶν μὴ παρέσχεται ᾧ ὑφ' τὸ ἀΐδιον,
ἀ δηλ τῦτο ἤτιον Θεὸς ὁ υἱός. Τί δήποτε; Θεὸν γὰρ καὶ Θεὸν εἰπὼν, οὐκ ἐμφαίνει τι μέσον
ἡμῶν τῆς θεότητος ταύτης, ἀλλὰ ἀ τοὐναντίον. παρεισπὼν γάρ, ἀ Θεὸς ἰῶ ὁ λόγος, ἵνα μὴ
νομίσῃ τις ἐλάττονα εἶ) τὸν θεότητα τῦ υἱῦ, εὐθέως αὐτὸ καὶ τὰ γνωριστικὰ τῆς γνησίας τι-
θησι θεότητος, τό τε ἀΐδιον ἀναλλοίωτ (οὐδὲ γὰρ ἰῶ, φησιν, ἐν ἀρχῇ παρὼν Θεοῦ) καὶ τὸ δη-
μιουργικὸν παρεσιδεὶς, πάντα γὰρ δι' αὐτῦ ἐγένετο, ἀ χωρὶς αὐτῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονε·
ὃ μάλιστα ἀ ὁ πατὴρ αὐτὸ δηλ τῷ παρφηκότι ἀπαραλλάκτ τῆς οὐσίας τῆς αὐτῦ γνωριστικὸν
εἶ) φησι. ἀ ζωηρῶς τῦτο τῆς ἀποδείξεως τὸ εἶδος παρεισφέρουσιν ἀ παρφῆται, ἀ οὐχ
ἁπλῶς, ἀλλὰ παρὰ τὰ τῶν εἰδώλων ἀγωνιζόμθοι δόξαι. θεοὶ γάρ, φησιν, οἱ οὐ-
ρανὸν ἀ τὰ γῆν οὐκ ἐποίησαν, ἀπολέσθωσαν. ἀ πάλιν, ἐγὼ τῇ χειρί μ δέδεπεικα οὐ ρα-
νόν· ἀ δεικτικὸν θεότητος εἶ) δηλωτικὸν, παρακολ αὖθ πίθηται. αὐτὸς ἦ ὁ εὐαγγελιστὴς ὁ-
δὲ τούτοις ἠρκέσθη τοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ ἀ ζωὴν αὐτὸν ἐκάλεσε ὃ φῶς. Εἰ τοίνυν ἀεὶ μ
τῷ παῖος ἰῶ, εἰ πάντα αὐτὸς ἐδημιούργησεν, εἰ πάντα αὐτὸς προῆγαγε καὶ συγκροτεῖ
(τῦτο γὰρ ἀπὸ τῆς ζωῆς ἠνίξατο) εἰ πάντα φωλίζει· τίς οὕτως ἀνόητος, ὡς εἰπεῖν
εὐαγγελιστὴν ἰῶ ὀφθ τούτων ἐστερῆσθαι ἐλάττωσιν θεότητος εἰσηγήσασθαι, δι' ὧν μάλιστα
ἰσότητα ἀ παρρησίαν ἐνδείξασθαι δυνατόν ἐστι; μὴ δὴ συγχέωμεν τ χίσιν μ τῷ
χίσαντος· ἵνα μὴ ἀ ἡμεῖς ἀκούσωμεν, ὅτι ἐσεβάσθησαν τῇ χίσει παρὰ τὸν χίσαντα. Εἰ γὰρ
καὶ παρὰ ὠρανῶν λέγειν τοῦτο εἴρηται, ἀλλ' ὅμως ἐν τοῖ παρὰ τούτων λόγῳ πάντελῶς
ἀπεῖπε, τὸ μὴ δεῖν χίσει λατρεύειν, ὡς ἐλλιπεστικὸν ὄν.

Μὴ τοίνυν ζημιῶμεν αὐτὸν τῇ ἀρᾷ. ὀφθ τοῦτο ἦλθεν ὁ τοῦ Θεοῦ υἱός, ἵνα ΗΘΙΚΟΝ
ζημίας ἡμᾶς ἀπαλλάξῃ τῆς λατρείας· ὀφθ τοῦτο δούλου μορφὴν ἔλαβεν, ἵνα τῆς δου-
λείας ἐλευθερώσῃ ζημίας· ὀφθ τοῦτο ἐνεπλήσθη, ὀφθ τοῦτο ἐρραπίσθη, ὀφθ τοῦ-
το θανάτου ὑπέμεινε τὸν ἐπονειδιστον· μὴ δὴ ζημίαν πάντα δυσπετα ποιῶμεν, μη-
δὲ πάλιν ὑπὲ τ παρέργων ἐπιμερχώμεθα ἀσέβειαν, μᾶλλον ἦ ὑπὲ πολλῷ χαλεπωτέραν.
οὐ γὰρ ἔστιν ἴσον, τῇ χίσει λατρεύειν, καὶ αὐτὸν τ δημιουργὸν εἰς χίσεως κατάγειν εὐτέλειαν,
τόγε εἰς ἡμᾶς ἥκον. αὐτὸς γὰρ μένει τοιοῦτος ὢν οἷός ἐστι· Σὺ γάρ ὁ αὐτὸς εἶ, φησι, ἀ τὰ
ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι. δοξάζωμεν οὖν αὐτὸν ὥσπερ πρεσβεύομεν παρὰ τῶν πατέρων,
δοξάζωμεν αὐτὸν καὶ ὀφθ πίστεως καὶ δι' ἔργων. Οὕτω γὰρ ὄφελος ἡμῖν εἰς σωτηρίαν δογ-
μάτων ὑγιῶν, διεφθαρμένης ἡμῖν τῆς ζωῆς. ὀφθ ῥυθμίσωμεν αὐτὸν πρὸς τὸ ᾧ Θεῷ δοκοῦν,
ἀγαθότητος ἀπάσης, ἀδικίας, πλεονεξίας πόρρω καθιζῶντες ἑαυτοῦ, ὡς ξένοι καὶ πάροικοι
δὲ τῶν ἐνταῦθα ἀλλότριοι. κἂν χρήματά τις ἔχῃ πολλὰ ἀ κτήματα, οὕτως αὐτοῖς
χαιρέτω, ὡς πάροικος δὲ μικρὸν ὕστερον αὐτῶν ἀποστησόμενος ἀ ἐκὼν ἀ ἄκων. κἂν ἠδικη-
μένος τις ᾖ παρά τινος, μὴ ἀθάνατα ὀργιζέσθω, μᾶλλον ἦ μηδὲ παράσχεσθω. μιᾶς γὰρ
ἡμῖν πλέον οὐκ ἔδωκεν ὁ ἀπόστολος ἡμέρας τῇ ὀργῇ καταζῆσαι θαι. Ὁ ἥλιος γάρ, φησι, μὴ Εφ. δ. κς.
ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν· ἀ εἰκότως. ἀγαπητὸν γὰρ καὶ ἐν ὕτω βεβαίῳ καιρῷ
μηδὲν ἡμέσθαι ἀνδρί. Εἰ ἦ ἀ νῦν κατὰ λάθοι, δεινότερα ᾖ παθὼν γέγονεν, μυρίου πυ-
ρὸς ἀπὸ τῆς μνήμης ἡμῖν συλλεγομένου, ἀ κατὰ σχολὴν παφότερον ἡμῶν ἀξιπαζόντων αὐ-
τά. πρὶν οὖν τῆς ὀλεθρίας ταύτης ὑπολαβέσθαι σχολῆς, καὶ σφοδροτέραν ἀνάψαι τ πυ-
ρὸν, κελεύει παρακαταλαμβάνειν ἀ σβεννύναι τὸ δεινόν. ὀξὺ γὰρ τὸ πάθος ἐστὶ τῆς ὀργῆς καὶ

φλογὸς

φλογὸς ἀπάσης ὀξύτερον. διὸ πολλοῦ δεῖ τοῦ βάχους ἡμῶν εἰς τὸ προσκαταλαβεῖν τὴν φλόγα, καὶ μὴ συγχωρῆσαι πρὸς ὕψος ἐξαθῆναι. ἐγὼ δὲ πολλῶν οὕτως αἴτιον γίνεται κακῶν τὸ νόσημα τοῦτο. οἰκίας οὖν ὁλοκλήρους ἀνέτρεψε, καὶ ζωὴν εἰς ἀρχαίας διέλυσε, καὶ πραγμάτων ἀπροσδοκήτως εἰργάσατο τὸν βεβαίως καὶ ἀκριβῶς ζῆν. Ἡ δὲ ῥοπὴ τοῦ θυμοῦ αὐτὸ πρὸς αὐτὸν, φησι. μὴ τοίνυν ἀχαλίνωτον ἐάσωμεν τὸ θηρίον· ἀλλὰ κημοῦ αὐτῷ πρότερον στερρότερον, τοῦ δικαστηρίου τοῦ μέλλοντος ☧ φόβου ἐμβάλωμεν. ὅταν σε λυπήσῃ φίλος, ἢ καὶ προπηλακίσῃ τις τῶν οἰκείων, ἐννόησον τὰ ἡμέτερα σοι εἰς Θεὸν, καὶ ὅτι τῇ πρὸς ἐκείνον ὑπεικείᾳ παράστερον σαυτὸν καθίστας τὸ δικαστήριον ἐκεῖνο (Ἄφετε γάρ, φησι, καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν) καὶ ταχέως δραπετεύσει τὸ πάθος. πρὸς τούτοις καὶ ἐκεῖνο σκόπησον, εἰ ποτε εἰς ἀγελαιότητα ἐξενεχθεὶς ἐχαλέτησας σαυτόν, καὶ εἰ ποτε πρόεσύρης σαυτὸν ὑπὸ πάθους, καὶ ἀμφοτέρως πρόδηλόν σοι τὸ κακὸν, καὶ ἐντεῦθεν πολλὴν λήψῃ διόρθωσιν. εἰπέ γάρ μοι ποτε σαυτὸν ἐπῄνεσας; πότε καὶ πῶς; ἢ ὅτε ἐχαλέτησας; ἀλλ' οὐ τότε σφοδρῶς μὲν ἐγκαλεῖν ἐμαυτοῖς, καὶ ἀμαυρούμεθα καὶ μηδενὸς ἐλέγχοντος ἡμᾶς, καὶ πολὺ τῆς μετανοίας ἡμῖν ἐπεισέρχεται τὰ ῥήματα ἔνεκεν καὶ παραμυθίας; ὅταν δὲ παρεγλωττήσωμεν, ψευσώμεθα, γαυρούμεθα ὡς νενικηκότες; νίκη γὰρ ὅπου τὸ ὀργῆς, ἀλλὰ τοῖς ἴσοις ἀμυνόμεθα (ἑκάτερα γὰρ αὐτὰ πρᾶα ἐστίν) ἀλλὰ τὸ παρὰ τοῦτο ἐπεκθεῖν παθόντα κακῶς καὶ ἀκουσάντα. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ πλέον ἔχειν, καὶ τὸ ποιῆσαι, ἀλλὰ τὸ παθεῖν κακῶς. μὴ τοίνυν λέγε ὀργιζόμενος, πρώτως αὐτανδρῶ καίομαι, πρώτως ἐπεξελεύσομαι, μηδὲ πρὸς τὸν πρόξενον τῆς νίκης ἀντίφυε λέγων, οὐκ ἀνέξομαι, ἵνα μὴ καταγελάσας ὁ δεῖνα ἀπέλθῃ. οὐ γὰρ δὴ ποτέ σε καταγελάσεται, ἀλλ' ὅταν ἐπεξέλθῃς· εἰ δὲ καὶ τότε καταγελάσεται, ὡς ἀνόητος τοῦτο πείσεται. σὺ δὲ μὴ ζήτει νικῶν τὰ πρὸς τὰ ἀνοήτων δόξαν, ἀλλ' ἀποχρώσῃ νόμιζε αὐτὰ πρὸς τὰ νοῦν ἐχόντων. ἀλλά γὰρ τί σοι μακρὸν καὶ ταπεινὸν καθίζω θεάσασθαι, ὃς ἀνθρώπων ἀνδρὶ συντρίβεις; πρὸς τὸν Θεὸν βούλεσθαι ἀναβλέψον, καὶ σεαυτὸν ἐπαινέσεις· τὸν δὲ πρὸς ἐκείνου θαυμαζόμενον οὐ δεῖ πρὸς τὰ ἀνθρώπων τιμὰς ὑπιζητεῖν. ἢ μᾶλλον καὶ πρὸς χάριν πολλάκις, καὶ πρὸς ἀπέχθειαν ἑτέρων γίνεται, καὶ κέρδος ἤνεγκεν οὐδέν· καὶ τοῦ Θεοῦ ψῆφος ταύτης ἀπήλλαχται τῆς ἀνωμαλίας, καὶ πολλῷ φέρει τὸν θαυμαζόμενον τῷ ὠφελεῖσθαι. τοῦτον οὖν ☧ ἔπαινον διώκωμεν. βούλει μαθεῖν πόσον ὁ ὀργίζεσθαι κακόν; παρέχωμεν μαχομένους ἐν ἀγορᾷ ἑτέρους. ἐν γὰρ σαυτῷ τῷ ἀχλυσιῶντι καὶ δυσκόλως ῥᾳδίως ἰδεῖν ἔσται τὸ μέγεθος καὶ μεγύνοντι τὸν λογισμόν· ἀλλ' ὅταν καθαρθῇς τὸν πάθους, τότε ἐν ἄλλοις "θεώρει τὰ σά, τῆς κρίσεως σοι μὴ διεφθαρμένης. "θέα δέ μοι τοὺς περιρρέοντας ὄχλους, τοὺς θυμουμένους, καθάπερ μανιομένους, εἰς τὸ μέσον ἀγανακτοῦντας. ὅταν γὰρ πρὸς ὀφθαλμοὺς ὁ ζῆλος ὁ θυμὸς ζέσας ἀφανίσῃ τὰ ἀγελαίᾳ, πῦρ πνέῃ τὸ σῶμα, πῦρ ἀφιᾶσι τοὺς ὀφθαλμοί, οἱδεῖ πρώτου μὲν ἡ ὄψις, ἀπάχλως αἱ χεῖρες ἐκτείνονται, καταγελάστως πηδῶσι οἱ πόδες, καὶ ἐναλλάττονται τοῖς κατέχουσι, καὶ μανιομένων οὐδὲν διεσπάκασι, πρὸς ταῦτα πρώτα αἰσθητοῦντες, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἀγελαίων ὄντων, λακτίζοντες, δάκνοντες. ὄντως ἀνὴρ θυμούμενος οὐκ ἔστιν ἡμερος. εἶτα μετ' ☧ πολλοῦ γέλωτος τοῦτον ἀναχωρήσαντες οἴκαδε, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐπιμελοῦντες, μείζονα ἕξουσι τὸν ὀδυνῶν καὶ πολὺ τὸ δέος, ἐννοοῦντες ἀεὶ λύπας ἡμῖν ὠδῖνα ὠργίζοντο. καθάπερ γὰρ οἱ παιδαριῶντες, τοὺς πρόσω ἡγοῦσιν, ἀλλ' ὅταν σωφρονήσωσι, τότε ταῦτα λογίζονται, ἆρα μὴ φίλοι; ἆρα μὴ πολέμιοι καὶ ἐχθροὶ καὶ θεασάμενοι; καὶ γὰρ ὁμοίως ἐπ' ἀμφοτέρων διεδίκασι, τῷ μὲν ὡς καταγωσομένων καὶ μείζονα ποιησόντων τὸν αἰσχύνην, τῷ δὲ ὡς ἐφαπτησομένων. αὖθις δὲ καὶ πλησιάσαντες "τύχωσιν ἀλλήλοις, χαλεπώτερον ὁ δέος· οἶδ, μή τι τῶν χαλεπωτάτων συμβαίη πάσχειν ☧ παθόντα, ἢ πυρετὸς ἀχολουθήσας ἐπεγένετο θάνατον, ἢ οἴδημα ἀνάσαι δεινὸν εἰς ☧ πάντων καταξήσειε χάνδιλον. καὶ τί γάρ μοι μάχης ἔδει; τί δὲ ὕβρεων καὶ φιλονεικίας; "ἀπόλοιτο γὰρ καὶ τὰ· καὶ πᾶσι καταρώνται τοῖς πράγμασι λοιπὸν τοῖς ὀργιστηρίοις τούτοις, καὶ πάντα χορὸν αὐλοῖς τὸν

ἄρχων,

Σηρ. α. ιθ.

λυκ. ς. λζ.

χ. ἀμαυρόται

χ. αὐτὴ

χ. ἐμοὶ

χ. ἀπολοῖτο

ἀρχήν, & δαίμονας ποιήσεις ⓐ ἀλλοτρίους, ἢ ὥρᾳν αἰτιάσηται κακίαν τὴν γεγυμνωμένων. ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὥρας κακῆς (οὐδὲ γὰρ ἔστιν ὥρα κακή ποτε) οὐδὲ δαίμονος [μόνον] τοῦτα ποιητοῦ, ἀλλὰ τῆς ποιούσης τὴν ἀλωκότων. οὗτοι γὰρ ἢ τοῦ δαίμονας ἐπιτιθῶνται, ἢ πόνηρα ἑαυτοῖς ἐπάγουσι τὰ δεινά. ἀλλ' οἶδα ἐρεῖ, φησίν, ἡ καρδία ἢ ταῖς ὕβρεσι δάκνεται. οἶδα κἀγώ. διὰ γὰρ τοῦτο τοῦ κακοῦ τούτου θηρίου θαυμάζω. αἰ γὰρ ἠλωκυῖα, δυνατὸν διακρούσασθαι τὸ πάθος. διὰ τί γάρ, ἀρχόντων ἡμᾶς ὑβριζόντων, τοῦτο μὴ πάσχομεν; * ὅτι φόβος ἀντίρροπος ἔσχηκε τὸ πάθος, ἡμᾶς ἐκδικημάτων, & τοῦτο φωνὴ τὴν ἀρχὴν συγχωρῶν. διὰ τί ἢ ⓐ οἰκέται πρὸς ἡμᾶς ὑβριζόμενοι μυρία, σιγῇ πόνηρα φέρουσιν; * ὅτι ἢ αὐτοὶ Ⓦ αὐτῶν αὐτοῖς ὑπεικείμενον ἔχουσι δεσμόν. σὺ δὲ μὴ φόβον ἐννοήσῃς μόνον Ⓦ τοῦτο τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὅτι σε ἢ αὐτὸς ὁ Θεὸς ὑβρίζει οὕτω, ὁ κελεύων σιγᾶν, & πόνηρα οἴοις τε ὁρᾷως. ἢ εἶπε τοῦτο Ⓦ ὑπὲρ σοῦ, ἵνα σοι πάθω; ἄλλος μοι κατέχει καὶ τὴν δεξιάν, ἢ τὴν γλῶτταν· ἢ "ἐμνήσθη καὶ σοι κἀκείνῳ φιλοσοφίας· τοῦτο ὃ ῥῆμα. νῦν δὲ ἀνεκτὸν μὲν ἔνεκεν ἢ τοῦ ἀφόρητα φέρομεν, & τοῦτο τοῦ ὑβρικότος λέγομεν πολλάκις· ὁ δεινά με ὕβρισεν, οὐ σύ· ὅτι δὲ τοῦ Θεοῦ οὐδὲ τοῦτον ἔξομεν τὸν ἀγαθόν; ἢ ποίαν ἡμῖν ἕξαι συγγνώμην; εἶπωμεν ἢ πρὸς τὸν ἡμέτερον ψυχήν· ὁ Θεὸς ἡμᾶς ὑβρίζει νῦν ὁ κατέχων ἡμῶν τοὺς χεῖρας· μὴ σκιρτῶμεν, μηδὲ ἔστω ὁ Θεὸς ἀνθρώπων ἀπιστότερος ἡμῶν. ἐφείξατε πρὸς ὃ ῥῆμα; ἀλλ' ὁ πρὸς τὰ ῥήματα βούλεται μόνον, ἀλλὰ & πρὸς τὸν τρόπον φείδεσθαι "ὑμᾶς. ἐκέλευσε γὰρ ὁ Θεὸς ῥαπιζομένους μὴ μόνον φέρειν, ἀλλὰ καὶ προτρέχειν ἑαυτοῦ πρὸς τὸ χεῖρόν τι παθεῖν· ἡμεῖς δὲ μὴ τοσαύτης σφοδρότητος ἐνδυτίμεθα, ὡς μὴ μόνον μὴ προτρέχειν ἑαυτοῦ εἰς τὸ κακῶς παθεῖν, ἀλλὰ ἢ "ἀμύνασθαι, πολλάκις δὲ ἢ ἀρχεῖν χειρῶν ἀδίκων, ἢ ἐλαττοῦσθαι νομίζειν, ἀν μὴ τοῦτο ποιήσωμεν καὶ αὐτά. ἢ γὰρ τὸ δεινὸν τοῦτο ἔστιν, ὅτι ἢ νικᾶν οἰόμεθα τὸν ἐχάτιον ἢ τῷ ὑπὸ ὠμοὺς, & κείμενοι κάτω, ἢ μυρίας δεχόμενοι πληγὰς τοῦ ἀμβόλου, κεφτεῖν αὐτὸν νομίζομεν. διὰ, τοῦτο παρακαλῶ, μάθωμεν τίς τῆς νίκης ταύτης ὁ τρόπος, ἢ τοῦτο μετάθωμεν τοῦ τρόπου τὸ εἶδος. τὸ γὰρ παθεῖν κακῶς, τοῦτο ἔστι τὸ στέφανοῦσθαι. εἰ τοίνυν βουλόμεθα ἢ ἡμεῖς ἀνάρπαστοι γενέσθαι τοῦ Θεοῦ, μὴ τῶν ἔξωθεν ἀγώνων, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ νόμον φυλάξωμεν ἐν τοῖς παρούσι τούτοις, ἢ τὸ πόνηρα φέρειν μετὰ μακροθυμίας. οὕτω γὰρ ἢ τῶν παρόντων ἀπαλλαγησόμεθα, ἢ τῶν ἐκεῖθεν καὶ τῶν ἐπηγγελμένων τύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι ἢ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμή, νῦν ἢ ἀεὶ, ἢ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ε. 3 ΠΑΝΤΑ ΔΙ' ΑΥΤΟΥ ΕΓΕΝΕΤΟ, ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονε.

ΜΩϋσῆς μὲν ἀρχόμενος τῆς ἱστορίας, καὶ τῆς συγγραφῆς τῆς ἐν τῇ παλαιᾷ, πρὸς τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν ἀποβλέπει, ἢ ταῦτα ἀπαριθμεῖται διὰ πολλῶν. Ἐν ἀρχῇ γάρ, φησὶν, ἐποίησεν ὁ Θεὸς Ⓦ τὸν οὐρανὸν & τὴν γῆν. εἶτα ἐπάγει, ὅτι καὶ φῶς ἐγένετο, ἢ δεύτερος οὐρανὸς, ἢ ἀστέρων φύσις, ἢ πάντα δὴ πανταχοῦ γῆν ζώων, καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ἵνα μὴ καθ' ἕκαστον ἐπεξιόντες πρόσχωμεν. ὁ δὲ εὐαγγελιστὴς οὗτος ἅπαντα συντέμνων, ἐν ῥήματι "πρόσκαιρῳ δείκνυσι τὰ τε & τὰ ἐκείνων αἰώτερα, ἐνίοτε, ἅτε καὶ γνώριμα ὄντα τοῖς ἀκούουσι, ἢ ὅτι μείζονα ἐπαινούμενος ἐπιδείκνυσι, ἢ πᾶσαν τὴν πρόνοιαν τοῦ δημιουργοῦ ἐνεκεφάλωσε, οὐ πρὸς τὴν ἔργων, ἀλλὰ πρὸς τὸ δημιουργοῦ ἢ πάντα προσαγαγόντος εἰπών. διὰ τοι τοῦτο ἐκεῖνος μὲν· καίτοιγε ὀλίγον μέρος τῆς κλίσεως ἀπολαβών· ὃ-

δὲν γὰ ἡμῖν πρὸς τὴν ἀοράτων διελέγξη δυνάμεων· τούτοις ἐνδιατείβει· ὅθεν ὑ, ἅτε φρὸς αὐτὸν ἀπευθὼν Ⓦ ποιητὴν ἀνελθεῖν, εἰκότως ἅπαντα παιδαγωγεῖ, καὶ ταῦτα, καὶ τὰ ἐκείνῳ σεσιγημένα ἐνὶ καὶ βεβαίῳ λόγῳ πρὸς ἀλλοφώνους παῖδας, πάντα δι' αὐτοῦ ἐγίνετο. καὶ ἵνα μὴ νομίσῃς πάντα ἐκεῖνα μόνον λέγειν αὐτὸν τὰ ⸀ Μωϋσεῖ ἐοικότα, ἐπάγει,

Οτι καὶ χωρεῖς αὐτὸ ἐγίνετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονε· Τοιούτοις τοῖς γινομένοις, κἂν ὁρατόν τι ᾖ, κἂν νοητόν, οὐδὲν χωρεῖς τῆς τοῦ υἱοῦ δυνάμεως εἰς ὃ εἰ) πρόῃσι. οὐδὲ γὰρ δὴ τὸν τελείου τιμίου παῖ, οὐδὲ ἕν, ὅπερ θήσομεν, καὶ σοὶ αἱρετικούς. ἐκεῖνοι γὰρ βουλόμενοι ὃ πνεῦμα κτίσιν εἰπεῖν, φασιν· ὃ γέγονεν ἐν αὐτῷ, ζωὴ ἦν. ἀλλ' ὅτως ἀπεμπόητον ἔχει ὃ λεγόμενον. πρῶτον μὲν γὰρ οὐδὲ κτισεὸς ἦν ἐν ταῦτα τὸ πνεύματος ὑπομνηθῆναι· εἰ ὃ καὶ ἐβούλετο, τίνος ἕνεκεν ὅτως ἀσαφῶς αὐτὸ τέτευκε; πόθεν γὰ δῆλον ὅτι περὶ τὸ πνεύματος τῶν εἴρηται; ἄλλως ὃ, ἀνήσομεν καὶ Ⓦ λόγον τοῦτον, ὃ ὃ πνεῦμα, ἀλλ' αὐτὸν Ⓦ υἱὸν δι' ἑαυτοῦ γινόμενον. ἀλλὰ διαιτᾶσθε, ὥστε μὴ διαφυγεῖν ὑμᾶς ὃ λεγόμενον· ⸀ φέρε, κατὰ τὰ ἐκείνων τὸν ἀναγωγὴν ἴδωμεν τρόπον. ὅτω γὰ ἡμῖν φανερώτερον ὃ ἄτοπον ἔσται. ὃ γέγονεν ἐν αὐτῷ, ζωὴ ἦν. ὃ πνεῦμά φασιν εἰρῆσθαι τὸν ζωόν. ἀλλ' ἡ ζωὴ αὕτη καὶ φῶς ἐδίσκε. ἐπάγει γὰ, καὶ ἡ ζωὴ ἦν ὃ φῶς τῶν ἀνθρώπων. ὁρᾶτε πάλιν ἀῦθις ὃ φῶς τῶν ἀνθρώπων ἐνταῦθα ὃ πνεῦμα λέγει. τί οὖν; ὅταν ἐπάγῃ καὶ λέγῃ, ὅτι ἐγίνετο αὐθρωπος παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀπεσταλμένος, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἀνάγκη περὶ τοῦ πνεύματος αὐτὸν λέγειν καὶ τοῦτο εἰρῆσθαι. οὐ γὰ δῶ λόγον εἶπε, τοῦτον προφητῶν καὶ Θεὸν ⸀ ζωὴν καὶ φῶς ὀνομάζει. ζωὴ γὰ ἦν, φησιν, ὁ λόγος οὗτος, καὶ ἡ ζωὴ αὕτη φῶς ἦν. Εἰ τοίνυν ὁ λόγος ζωή, ὁ ὃ λόγος οὗτος καὶ ἡ ζωὴ σὰρξ ἐγίνετο, ἡ ζωὴ ἐγίνετο σὰρξ, τουτέστιν, ὁ λόγος, καὶ αὐτῆς ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν, ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός. ἆρ τοίνυν ὃ πνεῦμα λέγουσιν ἐνταῦθα τὴν ζωὴν εἰρῆσθαι, ὅσα ποσα ἔνεστι τὰ ἄτοπα. ἔσται γὰ αὖθις σαρκωθὲν οὐχ ὁ υἱός, ἔσται μονογενὴς [υἱός] ὃ πνεῦμα. Εἰ ὃ μὴ τοῦτο, εἰς ἕτερον πάλιν ἀτοπώτατον, τοῦτο φεύγοντες, ἐμπεσούμεθα ὅπως ἀναγαπῶσχοντες. Εἰ γὰ δὴ ὁμολογήσαμεν, ὅτι περὶ τοῦ υἱοῦ εἴρηται, καὶ μὴ σίζαμεν μηδὲ ἀναγνοῶμεν ὥσπερ ἡμεῖς, αὐτὸν ἀφ' ἑαυτοῦ Ⓦ υἱὸν γεγενῆσθαι ἐροῦσιν. εἰ γὰρ ἡ ζωὴ ὁ λόγος, ὃ δὲ γέγονεν ἐν αὐτῷ, ζωὴ ἦν, αὐτὸς τε ἐν αὐτῷ καὶ δι' ἑαυτοῦ γέγονε καὶ τὴν ἀναγνωσιν ταύτην. εἶτα ἵνα εἰπὼν ἐν τῷ μέσῳ, ἐπήγαγε· καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός. "ἰδοὺ καὶ μονογενὴς υἱὸς εὑρίσκεται καὶ τὴ ἀναγνωσιν τῶν ταῦτα λεγόντων, ὃ πνεῦμα τὸ ἅγιον. πρὸς γὰρ αὐτὸν πᾶσα αὐτῷ αὕτη ἡ διήγησις εἴρηται. ὁρᾶτε, ὅταν ἐκκυλισθῇ ὁ λόγος τῆς ἀληθείας, ποῦ παραπέπεται, καὶ ποσα πίπτει καὶ ἄτοπα; Ἰὼ οὖν; οὐκ ἔστι τὸ πνεῦμα φῶς," φησιν; ἔστι μὲν φῶς· ἀλλ' ἐνταῦθα οὐ περὶ τούτου εἴρηται. ἐπεὶ καὶ ὁ Θεὸς λέγεται πνεῦμα, τουτέστιν, ἀσώματος· ἀλλ' οὐ πάντως, εἴπου πνεῦμα εἴρηται, ὁ Θεὸς δηλοῦται. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ περὶ τοῦ παιδὸς τοῦτο φαμέν; οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τοῦ παρακλήτου οὕτο εἰποιμεν ἄν· οἷς, ὅτι ὅπου πνεῦμα, πάντως ὁ παράκλητος δηλοῦται, καίτοιγε τοῦτο αὐτοῦ μάλιστα γνωριστικόν ἐστιν ὄνομα· ἀλλ' οὐ πάντως, εἴπου πνεῦμα, ὁ παράκλητος. καὶ γὰρ καὶ ὁ Χριστὸς Θεοῦ δύναμις καὶ Θεοῦ σοφία λέγεται· ἀλλ' οὐ πάντως, εἴπου Θεοῦ δύναμις καὶ σοφία," ὁ Χριστός. ὅτω δὴ καὶ ἐνταῦθα· εἰ καὶ" φωτίζει τὸ πνεῦμα, ὅμως νῦν οὐ περὶ αὐτοῦ φησιν ὁ εὐαγγελιστής. ἀλλ' ὅταν αὖθις τούτων ἐπιλείσωμεν τὸν" λόγον, ἐπὶ πάλιν πάντα τοῦ παιδὸς ἀναζητοῦντες καὶ τῆς ἀληθείας ἐσόμενα, λέγουσιν, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀναγνώσεως ἐρχόμενοι· ὃ γέγονεν ἐν αὐτῷ, ζωὴ ἦν," ὅτι Εἰ Ἰώ, φησι, γέγονε, ζωὴ ἦν. "Ἰὼ οὖν; καὶ τὰ Σοδομικὰ πάθη, καὶ ὁ κατακλυσμός, καὶ ἡ γέεννα, καὶ μυρία ὅσα τοιαῦτα; ἀλλὰ περὶ δημιουργίας ὁ λόγος ἡμῖν," φησι. μάλιστα μὲν οὖν κακὰ δημιουργίας ἐστίν. ἀλλ' ἵνα ἐκ περιουσίας τὸν λόγον αὐτῷ ἐλέγξωμεν, ἐρώμεθα αὐτούς· Τὸ ξύλον, εἰπέ μοι, ζωή; καὶ ὁ λίθος, ζωή, καὶ ἄψυχα ταῦτα καὶ ἄκινητα; ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ὅλον ζωή; καὶ τίς δὴ τοῦτο εἴποι; καὶ γὰρ

αὐτοζωὴ

αὐτοζωὴ ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ ζωῆς δεκτικός. ὅσα γὰρ πάλιν καὶ ταῦτα τὸ ἄτοπον. ξζ γὰρ
χ. ἡ σὰρξ μου ἐστὶ τὴν αὐτὴν ἀκολουθίαν ἡ ἐν ταῦτα τ̃ λόγων παράξομεν, ὥστε μαθεῖν τὴν ἄνοιαν αὐτ̃ν
καὶ ἐντεῦθεν. ὅτω γὰρ οὐδὲν ὠδάμως ἁρμόττοντα λέγεισι τῷ πνεύματι. ὅταν γὰρ ἐκπέ-
σωσιν ἐκεῖθεν, ἀνθρώποις αὐτὰ παρεικάζουσι, ἃ τ̃ πνεύματος ἐνόμισαν ἀξίως εἰρῆσθαι. πλὴν
χ. αὐτῷ 5 ἀλλὰ ἡ ὕστως " αὐτ̃ ἐξετάσωμεν τ̃ διάνοιαν. ζωὴ ἡ κτίσις λέγεται νῦν, σκοτοῦ ἡ φῶς
ἡ αὐτὴ, ἣ περὶ αὐτῆς ἦλθε μαρτυρήσων ὁ Ιωάννης. διὰ τί οὖν μὴ ἡ αὐτός ὅστι φῶς, (σκό-
χ. κακῶς τὸ τοῦ; τος γὰρ ἐκεῖνος τὸ φῶς, φησὶ) καίτοι ἡ αὐτὸς τῆς κτίσεως ἦν. πῶς οὖν " σκότος ἐστὶν ἐκεῖ φῶς;
πῶς δὲ ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, ἡ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο; ἡ κτίσις ἐν τῇ κτίσει ἦν, ἡ ἡ κτίσις διὰ
τῆς κτίσεως γέγονε; πῶς δὲ ἡ ὁ κόσμος αὐτ̃ " σκότος ἔγνω; τ̃ κτίσιν ἡ κτίσις σκότος ἔγνω; " ὅσοι δὲ ἔ-
10 λαβον αὐτ̃, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι. ἀλλ' ἄλις τ̃ γέλωτος. ὑμῶν γὰρ
ἀφίημι λοιπὸν ἐπεξελθεῖν τῇ τ̃ λόγων τούτων τερατείᾳ, ἵνα μὴ αὐτοὶ τοῦτο δόξωμεν προ-
πηλακίζειν τὸ γελωτοποιεῖν ἁπλῶς, ἡ τ̃ χρόνον εἰκῇ παραλώσωμεν. εἰ γὰρ μήτε περὶ τ̃ πνεύ-
ματος ταῦτα εἴρηται (ὥσπερ οὖν οὐδὲ εἴρηται, καθὼς ἀποδέδεικται) μήτε περὶ τῆς κτίσε-
χ. ἐκ πάντα ως, ἐχρῆν τὸ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀναγνώσεως τὸ πρώτων " ἀποπτύεσθαι σκῆψιν, ὅπερ ἔμ-
15 προσθεν εἰρήκαμεν, τὸ τ̃ γέγονε δι' ἐμοῦ ἐγεγλῆσθαι. εἰ γὰρ τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν ὁ υἱός ὅστι, τὸ δὲ
φῶς τ̃το ζωὴ ἦν, ἡ δὲ ζωὴ γέγονεν ἐν αὐτῷ· ἀνάγκη πᾶσα τοῦτο συνεκδιδῶσι τὴν ἐ-
κείνων ἀνάγνωσιν. διὰ ταύτην ἀφέντες, ὅτι τ̃ νενομισμένην ἔλθωμεν ἀναγνωσίν τε καὶ ζήτη-
σιν. ἥις δέ ὅστιν αὐτή; τὸ μέχρι τοῦ, γέγονεν, ἀναπαύσαντ̃ τ̃ λόγον· εἶτα ἀπὸ τῆς ἑξῆς
λέξεως ἄρξασθαι τῆς λειτουργούσης·

χ. πιθανὸν 20 Εν αὐτῷ ζωὴ ἦν. Ο γὰρ λέγει " τοῦτο ἔστι· χωρὶς αὐτοῦ γέγονεν οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονεν.
Εἰ ἡ γέγονε τ̃ ἡμετέρῳ, φησὶν, ἐκ ἐγένετο χωρὶς αὐτοῦ. ὁρᾷς πῶς τῇ βεβαιείᾳ ταύτῃ περι-
ἡ. πῦ σθήκῃ πάντα διορθώσατο τὰ ὑφορμοῦντα ἄτοπα; " τὸ γὰρ ἐπαγαγεῖν ὅτι χωρὶς αὐτοῦ ἐ-
γένετο οὐδὲ ἕν, ἐς περιαθεῖναι, ὃ γέγονε, τά τε νοητὰ περιέλαβε, ἐς τὸ πνεῦμα ὑπεξεῖλεν.
ὅπερ γὰρ εἶπεν, ὅτι πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ἵνα μή τις λέ-
25 γῃ· ἀκούω εἰ πάντα δι' αὐτοῦ, καὶ τὸ πνεῦμα γέγονε, τ̃ς περιαθήκης ἐδεήθη ταύτης. ἐγὼ
γὰρ, φησὶν, εἴ τι γέγονε τ̃ γεγονότι, τοῦτο εἶπον δι' αὐτοῦ γεγονέναι, κἂν ἀόρατον ᾖ, κἂν ἀ-
χαίρετισις. σώματον, κἂν ἐν τοῖς " ἀοράτοις. Διὰ τοῦτο οὐχ ἁπλῶς εἶπε πάντα, ἀλλ' εἴ τι γέγονε,
τουτέστι, τὰ γεγονότα· τὸ δὲ πνεῦμα οὐ γεγονός. εἶδες διδασκαλίαν ἀκριβεστάτην; ἀνέμνησε
τ̃ς δημιουργίας τῶν αἰσθητῶν. περιελαβὼν γὰρ αὐτὰ Μωϋσῆς ἐδίδαξεν· εἶπε γὰρ θεὸς
30 περιόμνυσι γὰρ ὅτι τὰ ὑψηλότερα ἀγαγὼν, τὰ ἀσώματα λέγω καὶ ἀόρατα, ὑπεξῆλε
τ̃ς κτίσεως ἅπασης ὃ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ὅτω δὲ Παῦλος ἀπὸ τ̃ς χαίρετος ταύτης ἐμπρε-
σθυμος ἔλεγεν, Οτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα. ἐς ὅσα πάλιν ἐν ταῦτα τὴν αὐτὴν ἀ- Κολ. α. ις.
κρίβειαν. ὃ γὰρ αὐτὸ πνεῦμα καὶ ταύτην σκίνει τὴν ψυχήν. ἵνα γὰρ μήτε ὑπεξέλῃ τις
τ̃ν ἡμετέραν τι τ̃ς τοῦ Θεοῦ δημιουργίας διὰ ὃ ἀόρατα αὐτὰ εἶ), μήτε τούτοις ἐγκατα-
35 μίξῃ τ̃ περικλυστον, παραδραμὼν ἐς αὐτὸς τὰ αἰσθητὰ καὶ πᾶσι γνώριμα, τὰ ἐν τοῖς
οὐρανοῖς ἀπαριθμήσας λέγων, Εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαὶ, εἴτε ἐξου- Κολ. α. ις.
σίαι. ὃ γὰρ, Εἴτε, ἐφ' ἑκάστου κείμενον, οὐδὲν ἄλλο ἡμῖν ἐμφαίνει, ἢ τοῦτο, ὃ, πάν-
τα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονεν. Εἰ δὲ τὸ, Διὰ, νομίζεις ἐ-
λαττώσεως εἶ), ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· Σὺ καὶ δεσπότας, Κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίω- Ψαλ. ρα. κε.
40 σας, καὶ ἔργα τ̃ν χειρῶν σου εἰσὶν ⓐ οὐρανοὶ, ὃ περὶ τοῦ παιδὸς ὡς δημιουργοῦ εἴρηται,
τοῦτο περὶ τοῦ υἱοῦ λέγων· οὐκ ἂν εἴποιμι, εἰ μὴ ὡς περὶ δημιουργοῦ, ἀλλ' οὐχ ὑπουρ-
γοῦντός τινι, τὴν δόξαν εἶχεν. Εἰ δὲ ἐν ταῦτα τὸ, δι' αὐτοῦ, εἴρηται, δι' οὐδὲν ἕτερον
πέφυκα, ἀλλ' ἵνα μὴ ἀγένητον ὑποπτεύσῃ τις ⓦ υἱόν. ἐπεὶ, ὅλη ἡ τ̃ς δημιουρ-
γίας ἀξίωμα οὐδὲν ἔλαττον ἔχει τοῦ παιδός, ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· Ωσπερ ὁ πατὴρ Ιωαν. ε. κα.

ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ. Εἰ μὲν οὖν περὶ τῆς γρᾶς καὶ τῆς παλαιᾶς ὁ, κατ' ἀρχὰς σὺ Κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, εἴρηται, σαφὲς ὁ τῆς δημιουργίας ἀξίωμα. εἰ δὲ περὶ τοῦ παθους τοῦτο περιφήτευε εἰρηκέναι λέγεις, τί δὴ Παῦλος ᾧ μὴ πεπονεμηκέναι ὁ περὶ ἐκείνου λεχθὲν καὶ οὕτω τὸν αὐλὸν ἔγγυς πάλιν. Οὐδὲ γὰρ αὖ καὶ ᾧ μὴ περέπειν αὐλὸ ὁ Παῦλος ὁμολογήσειεν, εἰ μὴ σφόδρα ἐθάρρει, ὅτι τῆς ἀξίας ὁμότιμα ἦν. καὶ γὰρ ἴσα ἅλμης ἑκάστης, τὰ τῇ ἀσυγκρίτῳ περέποντα φύσει, ὅπερ τὴν ἐλαφρὸν καὶ ἀποδύουσαν ἐκείνης ἀγαγεῖν. Ἀλλ' ὅτε ἐλαφρὸν ὄντι, οὔτε ἀποδεῖ τῆς τοῦ παθους οὐσίας ὁ υἱός. διόπερ οὐ ταῦτα μόνον ἐθάρρησεν εἰπεῖν ὁ Παῦλος περὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἕτερα τοιαῦτα. τὸ γάρ, ὀξὺ δ, ῥῆμα, ὅπερ ὡς ἄξιόν τινα μόνου τοῦ παθους ἀπονέμεις κλῆσιν, καὶ περὶ τοῦ υἱοῦ φησιν, οὕτω λέγων· Ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα διὰ τῶν ἁφῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγούμενον καὶ συμβιβαζόμενον αὔξει εἰς τὴν ἀνέξησιν τοῦ Θεοῦ. καὶ οὐκ ἐρκέσται τούτῳ μόνῳ, ἀλλὰ καὶ ἑτέρωθεν ὑμῖν ἀποφαίνει τὰ σώματα, τὸ, δι' οὗ, τοῦτο, ὅπερ ἐλαφρώσεως εἶ λέγεις, ᾧ πατρὶ περισταμένων. Πιστὸς γὰρ ὁ Θεός, φησι, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ πάλιν, Διὰ τοῦ βαπτίσματος αὐτοῦ· καὶ Ἀλλαχοῦ, Ὅτι ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. καὶ τῷ υἱῷ μόνῳ τὸ, ἐξ οὗ, ἀλλὰ καὶ ᾧ πνεύματι περισταμένων. καὶ γὰρ τῷ Ἰωσὴφ ὁ ἄγγελος ἔλεγε· Μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου. Τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου· ὥσπερ οὖν καὶ τὸ, ἐν ᾧ, τοῦ πνεύματος οὐ, οὐκ ἀπαξιοῖ καὶ τῷ Θεῷ περισταμένῳ ὁ περιφήτης οὕτω λέγων· Ἐν τῷ Θεῷ ποιήσομεν δυνάμιν. ᾧ ὁ Παῦλος· Δεδόξασμαι, φησιν, εἴπως ἤδη ποτὲ εὐοδωθήσομαι ἐν ᾧ θελήματι τοῦ Θεοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. ὅτι τοῦ Χριστοῦ ἦ πάλιν τοῦτο εἰπεῖν λέγων, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. καὶ ὅλως πολλαχοῦ καὶ συνεχέστερον εὑρεθείη ἂν μεθισταμένων ταῦτα τὰ λέξεις. Ταῦτα ἦ οὐκ ἂν συνέβη, μὴ πάντα κοινὰ τῆς αὐτῆς οὐσίας ὑποκειμένης. ἵνα ἦ δι', πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, μὴ πρὸς τῶν σημείων ὑποπεύσῃς νῦν λεγομένων (πρὸς γὰρ τούτων οἱ λοιποὶ διελέχθησαν εὐαγγελισταί) ἐπάγει μεθ' ταῦτα λέγων· ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, ἀλλ' οὐ τὸ πνεῦμα. Οὐδὲ γὰρ τῶν γινομένων τοῦτο, ἀλλὰ τῶν ὑπὸ τὴν κλίσιν ἅπασαν. ἀλλὰ πέρας ἐχώμεθα τῶν ἐξῆς. Εἰπὼν γὰρ περὶ τῆς δημιουργίας ὁ Ἰωάννης, οἶδ, ὅτι πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν ὃ γέγονεν· ἐπάγει καὶ περὶ τῆς προνοίας λέγων,

Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, Λέγων. καὶ γὰρ ἵνα μηδεὶς ἀπιστήσῃ πῶς τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα δι' αὐτοῦ γέγονεν, ἐπήγαγε· ὅτι ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν. καθάπερ γὰρ ὅτι τῆς πηγῆς τῆς ἀληθοῦς ἀβύσσους, ὅσον αὖ ὑφέλῃς, οὐδὲν ἠλάττωσας τὴν πηγήν· οὕτω καὶ ὅτι τῆς ἐνεργείας τοῦ μονογενοῦς, ὅσα αὖ πιστεύσῃς πρῆχθαι δι' αὐτῆς καὶ πεποιῆσθαι, οὐδὲν ἐλάττων αὐτὴ γέγονε. μᾶλλον δέ, ἵν' οἰκειοτέρῳ χρήσωμαι παραδείγματι, τὸ τοῦ φωτὸς ἐρῶ, ὃ καὶ αὐτὸς ἐπήγαγε εὐθέως εἰπών· καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς [τῶν ἀνθρώπων.] ὥσπερ οὖν τὸ φῶς ὅσας ἂν φωτίσῃ μυριάδας, οὐδὲν εἰς τὴν οἰκείαν ἐλαττοῦται λαμπρότητα· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς καὶ πρὶν ἐργάσεσθαι, καὶ μετὰ τὸ ποιῆσαι ὁμοίως ἀνέλλιπὴς μένει, μηδὲν ἐλαττούμενος, ὑδὲ αὐτοῦν ἐκ τῆς δημιουργίας τῆς πολλῆς· ἀλλὰ καὶ μυρίους δεῖ γενέσθαι κόσμους τοιούτους, καὶ ἀπείρους, ὁ αὐτὸς μένει πᾶσιν ἐπαρκῶν, οὐ πρὸς τὸ παραγαγεῖν αὐτοὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ συγκεφυτῆσαι μετὰ τὴν δημιουργίαν αὐτοῖς. τὸ γὰρ τῆς ζωῆς ὄνομα ἐκεῖθεν οὐ τῆς δημιουργίας μόνον ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ τῆς προνοίας τῆς μετὰ τὴν δημιουργίαν. καὶ περὶ τῆς δυνάσεως ἣ λέγει περιαπαλλεται ἡμῖν, καὶ τῶν θαυμασίων τούτων εὐαγγελίων ἄρχεται. τῆς γὰρ ζωῆς παρεληλυθυίας πρὸς ἡμᾶς, λέλυται τὸ θανάτου κράτος, καὶ τῷ φωτὶ λάμψαντος ἡμῖν οὐκέτι τὸ σκότος ἐστὶν, ἀλλὰ μένει διεσπασμένος ἐν ἡμῖν τὸ ζῆν, καὶ θανάτου αὐτοῦ περιηρέθη οὐ δυνάται· ὥστε ὁ περὶ τοῦ παθους εἰρηται, καὶ περὶ τούτου κυρίως

χ. ζωοποιῆ. χ. ζωοποιεῖ. χ. ἐκπεμπε.

χ. ἀρίθμ.

χ. ὦ

ως δῦ λεχθείη, Οτι ἐν αὐτῷ ζωὴν ἔχουσιν καὶ ἐσμεν. ὁ δὲ Παῦλος δηλοῖ ἐλεγεν· Οτι Πραξ. ιζ. κθ.
ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, καὶ γὰρ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε· διὸ καὶ ῥίζα καὶ θεμέλιος εἴρηται). Κολ. α. ιε.
ὅταν οὖν ἀκούσῃς, ὅλη ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, μὴ ξιώθητον ὑποπλάττης. καὶ γὰρ πρόσωπον δὲ τοῦτο
παρὰ τοῖς φησιν· Ωσπερ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν. ἀλλ'
ὥσπερ ⟨ν⟩ πατέρα οὐκ ἄν εἴποις ἀφ' ἑτέρου συγκεῖσθαι, οὕτω μηδὲ ⟨ν⟩ υἱόν. δὲ γὰρ δὲ ἀλ- Ιωαν. ε. κς.
λαχοῦ φησιν, ὅτι φῶς ἐστιν ὁ Θεός· καὶ "ἄλλαχοῦ, ὅλη φῶς οἰκεῖ ἀπρόσιτον. ταῦτα οὖν
πάντα εἴρηται, οὐχ ἵνα ζωὴν ὑποπλάσωμεν, ἀλλ' ἵνα καὶ μακρὰν" ἀναβῶμεν πρὸς
τὸ τῆς δογμάτων ὕψος. ὅπερ γὰρ οὐκ ἂν δυκόλως εὑρήσοι τις τῶν πολλῶν, πῶς ἐστιν αὐτοῦ
συνουσιαστος ἡ ζωή, πρότερον μὲν εἶπε τὸ ταπεινότερον· ἔπειτα δὲ παιδαγωγίας χάριν
τὸ ὑψηλότερον ἄγει. ὁ γὰρ εἰπών, ὅτι ἔδωκεν αὐτῷ ζωὴν ἔχειν, ἐστὶ πάλιν φησίν, ἐγώ εἰμι
ἡ ζωή, καὶ πάλιν, ἐγώ εἰμι τὸ φῶς. καὶ ποταπόν, εἰπέ μοι, ἐστὶ τοῦτο τὸ φῶς; ἆρα τοιοῦτον αἰσθητόν, ἀλλὰ Ιωαν. ε. μθ.
νοητόν, τὸ ψυχὴν φωτίζον αὐτήν. ὅπερ γὰρ μέλλει λέγειν ὁ Χριστός, Οτι οὐδεὶς δύναται ἐλ-
θεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ἑλκύσῃ αὐτόν, δείκνυσι τοῦτο πρὸς λαβὼν ἐνταῦθα ὁ εὐαγγελιστὴς ἔφη-
σεν, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ φωτίζων, ἵνα καὶ πρὸς ἀκούσῃς μὴ τοιοῦτον, μὴ τοῦ παρόντος εἰ) λέ- Ιωαν. ιε. κε.
γῃς αὐτὸ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ νοῦ. Πάντα γάρ, φησιν, ὅσα ἔχει ὁ πατήρ μου, ἐμά ἐστι. πρὸ τοῦ μὲ
οὖν πρὸς τῆς δημιουργίας ἡμᾶς ἐδίδαξεν· ἔπειτα λέγει καὶ τὰ τῆς ψυχῆς ἀγαθά, ἅπερ παρέχει ἡμῖν ἐλθών, καὶ δι' ἑνὸς ῥήματος ἡνίξατο αὐτὰ ὁ εὐαγγελιστής, εἰπών· καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς
τῶν ἀνθρώπων. καὶ οὐκ εἶπεν, ἦν τὸ φῶς τῶν Ιουδαίων, ἀλλὰ καθόλου τῶν ἀνθρώπων. οὐ-
δὲ γὰρ Ιουδαῖοι μόνοι, ἀλλὰ καὶ ἔθνη πρὸς ταύτην ἦλθον τὴν γνῶσιν, καὶ χρήσιμον ἅπασι πρό-
κειται τοῦτο τὸ φῶς. τίνος δὲ ἕνεκεν οὐχὶ δὲ τοῦ ἀγγέλου προσέθηκεν, ἀλλὰ τῶν ἀνθρώπων εἶ-
πεν; ὅτι νῦν αὐτῷ πρὸ τῆς φύσεως ταύτης ὁ λόγος ἐστί, καὶ τούτοις ἦλθεν εὐαγγελιζόμενος τὰ
ἀγαθά.

5 Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει. Σκοτίαν, καὶ ⟨ν⟩ θάνατον καὶ τὴν πλάνην
φησί. τὸ μὲν γὰρ φῶς τοῦτο τὸ ἀγαθὸν οὐκ ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, ἀλλ' ἐκείνου χωρίς. το
δὲ κήρυγμα μεταξὺ τῆς πλάνης κρατούσης ἔλαμψε, καὶ ἐκείνην ἐφάνισε. καὶ ἐν τῷ θανάτῳ
δὲ ὁμόλογος αὐτός, ὅτως αὐτῷ προσελήλυθε, ὡς καὶ τοῦ ᾅδου κατεχομένους ἀναγαγεῖν.
ἐπεὶ οὖν ὅτε ὁ θάνατος αὐτῷ προσελήλυθε, ὅτε ἡ πλάνη, ἀλλ' ἔστι φαιδρὸν πρωταγωνιστοῦν, καὶ
λάμπει μετὰ τῆς οἰκείας ἰσχύος, διὰ τοῦτό φησι,

Καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβε. Καὶ γὰρ ἔστιν ἀκαταγώνιστον, οὐκ ἐμφιλοχωρούσῃ
ταῖς μὴ φωτισθείσαις βουλομέναις ψυχαῖς.

Εἰ δὲ μὴ πρόσεχε εἶλε, μὴ σε τοῦτο θορυβείτω· οὐδὲ γὰρ ἀνάγκη δὲ βία, ἀλλὰ ΗΘΙΚΟΝ
βουλήσει καὶ γνώμῃ προσάγεται ἡμᾶς ὁ Θεός. μὴ δὴ ταῖς ὑγείαις ἀποκλείσῃς τῷ φωτὶ τού-
του, καὶ πολλῆς ἀπολαύσῃ τῆς τρυφῆς· προσαγίνεται γὰρ τοῦτο τὸ φῶς διὰ πίστεως, καὶ προσα-
γόμενον καταλάμπει λοιπὸν μετὰ πολλῆς τῆς δαψιλείας ⟨ν⟩ ὑποδεξαμένου, καὶ βίον
αὐτῷ παρέχῃς καθαρὸν, μᾶλλον δὲ ἀνενεχῶς ἐνοικῶν ἔνδον. Ο γὰρ ἀγαπῶν με, φησὶ σὺν τολμᾷς μου Ιωαν. ιδ. κγ.
τηρήσει, δὲ· ἐλευσόμεθα ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ προς αὐτὸν, φησι, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιησόμεθα. ὥ-
σπερ οὖν ἡλιακῆς ἀκτῖνος ἀπολαύειν, ὡς χρὴ, οὐκ ἔνι μὴ ἀνοίγοντα τοὺς ὀφθαλμούς· οὕ-
τως οὐδὲ ταύτης μεταλαβεῖν τῆς λαμπρότητος δαψιλῶς, μὴ σφόδρα αἰσθησάμενον
τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα καὶ ὀξυδερκὲς αὐτὸ πρώτιστα κατασκευάσαντα. πῶς δὲ τοῦτο; ὅταν
πονηρῶν ἐκκαθαίρωμεν τῶν παθῶν τὴν ψυχήν. ἡ γὰρ ἀμαρτία σκότος ἐστί, καὶ σκότος βαθύ.
καὶ δύνηται οὐκ ἂν ἀσυνειδότως δὲ λανθανόντως πράσσειν αὐτήν. Πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσσων Ιωαν. γ. κ.
μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς. καὶ, Τὰ κρυφῆ γινόμενα αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν.
καθάπερ [γὰρ] οὖν ἐν σκότῳ τὸ φίλον, οὐκ ἐξευρόν τις ὅσον, ἀλλὰ πάσας ἀγνοεῖ τῶν πραγμά-
των τὰς φύσεις, οὕτω καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ. καὶ γὰρ ὁ πλεονεκτῆσαι βουλόμενος, τὸ ἁρπάσαι τὸν

φίλων ἀπὸ τῦ πολεμίου· ϗ ὁ βασκάνων ℭ ⓦ σφόδρα ὠφελιμώτερον ὡς ἐχθρὸν ὁρᾷ· ϗ ὁ ὑπο-
βουλεύων ὁμοίως πολλὰς πόλεις ἐκπεπολέμωται· ϗ ἁπλῶς ἅπας ὁ τὴν ἀμαρτίαν ποι-
ῶν, τῶν μεθυόντων οὐδὲν διενηόχε ϗ μαινομένων, πρὸς τὸ τῶν πραγμάτων μὴ ὑπογραφῆναι τὴν
φύσιν. ℭ καθάπερ γὰρ νυκτὶ ϗ ξύλον, ϗ μάλιθρον, ϗ σίδηρον, ℭ ἀργυρον, ϗ χρυσὸν, ϗ
λίθον τίμιον, πάντα ὁμοίως ὁρῶμεν, τῦ σκότους αὐτὰ φωτὸς ὄντος· οὕτω ϗ ὁ
βίον ἀκήρατον ἔχων, οὐκ οἶδε τῆς σωφροσύνης τὴν ἀρετὴν, ϗ τῆς φιλοσοφίας τὸ κάλλος.
ἐν γὰρ σκότῳ, καθάπερ ἔφθην εἶπών, κἂν λίθοι κέωνται τίμιοι, τὸ κάλλος οὐκ ἐμφαί-
νουσιν, ϗ ταῦτα τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ ταῦτα τὴν ἀγνοιαν τῶν ὁρώντων. ϗ τοῦτο ἦν
μόνον ἡμῖν τὸ δεινὸν τοῖς ἐν ἁμαρτίαις ὖσι συμβαίνει· ἀλλ' ὅτι ϗ φόβῳ συζῶμεν διηνεκεῖ, ϗ
καθάπερ ⓐ δεσμωτικὸς ἀσελήνου βαδίζοντες τρίβωσι, κἂν μηδεὶς ὁ φοβῶν πρῇ· ὕπου ϗ οἱ
τὴν ἁμαρτίαν ἐργαζόμενοι θαρρῆν οὐκ ἔχουσι, κἂν μηδεὶς ὁ ἐλέγχων ᾖ, ἀλλὰ πάντα δεδοί-
κασι ϗ ὑποπτεύουσιν ὑπὸ τῦ ζωηδότος κεντρίζομενοι, ℭ πάντα αὐτοῖς δέους ϗ ἀγωνίας χ. δειλίας
ὄντι μεστὰ, πάντα προβλέποντας, πάντα φοβουμένους. Φύγωμεν τοίνυν τὴν ὕπνον ὀδυνη-
ρὰν ζωήν. ϗ γὰρ μετ' τὸ ὀδυρῶν τοῦτον θάνατος ἔψεται, θάνατος ἀθάνατος. οὐδὲ γὰρ
ὅσον τῆς ὄντως κολάσεως τέλος. ϗ ἐν τούτοις ἦν τῶν πραπαιόντων οὐδὲν διενηόχασιν ⓐ
πρόγματα ὀνειρόπολοῦντες οὐχ ὑφεστῶτα. ϗ γὰρ δοκοῦσι πλουτεῖν ϗ πλουτοῦντες, ϗ
νομίζουσι τυφᾶν ϗ τυφῶντες, ϗ ϗ πρότερον ἀθανάτους τῆς ἀπάτης ὡς χρὴ ταύτης, ἕ-
ως ἂν τῆς μανίας ἀπαλλαγῶσιν, ἕως ἂν ⓦ ὕπνου ἀποτινάξωνται. διὸ νήφειν ϗ ἐγρηγορέναι
πᾶσιν ὁ Παῦλος διακελεύεται· ϗ ὁ Κύριος πάλιν τὰ αὐτὰ πάλιν. ὁ νήφων γὰρ ϗ ἐγρηγορὼς, κἂν ὑ-
πὸ τῆς ἁμαρτίας ἁλῷ, ταχέως αὐτὴν ἀποκρούεται· ὁ δὲ καθεύδων ϗ ἀγρηκὼς, οὐκ ἀ-
θανάτως πῶς ἀπ' αὐτῆς κατέχεται. μὴ τοίνυν καθεύδωμεν. οὐ γὰρ νυκτὸς ὁ καιρὸς, ἀλλ'
ἡμέρας. ὡς ἐν ἡμέρᾳ τοίνυν εὐσχημόνως περιπατήσωμεν. οὐδὲν γὰρ ἁμαρτίας ἀσχημονέ-
στερον. ἔλαττον κακὸν εἰς ἀσχημοσύνης λόγον γυμνοὺς, ἢ ἁμαρτωλοὺς ϗ πλημμελεῖν
τας περιέρχεσθαι. σκῆνο μὲν γὰρ ὁ τοσῦτον ἔγκλημα, πολλάκις δὲ ϗ ἀπὸ πενίας γίνοιτ' ἄν·
τῦ δὲ ἁμαρτάνοντος οὐδὲν αἰσχρότερον ϗ ἀτιμότερον. σκοπῶμεν οὖν τοῦ εἰς δικαστήριον
ἀπιόντας ἁρπαγῆς ἕνεκα ϗ πλεονεξίας, πῶς αἰσχροὶ ϗ καταγέλαστοι φαίνονται πάντα διαμ-
φιπτοῦντες, ψευδόμενοι ℭ ἐπαμυνόμενοι. κἀμοὶ δὲ ὅπως ἐσμὲν ἐλεεινοὶ ϗ θαλαίπωροι, ὡς
ἱματίου μὲν μὴ δυ' ὑποψίαν ἁπλῶς προβεβλῆσθαι ϗ διεγραμμένως, ἀλλὰ, κἂν ἕτερον ἴ-
δωμεν τοῦτο πάσχοντα, διοργούμεθα· πάντων δὲ ϗ ἡμῶν ϗ τῶν πλησίον κεφαλὴν προπα-
τουμένων, μηδεὶς ἐπαμυνάτω. Ἆ γὰρ αἰσχρότερον, εἰπέ μοι, ἀνδρὸς πρὸς γυναῖκα περὶλω 30
ἐπίστου; Ἆ δὲ ὑβεισοῦ, πῖ δὲ λοιδόρᾳ ϗ βασκάνου καταγελαστότερον γίνοιτ' ἄν'; πόθεν οὖν
ἂν δοκῆ ταῦτα οὕτως εἶναι αἰσχρὰ, ὡς τὸ γυμνοὺς προπατεῖν; ἀπὸ τῆς ζωηδείας μόνης. χ. πάντα
τοῦτο μὲν γὰρ οὐδεὶς οὐδέποτε ἐκὼν ἔπαθεν· σκῆνος δὲ ἅπασιν ἀεὶ τολμᾶται μετ' ἀδείας. ἐ-
πεὶ εἴ τις εἰς ἀγέλων πλῆθος ἦλθε, πρὸ οἷς οὐδὲν οὐδέποτε τοιοῦτον ἐγίνετο, εἶδεν ἂν'' αὐ- χ. πῶς
τοῦ ἀκριβῶς ⓦ πολιὼ γέλωτα. ϗ Ἆ λέγω πλῆθος ἀγέλων; ἐν γὰρ τοῖς βασιλείοις αὐλοῖς 35
τοῖς πρὸ ἡμῶν, εἴ τις αὐ πόρρωθεν εἰσαγαγὼν χοῦτο αὐτὴν, ἢ οἴνου μέθη'' καταβαρεῖτο, ἢ ἄλλο χ. κατηφῆ
τι τοιοῦτον ἀσχημονήσειε, τὴν ἐσχάτην δίδωσι δίκην. εἰ δὲ ἐν βασιλείοις οὐκ ἀνεκτὸν τὰ
τοιαῦτα τολμᾶν, πολλῷ μᾶλλον, τοῦ πρωταγωνοῦ βασιλέως πρόντος, ϗ τὰ γινόμενα θεωμένου
καὶ τοιαῦτα τολμῶμεν, τὴν ἐσχάτην ὑποσησόμεθα κόλασιν. διὸ παρακαλῶ, πολλὴν ἐν
τῷ βίῳ τὴν ἡσυχίαν ἐπιδειξώμεθα, πολλὴν τὴν καταφρόνησιν. ϗ γὰρ ἔχομεν βασιλέα 40
πρῶτα ὁρῶντα διηνεκῶς τὰ ἡμέτερα. ἵνα οὖν ἡμᾶς ἀεὶ ὄντα θαυμαστῶς φωτίζῃ ὁ φῶς, ἐπι-
τασώμεθα ταύτην τὴν ἀκτῖνα. οὕτω γὰρ ϗ τῶν ὄντων ℭ τῶν μελλόντων ἀπολαύσομεν ἀγαθῶν,
χάριτι ℭ φιλανθρωπίᾳ τῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ϗ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅ-
μα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ.

Ομιλ. ς. Ο ΕΓΕΝΕΤΟ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΑΠΕΣΤΑΛΜΕΝΟΣ ΠΑΡΑ Θεοῦ· ὄνομα αὐτῷ Ιωάννης.

Ἐπεὶ δὲ Θεοῦ λόγου ἄξια λεχθεὶς καὶ κατεπείγοντα ἐν παροιμίοις ἡμῖν, οὐδὲν ἧττον καὶ ἄξει παραίνων, καὶ ὅτι χρὴ τὸν λόγου κήρυκα, τὸν ὁμώνυμον αὐτῷ, Ιωάννῃ ἕπεσθαι λοιπόν. σὺ δὲ ἀκούων ὅτι παρὰ Θεοῦ ἀπεστάλη, μηδὲν λοιπὸν ἀνθρώπινον εἶναι νόμιζε τῶν λεγομένων πρὸς ἐκείνου. οὐ γὰρ καὶ αὐτός, ἀλλὰ τὰ τοῦ πέμψαντος ἅπαντα φθέγξεται. διὸ καὶ ἄγγελος παρωνόμασται· ἀγγέλου δὲ ἀρετὴ τὸ μηδὲν ἴδιον εἰπεῖν. τὸ δέ, ἐγένετο, οὐ παῤ αὐτοῦ ἐστὶ τοῦ εὐαγγελιστοῦ πρόδηλον δηλωτικόν, ἀλλὰ τοῦ ἀποστολῆς ἀξιωθῆναι τοῦτο. τὸ γὰρ, ἐγένετο ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ, ἀντὶ τοῦ, ἀπεστάλη παρὰ Θεοῦ. πῶς οὖν τὸ, ὁ μορφὴν Θεοῦ ὑπάρχων, καὶ τὸ παρὰ τοῦ πατέρα ἁρπαγμὸν ἁρπαγμὸν ἀξίας εἰρῆσθαί φασι, ἀλλὰ τὸ μὴ παρασχεῖν τὸ ἄρθρον; ἰδοὺ γὰρ καὶ οὗτος ἁρπαγμὸν ὃ ἁρπάγη παρέσχε[2]. ἆρα καὶ τὸ παῖδες ἄρρη[3]; Οὐκοῦν ἐρωτῶ σε τὸν παράφρονα λέγοντα· ὅτι ἰδοὺ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου; Τί γὰρ ἐμοὶ καὶ σοὶ δύο πρόσωπα δῆλα δηλωτικά. Ἐξῆλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. Τί τοῦτο, ὁ δοῦλος τῷ δεσπότῃ μαρτυρεῖ, ἴσως ἐρεῖ τις ἄν· ὅταν οὖν μὴ μόνον ὑπὸ τοῦ δούλου μαρτυρούμενοι αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ παραγινόμενον ἴδωσι πρὸς αὐτὸν, καὶ μὴ Ιουδαίων βαπτιζόμενον ὑπ' αὐτοῦ, ἆρα οὐ μᾶλλον ἐκπλήττονται καὶ ἀπορήσουσι; ἀλλ' οὐ χρὴ παραπλήσιον τοῦτο ὑποπτεύειν, ἀλλ' ἐκπλήττειν τὴν ἄφατον ἀγαθότητα. εἰ δέ τις ἐπιμείνῃ ἔτι ἰλιγγιῶν καὶ θορυβούμενος, ἐρῶ πρὸς αὐτὸν τοῦτο, ὃ καὶ πρὸς Ιωάννην εἶπεν, ἄφες ἄρτι· οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. εἰ δέ ὅτι πλέον παρεληλύθη τις, πάλιν ἐρῶ, ἃ πρὸς τοὺς Ιουδαίους ἔφησε, καὶ πρὸς αὐτόν· οὐχ ὅτι παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω. Εἰ τοίνυν μὴ δεῖται τῆς μαρτυρίας παρ' ἡμῶν, ἵνος ἕνεκεν ἀπεστάλη παρὰ Θεοῦ ὁ Ιωάννης; οὐχ ὡς ἀνθρώπου δεομένου τῆς μαρτυρίας (τοῦτο γὰρ τῆς ἐσχάτης βλασφημίας ἐστίν) ἀλλὰ τί δή; αὐτὸς ὁ Ιωάννης διδάσκει λέγων, ἵνα πάντες πιστεύσωσι δι' αὐτοῦ. καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς εἶπεν, ὅτι παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν οὐ λαμβάνω, ἵνα μὴ δόξῃ παρὰ τοῖς ἀνοήτοις ἑαυτῷ περιπίπτειν, νῦν μὲν λέγων, ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ (καὶ γὰρ Ιωάννου ἐδήλου) νῦν δὲ λέγων, παρὰ δὲ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν οὐ λαμβάνω, ἐπήγαγε τὴν λύσιν παραχρῆμα, εἰπών· Ἀλλὰ ταῦτα λέγω ὑμᾶς ἵνα σωθῆτε· ὡσανεὶ ἔλεγεν, ὅτι μὴ Θεός εἰμι, καὶ Θεοῦ γνήσιος υἱὸς καὶ τῆς οὐσίας ἐκείνης τῆς ἀκηράτου καὶ μακαρίας, οὐδενὸς δεόμεθα μαρτυρήσοντος. καὶ γὰρ μηδεὶς ἐθέλῃ τοῦτο ποιῆσαι, οὐδὲν ἐγὼ παρὰ τοῦτο εἰς τὴν φύσιν ἠλαττώμεθα τὴν ἐμήν. ὅπερ δὲ τῆς σωτηρίας μοι μέλει τῆς τῶν πολλῶν, τοῦτο χάριν εἰς τοῦτο κατέβαινε παπεινότητος, ὡς καὶ δι' ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν ἐπιτρέψαι τὴν ἐμήν. διὰ γὰρ τὸ χαμαίζηλον καὶ ἀσθενὲς τῶν Ιουδαίων, ὅτως βιληπιστέρα αὐτοῖς καὶ βιγλωστέρα ἤμελλεν ἡ εἰς αὐτὸν γίνεσθαι πίστις. ὥσπερ οὖν σάρκα περιεβάλλετο, ἵνα μὴ γυμνῇ τῇ θεότητι προσβαλὼν ἅπαντας ἀπολέσῃ, οὕτω καὶ κήρυκα δι' ἀνθρώπου ἐξέπεμψεν, ἵνα τῆς συγγενοῦς ἀκούοντες φωνῆς, εὐκολώτερον καὶ τότε ἀκούοντες προσέρχωνται. ἐπεὶ ὅτι γε τῆς ἐκείνου οὐδὲν ἐδεῖτο μαρτυρίας, ἤρκει δεῖξαι μόνον ἑαυτὸν, ὅστις ἐν γυμνῇ τῇ οὐσίᾳ, καὶ παπεινώσαι πόλας. ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἐποίησε δι' ὅπερ ἔφθην εἰπών. πόλας γὰρ ἂν ἠφάνισε μηδενὸς δυναμένου τὸν ἀπρόσιτον ἐκείνου τοῦ φωτὸς προσβολὴν ἐνεγκεῖν. διὰ τοῦτο καὶ σάρκα, καθάπερ ἔφθην εἰπών, ἐπερέβετο, καὶ ἐνὶ τῶν ἡμετέρων ὁμοδούλων ἐχρείζει τὴν μαρτυρίαν, ὅπερ πολλὰ πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων ἐπιφαγματεύσατο σωτηρίαν, καὶ πρὸς τὴν

ἀξίαν

ἀξίαν μόνον τ̃ ἑαυτ̃, ἀλλὰ κ̀ πολὺ δείκνυσι τ̀ ὠφέλιμον τοῖς ἀκούουσιν ὁρῶν. ὅσῳ οὖν κ̀ αὐτὸς ἀριστόμυθος ἔλεγε, ταῦτα λέγω δ̀ ὑμᾶς ἵνα σωθῆτε. κ̀ ὁ βαπτιστὴς δ̀ τὰ αὐτὰ τῷ δεσπότῃ φθεγόμενος, μ̃ τ̀ εἶπεν, ἵνα μ̃ρτυρήσῃ περὶ τ̃ φωτός, ἐπήγαγεν, ἵνα πάντες πιστεύσωσι δ̀ αὐτ̃· μονονουχὶ λέγων, μὴ νομίσῃς ὅτι δι᾽ τοῦτο μ̃ρτυρήσων ἦλθεν ὁ βαπτιστὴς Ἰωάννης, ἵνα μ τῷ δεσπότῃ περαδῷ εἰς ἀξιοπιστίας λόγου· ἀ δι᾽ τοῦτο, ἀλλ᾽ ἵνα ⓐ ὁμόφυλοι πιστεύσωσι δ̀ αὐτ̃. ὅπου γὰ̀ ταύτην περιμελεῖν τὴν ἀνθρωπίνην ἀσυδοξίαν τοῦτο" εἴρηκε, κ̀ οὐ τ̃ μ̃ ταῦτα δῆλον. ἐπήγαγε γὰ̀, οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, [φησὶν]. εἰ δ̀ μὴ πρὸς τ̀ ἀνθρωπίνην ταύτην ἰσχάνων ὁ μῦθος ἐπεμελήθη τοῦτο, πῶς ἦλθεν ἁπλῶς ὁ λεγόμενος, κ̀ ταυτολογία μᾶλλον, ἢ σαφήνεια διδασκαλίας ἦν. εἰπὼν γὰ̀, ὅτι ἀπέσταλη ἵνα μ̃ρτυρήσῃ περὶ τ̃ φωτός, τί πάλιν λέγει, οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς; οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ μάτην· ἀλλ᾽ ὅτι ὡς τὰ πολλὰ π̃ρ̀ ἡμᾶς μείζων ὁ μ̃ρτυρῶν τ̃ μ̃ρτυρουμένου κ̀ ἀξιοπιστότερος πολλάκις εἶ δοκῇ, ἵνα μή τις κ̀ ὑπὲρ τ̃ Ἰωάννην τοῦτο ὑποτοπεύσῃ, οὐ περοιμίων εὐθέως τ̃ ποτηρὰν ταύτην ὑποψίαν αἴρῃ κ̀ περὶρριζον αὐτ̃ διαπασάσας, δείκνυσι, τίς μ̃ ἐστ̃ ὁ μ̃ρτυρῶν, τίς δ̀ ἐκεῖνος ὁ μ̃ρτυρούμενος, κ̀ ὅσον τὸ μέσον τ̃ τε μ̃ρτυρουμένου κ̀ τ̃ μ̃ρτυροῦντος ἐστί. κ̀ τοῦτο ποιήσας, κ̀ δείξας αὐτοῦ τ̀ ἀσύγκριτον ὑπερέχοντα, ὕστερον μ̃ ἀδείας λοιπὸν κ̀ τῷ λυπροτέρῳ ἐπεξέρχεται λόγῳ· κ̀ εἴ τι τῶ ἀνθρώπων ἦν ταῖς τ̃ μείζονος ὑποτοπεύσῃ, τοῦτο ὀκ μέσου μ̃ ἀκριβείας ἄρας, ὕστερον ἅπασι * μετ᾽ εὐχερείας λοιπὸν καὶ ἀκωλύτως ⓦ τῆς διδασκαλίας ἐφέξῃς" εἰπὼν λέγων.

*ἐπέξεισι, ἢ χ. περαίνει

ΘΕΙΚΟΝ Εὐξώμεθα δὴ λοιπὸν, μ̃ τῆς τ̃ νοσημάτων τούτων ἀποκαλύψεως κ̀ τῆς τ̃ δογμάτων ὀρθότητος, κ̀ βίον ἡμῖν ἡμερεύσαι καθαρὸν, κ̀ πολιτείαν λαμπρὰν. ὅπ̃ τούτων ὄφελος μέν, ἔργων μὴ παρόντων ἡμῖν ἀγαθῶν. καὶ̀ γὰ̀ ἅπασαι τὴν πίστιν ἔχουσιν, κ̀ τὴν τ̃ γραφῶν κατανόησιν, τῆς δ̀ ἀπὸ τ̃ βίου περιστάσεως ὠφελοῦμεν ἐρημοι κ̀ γυμνοὶ, οὐδὲν δ̀ κωλύει εἰς δ̀ τῆς γεέννης ἀπενεχθῆναι πῦρ, κ̀ εἰς ἄπειρον κατὰ τῆς ἀσεβέστου καθικέσθαι φλογός. ὥσπερ γὰρ ⓐ τὰ ἀγαθὰ περιέξοντες ἀναπήσονται εἰς ζωὴν αἰώνιον, οὕτως ⓐ τἀναντία τετολμηκότες εἰς αἰώνιον κόλασιν κ̀ τὰρ ὑδέποτε ἔχουσαν. διὸ πᾶσαν ὑπόδυξώμεθα ἀσυδοξίαν, ὥστε μὴ δ̀ ἡμόμυθον ἡμῖν ἀπὸ τῆς ὀρθῆς πίστεως κέρδος ἀφαιρεῖσθαι τῆ τ̃ ἔργων φαυλότητι, ἀλλὰ καὶ ὑπερθῆναι βιβλοκλυσίαν ἅπασαν, μ̃ π̃ρ̀ησίας ἰδεῖν ⓦ Χριστόν. ταύτης γὰρ ἴσον οὐδὲν τῆς μακαριότητος" εἶπε ποτ᾽ αὖ. ἠξιοῦτο δὲ πρὸς ἡμᾶς" ὑπὲρ τούτων τ̃ ἐρημιῶν, εἰς δόξαν Θεοῦ πρᾶξαι· ᾧ ἡ δόξα ἅμα τ̃ μονογενεῖ υἱῷ, κ̀ ᾧ πνεύματι ᾧ ἁγίῳ, εἰς τοὺς αἰῶνας τ̃ αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ἐπήκοος

χ. ἠξίωσε δ. χ. ἀξίωσε δ' ὑπὲρ;

Ομιλ. ζ. 9 ΗΝ ΤΟ ΦΩΣ ΤΟ ΑΛΗΘΙΝΟΝ, Ο ΦΩΤΙΖΕΙ πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς ⓦ κόσμον.

Διὰ τοῦτο, ὦ πολυπόθητα τέκνα, καταμέρος ὑμᾶς τοῖς ἀπὸ τ̃ γραφῶν ἑστιῶμεν νοήμασι, κ̀ ὀκ ἀθρόα πάντα ἐκχέομεν, ἵνα ῥᾳδία τ̃ ἀεὶ καταδημομένων ὑμῖν ἡ φυλακὴ γένηται. κ̀ γὰ̀ ὅτι τῆς οἰκοδομίας ὁ μὲν μηδέπω τ̃ πρώτων λίθων σφιγγένων ἑτέρους ὑπερθείς, σαθρὰ ἄπαντα καὶ βιοκαπάληπτον ὑφαίνει ⓦ τοῖχον· ὁ δ᾽ δυναμένων πρότερον παγίων ⓦ χάλικα, καὶ οὕτω τὸ λοιπὸν καταμικρὸν ὑπερθείς, μ̃ ἀσφαλείας ἅπασαν ἀπαρτίζει τὴν οἰκίαν, οὐκ ὀλιγοχρόνιον ἴσως, οὐδὲ βιοδιάλυτον, ἀλλὰ βεβαίαν κατασκευάζων αὐτὴν. τούτους καὶ ἡμᾶς μιμούμεθα τοὺς οἰκοδόμους· καὶ κ̀ τὸν αὐτὸν τρόπον τὰς ὑμετέρας οἰκοδομοῦμεν ψυχάς. καὶ γὰρ δεδοίκαμεν μὴ ποτε τῆς προτέρας καταβολῆς νεοπαγὴς ὑπαρχούσης, ἢ τ̃ δευτέρων ὑπερθήκη θεωρηθ̃ κ̀ τοῖς προτέροις λυμαίνηται, τῆς διανοίας ὀκ ἀρκούσης ἅπαντα

πάντα ὁμοῦ καταφλεῖν. τί τοίνυν ὅστι ὃ σήμερον ἡμῖν διαγνωσθέν; ἰωὴ ὃ φῶς ὃ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἀνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. ὅπερ γὰρ αὖθις περὶ τοῦ Ιωάννου διαλεγόμενος ἔλεγεν, ὅτι ἦλθεν ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, καὶ ὅτι οὐκ ἀπεκάλει, ἵνα μή τις αὐτὰ ἀκούων ἀφ' τῶν τοῦ μαρτυροῦντος περὶ σφατον πάθοι τι καὶ περὶ τὸ μαρτυρούμενον τοιαύτην τινὰ ὑπόνοιαν λάβῃ, ἀνήκατε τῶν ἀκουόντων, καὶ πρὸς τὸ ἐπέκεινα πάσης ἀρχῆς προπέμψειν ὑπαρξιν, τὸ ὕδατος λήψουσαν ὑδὲ ἴσα μόνην. καὶ πῶς ἔνι τοῦτο, φησιν, "γόνυ σύνταξιν ἔχῃ; περὶ Θεοῦ διαλεγόμεθα, καὶ ὃ πῶς ἐρωτᾷς; καὶ ὑ δέδοικας ὀρθῶς φείδεις;" ἀλλ' αὖ μόν σε ἐρήσεται ἡς, πῶς ἢ ἡμῶν ἀτελεύτητον ἔξοισιν αἱ ψυχαὶ τὸ ζωὴν καὶ τὰ σώματα μὴ ταῦτα, καταγελάσῃ τῆς πράξεως, ὡς ὀρθὸν μὲν διανοίας σὺ τὰ τοιαῦτα ζητῆν, ἀλλὰ δεῖν πιστεύειν μόνον καὶ μὴ περιεργάζεσθαι ὃ εἰρημένον, ἀρκοῦσαν ἔχοντα ἀπόδειξιν τοῦ λεχθέντος, τὴν δυνάμιν τοῦ εἰρηκότος. αὐτὴ γὰρ ψυχὰς καὶ σώματα ἐργαζόμενον, καὶ τῆς κλίσεως ἁπάσης ἀσυγκρίτως ὑπερέχοντα δι' ἀρχὴν εἰ φαίμεν, τὸ ζῆν ἡμᾶς ἀπαιτήσεις; καὶ τίς δ' ταῦτα καθεκτικὰς εἰ φαίη ψυχῆς, "ἢ ὑγιαίνοντος λογισμοῦ; ἤκουσας ὅτι ἰωὴ ὃ φῶς ὃ ἀληθινόν. τί φιλονεικεῖς εἰκῇ καὶ μάτην ὑπαρχοντα ὡς λογισμῷ τὸ ἄπειρον ταύτην ζωὴν;" ὀρθὲ γὰρ οἴοντε. τί ζητεῖς τὰ ἀζήτητα; τί περιεργάζῃ τὰ ἀκατάληπτα; εἶτ' ἐγκεύεις τὰ δυσεξερεύνητα; κατεμάνησον τὴν ἡλιακὴν ἀκλίνων τὴν ῥίζαν αὐτήν. ἀλλ' οὐ δυνήσῃ, καὶ ὅμως οὐκ ἀγανακτεῖς ὀρθὲ δυσχεραίνεις ὅτι τῇ ἀσθενείᾳ. πῶς οὖν ἐν τοῖς μείζοσι τολμηρὸς τέλειος καὶ προπετὴς ὁ τὸ βροντᾶν υἱὸς ὁ Ιωάννης" ὁ τὸ σάλπιγγα ἔχων τὸ πνευματικὸν, ὃ, τί, "ἀκούσας ἀφεῖ τὸ πνεύματος ὀρθὲν ἐπεζήτησε πλέον· σὺ δ' ὁ τῆς χάριτος ἀμοιρῶν τὸ ἐκείνου, καὶ ἀπὸ τῶν δειλῶν φθεγξόμενος λογισμῶν, ὑπερβλύσαι τὸ μέγεθος τὸ ἐκείνου γνώσεως φιλονεικεῖς; "ἀφεῖ ὅτο τοιαῦτα ὀρθὲ περὶ ὃ μέγεθος τῆς ἐκείνου γνώσεως ἀφικέσθαι δυνήσῃ. τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ ἀβόλου μεθοδεία· ὀξύνει μὲν τὸν ἀφεῖ τὸ Θεοῦ δοθέντων ὁρῶν ἡμῖν ὀρθὸν πειθομένους αὐτῷ ὡς ὅτι πολλῷ μείζοσιν· ὅταν γ' ταῖς ἐλπίσι ταύταις δελεάσας, ἐκβάλῃ τῆς τοῦ Θεοῦ χαρίτος, τότε λοιπὸν ὑ μόνον ὀρθὲν ἐπὶ πλέον περισπάσῃ (πῶς γὰρ, ἄβολος ὤν;) ἀλλ' ὀρθὲ ἐπὶ τὰ πρόσω, ἔνθα ἀσφαλῶς καὶ βεβαίως διατελέσομεν, ἀφίσει ἐπιμελεῖν, ἀλλὰ πολλαχοῦ περιάγει πλανωμένους καὶ οὐκ ἔχοντας ὑδαμοῦ στῆναι. ὅτου καὶ ἐκ τῆς τοῦ παραδείσου ἀπαγωγῆς ἐποίησεν ἐκπεσεῖν. περισσοχία γὰρ μείζονος γνώσεως καὶ τιμῆς φυσικὰς αὐτὸν, καὶ τῶν τότε ὑπαρχόντων αὐτῷ μὴ ἀδείας ὀξέβαλεν. ὑ γὰρ μόνον ἰσόθεος ὑ γέγονε, καθὼς ὑπωμόσατο αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν τοῦ θανάτου τυραννίδα "κατέπεσεν, ὑ μόνον ὀρθὲν πλέον ἀπὸ τῆς τοῦ ξύλου βρώσεως περισλαβών, ἀλλὰ καὶ τῆς γνώσεως ἧς εἶχεν, ὑ μικρὸν ἀπολέσας ἐλπίδι πλείονος" γνώσεως. τότε γὰρ αἰσχύνεσθαι, καὶ καταδύεσθαι ὅπου τῇ γυμνότητι ὅτε αὐτῷ περισκέλλετο, περὶ τῆς ἀπάτης αἰωτέρω ταύτης ὅλη τῆς αἰσχύνης· αὐτό τε γὰρ τὸ ὁρᾶν ἑαυτὸν γυμνὸν ὄντα, καὶ δεῖσθαι λοιπὸν τῶν ἀπὸ τῶν ἱματίων περιβολῆς, καὶ ἕτερα αὐτῷ πλείονα ἀπὸ τοῦδεν ἐφύη πάθη τότε. ὅσαπερ ἵνα μὴ καὶ ἡμεῖς πάθωμεν, πειθώμεθα τῷ Θεῷ, καὶ μιμώμεθα ἐν οἷς αὐτὸς ἡμῖν περισκέπτεται, καὶ μηδὲν περαιτέρω πολυπραγμονῶμεν, ἵνα μὴ καὶ τῶν ἤδη δοθέντων ἡμῖν ἐκπέσωμεν ἀγαθῶν, καθάπερ καὶ ὅτοι πεπόνθασι. τῆς γὰρ ἀνάρχου ζωῆς ἀρχὴν ὀπτιζητοῦντες βύρσιν, καὶ ἄπερ ἠδυνάσατο ἔχειν ἀπώλεσαν, ὅτε* ὃ ζητούμενον βύρσιν (ὀρθὲ γὰρ ὅστι δυνατὸν) καὶ τὸ ὑγιοῦς περὶ ὃ μονογενοῦς δέξασθαι πίστεως. ἀλλ' ἡμεῖς μὴ μεταίρωμεν ὅρια αἰώνια, ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλ' εἰκῶμεν πάντα τοῖς τοῦ πνεύματος νόμοις, καὶ ἀκούοντες ὅτι ἰωὴ ὃ φῶς ὃ ἀληθινόν, μηδὲν πλέον ὀπτιζητῶμεν βύρσιν. ὀρθὲ γὰρ ἔνι ταύτην ὑπερβῆναι τὴν ῥῆσιν. εἰ μόν γὰρ ὡς ἀνθρωπος ἐγένετο, αὐτάγκη μέσον εἶναι τοῦ γεννῶντος καὶ τοῦ γεννωμένου. ὅπερ ἀρρήτως καὶ ὡς Θεῷ πρέπον ὅστι, τοῦ παρὰ καὶ τοῦ μὴ ἀναχώρησις. τῶν χρόνων γὰρ ταῦτα ὀνόματα· ὁ υἱὸς καὶ τῶν αἰώνων πάντων ὅστι ποιητής. οὐκοῦν οὐ πατὴρ, φησιν, ἀλλ' ἀδελφός.

φός. ποία ἀνάγκη, εἰπέ μοι; εἰ μὴ γὰρ τὴν πατέρα τὴν υἱὸν οὐκ ἐτέρας ἐλέγομεν εἶναι φύσεως, καλῶς ἂν ταῦτα ἔφης τότε. εἰ δὲ ταύτην μὲν φεύγομεν τὴν ἀσέβειαν, λέγομεν δὲ τὸν μὲν πατέρα πρὸς ὃν ἀνάρχον εἶναι μηδὲ γεγεννῆσθαι, τὸν δὲ υἱὸν ἀνάρχον μὲν εἶναι, γεγεννημένον δὲ ἐκ τοῦ πατρός, ποία ἀνάγκη ἐκ τῆς ἐννοίας ταύτης Θεὸν ἀσεβῆ λέγειν εἶναι καὶ ἐπιστεληθῆναι; οὐδεμία. ἀπαύγασμα γάρ ἐστι. τὸ δὲ ἀπαύγασμα συνεπινοεῖται τῇ φύσει, ἧς ἐστιν ἀπαύγασμα. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος τοῦτον ὕτως ἐκάλεσεν, ἵνα μηδὲν μέσον ὑποστῇ διάστημα πατρὸς καὶ υἱοῦ. τοῦτο μὲν οὖν τούτου δηλωτικόν· τὸ δὲ ἐφεξῆς τοῦ ὑποδείγματος τὴν ὑφορμὴν τοῖς ἀνοήτοις ἀποτέμνει διαρρήδην. μὴ γάρ, ὅπερ ἀπαύγασμά, φησιν, ἤκουσας, τῆς ἰδίας αὐτὸν ἀπεξενῶσθαι νομίσῃς ὑποστάσεως. ἀσεβὲς γὰρ τοῦτο, καὶ τῆς τῶν Σαβελλιανῶν καὶ τῶν ἀπὸ Μαρκέλλου μανίας. ἡμεῖς δὲ οὐχ ὕτω φαμέν, ἀλλὰ καὶ ἰδίαν αὐτὸν ὑποστάσει. διὰ τοῦτο εἶπεν αὐτὸν ἀπαύγασμα, ἐπήγαγεν, ὅλη καὶ χαρακτὴρ ἐστὶ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, ἵνα τὴν ἰδίαν ὑπόστασιν δηλώσῃ, καὶ τῆς αὐτῆς ὄντα αὐτὸν οὐσίας, ἧς ἐστὶ καὶ χαρακτήρ. οὐ γὰρ ἀρκεῖ μία λέξις, καθάπερ ἔφθην εἶπών, τὰ τοῦ Θεοῦ τολμήσαντες δόγματα τοῖς ἀνθρώποις· ἀλλὰ ἀγαπητόν, ἂν πολλὰ συμφορέσαντες, ὧν ἑκάστου τὸ πρέπον ὑπολεξώμεθα. ὕτω γὰρ δυνησόμεθα τῆς ἀξίας ἐφικέσθαι δοξολογίας· ἀξίας δὲ λέγω, τὴν ἡμετέραν δύναμιν. εἰ γάρ τις τοῖς αὐτὸν τὸν ὄντως ἀξίαν εἰπεῖν δύνασθαι νομίζοι, καὶ φιλονεικοίη, λέγων ὕτως εἰδέναι τὸν Θεόν, ὡς αὐτὸς οἶδεν ἑαυτόν, οὗτος μάλιστα ὑβρίζει τὸν Θεὸν ἀγνοῶν.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτ' οὖν εἰδότες ὠφωμεν κατέχωμεν μὴ ἀσφαλείας ἃ παρέδοσαν ἡμῖν ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου, καὶ μηδὲν προσθῶμεν ἢ ἀφέλωμεν. δύο γὰρ τοῖς ταῦτα νοσοῦσι τὸν νόσον ποιεῖται τὰ δεινά· τό τε εἰκῇ παραπορεύεσθαι ζητοῦντας ἄνευ βύρσης ὑδατοδόχου, τό τε προσυφαίνειν τῷ Θεῷ τοῦ πρὸς αὐτοῦ τεθέντας ὅρους ὑπερπηδᾶν ἐπιχειροῦντας. ὅσιον γὰρ τοῦτο κατὰ τὸν ὀρχιλόν, οὐδὲν δεῖ πρὸς ἡμᾶς μαθεῖν πάντας εἰδότας ὑμᾶς. διὰ τοῦτο ἀποστολικὰς ἀφέλωμεν, πρέμνωμεν αὐτοῦ τοὺς λόγους, ἵνα διϊκνεῖται ἡμᾶς τειχίζῃ. ὅπου γὰρ ὑπερβολέω, φησίν, ἀλλ' ἢ ὅπου [πρᾶον καὶ] ταπεινὸν καὶ ἡσύχιον καὶ πρέποντα μοι τοὺς λόγους; ἀφέντες τοίνυν τὸν ὀλεθρίαν ταύτην πολυπραγμοσύνην, σωτηρίαν ταῖς καρδίαις, πειθήσωμεν τὰ ἡμέτερα ἡμῖν καθὼς προσέταξεν ὁ Χριστός, κατανυγῶμεν ὅτι τοῖς πλημμεληθεῖσιν ἡμῖν, ἀναλογισώμεθα μὴ ἀκριβείας τὰ τοῦ θεοῦ ἔμπροσθεν ἡμῶν ἅπαντα τολμηθέντα χρέος, ἀπευδάσωμεν αὐτὰ ἀποτείσασθαι πάντοδαπῶς. πολλὰς γὰρ εἰς τοῦτο ὁ Θεὸς αἰτέσεις ἡμῖν ὁ-
Ψαλ. λα. ε. δούς. λέγε γὰρ σὺ* πρῶτος τὰς ἁμαρτίας σου ἵνα δικαιωθῇς· καὶ πάλιν, τὴν ἀνομίαν μου ἐγνώρισά σοι, καὶ οὐκ ἐκάλυψα τὴν ἀσέβειάν μου τῆς καρδίας μου. οὐδὲ γὰρ μακρὰν ἡμῖν σωτηρίας πρὸς τὸ μειῶσαι τὴν ἁμαρτημένην τὸ μέγεθος ἡ συνεχὴς αὐτῶν κατηγορία καὶ μνήμη. ἔστι δὲ ἑτέρα ταύτης ἐναργεστέρα ὁδός, τὸ μηδενὶ τῶν εἰς ὑμᾶς ἡμαρτηκότων μνησικακῆσαι, τὸ πᾶσι τοῖς εἰς ἡμᾶς πλημμεληθεῖσι συγχωρῆσαι τὰ πλημμελήματα. βούλει καὶ τρίτην μαθεῖν;
Δαν. δ. κδ. ἄκουσον τοῦ Δανιὴλ λέγοντος· Διὸ τὰς ἁμαρτίας σου ἐν ἐλεημοσύναις λύτρωσαι καὶ τὰς ἀνομίας σου ἐν οἰκτιρμοῖς πενήτων. ἔστι δὲ καὶ ἑτέρα μετὰ ταύτης, ἡ τῶν εὐχῶν συνέχεια, καὶ τὸ προσιδρύειν* μετὰ καρτερείας ταῖς πρὸς τὸν Θεὸν ἐντεύξεσι. φέρει γοῦν παραμυθίαν ἡμῖν ὁ μακάριος καὶ λύπην τῶν ἡμαρτημένων καὶ νηστεία ὁμοίως, ὅταν μετὰ τῆς εἰς ἑτέρους φιλανθρωπίας γίνηται, καὶ σβέννυσι τὸ σφοδρὸν τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ. πῦρ γὰρ φλεγμαῖνον σβέσει ὕδωρ, καὶ ἐλεημοσύναις ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι. ταύτας τοίνυν πάσας ὁδεύωμεν τὰς ὁδούς. διὰ γὰρ τούτων ὠφεληθησόμεθα πάντως, διὰ εἰς αὐτὰ τὸν φθόνον ἀναλίσκωμεν, οὐ μόνον τὰ παρῳχημένα ἀπονιψόμεθα πλημμελήματα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ μέλλον τὰ μέγιστα κερδανούμεθα. διὰ γὰρ τοῦ παρόντος φθόνου τὸν μέλλοντα ἡμῖν διαπεμπόμεθα βίον,

βίου, ὅτε εἰς τὴν ὀλεθρίαν πλεκτάνην. ἡ γὰρ τούτων μετ' ἄλλων καὶ ἀπὸ τούτων ζητήσεις, καὶ τὰς λογομαχίας καὶ διαλεκτικὰς ἐπαγωγὰς, ἐκ τοῦ σχολάζοντας ὁρᾶν, καὶ ἀργοῦντας, καὶ μηδεμίαν τῆς κατὰ Θεὸν βίον ἀρετῆς πρόνοιαν ποιουμένους. ἀλλ' ἡμεῖς αὐτῶν τούτων τὴν παρεισδυσιν ἀποφεύξωμεθα, χρηστοήσωμεν, νήψωμεν, ἵνα καὶ ἐν τῷ βραχεῖ τούτῳ χρόνῳ καμόντες ὀλίγα, τὴν ἀθανασίαν ἐν τοῖς ἀπείροις αἰῶσι τύχωμεν ἀγαθὴν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. η ΗΝ ΤΟ ΦΩΣ ΤΟ ΑΛΗΘΙΝΟΝ, Ο ΦΩΤΙΖΕΙ πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον.

ΟΥδὲν κωλύει καὶ τήμερον τὴν αὐτὴν ἄρασθαι ῥῆσιν, ὅπερ προῄρητο ὑπὸ τοῦ δογματικοῦ ἐξηγήσεως σχολάζοντι ἅπασι τοῖς διαγινωσκεῖν ἐπιθυμοῦσιν ἐπεξελθεῖν. ποῦ τοίνυν εἰσὶν οἱ μὴ λέγοντες αὐτὸν ἀληθινὸν Θεόν; ἐν τούτοις μὲν γὰρ φῶς ἀληθινὸν εἴρηται, ἑτέρωθι δὲ ἀλήθεια καὶ ἀλήθεια. ἀλλ' ἐκείνῳ μὲν τῷ λόγῳ, ὅταν σχῇ καιρὸν, σαφέστερον ἐπεξελθυσόμεθα· νῦν δὲ παρὰ ἀναγκαῖον τέως σχῆμα πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην εἰπεῖν. Εἰ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς κόσμον, πῶς ἀφώτιστοι μεμενήκασι τοσοῦτοι; οὐ γὰρ δὴ πάντες ἐπέγνωσαν τὸν Χριστοῦ τὸ σέβας. πῶς οὖν φωτίζει πάντα ἄνθρωπον; τόγε εἰς αὐτὸν ἥκον. Εἰ δέ τινες ἑκόντες τοῦ τῆς ἀγνοίας ὀφθαλμοὺς μύσαντες, μὴ βούλοιντο προσδέξασθαι τὸ φῶτος τοῦτο τὰς ἀκτῖνας, ἀπὸ τοῦ τοῦ φωτὸς φύσει ἡ σκότωσις ἐκείνοις, ἀλλὰ διὰ τὴν κακουργίαν τὴν ἑκουσίαν ἀποστερούντων ἑαυτοὺς τῆς δωρεᾶς. ἡ μὲν γὰρ χάρις εἰς πάντας ἐκκέχυται, ὑπὲρ Ἰουδαίου, ὑπὲρ Ἕλληνος, ὑπὲρ βαρβάρου, οὐ Σκύθου, οὐκ ἐλευθέρου, οὐ δούλου, οὐκ ἄνδρα, οὐ γυναῖκα, ὑπὲρ πρεσβύτου, ὑπὲρ νέου ἀποστρεφομένη, πάντας ὁμοίως προσιεμένη, καὶ μετὰ τῆς ἴσης καλοῦσα τιμῆς. ἀλλ' οὐκ ἐθέλοντες ἀπολαῦσαι τῆς δωρεᾶς ταύτης, ἑαυτοῖς δίκαιοι ταύτην ἂν εἶεν λογίσασθαι τὴν πτῶσιν. ὅταν γὰρ τῆς εἰσόδου πᾶσιν ἀνεῳγμένης, καὶ μηδενὸς τὸ κωλύοντος ὄντος, ἐκλεκτοὶ τινες ἔξω μένωσι, πρὸς οὐδένα ἕτερον, ἀλλ' ἢ πρὸς τὴν οἰκείαν πονηρίαν ἀπόλλυνται μόνον.

10 Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, Ἀλλ' οὐκ ὡς τοῦ κόσμου σύζυγος· ἄπαγε. ἀλλὰ γὰρ ὕστερον ἐπῆλθε·

Καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, Διὰ τοῦτο σε πάλιν ἐπομένως ὅτι τὴν προαιώνιον ὕπαρξιν τοῦ μονογενοῦς. ὁ γὰρ ἀκούσας, ὅτι ἔργον αὐτοῦ τόδε τὸ πᾶν, κἂν σφόδρα ἀναίσθητος ᾖ, κἂν ἐχθρὸς, κἂν πολέμιος τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, πάντως ἢ ἔχων ἢ ἄσχων ἀναγκασθήσεται περὶ τῶν ἔργων ὁμολογῆσαι τῷ ποιητῇ. ὅθεν μοι καὶ θαυμάζειν ἔπεισιν ἀεὶ τὴν Παύλου τοῦ Σαμοσατέως μανίαν, πῶς προς τὴν ὕπαρ φανερὰν ἀλήθειαν ἀντιβλέψαι ἐτόλμησε, καὶ ἑκὼν ἑαυτὸν κατεχρήμισεν. οὐδὲ γὰρ ἀγνοῶν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα εἰδὼς ἥμαρτεν ταῦτα παθὼν τοῖς Ἰουδαίοις. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνοι προς ἀνθρώπους ὁρῶντες, τὸ τῆς πίστεως προσύδωκαν ὑγιές, εἰδότες μὲν ὅτι αὐτὸς ὅδε ἐστὶν ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ, διὰ δὲ τοὺς ἄρχοντας οὐχ ὁμολογοῦντες, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται· οὕτω καὶ τοῦτον γυναικί τινι προσεζευγότα, τὴν σωτηρίαν φασὶν ἀποδόσθαι τὴν ἑαυτοῦ. δεινὸν γάρ, ὄντως δεινὸν τῆς κενοδοξίας ἡ τυραννὶς, καὶ σοφῶν ὀφθαλμοὺς σκοτοῦν ἱκανὸν, ὅταν μὴ νήφωσιν. Εἰ γὰρ ἡ δυσδοξία τοῦτο ἰσχύει, πολλῷ μᾶλλον ἡ ταύτης βιαιότερον πάθος. διὰ τοῦτο καὶ Ἰουδαίοις ἔλεγεν ὁ Χριστὸς, Πῶς δύνασθε πιστεύειν, δόξαν παρὰ ἀνθρώπων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες; Ιωαν. ε. μθ'.

Καὶ

Καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω [Φησίν]. σὺ γὰρ οἶδα κόσμον ὃ πλῆθός φησι τὸ διεφθαρμένον καὶ τοῖς γηΐνοις προσκείμενον φρονήμασι, τὸ χυδαῖον καὶ ταπεινὸν καὶ αὐόπτον λαόν. ὡς οἵγε τῶν Θεοῦ φίλοι καὶ θαυμασοὶ, πάντες αὐτὸν ἐπέγνωσαν καὶ τῆς ἐπάρχου παρουσίας. καὶ τοιγὰρ μετὰ τοῦ πατριάρχου καὶ αὐτὸς ὀνομαστὶ φησιν ὁ Χριστὸς, Ὅτι Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν, καὶ εἶδε καὶ ἐχάρη. καὶ τοιγὰρ τὸν Δαβὶδ ὁ Ἰουδαῖος ἐλέγχων, ἔλεγε· Πῶς οὖν Δαβὶδ ἐν πνεύματι Κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων· Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου; καὶ πολλαχοῦ τοὺς ἐκείνους ἰσάμενος, Μωϋσέως μέμνηται· τοιγὰρ ὁ τῶν λοιπῶν προφητῶν ὁ ἀκόλουθος. πρώτας γὰρ οὗτος προφήτας ἀπὸ Σαμουὴλ ἐγνωκέναι φησὶν ὁ Πέτρος αὐτὸν, καὶ τὴν προθεσμίαν αὐτοῦ παρρήδην προσημαίνων, ὅτε λέγων· καὶ πάντες οἱ προφῆται ἀπὸ Σαμουὴλ καὶ τῆς καθεξῆς ὅσοι ἐλάλησαν, κατήγγειλαν τὰς ἡμέρας ταύτας. τῷ γὰρ Ἰακὼβ ἐν τῷ πατρὶ δῶ τοῦτο, ὥσπερ οὖν καὶ τῷ πάππῳ, καὶ ἔφασκε, καὶ διελέχθη, καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα ὑπέσχετο δώσειν ἀγαθὰ, ἅπερ οὖν καὶ εἰς ἔργον ἐξεπόνησε. πῶς οὖν, φησι, αὐτὸς ἔλεγε· Πολλοὶ προφῆται ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν; ἆρ' οὖν ἐν μετέσχον τῆς γνώσεως τῆς εἰς αὐτὸν; πάνυ μὲν οὖν. ἐκ τούτου καὶ ἀπὸ τῆς ῥήσεως ταύτης, ἀφ' ἧς νομίζουσί τινες αὐτοὺν ἀπεστερῆσθαι, πειρασόμεθα ποιῆσαι φανερόν. πολλοὶ γάρ, φησιν, ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε. ὥστε ἠδέσθησαν αὐτὸν ἥξοντα" οὐκ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ οἰκονομήσοντα, ἅπερ καὶ ᾠκονόμησεν. ἐν γὰρ αἰῶσιν, εἰ μὴ ἠδέσθησαν, ἐπεθύμησαν. οὐδεὶς γὰρ ὧν μηδὲ ἔννοιαν ἔχει, τούτων λαβεῖν ἐπιθυμίαν διωμόσεται. ὥστε ἠδέσθησαν ⓦ ὑὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι ἥξει εἰς ἀνθρώπους. τίνα οὖν ἐστιν ἅπερ οὐκ ἠδέσθησαν; τίνα ἅπερ οὐκ ἤκουσαν; ταῦτα, ἃ νῦν ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε." Εἰ γὰρ καὶ φωνῆς ἤκουσαν καὶ εἶδον αὐτὸν σκιφοὶ, ἀλλ' οὐκ ἐν σαρκί, οὐδὲ οὕτω τοῖς ἀνθρώποις ξωνδμαςρεφόμενον, οὐδὲ μετὰ τοσαύτης ἀνθρωπίνης ὁμιλοῦντα τῆς ἀδείας. τοῦτο γοῦν καὶ αὐτὸς δηλῶν οὐχ ἁπλῶς εἶπεν, ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἐμὲ ἀλλὰ τί; ἃ ὑμεῖς βλέπετε· οὐδὲ ἀκοῦσαι ἐμοῦ, ἀλλὰ τί; ἃ ὑμεῖς ἀκούετε. ὥστε εἰ καὶ μὴ τὴν ἔνσαρκον παρουσίαν αὐτοῦ ἐθαύμασαν, ἀλλ' ὅμως ἠδέσθησαν αὐτὴν ἐσομένην, ἧς δὲ ἐπεθύμουν, ἐπὶ θύραις ὄντος εἰς αὐτὸν, καὶ μὴ ἑωρακότες αὐτὸν ἐν σαρκί. ὅταν οὖν ἡμῖν ἐγκαλῶσιν Ἕλληνες ταῦτα λέγοντες· τί ⓦ ἐμπεσόντες ἐποίει χρόνοι ὁ Χριστὸς, τὸ τῶν ἀνθρώπων οὐκ ὀπισθούμενος ὄχλος, καὶ τί δήποτε ἐν ἑκάστῃ τῆς ἡμετέρας ἦλθεν ἀνθιλκυφόμενος σωτηρίας, τοσοῦτον ἀμελήσας χρόνον ἡμῶν; ἐροῦμεν, ὅτι καὶ τοῦτο ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ προσοικεῖ τῶν ἔργων αὐτοῦ, καὶ γνώσιμος πᾶς ἀξίοις ἅπασιν ἦν. Εἰ δὲ δεῖ καὶ τὸ μὴ πάντας αὐτὸν τότε ἐπεγνωκέναι, ἀλλὰ τοὺς τῶν ἰουδαίων αὐτὸν καὶ σαρέπων ἐκείνων" μόνων ἐγνωσμένων, φάπτε μὴ γνωρίζεσθαι, ἢ τοῦτο οὐδὲ νῦν ὁμολογήσετε προσκυνεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ὅτῳ μηδὲ νῦν ἅπαντες αὐτὸν ἴσασιν. ἀλλ' ὥσπερ ὅτε τοῦ πρόσωπος, οὐδεὶς δὲ δεῖ σοῦ ἀγνοοῦντας αὐτὸν, τοῖς εἰδόσι θαμπιεῖσθαι· οὕτως οὐδὲ ὑπὲρ τῶν ἐμπεσόντων χρόνων ἀμφισβητεῖν χρή, ὅτι πολλοῖς, μᾶλλον δὲ πᾶσιν ἐγνωσο τοῖς ἰουδαίοις καὶ θαυμασίοις δυνάμεσιν ἐκείνοις. Εἰ δὲ λέγοι τις, καὶ τίνος ἕνεκεν μὴ πάντες προσεῖχον αὐτῷ, μηδὲ πάντες αὐτὸν ἐθεράπευον ὅτε, ἀλλὰ μόνοι ⓓ δίκαιοι; ἐρήσομαι κἀγώ, τίνος ἕνεκεν μηδὲ νῦν ἅπαντες αὐτὸν ἴσασι; καὶ τί λέγω περὶ τοῦ Χριστοῦ; ⓦ γὰρ πατέρα ⓦ τοῦτο δεῖ τί μὴ πάντες μήτε τότε, μήτε νῦν ἔγνωσαν, ἀλλ' ⓓ μὴ αὐθαιμάτως ἅπαντα φέρειν λέγουσιν, ⓓ δὲ δαιμονίοις τιὼ τῶν πάντος ὀπιτρέπουσι προσήκειν; Εἰσὶ δὲ οἳ καὶ ἕτερον τοῦτον ἀναπλάττουσι Θεὸν, οἵτινες δὲ αὐτῷ καὶ τιὼ ἀντικειμένῳ ⓔⓗ βλασφημοῦσιν" αὐτοῦ δυνάμει, καὶ τοῦ νόμους αὐτοῦ πονηροῦ ὄντος δαίμονος ⓔⓗ νομίζουσι. τί οὖν πρὸς τοῦτο; ὅτι Θεὸν αὐτὸν φήσομεν ⓔⓗ, ἐπειδὴ οἵτινές εἰσιν ⓓ τοῦτο λέγοντες, καὶ πονηρὸν αὐτὸν ὁμολογήσομεν ⓔⓗ; (καὶ γὰρ καὶ τοῦτό εἰσιν ⓓ βλασφημοῦντες αὐτὸν) ἀπαγε τῆς προφερούσης καὶ τῆς ἑκάστης προπλεξίας.

Ιωαν. ι. ιε.

Ματθ. κβ. μζ.

Πραξ. ιγ. κ.

Λουκ. ι. κδ.

χ. οἰκονομήσαντα,

χ. καὶ ἀφ' ἧς νομίζουσί τινες αὐτοὺν ἀπεστερῆσθαι

χ. μόνων

χ αὐτὸν

πληξίας. Εἰ γὰρ μέλλοιμεν ἀπὸ τῆς τῶν μαινομένων κρίσεως χαράττειν καὶ δόγματα, οὐδὲν κωλύει μανίαν μανίας καὶ ἀνοίας μανίαν χαλεπωτάτην. Εἶτα ἥλιον μὲν οὐδεὶς λυμαντικὸν ὀφθαλμῶν εἶναι φήσει διὰ τοῦτο νοσοποιοῦντας τοὺς ὁρῶντας, ἀλλὰ φωτιστικὸν, ἀπὸ τῶν ὑγιαινόντων λαμβάνων τὰς κρίσεις· καὶ ὃ μὴ ὁ οὐδεὶς πικρὸν ποιήσει, ὅπερ τοῦτο τῇ αἰσθήσει ἀῤῥώστων δοκεῖ· ὁ δὲ Θεὸς ἀπὸ τῆς τῶν ἀσθενούντων ἀποκρίσεως ἢ μὴ εἶναι, ἢ [μὴ] εἶναι, ἢ ποτὲ μὲν ποιεῖν, ποτὲ δὲ μηδ' ὅλως τοῦτο ποιεῖν, ψηφιοῦνται τινες; καὶ τίς αὐτοῦ τοιούτους ὑγιαίνειν φήσειεν, ἀλλ' οὐκ ἂν ἐξεπτύσειέ καὶ καταπαίειν καὶ μανίαν τῇ ἐκείνου μανίᾳ; ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω, φησίν· ἀλλ' ὢν ὁ κόσμος οὐκ ἦν ἄξιος, ὅτοι αὐτὸν ἔγνωσαν. Εἶπὼν δὲ καὶ τοῦ μὴ γνόντας αὐτὸν, ἐν βεβαίᾳ τῇ αἰτίᾳ τῆς ἀγνοίας ἐθηκεν. οὐ γὰρ ἁπλῶς εἶπεν, ὅτι οὐδεὶς αὐτὸν ἔγνω, ἀλλ' ὅτι ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω, τουτέστιν, οἱ τῷ κόσμῳ μόνῳ προσπλεκόμενοι, καὶ τὰ τοῦ κόσμου φρονοῦντες ἀνθρωποι. οὕτω γὰρ εἴωθε καλεῖν αὐτοὺς ὁ Χριστός· ὡς ὅταν λέγῃ· πάτερ ἄλλε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω. οὐκ ἄρα αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ ὁ κόσμος οὐκ ἔγνωσε, καθάπερ ἐλέγομεν. οὐδὲν γὰρ ὕπουλον βούλεται διάνοια, ὡς ὁ προσεπινέαν τοῖς πρόσθεν.

Ταῦτ' οὖν εἰδότες, ἀποσήσατε ἑαυτοὺς τοῦ κόσμου, καὶ τῶν ἀρχικῶν ἀπορρήξατε πάσης μηχανῆς, καθόσον οἷόν τε. οὐδὲ γὰρ ἐν τοῖς τυχοῦσιν ὑμῖν ἀπὸ τούτων ἡ ζημία γίνεται, ἀλλ' ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῶν ἀγαθῶν. οὐ γὰρ ὅστις ἂν θέλῃ τὸν πρόσκαιρον βίον ἀντεμβάλλων προθύμως, δύναται τὴν ἐπουράνιον βιοτὴν ἀντιλαβέσθαι τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς γνησίως, ἀλλὰ ἀνάγκη πρὸς ταῦτα ἑαυτοὺς διακόπτειν ἐκείνων ἐκπίπτειν. Οὐ δύνασθε γάρ, φησι, Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμμωνᾷ· ἀνάγκη γάρ ἑνὸς ἔχεσθαι, καὶ τοῦ ἑτέρου μισεῖν. καὶ ταῦτα καὶ αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἡ πεῖρα βοᾷ. οἱ γοῦν τῆς τοῦ χρήματος ἐπιθυμίας καταγελάσαντες, ὅτοι μάλιστά ἐισιν οἱ τοῦ Θεοῦ ἀπαντῶντες ὡς χρή, ὥσπερ οὖν οἱ τῷ ἁρπάζοντι ἐκείνῳ θαυμάζοντες, ὅτοι μάλιστα πάντων εἰσὶν οἱ ῥᾳδιουργότεραν τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην ἔχοντες. ψυχὴ γὰρ καθάπαξ ἀπὸ φιλοχρηματίας ἀλύσασα, οὐ ῥᾳδίως οὐδὲ εὐκόλως δύναται πρᾶξαί τι ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, ἅτε ἑτέρῳ ἡδομένη δεσπότῃ δουλεύσασα, καὶ πάσης ἀπειθείας ὑπερπαθοῦσα τῷ Θεῷ. ἀνθυπάρξατε τοίνυν ποτὲ καὶ διεγέρθητε, καὶ συνοήσαντες ὅτου ἐσμὲν οἰκέται, τῷ τούτῳ βασιλείῳ ἀγαπήσωμεν μόνῳ, κλαύσωμεν, ἀρέσωμεν αὐτῷ μόνῳ τῶν ἐμποδὼν ἐχόντων ἡδονῶν ἐλευθερώσαντες τὸν μαμμωνᾶν, ῥίψωμεν αὐτὸν καθάπαξ καὶ ζημίαν καὶ ἀφόρητον καὶ βαρύ, καὶ μόνως φέροντες τὸν Χριστοῦ τὸν κοῦφον καὶ ῥᾴδιον. οὐδὲν γὰρ ὑπερπάσει τοιοῦτον ἡμῖν, οἷ ὁ μαμμωνᾶς. οὗτος μὲν γὰρ ἐχθροὺς κεκτῆσθαι πᾶσι γενέσθαι· ὁ δὲ Κύριος τοὐναντίον ἀπόνως καὶ ἀπαράλλακτα καὶ φίλους. ἔσχηκως ὦ πλοῦτον καὶ τὴν πλουσίαν πρεσπλώσας (τοῦτο γάρ ἐστιν ὁ χρυσός) οὐδὲ καὶ νύκτας ἀφίσιν ἀναπαῦσαι μακρὰν οὗτος τῆς μὲν πρώτης καὶ ἀνωνήτου φροντίδος ἀφίσι, κεκτῆσθαι δὲ ἀναγκάζει ἕτερα πολλὰ καὶ ἀνόητα

καὶ ἡμᾶς παθωμεν, σκορπίσωμεν, δῶμεν τοῖς πένησιν, ἀπαλλάξωμεν τὴν ψυχὴν καὶ τῷ σώματι φερεπίδοναι τῷ βλαβερῷ, καὶ τῆς σὺν αὐτῷ κειμένης ὕλης. ἀποθώμεθα δίκαιον ζυγὸν ἐν τοῖς θεάτροις, ἀντὶ χρυσοῦ τὸν ἐπὶ γῆς συλλέξωμεν θησαυροὺς ἀναλώτους, θησαυροὺς δυναμένους ζωοποιῆσαι τοὺς Ⓦ θεάτρου ἡμῖν, δυναμένους ἡμῖν κινδυνεύουσι παρασῆναι, καὶ ποιῆσαι Ⓦ κριτὴν ἵλεων τότε, ὃν γένοιτο πάντας ἡμᾶς εὑρεῖν τῇ ἐνδύματι καὶ νυμφῶνι καὶ κατασκευῇ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἀπολαῦσαι μὴ πολλῆς παῤῥησίας τῶν ἡτοιμασμένων ἀγαθῶν ἐν τοῖς θεάτροις, τοῖς ὡς χρὴ ἀγαπῶσιν αὐτόν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρχειν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. χ. ἴσχυσα

Ομιλ. θ. ΙΙ ΕΙΣ ΤΑ ΙΔΙΑ ΗΛΘΕ, ΚΑΙ ΟΙ ΙΔΙΟΙ ΑΥΤΟΝ ΟΥ ΠΑΡΕΛΑΒΟΝ.

ΑΝ τῶν ποτέρων μιμνημονεύητε νομίζω, μὴ πλείονος ποιεῖσθε τὴν ἐμὴν σπουδὴν καὶ τὰ ἑξῆς· ἐποικοδομήσομεν, ὡς ἐπὶ κέρδει τούτῳ ποιούμενοι τὸν λόγον. οὕτω γὰρ ὑμῖν τι βεβαιότερος ἔσται ὁ λόγος τῶν ἤδη λεχθέντων μεμνημένοις· καὶ ἡμεῖς δὲ πολλοῦ δεησόμεθα πόνου, δυναμένων ὑμᾶς διὰ τῆς πολλῆς φιλομαθείας ὀξυτέρους ποιῆσαι τοῖς λοιποῖς ἐπιβαίνειν. ὁ μὲν γὰρ ἀεὶ τὰ διδόμενα ἀπολλύει, ἀεὶ δεόμενος τοῦ διδάσκοντος, καὶ οὐδέποτε ἐπίσταται οὐδέν· ὁ δὲ ἅπερ ἂν λάβῃ φυλάττων, καὶ ἔτι τὰ λοιπὰ προσλαμβάνων, ταχέως [ἂν] αὐτὸς μαθητὴν διδάσκαλος ἔσται, καὶ οὐχ ἑαυτῷ μόνῳ, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι χρήσιμος. ὅπερ μάλιστα ταύτῃ ἐστὶ θαυμαστὸν διδάσκαλος ἔσται, καὶ οὐχ ἑαυτῷ μόνῳ, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι χρήσιμος. ὅπερ μάλιστα ταύτῃ ἐστὶ θαυμαστὸν προσδοκῶ τὴν ἐκκλησίαν, ἀπὸ τῆς πολλῆς ταύτης τεκμαιρόμενος φιλησίας. φέρε οὖν ὡς ἐν ἀσφαλεῖ θησαυροφυλακίῳ τὰς ὑμετέρας ψυχὰς ὁ ἀργύριον τὸν Κυρίου παραταθώμεθα, καὶ τὰ σήμερον ἡμῖν προτεθέντα διαπύξωμεν, ὡς ἂν ἡ τοῦ πνεύματος πρόσχυσις χάρις. Εἶπεν ὅτι ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω, διὰ τῶν ἄνω χρόνων λέγων. κατέστησι λοιπὸν ὁ λόγος καὶ τοὺς τοῦ κηρύγματος χρόνους, καὶ φησιν· Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ Ⓐ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον· ἰδίους τοὺς Ἰουδαίους λέγων νῦν, ὡς λαὸν πεποιούσιον, ἢ καὶ πάντας ὁμοῦ τοὺς ἀνθρώπους, ὡς ἐπ' αὐτοῦ γενομένους. καὶ καθάπερ ἀνωτέρω διαπορῶν ὅτι τὴν αἰσίαν τῶν πολλῶν καὶ ἐπὶ τῆς κοινῆς ἁμαρτίας ὁμοῦ φύσεως ἔλεγεν, ὅτι ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ [ἐγένετο, καὶ] ἠγνόησεν Ⓦ δημιουργὸν οὐκ ἐγνώρισεν· ὅτω καὶ ἐνταῦθα πάλιν ὅτι τὴν τῶν Ἰουδαίων καὶ τὴν τῶν πολλῶν δυσαναγέτων ἀγνωμοσύνην, πληκτικώτερον τιθησι τὸ κατηγορεῖν λέγων, ὅτι Ⓐ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον, καὶ ταῦτα αὐτὸν ἐλθόντα πρὸς αὐτούς. Ὁ δὲ οὐχ οὕτως· μισῶ, ἀλλὰ καὶ Ⓐ προφῆται θαυμάζοντες ἔλεγον τὸ αὐτό· διὰ τοῦτο· Ὁ Παῦλος ὕστερον ὅτι τοῖς αὐτοῖς ἐκπληττόμενος. καὶ Ⓐ μὴ προφῆται οὕτως ἐβόων ἐκ προσώπου τοῦ Χριστοῦ λέγοντες· Λαός, ὃν οὐκ ἔγνων, ἐδούλευσέ μοι, εἰς ἀκοὴν ὠτίου ὑπήκουσέ μου. υἱοὶ ἀλλότριοι ἐψεύσαντό μοι· υἱοὶ ἀλλότριοι ἐπαλαιώθησαν καὶ ἐχώλανάν ἀπὸ τῶν τρίβων αὐτῶν. καὶ πάλιν, οἷς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ ὄψονται· καὶ οἱ οὐκ ἀκηκόασι, συνήσουσι· καὶ, Εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν· ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι. Παῦλος ὁ Ρωμαίοις ἀποστέλλων, ἔλεγε· Τί οὖν; ὃ ἐπεζήτει Ισραὴλ, τοῦτο οὐκ ἐπέτυχεν, ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχε. καὶ πάλιν· Τί οὖν εὗρομεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην, κατέλαβε δικαιοσύνην· Ισραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασε. καὶ γὰρ ὅτι οὕτως ἐκπλήξεως ἄξιον, πῶς οἱ μὲν ἐν τοῖς προφητικοῖς δυσπαραφέρειν βίβλοις, καὶ τὸν Μωϋσέως καθ' ἑκάστην ἀκούοντες τὴν ἡμέραν μυρία περὶ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος προφητῶν, ἔτι τε αὐτοῦ θεώμενοι ἐν Χριστῷ καθ' ἑκάστην αὐτοῖς θαυματουργοῦντα, καὶ μόνοις αὐτοῖς σχολάζοντα, καὶ μή-

χ. ἐπιστρ. μέσῃ, χ. ἀμοιβ. γ. χ. μέση, χ. ὑ χ. μέσῃ, χ. μαὶ χ. καὶ χ. ἐμπλάττ.

Ψαλμ. ον. ε. Ησ. ξα. Ρω. ια. ζ. Ρω. θ. λ.

τε τοῖς μαθηταῖς συγχωρεῖσθαι τέως εἰς ὁδὸν ἐθνῶν ἀπελθεῖν, "ἢ εἰς πόλιν Σαμαρέτων εἰσελθεῖν, μήτε αὐτὸν τοῦτο ποιοῦντα, ἀλλὰ αὖθις καὶ κατὰ λέξιν τοῖς τοῦ βαπτιστοῦ ἀπεσάλθαι τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ισραὴλ, "καὶ μὲν τῶν σημείων * τῶν προφητῶν * ἀκούοντες" καὶ αὐτὸν συνεχῶς αὐτοῦ διαμιμνήσκεσθαι ἔχοντες, ὅτι καθάπαξ ἐπήρωσαν ἑαυτοὺς" ἐκώφωσαν, ὡς μηδενὶ τούτων "ἐναχθῆναι τοῖς τοῦ Χριστοῦ πίστιν *. ④ ἢ ὅτι ἐθνῶν τούτων μὲν ὑδενὸς ἀπολαύσαντες, ὅτι θείων λογίων ποτὲ ἀκούσαντες, οὐδὲ ὅσον ὄναρ εἰπεῖν, ἀλλὰ ἀεὶ τοῖς τῶν βδελυκτῶν ἐντρεφόμενοι μύθοις (τοῦτο γὰρ ἡ τῶν "ἔξω φιλοσοφία) καὶ "ποιητῶν λήρους διελέγχοντες, καὶ ξύλοις καὶ λίθοις προσπελωλωμένοι, καὶ ὅτι δογμάτων ὅτε πολιτείας ἔνεχεν εἰδότες τι χρηστὸν καὶ ὑγιές (καὶ γὰρ ὁ βίος αὐτοῖς τῶν δογμάτων ἀκαθαρτότερος ἴσως καὶ ἐναντίτερος, καὶ μᾶλλα εἰκότως. ④ γὰρ οὖν ἡδὺς αὐτῶν πᾶσι καρδία χαίρουσα ὁρῶντες, καὶ δι' αἰχμῶν μὲν ῥημάτων, δι' αἰχμηροτέρων ἢ θεσπεσιωμένων τραγμάτων, καὶ τοῦτο "νομίζοντες ἑορτὴν καὶ πανήγυριν, ἔτι * μᾶλλον δὲ δι' ἀκαθάρτων φόνων καὶ παιδοκτονιῶν πιμπλάμενοι, πῶς οὐκ ἔμελλον ταῦτα ζηλοῦν;) ἀλλ' ὅμως καὶ πρὸς αὐτὸν ⑭ πυθμένα τῆς καρδίας καταπεσόντες, ὀξαίφνης, ὥσπερ ἐκ τινος μηχανῆς, αὖθις ἡμῶν καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς οὐρανοῦ τῆς κορυφῆς ἀνεφάνησαν λαμπρότεροι. πῶς οὖν τοῦτο γέγονε, καὶ πόθεν; ἄκουσον Παύλου λέγοντος. καὶ γὰρ ὁ μακάριος ἐκεῖνος ταῦτα ἀκριβῶς ζητῶν, οὐκ ἀπέστη, ἕως καὶ τινὰ αἰτίαν εὗρε, καὶ τοῖς ἄλλοις ταύτην ἐδήλωσεν ἅπασι. τίς οὖν ἐστὶν αὕτη; καὶ πόθεν ἡ τοσαύτη πώρωσις αὐτοῖς; ἄκουσον αὐτοῦ τοῦ τινὰ οἰκονομίαν ταύτην ἐμπιστευθέντος λέγοντος ταῦτα. τί οὖν φησι, τινὰ ἀπορήσειν τῶν πολλῶν λύειν ταύτην; Ἀγνοοῦντες, φησι, τινὰ τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ ζητοῦντες τινὰ ἰδίαν δικαιοσύνην στῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν." ὅρα ταῦτα ἔπαθον. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς τοῦτο ἑτέρως ἑρμηνεύων φησί· Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην, κατέλαβε δικαιοσύνη, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως· Ισραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασε. εἶπε δὲ καὶ τί; ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως· προσέκοψαν γὰρ τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμματος. ὃ δὲ λέγει τοῦτό ἐστιν· ἀπιστία τούτων γέγονεν αὐτοῖς αἰτία τῶν κακῶν· ταύτην δὲ ἔτεκεν ἡ ὑπόνοια. ὅπερ γὰρ καὶ πρότερον ἔλεγον, τὸ νόμον εἰληφέναι, καὶ θεοὺς εἰδέναι, καὶ τὰ ἄλλα ἅπερ ὁ Παῦλός φησι, μὴ τινὰ τὸν Χριστοῦ προσιέμενον εἶδον ἀπὸ τῆς πίστεως μὴ τῆς αὐτῆς ὁμοτιμίας καὶ συμμόρους κἀκείνους καὶ αὐτοὺς, καὶ οὐδὲν πλέον ἔχοντα ⑭ οὐκ ἀποτομῆς τὸν δὲ ἔθνη μὴ τινὰ πίστιν, ἐδικαίωσαν τοσοῦτον ἀπονοίας εἰς βαράθρου ἐλθόντες, καὶ τινὰ τὸν διαπόντιον φιλοσοφίαν, ἀσεβείαν τινὰ ἄφατον καὶ ὑπερβάλλουσαν οὐκ ἠνεγκεν. τοῦτο δὲ αὐτοῖς ἑτέρωθεν μὲν ὑδαμόθεν, ὅτι ἀλαζονείας καὶ κενοδοξίας καὶ ἀσεβείας γέγονε. τί γάρ, ὦ πάντων ὑμεῖς δυσποτέρεσι, κατεβλακώθητε οὐκ εἰς ἑτέρους γνοιώδεις κηδεμονίας; τί δὲ τὰ ὑμέτερα πλησίον ἀγαθά, τῷ κοινωνοὺς ἑτέρους ἔχειν τῶν αὐτῶν; ἀλλὰ τυφλὸν ὄντως ἡ πονηρία, καὶ τῶν δεόντων οὐδὲν δύναται συνιδεῖν ταχέως. δικαίους τοίνυν τῷ κοινωνοὺς μέλλειν ἔχειν τῆς αὐτῆς παῤῥησίας, καθ' ἑαυτῶν τὸ ξίφος ὤθησαν, τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας ἐκβαλόντες ἑαυτούς· καὶ μάλα εἰκότως. Ματθ. κ. ιγ. Εταῖρε γάρ, φησιν, οὐκ ἀδικῶ σε· θέλω δὲ καὶ τούτοις δοῦναι ὥσπερ καὶ σοί. μᾶλλον δὲ οὐδὲ τούτων ἄξιοι τῶν λόγων ὅτοι. ἐκεῖνος μὲν γάρ, εἰ καὶ ἐδυσχέρανεν, ἀλλ' ὅμως ἔχων εἰπεῖν ἡμέρας ὁλοκλήρου πόνους καὶ παλαιπωρίας καὶ" καύσωνας καὶ ἱδρῶτας· ὅτοι δὲ τί ἔχοιεν ἂν εἰπεῖν; τοιοῦτον μὲν ὐδέν, ῥᾳθυμίαν δὲ καὶ ἀσωτίαν, καὶ τὰ μυρία κακά, ἃ δὴ πάντες κατηγορεῖσθαι αὐτῶν διετέλεσαν. ④ προφῆται πάντες, δι' ἃ καὶ αὐτοὶ ὁμοίως τοῖς ἔμπροσθεν προσεκρούκεσαν τῷ Θεῷ. καὶ τοῦτο ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν· Οὐ γάρ ἐστι διαστολὴ Ιουδαίου τε καὶ Ἕλληνος. Ρω. γ. κβ. πάντες γὰρ ἥμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι. καὶ τοῦτο μὲ ἄπαν τὸ κεφάλαιον χρησίμως καὶ σφόδρα ζωτικῶς

κατ' ἐκείνων γυμνάζει τὴν ὑπτιολιῶ· ἀνώτερω γὰρ μείζονος" δείκνυσι κολάσεως ἀξίους χ. φησὶ
Ρω. β. ιβ. εἰς· Ὅσοι γὰρ ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται, φησι, τουτέστι χαλεπώτερον, μὴ τῆς φύσεως ἢ νόμον κατηγόρων ἐχόντες· ἀ' ταύτῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ παρὰ τοῖς ἔθνεσι τὰ
Ησ. νβ. ε. θεὸν βλασφημεῖσθαι γλῶττα· Τὸ γὰρ ὄνομά μου, φησι, δι' ὑμᾶς βλασφη-
Ρω. β. κδ. μεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν. ἐπεὶ οὖν τοῦτο μάλιστα ἰῶ ὁ διάκονον αὐτοῦ (καὶ γὰρ καὶ τοῖς πεπιστευκόσιν ἐκ περιτομῆς παράδοξον ὁ τοιοῦτον εἶναι) ἐδόκει· διὸ καὶ ἐπεκάλεσεν ὁ Πέτρῳ πρὸς αὐτοὺς ἀπὸ Καισαρείας ἐπιστελλόντι, ὅτι πρὸς ἄνδρας ἀκροβυστίαν ἔχοντας εἰσῆλθε καὶ συνέφαγεν αὐτοῖς· ἐπὶ μὴ ὁ μαθεῖν τὴν οἰκονομίαν τὴν τοῦ Θεοῦ, "εἰ καὶ ὕτως ἐθαύμαζον, χ. πῶν
πῶς ἐπὶ ἔθνη ἡ δωρεὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκκέχυται, τῷ ἐκπλήττεσθαι εἰθισμένοι, ὡς οὐκ ἂν ποτε τοῦτο προσεδόκησαν ὁ παράδοξον)" ὅπερ οὖν ἤδει ὅτι μάλιστα αὐ- χ. ἐπὶ τὴν
τῷ τοῦτο καθήκετο, "ὅρα πῶς αὐτῷ τύφον ἐκένωσε, καὶ τὴν ἀλαζονείαν" ἐξέ- χ. πάντα τὰ ὅπως ἂν
λυσε σφόδρα οἰδοῦσαν. * προκαλεῖται γὰρ πρὸς τῶν ἑλληνικῶν, καὶ δείξας αὐτὸν οὐδε- τὰ τύφου καὶ
μίαν ἔχοντα ὑδαμόθεν ἀπολογίαν, οὐδὲ ἐλπίδα σωτηρίας, κατηγορήσας ἀκριβῶς καὶ τῆς τῶν δογμάτων αὐτῶν πλάνης, καὶ τῆς πρὸς τὸν βίον ἀκαθαρσίας, μετατίθησιν ὅπως χ. καὶ ὑπὲρ
πρὸς Ἰουδαίους λόγον· "καὶ γὰρ ἀπὸ τῆς προφήτου καταλέξας ἅπαντα, δι' ὧν ἔλεγεν ἐ- * καὶ ὅτι οὐ
κεῖνος, ὅτι μαθηταί τινες ἦσαν, καὶ δοῦλοι, καὶ ὑποῦλοι, καὶ πάντες ἅμα ἠρεύνων ἦσαν, καὶ οὐδὲν τοῦτο πλέον. χ. ὅτι
Ρω. γ. ιβ. τοῖς αὐτοῖς ἐπιζητεῖ τὸν Θεὸν, ἀλλ' ἐξέκλιναν πάντες, καὶ ὅσα τοιαῦτα· ἐπήγαγεν, Οἴδαμεν δὲ ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ, ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ, καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ Θεῷ. πάντες γὰρ ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Οἱ οὖν ἐπαίρεις σαυτὸν, ὦ Ἰουδαῖε; Οἱ μέγα φρονεῖς; καὶ γὰρ καὶ τὸ σὸν ἐμπέφραχται στόμα, καὶ ἡ σὴ παῤῥησία ἀ- 20
νήρηται, καὶ μετὰ τοῦ κόσμου πάντος καὶ σὺ γέγονας ὑπόδικος, καὶ ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἐν χρείᾳ καθέστηκας τοῦ δωρεᾶν δικαιωθῆναι. ἐγκρίνω μὲν οὖν μηδὲ, εἰ καταῤῥωχὼς ἦς ἡ παῤῥησία πολλοῦ εἶχες πρὸς τὸν Θεὸν, μηδὲ ὅτῳ τοῖς μέλλουσιν ἐλεᾶσθαι καὶ σώζεσθαι ἀγαθὴ φιλανθρωπία φθονεῖν. ποιμένος γὰρ τοῦτο ἐστὶν, ὅπως τοῖς ἑτέρων ὑπερεῖσθαι ἀγαθοῖς, καὶ μάλιστα, ὅτε μηδὲ μετὰ τῆς σῆς τοῦτο ἦν ὠφελεῖσθαι ζημίας. εἰ μὲ γὰρ ἡ τῶν ἄλλων σωτηρία 25
τοῖς σοῖς ἐλυμαίνετο καλοῖς, λέγων ἂν εἶχε τὸ ἀλιτεῖν· καίτοιγε οὐδὲ τοῦτο "κἂν μὴ μεμα- χ. φεῖ
θηκότα φιλοσοφεῖν. Εἰ δὲ μήτε κολαζομένου θατέρου πλεονάζει σοι τὰ τῶν μαθόντων, μήτε διὰ παρόντος ἐλαττοῦται, ἵνος ἕνεκεν σὺ κόπτεις σαι τὸν ὑπὲρ ὧν ἕτεροις σώζεται δωρεὰ; ἐγκρί- νω μὲν οὖν, ὅπερ ἔφην *, μηδὲ. Εἰ τῶν δοκιμωτάτων ἦς, ὅτι τῇ κοινῇ χάριτι εἰς ἔθνη γενομένῃ * ἀπὸ,
δέχεσθαι σωτηρία. ὅτε μὴ τῶν αὐτῶν ὑπεύθυνος ὢν τῷ δεσπότῃ, καὶ προσεχθρευκὼς καὶ 30
αὐτὸς, δυσχεραίνῃς ὅτι τοῖς ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς καὶ μεγαφροσύνῃς, ὡς αὐτὸς ὀφείλων μόνος τὸ χαρίτος μεταλαβεῖν, καὶ βασκανίας μόνον καὶ φθονοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκάστης αἰσίας, καὶ πάντων τῶν καλλιστείων αὐτὸν εἶναι ὑπεύθυνος βασανιστηρίων. τὴν γὰρ τῶν κακῶν ῥίζαν ἀπάν- των ἐν σεαυτῷ κατεφύτευσας, τὴν ὑπερηφανίαν.

ΗΘΙΚΟΝ Διὸ καὶ τις σοφὸς ἔλεγεν· Ἀρχὴ ἁμαρτίας, ὑπερηφανία, τουτέστι, ῥίζα καὶ πηγὴ καὶ μή- 35
Σιρ. ι. ιε. τηρ. οὕτω δὲ ὁ πρωτόπλαστος ἐξέπεσε τῆς μακαρίας ἐκείνης διαγωγῆς· οὕτω καὶ ὁ τοῦτον ἀπατήσας διάβολος ἀπ' ἐκείνου κατηνέχθη τοῦ τῆς ἀξίας ὕψους. ὅθεν εἰδὼς ὁ μιαρὸς τῆς ἁμαρτίας ταύτης τὴν φύσιν ἰσχυρὰν ὄσαν καὶ ὀξὺ καταδῦναι τὴν ἀρχὴν, ταύτην ἦλθε τὴν ὁδὸν, ὅτε τὴν Ἀδὰμ ἀπὸ τῆς τοσαύτης κατενεγκεῖν ἐπενόησε τιμῆς. τῇ γὰρ ἐπαγγελίᾳ τῆς ἰσοθείας φυσήσας αὐτὸν, οὕτω κατέῤῥηξε καὶ κατέδυσεν εἰς αὐτὰ τὰ ᾅδου πάβεα. 40
θρα. οὐδὲν γὰρ οὕτω τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας ἀλλοτριοῖ, καὶ τῷ τῆς γαστρὸς πάθει δίδωσι πυρὶ, ὡς ἡ τῆς ὑπερηφανίας τυραννίς. ταύτης γὰρ ἡμᾶς ἀπούσης, ἅπας ἡμῶν ὁ βίος ἀκαθαρτος ἔσται, καὶ σωφροσύνῃ, καὶ πραότητι, καὶ ἡσυχίᾳ, καὶ εὐχαῖς, καὶ ἐλεημοσύ- νῃ, καὶ ὁποιῳοῦν ἐπιτελῶμεν. ἀκάθαρτος γὰρ, φησι, παρὰ Κυρίῳ πᾶς ὑψηλοκάρδιος. χ. Κυρίῳ
καταγέλωμεν

καταξέλωμθ οὖν τοῦτο τὸ φύσημα τῆς ψυχῆς, καὶ τὸν ὀφθαλμὸν τοῦτον ἐκκόψωμθ, εἶτε ἐθέλοιμθ εἰ καθαρεῖ, ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου χειμῶνος ἀπηλλάχθαι κολάσεως. ὅτι γὰρ τὰ ἀναζόντα καὶ αὐτὰ ἐκείνῳ παθεῖν ἀνάγκη, ἄκουσον τοῦ Παύλου λέγοντος· Μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς, εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τοῦ παλαιὸν τοῦ διαβόλου. Τί ἐστι κρίμα; Εἰς τὴν αὐτὴν, φησι, καταδίκην, εἰς τὴν αὐτὴν κόλασιν. πῶς οὖν ἂν τις ἐκφύγοι τοῦτο τὸ δεινὸν, φησιν; Εἴτε λογίσαιτο τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, καὶ τῶν ἁμαρτημάτων τὸ πλῆθος, καὶ τῶν ἐκεῖ βασανιστηρίων τὸ μέγεθος, καὶ τῶν ἐνταῦθα δοκούντων λαμπρῶν τὸ εὐτελὲς, οὐδὲν μέγα διαφέρειν, καὶ τῶν ἐκείνων ἀγαθῶν μᾶλλον μαίνοιτο. ἀλλὰ τούτους συνεχῶς πρὸ ἑαυτοῦ κινοῦμθ τοὺς λογισμούς, καὶ τοὺς τοῦ μέλλοντος κατορθωτὰς ὅτι μιμήμης ἐχώμθ, οὐκ ἀν ἡμᾶς ὁ διάβολος ἐπάξαι δυνήσεται, κἂν μυρία φιλονεικῇ, ἀλλ' οὐδὲ ἐκπροσκελίσαι τοῦ ἀρχοῦ. ὁ γὰρ Θεὸς ὁ τῶν ταπεινῶν, ὁ χρηστὸς καὶ ὀπτικὸς, αὐτὸς καὶ ὑμῖν καὶ ἡμῖν τοῖς ἀγαθοῖς καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην. οὕτω γὰρ δυνησόμθα καὶ τὰ ἄλλα μετ' εὐκολίας κατορθοῦν, εἰς δόξαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ι. ΕΙΣ ΤΑ ΙΔΙΑ ΗΛΘΕ, ΚΑΙ ΟΙ ΙΔΙΟΙ ΑΥΤΟΝ Ὸ ΠΑΡΕΛΑΒΟΝ.

Φιλάνθρωπος ὢν ὁ Θεὸς, ἀγαπητὲ, καὶ φιλεργετικὸς, πολλὰ ποιεῖ καὶ πολυτρόπως, ὥστε ἡμᾶς κατ' ἀρετὴν λάμπειν, καὶ βουλόμενος ἡμᾶς εὐδοκίμους εἶναι. καὶ τοῦτο, βίᾳ μὲν οὐδένα οὐδὲ ἀνάγκῃ, πείθοι δ' ἂν καὶ τοῖς ποιοῦσιν οὖν, οὐδὲ βουλομένους ἄπαντας ἕλκει, καὶ πολλὰς ἐναυτοῦ ἐπιτάττει. Διὰ τοῦτο ἐλθόντα αὐτὸν ἃ μὲν ἔλαβον, ἃ δ' οὐκ ἐδέξαντο. οὐδένα γὰρ βούλεται ἄκοντα, οὐδὲ ἀναγκαζόμενον ἔχειν οἰκέτην, ἀλλ' ἑκόντας ἄπαντας καὶ προαιρουμένους, καὶ χάριν αὐτοῖς τῆς δουλείας εἰδότας. διὸ δεσπότου μὲν γὰρ, ἅτε ἐν χρείᾳ καθεστῶτες τῆς τῶν οἰκετῶν διακονίας, καὶ μὴ βουλομένους πολλοὺς τοῦ τῆς δεσποτείας κατέχεσι νόμου· ὁ δὲ Θεὸς ἀνενδεὴς ὤν, καὶ μόνος ἑνὸς τῶν ἡμετέρων ἐν χρείᾳ καθεστηκὼς, τῆς δὲ ἡμετέρας ἕνεκεν σωτηρίας μόνον ἅπαντα πράττων, ἡμᾶς αὐτοῦ ποιεῖ τούτου κυρίους· καὶ διὰ τοῦτο τῶν μὴ βουλομένων οὐδενὶ βίαν ἐπιτίθησιν, οὐδὲ αἰκίζεται. πρὸς γὰρ συμφέροντα ἡμῖν ὁρᾷ μόνον. Τί γὰρ ἀκόντας πρὸς ταῦτα ἕλκεσθαι τὴν δουλείαν, ἴσον τῷ μηδὲ ὅλως δουλεύειν ἐστί. Τί οὖν κολάζει, φησὶ, τοὺς οὐκ ἐθέλοντας καὶ ἀναχωρεῖν αὐτοῦ; Τί δὲ καὶ γέενναν ἠπείλησε τοῖς οὐκ ἀνεχομένοις τῶν ἐπιταγμάτων αὐτοῦ; ὅτι καὶ μὴ πειθομένων ἡμῶν σφόδρα κήδεται, λίαν ὢν ἀγαθὸς, καὶ ἀποπηδώντων καὶ φθονούντων οὐκ ἀφίσεται. Ἀλλ', ὅπερ πολλάκις εἶπον, τὴν πρότερον τῆς εὐεργεσίας ὁδὸν ἀποσταίμθα, ἑλκτὴν μὴ βουληθέντες τὴν διὰ τῆς πείθους καὶ τὸ παθεῖν εὖ· τὴν ἑτέραν ἐπήγαγε τὴν διὰ τῆς κολάσεως καὶ τῶν τιμωριῶν, πικροτάτην μὲν οὖσαν, ἀναγκαίαν δ' ὅμως, ὅτε μὴ προτέρᾳ ἀτιμάζηται. ἐπεὶ καὶ οἱ νομοθέται πολλὰς καὶ χαλεπὰς κατὰ τῶν ἁμαρτημάτων λήψεσι τιμωρίας, καὶ ὅμως οὐδὲν οὐκ ἀποτρέφομεθα διὰ ταῦτα, ἀλλὰ μᾶλλον τιμῶμθ τῶν κολάσεων χάριν, καὶ ὅτι μηδένας δεόμθα τῶν πρὸς ἡμᾶς, πολλάκις δὲ οὐδὲ εἰδότας, οἵτινες ποτὲ ἔσονται μέλλοντες τῆς διὰ τῶν γραμμάτων αὐτῶν ἀπολαύσεσθαι βοηθείας, ὅμως ἐφείσαντο τῆς κατὰ βίον αὐταξίας, τιμῶντες μὲν οὐδὲν ἐν ἀρετῇ ζῶντας, εἰργοντες δὲ διὰ τῶν τιμωριῶν οὐδὲν ἀνωφελοῦς, καὶ τῇ τῶν λοιπῶν ἡσυχίᾳ λυμαινομένους. Εἰ δὲ τούτους θαυμάζομθ καὶ φιλοῦμθ, ὃ πολλῷ μᾶλλον τὸν Θεὸν ἐκπλήττεσθαι δεῖ καὶ ἀγαπᾶν τῆς τοσαύτης ἕνεκεν κηδεμονίας; καὶ γὰρ ἄπειρον τὸ μέσον ἐστὶ τῆς * ἐκείνων καὶ τούτου προ-

νοίας τῆς εἰς ἡμᾶς. ἄφατος γὰρ ὄντως, καὶ ὑπερβολὴν πᾶσαν ἔχων ὁ πλοῦτος τῆς χρηστότητος τοῦ Θεοῦ. σκόπει δὲ· εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν, οὐ τῆς αὐτοῦ χρείας ἔνεκεν (οὐδενὸς γὰρ, ὅπερ ἔφην, ὁ θεῖον) ἀλλὰ τῆς τῶν ἰδίων * ἐνεργείας· καὶ οὐδὲ οὕτως αὐτὸν ἴδιοι εἰς τὰ αὐτῶν προσηλούμενον ἐπ' ὠφελείᾳ τῇ αὐτῶν προὔλεγον, ἀλλὰ καὶ διεκρούσαντο, καὶ ὁ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος ἐκβαλόντες ἀπέκτειναν· καὶ οὐδὲ οὕτω τῆς μετανοίας αὐλοὺς ἀπέκλεισεν, ἀλλ' ἔδωκεν, εἰ βουληθεῖεν, μὴ τοῦ τοσαύτου προδομίαν πάντα ἀπολύσασθαι καὶ πλημμεληθέντα λαβεῖν τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως, καὶ τοῖς οὐδὲν ὄντως εἰργασμένοις, ἀλλὰ μᾶλλον πάντων αὐτῷ φίλοις ἐξισωθῆναι. καὶ ὅτι οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ ψυχαγωγίας ἕνεκεν ταῦτα φθέγγομαι, λάβωμεν ὑπὲρ τούτων ἀφίησι φωνὴν καὶ κατὰ τῶν μισθίων Παῦλον ἀπόντα. οὗτος γὰρ τὸν Χριστὸν διώκων μὴ τῷ φανῆναι, καὶ τὸ ἐκείνου μάρτυρα * ταῖς πολλαῖς βαλὼν χηραῖς, ὕβρεσι μετανόησε καὶ κατήγωνα τῶν προτέρων ἁμαρτημάτων αὐτῷ, καὶ τῷ διωχθῆναι προσέδραμεν, εἰς τοὺς φίλους αὐτοῦ εὐθέως καὶ τὰ προστεῖα ἔχοντας κατέλεξε, κήρυκα καὶ διδάσκαλον τῆς οἰκουμένης ἁπάσης ἀποφαίνων αὐτόν, βλάσφημον, διώκτην, ὑβριστήν· καθὼς καὶ αὐτὸς ἀγαλλόμενος ὅτι τῇ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίᾳ, ταῦτα ἀνεκήρυττε, καὶ οὐκ ἠσχύνετο, ἀλλὰ καθάπερ ἐπὶ ξύλου τοῖς γράμμασι τὰ προτέρα αὐτοῦ ἅπαντα καὶ πλημμελήματα καὶ ἀθλιότητος, ἅπασιν ἐπιδείκνυ, βέλτιον εἶναι νομίζων τὰ προτερήματα αὐτοῦ τοῦ πολλῶν προκρίνας βίον ὅτι τῷ φιλανθρωπίᾳ τὸ μέγεθος τῆς τοῦ Θεοῦ δωρεᾶς, ἣν συνεκάσας τῷ ἄφατι αὐτοῦ τὸ ἀνεκδιήγητον φιλανθρωπίᾳ, ἀκριβῶντα τὴν οἰκείαν ἅπασιν ἐκπομπεύσας πλημμέλειαν. διὰ τοῦτο καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν διώξεις, τοὺς ἐπιβουλὰς, τοὺς πολέμους εἰς τὴν ἐκκλησίαν, πρὸ μιᾶς λέγων· Οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς κληθῆναι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ· πρὸ μιᾶς δέ, Ὅτι ἦλθεν Ἰησοῦς ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. καὶ πάλιν· Ἡκούσατε τὴν ἐμὴν ἀναστροφήν ποτε ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπόρθουν αὐτήν. καθάπερ γάρ τινα ταύτην ἀμοιβὴν ἀποδιδοὺς τῷ Χριστῷ τῆς εἰς αὐτὸν μακροθυμίας, ὃ δείξαι, ἵνα ὅτε καὶ πῶς ἐχθρὸν καὶ πολέμιον ἔσωσεν, οὕτω μὴ πολλῆς τῆς παῤῥησίας κηρύττῃ τὸν μάχιμον, ἵνα πᾶσι προθυμίαν παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ ἐμποιήσαντα τῷ Χριστῷ· μὴ ἢ τούτου καὶ τοῖς ἀπιστοῦσιν ἑαυτὸν χρηστὸν ἀποτείνειν καὶ ἐλπίδας. καὶ γὰρ καὶ τὸν Χριστὸν δι' τοῦτό φησι προσίεσθαι αὐτὸν, ἵνα τὸ αὐτοῦ ἐνδείξηται προστοῦ τοῦ πᾶσαν μακροθυμίαν καὶ ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χρηστότητος αὐτοῦ, πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον. καὶ γὰρ ἵνα ἁπάσης αὐλοῖς συγχώμησις μείζονα τὰ πλημμελήματα, ἅπερ οὖν καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐμφαίνων, ἔλεγεν·

Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. Πόθεν ἦλθεν ὁ πάντα πληρῶν καὶ πάντα χεῖρι κρατῶν; ποῖον κενώσας τόπον τῆς αὐτοῦ προνοίας, ὁ πάντα τῇ χειρὶ συνέχων καὶ περιέχων; τόποι μὴν οὐδ' εἷς ἦν ἐμοὶ. πῶς γάρ; τῇ γὰρ πρὸς ἡμᾶς καταβάσει τοῦτο εἰργάσατο. ὅτε γὰρ τὸν κόσμον ὧν οὐκ ἐδόκει πρέπειν, ἵνα μήπω γνωρίζεσθαι, ὕστερον ἑαυτὸν ἐφανέρωσε, τὴν ἡμετέραν ὑποδυόμενος σάρκα καὶ ἀξιώσας, τὴν φανέρωσιν ταύτην καὶ τὴν κατάβασιν, προσῆκεν καλῶς. θαυμάσας δ' ἂν τις τὸν μαθητὴν μὴ ἀγανακτοῦντα ὅτι τῇ τοῦ διδασκάλου ἀτιμίᾳ, ἀλλὰ * μὴ παῤῥησίας τὴν εἰς αὐτὸν γενομένην ὑβρεως ἀναγράφοντος ὕβρεως. ἢ τοῦτο ἦν μακροῦ τοῦ φιλανθρώπου αὐτοῦ δόγματος τεκμήριον· ἢ ἀλλως ἦν, τὰ αἰσχρὰ ὁμοίως ἐκφέρειν τῶν ὑβριστῶν, οὐχ ἁπλῶς τοῦ προσηνέστατος αἰσχύνεσθαι χρή. οὕτω μὲν γὰρ ταύτῃ μᾶλλον ἔλαμψε, καὶ μὴ τὴν ὕβριν τοσαύτην τῶν ὑβριστῶν ποιούμενος προφάσεως· ἐκεῖνοι δὲ ἀγνώμονες καὶ μιαροὶ πᾶσι ἀνεφάνησαν, τὸ ὅτι τοιούτοις προσηνέσι ἀγαθοῖς, ὡς ἐχθροὶ ἀπωσάμενοι τὸν πολέμιον. διὰ τοῦ-

τὴν

χ. ἐκ τῶν ἰδ. τοῦ αὐτοῦ.
χ. αὐτοῦ.
* ἴσως
χ. ἐκβάλλοντες
χ. ἐκβάλλειν
* Στέφανον
χ. αὐτὸν
χ. πρώτου
χ. σχῆμα
χ. ἀξιωτὸν μαθητὴν μὴ αἰσχυνθῆναι
ο ἢ
χ. τὸ
χ. δ
χ. ἐφάνη

γλαζίστης τὴν δὲ μόνοι ἐλαφύσσεται, ἀλλὰ καὶ ᾧ μὴ τυχεῖν ὢν ἔτυχον ⓖ λαμβάνοντες αὐτόν. τίνος δὲ ἔτυχον ὕστερ;

12 Ὅσοι δ' ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι,

Φησί. τί οὖν ὁ λέγεις ἡμῖν, ὦ μακάριε, καὶ τίνι τῷ μὴ δεξαμένων αὐτὸν κόλασιν; ἀλλ' ὅτι μὲν ἴδιοι ὄντων, καὶ εἰς τὰ ἴδια παραγενόμενον οὐ παρέλαβον, εἶπες· τί δ' ἀπὸ τούτων πείσονται, καὶ ποίαν ὑποστήσονται κόλασιν, τοῦτο οὐκ ἔτι προσέθηκας· καίτοι μεῖζόνως δὴ αὐτοὺς ὕστερον ἐφόβησας, ἐκ τῆς ἀποστασίας ἐμαλάξας ἀφ' ἑαυτῆς τὰς ἀπειλάς. τίνος δὴ ἕνεκεν ἀπεσιώπησας; καὶ διὰ ταῦτης, φησί, τῆς κλήσεως ἑτέρας μείζονα δὴ ποτε ἦμοιτο, ὅταν, παρακινδύνως ἐξουσίας αὐτοῖς τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, μὴ γένωνται· ἀλλ' ἐκόντες ἑαυτοὺς τοσαύτης ἀποστερήσωσιν εὐγενείας τε καὶ τιμῆς; πλεῖόν ἀλλ' οὐδὲ ἐν τούτῳ μόνον αὐτοῖς ἡ τῆς ἁμαρτίας ἡσσᾶται μέρει τῷ μηδὲν λαβεῖν ἀγαθὸν, ἀλλὰ καὶ ὃ ἄσβεστον αὐτοῦ ἐξεδέξατο πῦρ, ὃ καὶ παρεῖναι, σαφέστερον ἀπεκάλυψε· τίνος γὰρ ἕνεκα ἀπόῤῥητα ἀγαθὰ τὴν εἰληφότων αὐτὸν, καὶ ἐν βερχὴ πεῖσιν αὐτὰ τὰ ῥήματα, λέγων ὅτως· ὅσοι δ' ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα τοῦ Θεοῦ γενέσθαι. καὶ δοῦλοι, καὶ ἐλεύθεροι, καὶ ἕλληνες, καὶ βάρβαροι, καὶ Σκύθαι, καὶ ἄσοφοι, καὶ σοφοὶ, καὶ γυναῖκες, καὶ ἄνδρες, καὶ παιδία, καὶ πρεσβύται, καὶ ἄτιμοι, καὶ ἔντιμοι, καὶ πλούσιοι, καὶ πένητες, καὶ ἄρχοντες, καὶ ἰδιῶται, φησί, πάντες τῆς αὐτῆς ἠξίωνται ἡμῖν. ἡ γὰρ πίστις καὶ ἡ τοῦ πνεύματος χάρις τίνι οὐκ ἦν κοσμικῷ * ἀνωμαλίᾳ διαφερόσα, εἰς μίαν ἀπάντων ἔπλασε μορφὴν, καὶ εἰς ἕνα ἀπετύπωσε χαρακτῆρα ⓦ βασιλικόν. εἰ ταύτης δὲ ἦμοιτο τῆς φιλανθρωπίας ἴσον; βασιλεὺς μὲν, ὁ σὸς τοῦ αὐτοῦ διηρτισμένος ἡμῖν πηλοῦ, σὺν ὁμοδούλοις, καὶ τῆς αὐτῆς αὐτῷ κοινωνοῦσι φύσεως, πολλάκις ἦ καὶ ⓦ ἐπὶ τοὺς ἀμείνους ἄλλους, οὐκ ἀξιοῖ καταλέγειν εἰς τὸ πρωτότυπον τὸ βασιλικὸν, ἀλλὰ δούλοις τυχεῖν ὄντες· ὁ δὲ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ παῖς οὐκ ἀπαξιώσει, καὶ τελώναις, καὶ πόρναις, καὶ δούλοις, καὶ τῶν πάντων ἀτιμοτέροις καὶ πενεστέροις, πολλοὺς δὲ καὶ τοὺς σώματα αἰκισθέντας, καὶ μυρίαν ἐχόντας λώβην, εἰς ⓦ τὴν τούτων καταλέξαι χορόν. τοσαύτη τοῖς εἰς αὐτὸν πίστεως ἡ ἰσχὺς, τοσαύτη τοῖς χρῆσθαι ἡ ῥᾳδιουργία. καὶ καθάπερ ἡ τοῦ πυρὸς φύσις τῇ τῶν μετάλλων ὁμιλήσασα γῇ, χρυσὸν αὐτὸν ἀπὸ γῆς ὕλης ἐπάνησεν· ὕστω δή, εἰ πολλῷ μᾶλλον αὖθις πηλίνων χρυσοῦς τὸ βάπτισμα ἐργάζεται τοὺς λελουμένους, τοῦ πνεύματος, πυρὸς δίκην κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἐμπεσόντος ψυχάς, καὶ τὸν μὲν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ καταγάντος, τὸν δὲ εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου νεοπαγῆ καὶ λαμπρὸν καὶ ὡς ἀπὸ χωνευτηρίου σίλλουσαν ἀναφέροντος. καὶ τί δήποτε οὐκ εἶπεν, ὅτι ἐποίησεν αὐτοὺς τέκνα Θεοῦ, ἀλλ' ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι; δεικνὺς ὅτι πολλῆς δεῖ τῆς ἀσυνδέτου, ὥστε τὸν διὰ τοῦ βαπτίσματος τῆς υἱοθεσίας ἡμῖν ἐντυπωθῆσαν εἰκόνα, ἀκηλίδωτον διάλουσαν διατηρῆσαι καὶ ἀνέπαφον· ἅμα δὲ καὶ ἐμφαίνων, ὅτι τὸν ἐξουσιάσαντα τούτων οὐδὲν ἡμᾶς ἀφελέσθαι δυνήσεται, ἐὰν μὴ προσλαβόντες ἑαυτοὺς ἀφελώμεθα. εἰ γὰρ ⓖ πολλοὶ ἀνθρώπων κύριος τινων προσλαβόντες, τοσαύτην ἔχουσι τὴν ἰσχὺν, ὅσην δέδωκότες ⓖ δεδωκότες αὐτοῖς· πολλῷ μᾶλλον ⓖ παρὰ τοῦ Θεοῦ ταύτης τυχόντες τῆς ἡμῶν, ἀνθ' ὧν μηδὲν τῆς ἐξουσίας ταύτης ἀνάξιον προσξώμεθα, πάντων ἐσόμεθα δυνατώτεροι, διὰ τοῦ καὶ πάντων εἰ μείζω τε καὶ ἀγαθώτερα τούτου ἡμῖν ἐγχειρίσαντα τὸν ἡμέτερον. ἅμα δὲ καὶ σοβεῖσθαι βούλεται, ὅτι οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ ἡ χάρις ἔπεισεν, ἀλλὰ τοῖς βουλομένοις καὶ ἐσπουδακόσι. καὶ γὰρ καὶ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ κεῖται τῇ τούτων τὸ γενέσθαι τέκνα. ἀνθ' ὧν μὴ ἕλωνται αὐτοὶ προσέσεσθαι, οὐκ ἔπεισεν ἡ δωρεὰ, οὐδὲ ἐργάζεται· ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀπὸ τοιούτου τὸ κατεναγκασμένον ἐκβαλών, ὃ δὴ αὐθαίρετον καὶ αὐτεξούσιον δείκνυς, ὕστερον καὶ νεῦρα ἔδρεψε. καὶ γὰρ ἐν αὐτοῖς τούτοις τοῖς ἀπόῤῥητοις ἀγαθοῖς τὸ μὲν ὅτι τοῦ Θεοῦ, ἐστὶ δωρεὰ τὸν πίστιν· τὸ δὲ τοῦ ἀνθρώπου, τὸ προσέχειν τὴν πίστιν. καὶ ἐν τῷ μὴ ταῦτα ἢ

χρόνῳ

χρόνῳ πολλῆς δεῖ λοιπὸν τῆς ἀσυδησίας. ὁ γὰρ ἀρκεῖ πρὸς τὴν τῆς καθαρότητος ἡμῖν φυλακὴν τὸ βαπτισθῆναι καὶ πιστεῦσαι μόνον, ἀλλὰ δεῖ, εἰ μέλλοιμεν ταύτης δεῖ πάντως ἀπολαύσεσθαι τῆς φαιδρότητος, ἄξιον αὐτῆς παρέχεσθαι βίον. τοῦτο ὑμῖν ἐποίησεν ὁ Θεός. τὸ μὲν γὰρ γεννηθῆναι τὴν μυστικὴν γέννησιν, ἣ πάντων ἐκκαθαρθῆναι τὸ πρότερον ἁμαρτημάτων ἡμῶν, ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος ἔσχε· τὸ δὲ μεῖναι εἰς τὸ ἔξης καθαρεύειν, καὶ μηδεμίαν ταύτην δέξασθαι κηλίδα πάλιν, τῆς ἡμετέρας ἐστὶν ἐξουσίας τε καὶ ἀσυδησίας. Διά τοι τοῦτο καὶ τὸ ἔργου τῆς γεννήσεως ἡμᾶς ἀνέμνησε, καὶ ἀπὸ συγκρίσεως τῶν σαρκικῶν ὠδίνων τὸ ὑπερφυὲς ἐδείξεν, εἰπών· χ. ἰη

13 Οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν.

Τοῦτο δὲ ἐποίησεν, ἵνα τὸ εὐτελὲς καὶ ταπεινὸν τοῦ γεννήσαντος τόκου καταμαθόντες, τοῦ δὲ αἱμάτων καὶ θελήματος σαρκὸς, καὶ τοῦ ὑψηλοῦ καὶ εὐγενοῦς τοῦ θείου, τοῦ ἄνω τῆς ἄνωθεν, ὀπτηγόντες, μεγάλην ἔννοιαν καὶ πάντοθεν περὶ αὐτοῦ λαβόντες ἔννοιαν, καὶ τῆς τοῦ γεγεννηκότος ἀξίαν δωρεᾶς, καὶ πολλοῦ μᾶλλον ταῦτα ἐπιδεικνώμεθα ἀσυδοῦν.

ΗΘΙΚΟΝ Δεῖ γὰρ ὦ μακάριε, μήποτε τοῦ καλοῦ τούτου μολυνάντες κόλπου τῇ μετὰ ταύτα ῥᾳθυμίᾳ καὶ τοῖς πλημμελήμασιν, ἐκβληθῶμεν τοῦ παστάδος καὶ τοῦ νυμφῶνος, καὶ ταῖς πέντε παρθένοις ἐκείναις ταῖς μωραῖς, ἢ καὶ ἐκεῖ ἔνδυμα γάμου. ἐκεῖνος γὰρ ὁ τὸν δαιτυμόνων ἕνα (ἐκλήθη γὰρ καὶ ἐκεῖνος) ἀλλ' ὅπου μετὰ τοῦ καλοῦ τοσαύτου ὄχλου ἐξύβρισεν εἰς τὸ κεκλημένον, ἀκούσει οἶδα δίδωσι δίκην, πῶς ἐλεεινὸν καὶ πολλῶν ἀξίαν δακρύων. ἀλγῶ γὰρ ὅτι τῷ τῆς λαμπρᾶς ἐκείνης τραπέζης μεταφεῖν, ἀ μόνον εἴργεται τῆς εὐωχίας, ἀλλὰ καὶ ταῖς χερσὶ δεθεὶς καὶ τοὺς πόδας ὁμοίως, εἰς τὸ σκότος ἄλλεται τὸ ἐξώτερον, τὸ αἰώνιον καὶ ἄπειρον ὀλοφυρμὸν καὶ * βρυγμὸν τῶν ὀδόντων ἐκτοσκόλοψ. * ἡ μὴ τοίνυν, ἀγαπητοὶ, μηδὲ ἡμᾶς ἔρχεσθαι ἡμῖν ποιῆς σωτηρίαν τοῦ πίστιν ἐλπίζωμεν. χ. παρ. ἀλλ' οὐ γὰρ μὴ βίον ἐπιδεικνύμενα καθαρὸν, ἀλλ' ἀξίαν τῆς μακαρίας κλήσεως. ταύτης ἱμάτια ἀμφιασάμενοι ἀγγελικὰ, οὐδὲν κωλύει καὶ ἡμᾶς παθεῖν τὰ αὐτὰ, ἅπερ ἐκεῖνος ὁ δείλαιος. καὶ γὰρ ἄτοπον, αὐτὸν μὲν, Θεοῦ ὄντα καὶ βασιλέα, καὶ δεσπότην εὐτελῆ καὶ ἀνύρτας καὶ μηδενὸς ἀξίους * μὴ ἐπαισχύνεσθαι, ἀλλὰ τοὺς ἀπὸ τῆς πεισθέντας ποιῆς τῇ τραπέζῃ ἀγγέλους ἐκείνῃ· ἡμᾶς δὲ τοσαύτην δύναμιν ἐπιδείκνυσθαι, ὡς μηδὲ τῇ τοσαύτῃ τιμῇ γενέσθαι βλῆτους, ἀλλὰ καὶ μετὰ τοῦ καλοῦ ἐπὶ τῆς αὐτῆς μένειν καλίας, εἰς τὸν ἄφατον τοῦ κεκλημένου ἐμπορευόμενα φιλανθρωπίαν. οὐδὲ γὰρ διὰ τοῦτο ἡμᾶς ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ ταύτην καὶ φοβεροῦ τῶν μυστηρίων ἐκάλεσε κοινωνίαν, ἵνα μετὰ τῆς πονηρίας εἰσερχώμεθα κακίας, ἀλλ' ἵνα ἀποδυσάμενοι τὸν αἰσχρότητα, μεταμφιασώμεθα ἀρετὴν· οὐ γὰρ οἱ τοῖς βασιλείοις ἐσταλμένοι ῥάκεσι ἐκεῖνον· ἡμᾶς δὲ τοσαύτην δυναμένους ἐπιδείκνυσθαι, ὡς μηδὲ τῇ τοσαύτῃ τιμῇ γενέσθαι βλῆτους, ἀλλὰ καὶ μετὰ τοῦ καλοῦ ἐπὶ τῆς αὐτῆς μένειν καλίας, εἰς τὸν ἄφατον τοῦ κεκλημένου ἐμπορευόμενα φιλανθρωπίαν. οὐδὲ γὰρ διὰ τοῦτο ἡμᾶς ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ ταύτην καὶ φοβερὰν τῶν μυστηρίων ἐκάλεσε κοινωνίαν, ἵνα μετὰ τῆς πονηρίας εἰσερχώμεθα κακίας, ἀλλ' ἵνα ἀποδυσάμενοι τὸν αἰσχρότητα, μεταμφιασώμεθα ἀρετὴν· οὐ γὰρ οἱ τοῖς βασιλείοις ἐστολωμένοι ῥάκεσι χρή· εἰ δὲ μὴ βουλοίμεθα ἄξια τῆς κλήσεως προσάξαι ἐκείνης, οὐκ ἐπὶ τοῦτο προσῆλθε τὴν τιμωρίαν, ἀλλὰ παρ' ἡμᾶς. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνος ἡμᾶς ἐκβάλλει τοῦ γαμικοῦ τῶν δαιτυμόνων χοροῦ, ἀλλ' ἡμεῖς ἑαυτούς. ὁ μὲν γὰρ τὸ ἑαυτοῦ πᾶν ἐποίησε. καὶ γὰρ τοὺς γάμους ἐποίησε, καὶ τὴν τράπεζαν παρεσκεύασε, καὶ τοὺς καλέσαντας ἔπεμψε, καὶ παρεκλημένους ἐδέξατο, καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν πολυτέλειαν· ἡμεῖς δὲ καὶ εἰς αὐτὸν, καὶ εἰς τοὺς παρόντας, καὶ εἰς τὸν γάμον ὑβρίσαντες διὰ τῶν ῥυπαρῶν ἱματίων, τουτέστι, τῶν ἀκαθάρτων πράξεων, εἰκότως ἐκβαλλόμεθα λοιπόν. ταύτῃ γὰρ καὶ τὸν γάμον πᾶσι καὶ τοῖς κεκλημένοις, ἀπελαύνει τοὺς ἰταμοὺς καὶ αἰσχύνας ἐκείνους. εἰ γὰρ εἶασε τοὺς ἐκεῖνο ἠμφιεσμένους τὸ ἱμάτιον, αὐτὸς δὲν ἔδοξε καὶ τοὺς ἄλλους ὑβρίζειν. ἀλλὰ μηδ' ἑνὸς γένοιτο τοιούτου πειρασθῆναι τοῦ κεκλημένου, μήτε ἡμῶν μήτε ἑτέρων ἴσως. διὰ γὰρ τοῦτο φρίν ἤλθεσθαι, ταῦτα πάντα διαλέγεσθαι, ἵνα καὶ τῇ τῶν γραμμάτων ἀπειλῇ σωφρονισθέντες, μὴ συγχωρήσωμεν εἰς ἔργον ἐλθεῖν τὴν ἀτιμίαν καὶ τὸν κόλασιν ταύτην, ἀλλ' ὅπως τῶν ῥημάτων αὐτὴν σβέσωμεν μόνον, καὶ μετὰ λαμπρᾶς ἕκαστος τοῦ κόλπου εἰς τὸν κλῆσιν ἐκείνην ἀπαντῶμεν·

ἧς ἀπολαύσαι γλύοιτο πάντας ἡμᾶς, χάριτι τῆ φιλανθρωπίᾳ τῦ Κυρίυ ἡμῶν Ιησυ Χριστυ, δι' ὃ καὶ μεθ' ὧν τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τυὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Ομιλ. ια. 14 ΚΑΙ Ο ΛΟΓΟΣ ΣΑΡΞ ΕΓΕΝΕΤΟ, ΚΑΙ ΕΣΚΗΝΩΣΕΝ ἐν ἡμῖν.

ΜΙαν ὑμᾶς ἅπασας αἰτῆσαι βούλομαι χάριν, πρὶν ἢ τῶν θαυμασίων ἄψασθαι ῥημάτων. ἀλλὰ μὴ ἀναπιδήσητε πρὸς τὴν αἴτησιν. ὅτε γὰρ βαρύ τι καὶ ἐπαχθὲς αἰτῶ, ὅτε ἐμοὶ ὦ λαμβάνοντι μόνον χρήσιμον ἔσαι ὃ διδόμενον, ἀλλὰ καὶ ὑμῖν τοῖς παρέχουσι, καὶ πολλῷ πλέον ὑμῖν. τί ποτ' οὖν ἐστιν ὅπερ αἰτοῦμαι ὑμᾶς; κατὰ μίαν σαββάτων, ἢ * κατὰ σάββατον, τὰ μέλλουσαν ἐν ὑμῖν ἀναγινωσκήσεσθαι τῶν εὐαγγελίων πρόκριτον, ταύτην πρὸ τούτων τῶν ἡμερῶν μὴ χείρας λαμβάνων ἕκαστος, οἴκοι καθήμενος ἀναγινωσκέτω συνεχῶς, καὶ πολλάκις πρόσεσθω πείρα μὴ ἀκριβείας τὰ ἐγκείμενα, καὶ βασανιζέτω πάντα καλῶς, καὶ τί μὲν σαφές, τί δ' ἄδηλον, * καὶ τί πρὸς τῶν ὑποκειμένων εἰκὸς δοκοῦν, οὐκ οἶδα· καὶ πάντα ἁπλῶς διακωδωνίσαντες, ὅπως ἀπαντᾶτε πρὸς τὴν ἀκρόασιν. ὑμῖν γὰρ μακρὸν ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἀσυδησίας καὶ ὑμῖν καὶ ἡμῖν ἔσαι τὸ κέρδος. ἡμᾶς μὲν γὰρ ὑπολλῶν δεινῶν λύσομεν πόνων τὸν σαφῆ ποιήσαντες τὰ λεγόμενα τὴν δύναμιν, τὴν διανοίας ὑμῶν ἥδιον προσκαθίσαντες τῇ τῶν ῥημάτων γνώσει· ὑμᾶς δ' ὀξύτερους καὶ διαυγεστέρους τούτου τοῦ ἑστῶτος ἡμῶν ἀναστήσεσθε, ὑπὲρ πρὸς τὴν ἀκρόασιν μόνον, οὐδὲ πρὸς τὴν μάθησιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ διδάξαι ἑτέρους. ἐπεὶ, ὡς γε νῦν οἱ πολλοὶ τῶν ἐνταῦθα " προσερχομένων ἀκούουσιν, ὁμοῦ πάντα ἀναγκαζόμενοι μαθεῖν τά τε ῥήματα, τά τε περὶ ἡμῶν εἰς αὐτὰ λεγόμενα, οὐδ' ἂν εἷς ἑαυτὸν ὅλον τοῦτο ποιοῦντες ἀπαρτιεῖται μέγα καὶ καρπώσεται κέρδος. πῶς γὰρ, ὅταν ἐκ παρέργου, καὶ ἐνταῦθα μόνον τὰ ἁγία βραχύ τοῦτον τοῖς λεγομένοις σχολάζωσι χρόνον; εἰ δέ τινες πράγματα " αἰτιῶντο καὶ φροντίδας, καὶ πολλὴν τὴν τε τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν ἰδιωτικῶν ἀσχολίαν, προφάσεσθαι ἴσως ἔστω καὶ ταῦτα " προσκαιρομένων ἀκούσεσθαι

Εἰ γὰρ ἀδιώατον ὑμῖν τοῦτο εἶναι δοκεῖ, εἰκότως τοῦτο δοκεῖ. οὐδὲ γὰρ μὴ πολλῆς πολλοὶ καταγίνονται τῆς περιουσίας τῶν λεγομένων ἀκροασόμενοι· ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο μόνον ἀφοσιωσόμενοι πρὸς ἡμᾶς, ὡς θέως ἀπαιτρέφουσιν οἰκαδε· εἰ δέ τινες καὶ ἐνδιατρίψαιεν, τὰ ἀναχωρησάντων οὐδὲν ἄμεινον διέκειντο, τῷ σώματι μόνον συνόντα πρὸς ἡμᾶς· ἀλλ' ἵνα μὴ ὅτι πλέον ταῖς αἰτίαις ["ὑμῶν] βαρυώμεθα, ἃ ἐν ταῖς μέμψεσι Ⓦ καιρὸν ἀναλώσωμεν ἄπορα, ἴωμεν ὅτι τὰ τῆς εὐαγγελίου ῥητά. ὥστε γὰρ λοιπὸν εἰς τὰ προκείμενα καθῆναι Ⓦ λοιπόν. ἀλλὰ διανάστητε, ὥστε μηδὲν ὑμᾶς τῶν λεγομένων παρελθεῖν. καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, φησι, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. εἰπὼν ὅτι ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν Ⓖ λαβόντες αὐτὸν, καὶ τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τῆς ἀφάτου ταύτης ἡμῖν πίστεως τῷ αἰτίῳ καὶ τῷ κτίσαντι. αὕτη δέ ἐστι, τὸ γενέσθαι σάρκα Ⓦ λόγον, καὶ τῷ τοῦ δούλου μορφῷ ἀναλαβεῖν Ⓦ δεσπότην. ἐγένετο γὰρ υἱὸς ἀνθρώπου, Θεοῦ γνήσιος ὢν υἱὸς, ἵνα ἐκ τῶν ἀνθρώπων υἱοὺς τέκνα ποιήσῃ Θεοῦ. Ὃ γὰρ ὑψηλὸν τῷ ταπεινῷ προσομιλοῦν, αὐτὸ μὲ οὐδὲν εἰς τὴν οἰκείαν παραλαβεῖν δόξαν, σκεῦος ὂν ἀπὸ τῆς πολλῆς αἰσχύνης ταπεινότητος· ὅπερ οὖν καὶ ἐπὶ τοῦ Κυρίου γέγονε. τὴν τε γὰρ ἰδίαν φύσιν οὐδὲν ἀπὸ ταύτης ἠλάττωσε τῆς συγκαταβάσεως, ἡμᾶς τε οὐκ ἀγαπᾷ πάντως ἐν ἀδοξίᾳ καὶ ἀτιμίαις καὶ σκότῳ, πρὸς δόξαν ἄφατον αἰῆγαγεν. οὕτω που καὶ βασιλεὺς πλουτῶν καὶ πένητι συναλεγόμενος μὴ καταδεὴς καὶ οὐσίας, ἑαυτὸν μὲ ἀδυνήσαιμεν, σκεῦος ὂν πρὸς πᾶσι πεῖσαι ἐποίησεν εἶναι καὶ λαμπρόν. εἰ γὰρ ὅτι τὸ ἐπεισακτον τῶν ἀνθρώπων ἀξίας, οὐδὲν Ⓦ τιμιότερον ἢ πρὸς Ⓦ αὐτελέστερον ὁμιλίᾳ πρόσεστιν· πολλῷ μᾶλλον ὅτι τὸ ἀκηράτου καὶ μακαρίας ἐκείνης οὐσίας, τῆς ἐπεισακτον μὲ ἐχούσης οὐδὲν οὐδὲ γινόμενον καὶ ἀπογινόμενον, πολίτας ὄντας ἐχούσης ἀκίνητα καὶ πεπηγότα εἰς τέλος καὶ ἀγαθά. ὥστε ὅταν ἀκούσῃς ὅτι ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, μὴ θορυβηθῇς, μηδὲ καταπέσῃς. οὐδὲ γὰρ ἡ οὐσία μετέπεσεν εἰς σάρκα (τοῦτο γὰρ τῆς ἀσεβείας ἐστὶν * ἐννοῆσαι) ἀλλὰ μένουσα ὅπερ ἐστὶν, οὕτω τοῦ ὅλου τῷ μορφῷ ἐνέλαβε. Ἵνα οὖν ἔχει Ⓦ, ἐγένετο, κέχρηται ῥήματι; καὶ τῶν αἱρετικῶν ἐμφράττων στόματα. ὅπου γάρ εἰσιν Ⓖ λέγοντες, ὅτι φαντασία τις ἦν, καὶ ὑπόκρισις, καὶ ὑπόνοια τὰ τῆς οἰκονομίας ἄπαντα, φύων αὐτῶν προσαιρῶν τῷ βλασφημίᾳ, ὃ ἐγένετο τέθεικεν, οὐ μεταβολὴν οὐσίας, ἅπαξ, ἀλλὰ σαρκὸς ἀληθοῦς ἀνάληψιν βουλόμενος. ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγῃ, Χειρὸς ἡμᾶς ὀξηγήσασθε ἐκ τῆς καταφορᾶς τοῦ νόμου, γλυκάνοντος ἐκεῖ ἡμῶν καταφορὰν, οὐ τοῦτό φησιν, ὅτι ἡ οὐσία αὐτοῦ τῆς οἰκείας ἀποπεσοῦσα δόξης, εἰς καταφορὰν οὐσιώθη (τοῦτο γὰρ οὐδ' ἂν δαίμονες ἐννοήσαιεν, "ὅτι Ⓖ σφόδρα δύσποτοι, καὶ τῶν κρειττόνων φύσιν ἀπειστερημένοι φρενῶν, τοσαύτην" ἔχουσι μοῖραν τῆς ἀσεβείας καὶ τὴν παράνοιαν) ἀλλὰ τοῦτο οὖν λέγει, ἀλλ' ὅτι τὴν καθ' ἡμῶν καταφορὰν δεξαμένους, οὐκ ἀφίησιν ἡμᾶς ἐπὶ γαίτας εἶναι λοιπόν· οὕτω γὰρ ἐκεῖνα, σάρκα φησὶν αὐτὸν γενέσθαι, οὐ μεταβαλόντα εἰς σάρκα τὴν οὐσίαν, ἀλλ' ἀναλαβόντα αὐτὴν, ἀπερίφραστον μένουσης ἐκείνης. Εἰ γὰρ λέγοιεν, ὅτι Θεὸς ὢν ἅπαντα δυνάται, ὥστε καὶ εἰς σάρκα μεταπεσεῖν ἠδυνάτο, ἐκεῖνο πρὸς αὐτοὺς ἐροῦμεν, ὅτι πάντα δυνάται ἕως ἂν μένῃ Θεὸς ὤν. Εἰ γὰρ μεταβολὴν ἐδέξατο, καὶ μεταβολὴν ὅτι τὸ χεῖρον, πῶς ἂν εἴη Θεός; τὸ γὰρ μεταβάλλεσθαι, πόρρω τῆς ἀκηράτου φύσεως ἐκείνης. διὸ καὶ ὁ προφήτης ἔλεγε· Πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτοὺς, καὶ ἀλλαγήσονται· σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι. πάσης γὰρ αὐτὰ μεταβολῆς ἡ οὐσία αὕτη. ὅτε γὰρ χρήσιμά τί ἐστιν αὐτὰ, ὥστε προσλαμβάνεσθαι αὐτὰ ἐπὶ τοῦτο ἐλθεῖν· τί λέγω χρήσιμον; ἀλλ' οὐδὲ ἴσον, οὐδὲ μακρὰν ἔστιν. οὐκοῦν λείπεται τὸ ὅτι τὸ χεῖρον αὐτὸν δέξασθαι μεταβολὴν, εἶναι μεταβάλλοιτο· τοῦτο δὲ οὐκ ἂν εἴη Θεός. ἀλλ' ἡ βλασφημία πρόσεστιν εἰς τὰ τῶν ταῦτα λεγόντων κεφάλαιον. ὅτι γὰρ ἀγαθὸν τοῦτο μόνον ἐστὶν, ἐγένετο, ἵνα μὴ φαντασίαν τις λάβῃς, ἄκουσον ἀγαθοῦ τῶν ἐξῆς, πῶς ἐκκαθαίρει Ⓦ λόγον, καὶ τὸ ὑπόνοιαν ἀ-

γαπτέπω

χ. ἡμῖν.
ἴσ. ὑμᾶς
χ. ῥήματι.
χ. κατακλύσεως,
χ. ἐπεισακτον
χ. καλλιμάχου
χ. ὑπονοίας
Ἰσμ. γ. ιγ.
χ. ἀλλ'
χ. ἔχει
Ψαλμ. ρα. κζ.
χ. αὐτὰ
χ. ἀλλ' ἵνα
χ. γινώσκει

ναται ἐπει τὴν ποιητὴν. "τί γὰρ ἐπάγει; καὶ ἐσκίωσεν ἐπ' αὐτῶν, μονονουχὶ λέγων, μηδὲν ἄτοπον "γένηται τοιοῦτον ἀπὸ τοῦ, ἐλθέτω. ὁ γὰρ ἔφην εἶπεν τῆς ἀτρέπτου φύσεως ἐκείνης, δηλαδὴ σκιώσειν καὶ κατοίκησιν. ὃ δὲ σκιωσιν ὁ αὐτὸ δὴ εἶπη τὴν σκιὴν, ἀλλ' ἕτερον. ἕτερον γὰρ ἐν ἑτέρῳ σκιωσι· ἐπεὶ πῶς ἂν εἶπη σκιώσις. οὐδὲν γὰρ ἐν ἑαυτῷ κατοικεῖ. ἕτερον δὲ εἶπεν τῷ οὐσίᾳ. τῇ γὰρ ἑνώσει καὶ τῇ ζωαφεία ἓν ὅτιν ὁ Θεὸς λόγος καὶ ἡ σαρξ, ὁ συγχύσεως γιγομένης, οὐδὲ ἀφανισμοῦ τῶν οὐσιῶν, ἀλλ' ἑνώσεως ἀῤῥήτου τινὸς καὶ ἀφεκτοῦ, "ὃ δὴ ὅπως μὴ ζητεῖ· ἐγίνετο γὰρ, ὡς οἶδεν αὐτός. τίς οὖν ὅτιν ἡ σκιὴ, ἵνα κατεσκιώσεν; ἀκουσον τοῦ παραφήτου λέγοντος· Ανασῆσω τὴν σκιὴν Δαβὶδ τὴν πεπτωκυῖαν. πεπτώκει γὰρ ὄντως, πεπτώκει πῶμα ἀνίατον ἡ φύσις ἡμετέρα, καὶ τῆς κεραταῖς ἐκείνης ἐδείτο μόνης χειρός." οὐδὲ γὰρ ἵνα ἕτερος ἀναῆσαι αὐτὴν, μὴ τοῦ τὴν ἀρχὴν ἁμαρτάσαντος, "αὐτῇ χειρὶ ὀρέξαντος, καὶ ἁμαρτωσάντος ἀνῶδεν τῇ δι' ὕδατος ἀναγεννήσει καὶ πνεύματος. καὶ διὰ μοι ὁ φεικίον καὶ ἀπόῤῥητον" τοῦ μυστηίου. "Αμαρτωτὸς γὰρ αὐτὸν κατοικεῖ τὴν σκιὴν. τὴν γὰρ σάρκα τὴν ἡμετέραν περιεβάλετο, οὐχ ὡς πάλιν αὐτὴν ἀφήσων ἀλλ' ὡς ἁμαρτωτὸς ἔξων μεθ' ἑαυτοῦ. ὁ γὰρ ἂν, εἰ μὴ τοῦτο ἦν, καὶ τοῦ θρόνου κατηξίωσεν αὐτὸν τοῦ βασιλικοῦ, καὶ φορῶν αὐτὸν περιεστεκυῖτο πάσης τῆς ἄνω κτίσεως, * ἀγγέλων, ἀρχαγγέλων, θρόνων, κυριοτήτων, ἀρχῶν, ἐξουσιῶν. ποῖος λόγος, ποία διάνοια, τὴν τοσαύτην ὑμῶν, τὴν εἰς τὸ γένος μεγαλυνθεῖσαν τὸ ἡμέτερον, τὴν "ὄντως κάρφυτον καὶ φεικίνην περιβεβλημένην δυνήσεται; τίς ἄγγελος; ἢ ἀρχάγγελος; ὁ δεῖς ὁ δαιμονῶν, οὐ τὸν ὁ ἀέρινος, ὁ τὸ ὑπὸ γῆς. τοιαῦτα γὰρ τοῦ Θεοῦ τὰ καταρθώματα, καὶ οὕτω μεγάλα καὶ ὑπερφυῆ αὐτοῦ ἐνεργεσίαν αὐτοῦ, ὡς μὴ μόνον ἂν θεοπρεπῶς γλωσσαι, ἀλλ' ἂ ὁ ἀγγελικὸν δυνάμεν ὑπερβαίνειν αὐτῶν τὴν ἀκριβῆ διήγησιν.

Διὸ καὶ ἡμεῖς εἰς σιγὴν τοὺς λόγους καταπαύσωμεν, τοσοῦτον ὑμῖν προεγυμνάσαντες, ΗΘΙΚΟΝ ἀμείψασθαι τὴν ἀντιχοῦσαν ἡμῶν εὐεργέτιν ἀμοιβᾶς, αἳ πάλιν εἰς ἡμᾶς τὸ κέρδος περιστήσουσιν ἄπαν· αὗται δέ εἰσι, τὸ τῆς ψυχῆς ἡμᾶς μὴ ἀκριβείας ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἡμετέρας. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας ἔργον, τὸ μηδενὸς ἐν χρεία τῶν ἡμετέρων καθεστηκότα, αὐτὸν λέγειν κομίζεσθαι τὰς ἀμοιβάς, ὅταν ἡμεῖς τῆς ψυχῆς ἐπιμελώμεθα τῆς αὐτῶν. διὰ τὸ ἑκάστης [τῆς] ψυχῆς, καὶ μυρίων χρυσίων ἄξιον *, τοσαύτης ἀπολαυχόσας ὑμῖν, μηδὲ τὰ τῆς δυνάμεν εἰσενεγκεῖν, καὶ τοῦτα, τῆς ἐκ τούτων ὠφελείας εἰς ἡμᾶς περιερχομένης πάλιν, καὶ μυρίων ὅτι τοῦτοις κειμένων ἡμῖν ἀγαθῶν. ὑπὲρ δὴ τούτων ἀπόντων δόξαν ἀναπέμψωμεν τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, μὴ διὰ τῶν ῥημάτων μόνον, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον διὰ τῶν πραγμάτων, ἵνα καὶ τῶν μελλόντων τυχωμεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, διὰ οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Ομιλ. ιϛ. ΚΑΙ ΕΘΕΑΣΑΜΕΘΑ ΤΗΝ ΔΟΞΑΝ ΑΥΤΟΥ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας,

ΠΑλαι πέρα τοῦ δέοντος ἐφαιδρύνθην ὑμῖν ἐπαινέσεις καὶ φορτικοὶ περαίνω, πλημμελεστέρῳ χρησάμενος τῷ λόγῳ, καὶ μακρὰν τῆς τῶν πολλῶν ῥαθυμίας ἀπολείπεσθαι τοῦ κατηγείσθαι. ἀλλ' εἰ μὲ αὖθ' τοῦτο λυπῆσαι περιελήλυθεν μόνον ὑμᾶς ταῦτα ἐπεραίνομεν, εἰκότως ἂν ἕκαστος ἐδυσχέρανεν. εἰ δὲ πρὸς τὸ συμφέρον ὑμῖν βλέποντες, τοῦ ἐν τοῖς λόγοις χάριν παρείδομεν, εἰ καὶ μὴ ἀποδέξασθε βλέπε-

θε

ἀπὸ τῆς προμηθίας ἡμᾶς, ἀλλὰ συγχωρῶν τῆς τοσαύτης δὴ εἴπατε δίκαιοι φιλοσοφίας. εἰ γὰρ καὶ σφόδρα δεδοίκαμεν, "μὴ" ἀπογνόντες μὲν ἡμῶν, ὑμῶν δὲ ὄντων ἐκείνων προθυμήσωνται τὴν ἀκρόασιν φιλοπονίαν, ἀφ' ἧς μηγόντων θυμὸν χαλεπώτερον γένωνται. διὸ συνεχῶς ἀναγκάζομαι διεγείρειν τὰς ὑμᾶς καὶ ἀφυπνίζειν, ὥστε μηδὲν τῶν λεγομένων ἀπορρύεσθαι. ὅπως γὰρ ὑμῖν μὴ πολλῆς προῆται τὸ δέεσθαι βιῶναι, καὶ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἀπολαβεῖν τὰ βήματα τοῦ Χριστοῦ. ἐπεὶ δεῖν ἴσμεν ὑμᾶς καθημένους ἐνθάδε, φέρε τήμερον ἐκ παροιμιῶν εἰς αὐτὰς ἁρμόσωμεν τὰς ῥήσεις ἐμβάλλοντες.

Ἐθαυμάσαμέν σε, φησὶ, τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός.

Εἰπὼν ὅτι Θεοῦ τέκνα γεγόναμεν, καὶ δείξας "ὅτι ἐξ ὕδατος, καὶ" λόγου σάρκα γεγενῆσθαι, πάλιν αὐτὰ ταῦτα λέγει ἑτέροις κέρδος. τί γὰρ τοῦτο ἐστιν; ἐθαυμάσαμεν τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός. οὐκ ἂν θαυμάσαιμεν, εἰ μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν Σωτῆρος σώματος ἡμῖν ὤφθη. εἰ γὰρ Μωϋσέως τῆς αὐτῆς ἡμῖν μετέχοντος φύσεως οὐκ ἐμείναμεν ἂν καὶ "ἐκείνοι" κατὰ τὸ πρόσωπον μόνον δοξασθέντες ἰδόντες, ἀλλὰ καὶ προσκαλύμματος ἐδέησε τῷ δικαίῳ τὴν δυναμένην τῆς δόξης ἄκρατον συσκιάσαι, καὶ "ἡμεῖς δὲ προσωπεῖον ἔχοντες τὸ φθαρτὸν καὶ ἔνυλον" δείξαι· πῶς θεότητα γυμνὴν, καὶ ἀπρόσιτον καὶ αὐτοῖς τοῖς ἄνω δυνάμεσιν, ἡμεῖς ἂν πήλινοι καὶ γηγενεῖς ἠδυνήθημεν αὖ ἐνεγκεῖν; ἀφ' οὗ τοῦτο ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, ἵνα καὶ προσελθεῖν αὐτῷ, καὶ ἀφομιλῆσαι, καὶ ζωναναφανῆναι δυνηθῶμεν μετ' ἀδείας πολλῆς. Ἵνα δὲ ὅτι *, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός; ὅπου πολλοὶ καὶ τῶν προφητῶν ἐδοξάσθησαν, οἷον

β. Βασ. 5. ιζ. αὐτὸς οὗτος ὁ Μωϋσῆς, ὁ Ἠλίας, ὁ Ἐλισσαῖος, ὁ μὲν ἐν πυρὶ κυκλούμενος ἅρματος, ὁ δὲ ὕπνῳ ἀναλαμβανόμενος, καὶ μεθ' αὑτοὺς ὁ Δανιὴλ, καὶ οἱ παῖδες οἱ τρεῖς, καὶ ἕτεροι δὲ πολλοὶ, ὅσοι δὲ θαύματα ἐπεδείξαντο, [ἐδοξάσθησαν] δὲ ἄγγελοι δὲ παρὰ ἀνθρώποις φανέντες, καὶ τὸ τῆς οἰκείας φύσεως ἀπαστράπτον φῶς παρασχόντες τοῖς ὁρῶσιν, οὐκ ἄγγελοι δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ χερουβὶμ μετὰ πολλῆς ὤφθη τῷ προφήτῃ τὴν δόξης, καὶ τὰ σεραφὶμ ὁμοίως· πρώτων δὲ τούτων ἀπάγει ἡμᾶς ὁ Εὐαγγελιστὴς, καὶ τὴν κλίσεως, καὶ τὴν τῶν ὁμοδούλων * λαμπρότητος ἀπομισάς τὴν δόξαν οἰκείαν, ὡς πρὸς αὐτὴν ἡμᾶς τὰ ἀγαθὰ ἵστησι τὸ χρυσοῦν. "οὐ γὰρ προφήτου φησὶν, οὐδὲ ἀγγέλου, οὐδὲ ἀρχαγγέλου, οὐδὲ τῶν ἀνωτέρω δυνάμεων, οὐκ ἄλλης τινὸς κτιστῆς φύσεως, εἶπε τις ὅτι καὶ ἑτέρα, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ δεσπότου, αὐτοῦ τοῦ βασιλέως, αὐτοῦ τοῦ γνησίου μονογενοῦς παιδὸς, αὐτοῦ τοῦ πρώτων ἡμῶν Κυρίου * τὴν δόξαν ἐθαυμάσαμεν. Οὐ γὰρ, ὡς, σὰρξ οὖσα οὐκ ὁμοιώσεως ὄντως, οὐδὲ παραλλαγῆς, ἀλλὰ βεβαιώσεως, καὶ ἀναμφισβητήτου διορισμοῦ· ὥσπερ ἐλέγομεν, ἐθαυμάσαμεν δόξαν, οἵαν ἔπρεπε καὶ εἰκὸς ἦν ἔχειν μονογενῆ καὶ γνήσιον υἱὸν ὄντα τοῦ πρώτων βασιλέως Θεοῦ. καὶ τοῖς πολλοῖς ἓν ἔργον· οὐ γὰρ παραιτησόμεθα καὶ ἀπὸ τῆς κοινῆς Σωτηρίας τὸν λόγον ποιήσασθαι. "οὐδὲ γὰρ πρὸς κάλλος ἡμῖν ὀνομαστὸν, οὐδὲ πρὸς ἁρμονίαν Σωματικὴς προσκειται νῦν εἰπεῖν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ὑμετέραν ὠφέλειαν μόνον· ὅθεν οὐδὲν κωλύει καὶ ἀπὸ τῆς τῶν πολλῶν Σωτηρίας αὐτὸν βεβαιῶσαι. "τίς δέ ἐστιν ἡ Σωτηρία τῶν πολλῶν; βασιλέα πολλάκις σφόδρα κεκοσμημένον ὁρῶντες ἵππες, καὶ τιμίοις ἀπαστράπτοντα λίθοις πρότερον, ἐπειδὴ πρὸς ἵππας διηγῶνται τὸ κάλλος ἐκεῖνο, καὶ κόσμον, τὴν δόξαν, λέγουσι μὲν ὅσα περ δὴ δυνατὸν, τῆς ἀληθείας τὸ αὐτὸς, τῶν λίθων τὸ μέγεθος, τὴν λευκότητα τῶν ἡμιόνων, καὶ τὸ ζεῦγος χρυσοῦν, τὴν "στρωμνὴν τὴν ἁπαλὴν καὶ στίλβουσαν. ἐπειδὴν δὲ καὶ ταῦτα καὶ ἕτερα πρὸς τούτοις καταλέξαντες, μὴ δυνηθῶσιν ἅπαξ ὃ λέγω παραστῆσαι τὴν λαμπρότητα, βαθέως τοῦτο ἐπάγουσι· τί δῆτα τὰ πολλὰ λέγει; ἅπαξ ὡς βασιλεύς, τοσοῦτον, ὡς, ὅτι τὸ βασιλέως ὅμοιον εἶναι δόξαν βουλόμενοι τοῦτο, καὶ ὅτι ταῦτα λέγουσιν, ἀλλὰ τὸ αὐτὸν βασιλέα γνήσιον εἶναι. Οὕτω τοίνυν καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς τὸ, ὡς, τέθεικε, τὸ πεπλασμένου τῆς δόξης καὶ ὑπερέχοντος ἀσυγκρίτως παραστῆσαι θέλων. ἀμφὶ γὰρ ἄλλοι πρότερον καὶ ἄγγελοι * καὶ προφῆται προσαπόμενοι πρότερα ἐποίουν, αὐτὸς δὲ μετ'

δόξουσιας

ἐξουσίας βασιλῆς καὶ δεσπότης παρεπούσης· ὅπερ οὖν καὶ οἱ ὄχλοι ἐθαύμαζον, ὅτι ἐδίδασκεν αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων. ἐφάνησαν μὲν οὖν, ὅπερ εἶπον, καὶ ἄγγελοι μετὰ δόξης πολλῆς ὑπὲρ τῆς γῆς· οἷς, ὑπὲρ τοῦ Δανιὴλ, ὑπὲρ τοῦ Δαβὶδ, ὑπὲρ τοῦ Μωϋσέως, ἀλλ' ὡς δοῦλοι καὶ δεσπότου ἔχοντες, οὕτω πάντα ἐποίησαν· αὐτὸς γὰρ, ὡς δεσπότης καὶ πάντων κρατῶν, ἐν ταῦτα μετ' εὐτελοῦς σχήματος καὶ ταπεινοῦ φανείς, ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτως ἡ κλῖσις (Ν) δεσπότου ἐπέγνω (Ν) ἑαυτῆς· * ἀφῆρε μὲν ἀπ' ἀνθρώπου μάγους καλῶν προσκυνήσοντας αὐτόν, ἀγγέλων δὲ ἔχλος πολὺς πάντα χορὸν κεχυμένος (Ν) δεσπότου προεπόντων καὶ ὑμνούντων αὐτόν· καὶ ἑτέρου δὲ ἀφανοῦς ἦν ἐφαίνετο κήρυκες, καὶ πάντες ἀλλήλοις ἀπάντωντες εὐηγγελίζοντο ὃ ἀπόρρητον τοῦτο μυστήριον, οὐκ ἐμὲ ποιμένας (Ν) ἄγγελοι, οὐκ ἐν τῆς πόλεως (Ν) ποιμένες, καὶ τὴν μὲν Μαρίαν ὁ Γαβριὴλ καὶ τὸν Ελισάβετ, οὐκ ἐν εἰς τὸ ἱερὸν προφητεύουσα ἡ Ἄννα μετὰ τοῦ Συμεών. οὐκ ἄνδρες ὄντες καὶ γυναῖκες μόνον ἀπὸ τῆς ἡδονῆς ἐπερώθησαν, ἀλλὰ καὶ τὸ μηδέπω βρέφος εἰς φῶς ἐλθὸν, ὁ τῆς ἐρήμου πολίτης λέγω, καὶ τούτου ὁμώνυμος τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ἐσκίρτησεν ἐν τῇ νηδύι τῆς μητρὸς ὢν ἔτι, καὶ πάντες μετέωροι ταῖς ἐλπίσι προσῆσαν τὰ μέλλοντα. καὶ ταῦτα μὲν προφητικὸν τοῦτον εὐθέως. ὅτε δὲ ὑπὲρ πλέον ἑαυτὸν ὑψώθη, πάλιν ἕτερα θαύματα τῶν προτέρων ἐφαίνετο μείζονα. οὐκ ἔτι γὰρ ἀγρὸν καὶ ἄνθρωπος, οὐδὲ ἀγγέλοι καὶ ἀρχαγγέλοι, οὐδὲ Γαβριὴλ καὶ Μιχαὴλ, ἀλλ' αὐτὸς αὐτὸν ἀνέφηνεν ἀπὸ τῶν ὑδάτων ἐκήρυττεν ὁ πατὴρ, καὶ μετὰ τοῦ παιδὸς ὁ προφήτης ἐφιππάσιμος αὐτῷ μετὰ φωνῆς, καὶ μύων ἐπ' αὐτόν. ἔντως ἀφ' ἑαυτοῦ ἐλεγεν, ἐθαυμάσθη τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός. οὐ δι' ἑαυτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ὃ μὴ ἑαυτὸν τοῦτο φησιν. οὐκέτι γὰρ ποιμένες μόνον, οὐδὲ γυναῖκες, οὐδὲ ἄνδρες προσεύται ἡμᾶς εὐαγγελίζονται, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἡ φωνὴ, πάσης σάλπιγγος λαμπροτέρα βοήσασα, καὶ οὕτω γενομένη, ὡς ἐν ἑαυτοῦ εὐθέως ἀκουσθῆναι τὸν ἦχον. ἀπῆλθε γὰρ, φησιν, εἰς τὴν Συρίαν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ, καὶ πᾶσιν αὐτὸν ἀπεκάλυψε, καὶ πάντα πάντοθεν ἔβοα, ὅτι βασιλεὺς τῶν ἀνθρώπων παρεγένετο. οἵ τε γὰρ δαίμονες πάντοθεν ἔφυγον καὶ ἀπετρέποντο, ὅ τε ᾅδης ἐσκυλεύετο ἀναχωρῶν· ὅ τε θάνατος ἐπαύετο τότε, καὶ μετὰ ταῦτα τέλεον ἠφανίζετο, καὶ πάσης ἀῤῥωστίας εἶδος ἐλύετο, καὶ * ἐν μὲν νεκροῖς ἠφίει τὰ μνήματα, ἐν δὲ μεμηνόσι τοὺς δαίμονας, τοὺς δὲ ἀῤῥώστους αἱ νόσοι· καὶ ἰδεῖν προφήται ἐφαντάσθησαν καὶ θαυμασταὶ, ἃ ἄνθρωποι ἐπεθύμησαν προφῆται ἰδεῖν, καὶ οὐκ εἶδον. ἰδὼν γὰρ ἰδεῖν ὀφθαλμὸς ἀγαπᾷ πομένους, καὶ τὸ ποθεινὸν σκῆνος, ὁ πάντες ἐπεθύμησαν δι' ἰδεῖν, πῶς τὸν Αδὰμ ἀπὸ τῆς γῆς ἔπλασεν ὁ Θεὸς, τοῦτο ἐν βραχεῖ πᾶσιν ἐπιδεικνύμενα, καὶ ἐν τῷ βελτίονι τοῦ σώματος μέρει· τά τε προσαλελυμένα καὶ διῳκισμένα μηδὲ συγκολλώμενα καὶ ἀλλήλοις ζυναρμοττόμενα, χεῖρας νεκρὰς κινουμένας, πόδας προσαλελυμένους ἀληθῶς ἀλλομένους, ὦτα βεβυσμένα ἀναπετασμένα, καὶ γλῶτταν ἠνοῖξαν μέγα τοῦ πρότερον ἀφωνίᾳ δεδεμένον. καθάπερ γὰρ λίθος τεχνίτης ἄριστος, οἰκίαν ἀπὸ χρόνου σαθρωθεῖσαν ἀναλαβὼν τοῦ κοπίου τότε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, οὕτω ταύτης τὰ τε ἀπικλασθέντα ἀνεπλήρωσε μέρη, τά τε διεσῶτα καὶ ἀγκυλελυμένα ζυνέσφιγξε, καὶ τὰ τέλεον πεπωκότα ἀνέζησε. τί δ' ἂν εἴποι τῆς ψυχῆς τοῦ ἀγάπασιν, πολλῷ θαυμαστέραν τῆς ἐν τοῖς σώμασιν οὖσαν; μεγάλη μὲν γὰρ καὶ ἡ τῶν σωμάτων ὑγεία· πολλῷ δὲ μείζων ἡ τῶν ψυχῶν, καὶ τοσούτῳ μείζων, ὅσῳ ψυχὴ σώματος ἄμεινον· οὐ ταύτῃ μόνον, ἀλλ' ὅτι ἡ μὲν τῶν σωμάτων φύσις, ἣν ἂν αὐτοῦ ἄγαν ὁ δημιουργὸς βούληται, ταύτῃ ἕπεται, καὶ τὸ αὐτοπάθειον σθένει ἡ δὲ ψυχὴ κυρία ἑαυτῆς γνωσθῆν, καὶ τῶν προαιρέσεων τὰ ἑκούσια ἔχουσα, οὐ πάντα, ἂν μὴ βούλῃ, πείθει τῷ Θεῷ. ἄκουσαν γὰρ αὐτὴν καὶ βίᾳ πως κατεσπασμένην, οὐ βουλεῖ ποιῆσαι καλὴν καὶ ἀρετὴν, ἐπεὶ δήπου μηδὲ ὅτι ἦν ἀρετὴ, ἀγαπᾷ χρὴ βουλομένην καὶ ἑκουσίως πεῖσαι γενέσθαι τοιαύτην. ὅθεν χαλεπώτερον τοῦτο ἐστὶν ἐκείνης τῆς ἰατρείας· ἀλλ' ὅμως καὶ οὗτο καταρθοῦτο, καὶ πρῶ εἶδος κα-

χίας ἠλαιώνετο· καὶ ὥσπερ τὰ σώματα τὰ θεραπευόμενα οὐ τοὺς ὑγιείαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς εὐεξίαν τὴν ἀκριβεστάτην μεταλαμβάνει, οὕτω καὶ τὰς ψυχὰς οὐ τῆς κακίας ἡ ἑκάστης ἀπήλλαξε μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς αὐτὴν τῆς ἀρετῆς τὴν κορυφὴν ἤγαγε· καὶ ὁ τελώνης ἀπόστολος ἐγένετο, καὶ ὁ διώκτης καὶ βλάσφημος καὶ ὑβριστὴς κήρυξ τῆς ἀκριβείας ἀπεδείκνυτο, καὶ μᾶλλον διδάσκαλοι Ιουδαίων ἐγίνοντο, καὶ ληστὴς τοῦ παραδείσου πολίτης ἀνεφαίνετο, καὶ πόρνη πολλῇ τῇ πίστει διέλαμπε, καὶ Χαναναία, καὶ Σαμαρίτις γυνή, ἑτέρα πόρνη καὶ αὐτή, ἡ μὲν τὸ κήρυγμα τῶν ὁμοφύλων ἀνεδέξατο, καὶ πόλιν ὁλόκληρον σαγηνεύσασα, ὅτε" προσήγαγε τῷ Χριστῷ, ἡ δὲ τῇ πίστει καὶ τῇ προαιρέσει δαίμονα πονηρὸν ἀπελαθοῦσα τῆς τοῦ γυναικείου ψυχῆς πρεσκύσασα· καὶ ἕτεροι δὲ πολλῷ τούτων χείρους εἰς τὴν τῶν μαθητῶν βάθρου κατελέγοντο τάξιν, καὶ πρώτα ἀθέου μεταμαθόντες τῶν σωμάτων τὰ πάθη, τῶν ψυχῶν τὰ νοσήματα, καὶ τοὺς ὑγιείαν καὶ τὴν ἀκριβεστάτην ἀρετὴν μετεποιήσαντο. καὶ τούτων δὲ δύο καὶ τρεῖς δώδεκα ἦσαν, οὐδὲ πέντε καὶ δέκα καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατόν" μόνον, ἀλλὰ πόλις ὁλόκληρος, καὶ ἔθνη μυρία πολλῆς τῆς οἰκουμένης μετερρυθμίζοντο. τί δὲ λέγω ἕτερα τῶν τοιούτων τὴν φιλοσοφίαν, τῶν ἀρρήτων νόμων τὴν ἀρετήν, τῆς ἀγγελικῆς πολιτείας τὴν εὐταξίαν; τοιοῦτον γὰρ ἡμῖν εἰσηγήσατο βίον, τοιούτους" ἡμῖν ἔθηκε νόμους, τοιαύτην κατεσήσατο πολιτείαν, ὡς σοὶ τούτοις χορεύοντας ἀπέλυε θύρας γίνεσθαι, καὶ ὁμοίους θεοῦ καὶ δυνάμεως τῆς ἡμετέρας, καὶ ἀπὸ πάντων ἀνθρώπων κακίας" τύραννον ὄντας. ταῦτα οὖν ἅπαντα συναγαγὼν ὁ εὐαγγελιστὴς, τὰ θαύματα τὰ ἐν σώμασι, τὰ ἐν ψυχαῖς, τὰ ἐν τοῖς ἀοιδίμοις, τὰ παράγματα, τὰ δῶρα τὰ ἀπόρρητα σκῆνα καὶ τῶν ἀρρήτων ὑψηλότερα, τοὺς νόμους, τὴν πολιτείαν, τὴν πειθώ, τὰς μιμούσας ἐπανορθώσεις, τὰ πάθημα αὐτοῦ, τὴν θαυμασίαν ταύτην καὶ ὑψηλὰν γέμουσαν δογμάτων ἀφῆκε φωνὴν λέγων· ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός," πλήρη χάριτος καὶ ἀληθείας. οὐ γὰρ δὴ τὰ θαύματα μόνον αὐτὸν θαυμάζομεν, ἀλλὰ καὶ δι' ἃ τὰ πάθηματα· οἷς, ὅτε μὲν προσπλώθη τῷ σταυρῷ καὶ ἐμαστιγώθη, ὅτε ἐρραπίσθη, ὅτε ἐνεπαίχθη, ὅτε ἔλαβεν ὅτι κόρρης πληγὰς παρὰ τῶν ὑστερετηθέντων αὐτῶν. καὶ γὰρ ἐν ὅτι τούτοις αὐτοῖς τοῖς δοκοῦσιν ἐπονειδίστοις εἶναι, τὸ αὐτὸ ῥῆμα πάλιν ἄξιον ὑπερφθέγξασθαι, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς δόξαν τὸ πρᾶγμα ἐκάλεσεν. οὐ γὰρ δὴ μόνον κηδεμονίας καὶ ἀγάπης ἰῶ τὰ γινόμενα, ἀλλὰ καὶ δυνάμεως ἀφάτου. τότε γὰρ καὶ θάνατος ἠφανίζετο, καὶ κατάρα ἐλύετο, καὶ δαίμονες κατηχμάλωντο καὶ ἐδεσματίζοντο θριαμβεύομενοι, καὶ τὸ χειρόγραφον τῶν ἁμαρτιῶν τῷ σταυρῷ προσηλοῦτο. εἶτα, ὅτε ταῦτα ἀοράτως ἐθαυματουργεῖτο, ἐγίνετο τίνα καὶ ὁρατά, δεικνύων ἑαυτὸν ὅλον ὄντως μονογενῆ ἰῶ ὑὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς κτίσεως πάσης δεσπότην. εἰ γὰρ τοῦ μακαρίου σώματος κρεμαμένου, ἀπέστρεφε μὲν ὁ ἥλιος τὰς ἀκτῖνας, σκληρὸς ἦν ἡ γῆ καὶ ἐσκοτίζετο πᾶσα, καὶ τάφοι μὲν διερρήγνυντο, ἡ δὲ ἔδαφος ἐπινάστερε, καὶ νεκρῶν δῆμος ἄπειρος ἐξεπήδα καὶ εἰς τὴν πόλιν εἰσῄει· τῶν δὲ τοῦ μνήματος αὐτοῦ λίθων ἁρμοσμένων τῇ θήκῃ, ἔτι δὲ * σεσωμένων ὀπτασιαζομένων, αἰσθάνετο ὁ νεκρὸς, ὁ σταυρωθείς, ὁ προσπλωθείς," καὶ τῆς δυναμέως" τῆς πολλῆς τότε σοῦ ἔνδεκα μαθητὰς ἐμπλήσας, ἔπεμπε τοῖς καὶ τὴν οἰκουμένην αὐθρόοις, ἁλιεῖς καινοὺς τῆς φύσεως ἐσομένους ἁπάσης, καὶ ⓦ βίον ὀρθώσοντας, τὴν τῶν ἀρρήτων δογμάτων γνῶσιν πρωτοτύπως σχασπερωσάσας γῆς, καὶ τὴν τῶν δαιμόνων λύσοντας τυραννίδα, καὶ τὰ μεγάλα καὶ ἀπόρρητα διδάξοντας ἀγαθὰ, καὶ βιαγγελισμένους ἡμῖν ψυχῆς ἀθανασίαν καὶ σώματος ζωὴν αἰώνιον, τὰ καὶ νῦν ἐπανορθούμενα ἐπαθλα, καὶ μηδέποτε ἐξόντα τέλος. ταῦτ' οὖν, καὶ τὰ τούτων πλείονα ἐννοήσας ὁ μακάριος οὗτος, ἃ ᾔδει μὲν αὐτὸς, γράφαι δὲ οὐκ ἠνέσχετο δι' ἃ μὴ χωρεῖν ⓦ κόσμον (Παντα γὰρ" αὐ γεγράφηται καθ' ἕν, οὐδ' αὐτὸν οἶμαι ⓦ κόσμον χωρῆσαι τὰ γεγραμμένα βιβλία) ταῦτ' οὖν ἅπαντα λογισάμενος, ἀνέβοησεν· ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, πλήρη χάριτος καὶ ἀληθείας.

Ιωαν. κα. κε.

Τοις'

Τοις δὴ τοιούτων μὲν θαμὶς, τοιούτων δὲ καλλιωνύμους ἀχθομὶς, τοσαύτης δὲ ἀπολαύσαντας δωρεᾶς, καὶ βίον ἄξιον τῆς δομὶς ἐπιδείκνυσθαι χρεὼ, ὥστε καὶ τῆς ἐκφυγεῖν ἀπολησθαι καλῶν. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ πρὸ ἐλεύσεως ὁ Κύριος ἡμῶν Ιησοῦς Χριστὸς, ἵνα μὴ μόνον τὴν σὰρκα δόξαν ἴδωμεν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν μέλλουσαν. διὰ τοῦτό φησι, Θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, κἀκεῖ ὦσι, ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν. εἰ δὲ αὕτη ἡ δόξα οὕτω γέγονε λαμπρὰ καὶ θαυμαστὴ, τί αἱ τῆς εἰπεῖν ἔχει ἐκείνης; ὁ γὰρ ἐν γῇ φανεὶς θνητῇ, καὶ ἐν ὑποκρίσεως σώμασιν ὄντων ἡμῶν· ἀλλ' ἐν ἀκηράτῳ καὶ ἀγήρῳ τῇ κτίσει, καὶ μετὰ τοσαύτης λαμπρότητος, μᾶλλον ὅσῳ καὶ λόγῳ κρείττονι δυνατόν. ὦ μακάριοι, καὶ τρισμακάριοι, καὶ τοῦτο πολλάκις, οἱ τῆς δόξης καταξιούμενοι ἐκείνης γενέσθαι θεαταί. διὰ τοῦτο ὁ τοιοῦτος φησὶν, ἐρρήθη ὁ ἀσεβὴς, ἵνα μὴ ἴδῃ τὸν δόξαν Κυρίου. ἀλλὰ ἡμῶν μηδένα γένοιτο ἀρθῆναι, μηδὲ ἀθέατον αὐτῆς γενέσθαι ποτέ. Εἰ γὰρ μὴ μέλλοιμεν ἀπολαύσεσθαι ταύτης, εὔκαιρον καὶ πρὸ ἡμῶν εἰπεῖν· καλὸν ἦν ἡμῖν, εἰ μὴ ἐγεννήθημεν. τί γὰρ ζῶμεν καὶ διαπνέομεν; τί δὲ ἐσμεν, ἀπὸ τῆς θεωρίας ἀποτυγχάνοντες ἐκείνης, αὐτῷ τούτῳ δεδοκότων ἡμετέρων μηδενὸς ἡμῖν συγχωρῆσαι θεάσασθαι ταῦτα; Εἰ γὰρ ὁ φῶς τὸ ἡλιακὸν μὴ θεωμένοις, πολλοῖς θανάτου πικροτέραν ἀποδύουσι ζωήν, τί παθεῖν εἰκὸς τοὺς τοῦ φωτὸς ἀποστερηθέντας ἐκείνου; καὶ ταῦτα μὲν γὰρ, ἐν τούτῳ μόνῳ ἡ ζημία· ἐκεῖ δὲ, καὶ μέχρι τούτου μόνου (καίτοι καὶ εἰ τοῦτο μόνον ἦν τὸ δεινὸν, οὐδὲν ἦττον ἴσον τῆς χολάσεως ἦν· ἀλλὰ πολλῷ χαλεπώτερον, ὅσον ὁ ἥλιος ἐκεῖνος τούτου χρείττων ἀσυγκρίτως ὄντι) καὶ ἑτέραν ἔστι προσδοκῆσαι λυμεῖδα. τὸ γὰρ ἐκεῖνο τὸ φῶς οὐχ ὁρώντα οὐκ εἰς τὸ σκότος δεῖ ἀπενεχθῆναι μόνον, ἀλλὰ καὶ κεῖσθαι μετὰ πάντος, καὶ τήκεσθαι, καὶ βρύχειν τοὺς ὀδόντας, καὶ μυρία ἕτερα πάσχειν δεινά. μὴ δὴ περίδωμεν ἑαυτοὺς ἐκ τῆς βασιλείας ταύτης ὀλιγωρίας καὶ μανίας εἰς αἰώνιον ἐμπίπτοντας κόλασιν, ἀλλὰ χρηγορήσωμεν, νήψωμεν, πάντα πράξωμεν καὶ πραγματευσώμεθα, ὥστε ἐκείνης τυχεῖν τῆς ἀπολαύσεως, καὶ πόρρω γενέσθαι τοῦ πυρὸς τοῦ συρομένου μετὰ πολλοῦ ῥοίζου πρὸ τοῦ βήματος τοῦ φρικτοῦ. τὴν γὰρ ἅπαξ ἐμπεσοῦσαν ἐκεῖ χρὴ μένειν μετὰ πάντος, καὶ ὁ τῆς κολάσεως ἐξαιρησόμενος οὐδεὶς, ὁ πατὴρ, οὐ μήτηρ, οὐκ ἀδελφός. καὶ ταῦτα αὐτοὶ οἱ προφῆται βοῶσιν· ὁ μὲν λέγων· Ἀδελφὸς [ἀδελφὸν] οὐ λυτρώσεται, λυτρώσεται ἄνθρωπος; ὁ δὲ Ἰεζεκιὴλ καὶ τοῦτο τι πλέον ἐδήλωσεν, εἰπών· Ἐὰν ᾖ Νῶε καὶ Ἰὼβ καὶ Δανιὴλ, τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας οὐ μὴ ἐξελοῦνται· μία γὰρ προφασία μόνη, ἡ ἐκ τῶν ἔργων ὅτι ἐκεῖ, καὶ τὴν ταύτης ἀπεστερημένον ἑτέρωθεν σωθῆναι οὐκ ἔστι. ταῦτ' οὖν διὰ παντὸς τρέφοντες καὶ διαλογιζόμενοι, ἐκκαθάρωμεν ἡμῶν τὸν βίον καὶ λαμπρὸν ποιήσωμεν, ὥστε μὴ παρρησίας ἰδεῖν τὸν Κύριον, καὶ τῶν ἐπηγγελμένων τυχεῖν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Ιωαν. ιδ. γ. Ιζ. ιδ. ιδ.

Ομιλ. ιγ. ΙΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΡΤΥΡΕΙ ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΥ, ΚΑΙ ΚΕΚΡΑΓΕ ΛΕΓΩΝ· ΟΥΤΟΣ ἩΝ ΟΝ ΕΙΠΟΝ, Ο ΟΠΙΣΩ ΜΟΥ ΕΡΧΟΜΕΝΟΣ, ΕΜΠΡΟΣΘΕΝ ΜΟΥ ΓΕΓΟΝΕΝ· ΟΤΙ ΠΡΩΤΟΣ ΜΟΥ ΗΝ.

ΑΡα μὴ εἰς κενὸν τέτρομεν καὶ κοπιῶμεν; μὴ κεκένωται τὰ σπέρματα τὰ πολλὰ καὶ πολλάκις ἐσπαρμένα; ἆρα μὴ πολλὴ τοῦ ὁδοιπόρου καὶ τοὺς ἀκάνθας ἡμῖν λυμαίνεται τὰ σπέρματα τὰ πεσόντα; ἀγωνιῶ γὰρ σφόδρα καὶ δέδοικα μὴ ἀνόνητος ἡμῖν ἡ γεωργία γένηται· καὶ ταῦτα ἐν τοῖς μέλλουσιν αὐτοὺς εἰς τὸν κόπον τοῦτον πολλὰ παραλαμβάνειν μανθάνω. καὶ γὰρ οἷα τῶν γεωπόνων, τοιαῦτα καὶ τὰ τῶν διδασκόντων ἐστίν. ὁ μὲν γὰρ γεωργὸς μετὰ τοὺς ἐνιαυσίους πολλάκις μόχθους,

καὶ τὴν ἀλαζονείαν ἐκείνων, καὶ τοὺς ἱδρῶτας, οὓς μηδὲν ἐξενέγκῃ τῶν πόνων ἄξιον ἡ γῆ, πρὸς οὐδενὸς ἑτέρου δυνήσεται τῶν πόνων τὴν ἀμοιβὴν τὴν ἁρμοδίαν βύρσῃ, ἀλλ' ἐπιστρέφῃ μετ' αἰσχύνης καὶ κατηφείας ἀπὸ τῆς ἄλλο τι πρὸς τὴν οἰκίαν καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ παιδία, οὐδένα ἔχων ἀπαιτῆσαι τῆς φιλοπονίας τῆς μακρᾶς τὴν ἀντίδοσιν. ὅπου δὲ ἡμῶν οὐδὲν τοιοῦτόν ἐστι. καὶ γὰρ ἡ γεωργουμένη γῆ μηδένα ἐξενέγκῃ καρπὸν, ἡμῶν ἅπαντα ὑπιδεξαμένων πόνον, ὁ καὶ αὐτὸς καὶ ἡμῶν κύριος ὑπέσχηται χεναῖς ἡμᾶς ἀπαρχομένους ἐλπίσιν, ἀλλὰ δώσει καὶ ἀμοιβάς. Ἕκαστος γάρ, φησι, τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον, καὶ ὁ τῶν ἀγαθῶν τέλος. καὶ ὅτι οὕτως ἔχει, ἄκουε· Καὶ σύ, φησιν, ἐρημία μαρτύρει τῷ λαῷ τούτῳ, Ἐμὴ ἄρα ἀκούσονται, ἐμὴ ἄρα σωθήσονται. καὶ· Ὁ Ἰεζεκιὴλ δέ· φησιν· Ἐμὴ ὁ σκοπὸς ἔπεσε τὴ μὴ φυγεῖν, ἵνα δὲ ἐλέγξῃ δέοι, τὴν ψυχὴν ὄξειλετο τὴν ἑαυτοῦ, κἂν ὁ προφητεύων μηδεὶς ᾖ. ἀλλ' ὅμως καὶ ἰσχυρὰν παρρησίαν ταύτην ἔχοντες, καὶ ὑπὲρ τῆς εἰς ἡμᾶς ἀμοιβῆς θαρροῦντες, ὅταν ὑμῶν τὸ ἔργον ἰδωμεν μὴ προκόπτον, οὐδὲν ἀμείνον ἐκείνων διακείμεθα τῶν γεωργῶν τῶν ζεαζόντων καὶ θριωσιώντων, τῶν ἐκκαλυπτομένων καὶ ἀχαμουμένων. τοῦτο γὰρ διδασκάλου συμπάθεια, τοῦτο κηδεμονία παρρησίας. ἐπεὶ καὶ Μωϋσῆς, ὄζον τῆς ἀγνωμοσύνης ἀπαλλαγὴν τῆς Ἰουδαϊκῆς, καὶ λαμπροτέραν δεχομένων ἔθνος ἕτερον λαβεῖν καὶ πολλῷ μείζονος (Ἐασον γάρ με, φησι, καὶ ὀξηλείψω αὐτοὺς, καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα, ἢ τοῦτο) ὅπερ ἄγιος ἦν καὶ Θεοῦ δοῦλος καὶ στόμα· φίλος γήσιος καὶ γνησίως, οὐδὲ ἀκούσας ταύτην ἠνέσχετο τὴν φωνὴν, ἀλλ' εἵλετο μᾶλλον ἀπολέσαι μὴ τῶν ἄπαξ κληρονομηθέντων αὐτὸς, ἢ χωρὶς ἐκείνων σῴζεσθαι καὶ ἐν ἀξιώματι εἶναι μείζονι. τοιοῦτον ἦν ἐκεῖνο τὸ προσευχώμενον ψυχῆς. καὶ γὰρ ἄτοπον παῖδας μὴ ἔχοντα ἴσα φαύλους, μὴ ἐθελῆσαι ἑτέρων κληθῆναι πατέρα, ἀλλὰ τῶν περὶ αὐτὸν φώτων· μαθητὰς δὲ ἐγχειρισθέντα, ἑτέρους ἐξ ἑτέρων ἀμείβειν ἀεὶ, καὶ νῦν μὲν τούτων, αὖθις δὲ ἐκείνων, καὶ μὴ "τοῦτο πάλιν ἄλλων" προσασθαι ἡμᾶς ἁρπάζειν, πρὸς οὐδένα οἰκείως διακειμένους. ἀλλὰ παρὰ ὑμῶν μὴ γένοιτο ταῦτα· ἐπαισθάνεσθαι ποτε. πεποίθαμεν γὰρ ὅτι μᾶλλον βεβαιότερα ἐστὶ τὰ τῆς πίστεως τῆς εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τῆς ἀγάπης τῆς εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας. Ταῦτα δὲ λέγομεν, βουλόμενοι τὴν ἀσυδοσίαν ὑπερβαθῆναι τὴν ὑμετέραν, καὶ ὅτι μεῖζον ὑπεδέθημεν τῆς πολιτείας * τὸν ἀγῶνα. οὕτω γὰρ καὶ τῶν προκειμένων ἡμῖν λόγων εἰς αὐτὸ τὸ βάθος καταβῆναι δυνησόμεθα καὶ νοήματα, δι' μηδεμίαν παρρησίας" λήμην τοῖς ὀφθαλμοῖς ὑπισχνεῖται τῆς διανοίας, καὶ τὸ διαπρεπὲς αὐτῆς καὶ ὀξὺ βλέπειν. Ἵνα ποτ' οὖν ὅτι τὸ "προκείμενον ἡμῖν σπουδῆσον;

Ἰωάννης μάρτυρ περὶ αὐτοῦ φησὶ κεκραγὼς λέγων· οὗτος ἦν ὃν εἶπον, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. Πολλὴ ὅτι οὗτος ὁ διαγγελιστὴς, διὸ καὶ κατὰ Ⓦ Ἰωάννου στρέφων, καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ πολλαχοῦ περιφέρων. ποιεῖ γὰρ οὐκ ἁπλῶς τοῦτο, ἀλλὰ καὶ σφόδρα βουλητῶς. ὅπερ γὰρ πολὺ τὸ θαῦμα εἶχον τὸ ἀνδρὸς τούτου πρῶτοι Ⓘ Ἰουδαῖοι (ἐπεὶ γὰρ καὶ ὁ Ἰώσηπος τὴν τούτου τελευτὴν Ⓦ πόλεμον λογίζεται, "δι' αὐτὸν τε δείκνυσι μηδὲ πόλιν εἶναι), τὴν ποτε μὴ ζηλοτυπῆσαι, καὶ μακρὸς "χαίρει περὶ αὐτοῦ λόγοις ἐγκωμίων) ἀπ' αὐτοῦ τοίνυν τοῦτον Ἰουδαίοις ἐντρέψαι βουλόμενος, ἅτε δὴ δυναμένην τῆς τοῦ προδρόμου μαρτυρίας. ἐπεὶ Ⓘ μὴ ἄλλοι ἀγγελισταὶ τῶν παλαιοτέρων μείνωσι προφητῶν, καὶ καθ' ἕκαστον τῶν ἐπ' αὐτοῦ γενομένων, ἐκεῖ πάντα πέμπουσι Ⓦ ἀκροατὴν, ἐπὶ ὅταν ὑπόληψιν, λέγοντες, Τοῦτο ἦν ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος, Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱόν· καὶ ὅταν ὑπολάβωσι καὶ πάντα ἀφ' ἑνὸς ἄκρου ἀκριβῶς διάζωσιν, ὡς καὶ τὸ ἄωρον ἡλικίαν σφάττεσθαι ὑπὸ Ἡρῴδου, τοῦ Ἱερεμίαν εἰς μέσον ἄγοντες τοῦ λέγοντα, Φωνὴ ἐν Ῥαμᾶ ἠκούσθη, θρήνου καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολύς, Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς· καὶ Ὡσπερ μεμνημένοι, ὅταν δὲ Αἰγύπτου

χ. δίπλωμα
χ. πνὶ
χ. ἔσαμεν ἐν ἡμῖν
* τυπὸς
χ. διὰ τὴ
χ. ὅπερ μὲν δεῖν ἔχει
χ. ἐμὴ
χ. ἐμὴ
χ. μείζονα
χ. φίλος
χ. τύπον
χ. σχημάτι
* ὑμῶν
χ. λύμη
χ. λεγόμενον
χ. ἐν ἀνάγκαις πόλεως ἐστὶ μὴ ζηλοτυπῆσαι
χ. αὐτὸν
χ. αὐτῷ
χ. ἢ Ὡσὶ περιεκτικὸν

γώπου πάλιν ἀναβαίνῃ, Ἐξ Αἰγύπου λέγοντος ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου. καὶ πάντα χοῦ τοῦτο Ωσ. ια. γ.
ποιοῦσιν. οὐκοῦν ἦν σαφεστέραν τὴν μαρτυρίαν ἐργαζόμενος καὶ νεαρωτέραν, ἅτε καὶ μεγαλοφωνότερος τῶν ἄλλων φθεγξάμενος, καὶ οὐκ ἀπελθόντας, οὐδὲ τοὺς τετελευτηκότας μόνον, ἀλλὰ καὶ ζῶντα καὶ περιφερόμενον, ὑποδείξαντα καὶ βαπτίσαντα αὐτὸν, τοῦτον εἰς μέσον ἄγει
5 Ἰωάννης, καὶ διεστόμωσε * ἀπὸ τοῦ ἄλλου ποιήσας ἀξιόπιστον ἅπασιν, ἀλλὰ τῇ τοῦ ἀκροατῶν ἀφροσύνῃ συγκαταβαίνων. ὥσπερ γὰρ εἰ μὴ τὴν τοῦ ἄλλου μορφὴν ἔλαβεν, οὐκ ἂν οὕτω περιφανὴς ἦλθεν, οὕτως εἰ μὴ τὴν τοῦ ἄλλου φωνὴν ἔλαβε καὶ ἀχλὰς τῶν ὀμοδούλων περιεγύμνασεν, οὐκ ἂν οὔτε πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων τὸν λόγον ἐδέξαντο. πρὸς γοῦν τοῦτο, καὶ ἕτερον
10 καταισχύνει μέγα τι καὶ θαυμαστόν. ὅπερ γὰρ ὁ αὐτὸν ἵνα πρὸς ἑαυτὸν μέγα τι λέγειν, τοῦτο ποιῶν τὴν μαρτυρίαν, καὶ προσίσταται πολλοῖς τῶν ἀκουόντων πολλάκις, ἕτερος πρὸς αὐτὸν παραγίνεται μαρτυρήσων. καὶ γοῦν τοῦτων εἰώθασι πως οἱ πολλοὶ πρὸς τὴν σιωπηρωτέραν καὶ σιώπιον αὐτοῖς ὑπιπτέχειν μᾶλλον φωνῇ, ἅτε αὐτὴν μᾶλλον τῶν ἄλλων ὑπιγνώσκοντας. ἀλλὰ δὴ τοῦτο καὶ ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ γέγονεν ἅπαξ καὶ δίς· καὶ γὰρ τοῦ Ἰωαὴν πολλάκις καὶ
15 σιωπῶς. οἱ μὲν γὰρ διαβεβηκότες τοῦ λαοῦ τὴν ἀσθένειαν, καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀπομένων ἀπαλλαγέντες, καὶ τῆς φύσεως ἀκούειν ἠδύναντο τῆς φωνῆς, οἱ δὲ σφόδρα τῆς δυσφημίας ἐδέοντο, ἀλλ' ἐκείνη πάντα ἐπείθοντο, καὶ ὑπ' ἐκείνης ἤγοντο. οἱ δὲ ἔτι κάτω φερόμενοι, καὶ πολλοῖς περικαλύμμασι συγκεκαλυμμένοι, τὰ ταπεινότερα ταύτης ἐδέοντο. ὅτω γοῦν καὶ ὁ Ἰωάννης, ὅπερ πάντες ἐαυτὸν ἐγύμνωσε τὰ αἰσθητῶν, οὐκ ἐδεῖτο διδασκάλων ἑτέρων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ὁρωμένων ἐπαιδεύετο. Ὁ γὰρ πέμψας με βαπτίζειν, φησὶν, ἐκεῖνός μοι εἶπεν· ἐφ'
20 ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον, οὗτός ἐστιν. οἱ δὲ ἔτι παῖδες Ἰουδαῖοι, καὶ πρὸς τὸ ὑψος ἐκεῖνο μηδέπω φθάσαι δυνάμενοι, διδάσκαλον εἶχον διδάσκαλον, ἄνθρωπον μὲν ὄντα, ἐαυτῷ ἴδιόν λέγοντα, ἀλλὰ τὰ ἄνωθεν ἀπαγγέλλοντα. Τί οὖν οὗτός φησιν; αὐτὸς μαρτυρῶν περὶ αὐτοῦ ἠκέκραγε, λέγων. τί ἐστι τὸ, ἠκέκραγε; μετὰ παῤῥησίας, φησὶ, μὴ ἐλθυθείας, καὶ ὑποστολῆς ἁπάσης ἀνακηρύττει. Τί δὲ ἀνακηρύττῃ; τί ἔστι μαρτυρῶν καὶ κέκραγε; οὗτός ἐστιν, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. Συνεσκιασμένη ἡ μαρτυρία καὶ ἔτι πολὺ τὸ ταπεινὸν ἔχουσα. οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ μονογενής, ὁ γνήσιος παῖς· ἀλλὰ τί; οὗτός ἐστιν οὗ εἶπον, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. καθάπερ γὰρ αἱ μητέρες, * τῶν ὀρίθων τοὺς νεοττοὺς οὐκ εὐθέως, οὐδὲ ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τὴν πῆσιν ἐκδιδάσκουσιν ἅπασαν· ἀλλὰ νεοὺς μὲν ποσοῦτον ἐξάγουσιν, ὅσον ἐξω γῆς ἐθαι τῆς καλιᾶς, νεοὺς δὲ ἀδύτους ἀναπαύσασαι πρῶτον, πρασιτάσασι τῇ πῆσει πάλιν, καὶ τῇ μετὰ ταύτην ἡμέρᾳ ἑτέραν πολλῷ πλέονα περιωδεύουσι, καὶ οὕτως ἡρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ὑπὸ τὸ πρόσκοπον ἄγουσι τὸν ὑψος· οὕτω δὴ δῆπου καὶ ὁ μακάριος Ἰωάννης οὐκ εὐθέως ὑπὸ τὰ ὑψηλὰ τοῦ Ἰουδαίους ἤγαγεν, ἀλλὰ πόρρω μικρὸν τῆς γῆς διαπτῆναι ἐδίδαξεν, εἰπών, ὅτι αὐτοῦ κρείττων ἐστὶν ὁ Χριστός. Οὐδὲ γὰρ, οὐδὲ τοῦτο μικρὸν ἦν πόρρω, ὃ τοὺς ἀκούοντας τοῦ ὄντως ἀνθρώπου λέγω, καὶ προφήτου, καὶ πρὸς οὓς ἅπαντες ἔτρεχον, καὶ οὓς ἀγέλαι σπουδαῖοι ἦσαν), οὐδὲ πω φανέντα οὐδὲ ἀνθρωπαρτυρήσαντα δυνηθῆναι πεῖσαι κρείττονα εἶναι). πόθεν οὖν τοῦτο κατορθῶσαι ἐπαιδαγώγει ἐπὶ τὰς τῶν ἀκροατῶν διανοίας, ὅτι τοῦ μαρτυρουμένου ὁ μαρτυρούμενος μείζων, τοῦ προφθασθέντος ὁ μὴ φθάσας ἐλθών, τοῦ δηλουμένου καὶ προφανοῦς ὁ μηδέπω φανείς. καὶ ὅσα πάσι Συνετῶς εἰσάγει πρὸς μαρτυρίαν. τὸ γὰρ φανέντα μόνον ὑποδείκνυσιν, ἀλλὰ καὶ παρὸν καὶ φθάνειν, ἀνακηρύττει. τὸ γὰρ, οὗτός ἐστιν οὗ εἶπον, τοῦτο δηλονότι ἐστὶν· ὥσπερ οὖν καὶ Ματθαῖος λέγει, ὅτι πάντων ἐρωτώντων πρὸς αὐτὸν, ἔλεγε· Ἐγὼ μὲν ὑμᾶς βαπτίζω ἐν ὕδατι· ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, Ματθ. γ. ια.
ἰσχυρότερός μου ἐστὶν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ὑποδήματος αὐτοῦ. τίνος δὲ ἕνεκεν καὶ πρὸ τοῦ φανῆναι τοῦτο ἐποίησεν; ἵνα εὐπροσδέκτους ἡ μαρτυρία ἤδη φανέν-

τος, τῆς "Αλληλουϊας ἤδη τῶν ἀκουσάντων προκαταλαβείσης τοὺς περὶ αὐτὸν λεχθεῖσι, καὶ μηδὲν τῆς βυτελοῦς προβολῆς λυμηναμένης αὐτῇ*. Εἰ μὲν γὰρ μηδὲν μηδόλως ἀκούσαντες εἶδον (Ψ) " Κύριον, καὶ ὁμοῦ μετὰ τῆς θέας καὶ τινὰ τῶν λόγων μαρτυρίαν ἐδέξαντο τοῦτο ἂν οὕτω θαυμαστὸν ἦν καὶ μεγάλιον, βυτέως δὲ ὁ τοῦ ῥήματος εὐτελὴς προσέθηκε τῷ μετέχειν τῶν λεγομένων. βύτινα γὰρ βυτελὲς προσέκειτο ῥῆμα καὶ χρηστὸν ἅπασιν ὁ Χριστός, ὡς καὶ Σαμαρείτιδας γυναῖκας καὶ πόρνας καὶ τελώνας μετὰ πολλῆς τῆς ἀδείας θαρρεῖν αὐτῷ προσιέναι καὶ διαλέγεσθαι. ὅπερ οὖν ἔφην, εἰ ὁμοῦ καὶ τῶν ῥημάτων τούτων ἤκουσαν, καὶ αὐτὸν ἐθαύμασαν, καὶ τὴν καταπέλασιν τῆς μαρτυρίας τοῦ Ἰωάννου· νυνὶ δὲ πρὶν ἢ φανῆναι τὸν Χριστὸν, πολλάκις ἀκούοντες καὶ συνεθιζόμενοι τοῖς λεγομένοις περὶ αὐτοῦ, τοὐναντίον ἔπαθον, καὶ τινὰ τῶν ῥημάτων διδασκαλίαν ἀπὸ τῆς ὄψεως τοῦ μαρτυρηθέντος ἐκβάλλοντες, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς πίστεως τῶν ἤδη λεχθέντων καὶ αὐτὸν λαμπρότερον εἶ) νομίζοντες. Ὃ γὰ, ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὁ μετ' ἐμὲ κηρύσσων, οὐχ ὁ μετ' ἐμὲ γινόμενος," ὅτι. τοῦτο γὰρ καὶ ὁ Ματθαῖος αἰνίττεται λέγων· ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ, καὶ περὶ τῆς ἐκ Μαρίας γενέσεως αὐτὸν λέγων, ἀλλὰ περὶ τῆς προουσίας τῆς κατὰ τὸ κήρυγμα. Εἰ γὰρ περὶ τῆς γενέσεως ἔλεγε, οὐκ ἂν εἶπεν, ἔρχεται, ἀλλ' ἦλθε. πεγενημένος γὰρ ἦν, ὅτε ταῦτα ἐλέγετο. τί οὖν ὅτι ὃ, ἔμπροσθέν μου γέγονε; λαμπρότερος, ἐντιμότερος. * μὴ γὰρ, ὅτι πρῶτος ἦλθον κηρύττων ἐγὼ, φησιν, ἀπὸ τούτου μείζονα σχεῖν με εἶ) νομίσητε. πολὺ γὰρ ἐλάττων ἐγὼ, καὶ τοσοῦτον ἐλάττων, ὡς μηδὲ εἰς δούλου τάξιν ἄξιος εἶ) καταλέγεσθαι. διὸ καὶ ἔστι ὃ, ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅταν ἕτερος παραδηλῶν ὁ Μάλθαῖος ἔλεγεν· οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὰ ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος αὐτοῦ· ὅτι ὃ ὃδὲ ὃ, ἔμπροσθέν μου γέγονε, πρὸ τὰ εἰς ὃ εἶ) πρόοδον εἴρηται, δηλαδὴ τὰ ἐπαγωγῆς δῆλόν ὅστιν. εἰ γὰρ οὕτω ἐβούλετο εἰπεῖν, πρεπτὸν ὃ ἐπαγόμενον ἦν ὃ, ὅτι πρῶτός μου ἦν. διὰ γὰρ οὕτως ἠλίθιος καὶ ἀνόητος, ὡς ἀγνοῆσαι, ὅτι ὁ ἔμπροσθέν αὐτοῦ γινόμενος, πρῶτος αὐτοῦ ἦν; Εἰ" ὃ πρὸ ὑπάρξεως ἦν τῆς παρουσίας, οὐδὲν ἕτερόν ὅστι τὸ λεγόμενον, ἀλλ' ἢ ὅτι ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονεν." ἄλλως δ', καὶ ἀπρεπέστατον ὃ τοιοῦτον, καὶ ἡ αἰτία εἰκῆ προσέρριπται. τοὐναντίον γὰρ, εἰ τοῦτο ἐβούλετο δηλῶσαι, ἐχρῆν εἰπεῖν· ὅτι ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος πρῶτός μου ἦν, ὅτι καὶ ἔμπροσθέν μου γέγονε. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον εἶ), εἰκότως ἂν τις ταύτην δοίη τὴν αἰτίαν*· τὸ δ' πρῶτον γινέσθαι, οὐκ ἔχει τὸ πρῶτον εἶ) αἴτιον. ὃ δ' ἡμεῖς λέγομεν, σφόδρα ἂν ἔχοι λόγον. ἴστε γὰρ δήπου τοῦτο πάντες, ὅτι τὰ δῆλα, ἀλλὰ τὰ ἀδηλα ἀεὶ αἰτιολογίας θέσται. Εἰ δ' περὶ ὑποψίας ὁ λόγος ἦν, οὐκ ἦν ἀδηλον ὅτι πρῶτον γινόμενον, πρῶτον ἔδει εἶ). ὅπερ δ' περὶ ἡμῶν ἀναλέγεται, εἰκότως τὴν δοκοῦσαν ἀποείδειν εἶ) λύει. Εἰ γὰρ εἰκὸς ἦν πολλοὺς ἀπορεῖν, πόθεν καὶ ποίας προφάσεως ὁ ὕστερον ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονε· τοῦτέστιν, ἐντιμότερος ἐφάνη. ταύτης τοίνυν τῆς ζητήσεως λύσιν βυτέως τὴν αἰτίαν· ἡ δ' αἰτία, τὸ πρῶτον εἶ) αὐτόν. οὐδὲ γὰρ ἐκ νώος, φησι, προσκυνῆς πρῶτόν με ὄντα ὀπίσω ῥίψας, ἔμπροσθέν γέγονεν, ἀλλὰ πρῶτός μου ἦν, Εἰ δ' ὕστερος προσλήφεται. καὶ πῶς, φησι, Εἰ περὶ τῆς ἐκφάνσεως τῆς εἰς ἀνθρώπους, καὶ τῆς μελλούσης ἔφασθαι πρὸ αὐτῶν δόξης" λέγει, τὸ μηδέπω τέλος εἰληφὸς ὡς ἤδη γεγενημένου λέγει; καὶ γὰρ εἶπε, γενήσεται, ἀλλὰ γέγονεν· ὅτι ἔθος τοῦτο τοῖς προφητεύουσιν ἀνωθέν ὅστιν, ὡς περὶ γεγενημένων πολλαχοῦ περὶ τῶν μελλόντων διαλέγεσθαι, ὁ γοῦν Ησαίας περὶ τῆς σφαγῆς αὐτοῦ λέγων, οὐκ εἶπεν, ὡς προβατον ὑπὶ σφαγὴν ἀχθήσε) (ὅπερ ἐν μέλλοντος) ἀλλ', Ως προβατον ὑπὶ σφαγὴν ἤχθη· καίτοι οὐδέπω ἐφορωθεὶς ἐν, ἀλλ' ὅμως τὸ ἐσόμενον ὁ προφήτης ὡς γεγενημένον λέγει. καὶ ὁ Δαβὶδ (Ψ) ταῦρον δηλῶν, οὐκ εἶπεν· ὀρύξουσι χεῖράς μου καὶ πόδας, ἀλλ', Ωρυξάν χεῖράς μου καὶ πόδας, καὶ διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου, καὶ ὑπὶ (Ψ) ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. καὶ περὶ τοῦ προδότου" λέγει τοῦ μηδέπω γενηθέντος, οὕτως" ἔλεγεν· Ο ἐσθίων ἄρτους μου" ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ πτερνισμόν. * καὶ περὶ

Ησ. νγ. ζ.
Ψαλ. κα. ιη.
Ψαλ. μβ. θ.
Ιωαν. ιγ. χς.

χ. μὴ πρόφα
* ἀλλὰ ἐχ ἁδίας δικαιώσεως τῆς πολλῶν ὑφ χάριτος
χ. Χριστὸν,
χ. φησι.
* τὸ πρῶτον γίνεσθαι
χ. γὰ
χ. ἀλλὰ
χ. λέγων
χ. τοῦ
χ. ἰωαν
λωαν
* ἰμάτια

τοῦτ' ἐν ᾧ σταυρῷ ἡμωμένων*, Εδωκεν εἰς ὃ βρῶμά μου χολήν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότι- Ψαλ. ξθ. κα.
σάν με ὄξος. βούλεσθε καὶ τὸ ἐξῆς ἐπαγάγωμεν, ἢ καὶ ταῦτα ἀπόχρη; ἔγωγε οἶμαι. εἰ γὰρ μὴ
κατὰ πλάτος διωρύξαμεν τὸ χωρίον, ἀλλὰ κατὰ βάθος διεσκάψαμεν· οὐκ ἐλάττονα δὲ τοῦτο
ἐκείνου πόνον ἔχει καὶ δεδοίκαμεν μὴ καταπτοήσαντες ὑμᾶς ἀμέτρως, ποιήσωμεν ἀναπεσεῖν.

Διὸ τέλος ἐπιθῶμεν τῷ λόγῳ τὸ πρεπῶδες. ποῖον δέ ἐστι τὸ πρεπῶδες; " δοξολογία ΗΘΙΚΟΝ
πρέπουσα τῷ Θεῷ. πρέπει δὲ οὐχ ἡ δι' ἡμῶν μόνον, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἡ δι' ἔργων
πραγμάτων. Λαμψάτω γὰρ ὑμῶν ὁ φῶς, φησίν, ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι Ματθ. ε. ιϛ.
τὰ καλὰ ὑμῶν ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ἐν γὰρ οὐδὲν φωτει-
νότερον τῆς ἀρίστης πολιτείας " ἐστί, καθάπερ καί τις ἔλεγε τῶν σοφῶν· Αἱ δι' ὁδοὶ τῶν δικαίων ὡ- Παρ. δ. ιη.
μοίως φωλὶ λάμπουσι λάμπουσι δὲ οὐκ αὐτοῖς μόνον τοῖς ὃ φῶς ἀναπέμπουσι δι' ἐκεῖ τῶν ἔργων, καὶ
ὁδηγοῦσι πρὸς τὸν ὀρθὸν ὁδόν, ἀλλὰ καὶ τοῖς πλησίον ὄντα ἐκείνων. " ἐκχέωμεν τοίνυν ὃ
ἔλαιον ταῖς λαμπάσι ταύταις, ὥστε " ὑψηλότερον ἡμέαθαι τὸ πῦρ, ὥστε πλούσιον φαυλίσαι τὸ
φῶς. Τὸ γὰρ ἔλαιον τοῦτο οὐ νεῶν μόνον πολλὴν ἔχει τὴν ἰσχύν, ἀλλ' ὅταν καὶ αἱ θυσίαι ἐνδοῶσι,
πρὸς πυδοκίμησι πολλῷ ᾧ τρόπῳ τὴν ἐκείνων δύναμιν. Ελεον γάρ, φησι, θέλω, καὶ οὐ θυσί- Ωσ. ϛ. ϛ. καὶ
αν· καὶ μάλα εἰκότως. ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἄψυχον τὸ θυσιαστήριον, τοῦτο δὲ ἔμψυχον· καὶ κεῖ μὲν Ματθ. θ. ιγ.
τὸ ἐπικείμενον ἀπόλλυται τῷ πυρὶ δαπανώμενον, καὶ τελευτᾷ εἰς κόνιν, καὶ ἀφανίζεται εἰς τὸ-
σοῦτον, καὶ εἰς τὴν τοῦ αἰῶνος οἰκονομίαν φύσιν· ἐνταῦθα δὲ οὐδὲν τοιοῦτον, ἀλλ' ἑτέρως φέρει τὸν καρπόν.
καὶ ταῦτα ὁ Παῦλος ἐδήλωσε λέγων. τῆς γὰρ φιλοτιμίας τῶν Κορινθίων τὸν ζῆλον ἐπαινέσεις διεγείρων ἔτως ἔγραφεν· ὅτι ἡ διακονία τῆς λειτουργίας ταύ- β. Κορ. θ. ιγ.
της οὐ μόνον ἐστὶ πρόσαπλήρουσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ περισσεύουσα διὰ
πολλῶν εὐχαριστιῶν τῷ Θεῷ. καὶ πάλιν, Δοξάζοντες Θεὸν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τῆς ὁμο-
λογίας ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον, καὶ ἁπλότητι τῆς κοινωνίας τῆς εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας,
καὶ τῇ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν ἐπιποθούντων ὑμᾶς. ὁρᾶς εἰς εὐχαριστίαν ἀναλυομένην
αὐτὴν, καὶ αἶνον τοῦ Θεοῦ, καὶ συνεχεῖς εὐχὰς τῶν εὖ πασχόντων καὶ θερμοτέρας ἀγάπην; ἀν-
σωμεν τοίνυν, ἀγαπητοὶ, θυσωμεν εἰς ταῦτα καὶ θυσιαστήρια καθ' ἑκάστην ἡμέραν. αὕτη
γὰρ καὶ εὐχὴ καὶ ἱκετεία καὶ πολλῶν ἑτέρων ἐστὶ μείζων ἡ θυσία· μόνον δὲ οὐκ ἀδικίου γένηται κέρ-
δους, καὶ πόνων τοιούτων, καὶ πάσης ἡ κατὰ τὸ πλεονεξίας καὶ ἁρπαγῆς καὶ βίας. τοιαύτας γὰρ
προσίεται προσφορὰς * ὁ Θεός, ἃς ἑτέρας καὶ ἀποστρέφεται καὶ μισεῖ. σὺν γὰρ βούλε-
ται δι' ἀλλοτρίων ἡμᾶσθαι συμφορῶν. ἀκήρατος γὰρ καὶ βέβηλος ἡ τοιαύτη θυσία,
καὶ προξενεῖ μᾶλλον δὲ, ἡ " δηλεώσασα Θεόν. δεῖ πάσῃ δεῖ κεχρῆσθαι σπουδῇ, ὥστε
μὴ τὸ ταῖς δεκαπέντε ἡμέρωμεν δύνειζεν. εἰ γὰρ τὰ δευτερεῖα προσενεγκὼν ὁ Κάϊν,
καὶ σὺν πονηρίᾳ ἕτερα, ἔδωκε δίκαιον τὸν ἑκάτερον, ὅταν δὲ ἁρπαγῆς καὶ πλεονεξίας
προσφέρωμεν τί, πῶς ἀπεισόμεθα χαλεπώτερα; δεῖ γὰρ τοῦτο καὶ τὸ εἶδος τῆς ἐντολῆς
ταύτης ἐπέδειξεν ἡμῖν ὁ Θεὸς, ἵνα ἐλεήσωμεν, οὐχ ἵνα κολάζωμεν σὺν ὁμοδούλους. ὁ δὲ τὰ
ἑτέρων λαμβάνων, καὶ ἑτέρῳ δίδοὺς, σὺκ ἠλέησεν, ἀλλ' ἐπεμωρήσατο, καὶ ἠδίκησεν ἀδικίᾳ τὴν
ἑκάτερον. ὥσπερ οὖν ἔλαιον σὺκ ἂν τύχοι λίθος· οὕτως σὺδὲ ἀπιθάνεια φιλοθεΐαν.
ὅταν γὰρ τοιαύτην ἔχῃ ῥίζαν, σὺκ ἔτι ἐλεημοσύνη τὸ τοιοῦτόν ἐστι. δεῖ πανταχοῦ μὴ
πρὸς τοῦτο ὁρᾶν μόνον, ὅπως προσφέρωμεν τοῖς δεομένοις, ἀλλὰ καὶ ὅπως μὴ σὺκ ἐκ τῆς τῶν ἑτέ-
ρων ἁρπαγῆς. Εἰς γὰρ βυθόμενος, καὶ εἰς καταρώμενος, τίνος φωνῆς ἀκούσεται ὁ δεσπότης; ἂν Σιρ. λα. κβ.
οὕτως ἑαυτὸν μὴ ἀκριβείας ἀγωνώμεν, δυνησόμεθα τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι πολλῆς φιλοθεΐ-
ας καὶ ἐλεᾶν καὶ συνεγώμενης τυχεῖν ἐφ' οἷς ἡμαρτόμεν πάντα καιρὸν τοῦτον χρόνον, καὶ τὸ
τοῦ πυρὸς ποταμὸν ἐκφυγεῖν· ὃ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀπαλλαγῆναι, εἰς " τὸν τῶν ἀγαθῶν
ἀπελθεῖν βασιλείαν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πα-
τρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Ομιλ.

Ομιλ. ιδ'. 16 ΚΑΙ ΕΚ ΤΟΥ ΠΛΗΡΩΜΑΤΟΣ ΑΥΤΟΥ Η-
μεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος.

ΠΡῶτον ἐλέγξωμεν, ὅτι Ἰωάννης τὴν ἀποφασιν λύων τῶν μαθητῶν πρὸς ἑαυτὸν ζητεῖν, πόθεν ὁ Κύριος ὕστερον ὅτι τὸ κήρυγμα ἐλέγων πρῶτος αὐτὸς γέγονε καὶ λαμπρότερος, ἐπήγαγεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. καὶ μία μὲν αὕτη αἰτία· οὐκ ἀρκεσθεὶς δὲ εἰπεῖν, ἔθηκε καὶ δευτέραν πάλιν, ἣν νῦν φησι. Τίς δέ ἐστιν αὕτη; ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ, φησι, πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος. καὶ μὴ τοῦτων λέγε πάλιν καὶ ἄλλων. ποίαν οὖν ταύτην; ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωυσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο. καὶ τί ποτέ ἐστι, φησι, τὸ, ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν; ὅπερ γὰρ τοῦτο τίνος ἀκλεοῦς (Ⓦ) λέγειν. οὐ μεθεκτικῶν, φησι, ἔχει τινὰ δωρεάν, ἀλλ' αὐθεπτικὴ καὶ αὐθεικία ἐστὶ πάντων τῶν καλῶν, αὐθεντία καὶ αὐθεφαίρεσις καὶ αὐθεαλήθεια, οὐκ ἐν ἑαυτῷ ζωὴν ἔχων τῶν ἀγαθῶν τὸ πλοῦτον, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἀποστέλλας ὑπερβολύζων αὐ (Ⓦ), καὶ μὴ τὸ ὑπερβολύσαι, μόνον πλήρης, καὶ οὐδενὶ ἐλαττούμενος ἐκ τῆς εἰς ἑτέρους χορηγίας, ἀλλ' ἀεὶ πηγάζων, καὶ πᾶσι τούτων μεταδιδοὺς τῶν καλῶν, ὅπερ τοῦ αὐτοῦ μόνου τελειότητος. ὃ δὴ ἐγὼ φέρω, μεθεκτὸν τί ἐστι (πρὸς ἕτερα γὰρ ἔλαβον αὐτὸ) καὶ μικρόν τι τοῦ πάντος, καὶ οἱονεὶ σταγών· οὐτελὴς πρὸς ἄβυσσον ἄφατον καὶ πέλαγος ἄπειρον· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοῦτο τὸ παράδειγμα παραστῆσαι δυνατὸν ἂν, ὅπερ ὑπεχρεώμην εἰπεῖν. σταγὼν μὲν γὰρ ἀπὸ πελάγους ἂν ἔλεγεν, αὐτὸ δὲ τοῦτο τὸ πέλαγος ἠλάττωσας, εἰ καὶ ἀφανὴς ἢ ἐλάττωσις· ὅπερ ἦν τῆς πηγῆς ἐκείνης οὐκ ἔστι τοῦτο εἰπεῖν· ἀλλ' ὅσον ἀπὸ τῆς ἀρύσεως), μόνῃ μηδὲν ἐλαττουμένῃ. διὸ χρὴ μᾶλλον ἀφ' ἑτέρου παράδειγμα ἐλθεῖν, ἀσθενὲς μὲν καὶ οὗτο καὶ οὐ δυνάμενον ὅσα ζητοῦμεν παραστῆσαι, μᾶλλον δὲ τοῦ προτέρου χαριέστερον ἡμᾶς πρὸς τὴν ἔννοιαν τὴν προκειμένων ἡμῖν νῦν. ὑποτυπώσασθαι γὰρ εἰ πυρὸς πηγὴν, εἶτα ἀπὸ τῆς πηγῆς ἐκείνης μυρίας ἀπείρους λύχνους καὶ δὶς τοσούτους καὶ τρὶς δὲ πολλαπλασίους· ἆρα οὐχ ὅτι τῆς αὐτῆς μιᾶς πληθύος καὶ τοσούτους καὶ τοιούτους ἡ μὲν ὁ πυρὶ καὶ ἐνεργείᾳ τὸ αὐτό; πάντη πάντως δῆλόν ἐστιν. εἰ δὲ ὅτι τῶν σωμάτων τῶν μειζόνων καὶ τῆς ἀφαιρέσεως θίγεσθαι τι τοιοῦτον, ὃ καὶ μὴ ὁ παραχεῖν ἑτέρους ἐξ ἑαυτοῦ οὐδὲν παραβλάπτει· πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῆς ἀσωμάτου καὶ ἀκηράτου δυνάμεως ἐκείνης τοῦτο συμβήσεται. Εἰ γὰρ ἔνθα οὐσία ἐστὶ τὸ μεταλαμβανόμενον, καὶ σῶμα, καὶ μειοῦσθαι καὶ μειοῦται, πολλῷ μᾶλλον, ὅταν περὶ ἐνεργείας ὁ λόγος ᾖ, καὶ ἐνεργείας τῆς ὄντως ἀσωμάτου καὶ οὐσίας, οὐδὲν εἰκὸς τοιοῦτον παθεῖν. Διὰ τοῦτο καὶ Ἰωάννης ἔλεγεν· ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ συναιρεῖ τὴν αὐτοῦ μαρτυρίαν τῇ τοῦ Βαπτιστοῦ. Τὸ γὰρ, ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, οὐ τοῦ προοιμίου ἐστὶ ῥῆμα, ἀλλὰ τοῦ μαθητοῦ. ὃ δὴ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· μὴ νομίσητέ, φησιν, ὅτι ἡμεῖς (Ⓐ) συγγενόμενοι πολλὰ αὐτῷ χρόνον, καὶ ἀλόντες τραπέζης κοινωνήσαντες, χάριτι μαρτυροῦμεν. καὶ γὰρ ὁ Ἰωάννης ὁ μηδὲ εἰδὼς αὐτὸν πρὸ τούτου, ὁ μηδὲ συγγενόμενος, ἀλλὰ τοσοῦτον μόνον, ὅτι ἐβαπτίζε, μὴ τῶν ἄλλων αὐτὸν θεασάμενος, ἐβόα, πρῶτός μου ἦν, ἐκεῖθεν πρώτα λαβών· ἡμεῖς δὲ πρῶτοι (Ⓐ) δώδεκα, * (Ⓐ) τριακόσιοι, (Ⓐ) τρισχίλιοι, (Ⓐ) πεντακισχίλιοι, αἱ πολλαὶ τῶν Ἰουδαίων μυριάδες, ἀπὸ τοῦ πληρώματος τοῦ πιστῶν δὲ τοῦ τότε, καὶ τοῦ νῦν, δὲ τοῦ αὖθις ἐσομένων, ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἐλάβομεν. Τί δὲ ἐλάβομεν; χάριν ἀντὶ χάριτος, φησιν. ἀντὶ ποίας, ποίαν; αὐτὶ τῆς παλαιᾶς, τὴν καινήν. ὥσπερ γὰρ ἐν Φιλιπ. γ. 5. δικαιοσύνη, καὶ δικαιοσύνη (Κατὰ δικαιοσύνην γάρ, φησι, τὴν ἐν νόμῳ γενόμενος ἀμέμπτος) καὶ πίστις, δὲ πίστις (ἐκ πίστεως γάρ, φησιν, εἰς πίστιν) καὶ ὑγιεία, καὶ ὑγιεία

χ. ἐλλιπῶς

ἴσ. αὐτοῦτοῦ

χ. ἐκεῖθεν ἤρξατο πρῶτος λαβών·

* οἱ πρεσβύτεροι,

(ὧν

(ὧν ἡ ὑποθεσία φησί) ⸂καὶ δόξα καὶ δόξα⸃ (Εἰ γὰρ ὁ καταργούμενος διὰ δόξης, πολλῷ μᾶλλον ὁ μένων ἐν δόξῃ) ⸂καὶ νόμος καὶ νόμος⸃ (Ο νόμος γάρ, φησι, τῆς πνεύματος τῆς ζωῆς ἠλευθέρωσέ με) ⸂καὶ λατρεία καὶ λατρεία⸃ (Ων ἡ λατρεία φησὶ· καὶ πάλιν, Πνεύματι Θεοῦ λατρεύοντες) ⸂καὶ διαθήκη καὶ διαθήκη⸃ (Διαθήσομαι γὰρ ὑμῖν διαθήκην καινήν, ἀ κατὰ τὴν διαθήκην, ἣν διεθέμην τοῖς πατράσιν ὑμῶν) ⸂καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἁγιασμὸς⸃, καὶ βάπτισμα, καὶ βάπτισμα, καὶ θυσία καὶ θυσία, καὶ ναὸς καὶ ναὸς, καὶ ⸂περιτομὴ καὶ περιτομή⸃· οὕτω καὶ χεὶρ καὶ χείρ. Ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν ὡς τύποι, ταῦτα δὲ ὡς ἀλήθεια, ὁμωνυμίαν τινά, ἀλλ' οὐχὶ ζωωνυμίαν φυλάττοντα· ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς τύποις, καὶ ἐν ταῖς εἰκόσι, καὶ ὁ διὰ τῶν γραμμάτων τῶν λευκῶν "ὅτι τὸ μέλανος χρώματος ἐγχαραττόμενος, αὐθεφτος λέγεται, καὶ ὁ διὰ μέλανος τινὸν τῶν χρωμάτων ἀληθεύει· καὶ ὅτι τῶν ἀμύθριαντων, ὅ τε "χρυσῆς, ὅ τε πήλινος, ἀμύθριας παρεσημάνθη· ἀλλὰ τὸ μὲν ὡς τύπος, τὸ δὲ ὡς ἀλήθεια. μὴ τοίνυν ὡς ἀπὸ τῆς τῶν ὀνομάτων κοινωνίας, ταυτότητα πραγμάτων νομίσῃς, ἀλλὰ μηδὲ ἀλλοτείωσιν. Εἰ μὲν γὰρ τύπος ἦν, οὐκ ἦν ἀλήθεια τῆς ἀληθείας· εἰ δὲ σκιὰν ἐφύλαττεν, ἐλάττων τῆς ἀληθείας ἦν· τί οὖν τὸ μέσον τούτων ἀπάντων; βούλεσθε ἐπεξέλθωμεν ἓν ἢ δύο τῶν εἰρημένων παρεκτεινόμενοι; ὅτε γὰρ καὶ ἄλλα ἔσται ὑμῖν δῆλα· καὶ οὐδόλως πάντως ὡς σκιὰ μὲν παιδὸς ἦν διδάγματα, ταῦτα δὲ, γυναίων καὶ μεγάλων ἀνδρῶν, καὶ πάλιν ὡς ἀνδρεῖοις, τὰ δὲ ὡς ἀγγέλοις νενομοθέτητο. πόθεν οὖν ποιήσασθαι δεῖ τὴν ἐρεύνην; βούλεσθε ἀπὸ τῆς ὑποθέσεως αὐτῆς; τί δήποτε τὸ μέσον ταύτης κἀκείνης; ἐκείνη, ῥήματος ἦν τιμή· αὕτη δὲ καὶ πράγμασιν ἐπέβη). καὶ περὶ μὲν ἐκείνης φησίν· Ἐγὼ εἶπα, Θεοί ἐστε καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες· περὶ δὲ ταύτης, ὅτι οὐκ ἀθετεῖσθαι ἔμελλεν. πῶς δὲ τίνι τρόπῳ; ἀπὸ λειτουργίας καὶ ἀναπαύσεως πνεύματος ἀγίου. καὶ οὐκ εἶχον μὲν τὸ τῷ ὑμῶν παρομοιάσαι ἔπος πνεῦμα δουλείας εἶχον (δῆλοι γὰρ μόνοντες ὅτως ἐπιμόνῃ τῇ κλήσει ταύτῃ) ἡμᾶς δὲ ἐλεύθερον ἡγούμενοι [τότε] οὐκ ὀνόματι, ἀλλὰ πράγματι τὸν ὑμῶν ἐδόξαμεν. καὶ τοῦτο ὁ Παῦλος δηλῶν, ἔλεγεν· Οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον· ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν Ἀββᾶ ὁ πατήρ. ἡμεῖς γὰρ δῶρον, καὶ, ὡς δ' εἴποι τις, ἀναισχυντοῦντες, ὅτως ἐκλήθημεν υἱοί. καὶ τῆς ἀναισχυντίας τοῦτον εἴποι τις καταμάθοι, ὃς μὲν δοῦλος, ὁ πολλοὺς ὀφείλων καὶ ταῦτα τὸν δεσπότην. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ, ἵνα μὴ εἰδωλολατρήσωμεν, μηδὲ ἐπορνεύσωμεν, μηδὲ ἐμοιχεύσωμεν, τοῦτο ἐκάλεσαν ὁ ὄνομα· ἡμᾶς δὲ οὐκ ἐν τῇ τούτων ἀποχῇ *, ἀλλ' * ἐν τῇ τῶν μειζόνων κτήσει γνώμεθα ἅγιοι. καὶ πρῶτον μὲν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πνεύματος τῆς υἱοποιήσεως, ταύτης τυγχάνομεν τῆς δωρεᾶς· ἔπειτα δὲ καὶ πολιτείας πολλῷ μείζονος τῆς Ἰουδαϊκῆς. καὶ ὅτι μὲν ὁ κύριος τὰ ῥήματα, ἀνέχυσεν ἐκείνοις μὲν ἃ φησιν· Οὐ φοβήσεσθε, ὁ δὲ καθαιρεῖτε τὰ τέκνα ὑμῶν, ὅτι λαὸς ἅγιός ἐστε. ὥστε πρὸς ἐκείνους τοῦτο ἡ ἁγιωσύνη ὁ τῶν εἰδωλοθύτων ἀπηλλάχθαι νόμων· πρὸς δὲ ἡμᾶς οὐχ ὅτως, ἀλλ' ἵνα ἡ ἁγία, φησὶ, καὶ σώματι καὶ πνεύματι. Εἰρηνεύειν διώκετε καὶ τὸν ἁγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον· καὶ, Ἐπιτελοῦντες ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ. ὁ γὰρ ἅγιος, ὄνομα ὅτι πάντων, ὧν αὐ λέγεται, τὴν αὐτὴν ἔννοιαν παρέχεται· ἐπεὶ καὶ ὁ Θεὸς ἅγιος λέγεται, ἀλλ' οὐχ ὡς ἡμεῖς. ὅτε γοῦν ἤκουσε τὴν φωνὴν ταύτην παρὰ τῶν σεραφὶμ "περεμβάλλων ὁ προφήτης τί φησιν; Οἴμοι τάλας ἐγὼ, * ὅτι δύσφορος ὢν καὶ ἀκάθαρτα χείλη ἔχων, ἐν μέσῳ λαοῦ ἀκαθάρτα χείλη ἔχοντος ἐγὼ οἰκῶ. καίτοι καὶ ἅγιος καθαρὸς ἦν· ἀλλὰ πρὸς τὴν ἁγιωσύνην ἡμᾶς "τὴν αὔξησιν κρινόμενοι, ἀκάθαρτοί ἐσμεν. ἅγιοι ἀγγέλοι, ἅγιοι ἀρχάγγελοι, καὶ αὐτὰ τὰ σεραφὶμ καὶ τὰ χερουβίμ· ἀλλὰ καὶ ταύτης τῆς ἁγιωσύνης "ἑτέρα πάλιν διαφορὰ, καὶ πρὸς ἡμᾶς, καὶ πρὸς ταῖς ὑπερεχούσας δυνάμεις. ἐνταῦθα καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐπεξελθεῖν, ἀλλὰ μακρὸς ὁ λόγος ἔσται καὶ πολὺ τὸ μῆκος· διὸ περαιτέρω "παυσάμενοι πρεσβεύσωμεν, ὑμῖν ἀφησόμενα τὰ λειπόμενα μεταχειρίσαι. ἔξεστι γὰρ καὶ ὑμῖν καθ' οἶκον ταῦτα συλλέγουσι ζωοδεῖν τὴν διαφοράν,

β. Κορ. γ. Ρω. η. Ισρ. λα. λα. Εβρ. ι. ι.

Φθμ. πβ. ε.

Ρω. η. ιε.

Δευτ. ιη. ι.

β. Κορ. ζ. α. Εβ. ιβ. ιδ.

Ησ. ς. ε.

φορᾶν, καὶ τοῖς λοιποῖς ὁμοίως ἐπιτείνειν. Δίδωμι γάρ, φησι, σοφῷ ἀφορμὴν, καὶ σοφώτερος ἔσται. ἡ μὲν γὰρ ἀρχὴ πρὸς ἡμᾶς, τὸ δὲ τέλος ἔσται πρὸς ὑμᾶς. ἡμῖν δὲ ἀναγκαῖον πάλιν ἄψασθαι τῆς ἀκηλιδίας. Εἰπών, ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, ἐπήγαγε, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος. χάριτι γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι διεσώζοντο. οὐ γὰρ ἵνα τὸν πολυπλημονεῖν ὑμᾶς, φησι, ἀλλὰ ἵνα τὸν πατέρας ὑμᾶς ἐξελεγάμην. Εἰ τοίνυν οὐκ ἐξ οἰκείων κατορθωμάτων ἐξελέγησαν παρὰ Θεοῦ. δῆλον ὅτι χάριτι ταύτης ἔτυχον τῆς ἴσης· καὶ ἡμεῖς δὲ χάριτι πάντες ἐσώθημεν, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως. οὐ γὰρ ὑπὸ τοῖς αὐτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ πολλῷ μείζοσι καὶ ὑψηλοτέροις. " οὐ τοίνυν τοιαύτη πρὸς ἡμᾶς χάρις. οὐ γὰρ δι' μόνον ἁμαρτημάτων συγχώρησις ἡμῖν ἐδόθη (ἐπεὶ καὶ τοῦτο κοινωνοῦμεν ἐκείνοις· πάντες γὰρ ἥμαρτον) ἀλλὰ καὶ δικαιοσύνη, καὶ ἁγιασμός, καὶ υἱοθεσία, καὶ πνεύματος χάρις" φανερωτέρα πολλῷ καὶ δαψιλεστέρα. Διὰ ταύτης τῆς χάριτος ἐγνώμεθα τὸν Θεὸν πολιτικοὶ, οὐκέτι μόνον ὡς δούλοι, ἀλλὰ καὶ ὡς υἱοὶ καὶ ὡς φίλοι. Διὰ τοῦτο φησι, χάριν ἀντὶ χάριτος. καὶ γὰρ τὰ τοῦ νόμου καὶ αὐτὰ χάριτος ἦν, καὶ αὐτὸ τοῦτο ἠνέσθαι" αὐθέκαστοι δὲ οὐκ ὄντων (οὐ γὰρ κατορθωμάτων τοσούτων ἐπραγμένων, ταύτην ἐλάβομεν τὴν ἀμοιβήν. πῶς γάρ, ⟨ὦ⟩ μηδὲ ὄντες; ἀλλὰ Θεοῦ πάντα χαρίζεται τῆς εὐεργεσίας καταρχόντος) καὶ τοῦτο ἠνέσθαι ἦν μόνον ἐξ οὐκ ὄντων, ἀλλὰ καὶ τὸ ἠνομηθῆναι μεγάλην τὰ παρακλεία, καὶ τὰ μὴ παρακλεία, καὶ τοῦτον ἐν τῇ φύσει λαβεῖν ⟨τὸν⟩ νόμον, καὶ τὸ τοῦ ζωοδότου χριτήριον ἀδέκαστον ἡμῖν παραχαράξαι ⟨τὸν⟩ ποιήσαντα, χάριτος ἦν μεγίστης καὶ φιλανθρωπίας ἀφάτου· καὶ τὸ, ⟨τὸν⟩ νόμον ἦν τοῦτον ἀφανίσαντα ἀναπήσασθαι ἐκ τοῦ χαρτίου, χάριτος ἦν. τὸ μὲν γὰρ ἐπομνύναι ἦν, οὐδὲ τὴν ἄπαξ δοθεῖσαν ἐντολὴν παραχαράττοντας, κηλαίζεσθαι καὶ ἀμφιβάλλειν· τὸ δὲ ἠνόμηνται καὶ τοῦτο ἦν, ἀλλὰ πάλιν διόρθωσις, καὶ συγγνώμη οὐκ ὀφλημάτων, ἀλλ' ἀπὸ ἐλέους καὶ χάριτος δεδομένη. ὅτι γὰρ χάριτος ἦν τὸ ἐλέους, ἄκουσον τί φησιν ὁ Δαβίδ· Ποιῶν ἐλεημοσύνας ὁ Κύριος καὶ κρίμα πᾶσι τοῖς ἀδικουμένοις, ἐγνώρισε τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ τῷ Μωϋσεῖ, τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ τὰ θελήματα αὐτοῦ. καὶ πάλιν, Χρηστὸς καὶ δίκαιος ὁ Κύριος· διὰ τοῦτο νομοθετήσει ἐν ὁδῷ ἁμαρτάνουσας. ἐλεημοσύνης οὖν ἄρα καὶ οἰκτιρμῶν καὶ χάριτος ὁ ⟨τὸν⟩ νόμον λαβεῖν. διὰ τοῦτό φησι, χάριν ἀντὶ χάριτος. ἔτι " ἁρμόττει ἐπαγωνιζόμενος τῷ μεγέθει τῶν " δεδομένων, ἐπάγει λέγων· ὁ νόμος διὰ Μωϋσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο. Εἴδετε πῶς ῥῆμα ἐνὶ ῥήματι καὶ χεὶρ μικρὰ, ὅ τε βαπτιστὴς Ἰωάννης, ὅ τε μαθητὴς πρὸς τὸ ὑψηλότατον τοῦ ἀκροατοῦ ἀνάγουσι γνῶσιν, πρός τε τοὺς ἀπειροτέρους ἐγκύμονάσαντες; σκῆνος μὲν γὰρ πρὸς ἑαυτὸν συγκρίνας ⟨τὸν⟩ " ἀσυμβίβαστος ἁπάντων ὑπερέχοντα, οὕτως αὐτοῦ μὴ ταῦτα δείκνυσι τοῦ ὑπερβολὴν, λέγων, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν· οὐδὲ ὁ μὲν ἐκείνου μὲν πολλῷ μείζον ἐποίησε, τῆς δὲ ἀξίας τῆς τοῦ μονογενοῦς ἔλαττον. οὐ γὰρ πρὸς Ἰωάννην, ἀλλὰ πρὸς ⟨τὸν⟩ ἐκείνου μᾶλλον θαυμαζόμενον παρὰ Ἰουδαίοις ποιεῖται τὴν σύγκρισιν, " Μωϋσέα λέγω.

17 Ὁ νόμος γάρ. φησι, διὰ Μωϋσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο.

Καὶ θέα τὸν Συμεῶνα. οὐ τὸ πρόσωπον ποιεῖται τὴν ἔξετασιν, ἀλλὰ τὸν πρᾶγμα. τούτων γὰρ ἀποδειχθέντων, πολλῷ μείζονα ἔχει ἀνάγκης καὶ τὸν ἀγνώμονας εἰκὸς ἦν παραδέξασθαι τὸν ψηφον καὶ τὸν ἀποστολὸν πρὸς τὸν Χριστοῦ. ὅταν γὰρ τὰ πράγματα μαρτυρῇ, καὶ μυριάκις ἔχοντα" ἀποφήνῃ, ὡς πρὸς χάριν ἦνος, ἢ πρὸς ἀπιστίαν ἐστὶ τὸ ποιοῦντα, δυναμφισβήτητον καὶ τοῖς ἀγνώμοσι τὸν ψηφον παρίστησιν. οἷα γὰρ δὴ αὐτὰ διαθῶσιν ⟨ὁ⟩ ποιήσαντες, τοιαῦτα καὶ φανήσεται. διὰ μάλιστα πάντων αὐτόπτης ἦν παρὰ τούτων ὅστις μάρτυρα. ὅσα ἦ πῶς ἀνεπαχθῆ ποιεῖται τὴν παράθεσιν καὶ παρὰ τοῖς ἀθενεστέροις. ἵνα γὰρ καταισχύνῃ τὸν λόγον τὸν ἀποστόλου, ἀλλ' ἀπὸ τῶν οἰκείων γυμνῶν τὴν διαφορὰν παραδείκνυσι, χάριν καὶ ἀλήθειαν δυτιθεὶς νόμῳ, καὶ ὃ ἐγένετο τοῦ ἐδόθη.

πολὺ

Ψαλμ. ρβ. ε.

πολύ· ὃ μέσον ἑκατέρων. ὃ μὲν γὰρ δέκα τάλαντα ὠφείλετο, ὃ ἑκατὸν, λαβόντος πρὸς ἕτερα καὶ δόντος οἷς προσετάγη δοῦναι· ὃ δὲ, ἐλθὼν ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια, βασιλέως μετὰ ἐξουσίας πάντα ἀφιέντος τὰ ἁμαρτήματα, καὶ αὐτὸ κατασκυάζοντος τῷ δωρεᾷ. διὰ ἔλεγλε· Ἀφέωνται σοι αἱ ἁμαρτίαι. καὶ πάλιν, Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἁμαρτίας ὅτι τῆς γῆς, λέγει τῷ παραλυτικῷ, ἐγερθεὶς ἆρον τὸν κλίνόν σου, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. Ὁρᾷς πῶς ἡ χάρις ἔζη δι' αὐτό; σκόπει δὲ καὶ τὸν ἀληθεισμόν. τὸν μὲν οὖν χάριν καὶ ταῦτα, ἐκ τοῦ Χριστοῦ λήψῃ, καὶ ἡ τοῦ βαπτίσματος δωρεά, καὶ ἡ τοῦ πνεύματος χάρις ἡ δι' αὐτοῦ διδομένη δείκνυσι, καὶ ἕτερα πολλά· τὸν δὲ ἀληθῆ σαφέστερον εἰσόμεθα, ἂν τοὺς τύπους καταμάθωμεν. Ταῖς γὰρ μιμήσασι τὰ φαῦλα ἐν τῇ κρίσει οἰκονομίας προσγενόντος προσδιέγραψαν οἱ τύποι, ὡς τύποι· ἐλθὼν δὲ ἐπετέλεσεν αὐτὸ ὁ Χριστός. ἴδωμεν τοίνυν καὶ τοὺς τύπους ἐν ὀλίγοις. τοῦτο γὰρ ἄπαντα διελθεῖν τὰ τῶν τύπων τοῦ προφήτου κρεῖττον· ἀφ' ὧν δὲ προσθήσομέν τινα μαθόντες, καὶ τὰ λοιπὰ εἰσόμεθα. βούλεσθε οὖν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πάθους ἀρξώμεθα; τί οὖν φησιν ὁ τύπος; Λάβετε ἀρνίον καθ' οἰκίαν, καὶ θύσατε, καὶ ποιήσατε ὡς προσέταξε καὶ νομοθέτησεν ὁ δὲ Χριστὸς οὐχ οὕτως. ὁ γὰρ προσταθεὶς τοῦτο ἐμέλλε, ἀλλ' αὐτὸς αὑτὸν ἔμελλε, θυσίαν ἑαυτὸν καὶ προσφορὰν τῷ πατρὶ προσενεγκών. ὅρα πῶς μὴ ὁ τύπος ἐδόθη ἀφ' ἑαυτοῦ Μωϋσέως, ἀλλ' ἡ ἀλήθεια ἐλθόντος ἀφ' Ἰησοῦ Χριστοῦ. πάλιν ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ τοῖς Ἀμαληκίταις βαπτισματιζόντων, αἱ χεῖρες μὲν ἐπείζοντο τοῦ Μωϋσέως αἰρόμεναι· ὑπὸ Ἀαρὼν καὶ Ὡρ ἑκατέρωθεν ἐστώντων· ὁ δὲ Χριστὸς προσηλούμενος, αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ τὰς χεῖρας ἀνέτεινεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. εἶδες πῶς ὁ μὲν τύπος ἐδίδου, ἡ δὲ ἀλήθεια ἐλάμβανε. πάλιν ὁ νόμος ἔλεγλε· ὅτι κατάρατος πᾶς, ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ· καὶ ἡ χάρις τί φησι; Δεῦτε πρὸς μὲ πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. καὶ ὁ Παῦλος, Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα.

Ἐπεὶ οὖν τοσαύτης ἀπολελαύκαμεν χάριτος καὶ ἀληθείας, πρόσχωμεν, μὴ δέ ποτε ὁ μέγεθος τῆς δωρεᾶς ἡμᾶς ῥᾳθυμότερους ποιήσῃ. ὅσῳ γὰρ μείζονος ἠξιώθημεν τιμῆς, τοσούτῳ καὶ πλείονός ἐσμεν ἐξητεῖς ὀφλήσαι. ὁ μὲν γὰρ μακρὰ βασανισθεὶς, καὶ μακρὰ βαπτισθεὶς, καὶ τῆς αὐτῆς καταγνώσεως ἄξιός ἐστιν· ὁ δὲ πρὸς τοῦτον ἀνωτέρω κορυφοῦ τῆς τιμῆς ἀναβάς, εἶτα χαμαίζηλα καὶ ταπεινὰ βαπτισθεὶς, πολλῷ μείζονος ἔσται κολάσεως ἄξιος. ἀλλὰ μὴ γένοιτο πρὸς ὑμῶν τοιαῦτα ὑποπτεῦσαί ποτε. πεποίθαμεν γὰρ ἐν Κυρίῳ, ὅτι πρὸς τὸ ἀρεστὸν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἐσπερώσατε, καὶ τῆς γῆς ἀπεμέσητε, καὶ ἐν τῷ κόσμῳ ὄντες, καὶ τὰ τοῦ κόσμου μεταχειρίζεσθε. ἀλλ' ὅμως καὶ πεπεισμένοι, καὶ παύομαι συνεχῶς τοιαῦτα προσκαλούμενος. ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς ἔξωθεν ἀγῶσιν, καὶ τοὺς ἀναπεπτωκότας, οὐδὲ τοὺς ὑπτίους χειμῶνος, ἀλλὰ τοὺς ἀναρριπτοῦντας, τοὺς ἔτι τρέχοντας ἅπαντες προτρέπονται καὶ θεαταί. ἐπ' ἐκείνων μὲν γὰρ ὡς ἀνόητα ποιοῦντες, καὶ διὰ δυνάμενοι διὰ τῶν προσκλήσεων ἀνδρὶς ἀναζῆσαι ἀποῤῥαθύμως καθάπαξ τῆς νίκης, οὕτω παύονται καταγνώσκοντες· ἐν τούτῳ δὲ οὐκ ἐφ' ὑμῶν μόνον τῶν νηφόντων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ἀναπεσόντων, εἰ βουληθείην μεταβαλέσθαι, δεῖ καὶ προσδοκῆσαι χρηστόν. διὰ πάντα προτρέπομαι προσκαλούμενος, ἀναδίζοντες, προτρέποντες, ἐπαινοῦντες, ὥστε τὸ ὑμέτερον προαγωνίσασθαι σωτήριον. μὴ τοίνυν τῇ συνεχεῖ τῇ περὶ τὰ πολιτείας δυσχεράνητε προσκλήσει. καὶ γὰρ ῥᾳθυμίαν κατεγνωκότων ὑπὲρ τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ χρηστὰς σφόδρα ἐλπίδας ἐχόντων περὶ ὑμῶν. οὐ πρὸς ὑμᾶς ἐγὼ μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἡμᾶς τοὺς λέγοντας ταῦτα εἴρηται, καὶ εἴρησε). καὶ γὰρ καὶ αὐλοὶ τῆς αὐτῆς δρόμου διδασκαλίας. εἰ γὰρ ἐκ προσώπου ἡμῶν λέγεται, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἡμᾶς οὐδὲν κωλύει ταῦτα λέγεσθαι (καὶ γὰρ εὑρὼν ἐστραμμένον ὄντα ὁ λόγος διορθώσατο· καὶ ἐγὼ ὁ ἐκλεγὸς καὶ ἀπολλαγμένος, ὡς πρόῤῥωτάτω πάλιν ἀπήγαγον) οὐδὲ γὰρ αὐλοὶ τῷ ἁμαρτήσαι ἐσμὲν καθαροί.

ΗΘΙΚΟΝ

θαρσί. ἤ τε οὖν ἰατρεία κοινὴ, τά τε φάρμακα ἅπασι πρόκειται· ἡ γὰρ θεραπεία λοιπὸν ἴδιον κοινὴ, ἀλλὰ πρὸς τὴν τῶν χρωμένων προαίρεσιν ἔχει. ὁ μὲν γὰρ θέλων δεόντως μεταχειρίσηται τὸ φάρμακον, ἀπώνατο τῆς θεραπείας· ὁ δὲ μὴ ὀρθῶς τῷ πάθει, μεῖζον εἰργάσατο τὸ κακὸν, καὶ εἰς τὴν χαλεπωτάτην κατέρρεψε τελευτήν. μὴ τοίνυν ἀλγῶμεν ἰατρευόμενοι, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον χαίρωμεν, κἂν πικρὰς φέρῃ τὰς ὀδύνας τῆς διδασκαλίας ἡ μεθοδεία. πολὺ γὰρ ἥδιον ἡμῖν ὕστερον ὀπτασίζεται ✠ καρπόν. πρόθυμα οὖν εἰς τοῦτο προσάπωμεν *, ὅπως καθαρεῖ τῆς αμ̅ς̅ καὶ πληγῶν, ἃς ✠ τῆς ἁμαρτίας ὀδόντες ἐνέθεσαν τῇ ψυχῇ, εἰς ✠ αἰῶνα ἀπάρωμεν ἐκεῖνον, ἵνα ἀξιωθῶμεν τοῦ Χριστοῦ, μὴ ταῖς πεπωρωμέναις καὶ ἀποτόμοις διανοίαις προσδοθῶμεν ἐκείνῳ, ἀλλὰ ταῖς διαυγείαις προσῇ τὴν κληρονομίαν εἰσαγαγεῖν ἡμᾶς τῇ δόξῃ αὐτοῦ, τὴν ἑτοιμασμένην τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. 5 10

* καὶ λέγομεν

Ομιλ. ιε. 18 ΘΕΟΝ ΟΥΔΕΙΣ ΕΩΡΑΚΕ ΠΩΠΟΤΕ· Ο ΜΟΝΟΓΕΝΗΣ ΥΙΟΣ, Ο ὢΝ ΕΙΣ ✠ ΚΟΛΠΟΝ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ, ΕΚΕΙΝΟΣ ΕΞΗΓΗΣΑΤΟ.

Ψαλμ. ριη. ιθ.

Τῶν ὁμοίων καὶ τῶν ῥημάτων τῶν ἐν ταῖς γραφαῖς κειμένων οὐκ ἁπλοῦς ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἐπακούειν βούλεται, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς ζητήσεως. διὰ τοῦτο ὁ μὲν μακάριος Δαβὶδ πολλαχοῦ τῶν ψαλμῶν προσέγραφε τῶν ἑαυτοῦ, Ὁ Εἰς ζητήσεις, καὶ ἔλεγε· Ἀποκάλυψον τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ κατανόησω τὰ θαυμάσιά σου ἐκ τοῦ νόμου σου. μετὰ τούτων καὶ ὁ τούτου παῖς ἐπιστρεπτὰς δείκνυσιν ὅπου δεῖ, καθάπερ ἀργύριον, ἐκζητῶν τὴν σοφίαν, μᾶλλον δὲ ὑπὲρ χρυσίου αὐτὴν ἐμπορεύεσθαι· καὶ ὁ Κύριος δὲ τοῖς Ἰουδαίοις προσιὼν τὰς γραφὰς ἐρεῖ, ὅτι πλέον ἡμᾶς εἰς ζήτησιν ἐκάλει. οὐκ ἀπλῶς γὰρ οὕτως εἶπεν, εἴγε αὐτοῦ καὶ ἐκεῖνοι τὰς γραφὰς καταλαβοῦν δυνατὸν ἦν τῆς ἀναγνώσεως. ὃ γὰρ ἐν μέσῳ κείμενον καὶ προκείμενον, οὐδεὶς ποτ' ἂν ἐρευνήσαιτο, ἀλλὰ τὸ ζητήσεως ἐκκρεμάμενον καὶ μετὰ πολλῆς εὑρισκόμενον τὸ ζητήσεως. διὰ τοῦτο καὶ θησαυρὸν κεκρυμμένον αὐτὰς εἶπε φησὶ, πρὸς τὴν ζήτησιν ἡμᾶς διεγείρων. ταῦτα δὴ ἡμῖν εἰρήσθω, ἵνα μὴ ἁπλῶς, μηδὲ ὡς ἔτυχε, προσβάλλωμεν τοῖς τῆς γραφῆς ῥήμασιν, ἀλλὰ μετὰ ἀκριβείας πολλῆς. εἰ μὲν γὰρ ἀνέζητάσως τις ἐπακούσειε τῶν λεγομένων ἐν αὐταῖς, καὶ δέξαιτο πάντα οὕτως, ὡς εἰρήσθω, καὶ τὸ γράμμα, πολλὰ τὰ ἄτοπα ὑποπτεύσει τοῖς Θεοῦ. καὶ γὰρ καὶ ἄνθρωπον αὐτὸν εἶναι, καὶ ἀπὸ χαλκοῦ ζωσεσάναι, καὶ ὀργίλον, καὶ θυμώδη, καὶ πολλὰ ἕτερα τούτων χείρονα τοῖς αὐτοῦ δέξεσθαι δόγματα. εἰ δὲ τὸ "τὸν νοῦν" τὸ ἐν ᾧ βάθη "κείμενον καταμάθῃ, πάσης ζωώδους ἀπαλλαγήσεται τὸ ἀτοπίας. ἐπεὶ καὶ τὸ νῦν προκείμενον ἡμῖν ἀνάγνωσμα κόλπον φησὶ ✠ Θεοῦ ἔχειν, ὅπερ σωματός ἐστιν ἴδιον. ἀλλ' οὐδεὶς οὕτω μέμηνεν, ὥστε σῶμα ὑποπτεῦσαι ✠ ἀσώματον εἶναι. ἵν' οὖν ἀξίως τῆς πνευματικῆς ἐννοίας τὸ πρᾶγμα ἐκλάβωμεν, φέρε, ἀνέλθωμεν τὸ χωρίον διερευνησώμεθα. Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε. ἐκ ποίας δὴ τοῦτο ἦλθεν ἀκολουθίας ὁ βαπτιστής; δείξας πολλῷ τῷ τοῦ Χριστοῦ διαφορωτέρῳ τὸν μέσον ἅπειρον τούτων τε καὶ τῶν Μωϋσέως οἰκονομηθέντων, ἐπάγει καὶ τὴν αἰτίαν οὗ χάριν ἦλθεν ἡ ἀλήθεια. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ὑπηρέτης ὤν, ταπεινότερον γέγονε προφήτου· οὗτος δὲ, δεσπότης καὶ βασιλεὺς καὶ βασιλέως υἱὸς ὤν, τὰ πολλῷ μείζονα ἡμῖν ἐκόμισε, ζωὴν ἀεὶ καὶ πατρὶ καὶ ὁρᾶν αὐτὸν διαπαντὸς. διὰ τοῦτο ἔλεγε, Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε. τί οὖν ἐρεῖ τῷ μεγαλοφωνοτάτῳ Ησαΐᾳ λέγοντι, Εἶδον ✠ Κύριον ὑψηλὸν καὶ ἐπηρμένον καθήμενον; καὶ ὁ Ἰωάννης

χ. καὶ ἐπήρθη λέγων, Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε. τί οὖν ἐρεῖ τῷ μεγαλοφωνοτάτῳ Ησαΐᾳ λέγοντι, Εἶδον Κύριον ὑψηλὸν καὶ ἐπηρμένον καθήμενον; καὶ ὁ Ἰωάννης

χ. τὸ ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν. πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν. ὃ γέγονεν ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων. καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν. ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης. οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσι δι' αὐτοῦ. οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω. εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ. οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν. καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρὸς, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας. Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ, καὶ κέκραγε λέγων· Οὗτος ἦν ὃν εἶπον· ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος. ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωϋσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο. Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· ὁ μονογενὴς υἱὸς, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.

χ. ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν. πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν. ὃ γέγονεν ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων. καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν. ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης. οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσι δι' αὐτοῦ. οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω. εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ. οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν. καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρὸς, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας. Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ, καὶ κέκραγε λέγων· Οὗτος ἦν ὃν εἶπον· ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος. ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωϋσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο. Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· ὁ μονογενὴς υἱὸς, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.

χ. τὸ ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν. πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν. ὃ γέγονεν ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων. καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν. ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης. οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσι δι' αὐτοῦ. οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω. εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ. οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν. καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρὸς, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας. Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ, καὶ κέκραγε λέγων· Οὗτος ἦν ὃν εἶπον· ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος. ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωϋσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο. Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· ὁ μονογενὴς υἱὸς, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.

χ. καὶ ἐπήρθη λέγων, Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε. τί οὖν ἐρεῖ τῷ μεγαλοφωνοτάτῳ Ησαΐᾳ λέγοντι, Εἶδον Κύριον ὑψηλὸν καὶ ἐπηρμένον καθήμενον; καὶ ὁ Ἰωάννης

ὃ μάρτυρες ὧν τοῦτο αὐτῷ, ὃν ταῦτα εἶπεν, ὅτε εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ; τί δὲ ὁ Ἰεζεκιήλ; καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ὅτι τῶν χερουβὶμ καθήμενον αὐτὸν ὁρᾷ. διὰ δὲ τοῦ Δανιήλ; καὶ γάρ φησιν· ὁ παλαιὸς τῶν ἡμερῶν ἐκάθητο. διὰ δὲ καὶ αὐτῷ τῷ Μωϋσεῖ λέγωμεν, δόξον τὸν δόξαν σου, ὅπως γνωσῶ ἴδω σε; ὁ δὲ Ἰακὼβ καὶ ἀπὸ τούτου τὸν προφητεύειν ἔλαβεν, Ἰσραὴλ ὀνομασθείς. Ἰσραὴλ γάρ ὁ τὴν Θεὸν ὁρῶν ἐστι. καὶ ἕτεροι δὲ αὐτὸν ἑωράκασι. πῶς οὖν ὁ Ἰωάννης φησί, Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε; δηλονότι ὅτι πρώτως ἐκφύσεως ἰδεῖν, οὐκ αὐτῆς τῆς οὐσίας γυμνῆς ὄψεως. εἰ γὰρ αὐτὸν ἑώρων τὸν φύσιν, οὐκ ἂν διαφόρως αὐτὸν ἐθεάσαντο. ἁπλῆ γὰρ ἦν καὶ ἀσχημάτιστος αὕτη καὶ ἀσώματος καὶ ἀπερίγραπτος· καὶ καθ' ὁμοίωσιν οὐδὲ ἔσχηκεν, οὐδὲ πεπόνθασι. ταῦτα γὰρ πρώτως σωμάτων. πῶς δὲ ἐστιν, αὐτὸς οἶδε μόνος. καὶ τοῦτο διὰ τοῦ προφήτου λέγει * ἔλεγε ἐμφανῶν· Ἐγὼ ὁράσεσιν ἐπληθύνθην, καὶ ἐν Ωσ. ιβ. ι.
χερσὶ προφητῶν ὡμοιώθην, τυπικῶς, συγκαταβαίνων· καὶ τοῦτο, ὅπερ ἤδη, ἐφαίνων. ὅτι γὰρ ἔμελλεν αὐτὸν ὁ υἱὸς δι' ἀληθείας φανήσεσθαι Χριστός, δῆλον ἦν καὶ τοῦ προεγύμναζεν ὁρᾶν τοῦ Θεοῦ τὴν οὐσίαν, ὡς αὐτοῖς δυνατὸν ἦν ἰδεῖν. ἐπεὶ αὖθις ὅπερ ἐστὶν ὁ Θεὸς οὐ μόνον προφῆται, ἀλλ' οὐδὲ ἄγγελοι εἶδον, οὔτε ἀρχάγγελοι. ἀλλ' ἐάν ἐρωτήσῃς αὐτούς, ἀκριβῶς προσεῖ μὴ τῆς οὐσίας οὐδὲν ἀποκρινομένους, δόξαν ἢ σὲ ὑψίστους ἀναπέμποντας τῷ Θεῷ, καὶ ὅτι γῆς ἐπιλάμπει, σὺ αἰθέριος βδοκιάζει καὶ πρὸ τῶν χερουβὶμ ἢ τῶν σεραφὶμ ἐπιθυμήσῃς μαθεῖν, τὸ μυστικὸν τοῦ ἁγιασμοῦ μέλος ἀκούσῃ, καὶ ὅλη πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ. εἰ δὲ ἀνωτέρω δυνάμεις ὀφθείσης, οὐδὲν ἄλλο θρήσεις, ἢ ὅλη ἐν ἔργον αὐτοῖς ἐστι τὸ ἀνῦσαι τὸν Θεόν. Αἰνεῖτε γὰρ αὐτόν, φησι, πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ. μόνος δὲ ὁρᾷ αὐτὸν ὁ υἱός, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἡ γὰρ κτιστὴ φύσις ἅπασα πῶς καὶ ἰδεῖν δυνάται τὸν ἄκτιστον; εἰ γὰρ ἁπλῶς τῆς ποιασοῦν ἀσωμάτου δυνάμεως, καίτοιγε γλυπτῆς οὔσης, οὐ δυνάμεθα δέξασθαι θεωρίαν σαφῆ, καὶ τοῦτο πολλάκις ὅτι τῶν ἀγγέλων ἐδείχθη, πολλῷ μᾶλλον τῆς ἀσωμάτου καὶ ἀγλύπτου οὐσίας. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλός φησιν· Ον εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται. ἆρ' οὖν τῷ πατρὶ μόνῳ τὸ ἀφαίρετον τοῦτο προσεστι, ᾧ ἢ ἐμῷ οὐκ ἔστι; ἀπατᾶ· ἀλλὰ καὶ ᾧ ἐμῷ·" ὅτι δὲ καὶ αὐτῷ, ἄκουε Παύλου τοῦτο δηλοῦντος καὶ λέγοντος, ὅτι εἰκὼν ἐστὶν οὗτος τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου. εἰ δὲ τοῦ ἀοράτου εἰκών, καὶ αὐτὸς ἀόρατος· ἐπεὶ οὐκ ἂν εἴη εἰκών. "εἰ δὲ ἀλλαχοῦ φησι, Θεὸς ἐφανερώθη οὐ σαρκί, μὴ θαυμάσῃς· ὅτι ἡ φανέρωσις διὰ τῆς σαρκός, οὐ μέντοι καὶ τῆς οὐσίας γέγονεν. ἐπεὶ ὅτι καὶ αὐτὸς ἀόρατος, οὐ μόνον δὲ ἄνθρωποις, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἄνω δυνάμεσι, "δείκνυσιν ὁ Παῦλος· εἰπὼν γάρ, ὅτι ἐφανερώθη σαρκί, ἐπήγαγεν, ὅτι ὤφθη ἀγγέλοις. ὥστε καὶ τοῖς ἀγγέλοις τότε ὤφθη, ὅτε σὰρξ περιεβάλλετο· πρὸ τούτου δὲ οὐκ ἑώρων αὐτὸν ὕπως, ὅπερ καὶ αὐτοῖς ἀόρατος ἡ οὐσία ἐστίν. "καὶ πῶς, φησιν, ὁ Χριστὸς εἶπε, Μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν Ματθ. ιη. ι.
διαπαντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς; τί οὖν, καὶ πρόσωπον ὁ Θεὸς ἔχει, καὶ ἐν οὐρανοῖς περιγράπτως; ἀλλ' οὐκ ἄν τις ὕπω μανείη, ὥστε ταῦτα εἰπεῖν. τί πρὸς οὖν ἐστὶ τὸ λεγόμενον; ὥσπερ ὅταν λέγῃ, Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ Ματθ. ε. η.
καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται, τὸν μὲν ἀφανοῦς ὄψιν φησὶ τὸν ἡμῖν δυνατὸν, καὶ τὸν ἔννοιαν τὸν περὶ Θεοῦ· ὕπω καὶ ὅτι τῶν ἀγγέλων σκληπτέον, ὅτι διὰ τὸν καθαρὸν αὐτῶν καὶ ἀγχυπνον φύσιν, οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἢ τὸν Θεὸν ἀεὶ φαντάζονται. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστός φησιν· οὐδεὶς γινώσκει τὸν πατέρα, εἰ μὴ ὁ υἱός. τί οὖν, πρώτης σὺν ἀγνοίας ἐσμέν; μὴ γένοιτο· ἀλλ' ὕπως ὑδεὶς οἶδεν, ὡς ὁ υἱός. ὥσπερ οὖν εἶδον αὐτὸν" πολλοὶ μὲν τὸν ἐγχωσθεῖσαν αὐγῆς ὄψιν, τὸν δὲ ὑσίαν οὐδεὶς ἐθεάσατο· ὕπως ἴσμεν πολλοὶ τὸν Θεόν, τὸν δὲ ὑσίαν οὐδεὶς οἶδεν, ὅ, τι ποτέ ἐστιν, εἰ μὴ μόνος ὁ γλυπτεὶς ἐξ αὐτοῦ. γνῶσιν μὲν οὖν ταῦτα, τὸν ἀκριβῆ λέγει θεωρίαν τε καὶ παλήψιν, καὶ τοσαύτην, ὅσην ὁ πατὴρ ἔχει πρὸς τὸν παῦ-

δός. καθὼς γὰρ γινώσκέ με ὁ πατήρ, κἀγὼ γινώσκω Ⓦ πατέρα. διὰ τί ὁ βαπτιστὴς ὅρα μᾶλλον ὅσης φιλοσοφίας τῆς " θεϊκῆς οὐσίας. Εἰ πὼν γὰρ, ὅτι Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε, οὐκ εἶπεν, ὅτι ὁ υἱὸς ἰδὼν ἐξηγήσατο, ἀλλ' ἕτερόν τι πλέον τῆς ἰδεῖν ἔδωκεν, εἰπὼν, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρός. τοῦ γὰρ ἰδεῖν τὸ εἶναι τῷ κόλπῳ διαπαντὸς, πολλῷ πλέον ἐστίν. ὁ μὲν γὰρ ἁπλῶς ὁρῶν, ἢ πόθῳ ἀκριβεῖ τὸ φαινόμενον λαμβάνων ἔχει· ὁ δὲ τοῖς κόλποις διατελῶν, οὐδὲν ἀγνοήσειέ ποτε. " ἀκούων οὖν ὅτι οὐδεὶς γινώσκει Ⓦ πατέρα, εἰ μὴ ὁ υἱός, ἵνα " μὴ λέγῃς, ὅτι εἰ [καὶ] πλέον ἀπόντων οἶδε Ⓦ πατέρα, ἀλλ' ἀχ ὅσος ἐστὶν οἶδε· διὰ τοῦτο, ὅ τε βαπτιστὴς ἐν τῷ κόλπῳ αὐτὸν διαιτᾶσθαί φησι τοῦ πατρός, αὐτός τε ὁ Χριστὸς τοσοῦτον αὐτὸν εἰδέναι φησὶν, ὅσον ὁ πατὴρ Ⓦ υἱόν. ἐρώτησον οὖν τὸν ἀντιλέγοντα· ἄφες, εἰπέ, καὶ γινώσκει τὸν υἱὸν ὁ πατήρ; καὶ ἐρεῖ πόθεν, ἀν μὴ μάθῃ, ὅτι ναί. μὴ τοῦτο, καίτοι " ἐρώτα πάλιν τί ἦ, ἀκριβῆ τινα ὄψιν ἢ γνῶσιν αὐτὸν ὁρᾷ καὶ γινώσκει; καὶ τοῦτο ὅταν ἐστὶν οἶδε σαφῶς; πόθεν δὲ τοῦτο ἐρεῖ. " ἀπὸ δὲ τούτου λοιπὸν συνάγαγε τὴν ἀκριβῆ καὶ παλαιὰν. αὐτὸς γὰρ εἶπεν, Οὐχ ὡς γινώσκει με ὁ πατὴρ, οὕτω κἀγὼ αὐτὸν γινώσκω· καὶ ἀλλαχοῦ, οὐχ ὅτι Θεὸν ἵνα ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν ἐκ τοῦ Θεοῦ. διὰ τοῦτο, ὅταν ἔφῃ, καὶ ὁ βαπτιστὴς τοῦ κόλπου μέμνηται, πόθεν ταῦτα διδάσκει τοῦ ἑνὸς ῥήματος τούτου ἡμῖν ἐμφαίνων, ὅτι πολλὴ τοῦ υἱοῦ ἡ συγγένεια καὶ ἡ ἑνότης, ὅτι ἀπαραλλακτος ἡ γνῶσις, ὅτι ἴσον ἡ δόξα. οὐ γὰρ " ἕτερόν ἐστιν ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ ἔχειν ὁ πατήρ· ἀλλ' αὐτὸς ἐστὶν, δοῦλος ὢν καὶ τῶν πολλῶν εἷς, ἐν τῷ κόλπῳ " τοῦ ἑαυτοῦ. τοῦτο γὰρ υἱοῦ γνησίου μόνου, καὶ πολλῆς τῆς παῤῥησίας πρὸς τὸν πεπνυκότα χρωμένου, καὶ οὐδὲν ἔλαττον ἔχοντος. βούλει καὶ ὃ αἴδιον μαθεῖν; ἄκουσον τί φησιν ὁ Μωϋσῆς πρὸς τοὺς παῖδας. ἐρωτήσας γὰρ εἰ ἐρωτηθείη παρὰ τῶν Ἰουδαίων, τίς ὁ ἀπεσταλκώς αὐτὸν εἴη, " τί κελεύεται ἀποκρίνασθαι αὐτοῖς, ἤκουσεν· Εἰπὲ, ὁ ὢν ἀπέσταλκέ με. Ὁ ἦ, ὁ ὤν, τοῦ ἀεὶ εἶναι σημαντικόν ἐστι καὶ τοῦ ἀπαρχὴν εἶναι, καὶ τοῦ ὄντως εἶναι καὶ κυρίως. τοῦτο δὲ ὃ, ἐν ἀρχῇ ἦν, ἐμφαίνει, τοῦ ἀεὶ εἶναι δηλωτικόν ἐστι· τούτῳ ἦ καὶ ταῦτα κέχρηται φήσας ὁ Ἰωάννης, δεικνὺς ὅτι ἀπαρχὴν καὶ ἀϊδίως ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ πατρός ἐστιν ὁ υἱός. ἵνα " γὰρ μὴ διὰ τὴν τοῦ ὀνόματος καινοτομίαν ἕνα τινὰ τῶν χαείλι γεγονότων υἱὸν εἶναι νομίσῃς αὐτὸν, πρόσθετον μὲν προσκεῖται ὁ ἀρ' ἑαυτοῦ, διορθοῖ δὲ αὐτὸν τῶν κτισμάτων. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἀρκέσει, ἀλλ' ἔτι κἀτω κύπτῃς, τούτου καινοτέρου ἄκουε ὀνόματος, ὁ μονογενής. Εἰ δὲ καὶ μηδὲ τοῦτο πάλιν κἀτω βλέπεις, ἀ προσθήσομαι, φησὶ, καὶ αἰσθήσιν σοι ἀναῤῥήσειν εἰπὼν πρὸς ἃ Θεὸν, τὸ δὲ κόλπου λέγω, μόνον ἵνα μηδὲν ὑποπτεύσῃς ταπεινόν. Εἶδες φιλοσοφίαν καὶ ἡδεμονίαν διαπαντὸς; δύο ἄξια ῥήματα " θεοπρεπῶς εἶπεν ἑαυτῷ ὁ Θεός, ἵνα καὶ ἄπορον ἐκβάλῃς καὶ μέγα καὶ ὑψηλὸν ἐννοήσῃς καὶ σὺ κἀτω μηκέτι; εἰπέ γὰρ μοι. Υἱὸς ἔνεκεν ὁ κόλπος σοὶ δοκῶ προειλῆφθαι, τὸ παχὺ τοῦτο ὄνομα καὶ σαρκικόν; ἵνα σῶμα τὸν Θεὸν ὑποπτεύσωμεν; ἄπαγε, δαιμόνων φησὶ. Υἱὸς οὖν ἔνεκεν εἴρηται; Εἰ γὰρ μήτε ἡ γνησιότης τοῦ υἱοῦ προῖσαται διὰ τοῦτο, μήτε τὸ, μὴ σῶμα ἦ Ⓦ Θεοῦ, θεοπρεπῶς θεοσέβειαν τὸ ῥητὸν οὐδεμίαν χρείαν πληρῶν. Υἱὸς οὖν ἔνεκεν εἴρηται; ἐγὼ γὰρ ἀποκρίσομαί σοι τοῦτο πιθανόμενος. οὐκ ἐδήλωσεν, ὅτι διὰ οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἢ ἵνα ὑποπτεύσωμεν διὰ αὐτοῦ τὸ γνήσιον τοῦ μονογενοῦς, καὶ τὸ ζωαίδιον τοῦ πατρός; σκόπει ὁπόθεν ἐζήτησατο, φησι. Πῶς ἐζήτησατο; ὅτι Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε, ὅτι εἷς ἐστιν ὁ Θεός; ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ ἀπὸ τῶν προφητῶν, καὶ Μωϋσῆς αὖθις καὶ κάτω βοᾷ· Κύριος ὁ Θεός σου, Κύριος εἷς ἐστί· καὶ ὁ Ησαΐας· Ἐμοῦ πρὸ ἐμοῦ οὐκ ἐγένετο ἄλλος Θεός, οὐδὲ μετ' ἐμὲ οὐκ " ἔσται. " τί οὖν πλέον ἐμάθομεν διὰ τοῦ υἱοῦ, ὡς ἐν τοῖς κόλποις ὄντος τοῖς πατρικοῖς; " τί διὰ τοῦ μονογενοῦς; πρῶτον μὲν καὶ αὐτὰ ταῦτα τῆς ἐνεργείας ἐστὶ τοῦ ἐκείνου ἐπειτα πολλῷ τρανοτέραν ἐδέξαμεθα τὴν διδασκαλίαν, διὰ ἐγνωμεν, Οτι πνεῦμα ὁ Θεὸς, καὶ δεῖ προσκυνοῦντας αὐτὸν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν· καὶ ἔτι αὖθις τοῦτο, ὅτι Θεὸν ἰδεῖν ἀδύνατον· ὅτι οὐδεὶς αὐτὸν γινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱός· ὅτι πατὴρ ἐστὶ γνησίου μονογενοῦς.

χ. ἀκριβείας.
χ. ἵνα μὴ ἀκούσῃ ἴσα.
χ. μαθήσῃ.
χ. ἐρώμεθα.
χ. ἵνα δὲ τὰ συνεχῆ.
χ. τί ποτε δὲ καὶ ἡ ἀποκρίσις αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἐκτείνεται.
χ. φήσιν.
χ. πάλιν.
χ. πῶς
χ. θεοπρεπῶς ἑαυτῷ λέγει
χ. ἔστι. χ. ἡμεῖς δὲ ὑπὲρ τοῦ ἐκείνου ἐπειτα πολλῷ τρανοτέραν ἐδέξαμεθα τὴν διδασκαλίαν, ἐν ἐγνωμεν, Οτι πνεῦμα ὁ Θεὸς, καὶ δεῖ προσκυνοῦντας αὐτὸν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν· καὶ ἔτι αὖθις τοῦτο, ὅτι Θεὸν ἰδεῖν ἀδύνατον· ὅτι οὐδεὶς αὐτὸν γινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱός· ὅτι πατὴρ ἐστὶ γνησίου μονογενοῦς.

Ησ. μγ. α.
Ιωαν. ε. κζ.

γενοῦς.

γμους· καὶ τὰ ἄλλα ὅσα περὶ αὐτὸν διελέχθη. Ὃ δὲ ἐξηγήσατο, τὴν τεταπεινὴν καὶ σαφεστέραν διέκρινεν διδασκαλίαν, οὐ τοὺς Ιουδαίους μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἅπασαν ἐποίησατο τὴν οἰκουμένην, καὶ κατώρθωσε. τοῖς μὲν γὰρ προφήταις οὐδεὶς Ιουδαῖος πώποτε προσεῖχον· τῷ δὲ μονογενεῖ υἱῷ τοῦ Θεοῦ πᾶσα ἡ οἰκουμένη καὶ ἐκρέμασε, καὶ ἐπείσθη. ἡ τοίνυν ἐξήγησις ἐν τούτοις τὸ σαφέστερον τῆς διδασκαλίας δηλοῖ· διὰ καὶ λόγος λέγεται, καὶ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος.

Ἐπεὶ οὖν καὶ μείζονος καὶ τελειοτέρας κατηξιώθημεν τῆς διδασκαλίας, οὐκέτι δεῖ προφητῶν, ἀλλὰ διὰ τοῦ υἱοῦ λαλήσαντος ἡμῖν τοῦ Θεοῦ ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τούτων, πολλῷ μείζονα καὶ ἀξίαν πολιτείαν ἐπιδειξώμεθα τῆς ἡμῶν. καὶ γὰρ ἄτοπον, αὐτὸν μὲν καταδεῆναι τοσούτου, ὡς μηκέτι δεῖσθαι τῶν δούλων ἡμῖν ἐθέλειν διαλέγεσθαι, ἀλλὰ δι' ἑαυτοῦ, ἡμᾶς δὲ τῶν προτέρων μηδὲν ἐπιδείξασθαι πλέον. σκιὰν μὲν οὖν, Μωϋσέα· ἡμᾶς δὲ Μωϋσέως ΗΘΙΚΟΝ
ΘΕΟΡΙΑ
δεσπότην διδάσκαλον ἔχομεν. Ταύτης οὖν τῆς τιμῆς ἀξίαν φιλοσοφίαν ἐπιδειξώμεθα, καὶ μηδὲν ἔχωμεν κοινὸν πρὸς τὴν γῆν. δεῖ γὰρ τοῦτο ἡμῖν ἀνώθεν ἐκ τῶν ὁρατῶν διδασκαλίαν ἐκόμισεν, ἵνα σκῆνος μεταχήσῃ τὴν δεῖνοιδη, ἵνα μιμηταὶ τοῦ διδασκάλου γενώμεθα καὶ δυνάμιν τὴν ἡμετέραν. πῶς δὲ ἔστι μιμεῖσθαι γένεσθαι Χριστοῦ; Εἰς τὸ κοινωφελὲς ἅπαντα πραγματευομένους, καὶ μὴ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦντας. Καὶ γὰρ ὁ Χριστός, φησιν, Ρω. ιε. γ.
οὐκ ἑαυτῷ ἤρεσεν, ἀλλά, καθὼς γέγραπται, Ⓐ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σε ἐπέπεσαν ἐπ' ἐμέ. μηδεὶς τοίνυν τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω. οὕτω γάρ τις τὸ ἑαυτοῦ ζητῶν, δι' τοῦ τοῦ πλησίον σκοπῇ· καὶ γὰρ τὰ ἐκείνων ἡμέτερα· σῶμα ἐσμεν ἐν καὶ ἀλλήλων μέρη καὶ μέλη. μὴ τοίνυν ὡς διεσπασμένοι διακεώμεθα· μηδεὶς λεγέτω, ὁ δεῖνά μοι φίλος οὐκ ἔστιν, οὐδὲ συγγενής, οὐδὲ γείτων, οὐδὲ ἔχω τι κοινὸν πρὸς αὐτόν· πῶς προσελθούσομεν; πῶς διαλέξομεν; Εἰ γὰρ καὶ μὴ συγγενὴς μηδὲ φίλος ἐστὶν, ἀλλ' ἀδελφός ἐστι τῆς αὐτῆς σοι μετέχων φύσεως, Ⓦ αὐτὸν ἔχων δεσπότην, ὁμόδουλος καὶ ὁμόσκηνος. ἐν γὰρ τῷ αὐτῷ γέγονε κόσμῳ. Εἰ δὲ τῆς πίστεως μετέχει τῆς αὐτῆς, ἰδοὺ σοι καὶ μέλος γέγονε. ποία γὰρ φιλία τοσαύτην ἔνωσιν ἐργάσασθαι δύναται δύο, ὅσην τῆς πίστεως ἡ συγγένεια; οὐ γὰρ ὅσον φίλους τοὺς φίλοις ἐπιδείκνυσθαι χρὴ τὴν ἑνότητα, τοσαύτην ἡμᾶς ἔχειν δεῖ τὴν πρὸς ἀλλήλους οἰκείωσιν· ἀλλ' ὅσον μέλος πρὸς μέλος. τοῦτο γὰρ τὸ βάθος τῆς φιλίας καὶ χείνωσίας ἀλλίως μείζονα οἰκείωσιν οὐκ δύναται τις εὑρεῖν ποτέ. ὥσπερ οὖν οὐκ δύναιο λέγειν, πόθεν μοι οἰκειότης καὶ ἑνότης πρὸς αὐτὸν (καταγέλαστον γὰρ τοῦτο) οὕτως οὐδὲ περὶ τῶν ἀδελφοὺ δυνήσῃ τοῦτο εἰπεῖν. Οἱ γὰρ πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, φησι." δεῖ δὴ εἰς a. Κορ. ιβ. γγ.
ἓν σῶμα; ὥστε μὴ διεσπάσθαι, ἀλλὰ τῇ πρὸς ἀλλήλους συνόδῳ καὶ φιλίᾳ, σώματος ἑνὸς ἀκολουθίαν δεικτέον. "μὴ δύναται καταφαγεῖν ὁ ὀφθαλμὸς τὴν χεῖρα, ἢ ἡ κεφαλὴ τοὺς πόδας." οὐδεὶς γὰρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλὰ ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν. δεῖ δὴ καὶ τοὺς οἰκείους καὶ τὸν μίαν ἡμῖν τὸν κόσμον ἔδωκεν ὁ Θεός, πάντα δὲ ἴσα διένειμεν, ἵνα πᾶσιν ἥλιον, ἵνα ἐξέτεινεν ὄρεσφον, Ⓦ ὀρεινὸν, πέδιον αὐχένα τραπεζῶν, τὴν γῆν· ἔδωκε καὶ ἑτέραν ταύτης πολλῷ μείζονα τράπεζαν, ἀλλὰ καὶ ταύτην πέδιον (ἴσασιν Ⓐ συμμύσται τὸ λεγόμενον) ἵνα δεῖπνον ὑμνήσεως ἅπασιν ἐτοιμάσατο Ⓦ πνευματικὸν, μία πᾶσι πατεῖς ἡ ἐν τοῖς ὄρεσιν, οὐκ ἐν ποτηρίου τοῦ αὐτοῦ πάντες πίνομεν. ὁ τῷ μὲν πλουσιωτέρῳ καὶ ἡμιώτερον, τῷ πένητι δὲ τελεώτερον καὶ ἔλαττον ἐτοιμάσατο, ἀλλὰ πάντας ἐξίσης ἐκάλεσε. Τὰ ἐφήμερα ὁμοίως, τὰ πνευματικὰ ὁμοίως παρέσχε· πόθεν ἡ ἀνωμαλία πολλὴ καὶ τὸν βίον; οὐκ ἐκ τῶν τῶν πλουτούντων πλεονεξίας τε καὶ ἀλαζονείας. ἀλλὰ μή, ἀδελφοί, μηκέτι ταῦτα γινέσθω, μηδὲ τῶν καθολικῶν καὶ ἀνθρωπικωτέρων εἰς τὸ ἀνω συναγόντων ἡμᾶς, ἀπὸ τῶν γηίνων καὶ πρὸς τελῶν ἀφαιρώμεθα, πλοῦτον λέγω καὶ πενίας, καὶ συγγενείας σωματικῆς, καὶ ἕδρας καὶ φιλίας. Ταῦτα γὰρ πάντα σκιά, καὶ σκιᾶς ἀτελεστέρα, ἧς τοι σύνδεσμον ἔχουσι τῆς ἀγάπης ἄνωθεν.

τ῞τον οὖν φυλάττωμεν ἀρραγῆ, καὶ οὐδὲν ἐπεισελθεῖν δυνήσεται τῶν πονηρῶν καὶ βλασφήμων τῶν τοιούτων· τῶν πονηρῶν καὶ βλασφημιῶν τοιούτων· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς τυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. χ. τῆς ἁγίας αὐτοῦ ἐκκλησίας

Ομιλ. ιε'. 19 ΑΥΤΗ ΓΑΡ ΕΣΤΙΝ Η ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΟΥ Ιωάννου, ὅτε ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἐξ Ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ Λευίτας, ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτόν, σὺ τίς εἶ.

Ἐπεὶ ἡ βασκανία, ἀγαπητὲ, δεινὸν καὶ ὀλέθριον τοῖς βασκαίνουσιν, οὐ τοῖς βασκαινομένοις. πρόσεστιν γὰρ αὐτοῖς λυμαίνεται καὶ διαφθείρει, καθάπερ ἰὸς τὸν θανατηφόρος, εἶτα διὰ πάντων αὐτῶν τὰς ψυχάς. Εἰ δέ που καὶ τοῦ φθονουμένου προσέβαλε, μικρὸν καὶ οὐδενὸς ἀξίαν βλάπτει, καὶ μείζονα τῆς ζημίας τὸ κέρδος ἔθυσαν. καὶ οὐκ ὀπὶ τῆς βασκανίας μόνον, ἀλλὰ καὶ ὀπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὃν ὁ παθὼν κακῶς, ἀλλ' ὁ δράσας κακῶς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν βλαβέντα δοξάσας. οὐδὲ γὰρ ἄν, εἰ μὴ τοῦτο ἦν, ἀδικεῖσθαι μᾶλλον ἢ ἀδικεῖν προσέταξεν ὁ Παῦλος τοῖς μαθηταῖς, Διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε, λέγων· διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; οἶδε γὰρ ἀκριβῶς, ὃ τῷ πάσχοντι κακῶς, ἀλλὰ τῷ ποιοῦντι κακῶς, τὸν ὅλεθρον ἐπόμενον πάντα χρόνον. Ταῦτα δέ μοι πάντα διὰ τὴν βασκανίαν εἴρηται τὴν Ἰουδαϊκήν. οἱ γὰρ ἀπὸ τῶν πόλεων ἐκκλυστέντες πρὸς τὸν Ἰωάννην, καὶ τῶν ἁμαρτημάτων καταγνόντες τῶν οἰκείων, καὶ βαπτισάμενοι, ἀλλὰ μὴ τὸ βάπτισμα, καθάπερ ἐκ τινος μεταμελείας, πέμπουσιν ἐρωτῶντες αὐτὸν, σὺ τίς εἶ; ὅπως γνήσιμα τὰ ἐκείνων καὶ ὄφεις, καὶ εἴ τι τούτων χαλεπώτερον. γνῆσια ποιήσατε καὶ μοιχαλίς καὶ διεστραμμένη, μὴ βαπτίσασθαι, ὅτε τὸν βαπτίσαντα οὐ προσεργάζη καὶ πολυπραγμονεῖς; καὶ τί ταύτης τῆς ἀληθείας ἀληθέστερον γένοιτ' ἄν; πῶς ὄξιπτε; πῶς ὁμολογεῖσθε τὰ ἁμαρτήματα; πῶς ἐπετρέχετε τῷ βαπτίζοντι; πῶς αὐτὸν ἠρωτᾶτε περὶ τῶν προφητῶν; Ταῦτα γὰρ ὑμῖν ἄπρακτα ἀλήθως ἐπεφάνη, τοῦ ἔργου καὶ τῆς ὑποθέσεως ἀγνοοῦσιν. ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἔλεγεν, οὐδὲ ἐνεκάλεσεν ὁ μακάριος Ἰωάννης, οὐδὲ ὠνείδισεν, ἀλλὰ μὴ ὑπειρχείας ἁπάσης ἀποκρίνεται πρὸς αὐτούς. τίνος οὖν ἕνεκεν τοῦτο ἐποίει, ἐκεῖνο μαθεῖν ἄξιον. ὥστε πᾶσιν αὐτῶν καταδηλον τοῦ κακουργήματος γέγεσθαι καὶ φανερόν. πολλάκις πρὸς Ἰουδαίους ἐμαρτύρησεν ὁ Ἰωάννης τῷ Χριστῷ, καὶ ὅτε ἐβάπτιζεν αὐτούς, συνεχῶς αὐτῶν πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν ἐμέμνητο, καὶ ἔλεγε· ἐγὼ μὲν ὑμᾶς βαπτίζω ὕδατι, ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός μού ἐστιν· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί. ἔπαθον * μὲν πρὸς αὐτὸν δυσμενέστερον πάθος. Εἰς γὰρ τὴν τοῦ κόσμου δόξαν ἐκπεπληγμένοι, καὶ * τὸ πρόσωπον βλέποντες, ἀνάξιον ἡγοῦμαι ἐνομίσθησαν αὐτὸν τῷ Χριστῷ. τὸν μὲν γὰρ Ἰωάννην πολλὰ τὰ διασκοποῦντα λαμπρὸν ἦν· καὶ πρόσωπον δὲ ἦν ἐπίσημον καὶ περιφανές. ἀρχιερέως γὰρ ἦν υἱός. ἔπειτα ἡ δίαιτα, καὶ ἡ σκληραγωγία, ἡ τῶν ἀνθρώπων πάντων ὑπερφυία. καὶ γὰρ ἐσθῆτος καὶ τραπέζης καὶ οἰκίας καὶ τροφῆς ἦν αὐτῆς ἀπαρίδων, καὶ τὴν ἔρημον τὸ ἔμπροσθεν διέτελεσε χρόνον. ὅτι ἦν τοῦ Χριστοῦ πρὸ τοιαυτίον ἦν. Τό τε γὰρ ἦν ὠφελές (ὃ καὶ πολλάκις αὐτῷ προσῆν φέρον, λέγοντες· οὐκ οἶδα ὅτι ὁ τέκτονος υἱός; οὐχ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριάμ; καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωσῆς;) καὶ ἡ δοκοῦσα ἦν αὐτῷ πατρὶς εἶναι, τοσοῦτον ἐπονείδιστος ἦν, ὡς καὶ τὸν Ναθαναὴλ λέγειν· ἐκ Ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι; καὶ ἡ δίαιτα ἦν χοινή, καὶ τὰ ἱμάτια ἦν οὐδὲν πλέον τῶν πολλῶν ἔχοντα. ὅ γὰρ ἀπεκδύετο ζωνίον δερματίνιον, οὐδὲ ἀπὸ τειχῶν τὸ ἔνδυμα εἶχεν, οὐδὲ μέλι καὶ ἀκρίδας ἤσθιεν· ἀλλὰ

πᾶσιν ὁμοίως διηπᾶτο, ϗ συμποσίοις προσέκειντο πονηροῖς μὸ θεσπτῶν ϗ τελωνῶν, ὥστε αὐτοῦ ὅτι σπᾶσθαι. ὅθεν ϗ ζηλώσαντες Φ Ιουδαῖοι, ἀλλ' ἐκεῖνα αὐτῷ ὠνείδιζον, καθὼς ϗ αὐτός φησιν, Ηλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων ϗ πίνων, ϗ λέγουσιν, ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος ⸀ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος ⸀ ἁμαρτωλῶν. ἐπεὶ οὖν ζηλωτὴς ὁ Ιωάννης ἀφ' ἑαυτοῦ τοὺς σκληρον αὐτοῦ προσέπεμπτο Ⓦ δοκιμῶντα πρὸς αὐτοὺς βουλόμενοι ϗ δυσχεραίνοντες ϗ βουλόμενοι τοῦτον μᾶλλον ἔχειν διδάσκαλον, φανερῶς μὲν τοῦτο οὐκ ἐτόλμησαν εἰπεῖν, πέμπουσι δὲ τοὺς αὐτοῦ τοσοῦτον ἀφεστῶτας ἀπὸ τῆς κολακείας αὐτοῦ ἐπιτιμᾶσθαι εἰς ὃ ἑαυτὸν ὁμολογῆσαι Χριστόν. ἵνα τοίνυν ἴωσιν ἐκπεφευγότες πέμπουσιν, ὡς ὅτι τοῦ Χριστοῦ. σκῆπτον μὲν γὰρ βουλόμενοι καταχεῖν, ὑποκρίσεως ἀπέσχοντο, ϗ Ηρῳδιανοὺς πάλιν, ⸀ τοιούτους ἴσως· σὺ εἶ ὁ ἱερεὺς ⸀ λευίτης, ⸀ οὐχ ἁπλῶς ἱερεύς, ἀλλὰ ⸀ οὗτος ἐξ Ιεροσολύμων, τυτὶς, ⸀ οὗτος ὀνομαστὸς (οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς τοῦτα ἐπιστομίσαντο ὁ βαπτιστής) ϗ πέμπουσιν ἵνα ἐρωτήσωσι, σὺ τίς εἶ; ϗ μὴν ἡ γνῶσις αὐτοῦ πᾶσι καταδηλος ἦν, ὡς ϗ λέγειν ἀποροῦσι, τί ἄρα ὁ παιδίον τοῦτο ἔσται; ⸀ εἰς ὅλην τὴν ὀρεινὴν ὁ λόγος ἐξῆλθεν ⸀ οὗτος. ⸀ ὅτε προεῖπετο πάλιν ὅτι Ⓦ Ιορδάνης, πᾶσαι αἱ πόλεις αὐτεσπερώζησαν, ⸀ ἐξ Ιεροσολύμων ϗ οὐκ πάσης τῆς Ιουδαίας ἐπορεύοντο βαπτισθῆναι πρὸς αὐτόν. τί οὖν ἐρωτῶσιν ἡμῶν; ἢ οὐχ ὡς ἀγνοοῦντες (πῶς γὰρ, Ⓦ τοσούτοις ἔθνεσι γνώμενοι δῆλον;) ἀλλὰ βουλόμενοι εἰς τοῦτο, ὅπερ εἶπον, αὐτὸν ἀναγαγεῖν. ἄκουσον γοῦν πῶς ⸀ ὁ μακάριος οὗτος πρὸς τὴν ἀρχὴν μὲν ἦς ἠρώτων, ἢ πρὸς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ἀπεκρίνατο. εἰπόντων γὰρ, σὺ τίς εἶ, οὐκ εἶπεν εὐθέως, ὅπερ ἐξ εὐθείας ἴσως εἶπεῖν· ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἀλλὰ τί; ὅπερ ὑπὲρ πλοῦτον ἦν, τοῦτο ἀφῆλεν. ἐρωτηθεὶς γὰρ, φησὶ, τίς εἶ,

20 Ωμολόγησε, ϗ οὐκ ἠρνήσατο· ⸀ ὡμολόγησεν, ὅτι οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ Χριστός.

Καὶ ὅρα σοφίαν βαπτιστοῦ· πλέον ⸀ αὐτὸ λέγει, ⸀ τὴν ἀρετὴν τοῦ βαπτιστοῦ δηλῶν, ⸀ τὴν ταπείνωσιν ϗ τὴν ἀνωτάτω τοῦ ὑπόνοιαν. τοῦτο οἰκέτου βουλόμενος μὴ μόνον μὴ ἁρπάζειν δόξαν δεσποτικὴν, ἀλλὰ ϗ σφόδρα ἐκκρούεσθαι διδάσκων τοὺς πολλούς. ἀλλ' Φ μὴ ὄχλου ἕνεκα ἀφελείας ⸀ ἀγνοίας ὅτι τοιοῦτόν ἦν τὸν ⸀ τοιοῦτον· ἢ τοι ⸀ ἀπὸ ταπεινοῦ γνώμης, ϗ ἃ εἶπον, ἠρώτων αὐτὸν, προσδοκῶντες, ὅπερ ἔφην, ἀπὸ τῆς κολακείας αὐτὸν βεβιασάσθαι εἰς ὅπερ ἐσπούδαζον. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο προσεδόκων, οὐκ ἂν εὐθέως ἐφ' ἑτέραν ἦλθον ἐρώτησιν, ἀλλ' ἠγανάκτησαν ἂν ὡς ἀπατᾶσθαι ἀποκρινομένου ϗ οὐ πρὸς τὴν πόσιν, ϗ εἶπον ἄν· μὴ γὰρ τοῦτο ὑπωπτεύσαμεν; μὴ γὰρ τοῦτο ἐδεησόμεθα ἐρησόμενοι; ἀλλ' ὡς ἀλήθειαν ϗ καταφανεῖ ζηλούμενοι, ἐφ' ἑτέραν ἔρχονται, ϗ λέγουσι·

21 Τί οὖν, Ηλίας εἶ σύ; ϗ λέγει, οὐκ εἰμί. Καὶ γὰρ ⸀ τοῦτον προσεδόκων ἔχειν, καθὼς ϗ ὁ Χριστὸς φησιν. " ἐρωτῶσι γὰρ τοὺς μαθητὰς, πῶς οὖν Φ γραμματεῖς λέγουσιν, ὅτι Ηλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον, αὐτὸς ἔλεγε, Ηλίας μὲν ἔρχεται, ϗ ἀποκαταστήσει πάντα. εἶτα ἐρωτῶσιν·

Ο προφήτης εἶ σύ; ϗ ἀπεκρίθη, οὔ. Καὶ μὴν προφήτης ἦν. τίνος οὖν ἕνεκεν ἀρνεῖται; πάλιν πρὸς τὴν ἀγνοιαν βλέπων τῶν ἐρωτώντων. προσεδόκων γὰρ ἵνα προφήτην ἔχειν ἀπ' ὃ λέγει Μωϋσέα· Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Δευτ. ιη. ιε. Θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ· αὐτοῦ ἀκούσεσθε. οὗτος ἦν ὁ Χριστός. ἀπὸ τοιούτου οὖν λέγουσι, προφήτης εἶ σύ; ἵνα τῶν πολλῶν ἀπιστούμενοι· ἀλλὰ μὴ τὴν ἀρχὴν. ὁ προφήτης εἶ σύ; ἐκεῖνός, φησιν, ὁ πάλαι Μωϋσέως προσαναπεμφθείς; ἀπὸ δὴ τούτου ϗ οὗτος ἠρνήσατο, οὐ ὅ, προφήτης εἶ), ἀλλὰ ὅ, ἐκεῖνος ὁ προφήτης.

22 Εἶπον οὖν αὐτῷ, τίς εἶ; ἵνα ἀπόκρισιν δῶμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς· τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ; Ορᾷς τοὺς μὲν σφοδρότερον ἐπιχειροῦντας ϗ ἐπείγοντας, ϗ ἐρωτῶντας πάλιν,

λιν, ϗ οὐκ ἀφισαμθύς· ⓦ ἦ μετ' ὀπειχείας τοσότιον ζαὶ οὐκ ὄσας ὑποτοίας δυαγεσιῶτα, ϗ τότε τίνι ὄσαν πιθάνα;

23 Ἐγὼ γάρ, φησι, φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· εὐθύνατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, καθὼς εἶπεν Ησαΐας ὁ προφήτης. Ἐπειδὴ γὰρ μέγα τι ϗ ὑψηλὸν ἐφθέγξατο περὶ τοῦ Χριστοῦ, ὡς πρὸς τὴν ἐκείνων ὑποτοίαν, ὅτι ⓦ προφήτην εὐθέως κατέφυγε, ἀξιόπιστον ϗ ὑποτεθῆναι ⓦ λόγον πιῶν.

24 Καὶ ⓐ ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων, φησί·

25 Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν ϗ εἶπον αὐτῷ· Τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ Χριστὸς, οὔτε Ηλίας, οὔτε ὁ προφήτης; Ὁρᾷς ὡς οὐ μάτην ἔλεγον, ὅτι εἰς τοῦτο αὐτὸν ἐπαγαγεῖν ἠβούλοντο; ϗ τί δεῖ λέγειν μοι αὐτὰ οὐκ ἔλεγον, ἵνα μὴ καταφωσι γλώσσῃ) ἅπαντα. Εἶτα ὅπερ εἶπεν, οὐκ εἰμὶ ὁ Χριστὸς, πάλιν ἐκφέρει συσκιάσας βουλόμενος ἅπερ ἔνδον ἐτύρβαζον, ὅτι ⓦ Ηλίαν ἔρχονται ϗ ⓦ προφήτην. ὡς ἦ ἔφησε μηδὲ ἐκείνων ὡς εἰ), ἀποδυόμενοι λαπὸν, ϗ ὃ προσωπεῖον ῥίψαντες, γυμνῇ τῇ κεφαλῇ τὴν δολερὰν αὐτῶν ἐμφάνοισι γνώμην, λέγοντες· Τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ Χριστὸς; Εἶτα πάλιν συσκιάσαι βουλόμενοι, ϗ τοὺς ἄλλους προσιδέασι, τὴν Ηλίαν, ϗ τὸν προφήτην. ὅπερ γὰρ χολαχεία ἠχθυσαν ὑποσκελίσαι, ἐγκλήματα προσεδόκησαν αὐτὸν δυνάσθαι αἰαγκάζειν εἰπεῖν ὅπερ οὐκ ἦν· ἀλλ' οὐκ ἴσχυσαν. ὦ τῆς δυοίας, ὦ τῆς ἀλαζονείας ϗ τῆς ἀκαιρεσυπουργίας. ἀπεσάλητε μαθησόμενοι παρ' αὐτοῦ τίς εἶη ϗ πόθεν, οὐχὶ καὶ νόμους αὐτῷ θησοντες. τοῦτο γὰρ πάλιν διαγκαζόντων ἦν ὁμολογῆσαι ἑαυτὸν Χριστόν. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ νῦν ἀγανακτῆς, οὐδὲ λέγεί μοι τοιούτοις πρὸς αὐτοὺς οἷς εἰκός· ὑμεῖς ἐμοὶ δικαπάτεσθε ϗ νομοθετεῖτε; ἀλλὰ πολλῷ πάλιν τὴν ὑποτείχειαν ὑποδείκνυται.

χ. ὑποσκελίσαι αὐτὸν δυνάσθαι καὶ χαίροντες

26 Ἐγὼ μὲν γάρ, φησι, βαπτίζω ἐν ὕδατι· μέσος ἦ ὑμῶν ἕστηκεν, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε·

27 Οὗτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν· ὃ οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἵνα λύσω τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος.

χ. ἱκανὸς

Τί ποτε ταῦτα λοιπὸν αὖ ἔχουσιν εἰπεῖν ⓐ Ιουδαῖοι; ἀπαραίτητος γὰρ καὶ ἐντεῦθεν ἡ κατ' αὐτῶν κατηγορία, ἀσύγγνωστος ἡ καταίρεσις· αὐτοὶ καθ' ἑαυτῶν τὸν ψῆφον ὑφηνεγκόμενοι. πῶς ϗ τίνι τρόπῳ; ἀξιόπιστον ἠγήσαντο εἰ) ⓦ Ιωάννου, ὃ ὅτως ἀληθῆ, ὡς μὴ μόνον ἑτέρους μαρτυροῦντα, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τοῦτο περὶ ἑαυτοῦ λέγοντα πιστεῦσαι. οὐδὲ γὰρ ἄν, εἰ μὴ ὕτω διέκειντο, ἔπεμψάν ποτε πρὸς αὐτὸν ἐκ τῶν ἑαυτῶν. ἴσμεν γὰρ ὅτι μόνοις ἐκείνοις μάλιστα τοῖς ἑαυτῶν λέγουσι πιστεύομεν, ὃς ἂν ἀπόντων ἀληθεστέρους εἰ) νομίζομεν. ϗ ὃ ὅτο μόνον ἐστὶ τὸ ἀποφεύγειν αὐτοὺς τὰ σώματα, ἀλλὰ ϗ ἡ γνώμη μετ' αὐτῶν πρὸς ἐδόκουν. ϗ γὰρ μετὰ πολλῆς ἐζήλουν τῆς προθυμίας πρὸς αὐτὸν, εἰ ϗ ὕστερον μετεβάλλοντο. ἅπερ ἀμφότερα δηλοῖ ὁ Χριστὸς ἐλέγχων· Ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος ϗ ὑμεῖς ἠθελήσατε πρὸς ὥραν ἀγαλλιαθῆναι ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ. ϗ ἡ ἀπόκρισις ἦ αὐτοῦ πάλιν ἀξιοπιστοτέραν αὐτὸν ἐποίει. ὁ γὰρ μὴ ζητῶν τὴν δόξαν τὴν ἑαυτοῦ, φησιν, ἀληθής ἐστι, ϗ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. οὗτος ἦ οὐκ ἐζήτησεν, ἀλλ' ἐφ' ἕτερον αὐτοὺς ἀπεπέμπετο· ϗ ⓐ ἀπεσταλέντες ἦ τὴν ἀξιοπίστων πρὸς αὐτοὺς ϗ τὰ πρωτεῖα ἐζήτουν· ὥστε μηδαμόθεν αὐτοὺς εἰ) καταφυγὼν μηδὲ προσαίτησιν εἰς τὸ ἀπιστεῖν, ὦ πίστις ἡ τοῦ Χριστοῦ. τίνος γὰρ ἕνεκεν οὐκ ἐδέξασθε τὰ εἰρημένα περὶ αὐτοῦ πρὸ τοῦ Ιωάννου; ὑμεῖς ἀπεσάλκατε τοὺς τὰ πρωτεῖα ἔχοντας, ὑμεῖς ἠρωτήσατε δι' αὐτῶν, ὑμεῖς ἠκούσατε ἅπερ ἀπεκρίνατο ὁ βαπτιστής· πᾶς ἐκεῖνοι πρεσβεύειν ἐπεδείξαντο, πάντα ἠρεύνησε, ϗ ὃς ὑπωπτεύσατε, πρόφασιν εἶπον· ϗ ὅμως μὴ ῥησιν πολλῆς ὡμολόγησε, μὴ εἰ) μήτε ὁ Χριστὸς, μήτε Ηλίας, μήτε ὁ προφήτης· ϗ οὐδὲ ἐν τοῦτο ἔστι· ἀλλὰ ϗ ἐδίδαξε τίς εἴη, ϗ διελέχθη περὶ τῆς ἰδίου βαπτίσματος φύσεως· ὅτι μικρὸν ϗ ἀτελὲς ϗ ὕδατος πλέον ἔχον οὐδέν." Εἶπε τὸν ἀφορμὴν τοῦ βαπτίσματος τοῦ

χ. ἀτελὲς

πρὸς

τοῦ τοῦ Χριστοῦ διδασκάλου· πρὸ πάντων * καὶ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου μαρτυρούντων αὐτῷ καὶ τοῦ πολλοῦ τοῦ χρόνου, "τὸν μὲν Κύριον καλοῦντα, "τὸν δὲ ἄγγελον αὐτοῦ καὶ ὑπηρέτην ὀνομάζοντα. τί λοιπὸν ἔδει; καὶ πιστεῦσαι τοῖς μαρτυρηθεῖσι καὶ τοῦ προσκυνῆσαι, καὶ ὁμολογῆσαι Θεόν; ὅτι γὰρ καὶ καλαχείας ἦν ἡ μαρτυρία, ἀλλὰ ἀληθείας, ἐδείκνυ μὲν καὶ ὁ τόπος καὶ ἡ φιλοσοφία τοῦ μαρτυρήσαντος. δῆλον δὲ καὶ ἀπὸ τοῦδε. "οὐδεὶς πλησίον ἑαυτὸν τοσοῦτον πέφυκεν, οὐδὲ ἄξιον αὐτὸν τοσοῦτον ἡγήσασθαι ἕνεκα, ἕτερον ἑαυτοῦ διδάσκαλον ἑλέσθαι, καὶ ταῦτα τοσαύτης ὕλης· ὥστε οὐκ ἂν οὐδὲ ὁ Ἰωάννης μὴ Θεὸν ὄντα τὸν Χριστὸν ἑαυτοῦ τοσαύτης ἂν ἀξιῶσαι τῆς μαρτυρίας. Εἰ γὰρ καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ ταῦτα ὡς μείζονα ἦσαν τῆς οἰκείας φύσεως διεκρούσατο, ἀλλ' οὐκ ἂν ἑτέρᾳ φύσει πάλιν αὐτὸν ἀνέθηκε ταπεινοτέρᾳ. μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. Εἰκὸς γὰρ ἦν αὐτὸν καὶ ἀναμεμίχθαι τοῖς λαοῖς, ὡς εἷς τῶν πολλῶν, ἅτε πάντα χοῦν τὸν ἀτυφον καὶ ἀκόμπαστον διδάσκων τα. Εἰδήσει δὲ τοὺς λαοὺς γνῶσιν λέγει τὴν ἀκριβῆ, οἵᾳ, ἧς ἐστι καὶ πόθεν. τὸ δὲ, ἐπίσω μου ἐρχόμενος, συνεχῶς ἐνθυμεῖται, μονονουχὶ λέγων· μὴ νομίσητε ἐμὲ πᾶν ὅσον τοῖς ἐμοῖς κρατεῖν βαπτίσματι. οὐκ ἀν' Εἷς τοῦτο τέλειον ἦν, ἕτερος ἀνῆλθε μεθ' ἐμὲ πρόφητης ἕτερος· ἀλλὰ πάντα τοῦτο ἐστὶν ἐκείνου καὶ προοδοποίησις. τὰ ἡμέτερα σκιὰ καὶ εἰκών· ἄλλον χρὴ τὴν ἀλήθειαν ὑπεδησόμενα παραγενέσθαι. ὥστε αὖθις τὸ ὀπίσω μου ἐλθεῖν, τοῦτο μάλιστα αὐτοῦ δείκνυσι τὸ ἀξίωμα. Εἰ γὰρ τοῦτο ἦν τέλειον, οὐκ ἂν δεύτερον ἐζητεῖτο τόπος. ἐμπροσθέν μου γέγονε· τοιοῦτον, ὑπερέχον, λαμπρότερον. Εἶτα, ἵνα μὴ νομίσωσιν ἀπὸ συγκρίσεως εἶναι τὸν ἀπροσκόπτου, ὃ ἀσύγκριτον παραστῆσαι βουλόμενος, φησὶν· ὃ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὰ ἱμάντα· τοιοῦτον, οὐχ ἁπλῶς ἐμπροσθεν γέγονεν, ἀλλ' οὕτως, ὡς ἐμὲ μηδὲ ἐν τοῖς ἑκάστοις τῶν τούτου δικαίων ἀριθμηθῆναι ἄξιον εἶναι. τὸ γὰρ ὑπόδημα λῦσαι, τῆς ἑκάστης δικαιοσύνης ἐστί.

Εἰ γὰρ Ἰωάννης οὐκ ἄξιος ἱμάντα λῦσαι, Ἰωάνης, οὗ μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν ΗΘΙΚΟΝ
ἐν γέγονε· ποῦ ταξόμεθα ἡμεῖς ἑαυτούς; Εἰ ὁ τῆς οἰκουμένης διάπρυτος, μᾶλλον δὲ μείζων ("οὐκ ἐῶ γὰρ αὐτὸν, φησὶν, ἄξιον ὁ κόσμος) οὐδὲ ἐν τοῖς ἑκάστοις τῶν δικαιοπραγημάτων ἑαυτὸν καταλέγεσθαι φησὶν ἄξιον εἶναι), τί ἐροῦμεν ἡμεῖς μυρίων γέμοντες κακῶν; τοσοῦτον ἀπολείποντες τῆς ἀρετῆς τοῦ Ἰωάννου, ὅσον οὐδὲ ἡ γῆ τοῦ οὐρανοῦ; οὗτος μὲν οὖν οὐδὲ τὸ λῦσαι ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος ἄξιον εἶναι ἑαυτὸν φησιν· οἱ δὲ τῆς ἀληθείας ἐξωθοῦντες τοσαύτῃ ἐμάνησαν μανίᾳ, ὡς καὶ τοῦ εἶδέναι αὐτὸν, ὡς αὐτὸς οἶδεν ἑαυτὸν, "ἄξιοις εἶναι λέγειν ἑαυτούς. τί ταύτης τῆς παραπληξίας χεῖρον; τί ταύτης τῆς ἀλαζονείας μανιχώτερον;
καλῶς τις ἔλεγε σοφὸς ἀνήρ· Ἀρχὴ ὑπερηφανίας, ὃ μὴ εἰδέναι Κύριον. οὐκ ἂν κατ- Sειρ. ι. ιδ.
τιμώρητο "ἀβούλως λέγων, οὐκ ὢν ἀβούλως πρότερον, εἰ μὴ τοῦτο ὃ νόσημα ἐνόσησε. τοῦτο αὐτὸν τῆς πρώτης ἐξέβαλεν ἐκείνης, τοῦτο εἰς τὴν γέενναν ἔπεμψε, τοῦτο τῶν κακῶν αἴτιον αὐτοῖς πάντων ἐγένετο. ἰχθὺν γὰρ καθ' ἑαυτὸ δικαιοῦσαι πᾶσαν ἀρετὴν ψυχῆς, καὶ ἐλεημοσύνῃ θύρη, καὶ θλίψει, καὶ νηστείαι, καὶ ὁπλοῖς. Τὸ γὰρ ὑπλῶν ἐν ἀν- Λκκ. ιϛ. ιβ.
θρώποις, ἀκάθαρτον, φησι, παρὰ Κυρίῳ. οὐκ ἄρα πορνεία μόνον, οὐδὲ μοιχεία μολύνειν εἴωθε τοὺς χρωμένους αὐτῇ, ἀλλὰ καὶ ὑπερηφανία, καὶ πολλῷ πλέον ἐκείνων. δικαίᾳ; ὅτι πορνεία μὲν, εἰ καὶ ἀσύγνωστον κακὸν, ἀλλ' ὅμως ἔχει τις τὴν ἐπιθυμίαν εἰπεῖν· ἀλαζονεία δὲ οὐδὲ αἰτίαν ἄν τινα δύοι τινὰ, οὐδὲ οἰκονομήσειέ ποτε πρόφασιν, δι' ἣν ἄν τύχοι σκιᾶς γοῦν συγγνώμης, ἀλλ' οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν αὕτη, ἢ διαστροφὴ ψυχῆς καὶ νόσος χαλεπωτάτη, οὐδαμόθεν ἀλλοθεν πιπτομένη, ἢ ἐξ ἀνοίας. οὐδὲν γὰρ ἀνοητότερον ἀλαζόνος ἀνθρώπου, καὶ πλοῦτον ἢ παρεσκευασμένος, καὶ πολλὴν κεκτημένος τὴν ἔξωθεν σοφίαν, καὶ ἐν δυναστείᾳ καθεστηκώς, καὶ ἁπάντων ἐν ἀνθρώποις ἄξιον εἶναι δοκοῦντα ζηλωτὰ παρεφέρων. Εἰ γὰρ ὁ ὑπὲρ τοὺς ὄντως καλοὺς ἀλαζονευόμενος ἄθλιος καὶ ταλαίπωρος, καὶ πάντων ἐκείνων μυρίῳ ἀπόλλυσι, ὁ ἐν τοῖς μηδὲν ὢσιν ἐπαιρόμενος καὶ ἀπὸ τῆς σκιᾶς καὶ ὁ ἄνθος τοῦ χόρτου (τοῦτο γὰρ

γὰρ ὅστις ἡ πρόσοδος δόξα) φυσῶν ἑαυτὸν, πῶς οὐκ ἂν εἴη πάντων καταγελαστότερος, ταῦτ' ποιῶν, ὅπερ ἂν τις ποιήσειε πλωτὸς καὶ πένης, πόντια μὲν χρέων λιμῷ τηκόμενος, εἰ δὲ συμβαίη ποτὲ μίαν νύκτα χρησιν ὀπαρ ἰδεῖν, ἀφεὶς τοῦτο γαυρούμενος; ἀθλιε καὶ ταλαίπωρε, τῆς ψυχῆς σου διαφθειρομένης χαλεπωτάτῃ νόσῳ, καὶ τῷ ἐναντίῳ πεινόμενος πενίᾳ, μεγαφρονεῖς ὅλη χρυσοῦ ταλαντα ἔχεις τόσα καὶ τόσα; ὅλη πλῆθος ὑδραποδων; ἀλλὰ ταῦτα οὐ σά. ἀλλ' εἰ μὴ πείθῃ τοῖς ἐμοῖς ῥήμασιν, ἀπὸ τῆς πείρας τῶν παρελαβόντων μάθε. ἐγὼ δὲ οὕτω μεμύημαι, ὡς μήτε σὲ τῶν ἑτέροις συμβαινόντων ταῦτα παθεῖν, μικρὸν ἀνάμεινον, καὶ εἴσῃ ἀφ' ἑαυτοῦ τῶν εἰς σὲ συμβαινομένων, ὅτι σοι τούτων ὄφελος οὐδὲν, ὅτι ψυχορραγῶν, καὶ οὐδὲ ὥρας μιᾶς, οὐδὲ ῥοπῆς βραχείας κύριος ὤν, ἄλλων εἰς τὸν πλοῦτον αὐτὰ καταλείψεις, καὶ τούτους πολλάκις ὧν οὐκ ἐβούλεις. πολλοὶ γοῦν οὐδὲ ὀβολὸν ἀπολιπόντες τοῖς αὐτῶν ζωοχορηγήσαντι, ἀλλ' ἁπλοῦν ἀθεῖον βουλόμενοι μὴ αὐτῶν ἀπολαῦσαι, καὶ συγχωρούμενοι ὑπ' ἄλλων ἑλκόμενοι καὶ ἑτέροις αὐτῶν ὀξιζάμενοι, καὶ μετὰ βίας ἀναχωροῦντες, οἷς οὐκ ἐβούλοντο. ὅπερ ἵνα μὴ παθωμεν, ἐντεῦθεν ἤδη ἐρρωμένοι καὶ ὑγιαίνοντες διαπεμψώμεθα αὐτὰ πρὸς τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν. οὕτω γὰρ αὐτῶν ἀπολαῦσαι δυνησόμεθα μόνοι, ἑτέρους δὲ οὐδαμῶς· οὕτως εἰς ἀσυλον καὶ ἀσφαλῆ τόπον αὐτὰ ἀποθησόμεθα. ὃ γὰρ ὅστις, οὐκ ἔστιν οὐδὲν ἐκ τῶν δυναμένων αὐτὰ ἀφελέσθαι. οὐκ ἔστι θάνατος, οὐκ εἰσὶν ἀληθεῖς διαθῆκαι, οὐκ εἰσὶ διαδοχοι κληρων, οὐ συκοφαντίαι καὶ ἐπιβουλαὶ, ἀλλὰ πάντα ἀπελθόντα ἐντεῦθεν πολλαπλάσια ἐπιφερόμενον, διαπαντός ὅστις αὐτὰ καρπεύσεται. τίς οὖν οὕτως ἀθλιος, ὡς μὴ θελῆσαι τοῖς χρήμασιν ἐντυφᾶν τοῖς ἑαυτοῦ δι' ὅλου; μεταχωμίσωμεν ταῦτα ἡμῶν πλοῦτον, καὶ μεταθῶμεν ἐκεῖσε. οὐκ οἴκων ἡμῖν δεήσει, καὶ καμήλων, καὶ ὀχημάτων, οὐδὲ πλοίων πρὸς τὴν τοιαύτην μετάθεσιν (καὶ γὰρ καὶ ταύτης ἡμᾶς τῆς δυσκολίας ἀπαλλαξει ὁ Θεός) ἀλλὰ πάντων ἡμῖν διὰ μόνου, τῶν χωλῶν, τῶν δυσπόρων, τῶν ἀῤῥώστων. αὐτοὶ τὴν τοιαύτην εἰσὶν ἐγκεχειρισμένοι μετάθεσιν, οὗτοι τὰ χρήματα πρὸς ἐκπέμπουσιν εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ οἱ τοὺς τῶν τοιούτων χρημάτων κυρίους εἰς τὴν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν κληρονομίαν εἰσάγουσιν. ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. Βηθαβαρᾶ

Ομιλ. ξ. 28 ΤΑΥΤΑ ΕΝ ΒΗΘΑΝΙΑ ΕΓΕΝΕΤΟ ΠΕΡΑΝ τοῦ Ἰορδάνου, οὗπου ἦν Ἰωάννης βαπτίζων. 29 Τῇ ἐπαύριον βλέπει τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγει· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου.

ΜΕγα ἀγαθὸν παῤῥησία, καὶ τὸ ἐλευθεροστομεῖν καὶ πάντα δεύτερα τίθεσθαι τὴν ὁμολογίας τῆς εἰς τὸν Χριστόν· οὕτω μέγα καὶ θαυμαστὸν, ὡς τὸν γε τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ τοιοῦτον ἀνακηρύττειν ὅπου τοῦ Παῤῥησ. χάριτος οὐκ ἴσον ἡ ἀνάλυσις. σὺ μὲν γὰρ ὁμολογεῖς ὅπου τῆς γῆς, οὗτος δὲ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ σὺ μὲν, ἀνθρώπων ὄντων, αὐτὸς δὲ ὅπου τοῦ παῤῥησ καὶ τῶν ἀγγέλων ἁπάντων. τοιοῦτος ὁ Ἰωάννης ἦν, οὐ πλήθους, οὐ δόξαν, οὐκ ἄλλο οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων ὑφορώμενος, ἀλλὰ ταῦτα πάντα καταπατῶν, καὶ μετὰ τῆς παῤῥησιας ἐλευθερείας τὰ πρὸς τὸν Χριστοῦ πᾶσιν ἀνακηρύττων. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τοῖς τόποις ἐπισημαίνεται ὁ διαγελιστὴς, ἵνα τὴν παῤῥησίαν δείξῃ τοῦ μεγαλοφώνου κήρυκος. οὐ γὰρ ἐν οἰκίᾳ, οὐδὲ ἐν γωνίᾳ, οὐδὲ ἐν ἐρημίᾳ, ἀλλὰ τοῦ Ἰορδάνου καταβαίνων, ἐν μέσῳ τῷ πλήθει, παρόντων ἁπάντων τῶν ἀπ' αὐτοῦ βαπτιζομένων (βαπτίζονται γὰρ

ἐπέστησαν

ἐπέστησαν ⓘ Ιουδαῖοι) τῷ θαυμαστῷ ἐκείνῃ ἀνεκήρυξεν ὁμολογίᾳ τὸν Χριστόν, τῶν ὑψηλῶν ἐκείνων καὶ μεγάλων καὶ ἀπορρήτων γέμοντας δογμάτων, καὶ ὡς οὐκ εἴη ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. διὰ τοῦτό φησι, ταῦτα ἐν Βηθανίᾳ ἐγένετο ἐν Βηθανίᾳ· ὅσα οἱ τῶν ἀντιγράφων ἀκριβέστεροι ἔχει, ἐν Βηθαβαρᾷ φησιν. οὐ γὰρ Βηθανία πέραν τοῦ Ιορδάνου, οὐδὲ ὅπου τῆς ἐρήμου ἐκεῖ, ἀλλ' ἐγγὺς πως τῶν Ιεροσολύμων. οὗτοι δὲ τόπους καὶ δι' ἑτέρων αὐτῶν ὑπισημαίνεται. ὅπου γὰρ θαύματα καὶ παλαιὰ διηγήσασθαι ἔμελλεν, ἀλλὰ τοὺς μικρὰ συμβαίνοντας τοῖς χρόνοις, οὐδὲ πόλεις καὶ θεωμένους μάρτυρας ποιήσεται τῶν λεγομένων, καὶ ἀπόδειξιν καὶ ἀπὸ τῶν τόπων παρέχεται. διαῤῥᾴδην γὰρ ὅτι οὐδὲν πρὸς ἑαυτοὺς πεποιήκασι τοῖς λεγομένοις, ἀλλὰ τὰ ὄντα ἁπλῶς ἀπήγγελται μὴ ἀληθείας ὀφείλοντα, τῶν ἀπὸ τῶν τόπων μαρτυρίαν παραλαμβάνει, ἀπόδειξιν, ὅπερ ἔφην, οὐ τῷ τυχοῦσαν τῆς ἀληθείας ἐσομένην. τῇ ἐπαύριον βλέπει τὸν Ιησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν, καὶ λέγει· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. διενεύματο οὖν καὶ ⓘ διαγελάσαι· καὶ ὁ μὲν Ματθαῖος οὐδὲν φησὶν ἢ δεῦτε καὶ τὸν βαπτιστὴν Ιωάννην χρόνους ὕστερον ἐμπεπτωκότα, ἐπείγεται πρὸς τὸν ἑξῆς. " ὁ δὲ διαγελάσας [Ιωάννης] οὐ μόνον οὐκ ὑστέρησεν, ἀλλὰ τούτοις μάλιστα καὶ ἐνδοξότερος. καίτοι μὲν, μὴ ὂν ἐλθεῖν τὸν Ιησοῦν ἀπὸ τῆς ἐρήμου, τὰ μεταξὺ σιωπήσας, οἷς, ὅσα ὁ Ιωάννης ἐφθέγξατο, ὅσα ⓘ Ιουδαῖοι ἀποστείλαντες ἔλεγον, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ζωντανοῖ, μετεπήδησεν αὐτίκα ὅτι ὁ δεσμωτήριος. ἀκούσας γάρ, φησιν, ὁ Ιησοῦς ὅτι παρεδόθη Ιωάννης, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν. ὁ δὲ Ιωάννης οὐχ ὕστερος· ἀλλὰ τοῦ μὲν εἰς τὴν ἔρημον ὁδοῦ ἀπεσιώπησεν, ἅτε καὶ τοῦ Ματθαίου λεχθεῖσαν, τὰ δὲ μετὰ τὴν κάθοδον τὴν ἀπὸ τοῦ ὄρους γνωριμίᾳ διηγεῖται, καὶ πολλὰ διελθὼν τότε ἐπὶ γῆς. Οὔπω γὰρ ὡς βεβλημένος ὁ Ιωάννης εἰς τὴν φυλακήν. καὶ τίνος ἕνεκεν, φησι, νῦν προσέρχεται πρὸς αὐτὸν ὁ Ιησοῦς, καὶ οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ δεύτερον τοῦτο ποιεῖ; ὁ μὲν γὰρ Ματθαῖος ἀναγκαίαν αὐτοῦ τὴν προοίμιον γεγονέναι φησὶ διὰ τὸ βάπτισμα." ἐπαίτει γὰρ ὁ Ιησοῦς, ὅτι οὕτω πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. ὁ δὲ Ιωάννης καὶ πάλιν αὐτὸν προσγενόμενον ἔλεγε μὴ τὸ βάπτισμα, καὶ τοῦτο σύντομον" ἐδήλωσεν. ἐγὼ γάρ, φησι, τεθάρρηκα τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ μένον ἐπ' αὐτόν. τίνος οὖν ἕνεκεν προσγίνεται πρὸς τὸν Ιωάννην; οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς ἦλθεν, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν ἐπορεύετο. ἐρχόμενον γάρ, φησι, πρός αὐτὸν βλέπει αὐτόν. τίνος οὖν ἕνεκεν ἔρχεται; ὅπως αὐτὸς αὐτὸν ἐβάπτισε μὴ πολλῶν, ὥστε μηδένα ὑποπτεῦσαι, ὅτι ἀπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας, ἀφ' ἧς καὶ ⓘ ἄλλοι, πρὸς ⓜ Ιωάννην " ἠπείγετο, οἷς, ὡς ἁμαρτήματα ἐξομολογησόμενος, καὶ εἰς μετανοίαν λουσόμενος ἐν ᾧ ποταμῷ. Διὰ τοῦτο προσγίνεται, διδοὺς ἅμα τῷ Ιωάννῃ ταύτην πάλιν διορθώσασθαι τὴν ὑπόνοιαν. ἐν γὰρ τῷ εἰπεῖν, ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, πᾶσαν ταύτην ἀναιρεῖ τὴν ὑπόνοιαν. οὐ γὰρ οὕτω καθαρὸς, ὡς καὶ τὰ ἑτέρων ἁμαρτήματα" ἀπολυέσθαι δυνάσθαι, ἐνδηλοῖ ὅτι οὐχ ὥστε ὁμολογήσασθαι ἁμαρτήματα παραγίνεται· ἀλλ' ὥστε δοῦναι ἀφορμὴν ἐκείνῳ τῷ θαυμαστῷ κηρυκι, καὶ δευτέραν φωνὴν τοῖς τὰ πρότερα ἀκηκοόσιν ἀκριβέστερον ἐνθεῖναι τὰ εἰρημένα, καὶ προσθεῖναι ἕτερα πάλιν. ὃ γάρ, ἴδε, εἴρηται, διὰ τὸ πολλοὺς πολλάκις ἐπιζητῆσαι αὐτὸν ἀπὸ τῶν εἰρημένων, καὶ ἀπὸ μακροῦ τοῦ χρόνου· διὰ τοῦτο πρόσωπα δείκνυσι αὐτόν, ἔλεγε· ἴδε, οὗτός ἐστιν ὁ πάλαι ζητούμενος, οὗτός ὁ ἀμνός. ἀμνὸν δὲ αὐτὸν καλεῖ, τῆς προφητείας ἀναμιμνήσκων Ιουδαίους τῆς Ησαΐου, καὶ τῆς σκιᾶς τῆς περὶ ⓜ Μωϋσέα· ἵν' ἀπὸ τοῦ τύπου μᾶλλον αὐτοὺς προσαγάγηται πρὸς τὴν ἀλήθειαν. σκῆνος μὲν οὖν ὁ ἀμνὸς ὄντως καθάπαξ ἁμαρτίαν ἔλαβεν· οὐδὲ γὰρ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης. κινδυνεύσαν γὰρ αὐτοῖς ἀπολέσαι, ταχέως ἀπήλλαξε τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ. 30 Οὗτός ἐστιν, περὶ οὗ εἶπον, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονεν. Ὁρᾷς καὶ ταῦθα πῶς ὁ ἔμπροσθεν ἑρμηνεύει; εἶπων γὰρ ἀμνόν, καὶ ὅτι αἴρει τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ὅτι φησίν· ὅτι ἔμπροσθέν μου γέγονε, δηλῶν, ὅτι τοῦτο

Ιωαν. γ. κδ.

ἐστὶ

ἔστι δὲ ἔμπροσθεν, δὲ τῆς ἁμαρτίας λαβεῖν τὸν κόσμον, ὁ βαπτίσας ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ἡ μὲν γὰρ ἐμὴ παρουσία πλέον οὐδὲν εἶχε τοῦ κηρύξαι τὸν κριτὴν τοῦ οἰκουμένης ἀνερεθίσαι, καὶ δὲ τὸ ὕδατος βάπτισμα προσδέξεσθαι· ἡ δὲ τούτου, δὲ καθ' ἕκαστα πρώτης αὐτὸν ἀφῆκας, καὶ χαίρεσθαι τοῦ προσκλήτου τὴν ἐπέρχεσθαι. διὰ τοῦτο ἔμπροσθεν γέγονά μου, τουτέστιν, ἐδείχθην μου λαμπρότερος, ὅτι προῆκτός μου ἦν. αἱρετικοὶ δὲ τοῦτον Παύλου τοῦ Σαμοσατέως τὴν μανίαν δεξάμενοι προῆκτὸν οὕτω φανερῶς ἀληθῆ μὴ διϊσάμενοι. χ. διαλεξ.

31 Κἀγὼ οὐκ ἤδειν αὐτόν, Φησιν. αὐτοπαθὲς τὸ τοῦδε τὴν μαρτυρίαν ἐργάζεται, δεικνὺς αὐτὴν οὐκ ἀπὸ προσώπου οὖσαν φιλίας, ἀλλ' ἐξ ἀποκαλύψεως θείας γεγενημένην. οὐκ ἤδειν γὰρ αὐτὸν ἐγώ, φησι. πῶς οὖν μὴ εἶης ἀξιόπιστος μάρτυς; πῶς δὲ ἕτερος διδάξῃ, αὐτὸς ἀγνοῶν; οὐκ εἶπεν, οὐκ οἶδα αὐτόν, ἀλλ' οὐκ ἤδειν αὐτόν· ὥστε τούτῳ μάλιστα ἀξιόπιστος ἦν γνώριστος. πῶς γὰρ ἂν ἐκαίνιστον ὃν ἀγνοούμενον;

Ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ ὃν Ισραηλ, διὰ τοῦτο ἦλθον βαπτίζων ἐν ὕδατι. Οὐ τοίνυν αὐτὸς βαπτίσματος ἐδεῖτο, οὐδὲ ἄλλου τινὰ αἰτίαν εἶχεν ἐκεῖνο δὲ λαβεῖν, ἢ δὲ προοδοποιῆσαι τῇ εἰς Χριστὸν πίστει τοῖς λοιποῖς ἅπασι. διὰ γὰρ εἶπεν, ἵνα καθαρὸν οὐδὲ βαπτιζομένους, οὐδ' ἵν' ἀπαλλάξω ἁμαρτημάτων ἦλθον βαπτίζων· ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ Ισραήλ. τί γάρ, εἰπέ μοι, τῷ βαπτίσματος χρείας οὐκ ἐκεῖνο κηρύξαι, καὶ παραγίνεσθαι οὐδὲ "ὄχλους; ἀλλὰ ῥᾳδίως ἅπαντας ἂν ἔσπευσαν. οὐδὲ γὰρ δὴ οὕτω σωφρόνως ἅπαντες, εἰ βαπτίσματος χρείας δὲ κήρυγμα ἐγίνετο, οὐκ ἂν ἔμαθον τὴν ἀπὸ τῆς συγκρίσεως ὑπεροχήν. δὲ γοῦν πλῆθος ὤχετο, οὐκ ἀκουσόμενον ὧν ἔλεγεν, ἀλλὰ τί; βαπτισθησόμενοι, ὁμολογοῦντες τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. προσελθόμενοι δὲ ἐδιδάσκοντο καὶ περὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ βαπτίσματος τὸ "μέσον. καίτοι τοῦ Ἰουδαϊκοῦ τοῦτο σημαῖνον ἦν, ὃ δὴ τοῦτο πάντες ἐπέτρεχον· ἀλλ' ὅμως καὶ ὕστερος ἀπελεύσῃ. πῶς οὖν ἐγνώς αὐτόν; δηλονότι τῆς τοῦ πνεύματος καθόδου, φησίν. ἵνα δὲ μή τις νομίσῃ πάλιν, ὅτι τὸ χρεία καθίστηκε τοῦ πνεύματος, καθάπερ ἡμᾶς, ἄκουσον πῶς ὃ τούτου ἀναιρεῖ τὸν ὑποψίαν, διακρίνει, ὅτι ἡ τοῦ πνεύματος καθόδος ὑπῆρ τοῦ κηρύξαι τὸν Χριστὸν μόνον ἐγένετο. Εἰπὼν γὰρ, κἀγὼ οὐκ ἤδειν αὐτόν, ἐπήγαγον· χ. διάκρισιν. χ. ὄχλους ἐπὶ τὸν ὕδατος;

Ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον, καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Ὁρᾷς ὅτι τοῦτο ἔργον τοῦ πνεύματος ἦν, τὸ δεῖξαι τὸν Χριστόν; ἦν μὲν γὰρ καὶ ἡ τοῦ Ἰωάννου μαρτυρία ἀνύποπτος· βουλόμενος δὲ αὐτὴ ἀξιοπιστοτέραν ποιῆσαι, ἀνήγαγεν αὐτὴν ἐπὶ τὸν Θεόν, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ὅπερ γὰρ ἐμαρτύρησεν ὁ Ἰωάννης ὅτι μέγα ἦν καὶ θαυμαστόν, καὶ ἰσχυρὸν οὐδὲ ἀκούοντας ἐκπλῆξαι πρώτας, οἶδ, ὅτι τῆς οἰκουμένης ἁπάσης τὰς ἁμαρτίας λαμβάνει μόνος αὐτός, καὶ ὅλη προῆκτος τοσοῦτον ἀρκεῖ λύσειν τὸ δωρεᾶς τὸ μέγεθος· καταισχύνει λοιπὸν τοῦτον τὴν ἀποφασιν. ἡ δὲ καταισχύνη, ὅλη ὑιὸς ὄντι τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι οὐκ ἐδεῖτο βαπτίσματος, καὶ ὅλη ἔργον τῆς τοῦ πνεύματος καθόδου γέγονε τὸ δεῖξαι αὐτὸν ποιῆσαι μόνον. οὐ γὰρ ἵνα τῆς τοῦ Ἰωάννου δυνάμεως πνεῦμα διδόναι, καὶ δηλοῦσι τοῦτο ἀπὸ βαπτιζόμενοι ὕστερ' αὐτοῦ λέγοντες· Ἀλλ' οὐδὲ εἰ πνεῦμα ἅγιόν ἐστιν, ἀκηκόαμεν. οὐκ ἄρα τοῦ βαπτίσματος ἐδεῖτο ὁ Χριστός, οὐκ ἐκείνου, οὐχ ἑτέρου ἑνός, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ βάπτισμα ἔλαβε τῆς δυνάμεως τοῦ Χριστοῦ. τὸ γὰρ ἐλλιπὲς, τοῦτο ἦν τὸ κεφάλαιον πάντων τῶν ἀγαθῶν, τὸ πνεύματος ἀξιωθῆναι τὸν βαπτιζόμενον. Διὰ τοῦτο οὖν τὴν τοῦ πνεύματος χορηγίαν προσέθηκε προλαμβάνουσος. Πρᾶξ. ιθ. β.

32 Καὶ ἐμαρτύρησεν Ἰωάννης λέγων· ὅτι τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν.

33 Κἀγὼ οὐκ ἤδειν αὐτόν· ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον, καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

ἀγίῳ. 34 Κἀγὼ ἑώρακα καὶ μεμαρτύρηκα, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Σωσεχῶς
ἢ τὸ οὐκ ἤδειν αὐτόν, τί φησιν. " τίνος ἕνεκεν καὶ ἔρχῃ τί ; συγγενὴς αὐτῷ ἐστιν καὶ σάρκα. Ιδοὺ Λυκ. α. λε.
γὰρ, φησιν, Ελισάβετ ἡ συγγενής σου, καὶ αὕτη συνείληφεν υἱόν. ἵν' οὖν μὴ δόξῃ χα-
ρίζεσθαι ἔρχῃ τῷ συγγενεῖ, σωσεχῶς φησι τό, οὐκ ἤδειν αὐτόν· ἐπὶ καὶ λέγει ἢ τοῦτο
συνέβαινε. Ⓦ γὰρ ἅπαντα χρόνον ὑπὲρ τῆς ἐρήμου διέτριβε [ὧν] τῆς πατρῴας οἰκίας ἐκ-
τός. πῶς οὖν, εἰ οὐκ ἤδει αὐτόν, περὶ τῆς τοῦ πνεύματος καθόδου, καὶ εἰ τότε περιῆν αὐ-
τὸν ἐγνώρισε, περὶ τοῦ βαπτίσματος διεκώλυεν αὐτὸν λέγων· ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ
βαπτισθῆναι ; τοῦτο γὰρ τιμήεις τοῦ σφόδρα αὐτὸν εἰδέναι ἦν. ἀλλ' οὐκ ἔμενεν καὶ
περὶ πολλοῦ τοῦ χρόνου, ἐξ εἰκότως. τὰ μὲν γὰρ θαύματα, ὅσα ἦν παιδὸς ὄντος ἐτίνετο, οἷς,
τὰ περὶ τὸν μάγους, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα τοιαῦτα, περὶ πολλοῦ συμβεβήκει τοῦ χρόνου, τὴν Ιωαν-
νου σφόδρα καὶ αὐτοῦ παιδὸς ὄντος· ἐν ᾗ τῷ μεταξὺ πολλοῦ γλωμαίνου τοῦ χρόνου, εἰκότως πᾶ-
σιν ἄγνωστος " ἦν· ἐπεὶ, εἰ γνώριμος ἦν, οὐκ ἂν εἶπεν, ἵνα φανερωθῇ τῷ Ισραὴλ, διὰ τοῦτο
ἦλθον βαπτίζων. ἐντεῦθεν ἡμῖν λοιπὸν δῆλον, ὅτι ἐξ τὰ σημεῖα οὐδενὶ, ἃ παιδικὴ εἰκῇ φα-
σι τοῦ Χριστοῦ, ψεύδη, καὶ πλάσματα ἰωνων ἐπεισαγόντων ὑστέρων ἐστίν. Εἰ γὰρ οὐκ περὶ τῆς ἀρχαί-
μους ἡλικίας ἦν μαρτυρῶν, οὐκ ἂν ὅτε Ιωάννης αὐτὸν ἐμηνύσατο, οὐδὲ ὁ λοιπὸν πλῆθος " ἐδεί-
κνυτο ἂν διδασκάλου τοῦ φανερώσοντος αὐτόν. νυνὶ δὲ αὐτὸς φησι διὰ τοῦτο βαπτίζειν ἦλθον,
ἵνα φανερωθῇ τῷ Ισραὴλ, " καὶ διὰ τοῦτο ἔλεγε πάλιν· ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆ-
ναι. ὕστερον δὲ ἅτε σαφέστερον μαθὼν, τοῖς ὄχλοις αὐτὸν ἐκήρυττε, λέγων· οὗτός ἐστιν οὗ εἶπον·
ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν. ὅτι καὶ ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδα-
τι, καὶ διὰ τοῦτο πέμψας με, ἵνα φανερωθῇ τῷ Ισραὴλ, αὐτὸς αὐτῷ καὶ περὶ τῆς τοῦ πνεύματος
καθόδου αὐτὸν ἀπεκάλυψε. διὸ καὶ πρὶν ἢ βαπτισθῆναι, ἔλεγεν· ὀπίσω μου ἔρχεται ὃς ἔμ-
προσθέν μου γέγονεν. διὰ τοῦτο ἤδει αὐτὸν περὶ τοῦ ἐλθεῖν ἐπὶ τὸν Ιορδάνην καὶ πρὸς βα-
πτίζειν· ἀλλ' ὅτε ἤμελλε βαπτίζεσθαι, τότε αὐτὸν ἔγνω καὶ διὰ τοῦτο τοῦ πατρὸς αὐτὸν ἀποκα-
λύψαντος δι' περὶ φήτη, καὶ τὸ πνεύματος δείξαντος βαπτιζόμενον Ιουδαίοις· διὰ δὲ καὶ ἡ καθόδος τὸ
πνεύματος γέγονεν. ἵνα γὰρ ἡ Ιωάννου μὴ καταφρονηθῇ μαρτυρία λέγοντος· ὅτι περὶτός μου ἦν,
καὶ ὅτι ἐν πνεύματι βαπτίζει καὶ ὅτι κρείττων τὸν οἰκουμένων καὶ ὁ πατὴρ φωνὴν ἀφίησιν ἀνακηρύττων
Ⓦ υἱόν, ἐξ τὸ πνεῦμα ἔπεισι, τὴν φωνὴν ἔλκει ὅπου τὴν κεφαλὴν τοῦ Χριστοῦ. ὅπου γὰρ
ὁ μὲν ἐβάπτιζεν, ὁ δὲ ἐβαπτίζετο, ἵνα μή τις τῶν πρόσθεν περὶ Ιωάννου νομίσῃ λέγεσθαι τὸ
εἰρημένον, ἔρχεται τὸ πνεῦμα διερρυσμένον τὴν τοιαύτην ὑπόνοιαν. ὥστε ὅταν λέγῃ, οὐκ
ἤδειν αὐτόν, Ⓦ ἔμπροσθεν λέγει χρόνου, ἀ " ἐγὼ τοῦ βαπτίσματος· ἐπεὶ πῶς αὐτὸν ἐκώλυε
λέγων, ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι ; πῶς δὲ καὶ τοιαῦτα περὶ αὐτοῦ ἔλεγε ; πῶς δὲ
οὐκ ἐβαπτίσθησαν οἱ Ιουδαῖοι, φησι ; οὐδὲ γὰρ μόνος Ιωάννης εἶδε τὸ πνεῦμα ὡς εἶδεν περιστεράν.
ὅτι εἰ καὶ εἶδον, ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα οὐχὶ τῶν τοῦ σώματος ὀφθαλμῶν δεῖται μόνον, ἀλλὰ περὶ
τούτων τοῦ καὶ διανοίας ὄψεως, ὥστε μὴ φαντασίαν περιπεῖν τὸ πεπραγμένον νομίσαι. Εἰ γὰρ θεω-
ματουργοῦντα ὁρῶντες, καὶ ἀπόλουσιν ταῖς ἰδίαις χερσὶ τὸν νεκροὺς καὶ τὸν τεθνηκότων, καὶ οὕτως
αὐτὸν περὶ ζωὴν ἐπαναγόντα καὶ ὑγείαν, τοσοῦτον ἐμέθυον ὑπὸ τῆς βασκανίας, ὥστε ἐ-
ναντία τοῖς ὁρωμένοις ἀποφαίνεσθαι· πῶς δὲ ἀπὸ τῆς βαπτίσεως τοῦ πνεύματος μείνῃς
ἀπεχρούσαντο τὴν ἀπιστίαν ; τινὲς δὲ φασιν οὐδὲ πάντας αὐτοὺς τεθεᾶσθαι, ἀλλ' ἢ μόνον Ιω-
άννην, ἐξ οὗ βλωμονέστερον ἀλλοιωμένους. Εἰ γὰρ καὶ ἀληθεῖς ὀφθαλμοῖς δυνατὸν ἦν
ἰδεῖν ὡς ἐν εἴδει περιστερᾶς τὸ πνεῦμα κατιόν, ἀλλ' ὅμως διὰ τοῦτο πᾶσα ἀνάγκη πᾶσι
καταδῆλον εἶναι τὸ πεπραγμένον. καὶ γὰρ ἐξ Ζαχαρίας ἐν ἀληθεῖ εἶδεν πολλὰ τεθέαται, καὶ Δα-
νιὴλ ἐξ Ιεζεκιὴλ, καὶ κοινωνὸν τῆς θέας ἕνδεκα ἔχον· καὶ Μωϋσῆς ἦ πολλὰ εἶδε καὶ οἷα τῶν ἄλ-
λων οὐδείς· καὶ μεταμορφώσεως ἦ τὸ ὅτι διὰ ὁρᾶς διὰ πάντες " ἀπέλαυον οἱ μαθηταί· ἀλλ' διὰ δὲ
τὸ καὶ διὰ ἁμάρτησιν ὄψεως ἐκοινώνησε ἅπαντες. καὶ διὰ τοῦτο δηλοῖ σαφῶς ὁ Λουκᾶς εἰπών· ὃν ἔδειξεν
ἑαυτῷ

ἑαυτ" μάρτυσι τοῖς παρακεχειροτονημένοις ὑπὸ τῦ Θεοῦ. κἀγὼ ἑώρακα, καὶ μεμάρτύρηκα, ὅτι
οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τῦ Θεοῦ. καὶ ποῦ ἐμαρτύρησεν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τῦ Θεοῦ; ἀμφὸν μὲν γὰρ αὐτὸν
ἐκάλεσε, καὶ ὅτι πνεύματι βαπτίζειν ἤμελλεν. εἶπεν· ὑὸν ἦ Θεοῦ, ὥδαμοῦ. καίτοιγε
μὴ τὸ βάπτισμα τοῦτον αὐτὸν διαγράφοισιν εἰρηκότα ⓐ ἄλλοι διαπελισαὶ, ἀλλὰ τὰ με-
ταξὺ σιωπήσαντες, καὶ μὴ τῷ σύλληψιν Ἰωάννου γεγόμθαι τῦ Χεισοῦ θαύματα λέγου- 5
σιν· ἀφ' ὧν εὐχάριστος εἰκὸς, ὅλα καὶ ταῦτα καὶ πολλῷ ἕτερα πλείονα παραλελειπθέναι. καὶ
πῶτο αὐτὸς οὗτος ὁ διαπελισὴς πρὸς ὃν τέλει τῆς συγγραφῆς ἐδήλωσε. τοσῦτον γὰρ ἀπέ-
χουσι τῦ πλάσαι τι μέγα περὶ αὐτῦ, ὅτι τὰ μὴ δοκθέντα ἐπονείδιστα εἶ) πάντες" ὁμοφώνως καὶ ὁμοφώνως
καὶ μὴ ἀκριβείας ἕνεκεν ἁπάσης, καὶ οὐκ αὐθέρεσις ἐοικέναι αὐτῷ παραλιπόντα ὑδὲν τῶν τοι-
ούτων· τῶν ἦ χαλεπῶν, τὰ μὲν" ἄλλοις εἰάσαν, τὰ ἦ πάντες ἀπεσιώπησαν. ταῦτα δέ μοι 10 καὶ ἄλλων
οὐκ ἁπλῶς εἴρηται, ἀλλὰ πρὸς τινὰ τῶν ἑλλήνων διαιμωτίδων. ἐκεῖνοι γὰρ τῦτο τῦ φι-
λαληθοῦς αὐτῶν ἔσπε σῆμα, καὶ τῦ μηδὲν πρὸς χάριν λέγειν. ἵνα δειπνήσεται καὶ ταύτῃ μὴ τῶν
ἄλλων ὁπλίζεται τῇ τῶν λόγων ὑποθέσει πρὸς αὐτούς· ἀλλὰ πρόσεχετε. καὶ γὰρ ἄτοπον, ⓦ
μὴ ἰσχὺν μὴ ἀκριβείας ὑπὲρ τῆς τέχνης ἀγωνίζεσθαι τῆς αὐτῦ, καὶ ⓦ σκυτοτόμον, καὶ τῶν
ὑφαντῶν, ἵνα πάντας ἁπλῶς εἴπω τεχνίτας· τῶν ἦ χρισιανῶν εἶ) φάσκοντα, μὴ δυνάσθαι λέ- 15
γειν ὑπὲρ τῆς οἰκείας πίστεως. καίτοι σκῆνα μὲν πρόσφατα, εἰς χρήματα τινὰ
ζημίαν ἐνέγκαι· ταῦτα ἦ ἀμελούμενα αὐτὰ" ἡμῖν ἀφανίζει τὸν ψυχήν. ἀλλ' ὁ- χ. ἡμῶν
μως οὕτως ἀθλίως διακείμθα, ὡς ἐκείνοις μὲν ἅπασαν ἀποτέμνειν σπουδήν· τῶν ἦ ἀναγ-
καίων καὶ σωτηρίας ὑπάρξεως τῆς ἡμετέρας ὄντι, τούτων ὡς οὐδενὸς ἀξίων καταφρονῆν.
τοῦτο οὐκ ἀφίησι σοῦ ἔλλιπας τῆς οἰκείας ταχέως καταπλήσασα πλάνης. ὅταν γὰρ αὐλοὶ 20
μὲν ᾧ ψεύδει ζωισάμενοι πάντα πράττωσιν, ὥστε συσκιάσαι τῶν δογμάτων τὴν αἰχμήλωσιν·
ἡμᾶς ἦ, ⓐ τῆς ἀληθείας ἀπεφάνθαι, μηδὲ ἀφῆσαι τὸ σῶμα διαφθῆναι, πῶς ἂν πολλοὶ τῶν
δογμάτος καταγνώσονται τὴν ἀλήθειαν; πῶς οὐκ ἀπάτην καὶ μωρίαν τὰ ἡμέτερα ὑποπτεύσουσι; πῶς οὐ βλασφημήσουσι τὸν Χεισόν, ὡς ἕτερα καὶ ἀπατεῶνα, καὶ τῇ τῶν πολλῶν ἀ-
νοίᾳ πρὸς τὴν ἀπάτην ἀπολεξησάμθον; ταύτης δὲ ἡμᾶς ἄρτιοι τῆς βλασφημίας, οὐκ 25
ἐθέλοντες ἀγχυπνῆσι ὑπὲρ τοῖς ὑπὲρ εὐσεβείας λόγοις, ἀλλὰ πέρδικα διδύμοι ταῦτα, καὶ ταῖς
τῆς γῆς μελεμωνῖται. καὶ ὀρχησοῦ μὲν ἡδὺς ἐρᾷ, καὶ ἰσχύει, καὶ τοῦ τοῖς θείοις πυκθύοντος,
πάντα κινῆ καὶ περαγματεύεται), ὥστε ὑπὲρ τοῖς ἀγῶσι τοῖς ὑπὲρ αὐτῦ μὴ ἔλαττον ἔχειν ἀπελ-
θεῖν, καὶ μακροῖς ζωείεσυσιν ἐπαίνοις, πρὸς τὸς κατηχεσιῶντας αὐτῦ ἀπολογίαν ζωπθέν- χ. σκηπτο-
τας, καὶ μυείοις βάλλοντες σκώμμασι τοῦ ἀνταιτιωμένους· ὑπὲρ ἦ χρισιανισμοῦ" πρὸς ἐκει- 30 μένων
νους λόγων, πάντες καίπερ νέοισι, καὶ κρώπται, καὶ χασμῶνται, καὶ καταγελασθέντες διάκωφοῦ-
σι. καὶ πῶς οὐκ ἄξια ταῦτα μυείας ὀργῆς, ὅταν ὁ Χεισὸς ἀτιμότερος ὀρχησοῦ φαίνηται
πρὸς ὑμᾶς, εἰ γε ὑπὲρ μὲν τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων μυείας ἀπολογίας μεμνητέκα-
τε, καίτοιγε πάντων ὄντων" αἰσχροτέρων, ὑπὲρ ἦ τῶν τῦ Χεισοῦ θαυμάτων, καίτοιγε τινὰ οἰ- χ. αἰσχῦ-
κειμένων ὑπεσασαμένων, οὐδὲ ἐνοήσατέ πω καὶ μεμνήσας διέκεισθε; πῖς βύομθα εἰς πα- 35
τέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, εἰς ἀνάσασιν σωμάτων, εἰς ζωὴν αἰώνιον. ἀλλ' τοίνυν ἔρηται
τις ἑλλήνων, τίς ποτέ ἐστιν οὗτος ὁ πατήρ, τίς ἦ ὁ υἱός, τίς ἦ τὸ πνεῦμα τὸ" ἅγιον; ἢ πῶς καὶ ὑ- χ. ἅγιον πνεῦ-
μεῖς, πρεῖς λέγοντες θεὺς, ἡμῖν ἐγκαλεῖτε πολυθεΐαν; τί ἐρᾶτε; πῖ ἦ ἀποκρινεῖσθε; πῶς ἀπο- μα λόγιον θεὸς
κρύσεσθε τὸν παρόντα λόγον τῶνδε; πῖ ἦ, ἂν σιγώντων ὑμῶν πάλιν ἐπενέγκῃ τὸ ἕ- καὶ ἡμῖν
τερον ζήτημα, τί δέ ἐστιν ὅλως ἀνάσασις, ἐρωτῶν; ἆρα γὰρ ἐν τούτῳ τῷ σώματι πάλιν ἀνα- 40
στησόμθα; ἆρα ἐν ἑτέρῳ παρὰ τῦτο; καὶ εἰ ἐν τούτῳ, πῖς χρεία αὖθις καταλυθῆναι; τί
παρὸς ταῦτα ἐρᾶτε; πῖ ἦ, δῦ λέγω· ἀμφότερα, καὶ μὴ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις πρᾶγμέ-
νον ὁ Χεισός; ναὶ ἔδοξεν αὐτῷ προνοῆσαι τῶν ἀνθρώπων, ⓦ ἦ ἄλλον ἄπαντα χρόνον χ. καὶ ἕπερ
ἡμῶν καταφρόνει; ἢ καὶ ἄλλα ἔτι πρὸς τούτοις τούτων πλείονα ἀξιεπάξη; οὐδὲ γὰρ ἀναγκαῖ- ον

ον πολλὰ ἐφεξῆς ζητήματα πιθήτα, ζαὶ λύσεις ἀποσιγᾶν· ὥστε μὴ ζοῦ ἀφελεσίερος ζαὶ τὴ ῥᾳθολαθίᾳ. ἀρκεῖ γὰ ζ τὰ εἰρημένα τοῖς ὀ ἀποτινάξαι ὑμᾶς ⓦ ὕπνον. τί οὖν, αἰ ζαῦτα ὀζεταίζοντι, ὑμεῖς ὀ μηδὲ τῶ ῥημ ἐχ ὑπακοῦειν" δυνήσε ἁπλῶς τούτων, ἃ ἐγὰ μιχρὰν ἐποιησάμθα δίκιν, εἰπέ μοι, τοσαύτης πλαίης ἄξιοι ἠμόμθοι τοῖς ἐν τῷ σκό-
5 πει καθημένοις; ἐβουλόμιν, εἶγε σχολῆς ἀπολαύετε πολλῆς, εἰς μέσον ἀπάντων ὑμῶν μιαρᾶ τινος ἕλλινος φιλοσόφου βιβλίον καθ' ἡμῶν εἰρημένον ἀναγινῶν, ζ" ἑτέρου πάλιν παρεσθυτέρου τούτου, ἵν' ὕτω γνῶ ὑμᾶς δεδιωέρησα ἐχ τῆς πολλῆς νωθείας ἀπήγαγον. εἰ γὰ ἐκεῖνοι, ὥστε καθ' ἡμῶν εἰπεῖν τοσαῦτα, ἠγρύπνησαν· τίνος δ' εἰνεκεν ἡμεῖς συνῳόμεθα ἄξιοι, εἰ μηδὲ ζαὶ παρὰ ζολὰς καθ' ἡμῶν εἰσόμθα ἀποκρούσασθαι; τίνος ὀ ἕνεκεν ἐχ παρ-
10 ρησιαζόμθα; οὐχ ἀκούεις τοῦ ἀποσόλου λέγοντος· Ἑτοίμως ἔσχε παρὰ τοῖς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος; ἐχ ὁ Παῦλος" ὀ τὰ αὐτὰ θαμβῶ, λέγων· Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως. ἀλλὰ τί φασι παρὰ ζαῦτα ⓐ κηφή-
νων" ἀργότεροι; Ψυχὴ εὐλογημένη πᾶσα ἁπλῆ· ἐχ ὁ πορδυόμενος ἁπλῶς, πορδύεται πεποιθώς. τοῦτο γὰ πάντων αἴτιον τῶν κακῶν, ὅτι ζαὶ τὰς μαρτυρίας τῶν γραφῶν παρὰ δέον ὑπίσανται θαμβάνειν ⓐ πολλοί. οὐ γὰ ⓦ αἰσχρὸν ἐν ζαῦτά φησιν, ζαὶ ⓦ ζαὶν εἰδότα, ἀλλὰ ⓦ ἀπόπεσον, ⓦ μὴ κακοῦργον, ⓦ ζωπόν. ἐπεὶ εἰ * τοῦτο ἦν, ἐφεστὼς ἦν" λέγειν, Γίνεσθε φρόνιμοι ὡσεὶ ὄφεις, ἐχ ἀκέραιοι ὡσεὶ περιστεραί. ἀλλὰ τί ζαῦτα χρὴ λέγειν, εἰς ζαὶν δέον ἀπάντων τούτων τοῦ λόγου; παρὰ γὰ τοῖς εἰρημένοις, ζαὶ ἄλλα ἡμῖν κατώρθωται, τὰ τοῦ βίου ἐχ τῆς ζωῆς λέγω, ἀλλὰ πάντοθεν ἄθλιοι, ζ καταγέλασοί
20 ἐσμεν, ζ αἰτιᾶσθαι μᾶλλον ἀεὶ παρέχομεν, διαβολὰς ὀ, ἐφ' οἷς αἰτιώμθα ἐχ ἐγκαλύμθα, ὀκνηροί. διὰ θαμβακαλῶ νῦν γνῶ ἡμῶν αὐτῶν ἡμουμένους μὴ μέχρι τῆς κατηγορείας ἵσασθαι μόνον (ὁ γὰ ἐκεῖνο τοῦτο ὀζιλεώσασθαι ⓦ Θεόν) ἀλλ' ἀρίζω πάντοθεν ἐπιδείξασθαι τὴν μεταβολήν, ἵνα εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ βιώσαντες, ἐχ αὖθι τῆς μελλούσης ἀπολαύσωμθα δόξης· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρξαι χάριτι ζαὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ
25 Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ιη. 35 ΤΗ ΕΠΑΥΡΙΟΝ ΠΑΛΙΝ ΕΙΣΤΗΚΕΙ Ο ΙΩ-
ἀίννης, ἐχ εἱ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο· 36 Καὶ ἐμβλέψας τῷ Ἰησοῦ περι-
πατοῦντι, λέγει· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ. 37 Καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ ⓐ
30 δύο μαθηταὶ λαλοῦντος, ἐχ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Πάθυμόν πως ἡ ἀνθρωπίνη Φύσις, ἐχ ὀξύῤῥοπον πρὸς ἀπώλειαν, οὐ θαμβῶ τὴν τῆς Φύσεως κατασκευήν, ἀλλὰ θαμβῶ τὴν εἰς προαίρεσιν ῥᾳθυμίαν· διὰ πολλῆς δῆτα τῆς εὐσπουδίας. ἐχ ὁ Παῦλος
35 ὃ θαμβῶ τοῦτο γράφων τοῖς Φιλιππησίοις ἔλεγε· Τὰ αὐτὰ γράφειν ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρόν, ὑμῖν ὀ ἀσφαλές. ἡ μὲν γὰ γῆ ζαὶ σπέρματα παραλαβοῦσα ἅπαξ, εὐθέως ἐκδίδωσι τοὺς καρποὺς, ἐχ ὑ δῆτα δευτέρας καταβολῆς· ὅπερ ὀ τῆς ψυχῆς τῆς ἡμετέρας οὐχ ὕτως, ἀλλ' ἀγαπητὸν πολλάκις ἀπείραστα ἐχ πολλῶ ὑπιδειξάμενον ὑπομνήσεως, ἅπαξ γνῶ δυνηθῆναι ⓦ καρπὸν ἀπο-
40 λαβεῖν. πρῶτον μὲ γὰ δυσκόλως ἐνίζομέ τῇ θαμνοίᾳ ζαὶ λεγόμθα, δεῖ ὃ πολλῶ μᾶλλον ὑποκεῖσθαι τὴν σκληρότητα, μυείαις ὀ ζωκάλαις ταῖς ἀκαθήτοις, ἐχ πολλοῖς εἰ) τοῦ ὑπικουλεύοντας, ἐχ ζαὶ σπέρματα θαφθείροντας. ἔπειτα, ὅταν παγῇ ζ ῥίζωθῇ, τῆς αὐτῆς πάλιν δῆτα ἀσυνθῆς, ὥστε πρὸς ἀκμὴν ἐλθεῖν αὐτά, ἐχ ἐλθόντα μεῖναι ἀσινῆ, ἐχ μηδὲν θαβλαβθῆναι θαζὰ μηδενός. ὅτι μὲ γὰ τῶν σπερμάτων, ὅταν ὁ σάχυς ἀπόπτυσθῇ, ἐχ τὴν οἰ-

χείλη ἰσχὺν ἀπολάβῃ, καὶ ἐρυσίβης καὶ ἀνχμοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων εὐκόλως καταφρονῇ· ὅπερ οὐ τῶν δολερῶν ἦν οὐχ ὅπως, ἀλλὰ καὶ μυρίοι ὁ πλείους ἐργασθῶσι τὸ πᾶν, πολλάκις ἐπελθὼν χειμὼν εἰς καὶ κλυδώνιον ἀπώλεσε, καὶ τραγῳδῶν δυσκολίας τραχυνούσης, καὶ διὰ θεάτρων ἀπατᾶν εἰδότων ὑπεξουλυσαίτων, καὶ ἑτέρων πειρασμῶν ποικίλων ἐπενεχθέντων, ἐλυμήναντο. ταῦτα οὐ ἡμῖν οὐχ ἁπλῶς εἴρηται, ἀλλ' ἵν', ὅταν ἀκούσῃς τοῦ Ἰωάννου καὶ αὐτὰ φθεγ- 5
γομένου, μὴ φλυαρίας καταγνῷς, μηδὲ τραγικόν τινα εἶναι νομίσῃς καὶ φορτικόν. ἐβούλετο μὲν γὰρ, ἁπαξ εἰπὼν, ἀκριβοῦσθαι· ὅπερ οὐ πολλοὶ τοῖς λεγομένοις τραχυνοῦσι δέχεσθαι φιλοῦσι· διὰ τοῦτο πολλαχοῦ ὕπνον, καὶ δευτέραν πάλιν αὐτοῦ ἀφυπνίζει φωνήν. εἶτα δέ· εἶπεν, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονε· καὶ ὅτι οὐκ ἰκανός εἰμι λῦσαι ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος· καὶ ὅτι αὐτὸς βαπτίζει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί· καὶ ὅτι τὸ πνεῦμα τελέαν κα- 10
ταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ μένον ἐπ' αὐτόν· καὶ μεμαρτύρηκεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. οὐδεὶς προσέσχεν, οὐδὲ ἠρώτησεν, οὐδὲ εἶπε· τί ταῦτα λέγεις, καὶ τίνων λόγων, καὶ σχῆμά τι; εἶπε πάλιν, ἰδοὺ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· οὐδὲ ὅπως καθῆψατο τῆς ἀναθησίας αὐτῶν. σχεδὸν τοῦτο λοιπὸν διαλέγεται ταῦτα λέγων πάλιν, καθάπερ λύπας σκληρὰς καὶ ἀνήνυστον γλῶτταν νεώσεις μαλάττων, καὶ τῷ λόγῳ καθάπερ ἀέρτῳ πεπληρωμένῳ ἀ- 15 χ. οὖ τὴν
νεχείρωτον τὴν ψυχὴν, ὥστε εἰς ὃ βάθος ταῦτα ἐσπέρματα καταβαλῇ. ἔψυχε δὴ τοῦτο οὐδὲ μακρὰν ἐκτείνει λόγον, ὅτι εἰ μόνον ἐπαυδάζει προσαγαγεῖν αὐλοὺς καὶ κολλῆσαι τῷ Χρι- χ. ἐστὶν ὁ
στῷ. ἤδει γὰρ ὅτι τοῦτο καταδοξάσθησόμενοι καὶ πεισθέντες, καὶ δεήσονται τοῦ μαρτυρήσαντος αὐτοῖς λοιπὸν, ὅπερ οὖν καὶ ἐποίησεν. εἰ γὰρ ὁ Σαμαρίτης λέγουσι μὴ τὴν ἀκρόασιν αὐτοῦ τῇ γυναι-
Ιωαν. δ. μς. κὶ, Οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν (αὐτοὶ γὰρ οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ σωτὴρ τοῦ 20
κόσμου ὁ Χριστὸς) πολλῷ μᾶλλον ὁ μαθηταὶ *τάχιον ἐκράτησαν ἄν, ὁ δὴ καὶ γέγονεν." ἐλ- * τῶν ἄν-
θόντες γὰρ καὶ ἀκούσαντες μίαν ἐσπέρας αὐτοῦ, οὐκέτι προὔκειντο Ἰωαννίου ὑποτρέφειν, ἀλλ' πων ἡ τὴν
οὕτως αὐτῷ προσπλώσαντες, ὥστε τὴν Ἰωάννου διδασκαλίαν ἀναδέξασθαι, καὶ αὐτοὶ κηρύττειν λόγων ἀπο-
αὐτόν. εὑρίσκει γὰρ οὗτος, φησὶ, ὁ ἀδελφὸν ὁ ἴδιον Σίμωνα, καὶ λέγει αὐτῷ· εὑρήκαμεν τὸν χ. ἀπολύ-
Μεσσίαν, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, ὁ Χριστός. ἆρα δὲ μοι κἀκεῖνο, πῶς, ὅτε μὲν ἔλεγεν· ὁ ὀ- 25 χ. ὅτι
πίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονε, καὶ ὅτι οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος αὐτοῦ, οὐδένα εἶλεν· ὅτε δὲ περὶ τῆς οἰκονομίας διελέχθη, καὶ ὅτι ὁ παραπόστε- χ. ἦκεν
ρον λόγον κατήγαγε, τότε ἠκολούθησαν μαθηταί. καὶ τοῦτο οὐ μόνον ὅτι καλὸν, ἀλλ' ὅλη καὶ οὐκ οὕτως πολλοὶ προσήνεγκαν, ὅταν μέλα καὶ ὑψηλὸν περὶ Θεοῦ λέγηται, ὡς ὅταν χρηστὸν καὶ φιλάνθρωπον καὶ εἰς τὴν τῶν ἀκουόντων αἰτίαν σωτηρίαν συντείνον. ἤ- 30
κουσαν γοῦν ὅλη αἴρει τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, καὶ εὐθέως ἐπέδραμον. εἰ γὰρ ὅστις ἀπο- χ. ἀπολύ-
λουσασθαι τὰ ἐγκλήματα, λύπης ἔνεκεν, φησὶν, διαδεδομένης πᾶσιν ὁ χωλεὶς ποίων ἐλευθε- σθαι
ρώσων ἡμᾶς· πῶς οὖν οὐκ ἐκάστης ἡδοίας ἐπιλαβέσθαι τὴν δωρεάν; ἀκηκοότες δὲ τὰ κατηγορούμενοι, καὶ πρὸς ἑαυτοὺς ἀναπνοὰς τὴν οἰκείαν ἀναδεδομένην σωτηρίαν. πάλιν εἰ- 35
σῆκει, φησὶν, ὁ Ἰωάννης καὶ λέγει· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ. οὐδὲν ὁ Χριστὸς ἐμαλέττετο, ἀλλὰ πρᾶγμα ἐκεῖνος. οὕτω καὶ ὅτι τοῦ νυμφίου φίλος. οὐκ αὐτὸς μὲν λέγει πρὸς τὸν νυμφίον τινὰς, χ. αὐτῷ
ἀλλὰ πρέσβεσι μὲν στυγνῇ, ἑτέροις δὲ" αὐτὸν δηλοῦσι, καὶ τὸν νυμφίον ἐγχειρίζουσι δὲ ἑτέροις· αὐτὸν δὲ φαίνεται μόνον, καὶ οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ ταῦτα πίστεις λαβών, ἀλλ' ἑτέρου παραδόντος αὐτόν. ὅταν δὲ λαβὴ παραδοθεῖσαν, οὕτως αὐτὸν ἀγαπήσῃ, ὡς μηκέτι μεμνῆσθαι τῶν κατεγνωσμένων. τοῦτο καὶ ὅτι τοῦ Χριστοῦ γέγονεν· ἦλθεν ἁρμοσόμενος τὸν ἐκκλησίαν. οὐδὲν 40
αὐτὸς εἶπεν, ἀλλὰ πρεσβεύετο μόνον· ὁ δὲ φίλος αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης, τὸν δεξιὰν ἐνέδηκε τῆς νύμφης, καὶ τῶν λόγων ἐγχειρίσας αὐτοῦ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. λαβὼν αὐτὸς λοιπὸν, οὕτως αὐτοῦ διέθηκεν, ὡς μηκέτι πρὸς ἐγχειρίσαντα ἀπελθεῖν. οὐ τοῦτο δὲ μόνον *, ἀλλὰ * αὐτῷ
καὶ ἕτερόν ἐστιν ἐν ταύτῃ παρατηρῆσαι. καθάπερ γὰρ ὅτι τῶν γάμων, οὐχ ἡ κόρη πρὸς τὸν

νυμφίον

νυμφίον ἀπειπεῖν, ἀλλ' ἔστι πρὸς αὐτὸν ἐπείγεται, καὶν βασιλέως υἱὸς ᾖ, καὶν εὐτελὴς ἵνα ᾖ ἀπρόμμηνος, καὶν ἑκατοντάνιδα καταγυήσασθαι μέλλῃ· ὅτῳ δὲ σκάνδαλον γίνεται. Οὐκ εἰς τὸ δέον αὐτὸν ἤγαγεν ἡ φύσις, ἀλλ' αὐτὸς πρὸς τὴν φύσιν τοιοῦτον ἑαυτὸν καὶ τοσοῦτον κατέστησεν. Ἐπεὶ οὖν ἐκεῖνος μὲν ἐκ τῆς φύσεως ἔσχε τὸ μὴ σκανδαλίζεσθαι, οὗτος δὲ ἐκ τῆς προαιρέσεως τὸ σκανδαλίζεσθαι, διὰ τοῦτο ἐκεῖνος μὲν ἐπῃνέθη, οὗτος δὲ ἐμέμφθη. Ἐπειδὴ γὰρ ἐκ τῆς φύσεως ἔσχε τὸ μὴ σκανδαλίζεσθαι, οὐκ ἔστιν ἐκεῖνον ἐπαινεῖν ὡς ἐκ προαιρέσεως τοῦτο κατορθώσαντα· ἐπειδὴ δὲ οὗτος ἐκ προαιρέσεως ἔσχε τὸ σκανδαλίζεσθαι, οὐκ ἔστιν οὐδὲ τοῦτον συγγνώμης ἀξιοῦν. Ἐπεὶ καὶ ἐκεῖνος ἐκ προαιρέσεως ἔσχε τὸ μὴ σκανδαλίζεσθαι, ἐπῃνέθη· καὶ οὗτος ἐκ προαιρέσεως ἔσχε τὸ σκανδαλίζεσθαι,

πατὴρ, ταῦτά ἐστι τὰ μαρτυρούντα περὶ ἐμοῦ. ὅρα γοῦν πῶς τὸν ὑπεργίσεως ἰῶ. ὅπερ γὰρ μαρὸν ἐνέβαλε τοῦτο ἔπαθεν, ἀθρόως τὸ πῦρ τοῦτο τοὺς ὕλους ἥρπασε. ⓦ γὰρ τοιοῦτόν τινα μηδὲ προσέχοντες τοῖς λεγομένοις, ὕστερον λέγουσι, πόθεν ἔσται ὁ Ἰωάννης, ἀληθῆ ὄντα. " ἄλλως δ', εἰ καὶ ψευδῆ τοῦτα ἔλεγε, ἔδοξεν ἂν ὡς κατοῦδάς τινος ἀνθρωπίνης λέγεσθαι τὰ λεγόμενα, ἐκ τοῦ ψιάς " ἐστὶ " μεστὸν τὸ κήρυγμα.

χ. ἢ φησὶ τάττει ὁ

Καὶ ἤκουσαν ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ ⓐ δύο, ἐκ ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ.

χ. ἰῶ

χ. μὴ πάρεμβλημα λατίνῳ

Καίτοιγε ἦν ἕτερος ὅσος αὐτῷ μαθηταί, ἀλλ' οὐκ οἶδα οὐ μόνον οὐκ ἠκολούθησαν, ἀλλὰ ἢ ζηλοτύπως πρὸς αὐτὸ διετέθησαν. Ραββεὶ γάρ, φησὶν, ὃς ἰῶ μετ' οὐ πέρα τοῦ Ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος βαπτίζει, ἢ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν. ἐκ πάλιν " φαίνονται ἐγκαλοῦντες. Διὰ τί ἡμεῖς νηστεύομεν, ἢ ⓐ μαθηταί σου οὐ νηστεύουσιν; ἀλλ' ⓐ ἦν ἄλλων βελτίους οὐδὲν τοιοῦτον ἔπαθον, ἀλλ' ὁμοῦ τε ἤκουσαν ἢ ἠκολούθησαν. ἠκολούθησαν γὰρ οὐχ ὡς τοῦ διδασκάλου καταφρονήσαντες, ἀλλ' ὡς αὐτοῦ μᾶλλον πειθόμενοι, ἢ δεῖγμα μέγιστον τοῦ κρίσει λογισμοῦ ὀρθῆ τοῦτο ποιῆσαι δύνασθαι. οὐδὲ γὰρ ὁ Ἰωάννης αὐτοὺς ἐπέπεισεν, ὅπερ ὑπόπτου ἰῶ, ἀλλ' ὅπως μόνον ὁ μέλλων, ὅτι βαπτίσει οὐ πνεύματι ἁγίῳ [ἢ πυρὶ,] ἠκολούθησαν αὐτῷ. ἢ τοίνυν ἀπέτυχον τοῦ διδασκάλου, ἀλλ' ἐβουλήθησαν μᾶλλον τί πλέον φέρει τοῦ Ἰωάννου. ἢ ὅρα τὴν ἀπουδὴν μετ' αἰδοῦς γινομένην. οὐδὲ γὰρ αὐθάδως προσελθόντες ἐπηρώτησαν ⓦ Ἰησοῦν ἀναγκαίων καὶ μεγίστων πραγμάτων, " οὐδὲ δημοσίᾳ πρόσωπον ἀπλήστων ἁπλῶς, ἢ ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' ἰδίᾳ διαλεχθῆναι αὐτῷ ἐπουδάζουσι. ἤδεισαν γὰρ οὐ ταπεινοφροσύνης, ἀλλ' ἀληθείας ὄντα τὸν διδασκάλου τὰ ῥήματα.

Matθ. θ. ιδ.

χ. ἃ

40 Ἦν Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων καὶ ἀκολουθησάντων αὐτῷ. Τίνος ἕνεκεν ἢ ὁ τοῦ ἑτέρου οὐκ ἐμνημόνευσεν ὀνόματος τινὸς φασι διὰ τοῦτο αὐτὸ τοῦτο ⓦ γράφοντα ⓦ ἠκολουθηκότα· ἴσως γὰρ οὐχ ὕπνος, ἀλλ' ὀλιγοψυχία οὐχὶ τῶν ὀπαδούντων ἰῶ. τοῦτο οὖν πλέον τῶν αἰαγκαίων λέγειν ἐγχειρῶ. τί γὰρ ὄφελος ἐκ τοῦ μαθεῖν ἑκάστου τίνα προσηγορίαν; ἐπεὶ οὐδὲ τῶν ἑβδομήκοντα δύο λέγεται τὰ ὀνόματα. τοῦτο ἢ Παῦλος ἐποίησε· Συνεπέμψαμεν γὰρ, φησὶ, ⓦ ἀδελφὸν σὺν πολλοῖς πολλάκις σπουδαῖον ὄντα, ἢ ὁ ἔπαινος σὺν τῷ εὐαγγελίῳ. τοῦ ἕνὸς Ἀνδρέου μεμνηται ἢ δι' ἑτέραν αἰτίαν. ποίαν δὴ ταύτην; ἵνα, ὅταν ἀκούσῃς ὅτι Σίμων ἀκούσας μετ' αὐτοῦ, δοῦτε ὀπίσω μου, ἢ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων, ἢ διαπορῆσαι πρὸς τὸν παράδοξον ταύτην ὑποσχεσιν, μάθῃς ὅτι ταῖς ἀρχαῖς τῆς πίστεως ὁ ἀδελφὸς ἦν " προκατεβάλλετο.

β. Κορ. η. ιη.

χ. ἢ φησὶ Παῦλος ἰῶν ἰδίων.

38 Στραφεὶς ἢ ὁ Ἰησοῦς ἢ ἰδὼν αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας, λέγει αὐτοῖς, τί ζητεῖτε;

χ. σημειοῦται ὁ Χριστὸς ἰῶ.

Εὐτεῦθεν παιδευόμεθα, ὅτι ἡ φθάνει τὰς βουλήσεις ἡμῶν ὁ Θεὸς τὴν δωρεᾶς, ἀλλ' ὅταν ἡμεῖς ἀρξώμεθα, ὅταν ὁ θέλειν προθώμεθα, τότε ἢ αὐτὸς πολλὰς δίδωσιν ἡμῖν τῆς σωτηρίας τὰς ἀφορμάς. τί ζητεῖτε; τί ἔτι; ὁ εἰδὼς τὴν καρδίαν τὸν ἀνθρώπων, ὁ τοῖς λογισμοῖς ἡμῶν ἐμβατεύων, οὗτος ἐρωτᾷ; διὰ τί γὰρ ἵνα μάθῃ (πῶς γάρ;) ἀλλ' ἵνα δείξῃ τὴν ἐρωτήσεως μᾶλλον αὐτοὺς οἰκειώσηται, καὶ πλείονος μεταδῷ τὴν παῤῥησίας, καὶ δείξῃ τὴν ἀκροάσεως ὄντας ἀξίους. εἰκὸς γὰρ ἰῶ ἐρυθριᾶν ἢ δεδοικέναι, ἅτε ἀγνῶτας ὄντας, ἢ τοιαῦτα περὶ αὐτοῦ τοῦ διδασκάλου μαρτυρούντος ἀκηκοότας. ταῦτ' οὖν ἅπαντα λύων, τὸν αἰδῶ, ⓦ φόβον, ἐρωτᾷ, ἢ οὐκ εἴασε σιγῇ μέχρι τῆς οἰκίας ἐλθεῖν· καίτοι ὁ αὐτὸς ἀνέμενετο, ἢ εἰ μὴ ἠρώτησε. παρέμειναν γὰρ ἂν ἀκολουθοῦντες αὐτῷ, ἢ κατὰ πόδας βαδίζοντες ἐπέστησαν τῇ οἰκίᾳ. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐρωτᾷ; τοῦτο ὅπερ ἔφην κατασκευάζων, κατατρέφων τὰ αὐτῶν ⓦ λογισμοὺ ἐρυθριῶντα ἔτι ἢ ἀγανακτοῦντα, ἢ πτέρναν θαῤῥοῦν. ἢ δίψα τῆς ἀκολουθήσεως ἦ μόνον ⓦ πόθον, δηλαδὴ καὶ δίψα τῆς ἐρωτήσεως ἐφάνερωσαν. οὐδὲν γὰρ οὐδέπω μαθόντες πρὸς αὐτὸ, οὐδὲ ἀκούσαντες, διδάσκαλον αὐτὸν καλοῦσι, εἰς οὐδὲν μαθητὰς εἰσωθούμενοι ἑαυτούς, ἢ τὸν αἰτίαν

διηκριῶντες

δειχνύντες δι' ὧν ἠκολούθουν, ὡς τι τῶν χρησίμων ἀκουσόμενοι. θέα δέ μοι καὶ τὴν ζώνεσιν. Οὐκ εἶπεν, δίδαξον ἡμᾶς περὶ δογμάτων, ἢ τίνος ἑτέρου τῶν ἀναγκαίων· ἀλλὰ τί;

Ποῦ μένεις; Μετὰ γὰρ ἡσυχίας, ὅπερ ἔμπροσθεν ἔφην, ἐβούλετο εἰπεῖν αὐτοῖς καὶ ἀκοῦσαί τι παρ' αὐτῶν, καὶ μαθεῖν ἤθελεν. διὸ περ οὐδὲ ἀνεβάλοντο, οὐδὲ εἶπον, ἔξομεν πάντως αὔριον, καὶ ἀκουσόμεθα λαλουμένου σε δημοσίᾳ· ἀλλὰ τὸν πολλὸν καιρὸν ἐν εἶχον πρὸς τὴν ἀκρόασιν ἐπιδείκνυνται, ᾧ μηδὲ ὑπὸ τῆς ὥρας ἀποτειχίζωνται. ἐπεὶ γὰρ ἔτυχε λοιπὸν πρὸς δυσμὰς ὁ ἥλιος ὤν (ὥρα γὰρ ἦν ὡς δεκάτη, φησί) καὶ δῆλα τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς οὐ λέγει τὰ σημεῖα τῆς οἰκίας, οὐδὲ τὸν τόπον, ἀλλ' ὅπισθεν πάντα πλέον αὐτοῖς πρὸς τὸν ἀκολουθῆσαι, δείκνυς ὅτι αὐτοῖς ἀπεδέξατο. καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ αὐτὸς τοιοῦτόν τι εἶπεν· ἄκαιρόν ἐστιν εἰς οἰκίαν νῦν ὑμᾶς εἰσελθεῖν, ἀκούσεσθε αὖριον, εἴ τι βούλεσθε, διαχωρήσατε οἴκαδε" νῦν· ἀλλ' ὡς πρὸς φίλους καὶ πολὺν αὐτῷ συνεζηκότας χρόνον, ὅπου δέκα λέγεται. πῶς οὖν ἀλλαχοῦ φησιν, Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ· Luc. 9. 58.

39 Ἐνταῦθα λέγει, ἔρχεσθε, καὶ ἴδετε ποῦ μένω; Ὅτι τοι, οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ, δηλωτικόν ἐστι τοῦ μηδὲν ἴδιον καταγώγιον κεκτῆσθαι, ἀλλ' ὅτι οὐ οἰκίᾳ ἐνέμενε. ἐπεὶ γὰρ καὶ ἡ παῤῥησία τοῦτο βούλεται. ὅτι μὲν οὖν πρὸς αὐτὸν ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην, εἶπεν ὁ εὐαγγελιστής· τίνος δὲ ἕνεκεν, οὐκέτι προσέθηκεν, ὡς δῆλον τῆς αἰτίας οὔσης. οὐδὲ γὰρ ἑτέρου τινὸς ἕνεκεν ἦν τὸ αὐτῷ ἠκολουθῆσαι, ἢ ὅτι ὁ Χριστὸς αὐτοῖς ἐπιτασάσατο, μὴ ἢ διὰ τὴν διδασκαλίαν· ἧς οὕτω δαψιλῶς καὶ προθύμως ἀπήλαυσαν καὶ ὅλην νύκτα μίαν, ὡς εὐθέως θαυμάσεσι καὶ ἐφ' ἑτέροις" θήσειν ἐλθεῖν.

Οὐκοῦν ἡμεῖς ὀφείλομεν διδασκόμενοι πάντα πρᾶγματα τίθεσθαι τῆς θείας ἀκροάσεως, καὶ μηδένα καιρὸν ἀκαιρον εἶναι νομίζειν, ἀλλὰ, κἂν εἰς οἰκίαν ἀλλοτρίαν ἀπελθεῖν δέῃ, κἂν γνώριμον ἀνδράσι γεγενῆσθαι μεγάλοις ἀγνῶτα ὄντα, καὶ ἀνοικείας τῆς ἡμέρας, καὶ οἱονδήποτε καιρῷ, μηδέποτε ταύτης ἀμελεῖν τῆς ἐμπορείας. Ἐφη μὲν" οὖν καὶ λουτρὰ καὶ δεῖπνα καὶ τὰ ἄλλα τὰ βιωτικά, καιρὸν ἔχειν τὸν ὡρισμένον· διδασκαλία δὲ καὶ φιλοσοφίας τῆς ἄνω, μηδεμίαν ἀφωρισμένην ὥραν ἔχειν, ἀλλ' ἅπασι τοῖς ἐγχωροῦσιν ὁ καιρός. Εὐκαίρως γάρ, φησίν, ἀκαίρως ἔλεγξον, ἐπίτίμησον, παράκλεσον." καὶ ὁ προφήτης δέ φησιν, Ὅτι σὺν τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετήσει ἡμέρας καὶ νυκτός· καὶ τοῖς Ἰουδαίοις δὲ ὁ Μωϋσῆς παρήγγειλε τοῦτο ποιεῖν ἐκέλευε. τὰ μὲν γὰρ βιωτικὰ, βαλανεῖα λέγω καὶ δεῖπνα," εἰ δὲ ἀναγκαῖα, ὅμως σπανίως γινόμενα, τὸ σῶμα ἀζήτητον ἐργάζεται· ἡ δὲ τῆς ψυχῆς διδασκαλία, ὅσῳπερ ἂν ἐπίτείνῃ), τοσούτῳ τὸν δεχόμενον ἰσχυροτέρον ποιεῖ ψυχήν. νῦν δὲ λήξεις μὲν καὶ φλυαρίαις ἀνοήτοις πολλὰ καιρὸν ἀφορίζομεν, καὶ τὸν μὲν ἕως δὲ τὸν δείλινον καὶ μεσημβρίαν καὶ ἑσπέραν δὲ αὐτὸν ζωοτροφοῦμεν ἐκεῖ, καὶ τόπους εἰς τοῦτο ἀπατάξαμεν· τῶν δὲ θείων δογμάτων ἅπαξ ἢ δὶς τῆς ἑβδομάδος ἀκούοντες, ναυτιῶμεν, δύσκρασις γινόμεθα. τί οὖν τὸ αἴτιον; κακῶς διακείμεθα πρὸς τὴν ψυχήν, τὸ ἐπιθυμητικὸν αὐτῆς τὸ περὶ ταῦτα καὶ ὀρεκτικὸν ἐξελύσαμεν ἅπαν. διὰ τοῦτο οὐκ ἐρρώσθαι πρὸς τὴν τῆς πνευματικῆς ἐφῆς ὄρεξιν. μέγα δὲ καὶ τοῦτο μὴ τῶν ἄλλων ἀῤῥωστίας τεκμήριον, τὸ μὴ πεινῆν μηδὲ διψῆν, ἀλλὰ δυσαρέστως πρὸς ἀμφότερα ἔχειν. Εἰ δὲ ὅτι σωμάτων τοῦτο συμβαῖνον, νοσήματος χαλεποῦ τεκμήριον, καὶ ἀῤῥωστίας ποιητικόν, πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῆς ψυχῆς. πῶς οὖν αὐτὸν διαπεπωκυῖαν καὶ ἐκλελυμένην δυνάῤῥωσαν δυνησόμεθα; τί ποιοῦντες, φησί, καὶ τί λέγοντες; ἀπόμενοι τῶν λόγων τῶν θείων, προφητικῶν, ἀποστολικῶν, εὐαγγελικῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. τότε γὰρ εἰσόμεθα ὅτι πολλῷ βέλτιον ταῦτα σπείδαι, ἢ τὰς ἀκαθάρτους ἐφάς. ὅπου γὰρ καὶ τὰς ἀναγκαίας φλυαρίας ἐκ ζωόδους καλεῖ. Τί γὰρ ἄμεινον, εἰπέ μοι, τῶν

χϛ τ̃ ἀγαθοῦ, ϖερὶ τ̃ ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ϖερὶ τ̃ ἐν τ̃ ὀ-
ρανοῖς, καὶ ϖερὶ τ̃ μϛ τὴν ἀποδημίαν; τί βέλτιον, ϖερὶ τ̀ κείτονος λαλῆν καὶ τ̃ τ̀
κείτονος ϖεφιμϛ, ἢ ταῦτα ἀλλότρια πολυϖραγμονῆν, ἢ ταῦτ' αὐτῷ ἀγαθὰ, ἢ ἡμῖν αὐξῆς
δραφέροντα δυάζητῆν; καὶ μὴ γὰ τ̀ κείτονος, οὐ πτώτας σά, καὶ ϑ̃ τ̃ οὐρανῶν, σά. ἀλλ' ἔτεσί,
φησι, ἅπαξ εἰπόντα ταῦτα πληρῶσαι ϑ̀ πᾶν. Τί ϑ̃ ϖερὶ ὧν δραλέγεσθε μάτην ἢ εἰ- 5
κῇ οὐκ ἐνοῆτε τ̀το, ἀλλὰ πτώτα ⓦ βίον εἰς τ̀το καταναλίσκοντες, τὴν ἐπάϑησιν τ̃
ϖερὶ τ̀των" ὅϑεν ϖοτε κατεδαπανήσατε; καὶ ὅτι ϖᾶν λέγω καὶ πολλῷ τ̀των φορτικώτερα. χ. ὅτι ϖᾶν καὶ
ⓐ μὴ γὰ ἐπιδεέστεροι ταῦτα ϖρὸς ἀλλήλους δραλέγονται· ⓐ ϑ̃ ῥᾳθυμότεροι καὶ μᾶλλον
ἠμεληκότες, μίμους καὶ ὀρχηστὰς καὶ ἰωλοῖχους ἐν τοῖς αὐτῷ ϖερὶφέρουσι λόγοις, τὴν ἀκοὴν μο-
λυνόντες, τὴν ψυχὴν δραφθείροντες, τὴν φύσιν ἐκβαχχεύοντες τ̀τοις τοῖς δικηήμασιν, 10
ἅπαν κακίας εἶδος εἰς τὴν ἑαυτῷ δράνοιαν δρὰ ταύτης εἰσάγοντες τ̃ης δραλέξεως. ἅ-
μα γὰ ἐφθέγξατο ἡ γλῶττα τ̀ ὀρχουμένου τ̀ ὄνομα, καὶ ϑ̀θέως ἀνετύπωσεν ἡ ψυχὴ τὴν
ὄψιν, τὴν κόμην, τὴν ἐσθῆτα τὴν ἀπαλὴν, αὐτὸν ἐκεῖνον τ̀των μαλακώτερον ὄντα. ἔπει-
τεῖς πάλιν ἐπέρωθεν ἀνερρίπισε τὴν φλόγα, γυναῖκα πόρνην εἰς τὴν δραλέξιν εἰσαγα-
γών, καὶ εἶτα τὰ ῥήματα, τὰ σχήματα, τ̃ ὀμμάτων καὶ δραφροφᾶς, τ̃ης ὄψεως τ̀ ὑγρὸν, 15
τ̃ τειχῶν καὶ ϖεβολώσεις, τ̃ ϖρόϑυρων τὰ ὀπτασίμματα, καὶ ϖαντεχναφάς. ἆρα οὐκ ἐ-
πάϑετέ τι ἐμοῦ τ̀το διηγουμένου; ἀλλὰ μὴ αἰσχυνϑῆτε, μηδὲ ἐρυθριάσητε. ἡ γὰ τ̃ης
φύσεως ἀνάγκη τ̀το ἀπαιτῆ, καὶ ὅταν δραλίσκηται τὴν ψυχὴν, ὡς ἀῦ ἡ τ̃ ἀπαγγελλομένων
δυνάμεις ἔχῃ. Εἰ ϑ̃ ἐμοῦ φθεγγομένου, εἰ ϑ̃ ἐν ἐκκλησίᾳ ἑστῶτες, εἰ ϑ̃ ἐκείνων ἀπέχον-
τες, ἐπάϑετέ τι ϖρὸς τὴν ἀκρόασιν, ἐνόησον ϖῶς εἰκὸς δραχεῖᾶ τ̀ν ἐν αὐτῷ ϑ̃ ϑεάτῃ 20
καϑημένους, τ̀ν ἀδεῖαν ϖολλὴν ἔχοντας, τ̀ν ἐκτὸς τ̃ σεμνοῦ τούτου καὶ φελλοῦ ζωνεδρίου,
τ̀ν μϛ ϖολλῆς δυαχωρίας καὶ ὁρῶντας ἐκφανῶς καὶ ἀκούοντας. καὶ τί δήϖοτε, ἴσως ἂῦ εἴϖοι
τις τ̃ ϖεφοιτώντων, εἰ τ̃ης φύσεως ἡ δυάγκη τὴν ψυχὴν οὕτω δραπάϑησιν, ἐκείνῳ
ἄφεις, ἡμῖν ἐγκαλῆς; ὅτι τ̀ μὴ ἀκούοντα τοιαῦτα μαλάττεσθαι, τ̃ης φύσεως ἔργον· τ̀ ϑ̃ χ. ἐγκαλεῖς
τοιαῦτα ἀκούειν, οὐκέτι φύσεως, ἀλλὰ τ̃ης ϖροαιρέσεως ἁμάρτημα. ἐπεὶ καὶ ⓦ ὁμιλοῦντα 25
πυρὶ δραφθείρεσθαι δεῖ, καὶ τ̀το ἡ τ̃ης φύσεως ἀδυνάτου βούλεται· ἀλλ' οὐκέτι καὶ ϖρὸς τὸ
πῦρ ἡμᾶς καὶ τὴν ἐκεῖϑεν ἄγαν δραφθορὰν ἡ φύσις. τ̀το γὰ τ̃ης κϛ ϖροαίρεσιν μόνης ἂῦ
εἴη δραφροφῆς. τ̀το οὖν ἀνελεῖν ἀξιῶ καὶ διορθῶσαι, ὥστε μὴ ἐκόντας ἑαυτ̀ς καταχρημα-
τίζειν, μηδὲ ϖρὸς ταῖς βάσανοις τ̃ης κακίας ὠθεῖν, μηδὲ ἀῦλωμάτως ϖρέχειν ὅπου τὴν ϖυ- 30
ρᾶν, ἵνα μὴ καὶ τ̃ ϖαρ' δραβόλου καταισχυνασμένῃ φλογὶ καταφήσωμεν τὴν ϑυμώδη ἑ-
αυτ̀ς. γένοιτο ϑ̃ ϖάντας ἡμᾶς καὶ τούτης, καὶ εἰς ἐκεῖνα ἀπαλλαγῆναι, ϖρὸς ἃ ἐκ̀ τ̃ Ἀβραὰμ
χωρῆσαι ἐκ̀ κόλπους, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τ̃ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' τ̃ καὶ μϑ' τ̃
ϖατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τ̃ ἁγίῳ ϖνεύματι, εἰς τ̀ς αἰῶνας τ̃ αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ιϑ. 41 ΕΥΡΙΣΚΕΙ ΟΥΤΟΣ ΠΡΩΤΟΣ ΤΟΝ ΑΔΕΛ- 31
φὸν ⓦ ἴδιον Σίμωνα, καὶ λέγει αὐτῷ· εὑρήκαμεν τὸν Μεσσίαν, ὅ ἐστι μεθερ-
μηνευόμενον Χριστός· 42 καὶ ἤγαγεν αὐτὸν ϖρὸς τὸν Ἰησοῦν.

Ὁ Θεὸς ϖρὸς τὴν ἀρχὴν ϖοιήσας τὸν ἄνϑρωπον, οὐκ ἀφῆκεν ἐ[ν] μό-
νον, ἀλλ' ἔδωκεν αὐτῷ βοηθὸν τὴν γυναῖκα, καὶ ζωοποιεῖν ἐποίησεν, εἰ- 40
δὼς ἀπὸ τ̃ης συσκηνίας ταύτης πολὺ τ̀ κέρδος ἐσόμενον. Τί γὰ, εἰ μὴ
ϖρὸς τ̀ δέον ἐχρήσατο τ̃ ϑυγατρὸς ταύτης ἡ γυνή; ἀλλ' ὅμως εἰ τ̃
ϖαράματος αὐτ̃ τὴν φύσιν ἴδις καταμάθοι, πολλὴν ἀπὸ τ̃ ζωοποι-
ήσεως ταύτης ὀφείλεται τὴν ὠφέλειαν ὅπου τ̃ νοῦν ἐχόντων γινομένων.

οὐκ

οὐκ ὅτι γυναικὸς ἦ μόνον ἡ ἀνδρός, ἀλλὰ καὶ ἀδελφοὶ τοῦτο ποιοῦσι, καὶ αὐλοὶ τῆς ἐργασίας ἀπολαύσονται. διὸ καὶ ὁ προφήτης ἔλεγε· Τί καλόν, ἢ τί τερπνόν, ἀλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ψϙ. ρλβ. α.
ἀδελφοὺς ὅτι τὸ αὐτό; καὶ ὁ Παῦλος πρήνει μὴ ἐγκαταλιπεῖν τινὰ ὀπισωναγωγὸν τινὰ ἑαυτῷ. καὶ γὰρ τοῦτό ἐστιν, ᾧ τῶν θείων διεσπάσμεθα· διὰ τοῦτο καὶ πόλεις ἐδειμάμεθα καὶ ἀγορὰς
5 καὶ οἰκίας, ἵνα ὁμοῦ καὶ μετ' ἀλλήλων ὦμεν, ἃ χῖ τινὰ οἴκησιν μόνοι, ἀλλὰ καὶ χῖ Ⓦ τῆς ἀγάπης ζωόδεσμον. ὅπερ γὰρ σάδεκτὸς ἡμῖν ἡ φύσις πρὸς τὸ πεποιηκὸς ἐγήμετο, καὶ οὐκ αὐταρκὴς ὄντι ἑαυτῷ, συμφερόντως ᾠκονόμησεν ὁ Θεὸς τινὰ σύντευξιν ἔνδειαν λοιπὸν ἐκ τῆς χῖ τινὰ ζωόδον πρὸς ἀλλήλων γινομένης ὠφελείας διαρρωσθῆναι.* ὥστε ὃ λέγω ἑτέρῳ πρὸς
ἑτέρου πληροῦσθαι, καὶ τινὰ σύνδεσμον ἡμᾶς εἶναι οὕτως αὐτάρκη, καθάπερ οἶμαι καὶ ἁπλοῦν γε-
10 νομένην τῇ διδασκαλίᾳ μέχρι πολλοῦ τινὰ ἀθανασίαν διατηρῆσαι. καὶ ἵνα μὲ μακρότερος ἐπεξελθεῖν τούτῳ τῷ λόγῳ, δείκνυσιν ὅσα ἀπὸ τῆς πρὸς ἀλλήλους ζωόδου τῆς γησίας καὶ εἰλικρινοῦς καὶ χέρδη τοῖς ζωερχομένοις γίνεται· ἀλλ' ἕτερον ὄντα κατεπεῖγον νῦν, οὗ δὴ καὶ ἕνεκεν ἡμῖν ταῦτα εἴρηται. ὁ γὰρ Ἀνδρέας μείνας πρὸς τῷ Ἰησοῦ, καὶ μαθὼν ἅπερ ἐμαθεν, ἃ κατέλαβε πρὸς ἑαυτὸν Ⓦ ἐποίησεν, ἀλλ' ἐπείγει καὶ πρέχει ταχέως πρὸς Ⓦ ἀδελ-
15 φόν, μεταδώσων αὐτῷ τῶν ἀγαθῶν, ὧν ἦλήφει. τίνος δὲ ἕνεκεν οὐκ εἶπεν ὁ Ἰωάννης, τίνα ἐστὶν ἃ διελέχθη πρὸς αὐλοὺς ὁ Χριστός; "πόθεν γὰρ καὶ δῆλόν ἐστιν ὅτι περὶ τούτων ἔμειναν πρὸς αὐτῷ; ἀπεδείχθη μὲ ἡμῖν τοῦτο καὶ πρόφιλον. ἔξεστι δὲ καὶ τῶν τὴν μέσον διαγνωσθέντων μαθεῖν." ὁρᾶ γὰρ τί φησιν οὗτος πρὸς τὸν ἀδελφόν; βούλεσθε τὸν Μεσσίαν, ὃς ἑρμηνεύεται Χριστός. εἶδες
πῶς, ὅσα ἐν βραχεῖ ἔμαθεν, ἔδειξε καὶ τὸν διδάσκαλον "σοφίαν πείσαντος αὐλοὺς, καὶ τὸν αὐτῷ
20 προθυμίαν αὖθις καὶ ἐξ ἀρχῆς ταῦτα μεμνῆσθαι. τοῦτο γὰρ τὸ ῥῆμα, βούλεσθε, ψυχῆς ἐστιν ὠδινούσης τινὰ προθυμίαν αὐτῷ, καὶ προσδοκώσης τινὰ ἄφιξιν δῦναι, καὶ πρὸ ἐλαχίστου γεγονυίας μὴ ὁ "συμβιῶναι ὁ προσδοκώμενον, ἐπειγομένης ἑτέρας μεταδοῦναι τῶν εὐαγγελίων. τοῦτο ἀδελφικῆς εὐνοίας, τοῦτο φιλίας συγγενικῆς, τοῦτο εἰλικρινοῦς διαθέσεως, ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἀσπάζειν χρὴ ἀλλήλους. ἄκουσον δὴ καὶ τούτου μὴ τὸ
25 ἀρχῆθεν προφήτης λέγοντος. οὐ γὰρ εἶπε Μεσσίαν, ἀλλὰ τὸν Μεσσίαν· ὥστε ἕνα τινὰ Χριστὸν προσδόκων, οὐδὲν κοινὸν πρὸς τοὺς ἄλλους ἔχοντα. θέα δέ μοι * καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς τὴν εὐπειθῆ καὶ εὐλύσιον τοῦ Πέτρου διάνοιαν. εὐθέως γὰρ ἐπέδραμε μηδὲν μηνήσας. ἤγαγε γὰρ αὐτόν, φησι, πρὸς τὸν Ἰησοῦν. ἀλλὰ μηδεὶς εὐκολίαν αὐτοῦ καταγινωσκέτω, εἰ μὴ πολλὰ ζητήσας οὕτω τὸν λόγον ἐδέξατο. εἰκὸς γὰρ καὶ τὸν ἀδελφὸν ἀκριβέστερον εἰρηκέναι
30 αὐτῷ ταῦτα, καὶ διὰ μακρῶν, ἀλλ' Ⓓ εὐαγγελιστὰ πάντα χοῦ πολλὰ ἐπιτέμνουσι βραχυλογίας ἐπιμηθόμενοι. ἄλλως δέ, οὐδὲ εἰρηται ὅτι ἐπίστευσεν ἁπλῶς, ἀλλ' ὅτι ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, ἐκείνῳ λοιπὸν πρόδοσιν, ὥστε ὃ πάντα πρὸς ἐκείνου μαθεῖν· καὶ γὰρ καὶ ὁ ἕτερος μαθητὴς ζωὸν καὶ ζωεβάλλετο πρὸς ταῦτα. εἰ" γὰρ ὁ βαπτιστὴς Ἰωάννης εἶπεν, ὅτι ἀμνός ἐστι, καὶ ὅτι ἐν πνεύματι βαπτίζει, τινὰ σαφέστερον παρὰ τούτου διδασκαλί-
35 αν ἐπέτρεψε πρὸς ἐκείνου μαθεῖν· πολλῷ μᾶλλον Ἀνδρέας δὴ τοῦτο ἐποίησεν, αὐτὸς μὲ οὐκ ἠξιωμένος πρὸς τινὰ διήγησιν παρ' ὀξαρκοῦν, εἰς ἣν αὐτὸν τὸ φωτὸς ἕλκων τὸν πηγὸν μὴ τοσαύτης ἀσυνδέτου καὶ χαρᾶς, ὡς μηδὲ ὃ τυχὸν ἀναβαλέσθαι δὲ μηνῆσαι ἐκεῖνον.

Καὶ ἐμβλέψας αὐτῷ, φησιν, ὁ Ἰησοῦς, λέγει· σὺ εἶ Σίμων ὁ υἱὸς Ἰωνᾶ· σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς, ὃ ἑρμηνεύεται Πέτρος. Ἄρχεται λοιπὸν ἐνταῦθα ἀποκαλύπτειν καὶ τὸ θεότη-
40 τος, δὲ καὶ μικρὸν αὐτὸν διανοίγειν ἀπὸ τῶν ῥημάτων. οὕτω καὶ ὅτι τοῦ Ναθαναὴλ ἐπαίνησε, καὶ ὅτι τῆς γυναικὸς τῆς Σαμαρείτιδος. τῶν γὰρ σημείων οὐκ ἔττον αἱ προφητεῖαι προσάγονται, καὶ ὃ ἀκόμπαστον ἔχουσι. καὶ μὲ γὰρ δαίμονα καὶ ἐβαλληθεῖν πρὸς τοῖς δυσὶ τοῖς (Ἐν Βεελζεβοὺλ γὰρ, φησι, ἐκβάλλει καὶ δαιμόνια) πρὸς ὃ Ματθ. ιϛ. κδ.
τῆς προφητείας οὐδὲν τοιοῦτον ἐλέχθη ποτὲ, ὅτι μὲ οἷον τὸν Σίμωνος καὶ τὸν Ναθαναὴλ τυ-

τω

τῷ τῆς διδασκαλίας τῷ ζήτῳ κέχρηται, ὅτι ὁ Ἀνδρέου καὶ Φιλίππου τοῦτο οὐκ ἐποίησεν. τί δήποτε; ὅτι σκῆνοι μὲν εἶχον τὴν μαρτυρίαν Ἰωάννου, ὁ μικρὸν ὕστερον διδασκαλῶν· ὁ δὲ Φίλιππος οὐδὲν πρότερον ὁρῶν, ἀξιόπιστον τεκμήριον ἐλάμβανε πίστεως. σὺ εἶ Σίμων ὁ υἱὸς Ἰωνᾶ. ἀπὸ τῶν παρόντων καὶ ὧν μέλλει πιστοῦται. ὁ γὰρ Χριστὸς εἰπών, δῆλον ὅτι καὶ ὧν μέλλει προῄδει. καὶ μετ' ἐγκωμίου ἡ προσῤῥησις. τοῦτο δὲ οὐχ ὁλοκλήρου ἦν, ἀλλὰ τοῦ μέλλοντος προσλέγοντος· καὶ δῆλον ἐκ τοῦ. ἄκουσον γοῦν ὅτι τῆς Σαμαρείτιδος, πῶς μετὰ σφοδρᾶς ἐλέγχων ποιεῖ τὴν προῤῥησιν· πέντε γάρ, φησιν, ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις οὐκ ἔστι σου ἀνήρ. οὕτω καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ πολλαχοῦ τοιαύτας πίστεις λόγων, τοὺς τὴν τῶν εἰδώλων δόξαν ἰσάμενος· ἀπατηθεὶς γὰρ ὑμᾶς, τί μέλλει ἐφ' ὑμᾶς ἔρχεσθαι· καὶ πάλιν, ἀπῆλθε, καὶ ἔσωσα, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ὑμῖν ἀλλότριος· καὶ δι' ὅλης τοῦτο τῆς προφητείας εἰς μέσον ἄγει. οὗτος γὰρ μάλιστα ἔργον Θεοῦ, ὅπερ οὐδὲ μιμήσασθαι δύναιντ' ἂν οἱ δαίμονες, κἂν σφόδρα φιλονεικῶσιν. ὅτι μὲν γὰρ τῶν ἀμυδρῶν καὶ φαντασία γένοιτ' ἄν· ὃ δὲ τὰ μέλλοντα προειπεῖν μετ' ἀκριβείας, τῆς ἀνεφίκτου φύσεως ἐκείνης μόνης ἐστίν. εἰ δέ που καὶ δαίμονες τοῦτο πεποιήκασιν, ἀλλ' ἀπατῶντες οὐδὲν ὠφέλησαν αὐτῶν πάντα χοῦ καὶ ματαία. ὁ δὲ Πέτρος οὐδὲν τοιοῦτον ἀποκρίνεται. οὐδέπω γὰρ οὐδὲν ἦδει σαφῶς, ἀλλὰ πίστει ἐμαθήτευεν. ὅρα δὲ οὐδὲ ὁλόκληρον τὴν προῤῥησιν κειμένην. οὐ γὰρ εἶπεν, ἐγώ σε μετονομάσω Πέτρον, καὶ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν ὅτι τῇ πέτρᾳ ταύτῃ, δηλαδή, σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς. ἐκεῖνο γὰρ αὐθεντίας ἦν καὶ ἐξουσίας μείζονος· ὁ δὲ Χριστὸς οὐκ ὑπὲρ ἀρχῆς καὶ τῆς ἐξουσίας ἔτι δείκνυται πάντα, ἀλλὰ πίστεως καταπεινοτέρας φείλεται. ὅτε γοῦν ἔδωκε τῆς αὐτοῦ γενότητος ἀπόδειξιν, λοιπὸν αὐθεντικώτερον αὐτὸ τί φησι, λέγων· "μακάριος εἶ Σίμων, ὅτι ὁ πατήρ μου ἀπεκάλυψέ σοι· καὶ πάλιν, κἀγώ σοι λέγω, σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ὅτι τῇ πέτρᾳ ταύτῃ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν. τοῦτον μὲν οὖν ὕστερον ὠνόμασε, τότε δὲ Ἰακώβου, υἱοὺς βροντῆς. τίνος οὖν ἕνεκεν τοῦτο ποιεῖ; δείκνυσιν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ καὶ τὴν παλαιὰν δεδωκώς, αὐτὸς ὁ καὶ ὀνόματα μεταῤῥυθμίζων, ὁ καὶ Ἀβραμ Ἀβραὰμ καλέσας, καὶ τὴν Σάραν Σάῤῥαν, καὶ τὸν Ἰακὼβ Ἰσραήλ. πολλοῖς μὲν οὖν καὶ οὐκ ἤλυετῆς τὰ ὀνόματα ἔθηκεν, ὡς τὸν Ἰσαάκ, ὡς τὸν Σαμψών, ὡς τοῖς ἐν τῷ Ἡσαΐᾳ καὶ Ὡσηέ· τοῖς δὲ μὴ τὴν τῶν χρεῶν προσηγορίαν, ὡς τοῖς τε Ἑβραίοις, καὶ τῷ Ἰησοῦ τὸν Ναυή. ἔθος δὲ ἦν τοῖς παλαιοῖς ἀπὸ τῶν πραγμάτων καὶ ὀνόματα τίθεσθαι, ὅπερ καὶ Ἠλίας πεποίηκε. τοῦτο δὲ οὐκ ἁπλῶς ἦν, ἀλλ' ἵνα τὴν προσηγορίαν ἔχωσιν ὑπόμνημα τῆς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ, ἵνα μὴ μὴ διηνεκὴς τῆς ἀφ' ὧν ὀνομάζει προφητείας σκηπτὸν τοῖς ἀκούουσι. ὅτε δὲ καὶ Ἰωάννῃ δίδωσιν καλέσαι. οἷς μὲν γὰρ ἐλυμήνατο οὐκ ἀπὸ τῆς ἡλικίας ἢ ἀρετῆς διαλαμπεῖν, σκῆνος καὶ ὀνόματα ἐλάμβανον· τοῖς δὲ μὴ τοιοῦτα μέλλουσι δηλοῦν, μὴ τοιοῦτα καὶ ἡ προσηγορία ἐπῆκτο.

ΘΕΙΚΟΝ Ἀλλὰ τότε μὲν διάφορα ἕκαστος ἐλάμβανεν ὀνόματα, νῦν δὲ ἓν πάντες ἔχομεν ὃ πάντων μεῖζον σκῆνος, "χριστιανοὶ προσαγορευόμενοι, καὶ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ φίλοι, καὶ σῶμα. ἱκανὴ γὰρ αὕτη ἡ προσηγορία πασῶν μᾶλλον ἐκείνων ἡμᾶς διαναστῆσαι, καὶ ποιῆσαι" σφοδροτέρους πρὸς τὸν τῆς ἀρετῆς ἔρασιαν. μὴ τοίνυν αἰδέσιμα προσκτώμεθα τῆς νῦν τὸν προσηγορίαν ἡμῶν, "συνοπάσαντες τὸν ἐναντίον τῆς ἀξίας, οἱ τοῦ Χριστοῦ καλούμεθα. οὕτω Παῦλος γὰρ ἡμᾶς ὠνόμασεν. συνοπάσωμεν καὶ αἰδεσθῶμεν τῆς προσηγορίας τὸ μέγεθος. εἰ γὰρ στρατηγοῦ ὄνος ὑπισήμου, ἢ καὶ ἄλλως λαμπροῦ ὄνος εἶ λεγόμενος ὄνος, μέγα φρονῇς, καὶ τοῦ δεῖνος ἀκούων ἢ τοῦ δεῖνος, καὶ ἀξίωμα τὸ ὄνομα νομίζει μέγα, καὶ πάντα ποιεῖ, ὥστε μὴ ἀφ' ἧς οἰκείας ῥᾳθυμίας βλασφημίσθαι τῷ, ᾧ ὄνειδος ἐπώνυμος, προσκρίναθαι· ἡμᾶς δὲ στρατηγοῦ, οὐδὲ ἀρχόντος τινος τῆς ὑπὲρ γῆς, οὐδὲ ἀγγέλου, οὐδὲ ἀρχαγγέλου, οὐδὲ τῶν σεραφίμ, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ τῶν ὅλων βασιλέως καλούμενοι ἀπὸ τῆς προσηγορίας,

ηρείας, ὄχι ἡ τὴν ψυχὴν αὐτὴν περισπόμεθα, ὥστε μὴ ὑβρίσαι ⟨Ν⟩ ὑμᾶς τὰ; οὐκ ἴστε τὰ πάθη τὰ βασιλικὰ τὰ τῶν ἀποδημούντων καὶ λογοφόρων· τὰ περὶ ⟨Ν⟩ βασιλέα, πόσης ἀπολαύει ὑμῶν; ὅταν ἡμᾶς εἰδῶς αὐτὸν ἡγεῖσθαι καταξιωθέντας καὶ πολλῷ πλησιέστερον, καὶ τοσούτῳ ἐγγύτερον τῆς εἰρηνεύοντος, ὅσῳ δὲ σῶμα τῆς κεφαλῆς μᾶλλον τούτων πλησιόν ἐστι,
πόθεν περιστέλλομεν δι' ὧν ⟨Ν⟩ Χριστὸν μιμησόμεθα. τί οὖν φησιν ὁ Χριστός; Αἱ ἀλώπεκες Λουκ. θ. νη.
φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει
που τὴν κεφαλὴν κλίναι. τοῦτο μὲν οὖν ἂν ἀπαιτήσω παρ' ὑμῶν, φορτικὸν ἴσως καὶ ἐπαχθὲς εἶναι δόξει τοῖς πολλοῖς. διὰ τί μὲν ἀκρίβειαν τούτου ἀφίημι διὰ τί δὲ μετέρχομαι ἀνθρώπου,
ἄξιόν ἐστι μὴ παρασπλωθῆναι τοῖς ῥήμασιν, ἀλλ' ὥσπερ ἐγὼ τῆς ὑπερβολῆς ἀφίσταμαι τῆς
περὶ τὴν ἀρετὴν διὰ τὴν ἀνθρωπίνην τὴν τῶν πολλῶν, ὅταν καὶ ὑμᾶς τῆς περὶ τὸ κακὸν ἀπορρωγῆς, καὶ πολλῷ πλέον· οὐκ ἐγκαλῶ τοῖς οἰκίας ἔχουσι, καὶ ἀγροὺς, καὶ χρήματα, καὶ ὑποδήματα· ἀλλὰ μὴ ἀσφαλείας· ταῦτα κελεύεσθαι βούλομαι, καὶ μὴ τὰ περίττα. τί δέ ἐστι, μὴ τὰ περίττα; τὸ ἔχειν δισσοὺς χιτῶνας, καὶ μὴ δούλων, ὥστε κελεύειν αὐτοῖς, καὶ μὴ κελεύεσθαι ὑπ' αὐτῶν, ὥστε κολάζειν αὐθις, καὶ μὴ πολλάκις κολάζεσθαι. χρήματα δὲ τοῦτο εἴρηται, ἵνα αὐθις εἰς τὰς ἀναγκαίας χρώμεθα διακονίας, καὶ ἵνα φυλάττωμεν. τοῦτο γὰρ οἰκέτου, δεσπότου ἡ σκηνή· δούλου τὸ τηρεῖν, τὸ δὲ φαλίσκειν, κυρίου, καὶ πολλῷ ἔμφυτος τοῖς ἐξουσίαις. διὰ δὴ τοῦτο ἔλαβες, ἵνα αὐτὰ κατακόψῃς, ἀλλ' ἵνα αὐτὰ δείξῃς μένοντα. εἰ δὲ ἐβούλετο ὁ Θεὸς αὐτὰ φυλάττεσθαι, οὐκ ἂν αὐτὰ αὐθεμέρους ἔδωκεν, ἀλλ' εἴασεν ἂν ἐν τῇ γῇ κείμενα μόνον· ὅπου δὲ βούλεται αὐτὰ διαπονεῖσθαι, διὰ τοῦτο αὐτὰ ἡμῖν εἰς ἄσκησιν ἔχει,
ἵνα ἀλλήλοις μεταδῶμεν. ἂν δὲ πρὸς ἀσθενῆ κατέχωμεν, οὐκέτι δικαστὴν τὸν ἐσμὸν. ἂν δὲ βούλει αὐτὰ πλείω ποιῆσαι, καὶ διὰ τοῦτο κατέχεις, καὶ σπεῦδε αὖθις πάσῃ δρόμου μέθοδος, ὃ σκορπίσας καὶ πάντα χορὸν διεμέτρησεν. οὐδὲ γὰρ εἰς γῆν βάλλεται σπόρος διαπόντιος χωρὶς, οὐδὲ πλοῦτον δοῦναι δύναται χωρίς. τοῦτο καὶ ὁ ἐν τοῖς βιωτικοῖς γεγυμνωμένος ἴδοι τις ἄν. ὅπως ὁ ἔμπορος, ὅπως ὁ γεωργὸς, ὁ μὲν τὰ σπέρματα, ὁ δὲ τὰ χρήματα ἐκβάλλοντες· ὁ μὲν θαλάσσαν πλεῖ, ὥστε σκορπίσας τὰ ἑαυτοῦ· ὁ δὲ σπείρων τὸν ὁλόκληρον μοχθεῖ, τὰ σπέρματα καταβάλλων καὶ θερίσων. σκόρπισον δή, οὐδὲ εἷς σοι τούτων, ὁ καταπεπυθὼς πλοῦτον, οὐ ξύλα βοῶν καὶ ἀρόσιμα γῆν, οὐκ ἀνωμαλίαν ἀέρων μεμεμνῆσθαι, οὐ χαλάζης καταβολὴν φοβηθῆναι· οὐκ εἶναι χιόνα σκορπίζων οὐδὲ σκήπτρου· οὐδὲ ὁ πλοῦς σοι ὁ αὐτὸς εἶναι μόνον, τοῦ ῥίψαι τὰ ὄντα, τὰ δὲ λοιπὰ ἄπαντα ὁ γεωργὸς σαφῆ ποιῆσαι, ὅθεν φησὶν ὁ
Χριστὸς, Ὁ πατὴρ μου ὁ γεωργός ἐστι. πῶς οὖν ὅτε ἄτοπον, εἶθα μυρίοις ἐστὶ παντὶ πάντα λαβεῖν, ὕπλιον δὲ εἶναι καὶ ῥᾳθυμεῖν· ἔνθα δὲ πολλοὶ μὲν ἱδρῶτες, πολλοὶ δὲ μόχθοι καὶ φροντίδες, καὶ μὴ ταῦτα τὸ τῶν ἐλπίδων ἄδηλον, πᾶσαν ὑπεδύκνυσθαι περιφυμίαν; μὴ, παρακαλῶ, μὴ μείζονι τοσούτῳ δυσωπαίνωμεν περὶ τὴν οἰκείαν σωτηρίαν, ἀλλὰ τοῖς φορτικώτερον ἀφέντες, περὶ τὰ ῥᾴζα καὶ κερδαλεώτερον περιέλωμεν, ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ὑπερτυχώμεν ἀγαθῶν,
χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κ. 43 ΤΗ ΕΠΑΥΡΙΟΝ ΗΘΕΛΗΣΕΝ ΕΞΕΛΘΕΙΝ εἰς τὴν Γαλιλαίαν· καὶ εὑρίσκει Φίλιππον, καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἀκολούθει μοι. 44 Ἦν δὲ Φίλιππος ἀπὸ Βηθσαϊδὰ ἐκ τῆς πόλεως Ἀνδρέου καὶ Πέτρου.

Παρὰ

Παροιμ. ιδ. κε.

Ἀνὴρ δὲ μεμιμῶνται ἔνεστί τι θεῖον, ὁ προοιμιώδης λόγος φησίν· ὃν ὁ Χριστὸς καὶ μᾶλλον ἠνίξατο εἰπών· ὁ ζητῶν βλέπει. ὅθεν καὶ ἐπεισί μοι λοιπὸν θαυμάζειν, πόθεν ὁ Φίλιππος ἠκολούθησε τῷ Χριστῷ. ὁ μὲν γὰρ Ἀνδρέας ἀκούσας τοῦ Ἰωάννου, καὶ ὁ Πέτρος τοῦ Ἀνδρέου, δῆλον ὅτι ὁ πρὸ τούτου τούτῳ μαθών, ἢ ὅτι μόνον εἰπόντος τοῦ Χριστοῦ τοῖς αὐτοῖς, ἀκολούθησόν μοι, ἐπείσθη τι βλέπειν, καὶ οὐκ ἀνεχώρησεν, ἀλλὰ καὶ κήρυξ ἕτερος γέγονε. θαυμάσω γὰρ ὅτι Ναθαναὴλ· οὗ ἔγραψέ, φησι, Μωϋσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται, εὕρηκα μόνον. ὁρᾷς πῶς μεμεμυημένον ἔχοντα ἦν, καὶ συνεχῶς ἐμελέτα τὰ Μωϋσέως, καὶ προσεδόκα τὴν παρουσίαν; καὶ γὰρ, τὸ εὕρηκα μόνον, ζητούντων πως ἐστὶν αἰεί. τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. πρὶν δὲ αὐτῷ τινα καλλυθῆναι, οὐδένα καλεῖ. ποιεῖ δὲ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ καὶ τὴν αὐτοῦ σοφίαν δεικνύων. εἰ μὲν γὰρ, μηδενὸς αὐτῷ μάτην προσελθόντος, αὐτὸς αὐτὸν ἐφιλοκύσατο, καὶ ἀπεπέμψησαν ἴσως· νῦν δὲ ἀφ' ἑαυτῶν ἐλθόντων τοῦτο, βέβαιοι λοιπὸν ἔμενον. Φίλιππον καλεῖ μᾶλλον αὐτῷ γνώριμον ὄντα. ἅτε γὰρ ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ γενόμενος καὶ τραφείς, μᾶλλον αὐτὸν ἐπεγίνωσκε. λαβὼν τοίνυν τοὺς μαθητὰς, ἔρχεται λοιπὸν ἐπὶ τὴν ἀγέλην τὴν λοιπὴν, καὶ Φίλιππον καὶ Ναθαναὴλ ὑπισχνεῖται. ἀλλ' ὅτι μὲν τούτου οὐκ ἐν ὑπερθαυμαστῷ, οὐδὲ καὶ ἡ ἀκοὴ τοῦ Ἰησοῦ ἀπελήλυθεν εἰς τὴν Συρίαν ἅπασαν· ὅτι δὲ θαυμαστὸν τὸ τὴν περὶ Πέτρου καὶ Ἰάκωβον καὶ Φίλιππον ἐν, οὐχ οὕτω μόνον περὶ τῶν σημείων ἐπείθοντο, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ὄντες, οὔπω περὶ φήτης ἐγήγερται, οὐδὲ δυνατὴ ἡ ἀγαθὴ εἶναι· ἀγχιστέρω γὰρ πως καὶ παχύτερον οὕτοι διέκειντο. ὁ Χριστὸς καὶντεῦθεν αὐτοὺς ἰσχυρὰ ἐποίησεν, ἀπὸ γῆς οὐδὲν φερούσης καρπὸν οὐ τοιοῦτον μαθητὰς ἐκλέγων. εἰκὸς μὲν οὖν Φίλιππον καὶ τὸν περὶ Πέτρου ἰδόντα, καὶ περὶ τοῦ Ἰωάννου ἀκηκοότα, ἀκολουθῆσαι· εἰκὸς δὲ καὶ τὴν φωνὴν τοῦ Χριστοῦ ἐργάσασθαί τι καὶ αὐτούς. οἶδε γὰρ οὐδὲν μᾶλλον ἕστασθαι ὑπερθέσεις. ὁ δὲ εὐαγγελιστὴς ἅπαντα ὑπερτίμηται ταῦτα. ὅτι μὲν οὖν ὁ Χριστὸς ἠθέλησεν ἦλθεν, ἠπίστατο· ὅτι δὲ ἦν ὁ Χριστὸς ἐν, ἠγνόει, ὅπερ αὐτὸν ἡ περὶ Πέτρου καὶ περὶ Ἰωάννου ἀκηκοέναι φησί. λέγει δὲ καὶ τὴν κλῆσιν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης, ἵνα μάθῃς, ὅλα καὶ ἀθρόα τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός.

45 Εὑρίσκει Φίλιππος τὸν Ναθαναὴλ, καὶ λέγει αὐτῷ· ὃν ἔγραψε Μωϋσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται, εὕρηκα μόνον, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσὴφ, τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ.

Λέγει τοῦτο ἀξιόπιστον ποιῶν τὸ κήρυγμα, εἴτε ἀπὸ Μωϋσέως ἔτι καὶ τῶν προφητῶν, καὶ δυσωπῶν τὸν ἀκροατὴν σπουδῆσαι. ὅθεν γὰρ ὁ Ναθαναὴλ ἀκριβὴς ἐν, καὶ πάντα διεσκεμμένος μετ' ἀληθείας, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς ἐμαρτύρησε καὶ τὸ ἔργον ἔδειξεν, εἰκότως αὐτὸν ὅτι τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν πρέπεμψεν, ἵνα οὕτω μᾶλλον δέξηται τὸ κηρυττόμενον. εἰ δὲ μὴ τὸν Ἰωσὴφ αὐτὸν λέγει, μὴ θορυβηθῇς. ἐκ γὰρ τούτου παῖς νομίζεται. καὶ πόθεν δῆλον, ὦ Φίλιππε, ὅτι σὸς υἱός ἐστι; ἢ λέγεις πιθανὸν τεκμήριον; οὐ γὰρ δέδεικται μόνον τὸ ἀποφηνασθαι. ποῖον σημεῖον εἶδες, ποῖον θαῦμα; οὐκ ἔστιν ἀκίνδυνον πίστιν εἶναι ἁπλῶς τῶν τοιούτων πραγμάτων, ποίαν οὖν ἔχεις ἀπόδειξιν; τὸν αὐτὸν δὴ Ἀνδρέα, φησί. καὶ γὰρ σκῆνος πεφηνὸς ἅπλουν, οὐ θύρεν, οὐκ ἔχων, οὐδὲ ἄλλο ῥημάτων ὑπεδείξασθαι δυνάμενος ἁπλῶς, ἀλλὰ πρὸς τὸν εὑρεθέντα τὸν ἀδελφὸν οὕτω δὴ ἐστί. πῶς μὲν οὖτος ἐστὶν σκῆνος ὁ Χριστὸς, καὶ πῶς αὐτὸν καὶ οἱ προφῆται προανεκήρυξαν, οὐκ εἶπεν· ἔλκει δὲ αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, οὐκ ἀπεσκοτισμένον λοιπὸν εἰδώς, διὰ τῆς ῥημιουργίας καὶ τῆς διδασκαλίας ἐκείνης.

46 Καὶ εἶπεν αὐτῷ Ναθαναὴλ· ἐκ Ναζαρὲτ δυνατόν τι ἀγαθὸν εἶναι; λέγει αὐτῷ Φίλιππος, ἔρχου, καὶ ἴδε.

47 Εἶδεν

47 Εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸν Ναθαναὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ· ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι. 48 Πόθεν με γινώσκεις; λέγει, πρὸ τοῦ σε Φίλιππον φωνῆσαι ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν εἶδόν σε. Ὅσα δὲ θεσπίσας ἐθαύμασε καὶ βεβηκότα. Εἰπόντος γὰρ τοῦ Χριστοῦ· ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, οὐκ ἐχωρίσθη τοῖς ἐπαίνοις, οὐκ ἐπέδραμε τοῖς ἐγκωμίοις, ἀλλ' ἐπιμελῶς ζητῶν καὶ ἀκριβέστερον διερευνώμενος, καὶ βούλεται μαθεῖν. αὐτὸς μὲν οὖν ὡς "ἀληθὴς ἐζήτασεν ἑαυτὸν, ὁ δὲ Ἰησοῦς ὡς Θεὸς ἀπεκρίνατο. "Πρὸ γὰρ εἶπεν, ὅτε ἀνώνυμόν σε εἶδα (καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ τὴν ἐπιτείχισιν, οὐχ ὡς ἀληθὴς αὐτῷ προσηλθον ἴσως,) "ἀλλ' ἀνώνυμον ὡς Θεὸς ἔγνω") καὶ νῦν εἶδόν σε ἐν τῇ συκῇ, ὅτε οὐδεὶς αὐτόθι πρῶτον, ἀλλὰ μόνος Φίλιππος ἴσως καὶ Ναθαναὴλ, πρὸς ἰδίαν ἄπτωτα ταῦτα εἶπον. Ἀφ' οὗ τοῦτο εἴρηται, ὅτι ἰδὼν αὐτὸν προέφθασε, εἶπεν· ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, ἵνα μάθῃ, ὅτι πρὶν ἢ πλησιάσαι Φίλιππον, ταῦτα ἐφθέγξατο ὁ Χριστὸς,

Τοῦτο ὅπερ εἶπεν, οὐκ Ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι, ἐπαινῶν καὶ θαυμάζει τὸν ἄνθρωπον· καὶ μᾶλλον ἐγκληθεῖναι αὐτὸν ἐχρῆν. ὕβρις γὰρ ἀπιστοῦντος ἴσως τὰ ῥήματα, οὐδὲ ἐγκλήματος ἄξια, ἀλλ' ἐπαίνων. πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; ὅτι Φιλίππου μᾶλλον οὗτος ἐσκεμμένος ἴσως τὰ πρὸς φιλίαν. καὶ γὰρ "ἴσως ἀκούσας ἀπὸ τῶν γραφῶν, ὅτι ἀπὸ Βηθλεὲμ δεῖ τὸν Χριστὸν ἐλθεῖν, καὶ ἀπὸ τῆς κώμης, ἐν ᾗ ἦν Δαυίδ. τοῦτο γοῦν καὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἐκεῖνος φησὶν, καὶ ὁ προφήτης μάρτυς ἐκήρυττε λέγων· Καὶ σὺ Βηθλεὲμ γῆ Ἰούδα οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα. οὐκ ἐξ ἑαυτοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ. ἐπεὶ οὖν ἤκουσεν ὅτι οὐκ Ναζαρὲτ, ἐθορυβήθη καὶ διηπόρησεν, καὶ οὐκ εἰκὸς συμβαίνουσαν τοῦ Φιλίππου τὴν ἐπαγγελίαν τῇ προφητικῇ προφρήσει. ἵνα οὖν αὐτὸν καὶ ἐν τῇ διαπορήσει τὴν ζωὴν καὶ τὴν ὀπτεία κειδμ. καὶ γὰρ εἶπεν θεσπίως, ἀπατᾷς με, ὦ Φίλιππε, καὶ ψεύδῃ. καὶ πείθομαι, καὶ πλανῶμαι. ἔμαθον ἀπὸ τῶν προφητῶν, ὅτι ἀπὸ Βηθλεὲμ Ⓜ Χριστὸν ἐλεύσεσθαι, σὺ δὲ λέγεις ἀπὸ Ναζαρέτ· οὐ τοίνυν τοῦτ' ἐκεῖνός ἐστιν. ἀλλ' οὐδὲν τούτων εἶπεν· ἀλλὰ τί; πλανᾶσθε καὶ ὑμᾶς, ᾧ μὴ καταδέξασθαι ὅτι Ναζαρὲτ αὐτὸν εἶναι), τὴν ἀκρίβειαν τὴν περὶ τοῦ γράφας δηλῶν, καὶ ὃ τῶν ὄχλων ἀνεξαπάτητον· τοὺς δὲ μὴ διαπύσας Ⓜ ἀπαγείλαντα, τὸν πολιὸν πόθον, οὗ εἶχε περὶ τὸν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν, ἐμφανῶν. συνῆκεν γὰρ ὅτι εἰκὸς ἴσως Φιλίππου περὶ τὸ τόπον ἐσφάλθαι. ἵνα δέ μοι καὶ τὴν πρόθεσιν τῆς ὀπτείχησεν πῶς ποιήσηται" καὶ ὁ ἐρωτήσεως τάξει. ὁ γὰρ εἶπεν, οὐδὲν ἀγαθὸν ἡ Γαλιλαία φέρει· ἀλλὰ πῶς; οὐκ Ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι); σφόδρα δὲ ἴσως καὶ ὁ Φίλιππος ζητητός. οὐ γὰρ ὡς ἀπορηθεὶς ἀναναστρέφει καὶ δυχεραίνει, ἀλλ' ὀπτιμάσαι, τὸν ἄνδρα βουλόμενος ἀγαγεῖν, καὶ οὐκ προσοιμίων τοῦ ἀποστόλου προσκύσαν θύτονίδη ἡμῶν ἐνδεικνύμενος. Ἀφ' ὧν τοῦτα ὁ Χριστὸς φησιν· ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστιν. ὥστε εἰ καὶ ψευδὴς Ἰσραηλίτης, ἀλλ' οὐχ οὗτος τοιοῦτος. ἀδέκαστος γὰρ αὐτῷ, φησιν, ἡ κρίσις· οὐδὲν πρὸς χάριν, οὐδὲ πρὸς ἀπέχθειαν φθέγγεται). καίτοι Ἰουδαῖοι ἐπερωτηθέντες πού ὁ Χριστὸς γεννᾶται, εἶπον ὅτι ἐν Βηθλεέμ, καὶ τοῦ μάρτυρείδη προφήταν, λέγοντες· Καὶ σὺ Βηθλεὲμ γῆ Ἰούδα οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν πρὸν ἰδεῖν, ἐμαρτύρησαν ταῦτα· ὅπερ ἦν εἰδέναι, ὑπὸ τῆς βασκανίας τὴν μαρτυρίαν ἀπέκρυψαν λέγοντες· ὅτον ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν. ὁ δὲ Ναθαναὴλ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἐν ὀλίγῃ πρὸς αὐτὸν γνώμην εἶχε, ταύτην ἔμεινε διατηρῶν, ὅτι οὐκ ἔστιν οὐκ Ναζαρέτ. πῶς οὖν αὐτὸν Ναζωραῖον οἱ προφῆται κεκλήκασι; ἀπὸ τῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς οὐκ διαγωγῆς. ὃ μὲν οὖν εἶπεν, οὐκ εἰμὶ οὐκ Ναζαρέτ, καθὼς ἀπήγειλέ σοι Φίλιππος, ἀλλ' ἐκ Βηθλεέμ, πρίσπον, ὥστε μὴ θύρεως ἀμφισβητήσιμον ποιῆσαι τὸν λόγον, καὶ χωρεῖς τούτων, ὅτι εἰ καὶ ἔπεισε τοῦτο, οὐκ ἂν ἱκανὸν τεκμήριον ἔδοκει εἶναι αὐτὸς εἶναι) ὁ Χριστός. τί γὰρ οὐκ ὠλυε καὶ μὴ ὄντα Χριστὸν ἀπὸ Βηθλεέμ εἶναι) καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς οὐκ γνωσθῆναι; τοῦτο μὲν οὖν πρίσπον· ὃ δὲ μάλιστα δύναται αὐτὸν ἐπαγαγέσθαι, τοῦτο ποιεῖ. δείκνυσι γὰρ ἑαυτὸν πρότερα διαλεγομένοις αὐτοῖς. Εἰπόντος γὰρ ἐκείνου,

Matth. c. 5. Ioan. 7. μ.

Χριστός, ὥστε μὴ ὑποπτον γενέσθαι τὴν μαρτυρίαν. διὸ καὶ τὸν τόπον, καὶ τὸ δένδρον. Εἰ μὴ γὰρ εἶπε μόνον τοῦ τῦ Φιλίππου ἐλθεῖν πρὸς σε, εἶδόν σε, καὶ ὑπωπτεύθη ἂν ὡς αὐτὸς αὐτὸν ἀπεσταλκώς, καὶ οὐδὲν μέγα λέγων· νυνὶ δὲ τῷ τὸν τόπον εἰπεῖν, καθ' ὃν διέτελεσε φωνούμενος πρὸ τῦ Φιλίππου, καὶ τῦ δένδρου τὴν ὑποψιαν ἀφεῖλε, καὶ τῆς ἀληθείας τὸν καιρὸν, ἀμαμφισβήτητον τὴν προῤῥησιν ἔδειξεν οὖσαν. οὐ τὴν προῤῥησιν μόνον ἐθαύμασεν, ἀλλὰ καὶ ἕτερος αὐτὸν ἐπαίδευσεν. Εἰς ὑπόμνησιν γὰρ αὐτὸν ἤγαγε τῶν τότε λεχθέντων, οἷς, ὅτι ἐκ Ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι; ἐφ' ᾧ δὲ μάλιστα μειζόνως αὐτὸν ἀπεδέξατο, ὅτι καὶ ταῦτα αὐτῦ φθεγξαμένου, ὑ κατέγνω, ἀλλ' ἐπῆνεσε καὶ ἐθαύμασε. διὸ δὲ ἐκ τύτου ζητῶ, ὅτι ὁ Χριστὸς ὅπως ἐστὶν, ἀπό τε τῆς προῤῥήσεως, ἀπό τε τῦ τὴν γνώμην ἐξεπάσαι μὴ ἀκριβείας αὐτῦ· ὅθεν δεικνύοντος ἡμῖν, ὅτι καὶ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῦ ἦπίσατο· ἄλλως τε, καὶ τὸ καθ' ἑαυτὸν δόξαντα λέγειν, μὴ μεμφεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐπαινέσαι. ὅτι μὲν οὖν ἐφώνησεν αὐτὸν ὁ Φίλιππος, εἶπε· τί δὴ αὐτῷ διελέχθη, καὶ τί ἐκεῖνος, παρῆκεν, ἀφεὶς αὐτῦ τῷ ζωγράφῳ, καὶ ὑ βουλόμενος αὐτὸν ὅτι πλέον ἐλέγχειν. τί οὖν, πρὶν ἢ τὸν Φίλιππον φωνῆσαι εἶδεν αὐτὸν μόνον, οὐχὶ δὴ καὶ τοῦτο ἐώσας τῷ ἀχειμάντῳ ὄμματι; ἐώσας, καὶ οὐδὲν ἀπεῖπε· ἀλλὰ τέως τῦτο ὃ κατεπεῖγον ἦν εἰπεῖν. τί οὖν ἐκεῖνος; ὅπερ τεκμήριον ἀναμφισβήτητον ἔλαβε τῆς προγνώσεως, ἦλθεν ὅτι τὴν ὁμολογίαν, καὶ τῇ ἀναβολῇ τῇ πρότερα τὴν ἀκρίβειαν δηλῶν, καὶ τῇ μὴ ταῦτα συγκαταθέσει τὴν ὑγρομισθίαν. ἀπεκρίθη γάρ, φησι, καὶ λέγει αὐτῷ· χ. αὐτῷ

49 Ραββὶ, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τῦ Θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῦ Ισραὴλ.

Εἶδες ψυχὴν πρόχειρον ἡμολημένην ἀληθῆ, καὶ τοῖς ῥήμασι προσπυανομένην τὸν Ἰησῦν; σὺ εἶ, φησὶν, ἐκεῖνος ὁ προσδοκώμενος, ὁ ζητούμενος. Εἶδες ἐκπληττόμενον; θαυμάζοντα; σκιρτῶντα; πηδῶντα ὑπὸ τῆς ἡδονῆς;

ΗΘΙΚΟΝ Οὕτω καὶ ἡμᾶς χαίρειν δεῖ, καταξιωθέντας μαθεῖν τὸν Θεοῦ τὸν υἱόν, χαίρειν δὲ καὶ ἐγκαλύπτεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτι τὴν προαγμένην αὐτῷ τῦτο δεικνύειν. τί δὴ τῶν χαιρόντων ἐστί; πειθαλὴς ὦ γενειαδέντι· πειθομένων δέ ἐστι, ὃ ποιεῖν ἅπερ ἀεὶ ἐκεῖνος βούλεται. ἐπεὶ εἰ μέλλοιμεν καὶ προξενεῖσθαι αὐτὸν προσήκειν, πόθεν δηλώσομεν ὅτι χαίρομεν; οὐχ ὁρᾶτε καὶ ἐν οἰκίαις, ὅταν τίς τινα ὑποδέχηται τῶν πολυτελῶν, πῶς μὴ χαρᾶς πάντα πρᾶγμα προσήκειν, πάντα χορὸν προσιτέχειν, καὶ εἰ δέοι πάντα τὰ ὄντα προσέλθειν, μηδενὸς φειδόμενος, ὥστε ἀρέσαι τῷ προσκαλουμένῳ; εἰ δὲ καλῶν τις μὴ ὑπακούοι, καὶ παραπαίοντα αὐτὸν μὴ φάττοι, καὶ μυελὸς λέγει τὴν προθυμίαν χαίρειν, οὐκ ἂν πις θυτεῖν ποτὲ πρὸς τὸ ξενιζομένου· διχῶς. ὅπερ γὰρ τῶν ἔργων τῦτο ὅπερ δεικνύειν χρή. Οὐκοῦν ἐπεὶ ἦλθε καὶ πρὸς ἡμᾶς ὁ Χριστὸς, δείξωμεν ὅτι χαίρομεν, καὶ μηδὲν τῶν προξενούντων αὐτὸν παρίωμεν, κοσμήσωμεν τὴν οἰκίαν εἰς ὃν προσελεύσετο (τοῦτο γὰρ χαιρόντων) πρὸ παντὸς ἀρίστου ὁ βούλεται φαγεῖν. Ioan. cl. xcv. Τῦτο γὰρ ἀγαλλομένων. ποῖον δέ ἐστι τῦτο ὃ ἄριστον; αὐτὸς φησιν· Ἐμὸν βρῶμά ἐστιν, ἵνα ποιήσω τὸ θέλημα τῦ πέμψαντός με. πρόψωμεν αὐτὸν πεινῶντα, ποτίσωμεν διψῶντα. καὶ ψυχροῦ δῶρ ποτήριον, δέχεται. φιλεῖ γάρ σε· τὰ δὲ πρὸς τῶν φιλουμένων, καὶ μικρὰ τυγχάνει, μεγάλα τῷ πολοιῶτι φαίνεται. μόνον σὺ μὴ κατακλίσῃς· καὶ ὀβολοὺς δύο καταβάλλῃς, οὐκ ἀποστρέφεται, ἀλλ' ὡς πολλὰ δέχεται πλοῦτον. ὅπερ γὰρ αἰνιδεές ἐστι, καὶ χρείας ἔσχεν ταῦτα λαμβάνει, εἰκότως οὐκ ἐν τῷ μέτρῳ τῶν διδομένων, ἀλλ' ἐν τῇ προαιρέσει τῦ παρέχοντος ὃ πολὺ ὀφείλει· μόνον δεῖξον ὅτι φιλεῖς πρὸς ἡμένον αὐτὸν, ὅτι κοσμοδαίζεις ἄπαντα ὑπὲρ τύτου, ὅτι χαίρεις ὅτι τῇ προυσίᾳ. ὁρᾷ αὐτὸς πῶς πρὸς σὲ διάκειται· ἦλθε διὰ σὲ, καὶ τὴν ψυχὴν ἔδωκεν ὑπὲρ σοῦ, καὶ μὴ ταῦτα σοῦ ἱκετευσαί σε προῄτησατο. 2. Κορ. ε. κ. Ὑπὲρ Χριστοῦ γὰρ πρεσβεύομεν, φησὶν, ὡς τῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν. καὶ τίς ὕτω μανιόμενος, φησὶν, ὡς μὴ φιλεῖν τὸν δεσπότην τὸν ἑαυτῦ; τῦτο γὰρ κἀγὼ φημι,

μι, καὶ οἶδα μὴ ὅτι ἕκαστος ἡμῶν οὐκ ἂν ἀρνηθείη τοῦτο τοῖς ῥήμασι δὲ τῇ διανοίᾳ· ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τῶν ῥημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν πραγμάτων δείκνυσθαι βούλεται ὁ φιλόμυθος τοῦτο. δῶ γὰρ λέγωμεν τοῦτο, μὴ ποιῶμεν δὲ τὰ τῶν πονηρῶν, γέλως τοῦτο ἔσται, οὐκ ὀπὶ τοῦ Θεοῦ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὀπὶ τῶν ἀνθρώπων. ἐπεὶ οὖν ὃ διὰ τῶν λόγων μόνον ὁμολογεῖν, διὰ δὲ τῶν ἔργων ἀναιρεῖσθαι, οὐχὶ αὐάρκτον μόνον, ἀλλὰ καὶ ὀπιβλαβὲς ἡμῖν, παρακαλῶ, τοίνυν διὰ τῶν ἔργων ὁμολογήσωμεν παντῶμεν, ἵνα καὶ τῆς πρὸς αὐτοῦ τύχωμεν ὁμολογίας καὶ τοίνυν ἡμέραν ἐκείνην, ὅταν ὀπὶ τὰ παῤῥησίᾳ ὁμολογῇ τοῦ ἀξίους ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κα. ΑΠΕΚΡΙΘΗ ΝΑΘΑΝΑΗΛ ΚΑΙ ΛΕΓΕΙ ΑΥΤΩ, Ραββεί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ισραήλ. 50 Απεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· ὅτι εἶπόν σοι, εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς, πιστεύεις; μείζω τούτων ὄψῃ.

Ολλῆς ἡμῖν, ἀγαπητοὶ, διὰ τῆς μακρίμυνης, πολλῆς τῆς ἀγρυπνίας, ὥστε διυπνιῶσαι τὸ βάθος καταπλῦσαι τῶν θείων γραφῶν. οὐ γὰρ ἁπλοῦς, οὐδὲ καταδεδυσμένος εἰς τὸ θέλημα αὐτοῦ θύρσι, ἀλλὰ διὰ μὲ ἐρεύνης ἀκριβοῦς, διὰ ἢ καὶ εὐχῆς ἐκτενοῦς, ἵνα διυπνιῶμεν μικρόν τι διαβλέψαι πρὸς τὰ ἄδυτα τῶν θείων λογίων. ἰδοὺ γὰρ καὶ τήμερον ὁ μακρὸν ἡμῖν ζήτημα προκέφται, διὰ καὶ πολλῆς δεόμενον τῆς ἀσουδοῦς καὶ τῆς ἐρεύνης. εἰπόντος γὰρ τοῦ Ναθαναὴλ, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Χριστὸς φησιν· ὅτι εἶπόν σοι, εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς, πιστεύεις; μείζω τούτων ὄψῃ." τί ποτ' οὖν ἐν τοῖς εἰρημένοις ἐστὶ τὸ ζητούμενον; ὅτι Πέτρος μὲ μετὰ τοσαῦτα θαύματα καὶ διδασκαλίαν τοιαύτην ὁμολογήσας, ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, μακαρίζεται, ὡς παρὰ τοῦ πατρὸς τὴν ἀποκάλυψιν δεξάμενος· ὁ δὲ Ναθαναὴλ καὶ διὰ τῶν σημείων, καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας τὸ αὐτὸ τοῦτο εἰπών, οὐδὲν τοιοῦτον ἤκουσεν, ἀλλὰ καὶ ὡς οὐδὲν εἰρηκὼς τοσοῦτον, ὅσον ἐγκλῶ εἰπεῖν, ὅτι μείζω" παρασάγεται. τί ποτ' οὖν τὸ αἴτιον; ὅτι τὰ μὲ ῥήματα τὰ αὐτὰ ἐφθέγξατο καὶ ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ναθαναὴλ, οὐ μὴν τῆς αὐτῆς ἦν διανοίας ἑκάτερος, ἀλλ' ὁ μὲ Πέτρος ὡμολόγησεν ἐγὼ τοῦ Θεοῦ ὡς Θεὸν ἀληθῆ, ὁ δὲ ἀνθρώπου φιλόν. καὶ πόθεν δῆλον τοῦτο ἡμῖν; ἐκ τῶν μὴ τὰ αὐτὰ εἰρημένων. εἰπὼν γὰρ, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἐπήγαγε· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ισραήλ. ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ υἱὸς, οὐ τοῦ Ισραὴλ ἐστὶ βασιλεὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης. οὐκ ἀπὸ τούτου δὲ μόνον τοῦτο δῆλον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἑξῆς. τῷ μὲ γὰρ Πέτρῳ οὐδὲν ὕστερον παρεσπάσθησεν ὁ Χριστὸς, ἀνθ' ὡς ἀπηρτισμένης αὐτῷ τῆς πίστεως, τοίνυν ἐκκλησίαν ἔφησεν ὅτι τὴν ὁμολογίαν οἰκοδομήσειν τὴν ἐκείνου. ἐνταῦθα δὲ οὐδὲν τοιοῦτον ἐποίησεν, ἀνθ' καὶ ὃ ἐναντίον. ὡς γὰρ πολλοῦ τινος καὶ τοῦ βελτίονος μέρους τῇ ὁμολογίᾳ λείποντος, τὰ λοιπὰ παρεσπάσθησαν. τί γὰρ φησιν;

51 Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ἀπάρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγότα, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ὅπι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

Ορᾷς πῶς αὐτὸ ἀπὸ τῆς γῆς ἀνάγει καὶ μικρόν, καὶ ποιᾷ μηκέτι φαντάζεσθαι ἀνθρώπων ἁπλοῦς; ὧν γὰρ ἄγγελοι διακονοῦσι, καὶ ἐφ' οἷς ἄγγελοι ἀναβαίνουσι καὶ καταβαίνουσι, πῶς ἂν τοῦτος ἄνθρωπος εἴη; διὰ τοῦτο μείζονα τούτων εἶπεν ὄψῃ· καὶ δείκνυσι αὐτὸ, ἐπήγαγε τὴν τῶν ἀγγέλων διακονίαν. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· μέγα σοί, φησιν, ὦ Ναθαναὴλ, ἔδοξεν εἶναι τοῦτο, καὶ διὰ τοῦτό με βασιλέα τοῦ Ισραὴλ ὡμολόγησας; τί οὖν ἐρεῖς, ὅταν ἴδῃς τοὺς ἀγγέλους ἐπ' ἐμὲ καταβαίνοντας; διὰ τούτων πείθων καὶ τῶν ἀγγέλων αὐτὸν ὁμολογῆσαι δε-

αὐτῶν. ὡς γὰρ ὅτι μὴ βασιλέως γνήσιον, ὅτως ἀνήεσαν καὶ καλιᾶς οἱ ἀφ' ἑαυτῶν βασιλικοί, τοῦτο μὲν, ἀφ' ὧν κακείνου τοῦ ψαυροῦ, τοῦτο δὲ, ἀφ' ὧν κακείνης ἀναστάσεως καὶ τῆς ἀναλήψεως, ἃ περὶ τούτου ἦν, ὅτε περιῆλθον καὶ διηκόνουν αὐτῷ, ὅτε βιηγελίζοντο αὐτοῦ τὸν τόκον, ὅτε ἐβόων, δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ὅτι γῆς εἰρήνη· ὅτε περὶ τῆς Μαριάμ ἦλθον, ὅτε περὶ τοῦ Ἰωσήφ. ὅσῳ δ' ὅτι πολλῶν ἐποίησε, τοῦτο καὶ νεῦ ποιῆ. δύο λέγει παῤῥήσεις, καὶ τῆς μὲν ἤδη τὸ ἔλεγχον δίδωσι, τὴν δὲ μέλλουσαν ἀπὸ τῆς παρούσης βεβαιοῖ. καὶ γὰρ τὰ λεχθέντα καὶ μὴ τὴν ἀποδεῖξιν ἔλαβεν, οἷς ὅτι, περὶ τοῦ Φιλίππου φωνήσας σε "ἀκολούθει μοι· χ. ἀκολούθει μοι
κλῶν, εἶδόν σε· τὰ δὲ ἀκόλουθα ἔμελλε [καὶ οὐκ μέρος ὀξύβαφον] ἢ τῶν ἀγγέλων καταβάσεις καὶ ἀναβάσεις ἢ ὅτι τοῦ ψαροῦ, καὶ τῆς ἀναστάσεως, καὶ τῆς ἀναλήψεως· ὃ καὶ αὐτὸ δηλοῖ τῶν εἰρημένων ἀξιόπιστον ποιῆ καὶ περὶ τῆς ἀκολουθίας. ὁ γὰρ ὅτι τοῖς πρὸ ἐλθοῦσιν αὐτοῦ τὴν δυναμιν γνῶς, καὶ περὶ τῶν μελλόντων ἀκριβῶν, βιολώτερον καταδέχοιτο ἂν ἃ τοιούτου τὴν παῤῥησιν. τί οὖν ὁ Ναθαναήλ; οὐδὲν περὶ τούτου ἀπεκρίνατο. δηλῶν καὶ ὁ Χριστὸς μείζονα τούτων λέγειν ἔφησε πρὸς αὐτὸν, συγχωρῶν κατ' ἰδίαν ἀναλογίσασθαι τὰ λεχθέντα, καὶ ὅ βαλάντιος πρώτα ἀληθοῦς ἀκριβοῦς, ἀλλὰ καταβαλὼν εἰς βυθὸν ἐγκλύδιον τὰ σπέρματα, ἀφίησιν αὐτὴν ὅτι σχολῆς βλαφθῆσαι λοιπόν. ὅσῳ καὶ ἀλλαχοῦ δείκνυς ἔλεγεν· Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείροντι καλὸν σπέρμα· καὶ ἐν τῷ καθεύδειν αὐτὸν ἐπῆλθε τὸν ὁ ἐχθρὸς αὐτοῦ, καὶ σπείρει ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου.

κεφ. ς. 1 Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας.

2 Καὶ ἐκλήθη ἡ Ἰησοῦς εἰς τὸν γάμους. ἦν δὲ καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ. Εἶπεν δὲ φθάσας ὅτι ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ μᾶλλον γνώριμος ἦν· διὸ καὶ καλοῦσιν αὐτὸν εἰς τὸν γάμον, καὶ παραγίνεται. οὐδὲ γὰρ περὶ τὴν ἀξίαν ἐφέρα τὴν ἑαυτῶν, ἀλλὰ περὶ τὴν ἐνεργοῦσαν τὴν ἡμετέραν. ὁ γὰρ μὴ ἀπαξιώσας δούλου μορφὴν λαβεῖν, πολλῷ μᾶλλον οὐκ ἂν ἀπηξίωσεν εἰς γάμον ἐλθεῖν δούλων· ὁ τελώνας καὶ ἁμαρτωλοῖς συνανακειμένου, πολλῷ μᾶλλον οὐκ ἂν προσήκατο τοῖς ἐν τῷ γάμῳ παροῦσι συγκατακλίνεσθαι. καὶ μὴν καλέσαντες τὸν προσκυνοῦσαν καὶ αὐτὸν χρίσιν εἶχον, οὐδ' ὡς μέγαν τινὰ ἐκάλουν, ἀλλ' ἁπλῶς ὡς τῶν πολλῶν ἕνα καὶ ὡς γνώριμον. καὶ τοῦτο γνίζατο ὁ βαπτιστὴς εἰπών· ἦν δ' ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ. ὥσπερ οὖν ἐκείνων καὶ τοὺς ἀδελφοὺς ἐκάλεσε, ἐκάλεσε καὶ τὸν Ἰησοῦν. 3 Καὶ ὑστερήσαντος οἴνου, λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ, ὅτι οἶνον οὐκ ἔχουσιν. Ἄξιον δὲ ζητῆσαι, πόθεν ἐπῆλθε τῇ μητρὶ μέγα τι φαντασθῆναι περὶ τοῦ παιδός. οὐδὲ γὰρ σημεῖον ἦν τι πεποιηκώς. τοῦτο γάρ, φησιν, ἀρχὴν ἐποίησε τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας. εἰ δὲ λέγοι τις, μὴ εἰ τοῦτο τεκμήριον ἱκανὸν τοῦ τοῦτο ἀρχὴν εἶ τῶν σημείων, ἀλλ' ὅ προσκαλοῦ ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, ὡς ἐγχωρεῖν προῆκτον ἐκεῖ γενέσθαι, μὴ μὴν τοι πάντως προῆκτον (εἰκὸς γὰρ αὐτὸν ἀλλαχοῦ πεποιηκέναι ἕτερα) ἐκεῖνο πρὸς αὐτὸν ἐρεῖ μοι, ὃ καὶ ἐμπροσθεν εἰπομεν, ποῖον δὴ τοῦτο; ὅτι Ἰωάννης φησὶν, ἐγὼ οὐκ ἤδειν αὐτὸν, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ Ἰσραὴλ, διὰ τοῦτο ἦλθον βαπτίζων. εἰ δὲ καὶ τὴν ἡλικίαν ἐθαυματούργει, οὐκ ἂν ἐδεήθησαν Ἰσραηλῖται ἑτέρου τοῦ φανερώσοντος αὐτόν. ὁ γὰρ εἰς ὕδωρ ἐλθών, καὶ ὅτως ἀπὸ τῶν θαυμάτων ὑπὸ τοῖς ἐν Ἰωάννῃ γνωσθεὶς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν Συρίᾳ καὶ περαιτέρω, καὶ τοσοῦτα ἐν πείσει ἔτεσι μόνον τοσοῦτα πεποιηκώς, μᾶλλον ἢ οὐδὲ τῶν πείσαν τούτων δεηθεὶς εἰς ὃ δεῖξαι ἑαυτὸν (αὐθέως γὰρ καὶ οὐκ τῆς προφήτης πάντα χρόνου ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ ἀπῆλθεν) ὁ τοίνυν ἐν βραχεῖ καιρῷ ὅτω δηλῶν τοῦ πλήθους τῶν θαυμάτων ἐκλάμψας, ὡς αὐτοῦ τὸ ὄνομα καταδῆλον γενέσθαι πᾶσι· πολλῷ μᾶλλον, εἰ παῖς ὢν οὐκ προφήτης ἡλικίας ἐθαυματούργει, ὅτι τοσοῦτον χρόνου οὐκ ἔμελλε λήσειν. τὰ τε γὰρ γινόμενα, παραδοξότερα ἂν ἔδοξεν εἶ, ἅτε παρὰ μέρος γινόμενα, ὁ τε χρόνος διπλασίων καὶ τριπλασίων καὶ πολλῷ πλείων ἦν. ἀλλὰ γὰρ οὐδὲν ἐποίησε παῖς
ὤν.

ὦν· ἀλλ' ἓν τοῦτο μόνοι ἐμαρτύρησεν ὁ Λουκᾶς, ὅτι ἐκαθέζετο δωδεκαετὴς ὢν τῶν διδασκάλων ἀκροώμενος, καὶ ἀφ' ἧς ἐρωτήσεως ἐδόκει θαυμαστὸς εἶναι. καὶ ἄλλως δ', εἰκότως καὶ τῷ λόγῳ οὐκ ἤρξατο τῶν σημείων ἐκ τοσαύτης ἡλικίας βλέπεσθαι. ἐνόμισαν γὰρ ἂν φαντασίαν εἶναι τὸ πρᾶγμα. εἰ γὰρ ἐν ἡλικίᾳ ἡμιμάχῳ πολλοὶ τοῦτο ἐθαυμάσθησαν, πολλῷ μᾶλλον, ἐὰν μειρακίων ὢν κομιδῇ ἐθαυματούργει, καὶ θαῦμα δ', καὶ τοσοῦτον ὅσον ἐφάνησαν ὥρμησαν ἄν, τῇ βασκανίᾳ τηκόμενοι, καὶ αὐτὰ τὰ τῆς οἰκονομίας ἂν ἠπιστήθη πράγματα. πόθεν οὖν ἐπῆλθε τῇ μητρὶ μέγα τι φρονταδιῶναι περὶ αὐτοῦ, φησίν; ἀποκαλύπτεσθαι λοιπὸν ἤρχετο, καὶ ὀξὺ Ἰωάννου κατάδηλος ἦν, καὶ ἀπὸ τῶν τοῦ σοῦ μαθητῶν ἐρημίων αὐτοῦ· καὶ τοσοῦτον δ' ἀπόντων, αὐτὴ ἡ σύλληψις, καὶ τί" περὶ τὸν σύλληψιν ἡμόμβα πόντα, μείζω αὐτῇ περὶ τὸ παιδὸς ἐνέβηκε τιθῆνοι. "ἤκουσε γάρ, φησι, πόντα καὶ περὶ τοῦ παιδός, καὶ ζωοτηρεῖ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. τίνος οὖν ἕνεκεν, φησιν, ὁ περὶ τούτου τοιοῦτα ἔλεγεν; ὅτι, ὅταν ἔφιξι, ὅτε λοιπὸν ἄρχειν τοῦ φανεροῦσθαι ἐλάμβανε. περὶ μὲν γὰρ τούτου, ὡς τῶν πολλῶν ἕνεκεν ὤν, οὕτω διῆγεν· ὅθεν οὐδὲ ἐθαύρρει ζητοῦντα τι πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ εἰπεῖν. διὸ καὶ ἦκουσεν, ὅτι Ἰωάννης δι' αὐτὸν ἦλθε, καὶ ὅτι αὐτῷ ἐμαρτύρησεν ἅπαξ ἐμαρτύρησε, καὶ ὅτι μαθητὰς ἔσχε, τότε λοιπὸν θαρροῦσα περὶ ἁπάντων, καὶ ὑστερήσαντος οἴου λέγει, οἷον οὐκ ἔχουσιν. ἐβούλετο γὰρ καὶ ἐκείνοις καταθαῦσαι χάριν, καὶ ἑαυτὴν λαμπροτέραν ποιῆσαι ἀφ' οὗ παιδός. καὶ ἴδιόν τι καὶ ἀνθρώπινον ἔπαθε, καθάπερ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ λέγοντες, δεῖξον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ, βουλόμενοι τὴν ἀπὸ τῶν θαυμάτων δόξαν καρπώσασθαι. ἀφ' οὗ τοῦτο καὶ αὐτὸς σφοδρότερον ἀπεκρίναντο λέγων,

4 Τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου. Ἐπεὶ ὅτι σφόδρα ἠδεῖτο τὴν τεχοῦσαν, ἄκουσον τοῦ Λουκᾶ διηγουμένου, πῶς ὑποτεταγμένος τοῖς γονεῦσιν ἦν, καὶ αὐτοῦ δ' τοῦτο τοῦ εὐαγγελιστοῦ λέγοντος, πῶς αὐτῆς προσενόησε καὶ πρὸς αὐτὴν τοῦ θαυμαστοῦ καιροῦ. εἶθα μὲν γὰρ δὴ μηδὲν ἐμποδίζωσι μηδὲ προσκόπτωσί τι τοῦ καθ' Θεὸν προαιρέσεως καὶ χάριτος, ἀναγκαῖον εἶχεν καὶ ὀφειλόμενον, εἰ δὲ μή τοῦτο ποιοῖ, κίνδυνος μέγας· ὅταν δ' ἀκαίρως τι ζητῶσι, καὶ ἐγκόπτωσί "τι τῶν πνευματικῶν, οὐκ ἀσφαλὲς πείθεσθαι. διὸ καὶ ἐνταῦθα ὅτως ἀπεκρίνατο, εἰ ἀλλαχοῦ πάλιν· τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου; οὐδέπω γὰρ ἐν ἐκείνῳ περὶ αὐτοῦ δόξαν εἶχεν, ἀλλ' ὅπως ὤφελεν αὐτὸν, ἄξιον καὶ τῶν λοιπῶν τῶν μητέρων ζωοποιῆσαι, ὅτως ἅπαντα ἐπιτάττειν αὐτῷ, δέον ὡς δεσπότην σέβειν καὶ προσκυνεῖν. διὰ τοῦτο καὶ τότε ὅτως ἀπεκρίνατο. συνίσσον γὰρ οἷς ἐν, πόντος τὸ λαοῦ καὶ τὸ δῆμος περιεχῶτος αὐτὸν, καὶ τὸ πλήθους τῆς ἀκροάσεως ἐκκρεμαμένου, καὶ τῆς διδασκαλίας "προτεθείσης, ἐκείνῳ προσελθοῦσαν μέσῳ ἀπαγαγεῖν μὲ αὐτὸν τῆς περιστάσεως, ἰδίᾳ δ' ἀπαλλάξασθαι, καὶ μηδὲ ἔνδον μένασθαι ἐλθεῖν, ἀλλ' ἔλκειν αὐτὸν ἔξω μόνον πρὸς ἑαυτόν. διὰ τοῦτο ἔλεγε· τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου; οὐκ ὑβρίζων τὴν γεγεννηκυῖαν, ἀπαγε, ἀλλ' ὠφελῶν τὰ μέγιστα, καὶ οὐκ ἀφεὶς ἀπεναντίον περὶ αὐτοῦ φρονῆν. εἰ γὰρ τῶν ἄλλων ἐκήδετο, εἰ πόντα ἐποίησεν, ὥστε συθεῖναι αὐτῷ τὴν προσοχὴν περὶ αὐτοῦ δόξαν, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῆς μητρός. ὅπως γὰρ εἶχος ἦν ἀκοῦσαι περὶ τοῦ παιδὸς μὴ βάλλεσθαι "ῥᾳδίως πιστεύειν, ἀλλ' ἀξιοῦν ἑαυτὴν πόντας τῶν προφητῶν ἄτε μητέρα οὖσαν, διὰ τοῦτο οὕτως ἀπεκρίνατο πρὸς σὲ εἰπόντα. οὐδὲ γὰρ δὴ ἑτέρως αὐτὴν διήγαγεν ἀπὸ τῆς ἀποπειράσεως ταύτης πρὸς ὃ ὕψος ἀκρον, εἰ προσεδόκα ὡς περὶ παιδὸς ἀεί τι μεγαλοπρεπὲς, ἀλλὰ μὴ ὡς δεσπότην "ἥξειν αὐτόν. ἐ ἐνταῦθα μὲ ταύτης ἕνεκεν τῆς προφάσεως ἔλεγε, τί ἐμοὶ καὶ σοὶ γύναι; διὰ ἑτέρου δ' ἀναγκαίου αἰτίαν οὐκ ἦν. ποίαν δ' ταύτην; ὥστε μὴ ἐκπεπληχθῶσι τὰ μέλλοντα θαύματα. πρὸς γὰρ τῶν δεομένων προσκληθῶσι καὶ ἐγκρίνῃ, οὐ πρὸς τῆς μητρός. τί δήποτε; ὅτι τὰ μὲν ἐκ τῆς τῶν οἰκείων

τοῦ χλιόσεως γεύσωμα, καὶ μεγάλης, τοσούτου καὶ τοῖς ἀρῶσι πολλάκις. ὅτε μὴ γὰρ χρείαν ἔχοντες ὅτι δέονται, ἀνύποπτον ὃ ἡμῶν τὸ κακόν, καὶ καθαρὸς ὁ ἔπαινος, καὶ πολλὴν ὠφέλεια. καὶ γὰρ ἰατρὸς εἰς τὰς ἀρίστους εἰς οἰκίαν καμνόντων πολλῶν εἰσελθών, τοῦτο μὲν τῶν ἀῤῥωστούντων μηδὲν ἀκούοι μηδὲ τῶν προσηκόντων ἐκείνοις, ἀλλὰ τῆς οἰκείας μόνης τοῦτο ἀκούοιτο μόνης, ὑποπτος τε τοῦτο τοῖς καμνουσιν ἔσται * καὶ ἐπαχθὴς, ἢ ὅτι τῶν χειρόνων, ὅτι τῶν προσηκόντων ἀμελεῖς ἡγήσεται τὴς αὐτὸν μέγα ἂν καὶ γλυκαῖον ἐνδείξασθαι δυνάσθαι. διὰ τοῦτο ἐπετίμησε λέγων, τί ἐμοὶ καὶ σοὶ γύναι; παιδεύων αὐτὴν εἰς τὸ μέλλον μηκέτι τοιαῦτα ποιεῖν. ἔμελε γὰρ αὐτῷ τῆς εἰς τὸν μητέρα τιμῆς, πολλῷ δὲ πλέον τῆς σωτηρίας τῆς τῆς ψυχῆς, καὶ τῆς τῶν πολλῶν ἐνεργασίας, δι' ὧν καὶ τὸν σάρκα ὑπεδύ. ὃ τοίνυν ἀπαυθαδιάζοιτο πρὸς τὸν μητέρα τοῦτο τὰ ῥήματα λέγ, ἀλλ' οἰκονομίας πολλῆς ῥυθμιζούσης αὐτὸν τὰ ἐκείνου, καὶ τὰ θαύματα μετὰ τῆς προσηκούσης ἡμᾶς παιδαγωγούσης ἀξίας. ἐπεὶ ὅτι σφόδρα αὐτὸν ἐτίμα, καὶ χωρὶς τῶν ἄλλων αὖθις τοῦτο δὲ δοκεῖ ὅτι πιστικῶς εἰρῆσθαι, μάλιστα ἐκ τοῦ ἐμφῆναι. ὃ γὰρ δυσχεραίνει, ἐδείξεν ὅτι σφόδρα αὐτὸν θυσωπεῖται. πῶς δὲ τοῦ ἔργου ἐκ τῆς ἐξῆς τοῦτο ἐροῦμεν. ταῦτ' οὖν εἰπὼν, καὶ ὅτου ἀκούσης γυναικός τινος" λεγούσης· Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας, εἶτα αὐτὸν ἀποκρινομένου· μενοῦνγε μακάριοι οἱ ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου, ἀπὸ τῆς αὐτῆς γνώμης καὶ ἐνταῦθα εἰρῆσθαι ἰσχυρίζεται τὰ ῥήματα. ὁ γὰρ ἀκούσας μὴ τοῦ μητέρα ἡ ἀποκρίσεως ἕνεκα, ἀλλὰ δεικτικῶς ὅτι δεῖ καὶ τοῦτο ὁ τόκος ἡμῖν ἀφ', εἰ μὴ σφόδρα ἦν ἀγαθὴ καὶ πιστὴ. εἰ γὰρ τοῦ Μαρίαν δεῖ ὠφελεῖσθαι τῆς κατὰ ψυχὴν ἀρετῆς ὃ γνησιωτάτη πρὸς αὐτὸν Χριστὸν, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς, καὶ πατέρα, καὶ ἀδελφὸν, καὶ παῖδα ἔχωμεν σπουδαστὴν καὶ γνησίαν, οὐδὲν γὰρ πόῤῥω ἀφ' ἡμῶν τῆς ἀρετῆς τῆς ἐκείνου, δεῖ τοῦτο ὠφελῆσαι δυνήσεται. Ἀδελφὸς γὰρ, φησὶν ὁ Δαβὶδ, [ἀδελφὸν] οὐ λυτροῦται, λυτρώσεται ἄνθρωπος; ἢ οὐδεὶ γὰρ ἕτερα, ἀλλ' ἢ μόνοις τοῖς οἰκείοις καὶ προσῆκουσι, καὶ τῶν τοῦ Θεοῦ χάριν, ἃς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἔχειν ὀφείλ. ἐπεὶ εἰ τοῦτο ἔμελλεν ὠφελήσειν καθ' ἑαυτὸ, * ὠφέλησεν ἂν καὶ Ἰουδαίους (συγγενὴς γὰρ ἦν αὐτῷ καὶ σάρκα ὁ Χριστὸς) ὠφέλησεν ἂν καὶ τὴν πόλιν ἐν ἧ ἐτέχθη, ὠφέλησεν αὖ καὶ τοὺς ἀδελφούς. νυνὶ δὲ οὐδὲν ἀδελφοὶ, ἕως μὴ ἑαυτῶν ἠμέλουν, οὐδὲν αὐτοῦ τῆς συγγενείας ἀξίωμα ὠφέλει, ἀλλὰ μετὰ ἕτερα ἐκ ποσοῦ καὶ τετραημέρου ἐσχάτου κόσμου, τότε ἦν ἐθαυμάσθησαν, ὅτε ἀπὸ τῆς οἰκείας ἔλαμψεν ἡμῖν ἀρετῆς. "ἀλλ' ἡ πόλις ἐν ἔπεσε καὶ συνετρίβη, μηδὲν ἀπὸ τούτου κερδήσασα· καὶ πῶς ἀληθὲς ἂν εἴη ἀπώλοντο σφόδρα ἐλεεινῶς καὶ τῆς σάρκα συγγενῆς, οὐδὲν ἀπὸ τῆς πρὸς αὐτὸν συγγενείας εἰς τὸ σωθῆναι κερδήσαντες, ὅπου τοῦ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς προσῆσαν σὺν εἶχον. πόσῳ τῶν μείζονες ἀπεφαίνοντο καὶ ἀποστόλοι, ὅπου τ' ἀληθινοὶ καὶ ζηλωτοὶ ἔφησαν τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειώσεως μετῆλθον, καὶ ἀπὸ τῆς ἀκοῆς. καίτοι θεν ὅταν μανθάνωμεν ὅτι πίστεως ἡμῖν πολυτελοῦς χρεία καὶ βίου λαμπροῦ καὶ φαιδροῦ. τοῦτο γὰρ ἡμᾶς μόνον ἀπολαῦσαι δυνήσεται. ἐπεὶ καὶ μέχρι πολλοῦ συγγενὴς αὐτοῦ ἐθαυμάζοντο πολυτελοῦς, οἱ δὲ δεκαπέντε ἐλέγοντο, ἀλλ' ὅμως αὐτῶν οὐδὲν τὰ ὀνόματα ἴσμεν τῶν ἀποστόλων καὶ ὁ βίος καὶ τὰ ὀνόματα ἀδηλα πολυτελοῦς.

ΗΘΙΚΟΝ Μὴ τοίνυν μεταφέρωμεν ἐπὶ" σύνεσιν τὴν σάρκα, ἀλλὰ καὶ μυρίας ἔχομεν προφήτας θαυμαστοὺς, ἀλλὰ σπουδάσωμεν· ἀπροσδεεῖς τοῦ ἐκείνων ἀρετῆς, εἰδότες, ὅτι οὐδὲν ἀπὸ τῆς ἑτέρων σπουδῆς εἰς τὸν μέλλοντα κερδήσομεν κρίσιν· ἀλλὰ καὶ τοῦτο κρίμα ἔσται σφοδρότερον, ὅτι ἀγαθῶν ὄντες πατέρων, καὶ οἶκον ἔχοντες τοιοῦτον, μηδὲ οὕτω μιμήσασθαι τοῦ δίδασκάλους. ταῦτα δὲ λέγω πᾶσι, ὅτι ὁρῶ ἔλλειψιν πολλοὺς, ὅταν ὅτι τὴν πίστιν αὐτοῦ ἀγωνίζωμεν, καὶ τὰ θαύματα ζητοῦσι, ὅτι τοῦ συγγενὴς καὶ προσῆκον καταφρονοῦσι καὶ τὸ οἰκεῖον, καὶ λέγοντες πᾶσι τοῖς προσήκουσί μοι καὶ ὅτι πιστοῖς καὶ

ζωοποιοῦσι

χ. λειπει

χ. ἀλλὰ καὶ προσῆκε

χ. τῆς αγνοίας

ζωοποιοῦντες πιστοὶ χριστιανοὶ τυγχάνουσι. Τί οὖν τοῦτο πρὸς σέ, ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε; ὅτο γάρ σε μάλιστα ἀπολεῖ, ὅτι σοῦ ὁ πλοῦτος τῶν ζωοποιούντων ἀδελφοὺς, πρὸς τὴν ἀληθῆ ἔδραμες. πάλιν ἄλλοι πρὸς, πιστοὶ μὲν ὄντες, βίου δὲ ἡμελημένου τυγχάνοντες, παρακαλοῦμεν πρὸς ἀρετήν, ὁ αὐτὸ δὴ τοῦτο προβάλλονται λέγοντες· ὁ πατήρ ὁ ἐμὸς, καὶ ὁ πάππος, καὶ ὁ προπάππος, σφόδρα εὐσεβεῖς καὶ εὐδοκίμοι ἐτύγχανον ὄντες." ἀλλὰ τοῦτο δή σε καταπρεπὲς μάλιστα, ὅτι τοιούτων ὢν ἔκγονος, ἀνάξια τῆς οἰκείας ἔφηξας ῥίζης. ἄκουσον ὁ προφήτης τί φησι πρὸς σοῦ Ἰουδαίους· Ἐδούλευσεν Ἰσραὴλ ἐν γυναικὶ, καὶ ἐν γυναικὶ ἐφυλάξατο. καὶ πάλιν ὁ Χριστός· Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν, καὶ εἶδε καὶ ἐχάρη. ἐν πέντε χοῦ καὶ τῶν προφητῶν κατορθώματα οὐ μόνον οὐτ' ἐκκωμίων, ἀλλὰ ἐν οὐτὶ μείζονος αὐτοῖς προσφέρεται τῆς κατηγορίας. ταῦτ' οὖν εἰδότες, ἅπαντα προπάντων, ὡς ἀπὸ τῶν οἰκείων ἔργων ζηλωταὶ γινώμεθα, ἵνα μὴ μάτην ἐαυτοὺς ταῖς εἰς ἑτέρους ἀπατήσαντες ἐλπίσι, ζῶντι μάτην ὑπατηθήμεν, ὅτε τῆς γνώσεως ἡμῖν ταύτης ὄφελος οὐδέν. Εἰ γὰρ τῶν ἀλλοτρίων, φησὶ, τίς ἐξομολογήσεταί σοι; σὺ κοινωνὸς ἐν ταύτῃ μετεσχηκὼς, ὥστε τῶν αἰωνίων τυχεῖν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Ιωσ.ιϛ.ιϛ.

Ομιλ.κϐ. ΤΙ ΕΜΟΙ ΚΑΙ ΣΟΙ ΓΥΝΑΙ· ΟΥΠΩ ΗΚΕΙ Η ΩΡΑ ΜΟΥ.

ΕΧει μέν τινα πόνον ὁ λέγειν· καὶ τοῦτο ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν, Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι, διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν· μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ. ἀλλὰ πόνον τοῦτον ὑμῖν κύριοι καὶ σοφοὶ ποιῆσαι, καὶ βαρύ. δοῦ μὲν γὰρ ἀποπλύνετε τὰ λεγόμενα, ἢ μὴ ἀποπλύνετε μόνον, ἐὰν δὲ τοῖς ἔργοις μὴ διεκνύητε, βαρὺς ὁ κόπος ὑμῖν ἔσται, ἀλλὰ ὁ πονῶν εἰκῆ καὶ μάτην· δοῦ δὲ προσέχητε, καὶ τὴν ἀληθῆ τῶν ἔργων ὑπόδειξιν παρέχητε, οὐδὲ αὐθαίρετα λήψόμεθα τῶν ἱδρώτων. ὁ γὰρ ἀπὸ τῶν πόνων καλούμενος καρπὸς, οὐκ ἀφίσι φαίνεσθαι τὸν πόνου ὁ σφοδρόν. ὥστε εἰ βούλεσθε ἡμῖν τὴν προθυμίαν διεγεῖραι, καὶ μὴ σβέσαι μηδὲ ἀδυνατίσαι ποιῆσαι, δείξατε ἡμῖν, παρακαλῶ, καρπὸν, ἵνα κομίσηται ὁρῶμεν καὶ λήϊα, καὶ ἡμεῖς πᾶς τῆς θεωρίας ἐλπίσι τρεφόμενοι, καὶ πλοῦτον ὑμῶν ἀναλογιζόμενοι, μὴ ναρκῶμεν ἐμπορευόμενοι τὸν καλὸν τοῦτον πραγματείδην. οὐδὲ γὰρ μικρὸν ἡμῖν ἐν σήμερον προκείται ζήτημα. τῆς γὰρ μνήσεως τοῦ Ἰησοῦ εἰπούσης ὅτι οἶνον οὐκ ἔχουσι, ὁ Χριστὸς φησι, τί ἐμοὶ καὶ σοὶ γύναι; οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου· καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἔπραξεν ὅπερ εἶπεν ἡ μήτηρ. τοῦτο δὲ τοῦ προτέρου οὐκ ἔλαττόν ἐστιν εἰς ζητήσεως λόγον. αὐτὸν οὖν τοῦτον παρακαλέσαντες τὸ θαῦμα ἐργασάμενον," ἵνα τοῦτο μόνον εἴρηται, δηλαδὴ καὶ" ἄλλαχοῦ. φησὶ γὰρ ὁ εὐαγγελιστὴς ὅτι οὐκ ἠδυνάσθησαν αὐτὸν πιάσαι, ὅτι οὔπω ἥκει ἡ ὥρα αὐτοῦ. καὶ πάλιν· Οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα, ὅτι οὔπω ἐλήλυθει ἡ ὥρα αὐτοῦ. καὶ πάλιν· Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα· δόξασόν σου τὸν υἱόν." τί οὖν ἐστὶν ὃ εἰρημένον; δῆλον γὰρ τοῦτο πλείονα ζωὴν ἦν, ἵνα πᾶσι μίαν ἐπαγάγω τὴν λύσιν." τίς ποτ' οὖν ἐστὶν ὃ λεγόμενον ἡ λύσις; οὐκ ἀνάγκη καιρὸν ὁ Χριστὸς ὑποκείμενος, οὐδὲ ὥρας παρατηρήσει, ἐλεγεν, οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου. πῶς γάρ, ὁ τῶν καιρῶν ποιητὴς καὶ τῶν χρόνων καὶ τῶν αἰώνων δημιουργός; "ἀλλὰ τί ποτέ ἐστιν ὅπερ ἠνίξατο; τοῦτο δηλῶσαι βούλεται, ὅτι πάντα μὲν καιρὸν τοῦ προσήκοντος ἐργάζεται, οὐχ ὁμοῦ" πάντα ποιῶν. ἐπεὶ σύγχυσίς τις ἔμελλεν ἔσεσθαι καὶ ἀταξία

ἀταξία" γένεσθαι, εἰ μὴ τοῖς παροῦσιν χαρίεις" πάντα ἐδημιούργει, ἀλλ' ὁμοῦ πάντα χ. ἐτιλέσω,
" ἔφυρε, καὶ ἔλπισιν, καὶ ἀνάγκαις, καὶ πρίσιν. σκόπει δὲ ἔδει γλυφθῆναι τὴν κλίσιν, ἀλλ' οὐχ ὁμῶς χ. ἔπηξεν
πᾶσαι, καὶ τὴν ἀνθρωπον ἢ μὴ τὴν γυναικός, ἀλλ' οὐδὲ τούτους ὁμοῦ. ἔδει γυναῖκα καταδι- χ. ἐφύλαξε,
καθαίρεσθαι τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν ἀνάγκαις γλυφῆναι, ἀλλὰ πολὺ τὸ μέσον ἐκατέ-
ρων. ἐχρῆν δὲ θεῖναι τὸν νόμον, ἀλλ' οὐχ ὁμῶς καὶ τὴν χάριν, ἀλλ' ἔκαστα χαρίεις τοῖς προσ- 5
πάσιν οἰκονομεῖσθαι. ἵνα τοίνυν" αὐτὸς [ὁ Χριστὸς] ἐπέσπασται τὴν τῶν χωρῶν αἰσχύνην, "ἀλλὰ τοῖς χωροῖς χ. ὁ Χριστὸς
[αὐτὸς] καὶ ἔλεγεν ἐπιθυμῆσαι, ἐπεὶ καὶ ποιητὴς αὐτῶν αὐτὸς ὢν." διὸ δὲ οὐ τοῦτό φησιν· οὕτω χ. ὡς καὶ τῶν
ἦν ἡ ὄψις μου. ὃ δή λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· οὕτω δῆλος ἦν τοῖς πολλοῖς, καὶ ὅλως οὐδὲ τῶν μαθητῶν χαρίεις μᾶλλον
τὴν χεῖρα πάντα εἶχεν, ἀλλ' Ἀνδρέας αὐτῷ ἠκολούθει, καὶ μετ" αὐτὸν Φίλιππος· ἄλλος δ" ἦν δῆ- χ. ἀλλ' ἐδι-
δυίς. μᾶλλον δὲ οὐδὲ οὗτοι πάντες, ὡς ἔοικεν, αὐτὸν ἐγίνωσκον, * οὐδὲ ἡ μήτηρ, οὐδὲ ⓐ ἀ- αὐτὸς ὁ πα-
δελφοί. μετὰ γὰρ τὰ πολλὰ θαύματα τοῦτο πρὸς τῶν ἀδελφῶν ἔφησεν ὁ βαπτιστής, ὅτι 10 τὴν ἐκ τῆς
οὐδὲ ⓐ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν· ἀλλ' οὐδὲ ⓐ ὁ τῷ γάμῳ αὐτὸν ἠδειναι· ἢ Χριστὸν λέγ-
γὰρ αὖ αὐλὶς προσῆλθον καὶ παρεκάλεσαν, ὁ χρεία κατασάντες. Ἀλλὰ τοῦτό φησιν, οὕπω ἥκει ἡ ὥρα μου, τουτέστιν, οὐδέπω γνώριμός εἰμι τοῖς πρώτοις, ἀλλ' οὐδὲ ἴσασιν ὅτι ὑστέρησεν ὁ οἶνος· ἔασον αὐλὶς ἀφανέσ τοῦτο ποιῆσαι. οὐδὲ γὰρ τοῦτό σοῦ ζητῶ μὲ ἀκούειν ἐγχεῖν. 15
μήτηρ γάρ εἶ, καὶ ὃ θαῦμα ὑποπίπτει ποιῆς. ἐγχεῖν δὲ τοὺς διακόνους προσελθεῖν καὶ δεῖν θέλειν, οὐκ ὀκνῶ τοῦτο χρῆσθαι, ἀλλ' ἵνα αὐλὶς ὁ νικόμενος μὴ πολλῆς δέξωνται τῆς συγκαταθέσε-
ως. ὁ μὲν γὰρ εἰδὼς ὅτι ὁ χρεία καθέστηκεν, ἐπειδὴ τύχῃ" τῆς βοηθείας, πολλὴν ἔχει τὴν χάριν· ὁ δὲ τῆς χρείας μὴ λαβὼν αἴσθησιν, οὐδὲ τῆς εὐεργεσίας σαφῆ καὶ τελείαν αἴσθησιν λή- ψεται. "Ὥσπερ οὖν ἔνεκεν εἶπεν, οὕπω ἥκει ἡ ὥρα μου, καὶ οὐδαμοῦ μνησθείς, ἐποίησεν ὅπερ 20 χ. καὶ πάν-
εἶπεν ἡ μήτηρ; μάλιστα μὲν, ὥστε καὶ τοῖς διακόνοις, καὶ ὥρα αὐτοῖς ἐνταῦθα νομίζεσθαι, φασὶ, ἔσται
ἵνα μὴ δόξῃ ἐπόδειξιν τῆς μὲν ἐνταῦθα αὐτοῖς ὥρας. εἰ γὰρ ἐνέκειτο, πῶς ἂν τῆς προσηκούσης ὥρας μὴ παραμυθήσηται, ἐποίησεν ἂν ὅπερ ἐποίησεν; ἔπειτα ἵνα καὶ τὴν μητέρα, ἵνα μὴ ἀπὸ τοῦ θαύματος ἀντιλέγῃ αὐτῇ δόξῃ, καὶ αἰσχυνθῇ τὴν τιχοῦσαν, προτίθησι τοῦ- τον, καὶ ἵνα μὴ ἀθυμίας λαβοῦσα δόξαν. καὶ γὰρ προσήγαγεν αὐτῷ τὸν θαλασσίους. ἐ- 25
Matth. 11. xr. πεὶ δὲ τῇ Χαναναίᾳ λέγων, Οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν ⓜ ἄρτον τῶν τέκνων δοῦναι τοῖς κυ- χ. μὴ πάν-
σίοις, ἔδωκε" ⓜ ἄρτον, τὴν προσευχὴν αὐτῆς ἀποδεξάμενος· καίτοιγε μετ" ὀκτὼ, καὶ πολὺ εἶπεν· ὅτι οὐκ ἀπεστάλην, εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ· ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα εἶπεν, ἐλεγκτέδωσε τὸ φιλάπτειον τῆς γυναικός. ὀντιῦθεν μανθάνο- μεν ὅτι καὶ θαύξοι ὦμεν, πολλάκις τὴν προσευχὴν ποιοῦμεν ἀξίους ἑαυτοὺς τοῦ λαβεῖν. διὰ 30
τοῦτο καὶ ἡ μήτηρ καὶ παρέμεινε, καὶ "σαφῶς τοὺς θαλασσίους προσῆλθε, ὥστε καὶ πλειόνων χ. σημ.
γένεσθαι τὴν αἴτησιν. διὰ τοῦτο καὶ προσέσχε ὁ,

5 Ὅ, τι ἂν λέγῃ ὑμῖν, ποιήσατε. Ἤδει γὰρ ὅτι οὐκ ἀνθρωπίνης ἡ παραίτησις ἦν, ἀλλὰ τοῦ ἀκεραίου, καὶ τοῦ μὴ δόξαι ἁπλῶς ὑπερρίπτειν ἑαυτὸν τῷ θαύματι. διὰ" καὶ χ. ἵνα μὴ δόξω ἁπλῶς
τοὺς θαλασσίους προσῆγε. 35 ὑπερρίπτειν
Σαλμασ. 1

6 Ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαι λίθιναι κείμεναι ἓξ κατ' ⓜ καθαρισμὸν τῶν Ἰουδαίων, χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς.

7 Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος. καὶ ἐγέμισαν ἕως ἄνω.

Οὐχ ἁπλῶς εἶπε, κατ' ἐπὶ καθαρισμὸν τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ἵνα μή τινες τῶν ἀπίστων ὑπο- τοπήσωσιν, ὅτι τυγὸς εἴδον ἀπομελάσης; εἶτα τὸ ὕδατος ἐπιζητοῦντος καὶ χορηγοῦντος, οἶνος 40
λειπόμενος γέγονε. Ἀνὰ τοῦτό φησι, κατ' τὸν καθαρισμὸν τῶν Ἰουδαίων, δεικνὺς, ὅτι οὐδέποτε ἐκεῖνα οἶνα γέγονε δοκεῖ τὰ σκεύη. ὅπερ γὰρ ἀνύδρος ἐστὶν ἡ Παλαιστίνη, καὶ οὐκ ἔστιν πολ- λαχοῦ χρήσιμος καὶ πηγὰς βλύσκειν, ἐπλήσθη αὐτὰς ὑδρίας ὕδατος, ὥστε μὴ τρέχειν εἰς ποταμούς, εἶπεν ἀκάθαρτοι γένοιντο, ἀλλ' ἐχθὲς ἔχει τὸ καθαρσίου τὸν τρόπον. καὶ τί

ὅπότε

δήποτε πρὶν ἢ γεμίσαι οὐκ ἐποίησε· τὸ σημεῖον, ὃ πολλῷ θαυμαστότερον ἦν; ἕτερον γάρ ἐστιν, ὑπερχειμένων ὕλαις εἰς ποιότητα μεταβαλεῖν, ἢ αὐτάρκη τινὰ οὐσίαν ἐξ οὐκ ὄντων ποιῆσαι. θαυμαστότερον μὲν οὖν, ἀλλ' οὐχ ὅτως ἀπίστως ἔδοξεν εἶναι πιστὸν τοῖς πολλοῖς. διὰ τοῦτο γοῦν πολλάκις τῶν θαυμάτων παρεισκύπτει τὸ μέγεθος ἑαυτοῦ, ὡς τὸ μὴ δύνασθαι μᾶλλον πιστεύεσθαι. ὃ τίνος ἕνεκεν, φησίν, ὑγρὰ ἦν ὁ ὕδωρ αὐτὸς προσήκατο, ἢ τότε οἶνον ἔδειξεν, ἀλλὰ τοῖς διψῶσιν ἐπέλθωσι; διὰ τί δὲ αὐτὸν πάλιν αἰτίαν, ἢ ἵνα ἀπὸ τούτου μάρτυρας ἔχῃ τοῦ γενομένου τὸν αὐτήσαντας, ὅτι ὄντως μία φαντασία ἦν ὁ πεπωκόσι. εἰ γὰρ ἐμποδὼν ἦσαν αἰσθήσεσιν, ἀδιάφορον ἦν τοῖς ἀνθρώποις λέγειν ἡμᾶς ὕδωρ ἐπιπεπωκέναι, ἡμᾶς δὲ ὑδρίας ἐνεπλήσαμεν. πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ διὰ τῆς ἐκκλησίας ἀναφυόμενα δόγματα διατρέπει. ὅτι γάρ εἰσί τινες οἱ τοῦ κόσμου δημιουργὸν ἕτερον εἶναι φασι, καὶ οὐκ αὐτοῦ ἔργα διὰ ὁρωμένα, ἀλλ' ἑτέρου τινὸς ἑαυτοῦ θεοῦ· καὶ τούτων ὀπτικωμίζων τὸν μανίαν, ὅτι τὰ πλείονα ποιήσας τῶν θαυμάτων ἐκ τῶν ὑποκειμένων οὐσιῶν. εἰ γὰρ ἐνδυτικὸς ὁ δημιουργὸς ἦν αὐτῆς, οὐκ ἂν τοῖς ἀλλοτρίοις ἐχρήσατο πρὸς τὸν τῆς οἰκείας δυνάμεως ὀπιδεῖξιν. νυνὶ μὲν τοι δείκνυσι, ὅτι αὐτός ἐστιν, ὁ ἐν ταῖς ἀμπέλοις ὁ ὕδωρ μεταβάλλων, καὶ τὸν ὑετὸν διὰ τῆς ῥίζης εἰς οἶνον τρέπων, ὑφ' ἑαυτῷ διὰ πολλοῦ χρόνου γενόμενον, τοῦτο ἀθρόον ἐν τῷ γάμῳ εἰργάσατο. ὅτι δὲ ἐγέμισαν αὐτὰς ὑδρίας, φησίν·

8 Ἀντλήσατε νῦν, καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ, καὶ ἤνεγκαν· 9 ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον (καὶ οὐκ ἤδει πόθεν ἐστίν· οἱ δὲ διάκονοι ἤδεισαν οἱ ἀντλήσαντες τὸ ὕδωρ) φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος,

10 Καὶ λέγει αὐτῷ· πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον καλὸν οἶνον τίθησι, καὶ ὅταν μεθυσθῶσι, τότε τὸν ἐλάσσονα· σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι. Πάλιν σκοπῶμεν ἵνα" ἐπισκώπτουσι λέγοντες· ὅτε μεθύουσιν ἄνθρωποι ὁ σύλλογος ἐστί, καὶ ἡ αἴσθησις τῶν κρινόντων διεφθαρμένη, καὶ οὐκ ἰσχύει αὐτὴ λαβέσθαι τῶν γινομένων, οὐδὲ κρῖναι τοῖς παραπορεύουσιν, ὡς μηδὲν εἰδέναι πότερον ὕδωρ ἢ οἶνος ὁ γινόμενον ἐστί. ὅτι γὰρ ἐμέθυσαν, αὐτὸς ὁ ἀρχιτρίκλινος, φησίν, ἔδειξε δι' ὧν εἶπε. μᾶλλον μὲ ἐστὶ τοῦτο γελοῖον· πλὴν ἀλλὰ καὶ ταῦτην αὐτῶν ἀξιόλογα τὸν ἀναφέρει ὁ εὐαγγελιστής. οὐ γὰρ ὅτι διαστρεφόμενοι φησὶ τὸν ἀναφερόμενοι παρὰ τοῦ γινομένου, ἀλλὰ τὸν ἀρχιτρίκλινον καὶ τοὺς γινομένους. ἴστε γὰρ δήπου τοῦτο, ὅτι μᾶλλον πρόκειται διὰ τὴν τοιούτων ἐμπίπτης θυμοῦσι δεῖπνον, ὅταν μᾶλλον εἶσιν οἱ νήφοντες, εἰ ἔργον ἔχοντες, ὃ τὸ κόσμου καὶ τὸ τάξει πρόκειται διὰ τοῦτο τὸν νηφόντων αἴσθησιν ταύτην εἰς μαρτυρίαν τῶν γινομένων καλέσει. ὃ γὰρ εἶπεν," οἶνον ἔχουσι τοῖς ἀνακειμένοις, ἀλλὰ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ. ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος ὃ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον (καὶ οὐκ ἤδει πόθεν ἐστίν· οἱ δὲ διάκονοι ἤδεισαν) φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος. καὶ πῶς ἔνεστι μὴ τοὺς διάκονους ἐφώνησεν; (ὅτου γὰρ δὴ καὶ τὸ θαῦμα ἐξεκαλύφθη) ὅτι οὐδὲ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἐξεκάλυπτε τὸ γεγονός, ἀλλ' πρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ἐβούλετο" γνωσθῆναι τῶν σημείων πρὸ δυνάμιν· εἰ μὴ οὕτω τότε" ἐλέχθη, οὐκ ἂν διηγούμενοι οἱ διάκονοι ταῦτα ἂν ὅτις θαύμασαν, ἀλλ' ἔδοξεν ἂν μέτρια, ἀνθρώπῳ φιλῷ τοῖς πολλοῖς εἶναι δεκτικῶν τότε πιστὰ μάρτυρας ὄντες. αὐτοὶ μὲν γὰρ καὶ διὰ τῆς πείρας ὃ σαφὲς ἔγνωσαν (ὑγρὰ γὰρ δὴ ταῖς ἑαυτῶν χερσὶν ἤνεγκαν ἀπιστεῖν) ἑτέρους δὲ πιστεύεσθαι οὐκ ἦσαν ἱκανοί. διὰ τοῦτο οὖν αὐτὸς ἐξεκάλυψεν ἅπασιν, ἀλλὰ τῷ μάλιστα δυναμένῳ ζωποιεῖν ὃ γεγονός, πρὸ σταφέστερον αὐτὸ γνῶσιν τῶν μέλλοντι χρόνῳ τηρῶν. μὴ γὰρ τὰ τῶν λοιπῶν σημείων ἐπιδείξῃ, καὶ τοῦτο ἐμβήσει εἰς πίστιν. ὅτε γοῦν τὸ βασιλικὸν ἦσαν ἤνεγκε θεραπεύων, ἐδήλωσεν ὁ εὐαγγελιστής, ὅτι καὶ τοῦτο σταφέστερον γέγονε. διὰ δὲ τοῦτο μάλιστα αὐτὸν ἐκάλεσεν ἐκεῖνος, ὅτι ὃ σημεῖον ἐγνωκὼς ἐστί, ὅπερ καὶ τοῦ δηλοῖ Ἰωάννης ἔλεγε· ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησε τὸ ὕδωρ οἶνον· οὐκ

ἁπλῶς

ἁπλῶς ἦ οἶνοι, ἀλλ' οἶνοι κρείττονες. τοιαῦτα γὰρ τοῦ Χριστοῦ καὶ θαύματα, πολλῷ τῷ μέτρῳ φύσεως περιουσιώτερα· ἵνα δὲ βεβαιώσω. οὕτω καὶ ὅπου τῶν ἄλλων· ὅτε μέλος διώρυξε σώματος χωλόν, τὴν ὑγιαρότητα ἐδείκνυ τοῦτο ἄμεινον. ὅτε μὲν οὖν οἶνος, καὶ οἶνος κρείττων ἐκεῖνος ὁ γαμηλιώδης, οὐχ ⓐ ὁμοίους μόνοι, ἀλλὰ καὶ ὁ νυμφίος καὶ ὁ ἀρχιτρίκλινος μαρτυρεῖν ἤμελλον· ὅτε δὲ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ γαμηλιώδης, ⓐ τὸ ὕδωρ ἀπλήσαντες. ὥστε εἰ μὴ τότε ἐξεκαλύφθη τὸ θαῦμα, ἀλλ' ὅμως εἰς τέλος σιγηθῆναι οὐκ εἶχεν· οὕτω πολλὰς καὶ ἀναγκαίας αὐτῷ περὶ τὸ μέλλον περιαπέβετο μαρτυρίας. τοῦ μὲν γὰρ τὸ ὕδωρ οἶνον ποιῆσαι, οὐδὲν ὁμοίους μάρτυρας εἶχε· τοῦ δὲ καλὸν ἡγεῖσθαι τὸν οἶνον, ⓐ ἀρχιτρίκλινον καὶ ⓐ νυμφίον. εἰκὸς μὲν οὖν τὸν νυμφίον ἀποκρίνασθαί τι πρὸς ταῦτα, καὶ εἰπεῖν· πλὴν ἀλλ' ὁ βαπτιστὴς ἐπιτηδειότερος πρὸς τὰ ἀναγκαιότερα τῷ παραγμῷ, ἀλάμβανος τοῦ σημείου τούτου μόνον πρόφασιν. ὃ γὰρ αἰναγκαῖον ἦν μαθεῖν, ὅτι οἶνον ὃ ὕδωρ ἐποίησε, καὶ οἶνον καλόν· τί δὲ πρὸς τὸ ἀρχιτρίκλινον εἶπεν ὁ νυμφίος, οὐκ ἔτι αἰναγκαῖον οἰόμεθα εἰδέναι. πολλὰ γὰρ τῶν σημείων πρότερα ὄντα ἀμυδρότερα, τοῦ χρόνου προϊόντος σαφέστερα γέγονεν, ὑπὸ τῶν ὀξὺ ἀρχὴν εἰδότων αὐτὰ ἀκριβέστερον ἀπελθόντα. χ. ὠδε.

ΗΘΙΚΟΝ Τότε μὲν οὖν οἶνον ἐξ ὕδατος ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς· καὶ τότε δὲ, καὶ νῦν προαιρέσεις χαλεπὰς καὶ ἀμαρτάνουσας μεταβάλλων καὶ παύεται. εἰσὶ γὰρ, εἰσὶν οἱ θεοποιοὶ τοῦδε ὕδατος ἀμφοτέρωθεν, ὅτε ψυχροὶ καὶ χαλεποὶ τοῦδέποτε ἐγκρατεῖς. τοῦτο δὲ ὅτε ἀμαθίᾳ προσπαρωθῶμεν τῷ Κύριῳ, ὥστε αὐτῶν τινὰ προαιρέσεις εἰς τὸ τοῦ οἴνου μεταβῆναι ἕξιν, ὥστε μηκέτι ἀμαρτάνειν, ἀλλ' ἔχειν ὃ ἐπεσυμβαίνει, καὶ βλαπτόμενοι καὶ ἑαυτοῖς ἐπίφοβοι γίνεσθαι αὐτούς. τίνες δὲ ἂν εἶεν ὅτοι ⓐ ψυχροί; ⓐ τοῖς ῥήσι τοῦ προκόπτοντος βίου προσέχοντες προσήκουσι, ⓐ μὴ καταγελῶντες τῆς ὀνειδιζομένης πτωχῆς, ⓐ δόξης καὶ δυναστείας ἐρασταί. ταῦτα γὰρ πάντα ῥεύματά ἐστιν, ἰσταμένα μὲν ὕδατι, καὶ ἦ προσοῦς ἀεὶ φερόμενα μετὰ πολλῆς τῆς ῥύμης. καὶ γὰρ ὁ σπείρων πλούσιος, αὐλικὸν πένης, ὁ σπείρων μετὰ κήρυκος καὶ ζώσης καὶ ὀγκάμενος καὶ πολλῶν τῶν ῥαδιουργῶν φαινόμενος, πολλάκις τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ ὃ δεσμωτήριον ὤκησεν, ἑτέρᾳ καὶ ἄκων τῆς φαντασίας προσχωρήσας ἐκείνης. ὁ πτωχῶν πάλιν ἐγκαταπόλεμος, ἐπειδὰν ἐγκρατὴς τινὸς ἑαυτοῦ γένηται, μέχρι μιᾶς ἡμέρας καὶ δυνάται τινὰ ἐκ τούτων ἐπιποθοῦντα αὐτῷ χορηγίαν καταλεῖν, ἀλλὰ ἐγκαρτερήσεως ἐκείνης, ἀναγκάζεται πάλιν ἕτερα ἐπιμελεῖσθαι, οὐδὲν διαφέρων χειμάρρου. καθάπερ γὰρ ἐκεῖ τοῦ προτέρου ῥεύματος προχωρήσαντος, ἕτερα ἐπέρχεται πάλιν· οὕτω δὴ καὶ ὀνόματα, τῆς προτέρας ὀξισαμένης ἕξεως, ἑτέρας ἡμῖν δὴ πάλιν. καὶ τοιαύτη τῶν βιωτικῶν ἡ φύσις, ὃ μήποτε ἑστάναι λαχοῦσα, ἀλλ' ἀεὶ ῥεῖν καὶ προσύρεσθαι. ὅτι δὲ τῆς ψυχῆς οὐ τοῦτο μόνον ὀφείλει ὃ προσῤῥεῖν καὶ προσέχειν, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἡμῖν ἕτερα πρέχει προσήκοντα. τῷ γὰρ πλείονι μὲν ῥύμης τὸ τε ἰσχύειν ἀποζῆν τοῦ σώματος, τό τε αἰσθάνεσθαι προσύρει τῆς ψυχῆς· καὶ οὐχ οὕτω καὶ σφοδρὰ τὸ ποταμείων ῥεύματα καὶ ὅλας εἰώθε σύρειν καὶ ποιεῖν ὑφιζάνειν, ὡς ψυχὴ καὶ πάλιν καὶ τῆς ὑγείας ἡμῶν ἐρείσματα πάντα ὑποσύρει ῥᾳδίως. καὶ ἔλθῃς εἰς ἰατρεῖον, καὶ προσελθὼν ἐρωτήσῃς, πάσας σχεδὸν τῶν νοσημάτων καὶ αἰτίας ἐκεῖθεν εὑρήσεις οὔσας. ἡ μὲν γὰρ εὐτελεία καὶ ἡ λιτὴ τράπεζα, ὑγείας μητέρ' ὄντ. διὰ τοῦτο δὲ ἰατροὶ παῖδες οὕτως αὐτὴν ὠνόμασαν, τότε μὴ χορεύουσαν ὑγείαν καλέσαντες (ἀχορίη γὰρ ψυχῆς ὑγιείη) τό τε σώφρονος ἑστιᾶσθαι μητέρα ὑγείας εἰπόντες. εἰ δὲ ἡ ἔνδεια μήτηρ ὑγείας, δῆλον ὅτι ἡ πλησμονὴ μήτηρ νόσου καὶ [ἀρχὴ] ἀῤῥωστίας ὄντι, καὶ τίκτει παθῶν καὶ αὐτῶν ὑπερβαίνοντα τῶν ἰατρῶν τὸν τέχνην. καὶ γὰρ ποδαλγίαι, καὶ χειροβαρίαι, καὶ ἀναβλυωπίαι, καὶ χλιδῶσαι, καὶ ῥεύμοι, καὶ πύρεσις, καὶ ἴκτερος, καὶ πυρετοὶ μακροὶ καὶ φλεβώδεις, καὶ ἕτερα τούτων πολλῷ πλείονα (οὐ γὰρ χρεὼν πάντα ἐπιέναι) οὐκ ἀπὸ σοβαρείας καὶ φιλοσόφου σχολῆς, ἀλλ' ἐξ ἀδηφαγίας καὶ πλησμονῆς τίκτεσθαι πέφυκεν. εἰ δὲ βούλει τῆς ψυχῆς τὰς νόσους ἰδεῖν τὰς ἐντεῦθεν φυομένας, ὄψει ὅτι πλεονεξίαι,

πλεονεξίαι, βλασφημίαι, μεγαυχηλίαι, ναὶ δὴ καὶ, ἀστέλπνια, ἀμαθία πᾶσα ἐντεῦθεν ἔχει τὴν ἀρχήν. ὅπου γὰρ οὐδὲν ἀμεινον ἀπὸ τῶν τοιούτων τραπέζων αἱ τυφλώσασαι γίνονται ψυχαί, ἀλλὰ τοιούτων ἀφ' ἁπαξάπασιν ἀπείρων. εἶπω καὶ λύπας ὅσας ἔχουσι καὶ ἀηδίας οἱ τοῖς στρβλουμένοις τὴν τυφλὴν; ἀλλὰ πάσας μὲν ἐπελθεῖν οὐ δυνατὸν· ἓν δὲ κεφαλαίῳ τὸ πᾶν ποιήσω φανερόν. τῆς γὰρ τραπέζης, ταύτης λέγω τῆς πολυτελοῦς, μὴ ἡδονῆς οὐδέποτε ἀπογεύσεται. ἡ μὲν γὰρ εὐδεία, ὥσπερ εὐτελείας, οὕτω καὶ ἡδονῆς μήτηρ ἐστίν· ἡ πλησμονὴ δὲ ὥσπερ νόσων, οὕτω δὲ ἀηδίας ἐστὶ πηγὴ καὶ ῥίζα. εἶτα γάρ σε ἡ κόρος, ἐπιθυμίαν εἰ) σὺκ ἔσχεν· ἐπιθυμίας δὲ οὐκ ὄντος, πῶς σε εἶπε πατὴ ἡδονή; ἀλλὰ τοῦτο μόνον ἴσως τὰς ἐστιατορίας καὶ ὑγιεινοτέρους ταῦτ' ἀποφαίνοις τῶν πλουσίων ὥρεσιμοῦ δή, ἀλλὰ καὶ πλείονα καρπούμενος τὴν θύραθεν ὠφέλειαν. ἅπερ πάντα ἐννοήσαντες, φύγωμεν μέθην τε καὶ τυφλὴν, μὴ τὰ τραπέζας μόνον, ἀλλὰ καὶ τἄλλα ἅπαντα τὰ ἐν τοιούτοις βιωτικοῖς, καὶ δὴ τὰ ἐκείνης δὴ ταλαξώμεθα τὰ ἀπὸ τῶν πνευματικῶν ἡδονῶν, καὶ τὴν τοῦ Κυρίου (Κατατρύφησον γάρ τοῦ Κυρίου, φησὶ, καὶ δώσει σοι τὰ αἰτήματα τῆς καρδίας σου) ἵνα καὶ τῶν ἐνταῦθα καὶ τῶν μελλόντων ἀπολαύσωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κγ. ΤΑΥΤΗΝ ΕΠΟΙΗΣΕ ΤΗΝ ΑΡΧΗΝ ΤΩΝ σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας.

Πολὺς ὁ διάβολος ἔχειπερ καὶ σφοδρὸς, πάντοθεν πολιορκῶν τὴν σωτηρίαν τὴν ἡμετέραν. δεῖ τοίνυν ἐγρηγορέναι καὶ νήφειν, καὶ προμαχᾶσθαι ὑπὲρ τείχους αὐτῷ τὴν ἔφοδον. καὶ γὰρ μηχανᾶται ὅπως ἀφορμὰς εὑρὼν εἰσαγάγῃ μικρὸν τὸν ἑαυτοῦ δυνάμεως, καὶ ὅλην εἰσάξῃ μικρὸν τὸν ἑαυτοῦ δύναμιν. εἰ τοίνυν λέγεις ὡς ἡμῖν ἐστὶ τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας, μηδὲ ἐν τοῖς μικροῖς αὐτῷ συγχωρῶμεν ἡμῖν ὑπείναι, ἵνα ἀπὸ τούτων τὰ μεγάλα προαναστείλωμεν. καὶ γὰρ ἐκάστης ἡμέρας αἱ εἰσὶ, σκόπει μοι τοσαύτην ὑπόδειγμα ταπεινώσεως, ὥστε τὸν ἡμέτερον ἀπολλύναι ψυχὴν ἡμᾶς ὁ τοσοῦτος τῆς ἡμῶν αὐτῶν σωτηρίας μηδὲ τὸ ἴσον αἴτιον μεῖναι. ταῦτά μοι οὐχ ἁπλῶς εἴρηται, ἀλλ' ὅπως δεδοικὼς, μήποτε ἐν μέσῳ τῷ σπιτῷ καὶ νεῷ ὁ λύκος ἐμπεσὼν εἰσήκει μὴ καθορώμενος ἡμῖν, καὶ θεμελίωτον ἐκ τούτου γένηται τὸ κακόν, ῥᾳδιουργίᾳ καὶ ὑποβουλῇ πονηρᾷ ἀποβουκολήσῃ τῆς ἀγέλης καὶ τῆς ἀκροάσεως. εἰ μὲν γὰρ ἐν ἀμαθείᾳ τινὶ πεσόντα, ἢ καὶ τὸ σῶμα ἕξις πληγὰς ἐλαμβάνει, οὐκ ἂν ἔργον ἦν ἐπιτιμᾶν τοιαύταις ὑποβουλαῖς. ὅπου δὲ ἡ ὄρεξις ἡ ψυχὴ, καὶ αὐτὴ τὰ ἕλκη δέχεται πολλῆς ἡμῶν ἐν τῇ ἀγρυπνίᾳ, ὥστε ἕκαστον ἑαυτὸν δοκιμάζειν. οὐδεὶς γὰρ οἶδε τὰ τοῦ ἀνθρώπου, ὡς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ. οὐ μὲν γὰρ λόγος ἅπασι σαλεύεται, καὶ κοινὸν ἐστὶ τοῖς φαρισαίοις τοῖς δεομένοις ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἀκροωμένων λαβεῖν ὅτι ὁ ὑποτιθέμενος ἡμῖν νοσήματι. οὐκ οἶδα ἐγὼ τὰς ἀῤῥωστίας, οὐκ οἶδα τοὺς ὑγιαίνοντας. ἐπὶ τούτῳ πάντα λέγω καὶ, * ἡ πᾶσιν ὑποτιθέμενος παθεῖν ἰατρείαν εἰσφέρω, νῦν μὲν πλεονεξίας κατηγορῶν, αὖθις ἡ τυφλῆς, πάλιν ἀστελγείας καὶ ἀπολύμνου, εἶτα ἐλεημοσύνης ζωντρεῖς ἐπαινῶν ἢ ἀνθρώπους, εἶτα τῶν ἄλλων ἑκάστου κατορθώματος. δεδοικὼς γὰρ μή ποτε καὶ ἐν τῷ λόγῳ ἡμῖν ἀχολυμβούντων λάθῃ τις ἕτερον, ἀλλὰ καὶ μόνων ὑμῶν. ὥστε εἰ μὲν εἷς ἦν ὁ ταῦτα συλλεγόμενος, οὐκ ἂν ἦν σφόδρα ἀναγκαῖον εἰ) ἐπὶ πολλοῖς πολυωδὴν ἐπὶ λόγοις ποιῆσαι. ὅπου δὲ τοσοῦτο πλῆθος πολλὰ εἰ) καὶ παλαῖ εἶχεν, οὐκ ἀπείκοτως

πειχοτως

πειχότως ποιχίλλομθν τὴν διδασκαλίαν. πάντως γὰρ θυρήσει τινὰ ἑαυτῷ χρείαν ὁ λόγος, ἅπασιν ἐφαπλούμενος. Διό τοι τοῦτο καὶ ἡ γραφὴ πολυειδῆ τὰς ὄψεις, καὶ μυρίων ἡμῖν ἀγγελμένων πραγμάτων, ὅπερ καὶ τῇ φύσει διαλέγεται τῶν ἀνθρώπων· ἐν ᾧ πληθὺς τοσούτῳ, πάντα ἀνάγκη τὰ πάθη τῆς ψυχῆς εἶναι, εἰ καὶ μὴ πάντα ἐν πᾶσι. τούτων τοίνυν ἑαυτοὺς ἐκκαθάραντες, οὕτω τῶν θείων λόγων ἀκούσωμεν, ἵνα μὴ ζωντετυμμένης διανοίας καὶ τῶν σήμερον ἡμῖν ἀναγνωσθέντων ἀκούωμεν. τίνα δὴ ταῦτά ἐστι; Ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας. Εἶπον καὶ πρόπερον, ὅτι τινὲς οὐκ ἀρχὴν ταύτην εἶναι φασι. Τί γάρ, φησιν, εἰ προέκειτο ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας; τὴν γὰρ ἀρχήν, φησι, ταύτην ἐποίησεν ἐν Κανᾷ. ἐγὼ δὲ οὐκ ἂν τούτων μὲν σφόδρα ἀκριβολογησαίμην. ἀλλ' ὅτι μὲν μὴ ὁ βάπτισμα τῶν σημείων ἦρξατο, καὶ πρὸ τοῦ βαπτίσματος σαφὲς ἐστὶν ἐξ αὐτοματούργησε, καὶ ἔμπροσθεν ἐδηλώσαμεν. Εἴτε δὴ τοῦτο, εἴτε ἕτερον πρὸ τούτου σημεῖόν ἐστιν ὁ μὴ ὁ βάπτισμα γεγονὼς, ἀ σφόδρα διαφέρειν ἀναγκαῖον εἶναί μοι δοκεῖ.

χ. τῆς δείξεως τῶν λόγων προσ-ἐκκαλουμένη, ἡ ἵνα μὴ ζωντετυμμένης σαφέστερα τὰ δηλούμενα. χ. ἡ βάπτισμα προηγήσατο ἐν Κα. χ. ἡ μὴ ἐν χάριτι δὲ τῶν τῶν Ἰησοῦ σημείων;

Καὶ ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ, Φησι. πῶς δὲ λίαν εἶπε; οὐδὲ γὰρ πολλοὶ προσεῖχον τῷ λογισμῷ, ἀλλ' ἢ διάκονοι καὶ ὁ ἀρχιτρίκλινος καὶ ὁ νυμφίος. πῶς οὖν ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ; τάχα αὐτοῦ μέρος· εἰ δὲ καὶ μὴ τότε, ἀλλ' ὕστερον ἦλθον οἱ θαυμάσαντες· μέλλει γὰρ τὸ νῦν ἀδηλον, καὶ ὁ δήλαθεν. ὅτι γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ οἱ πάντες ἤδεσαν, ἀπὸ τῶν ἐπαγομένων δῆλον. Εἰπὼν γάρ, ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ, ἐπήγαγε·

χ. κεχλωμασμένη.

Καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, Οἱ καὶ πρὸ τούτου θαυμάζοντες αὐτόν. ὁρᾷς ὅτι τὰ σημεῖα τότε μάλιστα ἀναγκαῖον ἦν ποιεῖν, ὅτε οἱ βλασφημοῦντες καὶ προσέχοντες τοῖς λογισμοῖς σαφῶς ἔπεσαν; οὗτοι γὰρ ἔμελλον καὶ πιστεύειν εὐκολώτερον καὶ μὴ ἀκριβείας προσέχειν τοῖς λογισμοῖς. Εἶτα πῶς ἂν ἐγένετο γνώριμος τῶν σημείων χρεία; ὅτι καὶ διδασκαλία ἰσχυρὰ καὶ προφητεία καὶ τὸ θαῦμα σκοτεινὰ ταῖς τῶν ἀκουόντων ψυχαῖς, ὥστε μὴ ἀκριβείας προσέχειν τοῖς λογισμοῖς, τῆς ψυχῆς προοικειουμένης ἤδη. διό τοι τοῦτο πολλαχοῦ καὶ ἀλλαχοῦ φασιν οἱ διαγελισταὶ μὴ πεποιηκέναι σημεῖον αὐτόν, διὰ τὸ τῶν ἀνθρώπων σκαιὸν τῶν ἐκεῖ διατεινόντων.

χ. ὅτι δύνα. χ. εἰς χ. σεσημ.

12 Καὶ μετὰ ταῦτα κατέβη εἰς Καπερναούμ αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ ἦσαν ἐκεῖ ἡμέρας πολλάς.

Τίνος ἕνεκεν προσγίνεται μετὰ τῆς μητρὸς εἰς Καπερναούμ; ὅτε μὲν θαῦμα οὐδὲν εἰργάσατο αὐτοῦ, ὅτε οἱ τὴν πόλιν οἰκοῦντες ἐκείνων τῶν ὑγιῶς προσ αὐτὸν ἐχόντων ἦσαν, ἀλλὰ καὶ τῶν σφόδρα διεφθαρμένων. καὶ τοῦτο ἐδήλωσεν ὁ Χριστὸς εἰπών· Καὶ σὺ Καπερναούμ, μὴ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως τοῦ ᾅδου καταβιβασθήσῃ. Τίνος οὖν ἕνεκεν προσγίνεται; ἐμοὶ δοκεῖ· ὅπερ μικρὸν ὕστερον ἦλθεν αἰτήσαι εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, διὰ τοῦτο ὅτε ἀπελθεῖν, ὥστε μὴ πολυπραγμονεῖν ἀδελφοὺς ὑποσύρεσθαι καὶ τὴν μητέρα. ἀπελθὼν δὲ καὶ ὀλίγον διατείνας χρόνον διὰ τὴν εἰς τὴν μητέρα τιμήν, οὕτω πάλιν ὑπολαμβάνεται τῶν θαυμάτων, ἀποκαταστὰς τὴν γεγυμνωμένην. διὰ τοῦτό φησιν· οὐ μετὰ πολλὰς ἡμέρας

Αντ. 1.12.

13 Ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα. Πρὸ ὀλίγων ἄρα ἡμερῶν τὸ πάσχα ἐκαπίσατο. ἀνελθὼν δὲ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τί ποιεῖ; προσάγμα πολλῆς αὐθεντίας γέμον. εὑρὼν γὰρ καπήλους ἐκείνους, εὑρὼν πραπεζίτας, εὑρὼν τὰς πωλουμένας πωλοῦσας καὶ βόας καὶ πρόβατα, καὶ διὰ τοῦτο ἐκ διατείνοντας ἐξέβαλε. καὶ ἕτερος μὲν διαγελιστὴς φησιν, ὅτι ἐκ ἄλλων ἔλεγε, μὴ ποιεῖτε οἶκον τοῦ πατρός μου οἰκητήριον λῃστῶν· οὗτος δὲ

χ. πάσχα δὲ

16 Οἶκον ἐμπορίου Φησὶν, οὐκ ὀνομάζει ἀλλήλοις λέγοντες, ἀλλὰ δεικνύοντες ὅτι ἐκ δούλου τοῦτο ἐποίησε, καὶ ὅτι οὐ τὸν αὐτὸν κύριον ἀμφοτέρους γέγονεν, ἀλλὰ νῦν μὲν ὡς οἰκείοις,

οιμείοις, νῦν ὃ πρὸς αὐτὸ ὃ πάθος ἐλθών, τοῦτο ποιῆ. δῆλ δὲ σφοδρότερον τοῖς λόγοις χρησάμενος, ἀπήλαυνε σκάλεσε λῃστῶν. ἐν ταύτῃ γὰρ ἦν ἐν ἀρχῇ τῶν σημείων οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὑφειμένως μᾶλλον τῇ ἐπιτιμήσει χέρηται. ὅθεν εἰκὸς δεύτερον τοῦτο γεγονέναι. καὶ ἵνος ἔνεκεν, φησιν, αὐτὸ τοῦτο πεποίηκεν ὁ Χριστός, καὶ τοσαύτῃ σφοδρότητι χέρηται κατ' αὐτῶν, ὅταν δαιμονᾶν φαίνεται ποιῶν, καὶ ταῦτα ὑβριζομένος, λοιδορούμενος, ὃ Σαμαρείτης καὶ δαιμονῶν ληθεὶς πρὸς αὐτῶν; οὐδὲ γὰρ ἠρκέθη τοῖς λόγοις μόνον, ἀλλὰ καὶ φραγέλλιον λαβὼν οὕτως αὐτοὺς ἐξέβαλεν. ⓐ ὃ Ιουδαῖοι, ἑτέρων μὲν ἐργαστηρίων, ἐγκαλοῦσι καὶ ἀγελαίοισιν· ὅτε ὃ εἰκὸς ἦν σκηνοποιῶν ἐπιτιμωμένους, οὐ τοιούτῳ χέρηται πρὸς αὐτοὺς τρόπῳ. καὶ γὰρ ἐπετίμησαν, οὐδὲ ὕβρισαν, ἀλλὰ τί φησι;

18 Τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς; Ορᾷς βασκανίας ἐπιβολήν; καὶ πῶς αἱ τῶν ἄλλων ἐργασίαι μᾶλλον αὐτοὺς προὐξώσαν; ποτὲ μὲν οὖν ἀπήλαυνε λῃστῶν Ⓦ ναὸν γένεσθαι ἔλεγεν ἐπ' αὐτῶν, δεικνύς, ὅτι τὰ πωλούμενα, ἀπὸ κλοπῆς ἦν καὶ ἁρπαγῆς καὶ πλεονεξίας, καὶ οὐκ ἦν ἀλλοτρίων ἐπιβάσεων συμφορά· ποτὲ δὲ οἶκον ἐμπορίου, ὡς αἰσχύνους αὐτοὺς καπηλείας ἀποδεικνύμενος. ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν ταῦτα πεποίηκεν; ὅτι ἐμέλλησεν ἐν σαββάτῳ θεραπεύειν, καὶ πολλὰ τοιαῦτα ποιῶν ἃ ἐδόκει πρὸς αὐτοῖς τοῦ νόμου παραβάσεως εἶναι, ἵνα μὴ δόξῃ ὡς ἀντίθεος ὢν καὶ ἄνομος ἐπὶ ταῦτα ποιῶν, ἐντεῦθεν τῆς τοιαύτης ὑπονοίας αὐτῶν ποιῆται τὴν διόρθωσιν. ὁ γὰρ μὴ ὁ τοσοῦτον ζῆλον ἐπιδεικνύμενος ἐπὶ τοῦ οἴκου, πῶς τοῦ οἴκου διαφθορεῖ καὶ ἐν αὐτῷ θεραπεύοντι ἔμελλεν ἐναντιοῦσθαι. ἵνα μὲν οὖν ἰσχνὰ καὶ τὰ πρότερα ἔτη, ἐν οἷς Χς Ⓦ νόμον ἐδίδου, δείξας τὴν πρὸς Ⓦ νομοθέτην αἰδῶ, καὶ ὅτι οὐκ ἀντιπαραθετῶν ἦλθεν· ὅπερ ἂν εἰκὸς ἦν σκῆνα λήθην παραδοθῆναι τῷ χρόνῳ, ἅτε ὑπὸ πάσιν ὄντα γνώριμα δηλονότι ὃ ἐν οἰκίᾳ πρέπεσθαι πάντων καὶ ὑπερβολῆ· παρόντων πρώτων λοιπὸν (καὶ γὰρ πολλοὶ πρῆσαν, ἅτε ἑορτῆς πλησίον ὄσης) τοῦτο ποιεῖ, καὶ παραχειμασθυμίας. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς ἐξέβαλλεν, ἀλλὰ καὶ τὰς τραπέζας ἀνέτρεψε, καὶ ὃ ἀργύριον ἐξέχεε, διδοὺς αὐτοῖς σκῆπτρον λαλῆσαθαι, ὅτι οὐκ ἀπὸ ὁ εἰς κινδύνους ῥίπτων ἑαυτόν. καὶ τὴν εὐκοσμίας τοῦ οἴκου, τοῦ διαφθορεῖ τοῦ οἴκου κατεφθείρησεν ἄν. εἰ γὰρ ὑποκρινόμενος ταῦτα ἐποίει, παραμένειν ἐχρῆν μόνον. ὃ δὲ καὶ εἰς κινδύνους κατασπᾶται * (οὐδὲ γὰρ τὸ τυχὸν ἦν) καὶ θυμῷ τοσούτων ἀγελαίων ἑαυτὸν σκοδιᾶται, καὶ δῆμον πολλῆς γέμοντα ἀλογίας καπήλων ἀπελαύνων καθ' ἑαυτοῦ προκαλούμενα ὑβρίζοντα, ζημιοῦται, οὐχ ὑποκρινόμενος ἦν, ἀλλὰ πολλὰ ἀριθμοῦ παθεῖν ὑπὲρ τῆς εὐκοσμίας τοῦ οἴκου. δηλοῖ τοῦτο οὐδὲ δι' ὧν ποιεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ὧν λέγει, δεικνύουσι τὴν πρὸς αὐτὸν συμφωνίαν· οὐδὲ γὰρ εἶπε Ⓦ οἶκον τὸν ἅγιον, ἀλλὰ

Τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου. Ιδοὺ δὲ πατέρα καλεῖ, καὶ οὐκ ὀργίζονται. ᾤοντο γὰρ ἁπλῶς αὐτὸν λέγειν. ὅπερ ὃ πρεσβύτερον ἐφθέγγετο, ὡς ἐκείνῳ παραδεδωκὼς τὴν δηλονότι τὴν ἰσότητος, τότε ἀπαιτήσουσι τί οὖν ἔχουσι; τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, φησιν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς; ὢ τῆς ἐσχάτης μανίας. σημείου γὰρ χρεία ἦν, ὥστε τὰ κακῶς γινόμενα παῦσαι, ὃ Ⓦ οἶκον ἀπαλλάξαι τοσαύτης αἰσχύνης; ὃ δὲ ζῆλον τοιοῦτον λαβεῖν παρὰ τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ οὐ μέγιστον σημεῖον ἀρετῆς ἦν; ⓐ οὖν μαθηταὶ θυμούμενοι καὶ ἀντιῦθεν ἐδείκνυντο. καὶ γὰρ

17 Εμνήσθησαν ὅτι, ὅτι ὅσι γεγραμμένον· ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατέφαγέ με.

Αλλ' οὐκ ἔγνωσαν τῆς προφητείας ἐμνήσθησαν, ἀλλὰ τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ἔλεγον, ἅμα μὲν παρὰ τῆς αἰχροκερδείας τῆς ἑαυτῶν ἀληθοῦτες ἐκκοπτομένης καὶ προσδοκῶντες ταύτῃ κωλύειν αὐτόν, ἅμα δὲ ἐκκαλέσασθαι αὐτὸν εἰς φιλονικίαν βουλόμενοι, καὶ ἐπισκήψαι τοῖς νομοῖς. δηλοῖ τοῦτο οὐδὲ δίδωσιν αὐτοῖς σημεῖον. ἐπεὶ καὶ πρότερον προσελθοῦσι καὶ αὐτοῦσι, ὃ αὐτὸ ἀπεκρίνατο· Γενεὰ πονηρὰ δὲ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ιωνᾶ. ἀλλὰ τότε μὲν σαφέστερον, νυνὶ δὲ αἰνιγματωδέστερον.

σον. ποιᾷ γὰρ τοῦτο ἀλλὰ τὴν ἑκάστην αὐτῶν ἀναμιμνήσκων. ὁ γὰρ μὴ αἰτούμενός τι πολλάκις καὶ σημεῖα δίδωσι, οὗτος αἰτούμενος μὲν ἀπιστεῖται, εἰ μὴ τὴν ἀξίαν αὐτῶν εἶδε πονηρὰν οὖσαν καὶ δολερὰν, καὶ ὑπουλον τὴν προαίρεσιν. ἀλλ' οὐδέτερον ὃ ἐρώτημα σκόπησον ὅσης κακίας μεστὸν ἦν. δέον γὰρ αὐτὸν ἀποδέξασθαι τῆς σοφίας καὶ τοῦ ζήλου, δέον σκιρτᾶν ὅτι τοσαύτην τοῦ οἴκου ποιεῖται πρόνοιαν· ⓐ ἢ ἐγκαλοῦσι, καὶ πληθύειν ἀξιοῦσαι λέγοντες, λοιπὴ ἢ τὴν καπηλείαν σκῶψαι ἀξιοῦσι), μὴ μὴν σημεῖον ἄλλο ἀπαιτεῖται. Τί οὖν ὁ Χριστός; χ.π

19 Λύσατε Ⓦ ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. Πολλὰ τοιαῦτα φθέγγεται, τοῖς μὲν τότε ἀκούουσιν οὐκ ὄντα δῆλα, τοῖς δὲ μετὰ ταῦτα ἐσόμενα. τίνος δὲ ἕνεκεν τοῦτο ποιεῖ; ἵνα δειχθῇ προειδὼς αὐτὰ πάντα καὶ μετὰ ταῦτα, ὅταν ἐξέλθῃ καὶ τῆς προρρήσεως τὸ τέλος, ὃ δὴ καὶ ὀπίσω τῆς προφητείας ταύτης γέγονεν.

22 Ὅτε γοῦν, φησιν, ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, τότε ἐμνήσθησαν ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ, ὅτι τοῦτο ἔλεγε· καὶ ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ καὶ τῷ λόγῳ, ᾧ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς. Ὅτε δὲ ἐλέγετο, ⓐ μὲν οὐδέπω τί ποτε δὴ εἴη τὸ εἰρημένον, ⓐ δὲ ἀμφέβαλον, λέγοντες·

20 Ἐν τεσσαρακονταέξ ἔτεσιν ᾠκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος· καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν; Τεσσαρακονταέξ δὲ ἔτη ἔλεγον, τὸν ὑστέραν οἰκοδομὴν διανοούμενοι· ἦν γὰρ τοσούτοις εἰς εἴκοσι ἔτεσιν ἀπηρτισμένη χρόνοις. τίνος οὖν ἕνεκεν οὐκ ἔλυσε τὸ ἄρτιγμα, καὶ εἶπεν· χ. ἀνῆκεν ὁ μὲν περὶ τοῦ ναοῦ λέγω τούτου, ἀλλὰ περὶ τῆς σαρκὸς τῆς ἐμῆς, ἀλλ' ὁ μὲν εὐαγγελιστὴς ὕστερον γράφων τὸ εὐαγγέλιον, ἑρμηνεύει τὸ εἰρημένον, αὐτὸς δὲ ἐσίγησε τότε; τίνος οὖν ἕνεκεν [τότε] ἐσίγησεν; ὅτι οὐκ ἀν Ⓦ λόγον ἐδέξαντο. εἰ γὰρ μηδὲ ⓐ μαθηταὶ ἱκανοί πως ζωνύειν τὸ λεχθὲν ἦσαν, πολλῷ μᾶλλον ⓐ ὄχλοι. ὅτε γάρ, φησιν, αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, τότε ἐμνήσθησαν καὶ ἐπίστευσαν τῇ λόγῳ καὶ τῇ γραφῇ. δύο γὰρ ἦν αὐτοῖς τὰ προσκόμματα τότε· ἓν μὲν, τὸ τῆς ἀναστάσεως· ἕτερον δὲ, τὸ τοῦτο μεῖζον, εἰ ὁ Θεὸς ἦν ὁ ἐνοικῶν οἰκῷ· ἅπερ ἀμφότερα ἠνίξατο εἰπών, λύσατε Ⓦ ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος Ρω. α. β. ὑ μικρὸν εἰπὼν σημεῖόν φησι θεότητος, οὕτω λέγων· Τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ Θεοῦ ἐν δυνάμει κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Διατί δὲ σκῆψ, καὶ σύστασιν τοῦτο δίδωσι σημεῖον, καὶ πρωταρχοῦ, νεῶν μοὶ λέγων, ὅταν ὑψώσητε Ⓦ υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι· νεὼν δὲ, ὑ δώσεται ὑμῖν σημεῖον, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ· καὶ σύστασιν πάλιν, ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν; ὅτι τοῦτο μάλιστα ἦν τὸ δεικνύον αὐτὸν οὐκ ὄντα ἀνθρωπον ψιλὸν, τὸ δυνηθῆναι κατὰ τοῦ θανάτου ἧσαν ἔσεσθαι, τὸ τὴν τυραννίδα αὐτοῦ τὴν μακρὰν καὶ Ⓦ χαλεπὴν καταλῦσαι πόλεμον οὕτω ταχέως. Διὰ τοῦτό φησι, τότε εἰσῆλθε. τότε· πότε; ὅταν ἀναστὰς ὁπαπάσωμεν [πάντες] τὸν οἰκεῖον τόπον, τότε εἰσῆλθε ὅτι ὁ ταῦτα ὡς Θεὸς καὶ Θεοῦ υἱὸς γνήσιος ἐποίουν, σκληρὸν τὸν εἰς Ⓦ πατέρα ὑβρεν. τί δήποτε ἀλλ' οὐκ εἶπε, καὶ ποίων σημείων χρεία τοὺς τὸ παῦσαι τὸ γινόμενον κακὸν, ἀλλ' ἐπηγείλατο δοῦναι σημεῖον; ὅτι ἐκείνῳ μὲν αἱ αὐλοὶ πλέον πρώξουσι, ταύτῃ δὲ μᾶλλον κατέπληξεν. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τοιοῦτον εἶπον. καὶ γὰρ ἔδοξεν αὐλοῖς ἄπιστα λέγειν, καὶ οὐδὲ ἐρωτήσαντι ἀπεκρίνατο, ἀλλ', ὡς ἀδυνάτου ὄντος, παρέδραμον. Εἰ δὲ νοῦν εἶχον, εἰ καὶ τότε ἄπιστον αὐλοῖς ἔδοξεν εἶναι), ὅτε τὰ πολλὰ ἐποίησε σημεῖα, τότε δὲ προσελθόντες ἠρώτησαν, τότε αἰτήσασθαι τὴν ἀποδεῖξιν αὐλοῖς ἐδύνατο. ἀλλ' ἀνόητοι ὄντες, τοῖς μὲν οὐδὲν ὅλως προσεῖχον τῶν λεγομένων, τὰ δὲ μετὰ ταῦτα πονηρὰ ἤκουον ὀφθαλμοῖς. διὸ δὲ ὁ Χριστὸς ἀριθμητικῶς τοὺς αὐτοὺς ἀπεφθέγξατο. ἀλλὰ τὸ ζητούμενον σκεψώμεθα, πῶς ⓐ μαθηταὶ οὐκ ἤδεισαν, ὅτι δεῖ αὐτὸν δύας ἡμέρας χ. ἔχει ἀ- ἐκ τῶν νεκρῶν; ὅτι ὅπως τῆς τοῦ πνεύματος ἦσαν ἀξιοῦντες χάριτος. διὸ ζωνεχῶς οὐδὲ περὶ ἀναστάσεως ἀκούοντες λόγους, οὐδὲν ζωνίεσαν, ἀλλὰ διελογίζοντο καθ' ἑαυτούς, τί ποτε ὅτο ἐστί. τὸ γὰρ πολὺ ξένον καὶ παράδοξον ἦν τὸ λεγόμενον, τὸ, ἑαυτὸν ἵνα δυνάσθαι αἴρειν, καὶ δύνασθαι οὕτω. διὰ τοῦτο καὶ Πέτρος ἐπετιμήθη, ὅτι οὐδὲν εἰδὼς περὶ ἀναστάσεως ἐ-

λεγε,

λεγω, ἱλεώς σοι. καὶ οὐδὲ ὁ Χριστὸς περὶ τοῦ τοιούτου πράγματος αὐτοῖς ἀπεκάλυψε τοῦτο σαφῶς, ἵνα μὴ σκανδαλισθῶσιν ἐν ἀρχῇ διαπτοηθέντες τῷ λεγομένῳ διὰ τὸ πολὺ τοῦ ἀδόξου, καὶ μηδέπω σαφῶς αὐτὸν εἰδέναι, ὅστις ὁστί. τοῖς μὲν γὰρ διὰ τῶν παραμάτων βοωμένοις οὐδεὶς αὐτὸν διαπιστεῖ· τοῖς δὲ διὰ τῶν λόγων λεγομένοις εἰκὸς ἴσως τινας διαπιστῆσαι. διὰ τοῦτο οὐκ περιῆσαν εἰπεῖν συγκεκαλυμμένον εἰ μὴ λόγῳ. ὅτε δὲ διὰ τῆς πείρας περὶ τοῦ ἀληθοῦς ἤγαγε καὶ εἰρηνικὰ, τότε λοιπὸν ἔδωκε καὶ τῷ ῥητῷ τοῦ σώματος τὴν δύναμιν καὶ τοσαύτην τοῦ πνεύματος τὴν χάριν, ὥστε ἀθρόοι πάντα ἀπολαβεῖν. οὐκοῦν γὰρ ὑμᾶς ἀναμνήσει, φησὶ, πάντα. διὰ γὰρ τοῦ περὶ αὐτὸν αἰδοῦς καὶ μιᾶς μείνασι σκανδαλόντες ἑαυτοὺς καὶ φυγόντες, καὶ οὐδὲ ἰδεῖν αὐτὸν φάσκοντες, ὀλίγῳ δεῖν τῶν ἐν πάντι τῷ χρόνῳ γνωρίμων τε καὶ λεγόντων ἐμνημόνευσε, εἰ μὴ πολλῆς ἀπήλαυσαν τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος. καὶ εἰ περὶ τοῦ πνεύματος, φησὶν, ἀκηκόεσαν ἤμελλον, ὡς χρεία ἴσως συγγίνεσθαι αὐτοῦ τῷ Χριστῷ, μέλλοντας μὴ κατέχειν τὰ λεγόμενα; ὅπου οὐκ ἐδίδασκε τὸ πνεῦμα, ἀλλ' ἀνεμίμνησκεν ἃ περὶ αὐτοῦ ὁ Χριστὸς εἶπεν. οὐ μικρὸν δὲ εἰς τὴν δόξαν συντελεῖ τοῦ Χριστοῦ, τὸ παραπεμφθῆναι" εἰς τὸ μνημεῖον τὰ λεγόμενα αὐτοῖς. περὶ μὲν οὖν τῆς ἐκ νεκρῶν, τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος ἐβούλετο τὸ ὑπισχνεῖσθαι τοῦ πνεύματος χάριν ὕστερον δὲ πολλῷ· ὕστερον δὲ τῆς ἑαυτοῦ ἀρετῆς τὸ καταφανεῖν τοῦ δωρεᾶς. βίον γὰρ ἐπεδείξατο λαμπρὸν, καὶ πολλῷ τῷ σοφίαν καὶ μεγάλους ἐπὶ πόνους, καὶ κατεγέλασαν μὲν τῆς προύσης ζωῆς, οὐδὲν δὲ ἡγήσαντο τὰ ἀνθρώπινα, ἀλλ' ἀνώτεροι πάντων ἐφέροντο, καὶ καθάπερ ἵπποι ἄτοποι χαλκοῖ, ὑψηλὰ πεπτωκότες διὰ τῶν ἔργων, πρὸς αὐτὸν ἀφίκοντο ὁρμὴν, καὶ διὰ τούτων ἔσχον τοῦ πνεύματος τὴν χάριν ἄφατον.

Τούτους τοίνυν καὶ ἡμεῖς μιμησώμεθα, καὶ μὴ σβέσωμεν τὰς λαμπάδας, ἀλλὰ διατηρήσωμεν φαιδρὰς δι' ἐλεημοσύνης. τοῦτο τὸ πυρὸς τὸ φέγγος οὕτω διαφερόντως. σώσωμεν τοίνυν εἰς ἀγῆρα ὃ ἔλαιον, ἕως ἐνταῦθα ἐσμεν. οὐδὲ γὰρ ὅτι τοῦτο φιάλαι διαπελοῦσαι σκῆ, οὐδὲ ἀλλαχόθεν αὐτὸ λαβοῦσαι, ἀλλ' ἡ διὰ τῆς τῶν πενήτων χειρός. συλλέξωμεν τοίνυν ἐντεῦθεν ἤδη μετὰ πολλῆς τῆς δαψιλείας, εἴγε βουλόμεθα μετὰ τοῦ νυμφίου εἰσελθεῖν· εἰ δὲ μή, ἔξω μενεῖ τοῦ νυμφῶνος δυάγκη. ἀμὴ χάνον γὰρ, ἀμὴ χάνον, κἂν μυρία κατορθώσωμεν ἀγαθὰ, τῆς ἐλεημοσύνης χωρὶς ὑπολειφθῆναι τῶν τῆς βασιλείας πυλῶν. διὸ μετὰ πολλῆς ταύτης ὑποδεξώμεθα τὸ δαψιλείας, ὥστε ἀπολαῦσαι τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπερτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΗΘΙΚΟΝ

Ομιλ. κδ'. 23 ΩΣ ΔΕ ΗΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΟΙΣ ἐν τῷ πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.

Ὧν αὐθαδῶν τῶν τότε, καὶ μὴ τῇ πλάνῃ προσεῖχον, καὶ ὃ τῆς ἀληθείας ἀντείχοντο. ἀλλὰ καὶ τούτων ἔνιοι πρὸς ὀλίγον αὐτῆς ἀπελαμβανόμενοι, πάλιν αὐτῆς ὀξέπιπτον. τούτους δὲ ὁ Χριστὸς ἀπιστουμένους, οὐ σφόδρα ἐβάλετο τοῖς οὐκ βαθεῖς χειμῶσι, ἀλλὰ βαθείας ῥίζας ἐν τῇ ὑποφανείᾳ τῆς γῆς ἐχούσιν, ὃς καὶ ταχέως ἀπολεῖται ἔφη. τούτους δὲ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐνταῦθα ἡμῖν ἐδήλωσεν οὕτω λέγων, ὅτι ὡς ἴσως ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐν τῷ πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, Θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. 24 Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν αὐτοῖς. Ἐκεῖνοι γὰρ ἀκριβέστεροι ἦσαν οἱ μαθηταὶ, ὅσοι μὴ ἀπὸ σημείων προσήεσαν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς διδασκαλίας. οὗτοι μὲν γὰρ παχυτέρως, τὰ σημεῖα

ἐφείλκετο· τὰς γὰρ λογικωτέρας, αἱ περὶ φητῆαι καὶ αἱ διδασκαλίαι. ὅστι χωῶ ἀπὸ διδασκαλίας κατεχόμενοι, ὅτοι τῶν ἀπὸ σημείων ἦσαν βεβαιότεροι· ὃς καὶ ὁ Χριστὸς ἐμακάρισε-
Ιωαν. κ. κθ. ζε λέγων· Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες. ὅτι γὰρ ἀπὸ τῶν σημείων ἦσαν ὅτοι, δείκνυσι καὶ ἡ ἐπαγωγή. αὐτὸς γὰρ, φησιν, ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν αὐτοῖς. διὰ τί; Διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν [τὰ] πάντα, 25 καὶ ὅτι οὐ χρείαν εἶχεν, ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου. 5 κ. πάντας,
αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκε τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. Ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· οὐ προσεῖχε τοῖς ἔξωθεν ῥήμασι, τῇ καρδίας ἐμβατεύων αὐταῖς καὶ πρὸς τὰ διανοήματα εἰσιών· ἐκ τῆς προσκαίρου κ. ἐκβάλλων
αὐτῶν θερμότητα εἰδὼς σαφῶς, οὐκ ἐθαῤῥᾷ αὐτοῖς ὡς μαθηταῖς ἀπηρτισμένοις, οὐκ ἐνεχείριζε πάντα τὰ δόγματα αὐτοῖς ὡς ἤδη βεβαίως πιστοῖς γνωρίμοις. Τὸ δὲ τὰ ἐν τῇ καρ-
γ. Βασ. π. λθ. Πραξ. α. κδ. δίᾳ τῶν ἀνθρώπων εἰδέναι, ἴδιόν πλάσαντος καὶ ταμίαν ταύτης καρδίας ὄντι *Θεῷ· Σὺ γὰρ, φη- 10 * μόνῳ
σιν, ἔκτισας καρδίας μονώτατος. οὐκ ἐδεῖτο γίνεσθαι μαρτύρων, ὥστε τῶν οἰκείων πλασμάτων μαθεῖν τὸν ἄγγελον. ὅθεν οὐδὲ ἀπὸ τῆς προσκαίρου πίστεως αὐτοῖς ἐθαῤῥεῖ. ἀνθρωποι μὲν κ. αὐτῷ
γὰρ ὅτε τὰ πρόσωπα, οὔτε τὰ μέλλοντα εἰδότες, πολλάκις καὶ τοῖς δολερῶς προσιοῦσι, καὶ τοῖς μαφρὸν ὕστερον ἀποστησομένοις ἅπαντα χωρεῖς τινος ὑποστολῆς καὶ λέγουσι καὶ ἐγχειρίζουσιν· ὁ δὲ Χριστὸς ἀγνῶς ὅτως. ἤδει γὰρ αὐτῶν τὰ ἀπόῤῥητα πάντα σαφῶς. τοιοῦτοι πολλοὶ δὲ νῦν εἰσι, δι' οὓς μὴ 15
τὴν πίστεως ὁμολογίαν ἔχοντες, δυείπιστοι ἢ καὶ βλάσφημοι. ἀγαθὸν τοῦτο οὐδὲ νῦν* ὁ Χριστὸς ἑαυτὸν ἐμπιστεύει, ἀλλὰ τὰ πλείονα ἀποκρύπτεται. καθάπερ γὰρ ἡμᾶς καὶ τοῖς ἁπλῶς φίλοις, ἀλλὰ τοῖς * αὐτὸς ὢν, αὐτοῖς
γνησίοις θαῤῥοῦμεν, ὅπου καὶ ὁ Χριστὸς ἄκουσον γοῦν τί φησι τοῖς μαθηταῖς ὁ Χριστός. Οὐκέτι ὑμᾶς κ. θεός.
Ιωαν. ιε. ιδ. ιε. λέγω δούλους· ὑμᾶς γὰρ φίλους μου ἔσχε. πόθεν, καὶ ἀγαπᾷ; ὅτι πάντα, ὅσα ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός, ἀπεκάλυψα ὑμῖν. ἀγαπᾷ τοῦτο οὐδὲ τοῖς Ἰουδαίοις τὰ σημεῖα ἐδίδου αὐτοῦσιν, οὐ πειρᾷζοντες ἠτοῦν. ἆρ' οὖν τὸ σημεῖα αὐτῷ πρόσκαιρον ὄντα τότε, καὶ νῦν. καὶ γὰρ καὶ νῦν εἰσιν οἱ ζητοῦντες 10
καὶ λέγοντες· ἀγαπᾷ εἰ μὴ καὶ νῦν σημεῖα ; εἰ γὰρ πιστὸς εἶ, ὡς εἶ χρὴ, καὶ φιλῆς τὸν Χριστὸν, ὡς φιλῆν δεῖ, τὰ χρείαν ἔχῃς σημείων. ταῦτα γὰρ τοῖς ἀπίστοις δίδοται· πῶς οὖν Ἰουδαίοις οὐκ ἐδόθη, φησί; μάλιστα μὲν ἐδόθη· εἰ δὲ ὅστιν ὅπου καὶ αἰτουῦντες οὐκ ἔλαβον, ὅτι οὐκ ἦν αὐτοῖς τὰ ἀπιστίας ἀπαλλαγῆναι ταῦτα ἠτοῦν, ἀλλ' ἦν τὰ μᾶλλον αὐτὰ βεβαιῶσαι τὴν πομπείαν. 25

κεφ γ. 1 Καὶ ἦν ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων, Νικόδημος ὄνομα αὐτῷ, ἄρχων τῶν Ἰουδαίων.

2 Οὗτος ἦλθε πρὸς αὐτὸν νυκτός. Οὗτος καὶ ἐν μέσῳ τῷ βαγγελίῳ φαίνεται Ⓦ
Ιωαν. ζ. να. γὰρ τὰ Χριστοῦ ποιούμενος λόγον. λέγει γὰρ· Ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει οὐδένα, ἐὰν μὴ πρότερον ἀκούσῃ. πρὸς τοῦτον καὶ Ⓐ Ἰουδαῖοι δυσχεραίνοντες, ἔλεγον· Ἐρώτησον καὶ ἴδε, ὅτι προ- 30
φήτης ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας οὐκ ἐγήγερται. καὶ μὴν Ⓦ φανερὸν ὂν πάλιν, πολλοῦ τοῦ ὄχλου
Ιωαν. ζ. ν. μαίνεσθαι τὰς ἀφὰς τὸ διαστοιχοῦ σώματος πεποίηται. Ἦλθε γὰρ, φησι, καὶ Νικόδημος, ὁ ἐλθὼν πρὸς Ⓦ Κύριον νυκτὸς, φέρων μίγμα μύρου καὶ ἀλόης, ὡς λίτρας ἑκατόν. καὶ νῦν διέκειτο μὲν πρὸς Ⓦ Χριστὸν, οὐκ ὡς ἐγείρων ὄν, ὅτε μὴ ἀφανοίας τῆς προσηκούσης, ἀλλ' ἔτι ἐπὶ τῆς Ἰουδαϊκῆς κατέχετο ἀθετείας. ἀγαπᾷ τοῦτο καὶ νυκτὸς ἦλθε, διδοικὼς ἐν ἡμέρᾳ τοῦτο ποι- 35
ῆσαι. ἀλλ' ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς οὐδὲ ὕπνος αὐτὸν ἀπώσατο, οὐδὲ διήλεγξεν, οὐδὲ τῆς αὐτοῦ διδασκαλίας ἀπεστέρησεν, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς αὐτῷ τῆς ὑπομονῆς ἀγαπᾷ λέγεται, καὶ δόγματα αὐτῷ πρόσφορα ὑφηγεῖται, ἀπιγμαπρεπῶς μὲν, προσφόρως δὲ ὁμῶς. πολλῷ γὰρ μᾶλλον σοὶ συγγνώμης ἄξιος ἦν, τῶν ἀγαπᾷ πομπείαν τοῦτο ποιούντων. ἐκφοβοῦμαι γὰρ πάσης εἰσὶν ἀπολογίας ἐκτὸς· σοὶ δὲ καὶ αὐτὸς καταγνώσεως μὲν ὑπεύθυνος ἦν, ἀλλὰ μᾶλλον σταύ- 40
Ιωαν. ε. μς της. πῶς οὖν ὁ βαγγελιστὴς οὐδὲν τοιοῦτον εἶπε περὶ αὐτοῦ; εἶπε μὲν οὖν ἀλλαχοῦ, Ὅτι καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· ἀγαπᾷ δὲ τοὺς Ἰουδαίους οὐχ ὡμολόγησαν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται· ἐνταῦθα δὲ ἀπὸ τῆς νυκτὸς προσοίας ἠίξατο. Τί οὖν αὐτὸς φησι;

Rabbi,

Ραββὶ, οἴδαμεν ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος· οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σημεῖα ποιεῖ ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ. Επι κάτω τρέφεται ὁ Νικόδημος, ἔτι αὐθεφτίνιν ἔχων περὶ αὐτοῦ δόξαν, καὶ ὡς περὶ φήτορα θαυμάζεται, οὐδὲν μέγα ἀπὸ τῶν σημείων φαντάζόμενος. οἴδαμεν, φησιν, ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος. Εἰ οὖν νύκτωρ ἔρχῃ καὶ λαθραίων περὶ τὴν τῶν τοῦ Θεοῦ λέγοντα, περὶς τί ἐκεῖθεν ἥκοντα; τί μὴ μετὰ παῤῥησίας διαλέγῃ; ἀλλ' οὐδὲν τούτων εἶπεν ὁ Ιησοῦς, οὐδὲ διήλεγξεν αὐτόν. Κάλαμον γὰρ συντετριμμένον οὐ κατεάξει, φησὶ, καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει. Οὐκ Ησ μβ. γ. ἐρεῖσει γάρ, φησιν, οὐδὲ κραυγάσει. καὶ αὐτὸς πάλιν, Οὐκ ἦλθον, φησιν, ἵνα κρίνω τὸν Ματθ. ιϛ. κ. κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον. οὐδεὶς δύναται ταῦτα τὰ σημεῖα ποιεῖν, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ. ἐκεῖνος μοῦ τοι ἔτι τὰς ἀρετὰς φθέγγε), ἐνεργούμενον αὐτὸν, καὶ τῆς ἑτέρων βοηθείας δεόμενον ταῦτα πεφάτευεν, ἅπερ ἔπεφατε, λέγων. τί οὖν ὁ Χριστός; ὅσα συγκαταβάσεως ἐπορθολιῶ. Εἰπεῖν μὲν, ὅτι οὐδὲν δέομαι τῆς ἑτέρων βοηθείας, ἀλλὰ μετ' ἐξουσίας πάντα πεφάτηκα (καὶ γὰρ υἱὸς εἰμι γνήσιος τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς αὐτῆς τῷ γεγεννηκότι δυνάμεως) παῤῥησιάσατο πέως ἀφ' ὧν πεφάσαντες εἰς ὃν ἀκούοντι. ὅπερ γὰρ ἀεὶ λέγω, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ, ὅτι ὃ ασουδαζόμενον ἐν ᾧ Χριστῷ, οὐκ ἄτοπος πέως τὸν ἀξίωμα ἐκκαλύψαι τὸν ἑαυτοῦ, ὡς ὃ πείσας ὅτι οὐδὲν ἐξενδυσίας ἔπεφατε ὃν πατεί. ἀφ' τοῦτο ἐν μὲν τοῖς ῥήμασι πολλαχοῦ μετειάζων φαίνε), ἐν δὲ τοῖς πράγμασιν οὐκ ἄτοπος ποιῶν. ὅταν γὰρ θαυματουργῇ, μετ' ἐξουσίας ποιεῖ πάντα, λέγων, Θέλω, καθαρίσθητι· Ταλιθὰ ἀ- Μαρ. ε. μα. ναστηθι· ἔκτεινον τὴν χεῖρα· Αφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι· Σιώπα, πεφίμωσο· Αεγι τὴν κλίνην σου· Λυκ. ε. κ. καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου· Σοὶ λέγω τὸ πονηρὸν δαιμόνιον ἔξελθε ἀπ' αὐτοῦ· Γε- Μαρ. ϛ. λθ. νηθήτω σοι ὡς θέλεις· Εἰ δύο ὑμῶν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε ὅτι ὁ Κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει· Σήμερον μεθ' Μαρ. ι. θ. ἐμοῦ ἔσῃ ἐν ᾧ παραδείσῳ· Ηκούσατε ὅτι ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις, ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ ὀργιζόμενος ᾧ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων. καὶ πάντα χοῦ πολλῷ ὁρῶμεν τὴν αὐθεντίαν οὖσαν αὐτοῦ. ἐν μὲν γὰρ τοῖς πράγμασιν οὐδεὶς πω ἐπελάβετο τῶν νομίμων. πῶς γάρ; Εἰ μὲν γὰρ μὴ ἔζηλε τὰ λεγόμενα, μηδὲ τέλος ἐλάμβανεν οἷς ἐκέλευεν, εἶχεν ἄν τις εἰπεῖν ἐκείνων, ὅτι ἀπονοίας ἐστὶ τὰ ἐπιτάγματα. ὅτῳ δὲ ἔζέβαινε, καὶ ἀκινδύνως αὐτὸν ἐπεσόμιζεν ἡ τοῦ τέλους τῶν νομίμων ἀλήθεια. ὅτι δὲ τῶν λόγων, ἡδυώδυντο πολλάκις τὴν αὐτῶν δυσωδιαν, ἀπόνοιαν ὑπισκήπτειν αὐτῷ. ὃ καὶ ὅτι τοῦ Νικοδήμου νεῦον, φανερῶς μὲν οὐδὲν ὑψηλὸν φθέγγεται, ἀριθμαπωδῶς δὲ αὐτὸν δυάγει τῆς ταπεινότητος, διδάσκων, ὅτι αὐταρκης αὐτός ἐστιν ἑαυτῷ εἰς τὴν τῆς χαμαιζηλίας. τέλφον γὰρ αὐτὸν ἐλλιπεῖν ὁ πατὴρ καὶ αὐταρκοῦντα ἑαυτῷ, καὶ οὐδὲν ἔζητα ἀπελές. Αλλ' ἴδωμεν πῶς αὖ τοῦτο κατασκευάζει. εἶπεν ἐκεῖνος, Ραββὶ, οἴδαμεν ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος, καὶ ὅτι οὐδεὶς δύναται ποιεῖν, ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ. ἐνόμισε μεγάλα τινὰ εἰρηκέναι, ταῦτα εἰρηκὼς περὶ τοῦ Χριστοῦ. τί οὖν ὁ Χριστός; δείκνυς ὅτι συδὲ τῶν περιόντων τῆς περιττοτέρας γνώσεως ἐπέβη, οὐδὲ ἐν τοῖς περιπυλαίοις ἔστη, ἀλλ' ἔξω που τῆς βασιλείας πλανᾶται ἔτι καὶ αὐτὸς, καὶ ὅστις αὖ ἕτερος ταῦτα λέγῃ, καὶ "οὐδὲ περὶ τὴν ἀληθῆ παρέκυψε γνῶσιν ὁ ταύτην περὶ τοῦ μονογενοῦς ἔχων τὴν δόξαν, τί φησιν;

3 Αμὴν, ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· Τυτέστιν, ἐὰν σὺ μὴ γεννηθῇς ἄνωθεν, καὶ τῶν τῶν δογμάτων περιλάβῃς ἀκρίβειαν, ἔξω που πλανᾶσαι, καὶ πόῤῥω τῆς βασιλείας εἶ τῶν οὐρανῶν. Αλλ' οὕτω μὲν σαφῶς οὐ φησιν· ἵνα δὲ ἀνεπαχθέστερον ποιήσῃ τὸν λόγον, οὐ περὶς αὐτὸν ἀποτείνεται φανερῶς, ἀλλ' ἀορίστως λέγει· ἐὰν μή τις γεννηθῇ· μονονοὺχὶ λέγων, ὅτι κἂν σὺ, κἂν ὁστισοῦν ἕτερος ἢ γέγονεν ἢ γένοιτο ταῦτα περὶ ἐμοῦ δοξάζων, ἔξω που τῆς βασιλείας ἐστίν· ἐπεὶ, εἰ μὴ τοῦτο βούλοιτο

νος καταισχυνάσαι τοῦτο ἔλεγε, καὶ δυσάρμοστος πρὸς τὰ εἰρημένα ἡ ἀπόκρισις ἐφ. Ἰουδαῖοι μὲν οὖν, εἰ τοῦτο ἤκουσαν, κατεγελάσαντες ἂν ἀνεχώρησαν· ὁ δὲ καὶ τοῦτο ὁ Φιλομαθὴς δείκνυσι. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἀσαφῶς πολλαχοῦ φθέγγεται ὁ Χριστός, πρὸς τὴν ἐρώτησιν τοῦ ἀκούοντος διεγεῖραι βουλόμενος, καὶ προσεκτικωτέρους ἐργάσασθαι. ὃ μὲν γὰρ σαφῶς λεχθὲν καὶ ῥᾳθυμοτέρους πολλάκις τοὺς ἀκροατὰς ποιεῖ· ὃ δὲ ἀσαφὲς καὶ διεγερτικώτερον αὐτὸν πρὸς τὸ μανθάνειν. οὗ δὲ ἕνεκα λέγω τοιοῦτόν ἐστιν· ἐὰν μὴ γνωσθῇς ἀνωθεν, ἐὰν μὴ μετάσχῃς πνευματικῆς τοῦ λόγου παλιγγενεσίας, οὐ δυνάσῃ σὺ ἐμοῦ τὴν προσοῦσαν δόξαν λαβεῖν. αὕτη γὰρ οὐ πνευματικὴ ἡ δόξα, ἀλλὰ ψυχική. ἀλλ' οὕτω μὲν οὐκ εἶπε παρειτούμενος αὐτὸν πλῆξαι τὰ πρὸς ἑαυτὸν ζωφερενεγκόντα, καὶ ὅσον ἐγχωρεῖ φθεγξάμενος· ἀπαγγέλλει δὲ αὐτοπρεπῶς ὅτι τὸ μείζονα γνῶσιν αὐτὸν, λέγων, ἐὰν μή τις γνωσθῇ ἄνωθεν. τὸ δὲ ἄνωθεν ἐνταῦθα, (1) μὲν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φασιν, (2) δὲ ἐξ ἀρχῆς. (3) γὰρ μὴ οὕτω γνωσθέντα, οὐ δυνατὸν ἰδεῖν, φησι, τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· ἑαυτὸν ἐνταῦθα δεικνὺς καὶ δηλῶν, ὅτι τοῦτό ἐστι τὸ ἐρώμενον μόνον, ἀλλ' ἑτέρων ἡμῖν ὀφθαλμῶν δεῖ, ὥστε ἰδεῖν (4) Χριστόν. Ταῦτα ἀκούσας

4 Ὁ Νικόδημος φησί· πῶς δύναται ἄνθρωπος γνωσθῆναι γέρων ὤν; Ῥᾳδίως αὐτὸν καλῶς, καὶ ἀπὸ Θεοῦ ἐληλυθέναι λέγῃς, καὶ οὐ δέχῃ τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ τὴν πολλὴν δορυβώδη ἐπεισάγουσαν λέξιν φθέγξῃ πρὸς τὸν διδάσκαλον; τοῦτο γάρ, πῶς, τοῦτο "τὴν δὲ σφόδρα πίστιν θύοντων ἐστὶν ἐπαπόρησις, τῶν ἀπὸ γῆς ὄντων ἐπί. ἐπεὶ καὶ ὁ Σάρρα διὰ τοῦτο ἐγέλασεν, ὅτι τὸ, πῶς, εἶπε· καὶ ἄλλοι πολλοὶ τοῦτο ζητήσαντες, τῆς πίστεως ἐξέπεσαν. οὕτω καὶ (1) αἱρετικοὶ μανθάνουσιν ὅτι τῆς αἱρέσεως, ταύτην πολλαχοῦ τὴν λέξιν ἐπιζητοῦντες, (2) μὲν λέγοντες, πῶς ἐγεννήθη, (3) δὲ λέγοντες, πῶς ἐσαρκώθη, καὶ τῇ τῶν οἰκείων λογισμῶν ἀθεσίᾳ τὴν ἄπειρον ἐκείνου ὑποβάλλοντες οὐσίαν. διὸ οὖν εἰδότες φεύγειν χρὴ τὴν ἀκαιρον ταύτην πολυπραγμοσύνην. ὅτε γὰρ τὸ πῶς, εἴσονται (4) ταῦτα ζητοῦντες, καὶ τῆς πίστεως ἐκπεσοῦνται τῆς ὀρθῆς. διὰ τοῦτο καὶ "διαπορῶν τὸν τρόπον ἐπιζητῇ (καὶ γὰρ ζωπύρει ὅλη πρὸς αὐτὸν λέγεται τὸ λεγόμενον) καὶ θορυβῆται, καὶ ἀλογίᾳ, καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ ἐστὶν, ἐλθὼν μὲν ὡς εἰς ἄνθρωπον, ἀκούων δὲ μείζονα ἢ κατὰ ἄνθρωπον, καὶ ἃ μηδεὶς ἤκουσε πώποτε· καὶ διαπίσαται μὲν πρὸς τὸ ὕψος τῶν λεγομένων τόως, σκοτοῦται δὲ καὶ οὐκ ἴσταται πολυπραγμονῶν προφερόμενος, καὶ συνεχῶς ἐκπίπτων τῆς πίστεως. διὸ καὶ ἐπιμιγὴς καταισχύζων τὸ ἀδύνατον, ὥστε εἰς σαφεστέραν αὐτὸν ἐκκαλέσασθαι διδασκαλίαν. Μὴ δύναται γάρ, φησιν, ἄνθρωπος εἰς τὸ χιλιάκις τὴν μητέρα εἰς αὖθις δεύτερον εἰσελθὼν καὶ γεννηθῆναι; Ὁρᾷς πῶς, ὅταν τοῖς οἰκείοις λογισμοῖς ἐπιτρέψῃ τις τὰ πνευματικὰ, καὶ καταγέλαστα φθέγγεται, καὶ ληρῶδη δοκῇ, καὶ μάταια, ὅταν προσεργάζηται τὰ δι' ἡμᾶς Θεῷ δοκοῦντα τὰ εἰρημένα, καὶ μὴ δέχηται τὴν τῆς πίστεως συγκατάθεσιν; ἤκουσε γνῶσιν πνευματικὴν, ἀλλ' οὐκ ἐνόησε πνευματικῶς, ἀλλ' εἰς τὴν ταπεινότητα τὴν σαρκὸς καθεῖλκυσε τὸ εἰρημένον, καὶ μέγα δόγμα ὄντως καὶ ὑψηλὸν τῆς φυσικῆς ἀκολουθίας ἐξήρτησε. Διὰ τοῦτο πληρωθείς πλάτηι λοιπὸν, καὶ ἀπορίας καταγελάσας. 2. Κορ. β. 16. διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν, Ὅτι ψυχικὸς ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος. πάλιν ἀλλαχοῦ καὶ ἐν τούτῳ τῷ αὐτῷ τὸν ἐν τῇ Χριστῷ φυλάττει. οὐ γὰρ ἔσκωψε τὸ λεχθὲν, ἀλλ' ἀδύνατον εἶναι νομίζων, ἐσίγησε. δύο γὰρ ἴσως τὰ ἄπορα, ἥ τε γέννησις ἡ τοιαύτη, καὶ ἡ τε βασιλεία. ὅτε γὰρ βασιλείας ὄνομα ἤκουσθη παρὰ Ἰουδαίοις ποτὲ, ὅτε γεννήσεως τοιαύτης. ἀλλὰ τότε μὲν τὸ πρότερον ἴσχυσαν, ὃ μάλιστα αὐτοὺς τὴν ἀγνοιαν κατέστησε.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτ' οὖν εἰδότες, μὴ λογισμῷ τὰ περὶ Θεοῦ ζητῶμεν, μηδὲ ἀπὸ τῆς ἀκολουθίας τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀγωνώμεν τὰ ἐκεῖθεν, μηδὲ δυσάγκη φύσεως ἀποβάλλωμεν, ἀλλ' εὐσεβῶς πάντα νοῶμεν, πιστεύοντες ὡς εἶπον αἱ γραφαί. ὁ γὰρ "πρόερχος καὶ πολυπραγμων κερδαίνει μὴ δοθέν, πρὸς ὃ τὸ ζητούμενον μὴ εὑρὼν, καὶ δίκαιον δώσει τὸ ἐγκάτιον. ἤκουσας ὅτι ἐγέννησε· πίστευσον ὅπερ ἤκουσας· τὸ δὲ πῶς, μὴ ζήτει, μηδὲ διὰ τοῦτο αἰαίρει τὴν γέννησιν. ἀγνωμοσύνης

μοσιώτης γὰρ ταῦτα ἐχάτης. εἰ γὰρ ἔδεε ἀκούσας ἡμῶν, οὐκ ἐκείνῳ τῷ ἀπόῤῥητον, ἀλλὰ ταύτῃ τῇ κτίσει χάριν, ὅπως μηδὲν μέγα παρὰ αὐτῆς ὑπωπτεύσωσιν, ἀλλ' ἀνθρώπινα καὶ γεώδη, διὰ τοῦτο ἐσκοπώθη καὶ ἠπόρησεν· ἢ τῷ φειδωλεστάτῳ ἐκείνῳ καὶ πρώτῳ ὑποφαίνεσαν καὶ λέγειν καὶ νοεῖν τὰ μείζονα καὶ πολυπραγμοσύνης τινὸς ἐπιτιμῶντες, πόσης δὴ εἶεν ἄξιοι τιμωρίας; τοιοῦτον γὰρ ὅτι πᾶς ὁ σκοτόδινος, ὡς ἀνθρώπινος λογισμός, ἀπὸ τῆς γῆς πρώτης φθεγξόμενος, καὶ μὴ ἀνεχόμενος φωτίζεσθαι αἴφνης. πολλοῦ γὰρ ἔχει τοῦ ἰλιγγιᾶν τὸ γεώδες τῶν λογισμῶν. διὰ τοῦτο τῶν ἄνωθεν ἡμῖν ναμάτων χρεία, ἵνα τῆς ἰλύος ὑφίζανούσης, ὅσον αὐτὸ χωρῆσαι, τοῦτο ἄνω φέρηται, καὶ τοῖς ἐκεῖσε διδάγμασιν ἀναμιγνύηται. ΤΟΥΤΟ ὅτι, ὅταν ἡ ψυχὴ ἀνιγνώμονα, καὶ ὀρθὸν ὑπιδιξώμεθα βίον. ἔστι γάρ, ἔστι καὶ ἀπὸ ζόφων διεφθαρμένων, οὐκ ἀπὸ πολυπραγμοσύνης μόνον ἀχάρι, σκληρωθῆναι τὴν διάνοιαν. διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε Κορινθίοις· Γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρῶμα. οὔπω γὰρ ἠδυνάσθε· ἀλλ' οὐδὲ ἔτι νῦν δύνασθε. ἔτι γὰρ σαρκικοί ἐστε. ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν, φησὶν, ἔρεις, καὶ ζῆλοι, καὶ διχοστασίαι, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε; καὶ ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους δέ, καὶ πολλαχοῦ, τῶν πεπρωμένων δογμάτων ταύτην ἴδοις ἂν τὴν Παύλου εἰς λέγοντα τὴν αἰτίαν· τὴν γὰρ ἔμπαλιν τῆς ψυχῆς οὐ δυνάσθαι μέγα καὶ καθαρὸν ἰδεῖν, ἀλλ' ὥσπερ ἐκ τοῦ ὕδατος λήμης δολερᾶς, ἀμβλυωπίαν ὑποπτεύων τὴν χαλεπωτάτην. ἐκκαθάρωμεν οὖν ἑαυτοὺς, φωτίσωμεν φῶς γνώσεως, μὴ ἀπείρωμεν ἐπ' ἀκάθαρσις. ὧν δὲ τῶν ἀκαθάρτων πλῆθος, ἴστε καὶ ὑμεῖς μὴ λέγωμεν. καὶ γὰρ πολλάκις ἠκούσατε τοῦ Χριστοῦ τὴν μέριμναν τοῦ παρόντος βίου, καὶ τὴν ἀπάτην τοῦ πλούτου, τῶν τῶν ἀκανθῶν καλοῦντος ὀνόματι· εἰκότως. καθάπερ γὰρ ἀκαρπίαι ἄκαρποι, οὕτω καὶ ταῦτα· καθάπερ ἀκρίναι τοὺς ἀπομόνους ἀπαιτοῦσιν, οὕτω δὲ ταῦτα ταῖς ἀκάνθαις. ὡς ὥσπερ εὐάλωτοι τῷ πυρὶ καὶ μισηταὶ τῷ γεωργοῦντι αἱ ἄκανθαι, οὕτω καὶ τοῦ κόσμου πράγματα· ὡς ὥσπερ ἐν ταῖς ἀκάνθαις θηρία κρύπτεται καὶ ἔχεις καὶ σκορπίοι, οὕτω καὶ τῇ ἀπάτῃ τοῦ πλούτου. ἀλλ' ἐπαφῶμεν· ὃ πῦρ τοῦ πνεύματος, ἵνα καὶ ταῖς ἀκάνθας δαπανήσωμεν, καὶ ταῖς θηρία φυγαδεύσωμεν, ἵνα καθαρὸν ἐκδέξωμεν τῷ γεωργῷ τὸν ἀγρὸν, καὶ μὴ ὁ καθαίρεσι, τοῖς πνευματικοῖς αὐτὸν ἐρδεύσωμεν νάμασι· φυτεύσωμεν τὸ κατάκαρπον ἐλαίαν, ὃ ἡμερώτατον φυτὸν, ὃ ἀειθαλές, τὸ φωτιστικὸν, τὸ θρεπτικὸν, τὸ ὑγείας ποιητικόν. ταῦτα πρῶτα ἡ ἐλεημοσύνη ἔχει, ὡς σφραγὶς οὖσα τοῦ τῶν κεκτημένων αὐτόν. τοῦτο γάρ ἐστι θάνατος· ἐπελθὼν ξηραίνει τὸ φυτὸν, ἀλλ' ἔσηκεν ἀεὶ φωλίζον τὸν ὄρθιον, τρέφον καὶ νεύρα τῆς ψυχῆς, τὸν ἐμὸν δυνατώτερον ἐργαζόμενον. διὸ ταύτην ἔχωμεν διάνοιαν, δυνησόμεθα μὴ πορνείας καὶ ἁγνίαν ἰδεῖν, καὶ εἰς νυμφίον νυμφῶνα εἰσελθεῖν· οὗ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κε. 5 ΑΜΗΝ ΛΕΓΩ ΣΟΙ· ΕΑΝ ΜΗ ΤΙΣ ΓΕΝΝΗΘῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

ΤΑ παιδία τὰ μικρὰ, καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς διδασκάλους φοιτῶντα, καὶ δέχεται τὰ μαθήματα, καὶ ἀποδίδωσι, καὶ οὐδέποτε παύεται ταύτης τῆς κλίσεως, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ τὰς νύκτας προσίησι ταῖς ἡμέραις, καὶ ταῦτα ὑπὸ ἐπιτηρόντων καὶ ἀναγκάζεται ποιεῖν. ἀλλ' οὐχ ὑμᾶς τοὺς ἐν πλουσίᾳ γηρομένους ἡμεῖς τοσοῦτον ἀπαιτοῦμεν πόνον, ὅσον ὑμεῖς τοὺς παῖδας τοὺς ὑμετέρους. οὐ γὰρ καθ' ἑκάστην

ς ἰω ἡμέρων, ἀλλὰ δύο μόνοι τ ἑβδομάδος ἡμέρας ⸗ βαστάζειν τοῖς λεγομένοις, ϗ ⸗ βεβαιῶ τῆς ἡμέρας μέρος, ὥστε κοῦφον ὑμῖν γενέσθαι Ⓦ πόνον. διὰ τοῦτο καὶ χ̄ς μικρὸν ἀναξαίνομαι ὑμῖν τὰ ἐν ταῖς γραφαῖς" εἰρηνεύειν, ἵνα μετ' εὐκολίας δέξῃ λαβεῖν ὑμῶν αὐτά, ϗ τοῖς ταπεινοῖς ἐναποθέσθαι τῆς διανοίας, ϗ "οὕτω πολὺν διὰ μνήμης ποιεῖσθαι τοῦ διδάσκειν, ὡς δυνατὸν ϗ ἀπαγγέλλειν αὐτὰ μ̄τ' ἀκριβείας ὑμᾶς, πλὴν εἰ μή τις σφόδρα ἐστὶν ἀνόητος εἶναι, ϗ νωθὴς, ϗ παιδίου μακροῤῥαθυμότερος. "ἐχώμεθα τοίνυν τῆς ἀκηλευθίας τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων. "τῷ γὰρ Νικοδήμῳ καταπεσόντος, ϗ πρὸς τὴν ἐπαγωγὴν τοῦ χ̄υ φήσαντος "ἔλκοντος δ' εἰρηνεύου, ϗ λέγοντος, ὁ δυνατόν ἐστι γέροντα γενηθῆναι αὖθις, ὅρα πῶς πάλιν ὁ Χριστὸς σαφέστερον ἀποκαλύπτει τῆς γνώσεως Ⓦ βάθος, ἔχοντα μὲν ϗ ὅπου δυσκολίαν τῶν ψυχικῶν ἐρωτῶντι, δυναμένου δ' "ὅμως ἀπὸ τῆς ταπεινότητος ἀναγαγεῖν Ⓦ ἀκούοντα. "τί γὰρ φησιν; ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δυνατὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. ὁρᾷς διὰ τούτου δηλοῖ, ὅτε ἐστὶ· σὺ μὲ ἀδύνατον αὐτὸ φῄς εἶναι· ἐγὼ δ' οὕτως αὐτὸ σφόδρα δυνατὸν εἶναί φημι, ὡς καὶ ἀναγκαῖον εἶναι, ϗ μηδὲ δυνατὸν ἄλλως σωθῆναι. τὰ γὰρ ἀναγκαῖα, σφόδρα "ϗ εὐκολα "ἐποίησεν ὁ Θεός. ἡ μὲν γὰρ γενέσεως γέννησις ἐκ σαρκὸς, ἀπὸ τ γῆς ὅδε. διὰ δὲ ἀποστείλας τὸ πνεῦμα τὸ ἐν τοῖς οὐρανοῖς αὐτῆ. τί γὰρ κοινὸν τῇ γῇ πρὸς Ⓦ οὐρανόν; ἐκείνη δ' ἐκ πνεύματος οὖσα, ῥᾳδίως ἡμῖν τὰ ἀψίδας ἀναπετάννυσι τὰ ἄνω. ἀκούσατε ὅσοι τ φωτίσματος ἐστε ἐκλογῆς· φείδεσθε, σπάζεσθε· φοβερὰ γὰρ ἡ ἀπειλή, φοβερὰ ἡ ἀπόφασις. οὐκ ἔστι, φησὶ, Ⓦ μὴ γεννηθέντα ἐξ ὕδατος ⸗ πνεύματος εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, διότι ὁ τ θανάτου φόρος εἶδυμα, ὁ τῆς κατάρας, ὁ τῆς φθορᾶς· οὐδέπω τὸ δεσποτικὸν ἔλαβε σύμβολον· ξένος ὅστις ϗ ἀλλότριος· οὐκ ἔχει τὸ ζωοποίημα τὸ βασιλικόν. ἐὰν μή τις, φησι, γεννηθῇ ἐξ ὕδατος ϗ πνεύματος, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τ βασιλείαν τ οὐρανῶν. ἀλλ' ὁ Νικόδημος οὐδὲ οὕτω ζωπυρεῖ. οὐδὲν γὰρ χεῖρον τ τοῖς λογισμοῖς τὰ πνευματικὰ ἐπιτρέπειν. ὅτου ϗ ὅτου οὐκ ἀφῆκεν ὑψηλόν τι ϗ μέγα φαντασθῆναι. διὰ ὅτου δὲ ἡμεῖς πιστεύειν καλούμεθα, ἵνα τ λογισμῶν τ ἀδείαν ἀφέντες [τ] κάτω, πρὸς ὃ ὕψος τῆς πίστεως ἀναβαίνωμεν, ⸗ τὰ πλείονα τῶν ἀγαθῶν τῶν ἡμετέρων τῇ διδασκαλίᾳ" ζωπυρήσωμεν. "ὅπερ εἰ καὶ Νικόδημος ἐποίησεν, οὐκ ἂν αὐτῷ ὁ πρᾶγμα ἀδύνατον εἶναι ἐνομίσθη. τί οὖν ὁ Χριστός; ἀπάγων αὐτὸν τῆς συνοίας ταύτης τῆς χαμαὶ συρομένης, ϗ δικαιῶν ὅτι οὐ πρέπει ταύτης ἀφαλέσθαι τῆς γνώσεως," φησιν· ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος ϗ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ταῦτα δ' ἐφθέγγετο, ὡς φόβῳ τῆς ἀπειλῆς ἐπισπάσασθαι πρὸς τὴν πίστιν αὐτὸν βουλόμενος, ⸗ πείσας ὃ πρᾶγμα μὴ νομίζειν εἶναι ἀδύνατον, ϗ τῆς περὶ τ σαρκικὴν γέννησιν φαντασίας ἀποῤῥῆσαι παντελῶς. ἑτέραν λέγω γέννησιν, φησιν, ὦ Νικόδημε. τί Ⓦ λέγεις πρὸς τὴν γένεσιν; τί τῇ τῆς φύσεως δυνάμει τὸ πρᾶγμα ἐπιτάττεις; δυώτερός ὅστις τῶν τοιούτων ὠδίνων οὗτος ὁ τόκος. οὐδὲν ἔχει κοινὸν πρὸς ὑμᾶς. γέννησις μὲν γὰρ ϗ αὐτὴ λέγεται, ἀλλὰ ὦ ὀνόματι κοινωνῆς, ὦ δ' πρᾶγματι διέστηκεν. ἀπόστησον σεαυτὸν τῆς κοινῆς ζωογενείας· ἑτέραν εἰσάγω λοχείαν εἰς Ⓦ κόσμον· ἄλλως βούλομαι γενναῖαν σὺν ἀνθρώποις· ξένον ἦλθον κομίζων δημιουργίας τρόπον· ἔπλασα ἀπὸ γῆς ϗ ὕδατος· οὐκ ἐλυμήνω χρήσιμον τὸ πλάσμα, ἀλλὰ διεγράφη τὸ σκεῦος. οὐκέτι λοιπὸν ἀπὸ γῆς ϗ ὕδατος πλάσαι βούλομαι, ἀλλ' ἐξ ὕδατος ϗ πνεύματος. εἰ δέ τις ἐρωτᾷ, πῶς ἀπὸ ὕδατος; ἐρωτῶ κἀγώ, πῶς ἀπὸ γῆς; πῶς γὰρ ὁ πηλὸς εἰς διαφορὰ μέρη κατεμερίσθη; πῶς τὸ μὲν ἀστακείλιον μονοειδὲς (γῆ γάρ ἐστιν μόνη) τὰ δὲ ἐξ αὐτῆς ἡμόλυμα ποικίλα ϗ πολυτρόπα; πόθεν ὀστᾶ ϗ νεῦρα ϗ ἀρτηρίαι ϗ φλέβες; πόθεν ὑμένες ϗ ἀσθενῆ ὀργανικὰ, ⸗ χόνδροι, ϗ χαῖραι, ἧπαρ, ϗ σπλὴν, ϗ καρδία; πόθεν ὄγκος, ϗ αἷμα, ϗ φλέγμα, ϗ χολή; πόθεν αἱ τοσαῦται ἐνέργειαι; πόθεν χρώματα ποικίλα; ταῦ-

τα

χ. κλίνθρα,

χ. ποιεῖσθαι τ μνήμης ποιεῖσθαι τ ἀκριβείας,

χ. ἀλλὰ φησὶ πάλιν ἀνάγκην ἔχειν μᾶλλον ἢ ἡδονὴν ἀκούειν.

χ. ἡδονὴν πῶς ἢ Νικόδ.

χ. ὀδυνᾶται πάντως, ϗ

χ. μᾶλλον

χ. ϗ ὄχι φησὶν.

χ. ἡμῖν

χ. πασίνου

τα γὰρ οὐ γῆς, οὐδὲ πηλοῦ. πῶς ἡ γῆ δεχομένη σπέρματα βλαστάνει, ἡ δὲ σὰρξ δεχομένη σπέρματα σήπεται; πῶς ἡ γῆ τρέφει καὶ βαλλόμενα, ἡ δὲ σαρξ τρέφεται ἐκ τούτων, καὶ οὐ τρέφει ταῦτα; οἶδ, ἡ γῆ δεχομένη ὕδωρ, οἶνον ποιεῖ· ἡ σὰρξ δεχομένη πολλάκις οἶνον, εἰς ὕδωρ μεθίεται. πόθεν οὖν δῆλον ὅτι ἀπὸ γῆς ταῦτα, *τῆς γῆς ἀναλύσας ἐγγύσης τοῖς "σῶμα; καὶ εἰρημένα λογισμῷ μὲν βιβρῶν οὐ δύναμαι, πίστει δὲ δέχομαι μόνη. εἰ τοίνυν καὶ καθ' ἡμέραν γινόμενα καὶ ψηλαφώμενα πίστεως δεῖται, πολλῷ μᾶλλον καὶ ἀπορρητότερα τούτων καὶ πνευματικώτερα. καθάπερ γὰρ ἡ γῆ ἡ ἄψυχος, ἡ ἀκίνητος, ἐνεδυναμώθη ᾧ θελήματι τοῦ Θεοῦ, καὶ βοσκῶται ἐξ αὐτῆς καὶ ζῶα καὶ φυτὰ γίνεται, οὕτω καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ὕδατι πεφυκότος, καὶ παράδοξα ταῦτα καὶ λογισμοὶ ὑπερφαίνοντα βιάιως πολλὰ γίνεται. μὴ "γὰρ, ὅτι μὴ ὁρᾷς αὐτὰ, ἀπιστεῖ· ἐπεὶ οὐδὲ τῷ ψυχῷ ὁρᾷς, ἀλλ' ὅμως πιστεύεις ἔχειν ψυχὴν, καὶ ἄλλο ψυχὴν εἶναί τι παρὰ τὸ σῶμα. ἀλλ' ὁ Χριστὸς οὐκ ἀπὸ τούτου τοῦ παραδείγματος αὐτὸν ἐνόησε, ἀλλ' ἑτέρου. τοῦτο μὲν γάρ, εἰ καὶ ἀσώματόν ἐστιν, ἡ ψυχὴ λέγω, ἀλλ' ὅμως ἡ πεῖρα ἔμαθε αὐτό, ὅτι ἔλαττον παχύτερον ἐκείνου διέκειτο· ἕτερον δὲ ὑποδεῖγμα, ὃ μήτε κοινωνίαν τινὰ πρὸς τὴν τῶν σωμάτων ἔχει παχύτητα, μήτε εἰς τὴν τῶν ἀσωμάτων ἀνέβη φύσιν, ὅπερ ἐστὶν ἡ τοῦ ἀνέμου φορά. καὶ πρῶτον ἀπὸ τοῦ ὕδατος ἄρχεται τοῦ λεπτοτέρου μὲν τῆς γῆς, παχυτέρου δὲ τοῦ ἀνέμου. ὥσπερ γὰρ ἐν ἀρχῇ ὑπέκειτο στοιχεῖον ἡ γῆ, ὃ δὴ πρὸ τοῦ μεγαλείου τοῦ πλάστου ἦν· οὕτω καὶ νῦν, ὑπόκειται μὲν στοιχεῖον ὃ ὕδωρ, ὃ δὴ πρὸ τῆς τοῦ πνεύματος ὄψεως χάεντος· καὶ τότε μὲν εἰς ψυχὴν ζῶσαν ἐλήλυθε ὁ ἄνθρωπος, νῦν δὲ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν. πολὺ δὲ τὸ μέσον ἑκατέρων. ἡ μὲν γὰρ ψυχὴ οὐχ ἑτέρῳ πρόσεχε τὸ ζῆν· τὸ δὲ πνεῦμα οὐκ αὐτὸ ζῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις πρόσεχε τοῦτο. οὕτω γοῦν τὸ νεκροὺς ἀνέστησαι ⓐ ἀπίστουσι. καὶ τότε μὲν τῆς κλίσεως γνωμένης, ὁ ἄνθρωπος ὑστέρει πλάττει· νῦν δὲ τοὐναντίον. πρὸ γὰρ τῆς καινῆς κλίσεως, ὁ ἄνθρωπος ὁ νέος δημιουργεῖται. καὶ γὰρ πρῶτος οὗτος γενᾶται, καὶ τότε ὁ κόσμος μεταμορφοῦται· καθάπερ ὅτε ἀρχῆς ὁλόκληρον ἔπλασεν, οὕτω καὶ νῦν ὁλόκληρον αὐτὸν δημιουργεῖ. τότε μέν, φησι, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθόν· ἐνταῦθα δὲ οὐδὲν τοιοῦτον. ὁ γὰρ τοῦ πνεύματος λαβὼν χάριν, τίνος δεήσεται βοηθοῦ ἑτέρου; ὁ εἰς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ τελῶν, ποίαν ἔχει λοιπὸν συμμαχίας χρείαν; τότε κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησε ⓐ ἄνθρωπον· νῦν αὐτῷ ᾧ Θεῷ ἐώωσε· τότε ἐξ ὑδάτων ἀρχὴν καὶ θηρίων ἐκέλευσε, νῦν ἐπουρανίῳ τῷ οὐρανῷ τὸν ἀπηρτισμένον ἡμῖν ἀνήγαγε· τότε παράδεισον ἔδωκε τῷ δι' αὐτοῦ· νῦν δὲ οὐρανὸν ἡμῖν ἀνέῳξε. τότε ἐπλάσθη τῇ ἑκτῇ ἡμέρᾳ, ὅτε ἔμελλε καὶ ζωοπλασθῆναι ὁ αἰών· νῦν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ καὶ ἐν πρωϊαίοις, ὅτε καὶ τὸ φῶς. ἐξ ὧν πάντων δῆλον ὅτι *ἑτέρας ζωῆς ἀμείνονος τὰ τελούμενα ἐστί, καὶ καταστάσεως πρείττονος οὐκ ἐχούσης. ἡ μὲν γὰρ προτέρα πλάσις ἀπὸ γῆς, ἡ δὲ Ἀδάμ, καὶ ἀπὸ πλευρᾶς ἡ μετ' ἐκεῖνον, ἡ τῆς γυναικός, καὶ ἀπὸ σπέρματος ἡ μέση αὐτῶν, ἡ τοῦ Ἄβελ· ἀλλ' οὔτε οὗτοι οὐδὲ μιᾶς ἐφικέσθαι δυνάμεθα τούτων, οὐδὲ "παράξησαι λόγῳ τὰ ἡμέτερα, καίτοι παχύτατα ὄντα. "πῶς οὖν περὶ τῆς νοητῆς τῆς ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος γινήσεως δυνησόμεθα δοῦναι βεβαίας τῆς πολλῷ τούτων ὑψηλοτέρας, καὶ λογισμοὺς ἁπαντῆσαι τῆς ἀναισχύντου δόξης ταύτης λοχείας; ἐπεὶ καὶ ἀγέλειοι τὴν γένεσιν ταύτην πρεσβύτεροι γενόμενοι· εἰ εἰπεῖν ὃ ⓐ δεῖπνον οὐκ ἂν "ἔχοιεν τῆς ἀναισχύντου ταύτης παραδοξοποιΐας, ἀλλὰ πρεσβύται μόνον, φρένα μὴ τελειωθέντες, ὁρῶντες ὃ τὰ γινόμενα. πατὴρ γὰρ ὁ υἱὸς καὶ ἄλλον πνεῦμα ποιοῦντα ἐργάζεται. πειθώμεθα τοίνυν τῇ ἀποφάσει τοῦ Θεοῦ· ὄψεως γὰρ ἐστιν αὕτη πιστοτέρα. ἡ μὲν γὰρ ὄψις πολλαχοῦ σφάλλεται· ἐκείνου δὲ ἀμήχανον ψεύσασθαι· πειθώμεθα τοίνυν αὐτῇ. ἡ γὰρ "τὰ μὴ ὄντα παραγαγοῦσα, ἀξιόπιστος δὴν εἴη περὶ τῆς φύσεως αὐτῶν διαλεγομένη. τί οὖν αὕτη φησίν; ὅτι γλυπτός ἐστι τὸ τελούμενον. εἰ δέ "τις λέγοι, πῶς; ἐπισόμεσθαι αὐτὸν τῇ ἀποφάσει τοῦ "Θεοῦ, ὅπερ ἐστὶ μεγίστη καὶ σαφὴς ἀπόδειξις. "εἰ δέ τις ἐρωτῴη, τίνος ἕνεκεν τὸ ὕδωρ προείληπται; "δευτερωτήσω-

μεν

μὴν καὶ ἡμεῖς, τίνος ἕνεκεν ἡ γῆ" τοῦτο τοίνυν ἐκείνου εἰς τοῦτο τὸ αἰνιγμα- χ. πῶς
ρήγετο; ὅτι γὰρ καὶ τῆς γῆς χωρὶς πιπόσαι δύνατον αὐτὸν ἦν, πάντι που δῆλον. μηδὲν
τοίνυν παρεισεργάζου. ὅπου γὰρ ἀναγκαία καὶ ἀναμφιλήπτως τὸ ὕδατος ἡ χρεία ὕτως δῆ μάθοις.
τὸ πνεύματος ποτε καταπαύεται τοῦ τοῦ ὕδατος, οὐκ ἔστι μέχρι τούτου ὁ ἀπόστολος, ἀλλ'
Πραξ. κ. ιβ. ὡς ἀναγκαίου καὶ τούτου καὶ ὑπερτάτου, ὅρα τί φησι· Μήτι τὸ ὕδωρ δυνατή τις κωλύσαι τοῦ 5
μὴ βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλαβον ὡς καὶ ἡμεῖς; τίς οὖν ὅστις ἡ τοῦ
ὕδατος χρεία; καὶ ταύτην ἤδη λοιπὸν ἐρῶ, ὃ μυστήριον ὑμῖν ἐκκαλύπτων" τὸ ἀποκεκρυμ- χ. οἱ ἅγιοι,
μένον. εἰσὶ γὰρ ἅγιοι καὶ ἕτεροι ἀπόρρητοι λόγοι τοῦ τοιούτου, τέως ἃ οὐκ τῶν πολ- αἰῶνι.
λῶν ὑμῖν ἕνα ἐρῶ. Ἵνα οὖν εἰδῆτε ὅτι; θεῖα τελεταὶ ἐν αὐτῷ σύμβολα, ταφὸς καὶ νέκρωσις, 10
ἀνάστασις καὶ ζωή, καὶ ταῦτα ἐμοῦ μόνου πάντα. καθάπερ γὰρ ἔν τινι τάφῳ, τῷ ὕδατι κατα- χ. καὶ τοῦτο
δυόντων ἡμῶν τὰς κεφαλάς, ὁ παλαιὸς ἀνθρωπος θάπτεται" κάτω, καὶ καταποντίζεται εἰς καταμένει
τέλος ἅπας· εἶτα, ἀναδυομένων ἡμῶν, ὁ χοϊκὸς ἀνίσει πάλιν. ὥσπερ γὰρ εὐχόλεον ἡμῖν βα- ἐλπὶς καλὸν
πτίσασθαι καὶ ἀνανεῦσαι· ὕτως εὐχόλεον τῷ Θεῷ θάψαι τὸν ἀνθρωπον Ⓜ παλαιὸν, καὶ ἀ- πᾶς.
ναδεῖξαι Ⓜ νέον. τρίτον ἕν τοῦτο γίνεται, ἵνα μάθῃς, ὅτι δυνάμεις πάσας καὶ ὑγρὸς καὶ ἁγίου πνεύ- γ
ματος ταῦτα πάντα πληροῖ. καὶ ὅτι ὁ στεγασμὸς ὁ εἰρημένος, ἀκουσον Παύλου λέγοντος· 15
Κολ. β. ιβ. Συνετάφημεν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς Ⓜ θάνατον· καὶ πάλιν, Ὁ παλαιὸς ἡμῶν
Ρω. ς. ς. ἄνθρωπος συνεσταυρώθη· καὶ πάλιν, Σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐ-
Ρω. ς. ε. τοῦ. οὐ μόνον γὰρ ὁ βάπτισμα σταυρὸς λέγεται, ἀλλὰ καὶ ὁ σταυρὸς βάπτισμα. Τὸ γὰρ βά-
Μαρ. ι. λθ. πτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαί, φησι, βαπτισθήσεσθε· καὶ, βάπτισμα ἔχω βαπτισθῆναι, ὃ ὑμεῖς
οὐκ οἴδατε. καθάπερ γὰρ ἡμεῖς εὐκόλως βαπτιζόμεθα καὶ ἀναδυόμεθα, ὕτω καὶ αὐτὸς εὐ- 10
κόλως ἀποθανών, ὅτι ἠθέλησεν, αἰσθήσῃ· μᾶλλον γὰρ καὶ πολλῷ ῥᾷον, εἰ καὶ τῆς ἡμέρας ἐκεί-
νης μυστηρίου τινὸς οἰκειότητα ἐνέμενε.

ΗΘΙΚΟΝ Τηλικούτων οὖν μυστηρίων καταξιωθέντες, βίον ἐπιδειξώμεθα ἀξιον τῆς δωρεᾶς, πολι-
τείαν ἀρίστην. Ⓜ μηδέποτε τούτων καταξιωθέντες, πάντα πράττετε ὥστε καταξιω-
θῆναι, ἵνα γνώμεθα σῶμα ἕν, ἵνα ὦμεν ἀδελφοί. ἕως μὲν γὰρ δύο καὶ τρία τοῦτο διεξήκωμεν, 15
καὶ πατὴρ ὢς ᾖ, καὶ υἱός, καὶ ἀδελφὸς, καὶ ὁσιοῦν, οὐδέποτε συγγενὴς ὅστις γνήσιος, τὸ δὲ ὥφελος συγ-
γενείας διεσπασμένος. Ἵ γὰρ ὄφελος ἀπὸ τοῦ πηλίνου γάμου ζωῆς, ὅταν ἀπὸ τοῦ πνευματι-
κοῦ μὴ ζωπυρούμενοι ὦμεν; ποῖον ἕν κέρδος τὸ ἐν τῇ γῇ ἀγχιστείας, ὅταν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀλλό-
τριοι ὦμεν; ἀλλότριος γὰρ ὁ κατηχούμενος οὐ πιστοῦ. οὐ γὰρ ἔχει κεφαλὴν τὴν αὐτὴν, οὐκ ἔχει πα- 20
τέρα τὸν αὐτὸν, οὐκ ἔχει πόλιν τὴν αὐτὴν, οὐ θεωρίαν, οὐκ εἴδυμα, οὐ τράπεζαν, οὐκ οἰκίαν,
ἀλλὰ πάντα ἀζήλλαγμένα. καὶ γὰρ πάντα ὅπερ γῆς τούτῳ, ἐκ πάντα ἐν οὐρανοῖς ἐκείνῳ· βασι-
λεὺς τούτῳ ὁ Χριστὸς, ἐκείνῳ ἕν καὶ ἀμήτηρ καὶ ὁ ἀγγέλους· θεωρὴ τούτῳ μὲν, ὁ Χριστὸς, ἐκείνῳ ἕν, ἡ
σπαργάνη καὶ φάτνη· καὶ εἴδυμα πάλιν τούτῳ μὲν τὰ σπέρματα, ἐκείνῳ ἕν, ὁ τῶν ἀγγέλων δε- 25
σπότης· πόλις τούτῳ μὲν ὁ οὐρανὸς, ἐκείνῳ ἕν καὶ γῆ. ὅταν οὖν μηδὲν ἔχωμεν κοινὸν, τί καὶ κοι-
νωνήσωμεν, εἰπέ μοι; ἀλλὰ ταῖς αὐταῖς ἐλύσαμεν ὠδῖσιν, καὶ οὐκ μιᾶς ἐπελθόμεν γαστρός; 35
ἀλλ' ὅθεν τοῦτο τοῖς συγγενεῖσι τοῖς ἀκριβεστάτοις. ἀπορδασώμεθα τοίνυν τῆς ἄνω πόλεως
ἡμέσθαι πολίται. μέχρι τίνος ὅπου τῆς ὑποφοίας μιμόμεθα, δέον τοῦ ἀγγαίου πατρίδα
ἀπολαβεῖν; οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τῶν τυχόντων ὁ κίνδυνος. ἀλλ' εἰ ἠθέλησε, μὴ ἠθέλησε, ἀπροσ-
δοκήτως τὸ τέλος ἐπελθούσης, ἀμήτητος ἐκεῖθεν ἀπελθεῖν, καὶ μοῖρα ἔχομεν ἀγαθὰ, οὐδὲν
ἡμᾶς ἔτερον" λήψεται, ἢ γέεννα, καὶ σκώληξ ἰοβόλος, καὶ πῦρ ἄσβεστον, καὶ δεσμὰ ἄλυτα· ἀγα- 40 χ. ἀναλύσῃ
μὴ ἠθέλησε τινα τοῦ ταῦτα ἀκούοντα ἐκείνης πειραθῆναι τῆς κολάσεως. τοῦτο δὲ ἔξεστι, ἂν
τοῦ ἁγίου καταξιωθέντες μυστηρίου, χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ λίθους τιμίους οἰκεδομήσωμεν
ὅπου τὸ θεμέλιον. οὕτω γὰρ δυνησόμεθα ἀπελθόντες ἐκεῖ φαιδρῶς πλουσίοι, ὅταν μὴ ἐν-
ταῦθα χρήματα καταλείψωμεν, ἀλλὰ μεταχωρίσωμεν τοὺς ἐνταῦθα ἀσύλους θησαυροὺς

ἀφ' τῶν χφρῶν τῶν πενήτων, ὅτσν δωμείσωμθ τῷ Χριστῷ. πολλὰ ὀφείλομθ ἐκ, οὐ χρήματα, ἀλλ' ἁμρτήματα· δωμείσωμθ τοίνυν αὐτῷ χρήματα, ἵνα λάβωμθ ἁμρτημῶν συγχώρησιν. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ διακόζων. μὴ παιδίσωμθ αὐτὸν ἐν ταῦτῃ πτωχίᾳ, ἵνα καὶ αὐτὸς ἡμᾶς ἐκ ἀφανίσῃ. ἐν ταύτῃ ἐνδύσωμθ αὐτὸν, ἵνα μὴ ἀφῇ ἡμᾶς γυμνοὺς τῆς ἀσφαλείας τῆς πρὸ αὐτοῦ. ἐὰν ἐν ταύτῃ αὐτὸν ποτίσωμθ, ὄκ ἐρῶμθ τῷ τὸ πλούσιον, Πέμψον Λάζαρον, ἵνα ἄκρῳ τῷ δακτύλῳ ἐπιτρέψῃ τῇ γλώσσῃ ἡμῶν ἀποτηγμιζομένη· ἐὰν ἐν ταύτῃ εἰς τὰς οἰκίας ἡμῶν αὐτὸν ὑποδέξώμεθα, ἐκ πολλὰς παιδοκθυάσει ἡμῖν μονάς· ἐὰν ἀπέλθωμθ πρὸς αὐτὸν ἐν φυλακῇ ὄντα, καὶ αὐτὸς ἡμᾶς ἀπαλλάξει τῶν δεσμῶν· ἐὰν ξένον ὄντα συναγάγωμθ, οὐ παρόψεται ξένους ἡμᾶς ὄντας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ μεταδώσει ἡμῖν τῆς πόλεως τῆς ἄνω· ἐὰν ἀσθενῆ ὄντα ἐπισκεψώμεθα, ταχέως ἐλευθερώσει ἡμᾶς ὁ αὐτὸς τῶν ἀσθενειῶν ἡμῶν. ὡς οὖν μεγάλα λαμβάνοντες καὶ μικρὰ διδόντες, κἂν τὰ μικρὰ δῶμθ, ἵνα ἐμπορθυσώμεθα τὰ μεγάλα· ὡς ἐπὶ καιροῦ, σπείρωμθ, ἵνα ἀμήσωμθ. ὅτσν ὁ χειμὼν * καταλάβῃ, ὅτσν ἡ θάλασσα ὄκ ἔτι πλέηται, ὄκ ἔλι κύκλοι τῆς ἐμποριας ταύτης ἐσμέν. πότε γ' ἔσαι ὁ χειμών; ὅτσν ἡ ἡμέρα βαπτισθῇ ἡ μεγάλη καὶ ἐπιφανής. τότε γὰρ ὄκ ἔτι πλθυσόμεθα τῷ θαλάσσῃ ταύτῃ τῷ μεγάλῃ καὶ εὐρύχωρον. ταύτῃ γὰρ ὁ παρὼν ἔοικε βίος. νῦν ὁ τὸ σπείρων καιρός, τότε ὁ τὸ ἀμᾶσθαι καὶ κερδαίνειν. ἐὰν οὖν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ σπόρου μὴ καταβάλλῃ σπέρματα, ἐν ἀκμῇ σπείρων, πρὸς τὸν μηδὲν θύειν καὶ καταγέλαστος ἔσαι. Εἰ δὲ σπόρου ἐστὶν ὁ παρὼν καιρός, τὸ σπείρειν, ἀλλὰ τοῦ συλλέγειν καιρὸς δ' ἐστὶν λοιπόν. σκορπίσωμθ τοίνυν, ἵνα σωμθῶμεν· μὴ βουληθῶμθ σωμθῆναι νῦν, ἵνα μὴ ἐν ἀκμῇ ἀπολέσωμθ. ὅταν γὰρ, ὅπερ ἔφθν, ὁ καιρὸς ὅτι τὸ σπείρειν καλῶς καὶ δαπανᾶν καὶ θύειν, ὄκ ὅτι τὸ συλλέγειν καὶ ἀποτίθεσθαι. μὴ τοίνυν παιδῶμθ τῷ εὐκαιρείν, ἀλλὰ δαψιλῆ τὸν σπόρον καταβάλλωμθ, καὶ μηδενὸς φεισώμεθα τῶν ἐνδον, ἵνα μὴ πολλῆς αὐτὰ ἀπολάβωμθ τῆς ἀντιδόσεως, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κς. 6 ΤΟ ΓΕΓΕΝΝΗΜΕΝΟΝ ΕΚ ΤΗΣ ΣΑΡΚΟΣ, σάρξ ἐστι· καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστι.

Μεγάλων ἡμᾶς μυστηρίων κατηξίωσεν ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ· μεγάλων, καὶ οἵων οὐχ ἡμεῖς ἦμθ ἄξιοι, ἀλλ' οἵων αὐτῷ παρέχειν πρέπον ἦν. αἱ γὰρ τὴν ἀξίαν τὴν ἡμετέραν λογίσηται τις, οὐ μόνον τῆς δωρεᾶς ἦμθ ἀνάξιοι, ἀλλὰ καὶ κολάσεως εὐθυνοι καὶ ζημφείας. ὅπερ ὁ πρὸς τοῦτο εἶδεν, οὐ μόνον κολάσεως ἀπήλλαξεν, ἀλλὰ καὶ ζωὴν ἐχαρίσατο, πολλῷ τῆς προτέρας λαμπροτέραν, εἰς ἄλλον ἡμᾶς εἰσήγαγε κόσμον, ἑτέραν ἐδημιούργησε κλίσιν. Εἴ τις γὰρ ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις, φησί. ποία καινὴ κτίσις; ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. πρόδηλον ὅτι πεύθμθ, καὶ οὐδὲ τῆς ἐν αὐτῷ διαγωγῆς· ἐφάπαξ ἄξιοι, καὶ εἰς τοὺς ἀρχοντας ἡμᾶς ἀνήγαγε. ἐν τοῖς προτέροις οὐχ εὑρέθημεν πιστοὶ, καὶ μείζονα ἐνεχείρισεν· ἑνὸς ἀποβαλόντος ἕν λυχνίαν οὐκ ἐζώσαμεν, καὶ τὴν ἄνω παρέλαβε πυρφόρον. ἐν παραδείσῳ οὐκ ἐκαρτέρησαμθ, καὶ τοῦ ὑράνιους ἡμῖν ἀνεπέτασεν. Εἰκότως ἔλεγε ὁ Παῦλος· Ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως τοῦ Θεοῦ. ὄκέτι μήτηρ, ὄκέτι ὠδῖνες, οὔτε ὕπνοι καὶ συνουσίαι καὶ παιδοποιαὶ σωμάτων· ἄνω λοιπὸν ὑφήρπασται τῆς ἡμετέρας φύσεως ἡ κατασκθή,

ἀπὸ

Λευ. 15. κδ'.

Β. Κορ. 5. ιζ'.

Ρω. 12. λγ'.

ἀπὸ πνεύματος ἁγίου καὶ ὕδατος. τὸ γὰρ ὕδωρ παρείληπται τόκος τῷ τικτομένῳ γινόμενον· ὅταν γὰρ ὄσιν ἡ μήτρα τῷ ἐμβρύῳ, τοῦτο τῷ πιεῖν ὃ ὕδωρ. ὁ γὰρ τῷ ὕδατι
Γεν. α. κ. ἀμφιπλάττεται καὶ μορφοῦται. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἐλέγετο, Ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν· ὅτε δὲ ἐπέβη τῷ Ἰορδάνει ῥεῖθρῳ ὁ διδάσκων, ἀκέπι ἑρπετὰ ψυχῶν ζω- χ. Ἰορδάνου
σῶν, ἀλλὰ ψυχὰς λογικὰς καὶ πνευματοφόρους τὸ ὕδωρ ἀναδίδωσι· καὶ ὃ πρὸ τοῦ πάλαι εἴρη- 5
Ψαλ. ιη. ε. ται, Οτι ὡς νυμφίος ἐκπορευόμενος ἐκ παστοῦ αὐτοῦ, τοῦτο πρὸ τῶν πιστῶν κατεσκεύασεν ἐπὶ γῆς μᾶλλον εἰπεῖν. πολλῷ γὰρ φαιδροτέρας " ἀφίησι τὰς ἀκτῖνας ἐκείνου. ἀλλὰ ὁ μὲν ἐν τῇ ὅσ. ἀρετῶν
μήτρᾳ ἀμφιπλαττόμενον χρόνου δεῖται, ἐν δὲ ὕδατι οὐκ ὄντως, ἀλλ' ἐν μιᾷ ῥοπῇ πάντα γίνεται. ἔνθα μὲν γὰρ ἀτέλειαν ἡ ζωή, ἐν δὲ σωματικῆς φθορᾶς ἔχει τὴν ἀρχήν, βραδυτέρα ὃ τικτόμενον (τοιαύτη γὰρ τῶν σωμάτων ἡ φύσις· χρόνῳ πρόσκαιρα ὃ τέλει- 10
ον) ὅτι οὐ τῶν πνευματικῶν ἐστιν. τί δήποτε; ὅτι τέλεια ἐξ ἀρχῆς κατασκευάζεται τὰ γενόμενα. ἀλλ' ὅπερ ὁ Νικόδημος ἀκούων τῶν ἐνεχῶς ἐταράττετο, ὅπερ πάσχει αὐτῷ παρακολουθεῖ ὃ ἀπόρρητον τοῦ μυστηρίου τούτου, ἐν σαφεῖ ἐργάζεται ὃ ἀσαφὲς ἐκείνῳ τότε. ὃ γὰρ γεγεννημένον, φησὶν, ἐκ τῆς σαρκὸς, σάρξ ἐστι· ὃ οὖν γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦ- 15
μά ἐστιν. ἀπαγορεύων τῷ μαθητῇ αὐτὸν ἀπορεῖν, καὶ οὐκ ἀφίησι τοῖς ὀφθαλμοῖς τούτοις πε-
ιεργάσασθαι τὴν μυσταγωγίαν. οὐ γὰρ περὶ σαρκὸς διαλεγόμεθά, φησιν, ἀλλὰ περὶ πνεύ- ματος, ὦ Νικόδημε (τέως αὐτὸν τῷ λόγῳ τούτῳ πρὸς ὃ ἄνω πρέπεμψε) μηδὲν τοίνυν τῶν μαθητῶν ἀπίζητει. ὃ γὰρ πνεῦμα οὐκ ἂν φανείη τοῖς ὀφθαλμοῖς τούτοις, μηδὲ νόμιζε ὅτι σάρκα πέλει ὃ πνεῦμα. πῶς οὖν, ἴσως εἴποι αὖ τις, ἡ τοῦ Κυρίου σάρξ ἐτέχθη; οὐκ
Γεν. δ. δ. ἀπὸ πνεύματος μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ σαρκός. διὸ δὴ τοῦτο δηλῶν ὁ Παῦλος ἔλεγε· "Γενόμε- χ. γεγένηται
νος ἐκ γυναικὸς, γεγόμενος ὑπὸ νόμον. Τὸ μὲν γὰρ πνεῦμα αὐτῷ διέπλασεν, οὐ μὴν ἐξ οὐκ ὄντων (ἐπεὶ τί ἔδει τῆς μήτρας;) ἀλλ' ἐκ τῆς σαρκὸς τῆς παρθενικῆς. ὃ δ' οὖν πῶς, δύναμαι ἑρμηνεύειν. τοῦτο δ' ἕνεκεν, ἵνα μή τις ἀλλότριον εἶ) νομίσῃ τῆς ἡμετέρας φύσεως ὃ τικτόμενον. Εἰ γὰρ καὶ τοῦτο γεγόμενον, εἰσί τινες οἱ ἀμφισβητοῦσι τῇ τοιαύτῃ γεννήσει, Εἰ μὴ τῆς σαρκὸς ἐκοπώπησε τῆς παρθενικῆς, πόθεν οὐκ ἂν ἐξέπεσαν ἀσεβείας ὕστοι; ὃ γε- γεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστιν. ὁρᾷς πνεύματος ἀξίαν; ὃ γὰρ τοῦ Θεοῦ ἔργον φαίνεται ποιοῦν. ἀνωτέρω " μὲν γάρ φησιν, ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐγεννήθησαν· ἐνταῦθα δ', ὅτι χ. μὲν ἐκ τοῦ Θεοῦ γεν.
τὸ πνεῦμα αὐξεῖ γεννᾷ. τὸ τεγεννημένον, φησὶν, ἐκ τοῦ πνεύματος πνεῦμά ἐστιν. ὃ δ' λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ὁ τεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμα τυχὸς ἐστι. γέννησιν γὰρ ἐνταῦθα οὐ τὴν κατ' οὐσίαν λέγει, ἀλλὰ τὴν χάριν καὶ τὴν ἀμείνω καὶ χρείαν. εἰ τοίνυν δ υἱὸς οὕτω γεγέννηται, τί πλέον ἔξει τῶν ἀν- θρώπων τῶν ἄνω γεγεννημένων; πῶς δὲ μονογενὴς ἐστι; καὶ γὰρ καὶ ἐγὼ ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγέννημαι, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ. Εἰ τοίνυν μηδὲ αὐτὸς ἐκ τῆς οὐσίας, τί ποτε τὸ διενεγκὸν ἡμῶν; εὑ- ρεθήσεται ἄρα καὶ τὸ πνεύματος ἔστι ἐλάττων. ἡ γὰρ τοιαύτη γέννησις ἐκ τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος. ἆρ' οὖν ἵνα μάθῃ υἱὸς, τῆς τοῦδε τοῦ πνεύματος δεῖται βοηθείας; καὶ τί ταῦτα Ἰουδαϊκῶν διέσηκε δόγμα; Εἰπὼν τοίνυν ὁ Χριστὸς, ὅτι ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστιν,
ὅπερ θορυβούμενον πάλιν εἶδεν, ὅτι ἀμαθὲς τοῦδε δείγμα ἀγνοίᾳ λόγου, οὕτω λέγων·

7 Μὴ θαυμάσῃς ὅτι εἶπόν σοι, ὅτι δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν.

8 Τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει, πνεῖ. Τῷ γὰρ εἰπεῖν, μὴ θαυμάσῃς, δείκνυσιν αὐτοῦ θορυβοῦντος τὴν ψυχὴν, καὶ ὅτι τὸ λεπτότερον αὐτὸν ἄγει τῶν σωμάτων. τῶν μὲν γὰρ σαρκικῶν " ἀπήγαγε εἰπών, τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστιν. " ὅπερ δ' οὐκ οἶδεν τί χ. ἀπήγαγε εἰπὼν ὃ
ποτέ ἐστιν ὃ φησι, Τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστι, λοιπὸν αὖ τοῦτ' ἐστὶν ἕτερον χ. ἄγει ὡς
μεταφέρει εἰκόνα, οὔτε εἰς τὴν τῶν σωμάτων ἄγνοιαν παχύτητα, οὔτε πάλιν ἀσωμάτων κα- πικὸν πρὸς
θαρῶς διαλεγόμενος (οὐδὲ γὰρ ἠδύνατο " ἀκούων χωρῆσαι ἀκριβῶς) ἀλλ' εὐρὼν τι μέσον σώ- χ. πολὺ ῥᾳ-
ματός τε καὶ ἀσωμάτου, τὴν τοῦ ἀνέμου φορὰν, ἐντεῦθεν αὐτὸν ἀνάγει. πάλιν γὰρ αὐτοῦ φησιν,

ὅτι

ὅτι Τὸ φωνὴ αὐτῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται, ἢ ποῦ ὑπάγει.

"Αγε" λέγη, "ὅπου θέλει, πνεῖ, οὐχ ὡς προαιρεσιν ἴσως τὸ ἀνέμου ἔχοντος λέγεται, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ φύσεως φοβερὰν τὴν ἀκώλυτον καὶ μετ' ἐξουσίας γινομένην δηλῶν. οἶδε γὰρ ἡ γραφὴ καὶ πολλὰ τῶν ἀψύχων οὕτω προσλέγεσθαι, ὡς ὅταν λέγῃ· Τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑ- Ρω. η. κ.
πετάγη οὐχ ἑκοῦσα. Τὸ οὖν, "ὅπου θέλει, πνεῖ, τὸ ἀκαθέκτον δηλοῦντος, καὶ ὅτι προσκείται πάντα τῷ, καὶ ὁ κωλύων οὐδεὶς τῆδε κἀκεῖσε φέρεσθαι· " ἀλλὰ μὴ πολλῆς τῆς ἐξουσίας σκεδαννύσης, καὶ οὐδεὶς ὁ ἰσχύων παραστέλλει τὴν ῥύμην αὐτῦ. Καὶ τὴν φωνὴν αὐτῦ ἀκούεις, τυγχάνει, Ⓦ πάντων, Ⓦ κλύπον· ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται, καὶ ποῦ ὑπάγει.

Οὕτως ἐστὶ πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τῦ πνεύματος. Ενταῦθα δὲ τὸ συμπέρασμα
ἄπεστι. Εἰ γὰρ τοῦτο, φησὶ, τῦ πνεύματος, οὐ τὴν αἴσθησιν δέχη τῇ ἀκοῇ καὶ τῇ ἁφῇ, τὴν ὁρμὴν ἐρμηνεῦσαν οὐκ οἶδας, οὐδὲ τὴν ὁδόν· πῶς τὴν ἀπὸ τῦ θείου πνεύματος ἐνέργειαν προσεργάζῃ, τὴν τῦ ἀνέμου οὐκ ὀπτικὰ μόνος, καίτοι φωνὴν ἀκούων; Τί "ὅπου θέλει πνεῖ, καὶ προσὼ προσλάσιον τῆς τῦ προσκλήτου εἰρηνῆς ὀξουσίας. * Εἰ γὰρ τοῦτο οὐδεὶς κατέχει, ἀλλ' "ὅπου θέλει, φέρεται· πολλῷ μᾶλλον τὴν τῦ πνεύματος ἐνέργειαν οὐ φύσεως δυνήσεται νόμοι καταχεῖν, οὐχ ὅσοι σωματικῆς γνώσεως, οὐχ ἄλλο τῶν ἰουδαίων οὐδέν. "ὅτι" γὰρ τοῦ ἀνέμου εἴρηται τὸ, τὴν φωνὴν αὐτῦ ἀκούεις, δῆλον ἐκ τοῦδε. Ὃ γὰρ αἰσθητὸν ὂν προσλεγόμενος καὶ οὐκ εἰδὼς τῦ πνεύματος τὴν ἐνέργειαν, εἶπε, τὴν φωνὴν αὐτῦ ἀκούεις. ὥσπερ "οὖν ὁ ἄνεμος Ὃ φαίνεται, καίτοι φωνὴν δίδοις, ὅτως οὐδὲ ἡ τῦ πνεύματος φαίνεται γνῶσις ὀφθαλμοῖς σώματος, καίτοιγε σῶμα ὁ ἄνεμος, εἰ καὶ λεπτότατον. Τὸ γὰρ αἰσθήσει ὑποκείμενον, σῶμα. Εἰ τοίνυν τὸ σῶμα οὐκ ἀκούεις ὅτι μὴ ὁρᾷς, οὐδὲ ἀπιστεῖς ὅλως τοῦτο, ἵνα μήποτε τοῦ τῦ πνεύματος ἀκούων ἀπιστίας, καὶ πολλῷ μᾶλλον ἀπαρτὶς εὐθυῶς, ὅτι σώματος τοῦτο Ὃ ποιεῖν; τί οὖν ὁ Νικόδημος; "Επὶ ὅτι τῆς Ιουδαϊκῆς εὐτελείας μόνης, καὶ ταῦτα προδείγματος ὄντα σαφοῦς λεχθέντος αὐτῷ. ᾧ καὶ ἀπορητικῶς πάλιν εἰπόντι,

9 Πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι; "Λοιπὸν τοῖς αὐτὸν πληκτικώτερον ὁ Χρι-
στὸς ὀφελέγεται·

10 Σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τῦ Ισραὴλ, καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις; Θεσπεσίως ἡμᾶς παιδεύειν κατηξιώσε τῦ αὐθρὸς, ἀλλ' ὑπῆλθαν καὶ ἀφέλεσθαι" μόνον. καὶ τί κοινὸν αὐτὴ τοῖς τὰ Ιουδαϊκὰ ἡ γνῶσις ἔχει, εἰπέ μοι; τί γὰρ οὐ κοινόν, εἰπέ μοι; ὅ τε γὰρ τοῦτος γνώμενος αὖθις ἔφη, ὅτε ἀπὸ τῆς πλευρᾶς γνωσθῆναι γυνὴ, καὶ αἱ τειχεσι, καὶ τὰ ὄρη τῶν ὑδάτων ὑπερτελεσθέντα, λέγω δὴ τὰ κτίσματα τὴν πηγὴν ἐξ ἧς ὁ Ελισσαῖος τὸ σιδήριον ἐμετεώρισε, τὰ κτίσματα τὴν ἐρυθρὰν θαλασσαν ἐν διέβησαν Ⓦ Ιουδαῖοι, τὰ κτίσματα τὴν χαλυμβοῦθραν ἐν ὁ ἄγγελος ἐκινήσε, τὰ κτίσματα τὸν Σύραν Νεεμὰν Ⓦ ἐν Ⓦ Ιορδάνῃ καθαρθέντα, ταῦτα πάντα τὴν γνῶσιν καὶ Ⓦ καθαρμὸν Ⓦ μέλλοντα ἔσεσθαι, ὡς ἐν τύπῳ προαναφωνῆ· καὶ τὰ διὰ τῶν προφητῶν
ὑηθέντα τοῦτον αἰνίττεται τῆς γνώσεως Ⓦ ζῆτον· οἳ δὲ, Αναγελῶ πάντα Ⓦ Κυρίῳ γνῶ- Ψαλμ. κα λδ.
σίν μου ἡ ἐρχομένη· καὶ, Αναγελοῦσι τὴν δικαιοσύνην αὐτῦ λαῷ Ⓦ τεχθησομένῳ, ὃν ἐποίησεν ὁ Κύριος· λε. Ψαλμ. ρβ. ε.
καὶ τὸ, Αναχαρισθήσεται ὡς ἀετοῦ ἡ νεότης σου· καὶ τὸ, Φωνήσω Ιερουσαλὴμ, ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου Ησ. ξ. α.
ἔρχεται· καὶ, Μαχαίρας ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι. καὶ ὁ Ισαὰκ ὁ τύπος ἐν τῆς γνώσεως ταύτης. Εἰπέ γὰρ, ὦ Νικόδημε, πῶς σπέρμα ἐτέχθη; ἆρα νόμῳ φύσεως; οὐδαμῶς, ἀλλὰ μέσος ὁ ζῆτος ταύτης τῆς γνώσεως καὶ ἐκείνης ἐστὶν ἐν· ἐκείνης μὲν, ὅτι οὐκ ἐκ συνουσίας, ταύτης δὲ, ὅτι οὐκ ἐξ αἱμάτων ἐτέχθη. ἐγὼ δὲ δείκνυμι ὅτι οὐ ταύτῃ μόνον τὴν γνῶσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν οὐ πρόδηλον προσημαίνουσι Ⓦ ζῆτοι. ὅθεν γὰρ οὐκ ἂν ἦς ῥᾳδίως ὑπὸς δυσεν ὅτι πρόδηλος πίστις, σημεῖα προσέλαβον, εἶτα οὐ σημεῖα μόνον, ἀλλὰ καὶ γεγεννημένα. καίτοι τῆς σημείας πολὺ θαυμαστοτέραν ὂν ἀπὸ πλευρᾶς γνωσθῆναι γυναῖκα· ἀλλ' ὅμως δεκτέον ἐν σκιᾶν καὶ παλαιὸν, πάλιν ἄλλος καὶ ζῆτος νέος καὶ προφατος ὁ τῶν ὡρῶν, προοδοποι-

ῶν

ων τῇ πίστει τῆς παρθενικῆς ὠδῖνος. τίνων οὖν αὐτὸν ἀναμιμνήσκων, ἔλεγε· σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραήλ, καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις;

11 Ὃ οἴδαμεν, λαλοῦμεν· καὶ ὃ ἑωράκαμεν, μαρτυροῦμεν· καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐδεὶς λαμβάνει. Ταῦτα μὲν λέγει, καὶ ἐπήρωσεν πάλιν ἀξιόπιστον τὸν λόγον ποιῶν, καὶ πείθει τὸν ἀθέατον ἐκείνου συνκαταβαίνων τῇ λέξει. τί δέ ἐστιν ὃ φησιν, ὃ οἴδαμεν, λαλοῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν, μαρτυροῦμεν; ὅπερ γὰρ παρ' ἡμῖν ἡ ὄψις ἐστὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων πιστοτέρα, καὶ βεβαιοτέρα, τοῦτο καὶ παρὰ θεῷ νενόμισται. διὰ τοῦτο οὖν καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τῶν μυστηρίων τὰς ὄψεις ἐπιτείνομεν, καὶ τὰς ἀκοὰς ἐκκρούομεν, ἵνα καθαρωτέραν ἔχωμεν τὴν ἀντίληψιν τῶν ἀοράτων. ἐπὶ δὲ τοῦ Θεοῦ τὸ ἀκριβὲς τῆς αἰσθήσεως οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ τὸ ἀναγκαῖον μόνον. ἐπειδὴ γὰρ ἀσώματος ἡ φύσις, οὐκ ἔστιν αὐτῷ ὀφθαλμοὺς ἢ ὦτα ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων περιτιθέναι. ἀλλὰ τὰ μὲν ἀναγκαῖα πάντα ἔχει, τὰ δὲ περιττὰ καὶ ἐπιπόλαια καὶ ἐπιζήμια πάντα ἀφῄρηται. διὰ τοῦτο καὶ ἡμᾶς ἐκείνου μιμεῖσθαι δεῖ, καὶ τὰ ἀναγκαῖα μόνον ἐν τοῖς μυστηρίοις ἐπιτείνειν, τὰ δὲ περιττὰ καὶ ἐπιζήμια ἐκκρούειν. ἐπειδὴ γὰρ ἀσώματα τὰ μυστήρια, ἀσωμάτοις αὐτὰ καὶ ὀφθαλμοῖς καὶ ὠσὶ καὶ ἀκοαῖς καὶ ἁπλῶς ἅπασιν ἐκείνοις ἐπιτείνειν ἀναγκαῖον, ἵνα καθαρὰν ἔχωμεν τὴν ἀντίληψι

ψυχᾶις ἡμῶν ἀνάπαυσιν βύρωμεν, τὴν τε πρὸ οὖσαν τὴν τε μέλλουσαν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ σοὶ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κζ. 12 ΕΙ ΤΑ ΕΠΙΓΕΙΑ ΕΙΠΟΝ ΥΜΙΝ, ΚΑΙ ΟΥ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ, πῶς, ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια, πιστεύσετε; 13 Καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ.

πολλάκις εἶπον, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ, καὶ οὐ παύσομαι λέγων. τί ἐστὶ τοῦτο ἔστιν; ὅλη μέλλων ὁ Ἰησοῦς ὑψηλῶν ἅπτεσθαι δογμάτων, σφόδρα τὴν τῶν ἀκροωμένων ἀσθένειαν ἑαυτῷ κατέχει πολλάκις, καὶ οὐ συνεχῶς τοῖς ἀξίοις τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ λόγοις ἐνδιατείνει, ἀλλὰ μᾶλλον τοῖς συγκαταβάσιν ἔχουσι. ὃ μὲν γὰρ ὑψηλὸν καὶ μέγα, καὶ ἅπαξ λεχθὲν, ἰσχυρὸν ἐμβάλλεσθαι τὴν ἀξίαν ἐκείνων, καθόσον ἡμῖν ἀκοὴ δυνατόν· τὰ δὲ ταπεινότερα καὶ ἐγγὺς τῆς τῶν ἀκροωμένων διανοίας, εἰ μὴ διὰ πολλῶν ἐλέγετο, οὐκ ἂν ταχέως κατέσχε τὰ ὑψηλά· τὸ γὰρ μετρίως ἀκροατήν. διὰ τοῦτο ἐστὶ καὶ πλείονα ταπεινότερα τῶν ὑψηλῶν εἰρημένα πρὸς αὐτόν. ἀλλ' ἵνα μὴ τοῦτο ἕτερόν τινα ἐργάσηται βλάβην πάλιν, κατέχον κάτω τὸν μαθητήν, οὐχ ἁπλῶς τὰ καταδεέστερα ὑφῆσιν, ἀλλ' μὴ πρότερον εἴπῃ καὶ τὰ αὐτῷ δι' ὧν ταῦτα λέγει, ὃ δὴ καὶ ἐν ταῖς πεποίηκεν. ὅπερ γὰρ εἶπε περὶ τοῦ βαπτίσματος ἅπερ εἶπε, καὶ τῆς τοῦ χαλεπῶς γινομένης, βουλόμενος καὶ εἰς τὴν γένεσιν καθεῖναι τὸν ἑαυτοῦ τὸν ἀπόρρητον ἐκείνην ἀφέσεσιν, πόσης διαβασάζει, καὶ οὐ καθίησιν· εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν λέγει δι' ἣν ἀκαθίησι. τίς δέ ἐστιν αὕτη; ἡ παχύτης καὶ ἡ ἀσθένεια τῶν ἀκουόντων." καὶ ταύτην αἰτιᾶται, ἐλέγχων· εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς, ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια, πιστεύσετε; ὥστε ὑπουργεῖ δὲ εἶπεν μετρίων καὶ ταπεινῶν, τῇ τῶν ἀκουόντων ἀσθενείᾳ λογιζόμενος αὐτῷ. τὰ δὲ ἐπίγεια ἐνταῦθά τινες μὲν περὶ τοῦ ἀνέμου φασὶν εἰρῆσθαι, τυγχάνειν, εἰ δὲ ἐπιδεικνὺς ἀπὸ τῶν ἐπιτιμίων ἔδωκα, καὶ οὐδὲ ὅτως ἐπείσθητε, πῶς δυνήσεσθε τὰ ὑψηλότερα μαθεῖν; εἰ δὲ βάπτισμα ἐπίγειον ἐνταῦθα" λέγει, μὴ θαυμάσῃς. ἡ μὲν γὰρ ὃ ἐν τῇ γῇ τελεσθὲν, ἡ πρὸς σύγχρισιν τῆς ἑαυτοῦ γενέσεως τὴν φεικωδεστάτης ἐκείνης ὀνομάζων, οὕτως αὐτὸ καλεῖ. εἰ γὰρ καὶ ἐπουράνιος αὕτη ἡ γέννησις, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνην παραβαλλομένη τὴν ἀληθῆ καὶ ἐκ τῆς τοῦ πατρὸς οὐσίας οὖσαν, ἐπίγειος ἐστι. καὶ ἐκ εἶπεν, οὐκ ἐνόησατε, ἀλλ' οὐκ ἐπιστεύσατε. ὅταν μὲν γὰρ πρὸς ἐκεῖνά τις δυσκολαίνῃ, ἃ δὴ τοῦ νοῦ λαβεῖν ἐστι, καὶ μὴ ῥᾳδίως καταδέχηται, εἰκότως ἂν ἀνοίαν ἐγκαλοῖτο· ὅταν δὲ ταῦτα μὴ δέχηται ἃ λογισμῷ μὲν οὐκ ἔστι λαβεῖν, πίστει δὲ μόνῃ, οὐκέτι ἀνοίας, ἀλλ' ἀπιστίας ἐστὶ τὸ ἔγκλημα. ἀπάγων οὖν αὐτὸν τοῦ μὴ ζητεῖν λογισμοῖς τὸ λεχθὲν, σφοδρότερον αὐτὸ καθικνεῖται, ἀπιστίαν ἐγκαλῶν. εἰ δὲ τὴν ἡμετέραν πίστιν δεῖ δέχεσθαι γένεσιν, τίνος ἂν εἶεν ἄξιοι οἱ τὴν τοῦ μονογενοῦς λογισμοῖς ἀνερευνᾶν ζητοῦντες; ἀλλ' ἴσως, εἴποιμις ἂν, καὶ διὰ τί ἕνεκεν ἐλέγετο ταῦτα, εἰ μὴ ἔμελλον πιστεύειν οἱ ἀκούοντες; ὅτι εἰ καὶ ἐξ ἀνθρώπων μὴ ἔμελλον αὐτὰ δέχεσθαι καὶ χαίρειν. "καθικνούμενος τοίνυν αὐτοῦ σφοδρότατα, δείκνυσιν *, ὅτι οὐ ταῦτα οἶδε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερα πολλῷ πλείονα τούτων καὶ μείζω. καὶ τοῦτο δηλοῖ τῆς ἐπαγωγῆς ἐδήλωσεν, οὕτως εἰπών· καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς (Ν) οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ποία αὕτη ἀκολουθία, φησί; μεγίστη" μοὶ δοκῶ καὶ σφόδρα τοῖς ἔμπροσθεν ζωμῴδουσα. ὅπερ γὰρ ἐκεῖνος εἶπεν, ὅτι οἶδα μόνον, ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐλήλυθας

λήλυθας διδάσκαλος, τοῦτο αὐτὸ διηρθοῦται, μονονοχὶ λέγων· μὴ νομίσῃς με οὕτως εἶναι διδάσκαλον, ὡς σὲ τοὺς πολλοὺς τῶν προφητῶν ἀπὸ γῆς ὄντας· ἐξ οὐρανοῦ γὰρ πρόειμι νῦν. τῶν μὲν γὰρ προφητῶν οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς· ἐγὼ δὲ εἰς ἀναβαίνω. Εἶδες πῶς καὶ ὁ σφόδρα δικαιοῦν ὑψηλὸν εἶναι, σφόδρα ἀνάξιον αὐτὸν τῆς μεγαλοψυχίας ὄντα; οὐ γὰρ σὲ οὐρανῷ μόνον ὄντα, ἀλλὰ καὶ πόντου καὶ πόλεμον· ἀλλ' ἐπὶ πολὺ τὴν ἀνάπειραν τοῦ ἀκροατοῦ ἀναλύεται, καὶ μικρὸν αὐτὸν ἀνάγειν βουλόμενος. ἐγὼ δὲ ἀνθρώπου σὲ καλῶ διὰ τοῦτο σάρκα σε καλέσειν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐλαττόνος οὐσίας ὅλον ἑαυτὸν, ἵν' οὕτως εἴπω, ὠνόμασεν. καὶ γὰρ τοῦτό ἐστιν αὐτῷ, πολλάκις μὲν ἀπὸ τῆς θεότητος, πολλάκις δὲ ἀπὸ τῆς ἀνθρωπότητος τὸ πρᾶγμα καλεῖν. χ. ιγ

14 Καὶ καθὼς Μωϋσῆς ὕψωσε (W) ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, φησὶν, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ (W) τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. Πάλιν δὲ τοῦτο δεῖ ἀπηρτῆσθαι τῶν ἐμπροσθεν, πολλοῦ δὲ καὶ τοῦ Σωσάφειδα ἕνεκα. Εἰπὼν γὰρ τοῦ μεγίστου εἰς ἀνθρώπους γεγονημάτων οὐσιῶν, καὶ τοῦ βαπτίσματος, ἐπάγει καὶ τοῦ σταυροῦ. ὥσπερ οὖν καὶ Παῦλος Κορινθίοις ἀναλεγόμενος ταῦτας ὁμοῦ πάντας ἐποίει τὰς οὐσίας, οὕτω λέγων Μὴ Παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν; ἢ εἰς τὸ ὄνομα Παύλου ἐβαπτίσθητε; μάλιστα γὰρ πάντων τὰ δύο ταῦτα τοῦ ἀφάτου αὐτὸν δείκνυσιν ἀγάπης, ὅτι τε ὑπὲρ ἐχθρῶν ἔπαθε, καὶ ὅτι ἀποθανὼν ὑπὲρ ἐχθρῶν, διὰ τοῦ βαπτίσματος ὁλόκληρον τῶν ἁμαρτημάτων τοῦ συγχώρησιν ἐδωρήσατο. τίνος δὲ ἕνεκεν οὐκ εἶπε σαφῶς, ὅτι μέλλω σταυροῦσθαι, ἀλλ' ὅτι (W) παλαιὸν πρᾶγμα τύπου σοῦ ἀκροᾶσαι; προοίμιον μὲν, ἵνα μάθῃς, ὅτι συνήθη τὰ παλαιὰ τοῖς καινοῖς, καὶ οὐκ ἀλλότρια τούτων ἐκεῖνα. ἔπειτα, ἵνα γνῷς ὅτι οὐκ ἀκων ἐπὶ τὸ πάθος ἤρχετο. "προοίμιον τούτοις, ἵνα μάθῃς ὅλι ὅτε αὐτῷ τις ἀπὸ τοῦ προφήματος ἐπιβλάβη, καὶ πολλοῖς ἐντεῦθεν πίπτεται σωτηρία. ἵνα γὰρ μή τις λέγῃ, καὶ πῶς ἦν εἰς τὸν σταυρωθέντα πίστις σώζουσα σωθῆναι, ὅταν δὲ αὐτὸς ὑπὸ θανάτου κατεχόμενος ᾖ, ὅπερ τοῦ παλαιοῦ ἡμᾶς ἰσοῖσθαι ἀεί. εἰ γὰρ πρὸς εἰκόνα χαλκῆν ὄφεως ἰδόντες (i) Ἰουδαῖοι διέφυγον θάνατον, πολλῷ μᾶλλον (i) εἰς τὸν ἐσταυρωμένον πίστει θέοντες, εἰκότως καὶ πολλῷ μείζονος ἀπολαύσονται βοηθείας. οὐ γὰρ διὰ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐσταυρῶσθαι, Ἰουδαίους, τοῦτο ἐστὶ διὰ τοῦτο· ἀλλ' ὅτι ἠγάπησεν ὁ Θεὸς (W) κόσμον, διὰ τοῦτο ὁ ἑμὸς αὐτοῦ υἱὸς σταυροῦται, χ. κα χ. μέλλοντι, χ. ἢ ἐπὶ σοὶ τούτοις, ἵνα

15 Ἵνα πᾶς ὁ πίστις θέων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. Ὁρᾷς τοῦ σταυροῦ αἰτίαν καὶ τοῦ ὄφεως σωτηρίαν; ὁρᾷς τοῦ τύπου πρὸς τὴν ἀλήθειαν τὴν συγκρίσεως; οὐκ θάνατον" διέφυγον (i) Ἰουδαῖοι, ἀλλὰ τὸν παρόντα, οὐδὲ τοῦτο ἀπὸ αἰωνίου (i) πίστις θέοντες· οὐκ δήγματα ὄφεων ἰᾶτο ὁ χρεμάμενος ὄφις, οὐδὲ τοῦ νοητοῦ δράκοντος ἐθεράπευσε τὰς πληγάς ὁ σταυρωθεὶς Ἰησοῦς· οὐκ ὁ τοῖς ὀφθαλμοῖς τούτοις βλέπων ἐθεράπευεν, οὐδὲ ὁ τοῖς τῆς διανοίας ὀφθαλμοῖς ὁρῶν πόντου ἀποτιθέντας τὰ ἁμαρτήματα· οὐκ χαλκὸς ὁ χρεμάμενον ἐν εἰς ὁμοίωμα ὄφεως διατυπωθεὶς, οὐδὲ σῶμα δεσποτικὸν ὑπὸ πνεύματος καταισχυνόμενον· οὐκ ὄφις ἐδάκνε, καὶ ὄφις ἰᾶτο, ὅτε καὶ οὐδὲ θανάτου ἀπώλεσε, καὶ θανάτου ἔσωσεν. ἀλλ' ὁ μὲν ἀπόλλυς ὄφις, ἰὸν εἶχεν, ὁ δὲ σώζων, ἰᾶσθαι ἐᾷ· καὶ οὐδὲ τὸ αὐτὸ πάλιν. ὁ μὲν γὰρ ἀπόλλυς θανάτου, ἁμαρτίαν εἶχεν, ὥσπερ (W) ἰὸν ὁ ὄφις, ὁ δὲ τοῦ δεσπότου, ἁμαρτίας πάσης ἀπαλλακτὸν, ὥσπερ ὁ χαλκοῦς ὄφις χ. ἵνα μὴ ἀπόληται, χ. ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον

α. Πετ. ε. κε. ἰουδ. Ἁμαρτίαν γάρ, φησὶν, οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ δόλος εὑρέθη ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. καὶ τοῦτο ἔστιν ὃ φησι Παῦλος· Ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παρρησίᾳ θριαμβεύσας αὐτὸς ἐν αὐτῷ. καθάπερ γὰρ ὁ ἀθλητὴς γυμνὸς, ὅταν ἐπὶ μετεώρου (W) ἀγωνίζηται ἀέρας καὶ καταρράξας, λαμπρότερον ἀποφαίνει τὸν νικῆσαν· οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς, τῆς οἰκουμένης ἅπασης ὁρώσης, τὰς ἀντιτεινούσας δυνάμεις κατέβαλε, καὶ σταυρὸν ὑπὲρ τῆς ἐρημίας

Κολ. β. ιε.

ρημίας πλησιοχώρους ἰασάμενος, πάντων τῶν θείων ἀπήλαυσε, χρεμαθεὶς ὅπερ τὸ σταυροῦ. Ἀλλ' οὐκ εἶπε, χρεμασθῆναι δεῖ, ἀλλ' ὑψωθῆναι. ὅπερ γὰρ εὐφημότερον εἶχε δεῖξαι τὸ ἀκροώμενον καὶ ἐπὶ τοῦ τύπου, τοῦτο τέθεικεν.

16 Οὕτω γὰρ ἠγάπησε, φησὶν, ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν ἑαυτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον.

Ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· μὴ θαυμάσῃς ὅτι ἐγὼ μέλλω ὑφίστασθαι, ἵνα ὑμᾶς σώσω τε. καὶ γὰρ καὶ τοῦ πατρὸς τοῦτο δοκεῖ, καὶ αὐτὸς ὕστως ὑμᾶς ἠγάπησεν, ὡς καὶ τῶν ἄλλων δοῦναι τὸν ἑαυτοῦ καὶ ἄλλων ἀγωνιῶντων. καίτοι οὐκ ἀδύνατος ἦν καὶ φίλου τοῦτο ποιήσειν, οὐδὲ καὶ δικαίου ζητεῖς, ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε· Μόλις γὰρ καὶ δικαίου τις ἀποθανεῖται. Rom. 5. 7.
ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν πλατύτερον (τοῖς πιστοῖς γὰρ διελέγετο) τὸν τρόπον ἐζήτει σωτηρίας μόνου ὁ Χριστὸς, ὅθεν πρὸς Νικόδημον ἐκεῖ ὁ λόγος, ἐμφατικώτερον δέ. καὶ γὰρ ἐκεῖνος λέξις πολλὴν ἔχει τὴν ἔμφασιν· τοῦ τε γὰρ εἰπεῖν, οὕτως ἠγάπησε, καὶ τοῦ, ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, πολλὴν δείκνησι τῆς ἀγάπης τὴν ὑπόστασιν. πολὺ γὰρ τὸ μέσον καὶ ἀπειρον ἐκεῖ. ὁ γὰρ ἀθάνατος, ὁ ἄναρχος, ἡ μεγαλωσύνη ἡ ἀπέραντος, οὐκ ἀπὸ γῆς καὶ ἀσθενῶν, οὐκ μυρίων γέμοντας ἁμαρτημάτων, οὐκ ἀπὸ πάντως τοιαύτης χρόνου, οὐκ ἀγνώμονας, τούτους ἠγάπησε. καὶ τὰ μὲν τοιαῦτα ἡ πάλιν ὁμοίως ἐμφατικὰ, ἅπερ ἐπήγαγε, λέγων· ὅτι Ⓦ υἱὸν αὐτοῦ Ⓦ μονογενῆ ἔδωκεν, οὐ δοῦλον, οὐκ ἄγγελον, οὐκ ἀρχάγγελον. καίτοιγε οὐδ' αὐτοῖς παῖδας οὕτω τοσαύτην ἐπεδείξατο ἀποστολὴν, ὅσην τοῖς οἰκέταις οὐκ ἀγνώμονας ὁ Θεός. Ὃ μὲν οὖν πάλαι οὐ σφόδρα γυμνῶς ἔλεγεν, ἀλλὰ ζημιοκιασμένως· τὸ δὲ ἀπὸ τῶν πάντες κέρδος σαφέστερον ἐπάγει, λέγων οὕτως· ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. ὅπερ γὰρ εἶπεν, ὑψωθῆναι δεῖ, καὶ Ⓦ θανάτου ἠνίξατο, ἵνα μὴ καταφὴς ὁ ἀκροατὴς ἀπὸ τούτων λάβῃται τῶν ῥημάτων, ἀνθρώπινόν τι περὶ αὐτοῦ νοήσας πάθος, καὶ Ⓦ θάνατον αὐτοῦ νομίζων αὐτοπροῖδη εἶναι, σκέπει πῶς αὖθις διορθοῦται, υἱὸν τε Θεοῦ λέγων εἶναι Ⓦ διδόμενον, καὶ ζωῆς αἴτιον εἶναι, καὶ ζωῆς αἰωνίου. Οὐκ ἀνθρώπου τοῦ τοῖς ἄλλοις ζωὴν παρέχοντος μετὰ τὸν θάνατον, αὐτὸς ἐμβαίνει εἰς τὸν τοῦ θανάτου διὰ παντός. Εἰ γὰρ Ⓐ τοὺς θύοντας εἰς Ⓦ σαρκίδιον οὐκ ἀπολλυμένους, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς σωτὴρ ὢν οὐκ ἀπολεῖται· ὁ γὰρ τῶν ἄλλων τὴν ἀπώλειαν διαιρῶν, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς ζωῆς ἀπήλλακται· ὁ τοῖς ἄλλοις παρέχων ζωὴν, πολλῷ μᾶλλον ἑαυτῷ πηγάζει ζωήν. ὁρᾷς ὅτι πάντα χοῦ πίστεως χρεία; τὸ δὲ σαρκίον πηγὴν ζωῆς εἶναι φησιν, ὁ λογισμὸς μὴ οὐκ ἂν ῥᾳδίως παραδέξαιτο· ἀλλὰ μαρτυροῦσιν ἔτι καὶ νῦν ἕλληνες καταληφθέντες. ἡ δὲ τῶν πραγμάτων ἀδυναμία ἰσχυροποιοῦσα πίστις, ῥᾳδίως δὲ αὐτὸ καὶ δέξαιτο καὶ καταλάβοι. πόθεν δὲ ὅτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς Ⓦ κόσμον; ἀλλοθεν μὲν οὐδαμόθεν, ὅτι ἀγαθότητος ἦν μόνης.

Ἐντεῦθεν οὖν τοίνυν αὐτοῦ τὴν ἀγάπην, αἰσχυνθῶμεν τῆς φιλανθρωπίας τὸν ὑπερβολήν. αὐτὸς μὲν γὰρ οὐδὲ τοῦ μονογενοῦς ἐφείσατο δι' ἡμᾶς· ἡμεῖς δὲ καὶ χρημάτων φειδόμεθα καθ' ἑαυτῶν. αὐτὸς καὶ Ⓦ γνήσιον υἱὸν ἔδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν· ἡμεῖς δὲ οὐδὲ δούλου καταφρονοῦμεν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀλλ' οὐδὲ ὑπὲρ ἡμῶν. καὶ πῶς ἂν εἴη ταῦτα συγγνώμης ἄξια; καὶ μὴν ἀνθρώπων ἴδωμεν καθυβρίζοντας καὶ θανάτου ὑπὲρ ἡμῶν καταδεξάμενον, πάντων τοσούτων, καὶ ἐν τοῖς τοσούτοις ἀριθμούμενον τῶν φίλων, καὶ πάντα αὐτῷ τὰ ἡμέτερα ἐγχειρίζοντας, καὶ αὐτὸν μᾶλλον, ἢ ἡμέτερα εἶναι φάναι, καὶ οὐδὲ ὅτως ἠγνώμονα ἀντίδοσιν ἀξίαν αὐτῷ διδόναι. ὅτι γὰρ τοῦ Χριστοῦ οὐδὲ τοῦτο τὸ μέτρον τῆς ἀγνωμοσύνης φυλάττομεν· ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν τὴν ψυχὴν ἔδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ τὸ αἷμα τὸ ἴδιον ἐξέχεε δι' ἡμᾶς, οὐδ' ὑπὲρ ὕνους οὐδὲ ἀγαθοῦ γνησίους. ἡμεῖς δὲ οὐδὲ χρήματα χάριν δι' ἑαυτοὺς, ἀλλὰ πορισμὸν αὐτῶν γυμνὸν καὶ ξένον ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντα. Εἴ τις ἡμᾶς τῆς μαγούσης ἐξαιρήσεται κο-

ΗΘΙΚΟΝ

λάσεως;

λάπτως; Εἰ γὰρ μὴ ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἡμεῖς ἑαυτοὺς ἐκολάζομεν, ἆρα οὐκ ἂν καθ' ἑαυτῶν τὴν ψῆφον ἐξενέγκαιμεν; ἆρα οὐκ ἂν τῆς γεέννης ἑαυτοὺς κατεδικάσαιμεν πῦρ, τὸν ὑπὲρ ἡμῶν τὸν ψυχὸν θέντα λιμῷ τηκόμενον θεωροῦντες; καὶ τί λέγω χρήματα; Εἰ γὰρ μυείας ἐζημιούμεθα ψυχάς, οὐχ ἁπάσας ὑπὲρ αὐτοῦ θεῖναι ἐχρῆν; καίτοιγε οὐδὲ οὕτως ἄξιον ἦν τῆς εὐεργεσίας ἐποιησάμεθα ἄν. ὁ μὲν γὰρ θεόπτως εὐεργετῶν, φανερὸν ἐπιδείκνυται τὴν χρηστότητα· ὁ δὲ εὐεργετηθεὶς, ὅ, τι δ' ἂν μάλιστα, ὀφειλὴν ἀποδίδωσιν, οὐ χάριν καταλήγεται, καὶ μάλιστα, ὅταν ὁ καταρξας ἐχθρὸς εὐεργετῶν ᾖ· καὶ ὁ ἀντιδιδοὺς ᾖ, καὶ εἰς εὐεργέτην καταπίπτῃ τὰ διδόμενα, καὶ αὖθις αὐτὸν ἀπολαύῃ πάλιν. ἀλλ' ἡμᾶς οὐδὲν τούτων ἐφέλκεται· ἀλλὰ πόντων ἐσμὲν ἀγνωμονέστεροι, οἰκέται μὲν καὶ ἡμιόνους καὶ ἵππους θεοδέσμια χρυσᾶ θεριλαβόντες, τὸν δὲ δεσπότην γυμνὸν θεϊόντα, καὶ ὑγρᾶς οὐκ ὑρᾶν ἀμείβοντα, καὶ ἀεὶ θεὸς ταῖς ὀξυδερκεστάτοις ὀφθαλμοῖς, καίτοιγε καὶ τοῦτο αὐτὸ δι' ἡμᾶς γέγονεν. ἡδέως γὰρ πεινᾷ, ἵνα σὺ θρέψῃς· καὶ γυμνὸς θέλει, ἵνα σὺ θάλψῃς τὸ τῆς ἀφθαρσίας ἐνδύματος τιμῶν ὑπόθεσιν. ἀλλ' οὐδὲ ὅπου θρέψεσθε τὰ ὑμετέρων οὐδὲν, ἀλλὰ τὰ ἱματίων τὰ μὴ ὄντα σπουδαῖα, τὰ δὲ ἄλυδος τοῦ κιβωτίου, καὶ θέατρα φερούσης τοῖς κεκτημένοις· ὁ δὲ καὶ τούτων καὶ τἄλλα πάντα δεδωκὼς, γυμνὸς θέλει. ἀλλ' οὐκ ἐν τοῦ κιβωτίου αὐτὰ ἀποβλέπετε,, ἀλλ' αὐτοὶ θεοβεβλημένοι καλλωπίζεσθε; καὶ ἵ, τὸ πλέον ὑμῖν ἀπὸ τούτων; ἵνα τὸ τῶν ἀληθινῶν ἴδῃ πλῆθος ὑμᾶς; καὶ ἵ, τοῦτο; καὶ γὰρ τὸν θεικείμενόν σε τοῦτο θαυμάσονται, ἀλλὰ Ⓦ τοῖς δεομένοις παρέχοντα. ὥστε εἰ βούλῃ θαυμάζεσθαι, ἑτέρους θεῖσθαι μᾶλλον μυείων ἀπολαύσῃ κρείττων. πότε καὶ ὁ Θεός σε ἐπαινέσεται μὴ τῶν ἀνθρώπων νικῶν ἐπαινέσεται μὲν οὐδεὶς, φθονήσουσι δὲ ἅπαντες, τὸ μὲν σῶμα κοσμούμενον ὁρῶντες, τὸν δὲ ψυχὴν ἠμφιεσμένην ἔχοντα. οὕτω καὶ γυναῖξὶ πορνας θέσεσιν ὁ κόσμος, πολλάκις δὲ καὶ πολυτελέστερα καὶ φαιδρότερα παρὰ σπείρας τὰ ἱμάτια· ὁ δὲ τῆς ψυχῆς κόσμος θεοῖς οἶδε ἀρετὴ ζῶσι μόνον ὅσι. ταῦτα συνεχῶς λέγω, καὶ λέγων οὐ παύσομαι, οὐ πείθων οὕτω κηδόμενος, ὡς τῶν ὑμετέρων ψυχῶν. σπείρους μὲν γάρ, καὶ μὴ παρὰ ἡμῶν, ἀλλ' ὅμως ἐτέρωθεν ἔσται λύσις θεραπεία· καὶ μὴ γένηται θεραπεία, ἀλλὰ λιμῷ διαφθαρῶσιν, οὐδὲν μέγα τοῦ τῆς ζημίας αὐτοῖς. εἰ γὰρ ἔβλαψε τὸν Λάζαρον ἡ πενία, καὶ τὸ ᾧ λιμῷ τήκεσθαι; ὑμᾶς δὲ οὐδὲν διαιρήσει δύναται τῆς γεέννης, οὐ μὴ τῆς θεραπείας τῶν πενήτων τύχητε βοηθείας· ἀλλ' ἐρεῖ μοι τὰ αὐτὰ τῷ πλουσίῳ, τῷ διὰ παντὸς μὲν τηγανιζομένῳ, θεραπείας δὲ μηδεμιᾶς τυγχάνοντι. ἀλλὰ μὴ γένοιτο μηδένα τοῦτο ἀκούσαντα ποτὲ τὰ ῥήματα, ἀλλ' εἰς τοῦτο κόλπους Ἀβραὰμ ἀπελθεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κη. 17 ΟΥ ΓΑΡ ΑΠΕΣΤΕΙΛΕΝ Ο ΘΕΟΣ ΤΟΝ ΥΙΟΝ ΑΥΤΟΥ, ΙΝΑ ΚΡΙΝΗ Ⓦ ΚΟΣΜΟΝ, ΑΛΛ' ΙΝΑ ΣΩΘΗ Ⓦ ΚΟΣΜΟΣ.

Σπερ. ε. θ.

Σπερ. ιε. ιδ.

Πολλοὶ τῶν ῥᾳθυμοτέρων εἰς ἁμαρτημάτων μέτρος καὶ ὀλιγωρείας ὑπερβολὴν τὴν τοῦ Θεοῦ χρηστότητα φιλανθρωπίαν, ταῦτα φέρουσι τὰ ῥήματα· οὐκ ἔστι γέεννα, οὐκ ἔστι κόλασις, πάντα ὁ Θεὸς ἀφίησιν ἡμῖν τὰ ἁμαρτήματα. ὅσπερ ὀλισθαίνων σοφός τις ἀνὴρ φησι· Μὴ εἴπῃς, ὁ οἰκτιρμὸς αὐτοῦ πολύς, τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν μου ὀλιγώσει· ὅτι ἔλεος καὶ ὀργὴ παρ' αὐτῷ, καὶ ὅτι ἁμαρτωλοῖς καταπαύσει ὁ θυμὸς αὐτοῦ. καὶ πάλιν· Κατὰ τὸ πλοῦτος ἐλέους αὐτοῦ πολὺς καὶ ὁ ἔλεγχος αὐτοῦ. πῶς οὖν, φησι, τὰ τῆς φιλανθρωπίας, εἰ τὰ καὶ' ἀξίαν ἀποληψόμεθα τῶν ἁμαρτημάτων; οὐ τὰ καὶ' ἀξίαν ἀπολη-

ψόμεθα,

χ. ἑαυτῆς

χ. πενήτων

χ. σωσῃ χ. ἐξίλασαι

λησόμεθα, ἄκουε τῆς προφήτου τοῦ Παύλου λέγοντος· τῷ μὲν, Ὅτι σὺ ἀποδώσεις ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· τῷ δὲ, Ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ. ὅτι δὲ οὐ πολλὴ ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦτο ἐντεῦθεν δῆλον. εἰς γὰρ δύο ζωῆς αἰῶνας καὶ ἡμέτερα διελὼν ὁ Θεὸς τούτους, τόν τε παρόντα καὶ τὸν μέλλοντα βίον, καὶ τὸν μὲν ἐν ἀγῶσι τάξει, τὸν δὲ ἐν χώρᾳ 5 τεφθώσι ποιήσας ἐστέφανωσε), πολλῷ καὶ ἐντεῦθεν τὴν φιλανθρωπίαν ἐπεδείξατο. πῶς δὲ τινι δῆλον; ὅτι πολλὰς καὶ χαλεπὰ ἁμαρτήματα, καὶ ἃ ἐγκαταλιπόντας ἀπὸ νεότητος εἰς ἑκατὸν γῆρας μυρίοις τοῖς ψυχροῖς καταῤῥυπαίνειν κακοῖς, οὐδενὸς τούτων ἀπήτησεν οὐδὲ ὠνείδισε τὰς ἁμαρτίας, ἀλλ' ἔδωκεν αὐτοῖς ἄφεσιν δι' ἀναβάσεως παλιγγενεσίας, καὶ δι' ἁγιασμοῦ καὶ ἀγαθοσύνης ἐχαρίσατο. τί οὖν, φησιν, οὐκ ἐπὶ τῆς ἡλικίας μυρίων κα- 10 τορθωθείς τις μυρία τοιαῦτα μυρία ἁμάρτῃ; ὁ τοιοῦτος λοιπὸν μείζονος κολάσεως ἄξιος. τοῖς γὰρ αὐτοῖς ἁμαρτήμασι δὶς τὰς αὐτὰς τίσομαι δίκας, ἀλλὰ πολλῷ χαλεπωτέρας, ὅταν μὴ τὰ μυσταγωγίας πλημμελήσωμεν. ὃ δηλοῖ Παῦλος οὕτω λέγων· Ἀθετήσας τις νόμον Μωϋσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶ ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει· πόσῳ (δοκεῖτε) χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας, ὁ τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡ- Εβ. ι. κθ.
γησάμενος, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας; μείζονος οὖν ἔσται κολάσεως ἄξιος ὁ τοιοῦτος. πλὴν ἀλλὰ καὶ τούτῳ μετανοίας ἐπέσχε θύρας, καὶ πολλοὺς τύπους ἔδωκεν εἰς τὸ ἀποπλύνασθαι τὰ πεπλημμεληκότα, ἂν ἐθέλῃ. Ταῦτ' οὖν ἐνόησεν ἡ λίαν φιλανθρωπίας δείγματα, τὸ δὲ χρῆναι ἄφεσιν, καὶ μὴ τὴν χάριν ἁμάρτοντα καὶ ἄξιον ὄντα κολάσεως μὴ κολάζειν, ἀλλὰ δίδοναι καθεῖναι καὶ προσκαλεῖσθαι ἀπολογίας αὐτῷ. διὰ ταῦτα πάντα ὁ 20 Χριστὸς πρὸς Νικόδημον ἔλεγεν· Οὐκ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος. δύο γάρ εἰσιν αἱ τοῦ Χριστοῦ παρουσίαι, ἡ μὲν γεγενημένη, καὶ ἡ μέλλουσα· οὐκ ἐπὶ ταύταις δὲ αἱ δύο· ἀλλ' ἡ μὲν πρώτη γέγονεν, οὐχ ἵνα ἐξετάσῃ τὰ πεπραγμένα ἡμῖν, ἀλλ' ἵνα ἀφῇ· ἡ δὲ δευτέρα, οὐχ ἵνα ἀφῇ, ἀλλ' ἵνα ἐξετάσῃ. διὰ τοῦτο περὶ μὲν τῆς πρώτης φησίν· Οὐκ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον. Ιωαν. γ. ιζ.
περὶ δὲ τῆς δευτέρας· Ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, σὺν αὐτῷ πάντα ἐκ δεξιῶν, καὶ τὰ ἐρίφια ἐξ ἀριστερῶν. καίτοιγε καὶ ἡ πρώτη παρουσία χριστὸς ἦν καὶ τοῦ δικαίου λέγει. διὰ τί; ὅτι περὶ τῆς αὐτῆς παρουσίας νόμος ἦν φυσικὸς, καὶ προφῆται, καὶ ψαλμὸς πάλαι νόμος, καὶ διδασκαλία, καὶ μυρίαι ἐπαγγελίαι, καὶ σημείων ἐπιδείξεις, καὶ κολάσεις, καὶ ὠφέλειαι, καὶ πολλαὶ ἕτεραι· ἐβούλετο δυνάμενα καὶ ἀκόλουθα ἦν τούτων πάντων ἀπαιτῆσαι βαθυμίας. ἀλλ' ὅλῃ φιλανθρωπός ἐστιν, καὶ πίστιν ἐξέτασιν, ἀλλὰ συγχώρησιν· τέως. ἐπεὶ, Εἰ τοῦτο ἐποίησεν, ἅπαντες δὴ ἀθέου αἱρπάσθησαν. Πάντες γὰρ ἥμαρ- Ρω. γ. κγ.
τον, φησι, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Εἶδες φιλανθρωπίας ἄφατον ὑπερβολήν;

18 Ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν, οὐ κρίνεται· ὁ δὲ μὴ πιστεύων, ἤδη κέκριται. Καὶ μὴν οὐ μὴ διὰ τοῦτο ἦλθεν, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, πῶς ὁ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται, εἰ μηδέπω πάρεστι τῆς κρίσεως ὁ καιρός; ἢ τοῦτό φησιν, ὅτι αὐτῷ τὸ ἀπιστεῖν ἀμετανόητα, κόλασίς ἐστι (τὸ γὰρ ἔχειν τὸν φωτὸς καὶ καθ' αὑτὸ μεγίστην ἔχει τὴν τιμωρίαν) ἢ τὸ μέλλον προαναφωνεῖ. καθάπερ γὰρ ὁ φονεύων, κἂν μὴ τῇ ψήφῳ τὸν κρίνοντος καταδικασθῇ, τῇ τοῦ πράγματος καταδεδίκασται φύσει· οὕτω καὶ ὁ ἄπιστος. ἐπεὶ καὶ ὁ Ἀδὰμ ᾗ ἡμέρᾳ ἔφαγεν ἀπὸ τοῦ ξύλου, ἀπέθανεν. οὕτω γὰρ καὶ ἡ ἀπόφασις εἶχεν· ᾗ δ' ἡμέρᾳ φάγητε ἀπὸ τοῦ ξύλου, ἀποθανεῖσθε· καίτοι ἔζη. πῶς οὖν ἀπέθανε; τῇ ἀποφάσει, τῇ τοῦ πράγματος φύσει. ὁ γὰρ ὑποβύθιον ἑαυτὸν τῇ κολάσει ποιήσας, ὑπὸ τὴν τιμωρίαν ὤν, κἂν μὴ τῷ πράγματι τέως, ἀλλὰ τῇ ψήφῳ. ἵνα γὰρ μὴ ἀκούσας τις, ὅτι οὐκ ἦλθον κρίναι τὸν κόσμον, ἀτιμωρητὶ νομίσῃ ἁμαρτάνειν, καὶ ῥᾳθυμότερος γένηται· καὶ ταύτην ἀποτειχίζει τὴν ὀλιγωρί-

ων, λέγων, ἤδη κέκριται. ὅπερ γὰρ ἔμελλεν ἡ κρίσις, καὶ ἵνα μὴ ὕστερον παρῇ, ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς φόβον τῆς τιμωρίας, καὶ δείκνυσιν ἤδη τῷ κόλασιν. καὶ τοῦτο οὐκ αὐτὸ πολλῆς φιλανθρωπίας ἐστί, τὸ, μὴ μόνον δοῦναι τὸν υἱόν, ἀλλὰ καὶ τὸν τῆς κρίσεως ἀναβαλέσθαι καιρόν, ἵνα γένηται ἐξουσία τοῖς ἡμαρτηκόσι καὶ τοῖς ἀπιστοῦσιν ἀποτίμασθαι τὰ πεπλημμεληθέντα. ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν οὐ κρίνεται. ὁ πιστεύων, οὐκ ὀφείλει ἐργάζεσθαι. ὁ πιστεύων, οὐκ ὀφείλει πολυτελῆ γάμον ποιῆσαι. Οὐκοῦν, ἵνα ἀκήρατον βίον ἔχῃ καὶ πρὸς ἄξεις οὐκ ἀγαθὰς; μάλιστα μὲν τοῦτο τοιούτους, οὐδὲ γνησίους πιστοὺς ὁ Παῦλός φησι· Θεὸν γὰρ ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται. πολλοῦ ὀνήσασθαι σκήνος φησὶν, ὅτι καὶ αὐτὸ οὐ κρίνει, ἀλλὰ τὴν μὲν ἔργων χαλεπωτέραν δώσει δίκην, ἀπιστίας δὲ ἔνεκεν οὐκολάζει· ἀλλὰ τὸ πίστιν σῶσαι ἅπαξ. ὁρᾷς πῶς ἀπὸ φοβερῶν ἀρξάμενος, εἰς αὐτὰ δὴ ταῦτα πάλιν τὸν λόγον κατέληξεν; ἀρξάμενος μὲν γὰρ φησιν· ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· σῴζωνται δὲ πάλιν, ὁ μὴ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν, ἤδη κέκριται. μὴ γὰρ δὴ νομίσῃς, φησὶ, τὴν ἀναβολὴν ὠφελεῖν τινα ἄπιστον ἤδη γεγενημένον, ἐὰν μὴ μεταβάλλῃ. τὴν γὰρ ἤδη καταδικασθέντων καὶ κολαζομένων οὐδὲν ἄμεινον ἀναχεῖσι ὁ μὴ πιστεύσας.

19 Αὕτη δέ ἐστιν ἡ κρίσις, ὅτι ἦλθε τὸ φῶς εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος, ἢ τὸ φῶς. Ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· διὰ τοῦτο κολάζονται, ὅτι σκότος ἀφεῖναι, καὶ φωτὶ προσδραμεῖν οὐκ ἠθελήθησαν. σῴζωνται γὰρ λοιπὸν καὶ ἀπολογίας αὐτοὺς ἀποστερῆς πάσης. Εἰ μὲν γὰρ ἦλθον κολάζων, φησὶ, καὶ ἀπαιτῶν θύθυνας τῶν πεπραγμένων, εἶχον εἰπεῖν, ὅτι διὰ τοῦτο ἀπεπηδήσαμεν. νυνὶ δὲ ἦλθον ἀπαλλάξαι τοῦ σκότους, καὶ πρὸς φῶς ἀγαγεῖν. τίς οὖν τὸν μὴ βουλόμενον ἀπὸ σκότους φωτὶ προσελθεῖν ἐλέγξειεν ἄν; σαφὲς γὰρ ἔχοντες ἡμῖν ἐγκαλεῖν, ἀλλὰ μυρία συνεργετούμενοι, φησὶν, ἀπεπηδῶσιν ἡμῶν. τοῦτο καὶ ἀλλαχοῦ ἐγκαλῶν ἔλεγε, Οὐ εἰμίσησάν με δωρεάν. καὶ πάλιν· Εἰ μὴ ἦλθον, καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον. ὁ μὲν γὰρ τὸν ἀπουσίᾳ φωτὸς τὸν σκότῳ καθήμενος, ἴσως ἂν συγνώμην σχοίη· ὁ δὲ μετὰ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ τοῖς σκότει προσηρτημένοις, διεσταλμένης γνώμης καὶ φιλονεικίαν τεκμήριον ἐκφέρει καθ' ἑαυτοῦ. Εἶτα, ὅπερ ἐδείκνυ τὸν εἰρημένον ἅπασιν (σαφὲς γὰρ ἦν σκότος προσιόντι φωτὸς) πάλιν καὶ τὴν αἰτίαν, ἀφ' ἧς τοῦτο ἔπαθον. τίς δὲ ἦν αὕτη;

Ἦν γὰρ αὐτῶν, φησι, πονηρὰ τὰ ἔργα. 20 Πᾶς γὰρ ὁ τὰ φαῦλα πράττων, μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα.

Καὶ μάλα δικαίων οὐδὲ ἀξιολόγων ἦλθεν, ἀλλὰ συγχωρῶν καὶ ἀφιεὶς τὰ πλημμεληθέντα, καὶ ἀπὸ πίστεως σωτηρίαν δίδους. " πῶς οὖν ἔφυγεν; Εἰ μὲν γὰρ δικαστὴς ἐλθὼν ἐκάθισεν, εἶχέ τινα λόγον τὸ εἰρημένον. ὁ γὰρ πονηρὰ ζημιώσας ἑαυτῷ, τὸν δικάζοντα φεύγει εἰκότως· τῷ δὲ συγχωροῦντι καὶ προσιέντι πεπλημμεληκότι. Εἰ τοίνυν συγχωρῶν ἦλθε, τούτους μάλιστα προσδραμεῖν αὐτῷ εἰκὸς ἦν, τοὺς πολλὰ ζημιώσαντας ἑαυτοὺς ἁμαρτήματα, ὅπερ οὖν καὶ ὅτι πολλῶν γέγονε. καὶ γὰρ καὶ τελώναις καὶ ἁμαρτωλοῖς ἐλθόντες συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ. τί οὖν ὅτι τὸ λεγόμενον; τὴν τῶν αἰσχυμένων ἀγεννοῦς καὶ ταπεινὰς μᾶλλον ἑαυτὰ φησιν. αὐτὸς μὲν γὰρ ἀγὼν τούτου ἦλθεν, ἵνα τὰ μὲν προτέρα ἀφῇ ἁμαρτήματα, πρὸς ἃ τὰ μέλλοντα ἀσφαλίσῃ. ὅπερ δέ τινές εἰσιν οὕτω ῥᾳθυμοι καὶ ἀμελέστεροι πρὸς τοῦτο * τῆς ἀρετῆς πόνους, ὡς εἰς ἐφάδιας ἀναπνοὰς βούλεσθαι προσδραμεῖν τῇ ποιήσει καὶ μηδέποτε αὐτῆς ἀφίστασθαι, τούτους ὑπισχνούμενον ἐνταῦθα" δηλοῖ. ὅπερ γὰρ ὁ χειρισμὸς" καὶ τὸ τῆς τῶν δογμάτων ὀρθότητος, καὶ πολιτείαν ὑγιαίνουσαν ἀπαιτεῖ, δεδοίκασί, φησι, μεταδόσθαι πρὸς ἡμᾶς, ὅπερ μὴ βούλονται βίον ὀρθὸν ὑποδείξασθαι. μὴ γὰρ ἐν ἐλλιμενισμῷ ζώντα σῴζεις μόνον διελέγξειεν. ὁ γὰρ θεὸς τοιούτους ἔχων, καὶ ἑορτὰς ὁμοίως τοῖς θεοῖς αἱρεσὰς καὶ καταγελάστους, ἄξια τῶν δογμάτων καὶ τὰ ἔργα ὑποδείκνυται· ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ,

ῥᾳθύμως

ραθύμως ζῶντες, ἀπόνως καὶ ῥᾳθύμως ζῶντες ἔχοισι καὶ καλῶς. τοσοῦτον καὶ τοῖς ἐξωτικοῖς τῆς ἀληθείας ὅσον ὁ ἰδιωτισμὸς ὅσα τοίνυν πῶς μὴ ἀκριβείας τίθησιν ὁ φησιν. οὐ γὰρ εἶπεν, ὁ φαῦλος προσέξας οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἀλλ' ὁ προσόντων ἀεί, τελέσει, ὁ ἀεὶ βουλόμενος ἐκκλησιάζεσθαι τῷ τῆς ἀμίξιας βορβόρῳ, οὐ βούλεται νόμοις ἑαυτὸν ὑποβάλλειν τοῖς ἐμοῖς, ἀλλ' ἔξω μένων πορνεύειν μὴ ἀδείας, καὶ τὰ ἄλλα πάντα πράττειν τὰ κεκωλυμένα. ἐνταῦθα γὰρ ἐλθών, ὡς ἐν φωτὶ κλέπτης, καταδηλος γίνεται· διὰ ταῦτα τὸν ἔλεγχον φεύγει τὸν ἐμόν. πολλῶν γάρ ἐστιν ἀκούσαι καὶ νῦν ἑλλιμένων λεγόντων, διὰ τοῦτο μὴ δύνασθαι πρὸς τὸν πίστιν τὸν ἡμετέραν ἐλθεῖν, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι μέθης καὶ πορνείας καὶ τῶν τοιούτων ἀφίστασθαι πλημμελημάτων. Ἵνα οὖν, φησιν; οὐκ εἰσὶ καὶ χριστιανοὶ φαῦλα πράσσοντες, καὶ ἕλλιμενες ἐν φιλοσοφίᾳ ζῶντες; χριστιανοὶ μέν· ὅτι φαῦλα πράσσοντές εἰσιν, οἶδα κἀγώ· εἰ δὲ καὶ ἕλλιμενες ὀρθῶς βιοῦντες, τοῦτο οὐκέτι οἶδα σαφῶς. μὴ γάρ μοι σὺν ἀπὸ φύσεως εἴπῃς ἐπιτηδείως καὶ κοσμίως (οὐ γὰρ ὅστι τοῦτο ἀρετή) ἀλλ' εἰπὲ μοι πολλοῦ ἀπὸ τῶν παθῶν ἀποκρυπτόμενα βίᾳ, καὶ φιλοσοφοῦντα. ἀλλ' οὐκ αἰσχύνῃ; εἰ γὰρ βασιλείας ἐπαγγελία, καὶ γέεννης ἀπειλή, καὶ ἄλλη τοσαύτη, μόλις κατέχουσι τοὺς ἀπειθοῦντας ἐν ἀρετῇ, σχολῇ γ' ἂν ἐν μηδενὸς πεπεισμένοι τούτων μετέλθοιεν ἀρετήν. εἰ δὲ ἄνες καὶ κατακρίνονται, δόξης ἕνεκεν τοῦτο ποιοῦσιν· ὁ δὲ δόξης ἕνεκα τοῦτο ποιῶν, ὅταν δόξῃ λαθεῖν, οὐ φείσεται τοῦ χρήσασθαι ταῖς ἐπιθυμίαις πρὸς τὴν ποιήσεις. πλὴν ἀλλ' ἵνα μὴ δόξωμεν φιλόνεικοι εἶναι φιλόνεικοι, συγχωρήσωμεν ὀρθῶς βιοῦν τοὺς ἔξω ἕλληνας. οὐδέποτε γὰρ τοῦτο ἐνδύσεται τὸν λόγον. ὃ γὰρ ὅτι πολὺ συμβαῖνον εἶπον, οὐ τὸ καθ' ἡμέραν γινόμενον. ὅρα δὲ καὶ ἑτέρωθεν πῶς πάσης ἀποστερεῖ ἀπολογίας αὐτοὺς εἰπών, ὅτι ἦλθε τὸ φῶς εἰς τὸν κόσμον. μὴ γὰρ αὐτοί, φησιν, αὐτὸ ἐζήτησαν; μὴ γὰρ ἐκάμοντο; μὴ γὰρ ἐπόνησαν ἵνα εὕρωσιν; αὐτὸ τὸ φῶς ἦλθε πρὸς αὐτούς, καὶ οὐδὲ οὕτω προσέδραμον. εἰ δέ τινες καὶ τῶν ἐξ ἑλλήνων εἶεν πονηρῶς βιοῦντες, ἴσθι μοι, ὅτι οὐ τῶν ἐξ ἕξεως ἡμαρτηκότων ἕλληνας καὶ οὐ προηγόνων δεδοξασμένων τὴν εὐσέβειαν τοῦτό φησιν (εἰ δὲ καὶ μάλιστα καὶ ὅτοι πολλάκις ἀπὸ βίου πονηροῦ οὐ τῆς τῶν δογμάτων ἀκριβείας προσεληλύθησαν) ἀλλ' ὅμως οὐ περὶ τούτων αὐτὸν οἶμαι νῦν λέγειν, ἀλλὰ περὶ τῶν ἐξ ἑλλήνων καὶ Ἰουδαίων ὀφειλόντων πρὸς τὸν ὀρθὸν πίστιν ἐλθεῖν. δείκνυσι γὰρ ὅτι οὐδεὶς ἂν ἕλοιτο ἐν πλάνῃ ζῶν ὅτι τὸν πίστιν ἐλθεῖν, μὴ προτερήσας ἑαυτῷ βίον ὀρθόν· ἐξ οὐδεὶς ἂν οὐ ἀπιστίᾳ μείνειε, μὴ προτερήσας ἐλόμενος δεδεσμωτος εἶναι) κακός. μὴ γὰρ μοι τοῦτο εἴπῃς· ὅτι σωφρονεῖ, καὶ οὐχ ἁρπάζει. ὁ γὰρ δὴ μόνα ταῦτά ἐστιν ἀρετή. τί γὰρ ὄφελος, ὅταν ταῦτα μὲν ἔχῃ, δόξης δὲ ᾖ δούλος κενῆς, καὶ φίλων ἑταιρείαν αἰσχυνόμενος ὅτι τὴν πλάνης μάθῃ; ὅτο γὰρ οὐκ ἔστιν ὀρθῶς βιοῦν. ὁ γὰρ δόξης δοῦλος, ὅτο πορνεύοντος οὐκ ἐλάττων ἐστίν· ἐστὶ πολλῷ πλείονα καὶ χαλεπώτερα ἐργάζεται· ἐκείνου. ἀλλ' εἰπέ μοι τίνα πάντων ἀπηλλαγμένον τῶν παθῶν καὶ πάσης κακίας ἐλεύθερον, καὶ μόνον τὸν ἕλληνα. ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις. καὶ γὰρ οἱ τὰ μεγάλα πρὸς αὐτοῖς κομπάζοντες, καὶ χρημάτων καὶ γαστρὸς περιγινόμενοι, κατώτατοι φανοῦσι, δόξῃ μάλιστα πάντων αἰσθήσεων ἐδουλώθησαν, ὃ πάντων ἐστὶν αἴτιον τῶν κακῶν. οὕτω καὶ οἱ Ἰουδαῖοι μεμνήκασιν Ἰουδαῖοι· διὰ καὶ ἐκάλουν αὐτοὺς ἔλεγε· Πῶς δύνασθε πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀνθρώπων λαμβάνοντες; ἐπὶ τί ποτε ὦ Ναθαναήλ, ᾧ καὶ ἀληθῆ ἐμαρτύρησεν, οὐ διελέχθη περὶ τούτων, οὐδὲ ἐζήτησε λόγον μακρόν; ὅτι οὐδὲ ἐκείνος μὲν τοσαύτης πρόεσθετο σπουδῆς. τοῦτο μὲν γὰρ τοῦτο ἔργον ἦν τοῦτο, ἐφ' οἷς ἄλλοι καιρὸν ἀναπαύσεως εἶχον, τοῦτον τοῦτο καιρὸν ἀκροάσεως ἐποιοῦντο· ἐκείνος δὲ πρὸς ἕτερα πειθεῖς, ἀφίκετο. πλὴν οὐδὲ ἐκείνου πρόεδρος. πρὸς γὰρ ἐκείνον φησίν· Ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τοὺς οὐρανοὺς ἀνεῳγμένους, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. τούτῳ δὲ τούτων μὲν οὐδὲν εἶπε, περὶ δὲ τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς διαλέγεται, διαφόρως

Ioan. a. 51.

ἐκείνῳ

ἑκάστῳ τοὺς τὴν ἀποκειμένων προαίρεσιν φιλονεικοῦντας. ἐκείνῳ μὲν γὰρ, ὅπερ καὶ τῶν προφητῶν ἠπίσατο, καὶ οὐδὲν διαλύει αὐτοῦ τὸν λόγον, ἦρκει τοσοῦτον ἀκοῦσαι μόνον· οὗτος δὲ, ὅπερ διαλίαν ἐπιτείχετο, σαφῶς μὲν αὐτῷ τὸ πρᾶγμα οὐκ ἐξεκάλυψε, κατέσεισε δὲ αὐτοῦ τὴν γνώμην, ὥστε φόβῳ φόβον ἀκβαλεῖν, τόν τε μὴ πιστεύοντας λέγων κρίνεσθαι, καὶ τὸ μὴ πίστιν θύειν ἀπὸ ποινῆς γίνεσθαι ζημιώσεως. ὅπερ γὰρ καὶ τῆς παρὰ τῶν ἀνθρώπων δόξης πολλοὺς ἐποίησε λόγου, ἐπὶ τούτῃ μᾶλλον ἢ τῆς κολάσεως (πολλοὶ γάρ, φησι, τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν· ἀλλ' οὐ διὰ τοὺς Ἰουδαίους ὁμολογεῖν) καὶ ἀπὸ τούτου αὐτοῦ καθάπτεται, λέγων· ὅτι οὐκ ἔνεστι ⟨ℳ⟩ ἐμοὶ μὴ πίστιν θύοντα δι' ἄλλο τι μὴ πιστεύειν, ἀλλ' ἢ διὰ τὸ βίου ἀκαθάρτου ἔχειν. καὶ προσῆκεν μάλα φησὶν, Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς· οὐ τοῦτο δὲ, ἦλθε τὸ φῶς εἰς τὸν κόσμον. οὐ γὰρ προοιμίοις ζωοποιούμενος μᾶλλον ἐφθέγγετο, προῆκεν δὲ, σαφέστερον. ἀλλ' ὅμως ἀπὸ τῆς δόξης ὁ διάβολος κατέσχετο τῆς τῶν πολλῶν, ὅπερ οὐδὲ πρῶτον ἀρνεῖσθαι ἐτόλμησεν ὡς ἐχρῆν. χ. ὅτι

ΗΘΙΚΟΝ Φύγωμεν τοίνυν τὴν κενὴν δόξαν· τοῦτο γάρ ἐστι πάντων τὸ πάθος τυραννικώτερον. ὀντευθὲν πλεονεξία καὶ χρημάτων ἔρως, οὐκ ἔνθεν μῖσος καὶ πόλεμοι καὶ μάχαι. ὁ γὰρ τοῦ πλείονος ἐρῶν, οὐδαμοῦ σωφρονῆσαι δυνήσεται. ἐρᾷ δὲ οὐδαμόθεν ἀλλοθεν, ἀλλ' ἢ ἀπὸ τοῦ δόξης ἐρᾶν κεῖσθαι. οἶνος γὰρ ἔνεστιν, εἰπέ μοι, πλῆθος βοτρύων καὶ ὑδραπόδων ἀγέλαι, καὶ πολλοὶ ⟨ℳ⟩ πολλοὶ προβάλλονται φαντασίαν; οὐ χρεία ἔνεστιν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ μὴ τυχεῖν τῆς ἀκμαίου ταύτης φαντασίας σοῦ ἀπομαστῶσαι. διὸ τοίνυν ταύτην ἀποτέμωμεν μὴ τῆς κεφαλῆς, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς κακίας· ἀμέλει δὲ μὴ μέλη, καὶ οὐδέν· ὃ κωλύσει ἔσαι τὴν γλῶτταν οὕτως ἡμᾶς οἰκεῖν ὡς ⟨ℳ⟩ θέμις. οὐδὲ γὰρ πρὸς κακίαν μόνον ὠφελεῖ σοῦ ἀλάστας, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς ἀρετὰς πρυφέστηκε· καὶ, ὅταν ἡμᾶς ἐκεῖθεν σκάλαι μὴ δυνηθῇ, ἐν αὐτῇ τῇ ἀρετῇ πολλὴν τὴν ζημίαν ἐργάζεται, σοῦ μὲν πόνους ὑπὲρ ἡμῶν ἀναγκάζουσα, τῶν δὲ καρπῶν ἀποστερεῖσα. ὁ γὰρ πρὸς ταύτην βλέπων, καὶ νηστεύων καὶ θυγάθμος καὶ ἐλεῶν, ἀπέχει ⟨ℳ⟩ μισθὸν αὐτοῦ. τί ταύτης τῆς ζημίας ἐλεεινότερον γένοιτ' ἂν ἄλλο, ἢ ὅταν συμβαίνῃ κόπιεσθαι εἰκῇ καὶ μάτην, καὶ καταγέλαστον γίνεσθαι, καὶ τῆς μέλλοντος ἐκπίπτειν δόξης; καὶ γὰρ ὅστις ἀμφοτέρων ἐφιέμενος, ἀμφοτέρων τυγχάνει. τυγχάνει μὲν γὰρ ὅστις ἀμφοτέρων, ὅταν μὴ ἀμφοτέρων, ἀλλὰ τῆς μιᾶς ὀπτιθυμήσῃ τῆς ἐκ τῶν θείων· ἀμφοτέρων δὲ ἐρῶντα οὐκ ἔστιν ἀμφοτέρων τυγχάνειν. διὸ ταῦτα, εἰ βουλόμεθα δόξης ὀπτυγχάνειν, φεύγωμεν τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν, καὶ τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ μόνης ὀπτιθυμῶμεν. οὕτω γὰρ καὶ ταύτης, καὶ ἐκείνης ἐπιτυχόντες ἐσόμεθα· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὀπτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. χ. τῷ θεῷ

Ομιλ. κθ. 22 ΕΞΗΛΘΕ ΔΕ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΟΥΔΑΙΑΝ ΓΗΝ αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ διέτριβε μετ' αὐτῶν [καὶ ἐβάπτιζεν.]

ΟΥδὲν τῆς ἀληθείας φανερώτερον ἢ ἰσχυρότερον γένοιτ' ἄν, ὥσπερ τοῦ ψεύδους οὐδὲν ἀσθενέστερον, κἂν μυρίοις παραπτάσμασι συσκιάζηται. εὐφώσκοντός τε γὰρ ὅτου καὶ καταῤῥᾳδίως. καὶ ἡ ἀλήθεια γυμνὴ πρόκειται πᾶσι τοῖς βουλομένοις αὐτῆς τὸν ὄψιν ἀποσκοπεῖν, καὶ ὅτε λανθάνειν βούλεται, ὅτε κἀνδυνον δέδοικεν, οὐκ ὀπίσω λείπει τρέμει, οὐ δόξης ἐφίεται τῆς παρὰ τῶν πολλῶν, οὐκ ἄλλο τινὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἐστὶν ὑποβύθιον, ἀλλὰ πάντων ἔσχηκεν αὐχωτέρω, δεχομένη μὲν μυρίας ὀπισθουλάς, ὑβρίουσα δὲ ἀκαταγώνιστος, καὶ τοὺς πρὸς αὐτὴν καταφεύγοντας, ὥσπερ ὑπ' ἀσφα-

λοῦς

λῆ τειχίῳ φυλαττούσῃ τὴν τῆς οἰκείας δυνάμεως ἐπαφολὴν, καὶ ταῖς μὴ λαμπρᾶς σκηνοποιίαις καταδύσεις, πᾶσι γὰρ εἰς ὃ μέσον παρεσκεύασα τὰ πρὸς ἑαυτήν. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ Χριστὸς τῷ Πιλάτῳ διαλεγόμενος ἐδήλωσε λέγων· Ἐγὼ πρώτοις παῤῥησίᾳ ἐλάλησα τῷ κόσμῳ· καὶ ἐν κρυφῇ ἐλάλησα οὐδέν. τοῦτο καὶ τότε εἶπε, καὶ νῦν ἔπραξε. "μὴ γὰρ ταῦτά, φησιν," ἐξῆλθεν εἰς τὸν Ἰουδαίαν χῶραν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ διέτριβε καὶ ἐβάπτισεν. οὐ μὴν γὰρ τὰς ἑορτὰς εἰς τὴν πόλιν ἐλθεῖν, ὡς ἐν μέσοις αὐλαῖς παρεσκευάσαι τὰ δόγματα καὶ τὸν ἀπὸ τῶν θαυμάτων ὠφελεῖσθαι· μᾶλλον δὲ λυθῆναι ταῖς ἑορταῖς, ὅτι τῷ Ἰορδάνῃ πολλάκις ἤρχετο, ὅπου δὲ οὐ ταῦτα πολλοὶ συνέτρεχον. τοῦτον δὲ πολυοχλοῦντας ἀεὶ κατελάμβανε τόπους, οὐκ ὀπιδεικνύμενος, οὐδὲ φιλοτιμούμενος, ἀλλὰ πλείοσι τὸν πρὸς ἑαυτὸν παρέχῃ ὠφέλειαν ἀπουδάζων. καίτοι παρὰ τοῦ Ἡσαΐου φησὶν ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅτι ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐβάπτισεν, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· ὅθεν δῆλον, ὅτι διὰ ταῦτα τοῦτό φησι. καὶ τίνος ἕνεκεν" αὐτὸς οὐκ ἐβάπτισε; παρὰ τοῦ Ἰωάννης εἶπεν· "ὅτι αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί· πνεῦμα γὰρ ὕδατι οὐ διδοκώς. εἰκότως οὖν οὐκ ἐβάπτισεν· οἱ μαθηταὶ τοῦτο ἐπράττοιεν, βουλόμενοι πολλοὺς" παρασαγαγεῖν τῇ σωτηριώδει διδασκαλίᾳ. καὶ τί δήποτε, τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ βαπτιζόντων, οὐκ ἐπαύσατο ὁ Ἰωάννης τοῦτο ποιῶν, ἀλλὰ μεμφόμενος βαπτίζων καὶ αὐτὸς, καὶ μέχρι τῆς εἰς ᾅδου εἰσαγωγῆς τοῦτο ἔπραττε; ὃ γὰρ εἶπεν, ἕως γὰρ καὶ Ἰωάννης βαπτίζων ἐν Αἰνών, καὶ ἐπαγαγεῖν, ὅτι

24 Οὔπω γὰρ βεβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν ὁ Ἰωάννης, Δηλονότι ἕως, ὅτι ἕως τότε οὐκ ἐπαύσατο βαπτίζων. "τίνος οὖν ἕνεκεν ἕως τότε ἐβάπτισε; καίτοιγε σημοτέρους ἀπέφηνε τοὺς μαθητὰς τοῦ Ἰησοῦ, ἐπεὶ, ἐκείνων ἐξαμβλύνων, αὐτὸς ἐπαύσατο. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐβάπτισεν; ἵνα μὴ τοὺς ἑαυτῷ μαθητὰς εἰς πλείονα ζῆλον" ἐμβάλῃ καὶ φιλονεικοτέρους ἐργάσηται. εἰ γὰρ μυριάκις βοᾷ, καὶ τῶν πρώτων ἀεὶ τῷ Χριστῷ παραχωρῶν, καὶ τοσοῦτον ἑαυτὸν ἐλαττῶν, οὐκ ἔπεισεν αὐτοὺς πρὸς δραμεῖν· εἰ καὶ τοῦτο προσέθηκε, πολλῷ φιλονεικοτέρους δὴ ἐποίησε. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς τότε μάλιστα ἤρξατο κηρύττειν, ὅτε ἐκποδὼν" ὁ Ἰωάννης ἐγένετο. οἰμαι δ' καὶ διὰ τοῦτο συγχωρηθῆναι τὴν τελευτὴν Ἰωάννου καὶ ταχὺς ὧν αὐτῷ γενέσθαι, ὥστε πᾶσαν τοῦ πλήθους τὴν ὀργὴν ὅπως τῷ Χριστὸν μετελθεῖν, καὶ μηκέτι ταῖς πρὸς ἀμφοτέρων αὐλαῖς σχίζεσθαι γνώμης. χωρὶς δὲ τούτων καὶ ὃ βαπτίζειν οὐκ ἐπαύσατο συνεχῶς θαυμαζόμενος, καὶ μεγάλα καὶ σεμνὰ δείκνυς τὰ τοῦ Ἰησοῦ. ἐβάπτιζε γὰρ, οὐδὲν ἕτερον λέγων, ἢ εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτὸν ἵνα πιστεύσωσιν. ὁ τοίνυν" ταῦτα κηρύττων, πῶς δὴ σεμνοὺς ἀπέφηνε τοὺς μαθητὰς τοῦ Χριστοῦ παυσάμενος; εἰ γὰρ τὸν ὠμὸν τύραννον οὐκ ἔδοξε ζηλῶν ἡ ὀργὴ τοῦτο ποιεῖν· "ὃ δὲ ὀπισθεν κηρύττων, ἰσχυρότερα ταῦτα ἀπέφηνεν. οὐ γὰρ ἑαυτῷ τὴν δόξαν ἐκτᾶτο, ἀλλὰ τῷ Χριστῷ πρέπερμπε τοὺς ἀκροωμένους, καὶ οὐκ ἦν τῶν μαθητῶν" αὐτῷ συνέστρεφεν, ἀλλὰ καὶ πολλῷ μᾶλλον, ὅσῳ καὶ δημοσιώτερος" αὐτοῦ ἡ μαρτυρία ἦν, καὶ πολλῷ μείζονα δόξαν παρεῖχε τῶν ἐκείνων. ὅπερ οὖν καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς αἰνιττόμενος ἔλεγεν, ὅτι ἐξήρχοντο καὶ ἐβαπτίζοντο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία καὶ οἱ περίχωροι τοῦ Ἰορδάνου· καὶ τῶν μαθητῶν δὲ βαπτιζόντων, οὐ διέλιπον πολλοὶ πρὸς αὐτὸν τρέχοντες. εἰ δέ τις ἀζητάζοι· ἐκ τί πλέον εἶχε τὸ τῶν μαθητῶν* βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου; ἐρεῦμεν, ὅτι οὐδέν. ἑκάτερα γὰρ ὁμοίως τῆς ἐκ τοῦ πνεύματος χάριτος ἀμοιρεῖ ἦν, καὶ αἰτία μία ἀμφοτέροις ἦν τοῦ βαπτίζειν τῷ Χριστῷ προσιέναι τοὺς βαπτιζομένους. ἵνα γὰρ μὴ ἀεὶ προϊστέχοντες οὕτω σώσωσι τοὺς ὀφείλοντας πιστεύειν, ὅπερ ὅτι τὸν Σίμωνος ὁ ἀδελφὸς ἐποίησε, καὶ ὅτι τὸν Ναθαναὴλ ὁ Φίλιππος, ὃ βαπτίσαι ἐνεχείρησαντο, ὡς δι' αὐτοῦ ἀποδεῖξαι ἐπάγεσθαι ἀποστόλοις, καὶ τῇ μαθούσῃ προσοδοποιῆσαι πίστει. ὅτι δὲ οὐδὲν πλέον εἶχεν ἀλλήλων τὰ βαπτίσματα, τὰ ἑξῆς δηλοῖ. ποῖα δὴ ταῦτα;

25 Ἐγένετο

25 Εγένετο, φησι, ζήτησις ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου μετὰ Ἰουδαίου περὶ καθαρισμοῦ. Ζηλοτύπως γὰρ ἔχοντες ἀεὶ πρὸς τοὺς τοῦ Χριστοῦ μαθητὰς οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου, πρὸς αὐτόν τι τῶν Χριστιανῶν, ὅτε εἶδον αὐτοὺς βαπτίζοντας, ἤρξαντο ζηλοῦν πρὸς τοὺς βαπτιζομένους, ὡς τοῦ παρ' αὐτοῖς βαπτίσματος πλέον τι τοῦ τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ ἔχοντος. Ἐπὶ λαβόντες ἵνα τῶν βαπτιζόντων, ἐπιχείρουσι τοῦτον πείθειν· ἀλλ' οὐκ ἔπειθον. ὅτι γὰρ αὐτοὶ οἱ ὑπεραιρόμενοι εἰσὶν, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνος ἐζήτησεν, ἄκουσον πῶς τοῦτο ὁ εὐαγγελιστὴς ἠνίξατο. οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι Ἰουδαῖός τις μετ' αὐτῶν ἐζήτησεν, ἀλλ' ὅτι ζήτησις ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου ἐγένετο μετὰ Ἰουδαίου τινὸς περὶ καθαρισμοῦ. σκόπει δέ μοι καὶ ὃ ἀνέπαφες τοῦ εὐαγγελιστοῦ. οὐ γὰρ κατεφορτικῶς ἐχρήσατο τῷ λόγῳ, ἀλλ' ἴσως δυνάμενος, τὸ μαθητῶν τὸ ἔγκλημα, ζήτησιν γενέσθαι ἁπλῶς λέγων· ἐπεὶ ὅτι γε ἀπὸ ζηλοτυπίας ἐλέγετο καὶ λεγόμενα, καὶ ἐξῆς δηλοῖ, ἃ καὶ αὐτὰ ἀνεπαφῶς τέθεικεν.

26 Ἦλθον γάρ, φησι, πρὸς τὸν Ἰωάννην καὶ λέγουσι, Ῥαββεί, ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν.

Τουτέστιν, οὓς ἐβάπτισας σύ. τοῦτο γὰρ ἀπίστουν λέγοντες, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, οὗτος, οὓς σὺ λαμπρὸν ἔδειξας καὶ περίβλεπτον ἐποίησας, τὰ αὐτὰ καὶ τολμᾷ. ἀλλ' οὐκ εἶπον, οὓς σὺ ἐβάπτισας, βαπτίζει (ἦν γὰρ ἂν ἰωάγκασθησαν καὶ τῆς φωνῆς ἀμαυρῶσαι τῆς αὐξούσης κατευθείσης, καὶ τῆς τοῦ πνεύματος ἐπιφοιτήσεως)· ἀλλὰ τί; ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, τουτέστιν, ὃς μαθητὰς ἔταξεν ἐπεῖχεν, ὃς ἡμῶν πλέον εἶχεν σοβεῖ, σοῦ ἑαυτὸν ἀποκόσας, βαπτίζει. καὶ τοῦτο μόνον ᾤοντο προσκαίζειν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τῶν τὰ αὐτῶν πεπραγμένων ἀπολαύσειν λοιπόν. πάντες γάρ, φησιν, ἔρχονται πρὸς αὐτόν. ὅθεν δῆλον ὅτι διὰ τοῦτο Ἰουδαῖος προσελήλυθε, μόνῳ δὲ τῷ ζήτησιν ἔχει. ταῦτα δὲ ἔλεγον ἀτελέστερόν τε διακείμενοι, καὶ οὐδέπω φιλοτιμίας ὄντες καθαρεί. τί οὖν ὁ Ἰωάννης; οὐδὲ αὐτὸς αὐλοῖς σφοδρῶς ἐπεθύμησε, δεδοικὼς μὴ δὲ αὖθις πάλιν ἀποχαλάσωσιν, ἕτερόν τι κακὸν ἐργάσωνται· ἀλλὰ τί φησιν;

27 Οὐδεὶς δύναται λαμβάνειν οὐδὲν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Εἰ μὲν παπεινότερον ἐφθέγξατο περὶ τοῦ Χριστοῦ, μὴ θαυμάσῃς. οὐ γὰρ ἐπὶ τοιούτῳ πάθει προκατειλημμένους ἀθρόον καὶ ἐκ προοιμίων διδάξαι τὸ πᾶν· ἀλλὰ θέλει πῶς αὐτοὺς καταπλῆξαι καὶ φοβῆσαι, καὶ δεῖξαι, ὅτι οὐκ ἐπέρῳ, ἀλλ' ἢ τῷ Θεῷ πολεμοῦσιν, αὐτῷ πολεμοῦντες. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Γαμαλιὴλ ἔλεγεν, Οὐ δυνήσεσθε καταλῦσαι αὐτὸ, μήποτε καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε, τοῦτο καὶ αὐτὸς παθαινόντως ἐνταῦθα κατασκευάζει. Ὃ γὰρ εἶπεῖν, οὐδεὶς δύναται λαμβάνειν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἄνωθεν, οὐδὲν ἄλλο δηλοῦντός ἐστιν, ἢ ὅτι καὶ "ἀδύνατοις ὑπερφέρουσι, καὶ ὅτι θεομάχοι ἐντεῦθεν πάλιν εὐείσκοντο. Τί οὖν; ὁ περὶ Θευδᾶν οὐκ ἔλαθον ἀφ' ἑαυτῶν; ἔλαθον, ἀλλ' ὠθέως διελύθησαν καὶ ἀπώλοντο· καὶ ὁ τοῦ Χριστοῦ οὐ τοιαῦτα. ἐντεῦθεν αὐτοῦ καὶ παραμυθεῖται ῥῆμα, δεικνὺς ὅτι οὐκ ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεός ἐστιν ὁ προσδοκιμῶν αὐτούς. ὅθεν εἰ δὲ καὶ λαμπρὰ τὰ ἐκείνου, καὶ πάντες πρὸς αὐτὸν ἔρχονται, θαυμάζειν οὐ χρή. τοιαῦτα γὰρ τὰ θεῖα, καὶ Θεός ἐστιν ὁ ταῦτα κατασκευάζων. οὐ γὰρ ἂν ἄνθρωπος ἴσχυσε τοιαῦτά ποτε. "Καὶ γὰρ ἀνθρώπινα πάντα σύφωσται καὶ σαθρά, καὶ καταῤῥεῖ ταχέως καὶ ἀπόλλυται· ταῦτα δὲ οὐ τοιαῦτα· οὐκ ἄρα ἀνθρώπινα." καὶ ὅρα πῶς ὅτε εἶπον, ὧ σὺ μεμαρτύρηκας, τότε καὶ τοῦτο ὁ ὤοντο προσβαλέσθαι εἰς τὸν τοῦ Χριστοῦ καθαίρεσιν, εἰς αὐξησιν αὐτὸ περιέτρεψε, καὶ πρότερον δείξας, ὅτι οὐ παρὰ τῆς αὐτοῦ μαρτυρίας τὸ λαμπρὸν αὐτῷ γέγονε, μὴ ταῦτα ἐντεῦθεν αὐτοὺς ὑποσμίζει. οὐ γὰρ δύναται, φησιν, ἄνθρωπος λαμβάνειν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδὲν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ." Εἰ γὰρ ὅλως ἔχεσθε τῆς ἐμῆς μαρτυρίας, φησὶ, καὶ ἀληθῆ ταύτην ἡγεῖσθε, μάθετε ὅτι δι' ταύτην μάλιστα οὐκ ἐμὲ ἐκείνου, ἀλλ'

οὐκ εἶπον

ἐκεῖνον ἐμοῦ προσημᾶν ἐχρῆν. "τί γὰρ ἐμαρτύρησα; ὑμᾶς καλῶς τοῦτο μαρτυρεῖς.

28 "Αυτοὶ γὰρ ὑμεῖς μοι μαρτυρεῖτε, ὅτι εἶπον, ὅτι οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ Χριστός, ἀλλ' ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου. Εἰ τοίνυν "ἔχετε τῆς ἐμῆς μαρτυρίας ("ταύτην γὰρ προσβάλλεσθε νῦν, λέγοντες ὡς σὺ μεμαρτύρηκας) οὐ μόνον" οὐκ ἠλαττώσατε ἐκ τοῦ τῶν ἐμῶν δέξασθαι μαρτυρίαν, ἀλλὰ πλεονεκτεῖ μᾶλλον ἐκ τούτου, ἀλλως τε καὶ ἐμὴ ἡ μαρτυρία, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ λόγου. "ὥστε, εἰ ἀξιόπιστος ὑμῖν εἶναι δοκῶ, μὴ τῶν ἄλλων ἕνεκα τοῦτο εἶπον, ὅτι ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου. ὁρᾶς πῶς δείκνυσι κατὰ μικρὸν τὴν φωνὴν ὖσαν; ὁ γὰρ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· διάκονός εἰμι, καὶ τὰ τοῦ πέμψαντος λέγω, οὐκ ἀνθρωπίνη χάριτι κολακεύων αὐτόν, ἀλλὰ ᾧ πατεῖ αὐτοῦ ᾧ πέμψαντί με διάκονός εἰμι. οὐκ ἄρα ἐμαυτοῦ μᾶλλον τὴν μαρτυρίαν, ἀλλ' ὅπερ ἀπεστάλην εἶπον, εἶπον. μὴ τοίνυν διὰ τοῦτο νομίσητε μέγαν εἶναί με. τοῦτο γὰρ ἐκείνου δείκνυσι μέγαν. ὁ γὰρ κύριος τῶν πραγμάτων ἐκείνός ἐστιν." ὃ καὶ δηλῶν πάλιν ἐπάγει καὶ λέγει·

29 Ὁ ἔχων τὴν νύμφην νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. Καὶ πῶς ὁ λέγων, οὐκ εἰμὶ ἄξιος λῦσαι αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος, φίλον αὐτοῦ νῦν φησιν ἑαυτὸν εἶναι; οὐκ ἐπαίρων τὸ καθ' ἑαυτὸν, οὐδὲ κομπάζων ταῦτα λέγει, ἀλλὰ δεῖξαι βουλόμενος, ὅτι καὶ αὐτὸς τοῦτο μᾶλλα ἀσυδᾷ, καὶ "ὅτι ἀκοντος αὐτοῦ οὐδὲ λυπουμένου ταῦτα γίνεται, ἀλλ' ἐπιθυμοῦντος καὶ ἀσυδάζοντος, καὶ ὅλη ταύτα ἐστὶν ἐφ' ὧν μάλα πρῶτα ἔσφαλεν." ἃ καὶ σφόδρα ζητεῖ τῆς τοῦ φίλου προσηγορίας ἐδήλωσεν. ὃ γὰρ οὕτως ἁρμόσει τῷ νυμφίου, ὡς φίλοι χαίρουσι καὶ θαυμάζονται ἐν τοῖς τοιούτοις. οὐ τοίνυν ὁ ὁμότιμον, ἄπαγε, ἀλλὰ ὁ πολὺ τῆς ἀξίας προσδεχόμενος βουλόμενος, ἅμα ἅ καὶ συγκαταβαίνων αὐτῷ τῇ ἀληθείᾳ, φίλον ἑαυτὸν φησιν εἶναι· ἐπεὶ καὶ τὴν ἁρμονίαν" ἐδήλωσεν" εἰπών, ὅτι ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου. διὰ δὴ ταῦτα, καὶ διὰ τὸ νομίζειν αὐτοὺς δάκνεσθαι τοὺς γνωρίμους, φίλον ἑαυτὸν καλέσας τοῦ νυμφίου, δείκνυσιν ὅτι οὐ μόνον οὐ δάκνεται, ἀλλὰ καὶ σφόδρα χαίρει." τοῦτο γὰρ ἦλθον ἀνύσαι, φησι, καὶ τοσοῦτον ἀπέχω τοῦ ἀλγῆσαι τοῖς προσιοῦσιν, ὅτι τότε μᾶλλον ἀνύ ἦλθον, εἰ μὴ τοῦτο ἐγίνετο. Εἰ μὴ γὰρ προσῆλθεν ἡ νύμφη τῷ νυμφίῳ, τότε ἂν ἐδήχθην, ἀλλ' οὐχί νῦν, φησιν, ὅταν τὰ ἡμέτερα ἰδιώσωμαι. καὶ γὰρ τῶν ἐκείνου προσιόντων ἡμᾶς ἐσμεν ἀποδεκτοὶ ὄντες. ὁ γὰρ ἐβουλόμην, γέγονε, καὶ ὁ ἐπιγινώσκει ἡ νυμφίον ἡ νύμφη, καὶ ὑμεῖς μαρτυρεῖτε" αὐτὴ λέγουσα, ὅτι πρῶτος ἔρχον πρὸς αὐτόν. ὅτε γὰρ ἐμανθάνομεν, καὶ διὰ τοῦτο πάντα ἔσφαλον, καὶ ὅτε νῦν ἐκλεκτὸς ὁρῶν, χαίρω καὶ ἀγάλλομαι καὶ σκιρτῶ. τί δέ ἐστιν, ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου; ἀπὸ τῆς παραβολῆς λέγων μετήγαγε τὸν περικείμενον. ὅπου γὰρ νυμφίου καὶ νύμφης ἐμνημόνευσε, δείκνυσιν ἡ νυμφαγωγία πῶς ἔχει, ὅτι διὰ φωνῆς καὶ διδασκαλίας. ὅτε γὰρ ἡ ἐκκλησία ἁρμόζεται τῷ Θεῷ. διὸ ὁ Παῦλος ἔλεγεν, Ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος Θεοῦ. διὰ τοῦτον ἐγὼ χαίρω τὴν φωνήν. καὶ ὃ, ὁ ἑστηκὼς ὁ, οὐχ ἁπλῶς τέθηκεν, ἀλλὰ δείκνυσι, ὅτι διὰ αὐτοῦ πέπαυται, καὶ ὅτι αὐτὸν λοιπὸν ἐσαίνας χρὴ καὶ ἀκούειν ἐκείνῳ προσδόντα τὴν νύμφην, καὶ ὅτι ἀφυστερεῖ ἐστὶ καὶ διάκονος, καὶ διὰ τῆς χρηστῆς ἐλπίδος αὐτοῦ, καὶ διὰ τῆς οἰκειότητος ἐζήλωσεν εἰς ἔργον. διὰ τοῦτό φησιν,

Αὕτη οὖν ἡ ἐμὴ χαρὰ πεπλήρωται. Τοιοῦτον, ἰδιώσας πρὸς ἐμοῦ τὸ ἔργον ὃ ἐμοὶ ἔδει, καὶ πλέον οὐδὲν δυνάμενα ἐργάσασθαι λοιπόν." Εἶτα οὐχὶ τὴν προοῦσαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ μέλλοντα ἅπαντα αὔξησιν γενέσθαι κωλύων, καὶ ὡς τῶν μηδόντων ἀποφαίνει) [λέγων] ἀπὸ τῶν εἰρημένων τε καὶ γεγονότων ἤδη καὶ ταῦτα πιστούμενος. διὰ καὶ ἐπάγει λέγων·

30 Ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι. Τοιοῦτον, ἵνα μὴ ἡμέτερα ἔσῃ καὶ ἐπαύσατο λοιπόν, αὐξάνει δὲ τὰ ἐκείνου. τοῦτο γὰρ ὃ διδάσκετε νῦν, οὐχὶ νῦν ἔστιν μόνον, ἀλλὰ πολλῷ

πολλῷ μᾶλλον τοιοῦτον. τοῦτο γὰρ ὅτι ὁ μάλιστα λαμπρότερα δείκνυσι τὰ ἡμέτερα· ὅθεν τοῦτο δὴ καὶ ἦλθον, καὶ χαίρω, ὅτι τὰ αὐτοῦ πολλαπλάσια ἔλαβε τὴν ὑπόδοσιν, καὶ γέγονε τοιαῦτα, δι' ἃπερ πρότερα τὰ πρὸ ἡμῶν ἐθαύμαζον. Εἶδες πῶς ἀρέμα καὶ μικρᾶς τῆς σοφίας, τό τε πάθος αὐτῶν κατεστόρεσε, καὶ τὴν βασκανίαν ἔσβεσε, καὶ ἀδυνάτους ὑπὸ χειρῶν ἔδειξεν, ὧν μάλιστα παύεται καὶ κακία; ὅθεν τοῦτο γὰρ καὶ ὠφελημένοι, ἔτι ζώντος αὐτοῦ καὶ βαπτίζοντος, ταῦτα ἠνέσθαι, ἵνα αὐτὸν μάρτυρα τῆς ὑπεροχῆς ἔχωσι, καὶ μηδεμίαν, εἰ μὴ πείθοιντο, ἀπολογίαν ἔχειν. οὐδὲ γὰρ ἀφ' ἑαυτῶν ὅτι ὁ ταῦτα εἰπεῖν ἦλθεν, οὐδὲ ἑτέρων ἐρωτησάντων. αὐτοὶ γὰρ ἦσαν καὶ (ℓ) πυθόμενοι, καὶ (ℓ) ἀκηκοότες. οὐδὲ γὰρ ὅτως ἀφ' ἑαυτῶν λέγειν ἐπείθοντο, ὡς αὐτοκατάκριτον τὸν φῆφον εἶχον, μὴ τὴν ἐρώτησιν ἀκούοντες ἀποκρινομένου· ὥσπερ οὖν καὶ Ἰουδαῖοι καὶ ὅθεν τοῦτο μάλιστα, ὅθεν ὁ οἶκοθεν ἀποστεῖλαι πρὸς αὐτὸν, καὶ ἀκηδέσαι ἅπερ ἤκουσαν, καὶ μὴ πιστεῦσαι, πάσης ἀπολογίας ἑαυτοὺς ἐξέβαλον. 10 χ. δὲ τὸ

ΗΘΙΚΟΝ Τί τοίνυν ἐντεῦθεν παιδευόμεθα; ὅτι πρῶτον αἴτιον τῶν κακῶν ἡ ἀδοξομανία. τοῦτο γοῦν αὐτοῦ ὅτι τὴν ζηλοτυπίαν ἤγαγε, τοῦτο πάλιν αὐτὸν μικροῦ λοιφήσαντας διήγαγε. ὅθεν Ματθ. θ. 18. (ℓ) προσελθόντες τῷ Ἰησοῦ λέγουσι· Διὰ τί (ℓ) μαθηταί σου οὐ νηστεύουσι; φύγωμεν τοίνυν, ἀγαπητοὶ, τὸ πάθος. αὐτὸ γὰρ τοῦτο φύγωμεν, τῆς γεέννης ἀπαλλαγησόμεθα. τοιοῦτον γὰρ μάλιστα αὐτῆς ἀνάπτει τὸ πῦρ, καὶ πάντα χοῦν τὸν ἀρχαῖον ἐκτείνει τὸν ἑαυτῷ, καὶ ἡλικίαν πᾶσαν καὶ ἀξίαν πᾶσαν κατέχει τυραννικῶς. τοῦτο ταῖς ἐκκλησίας ἄνω καὶ κάτω πεποίηκε, τοῦτο καὶ τοῖς πολίταις λυμαίνεται· τοῦτο καὶ οἰκίας ὁλοκλήρους ἀνέτρεψε, καὶ πόλεις καὶ δήμους καὶ ἔθνη. καὶ οὐ θαυμάζεις; ὅπου γε καὶ εἰς τὸν ἔρημον ἐξελθόν, πολλῷ αὐτοῦ καὶ ἐκεῖ τὸν δυνάμεων ἐπεδείξατο. (ℓ) μὲν γὰρ πολλὰ χρήματα χαίρειν εἰπόντες καὶ τὴν τοῦ κόσμου φαντασίαν πᾶσαν, καὶ μηδενὶ συγκινούμενοι, καὶ τῆς τυραννικωτέρας τῶν σωμάτων κρατοῦντες ἐπιθυμίας, οὗτοι πολλάκις, ἀλήτου κενοδοξίας, πάντα ἀπώλεσαν. ὅθεν τοῦτο τὸ πάθος ὁ πολλοὺς καὶ μηδὲν κακοῦργος, ἀλλὰ μυρία ἀμαρτήσαντας, ὁ Φαρισαῖος τελώνου πτωχὸν ἔχων ἀπῆλθεν. ἀλλὰ τὸ μὲν κατηγορεῖν τοῦ πάθους, οὐδὲν ἔργον ὅτι (πάντες γὰρ τὰ αὐτὰ ψηφίζονται) τὸ ζητούμενον, ὅπως αὐτοῦ ἀπαλλαγώμεν. πῶς οὖν αὐτοῦ ἀπαλλαγώμεν; ἂν ἀνίσταμεν δόξαν δόξης. ὥσπερ γὰρ τῆς γῆς πλοῦτον καταφρονοῦμεν, ὅταν πρὸς ἕτερον ἰδωμεν πλοῦτον, καὶ τῆς ζωῆς ταύτης ὑπερορῶμεν, ὅταν συνοπάσωμεν τὴν πολλῷ ταύτης ἀμείνω· οὕτω καὶ δόξαν τὴν συνῳδὰ ἀναπτύσσομεν, ὅταν τὴν ταύτης συνοπάσωμεν πολλῷ σεμνοτέραν, τὴν ὄντως δόξαν. ἡ μὲν γὰρ κενὴ καὶ ματαία, ὄνομα ἔχουσα πράγματος ἔρημον· ἐκείνη δὲ ἀληθὴς ἡ ἀπὸ τοῦ εὐαγγελίου, οὐκ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων καὶ (ℓ) τῶν ἀρχαγγέλων διακονίαν, μᾶλλον δὲ μετ' αὐτῶν καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐπαινέσας ἔχουσα. αἰ πρὸς σαυτὸν τὸ πάθος ἴδῃς, ἂν τοῦ σκώληκος μάθῃς σφάνος, ἂν πρὸς τὸ σκῶλον χρότον σεαυτὸν μεταθῇς, οὐδέποτέ σε δυνήσεται καὶ σὺν ταῦτα καταγελᾶν, οὐδὲ γνώμονα ἡγήσῃ μεγάλα, οὐδὲ ἅπαντα ζητήσεις. καὶ γὰρ οὐ τοῖς βασιλείοις τούτοις ὑδεῖς τῶν βασιλέων πρεσβύτερον δορυφόρων ἀφεὶς ἑρέσαι δὲ τὸ ἄθλημα ἔχοντι καὶ ὅτι τὸν θεὸν καὶ δημιουργὸν, χαλεπῶς πρεσβεύεται φωνὰς, ἢ μιγῶν καὶ κωνώπων πρεσπαμμένων καὶ βομβούντων θόρυβον. οὐδὲν γὰρ τούτων ἄμεινον αἱ τῶν ἀνθρώπων ὑφηγίαι ἄθλειται. Εἰδότες τοίνυν τῶν ἀνθρωπίνων τὸ ὑπέλευθον, πάντα εἰς τὸν ἀσύλλυτον ζημιαγάγωμεν θησαυρὸν, καὶ τὴν μόνην καὶ ἀκίνητον δόξαν ὑπερζητήσωμεν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπερτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. χ. κανονίζει, χ. δὲ

Ομιλ. λ. 31 Ο ΑΝΩΘΕΝ ΕΡΧΟΜΕΝΟΣ, ΕΠΑΝΩ ΠΑΝΤΩΝ ΕΣΤΙ· Ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τῆς γῆς ἐστι, καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ.

Δεῦτε

χ. δυσπάτητος,

Δεινὸν ὁ τῆς δόξης ἔρως, δεινὸν, καὶ πολλῶν γέμον κακῶν, ἀνθρωπάρεσκός ἐστι δυσαπόπατος, καὶ θηρίον ἀλίβατον καὶ πολυκέφαλον, καὶ τὰ τερέφοντα αὐτὸ ὁπλίζουσιν. καθάπερ γὰρ ὁ σκώληξ τὰ ξύλα, ἀφ' ὧν τίκτεται, διατρώγει, καὶ ὁ ἰὸς τὸν σίδηρον, ὅθεν τρέφεται, διαπυᾷ, καὶ ④ σῆτες τὰ ἔρια· οὕτω καὶ ἡ κενοδοξία τὸν τρέφουσαν αὐτὴν ἀπόλλυσι ψυχήν. διὸ καὶ πολλῆς ἡμῖν δεῖ τῆς ασφαλείας, ὥστε ἀφεῖναι τὸ πάθος. ὁρᾷς γοῦν καὶ ἐν τούτοις ὅσα ἐπάδει τοῖς μαθηταῖς τοῦτο πάσχουσι ὁ Ἰωάννης, καὶ μόλις αὐτοὺς κατασοφίζεται. μὴ γὰρ τῶν ἐμπροσθεν εἰρημένων καὶ ἑτέρωθι αὐτοὺς ἐπισπᾶται λόγους. ποίους δὴ τούτους; ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, φησὶν, ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν· ὁ ἐκ τῆς γῆς ὤν, ἐκ τῆς γῆς ἐστι, καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ. ὅπερ γὰρ τῷ ἐμοὶ αὐτὸ καὶ κατὰ σάρκα φέρεται, φησὶ, μαρτυρεῖσθαι, καὶ ταύτῃ με ἀξιοπιστότερον εἶναι φατέ· ἐκεῖνο ὑμᾶς αἰσχύνειν ἐδύνατο, ὡς ἐκ γῆς τὸν ἐκ τῶν οὐρανῶν ἐρχόμενον ἀξιόπιστον ἀπὸ τοῦ τῷ μοὶ οἰκειοῦσθαι γίνεσθαι. ὃ δὲ ἔμπροσθέν μου γέγονεν, τί ἐστι; καὶ τί βούλεται ἡμῖν συνεξαίρειν ἡ λέξις; ὅτι συγγενὴς ἦν, ἀλλ' ἀρχὴν ἐστιν αὐτοὺς ἑαυτῷ, καὶ ὅτι πρῶτον μείζων ἀεὶ συνεκρίνετο. τὸ δὲ ἐκ τῆς γῆς ὄντα καὶ λαλοῦντα ἑαυτοῦ φησιν, οὐχ ὅτι ἐξ οἰκείας ἐμφορεῖται ἐφθέγγετο· ἀλλ', ὥσπερ ὁ Χριστὸς εἶπεν, εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε, τὸ βάπτισμα ὅτι κάλων, οὐκ ὀπίγειον ἦν, ἀλλ' ὅτι πρὸς τὸν ἀπόρρητον αὐτοῦ γάμον πρέπον ἦν τὸ εἰρημένον· οὕτω καὶ ἐνταῦθα· ἐκ τῆς γῆς λαλεῖν ἑαυτὸν ὁ Ἰωάννης εἶπε, πρὸς τὴν τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίαν τὰ αὐτοῦ παραβάλλων. σαφὲς γὰρ ἄλλο δηλοῖ, τὸ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖν, ἢ ὅτι μικρὰ καὶ ταπεινὰ καὶ εὐτελῆ τοῖς ἐκείνου παραβαλλόμενα τὰ ἐμὰ, καὶ τοιαῦτα, οἷα εἰκὸς γήϊνον εἶναι φύσει. Παρὰ γὰρ ἐκείνῳ πάντες ④ θησαυροὶ τῆς σοφίας ἀπόκρυφοι. ὅπου γὰρ οὐ πρεῖ λογισμῶν ἀνθρωπίνων λέγειν, δῆλον ἐκεῖθεν. ὁ ἐκ τῆς γῆς ὤν, φησὶν, ἐκ τῆς γῆς ἐστι· καίτοιγε οὐκ ἐκ τῆς γῆς ἦν αὐτὰ τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ τὰ κυριώτερα ὑφήλια. καὶ γὰρ καὶ ψυχὴν εἶχε καὶ πνεύματος μετεῖχεν, οὐκ ἐκ τῆς γῆς. πῶς οὖν ἀπὸ τῆς γῆς ἦν; φησίν; ὁρᾷς ὅτι οὐδὲν ἄλλο φησὶν, ἢ ὅτι μικρὸς ἐγὼ καὶ οὐδενὸς ἄξιος λόγου, ἅτε χαμαὶ ἐρχόμενος καὶ ἐν τῇ γῇ τιθεὶς· ὁ δὲ Χριστὸς ἄνωθεν ἡμῖν ἀφῖχται; διὰ τί δὴ τούτων πρώτων ὄντων τὸ πάθος, τότε λοιπὸν μᾶλλον τῆς παῤῥησίας φθέγγεται περὶ τοῦ Χριστοῦ. τοσοῦτον γὰρ τοῦτο ἰσχύει ῥήματα προφέρειν, μηδέποτε χώραν ἐν τῇ διανοίᾳ τῶν ἀκροωμένων ἔχειν δυνάμενα. ὅπου δὲ καὶ ἀκμάσας ἀνέπαυσε, τότε μετὰ ἀδείας λοιπὸν καταβάλλει τὰ σπέρματα, λέγων· ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστί.

32 Καὶ ὃ ἑώρακε καὶ ἤκουσε, τοῦτο μαρτυρεῖ· καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει. Μέγα τι καὶ ὑψηλὸν εἶπεν πρὸς αὐτὸν, πάλιν ὅτι τὸ ταπεινότερον ⑭ λέγειν ἀγαθόν. τὸ γὰρ, ὃ ἤκουσε καὶ ἑώρακεν, ἀνθρωπινώτερον εἴρηται. οὐ γὰρ ἀπὸ τοῦ παραλαβεῖν ὤφει, οὐδ' ἀπὸ τοῦ ἀκοῦσαι ἤδει καὶ ἤδει· ἀλλ' ἐν τῇ φύσει τὸ πρὸς εἶχε, τέλειος ἐκ τῶν παιδικῶν κόλπων προελθών, καὶ οὐ διδόμενος τοῦ διδάσκοντος. Καθὼς γάρ, φησὶ, γινώσκει με ὁ πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα. τί οὖν ἐστιν, ὃ ἤκουσε λαλεῖ, καὶ ὃ ἑώρακε μαρτυρεῖ; ὅπερ ἐκ τῶν ἀναθήσεων τούτων ἡμεῖς πρώτα μεμαθήκαμεν ἀκριβῶς, καὶ ἀξιόπιστοι δοκοῦμεν εἶναι διδάσκαλοι, ὅταν ὧν ἤκουσε παραλαβόντες, ἃ ἀκριβῶς διεξιόντες, ἅτε δὴ πλατυτέρους, οὐδὲ ψυχὴν λέγοντες· τοῦτο καὶ σὺν θεῷ κατασκευάσας βουλόμενος ὁ Ἰωάννης, ἔλεγε τὸ, ἃ ἤκουσε καὶ ἑώρακε· τοιοῦτόν ἐστιν, οὐδὲν τῶν παῤ αὐτοῦ ψευδὲς ἐστιν, ἀλλὰ πρώτα ἀληθῆ. οὕτω τοῦ ἡμᾶς παιδαγωγοῦντος πολλάκις ἐρωτῶμεν, σὺ ἤκουσας; σὺ εἶδες; καὶ δειχθῆ τοῦτο, ἀναμφίβολος ἡ μαρτυρία. ὅταν δὲ αὐτὸς ὁ στόμα λέγῃ, Καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου λαλῶ, Ιωαν. ιε. ιε. καὶ ἃ ἑώρακα παρ' ἐμαυτῷ λαλῶ μεν, καὶ ὅσα αἱ ἕτερα τοιαῦτα φθέγγηται, οὐχ ἵνα μάθωμεν ὅτι διδασκό-

μῶς λέγῃ ἃ λέγει (τοῦτο γὰρ τῆς ἐσχάτης ἀνοίας ὄντι νομίζειν) ἀλλ' ἵνα μηδὲν τῶν λεγομένων ὑποπτεύσητε παρὰ τῶν ἀναισχύντων Ιουδαίων. ὅπερ γὰρ ἐνδέπω τινὲς ποιοῦσιν ἐπεὶ αὐτὸν ἔδοξαν εἶναι, ζωοποιὸς ὢν ὅτι Ⓦ πατέρα καταφθάνῃ· ἐκεῖθεν ἀξιόπιστα ποιῶν τὰ λεγόμενα. καὶ τί θαυμάζεις εἰ ὅτι Ⓦ πατέρα καταφθάνῃ· ὅπερ καὶ αὐτὸς ἔδειξε ὅτι σοῦ προφήτας, καὶ ὅτι τὰς γραφὰς πολλάκις ἔρχεται." ὡς ὅταν λέγῃ, σκῆναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ; ἆρ' οὖν δεῖ τῶν προφητῶν ἐλέγχειν αὐτὸν φήσομεν, ὅπως τὰς σκῆνας ἕλκῃ μαρτυρίας; ἄπαγε. ὅθεν γὰρ τῶν ἀκουόντων ἀθένειαν οὕτω μισοδυεῖ Ⓦ λόγῳ, καὶ παρὰ τοῦ παρόντος ἀκηκοώς φησι λαλεῖν ἄνωθεν ἐλθών, οὐχ ὡς διδασκάλου δεόμενος, ἀλλ' ἵνα σκῆνοι τις θύσωσι μηδὲν εἰδῶς ψεῦδος τῶν λεγομένων. ὃ δὲ λέγει ὁ Ιωάννης τοιοῦτόν ἐστιν· ἐγὼ δέομαι ἀκούσας τῶν παρ' ἐκείνου. μόνωθεν γὰρ ἔρχεται, καὶ σκῆνας ἀπαγγέλλων, ἃ μόνος αὐτὸς οἶδε σαφῶς· ὃ γὰρ, ἑώρακε καὶ ἤκουσε, τοῦτο ἔστι δηλωτικόν. καὶ τῇ μαρτυρίᾳ αὐτοῦ σοὶ χαμαιλέων. καίτοι καὶ μαθητὰς εἶχε, καὶ πολλοὶ προσῆλθον τοῖς λεγομένοις. πῶς οὖν φησιν, οὐ σοὶ; τοῦτο, μήτι τοῦ ὀλίγου, εἴρηται νῦν. ἐπεὶ εἰ μηδένα ἔλεγε, πῶς ἐπῆγε,

33 Ο λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν, ἐσφράγισεν ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθής ἐστιν;

Εἰ ζῶντα καὶ τῶν ἰδίων καθαπτόμενον μαθητῶν, ὡς οὐ σφόδρα μεγίστων αὐτῷ πίστεως θύειν τέως. ὅτι γὰρ σοὶ μὴ ζῶντα ὅτι σφαγὰς θύσειν αὐτῷ, δῆλον καὶ ἐκ τῶν" μετέπειτα λεγθέντων. διὰ τοῦτο" γὰρ αὐλοῖς, καὶ δεσμωτήριον οἰκῶν, ἐκεῖθεν ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν, ἵνα αὐτῷ ζωοδήσῃ μᾶλ-
Matth. 14. 5. λον. Ⓐ ὃ καὶ τότε μόλις ὅτις θύσει, ὅπερ δὴ καὶ ὁ Χριστὸς ἀπιστούμενος ἔλεγε, Καὶ μακάριος, ὃς ἂν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί. " καὶ διὰ τοῦτο καὶ νῦν ἔλεγε, καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ σοὶ λαμβάνει," καὶ σοὶ μαθητὰς ἀσφαλῆ ὁμῶς σοὶ ἑαυτῷ, καὶ μονονουχὶ" λέγων· μὴ, ὅπως μέλλουσιν αὐτῷ ὀλίγου τέως πιστεύειν, διὰ τοῦτο ψευδῆ" νομίσητε εἶναι τὰ λεγόμενα, ἃ γὰρ ἑώρακε," λαλεῖ. ζωῦτα δ' λέγει ἅμα καὶ τῆς Ιουδαϊκῆς καθαπτόμενος ἀναισθησίας· " ὅπερ οὖν καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐπεξερχόμενος ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ὅτω λέγων· ὅτι εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ Ⓐ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. τοῦτο δ' οὐκ αὐτοῦ ἔγκλημα, ἀλλὰ τῶν μὴ δεξαμένων κατηγορία. ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν, ἐσφράγισεν ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθής ἐστιν. τὸ ζωῦτα αὐτοῖς καὶ φοβεῖ, δεικνὺς, ὅτι ὁ μὴ τούτῳ πιστεύων, οὐκ αὐτῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ πατρὶ ἀπιστεῖ. διὸ καὶ ἐπάγει·

34 Ον γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς, τὰ ῥήματα τοῦ Θεοῦ λαλεῖ. Επεὶ οὖν τὰ ἐκείνου φθέγγεται, ὅ τε πιστεύων, ὅ τε ἀπιστῶν, ἐκείνῳ καὶ πιστεύει καὶ ἀπιστεῖ. ὃ δὲ, ἐσφράγισε, τοῦτέστιν, ἔδειξεν. Εἶτα αὖξων Ⓦ φόβον," φησὶν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθής ἐστι, δεικνὺς, ὡς οὐκ ἂν ἄλλως τις ἀπιστήσειε τούτῳ, εἰ μὴ ψευδοὺς καταγνοίη τοῦ πέμψαντος αὐτὸν Θεοῦ. ὅπερ" τοίνυν οὐδὲν ἐκεῖνος τῶν τοῦ παρόντος λέγει, ἀλλὰ πάντα τὰ ἐκείνου· ὁ παραχρῆμα τοῦτον, ὃ πέμψαντος παρήκουσεν. ὅσα πως αὐτοὺς καὶ ἀφ' τούτων καταπλήττει. τέως γὰρ οὐδὲν μέγα ἐνόμιζον εἶναι παρακοῦσαι τοῦ Χριστοῦ. διὰ τοῦτο τηλικοῦτον κάνδυνον" ἐπεκρέμασε τοῖς ἀπίστοις, ἵνα μάθωσιν ὅτι αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ παρακούοντες Ⓐ τοῦ Χριστοῦ παρακούοντες. Εἶτα δὲ ἐπεξέρχεται τῷ λόγῳ τούτῳ, πρὸς ὃ" μέρος τῆς ἀθενείας αὐτῶν καταβαίνων δὲ λέγων· Οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδωσιν ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα. Πάλιν, ὅπερ ἔφην, ὅτι τὰ ταπεινότερα ἀεὶ Ⓦ λόγῳ, ποικίλλων αὐτὸν καὶ βυπαρδέκτον ποιῶν τοῖς ἀκούουσι τότε. καὶ γὰρ ἐῶ ἄλλως ἐπάγειν καὶ αὐξῆσαι Ⓦ φόβον. Εἰ μὴ γὰρ ἦν παρὰ αὐτοῦ εἶπε μέγα καὶ ὑψηλὸν, οὐκ ἂν ὅτις θύσαι, ἀλλὰ δὲ κατεφρόνησαν ἄν. διὰ τοῦτο ὅτι Ⓦ πατέρα δυάγει τὸ πνεῦμα, πάλιν ὡς παρὰ ἀνθρώπου τοῦ Χριστοῦ τέως διαλεγόμενος. τί δέ ἐστιν ὃ φησιν, οὐκ ἐκ μέτρου δίδωσιν ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα;" θέλει δεῖξαι, ὅτι πάντες ἡμεῖς μέτρῳ τινὶ τοῦ πνεύματος ἐνεργούμεθα ἑκάστοτε (πνεῦμα γὰρ ἐνταῦθα τὴν ἐνέργειάν φησιν· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ μεριζομένη) ἔστι δ' ἀμέτρητον ἔχει δὲ ὁλόκληρον πᾶσαν τὴν ἐνέργειαν. εἰ δ' ἡ ἐνέργεια

αὐτοῦ

χ. λέγων,
χ. ἔνδη
χ. οὐδὲν πλέον ἔπραξε ἐκεῖνος, ἢ μόνη.
χ. ἢ
χ. ἀπολογούμενος.
χ. νομίσητε
χ. μαρτυρεῖ, φησι.
χ. ὥσπερ οὖν καὶ ἡ Θ. διηγεῖται ἀρχ.
χ. ἀφεστήκασι,
χ. χάρ
χ. ἐπεκρέμασε
χ. τὴν πολλὴν ἀναισχυντίαν
χ. μὴ παῖδα
χ. ἐν ἐκείνῃ,

αὐτὸ ἀμέτοχος, πολλῷ μᾶλλον ἡ οὐσία. ὁρᾷς ἢ τὸ πνεῦμα ἄπιστον; ὁ τοίνυν πᾶσαν δόξαν ὑπερβάλλων τὸ πνεύματος τὴν ἐνέργειαν, ὁ ἐπὶ τοῦ Θεοῦ εἰδὼς, ὁ λέγων· ὃ ἠκούσαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν· πῶς ἂν εἴη δίκαιος ὁ μὴ πιστεύεσθαι; οὐδὲν γὰρ φησιν, ὃ μὴ τοῦ Θεοῦ ἐστιν, οὐδὲ ὃ μὴ τοῦ πνεύματός ἐστι. καὶ τέως περὶ τοῦ Θεοῦ λόγου οὐδὲν φθέγγεται, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ πνεύματος ἀξιόπιστον ποιεῖται τὴν διδασκαλίαν. ὅτι μὲν γὰρ Θεός ἐστιν, ᾔδεσαν, καὶ ὅτι πνεῦμά ἐστιν, ἠπίσαντο, εἰ καὶ μὴ τὴν περουσίαν εἶχον περὶ αὐτοῦ δόξαν εἶχον· ὅτι μέντοι υἱός ἐστιν, οὐκ ᾔδεσαν. διὰ τοῦτο ἀεὶ ὅτι τὸν πατέρα καὶ ὅτι τὸ πνεῦμα καταφεύγει, ἐκεῖθεν πιστούμενος καὶ λεγόμενα. ἐπεὶ, ἐὰν μὴ τοῦτον ἀπελὼν τὸν ἀγῶνα, καθ' ἑαυτὸν ἐξετάσῃ τὸν λόγον, σφόδρα ἀποδεῖ τῆς ἀξίας τοῦ Χριστοῦ. ὁ γὰρ διὰ τοῦτο ἀξιόπιστος αὐτοῖς, ὅτι τὴν τοῦ πνεύματος ἐνέργειαν ἔχει (ὁ γὰρ τῆς ἐκεῖθεν δεῖται βοηθείας) ἀλλ' αὐτὸς ἐστιν ἐξ ἑαυτοῦ· πῶς οὖν περὶ τοιούτου τοῦ ἀτελεστέρου φθέγγεται, ἀπὸ τῶν παρόντων τὸν μακρὸν αὐτοὺς ἀναγαγεῖν βουλόμενος. ταῦτα οὖν λέγω, ἵνα μὴ ἁπλῶς τὰ ἐν ταῖς γραφαῖς κείμενα παραδεχώμεθα, ἀλλὰ καὶ τὸ σκοπὸν τοῦ λέγοντος, καὶ τὴν ἀθένειαν τῶν ἀκροατῶν, καὶ πολλὰ ἕτερα τὰ ἐν αὐταῖς καταμανθάνωμεν. οὐ γὰρ πάντα ὡς βούλονται διδάσκαλοι φθέγγονται, ἀλλὰ τὰ πολλὰ, * ὡς ἡ ἔξις τῶν ἀθενούντων ἀπαιτεῖ. διὸ καὶ Παῦλος λέγει· Οὐκ ἠδυνήθην ὑμῖν λαλῆσαι ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκικοῖς· ἀλλὰ ὡς σαρκικοῖς γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρῶμα. ἐβουλόμην γάρ, φησιν, ὡς πνευματικοῖς λαλῆσαι, οὐκ ἠδυνάμην δέ· οὐκ ὅτι αὐτῷ ἀδυνάτως εἶχεν, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνοι οὐκ ἠδύναντο οὕτως ἀκοῦσαι. οὕτω καὶ Ἰωάννης ἐβούλετο μεγάλα καὶ διδάξαι τοὺς μαθητὰς, ἀλλ' οὐδέπω δέξασθαι ἠνείχοντο ἐκεῖνοι. διὰ τοῦτο τοῖς παπειροτέροις συγκαταβαίνει μάλιστα.

a. Κορ. γ. β.

Χρὴ τοίνυν διερευνᾶσθαι μετ' ἀκριβείας πάντα. καὶ γὰρ ὅπλα ἐστὶ τὰ ἀπὸ τῶν γραφῶν ΗΘΙΚΟΝ πνευματικά. ἀλλ' ἵν' μὴ εἰδῶμεν ἁρμόσαι τὰ ὅπλα, καὶ καθοπλίσαι καλῶς τοὺς μαθητὰς, αὐτὰ μὲν ἔχει τὴν οἰκείαν ἰσχύν, τοὺς δεχομένους δὲ οὐδὲν ὠφελῆσαι δύναται. ἐγὼ γὰρ εἰ ἑώρακα ἰσχυρὸν, καὶ κενὸς, καὶ ἀσπίδα, καὶ δόρυ· εἶτα λαβέτω τις ταῦτα τὰ ὅπλα, καὶ ἑωράκα ἐκεῖνον τοῖς ποσὶ, τὸ μὲν κενὸς αὐτὸ τῆς κεφαλῆς, τὴν ὀπλὴν, καὶ τὴν ἀσπίδα μὴ περὶ τὸ στῆθος περιθησέσθω, ἀλλὰ φιλονεικείτω περιαρτῆσαι τοῖς ποσίν· ἆρα δυνήσεταί τι τῶν ὅπλων ἀπόναθαι τούτων; ἀλλ' οὐχὶ καὶ βλαβήσεται; πάντα που δῆλον. ἀλλ' οὐ περὶ τὴν ἀθένειαν τῶν ὅπλων, ἀλλὰ περὶ τὴν ἀπειρίαν τοῦ χρῆσθαι εἰδότος αὐτοῖς χρήσασθαι καλῶς. οὕτω καὶ ὅτι τὰ γραφὰ, αὐτὰ τὰ ἁπλῶς συλλέγωμεν, τὰ μὲν οἰκείαν αὐτῶν δύναμιν ἔχοντα ὠφελήσουσι. ταῦτα μὲν ἀεὶ καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ διαλεγόμενος ὑμῖν, οὐδὲν αἰνῶ πλέον, ἀλλὰ τοῖς βιωτικοῖς πάντα τὰ χρήσιμα περισπωμένους ὑμᾶς ὁρῶ, τῶν μὲν πνευματικῶν οὐδὲ ὄναρ μετέχοντας. διὰ τοῦτο καὶ ὁ βίος ἡμῶν ἠμέληται, καὶ ὥσπερ τῆς ἀληθείας ἀγωνιζόμενοι καὶ πολλὴν ἔχομεν τὴν ἰσχὺν, ἀλλὰ καταγέλαστοι γινόμεθα καὶ παρ' Ἕλλησι καὶ Ἰουδαίοις καὶ παρ' αἱρετικοῖς. καὶ εἰ μὲν ἐν τοῖς ἄλλοις ἀμελοῦντες, τὴν αὐτὴν σπαταλῶντα ῥᾳθυμίαν ἐπεδείκνυμεν, ἴσως μὲν οὐδὲ ὅτως ἀπολογίας ἄξιον τὸ γιόμενον. νυνὶ δὲ ἐν μὲν τοῖς βιωτικοῖς ἕκαστος ξίφος ὀξὺ τομώτερος, καὶ καὶ τέχνας μετιόντες, καὶ καὶ τὰ πολιτικὰ κατορθώματα περαίνοντες· ἐν δὲ τοῖς ἀναγκαίοις καὶ πνευματικοῖς πάντων ἐσμὲν ῥᾳθυμότεροι, οἷς μὲν πρέπει ὡς ἔργοις χειροήμοις, ἃ δὲ πάντων ἔργων ἀναγκαιότερα πρᾶσσεσθαι ἐκεῖνα, ταῦτα οὐδὲ πρέπει εἶναι νομίζοντες. ἢ οὐκ ἴστε ὅτι ὁ διὰ τοῦτο παρόντας ἀνθρώπους μόνον ἐγράφη τὰ γραφέντα, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς; οὐκ ἀκούεις ὃ Παύλου λέγοντος· Ὅτι ταῦτα δὲ εἰς νουθεσίαν ἡμῶν ἐγράφη, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατηντήκασιν, ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν; καὶ οἶδα μὲν εἰκῆ λέγων, πολλοὶ δὲ παύσομαι λέγων. ὅταν γὰρ πείσω, ἀπολογήσομαι τῷ Θεῷ, κἂν μὴ ὁ ἀκούων ἡμῖν. ὁ μὲν γὰρ τοῖς προσέχουσι λέγων, ἔχει παρρησίαν τὸ λεγόμενον τὸ πεισθῆναι τὸ ἀ-

a. Κορ. ι. ιε. Ρωμ. ιε. δ.

χροσωμένων· ὁ γὰρ συνεχῶς λέγων καὶ μὴ ἀκουόμενος, εἶτα οὐ παυόμενος τοῦ λέγειν, πλείονος ἂν εἴη ἡμῖν ἄξιος, διὰ τὸ τῷ Θεῷ δοκεῖν καὶ μηδενὸς προσέχοντος τὸ αὐτοῦ πᾶν πληροῦν. ἀλλ' ὅμως εἰ καὶ ἡμῖν ὁ μισθὸς μείζων ἐκ τῆς ὑμετέρας προθυμίας, ὅμως ὀφείλομεν τοῦτον ἐλαττωθῆναι μᾶλλον, καὶ τὴν ὑμετέραν αὐξηθῆναι σωτηρίαν, μισθὸν μέγαν τὴν ὑμετέραν εὐδοκίμησιν εἰ νομίζοντες. καὶ ταῦτα λέγομεν νῦν, οὐχ ἵνα ἐπαρθῇ ὁ βαρὺς τοῦ λόγου πείσωμεν, ἀλλ' ἵνα τὴν ἀληθῆ ὑμῖν ἐπιδείξωμεν, ἵνα ἔχωμεν καὶ τὴν ὑμετέραν ῥᾳθυμίαν· ἧς ἡμῶν ἀπαλλαγέντες, τοῦ πνευματικοῦ ἔχεσθαι σπουδῆς, καὶ τοῦ οὐρανίων ἐπιτυχεῖν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λα. 35 Ο ΠΑΤΗΡ ΑΓΑΠΑ ΤΟΝ ΥΙΟΝ, ΚΑΙ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. 36 Ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱόν, ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ὁ δὲ ἀπειθῶν τῷ υἱῷ οὐκ ὄψεται τὴν ζωήν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.

ΟΛΟΥ τῆς συνηλλαγμένης τὸ κέρδος ἐν ἅπασι δείκνυται τοῖς γράμμασιν. ὥστε ἂν τέχνας κατωρθώσαμεν, οὐκ ἂν θεῖον τοῦτο ἐδιδασκάλων παρ' ἡμῶν μεμαθηκότων· ὥστε πόλεις ἐδεμάμεθα, πρέσβεις καὶ κατὰ μικρὸν αὐτὰς ζωγραφοῦντες· οὕτω τὴν ζωὴν ἂν κεκατορθώκαμεν τὴν ἡμετέραν. εἰ μὴ θαυμάσῃς εἰ ἐπὶ τῶν βιωτικῶν τὸ τοσοῦτον ἔχει τὸ ἰσχυρόν, ὅπου καὶ ἐν τοῖς πνευματικοῖς πολλοὶ διὰ τὰς οὔσης τῆς σοφίας ὕστερον τὴν δύναμιν. οὕτω γὰρ καὶ ἠθυμήθησαν ἀπαλλαγῶσι τῆς εἰδωλολατρείας Ἰουδαῖοι, πρέσβεις δὲ καὶ μαρτύρων ἐναγώνιοι, καὶ μηδὲν ὀξὺ ἐρεῖν ὑψηλὸν ἀκουσάντες, μήτε δογμάτων, μήτε πολιτείας ἔσχεν. οὕτω μὴ τὴν τοῦ Χριστοῦ πρόνοιαν, ὅτι καὶ ὑψηλοτέρων δογμάτων ὁ κύριος ἡμῶν, ἀπὸ τῶν ἁλιέων ἀποστόλων, οὐδὲν ἐκ τούτου ὑψηλὸν φθεγξόμενοι. οὕτω δὲ ὁ Χριστὸς τοῖς πλείοσι διὰ τῶν ἀγραμμάτων ἐφαίνετο· οὕτω καὶ Ἰωάννης ἐποίησεν ἡμῖν, ὡς πολλοὶ δι' ὑπερβολὴν ἀγραμματοσύνης ἐνόμισαν. ἀγράμματος γοῦν ὅτως ἔλεγεν· οὐ δύναται ἄνθρωπος ἀφ' ἑαυτοῦ λαμβάνειν οὐδέν. εἶτα ὑψηλόν τι συνάψας εἶπεν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστί, πάλιν εἰς τὰ ταπεινὰ καταβὰς λόγου καὶ πάλιν λέγων ἄλλα τε πολλά, καὶ ὅτι, οὐ γὰρ ἐκ μέτρου ὁ Θεὸς δίδωσι τὸ πνεῦμα. εἶτα ἐπάγει λέγων· ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ· εἶτα καὶ εἰδὼς πολλοὺς τῆς κολάσεως οὖσαν τὴν ἰσχύν, καὶ οὐχ οὕτω τῇ τῶν ἔργων ἐπαγγελίᾳ σπεύδοντας πολλοὺς ἐπαγόμενος, ὡς τῇ τῶν φοβερῶν ἀπειλῇ, σπουδὴν καταχλείει τοῦ λόγου, "οὕτω λέγων· ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ὁ δὲ" ἀπειθῶν τῷ υἱῷ, οὐκ ὄψεται τὴν ζωήν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν. "πάλιν καὶ ἑαυτὸν ἐπὶ τὸν πατέρα ἀπάγει τὸν τῆς κολάσεως λόγον. οὐ γὰρ εἶπεν, ἡ ὀργὴ δι' ἐμοῦ, καίτοιγε οὗτός ἐστιν ὁ κριτής, ἀλλὰ τὸν πατέρα αἰδοῖς ἐπέστησε, μᾶλλον φοβοῦσαν βουλόμενος. ἄφες οὖν ἔργα τὸ πιστεῦσαι εἰς τὸν υἱόν, φησί, Matθ. ζ. κα. πρὸς δὲ ζωὴν ἔχειν αἰώνιον· ὕδατος, ἐν ἄκανθαις τὸν Χριστοῦ τόκον δηλοῖ τὸ λέγοντος, Οὐ γὰρ πᾶς ὁ λέγων μοι Κύριε, Κύριε, φησίν, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· καὶ εἰς ὃ πνεῦμα ἡ βλασφημία ἔργα καὶ μίαν εἰς γέενναν ἐμβαλεῖν. εἰ τί λέγω τοῦτο μέρος δόγματος; καὶ γὰρ εἰς τὸν πατέρα τις καὶ τὸν υἱὸν ὀρθῶς πιστεύσῃ, καὶ εἰς τὸ πνεῦμα ἅγιον, βίον δὲ μὴ ἔχῃ ὀρθόν, οὐδὲν αὐτῷ Ιωαν. ιζ. γ. κέρδος τῆς πίστεως εἰς σωτηρίαν. οὐκοῦν καὶ ὅταν λέγῃ, αὕτη γάρ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωή, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν, μὴ νομίσω-

μεν

μᾶν ἀρχὴν ἡμῖν εἰς σωτηρίαν τὸ λεγόμενον. δεῖ γὰρ ἡμῖν ϗ βίᾳ ἐς πολιτείας " καθαρωτάτης· ἐπεὶ ἐν ταύτῃ εἴρηκεν, ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον, ϗ ἐν ταύτῃ ϗ σφοδρότερον. ϗ γὰρ ἀπὸ τῶν ἔργων μόνον, ἀλλὰ ϗ ἀπὸ τῶν ἐναντίων τὸν λόγον " ζητοῦσιν, οὕτω λέγων· ὁ μὴ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν, οὐκ ὄψεται τὴν ζωήν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ἐντεῦθεν φαμὲν ἀρκεῖν τινὰ πίστιν εἰς σωτηρίαν μόνην. ϗ δείκνυσι ταῦτα διὰ βίας πολλαχοῦ τῶν διαγγελίων εἰρημένα. διὰ τοι τοῦτο οὐκ εἶπεν, αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωὴ μόνη, οὐδὲ, ὁ πιστεύων εἰς ⓦ υἱὸν μόνον ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ἀλλ' ἐν ἑκατέρῳ τοῦτο " ἐδήλωσε, ὅτι ἔχει ζωὴν τὸ πεφασμένα· ἀν' μέσον τὰ τῆς πολιτείας μὴ " ἔπηται, πολλὴ ἔμφασις ἡ κόλασις. ϗ οὐκ εἶπε, μένει αὐτόν, ἀλλ' ἐπ' αὐτόν, " τυπώσει, οὐδέποτε ἀπ' αὐτοῦ ἀποστήσεται. ἵνα γὰρ μὴ νομίσῃς θάνατον εἶναι πεφασκέναι ὃ, οὐκ ὄψεται ζωήν, ἀλλὰ πίστιν ὅτι διηνεκὴς ἡ κόλασις, τοῦτο τέθεικε ὃ ῥῆμα, δεικνὺς ὅτι ζῶσιν αὐτῷ διηνεκῶς. ἐποίησε δὲ τοῦτο, διὰ τούτων αὐξοῦν τῶν ῥημάτων ὠφελῶν πρὸς ⓦ Χριστόν. διάφορα γὰρ ἴδια πρὸς αὐξοῦν τὰ πραγμάτων ἐποίησαν, ἀλλὰ καθολικῶν, ϗ ὡς ἂν μάλιστα αὐξοῦν ἐπάτησθαι δύναιτο. οὐ γὰρ εἶπεν, ἐὰν πίστητε, ϗ ἐὰν μὴ πιστεύσητε, ἀλλ' ὅτι τὸ χρηστὸν πεφάνᾳ ⓦ λόγου, ὥστε αὐτοπαθῶς ἔχειν καὶ λεγόμενα, ϗ σφοδρότερον ἡ ὁ Χριστὸς τοῦτο πεποίηκεν. ὁ μὲν γὰρ Χριστὸς φησιν, ὅτι ὁ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται· οὗτος δέ, οὐκ ὄψεται τὴν ζωήν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν· ὃ μάλα εἰκότως. ϗ γὰρ ὁμοίως ἴσῃ, αὐτὸν ἵνα πρὸς ἑαυτὸν λέγειν, ϗ ἕτερον πρὸς αὐτό. τὸ μὲν γὰρ Χριστὸν σωμίσαν διὰ φιλαυτίας ἕνεκα ταῦτα πολλάκις φθέγγεσθαι ὃ κομπάζειν· ὁ δὲ Ιωάννης ταύτης ἀπήλλακτο τῆς ὑποψίας. εἰ δὲ μὴ ταῦτα ϗ ὁ Χριστὸς σφοδρότερον κέκραγεν λέγων, ἀλλ' οὖν, ὅτε μεγάλην πρὸς αὐτὸν δόξαν ἔχον λοιπόν.

1 Ως οὖν ἔγνω ὁ Ιησοῦς, φησὶν, ὅτι ἤκουσαν ⓐ φαρισαῖοι ὅτι Ιησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ ϗ βαπτίζει, ἢ Ιωάννης ϰεζ΄ ζ΄

2 (Καίτοιγε αὐτὸς ὁ Ιησοῦς οὐκ ἐβάπτισεν, ἀλλ' ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ)

3 Ανεχώρησεν ἀπὸ τῆς Ιουδαίας, ϗ ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Αὐτὸς μὲν οὐκ ἐβάπτιζεν, ⓐ δὲ ἀπαγγέλλοντες βουλόμενοι διεγεῖραι τοὺς ἀκούοντας εἰς φθόνον, οὕτως ἀπήγγελλον. " ὅτι οὖν ἕνεκεν ἀνεχώρησε; οὐ δειλίας ἕνεκεν, ἀλλ' οἰκονομῶν αὐτῷ τὴν βασκανίαν, ϗ παραμυθούμενος ⓦ φθόνον. δυνατὸς μὲν γὰρ ἦν ϗ ἐπελθόντας ὑπομεῖναι, ἀλλ' οὐκ ἐβούλετο συνεχῶς τοῦτο ποιῶν, ὥστε μὴ ἀπιστεῖσθαι τῆς σαρκὸς τὴν οἰκονομίαν. Εἰ γὰρ συνεχῶς κρατούμενος διέφυγε, τοῦτο δὴ ὑπερωπίθη παρὰ πολλοῖς. διὰ τοι τοῦτο ϗ πολλὰ ἀν' ἐσπουδότερον οἰκονομᾷ. ὥσπερ γὰρ ἐβούλετο πίστιν ἐνδιδῶναι ὅτι Θεὸς ἦν, ὅτι ὅλη Θεὸς ὤν, σάρκα ἐφόρει. διὰ τοῦτο ϗ μᾶν τὰ ἀνάστασιν τοῖς ⓦ μαθηταῖς ἔλεγε· Ψηλάφησόν ϗ Λουκ. κδ'. λθ'. ἴδε, ὅτι πνεῦμα σάρκα ϗ ὀστέα οὐκ ἔχει. διὰ τοῦτο ϗ Πέτρῳ ἐπετίμησεν εἰπόντι Ἱλεώς σοι, κύριε· Ματθ. ιϛ'. κϛ'. οὐκ ἔσται σοι τοῦτο· ἵνα σφόδρα αὐτῷ τὸ πεφασμένα πιστωσάμενον ἦν. ἐπεὶ ϗ τῆς ἐκκλησίας δογμάτων οὐ μικρὸν τοῦτο τὸ μέρος " ὄντι, ϗ τὰ σωτηρίας ἡμῶν σωτηρίας τὸ κεφάλαιον ὄντα, ϗ δι' οὗ πολλὰ γεγόνασι ϗ κατορθωται. οὕτω γὰρ ϗ θάνατος ἐλύθη, ϗ ἁμαρτία ἀνῃρέθη, ϗ κατάρα ἠφανίσθη, ϗ τὰ μυρία εἰσῆλθεν εἰς τὸν βίον ἡμῶν ἀγαθά. διὰ μάλιστα ἐβούλετο πίστιν θέσθαι τὴν οἰκονομίαν, τὴν ῥίζαν ϗ τὴν πηγὴν " τῶν μυρίων ἡμῖν ἀγαθῶν· οἰκονομῶν δὴ τὰ ἀνάστασιν, οὐδὲ τὰ θεῖα συσκιάζεσθαι ἤθελεν. ἀναχωρήσας γοῦν, πάλιν τὴν αὐτὴν εἴληφε, ὧν ϗ πρότερον. οὐ γὰρ ἁπλῶς ὅτι τὴν Γαλιλαίαν " ἀπῆλθε, ἀλλὰ μεγάλα ἴνα κατασκευάζων πράγματα τὰ κατὰ τὴν Σαμάρειαν." ϗ οὐχ ἁπλῶς οἰκονομῶν αὐτά, ἀλλὰ μετὰ τῆς πρεσπεύσης αὐτοῦ σοφίας, ϗ τοῦ μηδεμίαν καταλιπεῖν Ιουδαίοις μηδὲ αἰσχύντην τινὸς ἀπολογίας πρόφασιν. ὅπερ οὖν ὁ εὐαγγελιστὴς ἀριστόμυθος ἔλεγεν·

4 Εδει δ' αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς Σαμαρείας, Δεικνὺς ὁδὸν παράργον" αὐτὸν χ. αὐτὸ
τοῦτο ποιούμενον· ὅπερ καὶ οἱ ἀπόστολοι ἐποίουν. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνοι διωκόμενοι ὑπὸ Ιουδαίων, ὅτε ὅπου τὰ ἔθνη ἤρχοντο· οὕτω δὲ ὁ Χριστὸς, ὅτε αὐτὸν ἀπήλασαν, τότε καὶ ἐκείνων ἦλθεν· ὡς καὶ ὅπου τῆς Συροφοινίσσης ἐποίησε γυναικός. τοῦτο δὲ ἐβούλετο, ὥστε πᾶσαν ἐκκεκπῆναι Ιουδαίοις ἀπολογίαν, καὶ ἵνα μὴ δυσὶν δὲ λέγῃ, ὅτι καταλιπὼν ἡμᾶς, πρὸς τοὺς ἀ-
Περιξ. ιγ. με. μς. κροβύστους ἀπῆλθε. διὰ τοῦτο καὶ οἱ μαθηταὶ ἀπολογούμενοι, ἔλεγον· Ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· ὅπερ δὲ ἀναξίους κρίνετε ἑαυτοὺς, ἰδοὺ στρεφόμε-
Ματθ. ιε. κδ. θα εἰς τὰ ἔθνη. καὶ αὐτὸς πάλιν, Οὐκ ἦλθον, φησὶν, εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ισραήλ. καὶ πάλιν, Οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ δοῦναι τοῖς κυναρίοις. ὅπερ δὲ αὐτὸν ἀπήλασαν, δῆλον τοῖς ἔθνεσιν ἀνέῳξεν. καὶ οὐδὲ ἅπαξ τοῦτο προσηνυμβώσεν ἐπ' ἐκείνους ἔρχεται, ἀλλὰ πολλάκις. "πολλοὶ τοίνυν χ. ὅπως δὲ ἔλαβε αὐτὸν ἀνέῳξε, πάλιν ἀναλέγων· ὅρα πῶς ὁ Ιησοῦς

5 Ηλθεν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας λεγομένην Συχάρ, πλησίον τοῦ χωρίου, ὃ ἔδωκεν Ιακὼβ Ιωσὴφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. 6 Ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ τοῦ Ιακώβ.

Τίνος ἕνεκεν ἀκριβολογεῖται ὁ εὐαγγελιστὴς περὶ τοῦ τόπου; ἵνα, ὅταν ἀκούσῃς τῆς γυναικὸς λεγούσης· Ιακὼβ ὁ πατὴρ ἡμῶν ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ τοῦτο, μὴ ξενιζοῦ. ὁ γὰρ τόπος ἐκεῖνος ἦν, ἔνθα ὑπὲρ τῆς Δίνας μὲν Λευὶ καὶ Συμεὼν ἀγωνισάμενοι τὸν χαλεπὸν ἐκεῖνον εἰργάσαντο φόνον. ἄξιον δὲ εἰπεῖν καὶ πόθεν μὲν Σαμάρεια ὠνόμασται. πόθεν οὖν τὸ προσηγορεύθη ἔλαβον; Σομὴρ ὄρος ἐλέγετο ἀπὸ τοῦ κτησαμένου, καθάπερ δὲ Ησαΐας φησί· δὲ ἡ κεφα-
Ησ. ζ. θ. λὴ" Σομόρων, Εφραίμ. ἀλλὰ μὲν καὶ οἰκοῦντες ἐν Σαμαρείᾳ, ἀλλ' Ισραηλῖται ἐλέγοντο. χρόνου δὲ προϊόντος, προσέκρουσαν τῷ Θεῷ, καὶ βασιλεύσαντος Φακεὲ ἀνελθὼν" Θεγλαθφαλασὰρ, πόλεις τε εἷλε πολλὰς, καὶ ἐπέθετο τῷ Ηλᾷ, καὶ ἀνελὼν αὐτὸν, Ωσηὲ τὸν
δ. Βασ. ιζ. βασιλείαν ἔδωκεν. ὅπερ τοῦτον ἑλὼν ὁ Σαλμανασὰρ, εἷλε πόλεις" ἑτέρας, καὶ" ἐπο-
φόρους ἐποίησε δὲ ὑποτελεῖς. ἀλλ' ἔστι δὲ μὲν προσῆκον εἶχεν· ὕστερον δὲ ἀπέστη τῆς ἀρ-
χῆς, καὶ πρὸς τὸν τῶν Αἰθιόπων κατέφυγε συμμαχίαν. ἔγνω τοῦτο ὁ Ασσύριος, καὶ ὅπι-
στρατεύσας καὶ ἀνελὼν αὐλοὺς, οὐκέτι δὲ ἔθνος ἐκεῖ μένειν ἀφῆσι διὰ τὰς τοιαύτας τῆς" ἀπο-
στάσεως ὑποψίας. ἀλλὰ τούτους μὲν εἰς Βαβυλῶνα ἤγαγε καὶ Μήδους, ἐκεῖθεν δὲ ἔθνη ἐκ
διαφόρων τόπων ἀνῆγεν, καὶ κατῴκισεν ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, ὥστε λοιπὸν ἀσφαλῆ αὐτῷ τὸν ἀρ-
χὸν εἶναι, τῶν οἰκείων ἐχόντων τὸν τόπον. τούτων δὲ γνωμόνων, βουλόμενος ὁ Θεὸς δεῖξαι τὸν
αὐτοῦ δυνάμενον, καὶ ὡς οὐ διὰ ἀσθένειαν ἐχαρίσατο Ιουδαίοις, ἀλλὰ διὰ ἀμαρτίας τῶν ἐκδεχθέντων,
ἐπαφίησι λέοντας τοῖς βαρβάροις, οἵτινες ἐλυμαίνοντο δὲ ἔθνος ἅπαν. ἀπαγγέλθη δὲ τοῦτο
τῷ βασιλεῖ· καὶ πέμπει ἱερέα τινὰ τῶν ἀναδιδόσοντα αὐτοῖς τὸν τοῦ Θεοῦ νόμον. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ
οὕτως δὲ ὁλοκλήρου τῆς ἀσεβείας ἀπέστησαν, ἀλλ' ἐξ ἡμισείας." χρόνου δὲ προϊόντος, πάλιν τὸ χ. καὶ ἀθλίως ἔφ.
μὲν εἰδώλων ἀπεπήδησαν, ἔσεβον δὲ καὶ Θεόν. καὶ τῶν παραγγελμάτων τούτοις οὖσιν, ἐπιμελ-
θόντες Ιουδαῖοι, λοιπὸν ζηλοτύπως εἶχον πρὸς αὐτὸν, ἅτε πρὸς ἀλλοφύλους καὶ πολεμί-
ους, καὶ ἀπὸ τοῦ ὄρους Σαμαρείτας αὐλοὺς ἐκάλουν· "καὶ οὐ μικρὰν ὠφέλειαν ἐντεῦθεν πρὸς αὐ-
τὸν ἡ φιλονεικία. οὐδὲ γὰρ τὰς γραφὰς πάσας ἐκέκτηντο, ἀλλὰ τὰ Μωϋσέως μόνα δεξάμενοι, τῶν προφητικῶν οὐ πολλῶν ἐποιοῦντο λόγον. ἐφιλονείκουν μόνον εἰς τὸν σύλλογον εἰσωθεῖν αὐτοὺς τὸν Ιουδαϊκὸν, καὶ ἐφιλοτιμοῦντο ὅτι τῷ Αβρα-
ὰμ, καὶ προσήνουν αὐτὸν ἐπεγράφοντο, ἅτε ἀπὸ τῆς Χαλδαίας ὄντα· καὶ Ιακὼβ
τὸν πατέρα ἐκάλουν, ἅτε ἐκείνου ὄντα ἀπόγονον. οἱ δὲ Ιουδαῖοι μὴ πάντων καὶ τούτους ἐ-
Ιωαν. π. μη. δελύοντο. ὅθεν καὶ τῇ Χριστῷ τοῦτο ὠνείδιζον λέγοντες· Σαμαρείτης εἶ σὺ, καὶ δαιμόνιον
ἔχεις. καὶ ὅτι τὸ καταβαῖνος ἀπὸ Ιερουσαλὴμ εἰς Ιεριχὼ, τούτῃ ἔνεκεν τῆς ὑποθέσεως, ὁ Χριστὸς Σαμαρείτην εἰσάγει, καὶ ἔλεον εἰς αὐτὸν πεποιηκότα, καὶ θύτην, καὶ θύκα-

ταφρόνητον,

ταφεῖντον, ⓦ βδελυκτὸν πρὸ αὐτοῖς· καὶ ὅτι τῶν δέκα λεπτῶν, ἀλλοχθὴν ⓦ ἕνα φησὶ δραχμὴν τοῦτο (Σαμαρείτης γὰρ ἦν) καὶ αὐτὸς ἦ τοῖς μαθηταῖς ὕστερον λέγων ἐκέλευσεν, Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, καὶ Εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθητε. οὐ τῆς ἰσοτιμίας ἦ ἕνεκεν μόνης τοῦ τόπου διέμνησεν ἡμᾶς τοῦ Ιακὼβ ὁ διαγγελιστής, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐπὶ τοῦ διηγήσασθαι τὴν ἀποβολὴν τὴν Ιουδαϊκὴν πάλαι" γεγνημένην. καὶ γὰρ ὅτι τῶν προγόνων αὐτῶν τοῦ τόπους αὐτὰ αὐτῶν κατέσχον ἐκεῖνοι. ἀ γὰρ ⓐ προγονοι αὐτῶν ἔφερον οὐκ ὄντα αὐτῶν, ταῦτα δραχμὴν ῥαθυμίαν αὐτῶν καὶ ῥᾳθυμίαν, ὄντα αὐτῶν ἀπώλεσαν ὕστοι. "ὅτως οὐδὲν κέρδος προγόνων εἰ) χρηστῶν, ὅταν μὴ τοιοῦτοι τύχωσιν ⓐ ὄντες ἐκείνων ὄντες. ⓐ μὲν γὰρ βαρβαροι, ἵνα λεόντων πίεσιν λάβωσι μόνον, προς τ Ιουδαϊκὴν διστέρειαν ἐπαμπλῆσαι διψάδος· ἐκεῖνοι ἦ τοσαύτας ὑπομένοντες τιμωρίας, οὐδὲ ὅτως ἐσωφρονίσθησαν. ἐνταῦθα τοίνυν ὁ Χριστὸς προσῆλθετο, ⓦ μὴ βουλομένοις καὶ ὑγρὸν ἐκβάλλων βίον ἀεί, ⓦ ἦ ὀπίπονον εἰσάγων καὶ ζωοποιὸν. ὁ γὰρ ὑπὸ ζυγίοις κείμενος, ἀλλ' ὅτω βαδίζει ζωτύπως, ὡς καὶ κοπιάσαι ἐκ τῆς ὁδοιπορείας. καὶ τοῦτο πολυταχοῦ παιδεύει, ὃ αὐθυρτὸν εἶ), καὶ ἀπείρητον, καὶ μὴ πολλῶν δεῖσθαι. ὅτω γὰρ βούλεται τῶν προπετῶν ἡμᾶς ἀλλοτρίους εἶ), ὡς καὶ αὐτῶν τῶν δυναμένων πολλὰ προεκόπτειν. ἀφ' τοῦτο ἔλεγεν· Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις· ὁ ἦ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ· ἀφ' τοῦτο καὶ ἐν τοῖς ὄρεσι τὰ πλείονα διατρίβει, οὐκ ἐν ἡμέρᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν νυκτὶ, καὶ ἐν παῖς ἐρήμοις. τοῦτο καὶ ὁ Δαβὶδ ἀναχηρύττων, ἔλεγεν· Ἐκ χειμάρρου ἐν ὁδῷ πίεται, διὸ ὑψαλεῖ αὐτοῦ τὴν βίᾳ δηλῶν. τοῦτο δὲ* ἐνταῦθα δείκνυσιν· "Ο οὖν Ιησοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορείας, ἐκάθητο ὅτως ὅπι τῇ πηγῇ. ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη.

7 Ερχεται γυνὴ ἐκ τῆς Σαμαρείας ἀντλῆσαι ὕδωρ· λέγει αὐτῇ ὁ Ιησοῦς, δός μοι πιεῖν.

8 Οἱ ἦ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσιν.

Εντεῦθεν μανθάνομεν καὶ τὸ τῆς ὁδοιπορίας ὄντονον αὐτοῦ, καὶ τὸ τοὺς τροφὰς ἡμελημένον, καὶ πῶς "πρόχειρος τῷ προγματι κείμενος. ὅτω δὲ ⓐ μαθηταὶ ἐπαιδεύθησαν τὰ καθ' ἑαυτοὺς διαπτύεσθαι. ὁ γὰρ ἐπήνετο ἐφόδια. καὶ δηλοῖ τοῦτο ἕτερος εὐαγγελιστὴς λέγων, πίνακα τοὺς τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων αὐτοῖς διελέγετο, ὅτι ἐκεῖνοι ὑπώμιζον ὅτι ἄρτους οὐκ ἐβάσταζον· καὶ ὅταν πεινῶμεν εἰσάγῃ καὶ πλοῦτος τῶν "ταχύων καὶ ἐσθίοντας· καὶ ὅταν λέγῃ αὐτοὺς ὅπι τοὺς σικλοῦ ἐληλυθέναι διὰ τοὺς πεῖναι οὐδὲν ἄλλο, ἢ τοῦτο διὰ πάντων ἡμᾶς παιδεύων, ὃ καταφρονῆν μαθητὰς, καὶ μὴ προϊασπούδαστον αὐτῆς νομίζειν εἶ) τοὺς λειτουργίαν. σκέπτει γοῦν αὐτοὺς καὶ ἐνταῦθα ὅτε ὁπτιφερομένους ἦν, ὅτε, ὅπως μὴ ἐβάσταζον, οὐκ προσοιμίων καὶ εὐθὺς τὴν ἡμέρας τούτου φροντίζοντας, ἀλλὰ κατὰ τὸν καιρὸν, καθ' οὓς ἄπαντες ἀριστοποιοῦνται, τροφὰς ἀγοράζοντας· διὰ ὑκ ὡς ἡμᾶς * εὐθέως ἀπὸ κλίνης διανιστάμενοι, παρὰ τῶν ἄλλων ὕστο σκυπτόμβα, μαγείρους καὶ τραπεζοποιοὺς καλοῦντες, καὶ μὴ πολλῆς ταῦτα ὑπισχνουμένοις τῆς ἀπουδῆς, καὶ μεῖ' ὀκφνα τῶν ἄλλων [ἀπόντων] ἀπόμβροι, καὶ βιωτικὰ προ τῶν πνευματικῶν ποιούμενοι, καὶ ἃ πρόχειρα ἔχῃ ἐχρῶν, ὡς ἀναλγήτα τιμῶντες. διὰ τοῦτο πάντα ἄνω δὲ κάτω ᾖ). τοιοῦτον γὰρ ἐχρῶν, ἀπόντων τῶν πνευματικῶν πολιὰ ποιησαμένους λόγων, μᾶ' ὃ πληρώσας ὀκφνα, τότε ἀπέλαθαι τούτων. οὐ δ' ὑπίπονον ἦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὃ ἄτυφον ἐντεῦθεν δείκνυται, οὐ ὃ κοπιάσας, οὐδὲ ὃ καθίσας ὑπὶ τῆς ὁδοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὃ καταλειφθῆναι μόνον, καὶ οὐ μαθητὰς αὐτοῦ" χωρισθῆναι. καίτοιγε ἐχρῶν αὐτὸν, εἴτε ἐβούλετο, ἢ μὴ πόρρω ὀκπέμψαι, ἢ ἀπελθόντων ἐκείνων, ἑτέρους ἀφικόμενους ἔχειν· ἀλλ' οὐκ ἠθέλησε· καὶ γὰρ οὐ μαθητὰς οὕτως εἴδισε πόρρω τύφου καταπατεῖν. καὶ διὰ μέγα, φησὶν, εἰ ἐμετεώριζον, ἴσως εἶ ποι ὑις αἱ, ἁλιεῖς ὄντες καὶ σκηνοποιοί; ἁλιεῖς μὲν ἦσαν καὶ σκηνοποιοὶ," ἀ, θεῖον ἦ εἰς αὐτοὺς ἐνέπνευσαν τὸ οὐρανοῦ τὴν χορυφὴν, καὶ πόρρω ἐφρόντισε βασιλέων

Ματθ. ι. ε. Λυκ. θ. γ.β.

βασιλέων σεμνότεροι, ὁμιλητὰ ἡγεῖσθαι καταξιωθέντες τοῦ τῆς οἰκουμένης δεσπότου, ⸌ πρὸς ἐκείνην ἀπῆλθον ⸍ θαυμαζομένην πάντοθεν. ἵνα δὲ καὶ ἀκούσῃς, ὅτι" ⓐ μάλιστα ἐκ ταπεινῶν ὄντες, ὅταν ἀξιωμάτων ὑπολάβωσι, βιαιότερον αἴρονται πρὸς ἀπόνοιαν, ἅτε ἀπειρακάλως ἔχοντες πρὸς τὴν ἀξαίφνης ῥοπήν. κατέχων οὖν αὐτοὺς ὅπου τῆς αὐτῆς ταπεινοφροσύνης, ἐπαίδευεν αὐτούς" διὰ πάντων ζωνεσάλθαι ⸌ μηδαμοῦ δῆθεν τὸ διάκενον φρονῆσαι. αὐτὸς δὲ κεκτημένος τῆς ὁδοιπορίας, φησίν, ἐκάθητο οὕτως ὅπου τῇ πηγῇ. ὁρᾷς ὅτι διὰ ⓦ κόπον ἡ καθέδρα γέγονε; διὰ τί δὲ μεμφόμενος τοὺς μαθητάς; ἤδει μὲν γὰρ συμβησόμενον τὸ κατὰ τῆς Σαμαρείας· οὐκ ἐπὶ τοῦτο δὲ ἦλθε πεφηνυμένως. οὐ μόνον, ὅπερ διὰ τοῦτο οὐκ ἦλθε, πάντα γλιχόμενον τὸ γιναῖον ἀποσώσασθαι ἐκεῖθεν, ἵνα πολλῷ φιλοπάθειαν ἐπιδείκνυται. ⓐ μὲν γὰρ Ἰουδαῖοι καὶ πρὸς ὀλίγους ἐργάζονται ἀπάλαιστον, ⓐ δὲ ἐξ ἐθνῶν καὶ ἀλλαχοῦ βαδίζοντα πρὸς ἑαυτὸν εἵλκυεν· καὶ ⓐ μὴ ἐφθάνοιεν, ⓐ ὑπῆντων· ἐκεῖνοι ἡμιανάλωτοι, οὗτοι ἑτοιμάζοντο καὶ προστρέχουσι. τί οὖν; ἐπὶ τούτων σωτηρίαν ἐκαρποῦτο, καὶ προὐμήθη οὕτω γλυκαίαν ἀφορμήν; τοῦτο μὲν οὖν ἀναξίοις ἦν αὐτὸν τῆς φιλανθρωπίας. διόπερ μετὰ τῆς προσηκούσης αὐτῷ σοφίας πάντα τὰ πρόντα οἰκονομεῖ. ἐκάθητο μὲν γὰρ ἀναπαύων τὸ σῶμα, καὶ διὰ "τὴν πηγὴν ἀναψύχων αὐτό. αὖθι γὰρ ἦν τῆς ἡμέρας τὸ μεσαίτατον· ὅπερ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐδήλωσεν εἰπών, ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη. καὶ ἐκάθητο οὕτως. τί ἐστιν, οὕτως; οὐκ ὅπου ἔθνος, φησὶν, οὐκ ὅπου πρόσχημα, ἀλλ' ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἐπ' ἐδάφους. ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῆς Σαμαρείας ἀντλῆσαι ὕδωρ. ὅρα πῶς καὶ τὴν γυναῖκα δι' ἄλλο τι δείκνυσιν ἐξελθοῦσαν, πάντα χορὸν τὸν ἀναίσχυντον τῶν Ἰουδαίων ὑπισχνούμενον ἀντιλήψεσθαι, [καὶ] ἵνα μή τις λέγῃ, ὅτι ἐνεπτοήθη" ἐν αὐτῷ τῷ προσάγματι, εἰς μὲν πόλιν κελεύων μὴ εἰσιέναι Σαμαρειτῶν, Σαμαρείτας δὲ διαλεγόμενος. διὰ τί δ," ἀπελθεῖσαν ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσι, πέμπει ὁ εὐαγγελιστὴς, πολλὰς εἰσάγων αἰτίας τῆς πρὸς αὐτὴν διαλέξεως. τί οὖν ἡ γυνή; "ἀκούσασα, δός μοι πιεῖν, σφόδρα ζωηρῶς εἰς κατασκευὴν ἐρωτήσεως ⓦ τοῦ τὸ Χριστοῦ λόγον λαμβάνει, καὶ λέγει·

9 Πῶς σὺ Ἰουδαῖος ὤν, αἰτεῖς παρ' ἐμοῦ πιεῖν, οὔσης γυναικὸς Σαμαρείτιδος; ὁ γὰρ συλλογισμὸς Ἰουδαῖοι Σαμαρείτας. Καὶ πόθεν αὐτὴ Ἰουδαῖον ὑπώμοζεν εἶναι; ἀπὸ τῆς φωνῆς τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἀπὸ τῆς διαλέξεως. σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς διεσκευασμένον τὸ γιναῖον ὦν. εἰ γὰρ ἐκείνῳ φυλάξασθαι, ⓦ Ἰησοῦ ἐκείνῳ οὐκ ἐκείνων. ὁ γὰρ εἶπε, Σαμαρίτας τοῖς Ἰουδαίοις οὐ συγχωροῦνται, ἀλλ' Ἰουδαῖοι Σαμαρείτας ὁ προσιέναι. ἀλλ' ὅμως ἡ γυνὴ καίτοι καταγελάσεως ἀπηλλαγμένη, ὅπερ ὑπώμοσεν ἕτερον αὐτῇ προσπίπτειν, οὐδὲ οὕτως ἐσίγησεν, ἀλλ' ὡς οἴεται, διορθοῦται τὸ μὴ κατὰ νόμον γενόμενον. ἀλλ' ἐκάθητο δῶ τις διαπορήσειε, πῶς ὁ Ἰησοῦς ἐζήτησε παρ' αὐτῆς πιεῖν, τὰ νόμιμα οὐκ ὀπτιτεύοντος. εἰ γὰρ λέγοι τις, ὅτι διὰ τὸ προειδέναι μὴ δώσουσαν, διὰ αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο οὐδὲ αἰτῆσαι ἐχρῆν. τί οὖν ἐστιν εἰπεῖν; ὅτι διαφέρον αὐτῷ λοιπὸν ἦν τὰς τοιαύτας ἐκβάλλειν προδατηρήσεις. ὁ γὰρ τοὺς ἄλλους ἀγαγὼν εἰς τὸ λυσεῖν, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς αὐτὰς διὰ παρέδραμεν. Οὐ γὰρ τὸ εἰσπορευόμενον, φησι, κοινοῖ ⓦ διὰ στόμα, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον. ὁ μὲν οὖν κατηγορία ἦν τοῦ Ἰουδαίων ἡ "πρὸς τὴν γυναῖκα διαλέξις. ἐκείνους μὲν γὰρ πολλάκις ἐπεσπάσατο καὶ διὰ ῥημάτων ὁ διὰ πραγμάτων, καὶ οὐκ ἠνείχετο· αὕτη δὲ ὅρα πῶς κατέχεται ἀπὸ φιλίας" ἐρωτήσεως. αὐτὸς μὲν γὰρ οὐκ ἐνεῖπεν τέως ταύτην τὴν πραγματείαν, οὐδὲ τὴν ὁδόν· εἰ δέ τινες προεπέφερον, οὐκ ἐκώλυε. καὶ γὰρ τοῖς μαθηταῖς τοῦτο ἔλεγεν· εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθητε· οὐχί, καὶ προσιόντας διακρούεσθε. σφόδρα γὰρ ἀναξίου ἦν αὐτὸν τῆς φιλανθρωπίας. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ἀποκρίνεται τῇ γυναικί, καὶ φησιν·

10 Εἰ ἤδεις τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ, καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, δός μοι πιεῖν· σὺ ἂν ᾔτησας αὐτὸν,

χ. μάλ. οἱ ια

χ. ἀπάντων

χ. ἐπτοήθη· μὴ μαθηταὶ αὐτῷ, πέμπει χ. αἰτεῖσθαι ὕδωρ φησὶ τῇ Χριστοῦ; δός μοι γάρ, φησι, πιεῖν, ὁ Χριστὸς ἤλπιζε πρὸς αὐτὸν τὴν ἐντεῦθεν; Πῶς χ. αὖθις τὸν μῦθον

αὐτὸν, ⁊ ἔδωκεν ἂν σοι ὕδωρ ζῶν. Πρότερον δείκνυσιν ἀξίαν οὖσαν ἀκοῆς καὶ μὴ προφθάνειν, ἢ τότε ἑαυτὸν ἀνακαλύπτει. καὶ γὰρ ἤμελλεν αὐθέως, μαθοῦσα ὅστις ἐστὶν, αὐτὸν ἀκούσεσθαι, ⁊ προσεύξεσθαι αὐτῷ· ὅπερ καὶ Ἰουδαίων οὐκ ἦν ὡς εἴποι. ⁊ γὰρ μαθόντες ἠτήσαν αὐτὸν ὕδωρ, οὐδὲ ἐπεθύμησάν τι μαθεῖν τῶν χρησίμων, ἀλλὰ ⁊ ὕβρισαν ⁊ ἀπήλασαν. ἡ δὲ γυνὴ ταῦτα ἀκούσασα, ὅσα πῶς ὑπῆλθε ἀπεκρίνατο·

11 Κύριε, οὔτε ἄντλημα ἔχεις, ⁊ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαθύ. πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; Τέως αὐτὴν τῆς ὑποψίας τῆς ταπεινῆς ἀνέσπασε, ⁊ τῶν νομιζόντων εἶναι τῶν πολλῶν ἐστί. οὐ γὰρ ἁπλῶς εἶπε ταῦτα καὶ ἁβρύνει, ἀλλὰ πολλὴν ἀποτέμνουσα τὴν ὑμῖν. ὅτι γὰρ ὑμᾶς ταῦτα ἔλεγεν, ἀπὸ τῶν ἐξῆς ἐδιδάσκετο. οὐ γὰρ κατηγέλασεν, οὐδὲ ἐχωμώδησεν, ἀλλ' ἠπόρει τέως. εἰ δὲ μὴ εὐθέως τὸ πῶς ἐνόησε, μὴ θαυμάσῃς. οὐδὲ γὰρ ὁ Νικόδημος. τί γὰρ ἐκεῖνος φησι; πῶς δύναται ταῦτα γένεσθαι; ⁊ πάλιν, πῶς δύναται γηρῶν ὤν; ⁊ πάλιν, μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν ⁊ γεννηθῆναι; αὕτη δὲ αἰδεσιμώτερον· Κύριε, οὔτε ἄντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαθύ· πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; ἄλλο μὲν γὰρ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν, ἄλλο δὲ ἐκείνη ὑπῆλθεν ἐκείνη, οὐδὲν πλέον ἀκούσασα τῶν ῥημάτων, οὐδὲ ἐνοήσασα τέως ἢ ὑψηλὸν δυναμένη. καίτοι ἐγὼ εἰπεῖν προπετῶς φοβοῦμαι, ὅτι εἰ εἶχες τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν, οὐκ ἂν ᾔτησας παρ' ἐμοῦ, ἀλλὰ σαυτῷ παρέχες ἂν πρότερον· νῦν δὲ χαμπάζεις. ἀλλ' οὐδὲν τούτων εἶπεν, ἀλλὰ μετ' ὑπεροψίας ἀποκρίνεται πολλῆς, ⁊ οὐ δέχεται, ⁊ μὴ ταῦτα. ὁ γὰρ οὐ δεχόμενος φησι· πῶς σὺ Ἰουδαῖος ὢν αἰτεῖς παρ' ἐμοῦ πιεῖν; καὶ οὐκ εἶπεν, ἄπιθι πρὸς ἀλλόφυλον ⁊ ἐχθρὸν Σαμαρείτην, μή μοι γένοιτο σοὶ μεταδοῦναι δυσσεβοῦντι πολεμίῳ καὶ τὰ ἔθνη ἡμῶν ἀλλοτριοῦντι. καὶ μὴν ταῦτα πάλιν ἀκούσασα μεγάλα λέγοντος, ἐφ' ᾧ μάλιστα δάκνον ἐστὶν ὁ ἐχθρὸς, ⁊ κατεγέλασεν, οὐδὲ διέσυρεν· ἀλλὰ τί φησι;

12 Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ τοῦτο, ⁊ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιε, ⁊ οἱ υἱοί αὐτοῦ, ⁊ τὰ θρέμματα αὐτοῦ;

Ὅσα πῶς εἰσωθεῖ αὐτὴν εἰς τὴν εὐγνώμονα τὴν Ἰουδαϊκήν. ὃ γὰρ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ἐκεῖνος τούτῳ ἐκέχρητο τῷ ὕδατι, καὶ πλέον ἔχει ὕδατος δοῦναι. ταῦτα δὲ ἔλεγε, δείκνυσα πῶς ἐκ προφάσεως ἀποκρίσεως ἐδέξατο νόημα μέγα καὶ ὑψηλόν. τὸ γὰρ, αὐτὸς ἔπιεν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ, οὐδὲν ἄλλο ἀντιπολεμεῖ ὅστις, ἢ ὅτι ἔχει μὲν ἔννοιαν μείζονος ὕδατος, οὐκ ἔνεισκε δὲ" αὐτὸ, οὐδὲ οἶδε σαφῶς. ἵνα δὲ σαφέστερον εἴπω ὃ βούλεται εἰπεῖν, τοῦτο ἔστιν· οὐκ ἔχεις εἰπεῖν, φησιν, ὅτι Ἰακὼβ μὲν ἡμῖν ταύτην ἔδωκε τὴν πηγὴν, ἑτέρα δὲ αὐτὸς ἐχρήσατο. καὶ γὰρ αὐτὸς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἀπ' αὐτῆς ἔπιον, οὐκ ἂν δὲ πιόντες, εἰ γε βελτίονα εἶχεν ἑτέραν. ἀπὸ ταύτης μὲν οὖν αὐτὸς δυνήσῃ δοῦναι, ἑτέρας δὲ βελτίονα οὐκ ἔστι σε ἔχειν, εἰ μὴ καὶ τοῦ Ἰακὼβ ὁμολογεῖς μείζονα εἶναι σαυτόν. πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ ὃ ἐπαγγέλλῃ δώσειν ἡμῖν; μὴ οὐχὶ τῶν Ἰουδαίων οὕτω προσηνῶς αὐτῷ διαλέξονται, καίτοι ⁊ αὐτοῖς πρὸ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως διελέχθη, τοῦ τοιούτου μυημονεύσας ὕδατος, ἀλλ' οὐδὲν ἐκέρδανον· ὅτε γὰρ τοῦ Ἀβραὰμ ἐμνημόνευσε, ⁊ λίθοις βαλεῖν αὐτὸν ἐπεχείρουν ἀλλ' οὐχ ἡ γυνὴ τοῦτον αὐτῷ τὸν τρόπον προσφέρεται, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς ὑποκρίσεως, ἐν μέσῳ καύματι δὲ ἐν ἡμέρᾳ μέσῃ, ⁊ λέγει ⁊ ἀκούει πάντα μετὰ μακροθυμίας πολλῆς, ⁊ οὐδέν ὑποπτον τοιοῦτον, οἷ εἰκὸς Ἰουδαίους εἰπεῖν, ὅτι μαίνεται καὶ δαιμονᾷ. προσέδησε με πηγῇ ⁊ φρέατι, πρὸς ἓν μὲν οὐδὲν, φυσῶν δὲ τοῖς ῥήμασιν· ἡγοῦ καρτερῆς ⁊ προσδρεύει ἕως εὕρῃ τὸ ζητούμενον.

Εἰ δὲ γυνὴ Σαμαρεῖτις τοσαύτην πίστιν ἀπεδείξατο ἐπὶ τῷ μαθεῖν τι χρήσιμον, ⁊ ΗΘΙΚΟΝ
προθυμίαν τοῦ Χριστοῦ, καίτοι γε ἔτι ἀγνοοῦσα αὐτὸν· τίνος ἡμᾶς τυχόντας συγγνώμης, ⁊ "Εἰδότες αὐτὸν, ⁊ μήτε ὅτε φρέαρ, μήτε ἐν ἐρημίᾳ, μήτε ἐν ἡμέρᾳ μέσῃ, μήτε

ἀκτῖνος

αὐχῆνος κραύσης, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἑνὸς καὶ ἐπὶ τοιούτου ὄρους φοντιάς ἀπολαύοντες καὶ βύμ-
λίας, καὶ μὴ καρτερεῖν τῆς ἀκοῆς τι τῶν λεγομένων, ἀλλ' ἀποκναίοντες; ἀλλ' οὐκ ἐκείνη χ. ὑπερκοῦ-
τοιαύτη, ἀλλ' οὕτω κατέχεται τοῖς λεγομένοις, ὡς καὶ ἑτέρους καλέσαι. Ἰουδαῖοι δὲ μόνον τες;
οὐκ ἐκάλεσεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς βαλομένους προσελθεῖν ἐκώλυον καὶ ἐπέβλεπον, λέγοντες· χ. ἐπιβλέπ
ὁρᾶτε, μή τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν; ἀλλ' ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων Ⓜ 5 χ. αὐτοῦ; ἐγὼ
νόμον, ἐπικατάρατοί εἰσι. μιμησώμεθα τοίνυν τὸν Σαμαρίτην, ὅταν λέγῃ τις ἡμῖν Χριστιανός εἰμι· ὁ λαὸς, οἱ μὴ
εἶδότες
καὶ μὴ τὰ δοκοῦντα τῷ Θεῷ πίστει, μὴ εἰκῇ ζητῶμεν· μέχρι τίνος ζώμεθα εἰκῇ καὶ ματαίως; ὁ γὰρ χ. τὰ μὴ
μὴ τὰ δοκοῦντα τῷ Θεῷ πίστει, εἰκῇ ζῇ καὶ ματαίως. ὅταν γὰρ τὰ δόξαντα ἡμῖν χρήσιμα
ἀναλώσωμεν εἰς ὃν δεῖ καιρὸν, ἀπελευσόμεθα δίκαιον δώσοντες τῷ ἐξάτιον τῆς ἀχάρτου δα- 10
πάνης. οὐ γὰρ δύνασθε ἅμα πορεύεσθαι λαοῖς, εἶτα καταφαγών, * ἀπαντήσεται θεῷ τὸ πιστεύσαντος· ὁ δὲ ζῶν τοιαύτην δαπάνησας μάτην, οὐ δώσει δίκην. * λέγει
οὐ δεῖ τοῦτο ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἠγάγεν εἰς τὸν πρόσκαιρον βίον, ἀλλὰ ψυχὴν ἐπέπνευσεν, ἵνα τῷ πρόσκαιρον χ. κρῖνον
χρησώμεθα μόνον· ἀλλ' ἵνα πόλεις τοῖς μέλλουσαν πραγματευσώμεθα ζωήν. τὰ γὰρ τὸν ζῶντα
ἄλογα μόνα τῶν πρόσκαιρον χρήσιμα βίῳ· ἡμεῖς δὲ διὰ τοῦτο ψυχὴν ἀθάνατον ἔχομεν, ἵνα 15
πρὸς τὴν ἐκείνης τῆς ζωῆς παρασκευὴν πόλεις προάξωμεν. ἵππων μὲν γὰρ καὶ ὄνων καὶ
βοῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων βοσκημάτων οὐ ἐρωτήσῃ τις τὸν χρεία, οὐδεμίαν ἄλλην ἐ-
χουσαν, ἀλλὰ τὴν τοῦ παρόντος βίου διακονίαν· ἐπεὶ δὲ ἡμῶν οὐκ ἔστι τοῦτο εἰπεῖν, ἀλλ'
ἡ βελτίων κατάστασις, ἣν μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἀπολαμβάνομεν· καὶ δεῖ πόλεις ποιεῖν, ἵνα ἐκεῖ
λαμπρυνώμεν, ἵνα μετὰ ἀγγέλων χορεύσωμεν, ἵνα τοῦ βασιλέως προσήκωμεν διαπρύσιοι ὄν- 20
τες τοῖς αἰῶσι τοῖς ἀπεράντοις. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ σῶμα ἀθάνατον ἔσται χ. ἀπέρατος
ἀθάνατον, ἵνα τῶν ἀτελευτήτων ἀπολαύσωμεν ἀγαθῶν. αἰὼν δὲ τῇ γῇ προσπλωμένος ἦν,
τῶν ὁρατῶν προκειμένων· σύνοψον ἐστὶν ὕδωρ εἰς τὸ δωρούμενον, ὅταν ἐκβιάσῃ μὲν τὰ
δῶρα σοι προσπίπτῃ, σὺ δὲ οὐ πολλοῦ αὐτῶν πιούμενος λέγῃ, τὸν γλυκὺν ἀναλάσῃ. διὰ
ταῦτα καὶ γέεννα ἡμᾶς ἀπείληκεν ἀΐδιος καταφερομένους, ἵνα μάθῃς σύνεσιν ὅσων σαυτὸν ἀπο- 25
στερῇς καλῶν. ἀλλὰ μὴ γένοιτό τινα πεῖσαι λαβεῖν τῆς κολάσεως ἐκείνης, ἀλλ' εὐαρεστήσαι-
μεν ἡμᾶς τῷ Χριστῷ τῶν αἰωνίων ἐπιτυχεῖν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυ-
ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

30

Ομιλ. λβ. 13 ΑΠΕΚΡΙΘΗ ΙΗΣΟΥΣ ΚΑΙ ΕΙΠΕΝ ΑΥΤΗ·

πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, διψήσει πάλιν· 14 ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος, οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς Ⓜ αἰῶνα· ἀλλὰ τὸ ὕδωρ, ὃ δώσω αὐτῷ γενήσεται ἐν αὐτῷ, πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.

35

Ματθ. γ. ια. Ἰωαν. ζ. λη.

Τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου ποτὲ μὲν ἡ γραφὴ πῦρ, ποτὲ δὲ ὕδωρ καλεῖ, δεικνῦσα ὅτι οὐκ ἰσοτίμως ἔχει πρὸς ἕκαστα τῶν σωμάτων, ἀλλ' ἐνεργείας. οὐδὲ γὰρ ἐκ διαφόρων ἰσοτίμων ξυνέστηκε τὸ πνεῦμα ἀόρατόν τε καὶ μονοειδὲς ὄν. Τοῦτο μὲν οὖν ὁ Ἰωάννης δηλοῖ οὕτω λέγων, Αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί· Τοῦτο δὲ ὁ Χριστὸς, Ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος. τοῦτο δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ πνεύματος, φησὶν, οὗ ἔμελλον λαμβάνειν. οὕτω καὶ τῇ γυναικὶ διαλεγόμενος, ὕδωρ καλεῖ τὸ πνεῦμα. ὃς γὰρ ἂν πίῃ ἀπὸ τοῦ ὕδατος, οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα.

χ. καὶ ὁ μὲ Ἰω
ανης ὕστε λέ
γει ὅτι
χ. ὁ δὲ Χριστὸς
χ. τὰ αὐτὰ
λέγει πάλιν.

αἰῶνα. Οὕτως ὁ πνεῦμα ἁγιόν, ἀφ' οὗ τῆς τοῦ πυρὸς παρουσίας, ὁ διεγηγερμένον ἐν θερμῷ τῆς χάριτος καὶ δαπανητικὸν ἁμαρτημάτων· καὶ ὁ τῆς τοῦ ὕδατος, τὸν τε καθαρμὸν τῶν ἐξ αὐτοῦ, καὶ τὴν πολλὴν παράκλησιν τῶν ἐπαναστελλομένων αὐτὸ δίκαιοι ἐμφαίνων. Εἰκότως. ὥσπερ γὰρ ἵνα παράδεισον πάντοτε δένδροις κομῶντα καρποφόροις τε καὶ ἀειθαλέσιν, οὕτω τὴν ἐκκλησίαν κατασκευάζει ψυχήν, ὅτε ἀθυμίας, οὔτε σαρκικῆς συγχωρεῖσαι ἀναθέσθαι ὁπωσοῦν, ἀλλὰ σπεύδει τοῦ ποιμένος πάντα τὰ πεπυρωμένα βέλη. σὺ δέ μοι σκόπει τοῦ Χριστοῦ τὴν σοφίαν, πῶς ἁρμά ὁ γυάλινον. οὐ γὰρ εἶπεν, Εἰ ἤδεις τίς ἐστὶν ὁ λέγων σοι, δός μοι πιεῖν· ἀλλ' ὅτε αὐτῇ ἀφορμὴν παρέσχεν Ἰουδαῖον αὐτὸν καλέσαι, καὶ τὸ ἔγκλημα ἤγαγεν, ἀποκρούομενος τὴν κατηγορίαν, φησίν, Εἰ ἤδεις τίς ἐστὶν ὁ λέγων σοι, δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν ᾔτησας αὐτόν· καὶ ἀναγκάσας ἂν μεγάλα ἐπαγγείλασθαι μεταθεῖναι τοῦ πατριάρχου, οὕτω δίδωσι διαλέγεται τῇ γυναικί. Εἶτα ἀντεπαγαγούσης ἐκείνης, μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ, οὐκ εἶπε ναί, μείζων εἰμὶ (ἔδοξε γὰρ ἂν κομπάζειν μόνον, τῆς ἀποδείξεως μηδέπω φαινομένης) διὰ ὧν ὃ λέγει, τοῦτο κατασκευάζει. ὁ γὰρ ἁπλῶς εἶπε, δώσω σοι ὕδωρ, ἀλλὰ προϊτερον τὸν τοῦ Ἰακώβ, τότε ἐπαίρει τὸ ἑαυτοῦ, ἀπὸ τῆς τῶν διδομένων φύσεως τὸ μέσον τῶν προσώπων ὅσον, καὶ τὸ διαφέρον τῶν διδόντων προσῆκεν βουλόμενος, καὶ τὴν ἀντεροχὴν τὴν πρὸς τὸν πατριάρχην. Εἰ γὰρ θαυμάζεις, φησί, τὸν Ἰακώβ, ὅτι τοῦτο ἔδωκε τὸ ὕδωρ· αὐ πολὺ τοῦτο βέλτιον δώσω σοι, τί ἐρᾷς; προσλαβοῦσα μείζονα ὁμολόγησας εἶναί με τοῦ Ἰακώβ, ὃν αὐθυπενεγκεῖν καὶ εἰπεῖν, μὴ μείζων εἶ τοῦ Ἰακώβ, ὅτι ἐπαγγέλλη βέλτιον ὕδωρ διδόναι; δι' ὧν λαβοῦσα ἐκεῖνο τὸ ὕδωρ, πρώτως ὁμολογήσεις μείζονα εἶναί με. ὁρᾷς κρίσιν ἀδέκαστον τῆς γυναικὸς ἀπὸ τῶν ἡμετέρων ὑφιεμένης καὶ τῷ πατριάρχῃ καὶ τῷ Χριστῷ; ἀλλ' οὐκ Ἰουδαῖοι οὕτως· ἀλλὰ καὶ δαίμονας ὁρῶντες σκεδαννύμενα αὐτοῦ, οὐ μόνον τοῦ πατριάρχου οὐκ ἔλεγον μείζονα, ἀλλὰ καὶ δαιμονῶντα σκάλουσι. καὶ ὁ γυνὴ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἐντεῦθεν φέρει τὴν ὑπόνοιαν, ὅθεν ὁ Χριστὸς βούλεται, ἀπὸ τῆς τῶν ἔργων ἀποδείξεως. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐντεῦθεν δικαιοῦται οὕτω λέγων· Εἰ μὴ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι· εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις [μου] πιστεύσατε. Ioan. 1.λζ. οὕτω δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῇ πίστει προσάγεται. ὅρα τοῦτο καὶ αὐτὸς ἀκούσας, μὴ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ, τὸν Ἰακὼβ ἀφεὶς, ἐπὶ τοῦ ὕδατος διαλέγεται, λέγων· ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, διψήσει πάλιν· καὶ τὴν σύγκρισιν οὐκ ἀπὸ κατηγορίας, ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως ποιεῖται. οὐ γὰρ λέγει, ὅτι ὃ ὕδωρ τοῦτο κακόν ἐστιν, οὐδ' ὅτι εὐτελὲς καὶ εὐκαταφρόνητον, ἀλλ' ὅταν δὲ ἡ φύσις μαρτυρῇ, τοῦτο τίθησιν· ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, διψήσει πάλιν· ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος, οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα· ἔτι ἔσται ὕδωρ ζῶν ἡ γυνὴ πρὸ τούτου, ἀλλ' οὐκ ἐνόησεν. ὅπου γὰρ ὕδωρ ζῶν· τὸ ἀέναον καὶ ἀπαθὲς διαφθορᾶς ἀναλύον λέγεται, τῶν χρωμένων οὐ διακοπτομένων, τοῦτο ἐνόμισεν ἡ γυνὴ λέγεσθαι. ἀφ' οὗ τοῦτο σαφέστερον αὐτῇ τοῦτο δείκνυσιν οὕτω λέγων, οὐκ ἀπὸ συγκρίσεως τοῦ παρεληλυθότος. τί οὖν φησιν; ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος, οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. τοῦτο γὰρ μάλιστα ἔδειξε τοῦ παρεληλυθότος, καὶ τὰ ἐξῆς ἐπήνεγκα. τούτων γὰρ οὐδὲν ἔχει τὸ αἰσθητὸν ὕδωρ. πηγὴ δέ ἐστι τὰ ἐξῆς; γλυκάσται σε αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον. ὥσπερ γὰρ ὁ πηγὴν ἔχων ἔνδον ἀποκαμμένην, οὐκ ἂν ἀλύοι διψῆν ποτε, ὅτως οὐδὲ ὁ τὸ ὕδωρ τοῦτο ἔχων. ὅτις θύσει θύρας ἡ γυνὴ, πολὺ ζωηρότερα τοῦ Νικοδήμου φαίνεται· καὶ ζωηρότερα ἦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνδρειότερα. σκῆπτος μὲν γὰρ μυρίων τοιούτων ἀκόνων, ὅτε ἄλλοι τινὰ ὅπλα τοῦτο προεκάλεσεν, ὅτε αὐτὸς ἐπρέπισατο· αὕτη δὲ ἀποσολικὰ ὑπεδείκνυται πράγματα, πόλεις διαγελιζομένη καὶ καλούσα πρὸς Ἰησοῦν, καὶ πόλιν ὁλόκληρον ἕλκυσαι ἔξω πρὸς αὐτόν. καὶ εἰς μὲν ἀκόνας, ἔλεγε· πῶς δώσαται

δυνάται ζῶντα ὑδωρ; ἢ τοῦ Χριστοῦ ἦντος προφάσισμα σαφές, ὃ τοῦ πνεύματος, οὐδὲ ὕστερον ὁ λόγον κατεδέχετο· ἡ γυνὴ δὲ οὐχ ὕστερος, ἀλλὰ δι' μὴ προῆτον ἠπόρει, ὕστερον δὲ μὴ κατασκευῆς δεξαμένη τὸν λόγον, ἀλλ' ἐκ ἀποφάσεως τάξει, ἐπὶ τῷ λῆψει βλέπουσα ἐπείγεται. ὅπερ γὰρ εἶπεν ὁ Χριστός, ὑμήσεται ἐκ αὐτῆς πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον, βλέπουσα φησὶν ἡ γυνή·

15 Δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ, μηδὲ ἔρχωμαι ὧδε ἀντλεῖν. Ὁρᾷς πῶς κατὰ μικρὸν εἰς τὸ τῶν ῥημάτων ὕψος ἀνάγεται; προῆτον ἐνόμισεν αὐτὸν πλάνων εἶναί τινα Ἰουδαῖον· εἶτα, ὅπερ ἐκ τούτου ἀπεκρύσατο τὴν κατηγορίαν (ἔδει γὰρ μὴ εἰ) ὃ προέσωπον ὑποπτον τὸ μέλλον τοιαῦτα αὐτοῦ κατηχεῖν) ἀκούσασα ὕδωρ ζῶν, ἐνόμισε πρὸς ἀφθαρσίαν τοῦτο λέγεσθαι. ὕστερον δὲ μαθοῦσα, ὅτι πνευματικὰ ἐκεῖνα ἃ λεγόμενα, ὑπέρθυτε μὴ ὅτι ὕδωρ ἀναιρεῖ τὴν διψους τὴν χρείαν· ὅπως δὲ τί ποτε τοῦτο ἔστιν ἠγνόει, ἀλλ' ἐτι διπόρει, ἀνωτέρω μὲν αὐτὸν τῶν αἰσθητῶν ἔτι νομίζουσα, ὃ δὲ σαφὲς οὐκ ὑπέρβαλλεν. οὐκοῦν δὲ ἀκριβέστερον μὲν σκοπεῖν, ἀλλὰ μᾶλλον ὃ πρὸς κατάδουσα, δὸς γάρ μοί, φησι, τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ, μηδὲ ἔρχωμαι ὧδε ἀντλεῖν. τέως προετίμησεν αὐτὸν τοῦ Ἰακώβ. ἂν δέομαι γὰρ τοῦτης τῆς πηγῆς, ἐὰν λάβω παρ' σοῦ οὐκ ἐκεῖνο τὸ ὕδωρ. ὁρᾷς πῶς αὐτὸν προετίμησε τοῦ πατριάρχου; τοῦτο ψυχῆς βουλόμενος. ἔδειξεν ἡλίκον εἶχε πρὸς Ἰακὼβ δόξαν· εἶδε βελτίονα, ὃ κατεχέθη τῇ προλήψει. ὅτι οὖν εὔκολος ἡ γυνὴ (ἂν γὰρ ἁπλῶς προέδεξατο τὰ λεγόμενα. πῶς γάρ, ἡ μὴ τοσαύτης ἀκριβείας ἐκζητήσασα;) ὅτι ἀπειθὴς καὶ φιλόνεικος. καὶ τοῦτο ἔδειξεν ἀπὸ τῆς αἰτήσεως. καίτοι καὶ Ἰουδαῖοι εἶπέ ποτε· ὃς δὲ φάγῃ ἐκ τῆς σαρκός μου, καὶ μὴ πεινάσῃ· ὃ ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καὶ μὴ διψήσῃ πώποτε· ἀλλ' ἂν μόνον οὐκ ὑπὸ θυσαν, ἀλλὰ καὶ ἐσκανδαλίσθησαν. ἡ γυνὴ δὲ οὐδὲν τοιοῦτον ἔπαθεν, ἀλλὰ καὶ προθυμεῖται καὶ αἰτεῖ. Ἰουδαῖοις μὲν οὖν ἔλεγεν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καὶ μὴ διψήσῃ· τῇ γυναικὶ δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ παχύτερον, ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, οὐ μὴ διψήσῃ. ἐπαγγελία γὰρ ἦν πνευματικῶν, καὶ οὐχ ὁρωμένων πραγμάτων. Διὰ τοῦτο ἐπάγας αὐτῆς τὴν νουθέτησιν, ἐπὶ τοῖς αἰσθητοῖς ἐνδυναστεύει ῥήμασι διὰ δὲ μηδέπω δύνασθαι χωρῆσαι τῶν πνευματικῶν τὴν ἀκρίβειαν. Εἰ γὰρ εἶπεν ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς εἰς ἐμέ, καὶ διψήσεις, οὐκ ἂν ὑπέμεινε δὲ εἰρημένον, οὐκ εἶδυῖα τίς ποτε ὄντι ὁ διψῶν λεγόμενος, οὐδὲ πρὸς ποίου διψους ἔλεγε. πόθεν οὖν ἔνεχεν αὐτὴ καὶ ὅτι Ἰουδαίων τοῦτο ἐποίησεν; ὅτι ἐκεῖνοι μὲν πολλὰ σημεῖα ἑωρακότες ἦσαν· αὕτη δὲ σημεῖον μὲν εἶδεν οὐδέν, τῷ δὲ ῥημάτων τούτων ἤκουσε πρῶτον. διὰ τοῦτο λοιπὸν διὰ προφητείας ἀποκαλύπτει τὴν διψαμαν τὴν ἑαυτῆς, καὶ οὐκ εὐθέως ἐπάγει ἔλεγχον, ἀλλὰ τί φησιν;

16 Ὕπαγε, φώνησον τὸν ἄνδρα σου, καὶ ἐλθὲ ἐνθάδε.

17 Ἡ δὲ φησιν, οὐκ ἔχω ἄνδρα. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, καλῶς εἶπες, ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω.

18 Πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις οὐκ ἔστι σου ἀνήρ· τοῦτο ἀληθὲς εἴρηκας.

19 Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, Κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ.

Βαβαί, πόσον τὸ γυναικὸς ἡ φιλοσοφία; πῶς ῥᾳδίως τὸ ἔλεγχον δέχεται; πῶς γὰρ οὐκ ἐμέλλε, φησι; δίκαιον, εἶπέ μοι; οὐχὶ καὶ Ἰουδαῖοι πολλαχοῦ καὶ τούτου μείζονα; (ἂν γὰρ ὄντι ἴσως τὰ ἐν διανοίᾳ ἀπόῤῥητα εἰς μέσον ἄγειν, καὶ προῆγμα γινόμενον λαμπρὸν καταδηλον ποιῆν. ὃ μὲν γὰρ, Θεοῦ μόνον ὄντι, καὶ οὐδεὶς ἕτερος οἶδεν, ἢ ὁ ἐν διανοίᾳ ἔχων· τὰ δὲ κοπιῶντες ἅπαντες ὑπίσασιν) ἀλλ' ὅμως ἐλεγχθέντες ἂν φέρουσι πρᾴως· ἀλλ', εἰπόντος, ἵνα με ζητῆτε ἀποκτεῖναι, καὶ μόνον οὐ πλαμάζουσιν, ὡς ἡ γυνή, ἀλλὰ καὶ λοιδοροῦσι καὶ ὑβρίζουσι. καίτοιγε σκῆψιν μὲν καὶ ἀπὸ ἄλλων σημείων εἶχον τὴν ἀπόδειξιν, αὕτη δὲ τοῦτο μόνον ἐκ ἀκηκοῦα· ἀλλ' ὅμως οὐ μόνον οὐκ ἐβαύμασαν, ἀλλὰ καὶ ὑβρισαν, λέγοντες· δαιμονιον

μόνιον ἔχῃς, ὃς σε ζητῇ ἀποκλῖναι; αὕτη δὲ ἡ μόνον οὐχ ὑβρίζει, ἀλλὰ καὶ θαυμάζει καὶ ἐκπλήττεται, καὶ προφήτου ἀνωτέρω εἶναι. καίτοι μειζόνως δὴ ὁ ἔλεγχος οὗτος τῆς γυναικὸς ἦν ἐφάνη, ἢ ἐκείνων ἐκεῖνος. τοῦτο γὰρ ταύτης μόνης ἁμάρτημα ἦν, ἐκεῖνο δὲ πολλῶν· οὐχ ὅτι τοῖς κοινοῖς, ὡς ὅτι τοῖς ἰδίοις διακόμμα. καίτοι μὴ μέγα φρονοῦτο ἢ καταρθοῦν, δὴ Χριστὸν ἀνέλωσι· τὸ δὲ τῆς γυναικὸς ὡμολόγητο πᾶσι ποιητὸν εἶναι· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐδυσχέρανεν ἡ γυνή, ἀλλ' ὄζεπλάγη καὶ ἐθαύμαζε, καὶ ὅτι τὸ Ναθαναὴλ τοῦτο αὐτῇ ἐποίησεν ὁ Χριστός. οὐ γὰρ προσηνυμμένως τῇ προφητείᾳ εἰσήγαγεν, οὐδὲ εἶπεν, εἶδόν σε ὑπὸ τὴν συκῆν· ἀλλ', ὅτε ἐκεῖνος εἶπε, πόθεν με γινώσκεις, τότε τοῦτο ἐπήγαγεν. ἐβούλετο γὰρ καὶ τῷ θαύματι καὶ τῇ παῤῥησίᾳ τὰς ἀρχὰς παῤ αὐτῶν λαμβάνειν τῶν προσιόντων αὐτῷ, ὥστε καὶ οἰκειοῦσθαι τοῖς γνωρίμοις μᾶλλον αὐτόν, καὶ τὴν τοῦ κενοδοξεῖν διαφυγεῖν ὑπόνοιαν. τοῦτο δὴ καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ. Οὐ μὴ γὰρ προσηνυμμένως ἐλέγξαι, ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχεις, ἐδόκει φορτικὸν εἶναι καὶ πρόπετές· ὃ δὲ παῤ αὐτῆς λαβόντα τὴν αἰτίαν, πάντα ταῦτα διορθοῖ, καὶ σφόδρα ἀκόλουθον ἦν, καὶ τὴν ἀκούουσαν ῥᾳστώτερον εἰργάζετο. καὶ πῖα ἀκολουθία, φησί, τὸ εἰπεῖν, ὕπαγε κάλεσόν σου ἄνδρα; πρὸς δωρεᾶς ἦν ὁ λόγος καὶ χαρίτος ὑπερβαινούσης τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν· ἐπέκειτο ἡ γυνὴ ζητοῦσα λαβεῖν· λέγει, φώνησόν σου ἄνδρα, * ἐπιδεικνύμενος, ὅτι καὶ ἐκεῖνον δεῖ κοινωνῆσαι τούτων. ἡ δὲ ἀπευδουσα "λαβεῖν, καὶ κρύπτουσα τὸ πρᾶγμα ὃ αἰσχρὸν, καὶ οἰομένη πρὸς ἀνθρωπον ἁμαλέγεσθαι, φησὶν· οὐκ ἔχω ἄνδρα. ταῦτα ἀκούσας ὁ Χριστὸς, οὐχαίρως λοιπὸν ἐπάγει τὸν ἔλεγχον, ἀμφοτέρας μὴ ἀκριβείας λέγων. τὰς τε γὰρ προτέρας ἀπεμάξας ἠρίθμησε, καὶ "τὰ νῦν κρυπτόμενον ἤλεγξε. Τί οὖν ἡ γυνή; οὐκ ἐδυσχέρανεν, οὐδὲ ἀφῆσαι ἔφυγε, οὐδὲ ὕβρεις ὃ πρᾶγμα ἐνόμισεν εἶναι), ἀλλὰ θαυμάζει μᾶλλον αὐτὸν καὶ προσκαρτερεῖ πλέον. θεωρῶ γάρ, φησιν, ὅτι προφήτης εἶ σύ. ἐκ τούτου αὐτῆς τὰ ζώπυρα. οὐδὲ ἐνταῦθα βυθίως ἐπέδραμεν, ἀλλ' ἔτι προσκοπεῖται καὶ θαυμάζει. Ὃ γὰρ θεωρῶ, τοῦτο ἔστι, φαίνῃ μοι προφήτης εἶναι. Εἶτα, ὅθεν τοῦτο ἐπανώρθωσεν, οὐδὲν βιωτικὸν αὐτὸν ἐρωτᾷ, οὐ περὶ σώματος ὑγιείας, οὐ περὶ χρημάτων, οὐ περὶ πλούτου, ἀλλὰ περὶ δογμάτων βυθίων. Τί γάρ φησιν;

Οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν (Τοὺς περὶ Ἀβραὰμ λέγουσα. ἐκ γὰρ ὧν φασι Ἰουδαῖοι αὐτὸν ἀναπλάττεσθαι) Καὶ πῶς ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος ὅπου χρὴ προσκυνεῖν;

Εἶδες πῶς ὑψηλοτέρα τῇ διανοίᾳ γέγονε; ἡ γὰρ "περὶ τοῦ μὴ σκύλλεσθαι διὰ τὸ διαφωνεῖν μεμιμῶσα, καὶ ὑπὲρ δογμάτων ἐρωτᾷ λοιπόν. τί οὖν ὁ Χριστός; οὐκ ἔλυσε τὸ "ζήτημα (καὶ γὰρ τοῦτο ἦν αὐτῷ περισπούδαστον περὶ οὗ λεγόμενα ἁπλῶς ἀποκρίνεσθαι· πρόσκομμα γὰρ ἦν) ἀλλ' ἄνω τὴν γυναῖκα πάλιν ὅτι τὸ μεῖζον ὕψος, καὶ ἃ προτέρων αὐτῇ περὶ τούτων διαλέγεται, ἕως ὁμολόγησεν ὅτι προφήτης ἐστὶν, ὥστε μὴ πολλῆς τῆς πληροφορίας ἀφεῖσαι λοιπὸν τῶν λεγομένων. ἡ γὰρ τοῦτο πεισθεῖσα, οὐκέτι λοιπὸν περὶ τῶν ῥηθησομένων ἀμφισβάλλειν εἶχεν.

Αἰσχυνθῶμεν τοίνυν καὶ ἐρυθριάσωμεν λοιπόν. γυνὴ πέντε ἄνδρας ἐγκεκτῆσθαι, καὶ Σαμαρεῖτις οὖσα, τοσαύτην περὶ δογμάτων ποιεῖται σπουδήν, καὶ οὐχ ὁ καιρὸς τῆς ἡμέρας, οὐ τὸ ἐφ' ἑτέρῳ τι πραγματεύεσθαι, οὐκ ἄλλο οὐδὲν αὐτὴν ἀπῆγε τῆς περὶ τοιαῦτα ζητήσεως· ἡμεῖς δὲ οὐ μόνον περὶ δογμάτων οὐ ζητοῦμεν, ἀλλὰ καὶ περὶ πρώτων ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε διακείμεθα. Διὰ τοῦτο τὰ πρῶτα ἠμελήκαμεν. Τίς γὰρ ὑμῶν, εἰπέ μοι, ἐν οἰκίᾳ γλυκέος πυκλίου ἔλαβε ζελατινοῦ μὴ χεῖρας, καὶ τὰ ἐγκείμενα ἐπῆλθε, καὶ ἠρώτησε τὸν ζαφείρ; οὐδεὶς δὴ ἔγωγε ταῦτα εἰπεῖν, ἀλλὰ πιστοὶ μὲν καὶ τοῖς πλείοσιν εὑρήσομεν ὄντας, βιβλία δὲ οὐδαμοῦ, ἀλλὰ πρὸς ὀλίγοις· καὶ ὅτι δὲ τοῖς οὐκ ἔχουσιν ὁμοίως διακεινται,

δήσαντες αὐτὰ καὶ ἀποδήμιοι ὄζα πάντος ὁ κιβωτίοις · καὶ ἡ πᾶσα αὐλὴ ἀπουδὴ τοῦ τὴν τῶν ὑμνῶν λεπτότητα, ὁ τὸ τῶν γραμμάτων κάλλος, ἢ τοῦ τὴν ἀνάγνωσιν. οὐδὲ γὰρ ὑπὲρ ὠφελείας καὶ κέρδους τὴν κῆπον αὐτῶν πεποίληται, ἀλλὰ πλούτου καὶ φιλοτιμίας ἐπίδειξιν ποιούμενοι, τοῦ ταῦτα ἐπουδάκασι · τοσαύτη τῆς κενοδοξίας ἡ ὑπερβολή. οὐδενὸς γὰρ ἀκούω φιλοτιμουμένου, ὅτι οἵδε τὰ ἐγκείμενα, ἀλλ' ὅτι χρυσοῖς ἔχει γράμμασιν ἐγγεγραμμένον. καὶ τί τὸ κέρδος, εἰπέ μοι; ἢ γὰρ ἁφὴ ταῦτα ἐδόθησαν αἱ γραφαί, ἵνα οἱ βιβλίοις αὐτὰς ἔχωμεν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ ἐν καρδίαις ἐγκολάψωμεν αὐτάς· ὡς αὕτη γε ἡ κλῆσις, Ἰουδαϊκῆς ὄντι φιλοτιμίας, ὃ ἐν τοῖς γράμμασι κατατίθεται μόνον τὰς ἐντολάς · ἡμῖν δὲ τοῦ ἀρχὴν ἔστως ὁ νόμος ἐδόθη, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναις. καὶ ταῦτα λέγω οὐ κωλύων βιβλία κεκτῆσθαι, ἀλλὰ καὶ σφόδρα εὔχομαι· βούλομαι δὲ ἐξ ἐκείνων καὶ τὰ γράμματα καὶ τὰ νοήματα εἰς τὴν διάνοιαν εἰσφέρεσθαι τὴν ἡμετέραν, ἵνα ὥσπερ καθαίρηται δεχομένη τοῦ τῶν γραμμάτων νόησιν. εἰ δὲ ἐν οἰκίᾳ, εἶθα αὖ διαγέλιον ἦ χείμυνον, ὁ τολμήσει εἰσελθεῖν ὁ διάβολος, πολλῷ μᾶλλον ψυχῆς νοήματα τοιαῦτα εἰσφερούσης οὐκ ἀφεταί ποτε, οὐδὲ ὑπείκει δαίμων, οὐκ ἀμαρτίας φύσις. ἁγίασον τοίνυν τὴν ψυχήν, ἁγίασον σου τὸ σῶμα, ἀεὶ ταῦτα ἐπὶ τῆς καρδίας καὶ ἐπὶ τῆς γλώσσης ἔχων. εἰ γὰρ ἡ αἱρετολογία καταῤῥυπεῖ, καὶ δαίμονας καλεῖ, οὕτω δῆλον ὅτι ἡ πνευματικὴ ἀνάγνωσις ἁγιάζει, καὶ τὴν τοῦ πνεύματος ἐπιφοιτᾶσαν χάριν. ἀκούσατε οὖν ἐπῳδὰς τὰ γράμματα· ἐπᾴδωμεν τοίνυν ἑαυτοῖς καὶ τοῖς ἐν τῇ ψυχῇ πάθεσι τὰ ἀπὸ ἐκείνων φάρμακα. αὖ γὰρ εἰδῶμεν ὅτι ταῦτα ἀναγνωσκόμενα, μετὰ πολλῆς ταῦτα ἀκουόμεθα τῆς προθυμίας. ταῦτα ἀεὶ λέγω καὶ λέγων οὐ παύσομαι. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, τοὺς μὲν ὑπὲρ τῆς ἀγορᾶς καὶ ἀγοραίους, καὶ ἰδιώτην καὶ ὀρχηστῶν καὶ ὀνόματα, καὶ ὕλην, καὶ πόλεις, καὶ στρατείας λέγειν ἕκαστον, καὶ αὐτῶν τῶν ἵππων καὶ ἡνιόχων, καὶ κακίαν μετὰ ἀκριβείας ἀπαγγέλλειν· τοὺς δὲ ταῦτα ἀπομνημονεύοντας μηδὲν τῶν ταῦτα γινομένων εἰδέναι, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν βιβλίων τὴν ἀριθμὸν ἀγνοεῖν; εἰ γὰρ ἡδονῆς ἕνεκεν ταῦτα διώκεις· πλείονα ταύτην τὰ ταῦτα ἔσται ὑπερβάλλοντα. εἰ δὲ ὠφελείας, εἰπέ μοι, τί τοῦ θαυμαστότερον, αὐθέφτου αὐθέφτῳ παλαίοντα ἰδεῖν, ἢ αὐθέφτου διάβολον πυκτεύοντα, καὶ σῶμα ἀσωμάτῳ δυνάμει συμπλεκόμενον, καὶ νικῶντα τὸν ἀπὸ τῆς σῆς γλώσσης ὄντα; ταύτας θεωρῶμεν τὰς πάλας, ταύτας, ἃς καὶ μιμήσασθαι βούλεσθε καὶ λιστὰς καὶ μιμουμένους τεφανωθῆναι ἔνι· ἀλλὰ μὴ ἐκείνας, ὧν ὁ ζῆλος αἰσχύνης φέρει τῷ μιμουμένῳ. ἐκείνων μὲν γὰρ μετὰ δαιμόνων θεωρὸς τὸν πάλιν, οὗ ἄρα θεωρεῖς· ταύτην δὲ μετὰ ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων, καὶ τῶν ἀρχαγγέλων δεσπότου. εἰπέ δῶν μοι, εἰ σοι ἐξῆν μετὰ ἀρχόντων ἢ βασιλέων καθημένῳ θεωρεῖν καὶ ἀπολαύειν τῆς θεωρίας, οὐ μεγίστην ἡγοῦμαι εἶναι τοῦτο; ἐκεῖσε δὲ μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν ἀγγέλων θεωροῦ, καὶ ὁρῶν ἐκ μέσων κατεχόμενον τῶν νεφῶν ὁ διάβολον καὶ πολλὰ φιλονεικοῦντα θεκλύεσθαι, ἰσχύοντα δὲ οὐδέν, οὐ τρέχεις καὶ διώκεις τὴν τοιαύτην θεωρίαν; καὶ πῶς ἔνι τοῦτο γίνεσθαι, φησίν; ἀν τὸ βιβλίον [αὐτὸ] μετὰ χεῖρας ἔχῃς. ὄψει γὰρ ἐν αὐτῷ καὶ τὰ σκάμματα καὶ τοὺς μαχροὺς διαύλους, καὶ τὰς λαβὰς ἐκείνου, καὶ τοῦ διαύλου τὴν τέχνην. ταῦτα δὲ θεωρῶν εἶσῃ καὶ αὐτὸς οὕτω παλαίειν, καὶ ἀπαλλαγήσῃ δαιμόνων. δαιμόνων γὰρ σπουδηγύρεις, οὐκ ἀνθέφτων θεάτρα, τὰ ἔξω τελούμενα. διὰ τοῦτο καλῶ τὸν σαυτοῦ ἀπέχεσθαι σπουδηγύρεων. εἰ γὰρ ἐν εἰδωλείῳ οὐ θέμις εἰσιέναι, πολλῷ μᾶλλον εἰς ἑορτὴν σαυτοῦ μυστικήν. ταῦτα λέγων καὶ διανοχλῶν οὐ παύσομαι, ἕως ἂν τὴν ὀπτροφὴν ἴδω. ταῦτα γὰρ λέγειν ἐμοὶ μὲ οὐκ ὀκνηρόν, φησίν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές. μὴ δὴ βαρυνέσθετε τοῦ ἀκούειν. εἰ γὰρ βαρυνόμεθα ἔδει, ἐμὲ ἔδει πολλάκις λέγοντα καὶ οὐκ ἀκροώμενον, οὐχ ὑμᾶς τοῦ ἀεὶ μὲν ἀκούοντας, ἀεὶ δὲ διακούοντας. ἀλλὰ μὴ γένοιτο ἀφ' ὑμῶν ταῦτα ὑμᾶς ἐγκαλεῖσθαι, ἀλλ' ἀπαλλαγέντας τῆς αἰσχύνης ταύτης, καταξιωθῆναι τῆς πνευματικῆς θεωρίας, καὶ τῆς

μνηστῆς

χ. ὅπως

χ. ἔστω τὸ π

χ. δ

χ. περιλείπουσιν ἐνίοις.

χ. ἢ

χ. περιλείπεται * καταδέχομαι.

χ. ἰδιώτην

χ. ἀγῶνα

χ. ἴδιον

χ. καὶ τὸν

χ. καταμεμνημένον ὁ διάβολον διὰ τοῦτο λέγων καὶ

χ. ἔστω

χ. λέγων οὐ παύσομαι, παρέχειν διανοχλῶν ἕως ἂν γένωμαι πλέον. ἐμοὶ μὲ γὰρ οὐκ ἀκροώμενον, χ. τὸ αἰσχύνη ἀγαθὸν χρεστ

μελλούσης δόξης ἀπολαῦσαι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λγ. 21 ΛΕΓΕΙ ΑΥΤΗ Ο ΙΗΣΟΥΣ, ΓΥΝΑΙ, ΠΙΣΤΕΥΣΟΝ ΜΟΙ, ὅτι ἔρχεται ὥρα, ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί. 22 Ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε· ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν· ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστί.

Ἀναχορ πίστεως ἡμῖν λέγει, ἀγαπητοί, πίστεως, τῆς μηδὲν τῶν ἀγαθῶν, τοῦ τῆς σωτηρίας Φαρμάκου· ἣ χωρὶς αὐτῆς ἄνευ οὐδὲν τῶν μεγάλων δύναται εἶναι κατορθοῦν. Ἀλλ' ἐοίκασι τοῖς πέλαγος τινὸς χωρὶς ἐπιχειροῦσι διαβαλεῖν, οἱ μέχρι μὲν ὀλίγου νηχόμενοι διαρκοῦσι, χερσὶν ὁμοῦ καὶ ποσὶ χρώμενοι, προελθόντες δὲ βαθέως ὑπὸ τῶν κυμάτων βαπτίζονται· οὕτω καὶ οἱ τοῖς οἰκείοις χρώμενοι λογισμοῖς, πρὶν ἢ μαθεῖν, ναυάγιον ὑπομένουσι· καθὼς καὶ ὁ Παῦλός φησιν· Οἵτινες περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν. ὅπερ ἵνα μὴ καὶ ἡμεῖς πάθωμεν, τὴν ἱερὰν κατέχωμεν ἄγκυραν, δι' ἧς εἰς τὴν Σαμάρειαν ὁ Χριστὸς ἐπάγεται νῦν. Εἰπούσης γὰρ ἐκείνης, πῶς ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος, ἐν ᾧ δεῖ προσκυνεῖν, ὁ Χριστὸς ἔλεγε· πίστευέ μοι γύναι, ὅτι ἔρχεται ὥρα, ὅτε οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις, οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσκυνήσετε τῷ πατρί. παλαιὰ μέγα αὐτῇ δόγμα ἀπεκάλυψε, καὶ ὅπερ οὐδὲ Νικόδημον, οὐδὲ τὸν Ναθαναὴλ εἶπεν· αὐτῇ μὲν οὖν ἐπαύδασε σεμνότερα δεῖξαι τὰ αὐτῆς τῶν Ἰουδαίων, καὶ τοῦτο ἀπὸ τῶν πατέρων ἐσοφίζετο· ὁ δὲ Χριστὸς οὐ προῆκτο τούτοις ἀπιώτησι τὴν ἐρώτησιν. προῆλθεν γὰρ τέως ἵν τοῦτο εἰπεῖν, ἵν δεῖξαι, ὅτι μὲν οἱ πατέρες ἐν τῷ ὄρει, ὅτι δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνοῦσιν. διὰ τοῦτο μὲν ἀπεσιώπησεν· ἀμφοτέρων δὲ τῶν τόπων τὰ πρεσβεῖα ἀνελών, διαναίσησιν αὐτῆς τὴν ψυχήν, δεικνὺς ὅτι οὐδὲ Ἰουδαῖοι, οὐδὲ αὐτοὶ ἔχουσί τι μέγα πρὸς ὃ μέλλουσι δωρεῖσθαι· καὶ τότε τὴν διαφορὰν εἰσάγει. πλὴν καὶ ὕστερον σεμνοτέρους ἐν Ἰουδαίοις ἀπέφηνεν, οὐ τόπων τόπον προτιμῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν διαφορὰν ἐκείνοις τὸ προσεδρίαν διδούς, ὡσανεὶ ἔλεγε· τόπον μὲν ἔσχεν οὐδὲν δεῖ λοιπὸν φιλονεικεῖν· Ἰουδαῖοι μέντοι ὧν ἔσχον τὸ πλέον τῶν Σαμαρειτῶν ὑμῶν ἔχουσιν. ὑμεῖς μὲν γάρ, φησι, προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε· ἡμεῖς δὲ προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν. πῶς οὖν οὐκ ἤδεισαν οἱ Σαμαρεῖται ὃ προσκυνοῦσιν; ὅτι τοπικὸν καὶ μερικὸν θεὸν ἐνόμιζον ὄντα. ὕστερον γοῦν αὐτὸν καὶ ἐθεράπευον, ὕστερον καὶ Πέρσας πέμψαντες, ἀπῄτησαν, ὅτι ὁ τοῦ τόπου τούτου θεὸς ἡμῖν ἀγνοεῖται, οὐδὲν πλέον περὶ αὐτοῦ κατὰ τοῦτο τῶν εἰδώλων φαντάζοντες. διὸ καὶ ἔλεγον καὶ δαίμονας καὶ αὐτὸν θεραπεύοντες, καὶ τὰ ἄμικτα μιγνύοντες. Ἰουδαῖοι δὲ τούτοις ἦσαν ἀπηλλαγμένοι τῆς ἀνοίας, καὶ τῆς οἰκουμένης αὐτὸν ἤδεσαν ὡς θεόν, εἰ καὶ μὴ πάντες. διὰ τοῦτό φησιν· ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε, ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν. μὴ θαυμάσῃς δέ, ὅτι μὲν Ἰουδαίων ἑαυτὸν ἀριθμεῖ· πρὸς γὰρ τὴν ἀσέβειαν τῆς γυναικὸς διαλέγεται, ὡς προφήτης ὢν Ἰουδαῖος· διὸ καὶ, ὃ προσκυνοῦμεν, εἶπεν. ὅτι γὰρ τῶν προσκυνουμένων ἐστί, πάντες που δῆλον. ὃ μὲν γὰρ προσκυνεῖν, τῆς κλίσεως· ὃ δὲ προσκυνεῖσθαι, τῆς κλίσεως διαστόπου. ἀλλὰ τέως ὡς Ἰουδαῖος διαλέγεται· ὃ οὖν, ἡμεῖς, ἐν ταῦθα, ἡμεῖς οἱ Ἰουδαῖοί φησιν. ἐπάρας τοίνυν καὶ Ἰουδαϊκὰ, πάλιν ἀξιόπιστον ἑαυτὸν ποιεῖ, καὶ πείθει μᾶλλον τοὺς ὑπ' αὐτὸν λεγομένους προσέχειν, αὐτοπαθῶν ποιεῖν λόγων, καὶ δεικνὺς, ὅτι οὐ τὴν πρὸς ὃ ὁμόφυλον συγγένειαν καὶ ἐκείνων ἐπαίρει. ὁ γὰρ πρὸς τὸν τόπον ἀποφυγάμενος, ἐφ' ᾧ μάλιστα κυρίων οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πλεονεκτῆν πάντων ἐνόμιζον, καὶ τὰ σεμνὰ τούτων καθαιρῶν, οὐδὲν ὅτι

ὅτι οὐδὲ μετὰ ταῦτα πρὸς χάριν τινὸς ἔλεγον, ἀλλὰ μᾶλλον ἀληθείας καὶ παρρησίας ἀπτόμενοι. ἐπεὶ οὖν τῶν τοιούτων λογισμῶν πέφευγεν, εἰπὲ μοι, φησὶν, τίς θυσία μοι γίνεται, καὶ τὰ ἑξῆς· ἐπάγει, ὅτι ἡ σωτηρία οὐκ ἀπὸ Ἰουδαίων ἐστίν. οὐ γὰρ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν, ἢ ὅτι τῇ οἰκουμένῃ τὰ ἀγαθὰ οὐκ ἦν γενόμενα (τὸ γὰρ εἰδέναι Θεὸν καταγινώσκειν εἰδώλων, οὐκεῖνον τὸν δεχόμενον ἔμελλε· καὶ τὰ ἄλλα πάντα δόγματα, καὶ περὶ ὑμῶν ἦν ἀπὸ τοῦ τῆς προσκυνήσεως, εἰ καὶ μὴ ὀρθῶς, ἀπὸ γοῦν τῶν Ἰουδαίων τινὰ δεχόμενον ἔλαβε) σωτηρίαν οὖν ἡ ταύτα, ἢ τινὰ ἑαυτῶν προῖσαν καλῶς· μᾶλλον γὰρ οὐκ ἂν ὑμῖς ἀμφότερα ταῦτα σωτηρίαν καλοῖ, ἵν εἶπεν οὐκ ἀπὸ Ἰουδαίων εἰ). ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος ἀντιπάλεμος ἔλεγεν· Ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεός. ὁρᾷς πῶς συντρέχει τινὰ παλαιὰν, καὶ ῥίζαν δείκνυσι τῶν ἀγαθῶν, ἣ δηλονότι πάντων οὐκ ἀναίτιον ὄντα ἑαυτὸν τῷ νόμῳ, εἴτε οὐκ ἀπὸ Ἰουδαίων τινὰ ὑποθέσιν εἰ) πάντων τῶν ἀγαθῶν φησιν;

Ρω. θ. ε.

23 Ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε ⓐ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ πατρί. Πλεονεκτοῦμεν ὑμῶν, ὦ γυναῖ, φησὶ, τῷ ὄρει τῆς προσκυνήσεως· πλὴν ἀλλ' ἡ σὴ πόλις ἕξει λοιπόν. οὐ γὰρ τοὺς τόπους ἀμφισβητεῖται μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὄρους τῆς λατρείας· καὶ ταῦτα ὅτι δύσεως ἔσηκεν. ἔρχεται γὰρ ὥρα, καὶ νῦν ἐστιν. ὅπερ γὰρ ⓐ προφῆται προεῖπον μακρῶν ἔλεγον χρόνων ἅπερ ἔλεγεν, τοῦτο ἀναιρῶν ἐκεῖνα εἶπε, καὶ νῦν ἐστι. μὴ νομίσῃς, φησὶ, ταύτην ταυτὴν εἰ) τὴν προφητείαν, ὡς μικρὰν πολιν" γενήσεσθαι χρόνου. τὰ γὰρ πράγματα ἐφέστηκεν ἤδη καὶ ὅτι δύσεως ἐστιν, ὅτι οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ πατρί Ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ. Εἰπὼν" ἀληθινούς, συνεξέλαβε Σαμαρείτας Ἰουδαίους. Εἰ γὰρ καὶ ἐκείνων ἀμείνους ἦσαν, ἀλλὰ τῶν μελλόντων ἐλάττους πολλῷ, καὶ τοσοῦτον, ὅσον ἀληθείας τύπος. λέγει γὰρ περὶ τῆς ἐκκλησίας, ὅτι ἡ ἀληθὴς προσκύνησις καὶ Θεῷ πρέπουσα αὕτη ἐστί. Καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν. Οὐχοιῶ δὲ" τοιούτους πάλαι ἐζήτει, οὐ βουλόμενος ἐκείνους συγχωρῆσαι ⓑ θύειν, ἀλλὰ συγκαταβαίνων, καὶ διὰ" τοῦτο ἵνα καὶ τούτους εἰσαγάγῃ. Τίνες οὖν εἰσιν ⓐ ἀληθινοὶ προσκυνηταί; ⓐ μήτε τόπῳ περικλειόντες τινὰ λατρείαν, καὶ Θεὸν ἐν πνεύματι θεραπεύοντες· καθὼς καὶ ὁ Παῦλός φησιν, Ὦ λατρεύω" ἐν τῷ πνεύματί μου, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ πάλιν, Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τινὰ λογικὴν λατρείαν ὑμῶν. ὅταν δὲ εἴπῃ,

Ρω. ιβ. α.

24 Πνεῦμα ὁ Θεός, Οὐδὲν ἄλλο δηλοῖ, ἢ τὸ ἀσώματον. δεῖ τοίνυν τοῦ ἀσωμάτου καὶ τὴν λατρείαν * τοιαύτην εἶναι), καὶ διὰ τῆς ἐν ἡμῖν ἀσωματίας προσφέρεσθαι, τουτέστι, διὰ τῆς ψυχῆς καὶ τῆς τοῦ νοὸς καθαρότητος. διὸ φησι, Καὶ δεῖ προσκυνοῦντας αὐτὸν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. Ἐπειδὴ γὰρ οἱ ἐκεῖνοι, καὶ Ἰουδαῖοι τῆς μὲν ψυχῆς ἠμέλουν, πολλὴν δὲ" τοῦ σώματος ἐποιοῦντο, καθαίροντες αὐτὸ πάντοδαπῶς· φησὶν, ὅτι οὐ τῆς τοῦ σώματος καθαρότητι, ἀλλὰ τῆς ἐν ἡμῖν ἀσωματίᾳ, τουτέστι, τῆς νοερᾶς, ὁ ἀσώματος θεραπεύεται. μὴ τοίνυν προσβατὰ ζητεῖτε καὶ μόρους, ἀλλ' ὅλον σαυτὸν ἀνάθες τῷ Θεῷ καὶ ὁλοκαύτωσον. τοῦτο γὰρ ὄντως ζῶσαν προσφέρειν. ἐν γὰρ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν· ὡς ταῖς προτέραις τύπος ἦν, ἡ προσευτομή, τὰ ὁλοκαυτώματα, τὰ θύματα, καὶ θυμιάματα· νυνὶ δὲ οὐκέτι, ἀλλ' ἀλήθεια τὸ πρᾶγμα. ἀ γὰρ σάρκα, ἀλλὰ πνεύματι δεῖ προσκόπτειν λογισμοῖς, καὶ σωφρονεῖν ἑαυτὸν καὶ πάσης ἀλόγους ἀναιρεῖν ἐπιθυμίας καὶ καταστρέφειν. ἰλιγγίασεν ἡ γυνὴ πρὸς τὰ λεχθέντα, καὶ ἀπηγόρευσε πρὸς τὸ τῶν εἰρημένων ὕψος, καὶ χαμεύσα, ἄκουσον τί φησιν·

25 Οἶδα ὅτι ἔρχεται Μεσσίας ὁ λεγόμενος Χριστός· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα.

26 Λέγει

χ. λογισμῶν τίνων

χ. αὐτῷ

χ. ἀλλὰ

χ. τίτε χ. τίτε

χ. ἐν πνεύματι. πρὸς ᾧ

26 Λέγει αὐτῇ ὁ Ιησοῦς· ἐγώ εἰμι ὁ λαλῶν σοι. Καὶ πόθεν Σαμαρείτης τὸ προσδοκᾶν τὸν τοῦ Χριστοῦ παρὰ σοῦ, Ⓦ Μωϋσέα δεξαμένους μόνον; ἀπ' αὐτῶν τῶν Μωϋσέως γραμμάτων. ἡ γὰρ ἐν ἀρχῇ Ⓦ γέν. ἀπεκάλυψε. τὸ γάρ, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καθ' ὁμοίωσιν ἡμετέραν, πρὸς τὸν υἱὸν εἴρητο· καὶ τὸ Αβραὰμ ἐν τῇ σκιᾷ τοῦτος ἐστιν ὁ σταλεὶς λόγος· καὶ ὁ Ιακὼβ πρὸ αὐτοῦ προφητεύων, ἔλεγε· Οὐκ ἐκλείψει Γεν. μθ. ι.
ἄρχων ἐξ Ιούδα, οὐδὲ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται, καὶ αὐτὸς
προσδοκία ἐθνῶν. καὶ αὐτὸς ὁ Μωϋσῆς φησι· Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεὸς Δευτ. ιη. ιε.
ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμέ, αὐτοῦ ἀκούσεσθε. καὶ τὰ κατ' τὸν ὄφιν, καὶ τὰ κατ' τὴν ῥάβδον
τὴν Μωϋσέως, καὶ τὰ κατ' τὸν Ισαάκ, καὶ τὸ πρόβατον, καὶ πολλὰ ἕτερα οἷς βουλομένοις ἐκ-
λέγειν, τὸν προσιόντα αὐτοῦ ἀκριβοῦντα. καὶ τί δήποτέ, φησιν, οὐκ ἀπὸ τούτων ἐπῆγε τὴν
γυναῖκα ὁ Χριστός· ἀλλὰ τὸν μὲν Νικοδήμου τὸν ὄφιν εἰς μέσον ἤγαγε, τὸν δὲ Ναθαναὴλ
προφητείας ἐνέμεσε· ταύτην δὲ οὐδεὶς τοιοῦτον εἶπε; τίνος οὖν ἕνεκεν καὶ διατί; ὅτι οὐκ ἦσαν
μὲν ἄνδρες ἦσαν, καὶ ἐν τούτοις ἐστρέφοντο· αὕτη δὲ γυνὴ πενιχρὰ καὶ ἀμαθὴς καὶ γραφῶν ἄπει-
ρος. διὰ τοῦτο αὐτῇ οὐκ ἀπὸ τούτων διαλέγεται, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ ὕδατος καὶ τῆς προρρήσεως
αὐτοῦ βπτισθῆναι, καὶ διὰ τούτων εἰς μνήμην ἄγει τοῦ Χριστοῦ, καὶ οὐκαλύπτει λοιπὸν ἑαυ-
τόν· ὅτερ δὴ εἰ τοῖς ἀρχιερεῦσι μὴ ζητήσασι τὴν γυναῖκα εἶπεν, ἔδοξεν ἂν αὐτῇ ληρεῖν
καὶ εἰκῇ φλυαρεῖσθαι· νυνὶ δὲ καιρὸν αὐτοῦ βπτισθῆναι ἄγων, εὐκαίρως ἑαυτὸν
ἀπεκάλυψε. καὶ τοῖς μὲν Ιουδαίοις συνεχῶς λέγουσι, ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; εἰ-
πὲ ἡμῖν εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, τότοις μὲν οὐκ ἀπεκρίνατο σαφῶς· ταύτῃ δὲ εἶπε φανερῶς
αὐτὸς εἰμί). οὐχ ὁμοίως γὰρ ἦν ἡ γυνὴ τῶν Ιουδαίων. οὐκ ἦσαν μὲν γὰρ οὐχ ἵνα τοῦ
μαθεῖν ἐζήτουν, ἀλλ' ἵνα κωμῳδεῖν αὐτὸν ἀεί. εἰ γὰρ ἐβούλοντο μαθεῖν, ἱκανὴ ἦν ἡ διὰ τῶν
ῥημάτων, καὶ ἡ διὰ τῶν γραφῶν, καὶ ἡ διὰ τῶν σημείων διδασκαλία ἦν. αὕτη δὲ ἐξ ἀδεκάστου
γνώμης καὶ ἁπλῆς διανοίας ἐφίλησεν ἂν καὶ ἐφύλαξεν. καὶ δῆλον οὐκ ἐκ τῶν μὴ τοιούτων· ἀλλ'
αὐτῆς ἠκολούθουν. καὶ γὰρ ἦκουσε καὶ ὅπως ἔτυχε, καὶ ἄλλοις ὅπου τότε ἐσταλμένοις, καὶ πόσα τοῦ
τῆς γυναικός ἐστιν ἰδεῖν καὶ ὁ ἀκριβοῦντων, καὶ τὸ πιστόν.

27 Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον Ⓦ μαθηταὶ αὐτοῦ. Σφόδρα εἰς ἀκμὴν ἀπιστίαν καὶ τῆς διδασκαλίας ἀπροπαθείας. Καὶ ἐθαύμαζον, ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει· οὐδεὶς μέντοι εἶπε, τί ζητεῖς; ἢ τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς; Τί ἐθαύμαζον; ὁ ἀτυφοῦ καὶ ὁ ταπεινοῦ μᾶλλον ἐστὶ δοκολῆς, ὅτι οὕτω τοσοῦτος ὢν, ἐπεῖχετο μετὰ τοσαύτης ταπεινοφροσύνης γυ-
ναικὶ διαλεγόμενος πενιχρᾷ καὶ Σαμαρείτιδι. ἀλλ' ἁπλῶς οὐκ ἐπλανῶντο, οὐκ ἠρώτησαν τὴν
αἰτίαν. ἦσαν πεπαιδευμένοι τὸν τῶν μαθητῶν τρόπον διδασκάλου, ἦσαν αὐτὸν ἐθεώρουν καὶ ἠθαύμαζον. εἰ γὰρ οὐκ ἦσαν τοιοῦτοι, καὶ ἄλλοις ὅπου τότε ἐσταλμένοις, καὶ πόσα τοῦ
τῆς γυναικός ἐστιν ἰδεῖν καὶ ὁ ἀκριβοῦντων, καὶ τὸ πιστόν.

27 Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον Ⓦ μαθηταὶ αὐτοῦ. Σφόδρα εἰς ἀκμὴν ἀπιστίαν καὶ τῆς διδασκαλίας ἀπροπαθείας. Καὶ ἐθαύμαζον, ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει· οὐδεὶς μέντοι εἶπε, τί ζητεῖς; ἢ τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς; Τί ἐθαύμαζον; ὁ ἀτυφοῦ καὶ ὁ ταπεινοῦ μᾶλλον ἐστὶ δοκολῆς, ὅτι οὕτω τοσοῦτος ὢν, ἐπεῖχετο μετὰ τοσαύτης ταπεινοφροσύνης γυ-
ναικὶ διαλεγόμενος πενιχρᾷ καὶ Σαμαρείτιδι. ἀλλ' ἁπλῶς οὐκ ἐπλανῶντο, οὐκ ἠρώτησαν τὴν
αἰτίαν. ἦσαν πεπαιδευμένοι τὸν τῶν μαθητῶν τρόπον διδασκάλου, ἦσαν αὐτὸν ἐθεώρουν καὶ ἠθαύμαζον. εἰ γὰρ οὐκ ἦσαν τοιοῦτοι, καὶ ἄλλοις ὅπου τότε ἐσταλμένοις, καὶ πόσα τοῦ
ὄντως λέγωσι, τίς μείζων ὄντως ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὅτε Ⓦ υἱοὶ Ζεβεδαίου προσκα-
λοῦσιν, ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων καθίσῃ. τίνος οὖν ἕνεκεν οὐ ταῦτα οὐκ
ἠρώτησαν; ὅλη ἐκείνη μὲν πρώτη, ὡς εἰς ἀρχὰς ἀφικομένοις, ἀναγκαῖον εἶχεν ὀκνεῖν· ἐνταῦ-
θα δὲ οὐδὲν αὐτοῖς τοιοῦτον διέφερε τὸ γινόμενον. καὶ Ιωάννης μὲν πολλῷ χρόνον τοῦτο ἐ-
ποίησε πρὸς αὐτοῦ τοῦ τέλει, ὅτε πλείονος ἀπήλαυσε παῤῥησίας, καὶ ἐθαῤῥει τῇ ἀγάπῃ τοῦ
Χριστοῦ· σοῦ γὰρ ἦν, φησιν, ὃν ἠγάπα ὁ Ιησοῦς. τί τούτου τοῦ μακαρισμοῦ γλυκύτερον;

Ἀλλὰ μὴ μέχρι τούτου σπεύδωμεν, ἀγαπητοί, τὸ μανθάνειν Ⓦ ἀπόστολον· ἀλλὰ ὥστε καὶ τῶν ΗΘΙΚΟΝ
μανθανόντων γλυκάθαι, πόσα πρόσεστιν, καὶ μιμησώμεθα Ⓦ εὐαγγελιστὴν, καὶ ἴδωμεν τίνα ἦν ἃ τὸν ἀγαπῶν ἐποίησε τοσαῦτα. τίνα οὖν ἦν ταῦτα; ἆφιξε πατέ-

ρα δὲ πλοῖον ἠγάπησον, ἢ ἠκολούθει ᾧ Ἰησοῦ. ἀλλὰ τοῦτο κοινὸν αὐτοῦ καὶ τοῖς ⟨W⟩ ἀδελφοῖς αὐτοῦ, καὶ τοῖς Πέτρου καὶ Ἀνδρέου, καὶ τοῖς τοῦ Ζεβεδαίου υἱοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἀποστόλοις. τί δήποτε οὖν ὁ ἐξαίρετον αὐτοῦ, ὁ πολλοῦ τοῦ ἀγάπου ἐποίησεν; ἆρα θυμούμενος; αὐτὸς μὲν γὰρ οὐδὲν ἑαυτῷ τοιοῦτον φησιν, ἀλλ' ἢ ὅτι ἠγαπᾶτο μόνον· τὸ δὲ κατορθώμα τὰ αὐτοῦ δι' ἃ ἠγαπᾶτο αὐτησιώπησε μετεωρίζων. ὅτε γὰρ αὐτὸν ἐξαίρετόν τινα ἀγάπου ἠγάπα, πάντα που δῆλον ἐστί· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ἐξελεγόμενος, οὐδὲ ἐρωτῶν φαίνεται κατ' ἰδίαν αὐτόν, καθὼς Πέτρος πολλάκις, καθὼς Φίλιππος, καθὼς Ἰούδας ὁ Θωμᾶς· ἀλλ' ὅτε τοῦ ζωαποστόλου χαρίσασθαι καὶ τὸν ἀσουσαν ἤθελησε, τότε μόνον. ὅτε γὰρ ὁ κορυφαῖος τῶν ἀποστόλων αὐτὸν ἐξ ἀνάγκης ἠδύνατο, τότε ἠρώτησε. πολλοῦ γὰρ ἦσαν οἱ ἄλλοι ἐζηλωκότες ἀγάπου. οὗτος γοῦν καὶ ὀβολὸς καὶ ἰσχὺν ὁ μοῦ φαίνεται διαβαίνοντας, καὶ κοινῇ δὴ μηχανωμένους. κρίνουσι ὁ Πέτρος θερμότερον πολλαχοῦ καὶ καιρίαν ὁ φίλεται· καὶ τοῖς ὦ τόλμη ἀκούει τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, Πέτρε φιλεῖς με πλέον τούτων; ὁ δὲ πλέον τούτων ἀγαπᾶν, οὐδήλον ὅτι καὶ ἠγαπᾶτο. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐκ τοῦ ἀγαπᾶν ⟨W⟩ Ἰησοῦν· ἐκεῖνο δὲ ἐκ τοῦ ἀγαπᾶσθαι τοῦ τοῦ Ἰησοῦ δῆλον ἐκβήσεται. τί δῆτα ὅτι ὁ τοῦ ἀγάπου ἐποίησε τοῦ ἐξαίρετον; ἐμοὶ δοκεῖ, πολλοῦ ⟨W⟩ αὖθις ὀπτέον καὶ πραότητα ὀπιδείκνυσθαι· διὸ καὶ πρόφασιν ὁμοῦ πολλαχοῦ φαίνεται. τοῦτο γὰρ ἁλίσκει ὅτι, καὶ ἀπὸ τοῦ Μωϋσέως δῆλον· καὶ γὰρ ἐκεῖνος τοσοῦτον καὶ τηλικοῦτον τοῦτο ἐξεργάσατο. οὐδὲν γὰρ ταπεινοφροσύνης ἴσον. ἀφ' οὗ τούτου τῶν μακαρισμῶν ἐντεῦθεν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς. ὥσπερ γὰρ θεμέλιον καὶ κρηπῖδα μεγίστης οἰκοδομῆς καταβαλέσθαι μέλλων, οὕτω τὴν ταπεινοφροσύνην προέτεινε. καὶ γὰρ ὅτι, οὐκ ἔστι ταύτης σωθῆναι χωρίς· ἁλιεὰ, καὶ πτωχεύουσι, καὶ δύχηται, καὶ ἐλεημοσυνῶν ποιῇ μὴ ἀπονοίας, βδελυκτὰ ταῦτα, ταύτης μὲν προύσης, ὥσπερ οὖν πολλὰ καὶ ἐπέσεται προύσης, καὶ μὴ ἀσφαλείας πόντα γένηται, μετεωρίζωμεν τοίνυν, ἀγαπητοὶ, μετεωρίζωμεν. καὶ γὰρ σφόδρα ῥᾴδιον τὸ κατορθώμα, ἐὰν ὑπορρώμεν. τί γὰρ ὅλως ὅτι τοῦ ἀπαιτοῦντός σε ἐπαίρει, ἀν' ἁρπαγὴν; οὐχ ὁρᾷς τῆς φύσεως τὸ εὐτελές; τῆς προαιρέσεως τὸ εὐόλιαθον; ἐννόησον σαυτὸν τοῦ τελευτοῦ· ἐννόησον τὴν ἀμυρτημένην τὸ πλῆθος. ἀλλ' ἴσως πολλὰ κατορθῶν μέγα" φησίς; αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο πάντα ἀπελῆς. διὸ καὶ οὐχ ὅτι ⟨W⟩" ἁμυρτόντα, ὡς ⟨W⟩ κατορθοῦντα ἀσουδάζειν χρὴ μετεωρίζειν. τί δήποτε; ὅτι ὁ μὲ ἔχει τοῦ ἀναγκαίου τῆς ζωοδότος· ὁ δὲ, αὐ μὴ σφόδρα πόφη, ταχέως, ὥσπερ ὑπό τινος πνεύματος ἀναρριπισθεὶς, αἴρεται τε καὶ ἀφανίζεται, καθάπερ ὁ Φαρισαῖος. ἀλλὰ πόσοι παρέχῃς; ἀλλ' ὅ τι σὰ, ἀλλὰ τοῦ ὅ δεσπότου, τοῦ κατὰ τὴν ὁμοδούλων. καὶ ἔχε ὅτι μάλιστα ταπεινοῦ χρὴ σὲ τῶν ὁμοδούλων συμφορᾶς, τοῦ ἑαυτῆς προορᾶν, καὶ τὸν οἰκείαν φύσιν ἐν τοῖς ἐκείνοις μανθάνοντα. ἴσως καὶ ἡμεῖς τοιοῦτοι ἦλθον προγόνων. εἰ δὲ μετὰ τοῦτο ὑμᾶς ὁ πλοῦτος, ἀλλ' εἰκὸς αὐτὸν καὶ καταλιπεῖν πάλιν ὑμᾶς. τί δὲ ὅλως καὶ ὁ πλοῦτός ἐστι; σκιὰ ἀδρομὴς, καπνὸς ἐξαλυόμενος, ἀνθος χόρτου, μᾶλλον δὲ καὶ ἀνθους ἀσθενέστερον. τί οὖν ὅτι χόρτου μέγα φρονεῖς; αὐχεῖ καὶ λησταῖς τοῦ αὐτοῦ πλοῦτος, καὶ μαλακοῖς καὶ πόρναις καὶ τυμβωρύχοις; τοῦτο οὖν σε ἐπαίρει, ὅτι τοιούτοις ἔχεις κοινωνοὺς τῶν κτημάτων; ἀλλὰ ὑμῖν ἐρᾷς; ἀλλ' ὑδὲ εἰς ὑμᾶς λόγον ἐλεημοσύνης ὀπτηδειότερον. ἐκεῖναι μὲν γὰρ καταλαμπρύνουσι εἰσὶ καὶ μᾶλλον, αἱ τιμαὶ δὲ πλούτου καὶ τῆς δυναστείας αὐτοῦ ἐστὶ καὶ προαιρέσεως καὶ ἀπὸ συνειδήσεως τῶν πτωχῶν. διὸ καὶ οὐδὲν ἀλλοῖον αὐτοῦ δυνάσται ποτὲ ⟨W⟩ πτωχοὶ· εἰ δὲ ἄνθρωποι τοσαύτην τοῖς ἐλεήμοσιν ἀπονέμουσι τιμὴν αὐτῶν, καὶ πόσα αὐτοῖς ζωοδώσει τὰ ἀγαθὰ, ὁπόσον πηλίκον τοῦτο τὸ φιλανθρωπον Θεοῦ λήψονται τὴν ἀντίδοσιν, οἵαν τὴν ἀμοιβήν. τοῦτον τοίνυν ζητῶμεν ⟨W⟩ πλοῦτον ⟨W⟩ ἀεὶ μένοντα καὶ οὐδέποτε διαπετόμενον· ἵνα καὶ ἐνταῦθα μεγάλοι, καὶ ἐκεῖ γενώμεθα λαμπροὶ, τῆς αἰωνίου ἀπολαύοντες ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ.

Ομιλ. λδ'. 28 ΑΦΗΚΕ ΤΗΝ ΥΔΡΙΑΝ ΑΥΤΗΣ Η ΓΥΝΗ,
ϗ ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν, ϗ λέγει τοῖς ἀνθρώποις· 29 Δεῦτε, ἴδετε
ἄνθρωπον, ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα· μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός;

Ολλῆς ἡμῖν θερμότητος δεῖ ϗ ἀσυνδέτου διεγηγερμένης. Τούτης γὰρ
ἄνευ "οὐκ ἔνεστι τυχεῖν τῶν ἐπηγελμένων ἡμῖν ἀγαθῶν. ϗ τοῦτο
δεικνὺς ὁ Χριστός, φησι, νεῦμα, Ἐὰν μή τις ἀρὴ Ⓦ σαυτὸν εἰς αὐτούς Matθ. ι. λϛ.
ϗ ἀκολουθήσῃ μοι, οὐκ ἔστι μου ἄξιος· νεῦμα δέ, Πυρὰ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ Luκ. ιβ. μθ.
τὴν γῆν, ϗ τί θέλω, εἰ ἤδη ἀνήφθη; δι' ἀμφοτέρων τούτων τὴν
ἀθυμίαν ϗ πεπυρωμένον μαθητὴν ϗ πρὸς πάντα κίνδυνον
παρεσκευασμένον ἡμῖν παρασῆσαι βουλόμενος. τοιαύτη γὰρ ἐκείνη γνώμη. ὅτε γοῦν
ὑπὸ τῶν Ἑβραίων ἀνήφθη, ὡς ϗ τὴν ὑδρίαν ἀφῆναι, ϗ τὴν χεῖρα δι' ἣν προεβλήθη, ϗ
δραμοῦσαν εἰς τὴν πόλιν, πάντα Ⓦ δῆμον ἐλκῦσαι πρὸς Ⓦ Ἰησοῦν. δοῦτε γάρ, φη-
σι, ϗ ἴδετε ἄνθρωπον, ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. σχέπει ἀσυνδέτως τὴν ζωήσιν· ἦλθεν
ὑδρεῦσασθαι· ϗ ὀπτῆς τῆς ἀληθινῆς ἐπέτυχε πηγῆς, καταφέρησι λοιπὸν τῆς ἀμφορέως,
διδάσκουσα ἡμᾶς, εἰ δεῖ μακρου παραδείγματος, ἐν τῇ τῶν πνευματικῶν ἀκροάσει,
πάντων ὑπερορᾶν τῶν βιωτικῶν ϗ μηδένα λόγον αὐτῶν" ποιεῖσθαι. ϗ γὰρ τὴν ἰδίαν
διψάσαν, ὅπερ Ⓐ ἀπόστολοι ἐποίησαν, ϗ" αὐτὴ πεποίηκεν *. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ κληθέντες,
ἀφῆκαν ϗ δίκτυα· αὕτη δ' ἀνθρώπων, οὐδενὸς παραγενομένου, ἀφῆκε τὴν ὑδρίαν, ϗ
εὐαγγελιστῶν ἔργον ποιεῖ," ὑπὸ τῆς χαρᾶς ἀναπερωθεῖσα· ϗ οὐχ ἕνα ϗ δύο ἔπεισεν, ϗ
καθάπερ Ἀνδρέας ϗ Φίλιππος, ἀλλὰ πόλιν ὁλόκληρον ἀναστήσασα ϗ δῆμον τοσοῦτον, ὅτε
πρὸς αὐτὸν" ἦλθε. ϗ σκέπει πῶς ζωηρῶς *. ὁ γὰρ εἶπε, δοῦτε, ἴδετε Ⓦ Χριστόν·
ἀλλὰ ϗ αὐτὸ μετὰ συγκαταβάσεως, μᾶλλον δὲ ϗ ὁ Χριστὸς αὐτὸν ἔσαγλύθυσεν, ἐπισπᾶται
τοὺς ἄνδρας. δοῦτε γὰρ, ἴδετε ἄνθρωπον, φησι, ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. ϗ οὐκ
ἠσχύνθη εἰπεῖν ὅτι εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. κἀκείνης εἰπεῖν ἑτέρως· δοῦτε, ἴ-
δετε πρὸς φιλοσοφίαν· ἀλλ' ὅταν πυρωθῇ ψυχὴ τῷ πυρὶ τῷ θείῳ, πρὸς οὐδὲν τῶν ἐν τῇ
γῇ λοιπὸν ὁρᾷ, ϗ πρὸς δόξαν, ϗ πρὸς αἰσχύνην, ἀλλ' ἑνὸς ἔστι μόνου, τῆς κατεχούσης αὐ-
τὸν φλογός. μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός; ὅρα πάλιν σοφίαν γυναικὸς. οὔτε
ἀπεφώνατο σαφῶς, οὔτε ἐσίγησεν. ἐβούλετο γὰρ οὐκ ἐκ τῆς οἰκείας ἀποφάσεως
εἰσάγειν αὐτούς, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀκροάσεως τῆς ἐκείνου τῆς ψήφου ταύτης ποιῆσαι πεπει-
σμένους, ὃ μᾶλλον ἦν παραδεκτὸν ἐποίει τὸν λόγον. κἀκεῖνα οὐ πάντα αὐτῆς τὸν βίον ἐξήγγειλεν, ἀλλ'
ἀπὸ τῶν ἐρημωθέντων ϗ πρὸς τῶν ἄλλων ἐπέπειστο. ϗ οὐκ εἶπε, δοῦτε, πῖς θύσεται· ἀλλὰ,
δοῦτε, ἴδετε, ὃ τούτου" κουφότερον ἦν, ἐκ μᾶλλον ἀσφαλὲς ἐφείλκετο. εἶδες τὴν γυναικὸς τὴν σοφί-
αν; ἠδεῖ γὰρ, ἠδεῖ σαφῶς, ὅτι γλυσάλμιοι μόνον τῆς πηγῆς ἐκείνης, τὰ αὐτὰ πείσονται ἅπερ ϗ
αὐτή. κἀκεῖνα εἴ τις τῶν ἄλλων ἴσον τῶν παχυτέρων, ϗ ζωηρίασεν ἀν' τὸ ἔλεγχον· αὐτὴ δ'
οὐκ ἀπομπάζει τὸ ἑαυτῆς βίον, ϗ εἰς μέσον προτίθησι, ὥστε πάντας ὑπισπάσασθαι, ϗ ἑλκύσαι.

31 Ἐν ᾧ δὲ μεταξὺ ἠρώτων αὐτὸν Ⓐ μαθηταὶ αὐτὸν λέγοντες, Ραββεί, φάγε.

Ὁρῶντες γὰρ αὐτὸν κεκμηκότα ὑπὸ τῆς ὁδοιπορίας, ϗ τῆς φλογὸς ὑπεκειμένης, παρε-
κάλεσαν αὐτόν. οὐδὲ γὰρ ἴσῳ προπετείας τὸ δεῖσθαι ὑπὲρ σιτίων, ἀλλὰ φιλοσοργίας τὸ
πρὸς Ⓦ διδάσκαλον. τί οὖν ὁ Χριστός;

32 Ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φαγεῖν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε.

33 Ἔλεγον οὖν, φησι, πρὸς ἀλλήλους· μή τις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν; Τί τοίνυν
θαυμάζεις, εἰ ἡ γυνὴ ὕδωρ ἀκούσασα, ἐπὶ ὕδωρ ἐφαπτάζετο, ὅπου ϗ Ⓐ μαθηταὶ ἐπὶ
ταῦτα

ζῶ τὰ ῥήματα, ἃ οὐδὲν ὕπω πνευματικὸν νοοῦσιν· ἀλλ' ἀπορεῦσι μὲν, πάλιν ὃ τὸν αὐδῶ τ̄ ζωὴν ἐν τῷ τιμᾶν ὡς διδασκάλῳ νέμοιτο, πρὸς ἀλλήλους μὲν ζηλοτύπους, αὐτῷ δὲ πάσην οὐ τολμῶντες προσαγαγεῖν. τοῦτο δὲ ἀλλαχοῦ ποιοῦσιν, ὅπου μωροὶ ἐρωτῆσαι, οὐκ ἐρωτῶντες δέ. Τί οὖν ὁ Χριστός;

34 Ἐμὸν βρῶμά ἐστι, φησὶν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τ̄ πέμψαντός με, καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον. Τὸν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν οὐ ζητῶν βρῶσιν καλέσει, δεικνὺς ὅσῳ ὑπερψυχίαν ἔχει τῆς ἡμετέρας προνοίας. ὥσπερ γὰρ ἡμῖν πολλάκις τὸ ἐσθίειν, ἵνα αὐτῷ τὸ σωθῆναι ἡμᾶς. ἄκνει δ' πῶς πάντα ἀεὶ, οὐκ οἶδ' τ̄ προχείρου πάντα ἀποκαλύπτει, ἀγαθὸν προῆκτον εἰς ἀπορίαν ἐμβάλλει ⓦ ἀκροατὴν, ἵνα ἐξ ἀπόρου ζητῆσι * τὸ λεγόμενον, εἶτα ἀπορῶν καμνων, μὴ πλείονος ὑποδέξηται προθυμίας φθάσει τὸ ζητεῖν μᾶλλον ἐγκαῆναι πρὸς τὴν ἀκρόασιν. Ἐμοὶ γὰρ μὴ οὕτως εἶπεν, ἐμὸν βρῶμά ἐστιν ἵνα ποιήσω τὸ θέλημα τ̄ πέμψαντός μου; (καίτοι οὐδὲ τοῦτο σαφὲς ἦν, ἀλλὰ τ̄ προσεῖχον σαφέστερον) ἀλλὰ τί; ἐγὼ, φησὶ, βρῶσιν ἔχω φαγεῖν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. προσέτεθη γὰρ ἀδόν, ὅπερ ἔφην, τῇ ἀπορήσει προσεκκαιόμενος ἐργάσασθαι βούλεται, καὶ ἐθίσας [καὶ] ζητεῖν τοιούτων αἰνιγμάτων ἀκούειν καὶ λεγόμενα. τί δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός; λέγει λοιπὸν αὐτὸ, καὶ ἑρμηνεύει.

35 Οὐχ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἔτι τετράμηνόν ἐστι, καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται; ἰδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαί εἰσι πρὸς θερισμόν.

Ἰδοὺ πάλιν τοῖς Ἰουδαίοις ὀνόμασιν ἀνάγει πρὸς τὴν τῶν μελλόντων προσδοκίαν αὐτοὺς. καὶ γὰρ βρῶμα εἶπεν, οὐδὲν ἕτερον ἐδήλωσεν, ἢ τὴν τῶν μελλόντων προσδοκίαν σωτηρίαν αἰνίττεσθαι· καὶ ἡ χώρα ὃ καὶ ὁ θερισμὸς τὸ αὐτὸ πάλιν τοῦτο δηλοῖ, τὸ πλῆθος τῶν ψυχῶν τῶν ἑτοίμων πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τ̄ κηρύγματος· ὀφθαλμοὺς δ' ἑαυτοῦ λέγει, καὶ τοῦ τῆς διανοίας, καὶ τοῦ τ̄ σώματος (καὶ γὰρ ἑώρων λοιπὸν τὸ πλῆθος ἐρχόμενον τ̄ Σαμαρέων) τ̄ τῆς προαιρέσεως αὐτῶν ἑτοιμότητα, καὶ χώρας καὶ λευκαινομένας φησίν. ὥσπερ γὰρ ⓖ "σάχυες, ἐπειδὰν λευκανθῶσι, πρὸς ἀμητοὺ εἶσιν ἕτοιμοι· οὕτω καὶ οὗτοι νῦν, φησὶ, πρὸς σωτηρίαν εἰσὶ πεπεισθυασμένοι καὶ διατεθειμένοι. καὶ διατί μὴ εἶπε σαφῶς, ὅτι ἔρχονται πιστεύσαντες ⓖ διὰ τὴν Σαμαρίτιδα, καὶ ἕτοιμοί εἰσι πρὸς ὑποδοχὴν τ̄ λόγου, κατηχηθέντες μὲν διὰ τ̄ προφητῶν, ⓦ δ' καρποὺς λοιπὸν ἀποδιδόντες, ἀλλὰ χώραν καὶ θερισμὸν ἐκάλεσε; τί βουλόμενος αὐτὴν αὖθις αἰνίττεται; ἵνα μὲν οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ σὲ πάντα τὸν διαγελίῳ τοῦτο ποιῇ, καὶ ⓖ προφήτας ὃ διὰ αὐτὴν κεκρίνεται θέσθαι, μεταφορικῶς πολλὰ λέγοντες. τί δήποτε οὖν ὁ αἴτιον; ἵνα μὲν ἁπλῶς τοῦτο τὸ πνεύματος ἐνομοθέτησεν ἡ χάρις· ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν, καὶ διατί; δυοῖν "ἕνεκεν προφάσεων. μιᾶς μὲν, ὡς ἐμφαντικώτερον θεάσασθαι ⓦ λόγον, καὶ μᾶλλον ἐπ' αὐτῷ ἄγειν τὰ λεγόμενα. ἡ γὰρ διάνοια τῆς Ἰουδαίας τ̄ παγμεγέθης εἰκόνος ὑπολαβοῦσα διανίστασθαι μᾶλλον, καὶ ὥσπερ ἐν γραφῇ τὰ πρόσωπα ὁρῶσα κατέχεται μείζονος. ἕνεκα δὲ, τοῦτο ἑτέρου ὄν, ὡς καὶ γλυκάνεσθαι τὴν διήγησιν, καὶ μονιμωτέραν εἶναι τῶν λεγομένων τὴν μνήμην. ἡ γὰρ ὕπνος ἀποφάσις χλιαινομένη καὶ σβέννυσι ⓦ ἀκροατὴν [ⓦ πολλὰ,] ὡς ἡ διὰ τ̄ παγμεγέθη διήγησις, καὶ ἡ ὑπογραφὴ" πίστεως· ὁ διὰ τῆς παραβολῆς ὅτι μὴ πολλῆς γυμνάσασθαι ἰδεῖν τῆς σοφίας.

36 Καὶ ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει, καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Οὐ γὰρ τὸν ἀμητοῦ τούτου καρπὸς οὐκ εἰς αἰώνιον ζωὴν, ἀλλ' εἰς τὴν προσκαιρον ταύτην προχωρεῖ· ὁ δ' πνευματικὸς εἰς τὸν ἀγήρω καὶ ἀθάνατον. ὁρᾷς πῶς αὐθαδῆ μὲν τὰ ῥήματα, πνευματικὰ δ' τὰ νοήματα, καὶ δι' αὐτῶν τῶν λέξεων διαιρεῖ τὰ γήινα ἀπὸ τ̄ οὐρανίων; ὅπερ γὰρ ὑπὲρ τοῦ ὕδατος διαλεγόμενος ἐποίησε, τοῦτο ἰδιάζοντι αὐτοῦ δεῖ, ὅτι ὁ πίνων τοῦ ὕδατος τοῦτο μὲν μὴ διψήσῃ, τοῦτο δὲ ἐν τοῦτῳ πιεῖ, [τοῦτ'] εἰς ζωὴν αἰώνιον λέγων τ̄ καρπὸν

πὸν

πόνι Cωαγεσθαι τοῦτον. Ινα ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων. Τίς ἐστιν ὁ σπείρων, ἢ τίς ὁ θερίζων; οἱ προφῆται εἰσιν οἱ σπείραντες, ἀλλ' οὐκ αὐτοὶ ἐθέλησαν, ἀλλ' οἱ ἀπόστολοι. ὑ μὲν οὖν διὰ τοῦτο ἀπεγέρωται τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς ἀμοιβῆς τῶν πόνων, ἀλλὰ Cωὴ δοῦ) ἢ Cωὴ ἡμῖν χάρισται, εἰ καὶ μὴ Cωὴ ἡμῖν θερίζοιτο. οὐδὲ γὰρ ὁ ἀμπελουργὸς ἔργον τοῦ αὐτοῦ. ἔνθα οὖν ἐλάττων ἐστὶ μὲν ὁ πόνος, μείζων δὲ ἡ ἡδονή, συλλέγω ὑμᾶς ἐπήρησα, οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ. πολλὴ γὰρ ἐκεῖ ἡ ραθυμία καὶ ὁ πόνος. ἐν γὰρ τῷ ἀμπελῶνι ἡ μὲν σκαφὶς πολλή, πόνος δὲ οὐδεὶς τοσοῦτος, ἀλλὰ ἢ πολλὴ ἡ εὐκολία. ἐν ᾧ δὲ βούλεται καταστιβάσαι δι' ἑαυτῶν, ὅτι καὶ προφῆται θέλημα τοῦτο ἔστι, τὸ ἐμοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου ἐλθεῖν· τοῦτο καὶ ὁ νόμος κατεσκεύαζε. διὰ τοῦτο καὶ ἔσπειρεν, ἵνα τοῦτον τέκωσι τὸν καρπόν. δείκνυσι δὲ ὅτι καὶ ἐκείνους αὐτὸς ἀπέστειλε, καὶ ὅτι πολλὴ ἡ συγγένεια τῇ χαμὴ πρὸς τὸν παλαιὸν, καὶ πάντα ὁμοῦ διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης κατασκευάζει. μέμνηνται δὲ καὶ προφῆται μυρίοι ἀφ' ἑνὸς πολλῶν. 37 Εἰ γὰρ τοῦτο, φησὶν, ὁ λόγος ἐστὶν ἀληθὴς, ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων, καὶ ἄλλος ὁ θερίζων. Ταῦτα δὲ ἔλεγον οἱ πολλοὶ, εἴποτε ἄλλοι μὲν τοὺς πόνους ὑπέστησαν, ἄλλοι δὲ τοὺς καρποὺς ἐδρέποντο· καὶ λέγει, ὅτι ἐπὶ τοῦτο ὁ λόγος σοι ταῦτα μάλιστα τὸν ἀληθῆ ἔχει. ἐπόνεσαν μὲν γὰρ οἱ προφῆται, ὑμεῖς δὲ τοὺς καρποὺς τοὺς ἐκ τῶν ἐκείνων πόνων ἀμᾶσθε. καὶ οὐκ εἶπε τοὺς μισθοὺς (οὐδὲ γὰρ ἐκείνοις ἄμισθος ὁ πολὺς ἐκεῖνος πόνος) ἀλλὰ τοὺς καρποὺς. τοῦτο καὶ Δαυὶδ ἐποίησε. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς προοιμίας μέμνηται λέγουσης, Ἐξῆλθεν δὲ ἀνόμων πλημμέλεια. a. Bas. xδ. καὶ ὁ Δαυὶδ ἐν τῷ Ψαλμῷ μέμνηται τοιαύτης παροιμίας. διὰ τοῦτο προσλαβὼν εἶ- ιδ.
πεν, ἵνα ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων. ὅπερ γὰρ ἔμπροσθεν λέγει, ὅτι ἄλλος ἔσπειρε καὶ ἄλλος θερίζει, ἵνα μή τις, ὅπερ ἔφθην, ἀπεγερθῆναι τοῦ προφήτου νομίσῃ τὸν μισθὸν, ξένον τι λέγει καὶ παράδοξον, καὶ τοῖς αἱρετικοῖς οὐ συμβαῖνον, ἀλλὰ τῶν πνευματικῶν ἐξαίρετον ὄν. ἐν μὲν γὰρ τοῖς παρ' ἡμῖν τοῖς αἱρετικοῖς, ἐὰν συμβῇ ἕτερον σπεῖραι καὶ ἕτερον θερίσαι, οὐχ ὁμοῦ χαίρουσι, ἀλλ' ἀλγοῦσιν οἱ σπείραντες, ἅτε ἑτέρους καμόντες· χαίρουσι δὲ οἱ θερίζοντες μόνοι. ἐν τούτοις δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ καὶ οἱ μὴ θερίζοντες ἅμα ἔσπειραν, ὁμοίως τοῖς ἀμφοτέροις χαίρουσιν· ὅθεν δῆλον ὅτι καὶ αὐτοὶ κοπιῶσι τῶν μισθῶν.

38 Ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε· ἄλλοι κεκοπίασαν, καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε. Ταύτῃ προτρέπει μᾶλλον αὐτούς. ὅπερ γὰρ ἐδόκει ὀπίπονον εἶναι τὸ προφητικὸν, τοῦτο ἐπὶ τοῦ οἰκουμένου παρεληθεῖν καὶ κηρύξαι, δείκνυσιν ὅλη ῥᾴδιον ὄν. τὸ γὰρ σφόδρα ὀπίπονον ἐκεῖνο ἦν, ὁ πολλοῦ καμάτου ἐδεῖτο, τὸ καταβαλεῖν τὰ σπέρματα καὶ ψυχὴν ἀμύητον εἰσαγαγεῖν εἰς θεογνωσίαν. τίνος οὖν ἕνεκεν ταῦτα φθέγγεται; ἵν', ὅταν αὐτοῖς ἐπιτείλῃ εἰς τὸ κηρύξαι, μὴ δυσκολῶσιν, ὡς εἰς πρᾶγμα ὀπίπονον ἐμπεσόντες. τὸ γὰρ ὀπιπονώτερον τῶν προφητῶν ἦν, φησι· καὶ μαρτυρεῖ τὸ ἔργον τοῦ λόγου, ὅτι ὑμεῖς ὀπίσω τὰ εὐκολα ἤλθετε. ὥσπερ γὰρ ὀπίσω δεσμοῦ μετ' εὐκολίας μὲν ὁ καρπὸς Cωάγεται, καὶ ἐν μιᾷ ῥοπῇ ἢ ἄλως πλησθεῖσα τῶν δραγμάτων οὐκ ἀναμενόντων τὰς τῶν χειρῶν ἁπάς, καὶ χειμὼν, καὶ ἔαρ, καὶ ὄμβρων· ὅτων δὲ νῦν ζ. καὶ τὰ ἔργα βοᾷ. μεταξὺ γοῦν αὐτοῦ λέγοντος ταῦτα, δέχεσαι οἱ Σαμαρεῖται, καὶ Cωήγετο ἀθρόον ὁ καρπός. διὰ τοῦτο εἶπεν, ἄρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ βλέπετε τὰς χώρας, ὅτι λευκαί εἰσιν. εἶπε ταῦτα, καὶ τὸ ἔργον ἐφάνη, καὶ τὰ ῥήματα οὐκ τῶν πραγμάτων ἐωρᾶτο.

39 Ἐκ γὰρ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοί, φησιν, ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαρειτῶν διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικὸς μαρτυρούσης, ὅτι εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα.

Σιωπῶσιν γὰρ ὅτι οὐκ ἂν ἐθαύμασε τὸν ἐλεγχὸν ἡ γυνὴ διελέγξαντα αὐτῆς τὰ πλημμελήματα, οὐδ' ἂν ἔπεμψε τοὺς ἑαυτῆς ἐπὶ τὸν ἕτερον, τὸν ἑαυτῆς ὀξέως πέμψαντες βίον.

Μιμησώμεθα δὴ τὴν γυναῖκα καὶ ἡμεῖς· καὶ ὅτι τοῖς οἰκείοις ἁμαρτήμασι μὴ αἰσχυ- ΗΘΙΚΟΝ
νώμεθα

νώμεθα δὲ, δέσποτα, ἀλλὰ φοβώμεθα, ὡς φησὶ, Θεὸν, τὸν καὶ νῦν ὁρῶντα τὸ γινόμενον, καὶ τότε κολάζοντα τοὺς μὴ μετανοήσαντας νῦν· ὡς νῦν γε τοὐναντίον ποιοῦμεν. τὸν μὲλλοντα κρίνειν οὐ δεδοίκαμεν· τοὺς δὲ οὐδὲν ἡμᾶς παραβλάπτοντας, τούτοις φείδομεν, καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς αἰσχύνην τρέμομεν. διὰ τοῦτο καὶ ᾧ δεδοίκαμεν, καὶ τούτῳ δίδομεν τὴν τιμωρίαν. ὁ γὰρ αἰσχύνην δὲ δέσποτων ὑφορώμενος νῦν μόνον, Θεοῦ δὲ μὴ αἰσχυνόμενος πολλάκις τολμᾷ τι ἄτοπον ὁρῶντος, μηδὲ θέλων μετανοῆσαι καὶ μεταβαλέσθαι, ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ οὐκ ἐνώπιον ἐκείνου καὶ δικαστοῦ, ἀλλὰ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης ὀφθήσεται. ὅτι γὰρ καὶ τῶν ἀγαθῶν πολλάκις καὶ τῶν ὑπὲρ τούτων μεγάλων θεασόμεθα οὐκ ἀθήσαντας, ἀλλὰ τῶν βαλόντων καὶ τῶν ἐκείνων βαδολήν σε παιδεύειν, φησὶν ὁ μακάριος Παῦλος λέγων· Δεῖ γὰρ ἡμᾶς, φησὶ, πάντας ἡμᾶς ἐμφανισθῆναι τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος ὅσα ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε κακόν. καὶ πάλιν· Ὃς φανερώσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους. ἔπραξάς τι πονηρὸν, ἢ ἐνεθύμησας, τὰ κρύπτεις δὲ δέσποτον; ἀλλὰ Θεὸν οὐ κρύπτεις. ἀλλ' οὐδὲν τούτων σοι μέλει, ἀλλ' ὀφθαλμοὶ τῶν δεσποτῶν, τοῦτό σοι φόβος. σὺ οὖν ἐνόησον ὅτι οὐδὲ δεσπότου λαθεῖν δυνήσῃ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. πάντα γὰρ, ὡς ἐοικὸς, τότε ἔσται καὶ κατ' ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, ὡς αὐτὸν κατάκριτον ἕκαστον γενέσθαι. τὸ τοῦ Παύλου οὖν καὶ ἀπὸ τοῦ πλησίον. καὶ γὰρ τὸν ἐνδοφθάλμιον πάντα, τὸν Λάζαρον λέγω, τοῦ ὀφθαλμοῦ ἔνδειν ἔχοντα ὁ πλούσιος, καὶ οὗ πολλάκις ἐβδελύξατο δάκτυλον, τοῦτον παρακαλεῖ παραμυθίαν αὐτῷ γενέσθαι τότε. παρακαλῶ τοίνυν, κἂν μηδεὶς ἴδῃ τὰ ἡμέτερα, ἕκαστον ἡμῶν εἰς τὸ ἑαυτοῦ συνειδὸς εἰσελθεῖν, καὶ καθίσαι ἑαυτὸν δικαστὴν καὶ λογισμοὺς, καὶ εἰς μέσον ἀγαγεῖν τὰ πεπλημμεληθέντα, καὶ εἰ μὴ βούλοιτο τότε ἐκπομπεύεσθαι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τῇ φοβερᾷ, ἰασάσθω ἤδη τὰ τραύματα, ἐπιθέτω τὰ φάρμακα τῆς μετανοίας. ἔξεστι γὰρ, ἔξεστι μυρίων γέμοντα πταισμάτων ἀπελθεῖν ὑγιαίνοντα. ἐὰν γὰρ ἀφῆτέ, φησὶν, ἀφέωνται ὑμῶν αἱ ἁμαρτίαι. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ βαπτίσματι καταχωνεύωνται τὰ ἁμαρτήματα οὐκέτι φαίνεται· οὕτω καὶ τῶν ἀφανισθήσεται, ἐὰν θελήσωμεν μετανοῆσαι. ἔστι γὰρ μετάνοια, ὃ μηκέτι πάλιν τὰ αὐτὰ ποιεῖν. ὁ γὰρ τοῖς αὐλοῖς ἐπιχειρῶν ἔοικε τῷ καὶ τῷ τὸν ἴδιον ἔμετον ἐσθίοντι. ἅπερ οὖν ἀφέντες καὶ τῇ γνώμῃ τῶν τολμηθέντων· καὶ ἀποσπάσαι [καὶ] φάρμακα ἐπιθεῖναι τοῖς τραύμασι τὰ ἐναντία τῶν ἁμαρτημάτων. οἷον τί λέγω· ἥρπασας καὶ ἐπλεονέκτησας; ἀπόσχου τῆς ἁρπαγῆς, καὶ ἐπίδος ἐλεημοσύνῃ τὸ τραῦμα. ἐπόρθησας; ἀπόσχου τῆς πορείας, καὶ ἐπίδος ἀγρεῖδιον ὃ ἔλκει. κακῶς εἶπες τὸν ἀδελφόν καὶ ἔβλαψας; παῦσαι καὶ τηνδεῖ, καὶ ἐπίδος φιλοφρόνησιν. καὶ καθ' ἕκαστον δὲ τῶν ποιωμεν τῶν πεπλημμεληκότων ἡμῖν, καὶ μὴ παρατρέχωμεν ἁπλῶς τὰ ἁμαρτήματα. ἔφθακε γὰρ λοιπὸν, ἔφθακεν ὁ τῆς διδαχῆς καιρός. διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Ὁ κύων ἐγρήγορε, μηδὲν μελέτα. ἀλλ' ἡμῖν τάχα τοιοῦτόν ἐστιν ἐπιλέγειν· ὁ κύων ἐγρήγορε, μελέτα. σχεδὸν μὲν γὰρ καλῶς ἤκουον, μηδὲν μελέτατε οἱ δὲ θλίψει καὶ πόνοις καὶ ἀγῶσιν οὖσιν οἱ ἐν ἁρπαγαῖς ζῶντες, οἱ ἐν τρυφῇ, οἱ χαλεπὰς διώξεις μέλλουσι διδόναι, ἃ δὴ τότε, φησὶ, σχεδὸν αὖ ἀκούσαντες εἰκότως· ὁ κύων ἐγρήγορε, μελέτα. οὐδὲ γὰρ πολὺς λείπει τῆς συντελείας ὁ χρόνος, ἀλλὰ πρὸς τὸ τέλος λοιπὸν ὁ κόσμος ἐπείγει. τοῦτο μὲν πόλεμοι δηλοῦσι, τοῦτο αἱ θλίψεις, τοῦτο σεισμοί, τοῦτο ἡ ἀγάπη ψυγεῖσα. καθάπερ γὰρ σῶμα ψυχορραγοῦν, καὶ ἐγρηγορὸς τελευτῆς, μυρίας ὑπομένει κακώσεις· καὶ οἰκίας μέλλουσης καταπίπτειν, πολλὰ προπίπτειν εἴωθε πρὸ τῆς ὀροφῆς καὶ πρὸ τῶν τοίχων· οὕτω πρὸ τῆς οἰκουμενικῆς ἐγρηγορὸς καὶ ὑπὸ θλίψεως ἔσχεν ἡ συντέλεια, καὶ διὰ τοῦτο τὰ μυρία διέσπαρται πονηρὰ κακά. εἰ γὰρ τότε ὁ Κύριος ἐγρηγορὸς, πολλῷ μᾶλλον νῦν ἐγρηγορὸς. εἰ πρὸ τριακοσίων ἐτῶν, ὅτε ταῦτα ἐλέγετο, πλήρωμα τῶν καιρῶν ἦν καὶ ἐσχάτου ὁ Παῦλος ἐκάλει, πολλῷ μᾶλλον νῦν πεπλήρωται. διὰ ἴσως δὲ αὐτὸ τοῦτο ἀπιστοῦσί τινες. ἐγὼ μὲν διὰ τοῦτο πιστεύειν χρὴ μᾶλλον. πόθεν γὰρ οἶδας, δέσποτα,

C.Kor. ε.ι.

β.Πετ.β.κα.

Φιλιπ. δ.ε.

αὖ, θεφπε, ὅτι οὐκ ἐπὶς ὃ τέλος, ϗ μὴ βεαχὺ χρόνον ἀπομτήσεται τὰ Εἰρημένα; ὥσπερ γὰρ τὸ σύμπαν τέλος ἐ τῶν ἑξακοσίων ἡμέρων λεγομένη ἐ, ἀλλὰ ϗ ⟨W⟩ ἕξακτον μέρος, καίτοιγε τεσσαράκοντα ἡμέρας ἔχοντα· οὕτω ϗ τῶν τοσούτων ἐτῶν καὶ τετρακόσια ἔτη τέλος εἶπον, οὐχ ἁμαρτήσομαι· ὥστε οὐκ τότε παρεμφαίνει ὃ τέλος. συμβαίλωμαι οὖν ἑαυτοῖς, συν-
5 τυφήσωμεν τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ. ϗ γὰρ ἡ ἀδεία μιᾶς τεθοντων ἡμῶν, ἐ σφόδρα μεμεμνώτων τοῦ τῆς παρουσίας, ὅπερ ἔσται ἀφνω τῶν δηλωθέντων ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· Ὥσπερ γὰρ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Νῶε, ⟨ὡ⟩ ὥσπερ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Λὼτ, οὕτως ἔσται ϗ ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου. τοῦτο ϗ ὁ Παῦλος δηλοῖ, ἔλεγεν· Ὅταν γὰρ λέγωσιν εἰρήνη ϗ ἀσφάλ- Ματθ. κδ. λζ. a. Θεσσ. ε. γ.
10 εια, τότε αἰφνίδιος ὄλεθρος αὐτοῖς ἐφίσταται ὥλεθρος, ϗ ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ. τί δέ ἐστιν, ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ; πολλάκις αἱ κύουσαι γυναῖκες παίζουσαι ⟨ὡ⟩ ἀρίστου ποιοῦσαι, ἢ ἐν βαλανείῳ, ἢ ἐν ἀγορᾷ δρέψασαι, οὐδὲν τῶν μελλόντων προορώμεναι, ἐξαίφνης ὠδῖνες κατεκλύσθησαν ἀθρόον. ἐπεὶ οὖν ϗ ἡμεῖς τοιαῦτα, ὦμεν ἀεὶ προκεκινδυνευμένοι. ἐ γὰρ ἀεὶ ταῦτα ἀκουσόμεθα, οὐκ ἀεὶ τούτων ὀξοισόμεθα ἔξομεν. Εν γὰρ ᾧ ἄδηλη, φησὶ, τίς ὀξομολογήσεται σοι; οὐκοῦν ἑταῦθα μετανοήσωμεν, ἵν' ὅταν ἔλθῃ ⟨W⟩ Θεὸν ἔχωμεν
15 ϗ τὸν μέλλοντα ἡμέραν, ⟨ὡ⟩ πολλῆς ἀπολαύσαι δυνηθῶμεν συγγνώμης· ἧς γένοιτο πάν-τας ἡμᾶς ὑπερτυχεῖν, χάριτι ϗ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν ϗ ἀεὶ, ϗ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Ομιλ. λε. 40 ΩΣ ΟΥΝ ΗΛΘΟΝ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΝ ΟΙ ΣΑ-

20 μαρεῖται, ἠρώτων αὐτὸν μεῖναι πρὸ αὐτοῖς· ϗ ἔμεινεν σὺν αὐτοῖς δύο ἡμέρας.

41 Καὶ πολλῷ πλείους ὑπὲρ ἐβυσαν εἰς αὐτὸν διὰ ⟨W⟩ λόγον αὐτοῦ·

42 Τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον· ὅτι οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν· αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν ϗ οἴδαμεν, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ Χριστός. 43 Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἀπῆλθεν
25 εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

ΟΥδὲν φθόνῳ ϗ βασκανίας σχῆμα, οὐδὲν κενοδοξίας χαλεπώτερον αὐτῆς τὰς μανίας· εἰώθασι διαφθείρειν ἀγαθά. ⟨ὡ⟩ οὖν Ιουδαῖοι πλείονα τῶν Σαμαρειτῶν γνῶσιν ἔχοντες, ϗ τοῖς προφήταις συντεθραμμένοι, ὕστε-ρον τούτων ἐφάνησαν ἀντιβαῖνον. ὅτοι μὲν γὰρ ⟨ὡ⟩ ἀπὸ τῆς μαρτυρίας ἐβύσαν τῆς γυναικὸς, ϗ σημεῖον ἰδόντες οὐδὲν, ἐξῆλθον προσκα-λούμενοι ⟨W⟩ Χριστὸν· μείναντες πρὸ αὐτοῖς· ⟨ὡ⟩ δὲ Ιουδαῖοι, ⟨ὡ⟩ ξαύμασιν θεασάμενοι, ϗ μόνον ϗ κατεῖχον αὐτὸν πρὸ ἑαυτοῖς, ἀλλὰ ϗ ἀπήλασαν, ϗ πάντα ἐποίουν ὥστε ϗ τῆς χώρας αὐτὸν ἐκβαλεῖν, καίτοιγε αὐτὴ ἡ προφητεία δι' ἐκείνους ἐγένετο. ἀλλ' ἐ-κεῖνοι μὲν ἀπήλασαν, ὅτοι δὲ ϗ μείναντες πρὸ ἑαυτοῖς ἠξίουν. τούτους οὖν οὐκ ἐχρῆν προσιέ-σθαι προσκαλουμένους, εἶπέ μοι, ϗ δεομένους· ἀλλὰ τοὺς μὲν βουλομένους ⟨ὡ⟩ προχρομέ-νοις προσέρχεσθαι, τοῖς δὲ ἀγανακτοῦσι ϗ βουλομένοις αὐτὸν κατέχειν μὴ δίδοναι ἑαυτόν; ἀλλ' οὐκ ἰῶ τοῦτο ἄξιον τῆς αὐτοῦ κηδεμονίας. Διὰ τοῦτο ϗ " ἐδέξατο, ϗ ἔμεινε πρὸ αὐτοῖς ἡμέρας δύο. αὐτοὶ μὲν ἐβούλοντο διὰπαντὸς αὐτὸν κατέχειν (τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν ὁ εὐαγγελιστὴς Εἰπών, ὅτι ἠρώτων αὐτὸν μεῖναι πρὸ αὐτοῖς) αὐτὸς δὲ οὐκ ἠνείχετο· ἀλλ' ἡμέρας δύο μόνον ἔμεινε, ϗ ἐν ταύταις πολλῷ πλείους ὑπὲρ ἐβυσαν εἰς αὐτόν. καίτοιγε τούτους οὐκ εἰκὸς ἰῶ πι-στεῦσαι, τῷ τε σημεῖον μηδὲν ἑωρακέναι, ⟨ὡ⟩ τῶν πρὸς Ιουδαίους ἀπειθῶς ἔχειν· ἀλλ' ὅμως ὑπὲρ τοῖς λεγομένοις μὴ ἀληθείας ἐδίψαζον, ϗ προσέτι τούτοις αὐτοῖς, ἀλλ' ὑψηλοτέραν τὴν κωλυμένην ἔλαβον ἔννοιαν, ϗ ἐφιλοτιμοῦντο ὑπὲρ ὃ μικρὸν θαυμάζειν αὐτόν. τῇ γὰρ γυ-

γαικὶ,

ναχί, φησιν, ἔλεγον· οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν αὐτῷ. αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν καὶ οἴδαμεν, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ Χριστός. ⓐ μαθηταὶ τὴν διδασκαλον ὑπερηκόντισαν. ὅτοι γὰρ ὑπὸ Ἰουδαίων κατηγορήσαγεν ὡς δικαίως, καὶ τῷ πιστεῦσαι, καὶ ὡς δίζασθαι. σκῆνοι μὲν γὰρ, ὑπὸ ὧν πᾶσαν τὴν παραγματείαν ⟨ωνεχήσατο, ⟨ωνεχῶς⟩ αὐτὸν ἐλίβαζον· ὅτοι δὲ οὐδὲ πρὸς αὐτοὺς ὁρμώμενοι εἵλκυσαν πρὸς ἑαυτούς. καὶ ⓐ μὲν μυρίοις σημείοις ἀδιόρθωτοι μένουσι· ὅτοι δὲ χωρὶς σημείων πολλὴν πρὸς αὐτὸν τὴν πίστιν ἐπεδείξαντο, καὶ τούτῳ αὐτῷ φιλοτιμούμενοι, ὃν χωρὶς σημείων πιστεῦσαι· σκῆνοι δὲ παύονται καὶ σημεῖα αἰτοῦντες καὶ πειράζοντες. ὅπου εὐγνώμονος ψυχῆς πάντα χρεία. καὶ ὁπόταν λάβῃ τοιαύτης ἀλήθεια, κρατεῖ ῥᾳδίως· καὶ μὴ κρατήσῃ, ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτῆς ἀσθένειαν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ταύτης ἀγνωμοσύνην τοῦτο γίνεται *. ἐπεὶ καὶ ὁ ἥλιος, ὅταν λάβῃ καθαίρουσι ὀφθαλμοί, φωτίζει ῥᾳδίως· ἂν δὲ μὴ φωτίζῃ, τῆς ἐκείνων ἀρρωστίας τὸ ἀμάρτημα, καὶ τῆς ἀσθενείας τῆς τούτου. ἄκουσον γοῦν ὅτοι τί λέγουσιν. οἴδαμεν, φησιν, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ Χριστός. ὁρᾷς πῶς εὐθέως ἐνενόησαν, ὅτι τὴν οἰκουμένην ὑπερπεπάτηκεν ἡ μάνη, "ὅτι ὑπὲρ διορθώσεως τῆς κοινῆς ἦλθε σωτηρίας, ὅτι οὐκ ἐν Ἰουδαίοις ἔμεινεν ἀποκλείειν αὐτοῦ τὴν φύσιν, ἀλλὰ πάντων ἀπείρεσι αὐτοῦ ⓦ λόγον; ἀλλ' οὐκ Ἰουδαῖοι ὄντως, ἀλλὰ ζηλοῦντες τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ᾗσαν, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν· ὅτοι δὲ ὁμολογοῦσιν ἅπαντας ἐν ἐπιτιμίοις εἶναι, σκῆνος δὲ ἀποστολικὸν διηλοῦντες, ὅλη πάντες ἤμελλον καὶ ὑστεροῦντας τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι. εἰπόντες γὰρ ὅλη σωτὴρ ὅτι τοῦ κόσμου, ἔδειξαν ὅλη τοῦ ἀπολωλότος· ὃς οὐχ ἁπλῶς σωτὴρ, ἀλλ' ἐν σφόδρα μεγάλοις. ἦλθον μὲν γὰρ πολλοὶ σῶσαι καὶ παρέφηνε καὶ ἄγγελοι· ἀλλ' ὁ ἀληθινὸς σωτὴρ ὅτος ὅτι, φησιν, ὁ τὴν ἀληθῆ σωτηρίαν πρὸ ἔχων, καὶ τὴν παράκλησιν μόνον. τοῦτο πίστεως εἰλικρινοῦς. καὶ γὰρ εἰσιν ἀμφοτέρωθεν θαυμασταί, καὶ ὅτι ἐπίστευσαν, καὶ ὅλη χωρὶς σημείων (ὡς καὶ ὁ Χριστὸς μακαρίζει λέγων, Μακάριοι ⓐ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες) καὶ ὅτι εἰλικρινῶς τοῦτο. καίτοι τῆς γυναικὸς ἀμφιβόλως λεγούσης ἀκούσαντες, μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός, οὐκ εἶπεν καὶ αὐτοὶ, ὅτι καὶ ἡμεῖς πεπιστεύομεν, νῦν δὲ ὅτι" πεπυνθόμεθα, ἀλλ' ὅτι οἴδαμεν· καὶ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὅλη οὗτός ἐστιν ἀληθῶς τοῦ κόσμου ὁ σωτήρ. οὐ γὰρ ὡς ἕνα τῶν πολλῶν ⓦ Χριστὸν ὡμολόγησαν, ἀλλὰ ⓦ ὄντως σωτῆρα. καίτοι τίνα εἶδον σωθέντα; τῶν ῥημάτων ἤκουσαν μόνον, καὶ εἶπον ἅπερ δή, εἰ καὶ θαύματα ἐθεάσαντο πολλὰ καὶ μεγάλα, εἶπον. καὶ τίνος ἕνεκεν ταῦτα νῦν λέγουσιν ἡμῖν ⓐ διαπελισταὶ τὰ ῥήματα, καὶ ὅλη θαυμαστῶς διελέξῃ; ἵνα μάθῃς, ὅτι πολλὰ τῶν μεγάλων παραπτέχουσι, ἀπὸ τοῦ τέλους τὸ πᾶν ἐδήλωσε. ἔπεισε γὰρ δῆμον ὁλόκληρον καὶ πόλιν ὅλην διὰ τῶν ἐρημιῶν. εἶθα τοῦ μὴ πείθονται, τότε αἰσχύνεται λέγειν τὰ ἐρημία, ἵνα μὴ ἀπὸ τῆς ἀγνωμοσύνης τῶν ἀκουόντων καταψηφίζηται τοῦ δημηγορικοῦ. καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

44 Αὐτὸς γὰρ ὁ Χριστὸς ἐμαρτύρησεν, ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει. Διὰ τί τοῦτο προσκειται; ὅτι εἰς Καπερναοὺμ οὐκ ἀπῆλθεν, ἀλλ' εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Κανά. ἵνα γὰρ μὴ ἐξεπίσῃς, ὅτι διὰ μὲν τοὺς αὐτοῦ οὐκ ἔμεινε, παρὰ δὲ τοὺς Σαμαρείτας ἔμεινε, λέγει τὴν αἰτίαν λέγων, ὅτι αὐτὸς προεῖπεν αὐτός. διὰ τοῦτο οὐκ ἀπῆλθεν ἐκεῖ, ὥστε μὴ μείζονα αὐτοῖς γενέσθαι τὸ κρίμα. καὶ γὰρ πατρίδα ἐνταῦθα ἡγεῖται αὐτοὺς λέγει τὴν Καπερναούμ. ὅλη δὲ οὐκ ἀπῆλθασιν ἐκεῖ ὑμᾶς, ἄκουσιν αὐτοῦ λέγοντος· καὶ σὺ Καπερναούμ, μὴ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου καταβήσῃ. πατρίδα δὲ ἰδίαν καλεῖ, ⓦ τῆς οἰκειότητος δηλοῦν λόγον, καὶ τούτῳ πλέον ἐνδιατείνων. τί οὖν; οὐχ ὁρῶμεν, φησι, καὶ παρὰ τοῖς οἰκείοις πολλοὺς θαυμαζομένους; μάλιστα μὲν οὐκ ἀπὸ τῶν ἀπαιτούντων τὰ τοιαῦτα δεῖ ψηφίζεσθαι. εἰ δέ τινες ἐν τῇ αὐτῶν ἐπιμένουσι, πολλῷ μᾶλλον ἐν

τῇ

τῇ ἀλλοτείᾳ. ἡ γὰρ Συκὴ ἡ θὼ καταφερήτης πιᾶν ἔθνος ἐδήλωεν.

45 Ὡς οὖν ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐδέξατο αὐτὸν ⓐ Γαλιλαῖοι, πάντα ἑωρακότες ὅσα ἐποίησεν ἐν Ιερουσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ· ⓒ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν.

Ορᾷς ὅτι ⓐ καχιζόμενοι ὅτοι μάλιστα αὐτῷ προσιόντες ὠφελοῦνται; ὁ μὲν γὰρ ἔλεγεν, οὐκ Ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι; ἄλλος δὲ, ἐρώτησον ⓒ ἴδε, ὅτι ἐκ τῆς Γαλιλαίας προφήτης οὐκ ἐγήγερται. ταῦτα δὲ καὶ αὐτὸν ὠφελοῦντες ἔλεγον, ὅπου οὐκ Ναζαρὲτ τοῖς πολλοῖς ἐδόκει εἶναι· καὶ ὃ Σαμαρείτην δὲ εἶναι ὠνείδιζον. Σαμαρείτης γὰρ εἶ, ⓒ δαιμόνιον ἔχεις, φησίν. ἀλλ' ἰδοὺ ⓒ Σαμάρεια καὶ Γαλιλαῖοι πίστιν ἔχουσιν εἰς ἀγαμφίλεκτον τὴν Ιουδαίων. ὠφελοῦνται δὲ ⓒ Γαλιλαίων ⓐ Σαμάρεια βέλτιον. οὗτοι μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς γυναικὸς ἐδέξαντο ῥημάτιον· ὅτοι δὲ ἑωρακότες καὶ σημεῖα ἃ ἐποίησεν.

46 Ηλθεν οὖν ὁ Ιησοῦς πάλιν εἰς τὴν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησε τὸ ὕδωρ οἶνον. Αναμιμνήσκει τὸ θαύματος ⓦ ἀκροατήν, τὸν Σαμαρείτην τὸ ἐγκώμιον ἐπαίρων. ὅτοι μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν ἐν Ιερουσολύμοις, καὶ ἀπὸ τῶν οὐδὲν ὁμοίων σημείων ἐδέξαντο αὐτόν· ⓐ Σαμάρεια δὲ οὐχ ὅτως, ἀλλ' ἀπὸ διδασκαλίας μόνης. ὅτι μὲν οὖν ἦλθεν οὐκ, εἶπε, τὴν αἰτίαν ὃ προσέθηκε δι' ἣν ἦλθεν. εἰς μὲν γὰρ τὴν Γαλιλαίαν δι' ⓦ φθόνον ⓦ Ιουδαϊκὸν προεχώρει. εἰς δὲ τὴν Κανὰ διὰ τίνος ἔνεκεν; τὸν μὲν γὰρ τὴν ἀρχὴν καλουμένης εἰς γάμον· νυνὶ δὲ τίνος ἕνεκεν καὶ δι' τί; ἐμοὶ δοκεῖ, τὴν ἀπὸ τοῦ θαύματος πίστιν ἐγκομιάζων ἰσχυροτέραν ποιῶν διὰ τῆς προτάσεως, καὶ μᾶλλον αὐτοὺς ἐφελκόμενος τῷ αὐτόκλητος προσκληθῆναι, καὶ τὴν μὴν ἰδίαν ἀφεῖναι πατρίδα, προπέμψας ὁ ἐκείνους. Ην δέ τις βασιλικὸς, οὗ ὁ υἱὸς ἠσθένει ἐν Καπερναούμ.

47 Οὗτος ἀκούσας ὅτι ἥκει ὁ Ιησοῦς ἐκ τῆς Ιουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἦλθε πρὸς αὐτὸν, καὶ ἠρώτα αὐτὸν, ἵνα ἔλθῃ καὶ ἰάσηται αὐτοῦ ⓦ υἱόν.

Ητοι τοῦ ἡλίους ὢν τοῦ βασιλικοῦ, ἢ ἀξίωμά τι ἀρχῆς ἕτερον οὗτος ἔχων. τινὲς μὲν οὖν τοῦτον ἐκ φθόνου νομίζουσιν εἶναι τοῦ πρὸς τὸν Μαθθαῖον· δείκνυται δὲ ἕτερος ὢν τοῦ ἐκ φθόνου, οὐκ ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς πίστεως. ἐκ φθόνου μὲν γὰρ καὶ βουλόμενον τὸν Χριστὸν ἐλθεῖν ἀξιοῖ μένειν· ἔστι δὲ ⓒ μηδὲν τοιοῦτον ἐπαγγειλάμενον, εἰς τὴν οἰκίαν ἔλκει. καὶ ἐκεῖνος μένειν φησὶν, οὐκ εἰμὶ ἄξιος, ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς· ἔστι δὲ καὶ "ἐπείγει, λέγων, καταβῆθι πρὶν ἢ ἀποθανεῖν τὸν υἱόν μου. καὶ ἐκ μὲν ἀπὸ τοῦ ὄρους καταβαίς, εἰς Καπερναούμ εἰσῆει· ὑπὸ ταῦτα δὲ ἀπὸ τῆς Σαμαρείας, καὶ οὐκ εἰς Καπερναούμ, ἀλλ' εἰς Κανὰ ἐλθόντος, προεχώρει ἔστι. καὶ ἐκείνου μὲν ὁ παῖς προέστι καὶ πίγετο· ὁ δὲ τοῦτο υἱὸς πυρετῷ. καὶ ἐλθὼν ἠρώτα, ἵνα ἰάσηται αὐτοῦ "τὸν υἱόν· Ημελλε γὰρ ἀποθνήσκειν. Τί οὖν ὁ Χριστός;

48 Εαν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδητε, φησὶν, οὐ μὴ πιστεύσητε. Καὶ μάλιστα τοῦτο πίστεως ἦν, καὶ ὃ ἐλθεῖν καὶ ὃ προσκαλέσαι· ⓒ μὴ ταῦτα δὲ αὐτῷ μαρτυρεῖ ὁ εὐαγγελιστὴς λέγων, ὅτι ἐπόντος τοῦ Ιησοῦ, πορεύου, ὁ υἱός σου ζῇ, ὅπερ ἔθυσε τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ ἐπορεύετο. τί οὖν ἐστιν ὃ φησιν ὑπὸ ταῦτα; ἦλθον σοῦ Σαμαρείτας θαυμάζων ἔλεγε ταῦτα, ὅτι σημείων χωρὶς ὅπερ ἔθυσαν, ἢ τῆς δεκτικῆς αὐτοῦ πόλεως ἐστὶ καταπολεμούσης τῆς Καπερναούμ, ἀφ' ἧς ἔστι Ιωσ. ἐπεὶ δὲ ἕτερός τις ἐν τῷ Λευκᾷ λέγων, πίστευσον Κύριε· βοηθεῖ μου τῇ ἀπιστίᾳ, ἔλεγε πάλιν. ὥστε εἰ καὶ ἔστι ὅπερ ἔθυσιν, ἀλλ' οὐχ ὁλοκλήρως, οὐδὲ ὑγιῶς· καὶ οὗτος "ἦλθεν οὐκ τοῦ πιστεύεσθαι πίστιν ὥραν ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πυρετός. ἐβούλετο γὰρ μαθεῖν, εἶπε αὐτοῦ ματος, εἴτε ἐκ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Χριστοῦ τοῦτο γέγονεν. ὡς οὖν ἔγνω ὅτι χθὲς ὥραν ἐβδόμην, ὅπερ ἔθυσε καὶ αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη. ὁρᾷς ὅλη τότε ὅπερ ἔθυσεν, ὅτε ⓐ παῖδες εἶπον, οὐχ ὅτε ὁ Χριστός; τὸν Σαμαρείτην οὕτω ἐλέγχει αὐτοῦ, μὴ ἧς προσελθὼν, ταῦτα ἔλεγεν (οὕτω γὰρ μᾶλλον καὶ εἰς πίστιν αὐτὸν ἐφείλκετο) πρὸ γὰρ τοῦ σημείου οὐ σφόδρα ἦν πεπιστευκώς.

χώς. Εἰ δὲ καὶ ἦλθε καὶ παρεκάλεσεν, οὐδὲν θαυμαστόν. Εἰώθασι γὰρ οἱ πατέρες ὑπὸ πολλῆς φιλίας, οὐ μόνον οἷς θαρροῦσιν ἐπιτρέπειν, ἀλλὰ καὶ οἷς μὴ θαρροῦσι προσιέναι, μηδὲν ὅλως παραλιπεῖν βουλόμενοι. ἐπεὶ ὅτι οὐκ ἀπέρχου προσῆλθεν, ὅτε ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, τότε αὐτὸν εἶδεν· ὡς εἶγε καὶ σφόδρα αὐτῷ πεπίστευκώς, οὐκ ἂν ὤκνησε, τοῦ παιδὸς μέλλοντος τελευτᾶν, εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐλθεῖν. Εἰ δὲ ἐδιδοίκει, οὐδὲ τοῦτο ἀνέκτον. ὅρα γοῦν καὶ αὐτὰ τὰ ῥήματα πῶς ἐμφαίνει τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἀνδρός. δέον γὰρ, Εἰ καὶ μὴ προέτρεψαι, ἀλλ' ὅμως μὴ τὴν τοῦ ἀγγοιαν ἐλέγξαι μέγα τι φρονοῦσαν θέλων αὐτὸ, ἄκουσον πῶς ἔτι χαμαὶ σύρεται.

49 Κατάβηθι γάρ, φησι, πρὶν ἢ ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου. Ὡς οὐ δυναμένῳ μὴ θανάτου αὐτὸν ἀναξῆσαι, καὶ ὡς οὐκ εἰδότος ἐφ' οἷς τὰ τοῦ παιδίου προάγματα ἔσχηκε. ἀφ' ἑαυτοῦ δὲ οὖν ἐλέγχει, καὶ τοῦ ζῶν εἰδότος καθάπτεται, δεικνὺς, ὅτι τὰ σημεῖα προσηνωμένως τῆς ψυχῆς ἕνεκεν ἐλάμβανε. σκοπῶμεν γὰρ οὐχ ἧττον τοῦ παιδὸς τὸν πατέρα ἀσθενοῦντα πρὸς τὴν ἀγνοιαν θεραπεύῃ, πείθων ἡμᾶς μὴ ἀπὸ σημείων, ἀλλ' ἀπὸ διδασκαλίας προσέχειν αὐτῷ. τὰ γὰρ σημεῖα οὐ τοῖς πιστοῖς, ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις καὶ παχυτέροις. ὅτοι μὲν οὖν ὑπὸ τοῦ πάθους οὐ σφόδρα προσεῖχε τοῖς λεγομένοις, ἢ μόνοις τοῖς περὶ τοῦ παιδὸς· ὕστερον δὲ ἤμελγε τὸ λεχθὲν διαλαμβάνῃ, καὶ τὰ μέγιστα καὶ ἐντεῦθεν κερδαίνῃ· ὃ δὴ καὶ γέγονε. τί δήποτε δὲ ὅτι μὴ τοῦ ἑκατοντάρχου, αὐτεπάγγελτος ὑπῆλθε θεραπεύσων; σκοπῶμεν δὲ καὶ τοῦτο ἀκριβῶς· ἴσως γὰρ οὐδὲ καλύμματος ἄπιστον· ὅτι σκῆψιν ἡ πίστις ἀπῄρτισο. διὰ καὶ ὑπῆλθε ἀπίστου, ἵνα μάθωμεν τὸ ἀνδρὸς τὴν ἀγνωμοσύνην· σκοπῶμεν δὲ οὖτ' ἀτελῆς ἦν. ἐπεὶ οὖν ἀνέκαθεν ἐκ κατὰ μέρος αὐτὸν λέγων, καταβῆθι, ἐκ ὅπου ἤδει σαφῶς ὅτι καὶ ἀπὼν θεραπεῦσαι δύναται, δείκνυσιν ὅτι καὶ τοῦτο δυνατὸν αὐτῷ· ἵνα, ὅπερ οἴκοθεν ὁ ἑκατόνταρχος ἔσχε, τοῦτο ἐκ τοῦ μὴ θεαθῆναι τὸν Ἰησοῦν μάθῃ. ὅτῳ οὖν εἶπε, ἐὰν μὴ σημεῖα ἐκ τέρατα ἴδητε, οὐ μὴ πιστεύσητε, τοῦτο λέγει, ὅτι τὴν προσοῦσαν πίστιν οὐδέπω ἔχετε, ἀλλ' ἔτι ὡς περὶ προφήτου διέκεισθε. σκοπῶμεν οὖν ἑαυτοὺς, καὶ δείκνυσιν ὅλα χωρὶς σημείων ἔδει πιστεῦσαι αὐτόν, ἔλεγεν ἂν καὶ τῷ Φιλίππῳ· πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ὁ πατὴρ, καὶ ἐγὼ ἐν τῷ πατρί; εἰ δὲ μή, διὰ τὰ ἔργα πιστεύετέ μοι.

51 Ἤδη δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος, ἀπιλύτησαν αὐτοῦ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ λέγοντες, ὅτι ὁ παῖς σου ζῇ.

52 Ἐπυνθάνετο οὖν παρ' αὐτῶν τὴν ὥραν, ἐν ᾗ κομψότερον ἔσχε. καὶ εἶπον αὐτῷ, ὅτι χθὲς ὥρᾳ ἑβδόμῃ ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πυρετός.

53 Ἔγνω οὖν ὁ πατὴρ, ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, ᾗ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ὁ παῖς σου ζῇ. καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη.

Ὁρᾷς πῶς ὃ θαῦμα δῆλον ἐγένετο; ἃ γὰρ ἁπλῶς οὐδὲ ὡς ἔτυχε ἀπηλλάγη τοῦ κινδύνου, ἀλλ' ἀθρόον, ὡς φαίνεσθαι μηκέτι φύσεως ἀκολουθίαν εἶναι ὃ γινόμενον, ἀλλὰ τὴν ἐνεργείας τοῦ Χριστοῦ. πρὸς γὰρ αὐτὰς ἐλθὼν τὸν θανάτου καὶ πύλας, ὡς καὶ ὁ πατὴρ ἐδήλωσεν εἰπών, καταβῆθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου, ἀθρόον ἀπηλλάγη τῆς νόσου· ὅπερ οὖν καὶ τοὺς οἰκείους ἔπεισεν. σκληροὶ μὲν γὰρ ἴσως, οὐχ ὡς θαυμαζελιζόμενοι μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς περιπλοῦτοι τοῦ Ἰησοῦ τὴν πρόνοιαν εἶναι νομίσαντες, ἀπιλύτησαν. καὶ γὰρ ἠδέσαν σκληροὶ προσῆλθόμενοι· ὅθεν καὶ κατ' αὐτὸν αὐτῷ τὴν ὁδὸν περιέτυχον. ὁ δὲ ἀθρόος ἀπελθὼν τοῦ φόβου, λοιπὸν προσῆλθε τὴν πίστιν διέκυψε, θέλων δεῖξαι ὅτι τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τὸ ἔργον γέγονε, καὶ φιλοτιμεῖται λοιπὸν ὥστε μὴ δόξαι εἰκῇ διεγηγέρθαι. ὅθεν μετ' ἀκριβείας πάντα ἐμάθοντο, καὶ ὅτις θυσία αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη. καὶ γὰρ ἴσως διὰ μαμφισβήτητος ἡ μαρτυρία λοιπόν. οἱ γὰρ μὴ πρότερον μηδὲ ἀκηκοότες τοῦ Χριστοῦ θαλεγομένου, μηδὲ ἐν καιρῷ εἰδότες, ὅτοι προσῆλθε τοῦ διδασκάλου μαθόντες, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ καιρός, αἰαμφισβήτητον ἔσχον τὴν ἀπόδειξιν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. διὰ τοῦτο καὶ αὐτοὶ ὅτις θυσία.

Τί

Τί τοίνυν ἀπὸ τούτων παιδευόμεθα; μὴ θαύμαζε πῶς εἰρωνεύεται, μηδὲ ἐκλύου ἐκζητῶν τὸ ΗΘΙΧΟΝ
τοῦ Θεοῦ δυνάμεως. ὁρᾷς γὰρ καὶ νῦν πολλοὺς τότε βελτίονας γινομένους, ὅταν ἢ τοῦ παιδὸς
κακουμένου, ἢ γυναικὸς ἁρπαζομένης, ἢ δαιμονίας τινὸς ἀπολαύσωσι. χρὴ δὲ μὴ τυγχά-
νοντας θαυμάζειν ὁμοίως βλεπομένους, δοξάζοντας. τοῦτο γὰρ οἰκετῶν βλεπομένων ἐστί,
τοῦτο τερπόντων καὶ φιλουμένων, ὡς χρή, ✠ δεσπότου, μὴ μόνον ἀνιεμένους, ἀλλὰ καὶ μαστι-
ζομένους τρέχειν αὐτῷ. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα τοῦ Θεοῦ κηδεμονίας ἔργα. ὃν γὰρ ἀγαπᾷ Κύ-
ριος παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται. ὅταν δὲ σὺ ἀνέσει τις αὐτὸν θεραπεύῃ
μόνον, καὶ πολλὴν ἐπιδείκνυται ἀγάπης σημεῖα, οὐδὲ καθαρῶς φιλεῖ ✠ Χριστόν. καὶ τί λέγω ὑ-
γίειαν καὶ χρημάτων ἀφθονίαν, ἢ πενίαν, ἢ νόσον; κἂν γὰρ λέγειαν ἀκούσῃς, κἂν ἕτερον χαλε-
πόν, οὐδὲ οὕτως ἀφίσασθαι χρὴ τῆς πρὸς ✠ δεσπότην εὐφημίας, ἀλλὰ πάντα παθεῖν καὶ
πεφάτθαι ὑπὲρ τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης. τοῦτο γὰρ οἰκετῶν βλεπομένων, καὶ ψυχῆς ἀκλινῶς
ἔχει ὁ τοῦτον θαυμάζειν ✠ θέλων, καὶ τὰ πρόντα δεῖσι ῥᾳδίως, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτεύ-
ξεται ἀγαθῶν, καὶ πολλῆς ἀπολαύσεται παῤῥησίας πρὸς τὸν Θεόν· ἧς γένοιτο πάν-
τας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.
Ἀμήν.

Ομιλ. λϛ'. 54 ΤΟΥΤΟ ΠΑΛΙΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΣΗΜΕΙΟΝ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

1 Μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα. ϰζ ε.

ΚΑθάπερ ἐν τοῖς μετάλλοις τοῦ χρυσίου, οὐδὲ τὸν βεβαιότατον φλέ-
βα παιδεῖν δύναταί τις ῥᾳδίως, ἄτε πολὺν ἐργα-
ζομένων πλοῦτον· οὕτω καὶ ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς ἴσθι ἔν, ἢ μᾶλλον χε-
ρσίαν οὐκ ἄζημιον θαυμάσῃ, ἀλλὰ πάντα διερευνᾶσθαι χρή. πνεύματι γὰρ ἁγίῳ πάντα εἴρηται, ἐν οὐδὲν περίεργον ἐν αὐταῖς [γέ-
γραπται]. σκόπει γοῦν καὶ ἐνταῦθα τί φησιν ὁ εὐαγγελιστής. τοῦτο πά-
λιν δεύτερον ἐποίησε σημεῖον ὁ Ἰησοῦς, ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν. οὐδὲ γὰρ ὃ
δεύτερον ἁπλῶς παρεσήμηνεν, ἀλλ' ἓλιν ὃ ἔλαβεν τῶν Σαμαρειτῶν ἐπαίρει, δεικνύς, ὅτι καὶ
δευτέρου σημείου ἠμοιβοῦ, οὐδέπω πρὸς ὃ ὕψος ἐκείνων ἔφθασαν τῶν οὐδὲν εὐαρέστων
ὄντων ✠ τεθαμβημένων. μὴ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων. ποία ἑορτή; ἐμοὶ δοκεῖ ἡ τῆς πεν-
τηκοστῆς. καὶ ἀνέβη Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα. συνεχῶς δὲ ταῖς ἑορταῖς ἐπιχωριάζει τῇ πό-
λει, τοῦτο μὲν ἵνα δόξῃ μετ' αὐτῶν ἑορτάζειν· τοῦτο δέ, ἵνα ὁ πλῆθος ἐπισπάσηται ὁ ἄδολον.
μάλιστα γὰρ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ✠ ἀφελέστερον διακείμενοι συνέτρεχον.

2 Ἔστι δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις πρόβατικὴ κολυμβήθρα, ἐπιλεγομένη Ἑβραϊστὶ Βηθ-
σαδά, πέντε στοὰς ἔχουσα.

3 Ἐν ταύταις κατέκειτο πλῆθος πολὺ χωλῶν, τυφλῶν, ξηρῶν ἐκδεχομένων τὴν τοῦ
ὕδατος κίνησιν. Τίς ὁ τῆς θεραπείας τρόπος ἐστί; ποῖον ἡμῖν μυστήριον αἰνίττεται); ὁ γὰρ ἁ-
πλῶς, οὐδὲ εἰκῇ ταῦτα διαγέγραπται, ἀλλὰ τὰ μέλλοντα ἡμῖν ὡς ἐν εἰκόνι καὶ τύπῳ
προγράφει. ὥστε μὴ ὃ σφόδρα παράδοξον, ἀπρόσδεκτον ῥᾳθυμούμενον, λυμήνασθαι τοῖς πολλοῖς, τὴν τῆς πίστεως δυνάμει. τί οὖν ἐστιν ὁ προγράφει; ἔμβρυο βάπτισμα δίδοσθαι, πολλὴν δύναμιν ἔχον καὶ δωρεὰν μεγίστην· βάπτισμα, πάσας ἁμαρ-
τίας καθαῖρον, καὶ αὐτὴν νεκρὰν ζωὴν τιθέμενον. καθάπερ οὖν ἐν εἰκόνι προγράφεται

ταῦτα τῇ κολυμβήθρᾳ ἡ ἑτέρᾳ πλείοσι. καὶ πρόσθεν μὲν δίδοται ὕδωρ καθαίρειν σωμάτων κηλίδας, καὶ μολυσμοὺς οὐκ ὄντας, ἀλλὰ δεχομένους εἰ, οἷς οὖν ἀπὸ κηλείας, οὖν ἀπὸ λέπρας, οὖν ἀπὸ τοιούτων ἑτέρων· καὶ πολλὰ ἄν τις ἴδοι δι' ὕδατος γεγονότα διὰ τῆς παλαιᾶς ταύτης ἕνεκεν τῆς προφάσεως. πλὴν ἀλλὰ πρὸς ὃ κατεπείγει ἰωμεν νῦν. πρῶτον μὲν οὖν, ὡς ἔφθην εἰπών, μολυσμοὺς σωμάτων, ἔπειτα ὃ καὶ ἀρρωστήματα διαφορα δι' ὕδατος ποιᾷ λύεσθαι. βουλόμενος γὰρ ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἀγαγεῖν τῆς τοῦ βαπτίσματος πίστεως, οὐκέτι μολυσμοὺς ἁπλῶς μόνον, ἀλλὰ καὶ νόσους ἰᾶται. αἱ γὰρ ἐπὶ τὰ κρεῖττον τῆς ἀληθείας εἰκόνες καὶ ὅτι τοῦ βαπτίσματος, καὶ ὅτι τοῦ πάθους, καὶ ὅτι τῶν ἄλλων πρόσεστι τοῖς ἀρχετύποις χαμαιτύπων ἀμείνους ἦσαν. καθάπερ γὰρ ὁ τοῦ βασιλέως ἐπὶ τὸν ἔμπροσθεν εἰσὶ λαμπρότεροι δορυφόρων, οὕτω δὴ καὶ ὅτι τῶν τύπων ἐγένετο. καὶ ἀγγέλου καταβαίνοντος ἐτάραττε τὸ ὕδωρ, καὶ ἰατικὴν ἐνέπνεε δύναμιν· ἵνα μάθωσιν Ἰουδαῖοι, ὅτι πολλῷ μᾶλλον ὁ τῶν ἀγγέλων δεσπότης πάντα τὰ τοῦ νοσήματα τῆς ψυχῆς ἰάσασθαι δύναται. ἀλλ' ὥσπερ ἐνταῦθα οὐχ ἁπλῶς ἰᾶτο τῷ ὑδάτων ἡ φύσις (οὐ γὰρ ἂν ἀχρεῖον τοῦτο ἐγένετο) ἀλλ' ὅτι τῇ τοῦ ἀγγέλου ἐνεργείᾳ· οὕτω καὶ ἐφ' ἡμῶν οὐχ ἁπλῶς τὸ ὕδωρ ἐργάζεται, ἀλλ' ὅταν τῷ τοῦ πνεύματος δέξηται χάριν, ὅτε ἅπαντα λύει καὶ ἁμαρτήματα. πρὸ τούτου τοῦ κολυμβήθρου κατέκειτο πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν, ἐκδεχομένων τοῦ τοῦ ὕδατος κίνησιν. ἀλλὰ τότε μὲν ἡ ἀσθένεια κώλυμα τῷ βουλομένῳ θεραπευθῆναι ἐγένετο· νῦν δὲ κύριος ἕκαστος ὅστις προσελθεῖν. οὐ γὰρ ἄγγελός ἐστιν ὁ ταράττων, ἀλλ' ὁ τῶν ἀγγέλων δεσπότης ὁ τὸ πᾶν ἐργαζόμενος. καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν νῦν ⟨Ψ⟩ κάμνοντα, αἰθέσπον οὐκ ἔχω· οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ἐν ᾧ ἔρχομαι καταβαίνει, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει· ἀλλά, κἂν ἡ οἰκουμένη πᾶσα ἔλθῃ, ἡ χάρις οὐκ ἀναλίσκεται, οὐδὲ ἡ ἐνέργεια δαπανᾶται, ἀλλ' ὁμοία μένει καὶ τοιαύτη, οἵα καὶ πρὸ τούτου. καὶ καθάπερ αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες καθ' ἑκάστην φωτίζουσι τὴν ἡμέραν, καὶ οὐ δαπανῶνται, οὐδὲ ἀπὸ τῆς πολλῆς χορηγίας ἔλαττον αὐταῖς γίνεται τὸ φῶς· οὕτω, καὶ πολλῷ μᾶλλον ἡ τοῦ πνεύματος ἐνέργεια οὐδὲν ἐλαττοῦται πρᾶγμα· τὸ πλῆθος τῶν ἀπολαυόντων αὐτῆς. τοῦτο δὴ ἐγένετο, ἵνα ⟨Φ⟩ μαθόντες ὅτι τὸ ὕδατι νοσήματα σώματος ἐνι θεραπεῦσαι, καὶ τούτῳ πολὺν ἐγκυμονάθεντες χρόνον, ῥᾳδίως πιστεύσωσιν, ὅτι καὶ νοσήματα ψυχῆς ἰᾶσθαι δύναται. καὶ πῶς ποτε πρὸς ἀφεὶς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ⟨Ψ⟩ τριακονταοκτώ ἔτη ἔχοντα ἦλθε; πῶ δὴ καὶ ἐρωτᾷ, θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; οὐχ ἵνα μάθῃ (τοῦτο γὰρ προέλαβεν ἰδών) ἀλλ' ἵνα δείξῃ τοῦτο τοῖς καρτερείαν, καὶ ἵνα γνῶμεν ὅτι ἕνεκα τοῦτο οὖν ἄλλους ἀφεὶς ὅτι τοῦτον ἦλθε. τί οὖν ἐχεῖνος;

Ναὶ Κύριε, φησιν, ἄνθρωπον δὲ οὐκ ἔχω, ἵνα ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν. ἐν ᾧ γὰρ ἔρχομαι ἐγώ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει.

Διὰ τοῦτο ἠρώτησε· θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; ἵνα ταῦτα μάθωμεν. καὶ οὐκ εἶπε, θέλεις σε θεραπεύσω; (οὐδὲν γὰρ οὐδέπω μέγα ἐφαντάζετο περὶ αὐτόν) ἀλλά, θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; ἐκπληκτικὸς ἡ καρτερεία τοῦ ἀνδρός. ἔτη τριακονταοκτὼ εἶχε, καὶ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἀπαλλαγήσεσθαι τῶν νοσημάτων προσεδόκα, καὶ προσπορεύεσθαι δέ τε καὶ οὐκ ἀφίστατο. εἰ γὰρ μὴ τὰ παρελθόντα, τὰ γοῦν μέλλοντα οὐχ ἱκανὰ ἦν αὐτὸν, εἰ μὴ καρτερικὸς ἦν, ἀπαγαγεῖν τοῦ τόπου; ἐνόησον δέ μοι πῶς εἰκὸς ἦν σκῆψ καὶ τοῦτο λοιπὸν τοῦτο κάμνοντας νήφειν. οὐδὲ γὰρ ὅλως ἦν ὁ κάμνων καθ' ὃν ἐπιπάσσετο τὸ ὕδωρ· ἀλλὰ ⟨Φ⟩ μὲν χωλοὶ καὶ κωλοὶ ἐδύοντο πρῶτον τῆς πηγῆς· ⟨Φ⟩ δὲ τυφλοὶ πῶς ἐώρων; ἀπὸ τοῦ γειτνιῶντος ὄρους τοῦτο ἴσως ἐμαθήτευον.

ΗΘΙΚΟΝ Αἰσχυνθῶμεν τοίνυν, αἰσχυνθῶμεν, ἀγαπητοὶ, καὶ στενάξωμεν ὅτι τῇ πολλῇ ῥᾳθυμίᾳ. τριακονταοκτὼ ἔτη εἶχε προσεδρεύων σκῆνος, καὶ οὐκ ἐτύγχανεν ὧν ἐβούλετο, καὶ οὐκ ἀφίστατο· καὶ οὐκ ἐτύγχανεν, οὐ πρὸς τὴν οἰκείαν ἀμέλειαν, ἀλλ' ἐπηρεαζόμενος παρ' ἑτέρων, ἐν βίῳ πάσχων, καὶ οὐδὲ ὕπνος ἀναρκὴς· ἡμεῖς δὲ ἐν δεκαημέροις προσεδρεύσωμεν

πανυδαίως

ασουδαίως ἐπὶ ἵνος τῶν ἀλλοτρίων καθαλιῶντες καὶ μὴ τύχωμεν, οὐκ ἐσόμεθα λοιπὸν τῆς αὐτῆς κεχαρισμένοι ἀσουδῆς. Ἐὰν δὲ θέωμεν μὴ τοσοῦτον παρεδρεύομεν χρόνον, στρατευόμενοι καὶ ταλαιπωρούμενοι καὶ ἀφορολογήτως δουλεύοντες δεσποτείας ἀφορήτου, καὶ πρὸς ᾧ τέλει πολλάκις καὶ αὐτῆς τῆς ἐλπίδος ἐκπίπτοντες· ᾧ δὲ διαστήσῃ ᾧ ἡμέτερος, εὑρήσεις πόσον ἐστὶν ἀπολαῦσαι τοῦ μισθοῦ πολλῷ μείζω τῶν πόνων (Η γὰρ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει, φησὶν) οὐ καρτερούμεν τοσαῦτα ἐδρεύσαντες μετὰ τῆς τοσαύτης ἀσουδῆς. καὶ πόσης ταῦτα κολάσεως ἄξια; Εἰ γὰρ καὶ μηδὲν λαβεῖν ἔμελλον, αὐτὸ τοῦτο ὃ ζημιοῦσθαι αὐτοὺς ἐβασάνιζεν, οὐχὶ μυρίων ἂν ἦν ἄξιον ἡμᾶς ὑπεῖναι; ἀλλ' ὑπέμενον ἡδέως διὰ τὴν ἐλπίδα· καὶ τί οὐκ ὑπέμενον τοῦ τῆς ἀρετῆς; αὐτὸ γοῦν τοῦτο, φησί, πολλῆς ἀπολαύει τῆς μακαριότητος, ὅτι τῇ μὲν κακίᾳ ἡδονὴ, τῇ δὲ ἀρετῇ συγκεχλήρωται πόνος." καὶ πολλοὶ οἶμαι τοῦτο ζητοῦσι. τί δήποτε οὖν ἐστὶν ὅτι ὃ αἴτιον; ἔδωκεν ἡμῖν ὁ ἐξ ἀρχῆς ὁ Θεὸς ἐλεύθερον φερομένων βίον καὶ πόνων ἀπηλλαγμένον. οὐκ ἐζητήσαμεν εἰς δέον ᾧ δῶρον, ἀλλὰ διεστράφημεν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, καὶ ἐξεπέσαμεν τοῦ παραδείσου· διὰ τοῦτο ὑπόπονον ἐποίησεν ἡμῖν τὸν ζωὸν λοιπὸν, ὥσπερ ἀπολογούμενος ᾧ γνώμῃ τῶν ἀνθρώπων, καὶ λέγων, ἔδωκα τρυφᾶν ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς, ἀλλ' ἐβουλεύσατε χείρους τῇ αἰσθήσει." διὰ τοῦτο ἐκέλευσα λοιπὸν πόνους ὑμῖν ἐπιτεθῆναι καὶ ἱδρῶσαι. ὅπερ ἦν ἐκεῖνος κατέχειν ὁ πόνος, ἔδωκε πάλιν νόμον πολλὰς ἔχοντα ἐπιτολάς, καθάπερ ἵνα ἵππῳ δυσιάτῳ φλέγμα καὶ πέδας ἐπιτιθεῖς, ὥστε αὐτὸ τὰ σκιρτήματα ἐπισχεῖν· ὅτω καὶ ᾧ πολλαπλασίονα ποιοῦσι. διὰ τοῦτο ὑπόπονος ὁ βίος, ὅπερ ὃ μὴ πονῶν διαφθείρει ἐάσαι ἡμᾶς. οὐ γὰρ φύσις ἡμῶν ἀργεῖν οὐκ ἀνέχεται, ἀλλὰ πρὸς κακίαν ἐπικλινὴς ῥᾳδίως. διὸ μὴ δεῖσθαι πόνων τοῦ σωφρονοῦντα, μηδὲ τοῦ τὴν ἀλλίαν ἀρετὴν κατορθοῦντα, ἀλλὰ καὶ ἡδυσθόντας πάντα ἀπλῶς· ποῦ γὰρ ἐζητήσαμεν τῆς αἰσθήσεως; ἆρα οὐκ ἂν τρυφὴ ἐπονοίαν καὶ ἀλαζονείαν; ἀλλὰ διαφθείρει, φησὶ, πολλὴ μὲν ἡ ἡδονὴ τῇ κακίᾳ, πολὺς δὲ τῇ ἀρετῇ συνέζευκται ὁ πόνος καὶ ὁ ἱδρώς· καὶ ποία σοι χρεία ἂν ἦν, ἵνος δ' ἂν ἔλαβες μαθεῖν, εἰ μὴ ὑπόπονον ἦν τὸ πρᾶγμα ἦν; καὶ γὰρ νῦν πολλοὺς ἔχω δεῖξαι φύσει ὂν μίσους γυναικὶ μισοῦσας, καὶ φεύγουσας ὡς βδελυρὰν τὴν πρὸς ἐκείνας ὁμιλίαν· τούτους οὖν ὑπεικεῖς πρὸς σωφροσύνας καλέσομεν ἢ σεφανώσομεν, εἰπέ μοι, καὶ μυαχηρύξομεν; οὐδαμῶς. σωφροσύνη γάρ ἐστιν, ἐγκράτεια, καὶ τὸ μαχόμενον πρὸς ἡδονάς τῶν ἡδονῶν. καὶ ἐν ταῖς πολέμοις ὅταν σφοδροὶ ὦσιν οἱ ἀγῶνες, τότε τὰ τρόπαια λαμπρότερα γίνονται, ὅταν μηδεὶς αἰσθάνηται τὰς χεῖρας. εἰσὶ πολλοὶ καὶ νῦν ἐκ φύσεως. τούτους οὖν ὑπεικεῖς πρὸς ἀρετὴν μισήσεις; οὐδαμῶς. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος τοὺς τρόπους εὐνυχισμὸν λέγων, τοὺς μὴ δύο ἀφίπτων ἀσεφανώτους, ἀλλ' ἕνα εἰς τὴν βασιλείαν· εἰσάγει. καὶ τί δεῖ κακίας, φησί; καὶ ἐγὼ τοῦτό φημι. τίς οὖν ὁ τῆς κακίας δημιουργός; τίς ἄλλος, ἀλλ' ἢ ῥᾳθυμία τῆς προαιρέσεως; ἀλλ' ἔδει, φησὶν, ἀγαθοὺς εἶναι μόνους. καὶ τί ἴδιον ἀγαθοῦ, ἐμοὶ φθονεῖν καὶ ἐγκρατεύεσθαι, ἢ καθεύδειν καὶ ῥέγχειν; καὶ διατί, φησὶ, μὴ τοῦτο ἔδοκεν ἀγαθὸν, ὃ μὴ πονοῦντα κατορθοῖ; βοσκημάτων μοι ῥήματα λέγεις καὶ ταφρισμένων καὶ Θεοῦ τὴν χιλίαν ἡδομένων. ὅτι γὰρ ἀναίσθητα ταῦτα καὶ ῥήματα, ἀπόκριναί μοι· εἰ βασιλέως ὄντος καὶ στρατηγοῦ, εἶτα οὗ βασιλέως καθευδόντος καὶ μεθύοντος, ταλαιπωρούμενος ὁ στρατηγὸς τὰ τρόπαια ἔστησε· τίνι δὲ ἐλογίσω τὴν νίκην; τίς ἂν ἁρπάσατο τὰ γινομένων τὴν ἡδονήν; ὁρᾷς ὅτι τοῦ σκάφα μᾶλλον ἡ ψυχὴ διάκειται, ὑπὲρ ὧν ἔκαμε; διὰ τοῦτο καὶ πόνους ἀνέμιξεν ἀρετῇ, οἰκείωσιν αὐτῇ ταύτην βουλόμενος. διὰ δὴ τοῦτο τὸν μὲν ἀρετὴν κἂν μὴ κατορθώσωμεν, θαυμάζομεν· τὴν δὲ κακίας καὶ ἡδυπάθειαν ὅσον καταγινώσκομεν. εἰ δὲ λέγεις, διατί σὺ φύσει καλοὺς μὴ θαυμάζομεν μᾶλλον τοὺς προαιρέσει τοιούτους; ὅτι δίκαιον πονοῦντα μὴ πονοῦντος προτιμᾶν. ἵνος γὰρ ἕνεκεν πονοῦμεν; ὅπερ τὸ μὴ πονῶν οὐκ ἠνέσχημεν μετρίως. μᾶλλον δὲ εἴ τις μετ' ἀκριβείας ἐξετάσειε, διὰ ἄλλως ἡ ἀργία διαφθείρει ἡμᾶς εἰωθε, καὶ πολὺ πρόσχθη πόνου. Ἐὰν βούλει, συγκλείσωμεν αὐτὸν ἄνδρα, τρέφοντες αὐτὸν

μόνον καὶ χαρίζοντες, μηδὲ βαδίζειν αὐτὸν ἐῶντες, μηδὲ εἰς ἔργον ἐξάγοντες, ἀλλ' ἀπολαυέτω παπίζης ἐν κλίνης, & τρυφάτω διὰ παντός· τί τούτης τῆς ζωῆς ἀθλιώτερον ἡμῖν αὐ; ἀλλ' ἕτερον ὃ ἐργάζεσθαι, φησίν, ἕτερον ὃ πονεῖν· "μὴ ἐμὲ τότε ἐργάζεσθαι χρεὼς πόνων. καὶ ἐνὶ, φησὶ, τοῦτο; ναὶ ἕνι. τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ἠθέλησεν, ἀλλ' οὐκ ἐμέθεν. ἔθηκε γάρ σε ἐργάζεσθαι ⓦ τὸν ἀδελφὸν, ἐργασίαν μὴ οἰκείας, πόνον δὲ οὐκ ἀναμίξας. οὐ γὰρ ἂν εἶπερ ἐπόνει τὸν ἀδελφὸν ὁ αὐθέντης, τοῦτο σὲ ὑπὲρ μέρους μὴ τούτου ἔθηκεν. ἔστι γὰρ & ἐργάζεσθαι καὶ μὴ καταπονεῖσθαι, ὥσπερ ⓐ ἄγγελοι. ὅθεν γὰρ ἐργάζονται, ἄκοπον
Ψαλ. ρβ. κ. ἐστὶ φησὶ· Διὰ τοῦτο ἰσχύι, ποιοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ. νεῦρα γὰρ ἡ τοῦ ἰσχύος ἔνδεια πολὺν τὸν πόνον ποιεῖ· ὅτε δὲ οὐκέτι τοῦτο ἦν. ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὸν καταπαυσιν αὐτοῦ, καταπαυσε, φησὶν, ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ Θεός· οὐκ ἀργίαν λέγων ἐνταῦθα, ἀλλὰ τὸ μὴ πονεῖν. ὁ γὰρ Θεὸς ἕως νῦν ἐργάζεται, καθὼς ὁ Χριστὸς φησιν· Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι. Διὰ τοῦτο τοίνυν πάντα ἀποθεμένους καὶ τῆς ὀλιγωρείας, ζηλοῦν τὸν ἀρετήν. τῆς μὲν γὰρ κακίας ἡ ἡδονὴ βραχεῖα, ἡ δὲ λύπη διηνεκής· τῆς δὲ ἀρετῆς τοὐναντίον, ἀγήρως ἡ χαρὰ, καὶ μετὰ σκαιρος ὁ πόνος. καὶ εἰκὸς μὲν καὶ μετὰ τῶν γεφυρῶν τὰ ἐργάτιν ἀμύησι τὸν ἑαυτῆς, ταῖς ἐλπίσι πτέφουσα· αὕτη δὲ & μετὰ τῆς κολάσεως ἀμορφοῦται ⓦ ἑαυτῆς ἐργάτιν, ὃ ζωηδὲς ἄγχουσα καὶ σκληματοῦσα, καὶ πάντα ἀποπνίγειν παρασκευάζουσα. καίτοι πόσων ταῦτα πόνων, πόσων ἱδρώτων χαίρεται; εἰ δὲ μὴ ταῦτα ἴσασι, ἡδονὴ δὲ ἴσασι, τί τῆς ἡδονῆς ἐκείνης ἀτελέστερον; ὁμοῦ τε γὰρ φαίνεται καὶ ἀφίπταται μυραγωγοῦσα, καὶ φθάνουσα μετὰ τὰ καταγελᾶσθαι, καὶ τὸν τῶν σωμάτων λέγω, καὶ τὸν τῆς ψυχῆς, καὶ τὸν τῶν χρημάτων. οὐ παύονται γὰρ καθ' ἡμέραν γηράσαντες. ὅταν δὲ & κόλασις ἡ καὶ ἀμοιβεία, τί φήσουτ' ἂν ἀθλιώτερον τῶν ταύτην μετιόντων; ταῦτα οὖν εἰδότες, ἀπάντων ἀπαρτῆς τῆς ἀρετῆς ἀπολαμένωμεν. οὕτω γὰρ τῆς ἀληθοῦς ἡδονῆς ἀπολαύσομεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λζ.

6 ΛΕΓΕΙ ΑΥΤΩ Ο ΙΗΣΟΥΣ, ΘΕΛΕΙΣ ΥΓΙΗΣ ΓΕΝΕΣΘΑΙ; 7 Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενὴς· ναὶ Κύριε· ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα, ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν.

Μεγάλη τῶν θείων γραφῶν ἡ κέρδος, καὶ ἀφθονία ἡ ἐξ αὐτῶν ὠφέλεια. καὶ τοῦτο δεικνὺς ὁ Παῦλος ἔλεγεν, Ὅσα γὰρ προεγράφη, εἰς ἡμετέραν ἐνεγράφη, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντησεν· ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν, τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν. πάντοθεν γὰρ ἔστι φαρμάκων θησαυρὸς τὰ θεῖα λόγια. ὥστε καὶ ἀπονοίαν σβέσαι δεῖ, καὶ ὀπτηθυμίαν κοιμίσαι, καὶ τὸν τῆς χρημάτων καταπατῆσαι ἔρωτα, καὶ ὀδυνῶν ἀπαλλαγῆναι, καὶ θυμοῦ ἀνεῖναι, καὶ ὑπομονὴν καὶ παρασκευάσαι, πολλῶν ὑπεύθυνον αὐτὸν εἶναι τις θύρεν τὴν ἀφορμήν. τὶς γὰρ ἡ τῶν πενίᾳ μαχρᾷ παλαιόντων, ἢ τῶν νόσῳ χαλεπῇ προσπεσωμένων, ἀναγνοὺς ὃ προσκείμενον χωρίον, ἢ πολλῶν δέξεται τὴν παράκλησιν; τεσσαράκοντα γὰρ καὶ ὀκτὼ ἔτη παραλελυμένος ἦν, καὶ καθ' ἕκαστον ἔτος ἕτερος μὲν ἀπαλλατομένους ὁρῶν, αὐτὸν δὲ δεδεμένον τῷ νοσήματι, οὐδὲ ὅλως ἀνέπεσε καὶ ἀπέγνω. καίτοιγε ἀμείνων ἡ τῶν προελθόντων ἀθυμία, ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν μηγώντων ἀνέλπιστα ἰσχυρὴ ἐμοῦ αὐτὸν κατατείναι. ἄκουσον γοῦν οἷα φησὶ, καὶ μάθε τῆς παραγωδίας ὃ μέγεθος. ὅπου γὰρ εἶπεν ὁ Χριστὸς, θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; ναὶ Κύριε, φησὶν· ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα, ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν. Οἱ τοίνυν τῶν ῥημάτων

χ. ἐκεῖνοι ἐχὴν ἐργαζεῖς χρεὼς πόνων; ναί, φησι.

χ. κυρτερμένων, χ. φθάνουσι μένων χ. ἐκεῖνοι ἢ κατηχήσεων χ. κατατεῖναι

χαμπείαν

ῥημ. ἐλεεινότερον ἡμῶν τ' δῦ; τί τῶν παρόντων πειρατήριον; Εἶδες καρδίαν συντετεμμένην ὑπὸ τῆς μανίας ἀῤῥωστίας; Εἶδες πᾶσαν φλεγμονὴν καπνιζομένην; οὐδὲ γὰρ ἐφθέγξατό τι βλάσφημον, ἢ οἷα τοὺς πολλοὺς ἀκούομεν ὑπὸ τ' πειρασίων, ἃ κατηρώησαν αὐτῆ τ' ἡμέρᾳ, ἃ ἐδυσχέρανε πρὸς τ' ἐρώτησιν, οὐδὲ εἶπε, δίκασόν με τῆς γείτονος ὑπὲρ χωμῳδῆσαι, ὅτι ἐρωτᾷς, εἰ θέλω ὑγιὴς γενέσθαι; ἀλλὰ πραέως μετ' ἐπιεικείας πολλῆς, ναί Κύριε. καίτοιγε οὐδὲ ἤδει τίς ποτε ἐστὶν ὁ ἐρωτῶν, οὐδ' ὅτι θεραπεύειν αὐτὸν ἤμελλεν· ἀλλ' ὅμως μετ' ἐπιεικείας ἅπαντα διηγεῖται, καὶ πλέον οὐδὲν ἀπαιτεῖ, ὡς πρὸς ἰατρὸν φθεγγόμενος, καὶ ὃ πάσχει ἀπαγγέλλει μόνον βαλόμενος. προσεδόκησε γὰρ ἴσως εἰς τοῦτο χρήσιμεύσειν αὐτῷ τ' Χριστῷ, εἰς τὸ ἐμβαλεῖν εἰς ὃ ὕδωρ, καὶ δίκην τούτων αὐτὸν ἐπισπάσασθαι τῶν ῥημάτων βούλεται. τί οὖν ὁ Χριστός; *"ἔγειρε, ἆρον (Ψ) κράβαττόν σου, καὶ" περιπάτει. τινὲς μὲν οὖν οἴονται τοῦτον εἶ) τὸν ὑπὸ τοῦ Ματθαίου κείμενον. ἀλλ' οὐκ ἔστι· καὶ τοῦτο πολλαχόθεν δῆλόν ἐστι. πρῶτον μέν, ἀπὸ τῆς ἐρημίας τῶν περιεστώτων. ἐκεῖνος μὲν γὰρ πολλοὺς εἶχε τοὺς ἐπιμελουμένους καὶ θεραπεύοντας, οὗτος δὲ οὐδ' ἕνα. διὸ φησιν, αὐθέκαστον οὐκ ἔχω. ἔπειτα ἐκ τῆς ἀποκρίσεως. ὁ μὲν γὰρ οὐδὲν φθέγγεται· οὗτος δὲ πάντα διηγεῖται τὰ καθ' ἑαυτόν. καὶ τρίτον, ἀπὸ τοῦ χαμεύνου καὶ τοῦ χρόνου. οὗτος μὲν γὰρ ἐν ἑορτῇ καὶ ἐν σαββάτῳ· ἐκεῖνος δὲ ἐν ἑτέρᾳ ἡμέρᾳ. καὶ ὁ τόπος δὲ ἑκατέρων διάφορος. ὁ μὲν γὰρ ἐν οἰκίᾳ θεραπεύεται, ὁ δὲ παρὰ τὴν κολυμβήθραν. καὶ ὁ τρόπος δὲ τῆς θεραπείας διαλλαγμένος. ἐκεῖ μὲν γάρ φησιν, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι· ἐνταῦθα δὲ τὸ σῶμα "ἔσφιγξε πρότερον, καὶ τότε τῆς ψυχῆς ἐπεμελήθη. κἀκεῖ μὲν ἄφεσις (ἀφέωνται γάρ σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, φησιν) ἐνταῦθα δὲ παρέκτασις καὶ ἀπειλὴ πρὸς τὸ μέλλον αὐτὸν ἀσφαλιζομένη· Μηκέτι γάρ, φησιν, ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται). καὶ τὰ ἐγκλήματα δὲ τῶν Ἰουδαίων διάφορα. ἐνταῦθα μὲν γὰρ τοῦ σαββάτου τὴν ἐργασίαν προφέρουσιν· ἐκεῖ δὲ βλασφημίαν ἐγκαλοῦσιν αὐτῷ. σὺ δέ μοι σκόπει τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας τὴν ἀκρίβειαν. ὁ μὲν βούλεως αὐτὸν διέσπασεν, ἀλλὰ πρῶτον αὐτὸν οἰκειοῦται διὰ τῆς ἐρωτήσεως, τῇ μεγίστῃ προσδοκίᾳ πίστει, καὶ οὐκ ἀΐστως μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ κλινίδιον κελεύει αἴρειν, ὥστε καὶ τὸ γεγονὸς πιστωσασθαι θαῦμα, καὶ μηδένα νομίσαι φαντασίαν εἶ) τὸ γεγονὸς ἢ ὑπόκρισιν. οὐδὲ γὰρ ἂν, εἰ μὴ βεβαίως καὶ σφόδρα αὐτῷ ζωοπαγῆ τὰ μέλη, τὴν κλίνην φέρειν ἠδυνάτο. πίστις τοίνυν πολλαχοῦ ὁ Χριστὸς οὐκ περιουσίας οὖσι δυναμωτῆς βουλομένης ἐπισπείρων. καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ἄρτων, ἵνα μηδεὶς εἴπῃ ὅτι ἁπλῶς ἐχορτάσθησαν, καὶ φαντασία τὸ γεγονὸς, διδασκαλίζει λείψανα τῶν ἄρτων γενέσθαι πολλά. καὶ τῷ καθαρθέντι δὲ λεπρῷ φησι, ὕπαγε, δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ· ὁμοῦ τε τὸ καθαρθὲν πρόχειρον ἀποδεῖξαι ἀκριβεστάτην, καὶ τῶν δυσπιστούντων αὐτὸν λεγόντων τῷ Θεῷ, τὰ δυάρεστα ἐμφερόντων σώματα. καὶ ὅτι τὸ οἶνον τοῦτο ὁμοίως ἐποίησεν. ἃ γὰρ ἁπλῶς ἔδειξε (Ψ) οἶνον, ἀλλὰ καὶ ὧν ἀρχιτρίκλινος ἐνεπλήσθη πρεσβύτατον, ὥστε (Ψ) οὐδὲν τῶν γεγονότων εἰδότα ὁμολογῆσαι, δυνάμενον αὐτῷ παραχεῖν τὴν μαρτυρίαν. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ διάκονός φησιν, ὅτι οὐκ ἤδει ὁ ἀρχιτρίκλινος· πόθεν ἴσως, ὃ ἀδέκαστον τῆς μαρτυρίας ἐμφαίνων. καὶ νεκροὺς ἀνάστησας ἄλλος δέ φησι· δότε αὐτῷ φαγεῖν, τῆς ἀκριβοῦς ἀναστάσεως τοῦτο πρεσβεύμενος σημεῖον· καὶ διὰ τούτων πολλῶν πείθων τοῦ αἰωνίους, ὅτι οὐκ ἀπατεών ἐστιν ἴσως, οὐδὲ φαντασιοκόπος, ἀλλὰ διὰ σωτηρίαν πρεσβεύεται τῆς κοινῆς φύσεως" τῶν ἀνθρώπων. τί δήποτε ἂν αὐτὸν οὐκ ἀπαρτῆ πίστιν, ὡς ἐπὶ τῶν" ἄλλων ἐποίει, λέγων· πίστευσον ὅτι δυνάμαι τοῦτο ποιῆσαι; ὅλη οὐδέπω αὐτοῦ ἤδει σαφῶς, ὅστις ἐστίν. καὶ γὰρ περὶ τῶν θαυμάτων, ἀλλὰ μᾶλλον τὰ θαύματα τοῦτο φανερὰ ποιῶν. ἃ μὲν γὰρ ἐν ἑτέροις ἐωρακότες αὐτοῦ τὴν δύναμιν, εἰκότως τοῦτο ἤκουον· ἃ δὲ οὐδέπω μεμαθηκότες αὐτόν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν σημείων μέλλοντες εἰδέσθαι, μᾶλλον τὰ θαύματα ἀπαιτοῦσι τὴν πίστιν. διὰ τοῦτο δὲ καὶ παρὰ τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ματθαῖος εἰσάγει τοῦτο (Ψ) Χριστὸν εἰρηκότα,

χωρὶς ἁπάντων. καὶ πολλῶν ἐπόησε λέγων· πίστευσον ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι

τα,

τα, ἀλλ' ὅτι πολλοὺς ἐθεράπευσε, πρὸς μόνους τοὺς δύο τυφλούς. σὺ δὲ κἀντεῦθεν ὁρᾷς τοῦ διαβόλου τὴν πίστιν. ἀκούσας γὰρ ὅτι * ἄφεσιν ⓦ κρέμαται σου καὶ " πεῖρα τῆς, οὐ κατεγέλασεν, οὐδὲ εἶπε· τί ποτε τοῦτο ἐστιν; ἀπέλεσε κατέρχεται καὶ ταράσσει τὸ ὕδωρ, καὶ ἕνα θεραπεύει μόνον· σὺ δὲ δι' ἀθεφτος ὢν ἀπὸ ὑποπαράματος ψεύδους καὶ ῥήματος ἤλπισας μείζονα τῶν ἀγγέλων δωρήσεσθαι; τύφος ταῦτα καὶ ἀλαζονεία καὶ γέλως. ἀλλὰ τούτων οὐδὲν εἶπεν οὐδὲ ἐνενόησεν· ἀλλ' ἅμα τε ἤκουσε, καὶ ἠγέρθη, ὡς ἡμόλυβος ὑγιὴς, οὐκ ἠπείθησε τῷ κελεύσαντι αὐτῷ. οὕτως γὰρ ἐγίνετο ὑγιὴς, καὶ ἦρε ⓦ κράβαττον, καὶ πεῖρα τῆς, "ὡς οὐ μὴ ταῦτα ἦ πολλῷ μείζονα ἰῶ. οὐ μὴν γὰρ τοῦτο τὸν ἀρχιλῃστὴν ἐσκληρύνατο μηδενὸς πειθόμενον, οὐχ οὕτω θαυμαστὸν τοῦτο· οὐ δὲ μετὰ ταῦτα μαινομένων Ἰουδαίων καὶ πάντα χόλῳ ὑπεκειμένων καὶ ἐγκαλούντων καὶ πολιορκούντων αὐτὸν καὶ λεγόντων, οὐκ ἔξεστί σοι ἆραι " κράβαττόν σου, μηδὲ προσέχειν αὐτοῖς τῇ μανίᾳ, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς παῤῥησίας ἐν μέσῳ τῷ θεάτρῳ ⓦ διέρχεται καὶ τὸν διαπομπεύοντα ὑπερορᾷ, καὶ τὸν διαφθαρτὸν ὑπερορᾷ γλωττῶν, πολλῆς ἐγωγε αἱρέσεως εἶναί φημι. "ὑπερεχόντων γὰρ Ἰουδαίων καὶ λεγόντων ὑπερφυῶς καὶ μετ' ἀνθαδείας αὐτῷ,

10 Σάββατόν ἐστιν, οὐκ ἔξεστί σοι ἆραι τὸν κράβαττόν σου, Ἄκουσον τί φησιν·

11 Ὁ ποιήσας με ὑγιῆ, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἆρον τὸν κράβαττόν σου, καὶ περιπάτει,

Μονονουχὶ λέγων, ληρεῖτε καὶ παραπαίετε, κελεύοντες οἱ ἀπὸ μακρᾶς ὧτινα καὶ χαλεπῆς με ἀπαλλάξαντα νόσου, μὴ ὑγιεῖ διδάσκαλον, μηδὲ πρᾶγμα πείθεσθαι ἄνδρα ἀναγκαῖον. καίτοιγε εἰκὸς ἦν χαίρειν ἐβούλετο, οὐδὲν καὶ ἑτέρως εἶπεῖν, οἶδ, ὅτι οὐκ ἐκὼν τοῦτο ποιῶ, ἀλλ' ἑτέρου κελεύσαντος· εἰ δὲ ἐγκλημα τοῦτο, ἐγκαλεῖτε τῷ ὑπαγαγόντι, καὶ ἀποτίθεμαι τὸν κλίνιον· καὶ τὴν θεραπείαν ἐκρυψεν ἂν. καὶ γὰρ ἤδει σαφῶς οὐκ οὔτω διακειμένους ὡς τῇ τοῦ σαββάτου λύσει, ὡς ὑπὲρ τῆς ἀρρωστίας διορθώσει. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἐκρυψεν, οὐδὲ ἐκεῖνο εἶπεν, οὐδὲ συγχωρεῖν ἠτήσεν, ἀλλὰ λαμπρᾷ τῇ φωνῇ τὴν ἐνεργείαν ὁμολογῶ καὶ ἀνεκήρυττε. καὶ ὁ μὲν διάβολος οὕτως· ἐκεῖνοι δὲ σκέπτει πῶς κακοῦργος. οὐ γὰρ εἶπον, τίς ἐστιν ὁ ποιήσας σε ὑγιῆ; ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐσίγησαν, διὰ τοῦτο καὶ κεῖται τὴν δόξουσαν εἰς βεβαίωσιν ἧξον·

12 Τίς ἐστιν ὁ εἰπών σοι, ἆρον ⓦ κράβαττόν σου, καὶ περιπάτει;

13 Ὁ δὲ τεθεραπευμένος οὐκ ᾔδει τίς ἐστιν· Ἰησοῦς γὰρ " ἐξέκλινεν ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ. Καὶ τί δήποτε ἐκρυψεν ἑαυτὸν ὁ Χριστός; περῶμεν μὲ, ἵνα ἀπόντος αὐτοῦ ἡ μαρτυρία διὰ πολλοῦ λάμπῃ. ὁ γὰρ αἴφνης λαβὼν τῆς ὑγιείας, ἀξιόπιστος ἦν τῆς ἀναστάσεως μάρτυς. ἔπειτα ἵνα, ἵνα μὴ πλέον τούτων θαρσαλεύσῃ ⓦ θυμοῖ ἐκκαλέσηται. οἶδε γὰρ καὶ ὀφις μόνη τῇ φθονερίᾳ ὑπὲρ μακρὸν τοῖς βασκάνοις ἐπιέναι πάντα. διὸ καὶ τοῦτο διαχωρήσας, ἀφίησιν αὖθις καθ' ἑαυτὸ ὃ ἔργον ἀγωνίζεσθαι πρὸς αὐτούς, ὥστε μηκέτι αὐτὸν " πρὸς ἑαυτῷ τι λέγειν, ἀλλὰ τοῦ τεθεραπευμένου, καὶ μετ' ἐκείνων αὖθις τοῦ ἐγκαλοῦντος. καὶ γὰρ ὡς ὕστερος μάρτυρεῖται τῷ θαύματι. ὑγιὴς γὰρ εἶπον, διὰ τί ταῦτα ἐκέλευσας ψευδῆ ἐν σαββάτῳ; ἀλλὰ, διὰ τί ταῦτα ποιεῖς ἐν σαββάτῳ; οὐχ ὑπὲρ τῆς βλασφημίας δυσχεραίνοντες, ἀλλὰ τῇ σωτηρίᾳ τοῦ διαβόλου φθονοῦντες. καίτοιγε ὅσον εἰς ἀνθρώπινον ἔργον, τοῦτο μᾶλλον ἔργον ἦν, ὅπερ ἐποίησεν ὁ διάβολος· ἐκεῖνο δὲ λόγος καὶ ῥῆμα. ἐνταῦθα μὲ οὖν ἑτέρῳ κεκλεῖσθαι λύσῃ τὸ κράβαττον· ἀλλαχοῦ δὲ ἑαυτῷ τοῦτο ἐργάζεται, φύρων πηλὸν, καὶ ὑπηρείων ὀφθαλμούς. ποιεῖ δὲ ταῦτα οὐ διαβαίνων ⓦ νόμον, ἀλλ' ὑπερβαίνων. καὶ ὑπὲρ μὲ τούτων ὕστερον. οὐδὲ γὰρ ὁμοίως πάντα χοῦν σαββάτου πρὸς αὐτὸν ἐγκαλούμενος ἀπολογεῖται· καὶ δεῖ τοῦτο διατηρῆσαι μὴ ἀκριβείας.

ΗΘΙΚΟΝ Τέως δὲ ἰδωμεν ὅσον ἡ βασκανία κακὸν, καὶ πῶς τοῦ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοῦ πηροῖ καὶ τῆς τοῦ ἀληθοῦς σωτηρίας. καθάπερ γὰρ ⓐ μαινόμενοι καθ' ἑαυτῶν πολλάκις ὠθοῦσι τὰ ξίφη,

ξίφη, ὅπω ἡ Ⓖ βασκαίνοντες τοὺς ἐν μόνοι ὁρῶντες, τὴν λύμην τῆ φθονερίᾳ, τῆς οἰκείας ἀλογήσει σωτηρίας. ὅτοι ἡ θηρίων χείρες. σκῆνα γὰρ ἡ ἔξω θῆς δέρμα, ἢ τοιοῦτον ὑφ' ἡμῶν προξενηθέντα, ὁπλίζεται καθ' ἡμῶν· ὅτοι ἡ καὶ βύρσα τεθέντες πολλάκις, τὰ τῆ ἀδικουμένων [εἰς] τὸν βύρσας διέθηκεν. θηρίων μὲν ὅτοι χαλεπώτερος, δαιμόνων ἢ ἴσως, τάχα ἢ ἡ σκεύων χείρες. σκῆνοι γὰρ τοὺς μὲν ἡμᾶς ἀπατῆσαι ἔχουσιν ἐξόδου, τοῖς ἢ ὁμολογήσασιν οὐκ ἐπιβουλεύουσιν (ὅθεν τοῦτο καὶ τὸν Ιουδαίους ἐπεσόμιζεν ὁ Χριστός, ἵνα ἵνα αὐτὸν ἐν Βεελζεβοὺλ ἔλεγον σκοπάλλειν τὰ δαιμόνια) ὅτοι ἢ ὅτε τῆ κοινωνίαν τῆ φύσεως ἠδέσθησε, ὅτε ἑαυτῆ ἐφείσαντο. τοὺς γὰρ τῆ φθονουμένων, τὰς ἑαυτῆ ψυχὰς κολάζουσι, θορύβου πάντος καὶ ἀθυμίας πληρωτῆς αὐτὰς εἶναι καὶ μάτην. ἵνος γὰρ ἕνεκεν ἀλιτῆς, ἀδελφοί, τοῖς ἕ πλησίον καλοῖς; ἀλγεῖν χρὴ ἡμᾶς, ἐφ' οἷς πάσχομεν κακοῖς, οὐκ ἐφ' οἷς ἑτέροις εὐδοκιμοῦντας ὁρῶμεν. Δι' τοῦτο ἀπάσης ἀπεστέρηται συγγνώμης τυτὶ ὃ ἁμάρτημα. ὁ μὲν γὰρ πόρνος ἔχει τὴν ὀπτυμίαν εἰπεῖν, ἡ ὁ κλέπτης τὴν πενίαν, ἡ ὁ ἀνδροφόνος Ⓦ θυμόν, ψυχρὰς μὲν καὶ ἀλόγους, ὅμως ἢ ἔχουσί τινας πρόφασις εἰπεῖν· σὺ ἢ ποίαν αἰτίαν ἐρεῖς, εἰπέ μοι; φθονερίαν ἁδαμόθεν *, ἀλλ' ἢ πονηρίαν ὀπιτεταμμένην μόνην. εἰ γὰρ ἐχθροὺς ἀγαπᾶν κελευόμεθα, ὅταν καὶ τοὺς φιλοῦντας μισῶμεν, ποίαν ποσμεν δίκην; ⁊ εἰ ὁ τοὺς φιλοῦντας ἀγαπῶν, οὐδὲν ἄμεινον τῆ ἐθνικῆ πράττειται· ὁ τοῖς μηδὲν ἠδικηκόσιν ἐπηρεάζων, ποίαν ἔξει συγγνώμην, τίνα προφασιν; ἄκουσον τοῦ Παύλου, λέγοντος· Εἰ τὸ σῶμά μου καυθήσωμαι, ἀγάπην ἢ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι· ὅπου ἢ ὅπου φθόνος καὶ βασκανία, τὰ τῆς ἀγάπης ἀνήρηται, πολλοῦ που δεῖν ὄντι. τοῦτο τὸ πάθος καὶ πορνείας καὶ μοιχείας χεῖρον ἐστί. τὸ μὲν γὰρ μέχρι τοῦ πράξαντος ἴσασι· τῆς δὲ βασκανίας ἡ τυραννὶς ἐκκλησίας ὁλοκλήρους ἀνέτρεψε, καὶ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐλυμήνατο· αὕτη φόνων μήτηρ ὄντων. ὕτως ἀπέκτεινε Ⓦ ἀδελφὸν ὁ Κάϊν, ὕτω Ⓦ Ιακὼβ ὁ Ησαῦ, ὕτω τ Ιωσηφ Ⓖ ἀδελφοί, οὕτω τοὺς ἀνθρώπους ἅπαντας ὁ διάβολος. ἀλλὰ σὺ νῦν μὴ ἀμάρτῃς, ἀλλὰ πολλὰ τῆ φόνου ποιῆς χαλεπώτερα, βυθήμενος τ ἀδελφὸν ἀχημονῆν, παγὰς πάντα ἔχθει ὑγρὰς, σκυλύων τοὺς ὑπὲρ ἀρετῆς πόνους, ἀλλὰ ὅτι τῆ τῆς οἰκουμένης ἀρέσκει δεσπότη. οὐκ ἐκείνῳ ἄρα, ἀλλὰ ᾧ δι' ἐκείνου θεραπευομένῳ πολεμῆς, ἐκεῖνον ὑβρίζεις, τὸν σαυτοῦ μιμοῦ τῆς ἐκείνου πρόνοιαν. καὶ τὸ δὴ πάντων χαλεπώτερον, ὅτι καὶ ἀδιάφορον δοκῆ τὸ ἁμάρτημα εἶναι, καίτοιγε τῶν ἄλλων ἐστὶ χαλεπώτερον. κἂν γὰρ ἐλεῆς, κἂν ἀγρυπνῆς, κἂν νηστεύῃς, ἁπάντων σοι κερδαλεώτερος γέγονας φθονῶν ᾧ ἀδελφῷ. ⁊ τοῦτο δῆλον ἐκ τοῦδε. ἐπόρθησέ τις ποτὲ Κορινθίους ποτέ, ἀλλ' ἐκολάσθη καὶ διωρθώθη ταχέως· καὶ ἐφθόνησε ᾧ Αβελ ὁ Κάϊν, ἀλλ' οὐκ ἐθεραπεύθη, ἀλλὰ καὶ τῶ Θεοῦ συνεχῶς ἐπαύδοντος ᾧ ἔλκε αὐτῶ, μᾶλλον ὠδίνε καὶ σκυμα τοῦτο, καὶ πρὸς τ φόνον ἠπείγετο. οὕτω δὲ τοῦ ἐκείνου τῶ πάθους χαλεπώτερον, καὶ οὐκ εὐκόλως ἴσχει τὴν θεραπείαν, ἐὰν μὴ προσέχωμεν. προόρίζον τοίνυν αὐτὸ πόθεν δυνασπασώμεθα, σκοπὸν ἐννοοῦντες, ὃν ὥσπερ προσκρούσαντι ᾧ Θεῷ τηκόμενοι τοῖς ἀλλοτρίοις καλοῖς, οὕτως εὐδοκιμοῦντι συγχαίροντες, καὶ καινοὺς ἑαυτοὺς ποιοῦμεν τ ἀποκριμένων ᾧ κατορθοῦντι καλῶν. διὸ καὶ Παῦλος προσέταττε Χαίρειν μετὰ χαιρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων· ἵνα ἑκατέρωθεν μέγα καρπωσώμεθα κέρδος. ἐννοήσαντες τοίνυν, ὅτι καὶ μὴ πονοῦμεν, ᾧ πονοῦντι συμπορευόμενοι, μισθοὺς ἀναμένομεν τῶν ἐκείνου στεφάνων, πᾶσαν ἐκβαλώμεθα βασκανίαν, καὶ τὴν ἀγάπην ἐν ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς φυτεύσωμεν· ἵνα συγκροτοῦντες τοὺς εὐδοκιμοῦντας τῶν ἀδελφῶν, καὶ τῶν πρόντων καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ ᾧ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα ᾧ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Ρω. 12, 15.

Ομιλ. λη.

Ομιλ.λη.14 ΜΕΤΑ ΤΑΥΤΑ ΕΥΡΙΣΚΕΙ ΑΥΤΟΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ἐν τῷ ἱερῷ, ϗ εἶπεν αὐτῷ, ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτῃς, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται.

5

Δεινὸν ἡ ἁμαρτία, δεινόν, ϗ ψυχῆς λύμη· πολλάκις γὰρ οὐκ αἰσθησεως σωματος ἥψατο τὸ κακὸν ἐπῆλυσαν. ὅπου γοῦν ϗ πολλὰ, τῆς μὲν ψυχῆς ἡμῶν καμνούσης, ἀνάγκης ἔγεμεν, τὸ δὲ σῶμα κἂν μυρίαν δέξηται βλάβην, πᾶσαν ποιοῦμαι σπουδὴν, ὥστε ἐλευθερῶσαι τῆς ἀῤῥωστίας αὐτό*· διὰ τοῦτο ϗ ὁ Θεὸς ὅταν χαλάζει" πολλάκις ἐπὶ τῶν οἰκείων πεπλημμεληκότων, ὥστε διὰ τῆς τοῦ ἐλέγχου μάστιγος ϗ τὸ χρῆσιμον τυχεῖν θεραπείας τινός. οὕτω ϗ τῷ Κορινθίων (ω) περιδύσασθαι ὁ Παῦλος διώρθωσε, ϗ τῆς σαρκὸς ὀλέθρῳ τὸ τῆς ψυχῆς νόσημα ὑπέχων, ϗ τῷ σώματι πολὺ τοῦτο ἐπαγαγών, οὕτω κατέσχε τὸ κακὸν, καθάπερ ἰὸς ἰατρὸς ἄριστος ὑδέσιν ἢ καῦσιν τοῖς ἐνοδύνοις φαρμάκοις οὐκ εἰώμενα κατασχεῖν ἔξωθεν. τοῦτο ϗ ὁ Χριστὸς ἐποίησεν ὅτε τοῦ παραλύτου. ϗ δηλῶν αὖθις, ἔλεγεν· ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτῃς, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται. τί τοίνυν ἐστὶν ἀκοῦσαι παρὰ τούτου; φοβητοὶ μὲν, ὅτι αὐτῷ ἐξ ἁμαρτιῶν ἐτέχθη τὸ νόσημα· δεύτερον δὲ, ὅτι πιστὸς ὁ τῆς γεέννης λόγος· ϗ τρίτον δὲ μακρὰν εἰ ϗ ἀπειρον τὸ τῆς τιμωρίας. ποῦ τοίνυν εἰσὶν (ω) λέγοντες, ὅτι ἐν ὥρᾳ μιᾷ ἐφόρεσα, ϗ ἐν βραχείᾳ χαλεπὴν ῥοπῇ ἐμοίχευσα· ϗ ἀθάνατα κολάζομαι; ἰδοὺ γὰρ ϗ σοὶ οὐκ ἐν τοσούτοις ἥμαρτεν ἔτεσιν, ἐν ὅσοις ϗ σκολάζετο. ὁλόκληρον γὰρ αὐθέκαστον βίον διήλωσεν ἐν τῷ μήκει τῆς τιμωρίας. οὐδὲ γὰρ ἐν χρόνῳ τὰ ἁμαρτήματα κρίνεται, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ φύσει τῶν πεπλημμεληκότων. μὴ τοίνυν κἀκεῖνό ἐστιν" ἰδεῖν, ὅτι κἂν χιλιετῆ δῶμεν τοῖς μετέπειτα ἁμαρτημάσι δίκην, εἶτα τοῖς αὖθις πεῖσόμεθα πάλιν· ϗ μάλα εἰκότως. ὁ γὰρ μηδὲ τῇ τιμωρίᾳ γνώμενος βελτίων, ὡς αἰσθητος λοιπὸν ϗ καταφρονητὴς ὅτι μείζονα ἄγεται κόλασιν. ἤρκει μὲν γὰρ ϗ καθ' ἑαυτὸν ἡ ἁμαρτία συσχεῖν ϗ ποινὰς ἀφορήτους (ω) " ὀλιγωρήσαντα ἅπαξ· ὅταν δὲ μηδὲ ἡ τιμωρία μετασχεῖσα τοῦτο ἐργάζηται, εἰκότως πικροτέρας αὐτῷ δῴ τῆς βασάνου. εἰ δὲ " δίκην δόντες, εἶτα τοῖς αὖθις πεῖσόντες χαλεπώτερον κολάζομαι· ὅταν μηδ' ὅλως τιμωρηθῶμεν," ἁμαρτόντες, πῶς ἂ σφόδρα χρὴ τότε μᾶλλον δεδικέναι ϗ τρέμειν, ἅτε μήκεσι μέλλοντας ὑποκεῖσθαι; ϗ τίνος ἕνεκεν, φησὶ, μὴ πάντες οὕτω κολάζονται; καὶ γὰρ πολλοὺς ὁρῶμεν τῶν φαύλων βυσσωματοιῶντας, σφριγῶντας, ϗ πολλῆς ἀπολαύοντας εὐημερίας. ἀλλὰ μὴ θαῤῥῶμεν, ἀλλ' ὅτι τούτοις μᾶλλον πάντων * δακρύωμεν. τὸ γὰρ μηδὲν αὐτοὺς ἐνταῦθα παθεῖν, ἐφόδιον ἕξει μείζονος τῆς ἐκεῖ τιμωρίας. ϗ ὅτι δηλῶν ὁ Παῦλος, ἔλεγε· Νῦν ὑμῶν περισσεύμασι τοῦ Κυρίου, παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἐνταῦθα, κολάσεως· ἐκεῖ δὲ ἐκεῖ, τιμωρίας ὄντι. τί οὖν; πάντα, φησὶ, τὰ νοσήματα ἐξ ἁμαρτημάτων; οὐ πάντα μὲν, ἀλλὰ τὰ πλείονα. ἔνια δὲ ἀπὸ ῥᾳθυμίας ἑτέρας ἔρχεται. ϗ γὰρ καὶ γαστρίμαργία ϗ μέθη ϗ ἀργία τὰ τοιαῦτα πάθη. οὐδὲ πάντα χορὸν ἄγαπητὴν ἓν μόνον, ὥστε εὐχερείᾳ φέρειν πᾶσαν πληγήν. ἔστι δὲ ϗ δι' ἁμαρτήματα ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς βασιλείαις ὁρῶμεν ἵνα ποδαλγίᾳ καταπεφθέντα *. ἔστι δὲ καὶ δι' εὐδοκίμησιν· ὥσπερ τοῦ Ἰὼβ φησιν ὁ Θεὸς, Μὴ ἄλλως σοι οἴει με κεχρηματικέναι, ἢ ἵνα δίκαιος φανῶ; ἀλλά τί ἂν ποτε ὅτι τῶν παραλυτικῶν τούτων τὰς ἁμαρτίας εἰς μέσον φέρει ὁ Χριστός; ϗ γὰρ ϗ ἐκείνῳ τῷ παραλυτικῷ τῷ Ματθαίῳ κειμένῳ φησί· Θάρσει τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου· ϗ τούτῳ, ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτῃς. ϗ οἶδα μὲν, ὅτι

ζωὴς

* διὰ τὴν ἀῤῥωστίας ἀνάγκην.

χ. μᾶλλον

χ. μᾶλλον

χ. ἐνταῦθα τιμωρεῖσθαι, χ. τίς ἀπολύει ὀπισθόνους ἁμαρτάνειν,

* αὐτοὺ

* διὰ τὸν.

α. Κορ. ια. λϛ.

γ. Βασ. η. κγ

ϛ. Παρ. ιϛ. ϛϛ.

Ἰωϐ μ. γ.

Ματθ. θ. β.

ζωνές (W) παραλύοντα τὴν ἀμφιβάλλοντες, φασὶν αὐτὸν τὸ Χριστοῦ ἡμέρᾳ κατηγορεῖν, καὶ διὰ τοῦτο ταῦτα ἀκηκοέναι. Τί οὖν τοῖς περὶ ἐκείνου τὰ παρὰ τῷ Ματθαίῳ τὰ αὐτὰ ἀρέσκει ἀκούσαντος ἐφόδιον; Ἐκεῖνος γὰρ καὶ ἐκείνῳ φησὶν, ἀφέωνται σοι αἱ ἁμαρτίαι. ὅθεν δῆλον, ὅτι οὐδὲ τοῦτ' ταύτης ἕνεκεν τῆς ἐπιτάσεως ταῦτα ἔλεγε. καὶ τοῦτο καὶ" ἐκ τῶν ἐπαγομένων σαφέστερον ἔσται δῆλον. μὴ ταῦτα γάρ, φησὶν, ἐβούλετο αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ὁ Ἰησοῦς· ὅπερ μεγίστης ἀληθείας σημεῖόν ἐστιν. οὐ γὰρ ἀνεχώρησεν εἰς ἀγρούς ἢ παρεπάτους, οὐδὲ πεύφῃ καὶ ἀνέσει ἔδωκεν ἑαυτὸν, ἀλλ' ἐν τῷ ἱερῷ διῆγε, καίτοιγε τεταραγμένων μέλλων ἐπαναμένειν ἐφόδιον, ἢ παρὰ πόνων ἐλαιώσας ἐκεῖ. ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἔπεισεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἱερῶν τοῦ ἱεροῦ. βίρων τοίνυν αὐτὸν ὁ Χριστὸς καὶ μὴ ὃ προσεδοκῶσι τοῖς Ἰουδαίοις, οὐδὲν τοιοῦτον ἠνίξατο. Εἰ δὲ τούτῳ ἐγκαλεῖν ἤθελεν, εἶπεν ἂν πρὸς αὐτούς· πάλαι τοῖς αὐλοῖς ὑπηχοῦσε, καὶ οὔτε τῇ διαπαιδίᾳ γέγονας βελτίων; ἀλλ' οὐδὲν τούτων εἶπεν, ἀλλὰ πρὸς ὃ μέλλουσιν αὐτὸν ἀσφαλίζεται μόνον. Τί δήποτε οὖν ἐν χολαῖς καὶ κυλλοῖς διαπαύσας, ἁδαμοῦ τούτων ἐμεμήνθησεν; ἐμοὶ δοκεῖ, τούτοις μὲν ἐξ ἁμαρτημάτων τὰ ἰσοσθενῆ ἡμέλει, τοῖς δ' ἄλλοις ἐξ ἀθεΐας φυσικῆς. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο, καὶ τοῖς ἄλλοις, καὶ πάντων ἐν τοῖς πρὸς τούτους εἰρημένων, διελέχθη. ὅπερ γὰρ τῶν ἄλλων πόνων ὁ νόσημα τοῦτο χαλεπώτερον· καὶ τὸ μείζονος καὶ ἐλαττόνια διορθοῦται. ὥσπερ γὰρ διαπαύσας τινὰ ἔτερον, ἵνα μὴ ἡγείλατο δωρᾶν δόξαν τῷ Θεῷ, οὐκ ἐκείνῳ μόνῳ ταῦτα προσηνάν, ἀλλὰ δι' ἐκείνου πᾶσιν· οὕτω δὲ τούτοις καὶ διὰ πάντων πᾶσι καὶ τοῖς λοιποῖς προσῆν, ἐν συμβουλεύει ταῦτα, ἃ καὶ πρὸς τούτους εἴρηκε. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ καθ' ὁ ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι πολλὴν ἐνεδείκνυτο τῇ ψυχῇ τὴν καρτερίαν, καὶ ὡς δυναμένῳ τὸ προσκεῖσθαι, προσῆν, τῇ τε θεραπείᾳ καὶ τῷ φόβῳ τῶν μελλόντων κακῶν κατέχων αὐτὸν διὰ τῆς ὑγιείας. ἐν ὅσα τὸ ἀκόμπαστον. οὐ γὰρ εἶπεν, ἴδε ὑγιῆ σε ἐποίησα, ἀλλ' ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτῃς. καὶ πάλιν οὐκ εἶπεν, ἵνα μή σε κολάσω, ἀλλ' ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται, ἀποσοβῶν ἀμφοτέρωθεν καὶ δεικνὺς χάριτος μᾶλλον οὖσαν τὴν ὑγείαν, ἢ τῆς ἀξίας. ἃ γὰρ ἐνέφηνεν ὅτι τὴν ἀξίαν δοὺς ἀπηλλάγη δίκην, ἀλλ' ὅτι φιλανθρωπίᾳ ἐσώζετο. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, εἶπεν ἄν, ἰδοὺ δέδωκας τῶν πληρωμάτων δίκην· ἀσφαλίζου λοιπόν. νῦν δ' οὐχ ὕπως εἶπεν, ἀλλὰ πῶς; ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτῃς. ταῦτα δὲ ἡμῖν αὐτοῖς συνεχῶς ὑπολέγωμεν, καὶ μὴ κολασθέντες ἀπαλλαγῶμεν, τοῦτο ἕκαστος πρὸς ἑαυτὸν λεγέτω, ἴδε ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτῃς· εἰ δὲ μὴ δῶμεν δίκην τοῖς αὐλοῖς ὑπομένοντες, ἐκφύσει τὸ ἀποστολικὸν ἐπαράδωμεν, Οὐ Ρω.β.ε.
τὸ χρηστὸν τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιάν ἡμᾶς ἄγει· εἰ δὲ τὴν σκληρότητα καὶ ἀμετανόητον ἡμῶν καρδίαν θησαυρίζομεν ἑαυτοῖς ὀργήν. καὶ τοῦ σφίγξαι δὲ τὸ σῶμα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐτέρωθεν μέγα αὐτῷ πρόσεχε τὸ τῆς οἰκείας θεότητος σημεῖον. ὃ γὰρ εἶπεῖν, μηκέτι ἁμάρτῃς, ἐδήλωσεν εἰδότα πάντα τὰ ἔμπροσθεν αὐτοῦ γεγενημένα πλημμελήματα· ὅθεν καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα ἐμέλλεν ἀξιόπιστος εἶναι.

15 Ἀπῆλθεν οὖν ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἀπήγγειλε τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐστιν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ. Ὅτι αὐτὸν πάλιν ὅτι τῆς αὐτῆς ἰδέας τὴν βλασφημοσυμίας. καὶ γὰρ εἶπεν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ εἰπών, ἄρον (W) κράβαττόν σου. διὰ τοῦτο γὰρ ἐκάθισε δικαίως ἔγκλημα" τοῦτο ἀεὶ προσέφερον, αὐτὸς τὴν ἀπολογίαν ἀεὶ προσβάλλεται, πάλιν (W) ἵνα δῶσιν δῆλον ποιῶν, καὶ σὺν ἄλλως ἐφελκύσασθαι αὐτούς" ἢ οἰκειώσασθαι. καὶ γὰρ ὕπως δυνατὸν ἦν, ὡς μὴ τοιαύτην βλασφημίαν προσδιῶσι (W) βλασφημεῖν, ἢ κακούργῳ διανοίᾳ τοῦτο εἰπεῖν. Εἰ γὰρ καὶ θεῖον ἦν, εἰ γὰρ ἀπὸ θεοῦ τις καὶ λίθινος, ἐφθέγγετο ἦν ἡ βλασφημία καὶ ὁ φόβος αὐτὸν κατασχεῖν. καὶ γὰρ ἔναυλον ἔχων τὴν ἀπειλὴν, ἔδεισεν ἂν μὴ χεῖρόν τι πάθῃ, μέγιστα λαβὼν τῆς τοῦ ἰαθέντος δυνάμεως" τὰ σύνεγγυς. ἄλλως τε, εἰ διαβάλλειν ἐβούλετο, τὴν ὑγείαν σιγήσας, τὴν βασιν εἶπεν ἂν καὶ κατηγόρησεν. ἀλλ' οὐκ ἔστι ὅτου, οὐκ

οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ πολλῆς παῤῥησίας τὰ ῥήματα καὶ βλασφημοσιώπης, καὶ δυσκηρύτου καὶ δυσερευνήτου καὶ ἐλαττόν τι τοῦ τυφλοῦ. Τί γὰρ σκληρὸς φησιν; ἐποίησε πηλὸν, καὶ ἤνοιξέ μου τοὺς ὀφθαλμούς. οὕτω καὶ τοῦτ', Ἰησοῦς ὅστις ὁ ποιήσας με ὑγιῆ.

16 Ἐδίωκον οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ. Τί οὖν ὁ Χριστός;

17 Ὁ πατήρ μου, φησὶν, ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι. Ὅτε μὲν γὰρ ὑπὲρ τῶν μαθητῶν ἀπολογήσασθαι ἔδει, τὸν Δαβὶδ τὸν ὁμόδουλον αὐτῶν εἰς μέσον ἔφερεν, Οὐκ ἀνέγνωτε, λέγων, τί ἐποίησε Δαβὶδ, ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς; ὅτε δὲ περὶ ἑαυτοῦ, ὅτι τὸν πατέρα κατέφυγεν, ἑκατέρωθεν τὸ ὁμότιμον δείκνυσι, τῷ τε πατέρα εἰπεῖν ἰδιαζόντως, καὶ τῷ τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ προσάπτειν. Τί γὰρ [γὰρ] μὴ εἶπε τὰ περὶ τῶν Ἰεριχὼ ἡμῶν; ἀναγαγεῖν αὐτοὺς ἠθέλησεν ἀπὸ τῆς γῆς, ἵνα μηκέτι ὡς ἀνθρώπῳ προσέχωσιν, ἀλλ' ὡς Θεῷ, καὶ νομοθετεῖν ὀφείλοντι. Εἰ δὲ μὴ γνήσιος ἦν υἱὸς, καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας, ἡ ἀπολογία κατηγορίας μείζων ἐστίν. Οὐδὲ γὰρ εἴ τις ὑπάρχης νόμου βασιλικοῦ παραθεὶς, εἶτα ἐγκαλούμενος ἀπολογοῖτο οὕτω, καὶ λέγοι ὅτι, καὶ γὰρ ὁ βασιλεὺς ἔλυσε, δυνήσεται δῆλα φυγεῖν, ἀλλὰ καὶ μείζονι τὸ ἔγκλημα οὕτως ἐργάσεται. ἀλλ' ὅπῃ ἴσα τὰ τῆς ἀξίας σύ τε καὶ οὗτος, καὶ τὰ τῆς ἀπολογίας ἀπήρτισαι μετ' ἀσφαλείας ἁπάσης. ἀφ' ὧν γάρ, φησὶν, ἀπολύεται τοῦ Θεοῦ ἐγκλήματος, ἀπὸ τούτων καὶ ἐμέ. δῆλα τοῦτο καὶ προσλαβὼν εἴρηκεν, ὁ πατήρ μου, ἵνα καὶ ἀχθεσθῇς πείσῃ τὰ αὐτὰ συγχωρῆσαι τῇ ἀκριβεῖ γνησιότητι αἰδεσθεὶς. Εἰ δὲ λέγοι τις, καὶ πού ὁ πατὴρ ἐργάζεται, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ καταπαύσας ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ; τοῦ τόπου μαθέτω, καθ' ὃν ἐργάζεται. τίς οὖν ὁ τόπος τῆς ἐργασίας; προφανὲς, συνέχοντα τὰ γινόμενα πάντα. ὁρῶν τοίνυν ἥλιον ἀνατέλλοντα, καὶ σελήνην δύνουσαν, καὶ λίμνας, καὶ πηγὰς, καὶ ποταμοὺς, καὶ ὑετοὺς, καὶ φύσεως δρόμον τὸν ἐν τοῖς σπέρμασι, τὸν ἐν τοῖς σώμασι τοῖς ἡμετέροις, καὶ τοῖς τῶν ἀλόγων, τὰ ἄλλα πάντα δι' ὧν τόδε τὸ πᾶν συνέσχηκε, μαθήσῃ τὴν διηνεκῆ τοῦ παντὸς ἐργασίαν. Ἀνατέλλει γὰρ τὸν ἥλιον αὐτὸν ὅτι ποιητὴς καὶ ἀγαθοῦ, καὶ βρέχει ὅτι δικαίους καὶ ἀδίκους. καὶ πάλιν· Εἰ ἦν τὸν χρόνον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς πῦρ βαλλόμενον οὕτως ὁ Θεὸς ἀμφιέννυσι· καὶ περὶ τῶν πετεινῶν δῆλα ἐλεγόμενος, ἔλεγεν· ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. σύνταξιν μὲν οὖν ῥημάτων τὸ πᾶν ἐποίησεν ἐν σαββάτῳ, καὶ οὐδὲν πλέον προσέθηκεν· ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἐν τῷ ἱερῷ γινομένων, καὶ ἀφ' ὧν αὐτοὶ προσάπτουσι λύχνα ἐγκλήματα· εἶθα ἦν καὶ ἔργον ἡγεῖσθαι ἐκέλευσεν, οἷς, τὸ τὸν κλίνειν ἄραι, οὐδὲν μέγα πρὸς τὸ προσῆγμα ζητοῦντι, ἀλλ' ἐν τοῦτο μόνον δυσχερὲς σαφῆ τοῦ σαββάτου τὴν λύσιν, ὅτι τὸ μεῖζον δύναται λόγον, μᾶλλον αὐτὸν καταπλῆξαι βουλόμενος ἀπὸ τῆς τοῦ παντὸς ἀξίας, καὶ ἀναγαγεῖν ὅτι τὸ ὑψηλότερον. δῆλον τοῦτο ὅταν τοῦ σαββάτου ἡ λόγος, ὅτε ὡς δεσπότου μόνον ἀπολογεῖται, ὅτε ὡς Θεὸς μόνον, ἀλλὰ ποτὲ μὲν ὅτω, ποτὲ δὲ ἐκείνως. ἠβούλετο γὰρ ἀμφοτέρα πιστεύεσθαι, καὶ τῆς οἰκειότητος τὸν συγκατάβασιν, καὶ τῆς θεότητος τὸ ἀξίωμα. δῆλον τοῦτο νῦν ὡς Θεὸς ἀπολογεῖται. Εἰ γὰρ ἔμελλεν ἀπὸ τῶν δεσποτικῶν αὐτοῖς ἀεὶ διαλέγεσθαι μόνον, ἔμειναν δὴ ὅτι τῆς αὐτῆς ἀπειρότητος. δῆλον ἵνα μὴ τοῦτο γένηται, ὡς πατέρα εἰς μέσον ἄγει. κἀκεῖνοι καὶ αὐτὴν κλίσιν ἐργάζεται ἐν σαββάτῳ (καὶ γὰρ ὁ ἥλιος τρέχει, καὶ ποταμοὶ ῥέουσι, καὶ πηγαὶ βλύζουσι, καὶ γυναῖκες ὠδίνουσι) ἀλλ' ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦ κτίσεώς ἐστιν, οὐκ εἶπε, ναὶ ἐργάζομαι, ἀλλὰ ναὶ ἐργάζομαι, καὶ γὰρ ἡ κτίσις ἐργάζεται· ἀλλὰ, ναὶ ἐργάζομαι, καὶ γὰρ ὁ πατήρ μου ἐργάζεται.

18 Διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, φησὶν, ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυσε τὸ σάββατον, ἀλλ' ὅτι καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγε τὸν Θεὸν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ Θεῷ.

Καὶ οὐκ εἶπε λέγων μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις τοῦτο ἐδείκνυ μόνοις, ἀλλὰ πικρότερον ἐν τοῖς ῥήμασι. τί δήποτε; ὅτι τοῖς μὲν λόγοις εἶχον ὑποσκῆπτρον,

πίφν, ᾗ ἀλαζονείαν ἐγκαλῇ· τιὼ γὴ τῶν θαυμάτων ὁρῶντες ἀληθῆ ἐκβαίνοντα, καὶ ὅτι τῶν ἔργων δυσκηρυπτομένων τιὼ δυνάμει, οὐδὲν αὐτὰ πεῖν ἠδυνάμην λοιπόν. ἀλλ' ⓐ μὴ βασκάνωμοι μηδ' ὑπονοητικοὶ ταῦτα δέχεσθαι φασιν, ὅτι οὐκ ὁ Χριστὸς ἐποίει ἑαυτὸν ἴσον τῷ Θεῷ, ἀλλ' ⓐ Ιουδαῖοι τοῦτο ὑπενόησαν. ἐκεῖνο δὲ λύων φέρε καὶ εἰρηνικὰ ἐπέλθωμεν. Εἰπέ δή μοι, ἐδίωκον αὐτὸν ⓐ Ιουδαῖοι, ἢ οὐκ ἐδίωκον; πάντα που δῆλον ὅτι ἐδίωκον. Ἐκ ποίας δὲ τοῦτο ἐδίωκον, ἢ δι' ἑτέραν τι; καὶ τοῦτο ζητητέον, ὅλη δὲ τοῦτο. ἔλυσεν οὖν τὸ σάββατον, ἢ οὐκ ἔλυσεν; οὐδὲ περὶ τούτου ἔχομεν δεῖν διαπεῖν. πατέρα ἴδιον ἔλεγε ⓦ Θεόν, ἢ οὐκ ἔλεγε; Ἐκ τούτου ἀληθές. οὐκοῦν καὶ ἐξ ἧς τῆς αὐτῆς αἰτιολογίας ἔχεται. ὥσπερ γὰρ τὸ πατέρα λέγειν ἴδιον ⓦ Θεόν, ἐκ τὸ λύειν τὸ σάββατον, καὶ τὸ διώκεσθαι οὐδὲν 10 τῶν Ιουδαίων ἦν τε σκῆνος καὶ ἦν τοῦτο μᾶλλον, οὐχ ὑπονοίας ἦν ἐψευσμένης, ἀλλὰ πράγματος ἀληθείας· οὕτω καὶ τὸ ἴσον ἑαυτὸν ποιεῖν ⓦ Θεῷ, τῆς αὐτῆς γνώμης ἀπόφασις ἦν. καὶ ἀπὸ τῶν ἔμπροσθεν ἢ ἐρημένων τοῦτο σαφέστερον ἔστιν ἰδεῖν. τὸ γὰρ, ὁ πατήρ μου ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι, ἴσον ἔστιν ἑαυτὸν δεικνύοντος τῷ Θεῷ. Οὐδὲ γὰρ ἐδείκνυ σὺ τούτοις οὐδεμίαν διαφοράν. οὐ γὰρ εἶπεν, σκῆνος μὲν ἐργάζεται, ἐγὼ δὲ ὑπουργῶ· ἀλλ' 15 ὥσπερ σκῆνος ἐργάζεται, οὕτω κἀγώ, καὶ ἰσότητα πολλὴν ἐπεδείξατο. Εἰ δὲ οὐκ αὐτὸς τοῦτο ἐβούλετο κατασκευάσαι, ἀλλ' ⓐ Ιουδαῖοι τοῦτο μάτην ὑπενόησαν· οὐκ ἂν ἀφῆκεν αὐτῷ εἰ) τιὼ δόξαν ἰσφαλῆ λαβεῖν, ἀλλὰ καὶ διώρθωσεν ἂν τοῦτο. καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς δὲ οὐκ ἂν αὐτὸ παρεσιώπησεν, ἀλλ' εἶπεν ἂν φανερῶς, ὅτι Ιουδαῖοι μὲν οὕτως ὑπενόησαν, αὐτὸς δὲ οὐκ ἐποίει ἑαυτὸν ἴσον τῷ Θεῷ· ὥσπερ καὶ ἀλλαχοῦ τοῦτο ποιεῖ, ὅταν μὴ ἄλλος 20 μὲν λεγόμενον, ἄλλως δὲ ὑπονοούμενον τὸ λεγθὲν· οἷον, λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, ἔλεγεν ὁ Χριστός, καὶ ἐγὼ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν, περὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ λέγων. ἀλλ' ⓐ Ιουδαῖοι τοῦτο μὴ συνιέντες, καὶ νομίσαντες περὶ τοῦ Ιουδαϊκοῦ ναοῦ λέγεσθαι, ἐν τεσσαρακονταέξ ἔτεσιν, ἔλεγον, ᾠκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις" ἐγείρεις αὐτόν; ἐπεὶ οὖν ἄλλο μὲν εἶπεν αὐτὸς, ἄλλο δὲ ὑπενόησαν σκῆνοι (αὐτὸς μὲν γὰρ περὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ ἔλεγεν, σκῆνοι δὲ 25 περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ ἑαυτῶν ἐνόμιζον τοῦτο εἰρῆσθαι) διὸ ἐπισημαινόμενος τοῦτο ὁ εὐαγγελιστὴς, μᾶλλον δὲ διορθούμενος αὐτῶν τὴν ὑπόνοιαν, ἐπήγαγε λέγων· σκῆνος δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ. ὥστε εἰ καὶ σὺ Χριστὸς οὐκ ἐποίει ἑαυτὸν ἴσον τῷ Θεῷ, οὐδὲ τοῦτο ἐβούλετο ποιῆσαι, ⓐ δὲ Ιουδαῖοι τοῦτο ὑπενόησαν, διορθοῦται μὲν καὶ ταῦτα τὴν ὑπόνοιαν αὐτῶν, καὶ εἶπεν· Ιουδαῖοι μὲν ἐνόμιζον ἑαυτὸν ἴσον ποιεῖ τῷ Θεῷ, σκῆνος δὲ περὶ τὴν 30 ἰσότητος ἔλεγε. καὶ γὰρ οὐδὲ σὺ ταῦτα μόνον, οὐδὲ οὗτος μόνος, ἀλλὰ καὶ ἄλλαχοῦ πάλιν ὁ αὐτὸς τοῦτο φαίνεται ποιῶν καὶ ἕτερος διαγελιστής. ὅτε γὰρ προεῖπεν τοῖς μαθηταῖς λέγων· Περισσεύετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων, σκῆνοι δὲ διελογίζοντο, λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν, καὶ ἄλλο μὲν αὐτὸς εἶπε, ζύμην τινὰ διδασκαλίαν κελεύων, ἄλλο δὲ ὑπενόησαν ⓐ μαθηταὶ, περὶ ἄρτων εἰρῆσθαι νομίζοντες, διορθοῦται αὐτὸν πάλιν οὐκέτι ὁ διαγελιστὴς, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Χριστὸς, οὕτω λέγων," πῶς οὐ νοεῖτε, ὅτι περισσεύειν οὐ περὶ ἄρτων εἶπον ὑμῖν; σὺ ταῦτα δὲ οὐδὲν τοιοῦτον. καὶ μήν, φησὶν, αὐτὸ τοῦτο διαιρῶν, ἐπήγαγε ὁ Χριστὸς,

19 Οὐ δύναται) ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδέν. Τί ἀναπτίον μὲν οὖν, ἀδελφοὶ, πεποίηκεν· οὐδὲ γὰρ διαιρῶν, ἀλλὰ καὶ συνάπτων τιὼ ἰσότητα τοῦτο λέγει. ἀλλὰ περισσεύετε μὴ ἀκριβείας. οὐδὲ γὰρ τὸ τυχὸν ἐστὶ τὸ ζητούμενον. τὸ γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦτο πολλαχοῦ τῆς γραφῆς κεῖται καὶ ἐπ' αὐτοῦ, καὶ ὅπου τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου· καὶ δεῖ μαθεῖν τῆς λέξεως τιὼ δύναμιν, ἵνα μὴ τὰ μέγιστα ἀμβλυτώμεθα. Εἰ γὰρ αὐτιὼ καθ' ἑαυτὸν οὕτως σκληρόν τις, ὥσπερ ὅδε προσῆλθεν σκληρὸς, σκόπησον πλέον ἔνεστι τὸ ἄτοπον. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὅτι τὰ μὲν δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖν, τὰ δὲ οὐ δύναται· ἀλλὰ καθόλου φησὶν, οὐ δύνα-

ται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδέν. ἐρωτῶ τοίνυν Ⓦ μοι δύναται μοι· οὐδὲν οὖν ἀφ' ἑαυτοῦ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ὁ υἱός, εἰπέ μοι; καὶ εἶπη, οὐ δύναται οὐδέν· ἐφοβήθη οὖν καὶ μικρὸν τὸ μέγιστον τῶν ἀ-
Φιλιπ.c.5.ζ. γαθῶν ἀφ' ἑαυτοῦ πεποίηκε. ⸋ βοᾷ Παῦλος λέγων, Ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ· ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών. καὶ πά-
Ioan.c.iii.id. λιν αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἀλλαχοῦ φησιν, Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐξουσίαν ἔχω λαβεῖν αὐτήν, καὶ οὐδεὶς αὐτὴν αἴρει ἀπ' ἐμοῦ· ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ. ὁρᾷς καὶ θανάτου καὶ ζωῆς ἐξουσίαν ἔχοντα, ⸋ τὴν τοσαύτην οἰκονομίαν ἀφ' ἑαυτοῦ ἐργασάμενον; ⸋ τί λέγω περὶ τοῦ Χριστοῦ; ἡμεῖς γοῦν, ὧν οὐδὲν θαυμασιώτερον ἡμῶν ἐστι δοῦναι, πολλὰ ἀφ' ἑαυτῶν προσάπτομεν, καὶ κακὰ ἀφ' ἑαυτῶν αἰσθόμεθα, καὶ ἀρετὴν ἀφ' ἑαυτῶν μεταδιδόμεθα. εἰ γὰρ μὴ ἀφ' ἑαυτῶν, μηδὲ ἐξουσίαν ἔχοντες, οὔτε γέενναν ἀμβλυτέμοντες ἐκτεμόμεθα, οὔτε βασιλείας καταξιούμεθα ἀπολαύσομεν. τί οὖν ἐστὶ τὸ, ἀφ' ἑαυτοῦ δύναται ποιεῖν οὐδέν; ὅτι οὐδὲν ἐναντίον τῷ πατρί, οὐδὲν ἀλλότριον, οὐδὲν ξένον δύναται ποιεῖν· ὃ μάλιστα τὴν ἰσότητα ἐπιδεικνυμένου καὶ τὴν πολλὴν συμφωνίαν ἐστί. καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ εἶπεν, ὅτι οὐδὲν ἐναντίον ποιεῖ, ἀλλ' ὅτι οὐ δύναται; ἵνα καὶ ἐντεῦθεν δείξῃ πάλιν τὸ ἀπροσμάχητον καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἰσότητος. οὐ γὰρ ἀσθένειαν αὐτοῦ κατηγορῶν τὸ ῥῆμα, ἀλλὰ καὶ πολλὴν αὐτοῦ δύ-
β.Tim.c.ic. ναμιν δείκνυσιν· ἐπεὶ καὶ ἀλλαχοῦ φησὶν τῷ παῖδι φησὶν ὁ Παῦλος· Ἵνα μὴ δύο πράγ-
ry. ματων ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἀδύνατον ψεύσασθαι Θεόν· καὶ πάλιν, Εἰ ἀρνησόμεθα, ἐκεῖνος πιστὸς μένει. ἀρνήσασθαι γὰρ ἑαυτὸν οὐ δύναται· καὶ οὐδήπου τοῦτο τὸ, "ἀδύνατον, δηλωτικὸν ἀσθενείας, ἀλλὰ δυνάμεώς ἐστι, καὶ δυνάμεως ἀφάτου. ὃ γὰρ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν, "ὅτι ἀνεπίδεκτος ἡ οὐσία ἐκείνη τῶν τοιούτων ἐστίν. ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγωμεν καὶ ἡμεῖς, ἀδύνατον Ⓦ Θεὸν ἁμαρτεῖν, οὐκ ἀσθένειαν αὐτοῦ κατηγοροῦμεν, ἀλλὰ ἄῤῥητόν τινα δύναμιν αὐτοῦ ὁμολογοῦμεν· οὕτω δὴ καὶ αὐτὸς ὅταν εἶπη, οὐ δύναμαι ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδέν, τοῦτο λέγει, ὅτι ἀδύνατον καὶ ἀνεγχώρητόν ἐστιν ἐμὲ ποιῆσαί τι ἐναντίον τῷ πατρί. ⸋ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτο ἔστι τὸ λεγόμενον, τὰ ἐξῆς ἐπελθόντες, ἴδωμεν πῶς φησὶν ὁ Χριστὸς, πότερον τοῖς παρ' ἡμῶν λεχθεῖσιν, ἢ τοῖς παρ' ὑμῶν. συνῆλθε γὰρ φῆσι τὴν ἐξουσίαν δυαιρεῖν τὸ ῥῆμα, καὶ τὴν προσοίκησιν" αὐθεντίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν δύναμιν ἀσθενῆ δεικνύναι· ἐγὼ δέ φημι, ὅτι τὴν ἰσότητα καὶ τὸ ἀπροσμάχητον, καὶ τὸ ὡσανεὶ ἐκ μιᾶς γνώμης καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως γινόμενον ἐμφαίνει τοῦτο. ὅπου οὖν αὐτὸν ἐρωτῶμεν Ⓦ Χριστὸν, καὶ ἴδωμεν δι' ὧν φησιν ἐξῆς, πότερον πρὸς τὴν ἡμῶν ὑπόνοιαν, ἢ πρὸς τὴν ἡμετέραν ἐρμηνεύει τὰ εἰρημένα. τί οὖν φησιν;

Α γὰρ ὁ πατὴρ ποιεῖ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. Εἶδες πῶς προῤῥίζον αἰεὶ τὸ ὑμέτερον, ⸋ τὰ εἰρημένα πρὸς ἡμῶν ἐβεβαίωσε; εἰ γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδὲν ποιεῖ· ἔσται οὐδὲ ὁ πατὴρ ἀφ' ἑαυτοῦ τι ποιῶν," εἶτε ὁμοίως αὐτῷ πάντα ποιεῖ. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἔστι, καὶ ἕτερον ἄτοπον ἕψεται. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἃ εἶδε Ⓦ πατέρα ποιοῦντα, ἐπίσησεν· ἀλλ' ἔσαι μὴ τι βλέπῃ Ⓦ πατέρα ποιοῦντα, ἃ ποιεῖ, τῷ πρώτῳ προσετίνων χρόνῳ Ⓦ λόγῳ· καὶ ἔσαι καθ' ὑμᾶς ἀεὶ τὰ αὐτὰ μανθάνων. εἶδες πῶς τὸ μὲν νόημά ἐστιν ὑψηλὸν, καὶ ἡ ταπεινότης τοῦ ῥήματος καὶ σοῦ" λίαν δυαισχύντως καὶ μὴ βουλομένους δυαγκάζει φυτεῖν τὸ χαμαίζηλον, καὶ σφόδρα τῆς ἀξίας ἐκείνης ἀπάδον; εἰς γὰρ ἄτως ἄθλιος καὶ ταλαίπωρος, ὡς εἰπεῖν Ⓦ υἱὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν μανθάνειν ἃ δεῖ ποιεῖν; πῶς δὲ ἔσαι ἐκεῖνο ἀληθὲς τὸ,
Ψαλμ.ρα.κη. Σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι; πῶς δὲ τὸ, Παῦλα δι' αὐτοῦ ἐγήγερτο, καὶ χωρεὶς αὐτοῦ ἐγήγερτο οὐδὲ ἕν, εἴ γε τὰ μὲν ὁ πατὴρ ποιεῖ, τὰ δὲ αὐτὸς ὁρῶν μιμεῖται; ὁρᾷς ὅτι καὶ ἐκ τῶν ἀνωθεν εἰρημένων, καὶ ἐκ τῶν μὴ ταῦτα λεχθέντων, δείκνυται τῆς αὐθεντίας ἡ ἀπόδειξις; εἰ δὲ ταπεινότερον προσάπτει τῷ ῥήματι ἔνια, μὴ θαυμάσῃς. ὅπου γὰρ ἐδίωκον αὐτὸν τὰ ὑψηλὰ ἀκούσαντες, καὶ ἀνώλεθρον εἶ) ἐνόμιζον, ὀλίγον καθυφεὶς ἅμα τῷ ῥήματι μόνον, πάλιν ὅτι τὰ ὑψηλότερα αἰνίσσεται Ⓦ λόγῳ, εἶπα πάλιν ὅτι τὰ ταπεινά, ποικίλλων

αὐτὸ

αὐτὸν τὴν διδασκαλίαν, ὥστε εὐπροσδεέστερον γενέσθαι τοῖς ἀγνώμοσι. σκόπει δὲ εἰπὼν, ὁ πατήρ μου ἐργάζεται, καὶ γὼ ἐργάζομαι, καὶ ἀποφαίνεται ἴσον ἑαυτὸν τῷ Θεῷ, πάλιν λέγει· Οὐ δύναται ὁ υἱὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖν οὐδὲν, ἐὰν μή τι βλέπῃ τὸν πατέρα ποιοῦντα. Εἶτα πάλιν, ὅτι τὸ ὑψηλότερον· ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. πάλιν ὅτι τὸ παπεινότερον·

20 Ο πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱὸν, καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ, ἃ αὐτὸς ποιεῖ, καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα. Εἶδες ὅσον πάλιν τὸ παπεινόν; Εἰκότως. ὁ γὰρ ἔφθασεν εἰπὼν, καὶ λέγων ἑαυτὸν παύσομαι, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ· ὅτι νενίκα μὲν λέγων τὰ χαμαιζηλα καὶ παπεινὰ, μᾶλλον ὑπερβολῆς αὖθις ἅπτεται, ἵνα δὲ σὺν ἀγνώμοσιν ἡ τῶν ῥημάτων βωτιλεία πείσῃ μετ' εὐσεβοῦς διανοίας δέξασθαι τὰ νοήματα. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἔστιν, σκόπησον πῶς ἅπτεται τοῦ εἰρηνικοῦ, ἀπ' αὐτῶν τῶν ῥημάτων γυμνάζων. ὅταν γὰρ εἴπῃ, καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, βύρεθήσεται πολλὰ μηδέπω μαθών· ὅπερ οὐδὲ ἐκεῖ ἀπεσώλωσεν εἰπεῖν. τὸν γὰρ πνεύματος ἅπαξ λαβόντες τὴν χάριν, ἃ θεῖον πάντα ἦν ἤδεσαν δὲ ἑδωρήθητο σκεῖνοι, ἅπερ καὶ εἰδέναι αὖθις δὲ δυνάσθαι ἔδει· οὗτοι δὲ βύρεθήσεται πολλὰ, ὧν εἰδέναι ἐχρῆν, μηδέπω μαθόντες. καὶ τί τούτου γένοιτ' ἂν ἀνθρωπότερον; τί οὖν ὅτι τὸ εἰρηνικόν; ὅπερ καὶ πάλιν ἐσφιγξε, μέλλει δὲ νεκροὺς ἐγείρειν, ἐκεῖ τοῦτο ὕστερον εἶπε, μονονουχὶ τοῦτο λέγων· θαυμάζετε ὅτι πάλιν ἐσφιγξα; μείζονα τούτων ὄψεσθε. ἀλλ' ὕστερον μὲν οὐκ εἶπε, παπεινότερον δέ πως διέξεισιν, ἵνα αὐτὸν παραμυθήσηται τὸν μεμνέμενον. ἵνα μάθῃς ὅτι τὸ, δείξει, ὑπὲρ κυρίως εἴρηται, ἀκούσον τῶν ἑξῆς πάλιν.

21 Ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, φησὶν, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ. Καίτοι τί, οὐδὲν δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖν, φῶ, ὃς θέλει, σημεῖόν ἐστιν. εἰ γὰρ οἷς θέλει, δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖν (τὸ γὰρ θέλειν ἐξουσίας) εἰ ἢ δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ, οὐκέτι οἷς θέλει. τὸ μὲν γὰρ, ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει, τῆς δυνάμεως δείκνυσι τὴν ἀπαράλλαξίαν· τὸ δὲ, οὓς θέλει, τῆς ἐξουσίας τὴν ἰσότητα. ὁρᾷς ὅτι τὸ, δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖν, καὶ τὴν ἐξουσίαν δυαιρετῶς ὅστιν, ἀλλὰ τὸ ἀπαράλλακτον τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ θελήματος σὺ δείκνυμιν; οὕτω δὲ τὸ, δείξει αὐτῷ, νόησον. καὶ γὰρ καὶ ἀλλαχοῦ φησιν· Ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. καὶ πάλιν διαρρήδην ὅτι οὐκ ἐπέργαται δεηθέντος ποιεῖ, Ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις, φησὶ, καὶ ἡ ζωή. Εἶτα, ἵνα μὴ λέγῃς, ὅτι νεκροὺς μὲν ἐγείρει οὓς θέλει καὶ ζωοποιεῖ, τὰ δὲ ἄλλα οὐχ οὕτω ποιεῖ, προλαβὼν πᾶσαν ἀπέκλεισιν αὐτιλογίας τοιαύτης, εἶπεν· ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ· δηλῶν, ὅτι καὶ πάντα ἃ ἐκεῖνος, καὶ οὕτως ὡς ἐκεῖνος ποιεῖ, καὶ νεκρῶν λύσεις ἀνάστασιν, καὶ σωμάτων πλάσεις, καὶ ἀμαρτημάτων ἄφεσιν, καὶ ἀλλοτιοῦν, ὁμοίως ἐργάζεται τῷ γεννήσαντι.

Αλλ' ὅπως τούτων προσέχωσιν οἱ τῆς ἑαυτῶν ἀμαθείας σωτῆρες· τοσοῦτον κακὸν ΗΘΙΚΟΝ
τὸ προεδρίας ἐρᾶν. τοῦτο καὶ αἱρέσεις ἔτεκε, τοῦτο τὴν τῶν ἐλλείπων ἐβεβαίωσεν ἀσέβειαν. ὁ μὲν γὰρ Θεὸς τὰ ἀόρατα αὐτοῦ νοεῖσθαι διὰ τῆς κτίσεως τοῦ κόσμου νοεῖσθαι τούτου ἐκείνοι δὲ ταῦτα ἀφέντες, καὶ ἀπαξιώσαντες διὰ ταύτης ἐλθεῖν τῆς διδασκαλίας, ἑτέραν ἑτέμοσαν ἑαυτοῖς ὁδὸν· διὸ καὶ τῆς ὕσης ἐξέπεσαν. καὶ Ιουδαῖοι μὲν οὐκ ὄντες ἦσαν, δόξαν παρ' ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ δόξαν οὐ ζητοῦντες. ἀλλ' ἡμεῖς, ἀγαπητοὶ, τοῦτο φεύγωμεν τὸ νόσημα μᾶλλον· καὶ γὰρ βλαβερὸν ἐστι καὶ ἀπάσης ἀπαίσης. καὶ γὰρ μυρία κατορθώματα ἐχαμεν, πάντα ἠφάνισε τῆς κενοδοξίας ἡ λύμη. Εἰ τοίνυν ἐπαίνων ἐρῶμεν, τοῦ παρὰ τοῦ Θεοῦ ζητῶμεν ἐπαίνους. ὁ μὲν γὰρ παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἔπαινος, οἷος καὶ ἦν, ἐμοῦ τε ἐφάνη καὶ ἀπώλετο· καὶ μὴ ἀπόληται, τὸ κέρδος οὐδὲν ἡμῖν ἐνέγκῃ, καὶ ἀπὸ κρίσεως ἡ ἐκ διεφθαρμένης πολλάκις. τί γὰρ θαυμαστὸν ἡ παρὰ ἀνθρώπων ἔχει δόξα· ἧς καὶ ὀρχοῦμενοι ἀπολαύσωσι νέοι, καὶ διεφθαρμέναι γυναῖκες, καὶ πλεονέκται καὶ ἁρπαγες; οὐ τοῦ παρὰ τοῦ Θεοῦ θαυμαζόμενος, καὶ μὴ τούτων, ἀλλὰ μᾶλλον τῶν ἀγίων ἐκείνων θαυμάζεται, τῶν προφητῶν

λέγω, τῶν ἀποστόλων, τῶν ἀγγελικὸν ὑπιδειξαμένων βίον. Εἰ γὰρ τὸ σῶμα ἔχεις καὶ τὸ ἀποβλέπεσθαι πολυτίμητον, δέξεται σωμα αὐτὸ καθ' ἑαυτό, καὶ οὐδενὸς ἄξιον φύσησομεν ὄν. ὅλως δέ, εἰ καὶ ὄχλων ἐρᾷς, ἐφέλκει Χ̄ν̄ μᾶλλον τῶν ἀγγέλων, καὶ γένη φοβερὰ δαίμοσι, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων οὐδένα ποιήσῃ λόγον, ἀλλὰ πάντα ὕπτια καταπατήσεις τὰ λαμπρὰ, ὡς βόρβορον δὲ πηλόν· καὶ ὅμως τότε σαφῶς, ὅτι οὐδὲν ὕπτια τραχυτάζει ψυχὴ ἀφημονῆν, ὡς ὁ δόξης ἐρᾷν. οὐ γὰρ ὅστιν, οὐκ ἔστι Χ̄ν̄ τούτης ἐρῶντα, ζῆσαι βίον ἐσταυρωμένον· ὥσπερ οὖν οὐκ ἔστι πατῆσαντα τούτῳ, μὴ τὰ πλείονα τῶν παθῶν καταπατῆσαι. ὁ γὰρ τούτης περιγινόμενος, καὶ φθόνου, καὶ φιλοχρηματίας, καὶ πάντων περιέσται τῶν χαλεπῶν νοσημάτων. δὲ πῶς αὐτῆς περιεσόμεθα, φησιν; ἀν τοῖς τῶν ἄλλων ἴδωμεν δόξαν τῶν ἐκ τῶν ὑπεναντίων, ἧς ἐκβάλλειν ἡμᾶς αὕτη βιάζεται. ἐκείνη γὰρ καὶ ἐνταῦθα ποιῇ λαμπρούς, καὶ μᾶλλον τοῖς τῶν μηδένα συναποδημεῖν ζωῶν, καὶ πάσης ἡμᾶς ἐλευθέρους δουλείας ἁρπαγῆς, ἢ μυρίας πολλῆς ἀθλιότητος δουλεύομεν νῦν, ὅλους ἑαυτοὺς τῇ γῇ καὶ τοῖς τούτης ἐκδόντες πράγμασι. κἂν εἰς ἀγορὰν ἐμβάλῃς, κἂν εἰς οἰκίδιον εἰσέλθῃς, κἂν εἰς τὰς ὁδοὺς, κἂν εἰς τοὺς σταθμοὺς, κἂν εἰς τὰ καταγώγια, κἂν εἰς τὰ πανδοχεῖα, κἂν εἰς πλοῖον, κἂν εἰς νῆσον, κἂν εἰς τὰ βασίλεια, κἂν εἰς τὰ δικαστήρια, κἂν εἰς βουλευτήρια, πάντα χορὸν τῶν πρόντων δὲ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων ὅλῃ τὴν φερομένην, καὶ ἔκαστον ὑπὲρ τούτων κοπτόμενον, τὸν τε ἀποδομοῦντα, τὸν τε ὠνούμενον, τὸν ἀποδημοῦντα, τὸν μένοντα, τὸν πλέοντα, τὸν γεωργοῦντα, τὸν δὲ τοῖς ἀγροῖς, τὸν δὲ τῇ πόλει, πάντας ἁπλῶς. Ἵνα οὖν ἡμῖν ἐλπὶς σωτηρίας ἔσται, ὅταν τὴν γῆν οἰκοῦντες τοῦ Θεοῦ, μὴ τὰ τοῦ Θεοῦ φρονοῦμεν, ἀλλὰ κεκλιμένοι εἰς ξένοι τῶν ὀνόντων, ξένοι τῶν ὑπερανῶν ὦμεν, δὲ τῶν ὀνόντων πολῖται; Ἵνα τούτης τῆς ἀναισθησίας χρεῶν γένωμεν; ἀν, ὅταν καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὰ τῆς κρίσεως, τὰ τῆς βασιλείας ἀκούοντες, τὸν ὅτι τοῦ Νῶε μισοῦντα καὶ τὸν Σοδόμων, τῇ πείρᾳ τῶν πραγμάτων μανθάνοντες πάντα μαθῇς; καίτοιγε ἕνεκα τούτου ἐκεῖνα πάντα γέγραπται, ἵνα εἴ τις τοῖς μέλλουσιν ἀπιστεῖ, ἀπὸ τῶν ἤδη γεγενημένων σαφῆ λαβὼν καὶ πρὸ τῶν μελλόντων τὴν ἀπόδειξιν. ταῦτα οὖν ἐννοοῦντες καὶ τὰ παρελθόντα καὶ τὰ μέλλοντα, μικρὸν γοῦν ἀναπνεύσωμεν τῆς χαλεπῆς ταύτης δουλείας, καὶ ὅλως καὶ τῆς ψυχῆς ποιησώμεθα λόγον· ἵνα καὶ τῶν παρόντων καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λθ. 22 Ο ΠΑΤΗΡ ΜΟΥ ΟΥ ΚΡΙΝΕΙ ΟΥΔΕΝΑ, ΑΛΛΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΙΝ ΠΑΣΑΝ ΔΕΔΩΚΕ ΤΩ ΥΙΩ· 23 ΙΝΑ ΠΑΝΤΕΣ ΤΙΜΩΣΙ ΤΟΝ ΥΙΟΝ, ΚΑΘΩΣ ΤΙΜΩΣΙ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ.

Ολλῆς ἡμῖν δεῖ τῆς ἀσυδησίας τοῦ ἅπασιν, ἀγαπητοί. καὶ γὰρ λόγον δώσομεν καὶ βιβλίους ὑφέξομεν ἀκριβεῖς καὶ ῥημάτων καὶ πραγμάτων. οὐ γὰρ μέλλει τὰ πρόντος τὰ ἡμέτερα ἔσεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἕτερα τις ἡμᾶς ἀντιβὰν ἐκδέξεται ζωῆς κατάστασις, καὶ δικαστηρίῳ παρασησόμεθα φοβερῷ. Δεῖ γὰρ ἡμᾶς παραγενέσθαι τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ δεῖα τοῦ σώματος, πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε κακόν. τοῦτο τοίνυν τὸ δικαστήριον ἐννοῶμεν ἀεί, καὶ ὕπνου δυνησόμεθα δεῖν πάντος τοῦ χρόνου ἐκτεῖναι. ὥσπερ γὰρ ὁ τῆς ψυχῆς ἐχθρὸς τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καθάπερ ἵππος χαλινὸν ἀποῤῥήξας, εἰς κρημνοὺς φέρεται (βεβλημένοι γὰρ αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ ἐν πολλῇ χαρᾷ· διὰ καὶ τὴν αἰτίαν λέγεις, ἐπήγαγε· διότι ἀπέστραπται τὰ κρίματά σου ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ) ὕπνος ὁ ἀναπαυόμενος τὸν ὕπνον ἔχων τὸ φόβον,

β. Κορ. ε. 1.

χ. 18.

Ψαλμ. θ. κζ.

χ. πίνω

χ. ὁ Χριστὸς ἐστιν ὁ ἀληθῶς ἀμπελος.

χ. ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱὸν καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα.

χ. ἐκ τοῦ πατρὸς ἐστιν ἡ ἀξία τοῦ υἱοῦ.

χ. ἐστιν ὡς ἀδελφὸς.

χ. ἐξ ἑνὸς πάντες, μία ἡ φύσις.

χ. μάθωμεν τὴν ἀκρίβειαν τῶν λόγων.

χ. μὴ ἁμαρτάνωμεν

χ. ἵνα τί;

χ. ἔργον γνῶ ξένης.

χ. ἀλλ' ἵνα τί;

χ. πάλιν;

χ. οἰκονομικῶν καὶ μικρὰ

χ. ἀλαζονικὸς, ὅτι μεγάλα φρονεῖ περὶ ἑαυτοῦ

χ. ἀσεβείας

χ. ὑβριστὴς ὁ τοιοῦτος

χ. ἀνθρωπίνως ἐκφέρεται

χ. ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων

χ. ἀνθρωπίνως

χ. ἀνθρωπίνως

χ. ἀνθρωπίνως

σιν, ϗ ὃ παιδεύειν μετειλήφειν, ϗ τὴν ἀφ' ἑαυτῆς ἡμῖν οἰκειομεμηθέν σωτηρίαν· ὃ ϗ αὐτὸς δηλῶν ἔλεγεν ἀλλαχοῦ, ταῦτα ϗ λέγω, ἵνα ὑμᾶς σωθῆτε. ὅπερ γὰρ ἐπὶ τὴν Ἰωάννου κατέφυγε μαρτυρίαν, τὴν ἑαυτῷ ἀφεὶς, ὅπερ δυάξιον αὐτῆς μεγαλωσυνης ἦν, τῆς βιτελείας [τῆς] τοσαύτης τῶν ῥημάτων πίστεις τὴν αἰτίαν, ἔλεγε· ταῦτα ϗ λέγω ἵνα ὑμᾶς σωθῆτε. ὑμᾶς ϗ ⓐ λέγοντες μὴ ἔχειν αὐτὸν τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν ϗ τὴν δυνάμιν ᾧ γεγυμνικότι, τί φησὶν ἐπιτε, ὅταν ἀκούσητε αὐτοῦ φιλοσόφου, δι' ὧν ἴσμεν δείκνυσι τὴν πρὸς τὸν πατέρα ϗ δυνάμιν ϗ ἐξουσίαν ϗ δόξαν; τίνος ϗ ἕνεκεν ϗ τὴν αὐτὴν τιμὴν ἀπαιτεῖ σφόδρα καταδεέστερος ὤν, ὡς φατε; ϗ οὐδὲ σώζωσθαι ἴσασι μόνοι, ἀλλὰ ϗ ἐπαίτιοι λέγων·

Ο μὴ τιμῶν ⓦ τὸν υἱὸν, οὐ τιμᾷ ⓦ τὸν πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν. Ὁρᾷς πῶς συμπλέκεται ἡ τιμὴ τοῦ υἱοῦ τῇ τιμῇ τοῦ πατρός; ϗ τί τοῦτο, φησι; τοῦτο γὰρ ϗ ὅτι τῶν ἀποστόλων ἐστὶν ἰδιον. ὁ γὰρ δεχόμενός, φησιν, ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται. ἀλλ' οὐχ οὕτω, ὅπερ ϗ τῶν δούλων οἰκειοῦται τὸν ἑαυτοῦ, ἀφ' οὗ τοῦτο ταῦτά φησιν· σὺ δὲ οὐδὲν ϗ, ὅπερ μία ἐστὶν ἡ οὐσία ϗ ἡ δόξα. Ἀφ' οὗ τοῦτο ὅτι μὴ τῶν ἀποστόλων σὺκ εἴρηται, ἵνα τιμῶσι. καλῶς ϗ εἶπεν, ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν, οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα. ἐπὶ γὰρ, δύο βασιλέων ὄντων, εἰ ὁ εἷς ὑβρίζοιτο, συνυβρίζεται ϗ ὁ ἕτερος, ἐπὶ μάλιστα ὅταν ὁ ὑβριζόμενος υἱὸς ᾖ. ὑβρίζεται μὲν γὰρ ϗ ὁπλίτης προοικηθέντος, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως, ἀλλ' ὡς ἀφ' μεσίτου. σώζωσθαι ϗ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὡς δι' ἑαυτοῦ. Ἀφ' οὗτο προσλαβὼν εἶπεν· ἵνα τιμῶσι τὸν υἱὸν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα, ἵν', ὅταν εἴπωσι, ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν, οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα, τὴν αὐτὴν ἔννοιαν τιμῶν. οὐ γὰρ ἁπλῶς ὁ μὴ τιμῶν, ἀλλ' ὁ μὴ τιμῶν οὕτως, ὡς εἶπον, φησιν, οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα. ϗ πῶς, φησι, τῆς αὐτῆς οὐσίας ὁ πέμπων ϗ ὁ πεμπόμενος; πάλιν ὅτι ϗ αἱ θεοφάνια καταφέρεις τὸν λόγον, ϗ οὐκ ἐννοεῖς ὅτι ταῦτα πρὸς σὲ ἕτερον εἴρηται, ἀλλ' ἵνα ϗ τὴν αἵρεσιν ἐδώμεν, ϗ εἰς τὴν Σαβελλίου μὴ καταπέσωμεν νόσον, ϗ τῶν Ἰουδαίων ἡ ἀθένεια τοῦτον θεραπεύθη τὸν τρόπον, "ὥστε μὴ νομαθῆναι αὐτὸν δυσήκοον εἶ) πρὸς ἀκοάς. ϗ γὰρ ἔλεγεν, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ· οὐκ ἀπὸ Θεοῦ οὐκ ἐλήλυθε. πρὸς ϗ ὃ τὴν ὑπόνοιαν ταύτην ἀνελῶν, οὐχ οὕτω ταῦτα ὑψηλὰ ὡς τὰ ταπεινὰ συνεβάλλετο. Ἀφ' τοῦτο συνεχῶς ἄνω ϗ κάτω ἔλεγεν ἀπεσάλθαι, οὐχ ἵνα ἐλαττώσοι ἴσα αὐτῷ" νομίσῃς εἶ) ὃ ῥῆμα, ἀλλ' ἵνα ἐμφράξῃ τὰ ἐκείνων στόματα. ἀφ' οὗτο ϗ καταφθάσῃ συνεχῶς ὅτι τὸν πατέρα, πίστεις μεταξὺ ϗ τὸ οἰκεῖον" εὐηθείας. Εἶτε γὰρ πρόσωπα πρὸς τὴν ἀξίαν ἔλεγε τὴν ἑαυτοῦ, οὐκ ἂν ἐδέξαντο τὰ λεχθέντα σκῶλοι, ὅπουγε ϗ ἀπὸ ὀλίγων τοιούτων ῥημάτων ἐδιώξαί τε αὐτοὺς ϗ ἐλίθασαι πολλάκις· εἴτε πρὸς σκληροὺς ἀφορμὴν πρόσωπα ἐφθέγγετο τὰ πεπαιδευμένα, μᾶλλον ταῦτα πολλοὶ ἐβλάβησαν ἄν. διὸπερ αἰνιττόμενος ϗ κρύπτων τὴν διδασκαλίαν, ϗ ἀφ' τούτων, ὥσπερ ἔφην, τῶν ταπεινῶν ἐμφράττων τὰ ἐκείνων στόματα, ϗ ἀφ' τῶν πρὸς τὴν ἀξίαν λεχθέντων τὴν εὐτελῆ τῶν εἰρημένων" ἀποκρούόμενος ἔννοιαν πρὸς τοὺς νοῦν ἔχοντας, ϗ δείκνυς πρέπον αὐτῷ προσκύνουσαν ὅλως. Τὸ γὰρ πεμφθῆναι, μεταβατικῶς ἐστιν· ὁ γὰρ Θεὸς πέμπεται πρὸς τινος. "Τίνος οὖν ἕνεκεν φησιν ἀπεσάλθαι; παχύτερα λέγει, τὴν πρὸς τὸν πατέρα ὁμοιότητα δηλῶν. οὕτω ζητῶ ϗ τὰ ἐξῆς σχηματίζει ῥήματα, τοῦτο καταπεπυθόμενος θέλων.

24 Ἀμὴν γὰρ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, φησιν, ὁ ἀκούων μου τοῦ λόγου, ϗ πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον. Ὁρᾷς πῶς συνεχῶς τὸ αὐτὸ ᾄδησι, θεραπεύων ἐκείνων τὴν ὑπόνοιαν, ϗ ὀρτεύθεν ϗ ἀφ' τῶν ἐξῆς, ϗ φόβῳ ϗ εὐεργεσίας ἐπαγγελίᾳ τὴν πρὸς αὐτὸν φιλονεικίαν καταλύων, καίτοι θεν πάλιν καταβαίνων πολὺ τοῖς ῥήμασιν; ὁ γὰρ εἶπεν, ὁ ἀκούων μου τοῦ λόγου, ϗ πιστεύων ἐμοί. ἢ γὰρ ἀν τύφοι τὸ πρᾶγμα ὑπόμισαν εἶ) ϗ κόμπον ῥημάτων πρεπῶν. Εἰ γὰρ μὴ τοσοῦτον χρόνον ϗ μυρία θαύματα τοῦτον ὑπωπίθυε, φθεγξαμένου αὐτοῦ οὕτω, πολλῷ μᾶλλον τότε. διὸ ϗ ἔλεγεν αὐτῷ τότε· Ἀβραὰμ ἀπέθανε, ϗ ⓐ προφῆται ἀπέθανον· πῶς σὺ λέγεις, "ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα,

Ισαιαν. ιι. νβ.

αἰῶνα, ἵ μὴ γλύσεται θανάτῳ; ἵν' οὖν μὴ καὶ σὺ ταῦτ' ἐκ θαυμαζῳθῆσιν, ὅρα τί φησιν· ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον. Τοῦτο γὰρ μακρῷ εὐπροσδεκτότερον ἐποίει τὸν λόγον, τῷ μαθεῖν αὐτὸν, ὅτι τῷ πατρὶ πιστεύοισιν ⓐ αὐτοῖ ἀκούοντες. Τὸ γὰρ δοξάσθηναι μὴ τοσοῦτον ἐπιθυμίας, καὶ τὰ λειπτὰ ῥᾴδιον εὐκολώτερον δέχεσθαι· ὥστε καὶ τὸ
5 ταπεινόν τι ἐπῆγε, τοῖς ὑψηλοῖς ζημιοῦσθαι καὶ τοσοῦτον ποιοῦν· Εἰπὼν γὰρ, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, ἐπήγαγεν, Καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν. Δύο τούτοις δῶρα δεδώκει ποιῶν ⓦ λόγον, καὶ τοῦ ⓦ πατέρα εἶναι πιστευόμενον, καὶ ὃν πολλῶν ἀπολαύειν ἀγαθῶν τὸν πιστεύοντα. Τὸ γὰρ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, τοῦτέστιν, οὐ κολάζεται. θάνατον γὰρ οὐ τοῦτον φησι τὸν σωματικὸν, ἀλλὰ τὸν αἰώνιον, ὥσπερ οὖν καὶ ζωὴν ἐ-
10 κείνην τὴν ἀθάνατον.

25 Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε ⓐ νεκροὶ ἀκούσουσι τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ⓐ ἀκούσαντες ζήσουσιν. Εἰπὼν τὰ ῥήματα, λέγει καὶ τὴν δι' ἔργων ἀπόδειξιν. ὅπερ γὰρ ἔλεγεν, ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ ἵνα μὴ δόξῃ κόμπος εἶναι τὸ παράδοξον καὶ τύφος, προσέχεται καὶ τὴν
15 διὰ τῶν ἔργων ἀπόδειξιν, λέγων· ἔρχεται ὥρα. Εἶτα, ἵνα μὴ μακρὸν ἀναπνεύσῃς χρόνον, φησί· καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε ⓐ νεκροὶ ἀκούσουσι τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ⓐ ἀκούσαντες ζήσονται. Εἶδες αὐθεντίαν ἰσοτίμου καὶ ὁμοουσίου πίστιν; ὥσπερ γὰρ ἐν τῇ ἀναστάσει, οὕτω καὶ νῦν ἔσται, φησί. καὶ γὰρ τότε φωνῆς ἀκούσαντες ἀπιστήσουσι, ἐγειρόμενα· Εν κελεύσματι γάρ, φησι, * τοῦ Θεοῦ ⓐ νεκροὶ * ἀναστήσονται. καὶ πόθεν δῆλον τοῦτο, φησιν, ὅτι ὁ κόμπος
20 καὶ θέρμεθα; ἐξ ὧν ἐπήγαγεν, ὅτι ἐστὶ νῦν ἐστιν. Εἰ μὲ γὰρ εἰς τὸν μέλλοντα μόνον ἐπήγειλε χρόνον, ἦμεν ὁ λόγος ὕποπτος εἶναι πρὸς αὐτούς· νυνὶ δὲ παρέχεται τὴν ἀπόδειξιν. ἐμοῦ γάρ, φησι, προειρηκότος μεθ' ὑμῶν, τοῦτο γίνεσθαι· οὐκ ἂν ἦν, μὴ δυναμένου, ἐπήγειλατο καὶ τὸν καιρὸν οὐκ ἄφνω, ὥστε μὴ πλείονα γέλωτα ὀφλεῖν ἐκ τῆς ὑποχέσεως. Εἶτα καὶ λογισμὸν ἐπάγει τῶν εἰρημένων ἀποδεικτικὸν, λέγων·

25 26 Ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ. Ορᾷς τὴν ἀπαλλαγὴν καὶ ἐνὶ μόνῳ τῷ διαφορὰν ἐμφαῖνον, τῷ ἔν μὲ, πατέρα εἶναι, ἔν δὲ, υἱόν; ἢ γάρ, ἔδωκε, λέξις, ταύτην εἰσάγει τὴν διαίρεσιν μόνην, τὰ δὲ ἄλλα πάντα ἴσα καὶ ἀπαλλαγὴν δείκνυσι. ὅθεν δῆλον ὅτι μετὰ τοσαύτης ἐξουσίας πάντα ποιεῖ καὶ δυνάμεως, μεθ' ὅσης καὶ ὁ πατήρ, καὶ οὐκ ἑτέρωθεν δυναμούμενος. οὕτω γὰρ ἔχει ζω-
30 ὴν, ὥσπερ ὁ πατήρ. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὃ ἐφεξῆς εὐθέως προσθήκην ποιεῖται πάλιν, ἵνα ἀπὸ τούτου καλλίονα νοήσωμεν. ποῖον δὴ τοῦτο; ὅ, ἔδωκεν αὐτῷ κρίσιν ποιεῖν. καὶ ἵνος ἕνεκεν αἰώρησιν καὶ κρίσιν ἄνω καὶ κάτω φέρει; ὥσπερ γὰρ ὁ πατήρ, φησιν, ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ. καὶ πάλιν, ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσι δέδωκε τῷ υἱῷ. Καὶ πάλιν, ὥσπερ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑ-
35 αυτῷ· καὶ πάλιν, οἱ ἀκούσαντες τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ζήσουσι· καὶ ἐταῦθα δὲ πάλιν, ἔδωκεν αὐτῷ ἐξουσίαν καὶ κρίσιν ποιεῖν. Διὰ τοῦτο ἕνεκεν ταῦτα φέρει συνεχῶς, κρίσιν λέγων δὲ ζωὴν καὶ δύναμιν· ὅτι ταῦτα μάλιστα πάντων ὄντα ἐπαίνεσθαι δυνάμενα καὶ ⓦ ἀνέκδοτον ἀκροατήν. ὁ γὰρ πειθεὶς, ὅτι καὶ δύναται, καὶ τοῦτο δώσει ταῖς ὑπάρχουσαις τῷ πεπληρωμένῳ θεότησι, εἰ δὲ μηδὲν ἕτερον εἶδε σημεῖον, τοῦτο καταδεξάμενος, πάντα προσδραμεῖται πόν-
40 τον, ἡμέραν καταστήσαι ἑαυτῷ τὴν δικαστικήν.

Οτι υἱὸς ἀνθρώπου ὄντι, μὴ θαυμάζετε τοῦτο. Παῦλος μὲν ὁ Σαμοσατεὺς οὐχ οὕτω φησὶν, ἀλλὰ πῶς; ὁμοουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ κείσει ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ὄντι. ἀλλ' οὐδεμίαν ἀκολουθίαν ἔχει τοῦτο οὕτω λεγόμενον. οὐ γὰρ ὅτι τοῦτο ἔλαβε κείσει ὅτι ἀνθρώπου ὄντι (ἐπεὶ, εἰ οὐκ ἦν πρὸ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι κείσει) ἀλλ' ὅτι τῆς ἀρρήτου οὐσίας ἐκεί-

της ὄστιν υἱός, ἀλλὰ τοῦτο καὶ κτιστής ὄστιν. οὕτω τοίνυν ἀναγνωστέον· ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ὄστι, μὴ θαυμάζετε τοῦτο. ὅπερ γὰρ ἐδύκει τοῖς ἀκούουσι προσίσθαι τὸ λεγόμενον, καὶ πλέον οὐδὲν ὠόμιζον εἶναι ἢ φιλὸν ἄνθρωπον, τοῦτ' ἦν λεγόμενα μείζονα ἢ κατ' ἄνθρωπον ἰῶ, μᾶλλον δὲ μείζονα ἢ κατ' ἄγγελον, καὶ Θεοῦ μόνου· ταύτην λύων τὴν ἀντίθεσιν, ἐπήγαγε·

28 Μὴ θαυμάζετε, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ὄστιν· ὅτι ἔρχεται ὥρα, ἐν ᾗ πάντες οἱ τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ·

29 Καὶ ἐκπορεύσονται· οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς· οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. Καίτοι τίνος ἕνεκεν οὐκ εἶπε, μὴ θαυμάζετε ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ὄστι· καὶ γὰρ καὶ υἱὸς Θεοῦ ὄστι· ἀλλὰ τῆς ἀναστάσεως ἐμνημόνευσεν; ἔθηκε μὲν οὖν ἀνωτέρω λέγων, ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. εἰ δὲ σώζεσθαι ἀπαιτοῦπησι, μὴ θαυμάσῃς. ὃ γὰρ ἔργον εἶπεν, ὁ Θεοῦ ἴδιον ἰῶ, δίδωσι τοῖς ἀκροωμένοις ἐξ αὐτοῦ συλλογίσασθαι λοιπόν, ὅτι καὶ Θεὸς ἰῶ καὶ Θεοῦ παῖς. πρὸς αὐτοὺς μὲν γὰρ λεγόμενα συνεχῶς προσέσχε δὲ τότε ἐκείνοις· ἀπὸ δὲ τοῦ συλλογισμοῦ τῶν θαυμάτων διεκρύβθον, ἀνέπαυσε τὴν διδασκαλίαν ἐποίει. καὶ γὰρ οἱ τοὺς συλλογισμοὺς πλέκοντες, ὅταν τὰ μέρη θῶντες, φανερῶς ἀποδείξωσι τὸ ζητούμενον, οὐκ ἐπάγουσιν αὐτοῖς τὸ συμπέρασμα πολλάκις, ἀλλ' εὐγνωμονέστερον κατασκευάζοντες τὴν ἀκρόασιν καὶ τὴν νίκην λαμπροτέραν ποιοῦντες, αὐτὸν ἐκεῖνον προσκαλοῦσι τὸν ἀντιλέγοντα τὴν ἀπόφασιν ἐξενεγκεῖν, ὥστε μᾶλλον αὐτοῖς ψηφίσασθαι τὸν πρῶτον, τὴν αὐτοδίκων τὴν ἐκ' αὐτῶν φερόντων ψῆφον. τῆς μὲν οὖν κατὰ τὸν Λάζαρον μνημονεύσας ἀναστάσεως, τὴν κρίσιν εἰσάγουσιν (καὶ γὰρ ἦκε τοῦτο ἀνέστη Λάζαρος) τὸ δὲ καθόλου εἶπεν, καὶ τοῦτο προσέθηκεν, ὅτι οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες ἐκπορεύσονται εἰς ἀνάστασιν ζωῆς· οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. οὕτω καὶ Ἰωάννης ἐπήγαγε Ⓦ ἀκροατήν, τὴν κρίσιν λέγων, καὶ ὅτι ὁ μὴ πιστεύων εἰς Ⓦ ἐμὲ οὐκ ὄψεται τὴν ζωήν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν· οὕτω καὶ αὐτὸς Ⓦ Νικόδημον· ὁ γὰρ πιστεύων εἰς Ⓦ ἐμέ, ἔλεγε πρὸς αὐτόν, ὃ κεῖται, ὁ δὲ μὴ πιστεύων, ἤδη κέκριται. οὕτω καὶ σώζωθαι καὶ δικαστηρίου καὶ κολάσεως μέμνηται τῆς ὅτι ταῖς ποιεταῖς προσέχεσι. ὅπερ γὰρ εἶπεν ἀνωτέρω, ὅτι ὁ ἀκούων μου τοῦ λόγου καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει κρίσιν, ἵνα μὴ νομίσῃ τις ὅλα τοῦτο ἀρκεῖ πρὸς σωτηρίαν μόνον, καὶ τὰ ἐκ τοῦ βίου προσέθηκεν, εἰπών, ὅτι οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες ἐκπορεύσονται εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. ἐπεὶ οὖν ἔφησεν αὐτοὺς τὴν οἰκουμένην ἅπασαν δώσειν λόγον, καὶ πολλοὺς ἀπὸ τῆς φωνῆς ἀναστήσεσθαι τῆς αὐτοῦ, προσῆλθε καὶ πάλιν τῇ ἀθυμίᾳ συγκαταβαίνων τῶν ἀκροωμένων.

30 Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδέν. καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ὄστιν· ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με.

Καίτοι οὐ μικρὰν τέως ἀναστάσεως ἰῶ δεδωκὼς ἀπόδειξιν Ⓦ Λάζαρον σφίγξας. διόπερ οὐδὲ πρότερον περὶ ἀναστάσεως διελέχθη, ἕως ἐκεῖνο ἐποίησεν, ὃ τῆς ἀναστάσεως ἦν σφόδρα ἀπόδειξις ἰῶ. καὶ τὴν κρίσιν ἦνίξατο τότε μὲν τὴν τοῦ σώματος σφίγξιν, εἰπών, ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται· ἀλλ' ὅμως καὶ τὴν Λαζάρου προσαναφωνεῖ, καὶ τὴν τῆς οἰκουμένης. καὶ ὅπερ δύο ταύτας ἀναστάσεις προῆπε, τήν τε τοῦ Λαζάρου τὴν αὐτίκα μάλα ἐκβησομένην, καὶ τὴν τῆς οἰκουμένης, τὴν μακροῖς ὕστερον ἐσομένην χρόνοις. ταύτην μὲν, ἀπὸ τοῦ παραλύτου πιστοῦται καὶ τῆς ἐκλύτητος τοῦ σώματος, λέγων· ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ὄστιν· ἐκείνην δὲ ἀπὸ τῆς κατ' Ⓦ Λάζαρον ἀναστάσεως, ἀλλὰ τῶν ἤδη γενομένων τὰ μηδέπω γενόμενα ἐκ τοῦ ὁμοίου ἄγων. καὶ τοῦτο ποιοῦντα πανταχοῦ

αὐτὸν

αὐτὸν ὄντιν ἰδεῖν, δύο πλέοντα προσρήσεις ἢ καὶ τρεῖς, καὶ ἐσόμεθα ἀπὸ τῶν γινομένων ἀεὶ πτοούμενον. ἀλλ' ὅμως τοσαῦτα καὶ εἰπὼν καὶ ποιήσας, ὅπως μὴ "τέως ἀθενέστεροι ἦσαν, οὐκ ἀνέχεσθαι τούτοις· ἀλλὰ διὰ ἑτέρων ῥημάτων αὐτῶν καταστέλλει τὴν" φιλονεικίαν, λέγων· "δύναμαι ποιεῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδέν. καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν· ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. ὅπως γὰρ ξένα τινὰ καὶ παραλλαγμένα παρὰ τοῦ προφήτας ἐδόκει λέγειν (σκῆνος μὲν γὰρ ἔλεγον, ὅτι ὁ Θεὸς ὄντιν ὁ κρίνων τὴν γῆν ἅπασαν, τοιοῦτος, ὃ δὴ θεσπέσιον γένος· καὶ τοῦτο ὁ Δαβὶδ πολλαχοῦ αἰνιττόμενος ἔλεγε, Κύριος λαοὺς ὑποτάσσει· καὶ, Ο Θεὸς κριτὴς δίκαιος καὶ ἰσχυρὸς καὶ μακρόθυμος· καὶ ὡς προφῆται ἦσαν οἱ πολλοὶ καὶ ὁ Μωϋσῆς· ὁ δὲ Χριστὸς ἔλεγεν, ὁ πατήρ μου κρίνει οὐδένα, Ψαλμ. ζ. 1. Ψαλμ. ζ. 18. χ. ἐγὼ οὐκ ὁ κρίνων· "ἀλλὰ τὴν κρίσιν δέδωκε τῷ υἱῷ· ἱκανὸν γὰρ τοῦτο εἰς παρρησίαν ἀγαγεῖν τοὺς ὑπηκόους καὶ πολεμιωθέντας πάλιν μετανοῆσαι αὐτὸν ὑποπτεύειν) σφόδρα σὺν τούτοις συγκαταβαίνει τῷ λόγῳ, καὶ τοσοῦτον, ὅσον ἀπαιτεῖ αὐτῶν ἡ ἀσθένεια, ὥστε τὴν ὀλεθρίαν ταύτην ὑποψίαν παρρίζον ἀνελεῖν· καί φησιν, ἐγὼ μὲ δύναμαι ἀπ' ἐμαυτοῦ ποιεῖν οὐδέν· τουτέστιν, οὐδὲν ξένον οὐδὲ παραλλαγμένον, οὐδὲ ὃ μὴ βούλεται ὁ πατήρ, παρ' ἐμοῦ γινόμενον ὄψεσθε, ἢ λεγόμενον ἀκούσεσθε. καὶ πάντα ἐστὶν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ὄντι," δείξας ὅτι ἀνθρώπου χ. δεῖ ἐκεῖνα καθάπτων χ. ὅτω τί τὰ τῶν προφητῶν. χ. ἐκεῖ τὸν υἱὸν ὑποπτεύειν ἐστὶν, "ὅτω δὲ σὺν τούτοις πίστιν. ὥσπερ οὖν αὐτοτέρω εἶπον, ὃ ἀκηκόαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν· καὶ ὁ Ἰωάννης, ὃ ἑώρακε μαρτυρεῖ, καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει· πολλαχοῦ ἀμφότερα εἴρηται γνώσεως," οὐχ ἁπλῶς πολλαχῆς καὶ ὄψεως· οὕτω καὶ σύνταξα ἀκολούθως εἶπον, οὐδὲν ἄλλο ἐμφαίνει, ἢ ὅτι ἀδύνατον ἄλλο τι θελῆσαι αὐτὸν, ἢ ὅσα ὁ πατήρ. ἀλλ' ὃν εἶπεν ὅπως σαφῶς (ὃ γὰρ ἂν ἐδέξαντο ἐξ ὑγιείας τέως ὅτως ἀκούοντες) ἀλλὰ πῶς; συγκαταβατικῶς καὶ ἀνθρωπίνως σφόδρα· καθὼς ἀκούω, κρίνω. πάλιν οὐ διδασκαλίαν λέγων σύνταξα (ὃ γὰρ εἶπε, καθὼς διδάσκομαι, ἀλλὰ καθὼς ἀκούω) ἀλλ' οὐδὲ ὡς δεόμενος ἀκριβάσεως παντὸς φησιν (οὐ γὰρ μόνον τὸ διδάσκεσθαι ἀνενδεὴς ὤν, ἀλλὰ καὶ τὸ δεῖσθαι ἀκούειν) τὴν ὁμονοιαν δηλῶν καὶ ὅ ἀπαράλλακτον τῆς ψήφου· ὡσανεὶ ἔλεγεν, ὅτω κἀγὼ, ὡς ἂν εἰ αὐτὸς ὁ πατὴρ ἐκείνων ὤν. εἶπά φησι, καὶ οἶδα ὅτι ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ὄντιν· ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. τί λέγεις; ἔχεις γὰρ θέλημα ἕτερον παρὰ τὸ πατέρα; καὶ μάλα ἀλλαχοῦ φησι· καθὼς ἐγὼ καὶ σὺ ἕν ἐσμεν (περὶ θελήματος λέγων καὶ ὁμονοίας) δὸς αὐτοῖς, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὦσιν ἡμῖν ἓν ὦσι· τουτέστιν, ὦσι τῇ περὶ ἡμᾶς πίστει. ὁρᾷς οὖν τὰ μάλιστα δοκοῦντα εἶναι ταπεινὰ, ταῦτά ὄντιν ἅπερ ἔχει ἐγκεχρυμμένον τὸ ὑψηλὸν νόημα; ὃ γὰρ αἰνίττεται, τοιοῦτόν ὄντιν· ὅτι οὐκ ἄλλο μὲν τοῦ πατρὸς τὸ θέλημα, ἄλλο δὲ τὸ αὐτοῦ· ἀλλ' ὥσπερ μιᾶς ἀμφοῖν ἓν θέλημα, ὅτως" ἐμοῦ καὶ τοῦ πατρός. καὶ μὴ θαυμάσῃς εἰ τοσαύτην εἶπε συνάφειαν. καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ πνεύματος τούτῳ κέχρηται ὁ συνοδείαν ὁ Παῦλος, λέγων· Τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. οὐδὲν οὖν ἄλλο, ἢ τοῦτό φησιν, ὅτι οὐκ ἔστι μοι θέλημα ἕτερον καὶ ἴδιον παρὰ τὸ πατρός, ἀλλ' εἴ τι σκῆνος βούλεται, τοῦτο δὲ ἐγώ, καὶ εἴ τι ἐγώ, τοῦτο καὶ σκῆνος. ὥσπερ οὖν ὦ πατρὶ οὐδεὶς ἂν ἐγκαλέσειε κρίνοντι, ὅτως οὐδὲ ἐμοί. ἀπὸ γὰρ τῆς αὐτῆς γνώμης ἑκατέρων ἡ ψῆφος φέρεται. εἰ δὲ ἀνθρωπινώτερον ταῦτα παραλέγεται, μὴ θαυμάσῃς. ἀνθρωπον γὰρ αὐτὸν ἔτι νομίζουσιν εἶναι φίλοι. διὸ χρὴ μάλιστα ἐν τοῖς τοιούτοις μὴ τὰ λεγόμενα ἐξετάζειν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν ὑποκείμενον τὰ ἀκροωμένων προσιέναι, καὶ οὕτω τῶν λεγομένων ἀκούειν, ὡς πρὸς σκεῖνον εἰρημένων. ἐπεὶ, πολλὰ ἔφυσαν τὰ ἄτοπα. σκόπει γάρ· εἶπεν, οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν. σκοπῶ ἕτερόν ὄντι τὸ αὐτοῦ θέλημα καὶ σφόδρα ἀποδέον, ἐπὶ οὐδὲ ἁπλῶς ἀποδέον, ἀλλ' οὐδὲ ὠφέλιμον ὅτως. ἐπεὶ, εἰ σωτηριώδες ἦν, καὶ συμβαῖνον ὦ τοῦ πατρός, τίνος ἕνεκεν αὐτὸ ζητῇς; αὐθέντου

μὴ

a. Κορ. β. ια.

μὴ γὰρ εἰκότως αὐτὸ τοῦτο λέγειεν, ὡς πολλὰ θελήματα ἔχοντες παρὰ τὰ τῷ Θεῷ δοκοῦντα· σὺ
γὰρ οἶνος ἔνεκεν ὢν τοῦτο φῂς, καὶ πῶς τοιοῦτος; τοῦτο γὰρ οὐδὲ ἀνδρὸς ἀκριβοῦς ἦν, καὶ ἐξαυ-
ρωμένου εἰπεῖν τις ἂν εἰ τὸ ῥῆμα. εἰ γὰρ ὁ Παῦλος ὕστερος ἑαυτὸν ἐκέρασε τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ,
Γαλ. β. 2. ὡς εἶπεν, Ζῶ δὲ, οὐκέτι ἐγὼ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ ὁ Χριστός· πῶς ὁ πάντων δεσπότης φησίν, ὅτι Οὐ
ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ὡς ἑτέρου ὄντος ἐκείνου; τί 5
δέ ἐστιν ὃ φησιν; ὡς ἐπὶ ἀνθρώπου τοῦτο λέγει, καὶ πρὸς τὴν ὑποψίαν τῶν ἀκροω- κ. προσοχήν
μένων φθάνει. ὅπερ γὰρ ἀπὸ τῶν ἔμπροσθεν ἀπέδειξε τὰ λεγόμενα, τὰ μὴ γεγραμμένως,
τὰ δὲ ἀνθρώπινος ἐξαλειφθεὶς, πάλιν ὡς ἀνθρωπος κατασκευάζει τὰ αὐτὰ, καὶ λέγει, ὅτι
ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστί. πόθεν δῆλον; ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ
πέμψαντός με. ὥσπερ γὰρ ἐτέρου ἀνθρώπου, ὁ φιλαυτίας ἀπηλλαγμένος, οὐκ ἂν ἔχοι 10
δικαίως ἐγκαλεῖσθαι, ὡς παρὰ τὸ δέον δικάσας· οὕτως οὐδὲ ἐμοὶ δυνήσεταί τις ὑπαιτιᾶσθαι.
ὁ μὲν γὰρ θέλων τὰ ἑαυτοῦ ζημίαν, ἴσως ἂν ἐπαιθυθείη δι' παρὰ πολλῶν ταύτην παραφθείρειν
τὸ δίκαιον· ὁ δὲ μὴ τὰ ἑαυτοῦ σκοπῶν, ἵνα δι' ἔχοι τὴν ἀφορμὴν τοῦ μὴ τὰ δίκαια ψηφίσασθαι;
τοῦτον τοίνυν ὁ λογισμὸν καὶ ἐπ' ἐμοῦ ἐξετάζετε. Εἰ μὲν γὰρ ἔλεγεν μὴ ἀπιστεῖσθαι πα- κ. ἐμοί
ρὰ τοῦ πατρὸς, μηδὲ εἰς ἐκεῖνον τὴν δίκην τῶν γινομένων ἀνέφερεν, ἴσως ἄν τις ὑμῶν ὑ- 15
πενόησεν, ὅτι βουλόμενος ἐμαυτὸν ποιῆσαι λαμπρὸν, οὐ λέγω τὰ ὄντα· Εἰ δὲ ἑτέρῳ λογί-
ζομαι καὶ ἀνατίθημι τὰ γινόμενα, τίνος ἕνεκεν, ἢ πόθεν ἂν ἔχοιτε ὑποπτεῦσαι τὰ λεγόμενα; κ. λεγόμενα.
ὁρᾶς δὴ πῶς καὶ λόγῳ κατεβίβασε, καὶ πόθεν τὴν κρίσιν τὴν ἑαυτοῦ δικαίαν εἶναι ἔφη- κ. εἶναι
σιν, ὅθεν ἂν καὶ τῶν πολλῶν εἷς ἀπολογούμενος εἶπεν; ὁρᾶς, ὁ πολλάκις εἶπον, πῶς 20
ἀσαλεύτως σαφῶς; Τί δέ ἐστιν ὃ εἶπον; ὅτι ἡ ὑποβολὴ τῆς ἀπειθότητος τῶν λέξεων,
αὕτη μάλιστα πείθει σου τὸν νοῦν ἐγεῖραι, μὴ ἐκ τοῦ προχείρου δεχομένους τὰ λεγόμενα κα-
τακλίνεσθαι, ἀλλὰ παρασκευάζειν μᾶλλον ὑπὲρ τὸ ὕψος τῶν νοημάτων ἐλθεῖν. αὕτη γὰρ σοῦ χα-
μαὶ συρομένους τότε μετὰ πολλῆς καὶ μικρᾶς ἀνίσησι τῆς βύκολίας.

ΘΕΙΚΟΝ Ταῦτ' οὖν ἅπαντα ἐννοοῦντες, παρακαλῶ, μὴ παρέχωμεν ἁπλῶς τὰ εἰρημένα, ἀλλὰ
μετὰ ἀκριβείας ἐξετάσωμεν ἅπαντα, τὴν αἰτίαν τῶν λεγομένων πάντα χρὴ σκοπεῖν· 25 κ. καὶ τὴν
μηδὲν ὑπολαμβάνωμεν ἐκεῖθεν ἡμῖν εἰς ἀπολογίαν τὴν ἀγνοιαν καὶ τὴν ἁπλότητα. οὐ γὰρ ἀ- κ. καταπίπτωμεν
χρεμάτιστος ἐκέλευσε μόνον εἶναι, ἀλλὰ καὶ φρονίμους. ἀσκῶμεν τοίνυν μετὰ τῆς ἁπλότητος καὶ
τὴν φρόνησιν, καὶ ὅπως τῶν δογμάτων καὶ ὅπως τῶν τοῦ βίου κατορθωμάτων· καὶ διακείμεθα ἑαυτοῖς
ἐνταῦθα, ἵνα μὴ ζῶμεν τῷ κόσμῳ καταχριζόμενοι τότε, καὶ τοιοῦτοι γινώμεθα περὶ τὸν ζῶν-
δούλους, οἵτινες βουλόμεθα περὶ ἡμᾶς γενέσθαι τὸ δεσπότην ἡμῶν. ἄφες γὰρ ἡμῖν τὰ ὀφειλή- 30
ματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. καὶ οἶδα μὲν, ὅτι οὐ φέρει ῥᾳθύμως
πληθομένη ἡ ψυχή. ἀλλ' ἐὰν σκοπῶμεν ὅτι ὑπὲρ ὧν λελυπήκοτι, ἀλλ' ἑαυτοῖς χαριζόμεθα,
καὶ χαλεπὸν ἀφήσομεν τὸν ἰὸν τῆς ὀργῆς. καὶ γὰρ ὁ τὰ ἑκατὸν δηνάρια μὴ συγχωρήσας τῷ πε-
πλημμεληκότι, ὑπὲρ τῶν ὁμοδούλων ἠδίκησεν, ἀλλ' ἑαυτὸν, τοῖς μυρίοις καὶ ἀπείροις ὑπόδικον
ποιήσας, ὧν πρότερον τὴν ἄφεσιν ἔλαβεν. ὅταν οὖν ἑτέρους μὴ ἀφῶμεν, ἑαυτοῖς οὐκ 35
ἀφίεμεν. μὴ τοίνυν τῷ Θεῷ λέγωμεν μόνον, μὴ μνησθῇς τῶν ἁμαρτημάτων ἡμῶν· ἀλλὰ καὶ
πρὸς ἑαυτὸν ἕκαστος, μὴ μνησθῶμεν τῶν ἁμαρτημάτων τῶν συνδούλων τῶν εἰς ἡμᾶς
γεγενημένων. καὶ γὰρ σὺ πρότερον δικαίζεις τοῖς σοῖς, καὶ τότε ἔπεται ὁ Θεός· σὺ τὸν νόμον
χαράξεις τῆς περὶ ἀφέσεως καὶ τιμωρίας, καὶ τὴν περὶ τῶν τοιούτων ἐκφέρεις ψῆφον. ἐυκ-
οπῶν καὶ τοῦ μνησθῆναι καὶ τοῦ μὴ μνησθῆναι σύ κύριος εἶ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦ- 40
λος ἀφίαν καλεῖ, ἐὰν τις πρός τινα ἔχῃ μομφὴν, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς ἀφίναι, ἀλλ' ὥστε μηδὲ
λείψανα μεῖναι. ἐπεὶ καὶ ὁ Χριστὸς οὐ μόνον οὐκ ἤνεγκεν εἰς μέσον ἡμῶν τὰ ἁμαρτήματα,
ἀλλ' οὐδὲ ἡμᾶς αὐτοὺς πεπλημμεληκότας ἐνέμεινεν, οὐδὲ εἶπε, τὰ καὶ τὰ ἡμάρτες· ἀλλὰ
καὶ ἀφῆκε καὶ ἐξήλειψε τὸ χειρόγραφον, μηδὲ λογισάμενος τὰ παραπτώματα, καθὼς καὶ

τοῦτο

τοῦτο Παῦλος ἐδήλωσε. τοῦτο δὴ ποιῶμεν καὶ ἡμεῖς, καὶ ἀπὸ τῆς Δεννείας ἐξαλείφωμεν ἀπόστα. καὶ μὴ ἀγαθόν τι μεμνημένοι ἢ τοῦ τοῦ λελυπηκότος, τοῦτο λογισώμεθα μόνον· δι' ὃ λυπηθῶμεν καὶ ἐπαιδεύθημεν, ἐκβάλωμεν καὶ ὀξυδερκήσωμεν, ὥστε μηδεὶς ἡμᾶς ἀναπομένειν. Εἰ δὲ μηδὲν ἡμῖν ἀγαθὸν γέγονε τοῦτο τοῦτο, [τοσοῦτον] πάλιν ὁ μισθὸς μείζων συγχωρεῖται ἡμῖν, καὶ πλείων ἡ δοκιμασία. ἄλλοι δι' ἀργυρίαν καὶ χαμερνίας καὶ μυείας ταλαιπωρείας ἐξαγείφουσι τὰ ἀμπελήματα· σοὶ δὲ τῆς βιωτικωτέρας ὁδοῦ, τοῦ μὴ μυησικακεῖν λέγω, πόστα ἔξεστιν ἀφαιρεῖσθαι τὰ πλημμελήματα. Ἐπόησεν ἑαυτῷ ὁ ξίφος ὠφελεῖς, ὡς ⓐ μαινόμενοι, καὶ τοῦ παίοντες, καὶ τῆς μισούσης σεαυτὸν ἐκβάλλεις ζωῆς, δέον πόστα τοιαῦτα, ὥστε αὐτῆς ἐπιτυχεῖν; Εἰ γὰρ ἡ πρᾶσσουσα οὕτω ποθεινή, τί δὴ εἴποι τις τοῦ ἐκείνης, ἔνθα ἀπέδρα, ὀδυνῶν, καὶ λύπη, καὶ στεναγμός; ἐκεῖ δεῦρο γενέσθαι οὐκ ἔστιν, οὐδὲ πέρας ἐκείνων ἐπιτίθησι τῶν ἀγαθῶν. μακάριοι καὶ τρισμακάριοι, καὶ πολλάκις τοῦτο, ⓐ τῆς μακαριότητος ἐκείνης ἀπολαύοντες λήξεως, ὥσπερ οὖν ἀθλιοι καὶ τρισάθλιοι, καὶ μυριάκις τοῦτο, ⓐ τῆς μακαριότητος ἐκείνης ἑαυτοὺς ἐκβαλόντες. καὶ τί παντὸς ἔστι δεινότερον, φησι, τοῦ ποιοῦν ἡμᾶς ἀπολαύσαι τῆς ζωῆς ἐκείνης; ἄκουσον αὐτοῦ τοῦ δικαίζοντος τοιαύτης φιλοσοφίας τοῦτου. ὅταν γὰρ εἴπῃ, ἵνα πείσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; εἶπεν ὁ Χριστὸς αὐτῷ ἐντολάς, κατέλιπεν εἰς τὴν τοῦ πλησίον ἀγάπην. καὶ ἐὰν ἐρωτήσῃς τὸν ἀκούοντα τοῦ πλουσίου ἐκεῖνον, ὅτι οὐ ἡμεῖς ταῦτα ἐφυλάξαμεν. οὐδὲ γὰρ ἐκλέψαμεν, οὐκ ἐφονεύσαμεν, οὐκ ἐμοιχεύσαμεν· ἀλλὰ ὑβρίσαι καὶ τοῦτο εἰπεῖν δεινόν, ὅτι ἠγάπησας τὸν πλησίον, ὡς ἀγαπᾶσαι ἔδει. εἰ γὰρ ἐβασάνισέ τις, ἢ ἐκακηγόρησεν, ἢ οὐκ ἤμυνεν ἀδικουμένῳ, ἢ οὐ μετέδωκε τῶν ὄντων, οὐδὲ ἠγάπησε. νῦν δὲ οὐ τοῦτο μόνον ἐπέταξεν ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ καὶ ἕτερα. ποῖον δὲ τοῦτο; πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, φησι, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι, τὴν διὰ τῶν ἔργων μίμησιν λέγων ἀκολουθίαν. τί τοίνυν ἐντεῦθεν μανθάνομεν; σεσῶται μὲν ὅτι τὸν μὴ πόσα ἔχοντα ταῦτα, οὐκ ἐνὶ τῷ σεσωτείων ἐπιτυχεῖν τῷ ἐν τῇ λήξει ἐκείνῃ. μὴ γὰρ δὴ εἴποιμεν αὖτε, ὅτι πόσα ταῦτα ἐποίησα, ὡς καταλελειμμένῃ μεγάλα τινὸς εἰς τελείαν δοκιμασίαν, φησιν· Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι. σεσῶσθαι μὲν οὖν τοῦτο ἔστι μαθεῖν· δοῦτερον δέ, ὅτι καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον διήλεγξεν εἰ μὴ κομπάζοντα. ὁ γὰρ ἐν σεσεισμένῃ τοσαύτῃ ζῶν, καὶ τοὺς ἄλλους σεσορηκὼς πενίᾳ, πῶς δὴ τὸν πλησίον ἠγάπησεν. ὑπόνοιαν οὐδεμίαν ἐκεῖνο ἠλήθευσεν. ἀλλ' ἡμεῖς καὶ ἐκεῖνο ἐξ ὧν ταῦτα ποιοῦμεν, καὶ ἀπορραίζωμεν τὰ ὄντα κενῶσαι, καὶ τὸν θεῖον σφιάσθαι. Εἰ γὰρ ἐπ' ἀξιώματός τις βιωτικοῦ ὅλων πολλάκις τὴν οὐσίαν ἐπέδωκεν, ἀξιώματος τοῦ* μέλλοντος ἐντεῦθεν μισθόν, καὶ ὧδε ἐντεῦθεν πολὺ σεσεισμένοντος χρόνου (πολλοὶ γὰρ καὶ σεσὶ πολλοῦ τῆς τελευτῆς ταύτην ἀπεδύσαντο τὴν ἀρχὴν, ἕτεροι δὲ διὰ ταύτην ἐζημιώθησαν καὶ τὴν ζωὴν αὐτὴν πολλάκις· ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα εἰδότες, πόσα κενοῦσιν ἐπ' αὐτῆς) Εἰ τοίνυν ἐπ' ταύτης τοσαῦτα ποιοῦσιν, ἐπ' τῆς μισούσης ἐκείνης καὶ ἀναφαιρέτου, τί γένοιτ' ἂν ἡμῶν ἀθλιώτεροι μηδὲ ὀλίγα σεσιελοῦντες, μηδὲ ταῦτα πρεχόντων, ἃ καὶ μικρὸν ὕστερον ὄντες ἐκείνῃ ἀφήσομεν; ποίας οὖν ταῦτα οὐκ ἂν εἴη μανίας, ἃ δὴ ἔχοντες ἀφαιρούμεθα, ταῦτα παρὸν ἐκόντας δοῦναι, καὶ μὴ ἑαυτῶν λαβεῖν μὴ βουληθῆναι; ἀλλ' εἰ μὴ ὅτι ἁπλοῦν τις ἦγεν, εἶτα σεσύκειν, πόσα τὰ ὄντα σεσέλθοντα ἀπαλλαγῆναι, καὶ χάριν δὲ ὁ σεσῶμα σοιμίσαμεν· νῦν δὲ πρὸν τὸν ὅτι γέεννα ἀγαθοῦσιν ὁδὸν, τὰ ἡμίσεα δοῦναι ἐλθυθερωθῆναι, αἱρούμεθα καὶ κολάζεσθαι καὶ κατέχειν εἰκῇ τὰ μὴ ἡμέτερα, ὥστε τὰ ἡμέτερα σροέσθαι; τίνα οὖν ἔξομεν ἀπολογίαν, ποίαν συγγνώμην, οὕτως εὐκόλου τῆς μισθοῦ ἡμῖν ὁδοῦ σεσὶ ζωὴν, καὶ χρημάτων φερόμενοι, καὶ τὸ ἄκαρπον βαδίζοντες ὁδὸν, καὶ τὰ ἐντεῦθεν καὶ τῆς ἐκεῖ σπόρου ἑαυτοὺς ἀποστερῶντες, σφόδρα ἀμφοτέρα κερδῶσαι καὶ μὴ ἀδείας; ἀλλ'

Εἰ

Εἰ γὰρ μὴ τοσοῦτόν ἐστι, καὶ τῶν χειρόνων ἀνεχόμεθα, καὶ τῶν ἐναντίων ἀκούομεν, καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ἐγκαλοῦμεν, καὶ πρόσοντα ἀφαιδόμεθα εἰς δέον, ἵνα καὶ τὰ μέλλοντα μείζονος εὐκολίας λάβωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. μ. 31 ΕΑΝ ΕΓΩ ΜΑΡΤΥΡΩ "ΠΕΡΙ ΕΜΑΥΤΟΥ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής. 32 Ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν "περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ. χ. ἐστ' χ. ἐστ'

Ἵνα χώραν μεταλλικὴν ἀορύτῳ ἐπιχειρήσῃ τῆς τέχνης ταύτης ἄπειρος ὤν, χρήσιμον μὲν οὐκ ἐργάσεται, πολύπονα δὲ καὶ ἁπλῶς καὶ ὁμοῦ συλλέξων, πόνον ἀνώνυμον ἑαυτῷ καὶ ἀβάσταχτον ἐπιβαλεῖται· οὕτω καὶ τὴν θείαν γραφὴν ὁ τῇ ἀκολουθίᾳ οὐκ εἰδότες, οὐδὲ τὰ ἰδιώματα καὶ τὸν νόμους αὐτῆς ἐξετάζοντες, ἀλλ' ἁπλῶς καὶ εἰς τύπῳ πάντα ἐπιόντες, χρήσιμον μὲν γῆς φύσεως, οὐδέποτε ὃν ἀναπεκείμενον αὐτῇ θησαυρὸν εὑρήσουσι. Ταῦτα δὲ εἶπον νῦν, ὅπως ὁ προκείμενον ἡμῖν χωρίον ἔχωμεν μὴ πολιὸν ὄν χρυσόν, οὐ μὴν καταδηλον, ἀλλὰ πολλῇ κατακεχωσμένον ἀδηλότητι ἀσαφείᾳ. διὸ χρὴ ἀφοσιάπονος καὶ ἀφαιρεθείσης, ὅπως τὰ γήσια τῶν νοημάτων ἐλθῇ. Ἵνα γὰρ οὐκ αὖθις θορυβηθείη ἀκούων τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής; ἢ γὰρ πολλαχοῦ φαίνεται μαρτυρήσας ἑαυτῷ. τῇ γοῦν Σαμαρείτιδι διαλεγόμενος, "ἔλεγεν· ἐγώ εἰμι" ὁ λαλῶν σοί καὶ τῷ τυφλῷ ὁμοίως· ὁ λαλῶν μοί σοῦ, σκῆνος ἐστί· καὶ τοῖς Ἰουδαίοις * · πῶς ὑμεῖς λέγετε, ὅτι βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον υἱὸς θεοῦ εἰμι; καὶ ἐπέρωθι ἢ πολλαχοῦ τοῦτο ποιεῖ. δι' οὗτων ἅπαντα ταῦτα ψευδῆ ἦν, ἵνα ἡμῖν ἔσται σωτηρίας ἐλπίς; πόθεν ἢ τὴν ἀληθῆ εὑρήσομεν, ὅταν αὐτὴ ἡ ἀληθὴς λέγῃ, ὅτι οὐκ ἔστιν ἡ μαρτυρία μου ἀληθής; ἢ τάχα ἢ δοκεῖ τὸ σωματεῖον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερον οὐκ ἔλαττον τούτου. προϊὼν γάρ φησι, καὶ ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμοῦ, ἡ μαρτυρία μου ἀληθής ἐστι. ποῖον δή, εἰπέ μοι, δέξομαι, ποῖον ἢ νομίσω ψευδὲς εἶναι; εἰ γὰρ ὅτως οὐκ ἐλάβομεν ἁπλῶς ὡς εἴρηται, μὴ πρόσωπον διεργασάμενοι, μὴ αἰτίαν, μὴ ἄλλο τι τῶν τοιούτων ὑδέν, ἀμφότερα ἔσται ψευδῆ. Εἰ γὰρ ἡ μαρτυρία αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἀληθής, οὐδὲ τοῦτο αὖθις ἀληθὲς, οὐ τὸ δεύτερον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ πρότερον. Τί οὖν ἐστι τὸ εἰρημένον; πολλῆς ἡμῖν ἀφῇ τῆς ἀγχινοίας, μᾶλλον ἢ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος, ἵνα μὴ τοῖς ῥήμασιν ἐναπομείνωμεν ψιλοῖς. ὅταν γὰρ ὁ αἱρετικοὶ πλανῶνται, ὅταν" μήτε τὸν σκοπὸν ἐξετάζωσι τοῦ λέγοντος," μήτε τὴν ἕξιν τῶν ἀκουόντων. αἱ γὰρ ταῦτα μὴ προσοῦσαι, καὶ ἕτερα ἢ, οἷς χαίρεις, καὶ τὸ πίς, ὁ γνώμιλον ἀκροατοῦ, πολλὰ ἔψεται τὰ ἄτοπα. "Τί οὖν ἐστι τὸ εἰρημένον; ἐμέλλον" ἐκφέρειν αὐτῷ ὁ Ἰουδαῖοι· ἐὰν σὺ μαρτυρῇς περὶ σεαυτοῦ, ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής. ἀλλὰ τοῦτο ταῦτα προσλαβὼν εἶπεν, ὡσανεὶ" ἔλεγε· "πρώτως ἐρωτῶ μοι, οὐ ταῦτα πιστεύομεν. σεσεῖς" γὰρ ταχέως ἑαυτῷ μαρτυρῶν, ἀξιόπιστός ἐστιν ὢν δι' ἑαυτοῦ. τὸ οὖν, ὅτι ἔστιν ἀληθής, οὐχ ἁπλῶς διαγνωστέον, ἀλλὰ" πρὸς τὸν ἐκείνων ὑπόνοιαν, οἷς, ὅτι ὑμῖν οὐκ ἔστιν ἀληθής. διὸ τοίνυν πρὸς τὴν ἀξίαν τὴν αὐτοῦ, ἀλλὰ πρὸς τὴν ὑπόνοιαν τῶν ἐκείνων ἐφθέγξατο ταῦτα. ἢ ὅταν μὲν λέγῃ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής, τὴν γνώμην ἐλέγχει τὴν ἐκείνων, καὶ τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ πρὸς ἐκείνων αἰτίαν ἐπάγεσθαι· ὅταν δέ, ὅτι καὶ ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου, αὐτὴν δείκνυσι τῷ πράγματος τὴν φύσιν, ὅτι ὡς Θεὸν ἀξιόπιστον αὐτὸν ἔδει νομίζειν καὶ περὶ ἑαυτοῦ λέγοντα. ὅπερ γὰρ εἶπεν ἀνάστασιν νεκρῶν καὶ κρίσιν, καὶ ὅτι ὁ πᾶς υἱὸν αὐτῷ δέδοται κρίνειν, ἀλλ' εἰς ζωὴν ἔρχεται, καὶ

ὅτι

ὅτι καθελόντας τοὺς τόκους ἀπαιτήσων, ἢ ὅτι τῷ αὐτῷ ἐξουσίαν ἔχῃς τῶν πατρικῶν δυνάμεων· μέλλων πάλιν ἀπόντα ταῦτα κατασκευάζειν, ἀναγκαίως τῷ ἀντίθεσιν αὐτῶν τέθεικε τοιαύτην. Εἶπόν, φησιν, ὅλως ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ· εἶπον Ὅτι ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν κρίσιν δέδωκε τῷ Ιωαν. ε. κβ.
υἱῷ· εἶπον ὅτι δεῖ τιμᾶν τὸν υἱόν, ὡς τὸν πατέρα· εἶπον ὅλως ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱόν, οὐδὲ τὸν πατέρα τιμᾷ· εἶπον ὅλως ὁ ἀκούων μου τῶν λόγων καὶ πιστεύων, οὐκ ὄψεται θανάτου, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν· εἶπον ὅτι ἡ φωνή μου τοὺς νεκροὺς ἀναστήσει, τοὺς μὲν νεκροὺς, τοὺς δὲ μὴ ταῦτα· εἶπον ὅτι ἀπαιτήσω λόγον τῶν πεπλημμεληκότων ἀπόντας· εἶπον ὅτι δικαίως κρινῶ, καὶ ἀμείψομαι τοὺς κατορθοῦντας. ἐπεὶ οὖν ἀπόντα ταῦτα ἀποφαίνοις ἐμοῦ, καὶ τὰ μὲ λεγόμενα μεγάλα, ἀπόδειξις ἡ οὐκ ἐμοῦ οὐδέπω εἰρημένη σαφὴς ἐκείνοις, ἀλλ' ἀμυδροτέρα· πρότερον τὴν ἀντίθεσιν ἔλυσεν, μέλλων ὅτι τὴν κατασκευὴν τῶν "Εἰρημένων ὁρμᾶν," οὕτωσί πως λέγων, Εἰ καὶ μὴ τοῖς ῥήμασι τούτοις· ἀλλ' ἴσως ἐρεῖτε, πόθεν ταῦτα σὺ λέγεις· οὐκ εἰ ἡ ἀξιόπιστος μάρτυς σαυτῷ μαρτυρῶν. τούτου τοίνυν πρότερον καταλύων αὐτῶν τὴν φιλονεικίαν, ὃν ἔνεκα ὅπερ ἔμελλον ἐρεῖν, καὶ δείξας ὅτι οἶδεν αὐτῶν τὰ ἀπόρρητα τῆς διανοίας, καὶ ταύτην πρότερον ἀπόδειξιν τῆς αὐτοῦ δυνάμεως παρεχόμενος, ὕστερον μὲν τὴν ἀντίθεσιν καὶ ἑτέρας ἀποδείξεις πολλὰς ἐκβαίνει σαφεῖς καὶ ἀναντιῤῥήτους, τῆς παρὰ τῶν μαρτύρων τῶν λεγομένων, τὰ ἔργα τὰ ἐκείνου αὐτοῦ λαμβάνων, τὸν παῖδα τὸν μαρτυροῦντα, τὸν Ιωάννου τὸ κήρυγμα. καὶ ὕστερον τὴν ἐλάττω τὴν Ιωάννου. Εἶπων γάρ, ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ, ἐπήγαγεν·

33 Ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς Ιωάννην, καὶ ἐμαρτύρησε τῇ ἀληθείᾳ.

Καίτοιγε εἰ οὐκ ἔστιν ἀληθὴς ἡ μαρτυρία σου, πῶς λέγεις, ὅτι οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία τοῦ Ιωάννου, καὶ ὅλως ἐμαρτύρησε τῇ ἀληθείᾳ; ὁρᾷς πῶς σαφὴς καὶ τοῦτόν ἐστιν, ὅτι ὁ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθὴς, πρὸς τοὺς ἐκείνων ὑπονοίαν εἴρηται; τί οὖν εἰ ἐκεῖνος ἐμαρτύρησε χάριτί, φησιν; ἵνα γὰρ μὴ τοῦτο λέγωσιν, ὁρᾶ πῶς καὶ ταύτην ἀφεῖλε τὴν ὑπόνοιαν. οὐ γὰρ εἶπεν, Ιωάννης ἐμαρτύρησέ μοι, ἀλλὰ πρότερον ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς Ιωάννην· οὐκ οὖν "ἀπεστείλατε, εἰ μὴ ἀξιόπιστον ἡγεῖσθε. καὶ τοῦτο δὴ μεῖζον· οὐ γὰρ ἔπεμψαν, αὐτὸν παρὰ τοῦ Χριστοῦ ἐρωτῶντες, ἀλλ' ὑφ' ἑαυτῶν. οὐκοῦν ἐν τοῖς ὑφ' ἑαυτῶν ἀξιόπιστον εἶναι ἐνόμιζον, πολλῷ μᾶλλον ἐν τοῖς ὑφ' ἑτέρου. πεφύκαμεν γάρ, ὡς ἔφην, ἄνθρωποι μὴ οὕτω πιστεύειν τοῖς περὶ ἑαυτῶν λέγουσιν, ὡς τοῖς περὶ ἄλλων. τοῦτον οὖν οὕτως ἀξιόπιστον εἶναι ἐνόμισαν, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἑαυτοῦ μὴ δεηθῆναι μαρτυρίας ἑτέρας. Τί γὰρ ἀποστάντες οὐκ εἶπον, τί λέγεις περὶ τοῦ Χριστοῦ; ἀλλά, σὺ τίς εἶ; τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ; οὕτω μέγα τοῦ ἀνδρὸς τὸ θαῦμα εἶχεν. τοῦτο οὖν ὅλην ἠνίξατο λαβὼν τοῦ εἰπεῖν, ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς Ιωάννην. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς οὐχ ὅτι ἀπέστειλαν, εἶπε μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἀπεσταλμένων ἀκριβολογεῖται, * ὅτι ἦσαν καὶ ἱερεῖς, καὶ οὐκ ἀπὸ τῶν φαρισαίων, καὶ τυγχάνοντες, οὐδὲ ἀπερίμμενοι, οὐδὲ οἷοι δεῖ φθαρῆναι καὶ παραλογισθῆναι, ἀλλὰ μετ' ἀκριβείας ἱκανοὶ μαθεῖν τὰ παρ' ἐκείνου λεγόμενα.

34 Ἐγὼ δὲ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν οὐ λαμβάνω.

Τίνος οὖν ἕνεκεν τὴν Ιωάννου προσήγαγες; καίτοι οὐδὲ ἡ ἐκείνου, ἀνθρώπου μαρτυρία ἦν. ὁ γὰρ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, φησὶν, ἐκεῖνός μοι εἶπεν. ὥστε καὶ ἡ τοῦ Ιωάννου μαρτυρία, τοῦ Θεοῦ μαρτυρία ἦν· παρὰ γὰρ ἐκείνου μαθών, ἔλεγεν ἅπερ ἔλεγεν. ἀλλ' ἵνα μὴ λέγωσι, πόθεν τοῦτο δῆλον, ὅτι παρὰ τοῦ Θεοῦ ἔμαθε, καὶ περὶ τούτων καταγίνωνται, ἐκ τοῦ παρόντος αὐτοὺς ὑπισχνίζει, ἔτι πρὸς τὴν ὑπόνοιαν αὐτῶν διαλεγόμενος. οὐδὲ γὰρ ἦν εἰκὸς ταῦτα πολλοῖς εἰδέναι, ἀλλ' ὡς οἰκοθεν λέγοντι, πίστιν εἶχον τῷ Ιωάννῃ. διὰ τοῦτό φησιν, ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν οὐ λαμβάνω. καὶ εἰ μὴ ἐμέμνησο παρὰ ἀν-

ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνειν, καὶ ἀντοῦθεν ἰσχυρίζεσθαι, τίνος ἕνεκεν πρόκηται τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ; ἵνα οὖν μὴ ταῦτα λέγωσιν, ἄκυρον πῶς καὶ διορθώσασθε τὴν ἐπαγωγὴν τὴν τοιαύτην ἀνέλητε. Εἶπων γὰρ ὅτι οὐδὲ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν οὐ λαμβάνω, ἐπήγαγον·

Ἀλλὰ ταῦτα λέγω, ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε. Ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἐγὼ μὲν οὐκ ἐδεόμην τῆς τούτου μαρτυρίας, Θεὸς ὤν, τῆς ἀνθρωπίνης. ὅπως δὲ μᾶλλον αὐτῷ προσέχητε, καὶ πάντων ἀξιοπιστότερον ἡγεῖσθε, καὶ ἐκείνῳ μὲν ὡς προφήτῃ προσεδράμετε (καὶ γὰρ ἡ πόλις ὅλη τῷ Ἰορδάνῃ ἐξεχύθη) ἐμοὶ δὲ οὐδὲ θαυματουργοῦντι ὅπερ ἐποιήσατε, ἀλλὰ τοῦτο ὑμᾶς ἀναμιμνήσκω τῆς μαρτυρίας ἐκείνης.

35 Ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων· ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε πρὸς ὥραν ἀγαλλιασθῆναι ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ. Ἵνα γὰρ μὴ λέγωσι· Τί οὖν εἰ ἐκεῖνος μικρὸν ἦν, ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐδοξάσαμεν; δείκνυσιν ὅτι καὶ ἀπεδέξαντο τὰ εἰρημένα. καὶ γὰρ οὐδὲ τοῦ τυχόντος ἔπεμψαν, ἀλλ' ἱερεῖς καὶ Φαρισαίους. καὶ ἠθέλησε ἀγαλλιασθῆναι. ὕστερον μὲν γὰρ μᾶλλον, καὶ τοῖς λεγομένοις αὐτοῦ σφόδρα οὐκ εἶχον τότε. Ὃ δὲ πρὸς ὥραν, τοῦτο εὐχερείᾳ αὐτῶν δεικνύντος ἐστί, καὶ ὅτι ταχέως αὐτοῦ ἀπεπήδησαν.

36 Ἐγὼ δὲ ἔχω μαρτυρίαν μείζονα τοῦ Ἰωάννου. Εἰ μὲν γὰρ ἐβούλεσθε καὶ τὸ ἀκηλευθίαν τῶν πραγμάτων προσδέχεσθαι τὴν πίστιν, ἀπὸ τῶν ἔργων μᾶλλον ὑμᾶς ἂν ἐπηγαγόμην. ὅπερ δὲ βούλεσθε, ὅτι Ἰωάννῃ ὑμᾶς ἄγω, οὐχ ὡς τῆς ἐκείνου δεόμενος μαρτυρίας, ἀλλ' ὅπερ ἀφ' ἑαυτῶν ποιῶ, ὥστε ὑμᾶς σωθῆναι. ἔχω μὲν γὰρ μαρτυρίαν Ἰωάννου μείζονα, τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων· ἀλλ' οὐ τοῦτο σκοπῶ μόνον, ὅπως ἀπὸ τῶν ἀξιοπίστων ἀποδέκτος ὑμῖν γένωμαι, ἀλλ' ὅπως καὶ ἀπὸ τῶν ὑμῖν γνωρίμων καὶ πρὸ ὑμῶν θαυμαζομένων. Εἶτα καθαπτόμενος αὐτῶν, καὶ εἰπών, ὅτι πρὸς ὥραν ἠθέλησαν ἀγαλλιασθῆναι ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ, τὴν προσκαιρον αὐτῶν ἔδειξε σπουδὴν καὶ ἀβέβαιον. λύχνον δὲ αὐτὸν καλέσει, δηλῶν, ὅτι οὐκ οἰκοθεν εἶχε τὸ φῶς, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος. Ὃ δὲ πρὸς ἀπιστίαν λοιπὸν αὐτῶν, τοῦτο οὐκ ἔτι τέθηκεν, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης· ἀλλὰ τέως ἀπιξιάμενος μόνον, καὶ θηλάσαι σφόδρα αὐτῶν, δείκνυσιν, ὅτι ἀπὸ τῆς αὐτῆς γνώμης, ἀφ' ἧς ἐκείνῳ κατεφρόνησαν, οὐδὲ τῷ Χριστῷ πιστεῦσαι ἠδυνήθησαν. καὶ γὰρ τὸν θαυμαζόμενον πρὸ αὐτῶν, πρὸς ὥραν ἐθαύμασαν μόνον· ὡς εἰ μὴ τοῦτο ἐποίησαν, ταχέως ἂν αὐτοὺς πρὸς Ἰησοῦν ἐκεῖνος ἀπήγαγεν. δείξας τοίνυν αὐτοὺς πόρρωθεν ἀναξίους ὄντας συγγνώμης, ἐπήγαγε λέγων· ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζονα Ἰωάννου. ποίαν δὴ ταύτην; τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων.

Τὰ γὰρ ἔργα, φησίν, ἃ ἔδωκέ μοι ὁ πατὴρ ἵνα τελειώσω αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα ταῦτα ἐμοῦ μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέστειλεν. Ἐνταῦθα δὲ θαυμαστοῦντος καὶ ὀρθωθέντος ἀνέμνησε, καὶ ἑτέρων πλειόνων. "τὰ μὲν ῥήματα εἶπεν ἴσως ἄν τις αὐτῷ κόμπον εἶναι, καὶ φιλίας τῆς Ἰωάννου χάριν (καίτοι οὐδὲ τοῦτο εἰκὸς αὐτοῖς εἰπεῖν περὶ Ἰωάννου, ἀνδρὸς μετ' ἀκριβείας φιλοσοφήσαντος, καὶ ὕστερον πρὸς αὐτοῖς θαυμασθέντος) τὰ δὲ πράγματα ὑπὲρ οὐδὲ θαυμαστοῖς μεγαλοψύχοις σφόδρα ταύτην ἠδυνάτο τὴν ὑποψίαν ἔχειν. Διὰ τοῦτο δεύτεραν ταύτην ἐπήγαγε μαρτυρίαν, εἰπών· τὰ ἔργα ἃ ἔδωκέ μοι ὁ πατὴρ ἵνα τελειώσω αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ, ὅτι ἀπέστειλέ με ὁ πατήρ. ἐνταῦθα δὲ πρὸς τὴν κατηγορίαν τῆς τοῦ σαββάτου λύσεως ἵσταται. ὅπερ γὰρ ἔλεγον ἐκεῖνοι, πῶς δύναται οὗτος ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ὃ βαβδατον τηρεῖ; δείκνυσι τοῦτο" φησίν, ἃ ἔδωκέ μοι ὁ πατήρ. καὶ τοιγε αὐθεντίαν ἐποίει, ἀλλὰ δεικνὺς μὴ πολλῆς τῆς περιουσίας, ὅτι οὐδὲν ἐνδιάτριπτον τῷ πατρὶ παρέπεμψε, δείκνυσι τοῦτο καὶ ὃ πολλῷ ἔλαττον ἔδωκε. Διὰ γὰρ οὐκ εἶπεν ὅτι τὰ ἔργα, ἃ ἔδωκέ μοι ὁ πατήρ, μαρτυρεῖ ὅτι ἴσος εἰμὶ τῷ πατρί; ἀμφότερα γὰρ ἦν ἀπὸ τῶν ἔργων μαθεῖν,

θεῖν, καὶ ὅτι σὸν ἐναντίον ποιῆς, καὶ ὅτι ἴσός ἐστι τῷ γεγεννηκότος. "οὐδεὶς ἀλλαχοῦ κατασκευάζων ἔλεγχε· εἰ ἐμοὶ μὴ πιστεύετε, τοῖς ἔργοις μου πιστεύετε, ἵνα γνῶτε καὶ πιστεύσητε, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί. ἀμφοτέρωθεν οὖν αὐτῷ ἐμαρτύρει, καὶ ὅτι ἴσος ἐστὶ τῷ πατρὶ, καὶ ὅτι σὸν ἐναντίον ἐποίησεν ἐκείνῳ. τίνος οὖν ἕνεκεν οὐχ οὕτως εἶπεν, ἀλλὰ τὸ μεῖζον ἀφείς, τοῦτο τέθηκεν; ὅτι τὸ ἀπορούμενον τοῦτο μᾶλλον ἦν. εἰ γὰρ καὶ πολλῷ ἔλαττον τὸ πιστεύεσθαι ὅτι τοῦ Θεοῦ ἦλθε, τοῦ πιστεύεσθαι ὅτι Θεός ἐστιν ἴσος αὐτῷ (σκόπει μοι γάρ" καὶ τοῦτο φησὶν, τοῦτο ἔστι, οὐκέτι) ὅμως αὐτὸς ὑπὲρ τοῦ ἐλάττονος πολλοὺς τίθεται κοπιῶντας, εἰδὼς ὅτι τούτου" δεξιέντος, καὶ σκόπει γλώσσαν δὲ λοιπὸν οὐ προσδέχεται. καὶ τῆς μείζονος σὸν μνημονεύσας μαρτυρίας, τὸ ἔλαττον αὐτῆς" ἔργον τίθησιν, ἵνα" δι' αὐτοῦ καὶ ἐκείνῳ δέξωνται. τοῦτο κατασκευάσας πάλιν, ἐπάγει

37 Καὶ ὁ πέμψας με πατήρ, φησὶν, αὐτὸς μεμαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ..

Καὶ ποῦ μεμαρτύρηκε περὶ αὐτοῦ; ἐν τῷ Ἰορδάνῃ· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ηὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε. ἀλλὰ καὶ ποῦτο κατασκευῆς ἐδεῖτο. τὸ μὲν οὖν Ἰωάννου δῆλον ἦν. αὐτοὶ γὰρ ἀπέστειλαν, καὶ ἐρωτήσαντας σὸκ εἶχον. ἐκ δὲ τῶν σημείων ἢ ὁμοίως, εἶδον γὰρ γινόμενα· καὶ πολλοὶ τοῦ θεραπεύεσθαι ἤκουσαν, καὶ ὑπὲρ τούτου ἔθυσαν, ὅθεν καὶ σκανδαλίζεται. ἐλείπετο δὴ λοιπὸν τὸ περὶ τῆς τοῦ Παρόντος μαρτυρίας ἀποδεῖξαι. Εἶτα μέλλων αὐτὸ κατασκευάζειν, φησίν· Οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε πώποτε. Καὶ πῶς Μωϋσῆς λέγει· Ὁ Θεὸς ἐλάλει, Μωϋσῆς ἢ ἀπεκρίνατο; πῶς ἢ Δαυίδ φησι· Γλῶσσάν μου οὐκ ἔγνω, ἤκουσε; καὶ πάλιν Μωϋσῆς· Εἰ ἔστιν ἔθνος τοιοῦτον, ὃ ἤκουσε φωνῆς Θεοῦ; Exod. 33. 18. Dan. 5. 23.

Οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε. Καίτοι καὶ ἑωρακέναι αὐτοὶ λέγονται καὶ Ησαΐας, καὶ Ιερεμίας, καὶ Ιεζεκιήλ, καὶ ἕτεροι πλείους. Τί οὖν ὅστις ὁ φησιν ὁ Χριστὸς νῦν; εἰς φιλόσοφον αὐτοῦ ἐνάγει δόγμα καταμαθεῖν, δεικνὺς ὅτι ὅτε φωνὴ περὶ Θεοῦ, ὅτε εἶδος, ἀλλ' ἀνώτερος ἐστὶ σχημάτων ὄντως ἐστὶ φθεγγόντων τοιούτων. ὥσπερ γὰρ εἶπεν, ὅτι ὅτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε, οὐ τοῦτό φησιν, ὅτι φωνὴν μὴ προῆκεν, οὐκ ἀκούσεται νῦν ἢ ὅτως εἶπεν· ὅτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε, οὐ τοῦτο φησιν, ὅτι εἶδος μὴ ἔχει, ἀλλὰ διὰ τοῦτο· ἀλλ' ὅτι οὐδέν τούτων περὶ Θεοῦ. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν" Τί κομπάζεις, Μωϋσῆ λελάληκεν ὁ Θεὸς μόνῳ (τοῦτο γοῦν καὶ ἔλεγον· Ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι Μωϋσῆ λελάληκεν ὁ Θεὸς, τοῦτον ἢ σὸκ οἴδαμεν πόθεν ἐστὶ) " διὰ τοῦτο ὅτως εἶπε, δεικνὺς, ὅτι ὅτε φωνὴ περὶ Θεοῦ, ὅτε εἶδος. καὶ τί λέγω τοῦτο, φησιν; οὐ μόνον ὅτε φωνὴν αὐτοῦ σὸκ ἀκηκόατε, ὅτε εἶδος ἑωράκατε, ἀλλ' οὐδὲ ἐφ' ᾧ μάλιστα αὐχεῖτε, καὶ ἐφ' ᾧ μάλιστα πρώτως ἐστὲ περιπλεοφορημένοι, ὅτι τὰ περὶ γράμματα αὐτοῦ ἐδέξασθε καὶ κατέχετε, οὐδὲ τοῦτο ὑμῖν δυνατὸν εἰπεῖν." διὰ τοῦτο ἐπήγαγε.

38 Οὐδὲ τὸν λόγον αὐτοῦ ἔχετε μένοντα ἐν ὑμῖν· Τυγχάνει, ἃς διαταγὰς, τὰ προστάγματα, τὸν νόμον, τὸν περιφήμας. Εἰ γὰρ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὰ διετάξατο, ἀλλ' ὅμως πρὸς ὑμᾶς σὸκ ἔστι, ὅπου μὴ πιστεύετέ μοι. Εἰ γὰρ δύω καὶ κατὰ" τοῦτό φασιν αἱ γραφαὶ," ὅτι ἐμοὶ χρὴ προσέχειν· ὑμεῖς ἢ δ' πιστεύετε· δῆλον ὅτι καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ ἀπέστη ἀφ' ὑμῶν. διὰ τοῦτο πάλιν ἐπήγαγε,

Ὅτι ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε.

Εἶτα, ἵνα μὴ λέγωσι, πῶς οὖν, εἰ μὴ φωνὴν αὐτοῦ ἠκούσαμεν, σοὶ ἐμαρτύρησεν; λέγει· Ἐρευνᾶτε ταῖς γραφαῖς· καίτοι εἰσὶν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ. διὰ γὰρ τούτων ἐμαρτύρησε. καὶ" μοὶ καὶ τῷ Ἰορδάνῃ ἐμαρτύρησε, καὶ τῷ ὄρει. ἀλλ' οὐ φέρει εἰς μέσον τὴν φωνὴν ἐκείνην. ἴσως γὰρ ἂν καὶ" ἀπιστηθῆναι ἐκινδύνευεν. τὴν μὲν γὰρ οὐδὲ ἤκουσαν, τὸ δὲ τῷ ὄρει· τὴν δ' ἤκουσαν μὲν, ὡς προεῖχον δέ. διὰ τοῦτο παραπέμπει αὐτοὺς ταῖς γραφαῖς, δεικνὺς ὅτι καὶ ἡ τοῦ" παρόντος μαρτυρία σκληρόν ἐστι· προεῖπεν μὲν γὰρ τὰ παλαιὰ ἀνελεῖν ἐφ' οἷς σκώμπαζον, ἢ ὡς ἑωρακότες Θεοῦ, ἢ ὡς φωνῆς αὐτοῦ ἀκηκόαντες. ὅπου γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτὸν τῇ φωνῇ διαπίστους εἶναι, καὶ τὸ τῷ Σινᾷ ὄρει φοβεῖσθαι, διορθούμενος

τὴν τοῦ ἐκείνου ὑπόνοιαν ἐφθέγξατο, καὶ δείξας συγκαπάθασιν οἵαν τὰ γεγυμνωμένα, τότε
ἀνοίγει ὅτι τὴν μαρτυρίαν πρὸς ἐπεμψε τῶν γραφῶν.

ΗΘΙΚΟΝ Καὶ ἡμεῖς τοίνυν, ὅταν τοὺς αἱρετικοὺς μαχώμεθα, καὶ καθοπλιζώμεθα σιτοῦθεν καὶ ἰαμ-
β. Τίμ. γ. ιϛ. βιζώμεθα. Πᾶσα γὰρ γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγ-
χον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ· ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ Θεοῦ ἄν- 5
θρωπος πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένος· καὶ ἵνα τὰ μὲν ἔχῃ, τὰ δὲ μὴ ἔχῃ. ὁ γὰρ χ. ἀπηρτι-
ζόμενος.
ζιοῦτος οὐκ ἄρτιος. Τί γὰρ ὄφελος, εἰπέ μοι, ὅταν θύγατρα μὲν σκτείνας, μὴ ἐλεῇ δὲ δα-
ψιλῶς; ἢ ὅταν ἐλεῇ μὲν δαψιλῶς, πλεονεκτῶν δὲ [εἶτα] καὶ βιαζόμενος; ἢ ὅταν μὴ πλεο-
νεκτῶν μηδὲ βιαζόμενος, πρὸς ὑπόδειξιν δὲ τῶν ἀνθρώπων καὶ φιλοτιμίαν τῶν ὁρώντων; ἢ ὅ-
ταν ἐλεῇ μὲν μετὰ πάσης ἀκριβείας καὶ πρὸς Θεὸν δοκοῦν, ἐπαίρηται δὲ αὐτῷ τούτῳ καὶ 10
μέγα φρονῇ; ἢ ὅταν πλανηθεὶς μὲν ἢ καὶ ὑπείκων πρὸς στέγῃ, φιλάργυρος δὲ καὶ ἐμπορικὸς τῇ
γνώμῃ προσπλωίζηται, καὶ τὴν μητέρα τῶν κακῶν ἐπεισάγων τῇ ψυχῇ; ῥίζα γὰρ πάντων τῶν χ. ῥίζαν γὰρ
κακῶν ἐστιν ἡ φιλαργυρία. Φείξωμεν τοίνυν τὸ πρᾶγμα, φύγωμεν τὴν ἀμαρτίαν. Οὗτο π. τ. κ. εἶ-
πεν ὁ Παῦ-
τὴν οἰκουμένην δυάσαντον ἐποίησε, τοῦτο πάντα συνέχει, τοῦτο τῆς μακαριωτάτης ἡμᾶς λος τὴν φι-
δουλείας ἀπάγει τοῦ Χριστοῦ. Οὐκ ἔστι γάρ, φησι, Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμμωνᾷ. Ἐξενδυτι- λαργυρίαν. 15
ας γὰρ ὑποπάπτει τῷ Χριστῷ. ὁ μὲν γὰρ λέγει, δίδου τοῖς δεομένοις· ὁ δέ, ἁρπαζε καὶ τῶν δε-
ομένων. ὁ Χριστὸς λέγει, καὶ τοῖς * ἀδικοῦσι συγχώρει· οὗτος λέγει, κατασκύαζε πάντας καὶ * ἐπηλά-
ουσι καὶ
τῶν οὐδὲν ἀδικούντων. ὁ Χριστὸς λέγει, φιλάνθρωπος ἔσο καὶ ἥμερος· οὗτος φησιν, ὠμὸς ἔσο χ. ἀμπλη,
καὶ ἀπάνθρωπος, καὶ μηδὲν εἰ νόμιζε δάκρυα πεπτάντων· ἵνα καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην αὐσηρὸν ἡμῖν χ. ἀπηνεστά-
κατασκυάσῃ ὁ δικαστής. τότε γὰρ ἡμῖν ἅπαντα τοὐναντίον ἥξει τὰ πειρατικὰ 20 τος,
χ. σφοτε-
λύα, καὶ οἱ ἡδικημένοι καὶ οἱ γυμνωθέντες πρὸς ἡμᾶς, πᾶσαν ἀπολογίαν ἡμῖν ἐκκλείοντες.
Εἰ γὰρ ὁ Λάζαρος ἀδικηθεὶς μὲν οὐδὲν τοῦτο τοῦ πλουσίου, μὴ ἀπολαύσας δὲ τῶν ἐκείνου,
παρὸς ἔσχε τότε κατήγορος, καὶ οὐδεμιᾶς ἀφῆκεν αὐτὸν συγγνώμης τυχεῖν· ἵνος ἀπολογί-
ας, εἰπέ μοι, τύχοιτο οἱ τοὺς τῷ μὴ ἐλεεῖν οἰκοθεν, καὶ τὰ ἀλλότρια λαμβάνοντες, καὶ
τὰς τῶν ὀρφανῶν ὑπαρξέποντες οἰκίας; Εἰ οἱ μὴ θρέψαντες πεινῶντα τὸν Χριστόν, τοσού- 25
τον ὑπὲρ τοῦ κεφαλαίου αὐτῶν ἐβλαυσαν πῦρ· οἱ τὰ μηδὲν αὐτοῖς προσήκοντα ἁρπάζον-
τες καὶ μυρίας πλέκοντες δίκας, καὶ τὰ πρώτων ἀδίκως ἀφελόμενοι, ποίας ἀπολαύσουσι
τιμωρίας; σκεβάλωμεν τοίνυν τοῦτον τὸν ἔρωτα. σκεβαλεῖν μεν δὲ, καὶ σκοπήσωμεν τοὺς
τοὺς ἡμῶν ἀδικήσαντας, τοὺς πλεονεκτήσαντας καὶ ἀπελθόντας. ὑπὲρ τῶν μὲν χρημάτων αὐ-
τῶν καὶ πόνων ἀπολαύουσιν ἕτεροι, αὐτοὶ δὲ κολάσεις καὶ τιμωρίας καὶ τοῖς αἰωνίοις βασά- χ. ὑπολεί-
πουσιν
νοις; πῶς οὖν οὐκ ἐκάστης ταῦτα αὐοίας, κόπτεσθαι καὶ ταλαιπωρεῖν, ἵνα καὶ ζῶντες χ. ἐπιτα
τοῖς πόνοις καταπεπώμεθα, καὶ ἀπελθόντες τὰς ἀφορήτους κατομώμεθα κολάσεις καὶ τιμω- χ. - σιάν,
ρίας, δέον καὶ ἐνταῦθα πεῦφαν (οὐδὲν γὰρ ὕπως ἡδονὴν ἐργάζεται, ὡς ἐλεημοσύνης ζωο- ζωοποιεῖ τὸν
χαρακτῆρα,
ειδὸς) καὶ ἀπελθόντας ἐκεῖ πάντων ἀπηλλάχθαι τῶν κακῶν, καὶ μυρίων ὑπάρχειν τῶν
ἀγαθῶν; ὥσπερ γὰρ ἡ κακία καὶ πρὸ τῆς γεέννης τοὺς ἐνταῦθα αὐτὴν μετιόντας κολάζειν καὶ
εἴωθεν· ὕτω καὶ ἡ ἀρετὴ, καὶ πρὸ τῆς βασιλείας, τοὺς ἐνταῦθα αὐτὴν ἐργαζομένους πα-
ασκυάζει πεῦφαν, ἐλπίσι χρηστοῖς καὶ ἡδονῇ διηνεκεῖ συζῆν ποιοῦσα. ἵν' οὖν ταύτης ἐ-
πιτύχωμεν καὶ ἐνταῦθα, καὶ τὴν μέλλουσαν ζωὴν, αὐτεχώμεθα τῶν ἀγαθῶν ἔργων. Οὕ-
τω γὰρ τῶν μελλόντων ὑπάρξομεθα σεφθύων· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρχειν, χάριτι
καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, 40
ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ.

Ομιλ. μα. 39 ΕΡΕΥΝΑΤΕ ΤΑΣ ΓΡΑΦΑΣ, ΟΤΙ ΥΜΕΙΣ ΔΟ-
κεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν, καὶ εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ
ἐμοῦ. 40 Καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρὸς με, ἵνα ζωὴν αἰώνιον ἔχητε.

Ολην ποιώμεθα τὴν πνευματικὴν, ἀγαπητοὶ, λύπην, μηδὲ ἀρκῶ-
μεῖν νομίζωμεν πρὸς σωτηρίαν, ὃ καὶ ὑπωσοῦν αὐτὰ μετέχειν. Εἰ
γὰρ ἐν τοῖς βιωτικοῖς οὐδὲν μέγα ἀπόνασθαι δυνήσεταί τις, πα-
ρέργως καὶ ὡς ἔτυχεν αὐτοῖς χειρημόμος, πολλῷ μᾶλλον ἐν τοῖς πνευ-
ματικοῖς τοῦτο συμβήσεται, ὅπερ καὶ πλείονος ἐστὶ καὶ ἀναγκαίας.
διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς προσέπεμπεν τοῖς Ιουδαίοις τὰς γραφὰς,
οὐκ εἰς ἀπλοῦν ἀνάγνωσιν, ἀλλ' εἰς ἔρευναν ἀκριβῆ καὶ κατανενοημένην αὐτοῖς παρέ-
πεμπεν. ὃ γὰρ εἶπεν, ἀναγινώσκετε τὰς γραφὰς, ἀλλ', ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς. ὅπερ γὰρ
τὰ τοῦ αὐτοῦ λεγόμενα πολλῆς ἐδεῖτο τῆς ἐπιμελείας (συνεσκίαζε γὰρ ὀλίγα συμφερόν-
τως τοῖς τότε) διὰ τοῦτο καὶ προσκάπτειν αὐτοὺς ἐᾷ ἀκριβείας χαλεύειν ποιῶν, ἵνα τὰ ἐν βά-
θει κείμενα δυνηθῶσιν εὑρεῖν. ὃ γὰρ ἐξεπιπολῆς εἴρητο, οὐδεὶς ὑπῆρ" τοῦ ὀπτοφυέσθαι
ἔρριπτο, ἀλλ' ὥσπερ ἰχθὺς ἐν βυθῷ πολλῷ τῷ βάθει κατέκειτο· ὁ δὴ τὰ κάτω κείμενα ζη-
τῶν, καὶ μὴ μετὰ ἀκριβείας ζητῶν καὶ πόνου, οὐδέποτε δυνήσεται εὑρεῖν τὸ ζητούμενον. διὸ
περ ἔλεγεν, ἐρευνᾶτε τὰς γραφὰς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν. οὐκ εἶ-
πεν, ἔχετε, ἀλλὰ δοκεῖτε· δείκνυσι, ὅτι οὐδὲ ἐκεῖθεν ἐκαρποῦτο μέγα τι καὶ γλυκαῖον, ἀπὸ
τῆς ἀναγνώσεως προσδοκῶντες σωτηρίας μόνης, πίστεως" μὴ προσούσης. ὁ τοίνυν λέγει
τοιοῦτόν ἐστιν· καὶ θαυμάζετε τὰς γραφάς; καὶ πάσης ζωῆς νομίζετε αἰτίας εἶ); ἀπὸ
τούτων καὶ αὐτὸς ἀναιρίζομεν ὑμῶν. αὗται γάρ εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ, καὶ οὐ θέλετε
ἐλθεῖν πρὸς με, ἵνα ζωὴν αἰώνιον ἔχητε. Εἰκότως τοίνυν ἔλεγε ὃ, δοκεῖτε, ἀφ' ὃ μὴ βά-
λεσθαι αὐτοὺς πείθειν, ἀλλ' ὅτι τῇ ψυχῇ ἀναγνῶσι μόνον αὐχεῖν. Εἶτα, ἵνα μὴ ἐκ πολλῆς
κηδεμονίας φιλοδοξίας λάβῃ πρὸς αὐτοὺς ὑπόνοιαν," ἐξ ὧν ὁ βούλεται πιστευθῆναι πρὸς αὐ-
τῶν, ὃ ἑαυτὸν σκοπεῖν" νομίζηται (καὶ γὰρ τῆς Ιωάννου φωνῆς ἀνέμνησε καὶ τῆς μαρτυρίας ὃ Θε-
οῦ, καὶ τῶν ἔργων τῶν αὐτοῦ, καὶ πάντα" ἔλεγεν ὥστε αὐτοὺς" ὅτι πασάσαις, καὶ ζωὴν ἐπηγγεί-
λατο) ἐπεὶ οὖν πολλοὺς εἰκὸς ἦν ὑποπτεύειν, ὅτι δόξης ἐρῶν ταῦτα ἔλεγεν, ἄκουσον τί "φησι·

41 Δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω" Τουτέστιν, οὐ δέομαι. οὐκ ἔστι, φησὶν,
ἡ ἐμὴ φύσις τοιαύτη, ὥστε δεῖσθαι τῆς παρὰ ἀνθρώπων δόξης. Εἰ γὰρ ἥλιος" ἀπὸ λυχνι-
αίου φωτὸς οὐκ ἂν λάβοι προσθήκην, πολλῷ μᾶλλον ἐγὼ τὴν ἀνθρωπίνης ἀπέχω δεηθῆναι
δόξης. " ἕνεκεν οὖν ἔνεκεν ταῦτα λέγει, φησὶν, ἐὰν οὐ δέῃ; ἵνα ὑμᾶς σωθῆτε. ἀλλὰ τοῦτο μὲν
ἀνωτέρω εἴρηκεν, ἠνίξατο δὲ αὖθις καὶ σύνταυθα εἰπών, ἵνα ζωὴν ἔχητε. ἵνα φησὶ δὲ ἑτέραν αἰ-
τίαν. ποίαν δὴ ταύτην;

42 Αλλ' ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς.

Επειδὴ" γὰρ, ὡς δῆλον τὸ Θεὸν ἀγαπῶντες, ἐδίωκον αὐτὸ" ὅτι ἴσον ἑαυτὸν ἐποίει τῷ Θεῷ, ἠδει
δὲ ὅτι οὐκ ἔμελλον αὐτῷ πείθεσθαι· ἵνα μή τις εἴπῃ, τίνος οὖν ἕνεκεν ταῦτα λέγει, ἵνα ἐλέγξω
ὑμᾶς, φησὶν, ὅτι δὲ ἀγάπην τὴν τοῦ Θεοῦ με διώκετε," εἰ γὰρ αὐτὸς μαρτυρεῖ μοι καὶ ὁ πρὸ
τῶν ἔργων καὶ ἡ τῶν γραφῶν. ὥσπερ γὰρ περὶ τούτου νομίζοντες ἀντίθεον εἶναι) με πλανώ-
τε, ὅτων καὶ νῦν δὲ ταῦτα ἀπέδειξα, προσδραμεῖν ὑμᾶς ἔδει, εἴτε πλανᾶτε τὸν Θεόν.
ἀλλ' οὐκ ἀγαπᾶτε. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ ταῦτα εἶπον, ἵνα δείξω ὑμᾶς πρότερον ἔχοντας τύφον,
καὶ κομπάζοντας εἰκῇ, καὶ τὴν οἰκείαν βασκανίαν" συσκιάζοντας. οὐκ ἀπὸ τούτων ἢ μόνον,
ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν μελλόντων αὐτὰ κατασκευάζει.

43 Ἐγὼ γὰρ ἦλθον, φησιν, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, καὶ οὐκ ἐδέξασθέ με· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε. Ὁρᾷς ὅτι ἄνω καὶ κάτω διὰ τοῦτό φησιν ἀπεστάλθαι, ἵν' αὐτοῦ τὸν πατέρα ἐπιλήψεται χρείαν, καὶ οὐδὲν δυνάσθαι ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἵνα πᾶσαν ἐκκόψῃ πρόφασιν ἀγνωμοσύνης; ἵνα δὲ φησιν ἥξειν ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ; τὸν ἀντίχριστον αἰνίττεται· * καὶ ἀναμάρτητον αὐτοῦ τῆς ἀγνωμοσύνης θήσειν ἀπόδειξιν. Εἰ γὰρ ὡς ἀληθῶς τὸν Θεὸν μεδιώκετε, πολλῷ μᾶλλον ὅτι τὸν ἀντιχρίστου τοῦτο γνώεσθαι ἔδει. ἐκεῖνος γὰρ οὐδὲν τοιοῦτον ἐρεῖ, οὔτε ἀπεστάλθαι παρὰ τοῦ πατρός, οὔτε πρὸς τοῦτον ἥκειν τὸν ἐκείνου· ἀλλὰ τοὐναντίον ἅπαν, τυραννικῶς τὰ μηδὲν αὐτῷ προσήκοντα ἁρπάζων, καὶ ὅτι πάντων Θεὸν ἑαυτὸν εἶναι λέγων, καθὼς ὁ Παῦλός φησιν, Γράφαρόμενον ὅτι πάντα λελύκασιν Θεὸν ἢ σέβασμα, ἀποδεικνύτα ἑαυτὸν ὅτι αὐτός ἐστι Θεός. τοῦτο γὰρ ἐστὶν ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ ἐλθεῖν. ἐγὼ μὲν οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου παραλέγεται. ἵνα μὲν οὖν καὶ τοῦτο δείξῃ αὐτοὺς οὐκ ἀγαπῶντας Θεόν, ὅτι λέγοντα ἀπεστάλθαι πρὸς ἐκείνου, οὐκ ἐδέχοντο· νῦν δὲ καὶ ἐξ ἑτέρου δείκνυσιν αὐτοῖς τὴν αἰνιγματώδη, ἐκ τοῦ μέλλειν δέχεσθαι. ὅταν γὰρ μὴ ἀπ' ἐκείνου λέγοντα ἀπεστάλθαι μὴ δέχωνται, ἂν δὲ μὴ εἰδότα ἐκεῖνον, καταπαίοντα δὲ καὶ λέγοντα ἑαυτὸν εἶναι πάντων Θεὸν μέλλωσι προσκυνεῖν, δῆλον ὅτι βασκανίας καὶ διώξεις διὰ τοῦτο καὶ τοῦ μισεῖν Θεόν. διὰ δὴ τοῦτο δύο θήσειν αἰτίας τοῦ εἰρηνεύων, καὶ προφητικῶς μέν, τὴν χρηστοτέραν· ἵνα σωθῆτε, καὶ ἵνα ζωὴν ἔχητε. ὅτι δὲ ἐμέλλον αὐτὸν χλευάζειν, * θήσειν καὶ τὴν πλημμελεστέραν, δῆλον, ὅτι καὶ μὴ πειθόντων ἀκούοντες, τὰ αὐτὰ ὁ Θεὸς πάντα χορὸς ποιεῖν ἐώλυεν. ὁ μὲν οὖν Παῦλος τὴν αἰτιολογίαν τοῦ σκανδαλητροῦ, προφητικῶς εἶπεν, ὅτι πέμψει αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἐνέργειαν πλάνης, ἵνα χριθῶσι πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ' εὐδοκήσαντες τῇ ἀδικίᾳ. ὁ δὲ Χριστὸς οὐκ εἶπεν ὅτι ἦλθεν, ἀλλ' ἐὰν ἔλθῃ, φειδόμενος τῶν ἀκουόντων. ὅλως δὲ οὐδέποτε πᾶσα ἀπερισμένη ἐστὶν αὐτῶν ἡ ἀγνωμοσύνη, διὰ τοῦτο αὐτὸς μὲν τὴν αἰτίαν ἐσίγησεν αὐτοῦ τῆς προθεσίας, ὁ δὲ Παῦλος τοῖς δυναμένοις ζητεῖν, μετὰ ἀκριβείας αὐτὴν ἐξήτασε. Τὸ γὰρ ἐκεῖνός ἐστιν ὁ πᾶσαν ἀπολογίαν αὐτῶν ἀφαιρούμενος. Εἶπε καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀπιστίας αὐτῶν θήσειν λέγων.

44 Πῶς δύνασθε πιστεύειν, δόξαν παρ' ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες; Καὶ ἐνταῦθεν δείκνυσι πάλιν, ὅτι οὐ ζητοῦσι τὰ τοῦ Θεοῦ ἐσκέπτοντο, ἀλλ' ἐν προσχήματι τοιούτῳ τὸ οἰκεῖον ἐβούλοντο πάθος ἐκδικεῖν, καὶ * τοσοῦτον ἀπεῖχον διὰ τὴν αὐτοῦ δόξαν ποιεῖν ταῦτα, ὅτι αὐτοὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἠγάπων μᾶλλον, ἢ τὴν παρὰ ἐκείνου. πῶς οὖν ἦμελλον ὅτοι γε ἀφ' αὐτῆς ἀναδέχεσθαι τοσαύτην ἀπόδειξιν, ἧς οὕτω κατεφρόνουν, ὥστε τὴν δι' ἀνθρωπίνων αὐτῆς προτίμειν; Εἰπὲ γὰρ ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ σὸκ ἔχουσι, καὶ ἀποδείξας τοῦτο διὰ τούτων ἑκατέρων, διά τε τῶν εἰς αὐτὸν γινομένων, καὶ διὰ τῶν εἰς ἐκεῖνον γινομένων, ἐδιελέγξας σαφῶς, ὅτι πάσης εἰσὶν ἀπεστερημένοι συνηγορίας, λοιπὸν αὐτοῖς ἐφίησι κατηγορεῖν, ἐπάγων καὶ λέγων·

45 Μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα· ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν Μωϋσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε.

46 Εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωϋσῇ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί. περὶ ἐμοῦ γὰρ ἐκεῖνος ἔγραψεν.

47 Εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου γράμμασιν οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασι πιστεύσετε;

Ὁρᾷς τοιοῦτόν ἐστι· περὶ ἐμοῦ ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ὑφεσμένος ἐν τοῖς εἰς ἐμέ. Μωϋσῆ γὰρ μᾶλλον ἐπιστήσατε, ἢ ἐμοί. ὅρα πῶς πάντα ἔθηγεν πάσης αὐτοὺς ἐξέβαλεν ἀπολογίας. Θεὸν ἐλέγετε ἀγαπᾶν ἐν τῷ διώκειν με· ἔδειξα ὅτι μισοῦντες αὐτὸν τοῦτο ποιεῖτε. λέγετε λύειν με τὸ σάββατον, καὶ παραλύειν νόμον· ἀπεδυσάμην καὶ ταύτην τὴν ἐγκλοσλίαν.

β. Θεσσ. β. δ.

λιν. Ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς· ἐν αὐταῖς γὰρ ὑμεῖς δοκεῖτε ζωὴν αἰώνιον ἔχειν· καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ. καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρός με, ἵνα ζωὴν ἔχητε. δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω· ἀλλὰ ταῦτα λέγω ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε. οὐκ ἔγνωτε τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς ὑμῶν· ἐγὼ ἦλθον ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, καὶ οὐ λαμβάνετέ με· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε. πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ ζητεῖτε; μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα· ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν Μωϋσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε. εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωϋσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν. εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου γράμμασιν οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασι πιστεύσετε;

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἀπῆλθε καὶ ἐκρύβη ἀπ' αὐτῶν. καὶ τοσαῦτα αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος ἔμπροσθεν αὐτῶν, οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν· ἵνα ὁ λόγος Ἡσαΐου τοῦ προφήτου πληρωθῇ, ὃν εἶπε· Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; καὶ ὁ βραχίων Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη; διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιστεύειν, ὅτι πάλιν εἶπεν Ἡσαΐας· Τετύφλωκε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν καὶ ἐπώρωσε τὴν καρδίαν αὐτῶν, ἵνα μὴ ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ νοήσωσι τῇ καρδίᾳ καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσομαι αὐτούς. ταῦτα εἶπεν Ἡσαΐας, ὅτι εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ. ὅμως μέντοι καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται· ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἢ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.

Ἰησοῦς δὲ ἔκραξε καὶ εἶπε· Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ ἀλλὰ εἰς τὸν πέμψαντά με· καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με. ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μείνῃ. καὶ ἐάν τις μου ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων καὶ μὴ φυλάξῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν· οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον. ὁ ἀθετῶν ἐμὲ καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν· ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ὅτι ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα, ἀλλ' ὁ πέμψας με πατὴρ αὐτός μοι ἐντολὴν δέδωκε τί εἴπω καὶ τί λαλήσω. καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιός ἐστιν. ἃ οὖν ἐγὼ λαλῶ, καθὼς εἴρηκέ μοι ὁ πατήρ, οὕτω λαλῶ.

Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰουδαίαν γῆν, καὶ ἐκεῖ διέτριβε μετ' αὐτῶν καὶ ἐβάπτιζε. ἦν δὲ καὶ Ἰωάννης βαπτίζων ἐν Αἰνὼν ἐγγὺς τοῦ Σαλείμ, ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ· καὶ παρεγίνοντο καὶ ἐβαπτίζοντο. οὐδέπω γὰρ ἦν βεβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν Ἰωάννης. ἐγένετο οὖν ζήτησις ἐκ μαθητῶν Ἰωάννου μετὰ Ἰουδαίου περὶ καθαρισμοῦ. καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰωάννην καὶ εἶπον αὐτῷ· Ῥαββί, ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος βαπτίζει καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν. ἀπεκρίθη Ἰωάννης καὶ εἶπε· Οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδὲν ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. αὐτοὶ ὑμεῖς μοι μαρτυρεῖτε ὅτι εἶπον· Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ Χριστός, ἀλλ' ὅτι ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου. ὁ ἔχων τὴν νύμφην νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πεπλήρωται. ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι. ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστίν· ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς ἐκ τῆς γῆς ἐστι καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ· ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστί. καὶ ὃ ἑώρακε καὶ ἤκουσε τοῦτο μαρτυρεῖ· καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει. ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν ἐσφράγισεν ὅτι ὁ θεὸς ἀληθής ἐστιν. ὃν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ λαλεῖ· οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδωσι τὸ πνεῦμα. ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱὸν καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ὁ δὲ ἀπειθῶν τῷ υἱῷ οὐκ ὄψεται ζωήν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.

Ὡς οὖν ἔγνω ὁ κύριος ὅτι ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι ὅτι Ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ Ἰωάννης, καίτοιγε Ἰησοῦς οὐκ αὐτὸς ἐβάπτιζεν ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἀφῆκε τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἀπῆλθε πάλιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. ἔδει δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ Σαμαρείας. ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας λεγομένην Συχάρ, πλησίον τοῦ χωρίου ὃ ἔδωκεν Ἰακὼβ Ἰωσὴφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ· ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ τοῦ Ἰακώβ. ὁ οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ. ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη. ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῆς Σαμαρείας ἀντλῆσαι ὕδωρ. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Δός μοι πεῖν. οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσιν. λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ Σαμαρῖτις· Πῶς σὺ Ἰουδαῖος ὢν παρ' ἐμοῦ πεῖν αἰτεῖς γυναικὸς Σαμαρίτιδος οὔσης; οὐ γὰρ συγχρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρίταις. ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ· Εἰ ἤδεις τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι· Δός μοι πεῖν, σὺ ἂν ᾔτησας αὐτὸν καὶ ἔδωκεν ἂν σοὶ ὕδωρ ζῶν. λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· Κύριε, οὔτε ἄντλημα ἔχεις καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαθύ· πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιε καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ· Πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου διψήσει πάλιν· ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσει εἰς τὸν αἰῶνα· ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον. λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνή· Κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ μηδὲ διέρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Ὕπαγε φώνησον τὸν ἄνδρα σου καὶ ἐλθὲ ἐνθάδε. ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ καὶ εἶπε· Οὐκ ἔχω ἄνδρα. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Καλῶς εἶπας ὅτι οὐκ ἔχω ἄνδρα· πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις οὐκ ἔστι σου ἀνήρ· τοῦτο ἀληθὲς εἰρηκας. λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· Κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ. οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν· καὶ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν Ἱερουσαλήμ ἐστιν ὁ τόπος ὅπου προσκυνεῖν δεῖ. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Πίστευσόν μοι, γύναι, ὅτι ἔρχεται ὥρα ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ οὔτε ἐν Ἱερουσαλὴμ προσκυνήσετε τῷ πατρί. ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε· ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν· ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν. ἀλλ' ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστιν ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν. πνεῦμα ὁ θεός· καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· Οἶδα ὅτι Μεσσίας ἔρχεται ὁ λεγόμενος Χριστός· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν ἅπαντα. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγώ εἰμι ὁ λαλῶν σοι.

Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ ἐθαύμαζον ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει· οὐδεὶς μέντοι εἶπε· Τί ζητεῖς; ἢ· Τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς; ἀφῆκεν οὖν τὴν ὑδρίαν αὐτῆς ἡ γυνὴ καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις· Δεῦτε ἴδετε ἄνθρωπον ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα· μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός; ἐξῆλθον οὖν ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν. ἐν τῷ μεταξὺ ἠρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ λέγοντες· Ῥαββί, φάγε. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φαγεῖν ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀλλήλους· Μή τις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν; λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἐμὸν βρῶμά ἐστι ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον. οὐχ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἔτι τετράμηνός ἐστι καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται; ἰδοὺ λέγω ὑμῖν· Ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν καὶ θεάσασθε τὰς χώρας ὅτι λευκαί εἰσι πρὸς θερισμόν. ἤδη ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον· ἵνα καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων. ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ὁ ἀληθινός· ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων καὶ ἄλλος ὁ θερίζων. ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε· ἄλλοι κεκοπιάκασι καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε.

Ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαρειτῶν διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικὸς μαρτυρούσης ὅτι εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ Σαμαρῖται ἠρώτων αὐτὸν μεῖναι παρ' αὐτοῖς· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας. καὶ πολλῷ πλείους ἐπίστευσαν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ· τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον ὅτι οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν· αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν καὶ οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ Χριστός.

Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν· αὐτὸς γὰρ Ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει. ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ Γαλιλαῖοι πάντα ἑωρακότες ὅσα ἐποίησεν ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐν τῇ ἑορτῇ· καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν.

Ἦλθε δὲ πάλιν εἰς τὴν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησε τὸ ὕδωρ οἶνον. καὶ ἦν τις βασιλικὸς οὗ ὁ υἱὸς ἠσθένει ἐν Καπερναούμ. οὗτος ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ἥκει ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν καὶ ἠρώτα ἵνα καταβῇ καὶ ἰάσηται αὐτοῦ τὸν υἱόν· ἤμελλε γὰρ ἀποθνήσκειν. εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν· Ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδητε, οὐ μὴ πιστεύσητε. λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλικός· Κύριε, κατάβηθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου. λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Πορεύου, ὁ υἱός σου ζῇ. ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λόγῳ ὃν εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐπορεύετο. ἤδη δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος οἱ δοῦλοι ὑπήντησαν αὐτῷ καὶ ἀπήγγειλαν λέγοντες ὅτι ὁ παῖς αὐτοῦ ζῇ. ἐπύθετο οὖν τὴν ὥραν παρ' αὐτῶν ἐν ᾗ κομψότερον ἔσχε· καὶ εἶπον αὐτῷ ὅτι χθὲς ὥραν ἑβδόμην ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πυρετός. ἔγνω οὖν ὁ πατὴρ ὅτι ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐν ᾗ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι ὁ υἱός σου ζῇ· καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη. τοῦτο πάλιν δεύτερον σημεῖον ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

Μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα. ἔστι δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρα ἡ ἐπιλεγομένη Ἑβραϊστὶ Βηθεσδά, πέντε στοὰς ἔχουσα. ἐν ταύταις κατέκειτο πλῆθος τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν, ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν. ἄγγελος γὰρ κατὰ καιρὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ καὶ ἐτάρασσε τὸ ὕδωρ· ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος ὑγιὴς ἐγίνετο ᾧ δήποτε κατείχετο νοσήματι. ἦν δέ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ αὐτοῦ. τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς κατακείμενον καὶ γνοὺς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ· Θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν· Κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω ἵνα ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν· ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγὼ ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει. λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἔγειρε, ἆρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει. καὶ εὐθέως ἐγένετο ὑγιὴς ὁ ἄνθρωπος καὶ ἦρε τὸν κράβαττον αὐτοῦ καὶ περιεπάτει. ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ· Σάββατόν ἐστι καὶ οὐκ ἔξεστί σοι ἆραι τὸν κράβαττόν σου. ἀπεκρίθη αὐτοῖς· Ὁ ποιήσας με ὑγιῆ ἐκεῖνος μοι εἶπεν· Ἆρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει. ἠρώτησαν οὖν αὐτόν· Τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπών σοι· Ἆρον καὶ περιπάτει; ὁ δὲ ἰαθεὶς οὐκ ᾔδει τίς ἐστιν· ὁ γὰρ Ἰησοῦς ἐξένευσεν ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ. μετὰ ταῦτα εὑρίσκει αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν σοί τι γένηται. ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀνήγγειλε τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ. καὶ διὰ τοῦτο ἐδίωκον οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Ἰησοῦν, ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς· Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι. διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυε τὸ σάββατον ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγε τὸν θεόν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ θεῷ.

Ἀπεκρίνατο οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδέν, ἐὰν μή τι βλέπῃ τὸν πατέρα ποιοῦντα· ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. ὁ γὰρ πατὴρ φιλεῖ τὸν υἱὸν καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ ἃ αὐτὸς ποιεῖ· καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε. ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ. οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ υἱῷ, ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱὸν καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα. ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με ἔχει ζωὴν αἰώνιον καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστιν ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσουσι τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται. ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτω καὶ τῷ υἱῷ ἔδωκε ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ· καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστίν. μὴ θαυμάζετε τοῦτο, ὅτι ἔρχεται ὥρα ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσουσι τῆς φωνῆς αὐτοῦ καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀφ' ἐμαυτοῦ οὐδέν· καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν, ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός.

Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής· ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ. ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκε τῇ ἀληθείᾳ. ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω· ἀλλὰ ταῦτα λέγω ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε. ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων· ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε ἀγαλλιαθῆναι πρὸς ὥραν ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζω τοῦ Ἰωάννου· τὰ γὰρ ἔργα ἃ δέδωκέ μοι ὁ πατὴρ ἵνα τελειώσω αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ ποιῶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέσταλκε. καὶ ὁ πέμψας με πατὴρ ἐκεῖνος μεμαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ. οὔτε φωνὴν αὐτοῦ πώποτε ἀκηκόατε οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε, καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μένοντα ἐν ὑμῖν, ὅτι ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε. ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς· ἐν αὐταῖς γὰρ ὑμεῖς δοκεῖτε ζωὴν αἰώνιον ἔχειν· καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ. καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρός με, ἵνα ζωὴν ἔχητε. δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω· ἀλλὰ ταῦτα λέγω ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε. οὐκ ἔγνωτε τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς ὑμῶν· ἐγὼ ἦλθον ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, καὶ οὐ λαμβάνετέ με· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε. πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ ζητεῖτε; μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα· ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν Μωϋσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε. εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωϋσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν. εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου γράμμασιν οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασι πιστεύσετε;

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἀπῆλθε καὶ ἐκρύβη ἀπ' αὐτῶν. καὶ τοσαῦτα αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος ἔμπροσθεν αὐτῶν, οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν· ἵνα ὁ λόγος Ἡσαΐου τοῦ προφήτου πληρωθῇ, ὃν εἶπε· Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; καὶ ὁ βραχίων Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη; διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιστεύειν, ὅτι πάλιν εἶπεν Ἡσαΐας· Τετύφλωκε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν καὶ ἐπώρωσε τὴν καρδίαν αὐτῶν, ἵνα μὴ ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ νοήσωσι τῇ καρδίᾳ καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσομαι αὐτούς. ταῦτα εἶπεν Ἡσαΐας, ὅτι εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ. ὅμως μέντοι καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται· ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἢ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.

Ἰησοῦς δὲ ἔκραξε καὶ εἶπε· Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ ἀλλὰ εἰς τὸν πέμψαντά με· καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με. ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μείνῃ. καὶ ἐάν τις μου ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων καὶ μὴ φυλάξῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν· οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον. ὁ ἀθετῶν ἐμὲ καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν· ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ὅτι ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα, ἀλλ' ὁ πέμψας με πατὴρ αὐτός μοι ἐντολὴν δέδωκε τί εἴπω καὶ τί λαλήσω. καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιός ἐστιν. ἃ οὖν ἐγὼ λαλῶ, καθὼς εἴρηκέ μοι ὁ πατήρ, οὕτω λαλῶ.

Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ

στι δεῖγμα; Οὐδὲν οὕτω ποιῖ φρονίμους ὡς ἀρετή. καὶ γὰρ εὐχαρίστους καὶ εὐγνώμονας ἐργάζεται, φιλανθρώπους, ἡμέρους, πράους, ὑπτίφυχους· τὰ ἄλλα ἅπαντα ἀγαθὰ αὐτὴ τίκτειν εἴωθε. τί γοῦν ὕπνου βελτίονα γένοιτ' ἂν; πηγὴ γὰρ ἡ μήτηρ ἡ ῥίζα φρονήσεώς ἐστιν ἡ ἀρετή· ὥσπερ οὖν ἡ πᾶσα πονηρία ἐξ ἀνοίας ἔχει τὴν ἀρχήν. ἡ γὰρ ὀργὴ καὶ ὁ ὀργίλος, ἐξ οὐδείας φρονήσεως ἐστὶ τῶν πολλῶν ἁλίσκεται. διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης ἔλεγεν· χ. ὕπνος

Ψαλμ. λζ. δ'. Οὐκ ἔστιν ἴασις ἐν τῇ σαρκί μου· πρόσωχες καὶ ἐστάπησαν ⓐ μώλωπες μου ἀπὸ προσώπου τῆς ἀφροσύνης μου· δεικνὺς ὅτι πᾶσα ἀμυδρία τῶν ἀρχῶν ἐξ ἀφροσύνης ἔχει." ὥ- χ. ὁ γβ

Παροιμ. α ζ. σπερ ὁ σπουδαῖος καὶ φόβον Θεοῦ ἔχων, πολλῶν ἐστι σωφρονέστερος. διὸ καὶ σοφὸς τις ἔλεγεν· Ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου. Εἰ τοίνυν ὁ φοβούμενος Θεὸν σοφόν ἐστιν εἰπεῖν, ὁ δὲ πονηρὸς τοῦτο οὐκ ἔχει, τῆς ὄντως σοφίας ἐστέρηται. τῆς δὲ σοφίας ἐστερημένος τῆς ὄντως, πολλῶν ἐστὶν ἀ- 10
νοητότερος, κἂν τοῖς πολλοὶ τοῦτον πονηρὸν θαυμάζωσιν ὡς ἰσχυρὸν ὄντως ἀδικεῖν καὶ βλάπτειν, οὐκ εἰδότες ὅτι μάλιστα πολλῶν αὐτὸν παλαίειν χρή, ὅτι νομίζοντες ἑτέρους βλάπτειν, καθ' ἑαυτῶν τὸ ξίφος ὠθοῦσιν· ὅταν γὰρ ἀνοίας ᾖ ἐχάτης, ἑαυτὸν πλήττοντα, μηδὲ αὐτὸ τοῦτο εἰδέναι, ἀλλ' ἕτερον δοκεῖν ἀδικεῖν ἐν ᾧ καταφάπτειν ἑαυτόν. διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος εἰ-
α. Κορ. ε ζ. δὼς ὅτι ἐν ᾧ πλήττει ἑτέρους ἑαυτοὺς αἰμαξομένους, φησί· Διατί μᾶλλον οὐ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; διὰ τί μὴ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; ὃ γὰρ μὴ ἀδικεῖσθαι, ἐν ᾧ μὴ ἀδικεῖν κεῖται· ὥσπερ οὖν ὃ μὴ πάσχειν κακῶς, ἐν ᾧ μὴ ποιεῖν κακῶς, κἂν αἴνιγμα εἴῃ δοκῇ τοῖς πολλοῖς ὃ λεγόμενον, καὶ φιλοσοφίαν οὐκ ἐθέλουσι. ταῦτ' οὖν εἰδότες, μὴ τοὺς ἀδικουμένους, μηδὲ τοὺς ἐπηρεαζομένους, ἀλλὰ τοὺς ταῦτα ποιοῦντας ταλανίζωμεν καὶ δακρύωμεν. ὅτοι γάρ εἰσιν ⓐ μάλιστα ἠδικημένοι, ⓐ ⓐ Θεοῦ ἑαυτοὺς ἐκπολεμώσαντες, καὶ μυρίων κατηγόρων δυσίητον- 10
τες κόματα, καὶ πονηρᾶν κτώμενοι τὴν πρόσκαιρον βίου εὐπορίαν, καὶ μεγάλων τὴν μέλλοντα αἰῶνα ὑπισχνούμενοι κόλασιν. ὡς οἵγε ἀδικούμενοι, καὶ πάντα φέροντες γενναίως, τήν τε Θεοῦ ἔχουσιν ἵλεων, καὶ πολλὰς συναλγούσας αὐτοῖς, καὶ ἐπαινούσας, καὶ ἀποδεχομένους· ⓐ τοιοῦτοι καὶ τὴν πρόσκαιρον βίου πολλῆς ἀπολαύσονται τῆς εὐφημίας, φιλοσοφίας μέγιστον προτεκμήριον δεῖγμα, καὶ τὴν μέλλουσαν ζωήν, τῶν αἰωνίων μεθέξουσιν ἀγαθῶν. ὧν γένοι- 20
το πάντας ἡμᾶς ὑπάρχειν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ σοὶ πρέπει δόξα, ἅμα ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

κεφ ς. Ομιλ. μϛ. 1 ΜΕΤΑ ΤΑΥΤΑ ΑΠΗΛΘΕΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΠΕ- 3'
ραν τῆς θαλάσσης τῆς Γαλιλαίας εἰς τὰ μέρη Τιβεριάδος. 2 Καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολύς, ὅτι ἑώρων τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων. 3 Ἀπῆλθε δὲ εἰς [τὸ] ὄρος ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. 4 Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων.

3' χ. ἀναπαύεται

Τοῖς δεινοῖς ἀνδράσι μὴ ὁμόσε χωρῶμεν, ἀγαπητοί· ἀλλὰ μανθάνωμεν, ὅταν μηδὲν προβλαπτώμεθα τὴν ἡμετέραν ἀρετὴν, διδόναι τόπον αὐτῶν ταῖς πονηραῖς ὑπερβουλαῖς. οὕτω γὰρ παύεται πᾶσα θρασύτης. καὶ καθάπερ τὰ ἀκόντια, ὅταν εἰς ἀντιτυποῦν ἐμπέσῃ τι καὶ σκληρὸν καὶ ἀντίτυπες, μετὰ πολλῆς τῆς ῥύμης ἐξακοντίζει ὑπὸ τοῦ ἀποστείλαντος πάλιν· ὅταν δὲ ῥαγδαῖον τῆς ἀφέσεως μὴ ἔχῃ τὸ ἀντιπίπτον, ἀκλινέστατα καὶ ἡσύχως καὶ λήγει· οὕτω καὶ ὑπὸ τῶν θρασυνομένων ἀνθρώπων· ὅταν μὲν αὐτοῖς ὁμόσε χωρῶμεν, ἀγελαιότεροι μᾶλλον, ὅταν δὲ εἴκωμεν καὶ παραχωρῶμεν, χαλεπώτερον ῥᾳδίως πᾶσαν αὐτῶν τὴν μανίαν. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος, ὑπὲρ οὗ ἤκουσιν ὅτι ἤκουσαν

χ. διαπερᾶσον

ⓐ

ⓐ Φαρισαῖοι, ὅτι ὁ Ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ Ἰωάννης, ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, τὸ φθόνον αὐτῶν σβεσαι, καὶ τὸ θυμόν, οἷον εἰκὸς ἦν ἀπὸ τούτων τῶν λόγων, ἅ φησι τῆς ἀναχωρήσεως καταστοχάζονται· καὶ εἰς τὴν Γαλιλαίαν πάλιν ἀφικόμενος, διὰ τοῖς ἀγροῖς ὑπεβαίνει τόπους. διὰ γὰρ εἰς Καπερναοὺμ ἦλθεν, ἀλλὰ διὰ τῆς Σαμαρείας, ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. ποῖα σημεῖα; ἆρά τί μὴ αὐτὰ λέγει κατ' εἶδος; ὅτι ὃ πλέον τοῦ βιβλίου ἐστὶ μάλιστα ὁ εὐαγγελιστὴς ἐν τοῖς λόγοις καὶ ταῖς διηγήσεσιν κατεσήμηνε καὶ ἐσοφίσατο. ὅσα γοῦν πῶς ἐν Σαμαρείᾳ ὁλοκλήρῳ, μᾶλλον δὲ πῶς καὶ νῦν ἐν τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα σοφὸν πλέον ἡμᾶς ἐδίδαξε σημείων ἔνεκεν, ἢ ὅτι τοῦ γαλελευμένου μόνον ἐθεράπευσε, καὶ τοῦ γόνου τοῦ βασιλικοῦ. διὰ γὰρ τοῦτο ἐσοφίζετο ὡς ἀπόντα καταλέγειν (ὅπερ μηδὲ δυνατὸν ἦν) ἀλλ' ἐκ πολλῶν καὶ μεγάλων, ὀλίγα. ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολύς, θεωροῦντες τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. διὰ σφόδρα φιλοσόφου γνώμης ὃ εἰρημένον. ἵσταντες γὰρ διδασκαλίας ἀπολαύσαντες, ἀπὸ τῶν σημείων ἐπήγοντο μᾶλλον· ὃ παχυτέρας γνώμης ἦν. τὰ γὰρ σημεῖα, φησιν, διὰ τοὺς πιστούς, ἀλλὰ τοὺς ἀπίστους. ἀλλ' Σὸν ἰσχὺς ὁ δῆμος ὁ τοῦ Μαθθαίου ὅτως. ἀλλὰ πῶς; Ἐξεπλήσσοντο πάντες ὅτι τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, φησιν, ὅτι ἐδίδασκεν αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων. τί δήποτε ὁ ὄχλος καταλαμβάνεται, καὶ ἰσχὺς κάθηται μετὰ τῶν μαθητῶν; ἆρα ὃ μέλλον ἔσεσθαι σημεῖον. τοὺ γοῦν μαθητὰς ἀναβαίνων μόνους, κατηχεῖα τοῦ πλήθους ἦν Σὸν ἀκολουθήσαντος αὐτῷ. διὰ τοῦτο ἔνεκεν μόνου τοῦτο ποιεῖ, ὃ ὄχλος καταλαμβάνων, ἀλλὰ καὶ παιδεύων ἡμᾶς ἀεὶ ἀναπαύεσθαι ἀπὸ τῶν θορύβων καὶ τῆς ἐν μέσῳ ταραχῆς. ὑπερπάθιον γὰρ τοῖς φιλοσοφίαν ἡ ἐρημία. πολλάκις γὰ καὶ μόνος αὐτὸς ὃ ὄχλος καταλαμβάνει, καὶ ἀμηχανεῖ καὶ ἄγχεται, διδάσκων ἡμᾶς ὅτι μάλιστα Θεῷ προσιόντα, παύσης ἀπάσης δεῖ ταραχῆς, καὶ καθαρὸν καὶ τόπον θορύβου καθαρὸν ὑπάρχειν. καὶ ἦν ἐγγὺς τὸ πάσχα ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων. πῶς οὖν Σὸν δύναται εἰς τὴν ἑορτήν, φησιν, ἀλλὰ πάντων ἐπιτηδείων εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, αὐτὸς εἰς τὴν Γαλιλαίαν ἔρχεται, καὶ Σὸν αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ καὶ Σὸν μαθητὰς ἄγει, καὶ ἰσχὺν εἰς Καπερναούμ; ἡρέμα λοιπὸν ὥσπερ ἐξέλυε νόμον, ἀφορμὴν λαμβάνων ἀπὸ τῆς Ἰουδαϊκῆς πονηρίας.

5 Καὶ αὐαβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς, ὁρᾷ ὄχλον πολύν. Δείκνυσιν ὅτι Σὸ δήποτε ἁπλῶς ἰσχάνει μετὰ τῶν μαθητῶν, ἀλλ' ἴσως ἀκριβολογούμενός τι πρὸς αὐτοὺς καὶ προσέχων καὶ ὑπισχνούμενος αὐτοὺς πρὸς ἑαυτὸν, ὃ μάλιστα αὐτοῦ τὴν δημοσίαν ἐνδείκνυται), καὶ ὃ ταπεινὸν καὶ συγκαταβατικὸν Σὸ πρὸς ἐκείνους. συνεχάθητο γὰρ αὐτῷ πάντα πρὸς ἀλλήλους ὁρῶντες. εἶτα αὐαβλέψας ὁρᾷ τὸν ὄχλον προσερχόμενον πρὸς αὐτόν. ⓐ μὴ οὖν ἄλλοι εὐαγγελισταὶ Σὸν μαθητὰς φασι προσελθόντας ἐρωτᾶν καὶ προσκαλεῖν ὥστε μὴ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις· Σὸ δέ φησι τὸν Φίλιππον ἐρωτηθῆναι παρὰ τοῦ Χριστοῦ. καὶ ἐμοὶ δοκεῖ ἀμφότερα εἶναι ἀληθῆ, Σὸκ ὀπὶ τῶν αὐτῶν γεγόμενα καιρῶν, ἀλλ' ἰσχνὰ τούτων εἶναι προσθύτερα· ὡς ἕτερα μὲν ἰσχνά, ἕτερα δὲ ταῦτα. τίνος οὖν ἕνεκεν τὸν Φίλιππον ἐρωτᾷ; ἤδει τῶν μαθητῶν τοὺς μάλιστα πλείονος δεομένους διδασκαλίας. Σὸ γὰρ ὅστιν ὁ μετὰ ταῦτα λέγων· δείξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν. διὰ τοῦτο δὴ ὧδε αὐτὸν ἐρρύθμιζεν. εἰ μὲ γὰ ἁπλῶς ὃ σημεῖον ἐγένετο, Σὸκ ἂν Σοσοῦτον ἐφαίνη ὃ θαῦμα· νῦν δὲ προτέρου αὐτὸν ἀναγκάζει ὁμολογῆσαι τὴν ὕσαν ἰσχύν, ἵνα μαθὼν ἐν πίστει, ἀκριβέστερον μάθῃ τὸ μέλλοντος γίνεσθαι θαύματος τὸ μέγεθος. διὰ τοῦτό φησι,

Πόθεν ἡμῖν ἄρτοι Σοσοῦτοι, ἵνα φάγωσιν οὗτοι; Οὕτω καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ πρὸς Μωϋσέα φησίν. διὰ γὰρ προτέρου τὸ σημεῖον ἐποίησεν, ἕως ἂν αὐτὸν ἠρώτησε· τί ποτέ ὅστιν ἐν τῇ χειρί σου; ὅπερ γὰ τὴν δόξαν καὶ ἀγαθὸν συμβαίνοντα τῶν προτέρων ἡμᾶς εἰς λήθην ἐμβαλεῖν εἴωθε· πρότερον αὐτὸν ἐν τῇ τοῦ πρόντος κατέδησεν ὁμολογίᾳ, ἵνα τῆς ἰσχυ-

πλήξεως

χ. λέγων

χ. ἐκβάσεως διανοίᾳ, ἢ ἐπιλύσεως.

χ. πᾶσι.

α. Κορ. ιδ'. κβ.

χ. διδάσκων

πλήξεως γλυκυθείσης τὴν μνήμην τῶν ὁμολογηθέντων μὴ δυνηθῆ λοιπὸν ἐκβαλεῖν· εἶθ' ὕστερον ἀπὸ τῆς συγκρίσεως μάθῃ καὶ τὸ σημείου τὸ μέγεθος. ὅθεν καὶ ἐκεῖνα λέγει. καὶ ἐρωτηθεὶς ἐκεῖνος, φησὶ· 7 Διακοσίων δηναρίων ἄρτοι οὐκ ἀρκοῦσιν, ἵνα ἕκαστος βραχύ τι λάβῃ. 6 Τοῦτο δὲ ἔλεγε πειράζων αὐτόν. αὐτὸς γὰρ ἤδει τί ἤμελλε ποιεῖν. Τί ὅτι, πειράζων αὐτόν; ἆρα ἠγνόει τὸ μέλλον ὑπ' αὐτοῦ ῥηθήσεσθαι; οὐκ ἔστι τοῦτο εἰπεῖν. ἀλλὰ τίς ποτε τῆς λέξεως ἡ δύναμις; ἀπὸ τῆς παλαιᾶς δυνατὸν αὐτὴν καταμαθεῖν. καὶ γὰρ ἐκεῖ φησι· Καὶ ἐγένετο μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα καὶ ἐπείραζεν ὁ Θεὸς (Ψ) Ἀβραάμ, καὶ εἶπε· λάβε τὸν υἱόν σου τὸν ἀγαπητόν, ὃν ἠγάπησας, τὸν Ἰσαάκ· οὐδὲ ἐκεῖ τοῦτο λέγων φαίνεται ὅτι ἀπὸ τοῦ πείρας δι' ἐμοῦ εἶναι ἴδιον τὸ τέλος, εἴτε ὑπακούσεται, εἴτε μή (πῶς γὰρ τὰ πρόσωπα εἰδώς; ἦν γὰρ ἀνθρώπινος ἀμφότερα εἰρηκώς). ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγῃ ἐρυθριᾶν τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, οὐκ ἀγνοίας τινὸς ἔρυθρας εἶναι φησιν, ἀλλ' ἀκριβοῦς ἐξετάσεως· οὕτω δὴ κἀκεῖ ὅταν λέγῃ, ὅτι ἐπείραζεν, οὐδὲν ἄλλο φησὶν, ἀλλ' ἢ ὅτι ἠπίστατο ἀκριβῶς. καὶ ἕτερον δέ ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι δοκιμώτερον αὐτὸν εἰργάζετο, ὥσπερ οὖν (Ψ) Ἀβραάμ τότε, οὕτω καὶ τοῦτον διὰ τῆς τοιαύτης ἐρωτήσεως σοφώτερον καὶ εἰς τὸν ἀκριβῆ τοῦ σημείου γνῶσιν. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὁ εὐαγγελιστής, ἵνα μὴ τῇ ἀθετείᾳ τῆς λέξεως σκανδαλισθείσης τινὰ ἄτοπον περὶ τῶν εἰρημένων, φησὶν· αὐτὸς ἤδει τί ἔμελλε ποιεῖν. πολὺν σκότον περιβαλεῖν ἀναγκαῖον, πῶς, ὅταν ἡ διάνοια ποτὲ μὲν βλοσυρὰ αὐτὸν ὁ εὐαγγελιστὴς μετὰ πολλῆς (χ. διηκριβ.) τῆς ἀσφαλείας ἐπιδιορθούμενος τῆς ἀσυνδέτου. ὥσπερ οὖν σκοτοῦντα ἵνα μή τι τοιοῦτον ὑποπτεύσωσιν (Ψ) ἀκούοντες, προσέθηκε τὴν ἐπιδιόρθωσιν, εἰπών· αὐτὸς γὰρ ἤδει τί ἤμελλε ποιεῖν· οὕτω καὶ σκοτῶν λέγων, ὅτι ἐδίωκον αὐτὸν (Ψ) Ἰουδαῖοι, οὐ μόνον ὅτι ἔλυε τὸ σάββατον, ἀλλ' ὅτι καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγε (Ψ) Θεόν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ Θεῷ· εἰ μὴ ἀπόφασις ἦν αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ διὰ τῶν ἔργων βεβαιουμένη, προσέθηκεν ἂν κἀκεῖ τὴν διόρθωσιν ταύτην. εἰ γὰρ, ἐν οἷς αὐτὸς φησι, συφορᾶται ὁ εὐαγγελιστὴς μὴ ὡς ὑποπτεύσῃ, πολλῷ μᾶλλον ἐν οἷς ἕτεροι περὶ αὐτοῦ τοῦτο ἔλεγον, ὑπονοεῖσθαι ἂν, εἰ μὴ προσῆκεν αὐτοῦ κεφαλὴν ὄντα ὑπόνοιαν. ἀλλ' οὐκ ἐποίησεν. ἤδει γὰρ αὐτὴν τὴν γνώμην ὕβριν τοῦτο καὶ ψῆφον ἀχίνητον. διὰ τοῦτο εἰπών· ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ Θεῷ, οὐκ ἐχρήσατο ἐπιδιορθώσει τινὶ τοιαύτῃ. οὐ γὰρ ἐκείνων ἦν ὑπόνοια διεφθαρμένη ὃ λεγόμενον, ἀλλ' ἀπόφασις αὐτοῦ κεκυρωμένη διὰ τῶν ἔργων. ἐρωτηθέντος τοίνυν τοῦ Φιλίππου, φησὶν

8 Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος,

9 Ἔστι παιδάριον ὃ ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνους καὶ δύο ὀψάρια. ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν εἰς τοσούτους; Ὑψηλότερος μὲν τοῦ Φιλίππου ὁ Ἀνδρέας· οὐ μὴν εἰς ὃ πρῶτον ἔφθασεν. οἷμαι δὲ οὐδὲ ἁπλῶς τοῦτο εἰπεῖν, ἀλλ' ἀκηκοότα αὐτὸν τῶν προφητῶν τὰ θαύματα, καὶ πῶς Ἐλισσαῖος ἐποίησε τὸ ὅτι τὰ ἄρτων σπυρία. διὰ δὴ τοῦτο ἀνέβη μὲν ἐπί τι ὕψος, οὐκ ἴχνους δὲ προῆλθεν αὐτὸν φθάσαι τὸν κορυφαῖον. μάθωμεν δὲ τοίνυν (Ψ) τὴν πτωχείαν τῶν προσιόντων, τίνα ἐσιτοῦντο (Ψ) θαυμασιοὶ ἄνδρες σκληροὶ καὶ μεγάλοι, καὶ τὴν ποσότητα καὶ τὴν ποιότητα τῶν βρωμάτων αὐτῶν τῆς τραπέζης ἰδωμεν τε καὶ μιμησώμεθα. καὶ τὰ ἐξῆς δὲ πολλῆς ἀσθενείας. μὴ γὰρ τὸ εἰπεῖν, ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνους, ἐπήγαγεν, ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν εἰς τοσούτους; σκόμμα γὰρ ὅτι ἀπὸ μὲν ἐλαττόνων ἐλάττονα, ἀπὸ δὲ πλειόνων πλείονα ἔμελλε ποιεῖν ὁ θαυματουργῶν· ὅπερ οὐκ ἦν. ὁμοίως γὰρ ἦν αὐτῷ βύσσινα ἀπό τε πλειόνων, ἀπό τε ἐλαττόνων ποιῆσαι πηγάσας τῶν ἄρτων τὴν φύσιν. ἐν γὰρ ὕλης ἐδεῖτο τὸ (χ. δὲ αὐτὸ ἐπιπλαυδόναι δεῖ) (χ. σφαῖρα, χ. ἐστιόδυ) (* ἢ ὀπτημμένων) ὑπουργοῦντος· ἀλλ' ὥστε μὴ δόξαι τὴν κλῖσιν ἀλλοτρίαν εἶναι τῆς αὐτοῦ σοφίας, ὡς (Ψ) μὴ ταῦτα δι' ἄλλοντες (Ψ) τὰ Μαρκίωνος νοσήσαντες ἔλεγον, αὐτῇ τῇ κλίσει χέχρηται πρὸς τὴν ἀπόδειξιν τῶν θαυμάτων. ἐπεὶ οὖν ἀπέγνωσ ἀμφότερα (Ψ) μαθητὰ, τότε λοιπὸν θαυματουργεῖ. ὅτω γὰρ μᾶλλον ἐκέρδαινον, πρότερον ὁμολογήσαντες τοῦ πράγματος τὴν δυσχολίαν,

Γεν. κβ. α.

σκηλίσω, ἵν', ὅταν γλύπται, μάθωσι τὸ Θεοῦ τὴν δυνάμιν. ὅπερ γὰρ γίνεσθαι σημεῖον ἔμελλε τὸ τὴν προφήτας καταρθωθὲν, εἰ καὶ μὴ ὁμοίως· ἔμελλε γὰρ δι' ὕδατος ἰσῆσας πεσεῖσθαι αὐτὸ ποιῶν· ἵνα μὴ εἰς ἀθετῆσαι καταπίσωσιν ὑπόνοιάν, ὅρα πῶς αὐτῷ τῷ ζήτῳ δίδωσι πάντων ἐπῆρε, καὶ τὴν διαφορὰν ἔδειξεν. οὕτω γὰρ τῶν ἄρτων φανέντων, ἵνα μάθῃς ὅτι
5 τὰ μὴ ὄντα, ὡς ὄντα αὐτῷ ὑφέστηκε (καθάπερ ὁ Παῦλός φησιν· Ο καλῶν τὰ μὴ ὄντα, ὡς ὄντα) ὡς ἑτοίμου καὶ προσκυσασμένης τῆς τραπέζης, εἰσέλθουσιν αὐτοὺς θύρας ἀνοῖξαι, δίδωσι τοῦτο τὴν διάνοιαν τῶν μαθητῶν ἀναζήσας. ὅτι" ὁ καὶ εἰσέρχεται διὰ τῆς ἐρωτήσεως, θύρας ὑπακούουσαν· καὶ οὐκ ἐθορυβήθησαν, οὐδὲ εἶπον· Πῶς ποτε τοῦτο ἔσται; πῶς κλεῖθρα ἀναπετεῖν, οὐδενὸς ὄντος φαινομένου; ἀλλ' οὕτω καὶ τῆς ὄψεως τὸ σημεῖον" πιστεῦσαι
10 ἤρξαντο καὶ ⓐ προσῆλθε τὴν ἀρχὴν τοσοῦτον ἀπιστήσαντες, ὡς εἰπεῖν, πόθεν ἀγοράσομεν ἄρτους; οὐκ ἐκ μὴ προσδοκίας ἀνέκλιναν σοῦ ὄχλους. ἀλλά τί δήποτε ⓦ μὴ προσδαλυτικὸν μέλλων διορθοῦσθαι οὐκ εὔχεται, οὐδὲ ⓦ νεκροὺς ἐγείρων, οὐδὲ τὴν θάλατταν χαλινῶν· ἐπαινῶ δ' ὅτι τῶν ἄρτων τοῦτο ποιεῖ; δείκνυσιν ὅτι σοῦ προφῆς ἀρχομένους, διδάσκων ἡμᾶς τὸν
15 Θεὸν· καὶ ἄλλως δ', ὅτι τῶν ἐλαττόνων αὐτὸ μᾶλλον ἐργάζεται, ἵνα μάθῃς ὅτι οὐ δεόμενος αὐτοῦ ποιεῖ. εἰ γὰρ δεόμενος, πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῶν μειζόνων αὐ αὐτὸ ἐποίησεν. ὁ δ' ἐκφυγεῖν αὐγενταῖα ποιήσας, διδηλον ὅτι καὶ ταῦτα συγκαταβατικῶς ἐποίησεν. ἄλλως δ', καὶ ὄχλος πολὺς ἦν ὁ πρῶν, ἐξ ἐρήμου αὐτοῦ πειθθῆναι οὐκ ἦν γνώμην Θεοῦ πρεπόμενον. δίδωσι τοῦτο ὅταν μὲν μόνος ποιῇ σημεῖα, οὐδὲν τοιοῦτον ὑπεδείκνυται· ὅταν δ' ὅτι πολλῶν αὐτὸ ποιῇ,
20 ὥστε πιστεῦσαι αὐτοῦ ὅτι οὐκ αὐτόθεός ἐστιν, οὐδὲ ἀνθρώπος τῷ γεγυμνωκότι, δίδωσι τῆς θυσίας αἱρεῖ τὴν ὑπόνοιαν. καὶ ἔδωκε τοῖς ἀνακειμένοις, καὶ ἐπεπλήσθησαν. εἶδες πόσον δούλου καὶ δεσπότου τὸ μέσον; ἐκεῖνοι μὲν γὰρ οὐκ μέτρου ἔχοντες τὴν χάριν, οὕτως ἐταμιεύοντο· ὁ δὲ Θεὸς ἀπολελυμένη δυνάμει ποιῶν, μετὰ πολλῆς ἀφθονίας ἐργάζεται τὴν
25 σωτηρίαν.

χ. Καὶ ἐπείσθησαν, φασὶ, μάταια.

12 "Καὶ εἶπε τοῖς μαθηταῖς· Συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλάσματα. ⓐ δὲ συνήγαγον, καὶ ἐγέμισαν δώδεκα κοφίνους. Οὐκ ἐπίδειξις ἦν τοῦτο περιττὴ, ἀλλ' ὥστε μὴ φαντασίαν νομισθῆναι τὸ πρᾶγμα. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ἐξ ὑποχειμένης ὕλης δημιουργεῖ. τίνος δ' ἕνεκεν ἐν τοῖς ὄχλοις ἔδωκε βασάσαι, ἀλλὰ τοῖς μαθηταῖς; ὅτι μᾶλλον τούτοις παιδεῦσαι ἠβούλετο σοῦ μέλλοντας εἰς διδασκάλους τῆς οἰκουμένης. ὃ μὲν γὰρ πλῆθος οὐδὲν μέγα ἤμελλε χαρπώσασθαι ἐκ τῶν θαυμάτων τέως (εὐθέως γὰρ ἐπελάβοντο αὐτοῦ, καὶ ἦσαν ἕτερον θαῦμα) οὗτοι δ' ἐν τοῖς τυχοῦσι κερδαίνειν ἔμελλον. διὰ δὲ τῶν Ἰούδα κατάκριμα ὁ μανθάνων ἐν ὁ τυχὸν, βασάζοντι ⓦ κόφινοι. ὅτι δὲ τῆς αὐτῶν παιδεύσεως ἕνεκεν ταῦτα ἐγένετο, ὁ εὐημέρουν ὕστερον δηλοῖ, ὅταν ἀπέμπωσιν αὐτοὺς λέγων· "Ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄνευ βαλλαντίου καὶ πήρας καὶ ὑποδημάτων, μή τινος ὑστερήσατε; οἱ δὲ ἀριθμοὶ ἕνεκεν τοῖς μαθηταῖς τῶν κοφίνων τῶν λειψάνων τῆς αὐτῆς ἕνεκεν αἰτίας γέγονεν. ὕστερον δ' ὅπερ ἐπαιδεύθησαν, οὐκ ἔτι τοσούτοις, ἀλλὰ σπυρίδας ἐπᾶρε. ἐγὼ δ' οὐ τὸ πλῆθος θαυμάζω τῶν γενομένων ἀρτων μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ πλήρεις καὶ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ "περισσεύματος· ὅτι οὔτε πλέον οὔτε ἔλαττον ἐποίησε περισσευθῆναι, ἀλλὰ τοσοῦτον ὅσον ἐβούλετο, περιφανῶς πόσα ἀναλώσωσιν· ὅταν ἀφάτου δυνάμεως ἦν. ὑπισοῦσθε μὲν οὖν τὰ κλάσματα τὸ γεγονὸς, ἀμφότερα ἐμφαίνοντα, ὅτι οὔτε φαντασία τις ἦν τὰ γεγονότα, καὶ ὅτι δεῖ ἐκείνων ἦν ὧν ἐτέφησαν· ὃ δ' τῶν ἰουδαίων, τότε μὲν ὑποχειμένων ἐγένετο· ὕστερον δ' μὴ
40 τὴν δυάσασιν ἀκέπι δεῖ ὕλης ὑποχειμένης. τίνος ἕνεκεν; ἵνα μάθῃς ὅτι καὶ νῦν τῇ ὕλῃ ἐκέχρηντο οὐ δι' ἔνδειαν, οὐδὲ δεόμενος ὑποδάφρας, ἀλλ' ὥστε τὰ τῶν αἱρετικῶν ἐμφράξαι στόματα.

χ. Οἱ οὖν αὐθωποι ἰδόντες τὸ σημεῖον

14 "Οἱ δ' ὄχλοι ἔλεγον, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης. Ὡς ταχὺ μεταβολῆς ὑποκολπίσματα τούτων ἐργάσατο θαυμαστότερα, καὶ οὐδαμοῦ τοῦτο ὡμολόγησαν, ἀλλ'

ὅτε

ὅτε ἐπλήσθησαν. οὐκ ἦν τοῦτο δῆλον ὅτι προφήτην τινὰ προσεδόκων ἀξιάρετον. "ἡ γὰρ οὐκ οἶσθα ἔλεγον· σὺ εἶ ὁ προφήτης; ἢ οὔτοι, οὔτός ἐστιν ὁ προφήτης. χ. διὸ ἢ ἄλλως ἁλεχῶ μήπ᾽ οὐτὸς ἦν

15 Ὁ γοῦν Ἰησοῦς γνοὺς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι καὶ ἁρπάζειν αὐτὸν, ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ὄρος. Βαβαὶ, πόση τῆς γαστριμαργίας ἡ τυραννὶς, πόση τῆς γνώμης ἡ βωκολία; οὐκέτι νόμον οἰκοδομοῦσιν, οὐκέτι αὐλοῖς τοῖς τοῦ σαββάτου προσαλύσεως μόνῃ, οὐκέτι ζηλοῦσιν ὑπὲρ Θεοῦ, ἀλλὰ πάντα ἔρριπτο τῆς γαστρὸς αὐτοῖς ἐμπλησθείσης· καὶ προφήτης ἦν πρὸ αὐτοῖς, καὶ βασιλέα χρηστὸν ἐμέλλον. ὁ δὲ Χριστὸς φεύγει. τί δήποτε; παιδεύων ἡμᾶς τῶν κοσμικῶν καταφρονεῖν ἀξιωμάτων, καὶ δεικνὺς ὅτι οὐδενὸς δεῖται τῶν ὑπὸ γῆς. ὁ γὰρ πάντα βουλόμενος, καὶ μητέρα, καὶ οἰκίαν, καὶ πόλιν, καὶ ἀναστροφὴν, καὶ ἱματίων κολίν, οὐκ ἔμελλεν ὕστερον ἀπὸ τῶν ἐν τῇ γῇ φαύλων. τὰ μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν οὐρανῶν λαμπρά τε ἦν καὶ μεγάλα, ἄγγελοί τε, καὶ ἀστὴρ, καὶ πατὴρ βοῶν, καὶ πνεῦμα μαρτυροῦν, καὶ προφῆται πορρώθεν ἀνακηρύττοντες· τὰ δὲ ἐν τῇ γῇ πομφολυγώδη, ἵνα καὶ ὅτῳ μειζόνως ἡ δυνάμις φαίνηται. ἦλθε γὰρ καὶ παιδεύσων ἡμᾶς καταφρονεῖν τῶν ἐνταῦθα, καὶ μὴ τεθηπέναι μηδὲ ἐκπλήττεσθαι τὰ τοῦ βίου λαμπρά, ἀλλὰ καταγελᾶν ἀπάντων τούτων, καὶ τῶν μωρόντων ἐρᾶν. ὁ γὰρ τὰ ἐνταῦθα θαυμάζων, οὐ θαυμάσεται καὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ἰωαν. ιη. λϛ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πιλάτῳ φησὶν· Ἡ ἐμὴ βασιλεία οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς γῆς, ἵνα μὴ δόξῃ λοιπὸν αἰθέριον φόβῳ καὶ δυναστείᾳ πρὸς τὸ πεῖσαι ἐπιχειρῆσαι. τί οὖν φησιν ὁ Ζαχαρ. θ. θ. προφήτης; Ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι δίκαιος καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ πῶλον ζυγίου. βασιλείαν ἐκείνῳ λέγει τὴν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀλλ᾽ οὐχὶ ταύτην. διὰ δὴ τοῦτό φησι· καὶ δόξαν πρὸς ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω.

ΗΘΙΚΟΝ Μάθωμεν τοίνυν, ἀγαπητοὶ, τῆς τιμῆς τῆς πρὸς ἀνθρώπους καταφρονεῖν, καὶ μὴ ἐφίεσθαι. τετιμήμεθα γὰρ ὑμεῖς μείζονι, καὶ προσκαλούμεθα, οὐδεὶς καὶ γέλως καὶ κωμῳδία "ὅπως ἐστὶν. ὥσπερ οὖν ὁ πλούσιος ἐκεῖνος πρὸς ἐκείνην πενία, καὶ ἡ ζωὴ αὕτη χωρὶς ἐκείνης νέκρωσις ("ἄφετε γὰρ τοὺς νεκροὺς θάπτειν τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς) οὕτω καὶ ἡ δόξα αὕτη πρὸς ἐκείνην ἀσχημόνη καὶ γέλως ἐστί. μὴ τοίνυν αὐτὴν διώκωμεν. Εἰ γὰρ οἱ πτέρυγας αὐτῇ σκιᾶς καὶ ὀνείρων εἰσὶν οὐτελέστεροι, πολλῷ μᾶλλον αὐτὴ ἡ δόξα. δόξα γὰρ ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. τί δ᾽ ἄνθος χόρτου οὐτελέστερον γένοιτ᾽ ἄν; Εἰ δὲ καὶ μόνιμος ἦν, τί τὴν ψυχὴν ὠφελῆσαι ἴσχυσεν ἄν; οὐδέν· ἀλλὰ καταβλάπτει τὰ μέγιστα δούλους ποιοῦσα, δούλους ἀργυρωνήτων χειρῶν, δούλους οὐχ ἑνὶ δεσπότῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ δυσὶ καὶ τρισὶ καὶ μυρίοις διαφόροις ὑπιτάττουσιν ὑπαχθούσας. πόσῳ βέλτιον ἐλεύθερον εἶναι, ἢ δοῦλον, ἐλεύθερον μὴ τῆς τῶν ἀνθρώπων δουλείας, δοῦλον δὲ τῆς τοῦ Θεοῦ δεσποτείας; ὅλως δ᾽, εἰ βούλει δόξης ἐρᾶν, ἔρα δόξης, ἀλλὰ τῆς ἀθανάτου. καὶ γὰρ λαμπροτέρα αὕτη τε θαυμαστὸν, καὶ μεῖζον τὸ κέρδος. ὅταν μὲν γάρ σε κελεύσωσι δαπανῶμεν χρήσασθαι αὐτοῖς· ὁ δὲ Χριστὸς τοὐναντίον ἄπαν. καὶ γὰρ ἑκατονταπλασίονά σοι δίδωσι τῶν διδομένων πρὸς σοῦ, καὶ ζωὴν αἰώνιον τούτοις προστίθησι. Τί τοίνυν βέλτιον ἐν τῇ γῇ εἶναι, ἢ ἐν τοῖς οὐρανοῖς; ὑπὸ ἀνθρώπων, ἢ ὑπὸ Θεοῦ θαυμάζεσθαι; ὑπὲρ ζημίας, ἢ ὑπὲρ κέρδους; σφαδάζεσθαι πρὸς μίαν ἡμέραν, ἢ πρὸς ἀπείρους αἰῶνας; δοῦς ὦ δεσμῶν, καὶ μὴ δοῦς ὦ ὀργιζομένῳ, ἵνα μὴ ἐν τῇ σῶν χρημάτων καὶ τῇ ψυχῇ ἀπολέσῃς τὴν ἐκείνου. σὺ γὰρ ἄπιστος εἶ τῆς ἀπωλείας τῆς ἐκείνου διὰ τὴν ἀκαίρου φιλοτιμίας. εἰ γὰρ οἱ ὑπὲρ τὸν ὀρκήσαντα ἤδεσαν, ὅτι τὸ ἐπιτίθεσθαι αὐτοῖς ἀκερδὲς ἔμελλεν ἔσεσθαι, πάλαι ἂν ἐπαύσαντο ταῦτα ὑπιτιθέντες. ὅταν δὲ σε κροτοῦντα, χιωτῶνα ἔχοντα, ἀναλίσκοντα, ἅπαντα τὰ σαυτοῦ δαπανῶντα θεάσωνται, καὶ μὴ βάλλωνται τοῦτο μετιέναι, τῇ τοῦ κέρδους ὑπερθυμίᾳ κατέχονται. Εἰ δ᾽ ἔγνωσαν ὅτι οὐδὲν ἂν ἐπαπειλήσειε τὰ ἐκείνων, ταχέως ἂν ἀπέστησαν τῶν πόνων διὰ τὸ ἀκερδές. ὅταν δ᾽ ἴδωσι τὸ προσκαίρωμα πολλῶν θαυμαζόμενον, ἡδὺ δέλεαρ αὐτοῖς ὁ τῶν ἄλλων ἔπαινος. ἀποστῶμεν τοίνυν τῆς ἀκερ-

δοῦς

δους δαπάνης, μαθωμεν ὅπως ποιῶν ἀναλίσκῃ, ϗ πότε χρή. μὴ δὴ ἀμφοτέρωθεν προξύνωμεν Θεόν, ϗ ζωάγοντες ὅταν ϗ χρὴ, ϗ σκορπίζοντες εἰς ἄωρ ϗ δεῖ. πόσης γὰρ οὐκ ἂν ἄξιον εἴη ὀργῆς, ὅταν τῇ πόρνῃ διδῷς παρὰ τὸν πένητα; εἰ γὰρ ἐκ δικαίων πόνων πρόσχες, ϗ μὴ ἔγκλημα ἴῳ ὃ παρέχομεν, μαθὸν κακίας πρόσχημα, ϗ ὑπὲρ ὧν κολάζῃ ἐ-
5 χρεῖων, ὑπὲρ τούτων τιμᾶν; ὅταν ἴδῃ ϗ ὀρφανοὺς ἀποδύων ϗ χήρας ἀδίκων τρέφῃς ἀστέλγη-
του, συνόψεσθαι ἤλιόν τοῖς ζῶσι τολμῶσιν ἔσαι ὁ πῦρ. ἀκούσατε τί φησιν ὁ Παῦλος· Οὐ μό- Ρω. α. λβ.
νον αὐτοὶ ποιοῦσιν, ἀλλὰ ϗ συνευδοκοῦσι τοῖς πράττουσι. τάχα σφοδρὰς ὑμῖν κατηφά-
μεθα. ἀλλὰ κἂν ἡμεῖς μὴ καθαλώμεθα, αἱ ὄχλοι τῶν πραγμάτων μηνύσουσι τιμωρίαν σοὶ
10 διορθωτὰ ἀμῴτεμόντας. τί οὖν ἔφελες ἐν τοῖς λόγοις χαρίζεσθαι τοῖς ὄχλοις τῶν ἔργων
κολάζεσθαι μέλλουσι; συνευδοκεῖς ὀργιζομένῳ; ἐπαινεῖς θαυμάζεις; οὐκοῦν ἐκείνου
γένησαι χείρων. τῷ μὲν γὰρ ἡ πενία συγγνώμην δίδωσιν, εἰ ϗ λόγων οὐκ ἔχουσαι· σὺ δὲ ϗ
ζωὴν ἀπεζήτησας τῆς ἀπολογίας. καίτοι μοι ἐκεῖνο ἔρωμεν, τί δήποτε ζῇς ἄλλας τέχνας
ἀφεὶς ὅτι ζωοτόκου ἤλθες τοῦ σταυροῦ ϗ μαχαίρας; ἐρεῖς, ὅτι ἔξεστιν ὀλίγα πονοῦντα, πολλὰ
15 κερδαίνειν." σὺ δὲ ἐκεῖνο ἔρωμεν, τί δήποτε θαυμάζεις τὸν ἀστέλγειαν βιοῦντα ϗ ὑπὲρ λύ-
μην ζῶντα πολλῶν; οὐκ ἔχεις ὅπου τοῦτον ἀντὶ τοῦ φόβου καταφυγεῖν, ἀλλ' ἀνάγκη κάτω
κύπτειν ϗ ἀχθεσθαι ϗ ἐρυθριᾶν. εἰ δὲ μηδὲν ἡμῶν βοηθοῦντας ἀπαρτύσιμος σοὶ δοκεῖ ὁ" ζοΐνης
εἶπεῖν, ὅταν ὁ φόβος σκληρὸν ϗ ἀνήμερον ἀναλήπτου δικαστήριον, ἔνθα τῶν νοημάτων
ϗ πραγμάτων ϗ πόνων τίνομεν βοηθοῦντας, πῶς σταθῶμεν; ποίοις ὀφθαλμοῖς κριτοῦ
20 ὀφθῶμεν; οἱ ἐροῦμεν; τί ἀπολογησόμεθα; ποίαν βλάσφημον, ποίαν ἄλογον παραλαβόμενα
πρόφασιν; τοῦ τῆς δαπάνης; τοῦ τῆς τέρψεως; ἢ τοῦ τῆς ἑτέρων ἀπωλείας, ἧς ἀφορμὰς
τῆς σκεύους τέχνης ἀπόλλυμεν; οὐκ ἔστιν οὐδὲν εἰπεῖν· ἀλλ' ἀνάγκη κολάζεσθαι κόλασιν
τέλος οὐκ ἔχουσαν, ὅταν μὴ βαπτισαμένους. ὅταν ἵνα μὴ γένηται, σπουδὴν πᾶσαν πρᾶτα φυλα-
ξώμεθα· ἵνα μὴ χρηστὴν ἐλπίδος ἀπελθόντες τύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, ὧν γένοιτο
25 πάντας ἡμᾶς ὑπερτυχεῖν, χάριτι ϗ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ
ϗ μεθ' ἁγίου τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν ϗ ἀεί, ϗ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώ-
νων. Ἀμήν.

Ομιλ. μγ. 16 ΩΣ ΔΕ ΟΨΙΑ ΕΓΕΝΕΤΟ, ΚΑΤΕΒΗΣΑΝ
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, 17 καὶ ἐμβάντες εἰς
30 τὸ πλοῖον ἤρχοντο εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης εἰς Καπερναούμ. καὶ
σκοτία ἤδη ἐγέγετο, ϗ οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς· 18 ἥ τε
θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος διηγείρετο.

χαρίσαιμανος

ΟΥχὶ πρῶτον τοῖς μαθηταῖς ὁ Χριστὸς σωματικῶς μόνον, ἀλλὰ ϗ" μα-
35 κρὰν ἡμῶν ὁμόσπορος ὃ συμφέρον οἰκονομεῖ. ϗ γὰρ ὕποπτος ὢν ϗ ὑμῖν χαλεπὸς,
ὄχλοι τῶν ἐναντίων πραγμάτων ἐν ᾧ ὁ αὐτὸς καταπαύει. ὅρα γοῦν
ϗ σὺ ταῦτα τί πεποίηκεν. ἀφίησι τοὺς μαθητὰς, ϗ αὐτὸς ἔρχεται εἰς τὸ
ὄρος. ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο, κατέβησαν εἰς τὴν θάλασσαν. ϗ μέχρι
μὲν τῆς ἑσπέρας παρεμένομεν αὐτὸν, ἔχειν προσδοκῶντες πρὸς αὐτούς.
χ. πυρὶ κλυσ
χ. ἐπισημαί-
νων,
χ. ἀλλ' ὥστε
χ. ἐμποῦναι.
χαλαχορεῖ;
κάλλον ϗ πα-
νήντων
40 ἡμουμένης δὲ ἑσπέρας, οὐκέτι ἠνείχοντο μὴ ζητεῖν ϗ διδάσκαλον· τοσοῦτος αὐτοῦ κατεῖχεν
ἔρως. οὐδὲ γὰρ εἶπον, ἑσπέρα νῦν ἔστι δὲ νὺξ κατέλαβε· ποῦ νῦν ἀπελθόμεθα; ἐπίκιν-
δυνος ὁ τόπος, ἐπισφαλὴς ὁ καιρός· ἀλλ' ὑπὸ τοῦ πόθου" κεντούμενοι ἐνέβησαν εἰς τὸ
πλοῖον. ϗ γὰρ ἁπλῶς ὁ διαγελιστὴς ϗ ψυχρὸν" ἐδήλωσεν, "ἀλλὰ ὄχλοι τοῦτο τὸν θερ-
μὸν αὐτῶν ἀγάπην" ἐμφαίνων. Τίνος οὖν ἕνεκεν αὐτοῦ ἀφίησι, δὲ" ϗ φαίνεται; τίνος δὲ ἕ-

ἔνεκεν φαίνεται πάλιν μόνος ὢν τῆς θαλάσσης βαδίζων; ἐκείνῳ μὲν διδάσκων αὐτοῦ πόσον ὄντι ἡ ἀπόλειψις, καὶ τὸ πόθον ἐργαζόμενος μείζονα· τούτῳ δὲ πάλιν τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ἐνδεικνύμενος. ὥσπερ γὰρ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ οὐ μᾶλλον τοῦ ὄχλου πολλοῦ ἦκουον, οὕτω καὶ ὅτε τῶν σημείων οὐ μᾶλλον τοῦ πλήθους πάντα ἐώρων. ἐγχειρῶ γὰρ αὐτοῦ μέλλοντας ἐγχειρίζεσθαι τῆς οἰκουμένης τὴν προστασίαν, ἔχειν τι τῶν λοιπῶν πλέον. καὶ ποῖα σημεῖα καθ' ἑαυτοὺς εἶδον, φησι; τὴν μεταμόρφωσιν τὴν ὅτε τοῦ ὄρους, τοῦτο τὸ ὅτε τῆς θαλάσσης, καὶ μὴ τὴν αὐξήσασαν πολλὰ καὶ μεγάλα ὄντα. ἐγὼ δὲ καὶ ἕτερα προσάγομαι ἀπὸ τούτων. ἦρχοντο εἰς Καπερναούμ, τὸ μὲν σαφὲς οὐκ εἰδότες, ἐκ δὲ προσδοκῶντες εὑρήσειν αὐτόν, ἢ ἐκ μέσου τοῦ πλοίου. τοῦτο οὖν ὁ εὐαγγελιστὴς αἰνίττεται εἰπών· ὅτι σκοτία ἤδη ἐγεγόνει, καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, ἤ τι θαλασσία μεγάλα αὐτοὺς πνέοντος διηγείρετο. Τί οὖν ἐκεῖνοι; θαυμάσονται· πολλὰ δὲ ἐν τούτῳ ποιῆ αὐτοὺς ἀναγκάζοντα ἐκπλαγῆναι. καὶ γὰρ καὶ ἀπὸ τοῦ καιροῦ (σκοτία γὰρ ἦν) καὶ ἀπὸ τοῦ χειμῶνος (ἡ γὰρ θάλασσα διηγείρετο) καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου (ἔρημοι γὰρ ἦσαν ἐκεῖ τῆς γῆς, χ. ἄδηλον

19 Ἀλλ' ἐληλακότες ὡς σταδίους εἴκοσι πέντε) Καὶ ἀπὸ τοῦ παραδόξου τελευταῖον θαυμάζονται. Θεωροῦσι γὰρ αὐτὸν ὅτι τῆς θαλάσσης περιπατοῦντα. Καὶ προσῆλθεν αὐτοῖς σφόδρα λέγων·

20 Ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. Τίνος οὖν ἕνεκεν ἐφάνη; δεικνύς, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ τὸ χειμῶνα λύσων. τοῦτο γὰρ ἐνέφηνεν ὁ εὐαγγελιστὴς εἰπών, ὅτι χ. ἐμφαίνῃ τὴν τοῦ εὐαγγελιστοῦ εἰπόντος,

21 Ἠθέλησαν οὖν λαβεῖν. καὶ εὐθέως τὸ πλοῖον ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς ἐφ' ὃν ὑπῆγον. Οὐ γὰρ μόνον ἀσφαλῆ, ἀλλὰ καὶ ὀξέως θείως αὐτοῖς προσῆγε τὸ πλοῦν. τῷ ὄχλῳ μὲν οὐκ ἐπέδειξεν ἑαυτὸν ὅτι τῆς θαλάσσης περιπατοῦντα. μείζων γὰρ ἡ περὶ τοῦτο ποιᾶ, ἀλλ' ἅμα τε ὤφθη, καὶ διεχώρησεν. ἐμοὶ μὲν οὖν καὶ τοῦτο δοκεῖ τὸ σημεῖον ἕτερον εἶναι τοῦ παρὰ τῷ Ματθαίῳ χειμῶνος. καὶ ὅτι ἕτερον, πολλαχοῦ δῆλον. πολλάκις γὰρ καὶ αὐτὰ ποιᾶ σημεῖα, ὥστε παρασκευάσαι μὴ μόνον σφόδρα ξενίζεσθαι τὸν ὁρῶντας, ἀλλὰ καὶ μὴ πολλῆς αὐτὰ δέχεσθαι πίστεως. ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. μετὰ τοῦ ῥήματος καὶ τοῦ εἰλικρινοῦς ἐξέβαλεν ἀπὸ τῆς ἐκείνων ψυχῆς. ἀλλαχοῦ δέ φησιν οὕτως *. σχεδὸν τοῦτο καὶ ὁ Πέτρος ἔλεγε· Κύριε εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με ἐλθεῖν πρός σε. πόθεν οὖν τότε μὲν οὐκ εὐθέως τοῦτο ἐδέξαντο, νυνὶ δὲ ἐπείσθησαν; ὅτι τότε μὲν ἐπὶ ὁ χειμὼν ἐπεκράτει σαλεύων τὸ πλοῖον, νυνὶ δὲ μετὰ τῆς φωνῆς ἡ γαλήνη παρεγένετο. ἢ εἰ μὴ τοῦτο, τὸ πρότερον ἐκεῖνό ἐστιν ὅπερ ἔφθην εἰπών, ὅτι πολλάκις καὶ αὐτὰ ποιᾶν σημεῖα, εὐπαραδέκτους [τῷ χρόνῳ] καὶ δυτέρους ἀπὸ τῶν προτέρων εἰργάζετο. Τίνος δὲ ἕνεκεν οὐκ ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον; ὃ θαῦμα μείζον ἐργάσασθαι βουλόμενος, καὶ ἅμα τὴν θεότητα αὐτοῖς ἐκκαλύψαι μᾶλλον, καὶ δεῖξαι ὅτι τότε εὐχαριστήσας, καὶ δεόμενος βοηθείας τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλ' ἐκείνοις συγκαταβαίνων. καὶ εἰάσας αὐτὸν ἡμέρας θαῦμα, ἵνα ἀεὶ αὐτὸν ὀπίζηται· ἔπαυσε δὲ τὸ χειμῶνα, ἵνα τὴν δυνάμιν αὐτοῦ γνωρίσῃ· οὐκ ἀνέβη δὲ εἰς τὸ πλοῖον, ἵνα τὸ θαῦμα μείζον ἐργάσηται. χ. ἀπὸ τοῦ ἀπίστου ἀπ' αὐτοῦ. χ. πολὺ πλῦτὰ χ. καὶ δικαιάζειν καὶ μὴ σφόδρα * ποιεῖ. χ. τοῦτο χ. τοιοῦτον, χ. πολὺ διδάσκει, χ. τῷ ἐπιμένον ὁ ὄχλος ἐπιστεύσεν ἐαυτὸν χ. ὁ Ἰησοῦς συνεπλάσθη, ἐνέβησαν καὶ αὐτὸ εἰς ἕτερα πλοιάρια ἐλθόντα ἀπὸ Τιβεριάδος. χ. μᾶλλον ἢ διὰ τί οὐκ χ. ἅπαξ; χ. συνεπλάβ χ. ἀπελθόντες οὗτοι καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὸ ἕτερον εἰς

22 Οἱ ὄχλοι οἱ ὄντες ἐκεῖ εἶδον ὅτι ἄλλο πλοιάριον οὐκ ἦν ἐκεῖ, εἰ μὴ ἕν, εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Καὶ τίνος ἕνεκεν ἀκριβολογεῖται ὁ Ἰωάννης; ἀλλὰ τί γὰρ οὐκ εἶπεν ὅλως, οἱ ὄχλοι τῇ ἐξῆς περάσαντες· ἀπῆλθον; ἕτερόν τι ἡμᾶς βούλεται διδάξαι, ὅτι καὶ τοῖς ὄχλοις, εἰ μὴ οὕτω φιλοσόφως, ἐδόκει γοῦν λανθανόντως ἐπανορθοῦσθαι τὸ γεγονός. εἶδον γάρ, φησιν, ὅτι πλοιάριον ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ, εἰ μὴ ἕν, καὶ ὅτι Ἰησοῦς οὐ συνανέβη τοῖς μαθηταῖς. καὶ ἐμβάντες εἰς τὰ πλοιάρια, ἦλθον ζητοῦντες Ἰησοῦν εἰς Καπερναούμ. εἶδον οὖν αὐτὸν ἕτερον ἐπανορθοῦσαν, ἀλλ' ἢ ὅτι τὴν θάλασσαν περιβαίνων παρεγένετο; οὐδὲ γὰρ οὗτοι εἰπεῖν

εἰπεῖν ὅλη ἑτέρῳ πλοίῳ διέβη. ἐν γὰρ ἰῷ, φησι, εἰς ὃ ἐνέβησαν (ἀ) μαθηταὶ αὐτοῦ. ἀλλ' ὅ-
χ. πανδεινον μως μετὰ θαῦμα τηλικοῦτον ἐλθόντες οὐκ ἠρώτησαν αὐτὸν πῶς διέβη, πῶς περεγένετο, οὐ-
δὲ ἐζήτησαν τὸ τοσοῦτον σημεῖον μαθεῖν· ἀλλὰ τί φασι;

25 Ραββεί, πότε ὧδε γεγένησαι; Πλοίῳ εἰ μὴ τό, πότε, τις ἐνταῦθα λέ-
χ. ἐπιζητοῦσιν χ. ἄτοπον χ. ἀγνοῦμεν. 5 γει αὐτὶ τοῦ πῶς, εἰρῆσθαι παρ' αὐτῶν. ἄξιον γὰρ ἐνταῦθα ζητεῖν τὴν ἐν θαύματος αὐτῷ ὁρμήν. (ἀ) γὰρ λέγοντες, οἶδα ὅτι ὁ προφήτης, (ἀ) ἀσυδαίζοντες ἁρπάσαι καὶ ποιῆσαι βασιλέα, θεόντες αὐτὸν οὐδὲν τοιοῦτον βουλεύον· ἀλλὰ τὸ θαῦμα σκυβαλόντες, ὡς ἔγωγε οἶμαι, οὐκέτι λοιπὸν ὑπὲρ τῶν προτέρων ἐθαύμαζον. "Ἀλλ' ἐπεζήτουν βουλόμενοι πάλιν πεζεύσης ἀποπλεῦσαι οἴας δὲ προτέρου. διέβησαν μὲν τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν
χ. δαιμόνιον χ. ἀγνοῦσι τὸ ἀγίον. 10 δὲ Ἰουδαῖοι Μωϋσέως προηγουμένου, ἀλλὰ πολὺ τὸ μέσον ἐνταῦθα. ὁ μὲν γὰρ θεῖος καὶ ὡς δοῦλος πάντα εἰργάζετο· οὗτοι δὲ μετ' ἐξουσίας ἁπάσης. καίτοι μὲν νότος τότε πνέοντος εἶξε τὸ ὕδωρ, ὥστε ὑπὸ ξηρᾶς ποιῆσαι πορευθῆναι· ἐνταῦθα δὲ θαῦμα μεῖζον ἐγένετο. μένουσα γὰρ ὑπὸ τῆς οἰκείας φύσεως ἡ θάλασσα, ὕστως ἔφερε (ν) δεσπότην ὑπὸ τῶν νώτων, μαρτυρούσα σκεύῃ τῇ ῥήσει τῇ λεγούσῃ, Ὁ περιπατῶν ὑπὸ θαλάσσης ὡς ὑπὸ ἐδάφους. εἰκότως
15 δὲ μέλλων εἰς Καπερναοὺμ ἐμβαίνειν πλοίῳ σκληρῷ καὶ ἀπειρῇ, τὸ σημεῖον τοῦτο ἀρτίως εἰργάσατο· οὐ μόνον τοῖς ἐν αὐτῇ γινομένοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔξω τῆς πόλεως θαυματουργουμένοις μαθεῖν βουλόμενος αὐτῆς πλοίου ἀπείθειαν. Τὸ γὰρ ὄχλους πορευθῆναι τοσούτους εἰς πλοῖον σκεῦος, πολλοῦ διεκδύσεως ἀσυδαίου, ποίου οὐκ ἰῷ ἰχθύσι μαθεῖν λίθον; ἀλλ' οὐκ ἔχθροι τοιοῦτον οὐδὲν ἔπαθον, ἀλλὰ πάλιν ζωῆς ἐπεθύμουν σωματικῆς. διὸ καὶ ὀνει-
20 δίζονται πορεία τοῦ Ἰησοῦ.

Ταῦτ' οὖν εἰδότες ἡμεῖς, ὦ ἀπαπτοὶ, διηγειρώμεθα τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς ἀληθοῦς μὲν ἔνεκεν, ΗΘΙΚΟΝ
πολλῷ μᾶλλον τῆς πνευματικῆς. οὕτω γὰρ καὶ αὐτὸς βούλεται, καὶ διὰ τούτων καὶ ἕκαστα δίδωσι, σὺν ἀτελεστέρᾳ σπάνει τούτοις καὶ περισσοτέροις, ὅπου ποτὲ (ν) κόσμοι ἐπισχήνασιν. ἀλλ' ὅταν αὐτὰ λαβόντες ἐν αὐλῇ ἀναπομείνωσιν, ἐγκαλοῦνται καὶ ὀπτιμοῦνται. ἐ-
χ. ἐπ' αὐτοῦ χ. ἐπιστήσας. χ. παμπλουσιῶ χ. σον χ. πολὺ χ. ὑπερβάσεως 25 πεὶ δὲ ὅτι τοῦ "πορθαλευομένου περὶ ἔκφυσιν ἠθέλησε δοῦναι, ἀλλ' οὐκ ἐβούλετο (ἀ) παρόντες. εἰ πόθος γὰρ Οτι ἀφέωνται "αἱ ἁμαρτίαι, ἔλεγον, οὗτος βλασφημεῖ. μὴ δὴ, πορθαλῶ, τοιοῦτον πάθωμεν τί ἡμεῖς, ἀλλ' ἐκείνων ἡμῶν "πλείων ἔτω λόγος. διὰ τί; ὅτι τὰ μὲν γὰρ πνευματικὰ παρόντων, οὐδεμία ἀπὸ τῶν ἔργων ἡμῖν "ἀπουσίας τῆς βλάβη· ἐκείνων δὲ οὐκ ὄντων, τίς ἔσται λοιπὸν ἡμῖν ἐλπὶς, τίς δὲ πορθαμυθία; διὰ μὲν τοῦτο τούτων ἀεὶ (ν) Θεὸν Ματθ. ς. ια.
30 πορθαλῶ καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Τοιαῦτα γὰρ καὶ ὁ Χριστὸς ἡμᾶς εὔχεσθαι ἐδίδαξε. κἂν ἀναπνεύσωμεν τοῦ θορύβου ἐκείνου, οὐδὲν θορυβησόμεθα ἐν αὐτῇ ἔργοις, ἀλλὰ πάντα πνευματικὰ, καὶ αὐλὴ δὲ τὸ μακρὸν ἔκφυσι τὸ ἀληθινὸν, ᾧ δὴ τότε γινόμενοι πνευματικοί. τὸ γὰρ πορθαίνειν μηδὲν πλέον ὀπτίζητεῖν τῶν ἀρτίων τῶν ὑπαρχόντων, τουτέστι, τῶν καθημερινῶν, πνευματικῆς Ματθ. ς. ιι. αὐτῆς ἐστὶ καὶ φιλοσόφου διανοίας. Πρὸ δὲ τούτων ὅρα· Ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, ἐλθέτω ἡ
35 βασιλεία σου, γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ὀπὶ τῆς γῆς. Εἶτα εἰπὼν τὸ ἀληθινὸν ἐκεῖνο, ταχέως ἀπηλλάγη αὐτοῦ, καὶ πάλιν ὀπὶ τὸ πνευματικὸν "ἦγε διδασκαλίαν, Ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, λέγων, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. Ματθ. ς. ιδ. οὐδαμοῦ ἀρχὴν, οὐδαμοῦ πλοῦτον, οὐδαμοῦ δόξαν, οὐδαμοῦ δυναστείαν, ἀλλὰ πάντα τὰ εἰς ψυχῆς ὠφέλειαν τετελεωμένα ἐνέθηκε τῇ εὐχῇ· οὐδὲν γήϊνον, ἀλλὰ πάντα ὑ-
40 ρανία. Εἰ τοίνυν κελευόμεθα ἀπέχεσθαι τῶν βιωτικῶν καὶ παρόντων, πῶς οὐκ ἂν εἴημεν ἀθλιοι καὶ ταλαίπωροι ταῦτα αἰτοῦντες παρὰ Θεοῦ, ἃ σκέλυσε καὶ ἔχοντας σκυβάλλειν, φρονήσεως ἀπαλλάττων ἡμᾶς, ὑπὲρ ὧν δὴ ἐπέπαξε μηδεμίαν ὑπέχεσθαι ἀσυδίαν *; τοῦτο γάρ ἐστι τὸ βαττολογεῖν. διὰ ταῦτα εὐχόμενοι οὐκ ἀνόμως. πῶς οὖν (ἀ) πονηρεύφησι, πλου-
τοῦσι; πῶς (ἀ) ἀδικοῖ δὲ μαθηταὶ, ἁρπάζοντες, πλεονεκτοῦντες; ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ προέχοντος ἅπαντα·

ἀλλ' ἁρπάζοντες αὐτὰ καὶ πλεονεκτοῦντες. καὶ πῶς ὁ Θεὸς συγχωρεῖ; ὅτι καὶ ὁ πλούσιός τότε
Λυκ. ιϛ. κβ. συνεχώρησε, μείζονι τηρῶν αὐτὸν κολάσει. ἄκουσον γοῦν τί φησι πρὸς αὐτόν· Τέκνον, ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου, καὶ Λάζαρος τὰ κακά· καὶ νῦν οὗτος παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. ἵν' οὖν μὴ καὶ ἡμεῖς ταύτης ἀκούσωμεν τῆς φωνῆς, πτύφοντες ἐκεῖ καὶ μάτην, καὶ πολλὰ συναγοντες ἑαυτοῖς ἁμαρτήματα, ⁂ ἀληθῆ πλοῦτον ἐλώμεθα καὶ τὴν ἀκριβῆ φιλοσοφίαν, ὥστε τυχεῖν τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ καὶ σὺν ᾧ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα σὺν ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ομιλ. μδ'. 26 ΑΠΕΚΡΙΘΗ ΑΥΤΟΙΣ Ο ΙΗΣΟΥΣ· ΑΜΗΝ, ΑΜΗΝ λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε. 27 Ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον.

ΤΟ πρόσωπον καὶ λόγον ἀπὸ παντὸς χρήσιμον, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ ἀπὸ πλημμελεστέρου δεῖ τοῦ διδασκάλου. ὅταν γὰρ νωθὴς ᾖ ὁ μανθάνων καὶ παχύς, κέντρου διεγείρειν αὐτὸν λοιπὸν χρή, ὥστε τῆς πολλῆς καθικέσθαι νωθείας. τοῦτο καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ πεποίηκεν ἀλλαχοῦ τε πολλαχοῦ, καὶ ἐνταῦθα παραπλησίως. ἐλθόντων γὰρ πρὸς αὐτὸν ἐν ἐζήτουν τὸν Ἰησοῦν, καὶ κολακευόντων αὐτὸν καὶ λεγόντων· Ραββί, πότε ὧδε γέγονας· δείκνυσι, ὅτι τῆς τοιαύτης θεραπείας οὐκ ἐφίεται τιμῆς, ἀλλ' ἓν μόνον ὁρᾷ, τὴν σωτηρίαν αὐτῶν, ὅτι παρακεκινδυνευκότες ἀπόκρισιν, ἣν ζητοῦντες μόνον διορθῶσαι βουλόμενος, ἀλλὰ καὶ τὴν διάνοιαν αὐτῶν ἐκκαλύψας εἰς μέσον ἄγει. τί γάρ φησιν; ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν· μετὰ διασυρμοῦ καὶ βεβαιώσεως· ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε. πλήττει μὲν ὧν λόγῳ καὶ ἐλέγχει, ἀλλ' οὐκ ἀποτόμως καὶ σφόδρα, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς φιλοσοφίας τοῦτο ποιῶν. οὐ γὰρ εἶπεν, ὦ λαιμάργοι καὶ γαστρίδουλοι, τοσαῦτα ἐθαυματούργησα, καὶ οὐδαμοῦ οὔτε ἠκολουθήσατε, οὔτε ἐθαυμάσατε τὰ γεγενημένα· ἀλλ' προσηνῶς οὕτω πως καὶ ῥᾳδίως· ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε· οὐ τοῖς τῶν παρελθόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς τοῦ παρόντος σημείου λέγων. οὐ γὰρ ὃ θαῦμα ὑμᾶς ἐξέπληξέ, φησι, τὸ ὅτι τοῖς ἄρτοις, ἀλλὰ τὸ ἐμπλησθῆναι. καὶ ὅτι οὐ καταστοχαζόμενος αὐτῶν ἔλεγε, εὐθέως ἔδειξε σκῆψιν. καὶ γὰρ ἀφ' τούτου πάλιν ἦλθον, ὡς μέλλοντες τὸν αὐτὸν ἀπολαύσεσθαι. ἀφ' τούτου καὶ ἔλεγεν· ⁂ πατέρες ἡμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ. πάλιν ὅτι ἔφυσιοῦτο αὐτὸν ἔλκυσαι Σφρικτόν, ὅπερ ἐστὶν ἔκλημα καὶ κατηγορία μεγίστη. ἀλλ' αὐτὸς οὐκ ἴσταται μέχρι τοῦ ἐλέγχου, ἀλλὰ καὶ διδασκαλίαν προσίθησι, λέγων· ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον,

Ηι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δώσει ὑμῖν. τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ Θεός. Ο δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· μηδεὶς ὑμῶν ἔστω λόγος ταύτης τῆς ὄψεως, ἀλλ' ἐκείνης τῆς πνευματικῆς. ἀλλ' ἐπειδή τινες τοῦ βαλανείου ἀργῶς πρέφεσθαι ἀποκεκρίκασι τοῦτο ὃ λέγω, ὡς τὴν ἐργασίαν ἐκκόπτοντος τοῦ Χριστοῦ, οὐκοῦν καὶ περὶ αὐτοῦ ἐκεῖνο εἰπεῖν. ὅλον γὰρ, ὡς εἰπεῖν, ἀφανίζουσι ⁂ χρηματισμόν, καὶ ὅτι ἀργία κωμῳδεῖσθαι παρασκευάζουσι. πρότερον δὲ ἀναγκαῖον εἰπεῖν ὃ τῷ Παύλῳ. τί δὲ ἐκεῖνός φησι; μεμνημένοι τοῦ Κυρίου εἰρηκότος
Πραξ. κ. λε. Μακάριόν ἐστι διδόναι μᾶλλον, ἢ λαμβάνειν. κἀκεῖθεν δῆλον ὅτι διδόναι, τοῦ μὴ ἔχοντι; πῶς οὖν τῇ Μαρθᾳ ὁ Ἰησοῦς φησι· μεριμνᾷς καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά, ἑνὸς δέ ἐστι

χρεία·

χ. κἀκεῖθεν χρεία τοῦ αὐτὸν λοιπὸν χ. πλάσαι

χ. τὸν ἄρτον ὃν ἐγὼ ὑμῖν δώσω

χ. θεσπιστικῶς εἰρηται

χ. ἐμφαίνων. μανθάνει δὲ τοῦτο λέγει δι' ὧν οὐκ αὐτοῦ ὑποπίπτων. ὑπόδημα

χ. ἔλκωσι

χρεία· Μαρία γὰρ τὸ ἀγαθὸν μερίδα ἐξελέξατο; καὶ πάλιν· Μὴ μεριμνᾶτε, φησὶν, εἰς τὸ Ματθ. ς. λδ.
γ' σπλάσαι, αὔριον. ἀναγκαῖον γὰρ πάντα τὰ τοῦτα" ἔφθασαν, οὐχ ἵνα μένον παύσωμεν ἀνθρώπους ἀργοὺς ἐπὶ βλάπτειν, ἀλλ' ἵνα μὴ μάχιμον εἰσάγῃ δοκῇ τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ. ὁ γὰρ ὁ ἀλλαχοῦ φησιν ὁ Παῦλος· Παρεκάλουμεν ὑμᾶς πρωϊαπουεῖν ὁ φιλοτιμεῖσθαι ἡσυχά- α. Θεσσ. δ. ι.
ζειν καὶ πράσσειν τὰ ἴδια, ἵνα εὐσχημόνως περιπατῆτε πρὸς τοὺς ἔξω. καὶ πάλιν· Ο κλέπτων Εφ. δ. κη.
μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ κοπιάτω ἐργαζόμενος ταῖς ἰδίαις χερσὶν, ἵνα ἔχῃ μεταδιδόναι τῷ χρείαν ἔχοντι. ὁρᾷς γὰρ ὁ Παῦλος οὐδὲ ἁπλῶς ἐργάζεσθαι σκέλευσεν, ἀλλ' ὅπως μὴ πόνον ὁ κόπον," ὡς ἔχῃ σκυβάλων καὶ ἑτέρῳ μεταδιδόναι. καὶ ἑτέρωθι δέ φησιν· ταῖς γ. ὅτι καὶ
χρείαις μου καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται. καὶ Κορινθίοις δὲ ὁπτιζέλλων
ἔλεγε· Τίς οὖν μου ὁ μισθός; ἵνα εὐαγγελιζόμενος ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον. ὁ α. Κορ. θ. ιη.
δὲ τῇ πόλει δὲ ἐκείνῃ ἠμύνατο, ἦλθε πρὸς Ακύλαν καὶ Πρίσκιλλαν, καὶ εἰργάζετο. ἦσαν γὰρ Πραξ. ιη. β.
σκηνοποιοὶ τὴν τέχνην. ἀλλὰ ταῦτα τὴν μάχιμον δείκνυσι σφοδροτέραν καὶ τὸ ῥητόν· οὐκοῦν ἀνάγκη λοιπὸν τὴν λύσιν ἐπαγαγεῖν. τί οὖν ἂν ποιήσῃ πρὸς ταῦτα; ὅτι τὸ μὴ μεριμνᾶν, οὐ τὸ μὴ ἐργάζεσθαί ἐστιν, ἀλλὰ τὸ μὴ περισπᾶσθαι τοῖς βιωτικοῖς πράγμα-
σι· τουτέστι, τὸ μὴ ποιεῖσθαι φροντίδα περὶ τῆς εἰς αὔριον ἀναπαύσεως, ἀλλὰ περιεργον αὐτὴν εἶναι νομίζειν. ἔνεστι γὰρ ἐργαζόμενον μηδὲν εἰς τὴν αὔριον ἡσυχάζειν, καὶ ἔνεστιν ἐργαζόμενον μηδὲν μεριμνᾶν. ἡ γὰρ ταύτον ἐστὶ μέριμνα καὶ ἐργασία. οὐδὲ γὰρ ὡς τῷ ἔργῳ θαρρῶν ἐργάζεταί τις, ἀλλ' ἵνα μεταδῷ τοῦ χρείαν ἔχοντι. καὶ ὁ πρὸς Μάρθαν ὁ Εἰρηνικὸν, ἡ περὶ ἔργου καὶ ἐργασίας ἐστὶν, ἀλλὰ περὶ τὸ δεῖν χαμαὶ καθεύδειν, καὶ μὴ Ⓦ τῆς ἀκροά-
σεως χρόνον πρὸς τὰ σαρκικώτερα ἀναλίσκειν. ἡ τοίνυν εἰς ἀργίαν αὐτὴν ἐμβάλλων, ταῦτα ἔλεγεν, ἀλλὰ πρὸς σπλάχνα τὴν ἀκροάσει. περιεργάζεσθε, φησὶ, διδάσκων ὑμᾶς τὰ δέοντα, οὐ γὰρ περὶ ἀρίστου ἐκπονεῖσθε. τί δὲ ἔξεσθαί με βάλῃ, καὶ πολυτελῆ παρασκευάσαι τράπεζαν; ἑτέρου παρασκευάσου ἑστίασιν, τὴν μὴ περιεργίας ἀκρόασίν μοι περιεργάζῃ, καὶ τὴν τῆς ἀδελφῆς μιμουμένη πόθον. ὅτε οὖν τὴν φιλοξενίαν κωλύων ταῦτα ἔλεγεν (ἄπαγε· πῶς γάρ;) ἀλλὰ τὸ μὴ δεῖν ἐν ἀκροάσεως χαίρῳ περὶ ἕτερα ἀσχολεῖσθαι. τὸ γὰρ λέγειν, μὴ ἐργάζεσθε τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἡ τοῦτο ἔστιν αἰτιωμένου, ὥστε δεῖν ἐργεῖν (καὶ γὰρ καὶ τοῦτο μάλιστα ἀπολλυμένη βρῶσίς ἐστι. πᾶσαν γὰρ τὴν κακίαν ἐδίδαξεν ἡ ἀρ- Σειρ. λ. λθ.
γία) ἀλλ' ὥστε ἐργάζεσθαι καὶ μεταδιδόναι. τοῦτο γὰρ οὐκ ἀπολλυμένη βρῶσίς ἐστι λοιπόν. Εἰ δέ τις ἀργῶν χαρίζοιτο καὶ ψευδῆ ἐπιμυθοῖτο, οὐδὲ τὴν βρῶσιν ἐργάζεται τὴν
ἀπολλυμένην· ὥσπερ εἴ τις ἐργαζόμενος Ⓦ Χριστὸν πένητα καὶ πτωχὸν καὶ ξένον, ὃς οὔτως ἀναίσθητος καὶ μισάνθρωπος, ὡς εἰπεῖν ἀπολλυμένην βρῶσιν ἐργάζεσθαι Ⓦ τοιοῦτον, διὰ τοῦτο τῆς βασιλείας καὶ ἐπαγγελίας τῆς μισούσης καὶ τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων; αὕτη γὰρ μένει διη- νεκῶς καὶ βρῶσις." καὶ τότε ὁ ὅπου τῆς μόνον πίστεως οὐδὲν λόγον ἐποιοῦντο, οὐδὲ ἐσκόπουν μαθεῖν τίς ὁ ταῦτα ἐργαζόμενος καὶ ποίαν δυνάμει, ἐν ᾧ μόνον ἐβούλοντο, καταρίζεσθαι μηδὲν ποιοῦντες, τὴν τοιαύτην θεοφιλῆ εἰκότως βρῶσιν σκάλεσιν ἀπολλυμένην. ἔνθρεψα ὑμῶν τὰ σώματα, φησὶν, ἵνα ἀπὸ τούτου τὴν ἑτέραν ὀπτιζητήσητε θεοφιλῆ τὴν μένουσαν, τὴν τρέφουσαν ὑμῶν τὴν ψυχήν· ὑμεῖς δὲ πάλιν ὀπτὶ τὴν γαστέρα" τρέχετε. ἀλλὰ τοῦτο μὲν σιωπᾶτε ὅτι ὑμᾶς οὐκ ὀπτὶ ταύτην ἀγω τὴν ἀτελῆ, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνην τὴν μένουσαν τρέ- φουσαν ζωὴν, ἀλλ' αἰώνιον, τὴν οὐ σῶμα, ἀλλὰ ψυχὴν τρέφουσαν. εἶτα ὅπου ὅτε μέγα πρὸς ἑαυτὸν ἐφθέγξατο, καὶ ἔφησεν αὐτὸς δώσειν αὐτὴν, ἵνα μὴ πάλιν αὖθις περαστῇ ὁ λεγόμενος, ἀξιόπιστον Ⓦ λόγον ποιῶν, ὅτι Ⓦ πατέρα τὴν χορηγὸν αὐτῆς ἀνάγκ. Εἶπεν γάρ, ἵνα ὁ υἱὸς τὸ αἰώνιον δώσει ὑμῖν, ἐπήγαγε· τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ Θεός, τουτέστιν, ὅτι τὸ τῷ ἐπέμψαι ταύτην ὑμῖν κομίζοντα τὴν θεοφιλῆ. δηλοῖ δὲ καὶ ἑτέραν ἐρμηνείαν ἡ λέξις. καὶ γὰρ καὶ ἀλλαχοῦ φησιν ὁ Χριστός· ὁ ἀκούων μου τοῦ λόγου ἐσφράγισεν, ὅτι ὁ

Θεὸς ἀληθής ὅστι, τυτέστιν, ἀπέδειξεν αἰδιοτιρρήτως· ὃ δὴ μοι δοκεῖ καὶ σιγῶντα ἡ λέξις αἰνίττεσθαι. σοφὸν γὰρ ὅστιν ἄλλο δ, ἐσφραγίσεν ὁ πατὴρ, ἀλλ' ἢ, ἀπέδειξεν, δόξης καὶ λυτρωτὴν δηλῶν τῆς αὐτοῦ μαρτυρίας. ἔδειξε μὲν γὰρ καὶ αὐτὸς ἑαυτόν· ὅπως δ' ἂν καὶ τοῖς Ιουδαίοις διελέγετο, τοῦτ' ἐποίει παρέχων μαρτυρίαν εἰς μέσον ἤγαγε.

ΗΘΙΚΟΝ Μάθωμεν τοίνυν, ἀγαπητοὶ, ταῦτα αὐτῷ ὡς Θεῷ, καὶ ἀξιόν ὅστι πρὸς αὐτὸν αὐτῷ. ἐκφύγωμεν γὰρ, ὅπως δὲ τύχῃ, καὶ βιωτικὰ λέγω, βλάβας τοσαύτας φέρει. δεῖ τε γὰρ πλουτίσωμεν, οὐ ταῦτα μόνον ἀπολαυσόμεθα τῆς τρυφῆς· εἴτε εἰς πενίαν καταπέσωμεν, τοσαύτη πενησόμεθα δεινόν. οὔτε γὰρ τὰ λαμπρὰ τοῦ παρόντος βίου, οὔτε τὰ λυπηρὰ, εἰς ἀθυμίας καὶ ἡδονῆς λόγον ἔχει τὴν ἰσχύν, ἀλλ' ἑκάτερα οὐκ ἀποφοίτητα καὶ μετὰ πολλῆς τοῦ ῥᾳδίως τῆς ταχυτῆτος. δεῖ δὲ ὁδὸς κέκληται· "Εἰκότως, ἅτε παρόδιόντα καὶ ὀλίγον πλεῖον μένειν ἢ πεφυκότα· τὰ δὲ μέλλοντα ἑκάτερα ἀθάνατα μένει, καὶ τὰ τῆς κολάσεως, καὶ τὰ τῆς βασιλείας. ὥσπερ οὖν ἐκείνων τοίνυν πολλὴν ποιώμεθα σπουδὴν ὥστε τὰ μὲν φυγεῖν, καὶ δὲ ἑλέσθαι. τί γὰρ τῆς σαρκὸς τρυφῆς ὄφελος; σήμερον ὅστι, καὶ αὔριον οὐκ ἔστι, σήμερον μόνος λαμπρὸν, καὶ αὔριον κόνις" σκεδαννυμένη, σήμερον πῦρ καιόμενον, καὶ αὔριον τέφρα κατασβεννυμένη. ἀλλ' ὁ καὶ πολυμαθὴς τοιαῦτα, ἀλλ' ἀεὶ μένει λαμπρὰ καὶ ἀνθοῦντα καὶ φαιδρότερα γινόμενα καθ' ἡμέραν. ὁ πλοῦτος σκῆνος οὐδέποτε" ἀπόλλυται, οὐδέποτε μεθίσταται, οὐδέποτε λήγει, οὐδέποτε ἐπάγει φθορὰν καὶ φθόνον καὶ κατηγορίαν· ὁ σῶμα ἀπόλλυσιν, οὐ ψυχὴν ἀφαιρεῖται, οὐ φθόνον ἔχει, ὁ βασκανίαν ἐπισωρεύει. ἄπειρ ἅπαντα [ταῦτα] τοῦ πλούτου τοῦτο πάσχει. ἡ δόξα σκιὰ οὐκ εἰς ἀπόνοιαν αἴρει, ὁ φλεγμαίνειν ἀναπνεύζει, οὐδέποτε παύεται, οὐδὲ ἀμφοτέρα ἡ ἀνέσις καὶ ἡ τρυφὴ ὑπὸ τοῖς ὑγιαινοῖς πάλιν μένει διηνεκὴς, ἀεὶ ἀκμὴν ἔσα καὶ ἀθάνατος· οὐκ ἔστι πέρας αὐτῆς καὶ τέλος εὑρεῖν. ταύτην τοίνυν ποθήσωμεν τὴν ζωήν. δεῖ γὰρ ποθήσωμεν αὐτὴν, οὐδένα τῶν παρόντων ποιησόμεθα λόγον, ἀλλὰ καταφρονήσομεν τούτων ἁπάντων καὶ καταγελασόμεθα. καὶ εἰς βασιλικὰς αὐλὰς ἂν ἡμᾶς εἰσελθεῖν κελεύῃ, οὐκ αἱρησόμεθα ἐκείνην ἔχοντες τὴν ἐλπίδα· κρείττω τοῦτο οὐδὲν μακαριώτερον εἶναι δοκεῖ. ἀλλὰ τοῖς καταξιωθεῖσι τῶν οὐρανῶν ἔρωτι, καὶ τοῦτο μακρὸν καὶ τελεώτερον ἐστὶ

χείμωνοι. σκόπει γάρ· Εἶπεν αὐτοῖς, ζητεῖτέ με οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε. ἔπληξε δηλαδὴ τὸ ἐλέγχου, ἔδειξεν ὁποίαν ζητεῖ χρείαν Ἐφίων, εἰπὼν, ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην· ἔδηκεν αὐτοῖς ὃ ἔπαθλον, εἰπὼν, ἀλλὰ τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον· ἔπειτα καὶ ὃ προσιστάμενον αὐτοῖς ἐθεράπευσεν, εἰπὼν ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἀπεστάλθαι. τί οὖν ἐκεῖνοι; ὥσπερ οὐδὲν ἀκηκοότες, τί οὖν ποιῶμεν, φασὶν, ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ; ταῦτα γὰρ ἔλεγεν, οὐχ ὥστε μαθεῖν καὶ πρᾶξαι (καὶ δείκνυσι τὰ ἑξῆς) ἀλλὰ πάλιν αὐτὸν ὅτι τὴν τροφὴν χορηγίαν ἄγοντες, καὶ εἰς ὃ χρέος" αὐτοῦ προσκαλέσας ἐθέλοντες. τί οὖν ὁ Χριστός; τοῦτο ἔστι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος. ④ Εἶπον· τί σημεῖον ποιεῖς, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν;

χ. ἐμελλητῶν

31 Οἱ πατέρες ἡμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ. Οὐδὲν δυναμενότερον τούτων, οὐδὲν ἀληθέστερον. τὸ σημεῖον οὗτος" αὐτοῖς ἐν χερσὶν ἔπη, ὡς οὐδενὸς γεγενότος, οὕτως ἔλεγον· Τί σημεῖον ποιεῖς; καὶ εἰ πόντες, οὐδὲ αὐτῆς τῆς αἱρέσεως τὸ σημεῖον κύριον ἀφιᾶσιν εἶναι, ἀλλ' εἰς δυσάγχιλιν αὐτὸν οἴονται μεθιστᾶν τὸ μηδὲν ἕτερον ποιῆσαι, ἀλλ' ἢ τοιοῦτον, οἷ ἐγκύρει ἐπὶ τῶν προφητῶν. διὰ τοῦτο λέγουσιν· ④ πατέρες ἡμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ· διὰ τούτου νομίζοντες αὐτὸν ἐρεθίζειν, ὡς τοιοῦτον ποιῆσαι σημεῖον, ὅσον αὐτοῦ θρέψαι δυνάμενον βρωτικῶς. διὰ τί γὰρ οὐδενὸς ἕτερα τῶν προτέρων σημείων ἐμνημόνευσαν, καίτοιγε πολλῶν γνωρίμων τότε, καὶ κατ' Αἴγυπτον, καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἀλλὰ τὸ μάννα; ἆρα δι' ὅτι σφόδρα αὐτοῖ ἐπεθύμουν διὰ τὴν γαστρὸς τυραννίδα; πῶς γὰρ ④ προφήτην αὐτὸν λέγοντες καὶ βασιλέα ὅτι χορηγοῦντα ποιῶ, ὅπερ τὸ σημεῖον εἶδετε, νῦν ὡς οὐδενὸς γενομένου ἀγνοίσει ἀγνώμονες γεγένησθε καὶ σημεῖον αἰτεῖτε, παρόντων καὶ χιλιῶν λιμοκτονούντων ῥήματα ἀφιέντες; νῦν δὲ μάννα ἡμᾶς μασὸν" ὑμῖν; σκέπτει ἡ ψυχὴ ὑμῶν κατάξηρος. καὶ ὅρα εἰρωνείαν. σὺν εἶπον ὅτι Μωϋσῆς τόδε ἐποίησε τὸ σημεῖον, σὺ τί ποιεῖς; νομίζοντες πλήττειν αὐτόν, ἀλλὰ τέως αὐτῷ μὴ πολλῆς παραλέγονται τῆς ὕβρεως, παρρησίᾳ τῆς προφῆς· "ὅτε οὖν τοῦτο λέγουσιν, ὅτι ὁ Θεὸς τόδε ἐποίησε, σὺ τί ποιεῖς; ἵνα μὴ δόξωσιν αὐτοῖς ἐξισοῦν τῷ Θεῷ· ὅτε Μωϋσέα παρῆγουσιν, ἵνα μὴ δόξωσιν αὐτὸν παροξύνειν· ἀλλὰ μέσον αὐτῶ τεθείκασι λέγοντες, ④ πατέρες ἡμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ σκοπῶ μὴ εἰπεῖν, ὅτι Μωϋσέως μείζονα ἔθαυματούργησα νῦν, ὃ ῥάβδου δεηθείς, σὺκ ὄψεως χρείαν ἐμηχανώ, ἀλλὰ πάντα ποιήσας οἴκοθεν· εἰ γὰρ καὶ τὰ μάννα μέμνησθε, ἰδοὺ δὲ ἄρτον ὑμῖν πρέφερον. ἀλλ' οὐκ ἐῶ ὁ καιρὸς τούτων τῶν λόγων νῦν, ἀλλ' ἐν ᾧ τὸ ἀσυνδιάζομενον, ὅτι τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ ἀγαγεῖν θεωρίαν, καὶ ὅρα τὴν ἀπειρον ζωώσιν, πῶς ἀποκρίνεται.

χ. ὑμῶν, ὅτε ἡμῶν. καὶ παρρησ; καὶ ὅτι ἐπ' αὐτ

32 Οὐ Μωϋσῆς ἔδωκεν ὑμῖν Ⓦ ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν Ⓦ ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ Ⓦ ἀληθινόν. Τί δήποτε γὰρ οὐκ εἶπεν· οὐχ ὁ Μωϋσῆς δέδωκεν, ἀλλ' ἐγώ; ἀλλ' αὐτὸ μὲν Μωϋσέως Ⓦ Θεόν, αὐτὸ δὲ τοῦ μάννα ἑαυτὸν τεθῆκεν; ὅτι πολλὴ ἐν τῷ ἀκουόντων ἡ ἀάθεια. καὶ δῆλον ἐκ τῆς ἑξῆς. ὃ γὰρ καὶ ὕστερος εἰρηκώς, οὐδὲ ὕστερος αὐτοῦ κατέβη, καίτοιγε ἀεὶ μόνος ἔλεγε· ζήλωτέ με, οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε. ὃ ὅτι ζητοῦσι, ὃ δηλοῖ τῆς ἑξῆς αὐτοῖς διορθώσασθαι, καὶ οὐδὲ ὕστερος ἀφίησι λαβεῖν. ἀλλ' οὐκ ὅτε τῇ Σαμαρείτιδι ὑπισχνεῖτο δώσειν ὃ ὕδωρ, ἐμνημόνευσε τοῦ πατρός, ἀλλὰ τί φησι; Εἰ ἤδεις τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, δός μοι πεῖν, σὺ ἂν ἤτησας αὐτόν, καὶ ἔδωκεν ἂν σοι ὃ ὕδωρ τὸ ζῶν. ὃ πάλιν, τὸ ὕδωρ ὃ ἐγὼ δώσω· καὶ οὐ παρεπέμπει πρὸς Ⓦ πατέρα. σὺ ταῦτα ἐν τοῦ πατρὸς μέμνηται; ἵνα μάθῃς πόσῃ μὲν τῆς Σαμαρείτιδος ἡ πίστις, πόσῃ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἡ ἀάθεια. σὺκ ἆρα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐῶ τὸ μάννα; πῶς οὖν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγεται; ὥσπερ πεῖνα οὐρανοῦ φησιν ἡ γραφή· καὶ πάλιν, καὶ ἐθεμέλιωσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὁ Κύριος. ἄρτον δὲ ἀληθινὸν καλῶ ἐκεῖνον, οὐκ ὅτι ψευδὲς ἐῶ τὸ δεῦμα τοῦ ὅτι τοῦ μάννα, ἀλλ' ὅτι τύπος ἐῶ, οὐκ αὐτοαλήθεια. μεμαθεῖς δὲ Μωϋσέως, οὐχ ἑαυτὸν" αὐτὸ-

ἦν ἐκεῖνο

ἦκεν ἐκείνῳ. ὅπου γὰρ αὐτὸν προετίμων Μωϋσέως, ἀλλ' ἔτι πρὸ ἐκείνου μείζονα δόξαν εἶχεν. διὰ τοῦτο εἶπον, ὁ Μωϋσῆς δέδωκεν, οὐκ ἐπῃνέθη, οὐδὲ ἐγὼ δίδωμι, ἀλλ' αὐτὸ αὐτοῦ τὸ πατέρα φησὶ δίδοναι. ④ ἢ ἀκούσαντες λέγουσι πάλιν· δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον φαγεῖν. ἔπηλθε γὰρ αὐτοῖς τὸ θαῦμα ἐνόμιζον εἶναι, ἐπὶ γαστρὸς ἀπολαύειν προσδόκων· διὸ καὶ ταχέως προσέδραμον. τί οὖν ὁ Χριστός; ″ ἀναίνων αὐτοὺς καὶ μικρόν, φησιν· χ. αὐ ἀγαν

33 Ὁ ἄρτος τοῦ Θεοῦ ἐστιν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, καὶ ζωὴν τῷ κόσμῳ διδούς·

Οὐκ Ἰουδαίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ, φησί· καὶ οὐκ εἶπεν ἁπλῶς ἔσφιγξεν, ἀλλὰ ζωὴν, ἑτέρᾳ τινὰ καὶ ἀπολαμβάνειν *. ζωὴν δὲ λέγει, ὅταν ἅπαντες ὦσιν ἀνεκφωνήτοι. ④ ἢ κἀκεῖ ἔτι ἐνθυμεῖσθαι λέγοντες· * ὥστε δηλῶσαι.

34 Δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον. Ἐλέγχων δὲ αὐτοὺς ὅτι, ἕως μὲν ἀψύχου ἐστὶν ἐπὶ τὴν τράπεζαν, ἐπέτρεχον· ὅταν δὲ μάθωσιν ὅτι πνευματική ἐστιν ὅδε, οὐκέτι, φησίν·

35 Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· ὁ ἐρχόμενος πρός με οὐ μὴ πεινάσῃ, καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε.

36 Ἀλλ' εἶπον ὑμῖν, ὅτι καὶ ἑωράκατέ με, καὶ οὐ πιστεύετέ μοι.

Τοῦτο καὶ Ἰωάννης φθέγγεται λέγων· ὁ οἶδε λαλῶ, καὶ ὃ ἑώρακε μαρτυρῶ, καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει. καὶ πάλιν αὐτός· ὃ οἴδαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν, καὶ ″ οὐ πιστεύετέ μοι. τοῦτο δὲ ποιῶ προσλαμβάνων αὐτοὺς καὶ διελεγχῶν, ὅτι οὐ ταραχῆς τὸ πρᾶγμα αὐτοῦ, οὐδὲ δόξης ἐφίεται, οὐδὲ ἀγνοῶ τὰ ἀπόρρητα τῆς ἀφιξέως αὐτοῦ, οὐδὲ τὰ πρόσθεν, οὐδὲ τὰ μέλλοντα. ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. μέλλει λοιπὸν εἰς τὸν τῶν μυστηρίων ἐμβαλεῖν τρόπον ἑαυτόν. καὶ προῖτον περὶ τῆς θεότητος αὐτοῦ διαλέγεται, λέγων· ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. οὐδὲ γὰρ περὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ τοῦτο εἴρηται (περὶ ἐκείνου γὰρ πρὸς τὸ τέλει λέγει· καὶ ὁ ἄρτος δὲ, ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μού ἐστιν) ἀλλὰ περὶ τῆς θεότητος. καὶ γὰρ ἐκεῖνο διὰ Ⓦ Θεὸν λέγων ἄρτος ἐστίν· ὥσπερ οὖν καὶ οὗτος ὁ ἄρτος διὰ τὸ ὑπερφυὲς αὐτοῦ πνεῦμα ἄρτος οὐράνιος γέγονε. σιωπᾶν δὲ κέλευσεν μάρτυσι, καθάπερ ὅτε τῆς προτέρας δημιουργείας. εἶχε γὰρ αὐτῷ μαρτυρῶν τὸ ἔργον τῶν ἄρτων, καὶ πρὸς ὑποκρινομένους αὐτῷ πιθήσεσθαι. ἐκεῖ δὲ αὐτὸ λέγειν καὶ ἐπεκάλεσεν, διὰ τοῦτο σιωπᾶν καὶ ἀποφαίνεται. ④ ἢ ὅτι προσδόκων ἐπίασιν ἀπολαύσεσθαι σαρκικῆς, ″ διὰ τοῦτο οὐκ ἐταράττοντο, ἕως ὅτε μὴ ταῦτα ἀπέγνωσαν τῆς ἐλπίδος. πλὴν οὐδὲ οὕτως ἐσίγησεν ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἐπετρεπτικὰ λέγει. ④ γὰρ, ἰδίωμα ἦθος, προφήτην αὐτὸν λέγοντες, σιωπᾶσθαι σκανδαλίζονται, καὶ τὸ τέκνους καλεῖσθαι υἱοί· ἀλλ' οὐχ ὅτε τοῦ ἄρτου ἦθος, ἀλλ' αὐτός ἐστιν ὁ προφήτης, ἔλεγεν, καὶ ἤθελον αὐτὸν ποιῆσαι βασιλέα. ἐδόκουν μὲν οὖν ἀγανακτεῖν ὅτι τῷ λέγειν αὐτὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβεβηκέναι ὃ ἦν ἀληθές, οὐ τοῦτο ἐμοῦ ἐποιοῦντο τὴν ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ τὸ μὴ προσδοκᾶν ἀπολαύσεσθαι τραπέζης σωματικῆς. εἰ γὰρ οὕτως ἠγανάκτουν, ἐχρῆν ἐρωτᾶν καὶ πυνθάνεσθαι, πῶς ἄρτος ζωῆς ἐστι, πῶς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκε. νυνὶ δὲ τοῦτο μὲν οὐ ποιοῦσι, γογγύζουσι δέ. καὶ ὅτι οὐ τοῦτο ἀνζητεῖ ἐσκανδάλιζε, δῆλον ἐκ τοῦδε. εἰπόντος γὰρ ὅτι ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον, οὐκ εἶπον, τί δὲ καλέσαντος ἵνα δῷ, ἀλλὰ τί; δὸς ἡμῖν Ⓦ ἄρτον. καίτοι οὐκ εἶπεν, ἐγὼ δίδωμι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδωσιν· ④ ἢ ὑπερθυμίᾳ τῆς ἕξεως καὶ αὐτὸν ἀξιόπιστον εἶναι νομίσαντα πρὸς τὴν χορηγίαν. ④ τοίνυν ἀξιόπιστον εἶναι νομίσαντες πρὸς τὸ δοθῆναι, πῶς ἤμελλον μὴ ταῦτα σκανδαλίζεσθαι, καὶ ταῦτα ἀκούσαντες ὅτι ὁ πατήρ δίδωσι; τί οὖν ὅτι τὸ ἄρτιον; ὅτι ἤκουσαν ὅτι φαγεῖν οὐκ ἔνι, πάλιν ἠπίστησαν, καὶ προσβάλλονται δῆλον τῆς ἀπιστίας πρόκαλυμμα τὸ, ὑφηλὸν εἶναι Ⓦ λέγειν. διὰ τοῦτό φησι, καὶ ἑωράκατέ με, καὶ οὐ πιστεύετε· τοῦτο μὲν, τὰ σημεῖα ἀμπέχομενος, τοῦτο δὴ, τὴν ἀπὸ τῶν γραφῶν μαρτυρίαν.

χ. ἀλλὰ ἡμῖν ὁ λαμβάνει.

χ. μάρτυσι, καὶ ταραχῆς τοῦτο,

εἶαν. σκῦλα γὰρ εἰσί, φησιν, αἱ μαρτυρουσαι περὶ ἐμοῦ· καὶ, ὅτι ἦλθον ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, καὶ οὐ λαμβάνετέ με· ἐκ, πῶς δύναιτ' ἂν τις βίαν, δίχα τοῦ "αὐθεφπων λαμβάνοντες;

χ. ἀνάλων

37 Παῖ, ὃ δίδωσί μοι ὁ πατήρ μου, πρὸς ἐμὲ ἥξει, καὶ Ⓦ ἐρχόμενον πρὸς μὲ οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω. Οσα πῶς πάντα τοις δίχα τοῦ σώζομένους. Διὰ γὰρ τοῦτο ἐπήγαγε τοῦτο, ἵνα μὴ δόξῃ παρεισάγεσθαι καὶ εἰκῆ ταῦτα λέγειν. τί δέ ἐστιν ὃ φησι, πᾶν, ὃ δίδωσί μοι ὁ πατήρ, πρὸς ἐμὲ ἥξει, καὶ ἀναστήσω αὐτὸ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ; τίνος γὰρ ἕνεκεν τῆς χρείας ἀναστάσεως, ἧς καὶ ἀσεβεῖς μετέχουσιν, ὡς ἀξιωτέρου δώρου μέμνηται τῶν πιστευόντων εἰς αὐτόν; ὅτι οὐχ ἁπλῶς ἀναστάσεως μέμνηται, ἀλλὰ τῆς τοιᾶσδε ἀναστάσεως. πρότερον γὰρ εἶπεν, οὐ μὴ ἐκβάλω αὐτόν, καὶ οὐ μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, τότε εἶπε τὴν ἀνάστασιν. ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει Ⓐ μὴ ἐκβάλλονται, φησιν (Αρχτε αὐτὸν καὶ ἐμβάλλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον) Ⓐ ἢ ἀπόλωνται· φοβήθητε γὰρ μᾶλλον, φησι, τὴν ἀνάστασιν καὶ ψυχικὸν σῶμα ἐν γεέννῃ ἀπολέσαι. "Ἐγὼ δέ, ζωὴν αἰώνιον δίδωμι, τοῦτο δηλονότι. ἐκπορεύσονται γὰρ Ⓐ μὲν ἐπὶ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως· Ⓐ δὲ ἐπὶ ἀγαθά, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς. Τούτων τοίνυν τὴν ἀνάστασιν ἐδήλωσεν ἐνταῦθα, τὴν ὑπὲρ τοὺς ἀγαθούς. τί δὴ βούλεται διὰ τοῦ λέγειν, πᾶν, ὃ δίδωσί μοι ὁ πατήρ, πρὸς ἐμὲ ἥξει; καθαίρεται τῆς ἀπιστίας αὐτῶν, δείκνυς ὅτι ὁ μὴ πιστεύων αὐτῷ, ὃ θέλημα ποιεῖ τοῦ πέμψαντος αὐτόν. Ἐὰν οὕτω μὲν αὐτὸ γνησίως ἔφησιν, ὑφειλόμενος δέ. καὶ πάντα χρὴ τὸν ποιοῦντα θέλων δεῖξαι τῷ πατρὶ προσκεκρουκότας τοὺς ἀπίστους, οὐκ αὐτῷ μόνῳ. Εἰ γὰρ θέλημα αὐτοῦ τοῦτό ἐστι, καὶ διὰ τοῦτο ἦκεν, ἵνα σώσῃ "Ⓦ αὐθεφπον Ⓐ μὴ πιστεύοντες, τὸ θέλημα αὐτοῦ βλασφημοῦσιν. ὅταν οὖν φησιν, ὁ πατὴρ ὁδηγῇ μοι, οὐδέν ἐστι τὸ κωλῦον αὐτὸν ἐλθεῖν πρὸς μέ. καὶ ἀλλαχοῦ φησιν· οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ἑλκύσῃ αὐτόν. ὁ δὲ Παῦλός φησιν, ὅτι αὐτὸς θεὸς δίδωσιν αὐτοῖς τῷ πατρί. ὅταν γὰρ θεὸν φῇ, φησι, τὴν βασιλείαν τῷ Θεῷ καὶ πατρί. ὥσπερ οὖν δίδους ὁ πατήρ, οὐκ ἀποστερῶν ἑαυτὸν πρότερον τοῦτο ποιῶν· οὕτω καὶ θεὸς δίδοὺς ὁ υἱός, οὐκ ἐκβαλὼν ἑαυτὸν τοῦτο ποιῶν. λέγε δὲ καὶ θεὸν δίδοναι, ὅτι διὰ αὐτοῦ τὴν πρόσοδον ἐφήκαμεν. τὸ δὲ, δι' ὃν, τοῦτο καὶ ὅτι τὸ πάθος εἴρηται, ὥσπερ ὅταν λέγῃ· Δι' ὃν ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ· "ἐκ δίχα τοῦ θελήματος τοῦ πάθους. καὶ πάλιν· Μακάριος εἶ, Σίμων Βαρ Ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι. ὃ δὲ αἰνίττεται ἐνταῦθα, τοιοῦτόν ἐστιν· ὅτι ὃ τυχὸν πρόσχημα ἡ πίστις ἡ εἰς ἐμέ, ἀλλὰ τῆς δωρεᾶς δῆλα ῥοπῆς. ἐκ τοῦτο δὲ ὅλου κατασκευάζει τὸν λόγον, δείκνυς, ὅτι ψυχῆς ἡμιπαίας τινὸς * καὶ τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ "ἐφελκομένης αὐτὴν δεῖται ἡ πίστις. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖς· Εἰ πᾶν, ὃ δίδωσιν ὁ πατήρ, ἔρχεται πρός σε, καὶ ὃς ἂν "ἑλκύσῃ, καὶ οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός σε, ἐὰν μὴ ἡ δεδομένον αὐτῷ δωρεᾶ, πάσης αἰτίας εἰσὶ καὶ ἐγκλημάτων ἀπηλλαγμένοι οἷς ὃ δίδωσιν ὁ πατήρ. λόγοι ταῦτα φιλοὶ καὶ πρόφασεις. δεόμεθα γὰρ καὶ τῆς οἰκείας προαιρέσεως. Ὃ γὰρ διδάσκεσθαι προαιρέσεώς ἐστι, καὶ Ὃ πιστεύειν. ἐνταῦθα δὲ οὐδὲν ἄλλο ἐμφαίνει ὃ δίδωσί μοι ὁ πατήρ, ἀλλ' ἢ, ὅτι ὃ Ὃ τυχὸν πρόχημά ἐστι Ὃ πιστεύσαι εἰς ἐμέ, οὐδὲ λογισμοῦ δωρεᾶ ἀνθρωπίνου, ἀλλὰ τῆς δωρεᾶς ἀποκαλύψεως δεῖ, καὶ ψυχῆς εὐγνωμόνως δεχομένης τὴν ἀποκάλυψιν. Ἐὰν Ὃ, ὁ ἐρχόμενος πρὸς μὲ σωθήσεται, "τοῦτο δηλονότι, ὅτι μυρίας ἀπολαύσεται πολλῆς. ἐνταῦθα γὰρ τούτων καὶ παρελθόμενα φησι, καὶ σάρκα ἀνέλαβον, καὶ τὴν τοῦ δούλου μορφὴν ἐνεδύσατο. Εἶτα ἐπήγαγε·

χ. ὃς ἐστι μαθ. ἐν τ, λεγε χ. ὁσι Ματθ. κβ. ιγ.

χ. πάντα ἀ αἰῶνα· χ. τινὶ σι χ. τινὶ σι, χ. τινὶσι,

38 Κατέβην οὐχ ἵνα τὸ ἐμὸν θέλημα ποιῶ, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με.

Τί λέγεις; ἕτερον γὰρ τὸ σὸν, καὶ ἕτερον τὸ ἐκείνου; ἵνα οὖν μὴ τοῦτό τις ὑπολάβῃ, διώρθωσε τῇ ἐπαγωγῇ, πάλιν λέγων·

40 Τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν Ⓦ υἱὸν, καὶ πιστεύων εἰς

Λεκ. ιβ. μθ. Εἰς αὐτὸν ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. Τοῦτο οὖν οὐκ ἔστι σὸν θέλημα; καὶ πῶς λέγεις· Πῦρ ἦλθον βαλεῖν ὅπερ τίνι γνῶ, καὶ τί ἤθελον ἰδεῖν, εἰ ἤδη ἀνήφθη; εἰ δὲ καὶ σὺ τοῦτο θέλεις, δῆλον ὅτι ἓν θέλημα. καὶ γὰρ καὶ ἀλλαχοῦ φησιν· ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ. τί δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πατρός; ἆρα ἵνα μὴ ἀπόληται δι' αὐτῶν μηδὲ εἷς; τοῦτο δὴ καὶ σὺ θέλεις· καὶ τοίνυν ἕτερον μὲ οὐκ ἐστὶν, ἕτερον δὲ τοῦτο. "Οὕτω καὶ ἀλλαχοῦ φαίνεται τὸ τοὺς τὸν πατέρα ἴσον ἑαυτῷ βεβαιότερον πρίσασθαι, φησὶ λέγειν· ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν. οὐκοῦν λέγει τοῦτο ἔστιν· οὐκ ἄλλο τι προσέξων ἦλθον ἢ τοῦτο, ὅπερ καὶ ὁ πατὴρ βούλεται. Οὐκ ἴδιόν τι ἐμὸν παρὰ τὸ τοῦ πατρός ἔχω θέλημα. πάντα γὰρ τὰ τοῦ πατρός ἐμά ἐστι, καὶ τὰ ἐμὰ ἐκείνου. Εἰ τοίνυν κοινὰ τὰ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ· εἰκότως φησὶν, οὐχ ἵνα τὸ ἐμὸν θέλημα ποιήσω. ἀλλ' οὕτω μὲν οὐ λέγομεν οὐκ εἴπει, ἀλλὰ πρὸς ὃ τίλει τοῦτο τηρεῖ. τὰ γὰρ ὑψηλά, ὅπερ ἔφην, τέως ἐγκρύπτει καὶ συσκιάζει, ἃ βούλεται δεῖξαι, ὅτι εἰ εἶπεν ὅτι τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν τοῦτό ἐστι, κατέφερεν ἄν. λέγε τοίνυν, ὅτι καὶ ἐγὼ ἐκείνῳ συμπροσάπτω τὸ θελήματι, βουλόμενος αὐξῆσαι μᾶλλον πλῆξαι, ὡσανεὶ ἔλεγε· τί νομίζετε; ἐμὲ πρόφορα ἐστὲ ἀπιστοῦντες; τὸ πατέρα μὲ οὖν τὸν ἐμὸν προξενήσετε. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πάντων, ὃ δέδωκέ μοι, μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ. δείκνησι συνάπτων ἑαυτὸν οὐκ αὐτὸν διδόμενον τῆς αὐτῶν θεραπείας, οὐδὲ δι' οἰκείαν χρείαν προσαγόμενον, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκείνων σωτηρίαν, ὑφ' ἣν τὸν παρ' αὐτῶν λαμβάνει. ὅπερ ἐν τῇ προτέρᾳ δημηγορίᾳ φησὶν, ὅτι δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω. καὶ πάλιν, ταῦτα λέγω ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε. ἄνω γὰρ καὶ κάτω τοῦτο ἀπουδάζει πεῖσαι ὅλη διὰ τὴν ἐκείνων σωτηρίαν προσήκειν. λέγε δὴ καὶ παρὰ δόξαν παραβαίνειν, ὥστε αὐτοπρόσωπος εἶ). καὶ ὅτι διὰ τοῦτο οὕτω λέγει, διὰ τῶν ἑξῆς τοῦτο σαφέστερον ἀπεκάλυψεν. ὁ γὰρ ζητῶν, φησὶ, τὸ θέλημα τὸ ἑαυτοῦ, τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ· ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτὸν, ἀληθής ἐστι καὶ οὐκ ἔστιν ἀδικία ἐν αὐτῷ. τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πατρός, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς αὐτὸν, ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον,

Καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Τί δήποτε συνεχῶς αὖθις καὶ κάτω τρέφει τὴν ἀνάστασιν; ἵνα μὴ τοῖς πρόσθεν παράγμασι κρίνωσι μόνον τὴν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν· ἵνα καὶ ἐνταῦθα μὴ ἀπολαύσωσι, μὴ διὰ τοῦτο ὑπολιπόντες λόγον), ἀλλὰ τὰ μέλλοντα προσδεχῶσιν, καὶ ἵνα μὴ διὰ τὸ μὴ κολάζεσθαι τοὺς τὸν πρὸν, αὐτὸν καταφρονῶσιν, ἀλλ' ἑτέραν προσδεχῶσι ζωήν.

ΗΘΙΚΟΝ Αλλ' ἐκεῖνοι μὲν οὐδὲν ἐκέρδησαν, ἡμᾶς δὲ κερδῆναι παρασκευάσωμεν ἐκ τοῦ συνεχῶς ἡμῖν τὴν ἀνάστασιν ἐπηχεῖσθαι. καὶ πλεονεκτήσαι βουληθῶμεν, καὶ ἁρπάσαι, καὶ ἄτοπόν τι προσῆξαι, βλέπωμεν τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς νοῦν βαλώμεθα, καὶ τὸ δικαστήριον ἐνατενίσωμεν, καὶ πάντος χαλκοῦ στερροτέρους καθήξει τὴν ὁρμὴν τὸ ἄτοπον ὁ λογισμός οὗτος· καὶ λέγωμεν πρὸς "ἄλλους τε ἀεὶ καὶ πρὸς ἑαυτοὺς, ἀνάγκη ἐστὶν, καὶ δικαστήριον ἡμᾶς μένει φοβερόν. καὶ ἴδωμεν ἵνα γαυρούμενον καὶ ὅτι τοῖς πρόσθεν ἀγαθοῖς φλεγμαίνοντα, τὸ αὖθ' ὑπολέγωμεν, ἐμφαίνοντες ὅτι πάντα ἐνταῦθα ἰᾶται. καὶ ἕτερον ἀληθῶτα ἴδωμεν καὶ ἀποδυσωπητοῦντα, καὶ πρὸς ἐκεῖνον τὸ αὖθ' φθεγξώμεθα, δηλοῦντες ὅτι τέλος ἕξει τὰ λυπηρά. καὶ ῥᾳθυμοῦντα δὲ διαχειμένον, τὸ αὖθ' πάλιν ἐπάδωμεν δηλοῦντες, ὅτι ἀνάγκη τῆς ῥᾳθυμίας ταύτης διδόναι. ἰκμὸν τοῦτο τὸ ῥῆμα πάντος φαρμάκου μᾶλλον τὴν ἡμετέραν θεραπεύσαι ψυχήν. καὶ γὰρ ἔστιν ἀνάστασις, καὶ ἀνάστασις ἐπὶ ἀνθρώπους, ἀ μακρὰν, οὐδὲ πόρρω. ἔτι γὰρ μικρὸν ὅσον, Ο ἐρχόμενος ἥξει, καὶ οὐ χρονιεῖ. καὶ πάλιν· Πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ· τουτέστι, καὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς· οὐχ ἵνα ὅτι πάντων ἀκριβῶνται, οὐχ ἵνα ὅτι πάντων λαμπρότερον γνωσθῶσι. καθάπερ γὰρ ἐνταῦθα τοὺς δικαίους καὶ πονηροὺς κολάζοντες καὶ ἀγαθοὺς τιμῶσι

Ιωαν. ε. κ. Εσρ. ε. λ. β. Κορ. ε. ι.

χ. καὶ γὰρ ἐκείνων ὑλακὴ ποιμένος ἐστὶν ὅταν ἀκούειν τὴν τέχνα σου, καὶ οὐκ ἀκολουθοῦντι· τί οὖν ὅ φησι; οὐ ἄλλο

χ. διακοπὴ

χ. κεφάλαιον μέγα

χ. ἀλλήλους

χ. μικρὸν, κατὰ τὸν Παῦλον

τιμῶσι δημοσίᾳ· οὕτω δὴ κ᾽ ἐκεῖ γένοι᾽), ὥστε τοῖς μὲ τὴν ἀρχὴν μείζω, τοῖς δ᾽ τ᾽ λαμπρότητα ἠμέλθαι πρεῖφανεστέραν. Ταῦτα τοίνυν καθ᾽ ἑκάστην ἐνδεῖς ἐπιτρέφωμθ τ᾽ ἡμέραν. Ταῦτα ἀν᾽ ἀεὶ γρέφωμθ," ὁπόταν φθάντις τ᾽ πρόσωπον ἡμᾶς δάκνειν δυνήσετ᾽) πρεγμάτων. τὰ γὰρ βλεπόμθα πρόσκαιρα, τὰ δ᾽ μὴ βλεπόμθα αἰώνια. Συνεχῶς τοίνυν δὲ πρὸς ἑαυτοὺς φθεγξώμεθα κ᾽ πρὸς ἄλλους· δύασασις ὅστι δὲ κρίσις κ᾽ δύθυνσαι τῶν πεπρεγμένων. κ᾽ ὅσοι νομίζουσιν εἰμπερμπίλιν εἶ), τοῦτο λεγέτωσαι, καὶ δύτέως ἀπαλλαγήσονται τῆς σπουδῆς τὸ ποσήματος. Εἰ γὰρ δύασασις ὅστι κ᾽ κρίσις, οὐκ ἔστιν εἰμπερμπίλη, κἂν μυρία φιλονεικῶσι κ᾽ ἀποπίπτουσαι. ἀλλὰ γὰρ ἀσκούμεθα χρείσιανοὶ πρὸς δύασάσεως διδάσκων. ὁ γὰρ δεόμθος μαθεῖν ὅτι ὅστιν δύασασις, δὲ μὴ σφόδρα πεπεικὼς ἑαυτὸν, ὅτι οὐκ δύάγκη κ᾽ ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, τὰ πρεσγμάτα φέρεται, οὐκ ἂν εἴη χρείσιανός. Διὰ τοῦτο πρὸ καλῶ κ᾽ δέομαι, πάντων τῶν ποιμνῶν ἑαυτοὺς ἀκκαθάρωμθ, καὶ πάντα πρὸ ἄξωμθ ὥστε συνεπώμενοι τυχεῖν κ᾽ ἀπολογίας κ᾽ τῆς ἡμέραν ἐκείνης. ἀλλ᾽ ἴσως ἐρᾷ τις· κ᾽ πότε Σωτήρια, πότε δ᾽ αἰάσασις ἔσαι; ἰδοὺ πόσος γέγονε χρόνος, κ᾽ οὐδὲν τοιοῦτον Σωέβη. ἀλλ᾽ ἔσαι, πιστεύσατε. κ᾽ γὰρ ⓐ πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ τοιαῦτα ἔλεγεν, δὲ κατεγέλων τοῦ Νῶε, ἀλλ᾽ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς κ᾽ πρέσυρε τούτους μὲ ἅπαντας ἀπισουῶντας, κἀκῆνον δ᾽ ἔσωσε ⓦ πιστεύσαντα. δὲ ⓐ ὅτι τοῦ Λὼτ ὑ πρεσδόκων τὴν θπλατον πλημμὺ ἐκείνην, ἕως ⓐ πρῆσπρες ἐκῆνοι δὲ κεραυνοὶ κατενεχθέντες ἀπώλεσαν ἠφάνιζ. κ᾽ οὔτε ὅτι τούτων, οὔτε ὅτι τῶν κ᾽ ⓦ Νῶε ἐγλύετο πρεσοίμιον τῶν μελλόντων συμβήσεσθαι, ἀλλὰ τυφώντων, μεθυόντων, ἐμπροποιούντων ἁπάντων, ὅπως ἐκῆνα γένοντο τὰ ἀφόρητα. ὅτω κ᾽ ἡ δύασασις ἔσαι ὑ μὴ πρεσοιμίων τινῶν, ἀλλ᾽ ὂν μέσαις οὖσιν ἡμῖν ἐνημερείαις. διὰ τοῦτο κ᾽ ὁ Παῦλός φησιν· Οταν δ᾽ λέγωσιν Εἰρήνην δὲ ἀσφάλειαν, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος, ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, κ᾽ ὐ μὴ ἐκφύγωσι. ὅτο δ᾽ "ὅπως ὠφελήσωσιν ὁ Θεός, ἵνα σῳσθῶσι ὧδε σωθῶσιν κ᾽ ἐν αὐτῇ τῇ ἀσφαλείᾳ μὴ θαῤῥῶμθ. τί λέγῃς; οὐ πρεσδοκᾷς τ᾽ αἰάσασιν ἔσεσθαι καὶ κρίσιν; δαίμονες ὁμολογοῦσι ταῦτα, καὶ σὺ" αἰσχυντῇς; ἦλθες γὰρ, φασι, πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς; ⓐ δ᾽ βάσανον ἔσεσθαι λέγοντες, καὶ κρίσιν ἴσασι κ᾽ εὐθυώας κ᾽ τιμωρείας. μὴ τοίνυν προξιώμθα ⓦ Θεὸν, πρὸς δὲ φαῦλα τολμᾶν, κ᾽ ἀπισουῶντες τῆ᾽ τῆς αἰασάσεως λόγῳ. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς ἄλλοις ἦρξεν ἡμῶν ὁ Χριστὸς, οὕτω κ᾽ ἐν τούτῳ. κ᾽ γὰρ πρωτότοκος δι᾽ τοῦτο λέγε᾽) ἐκ τῶν νεκρῶν. Εἰ δ᾽ μὴ δύασασις ἦν, πῶς ἔμθε πρωτότοκος ἔσεσθαι, μηδενὸς ἐκ τῶν νεκρῶν ἐκομθέντος; Εἰ μὴ δύασασις ἦν, ποῦ τὸ Θεῦ δίκαιον σώζε᾽), τοσούτων μὲ πονηρῶν εὐημερησάντων, τοσούτων δ᾽ ἀγαθῶν θλιβομθόντων, κ᾽ ἐν τῇ θλίψει ⓦ βίον καταλυόντων; ποῦ γὰρ ἂν καθ᾽ ἀξίαν ἕκαστος ἀπολήψεται τούτων, εἰ μὴ αἰάσασις μή ὅστι; Θεὸς τῶν ὀρθῶς βεβιωκότων τὴν αἰασάσει πιστεῖ, ἀλλὰ καθ᾽ ἑκάστην εὐχονται τὴν ἡμέραν, τὴν ῥῆσιν ἐκείνην τὴν ἁγίαν λέγοντες· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. ἵνες οὖν εἶσι ⓐ τῇ δύασάσει πιστεύοντες; ⓐ βεβήλους ἔχοντες τὰς ὁδοὺς καὶ ἀκάθαρτον ⓦ βίον, καθάπερ ὁ πρεσφήτης φησί· Βεβηλωμένοι αἱ ὁδοὶ αὐτῶ ἐν πάντι καιρῷ· δύτομαι ῥῆται τὰ κρίματά σου ἀπὸ πρεσώπου αὐτῶ. ὑ γὰρ ὅστιν, οὐκ ἔστιν αὖ θεσπον βίον ἔχειν καθαρὸν δύασάσει πιστεύσαντα· ὡς οἵτε μηδὲν συνειδότες ἑαυτοῖς πονηρὸν, κ᾽ λέγουσι, καὶ βούλονται), κ᾽ πιστεύουσιν ὥστε τὴν δύναμιν πόδοσιν λαβεῖν. μὴ τοίνυν αὐτὸν προξιώμθα, ἀλλ᾽ ἀκούωμθα αὐτῶ λέγοντος, Οπι φοβήθητε ⓦ δυνάμενον κ᾽ ψυχὴν καὶ σῶμα ἐν γεέννῃ ἀπολέσαι· ἵνα Διὰ τ᾽ φόβου γνώμεθα βελτίους, καὶ τῆς ἀπωλείας ταύτης ἀπαλλαγῶντες καταξιωθῶμθ τῆς βασιλείας τῶν ὑρανῶν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὄπιτυχεῖν, χάριτι κ᾽ φιλανθρωπίᾳ τ᾽ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, δι᾽ ὗ δὲ μεθ᾽ ὗ δόξα πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Ομιλ. μς.

γρ. ἐλθὸν ἡμᾶς ἐπιστῆσαι κ᾽ παίρων καταμῆν δυνήσεται

γρ. ἀλλήλους

γρ. σπίλους

γρ. κρίσις

γρ. ὑ μὴ ὁμολογοῦσι

γρ. ἀπῶ

α. Θεσ. ε. γ.

Ψαλμ. θ. κβ. Ισ. κγ. ιγ.

Ματθ. ι. κβ.

Ομιλ. μϛ. 41 ΕΓΟΓΓΥΖΟΝ ΟΥΝ ΟΙ ΙΟΥΔΑΙΟΙ ΠΕΡΙ αὐτοῦ ὅτι εἶπεν, ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς·
42 Καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσὴφ, οὗ ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; πῶς οὖν λέγει ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα;

ΟΝ ὁ Θεὸς ἡ χοιλία καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ ἀγκύρᾳ αὐτῶν, "γράφων Φιλιππησίοις ὁ Παῦλος φησί. ὅτι οἱ μὲν Ἰουδαῖοι ζηλοῦσι, δῆλον μὲν καὶ ἀπὸ τῶν ἐμπροσθεν, δῆλον δὲ καὶ ἀφ' ὧν τῷ Χριστῷ προσελθόντες διελέγοντο. ὅτε μὲν γὰρ ἄρτον ἔδωκεν αὐτοῖς καὶ τὴν γαστέρα ἐνέπλησε, καὶ προφήτην ἔλεγον εἶναι), καὶ βασιλέα ποιῆσαι ἐζήτουν· ὅτε δὲ αὐτοῖς ἐδίδασκε περὶ τῆς πνευματικῆς τροφῆς, περὶ ζωῆς αἰωνίου, ὅτε ἀπήγαγεν αὐτοὺς τῶν αἰσθητῶν, καὶ περὶ ἀναστάσεως διελέγετο, καὶ ὑψηλοτέραν ἐποίει τὴν γνώμην, ὅτε μάλιστα θαυμάζειν αὐτὸν ἐχρῆν, τότε γογγύζουσι καὶ ἀπιστοῦσι. καὶ μοι, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ προφήτης, καθὼς "ἔφησαν ἐκεῖνοι," οὗτός ἐστι περὶ οὗ φησιν ὁ Μωϋσῆς, Ὅτι προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ, αὐτοῦ ἀκούσεσθε, ἐχρῆν "αὐτοὺς ταῦτα ἀκούειν λέγοντος, ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα. ἀλλ' οὐκ ἤκουον, ἀλλ' ἐγόγγυζον. ἔτι γὰρ αὐτὸν ἡδιῶτο δι' ὧν τὸ νεανεύεσθαι) τὸ τῶν ἄρτων σημεῖον· διὰ τοῦτο φανερῶς μὲν οὐκ ἀντέλεγον, παρ' ἑαυτοῖς γογγύζειν ἐσέφαινον ὡς ἠναισχύντουν, ὅτι μὴ ἔδωκεν αὐτοῖς τραπέζαν ἐπουλοῦντο, καὶ γογγύζοντες ἔλεγον· οὐκ ἔστιν οὗτος ὁ υἱὸς Ἰωσὴφ; ὅθεν δῆλον ὅτι οὐδὲ τὸν θαυμασιὸν αὐτοῦ καὶ παράδοξον οὐδέπω ἠδέσθησαν γλῶσσαν. διὰ τοῦτο γοῦν αὐτὸν υἱὸν Ἰωσὴφ ἔτι λέγουσιν εἶναι), καὶ οὐκ ἐπιστεύοντα, οὐδὲ λέγω αὐτοῖς, οὐκ εἰμὶ υἱὸς Ἰωσὴφ· ἀλλ' ὅτι υἱὸς Ἰωσὴφ ἦν, ἀλλ' ὅμως οὐδέπω ἠδυνάμην τὸν θαυμασιὸν ἐκεῖνον ἀκοῦσαι τόκον. Εἰ γὰρ καὶ σάρκα οὐκ ἠδυνάσθησαν σαφῶς ἀκοῦσαι, πολλῷ μᾶλλον τὸ ἄρρητον καὶ ἀῤῥητον τοῦ λόγου. Εἰ δὲ ταπεινὸν οὐκ ἀπεκάλυψε, πολλῷ μᾶλλον ἐκεῖνο οὐκ ἂν ἐνεχείρισεν. καίτοι τοῦτο αὐτοῦ σφόδρα ἐσκανδάλιζε, δι' ὃ ἔζη ὑπελοῦς καὶ τὸ τυχόντος· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀπεκάλυψεν, ἵνα μὴ ἕτερον σκάνδαλον ἀναιρῶν, ἕτερον ποιήσῃ. τί οὖν αὐτοὺς γογγύζοντας αὐτοῦ ἔλεγεν;

44 Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ὁ πατήρ μου, ὁ πέμψας με, ἑλκύσῃ αὐτόν.
"Τούτοις ἐπιπλῆττει Μανιχαῖοι λέγοντες, ὅτι οὐδὲν ἐφ' ἡμῖν κεῖται. καὶ μοι τοῦτο δείκνυσι κυρίως οὖσας τῆς γνώμης. Εἰ γὰρ ἕλκεται πρὸς αὐτόν, φησί, τί δεῖ τῆς ἕλξεως; τοῦτο γὰρ ὃ ἐφ' ἡμῖν ἁμαρτεῖ, ἀλλὰ δεήσεσι ἡμᾶς βοηθείας δεομένους. καὶ αἰτήσεται σωθῆναι ὑπὸ τοῦ ἄκοντα ἑρπάζοντα, ἀλλὰ τὸν πολλῆς ἀπολαύοντα συμμαχίας. Εἶτα δείκνυσι καὶ τὸν τρόπον καθ' ὃν ἕλκει. ἵνα γὰρ μὴ πάλιν ἀνθρώπινόν τι περὶ τὸν Θεὸν ὑποπτεύσωσιν, ἐπήγαγεν·

46 Οὐχ ὅτι τὸν Θεὸν ἑώρακέν τις, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἑώρακε τὸν πατέρα. Πῶς οὖν ἕλκει, φησί; τοῦτο ὁ προφήτης ἀνωθεν εἶπε προαναφωνήσας,

45 Ὀλιγόσονται πάντες διδακτοὶ Θεοῦ. Εἶδες τῆς πίστεως τὸ ἀξίωμα; "καὶ πῶς ὁ παρὰ ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ δι' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ" τοῦτο μέλλοισι μανθάνειν; διὰ δὴ τοῦτο τὸ ἓν λόγον ποιῶν ἀξιόπιστον, ὅτι οὐ προφήτας αὐτοῖς πρέπεμψεν. εἰ τοίνυν ἔσονται πάντες διδακτοὶ Θεοῦ, πῶς ἵνες οὐ πιστεύουσιν; ὅτι τὸ εἰρημένον περὶ τῶν πλειόνων εἴρηται. *Τὸ χαρεὶς τοῦτο, "οὐχ ἁπλῶς πανταχοῦ τὸ προφητικὸν, ἀλλὰ πανταχοῦ δηλοῖ τοῦτο βουλόμενος. διδάσκαλος γὰρ προσκέκληται, πᾶσιν ἕτοιμος ὢν τὰ αὐτοῦ παρασχεῖν, καὶ εἰς πανταχοῦ συμφέρων τῷ διδασκαλίδῃ τῷ ἑαυτοῦ. Καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ

χ. ὁ Παῦλος περὶ Ἰουδαίων διαλεγόμενος ἔλεγε καὶ τάδε

Δευτ. ιη. ιε.

χ. ἔφησαν χ. ὅτι χ. ἐκείνων

Ἰωαν. ε. λθ.

χ. Τότε

χ. ὅτι χ. προσέσχον ὅτι

* ἄλλως ἢ χ. ἢ ἐπεὶ δηλοῖ τὸ ἀσφαλὲς ὅτι πανταχοῦ τὰ ὅμοια τοῦ

ἑκάτῃ ἡμέρᾳ. οὐ μικρὸν ἐνταῦθα τοῦ γράφοντος τὸ ἀξίωμα, εἶγε ὁ πατὴρ προσάπτει, καὶ ζῆτ' ἀνίσησιν· οὐχὶ ἀφιερούμενος πρὸς Ⓦ πατέρα τὰ ἔργα (πῶς γάρ;) ἀλλὰ δεικνὺς τὸ ἰσοτάσιον τῆς δυναμεως. ὥσπερ οὖν ἐκεῖ λέγων, καὶ ὁ πέμψας με πατὴρ μάρτυρά μοι ἐμαυτοῦ, εἶτα, ἵνα μὴ φωνὴν προσεργάζωνται, πρὸ ἐπέμψεν αὐτοῖς ταῖς γραφαῖς· οὕτω καὶ ἐνταῦθα, ἵνα μὴ τὸ αὐτὸ νόσον πάθωσι, πρὸ ἁπάντων τοῖς προφήταις, τούτοις ζωσεχῶς ἄνω καὶ κάτω στρέφων, δεικνὺς ἑαυτὸν ὄντα ᾧ πατρί. τί οὖν Ⓐ πρὸς τούτοις, φησὶν, οὐχὶ διδακτοὶ ἦσαν τοῦ Θεοῦ; τί οὖν ἐνταῦθα ὁ ἐξαίρετον; ὅτι τότε μὲν δι' ἀνθρώπων ἐμαθήτευον τὰ τοῦ Θεοῦ· νῦν δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ μονογενοῦς ὄντος τοῦ Θεοῦ καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου. εἶτά φησιν, οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τις ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὗτος τὸν τῆς οὐσίας λόγον ἐνταῦθα ὕστερον λέγων, ἀλλὰ καὶ τὸ εἶδος τῆς οὐσίας. ἐπεὶ εἰ ὕστερον ἔλεγε, πολλοὶ προσῆλθον τοῦ Θεοῦ ἔσμεν. ποῦ οὖν τὸ ἐξαίρετον ἦν; ἢ τίνος ἕνεκεν τηνικάδε ἀπῆλθε, φησὶν, ἀφ' ἑαυτοῦ τῶν ἐκείνων ἀφανέστερον; οὐ τέθνηκε, φησὶν, ἀφ' ἑαυτοῦ. εἰ γὰρ εἰ πόντος, οὐκ ἂν οὐρανοῦ κατανοήσαι, ἅπερ ἐσκανδαλίσθησαν· τί οὖν οὐκ ἔπαθον, εἰ καὶ τοῦτο προσέθηκεν; ἄρτον ζωῆς ἑαυτὸν καλεῖ, ὅτι τῷ ζωῇ ἡμῶν συγκρατεῖ καὶ ταύτῃ καὶ τῷ μέλλοσαν, καὶ φησιν· ὃς ἂν φάγῃ ἐκ τοῦ ἄρτου τούτου, ζήσεται εἰς Ⓦ αἰῶνα. ἄρτον δὲ ἤτοι τὰ δόγματα φησιν ἐνταῦθα τὰ σωτήρια, καὶ τῷ πίστιν τὴν εἰς αὐτὸν, ἢ τὸ σῶμα τὸ ἑαυτοῦ. ἀμφότερα γὰρ νοῦ ἐστὶ τῆς ψυχῆς. κρίτους γε ἄλλος φησιν, ἐάν τίς μου Ⓦ λόγων ἀκούσῃ, καὶ μὴ γνῷ τὰ ἐμὰ τοῦτο· καὶ ἐσκανδαλίσθησαν. ἐνταῦθα δὲ τοιοῦτον ἔπαθον, πάλαι ἀφ' οὗ ἔτι δυσωπεῖσθαι αὐτὸν ἀπὸ τῶν γεγυμνασμένων ἄρτων. ὅρα δὲ πόθεν ποιεῖται τὴν πρὸς τὸ μάννα ἀφορμήν. ἀπὸ τοῦ οὖν τὸ τέλος ἀκοῦσαι ἑκατέρας τῆς ἐφῆς. δεικνὺς γὰρ ὅτι ὁ ξένιον τινὰ ἐκείνη παρέσχε τοῖς χρείαν, ἐπήγαγε·

49 Οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ τὸ μάννα, καὶ ἀπέθανον. Εἶτα κατασκευάζει τὸ μάλιστα πεῖσαι αὐτοὺς, ὅτι πολλῷ τῶν πατέρων αὐτῶν μείζονα αὐτοὶ ἠξίωνται, ὅτι πρὸς Μωϋσέα ἀντιπάλους ἅπαντας ἀνδρας ἐκείνους. ἀφ' οὗ τοῦτο, δῆλον ἔπεσεν ὅτι ἀπέθανον Ⓐ τὸ μάννα φαγόντες, ἐπήγαγε, ὁ τρώγων ἐκ τοῦ ἄρτου τούτου, ζήσεται εἰς Ⓦ αἰῶνα. καὶ τὸ, ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὐχ ἁπλῶς τέθεικεν, ἀλλ' ἀντιπάλους ὅτι οὐδὲ ἐζεπάσθη ὅτε χρόνον πολλὸν, οὐδὲ ζωοποιεῖται εἰς τὸν τῆς ἐπαγγελίας γάμον. οὗτος οὖν ὁ ἄρτος οὐ τοιοῦτος.

51 Καὶ ὁ ἄρτος δὲ, ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μού ἐστιν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. Εἰκότως οὖν ἐνταῦθα ἀφ' ἑαυτοῦ πορεύεται λέγων, ἵνα μή τις, ποῖος τῶν λόγων τούτων καιρὸς ἐστὶν, οἰκοδομούντων μὲν οὐδὲν, οὐδὲ χρησιμευόντων, καὶ τοῖς οἰκοδομηθεῖσι δὲ λυμαινομένων. οὐ γὰρ τύπου, φησὶ, πολλοὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, λέγοντες· σκληρός ἐστιν ὁ λόγος οὗτος, τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν; σκῶν γὰρ ταῦτα μόνοις προσδοθῆναι τοῖς μαθηταῖς, καθάπερ ὁ Ματθαῖος ἔλεγεν, ὅτι ἰδίᾳ διελέγετο αὐτοῖς. τί δήποτε οὖν ἐφθόνει; τί δὲ χρήσιμον τῶν ῥημάτων; πολὺ γὰρ τὸ χρήσιμον καὶ τὸ ἀναγκαῖον. ὅτε δὲ ἐπέκειντο ἐφθόνουν αὐτοῦ τὸν σωματικὸν, καὶ τῆς ὅτι τῶν προγόνων προσδοκίας ἀναμιμνησκοντες, καὶ μέγα τὸ μάννα λέγοντες· δείκνυε ὅτι πολλὰ σκιὰ τύπος ἦν καὶ σκιά, ἢ γὰρ τῶν πραγμάτων ἀλήθεια ἡ προσοῦσά ἐστι, μέμνηται ἐφθῆς πνευματικῆς. ἀλλ' ἔδει, φησὶν, εἰπεῖν, οὗ Ⓐ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ τὸ μάννα, ἐγὼ δὲ ἄρτον προσφέρω ὑμῖν. ἀλλὰ πολὺ τὸ μέσον. ἐδόκει γὰρ τοῦτο καὶ ἔλαττον εἶ σκείνου, τῷ σκῆνος μὲν ἄνωθεν φέρεσθαι, τὸν δὲ κάτω γεγενῆσθαι τὸ ἀνάμα τῶν ἄρτων. ἐπεὶ οὖν ἐζήτουν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φερόμενον ἐφθόν, ἀφ' οὗτο ζωοποιὸς ἔλεγε· ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα. εἰ δὲ ἐξεπάζοι τις, τί δήποτε καὶ τὰ μυστηρίων ἐνέβαλε λόγον, σκῆνος ἐφθόν ἄνωθεν, οὐκ ἐκ τούτων στρόβος τῶν λόγων ὁ καιρὸς ἦν. τὸ γὰρ ἀσαφὲς τῶν εἰρημένων ἀεὶ Ⓦ ἀκροατὴν ἀφανίζει καὶ προσεκλιχάτερον

ἐργάζεται. ὑ τοίνυν σκανδαλίζεσθαι ἔδῃ, ἀλλ' ἐρωτᾶν" μᾶλλον ⸂δ πυνθάνεσθαι· νυῶ ὁ" ἀνεχώρησαν. Εἰ γὰρ ⸂ωεφήτην αὐτὸν ⸂ει ὁ ⸂ομιζον, ἐλεγῶ πιστεῦσαι τοῖς λεγομένοις. ὥστε τῆς ἐκείνων ἀνοίας τὸ σκάνδαλον ἰω, οὐ τῆς ἀποστασίας τῶ λεγομένων. συ ὁ ὅρα πῶς χ μικρὸν" αὐτοῦ ἀνήγαγε ⸂ωρὸς αὐτόν. ἐν ⸂ῳῶθα γὰρ ἑαυτὸν φησι διδόναι, οὐ ⓦ πατέρα· καὶ ὁ ἄρτος δέ, φησιν, ὃν ἐγω" δώσω, ἡ σάρξ μου ἔστιν, ἣν ἐγω δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. 9 ἀλλ' ξένη τις ἰω ἡ διδασκαλία, φησὶ, καὶ ⸂πρηλλαγμένη. καίτοιγε ὁ Ἰωάννης αἴνιγμα τοῦτο ἠνίξατο, ἀμν οὐ αὐτ" ἀποκαλέσας· ἀλλ' οὐδὲ ὕτως ἠδέσαν, φησιν. οἶδα καγώ. ἀλλ' οὐδὲ ⓖ μαθηταὶ ἠπίσαντο. Εἰ γὰρ ⸂ει δυνάσεως οὐδέπω" τι ἠδέσαν σαφές, καὶ ὅλως τοῦτο ἠγνόησαν τί ποτέ ἔστι, λύσατε" ναὸν τοῦτον, καὶ ⸂ὸ τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν· πολλῷ μᾶλλον ⸂ει τῶν ἐρημένων. ⸂ῳῶτα γὰρ ἐκείνων ἀσαφέστερα ἰω. ὅτι μὲν γὰρ ⸂ωεφῆται δυέγησαν, ἠδέσαν, Εἰ δὲ μὴ ὕτω σαφῶς εἰρήκασιν αἱ γραφαί· ὅπου ὃ σάρκα ἵνα ἔφαγλν, οὐδὲ ποτε οὐδεὶς εἶπεν ἐκείνων. ἀλλ' ὅμως ἐπείθοντο καὶ ἠκολούθουν, καὶ ὡμολόγουν ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἀν ⓦ ἔχειν. τοῦτο γὰ μαθητοῦ, τὸ μὴ ⸂ωερίεργάζεσθαι ⸂ὰ τοῦ διδασκάλου, ἀλλ' ἀκούειν καὶ πείθεσθαι, καὶ ⓦ ⸂ωροσήκοντα καθ' ὑμᾶς λύσεως. τί οὖν, φησιν, ὅτι τοιωδιπλοῦν ζωὴν, καὶ ἀπλοῦν εἰς τοὐπίσω; τοῦτο ⸂ῳὰ τῶν ἐκείνων αἰσθοῦ. ὅταν γὰ ἡ ζήτησις τοῦ πῶς εἰσέλθῃ, ζωὴ ⸂ρχεται καὶ ἀπιστία. οὕτω καὶ Νικόδημος ἐθορυβεῖτο λέγων· πῶς δυνατὸν ἄνθρωπος εἰσελθεῖν εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ; οὕτω ⸂δ οὗτοι ⸂αράτηρ) λέγοντες,

52 Πῶς δυνατὸν δοῦναι ἡμῖν φαγεῖν ⸂ῦτ τὴν ⸂αρκα αὐτοῦ;

Εἰ γὰ τὸ, πῶς, ζητεῖς, ὅρα τί τοῦτο· ὅτι τῶν ἄρτων οὐκ εἶπες, πῶς οὗτοι πέντε εἰς τοσούτους ἐξέτεινεν; ὅτι τῶ χρεαδῶναι μόνον ἦσαν τότε, ὑ ἦ τὸ θαῦμα ἰδεῖν. ἀλλ' ἡ πεῖρα τότε, φησὶν, ἐπαίδευσεν· οὐκοῦν ἐξ ἐκείνης ἔδῃ καὶ ⸂ῳῶτα ψυέας ὑ ⸂ῳοδέδεικτο. Διὰ γὰρ τοῦτο ⸂ωρολαβὼν ἐθαυματύργησε ὃ ⸂ῳοδίδοξον ἐκεῖνο, ἵνα δι' ἐκείνου διδαχθέντες, μηκέτι ⸂ῳαπιστῶσι τοῖς μὴ ⸂ῳῶτα λεγομένοις.

ΗΘΙΚΟΝ Ἐκεῖνοι μὲν οὖν οὐδὲν ὠκαρπώσαντο τότε ὐκ τῶν ἐρημένων, ἡμεῖς ὁ τῆς διεργασίας δι' αὐτῶν τῶν ἔργων ἀπολελαύκαμεν. διὸ ὴ ἀναγκαῖον μαθεῖν ὃ θαῦμα τῶν μυστηρίων τί ποτέ ἔστι, καὶ ⸂ῳῶ τί ἐδόθη, καὶ τίς ἡ ὠφέλεια τοῦ ⸂ῳράγματος. εἰ σῶμά ἐσμεν, καὶ μέλη ὐκ τῆς ⸂ρκὸς αὐτοῦ καὶ ὐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ. ⓖ ὁ μεμυημένοι ⸂ῳακολουθεῖτωσαν τοῖς λεγομένοις. ἵν' οὖν μὴ μόνον ⸂ῦ τὴν ἀγάπην τοῦτο γινώμεθα, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὸ ὃ ⸂ῳῶγμα ἐκείνων ἀναπεφαθῶμεν τοῦ σάρκα. ὅρα τῆς ⸂ῳφῆς τοῦτο γίνεται, ἧς ἐχρείσατο, βουλόμενος ἡμῖν δῶσαι ⓦ πόθον, οὗ ἔχῃ ⸂ει ἡμᾶς. ὅρα τοῦτο ἀνέμιξεν ἑαυτ" ἡμῖν, καὶ ἀνέφυρε ὃ σῶμα αὐτοῦ ἐις ἡμᾶς, ἵνα ἕν τι γινώμεθα, καθάπερ σῶμα κεφαλῇ ⸂συνημμένον. τῶν γὰρ σφόδρα ⸂ῳοθούντων ἐστὶ τοῦτο *. τοῦτο γοῦν ὁ Ἰωὴλ ἀριθμούμενος ἔλεγε ⸂ει τῶν οἰκετῶν, οἷς ἰω ὕτω μῶ· ⸂χαροληῆς ⸂ῳοθητὸς, ὡς ⸂ῳοσφιῶσι ταῖς ⸂ρξὶν αὐτοῦ ἐπιθυμῶν. οὗτοι γὰρ ⓦ πολὺ αὐτῶν ⸂ῳοδεκτύμβιοι πόθον οὐκ εἶχον, ἔλεγον· τίς δ' ἂν ἡμῖν τῶν ⸂ρχῶν αὐτοῦ ἐμπλησθῆναι; διὸ δὴ καὶ ὁ Χριστὸς αὐτὸ πεποίηκεν, εἰς φιλίαν ἡμᾶς ⸂ιάγων μείζονα, καὶ τὸν αὐτοῦ πόθον ⸂ῳοδεικνύμενος τὸν ⸂ει ἡμᾶς· ὐκ ἰδεῖν αὐτοὺ μόνον ⸂πρέφε τοῖς ὀπτομένοις, ἀλλὰ καὶ ἅψασθαι ⸂ὲ φαγεῖν, καὶ ἐμπῆξαι σοὺ ὀδόντας τῇ ⸂ρκὶ καὶ συμπλακῆναι ⸂ὲ τὸν πόθον ἐμπλήσαι πάντα. ὡς λέοντες τοίνυν πῦρ πνέοντες, ὕτως ἀναχωρῶμεν ⸂ὸ τῆς τραπέζης ἐκείνης, φοβερὸν τῷ ⸂ῳιβόλῳ γινόμενοι, καὶ τὴν κεφαλὴν τὴν ἡμετέραν σννοοῦντες, καὶ τὴν ἀγάπην ἣν ⸂ει ἡμᾶς ἐπεδείξατο. ⓖ μὴ οὖν γενησάμενοι πολλάκις ἑτέρωις τρόφῃ διδόμενα τὰ τραθέντα· ἐγὼ ὁ οὐχ ὕτω, φησὶν, ἀλλὰ ταῖς ⸂ρξὶ τρέφω ταῖς ἐμαῖς, ἐμαυτ" ὑμῖν ⸂ῳαρέχων πόθους ὑμᾶς βούλῃ εἰ βουλόμενος, καὶ χορτάσαι ὑμῖν ⸂ει τ μὴ γόντων" ὑποπτίων ἐλπίδας. ὁ γὰ ⸂ῳῶ ὑμῖν ⸂κδοὺς ἑαυτ", πολλῷ μᾶλλον ⸂ὸ ⸂ῳ μέλλοπι. ἀλλ' ὃς

χ. ἐχθῶ

χ. ἀναχωρῆσαν.

χ. τοὺ μαθητὰς συνιδὼν ἑαυτῷ. ὅτι γάρ εἰσιν οἱ λέγοντες, ῥήματα ζωῆς ἔχεις, πολὺ πλοῦσιος; πολὺ ἑαυτὴ ἐστὶ δίδυμα ἀγει διλόγια, ὡ ⸗

χ. διὰ τὸ μὴ ἔχειν οὕτως, ἀλλ' ἀναπαίσας· σαλευὸς ὢν ὁ λόγος ὑπὸ, διὰ χ ἀναχωρήσ. κατὰ τὴν ξένη τις ἰωὴ διδ. χ ⸂πρηλλαγμένη. ὁ χ Ἰωάν. χ. ἤδεσαν ἰδεῖν,

χ. ἀναγκ.

χ. ἀναπεφαθῶμεν.

φὸς ἠθέλησα ὑμέτερος γενέσθαι, συκοινώνησα σαρκὸς καὶ αἵματος δι' ὑμᾶς, πάλιν αὐτὸν ὑμῖν τὸν σάρκα καὶ τὸ αἷμα, δι' ὧν συγγενὴς ἐγενόμην, σκεδίδωμι. τοῦτο τὸ αἷμα τὸν εἰκόνα ἡμῖν δωρήσατο ἐργάζεται τὸν βασιλικὸν, τοῦτο κάλλος ἀμήχανον τίκτει, τοῦτο ἀποκαθαίρει τῆς ψυχῆς τὸν ῥύπον καὶ ἀφίησιν, αὖθις αὐτὸν σωτῆρος καὶ τρέφον. τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ
5 τῶν σιτίων ἡμῖν αἷμα γινόμενον οὐκ εὐθέως τοῦτο γίνεται, ἀλλ' ἕτερόν τι· τοῦτο δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' εὐθέως τὸν ψυχὸν ἀρδεύει καὶ μεγάλην τινὰ δύναμιν ἐμποιεῖ. τοῦτο τὸ αἷμα" ἀξίως λαμβανόμενον ἐλαύνει μὲν δαίμονας καὶ πορρωτάτω εἰ ποιεῖ, καλεῖ δὲ ἀγγέλους πρὸς ἡμᾶς καὶ διασπορὰν τῶν ἀγγέλων. ὅπου γὰρ ἂν ἴδωσι τὸ αἷμα τὸ διασωτικὸν, φεύγουσι μὲν δαίμονες, σωτηρίαν δὲ ἔχουσι δὲ ἄγγελοι. τοῦτο τὸ αἷμα σκηνὴν πᾶσαν τὸν οἰκουμένην ὠφέλησε· πολλὰ
10 περὶ τοῦ αἵματος τούτου ὁ μακάριος Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐφιλοσόφησε. οὗτο τὸ αἷμα τὰ ἄδυτα καὶ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ἐκάθηρεν. εἰ δὲ ὁ τύπος αὐτοῦ τοσαύτην εἶχεν ἰσχὺν ἔν τε τῷ ναῷ τῶν Ἑβραίων, ἔν τε Αἰγύπτῳ μέσῃ τῇ * φλιαῖς ἐπιχριόμενον, πολλῷ μᾶλλον ἡ ἀλήθεια. τοῦτο τὸ αἷμα τὸ χρυσοῦν θυσιαστήριον ἁγίασε· τοῦτο χωρὶς ὠκ ἔτολμα ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὰ ἄδυτα εἰσιέναι· τοῦτο τὸ αἷμα ἱερέας ἐχειροτόνει· τοῦτο ἐκάθηρεν ἁμαρτίας ἐν τοῖς τύποις. εἰ δὲ ἐν
15 τοῖς τύποις τοσαύτην εἶχεν ἰσχύν, εἰ τὸν σκιὰν οὕτως ὁ θάνατος ἐφοβήθη, τὸν ἀλήθειαν αὐτὸν, εἰπέ μοι, πῶς οὐκ ἂν ἐφοβήθη; τοῦτο ἡ σωτηρία τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, τούτῳ" λύεται ἡ ψυχὴ, τούτῳ καλλωπίζεται, τούτῳ πυρᾶται, τοῦτο πυρὸς λαμπρότερον ἐργάζεται νοῦν οὖν ἡμέτερον, τοῦτο χρυσοῦ φαιδρότερον τὸν ψυχὸν ποιεῖ, τοῦτο ὀξυτέρον. διὸ τὸ αἷμα καὶ τὸ" ὑπερῷον ἐποίησε βατόν. φείκτα οὕτως τὰ μυστήρια τῆς ἐκκλησίας, φείκτον οὕτως τὸ θυσι-
20 αστήριον. ἀνέβαινεν οὐ τοῦ Ἰορδάνου ποταμοὺς ἀθλητοὺς" ἀφίησι· ἀπὸ τῆς πατρίδος ταύτης ἄνισι πηγὴ ποταμοὺς ἀφίησι πνευματικούς. Ἰορδάνῃ ταύτῃ τὸν πηγὸν πεφυτευμένοι εἰσὶν οὐκ ἰτέαι ἄκαρποι, ἀλλὰ δένδρα πρὸς αὐτὸν φαίνοντα τὸ ὑπερῷον, καρπὸν ἔχοντα ὥριμον ἀεὶ καὶ ἀμάραντον. εἴ τις καυσᾶται, Ἰορδάνῃ ταύτῃ ἡκέτω τὸν πηγὸν, καὶ καταψυχέτω τὸ καῦσος. καὶ γὰρ αὐχμοὺς λύει, καὶ τὰ ἀγκαῖα πεδί-
25 α" Ἰορδανιτῶν, οὐ τὰ ὀξὺ ἡλίου *, ἀλλὰ τὰ ἀπὸ τῶν βελῶν τῶν πεπυρωμένων. καὶ γὰρ τὸ θερμὸν ἀνωθεν ἔχει, καὶ τὸν ῥίζαν μου σκέπει, ὅθεν καὶ ἀρδεται. πολλοὶ ταύτης τὰ ῥύακες τῆς πηγῆς, ὃς ἀφίησιν ὁ Ἰορδάνιτος· καὶ μέσης τῆς γῆς, ὑ δίκελλαν ἔχων καὶ ὁδοποιῶν, ἀλλὰ τὸν ἀληθείαν ἀνοίγων τὸν πρὸ ἡμῶν. αὕτη ἡ πηγὴ, φωτὸς ὅτι πηγὴ ἀναλύζουσα ἀληθείας ἀκτῖνας. ταύτῃ καὶ αἱ ἀνω πρεσπήσασι δυνάμεις πρὸς τὸ κάλλος ἐπορώσαν τῶν ῥεί-
30 θρων, ὅπως καὶ σαφέστερον ἐκφῆναι τῶν προκειμένων θεωρῆσι τὸν δύναμιν καὶ τὰ μαρτυρὰς τὰς ἀποστόλους. ὥσπερ γὰρ χρυσοῦ τηκομένου ἀνωθεν τὸν χειρὸς ἐμβάλῃ, εἰ οἷόντε ἰῶ, ἀνωθεν τὸν γλῶτταν, χρυσίον ὀλίγος ἐγκαταλείπει· οὕτω δὴ καὶ πολλῷ πλέον ἐν τοῦτῳ τὸν ψυχὸν ἐργάζεται τὰ προκείμενα. ἀνάγκη μὲν γὰρ πυρὸς σφοδρότερον ὁ ποταμὸς, ἀλλ' ὑ καίει, ἀλλὰ βαπτίζει μόνον ὅπερ ἂν λάβῃ. τοῦτο τὸ αἷμα ἀνωθεν προετυποῦτο ἀεὶ ἐν
35 θυσιαστηρίοις καὶ ἐν δικαίων σφαγαῖς, τοῦτο ἡ τιμὴ τῆς οἰκουμένης, τούτῳ ἠγόρασε τὸ ἐκκλησίαν ὁ Χριστὸς, τούτῳ κατεκόσμησεν αὐτὸ" ἅπασαν. καθάπερ γὰρ ἀνθρώπος οἰκέτας ὠνούμενος χρυσίον δίδωσι, καὶ καλλωπίσας πάλιν αὐτοὺς βουλόμενος, χρυσῷ τοῦτο ποιεῖ· οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς καὶ ἠγόρασεν ἡμᾶς αἵματι, καὶ ἐκόσμησεν αἵματι. τούτου μετέχοντες τοῦ αἵματος μετ' ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων καὶ τῶν ἄνω δυνάμεων ἑστήκασι, αὐτὸν περικείμενοι τοῦ
40 Χριστοῦ τὸν βασιλικὸν στολὴν, καὶ ὅπλα ἔχοντες πνευματικά. ἀλλ' οὐδὲν εἶπον ἀνδρὸς μέγα· αὐτοὶ γὰρ εἰσιν ἐνδεδυμένοι βασιλέα. ἀλλ' ὥσπερ ὅτι μέγα καὶ θαυμαστόν· οὕτως ἂν μὴ μὴ καθαρότητος πρόσελθῃς, εἰς σωτηρίαν προσῆλθες· ἂν δὲ μὴ πονηρὸς σωτῆρος, εἰς κόλασιν καὶ τιμωρίαν. Ὁ γὰρ ἐσθίων, φησὶ, καὶ πίνων ἀναξίως τοῦ Κυ- a. Kor. 11. 29.
ρίου, κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει. εἰ γὰρ βαπτισθέντες τὸν πορφύραν τὸν βασιλικὸν

χηλάζοντας ὁμοίως, ὥσπερ ⓐ δηχθέντες· " οὐδὲν ἀπειλὴς ἡ τοῦ ἀληθάρτου δημηγορία διηρμένους τὸ σῶμα, τῷ αὐτῷ ἐπομένους πρωείδῃ τοῖς αὐλοῖ δημαρτάσι δημὸ τῶν ἥ- χ. πδ
Εβρ. ι. κη. λων. ὅσα γοῦν πῶς φοβερὸν ἔδειξεν ὁ Παῦλος τῷ κόλασιν, εἰπών· Ἀθετήσας τις νόμον Μωϋσέως χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει· πόσῳ δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται πρωείας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιάσθη; τρωσέχωμεν τούτοις ἑαυτοῖς, ἀγαπητοὶ, τοιούτων ἀπολλύοντες ἀγαθῶν· καὶ ὅταν βουληθῶμεν αἰσχρὸν εἰπεῖν, ἢ ζωαρπαζομένους ἑαυτοὺς ἰδωμεν ὑπὸ ὀργῆς ἢ ἑτέρου τινὸς τοιούτου πάθους· λογισώμεθα τίνων κατηξιώθημεν, οἵου πνεύματος ἀπηλλάγημεν, καὶ " ἔσται σωφρονισμὸς ἡμῖν τῶν ἀλόγων παθῶν οὗτος ὁ λογισμός. μέχρι γὰρ χ. ἔτι
τίνος τοῖς πάθεσι τρωσπλώμεθα; μέχρι τίνος οὐ διεγερόμεθα; μέχρι τίνος οὐ φειδιζόμεθα τῆς σωτηρίας τῆς ἑαυτῶν; ἐννοήσωμεν τίνων ἡμᾶς κατηξίωσεν ὁ Χριστὸς, διὰ χειρὸς ἡμῶν, δοξάσωμεν, μὴ δημὰ πίστεως μόνον, ἀλλὰ καὶ δημὰ τῶν ἔργων αὐτῶν· ἵνα καὶ τῶν μαθητῶν ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χαρίτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. μζ. 53 ΕΙΠΕΝ ΟΥΝ ΑΥΤΟΙΣ Ο ΙΗΣΟΥΣ· ΑΜΗΝ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν αἰώνιον ἐν ἑαυτοῖς.

54 Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν αὐτῷ.

ΟΤαν περὶ πνευματικῶν διαλεγόμεθα, μηδὲν ἔξω βιωτικὸν ἐν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς, μηδὲν γήϊνον· " ἀλλὰ πάντα ἀναχωρείτω, πάντα ἐξοπίζεσθω τὰ τοιαῦτα, καὶ ὅλοι γινώμεθα τῆς τῶν θείων λογίων ἀκροάσεως μόνης. Εἰ γὰρ βασιλέως ὑπεδέξαντο [πόλεις] " ἅπας ἀπελαύνεται θόρυβος· πολλῷ μᾶλλον, τοῦ πνεύματος ἡμῖν διαλεγομένου, " πολλῆς μὲ ἡσυχίας, πολλῆς ἡμῖν δεῖ τῆς φρενός. καὶ γὰρ φρενὸς ἄξια τὰ λεγόμενα σήμερον. καὶ πῶς, ἄκουε. ἀμὴν [γὰρ] φησι, λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ τις μου φάγῃ τὴν σάρκα καὶ πίῃ μου τὸ αἷμα, οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν ἑαυτῷ. ὅπερ ἔμπροσθεν ἔλεγεν, ὅτι ἀδύνατον τοῦτο ἐστι, δείκνυσιν αὐτὸς ὁ μόνον οὐκ ἀδύνατοι, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀναγκαῖον. διὰ τί ἐπάγει· ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, κἀγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ὅπερ γὰρ ἔλεγεν, ὅτι ὁ τρώγων οὐ τοῦτο οὐκ ἀποθανεῖται εἰς ⓦ αἰῶνα· εἰκὸς ἦν αὐτοῖς τρωσλαλῆσαι τοῦτο, καθὼς καὶ πρότερον ἔλεγεν, Ἀβραὰμ ἀπέθανε, καὶ ⓐ τρωφῆται ἀπέθανον· καὶ πῶς σὺ λέγεις, ὁ μὴ γεύσεται θανάτου; τίνι ἀπάντησιν ἔδωκε, λύων τὸ ζητούμενον, καὶ δηλῶν ὅτι οὐκ ἀποθανεῖται εἰς τέλος. Συνεχῶς ἦν τρέφων ⓦ καὶ τῶν μυστηρίων λόγοις, δεικνὺς δὲ τρώγματος τὸ ἀναγκαῖον, καὶ ὅτι αὐτὸν πάντας χρὴ ἔσθειν δεῖ.

55 Ἡ γὰρ σάρξ μου ἀληθής ἐστι βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθής ἐστι πόσις.

" Τί ἐστιν ὃ λέγει; ἢ τοῦτο βούλεται εἰπεῖν, ὅτι ἀληθὴς βρῶσις αὕτη ἐστὶν ἡ ψυχὴν σώζουσα, ἢ πιστώσασθαι αὐτὸν πρὸς τὰ εἰρημένων, ὥστε μὴ νομίζειν ἀπήγημα εἶναι τὸ εἰρημένον καὶ τρωσκολλόν, ἀλλ' εἰδέναι ὅτι πάντως δεῖ φαγεῖν τὸ σῶμα. Εἶπά φησιν·

56 Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ ἐμοὶ μένει. " Τοῦτο ἦν ἔλεγε, δηλῶν, ὅτι ἐν αὐτῷ διαχειρίζεται. τὸ δὲ ἑξῆς δεχεῖ μὲ ἀσιωπαρτήτου εἶναι, ἀλλὰ μένει ἐν νοῦν ἐξεπάσωμεν.

πρὸς

χ. ἀλλὰ πάντων ἀπερριπτέσθω τῶν, καὶ πάντα ἐξοπίζεσθω τὰ τοιαῦτα, καὶ ὅλοι γινώμεθα τῆς τῶν θείων λογίων ἀκροάσεως μόνης. Εἰ γὰρ βασιλέως ὑπεδέξαντο [πόλεις] " ἅπας ἀπελαύνεται θόρυβος· πολλῷ μᾶλλον, τοῦ πνεύματος ἡμῖν διαλεγομένου, " πολλῆς μὲ ἡσυχίας, πολλῆς ἡμῖν δεῖ τῆς φρενός. καὶ γὰρ φρενὸς ἄξια τὰ λεγόμενα σήμερον. καὶ πῶς, ἄκουε. ἀμὴν [γὰρ] φησι, λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ τις μου φάγῃ τὴν σάρκα καὶ πίῃ μου τὸ αἷμα, οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν ἑαυτῷ. ὅπερ ἔμπροσθεν ἔλεγεν, ὅτι ἀδύνατον τοῦτο ἐστι, δείκνυσιν αὐτὸς ὁ μόνον οὐκ ἀδύνατοι, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀναγκαῖον. διὰ τί ἐπάγει· ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, κἀγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ὅπερ γὰρ ἔλεγεν, ὅτι ὁ τρώγων οὐ τοῦτο οὐκ ἀποθανεῖται εἰς ⓦ αἰῶνα· εἰκὸς ἦν αὐτοῖς τρωσλαλῆσαι τοῦτο, καθὼς καὶ πρότερον ἔλεγεν, Ἀβραὰμ ἀπέθανε, καὶ ⓐ τρωφῆται ἀπέθανον· καὶ πῶς σὺ λέγεις, ὁ μὴ γεύσεται θανάτου; τίνι ἀπάντησιν ἔδωκε, λύων τὸ ζητούμενον, καὶ δηλῶν ὅτι οὐκ ἀποθανεῖται εἰς τέλος. Συνεχῶς ἦν τρέφων ⓦ καὶ τῶν μυστηρίων λόγοις, δεικνὺς δὲ τρώγματος τὸ ἀναγκαῖον, καὶ ὅτι αὐτὸν πάντας χρὴ ἔσθειν δεῖ.

χ. πδ' ὅτι τὸ ἀληθὴς ἐστι βρῶσις καὶ πόσις τοῦτο βούλεται χ. δ' ὅτι ἐπιμενεῖ ἀληθῶς

ποία γὰρ, φησιν, ἀκολουθία, μὴ δὲ εἰπεῖν, ὁ πέμψαν μου τὴν σάρκα οὐ ἐμοὶ μένει, ἐπαγαγεῖν,

57 Καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατὴρ, κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα; Εχρῆν πολλὴν τὴν ἁρμονίαν τὸ λεγόμενον. ὅπου γὰρ δύο καὶ τὰ ἐλεγε ζωὴν αἰώνιον, κατασκευάζων αὐτὸ ἐπήγαγε δὲ, οὐ ἐμοὶ μένει. Εἰ γὰρ οὐ ἐμοὶ μένει, ζωὴν δὲ ἐγὼ, δῆλον ὅτι καὶ κακῶς ζήσεται. Εἶπα φησὶ· καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατὴρ. τοῦτο δέ ἐστι συγκριτικὸν καὶ ὁμοιωματικόν. οὐ λέγω τοιοῦτόν ἐστι· ζῶ ἐγὼ οὕτως, ὡς ὁ πατήρ. καὶ ἵνα μὴ ἀνήκοντον νομίσῃς, ἔδωκε δύναμιν λέγει, διὰ τὸν πατέρα, ὃ τοῦτο δείκνυσι, ὅτι ἐνεργείας ἴσης χρείαν ἔχει πρὸς τὸ ζῆν. αἰωτέρω γὰρ τοῦτο δυσωπῶν ἔλεγεν· ὥσπερ [γὰρ] ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ἔχειν ζωὴν ἐν ἑαυτῷ. Εἰ δὲ δεῖται ἐνεργείας, εὑρεθήσεται, ἢ ὁ πατὴρ μὴ δεδωκὼς οὕτω, ἢ ἐλθὼν ὁ λόγος· ἢ εἰ οὕτως ἔδωκεν, οὐδενὸς αὐτὸν [λειπόν] δεηθήσε ἕτερον τοῦ συγκροτοῦντος. Τί οὖν ὅτι διὰ τὸν πατέρα; τὴν αἰτίαν οὐ ταύτην ἀπήτησεται μόνον. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· καθὼς ὁ πατὴρ, οὕτω κἀγὼ ζῶ· καὶ ὁ πέμψας με, κἀκεῖνος ζήσει δι' ἐμέ. ζωὴν δὲ οὐ ταύτην λέγει, ἣ τὴν ἁπλῶς, ἀλλὰ τὴν δεδόκιμον. καὶ ὅτι οὐ περὶ τῆς ἁπλῶς ζωῆς εἶπεν, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐνδόξου καὶ ἀπορρήτου ἐκείνης, δῆλον ἐκεῖθεν. καὶ γὰρ πονηροὶ, καὶ Ⓐ ἄπιστοι ζῶσι, καὶ Ⓐ ἀμύητοι, μὴ φαγόντες ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐκείνης; ὁρᾷς ὅτι οὐ περὶ ταύτης ὁ λόγος ἐστὶ τῆς ζωῆς, ἀλλὰ περὶ ἐκείνης; ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ὁ πέμψαν μου τὴν σάρκα οὐκ ἀπολεῖται τελευτήσας, οὐδὲ χαλασθήσεται· ἀλλ' οὐδὲ περὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς κοινῆς (καὶ γὰρ ὁμοίως πάντες ἀναστήσονται) ἀλλὰ περὶ τῆς ἐξαιρέτου, τῆς ἐνδόξου, καὶ μισθὸν ἐχούσης.

58 Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· οὐ καθὼς ἔφαγον Ⓐ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα, καὶ ἀπέθανον. ὁ πέμψας με τοῦτον Ⓦ ἄρτον ζήσει εἰς Ⓦ αἰῶνα. Συνεχῶς τὸν αὐτὸν περιτρέφει, ὥστε αὐτὸ ἐντυπῶσαι τῇ τῶν ἀκουόντων διανοίᾳ (ἐφάπτῃ γὰρ ἡ συνήθεια διδασκαλία ἡ περὶ τούτων) καὶ τὸ περὶ ἀναστάσεως δόγμα πιστῶσαι, καὶ τὸ περὶ ζωῆς αἰωνίου. ἐπὶ δὲ τὴν ἀνάστασιν μετέστησεν, ὅπου ζωὴν αἰώνιον ἐπαγγέλλεται, δείκνυσι ὅτι οὐ νῦν ὅτε αὐτὴ, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀνάστασιν. καὶ πόθεν ταῦτα δῆλά, φησιν; ἀπὸ τῶν γραφῶν. πομπαῖον γὰρ αὐτὸν ἐκάλεσε πατέρα, πρὸς αὐτῶν κελεύων ταῦτα μαθεῖν. Εἶπον δὲ, ζωὴν δίδοὺς ὁ κόσμῳ, εἰς ζῆλον αὐτὸν ἐκάλει, ὥστε καὶ ἁλιήσαντας ὅπως τῶν ἄλλων ἀπολαύειν τῆς δωρεᾶς μὴ μεῖναι ἔξω. Συνεχῶς δὲ ἀναμιμνήσκει τοῦ μάννα, καὶ τὸ διαφορὸν πρίσας, καὶ [αὐτοὺς] εἰς πίστιν ἐκάλεσεν. εἰ γὰρ δυνατὸν ἐλπίσαι τεσσαράκοντα ἔτεσιν, ἀμήτε τροφὴς καὶ σίτου καὶ τῆς ἄλλης ἀκολουθίας διαπεπαυμένους τὴν ἐκείνων ζωήν· πολλῷ μᾶλλον νῦν, ἀπὸ ὅτι μείζοσι πεφανερώμεθα, δυνήσεται τοῦτο. Ἄλλως δὲ, καὶ εἰ ἐκεῖνα τύποι ἦσαν, καὶ χρεῖς ἰδρώτων καὶ πόνων ἦν ἐλεγεν τὸ φερόμενον· πολλῷ μᾶλλον νῦν τοῦτο ἔσται, ἔνθα πολλὴ ἡ διαφορὰ, καὶ τὸ μηδέποτε τελευτᾶν, καὶ τὸ ζωῆς ἀπολαύειν τῆς ἀληθοῦς. καλῶς δὲ ζωῆς πολλάκις μέμνηται, ὅπου τοῦτο πολεινὸν αἰνιττόμενος, καὶ οὐδὲν οὕτως ἡδύ, ὡς τὸ μὴ ἀποθανεῖν. ἐπεὶ καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ τοῦτο ἦν ἡ ὑπόσχεσις, μῆκος βίου, καὶ πολλαὶ ἡμέραι· ἀλλαχοῦ νῦν οὐκ ἔστι μῆκος ἁπλῶς, ἀλλὰ ζωὴ τέλος οὐκ ἔχουσα. ἅμα δὲ καὶ δεῖξαι βούλεται, ὅτι τὸν ἐκ τῆς ἁμαρτίας θνητωθέντα κόλασιν ἀναλαβόντα νῦν, τὸν ψῆφον λύων ἐκείνην τὸν θανατοῦσαν, καὶ ζωὴν φέρουσαν οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' αἰώνιον εἰσάγων ἀπενθυτίας τοῖς πεπιστεύκοσι.

59 Ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδάσκων ἐν Καπερναούμ. Ἐνθα αἱ πλῆξαι μεγάλην δυνάμεις, ὥστε ἐγεῖραι αὐτὸν ἀναθῶσαι μάλιστα. διὸς δ' ἕνεκεν ἐν συναγωγῇ ἐδίδασκε καὶ ἐν ἱερῷ; ὁμοῦ μὲν τὸ πλῆθος αὐτῶν ἀπρεπὲς ἦν, ὁμοῦ δὲ δεῖξαι βουλόμενος, ὅτι οὐκ ἐναντίος ἐστὶ τῷ πατρί.

60 Πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν ἀκούσαντες, ἔλεγον· σκληρός ἐστιν ὁ λόγος οὗτος.

Τί ἐστι σκληρός; τραχύς, ὀπίπονος, μόχθον ἔχων. καὶ μέλει αὐτοῖν τοιοῦτον ἔλεγχον. οὐδὲ γὰρ περὶ πολιτείας διελέγετο, ἀλλὰ περὶ δογμάτων, μᾶλλον δὲ καὶ πρὸ τούτων περὶ πίστεως τῆς εἰς ἑαυτόν. Τί οὖν ἐστι, σκληρός ἐστιν ὁ λόγος; ὅτι ζωὴν ἐπαγγέλλεται καὶ ἀναστάσιν; ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔφη καταβεβηκέναι; ἀλλ' ὅτι σωθῆναι ἀδύνατον μὴ φαγόντα αὐτοῦ τῆς σαρκὸς; Ταῦτα οὖν, εἰπέ μοι, σκληρά; καὶ τίς ἂν ταῦτα εἴποι; τί οὖν ἐστι σκληρός; δυσπαραδέκτως, ὑπερβαίνων αὐτῶν τὴν ἀσθένειαν, πολὺν ἔχων φόβον. ἐνόμιζον γὰρ μείζονα τῆς οἰκείας ἀξίας φθέγγεσθαι καὶ ὑπὲρ αὐτόν. διὸ καὶ ἔλεγον· Πῶς δύναται οὗτος ἀκούειν; ὑπὲρ ἑαυτῶν ἀπολογούμενοι ταῦτα, ὅπως ἐμοῦ ἀποπηδήσωσιν.

61 Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ ὅτι γογγύζουσιν οἱ μαθηταὶ περὶ τούτου (καὶ γὰρ τοῦτο τῆς αὐτοῦ θεότητος, τὸ τὰ ἀπόρρητα φέρειν εἰς μέσον) εἶπε λέγει·

Τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει; 62 Ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον. Τοῦτο καὶ ὅτι τὸν Ναθαναὴλ ἐποίησε λέγων· ὅτι εἶπόν σοι, εἶδόν σε" ὑποκάτω τῆς συκῆς, πίστις θύει; μείζονα τούτων ὄψῃ· καὶ ὅτι Νικοδήμου· ὅτι οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ. Τί οὖν; ἀποδεία ἀποδείας χωρίζει; καὶ (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ διὰ μεγέθη τῶν δογμάτων καὶ τὴν πλήθη αὐτοῦ ἐπαγαγέσθαι βούλεται. ὁ μὲν γὰρ εἶπων ἁπλῶς, ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα, οὐδὲν πλέον προσθείς, μᾶλλον ἂν ἐσκανδάλισεν· ὁ δὲ εἶπων, ὅτι τὸ σῶμά μου ζωὴ τοῦ κόσμου, καὶ ὁ εἶπων, ὅτι καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατὴρ, κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα, οὐ ὁ εἶπων, ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα, τὴν ἀποδείαν λύει. ὁ μὲν γὰρ ἐν τοῖς μέσοις ἑαυτὸν φιλοτιμούμενος, κἂν ὑποπτος ἦν, ὡς πλάττων· ὁ δὲ θαυμάσια ζωείρων ἐφεξῆς, πᾶσι ἀναγκαῖος τὸν ὑποψίαν. πρόσθεν δὲ ποῖς καὶ λέγει; ὥστε αὖθις ἀπαγαγεῖν τὸν νομίζειν αὐτὸν πατέρα τοῦ Ἰωσήφ. καὶ τοίνυν τὸ σκανδαλον ὀπτεῖναι θέλων τοῦτο ἔλεγεν, ἀλλὰ λύσαι μᾶλλον. ὁ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ Ἰωσὴφ αὐτὸν εἰ) νομίζων, οὐκ ἂν προσεδέξατο τὰ λεχθέντα· ὁ δὲ πειθεὶς, ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκε, καὶ σκῆ ἀναζήσεται, οὐχηλώτερον αὐτοῖς προσέσχε τοῖς λεχθεῖσιν. μᾶλλον δὲ τούτων καὶ ἑτέρων λύσιν ἐπάγει, λέγων·

63 Τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν· ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν. Ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· πνευματικῶς δεῖ τὰ περὶ ἐμοῦ ἀκούειν. ὁ γὰρ σαρκικῶς ἀκούσας, οὐδὲν ἀπώνατο, ἀλλὰ" χεῖρον ἢ ἀπέλαυσε. σαρκικὸν δὲ ἐνταῦθα τὸ ἀμφισβητεῖν πῶς οὐκ ἐξ ἀνθρώπου καταβέβηκε, καὶ τὸ νομίζειν ὅλως υἱὸς ἐστι τοῦ Ἰωσήφ, καὶ τὸ, πῶς δύναται ἡμῖν τοῦτο σάρκα δοῦναι φαγεῖν; ταῦτα πάντα σαρκικά· ἅπερ ἔδει μυστικῶς νοεῖν καὶ πνευματικῶς. καὶ πόθεν, φησὶ, ἤδει αὐτὸ νοῆσαι ἢ ποτέ ἐστιν ἡ σάρκα φαγεῖν ἐκείνοις; οὐκοῦν ἔδει τὴν προσοῦσαν ἀναμεῖναι καιρὸν, καὶ πιστεύεσθαι, καὶ μὴ ἀπαγωνιᾶν. Τὰ ῥήματα, ἃ ἐγὼ λελάληκα ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι καὶ ζωή· Τουτέστι, θεῖα καὶ πνευματικά ἐστιν, οὐδὲν ἔγγεια σαρκικὸν, οὐδὲ ἀκολουθίαν φυσικὴν· "ἀλλ' ἀπήλλακται πάσης μὲν τοιαύτης ἀνάγκης," καὶ ὑπερκειται καὶ τῶν νόμων τῶν ἀνθρώπων κειμένων. ἕτερον δὲ ἔχει νοεῖν ἐξηλλαγμένον. ὥσπερ οὖν εἶπεν τὸ πνεῦμα εἶπεν, ἀντὶ τοῦ πνευματικὰ, οὕτω σάρκα εἶπεν, οὐ σαρκικὰ εἶπεν, ἀλλὰ τὰ σαρκικῶς ἀκουόμενα, ἅμα καὶ αὐτοὺς διδάσκων, ὅτι ἀεὶ σαρκικῶν ἐπιθυμοῦσι, δέον πνευματικῶν ἐφίεσθαι. "ἐὰν γὰρ αὐτὸ σαρκικῶς τις ἀκούσῃ, οὐδὲν ὠφεληθήσεται. τί οὖν; οὐκ ἔστιν ἡ σὰρξ αὐτοῦ σάρξ; καὶ σφόδρα μὲν οὖν. καὶ πῶς εἶπεν, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν; ἢ περὶ τῆς ἑαυτοῦ σαρκὸς" λέγων (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ περὶ τῶν σαρκικῶς ἀκουομένων τὰ λεχθέντα. τί δέ ἐστι τὸ σαρκικῶς νοῆσαι; τὸ ἁπλῶς εἰς τὰ προκείμενα ὁρᾶν, καὶ μηδὲν πλέον τι φαντάζεσθαι. τοῦτο γάρ ἐστι σαρκικῶς. χρὴ οὖν μὴ οὕτω κρίνειν τοῖς ὁρωμένοις, ἀλλὰ πάντα τὰ μυστήρια τοῖς ἔνδον ὀφθαλμοῖς κατοπτεύειν. τοῦτο γάρ ἐστι πνευματικῶς. ὁ

μὴ

μὴ τρώγων" αὐτοῦ τ̃ σάρκα καὶ πίνων" αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς· πῶς οὖν οὐδὲν ὠφελεῖ ἡ σὰρξ, ἧς ἄνθρ ζῆν οὐκ ἔνι; ὁρᾷς ὅτι τὸ, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν, οὐ περὶ τ̃ σαρκὸς αὐτοῦ εἴρηται, ἀλλὰ περὶ τῆς σαρκικῆς ἀκροάσεως;

64 Αλλ' εἰσί τινες ὑμῶν, οἱ οὐ πιστεύουσι. "Παλιν κ̃ τὸ ζωὴν αὐτοῦ τοῖς λόγοις ἀξίωμα περιτίθησι, τὰ τε μέλλοντα προλέγων, καὶ δεικνὺς ὡς οὐ τῆς ἐκείνων δόξης ἐφιέμενος ταῦτα ἔλεγεν, ἀλλ' αὐτῶν κηδόμενος. Εἶπὼν δ', τινές, εὐθὺ μαθὼν ἐπεξήγαγε. παρὰ γὰρ τὴν ἀρχὴν ἔλεγε· καὶ ἑωρακατέ με, καὶ" οὐ πιστεύετέ μοι· ἐταράχθη δ', εἰσί τινες ὑμῶν, οἱ οὐ πιστεύουσιν. ἤδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς τίνες εἰσὶν ⓐ μὴ πιστεύοντες, καὶ τίς ἐστιν ὁ παραδώσων αὐτόν. 65 Καὶ ἔλεγε, διὰ τοῦτο εἴρηκα, ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς δύναται δ' ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ἦ δεδομένον αὐτῷ δῶρον ἐκ τ̃ πατρός μου. Τὸ ἐκάστοτε ἐταράχθη τῆς οἰκονομίας ὁ εὐαγγελιστὴς ἡμῖν ἀφίησιν, ἃ δὲ ἀνεξήκαστον. καὶ δ' ἐξ ἀρχῆς δ', οὐχ ἁπλῶς ἐταράχθη κρίνει· ἀλλ' ἵνα μάθῃς αὐτοῦ τὸν δῶρον προγνωσιν, καὶ ὅτι περὶ τ̃ ῥημάτων τούτων, καὶ μ̃ ὁ γογγύσας, οὐδὲ μ̃ ὁ σκανδαλισθῶν, τ̃ προδότην ἤδει, ἀλλὰ καὶ περὶ τούτου, ὅσον ἐν θεότητος. Εἶπα καὶ ἐπήγαγε· ἐὰν μὴ δεδομένον αὐτῷ δῶρον ἐκ τ̃ πατρός μου, πείθων αὐτοὺς πατέρα αὐτοῦ νομίζειν Θεόν, ἀλλὰ μὴ Ιωσήφ, καὶ δεικνὺς ὅτι οὐκ ἔστι ὁ τυχὸν ὁ πιστεύσας εἰς αὐτόν. "ὡσανεὶ ἔλεγεν, οὐ θορυβοῦσιν, οὐδὲ ταράττουσιν, οὐδὲ ξενίζουσί με ⓐ μὴ πιστεύοντες· οἶδα τοῦτο δῶρον ὂν ἔδωκεν ὁ πατήρ. ὅταν δ' ἀκούσῃς, ὅτι δέδωκε, μὴ ἀποκληρώσειν ἁπλῶς νόμιζε, ἀλλ' ἐκεῖνο πίστευε, ὅτι ὁ παιδαγωγὸν ἑαυτ" ἄξιον τ̃ λαβεῖν, αὐτὸς ἔλαβεν.

66 Εκ τούτου πολλοὶ τ̃ μαθητ̃ αὐτοῦ ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ οὐκέτι μετ' αὐτοῦ περιεπάτουν. Καλῶς ὁ εὐαγγελιστὴς οὐκ εἶπεν, ἀνεχώρησαν· ἀλλὰ ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, "δηλῶν ὅτι τ̃ κ̃ ἀρετὴν ὑπεδόσεως ἐστέμοιλο, καὶ ὅτι ἐν εἶχον πάλαι πίστιν ἀπώλεσαν, ἀποβαλόντες ἑαυτούς. ἀλλ' οὐχ ⓐ δώδεκα τοῦτο ἔπαθον. διὰ καὶ φησι πρὸς αὐτούς·

67 Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν; Δεικνὺς πάλιν ὅτι οὐ δεῖται τ̃ δεσποινίας αὐτ̃ καὶ τ̃ς θεραπείας, οὐδὲ διὰ τοῦτο αὐτὸν παρεῖπεν ὑπιδεικνύμενος. πῶς γὰρ ὁ καὶ τούτοις ταῦτα λέγων; διὰ τί οὖν αὐτὸν μὴ ἐπήνεσε; διὰ τί μὴ ἐπαύμασεν; ὁμοῦ μὲν τὸ παρ' διδασκάλῳ πρέπον ἀξίωμα τηρῶν, ὁμοῦ δ' δεικνὺς ὅτι διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐφέλκεσθαι ἔδει τὸν ἔμπροσθεν. Εἰ μὲν γὰρ ἐπήνεσε, νομίζοντες αὐτῷ χάριν διδόναι, καὶ ἔπαθόν τι ἂν δεινόν· τῷ δ' δεικνύναι μὴ δεόμενον αὐτὸν τ̃ς ἀκολουθήσεως αὐτ̃, κατέσχε μᾶλλον. καὶ ὅσα πῶς αὐτῷ συνετῶς εἴρηκεν. ὁ γὰρ εἶπεν, ἀπέλθετε (τοῦτο γὰρ ἀπωδυρμένου ἦν) ἀλλ' "ἐρωτᾷ λέγων, μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν; ὅπερ πᾶσαν ἦν ἀφαιρούμενος βίαν καὶ ἀνάγκην, καὶ οὐ βουλόμενον αἰδοῖ νικᾶν προσηκεῖσθαι, ἀλλὰ μ̃ τ̃ χάριν εἰδέναι. ὃ δ' μήτε ἐκείνων κατηγορῆσαι φανερῶς, ἀλλ' ῥῆμα καταλαβεῖν, ἔδειξεν ὅπως δεῖ φιλοσοφεῖν ἐν τοῖς τοιούτοις. ἡμεῖς δ' τοὐναντία πάσχομεν· εἰκότως, ὅταν τ̃ς οἰκείας ἐλαττώμενοι δόξης, ἅπαντα πράττομεν. διὰ καὶ ἐλαττοῦσθαι νομίζομεν τὰ ἡμέτερα διὰ τ̃ς ἀναχωρήσεως τ̃ν θεραπευόντων. Οὐκ δ' ὅτε ἐσχολάκευσεν, οὔτε διεχρούσατο· ἀλλ' ἠρώτησεν. οὐκ ἄρα καταφρονούμενος ἦν, ἀλλὰ μὴ βιαζόμενος βίᾳ καὶ ἀνάγκῃ κατέχεσθαι. τὸ γὰρ οὕτω μένειν, ἴσον ἐστὶ τ̃ ἀπελθεῖν. Τί οὖν ὁ Πέτρος;

68 Πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις.

69 Καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν, ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τ̃ Θεοῦ τ̃ ζῶντος.

Ορᾷς ὅτι οὐ τὰ ῥήματα ἦν τὰ σκανδαλίζοντα, ἀλλ' ἡ ἀπιστοσύνη καὶ [ἡ] ῥᾳθυμία καὶ ἀγνωμοσύνη τ̃ν ἀκουόντων; καὶ γὰρ καὶ εἰ μὴ εἶπεν, ἐσκανδαλίσθησαν ἄν, καὶ οὐκ ἂν ἐπαύσαντο ἕως ἔφη προστέχοντες ἀεὶ σωματικῇ, καὶ τῇ γῇ προσηλωμένοι. ἄλλως δὲ, καὶ ὅτοι μεῖ

ἐκείνων

ἐκείνων ἤκουον," ἀλλ' ὅμως παιδευτέα ἐκείνων ἀπεφήνατο, λέγοντες· πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; πολλῆς ὁ ῥῆμα φιλοσοφίας ἐμφατικόν. δείκνυσι γὰρ ὅτι πάντως αὐτοῖς ἐστιν ὁ " διδάσκαλος διαφορώτερος, καὶ πατέρων, καὶ μητέρων, καὶ τῶν ἄντων ἀπάντων, καὶ ἀποσείεται αὐτὸν οὐκ ἔνι λοιπὸν ποῦ καταφυγεῖν. εἶτα, ἵνα μὴ δοκῇ ὃ, πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα, διὰ τοῦτο " εἰρηκέναι αὐτὸ, ὡς οὐκ ὄντων τῶν ἀποδεξαμένων αὐτοὺς, διὰ τοῦτο ἐπήγαγε· ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις. ⓐ μὲν γὰρ σαρκικῶς καὶ μετὰ λογισμῶν ἀνθρωπίνων ἤκουον, ὅτοι δὲ πνευματικῶς, καὶ τῇ πίστει ὃ πάντες ἔποντες. διὰ καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε· πνεῦμά ἐστι τὰ ῥήματα, ἃ λελάληκα ὑμῖν· τουτέστι, μὴ κατὰ λάβοις τὴν τῶν πραγμάτων ἀκολουθίαν καὶ τὴν τῶν γινομένων ἀνάγκην τῶν ῥημάτων τῶν ἐμῶν τὶ διδασκαλίαν κατασχάζῃς. οὐ τοιαῦτα ἃ πνευματικά· οὐκ ἀνέχεται δουλεύειν νόμοις τοῖς ἐπὶ γῆς. τοῦτο καὶ Παῦλος δηλοῖ, λέγων· Ρωμ. ι. ς. Μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; τουτέστι, Χριστὸν καταγαγεῖν· ἢ τίς καταβήσεται εἰς τὸν ἄβυσσον; τουτέστι, Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις. ἤδη τὸν ἀνάστασιν ἔτοιμον κατεδέξαντο, καὶ τοῦτο ἐκεῖ λῆξιν ἄπασαν. ὅρα δὲ τὸ φιλάδελφον, καὶ φιλόσοφον, πῶς κατὰ πάντος ἀπολογεῖται τὸ χρεών. ὃ γὰρ εἶπεν, ἔγνωκα, ἀλλ' ἐγνώκαμεν· μᾶλλον δὲ σκόπει πῶς ἐπ' αὐτῶν ἔρχεται τῶν ῥημάτων τὸ διδασκαλικὸν, καὶ πάλιν αὐτὰ τοῖς Ἰουδαίοις φιλονεικοῦμενος. ⓐ μὲν γὰρ ἔλεγεν· οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰωσήφ· οἶδε δὲ, ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, καὶ ὅτι ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις, διὰ πολλάκις ἀνακύσας αὐτὸ* λέγοντος, ὅτι ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ἔδειξε γὰρ ὅτι πάντα κατέχει ἃ εἰρηκώς, αὐτὸ δυναμήσας τῶν ῥημάτων. οὐ οὖν ὁ Χριστὸς; οὐκ ἐπήνεσεν ⓦ Πέτρον, οὐδὲ ἐταύμασε, καίτοι ἄλλα χοῦ τοιοῦτο ποιήσας· ἀλλὰ τί φησιν; * Φιλαλ. λα

70 Οὐχὶ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην, καὶ εἷς ἐξ ὑμῶν διάβολός ἐστιν; χ. ὑμῶν

Ἐπειδὴ γὰρ εἶπε, καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν, ἔλαβεν τὸ χρεὼν ⓦ Ἰούδαν. οὐκ ἄλλο" γὰρ οὐδὲν ἄρα τῶν μαθητῶν αὐτὸς εἶπε, ἀλλὰ τοῦ Χριστοῦ εἰπόντος· ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε; φησί, σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος· σὺ τοῦτο ἔλαβες εἶπε, καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν, εἰκότως οὐκ ἀφίησι ⓦ Ἰούδαν εἰς τὸν ἐκείνων χορόν. τοῦτο ἐποίει πορρώτερον καὶ μᾶλλον τοῦ δότου τὸν κακίαν ἀναχρουόμενος, εἰδὼς μὲν ὅτι οὐδὲν ὀνήσει, τὸ δὲ ἑαυτοῦ προσκτῆσον. καὶ θέα τὴν σοφίαν· οὔτε αὐτὸν φανερὸν ἐποίησεν, οὔτε λαθεῖν εἴασεν· οὐκ μὲν, ἵνα μὴ ἀναισχυντήσῃ καὶ φιλονεικότερος γένηται· τοῦτο δὲ, ἵνα μὴ νομίζων λανθάνειν, ἀδεὲς ἐργάσηται τὸ τόλμημα. διὰ καὶ προειῶν φανερωτέρους ἐπάγει τοὺς ἐλέγχους. προτρέπει μὲν γὰρ καὶ αὐτὸν μὴ τῶν ἄλλων πείθεσθαι, εἰπών, ὅτι εἰσί τινες ἐξ ὑμῶν, οἱ οὐ πιστεύουσιν (ἤδει γὰρ καὶ τὸν προδότην πείθεσθαι," ἐδήλωσεν εἰπὼν ὁ εὐαγγελιστής· ἦδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς τίνες εἰσὶν ⓐ μὴ πιστεύοντες, καὶ τίς ἐστιν ὁ παραδώσων αὐτὸν) ἐπειδὴ δὲ ἀνέμενε, σφοδρότερον ἐπάγει τὸν ἔλεγχον, εἷς ἐξ ὑμῶν διάβολός ἐστι, καὶ κενοῖ πᾶσι τὸν φόβον καθίστησι, ἀκριβοῦ συσκιάσας βουλήματος. ἄξιον δὲ ἀπορῆσαι, τί δήποτε νῦν μὲν οὐδὲν λέγουσιν ⓐ μαθηταί, ὕστερον δὲ δεδοίκασι καὶ διαπορεῦνται πρὸς ἀλλήλους ὁρῶντες καὶ πιωθούμενοι, μή τι ἐγώ εἰμι Κύριε; καὶ τὰ Ἰωάννη ὁ Πέτρος ἀνεύει μαθεῖν τὸν προδότην καὶ πυθέσθαι τὸ διδασκάλου τίς ἐστι; " τί ποτε οὖν ἐστι τὸ αἴτιον; ὅτε μὲν ὁ Πέτρος ἀκούσας, ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ, σκάνδαλον τοῦτο οὐδὲν τι δεινὸν εἶχεν· ὅτε δὲ ἐπετιμήθη, καὶ ἀπὸ πολλῆς σκάνδαλον θέσεως εἰπὼν οὐκ ἐβδελύξατο, ἀλλὰ καὶ Σατανᾶς ἤκουσεν, ἀκούων ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, εἰκότως λοιπὸν ἔδεισεν." ἄλλως δὲ, οὐδὲ νῦν φησιν, εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, ἀλλ' εἷς ἐξ ὑμῶν διάβολός ἐστι. διὰ τοῦτο οὐδὲ ἠδέσαν ὃ λεγόμενον, ἀλλὰ πιθανείας ᾠόντο σκώπτεσθαι μόνον. τί δήποτε ὃ τὸ, οὐχὶ ἐγὼ ὑμᾶς, εἶπε, τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην, καὶ εἷς ἐξ ὑμῶν διάβολός ἐστι; χαλεπείας ἀπαλλαγήσεται αὐτὸ διδασκαλίαν δείκνυς *. ὅτε μὲν γὰρ * Ἐπὶ ξηρ

γὰρ πολλῶν αὐτὸν ἐγκαταλειφάντων αὐτοὶ παρέμειναν μόνοι, καὶ ὅλως ὁ Πέτρος ὡμολόγησεν εἰ) Χριστὸν, ἵνα μὴ νομίσωσιν ὅτι ὅλως τοῦτο ἔλαθεν αὐτοὺς κολακεύειν, ἀπαλλάττει ταύτης τῆς ὑποψίας. οὐ γὰρ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· οὐδέν με δυσωπεῖ πρὸς τὸ τοῦ κακοῦς μὴ ἐλέγχειν. μὴ νομίσητε ὅτι ὅπως ἐπαινέσαι, κολακεύσας ὑμᾶς ἀφήσομαι, ἢ ὅπως ἠκολουθήσατε, οὐκ ἐλέγχω τοῦ πονηρεύεσθαι. οὐ γὰρ πολὺ τοῦτο μεῖζόν ἐστιν εἰς τὸ δυσωπῆσαι τὴν διδάσκαλον, οὐδὲ τοῦτό με δυσωπεῖ. ὁ μὲν γὰρ παθὼν, τῆς αὐτῆς φιλοσοφίας πρέχεται τεκμήριον· ὁ δὲ ἐλεγχεῖς παρὰ δὲ διδασκάλου, πρεσβεύει δόξαν ἀνοίας, ἐκπεπλῆχθαι, παρὰ τοῖς ἀνοήτοις. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ τοῦτό με ἀπάτει τὸν ἔλεγχον. τοῦτο γὰρ ἐγὼ καὶ νῦν ἐγκαλῶ τοῖς Χριστιανοῖς ἕλλησιν ψυχρῶς καὶ ἀνοήτως. ὃ γὰρ ἀνάγκη καὶ βίᾳ ποιεῖν ἀγαθοὺς ἔδωκεν ὁ Θεὸς, οὐδὲ ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ αἵρεσις βιαστικὴ τῶν κεκλημένων ὅτι, ἀλλὰ προτρεπτική. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι ὃ βιάζεται ἡ κλῆσις, σκόπει πόσους ζημίαν τοῦ κληθέντας ἀπολέσθαι. ὅθεν φανερὸν, ὅτι καὶ ἐν τῇ γνώμῃ κεῖται τῇ ἡμετέρᾳ, τὸ σωθῆναι καὶ ἀπολέσθαι. χιλιόντων

Ταῦτα δὴ ἀκούοντες παιδδυώμεθα πρὸς αὐτὸν ἀεὶ καὶ ἐγρηγορέναι. εἰ γὰρ ὁ εἰς τὸν ἅγιον ἐκδημον χρόνον τελῶν, ὁ τοσαύτης ἀπολελαυκὼς δωρεᾶς, ὁ σπλάγχνα πεποιηκὼς (καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν ἄλλων ἢ τῶν πεμφθέντων νεκροὺς ἐτεῖρεσαι καὶ λεπρὰς καθαρίσαι) ὅπως ἐάλω νοσήματι [δεινῷ τῷ] τῆς φιλαργυρίας κακῷ, καὶ τὴν διαδοθεῖσαν ἑαυτῷ προῦδωκεν, οὐδὲν αὐτὸν ὠφέλησε, οὔτε αἱ διέρτισαι, οὐκ αἱ δωρεαὶ, οὐ τὸ μετ' αὐτοῦ εἶναι), οὐ θεραπεία, οὐ τὸ τοῦ πόδας νίψαι, οὐ τὸ τῆς τραπέζης κοινωνῆσαι, οὐ δὲ γλωσσόκομον κατέχειν, ἀλλὰ καὶ ἐφόδια αὐτῷ ταῦτα κολάσεως γέγονε. φοβηθῶμεν καὶ ἡμεῖς, μή ποτε καὶ Ἰούδαν μιμησώμεθα διὰ τῆς φιλαργυρίας. οὐ περιδίδως καὶ Χριστὸν; ἀλλ' ὅταν περιίδῃς πέντε λιμῷ τηκόμενον, ἢ ὑπὸ ψύχους διαφθειρόμενον, τοῦτον καὶ αὐτὸς ἐφέλκῃ καὶ παδίκιλλε· καὶ ὅταν δυναίμεθα μετέχειν τῆς μυστικῆς, ὁμοίως ἀπολλύμεθα τοῖς χριστοκτόνοις. ὅταν ἁρπάζωμεν, ὅταν ἁγχώμεθα τοῦ κατεσθίοντος, μειζόνως ὑπευθυνόμεθα τοῦ τιμωρεῖσθαι. καὶ μάλα εἰκότως. μέχρι γὰρ ἵνος ὁ ἔρως ἡμᾶς ὕπνου κατέχει τῶν παρόντων πραγμάτων τῶν περιττῶν καὶ ἀνοήτων; ὁ γὰρ πλοῦτος ἐν τοῖς περιττοῖς, ἐν οἷς οὐδὲν ὄφελος ἔχει. μέχρι τίνος παρασπλώμεθα τοῖς ματαίοις; μέχρι τίνος ὑπαποβλέπομεν ἐν τοῖς ὑγιαινοῖς; καὶ τί φθονοῦμεν; οὐ λαμβάνομεν κόρον τῶν γηΐνων τούτων καὶ παραῤῥεόντων; καὶ παιδδυόμεθα ἀπὸ τῆς πείρας αὐτῶν τοῦ βιοτεύειν; ἀνοησώμεθα οὐ παρὰ ἡμῶν πλουτήσαντες· καὶ ποῦ παρὰ σοῦ τὰ σὰ ἦν; καὶ σὸν ἐστὶν ὁ αἰών; [καὶ ῥοῦμα παραῤῥέον;] καὶ δίκτυμα καὶ μῦθος; ὁ δεῖνα πεπλούτηκε· ἐπὶ ποσὶ τοῦ πλούτου; ἀπώλετο καὶ διέφθαρται· ἀλλὰ τὰ δι' αὐτὸν ἁμαρτήματα ἀπομένει, καὶ ἡ ἀπ' αὐτῶν ἁμαρτήματα κόλασις. μᾶλλον δ', εἰ μὴ κόλασις ἦν, μηδὲ βασιλεία παρῆν, ὃ ὁμόφυλον καὶ ὃ ὁμογλώσσους ἀδελφοὺς ἐχεῖν, ὃ ὁμοπατρίους δυσωπῆσαι. νῦν δὲ κύων μὲν πέφυκα· πολλοὶ δὲ καὶ ἀγέλαι καὶ ἀρχίλαι, καὶ ἀπ' αὐτῶν ἐκεῖνα· μᾶλλον δὲ θηρίον λιμῷ τηκόμενον, ἐπιμώτερον ἡμῶν ὃ ἄλογόν ἐστιν τῷ συγγενοῦς, καὶ ἀπιμότερον ἡμῶν ὃ οἰκεῖον τοῦ μὴ ὄντος οὐδὲ προσήκοντος. ἀλλ' οἰκοδομεῖσθαι λαμπρὰς οἰκίας, ἐπὶ πολλοῖς ἔχειν οἰκέτας, καὶ εἰς χρυσοῦν ὄρεσθαι κατακειμένους ὁρᾶν καλόν; περιττὸν μὲν οὖν ἐπὶ ἀνοήτων. ἔστι γὰρ ἄλλα οἰκοδομήματα, λαμπρότερα πολλῷ καὶ σεμνότερα τούτων. ὅπου τοῖς τοιούτοις θύφραίειν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀναγκαῖον. ὁ γὰρ κωλύσων οὐδείς. βούλει κάλλιστον ὄρεσθαι ἰδεῖν; ἐπὶ ἔρως καταλαβούσης, ἴδε κατηγειεισμένον καὶ ὑρεινόν. ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἐμὸς ὄρεσθος, φησὶ. καὶ μὲν οὐδὲ μᾶλλον σὸς, ἢ ἐκείνος. ἐπὶ γὰρ σὲ γέγονε, καὶ χοινός σοι μετὰ τῶν ἀδελφῶν ἐστιν· οὐδὲ γὰρ ὑ σὸς, ἀλλὰ τῶν μετὰ τὸν τελευτὴν κληρονομούντων. καὶ ὁ μὲν καὶ μέγιστα ὀφελῆσαι δυνήσεται, ὅπου τοῦ κάλλους ἐπὶ δημιουργὸν παραπέμπων· οὐδὲ γὰρ μέγιστά σε καταλαβόντα, κατηγορὸς σὺ μέγιστος ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως γενόμενος, ὅταν αὐτὸς μὲν χρυσῷ περιβεβλημένος ᾖ, ὁ δὲ Χριστὸς μηδὲ ἀναγκαῖον ἔχων ἱμάτιον. μὴ δὴ τοσαύτην αἰσχύνην ὑποσχώμεθα· μηδὲ διώκωμεν

ΗΘΙΚΟΝ

μὴν τὰ φθάσαντα, ἢ φθάσωμεν τὰ ὑστερήματα· μηδὲ προδῶμεν ἡμῶν τὴν σωτηρίαν, ἀλλ' αἴρεσθε τῆς μελλούσης ἐλπίδος, ὡς μὴ γεγηρακότες, ἅτε εἰδότες φαύλως, ὅτι ὀλίγος ἡμῖν ὑπολείπεται τῆς ζωῆς χρόνος· ὡς νέοι, ἅτε πεπεισμένοι σαφῶς, ὅτι ὁ πολὺς ὁ λιμὸς μένων. ὡς γὰρ κλέπτης ἡ νὺξ, οὕτως ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἔρχεται). ταῦτ' οὖν εἰδότες, καὶ γυναῖκας ἀνδρας παρακαλῶμεν, καὶ ἄνδρες γυναῖκας νήφειν ποιῶμεν, καὶ νεωτέρους δὲ πρέσβεις διδάσκωμεν, καὶ πάντες ἀλλήλους παιδεύωμεν, τὴν μὲν παροῦσαν ὑποφέρειν, τὴν δὲ μέλλοντα ἐφίεσθαι, ἵνα καὶ τυχεῖν αὐτῆς δυνηθῶμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, [δι' οὗ δὲ] μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

κβ ζ. Ομιλ. μη. 1 ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΠΑΤΕΙ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΜΕΤΑ ΤΑΥΤΑ ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ. οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατῆσαι, ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι. 2 Ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, ἡ σκηνοπηγία.

Ὀργὴν φθόνου χεῖρον καὶ βασκανίας· οὕτως ὁ θάνατος εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν. ὅπου γὰρ εἶδεν ὁ διάβολος τὸν ἀδελφὸν τιμώμενον, οὐκ ἐνεγκὼν τὴν εὐημερίαν, πάντα ἐποίησεν ὥστε αὐτὸν ἀνελεῖν. καὶ πόθεν ἄρξῃ τῆς ῥίζης ταύτης τοῦτον ἴδοι τις ἂν τὸν καιρόν; οὕτω τὸν Ἄβελ ἐσφάγη, οὕτω τὸν Δαβὶδ ἐμάνη, οὕτω καὶ ἀλλοι πολλοὶ τῶν δικαίων· ἐντεῦθεν καὶ Ἰουδαῖοι φονικοί γεγόνασι. καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ βαπτιστής ἔλεγε· μετὰ ταῦτα περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ. οὐ γὰρ εἶχεν ἐξουσίαν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατῆσαι, ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι. Τί λέγεις, ὦ μακάριε Ἰωάννη; οὐκ εἶχεν ἐξουσίαν ὁ δυνηθεὶς πάντα ὅσα ἠθέλησεν; ὁ εἰπών, τίνα ζητεῖτε, καὶ ῥίψας αὐτοὺς εἰς τὰ ὀπίσω; ὁ πληγὴν καὶ μικρὰν ὀρώμενος, ἐκεῖ οὐκ εἶχεν ἐξουσίαν; πῶς δὲ καὶ ὕστερον εἰς μέσον αὐτῶν παρελθών, ἐν μέσῳ τοῦ ἱεροῦ, ἐν μέσῃ τῇ ἑορτῇ, Ἰουδαίου ὄντος, καὶ τῶν φονώντων πάντων, διελέγετο ταῦτα, ἃ μᾶλλον αὐτοὺς παρώξυνε; τοῦτο γοῦν ἐθαύμαζον λέγοντες, οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι; καὶ ἴδε παρρησίαν λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ" λέγουσι. τίνα" δήποτε ταῦτα τὰ αἰνίγματα;" ἄπαγε· οὐχ ἵνα αἰνίγματα λέγῃ νομισθῇ, οὕτως εἶπεν, ἀλλ' ἵνα δηλώσῃ ὅτι ἡ τοῦ θεότητος ἐπεδείκνυτο, καὶ τὰ τῆς ἀνθρωπότητος. ὅταν μὲν γὰρ λέγῃ, ὅτι ἐξουσίαν οὐκ εἶχεν, ὡς περὶ ἀνθρώπου λαλεῖ), πολλαχοῦ καὶ ἀνθρώπινος ποιοῦντος· ὅταν δὲ λέγῃ, ὅτι ἐν μέσοις αὐλοῖς εἰσήκει, καὶ οὐ κατεῖχον αὐτόν, τῆς θεότητος τὴν δύναμιν ἐπεδείκνυτο ἡμῖν. καὶ γὰρ ἐφθέγγετο ὡς ἄνθρωπος, καὶ ἐφαίνετο ὡς Θεός· ἀμφότερα ἀληθεύων. τό τε γὰρ ἐν μέσοις εἶναι τοῖς βουλευσομένοις μὴ κατέχεσθαι, τὸ ἀκαταγώνιστον αὐτοῦ καὶ ἄμαχον ἐδήλου· τό τε ὑποστέλλεσθαι, τὴν οἰκονομίαν ἐβεβαίου τοῦ βαπτίσματος, ἵνα μήτε Παῦλος ὁ Σαμοσατεὺς ἔχῃ τι λέγειν, μήτε Μαρκίων καὶ οἱ τὰ ἐκείνων νοσοῦντες. ἀλλὰ τοίνυν" πόθεν ἐμφράττει τὰ στόματα. μετὰ ταῦτα ἰδοὺ ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων ἡ σκηνοπηγία. τὸ, μετὰ ταῦτα, οὐδὲν ἄλλο δηλοῖ, ἢ ὅτι πολλῷ μεταξὺ χρόνου βαπτισθεὶς ὑπεχώρησε. καὶ ὅτι δῆλοι σκήθεν." ὅτε γὰρ εἰς τὸ ὄρος ἀνέβησαν, φησὶν, ἰδοὺ ἡ ἑορτὴ ἦν πάρα· ἐν ταῦθα γὰρ τῆς σκηνοπηγίας μέμνηται), καὶ ἐν τοῖς πέντε μησὶν οὐδὲν ἕτερον ἡμῖν διηγήσατο, οὔτε ἐδίδαξεν ἡμᾶς ἄλλο τι, ἢ ὃ μετὰ τοῦ ἄρτους σημεῖον, καὶ τὰ περὶ τοῦ φαγεῖν τὴν σαρκὰ μυστηρίου· καίτοι αὐτὸς ἦν διελίμπανε σημεῖα ποιῶν, καὶ Ἰουδαϊζόμενος, οὐκ ἐν ἡμέρᾳ, οὐκ ἐν ἑσπέρᾳ, πολλάκις δὲ καὶ νυκτός. τοῖς γοῦν μαθηταῖς ὕστερον ἔπεσιν, ὡς πάντες φασὶν οἱ βαπτισταί. τί δήποτε οὖν παρέλιπον σκήνος; ὅτι οὐκ ἐνῆν ἅπαντα καταλέγειν.

ἀλλως

χ. πῶς. χ. ὃν χ. καὶ ἴσως αἰνίγματα, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ἐκεῖνό ἐστιν ὑμῖν, ὅτι καὶ τὰ

χ. ἀμφοτέρων ἀμφ.

χ. ὅτι μὲ καθήμενον αὐτὸν εἰς τὸ ὄρος ἐδίδαξεν, φησὶν, ἰδοὺ

ἄλλως δὲ, ὡς ταῦτα λέγειν ἐσπουδάκασιν, ὡσαφῶν ἢ μέμψις, ἢ αἰτιολογία τις τοῦ τῶν Ιουδαίων πρόσκολουθήκει. ἐκείνοις μὲν γὰρ πολλὰ ὅμοια ἰῶ. καὶ γὰρ ὅτι νοσοῦντας ἐθεράπευσε, καὶ νεκροὺς ἤγειρε, καὶ ὅτι ἐθαυμάσθη, πολλάκις ἀνέγραψεν. ἔνθα δὲ ξένον ἔχουσι λέγειν τι, ἢ μέμψιν τινὰ δοκοῦσαν κατ' αὐτοῦ φύεσθαι διηγεῖσθαι, ταῦτα πέφασιν. οἷς δὴ καὶ ὁ νεὼς ἔστι, ὅτι ⓐ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἠπίστουν αὐτῷ. καὶ γὰρ ὑπὸ τινὶ τυγχάνουσαι ἔχει ἀμφιβολίαν ὁ τοιοῦτος λόγος. καὶ ἄξιον θαυμάσαι ὁ φιλάληθες αὐτῶν ἦθος, πῶς οὐκ αἰσχύνονται λέγοντες ταῦτα, ἃ δοκεῖ τῷ διδασκάλῳ φέρειν αἰσχύλην. ἀλλὰ καὶ ταῦτα μάλιστα τῶν ἄλλων ἐσπουδάκασιν ἀπαγγέλλειν. καὶ νεὼν μὲν πολλὰ τοιαῦτα [καὶ] σημεῖα, καὶ θαύματα, καὶ δυνατείας, ὅτι τοῦτο αὐθέως ἐπεπήδησεν.

3 Εἶπον γάρ, φησι, τοῖς αὐτοῦ ⓐ ἀδελφοῖς αὐτοῦ· μεταβῆθι ἐντεῦθεν εἰς τὴν Ιουδαίαν, ἵνα καὶ ⓐ μαθηταί σου θεωρήσωσι τὰ ἔργα ἃ ποιεῖς.

4 Οὐδεὶς γάρ ἐν κρυπτῷ τι ποιεῖ, καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παρρησίᾳ εἶναι. φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ.

5 Οὐδὲ γὰρ ⓐ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν. Καὶ ποία, φησὶν, ἀπιστία ἐν τοῖς ταῦτα; τοῦ θαυματουργῆσαι. πολλὴ σφόδρα. ἀπιστίας γὰρ τὰ ῥήματα, καὶ ἡ θρασύτης, καὶ ἡ ἀκαιρος παρρησία. ὥφειλον γὰρ ἀπὸ τῆς συγγνείας ἀξίαν αὐτοῖς μὴ παρρησίας ζηλέλεσθαι. ἐδοκεῖ μὲν ἡ ἀξίωσις δῆθεν φίλων εἶναι· πολλῆς δὲ πονηρίας ἰῶ τὰ λεγόμενα. ἐν τούτοις γὰρ αὐτῷ ἡ δειλία καὶ φιλοδοξίαν ἐνεδίζουσι. ὃ μὲν οὖν εἰπεῖν, οὐδεὶς τι ἐν κρυπτῷ ποιεῖ, δειλίαν ἐγκαλούντων ἐστὶν, ἅμα καὶ ὑποπτευόντων τὰ γινόμενα ὑπ' αὐτοῦ, ὡς οὐκ ἀληθῶς γινόμενα. ὃ δὲ ἐπάγειν, ὅτι ζητεῖ ἐν παρρησίᾳ εἶναι, φιλοδοξίας. σὺ δέ μοι σκόπει τὴν Χριστοῦ τοῦ δυνάμιν. ἀπὸ γὰρ τούτων τῶν τοιαῦτα λεγόντων τὰ ῥήματα ὁ τοιοῦτος; τῶν Ιεροσολύμων ἐπίσκοπος γέγονεν, ὁ μακάριος Ιάκωβος, ὃν οὐ καὶ Παῦλός φησιν· Ετερον δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον, εἰ μὴ Ιάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου· λέγεται δὲ καὶ Γαλ. α. ιθ. ὁ Ιούδας θαυμαστός τις γεγονέναι. καίτοιγε οὗτοι μὲν οὐ Κάμηλον πρῶτον τὸν οἶνον γλυκάνουσι· ἀλλ' οὐδὲν ἀπώνατο τέως. πόθεν οὖν αὐτοῖς ἡ τοσαύτη ἀπιστία; ἀπὸ πονηρᾶς γνώμης καὶ φθόνου. τὸ γὰρ συγγενὲς ὑποφέρει εἰώθέ πως ζηλοφθονεῖσθαι τῶν οὐ τοιούτων. τίνας δὲ ἐν ταῦτα λέγειν τοὺς μαθητάς; Ⓜ ὄχλον τὸν πρεπόμενον, ἢ τοὺς δώδεκα. τί οὖν ὁ Χριστός; ὅρα πῶς πρεσβυτικῶς ἀπεκρίνατο. οὐ γὰρ εἶπεν, ὑμῖν δὲ τίνες ἐστὲ ταῦτα συμβουλεύοντες καὶ διδάσκοντες; ἀλλὰ τί;

6 Ο καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πάρεστιν. Εν ταῦτά μοι δοκεῖ καὶ ἕτερόν τι ἀπορεῖσθαι. ἴσως γὰρ αὐτὸν ἐν πρεσβυτέρᾳ ἐβουλεύοντο, βασκαίνοντες, τοῖς Ιουδαίοις. διὸ καὶ τοῦτο ἐμφαίνων φησὶν, ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πάρεστι· τουτέστιν, ὁ τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ θανάτου. τί περὶ καιροῦ καταπείγετε ἀνελεῖν; Ο δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος πάντοτε ἕτοιμός ἐστιν. Ωσπερ ἔλεγεν· ὑμεῖς καὶ ἀεὶ ζωῆτε τοῖς Ιουδαίοις, οὐκ ἀναρπάσουσιν ὑμᾶς καὶ αὐτὰ ζηλωτοῦντας αὐτοῖς· ἐμὲ δὲ θύτεως βουλήσονται ἀνελεῖν. ὥστε ὑμῖν μὲν ἀεὶ ὁ καιρὸς ζωῆναι μὴ κινδυνεύουσιν· ἐμοὶ δὲ τότε καιρὸς, ὅταν ὁ τοῦ σταυροῦ καιρὸς ἔλθῃ, ὅταν δεῖ ἀποθανεῖν. καὶ γὰρ ὅπερ τοῦτο λέγει, ἀπὸ τῶν ἑξῆς ἐδήλωσεν·

7 Οὐ δύναται ὁ κόσμος μισεῖν ὑμᾶς. Πῶς γὰρ οὐ τὰ αὐτὰ βουλομένοις καὶ ὑπὲρ τῶν αὐτῶν πρέχοντας; Εμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐλέγχω αὐτὸν, ὅτι πονηρὰ εἰσιν αὐτοῦ τὰ ἔργα. Τουτέστιν, ὅτι καθάπομαι καὶ ἐλέγχω, διὰ τοῦτο μισοῦμαι. ἀπὸ τούτων παύσωμεθα κρατεῖν ὀργῆς, καὶ μὴ ἀναξιοπαθεῖν, καὶ αὐτελεῖς ὦσιν ⓐ συμβουλεύοντες. Εἰ γὰρ τοὺς πιστεύοντας ὁ Χριστὸς συμβουλεύοντας ἐώρακε πρᾴως, καὶ συμβουλεύοντας τὰ μὴ [δέοντα, καὶ συμβουλεύοντας τὰ οὐκ]" ἀπὸ προαιρέσεως ἀγαθῆς, ἵνος ἡμεῖς τυγχάνομεν συγγνώμης, γῆ καὶ σποδὸς ὄντες, καὶ τοὺς τὰς συμβουλεύοντας δυσχεραίνοντας, καὶ ὀλίγον εὐπαλέσχεσι

χ. μὴ πᾶν ῥῆμα ἀπιστίας ἠξίωσεν ὁ σωτὴρ ἀφαιρεῖσθαι αὐτὸν διὰ πολλὴν ἀπιστίας ἐν τοῖς λόγοις αὐτοῦ παρρησίαν.

χ. ἀκαίρως παρακολουθεῖν. χ. ἀπαίσιον αὐτοῦ παρρησίαν.

χ. σαφῶς διὰ τὴν ἀπειλήν.

χ. μετὰ

τελέτερον ⓐ ὅτο ποιοῦντες ὦσιν, ἀνάξιον ἑαυτῆ ἡγούμενοι τοῦτο; σκόπει γοῦν πῶς μετὰ ραθυμίας πάσης ἀποχρώντως τὴν κατηγορίαν. εἰπόντων γὰρ ἐκείνων, Φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ, αὐτὸς φησιν· ὁ δυνάμενος ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖν, εἰ μὲ ὁ κόσμος μισεῖ, ἀναιρεῖ αὐτοῦ τὴν κατηγορίαν. τοσοῦτον γὰρ ἀπέχω, φησί, ζητεῖν τὴν παρὰ ἀνθρώπων δόξαν, ὅπου γε καὶ μισοῦμαι ἐλέγχων αὐτούς, καὶ ταῦτα εἰδὼς μῖσος ἐκ τούτου τικτόμενον, καὶ θάνατον κατασκευάζόμενον. καὶ ποῦ ἤλεγξέ, φησι; πότε γὰρ ἐπαύσαντο τοῦτο ποιοῦντες; οὐκ ἐλεεῖτε· μὴ δοκεῖτε, ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα; ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν Μωϋσῆς. εἶτα, ἐγὼ ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔχετε. καὶ, πῶς δυνάσθε πιστεύειν, δόξαν παρὰ ἀνθρώπων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες; εἶδες πῶς ἔδειξε δι' ἁπάντων, ὅτι ὁ πρὸς αὐτὸν μῖσος ἐποίει ὁ ἔλεγχος ὁ πεπληροφορημένος, οὐχὶ ἡ τοῦ σαββάτου λύσις; ἢ διὰ τί ποτε δὲ αὐτοὺς πέμπει εἰς τὴν ἑορτήν, λέγων·

8 Ἀνάβητε εἰς τὴν ἑορτήν, ἐγὼ οὐκ ἀναβαίνω ἀρτί; Δείκνυς ὅτι ταῦτα εἶπεν, οὐχὶ δόλιος αὐτῶν, οὐδὲ κολακεύεσθαι θέλων, ἀλλὰ συγχωρῶν τοῖς Ἰουδαϊκοῖς παιδίοις. πῶς οὖν, φησιν, οὐκ ἔβη, εἰπὼν οὐκ ἀναβαίνω; οὐκ εἶπε, καθάπαξ οὐκ ἀναβαίνω· ἀλλὰ, νῦν· τουτέστι, μεθ' ὑμᾶς. Ὅτι ὁ καιρός ὁ ἐμὸς οὔπω πεπλήρωται. Καὶ μὴν τῷ μέλλοντι πάντα σαφῶς ἐβάδιζε. πῶς οὖν οὐκ ἀνέβη καὶ αὐτός; Εἰ γὰρ ὅπως ὁ καιρός οὔπω παρῆν, διὰ τοῦτο οὐκ ἀνέβη, ἐκρύπτετο μηδὲ ὅλως ἀναβαίνων. ἀλλ' ἵνα μὲν διὰ τοῦτο ἀνέβαινεν, ἵνα πάθῃ, ἀλλ' ἵνα αὐτοὺς παιδεύσῃ. πῶς οὖν ἔνεκεν λέγει ἐνταῦθα; καὶ γὰρ ἐδύνατο φανερῶς ἀναβαίνων εἰς τὸ μέσον τε εἰπεῖν, καὶ κατέχειν αὐτῶν τὴν ὁρμὴν τὴν ἀτακτον, ὃ πολλάκις ἐποίησεν. ἀλλ' οὐκ ἐβούλετο συνεχῶς τοῦτο ποιεῖν. Εἰ γὰρ ἀνῆλθε φανερῶς καὶ πάλιν αὐτοὺς ἐπήρωσε, μείζονας ἂν τὴν ἑαυτῶν θεότητα διαλάμπειν ἐποίει, ὃ τέως οὐκ ἔδει, καὶ μᾶλλον αὐτὴν ὀξυκαλύψειν. ὅπερ οἶμαι συνομίζουσι σχεδὸν δειλίας εἶναι ὃ μέλλειν, δείκνυσιν αὐτὸς τοιωδιτίου, καὶ θάρσους ὃν καὶ οἰκονομίας· καὶ ὅλως τὸ καιρὸν προειδὼς καθ' ὃν πείσει, ὅτε λοιπὸν ὀπτῆς, ὅτε μάλιστα βουλήσει εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἀναβαίνειν. ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ καὶ τοῦτο μὴ εἰπεῖν, ἀναβάντες ὑμεῖς, τοῦτο λέγω, μὴ νομίσητε, ὅτι ἀναγκάζω ὑμᾶς ζῶν ἐμοὶ μένειν μὴ βουλομένους· τὸ γοῦν ἐπαλαγεῖν, οὔπω πεπλήρωται ὁ καιρός μου, δηλοῖ τοῦτο ὅτι, ὅτι ἔδει καὶ σπαργανωθῆναι, καὶ δημιουργείας λαχεῖν, ὥστε καὶ ὄχλους πιστεῦσαι πλείονας, καὶ τοὺς μαθητὰς θερροτέρους γενέσθαι, τὴν παῤῥησίαν ὁρῶντας τοῦ διδασκάλου καὶ ἅπερ ἔπαθε.

ΗΘΙΚΟΝ Μάθωμεν τοίνυν αὐτὸν ἀπὸ τῶν εἰρημένων τὸν ὑπεικέναι, τὴν ῥᾳθυμίαν· μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ῥᾴδιός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ· καὶ πᾶσαν παρρησίαν ἐκβάλωμεν. κἂν ἐπαίρηταί τις καθ' ἡμῶν, ἡμεῖς ταπεινοὶ γινώμεθα· κἂν θρασυνήται τις, ἀνεχόμεθα· κἂν δάκνῃ καὶ κατιόντα σκώπτων καὶ κωμῳδῶν, ἡμεῖς μὴ νικώμεθα, μὴ ἀμυνόμενοι ἑαυτοῖς ἀνέλωμεν ἑαυτούς. Σὺ γὰρ θηρίον ὀργὴ ὁ θυμός, θηρίον ὀξὺ καὶ θερμόν. ἐπάδωμεν τοίνυν ἑαυτοῖς καὶ ἀπὸ τῆς θείας γραφῆς ἐπῳδάς, καὶ λέγωμεν, Ὅτι γῆ εἶ καὶ σποδός· καὶ, Τί ὠργίσθη γῆ καὶ σποδός; καὶ, Ὅτι ἡ ῥοπὴ τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ, τοῦτο ἴσως αὐτῷ· καὶ, Ὅτι ἀνὴρ θυμώδης, οὐκ ἀβλαβῶν. οὐδὲν γὰρ αἰσχρότερον ὄψεως θυμουμένης, οὐδὲν δυσειδέστερον. εἰ γὰρ ὄψεως, πολλῷ μᾶλλον ψυχῆς. καθάπερ γὰρ ἀνακεκομμένου βορβόρου δυσωδία ἐγγίνεσθαι· οὕτω ψυχῆς ταραττομένης καὶ θυμοῦ, πολλὴ ἔξεισι ἡ ἀσημοσύνη καὶ ἀνδία. ἀλλ' ἵνα φέρω, φησί, τὴν παρὰ τῶν ἐχθρῶν ὕβριν. τίνος ἕνεκεν, εἰπέ; ἆρα μὴ γὰρ ἀληθὴς ἦν, καὶ τοῦ ἐκείνου ὀφείλων κατηγορεῖσθαι, καὶ χάριν εἶχε αὐτῷ τῶν ἐλέγχων· νῦν δὲ ψευδὴς, καταφρόνησον. Εἶπε πέπτα, καταγέλασον· * Εἶπε δυσχερῆ ἢ ἀνόητον, γέναζον· καὶ ἐκείνου λοιπόν. ὁ γὰρ εἰπὼν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. ὅταν οὖν ὑβρίσῃ, συνόησον τὸν κολάσοντα ἐκεῖνον κολάζεται, καὶ ἀπὸ μόνου οὐκ ἔξεις ὀργήν, ἀλλὰ καὶ δάκρυα ἀφήσεις. Οὐδὲ γὰρ πρὸς ⓦ πυρέτοντά τις προσέρχεται, ὅτε πρὸς ⓦ φλεγμαίνοντα,

χ. τ' συνόησον καὶ τ' τιμῆς, ἀλλὰ

χ. μᾶλλον αὐτὸν ἐπαλλάξαι τοῦ σημεῖου, καὶ μᾶλλον ἀναιρεῖν αὐτὸ ἀπεμόμενον. ἐπισ.

χ. καὶ τ' οἰκονομίαν ἐμοὶ καὶ τὴν δόξαν, ὅτι καὶ τῶν χ. ἀπορ. ἐπιδεῖ, τότε μάλιστα αἰρήσῃ εἰς τὰ Ἱερ. ἀναβαίνειν. ἀναλέγου δὲ, ἀνάβητε ὑμεῖς εἰς τ' ἑορτὴν, οὗτα λέγει, μὴ νομίσ.

χ. ἐκκόψωμεν.

χ. αὐτῷ

χ. κυκωμένης βορβόρου δυσω. γίνεσθαι αὖ πολλὴ, ὅταν ψ. τ. οὕτω δ. καὶ ταραττομένης ἔνδον πολλὴ ἀκαθαμοσύνη χ. καταγέλασον.

* εἶπε πέπτα· χέρν, καταγέλασον.

Γεν. γ. ιθ. Σειρ. ι. θ. Σειρ. α. κγ. Παροιμ. ια.

φλεγμαίνοντα, ἀλλ' ἐλεᾷ πάντας τοὺς τοιούτους καὶ δακρύει. τοιοῦτον γάρ ἐστι ψυχὴ ὀργιζομένη. ἀλλά, κἂν ἀμύνασθαι βάλῃ, σίγησον, καὶ κατεῖδον ἔδωκας αὐτῷ τιμὴν πλημμύ· δοῦ-
λοιδορίαν λοιδορία ζωάγρησε, ὃ πῦρ ἀπέσβεσας. ἀλλ' ἀδύνατον καταγνώσεσθαι ④ πάντες, φησίν, οὐ σιγήσωμεν. οὐκ ἀδύνατον καταγνώσονται, ἀλλ' ὅτι φιλοσοφίαν θαυμάσονται. ἀν' ὑβρισθεὶς δηχθῇς, ὕβρισας· δηχθεὶς γάρ, ἀναγκάζεις ἀληθῆ νομίζεσθαι καὶ λεγόμενα. Διὰ τί, εἰπέ μοι, ὁ πλούσιος γλῶτταν ἀκόλαστον πένης; ἆρ' οὐχ ὅτι μὴ ζωοδοτεῖν ἑαυτῷ πενίαν; αἱ τοίνυν μέλλομεν γλῶτταν ὅτι ταῖς ὕβρεσι, μεγίστην ἀποδείξειν προσόμεθα τὴν μὴ ζωοδοτοῦσαν τοῖς λεγομένοις. ἀλλως γάρ, μέχρι ποτὲ τοὺς τῶν ἀνθρώπων δεδίξομεθα θυμούς; μέχρι ποτὲ τῶν κοπρῶν καταφρονήσομεν δι' αὐτόν, καὶ τὴν σάρκα θεσπλώμεθα; ὅπου γὰρ σὺ ὑμῶν ἔρως καὶ ζῆλος καὶ δικαιοσύνη, καὶ σάρκινοι ἔσεσθε; γλυκάζεται τοίνυν πνεῦματι καὶ χαλινώσωμεν τὸ δεινὸν τοῦτο θηρίον. ὀργῆς καὶ μανίας μέσον οὐδέν· ἀλλὰ παράκαιρός ἐστι δαίμων, μᾶλλον γὲ δαιμονιῶντος χαλεπώτερον. ὁ μὲν γὰρ δαιμονῶν, καὶ συνιὼν μὴ ἀπολαύσειεν ἂν· ὁ δὲ ὀργιζόμενος, μυρίων ἐστὶ κολάσεων ἄξιος, ἐκὼν ἑαυτὸν ὅτι βαθυτάτης ἀπωλείας φέρων, καὶ παρὰ τῆς μελλούσης γεέννης σπεύδων ἤδη τὸν δίκαιον ἰοῦν, θηρεύων ἵνα ἀ-
χ. ἀφόρητον πειῦσον καὶ ζάλιον" ἀσίγητον δηλαδὴ πάσης μὲν νυκτὸς, δηλαδὴ πάσης δὲ ἡμέρας ἐπεισάγων τοῖς τῆς ψυχῆς λογισμοῖς. ἵν' οὖν καὶ τῆς ἐν τῷ παρόντι κολάσεως, καὶ τῆς ἐν ᾧ μέλλομεν τιμωρίας ἑαυτοὺς ἀπαλλάξωμεν, ἐκβαλόντες τοῦτο τὸ πάθος, παρασκευασώμεθα πᾶσαν ὑπεροψίαν καὶ ὑπεροχείαν, ἵνα ἐν τούτῳ ἀναπαυσώμεθα τῷ ψυχῇ ἡμῶν, καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρξαι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
20 Χριστοῦ, [δι' οὗ καὶ] μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, [νῦν καὶ ἀεί, καὶ] εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. μθ. 9 ΤΑΥΤΑ ΔΕ ΕΙΠΩΝ ΑΥΤΟΙΣ, ΕΜΕΙΝΕΝ ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ. 10 Ὡς δὲ ἀνέβησαν ④ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἑορτὴν· οὐ φανερῶς, ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ.
25 χ. ἀλλὰ κρυβδῆν.

ΤΑ ἀνθρωπίνως ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ οἰκονομούμενα, οὐ διὰ τοῦτο μόνον οἰκονομεῖται, ἵνα τὴν σάρκωσιν βεβαιώσηται, ἀλλ' ἵνα καὶ ἡμᾶς παιδεύσῃ πρὸς ἀρετήν. Εἰ γὰρ πάντα ὡς Θεὸς ἐπραττε, πόθεν ἐδυνάμεθα ἡμεῖς ἐνδείκνυσθαι, προπίπτοντες ἀβουλήτοις, εἰ μὴ ποιοῦ; τοῦτό μοι λέγω. ἐπὶ τούτῳ τε αὐτῷ ὧν ὃν χρεία φοιτῶντα τοὺς Ἰουδαίων εἰς μέσον βοήθειαν προελθὼν κατέσχε τὴν ὁρμήν. Εἰ τοίνυν τοῦτο ἐποίει διὰ μακρῶν, ἡμεῖς οὐ δυνάμενοι τοῦτο ποιεῖν, προπίπτοντες ἂν, πόθεν δὴ ἐγνωμεν πῶς δεῖ τῷ προσήματι χρῆσθαι; καὶ πότερον βοήθειαν ἀποδιδοῦς, ἢ εἰ καὶ οἰκονομῆσαι [δέον] ὥστε προ-
35 χωρῆσαι Ⓦ λάθοι; ἐπεὶ οὖν οὐκ ἂν ἐμάθομεν ἡμεῖς, ④ μὴ δυνάμενοι, προελθόντες εἰς μέσον εἰ δεῖ ποιεῖν, διὰ τοῦτο καὶ ταῦτα πρὸς αὐτὸν παιδευόμεθα. ταῦτα γάρ, φησιν, εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς, ἔμεινεν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ. ὡς δὲ ἀνέβησαν ④ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε ἀνέβη καὶ αὐτὸς, οὐ φανερῶς, ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ. Τὸ εἰπεῖν, ὅτι ἀνέβησαν ④ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ἐμφαίνοντός ἐστιν, ὅτι οὐκ ἐβούλετο μετ' ἐκείνων ἀπελθεῖν. " διὰ καὶ μένει ἐν ᾧπερ ἦν, ἕως ὅτε δῆλον κατέστησεν ἑ-
χ. διὰ τοῦτο φιλονεικεῖ, ἵ-
χ. σπουδάζων
χ. ἐχεῖν, χ. ἄλλως δ, ἐξ ἐπιτηδείων
χ. ἐκμαζόν-
40 αὐτὸν, ἐκείνων πως" κατεπειγόντων τοῦτο ποιῆσαι. Οἱ δήποτε ἡ ἐν παρρησίᾳ ἀγαλεγόμενος ἀεὶ, ὡς ἐν κρυπτῷ νῦν τοῦτο ποιεῖ; οὐκ ἔστιν, κρύφα, ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ. οὕτω γὰρ " ἐδόκει, ὅπερ ἔστιν, παιδεύων ἡμᾶς τὰ πράγματα οἰκονομεῖν. " καὶ χρεὼν τοῦτο ἦν οὐκ ἴσως ἴσον ζεόντων αὐτῷ καὶ σφαδαζόντων ἐμπεσεῖν, καὶ μὴ ταῦτα τῆς ἑορτῆς ἀγαλυθείσης.

11 Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν, καὶ ἔλεγον· ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; Καλῶς γὰρ αὐτῷ τὰ ἐν

ταῖς ἑορταῖς καταρχόμενα. ὅτι φόνον ὥρμησαι, καὶ ἐν τῇ ἑορτῇ βουλόμενον αὐτὸν συλλαβεῖν. οὕτω
Isaiæ. 1. 2. 15. γοῦν καὶ ἄλλαχού λέγουσι· Δοκεῖτε ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ ἐν τῇ ἑορτῇ; καὶ ἐζήτουν ἐλεγον· ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; καὶ τοσοῦτον πολλοῦ μίσους καὶ [τ] ἀπιστίας, ὥστε ὀνομαστὶ αὐτὸν καλεῖν ἐβούλοντο. πολλὴ ἡ εἰς τὴν ἑορτὴν αἰδώς, μεγάλη ἡ εὐλάβεια. ἀπ' αὐτῆς τῆς ἑορτῆς αὐτὸν θηρεῦσαι ἐβούλοντο.

χ. ὥρμων ἐν ἑαυτῷ, καὶ ὅπου τάχιον ἐπιτύχοιεν αὐτῷ, ἔτυπτον

χ. ἀπὸ δὲ τῆς ἐπιτύχοιεν.

χ. ὁμοῦ

12 Καὶ γογγυσμὸς ἦν πολὺς ἐν τοῖς ὄχλοις. Ἐγὼ μὲν οἶμαι ὅτι ἀπὸ τύπτω προξενεῖσθαι αὐτοῖς ἔνθα δὲ σημεῖον ἐγένετο, καὶ μάλιστα ἀγειαίνειν καὶ δεδοικέναι, οὐχ οὕτως ὑπὸ τῶν προελθόντος ὀργιζομένους, ὡς φοβουμένους, μὴ πάλιν ἐργάσηταί τι τοιοῦτον. ἔζεβαινε δὴ πολὺ τοιοῦτον, καὶ ἄλλοτε φανερὸν αὐτὸν ἐποίουν. Καὶ οἱ μὲν ἔλεγον, ὅτι ἀγαθός ἐστιν· οἱ δέ, οὐ· ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον. Ἐκείνων μὲν [οὖν] οἶμαι τὸν δόξαν τῶν πολλῶν ἕνεκεν), ταύτην δὲ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἱερέων. ὃ γὰρ διαβάλλειν, τὸ ἐκείνων βασκανίας καὶ πονηρίας ἐστί. πλανᾷ, φησί, τὸν ὄχλον. τί ποιῶν, εἰπέ μοι; ἆρα φαντάζων, καὶ οὐκ ἐργαζόμενος τὰ σημεῖα; καὶ μὴν τοῦτο μάρτυρες εἰσί. 13 Οὐδεὶς μέντοι παρρησίᾳ ἐλάλει διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων. Ὁρᾷς πάντα μετὰ δέους τὸν μὲν ἀρχιερέα διεφθαρμένον· διὰ δὲ ἀρχομένους ὑγιαίνοντας μὲν τῇ κρίσει, οὐκ ἔχοντας δὲ αἴδειαν παρρησιάσασθαι, ἧς μάλιστα δεῖ πλήθη δεῖ;

χ. ἐλάλει.

χ. δεῖται

χ. δεῖ μάλιστα τὰ πλήθη ἐστίν;

14 Ἤδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσούσης, ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐδίδασκε. Τῇ μὲν ἀναβολῇ παρεσκιλιωτέρους αὐτοὺς ἐποίησεν. οἱ γὰρ τὴν ἡμέραις ζητήσαντες αὐτὸν τὸν φήσαντας, καὶ λέγοντες, ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; ἄφνω πρόντα ἰδόντες, ὅσα πῶς ἐπέστησαν καὶ ἔμελλον ὑπακούεσθαι λέγοντι, οἵ τε ἀγαθὸν λέγοντες, οἵ τε "μὴ τοιοῦτον· ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν, ὥστε κερδᾶναί τι καὶ θαυμάσαι· ὅμοι δὲ, ὥστε ὑπολαβέσθαι, καὶ "καταχεῖν. ὃ μὲν οὖν, πλανᾷ τὸν ὄχλον, ἀπὸ τῆς διδασκαλίας τῶν δογμάτων ἔλεγον, ἃ νοοῦντες τὰ λεγόμενα· ὃ δέ, ἀγαθός, ἀπὸ τῶν σημείων. "χαλάσας τοίνυν αὐτῶν τὸν θυμὸν ὅπως ἐπέσχεν, ὥστε μὴ ὀργῆς ἀκοῦσαι τῶν λεγομένων, μηκέτι τὸν ὀργῆς ἐμφορεῖται τοῦσης τὰ ὦτα. τί μοι οὖν ἐδίδαξεν, οὐκ εἶπεν· ὅτι δὲ θαυμαστῶς, τοῦτο μόνον λέγει, καὶ ὅτι εἶλεν αὐτοῖς καὶ μετέβαλε. τοσαύτη τῶν λεγομένων ἐστὶν ἡ δυνάμις. Φασὶ δὲ εἰπόντες, ὅτι πλανᾷ τὸν ὄχλον, μεταβαλλόμενοι ἐθαύμαζον· διὸ καὶ ἔλεγον,

χ. παρεῖχε· χ. συλλαβεῖν, χ. χαυνώσει

15 Πῶς οὗτος οἶδε γράμματα μὴ μεμαθηκώς; Ὁρᾷς πῶς δείκνυσι καὶ οὐ τοῦτο πονηρίας γέμον τὸ θαῦμα αὐτῶν; καὶ γὰρ εἶπεν, ὅτι τὴν διδασκαλίαν ἐθαύμαζον, ἢ ὅτι ἐδέχοντο τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἁπλῶς, ἐθαύμαζον· τουτέστιν, εἰς ἔκπληξίν σφᾶς ἐπιστῶσαν, καὶ διηπόρουν λέγοντες, πόθεν "τοῦτο τοσοῦτα; δέον ἀπὸ τῆς ἀποφάσεως ταύτης συνιδεῖν, ὅτι οὐδὲν ἀνθρώπινον ἐνῆν αὐτῷ. ἀλλ' ὅπερ τοῦτο αὐτοῖς οὐκ ἤθελον "ὁμολογῆσαι, ἀλλὰ μέχρι τοῦ θαυμάζειν ἔστησαν μόνον, ἀκούσαντι φησὶν αὐτούς.

χ. οὐδὲ χ. ὑπερβάλλει,

16 Ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ ἔστιν ἐμή. Πάλιν πρὸς τὸ ὑπόνοιαν αὐτῶν ἀποκρίνεται, ὅτι τὸ πατέρα αὐτοῖς ἄγων, καὶ ἀκριβῶν ὑπισχνούμενος βουλόμενος.

17 Ἐὰν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται περὶ τῆς διδασκαλίας, πότερον ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστιν, ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ. Ὃ δὲ λέγει τοῦτο ἐστὶ τὸ πονηρὸν ἀπ' ἐμαυτοῦ ἐκβάλετε, καὶ τὸν ὀργὸν καὶ φθόνον, ἐξ ὧν μῖσος τοσοῦτον εἰκὸς πρὸς ἐμὲ γεγενῆσθαι, καὶ θέλει δὲ κωλύων ὑμᾶς γνωρίσαι ὅτι Θεοῦ ὄντως ἐστὶ τὰ ῥήματα τὰ ἐμά. νῦν μὲν γὰρ ὑμῖν ταῦτα ὑπισχνεῖται, καὶ τὸν ὀργὸν ἀφελεῖν χρίσιν λήμψεσθαι· ἂν δὲ ταῦτα ἀπέλητε, οὐκέτι τοῦτο πείσεσθε. ἀλλ' ὅτω μὲν οὐκ εἶπεν (ἔπληξε γὰρ ἂν αὐτοὺς σφοδρῶς) πρότερα δὲ ταῦτα ἠνίξατο λέγει τοῦ εἰπεῖν, ὁ ποιῶν τὸ θέλημα αὐτοῦ γνώσεται περὶ τῆς διδαχῆς, πότερον ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστιν, ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ, τουτέστιν, ἢ ἐγὼ ἀλλότριόν τι καὶ ξένον καὶ ἐναντίον φθέγομαι. τὸ γὰρ, ἀπ' ἐμαυτοῦ, ἀεὶ ὅτι τοῦτο κεῖται, ὅτι οὐδὲν ἔξω τῶν αὐτῷ δοκούντων λέγω, ἀλλὰ πάντα ἃ ὁ πατὴρ βούλεται, ταῦτα κἀγώ. ἐὰν τις τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, γνώσεται περὶ τῆς διδαχῆς. τί ἐστιν, ἐὰν τις τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ; ἐὰν τις ἐραστὴς ᾖ τοῦ βίου καὶ ἀρετῆς, ἕξεται τῶν λεγομένων τὴν δύναμιν· ἐὰν τις θέλῃ παρεσκευὴν τὰς παρεφθαρμένας, πότερον

πεφη κατ' αὐτὰς λαλῶ ἢ ὄ. πῶς οὖν αὐτῷ, ἡ οὐκ αὐτῷ; ὃ γὰρ εἶπεν, ἡ διδασκαλία αὕτη οὐκ ἔστιν ἐμή· ἀλλὰ τοῦ πέμψαντος εἶπεν, ὅτι ἐμὴ ὅστι, ἡ οἰκειωσάμενος αὐτὴν, τότε ἐπήγαγε, οὐκ ἔστιν ἐμή. πῶς οὖν τὸ αὐτὸ δυνάσται εἶ) ἡ αὐτῷ, ἡ οὐκ αὐτῷ; αὐτῷ μὲν, ὅτι ὡς μὴ διδασκόμενος ἔλεγε· οὐκ αὐτῷ δ', ὅτι τοῦ πέμψαντος ἡ διδασκαλία. πῶς οὖν λέγει· Πάντα τὰ ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ ἐμά ὅστι, ἡ τὰ ἐμὰ αὐτῷ; Εἰ γὰρ ὅτι τοῦ πέμψαντός ὅστι, διὰ τοῦτο οὐκ ἔστι σὸ, φθόνος ἐκάνο· διὰ τοῦτο γὰρ ὠφέλει εἶ) σὸ. ἀλλὰ τὸ, οὐκ ἐμὴ, στοχάζου αὐτῷ ἡ τοῦ πέμψαντος μίαν εἶ) δηλοῖ τὴν διδαχήν· ὡσανεὶ ἔλεγε· οὐδὲν ἔχει πρόσλαγμβάνον, ὡς ἑτέρα οὖσα. Εἰ γὰρ ἡ ὑπόστασις ἄλλη, ἀλλ' ὅτω δὲ λέγω ἡ προσέχω, ὡς μὴ νομίζεσθαι ἑτέροι τινὶ παρὰ Ⓦ πατέρα, ἀλλὰ δι' οὗ ὅπερ ὁ πατὴρ εἶπεν, ἢ ἔπραξεν. Εἶτα ἡ ἄλλον ἐπάγει συλλογισμὸν ἀναντίρρητον, ἀνθρώπινόν τι παράγων εἰς μέσον, ἡ ἀπὸ τῶν ἐν ζωηθείᾳ παιδιῶν. Τί οὖν τοῦτο ἐστιν;

18 Ο ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῶν, τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ, Τουτέστιν, ὁ βουλόμενος ἰδίαν τινὰ σῆσαι διδασκαλίαν, δι' οὗπερ ἕτερον βούλεται, φησὶν, ἀλλ' ὥστε τὴν δόξαν αὐτὸς καρπώσασθαι. Εἰ δὲ ἐγὼ ὃ βούλομαι καρπώσασθαι δόξαν, ἵνος ἕνεκεν ἰδίαν τινὰ βάλλομαι σῆσαι διδασκαλίαν; ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῶν, τουτέστιν, ὁ ἴδιόν τι ἡ πρόσλαγμένον, δηλονότι τοῦτο λαλεῖ, ἵνα τὴν δόξαν αὐτοῦ σήσῃ. Εἰ δὲ ἐγὼ τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντός με ζητῶ, ἵνος ἕνεκεν οὐκ ἐλείμμαν ἕτερα διδάσκειν; ὁρᾷς ὅτι αἰτία τις ἐστὶν, δι' ἣν ἡ ἐκεῖνος ἔλεγε μηδὲν ἀφ' ἑαυτοῦ ποιῶν; τίς δὲ αὕτη; ἵνα πίστωσιν, ὅτι ὑπὲρ δόξης ἐφίεται τῆς τοῦ πολλῶν. δηλονότι τοῦτο ὅταν μὲν ταπεινὰ λέγῃ, ἐγὼ τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντός ζητῶ, φησὶ, πάντα χοῦ πειθομένου βουλόμενος αὐτὸν, ὅτι ὑπὲρ δόξης ἐρᾷ. τῶν μὲν οὖν ταπεινῶν φθέγγεσθαι πολλαί εἰσιν αἰτίαι, οἷς, ὃ μὴ ἀγώνιστον νομισθῆναι, ὃ μὴ φιλόνεικον, ὃ σάρκα προσβεβλῆσθαι, ὃ ἀσθενεῖς τοὺς ἀκούοντας, ὃ διδάσκειν τοῦτο φιλοσόφως μετειάζειν ἡ μηδὲν πρὸς ἑαυτὸν λέγειν μέγα· τῶν δ' ὑψηλῶν φθέγγεσθαι μίαν εὕροις ἂν αἰτίαν, τῆς φύσεως τὸ μέγεθος. Εἰ γὰρ, ὅπου εἶπε, πρὸ τοῦ Αβραὰμ ἐγὼ εἰμι, ἐσκωδαλίσθησαν, τί οὐκ ἂν ἔπαθον, ἀεὶ ῥημάτων ὑψηλῶν ἀνθρώπων ὄντες;

19 Ου Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον, ἡ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον; τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι; Καὶ ποίαν ἀκολουθίαν ἔχει τοῦτό, φησὶν, ἢ τί κοινὸν πρὸς τὰ προτερον εἰρημένα; δύο ἐγκλήματα ἐπήγαγεν· ἓν, ὅτι τὸ σάββατον λύει· ἄλλο, ὅτι πατέρα ἔλεγε τὸν Θεὸν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ Θεῷ. ὅπερ γὰρ ὃ τῆς ἐκείνων ὑπονοίας ἦν, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ γνώμης, ἡ ὅπερ οὐχ ὡς Ⓐ πολλοὶ, ἀλλ' ἐξαιρέτως ἡ ἰδιαζόντως ἔλεγε, δῆλον ἐκάνθεν. πολλοὶ πολλάκις πατέρα εἶπον τὸν Θεὸν ἑαυτῶν· οἷς, Οτι Θεὸς εἷς ἔκτισεν ἡμᾶς, ἡ πατὴρ εἷς πάντων ἡμῶν· ἀλλ' ὃ προσέχει τοῦτο ἴσος ἦν ὁ λαὸς τῷ Θεῷ, ὅθεν οὐδὲ ἐσκωδαλίζοντο οὐχοῦντες. ὥσπερ οὖν ὅτε, οὐκ ἔστιν ἐκ Θεοῦ, ἔλεγεν, ἐπεὶ ἐθεράπευσεν αὐτοῦ πολλάκις, καὶ ὑπὲρ τῆς τοῦ σαββάτου λύσεως ἀπελογήσατο· οὕτω ἡ τοῦτο, εἰ τῆς ἐκείνων ὑπονοίας ἦν ἡ μὴ τῆς αὐτοῦ γνώμης, διώρθωσεν ἂν ἡ εἶπε· τί με νομίζετε ἴσον τῷ Θεῷ; οὐκ εἰμὶ ἴσος. ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον εἶπεν, ἀλλὰ [ἡ] τοιοῦτον, ἡ ἀπέδειξεν, ὅτι ἴσος ὅστι τῷ ἐξῆς. Ὃ γὰρ, Ωσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς ἡ ζωοποιεῖ, οὕτω ἡ ὁ υἱὸς, καὶ, Ινα πάντες τιμῶσι Ⓦ υἱὸν, καθὼς τιμῶσι Ⓦ πατέρα, ἡ, Ωσπερ ἃ ἂν ἐκεῖνος ποιεῖ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ, ταῦτα πάντα τῆς ἰσοτιμίας ὅστι συσταπικά. ἡ πρὸς τοῦτο νόμιζε λέγειν· Μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἢ τοὺς προφήτας. οὕτως οἶδε καὶ τὰς ἐν διανοίᾳ πονηρὰς ὑπονοίας ἐξελεῖν. ἐνταῦθα δὲ τοῦ τοῦ ἴσου ὑπονοιαν, ὃ μόνον οὐκ αἴρει, ἀλλὰ καὶ βεβαιοῖ. διὸ καὶ ἀλλαχοῦ εἰπόντων αὐτῷ, ὅτι ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν, οὐκ ἀφῆκε τοῦ ὑπονοίαν, ἀλλὰ ἐβεβαίωσεν εἰπών· Ινα δὲ εἰδῆτε, ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἁμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς, λέγει τῷ παραλυτικῷ· Αἶρον τὸν κράββατόν σου ἡ πορεύ-

Ιωαν. κ. ι.

Μιχ. ζ. ι.

Ιωαν. ε. κα.

Ματθ. ε. ιζ.

Ματθ. θ. ς.

τή. σχῆνο μὶ οὖν ὃ πρότερον ἐπέτεινε, ὃ ἴσον ἑαυτὸν ποιεῖν τῷ Θεῷ, δείκνις ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτῇ θεος, ἀλλὰ καὶ ταῦτα λέγῃ, καὶ τὰ αὐτὰ σχείνῳ διδάσκει· λοιπὸν ἡ πρὸς τίνι τὸ σαββάτω λύσιν ἴσαται λέγων· ὁ Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν τηρεῖ τὸν νόμον; ὡσανεὶ ἔλεγε· εἶπεν ὁ νόμος, ὁ φονεύσεις· ὑμεῖς δὲ φονεύετε, καὶ ἐμοὶ ἐγκαλεῖτε ὡς παραβαίνοντι τὸν νόμον. διὰ τί δὲ εἶπεν, οὐδεὶς; ὅτι πολλοὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι. ἐγὼ μὶ οὖν εἰ καὶ ἔλυσα Ⓦ νόμον, φησίν, ἀλλὰ δι' εὐσεβειαν σώσας· ὑμᾶς δὲ παραβαίνοντες ὅτι κακῶ. ὃ ἐμοὶ εἰ καὶ παράβασις ἰῶ, ἀλλ' ὅτι σωτηρία, καὶ οὐκ ἐγκαλῶ ὑφ' ὑμῶν τῷ τὰ μεγάλα παραβαινόντων ἐμὲ κρίνεσθαι. ὃ γὰρ ὑμέτερον, ἀνὰ δύο τὸ νόμος πρωτός. εἶτα καὶ ἐπαγωνίζεται, καίτοι πολλὰ καὶ πάλαι διελεγμένος· ἀλλὰ τότε μὲν ὑψηλότερον ἐς τῷ αὐξίδη τῶν αὐτῶν, νῦν δὲ ταπεινότερον. τί δήποτε; ὅτι οὐκ ἐβούλετο ζωγρῶν παροξύνειν αὐτούς. νῦν δὲ τὰ τῆς ὀργῆς ὅτι τέτατο, καὶ εἰς φόνον προῆσαν. διὸ μέσει δύο τούτοις καταγέλων αὐτούς· τῷ τε ἐλέγξαι αὐτὸ τὸ τόλμημα καὶ εἰπεῖν, τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι; καὶ ὡς μετ' ὀλιγοστειχείας εἰπεῖν, μὴ δαιμόνιον, ὃς τίνι ἀληθῶν λελάληκε, καὶ ὧν δείξαι, ὅτι φονεύοντες οὐκ εἰσὶν ἄξιοι κρίνειν ἕτερον. σὺ δὲ ὅρα καὶ τῆς ἐρωτήσεως τὸ ταπεινὸν τῆς τῶ Χριστοῦ, καὶ τῆς ἀποκρίσεως σχείνων τὸ θρασύ. χ. δὲ χ. ἄνθρωπε, χ. ἀρχῶν

20 Δαιμόνιον ἔχεις, τίς σε ζητῷ ἀποκτεῖναι; Ὀργῆς τὸ ῥῆμα καὶ θυμοῦ καὶ ψυχῆς ἀναφωνήσης ὅτι ὧν παραδόξως ἐληλέγχθαι, καὶ περικαταπληττομένης αὐτῷ, ὡς φησιν. καθάπερ γὰρ λησταί τινες ἄδοντες ὅτι ταῖς ὁπλοθουλαῖς, εἶτα βουλόμενοι ἀφύλακτον ἐργάσασθαι Ⓦ ὁπλοθουλευόμενον, ἀφ' ἑαυτῆς σιωπῆς τοῦτο ποιοῦσιν· ὕπνω καὶ γάρ τοι. αὐτὸς δὲ ἀφεὶς ἐλέγξαι τοῦτο, ὥστε μὴ ἀναφωνητοτέρους ποιῆσαι, πάλιν τῆς ἀπολογίας ἄπεται τῆς ὑπὲρ τοῦ σαββάτου, ἀπὸ τοῦ νόμου συλλογιζόμενος αὐτούς. καὶ ὅρα πῶς σιωπᾷ. οὐδὲν θαυμαστόν, φησιν, εἰ ἐμοῦ παροχύνεσθε, ὅπου γε τοῦ νόμου, ὃν δοκεῖτε ἀκριβεῖν, καὶ οὗ νομίζετε παρὰ Μωϋσέως δεδόσθαι, παραχούετε. οὐδὲν οὖν καινόν, εἰ τοῖς ἐμοῖς ὑ προσέχετε λόγοις. ὅπερ γὰρ ἔλεγον, ὅτι Μωϋσεῖ λελάληκεν ὁ Θεός, τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστί, δείκνυσιν ὅτι καὶ εἰς σχῆνον ὑβρίζον. καὶ γὰρ Ⓦ νόμον σχῆνος ἔδωκε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.

21 Εν ἔργον ἐποίησα, καὶ πάντες θαυμάζετε. Σκόπει πῶς εἶθα ἀν ἀπολογήσασθαι δεῖ καὶ ὡς ἔγκλημα δείξαι, συλλογίζεται. τὸ γὰρ γεγονὸς, ὑ τὸ τοῦ παρόντος, ἀλλὰ τὸ αὐτῷ προσωπον εἰσάγει· ἓν ἔργον ἐποίησα. θέλει δεῖξαι, ὅτι τὸ μὴ ποιῆσαι, λῦσαι Ⓦ νόμον ἰῶ· καὶ ὅτι ὅτι πολλὰ τῶ νόμω κρείττονα· καὶ ὅτι ἐντολῶ ἰώμενον δέξασθαι Μωϋσῆς τοῦ νόμου, καὶ τοῦ νόμω κρείττονα. τοῦ γὰρ σαββάτου ἡ περιτομὴ κρείττων· καίτοι οὐκ ἔστι τοῦ νόμου, ἀλλὰ τῶν πατέρων. ἐγὼ δὲ καὶ τῆς περιτομῆς τὸ κρείττονα ἐποίησα καὶ χρῆσιν. εἶτα ὑ μέμνηται ἐντολῆς νομικῆς, οἶδ, ὅτι Ⓓ ἱερεῖς τὸ σάββατον βεβηλοῦσι, καθάπερ ἤδη εἶπεν, ἀλλ' οὐ μείζονος περιουσίας. τὸ δὲ θαυμάζετε, τοῦτο ἔστι, θορυβεῖσθε, ταράττεσθε. εἰ γὰρ ἔδει εἶναι βέβαιον Ⓦ νόμον, οὐκ ἂν ἡ περιτομὴ αὐτῷ κρείττων ἰῶ. καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι μείζον ἐποίησα τῆς περιτομῆς, ἀλλ' οὐ περιουσίας ἐλέγχει ὧν εἰπεῖν, χ. ἀλλὰ καὶ ὑπέξαιρε τὴν λέξιν, καὶ σὺ

23 Εἰ περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος. Ορᾶς ὅτι τότε μάλιστα ἴσαται ὁ νόμος, ὅταν αὐτὸν λύῃ; ὁρᾶς ὅτι ἡ τοῦ σαββάτου λύσις, τήρησίς ἐστι τοῦ νόμου; ὡς εἰ μὴ ἐλύθη τὸ σάββατον, ἀναγκη Ⓦ νόμον ἰῶ λυθῆναι· ὥστε καὶ ἐγὼ ἔσησα αὐτόν. καὶ οὐκ εἶπεν, ἐμοὶ χολᾶτε ὅτι μείζον περιτομῆς εἰργασάμην, ἀλλὰ τὸ γεγονὸς μόνον εἰπὼν, αὐθις τὴν κρίσιν ἐπέτρεψεν, εἰ μὴ περιτομῆς ἀναγκαιότερον ὁλόκληρος ὑγίεια. ἵνα σημεῖον λάβῃ ὁ ἄνθρωπος οὐδὲν πρὸς ὑγείαν ζωτελοῦν, λύεται νόμος, φησίν· ἵνα νόσον τοσαύτης ἀπαλλαγῇ, δυσχεραίνετε καὶ ἀγανακτεῖτε;

24 Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν. Τί ἐστι, κατ' ὄψιν; μὴ ὅπερ Μωϋσῆς μείζονα πρὸς ὑμῶν ἔχῃ τὴν δόξαν, ἀπὸ τῶ τῷ προσώπων ἀξιώματος φέρετε τὴν ψῆφον· ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῷ πραγμάτων

πραγμάτων φύσεως. τοῦτο γὰρ ὅτι ὁ δικαίως κρῖναι. διὰ τί γὰρ οὐδεὶς ἐτόλμησε Μωϋσεῖ; διὰ τί οὐδεὶς ἠπείθησε χελιδόντι τὸ σάββατον λύεσθαι; ἆρα ὁ ἐντολῆς ἔξωθεν ἐπεισενεχθείσης τῷ νόμῳ; ἀλλ' ἐκ τοῦ οἰκείου νόμου ἀνέχεται ἐντολιῶν ἐνυλωτέρων, ἐνυλοτέρων, τί οὖν; ὁ ἐκ τοῦ νόμου εἰσενεχθεῖσαν, ἀλλ' ἔξωθεν, ὅπερ ὅτι μάλιστα θαυμαστόν· ὑμεῖς δὲ οὐ νομοθέται, πέρα τοῦ μέτρου ἐκδικεῖτε τὸν νόμον καὶ ἀμιώσετε αὐτόν. ἀλλὰ ἀξιοπιστότερος ὑμῶν ὅστις ὁ Μωϋσῆς, ὁ χελιδὼν λύειν τὸν νόμον παρὰ ἐντολὴν οὐ νομίμως. δῶρον εἰπεῖν, ὅλον ἄνθρωπον, δείκνυσι μεγαλοψυχίαν καὶ τὸ φειτομικὸν καὶ τὸ φειτομικόν; Ψυχή, φησι, πᾶσα, ἥτις ἐὰν μὴ φειτομηθῇ, ἐξολοθρευθήσεται. ἐγὼ δὲ οὐκ ἀπὸ μέρους κεκαχωμμένον, ἀλλ' ὅλον διεφθαρμένον ἀνέκρινα. μὴ κρίνετε [τοίνυν] κατ' ὄψιν. χωφρόπου. Γεν. ιζ. ιδ.

Τοῦτο πεπόμφαμεν μὴ τοῖς τότε εἰρῆσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν, ὥστε μηδενὶ τοῦ πτωχοῦ ἕνεκα μόνον, ἀλλὰ πάντα μᾶλλον φθείρειν τὸ δίκαιον, ἀλλὰ πάντα τοῦτο ποιεῖν. Εἴτε πένης, εἴτε πλούσιος ἢ τις, μὴ τοῖς φειδομένοις φείδεσθαι, ἀλλὰ τὰ φείδηματα ἐξετάζειν. Οὐκ ἐλεήσεις, φησί, πένητα ἐν κρίσει. Τί δή ὅτι τὸ λεγόμενον; μὴ καταλαλοῦ, μηδὲ ἐπιχαμφθῇς, φησίν, ἐὰν πένης ὁ ἀδικῶν τύχῃ. Εἰ δὲ πένητι χαρίζεσθαι δεῖ, πολλῷ μᾶλλον πλουτοῦντι. Ταῦτα δὲ λέγω, ὅτι φειδὼς τοῦ δικάζοντας μόνον, ἀλλὰ καὶ φειδὼς πάντας δεῖ θεῖναι, ὥστε μηδαμοῦ φθείρειν τὸ δίκαιον, ἀλλὰ πάντα χρὴ ἀκέραιον φυλάττειν. Ἀγαπᾷ, φησι, δικαιοσύνην ὁ Κύριος." ὁ δὲ ἀγαπῶν τὴν ἀδικίαν μισεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν. μὴ δὴ μισήσωμεν τὰς ἑαυτῶν ψυχάς, μηδὲ ἀγαπήσωμεν ἀδικίαν. "πάντως γὰρ αὐτῆς ὁ κέρδος" νῦν μικρὸν καὶ οὐδέν· "ἀλλ' εἰς τὸ μέλλον μεγάλα ζημιοῖ· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐν τούτῳ αὐτῆς ἀπολαυσόμεθα. ὅταν γὰρ μὴ ζωειδότος ποτηροῦ πεφθῶμεν, ἆρα καὶ κόλασις καὶ ἀμφεία τοῦτο; ἀγαπήσωμεν τοίνυν τὸ δίκαιον καὶ μηδαμοῦ" παραβλέψωμεν τὸν νόμον. τί γὰρ ὠνησόμεθα ἐκ τοῦ παρόντος καρπώσασθαι βίου, ἂν μὴ λαβόντες ἀρετὴν ἀπέλθωμεν; τί δὲ ἐκεῖ ἡμῖν φειδήσεται; φιλία καὶ συγγένεια καὶ ἡ τοῦ δεῖνος χάρις; καὶ τί λέγω, ἡ τοῦ δεῖνος χάρις; καὶ γὰρ Νῶε, καὶ Ἰὼβ, καὶ Δανιὴλ ἔχωμεν πάντα, οὐδὲν ἡμᾶς ὠφελήσει τοῦτο, ὅταν ἀπὸ τῶν οἰκείων ἔργων ὦμεν φειδόμενοι. [ἀλλ'] ἑνὸς ἡμῖν δεῖ μόνου, ἀρετῆς τῆς κατὰ ψυχήν. αὕτη ἡμᾶς μόνη σώσασα δυνήσεται καὶ ἀπαλλάξαι τοῦ αἰωνίου πυρός· αὕτη φειδομένη εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. ΗΘΙΚΟΝ πάντη ὑμᾶς μόνον, χρὴ δὲ ἐγ. χαίρειν. ψυχήν; χαίρειν ἢ ἀπολωλέναι φασὶ μᾶλλ. καταβαλέσθαι Ψαλμ. μδ.

Ομιλ. ν. 25 ΕΛΕΓΟΝ ΟΥΝ ΤΙΝΕΣ ΕΚ ΤΩΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΙΤΩΝ· Οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι; 26 Καὶ ἴδε παρρησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσιν. μήτι ἀληθῶς ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ Χριστός; 27 Ἀλλὰ τοῦτον οἴδαμεν πόθεν ἐστίν.

Ὁ δὲν ἁπλῶς ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς κεῖται· πολλάκις γὰρ εἰρημένα εἰσὶν ἀκριβῆ· διὸ πάντα μὴ ἀκριβείας ἐξετάζωμεν. ἔστι γὰρ ἀπὸ μιᾶς λέξεως ἔνεστιν ὁλόκληρον θύρσον νοῆσαι, οἷς δὴ καὶ νῦν ἡμῖν ὅστι χρείμενον. πολλοὶ γὰρ ἐκ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἔλεγον· οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι; καὶ ἴδε παρρησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσι. τί δήποτε προσκειται τῶν Ἱεροσολυμιτῶν; δείκνυσιν ὁ εὐαγγελιστής, ὅτι μάλιστα τῶν μεγάλων ἀπολελαυκότες σημείων οὗτοι πάντων ἦσαν ἐλεεινότεροι, οἳ τῆς θεότητος αὐτοῦ σημεῖον ἑωρακότες μέγιστον, ὃ πάντων τῇ κρίσει τῶν ἀρχόντων ἐπέτρεπον τῶν διεφθαρμένων.

εφθαρμένων. ἢ γὰρ μέγα σημεῖον, μαινομένους καὶ φονεύοντας καὶ πανδημεὶ ἁρπάζοντας καὶ ζητοῦντας ἀνελεῖν, καὶ κατέχοντας ἐν χερσὶ, ἡσυχάζειν ἐξαίφνης; Τίς γὰρ ἀπέτρεψε τοῦτο ἐποίησε; τίς ὁλόκληρον μανίαν οὕτως ἔσβεσεν; ἀλλ' ὅμως μὴ τοσαῦτα σημεῖα, ὅσα τοῖς ἀνοήτοις καὶ τοῖς μανίοις. οὐκ ἔστιν ὅτι οἱ ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι; ὅσα πῶς ἑαυτοῖς κατηγορεῖσιν. οἱ ζητοῦσί, φησιν, ἀποκτεῖναι, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσι. Καὶ οὐκ ἁπλῶς οὐδὲν αὐτῷ λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ παρρησιαζομένῳ. ὁ γὰρ παρρησίᾳ λαλῶν καὶ μετ' ἐλευθερίας ἁπάσης, μᾶλλον αἰ αὐλοὶ πρόσωπον· ἀλλ' οὐδὲν ἐποίουν. μήποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός; ὑμῖν τί δοκεῖ; ποῖον πρὸς αὐτὸν φέρετε ψῆφον; τὸν σαμαρίτην, φησί. διὰ τοῦτο ἔλεγον· ἀλλὰ τοῦτον οἴδαμεν πόθεν ἐστίν. ὦ τῆς πονηρίας, ὦ τῆς σαπρολογίας· οὐδὲ ταῖς τῶν ἀρχόντων ἔπονται ψήφοις, ἀλλ' ἑτέραν σκέψεως διεφθαρμένην, καὶ τῆς οἰκείας δυσίας ἀξίαν. οἴδαμεν αὐτὸν, φησι, πόθεν ἐστίν. Ὁ δὲ Χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστί. Καὶ μετὰ τοῦτο ἄρχοντες ὑμῶν ἐρωτῶμενοι ἔλεγον, ὅτι ἐν Βηθλεὲμ γεννᾶται. καὶ πάλιν ἄλλοι λέγουσιν, Ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι Μωϋσῆ λελάληκεν ὁ Θεὸς, τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν. οἴδαμεν πόθεν ἐστί, καὶ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν. ὅσα μεθυόντων ῥήματα. καὶ πάλιν· μὴ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ἔρχεται ὁ Χριστός; οὐκ ἀπὸ Βηθλεὲμ τῆς κώμης; εἶδες μανιωμένων φῆφον; οἴδαμεν, καὶ οὐκ οἴδαμεν· ἀπὸ Βηθλεὲμ ἔρχεται ὁ Χριστὸς, ὁ δὲ Χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστί. Τί ταύτης τῆς μάχης σαφέστερον; τοὺς γὰρ ἓν μόνον εἰρῶν, τὸ μὴ πειθῶνται. τί οὖν τοὺς τοιούτους ὁ Χριστός;

Ιωαν. θ. κθ.

χ. ὑπερβ.

28 Καὶ ἐμὲ οἴδατε, καὶ οἴδατε πόθεν εἰμὶ, καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἔστιν ἀληθὴς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. Καὶ πάλιν· Εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἤδειτε ἄν. πῶς οὖν φησιν αὐτοὺς καὶ εἰδέναι αὐτὸν, καὶ πόθεν ἐστί· καὶ πάλιν, μήτε αὐτὸν εἰδέναι, μήτε τὸν πατέρα; οὐκ ἀναμφιλογῶν (ἄπαγε) ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἑαυτῷ ἀκολουθῶν. ἑτέρωθι γὰρ λέγει γνώσῃ, ὅταν λέγῃ, οὐκ οἴδατε, ὥσπερ ὅταν λέγῃ· υἱοὶ Ηλεὶ, υἱοὶ λοιμοὶ, καὶ οὐκ εἰδότες τὸν Κύριον. καὶ πάλιν, Ισραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω. ὡς καὶ Παῦλός φησι, Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται. ἔστιν ἃ καὶ μὴ εἰδέναι εἰδόσι. Τοῦτο οὖν φησιν, Εἰ ἐμὲ οἴδατε, οἴδατε ὅτι τοῦ Θεοῦ υἱός εἰμι. Ὃ δὲ, πόθεν εἰμὶ, τὸν τόπον οὐ ζητοῦσά φησι. καὶ δῆλον ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς· Καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἔστιν ἀληθὴς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε· ἀγνοοῦσι γὰρ οὐ τοῦτο λέγων, τὸν τόπον τῶν ἔργων. [καθὼς Παῦλός φησι, Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται.] οὐδὲ γὰρ ἀγνοίας ἦν τὸ ἁμάρτημα, ἀλλὰ κακίας καὶ πονηρᾶς γνώμης, ὅτι καὶ τοῦτο εἰδότες, ἀγνοεῖν βούλονται. πλὴν ποία ἀκολουθία ταῦτα; πῶς γὰρ ἐλέγχων αὐτοὺς, τὰ αὐτῶν φθέγγεται; εἰπόντων γὰρ ἐκείνων, τοῦτον δὲ οἴδαμεν πόθεν ἐστὶν, ἐπήγαγε, καὶ ἐμὲ οἴδατε. τί γὰρ εἶπον ἐκεῖνοι; ὅτι οὐκ οἴδαμεν; καὶ αὐτοὶ μὲν οὖν τοῦτο ἔλεγον, ὅτι οἴδαμεν. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν, οἴδαμεν πόθεν ὅτι λέγοντες, οὐδὲν ἄλλο ἐσήμαινον, ἀλλ' ἢ ὅτι ἐκ τῆς γῆς ἐστι, καὶ ὅτι τοῦ τέκτονός ἐστιν υἱός· αὐτὸς δὲ αὐτοὺς ἀνῆγε εἰς τὸν οὐρανὸν, λέγων· οἴδατε πόθεν εἰμὶ, τουτέστιν, οὐκ ἐκ τοῦ θεοῦ ὄντα με νομοθετεῖτε, ἀλλ' ὅτι ὁ πέμψας με. Ὃ δὲ εἰπεῖν, ὅτι ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, τοῦτο ἀνίτεται, ὅτι ἠδέσαν ὅτι καὶ τὰ παρ' ἐκείνου ἀπέσταλτο, εἰ καὶ μὴ ἐξεκάλυπτον. διπλῆν γοῦν αὐτοῦ ἐλέγχει. καὶ ὅτι μὲ ἀκατ' ἰδίαν ἐλάλουν, ταῦτα εἰς μέσον ἤγαγε κρίζων, ὥστε αὐτοὺς ἀντερέσθαι· ἔπειτα καὶ τὰ κατ' ἰδίαν ἐξεκάλυπτεν· ὡσανεὶ ἔλεγεν, οὐκ εἰμὶ τῶν ἀπερριμμένων, οὐδὲ τῶν ἁπλῶς ἐλθόντων· ἀλλ' ἔστιν ἀληθὴς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. Τί ἐστιν, ἀληθὴς ὁ πέμψας με; Εἰ ἀληθὴς ἐστιν, ἐπ' ἀληθείᾳ ἔπεμψεν· Εἰ ἀληθὴς ἐστι, καὶ ἀπέσταλμένον εἰκὸς ἀληθῆ εἶναι. Ὃ ἑτέρως δὲ τοῦτο κατασκευάζει, ἀπὸ τῶν οἰκείων αὐτοὺς χειρούμενος λόγων. ὅπερ γὰρ ἔλεγεν· ὁ Χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν

a. Βασ. β. ιϛ. Ησ. α. γ. Τιτ. α. ιε.

ἦν ὄϛι, δείκνυσι δὲ ἀντεῦθεν ἑαυτὸν τοῦ Χριστόν. δὲ γὰρ ἐκεῖνος τὸ, οὐδεὶς γινώσκει, πρὸς ἀνθρώπους ἔλεγεν ἀλλὰ τοῖς μαθηταῖς μόνοις, δὲ ἀντεῦθεν δείκνυσιν ἑαυτὸν ὄντα τὸν Χριστὸν, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα ἦλθε, καὶ πάντα χρόνον τὴν γνῶσιν ἑαυτῷ μαρτυρῶν τοῦ πατρὸς, λέγων· οὐχ ὅτι τὸν πατέρα ἐωράκειν, εἰ μὴ ὁ ὢν πρὸς τὸν πατέρος. καὶ πρὸς ὠφέλειαν αὐτοῖς τὰ λεγόμενα· τὸ γὰρ εἰπεῖν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν αὐτὸν, καὶ τὸ ἐλέγξαι ὅτι εἰδότες παρασιωπῶσιν ἀγνοοῦντες, ἱκανὸν διδάσκειν καὶ παιδεύειν.

30 Ἐζήτουν οὖν αὐτὸν πιάσαι, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα, ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ. Ὁρᾷς ἀῤῥήτους ἀοράτως κατεχομένους, καὶ τὸν θυμὸν αὐτῶν χαλινούμενον; Τί γὰρ ἦν μὴ εἶπεν, ὅτι κατεῖχεν ἀῤῥήτους ἀοράτως, ἀλλ' ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ; δυνάμενος ἀσφαλέστερον ἠθέλησε φεύγεσθαι καὶ ταπεινότερον ὁ εὐαγγελιστὴς, ὥστε αὐτὸν καὶ ἀνθρώπινον ὑποπτεύεσθαι. διὰ γὰρ τὸ πάντα χρόνον ὑψηλὰ λέγειν, τοῦτο ἔνεκεν ταῦτα παραιτεῖται. ὁπόταν γὰρ λέγῃ, ὅτι πρὸς αὐτόν εἰμι, οὐχ ὡς προφήτης μανθάνων λέγει, ἀλλ' ὡς ὁρῶν αὐτὸν καὶ μετ' αὐτοῦ ὤν.

29 Οἶδα γὰρ αὐτὸν, φησὶν, ὅτι ἐγὼ πρὸς αὐτόν εἰμι. Ὁρᾷς πῶς ἀνω καὶ κάτω καταισχύζει δ', ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, καὶ ὁ πέμψας με ἀληθής ὄϛι, πρὸς σκληρὸν μαχόμενος, τὸ μὴ νομισθῆναι ἀλλότριον τοῦ Θεοῦ; καὶ σκόπει πόσον τῆς ταπεινότητος τῶν ῥημάτων τὸ κέρδος. μετὰ γὰρ ταῦτα πολλοί, φησὶν, ἔλεγον·

31 Ὁ Χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μὴ πλείονα σημεῖα ποιήσει ὧν οὗτος ἐποίησε; Πόσα σημεῖα; καὶ μικρὰ τεία ἐστὶ σημεῖα, τὸ τοῦ οἴνου, καὶ τὸ τοῦ παραλυτικοῦ, καὶ τὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλικοῦ· καὶ οὐδὲν διηνήσαντο πλέον ὁ εὐαγγελιστής. ὅθεν δῆλον, ὃ πολλάκις εἶπον, ὅτι τὰ πολλὰ παρεκέχυσι, καὶ ὑπὲρ τούτων ἡμῖν διαλέγεται, ὑπὲρ ὧν οἱ ἀρχηγοὶ σκανδάλου. ἐζήτουν δὲ αὐτὸν πιάσαι καὶ δῆσαι. τίνες; καὶ τὸ πλῆθος, ὃ τῆς ἀρχῆς ὂν ἐφιέμενον, οὐδὲ βασκανίας ἀλόγου δυναμένου. ἀλλὰ ⓐ ἱερεῖς. ⓐ γὰρ τὸ πλῆθος ἔλεγεν· ὁ Χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μὴ πλείονα σημεῖα ποιήσει; πολλοῦ ἀλλ' οὐδὲ αὕτη ἐστὶν ὑγιὴς ἡ πίστις, ἀλλ' ὡς πλήθους χυδαίου. τὸ γὰρ λέγειν, ὅταν ἔλθῃ, ὑπὸ σφόδρα πεπεισμένων ἐστὶ τοῦτο εἰς Ⓦ Χριστόν. ἢ τοῦτο οὖν ὄϛιν ἐστὶν, ἢ ὅτι κατὰ σωφρονοῦντα εἶπεν τὰ τῶν ἀρχόντων. ὡς γὰρ τῶν ἀρχόντων αἰνούντων καὶ κατασπαζόντων δείξας οὐκ ὄντα αὐτὸν Ⓦ Χριστὸν, φανερὸν μηδὲ εἰς αὐτὸν Ⓦ Χριστὸν μὴ τούτου βελτίων ἔσται ἐκεῖνος; ὅταν ἀεὶ λέγω, ὅτι ⓐ παχύτεροι, οὐκ ἀπὸ διδασκαλίας, οὐδὲ ἀπὸ δημηγορίας, ἀλλ' ἀπὸ σημείων σκάζονται.

32 Ἠκουσαν ⓐ Φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου γογγύζοντος, καὶ ἔπεμψαν ὑπηρέτας, ἵνα πιάσωσιν αὐτόν. Ὁρᾷς ὅτι τὸ σαββάτου ἡ λύσις προφάσεως ἦν; ὃ δὴ μάλιστα αὐτοῖς ἔδακνε, τοῦτο ἦν. σκανδαλοῦντα γὰρ οὐδὲν ἐζήτουν ἐγκαλεῖν, ὅτε τοῖς ἐρημίταις, ὅτε τοῖς περιαγωγίμοις, ἀλλὰ τὸν ὄχλον ἐβούλοντο πιάσαι αὐτόν. δὲ αὐτοὶ μὲν οὐκ ἐτόλμων, τὸ κίνδυνον ὑφορώμενοι· οὗτοι δὲ μαχόμενοι ἀπέστελλον σκεύους. ὢ τῆς τυραννίδος δὲ τῆς μανίας· μᾶλλον δὲ ὢ τῆς ἀνοίας. αὐτοὶ πολλάκις ὑπεχειρήσαντες καὶ οὐκ ἰσχύσαντες, τοῖς ὑπηρέταις δὲ προσκόμα ἐπέτρεψαν, ἁπλῶς Ⓦ θυμὸν αὐτῶν μαραναύοντος· καίτοι πολλὰ διελέχθη καὶ σὺν τῇ χολυμβήθρᾳ, καὶ οὐδὲν τοιοῦτον ἐποίησαν, ἀλλ' ἐζήτησαν μὲν, οὐκ ἐπεχείρησαν δέ. σκανδαλοῦντα γὰρ οὐκ ἐπὶ φέρουσι, τοῦ ὄχλου μέλλοντος αὐτῷ προσχρέχειν. τί οὖν ὁ Χριστός;

33 Ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι. Διαναμένων δὲ ὑπακούσαι καὶ φοβῆσαι οὐδὲ ἀνχύοντας, ῥήματα φθέγγεται ταπεινοφρονοῦντα γέμοντα· ὡσανεὶ ἔλεγε, τί κατασπάζεσθέ με ἀνελεῖν καὶ διῶξαι; μικρὸν ἀναμείνατε χρόνον, καὶ οὐδὲ κατασπάζόντων με κατέχειν δυνήσομαι. εἶτα ἵνα μή τις ἀπάτην κοινὸν νομίσῃ, ὃ ἐπὶ μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι (καὶ γὰρ τοῦτο ἐνόμισαν) ἵν' οὖν τοῦτο μή τις νομίσῃ, καὶ ὅτι οὐδὲν σπεύδω μετὰ τελευτὴν, ἐπήγαγε· 34 Καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. Εἰ γὰρ ἔμελλεν ἀναπομένειν τῷ θανάτῳ, ἐδύνατο

ἀπελθεῖν.

ἀπελθεῖν. οὐκ ἦλθε πάντες ἄπιμεν. ὃ μὲν οὖν ἀφελέσθαι πλῆθος ἐπέκαμπτε τὰ λεγόμενα, ὃ δὲ θρασύτερον ἐφόβει, ὃ δὲ φιλομαθέστερον ἀνῆδεν ἐποίει τοὺς τινὰ ἀκροάσειν, ὡς ὀλίγου λοιπὸν ὑπολιπομένου χρόνου, καὶ οὐκ εἰς ἀεὶ ταύτης ἀπολαύσας τῆς διδασκαλίας. καὶ οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, σὺν ταῦτά εἰμι, φησί, μεθ' ὑμῶν εἰμι, τοιαῦτα, καὶ διώκητε, καὶ ἐλαύνητε, μικρὸν χρόνον ἔτι παύσομαι τὰ ὑπὲρ ὑμῶν οἰκονομῶν, καὶ τοὺς σωτηρίαν λέγων καὶ παραινῶν ὑμῖν. Καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με. Φοβῆσαι τοῦτο ἐχθρὸν ἰδὼν καὶ εἰς ἀγωνίαν ἐμβαλεῖν. καὶ γὰρ ὅτι σὺν χειρὶ αὐτὸν καταφήσονται δηλοῖ. ζητήσετε γάρ με, φησιν, καὶ μόνον οὐκ ὀπτιλήσεσθε, ἀλλὰ καὶ ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρήσετε. καὶ που ἐζήτησαν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι; λέγει ὁ Λουκᾶς, ὅτι ἐκόπτοντο γυναῖκες ἐπ' αὐτῷ. εἰκὸς γὰρ καὶ ἄλλους πολλοὺς καὶ θαύματος, καὶ τῆς πόλεως ἁλισκομένης, μεμνῆσθαι τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν θαυμάτων αὐτοῦ, καὶ τινὰ παρρησίαν ζητῆσαι τοῦ αὐτοῦ. ταῦτα δὴ πάντα ἐπήγαγε, βουλόμενος αὐτοὺς ἐφελκύσασθαι. καὶ γὰρ ὃ μικρὸν χρόνον εἶπε λειπόμενον, καὶ ὃ μετὰ τινα ἀναχώρησιν ποθητὸν ἔσεσθαι, καὶ ὃ μὴ δυνάσθαι λοιπὸν αὐτοὺς θύρσαι, ἐχθρὰ πάντα πεῖσαι προσελθεῖν. εἰ μὲν γὰρ μὴ ἔμελλε ποθητὴ εἶναι ἡ παρουσία, οὐδὲν μέγα αὐτοῖς ἐδόκει λέγειν. πάλιν δέ, εἰ ἔμελλε ποθητὴ εἶναι, δυνατὸν ἦν αὐτοὺς θύρσαι, ἀλλ' οὐτως αὐτοὺς ἐθορύβησε. πάλιν, εἰ πολὺν ἔμελλε χρόνον παρεῖναι, καὶ οὕτως ὕπνοι ἂν ἐγίνοντο. νυνὶ δὲ πρώτον αὐτοὺς συναγελάζει καὶ φοβεῖ. ὃ δέ, ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, δεικνύων ὅτι οὐδεμίαν αὐτῷ γινομένην βλάβην ἀπὸ τῆς βουλῆς ταύτης, καὶ ὃ πάθος ἑκούσιον. δύο τοίνυν παρρησίας, ὅπου μὲν μικρὸν ἀπελθεῖν χρόνον, καὶ ὅπου οὐχ ἥξουσι πρὸς αὐτόν· ὅταν οὐκ ἐν αἰθεσπίσαις ἁγνοίαις, τὴν ἑαυτοῦ τελευτὴν προεῖπεν. ὅθεν καὶ ὁ Δαβὶδ λέγων· γνώρισόν μοι, Κύριε, ὁ πέρας μου καὶ τὸ ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν μου τίς ἐστιν, ἵνα γνῶ τί ὑστερῶ ἐγώ· καὶ ὅλως οὐδεὶς ἐστὶν ὁ μαθὼν ὅτο. οὐκ ἦν δὲ ἑνὸς καὶ δύο ἕτερον πιστεῦσαι. ἐγὼ δὲ οἶμαι καὶ πρὸς τοῦτο παρρησίας τοῦτο αἰτήσεσθαι, καὶ πρὸς αὐτοὺς τὸν λόγον ἀποτείνειν· ᾧ μάλιστα αὐτοὺς ἐπεσπάσατο, δείξας ἑαυτὸν εἰδότα τῆς ἀφίξεως τὴν αἰτίαν· ὡσανεὶ ἔλεγε, μεῖνατε μικρόν, καὶ ἀπελεύσομαι.

35 Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς· ποῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι; καὶ μάτην τοῦτο ἐπιθυμοῦντες ἀπαλλαγῆναι, τοῦτο πάντα προσάπτοντες ὥστε μὴ βλέπειν αὐτόν, οὐκ ἐχρῆν τοῦτο ζητεῖν, ἀλλ' εἰπεῖν, ὅπου δ' ἀσμένιζόμεν, καὶ πότε γάρ τοῦτο ἔσται; ἀλλ' ἔπαθόν τι πρὸς τὰ λεχθέντα, καὶ ζητοῦσι πρὸς ἑαυτοὺς ἀνοήτως ὑποπτεύοντες, ποῦ μέλλει πορεύεσθαι;

Μὴ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν ἑλλήνων; Τί ὅτι, διασπορὰν τῶν ἑλλήνων; οὕτω τὰ ἔθνη ἐκάλουν οἱ Ἰουδαῖοι, διὰ τὸ πάντα χοῦ διεσπάρθαι, καὶ ἀδεῶς ἀλλήλοις ὑπομίγνυσθαι. τοῦτο γὰρ καὶ αὐλοὶ λοιπὸν τὸ ὄνειδος ὑπέμενον. διασπορὰν γὰρ ἦρε καὶ αὐλοί. τὸ γὰρ παλαιὸν, ἅπαν τὸ ἔθνος εἰς ἓν συνείλεκτο, καὶ οὐκ ἦν ἀλλαχοῦ Ἰουδαῖον θύρσαι, ἀλλ' ἢ ἐν Παλαιστίνῃ μόνῃ. πρὸς δὴ τοῦτο διασπορὰν τοὺς ἕλληνας ἐκάλουν, ὀνειδίζοντες καὶ μεγαλαυχοῦντες ἐφ' ἑαυτοῖς. τί οὖν ἐστιν, ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς δυνάσθε ἐλθεῖν; ἐκείνοις γὰρ πάντες ἐπεμίγνυντο τότε, καὶ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἦσαν Ἰουδαῖοι. οὐκ ἂν οὖν, εἰ τοὺς ἕλληνας ἐδήλωσεν, εἶπεν, ὅπου δύνασθε ἐλθεῖν. εἰπόντες δὲ, μὴ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι; οὐκ εἶπον καὶ λυμαίνεσθαι αὐτούς, ἀλλὰ διδάσκειν. οὕτως ἤδη κατεφρόνησαν τοῦ ὀργῆς, καὶ τοῖς λεχθεῖσιν ἀπίστευσαν. οὐκ ἂν δὴ, εἰ μὴ ἀπίστησαν, ἐζήτησαν πρὸς ἑαυτοὺς τίς ἐστιν ὁ λόγος.

ΗΘΙΚΟΝ Ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἴρηται πρὸς ἐκείνους· δίος δὲ μὴ καὶ πρὸς ἡμᾶς καιρὸν ἔχῃ τὰ λεχθέντα, ὅπου ὅπου ἐστὶν, ὑ δυνάμεθα ἀπελθεῖν ἀπὸ τοῦ βίου ἡμῶν τὸν ἀμαρτημάτων γέμοντα.

Ioan. 13. 33. πρὸς μὲν γὰρ τοὺς μαθητὰς φησι, θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, κἀκεῖνοι ὦσι μετ' ἐμοῦ· πρὸς δὲ ἡμᾶς δέδοικα μὴ τοὐναντίον λεχθῇ, ὅπου ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ὑ δυνάσθε ἐλθεῖν. ὅταν γὰρ τὰ ἑαυτοῦ

ἐνδυτία τῶ προσαγμῦ προσπίωμεν, πῶς δυνησόμεθα ἀπελθεῖν ἐκεῖ; ἡ γὰρ καὶ κῦ τὸν παρόντα βίον, εἴ τις τῶν πραττευομένων ἀνάξια προσποι τῦ βασιλέως, οὐ δυνήσεται τ βασιλέα ἰδεῖν, ἀλλά, τῆς ἀρχῆς προσαλυθείσης, πλὴ ἐφάπλω ἐποχήσεται κόλασιν. ὅτε οὖν ἁρπάζωμεν, πλεονεκτῶμεν· ὅτε ἀδικῶμεν, πλήπλωμεν· ὅτε μὴ ἐλεημοζωίω ἐργασώμεθα, ἃ δυνησόμεθα ἀπελθεῖν ἐκεῖσε, ἀλλὰ ἡ πεισόμεθα ὃ γέγονε ταῖς πρθένοις. ὅπου γὰρ ἰῶ, οὐκ ἐδυνήθησαν εἰσελθεῖν, ἀλλ' ἀνεχώρησαν σβεσθεισῶν αὐτῶν τῶν λαμπάδων· τουτέστι, τῶ χαρίσματος αὐτὰς καταλιπόντος. πλὴ γὰρ φλόγα ἐκείνλω, ἰῶ βίθεως ἐδυζόμεθα τῆ τ πνεύματος χάριτι, ἀν μὴ βουλώμεθα, σφοδρότεραν ἐργασόμεθα· ἀν δὲ μὴ βαλώμεθα, ταχέως αὐτλὼ ἀπολέσομεν. σβεσθείσης δὲ ἐκείνης, οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἢ σκότος ἐπὶ ταῖς ἡμετέραις ἔσται ψυχαῖς. ὥσπερ γὰρ χαμένης τῆς λαμπάδος πολὺ τὸ φῶς· οὕτω σβεσθείσης οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἢ γνόφος ἔσται. διὸ φησι, τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε· σβέννυται δ', ὅταν ἔλαιον μὴ ἔχῃ, ὅταν αἱρέμα σφοδροτέρας ἰς ἐμβολὴ γλώτας, ὅταν ζωέχηται καὶ πενοχωρῆται (ἡ γὰρ ὕλη σβέννυ) πῦρ) ζωέχει) ὑπὸ Φροντίδων βιωτικῶν, ἡ σβέννυ) ὑπὸ ἐπιθυμίας πονηρᾶς. οὐδὲν γ' αὐτλὼ προσ τοῖς ἐρημίοις ὕλη σβέννυσιν, ὡς ἀπὸ ψυχροσίας καὶ ὠμότης καὶ ἁρπαγή. ὅταν γὰρ προσ τῶ ἔλαιον μὴ ἔχειν ἐπ ὕδωρ ἐπεμβάλωμεν ψυχρόν (τῦτο γάρ ἐστι ἡ πλεονεξία, ἀπο ψύχουσα διὰ τῆς ἐπιθυμίας τῶν ἀδικημένων ταῖς ψυχάς) πόθεν δυνήσεται ἀναφθῆναι λοιπόν; ἀπελθησόμεθα τοίνυν τέφραν τε καὶ κόνιν φέροντες ἐπ πολλῶ ἔχοντες ⟨W⟩ καπνὸν κατηφρημένα ἡμῶν, ὅτι λαμπάδας ἔχοντες ἀπεσβέσαμεν. ἔνθα γὰρ μὴ ἦν καπνός, ἀνάγκη πῦρ εἶ) ὃ σβεσθέν. ἀλλὰ μὴ γένοιτο ἵνα τοιούτων ἀκούσωμεν τ φωνῶ τ, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. πόθεν γ' ταύτην ἴσμεν ἀκῦσαι τ φωνῶ, ἢ ὅταν πέντα ἰδόντες, ὡς οὐκ ἰδόντες αὐτὸν διαφεύγομεν; ὅταν ἡμᾶς ἀγνοήσωμεν τὸν πεινῶντα Χριστόν, ἀγνοήσει ἡμᾶς ἡ αὐτὸς ἐλέου δεομένους. ἐπ δικαίως. ὁ γὰρ προσιδὼν τὸν θλιβόμενον, ἡ μὴ δοὺς οὐκ τῶν αὐτῶν, πῶς ζητήσει λαβεῖν οὐκ τῶν οὐκ αὐτῶν; διὸ, παρακαλῶ, πάντα ποιῶμεν ἡ πραγματευώμεθα, ὥστε μὴ ἐκλιπεῖν ἡμᾶς τὸ ἔλαιον, ἀλλὰ κοσμῆσαι ταῖς λαμπάδας, ἐπ ζωεισελθεῖν τῶν νυμφίων εἰς τὸν νυμφῶνα· οὗ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι ἡ φιλανθρωπίᾳ τ Κυρίου ἡμῶν Ἰησῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐπ μεθ' ἁ δόξα, σὺν ᾧ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν ἐπ ἀεί, ἡ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. να. 37 ΕΝ ΔΕ ΤΗ ΕΣΧΑΤΗ ΗΜΕΡΑ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ τ ἑορτῆς, εἱστήκει ὁ Ἰησῦς, ἡ ἔκραζε λέγων· ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω προς μέ, ἐπ πινέτω. 38 Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τ κοιλίας αὐτῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος.

Οις προσιόντας ᾧ θείᾳ κηρύγματι ἡ τῇ πίστ προσέχοντας, τὸν τῶν διψώντων ἔρωτα ἐπιδείκνυσθαι χρὴ, ἡ τοσαύτην ἀνάπτειν ἐπιθυμίαν ἐν ἑαυτοῖς. ὅτω γὰρ δυνήσονται ἡ ταλεσόμενα μὴ πολλῆς καταφρονεῖν τ φυλακῆς. ἡ γὰρ οἱ διψῶντες, ἐπειδὰν κύλικα λάβωσι, μὴ πολλῆς αὐτ ἔλκωσι τ προθυμίας, ἡ τότε δίψαν παύονται. οὕτω τοίνυν ἡ οἱ τ θείων ἀκούοντες λογίων, εἰ διψῶντες προσλάβοιεν, ἀδὲ πόλε καμῶν), ἕως ἀν ἐκπίωσιν. ὅτι γὰρ ἀεὶ χρὴ διψᾶν ἡ πεινῆν, Μακάριοι, φησι, οἱ πεινῶντες ἡ διψῶντες τ δικαιοσύνην. ἐπ σὺν ταύτᾳ φησιν ὁ Χριστός· εἴ τις διψᾷ, ἐρχέσθω προς μέ ἡ πινέτω. οὐ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ἀδένα δύναται ἡ βίᾳ ἐφέλκεσθαι· ἀλλ' εἴ τις ἔχει προθυμίαν πολλήν, εἴ τις ἐκκαίεται τῇ πόθῳ, τοῦτον ἐγὼ καλῶ. ἵνας γ' ἕνεκεν ἐπεσημήνατο ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅτι ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ; ἡ γὰρ καὶ ἡ πρώτη καὶ ἡ τελευταία, μεγάλη ἦν.

Matth. 5. 6.

ζαὶ γὰρ μᾶλλον εἰς πυφλωὶ ἀνήλισχεν. Ἵνος οὖν ἔνεκεν ἐν τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ λέγῃ ὅτι ἐν αὐτῇ πολῖται ἦσαν συγκεχροτημένοι. τῇ μὲν γὰρ πρώτῃ ἀπεχώρησεν, καὶ τὸν αἰτίαν εἶπε πρὸς τοὺς ἀδελφούς. ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῇ δευτέρᾳ καὶ τρίτῃ τι τοιοῦτον λέγει, ὥστε μὴ ἐκλυθῆναι τὰ λεχθέντα, μελλόντων αὐτῶν εἰς πυφλωὶ ἰέναι. τῇ δὲ ἑβδόμῃ, ὅτε ἀνεχώρησεν οἰκαδε, ἐφόδια αὐτοῖς δίδωσι πρὸς σωτηρίαν, καὶ κράζει, τοῦτο μὲν τὸν προφητείαν αὐτοῦ ἐμφαίνων· τοῦτο δὲ δεικνὺς τὸν πολιτῶν ὄχλον. καὶ δηλῶν ὅτι πρὸς τοῦ νοητοῦ διελέγετο πόματος, ἐπάγει· ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος. κοιλίαν
Ψαλ. λθ. ιε. δὲ τοῦδα τὴν καρδίαν φησὶ, καθάπερ καὶ ἀλλαχοῦ φησι· Καὶ τὸν νόμον σου ἐν μέσῳ τῆς κοιλίας μου. καὶ ποῦ εἶπεν ἡ γραφή, ὅτι ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος; ἀδαμοῦ. τί οὖν ὅτιν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ καθὼς εἶπεν ἡ γραφή; ἐκλαβεῖν ἐπιστίξαι δεῖ, ἵνα ἡ ὃ, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσι, τῆς αὐτοῦ ἀποφάσεως. ὅπερ γὰρ ἔλεγεν πολλοί, οὗτός ὅστιν ὁ Χριστός· καὶ, ὁ Χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μὴ πλείονα σημεῖα ποιήσει; δείκνυσιν, ὅτι διορθωμένων δεῖ τὴν γνώσιν ἔχειν, καὶ οὐκ ἀπὸ τῶν σημείων μόνον, ὡς ἀπὸ τῶν γραφῶν πιστεύεσθαι. πολλοὶ γοῦν αὐτῶν καὶ θαυματουργοῦντα ἰδόντες, οὐκ ὡς Χριστὸν ἐδέχοντο· ἔμελλον δὲ λέγειν, ὅτι οὐχὶ αἱ γραφαὶ λέγουσιν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος τοῦ Δαβὶδ ἔρχεται; καὶ ταῦτα δοῦλα καὶ κάπηλα ἔγραφον. δείξας τοίνυν βουλόμενος, ὅτι οὐ φεύγει τὴν ὀργὴν τούτων ἀποδειξιν, πάλιν αὐτοὺς εἰς τὰς γραφὰς παραπέμπει. καὶ γὰρ αὖ ἔλεγεν, ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς· καὶ πάλιν, Ἔστι γεγραμμένον ἐν τοῖς προφήταις, καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ Θεοῦ· καὶ, Μωϋσῆς ὑμῶν κατήγορός· καὶ ἐνταῦθα, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσι, τὸ διαφυλὲς καὶ ἄφθονον τῆς χάριτος αἰνιττόμενος· ὅπερ ἀλλαχοῦ φησι, πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον, τουτέστι, πολλὴν ἔξει χάριν. ἀλλαχοῦ μὲν οὖν ζωὴν αἰώνιον λέγει· ἐνταῦθα δὲ, ὕδωρ ζῶν. ζῶν δὲ λέγει, ὃ ἐνεργεῖ ἀεί. ἡ γὰρ τοῦ πνεύματος χάρις, ἐπειδὰν εἰς ἄγγειόν εἰσέλθῃ καὶ ἱδρυνθῇ, χ. ἱδρυθῇ, πάσης πηγῆς μᾶλλον ἀναβλύζει, καὶ οὐ λιμπάνεται οὐδὲ κενοῦται οὐδ' ἴσα). ὁμοῦ τοίνυν καὶ τὸ ἀνελλιπὲς τῆς χορηγίας δηλοῖ, καὶ τὸ ἄφατον τῆς ἐνεργείας, πηγαῖς καὶ ποταμοῖς ἐκάλεσεν· οὐχ ἕνα ποταμόν, ἀλλὰ ἀφάτους· καὶ ἐκεῖ, τὴν πλημμύραν ἄγει τοῦ ἅλλεσθαι πρὸ-
Ιωαν. β. ιδ. σεσιν. καὶ ἴδοι τις ἂν τὸ λεγόμενον σαφῶς, εἰ τὴν σοφίαν τοῦ Στεφανοῦ, εἰ τὴν Πέτρου γλῶτταν, καὶ τὴν Παύλου ῥῆμα ἐννοήσειε, πῶς οὐδὲν αὐτοῦ ἔφερεν, οὐδὲν ὑφίστατο, οὐ δήμων θυμός, οὐ τυραννίων ἐπιθυμασάσεις, οὐ δαιμόνων ὀπίσω λαί, οὐ θάνατοι καθημερινοί· ἀλλ' ὥσπερ ποταμοὶ πολλῷ ῥοίζῳ φερόμενοι, οὕτω πάντα παρεσύροντο ἀπήνεις. 39 Ταῦτα δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ πνεύματος, φησὶν, οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες. οὔπω γὰρ ἦν πνεῦμα ἅγιον. Πῶς οὖν οἱ προφῆται προεφήτευσαν, καὶ τὰ μυεῖα ἐνήργασαντο θαύματα; ἀπόστολοι μὲν γὰρ, οὐ πνεύματι
Ματθ. ιβ. κζ. ἐξέβαλον, ἀλλὰ τῇ παρ' αὐτοῦ ἐξουσίᾳ, ὡς αὐτὸς φησιν· Εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; ὅτε δὲ ἔλεγε, δηλοῖ ὅτι οὐ πάντες πνεύματι ἐξέβαλον προ-
τοῦ προ- παρὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τῇ παρ' αὐτοῦ ἐξουσίᾳ. ὅτε γοῦν αὐτοὺς ἔμελλε πέμπειν, τότε ἔλεγε· λάβετε πνεῦμα ἅγιον· καὶ πάλιν· ἦλθεν ἐπ' αὐτοὺς πνεῦμα ἅγιον, καὶ τότε τὰ σημεῖα ἐποίουν· ὅτε δὲ ἔπεμπεν αὐτοὺς, οὐκ εἶπεν, ἔδωκεν αὐτοῖς πνεῦμα ἅγιον· ἀλλ' ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν,
Ματθ. ι. η. λέγων, Λεπροὺς καθαρίζετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε, νεκροὺς ἐγείρετε· δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. ὅπερ δὲ τῶν προφητῶν, οὐδεὶς πάντων ὡμολόγηται, ὅτι πνεύματος ἁγίου δόσις ἦν· ἀλλ' ἕως αὐτοῦ ἡ χάρις συναλθοῦσα καὶ ἀποσᾶσα, καὶ ἀπὸ τῆς γῆς ἀπολιποῦσα, ἀπὸ τῆς ἡμέρας
Ματθ. κγ. λη. ἐκείνης, ἀφ' ἧς ἐρρήθη, Ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. καὶ τοῦ ἐκείνης δὲ, ἀρχὴν ἐλάμ- 40
βανεν αὕτη ἡ ἀποδημίς. οὐκέτι γὰρ προεφήτης πρὸς αὐτοὺς ἕως, οὐδὲ ἐπιστηρίζει αὐτῶν τὰ ἄ- χ. δῶμα
για ἡ χάρις. ἐπεὶ οὖν ἀνέζαλτο μὲν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἔμελλε δὲ λοιπὸν ἐκλείπειν δαψιλῶς, ταύτης δὲ τῆς ἀφθονομῆς ἀρχὴ μὲν ἦν ἐν τοῖς μαθηταῖς, καὶ μόνον δαψιλείας, ἀλλὰ καὶ μειζόνων χαρισμάτων (καὶ γὰρ θαυμαστέα ἕως ἡ δωρεά, ὡς ὅταν λέγῃ· οὐκ οἴδατε ποίου

πνεύματος

πνεύματός ἐστε· καὶ πάλιν, ὑμεῖς γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας, ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας. καὶ γὰρ οἱ παλαιοὶ δικαίως μὲν πνεῦμα εἶχον, ἄλλοις δὲ ὑπῆρχον· οἱ δὲ ἀπόστολοι μυριάδας ἐνέπλησαν) ὅπερ οὖν τοῦτο ἔμελλον λαμβάνειν τὸ χάρισμα, ὥστε δὲ ἐδόθησαν, δηλοῖ τοῦτό φησιν· ὥστε γὰρ ἦν πνεῦμα ἅγιον. ἐπεὶ οὖν ὁ Κύριος περὶ τούτης λέγει τῆς χάριτος, ὁ εὐαγγελιστὴς ἔλεγεν· ὥστε γὰρ ἦν πνεῦμα ἅγιον, τουτέστι, δοθέν, ἐπεὶ Ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη, δόξαν καλοῦσι τὴν σωτηρίαν. ὅπερ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες καὶ ἁμαρτωλοὶ καὶ ὑστεροῦμενοι τῆς δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ, καὶ θεοσυλεῖς· ἡ δὲ χάρις καταλλαγῆς ἐστὶν ἀπόδειξις· δῶρον δὲ τοῖς ἐχθροῖς, οὐδὲ τοῖς μισουμένοις, ἀλλὰ τοῖς φίλοις δίδοται καὶ τοῖς εὐπρεπεστάτοις· ἔδει τοίνυν τοῦτο γενέσθαι τοῦ Χριστοῦ ἡμᾶς θυσίαν, καὶ τοῦ ἁγίου αἵματος αὐτοῦ ῥανῆναι εἰς τὴν γῆν καταλυθῆναι, καὶ γενέσθαι τοῦ Θεοῦ φίλους, καὶ τότε λαβεῖν τοῦ δωρεάν. Εἰ γὰρ ὅτε τῆς ἐπαγγελίας τοῦτο γέγονε τοῖς Ἀβραάμ, πολλῷ μᾶλλον ὅτε τῆς χάριτος. καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Εἰ γὰρ οὐκ νόμῳ κληρονόμοι, κεκένωται ἡ πίστις· ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν κατεργάζεται. ὃ δή λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ἐπηγγείλατο ὁ Θεὸς ᾧ Ἀβραάμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ δώσειν τὴν γῆν· ἀλλ' ἀνάξιοι ἦσαν τῆς ἐπαγγελίας οἱ ἐκ νόμου, καὶ δι' οἰκείων οὐκ ἠδυήσαντο διαρεῆσαι πόνων. διὰ τοῦτο εἰσῆλθεν ἡ πίστις, σπέρμα αὐχοῦσα, ἵνα τὴν χάριν βεβαιώσῃ, καὶ μὴ διαπέσωσιν αἱ ἐπαγγελίαι. καὶ λέγει· διὰ τοῦτο ἐκ πίστεως, ἵνα κατὰ χάριν, εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν. διὰ τοῦτο κατὰ χάριν, ὅπερ ἐξ ἱδρώτων οὐκ ἴσχυσαν. τίνος οὖν ἕνεκεν εἶπεν, κατὰ χάριν φάς, οὐκ ἐπάγει τὴν μαρτυρίαν; ὅτι διεφθαρμένη αὐτῶν ἡ γνώμη ἦν.

40 Οἱ μὲν γὰρ ἔλεγον, οὗτός ἐστιν ὁ προφήτης·

41 Ἄλλοι δὲ ἔλεγον, ὅτι πλανᾷ τὸν ὄχλον· ἄλλοι δὲ ἔλεγον,

42 Οὐκ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ἔρχεται ὁ Χριστός, ἀλλὰ ἀπὸ Βηθλεὲμ τῆς κώμης.

Ἄλλοι δὲ ἔλεγον, ὁ Χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστί. καὶ διαφορᾶς ἦν ἡ γνώμη, ἅτε ἐκ πλήθους τεταραγμένου. οὐδὲ γὰρ ἀκριβῶς προσεῖχον τοῖς λεγομένοις, οὐδὲ τοῦ μαθεῖν εἶχον πόθον. διὰ δὴ τοῦτο τούτοις μὲν οὐδὲν ἀποκρίνεται· καίτοι λέγουσι· μὴ οὐκ τῆς Γαλιλαίας ὁ Χριστὸς ἔρχεται; ἢ Ναθαναὴλ σφοδρότερον εἶπόντα καὶ πληκτικώτερον, οὐκ Ναζαρὲθ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι, ἐπῆνεσεν ὡς ἀληθῶς Ἰσραηλίτην. ὅτοι μὲν γὰρ, καὶ τοὺς τὸν Νικόδημον εἰπόντας, ἐρεύνησον καὶ ἴδε, ὅτι οὐκ τῆς Γαλιλαίας προφήτης οὐκ ἐγήγερται, καὶ μαθεῖν ζητοῦντες ἔλεγον, ἀλλ' ἁπλῶς διατείναντα τὴν περὶ τοῦ Χριστοῦ δόξαν. οὐχ ὅσιος δὲ ἀληθείας ὢν ἐραστής, καὶ τὰ παλαιὰ ἀκριβῶς πρώτα θαυμάζων, τοῦτο ἔλεγεν· ἀλλὰ δὲ προφήτης ἐν μόνον ἑώρων, ὃ διατείναντα ὅτι ὁ Χριστὸς ἐστι. διόπερ αὐτοῖς οὐδὲν ἀπεκάλυπτεν. οἱ γὰρ καὶ ἑαυτοῖς ἐναντία λέγοντες, καὶ ποτὲ μὲν, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἔρχεται· ποτὲ δὲ, ἀπὸ Βηθλεέμ, φανερὸν ἦν ὅτι καὶ μαθόντες ἠναντιώθησαν. ἔστω γάρ, τόποι ἠγνόουν, ὅτι ἀπὸ Βηθλεέμ, διὰ τὴν ἀναστροφὴν τὴν ἐν Ναζαρὲθ (καίτοι οὐδὲ τοῦτο συνῳκείωτο εἶχεν· ἦν γὰρ ἐκεῖ ἐτέθη) ἀλλὰ τὸ γένος ἠγνόουν, ὅτι ἐξ οἴκου καὶ πατρείας Δαβίδ; πῶς οὖν ἔλεγον, οὐκ ἀπὸ τοῦ σπέρματος Δαβὶδ ἔρχεται ὁ Χριστός; ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐκείνῳ συσκιάσαι ἐβούλοντο, κακουργίας ἅπαντα φερόμενοι. ὅτου δὲ ἕνεκεν καὶ προσελθόντες εἶπον· ὅτι τὰ μὲν ἄλλα πάντα θαυμάζομεν, κελεύεις δέ σοι πείθεσθαι καὶ τὰς γραφάς, εἰπὲ πῶς αἱ αὐταὶ γραφαὶ λέγουσιν, ὅτι ἀπὸ Βηθλεὲμ δεῖ τὸν Χριστὸν ἐλθεῖν, σὺ δὲ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἀφίξαι; ἀλλ' οὐδὲν τούτων εἶπον, ἀλλὰ πάντα ποικίλως φθέγγου. ὅθεν γὰρ ἐζήτουν, καὶ δεῖν μαθεῖν βουλόμενοι, οὕτως ἐπήγαγεν ὁ εὐαγγελιστής·

44 Ὅτι τινὲς ἤθελον πιάσαι αὐτὸν, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

Εἰ γὰρ καὶ μηδὲν ἕτερον, τοῦτο γοῦν ἱκανὸν ἦν εἰς κατάνυξιν ἄγειν· ἀλλ' οὐ κατενύγησαν, καθὼς φησιν ὁ προφήτης· Διεκλάσθησαν, καὶ οὐ κατενύγησαν. τοιοῦτον γὰρ ἡ πονηρία, οὐδενὶ βούλεται εἴκειν, προσέχει μόνον, ὥστε ὅπως ἀθυμήσωσιν αὐτοῖς. ἀλλὰ

Ρω. δ. ιδ.

Ψαλμ. λδ. ιθ.

Παρειμ. κεφ. κζ. τί φησιν ἡ γραφή; Ο ὀρύσσων βόθρον ᾧ πλησίον, εἰς αὐτὸν ἐμπεσεῖται· ὅπερ καὶ τότε γέγονεν. αὐλοὶ μὲν γὰρ ἐβούλοντο αὐτὸν ἀνελεῖν, ὡς δὴ σβεννύοντες τὸ κήρυγμα· γέγονε δὲ τοὐναντίον. τὸ μὲν γὰρ κήρυγμα ἀνῆκε τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι· ἐκεῖνον δὲ πολὺν ἐσβέσθη καὶ ἀπόλωλε, καὶ πατρίδος καὶ ἐλευθερίας καὶ ἀδείας καὶ λατρείας ἐξέπεσον, καὶ πάσης ἀπεστερήθησαν εὐημερίας, καὶ γεγόνασι δοῦλοι καὶ αἰχμάλωτοι.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτα οὖν εἰδότες, μηδέποτε ἐπιβουλεύωμεν ἑτέροις, μανθάνοντες ὅλοι καθ' ἑαυτὸν ἀκριβάζεσθαι τὸ ξίφος, καὶ βαθυτέραν ἑαυτοῖς διδάσκωμεν τὴν πληγήν. ἀλλ' ἐλύπησέ τις, καὶ βούλῃ αὐτὸν ἀμύνασθαι; μὴ ἀμύνῃ· οὕτω γὰρ ἀμύνασθαι δυνήσῃ. ἐὰν δὲ ἀμύνῃ, οὐκ ἠμύνω. καὶ μὴ νομίσῃς αἴνιγμα εἶναι τὸ εἰρημένον, ἀλλ' ἀληθῆ λόγον. πῶς, καὶ τίνι τρόπῳ; ὅτι σὺ μὴ ἀμυνόμενος, ᾧ Θεὸν αὐτὸν καθιστᾷς ἐκδικητήν· ἀμυνόμενος δέ, οὐκέτι. Ἐμοὶ γὰρ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει Κύριος. εἰ γὰρ οἰκείους ἔχομεν, καὶ πρὸς ἀλλήλους διενεχθέντες μὴ τῆς δίκης καὶ τῆς κολάσεως ἡμῖν παραχωρήσωσιν, ἀλλ' ἑαυτοῖς ἐπιτρέψωσιν, καὶ μυριάκις προσέλθωσιν, ὑ μένοι οὐκ ἀμυνόμεθα, ἀλλὰ καὶ ἀγωνακτοῦμεν, δραπέτας λέγοντες καὶ μαστιγίας, τὸ πρῶν ἡμῖν ἐπιτρέψαι ἐκείνῳ· ὅπερ δὲ καὶ αὐτοὶ προσλαβεῖν ἤμισυες, μηδὲν ὀφέλει λοιπόν· πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεός, ὁ παραγελάσας αὐτῷ παραχωρῆσαι ἀπόντων, τοῦτο ἐρεῖ. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, ὅταν μὲν παίδων τῶν ἡμετέρων τοσαύτην ἀπαιτῶμεν φιλοσοφίαν καὶ ἀνοχήν· τῷ δὲ δεσπότῃ μὴ παραχωρῶμεν, ὧν βουλόμεθα σὺν οἰκέται ἡμῖν παραχωρῆσαι; ταῦτα δὲ λέγω πρὸς τὸ προτεθυμῆσθαι ὑμᾶς καὶ τὴν ἀλλήλων κόλασιν. ἐπεὶ τοίνυν ἀληθῶς φιλοσοφοῦντα, σοφὸν τοῦτο χρὴ ποιεῖν· ἀλλὰ συγγινώσκειν καὶ ἀφιέναι τὰ ἁμαρτήματα, εἰ δὲ μὴ ἐκεῖνο ἵνα τὸ μέγα ἐπάθλιον, τὸ ἀφεῖναι ἀντὶ τούτων λαμβάνειν. Εἰ γάρ, εἰπέ μοι, καταγινώσκεις τῶν ἁμαρτημάτων, τίνος ἕνεκεν καὶ αὐτὸς ἁμαρτάνεις, καὶ τοῖς αὐτοῖς προσπίπτεις; ὕβρισε; μὴ ἀνθυβρίσῃς· ἐπεὶ σαυτὸν ὕβρισας. ἔπληξε; μὴ ἀντιπλήξῃς· ἐπεὶ ὃ διαφθορὰν ἤδη μοι. ἐλύπησε; μὴ ἀντιλυπήσῃς· ἐπεὶ τὸ κέρδος ἤδεν, ἀλλὰ γέγονας ἐκείνων πάλιν ἴσος. ὅταν αὖτ' ἐντείλαι δυνήσῃ, ἂν μὴ παραύτικα ἐκβλήσῃ καὶ ἐπιλάθῃ, ὅταν αὖτ' καταδίσαι, ὅταν αὖτ' ἐγκόλαψαι τὴν ὀργήν. ἤδεις κακῶς κακοὶ ἴατα, ἀλλ' ἀλαθῶ τὸ κακόν. Ταῦτα πρὸς Ἕλληνάς τινες φιλοσοφοῦσιν. αἰσχυνθῶμεν τοίνυν, εἰ πρὸς Ἕλληνας τοὺς ἀνοήτους; τοσαύτης οὔσης τῆς φιλοσοφίας, ἡμᾶς ἐλάττους φαινόμεθα. πολλοὶ ἠδικήθησαν, καὶ ἐνέγκαμεν· πολλοὶ ἐσυκοφαντήθησαν, καὶ οὐκ ἠμύναντο· ἐπεβουλεύθησαν, καὶ ὑπερετήσαντο. δέος δὲ μακρόν, μὴ μείζους ἡμῶν τινες πρὸς ἀρετὴν ὦσι καὶ βίον εὑρεθῶσι, καὶ σφοδροτέραν ἡμῖν τὴν κόλασιν ἐργάσωνται. ὅταν γὰρ μὲν θυμάτων μετειληχότες, μὲν βασιλείαν προσδοκῶντες, μὲν ὑπὲρ τῶν ἀρρήτων φιλοσοφοῦντες, μὲν [μὴ] δεδοικότες γέενναν, μὲν κεκλυόμενοι ἄγγελοι γίνεσθαι, μὲν μυστηρίων ἀπολαύοντες, μηδὲ εἰς τὴν αὐτὴν ἐκείνοις φθάσωμεν ἀρετήν, "ποίαν ἕξομεν συγγνώμην; Εἰ γὰρ Ιουδαίοις ὑπερβαίνειν χρὴ (Ἐὰν γὰρ μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη, φησί, πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν) πολλῷ μᾶλλον ἕλλησι. Εἰ Φαρισαίους, πολλῷ μᾶλλον τοὺς ἀπίστους. Εἰ γὰρ μὴ ὑπερβαίνωμεν ἡμῶν τὴν ἐκείνων πολιτείαν, ἀποκέκλεισται τὰ τῆς βασιλείας· ὅταν καὶ ἑλλιῶσιν Φαρισαίους χείρεις, πῶς ἕξομεν τούτης ὑπευθύνους; πᾶσαν τοίνυν πικρίαν καὶ ὀργὴν καὶ θυμὸν ἐκβάλωμεν. Τὰ αὐτὰ λέγω, ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρῶν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές. καὶ γὰρ καὶ ἰατροὶ τῷ αὐτῷ πολλάκις χρῶνται) φαρμάκῳ· καὶ ἡμεῖς δὲ παυσόμεθα τὰ αὐτὰ σήμερον, ἀναμιμνήσκοντες, διδάσκοντες, παραλαμβάνοντες. καὶ γὰρ πολὺς τῶν βιωτικῶν περισπασμὸς ὁ ὄχλος, καὶ λήθην ἡμῖν ἐμποιῶν, καὶ διδασκαλίας δεῖ ἡμῖν συνεχοῦς. ἵν' ὃν μὴ μάθωμεν, μηδὲ εἰκῇ σπουδάσωμεν, τοῦτο συλλεγόμενα, τὸν ἀπὸ τῶν ἔργων ἐπιδείξωμαι παραχώμενα, ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ καὶ παρὰ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ.

Ρσ. ιβ. ιθ.

Ματθ. ε. κ.

φιλιππ. γ. α.

χ. διαλυόμενοι χάριτι

χ. πῖαν ὁ ἐλπίδα ἔξομεν.

Ομιλ. νβ. 45 ΗΛΘΟΝ ΟΥΝ ΟΙ ΥΠΗΡΕΤΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους, καὶ ἔλεγον αὐτοῖς ὄχλοι· Διὰ τί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν; 46 Ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται· Οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ἄνθρωπος.

Ὑδὲν τῆς ἀληθείας σαφέστερον, οὐδὲν ἁπλούστερον, ἐὰν μὴ κακουργῶμεν ἡμεῖς· ὥσπερ οὖν κακουργούντων οὐδὲν δυσκολώτερον. ἰδοὺ γὰρ οἱ μὲν Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, οἱ δοκοῦντες εἶναι σοφώτεροι, ζωὸν ἀεὶ τὸν Χριστὸν ὑπὸ βλεπόντων ἔνεκεν, καὶ θαύματα ὁρῶντες, καὶ γραφὰς ἀναγινώσκοντες, οὐδὲν ἀπῴδουν, ἀλλὰ καὶ ἐβλάσφημησαν· οἱ δὲ ὑπηρέται, οὐδὲν τούτων ἔχοντες εἰπεῖν, ἀπὸ μιᾶς μόνης δημηγορίας ἐκφρώδησαν, καὶ ἀπελθόντες ὥστε αὐτὸν δῆσαι, ἐπεμπλήσθησαν δεδεκότες τὸ θαύμα. διὰ τοῦ ζωοῦν ὁ αὐτὸν θαυμάσαι μόνον ὄντα, ὅτι σημείων οὐκ ἐδεήθησαν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς διδασκαλίας μόνης ἐάλωσαν (διὰ γὰρ εἶπον, ὅτι οὐδέποτε ἐθαυματούργησεν ἄνθρωπος οὕτως· ἀλλὰ τί; οὐδέποτε ἐλάλησεν οὕτως ἄνθρωπος) διὰ τοῦτο τὸν ζωοῦντα αὐτὸν μόνον ὄντα θαυμάσαι, ἀλλὰ καὶ τὸν προφήσαντα, ὅτι τοιοῦτος οὗτος ἀποστείλαντας ταῦτα ἔλεγεν, τοιοῦτος οὗτος Φαρισαίους, τοιοῦτος οὗτος πολεμοῦντας καὶ πάντα ἀνάπαλιν τούτου τοιαῦτα. ἦλθον γάρ, φησιν, οἱ ὑπηρέται, καὶ λέγουσιν αὐτοῖς οἱ Φαρισαῖοι· διὰ τί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν; ὃ γὰρ ἐλθεῖν, πολλῷ μεῖζον ἦν τοῦ μεῖναι. τότε μὲν γὰρ ἀπηλλάγησαν διὰ τῆς τούτων ἐπαρθείας· νυνὶ δὲ κήρυκες γίνονται τῆς τοῦ Χριστοῦ σοφίας, καὶ μείζονος ἐπιδείκνυνται τοῦ προφήσαντος· καὶ διὰ λέγουσιν, οὐκ ἠδυνήθημεν διὰ τοῦ ὄχλου, ὅτι ὡς τοιοῦτος τοιοῦτος ἦν· ἀλλὰ τί; διὰ τοῦτο ἐλάλησεν οὕτως ἄνθρωπος. καίτοιγε ἠδυνάσθησαν ἐκείνῳ εἰπεῖν τοῦ ἀπολογήσασθαι· ἀλλ' ἐμφαίνουσιν ἑαυτοῖς τοῦ ὀργισθῆναι μᾶλλον. τοῦτο γὰρ διαζόντων ἐκείνων μόνον ἰδεῖν, ἀλλὰ καὶ τούτων κατηγορούντων, ὅτι ἐπεμψαν δήσοντας αὐτὸν οὗτοι, διὰ ἀκούειν ἐκείνου. καίτοιγε οὐδὲ μακρὰς ἤκουσαν δημηγορίας, ἀλλὰ βραχείας. ὅταν γὰρ ἡ δικαία ἀδίκους ᾖ, οὐδὲ μακρῶν λόγων δεῖ. τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀλήθεια. τί οὖν οἱ Φαρισαῖοι; δέον κατηφυγάσαι, τὸ ἐναντίον ποιοῦσιν, ἀντεγκαλοῦσιν αὐτοῖς,

47 Μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε, λέγοντες; Ἐπὶ αὐτοῦ κολακεύουσι, καὶ διὰ καταφοείκως κέχρηται τοῦ λόγῳ, δεδοικότες μὴ τέλεον ἀποχρησθῶσιν· ἀλλὰ τὸν θυμὸν ἐμφαίνουσι, καὶ μᾶλλον φειδοῦς φθέγγονται. δέον γὰρ ἐρωτῆσαι, τί ἐλάλησε, καὶ θαυμάσαι τὰ λεχθέντα, τοῦτο μὲν διὰ ποιοῦσιν (ἤδεισαν γὰρ ὅτι ἀλωσιν εἶχεν) ἀπὸ τοῦ τεκμηρίου σφόδρα αὐτοῦ συλλογίζονται.

48 Διά τί γὰρ οὐδείς, φησι, τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν; Τοῦτο οὖν τοῦ Χριστοῦ ἐγκαλοῦς, εἰπέ μοι, καὶ διὰ τοὺς ἀπιστήσασιν;

49 Αλλ' ὁ ὄχλος, φησίν, ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον, ἐπικατάρατοί εἰσιν.

Αὕτη γὰρ ὑμῶν ἡ μείζων κατηγορία, ὅτι ὁ μὲν ὄχλος ἐπίστευσαν, ὑμεῖς οὐ πιστεύσατε. καὶ μὴν καὶ τοὺς γινωσκόντων τὸν νόμον ἐποίουν ὄχλοι· πῶς οὖν ἐπάρατοί εἰσιν; ὑμεῖς γὰρ ἐπάρατοι, οἱ μὴ τηροῦντες τὸν νόμον, οὐκ ὄχλοι οἱ τῷ νόμῳ πειθόμενοι. ἐγρεῖν οὐκ ἀπὸ τῶν ἀπιστούντων ἀφαιρεῖν τὸν ἀπιστούμενον. διὰ γὰρ ὀρθὸς ἔσται οὗτος. ἐπεὶ δὲ ὑμεῖς ἠπιστήσατε τῷ Θεῷ, καθὼς Παῦλος φησι· Τί γάρ, εἰ ἠπίστησάν τινες; μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν Ρω. γ. γ. πίστιν τοῦ Θεοῦ καταργήσει; μὴ γένοιτο. καὶ γὰρ οἱ προφῆται αὐτοῖς ἀεὶ ἐνεκάλουν λέγοντες· Ακούσατε ἄρχοντες Σοδόμων· καὶ, οἱ ἄρχοντές σου ἀπειθοῦσι. καὶ πάλιν· Οὐχ Ησ. α. ι. ὑμῶν ἐστὶ γνῶναι τὸ κρίμα; καὶ πολυτρόπως σφοδρύνεσθαι ἐπιτίθενται αὐτοῖς. τί οὖν; καὶ τῷ Μιχ. γ. α.

χ. πάλιν ὑμῶν

Θεῷ τὶς ἐγκαλέσει δλλὰ τοῦτο; ἄπαγε. ἐκείνων γὰρ τοῦτο τὸ ἔγκλημα. ποῖον δ' ἄν ἄλλο ἦς ποιήσεις σημεῖον τοῦ μὴ γινώσκειν ὑμᾶς νόμον, ἢ τὸ μὴ πιθεσθαι; ὅπερ ἦν εἶπον, ὅτι μὴ τῶν ἀρχόντων ἦς ὅπίς θυσεν εἰς αὐτόν, ἢ ὅτι μὴ γινώσκοντες νόμον· ἀκολούθως αὐτῶν καθαίρεται ὁ Νικόδημος, ὅπου λέγων·

51 Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρότερον; χρῆμα

Δείκνησι γὰρ αὐτοὺς μήτε γινώσκοντας νόμον, μήτε ποιοῦντας νόμον. Εἰ γὰρ ἕκαστος μὲν οὐδένα κελεύει ἀποκτιννύναι ἀνθρωπον μὴ πρότερον ἀκούσαντας, ὅτι ἦν ἀρὴ ἀκούσαι ὅπὶ τοῦτο ὥρμησαν, πολλαπλάσιοι εἰσὶ τοῦ νόμου. ἢ ὅπερ εἶπον, οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων ὅπίς θυσεν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ τοῦτο ὅπισημαίνεται ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅτι εἷς ἦν ἐξ αὐτῶν, δείκνησι ὅτι ἐκ ἀρχοντες ὅπίς θυσαν εἰς αὐτόν. προῆρηνται μὲν γὰρ οὐδέπω τὴν προφητείαν ἐπεδείκνυντο· πολὺ ἀφειστήκεσαν τῆς Χριστοῦ. ὅρα δὲ πῶς ἢ μετὰ φιλοτιμίας ἔλεγχον ἐπάγει. ὑμεῖς γὰρ εἶπεν, ὑμᾶς δὲ βούλεσθε αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἢ ἁπλῶς καταδικάζετε ἄνδρα, ὡς πλάνον· ἀλλὰ προσωπεῖον ἦν, τὴν ἀφανῆ αὐτῶν ὁρμὴν ἐγκρύπτων, ἐκ ὃ ἀσκεπτον ἢ φοβικόν. δλλὰ τοῦτο ὅπὶ τὸν νόμον τείνει τὸν λέγειν, λέγων· ἐὰν μὴ ἀκούσῃ ἀκριβῶς, ἢ γνῷ τί ποιεῖ. ὥστε οὐδὲ ἀκροάσεως δλῆς φείδεται, ἀλλὰ ἢ ἀκριβοῦς. τοῦτο γὰρ ὅστι, ἢ γνῷ τί ποιεῖ, τί βούλεται, ἢ δι' ἃ τί, ἢ ὅπὶ τίνι, πότερον ἐπ' ἀναιρέσει τῆς πολιτείας, ἢ ὡς ἐχθρός. ἀπορηθέντες τοίνυν, ὅπερ εἶπον, οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων ὅπίς θυσεν εἰς αὐτόν, ὅτε σφοδρῶς, ὅτε μετὰ φιλοδοξίας αὐτῷ προσωμίλησαν. πόθεν γὰρ ἀκολουθίαν ἔχει, εἰπέ μοι, εἰπόντος ἐκείνου, ὅτι ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει ἄνθρωπον, εἰπεῖν, χρήμα

52 Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἶ; Δέον γὰρ δεῖξαι, ὅτι οὐκ ἀκρίτως ἔπεμψαν αὐτὸν καλέσοντες, ἢ ὅλως κατασιωπᾶν λόγον, ἀναισχυντότερον καὶ θυμικώτερον κέχρηνται τῇ παρρησίᾳ. Ερώτησον καὶ ἴδε, ὅτι ἐκ τῆς Γαλιλαίας προφήτης οὐκ ἐγήγερται.

Τί γὰρ εἶπεν ὁ ἄνθρωπος; ὅτι προφήτης ὅστιν; εἶπεν ὅλως ἄκριτον αἱρεθῆναι κατ' ὀλίγον. ἀλλ' ἢ ὑβριστικῶς, ὡς οὐκ εἰδότι πόθεν τῶν γραφῶν κατὰ τοῦτο ἐπήγαγον· ὡσανεὶ εἶποι ἂν, ὦπαιε, μάθε· τοῦτο γὰρ ὅστιν, ἐρώτησον καὶ ἴδε. τί οὖν ὁ Χριστός; ὅπερ ἄνω καὶ κάτω τὴν Γαλιλαίαν ἔγρεφον καὶ τοῖς προφήταις, ἀπαλλάττων πολλῆς ταύτης τῆς ἀλλοτρίας ὑποψίας, καὶ δεικνὺς ὅτι οὐκ εἷς τῶν προφητῶν ὅστιν, ἀλλὰ τοῦ κόσμου δεσπότης, φησίν·

κζ΄ η. 12 Εγώ φῶς εἰμι τοῦ κόσμου· Οὐ Γαλιλαίας, οὐ Παλαιστίνης, οὐδὲ τῆς Ιουδαίας. τί οὖν [ἐκεῖνοι] Ιουδαῖοι;

13 Σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς, ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής. Ω τῆς ἀνοίας· ταῖς γραφαῖς προέπεμψεν ἄνω δὲ κάτω, καὶ λέγουσιν, ὅτι σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς. τί γὰρ ἐμαρτύρησεν; ἐγώ εἰμι ὁ φῶς τοῦ κόσμου, μέγα δὲ λεγθὲν, καὶ ὄντως μέγα· ἀλλ' ἢ σφόδρα αὐτὸν ἔπληξεν, ὅπερ ὅτε ἐζήσει νιὸν ἑαυτὸν τοῦ πατρὸς, ὅτε υἱὸς ἐκείνου εἶπεν εἶναι, ὅτε Θεὸς, ἀλλὰ φῶς τινος. ἐβούλοντο μὲν γὰρ ἀναιτέλαι δὲ τοῦτο· κἂν τοι πολὺ τοῦτο μεῖζον τοῦ εἰπεῖν, Ο ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, Φῶς δὲ σκοτίαν νοητὸν λέγων· τοιοῦτον, ἢ μᾶλλον ἐν τῇ πλάνῃ. ἐν ταύτῃ καὶ τὸν Νικόδημον ἐφέλκεται, καὶ ἐνάγει ὡς σφόδρα παρρησιασάμενον, καὶ [οὐδὲν] ὑποπτεύσας τοῦτο πεποιηκότας. ὃ γὰρ κεφάλαιον, τοῦτο ἔστι βαλαντίου κατασκευάσαι, ὥστε καὶ κείνους ἀκοῦσαι. ἅμα δὲ καὶ αὐτοῖς αἰτίαν κρυφῆ τοὺς δόλους πλέκουσι, καὶ ἐν ᾧ σκότῳ καὶ τῇ πλάνῃ· ἀλλὰ τοῦ φωτὸς ἐπιλάμψαντος.

Ιωαν. γ. κ. καὶ τὸν Νικόδημον ὑπομιμνήσκει τῶν ῥημάτων ἐκείνων ἅπερ ἔλεγε πρώην· Πᾶς ὁ φαῦλα πράσσων, μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα. ὅπερ γὰρ ἔλεγεν, οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀρχόντων ὅπίς θυσεν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ τοῦτό φησιν, ὁ τὰ φαῦλα πράσσων οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς· δεικνὺς ὅτι ἐπὶ τῆς τοῦ φωτὸς ἀληθείας τὸ μὴ ἐλθεῖν, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων διεστραμμένης γνώμης.

14 Απεκρίθησαν

14 Απεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· καὶ ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου ἀληθής ἐστιν· ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον καὶ ποῦ ὑπάγω· ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν ἔρχομαι. Οταῦτα φθάσας εἶπον, τοῦτο δέ τινες περιβάλλονται ὡς περισσευμάτως λεχθέν. τί οὖν ὁ Χριστός; αἰσχύνεται εἰπὼν αὐτό, καὶ δείκνυσι, ὅτι σκῶμα ὡς περὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ διελέγετο, δι' ὃν θεσπίζουσιν αὐτὸν οἱ προφῆται ψιλόν, φησί· καὶ ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου, ὅτι οἶδα πόθεν ἔρχομαι. τί ἐστι τοῦτο; οὐκ ἐν Θεοῦ εἰμι, καὶ Θεός, καὶ υἱός Θεοῦ· ὁ δὲ Θεὸς αὐτὸς ἑαυτῷ ἀξιόπιστος μάρτυς. ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε. ἐξελεγκτικῶς τέ, φησι, καὶ εἰδότες περισσοτέρως ἐστὲ μὴ εἰδέναι· ἀλλ' ἀπὸ ἀνθρωπίνης διανοίας ἄπιστα φθέγγεσθε, οὐδὲν πλέον βουλόμενοι ἢ φαντασθῆναι νοῦν.

15 Ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε. Ωσπερ τὸ κατὰ σάρκα ζῆν, τὸ φαύλως ζῆν· οὕτω τὸ κατὰ σάρκα κρίνειν, ἀδίκως κρίνειν ἐστίν.

Ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα· 16 καὶ ἐὰν κρίνω, ἡ ἐμὴ κρίσις δικαία ἐστίν. Ο δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ἀδίκως κρίνετε. εἰ ἀδίκως κρίνομαι, φησί, διὰ τί μὴ ἐγκαλεῖς; διὰ τί μὴ κολάζεις; διὰ τί μὴ καταπρίνῃς; ὅτι οὐκ ὀπτὶ τοῦτο ἦλθον, φησί. τοῦτο γάρ ἐστι τό, ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα· καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγώ, ἡ κρίσις μου ἀληθής ἐστιν. ἐπεὶ εἰ ἐβουλήθην κρῖναι, ὑμεῖς ἂν τῶν καταδεδικασμένων ἦτε. καὶ ταῦτα οὐ κρίνων λέγω, φησίν. οὐ δι' ὃ δὲ εἶπον, οὐ κρίνων λέγω, ὡς οὐ παρρησίαν· ὅτι εἰ ἐκεῖνον, εἶλον ἂν ὑμᾶς. οὐ γάρ εἰ ἐκεῖνον, δικαίως ἂν ὑμᾶς κατεδίκασα· ἀλλὰ νῦν καιρὸς κρίσεως οὐκ ἔστι. καὶ τῆς μνησθείσης μὲν κρίσεως ἠνίξατο εἰπών, Οτι μόνος οὐκ εἰμί, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με πατήρ. Ενταῦθα δὲ ἠνίξατο, ὅτι οὐκ αὐτὸς μόνος αὐτοῖς καταδικάζει, ἀλλὰ καὶ ὁ πατήρ. Εἶτα αὐτὸ ζωοποιήσειν, εἰς τὸν αὐτοῦ μαρτυρεῖσθαι ἐάσων·

17 Καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρᾳ γέγραπται, ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστι. Τί ἂν εἴποιεν οἱ ταῦτα Ⓐ αἱρετικοί; τί πλέον ἔχει τῶν ἀνθρώπων, εἰ ἁπλῶς οὕτως ἐκλαβέσθαι τὸ λεχθέν; ὅτι μὴ γάρ τῶν ἀνθρώπων διά τοῦτο ὤφειλεν εἶναι τὸ, ὅπερ καθ' ἑαυτὸν οὐκ ἔστιν ἀξιόπιστος τις· ὅτι δὲ Θεοῦ πῶς ἂν ἔχοι τοῦτο λέγειν; πῶς οὖν εἴρηται τὸ δύο; ἆρα ὅπερ δύο, ἢ ὅπερ ἄνθρωποι, διά τοῦτο δύο; εἰ γάρ, ὅπερ δύο εἰσί, τίνος ἕνεκεν οὐ κατέφυγεν ὅτι Ⓦ Ιωάννου, οὐδὲ εἶπε, μαρτυρῶ ἐγὼ περὶ ἐμαυτοῦ, ἢ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ Ἰωάννης; τίνος ἕνεκεν ὅτι Ⓦ ἄγγελον; τίνος ἕνεκεν ὅτι οὐδὲ περὶ Φίλιππος; ἢ γάρ μυρίας ἂν εὗρεν ἄλλας μαρτυρίας. ἀλλ' οὐ τοῦτο βούλεται δεῖξαι μόνον, ὅτι δύο, ἀλλ' ὅτι καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας.

19 Λέγουσιν αὐτῷ· πῖς ἐστιν ὁ πατήρ σου; εἶτα φησίν· οὔτε ἐμὲ οἴδατε, οὔτε τὸν πατέρα μου. Επειδὴ γὰρ εἰδότες, ὡς οὐκ εἰδότες ἔλεγον καὶ ὡς πειράζοντες αὐτόν, οὐδὲ ἀποκρίσεως αὐτοὺς ἀξιοῖ. διά τοῦτο λέγει λοιπὸν τερατωδέστερα ἀπόρρητα καὶ μὴ πλείονος παῤῥησίας, ἀπό τε τῶν σημείων καὶ τῆς διδασκαλίας τῶν ἀκηκοότων τοῦ μαρτυρεῖσθαι λαβόντων, τῷ τε ἐγγὺς εἶναι Ⓦ φανερόν. οἶδα γάρ, φησι, πόθεν ἔρχομαι. τοῦτο δὲ σφόδρα αὐτῶν κατήφιασε· τὸ δὲ ἐπαγαγεῖν, καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, μᾶλλον αὐτοὺς ἐφόβησεν δή, ὡς οὐ μέλλοντος αὐτοῦ μένειν ἐν τῷ θανάτῳ. διά τί δὲ οὐκ εἶπεν, ὅτι οἶδα, ὅτι Θεός εἰμι, ἀλλ' ὅτι οἶδα πόθεν ἔρχομαι; ἀεὶ τὰ ταπεινὰ δυναμίγνυσι τοῖς ὑψηλοῖς, καὶ αὐτὰ δὲ ταῦτα περιέλλει. Εἰπὼν γάρ ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ τοῦτο δείξας, ἦλθεν ὀπτὶ τὸ ταπεινότερον· ὡσανεὶ ἔλεγε· οἶδα μὲν διά τινος ἀπέσταλμαι, καὶ πρὸς τίνα ἀπέρχομαι. ὅτω γὰρ οὐδὲν δοῦναι ἔχομεν ἀντιπεῖν, ἀκούσαντες ὅτι πρὸς ἐκεῖνον ἀπέσταλται, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἀπειμι. Ἃ γάρ μοι δοῦναι ἔχομεν, φησί, τὶ ψεῦδος, σκληρόν τε ἦκον, καὶ σκληρὰ πιεῖν, πρὸς τὸν ἀληθῆ Θεὸν ὑμεῖς οὐκ ἴστε τὸν Θεόν, διά τοῦτο κατὰ σάρκα κρίνετε. Εἰ γὰρ τοσούτων ἀκούσαντες τεκμηρίων τε καὶ ἐλέγχων, ἔτι λέγετε, ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής· καὶ Μωϋσέα ἀξιόπιστον πεπείσθε, καὶ ὑπὲρ ὧν περὶ ἄλλων, καὶ ὑπὲρ ὧν περὶ ἐμαυτοῦ λέγω τὸν Χριστὸν οὐκέτι, τοῦτο κατὰ σάρκα κρίνειν ἐστίν. ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα· καὶ μοὶ φησιν, ὅτι ὁ πατὴρ οὐ κρίνει οὐδένα. πῶς οὖν ταῦτά φησι, καὶ ἐμοὶ κρίνω οὐδένα, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ Ιωαν. ε. κβ.

ἐμὴ δικαία ἐστὶν, ὅτι οὐκ εἰμὶ μόνος; πάλιν πρὸς τὴν ὑπόληψιν τὴν ἐκείνων φθέγγεται· τοῦτέστιν, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ, τοῦ πατρός ἐστιν. οὐκ ἂν ἄλλως ἔκρινεν ὁ πατὴρ κρίνων, εἰ μὴ ὡς ἐγώ· καὶ οὐκ ἄν ἄλλως ἔκρινα, εἰ μὴ ὡς ὁ πατήρ. τίνος οὖν ἕνεκεν καὶ τοῦ παρόντος ἐμνημόνευσεν; ὑπὲρ γὰρ σεαυτοῦ ἀξιόπιστον εἶναι τοῦ υἱοῦ, εἰ μὴ τοῦ παρόντος τὴν μαρτυρίαν προσελάβετο· ἄλλως οὐδὲ ἔσχε τὸ λεχθέν. ὅτι μὲν γὰρ τῶν δύο ἀνθρώπων, ὅταν δύο ἀλλοτρίῳ προσώπατι μαρτυρῶσι, τότε ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστιν (τοῦτο γὰρ ἐστὶ δύο μαρτυρεῖν) εἰ μή τις ἑαυτῷ μαρτυρῇ, οὐκέτι δύο εἰσίν. ὁρᾷς ὅτι δι' οὗ ἕτερον τοῦτο εἴρηκεν, ἵνα δείξῃ ὁμοίους ἑαυτοὺς, καὶ ὑπὲρ δισμύριοι ἄλλης μαρτυρίας, καὶ οὐδὲν ἔλαττον ἔχοντα τοῦ παρόντος; ὅσα γοῦν τῷ αὐθεντήσαι. ἐγώ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ· οὐκ ἂν οὖν, εἰ ἐλάττονος οὐσίας ἦν, τοῦτο δὴ ἔθηκε. νυνὶ δὲ, ἵνα μὴ νομίσῃς ὅτι ἀριθμοῦ ἔνεκεν πρείλητται, θεὰ τὴν ὀξύτητα οὐδὲν ἔχουσαν πρηλλαγμένον. μαρτυρεῖ αὐθεντῶν, ὅταν ἀφ' ἑαυτοῦ ἀξιόπιστος ᾖ, οὐχ ὅταν μαρτυρίας δέηται, καὶ τοῦτο τὸ ἀλλοτρίῳ προσώπατι· τὸ δὲ ἰδίῳ, ὅταν μαρτυρίας δέηται τῆς περὶ ἑτέρου, οὐκ ἔτι ἐστὶν ἀξιόπιστος. τὸ τοιοῦτο δὲ, πολλοῦ τοὐναντίον. καὶ γὰρ τὸ ἰδίῳ προσώπατι μαρτυρῶν, καὶ περὶ ἑτέρου λέγων μαρτυρεῖσθαι, ἀξιόπιστον ἑαυτὸν εἶναι φησι, πολλὰ γὰρ δείκνυσιν ἑαυτῷ τὴν αὐθεντίαν. Διὰ τί γὰρ εἶπεν, οὐκ εἰμὶ μόνος, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με πατήρ, καὶ ὅ, δύο δὲ ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἐστὶν ἀληθής, οὐκ ἀπεσιώπησεν, ἀλλ' ἐπήγαγεν, ἐγώ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ; δηλονότι τὴν αὐθεντίαν δηλῶν. καὶ προσῆκεν μὴ ἑαυτὸν τίθεσθαι· ἐγώ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ· δείκνυσιν τοῦτο τό τε ὁμότιμον, καὶ ὅτι οὐδὲν ὠφελοῦνται τοῦ Θεοῦ λέγοντες εἰδέναι πατέρα, αὐτὸν οὐκ εἰδότες. καὶ τοῦτο αἴτιον εἶναι φησι, τὸ αὐτὸν μὴ θέλειν εἰδέναι. λέγει οὖν, ὅτι ὑ δυνατὸν εἰδέναι τοῦ πατέρα αὐτοῦ χωρὶς, ἵνα κἀν οὕτως αὐτοὺς ἐπισπάσηται εἰς τὴν αὐτοῦ γνῶσιν. ὅπερ γὰρ ἀφιέντες αὐτὸν, ἀεὶ τὸν πατέρα ἐζήτουν μαθεῖν, λέγει· ὑ δύνασθε εἰδέναι τοῦ πατέρα χωρὶς ἐμοῦ. ὥστε ὁ τοῦ υἱοῦ βλασφημοῦντες, οὐκ αὐτὸν βλασφημοῦσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ γεγυμνικότα.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτα φύγωμεν ἡμεῖς, καὶ δοξάσωμεν τοῦ υἱόν. κἂν τοῖς μὴ φύσεως ἰσῶ τῆς αὐτῆς, οὐκ αὐ ὕτως εἶπεν. εἰ γὰρ ἐδίδασκε μόνον, ἕτερος δὲ ἰσῶ, οὐκ ἂν καὶ αὐτὸν ἀγνοοῦντα, εἰδέναι τοῦ πατέρα· καὶ πάλιν ὑκ ἰσῶ αὐτὸν εἰδότα πάντως εἰδέναι τοῦ πατέρα· ὑδὲ γὰρ ὁ ἄνθρωπον εἰδὼς, οἶδεν ἄγγελον. ναί φησι. καὶ γὰρ ὁ τὴν κτίσιν εἰδώς, οἶδε τοῦ Θεόν. ὑδαμῶς. πολλοὶ γάρ εἰσι οἱ τὴν κτίσιν εἰδότες, μᾶλλον δὲ πάντες ἄνθρωποι. (ὁρῶσι γὰρ αὐτὴν,) οὐ τοῦ Θεοῦ ὑκ ἴσασι. δοξάζωμεν τοίνυν τοῦ υἱὸν τοῦ Θεοῦ, μὴ τῇ δόξῃ ταύτῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ δόξᾳ τοῦ ἔργου αὐτοῦ γὰρ ἐκείνης ἐκτὸς, ὑδέν ἐστιν. ἴδε σύ, φησὶν, Ἰουδαῖος ἐπορομάζῃ, καὶ ἐπόμενα παίῃ τῷ νόμῳ, καὶ χαυχᾶσαι τῷ Θεῷ· ὁ δὲ ἄλλων διδάσκων ⓦ ἕτερον, σεαυτὸν ὑ διδάσκεις; ὁ ἐν νόμῳ καυχώμενος, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου ⓦ Θεὸν ἀτιμάζεις; ὅρα μὴ ποτε καὶ ἡμεῖς ὑπὲρ τὴν ὀρθότητα τῆς πίστεως καυχώμεθα, διὰ τοῦ μὴ συμβαίνοντα τῇ πίστει ⓦ βίον ὑποδεικνύοντες ⓦ Θεὸν ἀτιμάζωμεν, ποιοῦντες αὐτὸν βλασφημεῖσθαι. καὶ γὰρ διδάσκαλον τῆς οἰκουμένης, καὶ ζυμίλιον, καὶ φῶς, καὶ ἅλας ὁ βούλεται ⓦ χρεισιδούν. τί δέ ἐστι τὸ φῶς; βίος λαμπρὸς, μηδὲν ἔχων ἐσκοτισμένον. τὸ φῶς ὑχ ἑαυτῷ χρήσιμον, οὐδὲ τὸ ἅλας, οὐδὲ τὸ ζύμη, ἀλλ' εἰς ἑτέρους ὑποδείκνυται τὴν ὠφέλειαν. ὅτως δὲ τὴν ἑαυτοῦ ὠφέλειαν ἀπαγγέλλα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν ἑτέρων. τὸ γὰρ ἅλας ἐὰν μὴ ἁλίζῃ, οὐκ ἔστιν ἅλας. καὶ ἕτερον δέ τι ὑποδείκνυται, ὅτι, ἐὰν αὐλοὶ καταρθώσωμεν, ἐσόμεθα πρώτως καὶ ἕτεροι. ἕως δ' ἂν αὐλοὶ μὴ καταρθώσωμεν, οὐδὲ ἑτέρους οἵους τε ἐσόμεθα δυνησόμεθα. μηδὲν μωρὸν, μηδὲν χαῦνον περὶ ἡμῶν. τοιαῦτα γὰρ τὰ κοσμικὰ πράγματα, τοιοῦτοι καὶ βιωτικοὶ φερσπόδες· διὰ τοῦτο καὶ περὶ τοὺς μωροὺς σκληθησαν, ὅτι περὶ τὰ μωρὰ, τὰ κοσμικὰ πράγματα, ἠσχολοῦντο· ὑ τοῦτα μὴν ζωάγουσα, ἔνθα οὐ χρεὼν μὴ ἀποθνήσκειν. δέος οὖν μὴ καὶ ἡμεῖς τὸ αὐτὸ παθωμεν· δέος μὴ καὶ ἡμεῖς ῥυπῶσα ἀπέλθωμεν σὺν δυμφοι

δυιδῶοι ἱμάτια, εἶτα πολῖται ἔχουσι λαμπρὰ ἢ ἀδελφοῖς. οὐδὲν γὰρ ἁμαρτίας ῥυπαρώτερον, οὐδὲν ἀκαθαρτότερον. διὰ τοῦτο φύσιν αὐτῆς ὁ προφήτης ἐμιμωθῶν ἔλεγε· Προσώξεσαν καὶ ἐσάπησαν οἱ μώλωπές μου. καὶ Εἰ βούλει μαθεῖν τῆς ἁμαρτίας τὸ δυσῶδες, σκόπησον αὐτοῦ μὴ τὸ ἡδέσθαι, ὅταν τῆς ἐπιθυμίας ἀπαλλαγῇς, ὅταν μὴ ἔτι σκοτισθῇ τὸ πῦρ· καὶ τότε ὄψῃ τίς ἐστιν ἡ ἁμαρτία. σκόπησον δὲ θυμοῦ, ὅταν σε γαληνὴ ᾖς· σκόπησον τοῦ πλεονεξίου, ὅταν ἔξω γένῃ τῆς πάλης. οὐδὲν αἰσχρότερον, οὐδὲν μιαρώτερον ἁρπαγῆς καὶ πλεονεξίας. Ταῦτα συνεχῶς λέγομεν, οὐκ εἰσοχλοῦντες ὑμῖν βουλόμενοι, ἀλλὰ κερδᾶναί τι μέγα δι' ἡμῶν μισθόν. ὁ γὰρ ἐκ τῆς ἀπάτης μὴ κατορθώσας, ἴσως ἐκ τῆς δευτέρας ἀκούσας ποιήσει τοῦτο. διὰ ὁ δεύτερος παραδραμών, ἐκ τοῦ τρίτου διορθώσεται. γένοιτο δὴ πάντας ἡμᾶς πάντων ἀπαλλαγῆναι τῶν πονηρῶν, τοῦ θυώδους τοῦ Χριστοῦ ἐχομένους, ὅπερ αὐτῷ ἡ δόξα σὺν τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ργ. 20 ΤΑΥΤΑ ΤΑ ΡΗΜΑΤΑ ΕΛΑΛΗΣΕΝ Ο ΙΗ-

σοῦς ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν. ὅτι οὐδέπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.

Τῆς δυσώδους τῆς Ἰουδαϊκῆς· περὶ οὗ πάλαι ζητοῦντες αὐτὸν, εἶτα ἐν μέσῳ λαβόντες, καὶ πολλάκις ἐπιχειρήσαντες καταφέρειν διὰ ἑαυτῶν καὶ δι' ἑτέρων, διὰ ὑδωρηθέντες, ὅτε ὅτως αὐτοῦ τῇ δυνάμει ἐξεπλάγησαν, ἀλλ' ἐπεπήγεσαν τῇ καρδίᾳ, καὶ οὐκ ἀφίσταντο. ὅπερ γὰρ ἐπεχείρουν ἀεί, φησι· Ταῦτα ἐλάλησεν ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν. ἐν τῷ ἱερῷ ἐλάλει, καὶ ἐν τάξει διδασκάλου, ὃ μᾶλλον ἐκίνει τοὺς ἀκούοντας διετέθειτο, καὶ ταῦτα ἐλάλει, ἐφ' οἷς ἐδικαιοῦντο, καὶ ἐνεκάλουν, ὅτι ἴσοι ἑαυτὸν ποιεῖ τῷ πατρί. καὶ γὰρ ὁ, δύο καὶ θεόπνευστοι μαρτυρίαι ἀληθεῖς εἰσι, τοῦτο ἐμφαίνει. ἀλλ' ὅμως ταῦτά, φησιν, ἐλάλει ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐν τάξει διδασκάλου, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἔπιασεν, ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ· τουτέστιν, ὅτι οὐδέπω καιρὸς ἦν ὑπὲρ τῶν ἀδίκων ἀποθανεῖν, καθ' οὓς ἠθέλησε σταυρωθῆναι. ὥστε καὶ τότε οὐ τῆς ἐκείνων δυνάμεως γέγονεν ἔργον, ἀλλὰ τῆς οἰκονομίας τῆς αὐτοῦ. αὐτοὶ γὰρ τὸ πάλαι ἐβούλοντο, οὐκ ἴσχυον δέ. οὐ τοίνυν οὐδὲ τότε ἴσχυσαν ἂν, εἰ μὴ αὐτὸς συνεχώρησεν. 21 Εἶπεν οὖν αὐτοῖς πάλιν ὁ Ἰησοῦς· ἐγὼ ὑπάγω, καὶ ζητήσετέ με. Τί δήποτε λέγει οὕτω συνεχῶς; καταστέλλων αὐτῶν ταῖς ψυχὰς καὶ φοβῶν. ὅρα γὰρ ὅσον τοῦτο" ἐνεποίει φόβον. διὰ γὰρ ἀνελεῖν αὐτὸν βουλόμενοι, ἵνα ἀπαλλαγῶσι, ζητοῦσιν ὅπου ὑπάγει. οὕτω μεγάλα ἀπὸ τοῦ παραδείγματος ἐφιλοτιμοῦντο. διὰ ἕτερον ἦν διδάξαι αὐτοὺς ἐβούλετο, ὅτι οὐ τῆς ἐκείνων βίας ὁ παραδειγμά ἐστιν, ἀλλὰ δι' ὧν ἐκεῖνοι αὐτὸν παρεδιετύπωσε, καὶ τὴν αἰτίαν ἔδειξε δι' ἣν τούτων παρεγένετο τῶν λόγων. ἔλεγον οὖν· 22 Μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν; Τί οὖν ὁ Χριστός; ἀναιρῶν αὐτῶν τὴν ὑποψίαν, καὶ δεικνὺς ὅτι ὃ παραδειγμα ἀμαρτήματός ἐστι, φησιν·

23 Ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστέ. Ὃ μὲν λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· οὐδὲν θαυμαστὸν ὑμᾶς τοιαῦτα σκοπεῖν ἀνθρώπους ἀρχικοὺς, καὶ ἀδὲν λογιζομένους πνευματικόν· ἀλλ' οὐκ ἐγὼ παράξω τι τοιοῦτον· ἄνωθεν γάρ εἰμι. Ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστέ. Πάλιν ἐναντίως κοσμικὰς ἐννοίας καὶ ἀρχικὰς φησιν· ὅθεν δῆλον, ὅτι καὶ τὸ, ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, οὐ τὸ σάρκα μὴ ἀνειληφέναι ἐστὶν, ἀλλὰ τὸ πόρρω εἶναι τῆς ἐκείνων πονηρίας. καὶ γὰρ οὐδὲ μαθητὰς φησι μὴ εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ὅμως σάρκα εἶχον ἐκείνοι. ὥσπερ οὖν ὁ Παῦλος λέγων, Οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλὰ ἀσωμάτους αὐτοὺς εἶναι φησιν· οὕτω λέγων οὐδὲ μαθητὰς οὐκ εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου, οὐδὲν ἕτερον, ἢ φιλοσοφίαν αὐτοῖς μαρτυρεῖ. Rom. 8.

24 Εἶπον οὖν ὑμῖν, ὅτι ἐὰν μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀποθανεῖσθε. Εἰ γὰρ δι' τοῦτο ἦλθεν, ἵνα ἄρῃ τὰ ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, καὶ ἕτερος αὐτὸ ἀποδύσασθαι οὐκ ἔνι, εἰ μὴ δι' ἐκεῖνου, ἀνάγκη τὸ μὴ πιστεύοντα, ἔχοντα τὰ παλαιὰ ἀνήθεφτα, ἁπελθεῖν. ὁ γὰρ μὴ βαλόμενος αὐτὰ θανατώσας δι' τῆς πίστεως τὸ θάνατον, διαπορθήσας αὐτόν, καὶ ἀπελθύσεται ἐκεῖ δώσων δίκην τῶν πεπραγμένων. δι' τοῦτο ἔλεγεν· Ὃ γὰρ μὴ πιστεύων, ἤδη κέκριται· τὸ τῷ μὴ πιστεύειν μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ τὰ πεπραγμένα ἔχων ἁμαρτήματα ἔρχεται. ἔλεγεν οὖν· χ. ἑαυτὸν

Ιωαν. γ. ιη.

25 Σὺ τίς εἶ; Ὦ τῆς ἀνοίας· μὴ χρόνον τοσοῦτον, καὶ σημεῖα, καὶ διδασκαλίαν, ἐρωτᾷ σε, σὺ τίς εἶ; Τί οὖν ὁ Χριστός; Τὸ ἀρχὴν ὅ, τι καὶ λαλῶ ὑμῖν. Ὃ γὰρ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· τοῦ ὅλως ἀκούειν τῶν λόγων τῶν πρὸς ἐμοῦ ἀνάξιοί ἐστε, μήτιγε καὶ μαθεῖν, ὅστις ἐγώ εἰμι. ὑμεῖς γὰρ πόρρω πορεύεσθε, καὶ οὐδενὶ τῶν πρὸς ἐμοῦ προσέχοντες· καὶ ταῦτα πολλὰ ἠδυνάμην ἐλέγξαι ὑμῶν. τοῦτο γάρ ἐστι,

26 Πολλὰ ἔχω λέγειν καὶ κρίνειν· Οὐκ ἐλέγξαι δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ καλέσαι· ἀλλ' ὁ πέμψας με, τοῦτέστιν, ὁ πατήρ, οὐ βούλεται τοῦτο. οὐ γὰρ ἦλθον κρίναι τὸν κόσμον, ἀλλὰ σῶσαι τὸν κόσμον. Οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, φησὶν, ἀλλ' ἵνα σώσῃ τὸν κόσμον. Εἰ τοίνυν εἰς τοῦτο με ἀπέστειλεν, ἀληθὴς δέ ἐστιν, εἰκότως οὐδένα ἐγὼ κρίνω νῦν. ἀλλὰ ταῦτα λαλῶ τὰ πρὸς σωτηρίαν, οὐ τὰ πρὸς ἔλεγχον. λέγει δὲ ταῦτα, ἵνα μὴ νομίσωσιν ὅτι τοσαῦτα ἀκούων, καὶ δὴ ἀθένειαν οὐκ ἐπεξέρχεται, ἢ ὅτι οὐκ οἶδεν αὐτῶν τὰ πονηρίας καὶ τὰ κλοπασίας.

Ιωαν. γ. ιζ.

27 Οὐκ ἔγνωσαν ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῖς λέγει. Ὦ τῆς ἀνοίας· οὐ διέλιπεν αὐτοῖς πρὸ αὐτοῦ παλαιούμενος, καὶ οὐκ ἐνόησαν. Εἶτα, ὅπου πολλὰ σημεῖα ποιήσας καὶ διδάξας, οὐκ ἐπαύσατο, πρὸ τοῦ σταυροῦ λοιπὸν παλαίεται, λέγων·

28 Ὅταν ὑψώσητε Ⓦ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε, ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ,

29 Καὶ ὅτι μετ' ἐμοῦ ἐστιν ὁ πέμψας με, καὶ οὐκ ἀφῆκέ με μόνον ὁ πατήρ.

Δείκνυσιν ὅτι δικαίως ἔλεγε, τὸ ἀρχὴν ὅ, τι καὶ λαλῶ ὑμῖν. ὅτως δὲ πρόσεσχεν τοῖς λεγομένοις. ὅταν ὑψώσητε Ⓦ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. οὐχ ὑμᾶς τότε μάλιστα προσδοκᾶτε ἁπαλλαγήσεσθαί μου διαιρήσειν; ἐγὼ δὲ λέγω, ὅτι τότε μάλιστα εἰστέ, ὅτι ἐγώ εἰμι, τῶν τε σημείων ἕνεκεν, καὶ τῆς διαστάσεως, καὶ τῆς ἁλώσεως. πολλὰ γὰρ ταῦτα ἰσχυρὰ τὴν ἐμφῆναι αὐτοῦ τὸ ἰσχύ. καὶ οὐκ εἶπε, τότε γνώσεσθε τίς εἰμι. ὅταν γὰρ ἴδητε, φησὶν, ὅτι οὐδὲν ἀπὸ τοῦ θανάτου πείσομαι, τότε γνώσεσθε, ὅτι ἐγώ εἰμι· τουτέστιν, ὁ Χριστός, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ πολλὰ φέρων καὶ ἄγων, καὶ οὐκ ἀναπίπτων ἐκείνῳ. δι' τοῦτο γέγωνε ἐπήγαγε, καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ οὐδέν. ἀμφότερα γὰρ εἰστέ, καὶ τὸ ἰσχὺ τὸ ἐμόν, καὶ τὸ ὁμοούσιον τὸ πρὸς Ⓦ πατέρα. Ὃ γὰρ, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ οὐδέν, ὃ ἀπροσδιάλλακτον τῆς οὐσίας δηλοῖ, καὶ Ὃ οὐδὲν ἐκπίπτω τῶν πατρικῶν νοημάτων φθέγξεσθαι. ὅταν γὰρ ἐκπέσητε τῆς λατρείας, ὅταν μὴ συγχωρηθῇ ὑμῖν μηδὲ αὐτὸν θεραπεύειν, ὡς περὶ τούτου, τότε εἰστέ ὅτι ἀμυνῶν ἐμοὶ ταῦτα ποιῶ, καὶ προσοχθίσας ὑπὲρ τῶν μὴ ἀκουσάντων μου ὥσανεὶ ἔλεγεν· οὐκ αὖ εἶγε δικαίους ἡμῖν καὶ ἀληθεύοντας, τοσαύτην δὴ ὀργὴν κατ' ὑμῶν ἐκίνησε. τοῦτο καὶ Ἡσαΐας φησί· Δώσει σὺ ποιήσεις αὐτὴ τῆς σαφῆς αὐτοῦ· καὶ ὁ Δαβίδ, Τότε λαλήσει πρὸς αὐτοὺς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ· καὶ αὐτός, Ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. καὶ αἱ παραβολαὶ δὲ αὐτὸ δηλοῦσιν, ὅταν λέγῃ· Τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος ἐκείνου; κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς. ὁρᾷς ὅτι πόρρω χωρεῖ δι' τὸ μηδέπω πιστεύεσθαι ὕστερον φθέγγεται; ἐπεὶ εἰ αὐτοὺς ἀπολῶ, ὥσπερ οὖν καὶ ἀπολῶ (φέρετε γὰρ, φησὶν, αὐτοὺς ὧδε τοὺς μὴ θέλοντάς με βασιλεῦσαι, καὶ κατασφάξατε) τίνος ἕ-

χ. δικαίου καὶ ἀληθεύοντας

χ. τοῦ γεωργοῦ ἐκείνου

Ησ. ιγ. θ. Ψαλμ. β. ε. Ματθ. κγ. λη. Ματθ. κα μ.

ἕνεκεν

νεκεν ὐκ αὐτῦ φησιν ἔργον, ἀλλὰ τ̃ παιτὸς ὃ γινόμθνον; πρὸς τὴν ἐκείνων ἀναίδειαν δι-
ιγ. ἐρίπω λεγόμθνος, ὁμοῦ ϗ καὶ ὑμῶν Ⓦ γεγωνηκότα. διὸ τῦτο ὐκ εἶπεν, "ἀφίω τ̃ οἶκον ὑμῶν
ἔρημον, ἀλλ' ἀφίε). τῦτο μ̃ γὰρ ἀπροσώπως τέθηκε. διὰ δὲ τῦ εἰπεῖν, ποσάκις ἠθέ-
λησα ὃπις ζωαγαγεῖν τὰ τέκνα ὑμῶν, καὶ ὐκ ἠθελήσατε, εἶτα ἐπαγαγεῖν, ὅτι ἀφίεται,
5 δείκνυσιν ὅτι αὐτὸς τὴν ἐρήμωσιν ἐργάζετ. ὃπ̃ γὰρ, φησιν, βύεργετ̃ μθνοι καὶ θερα-
πθόμθνοι ὐκ ἠθελήσατε γνῶναι, καλαζόμθνοι εἰδέναι ὅστις ἐγώ. Καὶ μετ' ἐμ̃ ὅστιν
ὁ πατήρ. Ινα γὰρ μὴ νομίσωσι ὃ, ὁ πέμψας με, ἐλαττώσεως ἒ), λέγ̃· μετ' ἐμοῦ ἐ-
στι. ὃ μ̃ γὰρ, τ̃ οἰκονομίας· ὃ ϗ, τ̃ θεότητος. Καὶ ὐκ ἀφῆκέ με μόνον, ὅτι ἐγὼ τὰ
ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε. Πάλιν ὅπι ὃ παπεινότερον Ⓦ λόγον κατήγαγε, πρὸς
10 ὐκφνο ζωηχῶς ἱστάμθνος ὅπερ ἔλεγον, ὅτι ὐκ ἔστιν ἀξ αὐτ̃, ϗ ὅτι ὃ σάββατον οὐ τηρ̃,
πρὸς ὅπ̃ φησιν· τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε· δείκνις, ὅτι ἐ τὸ λύειν τὸ σάββατον, ἀρε-
στὸν αὐτῷ. οὕτω γοῦν ϗ ὅπι τ̃ ξαυρ̃ φησι· δοκεῖτε ὅτι οὐ δύναμαι πεῖσαι καλέσαι τ̃ πα-
τέρα μου; καίτοιγε εἶπὼν μόνον, ἵνα ζητ̃σε, ἔρριψεν ἑαυτόν. Ἢ οὖν ὃ "λέγ̃, δοκ̃ τι ὅπι ὃ
χ. λέγης ὅτι δύναμαι ὑμᾶς ἀπολέσαι, ἔργῳ τ̃το ὑπιδείκνυμθνος; πρὸς τὴν ἀναίδειαν αὐτῷ κατα-
15 βάλλει. πολλαχοῦ γὰρ ἐποιήσατο σπουδὴν, ὥστε δ̃ξαι, ὅτι ἐκ ἑαυτοῦ ποι̃ τῶν παπεί. οὕτω
δὴ ἐ ἐν τούτοις δυθεραπινώτερον φθέγγεται. ὥσπερ ϗ τὸ, ὐκ ἀφῆκέ με μόνον, εἴρηται· ὕ-
χ. ἵν τω ϗ τὸ, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε.

30 Ταῦτα αὐτ̃ λαλήσαντος, πολλοὶ ὑπί̃σ βυσαν εἰς αὐτόν. Οτι εἰς τὸ πα-
πεινὸν Ⓦ λόγον κατήγαγε, τότε πολλοὶ ὑπί̃σ βυσαν. ἔπι οὖν ἐρωτᾷς, τίνος ἕνεκεν παπεινὸς
20 φθέγγε)· καίτοιγε σαφὼς ὁ βύαγγελιστὴς ηἰνίξατο τ̃το, εἰπών· ὅτι ταῦτα αὐτ̃ λαλήσαν-
τος, πολλοὶ ὑπί̃σ βυσαν εἰς αὐτόν· μονονοχὶ βοᾷν δι' τούτων τὸν προαγμ̃χ· μὴ θορυ-
βοῦ, ὦ ἀκροαταί, ἐὰν ἴδητε παπεινὸν ἀκηύσης. Ⓐ γὰρ μ̃ τοσαύτην διδασκαλίαν μηδέπω
πεπεισμένοι ὅτι θ̃ς τ̃ παρ' ὑμῶν ὅστιν, εἰκότως παπεινότερα ἤκουον ἵνα πειθῶσι. ϗ τοῦτο οὖν
ἀπολογία ὅστιν ὑπὲρ τῶν μηδέπω παπεινῶς εἰρήσεσθαι. ὑπί̃σ βυσαν μ̃ οὖν, οὐχ ὡς ἐ-
25 χρεῖον δέ· ἀλλ' ἁπλῶς ἐ ὡς ἔτυχεν, πάθεντες ϗ ἀναπαυσάμθνοι ὑπὸ τῆς τ̃ λόγου παπει-
νότητ. ὅτι γὰρ οὐ τελείαν πίστιν εἶχον, δείκνυσιν ὁ βύαγγελιστὴς ὑπὸ τῶν μ̃ ταῦτα λόγων, ἐν
οἷς αὐτ̃ πάλιν ὑβρίζυσι. ϗ ὅτι ὑτοι ἀληθῶς εἰσιν ὐκφνοι, ἐδήλωσεν εἰπών·

31 Ελεγεν οὖν ὁ Ιησ̃ς πρὸς τοὺ πεπιστευκότας αὐτῷ Ιουδαίους· ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν
τῷ λόγῳ τ̃ ἐμῷ· Δείκνις, ὅτι οὐδέπω πρ̃εδέξαντο τὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ μό-
30 νον πρ̃οσῆλθον τοῖς λεγομθνοις. διὸ [ϗ] πληθυντικώτερον εἶπεν. ἐκεῖ μ̃ γὰρ ἁπλῶς εἶπε,
Ζητήσετέ με· νυνὶ ϗ μεῖζον πρ̃οσέθηκεν, Οτι ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν ἀποθανεῖσθε. ϗ Ιωαν. ζ. λδ.
τὸ πῶς δείκνυσιν, ὅτι οὐ δύνασθε ἐλθόντες ἐκεῖ πρ̃δοκαλέσαι με λοιπόν, ταῦτα δ' λαλῶ Ιωαν. η. κα.
εἰς Ⓦ κόσμον. διὸ τούτων ἐδήλωσε λοιπὸν ἐξερχόμθνον αὐτὸν εἰς τὰ ἔθνη. ὃπ̃ ϗ ὐκ
ἐγνωσαν λοιπόν, ὅτι Ⓦ πατέρα αὐτοῖς λέγ̃ ἐμπρ̃σθεν, πάλιν φθέγγε) πρὸς αὐτ̃, ἐ τὴν
35 αἰτίαν τῆς παπεινότητος τῶν ῥημ̃χ τέθηκεν ὁ εὐαγγελιστής.

Αν ὕτω τοίνυν θέλωμεν ταῦτα γραφὰς ἑρμηνᾶν μ̃ ἀκριβείας ἐ μὴ ἁπλῶς, διωπσόμθα ΗΘΙΚΟΝ
τῆς σωτηρείας τῆς ἡμετέρας ὑπιτυχεῖν· ἀν̄ διὰ παντὸς αὐτοῖς σπουδάζωμεν, ϗ δογ-
μ̃χ ὀρθότητα ϗ βίον εἰσόμθα ἠκριβωμθνον. καὶν σφόδρα σκληρὸς ᾖς εἰ ϗ ἀπηνὴς καὶ
χαλεπὸς, καὶν μηδὲν χερδαίνῃ ἐν τοῖς ἄλλοις χρόνοις, Ⓦ χρόνον γοῦν καιρπώσεται τῦτον, καὶ
40 λήψεται ἵνα ὠφέλειαν, εἰ ϗ μὴ τοσαύτην, ὡς ἀλλοθι ἔχει, ἀλλ' ὅμως λήψεται. Εἰ
γὰρ μυρεψεῖόν τις πρ̃ιὼν, ϗ πρὸς καθημθνους ἐργαστηρίοις τοιούτοις, ϗ ἄκων ἀναχρώννται
ἐκ τῆς εὐωδίας· πολλῷ μᾶλλον εἰς ἐκκλησίαν ἀπιών. ὥσπερ γὰρ ἐ ἀργίας ἀργία γίνε-
ται, ὕτω ἐκ τῆς ἐνεργείας προθυμία γινᾶται. καὶν μυείων ᾖς γέμων κακῶν, καὶν α-
κάθαρτος, μὴ φύγῃς τὸν διδάσκαλον. τί οὖν, φησιν, ὅτι ἀκούων οὐ ποιῶ; ὐ μακρὸν

τὸ

τὸ κέρδος ζημιοῦσθαι ἑαυτόν· οὐκ ἄρχησος οὗτος ὁ φόβος· οὐκ αἴσχιον τοῦτο τὸ δέος ἐνταῦ-ξης μόνον, ὅτι ἀκούων τὰ ποιῶ, πάντως τὰ ὅπου τὸ ποιεῖν ἤξεις ποτέ. οὐ γὰρ ἔνεστι τῷ Θεῷ ἐξαλειφόμενον τὰ ἀκύρωτα Θεοῦ ἐξαλειφομένου, μὴ κερδαίνειν. εὐθέως γοῦν συστελλόμεθα, τὰς χεῖρας νιπτόμεθα, ὅταν βιβλίον βουλώμεθα λαβεῖν. ὁρᾷς καὶ ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως πόση εὐλάβεια; δι' ἣν τὰ μὴ ἀκριβείας ἐπέλθωμεν, πολλοῦ καρπωσόμεθα τὸν ὠφελη-δν. τί γὰρ δν', εἰ μὴ ἦν εὐλαβεία καθ' ἑαυτὸν ψυχῆς, τὰς χεῖρας δι' ἀπενιψάμεθα· καὶ γυνὴ, καὶ ἀκατακάλυπτος ἦ, ὥστε ἴδῃ) εὐθέως τὸ φάρος, τῆς ἔνδοθεν εὐλαβείας τὸ δεῖγ-μα ἐνδεικνυμένη· τὰ δὲ ἠρ, ἐὰν κατακεκαλυμμένος ἦ, γυμνοῖ τὴν κεφαλήν. ὁρᾷς πῶς κήρυξ τῆς ἔνδον εὐλαβείας τὸ ἔξωθεν σχῆμα; εἶτα τὰ εἰς ἀκρόασιν ὁ καθίσας, ἐξένευξε πολ-λαχοῦ, τὰ κατέγνω τοῦ βίου τοῦ πρόντος. ὡς σὲ χωμὲν τοίνυν ταῖς γραφαῖς, ἀγαπητοὶ, τὰ εἰ μηδὲν ἕτερον, τὰ γοῦν θαύμαζε ἡμῖν γένεσθω, τὰ ταῦτα μεταχειρίζωμεν. εὐθέως γὰρ ἀναπτύξας ὁ βιβλίον, τοῦ Χριστοῦ ὄνομα ὄψῃ ἐγκείμενον, τὰ ἀκούσῃ εὐθέως λέγοντος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γένησις οὕτω ἦν. μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. ὁ οὖν ταῦτα ἀκούων, ὑπτοθυμήσει πρθενίας εὐθέως, θαυμάσεται τόκον, ἀπαλλαγήσεται τῆς γῆς. τὰ μακρὰ τὰ ταῦτα, ὅταν ἴδῃς τὰ πνεύματος καταξιωθέντα τὸν πρθένον, τὰ ἄγγελον αὐτῇ ἐξελεγόμενον. καὶ ταῦτα μὲν ἐξ ὑπερβολῆς· εἰ δ' ὑπομείνῃς μέχρι τέλους ὑπῶν, πάντα εὐθέως ἐξαπτύσεις τὰ βιωτικά, πόντων καταγελάσῃ τῶν ἐν ταύτῃ. καὶ πλούσιος ἦς, ὀφθὲν νήσῃ πλοῦτον, ἀκούσας ὅτι τέκτονος ὄντα ἐκείνη τὰ πενιχρᾶς οἰκίας, μήτηρ τοῦ δεσπότου σου γέγονε· καὶ πέ-νης ἦς, οὐκ ἐπαισχυνθήσῃ τὸν πενθέρα, μαθὼν ὅτι τὸν ὑπερλεσάτην οἰκίαν οὐκ ἐκτήσατο ὁ τοῦ κόσμου δημιουργός. ταῦτα σκόπει, οὐχ ἁρπάσεις, οὐ πλεονεκτήσεις, οὐ λήψῃ τὰ τῶν ἑτέρων σου· ἀλλ' ἐσαεὶ ἔσῃ μᾶλλον πενίας, τὰ ὑπερόψῃ πλοῦτον. αὐτὸ γὰρ τοῦτο γένηται, πάντα ἐξοπλίσῃ τὰ κακά. πάλιν, ὅταν ἴδῃς αὐτὸν ὑπὲρ φάτνης κείμενον, ὑπὲρ σαυτοῦ σὰς τῷ παιδίῳ σου ὠφελῆναι κόσμον χρυσοῦν, οὐδὲ τῇ γυναικὶ ἐγχρυσότερον παῖσαι κλίνην. ταῦ-τα γὰρ μὴ σαυτοῦ ζῶν, οὐδὲ τὰ ἐκ τούτων ἐργάσῃ πλεονεξίας τὰ ἁρπαγάς. πολλὰ τὰ ἕπε-σθαι χρὴ λέγειν, ἅπερ οὐκ ἔνεστιν τῷ μέρος λέγειν· εἰσονται γὰρ οἱ πείσαν εἰληφό-τες. διὰ τοῦτο καλοῦμαι τὰ βιβλία, τὰ μὴ τὴν βιβλίων τὰ νοήματα κατέχειν, τὰ τὴν ἀμα-νοίας ἐκλεάφειν. οἱ μὲν γὰρ Ἰουδαῖοι, ὅτε τοῦτον, τῶν χειρῶν ἐκελεύοντο τὰ βιβλία ἐξ-αρτᾶν· ἡμεῖς δὲ οὔτε σὰς χερσὶν, ἀλλὰ τὰ οἰκίᾳ πθεμένῳ, δέον τὰ ἐντυποῦν τῇ καρδίᾳ. ὅταν γὰρ τὰ πρόντα σκληραίνοντες βίον, τευξόμεθα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπὲρ τυχεῖν, χάριτι τὰ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ τὰ μετ' αὐτοῦ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν τὰ ἀεί, τὰ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. νδ'. 31 ΕΛΕΓΕΝ ΟΥΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους· ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀ-ληθῶς μαθηταί μού ἐστε, 32 Καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, τὰ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς.

Ὁλλῆς ἀστομονῆς δεῖται τὰ ἡμέτερα, ἀγαπητοί· ἡ γὰρ ἀστομονὴ ἔργον, ὅταν μετὰ βάθους ἐρρίζωμένα τὰ δόγματα ᾖ. καθάπερ γὰρ τῶν δρυῶν τῶν εἰς βάθος κάτω κόλπους ἀφιξάσας τὰς ῥίζας ἐν πετρώδεσι μετὰ ἀκριβείας τοσούτοις ἀνέμους πρὸς ἅπασαν ἀνατροπὴν δυνήσεται· οὕτω δὴ καὶ τὴν ψυχὴν τὴν καθηλωμένην τῷ τοῦ Θεοῦ φόβῳ, τοσούτοις πειρασμοῖς δυνήσε-ται). τὸ γὰρ ἐρρίζωσθαι, τὸ καθη-

λοῦσθαι

λωδαι πλέον ὀϛί. τῦτο γοιῶ ὁ τοιοῦτος ὄγκος), λέγων· Καθήλωσον σὺν τῷ φόβου σου Ψαλμ. ριθ. ρε.
τὰς σάρκας μου· ὕτω γὰρ σὺ καθήλωσον τὸν Ζωάνδρον, ὡσανεὶ ἥλῳ τοιαύτης ἐπιθυμίᾳ. ὥσπερ γὰρ ὕτοι δυσάλωτοι, ὕτως ὁ σωτὴρ δυάλωτος γίνοιτο), ἵνα καταῤῥιπτοῦντας ῥᾳδίως. ὅπερ καὶ τότε ἔπαθον οἱ Ἰουδαῖοι. ἀκούσαντες γὰρ καὶ πιστεύσαντες, πάλιν ἐζήτησαν. χάσαι
βαλόμενος οὖν ἐμβαθῦναι τὴν πίστιν αὐτῶν ὁ Χριστὸς, ὥστε μὴ ὀπισθοχωρῆσαι τὴν ψυχὴν πλημμελεστέρας λήψεις. τῶν γὰρ πιστευόντων ἵνα καὶ ἐλέγχων δύνηται· ὁ δὲ ἀθέως ἠγάπησεν. πῶς δὲ τῦτο ποιεῖ; τοῖς μαθηταῖς λέγει· ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ὄντως μαθηταί μου ἔσεσθε, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς, μονονουχὶ λέγων, μέλλω βαθεῖαν διδόναι τομὴν, ἀλλὰ μὴ σαλεύεσθε· μᾶλλον δὲ ἐκεῖνα τύπτων αὐτῶν τὴν τύφον αὐτῶν τῆς ἀγνοίας κατέσφαξε. ἵνας ἐλευθερώσει, εἰπέ μοι; ἁμαρτημάτων. οἱ οὖν ὁ ἀλαζόνες ἐκεῖνοι;

33 Σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε. Κατέπεσεν αὐθάδως αὐτῶν ἡ ἀγνοια. τῦτο δὲ γέγονεν ἀπὸ τοῦ τοὺς τὰ κοσμικὰ ἐπαινοῦντας. ἐὰν μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, δηλονότι ἵνα τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, καὶ εἰδῶτος, ὅτι ὀπίς θυ μί, οὐκ ἔμειναν δέ. καὶ μέγα ἐπαγγέλλεται, ὃ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐκείνης γενέσθαι. ὅτις γάρ ἵνας ἀνεχώρησαν τρόπον, ἀνιτιόμενος αὐτοῖς φησιν, ἐὰν μείνητε ἐπεὶ καλοὶ ἦκουσαν ὅτις θυσαν, καὶ ἀνεχώρησαν, ὅτις οὐκ ἔμειναν. Πολλοὶ γὰρ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀπῆλθον εἰς Ιωαν. ϛ. ξε.
τὰ ὀπίσω, καὶ οὐκ ἔτι μετ' αὐτοῦ [παῤῥησίᾳ] περιεπάτουν. γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν· τοῦτέστι, ἐμέ. ἐγὼ γάρ εἰμι ἡ ἀλήθεια. καὶ μὴ Ἰουδαϊκὰ πάθῃ τύπος ἵνα· τὴν γὰρ ἀλήθειαν πρὸς ἐμοῦ εἴσεσθε, καὶ ἐλευθερώσει ὑμᾶς τὰ ἁμαρτήματα. ὥσπερ γὰρ ἐκείνοις ἔλεγλε, σὺ τὰ ἁμαρτίαις ὑμῶν ἀποθανεῖσθε· οὕτω καὶ τούτοις ἔλεγλε, ἐλευθερώσει ὑμᾶς. καὶ οὐκ εἶπεν, ἀπαλλάξω ὑμᾶς δουλείας· ἀλλὰ τοῦτο αὐτοῖς εἴασε ζωιδεῖν. τί οὖν ἐκεῖνοι; σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε. κρίσει εἰ ἐλέγλω ἀγαμακτήσαν, ὅτι ὡς πατέρα εἶχον ἵνα, τὴν εἰρηνέαν, γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ εἶπεν· τί οὖν; νῦν τὴν ἀλήθειαν οὐκ ἴσμεν; ὁ νόμος οὖν ψεῦδος καὶ ἡ γνῶσις ἡ ἡμετέρα; ἀλλ' οὐδενὸς τότων αὐτοῖς ἔμελεν, ἀλλ' ὅτι κοσμικοῖς προσέχομεν ἀληθῦσι, καὶ ταῦτα δουλείαν ἀποστεύσαντες. εἰσὶ γάρ, εἰσὶ καὶ νῦν πολλοὶ, οἳ ὅτι μὴ τοῖς ἀνθρωποφόβοις ἀγανώνται, ἢ ὅτι τῇ δουλείᾳ ταύτῃ· ὅτι ἡ τῆς δουλείας τῆς ἁμαρτίας οὐκέτι, καὶ ἐλθόντο δὲ μυριάκις ἐκείνῳ κληθῆναι δοῦλοι τῦ δουλείαν, ἢ ταύτην ἅπαξ. τοιοῦτοί τινες ἦσαν κακοὶ, καὶ οὐδὲ ἠδέσαν ἄλλῳ δουλείαν, καὶ φασὶ· ἡλίους ἐκάλεσας σὺ ἀπὸ ὧν ἥλιους ὧν Ἀβραάμ; σὺ εὐηλφῆς, ὃς οὐκ ἐκρίνω ἀφ' ἑαυτοῦ τῦτο καλέσαι ἡλίους; οὐδέποτε γάρ, φασιν, ἐδουλεύσαμεν. ταιαῦτα γὰρ τὴν Ἰουδαίων τὰ αὐχήματα· σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν, Ισραηλῖται ἐσμεν· ὕδαμοῦ τῶν οἰκείων καταρθωμῶν μεμνῆνται. ἀφ' τῦτο τοὺς αὐτοὺς ἀνέκραγλν Ἰωάννης, λέγων· Μὴ δόξητε λέγειν, Ματθ. γ. θ.
ὅτι πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ. ἀφ' τί γὰρ μὴ ἤλεγξεν αὐτοὺς ὁ Χριστός; καὶ γὰρ πολλάκις ἐδουλώθησαν καὶ Αἰγυπτίοις, καὶ Βαβυλωνίοις, καὶ ἑτέροις πολλοῖς. ὅτι δὲ τοὺς φιλοτιμίαν αὐτῶν τὰ λεγόμενα ἦν, ἀλλὰ τροὺς σωτηρίαν, καὶ τοὺς ὑπερηφάνους, καὶ τοὺς τῦτο ἠπείγετο. ἐπεὶ, εἶπεν ἂν τὰ τετρακόσια ἔτη· εἶπεν ἂν τὰ ἑβδομήκοντα· εἶπεν ἂν τὰ ὅτι τῶν χριτῶν, τὰ ποτὲ μὲν εἶχσι, ποτὲ δὲ δύο, ποτὲ δὲ ἑπτά· εἶπεν ἄν, πῶς οὐδέποτε διέλιποι δουλεύοντες. ἀλλ' οὐ τῦτο ἐπαιδαγωγεῖ ἀφῆσαι, δοῦλοις δὲ θεάπων γνωμένους· ἀλλὰ τῆς ἁμαρτίας, ἥπερ ὄντι καὶ χαλεπωτάτη δουλεία, ἧς Θεὸς μόνος ἀπαλλάξαι δύναται). τὸ γὰρ ἀφεῖναι ἁμαρτίας, οὐδενὸς ἑτέρου ὄντι· καὶ τῦτο καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦμεν. ἐπεὶ οὖν τῦτο ὁμολογοῦμεν Θεοῦ ἔργον εἶναι), εἰς τοῦτο αὐτοὺς ἐκάλει, καὶ φησι·

34 πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, δοῦλός ὀϛι τῆς ἁμαρτίας, Δηλοῖ ὅτι περὶ ταύτης λέγει τῆς ἐλευθερείας, τῆς ἀπὸ ταύτης τῆς δουλείας.

35 Ὁ δὲ

35 Ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ· ὁ δὲ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα. Ῥημα καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦ νόμου καταβάλλει, ἀντιπόμπους σὺν πολλοῖς ἔχοντος. ἵνα γὰρ μὴ ἀπατεῶνας καὶ λέγωσι· θυσίας ἐνεμείνατε ἃς ἐπέταξε Μωϋσῆς, ἐκεῖναι ἡμᾶς ἀπαλλάξαι δυνάμεναι· ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦτο
Ρωμ. γ. κγ. ἐπήγαγεν. ἐπεὶ ποίαν ἀκολουθίαν εἶχε τὰ εἰρημένα; Πάντες γὰρ ἥμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι, καὶ ἱερεῖς αὐτοί. ἀφ' οὗτος καὶ Παῦ- 5
Εβρ. ε. γ. λος φησὶ πρέπει τοῖς ἱερεῦσι, ὅτι ὀφείλει προσφέρειν ὑπὲρ ἑαυτῶν, καθὼς ὑπὲρ τοῦ λαοῦ· ἐπεὶ καὶ αὐτὸς πρόκειται ἀσθένειαν. καὶ τοῦτο δηλοῦσθαι ἀφ' οὗ εἶπεν, ὁ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ. ἐν τούτοις ἂν καὶ ὅ ὁμότιμον αὐτοῦ δείκνυσι τὸν υἱὸν τοῦ πατέρα, καὶ τὸ ἀφαιρεῖσθαι δούλου καὶ ἐλευθέρου. ἡ μὲν γὰρ παροικία τοῦτο βούλεται, τουτέστιν, οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ δοῦλος. τοῦτο γάρ ἐστι, τὸ, οὐ μένει. ἀφ' οὗ δὲ ἀμαρτημάτων ἀφαιρεθέντος, οἰκίας ἐμνημόνευσε; δεικνὺς ὅτι 10
ὥσπερ ὅτι οἰκίας ὁ δεσπότης, οὕτω πάντων αὐτὸς ἐξουσιάζει. Ὃ δέ, οὐ μένει, τοῦτό ἐστιν, οὐκ ἔχει ἐξουσίαν χαρίζεσθαι, ἅτε μὴ ὢν οἰκοδεσπότης· ὁ δὲ υἱὸς οἰκοδεσπότης ὄντι. τοῦτο γάρ ἐστι, μένει εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν αἰθεσπίνων, ἵνα μὴ λέγωσι, σὺ τίς εἶ; ἐμὰ ὄντι πάντα· υἱὸς γάρ εἰμι, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ μένω τοῦ πατρός, οἰκίαν, τὴν ἐξουσίαν καλῶν.
Ιωαν. ιδ. β. καὶ γὰρ καὶ ἀλλαχοῦ οἰκίαν καλεῖ τὸν πατρῷον, τὴν ἀρχήν· Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ 15
πολλαί εἰσιν. ὅπου γὰρ περὶ ἐλευθερίας καὶ δουλείας ὁ λόγος, εἰκότως ταύτῃ κέχρηται τῇ μεταφορᾷ, λέγων· ὅτι οὐκ εἶχον ἐξουσίαν ἐκεῖνοι ἀφιέναι.

36 Ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ. Εἰδὼς ὅ ὁμοούσιον ὂν τῷ πατρὶ, καὶ πῶς δείκνυσι τὴν αὐτὴν ἔχοντα αὐτῷ ἐξουσίαν ἐκείνῳ; ἐὰν ὁ υἱὸς ἐλευθερώσῃ, οὐδεὶς ἀντιλέγει λοιπόν· ἀλλὰ βεβαίαν ἔχετε τὴν ἐλευθερίαν. Θεὸς γὰρ ὁ δικαιῶν, τίς ὁ κατακρίνων; ἐν- 20
τοῦθα δείκνυσι καὶ ἀμαρτίας ἑαυτὸν καθαρεύοντα, καὶ τὴν μέχρι προσηκούσης ἐλευθερίαν αἰτίτεται· ταύτην γὰρ καὶ ὁ ἀπόστολος διδάσκει, ἐκείνῳ ὂν μόνος ὁ Θεός· καὶ ἀφ' οὗτος πείθει αὐτοὺς μὴ αἰσχύνεσθαι ὅτι τῇ δουλείᾳ ταύτῃ, ἀλλ' ὅτι τῇ τῆς ἁμαρτίας. καὶ βουλόμενος δεῖξαι ὅτι δοῦλοι οὐκ ἦσαν, ἀφ' οὗ ἐκείνῳ ἀποκρούσασθαι μᾶλλον ἢ δείκνυσιν οἵαις δούλοις, τοῦ εἰπεῖν, 25

Οὕτως ἐλεύθεροι ἔσεσθε. Τοῦτο γὰρ ἐμφαίνοντός ἐστιν, ὅτι αὕτη ἡ ἐλευθερία οὐκ ἀληθής. Εἶτα, ἵνα μὴ λέγωσιν, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν (εἰκὸς γὰρ τοῦτο ἐν εἰπεῖν) ὅ- σα πῶς αὐτοὺς εἰς τὴν κατηγορίαν ἐκάλεσε ταύτην. ἀφεὶς γὰρ πάντα αὐτῷ ἐλέγξαι τὸν βίον, τοῦτο δὲ μόνον ἐφ' οἷς ἐπὶ προσῆλθον ἐβούλοντο, ἀγει εἰς μέσον, καὶ φησιν·

37 Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε· ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι. Ῥημα καὶ 30
τοῦ μακρὰν ἐκβάλλει τῆς συνηγορείας αὐτοὺς ἐκείνης, παιδεύων μὴ μέγα φρονεῖν ὅτι τούτῳ. ὥσπερ γὰρ ἐλευθερία καὶ δουλεία ἀπὸ τῶν ἔργων, οὕτω καὶ συνηγορία. καὶ οὐκ εἶπεν ὡδέως, οὐκ ἐστὲ τοῦ Ἀβραάμ, ἀνδροφόνοι ὄντες δικαίου· ἀλλὰ καὶ ζωοτρέχει τέως καί φησιν· οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε· ἀλλὰ τοῦτο ἔστι τὸ ζητούμενον, καὶ λοιπὸν καταφορικωτέρᾳ κέχρηται τῇ δημηγορίᾳ ταύτῃ. καὶ γάρ ἐστιν ὡς καὶ πολλὰ προσκατηρῶσαι, ὅτι μέλλων μέγα ἐργάζεσθαι 35
ἢ, μὴ τὸ ἐργάσασθαι πλείονι κέχρηται τῇ παῤῥησίᾳ, ὡς τῆς μαρτυρίας τῆς ἀπὸ τῶν ἔργων ὑποτομιζούσης αὐτούς. ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι. τί οὖν, εἰ δικαίως φησίν; ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο. διὸ καὶ τὴν αἰτίαν λέγει, Ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν.

Πῶς οὖν φησιν, ὅτι ὑπὸς ὄμον εἰς αὐτόν; ἀλλ' ὅπερ ἔφην, μετετίθεντο πάλιν· διὸ καὶ σφόδρα αὐτῷ καθῆψατο. εἰ γὰρ τὴν συγγένειαν αὐχεῖτε ἐκείνου, καὶ βίον ὑπεδείκνυ- 40
σθαι χρή. καὶ οὐκ εἶπεν, οὐ χωρεῖτε λόγον, ἀλλ' οὐ χωρεῖ ὁ ἐμὸς λόγος ἐν ὑμῖν, ὃ ὑφηλὸν αὐτοῦ τῶν δογμάτων ὑπεδεικνύμενος. καίτοι οὐδὲ ἴσως τοῦτο δυναμεῖ ἐλέγξαι, ἀλλὰ μᾶλλον ὠμᾶν καὶ θεραπεύειν ὥστε μαθεῖν. τί οὖν, φησιν, οὐ παρὰ σαυτοῦ ταῦτα λαλῇς; διὰ ὅτο ἐπήγαγεν·

38 Ἐγὼ

38 Α ἐγὼ ἑώρακα παρὰ τῷ πατρί μου, ταῦτα λαλῶ· καὶ ὑμεῖς ἃ ἠκούσατε παρὰ τοῦ πατρὸς ὑμῶν, ποιεῖτε. Ωσπερ, φησίν, ἐγὼ ἐκ τῶν ῥημάτων, καὶ ἐκ τῆς ἀληθείας ἐμφαίνω τὸν πατέρα, οὕτω καὶ ὑμεῖς ἐκ τῶν πραγμάτων. οὐ γὰρ τῷ αὐτῷ οἰκείᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ αὐτῷ ἀληθείᾳ ἔχω τὸν πατέρα.

39 Λέγουσιν αὐτῷ· ἡμῶν πατέρα ἔχομεν τὸν Αβραάμ. λέγει αὐτοῖς ὁ Ιησοῦς· Εἰ πατέρα ἔχετε τὸν Αβραάμ, τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐποιεῖτε ἄν.

40 Νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι. Σωφρόνως ἐν τούτοις τὸν φονικὸν αὐτῶν φρένα περαίρεσιν, καὶ τοῦ Αβραὰμ μέμνηται. ποιεῖ δὲ τοῦτο καὶ τούτοις αὖθις ἀπαγορεῦσαι βουλόμενος τῆς συγγενείας, καὶ ὃ πρεσβεῖον καύχημα ὄφελεν, καὶ πεῖσαι μηκέτι ἐν ἐκείνῳ τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἔχειν, μηδὲ ἐν τῇ κατὰ φύσιν συγγενείᾳ, ἀλλ' ἐν τῇ κατὰ προαιρεσιν. τοῦτο γὰρ ἰδὼν ὁ κωλύων αὐτοὺς προσελθεῖν τῷ Χριστῷ, ὃ νομίζειν ἔρκος αὖθις τινὰ συγγένειαν ἐκείνην εἰς σωτηρίαν. ποίαν δὲ ἀλήθειαν λέγει; ὅτι ἴσος ὢν τῷ πατρί. διὰ γὰρ τοῦτο ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ιουδαῖοι ἀποκτεῖναι. καί φησι· Ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου. Δείκνυς, ὅτι οὐκ ἐναντία τῷ πατρὶ ταῦτά ἐστι, πάλιν ἐπ' αὐτὸν καταφεύγει. λέγουσιν αὐτῷ·

41 Ημεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα· ἕνα πατέρα ἔχομεν, τὸν Θεόν. Τί λέγεις; ὑμῖς πατέρα οὐ Θεὸν ἔχετε, ἐφ' ᾧ Χριστῷ ἐγκαλεῖτε τοῦτο λέγοντι; ὁρᾷς ὅτι ὀξαιρέτως ἐλεγεν αὐτοῦ πατέρα εἶναι οὐ Θεόν; ὅπερ τοίνυν τῆς συγγενείας αὐτοὺς ἐξέβαλε τοῦ Αβραάμ, τοῦτον ἔχοντες εἰπεῖν, ἕτερόν τι μεῖζον τολμῶσιν, εἰς τὸν Θεὸν ἀναπέχοντες. ἀλλὰ καὶ ταύτης αὐτοὺς ἐκβάλλει τὴν τιμῆς, λέγων· 42 Εἰ ὁ Θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ, ὅτι ἐγὼ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἥκω, καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλε. 43 Διὰ τί οὐκ οἴδατε τὴν λαλιὰν τὴν ἐμήν; ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν.

44 Υμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ διαβόλου ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐκ ἔστηκεν· ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ. Εξέβαλεν αὐτοὺς τῆς συγγενείας τοῦ Αβραάμ· καὶ ὅπερ μείζονα ἐτόλμησαν, τότε λοιπὸν ἐπάγει τὸν πληγὸν λέγων· ὅτι μόνον τοῦ Αβραὰμ οὐκ εἰσίν, ἀλλ' ὅτι καὶ τοῦ διαβόλου εἰσίν, ἀντίρροπον τῆς ἀναισχυντίας δίδους τὸ τραῦμα, καὶ οὐδὲ ἀμύρτυρον αὐτὸν ἀφίησιν, ἀλλ' ἐλέγχοις αὐτὸν καταισχύνει. Ὁ γὰρ φονεύειν, φησί, τῆς ἐκείνου καχίας ἐστί. καὶ οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, ἀλλὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ ποιεῖτε, δεικνὺς ὅτι σφοδρῶς κἀκεῖνος καὶ οὗτοι φόνων ἔχονται, καὶ ὅτι φθόνος ἐστὶν ἡ αἰτία. οὐδὲ γὰρ ἔχων τι τοῦ Αδὰμ ἐγκαλεῖ, ἀλλ' ἢ βασκαίνων μόνον, φησί. τοῦτο οὖν καὶ ἐν τούτοις αἰνίττεται· καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐκ ἔστηκε· τουτέστιν, ἐν τῷ ὀρθῷ βίῳ. ὅπερ γὰρ συνεχῶς αὐτοῦ κατηγορεῖ ὅτι οὐκ ἦν Θεοῦ οὐκ ἔστι, λέγει, ὅτι καὶ τοῦτο ἐκεῖθέν ἐστιν. ἐκεῖνος γὰρ ἔπεσε τοῦ ψεύδους πρῶτος, λέγων· ἢ δὴ ἡμέρᾳ φάγητε, διανοιχθήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ αὐτὸς αὐτὸν πρῶτος ἐξεπάτησε. αὐθέκαστοι μὲν γάρ, οὐχ ὡς ἰδίῳ αὐτῷ χαίρουσι, ἀλλ' ὡς ἀλλοτρίῳ· ὁ δὲ τοῦτος ὡς ἰδίῳ.

45 Εγὼ δὲ ὅτι ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετέ μοι. Ποία αὕτη ἀκολουθία; οὐδὲν ἐγκαλοῦντες, ἀνελεῖν με θέλετε. ὅπερ γὰρ ἐχθροί ἐστε τῆς ἀληθείας, διὰ τοῦτό με διώκετε. ἐπεὶ εἰ μὴ διὰ τοῦτο, εἴπατε τὸ ἔγκλημα. διὰ τοῦτο ἐπήγαγε·

46 Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγξει με περὶ ἁμαρτίας; Εἶτα ἐκεῖνοι· ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα. καὶ μετὰ ἐκ πορνείας ἐγεννήθησαν πολλοί. καὶ γὰρ οὐ προσηκούσας ὁπτιμιξίας ἐποιοῦντο. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἐλέγχει, ἀλλὰ πρὸς ἐκεῖνο ἴσαται. ὅπερ γὰρ ἔδειξεν οὐκ ὄντας ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐκ τοῦ διαβόλου ἐκ τούτων ἀποδίδωσιν (καὶ γὰρ τὸ φονεύειν διαβολικόν,

χοὶ,

κοὶ, ἢ ὃ ψεύδεσθαι διαβολικόν· ἅπερ ἀμφότερα ὑμεῖς ποιεῖτε) δείκνυσιν ὅτι τὸ ἀγαπᾶν, τοῦτο σημεῖον ὂν οὐκ τοῦ Θεοῦ ἐστί). διὰ τί οὖν οὐ γινώσκετε τὴν λαλιὰν τὴν ἐμήν; ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν. ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ, καὶ τὰ θελήματα τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου θέλετε ποιεῖν. ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐκ ἔστηκεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ, ὅτι ψεύστης ἐστὶ καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετέ μοι. τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; εἰ ἀλήθειαν λέγω, διὰ τί ὑμεῖς οὐ πιστεύετέ μοι; ὁ ὢν ἐκ τοῦ Θεοῦ τὰ ῥήματα τοῦ Θεοῦ ἀκούει· διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐστέ. ἀπεκρίθησαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ· οὐ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς ὅτι Σαμαρίτης εἶ σὺ καὶ δαιμόνιον ἔχεις; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετέ με. ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου· ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν ἐμὸν λόγον τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν· νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. Ἀβραὰμ ἀπέθανε καὶ οἱ προφῆται, καὶ σὺ λέγεις· ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ γεύσηται εἰς τὸν αἰῶνα. μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ, ὃς ἀπέθανε; καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον· τίνα σεαυτὸν ποιεῖς; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· ἐὰν ἐγὼ δοξάσω ἐμαυτόν, ἡ δόξα μου οὐδέν ἐστιν· ἔστιν ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι θεὸς ὑμῶν ἐστί, καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτόν· ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν· καὶ ἐὰν εἴπω ὅτι οὐκ οἶδα αὐτόν, ἔσομαι ὅμοιος ὑμῖν ψεύστης· ἀλλὰ οἶδα αὐτὸν καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ. Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν· καὶ εἶδε καὶ ἐχάρη. εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν· πεντήκοντα ἔτη οὔπω ἔχεις, καὶ Ἀβραὰμ ἑώρακας; εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγὼ εἰμί. ἦραν οὖν λίθους ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν· Ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ.

ΗΘΙΚΟΝ

Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, πρώτα περάτωμεν, ὥστε τὸν βίον ἡμῶν κατορθῶσαι θείως, ὥστε καθαρθῆναι τὴν ἁμαρτίαν, ὥστε μηδὲν ἡμῖν ῥυπαρὸν ἡμέρας κώλυμα. φωτίσαι γὰρ ἑαυτοῖς φῶς γνώσεως, καὶ μὴ σκότους ἐσμὲν ἀκμήσαντες. ὁ γὰρ μὴ εἰδὼς ὅτι τὸ πλεονεκτεῖν κακόν, πότε εἴσεται τὸ μέγιον; ὁ μὴ ἀπελθὼν τούτων, πότε ἐκείνων ἀνθέξει; καλὸν τὸ ἁρπάζειν, ἀλλ' οὐχὶ τὰ ἀπολλύμενα, ἀλλὰ τὴν βασιλείαν τὴν οὐρανῶν. βιάζεται γάρ, φησιν, ἁρπάζουσιν αὐτήν. οὐκ ἄρα μικρᾶς ῥᾳθυμίας ἐστὶν ἐπιτυχεῖν αὐτῆς, ἀλλὰ μεγάλης σπουδῆς. τί δέ ἐστι, βιάζεται; βίας χρεία πολλῆς (στενὴ γὰρ ἡ ὁδός) καὶ νεανικῆς δεῖ ψυχῆς καὶ γενναίας. οἱ ἁρπάζοντες πόλεις βουλῇ τοῦ θεοῦ λαβόντες παρὸ αὐτοῦ δεῖν ὁρῶσιν, οὐ τοὺς κατηγοροῦντας, οὐ τοὺς κατηγορουμένους, οὐ τοὺς τιμωρίαν· ἀλλ' ἑνὸς γίνονται μόνου, τοῦ λαβόντος ἄνωθεν βούλονται ἁρπάσαι, καὶ πόλεις οὐκ ἐμπορεύονται παρὰ τῶν ἐχόντων. ἁρπάσωμεν τοίνυν τὴν βασιλείαν τὴν οὐρανῶν. οὐ γάρ ἐστιν ἐγκλημα ὃ ἁρπάσαι, ἀλλ' ἔπαινος· ἔγκλημα ἦν, ὃ μὴ ἁρπάσαι. ἐνταῦθα δὲ τῆς ἑτέρου ζημίας ὁ ἡμέτερος ἦν πλοῦτος.

Ecp. 2. 10.

Matth. 11. 12.

πλουτος. ασυδάσωμεθα οὖν αὐτὴν ἁρπάσαι· καὶν σχολῇ θυμός, καὶν σχολῇ ὀπτηθυμία, βιασώμεθα τὴν φύσιν· ἡμερώτεροι γενώμεθα· κἂν μωμῶνται ὀλίγον, ἵνα ἀναπαυσώμεθα διὰ παντὸς. μὴ ἁρπάσῃς χρυσὸν, ἀλλὰ ἁρπασον πλουτον Ⓦ βόρβορον δεικνύοντα τὸν χρυσόν. Εἰπὲ γάρ μοι· Εἰ τις ἔκειτο μόλυβδος ἐν χρυσῷ, οὐ δὴ ἥρπασας; οὐκ οἶδεν ὅτι τὸν χρυσόν; Εἶτα ἔνθα μὲν ὁ ἁρπάζων κολάζεται, τὸ μεῖζον ὑμᾶς· ἔνθα δὲ ὁ ἁρπάζων ὑμᾶται, τοσοῦτος τὸ μεῖζον; Εἰ γὰρ ἀμφοτέρωθεν κόλασις ἦν, οὐκ ἂν ὅτι τοῦτο μᾶλλον ἤλθες; σὺ ταῦτα δὲ οὐδὲν τοιοῦτόν ἐστιν, ἀλλὰ μανίας καὶ μανιασμός. καὶ πῶς ἐστιν ἁρπάσαι, φησί; ῥίψον τὰ ὄντα σὺν χερσίν. ἕως γὰρ ἂν αὐτὰ κατέχῃς, σκέπτα ἁρπάσαι δύνῃ. σκόπησον γάρ μοι ἄνδρα ἀργυρίου τὰς χεῖρας πεπληρωμένας ἔχοντα· μὴ δυνήσεται, ἕως ἂν κἀκεῖνο τοῦτο, ἁρπάσαι χρυσίον, ἐάν μὴ ῥίψῃ αὐτὸ καὶ βούλυτος γένηται; Ⓦ καὶ ἁρπάζοντα εὐζωνον εἶναι δεῖ, ὥστε μὴ καταβαρεῖσθαι. καὶ γὰρ καὶ νῦν εἰσιν ἐξουσίαι δυνάμεις κατατέχουσαι ἡμᾶς, ἵνα ἀφέλωνται· ἀλλὰ φεύγωμεν αὐτάς, φεύγωμεν [μηδεμίαν ὀπτασίαν ἔξωθεν λαβεῖν ἔξωθεν,] ἀλλὰ τέμνωμεν τὰ σκληρὰ, γυμνοὶ γενώμεθα τῶν βιωτικῶν. ἵνα χρεία τῶν σπερμάτων ἱματίων; μέχρι πότε Ⓦ γέλωτα τοῦτον ἀνελίττομεν; μέχρι πότε τὸ χρυσίον καταρύττομεν; ἐβουλόμην παύσασθαι ταῦτα λέγων ἀεί· ἀλλ' ὑμεῖς οὐκ ἐᾶτε, ἀεί μοι πρὸ ἐχόντες ἀφορμας ἐκ ὑποθέσεις. ἀλλὰ νῦν γοῦν ἀποσῶμεν, ἵνα καὶ ἑτέρους ἔχωμεν τοῦ βίου παυσάντες, τύχωμεν τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. νε. 48 ΑΠΕΚΡΙΘΗΣΑΝ ΟΥΝ ΟΙ ΙΟΥΔΑΙΟΙ ΚΑΙ ΕΙΠΟΝ ΑΥΤΩ· ΟΥ ΚΑΛΩΣ ΛΕΓΟΜΕΝ ΗΜΕΙΣ, ΟΤΙ ΣΑΜΑΡΕΙΤΗΣ ΕΙ ΣΥ, ΚΑΙ ΔΑΙΜΟΝΙΟΝ ΕΧΕΙΣ; 49 ΑΠΕΚΡΙΘΗ Ο ΙΗΣΟΥΣ· ΕΓΩ ΔΑΙΜΟΝΙΟΝ ΟΥΚ ΕΧΩ, ΑΛΛΑ ΤΙΜΩ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ.

Ναίχμωτον ἡ καρδία καὶ ἰταμὸν, καὶ ὅταν καταδύεσθαι δέῃ, τότε μᾶλλον ἀγριοῦται· ὅπερ καὶ ὅτε τῶν Ἰουδαίων γέγονε. δέον γὰρ ὅτε τοῖς ῥηθεῖσι κατανυγῆναι, θαυμάσαντας τὴν παρρησίαν καὶ τὴν τῶν εἰρημένων ἀκολουθίαν· ἃ γὰρ ὑβρίζουσι, Σαμαρείτην καλοῦντες καὶ δαιμονῶντα λέγοντες, καὶ φασιν· οὐχὶ καλῶς ἐλέγομεν, ὅτι Σαμαρείτης εἶ σὺ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις; ὅταν γὰρ ὑψηλόν τι εἴπῃ, μανία τοῦτο δοκεῖ τοῖς λίαν ἀναισθήτοις εἶναι. κἀντεῦθεν οὐδαμοῦ ὁ εὐαγγελιστὴς εἶπεν ἐμπροσθεν, ὅτι Σαμαρείτην ἐκάλεσαν· ἀλλ' εἰκὸς ἐκ τῆς ῥήσεως ταύτης πολλάκις πρὸς αὐτῶν εἰρῆσθαι τοῦτο. δαιμόνιον ἔχεις, φησί. καίτοι τίς ὁ δαιμόνιον ἔχων; ὁ ὑβρίζων τὸν Θεὸν, ἢ ὁ τὸν ὑβριζόμενον ὑβρίζων; τί οὖν ὁ Χριστὸς, ἡ πραότης, ἡ ὑπομονή; ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πέμψαντά με. ἔνθα μὲν διδάσκει αὐτοὺς ἐγκρίνων, καὶ τὸν πολὺν αὐτῶν κατὰ πάσαν τύφον, καὶ παιδεύσας μὴ μεγαφρονεῖν ὅτι τῷ Ἀβραὰμ, σφόδρα ἦν· ἔνθα δὲ ὑβριζόμενον αὐτὸν ἔδει σκέπειν, πολλῇ πραότητι κέχρηται. ὅτε μὲν γὰρ ἔλεγον, ὅτι πατέρα τὸν Θεὸν ἔχομεν καὶ Ⓦ Ἀβραὰμ, σφόδρα αὐτῶν καθῆπτο· ὅτε δὲ αὐτὸν δαιμονῶντα σκάλλει, ὑφειμένως τῷ λόγῳ κέχρηται, παιδεύων ἡμᾶς, καὶ μὴ εἰς Ⓦ Θεὸν σκώπτειν, καὶ μὴ εἰς ἡμᾶς πρόφασιν.

50 Ἐγὼ δὲ ζητῶ τὴν δόξαν τὴν ἐμήν. Ταῦτα εἶπόν, φησι, δείκνυς ὅτι δὲ ποιοῦσιν ὑμῖν τὸν Θεὸν καλεῖν πατέρα, ἀσεβοφόνοις οὖσιν. ὥστε τῇ τιμῇ τῇ πρὸς ἐκεῖνον ταῦτα ἐφεγγίζομεν, καὶ δι' ἐκείνου ταῦτα ἀκούω, καὶ δι' αὐτὸν ἀτιμάζετέ με. ἀλλ' οὐδέν μοι μέλει τῆς

ὑ ὕδρεως ταύτης· ἐκείνῳ γὰρ εὐθυμίας ὀφείλεται τὸν λεχθέντων, διʼ οὗ ταῦτα ἀκούω νῦν. ἐγὼ δὲ ζητῶ τὴν δόξαν τὴν ἐμήν. διὰ τοῦτο ἀφεὶς ὃ κολάζειν ὑμᾶς, ὅτι καταγίνεσι τερέπομαι, ἃ συμβουλεύω ταῦτα ποιῶν, ἐξ ὧν δ μόνον τὴν κόλασιν ἀφαφεύξεσθε, ἀλλὰ καὶ τ αἰωνίου ζωῆς ἀπιτεύξεσθε. χ. ὑξέσται

51 Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ἐάν τίς μου τ λόγον τηρήσῃ, οὐ μὴ θεωρήσει θάνατον εἰς τ αἰῶνα. Ἐνταῦθα οὐ τὴν πίστιν μόνον φησὶν, ἀλλὰ καὶ τὸν βίον τ καθαρόν. καὶ διὰ μὲ ἔλεγε, ζωὴν αἰώνιον ἔξῃ· ἐνταῦθα δέ φησι, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσει. ἅμα δ καὶ ἀπίστει, ὅτι οὐδὲν δύανται αὐτῷ ποιῆσαι. Εἰ γὰρ ὁ τ λόγον αὐτοῦ τηρῶν, οὐκ ἀποθανεῖται, πολλῷ μᾶλλον αὐτός. τοῦτο γοῦν Ἰουδαῖοι καὶ αὐτοὶ λέγουσι·

52 Νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. Ἀβραὰμ ἀπέθανε καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον· Τοῦτέστιν, οἱ τ λόγον ἀκούσαντες τ Θεοῦ ἀπέθανον· καὶ οἱ τὸν σὸν ἀκούσαντες οὐκ ἀποθανοῦνται; χ. ξ χ.

53 Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ; Ὢ τῆς κενοδοξίας. πάλιν ὅπου τὴν συνήθειαν αὐτοῦ καταφθείρουσι. καίτοι ἀκόλουθον ἦν εἰπεῖν· μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ Θεοῦ; ἢ οἱ ἀκούσαντές σου, τοῦ Ἀβραάμ; ἀλλʼ δ λέγουσι τοῦτο, ὅπερ οἱ τοῦ Ἀβραὰμ ἐλάττονα αὐτὸν εἶναι ὑπόμιζον. ὃ μὲν οὖν πρόσθεν ἔδειξεν ὑδροφόβους, καὶ ταύτῃ αὖθις ἀπήλασε τῆς συνηθείας· ὡς γοῦν ἐνέμειναν, ἑτέρως αὖθις μεθοδεύει πάλιν, δεικνὺς ὅτι ἀνάγκη πονοῦσι. καὶ πρὸς μὲν τὸν θάνατον οὐδὲν αὖθις διελέχθη, οὐδὲ ἀπεκάλυψεν, οὐδὲ εἶπε, ποῖον λέγει θάνατον· τάχα γοῦν πείθει, ὅτι τοῦ Ἀβραὰμ κρείττων ἐστὶν, ἵνα καὶ τούτῳ δυσωπήσῃ. μάλιστα μὲν γὰρ εἰ καὶ ὁ τυχὼν, φησὶν, ἡμῖν, οὐκ ἔδει ἀποθανεῖν οὐδένα ἀδικήσαντα· ὅταν γοῦν τὴν ἀληθῆ λέγω, καὶ μηδεμίαν ἁμαρτίαν ἔχω, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἀπεσταλμένος ὦ, καὶ Ἀβραὰμ ὢν κρείττων, πῶς δ μέμνεσθε καὶ ἀνάγκη πονεῖτε, ὅταν γενεσιουργῶ τινὰ ἀνέλθῃ; τί οὖν ἐκεῖνοι; νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. ἀλλʼ οὐχ ἡ Σαμαρείτης οὕτως. δ γὰρ εἶπεν αὐτῷ, δαιμόνιον ἔχεις· ἀλλὰ τοσοῦτον μόνον, Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ; ὅτοι μὲν γὰρ ἦσαν ὑβρισταὶ καὶ ἀλάστορες· ἐκεῖνη γοῦν μαθεῖν ἐβούλετο. διὸ καὶ ἠπόρησε, καὶ μετὰ τῆς προσηκούσης συμμετρείας ἀπεκρίνατο, καὶ Κύριον αὐτὸν καλεῖ. Ἰωαν. δ. ιε. χ. ἀπορεῖ.

Ὁ γὰρ πολλῷ μείζονα ἐπαγγελλόμενον καὶ ἀξιόπιστον ὄντα οὐχ ὑβρίζεσθαι ἔδει, ἀλλὰ καὶ θαυμάζεσθαι· ὅτοι γοῦν, δαιμονᾶντα αὐτὸν λέγουσιν. ἐκεῖνα μὲν γὰρ τῆς Σαμαρείτιδος, ἀπορήσεως ἦν· ταῦτα γοῦν, ἀπιστούντων καὶ διεστραμμένων. μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ; ὥστε τοῦτο μείζονα εἶναι ποιεῖ τοῦ Ἀβραάμ. ὅταν οὖν ὑψωθέντα ἴδητε, ὁμολογήσετε ὅτι μείζων ἐστί. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν, ὅταν ὑψώσητέ με, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι. καὶ θέα γίνεται. πρῶτον αὐτοῦ ἀποχίσας τῆς συνηθείας, δείκνυσιν ἑαυτὸν ἐκείνου μείζονα ὄντα, ἵνα ἐκ πολλῆς τῆς ὑποβολῆς μείζων θεωρηθῇ καὶ τῶν προφητῶν. ὅπερ γὰρ ἀεὶ προφήτην ἔλεγεν αὐτὸν, διὰ τοῦτο ἔλεγεν· Ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν. ἐκεῖ μὲν οὖν ἔλεγεν, ὅτι ἐγείρει τοὺς νεκρούς· ἐνταῦθα δέ, οὐ μὴ θεωρήσει θάνατον ὁ πιστεύων, ὁ πολλῷ μείζων ἐστὶν ἢ μὴ συγχωρῆσαι κρατηθῆναι θανάτῳ· διὸ μᾶλλον ἠγελαίνετο. τί οὖν ἐκεῖνοι; Τίνα σεαυτὸν ποιεῖς; Καὶ ὅτο ὑβριστικῶς. σύ, φησι, χρείαν σαυτῷ. πρὸς ὅτο οὖν ὁ Χριστός. Ἰωαν. ε. κα.

54 Ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἐμαυτὸν, φησὶν, ἡ δόξα μου οὐδέν ἐστι. Τί λέγουσιν ἐνταῦθα οἱ αἱρετικοί; ἤκουσε, μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ, καὶ οὐκ ἐθάρρησεν εἰπεῖν αὐτοῖς ὅτι ναί· ἀλλὰ συνεσκιασμένως αὖθις ποιεῖ. τί οὖν; οὐδέν ἐστιν ἡ δόξα αὐτοῦ; πρὸς ἐκείνους οὐδέν ἐστιν. ὥσπερ γὰρ λέγει, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθὴς, πρὸς τὴν ἐκείνων ὑπόνοιαν· ὅτω καὶ ἐνταῦθά φησιν, Ἔστιν ὁ δοξάζων με. Καὶ διὰ τί μὴ εἶπεν, ὁ πατήρ ὁ πέμψας με, ὡς ἄνω ἔλεγε, σὺ, οὗ ὑμεῖς λέγετε ὅτι Θεὸς ὑμῶν ἐστι, καὶ οὐκ οἴδατε αὐτόν; ἐβούλετο γὰρ δεῖξαι, ὅτι οὐ μόνον πατέρα αὐτὸν οὐκ ἴσασιν, ἀλλὰ οὐδὲ Θεόν· ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν. ὥστε οὐ

ὃ λέγω, ἐγὼ οἶδα αὐτ', κόμπος ἐστὶν· ἀλλὰ ὃ εἰπεῖν μὴ εἰδέναι, ψεῦδος. ὑμᾶς γὰ λέγοντες εἰδέναι αὐτόν, ψεύδεσθε. ὥσπερ γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι λέγοντες ψεύδεσθε· ὅτως ἐγὼ, ἐὰν εἴπω μὴ εἰδέναι.

Εσὺ ἐγὼ δοξάζω ἐμαυτόν. Επειδὴ ἔλεγεν, Ἵνα σεαυτὸν ποιεῖς; φησίν· ἐὰν ἐγὼ ποιῶ, ἡ δόξα μου οὐδέν ἐστιν. ὥσπερ γὰρ ἐγὼ αὐτ' οἶδα ἀκριβῶς, ὅτως αὐτ' ἀγνοεῖτε ὑμεῖς. καθάπερ γὰρ ὅτι τ' Αβρααμ οὐ ὃ πρῶν αὐξλεν, ἀλλὰ φησιν, οἶδα ὅτι σπέρμα Αβρααμ ἐστε, ὥστε μείζονα ποιῆσαι τὴν κατηγορίαν· οὕτως κἀγὼ οὐ ὃ πρῶν αὐξλεν· ἀλλὰ τί; οὐν ὑμεῖς λέγετε. δεῖς τ' ὄχλ τ' ῥημ' καὶ ὑχησιν, μείζονα ἐποίησε ὃ ἔλεγχμα. πῶς γὰ οὐκ οἴδατε αὐτόν; ὅτι τ' πρῶτα ὑσ' αὐτ' κὰ λέγοντα κὰ ποιοῦντα, ὥστε αὐτὸν δοξαζῶναι, ὑβρίζετε, καίτοι πρὸ ὀλίγου ἐκείνου ἀποσαλέντα. ἀλλὰ τοῦτο ἀμάρτυρον· ἀλλὰ ὃ ἑξῆς καταισχυντικόν.

10 55 Καὶ τ' λόγοι αὐτ' τηρῶ. Εν τούτῳ τ' ὃ εἴτι τι εἴρηκε, ἠδυώμητο ἐλέγξαι. μεγάλη γὰ ἰῶ ἀπόδειξις τ' πρὸ ὀλίγου ἀπεσταλῆναι.

56 Αβρααμ ὁ πατὴρ ὑμῶν, ἠγαλλιάσατο, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν, ὃ εἶδε, καὶ ἐχάρη. Πάλιν δείκνυσιν αὖθις ὑπερβαίνοντας ἐκείνους, εἴγε ἐφ οἷς ἐκεῖνος ἔχαιρεν, ὅτοι ἀληθεύσι. τὴν γὰ ἡμέραν τούτου μοι δοκεῖ λέγειν, τὴν τῶ σταυροῦ, ἣν ὁ τῆ τ' κριοῦ προσφορᾶ κὰ τῆ τῶ Ισαὰκ προεδιετύπωσε. τί οὖν ὀκνοῦμεν;

57 Τεσσαρακοντα ἔτη οὔπω ἔχεις, ὃ Αβρααμ ἑώρακας; Ως ἑπτὰ τ' πεντηκοντα ἐτῶν λειπόν ἐστ) τ' Χριστόν. λέγ αὐτοῖς· 58 Πρὶν Αβρααμ γενέσθαι, ἐγώ εἰμι.

59 Καὶ ἦραν λίθους, ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν. Ορᾶς πῶς τὸ μείζονα ἐστ) τ' Αβρααμ κατισχύσαι; ὁ γὰ χρείας, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν, κὰ προεσπούδακεν αὐτ' θεῖος, οὐδηλον ὅτι τὴν ὑπὲρ θνητὸν ὁμιλίαν, κὰ ὡς μείζονος. ὅπερ γὰρ ἔλεγεν, ὁ τῶ τέκνου υἱός, κὰ σοφὸν πλέον ἐφαντάζοντο, κὰ μικρὸν αὖθις ἀνάγκ προεῖς ὑψηλὸν δόγμα οἰδμν. ὅτε μὲ οὖν ἤκουσαν, ὅτι σὺ οἶδατε (ΑΝ) Θεόν, σὺκ ἤλησαν· ὅτε δ' ἤκουσαν, πρὶν Αβρααμ γενέσθαι ἐγώ εἰμι, ὡς τῆς θεότητος αὐτ' ἁπτομένου, ἠλίαζον ὃ ἐλίθαζον. Εἶδε τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν, κὰ ἐχάρη. δείκνυσιν ὅτι σὺκ ἄκων ὅτι ὁ πάθος ἔρχεται, εἴγε ἔπαιρε (ΑΝ) παθεῖν ὅτι τῶ σταυρῶ. τοῦτο γὰ σωτηρία τῆς οἰκουμένης ἦν. (Α) δ' λίθοις ἐβαλλον. ὅπου πρὸς φόνους ἕτοιμοι ἦσαν, κὰ δι' ἑαυτ' ταῦτα ἐποίουν, μηδὲν ὀκνοῦντες. Διὰ τί δ' μὴ εἶπε, περὶ τ' Αβρααμ γενέσθαι ἐγὼ ἤμην, ἀλλ' ἐγώ εἰμι; ὥσπερ ὁ πατὴρ αὐτ' ταύτῃ κέχρηται τῇ λέξει τῇ, εἰμι, ὅτι κὰ αὐτός. ὅ δηλονοτῶν γὰρ ἐστ) σημαντικὴ αὕτη, πάντος ἀπηλλαγμένη χρόνου· διὰ τοῦτο κὰ βλασφημον αὐτοῖς ἐστ) δοκεῖ τὸ ῥῆμα. Εἰ δ' τὴν πρὸς Αβρααμ σύγκρισιν σὺκ ἤνεγκε, καίτοι μικρὰν οὖσαν· εἰ συνεχῶς ἑαυτὸν ὄντα ὁμοίου τῷ πατρὶ, ἆρα ἂν διέλιπον αὐτὸν βάλλοντες; Εἶτα φεύγ πάλιν δι' ὑποπτίνως, ὃ κρύπτεται, ἰχθυοῦ διδασκαλίαν αὖθις προτιθέμενος· κὰ τὰ αὐτ' πληρώσας, ἐξῆλθεν σὺκ τ' ἱεροῦ, κὰ διεχώρησεν ὅτι τὴν ἴασιν τοῦ τυφλοῦ. Διὰ τὴν ἔργων πίστιν ἐμένομεν, ὅτι τοῦ Αβρααμ ὄντι. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις· τίνος ἕνεκεν σὺκ ἐξέλυσεν αὐτὴν τοῦ δυνάμει; ὅτε γὰ δι' ὀπῆς θύσαν. παραλελυμένον ἐθεράπευσε, κὰ σὺκ ὀπῆς θύσαν, ἀλλὰ μυρία εἰργάσατο· κὰ ὅτε αὐτῷ ἡ παρὰ ἔρριψεν αὖθις ὑπῆνας, κὰ ἐσκέπασεν αὐτὴν ταῖς ὄψεσι, κὰ σὺκ ὀπῆς θύσαν· κὰ πῶς δι' ὀπῆς θύσαν, εἰ τοῦ δυνάμει αὐτὴν ἐξέλυσε; ψυχῆς γὰ ἀπεγνωκυίας χεῖρες σῶζει· καὶ σημεῖα ἴδῃ, καὶ τέρατα, μένει τοῦ αὐτοῦ αἰσχύνην ἔχουσα. κὰ γὰ ὁ Φαρισαῖος μυρίας δεχόμενος πληγὰς, ὅτε σχολάζετο μόνον, ἐσωφρονίζετο, κὰ μέχρι τῆς ἑκάστης ἡμέρας τοιοῦτος ἔμεινε, διώκων ὃς ἀπέλυσε. Διὰ τοῦτο δέω κὰ καθ' ὁ Παῦλος φησι· Μὴ σκληρυνθῇ τις ἐξ ὑμῶν ἀπάτῃ τῆς ἁμαρτίας. καθάπερ γὰρ (Α) φύλοι τοῦ σώματος νεκρωθέντα λοιπὸν, κὰ σῶμα ἀφθησιν ἔχοισιν· ὅτω ὃ ψυχὴ, ὅταν πολλοῖς καταχρηθῇ πάθεσι, νεκροῦται πρὸς τ' ἀρετήν. κὰν εἴ τι οὖν προσενέγκῃς, ὃ λαμβάνει τὸ προσήματος ἀφθησιν· ἀλλὰ, κὰν κόλασιν, κὰν ὁποιῶν ἀπειλήσῃς, ἀνάλγητος μένει. Εις. γ. κ.

ΗΘΙΚΟΝ Διὸ δὴ δέομαι, ἕως ἐλπίδας ἔχομεν σωτηρίας, ἕως δυνάμεθα ὑπισχνέσθαι, πάντα ποιῶν. ⓐ γὰρ ἀπηλπικότες, καθάπερ τῶν κυβερνητῶν ⓐ ἀπογνόντες, τῇ πνεούσῃ ὃ σκάφος παραδιδόντες, οὕτω πρὸς ἑαυτοὺς εἰσφέρουσιν· ὅτω καὶ ὅτοι πειρῶνται λοιπόν. ὁ τε γὰρ βάσκανος εἰς ἓν ὁρᾷ μόνον, τὸν ὑπὸ φθόνου πληρωσαι τὸν ἑαυτοῦ· κἂν κωλύεσθαι μέλλῃ, κἂν ἀναιρεῖσθαι, τῶν παθόντος γοῦν μόνου· καὶ ὁ ἀκόλαστος καὶ ὁ φιλοχρήματος. Εἰ γὰρ τῶν παθῶν τοσαύτη ἡ τυραννὶς, πολλῷ μᾶλλον τῆς ἀρετῆς. Εἰ δὲ ἐκεῖνα θανάτου καταφρονοῦμεν, πολλῷ μᾶλλον δήπου ταύτης. Εἰ ἐκεῖνοι τῆς ψυχῆς καταφρονοῦσι τῆς ἑαυτῶν, πολλῷ μᾶλλον ἂν τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας τοῦτο ποιῶν χρή. τίς γὰρ ἡμῖν ἔσται λόγος, ὅταν τῶν ἀπολλυμένων ὕτω σπουδαζόντων ἂν τῆς ἑαυτῶν ἀπωλείας, ἡμᾶς ἂν τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας μηδὲ τοσαύτην ὑπιδειξώμεθα σπουδὴν, ἀλλ' ἀεὶ φθόνῳ τηκόμενοι δήπου ; ὁρᾶτε γὰρ βασκανίας ἔργον· ἵνα ἕτερον ἀπολέσῃ, καὶ ἑαυτὸν συναπολλύει. βασκάνου ὀφθαλμὸς σκληρὸς) λύπῃ, θανάτῳ συζῇ διηνεκῆ, πάντας ἐχθροὺς ἡγεῖται, οὐδὲν ἀδικηκότας. ἀλγεῖ ὅτι ὁ Θεὸς ὑμᾶται, χαίρει ἐφ' οἷς ὁ δράκοντος χαίρει. ὁ δράκων τετίμηται παρὰ ἀνθρώποις ; ἀλλ' οὐκ ἔστιν αὕτη τιμὴ, μὴ βασκάνῳ. ἀλλὰ παρὰ Θεῷ τετίμηται ; ζήλωσον δὲ ἡμῶν ὅμοιος. ἀλλ' οὐ βούλει ; ἵνα τοίνυν καὶ σαυτὸν παραπολλύῃς ; τί καὶ ὃ ἔχεις ῥίπτεις ; ὃ δυνάσαι ἡμεῖς θαι ἴσως ἐκείνῳ, οὐδὲ λαβεῖν τι καλόν ; τί καὶ κακὸν παρασκευάζεις, δέον σωθῆναι, ἵνα, κἂν χειρωθῇς τῶν πόνων μὴ δικαιωθῇς, ἐκ τοῦ σωθῆναι κερδάνῃς ; ἀρκεῖ γὰρ πολλαχοῦ καὶ παραίρεσις μέγα ποιῆσαι ἀγαθόν. ὁ γοῦν Ἰεζεκιήλ φησι δι' αὐτῶν Μωαβίταις κολάζεσθαι, διὰ ὃ ὑπεχάρειν τοῖς Ἰσραηλίταις· καὶ ἄλλους τινὰς σώζεσθαι, ὅτι ἔξεινον ὑπὲ τοῖς ἑτέρων κακοῖς. Εἰ γὰρ τοὺς γειτάζοντας ὑπὲ τοῖς ἑτέρων κακοῖς ὅτι τις παρεμυθία, πολλῷ μᾶλλον τοὺς οἰκοῦντας ὑπὲ ταῖς ἑτέρων τιμωρίας· ἐπεκάλει τοῖς Μωαβίταις, ὅτι ἐπεχάρησαν τοῖς Ἰσραηλίταις· καίτοιγε ὁ Θεὸς ἐκόλαζεν· ἀλλ' οὐδὲ ὅταν αὐτὸς κολάζῃ, ἐφήδεσθαι ἡμᾶς βούλεται) τοῖς κολαζομένοις. οὐδὲ γὰρ αὐτὸς βούλεται) αὐθις κολάσαι. Εἰ γὰρ Σαμαρεῖται χρὴ τοῖς κολαζομένοις, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς οἰκείοις μὴ φθονεῖν. ὅτω γοῦν ⓐ περὶ Κορὲ καὶ Δαθὰν ἀπώλοντο, οὐκ ἐπὶ φθονερωτέρους λαμπροτέρους ποιήσαντες, ἐαυτοὺς δὲ κολάσει παραδόντες. σημεῖον γάρ ἐστιν ἰοβόλου ὁ φθόνος· σημεῖον ἁμαρτίας [καὶ] κακίας προαιρέσεως συγγνώμων οὐκ ἔχουσα, ποινὰς ἀπολογίας ἀπεστερημένη, πάντων αἰτία καὶ μήτηρ τῶν κακῶν. διὰ παρρίζου αὐτὸν ἀνέλωμεν, ἵνα καὶ τῶν πέλας κακῶν ἀπαλλαγῶμεν, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἰσαιεκ. λε. ιϛ.

κδ θ. Ομιλ. νϛ'. 1 ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΙΔΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ ΤΥΦΛΟΝ ἐκ γενετῆς. 2 Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· Ραββὶ, τίς ἥμαρτεν, οὗτος, ἢ ⓐ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ ;

Ψαλμ. ρϛ. ε.

ΚΑὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς, εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς. σφόδρα φιλάνθρωπος ὤν, καὶ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας κηδόμενος, καὶ τῶν ἀγρωμόνων ταῦτα σώματα ἐμφορεῖσθαι θέλων, οὐδένι τῶν εἰς αὐτὸν ἡκόντων παραλιμπάνει, κἂν μηδεὶς ὁ παρεστὼς ᾖ. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ παρὼν Εἰδὼς ἔλεγεν· Ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ἐνταῦθα, ὅπως ὁ τῶν λόγων ὑφηλὸν οὐκ ἐδέξατο, ἀλλὰ καὶ δαιμονῶντα ἐκάλεσαν, καὶ ἀνελεῖν ἐπεχείρησαν, ἔξελθὼν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, διεκπαίει τυφλὸν, τῇ τε ἀπειρίᾳ τῶν ἡμῶν παραμυθούμενος, καὶ διὰ τῆς ἐργασίας τοῦ

σημείου

σημείου δ' σκληρὸν αὐτῷ καὶ ἀπίθανες καταμαλάττων, καὶ τὰ ἐξ ἡμῶν πιστούμενος· ἐξ ποίει σημεῖον, ἵν' ὃ τυχὸν, ἀλλὰ τότε πρῶτον συμβάν. Ἀπὸ γὰρ τοῦ αἰῶνος, φησὶν, οὐκ ἠκούσθη, ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου. τυφλοῦ μὲν γὰρ ἴσως ἤνοιξέ τις· γεγεννημένου δὲ τυφλοῦ, οὐκ ἔτι. καὶ ὅτι ἐξελθὼν οὐκ τοῦ ἱεροῦ, ὅτι τὸ ἔργον ἦλθεν ὑπερτηδὲς, δῆλον ἐκεῖθεν. αὐτὸς γὰρ εἶδε Ⓦ τυφλὸν, καὶ οὐχ ὁ τυφλὸς αὐτῷ προσῆλθε· καὶ οὕτω πανταχόθεν ἐπέβλεψεν, ὡς καὶ τοῖς μαθηταῖς αἰσθησιν παρασχεῖν. Ἀπὸ τούτου γοῦν ἐστὶ ὅτι τὴν ἐρώτησιν ἦλθον· ὁρῶντες γὰρ αὐτὸν πανταχόθεν προσέχοντα, ἐπιτιθέμενοι λέγουσι· τίς ἥμαρτεν, οὗτος, ἢ Ⓐ γονεῖς αὐτοῦ; ἐσφαλμένη ἡ ἐρώτησις. πῶς γὰρ ἂν ἥμαρτε, πρὶν ἢ γεννηθῆναι; πῶς δ', τῶν γονέων ἁμαρτόντων, αὐτὸς αὖ ἐκολάζετο; πόθεν οὖν ἦλθον ὅτι τὴν ἐρώτησιν ταύτην; πρὸ τοῦ τὸν Ⓦ παραλελυμένον θεραπεῦσαι, ἔλεγεν, Ἰδοὺ ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτῃς. ὅπερ οὖν ἐνοήσαντες ὅτι ἐκεῖνος δι' ἁμαρτίας πεπλήγη, λέγουσιν· ἔστω, ἐκεῖνος δι' ἁμαρτήματα πεπλήγθω· τοῦ τούτου δὲ τί ἂν εἴποις; οὗτος ἥμαρτεν; ἀλλ' οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. ἐκ γλωττῆς γὰρ ὄζει τυφλός. ἀλλ' Ⓐ γονεῖς αὐτοῦ; ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο. παῖς γὰρ ὑπὲρ πατέρας οὐ δίδωσι δίκην. ὥσπερ οὖν παιδίον κακούμενον ὁρῶντες λέγομεν· τί ἂν οὗτος εἴπῃ περὶ τούτου; τί ἐποίησε τὸ παιδίον; οὐκ ἐρωτῶντες, ἀλλὰ δικαιοῦντες· οὕτω δὴ καὶ Ⓐ μαθηταὶ δ' τοσοῦτον ἐρωτῶντες τοῦτο ἔλεγον, ἀλλ' ἀπορῶντες. Τί οὖν ὁ Χριστός;

3 Οὔτε οὗτος ἥμαρτεν, οὔτε Ⓐ γονεῖς αὐτοῦ. Τοσοῦτο γ' οὐχ ἁμαρτημάτων ἀπαλλάττων αὐτοὺς φησιν· οὐ γὰρ ἁπλῶς εἶπεν, οὔτε οὗτος ἥμαρτεν, οὔτε Ⓐ γονεῖς αὐτοῦ· ἀλλ' ἐπήγαγεν, ἵνα τυφλὸς γένηται. Ἀλλ' ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. ἥμαρτε μὲν γὰρ καὶ οὗτος καὶ οἱ γονεῖς αὐτοῦ· ἀλλ' οὐκ ἐντεῦθέν, φησιν, ἡ πήρωσις. ταῦτα γ' ἔλεγεν, ἵν' τοῦτο ἐμφανίσῃ, ὅτι οὗτος μὲν οὐχ ὅτως, ἄλλοι δέ τινες ἐκ τούτων ἐτυφλώθησαν τῶν αἰτιῶν, διὰ ἃς τῶν γονέων ἁμάρτιας. οὐδὲ γὰρ εἶνι, ἁμαρτανόντος ἑτέρου, κολάζεσθαι ἕτερον. ἐπεὶ, εἰ τοῦτο δώσομεν, κἀκεῖνο δώσομεν, ὅτι πρὸ γενέσεως ἥμαρτεν. ὥσπερ οὖν εἰ πών, ὅτι ὅτι οὗτος ἥμαρτεν, ἵ τοῦτο λέγει, ὅτι εἶνι ἐκ γλωττῆς ἁμαρτεῖν καὶ κολασθῆναι· οὕτως εἶπών, οὔτε Ⓐ γονεῖς αὐτοῦ, ἵ τοῦτο εἶπεν, ὅτι εἶνι διὰ γονέας κολασθῆναι. Ἐ γὰρ διὰ τὸ Ἰεζεκιὴλ ταύτην αἴρῃ τὴν ἀπόνοιαν. Ζῶ ἐγὼ λέγει Κύριος, Ἰεζεκ. ιη. γ. εἰ ἔσται ἡ παροιμία αὕτη ἡ λεγομένη· οἱ πατέρες ἔφαγον ὄμφακα, καὶ Ⓐ ὀδόντες τῶν τέκνων ἠμωδίασαν. καὶ ὁ Μωϋσῆς δέ φησιν· Οὐκ ἀποθανοῦνται πατὴρ ὑπὲρ τέκνων. καὶ πρὸς τινος βασιλέως φησὶν, ὅτι διὰ τοῦτο τοῦτο οὐκ ἐποίησε, φυλαττῶν Ⓦ Μωϋσέως νόμον. Εἰ δ' λέγει τις, πῶς οὖν εὕρηται, ὁ ἀποδιδοὺς ἁμαρτίας γονέων ὅτι τέκνα ἐπὶ τρίτην καὶ τετάρτην γενεάν; οὐκοῦν αὖ εἴποιμεν, ὅτι οὐκ ἔστι καθολικὴ ἡ ἀπόφασις, ἀλλ' ὅτι τινῶν εἴρηται τῶν δι' Αἰγύπτου ἐξελθόντων. ὃ δ' λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ὅτι Ⓐ δι' Αἰγύπτου ἐξελθόντες, μὴ τὰ σημεῖα καὶ τὰ θαύματα, τῶν προγόνων γενόμενα χάριτος, τῶν οὐδὲν τούτων ἠσασμένων, τὰ αὐτὰ πείσονται, φησὶν, ἅπερ ἔπαθον οὗτοι, ὅτι τὰ αὐτὰ τετολμήκασι. καὶ ὅτι περὶ ἐκείνων εἴρηται, τῷ τόσῳ τις ὑπισχνεῖσθαι, ἀκριβέστερον εἰδέναι. τίνος οὖν ἕνεκεν τυφλὸς ἐγεννήθη; ἵνα φανερωθῇ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, φησιν. Ἰδοὺ πάλιν ἄπορον ἄλλο, εἰ χωρεῖς τῆς τούτου κατηγορίας οὐκ ἐκεῖνο φανῆναι τοῦ Θεοῦ τὴν δόξαν. μάλιστα μὲν ὅτι τοῦτο εἴρηται, ὅτι οὐκ ἐκεῖνο (ἐκεῖνο γὰρ) ἀλλὰ καὶ ἐν τούτῳ, ἵνα φανερωθῇ. τί οὖν, φησιν, ἠδικήθη δι' τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν; ποίαν ἀδικίαν, εἰπέ μοι; εἰ γὰρ μηδὲ ὅλως παραγαγεῖν αὐτὸν ἐβούλετο. ἐγὼ δ' καὶ ἀπεργασθῆναι αὐτὸν φημι ἀπὸ τῆς πηρώσεως. τοῦ γὰρ ἔνδον ἀπέβλεψεν ὀφθαλμοῖς. τί γὰρ ὄφελος ὅτι τοῖς Ἰουδαίοις τῶν ὁμοίων; μείζονα γὰρ κόλασιν ἔμελλον, πεπρωθότες ἐν τῷ βλέπειν. τί δ' τούτῳ βλάβος ἀπὸ τῆς πηρώσεως; διὰ γὰρ ταύτης ἀπέβλεψεν. ὥσπερ οὖν τὰ κακὰ οὐκ ἔστι κακὰ τὰ κατὰ τὸν πρόσκαιρον βίον· ὅτως οὐδὲ τὰ ἀγαθὰ ἀγαθά· ἀλλ' ἁμαρτία μόνη κακόν, πήρωσις δ' κακόν. ὁ δ' οὐκ ἐν μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγαγὼν, δόξαν εἴληχε καὶ οὕτως αὐτὸν ἀφῆναι. Φασὶ δέ τινες, ὅτι τοῦτο οὐδὲ ἀπολογικόν ἐστι τὸ ἐπίρρημα, ἀλλὰ τῆς

Ιωαν. 9. λθ. ἐκβάσεως· οἷς ὡς ὅτε λέγῃ, Εἰς κρίμα ἐγὼ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέψωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. καὶ μέντοι οὐ διὰ τοῦτο ἦλθεν, ἵνα οἱ

Ρωμ. α. 19. βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. καὶ πάλιν ὁ Παῦλος· Τὸ γὰρ γνωστὸν τοῦ Θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς· εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους. καίτοι οὐ διὰ τοῦτο αὐτοῖς ἔδειξεν, ἵνα ἀποστερηθῶσιν ἀπολογίας, ἀλλ' ἵνα τύχωσιν ἀπολογίας. καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ· Νόμος δὲ παρεισῆλθεν,

Ρωμ. ε. κ. ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα. καίτοι οὐ διὰ τοῦτο παρεισῆλθεν, ἀλλ' ἵνα κωλυθῇ ἡ ἁμαρτία. ὁρᾷς πανταχοῦ τὸ ἐπιτίμημα τῆς ἐκβάσεως ὄν; καθάπερ γὰρ τῆς οἰκοδόμου ἄξιος, τῆς οἰκίας τὸ μὴ εἰργάσατο, τὸ δὲ ἀφῆκεν ἀτίμητον, ὥστε τοῖς ἀπιστοῦσι διὰ τὸ λιμὸν καὶ τὸν πόνον ἀπολογήσασθαι· οὕτω καὶ ὁ Θεός, καθάπερ οἰκίαν τινὰ σώσας, θεμελίου, τὸ σῶμα τὸ ἡμέτερον συγκολλᾷ καὶ ἀναπληροῖ, τὸν τε χεῖρα τὸν ξηρὰν θεραπεύων, τὰ παραλελυμένα μὴ σφίγγων, τὸν χολοῦ διορθούμενος, τὸν λεπρὸς καθαίρων, τὸν νοσοῦντας ἐγείρων, τὸν τὰ σκέλη πεπηρωμένους ἀρτίους ποιῶν, τὸν νεκροὺς ἀποθανάτου καλῶν, μεμυκόσι ὀφθαλμοὶς ὀφθαλμοὺς ἀγαθοὺς ἐμποιῶν, οὐκ ὄντας ἐπιπλείς· ἅπερ ἅπαντα τῆς τοῦ φύσιν ἀδυνατείας ὄντα πρώματα, εἶτα διορθούμενος, ἐδείκνυ αὐτοῦ τὴν δυνάμιν. Εἰπὼν οὖν, ἵνα φανερωθῇ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἑαυτὸν φησιν, ὑπὲρ καὶ τοῦ παθεῖν. ἐκείνου γὰρ ἡ δόξα ἐν τῷ φανερᾷ. ὅπερ γὰρ ἤκουον, ὅτι ὁ ἄνθρωπον ὁ Θεὸς ἐποίησε λαβὼν χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, ἀφ' τοῦτο ὅτε καὶ αὐτὸς ἔπλασε. τὸ μὲν γὰρ εἰπεῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ λαβὼν χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ πλάσας ἄνθρωπον, περισσοτέρας ἐδόκει εἶναι τοῖς ἀκούουσι· διὰ δὲ τοῦ ἔργου τοῦτο δεικνύμενον οὐκ ἔτι λοιπὸν περισσίαστο. διὰ δὲ αὐτὸς χοῦν λαβὼν, καὶ φύραν τῷ πτύσματι, οὕτω τὴν κεκρυμμένην αὐτοῦ δόξαν ἐφανέρωσεν. ὑπὲρ μικρὰ γὰρ δόξα, τὸ δημιουργὸν αὐτὸν νομισθῆναι τῆς κτίσεως. ἀπὸ γὰρ τούτου καὶ τὰ ἄλλα συνεισῆρχετο, ἀπὸ τοῦ μέρους καὶ τὸ ὅλον ἐπίστευτο. ἡ γὰρ περὶ τὸ μείζονος πίστις καὶ τὸ ἔλαττον ἐβεβαίου. τῆς κτίσεως γὰρ ἁπάσης ἀμαυρότερον ἀνθρώπου, καὶ τὴν ἐν ἡμῖν μυῶν ἀμαυρότερος ὀφθαλμός. διὰ τοῦτο οὐκ ἁπλῶς, ἀλλ' ἐκείνῳ τῷ ἐμπτύσματα ἐδημιούργησεν. Εἰ γὰρ καὶ μικρὸν τῷ μεγέθει τὸ μέλος, ἀλλ' ὅλου τοῦ

α. Κορ. ιβ. ιε. σώματός ἐστιν ἀναγκαιότερον. καὶ τοῦτο Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν· Ἐὰν εἴπῃ ἡ ἀκοὴ, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμὸς, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος; πάντα μὲν γὰρ τὰ ἐν ἡμῖν, τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ἐστὶν ἀποδεῖξαι· πολλῷ δὲ μᾶλλον ὀφθαλμός. ὅτο γοῦν τὸ πρῶτον διακονοῦν σῶμα, τοῦτο καὶ πρὸ πάντων σώματι τὸ κάλλος ἐργάζεται, τοῦτο χαρίζεται τὸν ὅλον, τοῦτο λύχνος ἐστὶν ἁπάντων τῶν μυῶν. ὅπερ γὰρ ἥλιος τῷ τὸν οἰκουμένῃ, τοῦτο ὀφθαλμὸς τῷ σώματι. καὶ σβέσῃς μὲν ἥλιον, πάντα ἀπώλεσας καὶ συνεταράξας· καὶ σβέσῃς τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ πόδες ἀχρεῖοι, καὶ χεῖρες, καὶ ψυχή. οἰκεῖ γὰρ ἡ γνῶσις, πεπρωθέν-

Ρωμ. α. κ. των τούτων. διὰ γὰρ τούτων τὴν Θεὸν ἐγνώκαμεν. Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται. οὐκ ἄρα τῷ σώματι λύχνος ὁ ὀφθαλμὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ σώματος τῇ ψυχῇ. διὸπερ ὥσπερ ἐν οἴκῳ βασιλικῷ χωρίον ἵδρυται, τὸν δύο λῆξιν λαχόν, καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθήσεων ἐφικνούμενος. τοῦτον οὖν διαπλάττει. Εἶτα, ἵνα 33 Is. πξ. μὴ νομίσῃς ὅτι ὕλης δεῖται ὅτε ποιῇ, καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι οὐδὲ τοῦ ἀρχῆθεν πηλοῦ χρείαν εἶχεν (ὁ γὰρ οὐκ ὄντας ὄντας καὶ μείζονας ἀγαθῶν, πολλῷ μᾶλλον τὰ τῶν χωρὶς ὕλης ἐποίησεν) ἵνα οὖν μάθῃς ὅτι τῆς χρείας ἕνεκεν τοῦτο ποιεῖ, ἀλλὰ διδάσκων ἑαυτὸν εἶναι δημιουργὸν καὶ ἀρχῆς,

6 Χεισας τὴν πηλὸν, φησιν· 7 Απελθε νίψαι· Ινα εἰδῇς ὅτι τοῦ πηλοῦ δέομαι ποιῆσαι τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ καὶ αὐτοῦ ἡ δόξα ἡ ἐμή. ὅτι γὰρ περὶ ἑαυτοῦ φησιν, εἰπὼν, ἵνα φανερωθῇ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, ἐπήγαγεν·

4 Εμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με· Τουτέστιν, ἐμὲ δεῖ φανερῶσαι ἐμαυτὸν, καὶ ποιῆσαι τὰ δυνάμενα με δεῖξαι τὰ αὐτὰ τῷ πατρὶ πιστοῦντα, οὐ τοιαῦτα,

ἀλλὰ

ἀλλὰ τὰ αὐτὰ, ὃ μείζονός ἐστιν ἀφροσυνης, ἢ ὅπερ ὅτε τῷ σώματι κατὰ μικρὸν διεφθόρατων λέγεται. Πῶς οὖν αὐτιβλέψῃ λοιπὸν, ὁρῶν αὐτοὺς τὰ αὐτὰ δυνάμενον ᾧ πάτερ; ἢ γὰρ ἔπλασε μόνον ὀφθαλμοὺς, σώματι δὲ οὐκ ἔδωκεν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὁρᾶν ἐχαρίσατο· ὅπερ τεκμήριόν ἐστι τῆς τῷ ψυχῷ ἐμφυσήσας. ἐκείνης γὰρ μὴ ἐνεργούσης, ὀφθαλμὸς, κἂν ἀπηρτισμένος ᾖ, οὐκ χ. ἐνεργήσειεν
ἂν ἴδοι ποτὲ οὐδέν. ὥστε καὶ τὸ ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἐνεργεῖν ἐχαρίσατο, καὶ τὸ μέλος ἕδωκε πρόσταξιν ἔχον, καὶ ἀρτηρίας, καὶ νεῦρα, καὶ φλέβας, καὶ αἷμα, καὶ τὰ ἄλλα πρόσταξιν, ἐξ ὧν συνέστηκεν ἡμῖν τὸ σῶμα. Ἐμὲ δὲ ἐργάζεσθαι ἕως ἡμέρα ἐστί. Τί οὖν βούλεται τὰ ῥήματα; ποίαν ἀκολουθίαν ἔχει; πολλήν. ὁ γὰρ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἕως ἡμέρα ἐστὶν, ἕως ἔξεστι τοῖς ἀνθρώποις πίστιν εἰς ἐμὲ, ἕως ὁ βίος οὗτος συνέστηκε, δεῖ με ἐργάζεσθαι. Ἔρχεται νύξ, Τουτέστιν, ὁ μέλλων καιρός· Οτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι. Οὐκ εἶπεν, ὅτε ἐγὼ οὐ δύναμαι ἐργάζεσθαι· ἀλλ' ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι, τουτέστιν, ὅτε οὐκ ἔτι πίστις ἔσται, οὔτε ποιοί, οὔτε μετάνοια. ὅπερ γὰρ ἔργον τῆς πίστεως λέγει, λέγεται αὐτῷ· τί ποιήσωμεν, ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ; λέγει, τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς; οὐ ἀπέστειλεν ἐκεῖνος. πῶς οὖν τοῦτο τὸ ἔργον οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι τότε; ὅτι οὐκ ἔστι πίστις ἔσται, ἀλλὰ καὶ ἐκόντες καὶ ἄκοντες ὑποταγήσονται. ἵνα γὰρ μή τις εἴπῃ, ὅτι φιλοπονούμενος τοῦτο ποιεῖ, δείκνυσιν, ὅτι φιλοδόμενος αὐτῷ πρόσταξιν ἐργάζεται, οὐ τοῦτο μόνον δέξεσθαι ἐχόντων πίστιν ἔσται, καὶ μηκέτι δυναμένων ἐκεῖ καρποῦσθαί με. Διὰ τοῦτο οὐδὲ προσελθόντος τοῦ τυφλοῦ ἐποίησεν ὅπερ ἐποίησεν. ὅτι μὲν γὰρ ἄξιος ἦν θεραπεύεσθαι, καὶ, εἰ ἔβλεπεν, ὅπως ἔσται δεῖ καὶ προσπλῆναι, καὶ, εἰ Ἰουδαῖος ἦκουσε προφήτου, δεῖ δεῦτε ἦμεν ἐποίησεν, οὐκ ἐξ ἧς ἔπλυνεν, οὐκ ἐκ τῆς ἀνδρείας, οὐκ ἐκ τῆς πίστεως αὐτῆς. καὶ γὰρ ἦν εἰκὸς αὐτὸν ἐννοῆσαι καὶ εἰπεῖν· τί ποτε τοῦτο ἔστι; πολλὰ ἐποίησε, καὶ ἐπέχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ εἶπέ μοι, ὕπαγε νίψαι· οὐκ ἠδυνάτησε θεραπεῦσαι, εἰ τότε πέμψαι εἰς τὴν Σιλωάμ; πολλάκις ἐνεφάνιζεν ἐκεῖ μετ' ἐτέρων πολλῶν, εἰ οὐδένος ἀπέλαυσα χρηστοῦ. Εἰ ἵνα δυνάμιν εἶχε, πρὸ μὲν ἐθεράπευσεν· ὅπερ καὶ ὁ Νεεμὰν πρὸς Ἐλισαῖον ἔλεγε. καὶ γὰρ ἐκεῖνος κελευσθεὶς ἀπελθεῖν λού- 4. Βασ. 5. 10.
σασθαι εἰς Ἰορδάνην, ἠπίστησε, καὶ ταῦτα φήμης τοσαύτης ὅσης περὶ τὸν Ἐλισαίου. ἀλλ' οὐχ ὁ τυφλὸς ἠπίστησεν, οὐδὲ ἀπώκνησεν, οὐδὲ ἐλογίσατο πρὸς ἑαυτὸν, τί ποτε τοῦτο ἔστι; πηλὸν ἐχρίω ὀφθαλμούς; τοῦτο πρᾶσσαι μᾶλλον ὅτι. τίς ὕστερος ἐνέβλεψέ ποτε; ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐλογίσατο. Εἶδες πίστιν στερρὰν καὶ προθυμίαν; Ἔρχεται νύξ. Δείκνυσιν οὐκ ὀκνοῦντα, ὅτι καὶ μετὰ ταῦτα ἔσεσθαι πολλοὺς. Επὶ γὰρ ἡμέρα ἐστί.
Μετὰ τὴν τέλειον ἀνάστασιν ἀποφαίνει. καὶ τοῦτο δηλοῖ ἐλέγχων·

5 Οταν ὦ ἐν τῷ κόσμῳ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου. Ο δὲ ἑτέρως ἔλεγε· Πίστευτε, ἕως τὸ φῶς μεθ' ὑμῶν ἐστι. τί δήποτε ὁ Παῦλος νύκτα μὲν πρόσταξιν βίον ἐκάλεσεν, ἐκείνου δὲ ἡμέραν; οὐκ ἐναντιούμενος τῷ Χριστῷ, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ λέγων, εἰ καὶ μὴ τοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ ταῖς ἐννοίαις. καὶ γάρ φησιν, Η νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικε. νύκτα γὰρ τὴν Ρωμ. 13. 12.
πρόσταξιν καλεῖ χαμαί, Διὰ τοῦτο ἐν σκότῳ καθημένους, ἢ διὰ τὸ προσκαθεῖν αὐτοῖς τὴν ἡμέραν ἐκείνην. ὁ δὲ Χριστὸς νύκτα τὸ μέλλον καλεῖ, διὰ τὸ τῆς ἀμαρτημάτων ἀνενέργητον· ὁ δὲ Παῦλος νύκτα τὴν πρόσταξιν βίου καλεῖ, Διὰ τὸ ἐν σκότῳ εἶναι τοὺς ἐν κακίᾳ διατελοῦντας καὶ ἀπιστίᾳ.

Πιστοῖς τοίνυν διαλεγόμενος ἔλεγε· ἢ νὺξ προέκοψεν, ἢ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν, ὡς μελλόντων ΗΘΙΚΟΝ
ἀπολαύεσθαι τοῦ φωτὸς ἐκείνου· καὶ νύκτα τὸν παλαιὸν βίον καλεῖ. ἀποθώμεθα γάρ, φησι, τὰ ἔργα τοῦ σκότους. ὁρᾷς ὅτι ἐκείνοις νύκτα φησί; διὰ τί λέγει· ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν, ἵνα τοῦ φωτὸς ἀπολαύσωμεν ἐκείνου. Εἰ γὰρ τοῦτο ὅτω καλὸν τὸ φῶς, ἐννόησον ἡλίκον ἐστὶν ἐκεῖνο. ὅσον γὰρ τοῦ λυχνικοῦ φωτὸς τὸ ἡλιακὸν χρῆσιν, τοσοῦτον, καὶ πολλῷ πλέον, ἐκεῖνο βέλτιον τούτου. καὶ τοῦτο δηλῶν ἔλεγε· ὅπου ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, τουτέστι, διὰ τὴν

τὴν πολιοῦσαν ἐκείνης τῆς μιαρᾶς συγῆς, ὅτε οὐδὲ φθέγξαι. Εἰ δὲ καὶ τῶν ὑλικῶν τὰς φωτεινὰς ἔχειν οἰκίας καὶ διαφερούσας μυείας δαπανωμένους χρήματα, οἰκοδομοῦντες, καὶ λιπαρωτέρους ἐνόησον πῶς χρὴ καὶ σώματα αὐτὰ δαπανᾶν, ὅταν τὰ λαμπρὰς ἡμῖν οἰκίας ἐν οὐρανοῖς οἰκοδομήσωμεν, ἔνθα τὸ φῶς ἐκεῖνο τὸ ἀπόρρητον. ἐνταῦθα μὲν γὰρ καὶ μάχαι καὶ φιλονεικίαι πολλαὶ ὄρων καὶ τοίχων· ἐκεῖ δὲ οὐδὲν τοιοῦτόν ἐστιν· οὐ φθόνος, οὐ βασκανία· οὐδὲ φιλονεικήσει τις ἡμῖν πρὸς ὁροθεσίων. καὶ ταύτην μὲν ἀπολιπεῖν ἀνάγκη πάντως, ἐκείνην δὲ συμπαραμένει διηνεκῶς. ἐ ταύτην μὲν ἀνάγκη σαθρὰν οὖσαν χρόνῳ καὶ μυείας ὑποκειμένας βλάψαι, ἐκείνην δὲ μένειν ἀήρω διηνεκῶς· ἐ ταύτην μὲν ὁ πένης οὐ δύναται οἰκοδομεῖν, ἐκείνην δέ ἐστι καὶ δύο ὁλοσχερῶν οἰκοδομήσαι, καθάπερ ἡ χήρα. ὥστε ταῦτα ἀποπίνομεν, ὅτι, τοσούτων ἡμῖν προκειμένων ἀγαθῶν, ῥᾳθυμοῦμεν, ὀλιγωρεῖν μεν. ἐ ὅπως μὲν ἐνταῦθα λαμπρὰς οἰκίας, ἀπάντα προϊέμεθα· ὅπως δὲ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ μικρὰν κτησώμεθα καταγώγιον, οὐ μεριμνῶμεν, οὐ φροντίζομεν. εἰπέ γάρ μοι· ποῦ ἐβούλου οἰκίαν ἔχειν ἐνταῦθα; ἄρα ἐν ἐρημίᾳ, ἢ ἐν μιᾷ τῶν πόλεων τῶν μικρῶν; οὐκ ἔγωγε οἶμαι· ἀλλ' ἐν τῇ βασιλικωτάτῃ καὶ μεγάλῃ, ἔνθα πλείων ἡ ἐμπορεία, ἔνθα μείζων ἡ περιφάνεια. ἐγὼ δέ σε εἰς πόλιν ἄγω τοιαύτην, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ Θεός· ἐκεῖ παρακαλῶ κτίζειν σε οἰκοδομεῖν, δι' ἐλαττόνων χρημάτων, [δι' ἐλάττονος πόνου.] ἐκείνην τὴν οἰκίαν τῶν πάντων οἰκοδομούσιν αἱ χεῖρες, καὶ ὅτι μάλιστά ἐστιν οἰκοδομή· ὡς τά γε νῦν γινόμενα ἑκάστης ἀνοίας. καὶ γὰρ εἴ τις σε εἰς Περσικὴν ἤγαγε γῆν, ὀφόμενον τὰ ἔκφυ, καὶ ἐπομένοντα· εἶτα ἐκέλευσεν οἰκίας δείμασθαι, ἆρα οὐκ ἂν αὐτῷ κατέγνως ἄνοιαν τὴν ἑκάστου, ὡς ἀχαίρως δαπανᾶν κελεύοντος; πῶς οὖν ὅτι τῆς γῆς τοῦ δεσπότου ἐστὶ καὶ ταύτης ποιεῖς, καὶ μικρὸν ὕστερον ἀποδιδόναι; ἀλλὰ τοῖς παισίοις καταλείψω, φησίν. ἀλλὰ καὶ ἐκείνοις μικρὸν ὕστερον καταλείψουσι σέ· πολλάκις γὰρ καὶ πρὸ σοῦ. καὶ οἱ μὲν ἐκείνοις πάλιν. καὶ γίνεταί σοι καὶ ἐνταῦθα τὸ παράγμα ἀθυμίας ὑπόθεσις, ὅταν σὸν κληρονόμους κατέχοντας μὴ ἴδῃς· ἐκεῖ δὲ οὐδὲν τοιοῦτόν ἐστιν ὑποπτεῦσαι· ἀλλ' ἀκίνητος ἡ κῆπος μένει, καὶ σοί, καὶ τοῖς παισίοις, καὶ τοῖς ἐγγόνοις, καὶ τοῖς αὐτοῖς ἀρεταὶ μιμήσονται. ἐκείνης τὴν οἰκοδομὴν ὁ Χριστὸς ἐφάπλεται· ἐκείνην οἰκοδομοῦντα, οὐκ ἀνάγκη ὀπιμελεῖσθαι ἐφιεμένην, οὐδὲ φροντίζειν, οὐδὲ μεριμνᾶν. ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς τὸ ἔργον ἀναδέξηται, τίς χρεία φροντίδος; ἐκεῖνα πάντα σωζεται, καὶ ἀΰπνοι τὴν οἰκίαν. καὶ ὅτι τοῦτο μόνον ὅσον τὸ θαυμαστόν, ἀλλ' ὅτι ὅπως αὐτὴν οἰκοδομεῖ, ὡς σοι ἀρεστόν ἐστι· μᾶλλον γὰρ καὶ τὸ ἀρεστόν, καὶ ὅπερ ὁ βούλει. τεχνίτης γάρ ἐστιν ἄριστος, καὶ σφόδρα σε κήδεται τῶν συμφερόντων. καὶ πένης εἶ, καὶ βουληθῇς οἰκοδομῆσαι τὴν οἰκίαν ταύτην, οὐ φέρει σοι φθόνον, οὐδὲ πίκρει σοι βασκανίαν. οὐδεὶς γὰρ αὐτὴν ἁρπάσει τῶν ἐπισκοπούντων φθονεῖν, ἀλλ' ἵνα ὀπτασάμενοι χαίρειν ἀγγέλοι τοῖς ἁγαθοῖς τοῖς σοῖς· οὐδεὶς αὐτὴν προῖσαι δυνήσεται). οὐδεὶς γὰρ αὐτὴν προοικεῖ τῶν τοιαῦτα νοσούντων. γείτονας ἔχεις ἐκεῖ, οὐ λῃστάς, οὐ περὶ Παῦλον καὶ Πέτρον, οὐ περιφήμους ἀποστόλους, τοὺς μάρτυρας, τὸ δῆμον τῶν ἀγγέλων, τὴν ἀρχαγγέλων. ὥστε δεῖ ταῦτα πάντα, καὶ ὅσα εἰς τὰς πένητας κενώσωμεν, ἵνα ἐκείνων ὀπιτύχωμεν [τῶν σκηνῶν·] ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὀπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ιζ. 6 ΤΑΥΤΑ ΕΙΠΩΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ, ΕΠΤΥΣΕ ΧΑμαὶ, καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος, καὶ ἐπέχρισε τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, καὶ εἶπεν· 7 Ὕπαγε, νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ.

Τοῦς

Τοις μέλλουσί τι τῶν ἀναγινωσκομένων καρποῦσθαι, οὐδὲ τὸ μακρὰν τῶν λεγομένων ποιεῖσθαι χρή. διὰ γὰρ τοῦτο ἐρωτᾶν τὰς γραφὰς ἐκελεύσθημεν· ὅπερ δοκεῖ τὰ πολλά, καίτοιγε αὐτόθεν ὄντα εὔκολα, πολλῷ σὺν τῷ βάθει ἀμοιρίαν ἔχειν ἀποκεκρυμμένων. ὅρα γὰρ οἷ' ὄφι τὸ πρόσωπον. ταῦτα γὰρ εἰπών, φησίν, ἐπέπυστε χαμαί. ποῖα ταῦτα; ἵνα φανερωθῇ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι διὰ με ἐργάζεται τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με. οὐ γὰρ ἁπλῶς ἀνέμνησεν ἡμᾶς τῶν εἰρημένων ὁ ἀναγελιστής, καὶ ἐπήγαγεν ὅτι ἔπτυσεν· ἀλλὰ δηλονότι ὅτι Ⓦ λόγον ἔχει τῶν ἔργων ὁπτιζόσατο. καὶ διὰ τί μὴ ὕδατι κέχρηται, ἀλλὰ πτύσματι εἰς Ⓦ πηλόν; ἔμιγεν αὐτὸν πέμπειν εἰς Ⓦ Σιλωάμ. ἵν' οὖν μηδὲν ὑπτιγραφῇ τῇ πηγῇ, ἀλλὰ μάθῃς ὅτι ἡ ἐκ τοῦ σώματος ἐξελθοῦσα δύναμις αὐτὴ καὶ διέπλασε, καὶ ἀνέῳξε τοὺς ὀφθαλμούς, ἔπτυσε χαμαί. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ ἀναγελιστὴς ἐπισημαινόμενος ἔλεγε, καὶ ἐποίησε πηλὸν ἀπὸ τοῦ πτύσματος. εἶτα, ἵνα μὴ δόξῃ τῆς γῆς εἶ τὸ κατόρθωμα, ἐκέλευσε νίψασθαι. ἵνος οὖν ἕνεκεν οὐκ εὐθέως τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλ' ὅτι Ⓦ Σιλωάμ ἔπεμψεν; ἵνα μάθῃς τοῦ τυφλοῦ τὴν πίστιν, [καὶ] ἵνα ὑπισχνισθῇ τῶν Ιουδαίων ἡ ἀγωνιζομένη. εἰκὸς γὰρ ἦν ἀπόντας ὁρᾶν αὐτὸν ἀπιόντα, Ⓦ πηλὸν ἔχοντα ὅτι τοῦ ὀφθαλμοὺς κεχρισμένον. τῷ γὰρ παραδόξῳ πάντας αὖ ἐπέστρεψε πρὸς ἑαυτόν, τούς τε εἰδότας αὐτὸν, τούς τε ἀγνοοῦντας, καὶ μὴ ἀκριβείας αὖ αὐτῷ προσέχον. ὅπερ γὰρ οὐκ εὔκολον τυφλὸν ἀναβλέψαντα γνωρίσαι, πολλοὶ ποιεῖσθαι πρόφασιν μάρτυρας διὰ μακρᾶς τὴν ὁδὸν, καὶ ἀκριβεῖς ζητεῖν τῶν παραδόξων τὰς, ἵνα πρόσκλισιν πρὸς ἡμᾶς ἔχωσι μόνον, μηκέτι δυνῶνται λέγειν, τοῦτ' ἔστιν, οὐκ ἔστι τοῦτο. πρὸς δὴ τούτους, καὶ ἐκεῖνο βούλεται κατασκευάζειν, ὅτι οὐκ ἀλλότριος ἦν τοῦ νόμου καὶ τῆς παλαιᾶς, πέμπων εἰς τὴν Σιλωάμ. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνο λοιπὸν ὑποπτεύσαι ἐῶ, μὴ ὁ Σιλωὰμ λάβῃ τινὰ δόξαν. καὶ γὰρ πολλοὶ πολλάκις ἐκεῖ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπονιψάμενοι, οὐδενὸς ἀπηλλαύσαντο τοιούτου. καὶ ἐκεῖ γὰρ ἡ δυνάμις ἐῶ τοῦ Χριστοῦ, ἡ πάντα ἐργαζομένη. διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἐπιμέλειαν ἡμῖν προσέθηκεν ὁ ἀναγελιστής. εἰπὼν γὰρ, εἰς Ⓦ Σιλωάμ, προσέθηκεν, ὅ ἐστιν ἀπεσταλμένος· ἵνα μάθῃς, ὅτι καὶ ἐκεῖ ὁ Χριστὸς αὐτὸν ἐθεραπόδυσε, καθάπερ ὁ Παῦλός φησιν· Ἐπίνον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας· ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός. ὥσπερ οὖν πέτρα ἦν ὁ Χριστὸς πνευματικὴ· οὕτω δὲ Σιλωὰμ ἦν πνευματικός. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καὶ τὸ ἀληθὲς τῆς τοῦ ὕδατος παρουσίας αἰνίττεσθαι μυστήριον ἡμῖν ἀπορρηθέν. ποῖον δὴ τοῦτο; ὃ ἀπροσδόκητον τῆς ὑπερφανείας καὶ πρὸ ἐλπίδα πᾶσαν. ἀλλ' ὅρα τοῦ τυφλοῦ τὴν γνώμην τὴν πρὸς πᾶσαν ἀκρόασιν. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, εἰ ὅλως ὁ πηλὸς ὅστιν, ἢ ὃ πτύσμα ὃ πρόσχον οὗτος τοὺς ὀφθαλμούς, τί μοι χρεία τοῦ Σιλωάμ; εἰ δὲ χρεία τοῦ Σιλωάμ, πῶς χρεία τοῦ πηλοῦ; ἵνος ἕνεκεν ἔζεσεν; τίνος ἕνεκεν νίψασθαι ἐκέλευσεν; ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐλογίσατο· ἀλλὰ πρὸς ἓν πρόσκλισιν μόνον, ἄπιστα πιθέσθαι τῷ καλοῦντι, καὶ οὐδὲν αὐτὸν τῶν γινομένων ἐσκανδάλιζεν. εἰ δὲ λέγοι τις, πῶς οὖν ἀνέβλεψεν ἀπελθόμενος Ⓦ πηλοῦ; οὐδὲν ἄλλο ἀκούσεται πρὸς ἡμᾶς, ἢ ὅτι τὸ θεῖον οὐκ ἴσμεν. καὶ τί θαυμαστὸν, εἰ ἡμεῖς οὐκ ἴσμεν; οὐδὲ γὰρ ὁ ἀναγελιστὴς ἠπίσατο, οὐδὲ αὐτὸς ὁ τεθεραπευμένος· ἀλλὰ τὸ μὲν γεγονὸς οἶδε, τὸ δὲ πῶς καταλαβεῖν οὐ δύναται. τοῦτο δὲ καὶ ἐρωτώμενος ἔλεγε· ὅτι πηλὸν ἐπέθηκεν ὁ κύριος τοῦ ὀφθαλμούς μου, καὶ ἐνίψαμαί μου, καὶ βλέπω. πῶς δὲ τοῦτο γέγονεν, οὐκ ἔχει λέγειν, κἂν μυριάκις ἐρωτήσωσιν.

8 Οἱ οὖν γείτονες, φησὶ, καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν ὅτι προσαίτης ἦν, ἔλεγον· οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαίτης; 9 Ἄλλοι ἔλεγον· οὗτος ἐστί. Τὸ γὰρ παράδοξον οὐ γεγλυπτόμενον, καὶ εἰς ἀπιστίαν αὖθις ἦγε· καίτοιγε τοσούτων οἰκείων μεμαρτυρηκότων ὥστε μὴ ἀπιστῆσαι. οἱ δὲ ἔλεγον· οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαίτης; βαθεῖαν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, ποῦ κατέβαινε,

πόσαγε, σὺ τοσαυτῶν ζ μὴ πολλῆς τῆς βυιοίας δεσποτῶν, καὶ τοῦδεν σὺ Ιουδαίοις ὑποτομίζων; ὅτι ὑ σὺ λαμπρυνεις, οὐδὲ τοις τοιφθονοις, οὐδὲ τοις ἀρχουσις, ἀλλὰ ϗ τοις ἀσήμοις τῆς αὐτῆς ἠξίωσε τοιούτοις. ϗ γὰ ὅτι σωτηρία πάντων ἀφίκτο. ὃ ϗ ὅτι τοῦ παντοκρατορος γέγονε, τοῦτο ϗ ὅτι τούτῳ ζ. ὅτε γὰ σκότος ἦδει τὶς ὄστιν ὁ θεραπεύσας αὐτὸν, ὅτε σοφός. ἐγίνετο ϑ τοῦτο διὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Χριστοῦ. ἀνεχώρει ϑ ἀεὶ θεραπεύων ὁ Ιησοῦς, ὥστε πᾶσαν ὑποφίαν τοιαιρεθῆναι τῶν σημείων. ⓐ γὰ μὴ εἰδότες αὐτὸν ὅστις ὄστι, πῶς ἂν ἠκολούθησαν αὐτῷ ⓒ συγκατισκιάσαντα τὰ γεγυμνασμένα; οὐδὲ γὰρ τοῖς παροῦσιν ἦν οὗτος, ἀλλὰ τοῖς κατοπισθίοις τοῦ ὄχλου διὰ τὸ πλῆθος. ἀμφισβητούντων ϑ πάντων περὶ αὐτοῦ, τί φησιν ὁ σκότος; Ἐγώ εἰμι. Οὐκ ἠνέσχετο τοῦ πονηροῦ πνεύματος, οὐδὲ ἔδωκε τῷ δήμῳ ⓦ θυμοῦ, οὐδὲ παρητήσατο δεῖξαι ἑαυτὸν, ἵνα κηρύξῃ ⓦ εὐεργέτην.

10 Λέγουσιν αὐτῷ· πῶς ἀνεῴχθησάν σου ⓐ ὀφθαλμοί; 11 Λέγει ἀκούσας· ἄνθρωπος λεγόμενος Ιησοῦς. Τί λέγεις; ἄνθρωπος τοιαῦτα ἐργάζεται; ἀλλ' οὐδὲν μέγα τοῦς ἦδει περὶ αὐτοῦ. ἄνθρωπος λεγόμενος Ιησοῦς Ἐποίησε πηλὸν, καὶ ἐπέχρισεν.

Οὐκ ἀπὸ τοῦ ἀληθῆς ὄστιν. οὐκ εἶπε πόθεν ἐποίησεν· ὃ γὰ οὐκ οἶδεν, ὑ λέγει. οὐδὲ γὰ εἶδεν ὅτι χαμαὶ ἔπιπτεν· ὅτι ϑ ἐπέχρισε, δῆλα τῆς αἰσθήσεως ἐμπεσθείσης ⓒ τῆς ἀφῆς.

Καὶ εἶπέ μοι· ὕπαγε νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ. Καὶ τοῦτο ἡ ἀκοὴ ἐμαρτύρησε. ϗ πόθεν ἐπεγίνωσκεν αὐτοῦ τὴν φωνήν; ἀπὸ τῆς σαφηνείας τῆς περὶ τοῦ μαθήματος. ϗ ταῦτα λέγων ἀπήντα, ϗ τὴν δῆλα τῶν ἔργων μαρτυρίαν λαβών, ⓦ ἔφυγον εἰπεῖν ὑ διαύπαιτα. εἰ ϑ ὅτι τῶν αἰσθητῶν ϗ ψιλαφωνιῶν πίστεως δεῖ, πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῶν ἀοράτων. 12 Λέγουσιν αὐτῷ· ποῦ ὄστιν ἐκεῖνος; λέγει· οὐκ οἶδα.

Ἐλεγεν ϑ τοῦτο, ὃ ποῦ ὄστιν ἐκεῖνος, φοιτῶντες ἤδη κατ' αὐτόν. θέα ϑ τῆς Χριστοῦ ὃ ἀκόμπασον, πῶς ὑ πρὸ τῶν τοῖς θεραπευομένοις. ὑ γὰ δόξαν κερπώσασθαι ἐβούλετο, οὐδὲ ὀχλαγωγεῖν, οὐδὲ ὑποδέεσθαι. ὅσα πῶς ἄπαντα φιλαληθῶς ἀποκείμενα ὁ τυφλός. ἐβούλετο μὲ οὖν ⓦ Χριστὸν εὑρεῖν, ὥστε αὐτὸν ἀγαγεῖν πρὸς τοὺς ἱερεῖς· ὅπερ δὲ οὐκ ἐπέτυχον, ἄγουσι ⓦ τυφλὸν πρὸς τοὺς Φαρισαίους, ὡς σφοδρότερον ἐρωτήσοντας. ἀφ' γὰρ τούτου ϗ ὁ εὐαγγελιστὴς ὑποσημαίνεται, ὅτι Σάββατον ἦν, ἵνα τὴν ποίησιν αὐτῶν γνώμιον ἐνδείξηται, ϗ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἐζήτουν, ὡς λαβεῖν δῆλον βουλόμενοι, ϗ δυσαρέστως ὃ ἔχουσι ἀφ' ἡμέρας ἀφαιρεῖν, ἀφ' τῆς δοκούσης εἶ τοῦ νόμου παραβάσεως. ϗ τοῦτο δῆλον ἐκ τοῦ εὐθέως ἰδόντας αὐτὸν μηδὲν ἄλλο εἰπεῖν, ἀλλ' ἢ, πῶς ἀνέῳξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; ϗ ὅσα πῶς λέγουσιν. ὑ γὰ εἶπον, πῶς ἀνέβλεψας, ἀλλά, πῶς ἀνέῳξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; διδόντες αὐτῷ προφασιν τοῦ ἀφαιρεῖν αὐτὸν ἐπ' ἐργασίᾳ. ὁ δὲ ὡς πρὸς ἀκηκοόσας εὐτομώτερον φθέγγεται. ὅτε γὰ ὃ ὄνομα εἶπεν, οὔτε ὅπου εἰπέ μοι, ὕπαγε νίψαι, εὐθέως φησί·

15 Πηλὸν ἐπέθηκεν ὅτι τοὺς ὀφθαλμούς μου, ϗ ἐνιψάμην, ϗ βλέπω. Ὡς πολλῆς ἤδη γεγυμνασμένης ἀφαιρέσεως, κἀκείνων εἰρηκότων· ἴδε ὁ Ιησοῦς οἷα ἐργάζεται ἐν σαββάτῳ, πηλὸν ἐφύρασε· σὺ δέ μοι σκέπτει, πῶς ὑ παράγεται ὁ τυφλός. ὅτε μὲ γὰ ἐπ' ἐκείνων ἔλεγεν ἀκριβῶς ἐρωτώμενος, οὐχ ὅτε μέγα ἐστὶ ϑ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν· τὸ ϑ θαυμαστόν ὄστι νῦν, ὅτι ϗ ἐν πλείονι φόβῳ καταστάς, ὅτε ἔφυγεν, ὅτε ἐνέμεινε λέγει τοῖς περισσοτέροις. τί οὖν οἱ Φαρισαῖοι; μᾶλλον ϑ ϗ ⓐ ἄλλοι; ἠγανάκτουν μὲ αὐτὸν ὡς ἐρωτῶντα, τοῦτον δὲ, ἔπαθον ὅσα οὐκ ἐβούλοντο, ϗ ἀκριβέστερον ἔμαθον. ϗ τοῦτο πάντα χῶ τῶν σημείων ὑποβάλλουσι· μᾶλλον δὲ ἐν τοῖς ἑξῆς τοῦτο σαφέστερον ἀποδείξομεν. τί οὖν ⓐ Φαρισαῖοι ἔλεγον; τίνες, οὐ πάντες, ἀλλ' ⓐ ἰταμώτεροι·

16 Οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ὅτι τὸ Σάββατον οὐ τηρεῖ· ἄλλοι ἔλεγον, πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν; Ὁρᾷς ὅτι ἀπὸ τῶν σημείων ἀπήγετο; ⓐ γὰ περὶ τούτου πέμψαντες, ὥστε ἀγαγεῖν αὐτὸν, ἄκουσον τί λέγουσι νῦν, εἰ

εἰ δὲ μὴ πεῖθε. καὶ γὰρ ἀρχόντες ὄντες ὑπὸ τῆς φιλοδοξίας εἰς ἀπιστίαν ἔπεσον. ὁμως δὲ καὶ τῶν ἀρχόντων ⓐ πολλοὶ ὑπῆρξαν εἰς αὐτόν· οὐχ ὡμολόγησαν δέ. ὁ μὲν οὖν πολὺς λαὸς εὐκαταφρόητος ἦν, ἅτε μηδὲν μέγα σωτηλῶν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν· ⓐ δὲ ἀρχοντες μᾶλλον προβλεπτοὶ ὄντες, δυσκολώτερον ἐπαῤῥησιάζοντο. τοὺς μὲν γὰρ φιλαρχία κατεῖχε, τοὺς δὲ δειλία ⓒ ὁ πρὸς τῶν πολλῶν φόβος. διὸ καὶ ἔλεγε· πῶς δύναισθε πιστεύειν, δόξαν παρὰ ἀνθρώπων λαμβάνοντες; καὶ αὖθις μὲν φονεύειν ζητοῦντες ἀδίκως, τῷ Θεοῦ ἔλεγον εἶ· ⓦ ὁ τυφλὸς θεραπεύοντα, ὅ δύναισθαι εἶ) οὐκ τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸ σάββατον μὴ τηρεῖν. πρὸς ταῦτα ἀντέφηνεν οὗτοι, ὅτι ἁμάρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα οὐ δύναται ποιεῖν. οὐκεῖνοι μὲν οὖν κακοῦργος τὸ γένος σιγῶντες, τὴν δοκοῦσαν εἶ) παρέβασιν εἰς μέσον ἔφερον. οὐ γὰρ ἔλεγεν, ὅτι σὺ τῷ σαββάτῳ θεραπεύει, ἀλλ' ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ· οὗτοι δὲ πάλιν ἀληθεῖς. δέον γὰρ ὑπεδείξαι πῶς τὸ σάββατον οὐ λύεται, ἀπὸ τῶν σημείων ἰσχυρίζονται μόνον· καὶ εἰκότως. ἐπὶ γὰρ ἁμαρτωλὸν αὐτὸν ὑπόμιζον εἶ). ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, καὶ ἑτέρως εἶχον ἀπολογήσασθαι, ὅτι τοῦ σαββάτου κύριος ἦν, ⓒ αὐτὸς αὐτὸ πεποίηκεν. ἀλλ' οὐδέπω ταύτην εἶχον τὴν γνώμην. οὐδεὶς μέντοι αὐτοῖς ἐτόλμα, ἀλλ' ἐφοβοῦντο, φανερῶς εἰπεῖν, οὐδὲ ὑπὲρ ἀποφάσει, ἀλλ' ὑπὲρ ἀμφισβητήσει· οἱ μὲν διὰ τὸ ἀπῤῥησίαστον, οἱ δὲ διὰ φιλαρχίαν.

Σχίσμα οὖν ἦν ἐν αὐτοῖς. Τοῦτο τὸ σχίσμα πρῶτον ἤρξατο ἐν τῷ λαῷ· εἶτα ὕστερον καὶ ἐν τοῖς ἄρχουσι. καὶ ⓐ μὲν ἔλεγον, ὅτι ἀγαθός ἐστιν· ἄλλοι δέ, οὐχί, ἀλλ', ἀπατᾷ ⓦ ὄχλον. ὁρᾷς πῶς ἀσυνετώτεροι τῶν πολλῶν ⓐ ἄρχοντες σκοτίζονται ὕστερον; ἀλλὰ μὴν τὸ σκοτισθῆναι πάλιν, οὐδὲν ἐπεδείξατο ἴδιον, ὁρῶντες τοὺς Φαρισαίους ὑπεικοντας. ὡς εἶγε τέλεον ἀπεσκοτίσθησαν, ταχέως ἂν τὴν ἀλήθειαν ἐπέγνωσαν. ἔστι γὰρ σκοτισθῆναι καλῶς. διὸ καὶ αὐτὸς ἔλεγεν· Οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ὑπὲ τὴν γῆν, ἀλλὰ μάχαιραν. ἔστι γὰρ Matth. ι. λδ.
ⓒ σκληρὰ ὁμόνοια, ἔστι καὶ καλὴ διαφωνία. καὶ γὰρ ⓐ ⓦ πύργον οἰκοδομοῦντες, ὡμολόησαν ὑπὲρ κακῶν τῶν ἑαυτῶν· καὶ ⓐ αὖθις ὕστερον πάλιν, ἀκοντες μὲν, ὑπὲρ συμφέροντος ὅμως ἐχάθησαν. ⓒ οἱ περὶ Κορὲ ὑπὲρ κακῶν ὡμολόησαν, διὰ τοῦτο καλῶς ἐχάθησαν· καὶ Ιούδας ὡμολόησε μὲν τῶν Ιουδαίων κακῶν. ἔστιν οὖν σκοτίσαι καλῶς, καὶ ἔστιν ὁμονοῆσαι κακῶς. διὰ τοῦτό φησιν· Ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκκοψον αὐτόν· ἐὰν ὁ πούς σου, ἔκτεμε αὐτόν. Εἰ δὲ ἀπὸ Matth. ε. κθ.
μελῶν ἀποκόπτεσθαι χρὴ κακῶς συμπεμένων, οὐ πολλῷ μᾶλλον ἀπὸ φίλων κακῶς ἰωμένων ἡμᾶς; ὥστε ὁ πονηροῦ ὁμόνοια κακὴ, ὥσπερ δὴ καὶ ὁ δὲ πονηροῦ ἡ διάστασις κακή.

Ταῦτα λέγω, ἵνα φεύγωμεν πονηρούς, καὶ διώκωμεν ἀγαθούς. Εἰ γὰρ ἐν τοῖς μέλεσι τὸ ΗΘΙΚΟΝ
στόμα καὶ ῥινὸς ἕνεκεν ἔχον ἐκκόπτομεν, φοβούμενοι μὴ ⓒ τὸ λοιπὸν τῇ αὐτῇ λύμῃ ὑποδέξηται σῶμα· ⓒ ποιοῦμεν τοῦτο, οὐκ ἐκείνου καταφρονοῦντες, ἀλλὰ τὸ λοιπὸν διαφυλάξαι μᾶλλον βουλόμενοι· πόσῳ μᾶλλον ὅτι τὰ ζωὴν τῶν ἡμῶν ὅτι καλὰ τοῦτο παρέχειν δυνάσθαι; Εἰ μὲν γὰρ δυνατὰ ἦν κἀκείνους διορθῶσαι, καὶ αὖθις μὴ παραβαλλόμενα, πάντα ποιεῖν χρὴ· Εἰ δὲ κἀκεῖνοι μένοιεν ἀδιόρθωτοι, καὶ ἡμᾶς παραβαλλόμενοι, οὐκ ἂν ἔτι ῥᾴθυμεν ἀναλγῆτον. πολλάκις γὰρ ὕτω" κερδαίνουσι μᾶλλον. διὸ καὶ Παῦλος ὕτω πρήνει λέγων· Καὶ χαριζόμενοι a. Κορ. ι. ιγ.
ὀφθήσεται ⓦ πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν· καὶ, Ἵνα ὀφθῇ οὐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας. δεινὸν γὰρ, δεινὸν σωτηρίᾳ πονηρῶν. ὑπὸ ὕτω ταχέως λοιμὸς ἅπεται, καὶ ὡφελεῖ μᾶλλον τοὺς ἀναχωνευμένους, τοὺς τῷ νοσήματι κατεχομένους, ὡς ἡ τῶν πονηρῶν κακία ἀνδρῶν. Φθείρουσι γὰρ ἤδη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί. καὶ ὁ πρόφητης πάλιν· Ἐξέλθετε οὐκ μέσου αὐτῶν, a. Κορ. ιϛ. λγ.
καὶ ἀφορίσθητε. μηδεὶς τοίνυν φαῦλον ἐχέτω φίλον. Εἰ γὰρ ἵνα φαῦλος ἔχοντες οὐκ ἀνορύττομεν, καὶ οὐκ αἰδούμεθα τὴν φύσιν, οὐδὲ τὰς ταύτης νόμους, οὐδὲ τὴν ἐξ αὐτῆς ἀνάγκην· πολλῷ μᾶλλον τὰς σωτηρίας ⓒ γνωρίμους φθόγγον δῆ, πονηροὺς ὄντας. καὶ γὰρ μηδεμίαν πρὸς αὐτοὺς ἀδικώμεθα βλάβην, τὴν ψυχὴν πονηροὺς δόξαν διαφυγεῖν οὐκ ἰσχύσομεν. ⓐ γὰρ ἐξώθεν, ὅ ⓦ βίου ἐρθώσουσιν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς σωτηρίας ἡμᾶς κρίνουσι. ταῦτα δὲ γνωρίζει

καὶ

Ρσ. 16. ις. ἐ πρ̃ ἐθνοις πρ̃εχυσ̃. Περιορώμενοι γὰρ, φησι, καλῶ, ὑ μόνον ἐνώπιον Κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀν̃ θρ̃ώπων. πόνηρα τοίνυν πρ̃άττωμεν, ὥστε μὴ σκανδαλισθῆναι τ̃ πλησίον. βίος γὰρ καὶν σφόδρα ὀρθὸς ᾖ, σκάνδαλον ἑτέροις πρ̃έχων, ὃ πολλ̃ ἀπώλεσε. ἐ πῶς ἐνὶ τ̃ ὀρθ̃ν βίον σκανδαλίσαι; ὅταν ἡ ζωοποιὸς τ̃ν ὄχ ὁρθ̃ν ποτε ἐν αὐτῷ πρ̃εισθῇ δόξαν. ἐπειδὴ γὰρ θαρρο̃ῦντες ἑαυτοῖς ζωσώμεθα τοῖς πονηροῖς, κἂν αὐτοὶ μὴ βλαβῶμεν, ἑτέρους ἐσκανδαλίσαμεν. ταῦτα κ̃ ἀνδραπόδων κ̃ χωλαχ̃ λέγω κ̃ πρ̃ ἐθνους, καταλιμπάνων αὐτ̃ν τὸν ζωοποιὸν μ̃ ἀκριβείας εἰδέναι πόσα ἐντεῦθεν ῥίπτεται κακά. ἐγὼ μ̃ γὰρ οὐδὲν ὑποπτεύω πονηρὸν, οὐδὲ ἄλλος τις ἴσως τ̃ν τελειοτέρων· ὁ δ̃ ἀφελέστερος ἀδελφὸς, ὅπερ τ̃ σ̃ πρ̃οβλαπῆναι τελευτήσει· διὰ δ̃ κ̃ τ̃ς ἀθενείας τ̃ς ἐκείνου πρ̃ενοήθη. καὶν οὗτ̃ μὴ βλαβῇ· ἀλλ' ὁ ἕλλην πρ̃οβλαπήσεται. ὁ δ̃ Παῦλος ἐκέλευσεν ἀπρ̃οσκόπους εἶ̃ κ̃ Ἰουδαίοις καὶ ἕλλησι κ̃ τ̃ ἐκκλησίᾳ τ̃ Θεοῦ. ἐγὼ πονηρὸν οὐδὲν ὑποπτεύω περὶ τ̃ς πρ̃ ἐθνη (ἀγαπῶ γὰρ τὸν πλησίον· ἡ δ̃ ἀγάπη ὑ λογίζεται τὸ κακόν) ἐγὼ σφόδρα ἐφαπ̃ς εἰμὶ τ̃ς πολιτείας ταύτης, κ̃ οὐδὲ λογίσασθαί τι δύναμαι ἄτοπον. πῶς τοὺς ἔξω πείσομεν; ὅταν γὰρ καὶ εἰς τὰ ἐκείνων ποιῆσθαι πρ̃όνοιαν. ὅπου τοίνυν καὶ καθ' ἑαυτοὺς οἰκονομ̃μεν, ἵνα μηδὲ τ̃ν ἀπίστων τις ἔχῃ καθ' ἡμ̃ν δικαίαν ἀ̃ρσιν λαβεῖν. ὥσπερ γὰρ ⓓ βίου ὀρθὴν ἐπιδεικνύμενοι, δοξάζουσι τ̃ Θεὸν· ὅτως ⓓ τ̃ ἐναντίον, βλασφημεῖσθαι πρ̃οσκυλάζουσιν. ἀλλὰ μὴ γένοιτο τινας τοιούτους εἶ̃ πρ̃ ἡμ̃ν, ἀλλ' ὅτω λαμπρὰν καὶ ἔργα ἡμ̃ν, ὥστε δοξασθῆναι τ̃ πατέρα ἡμ̃ν τ̃ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, κ̃ τ̃ς πρ̃ αὐτ̃ δόξης ἡμᾶς ἀπολαῦσαι· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χ̃ρ̃ίτι κ̃ φιλανθρωπίᾳ τ̃ Κυρίου ἡμ̃ν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μ̃ τ̃ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τ̃ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰ̃νας. Ἀμήν. χ. ἡμῶν.

Ομιλ. ιζ. ΛΕΓΟΥΣΙ ΤΩ ΤΥΦΛΩ ΠΑΛΙΝ· ΣΥ ΤΙ ΛΕΓΕΙΣ ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΥ, ΟΤΙ ΗΝΟΙΞΕΣΟΥ ΣΟΥ ΤΟΥΣ ΟΦΘΑΛΜΟΥΣ; Ο ΔΕ ΕΙΠΕΝ, ΟΤΙ ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΕΣΤΙΝ. 18 Οὐκ ἐπίστευσαν οὖν ⓓ Ἰουδαῖοι.

Τας γραφὰς οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ πρ̃όχειρα ἐπιτέλλει ἡμῖν, ἀλλὰ μ̃ ἀκριβείας ἅπασης, ὥστε μὴ συμπαίζεσθαι. κ̃ γὰρ κ̃ νῦν εἰκότως ἄν τις εἰσαῦθα ἀπορήσειε, πῶς, εἰπόντες, οὗτ̃ οὐκ ἔστιν ἐκ τ̃ Θεοῦ ὅτι τὸ σάββατον ὑ τηρ̃, λέγουσιν αὐτῷ· σὺ δὲ λέγεις περὶ αὐτ̃, ὅτι ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; κ̃ οὐκ εἶπον, σὺ δὲ λέγεις περὶ αὐτ̃, ὅτι προφήτης ἐστίν; διὰ τὸ τ̃ ἀπολογίας νῦν αὐτοὺς τ̃ κατηγορίας πλήσαι. τί οὖν ὄντι εἰπεῖν; οὐκ εἰσὶν αὐτοὶ οἱ λέγοντες, οὗτ̃ οὐκ ἔστιν ἐκ τ̃ Θεοῦ; ἀλλ' οἱ φιλόνεικοι ἀπ' αὐτ̃, οἱ κ̃ εἶπον, διὰ θρ̃ωπος ἁμαρτωλὸς ὑ δύναται τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν. βουλόμενοι γὰρ αὐτοὺς ὑποσμίσαι πλέον, ἵνα μὴ δόξωσιν αὐτοῖς συνηγορεῖν τῷ Χριστῷ, τ̃ λεγόντα τ̃ δυνάμενον αὐτὸ πεῖραν εἰς μέσον ἄγουσι κ̃ ἐρωτῶσιν. ὅρα τοίνυν τ̃ πέπτος τ̃ σοφίαν. ἀπὸ τ̃των γὰρ τ̃των ζωηρότερος φάνεται. κ̃ πρ̃ῶτον μὲν φησιν, ὅτι προφήτης ὄντι, ἐ δ' κατέπηξεν αὐτῶν τῶν διεστραμμένων Ἰουδαίων τ̃ν κρίσιν τῶν ἀνθρ̃ώπων καὶ λεγόντων· πῶς δύναται οὗτ̃ εἶ̃ παρὰ τοῦ Θεοῦ, τὸ σάββατον ὑ τηρ̃ν; ἀλλ' ἔλεγεν, ὅτι προφήτης ὄντι. χ. κατέπηξεν αὐτὸν χ. ἡ κρίσις αὐτῶν.

Καὶ οὐκ ἐπίστευσαν ὅτι τυφλὸς ἦν κ̃ ἀνέβλεψεν, ἕως ὅ ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ.

Καὶ σκόπει πόσοις ὄντοις ὑπέχεσθαι τὸ θαῦμα συσκιάσαι κ̃ ἀνελεῖν· ἀλλ' αὐτὴ τ̃ς ἀληθείας ἡ φύσις, διὰ ὧν δοκεῖ πρ̃ὸς τ̃ν ἀνθρ̃ώπων ὑποβουλεύεσθαι, διὰ τ̃των ἐμφανεστέραν ποιεῖ· διὰ τ̃των λάμπει, διὰ ὧν συσκιάζεται. Εἰ γὰρ μὴ ταῦτα ἐγένετο, καὶν ὑποπτεύθη πρ̃ὸς τοῖς πολλοῖς τὸ θαῦμα. νυνὶ δ' ὡς ἀσυνδάζοντες γυμνωσαι τὸν ἀληθῆ, ὅτως ἄπτωτα πρ̃άττουσι, κ̃ οὐκ ἄν ἕτερος ἐποίησεν, εἴτε ὑ̃ τ̃ Χριστοῦ πάντα ἐποίουν. κ̃ γὰρ

γὰρ ἐπεχείρησαν διὰ τούτου τοῦ τρόπου καταβαλεῖν αὐτόν, λέγοντες· πῶς ἀνέῳξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; τυγχάνει, μὴ γοητείᾳ τινί; καὶ γὰρ ἄλλα πολλὰ μηδὲν ὄντα λέγοντες ὑπισχνῆται, τῷ δήμῳ τῆς θεραπείας ἐπηρεάζειν ὑπολαμβάνουσι, λέγοντες· Οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, εἰ μὴ ὁ Matth.12.24.
Βεελζεβούλ. Καὶ σὺ ταῦτα πάλιν, οὐδὲν ἔχοντες εἰπεῖν, ὅτι τοῖς χερσὶν καταφλύγουσι, λέγοντες, ὅτι λύει τὸ σάββατον· καὶ πάλιν, ὅτι ἁμαρτωλός ἐστι. καὶ μέντοι φοβούμενοι ὑμᾶς καὶ ἑτοίμους ὄντας ὑπολαμβάνεσθαι τῷ αὐτῷ πεπορισμένων, μὴ πάσης ἠρώτησαν ἀκριβείας, λέγοντες· τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; καὶ οὐδεὶς ἐφθέγξατο, οὐδὲ εἶπεν, ὅτι βλασφημεῖς, ἁμαρτητὸν λέγων σεαυτόν. κἂν τοίνυν εἰ εἶχεν εἰπεῖν, οὐκ ἂν ἐσίγησαν. οἱ γὰρ διὰ τὸ ἀκούσαντες, ὅτι παρὰ τοῦ Ἀβραάμ ἐστι, λιθάσαντες αὐτόν, καὶ εἰπόντες, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἑαυτοὺς μὲν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἀγομένους εἶναι διδάσκοντες, τὸν δὲ τοιαῦτα σημεῖα ποιοῦντα, ὅτι ἐθεραπεύσει, οὐκ εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ διὰ τὸ μὴ τηρεῖν τὸ σάββατον λέγοντες, εἰ σκιαὶ γοῦν εἶχον ἐγκλήματος, οὐκ ἂν παρέδραμον. εἰ γὰρ διὰ τοῦτο ἁμαρτωλὸν καλοῦσι, διότι τὸ σάββατον ἐδόκει λύειν, καὶ τοῦτο ἔοικεν ἐφάνη τὸ ἔγκλημα, πᾶν μετ' αὐτῶν τεταγμένων ψυχρότητα πολλὴν καὶ μικροψυχίαν καταγνόντων αὐτῶν. πάντοθεν οὖν συμπεσόντες, ἐφ' ἕτερον ἦλθον λοιπὸν δυσχερέστερον καὶ ἀπαραίτητον. ποῖον δή τοῦτο; οὐκ ἐπίστασθαι, φησίν, ὅτι ἐκ τυφλοῦ καὶ ἀνέβλεψα. πῶς οὖν ἀνεκάλεσαν ὅτι ὁ σάββατον οὐ τηρεῖ; ἢ δῆλον, ὅτι ὡς πιστεύσαντες. πῶς γὰρ οὐ μετεσείοντο ἂν πολλῷ λαῷ; ταῖς γείτοσι ταῖς εἰδόσιν αὐτόν; ἀλλ', ὅταν ἔφην, πάντα ταῦτα τοῦ ψεύδους ἑαυτοῖς μᾶλλον ἐπίπλευ, διὸ καὶ ἐπηρεάζει τῇ ἀληθείᾳ δοκεῖ, τὴν ἀλήθειαν λαμπροτέραν ἐμφαίνει. ὃ δὴ καὶ νῦν γέγονεν. ἵνα γὰρ μή τις λέγοι, ὅτι οὐδὲν ἀκριβὲς εἶπον οἱ γείτονες καὶ οἱ θεωρήσαντες αὐτόν, ἀλλὰ πρὸς ὠμότητα ἔζουν, ἄγουσιν εἰς μέσον τοῦ γένους, διὰ ὧν ἐποίουν ἄκοντες, τὸ τετμημένον ἀληθὲς δεικνύντες. καὶ γὰρ ὅτι μάλιστα πάντων τὸ τέκνον ἦν τῶν ἑαυτῶν. ὅπερ γὰρ αὖ κατασπεῖξαι σὸν ἴσχυσαν, μὴ ἐώρων μὲν πάσης πλήρωσίν τε θερμοτέρως κηρύττοντα, ἀπὸ τῶν γονέων προσδόκων πεζώσειν τὸ θαῦμα. καὶ ὅρα τῆς ἐρωτήσεως τὸν κακόν. τί γὰρ φησι; ἡσαντες αὖθις εἰς τὸ μέσον, ὥστε εἰς ἀγωνίαν ἐμβαλεῖν, μὴ πολλῆς τῆς σφοδρότητος καὶ τοῦ θυμοῦ προσάγωσι τὴν πρᾶξιν·

19 Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν; Καὶ οὐκ εἶπεν, ὁ ποτὲ τυφλός· ἀλλὰ πῶς;

Οὐ ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη,

καὶ τοῦτο Ὡσανεὶ καὶ κεκυρηνιώτων αὐτῷ," καὶ τοῦ Χριστοῦ συγκροτούντων. ὦ μιαροὶ καὶ παμμίαροι· καὶ τίς δὴ ἔλεγε πατὴρ τοιαῦτα καταψεύσασθαι παιδός; μενοῦνγε λέγουσι, οὓς ὑμεῖς ἐποιήσατε τυφλόν· οὐ μόνον γε, ἀλλὰ καὶ διεδόκατε πάντα τοῦτον λέγειν.

Πῶς οὖν βλέπει νῦν; Ὦ τῆς δυσίας. ὑμῖν, φησίν, ὅτι τὸ σκαμμώρημα καὶ ἡ κατασκευή. δύο γὰρ τούτοις αὖθις ἐναντία ἀγαν ὅτι χρῆσθαι, τῷ τε εἰπεῖν, οὓς ὑμεῖς λέγετε, καὶ τῷ εἰπεῖν, πῶς οὖν βλέπει ἀρτι; τοιῶν τοίνυν ἐρωτήσεων γινομένων, εἰ υἱὸς αὐτῷ ἐστιν, εἰ τυφλὸς ἐστιν, καὶ πῶς ἀνέβλεψε, πρὸς δύο μόνας ὁμολογοῦσι, τὸ δὲ τρίτον δὲ προσσιγῆσαι. καὶ τοῦτο δὲ τῆς ἀληθείας γέγονεν, ὥστε μηδένα ἄλλον, ἀλλὰ τὸν θεραπευθέντα, καὶ ἀξιόπιστον ὄντα, ταῦτα ὁμολογεῖν. πῶς γὰρ ἂν ἐχρείσαντο οἱ γονεῖς, οἷς καὶ ἔδεισαν ἴσως σιγήσαντες διὰ τοὺς Ἰουδαίους; τί γὰρ φασιν;

20 Οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν, καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη·

21 Πῶς δὲ νῦν βλέπει, οὐ τίς ἀνέῳξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν· αὐτὸν ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λόγον λαλήσει. Ἀξιόπιστον αὐτὸν ποιήσαντες, ὅτε προσηκόντως· οὐκ ἔστι παιδίον, φησίν, οὐδὲ ἀτελής, ἀλλ' ἱκανὸς ἑαυτῷ μαρτυρῆσαι.

22 Ταῦτα δὲ εἶπον διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων. Ὅρα πῶς πάλιν τὸν δόξαν αὐτῷ ὁ διαγελιστὴς καὶ τὸν γνώμην εἰς μέσον ἄγει. Ταῦτα λέγω διὰ τὸ ῥῆμα σκληρόν, ὃ ἐμπεσὸν ἔλεγεν εἰπόντες, ὅτι ἴσοι ἑαυτοὺς ποιεῖ τῷ Θεῷ· ὅτι εἰ καὶ σκληρὸν τῆς γνώμης

ἰῶ τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ μὴ τῆς κρίσεως τοῦ Χριστοῦ, προσέθηκεν ἀν' ᾗ εἶπεν, ὅτι γνώμη ἰῶ Ἰουδαϊκή. ἐπεὶ οὖν πρὸ ἐπεμψαν αὐτὸν οἱ Φ τὸν ἀναπεπλυμένον, πάλιν ἐφώνησαν αὐτὸν δεύτερον. ᾗ φανερῶς μὲν ᾗ αἰσχύνης ὑ λέγουσιν, αἰνίσσεται ὅτι ὁ Χριστός σε ἐθεράπευσε· προσχήματι δὲ θλασφείας τοῦτο κατασκευάσαι βούλονται.

24 Δὸς γὰρ, φησὶ, δόξαν τῷ Θεῷ. Τοῖς μὲν γὰρ γονεῦσιν εἶπεῖν, ἀρνήσασθε ὅτι οὗτος ὑμῶν ἐστὶ, καὶ ὅτι τυφλὸν ἐγεννήσατε, σφόδρα εὐλόγως ἐδόκει κατηγόρησεν εἶναι· αὐτῷ δὲ πάλιν εἶπεῖν τοῦτο, φαμὲν ἰῶ ἁμαρτωλόν. ᾗ διὰ τοῦτο μὲν ὑ λέγουσιν, ἕτερος δὲ αὖθ' μεταδόσεως, δὸς δόξαν τῷ Θεῷ, λέγοντες· τοιοῦτόν ὁμολογῆσαι ὅτι οὗτος οὐδὲν εἰργάσατο. ἰω. ιδ

Ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι οὗτος ἁμαρτωλός ἐστι. Πῶς οὖν αὐτὸν οὐκ ἠλέγξατε λέγοντα, Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; πόθεν δὲ ἴστε ὅτι ἁμαρτωλός ἐστιν; εἰπόντων δὲ αὐτῶν, δὸς δόξαν τῷ Θεῷ, καὶ τοῦτον μηδὲν εἰπόντος, ἀπεμαρτύσατο ὁ Χριστός, ἐπήνεσε, καὶ οὐκ ἐπεκάλεσεν, οὐδὲ εἶπε, διὰ τί οὐκ ἔδωκας δόξαν τῷ Θεῷ; ἀλλὰ τί; πιστεύεις εἰς Φ τὸν τοῦ Θεοῦ; ἵνα μάθῃς, ὅτι τοῦτο ἔστι δοῦναι δόξαν τῷ Θεῷ. Εἰ δὲ οὐκ ἰωΐσοτιμος ᾧ πατρὶ, αὐτὴ δόξα οὐκ αἰ ἰῶ. ἀλλ' ὅπερ ὁ ὑμῶν Φ υἱὸς, αὐτὸς ἐστιν ὁ ὑμῶν Φ πατὴρ, εἰκότως οὐκ ἐπιτιμᾶται ὁ τυφλός. ὅτε μὲν οὖν προσεδόκων οὗτος γνῆσίς αἰανεύειν ᾗ ἀρνήσασθαι, οὐδὲν αὐτῷ ἔλεγον· ὅπερ δὲ εἶδον οὐδὲν πλέον αὐθαδιζόμενον οὐκ τοῦτο, ὅτι τοῦτον ἔρχονται πάλιν λέγοντες, ὅτι ἁμαρτωλός ἐστιν οὗτος. χ. καὶ ἀφώτισε

25 Ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος ᾗ εἶπεν, εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν, οὐκ οἶδα· ἓν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὢν, ἄρτι βλέπω. Ἆρα μὴ ἐφοβήθη ὁ τυφλὸς; μὴ ᾖσχυντο. ᾗ πῶς, ὁ εἶπών, ὅτι προφήτης ἐστὶ, λέγει, εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν οὐκ οἶδα; ᾗ οὕτως ἔχων, οὐδὲ τοῦτο πεπεισμένος ἑαυτῷ· ἀλλὰ βαλόμενος ἀπὸ τοῦ θαύματος μαρτυρίας, ἀφ' οὗ οὐκ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ φωνῆς ἀπαλλάξαι τὸν ἐγκλήματος αὐτὸν, ᾗ ἀξιόπιστον ποιῆσαι τὸν ἀπολογίαν, τῆς ἀπὸ τῆς εὐεργεσίας μαρτυρίας καταφιλονικίας αὐτῷ. Εἰ γὰρ μὴ πλείονας λόγους εἰπόντος αὐτοῦ, ὅτι εἰ μὴ οὗτος ἰῶ θεοσεβὴς, οὐκ ἠδυνάτο τοιαῦτα σημεῖα ποιῆν, ὅτως ἠμφισβήτουν ὡς εἶπεῖν, ὁ ἁμαρτίας σὺ ἐγεννήθης ὅλος· καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; εἰ δὲ ἤρξατο τοῦτο εἶπε, τί οὐκ ἀν ἔπαθεν; τί δὲ οὐκ εἶπεν; εἰ ἁμαρτωλός ἐστι, οὐκ οἶδα· ὡσανεὶ ἐλέγχων, οὐδὲν τοῦτο λέγω νῦν, οὐδὲ ἀποφαίνομαι τίνος· ἐκεῖνο μόνον οἶδα σαφῶς, καὶ διϊσχυρίζομαι ἀν', ὅτι ἁμαρτωλὸς ὤν, οὐκ ἂν δύναιτο ἐποίησε. ἀλλὰ τοῦτο ᾗ δύποτε ἐποίησεν ἑαυτὸν, ᾗ τῷ μαρτυρίᾳ ἀδήκατεν, ὡς οὐκ ἔτι χρείζόμενος, ἀλλ' ἀπὸ τῶν πραγμάτων μαρτυρῶν. ἐπεὶ οὖν οὐκ ἴσχυσαν αἰσχύνην οὐδὲ ἀνελεῖν ὁ γεγονὸς, πάλιν ὅπερ ὁ πρότερον ἔρχονται), Φ τρόπον τινὰ θεραπείας δεύτερα ζόμενοι, καθάπερ ἵνες θήραν ἀσφαλῶς προχειμένῳ πόντοθεν διερθρωμένοι, ᾗ νῦν μὲν ὧδε, νῦν δὲ ἐκεῖσε ἐχοντες· ᾗ ὅπερ τὸς πρότερος ἔρχονται) λόγους, ἵνα πάλιν σαθεῖς αὐτὸς ποιήσωσι ᾧ συνεχῶς ἐρωτᾶν, ᾗ λέγουσι· χ. πρὸς τὸν διώκοντα ἐπαλλὰ συλλαμβανόμενον πάντα. χ. καὶ ἀνέῳξε

26 Τί ἐποίησέ σοι; πῶς ἀνέῳξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; Τί ὅν ἐκεῖνος; νικήσας αὐτοὺς ᾗ καταβαλών, οὐκ ἔτι λοιπὸν ὑφειμένως ἀφηγεῖται. ἕως μὲν γὰρ ὁ πρᾶγμα ἐξεπάσεως ἐδεῖτο ᾗ ἐλέγχων, πᾶν εἶχετο τοῦ ἀποδεῖξαι ὑπερεναλμένως φιλόνικος. ὅπερ δὲ εἶλε ᾗ σύνεσιν νίκην λαμπρὰν, θαῤῥῶν ἐπεμβαίνει αὐτοῖς λοιπόν· ᾗ τί φησιν;

27 Εἶπον ὑμῖν ἅπαξ, ᾗ οὐκ ἠκούσατε· τί πάλιν θέλετε ἀκούειν;

Εἶδες παῤῥησίαν ἐπαίτου πρὸς ἄνδρας γραμματεῖς ᾗ φαρισαίους; οὕτως ἰσχυρὴ ἡ ἀληθεία, ὅτως ἀσθενὲς τὸ ψεῦδος. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ, καὶ τῶν τυχόντων ὑπερβάλλονται, λαμπρὰν αὐτοὺς ἀποφαίνει· τοῦτο δὲ, καὶ μετὰ τῆς ἰσχυρᾶς ἡ, ἀσθενεῖς αὐτοὺς δείκνυσιν. ὃ δὲ λέγω, τοιοῦτόν ἐστιν· ὃ προσέχετε τοῖς λεγομένοις· ἄρα τοῦτο οὐκ ἔτι ἐρῶ, οὐδὲ ἀποκρινοῦμαι συνεχῶς ὑμῖν ἐρωτῶσιν εἰκῇ, ᾗ ὃ χ' ὑπὲρ τοῦ μαθεῖν βουλομένοις ἀκούσαι, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ τοῖς λεγομένοις

λεγομένοις ἐπηρεάσαι. Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε μαθηταὶ αὐτοῦ γενέσθαι; Τέως ἐκωλύετε εἰς τὸ τοῦ μαθητοῦ ἐγκατατάξαι χορόν. τὸ γὰρ, μὴ καὶ ὑμεῖς, δεικνύντος ἑαυτὸν ὅτι μαθητοῦ ὑπῆρχε. εἶτα αὖθις ἐκωμῴδησε καὶ διέπληξεν ἐμφανῶς. ὅπου γὰρ ἤδει, ὅτι σφόδρα αὐτοὺς τοῦτο ἐπλήττετο, καθάπαξ μὴ ὑπερβολῆς αὐτοῦ βλαβόμενος, τοῦτο εἴρηκεν· ὅθεν ἰδὼν ψυχὰς πεπληρωσαμένης καὶ ὑπερωμούσης καὶ ἐκφορώσης αὐτῷ τὰ μανίας, καὶ δεικνύοντος αὐτοῦ μέγα τὸ ἀξίωμα, ἐφ' ᾧ σφόδρα ἐθαρρεῖ, καὶ δηλοῦντος ὡς ἐκεῖνοι θαυμαστὸν ὄντα αὐτὸν ὑβρίζουσιν, αὐτὸς δὲ οὐχ ὑβρίζει, ἀλλ' ὅπερ ὡς ὕβριν ἔφερον, τοῦτο ὡς ἔμοιγε προσέφερεν, τοῦτο ὡς ἐμοὶ πράττων.

28 Σὺ εἶ μαθητὴς ἐκείνου, φασὶν· ἡμεῖς δὲ τοῦ Μωϋσέως ἐσμὲν μαθηταί.

Ἀλλ' οὐκ ἂν εἶχον λόγον τοῦτο. ὑμεῖς γὰρ οὔτε Μωϋσέως, οὔτε τούτου. εἰ γὰρ ἦτε Μωϋσέως, καὶ τούτου ἂν ἐφίλειτε. Περὶ τοῦτο ἀνωθεν ἔλεγεν αὐτοῖς ὁ Χριστός, Εἰ ἐπιστεύετε Μωϋσῇ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοὶ (περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν) ὅπου εἰς τούτους ἀεὶ τοὺς λόγους κατέφευγον. Ioan. 5. ver.

29 Ἡμεῖς οἴδαμεν, ὅτι Μωϋσῇ λελάληκεν ὁ Θεός. Τίνος εἰπόντος; ἄνωθεν γὰρ ἀπαγορεύσαντος; τῶν παρόντων, φασί, τῶν ἡμετέρων. Εἶτα, τῶν παρόντων τῶν ὑμετέρων οὐκ ἔστιν ἀξιοπιστότερος, ὁ Χριστὸς τῶν σημείων τούτων Χριστεδαγούμενος, ὅτι τε ἀπὸ Θεοῦ ἦκει, καὶ ὅτι τὰ δοῦλα φθέγγεται; καὶ οὐκ εἶπεν, ἡμᾶς ἠκούσαμεν, ὅτι Μωϋσῇ λελάληκεν ὁ Θεός, ἀλλ' ὅτι οἴδαμεν. τὰ δὲ ἀκοῆς ὑμᾶς, ὦ Ἰουδαῖοι, ὡς εἰδότες, διήλεγχεν· τὰ δὲ ἀπὸ τῆς ὄψεως, ἀκοῆς ἐλαττονα εἶναι νομίζετε; καὶ μοὶ σκιὰ μὴ οὐκ οἴδατε, ἀλλ' ἠκούσατε· ταῦτα δὲ οὐκ ἠκούσατε, ἀλλ' εἴδετε. τί οὖν ὁ τυφλός; 30 Ἐν τούτῳ γὰρ ὅτι τὸ θαυμαστὸν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστὶ, καὶ τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖ· Ὅτι δὲ θεοσεβὴς καὶ τῶν ὀπισημων πρὸς ὑμᾶς ὤν, οὐδὲ τῶν παρεμφανῶν, οὐδὲ τῶν δεδοξασμένων, τοιαῦτα δυνατὸν). ὡς εἰκὸς πόθεν ἦν, ὅτι Θεός ἐστιν, οὐδὲ μιᾶς ἀνθρωπίνης δεόμενος βοηθείας.

31 Οἴδαμεν δὲ ὅτι ὁ Θεὸς ἁμαρτωλῶν οὐκ ἀκούει. Ἐπειδὴ γὰρ παρεγένοντες εἶπον, πῶς δυνατὸν) ἀνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν; λοιπὸν καὶ τὴν ἐκείνων παραλαμβάνει κρίσιν, τῶν οἰκείων αὐτοὺς ἀναμιμνήσκων ῥημάτων. ἡ δόξα, φησὶν, αὕτη καὶ ἐμοῦ καὶ ὑμῶν κοινή· ταύτην τοίνυν ἐμμείνατε. καὶ θέα μοι τὴν Χριστοῦ. πρωταχοῦ δὲ σημεῖον παρεισρέφει, ὅπου τὸ ἐλεῖν οὐκ εἶχεν, καὶ ἀπ' αὐτοῦ συλλογίζεται. ὁρᾷς ὅτι καὶ ὁ δεξιὸς ἔλεγεν, ὅτι Εἰ ἁμαρτωλὸς ὅστις οὐκ οἶδα, καὶ ἀμφισβάλλων (μὴ γένοιτο) ἀλλ' εἰδὼς ὅτι καὶ ἁμαρτωλὸς ὅστις; νυνὶ γοῦν ὅτε χαρὰν εἶχεν, ὅσα πρὸς ἀπολογήσατο. οἴδαμεν δὲ ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ Θεὸς οὐκ ἀκούει, Ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβὴς ᾖ, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ. Ἐντεῦθεν γὰρ καὶ μόνον ἁμαρτημάτων αὐτὸν ἀπήλλαξεν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀρέσκοντα τῷ Θεῷ δείκνυσι, καὶ τὰ ἐκείνου πάντα παρέπεμπε. ὅπου γὰρ ἐκεῖνοι θεοσεβεῖς ἔλεγον ἑαυτοὺς, παρεστήκει, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ. οὐκ ἀρκεῖ γὰρ τοῦτο, φησὶ, τὸ ὁπωσοῦν σέβειν τὸν Θεὸν, ἀλλὰ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν. Εἶτα ἐπαίρει τὸ γενναῖος, λέγων·

32 Ἀπὸ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη, ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου.

Εἰ τοίνυν ὁμολογεῖτε, ὅτι ἁμαρτωλῶν οὐκ ἀκούει, οὗτος δὲ θαῦμα ἐποίησε, καὶ θαῦμα τοιοῦτον, οἷ οὐδεὶς αἰῶνος ἐποίησεν, δῆλον ὅτι πάντα ὑπῆκουεν ἀρετῇ, καὶ μείζων αὐτοῦ ἐστιν, ἢ καθ' ἁμαρτωλοὺς, ἢ δυνατόν. τί οὖν ἐκεῖνοι;

34 Ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; Εως μὲν γὰρ αὐτοὺς παρεστὸς ἀρχὴν ἔλαβε, καὶ ἀξιόπιστον εἶναι) ἐνόμιζον, καὶ ἅπαξ καὶ δεύτερον καλοῦντες αὐτόν. Εἰ δὲ μὴ ἐνομίζετε ἀξιόπιστον, ἵνος ἕνεκεν ἐκαλεῖτε καὶ δεύτερον ἠρωτᾶτε; ὅπου δὲ τὴν ἀλήθειαν ἐφθέγξατο οὐδὲν αἰδεσθείς, ὅτε μάλιστα αὐτὸν θαυμάσαι ἐχρῆν, τότε αὐτὸν καταδικάζουσι. Τί δέ ἐστιν, ἐν ἁμαρτίαις ἐγεννήθης ὅλος; ἐν ταῦτα αὐτοῦ καὶ τὴν τύφλωσιν ὀνειδίζουσιν ἀφειδῶς· ὡσανεὶ ἔλεγον, οὐκ ἀφ' ἡλικίας ἐν ἁμαρτίαις εἶ σὺ, παραδηλοῦντες ὅτι διὰ τοῦτο

τῦτο γένοιτο τυφλὸς, ὅπερ λέγειν οὐκ εἶχεν. ἐν τύτῳ γοῦν αὐτὸν ᾠδαμυδὰ μύθος ὁ Χειστὸς, ἔλεγλε· Εἰς κρίμα ἐγὼ ἦλθον εἰς Ⓦ κόσμον, ἵνα Ⓐ μὴ βλέποντες βλέψωσι, Ⓒ Ⓘ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται). ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; τί γὰρ εἶπεν ὁ δῦ Θεοπος; μὴ γὰρ οἰκείαν γνώμλν ἐξέθετο; ἢ οὐχὶ κοινὸν κρίσιν ἐξήπασε, λέγων· οἴδαμεν ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ Θεὸς οὐκ ἀκύει; ἢ οὐχὶ τὰ πρὸς ὑμᾶς λεχθέντα, εἰς μέσον ἦγε; Καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω. Εἶδες Ⓦ κήρυκα τῆς ἀληθείας, πῶς ἡ πενία τῆς φιλοσοφίας οὐκ ἐγλύετο κώλυμα; ὁρᾷς ὅσα ἤκουσεν οὐκ ᾠφελιμίων καὶ ὅσα ἔπαθε; Ⓒ ἀλλὰ λόγων καὶ ἀλλὰ ἔργων πῶς ἐμαρτύρησε;

ΘΕΙΚΟΝ Ταῦτα δὴ διαπέπραγμαι, ἵνα καὶ ἡμᾶς μιμήσλδα. Εἰ γὰρ ὁ ἐπαίτης, ὁ τυφλὸς, ὁ μηδὲ ἑωρακὼς αὐτὸν, τοσαύτλν βύθιος πρόῤῥησιν ἐπεδείξατο περὶ τῆς τῦ Χειστοῦ ᾠδακλήσεως, πρὸς ὁλόκληρον δῆμον τὰς φονεύντας καὶ δαιμονῶντα Ⓒ μαινόμλνον, καὶ ἀπὸ τῆς ἐκείνου φωνῆς βυλόμλνον καταδικάσαι Ⓦ Χειστὸν, καὶ οὐκ εἶξεν οὐδὲ ὑπεχώρησεν, ἀλλὰ μετὰ πρῤῥησίας ἁπάσης αὐτοῦ ἐπεστόμισε, Ⓒ ἐβύλετο βληθλῶναι ἔξω μᾶλλον, ἢ παρθενεύναι τλὴ ἀληθείαν· πόσῳ μᾶλλον ἡμᾶς δεῖ ὑπὲρ τοσῦτον χρόνον ἐν πίστει ζήσαντας, δεῖ μυρία θαύματα διὰ τῆς πίστεως ἐργασαμένους, δεῖ μείζονα βύερτετηθέντας ἐκείνου, καὶ δεῖ ἔνδοθεν ὀφθαλμοὺς ἀναβλέψαντας, καὶ τὰ ἀπόῤῥητα θεασαμένους μυήματα, καὶ εἰς τοσαύτλν κλησθέντας τιμλν, ἅπασαν πρῤῥησίαν ἔχειν αὐτὸν ὑπιδείκνυσθαι χρὴ πρὸς τῦτον ἐγκαλῶν ὑπιχθεσιῶντας καὶ λέγοντάς τι κτὶ χριστιανῶν, Ⓒ ὑπισυμίζειν, ἀλλὰ μὴ συγχωρῶσκειν ἁπλῶς; δυνησόμλδα δὴ τῦτο ποιῶν, ἐὰν καὶ πρῤῥησίαν ἔχωμλν, καὶ ταῖς γραφαῖς προσέχωμλν, καὶ μὴ πρὸς ἔργως αὐτὰς ἀκυόωμλν. Εἰ γὰρ ὡς ἀκριβῶς σταῦτα εἰσέρχοιτο, καὶ οἱκοι μὴ διαγινώσκοι, πρόσεχε δὴ τοῖς σταῦτα λεγομένοις, ἀρκῶ καὶ σεαυτὸς εἰς εἰς ἐμπειρείαν αὐτὸν καταξῆσαι πολλλῶ. καὶ γὰρ νῦν μὲν ταῦτα, αὔριον δὲ ἕτερα διαγινώσκομλν γραφάς· ἀλλ' ἀεὶ ταὐτὰ καὶ ὠφέλιμος). ἀλλ' ὅμως ὅτως ἀθλίως Ⓐ πολλοὶ διάκειν), ὡς μὴ τοσαύτλν διάγνωσιν μηδὲ τὰ ὀνόματα εἰδέναι τλν βιβλίων· καὶ οὐκ αἰσχύνον), οὐδὲ φρίττουσι, ὅτω πρόχειρως εἰς ἀκροατήριον ᾐσὶ εἰσερχόμλνοι. ἀλλ' ὃν μὲν κιθαρῳδὸς, ἢ ὀρχηστὴς, ἢ ἄλλος τις τὸ ὅπι τὸ σκηνῆς καλέσῃ τὴν πόλιν, μετὰ ταραδῆς ἅπαντες πέχουσι, Ⓒ χάειν αὐτῷ τὸ κλήσεως ἴασι, καὶ ἡμέρας ὁλοκλήρῦ ὅλλμου μέρος ἀναλίσκουσιν, ἐκείνῳ μόνῳ προσέχοντες· τὸν δὲ Θεοῦ διὰ προφητῶν καὶ ἀποστόλων ἡμῖν διαλεγομένῳ, χασμῶμλδα, κνώμλδα, ἀλιπιαῶμλν· καὶ ἐν ὠδῖν ὦδὴν φέρῃ πολὺς ὁ αὐχμὸς εἰσῆλθοκεν, καὶ τλν ἀγορὰν καταλαμβάνομεν· καὶ ἐν χειμῶνι πάλιν ὁ ὑετὸς κώλυμα καὶ ὁ πηλὸς, καὶ οἴκοι καθήμλδα. καὶ ἐν μὲν ταῖς ἱπποδρομίαις, οὐκ ὀρέφου ὑπιχειμάρου τὸν Ⓦ ὑετὸν φέροντος, Ⓐ πλείονες, πολλῶν ὄμβρων καταφερομένων, καὶ ἀπέμου ὃ ὕδωρ εἰς ταῖς ὄψεις ῥιπίζοντος, ἑστήκασι μαινόμλνοι, καὶ ψύχους καὶ ὑετοῦ καὶ πηλὸν καὶ μήκους ὁδοῦ καταφερομένους, καὶ οὐδὲν αὐτοὺς ὅτε οἴκοι κατέχει, ὅτε σκῆ κωλύει διακωλῦναι· ἐνταῦθα δὲ καὶ ὀρόφων ὑπιχειμάρων, καὶ θέρμης οὔσης θαυμαστῆς, ἀναδύονται καὶ ὑ ζωπτέχουσι· καὶ ταῦτα ὅτε κέρδει τὴν οἰκείας ψυχῆς. ποῦ ταῦτα ἀνέκλα, εἰπέ μοι; διὰ ὅτο ἐν ἐκείνοις πόνων ὄντες ἐμπειρότεροι, ἐν τοῖς ἀναγκαίοις παίδων ἐσμὲν ἀμαθέστεροι. κἂν μέν τις κίνδυνόν σε καὶ ὀρχηστὴν καλέσῃ, ὑβρίσθαι φῆς, Ⓒ πόθεν ποιῆς, ὥστε σε ὃ ἐνειδος ἀποτίσασθαι; ἂν δὲ ὅτι τὴν θεωρίαν σε ἐλκύσῃ τὸ θεάματος, οὐκ ἀποπηδᾷς καὶ τῆς ὄνομα φύγλς τέχνης, ταύτην μεταδιώκεις ἡδὺν ἅπασαν. εἶθα δὴ καὶ ὃ θεάμα καὶ ὃ ὄνομα ἔχειν ὀφείλεις, καὶ εἰ καὶ καλεῖσθαι χρισιανός, οὐδὲ τί ποτέ ὄστ ὃ θεάμα οἶδας. τί ταύτης τῆς" ἀνοίας χλοιὸν ἂν χεῖρον: ταῦτα ἐβύλόμλν συνεχῶς λέγειν πρὸς ὑμᾶς· δέδοικα δὴ, μὴ μάτλν ἀπεκδαίνωμεν καὶ κέρδους χωρεῖς. ὁρᾶ γὰρ μεμνημένους νέους μόνον, ἀλλὰ καὶ γέροντας· ἐφ' ὧν μάλιστα αἰσχύνομαι, ὅταν ἴδω ἀνδρα ἀπὸ τῆς πολιᾶς ἀνδύσιμον, καταισχύνοντα τὸ πολιὸν, καὶ παιδίον ὑπισυόμλνον. τί γὰρ ἂν γέλωτος τύτῳ χεῖρον; τί δ' ἔρῤῥ τύτῳ αἰσχρότερον; ὁ παῖς πρὸς τὸν παῖδα διδάσκεται

χ. αἰσχύνη

διδάσκει ἀσημονέστερον. διὰ τί μὴ τὰ ῥήματα; διὰ τί καὶ ἐγὼ βούλομαι διαφέρειν, ὑμᾶς τὸ σχῆμα τῶν ῥημάτων ἀλυπδοτους, ἵνα τὸ σχῆμα τῆς παραμυθίας ἀσημοτέρους ἀπαλλαγῆτε. καὶ γὰρ εἰσί τινες, οἱ πολλῷ ψυχρότεροι τούτων ὄντες· οἱ οὐδὲ αἰσχύνονται ὅτι τοῖς λεγομένοις, ἀλλὰ καὶ μακρὸν ἐπιρρίπτουσιν ἑαυτῶν τὸ παράπτωμα λόγον. καὶ μοι ἐρωτήσατε, τίς ὅστις ὁ Αμώς, ἢ ὁ Αβδίας, ἢ ποῖος τῶν προφητῶν ὁ ἀριθμός, ἢ τῶν ἀποστόλων, οὐδὲ χρῆναι δυνάμενα. ἔστω γὰρ τῶν ἰπνων καὶ ἰωνίχων, σοφιστῶν καὶ ῥητόρων δεινότερον ἀπολογίαν ζωντιθέναι· καὶ μὴ ταῦτα ἄρρητα λέγουσι, καὶ τί ὁ βλάβος; καὶ τίς ἡ ζημία; σχὰ γὰρ τοῦτο φεύγω, ὅτι οὐδὲ ζημίαν ἴσχει τὸ παράπτωμα, οὐδὲ ἄθησιν λαμβάνετε τῶν κακῶν. ἔδωκέ σοι βίου πρόθεσμίαν ὁ Θεός, εἰς ὃ μεταβάλειν αὐτόν· σὺ δὲ ματαίως διαλίσκων αὐτὸν καὶ εἰκῆ καὶ ὡς οὐδενὶ χρησίμῳ, ὀξέως ἐπὶ τὸν ζημίαν; καὶ μοὶ ἀργύριον ὀλίγον δαπανήσης ἁπλῶς, ζημίαν τὸ πρᾶγμα καλεῖς· ταῖς δὲ ἡμέραις σου δαπανῶν ὁλοκλήρους εἰς σατανικὰς πομπάς, οὐδὲν πηγὴ ποιεῖν ἄτοπον; δέον εἰς λιτὰς καὶ δυγὰς δαπανᾶν σε τὸν ζωὸν ἅπασαν· σὺ δὲ εἰς χρυσᾶς καὶ ῥοδόεσσας καὶ ἀνθρακᾶ ῥήματα, καὶ μάγειρον καὶ τέρψιν ἀκμῆς, καὶ ἔργα ἀπομαγδαλείας γινόμενα βίον σε καταναλίσκεις εἰκῆ καὶ ὅτι κακῶς ὧδε σῶ· καὶ μὴ ταῦτα πάντα ἐρωτᾷς, τίς ἡ ζημία, οὐκ εἰδὼς ὅτι πάντος μᾶλλον ἀφίδειν χρή, ἢ χρόνον. χρυσίον δὲ ἀναλώσης, δυνήσῃ πάλιν ἀναπτήσασθαι· χρόνον δὲ ἂν ἀπολέσῃς, δυσχόλως αὐτὸν ἀναλήψῃ. ὀλίγης γὰρ ἡμῖν τεταμίευται καὶ τὸ πρόσκαιρον βίον. ἂν οὖν εἰς δέον αὐτῷ μὴ χρησώμεθα, τί ἐργασόμεθα ἀπελθόντες ἐκεῖ; εἰπὲ γάρ μοι· εἴ τινά σε τῶν φίλων ἐκέλευσας τέχνην μαθεῖν· εἶτα ἐκεῖνος οἴκοι σχολὴ πάντος ἔλαθεν, ἢ ἄλλος τις διέτριβεν, οὐκ ἂν αὐτὸν παρήτησατο ὁ διδάσκαλος; οὐκ ἂν εἶπε πρὸς σέ, συνέφαγεν πρὸς μὲ πεποίηκας, καὶ χρόνον ὤφελες; εἰ μὴ μέλλει τοίνυν χρόνον τοῦτον παρ' ἡμῖν, ἀλλ' ἑτέρωθι ἀναλίσκειν ὁ παῖς, πῶς σοι προσκυσόμεθα μαθητήν; ταῦτα καὶ ἡμᾶς εἰπεῖν ἀνάγκη. ἐρεῖ γὰρ ὁ Θεός ἡμῖν· χρόνον ὑμῖν δέδωκα, φησί, παρὸς δὲ μαθεῖν τὴν τέχνην ταύτην τὴν βιωφελείας· τίνος ἕνεκεν εἶχεν ἐκεῖνος καὶ μάτην τὸν χρόνον ἀναλώσατε τοῦτον; τί δὲ πρὸς διδάσκαλον ζωντεχῶς οὐκ ἐβαδίζετε, οὐδὲ προσεῖχετε τοῖς λεγομένοις; ὅτι γὰρ τέχνη ἐστὶν ἡ βιωφελία, ἀκούσον τί φησιν ὁ προφήτης· Δεῦτε τέκνα, ἀκούσατέ μου, φόβον Κυρίου διδάξω ὑμᾶς. καὶ πάλιν· Μακάριος ἀνὴρ ὃν ἂν παιδεύσῃς, Κύριε, καὶ ἐκ τοῦ νόμου σου διδάξῃς αὐτόν. ὅταν οὖν τοῦτον ἀναλώσῃς εἰκῆ, ποῖαν ἔξεις ἀπολογίαν; καὶ τίνος ἕνεκεν, φησίν, ὀλίγον ἡμῖν ἐταμιεύσατο χρόνον; ὡς τῆς ἀναισθησίας καὶ τῆς ἀγνωμοσύνης. ἔστω γὰρ μάλιστα εὐχαριστεῖν ἔδει, ὅτι σοι τοὺς πόνους ἐπέτεμε, καὶ τὰς ἱδρῶτας ἐκένωσε, καὶ τὴν ἀνάπαυσιν μακρὰν ἐποίησε καὶ ἀθάνατον, ἔστω γὰρ τούτων ἐλκαλεῖς καὶ δυσχεραίνεις; ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδα πῶς σκληρὸν τὸν λόγον ἐξηνάγκασμαι, καὶ μακρὸν εἰργασάμεθα. διὸ γὰρ ἀναλκαῖον αὐτὸν συστεῖλαι πάλιν. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τῆς ἡμετέρας παλαιπωρείας, ὅτι σκληρὰ μέν, ἂν μακρὸς γένηται ὁ λόγος, πολλάκις ἀκηδιάζομεν· ἐκεῖ δὲ, ἐκ μέσης ἡμέρας ἀρξάμενοι, ἕστ' ἂν λαμπάσι καὶ λύχνοις ἀναχωρῶσιν. ἀλλ' ἵνα μὴ ἀεὶ ἐγκαλῶμεν, παρακαλοῦμεν ὑμᾶς λοιπὸν καὶ δεόμεθα· δότε ταύτην τὴν χάριν καὶ ἡμῖν καὶ ἑαυτοῖς, καὶ πάντων ἀπαλλαγέντες τῶν ἄλλων, τούτοις ἑαυτοὺς παρασκευάσωμεν. κερδανοῦμεν μὲν γὰρ καὶ ἡμεῖς δέ ὑμᾶς τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐφροσύνην, καὶ δὲ σεμνύνεσθαι ἐφ' ὑμῖν, καὶ τὸ ὅτι τούτοις λαβεῖν ἀμοιβάς· καὶ δὲ μαθόντα ἅπαντα ὑμεῖς χαρπώσεσθε, ὅτι μανικῶς οὕτω παρασκευάζοιτο τὴν ὀρχήστραν παρὰ τούτου, ἀλλὰ καὶ τὸ Θεοῦ φόβον καὶ τὴν ἡμετέραν παράκλησιν, ἀπορρίζατε τὸ νοσήματος ἑαυτοῦ ἐκείνου, καὶ τὰ δεσμὰ διελύσατε, καὶ παρὸς καὶ Θεὸν εὐθράμετε. οὐκ ἐκεῖ δὲ μόνον λήψεσθε καὶ μαθόντα, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα εἰλικρινῆ καρπώσεσθε τὴν ἡδονήν. τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀρετή, μὴ τὸν ἐκεῖ στεφάνων καὶ ἐνταῦθα ἡδὺ καθίστησιν ἡμῖν καὶ βίον. πειθώμεθα τοίνυν τοῖς εἰρημένοις, ἵνα καὶ τῶν ἐνταῦθα, καὶ τῶν ἐκεῖσε ὀπτυχώμεν. χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

χ συστεῖλαι

Φσαλ. λγ. ια. Φσαλ. μδ. ιε.

Ομιλ. νθ. 35 ΚΑΙ ΕΞΕΒΑΛΟΝ ΑΥΤΟΝ ΕΞΩ. ΚΑΙ ΗΚΟΥσεν ὁ Ιησῦς, ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω· καὶ εὑρὼν αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ· σὺ πιστεύεις εἰς Ⓦ τὸν τοῦ Θεοῦ; 36 Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, καὶ εἶπε· καὶ τίς ἐστι, Κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν; καὶ τὰ λοιπά.

ΟΙ διὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν εἰς Χριστὸν ὁμολογίαν πάσχοντές τι δεινὸν καὶ ὑβριζόμενοι, ὅτοι μάλιστά εἰσιν Ⓐ τιμώμενοι. ὥσπερ γὰρ οἱ χρήματα ἀπολλύς δι' αὐτὸν, οὗτοι μάλιστά ἐστιν ὁ πλείοσιν· καὶ ὁ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ μισῶν, αὐτὸς μάλιστά ἐστιν ὁ φιλῶν· οὕτω καὶ ὁ ὑβριζόμενος, οὗτος μάλιστά ἐστιν ὁ τιμώμενος· ὅπερ καὶ ἐπὶ τοῦ τυφλοῦ γεγένηται. ἐξέβαλον οὖν αὐτὸν ἐκ τῆς ἱερᾶς Ⓐ Ιουδαίοι, καὶ εὑρεν αὐτὸν ὁ διασώστης τοῦ ἱεροῦ· ἀπηλλάγη τοῦ συνεδρίου τοῦ λειμικοῦ, καὶ ἐπετύχε τῇ σωτηρίᾳ πηγῇ· ἠτιμάσθη παρὰ τῶν Ⓦ Χριστὸν ἀπαρασάντων, καὶ ἐτιμήθη παρὰ τοῦ τῶν ἀγγέλων δεσπότου. τοιαῦτα καὶ τῆς ἀληθείας ἔπαθλα. οὕτω καὶ ἡμεῖς, ἂν ἐνταῦθα ἀφῶμεν τὰ χρήματα, εὐρήσομεν ἐκεῖ πλείονα· ἂν ἐνταῦθα δῶμεν τοῖς ἐλεομένοις, ἀναπαυσόμεθα ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἂν ὑβριζώμεθα ἕνεκα Ⓦ Θεοῦ, τιμώμεθα καὶ ἐνταῦθα, καὶ ἐκεῖ. ὡς γὰρ ἐξέβαλον αὐτὸν ἐκ τῆς ἱεροῦ, εὗρεν αὐτὸν ὁ Ιησοῦς. δείκνυσιν ὁ εὐαγγελιστὴς ὅτι διὰ τοῦτο ἦλθεν, ὥστε αὐτῷ σωτυχεῖν. καὶ ὅρα πῶς αὐτὸν ἀμείβεται· τῷ κεφαλαίῳ τῶν ἀγαθῶν. καὶ γὰρ ἑαυτὸν ἐγνώρισεν αὐτῷ πρότερον ἀγνοοῦντι, καὶ εἰς τὸν τῶν οἰκείων μαθητῶν ἐγκατέλεξε χορόν. σὺ δὲ σκόπει, πῶς τὴν ἀκρίβειαν ὁ εὐαγγελιστὴς δέδηλωται. εἰπόντος γὰρ αὐτοῦ, σὺ πιστεύεις εἰς Ⓦ τὸν τοῦ Θεοῦ; λέγει· Κύριε, καὶ τίς ἐστιν; ὁρᾶτε πῶς γὰρ αὐτὸν ἤδει, καίτοι τεθεραπευμένος. τυφλὸς γὰρ ἦν, πρὶν ἢ παρὰ Ⓦ εὐεργέτην ἐλθεῖν, καὶ μηδὲν τὴν ἴασιν ἀπὸ τῶν κυνῶν ἐκείνων ὠφελήκατο. καθάπερ οὖν τις ἀγωνοθέτης, ἀθλητὴν πολλὰ καμόντα καὶ στεφανωθέντα δέχεται. καὶ τί φησι; πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ; τί τοῦτο; μὴ τοσαύτην ἀντίρρησιν τὴν παρὰ τοῦ Ιουδαίου, μὴ τοσαῦτα ῥήματα, ἐρωτᾷ εἰ πιστεύεις; οὐκ ἀγνοῶν, ἀλλὰ βουλόμενος ἑαυτὸν γνωρίσαι, καὶ δεῖξαι, ὅτι πολλοῦ τιμᾶται τὴν αὐτοῦ πίστιν. ὕβρισέ με δῆμος τοσοῦτος, φησιν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐμοὶ λόγος ἐκείνων· ἑνός μοι μέλει, τοῦ σε πιστεῦσαι. Κρεῖττον γὰρ εἷς ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, ἢ μυρίοι παράνομοι. σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ; ὡς καὶ πρὸ καὶ ἀποδεχόμενος τὰ εἰρημένα, ὅτως αὐτὸν ἐρωτᾷ· καὶ πρότερον αὐτὸν εἰς πόδας ἑαυτῷ κατέστησεν. ἵνα γὰρ εἶπεν αὐθέως, πίστευσον, ἀλλὰ κατ' ἐρώτησιν. τί οὖν ἐκεῖνος; καὶ τίς ἐστι, Κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν; πολυσήμως καὶ σφόδρα ὀπτιζητούσης ψυχῆς τὸ ῥῆμα. ἵνα δὲ τοσαῦτα διελέχθη, πολλὴν ἀγνοεῖ, ἵνα μάθῃς αὐτοῦ τὸ φιλάληθες. ὅπου γὰρ ἦν αὐτὸν ἑωρακώς.

37 Λέγει αὐτῷ· καὶ ἑώρακας αὐτὸν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ, ἐκεῖνός ἐστιν. Οὐκ εἶπεν, ἐγώ εἰμι· ἀλλὰ, μέσως ἔπεσαλμῳδεῖ, καὶ ἑώρακας αὐτόν. τοῦτο ἔπ ἄδηλον ἦν· δηλοῖ δὲ σαφέστερον ἐπήγαγε, ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ, ἐκεῖνός ἐστι. 38 Λέγει· πιστεύω, Κύριε. καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ εὐθέως. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐγώ εἰμι ὁ τεθεραπευκώς σε, ὁ εἰπών σοι, ὕπαγε νίψαι εἰς τὸν Σιλωάμ· ἀλλὰ πάντα ἐκεῖνα σιγήσας, φησί· πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ; εἶτα τῷ πολλῷ δηλῶσιν ἐμφάνων προσεκύνησεν εὐθέως, ὅπερ ὀλίγοι τῶν τεθεραπευμένων ἐποίησαν, οἱ Ⓐ λεπροὶ, καὶ εἷς ἄλλος, δηλαδὴ τότε ἐμφάνων αὐτὸν τῷ θείῳ δυνάμει. ἵνα γὰρ μή τις νομίσῃ ῥῆμα μόνον εἶδε τὸ λεχθέν, καὶ ὃ ἔργον προσέθηκε. προσεκυνήσαντος δὲ αὐτῷ,

39 Φησὶν ὁ Χριστός· Εἰς κρίμα ἐγὼ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ἵνα Ⓐ μὴ βλέποντες βλέπωσι,

πωσι, ἢ ⓐ βλέποντες τυφλοὶ γίνων ⓑ. Τοῦτο γὰρ ὁ Παῦλός φησι· Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην, κατέλαβε δικαιοσύνην, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως Ἰησοῦ· Ἰσραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασεν. Εἰπὼν δέ, Εἰς κρίμα ἐγὼ ἦλθον εἰς ⓒ κόσμον τοῦτον, καὶ κρίνει σφοδρότερον περὶ τὴν πίστιν εἰργάσατο, ἢ ἀμβλύνησε τοῦ ἀκηλιδώτους αὐτούς. ἢ γὰρ ἀκηλίδωτοι αὐτῷ φαρισαῖοι. Τὸ δέ, Εἰς κρίμα, Εἰς μείζονα κόλασιν ἔλεγε· δείκνυς ὅτι ⓓ καταδικάσαντες αὐτὸν, αὐτοί εἰσιν ⓔ καταδεδικασμένοι· ⓕ καὶ ὡς ἀμαρτωλὸν κατακρίναντες, αὐτοί εἰσιν ⓖ κατακεκριμένοι. συνᾴδει δὲ δύο λέγων ἀναβλέψεις καὶ δύο τυφλότητας· τὴν τε ἀγνοητὴν, τήν τε νοητήν.

40 Λέγουσιν αὐτῷ οἱ ἀκολουθοῦντες αὐτῷ· μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοί ἐσμεν;

Ὥσπερ ἄλλαχοῦ ἔλεγον, οὐδενὶ δεδουλώκαμεν πώποτε, ἢ, οὐκ περιείας ἠγωνίμεθα· ὅτου καὶ νῦν πρὸς τὰ ἀγαθὰ κεχηνασι μόνον, καὶ ταύτην ἐπαισχύνονται τὴν πτῶσιν. εἶτα δείκνυς ὅτι βέλτιον τυφλοὺς αὐτοὺς εἶναι ἢ βλέποντας, φησίν·

41 Εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴχετε ἁμαρτίαν. Ἐπειδὴ ἀσχημονὴς ὁ πρᾶγμα συνόμιζον εἶναι τὴν συμφορὰν, πρείττονα αὐτὴν κεφαλαίου, εἰπών· ὅτι τοῦτο ἀνεκτότερόν ὑμῖν ἔφερε τὴν κόλασιν, πολυταχοῦ πρικτόνων καὶ δυσθεράπευτα φερόντων, καὶ εἰς ἔννοιαν ἄγων μεγάλων καὶ θαυμαστῶν. Νῦν δὲ λέγετε, ὅτι βλέπομεν.

Ὥσπερ οὖν φησιν, οἱ ὑμᾶς ἐλέγχοντες, ὅτι Θεὸς ὑμᾶς ἐμίσει, ὅτου δὴ καὶ συνᾴδει· νῦν δὲ λέγετε ὅτι βλέπετε· ἃ γὰρ βλέπετε. συνᾴδει ὅπερ ἐνόμιζον ἐγκώμιον εἶναι μέγα, τοῦτο δείκνυσιν αὐτοῖς κόλασιν φέρον. ἢ ὥσπερ τὸ πρότερον δοὺς πρῶτον ἔμφασιν οὐκ ἠνέσχετο τυφλότητος· εἶτα πρὸς τῆς τυφλότητος αὐτὴν ἀπαλλάττεται. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν, ἃ πολλάκις τῶν ἡμετέρων πόνων ἃ προσερρίψαμεν, ἀλλ' ὡς πλανῶν φθόνητος ἀπορρεφόμεθα, ὥσπερ τοῦτο πρῶτα ποιῆται τὸν λόγον. οὐχ ἁπλῶς δὲ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐμνημόνευσεν, ὅτι ἦκουσαν οὐκ τῶν φαρισαίων ταῦτα ⓗ μετ' αὐτοῦ ὄντες, ἢ εἶπον· μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοί ἐσμεν; ἀλλ' ἵνα σε ἀναμνήσῃ, ὅτι ὅτοι σκῶληκες ἦσαν ⓘ προτέρων ἀποστάντες, εἶτα λιμάσαντες. ἦσαν γὰρ ὄνες ἀπιστοπλανίως ἀκολουθοῦντες, καὶ ῥᾳδίως εἰς τοὐναντίον μεταβαλλόμενοι. πόθεν οὖν καταφρονεῖ, ὅτι οὐκ ἔστι πλανός, ἀλλὰ ποιμήν; ἐκ τῆς τὰ γνωρίσματα ἑκατέρου, καὶ τοῦ ποιμένος, καὶ τοῦ πλανοῦ καὶ λυμεῶνος, ἀπ' αὐτῶν πρίχων αὐτοῖς ἐξετάζειν τὴν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν. καὶ πρότερον, τίς ὁ πλανὸς καὶ ὁ κλέπτης δείκνυσιν, ἀπὸ γραφῶν αὐτὸν ὅπου καλῶν, καὶ λέγων·

κζ΄ 1. 1 Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶ καὶ λῃστής. Ὅρα τὰ δίγματα τοῦ λῃστοῦ· πρῶτον, ὅτι ὁ πρόσοδος εἰσέρχεται· δεύτερον, ὅτι ὁ κλῖμα γραφάς· τοῦτο γάρ ἐστὶ τὸ, μὴ διὰ τῆς θύρας. συνᾴδει δὲ καὶ τοῦτο πρὸς αὐτὸν ἀντίθεται, ὃ τοῦτ' μετ' αὐτὸν ἐσομένους· τὸν τε ἀντίχριστον, καὶ τοὺς ψευδοχρίστους· τόν τε Ἰούδαν καὶ Θευδᾶν, καὶ εἴ τινες ἕτεροι πιστοὶ γενόμενοι. εἰκότως δὲ θύραν αὐτὰς γραφὰς ἐκάλεσεν. αὗται γὰρ ἡμᾶς προσάγουσι τῷ Θεῷ, καὶ τὴ θεογνωσίαν δηλοῦσιν· αὗται προβατα ποιοῦσιν· αὗται φυλάττουσι, καὶ τοὺς λύκους οὐκ ἀφιᾶσιν ἐπεισελθεῖν. καθάπερ γὰρ ἡ θύρα ἀσφαλὴς, ὥστε ἀποκλείει τοῖς αἱρετικοῖς τὴν εἴσοδον, οὕτω ἀσφαλείᾳ καθίστασι ἡμᾶς περὶ ὧν δὲ βαλώμεθα πολλῶν, καὶ οὐκ ἐάσασι πλανᾶσθαι. κἂν μὴ προδαλύσωμεν αὐτὴν, οὐκ ἐσόμεθα δι' χείρωτοι τοῖς ἐχθροῖς. Διὰ ταύτης καὶ τοῦ ποιμένας καὶ τοῦ δ' ποιμένας εἰσόμεθα ἄπαντας. τί δέ ἐστιν, εἰς τὴν αὐλήν; πρὸς τὰ προβατα καὶ τὴν οἰκείων προνοιαν. ὁ γὰρ μὴ ταῖς γραφαῖς χρώμενος, ἀλλὰ δυσβαίνων ἀλλαχόθεν, τουτέστιν, ἑτέρᾳ ἑαυτῷ δὲ μὴ νενομισμένῃ τέρμονα οἰκεῖ, τοῦτ' κλέπτης ἐστίν. ὁρᾷς καὶ ἐντεῦθεν τῷ πατρὶ συμφωνοῦσα, τῷ ταῖς γραφαῖς εἰς μέσον προφέρειν;

Ιωαν. ι. λθ. φέρειν; ἀφ' ἑαυτοῦ γὰρ οὐ τοῖς Ἰουδαίοις ἔλεγεν, Ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς· καὶ Μωϋσέα παρεκάλει εἰς μέσον, καὶ μάρτυρα αὐτὸν ἐκάλει, καὶ τὰς προφητείας πάσας. πάντες γάρ, φησι, ④ ἀκούσαντες ἐκ τῶν προφητῶν, ἤξουσι πρὸς μέ. καὶ Εἰ ἐπίστευετε Μωϋσεῖ, ἐπίστευετε ἂν ἐμοί. ἐκεῖνα δὲ ὁ αὐτὸς μεταφορικῶς ἔθηκεν. Εἰπὼν γάρ, ἀναβαίνων ἄλλαχόθεν, καὶ τοὺς γραμματέας ἠνίξατο, ὅτι ἐδίδασκον ἐπτάλματα, διδασκαλίας ἀνθρώπων, καὶ τὸν νόμον παρέβαινον· ὅπερ οὖν καὶ αὐτὸς αἰνιττόμενος ἔλεγεν, Οὐδεὶς ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον. καὶ καλῶς Εἶπεν, ἀναβαίνων, οὐκ εἰσιών, ὅταν δέῃ κλέπτου θρηνεῖν ἐπαρθῆναι βουλομένου, καὶ ὑπερκινδύνως πάντα πρὸς ἅπαντος. Εἶδες πῶς ἐπεγέραψε τὴν λῃστήν; σκόπει καὶ τὸ ποιμένος ὄνομα. τί οὖν τοῦτο ἐστιν;

2 Ὁ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας, οὗτός ἐστιν ὁ ποιμὴν τῶν προβάτων· 10

3 Τούτῳ ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούει τὰ πρόβατα, καὶ τὰ ἴδια καθ' ὄνομα. 4 Καὶ ὅταν ἐξαγάγῃ αὐτά, πορεύεται ἔμπροσθεν αὐτῶν. Εἶπεν καὶ ὁ ποιμένος καὶ τοῦ λυμεῶνος καὶ δείγματα. ἰδωμὲν πάλιν πῶς αὐτοῖς ἐφήρμοσε καὶ ἑξῆς. τοῦτο, φησίν, ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει. ἐπέμεινε τῇ μεταφορᾷ, ὥστε ἐμφανεστέραν ποιῆσαι τὴν λέξιν. Εἰ δὲ καὶ κατὰ λέξιν ἐθέλοις τὴν παραβολὴν ἐξετάζειν, οὐδὲν κωλύει θυρωρὸν ἐνταῦθα νοῆσαι τὸν Μωϋσέα. ἐκεῖνος γὰρ ἦν ὁ τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ ἐμπιστευθείς· ᾧ καὶ τὴν φωνὴν ἀκούει τὰ πρόβατα, καὶ τὰ ἴδια καθ' ἕκαστα ὀνόματα. ὅτε γὰρ ἀνέβη καὶ πάλιν ἔλεγεν αὐτὸν ἀπατεῶνα εἶναι, καὶ τοῦτο ἐκ τῆς ἀπιστίας τῆς ἑαυτῶν ἐκβαίνοντες λέγοντες· Ἡμεῖς τῶν ἐρχόντων ὅπως θύσειν εἰς αὐτόν; δείκνυσιν, ὅτι οὐκ αὐτὸν ἐκ τῆς ἐκείνων ἀπιστίας λυμεῶνα καὶ πλάνον ἦν καλῶν· ἀλλ' αὐτοὺς ἐκ τοῦ μὴ προσέχειν αὐτῷ, καὶ τῆς τῶν προβάτων ἀκολάστου σκληροτράχηλίας ἐλέγχων. εἰ γὰρ ποιμένος ὄντι, ὁ διὰ τῆς νενομισμένης εἰσιέναι θύρας· αὐτὸς γὰρ εἰσῆλθε διὰ ἑαυτοῦ· ④ μὴ ἀκολουθήσαντες ἅπαντες δυνάμενοι διὰ τῆς πράξεως τὸν ποιμένα διέβαλον, ἀλλὰ τῆς τῶν προβάτων συγγενείας ἐξέβαλον ἑαυτούς. Εἰ δὲ λέγοι προφητικῶς τὸν θύραν ἑαυτὸν εἶναι, πάλιν ἂν ἐγκληθοῖμεν. καὶ γὰρ καὶ ποιμένα ἑαυτὸν λέγει, καὶ πρόβατον, καὶ δικαίως ἐπιφέρων τὴν οἰκονομίαν κηρύττει διὰ ἑαυτοῦ. ὅταν γὰρ προσάγῃ ἡμᾶς τῷ πατρί, θύραν ἑαυτὸν καλεῖ· ὅταν δὲ ὀπτανομήσῃ, ποιμένα. ἵνα γὰρ μὴ τοῦτο ἔργον εἶναι νομίσῃς αὐτοῦ μόνου τὸ προσαγαγεῖν, λέγει καὶ ποιμένα ἑαυτόν. καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει, καὶ καλεῖ τὰ ἴδια προβάτια, καὶ ἀφάγει αὐτά, καὶ αὐτὸς ἔμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται. καὶ μάτην τύραννον ④ ποιμένες ποιοῦσιν, ὅπισθεν αὐτῶν ἀκολουθοῦντες. ἀλλ' αὐτὸς, δείκνυσιν ὅτι ἄπομβας ὁδηγήσει πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἀπεναντίας ἐκείνοις ποιῶν· ὥσπερ οὖν καὶ ὅτε τὰ πρόβατα ἔπεμπε, οὐκ ἔξω τῶν λύκων, ἀλλ' ἐν μέσῳ τῶν λύκων ἔπεμπε. πολὺ γὰρ πλέον δοξότερα αὐτῇ ἡ ποιμαντικὴ τῆς παρ' ἡμῖν. δοκεῖ δέ μοι καὶ ὧδε τὸ τυφλοῦ ἀμύττεσθαι. καὶ γὰρ ἐκράγον ἀφήκασι καλέσας ἐκ μέσου τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἤκουσεν αὐτοῦ τῆς φωνῆς, καὶ ἐπίστευσε.

5 Ἀλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ὅτι οὐκ οἴδασι τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν.

Ἤτοι οὖν ὧδε Θευδᾶν λέγει ἐνταῦθα καὶ Ἰούδαν (καὶ γὰρ ἅπαντες, ὅσοι ὕστερον ἦλθον αὐτοῖς, διεσκορπίσθησαν, φησιν) ἢ οὖν μὴ ταῦτα μέλλοντας ἀπατᾶν ψευδοχρίστους. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν ἕνα ἐκείνων τοῦτον εἶναι, ἀφῆκε πολλῶν ἑαυτὸν ἀπ' ἐκείνων διαιρῶν. καὶ προῆγεν μὴ πίθηται ἀφορμὴν, τὴν ἀπὸ τῶν γραφῶν διδασκαλίαν (αὐτὸς μὲν γὰρ ἀφ' ὧν αὐτοῖς προσῆκτο, ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἐπίστευον αὐτῷ ἐφείλκυσεν) δευτέραν, τὴν τῶν προβάτων ὑπακοήν. αὐτῷ μὲν γὰρ ἀρκεῖ μόνοι, ἀλλὰ καὶ τελευτήσαντι πάντες ὅπως θύσαν ἐκείνως ἂν θύσειαν. καὶ πρόσεχε μὴ τούτων ὄντων εἰπεῖν ἀμήχανον. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ὡς τύραννοι, καὶ ὅτι ἀποστάται πάντα ἐποίουν· αὐτὸς δὲ οὕτω πόρρω ἑαυτὸν διαστήσειν ἐπιθυμίας, ὡς καὶ θελόντων αὐτὸν ποιῆσαι βασιλέα, φυγεῖν, καὶ ἐπερωτώντων, εἰ ἔξεστι δοῦναι κῆνσον Καί-

σαρι,

σαι, κελεῦσαι καταξῆναι, ⁊ αὐτοὶ ὑπιδοῦναι τὸ δίδραχμα. πρὸς τούτοις, αὐτὸς μὲν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν προβάτων ἦλθεν, ἵνα ζωὴν ἔχωσι καὶ περισσὸν ἔχωσί, φησιν· ἐκφανοῖ δὲ καὶ τῆς προφούσης αὐτοῦ ζωῆς ἀπεχέρησαν. καὶ ⁊ μὴ προσῦδωκεν οὖν ἐμπιστευθέντας καὶ ἔφυγεν· αὐτὸς δὲ ὄντως ἔσχε γλυκαίως, ὡς καὶ τὴν ψυχὴν ὑπιδοῦναι· ⁊ ⁊ μὴ ἀκόντες καὶ ἀναγκαζόμενοι καὶ φεύγοντες ἔπαθον ἃ ἔπαθον· διὸ δὲ, ἐκὼν καὶ προαιρούμενος ὑπέμεινεν ἃ πέπονθε.

6 Ταύτην τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν ἵνα ἐν ἃ ἐλάλει αὐτοῖς. Καὶ τίνος ἕνεκεν ἀσαφῶς εἶπε; προσεκλιχωτέρους αὐτοὺς ποιῆσαι βουλόμενος. ἐπεὶ οὖν τοῦτο κατεσκεύασε, λύει λοιπὸν τὴν ἀσάφειαν, ὅτε λέγων·

9 Ἐγώ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, εἰσελεύσεται, ⁊ ἐξελεύσεται, ⁊ νομὴν εὑρήσει· Οἷον, σὺν ἀσφαλείᾳ ἔσται καὶ ἀδείᾳ (νομὴν δὲ τὴν ἔφοδον σημαίνει λέγει καὶ βοσκὴν τῶν προβάτων, καὶ ἔξοδόν καὶ κυριότητα) τουτέστιν, ἔνδον μενεῖ, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἐξωθήσει· ὅπερ οὖν ὅτι τῶν ἀποστόλων γέγονεν, οἱ μετ' ἀδείας εἰσῆλθον, καὶ ἐξῆλθον, ὡς πάσης κύριοι γεγυμνωμένοι τῆς οἰκουμένης, καὶ οὐδεὶς αὐτοῖς ἐνεδρεύσαι ἴσχυσε.

8 Πάντες ὅσοι ἦλθον, κλέπται εἰσὶ καὶ λῃσταί· ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα. Οὐ περὶ τῶν προφητῶν φησιν οὐδέπω, καθὼς ⁊ αἱρετικοί φασιν. ἐκείνων γὰρ ἤκουσαν, καὶ δι' ἐκείνων ὑπήκουσαν, ὅσοι καὶ ὑπήκουσαν τῷ Χριστῷ· ἀλλὰ περὶ Θευδᾶ ⁊ Ἰούδα λέγει καὶ τῶν ἄλλων τοιούτων. ἄλλως δέ, καὶ ὃ, οὐκ ἤκουσαν τὰ πρόβατα, ἐπαινῶν εἶπεν· ὑδαμοῦ δὲ φαίνεται ἐπαινῶν τοὺς προσκούσαντας τῷ προφήτῃ, ἀλλὰ τοὐναντίον κακίζων καὶ σκληρύνων σφοδρῶς. ὅθεν δῆλον, ὅτι ὃ, οὐκ ἤκουσαν νῦν περὶ τῶν τοιούτων ἐκείνων εἴρηται. 10 Ὁ κλέπτης οὐ μὴ ἔρχεται, εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ καὶ ἀπολέσῃ· Οπερ τότε γέγονε, πολλῶν σφαλμάτων καὶ ἀπολωλότων. Ἐγὼ δὲ ἦλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσι, καὶ περισσὸν ἔχωσι. Καὶ τί ζωῆς περισσότερον, εἰπέ μοι; βασιλεία οὐρανῶν. ἀλλ' οὔπω λέγει τοῦτο, ἀλλὰ ὃ τῆς ζωῆς ὄνομα περιγράφει, ὅπερ ἐν ἀρχῇ γνώριμον.

11 Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός.

Ἐνταῦθα λοιπὸν περὶ ὧν πάλαι λέγει, δείκνυσιν ὅτι ὑπὲρ τοῦ κόσμου σωτηρίας ἦλθε τοῦτο γενέσθαι, καὶ οὐκ ἄκων ὅτι τοῦτο ἔρχεται. Εἶτα λέγει ὃ δεῖγμα τοῦ ποιμένος πάλιν καὶ τοῦ μισθωτοῦ.

Ὁ μὲν γὰρ ποιμὴν τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ τίθησιν· 12 Ὁ μισθωτὸς δέ, καὶ οὐκ ὢν ποιμήν, οὗ οὐκ εἰσὶ τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον, καὶ ἀφίησι τὰ πρόβατα, καὶ φεύγει, ⁊ ἔρχεται ὁ λύκος καὶ ἁρπάζει αὐτά. Ἐνταῦθα δείκνυσιν ἑαυτὸν οὕτω κεκτημένον, ὡς πατέρα, εἴγε ποιμὴν αὐτός ἐστι, καὶ ἴδια αὐτοῦ ἐστι τὰ πρόβατα. ὁρᾷς πῶς ἐν ταῖς παλαιοτέραις ὑψηλότερον φθέγγεται, ἔνθα ζωοποιᾶσαι ὁ λόγος, καὶ οὐ δίδωσι λαβεῖν φθονεροῖς τοῖς ἀκροωμένοις; τί γὰρ ὁ μισθωτὸς οὗτος ποιεῖ; θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον, καὶ ἀφίησι τὰ πρόβατα, καὶ ἔρχεται ὁ λύκος καὶ ἁρπάζει αὐτά. οὕτω ἐκεῖνοι πεποιήκασιν· αὐτὸς δὲ τοὐναντίον. καὶ γὰρ, νῦν ἀκούσας ἀνέφη, φησίν· Ἄφετε τούτους ὑπάγειν, ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος, ὃν εἶπεν· ὧν οὐδένα ἀπώλεσα. ἔστι δὲ οὗτος ὁ σταθμὸς καὶ κοπὸν ἐποιήσατο λύκον. καὶ γὰρ οὐδὲν ἐκείνων ἐποίησεν ἁρπάσαι τὰ πρόβατα. οὐ λύκος δέ ἐστιν οὗτος μόνον, ἀλλὰ καὶ λέων. Ὁ γὰρ ἐχθρὸς ἡμῶν διάβολος, φησίν, ὡς λέων περιέρχεται ὠρυόμενος. οὗτος καὶ ὄφις καὶ δράκων ἐστί. Πατεῖται γὰρ ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων.

Διό, παρακαλῶ, μὴ ὡς τῶν ποιμένων ἐσμέν μισθωτοί· μισθωτὸν δὲ, ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούωμεν, ἐὰν αὐτῷ πειθώμεθα, ἐὰν μὴ ἀλλοτρίᾳ ἐπώμεθα. καὶ ποία αὐτοῦ ἐστιν ἡ φωνή; Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι· μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ· μακάριοι οἱ ἐλεήμονες. ἀκούσατε προσέτι ὡμῶν, μὴ τῶν ποιμένων μισθωτοί ἐσμεν, καὶ ὁ λύκος ἔνδον ἐλθὼν οὐ φυλάξεται· ἀλλά, κἂν ἐπέλθῃ, ὅτι κακῶν τῶν ἑαυτοῦ τοῦτο ἐργάσεται. ποιμένα δὲ ἔχομεν

ΗΘΙΚΟΝ

a. Πετ. ε. ιι. Λευκ. ι. ιθ. Ιω. ιι. ιι. Ματθ. ε. γ.

μῶν οὕτω φιλοθεωῦντα ἡμᾶς, ὡς δὲ τὼ ψυχὼ ὑπὲρ ἡμῶν ἐπιδοῦναι. ὅταν οὖν καὶ δυνατὸς ᾖ, καὶ φιλῇ, τί τὸ κωλῦον ἡμᾶς σωθῆναι; ὀφείλει, εἰ μὴ ἡμεῖς αὐτοὶ ἀποστατήσωμεν. πῶς
Matth. 5. κδ'. γὰρ ἀποστησόμεθα; ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· Οὐ δύνασθε δυσὶ κυρίοις δουλεύειν, Θεῷ καὶ μαμμωνᾷ. αἰ τοίνυν τοῦτο δουλεύωμεν, οὐκ ἀποστησόμεθα τοῦ ἐκείνου τυραννίδος. καὶ γὰρ τυραννίδος ἀπάσης πικρότερον ἡ τοῦ χρήματος ἐπιθυμία. ἠδικωμένῃ γὰρ ὀφειλέτῃ ἔχει φρονήδας γ', δὲ φθόνος, καὶ ἐπιβουλαὶ, καὶ μῖσος, καὶ συκοφαντίας, καὶ ἀρετῆς μυεία κωλύματα, ῥαθυμίαν, ἀσέλγειαν, πλεονεξίαν, μέθην· ἃ καὶ τοὺς ἐλευθέρους δούλους ποιεῖ καὶ ἀργυρωνήτων χείρους, καὶ ἀνάλγητους, οὐκ ἀνθρώπους, ἀλλὰ δὲ τὸ χαλεπώτερον τοῦ παθόντος καὶ τοῦ νοσήματος τῆς ψυχῆς. ὁ τοιοῦτος πολλαχοῦ καὶ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων μὴ ἀνεσχόντων τολμᾷ, δεδικαίωται μή τις αὐτοῦ τὴν δραστηρίαν ἀφέληται ταύτην. ὦ πικρᾶς ὠμότητος καὶ ἀμαθοῦς ἀνοίας. τοῦτο γὰρ μάλιστα πάντων ἐστὶ δ' χαλεπώτατον, ὅτι οὐ τοσούτοις κατεχόμενοι χ. χαλεπώτερον, χαχοῖς ἡδόμεθα, καὶ τὴν ἄλυσιν ἀσπαζόμεθα, καὶ δεσμωτηρίου οἰκοῦντες σκότος πεπληρωμένου, εἰς φῶς ἐξελθεῖν οὐ βουλόμεθα, ἀλλ' ὀπισθοφίλονεικοῦμεν ἑαυτοῖς τὰ κακά, καὶ ἐνδούμεθα δὲ νοσήματα. ὅθεν οὐδὲ ἀπαλλαγῆναι δυνάμεθα, ἀλλὰ τῶν τὰ μέταλλα ἐργαζομένων χαλεπώτεροι ἀμελούμεθα. τοὺς μὲν πόνους δὲ τὴν τὰλαιπωρίαν οὐκ ὀμολογοῦντες, τῶν δ' καρπῶν οὐκ ἀπολαύοντες. καὶ ὃ δεινότερον πάντων, ὅτι, κἂν ἀπαλλαγῆναι βουληθῇ τις τῆς πικρᾶς ταύτης αἰχμαλωσίας ἡμᾶς, οὐκ ἀνεχόμεθα, ἀλλὰ καὶ δυσχεραίνομεν καὶ ἀγανακτοῦμεν, οὐδὲν ἄμεινον τῶν μεμηνότων ἀμαρτάνοντες ταύτην, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πολλῶν ἐκείνων ἀθλιώτεροι, καὶ τοσούτῳ, ὅσῳ οὐδὲ ἀπαλλαγῆναι τῆς μανίας ἐθέλομεν. μὴ γὰρ ὄφελε τοῦτο πρᾶγμα εἰς κόσμος, ὦ ἀνθρωπε, τοῦτον; μὴ γὰρ ὄφελε τοῦτο γένεσις αὐθρωπος, ἵνα τὰ μέταλλα ταῦτα ἐργάζῃ, καὶ συλλέγῃς χρυσίον; ὁ μὲν ταῦτα ἔπλασέ σε κατ' εἰκόνα, ἀλλ' ἵνα αὐτῷ ἀρέσῃς, ἵνα τῶν μελλόντων ἐπιτύχῃς, ἵνα μὴ ἀγέλων χορεύσῃς. τί τοίνυν ἐκβάλλεις σεαυτὸν τῆς τοιαύτης συγγενείας, καὶ πρὸς τὴν ἐφάπτου ἀπιμίαν δὲ δυσωδεστάτου ὄζωγεῖς; ὁ ταῖς αὐταῖς σοι λύσας ὠδῖνας (ὠδῖνας δὲ λέγω ταῖς πνευματικαῖς) λιμῷ διαφθείρεις, σὺ δὲ ὑπὸ πλησμονῆς διαῤῥήγνυσαι· ὁ ἀδελφός, γυμνὸς τὸ σῶμα πρεσβύτης, σὺ δὲ καὶ τοῖς ἱματίοις ἱματίοις καταστρωννύεις, ἐπιτείχιζων τοῖς σκώληξι τὴν τοιαύτην πρόβολον. καὶ πόσῳ βέλτιον ἦν τὰ σώματα πρόβαλλε τὰ τῶν πενήτων. ὅτου γὰρ καὶ ἀνάλωτα ἔλθοι, καὶ φερεπίδος ἀπάσης ἀπήλλαχται, δὲ μέλλουσάν σοι ζωὴν ἐκόμιζεν. εἰ γὰρ μὴ βάλεις ταῦτα ἡμέραν σπόρωτα, δὸς τοῖς πτωχοῖς. ἐκεῖνοι γάρ εἰσιν οἱ τὰ ἱμάτια ταῦτα εἰδότες πυκάσαι καλῶς. καὶ γὰρ τὸ κιβώτιον τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ πρωϊτέρου τε καὶ ἀσφαλέστερον. οὐδὲ γὰρ μόνον φυλάττει τὰ ἱμάτια, οὐδὲ ἀνάλωτα διατηρεῖ μόνον, ἀλλὰ δὲ λαμπρότερα ἐργάζεται. τὸ κιβώτιον πολλάκις μὲν τῶν ἱματίων ληφθέν, ἐκάστοτε πρόβαλε ζημίαν· ταύτην δὲ οὐδὲ θαλάττης λυμαίνασθαι δυνάμενον τοῦ φυλακίου. οὐδὲ γὰρ θυρῶν ἐστιν ἡμῖν δεῖ καὶ μοχλῶν· οὐκ οἰκέται ἀγρυπνοῦντες· οὐκ ἄλλης τινὸς τοιαύτης ἀσφαλείας· καὶ γὰρ πάσης ἐπιβουλῆς ἀπήλλακται, καὶ ἀποκείται φυλαττόμενα, ὥσπερ εἰκὸς τοῖς θείοις κείμενα. πάσῃ γὰρ κακίᾳ ἐκεῖνος ὁ τόπος ἄβατος. ταῦτα ὅτε ἡμεῖς ἀεὶ λέγοντες διαλιμπανόμεθα, ὅτε ὑμεῖς ἀκούοντες πείθεσθε. ὅ γ' αἴτιον, ψυχῆς ἐσμεν οὐτελοῖς, καὶ πρὸς τὴν γλῶν κεχηνυίας καὶ χαμαὶ συρομένης· μᾶλλον γ' μὴ γνοῖτο πάντων ὑμῶν καταγνῶναι κακίαν, ὡς πάντας ἀνίατα νοσεῖν. εἰ γὰρ καὶ ᾧ πλούτῳ μεμύησθε, ἐμφορεῖσθαι τὴν ἀκοὴν πρὸς τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ᾧ πειρᾶσθε ζώντες δυνήσεσθε διανοῆσαι διαβεβλῆσθαι πρὸς τὰ λεγόμενα. καὶ διὰ ταῦτα πρὸς τοὺς πένητάς, φησιν; οὐ γὰρ χρυσοῦς αὐτοῖς ὀδοὺς ἐστιν, οὐδὲ ἱμάτια τοσαῦτα, φησιν. ἀμφὶ ἄρτος ἐστὶν αὐτοῖς καὶ ὕδωρ ψυχρόν· ἀλλ' ὀδόλοι δύρ, καὶ πόδες, ὥστε ἐπισκέψασθαι οὐκ ἀῤῥωστοῦντας· ἀλλὰ γλῶσσα καὶ λόγος, ὥστε παρακαλέσαι βεβλημένον· ἀλλ' οἰκία δὲ στέγη, ὥστε ὁμοδίαιτον ποιῆσαι ξένον. οὐ γὰρ δὴ τοσαῦτα χρυσοῦ τόσα δὲ τόσα ἀπαιτοῦμεν παρὰ τῶν πενήτων· ἀλλὰ ταῦτα μὲν

παρὰ

τῶν πλουτούντων. Εἰ δέ τις πέπης εἴη, καὶ ὅπως ἀπὸ τῶν ἄλλων ἔρχεται ψυχάς, οὐδὲ ὁ-
λοσχερῶς λαβεῖν ὁ δεσπότης ἡμῶν ἐπαγγέλλεται, ἀλλὰ καὶ μείζονα ἔρις τῶν πολλὰ βεβληκότων εἰ-
λικρινεῖαν πρὸς αὐτόν. πόσοι τῶν νῦν ἐσμὸν ἠυξήνατο κατ' ὀλίγον ἡμέραν ⟨ω⟩ καθ' ἡμέραν, καθ'
ὃν μὴ σαρκὸς ὁ Χριστὸς ἀπεστέρηται τῷ λιμῷ, ὥστε καὶ ὁμοδίαιτοι αὐτῷ ἡμέραν καὶ σύναυ-
λοι; ἰδοὺ νῦν ἔξεστι τοῦτο ἡμέραν, καὶ καλῶς αὐτοὶ μᾶλλον ὅτι ἄριστοι καὶ ἑστιᾶσθαι μετ'
αὐτοῦ, καὶ ὅτι μείζονι κέρδει. τῶν μὲν γὰρ τότε αὐτῷ συνεστιαθέντων πολλοὶ καὶ ἀπώλοντο,
οἷος καὶ ὁ Ἰούδας ἦν, καὶ ἕτεροι ὅμοιοι τοιοῦτοι· τῶν δὲ καλουμένων αὐτὸν ἕκαστος νῦν εἰς τὸν οἰκεῖον
τόπον ἑαυτοῦ, καὶ μεταδιδόντων αὐτῷ τραπέζης καὶ στέγης, θαλασσίας ἀπολαύσεται μεγάλης.
Δοῦτε γάρ, φησίν, ⟨ℓ⟩ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν Matth. xxv. 34.
βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἐπείνασα [γάρ,] καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ
ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγετέ με· ἠσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με· ἐν φυλα-
κῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρός με. ἵν' οὖν τούτων ἀκριβώσωμεν τὸ ῥητόν, σκόπωμεν ⟨ω⟩ γυμνόν,
συναγάγωμεν ⟨ω⟩ ξένον, θρέψωμεν ⟨ω⟩ πεινῶντα, ποτίσωμεν ⟨ω⟩ διψῶντα, ἐπισκεψώ-
μεθα ⟨ω⟩ ἀῤῥωστοῦντα, ἐλεήσωμεν ⟨ω⟩ ἐν φυλακῇ, ἵνα παῤῥησίας ἀπολαύσωμεν, καὶ ἀμαρτημάτ-
συγχωρήσεως λάβωμεν, καὶ τῶν ἀγαθῶν μεταλάχωμεν ἐκείνων, τῆς καὶ λόγῳ ὑπερβαινόντων καὶ
νοῦν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

χμδ' ἐν τῷ πατρὶ ἡμῶν ὁ δίκαιος, ἀπὸ τοῦ παραλόγου πάθους τοῦ αἰῶνος

Ομιλ. ξ. 14 ΕΓΩ ΕΙΜΙ Ο ΠΟΙΜΗΝ Ο ΚΑΛΟΣ, ΚΑΙ ΓΙ-
ΝΩΣΚΩ ΤΑ ΕΜΑ, ΚΑΙ ΓΙΝΩΣΚΟΜΑΙ ΥΠΟ ΤΩΝ ΕΜΩΝ. 15 Καθὼς γινώσκει με ὁ
πατήρ, κἀγὼ γινώσκω ⟨ω⟩ πατέρα, καὶ τὴν ψυχήν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν
προβάτων.

ΜΕγα, ἀγαπητοί, μέγα ἐκκλησίας πρόσταγμα, καὶ πολλῆς δεόμενον φι-
λοσοφίας καὶ ἀνδρείας τοσαύτης, ὅσης ὁ Χριστὸς εἶπεν, ὥστε τὴν ψυχὴν
ὑπὲρ τῶν προβάτων θεῖναι, ὥστε μηδέποτε ἐγκαταλιπεῖν αὐτὰ ἔ-
ρημα καὶ γυμνά, ὥστε πρὸς ⟨ω⟩ λύκον ἴσα λῃταῖς. τοῦτο γάρ ὁ
ποιμὴν ὁ μισθωτὸς διέφηνεν. ὁ μὲν γὰρ τὴν ἰδίαν σωτηρίαν πρω-
ταρχοῦσαν σκοπεῖ, τῶν προβάτων ἀμελῶν· ὃς δὲ πρωταρχοῦσαν τὴν τῶν
προβάτων ἐπιζητεῖ, τὴν ἑαυτοῦ παρατρέχων. Εἶπεν τοίνυν τὰ ποιμένος ἁπλᾶ δείγματα,
δύο πήξεις τὰς λυμεώνας· ἕνα, ⟨ω⟩ κλέπτειν τὸν θύοντα καὶ ἁρπάζοντα· ἕτερον δέ, τὸν τούτων
μὲν οὐδὲν ποιοῦντα, γυμνοῦντα δὲ τούτων οὐκ ὀκνηρεφόμενον οὐδὲ κωλύοντα· δι' ἐκείνων μὲν
τοὺς πρὸ Θεοδώρου αἱρετικούς, διὰ τούτων δὲ τοὺς Ἰουδαίων διδασκάλους ἐκπομπεύων, καὶ κη-
δομένους οὐδὲ φροντίζοντας τῶν ἐμπεπιστευμένων αὐτοῖς προβάτων. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Ἰεζεκι- Ιεζεκ. xxxiv. 2.
ὴλ διώκων ἐγκαλεῖ αὐτοῖς ἔλεγχον, Οὐαί, ὦ ⟨ℓ⟩ ποιμένες Ισραὴλ· μὴ βόσκουσιν ἑαυτοὺς ⟨ℓ⟩
ποιμένες; καὶ τὰ πρόβατα βόσκουσιν ⟨ℓ⟩ ποιμένες; ἀλλ' ὀκνηροὶ τοῦ ποιμαίνειν ἐστέ, ὅπερ
μέγιστόν ὅτι εἶδος κακίας, καὶ τῶν ἄλλων αἴτιον πάντων. διὰ τοῦτο γάρ φησιν· ὅτε ὃ πεπλα-
νημένον ἐπέστρεφον, οὐδὲ ὃ ἀπολωλὸς ἐζήτουν, οὐδὲ τὸ συντετριμμένον ἐδέσμουν, οὐδὲ τὸ
ἀῤῥωστοῦν ἐθεράπευον, ὅλῃ ἑαυτοῖς, καὶ ὰ τὰ πρόβατα, ἔδοσκον. ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος ἑτέρῳ
ῥήματι πάλιν ἐδήλου λέγων· Οἱ γὰρ πάντες τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, ὰ τὰ Χριστοῦ Ἰησοῦ· καὶ πάλιν· Philipp. ii. 21.
Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ πλησίον ἕκαστος. ἀλλ' ἀμφοτέρων ἑαυτὸν διδάσκων ὁ 1. Cor. x. 24.
Χριστός· ἐκείνων μὲν τῶν ὅτι λύμη προσημαινόντων, τῷ εἰπεῖν, ἵνα τοῦτο πλέον, ἵνα ζωὴν
ἔχωσι, καὶ περισσὸν ἔχωσι· τούτων δὲ τῶν περιορώντων ὑπὸ τῶν λύκων ἁρπαζόμενα τὰ πρό-
βατα, τῷ μὴ καταλιπεῖν, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν αὐτὴν θεῖναι ὑπὲρ αὐτῶν, ὥστε μὴ ταῖς πρό-

βατα

ζατα ἀποθάμξν. ὅτιξ γὰρ αὐτὸν ἐβουλθύοντο ἀκελξν, ὅτι τῆς διδασκαλίας μετέθετο, ὅτι
τοῦ πις θύοντας ϖεϑύδωκεν· ἀλλ' ἔστι ϗ Ἐίλετο ἀποθάμξν. ϗ μετὰ τοῦτο δύω ϗ κάτω ἔλε-
γθν· ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός. Εἶτα, ὅτιξ ἀμάρτυρα ἐδόκει ϖεῖ λεγόμενα εἰ) (ὃ μὲν
γὰρ, τῷ ψυχῶ μου τίθημι, ἵν' μξ πολὺ τὸ ἀπόδειξιν ἔλαβε· τὸ ϗ, ἵνα ζωὴν ἔχωσι, ϗ ϖερισ-
σὸν ἔχωσι, μξ τὴν ὀντεῦθεν ἔμελλεν ἀποδημίαν συμβήσεσθαι, κξ τὸν αἰῶνα ⓦ μέλοντα)
τί ποιξ; ϑατέρα ἀπὸ ϑατέρα πισεῦσαι, ἀπὸ τῶν δοκούντων τῶ ψυχῶ, ὅπερ ἐστὶ τῶ ζωῶ δί-
Ρω. ε. ι. δωσιν. ὅπερ ϗ ὁ Παῦλος ἔλεγθ· Οτι εἰ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ ϑα-
Ρω. ε. λβ. νάτου τοῦ ὑοῦ αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα. ϗ πάλιν ἄλλαχοῦ· Ος γε
τοῦ ἰδίου ὑοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτὸν, πῶς οὐχὶ ζωὴ αὐτῷ
ϗ πάντα ἡμῖν χαρίσεται; ἀλλά τίνος ἕνεκεν οὐκ ἐγκαλοῦσιν αὐτῷ νῦν, ἃ ϗ ϖεπόιηκεν, λέ-
γοντες· σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς, ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής; ὅτι πολλάκις ἐπεσήμηνεν
αὐτοῦ, ϗ πλείων ἡ παρρησία ϖεῖς αὐτοῦ ἀπὸ τῶν σημείων ἐγένετο. εἶτα, ὅτιξ εἶπεν ἀνωτέρω,
ϗ τὰ ῥήματα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει ϗ ἀκολουθεῖ αὐτῷ, ἵνα μή τις εἴπῃ· τί οὖν ϖεῖς σὲ μὴ
πιστεύσαντας; ἄκουσον τί ἐπήγαγε, Ϛ γινώσκω τὰ ἐμά, ϗ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν· ὅταν ϗ ὁ
Ρω. ια. α. Παῦλος δηλῶν ἔλεγθ· Οὐκ ἀπώσατο ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ ὃν ϖροέγνω. ϗ ὁ Μωϋσῆς· Ἐγὼ
β. Τιμ. β. ιθ. Κύριος τοῖς ὠῆσιν αὐτοῦ· ἐκείνους λέγω, φησὶν, οὓς ϖροέγνω. εἶτα, ἵνα μὴ τῆς γνώσεως ἴσον τὸ
μέτρον νομίσῃς, ἄκουσον πῶς ἐξηρθύσατο αὐτὸ τῇ ἐπαγωγῇ· γινώσκω τὰ ἐμά, φησι, καὶ γι-
νώσκομαί ὑπὸ τῶν ἐμῶν. ἀλλ' οὐκ ἴσον ἡ γνῶσις. ἀλλὰ ποῦ ἴσον; ὅτι τῶ πατρὸς καὶ ἐμοῦ.
οὐκοῦν, καθὼς γινώσκει με ὁ πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω ⓦ πατέρα. ἐπεὶ, εἰ μὴ τοῦτο ἐβύλε-
το κατασκευάσαι, πόθεν ἔσχεν αὐτὸ ἐπήγαγε; ὅτιξ γὰρ πολλαχοῦ ἑαυτὸν τίθησι τῷ ϖατρὶ
ϖολλαχῆ, ἵνα μή τις νομίσῃ ὅτι, ὡς ἄνθρωπος, ὅτως ἐγίνωσκεν, ἐπήγαγε· καθὼς γινώσκει με ὁ
πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα. οὕτως ἀκριβῶς αὐτὸν ὅτις μαθ, ὡς αὐτὸς ἐμέ. διὰ τοῦτο καὶ
Απ. ι. κβ. ἔλεγθ· Ουδεὶς γινώσκει τὸν υἱὸν, εἰ μὴ ὁ πατὴρ· καὶ τὸν πατέρα, εἰ μὴ ὁ υἱὸς, καὶ ᾧ ἐὰν βούλη-
ται ἀποκαλύψαι, οἷόν τινά γνῶσιν λέγων, καὶ τοιαύτην, οἵαν οὐδεὶς ἕτερος δύναται) σχεῖν. ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχήν
μου. Συνεχῶς τοῦτο λέγει, δηλῶν ὅτι οὐκ ἔστι πλάνος. ἐπεὶ καὶ ὁ ἀπόστολος, ὅταν " αὐτοὺς Ισ. ιαυτὸν
ἐβύλετο δεῖξαι γνησίους ὄντας διδάσκαλον, καὶ ϖερὶ τοὺς ψευδαποστόλους αὐτὸν ϖροεξήγαγε τὴν
β Κορ. ια κζ. λόγον, ἀπὸ τῶν κινδύνων καὶ τῶν θανάτων ἑαυτὸν συνίστησι, λέγων· Εν πληγαῖς ὑπερβαλλόν-
τως, ἐν θανάτοις πολλάκις. τὸ μὲν γὰρ λέγειν, ὅτι φῶς εἰμι καὶ ζωὴ εἰμι, ἐδόκει εἰ) τύ-
φου ϖλέα τοῖς ἀνοήτοις· τὸ ϗ λέγειν, ἀποθάμξν βύλομαι, οὐδεμίαν βασκανίαν ἔχειν, ὐ-
δὲ φθόνον. διὰ τοῦτο οὐδὲ λέγουσιν αὐτῷ· σὺ μαρτυρεῖς ϖερὶ σεαυτοῦ· ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔ-
στιν ἀληθής. πολλὴν γὰρ ἐδείκνυ τὸ ῥῆμα κηδεμονίαν, εἴγε ὑπὲρ τῶν λιθαζόντων ἐβύλετο
ἑαυτὸν ἐκδοῦναι. διὰ τοῦτο Ϛ βυκαίρως τὴν ϖερὶ τῶν ἐθνῶν εἰσάγει λύσιν.

16 Καὶ γὰρ καὶ ἄλλα ϖολλὰ ἔχω, φησὶν, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης· κἀκεῖ-
νά με δεῖ ἀγαγεῖν. Ιδοὺ πάλιν τὸ, δεῖ, ῥῆμα κείμενον, οὐκ ἀνάγκης ὄντων, ἀλλὰ τῆ ϖρόνοιας
ἐσομένου δηλωτικόν· ὡσανεὶ ἔλεγε, τί θαυμάζετε, εἰ οὗτοί μοι μέλλουσιν ἕπεσθαι, καὶ τὰ ϖρό-
ζατα τῆς φωνῆς μου ἀκούειν; ὅταν γὰρ καὶ ἄλλα ἴδητέ μοι ἀκολουθοῦντα καὶ τῆς φωνῆς μου
ἀκούοντα, τότε ἐκπλαγήσεσθε μειζόνως. Εἰ ϗ λέγει, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης,
ε. Κορ. ζ. ιθ. μὴ θορυβηθῆς. ἡ γὰρ διαφορὰ ϖερὶ τὸν νόμον μόνον, καθάπερ καὶ ὁ Παῦλός φησιν· Οὔτε ϖερίλο-
μαί τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυσία. κἀκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν. δείκνυσιν ἀμφοτέρους ἐσκορπισμένους
καὶ μεμιγμένους, καὶ ϖοιμένας οὐκ ἔχοντας, κἀκείνους καὶ τοὺς, οὔπω τῆς καλῆς ϖοιμενι-
κῆς μάνδρας ποιμένος. Εἶτα ϗ τὸ μέλλουσαν αὐτῶν ϖοιμαφωνῆς ζωὰ φέρειν, Οτι ἔ-
Ερασ. β. ιε. σονται μία ϖοίμνη. Οταν ϗ " αὐτὸ πάλιν ὁ Παῦλος ἐδήλωσεν εἰπών· Ινα τοὺς δύο κ. αὐτὸς
κτίσῃ ἐν ἑαυτῷ εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρωπον.

17 Διὰ τοῦτό με ἀγαπᾷ ὁ ϖατὴρ, ὅτι ἐγὼ τὴν ψυχήν μου τίθημι, ἵνα πάλιν λάβω αὐ-
τὴν.

τιμώ. Καὶ τί τῦ ῥήματος τύτυ τα πεποίτεργν ἡμῶν οἱ μαθηταί; ὁ δεσπότης ἀγαπᾶσθαι μέλλει ὁ ἡμέτερος, ὅταν ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθνήσκει; τί οὖν, εἰπέ μοι, ⟨ϖ⟩ ἔμπροσθεν χρόνον οὐκ ἠγαπᾶτο, ἀλλὰ νῦν τῆς ἀγάπης ἤρξατο ὁ πατήρ, ἢ ἡμεῖς γεγενήμεθα τῆς ἀγάπης αὐτῷ αἴτιοι; ὁρᾷς πῶς κέχρηται τῇ συγκαταβάσει; τί οὖν οὐ τοῦτο κατασκευάσαι βούλεται; ὅταν ἀλλότριον αὐτὸν ἔλεγεν ὁ παρὼν ἢ πλάνον, ἢ ὅτι λύμην ἥκειν αὐτὸν ἢ ἀπώλειαν, λέγει· ἢ εἰ μηδὲν ἄλλο, ὅτο γοῦν με ἔπεισεν ἀγαπᾶν ὑμᾶς, τὸ ὅτω ὑμᾶς ἀγαπᾶσθαι παρὰ τῦ παρόντος, ὡς ἐμοὶ οὐ δῆλον τῦτο ἀγαπᾶσθαι περὶ αὐτῦ, ὅταν ὑμῶν ἀποθνήσκω. μὴ τύτυ οὖν οὐ σκῆνος κολασκευάσαι βούλεται, ὅπερ τε ὠκ ἄκων ὅτι τὸ πρᾶγμα ἔρχεται (εἰ γὰρ ἄκων, πῶς ἀγάπης ἐστὶν ποιητικὸν τὸ γινόμενον;) ἢ ὅτι ἡ τοῦ πατρὸς μοῦ βουλὴ τοῦτο δοκεῖ. εἰ δὲ ὡς χ πάντα 10 ἀνθρωπος τοῦτο δέδοκται), μὴ θαυμάσῃς. πολλάκις γὰρ τύτων εἰρήκαμεν αἰτίαν, καὶ πάλιν ἐροῦμεν αὐτὰ λέγειν πρέπον ἢ ἐπαγθές. Ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχήν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν.

18 Καὶ οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλὰ ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ. ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐξουσίαν ἔχω λαβεῖν αὐτήν. Επειδὴ γὰρ πολλάκις ἐβουλεύσαντο αὐτὸν ἀνελεῖν, λέγει, ὅτι μὴ βουλομένου ἐμοῦ, ἀνόητος ὑμῖν ἐστιν ὁ πόνος. καὶ οὐ τοῦ 15 πρωτέρου τὸ δεύτερον κατασκευάζει, ἀπὸ τοῦ θανάτου τὴν ἀνάστασιν. τοῦτο γὰρ ὅτι τὸ θαυμαστὸν καὶ παράδοξον. καὶ γὰρ ἀμφότερα κατ' οἰκονομίαν γέγονε, καὶ ὑπὲρ τὴν κοινὴν ⟨συνήθειαν⟩. προσέχωμεν οὖν μὴ ἀκριβείας τῶν λεγομένων· ἐξουσίαν ἔχω θεῖναί, φησι, τὴν ψυχήν μου. καὶ τίς οὐκ ἔχει ἐξουσίαν θεῖναι τὴν ψυχὴν τὴν ἑαυτοῦ; ἑκάστῳ γὰρ βουλομένῳ δυνατὸν ἑαυτὸν ἀνελεῖν. ἀλλ' οὐχ οὕτω φησίν· ἀλλὰ πῶς; ὅτως ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι, ὡς μηδένα δύνασθαι, ἄκοντος ἐ- 20 μοῦ, τῦτο ποιῆσαι, ὥσπερ ὅτι καὶ ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἄλλως θεῖναι, ἀλλ' ἀναιρεθέντες ἑαυτοί. Εἰ δὲ ἐμπίπτοιμεν εἰς ὑπερβολάς τινας καὶ χειρίους ἀνελεῖν, οὐκ ἐπὶ ἔχομεν ἐξουσίαν τοῦ θεῖναι, καὶ μὴ· ἀλλὰ καὶ ἀκόντων ἡμῶν σφόδρα αὐτοὶ ἀναιρεθήσονται. ἐπ' αὐτῷ δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλά, ἢ ἑτέρων ὑπερβολὴν ὑπερβαλλόντων, χείρους ἦν αὐτὸς μὴ θεῖναι αὐτήν. εἰπὼν οὖν, ὅτι οὐδεὶς αὐτὴν αἴρει ἀπ' ἐμοῦ, τότε ἐπήγαγεν· ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου· τουτέστι, 25 ἐγὼ μόνος εἰμὶ χείρων τοῦ θεῖναι αὐτήν, ὃν οὐκ ἐφ' ἡμῖν οὐκ ἔστι· καὶ γὰρ καὶ ἄλλοι πολλοὶ χείρονές εἰσι τοῦ λαβεῖν αὐτὴν ἀφ' ἡμῶν. ἀλλὰ τοῦτο οὐ τὴν ἀρχὴν οὐκ εἶπεν (οὐδὲ γὰρ ἔμελλεν ὁ λόγος ἀξιόπιστος εἶναι)· ἀλλ' ὅτε τὴν ἀπὸ τῶν θαυμάτων ἔλαβε μαρτυρίαν, καὶ πολλάκις βουλευσαμένων οὐκ ἴσχυσαν αὐτὸν καταχεῖν (καὶ γὰρ ἐξῆλθεν οὐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν μυριάκις) τότε λοιπὸν φησιν, οὐδεὶς αὐτὴν αἴρει ἀπ' ἐμοῦ. Εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές, κα- 30 κεῖνο ἕπεται, ὃ ἐκόντα ὅτι τοῦτο ἔρχεσθαι. τύτυ δὲ ὄντος ἀληθοῦς, κἀκεῖνο ⟨συνέσηκε⟩, τὸ, νενίκα ἂν βουληθῇ λαβεῖν αὐτὴν, δύνασθαι πάλιν. εἰ γὰρ τὸ ἀποθανεῖν μεῖζον ἦν τοῦ ἀναστῆναι, μηδὲ τοῦτο ἐκείνου λοιπὸν ἀμφίβαλλε. τὸ δὲ αὐτὸν μόνον εἶναι) κύριον τοῦ τὴν ψυχὴν ἀφεῖναι, δείκτικὸν καὶ τοῦ λαβεῖν αὐτὴν κύριον ὄντα ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἐξουσίας. ὁρᾷς πῶς ἀπὸ τοῦ πρωτέρου τὸ δεύτερον ψ κατασκεύασε, καὶ ἀπὸ τοῦ θανάτου καὶ τὴν ἀνάστασιν ἔδειξεν ἀναμφισβήτη- ψ περιπεσεῖ- 35 τον; Ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρός. Ποίαν δὴ ταύτην; τὸ ἀποθανεῖν καὶ τὸ κόσμῳ. ἆρ' οὖν ἀνέμενεν ἀκοῦσαι πρότερον, καὶ τότε εἵλετο, καὶ ἐδέησεν αὐτὸ μαθεῖν; καὶ πῶς ἂν τοῦτο νοῶν ἔχοι εἰπεῖν; ἀλλ' ὥσπερ ἀνωτέρω εἶπον, ἀφ' τοῦτό με ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ, τὴν ἐκούσιον ἐδήλωσεν ὁρμήν, καὶ τὴν τῆς σωτηρίας αἴτιον· οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἐντολὴν εἰληφέναι παρὰ τοῦ πατρὸς εἶπεν, οὐδὲν ἄλλο ἐμφαίνει, ἢ ὅτι 40 ἐκείνῳ δοκεῖ τοῦτο, ὃ ἐγὼ πιῶ· ἵν', ὅταν αὐτὸν ἀνέλωσι, μὴ νομίσωσιν ὡς ἐγκαταλελειμμένον καὶ προδιδόμενον ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀνήρηκέναι, μηδὲ ὀνειδίσωσιν ἅπερ ὠνείδισαν ἄλλοις ἔσωσεν, ἑαυτὸν δὲ δυνάμενα σῶσαι· καὶ, Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, καταβήθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. καὶ μείζω δείκνυται τοῦτο διὰ καταβαίνει, ὅπερ υἱός ἐστι τοῦ Θεοῦ. Εἶπα, ἵνα μὴ ἀκηκόειν, ὅτι ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρός, ἀλλότριον αὐτὸν τοῦ καθόρθωμα εἶναι νομίσῃς, προλαβὼν ἔλεγον· ὁ

ποιμένι ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων, δηλοῖ τούτων δεικνὺς αὐτοῦ ὅτι τὰ πρόβατα, καὶ ὅτι αὐτοῦ ὁ κόρθωμα ἦν πολὺ τὸ γεγυμνωμένον, καὶ ὁ δεόμενον αὐξήσεως ἐντολῆς. εἰ γὰρ ἐντολῆς ἐδεῖτο, πῶς ἔλεγεν, ἀπ' ἐμαυτοῦ τίθημι; ἐδεῖτο γὰρ ἂν ἐντολῆς. ἔστι δὲ αἰτίαν ἡ πίστις, διὰ ἣν οὗτος ποιμὴν. ποία δὲ αὕτη ἐστί; τὸ ποιμαίνειν αὐτοὺς εἰς, καὶ καλῶς ποιμαίνειν. ὁ δὲ καλὸς ποιμὴν ὁ δεῖται ἑτέρου τοῦ προστάξοντος. εἰ δὲ ἐπ' ἀνθρώπων τοῦτο, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ Θεοῦ. Δηλοῖ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Οπ ἑαυτὸν ἐκένωσεν. Θεὸν οὖν ἄλλο τι ἐντολὴ ἐν ταύτῃ βούλεται κεῖσθαι, ἀλλ' ἢ τὸν προστάξαντα πατέρα ὁμοίωσιν δεῖξαι. Εἰ δὲ οὕτω ταπεινῶς εἴρηται καὶ ἀνθρωπίνως, τῆς τοῦ ἀκουόντων ἕνεκεν ἀσθενείας ἡ αἰτία. Φιλιπ. β. ζ.

19 Σχίσμα οὖν ἐγένετο ἐν τοῖς Ιουδαίοις. 20 Καὶ ἔλεγον, ὅτι δαιμόνιον ἔχει [καὶ μαίνεται·] τί αὐτοῦ ἀκούετε; 21 Οἱ δέ, ὅτι ταῦτα τὰ ῥήματα ταῦτα οὐκ ἔστι δαιμονιζομένου. μὴ δαιμόνιον δύναται ὀφθαλμοὺς τυφλῶν ἀνοῖξαι; Επειδὴ γὰρ μείζονα ἢ κατ' ἄνθρωπον τὰ λεγόμενα καὶ ἀπὸ τῆς καινῆς ζωοποιείας, δαιμονῶντα αὐτὸν ἔλεγον, τέταρτον ἤδη τοῦτο αὐτὸν προσαιτοῦντες. καὶ γὰρ ἔμπροσθεν ἔλεγον· Δαιμόνιον ἔχεις, τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι; καὶ πάλιν· Οὐ καλῶς ἐλέγομεν, ὅτι Σαμαρείτης εἶ σὺ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις; καὶ ταῦτα· δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται· τί αὐτοῦ ἀκούετε; μᾶλλον δὲ τέταρτον, ἀλλὰ καὶ πολλάκις αὐτὸν ἀκηκόασι. Τὸ γὰρ λέγειν, ὅτι καλῶς ἐλέγομεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις, τὸ δεύτερον καὶ τρίτον, ἀλλὰ τὸ πολλάκις εἰρηκέναι τοῦτο, σημεῖόν ἐστιν. ἄλλοι δὲ ἔλεγον, φησι, ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ ἔστι δαιμονιζομένου· μὴ δαιμόνιον δύναται ὀφθαλμοὺς τυφλῶν ἀνοῖξαι; ὅπερ γὰρ ἀπὸ ῥημάτων οὐκ ἐδύναντο βλασφημίζειν, τοῦτο ἀπὸ τῶν ἔργων ἐποιοῦντο. μάλιστα μὲν γὰρ οὐδὲ τὰ ῥήματα δαιμονώντος ἦν· εἰ δὲ καὶ πείθεσθε ἀπὸ τῶν ῥημάτων, ἀπὸ τῶν ἔργων δυσωπήθητε. εἰ δὲ μὴ δαιμονώντος ἦν, μείζονα δὲ ἢ κατ' ἄνθρωπον, οὐδηλον ὅτι θείας ἦν δυνάμεως. Εἶδες συλλογισμόν; ὅτι γὰρ μείζονα ἢ κατ' ἄνθρωπον ἦν, δῆλον ἐκ τοῦ λέγειν, ὅτι δαιμόνιον ἔχει· ὅτι δὲ δαιμόνιον οὐκ εἶχεν, ἐδήλωσεν ἀφ' ὧν ἐπίστευσε. πῶς οὖν ὁ Χριστὸς; Θεὸν ἦρος ταῦτα ἀποκρίνεται. πρότερον μὲν γὰρ ἀπεκρίνατο, ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω· νυνὶ δὲ, διὰ τῶν ἔργων πληροῦ τὸ προφητικὸν γὰρ τὸ προφητῶν πλέκει ἀπόδειξιν, ἐσιγᾶ λοιπόν. διὰ τί γὰρ ἀποκρίσεως ἦσαν ἄξιοι οἱ δαιμονῶντα αὐτὸν καλοῦντες ὑπὸ τούτων, ὑπὲρ ὧν θαυμάζειν καὶ Θεοῦ ἠξίουν αὐτοὺς ἐργῶν. τί δὲ καὶ δεῖ τὸ πρὸς αὐτοὺς λοιπὸν ἐλέγχειν, αὐτῶν κατ' ἀλήλων ἰσαμένων καὶ διελεγχόντων ἀλλήλους; ἀλλὰ τοῦτο ἐσιγᾶ καὶ θαρρῶν πολλὰ ἔφερεν. διὰ τί δὲ τοῦτο ἦν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς παιδεύων ὑπομένειν καὶ μακροθυμεῖν πάσαι. ΘΕΙΚΟΝ

Τοῦτον τοίνυν ζηλώσωμεν. Θεὸν γὰρ ἐσίγησε μόνον, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐπίσης, καὶ ἐρωτηθεὶς ἀποκρίνεται, καὶ τὰ τῆς προφητείας αὐτοῦ ὑπεδείκνυται· καὶ δαιμονῶν κληθεὶς καὶ μαινόμενος θαυμάσιον τῶν θείων μυστηρίων ὑπηρετημάτων, καὶ οὐχ ἅπαξ, Θεὸν δὶς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις, καὶ μόνον οὐκ ἠμύνατο, ἀλλὰ καὶ ὑπηρετῶν αὐτοῦ ἐδείκνυτο. καὶ τί λέγω ὑπηρετῶν; ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκε, καὶ σταυρούμενος ὑπὲρ αὐτοῦ τῷ πατρὶ προσηύχετο. Ταῦτ' οὖν καὶ ἡμᾶς μιμησώμεθα. τοῦτο γάρ ἐστι Χριστοῦ εἶναι μαθητὴν, τὸ πρᾶον εἶναι καὶ ὑπομονητικόν. πόθεν δὲ γνοίη τις ἐν ἡμῖν αὐτὴν ἡ πραότης; ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν λογιζώμεθα συνεχῶς, καὶ πενθῶμεν, καὶ δακρύωμεν. Θεὸν γὰρ ἀνέχεται ψυχὴ τοσαύτην συνοικοῦσα ὀδύνην προξενοῦσαν καὶ ὀργίζεσθαι. ἔνθα γὰρ αἰ πένθος, ὀργὴν εἶναι ἀμήχανον· ἔνθα λύπη, πᾶσα ἐκποδὼν ὀργή· ἔνθα συντετριμμένη διάνοια, Θεὸν ἐκεῖ προθυμία. ὥσπερ γὰρ πένθους μεστιζομένη ἡ διάνοια, Θεὸν χωλὸν ἔχει διεξελθεῖν· ἀλλ' ἐνταῦθα πικρὸν, καὶ κλαύσεται πικρότερον. καὶ οἶδα μὲν, ὅτι πολλοὶ γνώσονται ταῦτα ἀκούοντες· ἀλλ' ἐγὼ τοὺς γελῶντας θρήνων ἀνάξιον ἡγοῦμαι. πένθος γὰρ ὁ πρῶτος καιρὸς καὶ θρήνων καὶ ὀδυρμῶν. πολλὰ γὰρ καὶ ἐν ῥήμασι καὶ ἐν πράγμασιν ἁμαρτάνομεν· τοὺς δὲ τοιαῦτα πλημμελοῦντας γέενναν ἐκδέχεται, καὶ ποταμὸς πυρὸς τὴν ῥοθίου τὴν πυρὸς, καὶ βασιλείας ἔκπτωσις, ὁ πάντων χαλεπώτατον. τούτων οὖν ἠπειλημένων,

αὐτὸ

εἰπέ μοι, γελᾷς σὺ καὶ τρυφᾷς; καὶ ὃ δεσπότης σου προξενομβύου καὶ ἀπφλειῶτος, ἔπηγας ἀναπεπαυκώς; καὶ ὁ δέδοικας μὴ τύπτω σαυτὸν λαμπρῶς ἐν ἀφῆς τὴν καμινον; Οὐκ ἀκηύεις τὴ καθ' ἑκάστην ἡμέραν βοᾷ; πφνᾶτά με εἴδετε, καὶ οὐκ ἐφρένατε· διαφῶντα, ἀ οὐκ Matθ. κε.
ἐποτίσατε. πορεύεσθε εἰς τὸ πῦρ τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· καὶ
5 ταῦτα ἀπειλῶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν. ἀλλ' ἔφρενα, φησιν, αὐτόν. πότε, καὶ πόσας ἡμέρας; δέκα ἢ εἴκοσι; ἀλλ' ὁ ποσοῦτον βλέπει χρόνον μόνον, ἀλλ' ὅσον ὅπου [τῆς] γῆς διατείνεις. ἐπεὶ καὶ αἱ παρθένοι εἶχον ἔλαιον, ἀλλ' οὐκ ἤρκουν πρὸς σωτηρίαν αὐτάς. καὶ γὰρ καὶ αὗται ἀνῆψαν ταῖς λαμπάσιν, ἀλλ' ἀπεκλείσθησαν τοῦ νυμφῶνος· καὶ μάλα εἰκότως. ἔφθησαν γὰρ σπεύδουσαι πρὸς τὴν τοῦ νυμφίου παρουσίαν. διὰ τοῦτο πολλοῦ ἡμῖν δεῖ τοῦ ἐλαίου, καὶ δαψι-
10 λείας τῆς φιλανθρωπίας. ἀκουσον γοῦν τί φησιν ὁ προφήτης· Ἐλέησόν με ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέ- Ψαλ. ν. ε.
γα ἔλεός σου. Σὺκοῦν καὶ ἡμᾶς ὧδε πλησίον οὕτως ἐλεεῖν δεῖ, κατὰ τὸ μέγα ἔλεος τὸ παρ' ἡμῖν. οἷοι γὰρ ἂν γενώμεθα πρὸς ὧδε ὁμοδούλους, τοιούτου τυγχάνομεν παρὰ δεσπότου. ποῖον δὲ ἔλεος μέγα; ὅταν μὴ ἐκ παρέργου βύματος δῶμεν, ἀλλ' ἐκ διαστρήματος. εἰ δὲ μηδὲ ἐκ παρέργου
15 γένοιτο καὶ σωτηρίαν βλέπειν; εἰ γὰρ αἱ παρθένοι μὴ τοσούτοις καὶ τηλικούτοις ἱδρῶσι καὶ δεήσεσιν οὐδαμόθεν ἔσχον παῤῥησίαν, πῶς ἡμεῖς παρασχησόμεθα, ὅταν ἀκούσωμεν ἐκεῖνα τὰ φοβερὰ ῥήματα αὐτοῦ τοῦ δικαίζοντος, λέγοντος δὲ ὀνειδίζοντος ἡμᾶς, ὅτι πεινῶντά με οὐκ ἐθρέψατε; ἐφ' ὅσον γὰρ οὐκ ἐποιήσατε ἑνί, φησι, τῶν ἐλαχίστων τούτων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε· οὐ μόνον τῶν
20 μαθητῶν λέγων ταῦτα μόνον, οὐδὲ μόνον τῶν διηρημένων ἐν τῶν μοναχῶν βίον, ἀλλὰ καὶ τοῦ πολυτοῦς ἀνθρώπου πᾶσι. ὁ γὰρ τοιοῦτος, κἂν δοῦλος ᾖ, κἂν τῶν ἐν ἀγορᾷ παρεστώτων, πιστεύῃ δὲ εἰς ἐν Θεόν, δίκαιον πάσης αὐτὸν ἀπολαύειν εὐνοίας. κἂν μόνον ἴδωμεν ἐν τοιοῦτον γυμνόν, ἢ πεινῶντα, ταῦτα ἀκουσόμεθα τὰ ῥήματα· καὶ μάλα εἰκότως. τί γὰρ βαρύ, ἢ τί ἐπαχθὲς ἠτήσατο παρ' ἡμῶν; τί δὲ τῶν σφόδρα δυσκολωτάτων
25 καὶ ῥᾳστων; οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἀθανάτου ἡμᾶς, καὶ οὐκ αἰσχύνῃ με, ἀλλ' οὐκ ἐπισκέψασθέ με· οὐκ εἶπεν, ἐν φυλακῇ ἡμᾶς, καὶ οὐκ ἐξεβάλετέ με, ἀλλ' οὐκ ἤλθετε πρὸς μέ. ὅσῳ τοίνυν κοῦφα τὰ ὀπιτάγματα, τοσούτῳ μείζων ἡ κόλασις τοῖς παρακούουσι. τί γὰρ κουφότερον, εἰπέ μοι, τοῦ βαδίσαι καὶ εἰς δεσμωτήριον εἰσελθεῖν; τί δὲ ῥᾴδιον; ὅταν γὰρ ἴδῃς τὸν μὲν δεδεμένους, τὸν δὲ αὐχμοῦντας, τὸν δὲ κομῶντας καὶ ῥάκια περικειμένους, τὸν δὲ ὑπὸ
30 λιμοῦ φθειρομένους, καὶ ὡς κυσὰς τοῖς ποσὶ παρερχομένας, ἑτέρους δὲ πλουσίους διωρυγμένους, ἄλλους δὲ τῆς ἀγορᾶς νῦν ἐπιμιγνυμένους δεδεμένους, καὶ μεθ' ἡμέραν μὲν ἐπαιτοῦντας, τὸν δὲ τῷ δυναγκάσαι συλλέγοντας ἔρφιν, σὺ ἑστὼς δὲ παρὰ τῶν ἐφεστώτων τὸν πιπρασκόμενον ἐκεῖνον καὶ ὠμὸν ἀπαιτούμενος λειτουργίαν· καὶ λίθος τις ᾖς, πάντως ἔσῃ φιλανθρωπότερος· καὶ τῶν ὑγρὸν δὲ βραδυλυμένων ζωὴν βίον, πάντως ἔσῃ φιλοσοφώτερος, τὰ δυσθεράπευτα παράγματα ὅτι τῆς ἀλλοτριότητος ὅτι σκοπῶν συμφοράς. δὲ γὰρ τῆς φοβερᾶς
35 ἐκείνης ἡμέρας ἔννοιαν λάβῃ πάντως, καὶ τῶν ποικίλων κολάσεων. ταῦτα δὲ τρέφων καὶ λογιζόμενος, καὶ θυμόν, καὶ ἡδονὴν, καὶ τὸ τῶν βιωτικῶν παραγμάτων ἔρωτα ἐκβαλεῖς πάντως, καὶ πάντος λιμβὸς γαλιωτάτου γαλιωτέρου ἐργάσῃ τὴν ψυχήν· καὶ ὧδε τὸ δικαστηρίου φιλοσοφήσεις ἐκείνου, σκοπῶν ὅτι εἰ τοσαύτη παρέσται καὶ τάξις καὶ φόβος καὶ ἀπειλαὶ, πολλῷ μᾶλλον τοσαῦτα Θεῷ. Οὐ γὰρ ἔστιν ἀξιοπίστια, εἰ μὴ τοσαῦτα Ρωμ. ιγ. ε.
40 Θεοῦ. ὁ τοίνυν τοῖς ἀρχῇ ταῦτα δοὺς ἁμαρτάνειν, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς αὐτὰ ἐργάσεται. καὶ γὰρ, εἰ μὴ οὗτ' ὦν ὁ φόβος, πάντα δ' ἀπολωλεν· ὅπουτε τοσούτων κολάσεων ὑπεικιμένων πολλοὶ τοῖς κακίαν αὐτομολοῦντες εἰσι. ταῦτα φιλοσοφῶν, καὶ πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην ἔσῃ προθυμότερος, καὶ πολλῷ καρπὸν τὴν ἡδονὴν, καὶ πολλῷ μείζονα τὴν ἀπὸ θεάτρου καὶ καθαρώτερον. μὴ γὰρ ἐκβαλὼν ἀναστατίς, φλέγων τὸν τῆς ὑπιθυμί-

ας καὶ ὁμιλοῦμεν. ὅταν γὰρ ἴδωσι τὰς ἀνεπιτηδεύτους ἐκείνας ἐπὶ τῆς σκηνῆς γυναῖκας, καὶ μυρία λάβωσιν ἐκεῖθεν τραύματα, θαλάττης κυμαινούσης σφοδρότερον ἀφικνεῖσθαι, τοῦ τύπου τῶν ὀφθαλμῶν, τῶν σχημάτων, τῆς βαδίσεως, τῶν ἄλλων πάντων ὧν τῶν ὀφθαλμῶν ἰσχυόντων, καὶ τῶν ψυχῶν αὐτῶν πολιορκουμένων. ἆρα δὲ σκοπεῖν ἀξιοῦτε, σφόδρα ἐσμὲν ἀναίσθητοι τοιοῦτοι, ἀλλὰ πολλῷ καρτερώτεροι τῷ γαλιλαίῳ καὶ τῷ ἀέρι ξίφει. ἡ γὰρ καταφύξις ἡ ἐκ τῆς ὄψεως τῶν δεδεμένων ἐγενομένη, ἅπαν ἐκφυγεῖν σβέννυσι τὸ πῦρ. καὶ ἀπαντήσῃ γυνὴ πορευομένη καὶ ἀκόλαστος ἀξιοῦτε τῶν δεσμωτῶν, σφόδρα αὐτὴ ἐργάσεται χαλεπόν. ὡς γὰρ ἄπλατος λοιπὸν γίνεται, ὅτως οὐκ ἀλώσεται τοῖς δικτύοις τῆς ὄψεως ἐκείνης, ἀντὶ τῆς ὄψεως τῆς ἀκολάστου, τὸ φόβου τῆς κρίσεως τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτῆς
Εκκλησ. ζ. γ. τότε κειμένου. ἀλλὰ τοῦτο καὶ ὁ πρῶην εἶδος πτωχῆς ἐπτωχὸν ἔλεγε· Ἀγαθὸν πορευθῆναι εἰς οἶκον πένθους, ἢ πορευθῆναι εἰς οἶκον γέλωτος. καὶ σταθῶμεν μὴ τοσαύτην ἐπιδείξει τὴν φιλοσοφίαν, ἐκεῖ δὲ ἀκούσῃ τὰ μυρίων μαχαιρισμῶν ἄξια ῥήματα. μὴ τοίνυν ἀμελήσωμεν τῆς τοιαύτης παραίνεσεως καὶ παραμυθίας. καὶ γὰρ μὴ δυνηθῶμεν τῷ φθόνῳ εἰστενεγκεῖν, μηδὲ ἀγρύπνοι βοηθῆσαι δόντες, ἀλλὰ παρακαλέσαι λέγω, καὶ τῷ κειμένῳ ἀναζῆσαι ψυχὴν δυνησόμεθα, καὶ ἕτερα ἐπιτυχρῆσαι πολλά, καὶ τοῖς ἐμβαλοῦσι βαλεῖν μέλλοντες, καὶ τοῦ ἐφεξῆς ἡμερωτέρους ποιοῦντες, καὶ ἡ μακροὶ ἡ μέγα πάντως ἐργασόμεθα κέρδος. εἰ δὲ λέγεις, ὅτι οὐκ εὐδαίμονές εἰσιν ἐκεῖ, οὐδὲ εὔχρηστοι, οὐδὲ ἐπιτήδειοι ἄνδρες· ἀλλ' ἀνδροφόνοι εἰσὶ τυμβωρύχοι καὶ βαλαντιοτόμοι εἰσὶ μοιχοὶ καὶ ἀκόλαστοι καὶ πολλῶν γέμοντες κακῶν, πάλιν ἀναγκάσαι μοι καὶ σταυδῆν δεικνύεις τῆς ἐκεῖ παιδεύσεως τὴν περίφασιν. εὖ γὰρ δὴ τοῦτο μὲν ἀγαθοὺς ἐλεγε, τοῦτο δὲ πονηροὺς κολάζειν ἐκελεύσθημεν· ἀλλὰ πρὸς πάντας
Ματθ. ε. μα. σπουδάζωμεν τὴν φιλανθρωπίαν ταύτην. Γίνεσθε γάρ, φησιν, ὅμοιοι τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι ἀνατέλλει τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. μὴ τοίνυν κατηγορῇ τῶν ἀλλοτρίων πικρῶς, μηδὲ ἔστω σφοδρὸς δικαστής, ἀλλ' ἥμερος καὶ φιλανθρωπος. καὶ γὰρ ἐν ἡμῖν, εἰ καὶ μὴ μοιχοὶ μηδὲ τυμβωρύχοι μηδὲ βαλαντιοτόμοι γεγόναμεν, ἀλλ' ἔχομεν ἕτερα πλημμελήματα μυρίας ἄξια κολάσεως. ἐν γὰρ καὶ ἀδελφοὶ μοχθηροὶ σκανδαλίσαμεν πολλάκις, ὅπερ τῷ πέτραν ἡμῖν παρέξειεν· καὶ γυναῖκας ἀκολάστους εἴδομεν ὀφθαλμοῖς, ὅπερ μοιχείαν ἀπηρτισμένην ζωῆς· ἐν πάντων χαλεπώτερον, τῶν μυστηρίων καὶ μετέχομεν ἀξίως, ὅπερ ἡμᾶς ἐνόχους ποιεῖ τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. μὴ τοίνυν παροξυνώμεθα τῶν ἄλλων ἁμαρτανόντων, ἀλλὰ ζητήσωμεν καὶ ἡμῶν αὐτῶν ἐποδραμεῖν, ἐν ὕστερον παυσόμεθα τῆς ἀπάνθρωπίας ταύτης καὶ τῆς ὠμότητος. χωρεῖς δὲ τούτων, καὶ ἐκεῖνό ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι καὶ ἐπιτήδειοι ἄνδρας πολλοὺς εὑρήσομεν αὐτόθι, καὶ τὴν πόλεως πολλάκις ἀνταξίους πάσης. ἐπεὶ καὶ ὁ δεσμωτήριος ἐκεῖνος, ἔνθα ὁ Ἰωσὴφ ἦν, πολλοὺς εἶχε πονηρούς· ἀλλ' ὅμως πάντων ἐπεμελήθη ὁ δίκαιος ἐκεῖνος, καὶ ἐν [καὶ] αὐτὸς μετὰ τῶν ἄλλων χρυσοῦμενος ὤφθη. καὶ γὰρ τῆς Αἰγύπτου πάσης ἀνάξιος ἦν, καὶ ὁ δεσμωτήριον ὅμως ᾤκει, καὶ σοφὸς ἦν τῶν ἔνδον ὄντων. καὶ νῦν τοίνυν πολλοὶ τῶν εἰσὶν εἰκὸς ζηλωταὶ καὶ ἐπιτήδειοι, εἰ καὶ μὴ πᾶσιν εἶεν καταδηλοι· καὶ ἡ παρὰ σοῦ τοιαύτης ἐπιμελεία, τῆς παρὰ πάντας εὐσυνδήτου δίδωσί σοι τὴν ἀμοιβήν. ἀν᾽ ἧς καὶ μηδεὶς ἦ τοιοῦτος, καὶ σταθῶμεν πολλὴ ἡ ἀνταπόδοσις. ἐπεὶ καὶ ὁ δικαστὴς ὁ σός, οὐχὶ δικαίοις διελέγετο μόνον, οὐδ᾽ ἀναμαρτήτοις ἔφευγεν· ἀλλὰ καὶ τὴν Σαμάρειαν μετὰ πολλῆς ἐδέξατο τῆς εὐνοίας, καὶ τὴν Σαμαρῖτιν τὴν σκαιὰν καὶ ἀκάθαρτον, καὶ ἑτέραν δὲ πόρνην πάλιν, ἀλλ᾽ ἧς καὶ ὠνείδιζον οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἐδέξατο καὶ ἐθεράπευσε, καὶ τοὺς πόδας βρεχομένους ἀπὸ τῶν δακρύων τῆς σαπρᾶς ἐφείλκετο, παιδεύων ἡμᾶς συγκαπένευσαι τοῖς τῶν ἁμαρτίας ὅσι. τοῦτο γὰρ μάλιστα φιλανθρωπία. τί φῂς; λῃστὴν καὶ τυμβωρύχον τὸν δεσμωτήριον οἰκεῖσθαι; τὴν δὲ πόλιν, εἰπέ μοι, δίκαιοι πάντες εἰσὶν οἱ κατοικοῦντες; ἀλλ᾽ οὐχὶ πολλοὶ καὶ τούτων χείρους μετὰ πλείονος λῃστεύοντες δυναστείας;

μὴ γὰρ εἰ καὶ μηδὲν ἔπεσεν, τῷ γε ἐμῷ ἐρημίᾳ καὶ ὃ σκότος προσβάλλονται, καὶ ὃ λανθάνοντες ζῶντα ποιῇ· οἱ γὰρ ὃ προσωπεῖον ῥίψαντες, γυμνῇ τῇ κεφαλῇ τὰ κακὰ μετέρχεται), βίαιοι δὲ ἁρπαγες ὄντες καὶ πλεονέκται. καὶ γὰρ δύσκολον θύρᾳ ἀνθρωπον ἀδικίας καθαρεύειν. εἰ δὲ μὴ χρεισίον ἁρπάζομεν, μηδὲ πλέθρα γῆς τόσα τόσα, ἀλλ' ὅμως ἀπάτῃ τινὶ καὶ κλοπῇ ὃ αὐτὸ ἐπ' ἐλάττοσι καὶ οἷς δυνάμεθα καθερπάζομεν. ὅταν γὰρ ἐν τοῖς συμβολαίοις, καὶ ἡνίκα δ' ἀν ὁράσαι δέῃ μικρὸν καὶ ἀποδόσθαι, φιλονεικῶμεν καὶ βιαζώμεθα ἔλαττον τὰ ἀξίας καταβαλεῖν, καὶ πάντα ὑπὲρ τούτου ποιῶμεν, ἵνα λητεία τὸ πρᾶγμα ᾖ; ἵνα κλοπὴ καὶ πλεονεξία; μὴ γάρ μοι εἴπῃς, ὅτι οὐκ οἰκίαν, οὐκ ἀνδράποδα πρᾶσιν ἁρπάζω. ἡ γὰρ ἀδικία ἀν ᾖ μείζων τῆς ἀφαιρεσυμφωνίας, ἀλλὰ τῇ προαιρέσει τῆς κλεπτόντων κρίνεται. τὸ γὰρ ἄδικον καὶ τὸ δίκαιον ἐν μεγάλοις καὶ ἐν μικροῖς τὸ αὐτὸν ἔχει δύναμιν· καὶ βδέλυκτος ὁμοίως ἐγὼ κἂν βαλάντιόν τις ἁρπάσῃ χρεισίον λαβών, κἂν ὠνούμενος παρά τινος τῆς ἀξίας πλέον ἀποστήσῃ τινὸς ὑμῶν· καὶ τοιχωρύχος γάρ, οὐχ ὁ τοῖχον διελὼν μόνον ἀλλὰ καὶ ὁ δίκην ὀφλεῖν ἀφελόμενος τὸν πλησίον. μὴ τοίνυν τὰ ἡμέτερα προσπερχόντες, τῆς ἀλλοτρίων ἡμῶν δικαζώμεθα· μηδὲ, ὅπου φιλανθρωπίας καιρός, ἐξετάζωμεν ποινήν· ἀλλ' ἐννοήσαντες πῶς ἁμαρτήματα ἡμῖν διεκείμεθα πάλαι, ἡμῶν μετὰ ποτὲ ἡμέρᾳ καὶ φιλανθρωποι. πῶς οὖν διεκείμεθα; ἀκούσατε Παύλου λέγοντος· Ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀπειθεῖς, ἀνόητοι, πλανώμενοι, Τιτ. γ. γ. ἐξαθοῦντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ζηλοῦντες, μισοῦντες ἀλλήλους. καὶ πάλιν, Ἦμεν γάρ, φησι, τέκνα ὀργῆς. ἀλλ' ὁ Θεὸς ὥσπερ ἐν δεσμωτηρίῳ κατεχομένους ἰδὼν, καὶ ἀλύσεσι χαλεπαῖς δεδεμένους πολὺ τῆς ἀπὸ σιδήρου χαλεπωτέρας, οὐκ ἐπηκολούθησε, ἀλλ' ἦλθε καὶ ἐπέσχε τὸ δεσμωτηρίῳ, καὶ τὸν μυρίων ἀξίας κολάσεων ἐξήγαγέ τε σχεδὸν, καὶ εἰς βασιλείαν ἦγαγε, καὶ τοὺς ἀστέρας ἐποίησεν, ἵνα καὶ ἡμεῖς τὰ αὐτὰ ποιῶμεν κατὰ δύναμιν τὴν ἡμετέραν. καὶ γὰρ ὅταν λέγῃ τοῖς μαθηταῖς· Εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα τοὺς πόδας, ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας. Ιωαν. ιγ. ιδ. ὑπόδειγμα γὰρ ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα, καθὼς ἐγὼ ἐποίησα, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε. οὐκ ὅτι ὃ νίπτειν τοὺς πόδας τοῦτο γράφει νόμον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, οἷς περὶ ἡμᾶς ἐπεδείξατο. δυσφορητός ἐστιν ὁ τὸ δεσμωτήριον οἰκῶν; ἀλλ' ἡμεῖς τὸ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἀνακαχώμεθα. τυμβωρύχος ἐστὶ μοιχός; ἀλλὰ μὴ τὸ κακὸν, ἀλλὰ τὸ συμφορὰν ἐλεῶμεν. πολλάκις γοῦν, ὅταν ἔφιππον, θέρους θήσει σχεδὸν εἰς μυρίων ἀνταξίους ἀνδρῶν. κἂν συνεχῶς ἀπίῃς πρὸς τοὺς δεδεμένους, οὐκ ἀποδύσῃ τοιαύτης θήρας. ὥσπερ γὰρ ὁ Ἀβραὰμ τοὺς τυχόντας ξενοδοχῶν ἐπέτυχέ ποτε καὶ ἀγγέλων, ὅτου καὶ ἡμεῖς ὑποδυόμεθα μεγάλων ἀνδρῶν, ἂν ἔργον τὸ προσῆκον ποιησώμεθα. εἰ γάρ τις καὶ ἄλλο τι εἰπῇ, οὐχ ὅτως ἐπαίνων ἄξιος ὁ μέγας ὑποδεχόμενος, ὡς ὁ τὸν οἶκον δοὺς καὶ ἑαυτὸν ἐκείνῳ. σχεδὸν μὲν γὰρ ὁ μισθὸς ἀφορμὴν ἔχει τοῦ εὐσεβεῖν πρὸς τὸ παθεῖν δοῦ· ὁ γὰρ ἀπηριθμημένος καὶ ὑπὸ πάντων προσδεδεμένος, ἕνα λιμὸν μόνον ἔχει, καὶ ἕλεον τὸν ποιοῦντος αὐτὸν δοῦ· ὥστε φιλανθρωπία καθαρὰ τοῦτο μάλιστα δοκεῖ. καὶ ὁ μὲν καὶ ξένος τοιοῦτος καὶ προσφυὴς θεραπεύων, πολλάκις καὶ πρὸς ἀνθρώπων ἐπιδείξιν ἔστω ἐποίησεν· ὁ γὲ ἀπηριθμημένος καὶ ἀπεγνωσμένος, μετὰ μόνου τοῦ ἐντολέως τοῦ Θεοῦ τοῦτο ἐργάζεται. δεῖ, κἂν δοκῶ ποιῶμεν, χωλοὺς καὶ ἀναπήρους ὑποδέχεσθαι κελεύομαι· κἂν ἐλεημοσιώμεν ἐργαζώμεθα, ἐλαχίστοις καὶ ἀτελέσι ἐλεεῖν ἐπετάγημεν. Ἐφ' ὅσον γὰρ ἐποιήσατε, φησὶ, ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. Εἰδότες τοίνυν ὅτι ἐκεῖ χείμων θησαυρὸς, εἰσιώμεν συνεχῶς καὶ προσγματευώμεθα, καὶ τὰ ἐκεῖ τὰ θάττω ἀποδιδόντα ἐκεῖ πτερώμεθα. κἂν μηδὲν ἔχῃς εἰσενεγκεῖν, εἰσάγαγε τὸν ἀπὸ τῶν λόγων παράκλησιν. ὁ γὰρ δεῖνα μόνον τὸν πτέροντα, ἀλλὰ καὶ τὸν εἰσιόντα ὁ Θεὸς ἀμείβεται. ὅταν γὰρ εἰσελθὼν πέμψασαν καὶ δεδοκῇς τὸν ψυχικὸν ἀγανάκησης, προσκαλῶν, βοηθῶν, συνεχούμενος ἀμύνειν, φιλοσοφεῖν προσκυλίζων, ὁ μὲν καὶ συνῆλθεν λήψῃ τὸν μισθόν. ἔξω

γ. ἀδελφῶν.

μὴ γὰρ σὺ τοιαῦτα διαλεγομένῳ, πολλοὶ δὲ γλαύσιν) καὶ τὸ πολλῆς τυφῆς διακεχυμένοι· οἱ δὲ ἐν συμφορᾷς ὄντες, καὶ τῆς ἀλμύρης αὐτοῖς τὴν ἀβρωσ- χ. αὐχ.
τίαν, τῆς πολλῆς τὴν ὀπτικείας καὶ θερμο-
έξουσι τοῖς λεγομένοις, δὲ ἐπαινέσουσι) καὶ ἔσονται) βλητίους. ἐπεὶ καὶ Παῦλα δημηγορῶντος, Ἰουδαῖοι μὴ πολλάκις κατιγέλων· ἃ δὲ διεσώσατο μὴ πολλῆς ἐπικροαῖτο τὴν κουφίας. Οὐδὲν γὰρ ὕτως εἰς φιλοσοφίαν ὀπτιτηδείαν κατασκευάζει τὴν ψυχὴν, ὡς συμφορὰ καὶ πειρασμὸς καὶ θλί- 5
ψις ὀπτικειμένη. Ταῦτα δὴ ἐννοήσαντες ἅπαντα, ὅσα μὴ δοκεῖ ἔνδοξα, ὅσα δὲ ἡμᾶς αὐτοὺς ἐργασόμενα ξυνεχῶς αὐτοῖς" ἀναμιγνύμενοι, καὶ ταῖς ἐν ἀγορᾷ διατριβαῖς, καὶ ταῖς ἀχρείοις ἀ- χ ἀναμιγ-
γορίαις ἐκεῖ καθαναλώσωμεν, ἵνα κἀκείνοις κερδήσωμεν, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς θεραπεύσωμεν, καὶ τὴν μένα.
Θεὸν δοξασθῆναι παρασκευάσαντες, τῆς αἰωνίων ὀπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φι- 10
λανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύ-
ματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ξα. 22 ΕΓΕΝΕΤΟ ΔΕ ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΕΝ ΙΕΡΟΣΟ-
λύμοις, καὶ χειμὼν ἦν. 23 Καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, ἐν τῇ
στοᾷ Σολομῶντος. 24 Ἐκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἔλεγον αὐτῷ· 15
ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις;

Ἅσα μὲν ἀρετὴ καλὸν, μάλιστα ἡ ὀπιείκεια καὶ πραότης. τοῦτο δὴ-
θεφθόνους δείκνυσιν ἡμᾶς· τοῦτο τῶν θηρίων διάφορον· τοῦτο τοῖς ἀγ-
γέλοις ἀμιλλᾶσθαι παρασκευάζει. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ξυνε- 20
χῶς περὶ ταύτης πολλοὺς λόγους διαλέγεται τῆς ἀρετῆς, πράοις εἶ)
καὶ ὀπιεικεῖς κελεύων. οὐ λόγους δὲ διαλέγεται μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ
παραγμῆς τοῦτο παιδεύει· νεὼς μὲν ῥαπιζόμενος, καὶ φέρων· νεὼς δὲ
λοιδορούμενος καὶ ὀπισθαλεύόμενος, καὶ πάλιν τοῖς ὀπισθαλεύουσιν ἐφιλάμενος. ἃ γὰρ καὶ δαι-
μονῶντα καλέσαντες καὶ Σαμαρείτην, καὶ πολλάκις θελήσαντες αἰρεῖν καὶ λιθάσαντες, οὐ- 25
τοι κυκλώσαντες αὐτὸν ἠρώτων, εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός· καὶ οὐδὲ ὕτως αὐτοὺς διεκρούετο μὴ
τοσαύτας καὶ τοιαύτας ὀπισθαλῆς, ἀλλὰ μὴ πολλῆς ἀπεκρίναντο τῆς ὀπιεικείας· μᾶλλον δὲ
λύων ἀναγκαῖον ἔδεικνυσαν τὸν λόγον ἅπαντα. ἐλύετο γὰρ, φησι, τὰ ἐγκαίνια ἐν Ἱεροσο-
λύμοις, καὶ χειμὼν ἦν. μεγάλη τις ἦν αὕτη ἡ ἑορτὴ καὶ δημοτελής. τὴν γὰρ ἡμέραν καθ' 30
ἣν ὁ ναὸς ᾠκοδομήθη, ἐπανελθόντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς μαχετῆς αἰχμαλωσίας τῆς ἐν τῇ
Περσίδι, ταύτην ἦγον μὴ πολλῆς τῆς σπουδῆς. ἐν ταύτῃ πρὶν ὁ Χριστὸς τὴν ἑορτὴν. λοιπὸν
γὰρ τῇ Ἰουδαίᾳ συνεχῶς ἐπεχωρίαζεν, ὅπου τὸ πάθος ἦν ὁπὶ θύεσθαι. ἐκύκλωσαν οὖν αὐ-
τὸν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἔλεγον· ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις;

Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, εἰπὲ ἡμῖν παῤῥησίᾳ. Καὶ οὐκ εἶπε, τί ζητεῖ- 35
τε παρ' ἐμοῦ; δαιμονῶντα καλέσατε πολλάκις καὶ μαινόμενον καὶ Σαμαρείτην, καὶ δι-
πλοῦν εἶ) νομίσατε καὶ πλανᾶν· καὶ πρῶτον ἐλέγετε, σὺ μαρτυρεῖς περὶ σεαυτοῦ· ἡ μαρτυ-
ρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής· πῶς οὖν ἀξιοῦτε, καὶ παῤ ἐμοῦ βούλεσθε μαθεῖν, ἃ τὴν μαρτυ-
ρίαν ἐκβάλλετε; ἀλλ' οὐδὲν τούτων εἶπε, καίτοιγε εἰδὼς τὴν γνώμην μὴ ἧς ἐζήτα-
ζον πονηρὰν οὖσαν. τὸ μὲν γὰρ κυκλῶσαν αὐτὸν καὶ εἰπεῖν, ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴ-
ρεις; ἐδείκνυ πόθου ζωῆς εἶ) καὶ φιλομαθείας· ἡ δὲ ἀμάθεια μὴ ἧς ἠρώτων, διέφθαρμένη ἦς 40
ἐν καὶ ὕπουλος." ἐπεὶ γὰρ τὰ μὲν ἔργα οὐκ ἐδέξαντο συκοφαντίαν τε καὶ ἐπήρειαν, τοῖς δὲ λόγοις χ. ἐπιθύ
ὀπισκήπτειν εἶχον, ἑτέρως ἐζήτα ζοντες ἢ ὡς εἴρηται, ἀεὶ πάντες ἐσπῶντο, ὀπισυμίζειν
αὐτὸν ἀπὸ τῶν λόγων βουλόμενοι· καὶ τοῖς ἔργοις οὐδὲν ἐγκαλεῖν δυνάμενοι, λαβεῖν ἴνα ἀ-
πὸ τῶν ῥημάτων ἐπεθύμουν θύρσῳ. ἀλλὰ τοῦτο ἔλεγον, εἰπὲ ἡμῖν. καίτοι πολλάκις εἶπε. καὶ γὰρ
τῇ

τῇ Σαμαρείτιδι ἔλεγεν, Ἐγώ εἰμι ὁ λαλῶν σοί· ὁ δὲ τυφλῷ, Ἐώρακας αὐτόν, καὶ ὁ λαλῶν Ιωαν. δ.κε.
μετὰ σοῦ ἐκεῖνός ἐστι. καὶ ἑκάτερος μὲν εἶπεν, εἰ καὶ μὴ ὄντως, ἀλλὰ διὰ ἑτέρων ῥημάτων. καίτοιγε εἰ Ιωαν. θ.λζ.
νοῦν εἶχον, καὶ ὀρθῶς ἐζήτουν ἐβούλοντο, ἀφ' ἑαυτῶν λέγων αὐτὸν ὁμολογῆσαι λοιπὸν ἐκείνων ἕνεκεν. ἀφ' ἑαυτῶν γὰρ τῶν ἔργων αὐτὸς ἐπεδείξατο τοῦτο πολλάκις. νυνὶ δὲ σκέπτει ὃ διεγραμμένον αὐτῷ
5 δὲ φιλοτεχνεῖ. ὅταν μὲν γὰρ δημηγορῇ καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ λόγων παιδεύῃ, λέγουσι· Τί σημεῖον δεικνύεις; ὅταν δὲ ἀφ' ἑαυτῶν ἔργων πεῖραν ἀπαιτῶσι δεῖξαι, λέγουσιν αὐτῷ, Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, εἰπὲ ἡμῖν παρρησίᾳ, τῶν ἔργων βοώντων ῥήματα ζητοῦντες, καὶ τῶν ῥημάτων διδασκόντων ὅτι τὰ ἔργα καταφθέγγεται, ὡς ὃ σκοπὸν ἀεὶ ἰσάμωμοι. ὅπου γὰρ καὶ τὸ μαθεῖν ἔνεκεν ἐζήτουν, τὸ τέλος ἐδίδοτο. οὐ γὰρ ἄπιστον εἶναι ὑπώμνυον, ὡς καὶ ὧδε ἑαυτοῖς μαρτυρῶν-
10 τα δίκαιόν τινα φθεγξάμενον, βύβλους ἐλίθασαν, ὥστε καὶ τὸ κυκλῶσαι καὶ τὸ ἐπιχειρεῖσθαι μὴ ποινείας ἐλίπετο. καὶ ὁ τόπος τῆς ἐρωτήσεως πολλῆς ἔγεμεν ἀπιστείας. Εἰ παρρησίᾳ [δὲ] ἡμῖν παρρησίᾳ, εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός. καίτοιγε μὴ παρρησίας ἄπωθεν ἔλεγεν ἐν ταῖς ἑορταῖς ἐπιχωριάζων ἀεί, καὶ οὐδὲν κρύφα ἐλάλει, ἀλλὰ ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦτο κολακείας ὡσεβάλλοντα ῥήματα, λέγοντες· ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; ἵνα αὐτὸν ἐκκαλεσά-
15 μενοι, πάλιν ἵνα λαβεῖν θύρωσιν. ὅπου γὰρ πόντα χοῦ ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦτο ἠρώτων, οὐχ ἵνα μάθωσιν, ἀλλ' ἵνα τοῖς λεγομένοις ὑπισκήψωσιν, οὐκ ἐντεῦθεν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχόθεν πολλαχόθεν δῆλόν ἐστι. καὶ γὰρ ὅτε ὡσεσπλθον ἐρωτῶντες, Εἰ ἔξεστι δοῦναι κῆνσον Καίσαρι, ἢ οὔ· καὶ ὅτε Matθ.κβ.ιζ.
ὧδε ἀφέσεως γυναικὸς διελέγοντο· καὶ ὅτε ὧδε ἐκείνης ἐπιθυμοῦντο, ἵνα ἔφασαν ἐπὶ ἀνδρὸς ἐφηκείαν, ἐάλωσαν οὐκ ἀπὸ φιλομαθείας, ἀλλ' ἀπὸ γνώμης σκαιᾶς πτύσεις αὐτῷ
20 ὡσεσάγοντες. ἀλλ' ἐκφεύγει αὐτοὺς ἐλέγχῳ λέγων· τί με πειράζετε, ὑποκριταί; δεικνύς ὅτι οἶδεν αὐτῶν τὰ ἀπόρρητα· ἐκφεύγει δὲ οὐδὲν τοιοῦτον φθέγμα), παιδεύων ἡμᾶς μὴ πάντοτε ἐλέγχειν τοὺς ὑπεναντίους, ἀλλ' ὑπεικείᾳ καὶ ῥᾳθυμίᾳ πολλὰ φέρειν. ἐπεὶ οὖν ἀνοίας ἐνῆν, τῶν ἔργων αὐτὸν ἀπαχθῆναι τῶν, τοῦ ἀπὸ τῶν λόγων ζητεῖν μαρτυρεῖσθαι, ἄκουσον πῶς αὐτοῖς ἀποκρίνεται· ὁμοῦ μὲν αὐτοὺς ἀπιστόμυθος ὅτι ὡσεισμῶς ζητοῦντας ἐζήτουν, καὶ οὐχ ὑ-
25 πὲρ τοῦ μαθεῖν· ὁμοῦ δὲ δηλῶν, ὅτι καὶ τῆς ἀφ' ἑαυτῶν ῥημάτων σαφεστέραν φωνὴν φθέγγεται τὰ ἀφ' ἑαυτῶν ἔργα.

25 Πολλάκις γάρ, φησὶν, εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετέ μοι. τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, ἐκεῖνά ἐστι τὰ μαρτυροῦντα περὶ ἐμοῦ. Ὅπερ καὶ διεκλό-
τερόν αὐτῶν ζωηρῶς πρὸς ἀλλήλους ἔλεγεν· οὐ γὰρ δύναται μὴ θεοῦ πρὸς ἀμάρτωλος τοι-
30 αῦτα σημεῖα ποιεῖν· καὶ πάλιν, οὐ δύναται δαιμόνιον ὀφθαλμοὺς τυφλῶν ἀνοίγειν· καὶ, οὐδεὶς δύναται σημεῖα τοιαῦτα ποιεῖν, ἐὰν μὴ ᾖ μετ' αὐτοῦ ὁ Θεός. καὶ θεωρούμενα τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει, ἔλεγεν· μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός; ἄλλοι δὲ ἔλεγον, ὅταν ἔλθῃ ὁ Χριστός, μὴ πλείονα σημεῖα ποιήσει ὧν ἐποίησεν οὗτος; καὶ ἀλλοὶ δέ τινες ἐβούλοντο πιστεῦσαι αὐτῷ, λέγοντες· τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι; ἐπεὶ οὖν ὡσεσποιοῦντο τότε ἀπὸ
35 ψιλοῦ πείθεσθαι ῥήματος, ἃ τοσούτοις μὴ πειθόντες ἔργοις, ἐλέγχει τὴν ποινείαν αὐτῶν λέγων· ὅτι εἰ τοῖς ἔργοις οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ῥήμασι πιστεύσετε; ὥστε ὡσεπὴ ἡ ἐρώτησις. 26 Ἀλλ' εἶπον ὑμῖν, φησὶ, καὶ οὐ πιστεύετέ μοι, ὅτι οὐκ ἐστὲ ἐκ τῶν ὡσεβάτων τῶν ἐμῶν. Ἐγὼ μὲν γὰρ τὰ πρὸ ἐμαυτοῦ πάντα ἐπλήρωσα, ἃ Μωσῆς ποιμάνα ποιῆσαι ἐ-
γκελεύω· εἰ δὲ μὴ ἀκηλευθεῖτέ μοι, οὐκ ὄψῃ οὐκ εἰμὶ ποιμήν, ἀλλ' ὄψῃ ὑμεῖς οὐκ ἐστὲ
40 ὡσεβατα τὰ ἐμά.

27 Τὰ γὰρ ὡσεβατα τὰ ἐμά, φησὶ, τῆς φωνῆς μου ἀκούει, καὶ ἀκηλυθεῖ μοι,

28 Καὶ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς Ᾱ αἰῶνα, καὶ οὐδεὶς δύ-
ναται ζῶντα ἁρπάσαι ἐκ τῆς χειρός μου. 29 Ὃ πατήρ, ὃς ἔδωκέ μοι, μείζων πάντων ἐστί· καὶ οὐδεὶς δύναται ἁρπάζειν αὐτὰ ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρός μου.

30 Ἐγὼ

30 Εγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν. Σκόπει πῶς ἐν τῷ ἀπαγορεῦσαι, πάλιν εἶπεν εἰς τὸ ἀκολουθῆσαν αὐτοῖς. ὑμεῖς οὐκ ἀκούετέ μου, φησὶν· οὐδὲ γὰρ ἐστε πρόβατα. ὁ δὲ ἀκολουθοῦντες, οὗτοί εἰσι τῆς ποίμνης τῆς ἐμῆς. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν, ἵνα φιλονεικήσωσι γλυκαίνῃ πρόβατα. Εἶτα, εἰπὼν ὧν τάττονται, πάλιν ἀνακινεῖ τὰ τότε, ὥστε αὐτοῖς διεγείρας καὶ εἰς ὑπερβολὴν ἐμβάλῃ. τί οὖν; εἰ μέγα τὸ δύνασθαι τὰ παρὰ τοῦ οὐδεὶς ἁρπάζει· σὺ δὲ οὐκ ἰσχύεις; ἀλλ' ἀσθενὴς εἶ παρὰ τὸν φυλακτόν; ὑδαμῶς. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι ὁ, ὁ πατήρ, ὃς ἔδωκέ μοι, δι' ἐκείνους εἴρηται, ἵνα μὴ πάλιν αὐτὸν ὑποπτεύσωσιν· εἶπων, ὅτι οὐδεὶς ἁρπάζει αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου, πρόσθεν ἔδειξε τὸν αὐτὸν χεῖρα καὶ τὸν παρὰ τοῦ μίαν οὖσαν. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο, ἀκόλουθον ἦν εἰπεῖν, ὅτι ὁ πατήρ, ὃς ἔδωκέ μοι, μείζων πάντων ἐστί, καὶ οὐδεὶς δύναται ἁρπάσαι αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου. ἀλλ' οὐκ εἶπεν οὕτως, ἀλλ' ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ παρὰ τοῦ μου. Εἶτα ἵνα μὴ νομίσῃς, ὅτι αὐτὸς μόνος ἐστὶν ἀσθενής, ἀφεὶς ἐκεῖνον τὸν αὐτὸν δύναμιν ἐν ἀσφαλείᾳ τὰ πρόβατά ἐστι, ἐπήγαγε· ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν· ὡσανεὶ ἔλεγε, τοῦτο εἶπον, ὅτι καὶ ὁ πατήρ σου οὐδεὶς αὐτὰ ἁρπάζει, ὡς αὐτὸς ἀσθενῶν τηρῆσαι τὰ πρόβατα. ἐγὼ γὰρ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν· κατὰ τὸν δύναμιν ἐνταῦθα λέγων. καὶ γὰρ πρὸ τούτου ἐλέγετο ὁ λόγος ἅπας αὐτῷ· εἰ ἡ δύναμις ἡ αὐτή, δῆλον ὅτι καὶ ἡ οὐσία. ὅπερ γὰρ μυρία ἐποίουν οἱ Ἰουδαῖοι, ὑπερουλθύοντες, ἀποσυναγώγους ποιοῦντες, λέγει· ὅτι πάντα αὐτοῖς εἰκῇ καὶ μάτην μεμηχάνηται. ἐν γὰρ τῇ χειρὶ τὸ παρὰ μὲν τοῦ τὰ πρόβατα, ὥσπερ ὁ προφήτης λέγει· Εν τῇ χειρί μου ἐζωγράφησά σου τὰ τείχη. εἶτα δείκνυσι μίαν οὖσαν τὴν χεῖρα, ποτὲ μὲν αὐτοῦ, ποτὲ δὲ τοῦ παρὰ τοῦ εἰ φησιν αὐτοῦ. χεῖρα δ' ὅταν ἀκούσῃς, μηδὲν ἀνθρώπινον νομίσῃς, ἀλλὰ τὴν δύναμιν, καὶ τὴν ἀξιοσίαν. Εἰ δέ τις τοῦτο οὐδεὶς ἥρπαζεν, ὅτι αὐτὸν ἐνεδυνάμου, πρεπτὸν ἦν εἰπεῖν, ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν. Εἰ γὰρ ἐλάττων ἦν, πολλῆς τοῦτο τολμῆς τὸ ῥῆμα. οὐδὲν γὰρ ἕτερον, ἢ τὸ τῆς δυνάμεως ἰσοσθένιον δείκνυσιν· ὅπερ [οὖν] καὶ Ἰουδαῖοι ζωγραφοῦντες, λίθοις αὐτὸν ἐβαλον. ἀλλ' οὐδὲ οὕτω κατῆλε τὴν δόξαν ταύτην καὶ τὴν ὑπόνοιαν. Ἐμοὶ εἰ κακῶς ὑπώπτευσαι ἐκεῖνοι, ἔδει διορθῶσαι ἐμὲ εἰπόν· τίνος ἕνεκεν ταῦτα ποιεῖτε; οὐκ ἴσως μαρτυρῶ ἐμοὶ καὶ τῷ πατρὶ δύναμιν ταὐτὰ εἶπον ἐγώ. νῦν δὲ, πάλιν τὰναντία ποιῶ, καὶ ἴσην τὴν ὑπόνοιαν, καὶ συγχροτῶ, καὶ πάντα ἀγελαιμῶν ἐκείνων. ὑ γὰρ ἀπολογεῖται ὑπὲρ τῶν ἐβριμῶν, ὡς κακῶς λεγθέντων, ἀλλὰ ἐκείνοις ἐπιτιμᾷ, ὡς μὴ τὴν προσήκουσαν δόξαν ἔχουσι περὶ αὐτοῦ. ὅπερ γὰρ ἔλεγον,

33 Οὐ περὶ καλοῦ ἔργου σὲ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν. Ακουσον τί φησιν· 35 Εἰ ἐκείνους εἶπεν οἱ γραφὴ θεούς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐγένετο, 36 Πῶς ὑμεῖς λέγετε ὅτι βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον· υἱὸς Θεοῦ εἰμι; Ο δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· Εἰ μὴ χάριτι τοῦτο λαβόντες, οὐκ ἐγκαλοῦνται θεοὶ ἑαυτοὺς καλοῦντες, ὁ τῇ φύσει τοῦτο ἔχων, πῶς ἂν εἴη δίκαιος ὑπερημᾶσθαι; ἀλλ' οὕτω μὲ οὐκ εἶπεν, ὥστε ἐστὶν ὃ αὐτὸ κατεσκεύασε, τοῦτ' ἐστὶ χαλάσας καὶ καθυφεὶς τὸν λόγον, καὶ εἰπών· Ον ὁ πατὴρ ἡγίασε καὶ ἀπέστειλε· Καὶ πρόφασιν ἀπαιτοῦσιν αὐτὸν τὸν θυμόν, τοῦτο ἐπάγει σαφῆ τὴν ἀπόφασιν. τέως μὲν γὰρ ὥστε διορθῶσαι τὸν λόγον, τὰ πεπονθότα ἐστὶν διελέγξαι· ὥστε ἐστὶν ὃ ὑπὲρ τὸ μεῖζον αὐτὸν αἴρειν, οὕτως εἰπών· 37 Εἰ μὴ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ παρὰ μου, μὴ πιστεύετέ μοι· 38 Εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ οὐ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις μου πιστεύσατε. Ορᾷς πῶς οὗτος, ὅταν εἶπον, κατασκευάζει, ὅτι εἰς οὐδέν ἐστιν ἐλάττων αὐτοῦ, ἀλλὰ πάντα τοῦ ἴσος; ὅπερ γὰρ τὸν οὐσίαν αὐτοῦ ἰδεῖν ἀμήχανον ἦν, ἀπὸ τῶν τῶν ἔργων ἰσότητος τε καὶ ταυτότητος τὸν ἀπόδειξιν τῆς καὶ τὸν δύναμιν ἀπαλλαξίας πεποίηται. καὶ τί πιστεύσομεν, εἰπέ; Οτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί. Ουδὲν γὰρ ἄλλο ἐγὼ, ἢ ὅταν ὁ πατὴρ, μόνων υἱός· οὐδὲν ἄλλο ἐκείνος, ἢ ὅταν ἐγὼ, μόνων πατὴρ. καὶ

ἐμὲ

ἐμὲ γνῷ τις, ⓦ πατέρα ἔγνω· καὶ ⓦ πατέρα ἔγνω, ⓦ ὑὸν ἔμαθεν. Εἰ δὲ ἐλάφθησαν ἐν τοῖς τῆς δυνάμεως, καὶ ἀπὸ τῆς γνώσεως διέφυγον. οὐδὲ γὰρ ὅστις ἄλλου δι' ἄλλης οὔτε οὐσίαν οὔτε δύναμιν μαθεῖν. 39 Ἠθέλησαν οὖν αὐτὸν πιάσαι, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν, 40 Καὶ ἀπῆλθε πάλιν τὸ Ἰορδάνου, ὅπου ἦν Ἰωάννης βαπτίζων τὸ πρότερον, 41 Καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔλεγον· ὅτι Ἰωάννης ἐποίησε σημεῖον οὐδέν· πάντα δὲ ὅσα εἶπεν Ἰωάννης περὶ αὐτοῦ, ἐστὶν ἀληθῆ. Ὅταν γὰρ τι μέγα καὶ ὑψηλὸν φθέγξηται, ἀναχωρεῖ ταχέως, ἐνδιδοὺς αὐτῶν τοῖς θυμοῖς, ὥστε λοιφῆσαι καὶ λῆξαι τὸ πάθος ἀπὸ τῆς ἀπουσίας αὐτοῦ· ὁ δὴ καὶ τότε ἐποίησε. τίνος δὲ ἕνεκεν ⓦ ὅπου ὁ θαυμαστὸς λέγει; ἵνα μάθῃς ὅτι ἀπὸ τούτου ἀπῆλθεν ἐκεῖ, ἀναμιμνήσκων αὐτοὺς τῶν ἐκεῖ γεγονότων τε καὶ λεχθέντων περὶ Ἰωάννου, καὶ τῆς μαρτυρίας τῆς ἐκείνου. ἐλθόντες γοῦν ἐκεῖ, θαυμάσιον ἀνεμνήσθησαν τὸν Ἰωάννου. ἀπὸ τούτου καί λέγουσιν, ὅτι Ἰωάννης μὲν οὐδὲν σημεῖον ἐποίησεν. ἐπεὶ ποία ἀκολουθία τοῦτο ἦν παραθεῖναι, ἀλλ' ὅτῳ ὁ τόπος αὐτοῦ εἰς μνήμην ἦγαγε τὸν βαπτιστοῦ, καὶ εἰς τὴν τῆς μαρτυρίας αὐτοῦ μνήμην ἦλθον; ὅσα δὲ πῶς συλλογισμοὺς πλέκουσιν ἀναμφισβητήτους. Ἰωάννης μὲν σημεῖον οὐδὲν ἐποίησεν· οὗτος δὲ ποιῇ, φησιν. ὑκοῦν καὶ τοῦτο ἦν ὑπεροχὴ δείκνυται. Εἰ τοίνυν, ἐκείνου σημεῖον οὐδὲν ποιήσαντος, ὁπόσους ἐπίστευσαν, πολλῷ μᾶλλον τούτῳ. Εἶτα, ὅτῳ αὐτὸς ἦν ὁ μαρτυρήσας, ἵνα μὴ τὸ σημεῖον αὐτὸν μὴ πεποιηκέναι δόξῃ ἀνάξιον τῆς μαρτυρίας ἀποφαίνειν, ἐπήγαγον· εἰ δὲ σημεῖον οὐδὲν ἐποίησεν, ἀλλ' ὅμως πάντα ἦλθοσι τὰ περὶ αὐτοῦ, ὑκ ἐπὶ τούτου δῆ ἐκείνου, ἀλλ' ἐκεῖνον ἀφ' ὧν ἐκεῖνος ἐποίησεν ἀξιόπιστον ἀποφαίνοντες. 42 Πολλοὶ τοίνυν ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.

Πολλὰ γὰρ ἦν αὐτοῦ τὰ ἐφελκόμενα. καὶ γὰρ ἐμέμνητο τῶν ῥημάτων ὧν ἔλεγεν, ἡμελέτησεν ἑαυτῷ καλῶς αὐτόν, καὶ φῶς, καὶ ζωὴν, καὶ ἀλήθειαν, καὶ τὰ λοιπὰ ἅπαντα, καὶ τῆς φωνῆς τὸ δύνασθαι ἐπεξιέναι, καὶ τὸ πυθμένος τὸ ἐν πρεσβυτέρᾳ εἶδει φαινόντος ὅτε καὶ δείξαντος αὐτὸν ἅπαξ· ἐκ μὲν τούτων, τὴν ἀπὸ τοῦ ἀναμφιβόλου ἀπόδειξιν, ἦν ὁρῶντες ἐβεβαιοῦντο λοιπόν. Εἰ γὰρ Ἰωάννης, φησὶ, πίστευεν ἐμοὶ· πολλῷ μᾶλλον τούτῳ. Εἰ γὰρ εἰς σημείων ἐκείνῳ, πολλῷ μᾶλλον τούτῳ, ἐκ τῆς ἐκείνου μαρτυρίας, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν σημείων ἀπόδειξιν ἔχοντι. ὁρᾷς ὅσην αὐτοῦ ὤνησεν ἡ περὶ ⓦ τόπου διατριβή, καὶ ἡ τῶν πορρωτάτω ἀνδρῶν ἀπαλλαγή; διὰ τοῦτο αὐτοῦ συνεχῶς ἄξιά ἐστι καὶ ἀπάγει τῆς ἐκείνων συνουσίας. ὅθεν οὖν καὶ ὅτι τῆς παλαιᾶς ποιήσας φάνεται, πορρωτέρω τῶν Αἰγυπτίων ὄντι τῆς ἐρήμου τοῦτον Ἰουδαίοις διαπλάττων καὶ ῥυθμίζων τὰ ἅπαντα.

Ὁ καὶ ἡμῖν πολλαχοῦ ποιῶ, ἀγελαίοις μὲν φεύγειν κελεύων καὶ θορύβοις καὶ ταραχαῖς, τὰ δὲ ΗΘΙΚΟΝ τῷ ταμιείῳ προσεύχεσθαι μετὰ τῆς ἡσυχίας. καὶ γὰρ πλοῖον ταραχῆς ἀπαλλαγμένον, ἐξουσίας πλέω· καὶ ψυχὴ προσευχάτων ὅσα ἐκτός, τὰ λιμένι κάθηται. διὰ καὶ γυναῖκας φιλοσοφωτέρας τῶν ἀνδρῶν ἐγὼ εἶδον, οἰκουσίας προσπολωμένας τὰ πλείονα. ὅτῳ γοῦν καὶ ὁ Ἰακὼβ ἁπλοῦς ἐνόμισεν, ὅτῳ οἰκίαν ὤκει, καὶ τῶν τὰ μέσα θορύβων ἐλεύθερος ἦν. διὸ γὰρ ἁπλῶς αὐτὸ τεθήκεν ἡ γραφὴ εἰποῦσα, οἰκῶν οἰκίαν. ἀλλὰ καὶ τὰ οἰκία πολύς, φησιν, ὁ θόρυβος. ὅτῳ σὺ βάλε, καὶ περίεις σαυτὴν φερομένων ὄχλων. ὁ μὲν γὰρ δήμου τὰ μέσα τρεφόμενος [ταῖς] ἀγελαίαις καὶ δικαστηρίοις, ὥσπερ ὑπό τινων κυμάτων, τῶν ἔξωθεν περιδυομένων θορύβων· ὁ δὲ γυνὴ καθάπερ ἐν τινι διδασκαλείῳ φιλοσοφίας τῇ οἰκίᾳ καθημένη, καὶ τὸν νοῦν συνάγουσα εἰς ἑαυτὴν, καὶ θύραις περισέχειν καὶ ἀναγνώσεσι καὶ τῇ ἄλλῃ διωκήσει τῆς φιλοσοφίας. καὶ καθάπερ ⓐ ταῖς ἐρήμοις οἰκοῦντες, οὐδένα ἔχουσι τὸν σχολαιοῦντα· οὕτω καὶ αὐτὴ σχεδόν τοῦτο ἔνδον ὅσα, διηνεκῶς διώκεται ἀπολαύειν γαλήνης. Εἰ δέ ποτε καὶ ὀφελεῖν ἀνάγκη γένοιτ' ἄν, οὐδὲ τότε ἐκεῖ θορύβων ἐστὶ θέσις. ἡ γὰρ μέχρι τῆς οὐρανίου πρόνοιας, ἡ νίκη δὲ ὁ σῶμα λύτρῳ περιποιῆσαι δεῖ, ἀναγκαίας ταῖς γυναιξὶν αἱ ἔξοδοι· τὸν δὲ πλείονα χρόνον ἔνδον κάθηται, καὶ δυνατὸν αὐτῷ τε φιλοσοφεῖν, καὶ ⓦ ἄνδρα δεχομένῳ

νίων τεταραγμένον καταστέλλειν, ρυθμίζειν, πειθαρχεῖν αὐτῷ τὰ πάθη· ἡ ἀγάπη τῶν λογισμῶν, καὶ ὅταν πάλιν ἐκπέμπειν, ὅσα μὴ ἀπὸ τῆς ἀγάπης ἐφιλοσόφησε καλά, ἀποδέχεσθαι· ὅσα δὲ ἀπὸ τῆς οἰκίας ἔμαθε καλά, μὴ ἑαυτῇ φέρειν τὰ. οὐδὲν γὰρ, οὐδὲν ἰσχύσουσιν γυναικὸς διάβολοι καὶ ζωντῆς πρὸς τὸ ῥυθμίζειν ἄνδρα καὶ ἁρμόττειν αὐτῷ τὸν ψυχικὸν ἐν οἷς δεῖ θέλειν. ὅταν γὰρ φίλων, ὅταν διδασκάλων, ὅταν ἀρχόντων ὅταν δύνηται, ὡς τῆς ζωοποιοῦ παραινέσεως, συμβουλεύσεως. ἔχει γάρ τινα καὶ ἡδονὴν ἡ παραίνεσις, ἅμα δὲ σφόδρα φιλεῖσθαι τὸν συμβουλεύσαντα. καὶ πολλοὺς δὲ ἔχομεν λέγειν ἄνδρας σκληροὺς καὶ ἀπειθεῖς καταμαλαχθέντας ὅτως. αὕτη γὰρ καὶ πεπαίδευκεν αὐτὸν, καὶ λύπης, καὶ παιδοποιίας, καὶ ῥητῶν καὶ ἀπορρήτων, καὶ εἰσόδων καὶ ἐξόδων, καὶ πολλῷ πλείονων κοινωνοῦσα ἑτέρων, καὶ ἐν ἅπασιν αὐτῷ δεδεμένη, καὶ ὅτως αὐτῷ ζωσμένη, ὡς εἰκὸς σῶμα κεφαλὴν ζωὴν σχεῖν, ἂν τύχῃ ζωτικὴ ὡς ὅσα καὶ ἐμμελὴς, ἅπαντας ἁρμόσει καὶ νικήσει εἰς τὸν τοῦ ζωοποιοῦντος ἐπιμέλειαν. ἅμα τοῦτο παραινεῖν ἔργον τοῦτο πεῖσαι καὶ τὰ δέοντα συμβουλεῦσαι. ὥσπερ γὰρ πρὸς ἀρετὴν, ὅτως καὶ πρὸς κακίαν πολλὴν ἔχει τὴν ἰσχύν. αὕτη Ⓦ Ἀβεσαλὼμ ἀπώλεσεν, αὕτη Ⓦ Ἀμνών, αὕτη Ⓦ Ἰωὰβ ἔμηνεν· αὕτη Ⓦ Νάβαλ ἐξήρπασε τῆς σφαγῆς· αὕτη ὁλόκληρον ἔθνος διέσωσε. καὶ γὰρ Δεββώρα καὶ Ἰαὴλ ἀνδρῶν κρατηγῶν κατέρρωσε μετὰ τοῦτο καὶ Παῦλός φησι· Τί γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ Ⓦ ἄνδρα σώσεις; καὶ ὅτι τῶν γερόντων ἐκείνων, τὴν Περσίδα καὶ τὴν Μαριάμ καὶ τὴν Πρίσκιλλαν, ἀποστολικῶν ἀναθημάτων ἐδόθη, ἅπερ ἀναγκαῖον καὶ ἡμᾶς ζηλοῦν, καὶ μὴ ῥήμασι μόνον, ἀλλὰ καὶ πράγμασι ῥυθμίζειν τὰ ζωοποιοῦντα. πῶς ἂν αὐτὸν παιδεύσομεν; ἀπὸ τῶν πραγμάτων· ὅταν σε μὴ ποιῆσαι θέλειν ἴδῃ, μηδὲ πολυτελῆ καὶ φιλόκοσμον, μηδὲ πρόσοδος χρημάτων ἀπαιτοῦσαν πεῖσαι, ἀλλ' ἁρμόζουσαν τοῖς θέλουσι, τότε γάρ, τότε καὶ συμβουλευούσης δύνηται. ἐὰν δὲ φιλοσοφῇς μὲν τοῖς ῥήμασιν, ἐν δὲ τοῖς πράγμασι ζαναιτία ποιῇς, καταγνώσεταί σε φλυαρίας πολλῆς. ὅταν δὲ μὴ τῶν ῥημάτων καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων πεῖραν αὐτῷ διδασκαλίαν, τότε καὶ ἀποδέξεταί σε καὶ πιαθήσεται μᾶλλον· οἷον, ὅταν χρήσιον μὴ ζητῇς, μηδὲ μισθαρνίας, μηδὲ ἱματισμῶν πολυτελῶν· ἀλλ' αὐτὰ τοῦτον, κοσμιότητα, σωφροσύνην, θύραν, καὶ πρὸ σαυτῆς ταῦτα εἰσαγάγῃς, καὶ πρὸ ἐκείνου ταῦτα ἀπαιτῇς. εἰ γὰρ χρήσιμα εἰς ἀρέσκειαν ποιεῖν ἀνδρὸς, ψυχικὸν ὄν, καὶ σῶμα κοσμεῖν, καὶ ἁμαρτάνειν. οὐδὲ γὰρ ὅτω χρήσιον πεῖσαι θύραν ποιῆσαι ἐπάρασαν καὶ πορνικὸν ἐκείνῳ, ὡς σωφροσύνη καὶ θύρα πεῖσαι αὐτὸν, ἢ ὁ ἀκάρπωτος τοῦ ζωοποιοῦντος. ταῦτα μᾶλλον χρῆσθαι τοὺς ἄνδρας. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ὁ κόσμος ἢ πεῖσαι αὐτῷ, εἰς γενεὰν τὰ χρήματα αὐτῷ καθιεῖσαι, καὶ δαπάνην καὶ φειδίαν πολλὴν παρέχων· τὰ δὲ εἰρημένα πεῖσαι τὴν γυναῖκα Ⓦ ἄνδρα. θύρα γὰρ καὶ φιλία καὶ πόθος ὅτε φειδίαν παρέχει, ὅτε δαπάνην ἐργάζεται, ἀλλὰ τοὐναντίον ἅπαν. κἀκεῖνος μὲν ὁ κόσμος ὑπὸ τὴν ζωοποιοῦ σχεδὸν ἥκει· ὁ δὲ τῆς ψυχῆς καθ' ἑκάστην ἀνθεῖ τὴν ἡμέραν ἢ μείζονα ἀναπτῆναι τὴν φλόγα. ὥστε, εἰ βούλῃ ἀνδρὶ ἀρέσκειν, κόσμῳ τὴν ψυχὴν σωφροσύνῃ, θύραν, εὐσταθείᾳ, πεῖσαι οἰκίας. ταῦτα καὶ μᾶλλον χρῆσθαι, καὶ οὐδέποτε παύεται. ἡ γῆρας καταλύει Ⓦ κόσμον τοῦτον, ἡ νόσος ἀπόλλυσι. τὸ μὲν γὰρ τοῦ σώματος κόσμον χρόνος πολὺς ἐξέλυσε, καὶ νόσος ἀνάλωσε, καὶ ἕτερα πλείονα· τὰ δὲ τῆς ψυχῆς πάντων ἐστὶν ἀνώτερα τούτων. κἀκεῖνος μὲν ὁ κόσμος καὶ φθόνον ἔχει, καὶ ζηλοτυπίαν ἀναπτῆναι· οὗτος δὲ καθαρός ἐστι νοσημάτος, καὶ πάσης ἀπηλλαγμένος κενοδοξίας. ὅτω καὶ τὰ τῆς οἰκίας εὐχολώτερα εἰς αἰ, καὶ ἡ πεῖσαι μετ' εὐμαρείας, ὅταν ὁ χρήσιμον μὴ τοῦ σώματι τοῦ σῷ πεῖσαι ἐνεῖναι ἢ, μηδὲ τὰς χεῖρας δεσμοῦν, ἀνῇ εἰς ἀναγκαίας ἁπλῶς χρείας· οἷον, εἰς ἁμαρτωλὸν οἰκέτην, καὶ παίδων ἐπιμέλειαν ἀναγκαίαν, ἢ ἑτέρας χρείας πεῖσαι. ἂν δὲ μὴ ταῦτα ἢ, πεῖσαι τὰ αὐτὰ ἡ ὄψις, καὶ ἡ καρδία ζενοχωρῆται, τί τὸ κέρδος; ποῖον τὸ ὄφελος; οὐκ ἀφίησι τὸ ζω-

τὴς

της ϑαῦμα ὀφθῆναι ἐκείνη λυπουμένη. ἴϛε γὰρ, ἴϛε ὅτι, καὶ αὐτὴν πασῶν εὐφορεπεστάτην ἴδοι τις γυναῖκα, ὰ δυάπαις τέρπεσθαι ἐν ὀδυνωμένῃ τῇ ψυχῇ. Ⓦ γὰρ μέλλοντα τέρπεσθαι, χαίρειν δεῖ πρότερον καὶ ἀγάλλεσθαι. τὸ χρήσιμον ἢ πάντες σεσωρευμένου εἰς Ⓦ κόσμον τοῦ σώματος τοῦ γυναικείου, καὶ ξενοφοβείας ὄσης κτ' τὴν οἰκίαν, ἐκβλημία τέρψις ὅστ' τῷ ζωοποιοῦντι. ὥϛε, εἰ βουλόμεθα ἀρέσκειν τοῖς δούλοις, ἐν ἡδονῇ αὐτοὺς καταϛήσωμεν. ἐν ἡδονῇ ἢ καταϛήσομεν, αἰ πρὸς τέλωμεν Ⓦ κόσμον καὶ τὸν καλλωπισμούς. ταῦτα γὰρ ἅπαντα πρὸς αὐτοὺς τῆς συμφαγωγίας τ' χαρὰν ἔχειν ἵνα τέρψιν δέχει· ὕϛερον δὲ ὃ χρόνῳ μόραιε). εἰ γὰρ τ' ὄρχιον ὕτω καλὸν ὄντα, καὶ τ' ἥλιον ὕτω λαμπρὸν, ὃ σῶμα ὑδὲν δεῖ ἔχοις ἴσην εἰπεῖν, οὐχ ὁμοίως ϑαυμάζομεν ἀφ' τ' ζωοποιοῦ· πῶς σῶμα κεκαλλωπισμένον ϑαυμάσομεν; ταῦτα λέγω, βουλόμενος ὑμᾶς κοσμεῖσθαι τ' κόσμον τ' ὑγιῆ, ὃν ὁ Παῦλος ἐπέταξε· Μὴ χρυσῷ ἢ μαργαρίταις ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ, ἀλλ' ὃ πρέπει γυναῖξιν ἐπαγγελλομέναις ϑεοσέβειαν δι' ἔργων ἀγαθῶν. ἀλλὰ τοῖς ἔξω ἀρέσκειν βούλει, καὶ ἐπαινεῖσθαι πρὸς αὐτῶν; μάλιϛα μὲν οὖν, ὰ σώφρονος γυναικὸς ὁ πόθος οὗτος· πλὴν, εἰ βούλει, καὶ τούτους ὕτως ἐρασὰς ἕξεις σφοδροὺς καὶ τῆς σωφροσύνης ἐπαινέτας. ἐκείνων μὲν γὰρ οὐδεὶς ἐπαινέσεται ὀπτασίας καὶ μέτεωρος, ἀλλὰ ἀκόλαϛοι καὶ λάγνοι· μᾶλλον δὲ, οὐδὲ ὅτοι ἐπαινέσονται, ἀλλὰ καὶ κακῶς ἐρεῦσιν, ὡϛαυτερεύμενοι ταῖς ὄψεις ἀπὸ τῆς πρὸς τὴν γυναῖκα ἀσωτίας· ταύτην δὲ καϑαροὶ καὶ ὅτοι καὶ πάντες ἀποδέξονται, ἅτε μηδὲν κακὸν πρὸς αὐτῆς λαμβάνοντες, ἀλλὰ ϗ διδασκαλίαν φιλοσοφίας· ϗ πολὺς μὲν ἔϛαι τοῦτο ἀϑρώπων ὁ ἔπαινος, πολὺς δὲ τοῦτο τῷ Θεῷ ὁ μισθός. τοῦτον τοίνυν ζηλώσωμεν τ' κόσμον, ἵνα καὶ ἐνταῦϑα μὴ ἀδείας ζήσωμεν, καὶ τῆς μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανϑρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριϛοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ξβ. 1 ΗΝ ΔΕ ΤΙΣ ΑΣΘΕΝΩΝ ΛΑΖΑΡΟΣ ΑΠΟ Βηθανίας, ἐκ τῆς κώμης Μαρίας ϗ Μάρθας τ' ἀδελφῆς αὐτ'. 2 Ἦν δὲ Μαρία ἡ ἀλείψασα τ' Κύριον μύρῳ. κϛ ια.

Πολλοὶ τῶν μὲν ϑεάτων, ὅταν ἴδωσί τινας τ' ἀρεσκόντων ϗ Θεῷ πάϑους τι δεινὸν, οἷ, ἢ ἀῤῥωϛίαν πρεσβυτέρας, ἢ πενίαν, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτο, σκανδαλίζονται· οὐκ εἰδότες, ὅτι τῶν μάλιϛα ϗ Θεῷ φίλων τὰ τοιαῦτα πάϑη ἐϛί· ἐπεὶ ϗ ὁ Λάζαρος τ' φίλων ἦν τοῦ Χριϛοῦ, ϗ ἠσθένει. τοῦτο γοῦν ϗ Ⓓ πέμψαντες ἔλεγον· ἴδε, ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ. ἀλλ' ἴδωμεν αἰτίαν τὴν πρέπουσαν. ἵνα δοξασθῇ, φησὶν, ἀδεισῶν Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας. οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ ὡς ἔτυχεν, εἶπε πόϑεν ἦν ὁ Λάζαρος, ἀλλὰ δεῖξαι ἵνα αἰτίαν ἦν μετὰ ταῦτα ἐρεῖ. τίνος ἢ τοῦ προκειμένου ἐχόμενα. καὶ τὰς ἀδελφὰς ἢ αὐτὸ ἡμᾶς διδάσκει χρησίμως. [ϗ ἔπι ὃ πλέον εἶχε Μαρία, ἐπάγων ϗ λέγων·] "ἦν ἡ Μαρία, ἡ ἀλείψασα Ⓦ Κύριον μύρῳ. ἐν ταύταις" ἴδωμεν τοὺς ἀκριβοῦντας, πῶς, φασὶ, ἠνέχϑη ὁ Χριϛὸς γυναικὸς ϑιαῦτα ποιούσης; πρόδηλον μὲν οὖν ἐκεῖνο ἀναγκαῖον μαϑεῖν, ὅτι οὐχ αὕτη ἐϛὶν ἡ πόρνη ἡ ἐν τῷ Ματθαίῳ, οὐδὲ ἡ ἐν τῷ Λουκᾷ·" ἄλλη γὰρ αὕτη. ἐκείναι μὲν γὰρ πόρναι" δὴ τινες ἦσαν ϗ πολλῶν γέμουσαι κακῶν· αὕτη δὲ, ϗ σεμνὴ ϗ σπουδαία. ϗ γὰρ πρὸς τὸν ἀποδοχὴν ἐσπούδαζε τὸν Χριϛόν. δείκνυσι δὲ ὁ εὐαγγελιϛὴς, ὅτι ϗ αἱ ἀδελφαὶ ἐφίλουν αὐτὸν, ϗ ὅμως ἐνεχώρησε τὸν Λάζαρον ἀποθανεῖν. τίνος δὲ ἕνεκεν οὐκ ἐάσασαι τ' ἀδελφὸν κάμνοντα, ὅπερ ἐποίησεν ὁ ἑκατόνταρχος καὶ ὁ ἄρχων ὁ βασιλικὸς, ἀπῆλθον πρὸς αὐτὸν, ἀλλὰ πέμπουσι; σφόδρα ἐϑαῤῥοῦν ϗ Χριϛῷ, ϗ πολλὴν πρὸς αὐτὸν εἶχον οἰκειότητα.

χαὶ τὴν γὰρ ἴδιαν, φησὶ, Μαρία. χαμφισβητοῦσι, χ. ἀλλ' ἑτέρα τις σημή. χγυναῖκας

σιν. ἄλλως δὲ, καὶ γυναῖκες ἦσαν ἀσθενεῖς, καὶ ὧν πάντα κατεῖχοντο· ἐπεὶ ὅλη γε καταφρονοῦσα τοῦ ἐποίουν, ὕστερον ἐδήλωσαν. ὅλη μὲν οὖν οὐκ ἐῶ αὐτὴν ἐκείνη, δῆλον. ἀλλὰ καὶ ἐκείνου τίνος ἕνεκεν ἐδέξατο ὁ Χριστός, φησίν; ἵνα λύσῃ τὴν κακίαν· ἵνα δείξῃ τὴν φιλανθρωπίαν· ἵνα μάθῃς, ὅλη οὐκ ἔστι νόσημα νικᾷν αὐτοῦ τὴν ἀγαθότητα. μὴ τοίνυν τοῦτο μόνον ἴδῃς, ὅλη ἐδέξατο, ἀλλὰ καὶ πῶς μετέβαλε. καὶ τίνος ἕνεκεν ἀναμιμνήσκει τὴν ἱστορίας ταύτης ἡμᾶς ὁ εὐαγγελιστής· μᾶλλον δὲ τί διδάξαι βούλεται τῷ λέγειν, χ. ἱστορια.

5 Ἠγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ Λάζαρον;

Μηδέποτε ἀγωνακτήσῃ μηδὲ δυσχεράνειν, εἰ τις ἀσθένεια γίνοιτο περὶ τοὺς ἀσυδαίους ἀνδρας καὶ τοῦ Θεοῦ φίλους.

3 Ἰδε, οὗ φιλεῖς ἀσθενεῖ. Εἰς οἶκτον ἐπισπάσασθαι ἐβούλοντο τὸν Χριστόν. ἔτι γὰρ ὡς ἀνθρώπῳ προσεῖχον. καὶ δῆλον ἐξ ὧν λέγουσιν, εἰ ἧς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανε· καὶ οὐκ τοῦ μὴ εἰπεῖν, ἴδε, Λάζαρος ἀσθενεῖ, ἀλλ' ἴδε, οὗ φιλεῖς ἀσθενεῖ. τί οὖν ὁ Χριστός; χ. καὶ ἐκεῖνο,

4 Αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ δι' αὐτῆς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ὅρα πῶς πάλιν μίαν τὴν δόξαν φησὶν αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρός. Εἶπων γὰρ Θεοῦ, ἐπήγαγε, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον. ὅπως γὰρ ἔμελλεν ἐκεῖ ἡμέρας δύο μενεῖν, τέως αὐτοὺς ἀποπέμπει ὑπὸ ἀπαγγέλλοντας. ἐφ' ᾧ καὶ θαυμάσαι ὅτι τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ, πῶς ἀκούσασαι, ὅτι οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, καὶ ἰδοῦσαι αὐτὸν ἀποθνήσκοντα, οὐκ ἐσκανδαλίσθησαν, ἀπενδυτίας τοῦ προφήματος γενομένου· ἀλλὰ προσῆλθον καὶ οὔτω, καὶ οὐκ ἐνόμισαν αὐτὸν ψεύδεσθαι. ὃ δή, ἵνα, συνταῦθα οὐκ ἀπολογίας, ἀλλὰ σκοπὸς ὅτι. χ. τῷ Κυρίῳ. χ. ὅτι χ. μου.

Σιωπὴν μὲν γὰρ ἐπέρρωσεν ἡ ἀρρωστία, ἐχρήσαντο δὲ ἀνθρωπίνῃ εἰς δόξαν Θεοῦ.

6 Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἔμεινεν ἡμέρας δύο. Τίνος ἕνεκεν ἔμεινεν; ἵνα ἀποπνεύσῃ καὶ ταφῇ, ἵνα μηδεὶς ἔχῃ λέγειν, ὅτι οὔπω τελευτήσαντα αὐτὸν ἀνέστησεν· ὅτι καιρὸς ἦν, ὅτι ἐκλυσις ἦν, ὅλη καλαζωγὴ ἦν, καὶ ὁ θάνατος. ἵνα τοῦτο καὶ χρόνον τοσοῦτον ἔμεινεν, ὡς καὶ φθορὰν ἤδη, καὶ εἰπεῖν, ἤδη ὄζει. 7 Εἶτα λέγει τοῖς μαθηταῖς· ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν. χ. μέν, χ. ὅτι

Τί δήποτε ὑδαμοῦ πρόφασιν ἐπενόησεν, ἀλλὰ πρὸς λέγει; ἐδεδοίκεισαν σφόδρα· καὶ ἐπεὶ ταύτην διέκειντο, πρὸς λέγει, ἵνα μὴ τὸ ἀληθὲς ταράξῃ αὐτούς. τί οὖν οἱ μαθηταί; χ. διὰ τί πρὸς λ.

8 Νῦν ἐζήτουν σε Ἰουδαῖοι λιθάσαι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ; Ἐδεδοίκεισαν μὲν οὖν καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ· τὸ δὲ πλέον, μᾶλλον ὑπὲρ ἑαυτῶν. ὅπου γὰρ ἦσαν ἀπιστούμενοι. διὰ τοῦτο πάντα ὑποδειλιῶν καὶ ταράττεσθαι λέγει Θωμᾶς· ἄγωμεν, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀποθάνωμεν. ἀσθενέστερος γὰρ τῶν ἄλλων ἦν καὶ ἀπιστότερος. ὁρᾷς ὅσα πῶς αὐτοῦ διὰ ὧν φησι παρρησιάζεται ὁ Ἰησοῦς. χ. διελύπησεν. χ. οὐκ ἦν ὑπομένειν ἡμᾶς βιαιότερον,

9 Οὐχὶ δώδεκα ὥρας εἰσὶ τῆς ἡμέρας; Ἡ τοῦτο τοίνυν φησὶν, ὅτι ὁ μηδὲν ἑαυτῷ συνειδὼς πονηρὸν, οὐδὲν πείσεται δεινόν· ὁ δὲ τὰ φαῦλα πράττων, πείσεται (ὥστε ἡμᾶς καὶ χρὴ δεδοικέναι, οὐδὲν γὰρ ἄξιον θανάτου ἐπράξαμεν) ἢ ὅτι ὁ τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπων, οὐκ ἀσφαλείᾳ ἐστίν. Εἰ δὲ ὁ τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπων, πολλῷ μᾶλλον ὁ μετ' ἐμοῦ, ἐὰν μὴ ἀποκτείνῃ ἑαυτὸν ἐμοῦ. τούτοις παρρησιάζεται, ἐπάγει καὶ τὴν αἰτίαν ἀναλαμβάνων ἧσαν τῆς ἀφίξεως τῆς ἐκεῖσε· καὶ δείκνυσι, ὅτι οὐκ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα μέλλουσιν ἀπιέναι, ἀλλ' εἰς Βηθανίαν, χ. ἱστορια. χ. ἵνα μὴ ἀποκτείνῃ ἑαυτὸν ἐμοῦ.

11 Λάζαρος ὁ φίλος, φησὶ, κεκοίμηται, καὶ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν·

Τουτέστιν, οὐκ ὀπὶ τοῖς αὐλοῖς ἀπειμι πάλιν διαλεξόμενος καὶ ὁμόσε χωρήσων τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ φίλον ἐξυπνίσων καὶ ἡμέτερον. 12 Λέγουσιν οἱ μαθηταί· Κύριε, εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται. Τοῦτο δὲ οὐχ ἁπλῶς εἶπον, ἀλλ' ἐγκόλπιον βουλόμενοι τὴν ἐκεῖ προσιέναι. λέγεις, φησὶν, ὅτι καθεύδει; οὐκοῦν ἀναπαύεται τὸ ἀπελθεῖν. καίτοι αὐτὸς διὰ τοῦτο εἶπεν, ὅλη ὁ φίλος ἡμῶν, ἵνα δείξῃ ἀναγκαίαν τὴν πρόοδον. ἐπεὶ οὖν ὀκνη-

εἰ τις

εἰ τις

ρότερον διέκειντο, 14 Τότε λέγει, ἀπέθανε. Τὸ μὲν οὖν πρότερον, τὸ ἀκόμπαστον παρέσχησαν βουλόμενος, ἔλεγεν· ὅπερ ὁ Σωτὴρ, ἐπάγει· ἀπέθανε,

15 Καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς. Τί δήποτε δι' ὑμᾶς; ὅτι πρότερον οὐκ ὢν ἔσχε, φησὶ, καὶ ὅτι, ἐπειδὴ δύναται σώζεσθαι, οὐδεμία ἔσται ὑστέρησις. ὁρᾷς πῶς ἐπὶ ἀτελέστερον διέκειντο μαθηταί, καὶ οὐκ ἠδέσαν αὐτοῦ τὴν δύναμιν ὡς ἐγερῶν; τοῦτο ὁ ἐποίουν μεταξὺ φόβοι παρέχοντες αὐτῶν τὰς ψυχὰς καὶ θορυβοῦντες. Ὅτε μὲν ἔλεγε, κεκοίμηται, λέγει· πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν· ὅτε δὲ εἶπεν, ἀπέθανεν, οὐκέτι προσέθηκε, πορεύομαι ἵνα δύσῃ αὐτόν. Διὰ γὰρ ἠβούλετο τοῖς ῥήμασι προσλέγειν, ἃ μετὰ τῶν ἔργων ἔμελλε βεβαιοῦσθαι, ὃ ἀκενόδοξον πάντα χοῦ διδάσκων ἡμᾶς, καὶ ὃ μὴ δεῖν ἁπλῶς ὑπολαμβάνεσθαι. Εἰ δὲ ὅτι τὴν ἐκατονταρχὴν τοῦτο ἐποίησε παρακληθείς (εἶπε γάρ, Ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν) ἵνα δείξῃ τὴν ἐκείνου πίστιν, τοῦτο εἶπεν. Εἰ δὲ λέγοι τις, πόθεν ὕπνον ὑπέλαβον μαθηταί, καὶ οὐδὲν ἀπὸ τούτου σωφέλησαν θάνατον εἰ), ἀπὸ τοῦ εἰπεῖν, πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν; (καὶ γὰρ αὐτοῖς ἔλεγεν, Εἶπε προσεδόκων σάδια πέντε καὶ δέκα αὐτὸν πορεύεσθαι ὥστε ἐξυπνίσαι) ἐκεῖνο δὲ εἰποιμι, ὅτι ὡς ὁμιλοῦντι τοῦτο αἴνιγμα εἶ), οἷα πολλὰ διελέγετο. πρώτης μὲν οὖν ἐδεδοίκεισαν τὴν τῶν Ιουδαίων ἔφοδον, ὥσπερ ὁ καὶ ἄλλοις ὁ Θωμᾶς· διὸ καὶ ἔλεγεν,

16 Ἀγωμεν, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ. Καί τινές φασιν, ὅτι ἐπεθύμει καὶ αὐτὸς ἀποθανεῖν· οὐκ ἔστι δέ. δειλίας γὰρ μᾶλλον τὸ ῥῆμα. ἀλλ' οὐκ ἐπεμελήθη. διεσάσαζε γὰρ αὐτοῦ τὴν ἀδύναμιαν ἔτι. ὕστερον μέντοι πρώτων ἰσχυρότερος γέγονε καὶ ἄληπτος. τὸ γὰρ θαυμαστὸν τοῦτο ἔστιν, ὅτι ὧν πάντων ἀδεὴς πρὸ τοῦ σταυροῦ, μετὰ σταυρὸν δὲ τὸ πιστεύσαι τῇ δυνάσαι θερμότερον πάντων αὐτὸν ὁρῶμεν· τοσαύτη ἡ τοῦ Χριστοῦ δύναμις. ὁ γὰρ μετὰ τοῦ Χριστοῦ εἰς Βηθανίαν μὴ τολμῶν ἀπελθεῖν, οὗτος ὧν Χριστὸν οὐχ ὁρᾷ, ἀλλὰ σχεδὸν τὴν οἰκουμένην διέδραμε, καὶ ἐν μέσοις δήμοις ἐστρέφετο φονεῦσι καὶ βουλομένοις αὐτὸν ἀνελεῖν. Εἰ δὲ ἀπὸ δεκαπέντε σταδίων ἦν ἡ Βηθανία, ὅσαπερ ἐστὶ μίλια δύο, πῶς πλησίος ὁ Λάζαρος; ἔμεινε δύο, καὶ πρὸ τῶν δύο ἦλθε μὴ ἀπαγγέλλων καθ' ὧν καὶ ἐτελεύτησεν· εἶπα κατ' αὐτὴν τὴν τετάρτην ἡμέραν προσῆλθεν. διὰ τοῦτο καὶ κλαθῶαι ἀνέμεινε, καὶ ὀχὶ αὐτεπάγγελτος ἦλθεν, ἵνα μή τις ὑποπτεύσῃ τὸ γεγονός. καὶ οὐδὲ αὐτοὶ προσεμένοντο αἱ φιλονεικίαι, ἀλλὰ ἄλλοι πέμπονται. 18 Ἦν δὲ ἡ Βηθανία ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε. Οὐχ ἁπλῶς τοῦτο ὑπισημαίνεται· ἀλλὰ βούλεται διδάξαι ὅτι ἐγγὺς ἦν, καὶ εἰκὸς ἀπὸ τούτου πλῆσαι πολλούς. διὸ καὶ τοῦτο δηλῶν ἐπάγει λέγων· 19 Πολλοὶ δὲ τῶν Ιουδαίων ἦλθον, ἵνα παραμυθήσωνται αὐτάς.

Καὶ πῶς προσεμορδύνετο αὐταῖς φιλονεικίας ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, κἂν τοῖς ζωντὶ ἦσαν, ἐάν τις ὁμολογήσῃ Χριστόν, ἵνα ἀποσυνάγωγος γένηται; ἢ διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς συμφορᾶς, ἢ ὡς βέλτιον ἀμείνονας αἰδούμενοι, ἢ μὴ ποτε ἴδωσι. πολλοὶ γοῦν καὶ ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν. ταῦτα δὲ λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς, πιστούμενος ὅτι πέπονθε Λάζαρος. Τί δήποτε δὲ ἡ παρασκευάζει τὴν ἀδελφὴν Μάρθα εἰς ἀπάντησιν ἐρχομένου τοῦ Χριστοῦ; βούλεται καὶ παιδίαν αὐτῇ σωτυχεῖν, καὶ τὸ γεγονὸς ἀπαγγεῖλαι. ὅπερ δὲ αὐτὴν εἰς ἐλπίδας χρηστὰς ἦγαγε, τότε ἄπεισι καὶ καλεῖ τὴν Μαρίαν, καὶ ἀπήντησεν αὐτῇ, τοῦ πένθους ἀκμάζοντος ἔτι. ὁρᾷς πῶς ζέον ὃ φίλεργον ἦν; αὐτὴ δέ ἐστι πρὸς ἣν ἔλεγε· Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο. πῶς οὖν, φησι, θερμοτέρα νῦν ἡ Μάρθα φαίνεται; οὐ θερμοτέρα, ἀλλ' ὅπερ ἔπω μαθοῦσα ἦν ἐκείνη· ἐπεὶ αὕτη δὲ ἀδενεστέρα ἦν. καὶ γὰρ ἀκούσασα τοσαῦτα, ἐλύπησε (καὶ πεινᾷ φθέγξει)· ἤδη ὄζει, τεταρταῖος γάρ ἐστιν. ἐκείνη δὲ, καίτοι μηδὲν ἀκούσασα, τοσοῦτον οὐδὲν ἐφθέγξατο, ἀλλὰ βαθὺς πιστεύσασα λέγει· Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἀπέθανεν. ὁρᾶτε ὅση φιλοσοφία γυναικὸς, εἰ μὴ ἀδεινὴς αὐτῆς ἡ γνώμη; ἐδόθησαν γὰρ τῷ Χριστῷ, οὐκ αὐθαίρετοι εἰς ψυχρίους οὐδὲ εἰς κακοήθεις οὐδὲ ὀλολυγμοὺς ἐκπιπτούσους, ὅπερ πάθος

χρῆμα ἡμεῖς, ἐπειδὴ ἴσως γνωρίμους ἐπεισόντας ἰδόντες τῷ πόνῳ· ἀλλὰ βούλεται Ⓦ διδάσκαλον θαυμάζεσιν. ἐλπίζομεν μὲν οὖν καὶ ἀμφίβολον εἰς Ⓦ Χριστὸν, ἀλλ' οὐχ ὡς προσῆκεν. "Ὅπου γὰρ ἀκριβῶς ἠπίσαντο, ὅτε ὅτι Θεὸς ἦν, ὅτε ὅπου οἰκεῖα δυνάμει καὶ αὐθεντίᾳ ταῦτα ποιεῖ· ἅπερ ἀμφότερα αὐτοῖς ἐδίδαξεν. "ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἠγνόουν τῷ λέγειν,

21 Εἰ ἦς ὧδε οὐκ ἂν ἀπέθανεν ὁ ἀδελφός ἡμῶν," Τοῦτο δὲ τῷ λέγειν,

22 Ὅσα ἂν αἰτήσῃ Ⓦ Θεὸν, δώσει σοι, Ὡς πρὸς ἀνάστασιν καὶ διδαχὴν ἀναλεγόμενα. "ὅπερ δὲ καὶ τί φησιν ὁ Χριστός·

23 Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. Ἐκεῖνο πάλιν ἀναπέπτει ὃ, ὅσα ἂν αἰτήσῃ· ἃ γὰρ ἔλεγεν, αἰτῶ, ἀλλὰ τί; ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. ὃ μὲν οὖν εἰπεῖν, ὦ γύναι, ἔτι καὶ τοῦτο βλέπεις, ἃ δέομαι βοηθείας ἑτέρας, ἀπ' ἐμοῦ πάντα ποιῶ, σφόδρα ἐμοῦ φορτικὰ, καὶ προσέτι καὶ τῇ γυναικί· ὃ δὲ εἰπεῖν ἀναστήσεται, μέσον ἐμοῦ τοιούτου Ⓦ λόγον. καὶ δηλοῖ τῷ ἑξῆς δὲ ταῦτα ἅπερ ἔλεγεν ἠνίξατο. Εἰπούσης γὰρ,

24 Οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ, Σαφέστερον δείκνυσι αὐτῇ τὸν ἀναστάντα, λέγει· 25 Ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή· Δηλῶν, ὅτι καὶ δεῖται ἑτέρου βοηθοῦντος, εἶτε αὐτός ἐστιν ἡ ζωή. εἰ δὲ δεῖται "ἑτέρου, πῶς ἂν εἴη αὐτὸς ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή; ἀλλ' ὅπου φανερῶς οὐκ εἶπεν, ἠνίξατο δὲ ἀεί. πάλιν δὲ ἐκείνης εἰπούσης, ὅσα ἂν αἰτήσῃ, αὐτὸς πάλιν λέγει· Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται, Δείκνυσιν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ χορηγὸς τῶν ἀγαθῶν, καὶ παρ' αὐτοῦ δεῖ αἰτεῖν.

26 Καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς Ⓦ αἰῶνα. Ὅρα πῶς αὐτῆς ἐφάπτεται Ⓦ νοῦν. ἃ γὰρ τοῦτο ἦν ὃ ζητούμενον μόνον, τὸ Λάζαρον ἀναστῆσαι, ἀλλ' ἔδει καὶ ταύτην καὶ σὺν παρούσαις μετ' αὐτῆς τὴν ἀνάστασιν μαθεῖν. διὰ τοῦτο περὶ τῆς ἀναστάσεως φιλοσοφεῖ διὰ τῶν ῥημάτων. Εἰ δὲ ἡ ἀνάστασις αὐτός ἐστι καὶ ἡ ζωή, οὐ τόπῳ περιλαμβάνεται, ἀλλὰ πνεύματος παρόντος οἶδεν ἰᾶσθαι. Εἰ μὲν οὖν εἶπεν, ὡς ὁ ἑκατοντάρχης, εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου, τοῦτο δὲν ἐποίησεν· ὅθεν δὲ καλέσαι αὐτὸν πρὸς ἑαυτὸν, καὶ προσδοκᾶσθαι ἠξίωσαν, τοῦτο εἶχεν συγκατάθεσιν, ὥστε αὐτοὺς ἀναστῆσαι ἀπὸ τῆς ταπεινότητος "τῆς περὶ αὐτὸν, καὶ προσελθεῖν καὶ τῷ τόπῳ. ὅμως καὶ συγκαταβαίνων δείκνυσι καὶ οὕτως, ὅτι καὶ ἀπὼν δύναται θεραπεύειν. διὰ τοῦτο δὲ καὶ βεβαιοῖ. οὐ γὰρ δὴ ἐφάνη ἡ χάρις βούλεσθαι δοθεῖσα, εἰ μὴ καὶ ἡ δυσωδία προσεχώρησε. καὶ πόθεν ἤδει ἡ γυνὴ τὸν μέλλουσαν ἀνάστασιν; ἠκηκόεσαν πολλὰ τοῦ Χριστοῦ περὶ ἀναστάσεως λεγόντος, ἀλλ' ὅμως ἐκείνῃ ἀρτὶ ἐπεθύμει ἰδεῖν· καὶ "ὅρα πῶς κἀπὶ τρέφεται ἔτι. ἀκηκόασα γὰρ ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ, τοσοῦτον οὕτως εἶπεν, ἀνάστησον αὐτόν· ἀλλὰ τί; 27 Πιστεύω ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Τί οὖν ὁ Χριστὸς πρὸς αὐτήν; 25 Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται, Τοσοῦτον τοῦ θανάτου τὸ κενὸν λέγων· 26 Καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ, Τὸν θάνατον σκῆνος δηλῶν. ἐπεὶ οὖν ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις, μὴ θορυβηθῇς, εἰ καὶ τέθνηκεν ἤδη, ἀλλὰ πίστευε. οὐ γὰρ ὅτι τοῦτο θανάτου τέως αὐτὴν ὅτι ὦ συμβεβηκότι πρεμνήσατο, καὶ ἐλπίδας ἀνέφλωε, καὶ τῷ εἰπεῖν ὅπι ἀναστήσεται, καὶ τῷ εἰπεῖν, ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις· καὶ ὅτι ἀναστᾶς, κἂν πάλιν ἀποθάνῃ, οὐδὲν πείσεται. ὥστε οὐ χρὴ φείδεσθαι τοῦ Ⓦ θανάτου. ὃ δὲ λέγω τοιοῦτόν ἐστιν· ὅπι οὔτε οὐδὲ τέθνηκεν, οὔτε ὑμεῖς τεθνήξεσθε. Πιστεύῃς τοῦτο; λέγει σκεῖνη· πιστεύω ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ εἰς Ⓦ κόσμον ἐρχόμενος. Δοκεῖ μοι μὴ ξυνιέναι τὸ γινόμενον τὸ λεχθέν. ἀλλ' ὅπι μὲν μέγα τι ἦν, ξυνῆδεν· οὐ μὴν κατενόησε τὸ πῶς. διὰ τοῦτο ἕτερον ἐρωτηθεῖσα, ἕτερον ἀποκρίνεται. τέως μὲν οὖν σκῆνος ἐπέρριψε, τὸ καταλῦσαι τὸ πένθος. τοιαύτη γὰρ τοῦ Χριστοῦ λόγων ἡ δύναμις· διὰ τοῦτο καὶ ἐκείνη προσέφθασε, καὶ αὐτὴ ἠκολούθησεν. ἡ γὰρ εἰς Ⓦ διδάσκα-

λον

λην βύσια, τ̃ πρ̃όντος ὐ σφόδρα αἰσθάνεσθ Συνεχῶρ· ὥστε μ̃ τ̃ης χάριτος ⸂ἡ γνώμη⸃ τ̃ γυναικ̃ὸν φιλόσοφος ἰῶ.

Ἀλλὰ νῦν μ̃ τ̃ὸν ἄλλων κακ̃ὸν ἀ τ̃ο τ̃ὸν γυναικ̃ὸν ὁ νόσημα κρατεῖ. ὑπόδειξιν ὠ ΗΘΙΚΟΝ
χαίμαὶ ἀνατρ. τοῖς ἀρίωσι ποιῶν) ἀ τοῖς κώκυτοις," γυμν̃ώσαι βεκχίονας, ⸂ἀπαρτ̃ήσαι⸃ τείχας, χαρ̃ά-
5 δρας πιοῦσαι κ̃τ̃ τ̃ὸν πρ̃έσβυν. ἀ τ̃ο ποιῶσιν αἱ μ̃ ὑπὸ πένθους, αἱ ⸂δ ὑπὸ⸃ ὑπ̃οδείξεως
ἀ φιλοτιμίας, αἱ ⸂δ ὑπὸ⸃ ἀσωτίας· ἀ τ̃ὸν βεκχίονας γυμν̃ώσιν, ἐπ' ὤ̃ψεσι καὶ τ̃ῶν τ̃ὰ ἀν-
δρ̃ῶν. τί ποιῆς, ὦ γύναι; γυμν̃οῖς σεαυτ̃ὴν ἀδημόνως, ⸂εἶπέ μοι⸃, ὅτι μέσης τ̃ῆς ἀγορ̃ᾶς, τ̃ὸν
χ. καὶ κωκυτὸς ὑμέρας χελε- Χριστ̃ὸν μ̃ὴ ὄντα, ἀνδρ̃ῶν πρ̃όντων κ̃τ̃ τ̃ὰ ἀγορ̃ά; ⸂ἐ τείχας πίλλεις," ἀ ὀβελίζεις ἐαυτ̃ὰ,
πεῖς, καὶ πο- μέγα κωκύῃς, ἀ χρ̃ῆ ⸂σε εἰς⸃ ᾆδας, ἀ μαινάδων γυναικ̃ὸν εἰκόνα ⸂ἀπ̃ασώζεις, ἀ οὐχ ἡγ̃ῇ τ̃ῶν
10 Θε῵ ⸂σε σκεύειν; πόσης ταῦτα μανίας; ἆρ' οὐ γελάσονται ἕλληνες; ἆρ' οὐ μ̃ῦθοις τὰ ἡ-
μέτερα ⸂εἴη⸃ νομίσουσιν; ἐ ῥ̃ᾳστ̃ώνη γὰρ· οὐκ ἔστιν ἀνάστασις, ἀλλὰ χλιὴ τὰ τ̃ῶν χριστιανῶν, ἀ-
πάτη ἀ συσκιή. καθάπ̃ερ γὰρ ⸂σὲ⸃ ἐνὸς ὄντος μ̃ τ̃αῦτα, οὕτω κωκύουσιν αἱ πρ̃ὸς αὐλ̃ῖς γυ-
χ. ἰγκα. ναῖκες. οὐ ⸂σε⸃ σχοῦσι τοῖς ῥήμασι τοῖς ἐν τοῖς βιβλίοις αὐτ̃ῶν" κἂν ⸂ἐ⸃γγ̃ρ̃άψοις· πλάσμα-
τα ἐκ̃φια πάντα, καὶ δηλ̃ώσουσιν αὖτας. εἰ γὰρ ὑπ̃ῆρχεν, ὅτι ὁ τετελευτηκὼς οὐ τετελ̃ύτηκεν,
χ. ὡς πεί- ἀλλ' ὅτι βελτίονα ζωὴν μετ̃ῆλθεν, οὐκ ἂν αὐτ̃ὸν ὡς οὐκ ἔτι ὄντα ἐθρ̃ήνησαν, οὐκ ἂν ⸂ἄ̃τ̃ε⸃ κα-
σιν, τεκόπ̃τοντο, οὐκ ἂν τιαὶ ⸂ἅ̃ς⸃ ἀφ̃ῆκεν φωνὰς ἀπ̃ίστους γεμ̃ούσας· οὐκ ἔτι σε ὀ̃ψομαι, οὐκ ἔτι
σε ἀπολ̃ήψομαι. μ̃ῦθος ἅ̃πάντα τὰ πρ̃ὸς αὐλ̃ῖς. εἰ ⸂δ⸃ τὸ κεφάλαιον τ̃ῶν ἀγαθ̃ῶν οὕτω ⸂δ⸃ια-
πιστεῖται, πολλ῵ μ̃ᾶλλον ἀ τὰ ἄλλα τὰ πρ̃ὸς αὐλ̃ῖς σεμνά. οὐχ οὕτως ἕλλ̃ῆνες γυναικίζον-
ται. πολλοὶ πρ̃ὸς αὐλ̃ῖς ἐφιλοσόφησαν· καὶ ἀκούσασα [ἕλλ̃ην]γυνὴ ⸂σε⸃ παιδὸς ἐν πολέ-
20 μῳ ⸂σε⸃πεσόντος, βύθεως ἤρετο· τὰ ⸂δ⸃ τ̃ῆς πόλεως πῶς ⸂ἀ̃πᾴκειται⸃ ⸂σε⸃γμ̃ατα; ἀ ἄλλος φιλόσοφος ἐρ̃ωτ̃ώμενος, ὅπ̃ῃ ἤκουσιν ὅτι ὑ̃π̃ὸ τ̃ῆς πατρ̃ίδος ὁ παῖς ἔπεσεν,
ἀφελόμενος ⟨ϟ⟩ τέφαν, ἀ ἐρ̃ώμενος ὁπότερος τ̃ῶν δυοῖν, ὅπ̃ῃ ἔμαθε ⟨ϟ⟩ πεσόντα, ⟨ϟ⟩
τέφανον βύθυς πάλιν ἐπέθηκε. πολλοὶ ⸂δ⸃ ἀ ὑ̃ῆς ἀ θυγατέρας ἐπέδωκαν εἰς σφαγ̃ήν, δαί-
μονας πιμ̃ώντες· αἱ ⸂δ⸃ Λακ̃ωνικαὶ γυναῖκες ἀ ⸂σ⸃ὺν τ̃οῖς παισὶν, ἢ τ̃ὸ ἀσπίδα ⸂ἀ̃πᾴσασαι⸃
25 ἐκ τ̃ῆς πολέμου, ἢ ἐπ' αὐτ̃ῆς ⸂ἀνεῤ̃ῥ̃ιμ̃μέναι⸃ νεκρόν. ὅρᾳ ⸂δ⸃ῆτα αἰσχύνομαι ὅτι ἕλλ̃ῆνες τοιαῦτα
φιλοσοφοῦσιν, ἡμεῖς ⸂δ⸃ ἀδημονοῦμεν. ⟨ϟ⟩ ⸂σε⸃ὶ ἀνάστασεως ⸂σὲ⸃ν εἰσὶν εἰδότες, τὰ τ̃ῶν εἰδότων
⸂σε⸃φ̃ῆσιν· ⟨ϟ⟩ ⸂δ⸃ εἰσὶν εἰδότες, τὰ τ̃ῶν ἀγνοούντων. πολλοὶ ἀ ⸂δ⸃ὴ Θεὸν οὐ ποιοῦσι, τ̃ῦτο δ' ἀν-
θρ̃ώπων αἰσθ῵ ⸂σε⸃φ̃ῆσι πολλάκις. αἱ γὰρ ὑπορ̃ώτερσαι τ̃ῶν γυναικ̃ῶν τείχας οὐ πίλλου-
χ. λύεται, σιν, οὐ βεκχίονας γυμν̃οῦσιν. ὁ ἀ αὐτὸ κατηγορείας ἐφ̃άτης, οὐκ ⸂ὅπ̃ῃ⸃ οὐ γυμν̃ώσιν, ἀλλ'
30 ⸂ὅπ̃ῃ⸃ ἐν δι' εὐλαβείαν αὐτὸ ⸂σε⸃φ̃ήσιν, ἀλλὰ δ̃ῆτα ὃ μὴ δόξαι καταιχμ̃ώων ἑαυτ̃ά. εἶπα
αἰσθ῵ς μ̃ὴ πένητες κρατεῖ, ὁ ⸂δ⸃ τ̃ὸ Θεοῦ φόβος οὐ κρατεῖ; ἀ πῶς οὐκ ἐφ̃άτης ταῦτα κατηγο-
ρείας ἄ̃ξια; ἐγκ̃ελῶ οὖν ὃ ποιῶσιν αἱ πλουτ̃ήσασαι δ̃ῆτα ⟨ϟ⟩ πλοῦτον, ταῖς πενομ̃ήσας δ̃ῆτα τ̃ὸ
Θεοῦ φόβον ποιῆ· νῦν ⸂δ⸃ πάντα ἀπεναντίας, καὶ κεῖνται ⸂δ⸃ὰ κενοδοξίαν φιλοσοφ̃ῶσι, ἀ αὖται
δ̃ῆτα μικροψυχίαν ἀδημονῶσι. τί ταύτης τ̃ῆς ἀνωμαλίας χεῖρον; πάντα δ' ἀνεῤ̃ῥ̃ιπται,
35 πάντα δ̃ῆτα τὰ ἐν ταῦτα ⸂σε⸃φ̃άπομεν· ἀ ῥ̃ήματα ⸂σὰ⸃φεσ῵ς γέμοντα φθέγγονται καὶ
χ. θρωῶντας πολλ῵ γέλωτος. ⸂δ⸃ ὁ μ̃ὲ Κύριός φησι· Μακάριοι ⟨ϟ⟩ πενθοῦντες, ⸂σὺ⸃ τὰ ἀμ̃ῦτήματα" πεν- Matth. 5. 5.
θ̃ῶν ⸂σὰ⸃ς λέγων. ἀ ⸂σὺ⸃ εἶ ἐκεῖνο πενθεῖ ὃ πένθος, ⸂σὺ⸃δὲ φεύγεις τ̃ὴν ψυχ̃ῆς ἀπολωλείας· τ̃ῦτο
χ. πενθεῖν, καὶ πενθεῖμεν. ⸂ἡ⸃ δ' ἐκ ἐκελ̃ύσθημεν" ⸂σε⸃φ̃άπομεν. εἶ οὖν φησι; καὶ ἄνθρωπον ὄντα ἐνὶ μὴ δακρύειν;
χ. μὴ δὲ ἐγὼ κωλ. "ἀδὲ ἐγὼ τ̃ῦτο κωλύω," ἀ ⸂ἀ̃λ⸃λὰ κωλύω ὃ κόπτεσθ, ὃ ἀμέτρεως ⸂ἄ̃τ̃ο⸃ ποιῆ. οὐκ εἰμὶ ⸂ἀ̃π⸃ηλεώδης,
χ. ὁ κωλύω ἀγχεῖν, ἀλλὰ κωλύω ἀκ̃ημονῆν. οὐκ εἰμὶ ⸂δ⸃ὲ ἀ̃π' ἰωὴς· οἶδα ὅτι ἡ φύσις ἐλέγχεται, ἀ ἐπιζητεῖ τὸν ⸂σ⸃ωτ̃ῆρα ⸂δ⸃ὲ τὸν ὁμιλίδν τ̃ῆ
καθημερινόν. οὐκ ἔνεστι μὴ λυπεῖσθ. τ̃ῦτο ἀ ὁ Χριστὸς ⸂ἔ⸃δειξεν. ἐδάκρυσε γὰρ ὑπὲρ τ̃ῆ Λαζά-
ρου. τ̃ῦτο ⸂δ⸃ σὺ ποίησον· δάκρυσον, ἀλλ' ἠρέμα, ἀλλὰ μ̃ὴ βδημοσιώνης, ἀλλὰ μ̃ὴ τ̃ὸ φόβου
τ̃ῆ Θεοῦ. δὸ δακρύσης οὕτως, οὐχ ὡς τ̃ῇ ἀναστάσει ⸂ἀ̃π⸃ιστῶν ἄ̃τ̃ο ποιεῖς, ἀλλ' ὡς οὐ φέρων τ̃ὸ
χωρισμόν. ἐπεὶ καὶ ⸂σὺ⸃ ⸂ἀ̃π⸃οδημῆσας καὶ ⸂ἀ̃π⸃αχωρ῵ν ⸂σὰ⸃ς δακρύομεν· ⸂ἀ̃λ⸃λ' ἀ ποιῶμεν τ̃ῆτο ὡς

ἀπογνώσκοντες. οὕτω γὰρ σὺ δάκρυσον, ὡς ἀποδημοῦντα προσπέμπων. ταῦτα δὲ νομοθετῶν λέγω, ἀλλὰ συγκατάβασιν. εἰ μὲν γὰρ ἁμαρτωλὸς ὁ παθητικὸς, καὶ πολλὰ τῷ Θεῷ προσκεκρουκὼς, δεῖ δακρύειν· μᾶλλον δὲ οὐδὲ δακρύειν μόνον (τοῦτο γὰρ οὐδὲν ὄφελος ἐκείνῳ) ἀλλὰ ποιεῖν τὰ δυνάμενά σε διαλλαγῆναι αὐτῷ· προπέμπουσαν, ἐλεημοσύνας καὶ προσφοράς. δεῖ δὲ καὶ ὅτι τούτῳ χαίρει, ὅταν ἐννοῶμεν τὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ. εἰ δὲ δίκαιος, ἀγαλλιᾶσθαι· πάλιν, ὅταν εἰς ἀσφάλειαν τὰ ἐκείνου κείμενα, καὶ ἀπηλλάχθαι τοῦ μέλλοντος ἀδηλίας· δι' ἣν νέος, ὅταν ταχέως ἀπηλλάχθαι τῶν ἐν τῷ μέσῳ κακῶν· αὖ δὲ πρεσβύτης, ὅταν ὁ δοκεῖ πολλοῦ εἶναι, τοῦτο μὴ κόπου λαβὼν ἀπολάβῃ. σὺ δὲ ταῦτα ἀφεὶς λογίζεσθαι, καὶ θεραπαίνιδας καταπλήττεσθαι προφάσεις, ὡς δῆθεν πέμψασα ἀπελθόντα, ὅταν ἑκάστης ὥρᾳ ἀτιμίας. ἡ γὰρ τιμὴ τοῦ τεθνηκότος, οὐ θρῆνοι καὶ οἰμωγαί· ἀλλ' ὕμνοι καὶ ψαλμῳδία, καὶ βίος ἀρίστος. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἀπελθών, μετ' ἀγγέλων ἀπελεύσεται, καὶ μηδεὶς δυνατύχῃ τοῦ λειφάνου· ὁ δὲ διεφθαρμένος, καὶ τῇ πόλει ἔχῃ προπέμψασαν, οὐδὲν κερδανεῖ. βούλει πέμψασαν ἀπελθόντα; ἑτέρως τὴν μνήσῃ, ἐλεημοσύνας ποιοῦσα, [ἐνεργείας, λειτουργίας.] τί δ' ὄφελος ἀπὸ τῶν πολλῶν ὀδυρμῶν; ἐγὼ δὲ ἕτερον ἤκουσα γελοῖον· ὅτι δὴ πολλαὶ καὶ ἑρμηνεύουσαι ὅτι μετὰ τῶν θρήνων, τὴν θερμότητα τῆς προθυμίας δόξαι ἑαυταῖς κατασκευάζουσαι. ὦ δραχμολιχῆς ὑπονοίας· ὦ σατανικῆς ἐφευρέσεως. μέχρι ποτὲ γῆ καὶ σποδὸς ἡμεῖς; μέχρι ποτὲ αἷμα καὶ σάρκες; διαλέξωμαι εἰς τοῦτο ἐννοίας τῶν πνευματικῶν. πῶς ἕλληνιν ἐπιτιμῆσαι δυνησόμεθα; πῶς προμηθήσασθαι τοιαῦτα ποιοῦντες; πῶς αὐλοῖς προσδιαλέξομαι; πῶς οὐκ οἶδας, ὅτι ἀπὸ λύπης ἐκδαίρει θάνατος; σκυθίζουσα γὰρ ὁ θεραπικὸν τῆς ψυχῆς, οὐ μόνον οὐδὲν ἀφίησιν ἰδιῶν τῶν διόντων, ἀλλὰ καὶ πολὺ ὁ βλάβος ἐργάζεται. ἐκείνως μὲν οὖν καὶ τῷ Θεῷ προσκρούομεν, καὶ αὐτοὶ ἑαυτοῖς, οὔτε τὸν ἀπελθόντα ὠφελοῦμεν· ὅταν δὲ καὶ τῷ Θεῷ βιαρεσθῶμεν, καὶ σωφρόνοις εὐδοκιμοῦμεν. ἐὰν γὰρ μὴ καταπίσωμεν καὶ αὐλοὶ, ταχέως ἀναιρεῖ ὁ λείψασι τῆς ἀθυμίας· ἐὰν δὲ ἀγανακτῶμεν, ἀφίσιν ἡμᾶς ἐκδότους τῇ λύπῃ γενέσθαι. ἐὰν εὐχαριστῶμεν, οὐκ ἀθυμήσομεν. καὶ πῶς δυνατόν, φησι, μὴ λυπεῖσθαι, ὁ υἱὸν ἢ θυγατέρα ἢ γυναῖκα ἀποβαλών; οὐ λέγω, μὴ λυπεῖσθαι, ἀλλὰ μὴ ἀμέτρως τοῦτο ποιεῖν. ἐὰν γὰρ συνοήσωμεν ὅτι ὁ Θεὸς ἀφείλετο, ὅτι θνητὸν ἔχομεν ἄνδρα ἢ υἱόν, ταχέως ληψόμεθα παραμυθίαν. ὁ γὰρ ἀγανακτῶν, μείζονι τῆς φύσεως ὀφλισκάνων ἐστίν. ἄνθρωπος ἐγεννήθης, καὶ θνητός· τί οὖν ἀλγεῖς, ὅτι ὃ τῇ φύσει ἐγένετο; μὴ ἀλγεῖς ὅτι ἑαθίων πέφηκας; μὴ ζητεῖς χωρεῖς· τοῦτο ζῆν; οὗτος ποιεῖ καὶ ὅτι τῷ θανάτῳ, καὶ μὴ ζῶντι τέως ἀθανασίαν θνητὸς γινόμενος· ἅπαξ τοῦτο ᾠκείωται. μὴ τοίνυν ἄλγει, μηδὲ κατακόπτου, ἀλλὰ χάριτι τὰ κοινῇ πᾶσι νομοθετηθέντα· ἄλγει γὰρ τῶν ἁμαρτημάτων. τοῦτο γὰρ πένθος καλόν, τοῦτο φιλοσοφία μεγάλη. ὀκνοῦμεν τοῦτο πειθῶμεν διλυσεχῶς, ἵνα τῆς ἐκεῖ χαρᾶς ὑπερτύχωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ξγ. 30 ΟΥΠΩ ΔΕ ΕΛΗΛΥΘΕΙ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΙΣ ΤΗΝ κώμην, ἀλλ' ἦν ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ Μάρθα.

31 Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ παρηγοροῦντες.

Μεγάλα ἀγαθὰ φιλοσοφία· φιλοσοφίαν δὲ λέγω, τὴν πρὸς ἡμᾶς. καὶ γὰρ τῶν ἔξωθεν, ῥήματα καὶ μῦθοί τινων εἰσὶ, καὶ οὐδὲν αὐτοὶ οἱ μῦθοι "φιλόσοφόν τι ἔχοντες. δόξης γὰρ ἕνεκεν ἅπαντα γίνονται καὶ πρὸς ἐκείνους. μέγα τοίνυν ἀγαθὸν ἡ φιλοσοφία, ἐκ ταύτης ἀμοιβὰς ἐντεῦθεν ἡμῖν ἀποδίδωσιν. ὅ τε γὰρ χειμῶν καταφθείρων, ἐντεῦθεν ἤδη καρπωσάμενος τὸ "ὄφελος, φθειρόμενον ἀπαλλαττόμενος παύει καὶ ἀνίησιν· ὁ τε

ὅ τε δέξαν κατα παλῶν, ἀντεῦθεν ἤδη λαμβάνει ⟨W⟩ μαθόν, οὐδενὸς δοῦλος ὤν, ἀλλὰ τ̄ ὄντως ἐλευθερίᾳ ἐλεύθερος· ὁ τῶν ἀρχόντων ὄχλος, ἀντεῦθεν λαμβάνει τὴν ἀντίδοσιν, οὐδὲν τὰ πρόντα εἰ νομίζων τοῦ ἁγίματα, ἡ λύπης ἁπάσης κρατῶν ῥᾳδίως. ἰδοὺ γοῦν ἡ γυνὴ αὕτη φιλοσοφοῦσα ⟨W⟩ μαθὸν ἀντεῦθεν ἀπέλαβε. ἡ γὰρ, πάντων τῶν καθημένων πενθούσῃ ἡ κοπομένῃ, ἀ τοῦ ἐμένει ἐλθεῖν τοῦς αὐτοῦ τ̄ διδάσκαλον, ἀλλὰ τὴν ἀξίαν ἐτήρησεν, ἀλλὰ ἐκεῖ τῶν πένθους κατεχέθη (ἡ γὰρ μετ̄ τῆς ἄλλης ἀλαζονείας αἱ πενθοῦσαι ἡ τοῦτο τὸ νόσημα ἔχουσι, φιλοτιμεῖσθαι ὅτι τῶν πρόντων βαλόμεθα) ἀλλ' οὐδὲν τούτων αὕτη ἔπαθεν," ἀλλ', ἅμα ἤκουσε, ἡ ἔρχεται ταχὺ τοῦς αὐτόν. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἄπω ἐληλύθει εἰς τ̄ κώμην. ἐρολαιότερον γὰρ ἐβάδιζεν, ἵνα μὴ δόξῃ ὑπερρίπτειν ἑαυτὸν τῷ σημείῳ, ἀλλ' ἀξιοῦσθαι πρ̄ ἐκείνων. ἢ τοῦτο γοῦν βαλόμενος ἀπίξεσθαι ὁ εὐαγγελιστὴς ὅ, ἐγείρεται ταχύ, εἶπεν· ἢ δείκνυσιν, ὅτι ἄντως ἔδραμεν, ὡς τοῦ φθάσαι αὐτὸν ἐρχόμενον. ἔρχεται δὲ οὐ μόνη, ἀλλὰ καὶ σὺν τῇ οἰκίᾳ ὑπισουμένη Ιουδαίους· σφόδρα ζωντανῶς δηλοῦ τοῦτο καὶ λαθρα" ἐφώνησεν αὐτ̄ ἡ ἀδελφή, ὥστε μὴ δι' αἰσχύνης ἐδ̄ ζωντανῶσι, καὶ οὐδὲ τ̄ αὐτόν εἶπεν. ἦλθε αὖ πολλοὶ καὶ ἀνεχώρησαν. νῦν δὲ ὡς" κλαύσαι ἀναγκαίως πάντες ἠκολούθουν· καὶ δι' τούτων πάλιν, ὅτι τέθνηκε Λάζαρος, πιστοῦται.

32 Καὶ ἔπεσεν ἐπὶ ζεις πόδας αὐτοῦ. Θερμοτέρα αὕτη τῆς ἀδελφῆς. ἀ τ̄ ὄχλον ἠδέσθη, ἀ τ̄ ἀσωφίαν ἐῶν εἶχεν τοῦ αὐτ̄ (ἦσαν γὰρ πολλοὶ καὶ τῶν ἐχθρῶν, οἵτε καὶ ἔλεγον· οὐκ ἠδυνάτο οὗτος, ὁ ἀνοίξας τῶν ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι ἵνα μὴ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ;) ἀλλὰ πάντα ὑπέβαλε τὰ ἀνθρώπινα, πρόντος τοῦ διδασκάλου, ὃ ἐνὸς ἐμέτο μόνου, τῆς εἰς ⟨W⟩ διδάσκαλον τιμῆς. καὶ τί φησι; Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανεν ὁ ἀδελφός μου. Τί δὲ ὁ Χριστός; οὐδὲν αὐτῇ διαλέγεται πέως, οὐδὲ λέγει ταῦτα, ἃ ἡ τοῦς τῶν ἀδελφῶν αὐτῆς (ὄχλος γὰρ πρ̄ῶν πολὺς, ὃ οὐκ ἰῶ τῶν ῥημ̄ καιρὸς ἐκείνων) ἀλλὰ μόνον μετεπαίζει τε καὶ συγκαταβαίνει, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων φύσιν πιστούμενος διακρύει ῥῆμα, καὶ ὃ σημεῖον τοῦς ὃ παρὸν ἀναβάλλεται. ὅπ̄ γὰρ ὃ θαῦμα μέγα ἰῶ, καὶ τοσοῦτον, οἷ ὀλιγώρως ἐποίησε, καὶ ἐλίμνον" πολλοὶ πιστεύειν δι' αὐτ̄, ἵνα μὴ τὸ αὐθις αὐτ̄ ποιῆσαι τοῦ θέσῃ τοῖς ὄχλοις, ἡ μηδὲν κερδαίνουσιν ὑπὸ τ̄ μετεῖναι, πολλοὺς ὑπάσας μάρτυρας" τῇ συγκαταβάσει, ἵνα μὴ τῶν ἡμέραν ἀπολέσῃ, ἡ" δείκνυσιν ὅσῳ ἰῶ ἀνθρώπινος Φύσεως. διακρύει γὰρ ἡ συγχεῖται. οἷδε γὰρ πάθος ἀναῤῥιπίζειν πένθος. Εἶτα ὑπιμήσας ὧ πάθη (τὸ γὰρ, ἐνεβριμήσατο ὧ πνεύματι, τ̄τό ἐστιν, ἐπέσχε τῶν συγχυσιν) οὕτως ἐρωτᾷ, . 34 Ποῦ τεθείκατε αὐτόν; Ὥστε μὴ μετ̄ ὀλοφυρμοῦ ἡμέας τῶν ἐρώτησιν. τί δήποτε ὃ ἐρωτᾷ; οὐ βαλόμενος ἑαυτὸν ὑπερρίπτειν, ἀλλὰ πάντα πρ̄ ἐκείνων μανθάνειν ἡ ὡδηγημένος ποιεῖν, ὥστε πάσης ἀσωφίας ἀπαλλάξαι τὸ σημεῖον. Λέγουσιν αὐτῷ· ἔρχου καὶ ἴδε. 35 Ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς. Ὁρᾷς ὅτι οὐδὲν οὕτω ἀναστάσεως σημεῖον ἐπεδέδεικτο, οὐδὲ οὕτως ἀπίστοις ὡς ἀναστήσων, ἀλλ' ὡς δακρύσων; ὅτι γὰρ οὕτως ἀπίστους ἐδόκει, ὡς θρηνήσων, ἀλλ' οὐχ ὡς ἀναστήσων," δηλοῦσιν Ιουδαῖοι, οἱ δὴ ὃ ἔλεγον· 36 Ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν. ἴωνες γ̄ ἐξ αὐτῶν εἶπον·

37 Οὐκ ἠδυνάτο οὗτος ὁ ποιήσας ἀνοίγειν οὐ ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ; Οὐδὲ ἐν ταῖς συμφοραῖς τῆς παρουσίας καθυφίεσαν· καίτοι ὁ μέλλει ποιεῖν, πολὺ θαυμαστότερον. τὸ γὰρ ζῆσαι ⟨W⟩ δύνατον ὑπίστα, ὃ παθημόμενον καὶ κρατήσαντα ἀπελάσαι, πολλῷ μεῖζόν ὅστιν. ἐξ ὧν οὖν ἔδει θαυμάζειν αὐτοῦ τῶν δυνάμιν, ἐκ τούτων αὐτὸν βλασφήμουσι. πέως ὁμολογοῦσιν ὅτι ἀνέῳξε τοῦ τυφλοῦ οὐ ὀφθαλμοὺς· καὶ δεῖον ἦν ἐκείνου θαυμάζειν, ἀπὸ τούτου καὶ ἐκεῖνο βλασφημοῦσιν, ὡς οὐδὲ γεγονός. οὐκ ἐντεῦθεν ὃ μόνον δείκνυνται πάντες διεφθαρμένοι· ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ μήπω ἐληλύθοτος, μηδὲ ὑπιδιζαμένου, πολεμοῦσιν αὐτοῦ τοῖς κατηγορίαις, οὐκ ἀναμένοντες τοῦ

χ. πενθοῦσα

χ. μὴ ἀναστᾶσαν ἀδύνατον ἀπιστεῖν.

χ. ἐ πόπτ χ. ἀξιούμενος

χ. πῶς πρὸς αὐτόν.

χ. ἐλεγχομένη

χ. οὐδὲν ἦν

χ. μεγάλα ἐμέλλεν δι' αὐ. χ. ἵνα μὴ συζητῶσιν, χ. πῶς ἐ θεραπεύω μάν.

χ. πως. ἐδὲν ἴδιον ἐ ἄλλο. χ. πων, ἀκκαντὶ ἔφασαν, οἱ μ̄ ἔλεγον, ἴδε πῶς ἐφ. α. ἄλλων ἢ ἔλεγον, ἀ ἰδιόν.

πρόσωπος ὁ τέλος. Εἶδες πῶς διεφθαρμένη αὐτῶν ἡ κρίσις ἰδοὺ; ἔρχεται τοίνυν εἰς ὃ μνῆμα, καὶ πάλιν ὑπτιάζει τῶν πάθει. τί δήποτε ὁ εὐαγγελιστὴς ἄνω καὶ κάτω φησὶν, ὅπου ἐδάκρυσε, καὶ ὅτι ἐνεβριμήσατο; ἵνα μάθῃς, ὅτι ἀληθῶς τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν περιεβάλετο. ὅπου γὰρ μεγάλα περὶ αὐτοῦ δῆλός ἐστι λέγων τῶν ἄλλων μᾶλλον ἕκαστος, καὶ ἐν τοῖς σωματικοῖς πολὺ παπεπόηκεν ἐνταῦθα φθέγγεται. ὁρᾷς γοῦν περὶ τὸ θαυμάσιον εἶπεν, οἱ δὲ λοιποὶ, ὅτι περίλυπος γέγονεν, ὅτι ἀναγώνιος· ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον, ὅτι ἐν ὑπαίθριος ἔρριψε. ὃ γοῦν ἐλλειφθὲν ἐκεῖ ἀνεπλήρωσεν ἐνταῦθα διὰ τὸ πένθος. περὶ γὰρ τοῦ θανάτου διαλεγόμενος, λέγει· ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου· καὶ οὐδεὶς ἀφαιρεῖται· διὰ τοῦτο οὖν καὶ ἐν τῷ πάθει πολὺ ὁ ἀνθρώπινον αὐτῷ περισώζουσιν, ἀπὸ τούτου δηλωσοῦντες, ὅτι ἀληθῆ τὰ τῆς οἰκονομίας. καὶ ὁ μὲν Ματθαῖος, ἀπὸ τῆς ἀγωνίας καὶ τοῦ δρόμου καὶ τοῦ ἱδρῶτος· οὗτος δὲ, ἀπὸ τοῦ πένθους πιστοῦται. οὐκ ἀνθ' ὧν, εἰ μὴ τῆς φύσεως ἰδίας τῆς ἡμετέρας, ἐπάθετο τοῦ πένθους ἐκρατήθη, καὶ ἀπῆλθε, καὶ δάκρυσεν. τί δὴ ὁ Ἰησοῦς; τοῦ μὲν ἐγκλήματος ἔνεκεν οὐδεὶς αὐτοῦ ἀπολογεῖται· τί γὰρ ἔδει διὰ ῥημάτων ὑπισχνίζειν μέλοντας αὐτίκα διὰ τῶν ἔργων τοῦτο πάσχειν, ὅπερ αἰσθάνεσιν ἰδοὺ καὶ μᾶλλον καταισχύνας αὐτοὺς ἰσχυρότερον;

39 Φησὶν, ἄρατε τὸν λίθον. Τί δήποτε δὲ οὐχὶ αὐτὸν ἐκάλεσε καὶ προέτρεψεν αὐτόν; μᾶλλον δὲ διὰ τί καὶ τὸν λίθον ἐπιχειρήσιον ἐποίησεν ἀνάγειν; καὶ γὰρ ὁ δυνάμενος σῶμα καινῆσαι νεκρὸν τῇ φωνῇ, καὶ ἐψυχωμένον πάλιν δεῖξαι, πολλῷ μᾶλλον λίθον καινῆσαι ἴσχυσεν ἂν τῇ αὐτῇ φωνῇ· ὁ δεδεμένους χειρίας καὶ ποδὰς συμπεποδισμένους διὰ τῆς φωνῆς βαδίζειν παρασκευάσας, πολλῷ μᾶλλον λίθον ἐκίνησεν ἄν. τί δήποτε οὖν οὐκ ἐποίησεν; ἵνα αὐτοῦ μάρτυρας ποιήσῃ τοῦ θαύματος· ἵνα μὴ τοῦτο λέγωσιν, ὃ καὶ ὑπὲρ τοῦ τυφλοῦ, ὅπου οὗτός ἐστιν, οὐκ ἔστιν οὗτος. αἱ γὰρ χῆραι, καὶ τὸ παραχρῆμα εἰς ὃ μνημεῖον, ἐμάρτυρεσιν ὅτι αὐτός ἐστιν. ὥστε, εἰ μὴ προεῖλοντο, ἦν φαντασία ἂν οἱονεί, καὶ ἕτερον αὐθ' ἑτέρου ὁρᾶν. νῦν δὲ τὸ παραχρῆμα εἰς τὸν τόπον, καὶ λίθον ἆραι, καὶ τὸ ἐσπαργανωμένον τεθνηκότα ὑπὸ πεπαπῆναι λῦσαι τῶν δεσμῶν, καὶ τὸ τοῦ φίλους τοῦ ὀζεγεκόντος τοῦ τάφου, ὡς αὐτός ἐστιν, ἀπὸ τῶν σπαργάνων ὑπογνώσκειν, καὶ τὸ ἅμα ἀληθὲς μὴ ἀπολειφθῆναι, καὶ τὸ ταῦτα εἰπεῖν, ἤδη ὄζει, τεταρταῖος γάρ ἐστι· πάντα ἤδη ταῦτα ἰσχυρὰ ὑπισχνούμενα ἀναμφισβήτητος, μάρτυρας ἡμωμένους τοῦ σημείου. διὰ τοῦτο αὐτοῦ κελεύει λίθον ἆραι ἀπὸ τοῦ τάφου, δείκνυσι ὅτι αὐτὸν ἐγείρει. διὰ τοῦτο καὶ ἐρωτᾷ· ποῦ τεθείκατε αὐτόν; ἵνα οἱ εἰπόντες, ἔρχου καὶ ἴδε, καὶ ἀναγόντες αὐτὸν, μὴ ἔχωσι λέγειν ὅτι ἕτερον ἠγείρει· ἵνα καὶ ἡ φωνὴ καὶ αἱ χεῖρες μάρτυρῶσιν (ἡ μὲν φωνὴ λέγουσα, ἔρχου καὶ ἴδε· αἱ δὲ χῆραι λίθον ἄραι, τὰ σπάργανα λύσασαι) καὶ ἡ ὄψις καὶ ἡ ἀκοὴ (ἐκείνη τὴν φωνῆς ἀκούσασα, αὕτη ἰδοῦσα ἐξελθόντα) καὶ ἡ ὀσφρησις δὲ τῆς δυσωδίας διὰ πλαμβανομένη. φησὶ γὰρ, ἤδη ὄζει, τεταρταῖος γάρ ἐστιν. εἰκότως ἄρα ἔλεγεν, ὅτι οὐδεὶς ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν νεκρῶν, ὅτι, καὶν ἀποθάνῃ, ζήσεται· ὅρα γοῦν καὶ ἐνταῦθα τί φησιν, ὡς ἀδυνάτου τοῦ πράγματος οἱονεὶ τοῦ λοιποῦ διὰ χρόνον. καὶ γὰρ ἰδοὺ ξένον, τὸ τεταρταῖον καὶ διεφθορότα δύνασθαι νεκρόν. καὶ τοῖς μαθηταῖς εἶπεν, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, περὶ ἑαυτοῦ δηλῶν· τῇ γυναικὶ δὲ, ὅλως τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, περὶ τοῦ παντὸς λέγων. ὁρᾷς ὅτι ἡ ἀσθένεια τῶν ἀκουόντων τῆς διαφορᾶς τῶν λεγομένων αἰτία ἐστίν; δύναμιν δὲ ὧν διελέχθη πρὸς αὐτὴν, ἀρκοῦν ὑπεμίμνησε δὲ ὧν εἰς αὐτὴν, ἀρκοῦν ὑπεμίμνησε

ων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει. ποῖα φησι μείζονα; ἃ ⓐ μαθηταὶ φαίνον) μὴ ταῦτα ποιοῦντες. καὶ γὰρ ἡ σκιὰ Πέτρου νεκρὸν ἤγειρεν. ὅπως ἐκηρύττετο καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ μᾶλλον δυνάμις. ⓒ γὰρ οὐχ οὕτως ἰῶ θαυμαστὴν ζῶντα αὐτὸν θαυμάζουσιν, ὡς θανόντος αὐτοῦ ἑτέρους ἐν ᾧ οἶμαι ἐκείνου μείζονα αὐτοῦ δυνηθῆναι. ἀναμφισβήτητος γὰρ ἰῶ ὅτου τῆς ἀναστάσεως ἀπόδειξις. οὐκ ἂν οὖν εἰ πᾶσιν ὤφθη, οὕτως ὑπιστεύθη. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ εἶχον ἂν καὶ εἰπεῖν, ὅτι φάντασμα ἰῶ ὃ ὁρῶν ἀπὸ τοῦ ἐνόματος αὐτοῦ" μόνα πολλῷ μείζονα γινόμενα σημεῖα, ἢ ὅτε αὐτὸς ζωοποιεῖ μὴ δυνηθέντων, οὐκ ἂν ἠπίστησεν, εἰ μὴ σφόδρα δυσπαθὴς ἰῶ. μέγα τοίνυν ἀγαθὸν πίστις, ὅταν ἀπὸ σπέρματος γένηται ἰχθυοίας, ἀπὸ φίλτρου πολλοῦ ⓒ ζεούσης ψυχῆς. αὕτη φιλοσόφους ἡμᾶς δείκνυσιν, αὕτη τὴν ὑπὲρ αἰσθητὴν ἀποκρύπτει, καὶ τὸν λογισμοὺς ἀφίσα κάτω, ὡς τὰ ἐν οὐρανοῖς φιλοσοφεῖν σώματος· μᾶλλον γὰρ, ὅπερ ἡ τῶν δυνάμεων σοφία θύρᾳ τοῦ δυνατοῦ), * οὐκ ἀφιστᾶσα τοῦτο αὐτὴ καταλαμβάνει ⓒ κατορθοῖ. ἐγὼ μετὰ τοίνυν ταύτης, καὶ μὴ λογισμοῖς "τὰ καθ' ἑαυτὸν ὑπερπέπωμεν. ἀλλὰ τί γὰρ ἔλλιπες, εἰπέ μοι, ὧδε θύρᾳ ἠδυνήθησαν; καὶ σοφίαν πᾶσαν τὴν ἔξωθεν ἔγνωσαν; πόθεν οὖν ἁλιέων καὶ σκιωποιῶν καὶ τῶν ἀσιτούντων ἐξεληλεγμένος οὐκ ἴσχυσαν; ἀρ' οὐχ ὅτι σκῆπτρον μὲν λογισμοῖς, ὅτου γε πίστις ὁ πᾶσι ἐπέτρεψαν; ἀλλὰ τοῦτο Πλάτωνος καὶ Πυθαγόρου καὶ πάντων ἁπλῶς τῶν πλανηθέντων ὅτι ἐξεγλύοντο, καὶ οὐκ ἀστρολογία καὶ μαθηματικὴ καὶ γεωμετρία καὶ ἀριθμητικὴ" καταπεισθέντας, ⓒ πᾶσαν παίδευσιν" ἐκμαθόντας ὑπερέβησαν, καὶ τοσοῦτον ἐλλιποῦς βελτίους, "ὅσον ⓐ ἀληθῶς φιλόσοφοι καὶ ὄντως τῶν φύσει μωρῶν καὶ καταπαιόντων. ὅσα γὰρ· ἀδύνατον εἶπον τῷ ψυχρῷ ὅτοι· μᾶλλον δὲ οὐκ εἶπον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔπεισαν. ἐκφοι δὲ πρότερον μὲν οὐδὲ ἤδεσαν ὅ, τί ποτέ ἐστι ψυχή· ὅπως δὲ ἔσω, καὶ διέγνωσαν ἀπὸ τοῦ σώματος αὐτῷ, πάλιν δὲ αὖ ἔπαθον, ⓐ μὴ ἀσώματον εἶπόντες εἶ) αὐτῷ, ⓐ δὲ σῶμα, καὶ αὖτ' σώματι ζωοχαλύεσθαι. πρὸς οὐρανοῦ πάλιν ⓐ μὴ εἶπον, ὅπ ἔμψυχος καὶ Θεός· ⓐ δὲ ἁλιεῖς, ὅπ ἔργον Θεοῦ ⓒ "τεχνίμα, ⓒ ἐδίδαξαν καὶ ἔπεισαν. ἀλλὰ τὸ μὴ ἕλλιπας λογισμοῖς χειρωθῆναι θαυμασὸν οὐδέν· τὸ δὲ τοὺς δοκοῦντας εἶ) πιστοὺς, τούτους θύρᾳσθαι ψυχικοὺς, τοῦτο ἐστὶ τὸ "θρήνων ἄξιον. ἀλλὰ τοῦτο καὶ οὗτοι ἐπλανήθησαν, ⓐ μὴ λέγοντες ὅτως εἰδέναι Θεόν, ὡς αὐτὸς ἑαυτὸν οἶδεν, ὅπερ οὐδεὶς οὐδὲ ἐκείνων ἐτόλμησεν εἰπεῖν· ⓐ δὲ λέγοντες μὴ δύνασθαι Ⓦ Θεοῦ ἀπαθῶς γνῶναι, μηδὲ συγχωροῦντες αὐτῷ πλέον τι τῶν" ἀνθρώπων ἔχειν· ⓐ δὲ λέγοντες, ὅπι ὅτε δὴ βίος ὀρθὸς οὐδεὶς ὠφελεῖ, ὅτε πολιτεία" ἀκριβής. ἀλλ' ὑμεῖς ταῦτα ἐλέγχειν νικῶ. ὅπι μὲν γὰρ οὐδεὶς ὠφελεῖ πίστις ὀρθὴ, βίου ὄντος διεφθαρμένου, καὶ ὁ Χριστὸς δηλοῖ, ὃ πλοῦτον τοῦτον τῶν μέρους φερντίσαντες· ὁ μὲν Χριστὸς "ὅταν διδάσκῃ· Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι Ματθ. ζ. κα. Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ⓒ πάλιν, Πολλοὶ ἐροῦσί μοι Λυκ. ι. ιζ. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, Κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν; καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς, ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ ⓐ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν (ⓐ γὰρ μὴ προσέχοντες ἑαυτοῖς, εὐκόλως εἰς ποιμείαν" ἐξολισθαίνουσι, καὶ πίστιν ἔχουσιν ὀρθήν) ὁ δὲ Παῦλος, ὅταν Ἑβραίοις ὑπισχνῆται ὅτως λέγῃ ⓒ προθαιῇ, εἰρήνην μὴ πρὸ τῶν διώκετε καὶ Ⓦ ἁγιασμὸν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται Ⓦ Κύριον, ἁγιασμὸν καλῶν τὴν σωφροσύνην, ὥστε ἕκαστον εἰδέναι τὴν ἰδίαν γυναῖκα κτᾶσθαι, καὶ μὴ" προσπίπτειν ἑτέρᾳ." τὸ δὲ μὴ ἐρεθύμως, ἀμὴ χαλεπῶς σωθῆναι· ἀλλ' ἀνάγκη πάντως ἀπολέσθαι, καὶ μυρία ἔχῃ κατορθώματα. μὴ γὰρ πορνείας ἀδυνάτου εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. μᾶλλον δὲ οὐ πορνεία τοῦτο λοιπὸν, ἀλλὰ μοιχεία. ὥσπερ γὰρ ἡ δεδεμένη ἀνδρὶ, ἂν ἑτέρῳ "συνέλθῃ, λοιπὸν μεμοίχευται· οὕτως ὁ δεδεμένος γυναικὶ, ἂν ἑτέραν ἔχῃ, ἐμοίχευσεν. ὁ δὲ τοιοῦτος οὐ κληρονομήσει βασιλείαν, ἀλλ' εἰς γέενναν ἐμπεσεῖται." ἄκουσον καὶ σὺ τούτων τί φησιν ὁ Χριστός· Ο σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβεσθήσεται. σαρὲ μίαν γὰρ Μαρκ. θ. μδ'.

ἔχει

χ. καὶ χ. αὐτὴ χ. μιλτᾶ

* ἀλλὰ ἐξομολογοῦνται, χ. ἑαυτοὺς ἐκφαίνομεν. δὲ

χ. συγγενοφοίους, χ. συλλέξαντας, ὡς κάνιν ἔβλεψαν, καὶ πά. χ. ὡς τότε τὸ φανῆναι μυσταῖς ἀκριβῶς ἐκπεδοῦν, ἐκείνης ἡμερὰς φύσεως ἀφανισμοῦ. χ. πηγίτδμ, χ. καταλλαστ. χ. πολλῶν χαρᾶς. χ. τὰ πλείονα ἐκλείπεται ἐκ τότε καὶ ἐπὶ τοῦ Οὐ πᾶς χ. καὶ ἐρῶ αὐτοῖς, οὐκ οἶδα ὑμᾶς καὶ πάλιν, μὴ χαίρετε, ὅτι τὰ δαιμόνια ὑμῖν ὑπακούει ἐκ δ χ. πολλάκις ἀκηρέπτυται, χ. προσέχειν χ. συγκατανεύῃ, μαιεύχ. χ. ἐκ τῶν πάντων φησὶν ὁ Θεὸς· ὁ παῦλ.

ἔχει συγκινῶμεν ὁ μὴ γυναῖκα ἐκ πολλοῦ τοσαύτην ὀξυδερκῶν εἰς ἑτέραν. τοῦτο γὰρ ἀκρασίας λοιπόν. εἰ γὰρ αὐτῆς τῆς γυναικὸς ἀπέχονται πολλοὶ ὅταν νηστείας χαλεπὰς ᾖ, ὅταν προσευχῆς· ὁ μηδὲ ταύτην ἀρχόμενος, ἀλλὰ καὶ ἑτέρα μιγνύμενος, πόσου δοκεῖ σωφρονεῖν πῦρ ἑαυτῷ; εἰ δὲ ἀπολύσεται τὴν ἑαυτοῦ καὶ ἐκβαλεῖται ἑτέρα μίγνυσθαι, οὐκ ἔνι (μοιχεία γὰρ τοῦτο ἐστὶν) ὁ ἔνδον αὐτῆς οὖσης ἑτέραν ἐπεισάγων, πόσου ἐργάζεται κακόν; μηδεὶς τοίνυν τοῦτο τὸ νόσημα συγχωρείτω μόνον ἐν τῇ ψυχῇ, ἀλλὰ προέρριζον ἐκτεμνάτω. οὐκ οὕτως ἀδικεῖ τὴν γυναῖκα, ὡς ἑαυτόν. οὕτω γὰρ τὸ ἁμάρτημα τοῦτο χαλεπὸν καὶ ἀσύγγνωστον, ὅτι, κἂν μὴ ἐξωλεστέρου χωρισθῇ μὴ βουλομένου ἐκείνου, κωλύει τὴν γυναῖκα ὁ Θεός· πόρνου γάρ ἐστι χωρισθῆναι, οὐκέτι. ὁρᾷς ὅσον ὀργὴν τοῦτο κακόν; Ἐὰν γάρ τις, φησὶ, πιστὴ σύνδρα ἔχῃ ἄπιστον, καὶ αὐτὸς βούληται οἰκεῖν μετ' αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω αὐτόν. πῶς γὰρ πόρνης οὐχ οὕτως; ἀλλὰ τί; ἐὰν τις ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι. εἰ γὰρ ἡ συνουσία σῶμα ἓν ποιεῖ, τὸ συγκινούμενον πόρνῃ ἀνάγκη ἓν σῶμα γίνεσθαι. πῶς οὖν δέξεται ἡ χοσμία τοῦτον Χριστοῦ μέλος ὄντα; ἢ πῶς ἑαυτῇ τὸ μέλος τῆς πόρνης; καὶ ὅρα τὴν ἀκρίβειαν. ἡμεῖς μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς συνοικούσης, οὐκ ἔστιν ἀκάθαρτος (ἡγίασται γάρ, φησὶν, ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικὶ) ἐπὶ δὲ τῆς πόρνης οὐχ οὕτως. ἀλλὰ τί; ἆρα οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ ποιήσω μέλη πόρνης; ἐκεῖ μὲν γὰρ ὁ ἁγιασμὸς μόνῃ καὶ κἀκείνου συνοικοῦντος, καὶ οὐκ ὄζίσα)· ἐνταῦθα δὲ διαχωρεῖ. δεινὸν γὰρ ἡ πορνεία, δεινόν, καὶ ἀθάνατον παρεξενεῦσα κόλασιν. καὶ ἐνταῦθα δὲ μυεῖα ὑπάρχει τὰ κακά. βίον γὰρ παλαίπωρον καὶ μοχθηρὸν ἀναγκάζεται ζῆν ὁ τοιοῦτος, καὶ τῶν κολαζομένων οὐδὲν ἀμείνων διάκειται), εἰς ἀλλοτρίαν οἰκίαν ὑπεισιὼν μυρίους καὶ δέους καὶ ἐγκλήματα πολλοῦ, καὶ πάντας ὁμοῦ ὑποπτεύων καὶ οἰκέτας καὶ ἐλευθέρους. διὰ ταῦτα καλῶ ἀπαλλάττεσθαι τοῦ νοσήματος τούτου. εἰ δὲ μή, πείθεσθε, τοῖς προφήταις μὴ ὑπερβαίνετε τοὺς ἱερούς. καὶ γὰρ τὰ ψώρας ἐμπεπλησμένα προβατα, καὶ νόσῳ γέμοντα, δεῖ μὴ τὰ ὑγιαίνοντα ἀπελαύνειν τοῦ ποίμνης, ἕως ἂν τὴν νόσον ἀποθῶνται. μόνη Χριστοῦ γεγάμηκε μὴ δὴ μόνη πόρνης γλωσσῶσα. οὐκ ἔστι τὰ τοιαῦτα πορνεῖον, ἀλλ' ἐκκλησία. ταῦτ' οὖν μόνη τὴν πόρνης ἂν ἔχῃς, μὴ ἴσθι τὴν ἐκκλησίαν, ἵνα μὴ ὀξυδερκήσῃς τὸν τόπον. εἰ γὰρ μὴ γέγονα λέγω, εἰ γὰρ μὴ κόλασις λέγω, μὴ ταῦτα συνθήκας ἐκείνας καὶ γαμηλίους λαμπάδας, μὴ τὸν εὐνὴν τὴν δικαίαν, μὴ τὴν παιδοποιΐαν, μὴ τὴν κοινωνίαν, πῶς ἀνέξῃ παρεσκευάσθαι ἑτέρᾳ; πῶς οὐκ αἰσχύνῃ, οὐδὲ ἐρυθριᾷς; οὐκ οἶδας, ὅτι καὶ μὴ τὴν τελευτὴν τῆς ἑαυτοῦ ἑτέραν ἐπεισαγόμενοι, πολλῶν καταγινώσκονται, καίτοι γε κόλασιν ἔχει τὸ παράπτωμα; σὺ δὲ καὶ ζώσης ἑτέραν ἐπεισάγῃς. καὶ πόσης ταῦτα λαγνείας; μάθε τί περὶ τῶν πιόντων εἴρηκε)· ὁ σκώληξ, φησὶν, αὐτῶν οὐ τελευτήσει, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβεσθήσεται). φείδου τὴν ἀπειλήν, φοβήθητι τὴν κόλασιν. οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα τοσαύτη ἡ ἡδονὴ, ὅση ἐκεῖ λύμη. ἀλλὰ μὴ γένοιτο ἡμᾶς εὐθύνων γένεσθαι τῆς κολάσεως ἐκείνης· ἀλλὰ τὴν ἀγωνιῶσαν ἀσχολίαν, ἰδεῖν τὸν Χριστὸν, καὶ τῶν ἐπηγγελμένων τυχεῖν ἀγαθῶν, [ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀπολαῦσαι] χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ βλακεία

α Κορ. ζ. ιε.

Ματθ. ε. λβ.

χ. συνευδ.

χ. ἐπαγγέλλεται

χ. ἑαυτὸν ἀνάγκην μὴ

χ παντοκρατόρων.

χ. βέλτιον, τὸ δύνασθαι μὴ

χ. φειδόμενος

Ὁμιλ. ξθ'. 41 Ο ΔΕ ΙΗΣΟΥΣ ΗΡΕ ΤΟΥΣ ΟΦΘΑΛΜΟΥΣ ἄνω, καὶ εἶπε, πάτερ, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου. 42 Ἐγὼ δὲ ἤδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ο πολλάκις

Πολλάκις εἶπον, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ, ὅτι ὁ Χριστὸς οὐχ ὅτῳ τρόπῳ τὴν ἀξίαν ὁρᾷ τὴν ἑαυτοῦ, ὡς πρὸς τὴν σωτηρίαν τὴν ἡμετέραν· οὐδ' ὅπως τι μέγα φθέγξηται, ἀλλ' ὅπως δυνάμενον ἡμᾶς ὠφελῆσαι λέγῃ. Διὰ τοῦτο τὰ μὲν ὑψηλὰ καὶ μεγάλα, ὀλίγα, καὶ αὐτὰ ἐγκεκρυμμένα· τὰ δὲ ταπεινὰ καὶ εὐτελῆ, πολλὰ πρὸς ἔρριψε τοῖς αὐτοῦ λόγοις. Ὅθεν γὰρ τούτοις σκήπτοιτο μᾶλλον, τούτοις καὶ σκανδαλίζει, καὶ ὅτε αὐτὰ δέδοικεν φθέγξεσθαι, ὥστε μὴ σοῦ μὴ ταῦτα βλασφημῶσι, ὅτε αὖ διὰ ἀποσιωπᾷ, ὥστε μὴ σοῦ τότε σκανδαλισθῶσι. Οἱ μὲν γὰρ τῆς ταπεινότητος πρὸς ὃ πέλαγος ὄκνελθόντες, καὶ ἐξ ἑνὸς ὑψηλοῦ δόγματος ὃ πᾶν δυνήσονται καταδεῖν· οἱ δὲ ἀεὶ ταπεινοὶ ὄντες, εἰ μὴ πολλάκις ταῦτα ἤκουον, οὐδ' ἂν ὅλως προσῆλθον. ἀμέλει καὶ νῦν σοῦ μὴ τοσαῦτα μέσοισιν, ἀλλὰ λιθάζουσι καὶ διώκουσι, καὶ ἁρπάσαι ἐπιχειροῦσι, καὶ βλασφήμων ἀποκαλοῦσι. καὶ ὅταν ἴσον ἑαυτὸν ποιῇ τῷ Θεῷ, οὕτω λέγουσιν, οὗτος βλασφημεῖ· ὅταν δὲ εἴπῃ, ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι σου, ἔτι καὶ δαιμονιῶντα καλοῦσιν· ὥσπερ καὶ ὅταν θανάτου κρείττονα εἴπῃ τὰ ἀκούοντα αὐτοῦ τῷ ῥήματι, ἢ ὅταν λέγῃ, ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἓν ἐσμεν, ἐγκαταλιμπάνουσιν αὐτὸν καὶ σκανδαλίζονται πάλιν, ὅταν λέγῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβεβηκέναι. Εἰ γὰρ ἐγὼ ταῦτα οὐκ ἔφερον ἀσθενείας λογισμῷ, σχολῇ γ' ἄν· εἰ δὲ διὰ πάντων ὑψηλὸς ὢν ὁ λόγος καὶ ὅτως ὑφαίνετο, πρόσεχον ἂν αὐτῷ. ὅταν γὰρ λέγῃ, καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ πατὴρ οὕτω λαλῶ καὶ, ὃ παρ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα, τότε πιστεύουσι. καὶ ὅτι τότε, δῆλον ἀπὸ τοῦ τὸν εὐαγγελιζόμενον τοῦτο ὑπισχνεῖσθαι καὶ εἰπεῖν, ὅτι ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ὑπίστευσαν εἰς αὐτόν. Εἰ τοίνυν ὃ μὲν ταπεινὰ φθέγγεσθαι πρὸς πίστιν ἔφθασε, ὃ δὲ ὑψηλὰ ἀπεσόβει, πῶς οὐκ ἐσχάτης μανίας μὴ ζημιοῦσθαι λογίζεσθαι τὴν ταπεινὴν ταύτην αἰτίαν, ὅτι διὰ τοῦτο ἀκριβῶς εἴρηται. ἐπεὶ καὶ ἄλλος μέγα τι εἰπὼν βληθεὶς ἐσίγησε, τὴν αἰτίαν ταύτην προσθεὶς καὶ εἰπών· ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, βάλε ἀγκιστρον εἰς τὴν θάλασσαν· ὁ δὴ ποιῶ καὶ σύ. μὴ γὰρ ὃ εἶπεν· ἐγὼ ἤδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις, ἐπήγαγε· ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τοῦτο εἶπον, ἵνα πιστεύσωσι. μὴ ἡμέτερα ταῦτα ῥήματα; μὴ σοφισμός σου δοκεῖ τὰ λεγόμενα; ὅταν οὖν τις ἀπὸ τῶν γεγραμμένων μὴ δύνηται πείθεσθαι, ὅτι ἐσκανδαλίζοντο ὅτι τοῖς ὑψηλοῖς, ἀκούων τοῦ Χριστοῦ λέγοντος διὰ τοῦτο ταπεινὰ φθέγγεσθαι, ἵνα μὴ σκανδαλισθῶσι, πῶς λοιπὸν τῆς φύσεως εἶναι τὰ εὐτελῆ ὑποστέλλουσι ῥήματα, ἀλλὰ μὴ συγκαταβάσεως; ὅτε καὶ βροντῆς ἐνεχθείσης ἔλεγον, ἄγγελος ἐλάλησε. Οὐ διὰ ἐμὲ ἡ φωνὴ αὕτη γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. καίτοι ὦ μὲ ὑψηλὰ ἔξεσι πολλὰ περὶ ἑαυτοῦ λέγει, ταπεινὰ δὲ ταπεινῶ ἁρμόσει ἑαυτοῦ μέγα τι καὶ ὑψηλὸν φθέγξασθαι. ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἀπὸ συγκαταβάσεως ἦν, τὸ δὲ διδασκομένων ἀσθενείαν αἰτίαν ἔχει, μᾶλλον δὲ ὃ σάρκα περικεῖσθαι, καὶ ὃ παιδίων σοῦ ἀκούοντας μηδὲν περὶ ἑαυτῶν μέγα λαλῆσαι, καὶ ὃ * νομίζεσθαι δυσπίθητον, καὶ ὃ ἀπιστεῖσθαι ἧκειν παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὃ ἐκποιεῖσθαι λύειν τὸν νόμον, καὶ ὃ βασκαίνειν σοῦ ἀκούοντας, καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀπειλῶς διαλέγεσθαι, διότι ἔλεγον ἑαυτὸν ἴσον τῷ Θεῷ· ὃ δὲ ταπεινόν ὄντα τινὰ ὑψηλόν τι περὶ ἑαυτοῦ λέγειν, οὐδεμίαν ἔχει αἰτίαν ὅτε ἔυλογεῖν, ὅτε ἀλογεῖν· διὰ τί ἀπόνοια δὴ εἴη μόνον καὶ δυσφορία καὶ τόλμα ἀσύγγνωστος. Ἵνος οὖν ἔνεκεν ταπεινὰ φθέγγεται, τῆς ἀπορρήτου καὶ μεγάλης οὐσίας ἐκείνης ὤν; τῶν τε εἰρημένων ἕνεκεν, καὶ ὥστε μὴ νομισθῆναι ἀγέννητος. καὶ γὰρ Παῦλος τοιοῦτόν τι φαίνεται φοβηθείς· διὸ καὶ ἔλεγε, Χωρὶς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα. ἀσεβὲς γὰρ τοῦτο ἡγήσασθαι. Εἰ γὰρ ἐλάττων τοῦ μεγίστου ὢν ἦν ἑτέρας οὐσίας, ἴσως ἐνομίζετο, οὐκ ἂν πάντα ἐποίησεν, ὥστε μὴ νομισθῆναι τοῦτο; νῦν δὲ αὐτὸς τοὐναντίον ποιῶ, λέγων· εἰ μὴ ποιῶ τὰ ἔργα

χ. κεφύμ.

χ. πότε χ. ἐκεχτύκασιν.

Μαρ. β. ξ. Ιω. ι. λγ. Ιω. ι. νβ.

χ. ἐλαλῶ ἰδίᾳ,

χ. πίστιν ἐπίσης, ἢ χ. πᾶσιν διὰ τὸ ἀκροᾶσθαι ἡδέως.

χ. ἵνα διὰ

Ιωαν. ιβ. ιγ.

χ. ἵλως τοῦτο διαφέρουσιν·

χ. λαγχάνειν.

α. Κορ. ιε. κζ.

γα τῦ πέμψαντός με, μὴ πιστεύετέ μοι. καὶ ὃ λέγω δέ, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοὶ, τοῦτο ἰσότητα ἡμῖν ἀπέφηνα. ἐκκλίνω δὲ μετὰ πολλῆς αὐτὸ σφοδρότητος καθελεῖν, εἰ-
γε καταδεέστερος ἐστὶν, καὶ μηδαμοῦ ὅλως εἰπεῖν, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοὶ, ἢ
ὅτι ἓν ἐσμεν, ἢ ὅτι ὁ ἑωρακώς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα. καὶ γὰρ πρὸ δυνάμεως ἦν ὅτε λέγοις χ. ὁ λόγος
Ιωαν. ι. λ. τοῦτο αὐτοῖς, ἐλεγλμ, Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἓν ἐσμεν· καὶ πρὸ ἐξουσίας ἦν ὅτε λέγοις τοῦτο, πάλιν ἐλε- 5 ἦν, καὶ ἐλεγλμ,
ωαν. ε. κα. γλμ, Ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ· ὅπερ χ. ὁ υἱὸς ἦν, καὶ ἐλ.
οὐ δυνατὸν τοῦτο ἕτερας οὔσας οὐσίας ποιεῖν. εἰ δὲ καὶ δυνατὸν τοῦτο, οὐκ ἐχρῆν τοῦτο εἰπεῖν, ἵνα μὴ
ὑποπτεύσωσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν εἶναι). εἰ γὰρ ἵνα μὴ ὑποπτεύσωσιν ὅτι ἀνθρώπους ὄντι, καὶ τὰ
μὴ προσήκοντα αὐτῷ φθέγγεται) πολλάκις, πολλῷ μᾶλλον ἔδει τότε. νῦν δὲ τὸ λεγόμενον, ἵνα τι-
μῶσι τὸν υἱὸν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα· ἐπὶ ὃ λέγω, τὰ ἔργα ἃ ἐκεῖνος ἐργάζεται καὶ ἐγὼ ὁμοίως 10
ποιῶ· καὶ τὸ λεγόμενον ἑαυτὸν ἀνάστασιν εἶναι) ἐπὶ ζωὴν τοῦ κόσμου, ἐξισοῦντός ὅτι τῷ γε-
γεννηκότι ἑαυτόν, καὶ τῇ ὑποστάσει ἰσότιμον, ἵνα ἔχοι ἐκεῖνος. Εἶδες πῶς ὅτι μὲν τὸν νόμον χ. νῦν δὲ ὅτι μὲν
ἀνέλυεν, τοσαῦτα λέγων καὶ ἀπολογούμενος· τίνι δὲ δόξαν τῆς ἰσότητος τῆς πρὸς τὸν πατέρα ἀνέ-
μενον οὐκ ἀφῆρε, ἀλλὰ καὶ ἴσχυσιν; [οὕτω] καὶ εἰπόντων, ὅτι βλασφημεῖς ὅτι ποιεῖς σεαυτὸν
Θεόν, ἀπὸ τῆς τῶν ἔργων ἰσότητος αὐτὸ ἔσχυσε. καὶ τί λέγω, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦτο ἐποίησεν, ὅτι καὶ 15 χ. καὶ ὁ υἱὸς
καὶ ὁ πατὴρ, ὁ μὴ σαρκα λαβών, τοῦτο αὐτὸ τοῦτο ποιεῖ; καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐπεθύμει πολλὰ πρὸς χ. σὺν ἁγίῳ πνεύματι
Γεν. γ. θ. αὐτὸν ταπεινὰ λέγοντα διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀκουόντων. τὸ γὰρ, Ἀδάμ που εἶ; καὶ καὶ
Γεν. ιη. κα. τὸ, Ἵνα γνῶ, εἰ ἀρα κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν ζωτιλοῦσιν· καὶ τὸ, Νῦν ἔγνων ὅτι φοβῇ τὸν
Γεν. κβ. ιβ. Θεόν σου· καὶ τὸ, Εἰ μὴ ἀρα ἀκούσωσι· καὶ [τὸ,] Εἰ μὴ ἀρα ζωσιν· καὶ, Τίς δώσει τὴν καρ-
Ισ ζεκ γ. ια. δίαν τοῦ λαοῦ τούτου οὕτως εἶναι); καὶ τὸ λέγεσθαι, Οὐκ ἔστιν ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς, Κύριε· καὶ πολ- 20
Δευτ. ε. κθ.
Ψαλμ. πε. ιζ. λαὶ ἕτερα τοιαῦτα ἐν τῇ παλαιᾷ εἰς ἃ ἔχλεγοι, ἀνάξια τῆς τοῦ Θεοῦ ἀξίας ὄντα εὑρήσει. ἐπὶ
β. Παραλ. ιη. ιθ ὅτι τοῦ Αχαάβ εἴρηται· Τίς ἀπατήσει μοι τὸν Αχαάβ; ἐπὶ τοῦ ἀεὶ τὴν ἑλληνικὴν θεῶν κτῆ
σύγκρισιν ἑαυτῷ προσπτύεται, πάντα ἀνάξια τοῦ Θεοῦ· διὰ ἕτερος ἄξια λέγῃ, "ὅλη ὕστω φι- χ. καὶ διὰ
λάνθρωπος ὅστις, ὡς διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐπὶ τὴν τῆ ἀξίᾳ αὐτοῦ πρεπόντων ῥημάτων
ὑποφθέγγεται. "καὶ γὰρ ἡ αὐτὸς, ὃ ἂν θέλητον ἡμέας, ἀνάξιον, καὶ ὃ δοῦλον μορφὴν λαβεῖν, καὶ 25 χ. ἀλλὰ καὶ
ταπεινὰ φθέγγεσθαι ῥήματα, καὶ ταπεινὰ "πρόσκεσθαι, ἀνάξιον μὲν, εἴ τις πρὸς τὴν ἀξί- αὐτὸ
αν ἐκείνου ἴδοι· ἄξιον δὲ, εἴ τις τὸν ἀφατον τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας "πλοῦτον λογίσαιτο. χ. ἐμοῦ πάντων
ἔστι δὲ καὶ ἑτέρα τῆς ταπεινότητος τῶν ῥημάτων αἰτία. ποία αὕτη; ὅτι τοὺς μὲν πατέρα καὶ ἠδέ- χ. ἐκδαιμονῶ
σαν καὶ "ὁμολόγουν, αὐτοὺς δὲ οὐκ ἠδέσαν. διὰ τοῦτο ζωηρῶς ἐπ' αὐτοὺς καταφύγει ὡς
ὁμολογημένους, ἅτε αὐτὸς οὐκ ὢν οὐδέπω ἀξιόπιστος· οὐ πρὸς τὴν οἰκείαν ἐντέλφιαν, ἀλλὰ 30
πρὸς τὴν ἄνοιαν τῶν ἀκουόντων ἐπὶ τὴν ἀσθένειαν. διὰ τοῦτό ἐστι καὶ λέγει· πάτερ, θέ-
λω ἵνα ἐκεῖνοι ὦσι ἵνα ἐγώ εἰμι κἀγὼ ἐκεῖ. εἰ γὰρ οὓς θέλει ζωοποιεῖ, καὶ καθὼς ὁ πατὴρ, οὕτω ζωοποιεῖ,
τίνος ἕνεκεν προσκαλεῖ; ἀλλ' ὥρα λοιπὸν "ἀνωθεν "ἀπελθεῖν τοῦ χωρίου. ἤρκει οὖν τὸν λίθον οὗ χ. εἰς αὐτὸ
ἐμοῦ ὁ τεθνηκὼς κείμενος. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἦρε τοῦ ὀφθαλμοὺς ἄνω, καὶ εἶπε· πάτερ, θέλω ἵνα ὦσι ὅπου χωρίου.
ἤκουσάς μου. ἐγὼ δὲ ἤδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις· ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶ- 35 ἵσ. ἐπιξο-
πον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας. ἐρωτήσωμεν οὖν (ν) αἱρετικόν· ἀπὸ τῆς θύρας ρο- δεῖν
πὸν ἐλήλυθε, καὶ τὸν νεκρὸν ἀνέστησε; πῶς οὖν τὰ ἄλλα χωρὶς εὐχῆς ἐποίει, λέγων· Σοὶ λέγω τὸ
Μαρκ. θ. κε.
Μαρκ. α. μα. δαιμόνιον, ἔξελθε ἀπ' αὐτοῦ· καὶ, Θέλω, καθαρίσθητι· καὶ, Ἐγερθεὶς ἄρον τὸν κράβαττόν σου· καὶ, Α-
Ιωαν. ε. θ. φέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου· καὶ τῇ θαλάσσῃ, Σιώπα, πεφίμωσο; ἢ ὅλως ἔχει τὴν ἀποστολῶν
Ιωαν. α. μα. πλέον, εἰπὲ καὶ αὐτὸς "ἀπὸ εὐχῆς ποιῆς; μᾶλλον δὲ ὅτε ἐκεῖνοι μὴ εὐχῆς πάντα ἐποίουν, ἀλλὰ χ. δεῖ
Ματθ. θ. β.
Μαρκ. δ. λθ. καὶ χωρὶς εὐχῆς πολλάκις τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ καλοῦντες. εἰ δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοσαύτην εἶχεν ἰσχύν, πῶς αὐτὸς εὐχῆς ἐδεήθη; εἰ δὲ εὐχῆς ἐδεῖτο, οὐκ ἂν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἴσχυσεν. ὅτε δὲ
ὅλως ἐποίει τὸν ἀνθρωπον, ποίας εὐχῆς ἐδεήθη; συχνὴ ὁμολογία ἐκεῖ πολλή· ποιήσωμεν γάρ, φησιν, ἄνθρωπον. τί δὲ ἀσθενέστερον, εἰ εὐχῆς ἐδεῖτο; ἴδωμεν δὲ καὶ τίς ἡ εὐχή. πάτερ, εὐχαριστῶ

χ. ἀκούσας, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ λέγητε.

σῳ σοι, ὅλη ἤκουσάς μου· τίς τοίνυν ὕπνος ἥδιστος ποτε; πρὶν ἢ [γὰρ] λη εἰπεῖν, εὐχαριστῶ σοι λέγει, δεικνὺς ὅλη οὐ δεῖται εὐχῆς. ἐγὼ δὲ ἤδειν ὅλη πάντοτέ μου ἀκούεις. τοῦτο εἶπεν, οὐχ ὡς αὐτὸν ἀδυναζωώτος, ἀλλ' ὡς μιᾶς γνώμης οὔσης τίνος δὲ ἕνεκεν ἡ εὐχὴς ἡμῶν ἀνέλαβε, μὴ ἐμοῦ, "ἀλλ' αὐτὸν ἀκουσον λέγοντος· διὰ τοῦτο εἶπον τὸν περιεστῶτα ὄχλον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας. οὐκ εἶπεν, ἵνα πιστεύσωσιν ὅλη ἐλάτηων εἰμί· ὅπερ χρείαν εἶχε ῥοπῆς τῆς δόξης· ὅτι χωρὶς εὐχῆς οὐ δυάμην ποιῆσαι· ἀλλ' ὅτι σύ με ἀπέστειλας. ταῦτα γὰρ πάντα ἡ εὐχὴ δηλοῖ, δι' ἁπλῶς αὐτὴν ἐκλαβώμεθα. οὐκ εἶπεν, ἀπέστειλάς με Ⓦ ἀδενοῦντα, τὸν τὴν δουλείαν ἐπεγνωκότα, τὰ ἀφ' ἑαυτῶν οὐδὲν ποιοῦντα· ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἀφεὶς, ἵνα μηδὲν τούτων ὑπὸ πιθύσης, πῆσι τὴν ἀληθῆ τῆς εὐχῆς αἰτίαν, ἵνα μὴ δοξάζεσθαι με νομίσωσιν· ἵνα μὴ λέγωσιν, οὐκ ἔστιν οὐκ ὢν Θεοῦ· ἵνα δείξω καὶ γνώμην ζῶν τὸ ἔργον γινόμενον· μονονοὺ λέγων, ὅτι εἰ ἤμην ἀπήνθος, οὐκ ἂν προσεχώρησε τὸ γινόμενον. τὸ Ὃ, ἤκουσάς μου, καὶ ὅτι φίλων λέγει καὶ ὁμοτίμων. ἐγὼ δὲ ἤδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις, τουτέστι, πρὸς τὸ θαυμαζόμενόν μου τὸ θέλημα καὶ δέομαι εὐχῆς, ἀλλ' ὥστε πεῖσαι ὅτι σοι καὶ ἐμοὶ μία βούλησις. τί οὖν εὔχῃ; δῆλον οὖν ἀναγκαῖόν ἐστι διὰ παχυτέρους. 43 Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ. Διὰ τί

χ. βοᾷ πλεοτέρως.

δὲ οὐκ εἶπεν, ἐν τῷ ὀνόματί μου πάντες μου δοῦναι ἔξω; δῆλον τί μὴ εἶπεν, ἀνάγκασον αὐτὸν, πάτερ· ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἀφεὶς, καὶ εὐχαριστοῦντος ἡμῶν ἀναλαβεῖν, δῆλον τῶν παραγμάτων τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν· ὅπερ δὲ τῆς αὐτῆς σοφίας, δῆλον μὴ ῥημάτων συγκαταβάσεων, δῆλον δὲ τῶν ἔργων ἐξουσίαν ὑποδείκνυσιν. ὅπου γὰρ οὐδὲν ἄλλο εἶχον ἐγκαλεῖν αὐτῷ, ἀλλ' ἢ ὅτι οὐκ ἔστιν οὐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτω οὐδὲν πολλοὺς ἠπάτων, τοῦτο ἕνεκεν μὲν ὑπερβολῆς δείκνυσι τοῦτο αὐτὸ δι' ὧν φησι, δι' ὃν τρόπον ἡ ἀσθένεια ἐκείνων ἀπῄτει. ἐκεῖνο μὲν γὰρ καὶ ἄλλως δεῖξαι τὴν συμφωνίαν μετὰ τῆς οἰκείας ἀξίας· ἀλλ' οὐκ ἐδυνάτο ἀναβλῦναι τοσοῦτον ὁ ὄχλος. καὶ φησι· Λάζαρε, δεῦρο ἔξω. τοῦτο ἔστιν ὃ ἔλεγεν· Ἐρχέσθω ὥρα, ὅτε Ⓐ νεκροὶ ἀκούσουσι τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ Ⓐ ἀκούσαντες ζήσουσι. ἵνα γὰρ μὴ νομίσῃς, ὅτι πρὸς ἑτέρου ἔλαβε τὴν ἐνέργειαν, διώρθωσέ σε τοῦτο ἐδίδαξε, καὶ δῆλον τὰ ἔργων ἐπέδειξε. καὶ οὐκ εἶπεν, δυάσῃ· ἀλλὰ, δεῦρο ἔξω, ὡς ζῶντι δῆλον ἐλεγόμενος τῷ τετελευτηκότι. Τί οὖν τῆς ἐξουσίας γίνοιτ' ἂν ἴσον; εἰ Ὃ μὴ ἰδίᾳ δυνάμει τοῦτο ποιῇ, τί πλέον ἔξει τῶν ἀποστόλων τὰ λεγόμενα· Τί ἡμῖν προσέχετε, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν; Εἰ γὰρ οὐ ποιᾷ ἰδίᾳ δυνάμει, οὐ προσελήφθη τοῦτο, ὅπερ Ⓐ ἀπόστολοι περὶ ἑαυτῶν ἔλεγον, ἔσονται πως σκληροὶ μᾶλλον φιλοσοφοῦντες, τὴν δοκοῦσαν τιμὴν δόξαν. "καὶ μικρὸν· ἄνδρες, τί ταῦτα ποιεῖτε; καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐσμεν ὑμῖν ἄνθρωποι. Εἶπα Ⓐ μὲν ἀπόστολοι, ὅπερ οὐδὲν οἰκοθεν ἔπραττον, ταῦτα ἔλεγον ὥστε πεῖσαι τοῦτο· αὐτὸς Ὃ τοιαύτην περὶ ἑαυτοῦ δόξαν ἔχων, οὐκ ἂν τὴν ὑποψίαν ἀνεῖλεν, εἴτε μὴ οἰκείᾳ ἀνθρωπίᾳ ἐποίει· καὶ τίς αὖ τοῦτο εἴποι; "καὶ μικρὸν τὸ σκάνδαλον ποιεῖ ὁ Χριστὸς λέγων· δῆλον τὸν περιεστῶτα ὄχλον εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν. ὥστε εἰ διὰ τοῦτο ἦλθον, οὐκ ἐμοῦ χρεία τῆς δίκης. Εἰ δὲ μὴ ἐμοῦ ἀναξιον αὐτὸ δοκεῖ, δῆλον τί ἐκείνοις τὴν αὐτὴν λέγεται; δῆλον τί δὲ μὴ εἶπεν, ὅπερ ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι οὐκ εἰμί σου ἴσος; ἐχρῆν γὰρ δῆλον τὴν ὑποψίαν περὶ τοῦτο ἐλθεῖν. ἀλλ' ὅτε μὲν ὑποψιθύετο λύειν Ⓦ νόμον, τὴν λέξιν αὐτὴν ἔθηκε, μηδὲ εἰρηκότων ἐκείνων, Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον λῦσαι Ⓦ νόμον· ἐνταῦθα Matth. ε. ιζ. ὑπῆρχεν τὴν ὑποψίαν. ὅλως Ὃ, τί ἔδει τοσαύτης καὶ αἰνιγμοῦ; ἦρκει γὰρ εἰπεῖν, οὐκ εἰμὶ ἴσος, καὶ ἀπαλλαγῶμεν. Τί οὖν; οὐκ εἶπέ, φησιν, ὅτι ὁ ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν; ἀλλὰ καὶ τοῦτο ζωοεσκιασμένως, καὶ πρὸς τὴν ἐκείνων ἀσθένειαν, καὶ ἀπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας ἀφ' ἧς καὶ ἡ δίκη γέγονε. "τί δέ ἐστιν, ὅπερ ἤκουσάς μου; τουτέστιν, ὅπερ οὐδὲν ἐναντίον ἐμοῦ πρὸς σέ. ὥσπερ οὖν Ὃ, ὅπερ ἤκουσάς μου, ὁ τοῦτο ἔστι δηλοῦντος, ὅτι αὐτὸς οὐκ ἴσχυσεν (εἰ γὰρ τοῦτο ἦν, οὐκ ἀδυναμία μόνον ἔσται, ἀλλὰ καὶ ἄγνοια, εἶγε πρὸς τὸ εὔξασθαι οὐκ ἤδει ὅτι μέλλει ὑπεύθυνον ὁ Θεός· εἰ Ὃ οὐκ ἤδει, πῶς ἔλεγεν, ὅτι πορεύομαι ἵνα ἀξυπνίσω αὐτόν;

χ. ἔσχε τὸ πάντοτέ μου ἀκούεις τοῦ ιω δηλοῖ, ἀλλ' ἐναντίον ἡμῖν πρὸς σέ.

τόν; καὶ οὐκ εἶπε, πορεύομαι ἵνα διέξωμαι τῷ πατρὶ ἵνα ἐξυπνίσῃ αὐτόν) ὥσπερ οὖν τοῦτο οὐκ ἀναισθησίας, ἀλλ' ὑπομονῆς καὶ ἐπιεικείας· οὕτω καὶ ὅ, πολλάκις μου ἀκούεις. ἢ τοῦτο οὖν ἐστιν εἰπεῖν, ἢ ὅτι πρὸς τὴν ἀπόνοιαν τῶν ἐκείνων εἴρηται. εἰ δέ τις ἠγνόει, ὅτε ἠσθένει, δῆλον ὅτι διὰ τοῦτο τὰ ταπεινὰ φθέγγεται ῥήματα, ἵνα καὶ ἐκ τῆς ὑποβολῆς πειαθῇς καὶ ἀναγκασθῇς ὁμολογῆσαι, ὅτι οὐ τῆς ἀξίας αὐτοῦ ἐστιν, ἀλλὰ τῆς συγκαταβάσεως. τί οὖν ὁ τῆς ἀληθείας ἐχθρός; ὁ πρὸς τὴν ἀθέειαν τὴν ἀκουόντων εἰρηκέ, φησι, διὰ τοῦτο ἦκουσάς μου, ἵνα δείξῃ τὴν ὑποβολήν. ἐμοὶ μὲν τοῦτο οὐκ ἐῶ δεῖξαι τὴν ὑποβολήν, ἀλλὰ σφόδρα ταπεινώσαι ἑαυτόν, καὶ ἀποφῆναι οὐδὲν δυσθέρπου πλέον ἔχοντα. ὃ γὰρ βούλεται, ὁ καὶ Θεοῦ, οὐδὲ καὶ ζώου δεινόν. ὁρᾷς ὅτι ἀδαμόθεν ἑτέρωθεν ὅπου τοῦτο ἦλθεν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπιστίαν ἐκείνων; ὅρα γοῦν [καὶ] ὃ ἔργον μαρτυρῶ αὐτῷ τῶν αὐθεντῶν. Ἐκάλεσε, καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθηπὼς ζωοειλημμένος. Εἶτα, ἵνα μὴ δόξῃ φαντασία εἶναι τὸ θέαμα (τοῦ γὰρ αἰσχίονα τὸν ἐξελθεῖν δεδεμένον οὐκ ἔλαττον ἐδόκει εἶναι τοῦ ἀδόξου) ἐκέλευσεν αὐτὸν λῦσαι, ἵνα καὶ ἀψάμενοι καὶ πλησίον γενόμενοι, ἴδωσιν ὅτι ὄντως ἐκεῖνός ἐστι. καὶ φησιν·

44 Ἄφετε αὐτὸν ὑπάγειν. Εἶδες τὸ ἀκόμπαστον; οὐκ ἐπάγει) αὐτὸν, οὐδὲ κελεύει μετ' αὐτοῦ θεωρεῖσθαι, ὥστε μὴ δόξαι ζώων ὑπόδειγμα θαυμάσιον. οὕτως ἡδέως μετεωρίζειν. γνωρίσματος ἕνεκα τοῦ σημείου, ὃ μὲν ἐθαύμαζον· ὃ δὲ προσελθόντες ἀπήγγειλαν τοῖς Φαρισαίοις. τί οὖν οἱ φησί; δέον ἐκπλήττεσθαι καὶ θαυμάζειν, βουλεύονται) αὐτὸν ἀνελεῖν, τὸν ἀναζήσαντα νεκρόν. ὦ τῆς ἀνοίας· τὸν ἐν τοῖς ἄλλων σώμασι θανάτῳ παραπεμπόμενον θανάτῳ παραδοῦναι εἰώμιζον.

47 Καὶ λέγουσι· τί ποιοῦμεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ; Ἄνθρωπον αὐτὸν ἔτι καλοῦσιν, ὃ τοσαύτην λαβόντες ἀπόδειξιν τῆς αὐτοῦ θεότητος. Τί ποιοῦμεν; πιστεύσαντες ἔδει καὶ θεραπεύσαντες καὶ προσκυνήσαντες, καὶ μηκέτι νομίζειν αὐτὸν ἄνθρωπον.

48 Ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτως, ἔρχονται ὁ Ρωμαῖοι, καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸ ἔθνος καὶ τὴν πόλιν. Τί ἐστιν ὃ βουλεύονται ποιεῖν; τὸν λαὸν ὑπεστείσαν βούλονται λοιπὸν, ὡς μέλλοντες χανδὸν ὑβρίζειν ὅτι ὑποψίαν τυραννίδος. ἐὰν γὰρ ὀχλαγωγῶμεν, φησί, μαθήσονται αὐτὸν ὁ Ρωμαῖοι, ὑποπτεύσουσιν ἡμᾶς, καὶ ἐλεύσονται καὶ καθελοῦσιν ἡμῶν τὴν πόλιν. Οὗτος ἔνεκεν, εἰπέ μοι; μὴ γὰρ ἀποστασίαν ἐδίδασκεν; οὐκ ἐπέτρεψε φόρον δοῦναι Καίσαρι; μὴ βασιλέα αὐτὸν ποιῆσαι ἠθέλησατε, καὶ ἔφυγε; μὴ τὴν αὐτελῆ καὶ ἀκόμπαστον μετεδίωκε βίον, μήτε οἰκίαν ἔχων, μήτε ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν; ταῦτα μὲν οὖν ἔλεγον, οἱ προσδοκῶντες, ἀλλὰ βασκαίνοντες. ἔδει δὲ καὶ μὴ προσδοκώντων αὐτῶν, καὶ ὁ ἔθνος καὶ τὴν πόλιν ἔλαβον, ὅπως σώσῃ αὐτόν. καὶ γὰρ πόρρω πάσης ὑποψίας ἦν τὰ γινόμενα. ὁ γὰρ ἰώμενος νοσοῦντας, καὶ ἀείσιτον διδάσκων βίον, καὶ ἀρχὴν συνιέναι παρεσκεύαζε τοῦ μὴ τυραννίδα ζητεῖν, δηλαδὴ κατέλυεν. ἀλλ' ἀπὸ τῶν παρόντων σκοπῶμεν, φησίν. ἀλλ' οὐκοῦν ἀποστασίαν ἐδίδασκεν· οὐκοῦν ὑποκρισις ἦν τὰ λεγόμενα; τί γὰρ ἐπεδείξατο τοιοῦτον; δορυφόρους συνεκρότησε; ἐπήγετο; ὅπλα ἐπεσύρετο; ἀλλὰ τὰς ἐρημίας ἐδίωκεν· ἵνα μὴ δόξωσι τοῦ πάθους τοῦ ἑαυτοῦ λέγειν, τὴν πόλιν φασὶ κινδυνεύειν πᾶσαν, καὶ τὸ κοινὸν ὑποβουλεύεσθαι, καὶ πρὸ τῶν ἑκατὸν αὐλῶν εἶναι φόβον. οὐ ταῦτα τῆς αἰσχμαλωσίας ὑμῖν αἴτια γέγονεν, ἀλλὰ τὰ σώματα, καὶ ταῦτα, καὶ τῆς εἰς Βαβυλῶνα, καὶ τῆς ὑπὸ Ἀντιόχου τῆς μυριοπλάστου· καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἐπὶ ὑμῖν θεραπεύονται, ἀλλὰ τὸ εἶναι ὑμῖν ἀδιαφθόρους καὶ ἀνεπιλήπτους θεῖον προρρίζους ταῦτα, τοῦτο ὑμᾶς ἐκδότους ἐποίησεν. ἀλλὰ τοιοῦτον ὁ φθόνος· οὐδὲν τῶν δεόντων ὁρᾷν ἀφεὶς, ἅπαξ πτηρώσας τὸν ψυχόν. καὶ πρὸς ὀλίγον ἐδίδασκεν ἔτι; καὶ ῥαπιζομένους τὸν δεξιὸν τρέφειν καὶ τὸν ἕτερον; καὶ φέρειν ἀδικουμένους; καὶ μείζονα ἐπιδείκνυσθαι προθυμίαν πρὸς τὸ κακῶς πάσχειν, ἢ ἕτεροι ἔχουσι πρὸς τὸ κακῶς ποιῆσαι; ταῦτ' οὖν, εἰπέ μοι, τυραννίδα ζητοῦντος, ἢ καὶ τυραννίδα καθαιρεθῆναι;

ΗΘΙΚΟΝ Ἀλλ', ὅπερ ἔφην, δεινὸν ἡ βασκανία καὶ ὑποκρίσεως γέμον· τοῦτο τὸν οἰκουμενικὸν μυρίων

ων

ων ἐνέπλησε χαρᾶς· ἀπὸ τοῦ νοσήματος τούτου καὶ δικαιοσύνα [κρινομένων] πεπλήρωται·
χ. κενοδοξία· χ. ὅτι πολεμεῖται καὶ ὑπ. ἀπὸ τούτου δόξης καὶ ζηλοτυπίας ἔρως· ἀπὸ τούτου φιλαρχία καὶ ὑποψία· ἐντεῦθεν αἱ ὁδοὶ λῆγουσαι μιαροὶ, καὶ θάλαττα πειρωμένας ἔχει· ἐντεῦθεν ὁ κτὴν τῶν οἰκουμένων φόνοι· ἐντεῦθεν τὸ
χ. τὸ νόσημα τοῦτο αὖθις καὶ πάντων κακῶν, καὶ τὸ δίκαιον διαφθείρον. δῶρα αἷμα ἐξεκόμισε· τοῦτο δὲ ὠφέλησεν καὶ μυρία εἰργάσατο δεινά· τοῦτο τὴν φιλαργυρίαν ἔτεκεν. αὕτη ἡ νόσος τὰ δίκαια κατὰ ἐποίησε, καὶ τὸ δίκαιον διέφθειρε. Δῶρα γάρ, φησὶν, ἐκτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς σοφῶν, Σειρ. κ. κδ.
καὶ ὡς φίμος στόματι, ἀποστρέφει ἐλέγχους. Οὗτο δοῦλος αὐτὸν ἐλευθέρων ποιεῖ· ὥσπερ τοῦτο καθ' ἑκάστην ἡμέραν συμβαίνει τὴν σήμερον, ἢ πλέον ἴσως. Πολλοὶ γοῦν ἤδη χείρες· ὀρφανοὺς ἁρπάζομεν, χήρας γυμνοῦμεν, πένητας ἀδικοῦμεν, οὐαὶ ὅτι καὶ ζῶντες τεθνήκαμεν. οἴμοι, ὅτι Ψαλμ. ιβ. α.
χ. καὶ τοῦτο δεῖ γε. ἀπόλωλε δικαιοσύνη ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ οὐδεὶς ὅστις ὁ θρηνῶν λοιπόν· μᾶλλον δὲ τοῦτο δεῖ καθ' ἑκάστην λέγειν τὴν ἡμέραν. Οὐδεὶς γὰρ δικαίως κρίνομεν, οὐδεὶς ὁ συμβουλεύων καὶ παραινέσεσι λείπεται ἁπάντων ὁ διαφθείρων. τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἐποίησε· πολλοὺς τῶν Ἰουδαίων παραινέσας, ὡς οὐδὲν ἐκέρδαινον ἐκείνοι, ἐδάκρυσεν αὐτοῖς τὴν πρώτην. τοῦτο καὶ οἱ προφῆται χ. κωφεύειν. ποιοῦσι· τοῦτο καὶ ἡμεῖς πεπόνθαμεν νῦν. θρήνου λοιπὸν ὁ καιρός, ὁ δακρύων καὶ οἰμωγῆς. Θρῆνον εἶπεν καὶ ἡμᾶς νῦν, Κλαύσατε τὰς θρηνούσας, καὶ πρὸς τὰς σοφὰς ἀποστείλατε, καὶ Ιερ. θ. ιε.
φθεγξάσθωσαν. Τάχα ὅταν δωποσώμεθα ἐκδημοῦν τὸ νόσημα τῶν τὰς οἰκίας οἰκοδομούντων τὰς λαμπρὰς, τῶν ἀγορὰς πλειόνων γινομένων ἢ ἁρπαγῆς. θρῆνον θρήνησον· ἀλλὰ συλλάβεσθέ μοι καὶ ὑμεῖς τῶν θρήνων, καὶ γενόμενοι τε καὶ ἠδικημένοι τοῖς ὑμῶν θρήνοις καταγάγετέ μου τὰ δάκρυα. ἀλλὰ θρηνοῦντες, μὴ ἑαυτοὺς, ἀλλ' ἐκείνους θρηνήσωμεν· οὐχ ὑμᾶς ἠδίκησαν, ἀλλ' ἑαυτοὺς ἀπώλεσαν. ὑμεῖς μὲν γὰρ ἔχετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἀντὶ τῆς ἀδικίας· ἐκεῖνοι δὲ τὴν γέενναν ἀντὶ κέρδους. ἆρα τοῦτο βέλτιον ἀδικεῖσθαι ἢ ἀδικεῖν. θρηνήσωμεν οὖν οὐδὲν θρῆνον, μὴ τὸν ἐπὶ τοῖς χρήμασι, ἀλλὰ τὸν ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν χαλεπὸν, οὗ καὶ οἱ προφῆται ἐθρήνησαν. θρηνήσωμεν μετὰ Ησαΐου πικρὸν, καὶ εἴπωμεν· Οὐαὶ οἱ κτώμενοι Ησ. ε. η.
οἰκίαν πρὸς οἰκίαν, καὶ ἀγρὸν πρὸς ἀγρὸν ἐγγίζοντες, ἵνα τοῦ πλησίον ἀφέλωνται; Ιε. μὴ οἰκήσετε μόνοι ἐπὶ τῆς γῆς; οἰκίαι μεγάλαι καὶ καλαὶ, καὶ οὐκ ἔσονται οἱ οἰκοῦντες ἐν αὐταῖς. θρηνήσωμεν μετὰ τοῦ Ναούμ, καὶ εἴπωμεν μετ' ἐκείνου· ἐπὶ ὁ οἰκοδομῶν εἰς ὕψος τὴν οἰκίαν αὐτοῦ· μᾶλλον δὲ θρηνήσωμεν αὐτοὺς, καθάπερ καὶ ὁ Χριστὸς τότε, λέγων· Οὐαὶ Λουκ. ς. κδ.
ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν. οὕτω, παρακαλῶ, θρηνοῦντες καὶ ἡμεῖς μὴ παυσώμεθα. Εἰ δὲ μὴ ἄλγημον, καὶ κοφωτέρα ἐστὶν τῆς τῶν ἀδελφῶν ῥᾳθυμίας·
μὴ κλαίωμεν πλὴν τεθνηκότα, ἀλλὰ κλαίωμεν ἁρπαγὰ, τὴν πλεονεκτίαν, τὸν φιλάργυρον, τὸν ἄπληστον. ἆρα τί νεκρεῖς θρηνοῦμεν, ἐφ' ὧν οὐδέν ἐστιν λυπεῖν; θρηνήσωμεν τούτους, ἐφ' ὧν ἐστὶ καὶ μεταβολή. ἀλλὰ, ἡμῶν θρηνούντων, τάχα αὐτοὶ γνῶσιν. ἀλλὰ καὶ τοῦτο θρήνων ἄξιον, ὅτι γνῶσιν ἐφ' οἷς ἔδει πενθεῖν. Εἰ μὲν γὰρ ἔπαθόν τι ἀπὸ τῆς ὀδυρμῶν τῶν ἡμετέρων, ἐκεῖνο παύσασθαι ὀδυρομένους ὡς μέλλοντας διορθοῦσθαι· ὅπου δὲ ἀναισθήτως διάκεινται, μηνώμεν ἡμεῖς κλαίοντες, μὴ τοὺς πλουτοῦντας ἁπλῶς, ἀλλὰ τοὺς φιλαργύρους, τοὺς πλεονέκτας, τοὺς ἁρπαγάς. καὶ κακὸν ὁ πλοῦτος (ἔστι γὰρ αὐτῷ καὶ εἰς δέον χρήσασθαι, ὅταν εἰς τοὺς δεομένους ἀναλίσκωμεν)· ἀλλὰ κακὸν ἡ πλεονεξία, τὰς ἀθανάτους παροξύνουσα κολάσεις. θρηνήσωμεν τοίνυν. ἴσως γὰρ τις ἔσται διόρθωσις· καὶ ἐὰν κτὴν ἐμπεσόντες μὴ ἀπαγάγωσιν, ἕτεροι γοῦν μὴ περιπεσόντες τῷ δεινῷ, ἀλλὰ φυλάξονται. γένοιτο
χ. πάντα καλὰ ἔσται ὑμῖν. δὲ ἡμῖν μηδένα περιπεσεῖν ποτε, ἵνα χαίρῃ πάντες τῶν ἐπηγγελμένων τυχόντες ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ξε. 49 ΕΙΣ ΔΕ ΤΙΣ ΕΞ ΑΥΤΩΝ ΚΑΙΑΦΑΣ ΑΡ-
χιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, ἔλεγεν αὐτοῖς· ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν,
50 Οὐδὲ διαλογίζεσθε ὅτι συμφέρει ὑμῖν, ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ
ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται. 5

Ψαλμ. θ. ιε. ΕΝεπάγησαν ἔθνη ἐν διαφθορᾷ ᾗ ἐποίησαν· ἐν παγίδι ταύτῃ, ᾗ ἔκρυψαν, συνελήφθη ὁ πούς αὐτῶν. τοῦτο ὅτι Ἰουδαίων γέγονεν. αὐτοὶ μὲν γὰρ ἔλεγον διέλθῃ Ⓦ Ἰησοῦ, ἵνα μὴ ἔλθωσιν Ⓒ Ρωμαῖοι, καὶ ἄρωσιν αὐτῶν Ⓒ τὸ ἔθνος Ⓒ τὴν πόλιν. ὅπερ ἦν διάφορον, ταῦτα ἔπαθον· 10
Ⓒ ἅπερ ὡς διαφθειρόμενοι ἔπρασσον, ταῦτα ὅπερ ἔπρασσον, διέφυγον. ἀλλ' ὁμοῦ ἀναιρεθεῖς ἐστιν ἐν ὑρμοῖς· Ⓐ ἦ ἀνελόντες, τὴν τέκνων ἡμῶν κληρονομοῦσι. καίτοι διὰ ταῦτα ἐσκέψαντο· ἀλλὰ τί; ἐβούλοντο, φησιν, ἀνελεῖν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης. εἶπον γὰρ, ὅτι ἐλεύσονται Ⓐ Ρωμαῖοι, καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν τὸ ἔθνος. 15
Εἷς δέ τις ἐξ αὐτῶν Καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, ἔλεγεν, ἀναισχυντότερος ὢν τῶν λοιπῶν· ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν. ἅπαν ἐκεῖνοι ἀμφέβαλον, καὶ οὐ ταύτῃ βουλῆς πεσεῖσθαι (ἔλεγον γάρ· τί ποιοῦμεν;) τοῦτο δὴ ἀναισχύντως καὶ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ καὶ μετ' ἰταμότητος ἀνεβόησε. τί γὰρ φησιν; ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν, οὐδὲ διαλογίζεσθε ὅτι συμφέρει, ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται. 20

51 Τοῦτο δὲ οὐκ εἶπεν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ πεσεφήτευσεν ἀρχιερεὺς ὤν.

Ὁρᾷς πόση τῆς ἀρχιερατικῆς ἀξιοπρεπείας ἡ δύναμις; ὅπερ γὰρ ὅλως ἠξίωτο τῆς ἀρχιερωσύνης, καίτοι ἀνάξιος ὢν τοῦ πράγματος, πεσεφήτευσεν, οὐκ εἰδὼς ἅπερ ἔλεγε· καὶ τῷ στόματι μόνον ἐκείνῳ ἡ χάρις, τῆς δὲ μιαρᾶς καρδίας οὐχ ἥψατο. πολλοὶ γοῦν καὶ ἄλλοι καὶ μέλλοντα εἶπον, ἀναξίοι ὄντες, ὁ Ναβουχοδονόσορ, ὁ Φαραώ, ὁ Βαλαάμ· Ⓒ πρότερον ἡ αἰτία δῆλη. ὃ γὰρ λέγω, τοιοῦτόν ἐστιν· ὑμεῖς ἐπὶ καθέδρας ἐστὲ, ἐπὶ ὀχήματι τῷ πράγματι πεσεῖσθε, καὶ οὐκ ἴστε εἰς ἀνδρὸς σωτηρίας οὐδὲ τὸ κοινὸν καταφερήσαν. ὄρα πόση τοῦ πνεύματος ἡ δύναμις· ἀπὸ βαναύσου τέχνης ἰχθυς ῥήματα πεσεπεῖν πεσφητείας ἔμοντα θαυμαστῆς. τέκνα γὰρ Θεοῦ καὶ ἔθνη καλεῖ ὁ εὐαγγελιστὴς, Ιωαν. ι. ιε. ἀπὸ τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι· ὥσπερ οὖν καὶ αὐτὸς φησι, Καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, καὶ αὐτὰς ἀπὸ τοῦ μέλλοντος αὐτὰ καλῶν. Τί δέ ἐστιν, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου; μετὰ τὴν ἄλλων Ⓒ τοῦτο διέφθαρτο. οὐκέτι γὰρ Ⓦ χρόνου ἀπόντα τῆς ζωῆς ἱερεάτευον, ἀλλ' ἐνιαυτοῦ, ἐξ οὗ γεγόνασιν ὠνηταὶ αἱ ἀρχαί. πλὴν ἀλλὰ καὶ ὅτε πρῶτον ἔλαβε τὸ πνεῦμα. ὅπερ γὰρ χεῖρας ἦρεν ἐπὶ τὸν Χριστόν, τὸ τίμιον αἷμα αὐτοῦ ἐγκατέλιπε, Ⓒ μετῆλθεν ὅτι τοῦ ἀποστόλου. καὶ τοῦτο τὸ καταπέτασμα ἐδήλου σχιζόμενον, καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ φωνὴ ἡ λέγουσα· Ματθ. κζ. λα. Ἰδού, ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. καὶ Ἰώσηπος ὁ μετὰ βραχὺ ἡμῶν ἔσεσθαι χρόνον, ἔφη λυσᾶς ἀγέλας τοῦ ἑνὸς πεπαιδεύσθαι, εἰ μὴ βουληθεῖεν ἐκεῖνοι μεταστῆναι, καταλιπεῖν αὐτούς. ἕως μὲν γὰρ ὁ ἀμπελὼν εἰσῆκει, πόνοι ἐγίνετο· ὅπερ ὁ Ⓦ κληρονόμον ἀπέκτειναν, οὐκ ἔλυε, ἀλλ' ἀπώλοντο· καὶ καθάπερ ἱμάτιον λαμπρὸν ἀπὸ παιδὸς ἀχρήστου τοῦ Ἰουδαίων λαοῦ ὁ Θεὸς, τοῖς βαναύσοις δούλοις ἔδωκε τῆς ἐθνῶν, ἐκείνους ἐρήμους ἀφεὶς Ⓒ γυμνούς. καὶ μικρὸν ἦν τοῦτο ἴσως, τὸ Ⓒ τὸν ἐχθρὸν πεσφητεῦσαι ταῦτα. τοῦτο καὶ ὅλως ἄλλους ὑπεραπάσασθαι ἠδύνατο. καὶ μὲν γὰρ τῶν αὐτῶν πεσαίρεσιν, σαπτῶς ὀξέως. ὅπερ" γὰρ ἀπέθανε, χ. δ'
ἀλλὰ τοῦτο τῆς μυστικῆς κολάσεως ἀπήλλαγησαν Ⓘ πιστοί. τί ὅτι, ἵνα συναγάγῃ τοὺς ἐκλεκτοὺς καὶ τοὺς μακρὰν; εἰ σῶμα ἐποίησεν. ὁ δὲ Ρώμη καὶ πλῆθος, τοὺς Ἰνδοὺς· μέλος εἶναι νομίζει ἑαυτοῦ. τί ταύτης τῆς συναγωγῆς ἴσον; Ⓒ πρότερον κεφαλὴ ὁ Χριστός.

53 Ἀπ'

53 Απ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐβουλεύσαντο ⓐ Ιουδαῖοι, ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν.

Καὶ μὴν πρότερον ἐζήτουν. λέγε γάρ· Διὰ τοῦτο ἐζήτουν ⓐ Ιουδαῖοι αὐτὸν ἀπο- Ιωαν. ε. 18.
κτεῖναι· ἢ, Τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι; ἀλλὰ τότε μὲν ἐζήτουν, νῦν δὲ καὶ ἐκύρωσαν τὴν γνώ- Ιωαν. 7. 19.
μην, καὶ ὡς ἔργῳ τῷ πράγματι χεῖρα ἐπιφέρουσι.

5 54 Ιησοῦς οὖν οὐκέτι παρρησίᾳ περιεπάτει ἐν τῇ Ιουδαίᾳ. Πάλιν αὖ θεραπεύει
χ. πᾶσα ἑαυτὸν σώζει, καὶ συνεχῶς "τοῦτο ποιεῖ· τὴν δὲ αἰτίαν εἶπεν, δι' ἣν πολλάκις ἀπῆλθε καὶ
ἀνεχώρησε. καὶ νῦν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου διατρίβει ἐν Ἐφραθά, καὶ οὐκ ἔμενε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. πῶς οἴει θορυβεῖσθαι τοὺς μαθητάς, ὁρῶντας αὐτὸν ἀθεραπεύτως σῳζόμενον; τοιγαροῦν λοιπὸν ἠκολούθησε. τῆς γὰρ ἑορτῆς οὔσης ἐγγύς, πάντες ὅπου τὰ Ἱεροσόλυμα ἔτρεχον· αὐτοὶ γάρ,
10 ὅτε πάντες ἔχαιρον ἐν ἐπομνηύριζον, τότε κρύπτονται, τότε ἐν κινδύνοις εἰσίν· ἀλλ' ὅμως παρέμενον. ἐπεὶ γὰρ ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, τοῦ πάσχα ὄντος ἐν τῇ σκηνοπηγίᾳ, ἐκρύπτοντο· ἐν πάλιν μέσῃ ταύτῃ τῇ ἑορτῇ οὔσῃ, ὡς φόβῳ ἐν ὡς κρύπτεσθαι μόνοι τῶν ἄλλων μέσῃ δι' ἑαυτοῦ, τὴν δύνοιαν ὅπερ δεικνύμενοι. εἰ τοιγαροῦν φησιν ὁ Λουκᾶς αὐτὸν εἰρηκέναι, ἐγὼ παρέμεινα ὑμῖν
15 ἐν τοῖς πειρασμοῖς. ταῦτα γὰρ ἔλεγε, δεικνὺς ὅτι τῆς αὐτῆς ῥοπῆς ἐστιν ἀμφότερα.

55 Πολλοὶ οὖν ἐκ τῆς χώρας ἀνέβησαν εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸ τοῦ τὸ πάσχα, ἵνα ἁγνίσωσιν ἑαυτούς. 57 Καὶ ἔδωκαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, ἵνα μηνύσωσιν αὐτόν. Θαυμαστὸς ἁγνισμὸς μετὰ μιαιφόνου προαιρέσεως, μετὰ ἀνδροφόνου διανοίας, μετὰ ἡμαγμένων χειρῶν.

56 Καὶ ἔλεγον· δοκεῖτε ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ ἐν τῇ ἑορτῇ; Διὰ τοῦ πάσχα ἐπεβούλευον, καὶ ⓦ χαίρειν τῆς ἑορτῆς ἐποιοῦντο τὸ χαίρειν σφαγῆς· τοιοῦτος, ἐν ταῦτα αὐτοὺς ἐμπεσεῖν δεῖ, τὸ
20 χαίρειν καλούμενον αὐτῶν. ὡς τῆς ἀσεβείας· ὅτε πλείονος ἔδει τῆς βλασφεμίας, καὶ οὐδ' ὅπου τοῖς ἐναντίοις ἐγκαλεῖν ἀφίενται, τότε ⓦ οὐδὲν ἠδικηκότα θηρεύσαι ὅπως χειρώσωσι. καίτοι καὶ ἤδη τὸ ποιήσαντες οὐ μόνον οὐδὲν ὤνησαν, ἀλλὰ καὶ κατεγέλασοι γεγόνασι. διὰ τοῦτο Ζωσιμᾶς ἐμπίπτων διαφεύγει, καὶ "βλαβυλωνίους αὐτὸν αἰσθῆναι κατέχει καὶ ἀπορῶν ποιεῖ, τὴν τῆς δυ- χ. βυλωνίους
νάμεως ἀποδείξαι κατασιγάσαι βουλόμενος· καὶ ἵνα, ὅταν λάβωσιν αὐτόν, μάθωσιν ὅτι οὐ τῆς οἰ-
25 κείας ἰσχύος ἰῶ, ἀλλὰ τῆς ἐκείνου συγχωρήσεως ὁ γινόμενον. οὐδὲ γὰρ τότε ἴσχυσαν κρατῆσαι αὐτὸν συλλαβεῖν, καὶ ταῦτα πλησίον ὄντος τῆς Βηθανίας· ἐπεὶ ὅτε ἐβούλοντο, ἔφυγεν αὖθις καὶ ἀπῆλθε.

1 Πρὸ ἓξ οὖν ἡμερῶν τοῦ πάσχα ἦλθεν εἰς Βηθανίαν, ὅπου ἦν Λάζαρος, 2 Καὶ κεζ 16.
ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ· καὶ Μάρθα διηκόνει, καὶ Λάζαρος εἷς τῶν συνανακειμένων.
30 Τοῦτο δὲ τῆς εἰλικρινοῦς ἀγάπης σημεῖον ἦν, ὃ μὴ ἡμέρας πολλὰς ἢ ζῆν ἢ ἐᾶν. ἐκεῖ Μάρθα διακονεῖ. ὅθεν δῆλον, ὅτι ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῆς ὁ Λάζαρος ἦν· ἅτε γὰρ φίλοι καὶ φιλούμενοι δέχονται ⓦ Ιησοῦν. τινὲς δέ φασιν ὅτι ἐν ἀλλοτρίᾳ οἰκίᾳ τοῦτο ἐγένετο. ἡ δὲ Μαρία οὐ διακονεῖ· μαθητεύει γὰρ ἐκεῖ. πάλιν ἐν ταῦτα αὖτη πνευματικώτερον. οὐ διακονεῖ γάρ, ὡς κεχλευμένη, οὐδὲ χει-
35 ρίσι ποιήσασα τὴν διακονίαν· ἀλλ' εἰς αὐτὸν μόνον ἀπείδησι τὴν ψυχήν, καὶ οὐχ ὡς ἀνθρώπῳ προσέπιπτεν, ἀλλ' ὡς Θεῷ. ὃ γὰρ μύρον ἔβαλε τοῦτο ὀξέχεε, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς ἀ-
πέμαξεν, ἅπερ οὐκ ἐκτρέπομαι ἐγκύσης περὶ αὐτῆς τοιαύτην, οἷαν ⓐ πολλοί. ἀλλ' ἐπελήμησεν ὁ Ἰούδας, προφάσει δῆθεν φιλαργυρίας. τί οὖν ὁ Χριστός;

7 Εργον καλὸν ἐποίησεν εἰς ⓦ ἐνταφιασμόν μου. Τί δήποτε οὐκ ἤλεγξε ⓦ μαθητὴν ὅτι τῆς γυναικός, οὐδὲ εἶπε τοῦτο ὅπερ ὁ εὐαγγελιστὴς εἶπεν, ὅτι Διὰ τὴν οἰκείαν κλοπὴν ἐπετίμα τῇ γυναικί; τῇ πολλῇ μακροθυμίᾳ ἐντρέπειν αὐτὸν ἐβούλετο. ὅτι γὰρ ἤδει ὅτι προδότης ἦν, δῆλον ἦλεγξε πολλάκις εἰπών· οὐ πάντες καθαροί· καὶ, εἷς ἐξ ὑμῶν διάβολός ἐστιν. ἐδήλωσε μὲν οὖν, ὅτι οἶδεν αὐτὸν προδότην, οὐκ ἤλεγξε δὲ φανερῶς, ἀλλὰ συνεχώρησεν, ἀνακαλέσασθαι αὐτὸν θέλων. πῶς οὖν ἄλλος φησίν, ὅτι πάντες ⓐ μαθηταὶ τὸν ἐφόβηθησαν; καὶ πάντες, καὶ ἐκεῖνος· ἀλλ' ⓐ λοιποὶ οὐ τῇ αὐτῇ προαιρέσει. εἰ δέ τις ἐξετάζοι, τί δήποτε κλέπτην ὄντα ὁ γλωσσόκομον ἐπεχείρισε τῶν χρημάτων, καὶ

οἰκνομεῖν ἐποίησε φιλαργυρεῖν ὄντα, ἐκφύσει δὲ εἰποιμι, ὅτι τοῖς μὴ ἀπόῤῥητον λόγον ὁ Θεὸς οἶδεν· εἰ δὲ ἡ χεὴ ἡμᾶς σοχαζομένους εἰπεῖν, ἵνα πᾶσαν ἐκκόψῃ πρόφασιν. ἢ γὰρ εἶχεν εἰπεῖν, ὅλως δι' χρήματων ἔρωτα τοῦτο ἐποίησε (ἡ γὰρ ἰχθυϊὼ εἶχεν ἐκ ἂ γλωσσοκόμα τ ἐπιθυμίας τὴν πρόθεσιν) ἀλλὰ δι' πονηρίαν πολλὴν, ἣν ἐβούλετο κατέχειν ὁ Χειστὸς, πολλῇ συγκαταβάσει πρὸς αὐτὸν χεχρημένος. διὸ οὐδὲ ἐνεκάλει αὐτῷ κλέπτοντι, καίτοιγε εἰδὼς, ἐμφράττων τὴν πονηρὰν ἐπιθυμίαν, καὶ πᾶσαν ἀφαίρων ἀπολογίαν. ἄφετε αὐτὴν, φησιν· εἰς γὰρ τὴν ἡμέραν τ ἐνταφιασμοῦ μου τοῦτο ἐποίησε. πάλιν Ⓜ προσδόκων αὐτὴν ἐνέμνησεν, ἐνταφιασμοὶ εἶπών. ἀλλ' οὐ καθικνεῖται αὐτοῦ ὁ ἔλεγχος, οὐδὲ μαλάσσει ὃ ῥῆμα, καίτοι ἰχθυὸν αὐτὸν εἰς οἶκτον ἐμβαλών· ὡσανεὶ ἔλεγεν, ἐπαχθής εἰμι καὶ φορτικός; ἀλλὰ φείδομαι μικρὰ, καὶ ἀπελθύσομαι. καὶ γὰρ τοῦτο κατεσκεύαζε ἐν τοῖς λόγοις· χ. πολλάκις

8 Ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. Ἀλλ' οὐδὲν τούτων Ⓜ ἀπειλῶν καὶ μεμνημένον ἐπέκαμψε. καίτοιγε καὶ τούτων πολλῷ πλείονα καὶ εἶπε καὶ ἐποίησε, καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἔνιψε καὶ αὐτοῖς τὸν νῦκτα, καὶ τραπέζης αὐτοῖς μετέδωκε καὶ ἄλλα· ὁ καὶ ἅς λητρικὰς οἶδε κατέχειν ψυχάς (καὶ ῥήματα ἕτερα ἐφθέγξατο, ἰχθυᾶ καὶ λίθον μαλάξαι) καὶ ταῦτα, οὐ πρὸ πολλοῦ τοῦ χρόνου, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ, ἵνα μηδὲ ὁ χρόνος εἰς λήθην ἐμβάλῃ. ἀλλὰ πρὸς ἄπαντα ἔχῃ. χ. ἀκ

ΗΘΙΚΟΝ Δεινὴ γὰρ ἡ φιλαργυρία, δεινὴ· καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ ὦτα πηροῖ, καὶ θηρίου χαλεπωτέρους ποιεῖ, καὶ ζωφόδους, καὶ φιλίδρυ, καὶ χειροήθη, καὶ τὴν τῆς οἰκείας ψυχῆς σωτηρίαν ἐνόπησας συγχωρήσασα, ἀλλὰ καθάπαξ πάντων ἀποξήσασα, δούλους αὐτῆς ποιεῖ τοὺς ἀλόγους, καθάπερ ὑς τυρβωνὶς χαλεπή. καὶ ὃ δεινὸν τῆς οὕτω πικρᾶς δουλείας, ὅτι δὲ χρόνου αὐτῆς ἔχει καὶ ἀναπείθει· καὶ ὅσῳπερ ἂν αὐτῇ μᾶλλον δουλεύσωσι, τοσούτῳ μᾶλλον τῆς ἡδονῆς αὔξεται· καὶ ταύτῃ μάλιστα ἀνίατον τὸ νόσημα γίνεται, ταύτῃ δυσάλωτον τὸ θηρίον. τοῦτο Ⓜ Γιεζῆ λεπρὸν ἐποίησε τὸν μαθητὴν δὲ προφήτου πεποίηκε· τοῦτο τοὺς περὶ Ἀνανίαν ἀπώλεσε· τοῦτο Ⓜ Ἰούδαν προδότην ἐργάσατο· τοῦτο τοὺς Ἰουδαίων ἄρχοντας διέφθειρε, λαμβάνοντας δῶρα καὶ χειροήθεις κλεπτῶν γενομένους. τοῦτο μυρίους πολέμους εἰσήγαγεν, αἱμάτων μὲν τὰς ὁδοὺς, θρηνῶν δὲ καὶ οἰμωγῶν τὰς πόλεις πλησάσαν. τοῦτο καὶ δόγματα ἐποίησε γλυφέσθαι ἀκάθαρτα καὶ τραπέζας σκαγείς, καὶ ἐδέσματα προθυμίας ἐπέπλησε. διὰ τοῦτο αὐτὸ εἰδωλολατρείαν σκάλεσεν ὁ Παῦλος. ἀλλ' οὐδὲ ὕστως ἐφόβησε. διὰ τί δὲ εἰδωλολατρείαν φησίν; ἔχουσι πολλοὶ χρήματα, καὶ χρήσασθαι αὐτοῖς οὐ τολμῶσιν, ἀγαπῶσι δὲ ἀφιερῶσιν, εἰς ἐγλογὰς [καὶ ὀξ ἐγλογέων] προπέμποντες ἀέναφα, καθάπερ ἴωνες ἀναθήματα οὐ τολμῶντες ἅψασθαι. ἐὰν δέποτε καὶ ἀναγκασθῶσιν, ὥσπερ ἀγέμιτόν τι προσάξαντες, οὕτω προσέρχονται. καὶ ἄλλος δέ, ὥσπερ" ὁ ξόανον προσέπτει ὁ ἕλλην· οὕτω σὺ ὁ χρυσίον φύσεις" τίς βυὴ καὶ μοχλοῖς, φησὶ ναοῦ τὸ κιβώτιον καταστεγάζων καὶ σταποπηδήμενος σκεύεσιν ἀργυρεοῖς. ἀλλ' οὐ προσκυνῆς, καθάπερ ἐκεῖνος τὸ ξόανον; ἀλλὰ πᾶσαν ἐπιδείκνυσαι περὶ αὐτὸ θεραπείαν. πάλιν ἐκφύσεως ἡδέως μὲν τοῦτο ὀφθαλμοὶς καὶ τὴν ψυχὴν προσοιτο, ἢ τὸ ξόανον. τοῦτο καὶ Ⓐ ὁ χρυσίον φιλοτιμῶτες. ἀλλ' οὐ προσκυνῶ τὸ χρυσίον, φησίν. οὐδὲ ἐκεῖνος τὸ εἴδωλον, φησι, προσκυνῶ, ἀλλὰ Ⓜ ἐνοικοῦντα δαίμονα· οὕτω καὶ σύ, κἂν μὴ τὸ χρυσίον προσκυνῇς, ἀλλὰ Ⓜ ἀπὸ τῆς ὄψεως τοῦ χρυσίου καὶ τῆς ἐπιθυμίας ἐπιπηδῶντά σε τῇ ψυχῇ δαίμονα. δαίμονος γὰρ χαλεπώτερον τῆς φιλαργυρείας ἡ ἐπιθυμία, καὶ ταύτῃ πολλοὶ μᾶλλον πείθονται, ἢ ἕτεροι τοῖς εἰδώλοις. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ πολλὰ προδεικνύουσιν· ἐνταῦθα δὲ πάντα ἔνεστι, καὶ ὅταν αὐ εἴπῃ ποιήσας, πείθονται. τί λέγει; πολέμους ἔσο, φησὶν, ἐχθρὸς ἀπάντων, ἀγνόει τ φύσιν, καταφρόνει Θεοῦ, καταθύσοί μοι σαυτόν· καὶ πάντα πείθονται. καὶ τοῖς μὲν ξοάνοις βοῦς καὶ πρόβατα θύουσιν· ἡ δὲ φιλαργυρία λέγει, θῦσόν μοι τὸν σαυτοῦ ψυχὸν, καὶ πείθει. ὁρᾶς οἵους ἔχει βωμούς; οἷα δέχεται θύματα; βασιλείαν Θεοῦ καὶ κληρονομήσουσι Ⓐ πλεονέκται· καὶ οὐδὲ οὕτω

χ. τὸν ξύλον τὸ λίθινον, ὅπου καὶ τὸ χρυσίον ἰσ. πτύσας

τω δεδοίκασι. καίτοιγε πάντων ἡ ὀπτηρία αὕτη ἀδιενεκεστέρα. ὁ γὰρ ἔμφυτος καὶ φυσικὴ (ἡ γὰρ αὐτὴ πᾶσι τῶν ἀρχόντων ἐστὶ τέχνη) νῦν μὲν χρείαν οὐκ ἔσχε δηλῶσαι, οὐδὲ ἔστιν ὅτε χρείαν ἔσχεν. ἀκήκοατε, λέγω πόθεν εἰσῆλθε ὁ κακός. ἕκαστος ὧν περὶ αὐτοῦ ζηλοῦντες ἐπέτρεψεν ὁ νόσημα, καὶ ὧν ὁ βουλόμενος ὁ πολλάκις ἐρεθίζει. ὅταν γὰρ ἴδωσιν οἰκίας λαμπρὰς, καὶ πλῆθος ἀγρῶν, καὶ ἀνδραπόδων ἀτέλειας, καὶ ἀργυρᾶ σκεύη, καὶ πολυτίμητα ἱμάτια φορυτὸν, πάντα περιτίθουσιν, ὥστε ὑπερβολὴν. ὥστε οἱ πένητες τῶν δυστήνων αὐτοὶ γίνονται, καὶ κλαίουσι τῶν μετ' αὐτοὺς. εἰ γὰρ ἐβούλοντο σωφρονεῖν, οὐκ ἂν τοῖς ἄλλοις ἐγίνοντο διδάσκαλοι, μᾶλλον δὲ οὐδὲ τούτοις ἐστὶ σπουδαῖα. εἰσὶ γὰρ καὶ ἕτεροι χείρονες καταφρονοῦντες. καὶ τίς, φησι, καταφρονεῖ; ὁ γὰρ δοκῶν, ὅτι ὑπὸ πολλῆς κακίας εἰς ἀδυνατον δοκεῖ περιεστάναι, καὶ οὐδὲ πιστεύεται τις κατορθοῦν. εἶπω τοίνυν πολλοὺς οὐκ ἐν ταῖς πόλεσι, οὐκ ἐν τοῖς ὄρεσι; καὶ τί ὁ κέρδος; οὐδὲ γὰρ ἀπὸ τούτων ἔσεσθε βελτίους. ἄλλως γε, ὁ καὶ πολλάκις ἡμῖν ὁ λόγος νῦν, ὥστε κενῶσαι τὰ ὄντα· ἐβουλόμην δὲ πλείω· ἀλλ' ὅπως μείζονα ὑμῖν ὁ φορτίον, κὰ κατακλ. οὐκ ἀναγκάζω· ἀλλ' ὥστε μὴ τῶν ἀλλοτρίων ἐφίεσθαι παύσω, ὥστε ἐκ τῶν ὄντων μεταδιδόναι. πολλοὺς γὰρ τοιούτους εὑρήσομεν τοῖς οἰκείοις ἀρκουμένους, τῶν ἑαυτῶν ἐπιμελουμένους, καὶ ἀπὸ δικαίων ζώντας πόνων. ὀλίγα τί μὴ τούτους ζηλοῦμεν καὶ μιμούμεθα; ἐνοήσωμεν οὖν περὶ ἡμῶν· ἐκ κλήματα αὐτῆς ἔσχε μόνον καὶ ὀνόματα αὐτῆς σῳζόντα; τοῦ ὄφεως ὁ βαλαντίον, καὶ τὸ ὄφεως ὁ περάτειον, καὶ ὁ κατάλυμα; ἐκ βύθου θαυμάσαντες γέγονεν, ἐνοοῦντες πόσον πόνον ὑπέμεινε, πόσας ἁρπαγὰς ἥρπασε, καὶ ὑδαμοῦ φανῇ; ἀλλ' ἐντυφῶσιν ἕτεροι τοῖς ἐκείνου, ὃς οὐδὲ προσεδόκησε, ταῦτα ἢ καὶ ἑλληνικοὶ, ἐκείνου τιμῶντες ἐφάπτιον διδόντος δίκιον. ταῦτα καὶ ἡμᾶς μιμεῖ. πάντως γὰρ ἀποθανούμεθα, πάντως ὁ αὖθις τέλος ὑποστησόμεθα. πόσων ὀργιῶ, εἰπέ μοι, πόσων δαπανῶ, πόσας ἀπειθείας ὑπέστησαν; καὶ τί ὁ κέρδος; κόλασις ἀθάνατος, καὶ τὸ μηδεμίας τυχεῖν παραμυθίας· οὐ τὸ μὴ ζῶντας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπελθόντας κατηφορεῖσθαι παρὰ πάντων. τί δέ; τῶν πολλῶν ἕνεκα εἰκότως ὅταν ἴδωμεν ἀνακειμένους ἐν ταῖς οἰκίαις, οὐχὶ μᾶλλον θρηνοῦμεν; ἀληθῶς καλῶς εἶπεν ὁ προφήτης· Πλείω μάτην ταράσσεται πᾶς ἄνθρωπος ζῶν. ταραχὴ γὰρ ὄντως ἡ περὶ Ψαλμ. λθ. τοιαῦτα σπουδή· ταραχὴ καὶ δόρυβος ἐστίν. ἀλλ' οὐκ ἐν ταῖς μοναῖς ταῖς αἰωνίοις τοῦτο ἔσται, οὐδὲ ἐν ταῖς σκηναῖς ἐκείναις. ἐν ταύταις μὲν γὰρ ἕτερος ἐμόχθησε, καὶ ἕτερος ἀπολαύει· ἐκεῖ δὲ τῶν ἑαυτῶν μόχθων ἕκαστος ἔσται κύριος, καὶ πολυπλασίονα λήψεται τὸν ἀμοιβόν. πρὸς ἐκείνην τοίνυν ἐπειγώμεθα τὴν κλῆσιν, ἐκεῖ κατασκευάζωμεν ἑαυτοῖς οἰκίας, ἵνα ἀναπαυσώμεθα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ομιλ. ξς. 9 ΕΓΝΩ ΟΥΝ ΟΧΛΟΣ ΠΟΛΥΣ ΕΚ ΤΩΝ ΙΟΥ-

δαίων ὅτι ἐκεῖ ἐστι, καὶ ἦλθον, ἵνα καὶ τὸν Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἴδωσιν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν.

ΟΣπερ ὁ πλοῦτος τοὺς πένητας ἐκταπεινίζειν εἴωθεν, ὅταν καὶ ἡ ἀρχή. ἐκεῖνος μὲν γὰρ εἰς πλεονεξίαν, αὕτη δὲ εἰς ἀπιστίαν ἄγει. ὅσα γοῦν τὸ ἀρχόμενον πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ὑγιαῖνον, οὐδὲ ἂν ἀρχόντας διεφθαρμένους. ὅπου γὰρ ἅπαντες αὐτῷ ὀπίσω θύουσι, λέγουσι μὲν συνεχῶς καὶ διαγελῶσι, ὅτι πολλοὶ ἐκ τῆς ὄχλης ὀπίσω θύουσιν αὐτῷ, ἐκ δὲ τῶν ἀρχόντων οὐπίστευσαν. καὶ αὖθις λέγουσιν, καὶ ὁ ὄχλος, Μὴ Ioan. ζ. μη. τις τῶν ἀρχόντων ὀπίσω θύσειν εἰς αὐτόν; ἀλλὰ τί, φησι; τὸ πλῆθος, ὃ μὴ εἰδότες τὸν Θεὸν, ὀπίσω καθέζεσθαι οἴονται. τοὺς πιστεύοντας ὀπίσω καθεζομένους ἔλεγον, ἑαυτοὺς δὲ ἀναβαίνοντας συνε-

ετοις. και εν τουτω δε το θαυμα θαυμαζωμεν, οτι τοσουτοι ⸂οι⸃ πολλοι· ⸂οι⸃ δε αρχοντες ουκ ηρκεσθησαν μονον τοις οικειοις κακοις, αλλα και τον Λαζαρον ανελειν επεχειρησαν. εγω, τον Χριστον, οτι το σαββατον ελυεν, οτι ισον εαυτον εποιει τω πατρι, και δια τους Ρωμαιους ους φατε· τω Λαζαρω δε εχοντες εγκαλειν επεχειρησαν αυτον αναιρειν; μη αρα το καλως παθειν εγκλημα; ορας πως αυτων φονικη η προαιρεσις; και τοι πολλα σημεια ειργασατο· αλλ' ουδεν αυτους εξεβηλωσεν, ουχ ο παραλελυμενος, ουχ ο τυφλος. τουτο γαρ εν τη φυσει θαυμασοτερον εστιν, εν μη πολλα εγενετο, και εστω παραδοξοι νεκροι τεσσαρημερον ιδειν προεπατουντα και φθειρομενοι. καλα γε της εορτης τα κατορθωματα, φονοις αναμιγνυσθαι τον παντοκρατορα εποιησεν. αλλως τε, εκει μεν εδοκουν εγκαλειν το σαββατον, και ταυτη απαγειν σου τον ανδρα· εν τουτοις δε, οπου μηδεν ειχον μεμφασθαι, και τα θεαπρεπη ποιουντα τον οπτικειρησιν. εν τουτοις γαρ, ηδη οτι εναστουσι τω πατρι ειχον ειπειν. η γαρ βυρσα αυτους επεσομιζεν. επει ουν και αει εκεκαλευκει μνημη, εν το σημειον λαμπρον εστιν, οτι τον φονον ορμωσιν. ωστε και οτι τα τυφλου τουτο απεποιησαν, ει μη ειχον εγκαλειν το σαββατον. αλλως τε, εκεινος μεν ασημος ην, και εξεβαλον αυτον εκ του ιερου· ουτος δε οπισημος· και δηλον εκ των πολλους ελθειν εις παραμυθιαν τω αδελφω· και πονουντων ορωντων το θαυμα εγινετο, και μη πολλης της παραδοξοποιιας. δια τουτο παντες ητιωντο ουφομενοι. τουτο ουν αυτους εδακνε, το της εορτης εξωσης παιζας αφενζας οτι τον Βηθανιαν ερχεται. επεχειρησαν ουν αυτον αναιρειν, και ουδεν εδοκουν τολμαν· ουτως ησαν φονικοι. και δια τουτο αρχομενος ο νομος, απο τουτου αρχεται· υ φονευσις. και ο προφητης τουτο εγκαλει· Αι χειρες αυτων αιματος πληρες. πως ουν προφασια μη παρεπαται εν τη Ιουδαια, εις τον ερημον αναχωρων, παλιν εισερχεται μη προφασιας; σβεσας τον θυμον τη αναχωρησει, πεπαυμενους αυτους εφισταται· αλλως τε, το πληθος το παρον και το επομενον ιχνευον ιν εις αγωνιαν αυτους εμβαλειν. ουδεν γαρ ουτως επισασατο αυτους σημειον, ως το τον Λαζαρον. και αλλος τις αναγελιστης φησιν, Ου πεπιστευον εις αυτον τα ημαρτια, και οτι πασα η πολις εσειστη μη τοσουτης εισηει ομιλιας. επειδη τουτο, προφητειαν τον μεν τυπων, τον δε πληρων· και το αυτο τον μεν ελυετο αρχη, τον δε τελος. το μεν γαρ, Χαιρε οτι ο βασιλευς σου ερχεται σοι πραος, προφητειαν πληρουντος ην· το δε εστως ονον καθισας, μελλον προαγμα προδιατυπουντος, οτι το ακαθαρτον των εθνων γενος εμελλεν πανοικειον εχειν. πως δε και αλλοι φασιν, οτι μαθητας επεμψε και ειπε· Λυσατε τον ονον και τον πωλον· ουτος δε ουδεν τοιουτον φησιν, αλλ οτι ονα εστι ουκ ειδοτες; οτι αμφοτερα γνεας ειχος ην, και μετα το λυθηναι τον ονον ανηγαγον των μαθητων, ειτα επεβαλον αυτον επικαθισαι. τα δε βαια των φοινικων και των ελαιων εκλαδους, και τα ιματια υποστορεσαι, δεικνυντες ου λοιπον μειζονα, η περι προφητου δοξαν ειχον προς αυτον, και ελεγον·

13 Ωσαννα ευλογημενος ο ερχομενος εν ονοματι Κυριου.

Ορας οτι τουτο μαλιστα αυτον απεπνιγε, το πειαθηναι παντας οτι ουκ εστιν ανθρωπος; και τουτο μαλιστα διηρει τον δημον, το λεγειν αυτον προ του καιρου ηκειν; τι δε φησι,

15 Χαιρε σφοδρα, θυγατερ Σιων; Επειδη παντες αυτον βασιλεα ως οπου το πολυ αδικοι τινες ησαν και πλεονεκται, και προεδωκαν αυτους τοις εχθροις, και το πληθος διεφερεν, και υβρεως εποιουν τοις πολεμιοις, θαρρει, φησιν· ουτος δε τοιουτος, αλλα πραος και επιεικης· και δεικνυται απο της ονου. ου γαρ τραπεδον επισυρομενος εισηλθεν, αλλ' ονον εχων μονον.

16 Τουτο ουκ ηδεσαν, φησιν, οι μαθηται αυτου, οτι ουν εστι αυτου γεγραμμενον.

Ορας οτι τα πλειονα ηγνοουν, επει και αυτος ουκ απεκαλυπτεν αυτοις; και γαρ οτε ειπε, λυσατε φασι ταυτα, και εν τισιν ημεραις εγειρω αυτον, ουδε τοτε ηδεσαν οι μαθηται.

ται. ϗ ἄλλος ὁ εὐαγγελιςὴς λέγ, ὅτι ἰῶ κεκρυμμένος ὁ λόγος ἀπ' αὐτῶ, ϗ οὐκ ἠδεσαν ὅτι
δι' αὐτὸν ἀναςἰῶσιν ἐκ τῶ νεκρῶν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἰκότως ἐκρύπτετο (διὸ ϗ ἄλλος λέ- Ματθ.ιζ κγ.
γ εὐαγγελιςὴς, ὅτι καθ' ἕκαστον ἀκούοντες ἠλγουν ὃ ἦσαν ἐν κατηφείᾳ· τοῦτο ὁ, οὐκ τὸ μὴ
εἰδέναι ⟨ω⟩ περὶ τῆς ἀναςάσεως λόγον) ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἰκότως ἐκρύπτετο, ἅτε μεῖζον ἢ
5 κατ' αὐτούς· ὃ πολλοὶ τῆς ὄντως Ζᾳ τί αὐτοῖς οὐκ ἀπεκαλύφθη; ὅτι ϗ τοῦτο μέγα ἰῶ. ὅσα
χ ἐκπεμπύ- ὁ φιλοσοφίαν εὐαγγελισου, πῶς οὐκ ἐπαισχύνεται τὴν περιτέραν αὐτῶ ἄγνοιαν ἐκ-
ω. πομπεύειν. ὅτι μὲν οὖν γέγραπται, ἠδεσαν· ὅτι ὁ ἐπ' αὐτῶ γέγραπται, οὐκ ἠδεσαν. ϗ γὰρ
δὴ ἐσκανδάλισεν αὐτοὺς, Ἐγερθασιλεὺς ὢν τοιαῦτα μέλλοι πάσχειν ὑπὸ ὧν ἔτως ἐκδέδοσθαι. ὁ
ἄλλως ὁ, οὐκ δὴ εὐθέως ἐχώρησαν τὴν γνῶσιν τῆς βασιλείας, ἰῶ ἔλεγε. ὁ γὰρ ἄλλος εὐ-
10 αγγελιςὴς φησιν, Οτι περὶ βασιλείας ἐδόκουν ταῦτα λέγεσθαι. Ματθ.κ κε.

17 Εμβρυτύρει δὲ ὁ ὄχλος, ὅτι ἀνέςησε ⟨ω⟩ Λάζαρον. Ου γὰρ δὴ τοσοῦτοι με-
τέσχεν ὀξαφνης, φησὶν, εἰ μὴ ὑπὸ σημείῳ.

19 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι εἶπον πρὸς αὐτούς· θεωρεῖτε, ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν; ἴδε, ὁ κό-
σμος ὀπίσω αὐτῶ ἀπῆλθ· δοκεῖ δέ μοι τοῦτο εἶ) τῶ ὑγιαινόντων μὲν, οὐ τολμώντων δὲ πρ-
15 ρησιάσασθαι· εἶτα ἀπὸ τῆς σκηνάσεως κατεγνωτων αὐτὸς ὡς δυνήσεται ὀπτιχθῆναι. κόσμον δὲ ἐνταῦθα πάλιν, τὸν ὄχλον φασίν. οἶδε γὰρ ἡ γραφὴ κόσμον ϗ τὸν κλῆσιν λέγειν, ϗ οὐδὲν ἐν πονηρίᾳ ζωῆς. καὶ ὃ μὲν φησιν, ὅταν λέγῃ, Ο σκοφέρων κὺ ἀνθρωπον τὸν κόσμον Ησ μ κς.
αὐτῶ· τὸ δὲ, ὅταν λέγῃ, Ο κόσμος ὑμᾶς οὐ μισεῖ, ἐμὲ δὲ μισεῖ. ϗ γε τοῦτα ἀκριβῶς εἰ- Ιωαν. ζ.ζ.
δέναι, ἵνα μὴ πρὸς τὴν σημασίαν τῶν ὀνομάτων λαβεῖν πρέχωμεν τοῖς αἱρετικοῖς.

20 20 Ησαν δέ τινες τῶν ἑλλήνων ἀναβαίντες προσκυνῆσαι εἰς τὴν ἑορτήν.

ἤ. ῥητῶν Εἰσὶ ὄντες λοιπὸν τῶ πρόσηλυτοι γίνεσθαι, ἦσαν εἰς τὴν ἑορτήν. τῆς φήμης δὲν δεδο-
ξασθείσης, λέγουσι· 21 Θέλομεν τὸν Ιησοῦν ἰδεῖν. Ο δὲ Φίλιππος πρόσχωρῆ
τῶ Ανδρέᾳ, ἅτε πρὸς αὐτὸν ὄντι, ϗ ὃ πρᾶγμα αὐτῶ κοινοῦται. ἀλλ' οὐδὲ οὗτοι ἁπλῶς
αὐθεντεῖ. ἤκουσε γὰρ· Οτι εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε. δεῖ τοῦτο μὲν τῶ μαθητοῦ χοι- Ματθ. ι. ε.
25 νωνὸν μόνος, τῶ διδασκάλῳ ἀναφέρει· ἀμφότεροι γὰρ εἶποι αὐτῶ. ὁ δὲ τί φησιν;

23 Ηλθεν ἡ ὥρα, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

24 Εαν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει.

Τί ὅτιν, ἦλθεν ἡ ὥρα; ἔλεγεν, εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, πᾶσαν ἐγκόπτων ἀγνω-
μοσυνης πρόφασιν ἀπὸ Ιουδαίων, καὶ κατεῖχεν αὐτούς. ἐπεὶ οὖν ἐπέμενον ὅτοι ἀπειθοῦν-
30 τες, ὀκνηροὶ δὲ ἐβούλοντο πρόσελθεῖν, χαμηρὸς λοιπὸν, φησιν, ὁ πάθος ἐλθεῖν πρώτων πε-
πληρωμένων. Εἰ γὰρ μέλλοιμεν τούτοις μὴ [ϗ] ἀπειθοῦσι προσεδρεύειν, ἐκείνοις δὲ ὁ βου-
λομένοις μὴ προσίεσθαι, ἀναξία τῆς ἡμετέρας ἔσαι ταῦτα κηδεμονίας. ἐπεὶ οὖν ἔμελλεν
ἀφήσειν τοὺς μαθητὰς, ὅπῃ τὰ ἔθνη λοιπὸν ἴσαμεν μὴ τὸν φανερὸν, ὁρᾷ δὲ αὐτοὺς προπηδῶντας,
φησὶ· χαμηρὸς ὅπῃ τὸν φανερὸν ἐλθεῖν. δ' προτέρων γὰρ αὐτοῖς εἴασεν, ἵνα ἢ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.
35 ἕως γὰρ δεῖ τὰ ἔργων αὐτὸν διεκρώσαντο, ἕως αὐτὸν ἐσαύρωσαν, οὐκ εἶπε, Πορευθέντες μα- Ματθ.κη. ιθ.
θητεύσατε πρῶτα τὰ ἔθνη· ἀλλ', Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε· ϗ, Οὐκ ἀπεςάλην, εἰ μὴ Ματθ.ι.ε.
εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ισραήλ· ϗ, Οὐκ ἔςι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέ- Ματθ.ιε. κδ.
κνων, ϗ δοῦναι τοῖς κυναρίοις. ὅπῃ ὃ ἐμίσησαν αὐτὸν, ϗ οὕτως ἐμίσησαν ὡς δι' ἐλεῖν, πρεῖ- Ματθ.ιε. κε.
τὸν ἰῶ προσεδρεύειν δεήσεσθαι ἐκείνων. ϗ γὰρ παρεκάλεσαν αὐτὸν λέγοντες· Οὐκ ἔχο- Ιωαν.ιβ. ιε.
40 μὲν βασιλέα, εἰ μὴ Καίσαρα. τότε δὴ λοιπὸν αὐτοῦ ἀφῆκεν, ὅπῃ αὐτοὶ ἀφῆκαν. δεῖ τοῦτο Ματθ.κγ.λζ.
λέγειν· Ποσάκις ἠθέλησα ὅπισωναγαγεῖν τὰ τέκνα ὑμῶν, ϗ οὐκ ἠθελήσατε; ὅτιν, ὁ κόκ-
κος τοῦ σίτου ἐὰν μὴ πεσὼν ἀποθάνῃ; προεῖται τοῦ λέγειν. ἵνα γὰρ μὴ θορυβῶνται σπουδά-
ζοντες ὅλη, ὅτε ϗ ἔλλιμες προσῆλθον, τότε ἀνῄρεθη, λέγει, αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μάλιστα αὐτοῦ ποιῆ
προστελθεῖν, καὶ αὐξήσει ὁ κήρυγμα ὁ ἐμόν. Εἶτα, ὅπῃ ἀπὸ λόγων ὐχ ὄντως ἔπειθεν, ἀ-

πὸ

πὸ τῆς τοῦ πορεγμοῦ πείρας αὐτὸ μεθοδεύει λέγων, ἐπεὶ καὶ σὺ τῶν σίτων τοῦτο γίνεται· μᾶλλον φέρει καρπόν, ὅταν ἀποθάνῃ. Εἰ δὲ σὺ τοῖς σπέρμασι τούτου, πολλῷ μᾶλλον σὺ ἐμοί. ἀλλ' οὐκ ἠδέσαν οἱ μαθηταὶ τὰ λεχθέντα. διὸ συνεχῶς αὐτὸ πιθησιν ὁ εὐαγγελιστής, ἀπολογούμενος ὑπὲρ τῆς μὴ τούτων φυγῆς. τοῦτον δὲ πρὸ τῆς ἀναστάσεως διαλεγόμενος ὁ Παῦλος ἔλεγεν εἰπών σε.

ΗΘΙΚΟΝ Ποίαν οὖν ἔχουσιν ἀπολογίαν οἱ τῇ ἀναστάσει διαπιστοῦντες, οἱ τοῖς σπέρμασι τοῦ πορείματος καθ' ἑκάστην μετεπομένου τὴν ἡμέραν, καὶ οἱ φυτοῖς, καὶ ὅτι τῆς γλυκύτητος τῆς ἡμετέρας; πρότερον γὰρ διὰ φθαρτῶν τὸ σπέρμα, καὶ τότε γλυκαθῆναι γλυκύτητι. ὅλως δέ, ὅταν ὁ Θεὸς ἃ ποιῇ, λογισμῶν οὐκ ἔστι χρεία. πῶς γὰρ ἂν οὐκ ὄντων ἡμᾶς ἐποίησε; ταῦτα πρὸς Χριστιανοὺς λέγω, τοὺς λέγοντας πιστεύεσθαι γραφάς. ἐγὼ δὲ καὶ ἕτερον ἐρῶ ἀπὸ λογισμῶν ἀνθρωπίνων. τὴν ἀνθρώπων μὲν σοφίαν διαφθείρουσιν, οὐ δὲ σοφία. ἀλλὰ τὴν σοφίαν διαπεσόντων πολλοὶ εἰς ἕκαστον γῆρας ἦλθον εὐπαθούντων· τὴν δὲ σοφίαν, οἱ σώφρονες ὑπομείναντες. πότε οὖν τὰ κατ' ἀξίαν ἀπολήψεται ἕκαστος; σὺ ποίῳ καιρῷ; ναί, φησι· ἀλλὰ σωμάτων οὐκ ἔστιν ἀνάστασις. οὐκ ἀκούουσι τοῦ Παύλου λέγοντος, Δεῖ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν; καὶ πῶς ψυχῆς (οὐδὲ γὰρ φθείρεται ἡ ψυχή) ἡ ἀνάστασις ἢ τοῦ πεπλωκότος λέγεται· ἔπεσε γὰρ τὸ σῶμα. Διατί δὲ βούλει ἀνάστασιν εἶναι σώματος; πότερον οὐ δυνατὸν τῷ Θεῷ; ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἑκάστης ἀνοίας λέγειν. ἀλλ' οὐ πρέπει; διατί δὲ πρέπει τὸ φθαρτὸν καὶ πάντα καὶ θανάτου κοπωνῆσαι, κοπωνῆσαι καὶ τῶν στεφάνων; εἰ γὰρ μὴ ἔπρεπεν, οὐδ' ἂν ἐπὶ τοῦ ἀρχηγοῦ ἐγένετο, οὐκ ἂν σάρκα αὐτὸς ἀνέλαβεν. ὅπερ ἂν καὶ ἀνέλαβε, καὶ αὐτοῦ ἀνέστησεν, ἀκούσουσι δὲ φησι· Βάλε τὸν δακτύλον σου, καὶ ἴδε, ὅτι πνεῦμα ὀστᾶ καὶ σάρκας οὐκ ἔχει. διατί δὲ τὸν Λάζαρον ἀνέστησεν, εἰ βέλτιον ἦν χωρὶς σώματος ἀναστῆναι; τί δὲ πάλιν σημείου καὶ ἐνεργείας ἕνεκα ποιεῖ; τί δὲ ὅλως ἔδωκε σάρκας; μὴ τοίνυν ἀπατᾶσθε πρὸς τῶν αἱρετικῶν, ἀγαπητοί. καὶ γὰρ ἀνάστασίς ἐστι, καὶ κρίσις ἐστί. ταῦτα δὲ ἀναιρῶσιν, ὅσοι μὴ βούλονται δοῦναι λόγον τῶν πεπορεγμένων. καὶ γὰρ διατί τὴν ἀνάστασιν τοιαύτην εἶναι, οἵα γέγονεν ἡ τοῦ Χριστοῦ. ἀπαρχὴ γὰρ ἐκείνος, καὶ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν. Εἰ δὲ ἀνάστασις τοῦτό ἐστι, ψυχῆς καθαρμὸς καὶ ἁμαρτιῶν ἀπαλλαγή, ὁ δὲ Χριστὸς οὐκ ἥμαρτε, πῶς ἀνέστη; πῶς ἡμᾶς τῆς κατάρας ἀπηλλάγημεν, εἶτε καὶ αὐτὸς ἥμαρτε; πῶς δὲ λέγει, Ὅπ ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν; ταῦτα γὰρ ὁ ἀναμάρτητον δηλοῖ τὸν ὄντα. οὐκοῦν κατ' αὐτοὺς ἢ οὐκ ἀνέστη, ἢ ἵνα ἀναστῇ, ἥμαρτε πρὸ τῆς ἀναστάσεως. ἀλλὰ καὶ ἀνέστη, καὶ ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν. οὐκοῦν ἀνέστη σῶμά τι· καὶ ταῦτα δόγματα ταῦτα τῶν ἀποστόλων οὐδέν ἕτερόν ἐστιν, ἀλλ' ἢ κενοδοξίας ἔκγονα. Φεύγωμεν τοίνυν τοῦτο τὸ νόσημα. Φθείρουσι γάρ, φησι, τὰς χρηστὰς ὁμιλίας καιναί. οὐκ ἔστι ταῦτα ἀποστόλων διδάγματα. Μαρκίων ἐστὶ καὶ Οὐαλεντῖνος ὁ ταῦτα καινοτομήσας. φεύγωμεν τοίνυν, ἀγαπητοί. οὐδὲν γὰρ ὄφελος βίου καθαροῦ, δογμάτων διεφθαρμένων· ὥσπερ οὖν οὐδὲ τοὐναντίον, δόγματος ὑγιοῦς, ἐὰν βίος ᾖ διεφθαρμένος. ταῦτα ἔλλιπες ἔτεχε, ταῦτα σκεῦος ἠύξησαν, ἀπὸ τῶν ἔξωθεν φιλοσόφων λαβόντες, καὶ τὴν ὕλην ἀγνοοῦντες λέγοντες, καὶ πολλὰ τοιαῦτα. ὥσπερ οὖν εἶπον, ὅτι οὐκ ἂν εἴη δημιουργὸς, μὴ ὑποκειμένης ὕλης ἀγνοήσας ὅτι καὶ τὴν ἀνάστασιν ἠθέτησαν. ἀμὰ μὴ προσέχωμεν, εἰδότες Θεοῦ δύναμιν· πάνυ ἀρχή· μὴ προσέχωμεν. ὑμῖν λέγω ταῦτα. ἡμεῖς γὰρ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἃ προσαιτησόμεθα μάχην. ἀλλ' ὁ ἄοπλος καὶ γυμνὸς, κἂν εἰς ἀσθενεῖς ἐμπέσῃ, κἂν ἰσχυροτέρους ᾖ, ῥᾳδίως ἀλώσεται. Εἰ μὴ γὰρ γραφὰς προσείχετε, καὶ μὴν ἐκάσην ἑαυτοὺς ἠκονᾶτε τὴν ἡμέραν, ὅτε αὖ πρὸς ἡνεσα τὸν πρὸς ἐκείνους φθόγγον μάχην, ἀμὰ καὶ συμπλέκεσθαι συνεβάλλετο δή. ἐν γὰρ ἰσχυρὰ ἡ ἀλήθεια. ὅπερ δὲ χρῆναι αὐτὸ οὐκ ἴστε, δέδοικα τὸ συμπλοκὴν, μὴ λαβόντες ὑμᾶς ἀόπλους καταβάλωσιν. οὐδὲν γὰρ, οὐδὲν ἀσθενέστερον ἐκείνων τῶν τῆς τοῦ πνεύματος

βοηθείας

βοηθείας ἠρημωμένων. Εἰ δὲ τὴν ἔξωθεν κέρδους σοφίαν, θαυμάζειν οὐ χρή, ἀλλὰ καταγελᾶν, ὅπου τοῖς μωροῖς κέρδους διδασκάλεις. ὅτε γὰρ τοῦ Θεοῦ, ὅτε τοῦ κτίσεως πυνθάνεσθε ἐνθένδε ἐμάθετε, ἀλλ' ἔλεγχον ὅτι θάνατος * καὶ ἰχθὺς καὶ κύων ξζ ἡ ψυχή. τούτοις οὖν, εἰπέ μοι, τοσοῦτον σθένος; ἢ πῶς ἂν ἔχοι λόγου; μεγάλοι εἰσὶν ἐν τῇ χώρᾳ ἐκεῖνοι, καλοὶς βοτρύοις πεφυτευμένοι, καὶ τείχους ἀναβεβλήκασιν· μέχρι τούτων αὐξεῖται ἡ φιλοσοφία. ἀλλ' ὃ γὰρ ἔνδοθεν ἰδεῖν, πέφρα καὶ κόπις καὶ ὑλαὶ τοσαῦται, ἀλλὰ ταῦτα ἀνεῳγμένος ὁ λῃστὴς αὐτῶν, πάντα ἀνάθαρσίας ἔχων γέμοντα καὶ ἰοῦς, καὶ τὰ δόγματα πάντα σκωλήκων. ὁ γοῦν τοσοῦτος αὐτῶν ὁ ὕδωρ ἔφησεν εἶναι Θεόν, καὶ ὁ μὲν ἐκεῖνον ὁ πῦρ, ἄλλος τὴν ἀέρα, καὶ εἰς τὰ σώματα κατενεχθῆναι. τούτοις οὖν, εἰπέ μοι, θαυμάζειν χρή, τοῖς τοσοῦτον ἐννοεῖν ἀσωμάτου λαβόντας Θεοῦ; Εἰ δέποτε καὶ ὕστερον ἔλαβον, ἀλλὰ τὸ συμπεσεῖσθαι ἐν Αἰγύπτῳ τοῖς ἡμετέροις. ἀλλ' ἵνα μὴ πολὺν ὑμῖν ἐπάγωμεν τὸν τοῦτον, ἐν ταύτῃ τὸν λόγον καταλύσωμεν. δυνάμεθα γὰρ ἀρξώμεθα τὰ ἐκείνων τοσαῦτα δόγματα, καὶ ὅτι μὲν τοῦ Θεοῦ, τί δὲ τοῦ ὕλης, ὅτι δὲ τοῦ ψυχῆς, τί δὲ τοῦ σωμάτων εἶπον, πολὺς ἔσεται γέλως· καὶ τοσοῦτον τῆς πρὸ ἡμῶν κατηγορίας δείσονται. αὐτοὶ γὰρ ἀλλήλους ἔβαλον. ὁ γοῦν καθ' ἡμῶν γράψας τὸν τοῦ τῆς ὕλης λόγον, ἑαυτὸν ἀνῄρει. ὅπερ ἵνα μὴ παθόντες ὑμᾶς ἀπορρίψωμεν, καὶ λαβόμενοι λόγων ἀνελόντων, ταῦτα ἀφέντες, ἐκεῖνο ἐρωτῶμεν, τῆς ἀκροάσεως τῶν θείων ἐχέσθαι γραφῶν, καὶ μή μοι λογομαχεῖν εἰς τοσοῦτον δέον· ὁ γὰρ Παῦλος τοσοῦτος Τιμοθέῳ, καίτοι γε πολλῆς σοφίας ἐμπεπλησμένῳ, ἐκ τῶν ἀπὸ τῶν σημείων ἔχοντι δυνάμιν. πειθώμεθα τοίνυν ἐκείνῳ, καὶ τὰς φλυαρίας ἀφέντες, τῶν ἔργων ἐχώμεθα, φιλαδελφίας λέγω καὶ φιλοξενίας· καὶ πολὺν ποιησώμεθα τῆς ἐλεημοσύνης λόγον, ἵνα τῆς ἐπηγγελμένων τύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

χ. μὴ τ᾽ τῶν πατρὶ ἢ δ. ἄμα τῷ ἁγ. π. γιῷ καὶ εἰς τοὺς αἰ. τ᾽ αἰ. Ἀμήν.

Ομιλ. ξζ. 25 Ο ΦΙΛΩΝ ΤΗΝ ΨΥΧΗΝ ΑΥΤΟΥ, ΑΠΟΛΕΣΕΙ ΑΥΤΗΝ· ΚΑΙ Ο ΜΙΣΩΝ ΤΗΝ ΨΥΧΗΝ ΑΥΤΟΥ ΕΝ ΤΩ ΚΟΣΜΩ ΤΟΥΤΩ, ΕΙΣ ΖΩΗΝ ΑΙΩΝΙΟΝ ΦΥΛΑΞΕΙ ΑΥΤΗΝ. 26 ΕΑΝ ΕΜΟΙ ΤΙΣ ΔΙΑΚΟΝΗ, ΕΜΟΙ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙΤΩ·

Λυκὺς ὁ πρὼν βίος, καὶ πολλῆς γέμων ἡδονῆς· ἀλλ' οὐκ ἅπασιν, ἀλλὰ τοῖς προσπλωθεῖσιν αὐτῷ. Εἰ δέ τις εἰς τὸν ὄρεκτον διαβλέψαι, καὶ τὰ ἐκεῖ ἰδοι καλά, ταχέως αὐτὸν καταφρονήσει, καὶ οὐδὲν ποιήσεται λόγον. ἐπεὶ καὶ κάλλος σωμάτων, ἕως μὲν ἕτερον μὴ φανῇ λαμπρότερον, θαυμάζεται· ἐπειδὰν δὲ φανῇ τὸ κρεῖττον, καταφρονεῖται τὸ προτέρου. μὴ τοίνυν γελάσωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς ἐκεῖνο τὸ κάλλος ἰδεῖν, καὶ τὴν ὑπερέπειτα τῆς ἐκεῖ βασιλείας καταπτεῦσαι, ταχέως ἑαυτοὺς τῶν δεσμῶν ἀπολύσωμεν τῶν πρόντων. δεσμὸς γάρ τίς ἐστιν ἡ πρὸς τὰ πρόντα συμπάθεια. καὶ εἰς τοῦτο ἡμᾶς ἐναγων ὁ Χριστὸς ἀκόλουθον εἶναι φησιν· ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. ὁ ἐμοὶ διακονῶν, ἐμοὶ ἀκολουθείτω. καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμός. αἰνίγματι ἐοικέναι δοκεῖ τὰ λεγόμενα. ἀλλ' οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ πολλῆς ἐμπέπλησαι σοφίας. καὶ πῶς ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν; ὁ γὰρ ὑπερθυμίας αὐτὴν ποιῶν καὶ ἀτοπίας, ὁ χρῄζομενος αὐτῆς τοσοῦτον δέον. διὸ ὑπομιμνήσκει τις λέγων, Μὴ πορεύου ἐν ταῖς ὑπερθυμίαις τῆς ψυχῆς σου. οὕτω γὰρ αὐτὴν ἀπολεῖς (τὴν γὰρ ὁδὸν τὴν ὅτι τὴν ἀρετὴν ἀγούσης ἀπαγει) ὥσπερ οὖν ὁ σώφρων ὁ μισῶν αὐτὴν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, σώσει αὐτήν. τί δέ ἐστιν, ὁ μισῶν αὐτήν; ὁ μὴ ἔχων αὐτῆς τὰ βλαπτοντα καλοῦσαν, καὶ οὐκ εἶπεν, Σηρ. ιη. λ.

εἶπεν, ὁ μὴ εἰκὼν αὐτῇ, ἀλλ' ὁ μισῶν αὐτόν. καθάπερ γὰρ τὴν μισουμένην οὐδὲ φωνὴν ἀκοῦσαι ἀνέχεται, οὐδὲ ὄψιν ἰδεῖν ἡδέως· οὕτω καὶ τὸν ψυχόν, ὅταν σπουδαίαν ὑπιστάμενος τὴν τοῦ Θεοῦ δοκιμώτων, μὴ σφοδρότητος ἀποστρέφεται χρή. ὅπερ γὰρ τοῖς θανάτου μέλλουσι λοιπὸν αὐδεῖς ἀναλέγεται, θανάτου τοῦ ἑαυτῶν, καὶ τοῦτο δὲ κατηφοῦντας καταπίπτοντας, ἀναβοᾶν ἐποίησατο λέγων, τί λέγω, ἐὰν μὴ Ⓦ ἐμὸν θάνατον ἀγωνίᾳ ὀνείδητε; ἀν' ὧν δὲ ὑμεῖς αὐτοὶ μὴ ἀποθάνητε, ὑμῖν ἔσται κέρδος ἀδεῖν. καὶ ὅσα πῶς τοῦτο μυθεῖται Ⓦ λόγων. σφόδρα ἐν φορτικὸν καὶ ἐπαχθὲς τὸ ἀκοῦσαι ὅτι δεῖ ἀποθανεῖν φιλοψύχουντα δὲ θεμιτόν. καὶ τί λέγω τὸ παλαιόν; ὅπερ τε νῦν πολλοὺς διέφθορεν ἡδέως πρὸς τὰ παθεῖν ἀποτολμῶντας, ἀναβοᾶν τὸν ὄντα καρπώσασθαι βίον, καὶ ζῶντα τοῖς μηδόντων πεπιστευμένους· οἱ, ἐπεὶ δὲ ἴδωσιν οἰκοδομήματα καὶ τεχνήματα καὶ μηχανήματα, δακρύουσιν ὅτι λέγοντες· πόσα ἂν θεμιτὸς μηχανᾶται, καὶ ζῆν κόνις; ὅτω πολλὴ τῆς προύσης ζωῆς ἡ ὑπερθυμία. ταῦτα τοίνυν θάλυσις ὁ Χριστὸς καὶ δεσμά, φησιν· ὁ μισῶν τὸν ψυχὸν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτόν. ὅπερ γὰρ ἐκείνοις τοῖς θανάτου ἔλεγε, καὶ τὸν φόβον αὐτῶν ἀπαλύων, ἀκούσονται τῆς ἐξῆς· ὁ ἐμοὶ διακονῶν, ἐμοὶ ἀκολουθείτω, καὶ ὅ θανάτου λέγων, καὶ τὸν διὰ τῶν ἔργων ἀκολουθησιν ἀπάντων. δεῖ γὰρ πάντως τὸν διακονοῦντα τῷ διακονουμένῳ ἕπεσθαι. καὶ σκόπει πότε αὐτοῖς ταῦτα διαλέγεται· οὐχ ὅτε ἐδιώκοντο, ἀλλ' ὅτε ἐθαῤῥησαν, ὅτε ἐνόμισαν ἐν ἀσφαλείᾳ εἶναι διὰ τὸν τῶν πολλῶν ὄμιλον καὶ θεραπείαν· ὅτε καὶ διανοῆσαι ἠδυνάσθησαν καὶ ἀκοῦσαι· καὶ ἐρώτω τὸν σαυτοῦ αὐτόν, καὶ ἀκολουθείτω μοι τουτέστιν, ἀεὶ τοῦτο πεπαγμένος ἔσο, φησί, τοῦτο κινδυνώδες, τοῦτο θανάτου, τοῦτο ἀποδημίαν τὸν ἐντεῦθεν. εἶτα, ὅπερ τὰ φορτικὰ εἶπε, καὶ ὃ ἔπαθεν λέγει. ποῖον γὰρ τοῦτο ἴσως; ὃ αὐτὸς ἀκολουθεῖν, καὶ εἶτα ὅτι· δεικνὺς ὅτι δυάσασις Ⓦ θάνατον διαδέξεται). Ὅπου γάρ εἰμί, φησιν, ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμός. Ποῦ δὲ ὁ Χριστός; ἐν οὐρανοῖς. καὶ τοῦ τῆς ἀναστάσεως τοίνυν ἐκεῖ μεταδώσω τῇ ψυχῇ καὶ τῷ νῷ. Εἰ δέ τις ἐμοὶ διακονεῖ, ἀγαπήσει αὐτὸν ὁ πατήρ. Διὰ τί οὖν εἶπεν, ἐγώ; ὅπερ οὐδέπω τοῦτο ἔσεσθαι καὶ αὐτὸ δόξαν εἶχον, ἀλλὰ μείζονα καὶ τὰ ὄντως. ④ γὰρ μηδὲ ὅτι ἀναστήσει αὐτὸν ἐγείρων εἰδότες, πῶς μεγάλα καὶ αὐτὸ ἐφαντάσθησαν; διὸ καὶ τοῖς υἱοῖς Ζεβεδαίου φησὶν, Οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται παρὰ τοῦ πατρός μου· καίτοιγε αὐτὸς ὄντων ὁ χρίων. ἐπεὶ δὲ καὶ ὃ τὸ γνήσιον πρόσεστιν. ὡς γὰρ γνησίου παιδὸς διακόνως, οὕτως ὁ πατὴρ ἀποδέξεται.

Μαρκ. 10 μ.

27 Νῦν ἡ ψυχή μου τεταραγκται. καὶ τί εἴπω· πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης. Καὶ μενοῦνγε τοῦτο οὐκ ἔστι παρεστεπομένου ὅτι Ⓦ θανάτου ἐλθεῖν. μάλιστα μὲν οὖν παρεστεπομένου. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν, ὅτι αὐτὸς ἔχων τὴν ὠδῖνων οὐ τὴν αὐθεντίαν, ἀκόλουθος τοῖς θανάτου φιλοσόφοις, καὶ ἡμῖν δὲ ἀκινδύνου παθεῖν, δείκνυσιν ὅτι καίτοι ἀγωνιῶν αὐτὸν, ὅμως διὰ τὸ χρήσιμον καὶ παθεῖν. ταῦτα δὲ τῆς οἰκονομίας ὄντων, καὶ τῆς θεότητος. διὰ τοῦτό φησι· νῦν ἡ ψυχή μου τεταραγκται (ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, ποῖον ἀκολουθεῖν ἔχει τὸ λεχθὲν, καὶ τὸ εἰπεῖν, πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης;) καὶ ὅτι τεταραγκται, ὡς τὸ ἀπαλλαγῆναι ζητῶν, εἶτα ἐκεῖθεν διαφυγεῖν. ταῦτα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὰ ἀθεμίτα. ἀλλ' οὐκ ἔγωγε ἂν εἴπω, φησίν, ἀπαλλαγείω αὐτοῦθεν. Διὰ γὰρ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην· Ὡσανεὶ ἔλεγε, καὶ πρυθυμούμεθα, καὶ παρατηρώμεθα, μὴ φυγωμεν θάνατον· ἐπεὶ καὶ γὼ νῦν παρεπόλμος, ὃ λέγω ὥστε φυγεῖν. διὰ δὲ φέρειν τὸ ὀπίσω. ὃ λέγω, ἀπάλλαξόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης· ἀλλα τί;

χ. καταφρονοῦντας

χ. ἐφαπτόμενος;

χ. ἐπ

χ. ἀπ

28 Πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα. Καίτοι τῆς παρακῆς τοῦτο ἀναγκαζούσης λέγειν, τὸ σεαυτοῦ λέγω, δόξασόν σου τὸ ὄνομα, τουτέστιν, ἀγαπᾶ λοιπὸν ὅπερ Ⓦ σαυτοῦ· ὁ πολὺ δὲ μᾶλλον ἐπιδείκνυται, καὶ τὴν φύσιν μὴ βουλομένου ἀποθανεῖν, ἀλλὰ τῆς προύσης ἀντεχομένου ζωῆς· δεικνὺς, ὅτι οὐκ ἔξω τῆς ἀνθρωπίνων παθῶν ἰσῶ. ὥσπερ γὰρ τὸ πει-

νῆν οὐκ ἔγκλημα, οὐδὲ τὸ καθεύδειν ὅπως ὠδὲ ὃ τ πρῦσης ζωῆς ἐφίεται. ὁ γ̄ Χριστὸς σῶμα καθαρὸν ἀμαρτημάτων εἶχεν, οὐχὶ φυσικὴν ἀναγκὴν ἀπηλλαγμένον· ἐπεὶ οὐδ' αὖ σῶμα ἦν. Διὰ δὴ τούτων κ̄ ἕτερόν τι ἐπαίδευσε. ποῖον δὴ τοῦτο; ἵνα, εἴ ποτε σὺ ἀγῶνι καταξαίνηται ἢ διειλίᾳ, μὴ δὲ οὕτως ἀποπηδήσωμεν τῶν προκειμένων. τῷ γ̄ Εἰπεῖν, πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα, δείκνυσιν, ὅτι ὑπὲρ ἀληθείας ἀποθνήσκει, δόξαν εἰς Ⓦ Θεὸν ὁ προκαταγγελών· κ̄ τοῦτο ζωνέβαινε μᾶ Ⓦ φανερόν. ἔμελλεν ὑπερφέρειν ἡ οἰκουμένη, κ̄ γνωρίζειν ὃ ὄνομα τοῦ Θεοῦ κ̄ θεραπεύειν αὐτόν· καίτοι γ̄ τὸ τοῦ παθητὸς μόνον, ἀλλὰ ἢ τὸ τοῦ γ̄ὸς· ἀλλ' ὅμως τοῦτο σιγᾷ. Ηλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· κ̄ ἐδόξασα, κ̄ πάλιν δοξάσω. Ποῦ ἐδόξασεν; ἐν τοῖς προ τούτων γεγονόσιν. κ̄ πάλιν δοξάσω μᾶ Ⓦ φανερόν. τί οὖν ὁ Χριστός;

30 Οὐ δι' ἐμὲ ἡ φωνὴ αὕτη γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. Ἐκεῖνοι γ̄ βροντὴν ἐνόμιζον εἶ̄, ἢ ἄγγελον αὐτῷ λελαληκέναι. κ̄ πόθεν τοῦτο ἐνόμισαν; μὴ γὰρ οὐχὶ τραχὺ ἢ βύσσινος ἦν ἡ φωνή; ἀλλὰ ζαχέως αὐτὴν ἀπέπτη, αἴτε παχυτέρων ὄντων κ̄ ἀρχικῶν κ̄ ῥαθύμων. καὶ Ⓓ μὴ Ⓦ ἦχον κατέχειν μόνον· Ⓓ γ̄, ὅτι μὴ ἐναρθρος ἦν ἡ φωνή, ἠδέσαν· τί γ̄ ἐσήμηνεν, οὐκ ἔπι. τί οὖν ὁ Χριστός; Οὐ δι' ἐμὲ ἡ φωνὴ αὕτη γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. Διὰ τί τοῦτο εἶπε; προς ἐκεῖνο" ἐνισάμενος ὁ ἔλεγεν ἀεί, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ. ὁ γὰρ ὢν τοῦ Θεοῦ δοξάζομενος, πῶς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, ὃ τὸ ὄνομα δι' αὐτὸν δοξάζε̄; Διὰ γὰρ τοῦτο ἢ φωνὴ ἐγένετο. διὸ κ̄ αὐτός φησιν, Οὐ δι' ἐμὲ ἡ φωνὴ αὕτη γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς· οὐκ ἵνα ἐγὼ μάθω τι ἀγνοῶν περὶ αὐτῆς (πόθεν γὰρ οἶδα τὰ τοῦ παθητὸς) ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. ὅπερ γὰρ ἔλεγον, ὅτι ἄγγελος ἐλάλησεν αὐτῷ, ἢ βροντὴ γέγονε, κ̄ οὐ προσεῖχον, φησιν· ὅτι δι' ὑμᾶς ἐγένετο, ἵνα καὶ ὅτως σπουδάσητε προς τὸ ἐρωτῆσαι τί τὸ λεχθέν. Ⓓ γ̄ ἐνθουσιῶντες, οὐδὲ ὅπως ἐπύθοντο ἀκουσάντες, ὅτι ἀνθρώπινα ἐμπίπτει τὰ προκείμενα. τῷ γὰρ οὐκ εἰδότι προς ὃ ἐλέγετο, εἰκότως οὐκ ἐδόκει βύσσινος εἶ̄ ἡ φωνή. δι' ὑμᾶς ἡ φωνὴ γέγονεν. ὁρᾷς ὅτι ζαπεινὰ δι' αὐτοὺς ᾤκει, οὐχ ὡς τ γ̄ὸς δεομένου βοηθείας;

31 Νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου· νῦν γ̄ ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κάτω βληθήσεται. Τοῦτο ποῖόν ἀκολουθόν ἔχει προς ὃ, ἐδόξασα κ̄ δοξάσω; πολλὴν Ⓒ σφόδρα ζωὰν δύσαν. ὅπερ γὰρ εἶπε, δοξάσω, δείκνυσι κ̄ Ⓦ ἐφ' οἷς τῆς δόξης. Τίς γ̄ ὁ ἔξω τος ἐστίν; σκῆνος βληθήσεται κάτω, φησί. Τί δέ ἐστι, κρίσις ἐστὶ τ κόσμου τούτου; ὡσανεὶ ἔλεγε, δικαστήριον ἔσται κ̄ σκάνισις. πῶς κ̄ Ἰνα ἔξω τος; αἴρλε Ⓦ προσῶπον ἀνθρώπου, ὑπεύθυνον λαβὼν τῇ ἁμαρτίᾳ (σχεδὸν γὰρ τῆς ἁμαρτίας ἐσπάλην ὁ θάνατος) ὃν ἐμοὶ τοῦτο οὐκ ἄρε. Ἵνος οὖν ἔνεκεν σκεπάσητε, κ̄ θανάτῳ πρὶν ἔδωκε; τίνος ἕνεκεν εἰς τὴν Ιούδα ψυχὴν ἐνέβαλεν ὥστε με ἀνελεῖν; μὴ γὰρ μοι ἐῖπῃς νῦν, ὅτι ὁ Θεὸς ὠργίσθη (τοῦτο γὰρ οὐ τοῦ σχολάζοντος, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ σοφίας) πέως σκεύους ἢ γνώμη δέξεται ζέσιν τ ποτηροῦ. πῶς οὖν κρίνε̄ ὁ κόσμος ὃν ἐμοί; ὡσανεὶ δικαστηρίου καθεζομένου, λεχθήσε̄ προς αὐτὸν, ἔξω, πονηρέ. ἀνθρώπινα αἴρλες Διὰ τὸ" ἁμαρτίας ὑπὸ θυμιώδους βύρειν· Ⓦ Χριστὲ σχολάζοντος; οὐκ ἐνδηλον, ὅτι ἀδίκως; οὐχοῦν δι' αὐτὸ σκεδικησθήσε̄ ὁ κόσμος ἅπας. ἵνα γ̄ κ̄ σαφέστερον ᾖ, κ̄ ὅτι παραδείγματος ἀνθ' ἑαυτοῦ ποιήσω φανερόν. ἔστω τις βίαιος τύραννος, πάντας ὑπ' ἐμπίπτοντας μυρίοις προβάλλων κακοῖς. οὗτος ἐμὲ συμβαλὼν βασιλεῖ, ἢ ὑφ' βασιλέως, ἀνέλῃ αὐτὸν ἀδίκως, ὁ ἐκείνου θάνατος κ̄ σὺν ἄλλοις ἐκδικῆσαι δυνήσεται. ἔστω τις ὀφειλέτας ἅπαντῶν, κ̄ τυπτέτω, κ̄ εἰς δεσμωτήριον ἐμβαλλέτω· εἶτα ἐκ τῆς αὐτῆς ἀπονοίας κ̄ τ σὸν ὀφείλοντα κτῶ τῶν αὐτῶν εἰρκτῶν ἀγέτω. σὺ κ̄ ὧν εἰς τοὺς ἄλλους ἐποίησε δώσει δίκην. ἀναιρήσει γὰρ" αὐτὸν ἐκεῖνος. οὕτω κ̄ ὅτι γοῦν γέγονεν. ὧν γὰρ εἰς ἡμᾶς ἐποίησεν ὁ σχέτολος, δι' ὧν εἰς Ⓦ Χριστὸν ἐτόλμησεν, ἀπαιτηθήσεται δίκην. κ̄ ὅτι τοῦτο αἰνίττεται, ἄκουσον τί φησι· νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου βληθήσεται κάτω Διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἐμοῦ·

32 Καὶ

32 Καὶ ἐγὼ ἐὰν ὑψωθῶ, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν. Τοῦτέστι, καὶ τοὺς ἐξ ἐθνῶν. Ἵνα μή τις εἴπῃ, πῶς βλασφήσεται κἀκεῖνα, εἰ καὶ σὺ προσγίνεται; λέγει, οὐ προσγίνεται· πῶς γάρ, τοῦ μὴ ὄντος ἄλλως ἔλκυστος; ἢ οὐ λέγει τὴν αὐάσεσιν, ἀλλ' ὁ τῆς δυνάσεως πλέον ὄντι, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν. Εἰ μὴ γὰρ εἴπει, ὅτι δυνάσησομαι, οὐκ ἂν ἦλθον ὅτι καὶ πιστεύσουσι· τῷ γὰρ εἰπεῖν, ὅτι πιστεύσουσιν, ἀμφότερα ἔσωσε δεδειχώς, ὅτι καὶ δυνάσησεται. Εἰ γὰρ νεκρὸς ἔμεινε, καὶ φίλος ἀνθρώπου ἦν, οὐδεὶς ἂν ἐπίστευσε. πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν. πῶς οὖν φησιν, ὅτι ὁ πατὴρ ἕλκει; ὅλως, μοῦ ἕλκοντος, πατὴρ ἕλκει. ἑλκύσω δέ, φησιν, ἅτε κατὰ τυράννου κατεσκευασμένος, καὶ ἀφ' ἑαυτῶν μόνων οὐ δυναμένους προσελθεῖν καὶ διὰ σκέπου χάριτος δραφυγεῖν, ἅτε δυτεχομένου. ἀλλαχοῦ δὲ τοῦτο ἁρπαγὴν καλεῖ. Οὐδεὶς δύναται τὰ σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ ⓦ ἰσχυρόν, καὶ τότε τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσῃ. Ταῦτα ἦν τὸ βίαιον αὐτοῦ προτέρων ἔλεγεν. ὅπερ οὖν ἐκεῖ ἁρπαγήν, ἐνταῦθα ἕλξιν ἐκάλεσε. Matth. ιβ. κθ.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτ' οὖν εἰδότες, διεγειρώμεθα, δοξάσωμεν ⓦ Θεὸν, μὴ διὰ πίστεως μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ βίου· ἐπεὶ ὄφελος οὐκ ἂν εἴη δόξα, ἀλλὰ βλασφημία. οὐ γὰρ οὕτω βλασφημεῖται Θεὸς, ἕλλησιν ὅτος μαθητὴς, ὡς χριστιανοῦ διεφθαρμένου. διὸ δὴ δέομαι πάντα ποιῆν, ὥστε δοξάζεσθαι ⓦ Θεόν. καὶ γάρ, φησι, τοῦ δούλου ἐκείνου, δι' οὗ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ βλασφημεῖται (ὅταν ἢ καὶ ἦ, πᾶσα αἰτίαν κόλασις καὶ τιμωρία ἕπεται) μακάριος ἦν, δι' οὗ τὸ ὄνομα δοξάζεται. μὴ τοίνυν ὡς ἐν τοῦτοις ὦμεν· ἀλλὰ πάντα φεύγωμεν τὰ ἀμαρτήματα, μάλιστα δὲ τὰ εἰς χρημάτων διαβαίνοντα βλάβην, ὅθεν μάλιστα ἐν τούτοις ὁ Θεὸς βλασφημεῖται. τίνα γὰρ ἕξομεν συγγνώμην, ὅταν ἑτέροις διῶναι τροστατόμενοι, τὰ ἑτέρων ἁρπάζωμεν; τίς ἡμῖν ἔσται ἐλπὶς σωτηρίας; εἰ μὴ πεπωκότα ἔθρεψας, κολάζῃ· εἰ δὲ ἢ ἀπέδυσας ἐνδεδυμένον, ποίας τεύξῃ συγγνώμης; ταῦτα συνεχῶς λέγοντες οὐ παυσόμεθα. ἴσως γὰρ ⓐ τήμερον μὴ ἀκούσαντες, αὔριον ἀκούσονται· ⓐ ἢ τὸν αὔριον μὴ προσέχοντες, τὸν μετ' ἐκεῖνον πεισθήσονται. Εἰ δὲ ὅλως καὶ ἀπειθῶς εἶεν διακείμενοι, ἀλλ' ἡμῖν ἀπείθημον ἔσται τὸ δικαστήριον. τὸ γὰρ ἡμᾶς ἐπληρώσαμεν. ἠθέλομεν ἢ μήτε ἡμᾶς αἰσχυνθῆναι ὅτι τοῖς λεγομένοις, μήτε ὑμᾶς ἐγκαλύψασθαι· ἀλλὰ πάντας δυνηθῆναι μὴ παρρησίας τυχεῖν ὅτι τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα καὶ αὖθις δυνηθῶμεν καυχήσασθαι ἐφ' ὑμῖν, ἐν τῇ ἡμετέρων κακῶν παραμυθίαν ἴσα λαβόντι, τὸ ὑμετέραν βούλομαι, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ομιλ. ξη. 34 ΑΠΕΚΡΙΘΗ ΑΥΤΩ Ο ΟΧΛΟΣ, ΗΜΕΙΣ ΗΚΟΥσαμεν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ Χριστὸς μένει εἰς ⓦ αἰῶνα· καὶ πῶς λέγεις σύ, ὅτι δεῖ ὑψωθῆναι ⓦ υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; τίς ἐστιν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;

ΕΥφώρατον ἡ πλάνη καὶ ἀθεῖς, κἂν μυρίοις ἐξωθεῖν ἀλείφῃ χρώματι. καὶ καθάπερ ⓐ τὰ σαθρὰ τῶν τοίχων καινίζοντες, οὐκ ἰσχύουσι διὰ τῆς ἀληθείας διορθοῦν· οὕτω καὶ ⓐ ψευδόμενοι ῥᾳδίως ἐλέγχονται. ὃ δὴ καὶ τοῖς [ⓐ] Ἰουδαίοις. τοῦ γὰρ Χριστοῦ πρὸς αὐτοὺς εἰπόντος· ὅταν ὑψωθῶ ἀπὸ τῆς γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν· ἡμεῖς ἠκούσαμεν, φασιν, ἀπὸ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ Χριστὸς μένει εἰς ⓦ αἰῶνα· καὶ πῶς σὺ λέγεις, ὅτι ὑψωθῆναι δεῖ ⓦ υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; τίς ἐστιν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου; ἆρα ἠδέσαν καὶ οἱ ὅτι ὁ Χριστὸς ἀθάνατός ἐστι, καὶ ζωὴν ἔχει πέρας οὐκ ἔχουσαν. οὐκοῦν καὶ κεῖνοι ἠδέσαν ὅπερ ἔλεγε. καὶ γὰρ πολλαχοῦ τῶν γραφῶν ὁμοῦ καὶ τὸ πάθος καὶ ἡ ἀνάσασις κεῖται. καὶ γὰρ Ἡσαΐας ἅμα ταῦτα πάθησιν, Ὡς πρόβατον ὅτι Ησ. νγ. ζ.

ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη λέγων, καὶ τὰ ἑξῆς ἅπαντα· καὶ ὁ Δαβὶδ δὲ τῷ δευτέρῳ ψαλμῷ, καὶ ἄλλαχοῦ πολλαχοῦ σιωπᾶσι ταῦτα ἀμφότερα. καὶ ὁ πατριάρχης δὲ εἰπὼν, δυσπεσὼν ἐκοιμήθη ὡς λέων, ἐπήγαγε· Καὶ ὡς σκύμνος λέοντος, τίς ἐγερεῖ αὐτόν; ὁμοῦ καὶ τὸ πάθος καὶ τὴν Γεν. μθ. θ. Αριθ. κδ. θ.
δύναστιν ἐδείκνυτο. ἀλλ' ὅμως οἱ νομίζοντες βαπτομίζειν αὐτὸν καὶ δεικνύοντα οὐκ ὄντα Θεὸν οὐκ τούτου, ὁμολογοῦσιν ὅτι ὁ Χριστὸς εἰς τὸν αἰῶνα μένει. ὅσα πῶς κακοῦργος. οὐ γὰρ εἶπον, ὅτι ἡμεῖς ἠκούσαμεν ὅτι ὁ Χριστὸς οὐδέν πάθει, οὐδὲ φανεῖται, ἀλλ' ὅτι μένει εἰς τὸν αἰῶνα. καίτοι οὐδὲ τοῦτο ἦν εἰρημένον ἐναντίον ἐκείνῳ. τῇ γὰρ ἀθανασίᾳ τὸ πάθος οὐκ ἐναντίον χώλυμα. σκοπεῖν δέ ἐστιν ἰδεῖν, ὅτι πολλὰ τοῖς ἀμφιβόλων ζωὴν ἔσεσθαι, καὶ ἐκόντες σκανδαλοῦργοι. ὅπερ γὰρ ἔφθη καὶ ἀναστὰς ἀγαλλόμενος αὐτοῖς, ἀκούσαντες τὸ ὑψωθῆναι σταυρῷ, τί ποτ' ἐστὶν ὑπολαμβάνουσιν. εἶτα λέγουσι· Τίς ἐστιν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου; τοῦτο κακοῦργος. μὴ γὰρ δὴ νομίσῃς, φησὶν, ὅτι περὶ σοῦ τοῦτο λέγομεν, καὶ εἶπης ὅτι δι' ἀπέχθειαν σκανδαλιζόμεθα. ἰδοὺ γὰρ οὐκ οἴδαμεν περὶ τίνος λέγεις, καὶ ὅμως ἀποφαινόμεθα. Τί οὖν ὁ Χριστός; βαπτομίζων αὐτοὺς δὲ δεικνὺς, ὅτι τὸ πάθος οὐδὲν κώλυμα τοῦτος τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα,

35 Ἔτι, φησὶ, μικρὸν χρόνον τὸ φῶς μεθ' ὑμῶν ἐστί. Δηλῶν, ὅτι ὁ θάνατος αὐτοῦ με-
πίρασίς ἐστι. καὶ γὰρ τὸ φῶς τὸ ἡλιακὸν οὐκ ἀναιρεῖται, ἀλλὰ μικρὸν ὑποχωρῆσαν πάλιν φαίνεται. Περιπατεῖτε, ἕως τὸ φῶς ἔχετε. Ποῖον σταυρὸν λέγει καιρόν; ἆρα τὸν προδοσίαν ζωὴν ἅπασαν, ἢ τὸν μετὰ τὸ σταυρὸν χρόνον; ἑκάτερα γὰρ τὸν ἄφατον αὐτοῦ φιλανθρωπίαν, πολλοὶ καὶ μετὰ τὸν σταυρὸν ἐπίστευσαν. λέγει δὲ ταῦτα κατηπείλων αὐτοῖς εἰς τὸν πίστιν, ὅπερ καὶ ὑστέρου πεποίηκεν, ὅτω λέγων, Ἔτι μικρὸν Ιωαν. ζ. λγ.
χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι. Ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ, οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει.

Πόσα γοῦν οἱ Ἰουδαῖοι νῦν πεποιήκασιν, καὶ οὐκ ἴσασι τί πεποιήκασιν, ἀλλ' ὡς ἐν σκότῳ, ὅτω βαδίζοντες; δεχοῦσι μὲν τὸν ὁρθὸν ὁδοιπορίαν ὁδόν, τὸν δὲ σκολιὸν βαδίζουσι, σαββατον
ἀκατηγορήτους, καὶ νόμον φυλάττοντες, καὶ βρωμάτων διαφορὰς διατηροῦσι, δὲ οὐκ ἴσασι ποῦ πε-
ριπατοῦσι. Διὰ τοῦτο ἔλεγε·

25 36 Περιπατεῖτε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε, Τουτέστιν, ἐμοὶ υἱοί. καίτοι Ιωαν. α. εγ.
ἐν πεποιημένοις φησὶν ὁ εὐαγγελιστής, Οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν, τουτέστι, τοῦ πάσχειν· σταυροῦσθαι γὰρ αὐτοὺς λέγεται τούτους γενέσθαι, ἵνα μάθῃς, ὅτι μία ἐνέργεια πάσχειν καὶ γεννᾶν. Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἀπ' αὐτῶν, ἐκρύβη. Νῶν τί κρύπτεται; οὐδὲ γὰρ λίθοις ἦσαν κατ' αὐτοῦ, οὐδὲ ἐβλα-
30 σφήμησάν τι τοιοῦτον, οἷς ἐμπεφόδιον. Ἵνος οὖν ἔνεκεν ἐκρύβη; ἵνα καρδίας ἐμβατεύων ἤδη τὸν θυμὸν αὐτοῖς ἀγελάσοντα, εἰ καὶ μηδὲν ἐφθέγγοντο· ἤδη γὰρ ἕστηκε δὲ φονῶντα, καὶ οὐ περιέμενεν ὥστε εἰς ἔργον ἐξελθεῖν, ἀλλὰ κρύπτεται, πρόδηλον τοῦτο αὐτῷ τὸ φθόνου. Ὅρα γοῦν πῶς αὐτὸν ἠνίξατο ὁ εὐαγγελιστής. Βούλεται γὰρ ἐπήγαγε·

37 Τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος, οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν. Ποῖα τοσαῦτα; ὅσα
35 παρέλιπεν ὁ εὐαγγελιστής. δὲ οὐκ τοῦτο μόνον ταῦτα δὲ τοῦτο δῆλον. καὶ γὰρ ὑποχωρήσας καὶ ἐν-
δοὺς, καὶ ἐπιμελῶν πάλιν ὑφειμένως αὐτοῖς διαλέγεται, ὅτω λέγων· Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, Ιωαν. ιβ. μδ.
οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με. ὅρα γὰρ τί ποιεῖ. ἄρχεται ἀπὸ ταπεινῶν καὶ ὑποχωρούντων, καὶ καταφθύει εἰς τὸν πατέρα· εἶτα πάλιν δυάγει τὸν λόγον. καὶ ὅταν ἴδῃ οὐκ ἀπειθοῦντας ὑποχωροῦς, καὶ πάλιν ἐφίσταται, δὲ ἀπὸ ταπεινῶν προοιμιάζεται πά-
40 λιν. καὶ ποῦ τοῦτο ἐποίησε; ποῦ γὰρ οὐκ ἐποίησεν; ὅρα γοῦν ἐν ἀρχῇ Οὗ φησι· Καθὼς ἀκούω, Ιωαν. ε. λ.
κρίνω. εἶτα ὑψηλότερον· Ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς Ιωαν. ε. κα.
χ. ἀλλ' θέλει ζωοποιεῖ. πάλιν, Ἐγὼ δὲ κρίνω ὑμᾶς, ἄλλος ἐστὶν ὁ κρίνων. εἶτα δυαχωρεῖ πάλιν. εἶτα ἐπι- Ιωαν. η. ν.
σας τῇ Γαλιλαίᾳ, Ἐρεθίζεσθε, φησὶ, μὴ τὸ βρῶσιν τὸ ἀπολλυμένην. καὶ εἰπὼν περὶ αὐτοῦ μεγά- Ιωαν. ς. κζ.
λα, ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κεκατάβηκεν, ὅτι ζωὴν αἰώνιον δίδωσι, πάλιν δυαχωρεῖ. καὶ τῇ σκηνοπηγίᾳ πά-

λιν ὑπιςας, ὃ αὖθ᾽ τοῦτο ποιῆ. ϗ διλωνεχῶς ἴδοι τις ἂν ὕτω ποικίλλοντα τὴν διδασκαλίαν, πρ̃ουσία, ἀποισία, ζαπενοῖς, ὑψηλοῖς λόγοις· ὁ ϗ ἐν ζωῇ πεποίηκε. τοσαῦτα ϗ αὐτοῦ σημεῖα πεποικότος, οὐκ ὑπίςευον εἰς αὐτόν, φησιν,

38 Ινα πληρωθῇ ὁ λόγος Ησαΐου, ὃν εἶπε· Κύριε, τίς ὑπίςευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; ϗ ὁ βραχίων Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη; Καὶ πάλιν 39 Οὐκ ἠδύναντο, φησι, πιςεύειν, ὅτι εἶπεν Ησαΐας· 5
41 ἀκοῇ ἀκούσετε, ϗ οὐ μὴ ζυῶτε. Ταῦτα ϗ εἶπεν, ὅτε εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ ϗ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ. Ἰδοὺ πάλιν ὃ, ὅτι, ϗ εἶπεν, οὐχὶ αἰτιολογίας, ἀλλ᾽ ἐκβάσεως. οὐδὲ γὰρ ὅτι εἶπεν Ησαΐας, οὐκ ὑπίςευον· ἀλλ᾽ ὅτι οὐκ ἔμελλον πιςεύειν, διὰ τοῦτο εἶπεν Ησαΐας. τί οὖν οὐχ οὕτως ὁ εὐαγγελιςὴς λέγει, ἀλλὰ τὴν ἀπιςίαν ἀπὸ τῆς προφητείας, ὡς τὴν προφητείαν ἀπὸ τῆς ἀπιςίας εἰ φησι ϗ τοιῶν, σφοδρότερον τοῦτο αὐτὸ τιθησιν, οὕτω λέγων, διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιςεύειν, ὅτι εἶπεν Ησαΐας; ἀντιδεῖξαι βουλόμενος διὰ πολλῶν βάλει τὸ γραφῆς ἀψευδές· ϗ ὅτι ἅπερ προεφήτευσεν, οὐχ ἑτέρως ἔξεβη, ἀλλ᾽ ὡς εἶπεν. ἵνα γὰρ μή τις λέγῃ, ϗ τίνος ἕνεκεν ἦλθεν ὁ Χριςός; οὐκ ἤδει ὅτι οὐκ ἔμελλον αὐτῷ προσέχειν; ϗ τοῦ προφήτου εἰσάπαξ τοῦτο εἰδότος. ἦλθε γοῦν, ἵνα προφασιν μὴ ἔχωσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν. ἃ γὰρ προεφησεν ὁ προφήτης, ὡς πάντως ἐσόμενα προεφησεν. εἰ γὰρ μὴ πάντως ἔμελλεν ἔσεσθαι, οὐκ ἂν προεῖπε· πάντως γοῦν ἔμελλεν ἔσεσθαι, ὅπως αἰσάτως εἶχον σκῆνοι. εἰ δὲ κεῖται τὸ, οὐκ ἠδύναντο, ἀντὶ τοῦ, οὐκ ἤθελον, μὴ θαυμάσῃς. ϗ γὰρ ὃ ἀλλαχοῦ φησιν· Ο δυνάμενος χωρῆσαι, χωρείτω. οὕτως οἶδε πολλαχοῦ δύναμιν τὴν προαίρεσιν λέγειν. καὶ πάλιν· Οὐ δύναται ὁ κόσμος μισεῖν ὑμᾶς· ἐμὲ δὲ μισεῖ. τοῦτο δὲ καὶ ἐν τῇ καινῇ σωτηρίᾳ φυλαττόμενον ἴδοι τις ἂν· ὡς ὅταν λέγῃ τις, οὐ δύναμαι ἀγαπῆσαι Θν̃ ὄφιν, τὸ σφοδρὸν τῆς βλάσεως δύναμιν λέγων. καὶ πάλιν, οὐ δύναται ὁ δεῖνα γλυκάθαι χρηστός. καὶ ὁ προφήτης δὲ τί φησιν; Εἰ ἀλλάξεται Αἰθίοψ τὸ δέρμα αὐτοῦ, καὶ πάρδαλις τὰ ποικίλματα αὐτῆς, καὶ ὁ λαὸς οὗτος δυνήσεται εὖ ποιῆσαι μεμαθηκὼς κακά. οὐ τοῦτό φησιν, ὅτι ἀδυνάτου αὐτοῖς ἡ τοῦ ἀρετὴ ἐργασία· ἀλλ᾽ ὅτι οὐ βάλει), ὅθεν τοῦτο οὐ δύνανται. καὶ ὃ λέγει ὁ εὐαγγελιςὴς, τοῦτό φησιν, ὅτι ἀδυνάτου ἦν Θν̃ ψαύσαντας προφήτου. ὃ μὲν οὖν ὅθεν τοῦτο ἀδυνάτων ἦν αὐτοῖς πιςεῦσαι. σκῶν γάρ, καὶ πῖς θυσιάντων αὐτῷ, ἁψασθαι μόνον. ὃ γὰρ ἀν̃ τοιαῦτα προεφησεν, εἰ πιςεύθη ἔμελλον. τί οὖν, φησιν, οὐχ οὕτως εἶπεν; ὅτι ἰδιώματα ἦν ἡ γραφὴ τοιαῦτα ἔχει, καὶ δεῖ τοῖς νόμοις αὐτῆς προσέχειν. ταῦτα δὲ εἶπεν, ὅτε εἶδεν τὴν δόξαν αὐτοῦ. τίνος; τοῦ παντός. πῶς οὖν ὁ Ιωάννης περὶ τοῦ γοῦν λέγει, ὁ δὲ Παῦλος περὶ τοῦ πνεύματος; οὐχ ὡς ζυαλείφοντες ζυ ὑποσάσεις, ἀλλὰ μίαν ἀξίαν δηλοῦντες εἰ), φασι. ϗ γὰρ τὰ τοῦ παντὸς, τὰ τοῦ, ϗ τὰ τοῦ, τὰ πνεύματος ὄντα. καίτοι πολλὰ δι᾽ ἀγγέλων εἶπε, ϗ σοφὸς λέγει, καθὼς εἶπεν ὁ ἄγγελος· ἀλλὰ τί; ὁ Θεὸς εἶπε. τὰ μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δι᾽ ἀγγέλων εἰρημένα, τοῦ Θεοῦ αὐ εἶπ· οὐκ ἐπὶ δὲ τὰ τοῦ Θεοῦ, τῶν ἀγγέλων. σοφῶν γοῦν τοῦ πνεύματος φησιν εἰ) τὰ ῥήματα. ϗ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ. τί ἐλάλησεν; Εἶδον Θν̃ Κύριον καθήμενον ὅτι ψηλοῦ, ϗ ζα ἐξῆς. δόξαν οὖν σοφῶν φησι, τὸν ὄψιν σχεῖν, Θν̃ καπνὸν, ὃ ἀκούσας μυσηείων ἀπορρήτων, τὸ ἰδεῖν τὰ Σεραφὶμ, τὸν ἁγραπτὸν τὸν ἀπὸ τοῦ θρόνου πηδῶσαν, ἢν ἀντιβλέψαι αἱ δυνάμεις οὐκ εἶχον σκῆναι. ϗ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ. τί ἐλάλησεν; ὅτι ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν· Τίνα ἀποστείλω, ϗ τίς πορεύσεται; ϗ εἶπον· ἰδοὺ ἐγώ εἰμι, ἀπόστειλόν με. ϗ εἶπεν· ἀκοῇ ἀκούσετε, ϗ οὐ μὴ ζυῆτε, ϗ βλέποντες βλέψετε, ϗ οὐ μὴ ἴδητε. 40 Επώρωσε γὰρ αὐτῶν τοῦ ὀφθαλμοὺς, ϗ πεπώρωκεν αὐτῶν τὴν καρδίαν, μή ποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, ϗ τῇ καρδίᾳ ζυῶσιν.

Ἰδοὺ πάλιν ἕτερον ζήτημα· ἀλλ᾽ οὐκ ἔστιν, ἐὰν ὀρθῶς προσέχωμεν. ὥσπερ γὰρ ὁ ἥλιος τὴν ἀθενῆ πλήθει ζαὶ ὄψις ὑ πολλὰ τὴν οἰκείαν φύσιν· ὕτω ϗ ὅτι τῶν μὴ προσιόντων τοῖς τοῦ Θεοῦ λόγοις ϗ. ὕτω ϗ ὅτι τοῦ Φαραὼ τὴν καρδίαν σκληρῦναι λέγεται, ὕτω

ϗ

Μαθ.ιθ.ιβ. Ιωαν.ζ.ζ. Ιερ.ιγ.κγ. Πραξ.κη.κε. Ησ.ϛ.ε. Ησ.ϛ.υ.θ.

καὶ ἐπὶ τῆς φιλοπευστούντων τὰ τοῦ Θεοῦ λόγους ἔλεγε. ἰδίωμα γὰρ καὶ τοῦτο τῆς γραφῆς· ὡς ἐπὶ τοῦ, Παρέδωκεν εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ἐπὶ δὲ, ἀπέστειλε τοῖς ἔθνεσι· τοῦτέστι, συνεχώρησεν, ἀφῆκεν. οὐ γὰρ ἐνεργοῦντα αὐτὰ ἐν ἡμῖν εἰσάγει, ἀλλ' ἐκ τῆς ἑτέρων πονηρίας ταῦτα γινόμενα δείκνυσιν. ὅταν γὰρ ἐγκαταλείφθωμεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, παραδιδόμεθα τῷ διαβόλῳ· τῷ διαβόλῳ δὲ παραδοθέντες, μυρία πάσχομεν δεινά. Φοβῶν τοίνυν (W) ἀκροατὴν φησὶν, ἐσκλήρυνε καὶ πέπωρωκεν. ὅτι γὰρ αὐτὸς οὐ μόνον οὐ παραδίδωσιν, ἀλλ' οὐδὲ ἐγκαταλιμπάνει, ἐὰν μὴ βιασθῶμεν, ἄκουσον τί φησιν· Οὐχὶ αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν διίστωσι μέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν; καὶ πάλιν, Οἱ μακρύνοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ σοῦ, ἀπολοῦνται. ὁ δὲ Ὡσηέ φησιν· Ἐπελάβου νόμου Θεοῦ σου, ἐπιλήσομαί σου κἀγώ. καὶ αὐτὸς δὲ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις· Ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα ὑμῶν, καὶ οὐκ ἠθελήσατε; καὶ ὁ Ἡσαΐας πάλιν, Ἤλθον, καὶ οὐκ ἦν ἄνθρωπος· ἐκάλεσα, καὶ οὐκ ἦν ὁ ὑπακούσομαι. ταῦτα δὲ λέγει, δειλοὺς ἡμᾶς ἐρχομένους τῆς ἐγκαταλείψεως, καὶ αἰτίους γινομένους τῆς ἀπωλείας. ὁ γὰρ Θεὸς οὐ μόνον οὐ καταλιπεῖν θέλει κολάσαι βούλεται, ἀλλ' ὅτε κολάζει, μὴ θέλων αὐτὸ ποιεῖ. Οὐ βούλομαι γάρ, φησι, (W) θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἀποστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν. ὁ δὲ Χριστὸς καὶ ὅτε τῇ καταστροφῇ Ἱερουσαλὴμ δακρύει, ὁ καὶ ἡμᾶς ὅτε φίλων ποιούμεθα.

Ταῦτ' οὖν εἰδότες, πάντα περαίνωμεν ὥστε μὴ ἀφίσασθαι τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐχώμεθα τῆς ψυχικῆς ὀπτηρίας καὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης, καὶ μὴ ἀπαρέσκωμεν ἡμῖν τὰ μέλη (τοῦτο γὰρ μαινομένων καὶ ἐξεστηκότων ὅστις) ἀλλ' ὅσῳ αὖ κακῶς διακειμένους ἴδωμεν, θεραπεύωμεν μᾶλλον. καὶ γὰρ καὶ ἐν τοῖς σώμασι πολλοὺς πολλάκις ὁρῶμεν δυσγράπτους ἕλκη καὶ αἰσχρὰ νοσήματα, καὶ οὐ παυόμεθα ὀπτανόντες φάρμακα. τί γὰρ ποδαλγίας χεῖρες; ἢ τί χειραγωγὰς ἀρ' οὐκ ἐπεισκαλούμεθα καὶ κώλα; οὐδαμῶς· ἀλλὰ πάντα ποιοῦμεν ὥστε διὰ μυΐας ψυχὴν ἀπολωλυῖαν, ὀπτῆς λύσαι δὲ κακὸν οὐ δυνάμεθα. τοῦτο καὶ ὅτι τῶν ἀδελφῶν ποιοῦμεν· καὶ, ἂν ἰάματα νοσοῦσι, μυρίως θεραπεύοντες, καὶ βασταζόμεθα ἀλλήλων τὰ βαρή. οὕτω γὰρ πληρώσομεν (W) νόμον τὸν Χριστοῦ, καὶ τυχόντες τῆς ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ξθ. 42 ΟΜΩΣ ΜΕΝΤΟΙ ΚΑΙ ΕΚ ΤΩΝ ΑΡΧΟΝΤΩΝ πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται. 43 Ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἢ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ.

Ἆρα μὴ φεύγειν ὁμοίως ἡμῖν ἀναγκαῖον καὶ τὴν ψυχὴν διαφθείρουσαν πάθη· πολλῷ γὰ πλέον σκῦλα καὶ πολλὰ καὶ ἑαυτῶν πίπτοντα ἁμαρτήματα· τίνα λέγω, ἡ φιλαργυρία. ἔστι μὲν οὖν καθ' ἑαυτὸ δεινὸν τὸ νόσημα· πολλῷ γε μᾶλλον χαλεπώτερον, ὅτι ῥίζα καὶ μήτηρ ἐστὶ πολλῶν κακῶν. τοιοῦτον καὶ ἡ κενοδοξία. ἰδοὺ γοῦν καὶ οὗτοι τῆς πίστεως διὰ (W) τῆς δόξης ἀπῤῥάγησαν ἔρωτα. πολλοὶ γάρ, φησιν, καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· διὰ δὲ τοὺς Ἰουδαίους οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται· ὅπερ οὖν καὶ αὐτὸς ἔνωθεν ἔλεγε, Πῶς δύνασθε πιστεῦσαι, δόξαν παρ' ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες; ὀκ ἄρα ἄρχοντες ἦσαν, ἀλλὰ δῆλοι δηλείαν τὴν ἐφάπτειν. πλὴν ἅμα καὶ σοφοὶ ὕστερον ἐλύθη ὁ φόβος. ὑδαμοῦ γὰρ ὅτι τῶν ἀποστόλων ὁρῶμεν τοῦτο κατεχομένους τὸ πάθος. καὶ γὰρ ἄρχοντες ἐπ' ἐκείνων ὅτε ἐπίστευσαν καὶ ἱερεῖς. ἡ γὰρ τοῦ πνεύματος χάρις ἐλθοῦσα,

Ρωμ. α. κπ'.

Ησ. νθ. β. Ψαλ. οϛ. κζ. Ωση. δ. ε. Λευϊτ. κγ. λδ'. Ησ. ν. β.

Ισ. ξκ. ιη. λβ.

χ. ἀπολλυῶν μένων δ' ἰατρεύει καὶ ἀκαρύει, ὁ καὶ χ. ὅδε μαν.

χ. πολλὰ

χ. ἐκ δὲ τῶν τοῦ Θεοῦ.

σα, πάντας αὐτοὺς ἀδάμαντος ἐποίησε σκληροτέρους. ἐπεὶ οὖν ὅτι τοῦ Θεοῦ τὸ κωλύον αὐτοὺς πιστεῦσαι τότε, ἄκουσον τί φησιν·

44 Ο πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ πιστεύει εἰς ἐμέ, ἀλλ' εἰς Ⓦ πέμψαντά με·

Ωσαννὰ ἔλεγε, τί δεδοίκατε πιστεῦσαι εἰς ἐμέ; εἰς Ⓦ Θεὸν ἡ πίστις διαβαίνει δι' ἐμοῦ, ὥσπερ οὖν καὶ ἡ ἀπιστία. ὅρα πῶς διὰ πάντων τὸ ἀνθρωπαρέσκειαν δείκνυσι τῆς οὐσίας. καὶ οὐκ εἶπεν, ὁ πιστεύων ἐμοί, ἵνα μὴ λυπήσῃ, ὅτι τοῦ ῥήματος ἔνεκεν ἔλεγε, ὃ καὶ ἐπ' ἀνθρώπων δυνατὸν ἦν εἰπεῖν. ὁ γὰρ τοῖς ἀποστόλοις πιστεύων, οὐκ αὐτοῖς πιστεύει, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ. ἀλλ' ἵνα μάθῃς, ὅτι πρὸς τὴν εἰς τὸν οὐσίαν πίστεως αὐτὸ φησιν, οὐκ εἶπεν, ὁ πιστεύων μοι τοῖς ῥήμασιν, ἀλλ' ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ. καὶ διὰ τί μηδαμοῦ, φησιν, εἶπεν αὐτοπροσώπως· ὁ πιστεύων εἰς Ⓦ πατέρα, οὐκ εἰς Ⓦ πατέρα πιστεύει, ἀλλ' εἰς ἐμέ; ὅπου εἶπεν δή, ἰδοὺ ἡμεῖς πιστεύομεν εἰς Ⓦ πατέρα, καὶ εἰς σὲ οὐ πιστεύομεν. καὶ γὰρ ἀσθενέστερον ἔτι διέκειτο. Οἷς γοῦν
Ιωαν. ιδ. α. μαθηταῖς διαλεγόμενος οὕτως εἶπε· Πιστεύετε εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε. τούτους οὖν ἀσθενεστέρους ὁρῶν ἔτι ὄντας αὐτοὺς ἀκούσαντας ῥήματα, ἄλλως σκληρά, δεικνὺς ὅτι οὐκ ἔστι πιστεῦσαι τῷ πατρὶ, μὴ πιστεύσαντας εἰς αὐτόν. καὶ ἵνα μὴ νομίσῃς ὅτι ὡς ἐπ' ἀνθρώπου εἴρηται, ἐπάγει·

45 Ο θεωρῶν ἐμέ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με. Τί οὖν; σῶμά ἐστιν ὁ Θεός; οὐδαμῶς. θεωρίαν γάρ, τὴν τοῦ νοὸς φησιν ἐνταῦθα, καὶ σύνταξιν τοῦ ὁμοουσίου δηλῶν. καὶ τί ἐστιν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ; ὡς ἂν εἴποι τις· ὁ τοῦ τοῦ ποταμοῦ ἀναγεύμενος ὕδωρ, ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, ἀλλὰ τοῦ πηγῆς λαμβάνει. μᾶλλον δὲ καὶ αὕτη ἔτι ἀσθενεστέρα ἡ εἰκὼν πρὸς τὸ προκείμενον.

46 Ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ πατὴρ τούτῳ κεκλείπτωται πάν-
Εβρ. α. γ. τελῶς ἐν τῇ παλαιᾷ καὶ ἐν τῇ καινῇ, καὶ αὐτῷ κέχρηται ὡς ὀνόματι. διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος ἀπαύγασμα αὐτὸν καλεῖ, σύνταξιν μαθών. καὶ πολλοῦ δείκνυσιν ἐνταῦθα τὸ πρὸς τὸν πατέρα συγγενείας τε σφόδρα ὂν μέσον, εἴτε τοῦ εἰς αὐτὸν πίστιν, μὴ εἰς αὐτόν, ἀλλ' εἰς σκοτίαν διαβαίνειν φησί. φῶς δὲ ἑαυτὸν σκάλεσι, διὰ δὲ τῆς πλάνης ἀπαλλάττειν, καὶ τὸ νοητὸν λύειν σκότος. 47 Ἐὰν τίς μου μὴ ἀκούσῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν. οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω Ⓦ κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω Ⓦ κόσμον. Ἵνα γὰρ μὴ νομίσωσιν ὅτι διὰ ἀσθένειαν τοῦ καταφρονοῦντας πρέσβεμα, διὰ τοῦτο εἶπε τό, οὐκ ἦλθον ἵνα κρίνω Ⓦ κόσμον. εἶτα, ἵνα μὴ ῥᾳθυμότεροι ταύτην γένωνται, μαθόντες ὅτι ὁ πιστεύων σώζεται, ὁ δὲ ἀπιστῶν κολάζεται, ὅρα πῶς αὐτοῖς καὶ φοβερὸν ἐπέστησε διαιρήσεως, ἐπάγων δὲ λέγων· 48 Ο ἐμὲ ἀθετῶν, καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου, ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν. Εἰ ὁ πατὴρ οὐδένα κρίνει, καὶ σὺ οὐκ ἦλθες ἵνα κρίνῃς τὸν κόσμον, τίς αὐτὸν κρίνει; Ο λόγος οὓς ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτόν. Ἐπειδὴ γὰρ ἔλεγεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, τοῦτό φησιν, ὅτι οὐ τότε δώσουσι δίκην ταῦτα λέγοντες, ἀλλὰ τὰ ῥήματα, ἃ ἐλάλησα νῦν, ἐν παρεξηγήσει δὲ κατηγόρου, ἐλέγχοντα αὐτοὺς καὶ πᾶσαν ἀπολογίαν ἀποκόπτοντα ἀπολογίαν. καὶ ὁ λόγος οὓς ἐλάλησα. ποῖος λόγος;

49 Οτι ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα· ὅτι ὁ πέμψας με πατὴρ, ἐκεῖνός μοι ἔδωκεν ἐντολὴν, τί εἴπω καὶ τί λαλήσω, Καὶ ὅσα τοιαῦτα ἕτερα. ἆρα ταῦτα διὰ αὐτοὺς οὕτως ἐλέγετο, ἵνα μηδεμίαν ἔχωσιν ἀπολογίας πρόφασιν. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, τί Ησαΐα
Ησ. ν. δ. πλέον ἔξει; ἢ γὰρ ἐκεῖνος ὁ αὐτὸ τοῦτό φησι· Κύριος δίδωσί μοι γλῶσσαν παιδείας, τοῦ γνῶναι ἰσχὺν ὃ εἴπῃ λόγῳ. τί δὲ Ιερεμίου; καὶ γὰρ ἐκεῖνος, ὅτε ἐπέμπετο, εἰς ἐπῆν. τί δὲ
Ιεζ. γ. α. Ιεζεκιήλ; ἢ γὰρ ἢ αὐτοῦ τὴν κεφαλίδα καταφαγών, οὕτως ἐφθέγξατο. ἄλλως δέ, εὑρεθήσονται Ⓐ μέλλοντες ἀκούειν ὅπερ ἔλεγον, αἴτιοι τῆς γνώσεως ὄντες αὐτοῖς. Εἰ γὰρ ὅτε ἐπέμπετο, ἐντολὴν τότε ἔλαβε, τί εἴπῃ, λοιπὸν ἦν ὅπου καὶ πεμφθῆναι οὐκ ἦδει. καὶ τί τούτων ἀσεβέστερον τοῦ ῥήματος, εἰ οὕτως αὐτά τις δέχοιτο, καὶ μὴ καταμανθάνοι τῆς ταπεινότη-

τος

χ. σύφασιν; τος αὐτῶν τιὴ" αἱτίαν; ἀλλ' ὁ μὲν Παῦλός φησι χ αὐτὸς εἰδέναι χ τοῦ μαθητευομένος, τί ὃ θέλημα τοῦ Θεοῦ ὃ ἀγαθὸν χ εὐάρεστον χ τέλειον· ὁ δ' ἰὸς οὐκ ἠπίσατο ἕως ἐντολίω ἔλαβε; χ πῶς δὴ ἔχοι λόγον τοῦτο; ὁρᾶς ὅτι δι' ἃ τοῦτο εἰς ὑπερβολιὴ ταπεινότητος τὰ λεγόμενα ἀγά, ἵνα κἀκείνους ὑπισχνήσηται, χ τοῦ μὴ τῶτα ὑπισχνεῖσθαι; δι' ἃ χαιῶ τοῦτο ἀνδεφανα φθεγγεται ῥήματα, ἵνα καὶ ὕτως ἀναγκάσῃ φυγεῖν ὃ ὑπελές τῶν λεχθέντων, ζωνειδοῖα ὅτι ὐ τῆς φύσεως ὄφι τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ τῆς τῶν ἀκουόντων ἀθενείας.

50 Καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιός ἐστιν. ἃ οὖν λαλῶ, καθὼς εἴρηκέ μοι ὁ πατὴρ μου, ὕτω λαλῶ. Ορᾶς ὃ ταπεινὸν τῶν εἰρημένων; ὁ γὰρ ἐντολιὼ λαβὼν, οὐκ ἔστιν ἑαυτοῦ κύριος. καίτοιγε αὐτὸς φησιν· ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς ζ ζωοποιῖ, ὕτω χ ὁ ὑὸς οὓς θέλει ζωοποιῖ. Εἶτα ἐγείραι μὲν ὃς θέλει ἐξουσίαν ἔχει· εἰπεῖν δ' ὃ βούλεται οὐκ ἔχει; ὁ οὖν θέλει εἰπεῖν διὰ τῦ εἰρημένου, τῦτο ἐστιν· ὅτι οὐκ ἔχει φύσιν ὃ τὸ θέλημα ἕτερα μὲ ἐκφῆναι λέγειν, ἕτερα δ' ἐμὲ φθέγξεσθαι. χ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιός ἐστι. τοὺς ἐκείνους τοῦ πλήθους αὐτὸν λέγοντας, καὶ ὅτι λύμη δεδεγμένην τῦτο εἶπεν. ὅταν δ' λέγῃ, ἐγὼ δ' κρίνω," μὴ εἰ τῆς ἀπωλείας τῶν τοιούτων ἑαυτὸν δείκνυσιν αἴτιον. διὰ γὰρ τὸ τῶν μονονουχὶ ἁλαμῦρ τύρεται, μέλλων ἀφίσασθαι αὐτῶν χ μηκέτι συγγίνεσθαι, ὅπ οὐδὲν ἐγὼ ὡς ἴδιον φθεγξόμενος διελέξθην ὑμῖν, ἀλλὰ πάντα ὡς διὰ τὸ παρόν. χ διὰ τῦτο εἰς τὰ ταπεινὰ Ⓦ λόγον τοὺς αὐτοῦ κατέκλεισεν, ἵνα εἴπῃ, ὅτι ἕως τέλους ταύτιν τοὺς αὐτοῦ ὑστέρην ἀφῆκα φωνιώ. ποίαν δὴ ταύτιν; καθὼς εἴρηκέ μοι ὁ πατὴρ, ὕτω λαλῶ. Εἰ δὲ ἀντίθεος ἦμιν, τοὐναντίον δ' εἶπον· ὅτι οὐδὲν τῶν ὧ Θεῷ δοκιμώτων λέγω, ὥστε εἰς ἐμαυτὸν ἐνεῖσῆσαι τιὴ δόξην. νυνὶ δ' τοσοῦτον εἰς αὐτὸν πάντα δύνηται, ὡς μηδὲν" ἐμὸν φῆσαι. τίνος οὖν ἕνεκεν ὁ πὶς θύετέ μοι λέγοντι, ὅτι ἐντολιὼ ἔλαβον, χ οὕτω σφοδρῶς διαμεμύπτι τιὴ πονηρὰν ὑμῶν ἀπόνοιαν τιὴ τῆς δυπιμάσεως; ὥσπερ γὰρ τοὺς ἐντολιὼ δεχομένους ἀδύνατον ἄλλο τι ποιῆσι ἢ λέγειν, ἢ ὅσα Ⓐ πέμψαντες βούλονται, ἕως ἂν ἐντολιὼ πληρῶσι χ μὴ παρὰ χαράττωσιν· ὕτως οὐδὲ ἐμὲ ἄλλο τι παρέξαι ἢ εἰπεῖν δυνατόν, ἀλλ' ἢ ἅπερ ὁ πατὴρ βούλεται. Α γὰρ ἐγὼ ποιῶ, ἐκεῖνος ποιεῖ, ὅπ ρετ' ἐμοῦ ὄφι, χ οὐκ ἀφῆκέ με μόνον ὁ πατήρ. ὁρᾶς πῶς πάντα δείκνυσι ζωημμένον ἑαυτὸν τῷ πεμψαντί, ζ οὐδὲν μέσον ὄν; καὶ γὰρ ὅταν λέγῃ, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, οὐ τιὴ ἐξουσίαν ἀφαιρούμενος λέγει, ἀλλὰ τὸ ἀλλότριον καὶ ἐναντίον ἀναιρῶν. Εἰ γὰρ ἀν θεσποτικοὶ ἑαυτῶν, πολλῷ μᾶλλον ὁ μονογενὴς ὑός." καὶ ὅπ ὕτο ὄφι ἀληθὲς, ἀκουσον τί φησιν ὁ Παῦλος, ὅπι Εκένωσεν ἑαυτὸν καὶ πρέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν. ἀλλ', ὅπερ ἔφθιν, δεινὸν ἡ κενοδοξία, δῆνον. αὕτη γὰρ καὶ ἐκείνους μὴ πιστεύειν, καὶ ἑτέρους κακῶς πιστεύειν πρεσπεύσασ, καὶ ἃ δι' ἐκείνης ἐλέγετο φιλαθεσπίας ἔνεκεν, ταῦτα εἰς ἀσέβειαν" ἐκλαβεῖν.

Φεύγωμεν τοίνυν τὸ θηρίον τῦτο τὸ διὰ πάντων. ποικίλον γὰρ ὄφι ζ πανοδαπὸν, καὶ πανταχοῦ διαπείρει τ' οἰκεῖον ἰόν, ζ ἐν χρήμασι, καὶ ἐν τιμῇ, καὶ ἐν κάλλει σωμάτων. διὰ τῦτο πανταχοῦ τιὴ χρείαν ὑπερβαίνομεν· διὰ τῦτο ἡ μὲν χρεία καταπαφθείσα, καὶ ἐν οἰκίαις, καὶ ἐν ἱματίοις, καὶ ἐν τραπέζῃ· ἡ δὲ πλεονεξία κρατεῖ. βούλει δίξης ἀπολαῦσαι; ἔργασαι ἐλεημοσιώνω· τότε σε ἐπαινέσονται Ⓐ ἄγγελοι, τότε σε ὁ Θεὸς ἀποδέξεται. νυνὶ μὲν γὰρ τὸ θαῦμα μέζον τῶν χρυσοχόων ἔσχε καὶ τῶν ὑφαντῶν· σὺ δὲ ἀτεφάνωτος ἀναχωρῆς, καταρᾶς ὁρῶσα σεαυτιὴ δεδυθυμῶν πολλάκις. ἀν' δὲ τῶτα μὴ τῷ σώματι φειδῇ, ἀλλ' εἰς τὰς ταμείας τῶν πενομένων χεύσῃς, πολὺς ὁ χρότος πάντα χθὲν ἔσαι, πολὺς ὁ ἔπαινος. τότε αὖτα ἕξεις, ὅταν ἑτέρως σῶς· ἕως δ' ἀν μόνη κατέχῃς, οὐκ ἔχεις. θησαυρὸς γὰρ ἄπιστος ἡ οἰκία· θησαυρὸς δὲ βέβαιος αἱ τῶν πενήτων χῆρες. τί τὸ σῶμα κοσμεῖς, τῆς ψυχῆς ἠμυημένης, ἀκαθαρσίᾳ κατεχομένης; τί μὴ τοσαύτιν ἀπονέμεις τῇ ψυχῇ φειδιὼ, ὅσιν ὦ σώματι; καίτοιγε

χ. ἐκείνους τοὺς ἀληθεῖς. λέγουσι δὲ ὁ Παῦλος δι' ὧν φησι, χ. ἐλάχιστα.

ΗΘΙΚΟΝ

τοιγε πλείονα ἔδει· ἀλλ' ὅμως, " ἀγαπητοὶ, καὶν τὴν ἴσην αὐτῇ προσέχειν ἐθέλῃ προθυμίαν. εἰ- χ. ἀγαπητὴ,
πὲ γάρ μοι· Εἴ τις σε πρεσβεύει, πότερον βούλει, τὸ σῶμά σου εἰ λαμπρὸν καὶ εὐεκτοῦν καὶ ὥρᾳ νικᾶν καὶ ἱματίοις φορεῖν εὐτελεῖ· ἢ τοῦτο μὲν ἀνάπηρον ἔχειν καὶ νόσων ἐμπεπλησμένον, καὶ χρυσοφορεῖν καὶ καλλωπίζεσθαι; ὁ πολλῷ μᾶλλον εἶναι σὺν τῇ φύσει τοῦ σώματος ἔχειν τὸν εὔμορφον, ἢ τῇ προσκολλῇ τῶν ἱματίων; εἶτα ὁπότερον μὲν τοῦ σώματος τοῦτο αἱρήσῃ, ὁπότερον δὲ τῆς ψυχῆς τοὐναντίον; καὶ αἰσχρὰν αὐτὴν ἔχουσα καὶ δυσειδῆ καὶ μολυσμὸν, οἴει τι χαρεῖσθαι ἀπὸ τῶν χρυσίων; καὶ ποίους ταῦτα μύσους; τρέψον τὸν λόγον τοῦτον ἐνθάδε, καὶ τὰ προσιόντα ταῦτα τῇ ψυχῇ πρόσιθι. τὰ μὲν γὰρ σώματα προσκείμενα, ὅταν εἰς ὑγίειαν, ὅταν εἰς εὔμορφίαν αὐτὰ ὅτου ὀνίνησιν (οὔτε γὰρ τὸ μέλαν λευκὸν ἐργάσεται, οὔτε τὸ αἰσχρὸν καλὸν ἢ εὐειδὲς) τὴν δὲ ψυχὴν μὴ προσιθῇς, ταχέως αὐτὴν μελαίνης λευκὴν ἐργάσῃ· αὐτὴ αἰσχρὰς καὶ δυσειδεῖς καλὰς δὲ καὶ εὐειδῆ. Ησ. α. ιη. Ακκ. ια. μδ.
ἡ οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ὅταν λέγοντος· Ἐμὴν ὦσιν αἱ ἁμαρτίαν ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ· καὶ, Δότε ἐλεημοσύνην, καὶ πάντα ὑμῖν ἔσται καθαρά. οὐ σαυτὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄνδρα ὅταν λαμπρὸν καὶ ἐράσμιον ποιήσεις. διὰ γὰρ ἴδωσι τὸν κόσμον τοῦτον ἀποθέμενον, καὶ πολλὴν ἔξουσι δαπάνης ἀνάγκην· οὐκ ἔχοντες γὰρ, πλεονεξίας ἀποστήσονται πάσης, καὶ εἰς ἐλεημοσύνην ἔσονται εὐκολώτεροι, καὶ ὑμᾶς γε αὐτοῖς δυνήσεσθε μετὰ παῤῥησίας συμβουλεύειν τὰ δέοντα. νυνὶ μὲν γὰρ πᾶσαν παῤῥησίαν ἀπολωλέκατε τὴν τοιαύτην ἐξουσίαν. ποίῳ γὰρ τόλματε ταῦτα λαλεῖν ἔτι; ποίοις δ' ὀφθαλμοῖς ἀντιβλέψετε ἐλεημοσύνην ἀπαιτοῦσαν τὸν ἄνδρα, ὅταν τὰ πλείονα εἰς τὴν τοῦ σώματος προσκολλᾶτε; τότε δυνήσῃ μετὰ παῤῥησίας διαλέγεσθαι τῷ ἀνδρὶ περὶ ἐλεημοσύνης, ὅταν τὸν κόσμον τῶν χρυσίων ἀποθῇ. κἂν μηδὲν ἀνύσῃς, ὅ σαυτῆς ἐπλήρωσας ἅπαν· μᾶλλον δ' ἀμείνονα μὴ ἔχοντα κερδᾶναι, διὰ τῶν πραγμάτων " αὐτῶν διαλεγόμενη. Τί γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; ὥσπερ εἶπεν ἐκεῖνος καὶ ἐπὶ ἑαυτῆς καὶ ἐπὶ ἐκείνου δώσεις τὸν λόγον, ὅτως, ἐὰν τὴν φιλοσοφίαν ταύτην ἀποδύσῃ πᾶσαν, διπλοῦν τὸ σφάλμα ἕξεις, μετὰ τοῦ ἀνδρὸς σφαλλομένη καὶ πομπεύουσα μετὰ τοῦ ἀκηράτου ἀγῶνος ἐκείνου, καὶ τῶν ἀγώνων ἀπολαύουσα ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. a. Κορ. ζ. ιε. χ. αὐτῆ

χξ ιγ. Ομιλ. ο. ΠΡΟ ΔΕ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ, ΕΙΔΩΣ Ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἦλθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα, ἵνα μεταβῇ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα, ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς.

a. Κορ. ια. α. Ρωμ. η. γ. Ματθ. ια. κθ. ΜΙμηταί μου γίνεσθε, φησὶν ὁ Παῦλος, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ σάρκα ἐκ τοῦ φυράματος ἔλαβε τοῦ ἡμετέρου, ἵνα δι' αὐτῆς ἡμᾶς παιδεύσῃ τὸν ἀγῶνα. Εἰ γὰρ ὁμοιώματι σαρκὸς, φησὶν, ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί. Καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς φησι· Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ· καὶ ταῦτα οὐ διὰ ῥημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν πραγμάτων ἐδίδασκε. καὶ γὰρ καὶ Σαμαρείτην καὶ δαιμονιῶντα αὐτὸν ἐκάλεσαν, καὶ πλάνον, καὶ λίθους ἤφεσαν κατ' αὐτοῦ· καὶ νυνὶ μὲν ἐπὶ πρέσβεις ἀπέστελλον Φαρισαῖοι, ὥστε αὐτὸν " συλλαβεῖν, νυνὶ δ' ἄλλους καθίεσαν ὑπισχνουμένους· καὶ ἀεὶ πολλαχοῦ ὑβρίζοντες διετέλεσαν, καὶ ταῦτα οὐδὲν ἔχοντες ἐγκαλεῖν, ἀλλὰ καὶ εὐεργέτου μισοῦντες διανοίας· " καὶ ὅμως μετὰ τοσαῦτα οὐκ ἀφίσαται αὐτοῖς ἐν πολλῷ καὶ διὰ ῥημάτων καὶ διὰ πραγμάτων. καὶ οἰκέτου δέ τινος ῥαπίσαντος αὐτὸν, φησὶν· Εἰ μὲν κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί χ. ἀγαπῶν, χ. ἀπὸ χ. ἀπὸ

τί με δέρεις; ἀλλ' ἐκεῖνα μᾶ τοὺς ἐχθροὺς καὶ τοὺς ὑπεναντίους. ἰδωμεν δὲ καὶ τοὺς μαθητὰς τί ποιεῖ νῦν· μᾶλλον δὲ καὶ ἀ νῦν ὑπεδείκνυτο τοὺς τὰ ὑπεναντία. οὐ γὰρ μάλιστα πρὸ τῶν ἐχθρῶν μισεῖν, ὅτι μαθητὴς ὢν, καὶ τραπεζῶν καὶ ἁλῶν κοινωνήσας, καὶ θαύματα ἰδὼν, καὶ τοσούτων ἀξιωθεὶς, πάντων ἐποίησε χαλεπώτερα, λίθοις μὲν οὐ βάλλων, οὐδὲ ὑβρίσας, ἀλλὰ τοῦ δοὺς αὐτὸν καὶ προδιδοὺς, τοῦτον ὅρα πῶς φιλοφρόνως δέχεται, νίπτων αὐτοῦ τοὺς πόδας. καὶ γὰρ ἑαυτὴν αὐτὸν καταγεῖν ἐβούλετο τῆς πονηρίας ἐκείνης. καίτοιγε εἰδὼς, εἴπερ ἤθελε, καὶ ξηρᾶναι αὐτὸν ὡς τὴν συκῆν, καὶ διατεμεῖν ὥσπερ τοὺς πέτρας ἔρρηξε, καὶ διαχίσαι ὥσπερ ὃ καταπέτασμα· ἀλλ' οὐκ ἐβούλετο δυάγκῃ, ἀλλὰ τοῦ πειρέσει τῆς ὑποδοχῆς αὐτὸν ἀπαγαγεῖν. διὰ τοῦτο καὶ νίπτει τοὺς πόδας· καὶ οὐδὲ τοῦτο ἠδέσθη ὁ διαβαίπωρος ἐκεῖνος καὶ ἄθλιος. τοῦ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα, φησὶν, εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἦλθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα. οὐ τότε εἰδὼς· ἀλλ' ὅτι ἐποίησεν, ὅπερ ἐποίησεν, εἰδὼς πάλαι. ἵνα μεταβῇ. μεγαλοφρόνως ὁ φιλάνθρωπος μεταβαίνει αὐτοῦ τὸ θαῦμα τοῦ καλοῦ. ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς. εἶδες πῶς μέλλων ἐγκαταλιμπάνειν αὐτοὺς σφοδροτέραν τὴν ἀγάπην ὑπεδείκνυτο; ὃ γὰρ, ἀγαπήσας, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς, τοῦτο δηλοῖ, οὐδὲν ἀπέλιπεν ὧν τὸν σφόδρα ἀγαπῶντα εἰκὸς ἦν ποιῆσαι. τί δήποτε οὖν οὐκ ἐξ ἀρχῆς τοῦτο ἐποίησε; διὰ μείζονα ὕψεσιν ἐργάζεται, ὥστε αὐτοῦ ὑπόληψιν τὴν οἰκείωσιν, καὶ πολλὴν αὐτοῖς παρασκευάσαι παῤῥησίαν πρὸς τὰ μέλλοντα ὑπέρογκα δεινά. ἰδίους δὲ αὐτοὺς λέγει καὶ τῆς οἰκειώσεως λόγον· ἐπεὶ καὶ ἄλλως ἰδίους λέγει καὶ τῆς δημιουργίας, ὡς ὅταν λέγῃ· Οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. τί δέ ἐστι, τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ; ὅτε ἦσαν αὐτοῦ ἴδιοι καὶ τετελευτηκότες, καὶ τοῦ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, καὶ κατ' ἐκείνους· ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ κόσμῳ ἦσαν ἐκεῖνοι. ὁρᾷς ὅτι παλαιᾶς καὶ χαμηλῆς αὐτὸς ἐστιν ὁ Θεός; τί δέ ἐστιν, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς; ἔμεινεν ἀγαπῶν διὰ παντός, καὶ τεκμήριον τῆς πολλῆς ἀγάπης τοῦτο λέγει. καίτοιγε ἄλλα χοῦ ἕτερα εἶπε, δι' ὧν ψυχὴν ἔθηκεν ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ· ἀλλ' οὔπω ἐκεῖνο ἐμνήσθη. τίνος δὲ ἕνεκεν τοῦτο [νῦν] ἐποίησεν; ὅτι πολλῷ θαυμαστότερον ἦν, ὅτε λαμπρότερος τοῖς πᾶσιν ἐφαίνη· καὶ τὸ μυστήριον δὲ μικρὸν κατέλιπε μέλλων ἀναχωρεῖν. ἐπειδὴ γὰρ ἔμελλον ὀδυνᾶσθαι σφοδρῶς, ἀντίῤῥοπον αὐτοῖς διὰ τούτων παρεκάλυπτε παραμυθίαν.

2 Καὶ δείπνου γινομένου, τοῦ διαβόλου βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν Ἰούδα, ἵνα παραδῷ αὐτόν. Τοῦτο ἐκπληττόμενος εἶπεν ὁ εὐαγγελιστὴς δηλῶν, ὅτι τοῦτον, τὸν ἤδη παραδοῦναι ἐλόμενον αὐτόν, ἔνιψε. δείκνυσι δὲ αὐτοῦ πολλὴν τὴν πονηρίαν, ὅτι οὐδὲ τὴν ἁλῶν αὐτὸν ἡ κοινωνία κατέσχεν, ὃ μάλιστα οἶδεν ἐπέχειν πονηρίαν, καὶ τὸ μέχρι τῆς ἐσχάτης ἡμέρας παραμεῖναι τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ διαβαστάζοντα.

3 Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα αὐτῷ εἰς χεῖρας δέδωκεν ὁ πατὴρ, καὶ ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐξῆλθε, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπάγει. Ἐνταῦθα καὶ θαυμάζων λέγει, ὅτι ὁ τοσοῦτος καὶ τηλικοῦτος, ὁ παρὰ Θεοῦ ἐλθών, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀπιών, ὁ πάντων κρατῶν, τοῦτο εἰργάσατο, καὶ οὐδὲ ὅπως ἀπηξίωσε καταδέξασθαι τοσοῦτον. παρέδοσαν δὲ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τὴν τῶν πιστῶν σωτηρίαν σημαίνων καλῶς. καὶ γὰρ ὅταν λέγῃ, Πάντα μοι παρεδόθη παρὰ τοῦ Matth. ια. κζ. Ioan. ιζ. 5. Ioan. 5. μδ. Ioan. γ. κζ. παιδός μου, ταύτην λέγει τὴν παράδοσιν· ὡς καὶ ἀλλαχοῦ φησι, Σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας· καὶ πάλιν, Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ἑλκύσῃ αὐτόν· καὶ, Ὅτι ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. ἢ τοῦτο οὖν φησιν, ἢ ὅτι οὐδὲν ἐλαττοῦσθαι ἔμελλεν ἀπὸ τούτου, ἀπὸ Θεοῦ δεξιωθεὶς καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπάγων καὶ πάντα ἔχων. ὅταν δὲ ἀκούσῃς παραδόσεως, μηδὲν δυσθεώρητον ὑπολάβῃς. τὸν γὰρ Υἱὸν τὸν πατέρα ἐνδείκνυται τιμῶν καὶ ὁμοιοῖ. ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ αὐτῷ παραδίδωσι, ὅτω καὶ αὐτὸς τῷ πατρί. καὶ δηλοῖ Παῦλος λέγων, Ὅταν παραδῷ τὴν βασιλείαν τῷ Θεῷ καὶ πατρί. δυσθεωρητότερον δὲ Α. Κορ. ιε. κδ. αὐτὸ ἐνταῦθα ἔθηκε, τὸν πολλὸν τρόπον αὐτοῖς ὑποτιμώμενον· δεικνύμενος καὶ τὸν ἄφατον τρόπον αὐτοῖς

χ. πολλὴ

χ. μεγαλοφρόνως

χ. ἐπιδεῖ,

χ. παρεκάλεσαν ὁ εὐαγ.

χ. περίδειπνον

χ. Ἡ τοῦτό φησιν, ὅτι

χ. καθὼς φησι,

χ. ὡσ.

αὐτοὺς ἐμφαίνων ἀγάπῃν, ὅτι ὡς οἰκείων ἐπεμέλησε λοιπὸν, διδάσκων αὐτοὺς τὴν μητέρα τὴν ἀγαθὴν τὴν ταπεινοφροσύνην, ἣν ἡ ἀρχὴ καὶ τέλος ἔφησεν εἶναι τῆς ἀρετῆς." οὐχ ἁπλῶς δὲ προσκειται ὅ, ἀπὸ Θεοῦ ὀξήλθε καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπάγει." ἀλλ' ἵνα μάθωμεν ὅτι ἀξία ἐποίει ὃ οἰκέτου ἐλθόντος καὶ οἰκέτ ἀπίοντος, ἄπορα καταπατῶν τύφον. χ. τὴν ἀρετὴν. χ. τοιῦτον ἄξια ἐπ.

4 Καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦ δείπνου, ὡς δῆλα ἐμάθομεν. Ὅρα πῶς ὁ τῶν νίψαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρως ὃ ταπεινὸν ἐνδείκνυται). ὁ γὰρ πρὶν ἢ κατακλιθῆναι, ἀλλὰ μὴ ὃ δύασθαι πρῶτον, τότε δύεται. ἔπειτα οὐδὲ ἁπλῶς νίπτει, ἀλλὰ καὶ μάτια ἀποπλύνων. καὶ οὐδὲ μέχρι τούτων ἔστη, ἀλλὰ καὶ λέντιον διεζώσατο. καὶ οὐδὲ τοῦτο ἦρκεσθη· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐγένετο, καὶ οὐκ ἑτέρῳ" πληρώσας ἐκέλευσεν, ἀλλὰ πρῶτα αὐτὸς ἐργάζεται ταῦτα, ἵνα ἀπὸ πρώτων δείκνυσιν ὅτι οὐκ ἀφοσιούμενός ἐστι ποιῆσαι καὶ τοιαῦτα, ὅταν δέ ποιῶμεν, ἀλλὰ μὴ πάσης προσευμίας. ἐμοὶ δοκεῖ τὸ προσδοκᾶν πρᾶγμα νίψαι τοὺς πόδας, οὐκ τὸ εἰπεῖν, χ. ἐμποδῶν ὄν

5 Ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, Καὶ ἐπαγαγεῖν,

6 Ἔρχεται πρὸς Σίμωνα Πέτρον· καὶ λέγει αὐτῷ ὁ κύριος, σύ μου νίπτεις τοὺς πόδας; Ταῖς χερσὶ ταύταις, φησὶν, αἷς ὀφθαλμοὺς ἀνέῳξας καὶ λεπρους ἐκάθηρας, καὶ νεκρους ἀνέστησας; πολλὴν δὲ ἔμφασιν καὶ τοῦτο ἔχει· διόπερ οὐδὲ ἐδέησεν αὐτῷ τι πλέον εἰπεῖν, ἢ ὃ σύ. καὶ γὰρ καθ' ἑαυτὸ ἱκανὸν ἦν ὃ πᾶν ἐνδείξασθαι. ζητήσειε δ' ἄν τις εἰκότως, πῶς οὐδεὶς αὐτὸν τῶν ἄλλων ἐκώλυσεν, ἀλλὰ Πέτρος μόνος, ὅπερ ὁ μικροῦ φίλτρου καὶ αἰδοῦς ἦν. τίς οὖν ὅστις ἡ αἰτία; ἐμοὶ δοκεῖ πρότερον τοὺς πρεσδύτερον νίψαι, εἶτα πρὸς τὸν Πέτρον ἐλθεῖν, καὶ οὐ τοὺς ἄλλους" ἀπ' ἐκείνου παιδεύεσθαι λοιπόν. ὅτι μὲν οὖν ἄλλον τινὰ πρὸ αὐτοῦ ἐνίψε, δῆλον ἐκ τοῦ εἰπεῖν, ὅτε ἦλθε πρὸς Πέτρον. ἀλλ' οὐκ ἔστι σφοδρὸς κατηγορος ὁ ἀπελιστής. τοῦτο γὰρ ἦρξατο, τοῦτο ἔστιν αἰνιττομένου. Εἰ δὲ καὶ ὁ Πέτρος πρῶτος ἦν, ἀλλ' εἰκὸς τὸν πρωτόπλαστον ἱταμοῦ ὄντα καὶ πρὸ τοῦ κηρυφαίου καταπλαγῆναι. ὃ γὰρ ἑτέρωθεν ὃ ἱταμὸν αὐτὸν δείκνυσι), ὅτε μὲν βαπτίζει μὴ θέλων διδασκάλου, καὶ ὅτε μὲν ἐλεγχόμενος μὴ κατανύεται). ἀλλ' ὁ μὲν Πέτρος ἅπαξ ὀπτιμηθεὶς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, καὶ ταῦτα ἀπὸ φιλοσοφίας τὰ ῥήματα εἰπών, ὅτε ζωοποιᾶται, ὡς καὶ ἀγωνιῶν καὶ τρέμων ἑτέρου δεηθῆναι πρὸς τὴν ἐρώτησιν· ὁ δὲ συνεχῶς ἐλεγχόμενος οὐκ ἠθάνετο. χ. ὁρᾷ

6 Ὅτε γοῦν ἦλθε πρὸς τὸν Πέτρον, λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος· Κύριε, σύ μου νίπτεις τοὺς πόδας;

7 Λέγει αὐτῷ· ὃ ἐγὼ ποιῶ, σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι· γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα.

Τουτέστι, τὸ κέρδος ὅσον τὸ ἐκ τούτου, τὴν ὠφέλειαν τῆς διδασκαλίας, καὶ πῶς ἱκανὸν εἰς πᾶσαν ἀγαγεῖν ταπεινοφροσύνην ἡμᾶς. τί οὖν ὁ Πέτρος; ἐπικωλύει, καὶ λέγει·

8 Οὐ μὴ νίψῃς τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα. Τί ποιῆς, ὦ Πέτρε; ὁ μεμνησαι τῶν προτέρων ῥημάτων; οὐκ εἶπας, ἱλεώς σοι, καὶ ἤκουσας, ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ· καὶ οὐδὲ ὅτω σοφρονίζῃ, ἀλλ' ἔτι σφοδρὸς εἶ; ναί, φησὶ· πολὺ γὰρ ὁ γνόμβριον καὶ ἀκαπλήξεως γέμων. ἐπεὶ οὖν ἀπὸ πολλῆς ἀγάπης τοῦτο ἐποίησεν ἐκεῖνος, ἀπὸ τῆς αὐτῆς αὐτὸν χειροτονεῖ πάλιν ὁ Χριστὸς, ὥσπερ [οὖν] καὶ ἐκεῖ σφοδρῶς ὀπτιμήσας καὶ εἰπών, Σατανᾶ μου εἶ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα λέγων, Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ. Τί οὖν ὁ θερμὸς καὶ ἀκαιρος; Matθ. ιϛ. κγ. Ιωαν. ιϛ. ϛ.

9 Κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλήν. Καὶ ἐν τῇ προδοσίᾳ σφοδρὸς, καὶ ἐν τῇ συγχωρήσει σφοδρότερος γέγονε· ἑκάτερα δὲ ὄντα ἀγάπης. ἀλλὰ τί γὰρ οὐκ εἶπε, τίνος ἕνεκεν ἐποίησε τοῦτο, ἀλλ' ἀπειλῶν ἐνέδηκεν; ὅτι οὐκ ἂν ἐπείσθη. Εἰ γὰρ εἶπεν, ἔασον, δέομαι γὰρ τοῦτο πεῖσαι ὑμᾶς ταπεινοφρονῆσαι, οὐκ ἂν ἔσχετο δῆτα μεγαλαυχῶν τοῦτο οὐκ ἂν τῷ μὴ τὸ διαστεῖλαι τοῦτο ποιῆσαι. νῦν δὲ εἶπε φησὶν ὃ μάλιστα ἐδεδοίκει καὶ ἔτρεμε, δῆλα δὴ καὶ ἀπειλῶν αὐτῷ. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ συνεχῶς ἐρωτῶν, πολλάκις ἀγαλλόμενος καὶ ἔλεγε, ὅτι

χ. ἐπιθύσω ὅπ καὶ τὴν ψυχήν" δώσω ὑπὲρ σοῦ. Εἰ γὰρ ἀληθύσας, ὅτι οὐκ οἶδας ὃ ποιῶ ἐγώ, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα, σοῦδὲ ὅπως ἀπέσῃ, πολλῷ μᾶλλον, εἰ ἔμαθε. Διὰ γὰρ τοῦτο εἶπε, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα, εἰδὼς, ὅτι ἐμὲ νεῦν μάθῃ, ἀντιπείσεται ἐκεῖ. καὶ οὐκ εἶπε, δίδαξον οὖν με, ἵνα ἀφῶ· ἀλλ' ὃ πολλῷ σφοδρότερον ἦν, οὐδὲ μαθεῖν ἠνέσχετο, ἀλλ' ἐπίσταται λέγων· ὃ μὴ νίψῃς μου τοὺς πόδας. ὅπερ δὲ ἠπείλησεν, εὐθέως ἐχάλασε Ⓦ τοῦτον. Τί δέ ἐστι, γνώσῃ μετὰ ταῦτα; μετὰ ταῦτα· πότε; ὅταν τὰ ἐμῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐκβάλῃς, φησίν· ὅταν ἴδῃς εἰς σοῦ ἑρκους ἀναλαμβανόμενον· ὅταν σοφὰ τὰ παίδων μάθῃς, ὅτι οὐκ ἀδίκων" καθῆκε), τότε εἶσῃ ὃ νεῦν γινόμενον. Τί οὖν ὁ Χριστός; ὅπερ εἶπεν ὁ Πέτρος, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλήν, ἴσ. κάθημαι,

10 Ο λελουμένος, φησίν, οὐ χρείαν ἔχει, εἰ μὴ τοὺς πόδας νίψασθαι μόνον, ἀλλ' ἔστι καθαρὸς ὅλος. καὶ ὑμεῖς καθαροί" ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες.

χ. ἴσως δὲ τὸν λόγον οὐ λελάληκε ὑμῖν. ἀλλ' ἐχέτω. ἢ. χ. τ. π. αὐ. ἀπίτω καθ. ἀπ. τ. χάριτι χ. ἵνα γὰρ μὴ

11 Ηδει γὰρ Ⓦ τὸν παραδιδόντα αὐτόν. Καὶ εἰ καθαροί εἰσι, τίνος ἕνεκεν νίπτει τοὺς πόδας; ὥστε ἡμᾶς μετειάζειν μαθεῖν. Διὰ τοῦτο οὐκ ἐφ' ἑπτὰ μέρος ἦλθεν, ἀλλ' ὃ τῶν ἄλλων ἀπιστότερον εἶδε) δεκτέον· τί δέ ἐστιν, ὁ λελουμένος; αὐτὴ τοῦ, ὁ καθαρός. ἆρ' οὖν αὐτοὶ καθαροὶ ἦσαν" οὐχὶ τοῦδε πάντων ἦσαν ἀπηλλαγμένοι, τοῦδε πονήματος ἐξωμολόγουν, ἄτε τῆς ἁμαρτίας ἐπικατάσης, τῆς κατάρας τοῦ χειρογράφου μιμοῦντος, τοῦ ἱερείου τοῦδέπω προσενεχθέντος; πῶς οὖν αὐτοὶ καθαροὶ εἶ) λέγει; "ἀλλ' ἵνα μὴ διὰ ταῦτα νομίσῃς αὐτοὺς καθαροὺς ὡς ἁμαρτημάτων ἀπηλλαγμένους, ἐπάγει· ἴδε, ὑμεῖς καθαροί ἐστε διὰ Ⓦ λόγον οὓς λελάληκα ὑμῖν· τυτέστι, ταύτην τέως ἔστε καθαροί· ἤδη δὲ φῶς ἐδέξασθε· ἤδη τῆς πλάνης ἀπηλλάγητε τῆς Ιουδαϊκῆς. καὶ γὰρ ὁ προφήτης φησί· Λούσασθε, καθαροὶ γίνεσθε, ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν. ὥστε ὁ τοιοῦτος λέλουται καὶ καθαρός ἐστιν. ἐπεὶ οὖν πᾶσαν πονηρίαν ἔρριψαν ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἐκεῖνοι, καὶ μετ' εἰλικρινοῦς διαθέσεως ἔσωσαν αὐτόν, διὰ τοῦτό φησι μετὰ Ⓦ προφητικὸν λόγον, ὁ λελουμένος ἤδη καθαρός ἐστι. καὶ γὰρ ἐκεῖ λοῦσθαι, οὐ τὸ δι' ὕδατος λέγει τὸ Ιουδαϊκόν, ἀλλὰ τὸν τῆς" συνειδήσεως καθαρμόν. Ησ. α. ις. χ. δημηγρίας

Γενώμεθα τοίνυν καὶ ἡμεῖς καθαροί· μάθωμεν καλὸν ποιεῖν. τί δέ ἐστι τὸ καλόν; Κείνετε ὀρφανῷ καὶ δικαιώσατε χήραν· καὶ δεῦτε, καὶ Διαλεχθῶμεν, λέγει Κύριος. πολλὴ ὁ λόγος ἐν ταῖς γραφαῖς τῶν χηρῶν καὶ [τῶν] ὀρφανῶν· ἀλλ' ἡμῖν σοδεῖς τούτου λόγος. καίτοιγε ἐνόησον ἡλίκον τὸ ἔπαθλον. Εἰ δὲ ὦσί, φησιν, αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ· ἐὰν δὲ ὦσιν ὡς κόκκινον, ὡς ἔριον λευκανῶ. καὶ γὰρ ἀπροσδόκητον ἡ χάρις· διὰ τοῦτο πολλοὺς ἐπὶ αὐτῆς ποιήσεται σπουδάς. καὶ γὰρ πρὸν δοῦλος ὁμιλῆσαι γάμοις, διὰ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον τὰ ἀπὸ τῆς χρείας ἐστομώθησαν δεινά. ὀρέγωμεν τοίνυν αὐτοῖς χεῖρα ἀπόντες καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἵνα μήποτε ἐστοχῶμεν καὶ τῆς χρείας δεινά." καὶν ἐστοχῶμεν, πολλοὺς ἀποθώμεθα φίλους, θεραπείας" ἡμῖν ἀφορμήν. ὃ μικρὰ δώσαμεν τῶν δακρύων τῆς χήρας ἐστίν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν οὐρανὸν Διανοίξαι δώσαται. μὴ τοίνυν αὐτοῖς ἐπιμελώμεθα, μηδὲ χείρονα ποιῶμεν τὴν συμφοράν, ἀλλὰ πάντι τρόπῳ βοηθῶμεν." ἂν ὕτω ποιῶμεν, πολλοὺς ἑαυτοῖς προσκαλεσόμεθα ἀσφάλειαν καὶ τῶν παρόντα καὶ τῶν μέλλοντα ἀγῶνα. ὃ γὰρ σὺν θεῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἡμῶν προστήσονται, τὰ πλείονα τῶν ἁμαρτημάτων ἡμῶν διὰ τῆς εἰς αὐτοὺς εὐεργεσίας ἐξιλεωμένων, καὶ μετὰ παῤῥησίας ποιοῦσαι προσαγωγέας τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ· "ὃ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν. ΗΘΙΚΟΝ Ησ. α. χγ. Ησ. α. ιη. χ. ἐχ ἑαυτοῖς ἡμῶν ἢ, αὐ χ. ἑαυτοῖς χ. πολλοὺς ἑαυτοῖς ὀφειλόντες ἀσφάλειαν χ. ὃς

Ομιλ.

Ομιλ. οα. 12 ΚΑΙ ΕΛΑΒΕ ΤΑ ΙΜΑΤΙΑ ΑΥΤΟΥ, ΚΑΙ ΑΝΑΠΕΣΩΝ, ΠΑΛΙΝ ΕΙΠΕΝ ΑΥΤΟΙΣ· ΓΙΝΩΣΚΕΤΕ Τ' ΠΕΠΟΙΗΚΑ ΗΜΙΝ; Ϗ ΚΑΛΩΣ ΕΞΗΣ.

ΧΑΛΕΠΟΝ, ἀγαπητοί, χαλεπὸν εἰς βάθος κακῶν ἐλθεῖν. λοιπὸν γὰρ δυσδιόρθωτος ἡ ψυχὴ γίνεται. Διὰ τοῦτο χρὴ πάντα ποιεῖν, ὥστε μὴ ἁλῶναι τῷ ἀγκίστρῳ. εὐκολώτερον γὰρ μὴ ἐμπεσεῖν, ἢ ἐμπεσόντα ἀναδήσασθαι ἑαυτόν. ὅρα γοῦν, ὅπως ἐκάλεσεν ἑαυτὸν ὁ Ἰούδας, πόσης ἀπολαύσας βοηθείας, Ϗ οὐδὲ ὕστερον διορθώσατο. Εἶπε πρὸς αὐτούς, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν διάβολός ἐστιν· εἶπεν, ὅτι οὐ πάντες πιστεύουσιν· εἶπεν, ὅτι οὐ περὶ πάντων λέγω· Ϗ, ὅτι οἶδα ἐγὼ οὓς ἐξελεξάμην, Ϗ οὐδενὸς τούτων ἀπολείπεται. ὡς γὰρ ἔνιψε τοὺς πόδας, Ϗ μετέλαβε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ Ϗ κατεκλίθη, φησί· γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν; οὐκέτι πρὸς Πέτρον μόνον, ἀλλὰ Ϗ πρὸς ἅπαντας διαλέγεται).

13 Ὑμεῖς φωνεῖτέ με, ὁ κύριος Ϗ ὁ διδάσκαλος· Ϗ καλῶς λέγετε, εἰμὶ γάρ. χ. Χριστὸς

Ὑμεῖς φωνεῖτέ με· τὴν χρίσιν αὐτῶν προσλαμβάνει. Εἶπε ἵνα μὴ τῆς ἐκείνων χαρίτος εἰς δόξαν Ϗ ῥήματα, ἐπαίρηται· εἰμὶ γάρ. Ὃ μὲν οὖν πρὸς αὐτὸν τὸν λόγον εἰσαγαγεῖν, βουλόμενος ἀνεπαίσθητος ποιεῖ. Ὃ δὲ πρὸς ἐκείνην εἰσαγόμενα βεβαιῶσαι πρὸς ἑαυτόν, δύο ποιεῖ. εἰμὶ γάρ, φησιν. ὁρᾷς ὅτι μὴ πρὸς τοὺς μαθητὰς διαλέγηται, πῶς ἐκκαλύπτων Ϗ καθ' ἑαυτὸν φθέγγεται μᾶλλον; ὥσπερ οὖν λέγει, μὴ καλέσητε διδάσκαλον ὅτι τῆς γῆς· εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστιν ὁ καθηγητής· οὕτω λέγει, Ϗ μὴ καλέσητε πατέρα ὅτι τῆς γῆς. Ὃ δὲ εἰς καὶ εἷς, οὐ περὶ τοῦ παρόντος εἴρηται μόνον, ἀλλὰ Ϗ περὶ αὐτοῦ. εἰ γὰρ ἑαυτὸν ἐκάλλων ἔλεγε, πῶς φησιν, ἵνα γὰρ φωτὸς γένησθε; Ϗ πάλιν, εἰ διδάσκαλον μόνον ἔλεγε ⓦ πατέρα, πῶς λέγει, εἰμὶ γάρ· Ϗ πάλιν, εἷς ἐστιν ὑμῶν ὁ καθηγητής, ὁ Χριστός;

14 Εἰ οὖν ἐγώ, φησιν, ὁ κύριος Ϗ ὁ διδάσκαλος, ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας, Ϗ ὑμεῖς ἀλλήλων ὀφείλετε νίπτειν. χ. Χριστὸς

15 Τοῦτο γὰρ ὑπόδειγμα ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιῆτε.

Καὶ μιμοῦ οὐκ ἔστι τὸ αὐθάδες. αὐτὸς μὲν γὰρ διδάσκαλος Ϗ κύριος, ὑμεῖς δὲ ἀλλήλων ὁμόδουλοι. τί οὖν ἐστὶ τὸ, οὕτω; μὴ τῆς αὐτῆς ταπεινώσεως. διὰ γὰρ τοῦτο ἀπὸ τῶν μειζόνων τὰ παραδείγματα λαμβάνει Ϗ τὰ ὑποδείγματα, ἵνα κἂν τὸ ἔλαττον ἐργασώμεθα. Ϗ γὰρ ⓐ διδάσκαλοι τοῖς παισὶ Ϗ γράμματα μὴ πολλοῦ τοῦ κάλλους γράφουσιν, ἵνα κἂν πρὸς τὸ κατιδεῖν ἐλθωσι τῆς μιμήσεως. ποῦ νῦν ⓐ διαπίπτοντες τοὺς ὁμοδούλους; ποῦ νῦν ⓐ Ϗ ὑμᾶς ἀπαιτιῶντες; τί πρὸς δύο τοὺς πόδας ὁ Χριστὸς ἔνιψε, τί ἱερουργὸν Ϗ κλέπτου, Ϗ τὸν χαμαὶ τῆς πρὸς δοσίας, Ϗ δυνάτως ἔχοντα πραπέζης κοινωνοὶ ἐποίησε, Ϗ σὺ μεγαφρονεῖς Ϗ Ϗ ὀφρῦς αἴρεις; τοὺς πόδας οὖν ἀλλήλων νίπτωμεν, φησιν· οὐκοῦν Ϗ τῶν οἰκετῶν. Ϗ τί μέγα, εἰ Ϗ τῶν οἰκετῶν; σκεῦός μὲν γὰρ ὁ δοῦλος Ϗ ὁ ἐλεύθερος, ὁμοίᾳ ὅτι διαφορᾷ· σκῆψ δὲ, πρὸς γνῶσιν ἀλήθειαν. φύσει γὰρ αὐτὸς κύριος ἐσμεν, Ϗ ἡμεῖς δοῦλοι, καὶ οὐδὲν τοῦτο πρᾶγμα ἐποίησατο νῦν [πιθ.] νυνὶ δὲ ἀγαπητοὶ, εἰ μὴ τοῖς ἐλευθέροις ὡς δούλοις ἡμῖν χρησαίμεθα, ὡς αἰδραποδώδεις ἐγκωμιαστοῖς. Ϗ τί ἐρουμεν τότε, τοσαύτης μὲν δυνάμεως σημεῖα πεποιηκότες, αὐλοὶ δὲ οὐδὲ μικροὶ μεμουσωμένοι, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἑστῶτες Ϗ πρὸς ἁρμονίαν, ἐπαιρόμενοι Ϗ τὴν ὀφειλὴν οὐκ ἀποδιδόντες; ὀφειλέτας γὰρ ἡμᾶς ἀλλήλων κατέστησεν ὁ Θεός, αὐτὸς καταρξας τούτου, Ϗ ὀφειλέτας ἐλάττονος μοίρας. αὐτὸς μὲν γὰρ κύριος ὢν· ἡμᾶς δὲ πρὸς τὸν Χριστὸν δούλους τοῦτο ποιοῦμεν, ἐὰν πιστεύωμεν. ὁ δὲ Ϗ αὐλὸς ἠνίξατο διὰ τοῦτο εἰπεῖν· εἰ οὖν ἐγὼ, ὁ κύριος Ϗ ὁ διδάσκαλος, ὅπου Ϗ ὑμεῖς. τὸ μὲν γὰρ ἀκόλουθον ἦν εἰπεῖν, πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς ⓐ δοῦλοι· ἀλλ' ἀφῆκεν αὐλὸς ὢν Χριστοῦ τὸν ἀχρωματίστων.

τί

οἱ δή ποτε ὄ αὐτὸ νῦν πεποίηκεν; ἔμθγον λοιπὸν τιμῆς ἀπολαύσεσθαι ⓐ μὴ πλείονος, ⓐ ὃ ἐλάττονος. ἵν' οὖν μὴ κατ' ἀλλήλων ἐπαίρωνται, ϗ ταῦτα λέγωσιν ἃ ϗ τοῖς τότε, τίς ὅστι μείζων; μηδὲ ἀγανακτῶσι τοῖς ἀλλήλοις, πόθεν αὐτῷ καθαρὰ φρονήματα, λέγων· ὅτι κἂν σφόδρα ἦς μέγας, ὀφείλεις ὅτι τοῦ ἀδελφοῦ μηδὲν μέγα φρονῇν. ϗ οὐκ εἶπε δὲ μεῖζον, ὅτι Εἰ ἐγὼ τῶν τοσούτων σοῦ πόδας ἔνιψα, τί μέγα, ἂν ὑμεῖς σοῦ ἀλλήλων; ἀλλὰ διὰ τῶν ἔργων αὐτὸ δηλώσας, ἔδειξεν ἐν τῇ χρείᾳ τῶν γεγραμμένων λοιπόν. διὰ τοῦτο ἔλεγεν, ὃς δ' ἂν ποιήσῃ ϗ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται. τοῦτο γάρ ὅστι δ διδάξαι, δ διὰ τῶν ἔργων αὐτὸ ποιῆν. τίνα γὰρ οὐκ ἂν τοῦτο τύφου καθέλοι; ποίαν οὐκ ἂν κενώσειεν ἀπονοίαν ϗ ἀλαζονείαν; ὁ καθημένος ὑπὲρ τῶν Χερουβὶμ, τῶν πόδας ἔνιψε τῶν τοσούτων· σὺ δ' ἂν θερμὸς, γῆ ϗ σποδὸς ὢν ϗ τέφρα ϗ κόνις, ἐπαίρεις σεαυτὸν, ϗ μέγα φρονῇς; ϗ πόσης οὐκ ἂν εἴης ἄξιος γέενης; Εἰ" οὖν οὕτως ὑπτιυμεῖς μεγάλων φρονήματος, δεῦρο ἐγώ σοι δείξω ὁδόν. οὐδὲ γὰρ οἶδας τί ποτέ ἐστιν. ὁ τοίνυν τοῖς πτωχοῖσιν ὡς μεγάλοις τοσοῦτον, οὗτος ψυχῆς ἐστιν ὑψηλοτάτης. ὥστε οὐδὲ ταπεινοφροσύνη γένοιτ' ἄν, εἰ μὴ μετὰ μεγαλοψυχίας· οὐδὲ φύσημα, εἰ μὴ ἀπὸ μακροψυχίας. καθάπερ γὰρ ⓐ παῖδες ⓐ μικροὶ τοῖς τὰ ὠτελῆ τῶν τοσούτων ἐπόθωται, τοῖς σφαίραις ϗ ξύλοις ϗ ἁρπαγαλίς κεχηνότες, τῶν ὄ μεγάλων οὐδὲ ἔννοιαν λαβεῖν δύνανται· ὕτω δὴ ϗ σὺ τοῦτο, ὁ μὴ φιλοσοφῶν οὐδὲν ἡγήσεται τὰ πτώματα (σκιοειδῶ οὐδὲ αὐτὸς αἱρήσεσαι καταφρονεῖν, οὐδὲ πρὸς ἑτέρου αὐτὰ λαβεῖν) ὁ ὃ μὴ τοιοῦτος σκιαπτία πείσεται, τοῖς δράκοντας ϗ σκιὰς ϗ ὀνείρατα ϗ τὰ τούτων ἀθρεμέτερα τοσοῦτα ἐπτοημένος.

16 Αμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν.

17 Εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε ἐὰν ποιῆτε αὐτά. 18 Οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω, ἀλλ' ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, ὅτι ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ Ⓦ ἄρτον, ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ [τὴν] πτέρναν αὐτοῦ. Ο αἰωτέρω Εἶπε, τοῦτο ϗ σταῦρα λέγει σημεῖον. Εἰ γὰρ οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν, πῶς ἐμοῦ ὄ ταῦτα γένηται, πολλῷ μᾶλλον χρὴ ταῦτα πῶς ὑμῶν γένεσθαι. Εἶτα, ἵνα μὴ ὡς Εἶπῃ, τί δήποτε ταῦτα λέγεις; νῦν γὰρ οὐκ οἴδαμεν; περισέσηκε τοῦτο αὐτὸ, ὑχ ὡς ἀγνοοῦσι ταῦτα λέγω, ἀλλ' ἵνα διὰ τῶν ἔργων ὑπιδείξητε τὰ λεγόμενα. ὃ μὲν γὰρ Εἰδέναι, πάντων· ὃ ὃ ποιεῖν, ὑ πάντων. διὰ γὰρ τοῦτο Εἶπε, μακάριοί ἐστε ἐὰν ποιῆτε αὐτά. διὰ δὴ τοῦτο αὐτὸ τὸ ζωηχῶς ϗ ἐγὼ ἀεὶ λέγω, καίτοιγε Εἰδότων ὑμῶν, ἵνα Εἰς ὃ ἔρχῃ ὑμᾶς ἐμβιβάσω. ἐπεὶ ϗ Ιουδαῖοι οἴδασιν, ἀλλ' οὐκ Εἰσὶ μακάριοι. ὑ γὰρ ποιοῦσιν αὐτά. ὑ περὶ πάντων, φησὶν, ὑμῶν λέγω. βαβαὶ τῆς δυεξικακίας. οὐδέπω Ⓦ προδότην ἐλέγχει, ἀλλὰ συσκιάζει τὸ πρᾶγμα, ὑπτεύθυνον διδοὺς αὐτῷ μετανοίας χώραν. ϗ ἐλέγχει, ϗ οὐκ ἐλέγχει ὕτω λέγων· ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ Ⓦ ἄρτον, ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ πτέρναν. δοκεῖ δέ μοι ϗ ὃ, οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, ϗ πρὸς τοῦτο Εἰρῆσθαι, ἵνα Εἴ ποτε προδῷ οἰκετῶν, ἢ παρά τινων ὑτελεστέρων πάθοιέν τινες κακὸν, μὴ σκανδαλίζωνται, Εἰς ὃ ϗ Ⓦ Ιούδᾳ ἀφορῶντες προδόσιμα, ὃς μυρίων ἀπολαύσας ἀγαθῶν, τοῖς ὑδυτίοις ἠμείβετο τὸν δυεργέτην. διὰ ϗ ἐπῆγαγε· ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ ἄρτον· ϗ πάντα τὰ ἄλλα πρᾶξις, τοῦτο, ὃ μάλιστα ἐσθμοὶ ἵνα αὐτὸν καταφρονῇ ϗ ὑπτεύσῃ, τέθεικεν· ὁ πρὸς ἐμοῦ τρεφόμενος, ὁ πρὸς ἐμοῦ τραπέζης κοινωνῶν, φησί. ταῦτα ὃ ἔλεγε, παιδεύων αὐτοὺς τοὺς κακῶς ποιοῦντας διέρριπτεν, κἂν μυρίους πταίσματα ἔχοντες. εἰπὼν ὃ, ὑ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω, ἵνα μὴ εἰς πολλοὺς περίσῃ ὃ δέος, ἀποκλείει λοιπὸν αὐτὸν ὕτω λέγων· ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον. ὃ γὰρ, ὑ περὶ πάντων, ὑ πάντως εἰς ἕνα περίσῃ τὸν λόγον. διὰ ϗ ἐπῆγαγε, ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον, δείκνυσι ἐκείνῳ ὧ ταλαιπώρῳ, ὅτι οὐκ ἀγνοῶν συλλαμβάνεται,

ἀλλὰ

ἀλλὰ δ σφόδρα εἰδώς· ὁ δ αὐτὸ μάλιστα πάντων ἐκβιάσασθαι τὸν αὐτὸν καταφεῦ. καὶ οὐκ εἶπε, παραδίδωσιν ἐμέ· ἀλλ', ἤρξεν ἐπ' ἐμὲ πλεονεξίαν, τὸ δολερὸν καὶ ὕπουλον καὶ λαθραῖον τῆς ἐπιβουλῆς παραστῆσαι βούλόμενος.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτα ἵνα μὴ μνησικακῶμεν τοῖς ἀδικοῦσιν· ἀλλ' ἐλέγχωμεν αὐτοὺς καὶ θρίωμεν. θρίων γὰρ ἄξιοι, ὄχ ὁ πάσχοντες, ἀλλ' οἱ ποιοῦντες κακῶς. ἑαυτοὺς μὲν γὰρ μέγιστα ἀδικοῦσιν ὁ τε πλεονέκτης, ὁ τε συκοφάντης, ὁ τε ἕτερόν τι κακὸν ἐργαζόμενος· ἡμᾶς δ' ὠφελοῦσι τὰ μέγιστα, ἐὰν μὴ ἑαυτοὺς σκληρικῶμεν. οἷ' τι λέγω· ἥρπασεν ὁ δῆμα; ἠυχαρίστησας· ὑπὲρ τῆς ἀδικίας σὺ, καὶ ἐδόξασας τὸν Θεόν; μείζονα δίκην τῆς εὐχαριστίας σκείπης σκαρπώσω μισθούς· ὥσπερ οὖν σκῆνος ἄφατον ἑαυτῷ ζωπύρησε πῦρ. εἰ δ' λέγεις· πόθεν, εἰ μὴ ἡδυνάμην ἀμύνασθαι ἀδικήσαντα ἀσθενέστερος ὤν; σκῆνο αὖ εἴποιμι, ὅτι ἠδυνάσω τὴν ὀργὴν ὑπερβαλέσθαι τὸ δυσχερέστατον. ταῦτα γὰρ σὺ ὀξυτέρα ἡμῶν, τὰ κατεύξασθαι τῆς λευπηκότος, τὸ καταφρόνησαι αὐτῆς μείζονα, τὸ πάντας δίκασθαι. ὁ τοίνυν ταῦτα μὴ ποιήσας, καὶ τοῦ μὴ ἀμύνασθαι μισθὸν λήψεται. δῆλον γὰρ ὅτι καὶ σκείνου κύριος ὤν, οὐκ ἂν ἐποίησεν. ὁ γὰρ ἠδικημένος, τῆς παρατυχούσης κέρκης ὅπλον, ὅταν μακροψυχος ὢν, καταφρονήσας, λοιδορίας, ἐπιβουλῆς ἀμύνεται τὸν ἠδικηκότα. ταῦτα τοίνυν σὺ μὴ ποιήσῃς μόνον, ἀλλὰ καὶ θαύμασον αὐτόν. καὶ γὰρ ἂν ταῦτα μὴ ποιήσῃς, ἀλλὰ καὶ θαύμασον αὐτόν, τῷ Θεῷ γένησθε ὅμοιος. Εὐχαριστεῖτε γάρ, φησιν, ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε ὅμοιοι τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὁρᾷς πῶς μέγιστα κερδαίνομεν ἀπὸ τῆς τῶν ἑτέρων ἐπηρείας; οὐδὲν ὅτω τὸν Θεὸν φιλάνθρωπον, ὡς τὸ μὴ ἀποδιδόναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ. καὶ τί λέγω, μὴ ἀποδιδόναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ; τιμωρίαν μὲν οὖν ἀποδιδόναι ἐπετάγημεν, ἐνεργασίας, εὐχάς. ἀλλὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς τὸν μέλλοντα αὐτὸν προδιδόναι, τοῖς ἐσθιομένοις πᾶσιν ἠμείψατο· οἷ, σοὺ πόδας ἔνιψεν, ἤλεγχε λαθραῖα, φειδομένως ἔπληττεν, ἐνεφάπτυσε, παραπέζης καὶ φιλήματος μετεδίδου· καὶ σοῦ" τούτοις ἐχθέστο βελτίων· δ [ὅμως] πρὸς ἔμεινεν αὐτὸς τὰ ἑαυτοῦ ποιεῖν. ἀλλά, φέρε, δ ἀπὸ τῶν δούλων σε παιδεύσωμεν, καὶ σκ προσοισίας, τὸ ἐν τῇ παλαιᾷ, ἵνα εἰδῆς σοῦ ἐμὲ ἔχοντας ἡμᾶς ἀπολογίας ἀφορμὴν, ὅταν μνησικακῶμεν. βούλεσθε οὖν εἴπω Μωϋσέα, ἢ ἐπὶ τὸν λόγον αἰωτέρω ἀγάγωμεν; ὅσῳ γὰρ ἂν ἀρχαιότερα διέλθῃ τὰ παραδείγματα, τοσούτῳ μᾶλλον ἡμεῖς νικώμεθα. Πῶ δήποτε δέ; ὅτι τότε δυσκολώτερα ἦν τὰ τῆς ἀρετῆ. οὐδὲ γὰρ ἐστοιμάκεις ἐκλεάφυς εἶχον σκεῖνοι τότε, οὐ βίων παραδείγματα· ἀλλὰ γυμνὴ καὶ ἑαυτῇ ἡ Φύσις ἠγωνίζετο, καὶ ἀνερμάτιστος πάντα χοῦ νηχεῖν ἠναγκάζετο. διὰ τοῦτο καὶ Νῶε ἐπαινεῖται, ὄχ ἁπλῶς τέλειον σκάλεσεν, ἀλλὰ προσέθηκεν, σὺ τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ, τουτέστιν, σὺ σκείνῳ τῷ χρόνῳ, ὅτε πολλὰ τὰ κωλύματα ἦν. ἐπεὶ μετ' αὐτὸν ἔλαμψεν ἕτερος, καὶ ὅμως οὐδὲν ἔλαττον αὐτῷ ἔξει. σὺ γὰρ τοῖς χρόνοις αὐτοῦ τέλειος ἦν. Τίς οὖν τοῦ Μωϋσέως μακρόθυμος; ὁ μακάριος δ ἡμῖν Ἰωσήφ· ὃς τῇ σωφροσύνῃ λαμπρὸς, οὐκ ἔλαττον ἔλαμψε τῇ μακροθυμίᾳ. ἐπράθη γὰρ οὐδὲν ἠδικηκώς, ἀλλὰ θεραπεύων, δουλεύων, τὰ οἰκεῖα πάντα ὑπηδικημένος. καὶ τὸν ἐγκαλοῦντα αὐτῷ ψήσει ποτε, καὶ οὐκ ἠμύνατο, καίτοι τὸν πατέρα ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ· ἀλλὰ καὶ ἀπήλθε κομίζων αὐλοῖς εἰς τὴν ἔρημον ἐφολῶ· δ οὐχ εὑρὼν αὐλοὺς, ἃ πρεσκέκηκεν, οὐδὲ ἐπέτρεψε (καίτοιγε εἶχε πρόφασιν, εἴτε ἐβούλετο) ἀλλὰ πρὸς τὰ θεῖα καὶ τοῦ ὤμους ἐκείνους ἔμεινε ἀθλητοῦ γενναίου φυλάττων προαίρεσιν. πάλιν τὸ δεσμωτήριον οἰκήσας, καὶ τὴν αἰτίαν ἐρωτηθείς, οὐδὲν εἶπε πρὸς αὐτὸν ποτε· ἀλλ' ὅτι οὐδὲν ἐποίησα, καὶ κλοπὴ ἐκλάπτω σκ γῆς Ἑβραίων. καὶ μὴν ταῦτα πάλιν ἠμύνατο κύριος, καὶ ἔθρεψε καὶ ἀπήλλαξε μυρίων δεινῶν. αἰ γὰρ γυναῖκες, οὐκ ἰσχύει τὸ πλησίον ἡ κακία τῆς ἀρετῆς ἡμᾶς σκβαλεῖν τῆς ἑαυτῶν. ἀλλ' οὐκ σκεῖνοι τοιοῦτοι· ἀλλὰ καὶ ἀπέδυσαν, δ αἰκελεῖν ἐπεχείρησαν, καὶ ὠνείδιζον ὅ σύμπνιον, καίτοι καὶ θρέψαν αὐτὸν" κομισάμενοι, δ ζωῆς καὶ ἐλευθερίας αὐτὸν σκβαλεῖν

ἐκβαλῶν ἐπεχείρουν. καὶ ὁ μὲν πάθοι, τί γὰρ ἀδελφὸν ὠφελεῖν ὀρέγων ἐν λάκκῳ γυμνὸν ἐρριμμένον. τί ταύτης τῆς θηριώδους γνώμης δὲ χρῆσθαι; πόσων δυσφοφόνων οὐκ ἦσαν χείρους; καὶ μὴ ταῦτα γε αὐτὸν ἀνελκύσαντες, μυρίοις θανάτοις παρέδωκαν, δι' ἔθνεσι βαρβάροις καὶ ἀγρίοις αὐτὸν ἀποδόμενοι τοῖς βαρβάροις μέλλουσιν ἀπιέναι. ἀλλ' αὐτὸς γνώμης βασιλικῆς, οὐ μόνον τὴν ὑμωμένην αὐτοῖς ἀφῆκεν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοὺς τότε, τότε εἰς αὐτὸν ἦκον, ἀπήλλαξεν, οἰκονομίαν Θεοῦ τὰ γεγονότα καλῶν, καὶ πονηρίαν ἐκείνων· καὶ ἅπερ ἐποίησεν εἰς αὐτοὺς, οὐ μνησικακῶν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ ταῦτα πάντα ἐκρίνατο. μὴ γοῦν ταῦτα, ὅπερ εἶδεν αὐτεγκλήτους αὐτὸν, ἔρριψε τὸ προσωπεῖον θηριώδους, καὶ ὠλόλυξε καὶ προσεπύξατο ὡς τὰ μέγιστα θυηγετημένος, ὁ πάλαι πρὸς αὐτὸν ἀνηρημένος, καὶ πάντας αὐτοὺς εἰς Αἴγυπτον κατήγαγε, καὶ μυρίαις θυεργεσίαις ἠμείψατο. τίνα οὖν ἔχομεν ἀπολογίαν, μὴ νόμων καὶ χάριν καὶ τοσαύτης φιλοσοφίας ὑπιδόσιν μηδὲ τὰ πρὸς τῆς χάριτος καὶ τὸν νόμον ζηλώσαντες; ἵνα ἡμᾶς ἀφαιρήσεται τῆς κολάσεως; καὶ γὰρ ὄντι, οὐκ ἔστι μνησικακίας χαλεπώτερον. καὶ τοῦτο ἐδήλωσεν ὁ τὰ μύρια πάλαντα ὀφείλων· εἶτα οὐκ ἀπαρτηθεὶς, καὶ πάλιν ἀπαρτηθεὶς· οὐκ ἀπαρτηθεὶς μὲν διὰ τὸν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν· ἀπαρτηθεὶς δὲ διὰ τὴν οἰκείαν πονηρίαν, καὶ τὸ μνησικακῆσαι τῷ συνδούλῳ. ἅπερ πάντα μαθόντες, ἀφῶμεν τοῖς πλησίον τὰ ἁμαρτήματα, καὶ τοῖς σφετέροις αὐτοῖς ἀμείβωμεν, ἵνα καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ τύχωμεν φιλανθρωπίας, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

20 Ομιλ. οβ. 20 ΑΜΗΝ, ΑΜΗΝ ΛΕΓΩ ΥΜΙΝ, Ο ΛΑΜΒΑΝΩΝ, ἐάν τινα πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει· καὶ ὁ ἐμὲ λαμβάνων, λαμβάνει τὸν πέμψαντά με.

χ. ἀνταπόδοσις.

ΜΕγάλη τῆς περὶ τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας ἡ ἀνταπόδοσις, καὶ τοῦ καρποὺς σπουδὴν ἡμῖν ἐμποιῆσαι. ὁ δεχόμενος γάρ, φησὶν, ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται· ὁ δὲ λαμβάνων ἐμὲ, λαμβάνει τὸν πέμψαντά με. τοῦ δὲ τὸν Χριστὸν δέχεσθαι καὶ τοῦτο παρέσχε, τί γὰρ ἴσον; καὶ ποία αὕτη ἀκολουθία πρὸς τὰ ἔμπροσθεν εἰρημένα; τί δὲ καινὸν ἔχει πρὸς ὃ εἶπεν, ἐὰν ποιῆτε ταῦτα, μακάριοί ἐστε, ὃ ἐπαγγελίαν, ὁ δεχόμενος ὑμᾶς; μεγάλη καὶ σφόδρα συμφόρα. καὶ σκόπει πῶς. ὅπερ γὰρ ἔμπροσθεν ἐδείκνυ καὶ πολλὰ πάσχειν δεινὰ, δύο ὄψεσι αὐτοὺς προμηθεῖται· ἑνὶ μὲν, τῷ περὶ ἑαυτῶν· ἑτέρῳ δὲ, τῷ περὶ ἑτέρων: ἐὰν γὰρ φιλοσοφῆτε, φησὶν, ἐμὲ δεχόμενοι πάντας ἔχοντες ἐν μνήμῃ, καὶ ἅπερ ἔπαθον, καὶ ἅπερ ἐποίησα, προφέροντες ἄπαντα, ῥᾳδίως οἴσετε τὰ δεινά. καὶ τούτῳ μὲν τῷ ὄψει μόνῳ τῷ περὶ πάντων πολλὴν ἀπολαύειν προνοίας. καὶ ὃ μὲν πρότερον ἐδήλωσεν, εἰπών· ἐὰν ποιῆτε ταῦτα, μακάριοί ἐστε· ὃ δὲ ἕτερον, ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται, λέγων. ταῦτα γὰρ πάντων ἀνέῳξεν αὐτοῖς οἰκίας, ὥστε καὶ ἐκ τῆς τῶν Ἑβραίων φιλοσοφίας, καὶ ἐκ τῆς τῶν θεραπόντων προθυμίας δι-πλοῦν ἔχειν τὸν θάλπος. εἶτα, ὅπερ ταῦτα αὐτοῖς διεπράξατο ὡς μέλλοντι τὴν οἰκουμένην διατρέχειν ἅπασαν, σποδὸν ὅλην ἑκατέρων τούτων ὁ προφήτης ἀπεφήνατο, καὶ σοφὸν αὐτὸν ἀπο-λαύσεται, ὅτε τῆς ἐν τοῖς πόνοις ὑπομονῆς, ὅτε τῆς τῶν ὑποδεχομένων θεραπείας, ἐλαφρὰν ἔσῃ πάλιν. ὅπερ καὶ ὁ θαυμαστὸς ὅπισθεν μαθητὴς καὶ δηλοῖ, ὅλη δὲ ἐκείνου ταῦτα σπουδή, ἐπάγει·

χ. ὁ ἀνταπόδοσις.

χ. καὶ πάλιν τὸ ἀκόλουθον ὅτι ἰδίᾳ, ἐπισὼ

χ. τὸ ἴσον τῷ ἀντί.

21 Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς, ἐταράχθη τῷ πνεύματι, καὶ ἐμαρτύρησε καὶ εἶπεν· εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. Πάλιν εἰς πόνους περίστασιν καὶ φόβον τῷ μὴ ὀνομαστὶ εἰπεῖν·

22 Οἱ δὲ ἀπορούμενοι, Καίτοι ἑαυτοῖς μηδὲν ξυνειδότες πονηρόν. τῆς οἰκείας γὰρ λογισμοῦ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Χριστοῦ πιστεύειν ἠξίουν. ἔβλεπον εἰς ἀλλήλους. ὡς μὲν οὖν εἰς ἕνα τοῦ εἰπεῖν ὁ πόθος, ἀπορούμενοι τὸν φόβον. ὡς δὲ προσθεῖναι, εἷς χ. τὸ ὑμῶν, ξυνεπάρασεν ἀπορίας. διὰ οὖν; ἵνα μὲν ἄλλοι βλέπουσιν εἰς ἀλλήλους, ὁ δὲ πόθος χ. τὸ θερμὸς Πέτρος

24 Τῷ Ἰωάννῃ νεύει. Ἐπειδὴ γὰρ ἡ προτέρα ἐπεπήδησε, καὶ βαλομένη νῆψαι ἐκώλυσε, καὶ πόθος ἀναλύσεται ἀπὸ πόθου μὲν ὁρμῆς, ἐγκαλύμματος δέ, τότε χάριν δεδειχώς, ὅτε ἠσύχασεν, ὅτε ἐφθέγξατο· ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ Ἰωάννου βάλε μαθεῖν. ἐκεῖνο δὲ ἄξιον διαπορῆσαι, τί δήποτε, πόθων ἀγωνιώντων, τρεμόντων, καὶ χαρᾶς δεδοικότος, ὁ Ἰωάννης ὥσπερ σύντροφος, διάκειται εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἰησοῦ· ἡ σὰρξ διάκειται μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχῆς ἐπιπίπτει; καὶ τοῦτο μόνον ἄξιον ζητήσεως, ἀλλὰ καὶ ὃ ἑξῆς. τί δὴ τοῦτό ἐστιν; ὁ πρὸς ἑαυτὸν λέγει, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς. διὰ τί δὲ μηδεὶς ἕτερος τοῦτο εἶπε πρὸς αὐτόν; καίτοι καὶ ἄλλοι ἠγαπῶντο· ἀλλ' οὗτοι πλέον τῶν ἄλλων. εἰ δὲ μηδεὶς ἄλλος τοῦτο πρὸς αὐτὸν εἶπεν, ἀλλ' αὐτὸς πρὸς ἑαυτόν, θαυμαστὸν οὐδέν. ποῦ δὲ καὶ Παῦλος, καιρὸν καλοῦντος, οὕτω λέγων·

β. Κορ. ιβ. β. Οἶδα δὲ, ἄφρων γενόμενος· καταναγκάσατε. καίτοιγε ἡ μικρὰ αὐτοῦ διήλθεν ἐγκώμια ἕτερα. ἢ μικρὸν εἶδε σοι δοκεῖ τὸ ἀκουσθέντα, ἀκηλλάχθαι μοι, εὐθέως ἀφέντα τὰ δίκτυα καὶ τὸν πατέρα, ἀκολουθῆσαι, καὶ τὸ μετὰ Πέτρου μόνον αὐτὸν λαβεῖν εἰς τὸ ὄρος, καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν εἰς οἰκίαν εἰσελθόντα; αὐτὸς δὲ ἠλίγχει ἐγκώμιον τοῦ Πέτρου διῆλθε, καὶ οὐκ ἀπεκρύψατο, εἰρηκέναι τὸν Χριστὸν λέγων· Πέτρε, φιλεῖς με πλέον τούτων; καὶ πόθος γοῦν δείκνυσιν αὐτὸν θερμὸν καὶ γνησίως ἔχοντα πρὸς αὐτόν. ὅτε γοῦν ἔλεγεν, ἕτερος δὲ οὐδείς· ποῦ δὲ τοῦτο ἔλεγε. τί οὖν ἄλλος οὐδὲν εἶπε πρὸς αὐτόν; "ὅπου οὐδὲ αὐτὸς εἶπεν ἂν, εἰ μὴ εἰς τοῦτο ἐνέπεσε δεινόν. χ. ἀλλ' εἰ γὰρ εἶπον, ὅτι Πέτρος ἔνδυσιν Ἰωάννην ἐρωτήσας, καὶ μηδὲν ἄλλο προσέθηκε, πολλὴν ἐπιεῖσι τὴν ἀπορίαν, καὶ ζητεῖν ἀναγκάζει ἡμᾶς τὴν αἰτίαν. διὰ τοῦτο λύων αὐτὸς ταύτην, ἀνέκειτο, φησὶν, εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἰησοῦ. ἢ μικρὸν οἷς μεμαθήκεσαν, ἀκούσας οὐκ ἀνέκειτο· καὶ τοσαύτης" αὐτοῖς ὁ διδάσκαλος μετεδίδου παῤῥησίας; εἰ δὲ καὶ τοῦτο τὴν αἰτίαν μὴ ζητεῖς μαθεῖν, ἀγάπης τοῦτο γνώρισμα ἦν. διὰ τοῦτό φησιν, οὐκ ἐφίλει ὁ Ἰησοῦς. ἐγὼ δὲ αὐτὸν καὶ δι' ἄλλο οἶμαι τοῦτο ποιῆσαι, βουλόμενον δεῖξαι ἀλλότριον" ἑαυτὸν τοῦ ἐγκλήματος. διὰ τοῦτο παῤῥησιάζεται καὶ θαῤῥεῖ. ἐπεὶ διὰ τί μὴ ὁ ἄλλῳ χαρίεν τοῦτο εἶπεν, ἀλλ' ὅτε ὁ χρυσοῦς ἔνδυσεν; ἵνα μὴ νομίσῃς, ὅτι ὡς μείζονι οὐκ ἔνδυσεν, λέγει ὅτι διὰ τὸ πολλὴν ἀγάπην τοῦτο εἰργάσατο. τί δὲ ἐπιπίπτει τῷ σήθει; οὐδὲν οὐδέπω πρὸς αὐτὸν μέγα καὶ ὑπέρθυμον· ἀλλως δὲ, ἐκ τῆς ἀθυμίας καταπαύουσι. εἰκὸς γὰρ ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτὸν εἰ κατιέναι τότε. εἰ γὰρ ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν ἐταράχθησαν, πολλῷ μᾶλλον ταῖς ὄψεσι. μειλιττόμενος τοίνυν αὐτοὺς καὶ τῷ λόγῳ καὶ τῇ ἐρωτήσει, προσοδοποιεῖ καὶ συγχωρεῖ διὰ τοῦτο τὸ σῆμα. σκόπει δὲ αὐτοῦ καὶ τὸ ἀκόλουθον. οὐ γὰρ εἶπε τὸ εἰρημένον, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἠγάπα· "καθάπερ καὶ Παῦλος, χ. -φ΄ ἐ Π. ἔλεγ. ὅτε ἔλεγεν, οἶδα ἄνθρωπον πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων. τότε δὴ προσῆκεν αὐτὸν ἐλέγχει ὁ Ἰησοῦς, καὶ οὐδὲ τότε ὀνομαστί· ἀλλὰ πῶς;

26 Ὧ ἐγὼ βάλας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω. Καὶ ὁ τρόπος ἀντεπιτικός. οὐδὲ γὰρ τὴν πρόπετειαν ἠδέσθη, τοῦ αὐτοῦ ἄρτου κοινωνήσας. ἔστω, ἡ κοινωνία τῆς ἀλόης οὐκ ἀνέτρεψε· τὸ καὶ πρὸς αὐτὸν δέξασθαι τὸ ψωμίον, ἵνα οὐκ ἂν ἐπεισασάτο; ἀλλ' οὐκ ἔχθιον.

27 Διὸ καὶ ὁ Σατανᾶς τότε εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν, Γελάσας αὐτοῦ τῆς δυσχερείας. ἕως γὰρ ἴσου τοῦ χρεοῦ, οὐκ ἐβλημα ἐπιπηδῆσαι, ἀλλ' ἔξωθεν" προσέβαλλεν. ὅπερ χ. σχῆς. ἐπεὶ δῆλον αὐτὸν ἐποίησε καὶ ἀφώρισεν, ἐπεπήδησε λοιπὸν μετ' ἀδείας. οὐδὲ γὰρ ἔδει τοιοῦτον ὄντα καὶ διῃρθρωτοι ὅτι πολὺ μᾶλλον τὰ κατέχειν ἔνδον. διὰ τοῦτο καὶ ἐξέβαλεν αὐτὸν λοιπόν, καὶ ἀπὸ μηδέντα λαμβάνει τότε ἔχθιος, καὶ καταλιπὼν αὐτὸς ἐξῆλθε" νυκτός. χ. ἐκπῖς.

27 Λέγει

27 Λέγ↓ αὐτῷ ὁ Ιησοῦς· ἐταῖρε, ὁ ποιῇς, ποίησον τάχιον. 28 Καὶ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων. Βαβαί, πόση ἡ ἀναισθησία; πῶς οὐκ ἐμαλάχθη οὐδὲ ἠμύνθη· ἀλλὰ ἀναισχυντότερος ἠθόμβος, ὀξήει· ὁ δέ, ποίησον τάχιον, ἵ' ταχυτέρου δῶ τὸν οὐδὲ συμβαλλόντος, ἀλλ' ὑπειδίζοντος καὶ δειχνύοντος, ὅτι αὐτὸς μὲν ἐβούλετο ἐξηρτῶσθαι· ὅπῃ δὲ ἀξηρτῶτως εἶχεν, ἀφίησιν αὐτόν. καὶ τοῦτο οὐδεὶς, φησὶν, ἔγνω τῶν ἀνακειμένων. πολλοῦ ἂν τις ἐνταῦθα ἀποδείξαι ἔργοις, εἰπεῖν, ἐρωτησάντων τῶν μαθητῶν τίς ἐστι, λέγει· ᾧ βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω, καὶ οὐδὲ ὅτε ἔφησαν· πολὺ εἰ μὴ λάθρα εἴρηκεν, ὥστε μηδένα ἀκοῦσαι. καὶ γὰρ ὁ Ιωάννης, ἀφ' οὗτος τοῦ ζήλους ἀναπεσών, ἐρωτᾷ μετὰ μικρὸν τὸν Ἰησοῦν, ὥστε μὴ ἡμέλει φανερὸν τῷ διδόντι, καὶ ὁ Χριστὸς ὅτε ἀπεκρίνατο, εἰ οὐδὲ τότε αὐτὸν ἐποίησε φανερόν." καὶ ὁ μὲ καίτοι ἐμφανῶς εἶπεν, ἑταῖρε, ὁ ποιῇς, ποίησον τάχιον," ἀ ἵ' οὐδὲ ὅτε ἔφησαν. τοῦτο ἵ' ἔλεγε, δεικνὺς ὅτι ἀληθῆ τὰ περὶ τοῦ Ἰούδα εἰρημένα ἵνα αὐτῷ πιστεύσωσι. καὶ γὰρ περὶ ἐκείνου εἴρηκε τὸ, Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου, καὶ ἔξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν, καὶ οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ. ἕως γοῦν κατεῖχεν, οὐδεὶς ἴσχυεν· ὅπῃ δὲ ἀφῆκε λοιπόν, εὐκόλως ἔδωκε τὸ πρᾶγμα. Ιωαν. ι. ιη. οὕτω ἅπαντα αἰνιττόμενος εἶπεν, ὃ ποιεῖς, ποίησον τάχιον· καὶ οὐδὲ τότε" αὐτὸν δῆλον ἐποίησε. Τάχα γὰρ δι' αὐτὸν καὶ διέπασαι, τάχα δι' ὃ Πέτρος καὶ αἴρει αὐτόν. Διὰ τοῦτο οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων. ἆρα οὐδὲ ὁ Ιωάννης; οὐδὲ οὗτος· οὐ γὰρ δι' προσεδόκησεν ὅτι μαθητὴς ὑπὸ τοσοῦτον" χωρήσει παρανομίας. ὅπῃ γὰρ πόρρω τῆς τοιαύτης ποιείας ἦσαν, οὐδὲ περὶ ἑτέρων τοιαῦτα ὑποπτεύειν εἶχον. ὥσπερ οὖν ἔμπροσθεν αὐτοῖς εἶπεν, ἵνα μὴ περὶ πάντων λέγω, καὶ ὑδάμου ἀνεκάλυψεν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἐνόμισαν περὶ ἑτέρου λέγεσθαι.

30 Ἦν ἵ' νύξ ὅτε ἐξῆλθε, φησί. Διά τί μοι τὸ κακὸν λέγεις; ἵνα μάθῃς τὸ ἰταμὸν τοῦτο, ὅτι οὐδὲ ὁ κακὸς αὐτὸν ἐπέσχε τῆς ὁρμῆς· ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο αὐτὸν κατέδηλον ἐποίησε. "καὶ γὰρ φόβῳ κατεχόμενοι καὶ ἀγωνίᾳ πολλῇ τότε ἐθορυβοῦντο· καὶ τὸν μὲν ἀληθῆ τῶν εἰρηνικῶν αὐτῶν οὐκ ἠδέσαν," ὥστε ὑπιδεῖν ἵ', ὅτι, τοῖς πέπλοις ἵνα μὴ δηλῷ, ταῦτα ἔλεγε. πολλοῦ γὰρ ἐποιεῖτο τὸ σῶσαι τὸν ὀπτηλείαν, διδάσκων καὶ ἡμᾶς πολλοῦ γε περὶ τούτου ποιεῖσθαι σπουδήν.

29 Εδόκουν ἵ' οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὅπῃ ὁ γλωσσόκομον εἶχε.

Καίτοιγε οὐδεὶς φαίνεται προσπεπτωκὼς αὐτῷ χρήματα, ἀλλ' ὅτι μὲν ἔτρεφον αὐτὸν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αἱ μαθήτειαι, εἶπε· τοῦτο ἵ' ὑδάμου ἠνίξατο. πῶς ἵ', μὴ πήρας, μὴ χαλκόν, μὴ ῥάβδον κελεύων βαστάζεσθαι, γλωσσόκομον ἐπεφέρετο περὶ τὸν τῶν πενήτων Ζαχαρίαν; ἵνα μάθῃς ὅτι καὶ σφόδρα ἀκτήμονα καὶ ἐξαυρωμένον, τούτου δεῖ τὰ μέγιστα πολλοῦ ποιεῖσθαι τὸν προφήτην. πολλὰ γὰρ περὶ τὸν ἡμέτερον οἰκονομῶν διδασκαλίαν ἐπράττε. τοῦτο οὖν καὶ λέγειν ἐνόμισαν οἱ μαθηταί, ἵνα τοῖς πένησί τι δῷ, καὶ οὐδὲ ὅτο ἐνέτρεφε τὸ μέγεθος ἑκάστης ἡμέρας μὴ δηλῆσαι αὐτὸν τὸ ἀδειγματίσαι. τοῦτο καὶ ἡμᾶς δεῖ ποιεῖν, καὶ μὴ ἐκπομπεύειν τὰ τῶν ζώντων ἁμαρτήματα, καίτοι αἰσίως ἔχωσι. καὶ γὰρ καὶ μετὰ τοῦτα ἐλπίσι προδοσίαν φίλημα ἔδωκε, καὶ κατεδέξατο πρᾶγμα τοσοῦτον, καὶ ὅτι τὸ πολλῷ" πολυμηχανώτερον πρᾶγμα, φανερὸν" αὐτὸν, ἐθανάτου τὸν ἐποιεῖτο. καὶ πάλιν ἐκεῖ τὸν αὐτὸν φιλανθρωπίαν ἐπεδείκνυτο, καὶ δόξαν ἐναῦθα τὸ πρᾶγμα καλεῖ, διδάσκων ἡμᾶς, ὅτι οὐδὲν ὕστερον αἰσχρὸν καὶ ἐποιεῖτο, ὁ μὴ λαμπρότερον ποιεῖ τὰ μετόπισθα, ὅταν μετὰ Θεοῦ γένῃ. μετὰ γοῦν τὸ ἀπελθεῖν τὸν Ἰούδαν ὅτι" τὸ προδοθῆναι, λέγει·

31 Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, Ταύτην περιστάσεως τοῦ λογισμὸν τῶν μαθητῶν αἰσθόμενος, καὶ πείθων μὴ μόνον μὴ κατηφεῖν, ἀλλὰ καὶ χαίρειν. δόξαν τοῦτο τὸ Πέτρου ἀπεδέξω ἐπετίμησε. τὸ γὰρ ἐναντίον ἡγούμενον περιγίνεσθαι θανάτου, δόξα μεγάλη· καὶ

τῦτο ἔστιν ὃ ὡς ἑαυτῷ ἔλεγλν, Οτὰν ὑψωθῶ, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι· καὶ πάλιν, Λύσατε
Ιωαν. ιβ. λγ. Ιωαν. β. ιθ. Λυκ. ια. κθ. ναὸν τῦτον· καὶ πάλιν, Σημεῖον δὲ δοθήσεται ὑμῖν, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ιωνᾶ. πῶς γὰρ δόξα μεγάλη, τὸ μὴ θανατον ἰσχύσαι τῦ ποιῆσαι τὸ θανάτυ μείζονα; ἵνα γὰρ πίστις λυθῇ ἡ αἰάσασις, μείζονα εἰργάσαντο οἱ μαθηταί. Εἰ δὲ μὴ ἔζη, καὶ Θεὸς ἦν, πῶς ἐν τῷ ὀνόματι αὐτῦ ζωὴν εἰργάσαντο τοῦτο;

32 Καὶ ὁ Θεὸς δοξάσει αὐτόν. Τί ἐστι, καὶ ὁ Θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ; τυτέστι, δι' ἑαυτῦ, καὶ δι' ἑτέρυ. Καὶ εὐθέως δοξάσει αὐτόν· Τυτέστιν, ἅμα τῷ σταυρῷ. οὐδὲ γὰρ ὀλίγα χρόνα πολλοῦ φησιν, οὐδὲ μακρὰν τῆς ἀναστάσεως αἰαμένυς χωρεῖν· οὐδὲ τότε δείξει λαμπρὸν, ἀλλ' εὐθέως ἐν αὐτῷ τῷ σταυρῷ τὰ λαμπρὰ φανεῖται. ὁ γοῦν ἥλιος ἐσκοτίσθη, αἱ πέτραι ἐρράγησαν, τὸ καταπέτασμα ἐράγη, πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη, ὁ ζάφος σημάντρα εἶχε, καὶ φύλακες περιεκάθεζντο· καὶ ὀπτικειμένα τῶν σωμάτων τὸ λίθυ, ἀνέῳκται τὸ σῶμα· τοσαῦτα ἐκ μιᾶς ἡμέρας πρῆλθον, καὶ ἡ τῦ πνεύματος ἦλθε χορηγία, καὶ πάντες αὐτὸν εὐθέως ἀνεκήρυττον. τῦτο ἔστι, δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ, καὶ εὐθέως δοξάσει αὐτόν· οὐ δι' ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων, οὐδὲ δι' ἄλλης τινὸς δυνάμεως, ἀλλὰ δι' ἑαυτῦ. πῶς οὖν καὶ ἐδόξασε δι' ἑαυτῦ; πάντα ποιήσας καὶ τοῖς δόξαν τὸ ἰδιον· καίτοι πάντα ὁ υἱὸς ἐποίησεν. ὁρᾷς ὅτι καὶ ἐν αὐτῷ γινόμενα τῷ πατρὶ ἀναπέμπει;

33 Τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι. ζητήσετέ με, καθὼς εἶπον τοῖς Ιουδαίοις, ὅτι ὅπυ ὑπάγω ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν· καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι.

Ἄρχεται λοιπὸν τῶν λυπηρῶν μετὰ τὸ δεῖπνον. ὅτε γὰρ Ιούδας ἐξῆλθεν, οὐκ ἔτι ἐσπέρα ἦν, ἀλλὰ νύξ. ὅπως γὰρ ἔμελλον μακρὰν ὕστερον βαπτίσεσθαι, ἔδει πάντα ποιεῖν κατὰ σκότος αὐτοῖς, ὥστε ἔχειν τι μνήμην· μᾶλλον δὲ τὸ πνεῦμα πάντα αὐτοὺς διέμενσε. πολλὰ γὰρ εἰκὸς, ἅτε πρῶτον τότε ἀκούοντας, καὶ τοιούτους μέλλοντας πειρασμοὺς ὑπομένειν, ἀποβάλλειν αὐτούς. καὶ γὰρ καὶ οἱ ὕπνον καταφερόμενοι (καθὼς καί ἕτερός φησιν ἀναγελιστὴς) καὶ ἀθυμίᾳ ζωχρούμενοι (καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς λέγει· Αλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν) πῶς ἂν ταῦτα πάντα καὶ τέλος ἀκριβῶς; Ἵνα ὅπότε οὖν ἐλέγετο; ἅ μακρὰν αὐτοῖς ἐμέλετο κέρδος εἰς τὴν Χριστοῦ δόξαν, τὸ σαφῶς εἰδέναι μετὰ ταῦτα ὑπομιμνησκομένοις, ὅτι ταῦτα πάλαι ἀκηκόοτες ἦσαν παρὰ τῦ Χριστοῦ. Ἵνος οὖν ἕνεκεν προκαταβάλλει αὐτὴν τὴν ψυχὴν, λέγων· ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι; τοῖς μὲν γὰρ Ιουδαίοις εἰκότως ἐλέγετο· ἡμᾶς δὲ τίνος ἕνεκεν εἶπε; καθὼς εἶπον τοῖς Ιουδαίοις; ἀνέμνησεν ὅτι ἀχρὶ νῦν ἀπὸ τῆς τῶν δεινῶν προσοίας ταῦτα προλέγει· ἀλλ' ἤδωδεν αὐτὰ προῄδει, καὶ μάρτυρες αὐτοὶ ἀκούσαντες, ὅτι καὶ τοῖς Ιουδαίοις ταῦτα ἔλεγε. διὰ τοῦτο προσέθηκε δὲ, τεκνία· ἵνα ἀκούσαντες, καθὼς εἶπον τοῖς Ιουδαίοις, μὴ καὶ τοῖς αὐτοὺς ὁμοίως εἰρῆσθαι δὲ εἰρημένον νομίσωσιν. ἅ καταβάλλων τοίνυν αὐτοὺς, ἀλλὰ παραμυθούμενός ταῦτά φησιν· ἵνα μὴ ἀπροσδόκητα βαπτίσαντα αὐτοῖς τὰ δεινὰ ἐκπλαγέντες. ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. δείκνυσι, ὅτι ὁ θάνατος αὐτῦ μετάσασις ἐστὶ, καὶ μετάθεσις ἀμειόνων εἰς τόπον σώματα οὐ δεχόμενον φθαρτά. ταῦτα δὲ λέγει, καὶ ὡς εἰς αὐτὸν διεγείρων πόθον καὶ θερμότερον ποιῶν. ἴστε γὰρ ὅτι, ἐπειδὴ ἰδιωμὸν τῶν φιλτάτων ἐστὶν ἀναχωρεῖν, μάλιστα ἀφθερμηνόμενα, καὶ μᾶλλον, ὅταν ἰδιωμὸν εἰς τόπον ἀπιόντες, εἰς οὓς οὐδὲ δυνατὸν ἡμῖν ἀπελθεῖν. ἐκείνους μὲν οὖν φοβῶν ταῦτα ἔλεγε, τυτέστι δι' ποῖον δέδοικα. τοιοῦτός, φησὶν, ἐστὶν ὁ τόπος, ὥστε μὴ μόνον ἐκείνους, ἀλλὰ μηδὲ ὑμᾶς τοὺς φιλτάτους δυνασθῆναι θεάσασθαι ἐκεῖ. ἐν ταῦτα δὲ τὸ ἀξίωμα τὸ ἑαυτῦ δείκνυσι· καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι. διὰ τί ἄρτι; ἑτέρως ἐκείνοις, καὶ ἑτέρως ὑμῖν· τυτέστιν, ἅ μετ' ἐκείνων. ποῦ οὖν αὐτὸν ἐζήτησαν οἱ Ιουδαῖοι, ποῦ οἱ μαθηταί; οἱ μαθηταὶ μὲν, ὅτε ἔφυγον· οἱ Ιουδαῖοι δὲ, ὅτε τὰ δι' ἐκεῖνα ἔπαθον

παρον δεινά· καὶ πόλις ἀνορθοῦσθαι λέγει, τῆς πόλεως αὐτῆς ἀλλύσης, ⁊ τῆς θεηλάτου
χ. ἔλεγεν πόλιος δεικνυμένης· ἀπὸ τῶν ἔργων τὴν ἀπόδειξιν ποιούμενος. ἐκείνοις μὲν οὖν τότε ἔλεγε δι' ἐκείνων ἀπιστῆσαι, ὑμῖν δὲ νῦν δι' ἐμοῦ τὸ μὴ ἀπροσδόκητα ἐπελθεῖν τὰ δεινά.

34 Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν. Ἐπειδὴ γὰρ εἰς βόρυβον αὐλοὺς ἐμπεσεῖν εἰκὸς ἦν τοὺς τὰ ἀκουόντας, ὡς ἐρήμους μέλλοντας ἔσεσθαι, πολλαπλασιάζεσθαι αὐλούς, τὴν πρώτων τῶν ἀγαθῶν ῥίζαν καὶ ἀσφάλειαν παρεβάλλων αὐλοῖς, τὴν ἀγάπην· ὡσανεὶ ἔλεγεν, ἀλλήλοις ἀπιόντες ἐμοῦ; ἀλλ', ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, ἔσεσθε ἰσχυρότεροι. πῶς οὖν τοῦτο εἶπεν; ὅτι
χ. ἀλλ' ὁ τοῦτο μᾶλλον ὤκνησεν αὐλοὺς, εἶπεν· 35 Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες, ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε.
χ. Καὶ διὰ τοῦτο Διὰ γὰρ τοῦτο ἄμα ἐδήλωσεν, ὅτι ὁ σοβαθήσεται ὁ χορὸς, ὁπότε καὶ γνώρισμα αὐλοῖς ἔδωκε. τοῦτο δὲ εἶπεν, ὅτε ὁ παρεδότης αὐτὸν ἀπεμάθη. πῶς δὲ αὐτὸν ἐντολὴν λέγει καινὴν, τὸν καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ κειμένην; αὐτὸς αὐτὸν ἐποίησε καινὸν ὡς ἔφην. ἐπήγαγε γοῦν· Καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. Οὐ γὰρ παρυπηργμένων ὑμῖν κατορθωμάτων ὄφλημα ὑμῖν ἀπέδωκα, ἀλλ' αὐτὸς καταρξά, φησιν. ὥστε καὶ ὑμᾶς ὀφείλετε τοὺς φιλτάτους ἔχειν καὶ μὴ ὀφείλοντας αὐτοῖς. καὶ ἀφεὶς εἰπεῖν τὰ θαύματα, ἃ ἔμελλον ποιεῖν, ἀπὸ τῆς ἀγάπης αὐτοὺς χαρακτηρίζει. τί δήποτε; ὅτι τοῦτο μάλιστά ἐστι τὸ δεικνύον τὸν ἀληθῶς μαθητήν. πᾶσης γὰρ ἐστὶν ἀρετῆς σύνθεσις. διὰ τοῦτο μάλιστα καὶ σωζόμεθα πάντες. τοῦτο γάρ ἐστιν εἶναι, φησι, μαθητήν.
χ. ἅπαντες Ὥστε ὑμᾶς ἅπαντες ἐπαινέσονται, ὅταν ἴδωσιν ὑμᾶς μεμεμιμημένους τὴν ἐμὴν ἀγάπην. Τί οὖν; τὸ πολλῷ μᾶλλον τὰ θαύματα δείκνυσι τοῦτο; οὐδαμῶς. πολλοὶ γὰρ ἐρρύησαν· Κύριε, οὐκ ἐν τῷ σῷ ὀνόματι σου δαιμόνια ἐξεβάλομεν; καὶ πάλιν χαίρουσιν αὐτῷ ὅτι τὰ δαιμόνια αὐτοῖς ὑπακούει, φησί· Μὴ χαίρετε, ὅτι τὰ δαιμόνια ὑμῖν ὑπακούει· ἀλλ' ὅτι τὰ ὀνόματα Luc. 10. 20
ὑμῶν γέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ μᾶλλον τοῦτο τὸν οἰκουμενίου ἐπηγάγετο, ὅπερ ἐκεῖνο παρῆν. εἰ δὲ μὴ νῦν ἐκεῖνο, ὕστερον τοῦτο ἦλθε. τοῦτο γοῦν θέλων αὐτοὺς ἐποίησε καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς, ὃ τὴν καρδίαν πρώτων καὶ τὴν ψυχὴν εἴωθε μίαν. Εἰ δὲ διέστησαν ἀπ' ἀλλήλων, ἅπαντα αὐτὸν ἀπολώλει.

χ. μόνον, 25 Οὐκ ἐκείνοις δὲ ταῦτα διελέγετο μόνοις, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς μέλλουσι πιστεύειν εἰς αὐ- ΗΘΙΚΟΝ
τόν. ἐπεὶ καὶ νῦν ὁρᾶν ἄλλο ἐστὶ τὸ σκανδαλίζον ἑλλείπων, ἢ τὸ μὴ ἀγάπην εἶναι. ἀλλὰ καὶ τὸ σημεῖα μὴ γίνεσθαι ἐγκαλοῦσί, φησιν. διὰ τί δὲ οὐχ ὥστε. ποῦ δὲ τὴν ἀγάπην ἐπεδείξατο ὁ ἀπόστολοι; ὁρᾶς Πέτρον καὶ Ἰωάννην ἀδιαπαύστως ἔχοντας ἀλλήλων, καὶ ὅτι τὸ ἱερὸν ἀναβαίνοντας; ὁρᾶς Παῦλον ὥστε ποιεῖς αὐτοὺς διαχειμάσαντας, καὶ ἀπορεῖς; Εἰ γὰρ τὰ ἄλλα
30 ἐκέκλειστο, πολλῷ μᾶλλον εἶχεν τὴν μητέρα τὴν ἀγάπην. ἀπὸ γὰρ ψυχῆς ἀναρέτου ὥστε τὸ ποιεῖν θαύματα βλαστάνει· ἔνθα δὲ πονηρία, τοῦτο ξηραίνεται τὸ φυτόν. ὅταν γάρ, φησι, Πλη- Matth. xxiv. 12.
θυνθῇ ἡ ἀνομία, ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. καὶ ἔλλειψις δὲ οὐχ ὥστε ἐπάγει σημεῖα, ὡς βίος· βίου δὲ σφόδρα ὥστε εἶναι ποιεῖν, ὡς ἀγάπη. ἐκεῖνα μὲν γὰρ σφόδρα ποιοῦσιν πολλάκις καὶ πλάνης ἐκάλεσαν· βίου δὲ ὁπωσοῦν ἔχεσθαι οὐκ ἂν ἔχοιεν καθεξῆς. ὅτε μὲν οὖν ὅπου τὸ
35 κήρυγμα διαδοθὲν ἦν, εἰκότως τὰ σημεῖα ἐθαυμάζετο· νῦν δὲ ἀπὸ βίου καὶ θαυμάζεται. σφόδρα γὰρ ὥστε ἐστὶν ἐλλείπειν, ὡς ἀρετή· σφόδρα σκανδαλίζει, ὡς καλόν· καὶ εἰκότως. ὅταν γὰρ ἴδῃ πλεονεκτοῦντα, ἁρπάζοντα, ἐκ παντὸς κερδαίνοντα, καὶ τοῖς ὁμοφύλοις, ὡς θηρίοις, κεχρημένους καὶ δυσθέρατα καὶ ἐχθροῖς ἀγαπᾶν, λέγειν ἐρᾷ ἐκεῖνα εἰρηκότα. ὅταν ἴδῃ τεθνεῶτα θανάτου, πῶς δέξεται τὸν περὶ ἀθανασίας λόγους; ὅταν ἴδῃ φιλαρχοῦντας καὶ τοῖς
40 ἄλλοις δουλεύοντας πάθεσιν, ἀκριβέστερον ἐν τοῖς ἑαυτῶν μύθοις δόγμασιν, οὐδὲν μέγα περὶ ἡμῶν φαντάζεται. ἡμεῖς γὰρ ἐσμεν ἄπιστοι, ἡμεῖς τοῦ μύθου αὐτοὶ ὅπου τῆς πλάνης. τὸν μὲν γὰρ δογμάτων, τὸν πρὸ ἑαυτοῦ πάλαι κατέγνωσαν, καὶ τὰ ἡμέτερα ὁμοίως θαυμάζουσιν· ἐκ τοῦ βίου δὲ ἡμῶν κωλύονται. τὸ μὲν γὰρ σφόδρα λόγων φιλοσοφῆσαι, οὐκ ἦλθεν (πολλοὶ γὰρ τὸ πρὸ αὐτοῦ τοῦτο ἐποίησαν) ὅπου ζητοῦσιν ὁ τοῦ ἔργων ὅπου δεῖξιν. διὰ τοῦτο παλαιοὺς

πρὸς ἡμῖν ἐνοείτωσαν. ἀλλ' ἀδαμῶς πίστιν θύσιν, ἀλλὰ τοῦτο νῦν ζητοῦντας ὀπτιζητῆσιν. δεῖξον γάρ μοί, φησι, τὴν πίστιν ἐξ ἔργων σου. ἀλλ' οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ μᾶλλον ὁρῶντες ἐκ ῥημάτων ἀπαιτοῦμεν ἡμᾶς τοῦτο πλησίον, λύμην ἡμᾶς καλοῦσι τῆς οἰκειότητος. τοῦτο ἔλλιπας κατέχει, ἃ οὐκ ἀφίησι πρὸς ἡμᾶς μετασῶναι. ὥστε ἡμεῖς ἐκ τούτων δίκην δώσομεν· οὐχ ὑπὲρ ὧν κακῶς πρᾶξαι πολμᾶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ὧν βλασφημοῦσι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. μέγει ὕπνος χρήσιμος, καὶ τυφῆ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐσμὲν πρόδηλοι πάθεσιν; ἀποσῶμεν οὖν λοιπόν. ἀκούσωσι τί φησιν ὁ προφήτης πρὸς ὕπνον ἀνόητον· Φάγωμεν ἐκ πίωμεν· αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν. Ησ.κε. ιγ. ὅτι οὐ τῶν πρόντων οὐδὲ τοῦτο ἔστιν εἰπεῖν. οὕτω πολλοὶ καὶ τῶν ἀπόντων προβάλλονται. οὕτω καὶ αὐτοῖς ὀνειδίζων ἔλεγεν ὁ προφήτης· Μὴ οἰκήσετε μόνοι ὅτι τῆς γῆς; δῆλον δὲ δέδοικα μή τι ῥήματα χαλεπὸν, καὶ πολλοῦ ὀπιδεῖν ἀπόντα τοῦ Θεοῦ τιμωρεῖσθαι. ὅπερ ἵνα μὴ γένηται, τῆς ἀρετῆς ἐπιμελώμεθα πάσης, ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Ησ.ε. α. χ. ὀπλακέμεθα

Ομιλ. ογ. 37 ΛΕΓΕΙ ΣΙΜΩΝ ΠΕΤΡΟΣ, ΚΥΡΙΕ· ΠΟΥ ΥΠΑΓΕΙΣ; ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ὅπου οὐ δύναμαί νῦν ἀκολουθῆσαί μοι νῦν· ὕστερον δὲ ἀκολουθήσεις μοι.

ΜΕγα ἀγάπης, καὶ πυρὸς αὐτὸν σφοδρότερον, καὶ πρὸς αὐτὸν δείσεως τοῦ οὐρανοῦ· ἐκ οὐδὲν ὅτι κώλυμα, ὅπερ αὐτῆς τὴν ῥαγδαῖον ὁρμὴν ὀπισχεῖν δυνήσεται. ὁ γοῦν θερμότατος Πέτρος, ἀκούσας ὅτι ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν, τί λέγει; Κύριε, ποῦ οὐκ ἀπάγεις; οὐτο δὲ εἶπεν, οὐχ οὕτω μαθεῖν βουλόμενος, ὡς ἀκολουθῆσαι ὀπιθυμῶν. φθάνει μὲν οὖν εἰπεῖν, ὅτι ἔρχομαι, οὐκ ἐτόλμησε τοῦτο φησὶ δὲ ποῦ οὐκ ἀπάγεις; ὁ Χριστὸς δὲ οὐ πρὸς τὰ ῥήματα, ἀλλὰ πρὸς τὴν προαίρεσιν ἀπεκρίνατο. ὅπερ καὶ τοῦτο ἤθελε, δι' ὧν ὁ Χριστὸς εἶπε, δῆλον. τί γὰρ φησιν; ὅπου ἐγὼ οὐκ ἀπάγω, οὐ δύνασαί μοι νῦν ἀκολουθῆσαι. ὁρᾷς ὅτι τὸ ἀκολουθῆσαι ἐπεπήδησε, καὶ πρὸ τοῦτο ἐρωτᾷ; ἀκούσας δὲ, ὅτι ἀκολουθήσεις ὕστερον, οὐδὲ οὕτω πόθου κατέσχε· καίτοι χρηστὰς ἐλπίδας λαβών, ἀλλ' οὕτως ἐπείσθη ὡς εἰπεῖν, χ. καλὸν πρὸς δὲ σφοδρότερον, καὶ ὅσον ἐλλεῖπον τὸ κώλυμα,

38 Διὰ τί οὐ δύναμαί σοι νῦν ἀκολουθῆσαι; τὴν ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω.

Ἐπειδὴ γὰρ ἀπεστέρησε τοῦ φόβου τῆς προθεσίας, καὶ τῶν γεγενημένων ἐφάνη καὶ αὐτὸς ὢν, μὴ προῤῥησίας δὲ ἑαυτῷ λοιπὸν ἐρωτᾷ, τῶν ἄλλων σιγώντων. τί λέγεις, Πέτρε; εἶπεν, ὅτι οὐ δύνασαι, καὶ σὺ λέγεις, * δύναμαι; σκοπῶ εἴσῃ δηλαδὴ τῆς πείρας αὐτῆς, ὅτι οὐδὲν σοῦ ἐστιν ἡ ἀγάπη, μὴ τῆς αὐχούσης προθυμίας. ὅθεν δῆλον, ὅτι καὶ τὸ πάθημα σκεῦνο, αὐτοῦ κηδόμενος, συνεχώρησεν. ἐβούλετο μὲν οὖν καὶ ἀπὸ τῶν προφητῶν παιδεῦσαι· ὅπερ δὲ ἐπέμενε τῇ σφοδρότητι, αὐτὸς μὲν οὐκ ἐπέδωκεν αὐτὸν, ὅτε ὦσεν ὅτι τὴν ἀρίστην, ἐβάσανε δὲ ἔρημον, ὥστε μαθεῖν τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν. Εἶπεν, ὅτι δεῖ παραδοθῆναι, καὶ λίθοι· Ἱλεώς σοι, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο. ἐπετιμήθη, καὶ οὐκ ἐπαιδεύθη· ἀλλὰ πάλιν, βουλομένου τοῦ Χριστοῦ νίψαι αὐτοῦ τοὺς πόδας, φησὶν· " οὐ μὴ νίψῃς μου τοὺς πόδας εἰς τὸν αἰῶνα. ἀκούσας πάλιν, ὅτι οὐ δύνασαί μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, λέγει· καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται, ἐγὼ οὐκ σκανδαλισθήσομαι. ἐπεὶ οὖν εἰκὸς ἦν αὐτὸν ἐκ εἰς ἀποστολὴν σταλῆναι μαθητεύσαι αὐτῷ, παιδεύει λοιπὸν αὐτὸν μὴ αὐτοπαθεῖν. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ Λουκᾶς ἀριστόμυθος, αὐτὸν φησιν εἰρηκέναι· Καὶ ἐγὼ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου· τοιγαροῦν, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἀπόλῃ, σκανδαλισθήσονται πάντων Ματθ.ις.κ β. Λκκ.κβ.λβ. χ. ὃ μὴ σκανδαλισθήσονται τοῦτο ἐστὶ ἢ

πάντων ταπεινοφρονεστάτων αὐτὸν διδάσκων, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἐλέγχων φύσιν οὐδὲν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν ὄντα. ὅπερ γὰρ ἡ πολλὴ ἀγάπη ἀνεπιλόγιστον αὐτὸν ἐποίησε, σωφρονίζει λοιπὸν αὐτὸν, ἵνα μὴ καὶ ἐπὶ τοῖς μὴ ταῦτα πάθῃ, ὅταν τῆς οἰκειότητος τὴν οἰκειότητα ἀναδέξηται· ἀλλ' ἵνα ἀναμιμνησκόμενος ὧν ἔπαθεν, ὅτι γνώσεται ἑαυτόν. καὶ ὅρα σφοδρότητα τοῦ ἤθους. ὁ γὰρ ἄπαξ ἐπὶ δὶς τὸν ἔπαθεν, ἀλλ' ὅτως ἔδεξεν, ὡς ἐν βαρεῖ καιρῷ τὸν εἰπεῖν τὸ ῥῆμα τὸ τῆς ἀρνήσεως· ἵνα μάθῃ, ὅτι οὐκ οὕτως ἠγάπησεν, ὡς ἠγαπήθη. ἀλλ' ὅμως τῷ ὅτω πεσόντι πάλιν λέγει· ἀγαπᾷς με πλέον τούτων; ὅτως οὐκ ἀπὸ ψύξεως, ἀλλ' ἐκ τοῦ γυμνωθῆναι τῆς δοθείσης βοηθείας τοῦτο γέγονε. τὴν μὲν οὖν ἀγάπην ἀποδέχεται ὁ Πέτρος, τὴν δὲ ἐξ αὐτῆς ἀκολουθοῦσαν ἀνθρωπίνην ἀπεκδύεται. εἰ γὰρ ἀγαπᾷς, ὀφείλεις ὡς ἠγαπημένῳ πείθεσθαι. εἶπε καί σοι καὶ τοῖς μετὰ σοῦ, ὁ δώσασιν· ἵνα φιλονεικῇς; οὐκ οἶδας, ἵνα ποτέ ὅστιν ἀπαγορεύσεις Θεοῦ; ὅπερ δὲ τούτῳ μαθεῖν οὐ θέλεις, ὅτι οὐκ οἷόν τε μὴ γενέσθαι ὃ λέγω, δι' ἐκείνου τοῦ μαθήσῃ. καίτοι πολλοῦ σοι τοῦτο τότε ἀπιστότερον εἰ ἐφαίνετο. τοῦτο μὲν γὰρ οὐδὲ ἤδεις· ἐκείνου δὲ τὴν γνῶσιν αὐτὸς εἶχες ἐν τῇ ψυχῇ. ἀλλ' ὅμως ἐγίνετο τοῦτο μηδὲν προσδοκηθέν. τὴν ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω. ὅπερ γὰρ ἦκουσεν, ὃ οὐκ Ιωαν. ιε. ιγ.
μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἐπεπήδησεν ἀνθρώπου, ἀκόρεστος ὢν καὶ τῶν ἄκρων ἐφιλοσοφῶν βουλόμενος. ἀλλ' ὁ Χριστὸς, δεικνὺς ὅτι αὐτὸ μόνον ὅστι ταῦτα μὴ ἀνθρωπίνως ἐπαγγέλλεσθαι, φησι·

39 Πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι· Τουτέστι, νῦν. οὐδὲ γὰρ ἰῶ πολὺ ὃ λέγω μα. ἀφεὶ γὰρ τὴν νυκτὴν διελέγχει, ἐν ᾗ φησὶ καὶ δὶς τρίς σε ἰῶ φυλακὴ διελθοῦσα.

20 1 Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία. Τοῦτο λέγει, ὅπερ εἰκὸς ἰῶ αὐτοὺς ἀκούσαντας ταράττεσθαι. εἰ γὰρ ὁ χρυσοῦς καὶ ὄντως ἀγαπητὸς καὶ φωνῆς ἀλέκτορος τρὶς ἀπαρνήσεσθαι ἤκουσε, μεγάλην τινὰ προσδοκᾶν αὐτοὺς εἰκὸς ἰῶ ἐπισκήψεσθαι εἰκὸς ἰῶ, ἱκανὰ καὶ ἀδαμαντίνους διεστέναι ψυχάς. ἐπεὶ οὖν ταῦτα λογιζομένους εἰκὸς ἰῶ αὐτοὺς καὶ σκοπεῖν, ὅσα πῶς αὐτοὺς διαμνῆται, μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία, λέγων· τούτῳ προσέτι καὶ θεότητος αὐτοῦ τὴν δύναμιν ἐνδεικνύμενος, ὅτι ἃ μὴ ψυχὴ εἶχον, ταῦτα οἶδε καὶ εἰς μέσον ἄγει.

Πιστεύετε εἰς τὸν Θεὸν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε· Τουτέστι, πάντα προελεύσεται τὰ δεινά. ἡ γὰρ εἰς ἐμὲ πίστις καὶ τὸν γεγεννηκότα, δυνατωτέρα τῶν ἐπιόντων ὅστι, καὶ οὐδὲν ἐάσει κρατῆσαι τῶν δυσερῶν. εἶτα ἐπάγει·

2 Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν. Ὥσπερ τὸν Πέτρον ἀλύοντα διαμυθεῖται λέγων, ἀχλυθήσεις ὀψέτερον· ὅτω καὶ τούτοις ταύτην τὴν ἐλπίδα καταφαίνει ἵνα γὰρ μὴ νομίσωσιν ἐκείνῳ μόνῳ τὴν ἐπαγγελίαν δεδόσθαι, φησὶν· ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν. Εἰ δὲ μὴ, εἶπεν ἂν ὑμῖν, προβάλομαι ἑτοιμάσαι τόπον ὑμῖν·

Τουτέστιν, ὅτι καὶ ὑμᾶς ἐκεῖνος ὁ χῶρος δέξεται ὁ καὶ τὸν Πέτρον. ἀφθονία γὰρ ἐκεῖ πολλὴ καταγωγίων, καὶ οὐκ ἦν εἰπεῖν ὅτι ἑτοιμασίας δεῖται. ὅπερ γὰρ εἶπεν, οὐ δύναταί μοι νῦν ἀχλυθῆσαι, ἵνα μὴ νομίσωσιν εἰς τέλος ἐκκεχόφθαι, ἐπάγει·

3 Ἵνα, ὅπου ἐγώ εἰμι, καὶ ὑμεῖς ἦτε. Τοσαύτην τὴν προσήμανσιν τούτου πεποίηται τὸν ἀποστολὸν, ὅτι ἤδη δὴ τοῦτο ἐλπόμην, εἰ μὴ πάλαι ὑμῖν προεκύρου, δεικνὺς ὅτι σφόδρα αὐτοὺς ἐχρῆν θαρρεῖν καὶ πεποιθέναι. εἶτα, ἵνα μὴ δόξῃ, ὥσπερ ψυχαγωγῶν αὐτοὺς, λέγειν, ἀλλὰ πιστεύσωσιν ὅτι ὅτως ὅστιν, ἐπάγει·

40 4 Καὶ ὅπου ὑπάγω οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε. Ὁρᾷς πῶς δίδωσιν αὐτοῖς ἀποδεῖξιν τοῦ μὴ ἁπλῶς ταῦτα εἰρῆσθαι; τοῦτο δὲ λέγει, ὅπερ ἔμπροσθεν αὐτὸν τὸν ψυχικὸν τοῦτο λοιπὸν ζητοῦσαν μαθεῖν. ὁ μὲν γὰρ Πέτρος, οὐκ ἐκεῖνο τοῦ μαθεῖν, ἀλλ' ὥστε ἀχλυθῆσαι, ἔλεγεν ὅπερ ἔλεγε. ὅπερ δὲ ἐπεπήμανεν ἐκεῖνος, καὶ ὅτως ἀδυνάτου ἐδόκει εἶναι, δυνατὸν αὐτὸς ἀπεφήνατο, ἀδύνατοι δὲ φανέν εἰς ἐπιθυμίαν αὐτὸν ἤγαγε τοῦ γνῶναι μετὰ ἀκριβείας αὐτό.

χ. ἵνα. χ. τὸ ζωντανεῖν χ. μὴ χ. ὀδηγήσῃ

χ. πρὸ δ' ὁμοῦ

χ. τοῦτ' εἶπε, καὶ ἐπάγει·

χ. ἐνταῦθα δείκνυσιν χ. τοῦτο

χ. ἐκεῖνο δὲ ἦπερ, ἐπεὶ ζωὴ

χ. ἔδειξεν,

αὐτό. Διὰ τοῦτο τοῖς φησί· καὶ νῦν οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, Ποῦ ὑπάγεις; ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκε τὴν καρδίαν ὑμῶν. Καὶ γὰρ εἶπεν, ἀπέρχομαι πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, Ποῦ ὑπάγεις; καὶ οὐδὲν ἐπηρώτησαν, ἀλλὰ πάντα ἐπύθοντο. Ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐπαύσατο τὸ πρᾶγμα λυποῦν αὐτούς. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπιφέρει· ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν, συμφέρει ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω· ἐὰν γὰρ μὴ ἀπέλθω, ὁ παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς. Ἐπειδὴ γὰρ ἔλεγεν, ἀπέρχομαι πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, Ποῦ ὑπάγεις; ἐδείκνυεν ὅτι οὐκ ἐκ περιουσίας ἀγάπης ἐστὶν ἡ λύπη αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ τὸ ἀπολείπεσθαι τοῦ διδασκάλου. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπιφέρει· ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν, συμφέρει ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω· ἐὰν γὰρ μὴ ἀπέλθω, ὁ παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς. Ἐπειδὴ γὰρ ἔλεγεν, ἀπέρχομαι πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, Ποῦ ὑπάγεις; καὶ οὐδὲν ἐπηρώτησαν, ἀλλὰ πάντα ἐπύθοντο. Ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐπαύσατο τὸ πρᾶγμα λυποῦν αὐτούς

δξωίσιαν γνῶσιν. Οὐδὲ μὴ γὰρ ὁρωμένοις δυνάμεθα καὶ ὁρᾶν καὶ ἀγνοεῖν· οὐδὲ ἃ γινωσκομένοις δυνάμεθα γινώσκειν καὶ ἀγνοεῖν. δξωίωτο φησι, καὶ ἐωράκατε αὐτόν· ὥσπερ φησὶν, ὧφ θη καὶ ἀπέλεισε. καίτοιγε οὐκ αὐτὴ ἡ οὐσία ὤφθη· ἀλλ' ὅμως φησὶν ὤφθαι δηλαδὴ, ὡς ἐκείνοις ἰδεῖν δυνατόν. Οὕτω δὲ εἴρηται, ἵνα μάθῃς ὅτι ὁ αὐτὸν ἑωρακὼς, Θεὸν γεγυμνωτὸν οἶδεν. ἐθεάσαντο δὲ αὐτὸν οὐ γυμνῇ τῇ οὐσίᾳ, ἀλλὰ σαρκὶ περικεκαλυμμένον. οἶδε δὲ ἀλλαχοῦ καὶ τὴν ὄψιν γνῶσιν λέγειν· ὡς ὅταν λέγῃ, Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ Θεὸν ὄψονται. καθαροὺς δὲ, οὐχὶ τοὺς πορνείας ἀπηλλαγμένους, ἀλλὰ τοὺς πάντων ἁμαρτημάτων φησί. πᾶσα γὰρ ἁμαρτία ῥύπον ἐντίθησι τῇ ψυχῇ. Matth. 5. π.

Πάντα τοίνυν περάτωμεν, ὥστε ἀποσμῆξαι τὴν ῥυπαρίαν. ἀποσμήχει δὲ περιττὸν ΗΘΙΚΟΝ
λόγον· ὕστερον δὲ ἕτεραι ὁδοὶ πολλαὶ καὶ πάντοδαπαί. Φιλάνθρωπος γὰρ ὢν ὁ Θεὸς, καὶ μυρία ἑδωκεν ἡμῖν ὁδοὺς ποικίλας ἀπαλλαγῆς· ὧν περάτη πασῶν ἐστὶν ἡ διὰ τῆς ἐλεημοσύνης. Ἐλεημοσύναις γάρ, φησι, καὶ πίστεσιν ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι. ἐλεημοσύνην δὲ Sηρ. γ. κθ.
καὶ τὴν ἐξ ἀδικίας λέγω. τοῦτο γὰρ οὐδὲ ἐλεημοσύνη, ἀλλ' ὁμοίως καὶ ἀπάνθρωπία. τί γὰρ ὄφελος ἐκδῦσαι ἕτερον, καὶ ἐνδῦσαι ἕτερον; ἀπὸ γὰρ οἰκίας τὸ περάγματος ἄρχεσθαι
δεῖ. τοῦτο δὲ ἀπάνθρωπία. κἂν γὰρ πάντα τὰ παρ' ἑτέρων δῶμεν, οὐδὲν κέρδος ἡμῖν. καὶ Λουκ. ιθ. π.
δείκνυσι ὁ Ζακχαῖος, ὃς τάπερ ἔφησεν ἁρπάσαντες Θεοῦ, λύσας τὴν ἁμαρτανόντων τετραπλασίονα. ἡμᾶς δὲ μυεῖα ἁρπάζοντες, καὶ ὀλίγα διδόντες, νομίζομεν ἱλεῶν ποιεῖν Θεὸν, "Οὐκ εἰδότες ὅτι μᾶλλον αὐτὸν παροξύνομεν. Εἰπέ γάρ μοι· Εἴγε ὄνον νεκρὸν καὶ σεσηπότα ἀπὸ τῆς τελόνης καὶ τῶν ἀμφόδων ἑλκύσας ὑπὲρ τὸ θυσιαστήριον ἔφερες, ἆρα οὐκ ἂν ἀπώμοτός σε
καθέλυσαν, ὡς σαγὴν καὶ μυσαρόν; τί οὖν, ἐὰν ἐλέγξω ὅτι ἡ θυσία ἡ ἐξ ἁρπαγῆς μυσαρωτέρα τούτου, ποίας τευξόμεθα ἀπολογίας; θαῦμα γάρ τι χειμάλιον γεγένηται ἐξ ἁρπαγῆς· οὐχὶ ὄνου τεθνηκότος μᾶλλον ὀδώδε; βούλει μαθεῖν πόση τῆς ἁμαρτίας ἡ σηπεδών ἐστιν; ἄκουσον τοῦ προφήτου λέγοντος· Περισώζεσαι καὶ ἐσάπησαν οἱ μόσχοι μου. σὺ δὲ ἐξ ἐμοῦ Ψαλμ. λζ. ε.
ῥηθεὶς Θεοῦ ἀξιοῖς ὑπολαμβάνεσθαι ὧν ποιεῖς κακῶν· αὐτὸς δὲ ὧν ποιεῖς ἁρπάζων καὶ
πλεονεκτῶν, καὶ προσκυλίζεις μεμνῆσθαι δικαίως, ὑπομιμνήσκει σε τοῦ ἁμαρτήματος ὑπὲρ τὸ συναγώγιον. νῦν δὲ τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ ἁμάρτημα, ἀλλὰ καὶ τὸ τούτου χαλεπώτερον, ὅτι τὰς τῶν ἀγίων μολυνεῖς ψυχάς. τοῦτο μὲν γὰρ λίθος ἐστὶ καὶ ἀγιάζεται· ἐκείνας δὲ ἐξ ἁμαρτωλοῦ αὐτὸν φέρεσι Χριστόν· καὶ πολλῶς ἐκεῖ πίπτειν ἀπὸ τοιαύτης ἀκαθαρσίας; καὶ μή, φησιν· οὐκ αὐτὰ τὰ χρήματα, ἀλλ' ἕτερα. γέλως ταῦτα καὶ λῆρος. οὐκ οἶδας, ὅτι κἂν εἰς πολὺ πλῆθος χρημάτων τῆς ἀδικίας ἐμπέσῃ ῥανὶς, πάντα μολύνεται; καθάπερ οὖν εἰς πηλὸν καθαρὸν χόρτος τις ἐμβαλών, πᾶσαν αὐτὸν ἀκάθαρτον εἰργάσατο· οὕτω καὶ πλούτῳ πλεονεξία τις εἰσελθοῦσα, πάντα ἀπέπνιξε τοῖς ἐκεῖθεν δυσωδίας. Εἶτα χεῖρας μὲν νιπτόμεθα εἰς ἐκκλησίαν εἰσίοντες· τὴν δὲ καρδίαν οὐκέτι. μὴ γὰρ αἱ χεῖρες φωνὴν ἀφιᾶσιν; ἡ ψυχὴ" περιφέρει τὰ ῥήματα· εἰς ἐκείνην ὁ Θεὸς καθορᾷ. οὐδὲν δὲ τῆς τοῦ σώματος καθαρότητος, ἐκείνης μεμολυσμένης. τί γὰρ ὄφελος, ἂν τὰς ἔξωθεν μὲν χεῖρας ἀποσμήξῃς, τὰς δὲ ἔνδον ἀκαθάρτους ἔχῃς; τὸ γὰρ δεινὸν καὶ πάντα δυνάμενόν ἐστιν, ὅτι τὰ μικρὰ διεδικότες, τῶν μεγάλων καταφρονοῦμεν. τὸ μὲν οὖν ἀνίπτοις χερσὶν ἅψασθαι, ἀδίκημα φορεῖ· τὸ δὲ ἀνίπτῳ διανοίᾳ, τοῦτο ἐστὶ τὸ πάντων ἔσχατον τῶν κακῶν." ἄκουσον καὶ Ἰουδαίοις τοῖς περὶ τὰς τοιαύτας ἀκαθαρσίας ἠλεημένοις τί" εἴρηται; Ἀπόπλυναι Ιερ. δ. ιδ.
ἀπὸ κακίας τὴν καρδίαν σου· ἕως πότε ἔσονταί σοι διαλογισμοὶ πόνων σου; ἀποπλύνωμεν
[b] καὶ ἡμᾶς, μὴ βορβόρῳ, ἀλλ' ὕδατι καθαρῷ, ἐλεημοσύνῃ, καὶ μὴ πλεονεξίᾳ. περάτων ἀπαλλαγὴ τὸ ἁρπάζειν, ἂν τότε ὑπόδειξαι τὴν ἐλεημοσύνην. Ἐκκλίνωμεν ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιή- Ψαλμ. λς. κζ.
σωμεν ἀγαθόν. ζήσουσι γὰρ χεῖρας ἀπὸ πλεονεξίας, καὶ ὕπως αὐτὰς ὑπὲρ τὴν ἐλεημοσύνην ἀ-
γε. μὴ δὴ ταῖς αὐταῖς ἄλλας ἀποδύωμεν, εἰ καὶ μὴ τοῖς ἐξ ἐκείνων" ἀφηρημένοις ἐνδύωμεν,

οὐδὲ

χ. ἀνιπτὶς ὅτι ἑαυτὸν

χ. ἁμαρτίας μᾶλλον αὐξ

χ. ἁμαρτίας ἢ

χ. περιφέρει

χ. διὰ τοῦτο καὶ χ. φησὶν

χ. πίνων μὴ

χ. ἁλλοφύλοις

οὐδὲ ὕτω διαφθαρήσεται τὴν κόλασιν. ἡ γὰρ κατάθεσις τοῦ ἱλασμοῦ, πάσης πλημμελείας κατάθεσις ἐστί. τοῦτο γὰρ ὕτως ἐλεγεν ὁ μὴ ἐλεγεν χριστὸν. ἐπεὶ καὶ ὡς Καϊν βέλτιον ἦν μηδὲ ὅλως γενέσθαι. Εἰ γὰρ ὁ τὰ ἐλάττω χαρισάμενος, τῷ Θεῷ προσκρούσειεν, ὁ τὰ ἀλλότρια διδοὺς, πῶς οὐ προσκρούσει; ἐγώ σοι εἶπον, φησι, μὴ ἁρπάζειν, καὶ σὺ μετὰ ταῦτα τιμᾶς; Οὐ νομίζεις; ὅπου πάσης τούτοις; οὐκοῦν ἐρῶ σοὶ, Ὑπέλαβες διὰ τοῦτο, ὅτι ἔσομαί σοι ὅμοιος. ἐλέγξω σε καὶ παραστήσω κατὰ πρόσωπον σου τὰς ἁμαρτίας σου. ἀλλὰ μὴ γένοιτο μηδένα τούτης ἀκούσαι τῆς φωνῆς, ἀλλ' ἐλεημοσύνῃ καθαρὰν ἐργασαμένους, καὶ λαμπρὰς τὰς λαμπάδας ἔχοντας, ὅτως εἰς τὸν νυμφῶνα εἰσελθεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ζὼν σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Ψαλμ. μθ. κα.

Ομιλ. οδ'. 8 ΛΕΓΕΙ ΑΥΤΩ ΦΙΛΙΠΠΟΣ, ΚΥΡΙΕ · ΔΕΙΞΟΝ

ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν. 9 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε; ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα.

Ἰσ. γ. γ.

Ὦ μιαρὸν τῶν προφητῶν ἔλεγχον Ἰουδαῖοι· Οἵα πόρνης ἐλάλησέ σοι, ἀπειναντίωτος τοῖς πάντα. ὡς ἔοικε καὶ οὐκ ἐκείνη τῇ πόλει δίκαιον μόνον ταῦτα εἰπεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς δυσαρμόστως τοῖς τῶν ἀληθῶν αἰτιολέπτοις. τοῦ γὰρ Φιλίππου τοῦ τὸν Χριστὸν εἰπόντος, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα σου, φησὶ· τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε; καὶ ὅμοιος λοιπὸν εἰσὶ καὶ μετὰ ταῦτα ῥήματα ταῦτα ἀποφαίζοντες τοῦ γεγληνιῶντος τὸν υἱόν. καίτοι ποίαν μείζω ταύτης ζητοῦσι ἐγκύτητα; λοιπὸν γὰρ οὐκ τῆς ῥήσεως ταύτης καὶ εἰς τὸν Σαβελλίου νόσον ἐνέπεσον. ἀλλὰ καὶ τούτους καὶ ἐκείνους ἀφέντες ἡμεῖς, ὡς οὐκ ἀμεμέκτους παρανομοῦντας, ἰδωμεν τοῦ εἰρημένου τὸν ἀκριβισμόν. τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε, φησι; τί γάρ; σὺ εἶ ὁ πατὴρ, οὐ βαπτίζω; καὶ, φησι. Διὰ τοῦτο οὖν εἶπεν, οὐκ ἔγνωκας αὐτόν· ἀλλ', οὐκ ἔγνωκάς με, οὐδὲν ἄλλο ἐμφαίνων, ἢ ὅτι οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ὁ υἱὸς, ἢ τοῦτο ὅπερ ἐστὶν ὁ πατὴρ, μόνων ὂν τῷ εἶναι υἱός. πόθεν δὲ ὅτι τοῦτο ἤλθεν ὁ Φίλιππος; ἔλεγεν, Εἰ ἐμὲ ἐγνώκειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν· καὶ τοῖς Ἰουδαίοις πολλάκις εἶπε τοῦτο. ἐπεὶ οὖν ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Πέτρος πολλάκις, καὶ Ἰουδαῖοι, Σὺ εἶ ὁ πατὴρ, ἠρώτησεν δὲ αὐτὸν καὶ ὁ Θωμᾶς, καὶ οὐδεὶς οὐδὲν ἔμαθε σαφὲς, ἀλλ' ἐπὶ πλεῖστον τὰ λεγόμενα, ἵνα μὴ δόξῃ παρασκευὴν ποιεῖν ὁ Φίλιππος καὶ διενοχλεῖν αὐτὸν μετὰ τῶν Ἰουδαίων ἐρωτῶν καὶ αὐτὸς, δείξον ἡμῖν τὸν πατέρα σου, ἐπῆγαγε, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν· οὐδὲν πλέον ζητοῦμεν. καίτοι ὁ Χριστὸς ἔλεγεν, Εἰ ἐμὲ ἐγνώκειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν, καὶ δι' ἑαυτοῦ τὸν πατέρα ἐδήλου· ὁ δὲ ἀντιστρέφει τὴν τάξιν, καὶ φησι, τὸν πατέρα δεῖξον, ὡς αὐτὸν εἰδὼς ἀκριβῶς. ἀλλ' οὐκ ἀνέχεται αὐτοῦ ὁ Χριστὸς, ἀλλ' ὅτι τὴν ὁδὸν αὐτὸν ἴσχυσι, διὰ αὐτοῦ τὸν πατέρα μανθάνειν πείθων· αὐτὸς δὲ τοῖς τοῦ σώματος ὀφθαλμοῖς τούτοις ἐβούλετο ἰδεῖν, ἵνα τὴν τῶν προφητῶν ἀκοὴν, ὅτι εἶδον τὸν Θεόν. ἀλλὰ συγκαταβάσεις ἕνεκα, ὦ Φίλιππε. διὸ τοίνυν ὁ Χριστὸς ἔλεγε· Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· καὶ πάλιν, Πᾶς ὁ ἀκούσας παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ μαθὼν, ἔρχεται πρὸς μέ· Οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε· καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ, Οὐδεὶς ὄψεται ὃ πρόσωπόν μου, καὶ ζήσεται. τί οὖν ὁ Χριστός; σφόδρα ὑπτιμητικῶς· τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε; καὶ οὐκ εἶπεν, οὐκ εἶδές με, ἀλλ' οὐκ ἔγνωκάς με. μὴ γὰρ σὲ βουλόμενοι, φησι, μαθεῖν; τὸν πατέρα σου ἰδεῖν ζητῶ Ιωαν. α. ιη. Ιωαν. ε. μα. Ιωαν. ε. λζ. Εξοδ. λγ. κ.

τῶν νιῶν· σὺ δέ μοι λέγε, οὐκ ἔγνωκάς με; πόσαν δῆν ἀχολυδίαν ἔχε τοῦτο; πολλοῦ μὲ δεῖν. ὅπερ γὰρ τοῦτο ἐστιν, ὅσαπερ ὅστις ὁ πατὴρ, υἱὸν ὑμνῶν υἱός, τοιοῦτος ὢν αὐτῷ δείκνυσι τὸν γεγωνικότα. εἶτα Δ αἱρῶν ταῦτα ὑποστάτεις, φησίν· ὁ ἑωρακώς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα, ἵνα μή τις εἴπῃ, ὅτι αὐτὸς πατὴρ, αὐτὸς υἱός. εἰ γὰρ αὐτὸς ἦν ὁ πατὴρ, οὐκ ἂν εἶπεν, ὁ ἑωρακώς ἐμὲ, οὐχ-
5 νον ἑώρακε. πῶς γὰρ οὐκ εἶπεν αὐτῷ, ἀδύνατα αἰτεῖς, ἐγὼ γὰρ ἂν θεωρητὸν; ἐμοὶ γὰρ μόνῳ τοῦτο δυνατόν. ὅπερ εἶπεν, ἔοικε ἡμῖν, ὡς αὐτὸν εἰδώς, δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ αὐτὸν ἑώρακεν. ἢ γὰρ ἂν κἀκεῖνον εἶδεν, εἰ γὰρ αὐτὸν ἠδυνήθη. ὅπερ ἔλεγεν· ὁ ἑωρακώς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα. εἰ τις ἐμὲ εἶδε, κἀκεῖνον ὤφθη. ὃ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστιν, ὅτε ἐμέ, ὅτε οὐχὶ δυνατόν ἐστιν ἰδεῖν. ὁ γὰρ Φίλιππος τοῦ δι' ὄψεως ἐζήτει γνῶσιν. καὶ ὅπερ αὐτὸν μὴ ἑωρακέ-
10 ναι ὑπώμοζεν, ἐβούλετο δὲ καὶ τὸν πατέρα ὅτως ἰδεῖν, δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ αὐτὸν εἶδεν. Εἰ δὲ λέγοι τις ὄψιν οὐσίαν τοῦ γνῶσιν, οὐδὲ τοῦτῳ ἀντιλέγω· ὁ γὰρ ἐμὲ γνούς, φησίν, ἔγνω τὸν πατέρα. ἀλλ' οὐκ εἶπε τοῦτο· ἀλλὰ ὃ ὁμοούσιον παρασῆσαι βουλόμενος εἶπεν, ὁ τοῦ ἐμοῦ οὐσίαν εἰδώς, οἶδε καὶ τοῦ παρόντος. καὶ τί τοῦτό φησι; καὶ γὰρ ὁ τοῦ κτίσιν εἰδώς, οἶδε καὶ τὸ Θεῖον. καίτοι πάντες ἴσασι τὸ κτίσιν καὶ ἑωράκασι· τὸ δὲ Θεοῦ οὐκ ἴσασι πάντες. ἀλ-
15 λως δὲ, ἰδωμεν τί ὁ Φίλιππος ζητεῖ ἰδεῖν. ἆρα τοῦ σοφίαν τοῦ παρόντος; ἆρα τοῦ ἀγαθότητα; δηλαδή· ἀλλ' ὃ τί ποτέ ἐστιν ὁ Θεὸς, αὐτὸ τὸ οὐσίαν. πρὸς τοῦτο οὖν ἀποκρίνεται ὁ Χριστὸς, ὁ ἑωρακώς ἐμέ. ὁ δὲ τοῦ κτίσιν ἰδών, δῆλον ὅτι καὶ τοῦ Θεοῦ τοῦ οὐσίαν εἶδεν. εἴ τις εἶδεν ἐμὲ, τὸ πατέρα μου εἶδέ, φησίν· εἰ δὲ ἑτέρας οὐσίας ἦν, οὐκ ἂν τοῦτο εἶπεν. ἵνα δὲ καὶ παχυτέρου ὄψωμαι λόγου, σαφεῖς χρυσοῦν ἀγνοῶ, εἰ μὴ ἀργύρῳ τῷ χρυσίου τοῦ οὐσίαν ἰδεῖν δυνατόν. δῆ
20 γὰρ ἄλλη δι' ἄλλης φαίνεται φύσις. Δεῖ τοῦτο καλῶς ἐπιτιμῆσαι εἰπών, τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι· τοσαύτης ἀπέλαυσας διδασκαλίας, εἶδες σημεῖα μετ' αὐθεντίας, καὶ πολλὰ ἅπερ θεότητος ἦν ἴδια, εἰ ὁ πατὴρ μόνος ἐργάζεται, ἀμαρτήματα λυόμενα, ἀπόρρητα εἰς μέσον ἀγόμενα, θαλάττου ἀναχωρούσῃ, δημιουργίαν ἀπὸ γῆς γινομένην, εἰ οὐκ ἔγνωκάς με; ὅπερ γὰρ σάρκα παρεῖχετο, δῆλον τοῦτο εἶπεν, οὐκ ἔγνωκάς με. εἶδες Ⓦ
25 πατέρα· μὴ ζήτει πλέον ἰδεῖν. ἐν ἐκείνῳ γὰρ με ἑώρακας. Εἰ εἶδές με, μηδὲν παρεργάζου. καὶ γὰρ ἐν ἐμοὶ ἐκεῖνον ἔγνως.

10 Οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί; Τοῦτέστιν, ἐν ἐκείνῃ τῇ οὐσίᾳ φαίνομαι.

Τὰ ῥήματα, ἃ ἐγὼ λαλῶ, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ. Εἶδες ἐλαύνεται ὑπαρβολίαν, καὶ μιᾶς οὐσίας ὑπόδειγμα; ὁ δὲ πατὴρ, ὁ ἐν ἐμοὶ μένων, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα. πῶς ἀπὸ ῥη-
30 μάτων ἀρξάμενος ἐπὶ τὰ ἔργα ἦλθε; ὃ γὰρ ἀκόλουθον ἦν εἰπεῖν, αὐτὸς λαλεῖ τὰ ῥήματα· ἀλλὰ δύο ζητοῦσιν ἐνταῦθα, πρὸς διδασκαλίας καὶ σημείων· ἢ ὅπερ καὶ τὰ ῥήματα ἔργα ἦν. πῶς οὖν αὐτὸς ποιεῖ; καὶ μέντοι ἄλλοχός φησιν· εἰ μὴ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ παρόντος μου, μὴ πιστεύετέ μοι. πῶς οὖν ἐνταῦθα Ⓦ πατέρα φησὶ ποιεῖν; ὃ αὐτὸ τοῦτο δηλῶν, ὅτι πρὸς μέσον παρόντος καὶ ὑμῶν. ὃ δὲ λέγει τοῦτο ἔστιν· οὐκ ἄν ἄλλως ἐποίησεν ὁ πατὴρ, καὶ ἄλλως ἐγώ. καὶ μέντοι
35 ἄλλοχός καὶ αὐτὸς πρὸς ὁ πατὴρ ἐργάζεται, λέγων· Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι· ἐνταῦθα μὲν ὃ ἀποδιάλλαξιν τῶν ἔργων, ἐνταῦθα δὲ ὃ ταὐτὸν ἐνδεικνύμενος. εἰ δὲ ἡ προφορὰ τῶν λέξεων ἐμφασιν ταπεινότητα ἐμφαίνει, μὴ θαυμάσῃς. πρότερον γὰρ εἰπὼν, ὑ πιστεύεις, τότε τοῦτο ἐφθέγξατο, δεικνὺς, ὅτι χάριν τοῦ εἰς πίστιν αὐτὸν ἀγαγεῖν ὕτως ἐσχημάτισε τὰ ῥήματα. ταῖς γὰρ καρδίαις αὐτῶν ἐπεβάτευε.

40 11 Πιστεύετε ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί; Εδει μὲν ὑμᾶς ἀκούοντας πατέρα καὶ υἱόν, μηδὲν ἕτερον ζητῆν εἰς πρόφασιν τῆς πρὸς τὸ ὁμοούσιον συγκλειείας. εἰ δὲ ὑμῖν οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο πρὸς ὃ δόξαι ὃ ὁμότιμον καὶ ὁμοούσιον, καὶ ἀπὸ τῶν ἔργων μάθετε. καὶ ὃ, ὁ ἑωρακώς ἐμὲ, ἑώρακε Ⓦ πατέρα μου, εἰ πρὸς ἔργων ἐλέγετο, οὐκ ἂν ὕστερον εἶπεν·

Εἰ δὲ μή, δῆλα τὰ ἔργα πιστεύετέ μοι. Εἶτα δείκνυσι, ὅτι ἃ ταῦτα δυνάταν μόνον, ἀλλὰ

ἀλλὰ καὶ ἕτερα πολλῷ τούτων μείζονα, μᾶλλον δὲ οὐκ ἀποκολῆς αὐτὰ εἴρηκεν. ὁ γὰρ λέγει, ὅτι καὶ μείζονα τούτων δυνάμεις ποιήσει· ἀλλ' ὅπερ πολλῷ θαυμαστότερον ἦν, καὶ ἑτέρους δυνάμεις δῶναι, φησι, καὶ μείζονα ποιῆσαι τούτων.

12 Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα πορεύομαι. Τοῦτέστιν, ὑμῶν ἔστι λοιπὸν ὃ θαυματουργεῖν, ἐγὼ γὰρ ἀπέρχομαι. Εἶτα, ὅπως μὴ ἴδωσιν ὅπερ ὁ λόγος ἐβούλετο, φησιν·

13 Οτι ὃ ἂν αἰτήσητε τὸν τῷ ὀνόματί μου [λήψεσθε, καὶ ἐγὼ] τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ. Ορᾷς πῶς πάλιν αὐτὸς ποιεῖ τοῦτο; ποιήσω γάρ, φησιν, ἐγώ. καὶ οὐκ εἶπεν, ἀξιῶ τὸν πατέρα, ἀλλ' ἵνα δοξασθῇ ἐν ἐμοὶ ὁ πατήρ. καὶ μίαν ἀλλαχοῦ ἔλεγεν· ὁ Θεὸς δόξασει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ· ἐνταῦθα δὲ αὐτὸς δοξάσει τὸν πατέρα. ὅταν γὰρ ὁ υἱὸς φαίνηται μεγάλα δυνάμενος, δοξασθήσεται ὁ γεγεννηκώς. τί δέ ἐστιν, ἐν τῷ ὀνόματί μου; ὅταν ἀπόστολοι ἔλεγον, ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔγειρε καὶ περιπάτει. πολλὰ γὰρ τὰ σημεῖα, ἃ διὰ ἐποίησαν, αὐτὸς ἐνήργει, καὶ χεὶρ Κυρίου ἦν μετ' αὐτῶν.

14 Εγὼ ποιήσω, φησίν. Ορᾷς αὐθεντίαν; τὰ δι' ἄλλων αὐτὸς ποιεῖ· τὰ δὲ δι' αὐτοῦ οὐκ ἰσχύει, ἀλλ' ἐκεῖνα τῷ παρεῖναι συνεργοῦντος; καὶ τίς ἂν ταῦτα εἴποι; Ἵνος δὲ ἔσεσθαι δεύτερον αὖθις τί φησι; βεβαιῶν ἑαυτὸν λέγει, καὶ δεικνὺς ὅτι τὰ πρότερα συγκαταβάσεως ἦν. τὸ δέ, πρὸς τὸν πατέρα πορεύομαι, τοῦτο ἔστι· οὐκ ἀπολοῦμαι, ἀλλ' ὅτι τῆς οἰκείας ἀξίας μένω, καὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς εἰμι. πάντα δὲ ταῦτα πρὸς μυθούμενος αὖθις ἔλεγεν. ὅπως γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς μηδέπω τοὺς περὶ τῆς ἀναστάσεως εἰδότας λόγους ἐνοεῖν ἢ συνιέναι ποτέ, ἑτέροις ἐπαγγέλλεται πιστοὺς δώσειν αὖθις, πολὺ κρεῖττον ἀναπτύων αὖθις, καὶ δεικνὺς ὅτι μᾶλλον διὰ ταῦτα ἐποίησε, καὶ οὐ μᾶλλον μόνον, ἀλλὰ καὶ μείζονα. ὅπερ δείξεται δυνάμενος.

ΗΘΙΚΟΝ Ακηκόατε τί φησιν αὐτῷ καὶ λαβόντες αὐτὸν καὶ σαφέστερον. Εἰ γὰρ καὶ μὴ πρέπει διαιρεῖν, ἀλλ' ἑτέρως πρέπει θανάτου κρείττονος. Νεκρώσατε γάρ, φησι, τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. Κολ. γ. ε. σβέσωμεν οὖν ἐπιθυμίαν, ἀποκλείσωμεν θυμόν, ἀνέλωμεν φθόνον. τοῦτο ἔστι θυσία ζῶσα. οὐκ εἰς πέφευγεν αὕτη ἡ θυσία τελευτᾷ, οὐδὲ εἰς καπνὸν διαχεῖται, οὐδὲ ξύλων δεῖται καὶ πυρὸς καὶ μαχαίρας. ἔχει γὰρ πῦρ καὶ μάχαιραν, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ταύτῃ χρησάμενος τῇ μαχαίρᾳ πρόπεμε τῆς καρδίας τὸ πρόπετες καὶ ἀλλότριον· δυοῖν δὲ μεμυκὸς τῆς ἀκοῆς. τὰ γὰρ νοσήματα καὶ αἱ πονηραὶ ἐπιθυμίαι ἐμφράττειν εἰώθασι τὴν λόγου τιμὴν εἴσοδον. καὶ γὰρ χρημάτων ἐπιθυμία πρόπετὴς οὖσα, οὐκ ἀφίησιν ἀκοῦσαι τὸν περὶ ἐλεημοσύνης λόγον, καὶ βασκανία πολλαχοῦ διαπτύει τὸν περὶ τῆς ἀγάπης διδάσκαλον, καὶ ἕτερον νόσημα ἐμπεσὸν πάλιν ἄνω θετέρωθεν αὐτὸν καταστρέφει πρὸς πάντα. ἀνέλωμεν τοίνυν τὰς πονηρὰς ἐπιθυμίας. καὶ γὰρ ἀρκεῖ θελῆσαι, καὶ πάντα ἔσεσθαι. μὴ γάρ δὴ τοῦτο ἴδωμεν, ὅτι τυραννικὸν ὁ τῶν χρημάτων ἔρως, ἀλλ' ὅτι τῆς ἡμετέρας ῥᾳθυμίας ἡ τυραννίς. πολλοὶ γοῦν ἤδη ὅ, τι ἔστιν ἀργύριον εἰδέναι λέγουσιν. οὐ γάρ ἐστι φυσικὴ ἡ ἐπιθυμία αὕτη. αἱ γὰρ φυσικαὶ ἀνώδυνοι καὶ ἐξ ἀρχῆς κατεβλήθησαν· χρυσὸς ἢ ἄργυρος καὶ μέχρι πολλοῦ χρόνου ἦν, ὅ, τι ποτέ ἐστι, γνώριμον ἦν. πόθεν οὖν ἠύξηται ἡ ἐπιθυμία αὕτη; ἀπὸ κενοδοξίας καὶ ῥᾳθυμίας ἑκάτης. τῶν γὰρ ἐπιθυμιῶν αἱ μὲν εἰσιν ἀναγκαῖαι, αἱ δὲ φυσικαί, αἱ δὲ οὐδέτερον τούτων. οἷον τί λέγω· ὅσαν μὴ πληρώμεναι φθείρουσι τὸ ζῶον, αὗται φυσικαὶ καὶ ἀναγκαῖαι τυγχάνουσιν, οἷον ἡ τῶν σιτίων καὶ ποτῶν, καὶ ἡ τοῦ καθεύδειν ἐπιθυμία· ὁ δὲ τῶν σωμάτων ἔρως, φυσικὸς μέν ἐστιν, οὐκ ἀναγκαῖος δέ. πολλοὶ γὰρ αὐτοῦ περιεγένοντο, καὶ οὐκ ἀπώλοντο. καὶ τῶν χρημάτων ἐπιθυμία, ὥστε φυσική, ὥστε ἀναγκαία, ἀλλὰ περιττή. καὶ βουλοίμην ἂν, ἃ δι' ἑτέρων Matth. 19. 18. ἔφην αὐτῆς τοῦ ἔρωτος, ἀμύνειν δὲ ὁ Χριστὸς περὶ πλείονος ἐλεγόμενος, φησὶν· Ο δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω· περὶ δὲ χρημάτων, οὐχ ὕστως, ἀλλὰ τί; Εἰ μὴ ὡς ἀποτάξηται αὐτοῖς

τῶ πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἀρχουσιν, οὐκ ἔστι μοι ἄξιος. ὁ μὲν γὰρ ἰωὴλ ἔλεγεν, πᾶν ῥῆμα· ὁ δὲ ὑπερβαίνει τοὺς πολλούς, ὑπερτείνει τῇ προαιρέσει. τί τοίνυν πάσης ἀποστερῶμεν ἑαυτοὺς ἀπολογίας; ὁ μὲν γὰρ ὑπὸ τῶ τυραννικωτέρω πάθους ἁλοὺς οὐ πολλὰ δώσει δίκαια· ὁ δὲ ὑπὸ τῶ ἀληθῶς χειροήθεις, πάσης ἀπεξήρηται ἀπολογίας. τί γὰρ ἐρεῖ μοι, ὅταν λέγῃ· πεινῶντά με εἴδετε, καὶ οὐκ ἐθρέψατε; ποίαν ἔξομεν ἀπολογίαν; τίνι πείσει προβαλούμεθα παίτως. ἀλλ' οὐκ ἐσμὲν τῆς χάρας ἐκείνης πενέστεροι, ἥτις δύο ὀβολοὺς βαλοῦσα, πάντας ὑπερηκόντισεν. χ. φορᾶς ὁ γὰρ ποσότητα εἰσφορᾶς ἀπαιτῶ ὁ Θεός, ἀλλὰ μέτρα γνώμης· καὶ τοῦτο δὲ τὸ αὐτοῦ κηδεμονίας. θαυμάσαντες τοίνυν αὐτοῦ τὴν φιλανθρωπίαν, καὶ δυνατοὶ ζωοποιεῖσθαι γενώμεθα· ἵνα καὶ καὶ τὰ μέλλοντα πολλῆς τυγχάντες τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας, δωρησώμεθα ἀπολαῦσαι τῶν ἐπηγγελμένων ἡμῖν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. οε 15 ΕΑΝ ΑΓΑΠΑΤΕ ΜΕ, ΤΑΣ ΕΝΤΟΛΑΣ ΤΑΣ ΕΜΑΣ ΤΗΡΗΣΑΤΕ· 16 Καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς αἰῶνα, 17 τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, Ο ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτό, οὐδὲ γινώσκει αὐτό.

ΕΡγων ἡμῖν δεῖ καὶ παραίνεσεων πολλῆς, καὶ τῆς διὰ ῥημάτων ὑπερβαίνειν. εἰπεῖν μὲν γὰρ καὶ ῥᾴδιον· πρᾶξαι δὲ οὐκέτι ὁμοίως εὔκολον. τί δήποτε δὲ ταῦτα εἶπον; ὅτι πολλοί νῦν εἰσι λέγοντες φοβεῖσθαι τὸν Θεόν· τὰς δὲ ἐντολὰς αὐτοῦ παρορῶντες. διὰ τοῦτο καὶ πολλαχοῦ τοῦτο ἐζητήσαμεν, τὸ τοὺς λόγους ἔργοις ἐπιδείκνυσθαι· ὁ δὲ Θεὸς τὴν διὰ τῶν ἔργων ἀγάπην ὑπερζητεῖ. διὰ τοῦτο καὶ τοῖς σοῖς μαθηταῖς ἔλεγεν· ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολάς μου τηρήσετε. ὅθεν γὰρ εἶπεν, ὅτι ὃ ἐὰν αἰτήσητε, ἐγὼ ποιήσω, ἵνα μὴ νομίσωσιν ἁπλῶς τὴν αἴτησιν ἰσχύειν, ἐπήγαγεν· ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τότε, φησί, ποιήσω. ὅθεν δὲ εἰκὸς ἦν αὐτοῦ καὶ ἀκούοντας, ὅτι ἐγὼ τοὺς πατέρα παρακαλέσω, παρρησίαν, θορυβεῖσθαι, φησίν· ὃ τοῦτό ἐστι τὸ ἀγαπᾶν τὸ θορυβεῖσθαι νῦν, ἀλλὰ τὸ πείθεσθαι τοῖς λεγομένοις. ἔδωκα ὑμῖν ἐντολήν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· ἵνα οὕτω ποιῆτε ἀλλήλοις, καθὼς καὶ ἐγὼ ὑμῖν ἐποίησα. τοῦτο ἐστὶν ἀγάπη, τὸ πείθεσθαι τούτοις, καὶ εἰκεῖνο τῷ ποθουμένῳ. καὶ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν. συγκαταβάσεως πάλιν ὁ λόγος. ὅθεν γὰρ οὐδέπω αὐτὴν ἐγνωκότας εἰκὸς ἦν σφόδρα ὑπερζητεῖν τὴν ζωουσίαν ἐκείνην, καὶ ῥήματα, τὸν καὶ σάρκα αὐτοῦ προσομιλοῦντα, καὶ μηδεμίαν διήκεσθαι παραμυθίαν ἀπόντος, τί φησιν; ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν, τουτέστιν, ἄλλον ὡς ἐμέ. ἀφεμψυχωσαν καὶ τὰ Σαβελλίου νοσοῦντες, καὶ τοῦτο τὸ πνεῦμα τὸν τοῦ σῶμα τοῦ λόγου τοῦτο ἐστιν, ὅτι ταῦτα οὐκ ἀφαμεῖζον ἐστῶσας αἱρέσεις μιᾶς πληγῇ κατέβαλε. τῷ μὲν γὰρ εἰπεῖν, ἄλλον, δείκνυσιν αὐτοῦ τὴν διαφοράν· τῷ δὲ εἰπεῖν, παράκλητον, τὴν ὁμοίας τὴν συμφωνίαν. ἀλλὰ τί δέ φησιν, ἐρωτήσω τὸν πατέρα; ὅτι εἰ εἶπεν, ἐγὼ πέμψω, οὐκ ἂν ὁμοίως ὑπεδέχθησαν· νῦν δὲ τὸ ταπεινοῦν τοῦτο ἐστιν, ὥστε πιστεῦσαι αὐτόν. ὕστερον γὰρ αὐτὸς φησιν αὐτὸν πέμπειν, λέγων· λάβετε πνεῦμα ἅγιον· ἐνταῦθα δὲ φησιν ἐρωτᾶν τὸν πατέρα, ὥστε ἀξιόπιστον ποιῆσαι αὐτοῖς τὸν λόγον. ὅθεν ὁ Ἰωάννης φησὶ πρὸς αὐτούς, Ὅτι οὐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν. ὃ δὲ Ἰωαν. α. 15. εἶχε, πῶς πρὸς ἕτερον λαμβάνει; καὶ πάλιν, αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί. τί δὲ τοῖς ἀποστόλων πλοῦτον εἶχεν, εἰ τὸν πατέρα ἀξιοῦν ἔμελλεν, ὥστε δίδοναι ἑτέρους, ὁπότε σκῆνος πολλάκις καὶ χωλοὶ εὐχῆς φάρμακα τοῦτο ποιοῦντες; πῶς δὲ, εἰ καὶ ἀξίωσιν πα-

ρά τ' παρ' ὑμῶν πέμπεται, αὐτὸ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐφίπαται; πῶς οὖν πρὸ ἑτέρου πέμπεται ὃ πνεῦμα-
Πραξ. ιγ. ς. χοῦ παρὸν, καὶ ὀλιγιεσῶν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται, καὶ λέγων μὴ αὐθεντίας, Ἀφορίσατε δή μοι Παῦλον καὶ τ' Βαρνάβαν; καίτοι τῷ Θεῷ ἐλευτύργιω λειτουργοῦντες, ἀλλ' ὅμως μὴ αὐθεντίας εἰς ὃ ἴδιον ἔργον ἐκάλεσεν· οὐχ ὅτι ἐπ' ἄλλο ἔργον ἐκάλει, ἀλλ' ἵνα τὴν ἐξουσίαν δείξῃ. τί οὖν, φησίν, ὅτιν, ἐρωτήσω πατέρα; δεικνὺς τῆς προυσίας καιρόν. ὅτε γὰρ αὐξεῖς ἐκάθαρε ὀλίγα τῆς ὑσίας, τότε ἐπέπλη ὃ πνεῦμα ὃ ἅγιον. καὶ δή ποτε ὄντος μετ' αὐτῶν οὐκ ἐπῆρχετο; ὅτι οὐδέπω ἐν ἡ ὑσία ἀϊωεγμένη. ὅπου γὰρ λοιπὸν ἡ ἁμαρτία ἐλύθη, καὶ αὐλοὶ τοῖς κινδυνοις ἐτέμποντο, καὶ τοῖς ἀγῶνας ἀπεδύοντο, ἔδει ἀλείφοντα ἐλθεῖν. Ἵνα δὲ ἔτεκεν οὐκ εὐθέως μὴ τὴν δυάσασιν ὃ πνεῦμα ἔρχεται; ἵνα ἐν πολλῇ αὐτὸ καταξάντες ὀπιθυμίᾳ, μὴ πολλῆς αὐτὸ δέξωνται χάριτος. ἕως μὲν γὰρ ἦν μετ' αὐτῶν ὁ Χριστὸς, οὐκ ἦσαν ἐν θλίψει· ὅπου δὲ ἀπῆλθε, γυμνωθέντες καὶ φόβῳ πολλῷ καταξάντες μὴ πολλῆς ἔμελλον αὐτὸ τ' τοῦ θυμίας δέχεσθαι. Μεθ' ὑμῶν μένει.

Τοῦτο δηλοῖ, ὅτι ὑδὲ μὴ τελευτᾷ ἀφίσαται. ἵνα δὲ μὴ παράκλητον ἀκούσαντες, πάλιν ἐξαρκῶσιν ἑτέραν ὑποπτεύσωσι καὶ ὀφθαλμοῖς τοῦτο δεχήσωσιν αὐτὸ θεωρῆν, διαρθυμῶς φησιν·

Ὁ κόσμος ὑ δύναται λαβεῖν, ὅτι ὑ θεωρεῖ αὐτό. Οὐ γὰρ οὕτως ὑμῖν ζωὴ ἔσται, ὥσπερ ἐγώ· ἀλλ' ἐν αὐταῖς οἰκήσει τ' ὑμετέραις ψυχαῖς. τοῦτο γάρ ὅτι, τὸ ἐν ὑμῖν ἔσται. πνεῦμα δὲ ἀληθείας αὐτὸ καλεῖ, διὰ τούτου δὲ τύπους δὲ ἐν τῇ παλαιᾷ δηλῶν. ἵνα μὴ ὑμῶν ᾖ. τί ὅτι, μὴ ὑμῶν ᾖ; ὃ φησιν αὐτὸς, ὅτι ἐγὼ μὴ ὑμῶν εἰμι. ἄλλως δ', καὶ ἕτερόν τι αἰνίττεται, ὅτι ὑ πείσεται ταῦτα ἅπερ ἐγὼ, ὅτε ἀποφοιτήσει. Ὁ κόσμος ὑ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτό. Τί γάρ, εἰπέ μοι, τῶν ἄλλων θεωρητόν; οὐδέν. ἀλλ' ἐν ταῦτα τὴν γνῶσιν φησιν. ἐπήγαγε γοῦν· Οὐδὲ γινώσκει αὐτό. Οἶδε γὰρ καὶ ὅτι τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως θεωρία λέγειν. ὅπου γὰρ τῶν αἰσθήσεων τὸ δημοτέρα ὅτιν ἡ ὄψις, διὰ ταύτης ἀεὶ τὴν ἀκριβῆ παρίσησι γνῶσιν. κόσμον δὲ ἐν ταῦτα, οὐ πονηρὸς φησι, καὶ ταύτῃ σφόδρα μυσύμενος αὐτοὺς ὡς δυνῶαι αὐτοῖς δῶρον ὀξαίρετον. ὅσα πόσους ἐπῆρε τ' περὶ αὐτοῦ λόγων. εἶπεν, ὅτι ἄλλος ὡς ἐγώ ὅτιν· εἶπεν, ὅτι οὐκ ἀφίσιν ὑμᾶς· εἶπεν, ὅτι περὶς ὑμᾶς μόνους ἔρχε), ὥσπερ οὖν καὶ ἐγώ· εἶπεν, ὅτι ἐν ὑμῖν μένει· ἀλλ' οὐδὲ ὅπου τὴν ἀγαπῶν αὐτὸν ὀξέβαλεν. αὐτὸν γὰρ ἐζήτουν ἔτι, καὶ τὴν ζωὴν τὴν αὐτοῦ. τοῦτο γοῦν θεσπεσίων, φησίν·

18 Οὐδὲ ἐγὼ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς· ἔρχομαι περὸς ὑμᾶς. Μὴ δείσητέ, φησιν· οὐ δηλοῖ τοῦτο εἶπεν ἄλλοι παράκλητον πέμπειν, ὡς αὐτὸς ὑμῶν εἰς τέλος ἀπαλλοτριώμενος· οὐ δηλοῖ τοῦτο εἶπεν, ὅτι πρὸ ὑμῶν μένει, ὡς οὐκέτι ὁμόμενος ὑμᾶς. Εἰ γὰρ εἰ αὐτὸς ἔρχομαι περὸς ὑμᾶς. οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς. ὅπου γὰρ ἐρχόμενος ἔλεγε, πικρία, δηλοῖ τοῦτο καὶ ταῦτά φησιν· οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς. σφόδρα μὲν οὖν τὸν ἐρχόν ἔλεγεν, ὅτι ἤξετε ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, εἰ ὅτι ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν· ἐν ταῦτα γ', ὅπου μακρὸς ὁ χρόνος ὀκεῖνος ἦν, δίδωσι τὸ πνεῦμα. ἀλλ' ὅπου μὴ εἰδότες, ὅ, τι ποτε ἦν ὃ λεγόμενον, οὐκ εἶχον ἰσχύειν σφόδρα παράκλησιν, οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς λέγει. τοῦτο γὰρ μάλιστα ἐζήτουν· ἀλλ' ὅπου [ὅ,] ἔρχομαι περὸς ὑμᾶς δηλοῦντος ἐν πρυσίᾳ, ἵνα μὴ πάλιν τὸν αὐτὸν ὀπιζητῶσι προυσίαν οἴδα καὶ τοῦτερον, ὅσα πῶς αὐτὸ σαφῶς μὲν οὐκ εἶπεν, ἠνίξατο δέ. εἶπὼν γὰρ,

19 Ἔτι μικρόν, καὶ ὁ κόσμος οὐ θεωρεῖ με, Ἐπήγαγε, Ὑμεῖς δ' θεωρεῖτέ με· Ὡσανεὶ ἔλεγε, ἔρχομαι μὲν περὸς ὑμᾶς, ὑ μὴν ὁμοίως, ὡς πρότερον, καθ' ἑκάστην ὑμῖν ἀεὶ συλλόμενος τὴν ἡμέραν. καὶ ἵνα μὴ λέγωσι, πῶς οὖν Ἰουδαίοις εἶπας, ἃ πρὸ τί οὐκ ὄψεσθέ μέ; λύει τ' ἀπόθεσιν εἰπὼν, περὸς ὑμᾶς μόνους· ἐπεὶ καὶ ὃ πνεῦμα τοιοῦτόν ὅτιν. Ὅτι ἐγὼ ζῶ, καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε. Οὐ γὰρ δὴ ὁ σωτὴρ διίσησιν ἡμᾶς εἰς τέλος, ἀλλ' ἡ ῥοπὴν μικρὸν ἀποκρύπτει

ποκρύπτει μόνον. ζωλώ δέ μοι δοκεῖ οὐχὶ τὴν πρᾶξιν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν μέλλησιν λέγειν.

20 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν ὑμῖν.

Ἐπὶ μὲν οὖν τοῦ παρόντος, οὐσίας ἐστὶν ὅτι ἦν αὐτῷ, ὁμονοίας καὶ βοηθείας τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ὁ εἰρημένον. καὶ πῶς ἔχει λέγειν, εἰπέ μοί, φησι; πῶς μὲν οὖν ὁ ἐναντίον ἔχει λέγειν; πολὺ γὰρ ὁ μέσος καὶ σφόδρα ἄπειρον τὸν Χριστοῦ καὶ τῶν μαθητῶν. Εἰ δὲ τὰ αὐτὰ λέγουσι ῥήματα, μὴ θαυμάσῃς. οἶδε γὰρ ἡ γραφὴ πολλαχοῦ τοῖς αὐτοῖς ῥήμασιν ὅτε μὲν Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων χείμενόν οὐχ ὁμοίως χεῖσθαι· ἐπεὶ καὶ θεοὶ λεγόμεθα, καὶ γοῦν Θεοῦ, καὶ τὸν αὐτὸν ἰσχὺν ἔχει ὁ ῥῆμα ἐφ' ἡμῶν καὶ τοῦ Θεοῦ κείμενον. καὶ Εἰχὼν ὁ υἱὸς λέγεται καὶ δόξα, καὶ ἡμεῖς· ἀλλὰ πολὺ τὸ μέσον. καὶ πάλιν, ὑμεῖς ἐστὲ Χριστοῦ, Χριστὸς δὲ Θεοῦ· οὐχ ὁμοίως δὲ Θεοῦ ὁ Χριστὸς, καὶ ἡμεῖς τοῦ Χριστοῦ. τί δέ ἐστιν ὃ λέγει; ὅταν λύσῃ, φησὶν, Ἐνόσεσθε ὅτι οὐκ ἀπέχομαι τοῦ πατρός, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν ἔχω δύναμιν, καὶ ὅτι μοῦ ὑμῶν Εἰμὶ διηνεκῶς, τὴν προαιρετικὴν ἀναπηρωθέντων τοῦ πρὸς ὑμᾶς βοηθεῖν πρὸς ἐμοῦ γινομένου, τὴν ἐμφανῆ καταλυθέντων, ὑμῶν πρὸς ῥᾳστιαζομένων, τὴν δεινῶν οὐκ μέσον γινομένων, τοῦ κηρύγματος καθ' ἑκάστην ἀνθρώπου τὴν ἡμέραν, πανταχοῦ Εἰκότων καὶ προχωρούντων τῇ λόγῳ τῆς εὐσεβείας. καθὼς ἀπέστειλέ με, κἀγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς. ὁρᾷς ὅτι οὐδὲν ἐναντίον τὸν αὐτὸν ἰσχύει ἡ λέξις ἔχει; Εἰ γὰρ τοῦτο οὕτως ἐκδεξόμεθα, οὐδὲν ἔσονται διεσκοτισμένοι ὁ ἀποστολικὸς καὶ Χριστοῦ. Πῶς δὲ φησι, τότε γνώσεσθε; ὅτε τότε εἶδον αὐτοὶ ἀναστάντα καὶ ζῶντα αὐτοῖς· τότε τὴν ἀκριβῆ πίστιν ἔμαθον. μεγάλη γὰρ ἡ τοῦ πνεύματος δύναμις ἦν, ἡ πρώην αὐτοὺς παιδεύουσα. 21 Ὁ ἔχων μου τὰς ἐντολὰς καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με.

Οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὸ ἔχειν μόνον, ἀλλὰ καὶ φυλακῆς ἡμῖν δεῖ ἀκριβοῦς. διὰ τί δὲ πολλάκις αὐτοῖς τὸ αὐτὸ λέγει; οἶδ', ἐάν ἀγαπᾷτέ με, τὰς ἐντολάς μου τηρήσετε· καὶ, ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς· καὶ, ἐάν τις μου ἀκούσῃ τοῦ λόγου καὶ τηρήσῃ αὐτόν, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ μὴ ἀκούων οὐδὲ λόγους μου οὐκ ἀγαπᾷ με. οἰόμενον αὐτὸν ἀνίστασθαι τὸν ἀθυμίαν αὐτῶν. ὅπερ γὰρ πολλαχοῦ θανάτου αὐτοῖς ἐφιλοσόφησε λέγων· ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν· καὶ, ἐάν μή τις λάβῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθήσῃ μοι, οὐκ ἔστι μου ἄξιος· μέλλει δὲ καὶ ἕτερα πλείονα λέγειν, ὀνειδίζων αὐτούς φησι· νομίζετε ὑμεῖς ὅτι ἀγάπης πάσχω ὁ λυποῦμαι; τὸ μὴ λυπεῖσθαι μοὶ οὖν ἀγάπης ἐστίν. ὅτι δὲ οὕτω διὰ ὅλου κατασκευάσαι βούλεται, εἰς αὐτὸ προϊὼν τὸ λόγου ἀνέκφαλαίωσεν. εἰ γὰρ ἠγαπᾶτέ με, φησὶν, ἐχάρητε ἄν ὅτι πρὸς τὸν πατέρα μου πορεύομαι. νῦν γὰρ ἀπὸ δειλίας τοῦτο πάσχετε. ὃ δὲ οὕτω διάκειται πρὸς θάνατον, οὐκ ἔστι τῆς ἐμῆς ἐντολῆς μεμνημένους πιστόν. ἐγρῶν γὰρ ὑμᾶς χαίρεσθαι, εἴγε ὄντως ἠγαπᾶτέ με. ἐγὼ γὰρ ὁ ἐμὸς λόγος πάντως μὴ φοβεῖσθαι ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα. οὐδὲ τοιούτους καὶ ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ, καὶ ἐγὰ,

22 Καὶ ἐμφανίσω αὐτοῖς ἐμαυτόν. Εἶτα ὁ Ἰούδας· καὶ τί, φησιν, ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτόν; Ὁρᾷς ἀπὸ δειλίας πεπληρωμένον αὐτῷ τὴν ψυχήν; συνεχύθη γὰρ καὶ ἐταράχθη, καὶ ἐνόμισεν, ὥσπερ οὐδὲ νεκρούς ὁρῶμεν ὅταν, οὕτω καὶ αὐτὸν μέλλειν ὁρᾶσθαι. ἵν' οὖν μὴ τοῦτο συμβαίνῃ, ἄκουσον τί φησιν·

23 Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἐλευσόμεθα πρὸς αὐτὸν, καὶ μονὴν πρὸς αὐτὸν ποιήσομεν.

Μονογενὴς λέγων, ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐμφανίζει ἑαυτόν, οὕτω καὶ ἐγώ. οὐ ταύτῃ γε μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ Εἰπεῖν, ὅτι μονὴν πρὸς αὐτὸν ποιήσομεν, αἴνιξε τὸν ἀοράτως, ὅπερ ὀνειδίζων οὐκ ἔστι. σὺ δέ μοι θέα μαθητὰς καὶ θορυβουμένους καὶ οὐ τολμῶντα σαφῶς Εἰπεῖν, ὅπερ Εἰπεῖν ἐπεθύμει. οὐ γὰρ Εἶπεν, ἵνα ἡμῖν ὅτι ἀποθνήσκῃς, καὶ ὡς ἀποστολικοὺς, μέλλῃς ἡμῖν ἐφίσασθαι· ἀλλ' οὐκ Εἶπεν οὕτως, ἀλλὰ, διὰ τί ἐστιν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτόν, καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ; λέγε οὖν, ὅτι ὑμᾶς ἀποδέχομαι, ὅτι ὑμεῖς τὴν ἐντολήν μου τηρεῖτε. ἵνα γὰρ μὴ μετὰ ταῦτα ὁρῶντες αὐτὸν, φάντασμα νομίσωσι, διὰ τοῦτο προλέγει· καὶ ἵνα μὴ

μὴ ὕστως, ὡς εἶπον, νομίσωσιν αὐτοῖς φαίνεσθαι, λέγει καὶ τὴν αἰτίαν· διὰ δὲ τοῦτο ἀποστόλους μου τηρῶ, λέγει ὅτι καὶ τὸ πνεῦμα ὕστερον μέλλει φαίνεσθαι. Εἰ δὲ τοσοῦτον αὐτοῖς συνῆμεν χρόνον, ὅπου φέρεσιν ἐκείνων τὴν ὀργὴν, μᾶλλον δὲ οὐδὲ νοοῦσιν αὐτήν· ἢ ἂν ἔπαθον, εἰ πρὸ τῆς ἀρχῆς ὕστως αὐτοῖς ἐφάνη; Διὰ τοῦτο δὲ ζωντανεῖ, ἵνα μὴ φάντασμα τὸ πρᾶγμα νομισθῇ. Εἰ γὰρ ὅτι τῶν ὑδάτων ἰδόντες τοῦτο ἐνόμισαν, καίτοι τῆς αὐτῆς ὄψεως φαινομένης καὶ ὑπὸ πολλοῦ διαστάντος, τί ἂν ἐποίησαν, εἴγε εἶδον αὐτὸν βίᾳ διαστάντα, οἳ εἶδον καταγόμενον καὶ ἐσταυρωμένον; διὰ τοῦτο ζωντανῶν αὐτοῖς λέγει, ὅτι φαγεῖται, καὶ διὰ τί φανεῖται, καὶ πῶς, ἵνα μὴ φάντασμα νομίσωσιν.

24 Ὁ μὴ ἀγαπῶν με, τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ. Καὶ ὁ λόγος, ὃν ἠκούσατε, οὐκ ἔστιν ἐμὸς, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με. Ὥστε οὐκ ἐμὲ μόνον, ἀλλ' οὐδὲ τὸν πατέρα ἀγαπᾷ ὁ μὴ τούτων ἀκούων τῶν λόγων. Εἰ γὰρ τοῦτο τεκμήριον ἀγάπης, τὸ ἀκούειν τῶν ἐντολῶν, αὗται δὲ τοῦ παιδὸς εἰσιν, ὁ ἀκούων οὐχὶ τοῦ υἱοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ πατέρα τιμᾷ. πῶς δὲ σός καὶ οὐ σός; τοιοῦτος, ὅτι οὐδὲν ἔξω τοῦ παιδὸς φθέγγομαι, οὐδὲ ἰδίαν τινὰ ἄλλο παρὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ. χ. ἀκούω.

25 Ταῦτα ἐλάλησα ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων. Ἐπειδὴ ταῦτα ἀσαφῆ ἦν, καὶ μὴ οὐδὲ συνίεσαν, καὶ δὲ πλείονα δὲ ἀμφέβαλλον, ἵνα μὴ θορυβῶνται πάλιν, μηδὲ λέγωσι, ποίας ἐντολὰς, ἀπήλλαξεν αὐτοὺς τῆς ἀγωνίας ἅπασης, εἰπών·

26 Ὁ δὲ παράκλητος, ὃν πέμψει ὁ πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει.

Τάχα ἀσαφῆ καὶ εἰρημένα νῦν ὑμῖν, ἀλλ' ἔστι τούτων σαφὴς διδάσκαλος ἐκεῖνος. Ὃ δὲ, παρ' ὑμῶν μένει, ἀντιπαρατίθησιν, ὅτι αὐτοὺς ἀπιστεῖν. Εἶπα, ἵνα μὴ λυπῶνται, φησὶν· ὅπερ εἰώθασι παρ' αὐτοῖς μένειν, καὶ τὸ πνεῦμα μὴ ἔρχηται, οὐδὲν μέγα οὐδὲ ὑψηλὸν δυνήσονται ζωιδεῖν. Ταῦτα δὲ λέγει, παράκλησιν αὐτοῦ γινομένου ἐλεγχεῖν αὐτοὺς τῆς ἀναχωρήσεως, ὡς μεγάλων αὐτοῖς ἐσομένων ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀγαθῶν. Ζωντανῶν δὲ παράκλητον καλεῖ, διὰ τὰς ζωντανούσας αὐτοὺς τότε θλίψεις. ἐπεὶ οὖν καὶ ταῦτα ἀκούοντες ἐταράττοντο ἀγνοοῦντες τὰς ἐπαγγελίας, τὸν πολέμους, τὴν ἀναχώρησιν τὴν αὐτοῦ, ὅθεν πάλιν καὶ ταράττει πάλιν λέγων·

27 Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, Μονονουχὶ λέγων, τί βλάπτεσθε ἀπὸ τοῦ κόσμου ταράττεσθε, ἕως δὲ εἰρηνεύητε πρὸς μέ; οὐ γὰρ ἑαυτοῦ αὕτη ἡ εἰρήνη. ἡ μὲν γὰρ ἔξωθεν, καὶ ὅπου κακῶν πολλάκις καὶ ἀνόητος, καὶ οὐδὲν ἔχουσα οὐδὲν ὠφέλησεν· ἐγὼ δὲ δίδωμι τοιαύτην, ὥστε μετ' ἀλλήλων εἰρηνεύειν, ὅπερ ὑμᾶς ἰσχυροτέρους ποιεῖ. ἀλλ' ὅπερ πάλιν εἶπεν, ἀφίημι, ὅπερ ἐνῆν ἀναχωρουμένου, καὶ ἱκανὸν ἦν αὐτοῖς συνέχειν, διὰ τοῦτο πάλιν φησί·

Μὴ ταραττέσθω ὑμῶν ἡ καρδία, μηδὲ δειλιάτω. Ὁρᾷς ὅπου τὰ μάτην ὑπὸ φιλοσοφίας, καὶ ὃ νῦν ὑπὸ δειλίας ἔπαθον; χ. ἐν

28 Ἠκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, ὅτι ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Εἰ ἠγαπᾶτέ με, ἐχάρητε ἄν, ὅτι πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα, ὅτι ὁ πατὴρ μείζων μού ἐστι. Καὶ ποῖόν τοῦτο αὐτοῖς χαρᾶν φέρειν ἔμελλε; ποῖόν παραμυθίαν; τί οὖν ἐστι Ὁ εἰρηκώς; οὐδέπω ἤδεσαν περὶ τῆς ἀναστάσεως, οὐδὲ οἵαν ἐχέτω περὶ αὐτοῦ δόξαν εἶχον· πῶς γὰρ, μηδὲ ὅτι ἀναστήσεται εἰδότες; τὸν δὲ πατέρα μείζονα εἶναι ὑπελάμβανον. λέγει οὖν, ὅτι εἰ καὶ περὶ ἐμοῦ δεδοίκατε, ὡς οὐκ ἀρκούντως ἐμαυτῷ πρὸς ἰσχύν, οὐδὲ θαρρεῖτε ὅτι μὴ τὸν ταύτην πάλιν ὑμᾶς ἕξομαι· ἀλλὰ ἀκούσαντες ὅτι πρὸς τὸν πατέρα ἀπέρχομαι, ἔδει χαίρειν λοιπὸν, ὅτι πρὸς τὸν μείζονα ἀπειμι καὶ δυνατὸν πάντα λύσαι καὶ δεινά. ὑμεῖς ἠκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. διὰ τί τοῦτο τέθεικεν; ὅτι ὅταν σφόδρα θαρρῶ, φησὶ, τοῖς γινομένοις, ὡς καὶ προειπεῖν· ὕστως δέδοικα.

29 Τοῦτο γέγραπται καὶ μὴ ταῦτα εἶπον ὑμῖν πρὸν γενέσθαι, ἵν', ὅταν γένηται, πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ

γὼ εἰμι· Ωσαινεὶ ἔλεγε, μὴ ἤδειτε, εἰ μὴ ἐγὼ εἶπον. Οὐκ ἀν̀ ἦ εἶπον, εἰ μὴ
ἐθαῤῥοιω. Εἶδες συγκαταβάσεως Ⓦ λόγον ὄντα; Ⓒ γὰρ ὅτ᾽ ἀν̀ λέγῃ· Δοκεῖτε ὅτι ὐ δύνα- Matθ κε.νγ.
μαι τὸν ἀγκαλέσαι Ⓦ πατέρα καὶ παρασήσει μοι δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων, πρὸς τὴν
ὑποψίαν τῶν ἀκουόντων φθέγγεται. Οὐδὲ γὰρ ἀν̀ ἐκρίνο εἴποι τις ἀν̀, καὶν σφόδρα ἢ μεμηνώς,
ὅτι οὐκ ἐδύνατο ἑαυτὸν βοηθῆσαι, ἀλλ᾽ ἀγγέλων ἐδεῖτο· ἀλλ᾽ ὅπερ πρὸς αὐτὸν, ὡς ἀν̀ θεόν-
που, ἀδόξαν εἶχον, ἀφεὶς τοῦτο φησὶ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων. καίτοιγε ἁπλῶς αὐτοὺς ἠρώ-
χ.ἡ αἰτ. τησε, καὶ ἔρριψεν εἰς τὰ ὀπίσω. Εἰ δ᾽ λέγοι τις μείζονα εἶ Ⓦ πατέρα" καθ᾽ ὁ αἴτιος τοῦ υἱ-
οῦ, οὐδὲ τοῦτο ἀντερῶ ἀκμὴν. ἀλλ᾽ ἀ μὲν τοῦτο ἑτέρας εἶ Ⓦ ὑσίας ποιῆ. ὁ δ᾽ λέγω, τοιοῦτόν
ἐστιν· ἕως μὲ ἀν̀ σὺ θαυμάζῃ ὡς, εἰκὸς νομίζειν ὑμᾶς ὅτι καὶ δυνευόμην· ἐὰν δ᾽ εἰς ἀπέλθω,
10 παῤῥησίᾳ ὅτι σὺ ἀσφαλείᾳ ἐσμέν. ἐκείνου γὰρ οὐδεὶς ἀφειλμένου θαι δυνήσεται. Ταῦτα
χ.μὴν παῤ. οὖν πρὸς τὴν ἀσθένειαν τῶν μαθητῶν ἐλέγετο. καὶ αὐτὸς "μὲ γὰρ παῤῥῶ καὶ ἀ φεσι-
πίζω τοῦ θανάτου. Διὰ γὰρ τοῦτο εἶπε, ταῦτα εἶπον ὑμῖν πρὶν γένεσθαι. ὅπερ δέ, φησιν, ὑ-
μεῖς οὐδέπω δύνασθε Ⓦ ἀκοῦσαι τῶν ἀρτίων λόγων, καὶ ἀπὸ τῶν παθῶν, οἷ οἰομάζετε μέ-
γαν εἶ), εἰσάγω τὴν παράκλησιν. παράμυθησάμενος τοίνυν αὐτοὺς, πάλιν λέγει τὰ
15 λυπηρά·

30 Οὐκέτι λαλήσω μεθ᾽ ὑμῶν. διὰ τί; ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου τούτου ἄρχων, καὶ οὐκ
ἐμοὶ ἔχει οὐδέν. Κόσμου δ᾽ ἀρχοντα, τὸν Διάβολόν φησι, καὶ οὐδὲν ποιητικὸν αὐτὸν θεόπνευ-
στον καλῶν. ὁ γὰρ ἀέριου ἀρχὴν καὶ γῆς· ἐπεὶ δυὸ ἦν ἐνόμιζε πρώτα καὶ κατέβαλεν· ἀρχὴν δ᾽ τῶν
ἑαυτοῦ παραδιδόντων αὐτῷ. Διὰ τοῦτο καὶ ἀρχέτω τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου καλῶν, σκό-
20 τος οὐ ταῦτα πάλιν τὰ ποιητικὰ πρὸς ἔξεις καλῶν. τί οὖν; ὁ Διάβολός σε δύναται; ὁ δαιμῶν.
ὁ γὰρ ἔχει οὐκ ἐμοὶ οὐδέν. πῶς οὖν σε ἀπατήσουσιν; ὅπερ βούλομαι, καὶ ἵνα γνῷ ὁ κόσμος, ὅτι
ἀγαπῶ τὸν πατέρα. οὐ γὰρ ὑπὸ θυμώσεως ὧν θανάτῳ, φησὶν, οὐδὲ ὀφείλων αὐτῷ, Διὰ τὴν
ἀγάπην τὴν εἰς τὸν πατέρα ὑπομένω. τοῦτο δέ φησιν, ἵνα πάλιν αὐτὸν διαῤῥήξῃ τὴν
ψυχήν, Ⓒ μάθωσιν ὅτι οὐκ ἄκων, ἀλλ᾽ ἑκὼν ὅτι τοῦτο ἔρχεται, Ⓒ ὅτι καταφρονῶν τοῦ Διά-
25 βόλου. ὁ γὰρ ἤρκει τὸ εἰπεῖν, ὅτι μακροὶ χρόνοι μεθ᾽ ὑμῶν εἰμι, ἀλλὰ συνεχῶς αὐτὸ τοῦτο
τρέφει τὸ λυπηρὸν, εἰκότως, ἕως ἀν̀ αὐτὸ πρὸς αὐτοὺς δι᾽ παρακλήσεως θεραπεύων αὐτῶν
τὰ χρηστά. διὰ τοῦτο ποτὲ μὲν λέγει, ὑπάγω καὶ ἔρχομαι, καὶ ὅπου ὅπερ εἰμὶ ἐγὼ ἵνα καὶ ὑμεῖς
ἦτε· καὶ, ὁ δυνάμενός μειναι ἀκολουθῆσαι, ἀκολουθήσετε δ᾽ ὕστερον, καὶ πρὸς τὸν πατέρα πο-
ρεύομαι· καὶ, ὁ πατὴρ μείζων μού ἐστι· καὶ, πρὶν γένεσθαι εἴρηκα ὑμῖν· Ⓒ, ὅτι οὐκ ἀπὸ ἀνά-
30 κης ταῦτα πάσχω, ἀλλὰ δι᾽ ἀγάπην τοῦ παθόντος· ὥστε σπουδὴν αὐτοῖς ὅτι οὐκ ὀλεθρίου τὸ
πρᾶγμα οὐδὲ βλαβεῖν ἔχει, εἴγε ὅτε σφόδρα αὐτὸν ἀγαπῶν, καὶ ὁ ἀγαπώμενος πρὸς
αὐτὸν ὅπου βούλεται. διὰ δὴ τοῦτο τὰ χρηστὰ ταῦτα ἀναμιγνὺς, συνεχῶς ἔλεγε καὶ τὰ λυ-
πηρὰ, εὐθυμαίζων αὐτὴν τὴν διάνοιαν. καὶ γὰρ τὸ, πρὸς ὑμᾶς μένει, καὶ ὅτι συμφέρει ὑμῖν ἡ
χ. αὐτὸ, πῆ ἀναχώρησις, παραμυθουμένου ἐστίν. διὰ γὰρ τοι τοῦτο προλαβὼν μυεῖα εἶπε πρὸς τὸ
35 πνεῦμα τοῦτο, τὸ, σὺ ὑμῖν ὄφελος, καὶ, ὁ ὁ κόσμος ὐ δύναται λαβεῖν, καὶ, αὐτὸς ἀναμνήσει πάντα· Ⓒ,
πνεῦμα ἀληθείας, καὶ πνεῦμα ἅγιον, καὶ παράκλητον, Ⓒ, ὅτι συμφέρει ὑμῖν, ἵνα μὴ ἀθυ-
μῆσιν ὡς θανόντος ὄντος τοῦ προστατοῦντος καὶ βοηθοῦντος. συμφέρει δ᾽ λέγει, δηλῶν ὅτι πνευ-
ματικὰς αὐτοὺς ἐργάσεται.

Τοῦτο γοῦν καὶ ὁρῶν μεγαλυνόμενον. Ⓓ γὰρ πέμποντες καὶ δεδοικότες, μὴ τὸ λαβεῖν τὸ ΗΘΙΚΟΝ
40 πνεῦμα εἰς μέσους ἥλλοντο τοὺς χειδυίους, καὶ πρὸς σίδηρον καὶ πῦρ καὶ θηρία καὶ πτῶσιν, καὶ πρὸς πᾶσαν ἀπεδύσαντο τιμωρίαν. καὶ Ⓓ ἀγράμματοι καὶ ἰδιῶται μὴ τοσαύ-
της διελέγοντο πρῥήσιας, ὡς ἐκπλήττειν τοὺς ἀκροωμένους. ἀπὸ γὰρ πτωχῶν σιδήρεις αὐ-
τοὺς ἐποίησε τὸ πνεῦμα, καὶ πρωίους ἐργάσατο, καὶ πρὸς τοὐναντίον τὴν ἀνθρώπων κατα-
στεῖν ἀφῆκε. τοιαύτη γὰρ ἡ χάρις ἐκείνη. καὶν ἀγυμίδν εὕρῃ, δηλοῖ, καὶν ὁπιθυμίδν πο-

ηρᾶν, δαπθμᾶ, καὶ δειλίθν, ἐκβάλλει, ἢ οὐκ ἀφίπι λοιπὸν αὖθις ἐπ᾽ αὐτὸν μεταχόντα αὐτῷ, ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐις αὐτὸν μεταχάντα οὐρανὸν, πθύτα τὰ ἐκεῖ φαντάζεσθαι ποιεῖ. σκυθάζει. ἔχε τῦτο σαφῶς πῶς ἐπὶ τῶν ἐναντίων· αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι· ἀλλὰ πῶς στερεοῖ καρτέρησιν ταῖς εὐχαῖς ἐν ἀγαλλιάσει ἢ ἀφελότητι καρδίας. τῦτο γὰρ μάλιστα δεῖται ὁ πνεῦμα ὁ ἅγιον. Ο γὰρ καρπὸς τῦ πνεύματος, χαρὰ, εἰρήνη, πίστις, μακροθυμία, ἢ μιότης, ἢ ἀγαθωσύνη πολλαχῦ φησιν ὁ πνευματικοί, φησιν. ἀλλ᾽ ἡ λύπη χαρᾶς ἐστιν ἡδίων. ἐπεὶ δὲ ὁ Καὶν ἐλυπήθη, ἀλλὰ τῷ τῦ κόσμου λύπῃ· ἢ ὁ Παῦλος ἐλυπήθη, ἀλλὰ τῷ κατ᾽ Θεόν. πῶς γὰρ ὅπερ αἱ ἡ πνευματικοί, κέρδος ἔχει μέγιστον· ὥσπερ ἢ ὁ κοσμικοὶ ἄπθμ, ζημίαν ἐφάπαξ. ὅπως ἀσώμεθα τοίνυν τῷ ἄμαχον τῦ πνεύματος βοηθείαν, καὶ ἐντολὰς τηρῶντες, ἢ ὁδὸν τῶν ἀγγέλων ἐσόμεθα ἐλάπονες. ὅτε γὰρ σκῆνοι, ὅπερ ἀσώματοί εἶσι, ποιῦτοί εἰσιν (εἰ γὰρ τῦτο ἦν, οὐδεὶς ἂν τῶν ἀσωμάτων ἐγίνετο ποτε) ἀλλ᾽ ἡ προαίρεσις πάντα γὰρ πθύτων αἰτία. ἔχε τῦτο ἢ ἐν τοῖς ἀσωμάτοις, ἀν᾽ θέτων χείρες ἢ ἀλόγων εὑρέθησαν· ἢ ἐν τοῖς σώμασιν ἔχυσιν, ἀσωμάτων χρείττους. πθύτες γοῦν δίκαιοι τῷ γλίχ οἰκοῦντες, ἐν σώμασιν ἔχοντες, κατώρθωσαν ἃ κατώρθωσαν. ὡς γὰρ πάροικοι ὄντες καὶ ξένοι, τῷ γλίχ ὤκησαν· οὐρανοί, ὡς πολῖται. μὴ τοίνυν μηδὲ σὺ λέγε, σάρκα περίκειμαι· ἃ δύναμαι προσλαβέσθαι," ὁδὲ τῶν ἐναρέτων ἱδρώτων λαβέσθαι. μὴ κατηγορήσῃς τῦ δημιουργῦ. Εἰ γὰρ τὸ σάρκα φορεῖν ἀδύνατον πιᾷ τῷ ἀρετῷ, οὐχ ἡμῶν τὸ ἔγκλημα. ὅπου γ᾽ οὐ ποιᾷ ἀδύνατον, ἔδειξεν ὁ τῶν ἁγίων χορός. οὐ γοῦν Παῦλον οὐκ ἐκώλυσε τῆς ἁρχῆς ἡ φύσις γλίχ τοιῦτον, οἷος ἐγένετο· οὐδὲ Πέτρον λαβεῖν καὶ κλεῖς τῶν οὐρανῶν. ἢ ὁ Ενώχ ἦν σάρκα φορέσας, μετετέθη, ἢ οὐχ εὑρίσκετο. ὕτω καὶ ὁ Ηλίας ἡρπάγη μετὰ τῆς σαρκός· καὶ ὁ Αβραὰμ μετὰ τῦ Ισαὰκ καὶ τῦ ἑξῆς ἐγγίονα σάρκα ἔχοντες ἔλαμψαν· καὶ ὁ Ιωσὴφ μετὰ ταύτης ἐπάλαισε πρὸς τὸ ἀκόλαστον σκῆνος αἰσχρόν. καὶ τί λέγω σάρκα; καὶ γὰρ ἀλύσεσι τῇ ἁρχῇ πεδηθῆς, ὁδὲν ἐλάβε. Εἰ γὰρ καὶ ἐγὼ δέδεμαι, φησὶν ὁ Παῦλος, ἀλλ᾽ ὁ λόγος τῦ Θεοῦ ἀ δέδεται. καὶ τί λέγω δεσμὰ καὶ ἄλυσιν; πρόθυμος" δεσμωτήριον καὶ κλῆθρα, καὶ ὁδὲ ὅπου κώλυμα γίνεται ταῦτα τῇ ἀρετῇ. ὕτω γοῦν ἐμυσταγώγησεν ὁ Παῦλος. δεσμὸς γὰρ ψυχῆς, οὐ σίδηρος, ἀλλὰ δειλία καὶ ἀθυμία ὀπὶ θυμία, ἢ ταῦτα πάθη. ταῦτα δεσμός, καὶ λελυμένον ἢ τὸ σῶμα. ἀλλ᾽ ἀπὸ τῦ σώματος ταῦτα πίπτεται, φησὶ. σκῆψις ταῦτα καὶ πρόφασις ψθυδής. Εἰ γὰρ ἀπὸ τῦ σώματος ἐπίπτετο, πθύτες ἂν αὐτὰ ἐπέμθνον. ὥσπερ γὰρ κόπον ἢ ὕπνον καὶ τὸ πεινᾶν καὶ διψᾶν οὐκ ἐνι ἀφυγεῖν, ὅπερ φύσεώς ἐστιν· ὕτω καὶ ταῦτα, εἰ τοιαῦτα ἦν, οὐδένα ἂν ἀφῆκεν ἔξω τ᾽ αὐτῦ ἐπὶ τυραννίδος. εἰ γὰρ πολλοὶ ἀφεύγουσιν, ἔυδηλον ὅτι ῥᾳθυμήσαντες ὅτι ψυχῆς τὰ τοιαῦτα ἐλαττώματα. ταύτῃ τοίνυν ἐγκόψωμεν, καὶ μὴ κατηφορῶμεν ὕ σώματος, ἀλλ᾽ ἐπαναστάντες αὐτὸ τῇ ψυχῇ· ἵνα εὐάγωνον ἔχοντες, τῶν ἀγωνίων ὑπερτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ ὕ Κυρίυ ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

κζ 16. Ομιλ. οϛ. 31 ΕΓΕΙΡΕΣΘΕ, ΑΓΩΜΕΝ ΕΝΤΕΥΘΕΝ. 1 ΕΓΩ ΕΙΜΙ Η ΑΜΠΕΛΟΣ Η ΑΛΗΘΙΝΗ· ΥΜΕΙΣ ΤΑ ΚΛΗΜΑΤΑ, ΚΑΙ Ο ΠΑΤΗΡ ΜΟΥ Ο ΓΕΩΡΓΟΣ ΕΣΤΙ.

Ειλίαν ἢ ἀνάνδρον τῷ ψυχῷ ἡ ἁμαρτία ποιᾷ· ὥσπερ οὖν μεγαλίαν ἢ ὑψηλίαν, ἡ τῶν ἀρετῶν δογμᾶ παίδευσις. ὁδεμιᾶς γὰρ ἀποκλαύσης ὀπὶ μελείας, δειλή πίς ἐστιν· ἢ κατὰ φύσιν, ἀλλὰ κατὰ προαίρεσιν. ὅταν γὰρ ἴδω τ᾽ ἀνδρεῖον μὲν πρότερον, νῦν δὲ δειλὸν, οὐκέτι φύσεως εἶναι φημὶ τὸ πάθος. τὰ γὰρ τῆς φύσεως ἀμετάθετα. πάλιν, ὅταν ἴδω τοὺς νῦν δειλοὺς ἀθρόον τολμηρᾶς γινομένους, τὸ αὖθις πάλιν φοβίζομαι,

ψηφίζομαι, τῇ προαιρέσει τὸ πρᾶγμα δυναλθεῖς. ἐπεὶ δὲ οἱ μαθηταὶ σφόδρα ἦσαν δειλοὶ, πρὶν ἢ μαθεῖν ἄπερ ἐλέγετο, καὶ τῆς τοῦ πνεύματος ἀξιωθῆναι δωρεᾶς· ὕστερον μέντοι, λεόντων ἐθαρρύνοντο θρασύτεροι. ὁ Πέτρος, χρεμπτόμενος οὐκ ἐνεγκὼν ἀπειλάς, καὶ κεφαλῆς ἀκρέματος καὶ ἐμασίγοῦτο, καὶ μυρία κινδυνεύων οὐκ ἐσίγα· ἀλλ' ὥσπερ θηρίον πάσχων ἃ ἔπαθεν, οὕτως ἐπαρρησιάζετο. ἀλλ' οὐ περὶ τοῦ σταυροῦ. Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· ἐπείρασθε, ἀγωνᾶν οὐκ εἰδότες. Τίνος ἕνεκεν, εἰπέ μοι; οὐκ ἦσθα τῶν ὄντων, καθ' ὧν ἔμελλεν ὁ βαπτισθεὶς ὁ Ἰούδας; ἀλλ' ἐδεδοίκει μὴ οὐκ ἐλθὼν καταισχύνῃ αὐτόν, καὶ πρὶν ἢ πληρῶσαι τὸν ἀεὶ ἐν τῷ διδασκαλίαν, ὁ βαπτιζῶν ἐπιβουλεύοντες; ἄπαγε· πόρρω ταῦτα αὐτοῦ τῆς ἀξίας. Εἰ τοίνυν μὴ ἐδεδοίκει, ἵνα μήποτε ἀπομίσησιν αὐτόν, καὶ μὴ τὸ πληρῶσαι, τότε εἰς Ⓦ κῆπον ἄγει· τί τὸν Ἰούδαν γνώεμον; Εἰ δὲ καὶ προεῖλετο ὁ Ἰούδας, οὐκ ἠδυνατο αὐτὸν πληρῶσαι ταῖς ἐλπίσι, ὁ μὴ ὄντος ἐποίησε; Τίνος οὖν ἕνεκεν ἀφίσταται; μικρὸν ἀναπνεύσας δίδωσι τοῖς μαθηταῖς. καὶ γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτόν, ἅτε οὐ καταδήλῳ χρεία ὄντας, πέμειν καὶ δεδοικέναι, ἀπό τε τῆς χαρᾶς, ἀπό τε τοῦ τὸ που (καὶ γὰρ νὺξ ἦν βαθυτάτη) δὲ μηδὲ προσέχειν τοῖς λεγομένοις, ἀλλ' ἀεὶ περιφέρεσθαι καὶ θαυμάζεσθαι τὸν βαπτισθησόμενον. δὲ μάλιστα ὁπότε καὶ ὁ λόγος ὁ τοῦ διδασκάλου προσδεκᾶν ἐποίει τὰ δεινά. ἔτι γὰρ μικρόν, φησι, καὶ οὐκ εἰμὶ μεθ' ὑμῶν, καὶ ἔρχεται ὁ τοῦ κόσμου τούτου ἄρχων. ἐπεὶ οὖν ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἀκούοντες ἐθορυβοῦντο, ὡς αὐτίκα μάλα ἀλωσόμενοι, ἄτιμοι εἰς τόπον αὐλῆς ἕτερον, ἵνα νομίσαντες ἐν ἀσφαλείᾳ εἶναι, μὴ ἀδείας λοιπὸν ἀκούσωσι. καὶ γὰρ ἔμελλον μεγάλων ἀκούσεσθαι δογμάτων. διὰ τοῦτό φησιν, ἐγείρεσθε, ἀγωμεν ἐντεῦθεν. Εἶτα ἐπαγαγών, φησιν· ἐγὼ εἰμὶ ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα. τί βούλεται διὰ τῆς παραβολῆς ἀπίστεσθαι; ὅτι Ⓦ μὴ προσέχοντα τοῖς λεγομένοις ζῆν οὐκ ἔνι, καὶ ὅλα τὰ μέλλοντα σημεῖα ἀπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἡμῶν δυνάμεως. ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστι. τί οὖν; συμπαθείας δεῖται ὁ υἱός; ἀπαιτεῖ. Τοῦτο γὰρ ἐπίδειγμα τούτου οὐ τούτου δηλοῖ. ὅσα γοῦν μὴ ὅσης ἀκριβείας ἐπέρχεται τῷ παραβολῷ. διὰ γὰρ τὴν ῥίζαν ἀπολαύειν τῆς βαπτισμελείας τοῦ γεωργοῦ, ἀλλὰ τὰ κλήματά φησιν. ἡ ῥίζα ἦ δι' οὐδὲν προεῖλητο συμβαῖνα, ἀλλ' ἵνα μάθωσιν, ὅτι τῆς αὐτοῦ δυνάμεως χωρὶς οὐδὲν ἐργάζεσθαι δύνανται, καὶ ὅτι ὥτως αὐτοὺς ἰσώσθαι δεῖ τῇ πίστει, ὡς τὸ κλῆμα τῇ ἀμπέλῳ.

2 Πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν, αἴρει αὐτὸ ὁ πατήρ. Ἐντεῦθα Ⓦ βίον αἰτίᾳ, δεικνὺς, ὅτι χωρὶς ἔργων οὐκ ἔστιν εἶναι ἐν αὐτῷ. Καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτό· Τινές, πολλῆς βαπτισμελείας ἀπολαύειν ποιεῖ. καίτοι ἡ ῥίζα δεῖται βαπτισμελείας πρὸ τῶν κλημάτων, προεισκαπτομένη, γυμνουμένη· ἀλλ' οὐδὲν ἐντεῦθα πρὸς ταύτης φησίν, ἀλλὰ τὸ πᾶν πρὸς τῶν κλημάτων· δεικνὺς, ὅτι αὐτὸς μὲν ἑαυτῷ δέδεκε, οἱ δὲ μαθηταὶ δέον) πολλῆς πρᾶξαι τοῦ γεωργοῦ βοηθείας, καὶ σφόδρα ἀναγκαίου ὄντος. διὰ τοῦτό φησι, τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτό. τὸ μὲν γὰρ, ὃ μὴ καρπὸν ὄντα, οὐδὲ ἐν τῇ ἀμπέλῳ ἐστὶ δυνατὸν· τὸ δὲ, ὃ καρπὸν φέρον, χρησιμώτερον αὐτὸ ἐργάζεται. τοῦτο δὲ καὶ πρὸς τὰς θλίψεις αὐτῶν εἰρῆσθαι τὰς τότε ἐπαγομένας εἴποι τις ἄν. τὸ γὰρ, καθαίρει αὐτό, πρόσκοπόν ἐστιν, ὅπερ χρησιμώτερον ποιεῖ τὸ κλῆμα. ὅθεν δείκνυται ὅτι Ⓦ πειρασμοὶ μᾶλλον αὐτοὺς ἰσχυροτέρους ἐργάζονται. Εἶτα, ἵνα μὴ λέγωσι, πρὸς τίνων ταῦτα λέγει, καὶ πάλιν εἰς φρενῖτιδα αὐτοὺς ἐμβάλῃ, φησίν· 3 Ἤδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον, ὃν λελάληκα ὑμῖν.

Ὁρᾷς πῶς ἑαυτὸν εἰσάγει βαπτιζόμενον τῶν κλημάτων; ἐγὼ γὰρ ὑμᾶς ἐκάθηρα, φησι. καίτοι μυριῶτερα δείκνυσι Ⓦ πατέρα τοῦτο ποιοῦντα. ἀλλ' οὐδὲν μέσον παρεῖς καὶ ὑμοῦ. διὰ τοῦτο τὰ περὶ ἀρχῆς λοιπὸν τὰ πρὸς ὑμᾶς. εἶτα, ἵνα δείξῃ, ὅτι οὐχὶ τῆς αὐτῶν δεόμενος διδασκαλίας τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλ' ἵνα προκόψωσιν, ἐπάγει· 4 Ὥσπερ τὸ κλῆμα δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ φέρειν καρπὸν, ὥτως οὐδὲ ὑμεῖς ἐὰν ἐμοὶ μὴ μένητε. Ἵνα γὰρ μὴ ἀπὸ τῆς δειλίας ἀποχλοιῶσι,

ἀποκαθῶσι, χωννωθεῖσαν αὐτῶν τῷ φόβῳ τοῦ ψυχικοῦ ὑποσφίγξει καὶ ἑαυτὴν συγκλείσ καὶ ζῆσαι· ὥστε πάντοθεν λοιπὸν ἐλπίδας. ἡ μὲν γὰρ ῥίζα μένει· ὃ δὲ ἄρεσθαι καὶ ἀφίεσθαι τῶν κλημάτων ἐστίν. Εἶτα, ἑκατέρωθεν προρμήσας, καὶ ἀπὸ τῶν ζημιῶν, καὶ ἀπὸ τῶν λυπηρῶν, καὶ παρ' ἡμῶν ἀπαιτεῖ τοσοῦτα·

5 Ὁ σὺ ἐμοὶ μένων, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. Ὁρᾷς καὶ οὗτος οὐκ ἔλαττον ζωπυρεῖται τοῦ πατρὸς πρὸς τοὺς τούτου μαθητὰς ὑπὲρ μέλειαν; ὁ μὲν γὰρ πατὴρ καθαίρει, αὐτὸς δὲ ἐν ἑαυτῷ κατέχει. Ὃ δὲ ἐν τῇ ῥίζῃ μένων, τοῦτο ποιεῖ καρποφορῶν τὰ κλήματα. τὸ μὲν γὰρ μὴ καθαιρόμενον, μένον ἐν τῇ ῥίζῃ, φέρει καρπόν, εἰ δὲ μὴ ὅσον προσῆκε· ὃ δὲ μὴ μένον, οὐδ' ὅλως. Ἀλλ' ὅμως καὶ ὃ καθαίρει, τοῦ μένειν ἐν τῇ ῥίζῃ, τοῦ παρὰ τοῦ τὴν ῥίζαν γεγονότος. Εἶδες πῶς καὶ πανταχόθεν, καὶ τὸ καθαίρειν, καὶ τὸ τῆς δυνάμεως τὴν ἀπὸ τῆς ῥίζης ἀπολαύειν; μεγάλη μὲν οὖν ζημία καὶ τὸ μηδὲν δύνασθαι ποιεῖν, πολλῷ δὲ μείζονι τούτου ἴσασι τοῖς κόλασιν, ἀλλὰ πεφωτέρω προσάγει τὸν λόγον. 6 Ἐβλήθη γάρ, φησὶν, ἔξω, Οὐκέτι τῆς γεωργικῆς ἀπολαύουσα χειρός· Καὶ ἐξηράνθη, Τυτέστιν, Εἴ τι εἶχε τῆς ῥίζης, ἀπώλετο), Εἴ τινα χάριν, γυμνοῦται ἑαυτοῦ, καὶ ἐρημοῦται τῆς ἄνωθεν βοηθείας καὶ ζωῆς. καὶ εἰς τὸ τέλος; Εἰς τὸ πῦρ βάλλεται). Ἀλλ' ὁ τοιοῦτος ὁ μένων πρὸς αὐτόν. Εἶτα δείκνυσι πῶς ἐστὶ τὸ μένειν, καὶ φησιν· 7 Ἐὰν τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ. Ὁρᾷς ὅλη καὶ πρὸ τούτου εἰκότως ἔλεγον, ὅτι τοῦ ἔργων ἐπιδιζῆν ζητεῖ; Εἰ πάντα γὰρ, ὅτι ὃ ἐὰν αἰτήσητε ποιήσω, ἐπήγαγεν· ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολάς μου τηρήσετε· ἐὰν δὲ τοῦτο, ἐὰν μένητε ἐν ἐμοὶ, καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὃ ἐὰν θελήσητε αἰτήσασθε, καὶ γενήσεται ὑμῖν. Ταῦτα δὲ ἔλεγε, δεικνὺς ὅτι οἱ μὴ ὑποβουλεύοντες αὐτῷ, καταγνώσονται· αὐτοὶ δὲ καρπὸν οἴσουσι. τὸν φόβον τοίνυν ἐξ αὐτῶν εἰς ἐκείνους μεταθεὶς, καὶ δείξας ὅλη αὐτοὶ ἀκλονήτους ἔσονται, φησὶν· 8 Ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα ὑμεῖς ἐμοὶ γένησθε μαθηταί, καὶ καρπὸν πολὺν φέρητε. Εὐτυθεν τὸν λόγον ἀξιόπιστον ποιεῖ. Εἰ γὰρ εἰς δόξαν τοῦ πατρὸς αὐτοῖς τὸ καρποφορεῖν, οὐκ ἀμελήσει τῆς δόξης τῆς ἑαυτοῦ. καὶ γένησθε ἐμοὶ μαθηταί. ὁρᾷς πῶς ὁ τὸν καρπὸν φέρων, ἐκεῖνός ἐστι μαθητής; Τί δ' ἐστὶν, ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ; τουτέστι, χαίρῃ, ὅταν ἐν ἐμοὶ μένητε, ὅταν καρπὸν φέρητε.

9 Καθὼς ἠγάπησέ με ὁ πατήρ, κἀγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς. Ἐνταῦθα λοιπὸν δυθεφπιώτερον διαλέγεται. τὸ γὰρ, ὡς πρὸς ἀνθρώπους εἰρημένον, τί οἰκεῖόν ἐστιν ἐμοί. ὁ γὰρ καὶ ἀποθανὼν ἐλόμενος, καὶ δούλους οὕτως καὶ ἐχθροὺς καὶ πολεμίους τοσαύτης καταξιώσας τιμῆς, καὶ εἰς υἱοὺς ἀναγαγὼν, πόσον ἐπεδείξατο μέτρον ἀγάπης; Εἰ τοίνυν ἀγαπῶ ὑμᾶς, θαρρεῖτε· Εἰ τῶν παρόντων ὅτι δόξα τοῦ καρποφορεῖν, μηδὲν ὑποπτεύετε πονηρόν. Εἶτα ἵνα μὴ ὑπόπτοιος ἐργάσηται, ὅρα πῶς ὑποσφίγγει πάλιν. Μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ.

Τοῦτο γὰρ ὑμεῖς κύριοι. πῶς οὖν τοῦτο ἔσται; 10 Ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρῆτε, φησὶ, καθὼς ἐγὼ τοῦ πατρὸς τὰς ἐντολὰς τετήρηκα. Πάλιν δυθεφπιώτερον ὁ λόγος προεισιν. ὁ γὰρ δηπου ὁ νομοθέτης ὑπὸ ἐντολὰς ἔμελλε χείσεσθαι. ὁρᾷς ὅτι ὅπερ ἀεὶ λέγω, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα δείκνυται διὰ τῶν τῆς ἀκροωμένων ἀθενείας; πρὸς γὰρ τοιούτοις αὐτοῖς καὶ πολλὰ λέγει, καὶ διὰ πολλῶν δείκνυσιν ἐν ἀσφαλείᾳ οὔσας, καὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν ἀπολλυμένους, καὶ ὅλα πολλῶν, ὅπερ ἔχουσιν, ἀπὸ δὲ οὐκ ἔχουσι, καὶ ὅτι βίον αὐ διδιξώνται καθαρὸν, τοσοῦτοις αὐτοῖς προσιέναι ποτέ. σκοπεῖ δὲ αὐτὸν αὐθενεστέρους αὖθις διαλεγόμενον. διὸ γὰρ εἶπε, μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ δὲ παῖδες, ἀλλ' ἐν τῇ ἐμῇ· εἶπα ἵνα μὴ λέγωσιν, ὅτε πᾶσιν ἡμᾶς ἐξεπολέμωσας, τότε ἡμᾶς ἀφίης καὶ διαχωρεῖς, δείκνυσιν ὅτι οὐκ ἀφίησιν, ἀλλ' οὕτως αὖθις κεκόλλη), ἐὰν θέλωσιν, ὡς τὸ κλῆμα [ἐν] τῇ ἀμπέλῳ. καὶ πάλιν, ἵνα μὴ θαρρήσαντες ὑπήκοοι γένωνται, ὃ φησιν ἀκίνητον εἶ) τὸ κακὸν, ἐὰν ῥαθυμῶσιν. Εἶτα ἵνα μὴ εἰς ἑαυτὸν προσίσῃ τὸ πρᾶγμα, καὶ πεισθῆναι προσκυάσῃ μᾶλλον, φησίν· ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ. πάντα γὰρ τοῦ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ

τοῦ

τῦ παθεῖν δείκνυσιν ἀγάπην εἰς αὐτούς. οὐκ ἄρα τὰ Ἰουδαίων δόξα, ἀλλὰ ταῦτα αἰτεῖ-
μθηον λαμβάνειν. εἶτα, ἵνα μὴ λέγωσιν, ἐξεπέσομθν τῆ πατρῴων," ἐγκατελείφθημθν,
χ. ἐγκε τελι- γυμνοὶ καὶ ἔρημοι πάντων ἐγθρόμθα, εἰς ἐμέ, φησι, βλέπετε. ἠγάπημαι σθὰ τῦ παθεῖν,
πῶν ἀλλ' ὅμως πάσχω ταῦτα τὰ προσκείμθνα. οὐ τοίνυν σθδὲ ὑμᾶς δεῖ τὸ μὴ ἀγαπᾶν ἐγκα-
5 ταλιμπάνω νῦν. εἰ γὰρ ἐγὼ δύναμαι θμαι, καὶ οὐ πιστεύσω τῦτο τεκμήριον τῦ μὴ ἀγαπᾶσθαι
σθὰ τῦ παθεῖν, σθδὲ ὑμᾶς χρὴ θορυβεῖσθαι χρή. αὐ γὰρ ὅτι τῆς ἀγάπης μθύητε τῆς ἐμῆς, ἀρ-
κεῖ ὑμᾶς ταῦτα τὰ δεινὰ σθδαλαίνας δυνήσεται εἰς τὸν τῆς ἀγάπης λόγον.

Επεὶ οὖν μέγα ἐστὶ ἀκατανόητον ἡ ἀγάπη, καὶ οὐκ ἔστι ῥῆμα φιλῶν, ὅπι δείξωμεν δεῖ· ΗΘΙΚΟΝ
τῆ ἔργων αὐτῆ. αὐτὸς ἐχθροὺς ὄντας κατήλλαξεν, ἡμᾶς φίλους γενομθνους μείνωμθν· αὐτὸς
10 ἤρξατο, ἡμεῖς καὶ ἀκολθήσωμθν· αὐτὸς οὐκ εἰς οἰκεῖον κέρδος ἀγαπᾷ (ἀνενδεὴς γὰρ ὤν ἐστιν)
ἡμεῖς καὶν εἰς τὸ συμφέρον ἡμῖν· αὐτὸς ἐχθροὺς ὄντας ἐφίλησεν, ἡμᾶς καὶν φίλους ὄντα ἀγα-
πήσωμθν· ὡς νῦν γε τὰ σθνήθια ποιῦμθν. καθ' ἑκάστην γὰρ ἡμέραν βλασφημεῖται δι' ἡ-
μᾶς ὁ Θεός, δεῖ τὰς ἁρπαγὰς, δεῖ τὰς πλεονεξίας. ἡ τἆλλα τις ὑμῶν ἴσως ἐρεῖ· καθ' ἑκάστην ἡ-
μέραν σθὲι πλεονεξίας δεῖ λέγει. εἶθε ἡ καθ' ἑκάστην νύκτα σιτῶν τῦτο εἰπεῖν· εἶθε
15 ἡ σὺν ἀγορᾷ σθδιαλθγουμένα, ὅπι τῆς τραπέζης· εἶθε ἡ γυναῖκας, ἡ φίλους, ἡ παῖ-
δας, ἡ οἰκέτας, ἡ γεωργοὺς, ἡ κτήσεις, ὅ αὐτὸ ὃ ἔδαφος, ἡ σὺν τοίχοις ἵν δυνατὸν ταύτην
ἀεὶ ῥηγνῦναι τὴν φωνῆν, ἵνα καὶν μικρὸν οὕτως σταθῶμθν. τὴν γὰρ οἰκουμένην κατέλα-
βεν ἅπασαν τυτὶ τὸ νόσημα, ἡ ταῖς πόλεσι κατέχει ψυχὰς, ἡ πολλὴ τῆ μαμμωνᾶ ἡ τυραννίς.
ταῦτ' Χριστὸς ἐλυτρώθημθν, ἡ τῷ χρυσίῳ δουλεύομθν. ἑτέρου τὴν δεσποτείαν ἀναχη-
20 ρύτωμθν, ἡ ἑτέρῳ πειθόμθα· καὶ ὅταν αὖ ὁπιτάξῃ, μὴ προθυμίας ὑστερήσωμθν, καὶ
γθὸς, ἡ φιλίαν, ἡ φύσιν, καὶ νόμους, ἡ πάντα ἠγνοήσαμθν δι' ἐκεῖνον. σθδεὶς δύναται εἰς τ'
χωνί. ὑφανῆ· σθδεὶς σπορὰ τὰ μέλλοντα. ἀλλ' ἔσται καιρὸς, ὅτε σθδὲ τῆ λόγων τύτων ἔσται κέρδος.
Εν γὰρ τῷ ἅδῃ, φησὶ, τίς ἐξομολογήσεταί σοι; πολλὴν ὁ χρυσὸν, ἡ πολλὴν τ' μαμμωνᾶ ἡ τυραννίς. Ψαλμ. 5. 5.
τευφὼ ἡμῖν, καὶ ἡμῖσυς εἶ) ποιῆ· ἀλλ' οὐχ οὕτως, ὡς ὁ ὑφανός. τ' γὰρ πλυτοιῶντα ἡ ἀπο-
25 κρέφονται πολλοὶ καὶ μισῦσι· ΩΝ ἡ σὺν ἀρετὴ ζηλωτὰ αἰεὶ δῶται καὶ τιμᾶσιν. ἀλλὰ καταγελᾶται ὁ πένης, καὶν σπάρετος ᾖ, φησιν. ἀλλ' οὐ σθδὲ τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ σθδὲ τοῖς
ἀλόγοις. διὅπερ σθδὲ ὁπιτρέφεσθαι χρή. σθδὲ γὰρ, εἰ κατεμυκῶντο μὲ ὄνοι, καὶ κα-
τέκειντο κολθιοί, Ω ἡ ὄφεις πάντες ἐπῆσαν· ἀφέντες τῦτο ὃ θεάσθην, πρὸς τὰς τ' ἀ-
λόγων κραυγὰς ἐτράπημθν. καὶ γὰρ ὄμοιοι κολθιῶν, καὶ ὄνων χείρονες Ω σὺ πρόσ-
30 τα θαυμάζοντες. εἶτα δῦ μὲ βασιλεὺς ὁπίτειος θαυμάζῃ, σθδένα τ' πολλῶν ποιῆ
λόγον, καὶν πάντες καταγελῶσιν· δῦ ἡ ὁ τ' ὅλων δεσπότης σε ἐπαινῇ, κἀμοὶ χάρων καὶ
κωνώπων εὐφημίας ὁπιζητεῖς; τῦτο γὰρ οὗτοι πρὸς Ω Θεὸν, μᾶλλον ἡ σθδὲ τῦτο, ἀλλ'
εἴ ἢ τύτων εὐτελέστερον. μέχρι τίνος σὺ βορβόρῳ τρεφόμθα; μέχρι τίνος βλάκας καὶ γα-
στριμάργους καθίζομθν ἡμῶν διδασκάλους; σκῆνος σθν κωθύοντας δῦναι ἡ δοκιμάζειν καλῶς, σθν
35 μεθύοντας, σθν τῇ γαστρὶ ζῶντας· ἀρετῆς ἡ κακίας σθδὲ ὄναρ φθεγγόμενος δεῖ δῦται. εἶ-
τα ἐμοὶ μθύῃ τίς σε σκώπτῃ, ὅτι σθν ὀκτὼ τ' ἀνδρῶν οὐκ ὑπίσασιν ἔλκει, σθδὲν ἡγήσῃ
δεινόν, ἀλλὰ καὶ καταπλάσῃ τῆ τὴν ἀπειρίαν ταύτην προσβαλλομένου· ἀρετὴν ἡ ἄ-
σκῆ βυλόμενος, σθν σθδὲν ταύτης εἰδότας, δοκιμαστὰς τύτων καθίζεις; διὰ τῦτο σθδέ-
ποτε φαίνομθν εἰς τὴν τέχνην ἐκείνην. ὑ γὰρ τοῖς ἐμπείροις, ἀλλὰ τοῖς ἀμαθέσιν ὑπο-
40 πτέπομθν τὰ ἡμέτερα. σκῆνος ἡ οὐ χρὴ τὸν τῆς τέχνης λόγον, ἀλλὰ χρὴ τὴν οἰκείαν ἀμαθί-
αν δοκιμάζοσι. διὸ ἄφρ, σθδαχαλῶ, καταφρονῶμθν τ' πολλῶν· μᾶλλον ἡ μηδὲ ἐπαίνων
ὑπιθυμῶμθν, μὴ χρημάτ, μὴ πλύτου, μηδὲ κακόν τι νομίζωμθν πενίαν. ἡ γὰρ φρονήσεως ἡ
καρτερείας καὶ πάσης φιλοσοφίας διδάσκαλος ἡμῖν ἡ πενία. ἐπεὶ καὶ ὁ Λάζαρος πενία
συνέζη, ἡ ἐστεφάνῦτο· καὶ ὁ Ιακὼβ ἄρτυ μόνου ὑπετυχεῖν ἐπεύχεται, καὶ ὁ Ιωσὴφ σὺν ἐγκάτῃ

πενία

πενία ἐτηρήνει, καὶ οὐχὶ δούλης μόνον ἰῶ, ἀλλὰ καὶ δεσμώτης· καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον αὐτὸν θαυμάζομεν. καὶ οὐχ ὅτως ἐπαινοῦμεν, ὅτε Ⓦ σῖτον διένεμεν, ὡς ὅτε ὁ δεσμωτήριον ᾤκει· οὐχ ὅτε τὸ δηνάριον προσέκειτο, ἀλλ' ὅτε τὴν ἅλυσιν· οὐχ ὅτε ἐπὶ τῆ θρόνου ἐκαθέζετο, ἀλλ' ὅτε ἐπεβουλεύετο καὶ ἐπολεμεῖτο. Ταῦτα οὖν ἅπαντα ἐννοοῦντες, καὶ τοῦ ἀπὸ τῶν ἀ- χ. ἐπαλῆτη.
γώνων τούτων πλεχομένους στεφάνους, μὴ πλοῦτον καὶ πόλιν καὶ πυθὰς καὶ δυναστείαν· χ. πυθίων
ἀλλὰ πενίαν, καὶ ἅλυσιν, καὶ δεσμά, καὶ καρτερείαν τὴν ἐπὶ ἀρετῆς θαυμάζωμεν. τοῦτο γὰρ τέλος ἐκείνων, θορύβων γέμει καὶ ταραχῆς, καὶ τῶν πρὸ ὀίπι συγκεχλήρωται βίῳ· οὗ τούτων καρπὸς, ὑγεινὸς, καὶ ἁπλοῦς τοῖς ὑγιαίνουσιν ἀγαθὸς, ἀμήτε ὀφθαλμὸς εἶδε, μήτε οὖς ἤκουσεν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρχειν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ομιλ. οζ. 11 ΤΑΥΤΑ ΛΕΛΑΛΗΚΑ ΥΜΙΝ, ΙΝΑ Η ΧΑΡΑ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ. 12 Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς.

Ταῦτα τὰ ἀγαθὰ τότε ἔχει Ⓦ μαθὼν, ὅταν εἰς τέλος ἔλθῃ τὸ προσῆκον· ἐὰν δὲ σκοπῇ μεταξύ, ναυάγιον γίνεται. καὶ καθάπερ τὸ πλοῖον τὸ μεσάτην, ἐὰν μὴ φθάσῃ κατενεχθῆναι πρὸς τὸν λιμένα, ἀλλ' ἐν μέσῳ βαπτισθῇ τῷ πελάγει, οὐδὲν ἀπώνατο τοῦ πολλοῦ πλοῦ, ἀλλὰ καὶ μείζονα εἰργάσατο τὴν συμφοράν, ὅσῳ καὶ πλείονος ἐστέρησε πόνου· οὕτω καὶ αἱ πρὸς τὸ τέλος τῶν πόνων ἀναπεσοῦσαι ψυχαὶ καὶ ἐν μέσοις σκυλόμεναι τοῖς ἀγῶσι, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος δό- Ps. 6. ζ. ἵν.
ξαν καὶ τιμὴν καὶ εἰρήνην ἔλεγε κατορθοῦσθαι τοῖς κατ' ἐπιστροφὴν ἔργων ἀγαθῶν πρόσχημα· ὅπερ οὖν καὶ ὁ τῶν μαθητῶν ὁ Χριστὸς κατασκευάζει νῦν. ὅπερ γὰρ ἀπεδέξατο αὐτοὺς, ἐξ ἐλαίου ἐπ' αὐτῷ· εἶτα τὸ πάθος πρεμιτέσει καὶ τὰ σκυθρωπὰ ῥήματα διακόπτειν ἐμέλλε τὴν ἡδονὴν, μὴ τὸ διαλεχθῆναι ἱκανὰ καὶ παραμυθήσασθαι αὐτοὺς, φησί· ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ· τουτέστιν, ἵνα μὴ ἀποκναισθῆτέ μου, ἵνα μὴ διακόψητε Ⓦ δρόμον. ἐχαίρετε ἐν ἐμοὶ καὶ σφόδρα ἐχαίρετε, ἀλλ' ἐπέστησεν ἀθυμία. Ταύτην οὖν ἄφαιρῶ, ἵνα πρὸς τὸ τέλος ἔλθῃ ἡ χαρὰ, δεικνὺς, ὅτι οὐ λύπης ἄξια τὰ πρόσωπα, ἀλλ' ἡδονῆς. Εἶδον ὑμᾶς σκυθρωπιάσαντας· οὐ κατεφθάσησα, οὐκ εἶπον, διὰ τί γὰρ μὴ μᾶλλον γάνυσθε; ἀλλ' ἐλάλησα ὑμῖν τὰ προσήκοντα φέροντα. οὕτω βούλομαι ὑμᾶς ἀπαθεῖς ὑπὲρ τῆς αὐτῆς ἀγάπης τηρῆσαι. ἠκούσατε περὶ βασιλείας· ἐχάρητε. ἵν' οὖν πληρωθῇ ἡ χαρὰ ὑμῶν, ταῦτα εἶπον ὑμῖν. αὕτη δέ ἐστιν ἡ ἐντολὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἐγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς. ὁρᾷς τοῦ Θεοῦ τὴν ἀγάπην συμπεπλεγμένην τῇ ἡμετέρᾳ, ὡς ὥσπερ σειράν τινα συμπεπλεγμένην; διὰ τοῦτο ποτὲ μὲν δύο φησὶ καὶ ἐντολάς, ποτὲ δὲ μίαν. οὐ γὰρ ἔνι τῆς πρώτης λαβόμενον, μὴ τὴν ἄλλην ἔχειν. ποτὲ μὲν γὰρ φησιν, Ἐν τούτῳ ὁ νόμος καὶ Ⓐ οἱ προφῆται κρέμανται· ποτὲ δὲ, Ὅσα θέλετε ἵνα Matth. κε. μ.
ποιῶσιν ὑμῖν Ⓐ οἱ ἄνθρωποι, καὶ αὐτοὶ καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ Ⓐ οἱ προ- Matth. ζ. ιε.
φῆται. καὶ, Πλήρωμα νόμου ἡ ἀγάπη· ὁ καὶ σὺν τοῖς λέγει. Εἰ γὰρ τὸ μείζονα, ἀπὸ τῆς ἀ- Ro. ιγ. ι.
γάπης δεῖ· ἡ δὲ ἀγάπη, ἀπὸ τῆς τῶν ἐντολῶν τηρήσεως· ἡ δὲ ἐντολή ἐστιν, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους· τὸ μείζονα ἐν τῷ Θεῷ, ἀπὸ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης δεῖ. καὶ οὐχ ἁπλῶς ἀγαπᾶν φησιν, ἀλλὰ καὶ Ⓦ ὅπου δηλονότι· καθὼς ἐγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς. πάλιν δείκνυσιν, ὅτι οὐχὶ μίσους ἐστὶν αὕτη ἡ ἀναχώρησις, ἀλλὰ ἀγάπης· ὥστε με μᾶλλον ἐκεῖνα θαυμάζειν ὑμᾶς τότε. ἐὰν γὰρ ὑμῶν τὴν ψυχὴν μου τίθημι· φησὶν οὐδαμοῦ οὕτω φησὶν αὐτό· ἀλ-

λὰ

λα δυωτέρω μθῳ, ϖ ἄρισον ὑποκρεάφων ποιμνία· ἐνταυθα γ, ὁ τῶν ϖροβάτων αὐτὸν ϗ δεικνύναι τῆς ἀγάπης τὸ μέτρον, ϗ ἑαυτὸν ὅσις ὄστι. ἵνος γ ἕνεκεν ϖάντα ϖοιεῖ τὴν ἀγάπτιον ἐπαίρει; ὅτι τοῦτο ἔστι τὸ δεῖγμα τοῦ μαθητοῦ, τοῦτο τὸ συγκρότουν τὴν ἀρετήν. διὰ τοῦτο ϗ ὁ Παῦλος τοσαῦτα ϖερὶ αὐτῆς φησιν, ἅτε μαθητὴς ὢν γνήσιος τοῦ Χριστοῦ, ϗ πείθων αὐτῆς λαβεῖν.

14 Ὑμεῖς φίλοι μού ἐστε. Οὐκ ἔτι ὑμᾶς λέγω δούλους.

15 Ο γὰρ δοῦλος οὐκ οἶδε τί ποιεῖ ὁ κύριος αὐτοῦ· ὑμεῖς φίλοι μού ἐστε. ϖάντα γὰρ ὅσα ἤκουσα ϖαρὰ τοῦ ϖατρός μου, ἐγνώρισα ὑμῖν. Πῶς οὖν λέγει, πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι; ὡσὲν ἄλλο διὰ τοῦτο ϖάντα εἰρηκὼς, ϗ ἀκούσας κατασκευάζει, ἢ ὅτι ὡσὲν ἀλλότριον φθέγγεται, ἀλλ' ἢ ταὐτὰ τοῦ ϖατρός. ὅπερ ἦν τοῦτο μάλιστα δεῖγμα φιλίας εἶναι τὸ τὰ ἀπόρρητα λέγειν, ϗ ταύτης ἀξιοῦσθαι τέ, φησι, τῆς κοινωνίας. ϖάντα ὅτου ἤκουσα, ϖαρ' ἐμοῦ ἀκούσας ἐγνώρισα, λέγει. Εἶτα ϗ ἄλλο τεκμήριον τοῦ τυχεῖν φιλίας τίθησι. ποῖον δὴ τοῦτο;

16 Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, φησιν, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς. Τουτέστιν, ἐγὼ τὴν φιλίαν ἐπέδραμον τὴν ὑμετέραν. ϗ οὐδὲ ὡς ταῦτα ἔφη. Ἀλλὰ ϗ ἔθηκά, φησὶν, ὑμᾶς, Τουτέστιν, ἐφύτευσα, Ἵνα ϗ ὑμεῖς ὑπάγητε. Επὶ τὴν μεταφορὰν ἐλήλυθεν τῆς ἀμπέλου· τοῦτέστιν, ἵνα ὦσι καθῆτε, Καὶ καρποὺς φέρητε, ϗ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ. Εἰ γὰρ ὁ καρπὸς μένει, πολλῷ μᾶλλον ὑμεῖς. ὃ γὰρ ἐφίλησα μόνον ὑμᾶς, φησιν, ἀλλὰ ϗ ἐμάλιστα ὑπηρέτησα, ϖάντα χορηγοῦν τῆς οἰκουμένης ἐκτείνων ὑμῶν τὰ κλήματα. ὁρᾷς δι' ὅσων δείκνησι τὴν ἀγάπτιν; ᾧ τὰ ἀπόρρητα εἰπεῖν, ᾧ ϖεφότως ἐπιδραμεῖν τῇ φιλίᾳ, τῷ μεγάλα ἀνθῖς χαρίσασθαι τὰ ἀγαθά, ᾧ παθεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ ἅπερ ἔπαθε τότε. Ἀπὸ γὰρ τούτου δείκνυσιν, ὅτι ϗ ϖάνυ δικαίως αὐτοῖς μέλλουσι δίδοναι καρπόν. αἰτήσῃ γὰρ τῆς ϖαρ' αὐτοῦ βοηθείας ἀπολαύοντας, οὕτω δὲ καρποφορήσαντας. Ἵνα ὃ ἐὰν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δῷ ὑμῖν. Καίτοι ϗ αὐτουμένου ὄντι ὃ ποιῆσαι. εἰ γὰρ ὁ πατὴρ αἰτεῖται, πῶς ὁ υἱὸς ποιεῖ; ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐκ ἐλάττων ὁ υἱός. ἰν. δε

17 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Τουτέστιν, οὐκ ὀνειδίζων ταῦτα λέγω, ὅτι τὴν ψυχήν μου τίθημι, ὅτι ϖερὶ ὑμῶν ἐπέδραμον, ἀλλ' εἰς φιλίαν ὑμᾶς ϖάλιν. Εἶτα ὅπερ ὃ διώκεσθαι ϖαρὰ τῶν πολλῶν ϗ ὀνειδίζεσθαι χαλεπὸν ἴσως ϗ δύσκολον, ϗ ἰσθμὸν ϗ τὴν ὑφηλὴν ταπεινώσασαν ψυχήν, διὰ τοῦτο μυεῖα ϖοιεῖται, τότε εἰς τοῦτο καθῆκεν ὁ Χριστός. ϖαραλεύων γὰρ αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, οὕτως ὅτι ταῦτα ἔρχεται, ϗ αὐτὰ οὐκ ἀπειρόσοφα δείκνυσι· ϖαρ' αὐτοῦ ὄντα, ὥσπερ ϗ ἄλλα ἀπέδειξε. καθάπερ γὰρ εἶπεν, ὅτι δὲ μᾶλλον οὐκ ἀλγεῖν, ἀλλὰ ϗ χαίρειν δεῖ, ὅτι ἀπέρχομαι ϖρὸς ϖατέρα (δῆλον γὰρ ἐγκαταλιμπάνων αὐτοῖς, ἀλλὰ ϗ σφόδρα φιλῶν τοῦτο ποιεῖ) οὕτω ϗ οὗτος δείκνυσιν, ὅτι χαίρειν, οὐκ ἀλγεῖν δεῖ. ὃ ὅσα πῶς αὐτὸν κατασκευάζει. ὃ γὰρ εἶπεν, οἶδα λυπηρὸν οὐδὲν ὂν τὸ ϖρᾶγμα, ἀλλὰ δι' ἐμὲ φέρετε, ὅπερ ϗ δι' ἐμὲ ϖάσχετε. οὐδέπω γὰρ αὕτη ἡ ϖρόφασις ἰσθμὴ ἦν ϖᾶσαν μυθῆσαι. διὸ ϖερ αὐτὸ ἀφεὶς, ἕτερον ϖροτίθησι. ποίαν δὴ ταύτην; ὅτι τῆς ϖροτέρας ἀρετῆς τοῦτο τεκμήριον. ϗ τοιοῦτον ἀλγεῖν ἐγείρω, ὃ χ ὅτι μισεῖσθε νῦν, φησὶ εἰ ἐμέλλετε φιλεῖσθαι. τοῦτο γὰρ αἰνίττεται οὐκ τὸ λέγειν.

19 Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει. Ωστε εἰ ἐφιλεῖσθε, δῆλον ὅλη ποιεῖας ὀξεφέρετε δεῖγμα. Εἶτα, ὅπερ τοῦτο ϖροτίθησι οὐκ ἐξεργάσατο αὐτὸ, ἐπεξέρχεται πάλιν ᾧ λέγω·

20 Οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, ϗ ὑμᾶς διώξουσιν. Εδειξε ζηλωτὰς αὐτοὺς ϗ τοῦτο μάλιστα γινομένους. ἕως μὲν γὰρ ἰσθμὸν ἐν ταφαὶ ὁ Χριστὸς, ϖρὸς ἐκεῖνον ϖόλεμον εἶχον· ὅπερ ὃ μετέπεσε, ϖρὸς αὐτοὺς πάλιν ἦλθεν ἡ μάχη. Εἶτα ὅπερ ὀλίγοι ὄντες ἐθορυβοῦντο δήμου τοσούτου μέλλοντες ϖόλεμον καταδέχεσθαι, δώσουσιν αὐτῷ τὴν ψυχήν.

ψυχῶ λέγων· ὅπι τοῦτο μάλισα χαρᾶς ἔργον ὄσι, τὸ μισεῖσθαι πρὸς αὐτῶν. οὕτω γὰρ μοι χειρωσησεσθε τὴν παῤῥησίαν. οὐ τοίνυν ὑμᾶς θορυβεῖσθαι χρή. ὁ γὰρ ὑμεῖς ἐμοῦ χρείτονες, ὥσπερ οὖν καὶ προλαβὼν εἶπον, οὐκ ἔσι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. εἶτα καὶ τρίτη παραμυθία, ὅτι καὶ ὁ πατὴρ ὑβρίζεται μετ' αὐτῶν.

21 Ταῦτα γὰρ ἅπαντα ποιήσουσί, φησι, διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἴδασι τὸν πέμψαντά με. Τυπτήσι, καὶ κρύφνον ὑβρίζουσι. πρὸς τούτοις συγκινώμενος αὐτοὺς ἀποστεροῖ, καὶ πιθεὶς καὶ ἑτέραν παραμυθίαν, φησίν·

22 Εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἴχον, Δείκνυσ ὅτι ἀδίκως καὶ κατ' ἐκείνου καὶ κατὰ τῶν ἐκείνου ἐργάζονται). Πῶς οὖν ὅτι τοσαῦτα ἡμᾶς ἤνεγκε κακά; καὶ τίς πρόφασις τοῦ πολέμου; τὸ μῖσος; διὰ τοῦτο πάλιν φησίν·

23 Ὁ ἐμὲ μισῶν, καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ, Οὐ μικρὰν καὶ σύντομον αὐτοῖς προφασιν κόπτων. ὅπερ γὰρ ἄνω καὶ κάτω προεφασίζοντο, ὅτι διὰ τὸ πατέρα αὐτὸν ἐδίωκεν, ἀναιρῶν αὐτῶν τὸν ἀπολογίαν ταῦτα εἴρηκεν. οὐ γὰρ ἔχοντες προφάσιν· τὸν ἀπὸ τῶν λόγων διδασκαλίαν παρεχόμενον, τὸν ἀπὸ τῶν ἔργων προσέθηκε καὶ τὸν Μωϋσέως νόμον· ὃς τῶν τὰ τοιαῦτα ποιούντων καὶ λέγοντα πείθεσθαι ἅπασιν ἐκέλευσεν, ὅταν καὶ πρὸς βασέβειαν ἄγῃ, καὶ θαύματα παρέχῃ μέγιστα. οὐχ ἁπλῶς δὲ εἶπε σημεῖα, ἀλλὰ δι' ὧν ἄλλος ἐποίησε. Ματθ. θ. λγ. Καὶ τούτων αὐτοὶ μάρτυρες οὕτω λέγοντες· Οὐδέποτε οὕτως ἐφάνη ἐν τῷ Ἰσραήλ· καὶ, Ἰωαν. θ. λς. Οὐκ ἠκούσθη ἐκ τοῦ αἰῶνος, ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου· καὶ ὃ κατ' ἐξοχὴν Λάζαρον τοιοῦτον, καὶ τὰ ἄλλα πάντα τοιαῦτα, καὶ ὁ τῆς θαυματουργίας τρόπος χαίτος, καὶ προσέθηκε πάντα. τίνος οὖν ἕνεκεν, φησι, καὶ σὲ καὶ ἡμᾶς διώκουσι; ὅτι ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστε. εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει. προεθυμμήσκε τῶν ῥημάτων αὐτούς, ὧν καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς εἶπε τοὺς ἑαυτοῦ· ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ἠλικώτεροι, ἵνα μὴ πλήξῃ· ἐνταῦθα δὲ τοὐναντίον τὸ πρᾶγμα ἐκκαλύψει. καὶ πόθεν δῆλον ὅτι διὰ τοῦτο μισούμεθα; ἀπὸ τῶν εἰς ἐμὲ βλασφημιῶν. τίνος γὰρ, εἰπέ μοι, τῶν λεχθέντων ἢ τῶν πραχθέντων ὀφείλομεν ἔχοντες οὐκ ἐδέξατό με; εἶτα ἐπειδὴ τὸ πρᾶγμα ἐκκλησιαστικὸν ἦν ἡμῖν, εἶπε καὶ τὴν αἰτίαν· τουτέστι, τὸ πονηρὸν τοῦ αὐτῶν. καὶ ταύτην ἐνταῦθα ἴσα δὲ· ἀλλά καὶ τὸν προφήτην ἐπάγει, δεικνὺς αὐτοὺς δῆθεν προφασιζομένους καὶ λέγοντας,

Ψαλμ. ξη ε. 25 Ὅτι ἐμίσησάν με δωρεάν· Ὅ καὶ Παῦλος ποιεῖ. πολλῶν γὰρ θαυμαζόντων πῶς Ἰουδαῖοι οὐκ ὀφείλουσι, προφήτας ἄγοι προλέγοντας δῆθεν καὶ τὴν αἰτίαν δηλοῦντας, ὅτι ἡ πονηρία αὐτῶν καὶ ἡ ἀπόνοια τῆς ἀπιστίας αἰτία. τί οὖν; εἰ τὸν λόγον σου οὐκ ἐτήρησαν, τοῦτο τὸν ἡμέτερον τηρήσουσιν· Εἰ σὲ ἐδίωξαν, καὶ ἡμᾶς διώξουσι· Εἰ σημεῖα εἶδον, οἷα οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκεν, εἰ ῥημάτων ἤκουσαν, οἵων οὐδεὶς, καὶ οὐδὲν ἀπώνηντο· εἰ τὸν πατέρα σου μισοῦσι, καὶ σὲ μετ' ἐκείνου· ἵνος οὖν εἴχεν ἡμᾶς σπέρμαλες; πῶς ἡμεῖς ἀξιόπιστοι λοιπὸν ἐσόμεθα; τίς ἂν προσέξει τοῖς ὁμοφύλοις ἡμῶν; ἵν' οὖν μὴ ταῦτα ἐνθυμούμενοι θορυβῶνται, ὅρα οἷόν ἐπάγει παράκλησιν.

26 Ὅταν ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται), ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ.

27 Καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστε. Ἐκεῖνος ἀξιόπιστος ἔσται· πνεῦμα γὰρ ἀληθείας ὄσι. διὰ τοῦτο οὐ πνεῦμα ἅγιον, ἀλλ' ἀληθείας αὐτὸ ἐκάλεσε. Ὃ δὲ, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται), δηλοῖ ὅτι πάντα οἶδεν ἀκριβῶς, καθάπερ καὶ αὐτὸς φησι περὶ ἑαυτοῦ· ὅτι οἶδα πόθεν ἔρχομαι, καὶ ποῦ ὑπάγω, καὶ ὅτι ἀληθείας ἅπαλεγόμενος. ὃν ἐγὼ πέμψω. ἰδοὺ οὐκ ἔτι ὁ πατὴρ μόνος, ἀλλὰ καὶ ὁ υἱός ὅστιν ὁ πέμπων. καὶ ὑμεῖς δὲ ἔμαρτε, φησι, τὸ ἀξιόπιστον διὰ σὺν ἐμοὶ γινόμενοι, μὴ πρὸς ἑτέρων ἀκηκόατες. Ὃ οἱ ἀπόστολοι συνεῖδον διϊσχυρίζονται), λέγοντες· Οἴδαμεν ὅτι οἶδας πάντα καὶ οὐ χρείαν ἔχεις ἵνα τις σε ἐρωτᾷ· τοῦτο ἐν τῷ Ἰωάννου εὐαγγελίῳ γέγραπται· καὶ ὁ Παῦλος δὲ ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ· Ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν· καὶ πάλιν· Ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου τὸ περὶ τοῦ δείπνου· καὶ ἐν ἄλλοις δὲ πολλαχοῦ τοῦτο ποιεῖ. ὅτι δὲ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ λαμβάνει, καὶ ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, φησίν, ἀκούσατε. Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ, ἐμά ἐστι· διὰ τοῦτο εἶπον, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ, ἐμά ἐστι· διὰ τοῦτο εἶπον, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται

πρὸς χάριν ἐλθεῖν), ὅπερ μαρτυρεῖ τὸ πνεῦμα τοῖς λεγομένοις. 1 Ταῦτα λελάληκα κζ' ις'.
ὑμῖν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε· Τί ἐστιν, ὅταν ἴδητε πολλοὺς ἀπειθοῦντας καὶ δεινὰ
πάσχοντας ὑμᾶς. 2 Ἀποσυναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς. Ἤδη γὰρ ζημίαν, ἐ-
άν τις ὁμολογήσῃ Χριστόν, ἵνα ἀποσυνάγωγος γένηται). Ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, ἵνα πᾶς
ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς, δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ Θεῷ.
χ. λέγουσι Οὕτω τὸν ὑμέτερον διώξουσι φόνον, ὡς πρᾶγμα εὐσεβὲς καὶ τῷ Θεῷ ἀρέσκον. εἶτα τὴν πρὸς ἐμὲ
μωρίαν ἐπάγει πάλιν·

3 Καὶ ταῦτα ποιήσουσιν, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατέρα, οὐδὲ ἐμέ.

Ἀρχεῖ ὑμῖν εἰς παραίνεσιν, ὃ δι' ἐμὲ ὁ πατὴρ ταῦτα πάσχει. εἰ γὰρ τοῦτο δύναμι-
μήσεται πάλιν αὐτοὺς μακαρισμοῦ, ὃν ἀρχόμενος ἔλεγε· Μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς Matth. 5. 11.
καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν, ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ· χαίρετε καὶ
ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

4 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα, ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, μνημονεύητε τούτων.

Ὡσπερ ἀπ' ἀρχῆς καὶ τὰ λοιπὰ πίστιν ἐποίησε. οὐ γὰρ ἔξεστιν εἰπεῖν, ὅτι κολακεύων ἡμᾶς τὰ
πρὸς χάριν ἔλεγον μόνον· οὐχ οὕτω ἀπάτης ἐμπλεῖς τὰ εἰρημένα. οὐ γὰρ δὴ ὁ μέλλων ἀπατᾶν, καὶ
ταῦτα προεῖπεν ὑμῖν τὰ ἀποτρόπαια. διὰ τοῦτο οὖν προεῖπον, ἵνα μὴ ἀπροσδόκητα
προσπέσοντα ὑμᾶς διαταράξῃ· διὰ δ' ἑτέραν αἰτίαν, ἵνα μὴ λέγητε, ὅτι οὐ προῄδειν ἐσόμε-
να ταῦτα. μνημονεύετε οὖν, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. οὐ γὰρ ἀεὶ παρέσομαι ἀφορμὴ τῇ διώξει αὐτῶν
πονηρεύεσθαι, ὡς λυμεώνας ἐλαμπόντες· ἀλλ' οὐκ ἐθορύβει σοῦ μαθητὰς τοῦτο, προσαχύσαι-
τας δὲ εἰδότας ἐκεῖθεν ὧν ἔπαθον. ἰσχὺν γὰρ αὐτοῦ ἡ αἰτία τῆς γνώμης διαφθείρει. διὰ
τοῦτο αὐτὸν πάντα τρόπον προτρέπει λέγων· οὐκ ἔγνωσάν με, οὐδὲ ὅτι δι' ἐμὲ ποιήσουσι καὶ διὰ
τὸν ὀνόματί μου καὶ διὰ τὸν πατέρα, καὶ οὐδὲ ἐγὼ πρότερον ἔπαθον, οὐδὲ ὅτι οὐκ ἀπὸ δικαίας αἰτίας
ταῦτα τολμῶσι.

Ταῦτα δὲ ἡμεῖς ἐν τοῖς πειρασμοῖς τρέφωμεν, ὅταν πάθωμέν τι παρὰ τῶν πονηρῶν πάσχωμεν ἀνθρώ- ΘΕΙΚΟΝ
πειον, εἰς τὸν ἀρχηγὸν ἡμῶν ὁρῶντες καὶ τελειωτὴν τῆς πίστεως, ὃς ὅπερ πάσχομεν φαύλων ἀνθρώ-
πων, οὐχ ὅτι δι' ἀρετὴν, οὐχ ὅτι δι' αὐτόν. ἀνω γὰρ ταῦτα συνοῶμεν, ἀπόλυτα ῥᾴστα ἔσται καὶ φορητά. εἰ γὰρ
ὁ ἀγαπητὸς ὑπὲρ ἡμῶν δὲ ἀποθνήσκει· διὰ τί τὸν Θεὸν ἐάν τις πάθῃ τι, ποίαν λήψεται αἰσθησιν
τῶν δεινῶν; εἰ γὰρ αὐτὸς παράγγελμα ἐπονείδιστον τὸν σταυρὸν, δόξαν σκάλλει δι' ἡμᾶς· πολλῷ μᾶλλον
ἡμᾶς ὕστερον διακεῖσθαι χρή. Εἰ γὰρ παθὼν ὕστερον δυνατώτερα κατεφρονεῖν, πολλῷ μᾶλλον χρὴ
μὴ καὶ πλεονεξίας. δεῖ τοίνυν, ὅταν τι μέλλωμεν πάσχειν ἀνδρὲς, μὴ τοὺς πόνους, ἀλλὰ τοὺς
τεφθόνους σκοπεῖν. ὥσπερ γὰρ ἔμποροι, οὐ τὰ πελάγη μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ κέρδη λογίζον-
ται· οὕτω καὶ ἡμᾶς, χρὴ ἀεὶ τὸν Θεὸν προβιβάζοντας ἀναλογίζεσθαι χρή. κἂν
ἀδυ φανῇ τὸ πλεονεκτεῖν, συνόντες ὅτι ὁ Χριστὸς οὐ βούλεται, καὶ ἀνδρὲς δεῖ εἶναι. πάλιν
δὲ ἐπαχθὲς ἢ ὃ πίνειν διδόναι, μὴ μέχρι τῆς δαπάνης στῶμεν λογισμοί· ἀλλ' οὐδὲ
ὡς μετάγειν τὸν ἀνθρωπον ὅτι τὸν ἀμητὸν ἀπὸ τοῦ σπόρου. καὶ ὅταν φορτικὸν ἢ ὃ κατα-
φρονεῖν ἔρωτος γυναικὸς ἀλλοτρίας, λογίζου ἀπὸ τοῦ πόνου τὸ φθόνου, καὶ ῥᾳδίως οἴσεις
τὸν πόνον. Εἰ γὰρ διὰ θεάτρων φόβος ἀποτρέπει τοὺς ἀτόπων προσβάτων, πολλῷ μᾶλ-
λον ὁ τοῦ Χριστοῦ πόθος. σκληρὰ ἡ ἀρετή· ἀλλὰ παρηγορῶμεν αὐτῆς τῇ ὄψει τῆς τῶν
μισθῶν ἐπαγγελίας τὸ μέγεθος. ἀνω γὰρ σπουδάζεται, καὶ χωρεῖς τούτων αὐτὸν καθ' ἑαυτὸν ὡραΐ-
ας ὁρῶσι, καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸν μετέρχονται), καὶ διὰ τὸ τῷ Θεῷ δοκοῦν, οὐκ ὅτι μισθῷ ἐργά-
ζονται· καὶ μέγα ἡδύνηται τὸ καταφρονεῖν, ὅταν διὰ τὸ μὴ κολάζεσθαι, ἀλλ' ὅτι ὁ Θεὸς ἐπέταξεν.
Εἰ δέ τις ἀσθενέστερος, καὶ τὰ βραδύτερα συνοίσει. οὕτω καὶ ὅτι τῆς ἐλεημοσύνης ποιούμεθα,
καὶ ἐλεούμεθα τοὺς ὁμοφύλους, μὴ δὴ παρορῶμεν· ἀπὸ τοῦ λιμοῦ φθειρομένους. πῶς γὰρ
οὐκ ἄτοπον, αὐλοὺς μὲν ὅτι τῆς τραπέζης καθέζεσθαι γελῶντας καὶ τρυφῶντας· ἑτέρων δὲ

δηλ. τῶ ἀμφόδου παειόντων ἀχυόντας ὀλοφυρομένων, μηδὲ ὑπισχνεῖσθαι τοῖς τὴν ὀλολυγὴν, ἀλλ' ἡ δυσχεραίνειν ἡ ἀπατεῶνα καλεῖν; τί λέγεις, ἀνθρωπε; δι' ἄρτον ἕνα τὶς ἀπάτην πλέκει; ναί, φησιν. διὸκαὶ ταύτην μάλιστα ἐλεεῖσθαι· ταύτην μάλιστα τῆς αἰσχύνης ἀπαλλαττέσθω. εἰ δὲ μὴ βούλει δοῦναι, μηδὲ ὑβρίσῃς· εἰ δὲ μὴ βάλει λύσας ὄνον ἀπόλλυε, μὴ ὥσπερ εἰς βάραθρον. συνόησον γὰρ ὅτι ὅταν τοιαῦτα ἀπώσῃ ⓦ πάντα, ὡς ἔστι

Matth. 7. c. ⓦ Θεὸν τοιοῦτον καλεῖν. Ὃ γὰρ μέτρῳ μετρεῖτε, φησιν, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν. συνόησον πῶς ζητουμένοις σκληρὸς ἀπεῖναι, καὶ πῶς κεκυφὼς, ἐδυσώπητος, μὴ τῆς πενίας καὶ τῆς ἀπορίας τῆς ὕβρεως πλησμονὴ λαβούσης. εἰ γὰρ ὁ ἐπαιτεῖν καταισχύνῃ ὑμᾶς πολλάκις, ὁ αἰτοῦντα μὴ λαβεῖν, καὶ ὑβριζόμενα ἀπελθεῖν, σκόπει πόσον χειμῶνα ἐργάζεται. μέχρι τίνος τοῖς ἀνοήτοις ἐοικέναμεν, ἢ τὴν φύσιν αὐτῶν ἀπὸ τῆς πλεονεξίας ἀγνοοῦμεν; πολλοὶ στενάζουσιν ὑπὸ τούτου· ἀλλ' ὁ βούλομαι νῦν, ἀλλὰ διὰ ποίου τρόπου ἔχειν ⓦ ἔλεος. συνόησόν μοι τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὅταν καταξιωθῶμεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ὅταν καλῶμεν ἐλεηθῆναι, καὶ εἰς μέσον αὐλὴν ἀγαγὼν ὁ Χριστὸς λέγῃ πρὸς ἡμᾶς, ὅτι δι' ἄρτον ἕνα καὶ ὀβολὸν ἕνα, τοσοῦτον τὸν ἱδρῶτα ταύτας ἐργασάσθαι κλυδώνιον, τί ἐροῦμεν; τί ἀπολογησόμεθα; ὅτι γὰρ εἰς μέσον αὐλὴν ἄξει, ἀκούσον τί φησιν· ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. οὐδὲ γὰρ σκῆπτρα λοιπὸν ἐρεῖδόν τι πρὸς ἡμᾶς, ἀλλ' ὁ Θεὸς ὑπὲρ αὐτῶν ἡμῶν κατάψηται. ἐπεὶ καὶ

Αυκ. ιϛ. ⓦ Λάζαρον ὁ πλούσιος εἶδε· καὶ οὐ Λάζαρος οὐδὲν πρὸς αὐτὸν εἶπεν, ὁ δὲ Ἀβραὰμ τὰ ὑπὲρ ἐκείνου λόγον ἐποιήσατο. οὕτω καὶ ὅτι τῶν πενήτων ἔσται, τῶν ἡμῶν πρὸ ἡμῶν καταφρονουμένων. εὐ γὰρ χεῖρας αὐτοῖς προτείνομεν ὀφθαλμὸν ἐλεεινὸν σχήματι, ἀλλὰ τὸ διαπαύσιον ὀργῆς· ἡμεῖς δὲ τὸ ἐκείνων λυπούμεθα σχῆμα· καὶ εἰ τὸ σχῆμα μόνον, καὶ μὴ τὸ πολλῷ χαλεπώτερον, τὴν μωρίαν. οὐδὲ γὰρ ὁ πλούσιος ψιχίων ἐπεθύμει χορτασθῆναι ἐκεῖ· ἀλλ' ἀπειλαμβάνετο ἐκ ἐκολάζετο χαλεπῶς, καὶ ἤκουσεν, Οὐ ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος τὰ

Αυκ. ιϛ. κε. κακά. μὴ τοίνυν μέγα ἡ τὸν πλοῦτον νομίζωμεν. ἔστι γὰρ ἐφ' οἷοι ἡμῖν ἔσται κολάσεως, ἐὰν μὴ προσέχωμεν· ὥσπερ οὖν ἐὰν προσέχωμεν, καὶ ἡ πενία προσάγει τὴν εὐφροσύνην καὶ ἀναπαύσεως ἡμῖν. ἐκ γὰρ ἐκ ἁμαρτήματα ἀπεργάζεται, ἀλλ' εὐχαρίστως ταύτην φέρωμεν, ἐκ πολλοῦ τοῦ Θεοῦ κτώμεθα τὴν παῤῥησίαν. μὴ τοίνυν ἀεὶ τὸ ἀδεὲς ζητῶμεν, ἵνα ἀδείας ἀπολαύσωμεν σκῆ· ἀλλὰ σὺν ὑπομονῇ ἀρετὴν δεξώμεθα πάσης, ἐκ τὰ μέτρια προσεχόντως, καὶ μηδὲν πλέον ὑπερζητῶμεν, ἀλλ' εἰς τοῦτο δουλεύοντες τὰ ὄντα πρῶτα ἀναλίσκωμεν. ἵνα γὰρ ἔχομεν ἀπολογίαν, ὅταν αὐτὸς μὲ ἡμῖν ⓦ ἀρκοῦν ἐπαγγέλληται, ἡμεῖς δὲ μηδὲ ἄρτον αὐτῷ προσφέρωμεν; ὅταν αὐτὸς ὑμῶν τὸν ἥλιον ἀνατέλλῃ, καὶ πᾶσαν τῆς κτίσεως πρόσχῃ τὴν εὐφροσύνην· σὺ δὲ οὐδὲ ἱμάτιον αὐτῷ δίδως, οὐδὲ σχῆμα κατηφὲς ποιεῖς; καὶ τί λέγω ἥλιον καὶ κτίσιν; ὁ σῶμά σοι προσέδωκε, τὸ αἷμα τὸ ἴδιον ἔδωκε· σὺ δὲ οὐδὲ ποτηρίου μεταδίδως. ἀλλ' ἔδωκας ἄπαξ; ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο ἔλεος. ἕως γὰρ ἂν ἔχωμεν μὴ ἐπιδῶμεν, οὐδέπω ὁ πρῶτος ἐπλήρωσας. ἐπεὶ καὶ αἱ πρόβατοι ταῖς λαμπάδας ἔχουσαι, εἶχον ἔλαιον, ἀλλ' οὐ διαφυλές. ἐγείρω μὲ οὖν, εἰ καὶ ἀπὸ τῶν σαυτοῦ παρῆλθες, μηδὲ οὕτως εἶ φειδωλός· νῦν γὰρ δὲ δεσποτῶν δίδοις, ἵνος ἔνεκεν μακρολογῶ; εἶπω βούλεσθε τὴν αἰτίαν ταύτης τῆς ἀπονοσφίας; ἀπὸ πλεονεξίας συναίρεσι τὰ ὄντα, καὶ πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην εἰσὶν ὀκνηροὶ οὗτοι. ὁ γὰρ ὕστερον μαζῶν κερδαίνει, ἀναλίσκει· οὐκ οἶδε. πῶς γὰρ ἂν τις παρεσκευασμένος εἰς ἁρπαγὴν, πρὸς τὸ ἐναντίον ἑαυτὸν ῥυθμίσειεν; ὁ γὰρ τὰ πρὸ ἑτέρων λαμβάνων, πῶς δυνήσεται τὰ ἑαυτῷ προσέδατα ἑτέρῳ; καὶ γὰρ κύων μὴ τήσας ἁρκῶν ἀπηγέσθαι, φυλάττειν οἰκείαν δυνάται τὴν ἀγέλην. ὅρᾳ τοῦτο τοὺς τοιούτους καὶ ἀναιρῶσιν ⓓ ποιμένες. ὅταν ἵνα μὴ καὶ ἡμεῖς πάσχωμεν, ἀποκωμῶμεν τοιαύτης ζοίνης. ἐκ γὰρ καὶ ὅτοι ἁρκῶν ἀπηγέσθαι), ⓓ τὸ ὅρᾳ λιμῷ θάνατον ἐπεισαγόντες. καὶ οὐχ ὁρᾷς πῶς πάντα κοινὰ ἡμῖν ἀνῆκεν ὁ Θεός; εἰ γὰρ καὶ χρήμασιν εἶναι πένεσθαι, καὶ αὐτὸ τῆς τῶν πλουσίων ἕνεκα φιλανθρωπίας· ἵνα ἔχωσι δι' ἃ

τῆς

τῆς εἰς ἐκείνους ἐλεημοσύνης ἀποδύεται τὰ ἁμαρτήματα. σὺ δὲ καὶ σὺ τοῦτο ὁμοίως ἀπεύθρωπος γέγονας. ὅθεν δῆλον ὅτι εἰ καὶ σὺ τοῖς μείζοσι ταύτην ἔλαβες τὴν ὀξυδερκίαν, μυρίους δὲν εἰργάσω φόνους, καὶ τὸ φῶς καὶ τὴν ζωὴν ἅπασαν ἀπέκλεισας. ὅπερ ἵνα μὴ γένηται, ἀνάγκη τὴν σὺν ἐκείνοις ἀπλησίαν διέκοψεν. εἰ δὲ ἀλιτῆτε ταῦτα ἀκηκόοντες, πολλῷ μᾶλλον ἐγὼ ταῦτα γινόμενα ὁρῶν. μέχρι ποτὲ σὺ πλούσιος, καὶ ἐκεῖνος πένης; μέχρι τῆς ἐσπέρας, περιμένω δὲ οὐκ ἔλαττον. ὅτω γὰρ βραχὺς ὁ βίος, καὶ πρώτα καὶ ἐσχάτοις, καὶ πρώτα ὅτι ζῆν ἔφυμεν ἔστηκε λοιπόν, ὡς ὥραν βραχεῖαν τὸν πάντα εἰς νομίζεσθαι. τί σοι δεῖ τὰ μικρῶν ἐρυθριμάτων, καὶ πλήθους οἰκετῶν καὶ οἰκονόμων; διὰ τί μὴ μικροῖς ἔχῃς κήρυκας τῆς ἐλεημοσύνης; ὁ μὲν γὰρ τάμισον ἀδεμιᾶν ἀφίησι φωνὴν, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ὑπισχνεῖται λήψεσθαι· τὰ δὲ τῶν πενήτων ταμιεῖα εἰς αὐτὸν διαβήσεται τὸν Θεὸν, καὶ ἡδὺν παρέχεται ἔρανον βίου, καὶ πρώτα λύσει τὰ ἁμαρτήματα, καὶ δόξαν τὴν πρὸς Θεὸν, καὶ ἡμῖν τὴν πρὸς ἀλλήλους οἴσει. τί τοίνυν φλονεῖς σεαυτὸν τοσούτων ἀγαθῶν; ἀλλὰ σαυτὸν μὲν ποιήσεις μείζονας, ἐκείνους δὲ ἐργάτην. τίς μὲν γὰρ τὰ πρόσφατα ἐπανορθώσεις, σαυτὸν δὲ τὴν μέλλουσαν δόξαν καὶ παρησίαν τὴν πρὸς αὐτὸν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ πατρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ομιλ. ον. 4 ΤΑΥΤΑ ΔΕ ΕΞ ΑΡΧΗΣ ΟΥΚ ΕΙΠΟΝ ΥΜΙΝ, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην. 5 Νυνὶ δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με· ποῦ ὑπάγεις· 6 Ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν.

Μεγάλη τῆς ἀθυμίας ἡ τυραννὶς, καὶ πολλῆς ἡμῖν τῆς ἀνδρείας δεῖ, ὥστε ζῆναι πρὸς τοῦτο τὸ πάθος γενναίως, καὶ τὸ χρήσιμον ἀπ' αὐτοῦ καρπωσομένους, τὸ πρόσταιον ἐᾷν. ἔχει γάρ τι καὶ χρήσιμον. ὅταν μὲν γὰρ ἁμαρτάνωμεν ἡμεῖς ἢ ἕτεροι, τότε μόνον λυπεῖσθαι καλόν· ὅταν δὲ ἀνθρωπίναις πρόσταισί σε ἐμπέσωμεν, ἄχρηστος λοιπὸν τῆς ἀθυμίας ἡ χρῆσις. ἐπεὶ δοῦναι καὶ σοὶ μαθητὰς οὐδέπω τελείους ὄντας, αὐτὴ κατεπάλαισεν, ὅσα πῶς αὐτοῦ διορύττεται δι' αὐτῆς τῆς ὑπερπλήξεως. ἀνέμενον γὰρ περὶ τούτου αὐτὸν ἐρωτῶντες (καὶ γὰρ ὁ Πέτρος ἔλεγε, ποῦ ὑπάγεις; καὶ ὁ Θωμᾶς ἦν, οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις, καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι; καὶ ὁ Φίλιππος· δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα σου) ὅτοι νεῦν ἀκηκοότες ὅτι ἀποσιωπᾶν μέλλοις ποιήσοι, καὶ ὅτι μισήσουσιν ὑμᾶς, καὶ ὅτι ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς δόξει λατρείαν προσφέρειν τῷ Θεῷ, ὅτω καὶ πέσουσιν, ὡς ἀφασία καταχεθῆναι λοιπὸν, καὶ μηδὲν αὐτοῦ προσλέγεσθαι. ὅπερ οὖν αὐθαδίας ὀνειδίζων ἔλεγε· ταῦτα δὲ ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον ὑμῖν, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην. νυνὶ δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, ποῦ ὑπάγεις· ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. δεινὸν γὰρ ἡ ταύτης ἀμετρία, δεινὸν καὶ θανάτου χαλεπώτερον. διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος ἔλεγε· μή πως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. ταῦτα δὲ ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον ὑμῖν, φησι. τίνος δὲ ἕνεκεν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπεν; ἵνα μὴ ὡς λέγῃ, ὅτι ἀπὸ τῶν πολλάκις συμβαινόντων σκληρύνομενος ἔλεγε. καὶ τί δήποτε παραύξησι ὑπομένῃ τοσαύτῃ ἔχοντι δυσχερείᾳ; ἤδειν μὲν, φησιν, αὐτὰ καὶ ἐξ ἀρχῆς, καὶ διὰ τοῦτο τὴν μὴ εἰδέναι οὐκ ἔλεγον, ἀλλ' ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην. καὶ τοῦτο αὖθις πάλιν· ὡσανεὶ ἔλεγεν, ὅτι σὺν ἀσφαλείᾳ ἦτε, καὶ δόξαν ἐμοῦ ἐρωτᾶν ὅτε ἐβούλεσθε, καὶ ἐπ' ἐμοὶ ὁ πόλεμος ἅπας συνέρριπτο, καὶ πρέπον ἦν εἰπεῖν ταῦτα ἐξ ἀρχῆς. ἆρ' οὖν τοῦτο τότε οὐκ εἶπεν; καὶ σὺ δώδεκα καλέσας ἔλεγε·

Ματθ. ι. ιη. Επὶ ἡγεμόνας καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε, καὶ μαστιγώσουσιν ὑμᾶς ἐν ταῖς συναγωγαῖς; πῶς οὖν φησιν, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς οὐκ εἶπον; ὁμοῦ μάστιγας καὶ ἀπαγωγὰς προσανεφώνησεν, ἵν' μάθῃς ὅτι ὅταν δόξῃ ὁ θάνατος αὐτῷ εἶναι προσαπόδασος, ὡς καταγελάσῃ τὸ πρᾶγμα νομίζεσθαι. τοῦτο γὰρ πάντων μᾶλλον ἐκφώνει ἵνα αὐλὸς καταπλήξαι, εἶτα ἐμάνησαν ὡς ἀσεβεῖς καὶ λυμεῶνες κριθήσεσθαι. πρὸς τούτοις ἦν καὶ χρήσιμον εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐθνῶν ἐμάνησαν πάσχων εἶπεν· οὐ γοῦν ἡ Ἰουδαϊκὴ προσέθηκε μετὰ πλείονος τῆς ἐμφολῆς, ὅπου γε καὶ ὑφεσις ἐστὶν ἐδίδαξε. νῦν ἐν ἐκείνῳ πρὸς τὸ πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν λέγει, ποῦ ὑπάγεις; ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. ἵνα μετὰ καὶ αὐτὴ προσαμυθία τὸ μαθεῖν αὐτοὺς, ὅτι ἦδει τὴν ἀθυμίαν τὴν ἐμφολοῦσαν. ὑπὸ γὰρ τῆς ἀγωνίας τῆς περὶ τὴν ἐρημίαν τὴν αὐτῶν καὶ τὰ μέλλοντα ἐκδέχεσθαι αὐτοὺς δεινὰ (οὐδὲ γὰρ ἤδεισαν, εἰ δυνήσονται) ἀνδρείως διεγκεῖν) ἐξέπεσαν. Ἵνος οὖν ἔνεκεν ἐν μὴ ταῦτα εἶπεν αὐλοῖς, ὅτε τὸ πνεύματος κατηξιώθησαν; ἵνα μάθῃς ὅτι σφόδρα ἦσαν ἀγαθοί. εἰ γὰρ μηδέπω πνεύματος καταξιωθέντες, οὐκ ἀπεπήδησαν τῇ λύπῃ καταχωσθέντες, ἐννόησιν τίνες ἔμελλον ἔσεσθαι τῆς χάριτος ἀπολαύσαντες. Εἰ γὰρ τότε ἀκούσαντες ἐλύπησαν, τῷ πνεύματι αὐτὸ τὸ πεμφθὲν ἐλογισάμεθα· νῦν ἐν ὀλοκλήρῳ τῆς διανοίας αὐτῶν ὄντι ὁ καιρὸς, καὶ σαφὴς τοῦ πόθου τοῦ πρὸς τὸν Χριστὸν ἀπόδειξις, γυμνοῦ ἐπὶ τὴν διάνοιαν βασανίζοντος.

7 Ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λέγω. Οὐκ πῶς προεμυθεῖτο αὐλοῖς πάλιν. ἐγὼ γὰρ πρὸς χάριν λέγω, φησὶν, ἀλλὰ, κἂν μὴ εἰδέναι λυπῆσθε, τὸ συμφέρον ἀκούσαι δεῖ. ὑμῖν μὲν γὰρ κρεῖττον ἐμὲ πρᾶξαι· τὸ δὲ συμφέρον ἔπεσεν. κηδεμόνου δέ ἐστι, τὸ μὴ ὅπου τῆς συμφέροντος τῶν γνησίων φείδεσθαι, καὶ ἀπάγειν τοῦ λυσιτελοῦντος αὐτούς.

Ἐὰν γὰρ ἐγὼ μὴ ἀπέλθω, φησὶν, ὁ παράκλητος οὐ μὴ ἔλθῃ. Τί λέγουσιν οἱ ταῦτα τὴν προσοχὴν πρὸς τὸ πνεύματος οὐκ ἔχοντες δόξαν; συμφέρει δι' αὐτὸν ἀπελθεῖν, καὶ δοῦλον παράκλητον; ὁρᾶς πῶς πολλὴ τοῦ πνεύματος ἡ ἀξία;

Ἐὰν δὲ ἀπέλθω, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς. Καὶ τί τὸ κέρδος;

8 Ἐκεῖνος ἐλθὼν, ἐλέγξει τὸν κόσμον· Τουτέστιν, οὐκ ἀπιμορπὴ ταῦτα προέξουσιν, οὐ γὰρ ἦν ἔλθῃ. ἰσχυρὰ μὲν γὰρ καὶ τὰ παρὰ πολλοῖς πεπιστευμένα παρ' αὐτοῖς· ὅταν δὲ καὶ δι' ἐκείνου ταῦτα γένῃ), καὶ διδάγματα τελεώτερα καὶ σημεῖα μείζονα, πολλῷ μᾶλλον καὶ κατορθώσονται, ὁρῶντες τοσαῦτα ἐν τῷ ὀνόματι μου γινόμενα· ὅπερ σαφέστερον ποιεῖ τῆς δυνάμεως τὴν ἀπόδειξιν. νῦν μὲν γὰρ δυσὶν) λέγει, ὅτι ὁ τοῦ τέκνου υἱὸς, οὐ ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα· ὅταν δὲ ἴδωσι θάνατον λυόμενον, καὶ ἅδου ἐκβαλλόμενον, χωλεύοντα Φύσεως διορθουμένην, δαίμονας ἐλαυνομένους, πνεύματος χρηστὸν ἅφατον, καὶ ταῦτα πάντα ἐμοῦ καλουμένου γινόμενα, τί ἐροῦσιν; ἐμαρτύρησε γὰρ περὶ ἐμοῦ καὶ ὁ πατήρ· μαρτυρήσει δὲ καὶ τὸ πνεῦμα. καίτοι καὶ τὴν ἀρχὴν ἐμαρτύρησεν· ἀλλὰ καὶ νῦν τοῦτο ποιήσει. Τὸ δὲ, ἐλέγξει 9 Περὶ ἁμαρτίας, Τουτέστι, πᾶσαν ἀπολογίαν αὐτῶν ἐκκόψει, καὶ δείξει πεπλημμεληκότας ἀσύγνωστα.

10 Καὶ περὶ δικαιοσύνης, ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα πορεύομαι, καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με· Τουτέστιν, ὅτι "ἀληθῆ προφέρομεν βίον. καὶ τοῦτο τεκμήριον, τὸ πρὸς τὸν πατέρα πορεύεσθαι. ὅπου γὰρ αἰτῷ ἀεὶ τοῦτο ἐκεκράξεσαν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ δηλοῖ τοῦτο ἁμαρτωλὸν αὐτὸν ἔλεγεν καὶ παράνομον, φησὶν· ὁμοῦ καὶ ταύτην ἀναιρήσει τὴν πρόφασιν. Εἰ γὰρ τὸ νομίζεσθαι ἐμὲ μὴ εἶναι) ἐκ τοῦ Θεοῦ τοῦτο παράνομον δείκνυσιν· ὅταν δείξῃ τὸ πνεῦμα ἐκεῖ με ἀπελθόντα, καὶ ὑπὲρ ὧν ἔφην, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκεῖ (τὸ γὰρ, οὐκ ἔτι θεωρεῖτέ με, τοῦτο ἔστι δηλοῦν) τί ἐροῦσι λοιπόν; ὅσα δηλαδὴ δύο τούτων ἀναιρεθήσεται τὸ πονηρόν. ὅτε γὰρ τὰ σημεῖα ποιῶ, ἁμαρτωλὸς (οὐ γὰρ δυνατὰ) ἁμαρτωλὸς σημεῖα ποιῶν) ὅτι τὸ παρὰ Θεῷ εἶναι δηλαδὴ ἀποδεικνύμενος, ἁμαρτωλὸν. ὥστε οὐκ ἐν" δυνατὸν λέγειν, ὅτι ἐστὶ ἁμαρτωλὸς ὅστις, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ.

11 Περὶ

Ἐπὶ ἡγεμόνας καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε, καὶ μαστιγώσουσιν ὑμᾶς ἐν ταῖς συναγωγαῖς; πῶς οὖν φησιν, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς οὐκ εἶπον; ὁμοῦ μάστιγας καὶ ἀπαγωγὰς προσανεφώνησεν, ἵν' μάθῃς ὅτι ὅταν δόξῃ ὁ θάνατος αὐτῷ εἶναι προσαπόδασος, ὡς καταγελάσῃ τὸ πρᾶγμα νομίζεσθαι. τοῦτο γὰρ πάντων μᾶλλον ἐκφώνει ἵνα αὐλὸς καταπλήξαι, εἶτα ἐμάνησαν ὡς ἀσεβεῖς καὶ λυμεῶνες κριθήσεσθαι. πρὸς τούτοις ἦν καὶ χρήσιμον εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐθνῶν ἐμάνησαν πάσχων εἶπεν· οὐ γοῦν ἡ Ἰουδαϊκὴ προσέθηκε μετὰ πλείονος τῆς ἐμφολῆς, ὅπου γε καὶ ὑφεσις ἐστὶν ἐδίδαξε. νῦν ἐν ἐκείνῳ πρὸς τὸ πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν λέγει, ποῦ ὑπάγεις; ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. ἵνα μετὰ καὶ αὐτὴ προσαμυθία τὸ μαθεῖν αὐτοὺς, ὅτι ἦδει τὴν ἀθυμίαν τὴν ἐμφολοῦσαν. ὑπὸ γὰρ τῆς ἀγωνίας τῆς περὶ τὴν ἐρημίαν τὴν αὐτῶν καὶ τὰ μέλλοντα ἐκδέχεσθαι αὐτοὺς δεινὰ (οὐδὲ γὰρ ἤδεισαν, εἰ δυνήσονται) ἀνδρείως διεγκεῖν) ἐξέπεσαν. Ἵνος οὖν ἔνεκεν ἐν μὴ ταῦτα εἶπεν αὐλοῖς, ὅτε τὸ πνεύματος κατηξιώθησαν; ἵνα μάθῃς ὅτι σφόδρα ἦσαν ἀγαθοί. εἰ γὰρ μηδέπω πνεύματος καταξιωθέντες, οὐκ ἀπεπήδησαν τῇ λύπῃ καταχωσθέντες, ἐννόησιν τίνες ἔμελλον ἔσεσθαι τῆς χάριτος ἀπολαύσαντες. Εἰ γὰρ τότε ἀκούσαντες ἐλύπησαν, τῷ πνεύματι αὐτὸ τὸ πεμφθὲν ἐλογισάμεθα· νῦν ἐν ὀλοκλήρῳ τῆς διανοίας αὐτῶν ὄντι ὁ καιρὸς, καὶ σαφὴς τοῦ πόθου τοῦ πρὸς τὸν Χριστὸν ἀπόδειξις, γυμνοῦ ἐπὶ τὴν διάνοιαν βασανίζοντος.

7 Ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λέγω. Οὐκ πῶς προεμυθεῖτο αὐλοῖς πάλιν. ἐγὼ γὰρ πρὸς χάριν λέγω, φησὶν, ἀλλὰ, κἂν μὴ εἰδέναι λυπῆσθε, τὸ συμφέρον ἀκούσαι δεῖ. ὑμῖν μὲν γὰρ κρεῖττον ἐμὲ πρᾶξαι· τὸ δὲ συμφέρον ἔπεσεν. κηδεμόνου δέ ἐστι, τὸ μὴ ὅπου τῆς συμφέροντος τῶν γνησίων φείδεσθαι, καὶ ἀπάγειν τοῦ λυσιτελοῦντος αὐτούς.

Ἐὰν γὰρ ἐγὼ μὴ ἀπέλθω, φησὶν, ὁ παράκλητος οὐ μὴ ἔλθῃ. Τί λέγουσιν οἱ ταῦτα τὴν προσοχὴν πρὸς τὸ πνεύματος οὐκ ἔχοντες δόξαν; συμφέρει δι' αὐτὸν ἀπελθεῖν, καὶ δοῦλον παράκλητον; ὁρᾶς πῶς πολλὴ τοῦ πνεύματος ἡ ἀξία;

Ἐὰν δὲ ἀπέλθω, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς. Καὶ τί τὸ κέρδος;

8 Ἐκεῖνος ἐλθὼν, ἐλέγξει τὸν κόσμον· Τουτέστιν, οὐκ ἀπιμορπὴ ταῦτα προέξουσιν, οὐ γὰρ ἦν ἔλθῃ. ἰσχυρὰ μὲν γὰρ καὶ τὰ παρὰ πολλοῖς πεπιστευμένα παρ' αὐτοῖς· ὅταν δὲ καὶ δι' ἐκείνου ταῦτα γένῃ), καὶ διδάγματα τελεώτερα καὶ σημεῖα μείζονα, πολλῷ μᾶλλον καὶ κατορθώσονται, ὁρῶντες τοσαῦτα ἐν τῷ ὀνόματι μου γινόμενα· ὅπερ σαφέστερον ποιεῖ τῆς δυνάμεως τὴν ἀπόδειξιν. νῦν μὲν γὰρ δυσὶν) λέγει, ὅτι ὁ τοῦ τέκνου υἱὸς, οὐ ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα· ὅταν δὲ ἴδωσι θάνατον λυόμενον, καὶ ἅδου ἐκβαλλόμενον, χωλεύοντα Φύσεως διορθουμένην, δαίμονας ἐλαυνομένους, πνεύματος χρηστὸν ἅφατον, καὶ ταῦτα πάντα ἐμοῦ καλουμένου γινόμενα, τί ἐροῦσιν; ἐμαρτύρησε γὰρ περὶ ἐμοῦ καὶ ὁ πατήρ· μαρτυρήσει δὲ καὶ τὸ πνεῦμα. καίτοι καὶ τὴν ἀρχὴν ἐμαρτύρησεν· ἀλλὰ καὶ νῦν τοῦτο ποιήσει. Τὸ δὲ, ἐλέγξει 9 Περὶ ἁμαρτίας, Τουτέστι, πᾶσαν ἀπολογίαν αὐτῶν ἐκκόψει, καὶ δείξει πεπλημμεληκότας ἀσύγνωστα.

10 Καὶ περὶ δικαιοσύνης, ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα πορεύομαι, καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με· Τουτέστιν, ὅτι "ἀληθῆ προφέρομεν βίον. καὶ τοῦτο τεκμήριον, τὸ πρὸς τὸν πατέρα πορεύεσθαι. ὅπου γὰρ αἰτῷ ἀεὶ τοῦτο ἐκεκράξεσαν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ δηλοῖ τοῦτο ἁμαρτωλὸν αὐτὸν ἔλεγεν καὶ παράνομον, φησὶν· ὁμοῦ καὶ ταύτην ἀναιρήσει τὴν πρόφασιν. Εἰ γὰρ τὸ νομίζεσθαι ἐμὲ μὴ εἶναι) ἐκ τοῦ Θεοῦ τοῦτο παράνομον δείκνυσιν· ὅταν δείξῃ τὸ πνεῦμα ἐκεῖ με ἀπελθόντα, καὶ ὑπὲρ ὧν ἔφην, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκεῖ (τὸ γὰρ, οὐκ ἔτι θεωρεῖτέ με, τοῦτο ἔστι δηλοῦν) τί ἐροῦσι λοιπόν; ὅσα δηλαδὴ δύο τούτων ἀναιρεθήσεται τὸ πονηρόν. ὅτε γὰρ τὰ σημεῖα ποιῶ, ἁμαρτωλὸς (οὐ γὰρ δυνατὰ) ἁμαρτωλὸς σημεῖα ποιῶν) ὅτι τὸ παρὰ Θεῷ εἶναι δηλαδὴ ἀποδεικνύμενος, ἁμαρτωλὸν. ὥστε οὐκ ἐν" δυνατὸν λέγειν, ὅτι ἐστὶ ἁμαρτωλὸς ὅστις, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ.

11 Περὶ

11 Περὶ δικαίωσεως, ὅτι ὁ ἀρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται. Πάλιν ἐνταῦθα τὴν περὶ δικαιοσύνης ἀναχυσιν λέγει, ὅτι καὶ ἐπάλαισε τῷ πνεύματι. οὐκ ἂν δὲ ἦν ἁμαρτωλὸς ὢν κατεπάλαισεν· ὅπερ γὰρ δίκαιός τις ἀνθρώπων ποιῆσαι ἴσχυσεν. ὅτι γὰρ κατακέκριται δι' ἐμέ, εἴρηται οἱ καταπαλαίσαντες αὐτὸν ὕστεροι, καὶ τὴν ἀναίσχυντον μου σαφῶς εἰδότες, ὅπερ καὶ ἐκεῖνος αὐτὸν ὄντα. ὁ γὰρ ἴσχυσέ με καταφυγεῖν. ἐπεὶ δὲ ἔλεγον, ὅτι δαιμόνιον ἔχω, καὶ ὅτι πλανῶς εἰμί, καὶ ταῦτα μὴ ταῦτα δειχθήσεται ἕως ὅτε. ὁ γὰρ αὐτὸν ἐλθὼν, εἶτε ἁμαρτία ὑπεύθυνος ἡμῶν· νυνὶ δὲ κατακέκριται ἐκβέβληται. 12 Ἐπὶ πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. Οὐχοιῶν συμφέρει ἐμὲ ἀπελθεῖν, εἶτε τότε μέλλετε βαστάζειν, ὅταν ἀπέλθω. καὶ τί γέγονε; μείζων σου ὁ πνεῦμά ἐστιν, ὅτι νυνὶ μὲν οὐ βαστάζομεν, ἐκεῖνο δὲ ἡμᾶς βαστάζειν δύναται; μείζων ἡ ἐκείνου ἐνέργεια καὶ τελειοτέρα; οὐ γὰρ ἐκεῖνος τὰ ἐμὰ ἐρεῖ. ἀλλὰ τοῦτό φησιν· 13 Ἀφ' ἑαυτοῦ λαλήσει οὐδέν, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ, λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ. 14 Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. 15 Πάντα, ὅσα ἔχει ὁ πατήρ, ἐμά ἐστιν. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει καὶ ἀναμνήσει, καὶ ἐν ταῖς θλίψεσιν ὑμᾶς παραμυθήσεται, ὅπερ αὐτὸς οὐκ ἐποίησε, καὶ ὅτι συμφέρει ἐμὲ ἀπελθεῖν, καὶ ἄκρον ἐλθεῖν, καὶ νυνὶ μὲν οὐ δυνάσθε βαστάζειν, τότε δὲ δυνήσεσθε, καὶ ὅτι ὁδηγήσει εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν· ἵνα μὴ ταῦτα ἀκούοντες μεῖζον τὸ πνεῦμα νομίσωσι, καὶ εἰς ἀσεβείας ἐκπτῶσιν ἐκάτερα ἐμπέσωσι, διὰ τοῦτό φησιν, οὐκ ἐμοῦ λήψεται· τουτέστιν, ἅπερ αὐτὸν εἶπον ἐγὼ, ταῦτα κἀκεῖνος ἐρεῖ. ὅταν δὲ εἴπῃ, οὐδὲν ἀφ' ἑαυτοῦ λαλήσει, οὐδὲν ἐναντίον, οὐδὲν ἴδιον παρὰ τὰ ἐμά φησιν. ὥσπερ οὖν ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ λέγων, ἃ ἐμαυτοῦ δὲ λαλῶ, τοῦτό φησιν, ὅτι οὐδὲν ἐκτὸς τοῦ πατρὸς, οὐδὲν ἴδιον ἢ πρὸς ἐκεῖνον καὶ ἀλλότριον, ἀλλὰ καὶ ὁπερ τοῦ πνεύματος. τὸ δὲ οὐκ ἐμοῦ, ὃ ἐξ ὧν ἐγὼ οἶδα, οὐκ ἐμῆς γνώσεως. μία γὰρ ἐμοῦ καὶ τοῦ πνεύματος γνῶσις. καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν. ἐπῆρεν αὐτῶν τὸν λογισμόν. ὡς οὐδὲν γὰρ ἄτοπον λίχνον τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὡς πρὸς τὸ μανθάνειν τὰ μέλλοντα. τοῦτο γοῦν συνεχῶς πρώτων αὐτὸν, ποῦ ὑπάγεις, 25 λέγουσιν ἡ ὁδός; καὶ ταύτης οὖν ἀπαλλάττων αὐτοὺς τῆς φροντίδος, λέγει· ὅτι πάντα ὑμῖν συμφέρει, ὥστε μὴ ἐμπίπτειν ἀφυλάκτους. ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει. πῶς; ἐν τῷ ὀνόματι ᾧ ἐμοῦ δώσει καὶ ἐνεργείας. ὅπερ γὰρ μείζονα ἔμελλον ποιεῖν σημεῖα παραγινομένου τοῦ πνεύματος, διὰ τοῦτο πάλιν τοῦ ἰσοτιμίαν εἰσάγων, φησίν· ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει. ποίαν λέγει πᾶσαν ἀλήθειαν; καὶ γὰρ καὶ τοῦτο αὐτοῦ μαρτυρεῖ, ὅτι ἡμᾶς ὁδηγήσει εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. αὐτὸς 30 μὲν γὰρ διὰ τὸ σάρκα περικεῖσθαι, καὶ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι πρὸς ἑαυτὸν λέγειν, καὶ διὰ τὸ μηδέπω αὐτοῖς τὴν ἀνάστασιν εἰδέναι σαφῶς, καὶ ἀτελεστέρους τοὺς Ἰουδαίους, ἵνα μὴ ὡς παρανομοῦντα δόξῃ κολάζειν, οὐδὲν μέγα ἐφθέγγετο συνεχῶς, ὅτε τοῦ νόμου σαφῶς ἀπέστησεν. ὅπερ ἦν αὐτῶν ἀπεχθάνεσθαι οἱ μαθηταί, καὶ ἔξω λοιπὸν ἦσαν ἐκεῖνοι, καὶ πολλοὶ πιστεύειν ἔμελλον καὶ τὴν ἁμαρτημάτων ἄφεσιν λαβεῖν, καὶ ἄλλοι ἦσαν οἱ πρὸς αὐτὸν λέγοντες, οὐκ ἴδιά 35 αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν μεγάλα εἰκότως ἐφθέγγετο. ὥστε ὁ τῆς ἀγνοίας τὸ ἐμπῆς, φησι, τὸ μὴ εἰπεῖν ἁπαξ εἰπεῖν ἐγκλῶ, ἀλλὰ τὸ τῶν ἀκουόντων ἀσθενείας. ἐκεῖνο δὲ εἰπὼν, ὁδηγήσει εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, ἐπήγαγεν· ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ ἐρεῖ. ὅτι γὰρ οὐ διδασκαλίας τὸ πνεῦμα δεῖται, ἀκουσον δὲ Παύλου λέγοντος· Οὕτω δὲ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. ὥσπερ 1. Kor. 2. 11. οὖν τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου οὐ μεμαθήκαμεν πρὸς ἕτερον οἶδεν· ὅτω καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐκ ἐμοῦ 40 λήψεται· τουτέστι, συνώφθαι τοῖς ἐμοῖς ἐρεῖ. πάντα, ὅσα ἔχει ὁ πατήρ, ἐμά ἐστιν. ἐπεὶ οὖν ἐμά ἐστιν ἐκεῖνα, ἐκεῖνος δὲ οὐκ ἐμοῦ ἐρεῖ, οὐκ ἐμοῦ ἐρεῖ. ἆρά τι δὲ οὐκ ἦρκετο πρὸν ἢ αὐτὸν ἀπελθεῖν; ὅτι οὔπω τὰ καλάμους ὀρθώσης, οὔπω τὰ ἁμαρτίας λυθείσης, ἀλλ' ἐπὶ πάντων ὑπευθύνων ὄντων τῇ πλημμελείᾳ, οὐκ ἂν προῆλθεν. δεῖ οὖν, φησι, τὴν ἔχθραν λυθῆναι, καὶ καταλλαγῆναι ἡμᾶς τῷ Θεῷ, καὶ τότε δέξασθαι τὸ δῶρον. ἐκεῖνο. ἆρά τι δὲ φησι, πέμψω αὐτόν; τουτέστι, πρὸ τοῦ δικαιοσθῆναι σω

σκυλάσω ὑμᾶς ὡς ἐς τ' ἀποδυλιῶν. πῶς γὰρ ὁ πέμψας οὐ πέμπεται; ἀλλως ἢ, ἐς τ' ὑποστάσεων ὁ λόγος διαφορὰν δείκνυσι. διὰ δύο ἢ ταῦτα ἄτω φθέγξεται, ἢ ὅτι δυσπαράστως εἶχεν, πείθων τὸ πνεύματος ἔρχεσθαι, ἢ ἵνα αὐτὸ θεραπεύσωσιν. ἠδύνατο μὲν γὰρ ἂν αὐτὸς ταῦτα ἐργάζεσθαι· ἀλλὰ διὰ τοῦτο συγχωρεῖ μαρτυρεῖν, ἵνα μάθωσιν αὐτοῦ τὴν ἀξίαν. ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἠδύνατο τὰ ὄντα δημιουργεῖν· ὁ δὲ υἱὸς αὐτὸ ποιεῖ, ἵνα μάθωμεν αὐτοῦ τὴν δύναμιν, ὅτι καὶ τοῦτο. διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐσαρκώθη, ἵνα πνεύματι τηρῶν τὴν ἐνέργειαν, καὶ ἐμφράττων τὰ στόματα τῶν τὴν ἀποδεσιν τῆς ἀφάτου φιλανθρωπίας εἰς ἀφορμὴν ἀσεβείας λαμβανόντων. ὅταν γὰρ λέγωσιν, ὅτι διὰ τοῦτο ἐσαρκώθη ὁ υἱός, ἵνα καταδιέσεργες ἰῶ τὰ παρόντα, ἐρεῖτε αὐτοῖς, τί οὖν δὴ εἶπεν περὶ τοῦ πνεύματος; ὃ γὰρ ἔλαβε σάρκα, καὶ ὃ ὑπὲρ διὰ τοῦτο μεῖζον τοῦ υἱοῦ αὐτὸ ἐρεῖτε, οὐδὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ καταδιέσεργεν. διὰ τοῦτο δὲ ὅτι τοῦ βαπτίσματος ἡ τελεία παραλαμβάνεται. καὶ γὰρ ὁ πατὴρ οὐ πάντα ἐργάσεται δυνατὸν, οὐδὲ ὁ υἱός, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἀλλ', ὅπερ περὶ τοῦ παρόντος ἴδοις ἂν μυρίαλλή, τοῦτο ἀμφίβολον ἰῶ περὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, πρὸς εἰλικρίνειαν δὲ τῆς μυσταγωγίας, ἵνα σὺ τὴν κοινωνίαν τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων ἀγαθῶν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς ἀξίας καταμανθάνωμεν. ἐπὶ τοῦτο δὲ ὁ υἱὸς καθ' ἑαυτὸν ταῦτα, ἀντὶ τοῦ ὅτι τοῦ βαπτίσματος μὴ τοῦ παρόντος δοῦναι, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἄκουσον ταῦτα σαφῶς. τοῖς γὰρ Ἰουδαίοις ἔλεγεν Ἵνα γὰρ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας· καὶ πάλιν, Ἵνα ὁ υἱὸς φωτὸς γένησθε· καί, Ἐγὼ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς. εἶτα μὴ ταῦτα, Ἵνα ζωὴν, φησὶν, ἔχωσι, καὶ περισσὸν ἔχωσιν. ἴδωμεν δὴ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιοῦν. ποῦ ἐστιν ἰδεῖν; Ἐκείνῳ δὴ ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος, φησὶ, δίδοται πρὸς τὸ συμφέρον. ὁ τοίνυν ταῦτα πρὸ ἔχων, καὶ ἁμαρτήματα πολλῷ μᾶλλον ἀφίησι. καὶ πάλιν· Τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν· τὸ δὲ, Ζωοποιήσει διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ πνεύματος ἐν ὑμῖν· καί, Τὸ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην· καὶ πάλιν, Εἰ δὲ πνεύματι ἄγεσθε, οὐκ ἐστὲ ὑπὸ νόμον. οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας. καὶ τότε δὴ πάντα ἅπερ ἐποίουν, παραλαμβάνουσι τοῦ πνεύματος ἐναμματοῦργουν. καὶ Κορινθίοις δὲ γράφων ἔλεγε Παῦλος· Ἀλλ' ἀπελούσασθε, ἀλλ' ἡγιάσθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. ἐπεὶ δὲν ἔδει μὴ τοῦ παρόντος πολλὰ ἔχουσαι, καὶ τὸν υἱὸν δὴ εἶδον πολλὰ ἐργασάμενον, ἔδει δὴ τοῦ πνεύματος ἐνδεῶς ἐνδεῶς πω σαφῶς ἠδέσθαι, μαρτυρεῖ, καὶ τὴν τελείαν εἰσάγει γνῶσιν. ἀλλ' ἵνα μὴ μακρὸν ἐκτείνω τὸν λόγον (ὅπερ ἐφθάσω εἰπών) διὰ τοῦτό φησιν· ὅσα δ' ἀκούσῃ, λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ. ἐπεὶ, εἰ μὴ τοῦτο ἔστι, πῶς οὐκ ἄτοπον, εἰ τότε ἐμόγησεν ἀκούειν, καὶ διὰ τοὺς μαθητευομένους; οὐδὲ γὰρ τότε ἐμόγησε καθ' ὑμᾶς εἰδέναι, εἰ μὴ διὰ τοὺς ἀκουσομένους. καὶ τί τοῦτο παραμυθεῖται τὸ ῥήματος γένοιτ' ἄν; ἄλλως δὲ· τί καὶ ἐμόγησεν ἀκούσεσθαι; ἃ ταῦτα πάντα εἶπε διὰ τοὺς φοιτῶν; εἶτα γὰρ ὡς τῆς τοῦ νόμου λύσεως ἐμόγησε διδάσκειν, εἴρητο· εἶτα ὡς τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς θεότητος αὐτοῦ, καὶ τῆς οἰκονομίας, καὶ ταῦτα εἴρητο. τί γὰρ καὶ τεθνάτεσαν ἐμόγησε μὴ ταῦτα ἐρεῖν; καὶ ταῦτα ἐργάσεται ἀναγγελεῖ. διὰ ταῦτα μάλιστα δείκνυσιν αὐτοῦ τὸ ἀξίωμα, ὅπερ Θεοῦ τοῦτο μάλιστα ἴδιον, τὸ λέγειν τὰ μέλλοντα. εἰ δὲ καὶ αὐτὸς μεμαθήκει παρ' ἑτέρου, οὐδὲν πλέον ἔχει τῶν προφητῶν· ἀλλὰ διὰ τοῦτο τὴν ἀπηκριβωμένην πρὸς τὸν Θεὸν γνῶσιν δηλοῖ, ὅτι ἀδύνατον ἄλλο τι φθέγξασθαι αὐτό. τὸ δὲ, ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, ἤτοι ἐκ τοῦ χαρίσματος τοῦ εἰς τὴν σάρκα τὴν ἐμὴν ἐληλυθότος, ἢ [ὅτι] ἀπὸ τῆς γνώσεως, ἧς καὶ ἐγὼ ἔχω, οὐχ ὡς δεόμενος, οὐδὲ ὡς παρ' ἑτέρου μαθών, ἀλλ' ὡς μιᾶς οὔσης ἐμοῦ καὶ τῆς αὐτῆς. διὰ τί δ' οὕτως εἶπε, καὶ μὴ ἑτέρως; ὅτι οὐδέπω τὸ τοῦ πνεύματος ἤδεσαν λόγον. διόπερ ἐν κατασκευάζει μόνον, ὥστε πιστευθῆναι αὐτὸ καὶ δεχθῆναι παρ' αὐτοῦ, καὶ μὴ σκανδαλισθῆναι. ὅπερ γὰρ ἔλεγεν, εἰς ὅστιν ὑμᾶς ὁ διδάσκαλος ὁ Χριστός, ἵνα μὴ

Μαρκ.ε.ϛ. Ιωαν.ιϛ.λε. Ιωαν.ι.κβ. α.Κορ.ιε.ζ. Ιωαν.ϛ.ξγ. Ρω.η.ιϛ. Ρω.η.ι. Ρω.η.ιθ. α.Κορ.ϛ.ιϛ. α.Κορ.ϛ.ια.

χ. ἀφῆναι χ. βάπτισμα χ. πνεῦμα

μὴ νομίσωσι τῶν ἐμὲ κενοῦν ἐκείνῳ πειθόμενοι, μία ἡ ἐμὴ καὶ ἡ ἐκείνου διδασκαλία, φησίν, ὅτιν· ὃς ὧν ἐλάγιστον ἐγὼ διδάσκειν, οὐκ ἐμαυτῷ καὶ αὐτὸς ἐρῶ. μὴ δὴ νομίσητε ἕτερα εἶναι τὰ ἐκείνου. καὶ γὰρ καὶ οὐκ ἐμά ἐστι καὶ τοῦ ἐμοῦ συνεργοῦ δόξαν. ἓν γάρ θέλημα παρὰ τοῦ καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος. οὕτω καὶ ἡμᾶς εἶναι βούλεται λέγων, ἵνα ὦσιν ἕν, καθὼς καὶ ἐγὼ καὶ σὺ ἓν ἐσμεν.

Οὐδὲν γὰρ ὁμονοίας ἐστὶν οὐδὲ συμφωνίας. ὁ γὰρ εἷς, πολλοστός ἐστιν ἄπως. αἱ γὰρ ΗΘΙΚΟΝ
ὁμόψυχοι ὦσι δύο ἢ δέκα, οὐκ ἔτι εἷς ἐστιν ὁ εἷς, ἀλλὰ δεκαπλασίων ἕκαστος αὐτῶν γίνεται, καὶ εὑρήσεις ἐν τοῖς δέκα ἓν, καὶ ἐν ἑκατὸν ἓν δέκα. κἂν ἕνδεκα ἔχωσιν, ὁ ἓν ἐν ἑκατοντοσθαλῶν, ὡς τοῖς δέκα ἑκατοντοσθαλῶν, ὅπως ἀλίσκηται. οὐ γὰρ ὑφ' ἑνὸς βάλλεται μόνου, ἀλλ' ἴσα τοῖς δέκα στόμασι. καὶ πόρισεν ὁ εἷς; ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἐν ἀπορίᾳ. ὃ γὰρ μείζονι μέρει, τοῦτο τοῖς πλείοσι, τοῖς ἐνδεᾶ, εὐπορεῖ, καὶ ὃ ἀπορῶν συσκιάζεται μέρος, ὃ ἔλαττον, ἀφ' οὗ τὸ πλείονος τοῦ εὐπορουμένου. ἕκαστος τούτων ἔσχηκε χεῖρας ἔχει καὶ ἔσχηκε ὀφθαλμούς, καὶ πόδας τοσούτους. οὐ γὰρ τοῖς ἑαυτοῦ μόνον ὀφθαλμοῖς ὁρᾷ, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἑτέρων, οὐ τοῖς ἑαυτοῦ βαδίζει ποσίν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἑτέρων· οὐ ταῖς ἑαυτοῦ χερσὶν ἐργάζεται, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἐκείνων. ψυχὰς ἔχει δέκα. οὐ γὰρ αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκείναις ἀφ' αὑτοῦ μεμερίμνησεν. εἰ δὲ καὶ ἐκάλεσεν ἡμᾶς, ὃ αὖθις ἔσται πάλιν, καὶ ἐκπαγήσεται τὰ τῆς δυνάμεως. εἶδες ἀγάπης ὑπερβολήν, πῶς ἀκαταγώνιστον ποιεῖ ἓν καὶ πολλαπλασίω; πῶς ὁ εἷς καὶ πολλαχοῦ δυὰς εἶναι; ὁ αὐτὸς καὶ ἐν Περσίδι καὶ ἐν Ῥώμῃ· καὶ ὅπερ φύσις οὐ δυὰς, ἡ ἀγάπη δυὰς. ὃ μὲν γὰρ αὐτὸς ἐκεῖσε ἔσται· ὃ δὲ ἔχει· μᾶλλον δὲ ὁλόκληρος ἐκεῖσε, καὶ ὁλόκληρος ἐκεῖ. ἐὰν δὲ χίλιοι ἔχῃ φίλους, ἢ δισχίλιοι, ἐννόησον πού πάλιν ὑπερβήσεται τὰ τῆς δυνάμεως. ὁρᾷς πῶς αὐξητικόν ἡ ἀγάπη; ὃ γὰρ θαυμαστὸν τοῦτο ἐστί, ὃ χιλιοστὸν ποιῆσαι τὸ ἕνα. ἵνος οὖν ἕνεκεν οὐ κινδυνεύομεν τὴν δυνάμιν ταύτην, καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ καθιζώμεθα ἑαυτοῖς; τοῦτο δυναστείας καὶ πλούτου κρεῖττον πάντος, τοῦτο ὑγείας, τοῦτο αὐτοῦ τοῦ φωτὸς πλέον, τοῦτο βιβυμίας ἀπόθεσις. μείζων ἵνος εἷς ἕνα καὶ δύο ἀφιέντα τὴν ἀγάπην; μάθε καὶ ἐξ ἐναντίας ὃ παράγραμμα. ἔστω τις μηδένα φίλον ἔχων, ὥσπερ δυσίας ἐστὶν ἐρήμης (μωρὸς γὰρ ἐρῶ, οὐκ ἀπαρχήν μοι φίλος) ὁ τοιοῦτος ποίαν ζήσεται ζωήν; καὶ γὰρ μυριάκις ἢ πλούσιος, καὶ ἐν ἀφθονίᾳ καὶ τρυφῇ, καὶ μυρία ἀγαθὰ κεκτημένος, πάντων ἔρημος καὶ γυμνὸς καθίσεται. ὅπου γὰρ τῶν φίλων οὐκ ὄντως, ἀλλά, κἂν πέντε ὦσι, τῶν πλουσίων εὐπορώτεροι τυγχάνουσι· ἃ ἅπερ αἱ τοῦ αὐτοῦ σῶμα εἶπεῖν ὅπη χειρὶ, ταῦτα ὁ φίλος ἐρῶ· καὶ ὅσα δυνάται ἑαυτῷ χρήσασθαι, δι' ἑτέρου δυνήσεται καὶ πολλῷ πλείονα, καὶ πάσης ἡμῖν ἔσται ἀπολαύσεως καὶ ἀσφαλείας κατάθεσις. δυνάμεθα γὰρ ὅτι παθεῖν καὶ χωρὶς ὑπὸ τοσούτων δορυφόρων φυλαττόμενον. δυνάμεθα γὰρ τοιούτοι τοῦ βασιλέως ἀσωματοφύλακες ἀκριβῶς, ὡς ὅτι. μὴ γὰρ ἀνάγκη ἐστὶ φόβῳ τὸν φυλακτικὸν ἐπιδείκνυσθαι· ἡ δὲ οὐσία καὶ ἀγάπη· πολλῷ δὲ φόβου τυραννικώτερα αὕτη. κἀκεῖνος μὲν οὖν φύλακας αὐτοῦ δέδοικεν, οὗτος δὲ τούτοις μᾶλλον, ἢ ἑαυτῷ θαρρῶν, καὶ διὰ τούτους οὐδένα τῶν ἐπιβουλευόντων δέδοικεν. ἐμπορευσώμεθα τοίνυν τὴν ἐμπορείαν ταύτην· ὁ πένης, ἵνα τῆς πενίας ἔχῃ ἀπαλλαγήν· ὁ πλούσιος, ἵνα τὸν πλοῦτον ἐν ἀσφαλείᾳ κεκτημένος ᾖ· ὁ ἄρχων, ἵνα μὴ ἀσφαλείας ἀσφαλείᾳ ἄρχῃ· ὁ ἀρχόμενος, ἵνα βίβυμνος ἔχῃ τὸν ἄρχοντα. τοῦτο ἡμερότητος ἀφορμή, τοῦτο παραστάτης ἐπιθήσεις. ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς θηρίοις σκῆνα μάλιστα ἐστὶ χαλεπὰ καὶ ἀπήθανα, τὰ μὴ ζωπαλαζόμενα. διὰ τοῦτο πόλεις οἰκοῦμεν, καὶ ἀγέλας ἔχομεν, ἵνα ἀλλήλοις στηρίζωμεθα. τοῦτο καὶ Παῦλος ἐκέλευσε λέγων· Μὴ ἐγκαταλιμπάνοντες τὴν ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν. οὐδὲν γὰρ ὄντως ὡς μόνωσις κακόν, καὶ ὃ ἀσυνδυαστὸν καὶ ἀποτόπιον. τί οὖν μοναχοί, φησι, καὶ οἱ τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων κατειληφότες; οὐδὲ ἐκεῖνοι φίλων εἰσὶ χωρὶς, ἀλλὰ σὺν μὲν ἐπὶ τῆς ἀοράτου ἐφυγον θορύβους, πολλοὺς δὲ ἔχουσιν ὁμοψύχους καὶ ἀκριβῶς ἀλλήλοις συνδεδεμένους. καὶ ἵνα τοῦτο κατορθώσωσιν

Εξ.ι.κα.

χ. καθίσηται.

σιν

σιν, ἀνέχαρησαν. ὅπου γὰρ ἡ τῶν πραγμάτων φιλοσοφία πολλὰς ποιεῖται ἐλευθερίας, ἀλλὰ τοῦτο οὐκ μέσοι γινόμενοι τῇ ἀγάπῃ γεωργοῦσι μετ' ἀκριβείας πολλῆς. τί οὖν, εἴ τις μόνος εἴη, φησί, καὶ κενὸς μυρίους ἔχῃ φίλους; ἐγὼ μὲν γὰρ βούλομαι, εἰ δυνατόν, καὶ ζωδιατρίβειν ἀλλήλοις εἰδέναι· τέως δὲ μηνύσω σοι τὰ τῆς φιλίας ἀκίνητα. ἃ γάρ ὁ τόπος ποιεῖ τὰς φίλους. πολλοὺς γοῦν ἔγνωσι τοὺς θαυμάζοντας· οὐκ αἰδεῖ δὲ ἐθαύμασαν, εἰ μὴ ἐφίλουν. καὶ αὐλοὶ πάλιν (κἂν ἀπάσης θύρας) τῆς οἰκουμένης, ὅπερ μέγιστον φιλίας ἐστὶ τεκμήριον. διὰ τοῦτο καὶ ἐν τοῖς μυστηρίοις ἀσπαζόμεθα ἀλλήλους, ἵνα ᾖ πολλοὶ γνώμεθα εἷς· καὶ ὅταν τῶν ἀμυήτων κοινὰς ποιούμεθα τὰς εὐχάς, λιτανεύοντες ὑπὲρ νοσούντων, καὶ τῶν καρπῶν τῆς οἰκουμένης, καὶ γῆς καὶ θαλάττης. ὁρᾷς πᾶσαν τῆς ἀγάπης τὴν δύναμιν; ἐν ταῖς εὐχαῖς; ἐν τοῖς μυστηρίοις; ἐν ταῖς θυσίαις; τοῦτο πάντων αἴτιον τῶν ἀγαθῶν. διὰ ταύτης ἐχόμενα μὴ ἀκριβείας, καὶ τὰ πρόσταγμα κενῶς οἰκονομήσομεν, καὶ τῆς βασιλείας ἐπιτευξόμεθα· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. οθ. 16 ΜΙΚΡΟΝ, καὶ οὐ θεωρεῖτε με· καὶ πάλιν μικρόν, καὶ ὄψεσθέ με, ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα. 17 Εἶπον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους· Τί ἐστιν τοῦτο ὃ λέγει, μικρόν; οὐκ οἴδαμεν τί λαλεῖ. χ. ἀκμὴ

Ἠνοιγομένου ψυχοῦ καὶ ἐκ τοῦ ἀγνοίας καταχομένου πολλῆς, οὐδὲν οὕτως εἴωθε καταβάλλειν, ὡς τὰ τοῦ λύπου πίκτοντα ῥήματα τρεφόμενα συνεχῶς. τί δήποτε οὖν ὁ Χριστὸς εἶπεν, ἐκ τοῦ ἐγὼ ὑπάγω, καὶ οὐκ ἔτι λαλήσω μεθ' ὑμῶν, συνεχῶς τὰ αὐτὰ τρέφῃ, λέγων· μικρόν, καὶ οὐκ ἔτι θεωρεῖτέ με, καὶ, ὅτι ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με; ὅτε γὰρ αὐτοῖς ἀνεκήρυττε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τότε πάλιν αὐτῶν καταβάλλῃ τὰ φρονήματα. ἵνα οὖν ἔνεχεν τοῦτο ποιῇ; βασανίζει τὴν διάνοιαν καὶ δοκιμωτέραν ἐργάζεται, καὶ συνεθίζει καλῶς αὐτοῖς ἐν τῇ τοῦ λυπηροῦ ἀκροάσει ἡμερώσεως ἐνεγκεῖν αὐτὸν τὸν χωρισμόν. ὁ γὰρ ἐν τοῖς ῥήμασι τοῦτο μελετήσαντες, ἔμελλον καὶ ἐν τοῖς πράγμασιν αὖθις ῥᾳδίως οἴσειν λοιπόν. Εἰ δέ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειε, καὶ αὐτὸ τοῦτο παραμυθία ἐστί, τὸ εἰπεῖν ὅτι πρὸς τὸν πατέρα ἀπέρχομαι. τοῦτο γὰρ δηλοῦντος ἦν, ὅτι οὐκ ἀπολοῦμαι, ἀλλὰ μεταστάσεως ἡ ἐστὶν αὐτοῦ ἡ τελευτή. καὶ ἑτέραν παραμυθίαν αὖθις ἐνέθηκεν. ἃ γὰρ εἶπε, μικρόν, καὶ οὐκ ἔτι θεωρεῖτέ με, μόνον, ἀλλὰ καὶ πρόσθηκε· μικρόν, καὶ ὄψεσθέ με, δηλῶν ὅτι καὶ ἐπομένως, καὶ πρὸς ὀλίγον ἔσται ὁ χωρισμός, καὶ διώκειν ἡ μετ' αὐτῶν συνουσία. τοῦτο μάθωμεν οὐ συνήθων. ὅταν καὶ εἰκότως αἴ τις θαυμάσειε, πῶς πολλάκις ταῦτα ἀκούοντες, ὡς μηδὲν ἀκηκοότες, ἄπτως ἀμφιβάλλουσι. πόθεν οὖν ἄγνοιαν ἔσχον; ἢ διὰ τὸν λύπον, ὡς ἔγωγε οἶμαι (αὕτη γὰρ ἔξέβαλλε τῆς διανοίας αὐτῶν τὰ λεγόμενα) ἢ διὰ τὸν ἀσάφειαν αὐτῶν λεγομένων. διὸ καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς δύο σωτηρία πρᾶξαι οὐκ ὄντα σωτηρία. Εἰ γὰρ ὀψόμεθά σε, φησί, πρὸς ὑπάγεις; Εἰ δὲ ὑπάγεις, πῶς ὀψόμεθά σε; διὰ τοῦτο λέγουσιν, οὐκ οἴδαμεν τί λαλεῖ. ὅτι μὲν γὰρ ἀπέρχεται ἤκουσαν· ἠγνόουν δὲ ὅτι μετὰ μικρὸν ἥξει πρὸς αὐτούς. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὑπεμνήσθησαν αὐτοῖς, ὅτι οὐ συνήθων τὸ λεγόμενον. βαλόμενος γὰρ αὐτοῖς ἐμπῆξαι τὸ περὶ τοῦ θανάτου δόγμα, τί φησιν;

20 Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς· ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται. Ἐπειδὴ γὰρ διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι, καὶ μετὰ ἔπεσεχον τῷ πιστεύειν, ὅτι οὐκ ἀποθανεῖται, εἶτα ἀκούσαντες ὅτι ἀποθανεῖται, ἀμφέβαλλον οὐκ εἰδότες τί ποτέ ἐστι τὸ μικρόν, φησι· κλαύσετε καὶ θρηνήσετε.

τε· ἀλλ' ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται). Εἶπα δεικνύς, ὅτι μὴ τὴν λύπην χαρὰν ἔχῃς, καὶ ὅλη ἡ λύπη ἴσχυει τὴν χαράν, καὶ ὅτι αὕτη μὲν βραχεῖα, ἡ δὲ ἡδονὴ ἀπέραντος, ὅπερ τῷ παραδείγματι ἦλθε χρησικόν· καὶ τί φησιν;

21 Ἡ γυνὴ ὅταν τίκτῃ, λύπην ἔχει. Καὶ κέχρηται) τῇ παραβολῇ ἡ καὶ τοῖς ἀποστόλοις φῆναι, συνεχῶς τὴν ἐπαγγελίαν τῶν ὠδίνων τῆς ἀγωνίας παραβάλλοντες. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ὠδίνες λήψονται ὑμᾶς· ἀλλ' ἡ ὠδὶς τῶν τόκων χαρᾶς αἰτία· ἅμα καὶ τοῦτο δεῖ ἀναστάσεως πιστούμενος λέγειν, καὶ δεικνὺς ὅτι ὃ ἐντεῦθεν ἀπελθεῖν, ὅμοιόν ἐστι τῷ ἀπὸ μήτρας ἀπελθεῖν εἰς λαμπρὸν φῶς· ὡσανεὶ ἔλεγε, μὴ θαυμάσητε ὅτι ὀλίγα λύπης τοιαύτης ὄντα τὰ συμφέροντα ὑμᾶς ἄγω· ἐπεὶ καὶ ἡ μήτηρ ὅταν τέκῃ μήτηρ οὕτως ἔρχεται ἀπὸ λύπης. ἀνίησιν) ὃ ἐν τούτοις καὶ τὸ μυστικόν· ὅτι ἔλυσεν αὐτὸς τὸν θανάτου τὰς ὠδῖνας, καὶ νέον καὶ θεῖον ἀπογεννηθῆναι πεποίηκε. Καὶ οὐκ εἶπεν ὅλως πρεσβύσεται ἡ θλῖψις μόνον, ἀλλ' οὐδὲ μέμνηται αὐτῆς (τοσαύτη ἡ ἀπροσδεχήτου χαρά) ὕστερον καὶ τοῖς ἁγίοις ἔσται. καὶ μικρὸν δὲ ἀπὸ τούτου χαίρει ἡ γυνή, ὅτι ἦλθεν ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον, ἀλλ' ὅτι αὐτῇ παιδίον ἐτέχθη. ἐπεί, εἰ ἀπὸ τούτου ἔχαιρεν, οὐδὲν ἐκώλυε καὶ ἐφ' ἑτέρᾳ γυναικὶ πικτούσῃ καὶ μὴ πικτώσας χαίρειν. Τίνος οὖν ἕνεκεν ἔφη τοῦτο εἰπεν; ὅτι εἰς τοῦτο μόνον προέλαβε τὸ ἐπιδεικνύμενον, εἰς ὃ δεῖξαι προσῆκεν μὴ τὴν λύπην, διέσχηκε δὲ τὴν χαρὰν· καὶ εἰς ὃ μεταστᾶσιν εἰς ζωήν, καὶ εἰς τὸ μέγα τῆς ὠδίνων τὸ κέρδος. καὶ οὐκ εἶπεν, ἐτέχθη παιδίον, ἀλλ', ὅτι ἄνθρωπος. ἐκάθυδα γάρ μοι τὴν ἀνάστασιν αἰνίττεται τὴν αὐτοῦ, καὶ ὅλη οὐκ ἐκείνῳ ὡς ὠδίναντι θανάτῳ, ἀλλὰ τῇ βασιλείᾳ καλεῖσθαι ἔμελλε. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ἐγεννήθη αὐτῇ παιδίον, ἀλλ', ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον.

22 Καὶ ὑμεῖς οὖν νῦν μὲν λύπην σχήσετε· πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται. Εἶπα, ὅτι οὐκ ἔτι ἀποθανεῖται δηλονότι, φησί·

Καὶ οὐδεὶς αὐτὴν αἴρει ἀφ' ὑμῶν. 23 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν.

Πάλιν οὐδὲν ἄλλο κατασκευάζει δηλοῦν τούτων, ἢ ὅτι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐστι. τότε γὰρ εἴσεσθε πάντα λοιπόν. Τί δέ ἐστιν, ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε; οὐ δεήσεσθε μεσίτου, ἀλλ' ἀρκεῖ τὸ ὄνομα μόνον εἰπόντας πάντα λαβεῖν. Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅσα ἐὰν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου. Δείκνυσι τοῦ ὀνόματος τὴν δύναμιν, εἴτε μὴ ὁρώμενος, μηδὲ παρακαλούμενος, ἀλλ' ὀνομαζόμενος μόνον, καὶ πάντα τῷ πατρὶ ποιῶν θαυμαστά. πῶς δὴ τοῦτο λέγεται; ἔνθα λέγεται, Ἐπιδὴ ὅτι ἔδωκας αὐτῷ, καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παῤῥησίας λαλεῖν τὸν λόγον σου, καὶ ποιῶν ἐν τῷ ὀνόματί σου σημεῖα. καὶ ἐστέναξε ὁ τόπος ἔνθα ἦσαν. Πραξ. δ. κθ.

24 Ἕως ἄρτι οὐκ ἠτήσατε οὐδέν. Ἐντεῦθεν δείκνυσιν, ὅτι συμφέρει πάλιν αὐτὸν ἀπελθεῖν, εἶπε ἕως τότε οὐδὲν ἠτήσαν, καὶ τότε [δ]λήψονται) πάντα ὅσα ἂν αἰτήσωσι. μὴ γὰρ, ὅπερ λοιπὸν ἀνασώσομαι ὑμῖν, νομίσητε ἐξαλαλήξεσθαι· τὸ ὄνομά μου μείζονα ὑμῖν δώσει παῤῥησίαν. ἐπεὶ οὖν σωσκιασμένα ἦν τὰ εἰρημένα, φησί·

25 Ταῦτα ἐν παροιμίαις λελάληκα ὑμῖν, καὶ ἔρχεται ὥρα ὅτε οὐκέτι ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν. Ἐσαι καιρὸς, ὅτε πάντες εἴσεσθε σαφῶς. λέγει δὲ τῆς ἀναστάσεως χρόνον. τότε παῤῥησίᾳ περὶ τοῦ πατρὸς ἀναγγελῶ ὑμῖν (καὶ γὰρ ὅτι τεσσαράκοντα ἡμέρας σωθεὶς διελέχθη αὐτοῖς, σωαλιζόμενος καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ) νῦν μὲν γὰρ ἐν φόβῳ ὄντες, καὶ προσέχετε τοῖς λεγομένοις· τότε δὲ ἀναστάντα ἰδόντες καὶ συνόντες δυνήσεσθε παῤῥησίᾳ πάντα μανθάνειν, ὅτι αὐτὸς ὁ πατὴρ ὑμᾶς φιλεῖ, τῆς εἰς ἐμὲ πίστεως βεβαίας γενομένης.

26 Καὶ οὐκ ἐρωτήσω τὸν πατέρα. Ἀρκεῖ καὶ εἰς ἐμὲ ἀγάπη προσῆκεν ὑμῶν.

27 Ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε, καὶ πεπιστεύκατε, ὅτι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον. 28 Ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἐξῆλθον, καὶ ἔρχομαι εἰς τὸν κόσμον. πάλιν ἀφίημι τὸν κόσμον, καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα.

τέχα. Επειδὴ γὰρ ὁ τῆς ἀναστάσεως λόγος οὐκ ὡς ἔτυχεν ἀκοὴς παρεμυθεῖτο, καὶ μετὰ τούτων τὸ ἀκούειν ὅτι παρὰ Θεοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐκεῖ πάλιν, συνεχῶς αὐτὰ παρεισρέφει. τὸ μὲν γὰρ ἠγνόατο, ὅτι ὀρθῶς πιστεύσουσιν εἰς αὐτόν· τὸ δέ, ὅτι μέλλοισι σὺν ἀσφαλείᾳ εἴσ). ὅτε μὲν οὖν ἔλεγε, μικρὸν, καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ μικρὸν, καὶ ὄψεσθέ με, εἰκότως ἠγνόουν· νυνὶ δὲ σαφῶς ἔπ. τί δή ἐστιν, ἐμὲ σὺν ἐρωτήσετε; οὐκ ἐρεῖτε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα σου, καὶ ποῦ ἐστὶν ὅπου πᾶσαν εἴσεσθε τὴν γνῶσιν, ὡς ἀγαπᾷσι) πρὸς ὑμᾶς ὁ πατὴρ, ὥσπερ κἀγώ. ὅτο μάλιστα αὐξῆσαι ἀναπεύσας ἐποίησε τὸ μαθεῖν ὅτι ἓν πατρί ἐσον) φίλοι. διὸ λέγει·

30 Νῦν οἴδαμεν ὅτι οἶδας πάντα. Ορᾷς ὅτι πρὸς τὸ ὑφορμοῦν τὴν ἀγνοίαν ἀπεκείνατο; Καὶ οὐ χρείαν ἔχεις ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ· Τοῦτοις, πρὶν ἢ ἀκοῦσαι οἶδας τὰ σκανδαλίζοντα ἡμᾶς, καὶ ἀνέπαυσας, ὅπερ εἶπες ὁ πατὴρ ὑμᾶς φιλᾷ, ὅτι ἐμὲ πεφιλήκατε. μὴ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα, τότε λέγουσι, νῦν οἴδαμεν. ὁρᾷς πῶς ἀτελῶς εἶχον; εἶπα ὅπερ ὥσπερ ἵνα χάριν αὐτῷ προσέχοντες λέγουσι, νῦν οἴδαμεν, λέγει, πολλῶν δεῖσθε ἑτέρων, ὥστε ὅτι τὸ τέλειον ἐλθεῖν. οὐδὲν οὐδέπω ὑμῖν κατώρθω). νῦν οὖν προσδώσετέ με τοῖς ἐχθροῖς, ὡς τοσοῦτος ὑμῶν κρατήσει φόβος, ὥστε μηδὲ μετ' ἀλλήλων διωνθιῶναι δύναχωρῆσαι. ἀλλ' ὁρᾶτε ἀπὸ τούτων πείσομαι δεινόν. ὁρᾷς πῶς πάλιν συνκαταβαλικὶς ὁ λόγος; τὸ γὰρ ὡς οὐδεὶς καλῶς ἐκάλυ, ὅλη συνκαταβάσεως δέον) διηνεκῶς. ὅπερ γὰρ ἔλεγον, ὅδε νῦν παρρησίᾳ λαλεῖς, καὶ παροιμίαν οὐδεμίαν λέγεις, καὶ διὰ τοῦτο πιστεύομέν σοι, δείκνυσιν ὅτι νῦν, ὅτε πιστεύουσιν, ὅπω πιστεύσουσιν, οὐδὲ προσίεται αὐτῶν τὰ ῥήματα. ταῦτα λέγει, εἰς ἕτερον αὐξῆσαι παρεμπίπτων χαμεγόν. τοῦ, 32 Ο πατὴρ μεθ' ἐμοῦ ἐστι, Δι' αὐξῆσαι πάλιν τέθεικε. ὅτο γὰρ αἴτιον καὶ τοῦτο ἐβούλοντο μαθεῖν. εἶτα δείκνυσι, ὅτι οὐ τὴν τελείαν γνῶσιν πω εἰδίσι χ. ἰσίλιπ αὐτοῖς ταῦτα λέγων, ἀλλ' ὥστε τὸν λογισμὸν αὐτοῖς μὴ ταπεινάζῃ (εἰκὸς γὰρ αὐξῆσαι λογίζεσθαι ἀνθρώπινά τινα, ὡς ὅτι οὐδὲ μιᾶς ἀπολαύσουσι παρ' αὐτοῦ βοηθείας) φησί· 33 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε· Τοῦτοις, ἵνα μὴ σκανδαλητὲ με τὴν ἀγνοίας ὑμῶν, ἀλλὰ παρρησίαν ἔχητε. μὴ οἴνων εἰς δόγμα ὡς ἐλκύσω τὰ λεγόμενα. εἰς γὰρ ἡμετέραν εἰρήνην) παρακλησιν καὶ ἀγάπην. οὐδὲ γὰρ μέχρι τούτου, φησὶ, τοιαῦτα πάσχουσι, " ἔσησε) ὑμῖν ταῦτα χ. τάσο τὴν δεινῶν· ἀλλ' ἕως δὴ ἦτε ἐν τῷ κόσμῳ, θλίψιν ἕξετε, ἐν νῦν ὅτε παρρησίδομαι, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα. ἀλλὰ θαρσήσατε τῷ λογισμῷ. οὐδὲν γὰρ πείσεσθε δεινόν. τοῦ γὰρ διδασκάλου παρακαλοῦντος τὴν ἐχθραν, καὶ χρὴ οὐκ μαθητὰς ἀλύειν. ὡς πῶς νενίκηκας, εἶπέ μοι, τὸν κόσμον; εἶπον μὲν ἤδη, ὅτι τὸν ἀρχοντα αὐτοῦ κατέβαλον κάτω· εἴσεσθε δὲ ὕστερον, πολλῶν εἰκόντων ὑμῖν καὶ παραχωρούντων.

ΝΟΕΙΚΟΝ Εξεστι δὲ καὶ ἡμῖν νικᾶν, ἐὰν βαλώμεθα, εἰς ⓦ ἀρχὴν τῆς πίστεως ἡμῶν ἀφοράντας, καὶ χ. ἀμῶς ταύτην βαδίζοντας τὴν ὁδὸν, ἵν' αὐτὸς ἡμῖν ἕτερον. ὅτως οὐδὲ θάνατος ἡμῶν παρείσει. τί οὖν; οὐ " τεθνήξομεν, φησιν; ἀπὸ γὰρ τούτου δῆλον, ὅτι οὐ παρείσει. καὶ μὴν τότε ὁ ἀνταγωνιστὴς χ. τεθνήξο μεθα, ἔσαι λαμπρὸς, οὐχ ὅταν μὴ συμπλακῇ τῷ ἐχθρῷ, ἀλλ' ὅταν συμπλακεὶς μὴ κατίσχηται. οὐ τοίνυν διὰ τὴν συμπλοκὴν θνητοὶ, ἀλλὰ διὰ τὴν νίκην ἀθάνατοι. τότε γὰρ ἂν ἡμεῖς θνητοὶ, εἰ ἐμείναμεν παρ' αὐτῷ διηνεκῶς. ὥσπερ οὖν οὐκ ἂν εἴποιμι τὸν μακρόβιωτατον τῶν ζώων ἀθάνατον, καίτοιγε πολλὴν ἡμῶν χρόνον ἔζω θανάτου· ὅτως οὐδὲ θνητὸν, διὰ τὸ λύεσθαι θανάτου, ⓦ μέλλοντα μὴ ⓦ θάνατον αἴσθεσθαι. εἰπέ γάρ μοι, εἴ τις πρὸς ὀλίγον ἐρυθριάσειε, τοῦτον ὕτω καλέσωμεν διηνεκῶς ἐρυθρὸν * ; ἠδάμως. * εἶναι ἢ γὰρ ὅτι τὸ πρᾶγμα ἕξις. εἴ τις ὠχρὸς γένοιτο, τοῦτον ἰκτερικὸν τὸν προσερούμεν; οὐδαμῶς. πρόσκαιρον γὰρ τὸ πάθος. οὐκοῦν οὐδὲ θνητὸν καλέσῃς ⓦ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ γενόμενον ἐν θανάτῳ· ἐπεὶ δὲ σὺν καθῴδοντας ὕτως ἐρῶμεν. πεθνήκασι γάρ, ὡς εἰπεῖν, καὶ εἰσιν ἀνενέργητοι. ἀλλὰ φθείρει τὰ σώματα; καὶ τί τοῦτο; οὐ γὰρ ἵνα ἐν φθορᾷ μείνῃ, ἀλλ' ἵνα βελτίω γένηται. νικήσωμεν τοίνυν ⓦ κόσμον, πρὸς ἀθανασίαν δραμόντες,

μεθ ἡμῶν, ἀκολουθήσωμεν τῷ βασιλεῖ, σπεύσωμεν καὶ αὐτοὶ δεῦτε. καταφρονήσωμεν αὐτῶν τῶν
ἡδονῶν. καὶ γὰρ δεῖ πόνων. μεταθῶμεν τὸν ψυχικὸν τρόπον ὡς οἱ πνευματικοί, καὶ νενίκηται ὁ κόσμος
ἅπας. δεῦτε μὴ ἐπιζητήσωμεν αὐτοῦ, νενίκηται· αὐτὸν καταγελάσωμεν αὐτοῦ, πέπτωκε. ξένοι ἐσμὲν καὶ
πάροικοι· μηδενὶ τούτων τῶν λυπηρῶν ἀλγῶμεν. οὐδὲ γὰρ, εἰ πατρίδος ἡμούμεθα λαμ-
προτέρας καὶ πρεσβυτέρων εὐφημιῶν εἰς μακρὰν τινα γῆν ἀπῳκήκειμεν, μηδενὶ γνώριμος ὤν, μη-
δὲ παῖδας ἔχων, μηδὲ πλοῦτον, εἶτά τις ὕβρισεν, ἅρπασας δ' ἄν, ὡς οἴκοι ζῶντα παθών. ὁ
γὰρ ἰδίας σωφροσύνης, ὅτι ἐν ξένῃ καὶ ἀλλοτρίᾳ εἶ, πάντα φέρειν εὐκόλως ἐπίστῃ, καὶ ὃ κα-
ταφρονεῖσθαι καὶ ὃ πτωχὸν εἶναι καὶ ὃ οἰκτρὸν εἶναι. τοῦτο λογίσαι καὶ νῦν, ὅτι ξένος εἶ καὶ
πάροικος, καὶ μηδέν σε τῶν ἐν τῇ ξένῃ ταύτῃ θορυβείτω. καὶ γὰρ πόλιν ἔχεις, ἧς τεχνίτης
καὶ δημιουργὸς ὁ Θεός. ἀλλ' οἰκήσεις αὖθις ἐκεῖ βεβαίαν καὶ ὁλόκληρον τὴν πόλιν, ἐὰν μὴ
ὑβρίζητε, λοιδορεῖτε· ἐν ξένῃ ἐσμὲν καὶ εὐτελῶς ζῶμεν. τὸ γὰρ δεινόν, ὅτι τῆς πατρίδος
τοῦτο πάσχειν, ὅτι τῶν πολιτῶν· τότε ἡ μεγίστη ἀτιμία καὶ ζημία. ἐὰν γάρ τις ἔνθα μηδένα
γνώριμον ἔχῃ, πάντα εὐκόλως ὑφίσταται· ἀπὸ γὰρ ὕβρεως ἀπὸ γνώμης τὸ ὑβρίζεσθαι χαλεπω-
τέρα γίνεται. εἰ γάρ, ἐὰν μὴ εἰδῶσί τινες ὅτι ὑπάρχω ὅπου ὑβρίσῃ, τότε ἡ ὕβρις πικρά· ἐὰν δὲ ἰδι-
ώτην νομίσας ὑβρίσῃ, οὐδὲν ἅψασθαι δοκεῖ τῶν ζώντων πάντων. οὕτω δὴ καὶ ἡμᾶς λογι-
σώμεθα. οὐδὲ γὰρ ἴσασι πλὴν ὅσον ἐσμὲν οἱ ὑβρισταί, οἶμαι, ὅτι πολῖται τῶν ἁγίων καὶ εἰς τὸν οἶκον
τοῦ θεοῦ ἀπογεγραμμένοι πατρίδα, καὶ τῶν χερουβὶμ ἐσμὲν συγγενεῖς. μὴ τοίνυν ἀλγῶμεν,
μηδὲ ὕβρεσι κλώμεθα τὴν ὕβριν. εἰ ἐγνώκεισαν, οὐκ ἂν ὕβρισαν. ἀλλὰ πλανῶνται καὶ βιτελεῖς
νομίζουσι; μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμᾶς ταύτην ὕβριν νομίζωμεν. εἰπέ γάρ μοι, εἴ τις οἰκοδεσπότην,
παῖδας τοὺς αὐτοῦ φθάσας, ὀλίγον ἀφεψήματος ἕνεκα τὸν πανδοχέα ἐκάλεσε παρεμβάλλειν αὐλῇ·
εἶτα ὁ πανδοχεύς, ἢ τῶν οἰκοδεσποτῶν τις, ἀγνοῶν ὅστις ποτ' εἴη, δυσχεράνειε πρὸς ἐκεῖνον καὶ
λοιδορηθείη· ἆρα γελάσεται τὴν ἄγνοιαν ἐκείνου; ἢ τέρψει μᾶλλον αὐτὸν ἡ πλάνη; οὐκ
ἐντρυφήσει, ὡς ἄλλῃ τινὸς ὑβρίζοιτο; οὕτω καὶ ἡμᾶς παρέπεμψεν. ἐὰν γὰρ τὸν πανδοχείου
καταλύματα παρεμβάλλοντες τοῦ ἡμετέρου, τοῦ οἰκείου τὴν οἰκίαν ταύτην. ὅταν ὁμοῦ πάντες
γελῶμεν, τότε εἴσονταί τινες ὑβρίζοντες. ἢ τοι τότε καίτοι νεύσουσι, τότε ἐγκύψουσι· τοῦτ' ἔστιν
οὗ ἕνεκεν ἡμᾶς ὁ ἄφρονας εἰς γέλωτα. δύο τοίνυν τύπους παραμυθησόμεθα ἑαυ-
τούς, ὅπου τε ἡμᾶς οὐχ ὑβρίζομεν (καὶ γὰρ ἴσασιν οἵτινές ἐσμεν) καὶ ὅπου, καὶν βουλώμεθα δίκην
λαβεῖν, δώσουσιν ὑπέρδικα χαλεπωτάτην. ἀλλὰ μὴ γένοιτο ἵνα ἅπαξ ὡμιλῶ καὶ ἀπαθὲς
ἔχειν ψυχήν. ἵνα οὖν, διὰ τοῦτο τῶν ὁμοφύλων ὑβριζώμεθα; τοῦτο γάρ ἐστι τὸ
φορτικόν. τοῦτο μὲν οὖν ἐστὶ τὸ κακόν. τί δήποτε; ὅτι οὐχ ὁμοίως τοὺς ἀγαπωμένους ὑβρί-
ζοντας φέρομεν, καὶ ὃς οὐκ ἴσμεν. ταῦτα γοῦν παραλαμβάνοντες τοὺς ὑβρισμένους, λέγομεν
τὰ ῥήματα πολλάκις· ἀδελφός ἐστιν ὁ ὑβριχώς, φέρε γενναίως· πατὴρ ἐστι· θεῖός ἐστιν. εἰ δὲ
τοῦ ἀδελφοῦ καὶ παντὸς τοῦ ὁμοφύλου καὶ πολλῷ μᾶλλον, δῆτα εἴπωτοῦτων γνησιώτερον. οὐ
γὰρ ἀδελφοὶ μόνον ἀλλήλοις ἐσμέν, ἀλλὰ καὶ μέλη ἐσμὲν σῶμα ἕν. εἰ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ ὁ μὰ
δυσωπεῖ, πολλῷ μᾶλλον ὁ τοῦ μέλους. οὐκ ἤκουσας τῆς ἔξωθεν παροιμίας λεγούσης, ὅτι δεῖ τοὺς
φίλους μὴ τῶν ἐλαττωμάτων ἔχειν; οὐκ ἤκουσας Παύλου λέγοντος, Ἀλλήλων τὰ βάρη βα- Gal. 6. 2.
στάζετε; οὐχ ὁρᾷς τοὺς ἐρανίζας; ἀναγκάζομαι γὰρ, ὅπερ ἀφ' ὑμῶν τὸ παράδειγμα σχεῖν
οὐκ ἔχομεν, ἐπὶ ἐκείνων τῶν ἀποθέσεων τὸν λόγον ἀγαγεῖν. ποιεῖ δὲ αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ὅταν
λέγῃ· Εἶτα τοὺς μὴ τὸ ἔθνος ἡμῶν πατέρας εἴχομεν παιδευτάς, καὶ * ἐνετρεπόμεθα· μᾶλλον Εcc. 12. 8.
ὁ σκῦλο εὐχαριστήσει εἰ πεῖν, ὅπερ Ῥωμαίοις φησὶν, Ὡσπερ παρεσκευάσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ Rom. 6. 19.
ἀκαθαρσίᾳ καὶ τῇ ἀνομίᾳ εἰς τὴν ἀνομίαν· οὕτω παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαιο-
σύνῃ. ἐγὼ οὖν καὶ ἡμεῖς παρρούντες ἐχώμεθα τοῦ παραδείγματος. οὐχ ὁρᾷς ὅσων ἐρανίζει, πόσα
οἱ πορνῶν γυναικῶν ἐπιχειρούμενοι πάθεσι δεινὰ, ῥαπιζόμενοι, τυπτόμενοι, γελώμενοι, θρυ-
πτόμενοι ἀνεχόμενοι πόρνης, ἀπαιτρεφομένης, μυρία ὑβριζόμενοι; ἀλλ' ὅμως καὶ ἅπαξ ἡδύ τι καὶ

ἥμερον

ἥμερον ἴδωσιν, πρᾶττα αὐλοῖς ἐν παρθενίαις, καὶ πρᾶττα οἰκέτας τὰ παρόντα, καὶ πάντα ἄζυγείων φέρει), καὶν πενία, καὶν νόσος, καὶν ὁποιωοῦν τούτοις ἕτερον. ὁ γὰρ βίον ὁ ἑαυτῷ πόθεν) ἀθλιότατε καὶ μακάριον, ὡς δῆτα τὴν ἐρωμένην ἔχουσι παρὰ αὐλοῖς Δραχειμένην. καὶ δόξαν ἴσασιν δι' ἀθεραπείαν, οὐκ ἀπιμίαν· ἀλλά, καὶν ὑβρίζῃ τις, ἐκ τοῦ τῆς πολλῆς ἡδονῆς καὶ τῆς πρὸς ἐκείνης εὐημερίας, ἄπρακτα φέρουσι ῥᾳδίως· ἐκείνη γὰρ καὶν λοιδορήσῃ), καὶν εἰς τὸ πρόσωπον πτύσῃ, ῥόδοις βάλλεσθαι νομίζουσι ζωῦτα πάσχοντες. καὶ τί θαυμαστόν, εἰ παρὰ αὐτῶν οὕτω διάκεινται; καὶ γὰρ τὸ οἰκίδιον [τὸ] ἐκείνης πᾶσιν ἐλαμπρότερον νομίζουσι, καὶν πηλίνη ᾖ, καὶν καταπίπτουσα. καὶ τί λέγω τοὺς τοίχους; καὶ γὰρ τοὺς τόπους αὐλοῖς, ἔνθα διατρίβουσιν ἐκείνη, ὁρῶντες διανίστανται). ἐγὼ δέ μοι δοκῶ λοιπὸν τὸ ἀποστολικὸν εἰπεῖν. καθάπερ ἐκεῖνός φησιν, ὥσπερ παρεσκεύασε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ, οὕτω παρασκεύασε τὰ μέλη ὑμῶν τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ αὐτὸν τρόπον κἀγὼ λέγω, ὡς ἠγαπήσαμεν ταύτην, ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους, καὶ οὐδὲν δεινὸν πείσομεθα πάσχειν. καὶ τί λέγω ἀλλήλους; οὕτως ἀγαπήσωμεν τὸν Θεόν. ἐφείξαλε ἀκούσαντες ὅτι τοσοῦτον ἀπαντῶν μέζον ἀγάπης ἐστὶ Θεοῦ, ὅσον τοῦ πόρνην ἐπιθυμῆσαι μόνον; ἀλλ' ἐγὼ φείδομαι, ὅπου οὐδὲ τοσοῦτον ὑπόδειγμα. καὶ, εἰ βούλεσθε, ἐπεξέλθωμεν τοῦ λόγου, εἰ καὶ σφόδρα φορτικὸν τὸ λεγόμενον. ἀλλ' ἐρωμένη τοῖς ἐρῶσιν οὐδὲν ἐστὶν ἡδίον χρήσει), ἀλλ' ἀλμίδη καὶ αἰσχύνῃ καὶ ὕβρει. τοῦτο γὰρ εἰ) ποιεῖ τὸ παρεισρεῦσαι πόρνη γυναικί, καταγέλαστον, αἰσχρόν, ἄτιμον. ὁ δὲ Θεὸς ἀγαθοῖς μὲν καὶ οὐκ ἀγαθοῖς ἐπαγγέλλεται ἀγαθά, καὶ ἡμᾶς ἐποίησε, καὶ ἀδελφοὺς τοῦ μονογενοῦς, καὶ ζωντὶ σοι μέλη πλέκει, καὶ τελευτῶντί σε ἀνάξει, καὶ τοσαῦτα ἐπαγγέλλεται δῶσειν ἀγαθά, ἅπερ μηδὲ ἐνόησαν δυνατόν, καὶ ἡμῖν καὶ αἰδεσίμους ἡμᾶς ποιεῖ. καὶ πάλιν, ἐκείνη διαπρωΐαν ἀναγκάζει πάντα τὰ αὐτῇ εἰς βάραθρον καὶ ἀπώλειαν· ὁ δὲ Θεὸς ἀπείρων κελεύει θεάτρων, καὶ ἐκατονταπλασίονα δίδωσι, καὶ ζωὴν αἰώνιον. πάλιν, ἐκείνη ὡς ὕδρα πόλεως κέχρηται τοῦ φιλτάτου, τυράννου πάντος χαλεπώτερον ὑπερπάτησα· ὁ δὲ Θεός φησιν, οὐκέτι λέγω ὑμᾶς δούλους, ἀλλὰ φίλους. εἶδετε τὸν ἐπαρχολιν καὶ τὰ σκῦβαλα καὶ τὰ ἀγαθὰ τὰ ἐκεῖ; τί οὖν τὰ μὲν σκῦβαλα, σκύτης μὲν ἔνεκεν καὶ ἀγρυπνοῦσι πολλοί, καὶ ἅπερ δὴ ὑπερβολὴ μετὰ κινδύνου καὶ οἰκίδια ἀφιᾶσι, καὶ πατέρα, καὶ μητέρα, καὶ φίλους, καὶ χρήματα, καὶ πρεσβείας, καὶ πάντα ἐν ἀπορίᾳ καὶ ἐρημίᾳ τὰ αὐτῶν· τὰ δὲ Θεοῦ πολλάκις ἕνεκεν, μᾶλλον δὲ ἡμῶν αὐτῶν ἕνεκεν, οὐδὲ τείτιον μοῖραν ἀναλώσαι αἱρούμεθα τῶν ὄντων, ἀλλὰ πεινῶντα ὁρῶντες παρορῶμεν, καὶ γυμνητεύοντα καὶ οὐδὲ λόγου μεταδίδομεν. ἐκείνης δὲ καὶ θεραπαινίδα ἴδωσιν ἑστᾶσαι καὶ βαρβάροις, ἐν μέσῃ τῇ ἀγορᾷ ἑστῶτες, ὥσπερ ἐγκαλλωπιζόμενοι καὶ ἀγαλλόμενοι διαλέγονται, μακρὸν λόγον ἀνελίττοντες διαύλου· καὶ οὐδὲν εἰ) τοῦ βίου πάντα νομίζουσι δι' αὐτὸν, οὐκ ἄρχοντας, ὑ βασιλέα (καὶ ἴσασιν ὅσοι ὑ νοσήματος ἐλεφαντιάσει πεῖσαν) καὶ χεῖρα ἔχουσι πλείονα ὑπερπατοῦσαν, ἢ σκληθύουσιν ἕτεροι. ἆρ' οὐκ εἰκότως γέγονα; ἆρ' οὐκ εἰκότως μυρίας κολάσεις; ἀναπτήσομεν τοίνυν, καὶ παραχωρήσωμεν τῆς τοῦ Θεοῦ διακονίας καὶν τοσοῦτον, καὶν τὸ ἥμισυ μέρος, ὑ τῇ πόρνῃ παρέχουσιν ἕτεροι, καὶν τὸ τέταρτον. τάχα φείσεται πάλιν· καὶ γὰρ καὶ αὐτός. ἀλλ' οὐκ ἐβουλόμην ὑπὲρ τῶν λόγων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν παραινεῖν φείσεσθαι ὑμᾶς. νυνὶ δὲ σκοῦδα μὴ ἡμῖν ἡ καρδία συγκέλλεται, ὀκνηρότερα δὲ πάντα ῥίπτομεν. τί οὖν ὁ κέρδος; δῆτα μὴ γὰρ σκῆψιν δέῃ κρήματα ἀναλίσκειν, οὐδὲ πενίαν ὀδύρεται, ἀλλὰ καὶ δανεισάμενος ἔδωκε πολλάκις ἀλλοις· σκῦβαλα δή, ἐὰν ἐλεημοσύνης μηνοθῶμεν, παῖδας δὲ γνησίους, δὲ οἰκίδιον καὶ πρεσβείας, καὶ μυρίας παραφάσεις ἡμῖν παραβάλλονται. ἀλλ' ἡδονὴ πολλή, φησιν, σκῆψις; τοῦτο γάρ ὅρκον ὁ Δημιουργὸς καὶ ὀδύρεσθαι. τί οὖν, ἐὰν δείξω μείζονα σκῦβαλα τῶν ἡδονῶν; σκῆψις μὴ γὰρ ὁ μακρὸν ὑστερήσεται τῆς ἡδονῆς ἡ αἰσχύνη καὶ ἡ ὕβρις καὶ ἡ δαπάνη, δεύτερον ὁ πόλεμος καὶ ἡ ἀπέχθεια· σκῦβαλα δὴ οὐδὲν τοιοῦτον. τί γὰρ τῆς ἡδονῆς ταύτης ἴσον, εἰπέ μοι, καθήσθαι παρὰ θεάτρου καὶ

θεάτρου

εανὸν ϗ τὴν ἐκ βασιλείαν, ϗ τὴν λαμπρότητα τῆς ἁγίων, ϗ τὴν ζωὴν τὴν ἀτελεύτητον; ἀλλὰ ταῦτα ἐν πειρασδοκίαις, φησὶν, ἐκεῖνα ἡ ἐν πείρᾳ. ποίᾳ πείρᾳ; βούλῃ ϗ ἐνταῦθα τὰ ἐν πείρᾳ εἶπω; ἐνόησον πόσης ἐλευθερίας ἀπολαύεις, ϗ πῶς σεαυτὸν δέδωκας σεαυτὸν πρέμεις ἀρετῆ συζῆν, οὐκ ἐχθρὸν, οὐκ ἀπέχουλον, ἀ συνεφαίτλιν, ἀ Ⓦ πρόθυμον δοκιμολῶντα, οὐκ ἀντεραςὴν, ἀ ζηλότυπον, ἀ πενίαν, ἀ νόσον, οὐκ ἄλλο τῶν ἀνθρωπίνων τοιοῦτον. ἐκεῖ ἡ, κἂν μυρία κακὰ γένηται ἡμῖν), ϗ ὥσπερ ἐκ πηγῆς ὁ πλοῦτος ἀπορρέῃ, ὁ τῶν ἀντεραςῶν πόλεμος, ϗ αἱ ἀπέχουλαι, ἐς Ⓐ λόγον πάντων ἀθλιώτερον ποιήσει τὸν μετ' ἐκείνων πλωτιλοῦντα Ⓦ βίον. τῆς γὰρ καταπύστου ἀφυτομάνης ἐκείνης ϗ τυφώσης, ἀνάγκη Ⓦ πόλεμον ἀναρριπίζεσθαι εἰς τὴν ἐκείνης ἀρέσκειαν. τοῦτο οὖν μυρίων θανάτων χαλεπώτερον καὶ πάσης ἀφορητότερον ὕμφειας. ἀλλ' οὐκ ἐνταῦθα τοιοῦτον ἐστίν.

Ο δὲ καρπὸς, φησὶ, τοῦ πνεύματος, ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη. ἤδη μοὶ πόλεμος, ὅταν ἡ χρημάτων ἄκαιρος δαπάνη, ὅταν ἡ ὀνείδη μὴ δαπάνης. καὶ ὀδόλει ὅλως, καὶ ἄρτον, καὶ ποτήριον ψυχροῦ, πολλοὶ σοι τὴν χάριν εἴσεται, ἐς ὅταν ἴδῃ" τὸ σε διακεῖν ϗ λυπῆσαι ποιῆς; σήλα πάντα ὥστε ποιῆσαί σε ἔνδοξον, ϗ πάσης ἀπαλλάξαι αἰσχύνης. τίνα οὖν ἔξομεν ἀπολαύσεις, ποίαν συνήθειαν, ταῦτα μὲν ἀφιέντες, τοῖς ἡ σώμασιν ἑαυτῶν σκιδόντες, ϗ εἰς τὸ τῶν πυρὸς κάμινον τὸ χρυσίον ἐκόντες ἑαυτῶν σκιβάλλοντες; δῆ παρακαλῶ τοὺς τοιαῦτα νοσοῦντας ἀναχήσασθαι ἑαυτοὺς, ϗ πρὸς τὴν ὑγείαν ἐπανάγειν, μηδὲ ἀφιέναι εἰς ἀπόγνωσιν ἐμπεσεῖν. ἐπεὶ ϗ ὁ υἱὸς ἐκεῖνος πολλῷ χαλεπώτερα τούτων ἔπαθεν· ἀλλ' ὅμως πρὸς Ⓦ οἶκον ἐπανῆλθε τὸν πατρῷον, ϗ ὅτι τῆς πρώτης ἐλήρετο ὕμνης, ϗ τὸν δεσπότης εὐδοκιμήσαντος ἐφάνη λαμπρότερος. τοῦτον ϗ ἡμεῖς ζηλώσωμεν, ϗ πρὸς τὸν πατέρα ἐπανελθόντες ὀφλήσωμεν ποτε, τῆς αἰσχυλωσίας ἀποσῶμεν ἐκείνης, ϗ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἑαυτοὺς μεταγάγωμεν, ἵνα καὶ τῆς βασιλείας τῆς οὐρανῶν ἀπολαύσωμεν, χάριτι ϗ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. σ. 1 ΤΑΥΤΑ ΕΛΑΛΗΣΕΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ, ΚΑΙ ΕΠΗΡΕ ΤΟΥΣ ὀφθαλμοὺς [αὐτοῦ] εἰς Ⓦ οὐρανὸν, ϗ εἶπε· πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, δόξασόν σου Ⓦ υἱὸν, ἵνα ἐς ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε. ϰζ.

Ποιήσας ἐς διδάξας, φησὶν, ἔστε μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ϗ μάλα εἰκότως. ὃ μὲν γὰρ ἔργῳ φιλοσοφῆσαι, δύσκολον· ἢ δὲ ἔργῳ τὰ ἔργων ὑπόδειξις, γενναίου πίστις ϗ μεγάλου. διὸ καὶ ὁ Χριστὸς τοῦτ' ἀνεξικακίας ἀγαλεγόμενος μέσον ἑαυτὸν ἐποίησε, κελεύων ἐκεῖνα μιμεῖσθαι τὰ ἐπιδείγματα. διὰ τοῦτο ϗ μὴ τὴν παίνεσιν ταύτην ὑπὲρ ὑμῶν ἐπιζητεῖτε), παιδεύων ἡμᾶς ἐν τοῖς πειρασμοῖς πρώτα ἀφένας ὅτι Ⓦ Θεὸν καταφεύγειν. ὅπερ γὰρ εἶπεν, ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἕξετε, ϗ κατέσεισεν αὐτὴν ταῖς ψυχάς, διὰ τῆς ἐλπίδος λύσησι πάλιν. ὡς γὰρ ἀνθρώπῳ τέως προσεῖχον· ϗ δι' ἐκείνους ταῦτα ποιῇ, ὥσπερ οὖν ϗ ὅτι Λαζάρου, καὶ λέγει τὴν αἰτίαν, ὅτι διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν, ὅτι σύ με ἀπέστειλας. ναί, φησὶν· ἀλλ' ὅτι μὴ τῶν Ἰουδαίων εἰκότως ταῦτα ἐγίνετο· ὅτι ἡ τῶν μαθητῶν ἕνεκεν; ϗ ἐπὶ τῶν μαθητῶν εἰκότως. ἐκεῖνα γὰρ μὴ τοσαῦτα λέγοντες, νυνὶ οἴδαμεν, ὅτι πρώτα οἶδας, μάλιστα πρώτων βεβαιωθεῖναι ἐδέοντο. ἄλλως ἡ, ὅτε ἐκλύθη ὁ ἀναγκαιότατος ὁ τραῦμα καλῶ· ἀλλὰ τί φησιν; ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν, ϗ ὅμα λέγει πρὸς τὸν πατέρα μᾶλλον εἰ) φησιν. εἰ ἡ ἄλλως τί λέγει εὐχὴν, ἐς δείκνυσιν αὐτὸν ποτὲ μὲν ὅτι γὰ-

Ioan.ια.με. ναται καμπτόμενον, ποτὲ μὲν τῶν ὀφθαλμοὺς εἰς τὸ ὑγιαῖνον αἴροντα, μὴ θρυπτέσθω. Διὰ γὰρ τούτων παιδεύομαι τὸ σκληρὸν τὸ ἐν ταῖς δεήσεσιν, ἵνα καὶ ἐστῶτες ἀναβλέπωμεν, μὴ τοῖς ὀφθαλμοῖς τῆς σαρκὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς διανοίας· καὶ ἵνα κάμπτωμεν τὰ γόνατα, τὴν ἑαυτῶν καρδίαν ζωπυροῦντες. ἦλθε γὰρ ὁ Χριστός, οὐχ ἑαυτὸν δεῖξαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀφεῖναι παιδεύσων ἀφατον. τὸν μὲν παιδεύοντα, οὐ διὰ ῥημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ πραγμάτων παιδεύειν χρή. ἀκούσωμεν τοίνυν τί φησιν ὁ Χριστός. πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, δόξασόν σου τὸν υἱόν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε. πάλιν δείκνυσιν ἡμῖν ὅτι οὐκ ἄκων ὅτι τὸ σταυρὸν ἦρχε). πῶς γὰρ ὁ καὶ εὐχόμενος τοῦτο γενέσθαι, καὶ δόξαν τὸ πρᾶγμα καλῶν, οὐκ αὐτὸ μόνον τὸ σταυρωθῆναι, ἀλλὰ καὶ τὸ παθεῖν; ἐπεὶ καὶ ὕστως ἐγίνετο. οὐ γὰρ ὁ υἱὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ πατὴρ ἐδοξάσθη. πρὸ μὲν γὰρ τοῦ σταυροῦ οὐδεὶς Ιουδαῖοι αὐτὸν ἤδεσαν· Ισραὴλ γάρ μέ, φησιν, οὐκ ἔγνω· μετὰ δὲ τὸν σταυρὸν ἡ οἰκουμένη ἅπασα προσέδραμεν. Εἶτα λέγει καὶ τὸν τρόπον τῆς δόξης, καὶ πῶς αὐτὸν δοξάσει. Ιερ.α.γ.

2 Καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ μὴ ἀπόληται.

Τὸ γὰρ εὐεργετεῖν ἀεί, τοῦ Θεοῦ δόξα. τί δέ ἐστι· καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός; πῶς δείκνυσιν, ὅτι οὐκ εἰς Ιουδαίους μόνους τὰ τῆς κηρύγματος ἐστὶ θεσπεσιάλμια, ἀλλ' εἰς τὴν οἰκουμένην ἐκτείνεται πᾶσαν, καὶ προκαταβάλλεται προοίμια τῶν ἐθνῶν. ὅπερ γὰρ εἶπεν, εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε· μέλλει δὲ μετὰ ταῦτα λέγειν, πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, δείκνυσι καὶ τὸ πατέρα τοῦτο βουλόμενον. σφόδρα γὰρ τοῦτο ἐσκανδάλιζεν Ιουδαίους, "Ἕλληνας δὲ. οὐδὲ γὰρ μετὰ ταῦτα εὐκόλως ἐωείχοντο τῷ ἐθνῶν ἅπτεσθαι, ἕως τὴν τοῦ πνεύματος ἔλαβον διδασκαλίαν. καὶ γὰρ καὶ μικρὸν σκάνδαλον ἐστεύθην Ιουδαίοις ἐγίνετο. μετὰ οὖν [τὴν] τοσαύτην τοῦ πνεύματος ἐπίδειξιν, εἰς τὰ Ιεροσόλυμα πορευόμενος ὁ Πέτρος, μόλις ἴσχυσε τὰ ἐγκλήματα διαφυγεῖν, εἰπὼν τὰ κατὰ τὴν συνδοκίαν. τί δέ ἐστιν, ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός; πότε ἄρα τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἔλαβεν, ἐρησόμεθα τοὺς αἱρετικούς; πρὸ τοῦ πλάσαι αὐτούς, ἢ μετὰ τὸ πλάσαι; αὐτὸς μὲν γὰρ φησι μετὰ τὸ "σταυρωθῆναι καὶ ἀναστῆναι. τότε γοῦν λέγει, ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία· πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη. τί οὖν; οὐκ εἶχεν ἐξουσίαν τῶν ἔργων τῶν ἑαυτοῦ· ἀλλ' ἐποίησε μὲν αὐτούς, ἐξουσίαν δὲ αὐτῶν οὐκ εἶχε μετὰ τὸ ποιῆσαι; καὶ μιμοῦ φαίνεται πάντα αὐτὸς πρὸ τῶν ἄνω χρόνων, καὶ τοὺς μὲν κολάζων ὡς ἀμαρτάνοντας (οὐ μὴν κρύπτω γάρ, φησι, ἀπὸ τοῦ παιδός μου Αβραὰμ, ὃ ἐγὼ μέλλω ποιεῖν) τοὺς δὲ καὶ ἡμᾶς ὡς κατορθοῦντας. Εἶτα τότε μὲν εἶχε, νῦν δὲ ἀπώλεσε, καὶ πάλιν ἔλαβε; καὶ ποῖος δὴ ταῦτα δαίμων ἐφθέγξατο; Εἰ δὲ ἡ αὐτὴ ἐξουσία καὶ τότε καὶ νῦν (ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει, φησὶ, τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ) τί ἐστὶ τὸ εἰρημένον; ἔμεμψεν αὖθις πέμπειν εἰς τὰ ἔθνη· ἵν' οὖν μὴ νομίσωσι καινοτομίαν εἶναι τὸ λεγόμενον, οὐκ ἀπεστάλην, εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ισραὴλ, δείκνυσι καὶ τῷ πατρὶ τοῦτο διορθοῦν. Εἰ δὲ μὴ πολλῆς αὐτὸ τῆς εὐτελείας φθέγγεται, θαυμαστὸν οὐδέν. οὕτω γὰρ κἀκείνους ὠφελήσει τότε, καὶ τοῦτο μὴ τὰ· καὶ ὅπερ εἶπον, ἀεὶ τὴν τῆς εὐτελείας ὑπερβολὴν σφόδρα ἐπιθεῖναι ὅτι συγκαταβάσεως ἕνεκα τὰ λεγόμενα. τί δέ ἐστι, πάσης σαρκός; οὐ γὰρ δὴ πάντες ὅτι σῴζουσι. καὶ μιμοῦ, τὸ αὐτὸ μέρος, πάντες ὅτι σῴζουσι· εἰ δὲ μὴ προσεῖχον τοῖς λεγομένοις, οὐ τοῦ διδάσκοντος τὸ ἔγκλημα, ἀλλὰ τῶν μὴ δεχομένων.

Ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, δῷ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. Εἰ δὲ καὶ ταῦτα ἀνθρωπότερον φθέγγεται, μὴ θαυμάσῃς. τῶν τε γὰρ εἰρημένων αἰτίαν ἕνεκεν τοῦ ποιεῖ, καὶ φυλαττόμενος ἀεὶ τὸ αὐτὸς τι περὶ ἑαυτοῦ λέγειν μέγα, ὅπερ τοῦτο προσίσατο τοῖς ἀκροωμένοις, διὰ τὸ μηδὲν μέγα περὶ αὐτοῦ φαντάζεσθαι τέως. ὁ γοῦν Ιωάννης, ὅταν ἐξ οἰκείου φθέγγηται προσώπου, οὐχ ὕστως ποιεῖ, ἀλλ' ὅτι τὸ ὑψηλότερον ἀνάγκη λέγειν, ὕστως λέγων· πάντα δι'

δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν· καὶ, ὅτι ζωὴ ἦν, καὶ ὅτι φῶς ἦν, καὶ ὅτι εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν· οὐχ ὅτι οὐκ εἶχεν ἐξουσίαν, εἰ μὴ ἔλαβεν, ἀλλ' ὅτι καὶ ἑτέρους ἔδωκεν ἐξουσίαν τοῦ γενέσθαι τέκνα Θεοῦ. καὶ ὁ Παῦλος ὁμοίως ἴσον αὐτὸν λέγει τῷ Θεῷ. αὐτὸς γὰρ ἀνθρωπινώτερον αὐτοῦ ὕστερον λέγων· ἵνα πᾶν, ὃ δέδωκας αὐτῷ, δῷ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. Φιλιπ. ε. 5.

3 Αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωή, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν. Μόνον ἀληθινὸν Θεόν, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν οὐκ ὄντων θεῶν φησι. καὶ γὰρ εἰς τὰ ἔθνη αὐτοὺς πέμπειν ἔμελλεν. εἰ γὰρ οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ δηλονότι τὸ μόνον ἐκβάλλουσι τοῦ εἶναι ἀληθινὸν Θεὸν τὸν υἱόν, ὥστε πρεσβεύοντες καὶ τὸν Θεὸν εἶναι ἐκβάλλουσι. καὶ γὰρ φησι, Τιμὴν δόξαν τιμῶ τὴν ἐμαυτοῦ· ἀλλὰ τὸ μόνου Θεοῦ ζητεῖτε. πῶς οὖν; οὐκ ἔσται Θεὸς ὁ υἱός; εἰ γὰρ Θεὸς ὁ υἱός, καὶ μόνου τοῦ πατρὸς λεγομένου, ἴσθι λοιπὸν ὅτι καὶ ἀληθινός, καὶ μόνου ἀληθινοῦ καλουμένου. τί δέ; ὅταν λέγῃ Παῦλος· Ἡ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρνάβας, οὐκ ἐκβάλλει τὸν Βαρνάβαν; οὐδαμῶς. τὸ γὰρ, μόνος, πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἑτέρων κεῖται. εἰ γὰρ οὐκ ἀληθινὸς Θεός, πῶς ἀληθής; ὅταν πολὺ γὰρ τοῦ ἀληθινοῦ ἡ ἀλήθεια διαφέρει. τί μὴ ἀληθινὸν ἀνθρωπον εἶναι θέλει ἐρώτησόν με, εἰπέ μοι; καὶ οὐδὲ ἄνθρωπον; ὅτι, εἰ ἀληθινὸς Θεὸς οὐκ ἔστιν ὁ υἱός, πῶς ἔστι Θεός; πῶς δὲ ἡμᾶς θεοὺς ποιεῖ καὶ υἱούς, μὴ ὢν ἀληθής; ἀλλ' ὑπὲρ τούτων ἀκριβέστερον ἡμῖν ἐν ἑτέροις εἴρηται· διὸ τῆς ἐξῆς ἐχώμεθα. Ιωαν. ε. μδ. α. Κορ. θ. 5.

4 Ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς. Καλῶς εἶπε, ὅτι τῆς γῆς. ὁ γὰρ τῷ θεανθρώπῳ δεδόξασται, ἐν τε τῇ φύσει τὴν δόξαν ἔχων, καὶ διὰ τὴν ἀγγέλων προσκύνησιν. διὰ τοῦτο πρὸς ἐκείνης τῆς δόξης φησὶ τῆς τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ συγκεκληρωμένης (ἐκείνην γὰρ τὴν δόξαν, καὶ μηδεὶς αὐτὸν δοξάσῃ, μάτην πεπληρωμένην ἔχων) ἀλλὰ ταύτην φησὶ τὴν ἀπὸ τῆς τῶν ἀνθρώπων λατρείας γινομένην. οὐκοῦν καὶ τὸ, δόξασόν με, τοιοῦτόν ἐστι. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι τὸν τρόπον τῆς δόξης φησὶ, ἄκουσον τῶν ἐξῆς. Τὸ ἔργον ἐτελείωσα, ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω αὐτό. Καίπερ ἀρχὴν ἔτι τὸ πρᾶγμα εἶχε, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἀρχήν. πῶς οὖν λέγει, ἐτελείωσα; ἢ ὅτι ὃ ἐμαυτῷ πᾶν ἐποίησα· ἢ ὅτι τὸ ἐσόμενον, ὡς ἤδη γεγενημένον λέγει· ἢ ὃ μάλιστα πάντων ὄντων ἐστὶν εἰπεῖν, ὅτι τὸ πᾶν ὡς ἤδη γεγενημένον τοῦ ῥίζαι τὰ ἀγαθὰ καταβεβλῆσθαι, ἢ πάντως ἐξ ἀνάγκης ἔμελλον ἔφασαν οἱ καιροὶ, καὶ τοῖς μέλλουσι μὴ θαῦμα γίνεσθαι αὐτὸν παρεῖναι καὶ συναφάπτεσθαι δηλοῦντα πάλιν συλλαβατικῶς φησιν, ὃ ἔδωκάς μοι. εἰ γὰρ δὴ προέλθοι ἀκόλουθον καὶ μαθεῖν, πολὺ θαῦμα τὸ δόξης αὐτὸν ἀποδίδοντα δεῖν εἶπεν. ὅτι γὰρ ἐξ οἰκείας ὅτι τάχιστα γνώμης ἦλθε, πολλαχόθεν δῆλον· ὡς ὅταν λέγῃ Παῦλος, Οτι οὕτως ἠγάπησεν ἡμᾶς, ὥστε παραδοῦναι ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν· καὶ, Ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών· ἐκ πάλιν, καθὼς ἠγάπησέ με ὁ πατήρ, κἀγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς. 5 Δόξασόν με σὺ πάτερ παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ, ἣν εἶχον, πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι, παρὰ σοί. Καὶ ποῦ ἡ δόξα ἐκείνη; ἐγὼ μὲν γὰρ ἀνθρώπου εἰκότως ἄδοξος· ἐμοὶ δὲ τὸ προσκείμενον ἔνδυμα· πῶς καὶ παρὰ Θεῷ δοξαθῆναί ζητεῖ; τί οὖν σὺ τοῦτό φησι; πρὸς τὴν οἰκονομίας ὁ λόγος· ἐπεὶ ὅπου δεδόξασε τῆς σαρκὸς ἡ φύσις, ἐκεῖ ἀφθαρσίας ἀπολαύσασα, ὅτε τὸ θεῖον κοινωνήσασα τοῦ βασιλικοῦ. διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ὅτι τῆς γῆς· ἀλλὰ παρὰ σοί. Φιλιπ. β. ζ. Ιωαν. ιγ. θ.

Ταύτης καὶ ἡμεῖς ἀπολαυσόμεθα τῆς δόξης κατὰ τὸ ἡμέτερον μέτρον, ἐὰν νήφωμεν. διὰ τοῦτο δὲ Παῦλός φησιν· Εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν. μυρίων ἄρα ἀξίοι δακρύων, τοσαύτης προκειμένης δόξης, διὰ νωθείαν καὶ ὕπνον ὑπερβαλλόντως ἑαυτοῖς. καὶ εἰ γέεννα μὴ ἦν, ἀθλιώτεροι πάντων, οἷς βασιλεύσαι παρὸν καὶ συνδοξασθῆναι τῷ υἱῷ τοῦ Θεοῦ, τοσούτων ἑαυτοὺς ἀπεστερωκότες ἀγαθῶν. εἰ γὰρ καταχθῆναι ἔδει, εἰ γὰρ μυρίους ἀποθανεῖν θανάτους, εἰ μυρίας ὑπεδύσασθαι ψυχὰς καὶ τοσαῦτα σώματα καθ' ἑκάστην ἡμέραν· οὐκ ἔδει τοσαῦτα ὑποστῆναι ὑπὲρ τοσαύτης δόξης; νῦν δὲ οὐδὲ ἓν μικρὸν κατα φρονοῦμεν,

νοδμῶν, ὥσπερ ὕστερον ἁρπάσαντες ἀποχησόμεθα· ὁ καταφρονοῦμεν χρημάτων, τῶν μυρίοις ἡμᾶς περιβαλλόντων κακοῖς, τῶν σὺν θεῷ ὑπερόντων, τῶν οὐχ ἡμῶν. τὰ γὰρ οὐχ ἡμῶν δίκαιον ἁρπάζειν, καὶ παρ' ἑτέρων ἔχομεν. ὅταν ἡ χεὶρ ἀπορῇ, καὶ σκώληξ ἀτελεύτητος, καὶ ἄσβεστον πῦρ, καὶ βρυγμὸς ὀδόντων, πῶς οἴσομεν ταῦτα, εἰπέ μοι; μικρὰ ἴσως ὑπομένομεν; ἀλλ' εἰς μάχας καθημερινὰς καὶ φιλονεικίας καὶ λόγους ἀνοήτους τὸ πᾶν δαπανῶμεν, τῷ γλώττῃ περφορτοῦντες, τὸ σῶμα πιαίνοντες, καὶ τῆς ψυχῆς ἀμελοῦντες· τῶν μὲν ἀναγκαίων ὀλίγα ποιούμενοι λόγον, τῶν δὲ περιττῶν καὶ ἀνοήτων πολλὴν τὴν φροντίδα; καὶ λαμπρεύεσθαι μὲν οἰκέλομεν ταῖς, καὶ ὠνούμεθα πολυτελῆ οἰκίας, καὶ παντοδαπῶν οἰκετῶν ἀτέλειαν περιβαλόμεθα, καὶ οἰκονόμους διαφόρους ὀπτανοῦμεν, ἀγρῶν, οἰκιῶν, χρημάτων ἀρχοντας, καὶ ἄρχοντας ἀρχόντων καθιστῶντες· τῆς δὲ ψυχῆς πρημωρούσης οὐδεὶς ἡμῖν λόγος. καὶ τί τούτων ἔσται τὸ ὄφελος; οὐχὶ μίαν γαστέρα. πληροῦμεν; οὐχὶ ἓν σῶμα περιβάλλομεν; τίς ὁ πολὺς τῶν περιττῶν θόρυβος; τί δήποτε, καὶ ὅταν τι τῶν μίαν ψυχὴν, ἵν' ἐλάχιστον, καθαίρωμεν, ἀπαρασκεύαστοι εἰς τὸ τοιοῦτον λειτουργίαν, καλέπωμεν ἑαυτοῖς ὀπτανοῦντες σηλείαν; ὁ μὲν πολλῶν δεόμενος, πολλῶν μοχλῶν ἐστί, καὶ μοχθηρᾶς κεφαλῆς τούτων. ἐπεὶ καὶ τῶν οἰκετῶν πολλοὺς ὁρᾷς ὁ διακονητὴς, καὶ θεραπείας ἕτερον εἰσφέρει ἕκαστον μείζονα· καὶ ἄλλως ὁ πολλὰς, χωρὶς ἐκείνων οὐκ εἰς ἀγορὰν ἐμβαλεῖν τολμᾷ, οὐκ εἰς βαλανεῖον, οὐκ εἰς ἀγρόν· ὅποι δὲ πολλάκις χωρὶς ἐκείνου παντελῶς περιττόν. ἀλλ' ὁ μοχθῶν εἷς κύριος, μὴ πρᾶσιν ᾖ πολύλαι, ὁ τολμᾷ περιελθεῖν οἶκον, ἀλλὰ καὶ περικύψῃ τῆς οἰκίας μόνος, καταγέλαστον ἑαυτὸν εἶναι νομίζει. τάχα τινὲς γελῶσιν ἡμᾶς ταῦτα λέγοντας· ἀλλὰ διὰ τοῦτο μὴ τοῦτο μυρίων δακρύων ἄξιοι δοκοῦμεν. ὅτι γὰρ δουλεία τοῦτο, πάντως σε ἐρεῖμεν· ἐοῦλον δεῖσθαι τὸ τὸν τοῦ σώματος σου περιττοῦντος, ἢ τὸν κόλικα τοῖς χείλεσι περισαίνοντος; ὑπὲρ δακρύων σὺ νομίζεις ἄξιον τὸν μοχθηρὸν ταῦτα; τί δή, εἰ βασανίζοντα ἄνωθεν ἑδέου περὶ τοῦ βαδίζειν διὰ νεκρῶν, οὐκ ἂν σεαυτὸν ἐλεεῖσθαι καὶ ἀθλιώτερον ταύτης πάντων ἐνόμισας; οὐκοῦν καὶ νῦν ὅταν ὁρᾷς δεόμενον, ἐκεῖσε ἔδει. οὐδὲν γὰρ διαφέρει, εἴτε νεκρὸν ἀλόγων, εἴτε νεκρὸν ἀνθρώπων ταῦτά τις πάσχῃ. τί δή, εἰπέ μοι· ὅταν καὶ ταύτην διεξήκασιν ἡμῶν ἄγγελοι, ὅτι οὐ δέονται ὅσων ἡμεῖς; οὐκοῦν ὅσῳ μὲν ἐλαττόνων δεόμεθα, τοσούτῳ περὶς ἐκείνους ὀφείλομεν· ὅσῳ δὲ πλειόνων, τοσούτῳ περὶς τοὺς ὀπτιχήσαν τῶν καταπίπτομεν βίον. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι ταῦτα ὕπνος ἐστὶ, ἐρώτησον τοὺς γεγηρακότας, ποῖον μακαρίζουσι βίον, τὸν ὅτε ἐκρατοῦντο μάτην, ἢ τὸν ὅτε αὐτῶν κρατοῦσιν οὗτοι; ἀλλὰ γὰρ τοῦτο αὐδεῖς ἐκείνους ἐκαλέσαμεν, ὅπως καὶ νέοι τὴν μέθην μεθύοντες ὀφείλουσι τῆς δουλείας τὸν ἐπαρχολιόν. τί δὲ πυρέττοντες· ὅταν πολλὰ διψῶντες πολλὰ πίνωσι καὶ πολλῶν δέονται, ἢ ὅταν ὑγιάσαντες ἀπαλλαγῶσι τῆς ὀπτυμίας, ἑαυτοὺς μακαρίζουσιν; ὁρᾷς, ὅτι πάντα χορὸν ὁ πολλῶν δεῖσθαι ἐλεεινὸν, καὶ πέρρω φιλοσοφίας, ὡς δουλείας καὶ ὀπτυμίας ὀπίτασις; τί τοίνυν ἐκόντες ὀπιτεινόμεθα ἑαυτοῖς τὸν ἀθλιότητα; εἰπέ γάρ μοι· εἶτε ἰῶ χωρεῖς ζεύγη καὶ τοίχων μηδὲν βλαπτόμενον οἰκεῖν, οὐκ ἂν εἶλε τοῦτο μᾶλλον; τίνος οὖν ἕνεκεν τὰ σύμβολα τῆς ἀθενείας ὀπιτείνεις; ὁ δὲ τοῦτο τὸ Ἀδὰμ μακαρίζομεν, ὅτι θεοῦ ἐδεῖτο, οὐκ οἰκημάτων, οὐκ οἰδυμάτων; ναί, φησίν· ἀλλὰ νῦν ἡ χρεία καθεκάσμεθα. ἆ τοίνυν τὰ χρείαν αὐξομεν; εἰ γὰρ πολλοὶ καὶ τὰ τῆς χρείας πολλὰ περιεκόπησαν (δουλείας λέγω καὶ οἰκήματα καὶ χρήματα) ἵνα δὲ ἔχωμεν ἀπολογίαν, τὰ χρείαν ἐπαφαιρούμεθα; ὅσῳ δὲ πλείονα περιβάλλῃ, τοσούτῳ δηλικώτερος γέγονας. ὅσῳ γὰρ δὲ πλειόνων δέονται, τοσούτῳ τὴν ἐλευθερίαν ἐπετήμα. ἢ μὲν γὰρ ἀκριβὴς ἐλευθερία, τὸ μηδενὸς ὅλως δεῖσθαι· ἡ δὲ μετ' ἐκείνην, τὸ ὀλίγων δεῖσθαι, ἵν' ἀγγέλοις μάλιστα ἔχωσι, καὶ τούτων μιμηταί. τὸ δὲ καὶ ἐν θνητῷ σώματι μιμοῦσθαι κατορθῶσαι τοῦτο, ὁποῖόν ἐστι τὸ ἔπαινον. τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε Κορινθίοις γράφων· Ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι· καὶ, ἵνα μή τις εἰς ἐμὲ λογίσηται εἰς σαρκὶ ἔξωσιν ἀπιστοι. διὰ τοῦτο χρήματα λέγεται, ἵνα χρώμεθα εἰς δέον, οὐχ ἵνα φυλάττωμεν καὶ κατορύττωμεν.

χ. καὶ ἡμῶν

χ.

ἀλλάξωσιν, χ. τούτων

χ. περιέκοψαν ὁπαλ.

χ. ἐμπηγόντων

α. Κορ. ζ. κη.

χ. ἐπιτήμια.

ρύπωμθν. τῦτο γὰρ ὄκ ἔστι κτήσασθαι, ἀλλὰ κτησάμενον. Εἰ γὰρ τῦτο μέλλομθν σκηπτεῖν, ὅπως αὐτὰ πολλὰ ποιήσαιμθν, ὐχ ἵνα ἀπολαύσωμεν εἰς δέον, αὐτέξαπλαι ἡ ζάξις, καὶ ὀκφια ἡμᾶς κέκτηται, ὐχ ἡμᾶς ὀκφια. ἀπαλλαγῶμθν τοίνω τῆς χαλεπῆς ζαύτης σπουδείας, καὶ γλωώμθά ποτε ἐλθύθεσι. τί μυείας ἑαυτοῖς ὑπνοσόμθν καὶ ποικίλους δεσμούς; ὄκ ἀρκεῖ σοι τῆς φύσεως ὁ δεσμός, καὶ τ ζωῆς ἡ ἀνάγκη, καὶ ὁ τ μυείων πεζαγμ ὄχλος· ἀλλὰ ζ ἕτερα σεαυτῷ πλέκεις δίκτυα, καὶ τοῖς ποσὶ πεδάλλεις; καὶ πότε ὑπολήψη τῦ ἀέρος, καὶ πρὸς ὃ ὕψος ζ ἰῶσαι ὀκφιο δυνήσῃ; ἀγαπητὸν γὰρ, ἀγαπητὸν πάντα ζαῦτα σφαλάξαι ζὰ χρήια δυνηθῆναι ὑπολαβέσθαι τῆς ἄνω πόλεως· τοσαῦτα ἕτερα ὄστι ζὰ κωλύματα· ἅπερ ἵνα νικήσωμθν ἅπαντα, τῆς ἀτελείας ἐχώμεθα. ὕτω γὰρ ὑπολη- 10 ψόμθα καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς, χάριτι καὶ φιλαν. θεσπία τῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

χ. αἰ ασιῶσι

Ομιλ. πα. 6 ΕΦΑΝΕΡΩΣΑ ΣΟΥ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΙΣ

ἀνθρώποις, ὕς ἔδωκάς μοι ὀκ κόσμου. 7 Σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτὺς ἔδω- 15 κας, καὶ Ⓦ λόγον σε τετηρήκασι.

ΜΕγάλης βυλῆς ἄγγελος λέγεται ὁ υἱὸς τῦ Θεοῦ, τῆς τε ἄλλων ἕνεκεν ὧν ἐδίδαξε, καὶ ὡς πυνθανόμθνός ὅλι Ⓦ πατέρα εἰς ἀνθρώπους κατάγειλεν· ὅπερ οὖν καὶ νυῦ φησιν, ἐφανέρωσά σε τὸ ὄνομα τοῖς ἀν- 20 θρώποις. Εἰπὼν γὰρ, ὅλι ἐτελείωσά σε ὃ ἔργον, ἐπεξηγεῖται πάλιν αὖθις, λέγων ποῖον ἔργον. Ϛ μὲν δῆλον ἦν τὸ ὄνομα. καὶ γὰρ ὁ Ησαΐας φησίν· Ομεῖσθε Ⓦ Θεὸν Ⓦ ἀληθινόν. ἀλλ' ὁ πολ- Ησ. ξιμς. λαχοῦ εἶπον, τῦτο καὶ νυῦν λέγω, ὅτι εἰ καὶ δῆλον ἦν, ἀλλ' Ιουδαίοις, Ϛ οὐδὲ τούτοις πᾶσι· νυνὶ δ' ὡς τῆς ἐθνῶν φησι. καὶ δ τῦτο μόνον δηλοῖ, ἀλλ' ὅτι καὶ πατέρα αὐτὸν ἐγνώσαν. ὄκ ἔστι δ' ὅμοιον μαθεῖν, ὅλι δημιυργὸς ὄστι, καὶ ὅλι υἱὸν ἔσχε. ἐφανέρωσε δ' αὐτῷ τὸ ὄνομα, καὶ διὰ λόγων, καὶ διὰ πραγμ. ὃς ἔδωκάς μοι ὀκ τῦ κόσμου. ὥσπερ αὐωτέρω φησὶν, οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς μὲ, ἐὰν μὴ ἡ δεδομῆνον αὐτῷ· Ϛ, ἐὰν μὴ ἑλκύσῃ αὐτὸν ὁ πατήρ μυ· ὕτω Ϛ συναύξα, ὃς ἔδωκάς μοι. καὶ μὲν αὐτὸς φησιν ὁδὸν εἶ ἑαυτόν. ὅθεν δῆλον, ὅλι δύο συναύξα καταασκευάζῃ διὰ τ εἰρημθνων, ὅλι τε ὐκ ἀναντίος ᾧ πατρὶ, καὶ ὅτι βύλημα αὐτῦ τὸ πιστεύσαι αὐτοῖς ᾧ υἱῷ. σοὶ ἦν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας. σὺ μὲν διδάξαι σφόδρα ἀγαπώμθνον πρὸς ἑαυτὸν πατέρα. ἐπεὶ ὅτι τε ὐκ ἐδεήθη λαβεῖν αὐτοὺς, δῆλον ἐκφηνεν. αὐτὸς αὐτοὺς Ϛ ἐποίησεν, αὐτὸς αὐτ πρωτοεῖ διὰ παντὸς· πῶς οὖν αὐτοὺς ἔλαβεν; ἀλλ', ὅπερ ἔφθν, τῦτο δηλοῖ τ πρὸς Ⓦ πατέρα ὁμόνοιαν. Εἰ δὲ καὶ ἀναγκαίως ἡς βύλοιτο αὐτὸ ἐξετάζῃ, Ϛ ὕτως ὡς εἴρηται, ὐκέτι ἔσονται τῦ παντός. Εἰ γὰρ ὅτε ὁ πατὴρ αὐτοὺς εἶχεν, ὐκ εἶχεν αὐτοὺς ὁ υἱὸς, εὐδηλον ὅλι καὶ ὅτε ἔδωκεν αὐτοὺς ᾧ υἱῷ, αὐτὸς ἀπέζη τῆς διακονείας· καὶ τὸ ἀποπώπτειν πάλιν. εὑρεθήσονται γὰρ ὡσαύτως μὴ ὄντες πρὸς ᾧ πατρὶ ἀτελεῖς ὄντες· ὅτε δὲ πρὸς Ⓦ υἱὸν ἦλθον, τό τε γινόμθνοι τέλφοι. ἀλλὰ τέλως ταῦτα καὶ εἰπεῖν. Τί οὖν ᾧ τῦτα δηλοῖ; ὅτι καὶ αὐτῷ δέδωκε τὸ πιστεῦσαι αὐτοὺς τῷ υἱῷ. καὶ Ⓦ λόγον σε τετηρήκασι, καὶ διὰ τύτων

Καὶ νυῦν ἔγνωσαν ὅτι πάντα ἃ ἔδωκάς μοι, παρὰ σοῦ ἦσαν.

Πῶς Ⓦ λόγον σε ἐτήρησαν; τῷ ἐμοὶ πιστεῦσαι, καὶ μὴ προσέχειν τοῖς Ιουδαίοις. ὁ γὰρ πιστεύων αὐτῷ, φησὶν, ἐσφάλισεν ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθὴς ὄστι. Ινες δὲ γὰρ λέγωσιν, ὅτι νυῦν ἔγνων ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι παρὰ σοῦ ἐστιν· ἀλλ' ὐκ ἂν εἶχον τοῦτο λέγειν. πῶς γὰρ ἠγνόει ὁ υἱὸς τὰ τοῦ πατρός; ἀλλὰ πρὸς τὴν μαθητῶν εἴρηται. ἐξ ὧν γὰρ αὐτὰ εἶπον, φησὶν, ἔμαθον ὅτι πάντα ὅσα ἔδωκάς μοι, παρὰ σῦ ὄστι· οὐδὲν ἀλλότριον, οὐδὲν ἴ-

χ. πάντα

διον ἐμοὶ παρὰ τοῦ πατρός ἐστι. Ὁ γὰρ ἴδιον, ὡς ἐπ' ἀλλοτρίῳ τὰ πολλὰ τίθησιν. ἔγνωσαν οὖν ὅτι πάντα, ὅσα δοῦ διδάξω, σὰ ὅτι καὶ διδάγματα καὶ δόγματα. καὶ πόθεν ἔμαθον; ἀπὸ τοῦ ῥήματός σου καὶ ἐμοῦ. οὕτω γὰρ καὶ ἐδίδασκεν. καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ παρὰ σοῦ ἐξῆλθον. τοῦτο γὰρ μάλιστα πάντος ἐπαύξησε καὶ κατασκευάσαι εὐαγγελίου. ιστ. ιδ.

9 Ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ. Τί λέγεις; ὡς ἀγνοοῦντα τὸν πατέρα διδάσκεις; ὡς παρὼν ἄν, δῆπον οὐκ εἰδότα μάλιστα; τί οὖν βούλεται αὐτὴ ἡ διαίρεσις; ὁρᾷς ὅτι διὰ σοῦ ἕτερον ἢ εὐχὴ γίνεται, ἀλλ' ἵνα μάθωσι τὴν ἀγάπην ἣν ἔχει εἰς αὐτούς; ὁ γὰρ μὴ μόνον περὶ αὐτοῦ παρὼν, ἀλλὰ καὶ ἕτερον ὅπου τοῦτο παρακαλῶν, πλείονα δείκνυσι τὸν πόθον. τί οὖν ὅτι, περὶ τούτων ἐρωτῶ; Οὐχ ὑπὲρ πάντος γε κόσμου, φησὶν, ἀλλ' ὑπὲρ ὧν ἔδωκάς μοι. Σωεχῶς ἵνα θῇ ὃ, ἔδωκας, ἵνα μάθωσιν, ὅτι παρὰ πατρὶ τοῦτο δοκεῖ. Εἰ- χ. τὴ
πὰ ὅπῃ συνεχῶς εἶπε, σοί εἰσι, καὶ σὺ μοι αὐτοὺς ἔδωκας, ἀναιρῶν τὴν ποιητὴν ὑπο- 10
ψίαν, ἵνα μὴ τις νομίσῃ παράσφατον αὐτὸν εἶναι τὴν ἀρχὴν, καὶ νῦν αὖθις εἰληφέναι, ἃ φησι;

10 Τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστι, καὶ τὰ σὰ ἐμά, καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς. Εἶδες ἰσοτιμίαν; ἵνα γὰρ μὴ, ἀκούων ὅτι ἔδωκάς μοι, νομίσῃς αὐτοὺς ἀλλοτρίους τοῦ παρόντος δεσποτείας, καὶ παρ' 15
ὑπὸ τοῦτο τοῦ λόγου, ἀμφότερα ἀνῆλεν, εἰπὼν ἅπερ εἶπεν· ὥσαυτως ἔλεγε, μὴτε ἀκούων ὅτι ἐμοὶ αὐτοὺς ἔδωκας, νομίσῃς αὐτοὺς ἀλλοτρίους εἶναι τοῦ παρόντος (τὰ γὰρ ἐμὰ αὐτά ἐστι) μήτε ἀκού- χ.
ων ὅτι σοὶ ἦσαν, νομίσῃς ἀλλοτρίους αὐτοὺς εἶναι ἐμοῦ. τὰ γὰρ αὐτὰ ἐμά ἐστιν. ὥστε ὃ, ἔδωκας, συγ- κατάβασίς μόνης ἔνεκεν εἴρηκεν. ἅπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει, τοῦτο φησὶν ἃ ἔχω, τοῦ παρόντος. Ἔτι δὲ καὶ ἄλλο ἐστὶν ἰδεῖν ὅτι μᾶλλον ἀδύνατα λέγεσθαι, ἀλλ' ὅπῃ μείζονα εἶναι ἰσοτιμίας. τὸ μὲν 20
γὰρ τοῦ ἐλάττονος, ὅτι τῶν μείζονός ἐστι πάντων δῆλον· ὃ δὲ ἐμπαλιν, οὐκέτι. οὐ ταῦτα
Ἰωαν. ιε. ιι. δὲ αὐτοῖς φέρει, ἢ δὲ αὐτοῖς φησὶ τὴν ἰσότητα δηλοῖ. τοῦτο δὲ ἀλλαχοῦ δῆλόν ἐστιν. Πάντα χ. λείπει.
γὰρ τοῦ παρόντος ἐμά ἐστι, πρὸς γνῶσιν ἀγαγόμενος. Ὃ δὲ, ἔδωκάς μοι, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἵνα δείξῃ, ὅτι οὐχ ὡς ἀλλότριος ἐλθὼν αὐτοὺς ἐπεσπάσατο, ἀλλὰ τοὺς ἰδίους ἔλαβεν. Εἶτα δὲ τὴν αἰτίαν πάλιν ἐπάγει δεικνύων, λέγων· καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς· τουτέστιν, ἢ ὅτι ὀξουσίαν αὐ- 25
τὴν ἔχω, ἢ ὅλως δοξάσουσιν ἐμὲ, σοὶ πιστεύοντες καὶ ἐμοὶ, καὶ δοξάσουσιν ὁμοίως. Εἰ δὲ οὐχ ὁμοίως δεδόξασαι ἐν αὐτοῖς, οὐκέτι αὐτοῦ ἐστὶ τὰ ἐκείνου. οὐδεὶς γὰρ ἐν οἷς οὐκ ἔχει ὀξουσίαν δοξάζεται. πῶς δὲ δεδόξασαι ὁμοίως; ἅπαντες ὁμοίως ἀποθήσουσιν ἐπ' αὐτὸν, ὡς καὶ ἐπὶ σὲ παρόντος, καὶ κηρύξουσιν, ὥσπερ καὶ τὸν πατέρα καὶ ὥσπερ ἐν ᾧ ὀνόματι αὐτὸν λέγουσι πάν- 30
τα γίνεσθαι, οὕτω καὶ ἐν ᾧ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ. Καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσί. Τουτέστι, καίτοι μὴ φαίνωμαι καθ' ὑπόκρισιν, ἀλλὰ τούτων δοξάζομαι. τί δήποτε δὲ συνεχῶς λέγει, ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ οὐκ εἰμί· καὶ ὅπῃ, ἀφίημι αὐτοὺς, στι αὐτοὺς παραδέδεμαι, ὅτε ἤμην ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ τετήρηκα αὐτούς; εἰ γὰρ ταῦτα ἁπλῶς ἐκλάβοι τις, πολλὰ ἕψεται ἄτοπα. πῶς γὰρ ἂν ἔχοι λόγον, ὃ μὴ εἶναι αὐτὸν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ὅτι ἀπέι- 35
σιν, ἑτέρῳ αὐτοὺς παρακαταθέσθαι; ταῦτα γὰρ ὡς ἂν δῆθεν φιλοῦ χωρίζοντος αὐτῶν χ. χωρίζοντος
διὰ συνεχῶς τὰ ῥήματα. ὁρᾷς ὅτι ἂν δῆθεν τὰ πλάσματα δηλοῖ), καὶ παρὸν τὴν αὐτὴν δηλοῦσαν, νομιζόντων ὅτι πλείονα ἵνα ἔχωσιν ἀσφάλειαν ἀπὸ τῆς προυσίας αὐτοῦ; διὸ φη- σιν, ὅτε ἐγὼ ἤμην, ἐτήρουν αὐτούς. καὶ μὴν λέγει, ὅτι ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ μεθ' ὑμῶν εἰμὶ ἕως τῆς συντελείας. πῶς οὖν ὡς χωρίζεσθαι μέλλων ταῦτα λέγει; ἀλλ', ὅπερ ἔφην, πρὸς τὴν ἐκείνων ὑποψίαν, ἵνα μικροὶ ἀναπνεύσωσιν, ἀκούοντες αὐτοῦ ταῦτα λέγοντος καὶ 40
παρακαταθεμένου ἐν πατρί. ὅπῃ γὰρ πολλὰς περὶ αὐτοῦ παραλήσεις ἀκούοντες οὐκ ἐπείσθησαν, λοιπὸν ἐν πατρὶ παρακαλύπτει τὴν εἰς αὐτοὺς σοφίαν ὑποδεικνύμενος· ὡσανεὶ ἔλεγε, ὅπῃ πρὸς ἑαυτόν με συγκαλῶ, καθίστησιν αὐτοὺς ἐν ἀσφαλείᾳ. ἐγὼ γὰρ πρὸς σὲ ἔρχομαι. Τί λέγεις; καὶ δ' δώσας τηρεῖ αὐτούς; ναὶ, δώσαμεν. ἕνος οὖν ἕνεκεν ταῦτα λέ- χ.

γεις;

γεις; ἵνα ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην· τουτέστιν, ἵνα μὴ θορυβῶνται ἀτελέστερον ὄντες. ταῦτα δὲ εἶπων, ἐδήλωσεν ὅτι διὰ τὴν ἐκείνων ἀνάπαυσιν καὶ τὴν χαρὰν πάντα ταῦτα ἔλεγεν· ἐπεὶ δοκεῖ ἐνταῦθά ὁ λόγος εἶναι. νῦν δὲ οὐκ εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσί. τοῦτο γὰρ ἐπὶ ὠφελείᾳ ἐκείνοι. τέως οὖν αὐτοῖς συγκαταβαίνει. εἰ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐγὼ τηρῶ αὐτούς, οὐκ ἂν οὕτως ὑπέστευσαν. διὸ περ φησί·

11 Πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου· Τουτέστι, διὰ τῆς σῆς βοηθείας.

12 Ὅτε ἤμην ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ αὐτοὺς ἐτήρουν ἐν τῷ ὀνόματί σου.

Πάλιν ὡς ἀνθρωπος διαλέγεται καὶ ὡς προφήτης· ἐπεὶ δαιμονὸς φαίνεται οὐδὲν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ πεποιηκώς. Οὓς ἔδωκάς μοι ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. Καὶ ἀλλαχοῦ φησι· πάντων οὓς δέδωκάς μοι, ἀπ' μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτῶν. κἀκεῖνοι οὐκ ἐκεῖνος ἀπώλετο μόνος, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ὕστερον. πῶς οὖν φησιν, οὐ μὴ ἀπολέσω; τὸ ἐμὸν μέρος, ἀπ' μὴ ἀπολέσω· ὅπερ καὶ ἀλλαχοῦ σαφέστερον δηλῶν ἔλεγεν, ἀπ' μὴ ἐκβάλω αὐτὸν ἔξω· οὐ γὰρ τὴν ἐμὴν αἰτίαν, οὐδὲ ἐμοῦ ὠθοῦντος, οὐδὲ ἐγκαταλιμπάνοντος. Εἰ δὲ ἀφ' ἑαυτῶν ἀποπηδῶσι, τοὺς ἀναγκάζω οὐχ ἕλκων.

13 Νῦν δὲ πρὸς σὲ ἔρχομαι. Ὁρᾷς ἀνθρωπινώτερον συγκεκαλυμμένην τὴν διάλεξιν; ὥστε εἴ τις βούλοιτο ἐλαττοῦν ἐμὲ ἐλαττώσει καὶ τὸν πατέρα. ὅσα γὰρ ἐμοὶ ἔδωκας, πῶς οὐ μὲ ὡς διδάσκων φησὶ καὶ σαφίζων αὐτῷ, ὃ δὲ ὡς προαγγέλλων. ἵνα μὲ ὡς διδάσκων, ὡς ὅταν λέγῃ· ἀπ' τοῦ κόσμου ἐρωτῶ· καὶ δὲ ὡς προαγγέλλων· ἐγὼ ἐτήρησα αὐτοὺς ἕως ἄρτι, καὶ οὐδεὶς ἀπώλετο· καὶ σὺ τοίνυν τήρησον αὐτούς, φησι. καὶ πάλιν· σοὶ ἦσαν, κἀμοὶ αὐτοὺς ἔδωκας· καὶ, ὅτε ἤμην ἐν τῷ κόσμῳ, ἐτήρουν αὐτούς. Ἀλλὰ πάντων ἡ λύσις, τὸ πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην αὐτῶν εἰρῆσθαι τὰ εἰρημένα. εἰπὼν δὲ, ὅτι οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἐπήγαγεν, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. ποίαν γραφὴν φησι; τὴν πολλαχοῦ περὶ αὐτοῦ προειρημένην. οὐ μὴν διὰ τοῦτο ἀπώλετο, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. καὶ περὶ τούτου πολλαχοῦ καὶ ἔμπροσθεν διελέξημεν, ὅτι ἰδιάζων ἐστὶ τῆς γραφῆς ὁ τύπος, ὡς ἀπολογίαν τιθεμένης καὶ οὐ τῆς ἐκβάσεως συμβαινούσης. καὶ δεῖ πάντα μετ' ἀκριβείας ἐξετάζειν, καὶ τὸν τύπον τοῦ λεγομένου, καὶ τὴν ὑπόθεσιν, καὶ τοὺς νόμους τοὺς τῆς γραφῆς, εἴ γε μὴ μέλλομεν παραλογίζεσθαι. ἀδελφοὶ γάρ, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσί.

Τοῦτο δὲ οὐχ ὑπὲρ τῆς τῶν γραφῶν κατηγορήσεως ἀπαγωνίσεται χρὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ ΗΘΙΚΟΝ
ὑπὲρ τῆς περὶ τὸν βίον ἀσυδησίας. καὶ γὰρ οἱ παῖδες οἱ μικροὶ, τῶν μὴ μεγάλων οὐκ ἐφίενται, τὰ δὲ μηδενὸς ἄξια θαυμάζειν εἰώθασι. καὶ γὰρ ὀνήματα, καὶ ἵππους, καὶ τὸν ὀρεωκόμον, καὶ τοὺς ἡνιόχους, πάντα δὲ ὀχήματα πεποιημένα, χαίρουσι βλέποντες· ὧν δὲ βασιλέα καθήμενον ἐπ' ὀχήματος ἴδωσι χρυσοῦ καὶ ἡμιόνων ζεύγος λαμπρὸν καὶ πολὺν τὸν κόσμον, οὐδὲ ὑπισχνοῦνται. καὶ νύμφας πάλιν ἀπὸ μιᾶς τῆς αὐτῆς ὕλης λαβόντες πεποιημένας, καλλωπίζουσι· τὰς δὲ ὄντως ἀληθῶς καὶ λαμπούσας, οὐδὲ ἴσασι. καὶ ὅτι πολλῶν ἑτέρων ὁ αὐτὸς πάσχουσι. τοῦτο πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων νῦν πάσχουσι. τὰ μὲν γὰρ τῶν οὐρανῶν ἀκούοντες, οὐδὲ προσέχουσι· πρὸς δὲ τὰ πήλινα πάντα ὁμοίως τοῖς παισὶν εἰσὶν ἐπτοημένοι, καὶ ἀπὸ τῆς γῆς πλοῦτον τιθέασι, καὶ δόξαν τὴν φύσει ἐν τῷ πρόσκαιρα βίῳ ὑμνοῦσι· καίτοι αὐτὰ μὲν ὅτι παιδικὰ ὥσπερ σκῆνα· σκῆνα δὲ ζωῆς καὶ δόξης τὴν μυέσεως αἰτία. ἀλλ' ὥσπερ οἱ παῖδες, τούτων μὲν ἀποστρεφόμενοι χλαῖσιν, ἐκείνων δὲ οὐδὲ ἡψεσθαι τὸ ὀπτιθυμίᾳ ἴσασιν· οὕτω δὴ καὶ τῶν ἀνδρῶν εἰ δοκιμώτατοι πολλοί. Διὰ τοῦτό φησι· Μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσί. χρημὴ ἐρᾷς, εἰπέ μοι· καὶ οὐκ ἐρᾷς πλούτου τοῦ μόνου, ἀλλὰ ἀγορᾶς παιδικῆς; εἶτα, δι' μὴ ἴνα ἴδῃς θαυμάζοντα μολύβδου νόμισμα καὶ κατακύπτοντα ὥστε ἀνελέσθαι, καὶ καταγνῶσῃ πολλῆς αὐτὸν τῆς πενίας. σὺ δὲ τὰ τούτων ἀτελέστερα ζωάγρια, ἐν τοῖς πλουτοῦσι σαυτὸν ἀριθμεῖς; καὶ πῶς δι' ἔχοι τοῦτο λόγον; πλούσιον γὰρ ἐκεῖνον εἶναι φήσομεν, ὃν ἐρῶντα

a. Kορ. β'. κ.

ὑποφορὰν τῶν πρόσθεν ἀπόντων. Θέλεις γὰρ, θέλεις τῶν μικρῶν τούτων, ἀφεὶς σου τὸ χρυσοῦν καὶ τῆς ἄλλης φαντασίας αἱρήσει) καταγελάσαι, ἀν μὴ τῶν μειζόνων πόθον ἔχῃ, ὥσπερ οὖν οὐδὲ τοῦ μολυβδίνου νομίσματος, ἂν μὴ χρυσᾶ νομίσματα κεκτήμενός ἦ. καὶ σὺ τοίνυν ὅταν ἴδῃς ἀνθρώπους πόντα κόσμου καταγέλαστα, μηδαμόθεν ἀλλόθεν νόμιζε τοῦτο ποιεῖν, ἢ ἀπὸ τοῦ τὰ μείζονα βλέπειν κόσμου. οὕτω καὶ γεωργὸς τῶν ὀλίγων πυρῶν καταφρονεῖ, ὅταν μείζονα προσδοκήσῃ ἀμπελῶνα. εἰ γὰρ ἀνάλυσον τῆς ἐλπίδος ὕσης, τῶν ὄντων καταφρονοῦμεν· πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῆς βεβαίας προσδοκίας τοῦτο ἔργον ἐστίν. διὸ δὴ δέομαι καὶ παρακαλῶ, μὴ ζημιοῦν ἑαυτοὺς, μηδὲ βόρβορον κατέχοντας ἀπορρῖψαι ἑαυτοὺς τῶν ὑδάτων θησαυρῶν, μὴ καλάμης καὶ ἀχύρου τὸ πλοῖον εἰς τὸν λιμένας ἀγάγωμεν. ὁ βουλόμενός τις λεγέτω πρὸς ἡμᾶς, δυσχεραινέτω πρὸς τὸ συνεχὲς τῆς παραινέσεως· φλυάρους καλείτω, προσκόρους, ἐπαχθεῖς· οὐκ ἀποστησόμεθα συνεχῶς γὰρ αὐτῶν παραινοῦντες, καὶ συνεχῶς ἐκεῖνο τὸ τῶν προφητῶν πᾶσιν ἐπιφωνοῦντες ὑμῖν· Τὰς ἁμαρτίας σου ἐν ἐλεημοσύναις λύτρωσαι, καὶ τὰς ἀνομίας σου ἐν οἰκτιρμοῖς πενήτων, καὶ ἄφελε αὐτὰς ὅτι ζῶ τάχιλῳ. μὴ σπείρῃς μὴ ποιήσῃς, αὔριον ἢ ἀποθῇς. καὶ γὰρ τὸ σῶμα τοῦτο καὶ θημωνιᾶς δεῖται τροφῆς· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ πολλῷ μᾶλλον ἐκείνη. κἂν μὴ καταβάλῃ, ἀσθενεστέρα γίνῃ καὶ ἀμβλυτέρα. μὴ δὴ παρίδωμεν ἀπολλυμένην, ἀγχομένην. πολλὰ λαμβάνει καθ' ἑκάστην ἡμέραν τραύματα, ὀπτωμένη, ὀργιζομένη, ῥαθυμοῦσα, λοιδορουμένη, ἀμυνομένη, βασκαίνουσα. ἵνα τοίνυν αὐτὴν καὶ φάρμακα κατασκευάζειν. ὑμεῖς δὲ τὸ τῆς ἐλεημοσύνης φάρμακον, πᾶσι τοῖς τραύμασιν ἐπιτιθῶμεν δυνάμενον. Δότε γὰρ ἐλεημοσύνην, φησὶ, καὶ πάντα ὑμῖν ἔσται καθαρά· ἐλεημοσύνη, μὴ πλεονεξίαν. τὰ γὰρ ἐκ πλεονεξίας οὐ μόνον, κἂν τοῖς δεομένοις δῷς. ἐλεημοσύνη γὰρ, ἡ πάσης ἀπηλλαγμένη ἀδικίας ἐστίν· αὕτη πόντα ποιεῖ καθαρά. ἔστω καὶ ηὐτελείας βέλτιον καὶ χαμερπείας. κρείττονα ἐκφύναι μοχθηρότερα καὶ ὀπτικώτερα, ἀλλ' αὕτη κερδαλεωτέρα. φωτίζει ψυχήν, λιπαίνει, καλὴν καὶ ὡραίαν ποιεῖ. ὅχι ὅταν τὸν ἀληθῆ καὶ ὁ τῆς ἐλπίδος καρπὸς αὐξηθῇ, ὡς τὸν ἀγωνιστὰς τῆς εὐσεβείας τοῦτο ἔλαιον αἰσχύνατα. ἀλείφωμεν τοίνυν ταῖς χερσὶν, ἵνα πρὸς τὸ δυνατὸν πάλιν δυνάμεθα καλῶς. ὁ μὲν ἐλεῶν ἐλεεῖ πόντα δίδωμον, ταχέως καὶ τὸ πλεονεκτεῖν ἀποστήσει)· ὁ δὲ τελῶν εἰς ὃν δίδοναι πένησι, ταχέως τὸ ὀργῆς ἀποστήσει), καὶ τοῦτο μέγα φέρησι ποτέ. καθάπερ γὰρ τὸν τετραυματισμένους συνεχῶς θεραπεύων ἰατρὸς, συγκολλᾷ) ῥᾳδίως, ἐν ταῖς ἑτέρων συμφοραῖς τὴν ἀνθρωπίνων καθορῶν φύσιν· οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐὰν * ταῖς τῶν πενήτων συνεισέλθωμεν ὀπτικοτέραις, φιλοσοφήσομεν εὐκόλως, καὶ οὐ θαυμασόμεθα πλοῦτον, οὐδὲ μέγα ἡγησόμεθα πτόντα ἡγησόμεθα, ἀλλὰ καταφρονήσομεν πάντων, καὶ μεταρσίοι γινόμενοι πρὸς ὄρεξιν, εὐκόλως ὀπιτευξόμεθα τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁμιλ. πϛ. 14 ΕΓΩ ΔΕΔΩΚΑ ΑΥΤΟΙΣ ΤΟΝ ΛΟΓΟΝ σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτοὺς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου.

ΟΤαν ἀναρέτοις ἡδόμενοι διαχώμεθα πρὸς τὰ πονηρὰ, καὶ τῆς ἀρετῆς ἐφιέμενοι χλιαζώμεθα περὶ ἐκείνων, μὴ ἀλύωμεν, μηδὲ δυσχερανώμεθα. τοιαύτην γὰρ ὁ πρᾶγμα τὴν φύσιν ἔχει, καὶ πόντα τοῦ μῖσος εἶναι πίπτειν ἡ ἀρετὴ πρὸς τοῖς πονηροῖς. φθονοῦντες γὰρ τοῖς ὀπτικοῖς βίοις βλαπτόμενοι, καὶ οἰόμενοι πρασκευάζειν ἑαυτοῖς ἀπολογίαν, ἐὰν τὸν ἑτέρων δόξαν καταβάλωσι, μισοῦσί τε ὡς τὰ ἀναπόδεικτα

θια μετὰ ὀργῆς, ἢ πάντα ποιήσουσιν ὑμῖν διὰ τὸ καταισχυνεῖν ⟨W⟩ βίον ⟨W⟩ ἐκείνων. ἀλλὰ μὴ ἀληθεύωμεν. τοῦτο γὰρ ἀρετῆς σημεῖον. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς φησιν· Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει. καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν· Οὐαὶ ὑμῖν, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσι πάντες ⟨4⟩ ἀνθρωποι. διὰ τοῦτο καὶ σώζωσθαί φησι· ⟨W⟩ λήψει σε δέδωκα αὐλίζεσθαι, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτούς. πάλιν λέγει τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἄξιοί εἰσι πολλῆς παρὰ τοῦ παρὰ τοῦ ἐπιμελείας τυχεῖν. διὰ γάρ σε ἐμισήθησαν, φησι, καὶ τὸν λόγον τὸν σὸν· ὥστε δίκαιοι πάσης ἂν εἶεν ἀπολαύσαι προνοίας. Οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐλιζομένους ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐλιζομένους σὺν τοῦ πονηροῦ. Πάλιν σαφέστερον ⟨W⟩ λόγον, πάλιν τὸ αὐτὸ ἐργάζεται· ὅπερ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ἐνδεικνυμένου, ὅτι πολλὴν αὐτῶν ποιεῖται κηδεμονίαν, ὡς μὴ ἀκριβείας ποιεῖσθαι τὴν παρ' αὐτῶν πρόκλησιν. καὶ μὴν αὐτὸς ἔλεγεν, ὅτι πάντα ποιήσει ὁ πατήρ, ὅσα ἂν αἰτήσωσι. πῶς οὖν σώζωσθαι αὐτοὺς παρ' αὐτῶν προσῆκε; οὐδὲν ἄλλο, ὅπερ ἔφην, ἢ τὴν ἀγάπην ἐνδεικνύμενος.

χ. ἔστιν

16 Ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσὶ, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. Πῶς οὖν ἀλλαχοῦ φησιν, Οὓς ἔδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου, ἐκεῖνοί εἰσι; ἐκεῖ μὲν τὴν φύσιν λέγων, ἐνταῦθα δὲ τὴν προαίρεσιν πονηρῶν. καὶ μακροὶ αὐτῶν γίνονται ἔλεγχοι. πρῶτον, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου· εἶτα, ὅτι αὐτοὺς αὐλιζομένους ἔδωκεν, καὶ ὅτι τὸν λόγον αὐτοῦ ἐτήρησαν, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο μισοῦνται εἰ δὲ λέγει, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου, μὴ θορυβοῦ. τὸ γὰρ, καθὼς, σύγκρισιν οὐκ ἔστιν ἀπαρρήκτου ἀκριβείας. ὥσπερ γὰρ, ὅταν ἐπὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ παιδὸς λέγῃ τὸ καθὼς, πολλὴ ἡ ἰσότης διὰ τὴν φύσεως συγγένειαν· οὕτως ὅταν ἐφ' ἡμῶν καὶ αὐτοῦ λέγηται, πολὺ τὸ μέσον διὰ τὸ πολὺ εἶναι τὸ μέσον καὶ ἄπειρον ἑκατέρας τῆς φύσεως. εἰ γὰρ ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν αὐτὸς, οὐδὲ δόλος ὡς εὑρέθη ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, πῶς δυνατὸν ἂν ⟨4⟩ ἀπέστολοι πρὸς αὐτῶν; τί οὖν ἐστιν ὃ φησιν, οὐκ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσί; πρὸς ἕτερον ὁρῶσιν, οὐδὲν κοινὸν πρὸς τὴν γῆν ἐστιν αὐτοῖς, ἀλλὰ τὴν οὐρανὸν γεγήασι πολῖται. ἐκ τούτων οὖν τὴν ἀγάπην αὐτοῦ δείκνυσιν, ὅταν πρὸς τὸν πατέρα αὐτοὺς ἐγκωμιάζῃ, καὶ παρακαλῶν τοῦ γεγονότος. εἰπὼν οὖν, τήρησον αὐτοὺς, οὐ πρὸς τῆς τῶν χειρόνων ἀπαλλαγῆς φησι μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τῆς σὺν πίστει παρρησίας. διὸ καὶ ἐπήγαγε,

Ιωαν. ιε. ιθ.

Λυκ. ς. κς.

17 Ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου· Ἁγίους ποίησον διὰ τῆς τοῦ πνεύματος δόσεως καὶ τῆς ὀρθῆς πολιτείας. ὥσπερ ὅταν λέγῃ, καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον, ὃν λελάληκα ὑμῖν, καὶ νῦν τὸ αὐτὸ φησι· παίδευσον αὐτοὺς, δίδαξον τὴν ἀλήθειαν. καὶ μὴν τοῦτο λέγει τὸ πνεῦμα ποιεῖν. πῶς οὖν αὐτὸ παρὰ τοῦ παιδὸς αἰτεῖ νῦν; ἵνα μάθῃς πάλιν τὴν ἰσοτιμίαν. τὰ γὰρ ὀρθὰ δόγματα παρὰ Θεοῦ λεγόμενα, ἁγιάζει τὴν ψυχήν. εἰ δὲ λέγῳ φησὶν ἁγιάζεσθαι, μὴ θαυμάσῃς. καὶ ὅτι παρὰ πολλοῖς φησιν, ἐπήγαγε· Ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστι.

Ταχέως, ἀδελφοὶ, ψεῦδος ἐν αὐτῷ, πάντως ἢ σκολιῶσαι δεῖ πάντα τὰ εἰρημένα, καὶ ὅτι οὐδὲν τυπικὸν δηλοῖ πάλιν, οὐδὲ σωματικόν. καθὼς καὶ Παῦλος φησι περὶ τῆς ἐκκλησίας, ὅτι ἡγίασεν αὐτὴν τῷ ῥήματι. οἶδε γὰρ καὶ ῥῆμα Θεοῦ καθαίρον. δοκεῖ δέ μοι καὶ ἕτερον δηλοῦν τὸ, ἁγίασον αὐτούς, οἱονεὶ τὸ ἀφόρισον αὐτοὺς τῷ λόγῳ ἐκ τῆς κηρύγματος. καὶ τοῦτο πάλιν ἐκ τῶν ἑξῆς δῆλον.

Εφ. ε. κϛ.

18 Καθὼς γὰρ ἐμὲ, φησιν, ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτούς·

Ὁ λέγει καὶ Παῦλος, Θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς. ἐπεὶ γὰρ ὁ Χριστὸς ἀφῖκται, ἐπεὶ τοῦτο καὶ ὅτοι τὴν οἰκουμένην κατέλαβον. τὸ δὲ, καθὼς, πάλιν ἐνταῦθα οὐχ ὁμοιώσεως ὅτι αὐτοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων ἐστίν. πῶς γὰρ ἄλλως ἐν ἐγκωμίοις αὐθέντου ἀποστάλειεν; ἔθος δὲ αὐτῷ καὶ τὸ μέλλον ὡς γεγονὸς λέγειν.

2 Κορ. ε. ιθ.

19 Καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἁγιάζω ἐμαυτὸν, ἵνα ὦσιν ἡγιασμένοι ἐν τῇ ἀληθείᾳ.

Τί ἐστιν, ἁγιάζω ἐμαυτόν; προσφέρω θυσίαν. αἱ δὲ θυσίαι πᾶσαι αἰτίαι λέγονται·

καὶ

καὶ κυρίως ἅγια, τὰ τῷ Θεῷ θυσιαζόμενα. ὅπερ γὰρ τὸ παλαιὸν ἐν τύπῳ ὁ ἁγιασμὸς ἦν ἐν τῷ προβάτῳ· νυνὶ δὲ οὐκ ἔστιν ἐν τύπῳ, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ ἀληθείᾳ· διὸ φησιν· ἵνα ὦσιν ἡγιασμένοι ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. καὶ γὰρ καὶ αὐτοὺς ἁγιάζω θυσίαν καὶ ποιῶ προσφοράν· ἤτοι διὰ τὸ τὴν κεφαλὴν εἶναι φησιν, ἢ διὰ τὸ καὶ αὐτὸς θύεσθαι. Παρασκήσατε γάρ, φησι, μελιτόεσσαν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν· καὶ, Ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς. καὶ χωρεῖς θανάτου, θυσίαν αὐτὸν ἐργάζεται καὶ προσφοράν. ὅτι γὰρ τῶν θυσιῶν ἠνίξατο τὸν αὐτόν, Εἰπὼν ἁγιάζω, δῆλον ἐκ τῶν ἑξῆς. Ps. 26. a. Ψαλμ. μγ. κζ.

20 Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων.

Ἐπειδὴ γὰρ ὑπὲρ αὐτῶν ἀπέθνησκεν, εἶπε δέ, ὅτι ὑπὲρ αὐτῶν ἁγιάζω ἐμαυτόν· ἵνα μή τις νομίσῃ, ὅτι ὑπὲρ τῶν ἀποστόλων τοῦτο μόνον ἐποίει, ἐπήγαγεν· οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ. εἰκότως δὲ πάλιν ἐψέγησεν αὐτῶν τὰς ψυχάς, δείξας ἐσομένους πολλοὺς μαθητάς. ὅπερ γὰρ, ὅπερ εἶχον ἁρπάσαι, κενὸν ἐποίησε, πάλιν αὖθις προσαμυνόμενος, δηλῶν καὶ τοῦτο ἄλλων σωτηρίας γινομένους αὐτὸν αἰτίους. εἰπὼν δὲ καὶ περὶ σωτηρίας αὐτοῖς καὶ ὑπὲρ ἁγιασθῆναι τῇ πίστει τῇ θυσίᾳ, λέγει λοιπὸν περὶ ὁμονοίας, καὶ εἰς τοῦτο λοιπὸν κατακλείει τὸν λόγον, εἰκότως ἀρξάμενος, καὶ εἰς αὖθις καταλύσας. καὶ γὰρ ἐρχόμενός φησιν, εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ὦσιν ἕν, καθὼς σὺ πάτερ ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν σοί. Πάλιν τὸ, καθὼς, οὐκ ἀκριβοῦς ἐξισώσεως ἐπ' αὐτῶν. οὐδὲ γὰρ δυνατὸν αὐτοῖς ἴσον τοσοῦτον, ἀλλ' ὡς ἀνθρώποις δυνατόν· ὥσπερ ὅταν λέγῃ, γίνεσθε οἰκτίρμονες, ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν. τί δέ ἐστιν,

Ἐν ἡμῖν; Ἐν τῇ πίστει τῇ εἰς ἡμᾶς· ὅπερ γὰρ οὐδέν ἐστιν ὅταν σκανδαλίζει ἀπόντας, ὡς ὃ διεσπᾶσθαι, τοῦτο κατασκευάζει ὥστε γίνεσθαι ἕν. τί οὖν; ἔλυσεν αὐτό, φησι; καὶ σφόδρα ἤνυσεν. ἀπόντες γὰρ διὰ τῶν ἀποστόλων πίστι θύσαντες, ἓν ἦσαν, εἰ καί τινες ἐξ αὐτῶν διεσπάσθησαν. οὐδὲ γὰρ ὅτου αὐτοὶ πρὸ ἐλάχθεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ προῆκε, καὶ ἔδειξε τὸν ἀνθρώπων ῥᾳθυμίας ὄν. Ἵνα ὁ κόσμος πίστι θύσῃ, ὅτι σύ με ἀπέστειλας. Ὅπερ οὖν καὶ ἐρρεμβόμενος ἔλεγεν, ὅπως ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοί ἐστε μαθηταί, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. καὶ πῶς ἐνεθύσθην πίστι θεῖον ἔμελλον; ὅτι τῆς εἰρήνης εἷς Θεός, φησιν. διὸ τοίνυν, ἅπερ ἐξ ὧν ἔμαθεν, διατηρήσωσιν, εἰσηνται τὴν διδασκαλίαν ἀπὸ τῶν μαθητῶν ὧν ἀκούουσιν· ἐὰν δὲ μάχωνται, οὐκ ἐροῦσιν εἰρηνικὸν Θεὸν εἶναι μαθηταί· μὴ ὄντα δὲ με εἰρηνικόν, οὐκ ὁμολογήσουσιν ἀπεσταλῆναι παρὰ σοῦ. ὁρᾶς πῶς μέχρι τέλους τοῦτο κατασκευάζει ὃ πρὸς τὸν πατέρα ὁμονοητικόν;

22. Κἀγὼ τὴν δόξαν, ἣν ἔδωκάς μοι, ἔδωκα αὐτοῖς· Τῶν διὰ τὰ σημεῖα, τὴν διὰ τὴν δογμάτων, ἵνα οὐ μείζονες ὦσιν. αὕτη γὰρ δόξα, ἵνα ὦσιν ἕν, ἢ τὰ σημεῖα μείζων. ὥσπερ γὰρ οὐ τὸν Θεὸν θαυμάζουσιν, ὅτι οὐκ ἔστι σάρις, οὐδὲ μάχη παρὰ τὴν φύσιν ἐκείνην, οὐ μεγίστη αὕτη δόξα· ὅτου οὐ τοιοῦτοι, φησιν, εἰκότως ἠμφίεσται λαμπρῶς. οὐ πῶς ὁ πατέρα, φησιν, αἰτεῖ τοῦτο δοθῆναι αὐτοῖς, αὐτὸς αὐτὸ λέγων διδόναι; εἴτε γὰρ διὰ σημείων, εἴτε διὰ ὁμονοίας, εἴτε διὰ εἰρήνης ὁ λόγος αὐτῷ, φαίνεται αὐτὸς αὐτοῖς ταῦτα πορισάμενος. ὅθεν δῆλον ἦν, ὅτι παρρησίας ἕνεκεν τῆς αὐτῶν ἡ αἴτησις γίνεται.

23 Ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοί. Πῶς ἔδωκε τὴν δόξαν; ἐν αὐτοῖς ἡνώμενος, ὁ πατέρα ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ, ὥστε αὐτὸν συγκροτῆσαι. ἀλλαχοῦ δέ, οὐχ ὅτι φησίν. οὐ γὰρ δι' αὐτοῦ τὸν πατέρα παραγίνεσθαι, ἀλλ' αὐτὸν ἐκ τοῦ πατέρα παραγίνεσθαι, καὶ μενεῖν πρὸς αὐτὰ ποιεῖν, ἐκεῖ μὲν ὃ τοῦ Σαβελλίου, ἐνταῦθα δὲ τοῦ Ἀρείου τοῦ κατανοῆσαι δυνάμενον. χ. ὡς χ. συγκαλεῖν. χ. τὰ τοῦ Σαβελλίου ὀλισθάνοντα σώματα, ἐνταῦθα δὲ τοῦ Ἀρείου

Ἵνα ὦσι τετελειωμένοι εἰς ἕν, ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος, ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

Συνεχῶς αὐτὸ λέγει, δεικνὺς σημεῖον μᾶλλον τοῦ εἰρηνεύειν δυνάμενον ὑπὲρ ἁπάντων. ὥσπερ γὰρ ἡ ἕρις δηλητική, οὕτως ἡ συμφωνία συγκροτητική. Καὶ ἠγάπησας αὐτούς, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας. Πάλιν τὸ καθὼς, ὡς ἀνθρώπων ἀγαπηθῆναι ἐδ- χ. αὐτοῦ χ. διαίρεσις χ. ἀνθρωπικὸν

χωρῆς· ἢ τεκμήριον τῆς ἀγάπης ὃ ἑαυτὸν ἐν αὐτῶν δωσω. εἰπὼν τοίνυν, ὅτι ἔσονται ἐν ἀσφαλείᾳ, ὅπι δ' ὡς ἐπιτεραπήσονται, ὅπι ἔσονται ἅγιοι, ὅτι πολλοὶ πιστ θύσουσι δι' αὐτῶν, ὅτι πολλῆς ἀπολαύσουσι δόξης, ὅτι οὐκ αὐτὸς αὐτοὺς ἠγάπησε μόνος, ἀλλὰ καὶ ὁ πατὴρ, λέγει λοιπὸν ὡς
χ. ἐστιδοῦναι ὡς τῶν μετ' ἐκεῖνα θαυμάσια, ὡς τῶν βασιλείων καὶ τῶν στεφάνων τῶν ἀποκειμένων
5 αὐτοῖς. 24 Πάτερ γάρ, φησιν, ὃς ἔδωκάς μοι, θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, κἀκεῖνοι ὦσιν.

Ὅπερ οὖν ἐζήτουν ἀεὶ λέγοντες, ποῦ ἐστὶν αἴτιος; τί λέγεις; τοῦτο οὐκ αἰτήσει λαμβάνεις, καὶ οὐδέπω ἔχεις; πῶς οὖν αὐτοῖς ἔλεγες, καθίστατε ὅτι δώδεκα θρόνους; πῶς ἕτερα ἐπηγγείλω πλείονα καὶ μείζω; ὁρᾷς ὅτι πάντα συγκαταβάσεως ἕνεκεν" λέγει; ἐπεὶ, πῶς ἔλεγλν, ἀκολουθήσεις ὕστερον; ἀλλ' ἐπὶ πλείονος πληροφορίας καὶ ἐπιδείξεως ἀγάπης" τοῦτό φησιν.
χ. πάντα
10 Ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν ἣν ἔδωκάς μοι. Πάλιν οὗτος τοὺς πατέρα ὁμοιοῖ σημείοις, ὑψηλότεροι μὲν τῶν πατέρων (πρὸς καταβολῆς γὰρ κόσμου, φησὶν) ἔτι δὲ καὶ αὐτοὶ συγκαταβάσει. ἔδωκας γάρ μοι, λέγει. Εἰ δὲ μὴ οὗτος ἐστὶν, πόθεν ἂν ἐφίμιλλον τὸν αἰτιλέοντας· ὁ δίδους, ὑφεξῶτι καὶ δίδωσιν. ἆρ' οὖν πρῶτον αὐτὸ ἐμνήσας, ὕστερον τὴν δόξαν ἔδωκε, πρότερον ἀφεὶς εἰ) ἄδοξον; καὶ πῶς ἂν ἔτι οὗτος λέγειν; ὁρᾷς ὅτι τὸ, ἔδωκεν, ἐγκώ-
15 μιστέν ὄντι; ἆρά τι ἂν μὴ εἶπεν, ἵνα μετέχωσι τῆς δόξης· ἀλλ' ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν; σκόπει ἀκρίβεια), ὅτι ἡ πᾶσα ἀνάπαυσις αὐτή ὄντι, ὃ θεωρεῖν εἰς ὑὸν τοῦ Θεοῦ. οὗτος γοῦν καὶ δοξάζεσθαι ποιεῖ· ὁ δὲ Παῦλός φησιν, Ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμενοι. ὥσπερ γὰρ οἱ πρὸς ἀκτῖνας θεωρεῖν καὶ ἀέρος ἀπολαύοντες λε-
χ. πλείονα πτοτάτου, ἀπὸ τῆς ὄψεως ἔχουσι τὴν ἀπόλαυσιν· οὕτω καὶ τότε, καὶ πολλῷ" πλέον οὗτος ἡμῖν ἐργά-
20 σεται) τὴν ἡδονήν. ἅμα δὲ καὶ δείκνυσιν, ὅτι οὐ τοῦτο ἐστὶ τὸ ὁρώμενον, ἀλλὰ φύσεως τις
χ. ἴσως. " οὐσία.

25 Πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω. Τί βούλει) τοῦτο; ποίαν ἔχει τὴν ἀκολουθίαν; δείκνυσιν ἐνταῦθα μηδένα εἰδότα Θεὸν, ἀλλ' ἢ μόνους τοὺς ὑὸν ἐπεγνωκότας. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ὄντι· ἐβουλόμην ἁπάντως τοῦτο εἰ), ἀλλ' οὐκ ἔγνωσαί σε, κἀκεῖνοι δοξάζειν
25 ἔχοντες ἐγκαλῶ. τοῦτο γάρ ὄντι, πάτερ δίκαιε. ἐνταῦθά μοι σκοπεῖ καὶ δυσχεραίνει ταῦτα λέγειν, ὅτι οὗτος ἁπλῶς καὶ δίκαιον οὐκ ἠθέλησαν ὑπολαμβάνειν. ὅπερ γὰρ Ἰουδαῖοι ἔλεγον τὸν Θεὸν εἰδέναι, αὐτοὶ δὲ μὴ εἰδέναι, τοῦτο ἀποτείνει) λέγων, Ὃν ἠγάπησας με πρὸ καταβολῆς κόσμου, Ἀπολογίαν ζητοῦντες τῆς κατηγορίας τῆς Ἰουδαϊκῆς. ὁ γὰρ δόξαν λαβὼν, ὁ ἀγαπηθεὶς πρὸ καταβολῆς κόσμου, ὁ μάρτυρας βουλόμε-
30 νος ἔχειν αὐτοὺς τῆς δόξης ἐκείνης, πῶς ἐνδυτὸς ἦν τῷ πατρί; ὃ τοίνυν οὗτός ἐστιν ὅπερ φασὶν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι αὐτοὶ μὲν σε γινώσκομεν, ἐγὼ δὲ ἀγνοῶ· ἀλλὰ τοιωδυτίου, ἐγὼ μὲν σε οἶδα, αὐτοὶ δὲ σε οὐκ ἔγνωσαν. Καὶ ὅτι μὲν ἔγνωσαν, ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

χ. οὗτος Ὁρᾷς ὅτι αὐτοὺς αἰτίᾳ) τοῦ λέγειν μὴ εἰδέναι) αὐτὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ πρὸς "τοῦτον" τὸ λέγειν δυσχεραίνουσι πάντα;

35 26 Καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου, καὶ γνωρίσω. Καὶ μὲν οὗτος φησὶ τὴν τελείαν γνῶσιν· ἀλλὰ ζητοῦντος πολύμαθος ἐμά ὄντι. Ἵνα ἡ ἀγάπη, ἣν ἠγάπησάς με, ἐν αὐτοῖς μείνῃ, κἀγὼ ἐν αὐτοῖς. Εἰδὲ μάθωσι, τίς σὺ, τότε εἰσὶν) ὅτι ἐκ ἀπειθισμένος ἐγὼ, δηλαδὴ τὴν σφοδρὰν ἠγαπημένων, καὶ γνήσιος υἱὸς καὶ ζωηρμένος. τοῦτο δὲ πειθέντες ὡς χρὴ, καὶ τὴν πίστιν τὴν εἰς ἐμὲ καὶ τὴν ἀγάπην διατηρήσουσιν ἀκριβῆ. ἀγαπῶντων δὲ αὐτῶν ὡς
ἐν. ἐπίτησον, 40 χρὴ, ἐγὼ μενῶ ἐν αὐτοῖς. ὁρᾷς πῶς εἰς καλὸν τέλος" ἀπήρτησεν, εἰς ἀγάπην, τὴν πάντων μητέρα τὴν" ἀναθὸν, ἀπέρτισας οὗτος λέγων;
χ καλῶν

Πίστευσαν τοίνυν, καὶ ἀγαπῶσιν οὗτος Θεὸν, ἵνα μὴ καὶ περὶ ἡμῶν λέγηται, Θεὸν ὁμολο- ΗΘΙΚΟΝ
γοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται· καὶ πάλιν, Τὸν πίστιν πρῶται, καὶ ἔστιν ἀπίστου χεί- Tit. c. 1.
ρων. ὅταν γὰρ σκῆνος μὴ καὶ οἰκέτας καὶ συγγενεῖσι καὶ ἀλλοτρίοις ὑπερκύρῃ· σὺ δὲ μηδὲ τοῦ c. Tim. c. 5.

πρὸς

πως ὁ λύος πεποίηκας θεραπαίνης, ἵνα ἔσαι σοι λοιπὸν ἀπολογία, τὸ θεοβλασφημεῖσθαι καὶ ὑβριζομένου δηλαδή σε; σκόπει γὰρ πόσας ἔδωκεν ἡμῖν ἀφορμὰς ἀνθρωπίας ὁ Θεός. ἵνα μὴ ὡς συγγένῃ, ἵνα μὴ ὡς φίλοι, τί μὴ ὡς γείτονα, τί μὴ ὡς πολίτην, τί μὴ ὡς ἀνθρωπον ἐλέει, φησίν. ἀνθ' ὧν μηδένα σε τούτων κατίσχῃ, ἀλλὰ πάντα διαῤῥήξῃς καὶ δεσμά, ἀκούσῃ δὲ Παύλου, ὅτι ἀπίστου εἶ χείρων· ὅτι ἐκεῖνος μὲν οὐδὲν πρὸς ἐλεημοσύνης ἀκούσας, οὐδὲ τί ἐστιν ὕφαινω, ἐπαφηκόντισε σε τῇ φίλῃ θεραπαίνῃ· σὺ δὲ αὐτοὺς ἐξ ὅρους ἀγαπᾷς καὶ κελεύεις, τοὺς οἰκείους, ὡς ἐξ ὅρους, ὁρᾷς, καὶ χρημάτων φείσῃ μᾶλλον ἢ σωμάτων. καίτοι τὰ μὲν ἀναλισκόμενα οὐδὲν πείσεται δεινόν· οὗτος δὲ πρεσβεύόμενος, οἰκήσει. Πῶς οὖν οὐ μανία χρημάτων φείδεσθαι, καὶ ἀφιδεῖν συγγενῶν; πόθεν οὖν ὁ πόνος εἰσεκρύμασε; πόθεν ἡ ἀπάνθρωπία αὕτη καὶ ἡ ὠμότης; εἰ γάρ τις, ὥσπερ ὅτε ἀπὸ θεάτρου κορυφῆς καθίσας, κόσμον κατοπτεύσειε πάντα, μᾶλλον δ', εἰ βούλεσθε, μίαν τῶν μεταχειρισαμένων πόλιν. εἴ τις τοίνυν ἐφ' ὑψηλοῦ καθίσας πάντα καπηδεῖν δυνηθείη καὶ δι' ὀφθαλμῶν, σκόπησον ὅσην καταγνώσεται ἀλογίαν· ὅσα δάκρυα οἴσει; ὅσον γελάσεται γέλωτα; ὅσων μισήσει μίσος; τοιαῦτα γὰρ περὶ τῶν ὡς ἐν γέλωτος καὶ ἀνοίας καὶ δακρύων καὶ μίσους ἐστὶν ἄξια. ὁ δεῖνα πτέφει κώνας, ἵνα θηρία ἄγρια σαγηνεύσῃ, αὐτὸς εἰς θηριωδίαν ἐκπίπτων· ἕτερος οἴκους καὶ τοίχους, ἵνα μετακομίζῃ λίθους· ἀνθρώπους δὲ πενιχρὰ λιμῷ τηκομένους. καὶ χρήσιμον μὲν ἀπεργάσῃ δαπάνας, ἵνα λίθινους δὲ θεάτρους ἐργάσῃ· οὐδὲν δὲ ὄντως δὲ θεάτρους λίθινους γινομένους ἐκ τῆς κακουχίας, ἐκφορᾶς. ἕτερος ψηφίδας χρυσᾶς συλλέγων μετὰ πολλῆς καὶ ἀσωτείας περιβάλλει τοὺς τοίχους· τοὺς δὲ γαστέρας τῶν πεινώντων γυμνὰς ὁρᾷ, οὐκ ἐπικάμπτεται. ὁ μὲν τοῖς ἱματίοις αὐτῶν ἱμάτια πάλιν ἐπινοῦσιν· ἕτερος δὲ οὐδὲ αὐτὸ τὸ σῶμα γυμνοῦν περιβάλλει ἔχει. ὁ δικαστηρίοις δὲ πάλιν ἄλλος ἄλλοι καταπίπτει· ἄλλος εἰς πόρνας ἀναλώσας εἰς πανδοσίπτας· ἕτερος εἰς μίμους καὶ ὀρχήστρας· εἰς οἰκοδομὰς ἕτερος λαμπρὰς, εἰς ἀλογίστους ἀγρῶν καὶ οἰκιῶν. πάλιν ὁ μὲν τόκοις δεθημένος, ὁ δὲ τόκῳ τόκον, ὁ δὲ γραμματίδια χωνεύσας πολλῶν γέμοντα φόνων, καὶ ὅδε τὸ ἀπὸ τῆς νυκτὸς ἀναπαύσει χαρπούται, ὅτι τοῖς ἑτέρων κακοῖς ἀγρυπνῶν. ἡμέρας δὲ γλυκείας, ὁ μὲν ὅτι κέρδος ἄδικον, ὁ δὲ ὅτι δαπανῶν ἀσελγῶς, ὁ δὲ ὅτι κλοπίμου δεδημοσιευμένου τρέχεσι. καὶ τῶν μὲν πεσόντων ἐκ κεκωλυμένων πολλὴ ἡ ἀσυδία· τῶν δὲ ἀναγκαίων οὐδεὶς ὁ λόγος. ὁ δὲ κείμενος, ὃ μὲν ὄνομα δικαίων ἔχουσι· ὃ δὲ ἔργον λῃστῶν καὶ ἀνδροφόνων. κἂν γὰρ δίκης μὴ ὄφεται, κἂν γὰρ δίκης μνεία πάλιν εὑρήσει καὶ σὺ ταῦτα κακεῖ, δόλους, κλοπάς, ἐπιβουλάς· καὶ πρὸς ταῦτα ἅπασα ἡ σχολή, τῶν δὲ πνευματικῶν λόγος οὐδείς· ἂν ἀτιμάσῃς σχολήσαι γὰρ τὸ μόνον ἰδεῖν σοχλήσουσι ἅπαντες· ὃ δὲ ζητούμενόν ἐστι τοῦτο ἔστιν· ἀλλ' ἔργων δεῖ ἡμῖν καὶ δίκαιοις καθαρᾶς. αἰ δὲ τινὰ πᾶσαν ἡμέραν ἀναλώσῃς εἰς πλεονεξίαν, εἶτα μικρὰ ῥήματα εἰσελθὼν εἴπῃς, καὶ μόνον οὐκ ἐποίησας ἵλεων Θεόν, ἀλλὰ καὶ πρόξενος μείζονος. εἰ γὰρ βούλει καταλλάξαι σεαυτὸν δεσπότῃ, ἔργα ἐπίδειξαι, μάθε φορυτὸν τῶν συμφορῶν, βλέπε σεαυτὸν γυμνούς, σεαυτὸν πεινῶντας, σεαυτὸν ἀδικουμένους. μυείας καὶ φιλανθρωπίας ἕτερόν ἐστιν ὁδός. μὴ τοίνυν ἀπατῶμεν ἑαυτούς, εἰκῇ καὶ μάτην ζῶντες· μηδὲ, ὅτι νῦν ὑγιαίνομεν, καταφρονήσωμεν· ἀλλ' ἐννοήσαντες ὅτι πολλάκις εἰς νόσους καταπεσόντες καὶ εἰς ἔσχατον ἀῤῥωστίας ἐλθόντες, ἀπειθαίνομεν τῷ δεῖ καὶ τῇ προσδοκίᾳ τῶν μελλόντων, προσδεκήσωμεν πάλιν εἰς τὰ αὐτὰ καταπεσεῖσθαι, καὶ αὐτοὶ κτησώμεθα φόβον, καὶ γνώμεθα βελτίους· ὡς καὶ γε νῦν μυείας κατηγορίας ἄξια. μὲν γὰρ τοῖς δικαστηρίοις λέουσιν ἐοίκασι καὶ κυσίν, ὁ δὲ ταῖς ἀγοραῖς, ἀλώπηξιν, ὁ δὲ ἀποδύμοια ζώντες βίον, οὐδὲ ὅτοι εἰς δέον τῇ ἀποδυσμοσύνῃ χέρδεων), τὴν σχολὴν ἅπασαν εἰς θέατρα καὶ τὰ σκῆπτρα κακὰ ἀναλίσκοντες. καὶ ὁ μὲν ἐπιτιμῶν τοῖς γινομένοις, οὐδείς· ὁ δὲ ζηλωτοῦντες καὶ διακρινόμενοι, ὅτι μὴ ἴσα αὐτοῖς ποιοῦσι, πολλοί· ὥστε καὶ τούτους πάλιν κολάζεσθαι, εἰ μὴ ποιοῦσι τὰ ποιηθέντα. Ρω. α. λε. Οὐ γὰρ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ ζηλοτυποῦσι τοῖς ποιοῦσι. καὶ γὰρ τὰ τῆς

προθυμίας

πεθυμίας αὐλοῖς ὁμοίως διέφθαρ). ὅθεν δῆλον, ὅτι ἡ γνώμης ὀξὺ σπουδαῖ δικαιοῦ. Ταῦτα καθ' ἑκάστην ἡμέραν λέγω, καὶ λέγων οὐ παύσομαι. αἱ μὲν γὰρ πίνες ἀκούσωσι, κέρδος· αἱ δὲ μηδεὶς ὁ πρόσεχων ᾖ, τότε ἀκούσεσθε ταῦτα, ὅτε κέρδος οὐδὲν ὑμῖν, καὶ μέμψεσθε ἑαυτοῖς, καὶ τῆς αἰτίας ἡμᾶς καθαρεῖ. Ἀλλὰ μὴ γένοιτο τοιοῦτον ἡμᾶς τὴν ἀπολογίαν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ παρρησίαν ὑμᾶς γενέσθαι ἡμῶν πρὸς τὸ βῆμα τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κοινῇ τῶν ἀγαθῶν ἀπολαύσωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ πρέπει ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ομιλ. πγ. 1 ΤΑΥΤΑ ΕΙΠΩΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΞΗΛΘΕ ΣΥΝ χξζ in.
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάρρου τοῦ κέδρων, ὅπου ἦν κῆπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

ΟΡαθύμως ὁ βαίνατος τὴν φόβον γέμων πολλοῦ· ἀλλ' οὐ πρὸς τοῖς τῶν δένδρων φιλοσοφίαν εἰδόσιν. ὁ μὲν γὰρ μηδὲν πρὸς τὴν μαθητῶν σαφῆς βαπτισμάτων, ἀλλὰ διάλυσιν ἵνα τὴν τελευτῶν ζωῆς τὸ πρᾶγμα νομίζων, εἰκότως φείδεται καὶ δέδοικεν, ὡς εἰς τὸ μὴ εἶναι χωρῶν. ἡμᾶς δὲ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι τὰ ἀόρατα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας αὐτοῦ μαθόντες, καὶ ἀποδημίαν τὸ πρᾶγμα εἶναι νομίζοντες, οὐκ ἂν εἰκότως δίκαιοι τρέμειν, ἀλλὰ καὶ χαίρειν καὶ εὐφραίνεσθαι, ὅτι τοῦ βαπτιστοῦ τοιοῦτον βίον ἀφέντες, ἐφ' ἕτερον ἐρχόμεθα ἀμείνω πολλῷ καὶ λαμπρότερον καὶ τέλος οὐκ ἔχοντα. ἅπερ οὖν καὶ ὁ Χριστὸς διδάσκων ἔργῳ τὸν λόγον, οὐ βίᾳ καὶ ἀνάγκῃ, ἀλλ' ἑκὼν ὅτι ὁ πάθος ἔρχεται. Ταῦτά, φησι, ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀπῆλθε πέραν τοῦ χειμάρρου τοῦ κέδρων, ὅπου ἦν κῆπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

2 Ἤδει δὲ καὶ ὁ Ἰούδας, ὁ παραδιδοὺς αὐτόν, τὸν τόπον, ὅτι πολλάκις συνήχθη ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Μέσων νυκτῶν ὁδοιπορεῖ, καὶ ποταμὸν διαβαίνει, καὶ ἐπείγει πρὸς τὴν προδότην γνώριμον τόπον ἐλθεῖν, σκιρτῶσιν τοῖς βαπτιζομένοις πόνοι, καὶ ἀπαλλάττων ταλαιπωρίας αὐτὸν ἁπάσης, καὶ δεικνὺς τοῖς μαθηταῖς ὅτι ἑκὼν ὑπὲρ τοῦ πράγματος ἔρχεται· ὅπερ ἱκανὸν αὐτὸν μάλιστα παραμυθήσασθαι ἐκεῖνον. καὶ γὰρ καθήκοντι ἑαυτόν, ὥσπερ ἐν δεσμωτηρίῳ, ἐν τῷ κήπῳ. Ταῦτα ἐλάλησεν αὐτοῖς. τί λέγεις; τὸ μὲν τῷ πατρὶ διελέγετο, τὸ μὲν πυνθάνετο. ἀλλὰ τί οὖν μὴ λέγεις, ὅτι παυσάμενος τῆς θυσίας ἦλθεν ἐκεῖ; ὅτι οὐκ θυσίαν ἦν, ἀλλὰ λαλιὰ ἀλλὰ τὸν μαθητὰ γνωμόν. καὶ εἰσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν κῆπον. οὕτως αὐτοῖς τὸ δέος ἀπήλλαξεν, ὡς μὴ δυσπειθῆναι λοιπόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν κῆπον εἰσελθεῖν. πῶς δὲ ὁ Ἰούδας ἐκεῖ ἤρχετο; ἢ πόθεν μαθὼν ἐκεῖ ἦλθεν; ἐντεῦθεν δῆλον, ὅτι τὰ πολλὰ ἔξω διετρίβετον. τὸ γὰρ αὖ, εἶτα οἶκοι δῆλον, ὅτι τοῦ ἑρμηνεύοντος ὁ Ἰούδας ἦλθεν, ἀλλ' ὅτι τοῦ οἰκέτου, ἐκεῖ προσδοκῶν αὐτὸν εὑρήσειν καθεύδοντα. ἵνα δὲ μὴ ἀκούσας, κῆπον, κρύπτεσθαι νομίσῃς, ἐπήγαγεν, ὅτι ἤδει ὁ Ἰούδας τὸν τόπον· καὶ οὐκ ἁπλῶς, ἀλλ' ὅτι καὶ πολλάκις συνήχθη ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. καὶ γὰρ πολλάκις αὐτοῖς συνεγένετο ἰδίᾳ, πρὸς αἰνιττόμενος διαλεγόμενος, ἐν ὧν οὐ δῆμις ἕτερος ἀκούσαι. ποιεῖ δὲ τοῦτο καὶ ἐν ὄρεσι καὶ ἐν κήποις μάλιστα, καθαρὸν θορύβων βαπτιστὴν ἀεὶ χωρίον, ὥστε μὴ τοῦ βαίνοιαν σκυθρωπάζεσθαι τῆς ἀκροάσεως.

3 Ὁ δὲ Ἰούδας πρὸς παραλαβὼν τὴν σπεῖραν, καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων ὑπηρέτας, ἔρχεται ἐκεῖ. Καὶ ὅτι πολλάκις καὶ ἄλλοτε ἔπεμψαν συλλαβεῖν αὐτόν· ἀλλὰ οὐκ ἴσχυσαν. ὅθεν δῆλον, ὅτι καὶ τότε ἑκὼν ἑαυτὸν παρέδωκε. καὶ πῶς τὴν σπεῖραν ἔπεισαν; δῆλον ἦσαν γραπτῶν, χρημάτων ποιεῖ πολλὰ μεμηχανηκότες.

4 Ιησοῦς οὖ εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτόν, ἐξῆλθε, καὶ λέγει αὐτοῖς· Τίνα ζητεῖτε;

Τουτέστιν, οὐκ ἀπὸ τῆς προνοίας ἐκείνων ἐδεήθημεν αὐτὰ μαθεῖν, ἀλλ' ἀπροσκόπως ὡς πάντα εἰδὼς ταῦτα, οὕτω καὶ ἔλεγε καὶ ἐποίει. διὰ τί οὖ μὴ ὅπλων ἐπέρχονται μέλλοντες συλλαμβάνειν; ἐδεδοίκεσαν τὸν ἐσομένους· καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀωρεὶ τῶν νυκτῶν ἐπέστησαν. καὶ ἐξέρχεται λέγει αὐτοῖς· Τίνα ζητεῖτε; 5 Οἱ δὲ λέγουσιν, Ιησοῦν τὸν Ναζωραῖον. 5

Εἶδες δυνάμεως μέγεθος, πῶς ἐν μέσῳ ὢν ἐπήρωσεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμούς; ὅτι γὰρ οὐ τοῦτο αἴτιον ἦν, ἐδήλωσεν ὁ εὐαγγελιστής, εἰπών, ὅτι καὶ λαμπάδας εἶχον. εἰ δὲ μὴ λαμπάδες ἦσαν, ἀπὸ τῆς φωνῆς χρὴ ἐδέσι γνωρίσαι· εἰ δὲ καὶ ἐκεῖνοι ἠγνόουν, πῶς ὁ Ιούδας ἠγνόησεν, ὁ ζῶν αὐτοῖς διὰνυκτὸς; καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς εἱστήκει μετ' αὐτῶν, καὶ τοῦτον ἤδει πλέον, ἀλλὰ καὶ ἔπεσε μετ' αὐτῶν ὕπνος. ἐποίησε δὲ τοῦτο ὁ Ιησοῦς, δηλῶν ὅτι οὐ μόνον συλλαβεῖν αὐτὸν ἠδύνατο), ἀλλ' οὐδὲ ἰδεῖν ὄντα, εἰ μὴ αὐτὸς ἐβούλετο. 10

7 Πάλιν λέγει αὐτοῖς, Τίνα ζητεῖτε; Ὧν τῆς ἀνοίας. τὸ ῥῆμα αὐτὸ ἔβαλεν αὐτοὺς ὕπνος, καὶ οὐδὲ οὕτως ἐπέτρεψαν τοσαύτην μαθόντες δύναμιν, ἀλλὰ πάλιν ὑπεπίπτησαν τοῖς αὐτοῖς. ἐπεὶ οὖν τὰ αὐτὰ πάντα ἐπλήρωσε, τότε λοιπὸν ἑαυτὸν παραδίδωσι.

8 Καὶ λέγει αὐτοῖς· Εἶπον ὑμῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι. εἰ ζητεῖτε οὖν τὸν Ιούδαν ὁ παραδιδοὺς αὐτόν. Ορα δὲ ἀνεπαχθῆ τὸν εὐαγγελιστοῦ, πῶς οὐχ ὑβρίζει τὸν προδότην, ἀλλὰ δικαίαν δὲ γεγονὸς, εἰ μόνον δείξαι ἀσυδαίζων, ὅτι δὲ πᾶν τῆς αὐτοῦ συγχωρήσεως γέγονεν. Εἶπα ἵνα μή τις λέγῃ, ὅτι αὐτὸς αὐτὸν εἰς τοῦτο ἤγαγε, ἑαυτὸν ἐγχειρίσας καὶ δῆλον καταστήσας αὐτοῖς, ὅτι δείξαι μόνος ἅπαντα ἅπερ ἐχρῆν ἐκεῖνον αὐτοὺς ἀναχρούσασθαι, ὅπερ ἐπέμενον τῇ κακίᾳ καὶ τοσαύτην εἶχον ἀπόνοιαν, τότε ἑαυτὸν ἐχειρίσατο λέγων· Εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν, μᾶλλον τῆς ἐμαυτοῦ ὥρας τὴν εἰς αὐτοὺς φιλανθρωπίαν ἐπιδεικνύμενος. Εἰ γὰρ ἐμοῦ δεῖσθε, φησι, μηδὲν ὑμῖν ἔστω πρὸς τούτους κοινόν. ἰδοὺ γὰρ ἐμαυτὸν παραδίδωμι.

9 Ινα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν, ὅτι οὓς δέδωκάς μοι, οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα.

Απώλειαν οὖ καλοῦσι τοῦτον οὐ τοῦτον φησὶ τὸν τοῦ θανάτου, ἀλλὰ ἐκεῖνον τὸν αἰώνιον. ὁ δὲ εὐαγγελιστὴς ἐπὶ τοῦ παρόντος αὐτοῦ προέλαβε. θαυμάσεις δ' ἴσως, πῶς καὶ αὐτοὺς δι' ὧν εἶπε τὸν δοῦλον ἐποίησε. Τίς οὖν αὐτοὺς κατέσχεν; ἄλλος μὲν οὐδείς, ἢ οὖ ῥίψασα αὐτοὺς δυνάμεως ὑπῆρχον. ὅπερ οὖν καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς δηλοῖ, ὅτι οὐ τῆς ἐκείνων γνώμης ἦν, ἀλλὰ τῆς συλληφθέντος δυνάμεώς τε καὶ ἀποφάσεως, ἐπήγαγε· ἵνα ὁ λόγος πληρωθῇ ὃν εἶπεν, ὅτι οὓς δέδωκάς μοι, οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο. ὁ γοῦν Πέτρος θαρσήσας ταύτῃ τῇ φωνῇ καὶ τοῖς πάλαι γεγυμνασμένοις, ὁπλίζεται κατὰ τῶν ἐπελθόντων. Εἶτα πῶς, φησιν, ὁ κελευσθεὶς μὴ πήραν ἔχειν, μὴ δύο χιτῶνας, μάχαιραν ἔχει; ἐμοὶ δοκεῖ τοῦτο αὐτῷ δεδοικὼς προεσκευάσθαι πάλαι. Εἰ δὲ λέγεις, πῶς ὁ κελευσθεὶς μὴ ῥαπίζειν, αὐθρωπόφονος γίνεται; μᾶλλον μὲν μὴ ἀμυνέσθαι παρεσκεύαζεν· ἐκεῖνον δὲ οὐκ ἐαυτοῦ ἤμυνεν, ἀλλὰ τοῦ διδασκάλου. ἔπειτα δὲ οὐδὲ τέλειοι πως καὶ ἀπηρτισμένοι ἦσαν. σὺ δέ, εἰ βούλει Πέτρου φιλοσοφωτέρου ἰδεῖν, ἐκεῖνον ἴδε, μὴ ταῦτα παραμυθούμενον καὶ παραίνουν φέροντα, καὶ μυρία πάσχοντα δεινὰ, καὶ οὐ προξενοῦντα. ὁ δὲ Ιησοῦς καὶ ἐνταῦθα μαρτυρεῖ, ὁμοῦ τε παιδεύων ὅτι οὐδὲν ποιοῦσιν κακῶς βιάζεσθαι χρὴ, καὶ τὴν δυνάμιν ἐκκαλύπτων τὴν ἑαυτοῦ. τοῦτο μὲν οὖν τὸ ὠτίον ἀπέδωκε, Πέτρῳ δὲ φησιν, ὅτι πάντες οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μαχαίρᾳ ἀπολοῦνται· ὥσπερ καὶ ὅτι τὸν νιπτῆρος ἐποίησε, δι' ἀπειλῆς τὸν αὐτοῦ χαλάσας· οὕτω καὶ ἐνταῦθα. Τὸ δὲ ὄνομα τοῦ δούλου παρεσήμηνεν ὁ εὐαγγελιστής, ὅπερ πολὺ μέγα τὸ γινόμενον ἦν, οὐχ ὅτι ἐθεράπευσε μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ ἐλθόντα, καὶ μικρὸν ὕστερον μέλλοντα ῥαπίζειν αὐτὸν, καὶ ὅτι τὸ ἐντεῦθεν μέλλοντα ἀναρριπίζειν πόλεμον καὶ τὴν μαθητὴν ἐπεκάλ. διὰ τοῦτο δὲ τὸ ὄνομα τέθεικεν ὁ εὐαγγελιστής,

λισης, ὥστε τοῖς τότε δυναμενώσχεσιν ἐξῆναι ζητῆσαι καὶ διεργάσασθαι, εἶτε ὄντως γέγονε τὰ γεγυμνασμένα. οὐχ ἁπλῶς δὲ καὶ ὡς ἔτυχεν λέγει· ἀλλ', ἐμοὶ δοκεῖ, τὴν ὁρμὴν εἰπεῖν τοῦ ἀποστόλου θέλων, ὅτι σφοδρὸν ἐπ' αὐτὴν ὥρμησε τὴν κεφαλήν. ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἀπειλῇ μόνον αὐτὸν κατέσχε, ἀλλὰ καὶ ἑτέρωις διδάσκει τοῦτο, λέγων· ἰσ. ἐστίγως

11 Τὸ ποτήριον, ὃ ἔδωκέ μοι ὁ πατήρ, καὶ μὴ πίω αὐτό; Δείκνυσιν ὅτι καὶ τῆς ἐκείνου ὀργῆς ἀμέτοχον, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ συγχωρήσεως· καὶ δηλοῖ, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀντίθεός τις, ἀλλ' ὑποτεταγμένος μέχρι θανάτου τῷ πατρί. 12 Τότε λοιπὸν συλλαμβάνεται ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἔδησε αὐτόν, 13 Καὶ ἀπήγαγον πρὸς Ἄνναν. Διὰ τί πρὸς Ἄνναν; ὑποδεικνύων τὴν ἡδονὴν ἐπεπόμπεσαν τοῖς νομικοῖς, ὡς δὴ βέβαιον σήσαντες. Ἦν γὰρ οὗτος πενθερὸς τοῦ Καϊάφα. 14 Ὁ δὲ Καϊάφας οὗτός ἦν ὁ συμβουλεύσας τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι συμφέρει ἕνα ἄνθρωπον ἀποθανεῖν. Τί πάλιν ὑπέμνησεν ἡμᾶς τῆς προφητείας ὁ εὐαγγελιστής; δηλῶν ὅλη ὑπὸ προφητείας ταῦτα ἐγίνετο. καὶ τοσαύτη τῆς ἀληθείας ἡ ὑπερβολή, ὡς καὶ τοῖς ἐχθροῖς αὐτὰ προφανεφωνεῖν. ἵνα γὰρ μὴ δεσμοὺς ἀκούσας ὁ ἀκροατὴς θορυβῆται, δυναμιμνήσκει τῆς προφητείας ἐκείνης, ὅτι ἡ σωτηρία τῇ οἰκουμένῃ ὁ θάνατος αὐτοῦ ἦν.

15 15 Ἠκολούθησε δὲ Πέτρος, καὶ ὁ ἄλλος μαθητής. Τίς ὅστις ὁ ἄλλος μαθητής; αὐτὸς ὁ ταῦτα γράψας. καὶ τίνος ἕνεκεν ἑαυτὸν δὲ λέγει; ὅτε μὲν γὰρ ὅτι ὁ ξῆλος ἐνέπεσε τῷ Ἰησοῦ, εἰκότως ἑαυτὸν κρύπτει· νῦν δὲ τίνος ἕνεκεν τοῦτο ποιεῖ; τῆς αὐτῆς ἕνεκεν αἰτίας. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα μέγα κατόρθωμα δικτεῖται, ὅτι πρώτων ἀποπηδησάντων αὐτὸς ἐπηκολούθει. καὶ ἀποχωρησάντων

ἀλλὰ τοῦτο κρύπτει ἑαυτόν, καὶ προπέμπει ἑαυτοῦ τὸν Πέτρον. καὶ ἑαυτὸν ὑπάγει καὶ εἰσάγει, ἵνα μάθῃς, ὅτι ἀκριβέστερον διηγεῖται τῶν ἄλλων καὶ κατὰ τὴν αὐλήν, ἅτε ἔνδον ὤν. καὶ ὅρα πῶς ὑποτέμνει. τὸ ἴδιον ἐγκώμιον. ἵνα γὰρ μή τις λέγῃ, πῶς, πρώτων ἀναχωρησάντων, οὗτος καὶ σὺ δοτέρω τὸν Σίμωνος εἰσῆλθε; λέγει, ὅτι καὶ τοῦ ἀρχιερέως γνώριμος ἦν· ὡς μηδένα θαυμάζειν ὅλη ἠκολούθησε, μηδὲ ὅτι ἀνδρεῖος αὐτὸν ἀναχώρησεν. τοῦτο δὲ θαῦμα ἐκεῖνο ἦν τοῦ Πέτρου, ὅτι οὕτω προδεὴς ὢν καὶ μέχρι τῆς αὐλῆς ἦλθε, τῶν ἄλλων ἀναχωρησάντων. τὸ μὲν οὖν εἰσελθεῖν ἐκεῖ, πόθου· τὸ δὲ μὴ εἰσελθεῖν ἔνδον, ἀγωνίας καὶ φόβου. δηλοῖ τοῦτο γὰρ καὶ ταῦτα ἀνέγραψεν ὁ εὐαγγελιστής, προδοποιῶν τὴν ἀπολογίαν τῆς ἀρνήσεως. καὶ γὰρ ὡς μέγα τι πρᾶγμα αὐτὸ ἔθηκεν, ὅτι γνώριμος ἦν τῷ ἀρχιερεῖ· ἀλλ' ὅπερ εἶπεν, ὅτι συνεισῆλθε τῷ Ἰησοῦ μόνος, ἵνα μὴ νομίσῃς ὅτι ὑψηλὸς γνώμης ἦν τὸ πρᾶγμα, πάλιν καὶ τὸν αἰτίαν. ὅτι δὲ καὶ ὁ Πέτρος εἰσῆλθεν ἀν, εἶπερ ἐπετρέπετο, δηλοῖ τοῦτο ἐξῆς ἐδήλωσεν. ὅπερ 30 γοῦν ἐξῆλθε, καὶ τὴν θυρωρὸν ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰσαγαγεῖν, οὐδέως εἰσῆλθεν ὁ Πέτρος. δηλοῖ τί ἦν αὐτὸς αὐτὸν οὐκ εἰσήγαγε; τοῦ Χριστοῦ εἴχετο, καὶ ἐπεκρύβετο. διὰ τοῦτο τὴν γυναῖκα ἐκέλευσεν εἰσαγαγεῖν αὐτόν. τί οὖν ἡ γυνή;

17 Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; ὁ δὲ φησιν, οὐκ εἰμί.

Τί λέγεις, ὦ Πέτρε; καὶ πρώην εἶπες, ὅτι, ἂν δέῃ με καὶ τὴν ψυχήν σοι θεῖναι, 35 θήσω; τί τοίνυν γέγονεν, ὅτι οὐδὲ θυρωροῦ φέρεις ἐρώτησιν; μὴ γὰρ γραπτώτης ἦν ὁ ἐρωτῶν; μὴ γὰρ τῶν καταφρόντων ἦν; θυρωρὸς ἦν εὐτελὴς καὶ ἀπερρίμμενος, καὶ οὐδὲ ἡ ἐρώτησις θαρσεῖα. καὶ γὰρ εἶπε, τοῦ πλούσου καὶ τοῦ λυμεῶνος μαθητὴς εἶ, ἀλλά, τοῦ ἀνθρώπου τούτου· ὅπερ ἐλεούσης μᾶλλον καὶ καταπλαμπομένης ἦν. ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἴσχυεν ὁ Πέτρος. τὸ δέ, μὴ καὶ σύ, διὰ τοῦτο εἴρηται, ὅπως ὁ Ἰωάννης ἔνδον ἦν. οὕτω προσεκτικῶς διελέγετο ἡ γυνή· ἀλλ' οὐδενὸς τούτων ἠθέτο, οὐδὲ εἰς ὀργὴν ἐλάβεν, οὐδὲ ὅτε τὸ πρῶτον, οὐδὲ ὅτε τὸ δεύτερον, ἀλλ' οὐδὲ τὸ τρίτον, ἀλλ' ἴσχυε ἀλέκτωρ ἐφώνησε. καὶ οὐδὲ τοῦτο αὐτὸν εἰς ἔννοιαν ἤγαγεν, ἕως ὅτε ἔβλεψεν εἰς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς πικρόν. καὶ αὐτὸς μὲν εἰσῆκει θερμαινόμενος μετὰ τῶν ἀρχιερέως δούλων· ὁ δὲ Χριστὸς ἔνδον κατεῖχετο δεδεμένος. ταῦτα δὲ λέγομεν, οὐ τὸν Πέτρον κατηγορεῖν θέλοντες, ἀλλὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ εἰρημένων τὴν ἀληθειαν ὑπιδεικνύμενοι.

19 Ο οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησε τ̀ Ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ τῆς διδασκαλίας.
Ὢ τῆς πονηρίας. Συνεχῶς ἀκούων ἐν τῷ ἱερῷ δημοσιεύοντος καὶ παῤῥησίᾳ διδάσκοντος, νῦν βούλεται μαθεῖν. ὅπερ γὰρ ἔγκλημα ὀφθὲν εἶχον προσενεγκεῖν, περὶ τῶν μαθητῶν ἠρώτων· ἴσως, ποῦ εἰσι, καὶ τίνος ἕνεκεν αὐτοὺς συνέλεξε, καὶ τί βουλόμενος, καὶ ὅτι τίσι. τοῦτο δὲ ἔλεγλε, ὡσανεὶ εἰπάσας ἐκεῖνος καὶ νεωτερισμοὺς ἐλέγξαι θέλων, ὡς ὀφθέντος ἑτέρου προσέχοντος αὐτῷ, ἀλλ' ἢ μόνον ἐκείνου, ὡς ἐργαστηρίου τινὸς ὄντος πονηροῦ. Τί οὖν ὁ Ἰησοῦς; τοῦτο δυνατέτεπται, φησίν·

20 Ἐγὼ παῤῥησίᾳ ἐλάλησα τῷ κόσμῳ, Οὐχὶ τοῖς μαθηταῖς ἰδίᾳ· Ἐγὼ παῤῥησίᾳ ἐδίδαξα ἐν τῷ ἱερῷ. Τί οὖν; ὀφθὲν ἐλάλησεν ἐν τῇ κρυφῇ; ἐλάλησε μὲν, ἀλλ' οὐχ, ὡς ὅτοι ἐνόμιζον, δεδοικὼς καὶ συσκίοις ποιούμενος, ἀλλ' εἶπου τῆς τῶν πολλῶν ἀκροάσεως αἰώτερα τὰ λεχθέντα ἐμοῦ. 21 Τί με ἐπερωτᾷς; ἐρώτησον τοὺς ἀκηκοότας. Οὐκ ἀνθαδιαζομένου ὄφι τὰ ῥήματα, ἀλλὰ παῤῥησιώτου τῆς τῶν εἰρημένων ἀληθείας. ὅπερ οὖν ἀρχόμενος ἔλεγλε· ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής, τοῦτο δὲ νῦν αἰνίττεται, ἐκ περιουσίας βουλόμενος ἀξιόπιστον καταστῆσαι τ̀ μαρτυρίαν. ὅπερ γὰρ τῶν μαθητῶν ἐμνημόνευσε, τί φησιν; ἐμὲ περὶ τῶν ἐμῶν ἐρωτᾷς; ἐρώτησον τοὺς ἐλθόντας, τοὺς ὅτι βούλεις, τοὺς δήσαντας· ὅτοι λεγέτωσαν. αὕτη γὰρ ὄφι τῆς ἀληθείας δυναμφισβήτητος ἡ ἀπόδειξις, ὅταν τοὺς ἐλθόντας ὡς ἐκεῖνος λέγει καλῇ μαρτύρας. Τί οὖν ὁ ἀρχιερεύς; δέον οὕτω ποιήσασθαι τὴν ἐξέτασιν, τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖνος.

22 Εἷς δὲ τῶν παρεστηκότων ὑπηρετῶν ἔδωκεν αὐτῷ ῥάπισμα λέγων τάδε εἰπόντι.

Τί τοῦτο γέγονεν; ὦ ἰταμώτερον; φρίξον θεατά, ἔκπληξον γῆ τῇ τῶν δεσπότου μακροθυμίᾳ καὶ τῇ τῶν ὅλων ἀγνωμοσύνῃ. καίτοι τί ποτε ἐστὶν ὃ λελάληκεν; οὐ γὰρ ὡς ἀναιτίωμος εἰπεῖν ἔλεγε, τί με ἐρωτᾷς; ἀλλὰ πᾶσαν σκόλοψαι βουλόμενος ἀγνωμοσύνης κατάθεσιν. ὃ ὅτι τοὺς ῥαπιεῖς, πρώτα σεῖσαι καὶ ἀφανίσαι καὶ μετακινῆσαι δυνάμενος, τούτων μὲν οὐδὲν ποιεῖ· φθέγεται δὲ ῥήματα πᾶσαν δυναμένα θηριώδη σκλῆσαι. 23 Καὶ φησιν, Εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· Τουτέστιν, εἰ μὴ ἔχεις ὅπλα δέδαι τῶν εἰρηνικῶν, ἀπόδειξον· εἰ δὲ οὐκ ἔχεις, τί με τύπτεις; ὁρᾷς ὃ δικαστήριον δουλοῦ γέμον καὶ ταραχῆς καὶ θυμοῦ καὶ συγχύσεως; πρώτησεν ὁ ἀρχιερεὺς οὐ μάλως καὶ δολερῶς· ἀπεκρίνατο ὁ Ἰησοῦς ὀξυθυμίας, καὶ ὡς ἐχρῆν. Τί τοίνυν ὃ ἀκόλαστον ἐστί; διελέγξαι, ἢ ἀποδεῖξαι τὸ εἰρηνικόν. ἀλλ' οὐχί· ἀλλ' ὁ δοῦλος αὐτὸν ῥαπίζει. ὥστε οὐχὶ δικαστήριον, ἀλλὰ σύσσασις καὶ συναρπὶς ἦν γινόμενα. Εἶτα μηδὲ ὥστε εὑρίσκοντές τι πλέον,

24 Πέμπουσιν αὐτὸν δεδεμένον πρὸς Καϊάφαν. 25 Ἦν δὲ Πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος. Βαβαί, πόσῳ κάρῳ κατείχετο ὁ θερμὸς καὶ μεμηνὼς ἀπαγομένου τὸν Ἰησοῦν; ἐπὶ μὲν τοσαῦτα οὐδὲ κινῆσαι λοιπὸν, ἀλλ' ἐπὶ θερμαίνεσθαι), ἵνα μάθῃς ὅσον τῆς φύσεως ἡ ἀσθένεια, ὅταν Θεὸς ἐγκαταλίπῃ καὶ ἐρωτηθεὶς πάλιν ἄρνῆται,

26 Εἶτα λέγει ὁ συγγενὴς τοῦ δούλου ὃν ἀπέκοψεν ὁ Πέτρος τὸ ὠτίον, Ἀλγῶν ὅτι σοι συνεμαρτύρησα· Οὐκ ἐγώ σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ; Καὶ οὐδὲ ὁ κῆπος αὐτὸν εἰς μνήμην τῶν συνεμαρτυρηκότων ἤγαγε, οὐδὲ ἡ πολλὴ φιλοτιμία, ὡς ἐκ τῶν ῥημάτων ἐπεδείξατο ἐκείνου, ἀλλὰ πρώτα ταῦτα ἐκ τοῦ τῆς ἀγωνίας ἐξέβαλε. Τί δήποτε δὲ ὁ εὐαγγελιστὴς ὁμοφώνως περὶ αὐτοῦ συνέγραψεν; οὐχὶ τ̀ μαθητ̀ κατηγορῶντες, ἀλλ' ἡμᾶς παραδοῦσαν βουλόμενοι, πόσον κακὸν τὸ μὴ Θεῷ τὸ πρῶ ὑπιτείπειν, ἀλλ' ἑαυτῷ παῤῥησιάζεσθαι. σὺ δὲ θαύμασον τ̀ διδασκαλίαν τοῦ κηδεμονίαν, ὅτι ἐκ κατεχόμενος καὶ δεδεμένος πολλοῦ ἐποίησε μαθητ̀ περιοῦσι, δίχα τ̀ βλέμματος αὐτοῦ κείμενον αἰσιάς, καὶ εἰς δάκρυα καθέλκων. ἀγεσιν οὖν αὐτὸν πρὸς Πιλάτον ἀπὸ τοῦ Καϊάφα. ἐγένετο δὲ τοῦτο, ἵνα τῶν δικαστῶν τὸ πλῆθος καὶ ἀκόντων αὐτῶν ὑπιδείξῃ τὸ βεβασανισμένον τῆς ἀληθείας. ἐπὶ δὲ πρωΐα. πρὶν ἢ μὴ

ἀλέκτορα

ἀλέκτορα φωνῆσαι, πρὸς Καϊάφαν ἀγηέ)· περὶ πρὸς Πιλάτον· δι' ὧν δείκνυ) ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅτι τὸ ἥμισυ τῆς νυκτὸς ἅπαν ὑπὸ Καϊάφα ἐρωτώμενος, οὐδὲν ἐξηλέγχετο· διὸ καὶ πρὸς ἔπεμψεν αὐτὸν ὁ Πιλάτος. ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν τοῖς ἄλλοις ἀφεὶς διηγήσασθαι, αὐτὸς τὰ ἑξῆς λέγει. καὶ σκόπει τὴν Ἰουδαίων τὸ καταπέλαστον. Ⓦ ἀθῴων συλλαβόντες, καὶ ὅπλα βα-
5 σάσαντες, εἰς τὸ πραιτώριον οὐκ εἰσέρχον), ἵνα μὴ μιανθῶσι. καίτοι ποῖος μολυσμός, εἰπέ μοι, ὀπτανίαν διακρῖναι, ἔνθα δίκαι Ⓐ ἀδικουμένων διδόασιν; Ⓐ ἀποδεκατοῦντες τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον, φονεύοντες δὲ ἀδίκως οὐκ ἐνόμιζον μιαίνεσθαι· διακρίνειν δὲ καὶ ὀπτανίαν μιαίνειν ἐνόμισαν ἡγεμόνα. Ⓒ τίνος ἕνεκεν αὐτὸν οὐκ ἀφῆκεν, ἀλλ' ὅτι Ⓦ Πιλάτου
χ. ἀπὸ τῆς μ. ἡγαγεν; μάλιστα μὲν ὁ πολὺς τῆς ἀρχῆς αὐτῷ καὶ τῆς ἐξουσίας ἐνεστήκει μηδὲν λοιπὸν, ἐπὶ τοῦ
χ. δόσεως Ρωμαίοις τὸν πεφυγμένον κεκμηκότων. καὶ ἄλλως δὲ, ἐδιδοίκεισαν μὴ δίκαιον ὑστερον δόσεως κατηγορηθέντες πρὸς αὐτόν. τί δέ ἐστιν, ἵνα φάγωσι τὸ πάσχα; καὶ μέν αὐτὸς ἐκ αὐτὸ πεποιηκὼς τὴν μιαρὰν τοῦ ἀζύμου. ἤτοι οὖν τὸ πάσχα τὴν ἑορτὴν πᾶσαν λέγει· ἢ ὅτι τὸ τε ἐποίουν τὸ πάσχα, αὐτὸς ἢ περὶ μιᾶς αὐτὸ προέδωκε, τηρῶν τὸ ἑαυτοῦ σφαγεῖον τῇ παιδισκῃ, ὅτε καὶ τὸ παλαιὸν ἐγίνετο τὸ πάσχα. αὐγὶ ὅπλα βαστάσαντες, ὅπερ οὐκ ἐξῆν, καὶ αἷμα ἐκχέοντες, ἐπὶ τοῦ τόπου ἀκαθοσιώτατα, καὶ ὀξάγεσι πρὸς ἑαυτοὺς Ⓦ Πιλάτον.

29 Καὶ ὀξελθών, φησὶ· ἵνα κατηγορίαν ἔχητε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου;

ἰσ. αὐτῷ Ορᾷς ἀπαλλαγμῶνα τῆς φιλαρχίας αὐτὸν ἐκ βασκανίας; ἰδὼν γὰρ αὐτὸν δεδεμένον καὶ ὑπὸ τοσούτων ἀγόμενον, οὐκ ὠόμισεν ἔλεγχον ἔχειν ἀναμφισβήτητον κατηγορίας· ἀλλ' ἐρωτᾷ, ἀποπον εἰ) λέγων τινὰ μὲν κεῖσιν αὐτοὺς ἀρπάσαι, τινὰ δὲ κόλασιν χωρὶς κρίσεως ὑπο-
20 τρέσαι ἐκείνῳ. τί οὖν ἐκφησι;

30 Εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιὸς, οὐκ ἄν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν. Ω τῆς ἀνοίας. Ἃ γὰρ λέγετε τινὰ κακοποιεῖν, ἀλλὰ συσκιάζετε; Ἃ οὐκ ἐλέγχετε τὸ κακὸν; ὁρᾶς πάντα κεῦ
ἰσ. ἐκεῖνον παιδαγωγούμενον τὴν ἐξ ὑστέρας κατηγορίαν, καὶ οὐδὲν δυναμένους εἰπεῖν; Αννας" ἐκφησι πυθόμενος τῆς διδασκαλίας, καὶ ἀκούσας ἔπεμψε πρὸς Καϊάφαν. Ⓒ αὐτὸς ἐρωτήσας
25 πάλιν, Ⓒ μηδὲν εὑρὼν, ἀπέστειλεν αὐτὸν τῷ Πιλάτῳ. ὁ Πιλάτος λέγει, ἵνα κατηγορίαν φέρετε κατ' αὐτοῦ; καὶ οὐδὲ ὑποῦσθα ἔχουσί τι εἰπεῖν, ἀλλὰ σοφισμοῖς τισι χέζεσθαι πάλιν. ἐντεῦθεν αὐτὸς ἀπορήσας φησί· 31 Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ Ⓦ νόμον ὑμῶν κείνατε [αὐτὸν.] εἶπον οὖν ἐκφησι· ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα.

32 Τοῦτο δὲ ἔλεγεν, ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, ὃν εἶπε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ
30 ἤμελλεν ἀποθνήσκειν. Καὶ πῶς τοῦτο ἐδήλου, οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα; ἢ τοῦτό φησιν ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅτι ἐν ἐμοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ ἐθνους ἔμελλεν αἰσχρῶς· ἢ ὅτι σταυρώσαι αὐτοὺς οὐκ ἐξῆν. εἰ δὲ λέγουσιν, οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν οὐδένα, καὶ Ⓦ καιρὸν ἐκφύσι φασιν. ἐπεὶ ὅτι γε δυνήσεται, καὶ ἄλλῳ δόξει δυνήσεσθαι, δείκνυσιν ὁ Στέφανος λιθαζόμενος· ἀλλὰ σταυρῶσαι αὐτὸν ἐπεθύμουν, ἵνα καὶ Ⓦ δόξει τῆς τελευτῆς ἐκπομπεύσωσιν. ὁ δὲ
35 Πιλάτος ἀπαλλαγὴν ἐπαρθείας βουλόμενος, εἰς κεῖσιν πάλιν οὐκ ἀφίησι μακρὰν·

33 Εἰσελθὼν δὲ ἐρωτᾷ τὸν Ιησοῦν, καὶ φησι, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ιουδαίων;

34 Ο δὲ εἶπεν· ἀπὸ σαυτοῦ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι σοί τοῦτο εἶπον; Τίνος ἕνεκεν τοῦτο ἐρωτᾷ ὁ Χριστός; τινὰ ποιησόμενον τῶν Ιουδαίων ἐκκαλύψαι γνώμην θέλων. ἠκηκόει μὲν οὖν παρὰ πολλῶν τοῦτο ὁ Πιλάτος. ὅπως δὲ ἔχον εἰπεῖν ἐκφύσι, καὶ μὴ πολλὴν γί-
40 νεσθαι τινὰ ἐξέτασιν, ὅπερ ἀεὶ περιεφέρετο, τοῦτο εἰς μέσον ἀγαγεῖν βούλεται. ὅπως δὲ εἶπεν αὐθις, ὅτι Ⓦ τὸν νόμον ὑμῶν κείνετε αὐτὸν, δεῖξαι βουλόμενος οὐκ ἔστιν Ιουδαϊκὸν τὸ ἁμάρτημα, λέγουσιν· οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν. καὶ γὰρ δὴ Ⓦ νόμον Ⓦ ἡμέτερον ἥμαρτεν, ἀλλὰ κοινὸν ὄντι τὸ ἔγκλημα. τοῦτο οὖν ζωιδὼν ὁ Πιλάτος, ὡς μέλλων κινδυνεύειν, λέγει· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ιουδαίων; καὶ τοίνυν ἀγνοῶν ὁ Χριστὸς ἐρωτᾷ, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτοῦ κατηγορηθῆναι

τὸν Ιουδαίους βουλόμενος, φησιν, ἄλλοι σοι εἶπεν; ὅπερ οὖν ἐμφαίνων ὁ Πιλάτος ἔλεγε,
35 Μήτι ἐγὼ Ιουδαῖός εἰμι; τὸ ἔθνος σου καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί· τί ἐποίησας; Ενταῦθα βουλόμενος ἑαυτὸν ἀπαλλάξαι. εἶτα ὅπως εἶπε, σὺ εἶ ὁ βασιλεύς; ἐλέγχων αὐτὸν ὁ Ιησοῦς, φησὶ· ὅτε γὰρ ἤκουσας παρὰ τῶν Ιουδαίων, ἵνος ἔνεκεν οὐκ ἀκριβῶς πυθόμενος ἐξέπεσας; εἶπον, ὅτι κακοποιός εἰμι· ἐρώτησον, τί κακὸν ἐποίησα. ἀλλὰ ὅτε μὲν οὐ ποιεῖς, ἁπλῶς δὲ αἰτίας ζωπυρεῖς. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ιησοῦς· ἀπὸ σαυτοῦ τοῦτο λέγεις, ἢ ἕτεροί σοι; εἶτα ἐκεῖνος, ὅτι μὲν ἤκουσε, παρρησίαν οὐκ ἔχει λέγειν, ἁπλῶς δὲ ἕπεται τῷ δήμῳ, παρέδωκέ σε ἐμοί, λέγων· δεῖ οὖν σε ἐρωτῆσαι τί ἐποίησας. τί οὖν ὁ Χριστός;

36 Η βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Ανάγει πάλιν Πιλάτου τὸ σφόδρα ὀρθὸν ποιεῖν, οὐδὲ κατ' ἐκείνους, ἃ βούλεται δεῖξαι, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνθρωπος ψιλὸς, ἀλλὰ καὶ Θεὸς, καὶ Θεοῦ υἱός. Τί φησιν; Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ, ὑπηρέται ἐμοὶ ἠγωνίσαντο ἄν, ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ιουδαίοις. Οπερ ἐδιδοίκει τότε ὁ Πιλάτος, διέλυσε, τὴν τῆς τυραννίδος ὑποψίαν. Εἶτα οὐκ ἔστι ἡ τοῦ κόσμου τούτου ἡ βασιλεία αὐτοῦ; πάνυ μὲν οὖν. πῶς οὖν φησιν, οὐκ ἔστιν; οὐχ ὅτι οὐ κεκτῆται ταῦτα, ἀλλ' ὅτι καὶ δύναται ἔχει τὰ ἀρείω, καὶ οὐκ ἔστιν αἰωνίαν, ἀλλὰ πολλῷ μείζων ταύτης καὶ λαμπροτέρα. Εἰ οὖν μείζων, πῶς ὑπὸ ταύτης ἐάλω; ἐκών, ἑαυτὸν παραδούς. ἀλλ' οὐκ ἀποκαλύπτει τότε τοῦτο, ἀλλὰ τί φησιν; Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡμῖν, ὑπηρέται ἐμοὶ ἠγωνίσαντο ἄν, ἵνα μὴ παραδοθῶ. δείκνυσιν αὖ ταῦτα τῆς βασιλείας τῆς πρὸς ἡμᾶς ὃ ἀθετεῖς, ὅτι οὐ τοῖς ὑπηρέταις ἔχει τὸν ἀγῶνα· ἡ δὲ ἄνω, αὐτάρκης ἐστὶν ἑαυτῇ, μηδενὸς δεομένη. ἐλθὼν ὑπαίρεται λαβόντες ἀφορμὰς, ἀλλότριον αὐτὸν εἶναι φασὶ δημιουργοῦ. τί οὖν, ὅταν λέγῃ, Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε; τί δὲ, ὅταν λέγῃ, οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου; ὅταν μὲν τὸν βασιλείαν φησὶν οὐτεύθεν εἶναι, τὸν κόσμον ἀποστεροῦν αὐτὸν τῆς οὐσίας καὶ τῆς ὑπάρξεως, ἀλλὰ δείκνυσιν, ὅπερ ἔφην, οὐκ ὄντας ἀνθρώπινον οὐδὲ ὑπόκεισθαι. τί οὖν ὁ Πιλάτος; 37 Οὐκοῦν βασιλεύς εἶ σύ; ἀπεκρίθη ὁ Ιησοῦς· σὺ λέγεις ὅτι βασιλεύς εἰμι. ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι. Εἰ τοίνυν βασιλεὺς γεγέννηται, καὶ τὰ ἄλλα πάντα γεγέννηται, καὶ οὐδὲν παρὰ λόγον ἔχει. ὥστε ὅταν ἀκούσῃς, ὅτι καθὼς ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν, μηδὲν ἄλλο, ἢ τὴν γέννησιν νόμιζε· καὶ ὅτι τῶν ἄλλων ὁμοίως. Καὶ εἰς τοῦτο ἦλθον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ· Τί ἐστιν, ἵνα τοῦτο αὐτὸ εἴπω καὶ διδάξω καὶ πείσω πάντας.

ΗΘΙΚΟΝ Σὺ μὲν ταῦτα ἀκούων, μὴ θέρμε, καὶ ὁρῶν διασύρειν σε πεδεμένον καὶ παραλαμβανόμενον, μηδὲν εἶναι τὰ πρόσωπα παράγματα νόμιζε. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, εἰ ὁ μὲν Χριστὸς τοσαῦτα ὑπὲρ ἐμοῦ πέπονθε καὶ σέ· σὺ δὲ οὐδὲ ῥήματα πολλάκις φέρειν; ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἐμπτύει, σὺ δὲ καλλωπίζῃ ἱματίοις καὶ δακτυλίοις; καὶ μὴ τῆς παρὰ πολλῶν εὐφημίας τύχῃς, ἀβίωτον εἶναι νομίζεις βίον. καὶ ὅτε μὲν ὀνειδίζεται, σκώμματα φέρει, πληγὰς καταπλήττεις καὶ τῆς σιαγόνος· σὺ δὲ πολλαχοῦ μιμᾶσθαι βούλει, καὶ ὅταν φέρειν ὀνειδισμὸν τοῦ Χριστοῦ; οὐκ ἀκούεις Παύλου λέγοντος· Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ; ὅταν οὖν σε λοιδορῶσιν, μὴ σπεύσῃς τὸν πεπαικότα, ὅτι μὴ χλεύης αὐτῷ προσεκκαίων, καὶ ῥήματι ῥήμασι, καὶ πράγματι πράγματα αὐτὸν διέσυρεν, καὶ εἰρωνείαν πολλὴν ἐπεδείκνυτο· αὐτὸς δὲ οὐ μόνον οὐκ ἠμύνατο, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐναντίοις ἠμείψατο, φιλοτιμίᾳ καὶ ἐπιεικείᾳ. τοῦτον δὴ καὶ ἡμεῖς ζηλώσωμεν. ὅταν γὰρ δυνησόμεθα καὶ ὕβρεως ἀπαλλαγῆναι πάσης. ὁ γὰρ οὐ ὑβρίζων, ἀλλ' ὁ μακροψυχῶν καὶ ἀνεχόμενος ταῖς ὕβρεσιν, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ κατασκευάζων τὰς ὕβρεις καὶ διαλύων ποιῶν. ἂν γὰρ μὴ ἀνέχησης, οὐκ ὑβρισθῆς. καὶ γὰρ παρὰ σοῦ πειρῶνται, ἀλλὰ παρὰ σοῦ πάσχοντες ἧττον τὰ δεινὰ πάσχει. τί γὰρ ὅλως ἀνέχεις; εἰ μὲν ἀδίκως ὑβρισε, ταύτῃ μάλιστα ἀγωνιᾶν σε χρή, ἀλλ' ἐκεῖνον ἐλεεῖν· εἰ δὲ δικαίως, πολλῷ μᾶλλον ἡσυχάζειν χρή. ὥσπερ γὰρ

γὰρ εἰ πέντε οἱ ζῶ πλήσιον τοῦ στίτε τις, οὐδὲν πρὸς σε τῶν ἑρημίων ὁ ἕπαρος, ἀλλὰ χλθασία μᾶλλον τὸ ἐχώμιον· ὅτως δὲ ὑβρίζων τὰ μὴ ὄντα εἴπῃ, οὐδὲν τοῦς σὲ πάλιν ὃ ὄνειδος. εἰ γὰ ἐπιλαμβάνεται ὃ Ζμυρναῖος τῶν ἑρημίων, μὴ ἀλγήσῃς τοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ διόρθωσον τοῖς τοῦ γμασι. καὶ ζῶ λέγω ὅτι τῶν ἀληθῶς ὑόρεων. ἐπεὶ δὲ πειρᾶται ὀφθίζῃ καὶ δυσχέραινε, καταστέλασον πάλιν. ὁ γὰρ ὄνειδος ταῦτα τὸ ἀκούοντος, ἀλλὰ τὸ λέγοντος, ἄτε οὐκ εἰδότος φιλοσοφεῖν. ἀλλ' ὅτε μὲ ὅτι πολλῶν ζῶντα λέγηται, φησιν, ἀγνοούντων τὴν ἀλήθειαν, ἀφ' ὁρητον ἦν ὃ ἔλεγες. τοῦτο μὲν μάλιστα ὅτι φορητόν, ὅτε μὲ σοι θέαζεν παρῆ κῆρτύρων ἐπαινέτων, ἀποδεχομένων, σκωπτόντων σκῶν, χωμωδούντων· ὁ γὰρ ὁ ἀμυνόμενος, ἀκ ὁ μηδὲν εἰπών, ἀλλ' ὅμως τοῦς τοῖς νοῦν ἔχουσιν. εἰ δὲ μηδεὶς ἦν νοῦν ἔχων τῶν πρόντων, ταύτῃ μάλιστα αὐτοὶ καταστέλασον, καὶ σιτύφησον τῷ θεάτρῳ· ὃ ὑεγνοῦ. σκῶ γὰρ σε πρώτους ἐπαινέσον· καὶ χρότησον καὶ ἀποδέξον· ἔρχεται γὰρ εἰς ἄγγελος ἀπὸ τῆς οἰκουμένης ἀπάσης. καὶ τί λέγω σοὶ ἄγγελος, ὁπότε αὐτὸς σε ὁ δεσπότης" ἀνακηρύξῃ; τούτοις τοῖς λογισμοῖς γυμνάζωμεν ἑαυτούς. ὁ γὰρ ὄντως ἐλάττωμα ὑβρισθέντα σιγῆσαι, ἀλλὰ τοὐναντίον ὑβρισθέντα ἀμύνασθαι. εἰ γὰρ ἐλάττωμα ἦν ὃ φέρειν σιγῇ τὰ λεγόμενα, οὐκ ἂν εἶπεν ὁ Χριστός· Ἐάν τίς σε ῥαπίσῃ εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην. ἀλλὰ μὲ Ματθ. ε. λθ.
ὧν τὰ μὴ ὄντα λέγῃ, καὶ δέχε τοῦτο ἀντὶ τοῦ ἐλεεῖσθαι, ὅτι τὴν τῶν" κατηγορούντων ὀπτασίαν ἔσχηκας ὠφέλειαν, οὐδὲ γραφὰς ἀναγινώσκειν γινόμενος ἄξιος. Τῷ γὰρ ἁμαρτωλῷ φησιν ὁ Θεὸς, ἵνα τί σὺ ἐκδιηγῇ τὰ δικαιώματά μου, καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου διὰ στόματός σου; καθήμενος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου κατελάλεις. ἂν δὲ τὰ ὄντα εἴπῃ, καὶ ὅπως ἐλεεινός. ἐπεὶ καὶ ὁ Φαρισαῖος τὰ ὄντα ἔλεγε· ἀλλὰ καὶ ἔσῳζε, τὸν μὲ ἀκούοντα ἐβλαπτεν οὐδέν, ἀλλὰ καὶ ὠφέλησεν· ἑαυτὸν δὲ ἀπεστέρησε μυρίων ἀγαθῶν, ναυάγιον ἀπὸ τῆς κατηγορίας ἑαυτοῦ. ὥστε ἀμφοτέρωθεν ἐκεῖνος ἐστὶν ὁ ἀδικούμενος, ὁ σύ. σὺ δὲ, ἂν νικήσῃς, διπλᾶ κερδανεῖς· τό τε ἐξιλεοῦσθαι τὸν Θεὸν τῇ σιγῇ, καὶ τὸ μετρίαζειν μειζόνως, καὶ ἀφορμὴν λαμβάνειν ἐκ τῶν ἑρημίων διορθοῦσθαι τὰ πεπλημμελημένα, καὶ τὸ τῆς δόξης τῆς ἀνθρωπίνης ὑπεροράν. καὶ γὰρ συντεῦθεν ἡμῖν τὸ ἄλυσις ἐλύετο, ὅτι πολλοὶ τοῦς τῶν ἀνθρωπίνων ὑπόνοιαν κεχήνασιν. ὅτως ἐὰν θελήσωμεν φιλοσοφεῖν, εἰσόμεθα καλῶς ὅτι οὐδὲν τὰ ἀνθρώπινα. μάθωμεν τοίνυν, καὶ τὰ ἐλαττώματα ἑαυτῶν ἀναλογισάμενοι, διορθώσωμεν τῷ χρόνῳ τὴν τῶν πόνων διόρθωσιν, καὶ τῷ μὲ πρόντι μὲν τοῦτο, τῷ δὲ ὀπτόντι τὸ ἕτερον, καὶ τῷ μετ' ἐκεῖνον ἄλλο πάλιν· εἰσόμεθα ἑαυτοῦ κατορθοῦν. καὶ ὅτω, καθάπερ βαθμοῖς τισιν ἀναβαίνοντες, φθάσομεν τοῦς τὸν θεῖον διὰ τῆς κλίμακος τοῦ Ιακώβ. καὶ γὰρ ἡ κλίμαξ ἐκείνη καὶ τοῦτό μοι διὰ τῆς ὄψεως ἐκείνης ἀπίτπεσθαι δοκεῖ, τὴν μὲν μακρὸν διὰ τῆς ἀρετῆς ἀναβασιν, δι' ἧς ἀπὸ τῆς γῆς εἰς Ⓜ θεῖον ἀναδύναι ἔνι, ὁ βαθμοῖς αἰθίοις" χρωμένοις, ἀλλ' ὀπιδόσει ζῶσιν καὶ διορθώσει. ὀπιλαβώμεθα τοίνυν τῆς ἀπαιδευσίας ταύτης καὶ τῆς ἀναβάσεως, ἵνα ὀπιτυχόντες τῶν θείων, ἐκ τῶν ἐκ πρώτων ἀπολαυσώμεθα ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Αμήν.

Ομιλ. πδ. 37 ΕΓΩ ΕΙΣ ΤΟΥΤΟ ΓΕΓΕΝΝΗΜΑΙ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΤΟ ΕΛΗΛΥΘΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ, ΙΝΑ ΜΑΡΤΥΡΗΣΩ ΤΗ ΑΛΗΘΕΙΑ. ΠΑΣ Ο ΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ, ΑΚΟΥΕΙ ΜΟΥ ΤΗΣ ΦΩΝΗΣ.

Θαυμαστὸν

Ο Αυμασὸν ἡ μακροθυμία, ϗ ὥσπερ ὲν ὐδίῳ λιμένι καθίησι τὴν ψυχὴν, κυμάτων ἀπαλλάττουσα ϲ πνευμάτων πικρῶν. ϗ τοίνυν πολλάκις μ̀ ἡμᾶς ὁ Χριϲὸς ἐπαίδευσεν· μάλιϲτα ὃ νῦν κρινόμενος ϗ ἀγόμενος καὶ ϖδιαγόμενος. ϲ γὰρ ϖρὸς τὸν Αννᾶν ἀπενεχθεὶς, μ̀ πολλῆς ἀπεκρίνατο τῆς ὀπιϛείας, καὶ ϖρὸς Ⓦ ῥαπίσαντα ὑπηρέτην εἶπε τολμηρά· πῶς τοιαῦτα καθελεῖν δυνάμενα τὸν φόβον· κἀκεῖθεν ϖρὸς Καϊάφαν, εἶτα ϖρὸς τὸν Πιλᾶτον ἐλθὼν, ϗ ὁλόκληρον διαπεμψάμενος νύκτα ὲν τούτοις, μ̀ πολλῶν τὴν αὐτὴν παράϐαϲιν ὑπιδείκνυται· καὶ λεγόντων, ὅτι κακοῦργός ἐϲτι, καὶ ἐλέγξαι μὴ δυναμένων, εἰϲήκει σιγῶν· ὅτε ὃ πρωτάθλει ϖρὸς τῆς βαϲιλείας, τότε ἐφθέγξατο ϖρὸς τὸν Πιλᾶτον, παιδεύων αὐτὸν καὶ ἀνάγων ϖρὸς ὑψηλότερα. ἀλλὰ τί δήποτε ὁ Πιλᾶτος οὐκ ἐπ' αὐτῷ ποιεῖται τὴν ἐξέταϲιν, ἀλλ' ἰδίᾳ εἰς τὸ πραιτώριον εἰϲελθών; μεγάλην τινὰ εἶχεν ἀνάνοιαν ϖερὶ αὐτὸ, καὶ ἐβούλετο μὴ θορυβουμένων Ἰουδαίων πρῶτα ἀκριβῶς μαθεῖν. εἶτα ὅπῳ εἶπε, τί ἐποίηϲας; ϖερὶ μ̀ τούτου οὐδὲν ἀπεκρίνατο· ϖερὶ ὃ μάλιϲτα ὁ Πιλᾶτος ἀκούϲας ἐπόθει, τ βαϲιλείας τῆς αὐτοῦ, ϖερὶ τούτης ἀπεκρίνετο λέγων· ἡ βαϲιλεία μου οὐκ ἔϲτιν ἐκ τ κόϲμου τούτου· τουτέϲτι, βαϲιλεὺϲ μού εἰμι, ἀλλ' οὐ τοιοῦτος, οἵῳ νομοθετεύειϲ, ἀλλὰ πολλῷ λαμπροτέρου, καὶ μ̀ τούτων ϗ ὑπὲρ τῶν ἐξῆς, ὅτι οὐδὲν ἐῤῥᾳϲαι αὐτῷ δεινὸν," ἀποφαίνων. ὁ γὰρ εἶπών, εἰς τοῦτο γεγέννημαι, ϲ εἰς τοῦτο ἦλθον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ, δείκνυϲιν οὐδὲν ἐῤῥαϲμένον αὐτῷ δεινόν. εἶτα εἰπών, πᾶϲ ὁ ὢν ἐκ τ ἀληθείας, ἀκούει μου τ φωνῆς, ὁπόταν πᾶϲα μ̀ τούτων ϗ πείθει γνέϲθαι τῶν λεγομένων ἀκροατήν. εἰ τίϲ γὰρ ὅϲτ, φηϲὶν, ἀληθὴϲ, ϗ ταῦτα ποθεῖ, ϖάντως ἀκούϲεταί μου. ὕϲτερον γοῦν ϗ αὐτὸν εἶλε τοῖς βεαχέϲι ῥήμαϲιν, ὡς εἰπεῖν·

38 Τί ἐϲτιν ἀλήθεια; Αλλὰ τίνως ϖρὸς ὃ κατεπείγον ἴϲαται. Ϲωϕρόνως γὰρ, ὅτι τοῦτο μ̀ ἐδεῖτο χαμηλῆς ὃ ἐρώτημα· θέλει ϗ αὐτὸν ὀξυπάϲας τῆς ὁρμῆς τῶν Ἰουδαίων. διὸ ϲ ὀξέως ἦλθε, ϗ τί φηϲιν; Εγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίϲκω ὲν αὐτῷ. Καὶ σκόπει πῶϲ Ϲωϕρόνως. ὑ γὰρ εἶπεν, ὅτι, ὅπῳ ἤμαρτε ϗ ἄξιός ἐϲτι θανάτου, χρείϲαϲθε αὐτὸν τῇ ἑορτῇ· ἀλλὰ ϖροῆκτον αὐτὸν ἀπαλλάξας αἰτίας ἁπάϲης, τότε ἐκ ϖεριουϲίας ἄξιοι, εἰ ϲ μὴ βούλοιντο ὡς ἀθῷον ἀφιέναι, κἂν ὡς ὑϖεύθυνον ὦ χαμηλῷ χρείϲαϲθαι. διὸ ϲ ἐπήγαγεν·

39 Εϛι Ϲυνήθεια ὑμῖν, ἵνα ἕνα ἀπολύϲω ὲν ᾧ πάϲχα· Εἶτα ὑπτερεπιχῶς, Βούλεϲθε οὖν ἀπολύϲω τ Βαϲιλέα τ Ἰουδαίων; ἐκραξαν οὖν πάντες· 40 Μὴ τοῦτον, ἀλλὰ Ⓦ Βαρραββᾶν. Ω τῆς μιαρᾶς γνώμης· οὐκ μ̀ ὁμοθύμους αἰτῆϲαι, καὶ οὐκ ὑπευθύνους ἀφιᾶϲι· Ⓦ ὃ δὲ λῃϛὴς ἦν καὶ κλέπτης καὶ κεκλευϲμένος οὗτος γὰρ αὐτοῖς αὐτῶν ὁ νόμος. σὺ ὃ δὲ πάντων σκόπει τὸν φιλανθρωπίαν τῆ διαϕορᾶ· ὅπου τούτοις. ἐμαϲτίζετο αὐτὸν ὁ Πιλᾶτος, ϗ χὰ ἐκλῦσαι βουλόμενος ϗ ϖροθυμηθῆναι Ⓦ Ιουδαϊκὸν ζῆλον. ὅπῳ γὰρ τοῖς ϖροτέροις οὐκ ἴϲχυϲεν αὐτὸν ὀξελέϲθαι, ἀπειλῶν μείζω τούτου ὃ δεινὸν ϕῆϲαι, καὶ ἐμαϲτίζετο, καὶ γνέϲθαι τὰ γνώμενα Ϲωεχώρηϲε, τὸν χλαμύδα ϗ Ⓦ πέφυκον ϖεριτεθῆναι, ὥϛε αὐτῷ χαλάϲαι τὸν ὀργήν. διὰ τοῦτο καὶ ἐϲτεφανωμένον ἐζήτατε ϖρὸς αὐτούς, ἵνα τὸν ὕβριν τ εἰς αὐτὸν γεγενημένην ἰδόντες, μακρὰν ἀναπνεύϲωϲι τῆς ϖάλαι ϗ ἐμέϲωϲι τὸν ἰόν. καὶ πῶϲ Ⓠ γραπτέον ταῦτα ἐποίουν, εἴγε μὴ ὑπάγματι τ ἀρχόντος ἦν; εἰς χάριν τὸν Ιουδαϊκόν. ἐπεὶ οὐδὲ τὸν ὄχλον ϖᾶϲ ἐκεῖνον κελθυθέντες εἰϲῆλθον νυκτὸς, ἀλλὰ τοῖς Ιουδαίοις χαριζόμενοι, χρημάτ ἕνεκεν ϖάντα ἐτόλμων. ἀλλ' ὅμωϲ τοϲούτων καὶ τηλικούτων γνωϱίμων αὐτὸς εἰϲήκει σιγῶν, ὅπερ οὖν ϗ ὑπὲρ τῆς ὀξετάϲεως ἐποίηϲε, ϗ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. σὺ δὲ μὴ μόνον ἄκουε ταῦτα, ἀλλὰ ϗ ὑπὲρ τῆς Ϗαναίας ἔχε διηνεκῶς, καὶ τ βαϲιλέα τῆς οἰκουμένης ϗ τῶν ἀγγέλων ϖάντων ὁρῶν χλευαζόμενον ὑπὸ γραπτῶν, Ϗ ῥημάτ, Ϗ ϖραγμάτων,

μάτων, καὶ πάντα φέροντα σημῆ, μιμοῦ διὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ. ὅτι γὰρ εἶπεν ὁ Πιλάτος, τὸν βασιλέα τῶν Ιουδαίων, καὶ ῥῆμα αὐτῷ χλευασίας λοιπὸν ἐπιθέασιν.

4 Εἶτα ἐξαγαγὼν αὐτόν, φησιν· ἐγὼ ἐμίαν αἰτίαν εὑρίσκω κατ' αὐτοῦ. Ἐξῆλθεν χξζ ιθ.
οὖν ἔχων τὸ στέφανον, καὶ οὐδὲ ὅτως ἐσπλάγχνη ἡ ὀργὴ, ἀλλ' ἔτι θυμοῦ σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν. ἰδὼν
5 τοίνυν ὁ Πιλάτος εἰκὴ πρώτα γινόμενα, φησιν·

6 Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ σταυρώσατε. Οθεν δῆλον ὅτι καὶ διὰ τοῦτο ἐγὼ τοῦ ἐκείνων διαχώρησε μανίαν. Ἐγὼ γάρ, φησιν, ἐμίαν αἰτίαν εὑρίσκω κατ' αὐτοῦ.

Οσα διὰ πόσων ὁ δικαστὴς ἀπολογεῖται, διαχῶς αὐτὸν ἀπὸ μιᾶς ἐγκλημῆ· ἀλλὰ
*ὡς οὐ κωλύας ἁδὲν τῶν εἰρημένων. καὶ γὰρ ὃ, λάβετε καὶ σταυρώσατε, * ἀφοσιουμένου ἐστὶ, ὡς
10 ἐπὶ τοσοῦτον οὐ συγκεχωρημένον αὐτοῖς ὑποιῶτος. αὐτοὶ μὲν οὖν ἤγαγον αὐτὸν, ἵνα μὴ τῆς τοῦ ἀρχόντος κρίσεως τοῦτο γένηται· διαφέρει δὲ τοιοῦτον, ἀπὸ τῆς κρίσεως τοῦ ἀρχόντος αὐτὸν ἀπολύεσθαι μᾶλλον. Εἶτα, ὅτι κατηγορήθησαν,

7 Ημεῖς νόμον ἔχομεν, φησι, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι υἱὸν Θεοῦ ἐποίησεν ἑαυτόν. Πῶς οὖν, εἰ πάντος τοῦ δικαίου, λάβετε αὐτὸν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν
15 κρίνατε, ἐλέγετε, οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν ἀποκτεῖναι οὐδένα· διαφωνεῖτε δὲ ὅτι τὸν νόμον καταφθύγετε; καὶ σκόπει πῶς κατηγορεῖται. υἱὸν Θεοῦ ἐποίησεν ἑαυτόν. τοῦτο ἔγκλημα, εἰπέ μοι, ὃ τὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ προφέροντα λέγειν αὐτὸν εἶναι υἱὸν τοῦ Θεοῦ; τί οὖν ὁ Χριστὸς; καὶ διαφορὰς ἀλλήλαις διαλεγομένων αὐτῶν ἐστίν, πληρῶν τὸ προφητικὸν σκῆνος, ὅτι οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ· ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἦρθη. Εἶτα Πιλάτος μὴ φοβεῖται, πρὸ αὐ-
20 τῶν ἀκούσας, ὅτι υἱὸν Θεοῦ ἑαυτὸν ἐποίησε, καὶ δέδοικε μήποτε ἡ ἀληθὲς τὸ λεγόμενον, καὶ δίκῃ προσκομεῖν· ἀλλὰ γὰρ διαμένει σκῆνος ῥημῆ τοῦτο μαθόντες οὐ πεφείκασιν, ἀλλ' αἰσχύνουσιν αὐτὸν, ὑπὸ ὧν ἐχρῆν θεοσκιωθῆναι. διὰ τοῦτο οὐκέτι αὐτὸν ἐρωτᾷ, τί ἐποίησας; ἀλλ' αὖθις πάλιν ὑπὸ τοῦ φόβου καταστέλλεται πιθανὰς ἐξέτασιν, λέγων· Εἶ σὺ ἐκ τοῦ
25 Χριστός; ἀλλ' οὐκ ἀπεκρίνατο. ὁ γὰρ ἀκούσας, ὅτι εἰς τοῦτο γεγένημαι καὶ εἰς τοῦτο ἦλθον, καὶ ὅτι ἡ βασιλεία μου οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν, καὶ ὀφείλων αὐτὸς ἑαυτὸν καὶ ἐξελέσθαι, τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησεν, ἠχλεύασθησε δὲ τῇ Ιουδαϊκῇ ὁρμῇ. Εἶτα σκῆνοι πρώτοθεν ὑποτομιζόμενοι, ὅτι δημόσιον ἔγκλημα τὸν λόγον ἐξάγουσι, λέγοντες· Ον ποιεῖν ἑαυτὸν βασιλέα, ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι. Εχρῆν οὖν τοῦτο ἐξετάσαι μὴ ἀκριβείας, εἶτε τυραννίδι ἐπέθε-
30 το, καὶ τὴν Καίσαρος βασιλείας σκανδαλῆ ἐπεχείρησεν. ἀλλ' ὁ ποιῆσαι τὴν ἐξέτασιν μὴ ἀκρι-
ἰσ. ἱερῶν. βείας. διὰ τοῦτο οὐδὲν αὐτῷ ἀπεκρίνατο, ὅτι οὐδὲ εἰκὴ πρώτα "ἐρωτᾶν. καὶ ἄλλως δὲ, τὰ ἔργων μαρτυρόντων αὐτῷ, οὐκ ἐβούλετο διὰ λόγου νικᾶν καὶ ἀπολογίαν διαπλέκειν, δεικνὺς ὅτι ἔκων ὑπὸ τοῦτο ἔρχεται. ἐπεὶ δὲ ἐσίγησε, 10 Φησὶν ὁ Πιλάτος· οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε; Ορᾷς πῶς ἑαυτὸν προκατέκρινεν; εἰ γὰρ σοὶ τὸ πρῶτον δοκεῖ, δίνος
35 ἕνεκεν οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρὼν οὐκ ἀπολύεις; ἐπεὶ δὲ καθ' ἑαυτὸν τὰ ἀποφάσεις ἐξήνεγκε, ὅτε λέγει·

11 Μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει ὁ παραδιδούς μέ σοι, Δείκνυσι ὅτι διὰ αὐτὸς οὐκ ἀθῶός ἐστιν ἁμαρτίας ὅτιν. Εἶτα κατὰ ταῦτα αὐτοῦ τὸ φρόνημα καὶ τὸ τῦφος, φησιν· Οὐκ
χ. ἄλλων ἔχεις ἐξουσίαν, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον, Δηλῶν ὅτι ἁπλῶς καὶ κατὰ τὴν τοῦ "πολλῶν ἀκολουθίαν τοῦτο γινόμενον, ἀλλὰ μυστικῶς ὑπιτελούμενον. ἵνα δὲ μὴ ἀκούσας, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον, νομίσῃ τὸ πρωτὸς ἀπηλλάχθαι ἐγκλήματος, διὰ τοῦτο εἶπε· μείζονα ἁ-
40 μαρτίαν ἔχει ὁ παραδιδούς μέ σοι. τὸ μὲν εἰ δεδομένον ἦν, ὅτε ἔξω, ὅτι σκῆνοι θεοῦ ἐγκλημῆ. Εἰκὴ ταῦτα λέγεις. τὸ γὰρ δεδομένον σὺ ταῦτα τὸ συγκεχωρημένον ὅστιν· ὡσανεὶ ἔλεγεν, εἶασε ταῦτα γένεσθαι· ὁ μὲν διὰ τοῦτο τῆς πονηρίας σκτὸς ὑμᾶς. κατέπληξεν αὐτὸν διὰ τῆς ῥημῆ, καὶ σαφῆ πρόσχετο τὴν ἀπολογίαν. ὅθεν τὸ ἐζήτει αὐτὸν ἀπολῦσαι σκῆνος. ἀλλ' αὖθις πάλιν ἔκραζον·

12 Εἰ

12 Εαὶ τῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ φίλος τῦ Καίσαρος. Επειδὴ γὰρ ἀπὸ τῦ νόμυ τῶ Θεῶ μαθηταὶ ὄντες ἐγκλήματα οὐδὲν ὤφησαν, κακεύργως ὅτι σὺν ἔξω τρέπον᾽ νόμους, λέγοντες· Πᾶς ὁ βασιλέα ἑαυτ῀ ποιῶν, ἀντιλέγει τῶ Καίσαρι. Καὶ πῦ ἔσῃ τυφανὸς ἐφάνη; πότον᾽ ἔσχετο δίξαι τῦτο; ἀπὸ τῆς ἀλευργίδος; ἀπὸ τῦ διαδήματος; ἀπὸ τῦ ἱματίυ; ἀπὸ τῶν γραπτῶν; ἀκὶ μόνος ἀεὶ μετ᾽ τῶν δώδεκα μαθητῶν ἐβάδισε, πάντα εὐτελῶς μετῶν, καὶ ἐφοβῦ, καὶ τολμῶν, καὶ οἰκησιν; ἀλλ᾽ ὧν τῆς ἀναιδείας, καὶ τῆς ἀκαιρίας ἐκείνης δειλίας. ὁ γὰρ Πιλάτος, νομίσας κινδυνεύειν λοιπὸν, εἰ παείδοι ταῦτα, ὀξέρχε᾽ μὲν ὡς ἐξετάσων τὸ πρᾶγμα (τὸ γὰρ καλέσας τοῦτο ἐδήλα) ἀναδεμίαν δ᾽ ποιησάμενος ἐξέτασιν, παραδίδωσιν αὐτὸν, νομίζων δυσωπῆσειν αὐτούς. ὅτι γὰρ ὕπως αὐτὸ ἐποίῃ, ἀκήκοεν τί φησιν·

14 Ιδε ὁ βασιλεύς ὑμῶν. Επειδὴ δὲ εἶπον [ἐκεῖνοι,] σταύρωσον, πάλιν ἐπήγαγε λέγων· 15 Τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; ἀ δὲ ἔκραζον, οὐκ ἔχομεν βασιλέα, εἰ μὴ Καίσαρα. Εκόντες ἑαυτοὺς ὑπεβάλλον τῇ κολάσει. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς αὐτοὺς παρέδωκεν, ὅλη καὶ αὐτοῖ πρόνοιαι τῆς ἀναισίας αὐτῦ καὶ τῆς ὑπερηφανίας ἑαυτὸν ἐξέβαλον. καὶ ὅπῳ ὁμοφώνως ἠρνήσαντο τὸν βασιλείαν, εἴασεν αὐτοὺς ταῖς ἑαυτῶν ψήφοις πρόσκοπτειν. καίτοι τί λεγόμενα ἰκανὰ παῦσαι τῆς ὀργῆς αὐτοὺς λοιπόν. ἀλλ᾽ ἐδεδοίκεισαν, μὴ πάλιν ἀφεθεὶς ὁ χλευαγωγὸς, καὶ πάντα ἐκεῖνα τάττα ἔπραττον. δεινὸν γὰρ ἡ φιλαρχία, δεινὸν, καὶ ψυχὴν ἰκανὴν ἀπολέσαι. Διὰ τῦτο οὐδέποτε αὐτῦ ἠκύσαν· ἀλλ᾽ ὁ μὲν Πιλάτος ἀπὸ φιλανθρωπίας ἐβύλετο ἀφεῖναι· ὅτοι δ᾽ ἐγκείμενοι λέγοντες, σταύρωσον. καὶ τί δήποτε ὕπως ἀνελῇ αὐτὸν ἐπεχείρησεν; ἐπονείδιστος γὰρ ὁ θάνατος ἐκεῖνος. δεδοικότες οὖν μὴ τις αὐτῦ μετὰ ταῦτα γλύπταν μνήμην, κατασυκάζωσι καὶ ὅτι ὑμνείαν ἀγαγεῖν τὴν ἑπάρατον, οὐκ εἶδότες, ὅτι διὰ τῆς κωλυμῆς αἴρεται ἡ ἀλήθεια. ὅτι γὰρ τῦτο ἐκανῶθυον, ἀκούσον τί φασιν· ἡμεῖς ἠκύσαμεν, ὅτι πλάνος ἐκεῖνος εἶπεν, ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. Διὰ τοῦτο πάντα ἐκύκων, καὶ ὧ καὶ τρέφοντες, ὥστε τὰ μετὰ ταῦτα λυμαίνεσθαι· καὶ συνεχῶς ἐπεβόων, σταύρωσον, δῆμος ἄτακτος ἐκανὸν τῆς ἀρχόντων διεφθαρμένος.

ΗΘΙΚΟΝ Ημεῖς δὲ μὴ μόνον διανιώσκωμεν ταῦτα, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς Διανοίας φέρωμεν αὐτά, τὰ θέματα τὰ ἀκάνθινον, τὸ ἱμάτιον, τὰ κάλαμον, τὰ ῥαπίσματα, τὰς διὰ κόρδης πληγάς, τὰ ἐμπτύσματα, τὸν εἰρωνείαν. ἰκανὰ γὰρ ταῦτα συνεχῶς τρέφόμενα ἅπασαν ὀργὴν καθελεῖν. καὶ χλευάζωμεν, καὶ ἀδίκως τι πάσχωμεν, συνεχῶς λέγωμεν· οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τ῀ κυρίυ αὐτῦ· καὶ τὰ διὰ τῶν Ιουδαίων λεγόμενα πρὸς φέρωμεν εἰς μέσον, ἅτε ἐφθέγξαντο λυτήσαντες καὶ λέγοντες, ὅτι δαιμόνιον ἔχεις, καὶ Σαμαρείτης εἶ σύ, καὶ ὅτι ὁν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. διὰ γὰρ τοῦτο ταῦτα πάντα ὑπέμεινεν, ἵνα αὐτῦ καὶ ἴχνος βαίνωμεν ἡμεῖς, καὶ σκώμματα φέρωμεν ἃ μάλιστα τ῀ λοιδοριῶν ἐξίστησιν. ἀλλ᾽ ὅμως αὐτὸς ὐ μόνον ἔφερε ταῦτα, ἀλλὰ καὶ πάντα ἐπαθεν, ὥστε σῶσαι καὶ ἀπαλλάξαι σὲ ταῦτα ποιοῦντας τῆς ἀποκειμένης κολάσεως. ἵ γὰρ καὶ σὲ ἀποστόλοις ὅτι τῇ τούτων ἐπεμψε σωτηρία. ἀκούεις γοῦν αὐτῶν λεγόντων, ὅτι οἴδαμεν ὅτι κ῀ ἀγνοιαν ἐπράξατε, ἵ διὰ τούτων εἰς μετάνοιαν αὐτοὺς ἐλκόντων. ταῦτα καὶ ἡμεῖς ζηλώσωμεν. οὐδὲν γὰρ οὕτω Θεὸν ἵλεων ποιῇ, ὡς τὸ ἀγαπᾶν τὸν ἐχθρούς, καὶ εὖ ποιεῖν τὸν ἐπηρεάζοντας. ὅταν τις ἐπηρεάζῃ, μὴ πρὸς αὐτὸν ἴδῃς, ἀλλὰ πρὸς τὸν κινοῦντα δαίμονα, καὶ τὸν ὀργὴν ἅπασαν κατ᾽ ἐκείνου κένωσον· αὐτὸν ἵ ἐλέῃ τ῀ ὑπ᾽ ἐκείνου κινούμενον. εἰ γὰρ ὁ ψυχὸς ἀπ᾽ τ῀ σκοτόλης, καὶ ὁ ὀργίζεσθαι εἰκῇ πολλῷ μᾶλλον ἐκβλητέον. ὅταν κωμῳδούμενα ἴδῃς, σκόπησον ὅτι ὁ διαβολός ἐστιν αὐτὸν ὁ κινῶν. ὐ γὰρ χρείαν ἔχων τὰ σκώμματα. ὁ γὰρ κεκλυκὼς πεινᾶν, καὶ ἀκούων, ὐκ ἂν γελάσειε· εἶτα ὀνειδίζων καὶ σκώπτων ἵ βλασφημούμενος, ὐ τοῦ λοιδορεῖσθαι πρὸς ἡμῶν, ἀλλὰ θρηνεῖσθαι ἄξιος, ἐπεὶ καὶ ὁ Χριστὸς ἐταράχθη θεωρῶν Ιούδαν σκόπας. ταῦτα οὖν ἅπαντα μιμεσώμεθα ὅτι τ῀ ἔργων. οὐ γὰρ ταῦτα μὴ καταργώσωμεν, εἰκῇ καὶ μάτην εἰς τὸν κόσμον ἤλθομεν· μᾶλλον

κ· ὀνόματος;
κ· ἀναιδείας
κ· παραπαίομεν
κ· φησιν·
κ· καὶ τῶν

λην ἵ ϗ ὅπι κακῷ. ὁ γὰρ ὄφις ἡ πίστις ἐκβληθεὶς εἰς τ βασιλείαν εἰσαγαγεῖν· ἀλλὰ καὶ ζωὴν μάλιστα καθαρὰν καὶ ἀκήρατον τοῦ βίου φαῦλον ὑπιδεικνυμένους ἔχει. Ο γὰρ εἰδὼς τὸ θέλημα τ κυρίου αὐτοῦ, Δευτ. ιζ. μη. ϗ μὴ ποιήσας, δαρήσεται πολλάς. ϗ πάλιν, Εἰ μὴ ἦλθον, φησι, καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον. ποίαν οὖν ἔχομεν ἀπολογίαν, ἐντὸς τ βασιλείων γινόμενοι, καὶ εἰς τὰ ἅδυτα Ισαιου. ιβ. χγ.
5 βλακεύειν καταξιοῦντες, ϗ κοινωνοὶ καταστάντες μυστηρίων ἀπαλλατομένων, καὶ τ τοιούτοις τούτων μεμεληκότων ἑλλήνων γνώμονες χείρους; εἰ γὰρ σκῆνος ὀφθὲν δέξαι κενὸν τοσαύτην ἐπιδείξαντο φιλοσοφίαν, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς δεῖ τὸ τοῦ Θεοῦ δοχεῖον χρὴ πᾶσαν ἀρετὴν ὑπιέναι. νῦν ἵ τοίνυν χρημ καταφρονοῦμεν· ἀλλ' σκῆνος μὲν ϗ τῆς ἑαυτῶν πολλάκις ὑπάρξαν ψυχῆς, καὶ παίδας ἐπέδωκεν ὁ πολέμοις τῇ τῶν δαιμόνων μανίᾳ, καὶ τῆς φύσεως κα-
10 τεφρόσαι δεῖ τῶν δαίμονας· ἡμεῖς ἵ τοίνυν ὀργυιᾶς δεῖ τ Χριστὸν, τοίνυν ὀργῆς δεῖ τὸ θεοχεῖον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ φλεγμαίνομεν, καὶ πυρετιῶντων τοίνυν ἄμεινον διακείμεθα. καὶ καθάπερ σκῆνος τῷ κακῷ κατεχόμενοι δικαίας εἶσιν· ὕτω ϗ ἡμεῖς, ὥσπερ ἀπὸ πυρετοῦ τινος ἀγχόμενοι, ὑδαμοῦ τῆς ὑπιθυμίας σιωπᾶν δυνάμεθα, ϗ ὀργὴν ϗ φιλοχρηματίαν αὔξοιτες. δεῖ τοῦτα ἀσχημόνως ϗ σκληρύνομεν, τοίνυν μὴ ἕλκη βλέπων χρημ εὐφορώτερα, τοίνυν
15 ἵ ἡμῖν μανθανόμενοι ἀπόνοιας. εἰ γὰρ ϗ τούτων ὑπερημερῶμεν τοῦ καταφρονοῦντας, ἑτέρως ἀλόντας, θυμῷ ϗ βασκανίᾳ· ϗ τοσοῦτον δύσκολοι καθεστήκαμεν φιλοσοφίαν ὑπρᾶν. ὃ ἵ αἴτιον, οὐ κατανυστάζομεν τὰ φάρμακα λαβεῖν τοίνυν τῶν γραφῶν, οὐδὲ μὴ κατημύξεως αὐτοῖς τοσοῦτον μόνον, ϗ ὀδυνᾶς καὶ στεναγμοῦ, ἀλλ' ἁπλῶς, εἴ ποτε σχολὴν ἀγάγοιμεν. δεῖ ὅτο, ἐπειδὴ πολὺς φόρυτος ἔλθῃ βιωτικῶν τοσούτων, ὑπικλύζει πάντα, ϗ εἴ τι γέγονε κέρδος, ἀπόλ-
20 λυσιν. οὐδὲ γὰρ, εἴ τις πεῦμα ἔχων, εἶτα φάρμακον ὑπιπτεῖς, μὴ μὴ ἀκριβείας ὑπιδήσειεν, ἀλλ' ἐάσειεν σκῶπτειν, ϗ ὕδατι, ϗ κόπει, ϗ αὐχμῷ, ϗ μυρίοις ἑτέροις τοῖς δυναμένοις ὑπιτείνας τὸ ἕλκος ἑαυτοῦ σκοπίν, ἧμπόσεταί τι πλέον αὐτοῦ· ἀλλὰ ὁ τοίνυν τῶν φαρμάκων ἀθέτειαν, ἀλλὰ τοίνυν τ οἰκείαν ῥαθυμίαν. ὅτο καὶ ἡμῖν συμβαίνει ἐνίοτε, ὅταν τοῖς μὲν θείοις λόγοις μικρὸν τοσοῦτον, τοῖς ἵ βιωτικοῖς ἀθρόον ἑαυτοὺς σκοπῶμεν καὶ διηνεκῶς.
25 ὅταν γὰρ ὁ αὐτὸς ἀπονίπτας πᾶς, ϗ πάντα ἀκάρπα χρῆ. ἵν' οὖν μὴ τοῦτο γένηται, μικροὶ βαλέωμεν, ἀναβλέψωμεν εἰς τὸν οὐρανὸν, ϗ κατανοήσωμεν εἰς τὰ μὴ μέτρια ϗ ζωὴ τοσοῦτος τῶν ἀπελθόντων. ϗ ἡμᾶς γὰρ τὸ αὐτὸ μένει τέλος, ὁ αὐτὴ τῆς ἀποδημίας ἀνάγκη πολλάκις τοσοῦτον τῆς ἐπιούσης ἡμῖν ὑπισήσεται. τοίνυν ἀσκηναζώμεθα τοίνυν πρὸς τὴν ἔξοδον ταύτην. ϗ γὰρ πολλῶν ἡμῖν δεῖ τῶν ἐφοδίων· ἐπεὶ ϗ πολὺ τὸ χάσμα σκῆψ, πο-
30 λὺς ὁ αὐχμὸς, πολλὴ ἡ ἐρημία. οὐκ ἔστιν εἰς πανδοχεῖον καταλῦσαι λοιπὸν, οὐκ ἔστιν ἀγοράσαι μὴ πάντα σὺντευθεν λαβόντα. ἄκουσον γοῦν μου λέγοντος οἱ πλούσιοι, ὑπάγετε τοσοῦτον πωλοῦντας· ἀλλ' ϗ χ εὗρον ἀπῆλθόσαν. ἄκουσον μου φησιν ὁ Αβραάμ· ὅτι χάσμα μεταξὺ ἡμῶν ὑμῶν. ἄκουσον τί φησιν ὁ Ιεζεκιὴλ τοσοῦτος τῆς ἡμέρας ἐκείνης· ὅτι Νῶε ϗ Ιὼβ ϗ Δανιὴλ οὐδὲ υἱοὺς αὐτῶν ὑ μὴ ῥύσονται. ἀλλ' ἡμᾶς μὴ γένοιτο τούτων ἀκούσαι τῶν
35 ῥημάτων, ἀλλ' ἀρχοιῶτας τῆς αἰωνίου ζωῆς λαβόντας σὺντευθεν τὰ ἐφόδια, μετὰ παῤῥησίας ἰδεῖν τὸν Κύριον ἡμῶν Ιησοῦν Χριστὸν, μεθ' ὑ τοῦ πατρὸς, ἅμα τοῦ ἁγίου πνεύματος, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν ϗ ἀεὶ, ϗ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Ομιλ. πε. 16 ΤΟΤΕ ΟΥΝ ΠΑΡΕΔΩΚΕΝ ΑΥΤΟΝ ΑΥ-
40 τοῖς ὁ Πιλάτος ἵνα σταυρωθῇ. παρέλαβον ἵ τὸν Ιησοῦν, καὶ ἤγαγον [αὐτὸν.] 17 Καὶ βαστάζων τ σταυρὸν ἑαυτῷ ἐξῆλθεν εἰς τ λεγόμενον κρανίου τόπον, ἑβραϊστὶ ἵ Γολγοθᾶ, 18 Οπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν.

ΑΙβώτεχγίαι τὸν ὑ πρεσέχοντας δεινᾶ * καὶ βαλᾶλῆι ἡ θλιβόμενον. ὅ- * καὶ
τω καὶ Ιουδαῖοι πρὸς τὸν ἀρχιὼ ἀπολαύοντες τῆς τοῦ Θεοῦ ῥοπῆς,
Ⓦ νόμον τῆς τῶν ἐθνῶν βασιλείας ἐπιζήτουν, καὶ ὁ ἐρήμῳ μᾶ ὁ
μαῖνα χρομένων ἐμέμνηντο. καὶ Ⓦ αὐτὸν δὴ ἔξω καὶ ὁ τοῦτο, τὴν 5
βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ πρδαιτόμενοι, τῷ τοῦ Καίσαρος ἐπ' αὐτὸν
ἐκάλουν. τοίγαρτοι δίχα τούτου ἐπέτρεπεν αὐτοῖς βασιλέα καὶ τὴν αὐ-
τῶν ἀπόφασιν. ἐπεὶ οὖν ταῦτα ἤκουσεν ὁ Πιλάτος, παρέδωκεν αὐτοὺ ἵνα σταυρωθῇ· σφό-
δρα ἀλόγως. δέον γὰρ ἐρωτῆσαι, εἴτε ἐασυύδασεν ὁ Χριστὸς ὅπλα θαι τυραννίδι, ἀπὸ τοῦ
φόβου μόνου τὴν ἀπόφασιν ἤνεγκε. καίτοιγε ἵνα μὴ τοῦτο πάθῃ, προλαβὼν ὁ Χριστὸς φη- 10
σιν, ἡ ἐμὴ βασιλεία οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. ἀλλὰ τοῖς πράγμασιν ἑαυτὸν ὅλον δοὺς, οὐ-
δὲν μέγα φιλοσοφῆσαι ἠθέλησε· καίτοι ὃ τῆς γυναικὸς ὄναρ ἱκανὸν ἦν αὐτὸν καταπλῆ-
ξαι. ἀλλ' οὐδενὶ τούτων ἐγένετο βελτίων, οὐδὲ πρὸς τὸν θεασιν εἶδεν, ἀλλὰ παρέδωκεν αὐ-
τόν. Ⓐ ἢ ἐπέθηκεν αὐτῷ τὸν σταυρὸν ὡς καταδίκῳ λοιπόν. καὶ γὰρ ὁ ξύλον οἰωνίζοντο, καὶ
οὐδὲ ἅπαξ ἐωνείζοντο. οὕτω καὶ ὡ τύπῳ γέγονε. καὶ γὰρ ὁ Ισαὰκ τὰ ξύλα ἐβάσασεν. ἀλλὰ 15
τότε μὲν μέχρι τῆς γνώμης τοῦ πατρὸς ἦσι ὁ πρᾶγμα (τύπος γὰρ ἦν) νῦν ἢ καὶ ὅτι τῶν ἔρ-
γων ἐξῆλθεν. ἀληθὴς γὰρ ἦν. καὶ ἦλθεν εἰς τὸν χρεωνίου τόπον. λίθος φασὶν ἐκεῖ τὸν Αδὰμ τε-
τελευτηκέναι καὶ κεῖσθαι· καὶ Ⓦ Ιησοῦν ὁ ὃν τόπῳ, ἔνθα ὁ θανατος ἐβασίλευσεν, ἐ-
κεῖ καὶ ὁ σταυρὸν ἦσαν. καὶ γὰρ σταυρὸν δεῖ βαστάζων τὸν σταυρὸν καὶ τῆς τοῦ θανάτου τυ- 20
ραννίδος. καὶ καθάπερ Ⓐ νικηταὶ, οὕτω καὶ αὐτὸς ὅτι τῶν ὤμων ἔφερε τὸ τῆς νίκης σύμ- χ. ἐπάνω
βολον. τί γὰρ, εἰ καὶ ἑτέρα γνώμῃ "ἐσταύρουν ταῦτα Ⓐ Ιουδαῖοι; σταυροῦσι καὶ αὐτὸν καὶ
μᾶ λῃστῶν, ἀκοντες καὶ ὁ τούτῳ τῶν προφητειῶν πληρωῦντες. ἃ γὰρ ὑβρίζοντες ἐ-
πίστευον οὗτοι, ταῦτα τῇ ἀληθείᾳ συνετέλει· ἵνα μάθῃς ὅση αὐτῆς ἡ δυναμις. καὶ γὰρ
Ησ. ιγ. θ. καὶ τοῦτο δῶρον προφέρει ὁ προφήτης, Οπ μᾶ ὠμόμοσεν ἐλογίσθη. ἐβούλετο τοίγαρ ὁ ῶν
συσκιάσαι ὃ γνώμονι "ὁ δαίμων· ἀλλ' οὐκ ἴσχυσεν. ἐσταυρώθησαν μὲν γὰρ Ⓐ τρεῖς, ἔλαμψε χ. ἀλλ' οὐκ ἴσχ.
ὁ δαίμ.
ὁ μόνος ὁ Ιησοῦς· ἵνα μάθῃς, ὅτι ἡ δυνάμις αὐτοῦ ὃ πολὺ ἐργάσατο. καίτοι, τῶν πρὶν ὅτι
τοῦ σταυροῦ προσπλωμένων, τὰ θαύματα οὕτως ἐγένετο· ἀλλ' ὅμως οὐδεὶς οὐδὲν τῶν γνο-
μένων ἐπέτρεψεν οὐδενὶ ὁ κείνων, ἀλλ' ἢ μόνῳ τῷ Ιησοῦ. οὕτως ἕωλος ἡ τοῦ Διαβόλου ὅτι-
βουλὴ γέγονε, καὶ εἰς τὸν αὐτοῦ ὃ πολὺ ἀπεκεφάλισε κεφαλιῶ. καὶ γὰρ ὁκ τῶν δύο τούτων δι-
σῶθη εἷς. οὐ μόνον τοίνυν οὐκ ἐπηρέασε τῇ δόξῃ τοῦ σταυροῦ, ἀλλὰ καὶ ὁ ωνετέλεσεν οὐ μι- 30 χ. σταυρωθέν.
κρόν. τοῦ γὰρ κλονῆσαι τὰ πέτρας οὐκ ἔλαττον ἦν τὸ λῃστὴν ἐν σταυρῷ μεταβαλεῖν, καὶ εἰς
παράδεισον εἰσαγαγεῖν.

19 Εγραψε δὲ καὶ τίτλον ὁ Πιλάτος· Ομοῦ μὲν τοῦ Ιουδαίους ἀμυνόμενος, ὁ-
μοῦ δὲ ἀπολογούμενος ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ. ὅπερ γὰρ ὡς φαῦλον ἐξέδωκεν, καὶ τὸν ψῆφον
ταύτην τῇ κοινωνίᾳ τῶν λῃστῶν βεβαιώσας ἐπιχείρησιν, ἵνα μηδενὶ λοιπὸν ἔξῃ ποτὲ ὅτι- 35
φέρειν αἰτίας καὶ κατηγορῆν, ὡς φαύλου ὄντος καὶ πονηροῦ, ἐμφανίζων αὐτῶν τὰ σώματα καὶ
πρώτων τῶν κατηγορῶν βουλομένων, καὶ δείκνυσιν ὅτι τῷ οἰκείῳ βασιλεῖ ἐπρονόησαν, ὥσπερ ὅτι
ζηπαίου ὄντος, οὕτω τὰ γράμματα ἔθηκε, λαμπρὰν ἀφιέντα φωνὴν, καὶ τὸν νίκην δηλοῦν-
τα, καὶ τὸν βασιλεύειν ἀπαγορεύοντα, εἰ καὶ μὴ ὁλόκληρον· καὶ τοῦτο ὑ μιᾶ γλώττῃ, ἀλ-
λὰ τρισὶ φωναῖς δῆλον ἐποίησεν. ὅπερ γὰρ πολλοῖς εἰκὸς μεγάλας ἦν τοῖς Ιουδαίοις ἦν 40
τὴν ἑορτὴν, ὥστε μηδένα ἀγνοῆσαι τὴν ἀπολογίαν, ταῖς φωναῖς ἁπάσαις τῶν Ιουδαίων τὴν
μανίαν ἐσκλήτευσε. καὶ γὰρ καὶ ἐσταυρώθη ἐβάσκαινον. καίτοι τί τοῦτο ὑμᾶς ἔλαπτεν; ὑ-
δέν. Εἰ γὰρ θνητὸς ὢν ἀθενὴς καὶ σθένους ἔμελλε, τί δεδοίκατε τὰ γράμματα λέγοντα,
ὅτι βασιλεύς ἐστι τῶν Ιουδαίων; καὶ τί φασιν;

21 Εἶπε,

21 Εἰπέ, ὅπως αὐτὸς εἶπε. Νεῦρα μὲν γὰρ ἀπόφασίς ἐστι καὶ χαπὴ ψῆφος· ἀλλ' ἵνα προστιθῇ, ὅλη σκῆψις εἶπε, τῆς αὐτοῦ προπετείας καὶ ἀλαζονείας δείκνυσι τὸ ἔγκλημα ὄν. Ἀλλ' οὐχ ὁ Πιλάτος πέπεται, ἀλλ' ὅτι τῆς προπέτειας ἦν γνώμης. οὐ μακρὰν ἦν καὶ σπεῦδεν οἰκονομεῖται, ἀλλὰ δεῦρο πρῶ. ὅπερ γὰρ κατεχώσθη τῷ φανερῷ δεῦρο ξύλοις, ὡς σοβεῖσθαι αὐτὸν ἀνελεῖσθαι ταραττόμενον, τοῦτο καὶ φόβον ἐπισκῆψαι, καὶ πρὸς ἕτερα κατεπείγοντα σὺν πιστώσει ταπεῖσαι, ἔμελλε δὲ χρόνοις ὕστερον ἐπιζητεῖσθαι· εἰκὸς δὲ σὺν τοῖς ὁμοῦ κεῖσθαι φανεροῖς· ἵνα μὴ ἀγνοῆται ὁ τοῦ διαστήματος, πρῶτον μὲν ἀπὸ τοῦ μέσου αὐτοὺς κεῖσθαι, ἔπειτα δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ πλάγιου δῆλος πᾶσιν ἐγίνετο. ⓐ γὰρ τῶν λιθῶν πλοῦς οὐκ εἶχον. ⓐ δὲ γραπτῶται διενείμαντο τὰ ἱμάτια, ⓦ δὲ χιτῶνα οὐκ ἔτι. ὅσα πομπαζοῦ δι' ὧν ἐποτρύνοντο τὰς προφητείας πληροῦσθαι. τὸ γὰρ τοῦτο δοῦναι προεῖρητο. καίτοιγε τρεῖς ἦσαν φανερούμενοι· ἀλλ' ἵνα τῶν προφητειῶν ἐπ' αὐτῷ ἐπληρωθῶσι. δέχα τί γὰρ μὴ ὅτι τῶν ἄλλων τοῦτο ἐποίησαν, ἀλλ' ὅτι τούτῳ μόνῳ; σὺ δέ μοι σκόπει προφητείας ἀκρίβειαν. οὐ γὰρ ὅτι ἐμερίσαντο μόνον, ἀλλὰ ὅτι μὲν οὐκ ἐμερίσαντο, εἶπεν ὁ προφήτης. τὰ μὲν οὖν διενείμαντο, ⓦ δὲ χιτῶνα οὐ διενείμαντο, ἀλλὰ κληρῳ τοῦτο προέρριψαν. τοῦ,

χ. τὸ δὲ προεπικῶν ἐπ' αὐτῷ ἐπληρῶ-σε.

15 23 Ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφάντου, Οὐχ ἁπλῶς προέσκηπται· ἀλλ' ⓐ μοῦ φασιν ἀλληγορίαν δι' αὐτοῦ δηλοῦσθαι, ὅτι οὐχ ἁπλῶς ἀνθρωπος ἦν ὁ σταυρούμενος, ἀλλὰ καὶ ἄνωθεν τινὰ θεότητα εἶχε. ἦνες δὲ αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ χιτωνίσκου φασὶ τὸ εὐαγγελιστὴν ἰωάννην ἱστορῆσαι. ὅπερ γὰρ ἐν Παλαιστίνῃ δύο ῥάκη συμβάλλοντες ὕστερον ὑφαίροισι τὰ ἱμάτια, δηλοῦν ὁ Ἰωάννης ὅτι τοιοῦτος ἦν ὁ χιτωνίσκος, φησὶν ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφάντου. τοῦτο δὲ ἐμοὶ δοκεῖ λέγειν ἀμπώμενος τὸ εὐπλεκὲς τῶν ἱματίων, καὶ ὅτι καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, οὕτω καὶ ἐν τῇ στολῇ τὸ λιτὸν ἐδείκνυε σῆμα. 24 Καὶ ⓐ μὲν γραπτῶται ταῦτα ἐποίουν, Αὐτὸς δὲ καὶ φανερούμενος ἀγαπᾶται τὴν μητέρα αὐτοῦ ὡς μαθητὴν, παιδεύων ἡμᾶς μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς πᾶσαν ποιεῖσθαι ἐπιμέλειαν τῶν γεγηρακότων. ὅτε μὲν οὖν ἀκμῆρος ἰσχύσῃ, λέγει· τί ἐμοὶ καὶ σοὶ γύναι; καὶ, τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου; ἐνταῦθα δὲ πολλὴν τὴν φιλοστοργίαν ἐπιδείκνυται, καὶ ἀγαπᾶται αὐτὴν ὡς μαθητὴν οὖσαν ἠγάπα. πάλιν ἑαυτὸν κρύπτει ὁ Ἰωάννης μετειδίζων. εἰ γὰρ καὶ ἐβούλετο κομπάζειν, καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐφίλησε δι' ἣν ἠγαπᾶτο. καὶ γὰρ εἰκὸς ἦν μεγάλην τινὰ εἶναι καὶ θαυμαστήν. τίνος δὲ ἔνεκεν σοφὸν ἕτερον ὁ Ἰωάννης ἐκάλεσε, σοφὸν δὲ θαυμαστὸν αὐτὸν καταφρονῆται; ὅτι καιρὸς οὐκ ἦν τῆς τῶν ῥημάτων ἀναλήψεως· καὶ ἄλλως δὲ, καὶ μακρὸν ἦν τὸ τιμηθῆναι αὐτὸν τιμῇ τοιαύτῃ, καὶ τῆς θαυμονῆς λαβεῖν ⓦ μισθόν. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς καὶ ἐσταυρωμένος ἅπαντα ἀταράχως ἐπράττε, ὡς μαθητῇ διαλεγόμενος περὶ τῆς μητρός, προφητείας πληρῶν, ὡς λῃστῇ χρηστὰς ἐποιεῖτο ἐλπίδας. καίτοιγε πρὶν ἢ σταυρωθῆναι, φαίνεται ἱδρῶν, ἀγωνιῶν, δεδοικώς. τί οὖν τοῦτο ἐστιν; οὐδὲν ἀπορεῖν, οὐδὲν ἀσαφές. σκῆψις μὲν γὰρ ἡ τῆς φύσεως ἀσθένεια ἐδείκνυ· σύνταξις δὲ ἡ τοῦ δυναμένου πρᾶσις ἐδείκνυτο. ἄλλως δὲ, καὶ ἡμᾶς δι' ἀμφοτέρων παιδεύει τούτων, καὶ πρὸ τῶν δεινῶν θορυβῶμεν, μὴ δι' τοῦτο ἀφίσασθαι τῶν δεινῶν· ἐπειδὴ δὲ εἰς ⓦ ἀγῶνα ἐμβαλόμεν, πάντα ῥᾳδίως καὶ εὐχερῶς ἡγεῖσθαι. μὴ τοίνυν πρόμεθα θάνατον. ἔχει μὲν γὰρ ἡ ψυχὴ καὶ φύσει τὸ φιλόζωον· ἀλλὰ σὺν ἡμῖν κεῖται λοιπὸν ἡ λύσασα ταύτης τὰ δεσμά, τὴν τῆς ἐπιθυμίας ἀσθενῆ ποιῆσαι, ἢ δῦσαι καὶ τυραννικωτέραν ἐργάσασθαι. ὥσπερ γὰρ ἐχόμεθα τῆς τοῦ σώματος μίξεως, ὅταν μὲν φιλοσοφῶμεν, ἀσθενῆ ποιοῦμεν τὴν τυραννίδα· ὅτω δὲ ὅτι τῆς ζωῆς συμβαίνει. καθάπερ γὰρ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ σώματος ἐνέδησε ταῖς παιδοποιίαις, συγχεάσας ἡμῶν τὰς ἀναδοχὰς ὁ Θεός, καὶ κωλύων τὴν ἀνωτέρω τῆς ἐγκρατείας ὁδεύειν ὁδόν· οὕτω καὶ ⓦ πόθον τῆς ζωῆς ἐνέσπειρε, κωλύων ἑαυτοὺς ἀναιρεῖν, σὺν ἐμποδίζων ἡμῖν πρὸς τὸ τῆς παρούσης ζωῆς ἀποφορᾶν. δεῖ γὰρ ταῦτα εἰδότας καὶ μέτρα ἔχειν, καὶ μήτε ἀνθρωπάτως ὅτι ⓦ θάνατον ἐναντίον ποτὲ, κἂν μυρία ἀνάγκη δυνατά· μήτε ἐλκομένους ὑπὸ τῶν

ῷ Θεῷ ϛ ηοκοιώτων αἰαδύεαθαι καὶ ὀκνεῖν, ἀλλὰ θαῤῥύνϛαι ἀποδύεαθαι, τὴν μέλλουσαν τῆς ψυχῆς ζωῆς ϖεοτιμῶϛαι. 25 Αἱ γυναῖκες πῦφὶπκειναν ϖ̃ ϛαυρῷ,

Καὶ τὸ ἀδενέϛεϱον ηῶος αὐδρφότεϱον ἐφαίνη ζότε. ὅτω ϖόνα μετιοκθυάζετο λοιϖόν. αὐζος ϓ τὴν μητέρα ϖ̃ϛαθεμένος, φησίν·

26 Ἰδὲ ὁ ηός ϭου. Βαβαὶ τῆς ηιμῆς· ὅϭην ⓦ μαθητὴν ἐτίμησε τιμῆ; ὅϖῳϛ γὰϱ αὐζὸς ἀϖῆλ λοιϖὸν, τῷ μαθητῇ ϖῦέδωκε τημᾶσονπι. ὅϖῳϛ δὲ εἰκὸς ἰῶ, ἅτε μητέϱα ὄϭαν, ἀλγεῖν, ϓ τὴν ϖϱοϭασίαν ζητεῖν, εἰκότως αὐτὴν ἐγχειϱίζει τῷ ϖοθουμένῳ.

27 Τάτῳ φησὶν, ἴδε ἡ μήτηϱ ϭου. Ταῦτα ϓ ἔλεγε, ζωάϖτων αὐζοὺς εἰς ἀγάϖῃν· ὅϖεϱ ὅῶν ϰ̓ ὁ μαθητὴς ζωιεὶς, εἰς ζὰ ἴδια αὐτὴν ἔλαβε. δἰ ἃ δὲ μηδεμιᾶς ἄλλης ἐμνημόνευσι γυναικὸς, καίτοι ϛ̃ ἑτέϱας εἰϭήκει; διδάσκων ἡμᾶς πλέον τι νέμειν ταῖς μητϱάσιν. ὥσϖεϱ γὰϱ σϖαϭιϱμένοις τοῖς γένεσι ϖϱὸς ζὰ πνεύματικὰ, οὐδὲ εἰδέναι χϱὴ, ὅτως ὅτου μηδὲν ἐμϖοδίζωσιν, ἄϖου ϛ̃ εἰκὸς ἀϖονέμειν αὐζοῖς δεῖ, ϰ̓ ϖϱὸ ϖ̃ ἄλλων αὐτοὺς ϖῆναι, οὐδ̓ ὧν ἔτυχεν, οὐδ̓ ὧν ἀνέϭϱεψαν, οὐδ̓ ὧν μυεῖα ὑϖέσησαν δεινά. ὅτω ϰ̓ Μαϱκίωνος ὑϖονοίζη ϖ̃ ἀναϛϱοφὴν. εἰ γὰϱ μὴ ἐγέννησε χϱ̃ς σάϱκα, μηδὲ μήτηϱα ἔσχε, τίνος ἕνεκεν τοσαύτην ϖϱὸς αὐτὴν μόνην ϖοιῆϛαι ϖϱόνοιαν; 28 Μεϖὰ ζαῦτα εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ϖάντα τετέλεϛαι· Τουτέϛιν, ὅϖι οὐδὲν λείϖει τῆ οἰκονομίᾳ. ϖάντα γὰϱ ἐϛαυϱώϭαι χϱὴ δεῖξαι ⓦ θάνατον τῶν ὅλων, εἴγε ϰ̓ τῇ ἐξουσίᾳ τὸ τελευτῆσαι ὃ ϖάντ ἔκειτο, ϰ̓ ὑϖέϱεσι ἐϖῆλθε τῷ σώματι ἡ τελευτὴ, ἕως ὅτε αὐτὸς ἐβούλετο· ἐβούλετο ϓ μὴ τὸ ϖάντα Ισ.ιϛ.ιβ. ϖληρῶϭαι. δἰ ἃ τοῦτο ϰ̓ ἔλεγεν, Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου, ϰ̓ ἐξουσίαν ἔχω ϖάλιν λαβεῖν αὐτήν. Εἰδὼς οὖν ϖάντα ϖεϖληρωϭὰ λέγει· διψῶ, ϖάλιν σὺ ζαῦτα ϖϱοφητείαν ϖληροῖ. σὺ δέ μοι τὸ μαϱεὸν τῶν ϖϱοφητῶν σύνοψον. καὶ γὰϱ μυεῖοις ἔχουσιν ἐχθϱοὶ, ϰ̓ δυϖήϰεϛα ϖεϖονθότες ὤϱας, ὁϱῶντες αὐτὸν δυαιϱουμένους καταϰαυσϖώμενα· ὅτως ϓ οὐδὲ ὅτως ἐαυτὸν ἔσωσεν ϖϱὸς αὐτοὺς, οὐδὲ τοῖς ὁϱωμένοις γενήσεσιν ἡμέϱᾳ, ἀλλ̓ ὀϱϑοθεσιοῶντο μᾶλλον, ϰ̓ τὴν εἰϱωνείαν ἐϖῄνεσον· ϛ̃ αὐϑὶς ἐϖὶ τὸν ὕαϖωϖον δἰ ἃ τοῦτο ϖϱόσεϱχϖται ὄχος, ὅτως αὐτὸν ἐϖοϖτίζοι, ὡς τοῖς ϰαϖαδίχαις αὐτὸ ϖϱοσφέϱοντας· ἐϖεὶ ϛ̃ ὕαϖωϖον δἰ ἃ τοῦτο ϖϱόσκει). 25

30 Λαβὼν οὖν φησι, τετέλεϛαι. Εἶδες ἀταϱάχως ϰ̓ μετ̓ ἐξουσίας ϖάντα ϖϱάϖοντα; ϛ̃ τὸ ἐξῆς ϓ τοῦτο δηλοῖ. ὅϖῳϛ γὰϱ ϖάντα ἀϖηϱτίϑη, ϰλίνας τὴν ϰεφαλὴν (ὑδὲ γὰϱ αὕτη ϖϱοσήλωτο) τὸ ϖνεῦμα ἀφῆϰε, τουτέϛιν, ἀϖέϖνευσε. ϰαίτοι ϰ̓ μὴ ϛ̃ ϰλίναι ϖ̃ ϰεφαλὴν ϛ̃ ἐϰϖνεῦσαι σὺ ζοῦτο ϓ ϛ̃ ϛαυϱοῦ. ὑδὲ γὰϱ ὅϖῳϛ ἐξέϖνευσεν, ἔϰλινε ϖ̃ ϰεφαλήν, οὗϖεϱ ἐφ̓ ἡμῶν χϱ̃ς, ἀλλ̓, ὅϖῳϛ ἔϰλινε ϖ̃ ϰεφαλήν, ζότε ἐξέϖνευσε· δἰ ὧν ϖάντων ἐδήλωσεν ὁ εὐαγγελιϛὴς, ὅϖι ϰ̓ ϖάντος ϰύϱιος αὐτὸς ἰῶ. ἀλλ̓ οἱ Ἰουδαῖοι ϖάλιν, ⓐ ϖ̃ ϰάμηλον ϰαϖαϖίνοντες, ϰ̓ ⓦ ϰώνωϖα διυλίζοντες, ϖηλιϰοῦτοι ἐϱγασάμενοι βλημμα, ϖϱὸς ζῆς ηὲϱας ἀϰϱιβολογοῦμαι). 31 Ἐϖεὶ γὰϱ ϖϱοσϰυνηϖὴν ἰῶ λοιϖὸν, ἵνα μὴ μείνῃ ὅϖι ζῶν σωμάϖεϱ ζὰ σώματα, ἠϱώτησαν ⓦ Πιλάτον, ἵνα ϰαταϛαγῶσιν αὐτῶν ζὰ σκέλη. Οϱᾷς ϖῶς ὅϛιν ἰσχυϱὸν ἡ ἀληθεία; δἰ ὧν ὀϰφοι ϖαϖυδάζουσι, δἰ ἃ ζούτων ἡ ϖϱοφητεία ϖληϱοῦται. ἀϖὸ γὰϱ ζούτων ἑτέϱα αὐζοῖς αὕτη ϖϱοφανὴς λαμβάνει τέλος. ἐλθόντες γὰϱ ⓓ γϱα- χϱίων ϖάσαι, τῶν μὲ ἄλλων ϰαϖέαξαν ζὰ σκέλη· τὸν ϓ Χϱιϛὸν οὐϰ ἔϖι. ἀλλ̓ ὅμως ὅτοι χαμαιζόμβοι τοῖς Ἰουδαίοις ἔϖυξαν αὐτῷ τὴν πλευϱὰν τῇ λόγχῃ, ϰ̓ νεϰϱὸν ζὸ σῶμα λοιϖὸν σύϱειζον. ὡ τῆς μαϱᾶς ϖϱοαιϱέσεως ϰ̓ σαγήνης. ἀλλὰ μὴ θοϱυβηθῇς μηδὲ ϰαϖηφήσῃς, ἀγαϖητέ. ἃ γὰϱ ἀϖὸ ϖοιμένος ἔϖαθον ϖϱόβατον γνώμης ὀϰφοι, ζαῦτα τῇ ἀληθείᾳ ζωμῳωνίζε- ϖϱοφητεία γὰϱ ἰῶ ϰ̓ σϖαϱῶδες λέγουσα· Οἱ φοι ϓ), εἰς οὓς ὀϱεχϑέντες. ϰ̓ ὑ ὅτο μόνοι, ἀλλὰ Ζαχ.ιϛ.ι. ϛ̃ τοῖς μέλλουσιν ἀϖιϛεῖν ἐγίνεϖο ϖίϛεως ἀϖόδειξις ζὸ ϖολμηϱὸν, οἷ ὧ Θωμᾶ ϰ̓ τοῖς ϰαζ̓ ἐϰφοι. μὴ ϓ ζάϖα ϰ̓ μυϱίεσιον ἀϖόῤῥηϖον ἐτελῆϖο. ἐξῆλθε γὰϱ ὕδωϱ ϛ̃ αἷμα. οὐϰ ἁϖλῶς ϓ, οὐδὲ ὡς ἔτυχεν, αὗται ἐξῆλθον αἱ ϖηγαί· ἀλλ̓, ὅϖῳϛ ὃς ἀμφοτέϱων ζούτων ἡ ϰϰλησία

Χωίεχε.

Ϲωτέφηκε. καὶ ἴσασιν Ⓐ μυσταγωγούμενοι, διὰ ὕδατος μὲν ἀναγεννώμενοι, διὰ αἵματος δὲ καὶ σαρκὸς τρεφόμενοι. ϲὺτοῦτον ἀρχὴν λαμβάνει τὰ μυστήρια, ἵν', ὅταν προσίῃς ᾧ φοβερῷ ποτηρίῳ, ὡς ἀπ' αὐτῆς πίνων τῆς πλευρᾶς, οὕτω προσίῃς.

35 Καὶ τοῦτο ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε, καὶ ἀληθὴς ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ· Τυ-
5 πτεται, ὃ πρὸ ἑτέρων ἤκουσα, ἀλλ' αὐτὸς πρῶην εἶδον, καὶ ἀληθὴς ἐστὶν ἡ μαρτυρία· εἰκότως. ὕβριν γὰρ γνομένην ἐξηγεῖται, ἃ μέγα τι καὶ θαυμαστὸν ἐξητεῖτο, ἵνα ϲυνοπτεύσῃς Ⓦ λέγει· ἀλλ' αὐτὸς τὰ τῷ αἱρετικῷ ἀσφαλιζόμενος σώματα, καὶ τὰ μέλλοντα προδιαφωνῶν μυστήρια, καὶ τὴν ϲυναποκειμένην αὐτῷ ϲὺν ἀποπτεύων θησαυρὸν, ἀκριβολογεῖται πρὸς ὃ συμβούτος.

36 Πληροῦται γὰρ καὶ ἐκείνη ἡ προφητεία, ὅλι ὀστοῦν αὐτοῦ οὐ ϲυντριβήσεται.

10 Εἰ γὰρ καὶ τὸ πρὸς Ἰουδαίους ἀμνοῦ τοῦτο εἴρηται, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἀληθινοῦ ὁ τύπος προέδραμε, καὶ ἐπὶ τούτῳ μᾶλλον δέδεκται. Διὰ τοῦτο καὶ Ⓦ προφήτου εἰς μέσον ἤγαγεν. ὅπου γὰρ δεῖ καὶ κάτω ἑαυτὸν εἰς μέσον φέρων οὐκ ἐδόκει ἀξιόπιστος εἶναι), πρόσεχε Ⓦ Μωϋσέα λέγων, ὅτι ἁπλῶς οὐδὲ τοῦτο ἐγίνετο, δι' ἄλλην προφητείαν. καὶ ὅτο ἐστὶν ἐκεῖνο τὸ εἰρημένον, ὅτι ὀστοῦν αὐτοῦ οὐ ϲυντριβήσεται). Ἐ πάλιν τῷ προφήτῃ πρὸς ἑαυτὸν τὸν πί-
15 στιν προτρέχει. Ταῦτα δὲ εἶπον, φησὶν, ἵνα μάθητε ὅτι πολλὴ ἡ συγγένεια τοῦ τύπου πρὸς τὸ ἀληθινόν. ὁρᾶς πόσῳ ποιεῖται σπουδὴν ὥστε πιστωθῆναι ὃ δοκεῖν ἐπονείδιστον εἶναι καὶ αἰσχύνην φέρον; τὸ γὰρ καὶ εἰς νεκρὸν τεθνεῖσαν σῶμα Ⓦ στρατιώτην, τοῦ σταυρωθῆναι πολλῷ χεῖρον ἦν. ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτά, φησὶν, εἶπον, καὶ μετὰ πολλῆς σπουδῆς εἶπον, ἵνα πιστεύσητε. μηδεὶς τοίνυν ἀπιστείτω, μηδὲ αἰσχυνόμενος βλασφημείτω τὰ ἡμέτερα. Τὰ
20 γὰρ μάλιστα ἐπονείδιστα δοκοῦντα εἶναι), ταῦτά ὅστι τὰ συμβολογήματα τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν. 38 Μετὰ ταῦτα ἐλθὼν Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, μαθητὴς ὢν·

Οὐ τῶν δώδεκα, ἀλλὰ τῶν ἑβδομήκοντα ἴσως. λοιπὸν γὰρ νομίσαντες ἐσθέσθαι τὸν ὀργὴν τοῦ σταυροῦ, μετὰ ἀδείας προσῆσαν, καὶ τῆς κηδείας ἐπεμέλοντο. προσελθὼν τοίνυν, φησὶ τοῦ Πιλάτου τὸν χάριν αἰτεῖ, καὶ δίδωσιν ἐκεῖνος. Τί γὰρ οὐκ ἔμελλε; ϲυνεπι-
25 λαμβάνεται) αὐτῷ καὶ Νικόδημος, καὶ πολυτελῆ ποιεῖ τὴν ταφήν. ἔπι γὰρ ὡς πρὸς ἀνθρώπου διέκειντο φιλοτ. καὶ Ⓦ ταῦτα φέρουσιν ἀρώματα, ἃ μάλιστα τὸ σῶμα πέφυκεν ὀπίπολὺ διατηρεῖν, καὶ μὴ συγχωρεῖν ταχέως ϲαπίδιναι τῇ φθορᾷ· ὅπερ οὐδὲν μέλα πρὸς αὐτοῦ φαντα- χ. πιαύτα
ζομένων ἦν· πλὴν ἀλλὰ πολλὴν φιλοτιμίαν ἐπεδείκνυντο. πῶς δὲ οὐδεὶς τῶν δώδεκα προσῆλθεν, οὐκ Ἰωάννης, οὐ Πέτρος, οὐκ ἄλλος τις τῶν ὀπισημων; καὶ ὅτε τοῦτο κρύπτει ὁ
30 μαθητής. Εἰ γὰρ τὸν φόβον λέγει τὸν τῶν Ἰουδαίων, καὶ ὅτοι ᾧ αὐτῷ κατεῖχοντο φόβῳ. καὶ γὰρ καὶ ϲὺ ἦν, φησὶ, κεκρυμμένος διὰ Ⓦ φόβον τῶν Ἰουδαίων. καὶ οὐκ ἔχοι τις εἰπεῖν, χ. τὸ
ὅτι Ⓦ σφόδρα αὐτὸν κατεφρονεῖτο τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δεδοικὼς ὁμῶς προσῆλθεν. ὁ δὲ Ἰωάννης καὶ πρῶην καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀποψύξαντα, οὐδὲν τοιοῦτον ἐποίησε. τί οὖν ὅστι; ἐμοὶ δοκεῖ τῶν σφόδρα ὀπισημων εἶναι) (καὶ ἀπὸ τῶν ϲυναφίων δῆλον) καὶ τῷ Πιλάτῳ
χ. ὧν· 35 δῆλος Ⓦ ἦν ὅλην τὴν χάριν ἔλαβε. καὶ ϲυναφιάζει λοιπὸν, οὐχ ὡς καταδίκην, ἀλλ' ὡς ἔθος τοῖς Ἰουδαίοις πολυτελῶς, ὡς μέγαν τινὰ καὶ θαυμαστόν. ὅπου δὲ ἐκεῖ τὸ κημεῖον ϲυνεῖχοντο (ϲυνάπτης γὰρ ὥρας ἦμοιμένης τῆς τελευτῆς, εἶτα μεταξὺ τῶν Πιλάτου προσιόντων, καὶ καθαιρούντων τὸ σῶμα, εἰκὸς ἦν ἐκεῖσε καταλαβεῖν, εἰ μὴ θεὸς οὐκ ἦν ἐργάσασθαι) τίθεσιν αὐτὸν εἰς τὸ πλησίον μνημεῖον. οἰκονομεῖται δὲ εἰς καιρὸν αὐτὸν τεθῆναι μνημεί-
40 ον, εἶτα μηδεὶς ἑτέρου ἑνὸς νομισθῆναι τὴν ἀνάστασιν γεγενῆσθαι τοῦ μετ' αὐτοῦ κειμένου· καὶ ὥστε ϲὺν μαθηταὶ δυσπιθῆναι μετ' ὀλιγίστας ἡμέρας, καὶ θαυμαστὰ τῶν συμβούτων γενέσθαι πλησίον ἐκείνου τοῦ τόπου· καὶ τῆς ταφῆς δὲ μάρτυρας εἶ) οὐκ αὐλεῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐχθροὺς. τὸ γὰρ σήμαντρα ἐπιθεῖναι τῷ τάφῳ, καὶ φύλακας ἐκεῖ τεθῆκαθῆναι τραπέζας, μάρτυρα ἦν τῇ ταφῇ. τῆς γὰρ ἀναστάσεως οὐκ

ἦπερ ὁμολογηθῆναι τοῦτο ἐπαύδαχεν ὁ Χριστός. διὸ καὶ οἱ μαθηταὶ πολλαχοῦ περὶ τούτου τοιοῦτον ἀπορίαν, ὥστε δεῖξαι ὅτι ἐτελεύτησε. τῇ μὲν γὰρ ἀνάστασιν ὁ μὴ ταῦτα ἄπας ἔμελλε βεβαιοῦν χρόνος· ἐκείνη δὲ εἰ τότε ζωοποιήθη, καὶ μὴ σφόδρα καταδηλος γέγονεν, ἔμελλε λυμαίνεσθαι τῇ τῆς ἀναστάσεως λόγῳ. ὑ τούτων δὲ μόνον ἔνεκεν τὸ ἐγεῖραι τελεῖσθαι γέγονεν, ἀλλ' ὥστε καὶ ψευδῆ δειχθῆναι Ⓦ περὶ τῆς κλοπῆς λόγον. 5

χϛ κ. 1 Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων (τουτέστι, τῇ κυριακῇ) Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἔρχεται περὶ ὄρθρου βαθέος, καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου.

Ἀνέῳκται μὲν γὰρ, καὶ τοῦ λίθου καὶ τῶν σημάντρων ὑπεκειμένων. ὅπως δὲ ἐκεῖθεν καὶ σὺν ἄλλοις πληροφορηθῶμεν, ἀνοίγει τὸ μνημεῖον μετὰ τὴν ἀνάστασιν, καὶ οὕτω πιστεύσαντας τὸ γεγονός. τοῦτο γοῦν καὶ τὴν Μαρίαν ἐκίνησε. πάνυ γὰρ σφόδρα τὸν διδάσκαλον φιλοστόργως 10 ἔχουσα, ὅπως τὸ σῶμα οὐκ ἐκλαπὲν, οὐκ ἐνοεῖτο πεπλῆσθαι, ἀλλ' ἦλθεν ὄρθρου βαθέος, ἀπὸ τοῦ τόπου τοῦ Ἀναμενόμενον καὶ εὑρεῖν βουλομένη. καὶ ἰδοῦσα τὸν τόπον, καὶ τὸν λίθον ἠρμένον, οὐκ εἰσῆλθεν, οὐδὲ διέκυψεν, ἀλλ' ὅτι σὺν μαθηταῖς ἑώρα μόνη ἀπὸ πολλοῦ τοῦ πόθου. ὅπερ γὰρ ἐν αὐτῇ τὸ ἀπαυδάζον ἦθος, μετὰ πολλοῦ τοῦ βάχους μαθεῖν ἤθελε τί γέγονε τὸ σῶμα. καὶ γὰρ ὁ δρόμος τοῦτο ἐβούλετο, καὶ τὰ ῥήματα τοῦτο ἐμφαίνει. χ. καὶ τὸν λίθον ἠρμ. 15

2 Ἦραν γάρ, φησι, τὸν Κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ τεθείκασιν αὐτόν.

Ὁρᾷς πῶς οὐδέπω περὶ ἀναστάσεως ἤδει τι σαφὲς, ἀλλ' ᾤετο μετάθεσιν γεγονέναι τοῦ σώματος, καὶ ἁπλάστως πάντα ἀπαγγέλλει τοῖς μαθηταῖς; ὁ δὲ θαυμασιὸς οὐκ ἀπεχέρησε τὴν γυναῖκα ἐγκωμίου τηλικούτου, οὐδὲ ἀφεμένου ὑόμισε τὸ περὶ αὐτῆς αὐτοὺς μαθεῖν πρότερας ταῦτα ἢ ἀνυκτερευούσης. οὕτω πάντα γοῦν ὁ φιλάνθρωπος αὐτὸ δέχεται τὸν ζῆπον. ἐπεὶ οὖν ἦλθε, καὶ ταῦτα εἶπεν, ἀκούσαντες σφόδρα μὲν πολλῆς τῆς ἀσυδοῦς ἐφίσαν τὰ μνημείῳ, καὶ θεωροῦσι τὰ ὀθόνια κείμενα, ὅπερ ἦν ἀναστάσεως σημεῖον. ὅτε γὰρ εἰ μετέθηκάν τινες, τοῦτο ἂν ἐποίησαν τὸ σῶμα γυμνώσαντες· ὅτι εἰ ἔκλεψαν, τοῦτον ἂν ἐφόβησαν, ὥστε ἄρσι τὸ σουδάριον, καὶ σὺν τυλίξαι, καὶ θεῖναι εἰς ἕνα τόπον· ἀλλὰ χ. τῶν πῶς; ὡς εἶχεν ἔλαβον ἂν ὅ σῶμα. διὸ γὰρ τοῦτο περιλαβὼν ὁ Ἰωάννης φησὶν· ὅτι σμύρνη ξωεπάφη πολλῇ, ἡ μολύβδου οὐχ ἧττον συγκολλᾷ τῷ σώματι τὰ ὀθόνια· ἵν' ὅταν ἀκούσῃς ὅτι τὰ σουδάρια ἔκειτο ἰδία, μὴ ἀνάσχῃ τὴν λεγόντων ὅτι ἐκλάπη. ὁ γὰρ οὕτως ἀνόητος ἦν ὁ κλέπτων, ὡς περὶ πράγματος ἐστὶν ὁσαοῦν ἀναλίσκειν σουδάριον. τίνος γὰρ ἕνεκεν τὰ σουδάρια ἤφιε; πῶς δ' ἂν ἔλαθε τοῦτο ποιῶν; εἰ γὰρ πολὺ εἰκὸς ἦν αὐτὸν ἀναλῶσαι χρόνον, καὶ καταφωρον γενέσθαι μέλλοντα εἰ βεβαιώσοντα. ἢ δήποτε δ' εἰ χωρεῖς τὰ ὀθόνια κεῖται, καὶ ὁ σουδάριον χωρεῖς συντετυλιγμένον; ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐκ ἦν ἀσυδόντων οὐδὲ θορυβουμένων ὁ πράγμα, ὁ χωρεῖς μὲν κεῖται, χωρεῖς δ' ταῦτα σὺν θεῖναι καὶ συντυλίξαι. ἀπὸ τούτου τῇ ἀναστάσει ὅπως θύσαν. διὰ τοῦτο μὲν ταῦτα αὐτῖς φαίνεται ὁ Χριστὸς ἀπὸ τῆς ὄψεως πιστωθεῖσιν. ὅρα γοῦν καὶ σύνεσθα ὁ ἄτυφον τοῦ εὐαγγελιστοῦ, πῶς τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἑρμηνείας τῷ Πέτρῳ μάρτυρι. πρόφθασας γὰρ αὐτὸν καὶ ἰδὼν τὰ ὀθόνια κείμενα, οὐδὲν πλέον πολυπραγμονεῖ, ἀλλ' ἀφίσαται· εἰσῆλθε δ' ὁ θερμὸς εὐθύτερον γενόμενος, ἅπαντα κατανοῆσαι ἀκριβῶς, καὶ ἃ πλέον εἶδε, καὶ τότε οὕτως ὅτι τῇ θεᾷ προσεκλήθη. μὴ γὰρ εἰσελθών, τὰ σιντάφια εἶδε κείμενα καὶ διηρημένα. ὁ γὰρ εἰσελθὼν, καὶ χωρεῖς μὲν ἦν, χωρεῖς δ' εἰσῆλθε θεῖναι ἐλίξαντα, ἵνος ἦν μετ' ὀπτασίας τοιούτου, καὶ οὐχ ὡς ἔτυχε θορυβουμένου.

ΗΘΙΚΟΝ Σὺ δ' ὅταν ἀκούσῃς, ὅτι γυμνὸς ὁ δεσπότης ἀνέστη, παῦσαι τῆς περὶ τὴν κηδείαν μανίας. τί γὰρ βούλει; ἡ περιττὴ αὕτη δαπάνη καὶ ἀνόητος, πολλοῖς μὲν φέρουσα τοῖς κηδεύουσι ζημίαν, ὦ δ' ἀπελθόντι κέρδος οὐδέν, ἀλλ', εἰ χρὴ καὶ εἰπεῖν, καὶ βλάβην; ἡ γὰρ πολυτέλεια τῆς ταφῆς τυμβωρυχίας αἰτία γέγονε πολλάκις, καὶ γυμνοῦ καὶ ἄταφον ἐποίησεν ἐρ-

ῥίφθαι

ῥίψαι ⁂ ἐπιμελῶς ταφέντα. ἀλλ' ὢ τῆς κενοδοξίας. πόσῳ γὰρ ᾧ πάντα τὰ τυραννίδα ὑπιδεύκυν) ; πόσῳ τ' ἄν οἶσιαν; πολλοὶ γοῦν, ἵνα μὴ ὕστερον λάβῃ), ταῖς λεπάσι ἐκείνας ὀθόνας ἁλατιμόντες, καὶ πολλῶν τ' ἀρωμάτων ἐμπλήσαντες, ὥστε διπλῆν λαβέσθαι τοῖς ἐπηρεάζουσιν ἀφορμὴν, ὅπου τῇ γῇ παραδεδώκασι. ταῦτ' οὖν ἀμελοῦμεν ; ταῦτ' ἀναπαύοντες ;

χ.-λιν ἀφα. 5 φιλοτιμίαν ὑπιδείκνυσθαι, καὶ πάλιν αὖτ' ἀφομοίζειν ; ναί, φησιν· ἵνα μὴ ἀσφαλείας κέρδος) παραδῶ νεκρῷ, ταῦτα πάντα μηχανώμεθα. τί οὖν, ἀν ⁂ τυμβωρύχοι μὴ λάβωσιν, ⁂ σῆτες δὲ λήψονται καὶ ⁂ σκώληκες; τί δ' ἂν ⁂ σῆτες καὶ ⁂ σκώληκες μὴ λάβωσιν, ὁ χρόνος καὶ ὁ ἰχὼρ οὐκ ἀπολεῖ ; θαῦμα δ' μὴ τυμβωρύχους, μὴ σῆτας, μὴ σκώληκας, μὴ χρόνον, μὴ ἄλλο μηδὲν δαπάνημα τὰ κείμενα· ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα ἀνέπαφον εἰς) μέσον τῆς ἀναστάσεως, καὶ

10 αὐτὰ δὴ ταῦτα καινὰ καὶ νεοπαγῆ καὶ λεπτὰ τηρεῖσθαι. ἵ πλέον ἐντεῦθεν τοῖς ἀπελθοῦσι γένοιτ', ὅταν γυμνὸν μὲν τὸ σῶμα ἐγείρῃ), ταῦτα δ' ἐν ταύτῃ μένῃ καὶ μηδὲν ἡμᾶς ὠφελῇ πρὸς τὰς εὐθύνας ἐκείνας ; ἵνος οὖν ἕνεκεν, φησιν, ὅτι τὸ Χριστοῦ γέγονε ; μάλιστα μὲν μὴ παραβαλλε ταῦτα τοῖς ἀναθεματίνοις· ἐπεὶ καὶ μύρον δέχεται ἡ πόρνη ὅτι τοὺς ἁγίους πόδας ἐκείνης. εἰ δ' ἔχει καὶ ταῦτα εἰπεῖν, ἀκόλουθον μὲν οὐκ εἰδόσιν τ' ταῦτα ἀναστάσεως λόγον τ' ποιοῦντας

15 ταῦτα ἐγίνετο· ἔχει δ' ὅτι φησὶ καθὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς Ἰουδαίοις. οἱ γὰρ τ' δώδεκα ἦσαν οἱ τ' Χριστὸν μισήσαντες, ἀλλ' ἐκεῖνοι ⁂ μὴ σφόδρα αὐτὸν μισοῦντες. ⁂ γοῦν δώδεκα οὐχ ὕστερον αὐτὸν ἐζήμων, ἀλλὰ θανάτῳ καὶ σφαγῇ καὶ τοῖς ἐκεῖ αὐτοῦ κινδύνοις. ἐνταῦθα μὲν γὰρ ἐκείνη μισή· πολλῷ ἂν ἐλάττων ταύτης ἦν εἶπον. ἄλλως δ', ὅπερ ἔφθην εἶπών, ἀπὸ δυσμενῶν ἡμῖν ὁ λόγος νῦν· τότε δὲ ταῦτα πρὸς τ' δεσπότην ἐγίνετο. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι τούτων ὐδὲν τῷ Χριστῷ Matθ. κεφ.

20 λόγος, εἶπε· Πεινῶντά με εἴδετε, καὶ ἐθρέψατε· καὶ διψῶντα, καὶ ἐποτίσατε· καὶ γυμνόν, καὶ περιεβάλετε· καὶ ὐδαμοῦ εἶπε, καὶ τεθνεῶτα, καὶ ἐτάψατε. καὶ ταῦτα λέγω, ὐ ταφὴν ἀναιρῶν (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ τὴν ἀσωτίαν ἐκκόπτων καὶ τὴν ἄκαιρον φιλοτιμίαν. τὸ γὰρ πάθος, φησί, καὶ ἡ ὀδυνη, καὶ ἡ πρὸς ⁂ ἀπελθόντα συμπάθεια ταῦτα πείθει. οὐκ ἔστι ταῦτα συμπαθείας τῆς πρὸς τὸν ἀπελθόντα, ἀλλὰ κενοδοξίας. ἐπεὶ εἰ βούλῃ ζωαλγῆσαι ὡς τεθνηκότι,

25 δείκνυμί σοι ἑτέραν ὁδὸν κηδείας, καὶ διδάσκω σε ἱμάτια λιθέαν, καὶ ζωαυλισταὶ μύρα αὐτῷ, καὶ λαμπρὸν ἀποφαίνοντα. ταῦτα γὰρ τὰ ἱμάτια, ὅτε μὲν τοῦ σπτῦ ἀναλίσκει), ὅτε μὲν τοῦ χρόνου δαπάνημά), οὐδὲ μὲν τοῦ τυμβωρύχων κλέπτεται. ποῖα δὴ ταῦτα ὄντα ; ἡ τῆς ἐλεημοσύνης περιβολή. αὕτη γὰρ μετ' αὐτοῦ ἀνίσταται ἡ στολή. ἐλεημοσύνης γὰρ σφραγὶς μετ' αὐτοῦ. ἀπὸ τούτων λάμποντι τῷ ἱματίῳ ⁂ τότε ἀναγόντες, πεινῶντά με ἐθρέψατε. ταῦτα ὑπι-

30 σήμους ποιῇ, ταῦτα περιφανῆς, ταῦτα τὰ ἀσφαλείᾳ καθίστησι· τὰ δ' νεῶν, οὐδὲν ἕτερόν ὄντα, ἢ δαπάνη σπτῷ, καὶ τραπέζα σκωλήκων. καὶ ταῦτα λέγω, ὐ κηδεύειν κωλύων, ἀλλὰ μὴ συμμετρίας τοῦτο ποιῶν, ὥστε σκέπειν τὸ σῶμα, καὶ μὴ γυμνὸν παραδιδόναι τῇ γῇ. εἰ γὰρ ζῶντας μηδὲν ἔχειν πλέον κελεύει ἀλλ' ἢ σκέπασμα· πολλῷ μᾶλλον τελευτήσαντας. ὐ γὰρ ὕτω τετελευτηκὸς τὸ σῶμα δεῖται ἱματίων ὡς ζῶν καὶ ἐμπνέον. ζῶντες μὲν γὰρ, καὶ ψύχους χ. τετελευτηκότος

35 ἕνεκεν καὶ εὐαχημοσύνης δεόμεθα τῆς τῶν ἱματίων περιβολῆς· τελευτήσαντες δ', τούτων μὲν οὐδενὸς ἕνεκεν· ἵνα δὲ μὴ γυμνὸν κεῖται) τὸ σῶμα, δεόμεθα τ' σινταφίων· καὶ περὶ τῶν σινταφίων ὅ ἔχομεν κάλυμμα κάλλιστον τοῦ γένους, καὶ τῇ τοιαύτῃ τῶν σωμάτων φύσει πρεπωδέστερον. εἰ τοίνυν ἐνταῦθα τοσαῦτα χρῆναι, οὐδὲν δεῖ περιττὸν ὀπτίζητεν· πολλῷ μᾶλλον, ἐνταῦθα δὲ τοσαύτη ἡ ἀνάγκη, ἄκαιρος ἡ φιλοτιμία. ἀλλ' ⁂ ὁρῶντες γελάσονταί, φησι. μάλιστα μὲν καὶ ἡ τοιαύτη

40 ὁ γελῶν, ὐ πολιὰ δεῖ ποιῆσθαι λόγον τῶν ὕτω σφόδρα ἀποπαίνοντος· νυνὶ δ' πολλοὶ ⁂ θαυμάζοντες μᾶλλον, καὶ τ' φιλοσοφίαν δεχόμενοι τ' ἡμετέραν. γέλωτος γὰρ ἄξια ὐ ταῦτα, ἀλλ' ἃ ποιοῦμεν νεῶν, ὀδυρόμενοι, πενθοῦντες, συγκατορύττοντες ἑαυτοὺς τοῖς ἀπελθοῦσι. ταῦτα δὲ γέλωτος καὶ κολάσεως ἄξια· τὸ δ' φιλοσοφεῖν καὶ ἐν τούτοις δὲ ἐν τῇ τ' ἱματίων συμμετρίᾳ, σεμνοὺς καὶ ἐπαίνους ἡμῖν περιξενεῖ, καὶ πολλοὺς ἡμᾶς προτήσεται, καὶ θαυμάσεται) τὸν Χριστοῦ τ'

δυώμεθα, ϗ ἐρεῦσι· βαβαί, πόσην ἡ τοῦ σαυροῦντος ἰσχύς; ἔπεισε τοὺς ἀπολλυμένους ϗ φθερομένους, ὅτι οὐκ ἔστι θάνατος ὁ θάνατος. ϗ τοίνυν ϗ τῶν ἀπολλυμένων ποιοῦσιν, ἀλλὰ ϗ τῶν ἀπεμπόντων εἰς ἀποδημίαν ἀμείνω. ἔπεισεν αὐτοὺς, ὅτι τὸ σῶμα τὸ φθαρτὸν τοῦτο ϗ χοϊκὸν, ἱμάτιον ἐνδύσει τὴν σπειρῶν ϗ χρυσοπάστων πολὺ λαμπρότερον, τὴν ἀφθαρσίαν. διὸ περ οὐδὲ πολλῶν δεῖ τὰ ταφικὰ ποιούντα σπουδήν, ἀλλ' ἐν τάφοις ἠγειωμένα θαύμασι, βίον ἐναρέτου. ϗ αὐτὰ, δὴ φιλοσοφοῦντας ἴδωσιν, ἐρεῦσιν· δὴ ὃ καταγελῶμεν ἡμῶν, γυναικιζομένους, χορεῖς δεικνύντας ἡδιουσῶν γυναικῶν, γελάστινα ϗ κωμῳδήσεσι, ϗ μυεῖα κατηχήσεσι, ϑαρσύνοντες τὴν εἰκῆ δαπάνην, τὴν μεταμορφίαν. ϗ γὰρ ταῦτα ἀκούομεν κατηχουμένων πάντων· ϗ μάλα εἰκότως. ποίαν γὰρ ἔξομεν ἀπολογίαν, ὅταν ὃ μὴ σῶμα εἰς ἰχθῦας ϗ σκώληκας δαπανώμενοι καλλωπίζωμεν, τὸν δὲ Χριστὸν περιορῶμεν διψῶντα, γυμνὸν περίοντα ϗ ξένον. παυσώμεθα τοίνυν τῆς ματαίας ταύτης σπουδῆς· κηδεύσωμεν τοὺς ἀπελθόντας, ὡς ϗ ἡμῖν ϗ ἐκείνοις συμφέρει πρὸς δόξαν Θεοῦ· πολλὴν γὰρ αὐτὴν ὀφειλόμεθα ἐλεημοσύνην· συμπέμψωμεν αὐτοῖς ἐφόδια κάλλιστα. Εἰ γὰρ μνήμη θαυμαστῶν ἀνδρῶν τετελευτηκότων πρόσεστι τοῖς ζῶσιν (Ὑπαρ- Βασ. δ. 18. λδ
απὸ γὰρ, φησι, τῆς πόλεως ταύτης δι' ἐμὲ ϗ τὸν Δαυὶδ τὸν παῖδά μου) πολλῷ μᾶλλον ἐλεημοσύνη τὸν ἐργάσεται αὐτὴ γὰρ, αὕτη ϗ νεκροὺς ἀνέστησεν, ἰώμενα· ἔδειξαν αἱ χῆραι χ. πρίσκιλλα
ὑποδειγμάτων ὅσα ἐποίει μετ' αὐτῶν ὅσα ἡ Δορκάς. ὅταν οὖν ἴδωμεν τελευτᾶν, ὁ οἰ- Πραξ. θ. λς.
κεῖος ᾧ τελευτῶντι καταστέλλωμεν τὰ σπάφια, ϗ πειθέτω ὁ ἀπιόντα τοῖς δεομένοις ἡμῶν καταλιμπάνειν. μὴ δὴ τούτων ἀποπεμπέτω τὸν ἰμάλιον, κληρονόμον ἀφιέναι τὸν Χριστόν. Εἰ γὰρ ὁ βασιλεὺς ἐγκαθέντας κληρονόμους, τοῖς οἰκείοις μοίραν καταλιμπάνουσιν ἀσφαλείας· ὁ τὸν Χριστὸν ἀφιεὶς μὴ τῶν παίδων, σύνοισθ' ὅσων ὑπερασπάσεται δώσεως ϗ ἑαυτῷ ϗ τοῖς αὐτοῦ πᾶσι; ταῦτα δῆτα τὰ σπάφια καλὰ, ταῦτα οἰήσει ϗ σὺν μισθοῦ ϗ ἀπερχομένους. αὖ ὕστως σπαφιασθῶμεν, λαμπρὰν τὴν τῆς διαστάσεως ἐσόμεθα ϗ μέσην. δὴ δὲ τὸ σῶμα θεραπεύοντες τῆς ψυχῆς ἀμελῶμεν, πολλὰ σκῆ πεισόμεθα δεινὰ, ϗ πολλὴν ὀφλήσομεν γέλωτα. οὐδὲ γὰρ ἡ τυχοῦσα ἀχημοσύνη, γυμνὸν τῆς ἀρετῆς ἀπελθεῖν· ὑδὲ ὕτω τὸ σῶμα ἄταφον ἐρριμμένον καταισχύνει), ὡς ψυχὴ πάτε γυμνὴ τῆς ἀρετῆς φαινομένη. ταύτην ἀμφιάσωμεν, ταύτην περιελώμεθα, μάλιστα μὲν πρὸ πόντα τὸν χρόνον· Εἰ δὲ σταυθᾶ ἠμελήσαμεν, κἂν τελευτήσωμεν, ϗ τοῖς οἰκείοις ἐπισκήψωμεν συμπράττειν ἀπελθοῦσι δι' ἐλεημοσύνης ἡμῖν. ὕτω σὺν ἀλλήλων βοηθούμενοι παῤῥησίας πολλῆς ἐπιτύχωμεν, χάριτι ϗ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν ϗ ἀεὶ, ϗ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Ισ. ἐπαπειλήσαμεν,

Ομιλ. πϛ. 10 ΑΠΗΛΘΟΝ ΟΥΝ ΠΑΛΙΝ ΠΡΟΣ ΕΑΥΤΟΥΣ ὁ μαθηταί· 11 Μαρία δὲ εἱστήκει πρὸς τὸ μνημεῖον κλαίουσα ἔξω.

Ἔοικέ πως τὸ γυναικεῖον ἦθος, ϗ πρὸς οἶκτον ἐπιῤῥεπέστερον. τοῦτο δὲ εἶπον, ἵνα μὴ θαυμάσῃς πῶποτε Μαρία μὲν πικρῶς ἐνθρηνοῦσα τὸν τάφον· Πέτρος δὲ τοιοῦτον ἔπαθεν. ὁ μὲν γὰρ μαθητὴς, φησιν, ἀπῆλθον πρὸς ἑαυτούς· ἡ δὲ εἱστήκει δακρύουσα. ϗ γὰρ ἡ φύσις εὐέμπλωτος, ϗ ὁ πρὸς ἀνάστασιν οὐδέπω σαφῶς ἦδει λόγον· καθάπερ ἐκεῖνοι τὰ ὀθόνια θεασάμενοι ϗ πιστεύσαντες, ἀπῆλθον πρὸς ἑαυτοὺς ἐκπλησσόμενοι. ϗ ἵνος ἔνεκεν οὐκ εὐθέως ἦλθον εἰς τὸν Γαλιλαίαν, καθάπερ αὐτοῖς συντέταχτο πρὸ τοῦ πάθους; αἰσθόμενον τοῦ λοιποὺς ἴσως· ϗ ἄλλως χ. ϗ ἐπ. ἀλ-

λως ἦ, ἐπὶ σὲ ἀκμαζούσῃ ἦσαν σκπλήξει. ὅτοι μ̄ οὖν ἀπῆλθον· σκείνη δὲ εἰςήκει πρὸς τῷ τόπῳ. μέγα γάρ, ὅπερ ἔφλω, πρὸς πᾶσαμυθίαν καὶ μνῆμα φαπόμενον. ὁρᾶς γοῦν αὐτὴν, ὥστε πλέον ἀναπαύεσθαι, καὶ πᾶσακύπτουσαν καὶ βουλομένην Ⓦ τόπον ἰδεῖν ἔνθα τὸ σῶμα ἔκειτο; Διὰ δὴ τοῦτο καὶ τῆς πολλῆς ταύτης ἀσυδῆς μιαδὸν ἔλαθεν ὁ μακρός. ὁ γὰρ οὐκ εἶδον Ⓠ μαθηταὶ, τοῦτο εἶδεν ἡ γυνὴ πρώτη, καὶ θημένους ἀγέλους, Ⓦ μὲν πρὸς ποδῶν, Ⓦ δὲ πρὸς κεφαλῆς ἐν λευκοῖς· καὶ τὸ σχῆμα φαιδρότητος πολλῆς γέμον καὶ χάριτος. ὅπῃ γὰρ οὐκ ἦν ὑψηλὸν τῆς γυναικὸς ἡ διάνοια, ὡς ἀπὸ τῶν σκιδαείων πᾶσαδίξασθαι τὴν ἀνάστασιν, γίνεταί τι πλέον, καὶ ἀγέλους θεωρῆς καθημένους ἐν φαιδρῷ τῷ σχήματι, ὥστε αὐτὴν ἀναπῆσαι τέως τοῦ πάθους ἐντεῦθεν καὶ πᾶσαμυθήσασθαι. ἀλλ' ὅδεν αὐτῇ πρὸς ἀναστάσεως λέγεσιν· ἀλλ' ῥῆμα προσβάζει τῷ δόγματι τούτῳ. εἶδεν ὄψις φαιδρὰς ἢ μᾶλλον ἢ τὴν ζωὴν ἐν αὐτῷ· εἶδε σχῆμα λαμπρὸν· ἤκουσε συμπαθοῦς φωνῆς.

13 Τί γάρ, φησι, γύναι, τί κλαίεις; Διὰ δὲ τούτων ἀπόντων, ὥσπερ ὑγρὰς ἀνοησομένης καὶ μαφὸν εἰς Ⓦ πρὸς ἀναστάσεως ἤγετο λόγον. καὶ ὁ ὕπνος δὲ τῆς καθέδρας αὐτῶν, εἰς ἐρώτησιν αὐτὴν ἦγε. καὶ γὰρ σύμφαινον ὅτι ἤδεσαν τὸ γεγονός. ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲ ὁμοῦ καθῆνται, ἀλλὰ διεσηκότες ἀλλήλων. ὅπῃ γὰρ οὐκ εἰκὸς αὐτὴν πολυμῆσαι ἁπλῶς πυθέσθαι, καὶ τῇ ἐρωτήσει καὶ τῷ ὕπνῳ τῆς καθέδρας ἄγεσιν αὐτὴν ὅτι Διάλεξιν. τί οὖν αὐτῇ; θερμῶς ἅμα καὶ φιλοστόργως· Ηρσι Ⓦ Κύριέ μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ τεθείκασιν αὐτόν. Τί φῂς; ὑδέπω οὐδὲν πρὸς ἀναστάσεως οἶδας, ἀφ' ἑαυτῆς φήσιν φαντάζῃ; ὁρᾶς πῶς οὐδέπω ὑψηλὸν κατεδέξατο δόγμα;

14 Καὶ ταῦτα εἰποῦσα, ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω. Καὶ ποία αὕτη ἀχλυθία, πρὸς σκείνους διαλεγομένου, καὶ μηδέπω μηδὲν ἀκούσασαν πρὸς αὐτῶν, στραφῆναι εἰς τὰ ὀπίσω; ἐμοὶ δοκεῖ ταῦτα λεγούσης αὐτὴ ἄφνω φανεὶς ὁ Χριστὸς ὄπιθεν αὐτὴ σκπλῆξαι σὺν ἀγέλοις· καὶ σείνους θαυμαστοὺς τῇ διαστάσει καὶ τῷ σχήματι καὶ τῷ βλέμματι καὶ τῷ κινήματι θυθέως ἐμφῶναι, ὅτι τὸν Κύριον εἶδον· καὶ τοῦτο τὸν γυναῖκα ἐπέστρεψε καὶ εἰς τὰ ὀπίσω στραφῆναι ἐποίησεν. σκείνοις μὲν οὖν ὕστως ἐφθέγξατο· τῇ γυναικὶ δὲ οὐχ ὕστως, ὥστε αὐτὸν μὴ σκ πρὸς σκπλῆξαι τῆς ὄψεως, ἀλλὰ σὺν Ἀτελεστέρῳ καὶ κοπῷ τῷ σχήματι. καὶ δῆλον ἐξ ὧν καὶ κηπουρὸν αὐτὸν εἰ ὠόμιζε. τὸν δὲ ὕτω τα πεινὸν σκ ἔδει ἀληθὲς ὅτι τὰ ὑψηλὰ ἀγαπᾶν, ἀλλὰ ῥῆμα. πάλιν οὖν αὐτὸν ἐρωτᾷ·

15 Γύναι, τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς; Τοῦτο σύφησεν εἰδέναι αὐτὸ ὁ βάλε) ἐρῶσαν, καὶ εἰς ἀπόκρισιν ἦγαγε. ὅτο οὖν καὶ ἡ γυνὴ ζωιῶσα, σκ ἐπὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ λέγει, ἀλλ' ὡς εἰδότος τοῦ ἐρωτῶντος πρὸς ὃ πιθυμεῖται, φησιν· Εἰ σὺ ἐβάστασας αὐτὸν, εἰπέ μοι ποῦ ἔθηκας, κἀγὼ αὐτὸν ἀροῦμαι. Πάλιν θέσιν καὶ ἄρσιν, καὶ τὸ βαστάσαι, ὡς πρὸς νεκρὸν διαλεγομένη, φησίν. ὃ δὲ ἐμφαίνει, ὅτο ἔστι· εἰ διά τὸ φόβον τῶν Ἰουδαίων ἤρκατο αὐτὸν σὺ θεν, Εἰπατέ μοι, καὶ ἐγὼ λήψομαι αὐτόν. πολλὴ ἡ θύνοια καὶ φιλοστοργία τῆς γυναικός. Ὑψηλὸν ὃ σὸν σὸν ποῦ πρὸ αὐτῆς. διὰ τοῦτο λοιπὸν πρὸς πίστιν αὐτῇ τοῦτο, ὑ δι' ὄψεως, ἀλλὰ διὰ φωνῆς. ὥσπερ γὰρ τοῖς Ἰουδαίοις ποτὲ μὲ ἐγνωρίζετο, ποτὲ ὃ ἄδηλος ἦν καὶ πρόσω· οὕτω καὶ Μαγδαληνός, ἵνικα ἐβούλετο, τότε γνώριμον ἑαυτὸν ἐποίει. καὶ γὰρ ὅτε τοῖς Ἰουδαίοις εἶλεγε, τίνα ζητεῖτε; ὑ τὸν ὄψιν, ἀν τὸν φωνὴν ἐπέγνωσαν, ἕως ἠθέλησεν. ὁ δὲ καὶ ἐν σὺ θα Ζωὴν. καὶ ὃ ὄνομα αὐτῆς μόνον σκάλεσεν, ἀνειδίζων καὶ καθατρόμενος, ὅτι ταῦτα πρὸς τοῦ ζῶντος ἐφαντάζετο. πῶς ὃ 16 Στραφῆσα λέγει, Εἶτε πρὸς αὐτὸν διελέγετο; ἐμοὶ δοκεῖ ἐπὶ ποῦσαν αὐτὸν ὃ, ποῦ τεθείκατε αὐτόν, " γραφῆσαν πρὸς σὸν ἀγγέλους, ὡς ἐρωτῶσαν, τί ἐξεπλάγησαν· εἶτα τὸν Χριστὸν καλέσαντα αὐτὸν ὀπισρέψαι πρὸς ἑαυτὸν ἀπὸ σκείνων, καὶ σχῆμα τῆς φωνῆς δῆλον ἑαυτὸν ποιῆσαι. ὅτε γὰρ σκάλεσεν αὐτὸν,

Μαρία,

Μαρία, ποτε αὐτὸν ἐπέγνω. οὕτως οὐκ ὀφθεὶς ἰῶ, ἀλλὰ φωνῆς ἡ ὀπίγνωσις. Εἰ δὲ λέγοιεν, πόθεν δῆλον ὅτι ⟨ϕ⟩ ἄγγελοι ὀξέως ἀλάγησαν, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦτο ἐπεγράφη ἡ γυνή; καὶ σὺ θαῦ ἐρεῖσι, πόθεν δῆλον ὅτι ἤψατο αὐτοῦ, καὶ προσέπεσεν; ἀλλ' ὥσπερ τοῦτο δῆλον ἀπὸ τοῦ εἰπεῖν, μὴ μοῦ ἅπτου· οὕτω κἀκεῖνο ἀπὸ τοῦ εἰπεῖν, ὅτι ἐγράφη. Ἵνος δὲ ἕνεκεν εἶπε,

17 Μή μου ἅπτου; Τινές φασιν, ὅτι χαρὰν αὐτῇ πνευματικὴν ἀκούσασα μὴ τῶν μαθητῶν λέγοντος· Εἰς πορεύθω πρὸς ⟨ϕ⟩ πατέρα, ἐρωτήσω αὐτὸν, καὶ δώσει ὑμῖν ἄλλον παράκλητον. καὶ πῶς ἡ μὴ προῦσα μὴ τῶν μαθητῶν ταῦτα ἤκουσεν; ἄλλως δέ, καὶ πέρα τῆς παρουσίας ταύτης ἡ τοιαύτη φαντασία. πῶς δὲ αὐτῇ, οὐδέπω πρὸς ⟨ϕ⟩ πατέρα ἀπελθόντος; τί οὖν; δοκῶ μοι βούλεσθαι αὐτὴν ἔτι ζωῆναι αὐτῷ, ὥσπερ τότε, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς μηδὲν ὑγιὲς νοῆσαι μέγα, εἰ καὶ πολλῷ βελτίων ἐγηγένει μὴ σαρκὸς. ταύτης χάριν ἀπάγων αὐτὴν τῆς συνοίας, καὶ τὸ μὴ πολλῆς αὐτῷ διελέγεσθαι (οὐδὲ γὰρ τοῖς μαθηταῖς φαίνεται λοιπὸν ὁμιλιάζων ὁμοίως) ἀνάγκ αὐτῆς τὴν διάνοιαν, ὥστε αἰδεσιμώτερον αὐτῷ προσέχειν. τὸ μὲν οὖν εἰπεῖν, μή μοι προσίθι, καθάπερ καὶ πρότερον (οὐ γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς τὰ πράγματα, οὐδὲ ὁμοίως μέλλω ζωῆναι λοιπὸν ὑμῖν) προσάντως ἰῶ καὶ κόμπον ἔχον· τὸ δὲ εἰπεῖν, οὔπω ἀναβέβηκα πρὸς ⟨ϕ⟩ πατέρα, εἰ καὶ ἀνεπαχθές, τὸ αὖθ' δηλοῦντος ἰῶ. Εἰπὼν γὰρ ὅτι ὕστερον ἀναβέβηκα, ἐμφαίνει ὅτι σὺν αὐτοῖς καὶ ἐπείγεται· ⟨ϕ⟩ δὲ σὺν μέλλοντα ἀπιέναι, καὶ μηκέτι μὴ ἀναχωρῆσαι θαῦ, οὐκ ἔδει μὴ τῆς αὐτῆς ὁρᾶν παρουσίας, ἧς καὶ πρὸ τούτου. καὶ ὅτι τοῦτο ἔστι, δηλοῖ τὸ ἑξῆς.

Πορεύου, καὶ εἰπὲ τοῖς ἀδελφοῖς, ὅτι πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ Θεόν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν. Καίτοι οὐκ ἔμελλεν οὕτως ὕστερον ποιεῖν, ἀλλὰ μὴ πεισαγόμενα ὑμᾶς. πῶς οὖν τοῦτό φησιν; ἀναζῆσαι βουλόμενος αὐτὸν καὶ πεῖσαι, ὅτι εἰς τοῦτο οὐσιακοὺς ἀφῆκε). Ὃ δὲ, πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ Θεόν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν, τῆς οἰκονομίας ὅστιν, ἐπεὶ καὶ ὁ ἀναβαίνων τῆς σαρκός ὅστι. πρὸς γὰρ τὸν οὐδὲν μέγα φαντάζομένων ταῦτα φθέγγε). ἕτερος ὢν αὐτὸς πατὴρ, καὶ ἕτερος ἡμῶν; πόθεν μοι οὖν. εἰ γὰρ τῶν δικαίων ἕτερος Θεὸς, καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων· πολλῷ μᾶλλον τὸν υἱὸν καὶ ἡμῶν. ὅπως δὲ εἶπε, εἰπὲ τοῖς ἀδελφοῖς, ἵνα μὴ ἀπὸ τούτου ἴσον τι φαντασθῶσι, δείκνυσι τὸ συνημμένον. αὐτὸς μὲν γὰρ ἐμέλλε καθήξεσθαι ὅτι τὸν θεόν καὶ πατέρα, ὅτοι ὁ πεισῆναι. ὥστε εἰ καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν τὴν σὺν σαρκὶ ἀδελφὸς ἡμῶν ἐγένετο, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ πολὺ διενήνοχε, καὶ οὐδὲ ἔστιν εἰπεῖν ὅσον.

18 Αὔτη μὲν οὖν ἀφῆκε) ταῦτα ἀπαγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς. Τοσοῦτον ὅστι σοφρία καὶ καρτερία καλόν. σκῶνοι δὲ πῶς λοιπὸν οὐκ ἤλγησαν μέλλοντος ἀπιέναι, οὐδὲ ἐφθέγξαντο οἷα καὶ πρότερον; τότε μὲν οὖν ὡς τεθηγμένους, τὸ ἔπαθον· νῦν δὲ ἀναστάντος, ἵνος ἕνεκεν ἔμελλον ἀλγεῖν; ἀπήγειλε δὲ καὶ τὸν ὄφιν καὶ τὰ ῥήματα, ἅπερ ἐκεῖνα ἰῶ ἀδεῖς προσομιλῆσαι θαῦ. ὅπως οὖν εἰκὸς ἰῶ τὸν μαθητὰς ταῦτα ἀκούοντας, ἢ δέχεσθαι τῇ γνώμῃ, ἢ πιστεύσαντας ἀλγεῖν, ὅτι ἀδεῖς ἁ κατηξίωσε τὸν ὄφιν, καίτοιγε ἐπαγγελλόμενος ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ἀδεῖς φανεῖσθαι· ἵν' οὖν μὴ ταῦτα τρέφοντες ἀλύωσιν, οὐδὲ ἡμέραν μίαν ἀφῆκε διελθεῖν, ἀλλ' εἰς ὀπτασίαν ἀδεῖς ἀγαγὼν ᾧ τε ἤδη εἰδέναι ἐγείρεται αὐτόν, ᾧ τε θαῦ τὸ μὴ αἰκὸς ἀκοῦσαι, διδοῦσι ἀδεῖς ἰδεῖν καὶ θεωφόροις οὖσιν (ὃ καὶ αὐτὸ μάλιστα τὸν πόθον ἐποίει πλείονα) ὅτι ὀφίας γλυμμένης ἐφίσατο, καὶ μὴ πολλοῦ τοῦ θαύματος. καὶ τί δήποτε ἑπτέρυγας ἐφαίνη; ὅτι ὅτε μάλιστα εἰκὸς ἰῶ ἀδεῖς εἶ) θεοδεῖς. ἀλλὰ τὸ θαυμαστὸν, πῶς φαντάσματα αὐτὸν οὐκ ὠόμισαν. καὶ γὰρ κεκλεισμένων εἰσῆλθε τῶν θυρῶν καὶ ἀθεόν. μάλιστα μὲν ἡ γνώμη προλαβοῦσα πολλὴν τὴν πίστιν εἰργάσατο· ἄλλως δέ, καὶ τῷ σώματι καὶ ἡμέρᾳ τὸν ὄφιν αὐτοῖς ἐπέδειξεν. ἡμέρας δὲ οὐκ ἐπέσχε μόνον, ὡς συλλεγῶναι ἅπαντας ὁμοῦ. πολλὴ γὰρ ἡ ἔκπληξις. οὐδὲ γὰρ τὴν θύραν ἐπάταξεν, ἀλλ' ἀθεόν ἔστι μέσος, καὶ

ἐπέδειξε

χ. ἐφίσατο

χ. ὅτι

ἐπέδειξε τὼ πλυρεῶν καὶ τᾶς χειρας. ἅμα δὲ καὶ τᾷ φωνᾷ κατεσόρεσε κωμῳδοντα τ' λαὸν λόγον, εἰπών·

19 Εἰρήνη ὑμῖν, Τυτέσι, μὴ θορυβᾶδε, καὶ ῥήματος ἀναμνήσας, ὃ πρὸς τ' ψευδῆ τῶς αὐδεὶς εἶπεν, Εἰρώνων τὼ ἐμὼ ἀφίημι ὑμῖν· καὶ πάλιν, ἐν ἐμοὶ Εἰρώνων ἔχετε, ἐν δὲ τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἕξετε.

20 Εὐφράνθην δὲ οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τ' Κύριον. Ορᾶς ὅτι τῶν ἔργων τὸν λόγες σκοπεῖν ἄξιον ἐστί; ὃ δὲ ἔλεγε πρὸς τοὺς ψευδεῖς, ὅτι πάλιν ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσετε ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὼ χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ' ὑμῶν, τοῦτο τῶν ἔργων ἐπλήρωσεν. ἅπαντα δὲ ταῦτα σκηνῇ αὐτοῖς εἰς πίστιν ἀκριβεστάτων. ὅπῳ γὰρ πόλεμον ἀπαντήσουσι εἶχον πρὸς Ιουδαίους, συνεχῶς ὑπολείπει δ, Εἰρήνην ὑμῖν, ἀντίῤῥοπον δίδοις τῷ πολέμῳ τῶν Ιουδαμυδίων. τοῦτο γὰρ πρῶτον μὲν τῶν ἀνάστασιν εἶπε τὸ ῥῆμα (διὰ γὰρ Παῦλος παντα- χοῦ φησι, χάρις ὑμῖν καὶ Εἰρήνη) ταῖς δὲ γυναιξὶ χαρὰν ἀναγέλλεται, διότι ἐν λύπαις ὁ Matθ. κη. θ. χλῳος ἔσχηνοῖ, δ' ταύτῶν ἐδέξατο πρόφασιν ἀρχήν. καταλλήλως μὲν οὖν τοῖς ἀνδράσι διὰ πόλεμον, Εἰρήνην, ταῖς δὲ γυναιξί, διὰ τῶν λύπων, εὐαγγελίζεται χαράν. πάν- τα δὲ καταλύσας τὰ λυπηρὰ, ὑπολέλοιπε τὰ κατορθώματα τῶν ἀνθρώπων. ταῦτα δὲ ἐστὶν ἡ Εἰ- ρήνη. ἐπεὶ οὖν ἅπαντα ἀνήρηται τὰ κωλύματα, φησὶ, καὶ τῶν νίκων κατέχησα λαμπρῶν καὶ κατόρθω πρώτα, εἶτα λοιπὸν φησι·

21 Καθὼς ἀπέσταλέ με ὁ πατὴρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς. Οὐδεμίαν ἔχετε ἀν- σχολίαν ἀπό τε τῶν ἡδονῶν μεθυόντων, ἀπό τε τῆς ἀξίας ἐμοῦ τοῦ πέμποντος. [διὸ φησιν] ἐν ταύτα ἐπαίρει αὐτῶν τὼ ψυχώ, καὶ δείκνυσι πολὺ τὸ ἀξιόπιστον, εἴγε μέλλοιεν αὐτὸ ἔργον ἀναδέχεσθαι. καὶ οὐκέτι προσκλήσεως πρὸς τὸν πατέρα χρῄζ, ἀλλ' αὐθεντίαν δίδωσι αὐτοῖς τὼ δυνάμιν. 22 Ενεφύσησε γὰρ, καὶ εἶπε· λάβετε πνεῦμα ἅγιον.

23 Ων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφέων), καὶ ὧν κεκρατῆτε, κεκρατήκων).

Καθάπερ γὰρ τις βασιλεὺς ἀρχὰς ἀποστέλλων, ἐξουσίαν εἰς δεσμωτήριον καὶ ἐμ- βαλεῖν καὶ ἀφιέναι δίδωσιν· ὅτῳ δὲ τοῦτο σκῆπτρον, ταύτῃ προσκάλλει τῇ δυνάμει. πῶς οὖν φησιν, ἐὰν μὴ ἀπέλθω, σκῆνος οὐ μὴ ἔλθῃ, καὶ δὴ ὁ πνεῦμα δίδωσι; τινὲς μὲν φασιν, ὅτι τὸ πνεῦμα ἔδωκεν, ἀλλ' ὑπεκδείσας αὐτοῦ τὼς ἀποδοχὼς διὰ ἐμφυσήμα- τος κατέσχησεν. Εἰ γὰρ ἄγγελον ἰδὼν ὁ Δανιὴλ ἔζεσε, τί τῶν ἀπῤῥήτων χάριν σκεύων δε- χόμενοι οὐκ ἂν ἔπαθον, εἰ μὴ μαθητὰς αὐτοὺς πρότερον κατεσκεύασε; διὰ τοῦτο οὐκ εἶ- πε, φησιν, ἐλάβετε πνεῦμα ἅγιον· ἀλλὰ, λάβετε πνεῦμα ἅγιον. οὐκ αἰ δέ τις ἁμάρτῃ καὶ τότε εἰληφέναι αὐτοὺς λέγων ἐξουσίαν ἵνα πνευματικὴν καὶ χάριν· ἀλλ' οὐχ ὥστε νεκροὺς ἐγείρειν καὶ δυ- νάμεις ποιεῖν, ἀλλ' ὥστε ἀφεσιν ἁμαρτημάτων. διαφορὰ γὰρ τὰ χαρίσματα τῶν πνευμάτων. διὸ ἐπήγαγε, ὧν ἂν ἀφῆτε, ἀφέωνται, δείκνυς ποίων εἴδος ἐνεργείας δίδωσιν. σκῆπτρον μὲν ἀπαντήσοντα ἡμέρας τὼν τῶν σημείων ἔλαβον ἐνέργειαν. διὸ φησι· λήψεσθε δύναμιν ἐ- πελθόντος δὲ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε Ιερουσαλὴμ καὶ ἐν πα- σῃ τῇ Ιουδαίᾳ· μάρτυρες δὲ ἦσαν τῶν σημείων γινόμενοι. ἐστὶ γὰρ ἄφατος ἡ τῶν πνευμάτων χάρις, καὶ πολυειδὴς ἡ δωρεά. τοῦτο δὲ γίνεται, ἵνα μάθῃς, ὅτι παρὰ τοῦ καὶ υἱοῦ καὶ πνεύματος ἁγίου μία ἡ δωρεὰ καὶ ἐξουσία. ἃ γὰρ δοκεῖ ἰδιάζοντα εἶναι τοῦ παρὰ, ταῦτα καὶ τοῦ υἱοῦ εἶναι φαίνεται καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. πῶς οὖν οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν υἱόν, φησιν, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ἑλκύσῃ αὐτόν; ἀλλὰ τοῦτο δείκνυται τοῦ υἱοῦ ὄν. ἐγὼ γάρ εἰμί, φησιν, ἡ ὁδός· οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. ὁρᾷ οὖν καὶ τοῦ πνεύματος ὄν. οὐδεὶς γὰρ δύναται εἰπεῖν Κύριον Ιησοῦν Χριστὸν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. καὶ πάλιν, οὐδὲ ἀποστόλοις ποτὲ μὲν ὑ- πὸ τοῦ παρὰ, ποτὲ δὲ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ, ποτὲ δὲ ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος δίδοσθαι τῇ ἐκ- κλησίᾳ, καὶ ταῖς διαιρέσεσι τῶν χαρισμάτων παρὰ καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος ὁρωμένου οὔσας.

Πάντα

ΗΘΙΚΟΝ Πάντα τοίνυν περαίνωμεν ὥστε δυνασθῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔχειν πρὸς ἑαυτοὺς, καὶ τοῦ ἐγκεχειρισμένης τὴν ἐπιμέλειαν μὴ πολλῆς θεραπεύωμεν τῆς ψυχῆς. μεγάλη γὰρ ἡ τῶν ἱερέων

Εφ. γ. ν. ζ. ἀξία. ὧν δὲ ἀφῆτε, φησὶν, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι. διὰ καὶ Παῦλος ἔλεγε· Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπείκετε, καὶ ὑπερεκτείνεσθε ἡμᾶς. σὺ μὲν γὰρ τὰ σαυτοῦ μεμέμνησο· καὶ ταῦτα διὰ τὴν καλῶς, οὐδεὶς σοι τῶν ἄλλων ἔσται λόγος· ὁ δὲ ἱερεὺς, καὶ χ. δεῖ
ὃν οἰκεῖον καλῶς οἰκονομήσῃ βίον, τὸν σὸν, ἤτοι ἀπαιτῶν τὸν περὶ αὐτὸν μὴ μετ' ἀκριβείας ἐξετασθήσεται, μετὰ τῶν πατρῶν εἰς τὴν γέενναν ἅπεισι· καὶ πολλάκις ἀπὸ τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων, ἀπὸ τῶν ὑμετέρων ἀπόλλυται, διὰ μὴ πάντα τὰ εἰς αὐτὸν ἥκοντα ἀκριβῶς καλῶς. Εἰδότες οὖν τὸν κινδύνου τὸ μέγεθος, πολλὴν ἀπονέμετε αὐτοῖς εὐνοιαν· ὁ

Εφ. γ. ν. ζ. καὶ Παῦλος ἠνίξατο λέγων, Οτι ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν· καὶ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὡς λόγον ἀποδώσοντες. διὰ τῆς πολλῆς διαφορᾶς αὐτοὺς ἀπολαύειν. ἐὰν δὲ ἐπιμελῆσθε μὴ τῶν ἄλλων αὐτοῖς δὲ ὑμῖν, καὶ οὐδὲ τὰ ὑμέτερα καλῶς διακεῖσται. ἕως μὲν γὰρ εὐθυμία διήγει ὁ κυβερνήτης, καὶ ἀσφάλεια ἦσαν καὶ τὰ τῶν ὑποβατῶν· ἂν δὲ, λαιδρυνομένων ἐκείνων καὶ ἀπερρώτων ἐχόντων πρὸς αὐτὰ ἀναστροφῆται, οὐδὲ ἀγρυπνῇ ὁμοίως δύναται, οὔτε τὸν τέχνην διασώζειν, καὶ ἄκων μυρίοις αὐτὸν περιβάλλει κακοῖς· ὅπω καὶ ἱερὰς, ἂν μὲν ἀπολαύῃ τῆς παρ' ὑμῶν ἀμοιβῆς, καὶ τὰ ὑμέτερα διακεῖσθαι καλῶς δυνήσεται· χ. κἂν μὴ
ἂν δὲ ἀθυμίᾳ αὐτοῖς περιβάλλητε, τὰς χεῖρας ἐκλύσαντες, ὑγιεινοὺς μὲν ὑμῖν αὐτὸν χ. διακρινίας,
ποιήσετε τοῖς κύμασι, καὶ σφοδρᾶ ἡμιναῖοι ὦσιν. Ἐπιόησιν τί περὶ τῶν Ἰουδαίων φησὶν ὁ Χριστός; ὅτι τῆς Μωϋσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι. πάντα οὖν ὅσα λέγουσιν ὑμῖν ποιῆν, ποιεῖτε. νυνὶ δὲ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι τῆς Μωϋσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ ἱερεῖς· ἀλλ' ὅτι τῆς τοῦ Χριστοῦ. τὴν γὰρ ἐκείνου διεδέξαντο διδασκαλίαν. διὰ καὶ

Ι. Κορ. ε. χ. Παῦλός φησιν· Υμᾶς γὰρ Χριστοῦ παρεσθίουσιν, ὡς τοῦ Θεοῦ πολλαχοῦτος δι' ἡμῶν. οὐχ ὁρᾶτε ὅτι τὴν ἐξουσίαν ἀρχόντων ἅπαντας ὑποκύπτουσιν, καὶ ἡμεῖς βελτίους ὄντες πολλάκις καὶ βίῳ καὶ συνέσει τῶν δικαζόντων αὐτοῖς; ἀλλ' ὅμως διὰ τὸν διδάσκοντα οὐδεὶς τούτων ἐνοοῦσιν, ἀλλ' ἀρδοῦσται τὴν ψῆφον τοῦ βασιλεύοντος, κἂν ὁτιοῦν ὁ λαβὼν ᾖ τὴν ἀρχήν. Εἶτα χ. βασιλέων,
αὖ μὴ ἄνθρωπος χθὲς γενόμενος, τοσοῦτος φόβος· ὃν Θεοῦ χειροτονήσαντος, καὶ ὑποφερομένου τὴν χειροτονοῦντα καὶ λοιδορουμένου καὶ μυρίοις ὀνείδεσι πλυνόμενον, καὶ οὐ διὰ τοῦτο ἀδελφοὺς ἡμῶν κωλύοντες χρίειν, καὶ τῶν ἱερέων τὴν γλῶτταν ἀκονῶμεν; καὶ ποῦ ταῦτα ἀπολογίας ἄξια, ὅταν τὴν μὲν σὴν ὀφθαλμῷ τῷ ἡμετέρῳ δοκοὶ μὴ βλέπωμεν, τὸν δὲ κάρφος τοῦ ἑτέρου πικρῶς περιεργαζώμεθα; οὐκ οἶδα ὅπου καὶ χαλεπώτερον σαυτῷ ποιῆς τὸ δικαστήριον ὕστω δικάζων; καὶ ταῦτα λέγω, οὐκ ἀποδεχόμενος τοῦ ἀναξίως τὴν ἱερωσύνην διοικοῦντας, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἐλεῶν καὶ δακρύων. ὑμεῖς δὲ τοῦτό φημι δίκαιον εἶναι οὐδὲ τῶν ἀρχομένων κρίνειν, [καὶ μάλιστα τῶν πόρρω ἀφεστώτων.] καὶ ὁ βίος αὐτῶν σφόδρα διαβεβλημένος ᾖ, σὺ δὲ, αὐ σαυτῷ προσέχῃς," οὐδεὶς οὐδαμοῦ εἰς τὰ ἐγκεχειρισμένα αὐτῷ οὐδὲ τοῦ Θεοῦ. εἰ χ. ὀλ
γὰρ δεῖ ὅπου φωνὴν ἀφεῖναι ἐποίησε, καὶ διὰ μυστικῆς βολογίας πνευματικὰς ἐμηχανήσατο, οὐ ἀλόγῳ στόματι καὶ οὐ ἀκαθάρτῳ γλώττῃ τοῦ Βαλαὰμ συνεργήσας διὰ τοῦτο προσκεκρουκόσας Ιουδαίους· πολλῷ μᾶλλον δεῖ ὑμᾶς τοὺς βυγνώμονας, καὶ εἰ σφόδρα φαῦλοί εἰσιν οἱ χ. κἂν ἀναίμονες,
ἱερεῖς, καὶ αὐτὸ πάντα ἐργάσεται, καὶ πέμψει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. οὐδὲ γὰρ ὁ καθαρὸς ἀπὸ τῆς οἰκείας ὑπαιτίας αὐτὸ καθαρότητος, ἀλλὰ χάρις ἐστὶν ἡ τὸ πᾶν ἐργαζομένη. πάντα γάρ, φησὶ, δι' ὑμᾶς, εἴτε Παῦλος, εἴτε Ἀπολλῶς, εἴτε Κηφᾶς. ἀ γὰρ ἐγκεχείρισαι ὁ ἱερεὺς, Θεοῦ μόνου ἐστὶ δωρεῖσθαι· καὶ ὅπουπερ δὲ ἡ ἀληθεστάτη φιλοσοφία, ἐλάττων τὸ χαίρειν σκέπης φανῆναι. καὶ ταῦτα λέγω, οὐχ ἵνα ῥᾳθύμως τὸν ἑαυτοῦ βίον οἰκονομῶμεν, μὴ ἵνα μὴ ῥᾳθυμοτέρων τινῶν τῶν προεστώτων ὑμῖν ἀφειμένων ἑαυτοὺς πολλάκις ὑπισχνεῖται κακά.. καὶ τί λέγω τοὺς ἱερεῖς; ὅτε ἄγγελος ὅτε ἀρχάγγελος ἐργάσασθαί τι δυνατ)

Εἰς

Εἰς τὰ δεδομένα τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ πατὴρ καὶ υἱὸς καὶ ἅγιον πνεῦμα πάντα οἰκονομεῖ· ὁ μὲν ἱερεὺς τὴν ἑαυτοῦ δωρεῖζει γλῶτταν, καὶ τὴν ἑαυτοῦ μετέχει χάριν. καὶ γὰρ οὐδὲ δίκαιον ἦν τὰ μὲν τοῦ ἑτέρου καλὰ εἰς ἑαυτὸν συμβολᾶται τῆς σωτηρίας ἡμῶν τὸν πίστιν παρασκευάζεσθαι. ταῦτα οὖν ἅπαντα εἰδότες, καὶ Θεὸν φοβώμεθα, καὶ τὸν ἱερέα αὐτοῦ ἐν τιμίοις ἔχωμεν, πᾶσαν αὐλῆς ἀπονέμοντες τιμήν· ἵνα καὶ ὑπὲρ τῶν οἰκείων κατορθωμάτων, καὶ ὑπὲρ τῆς εἰς ἐκείνους θεραπείας πολλὴν λάβωμεν παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν ἀμοιβήν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμή, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. πζ. 24 ΘΩΜΑΣ ΔΕ ΕΙΣ ΤΩΝ ΔΩΔΕΚΑ, ΛΕΓΟΜΕνος Δίδυμος, οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν ὅτε ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς. 25 Ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί· ἑωράκαμεν τὸν Κύριον. ὁ δὲ εἶπεν, ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, καὶ μὴ πιστεύσω.

ΟΣπερ ὁ ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε πιστεύειν, εὐκολίας ἐστίν· οὕτω τὸ πίστει τὸ μέγα διεργάζεσθαι καὶ πολυτρόπως γυμνασθῆναι, παχυπάτης ἀμαθείας. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θωμᾶς ἐγκαλεῖται. τοῖς γὰρ ἀποστόλοις εἰρηκόσιν, ὅτι ἑωράκαμεν τὸν Κύριον, οὐκ ἐπίστευσεν· καὶ τοσοῦτον ἐκείνοις ἀπιστῶν, ὅσον τὸ τραῦμα ἠγνόμησεν ἀδυνάτου ἔτι· τουτέστι, τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν. καὶ γὰρ εἶπεν, οὐκ ἐὰν πιστεύω ὑμῖν· ἀλλ', ἐὰν μὴ βάλω τὴν χεῖρά μου, καὶ πιστεύω. πῶς οὖν, πάντων ζωπυρουμένων, οὗτος ἀπελιμπάνετο μόνος; εἰκὸς ἦν ἀπὸ τῆς ὀκταημέρου τῆς ἤδη γνωρίμης μηδέπω καὶ τότε αὐτὸν ἐπισκέλθειν. σὺ δ' ὅταν ἴδῃς ἀπιστοῦντα μαθητήν, ἐπίστησον τὸ διαυστὸν τῆς φιλανθρωπίας, πῶς καὶ ὑπὲρ μιᾶς ψυχῆς δείκνυσιν ἑαυτοῦ τραύματα ἔχοντα, καὶ προσάγει ἵνα δόξασώσῃ καὶ τὸν ἕνα, καίτοι τῶν ἄλλων παχύτερον ὄντα. διὰ τοῦτο διὰ τῆς αἰσθήσεως τῆς παχυτάτης ἐζήτει πίστιν, καὶ οὐδὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπίστευεν. καὶ γὰρ εἶπεν, ἐὰν μὴ ἴδω· ἀλλ', ἐὰν μὴ ψηλαφήσω, φησί, μή πως φαντασία τὸ ὁρώμενον ᾖ. καὶ μὴν οἱ μαθηταὶ ταῦτα ἀπαγγέλοντες ἀξιοπίστοι τότε ἦσαν, καὶ αὐτὸς ἐπισκοπούμενος· ἀλλ' ὅμως, ὅπου πλέον ἐζήτησεν, οὐδὲ τούτων αὐτὸν ἀπεστέρησεν ὁ Χριστός. καὶ τίνος εἵνεκεν οὐκ εὐθέως αὐτῷ φαίνεται, ἀλλὰ μεθ' ἡμέρας ὀκτώ; ὥστε μεταξὺ κατηγούμενον αὐτὸν ὑπὸ τῶν μαθητῶν καὶ ὃ αὐτὸ ἀκούοντα, καὶ εἰς πλείονα σκανδάλων πόδον, καὶ πιστότερον πρὸς ὃ μέλλον γίνεσθαι. πόθεν γὰρ ἤδει ὅτι καὶ ἡ πλευρὰ ἐνύγη; μετὰ τῶν μαθητῶν ἀκούσας. πῶς οὖν ὁ μὲν ἐπίστευσε, τὸ δὲ οὐκ ἐπίστευσεν; ὅτι τοῦτο πολὺ παράδοξον καὶ θαυμαστὸν ἦν. σκοπεῖ δέ μοι ὁ φιλάληθης τῶν ἀποστόλων, πῶς τὰ ἐλαττώματα καὶ κρύπτοιτο, ὅτε τὰ ἑαυτῶν, ὅτε τὰ ἑτέρων, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς αὐτὰ ἀναγράφοιτο τῆς ἀληθείας. ἐφίσταται δὲ πάλιν ὁ Ἰησοῦς, καὶ διὰ τεσσάρων πρὸς ἐκείνου ἀξιοῦται, οὐδὲ ἀκοῦσαί τι τοιοῦτον, ἀλλά, μηδὲν εἰπόντος, αὐτὸς προλαβών, ἅπερ ἐπεθύμει, πληροῖ, δεικνὺς ὅτι καὶ, ἕνεκα ταῦτα ἐφθέγγετο πρὸς τοὺς μαθητάς, πρὸ ἐμοῦ. καὶ γὰρ τοῖς ῥήμασιν ἐχρήσατο τοῖς αὐτοῖς, καὶ σφόδρα ἐπιτιμητικῶς καὶ εἰς τὸ ἐξῆς παιδευτικῶς. εἰπὼν γάρ,

27 Φέρε δάκτυλόν σου, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ βάλε [τὴν χεῖρά σου] εἰς τὴν πλευράν μου· Ἐπήγαγε, Καὶ μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός. Ὁρᾷς ὅτι ἀπιστίας ἦν ἡ ἀμφιβολία; ἀλλὰ πρὶν ἢ τὸ πνεῦμα λαβεῖν· μετὰ ταῦτα οὐκέτι, ἀλλ' ἀπηρτισμένοις λοιπὸν ἦσαν. διὰ ταύτην μόνον ἐπετίμησεν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐξῆς. ὅτε γὰρ σκάνδαλον ἐνέπνευσε πλεονεκτηθείς, καὶ ἐμέβοησεν,

28 Ο

28 Ο Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου· Λέγει, 29 Ὅτι ἑώρακάς με, πεπίστευκας. μακάριοι (ϕ) μὴ ἰδόντες, καὶ πιστεύσαντες. Τοῦτο γὰρ ὅτι πίστεως, ὃ πᾶ μὴ ὁρώμενα δέχεσθαι. Ἐστι δὲ πίστις ἐλπιζομένων ὑπόστασις πραγμάτων, ἔλεγχος οὐ βλεπομένων. διὰ τοῦτο δὲ οὐ μαθητὰς μακαρίζει μόνους, ἀλλὰ καὶ τοὺς μετ' ἐκείνους πιστεύσοντας. καίτοι, φησὶν, οἱ μαθηταὶ εἶδον, καὶ ὁπίστευσαν. ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον ἐζήτησαν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς συνδρομῆς εὐθέως τὸν περὶ ἀναστάσεως ἐδέξαντο λόγον, καὶ πρὶν ἢ τὸ σῶμα θεάσασθαι, τῇ πίστει ἐπεδείξαντο πᾶσαν. ὅταν οὖν λέγῃ ὑμῖν, ἐὰν θέλω τὸν χεῖρά σου ἰδεῖν, ἢ ὁρᾶν τὸ Χριστὸν θαυματουργοῦντα, ἐννοείτω, ὅτι μακάριοι (ϕ) μὴ ἰδόντες, καὶ πιστεύσαντες. ἄξιον δὲ ἐξετάσαι πῶς σῶμα ἄφθαρτον τύπτειν ἐδείκνυτο τοῖς ἥλοις, καὶ ἀπτὸν ἦν θνητῇ χειρί. ἀλλὰ μὴ θορυβοῦ. συγκατάβασις γάρ ἐστιν ὃ γινόμενον. Ὃ γὰρ ὅτε λεπτὸν καὶ κοῦφον, ὡς κεκλεισμένων εἰσελθεῖν τοῖς θυρῶν, παχύτητος πάσης ἀπήλλακτο· ἀλλ' ὥστε πιστευθῆναι τὴν ἀνάστασιν, τοῦτο δείκνυται, καὶ ὥστε μαθεῖν ὅτι αὐτὸς ἦν ὁ σταυρωθείς, καὶ οὐκ ἄλλος ἀντ' αὐτοῦ ἀνέστη. Διὰ τοῦτο" ἀνέστη ἔχων τὰ σημεῖα τοῦ σταυροῦ, καὶ προάγει διὰ τοῦτο. κ. αὖθις (ϕ) γοῦν ἀπίστουσι τοῦτο δύο καὶ τρία σημεῖα ἐποιοῦντο τῆς ἀναστάσεως, λέγοντες· οὗτινες ζωοφάγουσιν αὐτοῖς καὶ ζωοπίουσιν. ὥσπερ οὖν ὅτι τῆς κυρίας πειρατοῦται θεωροῦντες περὶ τοῦ σταυροῦ, καὶ λέγουσιν ἄλλης φύσεως τὸ σῶμα εἶχεν, ἀλλὰ τῆς ἡμετέρας· ὅτε μὴ τὴν ἀνάστασιν αὐτὴν ὁρῶντες οὐκ τύπους ἔχοντα, οὐκ ἐῤῥύμουν αὐτὸν φθαρτὸν εἶναι λοιπόν. διὰ γὰρ τοῦτο μαθητὴν ταῦτα" ἐνεδείκνυτο. κ. αὖθ.

30 Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς. Ἐπειδὴ γὰρ ἐλάττονα τῆς ἄλλων οὗτος εἶπεν ὁ εὐαγγελιστὴς, λέγει ὅτι οὐδὲ (ϕ) λοιποὶ πάντες πάντα εἶπον, ἀλλ' ὅσα ἱκανὰ ἦν πρὸς πίστιν ἐφελκύσασθαι τοὺς ἀκούοντας. ἐπεὶ, εἰ πάντα, φησὶν, ἐγέγραπτο, οὐδὲ τὸν κόσμον οἶμαι χωρῆσαι τὰ βιβλία. ὅθεν δῆλον ὅτι οὐ φιλοτιμίας ἕνεκεν, ἀλλ' ἐγράφαι, εἶπον, ἀλλὰ τοῦ χρησίμου μόνου. (ϕ) γὰρ τὰ πλείονα ἀφέντες, πῶς" οὗτοι ἦσαν φιλοτιμίαν ἔγραψαν; τίνος οὖν ἕνεκεν ὑπὲρ πάντα ἐπῆλθον; μάλιστα μὲν διὰ τὸ πλῆθος· ἔπειτα δὲ κἀκεῖνο σκοποῦσιν, ὅτι ὁ μὴ πιστεύσας τοῖς εἰρημένοις, οὐδὲ τοῖς πλείοσι προσέξει· ὁ δὲ ταῦτα δεξάμενος, οὐδὲν δεήσεται ἑτέρου εἰς (ϕ) τῆς πίστεως λόγου. ἐμοὶ γοῦν δοκοῦσι τίνος δοκεῖ τὰ μὴ τὴν ἀνάστασιν λέγειν σημεῖα. διό φησιν, Ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. κ. πᾶσι

Ὥσπερ γὰρ περὶ τῆς ἀναστάσεως ἔδει γνώσεως πολλῆς, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι υἱός ἐστι Θεοῦ· οὕτω καὶ μὴ τὴν ἀνάστασιν, ἵνα κατανοήσωσιν ὅτι ἀνέστη. Διὰ τοῦτο καὶ προσέθηκεν, ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ὅτε μόνοις αὐτοῖς ὠμίλησε μετὰ τὴν ἀνάστασιν. διὰ καὶ ἔλεγε· ὁ κόσμος οὐκέτι με θεωρεῖ. Εἶτα, ἵνα μάθῃς ὅτι τῶν μαθητῶν ἕνεκεν μόνον ἐγίνετο τὰ γινόμενα, ἐπῆγαγε, κθ' κα. 31 Ἵνα καὶ πιστεύοντες ζωὴν αἰώνιον ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

Κοινῇ πρὸς τὴν φύσιν διαλεγόμενος, καὶ δηλῶν ὅτι οὐκ ἐκείνῳ τῷ πιστευομένῳ, ἀλλ' ἡμῖν αὐτοῖς τὰ μέγιστα χαριζόμενος. ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, τουτέστι, δι' αὐτοῦ. αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ ζωή. 1 Μετὰ ταῦτα ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν τοῖς μαθηταῖς ὅτι τῆς θαλάσσης τῆς Τιβεριάδος. Ὁρᾷς ὅπως καὶ συνεχῶς αὐτοῖς ὁπτικωτέρους ἐργάζεται, καὶ ὥσπερ ἐμπροσθεν ἐφάνη μὲν τῇ ἑσπέρᾳ, καὶ ἀπέπτη· εἶτα ἐκτὸς ἡμέρας πάλιν, καὶ πάλιν ἀπέπτη· εἶτα μετὰ ταῦτα ὅτι τῆς θαλάσσης, καὶ πάλιν μετὰ πολλοῦ τοῦ φόβου. τί δέ ἐστι, ἐφανέρωσεν; οὐκ τότε δῆλον, ὅτι οὐχ ἑωρᾶτο, εἰ μὴ συνηκατέβη, ἀλλὰ τὸ λοιπὸν ἄφθαρτον ἦν τὸ σῶμα καὶ ἀχείρωτον. ὅπως δὲ ἔνεκεν ἐμνήσθη τοῦ τόπου; δείκνυσι ὅτι τὸ πλέον ἀφῆλε τοὺς μαθητὰς, ὡς λοιπὸν αὐτοὺς καὶ περιοχύπτειν τοῖς οἰκίαις, καὶ πολλαχοῦ περιέναι. οὐκέτι γὰρ ὅτι τοῖς οἰκίαις συγκεκλεισμένοι ἦσαν, ἀλλ' ὅτι τὴν Γαλιλαίαν ἦλθε, τὸν κίνδυνον σκληρύνοντες τῶν Ἰουδαίων. ἔρχεται οὖν ὁ Σίμων ἁλιεύσων. ὅθεν γὰρ ὅτε αὐτοὺς αὐτοῖς συνεχῶς συνεῖναι, ὅτε τὸ πνεῦμα δοθὲν ἦν, ὅτε περιεκεχειρισμένοι τότε ἐτύγχανον, οὐδὲν ἔχοντες περιπλέκειν, τὸν τείχους μετῆσαν.

2 Καὶ ἦσαν Σίμων ὁμοῦ καὶ Θωμᾶς ὁ Νατανάηλ

θαναὴλ ὁ ἀπὸ τῆς Φιλίππου κληθεὶς, καὶ ⓐ οἱ τοῦ Ζεβεδαίου, καὶ ἄλλοι δύο. Οὐδὲν οὖν ἔχοντες προφάσεως, ὅτι τῷ ἀλείμματι ἥσαν, καὶ ἐν νυκτὶ τοῦτο αὐτοῖς ἐποίουν ἀλλὰ τὸ προδεδεῖ; εἰ). Οὐ τοῦτο καὶ ὁ Λουκᾶς φησιν. ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο ἐκεῖνο, ἀλλ' ἕτερον τοῦτο. ⓐ ἦ ἄλλοι μαθηταὶ εἰσποντο ἀλλὰ τοῦ Ἰωσὴφ καὶ τοῦ Ναζαρέθ λοιποὶ ἀλλήλοις, καὶ ἅμα βαλόμενοι ἡσύχασαν τῷ ἀλείμματι καὶ τῷ φωλεῷ θεῖ
χ. διαδίδαι. 5 ναι. κάμνουσι τοίνυν, καὶ ταλαιπωρουμένοις ἐφίσταται ὁ Ἰησοῦς, καὶ οὐκ αὐθέως ἑαυτὸν δείκνυσιν, ὥστε καὶ εἰς ἀφέλειαν ἐλθεῖν. λέγε δὴ μοι αὐτοῖς·

5 Μήτι προσφάγιον ἔχετε; Τέως ἀνθρωπινώτερον διαλέγεται, ὡς μέλλων τι ὠνεῖσθαι πρὸ αὐτῶν. ὡς δὲ μάθωσιν μηδὲν ἔχοντες, ἐκέλευσε βαλεῖν εἰς τὰ δεξιὰ καὶ βαλόντες ἐπέτυχον τῆς ἄγρας. ὡς δὲ ἐπέγνωσαν αὐτὸν, πάλιν τὰ ἰδιώματα τῆς οἰκείας ἐπιδείκνυνται
10 τρόπων ⓐ μαθηταί, Πέτρος καὶ Ἰωάννης. ὁ μὲν γὰρ θερμότερος, ὁ δὲ ὑψηλότερος ἦν· καὶ ὁ μὲν ὀξύτερος ἦν, ὁ δὲ βραδυπλοώτερος. διὰ τοῦτο ὁ μὲν Ἰωάννης πρῶτος ἐπέγνω τὸν Ἰησοῦν, ὁ δὲ Πέτρος πρῶτος ἦλθε πρὸς αὐτόν. καὶ γὰρ οὐ τὰ τυχόντα ἠμέλησε τοῦ σημείου. τίνα δὲ ἦν τὰ γενόμενα; πρῶτον μὲν τὸ πολλὰς συλλαβεῖν ἰχθύας· ἔπειτα, τὸ μὴ θραῦσαι τὸ δίκτυον· εἶτα, τὸ, πρὶν ἐπιβῆναι, θρέψαι τὰς ἀγκύρας, καὶ ἰχθῦν ἐπικείμενον καὶ ἄρτον.
15 Οὐκέτι γὰρ ἐξ ὕλης ὑποκειμένης ἐποίει, ὥσπερ ἀφ' ἑνὸς οἰκονομίαν ἐποίει πρὸς τὸ σωθῆναι. ὡς οὖν ἐπέγνω αὐτὸν, πρῶτα ἐρρίψε, καὶ τοῦ ἰχθῦς καὶ τὰ δίκτυα, καὶ διεζώσατο ὁ Πέτρος. ὁρᾷς καὶ τοῦ αἰδοῦς ⓦ πόθον; καίτοι ἀπὸ διακοσίων πηχῶν ἦσαν· ἀλλ' οὐδὲ ὅτως ὑπερτέρησε τῷ πλοίῳ πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν, ἀλλὰ νηχόμενος προεχωρεῖτο. Τί οὖν ὁ Ἰησοῦς;

12 Δεῦτε, φησὶν, ἀριστήσατε. καὶ οὐδεὶς ἐτόλμα ἐρωτῆσαι αὐτόν.

20 Οὐκέτι γὰρ τοῦ αὐτοῦ παῤῥησίαν εἶχον, οὐδὲ ὁμοίως ἐθαῤῥοῦν, οὐδὲ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν διὰ λόγου λοιποῦ, ἀλλὰ μετὰ σιγῆς καὶ δέους πολλοῦ καὶ αἰδοῦς ἐκαθέζοντο προσέχοντες πρὸς αὐτόν.

Ἠδεισαν μὲν γὰρ ὅτι ὁ Κύριός ἐστι· Καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἠρώτων, ὡς εἰδότες. τοῦ δὲ μορφοῦ ἀλλοιοτέραν ὁρῶντες, καὶ πολλῆς ἐκπλήξεως γέμοντες, σφόδρα ἦσαν καταπεπληγ-
25 μένοι, καὶ ἐβούλοντο μὲν περὶ αὐτῆς ἐρωτᾶν· ἀλλὰ δὲ δέος, καὶ δὲ εἰδέναι αὐτοὺς, ὅτι οὐκ ἕτερός τις ἐστὶν, ἀλλ' αὐτὸς, ἐπεῖχον τοῦ ἐρωτῆσαι, καὶ μόνον ἥδιον, ἅπερ αὐτοῖς ἐδημιούργησε μετὰ πλείονος ἐξουσίας. ἐνταῦθα δὲ οὐκέτι ἀναβλέπει εἰς ⓦ ὑψηλὰ, οὐδὲ τὰ δυσθεώρητα ἐκεῖνα ποιεῖ, δεικνὺς ὅτι καὶ ἐκεῖνα συγκαταβάσεως ἕνεκεν ἐγίνετο. ὅτι δὲ οὐδὲ ζωηρῶς ἐπεχωρίαζεν, οὐδὲ ὁμοίως, λέγει,

30 14 Ὅτι τρίτον τοῦτο ἐφάνη αὐτοῖς, ὅτε ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν. Καὶ χελιδὼν ἐκ τῆς ὀφρύος ἐκρέμασε, δεικνὺς ὅτι τὸ ὁρώμενον οὐκ ἦν φάντασμα. ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν οὐ λέγει, ὅτι ἔφαγε μετ' αὐτῶν· ὁ δὲ Λουκᾶς ἀλλαχοῦ αὐτὸν φησιν, ὅτι συναλιζόμενος αὐτοῖς ἦν. τὸ δὲ πῶς, οὐκ ἠμέτερον εἰπεῖν· ἐκεῖνο γὰρ ἦν τοῦ δοξοτέρου ταῦτα ἐγίνετο· οὐκ ὡς τῆς φύ-
ἰσ. σὺν αὐτῷ σεως δεομένης βρωμάτων λοιπὸν, ἀλλὰ συγκαταβάσεως πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀναστάσεως
35 γενομένης.

Τάχα ταῦτα ἀκούοντες διεθρυλήθητε, καὶ τὰς συνούσας αὐτῷ τότε ἐμακαρίσατε, καὶ τὰς ΗΘΙΚΟΝ
μέλλουσας συνέσεσθαι τῇ ἡμέρᾳ τῆς κοινῆς ἀναστάσεως. σκοπῶ ἅπαντα προσέχω-μεν, ὥστε τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο τὸ θαυμαστὸν ἰδεῖν. Εἰ γὰρ νῦν ἀκούοντες ὕστερον ἐκαρμώθα, καὶ ἐπεθυμοῦμεν κατ' ἐκείνας γενέσθαι τὰς ἡμέρας, ἃς ὅτι τῆς γῆς διέτεμε, καὶ φωνῆς ἀ-
40 κοῦσαι, καὶ ὄψει ἰδεῖν, καὶ προσελθεῖν, καὶ ἅψασθαι, καὶ διαλεχθῆναι· συνόντων ἦλίχθη αὐτοῖς ὅτι ἰδεῖν οὐκέτι ἐν θνητῷ σώματι, οὐδὲ δυθεῖσα ποιοῦτα, ἀλλ' ὑπὸ ἀγγέλων δορυφορούμενον, ἐν ἀκηράτῳ καὶ αὐτοὺς ὄντας, καὶ ἐκεῖνον βλέποντας, καὶ τῆς ἄλλης εὐημερίας ἀπολαύοντας τῆς πρώτα νικώσης λόγον. διὸ δή, παρακαλῶ, πρώτα προσέχωμεν, ὥστε μὴ τῆς τοσαύτης ἐκπεσεῖν δόξης. οὐδὲν γὰρ δύσκολον, ἐὰν θέλωμεν· οὐδὲν φορτικὸν, ἐὰν προσ-

ἐχωμεν. εἰ γὰρ ὑπομενόμεν, καὶ συμβασιλεύσομεν. τί ὅτιν, ὑπομενόμεν; εἰ ταῖς θλίψεις φέρομεν, εἰ τὸν διωγμούς, εἰ τὴν φειλὴν βαδίζομεν ὁδόν. ἡ γὰρ φειὴ, τῇ φύσει μὲν ὅτιν ὀπίμοχθος· τῇ
β. Κορ. δ. ιζ. παραιρέσει δὲ τῇ ἡμετέρᾳ καὶ φῇ γίνϛ, τῇ τῶν μελλόντων ἐλπίδι. Τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως, καὶ ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται, μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. μεταξὺ σωμεν πάντων τὸν ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἀναπτύσσωμεν τὰ ἀόρατα, καὶ βλέπωμεν. ἀεὶ γὰρ τὰ ἐκείνοις ἀεὶ διαπείθωμεν, καὶ πρὸς τὰ ἡδέα τὰ ἐντεῦθεν πεισόμεθά ποτε, καὶ τὰ λυπηρὰ βαρέως οἴσομεν· ἀλλὰ καὶ τούτων καὶ τῶν ὁμοίων καταγελασόμεθα, καὶ ὀδεῖ ἡμᾶς ὅτε δουλώσαι, οὔτε ἐπάραι δυνήσεται, μόνον ἀεὶ τὸν πόθον ἐκεῖ πέμπωμεν, ἀεὶ πρὸς τὸν ἀγάπων ἐκεῖνον βλέπωμεν. καὶ τί λέγω, οὐκ ἀληθεύομεν τοῖς παροῦσι δεινοῖς; ὅτε γὰρ ὁράν δόξομεν αὐτὰ λοιπόν. τοιοῦτον γάρ ὅτιν ὁ ἔρως. τὸν γοῦν μὴ συμπαρόντας ἡμῖν, ἀπόντας, πολυημένους ὄν, καὶ ἐκάστοτε φαντάζόμεθα τὸν ἡμέραν. μεγάλη γὰρ τῆς ἀγάπης ἡ τυραννίς. πάντων ἀφίησι, καὶ τῷ πολυημένῳ πρόσεστι δεσμῷ τὸν ψυχήν. αὖ ὅταν τὸν Χριστὸν ἀγαπήσωμεν, πάντα τὰ ἐντεῦθεν σκιά, πάντα εἰκὼν φαντάσματα καὶ ὄναρ. ἐρρώμεν καὶ ἡμᾶς· Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλῖψις ἢ στενοχωρία; οὐκ εἶπε, ζημίαν, ἢ πλοῦτος, ἢ κίνδυνος (πολλὰ γὰρ σφόδρα εὐπετῶς καὶ κατεγέλασα) ἀλλὰ τὰ δυσχερῆ τούτων βαρέα τέφηκε, λιμοὶ, διωγμοὶ, θανάτους. Εἶτα σκῆνος μὲν ὡς ὀδεῖ ὄντα καὶ πολλὰ τοιαῦτα διέπαυσεν· ἡμᾶς δὲ ἀφεὶ ζημίαν χωριζόμενα τῆς ζωῆς τῆς ἡμετέρας, καὶ τοῦ φωτὸς ἀπορριζόμενα. ὁ Παῦλος μὲν οὐ θανάτου, οὐδὲ ζωῆς, οὐδὲ σταυροῦ, οὐ μέλλοντα, οὐ κτίσιν ἑτέραν παρεπιμᾶ τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης· ἡμᾶς δὲ χρείσιον ὀλίγου αὐτὸν ἰδόντας, σκιαμαχοῦμεν, καὶ τὸν αὐτὸν πατοῦμεν ἰσμὸν. Εἰ δὲ οὐκ ἀνεκτὰ τοῦτα λεγόμενα, πολλῷ μᾶλλον γινόμενα. Τὸ γὰρ δεινὸν ὅτο ἐστὶν, ὅτι ἀκουόντες μὲν φείπομεν, παρόντες δὲ οὐ φείπομεν· ἀλλὰ καὶ ὁμνυμεν ῥᾳδίως, καὶ ὑπορχούμεν, καὶ ἁρπάζομεν, καὶ τόκους ἀπαιτοῦμεν, καὶ σωφρονισμὸς ἀμυδρὸς, καὶ εὐχὴ ἀκριβεστάτης ἀφεῖκαμεν, καὶ τὰ πλείονα παραβαίνομεν τῶν ὑπαγμῶν, καὶ χρημάτων ἕνεκεν τῶν μικρῶν τῶν ἡμετέρων οὐδένα ποιούμεθα λόγον. ὁ γὰρ χρημάτων ἐρῶν, μυρία πλησίον δέχεται κακὰ, καὶ ἑαυτὸν μετ' ἐκείνου. καὶ γὰρ ὀργίζεται ῥᾳδίως, καὶ λοιδορεῖται, καὶ μνησικακεῖ, καὶ ὑπορχεῖται, καὶ οὐδὲ τὸν παλαιὸν τὰ μέτρα φυλάττει νόμον. ὁ γὰρ ἀγαπήσει τὸν πλησίον ὡς ὁ χρείσιον ἀγαπῶν. καίτοιγε καὶ ἡμᾶς καὶ τοὺς ἐχθροὺς κελευόμεθα φιλεῖν τὸν βασιλείαν φιλῶν. Εἰ γὰρ τὰ παλαιὰ ὑπερβήματα πληρωθῆναι, καὶ δυνησόμεθα ὑπερβῆναι τὴν βασιλείας τὸν ὁρισμὸν, ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν πλέον ἐκείνων· οἱ δὲ ἐκεῖνα παραβαίνοντες, τίνος τεύξόμεθα ἀπολογίας; ὁ χρημάτων ἐρῶν, οὐ μόνον ἐχθροὺς οὐκ ἀγαπήσει, ἀλλὰ καὶ φίλοις ὡς ἐχθροῖς χρήσεται. καὶ τί λέγω φίλους; καὶ γὰρ αὐτὸν πολλάκις τὸν φύσιν ἠγνόησαν οἱ χρημάτων ἐρῶντες. ὁ τοιοῦτος οὐ συγγένειαν οἶδεν, οὐ ζωῆθείας μέμνηται, οὐκ ἠλικίαν αἰδεῖται, οὐ φίλων ἔχει λόγον, ἀλλὰ πρὸς πάντας ἀπερρίφως διάκειται), καὶ πρὸ τῶν ἄλλων πάντων, πρὸς ἑαυτὸν· οὐ μόνον τὴν ἀπολλυσαν τὸν ψυχὴν τὸν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ ᾧ μείαις ἑαυτὸν καταπείνει φέρουσι καὶ μάστιξι καὶ λύπαις. καὶ γὰρ ἀποδημίας καὶ ἀπερρίας καὶ κινδύνους καὶ ὑπουλαγὰς, καὶ πᾶν ὁποιονοῦν ὑπομένουσι, μόνον ἵνα τὴν ῥίζαν τῶν κακῶν ἔχῃ πρὸ ἑαυτῷ, καὶ πολὺ χρείσιον ἀριθμῇ. τί τοίνυν γένοιτ' ἂν τῆς νόσου ταύτης χαλεπώτερον; καὶ γὰρ καὶ πυρὸς καὶ ἡδονῆς ἁπάσης ἐστέρηται), δεῖ ἐὼ πολλὰ ἀμφιτιθέμενοι δυνάστοι, καὶ δόξης καὶ ἀμμῆς. ὁ γὰρ χρημάτων ἐρῶν, καὶ ὑπερπίπτει μανίᾳ, καὶ κατηγόρους ἔχει πολλοὺς, καὶ τὸν βασκαίνοντας, καὶ τὸν φθονοῦντας, καὶ τὸν ὑπερβουλεύοντας. οἱ μὲν γὰρ ἀδικούμενοι μισοῦσι, ἅτε κακῶς πάσχοντες· οἱ δὲ μηδέπω πάσχοντες, δεδοικότες μὴ πάθωσι, καὶ ζωαλγοῦντες τοῖς πεπονθόσι, ὑπερβάλλουσι πόλεμον κατὰ τὸν· οἱ δὲ μείζους καὶ δυνατώτεροι, δακνόμενοι καὶ ἀγωνιῶντες ὑπὲρ τῶν ταπεινοτέρων, ἔτι δὲ καὶ βασκαίνοντες, ὁμοίως εἰ-

χ. ἐκπίπτει

χ. λαμβάνει

σὶν ἐχθροὶ καὶ μισῶσι. καὶ τί λέγω τοὺς ἀνθρώπους; ὅταν γὰρ καὶ τὸν Θεὸν ἐκπολεμωθῶσιν ἔχη τις, ἵνα αὐτῷ λοιπὸν ἐλπὶς ἔσαι; ποία παῤῥησία; ἵνα παῤῥησιάσηται; ὁ χρημάτων ἐρῶν, ἢ χρῆσθαι αὐτοῖς δυνήσεταί ποτε, ἀλλὰ δοῦλος ἔσαι καὶ φύλαξ, ἢ διακονητής. πλείονα γὰρ ἀεὶ ποιῶν κατασκάζων, ἢ δαιμονᾷ ἀναλίσκειν ἐθελήσει, συγκόψῃ ἑαυτὸν, καὶ πάντων πεινῶν τῶν πενήτων ἀναχείσεται, [ὡς] ἢ δαιμονᾷ τῆς ἐπιθυμίας ἰσάμενος. καίτοιγε χρήματα, οὐχ ἵνα φυλάξωμεν, ἀλλ' ἵνα χρώμεθα, γεγόνασιν. Εἰ γὰρ μέλλοιμεν αὐτὰ καταρύπειν ἑτέρους, πολλοὶ τ' ἂν ἡμῶν ἀθλιώτεροι, οἱ πλείστους ἔχοντες τὰ πάντων συλλαβόντες κατασκάζοντες, ἵνα ἀποκλείσωμεν ἔνδον, καὶ τίνων κτημάτων ἐκκόψωμεν χρῆσιν; ἔστι καὶ ἑτέρα νόσος ταύτης οὐχ ἧττων. ⓐ μὲν γὰρ εἰς τὸν γλῶν καταρύπησιν, ⓐ δ' εἰς τὸν γαστέρα καὶ ἡδονὴν καὶ μέθην, μετὰ τῆς ἀδικίας καὶ τῆς ἀπὸ τῆς ἀσελγείας πλησιάζοντες ἑαυτοῖς κόλασιν. καὶ ⓐ μὲν πλουσίους καὶ κόλαζιν· ⓐ δ' κύβοις καὶ πόρναις· ⓐ δ' ἑτέραις τοιαύταις λειτουργοῦσι δαπάναις, μυρίας τέμνοντες ἑαυτοῖς εἰς γέενναν φερούσας ὁδούς, τὴν ὀρθὴν δὲ νενομισμένην ἀφέντες, τὴν πλατὺν ⓦ καὶ εὐρύχωρον φέρουσαν. καίτοιγε οὐχὶ κέρδος μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡδονὴν μείζονα τῶν εἰρημένων ἔχει. ὁ μὲν γὰρ πόρναις διδοὺς, καταπίλασος ἔσαι καὶ αἰσχρὸς, καὶ πολλοὺς ἔξει πολεμίους δὲ βεχχῆδαι τὴν ἡδονὴν· μᾶλλον δὲ οὐδὲ βεχχῆδαι. ὅσα γὰρ ἂν δῷ ταῖς ἑταιριζομέναις γυναιξὶν, οὐδεμίαν χάριν αὐτῷ εἴσονται. Πίθος γὰρ τετρημένος ἐστὶν οἶκος ἀνόητος. καὶ ἄλλως δέ, φησὶ, ταμιεῖόν ἐστι τὸ χρῆμα ἐκεῖνο, καὶ ὃς ἂν μὴ τοῦτο εἰσενέγκῃ αὐτῇ ⓦ ἔρωτα πρὸς ἑαυτὸν ὁ Σολομὼν, δῆλον ὅτι τότε ἴσαται μόνον, ὅταν πάντων γυμνωθέντα ἴδῃ ⓦ ἔρωτι· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τότε ἴσαται, ἀλλὰ καὶ διακαλλωπίζεται μειζόνως, καὶ ἐπεμβαίνει χειμάῤῥῳ, καὶ πολλῷ κατ' αὐτοῦ κινδύνῳ γέλωτα, καὶ τοσαῦτα αὐτὸν ἐργάζεται κακὰ, ὅσα οὐδὲ ἐπελθεῖν λόγῳ δυνατόν. ἀλλ' οὐχ ἡ ἡδονὴ τῶν σωζομένων τοιαύτη. ὥστε μὴ ἀντέρασιν ἔχῃ τις σοφίαν, ἀλλὰ πάντες χαίρουσι καὶ ἀγάλλονται, οἵ τε δι' πάσχοντες, οἵ τε ὁρῶντες. οὐ θυμὸς, οὐκ ἀθυμία, οὐκ ἀρχὴ καὶ ὄνειδος τῆς τοιαύτης πολιορκεῖ ψυχῆς· ἀλλὰ πολλὴ μὲν εὐφροσύνη καὶ συνειδότος, πολλὴ δὲ ἡ τῶν μελλόντων ἐλπὶς· λαμπρὰ γὰρ ἡ δόξα καὶ πολλὴ ἡ ὠφέλεια, καὶ πλείων πάντων ἡ παῤῥησία τοῦ Θεοῦ ἔννοια καὶ ἀσφάλεια, καὶ χρημάτων οὐδὲ εἷς, οὐδὲ ὑποψία· ἀλλὰ λιμὴν ἀκύμαντος καὶ γαλήνη. ταῦτα οὖν ἅπαντα ἐννοοῦντες, καὶ ἡδονῇ ἡδονὴν παῤῥαβάλλοντες, ἐλώμεθα τὴν βελτίω, ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. πη. 15 ΟΤΕ ΟΥΝ ΗΡΙΣΤΗΣΑΝ, ΛΕΓΕΙ Ο ΙΗΣΟΥΣ ⓦ Σίμωνι Πέτρῳ, Σίμων Ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με πλέον τούτων; λέγει αὐτῷ· ναὶ, Κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε.

Ἀλλὰ μὴν ὅτι καὶ ἕτερα τὰ δωρήματα δοθῆναι πρὸς ἡμῶν παρὰ ⓦ Θεοῦ, καὶ δεῖξαι λαμπρὰς καὶ εὐδοκίμους· ὃ δὴ μάλιστα πάντων παρέχει ἡμῖν τὸν ἄνωθεν εὐνοϊκὸν καὶ φιλότιμον πλησίον ὅτι κηδεμονίαν· ὅπερ οὖν καὶ ὁ Χριστὸς ἀπαιτεῖ ⓦ Πέτρου. ὅθεν γὰρ τέλος εἶχεν αὐτοῖς τὰ τῆς ἐδωδῆς, λέγει τῷ Σίμωνι Πέτρῳ ὁ Ἰησοῦς· Σίμων Ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με πλέον τούτων; λέγει αὐτῷ· ναὶ, Κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ· Βόσκε τὰ πρόβατά μου. Καὶ τί δήποτε, τοῦ ἄλλους παῤῥαμυθῇ, τούτῳ πρὸ τούτων δίδωσι τέλος; ἐκκριτος ἦν τῶν ἀποστόλων, καὶ στόμα τῶν μαθητῶν, καὶ κορυφὴ τοῦ χοροῦ. διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος ἀνέβη ποτὲ αὐτὸν ἱστορῆσαι παῤῥὰ τοὺς ἄλλους· ἅμα δὲ καὶ δείκνυσι αὐτῷ, ὅτι χρὴ θαῤῥεῖν λοιπὸν, ὡς τῆς ἀρνήσεως ἐξαλειφθείσης, ἐγχαλείζεται τὸν πρόσταξιν

σίαν αὐτῷ τὴν ἀδιάφθορον. καὶ τὸ μὴ ἀρνήσιν οὐ προσφέρει, οὐδὲ ὀνειδίζει τὸ γεγονός· λέγει γάρ, ὅτι εἰ φιλεῖς με, προσίασο τῶν ἀδελφῶν, καὶ τὸν θερμὸν ἀγάπησον, ἵν' ἐκεῖ πάντων ἐπιδείκνυσο καὶ ἐφ' ᾗ ἠγαλλιάσω, πᾶν δεῖξον, καὶ τὸ ψυχρὸν, ἵνα ἔλεγες ἀπ' ἐμοῦ, τοῦτο γὰρ τῶν προβάτων ὑπόδος τῶν ἐμῶν. ἐπεὶ οὖν ἅπαξ ἠρωτήθη καὶ δεύτερον, χ. ἀπηγει.
αὐτὸν ὁ τὰ ἀπόρρητα τῆς καρδίας εἰδότα μάρτυρα κάλεσεν, εἶτα ἠρωτήθη καὶ τρίτον, ἐνεβριμήθη, πάλιν δεδοικὼς τὰ πρότερα (καὶ γὰρ τότε διϊσχυρίζόμενος ἠλέγχετο μὴ ταῦτα) διὰ τοῦτο πάλιν ἐπ' αὐτὸν καταφεύγει. τὸ γὰρ Εἶπεν,

17 Σὺ οἶδας πάντα. Τοῦτο ἔστι, τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα. ὁρᾷς πῶς ἐλύπει βλέπων καὶ σωφρονέστερος, οὐκ αὐθαδιαζόμενος λοιπὸν καὶ θρασυνόμενος; διὰ γὰρ τοῦτο ἐταράχθη, μή ποτε ἐγὼ μὴ νομίζω φιλεῖν, ὃ φιλῶ δέ· ὥσπερ καὶ πρότερον πολλὰ νομίζων καὶ διϊσχυριζόμενος ἠλέγχθη μικρῷ ὕστερον. τρίτον οὖν αὐτὸν ἐρωτᾷ καὶ τρίτον ὑπισπάττει τὰ αὐτά, δεικνὺς ὅσον τιμᾷ τὸν προφασισθέντα τῶν οἰκείων προβάτων, καὶ ὅτι τοῦτο μάλιστα τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης σημεῖον. Εἶπεν δὲ αὐτῷ πρὸ τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης, προαναρρύει αὐτοῦ καὶ τὸ μαρτύριον ὅπερ ἔμελλεν ἀποδώσειν, ἐμφαίνων ὅτι οὐκ ἀπιστῶν αὐτῷ ἔλεγεν ἃ ἔλεγεν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα πιστεύων, τῆς δὲ εἰς αὐτὸν ἀγάπης τὸ δεῖγμα δεῖξαι βουλόμενος καὶ παιδεῦσαι ἡμᾶς, ποίῳ σκοπῷ μάλιστα αὐτὸν ἀγαπᾶν. διὸ φησιν·

18 Ὅτε ἦς νεώτερος, ἐζώννυες σεαυτὸν, καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες· ὅταν δὲ γηράσῃς, ἄλλος σε ζώσει καὶ οἴσει, ὅπου οὐ θέλεις. Καὶ μάλα τοῦτο ἤθελε καὶ ἐπεθύμει· διὸ καὶ χ. ἀπτινῆς τὰς χεῖρας σου, καὶ ἄλλος σε ζώσει, καὶ δῆλον αὐτῷ τοῦτο πεποίηκεν. ὅπως γὰρ μάθῃ ὃ καὶ πάλαι σοῦ ἔλεγε, τὸν ψυχρόν μου γὰρ σοῦ φησω, καὶ, κἂν δέῃ με ζωὴ σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι," ἀπέδωκεν αὐτῷ τὸν ὑπερθυμίαν. Τί οὖν ἐστι τὸ, ὅπου οὐ θέλεις; τὸ φύσεως λέγει τὸ συμπαθὲς καὶ τὸ ἀσθενὲς τὸ ἀνάγκης, καὶ ὅτι ἀκούσια ἀπορρήγνυται τοῦ σώματος ἡ ψυχή. ὥστε εἰ καὶ κατὰ τῆς προαιρέσεως ἔρρωτο, ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτως ἡ φύσις ἠλέγχετο. οὐδεὶς γὰρ ἀπαθῶς τὸ σῶμα ἀποτίθεται, τοῦτο γοῦν Θεοῦ, ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν ἔφην, συμφερόντως οἰκονομήσαντος, ὥστε μὴ πολλοὺς γίνεσθαι θανατηφόρους βιαίους θανάτους. εἰ γὰρ τούτων ὅπαν ἴσχυεν ὁ διάβολος ὅτε ἐργάσασθαι, καὶ μυρίους ὅτι κρημνοὺς ἤγαγε καὶ βόθρους· εἰ μὴ τοσαύτη ἦν ἡ ὑπερθυμία τῆς ψυχῆς τοῦ σώματος, κἂν ἀπὸ τυχούσης ἀφορμῆς ἀκαίρως ἂν οἱ πολλοὶ πρὸς τοῦτο ὥρμησαν. Ὃ δὲ, ὅπου οὐ θέλεις, τὴν φυσικὴν δηλοῖ τοῦτο ὅτι συμπάθειαν. πῶς οὖν φησιν, ὅτε ἦς νεώτερος, πάλιν λέγει, ὅταν δὲ γηράσῃς; τοῦτο γὰρ δεικνύντος ὅτι οὐκ ὄντα τότε νέον. οὐδὲ γὰρ ἦν ἀλλ' οὐδὲ γεγηρακώς, ἀλλ' ἀνὴρ τέλειος. Τίνος οὖν ἕνεκεν ἀνέμνησεν αὐτὸν τοῦ προτέρου βίου; δηλῶν, ὅτι τοιαῦτα τὰ αὐτά. τὸ μὲ γὰρ τοῖς βιωτικοῖς, ὁ μὲν νέος χρήσιμος, ὁ δὲ γεγηρακὼς ἄχρηστος· τὸ δὲ τοῖς ἐμοῖς, φησιν, οὐχ οὕτως, ἀλλ', ὅταν ἐπέλθῃ τὸ γῆρας, τότε ἡ ἀρετὴ λαμπροτέρα, ὅτε ἡ αὐθάδεια σβεσθεστέρα, οὐδὲν ἀπὸ τῆς ἡλικίας κωλυομένη. ταῦτα δὲ ἔλεγεν, ἵνα καταπλήττωμεν αὐτὸν, ἀλλὰ διεγείρων. ᾔδει γὰρ αὐτοῦ τὸ πάθος, καὶ ὅτι τοῦτο πάλαι ὠδίνει ὁ καιρός. ὁμοῦ δὲ καὶ τὸν τρόπον δηλοῖ τοῦ θανάτου. ὅπως γὰρ ὁ Πέτρος ἀπὸ πάντος ἐβούλετο εἶναι ἐν τοῖς ἀπ' αὐτοῦ κοσμίοις, θάρρει, φησίν. ἵνα γὰρ ἐμπλήσω σε τῆς ὑπερθυμίας, ὥστε ἅπερ οὐκ ἔπαθες νέος ὤν, ταῦτά σε δεῖ παθεῖν γεγηρακότα. Εἶτα ἐγείρων τὴν ἀκροατικὴν ὁ διδάσκαλος, ἐπήγαγε·

19 Τοῦτα δὲ ἔλεγε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ δοξάσει τὸν Θεόν. Οὐκ εἶπεν, ἀποθανῇ· ἀλλὰ, δοξάσει τὸν Θεόν, ἵνα μάθῃς ὅτι τὸ παθεῖν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, δόξα τοῦ πάσχοντος καὶ ἡμῖν.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν, φησι, λέγει· ἀκολούθει μοι. Εντεῦθεν πάλιν τὸ κηδεμονικὸν αἰτεῖται καὶ τὸ σφόδρα προσεῖναι αὐτὸν οἰκείως διακεῖσθαι. Εἰ δὲ λέγοι τις, πῶς οὖν ὁ Ἰάκωβος ὁ θεῖον ἔλαβε τὸν Ἱεροσολύμων; ἐκεῖνο μὲν εἴποιμι, ὅτι τοῦτον [οὐ τοῦ θείου, ἀλλὰ] τῆς οἰκονομίας ἐχειροτόνησε διδάσκαλον. 20 Στραφεὶς οὖν ὁ Πέτρος, βλέπει τὸν μαθητὴν,

ητὴν, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς, ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείπνῳ ὅτι ὁ τῆς αὐτῆς,

21 Καὶ λέγει· Κύριε, οὗτος δὲ τί; Τίνος ἕνεκεν ἀνέμνησεν ἡμᾶς τῆς ἀσχλίστου ἐκείνης; ἢ οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ δεικνὺς ὅσῳ ὁ Πέτρος τὴν παῤῥησίαν εἶχε μείζω τὴν ἀρνησιν. ὁ γὰρ τότε μὴ τολμῶν ἐρωτῆσαι, ἀλλ' ἑτέρῳ τοῦτο ἐπιτρέπων, οὗτος καὶ τὴν τοσαύτην ἐπεδείξατο τῶν ἀδελφῶν, καὶ ἃ μόνοι ἑτέρῳ τὰ καθ' ἑαυτὸν οὐκ ἐπιτρέπει, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἄλλῳ ἑτέρου ποιεῖσθαι δίδασκάλου πέφυκεν λοιπόν· ἢ Ἰωάννης μὲν σιγᾷ, ἐκεῖνος δὲ Θαῤῥεῖ). δείκνυσι δὲ καὶ ἐνταῦθα τὴν ἀγάπην ἣν πρὸς αὐτὸν εἶχε. καὶ γὰρ σφόδρα ἐφίλει τὸν Ἰωάννην ὁ Πέτρος, ἢ τῷ ἢ ἐκ τοῦ μείζω τοῦτα δῆλον· ἢ διὰ τὸ θυαγγελίου δὲ πάντες δείκνυσι) τούτων ὁ ζωδεσμός, καὶ ἐν ταῖς πράξεσιν. ἐπεὶ οὖν μεγάλα αὐτῷ πρόσκειται, ἢ τὴν οἰκουμένην ἐνεχείρισεν, καὶ τὸ μαρτύριον πρανεφώνησε, καὶ ἀγάπην ἐμαρτύρησε πλείονα τῶν ἄλλων, βουλόμενος καὶ τοῦτον λαμπρὸν γενέσθαι, φησίν· οὗτος δὲ τί; ἢ τίνι αὐτὸν ἡμῖν ὁδὸν ἥξει; καὶ καθάπερ τότε αὐτὸς μὴ δυνάμενος ἐρωτῆσαι, τοῦτον προβάλλει· οὕτω καὶ νῦν ἀποδιδοὺς αὐτῷ τὴν ἀμοιβὴν, καὶ νομίσας αὐτὸν βούλεσθαι ἐρωτᾶν περὶ αὐτοῦ, εἶτα μὴ θαῤῥοῦντα, αὐτὸς ἀνεδέξατο τὴν ἐρώτησιν. Τί οὖν ὁ Χριστός;

22 Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ; Ἐπειδὴ σφόδρα κηδόμενος ἔλεγε, καὶ μὴ βουλόμενος αὐτὸν ἀφαπαθῶσαι, δεικνὺς ὁ Χριστὸς ὅτι ὅσον ἂν ἀγαπήσῃ, τοσοῦτον τὴν αὐτοῦ οὐ φθάνει, φησίν· ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν, τί πρὸς σέ; ἀφ' τούτων παιδεύων ἡμᾶς μὴ ἀχθέλλειν, μηδὲ πολυπραγμονεῖν μηδὲν πέρα τῶν δοκούντων αὐτῷ. ὅθεν γὰρ ἀεὶ ὁ Πέτρος εἰς τοιαύτας ἐρωτήσεις θερμὸς ἦν, ἢ προεπήδα, ἐκκόπτων αὐτοῦ πάλιν τὴν θερμότητα, καὶ παιδεύων περαιτέρω μὴ προπετεύεσθαι, τοῦτό φησιν.

23 Ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφοὺς [ἤγειρεν οὖν μαθητὰς] ὅτι ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει. Οὐκ εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ', ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ; Μὴ γὰρ δὴ νομίσῃς, φησὶν, ἐνὶ βίπτῳ με καὶ ὑμᾶς δίκαιον. διὸ δὲ ἐποίει τῆς ἀκαίρου συμπαθείας τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀπάγων αὐτούς. ὅθεν γὰρ ἔμελλον τῆς οἰκουμένης τὸ ἀποστολικὸν ἀναδέξασθαι, οὐκ ἔδει συμπεπλέχθαι λοιπὸν ἀλλήλοις. ἡ γὰρ ἀνθρωπίνη τοῦτο τὴν οἰκουμένην γένοιτο ζημία. διόπερ αὐτοὺς φησιν· ἔρχεται σπεύδεσθε, αὐτὸ σκέπτει, ἢ δύνασαι δὲ ἀθλει ἢ ἀγωνίζου. τί γὰρ εἰ δὲ βούλομαι αὐτὸν μένειν σοῦ τοῦτο; σὺ τὰ σαυτῆς σκέπτει ἢ μεριμνᾶ. σὺ δέ μοι καὶ τοῦτο ὃ ἄτυφοι σπούδασον τὸ θυαγγελιστοῦ. εἰπὼν γὰρ τὴν δόξαν τοῦ μαθητοῦ, διορθοῦται αὐτὰ, ὡς ἢ συνεωρακότων αὐτῶν ὅπερ εἶπεν. οὐ γὰρ εἶπέ, φησιν, ὁ Ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἀποθανεῖται, ἀλλ', ὅτι ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν.

24 Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς, ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων καὶ γράψας ταῦτα, καὶ οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ. Τί δήποτε τῶν ἄλλων οὐδενὸς τοῦτο ποιοῦντος, οὗτος μόνος ταῦτα φησι, καὶ δευτέρου τοῦτο ποιῇ μαρτυρῶν ἑαυτῷ; δοκεῖ γὰρ προσίεσθαι τοῖς ἀκροωμένοις. τί οὖν ἐστὶ τὸ αἴτιον; λέγει) ὕστερος πρὸς τὸ γράφειν ἐληλυθὼς, τοῦ Χριστοῦ κατασαντος αὐτὸν ὅπερ τοῦτο καὶ διεγείραντος, καὶ δίκαιον τοῦτο δείκνυσι αὐτοῦ τὴν ἀγάπην ζωοχῶς, ἀντιτίθεμενος τὴν ἀτιμίαν, ἀφ' ἧς ἐπὶ τὸ γράφειν ὥρμησε. δίκαιον τοῦτο ζωοχῶς μέμνηται)*, ἀξιόπιστον ποιῶν τὸν λόγον, καὶ δηλῶν ὅτι κατηξεὶς ἐκείνην ἦλθεν ἐπὶ τοῦτο. καὶ οἶδα, φησιν, ὅτι ἀληθὴς ἐστὶν ἃ λέγω. Εἰ δὲ μὴ πιστεύουσιν οἱ πολλοὶ, ἔξεστιν αὐτοῖς ἀπὸ τούτου πιστεῦσαι. ποίου; τοῦ ἐξῆς εἰρημένου.

* αὐτῆς.

χ. πιστεύσουσιν

25 Εστι γὰρ, φησὶ, καὶ ἄλλα πολλὰ ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφῃ) καθ' ἕν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία. Οὗτος δῆλον, ὅτι οὐκ ἀν ἐνεφορισάμεθα. ὁ γὰρ τοσούτων ὄντων οὐδὲ τοσαῦτα εἰπὼν ὅσα οἱ λοιποὶ, ἀλλὰ τούτων μὲν τὰ πλείονα παρέλιπεν, οἷς ἦν ἐπιδουλὰς οἷς Ἰουδαϊκὰς, οἷς καταλύσεις, ὃ μῖσος, οἷς ὕβρεις, οἷς λοιδορίας εἰς μέσον προῆκε, καὶ δηλώσας πῶς καὶ δαιμονῶντα δὲ πλάνον σκάλοιμι, εὐδη-

λον

λειν ὅτι οὐκ ἀν ἐχρῆσάμην. τ῎ν δὲ χρειζόμενον τοιωδητίον ἔδει ποιῆν, ἃ μὴ ἐποιεῖτε ἀπορεύεσθαι, ἀλλὰ λαμπρὰ πρεπόντα. ἐπεὶ οὖν ἀπὸ πολλῆς πλεονεξίας ἐγένετο ἃ ἁπερ ἐγένετο, ἵ πρέπει τὴν ἑαυτῆς μαρτυρίαν εἰς μέσον φέρειν, πρεκαλούμενος καθ' ἕκαστον ὀξετάζειν καὶ βασανίζειν τὰ γεγονότα. ἔστος γὰρ ἡμῖν, ὅταν σφόδρα ἀληθεύειν δοκῶμεν, μήτε τὴν ἑαυτῶν μαρτυρίαν ἀρνεῖσθαι. εἰ δὲ ἡμεῖς τοῦτο ποιοῦμεν, πολλῷ μᾶλλον σκῆνος ὁ πνεύματι γεγραφὼς ὅπερ οὖν καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι κηρύττοντες ἔλεγον· Ἡμεῖς ἐσμεν μάρτυρες, φησὶν, ὧν λέγομεν, καὶ τὸ πνεῦμα ὃ ἔδωκε τοῖς πειθαρχοῦσιν αὐτῷ. καὶ πᾶσι δὲ πρῶτον, καὶ οὐδὲ σωφρονοῦντος ἀπελιμπάνετο, καὶ τὴν μητέρα σπεχειρεῖθη· ἅπερ πάντα σημεῖα τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης, καὶ τοῦ μὴ ἀκριβείας εἰδέναι πάντα. εἰ δὲ τοσαῦτα ἔφησε γεγονέναι τὰ σημεῖα, μὴ θαυμάσῃς· ἀλλ' ἐνοήσας τὴν ἄφατον τοῦ ποιοῦντος δύναμιν, δέξαι μὴ πίστεως ὃ ἐνδεὲς ἦν. ὥσπερ γὰρ ἡμῖν εὐκόλως φλέγεσθαι· ὕτως σκεύῃ, μᾶλλον δὲ πολλῷ ῥᾴον, ποιῆν ἅπερ ἤθελεν. ἤρκει γὰρ θελῆσαι μόνον, καὶ πάντα ἐγίνετο.

ΘΕΙΚΟΝ Περσέχωμεν τοίνυν ἀκριβῶς τοῖς ἐνδεομένοις, καὶ μὴ μικροψυχῶμεν ἀναπίπτοντες αὐτὰ καὶ διερθρωμένοι. ἀπὸ γὰρ τῆς ζωσχοῦς ἐστουξέως ἐστὶ τὰ πλέον ἡμῖν. ὕτω τὸν βίον τ῎ ἑαυτῶν σκληθαρὰν δωσόμεθα, ὕτω τὰς ἀχθηδόνας σκτεμεῖν. τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀμυρτία καὶ ἡ βιωτικὴ φροντὶς, ἄκαρπον καὶ ὀδυνηρόν. καὶ καθάπερ ἡ ἀχθηδὼν, ὅταν δὲ κατέχῃ, κεντᾷ τ῎ κατέχοντα· οὕτω καὶ τὰ βιωτικὰ, ὅταν δὲ κατάσχῃς, λυπεῖ τ῎ πρεσφίξαντα αὐτὰ καὶ θλίποντα. ἀλλ' οὐ τὰ πνευματικὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ μαργαρείτῃ ἔοικε πρεστόντι· ὅταν δὲ πρεσφρέψῃς, τέρπει σου ὀφθαλμούς. οἶδ' τι λέγω· ἐποίησέ τις ἐλεημοσύνην· οὐ μένει τῇ ἐλπίδι τὸ μέλλοντος τρέφειν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐνταῦθα ἀγαθοῖς χαίρει, θαῤῥῶν πάντα ἔχοντα καὶ μὴ πολλῆς πάντα ποιοῦντα τῆς παῤῥησίας. πρεσελθέτω πόνηρὸς ὀργυιάς· καὶ περὶ τῆς βασιλείας ἐντεῦθεν ἤδη τ῎ καρπὸν ἔλαβεν, ἐπαιρόμενος, θαυμαζόμενος πρὸ τῶν ἄλλων πάντων ὑπὸ τοῦ οἰκείου ζωοδότου. καὶ ἕκαστον δὲ τῶν ἀγαθῶν ἔργων τοιοῦτόν ἐστιν, ὥσπερ οὖν τὰ πόνηρα καὶ περὶ τῆς γεέννης ἐνταῦθα κολάζει ὁ ζωοδότης. καὶ τὰ μέλλοντα ἐνοήσῃς ἀμύρτων, πρεσδεὴς καὶ ἐνδεὴς καὶ μηδενὸς κολάζοντος γέεννας· καὶ τὰ πρόντα, πολλοὺς ἔχεις ἐλέγχους καὶ μὴ ὑπερφίας ζητῆς, καὶ οὐδὲ αὐτοπρόσωπος ἐλέγχῃ δωσόμενος τοῖς ἠδικηκόσι λοιπόν· μᾶλλον δὲ καὶ τοῖς μὴ ἠδικηκόσιν. οὐ γὰρ τοσαύτην ἐπ' αὐτῷ καρπούμεθα τὴν ἡδονὴν, ὅσην τὴν ἀθυμίαν, τοῦ ζωοδότου καταδοῶντος, τῶν ἔξωθεν δὲ θεάτων καταγινωσκόντων, τοῦ Θεοῦ προξενουμένου, τῆς γεέννης ὠδινούσης ἡμᾶς λαβεῖν, τῶν λογισμῶν οὐχ ἡσυχαζόντων. βαρὺ γὰρ, βαρὺ καὶ φορτικὸν ἡ ἀμυρτία, καὶ μολίβδου παντὸς χαλεπώτερον. οἰκείως αἰσθόμενος αὐτῆς, οὐδὲ μικρὸν ἀναβλέψαι δωσήσεται, κἂν σφόδρα ἀναίσθητος ᾖ. ὕτω γοῦν καὶ ὁ Ἀχαάβ, καίτοι σφόδρα ἀσεβὴς ὤν, ὅπως ταύτης ἥττετο, κάτω κύπτων ἐβάδιζε, ζωντετειμμένος, καὶ τεταλαιπωρημένος. ὅθεν τοῦτο καὶ σάκκον πρεβάλετο καὶ πηγὰς ἠφίει δακρύων. ἂν τοῦτο ποιῶμεν ἡμεῖς, καὶ πενθῶμεν ὡς σκῆνος, ἀποδυσόμεθα τὰ ἐγκλήματα, ὡς Ζακχαῖος, καὶ ἡμᾶς τρυξόμεθά ποτε συγκώμης. καθάπερ γὰρ ὅταν τῶν ὀδημάτων καὶ τῶν συείνων, δὲ μὴ πρόσεσθε φησὶν ὡς ὑμῶν ὑπερρέοντα καὶ ὃ πραῦμα ὑπερτείνοντα, ὅσα δὲ ὑπεδήσω φαρμακα, τῆς πηγῆς τὸ κακὸν μὴ καταχθείσης, εἶχῃ πάντα ποιᾷ· ὕτω καὶ ἡμεῖς, δὲ μὴ τὴν χεῖρα σήσομεν τῆς πλεονεξίας, καὶ τὴν πονηρὰν ταύτην ὑπερροὴν ἀναξειλώμεθα, κἂν ἐλεημοσύνην δῶμεν, εἶχῃ πάντα ποιοῦμεν. ὃ γὰρ θεραπεῦσαι δεῖ αὐτῆς, ἐπελθοῦσα ἡ πλεονεξία κατέκλυσε καὶ ἐλυμήνατο, καὶ χαλεπώτερον τὸ πρότερον εἰργάσατο. παυσώμεθα τοίνυν ἁρπάζοντες, καὶ ὕπως ἐλεήσωμεν. εἰ δὲ εἰς κρημνοὺς ἑαυτοὺς φέρωμεν, πῶς δωσόμεθα

γ. Βασ. κα. κζ.

χ. νοσημάτων

χ. κατέλυσε

δωμησόμεθα ἀναπνεύσαι; καὶ γὰρ εἰ πὶς τὸν μέλοντα καταπίπτειν ἀνῶδεν ἔλκει (ὅπερ ὄστιν ἡ ἐλεημοσύνη) ἕτερος ἢ κάτωθεν βιάζοιτο, οὐδὲν ἔσται μᾶλλον ἀπὸ τῆς τοιαύτης πάλης, ἢ ὃ μᾶλλον ἀναπαυθῶμεν τὸν ἀνθρωπον. ἵν' οὖν μὴ τοῦτο πάθωμεν, μηδὲ, βαρυνόμενοι τῆς πλεονεξίας κάτωθεν, ἡ ἐλεημοσύνη καταλιποῦσα ἡμᾶς ἀπέλθῃ, κινῶμεν ἑαυτοὺς, καὶ ἀναπετάσωμεν, ἵνα διὰ τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν κακῶν καὶ διὰ τῆς τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἐργασίας πλειωθέντες, ἐπιτύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ETONÆ,
Excusum in Collegio Regali.
M. DC. X.